Digitized by Google

Digitized by Google



BIBLIA SACRA VVLGATAE EDITIONIS

SIXTI QVINTI PONT. MAX. IVSSV recognita atque edita.

VENETIIS · APVD · IVNTAS ·

44.
11. 6.
149.

Digitized by Google

PRÆFATIO AD LECTOREM.

IN multis, magniſq. beneficijs, quę per ſacram Tridentinam Synodum Eccleſiæ ſuę Deus contulit, id in primis numerandum videtur, quòd inter tot Latinas editiones Diuinarum ſcripturarum, ſolam veterem ac vulgatam, quæ longo tot ſæculorum vſu in Eccleſia probata fuerat, grauiſſimo Decreto authenticam declarauit. Nam, ut illud omittamus quod ex recentibus editionibus non paucæ ad hęreſes huius temporis confirmandas licenter detortæ videbantur: ipſa certe tanta uerſionum varietas, atque diuerſitas magnam in eccleſia Dei confuſionem parere potuiſſet. Iam.n. hac noſtra ætate illud fere eueniſſe conſtat, quod S. Hieronymus tempore ſuo accidiſſe teſtatus eſt, tot ſcilicet fuiſſet exemplaria, quot codices; cum vnuſquiſque pro arbitrio ſuo adderet, uel detraheret. Huius autem veteris ac vulgatæ Editionis tanta ſemper fuit auctoritas, tamq. excellens præſtantia, vt eam ceteris omnibus Latinis editionibus longe anteferendam eſſe, apud æquos Iudices in dubium reuocari non poſſet. Qui namq. in ea Libri continentur (vt a maioribus noſtris quaſi per manus traditum nobis eſt) partim ex S. Hieron. translatione, uel emendatione ſuſcepti ſunt; partim retenti ex antiquiſſima quadam editione Latina, quam S. Hieronymus communem & Vulgatam, S. Auguſtinus Italam, S. Gregorius Veterem translationem appellat. Ac de Veteris quidem huius, ſiue Italæ editionis ſinceritate atque præſtantia præclarum S. Auguſtini teſtimonium extat in ſecundo Libro de Doctrina Chriſtiana, vbi Latinis omnibus editionibus, quæ tunc plurimæ circumferebantur, Italam præferendam cenſuit, quòd eſſet, ut ipſe loquitur, verborũ tenacior cum perſpicuitate ſententiæ. De ſancto vero Hieronymo multa extant veterum Patrum egregia teſtimonia: eum enim S. Auguſtinus hominem doctiſſimum, ac trium linguarum peritiſſimum vocat, atq. eius translationem ipſorum quoque Hebræorum teſtimonio veracem eſſe confirmat. Eundem S. Gregorius ita prædicat, vt eius translationem, quam nouam appellat, ex Hebræo eloquio cuncta verius transfudiſſe dicat: atque idcirco digniſſimam eſſe, cui fides in omnibus habeatur. Sanctus autem Iſidorus non vno in loco Hieronymianam verſionem ceteris omnibus anteponit, eamque ab eccleſijs Chriſtianis communiter recipi ac probari affirmat, quòd ſit in verbis clarior, & veracior in ſententijs. Sophronius quoque vir eruditiſſimus, S. Hieronymi translationem non Latinis modo, ſed etiam Græcis valde probari animaduertens, tanti eam fecit, vt Pſalterium & Prophetas ex Hieronymi verſione in Græcum eleganti ſermone tranſtulerit. Porro qui ſecuti ſunt, viri doctiſſimi, Remigius, Beda, Rabanus, Haymo, Anſelmus, Petrus Damiani, Richardus, Hugo, Bernardus, Rupertus, Petrus Lombardus, Alexander, Albertus, Thomas, Bonauentura, ceterique omnes, qui his nongentis annis in Eccleſia floruerunt, S. Hieronymi verſione ita ſunt vſi, vt ceteræ, quæ pene innumerabiles erant quaſi lapſę de manibus Theologorum, penitus obſoleuerint. Quare non immerito Catholica Eccleſia S. Hieronymum Doctorem maximum, atque ad Scripturas ſacras interpretandas diuinitus excitatum ita celebrat, vt iam difficile non ſit illorum omnium damnare iudicium, qui vel tam eximij Doctoris lucubrationibus non acquieſcunt, vel etiam meliora, aut certe paria præſtare ſe poſſe confidunt. Ceterum ne tam fidelis translatio, tamque in omnes partes Eccleſiæ vtilis, vel iniuria temporum, vel impreſſorum incuria, uel temere emendãtium audacia, vlla ex parte corrumperetur, eadem ſacroſancta Synodus Tridentina illud Decreto ſuo ſapienter adiecit, vt hæc ipſa vetus ac vulgata Editio emendatiſſime, quoad fieri poſſet, imprimeretur: neque vlli liceret eam ſine facultate & approbatione Superiorum excudere. Quo Decreto ſimul typographorum temeritati ac licentiæ modum impoſuit, & Paſtorum Eccleſiæ in tanto bono quàm diligentiſſimè retinendo, & conſeruando, vigilantiam, atque induſtriam excitauit. Et quamuis inſignium

Præf. in Ioſue.

S. Hiero. in c. 49. Iſaiæ.

S. Aug. Lib. 2. Doctr. Chriſtianæ c. 15.

S. Greg. Epiſto Dedic. ad Leandrũ c. 5. in fi.

S. Aug. ubi ſu. Li. 18. de Ciu Dei. cap. 43.

Lib. 20. Moral. 24.

Lib. 6. Etym. c. 4.

Lib. 1. de Diu. off. 12.

Digitized by Google

Academiarum Theologi in Editione vulgata priſtino ſuo nitori reſtituẽdæ magna cum laude laborauerint; quia tamen in tanta re nulla poteſt eſſe nimia diligentia, & codices manuſcripti complures & vetuſtiores Summi Pontificis iuſſu conquiſiti, atque in Vrbem aduecti erant: & demum, quoniam executio generalium Conciliorum, & ipſa Scripturarum integritas ac puritas ad curam Apoſtolicæ Sedis potiſſimum pertinere cognoſcitur; ideo Pius IV. Pontifex Maximus pro ſua in omnes Eccleſiæ partes incredibili vigilantia, lectiſſimis aliquot S. R. E. Cardinalibus, alijſq. tum Sacrarum litterarum, tum variarum linguarum peritiſſimis viris, eam prouinciam demandauit, vt vulgatam editionem Latinam, adhibitis antiquiſſimis codicibus manuſcriptis, inſpectis quoque Hebraicis, Græciſq. Bibliorum fontibus; conſultis denique veterum Patrum commentarijs, accuratiſſime caſtigarent. Quod itidem inſtitutum Pius V. proſecutus eſt. Verum Conuentum illum ob uarias, grauiſſimaſq. Sedis Apoſtolicæ occupationes iamdudum intermiſſum Sixtus V. diuina prouidentia ad ſummum Sacerdotium euocatus, ardentiſſimo ſtudio reuocauit, & opus tandem confectum typis mandari iuſſit. Quod cum iam eſſet excuſum, & ut in lucem emitteretur, idem Pontifex operam daret, animaduertens non pauca in ſacra Biblia præli uitio irrepſiſſe, quæ iterata diligentia indigere uiderentur, totum opus ſub incudem reuocandum cenſuit atq. decreuit. Id vero cum morte præuentus præſtare non potuiſſet, Gregorius XIIII. qui poſt Vrbani VII. duodecim dierum Pontificatum Sixto ſucceſſerat, eius animi intentionem executus perficere aggreſſus eſt, ampliſſimis aliquot Cardinalibus, alijſq. doctiſſimis viris ad hoc iterum deputatis. Sed eo quoque & qui illi ſucceſſit, Innocentio IX. breuiſſimo tempore de hac luce ſubtractis: tandem ſub initium Pontificatus Clementis VIII. qui nunc Eccleſiæ vniuerſæ gubernacula tenet, opus, in quod Sixtus V. intenderat, Deo bene iuuante perfectum eſt. Accipe igitur Chriſtiane Lector, eodem Clemente Summo Pontifice annuẽte, ex Vaticana Typographia ueterem ac uulgatam ſacræ Scripturæ Editionem, quanta fieri potuit diligentia caſtigatam: quam quidem ſicut omnibus numeris abſolutam, pro humana imbecillitate affirmare difficile eſt, ita ceteris omnibus, quæ ad hanc vſque diem prodierunt, emendatiorem, purioremq. eſſe, minime dubitandum. Et uero quamuis in hac Bibliorum recognitione in codicib. manuſcriptis, Hebræis, Græciſq. fontibus, & ipſis ueterum Patrum commentarijs conferendis non mediocre ſtudium adhibitum fuerit; in hac tamen peruulgata Lectione ſicut nonnulla conſulto mutata, ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, cõſulto immutata relicta ſunt; tum quòd ita faciendum eſſe ad offenſionem populorum vitandam S. Hieronymus non ſemel admonuit: tum quòd facile fieri poſſe credendum eſt, ut maiores noſtri, qui ex Hebræis, & Græcis Latina fecerunt, copiam meliorum, & emendatiorum librorum habuerint, quàm ij, qui poſt illorum ætatem ad nos peruenerunt, qui fortaſſe tam longo tempore identidem deſcribendo minus puri, atq. integri euaſerunt: tum deniq. quia ſacræ Congregationi Ampliſſimorum Cardinalium, alijſq. eruditiſſimis uiris ad hoc opus a Sede Apoſtolica delectis propoſitum non fuit, nouam aliquam editionem cudere, uel antiquum Interpretem vlla ex parte corrigere, vel emendare; ſed ipſam veterem, ac vulgatam Editionem Latinam a mendis veterum librariorum, necnon prauarum emendationum erroribus repurgatam, ſuæ priſtinæ integritati, ac puritati, quoad eius fieri potuit reſtituere; eaq. reſtituta, ut quàm emendatiſſimè imprimeretur iuxta Concilij Oecumenici Decretum pro virib. operam dare. Porro in hac Editione nihil non canonicum, nihil adſcititium, nihil extraneum apponere uiſum eſt; atq. ea cauſa fuit, cur Liber tertius & quartus Eſdræ inſcripti, quos inter Canonicos libros ſacra Tridẽtina Synodus non annumerauit, ipſa etiam Manaſſe regis Oratio, quæ neque Hebraicè, neque Græce quidem extat, neque in manuſcriptis antiquioribus inuenitur, neque pars eſt vllius Canonici libri, extra Canonicæ ſcripturæ ſeriem poſita ſint: & nullæ ad marginem concordantiæ (quæ poſthac inibi apponi non prohibentur) nullæ notæ, nullæ variæ lectiones, nullæ denique præfationes, nulla argumenta ad librorum initia conſpiciãtur. Sed ſicut Apoſtolica Sedes induſtriam eorum non damnat, qui concordantias locorum, varias lectiones; præfationes S. Hieronymi, & alia id genus in alijs editionibus inſeruerunt; ita quoque non prohibet, quin alio genere characteris in hac ipſa Vaticana editione eiuſmodi adiumenta pro ſtudioſorum commoditate, atque vtilitate in poſterum adijciantur; ita tamen, vt lectiones variæ ad marginẽ ipſius Textus minimè annotentur.

Epiſt. ad Sunniã & Fretellam. Præf. Euangel. ad Damaſum.

DE

Digitized by Google

DE CANONICIS SCRIPTVRIS DECRETVM EX CONCILIO TRIDENTINO SESSIONE QVARTA.

SAcrosancta Oecumenica, & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, præſidentibus in eiſdem tribus Apoſtolicæ Sedis Legatis, hoc ſibi perpetuo ante oculos proponens, vt ſublatis erroribus, puritas ipſa Euangelij in Eccleſia conſeruetur. *Et infra.*

Sacrorum vero librorum Indicem huic Decreto aſcribendum cenſuit, ne cui dubitatio ſuboriri poſſit, quinam ſint, qui ab ipſa Synodo ſuſcipiuntur. Sunt vero infraſcripti Teſtamenti veteris, Quinque Moyſi, id eſt Geneſis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium: Ioſue, Iudicum, Ruth: Quattuor Regum: Duo Paralipomenon: Eſdræ primus, & ſecundus, qui dicitur Neemias: Tobias, Iudith, Eſther, Iob, Pſalterium Dauidicum centum quinquaginta Pſalmorum, Parabolæ, Eccleſiaſtes, Canticum canticorum, Sapientia, Eccleſiaſticus, Iſaias, Ieremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel: Duodecim Prophetæ minores, id eſt Oſea, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias: Duo Machabæorum, primus, & ſecundus. Teſtamenti noui: Quattuor Euangelia, ſecundum Matthæum, Marcum, Lucam, & Ioannem: Actus Apoſtolorum a Luca Euangeliſta conſcripti: Quattuordecim Epiſtolæ Pauli Apoſtoli: Ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Epheſios, ad Philippenſes, ad Coloſſenſes, duæ ad Theſſalonicenſes, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos: Petri Apoſtoli duæ: Ioannis Apoſtoli tres: Iacobi Apoſtoli vna: Iudæ Apoſtoli vna: & Apocalypſis Ioannis Apoſtoli. Si quis autem Libros ipſos integros cum omnibus ſuis partibus, prout in Eccleſia Catholica legi conſueuerunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro ſacris, & canonicis non ſuſceperit, & traditiones prædictas ſciens, & prudens contempſerit, anathema ſit.

CLEMENS PAPA VIII.

AD PERPETVAM REI MEMORIAM.

CVM ſacrorum Bibliorum vulgatæ editionis Textus ſummis laboribus, ac vigilijs reſtitutus, & quàm accuratiſſime mendis expurgatus, Benedicente Domino, ex noſtra Typographia Vaticana in lucem prodeat; Nos, vt in poſterum idem Textus incorruptus, vt decet, conſeruetur, opportune prouidere volentes, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium diſtrictius inhibemus, ne intra decem annos a data præſentium numerandos, tam citra, quàm vltra montes alibi quàm in noſtra Vaticana Typographia a quoquam imprimatur. Elapſo autem præfato decennio, eam cautionem adhiberi præcipimus, vt nemo hanc ſanctarum Scripturarum editionem typis mandare præſumat, niſi habito prius exemplari in Typographia Vaticana excuſo: cuius exemplaris forma, ne minima quidem particula de Textu mutata, addita, vel ab eo detracta, niſi aliquod occurrat, quod Typographicæ incuriæ manifeſte adſcribendum ſit, inuiolabiliter obſeruetur. Si quis vero Typographus in quibuſcumque Regnis, Ciuitatibus, Prouincijs, & locis tam noſtræ & S. R. E. ditioni in temporalibus ſubiectis, quàm non ſubiectis, hanc eandem ſacrarum Scripturarum editionem intra Decennium prædictum quoquo modo, elapſo autem Decennio, aliter quàm iuxta huiuſmodi exemplar, vt præfertur, imprimere, vendere, venales habere, aut alias edere vel euulgare, aut ſi quis Bibliopola a ſe vel ab alijs quibuſuis, poſt datam præſentium, huius Editionis impreſſos libros, ſeu imprimendos a præfato reſtituto & correcto Textu in aliquo diſcrepantes, ſeu ab alio, quàm a Typographo Vaticano, intra Decennium excuſos, pariter vendere, venales proponere vel euulgare præſumpſerit, vltra amiſſionem omnium librorum, & alias arbitrio noſtro infligendas pœnas temporales, etiam maioris excommunicationis ſententiam eo ipſo incurrat: a qua non ſi a Romano Pontifice, præterquàm in mortis articulo conſtitutus abſolui non poſſit. Mandamus itaque vniuerſis & ſingulis Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis ceteriſq. Eccleſiarum & locorum etiam regularium Prælatis vt præſentes litteras in ſuis quiſque Eccleſijs & iuriſdictionibus ab omnibus inuiolate perpetuo obſeruari curent ac faciant. Contradictores per cenſuras Eccleſiaſticas, aliaque opportuna iuris & facti remedia, appellatione poſtpoſita, compeſcendo, inuocato etiam ad hoc ſi opus fuerit, auxilio brachij ſæcularis; Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac in Generalibus, Prouincialibus, vel Synodalibus Concilijs editis generalibus, vel ſpecialibus, ac quarumcumque Eccleſiarum, Ordinum, Congregationum, Collegiorum, atque Vniuerſitatum, etiam Studiorum generalium iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus ac priuilegijs indultis ac litteris Apoſtolicis in contrarium quomodocumque emanatis, & emanandis: quibus omnibus ad hunc effectum latiſſime derogamus, ac derogatum eſſe decernimus. Volumus autem, vt præſentium tranſumptis etiam in ipſis voluminibus impreſſis eadem, in iudicio & extra fides vbique adhibeatur, quæ ipſis præſentibus adhiberetur ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Dat. Romæ, apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris Die 9. Nouembris. 1592. *Pontif. Noſtri Anno I.*

M. Veſtrius Barbianus

Digitized by Google

HIERONYMI PROLOGVS GALEATVS.

VIGINTI & duas litteras eſſe apud Hebræos, Syrorum quoque lingua & Chaldęorum teſtatur, quę Hebrææ magna ex parte confinis eſt. nam & ipſi vigintiduo elementa habent eodem ſono, ſed diuerſis characteribus. Samaritani etiam Pentateuchum Moyſi totidem litteris ſcriptitant, figuris tantum & apicibus diſcrepantes. Certumque eſt Eſdram ſcribam, legiſque doctorem, poſt captam Ieroſolymam & inſtaurationem templi ſub Zorobabel, alias litteras reperiſſe quibus nunc vtimur: cum ad illud vſque tempus ijdem Samaritanorum & Hebræorũ characteres fuerint. In libro quoq. Numerorum hæc eadem ſupputatio, ſub Leuitarum ac ſacerdotum cenſu, myſtice oſtenditur. Et nomen Domini tetragrammaton in quibuſdam Græcis voluminibus, vſque hodie antiquis expreſſum litteris inuenimus. Sed & Pſalmi trigeſimus ſextus, & centeſimus decimus, & centeſimus vndecimus, & centeſimus decimusoctauus, & centeſimus quadrageſimusquartus, quamquam diuerſo ſcribantur metro, tamen eiuſdem numeri texuntur alphabeto. Et Ieremiæ lamentationes, & oratio eius: Salomonis quoq. in fine prouerbia, ab eo loco in quo ait, Mulier fortem quis inueniet? ijſdem alphabetis vel inciſionibus ſupputãtur. Porro quinque litteræ duplices apud Hebræos sũt: Caph, Mem, Nun, Pe, Sade: aliter enim ſcribũtur per has principia, medietateſq. verborum, aliter fines. Vnde & quinque a pleriſque libri, duplices æſtimantur, Samuel, Melachim, Dibre haiamim, Eſdras, Ieremias, cũ Cinoth, id eſt lamẽtationibus ſuis. Quomodo igitur viginti duo elementa ſunt, per quæ ſcribimus Hebraice omne quod loquimur, & eorum initijs vox humana comprehenditur: ita viginti duo volumina ſupputantur, quibus quaſi litteris & exordijs in Dei doctrina, tenera adhuc & lactens viri iuſti eruditur infantia.

Primus, apud eos liber, vocatur בראשית Bereſith: quem nos Geneſim dicimus.

Secundus, ואלה שמות Veelle ſemoth: qui Exodus appellatur.

Tertius, ויקרא Vaijcra, id eſt Leuiticus.

Quartus, וידבר Vaieddaber, quem Numeros vocamus.

Quintus, אלה הדברים Elle haddebarim, qui Deuteronomium prænotatur.

Hi ſunt quinque libri Moyſi, quos proprie תורה Thora, id eſt Legem appellant.

Secundum, prophetarum ordinem faciunt: & incipiunt ab Ieſu filio Naue: qui apud eos יהושע בן נון Ioſue ben Nun dicitur.

Deinde ſubtexunt שפטים Sophetim, id eſt Iudicum librum. Et in eumdem compingunt Ruth: quia in diebus Iudicum facta eius narratur hiſtoria.

Tertius ſequitur שמואל Samuel, quem nos Regum primum & ſecundum dicimus.

Quartus, מלכים Melachim, id eſt Regũ, qui tertio & quarto Regum volumine cõtinetur.

Meliuſque multo eſt מלכים Melachim, id eſt Regum, quàm ממלכות Mamlachot, id eſt Regnorum dicere. Non enim multarum gentium deſcribit regna, ſed vnius Iſraelitici populi, qui tribubus duodecim continetur.

Quintus, eſt ישעיה Iſaias.

Sextus, ירמיה Ieremias.

Septimus, יחזקאל Ezechiel.

Octauus, liber duodecim Prophetarũ: qui apud illos vocatur תרי עשר There aſar.

Tertius ordo, Hagiographa poſſidet.

Et primus liber incipit a איוב Iob.

Secundus a דוד Dauid: quem quinque inciſionibus & vno pſalmorum volumine comprehendunt.

Tertius eſt שלמה Salomon, tres libros habens: Prouerbia, quæ illi משלי Miſle, id eſt Parabolas appellant.

Quartus, Eccleſiaſtẽ, id eſt קהלת Coheleth.

Quintus, Canticum canticorum, quem titulo שיר השירים Sir haſſirim prænotant.

Sextus, eſt דניאל Daniel.

Septimus, דברי הימים Dibre haiamim, id eſt Verba dierum. quod ſignificãtius, Chronicon totius diuinæ hiſtorię poſſumus appellare. qui liber apud nos Paralipomenon primus & ſecundus inſcribitur.

Octauus, עזרא Eſdras: qui & ipſe ſimiliter apud Græcos & Latinos, in duos libros diuiſus eſt.

Nonus, אסתר Eſther.

Atque ita fiunt pariter Veteris legis libri viginti duo: id eſt Moyſi quinque, & Prophetarum octo, Hagiographorum nouem. Quamquam nonnulli רות קינות Ruth & Cinoth, inter Hagiographa ſcriptitent, & hos libros in ſuo putent numero ſupputandos: ac per hoc eſſe priſcæ legis libros vigintiquattuor: quos ſub numero vigintiquattuor ſeniorum Apocalypſis Ioannis inducit adorantes Agnum, & coronas ſuas proſtratis vultibus offerentes: ſtantibus coram quattuor animalibus, oculatis an-

Digitized by Google

tis ante & retro, id eſt in præteritũ & in futurum reſpicientibus, & indefeſſa voce clamantibus, Sanctus, ſanctus, ſanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt, & qui venturus eſt. Hic prologus, Scripturarum quaſi galeatum principium, omnibus libris quos de Hebræo vertimus in Latinum, conuenire poteſt: vt ſcire valeamus, quidquid extra hos eſt, inter apocrypha eſſe ponendum. Igitur Sapiẽtia, quæ vulgo Salomonis inſcribitur, & Ieſu filij Syrach liber, & Iudith, & Tobias, & Paſtor, non ſunt in canone. Machabæorum primum librum, Hebraicum reperi. Secundus, Græcus eſt: quod ex ipſa quoque phraſi probari poteſt. Quæ cum ita ſe habeant, obſecro te Lector, ne laborem meum, reprehenſionem exiſtimes antiquorum. In templo Dei offert vnuſquiſque quod poteſt: alij aurum, argentum & lapides pretioſos: alij byſſum & purpuram & coccum offerunt: & hyacinthũ: nobiſcum bene agitur, ſi obtulerimus pelles & caprarum pilos. Et tamen Apoſtolus contemptibiliora noſtra magis neceſſaria iudicat. Vnde & tota illa tabernaculi pulchritudo, & per ſingulas ſpecies, Eccleſiæ præſentis futuræque diſtinctio, pellibus tegitur & cilicijs, ardoremque ſolis & iniuriam imbrium ea quæ viliora ſunt prohibent. Lege ergo primum Samuel, & Melachim meum: meum, inquam, meum. Quidquid enim crebrius vertendo, & emendando ſollicitius & didicimus & tenemus, noſtrum eſt. Et cum intellexeris qđ antea neſciebas, vel interpretem me æſtimato, ſi gratus es: vel Paraphraſten, ſi ingratus. quamquam mihi omnino conſcius non ſim, mutaſſe me quippiam de Hebraica veritate. Certe ſi incredulus es, lege Græcos codices & Latinos, & confer cum ijs opuſculis, quæ nuper emendauimus: & vbicumque diſcrepare inter ſe videris, interroga quẽlibet Hebræorum cui magis accommodare debeas fidem: & ſi noſtra firmauerit, puto quòd eum non æſtimes coniectorem, vt in eodem loco mecum ſimiliter diuinarit. Sed & vos famulas Chriſti rogo (quæ Domini diſcumbentis pretioſiſſima fidei myrrhã vngitis caput, quæ nequaquam Saluatorem quæritis in ſepulchro, quibus iam ad Patrem Chriſtus aſcendit) vt contra latrantes canes, qui aduerſum me rabido ore deſæuiunt, & circumeunt ciuitatem, atque in eo ſe doctos arbitrantur ſi alijs detrahant, orationum veſtrarum clypeos opponatis. Ego ſciens humilitatem meam, illius ſemper ſententiæ recordabor, Dixi, cuſtodiam vias meas: vt non delinquam in lingua mea. Poſui ori meo cuſtodiam, cum conſiſteret peccator aduerſum me. Obmutui, & humiliatus ſum: & ſilui à bonis.

HIERONYMVS PAVLINO.

FRater Ambroſius tua mihi munuſcula perferens, detulit ſimul & ſuauiſſimas litteras, quæ a principio amicitiarum, fidem probatæ iam fidei, & veteris amicitiæ præferebant. Vera enim illa neceſſitudo eſt, & Chriſti glutino copulata, quam non vtilitas rei familiaris, non præſentia tantũ corporum, non ſubdola & palpans adulatio: ſed Dei timor, & Diuinarum ſcripturarum ſtudia cõciliant. Legimus in veteribus hiſtorijs quoſdã luſtraſſe prouincias, nouos adiſſe populos, maria tranſiſſe: vt eos quos ex libris nouerãt, coram quoque viderent. Sic Pythagoras Memphiticos vates, ſic Plato Ægyptum & Architam Tarentinum, eamque oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur, laborioſiſſime peragrauit: vt qui Athenis magiſter erat, & potens, cuiuſque doctrinam Academiæ gymnaſia perſonabant, fieret peregrinus atq. diſcipulus: malens aliena verecunde diſcere, quã ſua impudenter ingerere. Deniq. dum litteras quaſi toto fugiẽtes orbe perſequitur, captus a piratis & venundatus, etiam tyranno crudeliſſimo paruit, captiuus, vinctus & ſeruus; tamen quia philoſophus, maior emente ſe fuit. Ad Titum Liuium lacteo eloquentiæ fonte manantem, de vltimis Hiſpaniæ Galliarumque finibus quoſdam veniſſe nobiles legimus: & quos ad contemplationem ſui Roma non traxerat, vnius hominis fama perduxit. Habuit illa ætas inauditum omnibus ſæculis, celebrandumque miraculum, vt vrbem tantam ingreſſi, aliud extra vrbem quærerent. Apollonius, ſiue ille magus, vt vulgus loquitur, ſiue philoſophus, vt Pythagorici tradũt, intrauit Perſas, pertranſiuit Caucaſum, Albanos, Scythas, Maſſagetas, opulentiſſima Indiæ regna penetrauit: & ad extremum, latiſſimo Phiſon amne tranſmiſſo, peruenit ad Brachmanas, vt Hiarcham in throno ſedentem aureo, & de Tantali fonte potantem, inter paucos diſcipulos de natura, de motibus ſiderum, ac dierum curſu audiret docentem. Inde per Aelamitas, Babylonios, Chaldæos, Medos, Aſſyrios, Parthos, Syros, Phœnices, Arabes, Palæſtinos, reuerſus Alexandriam, perrexit Æthiopiam, vt Gymnoſophiſtas, & famoſiſſimam Solis menſam videret in ſabulo. Inuenit ille vir vbique quod diſceret, & ſemper proficiens, ſemper ſe melior fieret. Scripſit ſuper hoc pleniſſime octo voluminib. Philoſtra

II. tus. Quid loquar de ſæculi hominibus, cū A- Act.9.a
poſtolus Paulus, vas electionis & magiſter Gē-
tium, qui de conſcientia tanti in ſe hoſpitis lo- 2.Cor.13.a
quebatur, An experimentum quæritis eius,
qui in me loquitur Chriſtus? poſt Damaſcum
Arabiamque luſtratam, aſcenderit Ieroſoly-
mam, vt videret Petrum, & mãſerit apud eum
diebus quindecim? Hoc enim myſterio hebdo-
madis & ogdoadis futurus Gentium prædica- Galat.1.d
tor inſtruēdus erat. Rurſumq. poſt annos quat-
tuordecim, aſſumpto Barnaba & Tito expo-
ſuerit Apoſtolis Euāgelium, ne forte in vacuū
curreret, aut cucurriſſet. Habet enim neſcio
quid latentis ἐνεργείας viua vox, & in aures
diſcipuli de auctoris ore transfuſa, fortius ſo-
nat. Vnde & Aeſchines cū Rhodi exularet, &
legeretur illa Demoſthenis oratio, quam ad-
uerſus eum habuerat, mirantibus cunctis atq;
III. laudantibus ſuſpirans ait, Quid ſi ipſam au-
diſſetis beſtiam, ſua verba reſonantem? Hæc
non dico, quod ſit in me aliquid tale, quod
vel poſſis a me audire, vel velis diſcere: ſed
quod ardor tuus & diſcēdi ſtudium etiam abſ-
que nobis per ſe probari debeat. Ingenium do-
cile, & ſine doctore laudabile eſt. Non quid
inuenias, ſed quid quæras conſideramus. Mol-
lis cera, & ad formandum facilis, etiam ſi arti-
ficis & plaſtæ ceſſent manus: tamen virtute to-
tum eſt quidquid eſſe poteſt. Paulus apoſtolus Act.22.a
ad pedes Gamalielis legem Moyſi, & Prophe-
tas didiciſſe ſe gloriatur, vt armatus ſpiritalib. 2.Cor.10.b
telis, poſtea diceret confidenter: Arma no-
ſtræ malitiæ, non carnalia ſunt: ſed potentia
Deo, ad deſtructionem munitionum conſilia
deſtruētes, & omnem altitudinem extollentē
ſe aduerſus ſcientiam Dei, & captiuantes om-
nem intellectum ad obediendum Chriſto, &
parati ſubiugare omnem inobedientiam. Ad 2.Tim.3.d
Timotheum ſcribit ab infantia Sacris litteris 1.Tim.4.d
eruditum, & hortatur ad ſtudium lectionis,
ne negligat gratiam quæ data ſit ei per impoſi-
tionem manus presbyterij. Tito præcipit vt Tit.1.b
inter ceteras virtutes epiſcopi, quem breui ſer-
mone depinxit, ſcientiam quoque in eo eligat
Scripturarum, Obtinentem, inquit, eum, qui ſe-
cundum doctrinam eſt, fidelem ſermonem: vt
potens ſit exhortari in doctrina ſana, & cōtra
IIII. dicentes reuincere. Sancta quippe ruſticitas ſo-
lum ſibi prodeſt: & quantum ædificat ex vitæ
merito Eccleſiam Chriſti, tantum nocet ſi de-
ſtruentibus non reſiſtat. Malachias propheta,
immo per Aggæum Dominus. interroga, ait, ſa- Agg.2.b
cerdotes Legem: intãtum ſacerdotis officiū eſt
interrogatū reſpondere de Lege. Et in Deute- Deut.32.a
ronomio legimus, Interroga patrem tuum, &
annūciabit tibi: ſeniores tuos, & dicēt tibi. In
Pſalmo quoque centeſimo decimooctauo, Cã-
tabiles mihi erant iuſtificationes tuæ in loco
peregrinationis meæ. Et in deſcriptione iu-
ſti viri, cum eum Dauid arbori vitæ, quæ eſt
in paradiſo compararet, inter ceteras virtu-
tes & hoc intulit, In lege Domini volūtas eius Pſal.1.
& in lege eius meditabitur die ac nocte. Da- Dan.12.b
niel in fine ſacratiſſimæ viſionis ait, iuſtos ful-
gere ſicut ſtellas: & intelligentes, id eſt do-
ctos, quaſi firmamentum. Vides quan-
tum inter ſe diſtent iuſta ruſticitas, & docta
iuſtitia? Alij ſtellis, alii cælo comparantur.
Quanquam iuxta Hebraicam veritatem vtrū-
que de eruditis poſſit intelligi. Ita enim apud
eos legimus, Qui autem docti fuerint, fulge-
bunt quaſi ſplendor firmamenti: & qui ad iu-
ſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpe- Act.4.a
tuas æternitates. Cur dicitur Paulus Apoſto-
lus vas electionis? Nempe quia legis & Scri-
pturarum ſanctarum erat armarium. Phariſæi
ſtupent in doctrina Domini: & mirantur in
Petro & Ioanne quomodo legem ſciant, cum Iſa.54.d
litteras non didicerint. Quidquid enim alijs Ioan.6.a
exercitatio, & quotidiana in lege meditatio Luc.2.f
tribuere ſolet, illis hoc Spiritus ſanctus ſugge-
rebat, & erant iuxta quod ſcriptum eſt,
θεοδίδακτοι. Duodecim annos Saluator im-
pleuerat, & in templo ſenes de quæſtionibus
legis interrogans, magis docet dum pruden-
ter interrogat. Niſi forte ruſticum Petrum,
ruſticum dicimus Ioannem: quorum vter-
que dicere poterat, Etſi imperitus ſermone, 2.Cor.11.b
non tamen ſcientia. Ioannes ruſticus, piſca- Ioan.1.a
tor, indoctus? & vnde illa vox obſecro. In
principio erat Verbum, & Verbum erat apud
Deum, & Deus erat Verbum? λόγος enim
Græce multa ſignificat: nam & verbum eſt,
& ratio, & ſupputatio, & cauſa vniuſcuiuſque
rei, per quam ſunt ſingula quæ ſubſiſtunt:
quæ vniuerſa recte intelligimus in Chriſto. V.
Hoc doctus Plato neſciuit, hoc Demoſthenes Abd.1.c
eloquens ignorauit. Perdam, inquit, ſapien- Iſa.29.c
tiam ſapientium, & prudentiam prudentium 1.Cor.1.c
reprobabo. Vera ſapientia perdet falſam ſa-
pientiam; & quamquam ſtultitia prædicatio- 2.Cor.1.b
nis in cruce ſit, tamen Paulus ſapientiam lo-
quitur inter perfectos: ſapientiam autem non
ſæculi huius, nec principum ſæculi iſtius, quę
deſtruitur; ſed loquitur Dei ſapientiam in
myſterio abſconditã, quã prædeſtinauit Deus
ante ſæcula. Dei ſapientia, Chriſtus eſt. Chri-
ſtus enim, Dei virtus, & Dei ſapientia. Hæc
ſapientia, in myſterio abſcondita eſt: de qua
& noni pſalmi titulus prænotatur, Pro occul-
tis filii, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ Coloſſ.2.a
& ſcientiæ Dei abſconditi. Et qui in myſterio
abſconditus erat, prædeſtinatus eſt ante ſæcu-
la: prædeſtinatus autem & præfiguratus in Le-
ge & Prophetis. Vnde & Prophetæ appella-
bantur uidentes: quia videbant eum, quem ce- Ioan.8.g
teri nō uidebant. Abraham uidit diem eius, & Ezech.1.a
lætatus eſt. Aperiebantur cæli Ezechieli qui Pſal.118.
populo peccatori clauſi erãt. Reuela, ĩquit Da-
uid, oculos meos, & conſiderabo mirabilia de Rom.7.c
lege tua. Lex enim ſpiritualis eſt, & reuelatio- 2.Cor.3.d
ne opus eſt, vt intelligatur, ac reuelata facie

Apoc.1.a Iſa.19.d Deî gloriam contemplemur. Liber in Apocalypſi ſeptem ſigillis ſignatus oſtenditur: quem ſi dederis homini ſcienti litteras vt legat, reſpondebit tibi. Non poſſum: ſignatus eſt enim. Quanti hodie putant ſe noſſe litteras, tenēt ſignatum librum, nec aperire poſſunt, niſi ille Apoc.3.b reſerauerit qui habet clauem Dauid; qui aperit, & nemo claudit; claudit, & nemo aperit? In Actibus Apoſtolorũ ſanctus Eunuchus, immo, vir (ſic enim eum Scriptura cognominat Act.8.e cum legeret Iſaiam prophetam, interrogatus a Philippo, Putaſne intelligis, quæ legis? reſpõdit, Quomodo poſſum, niſi aliquis me docuerit? Ego (vt de me loquar iterim) nec ſanctior sũ hoc Eunucho, nec ſtudioſior, qui de Aethiopia, id eſt de extremis mundi finibus venit ad templum, reliquit aulam regiam: & tantus amator legis diuinæq. ſcientiæ fuit, vt etiã in uehiculo legeret Litteras ſacras. Et tamen cũ librum teneret, & verba Domini cogitatione conciperet, lingua volueret, labijs perſonaret, ignorabat eum, quem in libro neſciens venerabatur. Venit Philippus, oſtendit ei Ieſum, qui clauſus latebat in littera. O mira doctoris virtus! eadē hora credit Eunuchus, baptizatur, & fidelis & ſanctus factus eſt, ac magiſter de diſcipulo, plus in deſerto fonte Eccleſiæ, quam iu aurato ſynagogæ templo reperit. Hæc a me perſtricta ſunt breuiter (neque enim epiſtolaris anguſtia euagari lõgius patiebatur) vt intelligeres te in Scripturis ſacris ſine præuio, & mõſtrante ſemitam non poſſe ingredi. VI. Taceo de grammaticis, rhetoribus, philoſophis, geometris, dialecticis, muſicis, aſtronomis, aſtrologis, medicis, quorum ſcientia mortalibus vel vtiliſſima eſt, & in tres partes ſcinditur, τὸ δόγμα, τὴν μέθοδον, τὴν ἐμπειρίαν. Ad minores artes veniam, & quæ non tam lingua, quam manu adminiſtrantur. Agricolæ, cæmentarij, fabri metallorum, lignorũq. cæſores, lanarij quoque, & fullones, & ceteri qui variam ſupellectilē, & vilia opuſcula fabricantur, abſque doctore eſſe nõ poſſunt quod cupiunt. Quod medicorum eſt, promittũt medici: tractant fabrilia fabri. ſola Scripturarũ ars eſt, quam ſibi paſſim omnes vendicant. Scribimus indocti, doctique poemata paſſim. Hanc garrula anus, hanc delirus ſenex, hanc ſophiſta verboſus, hãc vniuerſi præſumunt, lacerant, docent antequam diſcant. Alij adducto ſupercilio, grandia uerba trutinãtes inter mulierculas de ſacris litteris philoſophantur. Alij diſcunt, pro pudor, a feminis, quod uiros doceant. & ne parum hoc ſit, quadam facilitate verborum, immo audacia ediſſerunt alijs quod ipſi non intelligũt. Taceo de mei ſimilibus, qui, ſi forte ad ſcripturas ſãctas poſt ſæculares litteras venerit, & ſermone cõpoſito aures populi mulſerint, quidquid dixerint, hoc legem Dei putant. nec ſcire dignantur quid Prophetæ, quid Apoſtoli ſẽſerint, ſed ad ſenſum ſuum incongrua aptãt teſtimonia: quaſi grande ſit, & non vitioſiſſimũ docendi genus, deprauare ſententias, & ad voluntatem ſuam, Scripturam trahere repugnantē. Quaſi non legerimus Homerocentonas, & Vergiliocentonas: ac non ſic etiam Maronem ſine Chriſto poſſimus dicere Chriſtianum, quia ſcripſerit: Iam redit, & virgo, redeũt Saturnia regna, Iam noua progenies cælo demittitur alto. Et patrem loquentem ad Filium, Nate meæ vires, mea magna potentia ſolus. Et poſt verba Saluatoris in cruce, Talia perſtabat memorãs, fixusque manebat. Puerilia ſunt hæc, & circulatorum ludo ſimilia, docere quod ignores: immo, vt cum ſtomacho loquar, ne hoc quidem ſcire quod neſcias.

Videlicet maniſeſtiſſima eſt Geneſis, in qua de creatura mundi, de exordio generis humani, de diuiſione terræ, de confuſione linguarũ & gentium, vſque ad exitum ſcribitur Hebræorum. VII. Geneſis.

Patet Exodus cum decem plagis, cum decalogo, cum myſticis diuiniſq. præceptis. Exodus.

In promptu eſt Leuiticus liber, in quo ſingula ſacrificia, immo ſingulæ pene ſyllabæ, & veſtes Aaron, & totus ordo Leuiticus ſpirant cæleſtia ſacramenta. Leuiticus.

Numeri vero, nonne totius arithmeticæ, & prophetię Balaam, & quadraginta duarũ per eremum manſionum myſteria continent? Numeri.

Deuteronomiũ quoque ſecunda lex, & Euãgelicæ legis præfiguratio, nonne ſic ea habet quæ priora ſunt, vt tamen noua ſint omnia de veteribus? Hucuſque Moyſes, hucuſque Pentateuchus: quibus quinque verbis loqui ſe velle Apoſtolus in Eccleſia gloriatur. Deuteron. 1.Cor.14.d

Iob exemplar patientiæ, quæ non myſteria ſuo ſermone complectitur? Proſa incipit, verſu labitur, pedeſtri ſermone finitur: omneſque leges dialecticæ, ꝓpoſitione, aſſumptione, cõfirmatione, concluſione determinat. Singula in eo verba, plena ſunt ſenſibus. Et (vt de ceteris ſileã) reſurrectionem corporũ ſic prophetat, vt nullus de ea vel manifeſtius, vel cautius ſcripſerit. Scio inquit, quod redemptor meus uiuit, & in nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſum: & rurſum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt, & non alius. Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo. Iob.

Veniam ad Ieſum Naue, qui typum Domini non ſolum geſtis, verum etiam nomine præfert, tranſit Iordanem, hoſtium regna ſubuertit, diuidit terram victori populo, & per ſingulas vrbes, viculos, montes, flumina, torrentes atque confinia, Eccleſiæ cæleſtiſque Ieruſalem ſpiritualia regna deſcribit. Ioſue ſiue Ieſus Naue.

In Iudicum libro, quot principes populi, tot figuræ ſunt. Lib. Iud.

Ruth Moabitis, Iſaiæ explet vaticinium, dicentis, Emitte agnum Domine Dominatorem Ruth. Iſa.16.a

terræ

terræ, de petra deſerti, ad montem filiæ Sion.

Reg. I. & II. Samuel in Heli mortuo, & in occiſo Saul, veterem legem abolitam monſtrat. Porro in Sadoc atque Dauid, noui ſacerdotij, nouique imperij ſacramenta teſtatur.

Reg. III. & IIII. Malachim, id eſt tertius & quartus Regum liber, a Salomone vſque ad Iechoniam, & a Ieroboam filio Nabat vſque ad Oſee qui ductus eſt in Aſſyrios, regnum Iuda, & regnũ deſcribit Iſrael. Si hiſtoriam reſpicias, verba ſimplicia ſunt: ſi in litteris ſenſum latentem inſpexeris, Eccleſiæ paucitas, & hæreticorum contra Eccleſiam bella narrantur.

Duodecim prophetæ in vnius voluminis anguſtias coarctati, multo aliud, quam ſonet in littera, præfigurant.

Oſee. Oſee crebro nominat Ephraim, Samariã, Ioſeph, Iezrahel. & vxorem fornicariam, & fornicationis filios, & adulteram cubiculo clauſã mariti, multo tempore ſedere viduam, & ſub veſte lugubri, viri ad ſe reditum præſtolari.

Ioel. Ioel filius Phatuel deſcribit terrã duodecim tribuũ, eruca, brucho, locuſta, rubigine vaſtante conſumptã: & poſt euerſionem prioris populi, effuſum iri ſpiritum Sãctum ſuper ſeruos Dei & ancillas, id eſt ſuper centum viginti credentium nomina, & effuſum iri in cœnaculo Sion. Qui centum viginti ab vno vſq. ad quindecim paulatim, & per incrementa ſurgẽtes, quindecim graduum numerum efficiũt, qui in pſalterio myſtice continentur.

Amos. Amos paſtor, & ruſticus, & ruborũ mora diſtringens, paucis verbis explicari non poteſt. Quis enim digne exprimat tria aut quattuor ſcelera Damaſci, & Gazæ, & Tyri, & Idumææ, & filiorũ Ammõ & Moab; & ĩ ſeptimo & octauo gradu Iudæ & Iſrael? Hic loquitur ad vaccas pingues, quæ ſunt in Samariæ monte, ruituram domum maiorem, minoremq. teſtatur. Ipſe cernit fictorem locuſtæ, & ſtantem Dominum ſuper murum litum vel adamantinum, & vncinum pomorum, attrahentẽ ſupplicia peccatoribus, & famem in terram; non famẽ panis, nec ſitim aquæ, ſed audiendi verbum Dei.

Abdias. Abdias, qui interpretatur ſeruus Dei, perſonat contra Edom ſanguineum terrenumq. hominem: fratris quoque Iacob ſemper æmulũ, haſta percutit ſpiritali.

Ionas. Ionas columba pulcherrima naufragio ſuo paſſionem Domini præfigurans, mundum ad pœnitentiam reuocat: & ſub nomine Niniue, Gentibus ſalutem nuntiat.

Michæas. Michæas de Moraſthi coheres Chriſti, vaſtationem annuntiat filiæ latronis, & obſidionẽ ponit contra eam: quia maxillam percuſſerit iudicis Iſrael.

Nahum. Nahum conſolator orbis increpat ciuitatẽ ſanguinum, & poſt euerſionem illius loquitur, Ecce ſuper montes pedes euangelizãtis, & annunciantis pacem.

Habacuc. Habacuc luctator fortis & rigidus, ſtat ſuper cuſtodiam ſuã, & figit gradum ſuper munitionem, vt Chriſtum in cruce cõtempletur, & dicat, Operuit cælos gloria eiꝰ & laudis eius plena eſt terra. Splẽdor eius ut lux erit, cornua in manibus eius: ibi abſcondita eſt fortitudo eius.

Sophonias. Sophonias ſpeculator, & arcanorũ Dei cognitor, audit clamorẽ a Porta piſcium, & eiulatum a Secunda, & contritionẽ a collibus. Indicit quoque vlulatum habitatoribus Pilæ, quia conticuit omnis populus Chanaan, diſperierunt uniuerſi qui inuoluti erant argento.

Aggæus. Aggæus feſtiuus & lætus, qui ſeminauit in lacrymis, vt in gaudio meteret; deſtructum tẽplum ædificat, Deumque patrẽ inducit loquẽtem, Adhuc vnum modicum, & ego commouebo cælum & terram, & mare, & aridam, & mouebo omnes gentes, & veniet deſideratus cunctis gentibus.

Zacharias. Zacharias memor Domini ſui, multiplex in prophetia, Ieſum ueſtibus ſordidis inductũ, & lapidem oculorum ſeptem; candelabrumq. aureum cum totidem lucernis quot oculis; duas quoque oliuas a ſiniſtris lampadis cernit, & dextris: ut poſt equos nigros, rufos, albos, & varios, & diſſipatas quadrigas ex Ephraim, & equum de Ieruſalem, pauperem regem uaticinetur & prædicet, ſedentem ſuper pullum filiũ aſinæ ſubiugalis.

Malachias. Malachias aperte, & in fine omnium prophetarum, de abiectione Iſrael, & uocatione Gentium, Non eſt mihi, ait, uoluntas in uobis, dicit Dominus exercituum: & munus non ſuſcipiã de manu ueſtra. Ab ortu enim ſolis uſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum in Gentibus: & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.

Iſaias. Iſaiam, Ieremiam, Ezechielem, & Danielem quis poteſt uel intelligere, uel exponere? Quorum primus non prophetiam mihi uidetur texere, ſed Euangelium.

Ieremias. Secundus uirgam nuceam, & ollam ſuccenſam a facie Aquilonis, & pardum ſpoliatum ſuis coloribus, & quadruplex diuerſis metris nectit alphabetum.

Ezechiel. Tertius principia & finem tantis habet obſcuritatibus inuoluta, ut apud Hebræos iſtæ partes cum exordio Geneſeos ante annos triginta non legantur.

Daniel. Quartus uero, qui extremus inter quattuor prophetas temporum conſcius, & totius mũdi φιλίστωρ lapidem præciſum de monte ſine manibus, & regna omnia ſubuertentem, claro ſermone pronuntiat.

Dauid. Dauid Simonides noſter, Pindarus & Alcæus, Flaccus quoque, Catullus, atq. Serenus, Chriſtum lyra perſonat, & in decachordo pſalterio, ab inferis excitat reſurgentem.

Prouerbia. Eccleſiaſtes. Canticum. Salomon pacificus, & amabilis Domini, mores corrigit, naturam docet, Eccleſiam iũgit & Chriſtum, ſanctarumque nuptiarum dulce canit epithalamium.

Eſther. Eſther in Eccleſiæ typo populum liberat de periculo, & interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas, partes conuiuij, & diem celebrem mittit in poſteros.

Paralipom. Paralipomenon liber, id eſt inſtrumenti veteris, ἐπιτομή, tantus ac talis eſt, vt abſque illo ſi quis ſcientiam Scripturarum ſibi voluerit arrogare, ſeipſum irrideat. Per ſingula quippe nomina iuncturaſq. verborum, & prætermiſſę in Regum libris tanguntur hiſtoriæ, & innumerabiles explicantur Euangelij quæſtiones.

Eſdras. Nehemias. Eſdras & Nehemias, adiutor videlicet, & conſolator a Domino, in vnum volumen coarctantur, inſtaurant templum, muros extruunt ciuitatis: omniſq. illa turba populi redeuntis in patriam, & deſcriptio ſacerdotum, Leuitarum, Iſraelis, proſelytorum, ac per ſingulas familias murorum, ac turrium opera diuiſa, aliud in cortice præferunt, aliud retinent in medulla. Cernis me Scripturarum amore raptum, exceſſiſſe modum epiſtolæ, & tamen
Pſalm. 118.c. non impleſſe quod volui. Audiuimus tantum quid noſſe, quid cupere debeamus, vt nos quoque poſſimus dicere, Concupiuit anima mea deſiderare iuſtificationes tuas in omni tempore. Ceterum illud Socraticum impletur in nobis, Hoc tantum ſcio, quod neſcio.

Matthæus. Marcus. Lucas. Ioannes. Ezech. 1. Tangam & nouum breuiter teſtamentum. Matthæus, Marcus, Lucas, & Ioãnes, quadriga Domini, & verũ Cherubim, quod interpretatur ſcientiæ multitudo, per totum corpus oculati ſunt, ſcintillæ emicant, diſcurrunt fulgura, pedes habent rectos, & in ſublime tendentes, terga pennata & vbiq. volitantia, tenent ſe mutuo, ſibiq. perplexi ſunt, & quaſi rota in rota voluuntur, & pergunt quocumque eos flatus Spiritus ſancti perduxerit.

Paulus Apoſtolus. Paulus Apoſtolus ad ſeptem ſcribit eccleſias, octaua enim ad Hebræos, a pleriſque extra numerum ponitur. Timotheum inſtruit, ac Titum, & Philemonem pro fugitiuo famulo deprecatur. Super quo melius tacere puto, quam pauca ſcribere.

Actus Apoſtolorum. Actus Apoſtolorum nudam quidem ſonare videntur hiſtoriam, & naſcentis Eccleſiæ infantiam texere: ſed ſi nouerimus ſcriptorem eorum Lucam eſſe medicum, cuius laus eſt in Euangelio, animaduertemus pariter, omnia
2. Cor. 2. verba illius, animæ languentis eſſe medicinã.

Iacobus. Petrus. Ioannes. Iudas. Iacobus, Petrus, Ioannes, Iudas, ſeptem epiſtolas ediderunt tam myſticas quam ſuccinctas, & breues pariter ac longas: breues in verbis, longas in ſententijs ut rarus ſit, qui non in earum lectione cæcutiat.

Apocalypſis Ioannis tot habet ſacramenta, quot verba. Apocalyp. Parum dixi, & pro merito voluminis laus omnis inferior eſt. In uerbis ſingulis multiplices latent intelligentiæ. Oro te frater chariſſime, inter hæc viuere, iſta meditari, nihil aliud noſſe, nihil quærere. Nonne tibi videtur iam hic in terris regni cæleſtis habitaculum? Nolo offendaris in Scripturis ſanctis ſimplicitate, & quaſi vilitate verborum, quæ vel vitio interpretum, vel de induſtria ſic prolata ſunt, vt ruſticã concionem facilius inſtruerent, & in vna eademq. ſententia aliter doctus, aliter audiret indoctus. Non ſum tam petulans, & hebes, ut hæc me noſſe pollicear, & eorum fructus capere, quorum radices in cælo fixæ ſunt: ſed velle fateor. Sedenti me præfero, magiſtrũ renuens, comitem ſpondeo. Petenti datur, pul- Matth. 7
ſanti aperitur, quærens inuenit. Luc. 11. Diſcamus in terris, quorum ſcientia nobis perſeueret in cœlo. Obuijs te manibus excipiam, & (vt inepte aliquid, ac de Hermagoræ tumiditate effutiã) quidquid quæſieris, tecum ſcire conabor. Habes hic amantiſſimum tui fratrem Euſebium, qui litterarum tuarum mihi gratiam duplicauit, referens honeſtatem morum tuorum, contemptum ſæculi, fidem amicitiæ, amorem Chriſti. Nam prudentiam & eloquij venuſtatem etiam abſque illo ipſa epiſtola præferebat. Feſtina, quæſo te, & hærentis in ſalo nauiculæ funem magis præcide, quam ſolue. Nemo renunciaturus ſæculo bene poteſt uendere quæ contempſit vt venderet. Quidquid in ſumptus de tuo tuleris, pro lucro computa. Prouerb. Antiquum dictum eſt, auaro tam deeſt quod habet, quam quod non habet. Credenti totus mundus diuitiarum eſt: infidelis autem etiam obolo indiget. Sic viuamus tamquam nihil habentes, & 2. Cor. 6.
omnia poſſidentes. Victus & veſtitus diuitiæ Chriſtianorum ſunt. Si habes in poteſtate rem tuam, vende: ſi non habes, proijce. Tollenti tu- Matth. 5.
nicam, & pallium relinquendum eſt. Scilicet niſi tu, ſemper recraſtinans, & diem de die trahens, caute & pedetentim tuas poſſeſſiunculas vendideris, non habet Chriſtus vnde alat pauperes ſuos. Totum Deo dedit, qui ſeipſum obtulit. Matth. 4. Mar. 12. Luc. 21. Apoſtoli nauem tantum & retia reliquerunt. vidua duo æra miſit in gazophylacium, & præfertur Cræſi diuitijs. Facile contemnit omnia, qui ſe ſemper cogitat eſſe moriturum.

PRÆ-

PRAEFATIO SANCTI HIERONYMI
Presbyteri in Pentateuchum Moyſi ad Deſiderium.

DESIDERII mei deſideratas accepi epiſtolas, qui quodam pręſagio futurorum, cũ Daniele ſortitus eſt nomen, obſecrantis, vt tráslatum in Latinam linguam de Hebræo ſermone Pentateuchum, noſtrorum auribus traderem. Periculoſum opus certe, & obtrectatorum meorum latratib. patens: qui me aſſerunt in Septuaginta interpretum ſugillationē noua pro veteribus cudere, ita ingenium quaſi vinum probantes: cum ego ſæpiſſime teſtatus ſim me pro virili portione in Tabernaculo Dei offerre quę poſſim, nec opes alterius aliorũ paupertate fœdari. Quod vt auderem, Origenis me ſtudiũ prouocauit, qui editioni antiquæ translationē Theodotionis miſcuit, aſteriſco & obelo opus omne diſtinguens: dum aut eluceſcere facit quæ minus ante fuerant: aut ſuperflua quęque iugulat & confodit, maxime quæ Euangeliſtarum & Apoſtolorum auctoritas promulgauit. In quibus multa de Veteri teſtamento legimus, quæ in noſtris codicibus nõ habentur, vt eſt illud, Ex Aegypto vocaui filium meum: &, Quoniam Nazaræus vocabitur: &, Videbunt in quem cõpunxerunt: &, Flumina de vētre eius fluent aquæ viuæ. &, Quæ nec ocul⁹ vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt quæ præparauit Deus diligentibus ſe: & multa alia quæ proprium σύνταγμα deſiderant. Interrogemus ergo eos vbi hæc ſcripta ſint: & cum dicere non potuerint, de libris Hebraicis proferamus. Primum teſtimonium eſt in Oſee ſecundum in Iſaia, tertium in Zacharia, quartum in Prouerbijs, quintũ æque in Iſaia. Quod multi ignorantes, apocryphorum deliramenta ſectantur: & Hiberas nænias libris authenticis præferunt. Cauſas erroris non eſt meũ exponere. Iudæi prudenti factum dicunt eſſe conſilio: ne Ptolemæus vnius Dei cultor, etiã apud Hebręos duplicem diuinitatem deprehēderet. Quod maxime idcirco faciebãt, quia in Platonis dogma cadere videbãt. Denique vbicunq; ſacratũ aliquid Scriptura teſtatur de Patre & Filio & Spiritu ſancto, aut aliter interpretati ſunt, aut omnino tacuerũt: vt & regi ſatisfacerent, & arcanum fidei non vulgarēt. Et neſcio quis primus auctor ſeptuaginta cellulas Alexãdrię mendacio ſuo extruxerit: quibus diuiſi eadem ſcriptitarint: cum Ariſtæas eiuſdem Ptolemæi ὑπερασπιστὴς, & multo poſt tempore Ioſephus nihil tale retulerint: ſed in vna baſilica cõgregatos, contuliſſe ſcribant, nõ prophetaſſe. Aliud eſt enim vatē, aliud eſt eſſe interpretē: ibi Spiritus ventura prædicit: hic eruditio & verborum copia, ea quæ intelligit trãsfert. Niſi forte putandus eſt Tullius Oeconomicũ Xenophontis, & Platonis Protagoram, & Demoſthenis pro Cteſiphonte, orationem afflatus theorico ſpiritu tranſtuliſſe. Aut aliter de eiſdem libris per Septuaginta interpretes, aliter per Apoſtolos Spiritus ſanctus teſtimonia texuit: vt quod illi tacuerunt, hi ſcriptum eſſe mentiti ſint. Quid igitur? damnamus veteres? Minime. Sed poſt priorum ſtudia, in domo Domini quod poſſumus laboramus. Illi interpretati ſunt ante aduentum Chriſti, & q̃d neſciebant, dubijs protulere ſententijs: nos vero poſt paſſionem & reſurrectionem eius, non tam prophetiam quam hiſtoriam ſcribimus. aliter enim audita: aliter viſa narrantur. quod melius intelligimus, melius & proferimus. Audi igitur æmule, obtrectator auſculta: non damno, non reprehendo Septuaginta: ſed confidenter cunctis illis Apoſtolos præfero. Per iſtorum os mihi Chriſtus ſonat, quos ante ꝓphetas inter ſpiritalia chariſmata poſitos lego: in quib. vltimũ pene gradum interpretes tenent. Quid liuore torqueris? quid imperitorum animos contra me concitas? Sicubi in translatione tibi videor errare, interroga Hebræos, diuerſarum urbium magiſtros conſule. Quod illi habēt de Chriſto, tui codices nõ habent. Aliud eſt ſi contra ſe poſtea ab Apoſtolis uſurpata teſtimonia probauerunt, & emendatiora ſunt exemplaria Latina quam Græca, & Græca quam Hebraica. Verum hæc contra inuidos. Nunc te precor Deſideri chariſſime, vt me, quia tantum opus ſubire feciſti, & a Geneſi exordiũ capere, orationibus iuues: quo poſſim eodem ſpiritu quo ſcripti ſunt libri, in Latinum eos transferre ſermonem.

Dan. 9. — Exod. 35. — 11. — 11. — Zach. 12. — 18. — 64.

Eiuſdem in Ioſue Præfatio.

TAndem finito Pentateucho Moyſi, velut grãdi fęnore liberati, ad Ieſum filium Naue manum mittamus, quē Hebræi יושע בן נון id eſt Ioſue filium Nun, vocant: & ad Iudicum librum quem שפטים appellant: ad Ruth quoque & Eſther, quos eiſdem nominibus efferunt. Monemuſque lectorem ut ſiluam Hebraicorum nominum, & diſtinctiones per membra diuiſas diligens ſcriptor conſeruet: ne & noſter labor, & illius ſtudium pereat. Et vt in primis, quod ſæpe teſtatus sũ ſciat, me non in reprehenſionem veterũ noua cudere, ſicut amici mei criminantur: ſed pro vi

rili parte offerre linguæ meæ hominibus, quos tamen noſtra delectant: vt pro Græcorum ἐξαπλοῖς quæ & ſumptu, & labore maximo indigent, editionem noſtram habeant. Et ſicubi in antiquorum voluminum lectione dubitarint, hæc illis conferentes, inueniāt quod requirunt: maxime cum apud Latinos tot ſint exemplaria, quot codices: & vnuſquiſque pro arbitrio ſuo vel addiderit vel ſubtraxerit quod ei viſum eſt: & vtique non poſſit verum eſſe quod diſſonat. Vnde ceſſet arcuato vulnere contra nos inſurgere ſcorpius, & ſanctū opus venenata carpere lingua, vel ſuſcipiens, ſi placet; vel contemnens, ſi diſplicet: memineritq. illorum verſuum, Os tuum abundauit malitia, & lingua tua concinnabat dolos. Sedēs, aduerſus fratrem tuum loquebaris, & aduerſus filium matris tuæ ponebas ſcandalum: hæc feciſti, & tacui. Exiſtimaſti inique quòd ero tui ſimilis: arguam te, & ſtatuam cōtra faciem tuam. Quæ enim audientis vel legentis vtilitas eſt, nos laborando ſudare, & alios detrahendo laborare? dolere Iudæos ꝙ calumniādi eis & irridendi Chriſtianos ſit ablata occaſio, & Eccleſiæ homines id deſpicere, immo lacerare, vnde aduerſarii torqueantur? Quod ſi vetus eis tātum interpretatio placet, quæ & mihi non diſplicet, & nihil extra recipiendum putant; cur ea quæ ſub aſteriſcis & obelis vel addita ſunt vel amputata, legūt, & negligunt? Quare Danielem iuxta Theodotionis tranſlationem, eccleſiæ ſuſceperūt? Cur Originem mirantur, & Euſebium Pamphili, cūctas editiones ſimiliter differentes? Aut quæ fuit ſtultitia, poſtquam vera dixerint, proferre quæ falſa ſunt? Vnde autem in nouo teſtamēto probare poterunt aſſumpta teſtimonia quę in libris veteribus non habentur? Hæc dicimus, ne omnino calumniantibus tacere videamur. Ceterum poſt ſanctæ Paulæ dormitionem, cuius vita virtutis exemplum eſt, & hos libros quos Euſtochio virgini Chriſti negare non potui; decreuimus dum ſpiritus hos regit artus, prophetarum explanationi incumbere, & omiſſum iā diu opus, quaſi quodā poſtliminio, repetere: præſertim cū & admirabilis, ſanctuſq. vir Pammachius, hoc idem litteris flagitet; & nos ad patriam feſtinātes, mortiferos ſirenarum cantus ſurda debeamus aure trāſire.

Pſal. 49.

PRAEFATIONEM EIVSDEM S. Hieronymi in libros Regum ſupra reperies ideo in principio poſitā, quòd librorum ſacrorum ordinem contineat. Inſcribitur autem, Prologus Galeatus.

Eiuſdem in librum Paralipomenon Præfatio.

SI ſeptuaginta interpretum, pura & vt ab eis in Græcum verſa eſt, editio permaneret, ſuperflue me, Chromati epiſcoporū ſanctiſſime atque doctiſſime, impelleres, vt Hebræa tibi volumina Latino ſermone transferrem. Quod enim ſemel aures hominum occupauerat, & naſcentis Eccleſiæ roborauerat fidem, iuſtū erat etiam noſtro ſilentio comprobari. Nunc vero cum pro varietate regionum diuerſa ferantur exemplaria, & germana illa antiquaq. tranſlatio corrupta ſit, atque violata; noſtri arbitrij putas, aut e pluribus iudicare quid verum ſit, aut nouum opus in veteri opere cudere, illudentibuſq. Iudæis, cornicum, vt dicitur, oculos configere. Alexandria & Aegyptus in Septuaginta ſuis Heſychium laudat auctorē. Conſtantinopolis vſque Antiochiam, Luciani martyris exemplaria probat. Mediæ inter has prouinciæ Palæſtinos codices legunt: quos ab Origene elaboratos Euſebius & Pāphilius vulgauerunt: totuſq. orbis hac inter ſe trifaria varietate compugnat. Et certe Origenes non ſolum exempla compoſuit quattuor editionū, e regione ſingula verba deſcribens, ut vnus diſſentiens, ſtatim ceteris inter ſe conſentientibus arguatur: ſed, quod maioris audaciæ eſt, in editione Septuaginta Theodotionis editionem miſcuit, aſteriſcis deſignans quæ minus fuerant, & virgulis quæ ex ſuperfluo videbantur appoſita. Si igitur aliis licuit nō tenere qđ ſemel ſuſceperant: & poſt Septuaginta cellulas, q̄ vulgo ſine auctore iactatur, ſingulas cellulas aperuere, hocq. in eccleſijs legitur quod Septuaginta neſcierunt; cur me non ſuſcipiāt Latini mei, qui inuiolata editione veteri ita nouam condidi, ut laborem meum Hebræis, &, quod his maius eſt, Apoſtolis auctoribus comprobem? Scripſi nuper librum de optimo genere interpretandi, oſtendens illa de Euangelio, Ex Ægypto vocaui filium meum: &, Quoniam Nazaræus vocabitur: &, videbunt in quem compunxerunt: & illud Apoſtoli, Quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus illum: ceteraq. his ſimilia in Hebræorum libris inueniri. Certe Apoſtoli & Euangeliſtæ, Septuaginta interpretes nouerāt: & vnde eis hæc quæ in Septuaginta interpretibus non habentur? Chriſtus Dominus noſter vtriuſque teſtamenti conditor, in Euangelio ſecundum Ioannem, Qui credit, inquit, in me, ſicut dicit Scriptura, Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Vtique ſcriptum eſt, quod Saluator ſcriptum eſſe teſtatur. Vbi ſcriptum eſt? Septuaginta non habent: apocrypha neſcit Eccleſia. Ad Hebræos igitur reuertendū eſt, vnde & Dominus loquitur, & diſcipuli exempla præſumunt. Hæc pace veterum loquor, & obtrectatoribus meis tantum reſpōdeo, qui canino dente me rodunt, in publico detrahentes, & legentes in angulis, ijdem & accuſatores & defenſores, cum in aliis probēt quod in me reprobant: quaſi virtus & vitium non in rebus ſit, ſed cum auctore mutetur. Ce-

Matth. 2. Ioann. 19. 1. Cor. 2. Ioan. 7.

terum memini editionem Septuaginta trāſlatorum, olim de Græco emendatam tribuiſſe me noſtris: nec inimicum debere exiſtimari eorum quos in conuentu fratrum ſemper ediſſero. Et quod nunc דברי הימים, id eſt, verba dierum, interpretatus ſum: idcirco feci, ut inextricabiles moras, & ſiluam nominum, quæ ſcriptorum confuſa ſunt vitio, ſenſuumq. barbariem apertius, & per verſuum cola digererem, mihimetipſi & meis iuxta Iſmeniam canens, ſi aures ſurdæ ſunt ceterorum.

Ad Domnionem & Rogatianum in eundem Præfatio eiuſdem.

QVomodo Græcorum hiſtorias magis intelligunt qui Athenas viderint; & tertium Virgilij librum qui a Troade per Leucaten, & Acroceraunia, ad Siciliam, & inde ad oſtia Tiberis nauigauerint: ita ſanctam Scripturam lucidius intuebitur qui Iudæam oculis contemplatus ſit, & antiquarum vrbium memorias, locorūq. vel eadem vocabula, vel mutata cognouerint. Vnde & nobis curæ fuit cū eruditiſſimis Hebræorum hunc laborem ſubire: vt circumiremus prouinciam, quam vniuerſæ Chriſti eccleſiæ ſonant. Fateor enim, mi Domnion & Rogatiane chariſſimi, numquam me in diuinis voluminibus, proprijs viribus credidiſſe, nec habuiſſe opinionem meam, ſed ea etiam de quibus ſcire me arbitrabar, interrogare me ſolitum, quanto magis de his ſuper quibus anceps eram? Denique, cum a me nuper litteris flagitaſſetis, ut uobis librum Paralipomenon Latino ſermone transferrem, de Tiberiade quendam legis Doctorem, qui apud Hebræos admirationi habebatur, aſſumpſi: & contuli cum eo a vertice, vt aiunt, vſque ad extremum vnguem: & ſic confirmatus, auſus ſum facere quod iubebatis. Libere enim vobis loquor ita in Græcis & Latinis codicibus hic nominum liber vitioſus eſt, ut non tam Hebræa quam Barbara quædam, & Sarmatica nomina coniecta arbitrandum ſit. Nec hoc Septuaginta interpretibus, q̃ Spiritu ſancto pleni, ea quæ vera fuerunt tranſtulerant, ſed ſcriptorum culpæ aſcribendum; dum de emendatis inemendata ſcriptitant; & ſæpe tria nomina, ſubtractis e medio ſyllabis, in vnum vocabulum cogunt, vel e regione vnum nomen, propter latitudinem ſuam, in duo vel tria vocabula diuidūt. Sed & ipſe appellationes, non homines, vt plerique exiſtimāt, ſed vrbes, & regiones, & ſaltus, & prouincias ſonāt, & obliq; ſub interpretatione, & figura eorum, quædam narrantur hiſtoriæ: de quibus in Regnorum libro dicitur, Nōne ecce hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Iuda? Quæ vtique in noſtris codicibus nō habentur. Hoc primum ſciendum, quod apud Hebræos, liber Paralipomenon, vnus ſit: & apud illos vocatur, דברי הימים. id eſt verba dierum: qui propter magnitudinem, apud nos diuiſus eſt: quod nonnulli etiam in Bruto, Ciceronis dialogo faciunt, ut eum in tres partes ſecent, cum vnus a ſuo Auctore ſit editus. Deinde etiam illud attendendum, quod frequenter nomina, non vocabula hominum, ſed rerum, vt dixi, ſignificantias ſonant. Ad extremum quod omnis eruditio Scripturarum in hoc continetur: & hiſtoriæ quæ vel prætermiſſæ ſunt in ſuis locis, vel perſtrictæ leuiter, hic per quædam verborum compendia explicentur. Orationum itaque veſtrarum adiutus auxilio, miſi librum beneuolis placiturum, tamen inuidis diſpliciturum eſſe non ambigo. Optima. n. quæque, vt ait Plinius, malunt contemnere plerique, quam diſcere. Si quis in hac interpretatione voluerit aliquid reprehendere, interroget Hebræos, ſuam conſciētiam recolat, videat ordinem textumq. ſermonis; & tunc noſtro labori, ſi potuerit detrahat. Vbicumque ergo aſteriſcos, id eſt ſtellas, radiare in hoc uolumine videritis: ibi ſciatis de Hebræo additū quod in Latinis codicibus nō habetur. Vbi vero obelus, tranſuerſa ſcilicet virga, præpoſita eſt, illic ſignatur quid Septuaginta interpretes addiderint, vel ob decoris gratiam, vel ob Spiritus ſancti auctoritatem, licet in Hebræis voluminibus non legatur.

EIVSDEM AD DOMNIONEM & Rogatianum, in Eſdram, & Nehemiam præfatio.

VTrum difficilius ſit, facere quod poſcitis, an negare, nedum ſtatui. nam neque vobis aliquid imperantibus abnuere, ſententiæ eſt; & magnitudo oneris impoſiti ita ceruices premit, vt ante ſub faſce ruendum ſit, quam leuandum. Accedunt ad hoc inuidorum ſtudia; qui omne quod ſcribimus, reprehendendum putant: & interdum contra ſe conſcientia repugnante, publice lacerant quod occulte legunt, in tantum vt clamare compellar, & dicere: Domine, libera animam meam a labijs iniquis, & a lingua doloſa. Pſal 119. Tertius annus eſt quod ſemper ſcribitis atque reſcribitis vt Eſdræ librum & Eſther, vobis de Hebræo transferam: quaſi non habeatis Græca & Latina volumina: aut quidquid illud eſt quod a nobis vertitur, non ſtatim ab omnibus conſpuendum ſit. Fruſtra autem, vt ait quidam, niti, neque aliud fatigando niſi odium quærere, extremæ dementiæ eſt. Itaque obſecro vos mi Domnion & Rogatiane chariſſimi, vt priuata lectione contenti, libros non efferatis in publicum, nec faſtidioſis cibos ingeratis: vitetiſque eorum ſupercilium, qui iudicare tantum de alijs, & ipſi facere nihil nouerunt. Si qui autem fratrum ſunt, quibus noſtra non diſplicent, his

tribuatis exemplar: admonẽtes vt Hebræa nomina, quorum grandis in hoc volumine copia eſt, diſtincte & per interualla trãſcribãt. Nihil enim proderit emendaſſe librũ, niſi emẽdatio, librariorum diligentia conſeruetur. Nec quẽquam moueat quod vnus a nobis liber editus eſt: nec apocryphorum tertij & quarti ſõnijs delectetur: quia & apud Hebræos Eſdræ Nehemiæq. ſermones in vnum volumen coarctant. & quę non habentur apud illos, nec de viginti quattuor ſenibus ſunt, procul abijcienda. Siquis autem Septuaginta vobis oppoſuerit interpretes, quorum exemplaria varietas ipſa lacerata & inuerſa demonſtrat; nec poteſt vtiq. verum aſſeri quod diuerſum eſt: mittite eũ ad Euãgelia: in quibus multa ponuntur quaſi de Veteri teſtamento, quæ apud Septuaginta interpretes non habentur, velut illud, Quoniã Nazaræus vocabitur. &, Ex Ægypto vocaui filium meum. &, Videbunt in quem compunxerũt, multaq. alia, quæ latiori operi reſeruamꝰ: & quærite ab eo vbi ſcripta ſint. cumq. proferre non potuerit, vos legite de his exemplarib. quæ nuper a nobis edita, maledicorum quotidie linguis confodiuntur. Sed vt ad compendium veniam, certe quod illaturus ſum, æquiſſimum eſt. Edidi aliquid quod non habetur in Græco, aut aliter habetur quam a me verſum eſt? Quid interpretem laniant? interrogent Hebræos: & ipſis auctoribus, tranſlationi meæ vel arrogent vel derogent fidem. Porro aliud eſt, ſi clauſis, quod dicit, oculis mihi volunt maledicere, & non imitantur Græcorum ſtudium ac beneuolẽtiam, qui poſt Septuaginta trãſlatores, iam Chriſti Euangelio corruſcãte, Iudęos & Hebionitas legis veteris iterpretes, Aquilam videlicet, & Symmachũ, & Theodotionem, & curioſe legũt, & per Origenis laborem in hexaplis, eccleſijs dedicarunt. Quãto magis Latini grati eſſe deberent, quod exultãtem cernerent Græciam a ſe aliquid mutuari? Primum enim magnorum ſumptuũ eſt & infinitæ difficultatis, exemplaria poſſe habere omnia: deinde etiã qui habuerint, & Hebręi ſermonis ignari ſunt, magis errabunt, ignorantes quis e multis verius dixerit. Quod etiam ſapientiſſimo cuidam nuper apud Græcos accidit, vt interdum Scripturæ ſenſum relinquẽs, vniuſcuiuſque interpretis ſequeretur errorẽ. Nos autem qui Hebrææ linguæ ſaltem paruã habemus ſciẽtiam, & Latinus nobis vtcumque ſermo nõ deeſt, & de alijs magis poſſumus iudicare, & ea quæ ipſi itelligimus, in noſtra lingua promere. Itaq. licet hydra ſibilet, victorque Sinon incendia iactet: numquam meum, iuuante Chriſto, ſilebit eloquium: etiam præciſa lingua balbutiet. Legant qui volunt: qui nolunt abijciant. Euentilent apices, litteras calumnientur: magis veſtra charitate prouocabor ad ſtudium, quam illorum detractione & odio deterrebor.

EIVSDEM AD CHROMATIVM & Eliodorum in Tobiam præfatio.

MIrari non deſino exactiones veſtræ inſtantiam. exigitis enim vt librum Chaldæo ſermone conſcriptum, ad Latinum ſtylũ traham; librum vtiq; Tobiæ, quem Hebræi de catalogo diuinarum ſcripturarum ſecãtes, his quæ hagiographa memorant, manciparunt. Feci ſatis deſiderio veſtro, non tamen meo ſtudio. Arguunt & nos Hebræorum ſtudia: & imputãt nobis, contra ſuum canonem Latinis auribus iſta transferre. Sed melius eſſe iudicans Phariſæorum diſplicere iudicio, & Epiſcoporum iuſſionibus deſeruire, inſtiti vt potui. Et quia vicina eſt Chaldæorum lingua ſermoni Hebraico; vtriuſque linguæ peritiſſimum loquacem reperiens, vnius diei laborẽ arripui: & quidquid ille mihi Hebraicis verbis expreſſit, hoc ego accito notario, ſermonibus Latinis expoſui. Orationibus veſtris mercedem huius operis compenſabo, cum gratum vobis didicero, me, quod iubere eſtis dignati, compleſſe.

Eiuſdem Præfatio in Librum Iudith.

APud Hebręos liber Iudith inter hagiographa legitur: cuius auctoritas ad roboranda illa quæ in contẽtionem veniũt, minus idonea iudicatur. Chaldæo tamen ſermone conſcriptus, inter hiſtorias computatur. Sed quia hunc librum ſynodus Nicæna in numero ſanctarum Scripturarum legitur computaſſe, acquieui poſtulationi veſtræ, immo exactioni: & ſepoſitis occupationibus, quib. vehemẽter arctabar, hunc vnam lucubratiunculam dedi, magis ſenſum e ſenſu, quam ex verbo verbum transferens. Multorum codicum varietatem vitioſiſſimam amputaui: ſola ea, quæ intelligẽtia integra in verbis Chaldęis inuenire potui, Latinis expreſſi. Accipite Iudith viduam, caſtitatis exemplum, & triũphali laude perpetuis eam præconijs declarate. Hanc enim non ſolum feminis, ſed & viris imitabilem dedit, qui caſtitatis eius remunerator, virtutem ei talem tribuit, vt inuictum omnibus hominibus vinceret, & inſuperabilem ſuperaret.

Eiuſdem in Librum Eſther præfatio.

LIbrum Eſther varijs translatoribus cõſtat eſſe vitiatum: quem ego de archiuijs Hebræorum reuelans, verbum e verbo expreſſiꝰ trãſtuli. Quem librum editio vulgata, lacinioſis hinc inde verborum ſinibus trahit, addens ea quæ ex tempore dici poterant, & audiri: ſicut ſolitum eſt ſcholaribus diſciplinis, ſumpto themate, excogitare qubus verbis vti potuit qui iniuriam paſſus eſt, vel qui iniuriam fecit.

Vos

Vos autem o Paula & Euſtochium, quoniam & bibliothecas Hebręorum ſtuduiſtis intrare, & interpretum certamina comprobaſtis, tenentes Eſther Hebraicum librum, per ſingula verba noſtram tranſlationem aſpicite; vt poſſitis agnoſcere, me nihil etiã augmentaſſe addendo, ſed fideli teſtimonio ſimpliciter, ſicut in Hebræo habetur, hiſtoriam Hebraicam Latinæ linguæ tradidiſſe. Nec affectamus laudes hominum, nec vituperationes expaueſcimus. Deo enim placere curantes, minas hominum
Pſal. 52. penitus non timemus: quoniam Deus diſſipat
Gala. oſſa eorum qui hominibus placere deſiderãt: & ſecundum Apoſtolum, Qui eiuſmodi ſunt, ſerui Chriſti eſſe nõ poſſunt. Rurſum, in libro Eſther alphabetum ex minio vſq. ad Teth litteram fecimus diuerſis in locis, volentes ſcilicet Septuaginta interpretum ordinẽ per hoc inſinuare ſtudioſo lectori. Nos enim iuxta morem Hebraicum, ordinem proſequi etiam in Septuaginta editione maluimus.

Eiuſdem in librum Iob Præfatio.

Cogor per ſingulos ſcripturæ diuinæ libros aduerſariorum reſpondere maledictis: qui interpretationem meam, reprehenſionem Septuaginta interpretum criminantur: quaſi nõ & apud Græcos Aquila, Symmachus, & Theodotio, vel verbum e verbo, vel ſẽſum e ſenſu, vel ex vtroque commixtum, & medie temperatum genus trãslationis expreſſerint; & omnia Veteris inſtrumenti volumina Origenes obelis aſteriſciſq. diſtinxerit, quos vel additos, vel de Theodotione ſumptos, tranſlationi antiquæ inſeruit, probans defuiſſe quod additum eſt. Diſcant igitur obtrectatores mei recipere in toto, quod in partibus ſuſceperũt, aut interpretationem meam cũ aſteriſcis ſuis radere. Neque enim fieri poteſt vt quos plura intermiſiſſe ſuſceperint, non eoſdem etiam in quibuſdã erraſſe fateantur, præcipue in Iob: cui ſi ea quæ ſub aſteriſcis addita ſunt, ſubtraxeris, pars maxima detruncabitur. & hoc dumtaxat apud Græcos. Ceterũ apud Latinos, ante eam tranſlationem, quam ſub aſteriſcis & obelis nuper edidimus, ſeptingenti ferme aut octingenti verſus deſunt; vt decurtatus & laceratus, corroſuſq. liber fœditatem ſui publice legentibus præbeat. Hæc autem tranſlatio nullum de veteribus ſequitur interpretẽ: ſed ex ipſo Hebraico, Arabicoque ſermone, & interdum Syro, nunc verba, nũc ſenſus, nunc ſimul vtrumq. reſonabit. Obliquus. n. etiã apud Hebræos totus liber fertur & lubricus: & quod Græci rhetores vocant, ἐσχηματισμένος, dũ qui aliud loquitur, aliud agit: vt ſi velis anguillam vel murenulam ſtrictis tenere manibus, quanto fortius preſſeris, tanto citius elabitur. Memini me ob intelligentiam huius voluminis, Lyddæum quemdam præceptorem, qui apud Hebræos primus haberi putabatur, non paruis redemiſſe nummis: cuius doctrina an aliquid profecerim, neſcio: hoc vnum ſcio, nõ potuiſſe me interpretari, niſi quod ante intellexeram. A principio itaque voluminis, vſque ad verba Iob, apud Hebræos proſa oratio eſt. Porro a verbis Iob, in quibus ait, Pereat dies in qua natus ſum, & nox in qua dictum eſt, cõceptus eſt homo: vſque ad eum locum, vbi ante finem voluminis ſcriptum eſt. Idcirco ipſe me reprehendo, & ago pœnitentiam in fa- Iob 42.
uilla & cinere: hexametri verſus ſunt, dactylo, ſpondeoque currentes: & propter linguæ idioma, crebro recipientes & alios pedes, non earumdem ſyllabarum, ſed eorumdem temporum. Interdum quoque rythmus ipſe dulcis & tinnulus fertur numeris pedum ſolutis: quod metrici magis, quã ſimplex lector intelligũt. A ſupradicto autem verſu vſque ad finem libri, paruum comma quod remanet, proſa oratione contexitur. Quod ſi cui videtur incredulum, metra ſcilicet eſſe apud Hebræos, & in morem noſtri Flacci, Græcique Pindari, & Alcæi, & Sapphus, vel Pſalterium, vel Lamentationes Ieremiæ, vel omnia ferme ſcripturarũ cantica comprehendi: legat Philonem, Ioſephum, Origenem, Cæſarienſem Euſebium, & eorum teſtimonio me verum dicere cõprobabit. Audiant quapropter canes mei, idcirco me in hoc volumine laboraſſe, nõ ut interpretationem antiquam reprehenderem, ſed vt ea quę in illa aut obſcura ſunt, aut omiſſa, aut certe ſcriptorum vitio deprauata, manifeſtiora noſtra interpretatione fierent: Vt qui Hebræorũ ſermonem ex parte didicimus, & in Latino pene ab ipſis cunabulis inter grammaticos & rhetores & philoſophos detriti ſumus. Quod ſi apud Græcos poſt Septuaginta editionẽ, iã Chriſti Euangelio coruſcante, Iudęus Aquila, & Symmachus ac Theodotio, Iudaizantes hæretici ſunt recepti, qui multa myſteria Saluatoris ſubdola interpretatione celarunt, & tamen in ἑξαπλοῖς habentur apud eccleſias, & explanantur ab eccleſiaſticis viris: quanto magis ego Chriſtianus, & de parentibus Chriſtianis natus, & vexillum crucis in mea frõte portans, cuius ſtudium fuit omiſſa repetere, deprauata corrigere, & ſacramẽta Eccleſiæ puro & fideli aperire ſermone; vel a faſtidioſis, vel a malignis lectoribus non debeo reprobari? Habeant qui volunt veteres libros, vel in membranis purpureis auro argentoq. deſcriptos, vel vncialibus, vt vulgo aiunt, litteris onera magis exarata, quàm codices: dummodo mihi, meiſque permittant pauperes habere ſchedulas, & non tam pulchros codices, quàm emendatos. Vtraque autem editio, & Septuaginta iuxta Græcos, & mea iuxta Hebræos, in Latinum meo labore tranſlata eſt. Eligat vnuſquiſque quod vult: & ſtudioſum me magis, quàm maleuolum probet.

Alia

gnificantius dicitur, vt vocentur φαγολοίδοροι, quod eſt, manducantes ſannas.

Eiuſdem in Danielem præfatio.

DAnielem prophetam iuxta Septuaginta interpretes, Domini Saluatoris eccleſiæ non legunt, vtentes Theodotionis editione: & hoc cur acciderit, neſcio. Siue enim quia ſermo Chaldaicus eſt, & quibuſdam proprietatibus a noſtro eloquio diſcrepat, noluerunt Septuaginta interpretes eaſdem linguæ lineas in translatione ſeruare: ſiue ſub nomine eorum ab alio neſcio quo non ſatis Chaldæam linguam ſciente, editus eſt liber: ſiue aliud quid cauſæ extiterit ignorãs: hoc vnum affirmare poſſum, quòd multum a veritate diſcordet, & recto iudicio repudiatus ſit. Sciendum quippe eſt Danielem maxime & Eſdram Hebraicis quidem litteris, ſed Caldæo ſermone conſcriptos. & vnam Ieremiæ pericopen: Iob quoque cum Arabica lingua plurimam habere ſocietatem. Denique & ego adoleſcentulus poſt Quintiliani & Tullij lectionem ac flores rhetoricos, cum me in linguæ huius piſtrinum recluſiſſem: & multo ſudore, multoque tempore vix cœpiſſem anhelantia ſtridentiaque verba reſonare, & quaſi per cryptam ambulans, rarum deſuper lumen aſpicerem, impegi nouiſſime in Danielem: & tanto tædio affectus ſum, vt deſperatione ſubita omnem laborem veterem voluerim cõtemnere. Verum adhortante me quodam Hebræo, & illud mihi crebrius in ſua lingua ingerente, Labor improbus omnia vincit: & qui mihi videbar ſciolus, inter Hebræos cœpi rurſus eſſe diſcipulus Chaldaicus. Et vt verum fatear, vſq. ad præſentem diem magis poſſum ſermonem Chaldaicum legere, & intelligere, quàm ſonare. Hæc idcirco refero, vt difficultatem vobis Danielis oſtenderem: qui apud Hebræos nec Suſannæ habet hiſtoriam, nec hymnum trium puerorum, nec Belis, draconiſq. fabulas: quas nos, quia in toto orbe diſperſæ ſunt, veru ante poſito, eaſque iugulante ſubiecimus: ne videremur apud imperitos magnam partem voluminis detruncaſſe. Audiui ego quẽdam de præceptoribus Iudæorum, cum Suſannæ derideret hiſtoriam, & a Græco neſcio quo eam diceret eſſe confictam: illud opponere quod Origeni quoque Africanus oppoſuit, etymologias has ἀπὸ τοῦ χοίνου χοίσαι, καὶ ἀπὸ τοῦ πρίνου πρίσαι de Græco ſermone deſcendere. Cuius rei nos intelligentiam noſtris hanc poſſumus dare: Vt verbi gratia, dicamus de arbore ilice dixiſſe eum, ilico pereas: & a lentiſco, in lentem te comminuat angelus: vel non lente pereas: aut lentus, id eſt flexibilis ducaris ad mortem: ſiue aliud quid ad arboris nomen conueniens. Deinde tantum fuiſſe otij tribus pueris cauillabatur, vt in camino æſtuantis incendij metro luderent: & per ordinem ad laudem Dei omnia elementa prouocarent, aut quod miraculũ diuinæque aſpirationis indicium, vel draconẽ interfectum offa picis, vel ſacerdotũ Belis machinas deprehenſas: quæ magis prudentia ſolertis viri, quam prophetali eſſent ſpiritu perpetrata? Cum vero ad Habacuc veniret, & de Iudæa in Chaldæam raptum diſcophorum lectitaret, quærebat exemplum vbi legiſſemus in toto ueteri teſtamento quemquam ſanctorum graui volaſſe corpore, & in puncto horæ tanta terrarum ſpatia tranſiſſe, cui cum quidam e noſtris ſatis ad loquendum promptulus, Ezechielem adduxiſſet in medium, & diceret eum de Chaldæa in Iudæam fuiſſe translatum: deriſit hominem, & ex ipſo volumine demonſtrauit Ezechielem in ſpiritu ſe vidiſſe tranſpoſitum. Denique & Apoſtolum noſtrum, uidelicet ut eruditum virum, & qui legem ab Hebræis didiciſſet, non fuiſſe auſum affirmare ſe raptum in corpore, ſed dixiſſe. Siue in corpore, ſiue extra corpus: neſcio, Deus ſcit. His & talibus argumentis apocryphas in libro Eccleſiæ fabulas arguebat. Super qua re lectoris arbitrio iudicium derelinquens, illud admoneo, non haberi Danielem apud Hebræos inter prophetas: ſed inter eos qui hagiographa conſcripſerunt. In tres ſiquidem partes omnis ab eis Scriptura diuiditur: in legem, in prophetas, & hagiographa, id eſt in quinque, & octo, & in vndecim libros: de quo non eſt huius temporis diſſerere. Quæ autem ex hoc propheta, immo contra hunc librum Porphyrius obijciat: teſtes ſũt Methodus, Euſebius, & Apollinarius: qui multis uerſuum millibus eius veſaniæ reſpondentes, neſcio an curioſo lectori ſatisfecerint. Vnde obſecro uos O Paula & Euſtochium, fundatis pro me ad Dominum preces: ut quãdiu in hoc corpuſculo ſum, ſcribam aliquid gratum vobis, utile Eccleſiæ, dignum poſteris. Præſentium quippe iudicijs oblatrantium non ſatis moueor: qui in utramque partem, aut amore labuntur, aut odio.

2. Cor. 12.

Eiuſdem in xij Prophetas præfatio.

NOn eſt idem ordo duodecim prophetarũ apud Hebræos, qui eſt apud nos. Vnde ſecundum id quod ibi legitur, hic quoque diſpoſiti ſunt. Oſee commaticus eſt, & quaſi per ſententias loquens. Ioel planus in principijs: in fine obſcurior. Et uſque ad Malachiam, habent ſinguli proprietates ſuas: quem Eſdram ſcribam, legiſque doctorem Hebræi autumant. Et quia longum eſt nunc de omnibus dicere: hoc tantum vos o Paula & Euſtochium admonitas volo, vnum librum eſſe duodecim prophetarum: & Oſee ſynchronon Iſaiæ: Malachiam vero Aggæi & Zachariæ fuiſſe temporibus. In quib. autem tempus nõ præfertur in titulo, ſub illis eos regib. propheta ſſe, ſub quibus & hi qui ante eos habent titulos prophetauerunt.

Eiuſ-

Eiuſdem in Euangeliſtas ad Damaſum præfatio.

NOuum opus me facere cogis ex veteri: vt poſt exemplaria Scripturarum toto orbe diſperſa, quaſi quidã arbiter ſedeam: & quia inter ſe variant, quæ ſint illa quæ cum Græca cõſentiant veritate, decernam. Pius labor, ſed periculoſa præſumptio, iudicare de ceteris, ipſum ab omnibus iudicãdum: ſenis mutare linguam, & caneſcentem iam mundum ad initia retrahere paruulorum. Quis enim doctus pariter vel indoctus, cum in manus volumen aſſumpſerit, & a ſaliua quam ſemel imbibit, viderit diſcrepare quod lectitat; non ſtatim erũpat in vocem, me falſarium, me clamitans eſſe ſacrilegum, qui audeam aliquid in veteribus libris addere, mutare, corrigere? Aduerſus q̃ inuidiam duplex cauſa me cõſolatur: quod & tu qui ſummus ſacerdos es, fieri iubes: & verũ nõ eſſe quod variat, etiam maledicorum teſtimonio comprobatur. Si enim Latinis exẽplaribus fides eſt adhibenda, reſpondeant quibus: tot enim ſunt exemplaria pene quot codices. Sin autem veritas eſt quærenda de pluribus: cur non ad Græcam originem reuertentes, ea quæ vel a vitioſis interpretibus male reddita: vel a prẹſumptoribus imperitis emẽdata peruerſius: vel a librarijs dormitantibus aut addita ſunt, aut mutata, corrigimus? Neque vero ego de veteri diſputo teſtamento: qđ a Septuaginta ſenioribus in Græcam linguam verſum, tertio gradu ad nos vſque peruenit. Non quæro quid Aquila, quid Symmachus ſapiant, quare Theodotion inter nouos, & veteres medius incedat. Sit illa vera interpretatio quam Apoſtoli probauerunt. De nouo nunc loquor teſtamento: quod Græcum eſſe, non dubium eſt, excepto apoſtolo Matthæo, qui primus in Iudæa euangelium CHRISTI Hebraicis litteris edidit. Hoc certe cũ in noſtro ſermone diſcordat, & in diuerſos riuulorum tramites ducit: vno de fonte quærendum eſt. Prætermitto eos codices quos a Luciano & Heſychio nuncupatos, paucorum hominum aſſerit peruerſa contentio: quibus vtique nec in toto Veteri inſtrumento poſt Septuaginta interpretes emendare quid licuit, nec in Nouo profuit emendaſſe: cum multarum gẽtium linguis ſcriptura ante tranſlata, doceat falſa eſſe quæ addita ſunt. Igitur hæc præſens præfatiũcula pollicetur quattuor tantum Euangelia, quorum ordo eſt iſte, Matthæus, Marcus, Lucas, Ioannes: codicum Græcorum emendata collatione, ſed veterũ, quæ ne multum a lectionis Latinæ conſuetudine diſcreparent, ita calamo temperauimus, vt his tantum quæ ſenſum videbantur mutare correctis, reliqua manere pateremur vt fuerãt. Canones quoq. quos Euſebius Cæſarienſis epiſcopus Alexandrinus ſecutus Ammonium, in decem numeros ordinauit, ſicut in Græco habentur, expreſſimus. Quòd ſi quis de curioſis voluerit noſſe quẹ in Euangelijs, vel eadem, vel vicina, vel ſola ſint, eorum diſtinctione cognoſcet. Magnus ſiquidem hic in noſtris codicibus error inoleuit, dum quod in eadem re alius Euangeliſta plus dixit, in alio quia minus putauerint, addiderunt. Vel dum eumdem ſenſum alius aliter expreſſit, ille qui vnum e quattuor primum legerat, ad eius exẽplum ceteros quoque exiſtimauerit emendandos. Vnde accidit vt apud nos mixta ſint omnia, & in Marco plura Lucæ atque Matthæi. Rurſum in Matthæo plura Ioannis & Marci, & in ceteris reliquorũ quæ alijs propria ſunt, inueniantur. Cum itaque canones legeris qui ſubiecti ſunt, confuſionis errore ſublato, & ſimilia omnium ſcies, & ſingulis ſua quæque reſtitues. In canone primo cõcordant quattuor, Matthæus, Marcus, Lucas, Ioannes. In ſecundo tres, Matthæus, Marcus, Lucas. In tertio tres, Matthæus, Lucas, Ioannes. In quarto tres, Matthæus, Marcus, Ioannes. In quinto duo, Matthæus, Lucas. In ſexto duo, Matthæus, Marcus. In ſeptimo duo, Matthæus, Ioannes. In octauo duo, Lucas, Marcus. In nono duo, Lucas, Ioannes. In decimo propria quique quæ non habentur in alijs, ediderunt. Singulis vero Euãgelijs ab vno incipiens vſq. ad finem librorum, diſpar numerus accreſcit. Hic nigro colore deſcriptus, ſub ſe habet aliũ ex minio diſcolorem numerum, qui ad decem vſq. procedens, indicat prior numerus in quo ſit canone requirendus. Cum ergo aperto codice, verbi gratia, illud ſiue illud capitulũ ſcire volueris cuius canonis ſit, ſtatim ex ſubiecto numero doceberis, & recurrens ad principia, in quibus canonum eſt diſtincta cõgeries, eodemq. ſtatim canone ex titulo frontis inuento, illum quem quærebas numerum, eiuſdem Euangeliſtæ qui & ipſe ex inſcriptione ſignatur, inuenies, atque vicino ceterorum tramitibus inſpectis, quos numeros e regione habeant, annotabis, & cum ſcieris recurres ad volumina ſingulorum, & ſine mora repertis numeris quos ante ſignaueras, reperies & loca ĩ quibus vel eadem vel vicina dixerunt. Sciendum tamen, ne quis ignarum ex ſimilitudine numerorum error inuoluat, quod ſicubi in ſubnotatione canonum diſtinctorum in canone quolibet tres Euangeliſtæ bis, ter vel quater, aut etiam amplius eumdem numerum per ordinem habuerint annotatum, & quartus econtrario, diſcrepantes, quod id tres illi in eo loco ſemel dixerint, quartus toties in corpore voluminis ſui ponat, quoties diuerſi numeri in eius canone poſiti ſtant contra prædictorum numerorum continuatas ſimilitudines. Item ſi in vno quolibet eorum aut etiam duobus idem in canone numerus bis, ter, & quater, aut eo amplius reperiatur in ordine collocatus, & diſpares inueniantur in ceteris: du-

bium

bium non erit, quin id quod illius illorumve canonis numerus bis terque repertum ab his in volumine ſemel dictũ eſſe oſtendit, alter alterius eorum toties vno atq. eodem ſenſu loquantur, quoties prætulerint in numerorum annotatione diſtantiam. Et hoc in oĩum nouẽ canonũ collatione ſeruabitur. Ceterũ in decimo (quoniã propria ſingulorũ tantummodo continentur) non poteſt cõtra id comparatio eſſe quod ſolum eſt. Opto vt in Chriſto valeas, & memineris mei Papa beatiſſime.

Eiuſdem ex Catalogo ſcriptorum eccleſiaſticorum.

PAulus Apoſtolus, qui ante Saulus, extra numerum duodecim Apoſtolorum, de tribu Beniamin & oppido Iudææ Giſchalis fuit. quo a Romanis capto, cum parẽtibus ſuis Tarſum Giliciæ commigrauit, a quibus ob ſtudia legis miſſ⁹ Ieroſolyma, a Gamaliel viro doctiſſimo cuius Lucas meminit, eruditus eſt. Cum autẽ ĩterfuiſſet neci martyris Stephani, & acceptis a pontifice templi epiſtolis, ad perſequendos eos qui Chriſto crediderant, Damaſcum pergeret, reuelatione compulſus ad fidem, quæ in Actibus Apoſtolorum ſcribitur, in vas electionis de perſecutore tranſlatus eſt. Cumque primum ad prædicationem eius Sergius Paulus Proconſul Cypri crediſſet, ab eo, quòd eum Chriſti fidei ſubegerat, ſortitus eſt nomẽ Paulus: & iuncto ſibi Barnaba, multis vrbib. peragratis, reuertenſque Ieroſolymam, a Petro, Iacoboque & Ioanne, Gentium apoſtolus ordinatur. Et quia in Actibus Apoſtolorum pleniſſime de eius cõuerſatione ſcriptum eſt, hoc tãtum dicam, quòd poſt paſſionem Domini viceſimoquinto anno, id eſt ſecundo Neronis, eo tempore quo Feſtus procurator Iudææ ſucceſſit Felici, Romam vinctus mittitur, & biẽniũ in libera manens cuſtodia, aduerſus Iudæos de aduentu Chriſti quotidie diſputauit. Sciẽdum autem in prima ſatisfactione, (necdum Neronis imperio roborato, nec in tanta erumpẽte ſcelera, quãta de eo narrant hiſtoriæ) Paulũ, a Nerone dimiſſum, vt Euangelium Chriſti in Occidentis quoque partibus prædicaret, ſicut ipſe ſcribit in ſecunda epiſtola ad Timotheum (eo tempore quo & paſſus eſt, de vinculis dictat epiſtolam,) In prima mea ſatisfactione nemo mihi affuit, ſed omnes me dereliquerunt: non eis imputetur. Dñs aũt mihi affuit, & confortauit me, vt per me prædicatio compleret̃, & audirẽt omnes Gentes: & liberatus ſum de ore leonis. Manifeſtiſſime leonẽ propter crudelitatem, Neronem ſignificans. Et in ſequentibus, Liberatus ſum de ore leonis. Et ſtatim, Liberauit me Dñs ab omni opere malo, & ſaluauit me in regnum ſuum cæleſte, quòd ſcilicet præſens ſibi ſentiret imminere martyriũ. Nam & in eadem epiſtola præmiſerat, Ego.n. iam immolor, & tempus reſolutionis meæ inſtat. Hic ergo decimoquarto Neronis anno, eodẽ die quo Petrus, Romæ pro Chriſto capite truncatus, ſepultuſq. eſt in via Oſtiẽſi, anno poſt paſſionẽ Dñi trigeſimoſeptimo. Scripſit aũt nouẽ ad ſeptẽ Eccleſias epiſtolas, ad Romanos vnam, ad Corinthios duas, ad Galatas vnã, ad Epheſios vnã, ad Philippenſes vnã, ad Coloſſenſes vnam, ad Theſſalonicenſes duas. Præterea ad diſcipulos ſuos, Timotheo duas, Tito vnã, Philomeni vnã. Epiſtola aũt quæ fertur ad Hebræos, nõ eius creditur, propter ſtyli ſermoniſq. diſtantiam: ſed vel Barnabæ iuxta Tertullianũ, vel Lucę Euãgeliſtę iuxta quoſdam: vel Clementis Romanæ poſtea Eccleſiæ Epiſcopi, quem aiunt ſentẽtias Pauli proprio ordinaſſe, & ornaſſe ſermone: vel certe quia Paulus ſcribebat ad Hebræos, & propter inuidiam ſui apud eos nominis, titulum in principio ſalutationis amputauerat, ſcripſerat vt Hebræus Hebræis Hebraice, id eſt ſuo eloquio diſertiſſime, vt ea quæ eloquenter ſcripta fuerãt in Hebræo, eloquentius verterẽtur in Græcũ, & hanc cauſam eſſe, quòd a ceteris Pauli epiſtolis diſcrepare videatur. Legunt quidam & ad Laodicenſes, ſed ab omnibus exploditur.

Eiuſdem ex Catalogo ſcriptorum Eccleſiaſticorum.

IAcobus, qui appellatur frater Domini, cognomento Iuſtus, vt nonnulli exiſtimãt, Ioſeph, ex alia vxore: vt autem mihi videtur, Mariæ ſororis matris Domini, cuius Ioannes in libro ſuo meminit, filius, poſt paſſionem Domini, ſtatim ab Apoſtolis Ieroſolymorũ Epiſcopus ordinatus, vnam tantum ſcripſit epiſtolã, quæ de ſeptem catholicis eſt: quæ & ipſa ab alio quodam ſub nomine eius edita aſſeritur. licet paulatim tempore procedente obtinuerit auctoritatẽ. Egeſippus vicinus Apoſtolicorũ temporum, in quinto commentariorum libro de Iacobo narrãs, ait, Suſcepit eccleſia.n Ieroſolymæ, poſt Apoſtolos frater Domini Iacobus, cognomento Iuſtus, multi ſiquidẽ Iacobi vocabantur. Hic de vtero matris ſanctus fuit, vinum, & ſiceram non bibit, carnẽ nullã comedit, nũquam attonſus eſt, nec vnctus vnguento, nec vſus balneo. huic ſoli licitum erat ingredi Sancta ſanctorum: ſiquidem veſtibus laneis non utebatur, ſed lineis: ſoluſque ingrediebatur templum: & fixis genibus, pro populo deprecabatur, in tantum vt camelorum duritiẽ traxiſſe eius genua crederentur. Dicit & alia multa, quæ enumerare longum eſt. Sed & Ioſephus in vigeſimo libro Antiquitatum refert, & Clemens in ſeptimo ὑποτυπώσεων, mortuo Feſto, qui Iudæam regebat, miſſum a Nerone eſſe ſucceſſorem eius Albinum: qui cũ necdum ad prouinciam perueniſſet, Ananus, inquit, pontifex adoleſcens, Anani filius, de genere

nere

nere ſacerdotali, accepta occaſione ἀναρχίας, concilium congregauit, & compellens publice Iacobum vt Chriſtum Dei filium denegaret, contradicentem lapidari iuſſit, qui cum præcipitatus de pinna templi, confractis crurib. adhuc ſemiuiuus, tendens ad cælum manus diceret, Domine ignoſce eis: quod enim faciunt, ne ſciunt: fullonis fuſte quo vda veſtimenta extorqueri ſolent, in cerebro percuſſus interijt. Tradit item Ioſephus tantæ eum ſanctitatis fuiſſe & celebritatis in populo, vt propter eius necẽ, creditum ſit ſubuerſam eſſe Ieroſolymam. Hic eſt de quo Paulus Apoſtolus ſcribit ad Galatas, Alium autem Apoſtolorum vidi neminem, niſi Iacobum fratrem Domini. Et Apoſtolorum ſuper hoc crebrius acta teſtantur. Euangelium quoque quod appellatur ſecundum Hebræos, & a me nuper in Græcum, Latinumq. ſermonem translatum eſt, quo & Origenes ſæpe vtitur, poſt reſurrectionẽ Saluatoris refert: Dominus autem cum dediſſet ſindonem ſeruo ſacerdotis, iuit ad Iacobum, & apparuit ei. Iurauerat enim Iacobus ſe non comeſturum panem ab illa hora, qua biberat calicem Domini, donec videret eum reſurgentem a mortuis. Rurſuſque poſt paululum, Afferte, ait Dominus, menſam & panem. Statimque additur, Tulit panem, & benedixit, ac fregit, & dedit Iacobo Iuſto, & dixit ei, Frater mi, comede panẽ tuum, quia reſurrexit Filius hominis a dormiẽtibus. Triginta itaque annos Ieroſolymis rexit Eccleſiam, id eſt vſque ad ſeptimum Neronis annum, & iuxta templum, ubi & præcipitatus fuerat, ſepultus eſt. Titulum vſque ad obſidionem Titi & ultimam Hadriani nouiſſimum habuit. Quidam e noſtris in Monte oliueti eũ conditum putant: ſed falſa eorum opinio eſt.

Eiuſdem ex Catalogo ſcriptorum Eccleſiaſticorum.

SImon Petrus filius Ionæ, prouinciæ Galilææ, vico Bethſaida, frater Andreæ Apoſtoli, & princeps Apoſtolorum, poſt epiſcopatũ Antiochenſis eccleſiæ, & prædicationem diſperſionis eorum de circumciſione crediderant, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Aſia, & Bithynia, ſecundo Claudij anno ad expugnandum Simonem Magum Romam pergit, ibique vigintiquinque annis cathedram ſacerdotalem tenuit, vſque ad ultimum annum Neronis, id eſt decimumquartum. A quo & affixus cruci, martyrio coronatus eſt, capite ad terram verſo, & in ſublime pedibus eleuatis, aſſerens ſe indignum ut ſic crucifigeretur ut Dominus ſuus. Scripſit duas epiſtolas, quæ catholicæ nominantur: quarum ſecunda, a pleriſque eius eſſe negatur, propter ſtyli cum priore diſſonantiam. Sed & Euangelium iuxta Marcum, qui auditor eius & interpres fuit huius dicitur. Libri autem e quibus unus actorum eius inſcribitur, alius Euangelij, tertius prædicationis, quartus Apocalypſis, quintus iudicij, inter apocryphas ſcripturas reputantur. Sepultus Romæ in Vaticano iuxta uiam triumphalem, totius vrbis ueneratione celebratur.

Eiuſdem ex Catalogo ſcriptorum Eccleſiaſticorum.

IVdas frater Iacobi paruam quidem, quæ de ſeptem catholicis eſt, epiſtolam reliquit. Et quia de libro Enoch, qui apocryphus eſt, in ea aſſumit teſtimonium, a pleriſque reijcitur: tamen auctoritatem uetuſtate iam & uſu meruit, & inter ſanctas ſcripturas computatur.

ORDO LIBRORVM
VETERIS TESTAMENTI.

GEneſis.	Fol.1
Exodus	44
Leuiticus	81
Numeri	102
Deuteronomium	113
Ioſue	156
Liber Iudicum	174
Ruth	193
Regum I.	196
Regum II.	222
Regum III.	243
Regum IIII.	270
Paralipomenon I.	293
Paralipomenon II.	313
Eſdræ I.	339
Eſdræ II.	346
Tobias	357
Iudith	364
Eſther	374
Iob	383
Liber Pſalmorum	404
Prouerbia Salomonis	458
Eccleſiaſtes	475
Canticum Canticorum	481
Liber Sapientiæ	484
Eccleſiaſticus	495
Iſaiæ Prophetæ	528
Ieremiæ	562
Baruch	606
Ezechielis	611
Danielis	647
Oſee	663
Ioelis	668
Amos	671
Abdiæ	675
Ionæ	677
Michææ	679
Nahum	682
Habacu	684
Sophoniæ	686
Aggæi	688
Zachariæ	690
Malachiæ	696
Machabæorum I.	698
Machabæorum II.	720

ORDO LIBRORVM
NOVI TESTAMENTI.

EVangelium ſecundum Matthæum	736
Euangelium ſecundū Marcum	773
Euangelium ſecundum Lucam	792
Euangelium ſecundum Iohannem	825
Actus Apoſtolorum	847
Pauli Apoſtoli ad Romanos	872
Ad Corinthios I. & II.	882
Ad Galatas	898
Ad Epheſios	901
Ad Philippenſes	999
Ad Coloſſenſes	906
Ad Theſſalonicenſes I.909.& II.	911
Ad Timotheum I.912.& II.	915
Ad Titum	917
Ad Philemonem	918
Ad Hebræos	919
Iacobi Epiſtola	926
Petri Epiſtola I.	929
Petri Epiſtola II.	932
Iohannis Epiſtola I.	934
Iohannis Epiſtola II.& III.	937
Iudæ Epiſtola	938
Apocalypſis	939
Liber Eſdræ III.946.& IIII.	966

LIBER GENESIS,

HEBRAICE BERESITH.



CAPVT PRIMVM.

14. c. 15. IN PRINCIPIO crea- 1
2. uit Deus cælum, & ter- A
. 32. a. 6. ram. * Terra autem erat 2
2. 5. inanis & vacua, & tene-
. 18. a. 2. bræ erãt ſuper faciem a-
byſſi: & Spiritus Dei fere
batur ſuper aquas. * Di- 3
xitq. Deus: *Fiat lux. Et fa
b. 11. a. 3. cta eſt lux. * Et vidit De⁹ lucẽ quòd eſſet bo 4
na: & diuiſit lucẽ a tenebris. * Appellauitq. 5
lucem Diẽ, & tenebras Noctem: factũq. eſt
veſpere & mane, dies vnus. * Dixit quoq. De 6
us: Fiat firmamẽtũ in medio aquarum: & di-
uidat aquas ab aquis: * Et fecit De⁹ firmamẽ 7
tũ, diuiſitq. aquas, quæ erant ſub firmamẽto,
135. a. 5. ab his, *quæ erant ſuper firmamẽtũ. Et factũ
10. b. 12. eſt ita. * Vocauitq. Deus firmamentum, Cæ- 8
135. lum: & factũ eſt veſpere & mane, dies ſecũ
14. a. 4. dus. * Dixit vero Deus: Congregẽtur aquæ, 9
quæ ſub cælo ſunt, in locum vnum: & appa
reat arida. Et factũ eſt ita. * Et vocauit Deus 10
l. 32. b. 7. aridam Terram, cõgregationeſq. aquarũ ap B
b. 12. 135. pellauit Maria. Et vidit Deus ꝙ eſſet bonũ.
38. a. 4. * Et ait: Germinet terra herbam virentẽ, & 11
facientem ſemen, & lignum pomiferum fa
ciens fructum iuxta genus ſuũ, cuius ſemen
in ſemetipſo ſit ſuper terrã. Et factũ eſt ita.
* Et protulit terra herbam virentẽ, & faciẽ- 12
tem ſemẽ iuxta genus ſuum, lignumq. faciẽs
fructum, & habens vnumquodque ſementẽ
ſecundum ſpeciem ſui. Et vidit Deus quod
13 eſſet bonum. * Et factũ eſt veſpere & mane,
14 dies tertius. * Dixit autẽ Deus: Fiant lumina
ria in firmamẽto cęli, & diuidant diẽ ac no-
ctem, & ſint *in ſigna & tempora, & dies & *Pſ. 135. b. 7.
15 annos: * vt luceant in firmamẽto cæli, & illu
16 minẽt terram. Et factũ eſt ita. * Fecitq. Deus
duo luminaria magna: luminare maius, vt
pręeſſet diei: & luminare minus, vt præeſ-
17 ſet nocti: & ſtellas. * Et poſuit eas in firma-
18 mento cæli, vt lucerent ſuper terrã, * & prę
eſſent diei ac nocti, & diuiderent lucẽ ac te
19 nebras. Et vidit Deus quòd eſſet bonũ. * Et
20 factũ eſt veſpere & mane, dies quartus. * Di
C xit etiã Deus: Producãt aquę reptile animæ
viuentis, & volatile ſuper terrã ſub firma-
21 mento cæli. * Creauitq. Deus Cete grãdia, &
omnem animam viuentẽ atque motabilẽ,
quã produxerãt aquæ in ſpecies ſuas, & om
ne volatile ſecũdũ genus ſuũ. Et vidit Deus
22 quòd eſſet bonũ. * Benedixitque eis, dicẽs:
Creſcite, & multiplicamini, & replete a-
quas maris: auesq. multiplicẽtur ſuper terrã.
23 * Et factũ eſt veſpere & mane, dies quintus.
24 * Dixit quoq. Deus: Producat terra animã
viuentẽ in genere ſuo, iumẽta, & reptilia, &
beſtias terræ ſecũdum ſpecies ſuas. Factũq.
25 eſt ita. * Et fecit Deus beſtias terræ iuxta ſpe

cies ſuas,& iumēta,& omne reptile terrę in
genere ſuo.*Et vidit Deus quòd eſſet bonū,
* Col 3. b. 10. Inf. 15. a. 1. 9. a. 6. 1. Cor. 11. b. 7.
* & ait: Faciamus hominem ad" imaginem 26
& ſimilitudinem noſtram:& præſit piſcibus
maris,& volatilib⁹ cęli,& beſtijs,vniuerſęq.
terræ,omniq; reptili,q̄ mouetur in terra. * 27
Et creauit Deus hominem ad imaginē ſuā: D
* Sap. 1. c. 22. Matt. 19. a. 4. Eccl. 17. a. 1. Inf. 8. c. 17. 9. a. 1.
ad imaginem Dei creauit illum," maſculum
& feminā creauit eos.*Benedixitq.illis De- 28
us,& ait:Creſcite & multiplicamini, & re-
plete terrā,& ſubijcite eā,& dominamini pi
ſcibus maris,& volatilib⁹ cæli, & vniuerſis
animantibus,quæ mouentur ſuper terram.
*Dixitq.Deus: Ecce dedi vobis omnem her 29
bam afferentem ſemen ſuper terram,& vni
uerſa ligna quæ habent in ſemetipſis ſemen
* Inf. 9. a. 3.
tem generis ſui,"vt ſint vobis in eſcam:* & 30
cunctis animantibus terræ, omniq. volucri
cæli,& vniuerſis quæ mouentur in terra, &
in quibus eſt anima viuens,vt habeāt ad ve
* Eccl. 39. c. 21. Mar. 7. d. 37.
ſcendum.Et factum eſt ita. *"Viditq. Deus 31
cuncta quæ fecerat:& erant valde bona.Et
factum eſt veſpere & mane,dies ſextus.

CAP. II.

IGitur perfecti ſunt cæli & terra,& omnis 1
ornatus eorum.*Compleuitq.Deus die ſe 2
* Exo. 20. b. 11. 31. d. 17. Deut. 5. b. 14. Heb. 4. b. 4.
ptimo opus ſuum quod fecerat: & " requie A
uit die ſeptimo ab vniuerſo opere quod pa
trarat.*Et benedixit diei ſeptimo: & ſancti 3
ficauit illū: quia in ipſo ceſſauerat ab omni
opere ſuo q̄ creauit Deus vt faceret. * Iſtæ 4
ſunt generationes cæli & terræ,quādo crea
ta ſunt in die quo fecit Dominus Deus cęlū
& terram:* Et omne virgultū agri antequā 5
oriretur in terra, omnemq. herbā regionis
priuſquā germinaret:non enim pluerat Do
minus Deus ſuper terram,& homo nō erat
qui operaretur terram: Sed fons aſcēdebat 6
e terra, irrigans vniuerſam ſuperficiem ter
ræ.*Formauit igitur Dominus Deus homi- 7
nē de limo terræ, & inſpirauit in faciē eius
* 1. Cor. 15. f. 45.
ſpiraculum vitæ,&" factus eſt homo in ani-
mam viuentem.*Plantauerat autem Domi- 8
nus Deus Paradiſum voluptatis a principio: B
in quo poſuit hominem quem formauerat.
*Produxitq.Dominus Deus de humo oē li- 9
gnum pulchrum viſu, & ad veſcendam ſua
ue:lignum etiam vitæ in medio paradiſi,li-
gnumq ſcientiæ boni & mali.* Et fluuius e- 10
grediebatur de loco voluptatis ad irrigādū
* Eccl. 24. c. 35.
paradisū,qui inde diuiditur in quattuor ca-
pita.* Nomen vni" Phiſon:ipſe eſt qui cir- 11
cuit omnem terrā Heuilath,vbi naſcitur au
rum:* Et aurū terræ illius optimum eſt: ibi 12
inuenitur bdellium,& lapis onychinus.* Et 13
nomen fluuij ſecundi Gehon:ipſe eſt qui cir
cuiuit omnem terram Aethiopiæ.*Nomen 14
vero fluminis tertij,Tygris:ipſe vadit con- C
tra Aſſyrios:Fluuius autem quartus,ipſe eſt
15 Euphrates.*Tulit ergo Dominus De⁹ homi
nem,& poſuit eum in paradiſo voluptatis,
16 vt operaretur,& cuſtodiret illum:* Præce-
pitq.ei dicēs:Ex omni ligno paradiſi come-
17 de:*De ligno autem ſciētiæ boni & mali ne
comedas.in quocumque enim die comede-
18 ris ex eo,morte morieris.*Dixit quoq. Do-
minus Deus: Non eſt bonum eſſe hominem
ſolum:faciamus ei adiutorium ſimile ſibi.
19 *Formatis igitur, Dominus Deus,de humo
cunctis animantibus terræ,& vniuerſis vo-
latilibus cæli,adduxit ea ad Adā, vt videret
q̄d vocaret ea: oē enim quod vocauit A-
dam animæ viuentis, ipſum eſt nomen eius.
20 *Appellauitq.Adā nominibus ſuis cūcta ani
D mantia,& vniuerſa volatilia cęli,& oēs be-
ſtias terræ: Adæ vero nō inueniebatur adiu
21 tor ſimilis eius.* Immiſit ergo Dn̄s Deus ſo
porem in Adam:cumq.obdormiſſet,tulit v-
nā de coſtis eius,& repleuit carnem pro ea.
22 *Et ędificauit Dominus Deus coſtam,quam
tulerat de Adam,in mulierē: & adduxit eā
23 ad Adam.* Dixitq.Adam: " Hoc nunc,os
ex oſſibus meis, & caro de carne mea: hæc * 1. Cor. 11.
vocabitur Virago,quoniā de viro sūpta eſt. 9. Mat. 19.
24 *Quamobrem relinquet homo patrem ſuū, Mar. 10.
& matrē,& adhærebit vxori ſuæ: " & erūt Eph. 5. * 1. Cor. 6.
25 duo in carne vna.* Erat autem vterque nu 16.
dus,Adam ſcilicet & vxor eius:& non eru-
beſcebant.

CAP. III.

1 SEd & ſerpens erat callidior cūctis animā
A tibus terræ quæ fecerat Dominus Deus.
Qui dixit ad mulierem:Cur præcepit vobis
Deus vt non comederetis de oī ligno para-
2 diſi?*Cui reſpondit mulier:De fructu ligno
3 rum,quæ ſunt in paradiſo,veſcimur:* de fru
ctu vero ligni, quod eſt in medio paradiſi,
præcepit nobis Deus ne comederem⁹: & ne
4 tāgeremus illud,ne forte moriamur.*Dixit
autē ſerpens ad mulierē:" Nequaquam mor
5 te moriemini.*Scit enim Deus quod in quo * 1. Cor. 11. 3.
cūque die comederitis ex eo,aperiētur ocu
li veſtri:& eritis ſicut dij,ſciētes bonū & ma
6 lum.*Vidit igitur mulier quòd bonū eſſet li
gnum ad veſcēdum, & pulchrum oculis, a-
ſpectuq.delectabile:& tulit de fructu illius,
7 &" comedit: deditq. viro ſuo, qui comedit. * Eccl. 25.
B * Et aperti sūt oculi amborū:cūq.cognouiſ- 33. 1. Tim. 2.
ſent ſe eſſe nudos,cōſuerūt folia ficus, & fe 14.
8 cerūt ſibi perizomata.*Et cum audiſſent vo
cem Domini Dei deambulantis in paradiſo
ad auram poſt meridiem,abſcondit ſe Adā
& vxor eius à facie Domini Dei in medio li
9 gni paradiſi.*Vocauitq.Dominus De⁹ Adā,
10 & dixit ei:Vbi es?* Qui ait:Vocem tuam au
diui in paradiſo:& timui,eo quòd nudus eſ
11 ſem,& abſcondi me. * Cui dixit:Quis enim
īdicauit tibi quòd nudus eſſes,niſi quòd ex li
gno



gno de quo prçceperam tibi ne comederes,
comediſti?*Dixitq.Adam:Mulier,quam de- 12
diſti mihi ſociam,dedit mihi de ligno, & co
medi.* Et dixit Dominus Deus ad mulierē: 13
Quare hoc feciſti? Quæ reſpondit: Serpens C
decepit me, & comedi.* Et ait Dominus 14
Deus ad ſerpentem: Quia feciſti hoc,male-
dictus es inter omnia animantia, & beſtias
terræ: ſuper pectus tuum gradieris,& terrā
comedes cunctis diebus vitæ tuæ.* Inimici- 15
tias ponam inter te & mulierem, & ſemen
tuum & ſemen illius: ipſa conteret caput
tuum,& tu inſidiaberis calcaneo eius.* Mu- 16
lieri quoq.dixit: Multiplicabo ærūnas tuas,
& conceptus tuos:in dolore paries filios,&
ſub viri poteſtate eris," & ipſe dominabitur
Ge.14.f. tui. * Adæ vero dixit: Quia audiſti vocem 17
vxoris tuæ, & comediſti de ligno, ex quo
prçceperam tibi, ne comederes, maledicta
terra in opere tuo:in laboribus comedes ex
18 ea cunctis diebus vitæ tuæ.*Spinas & tribu-
los germinabit tibi, & comedes herbam ter
19 ræ.*In ſudore vultus tui veſceris pane, do-
D nec reuertaris in terrā de qua ſumptus es:
20 quia puluis es,& in puluerē reuerteris.* Et
vocauit Adā nomē vxoris ſuæ,Heua: eo qđ
21 mater eſſet cunctorū viuentiū.* Fecit quoq.
Dominus Deus Adæ & vxori eius tunicas
22 pelliceas,& induit eos: * Et ait:Ecce Adam
quaſi vnus ex nobis factus eſt, ſciens bonū
& malū: nunc ergo ne forte mittat manum
ſuā,& ſumat etiā de ligno vitæ,& comedat,
23 & viuat in æternum.* Et emiſit eum Domi-
nus Deus de paradiſo voluptatis,vt operare
24 tur terram de qua ſumptus eſt. * Eiecitque
Adā: & collocauit ante paradiſum volupta
tis Cherubim,& flammeum gladium, atque
verſatilem, ad cuſtodiendā viam ligni vitæ.



CAP. IIII.

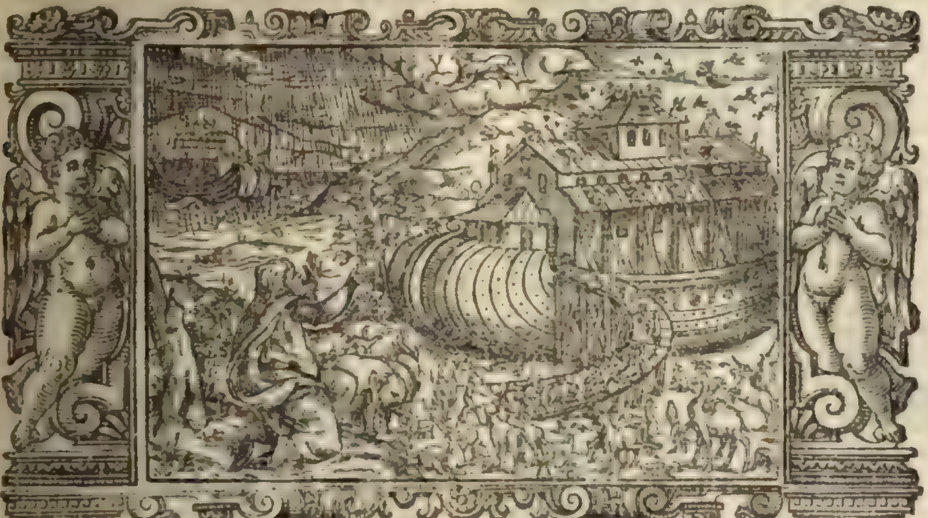
ADam vero cognouit vxorem ſuam He 1
uam: quæ concepit & peperit Cain, di A
cens: Poſſedi hominem per Deum.* Rurſũq. 2
peperit fratrẽ eius Abel. Fuit autẽ Abel pa-
ſtor ouium, & Cain agricola.* Factũ eſt au- 3
tẽ poſt multos dies vt offerret Cain de fru-
ctib' terræ munera Domino.* Abel quoque 4
obtulit de primogenitis gregis ſui, & de adi
Heb.11.a.4.
pibus eorum: & reſpexit Dominus ad Abel,
& ad munera eius.* Ad Cain vero, & ad mu 5
nera illius nõ reſpexit: iratuſq. eſt Cain vehe
menter, & concidit vultus eius.* Dixitq. Do 6
minus ad eum: Quare iratus es? & cur con-
cidit facies tua? Nonne ſi bene egeris, reci 7
pies: ſin autem male, ſtatim in foribus pecca B
tum aderit? ſed ſub te erit appetitus eius, &
tu dominaberis illius.* Dixitq. Cain ad Abel 8
fratrem ſuum: Egrediamur foras. Cumq; eſ-
ſent in agro, conſurrexit Cain aduerſus fra
*Sap.10.a.3. Mat.23.e.35. 1.Io.3.b.12. Iudæ.1.d.11.
trem ſuum Abel, & "interfecit eum: * Et ait 9
Dominus ad Cain: Vbi eſt Abel frater tuus?
Qui reſpondit: Neſcio: Num cuſtos fratris
mei ſum ego?* Dixitq. ad eum: Quid feciſti? 10
vox ſãguinis fratris tui clamat ad me de ter
ra.* Nũc igitur maledictus eris ſuper terrã, 11
quę aperuit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinem
fratris tui de manu tua.* Cũ operatus fueris 12
eam, non dabit tibi fructus ſuos: vagus & ꝓ
fugus eris ſuper terrã.* Dixitq. Cain ad Do 13
minum: Maior eſt iniquitas mea, quam vt ve
niã merear.* Ecce eijcis me hodie a facie ter 14
ræ, & à facie tua abſcõdar, & ero vagus & C
ꝓfugus in terra: oĩs igitur q̃ inuenerit me,
occidet me.* Dixitq. ei Dominus: Nequaquã 15
ita fiet: ſed omnis qui occiderit Cain, ſeptu-
plum punietur. Poſuitq. Dominus Cain ſi-
gnum, vt non interficeret eum omnis qui in
ueniſſet eum.* Egreſſuſq. Cain a facie Domi 16
ni, habitauit profugus in terra ad orientalẽ
plagam Eden.* Cognouit autem Cain vxo 17
rem ſuam, quę cõcepit, & peperit Henoch:
& ędificauit ciuitatem, vocauitq. nomẽ eius
ex nomine filij ſui, Henoch.* Porro Henoch 18
genuit Irad, & Irad genuit Mauiael, & Ma-
uiael genuit Mathuſael, & Mathuſael genuit
Lamech.* Qui accepit duas vxores, nomen 19
vni Ada, & nomen alteri Sella.* Genuitque 20
Ada Iabel, qui fuit pater habitantium in tẽ
torijs, atq. Paſtorum.* Et nomen fratris eius 21
Iubal: ipſe fuit pater canẽtium cithara & or D
gano.* Sella quoq. genuit Tubalcain, q̃ fuit 22
malleator & faber in cũcta opera ęris & fer
ri. Soror vero Tubalcain, Noema.* Dixitq. 23
Lamech vxoribus ſuis Adę & Sellæ: Audite
vocem meã vxores Lamech, auſcultate ſer-
monem meum: quoniã occidi virum in vul
nus meũ, & adoleſcentulum in liuorẽ meũ.
* Septuplũ vltio dabitur de Cain: de Lamech 24
25 vero ſeptuagies ſepties.* Cognouit quoque
adhuc Adam vxorem ſuam: & peperit filiũ,
vocauitq. nomẽ eius Seth, dicens: Poſuit mi
hi Deus ſemen aliud pro Abel, quẽ occidit
26 Cain.* Sed & Seth natus eſt filius quẽ voca-
uit Enos: iſte cępit inuocare nomẽ Domini.

CAP. V.

1 HIc eſt liber generationis Adam. In die,
A qua creauit Deus hominem, "ad ſimili
2 tudinem Dei fecit illum.* Maſculum & femi
nam creauit eos, & benedixit illis: & voca-
uit nomen eorũ Adã, in die quo creati ſũt.
3 * Vixit autem Adam cẽtum triginta annis:
& genuit ad imaginem & ſimilitudinẽ ſuã,
4 vocauitq. nomẽ eius Seth.* Et facti ſunt dies
"Adã, poſtquam genuit Seth, octingenti an-
*1.Par.
5 ni: genuitq. filios & filias.* Et factum eſt om
nę tempus quod vixit Adã, anni nongenti
6 triginta, & mortuus eſt.* Vixit quoque Seth
7 centum quinque annis, & genuit Enos.* Vi-
xitq. Seth poſtquam genuit Enos, octingẽtis
8 ſeptem annis, genuitq. filios & filias.* Et fa-
B cti ſunt omnes dies Seth nongentorum duo
9 decim annorũ, & mortuus eſt.* Vixit vero
Enos nonaginta annis, & genuit Cainan.
10 * Poſt cuius ortum vixit octingentis quin-
11 decim annis, & genuit filios, & filias.* Facti
que ſunt oẽs dies Enos nongenti quinq. an-
12 ni & mortuus eſt.* Vixit quoque Cainan ſe-
13 ptuaginta annis, & genuit Malaleel.* Et vi-
xit Cainan poſtquã genuit Malaleel, octin-
gentis quadraginta annis, genuitq. filios, &
14 filias.* Et facti ſunt omnes dies Cainan non-
15 genti decẽ anni, & mortuus eſt.* Vixit autẽ
Malaleel ſexaginta quinq. annis, & genuit
16 Iared.* Et vixit Malaleel poſtquã genuit Ia-
red, octingentis triginta annis: & genuit fi-
17 lios & filias.* Et facti ſunt oẽs dies Malaleel
octingenti nonaginta quinque anni & mor
18 tuus eſt.* Vixitq. Iared centũ ſexaginta duo
19 bus annis, & genuit Henoch.* Et vixit Ia-
C red poſtquã genuit Henoch octingentis an-
20 nis, & genuit filios & filias.* Et facti ſũt oẽs
dies Iared nongenti ſexaginta duo anni, &
21 mortuus eſt.* Porro Henoch vixit ſexagin-
22 ta quinq. annis, & genuit Mathuſalã.* Et am
bulauit Henoch cum Deo: & vixit, poſtquã
genuit Mathuſalã, trecentis annis, & genuit
23 filios & filias.* Et facti ſũt oẽs dies Henoch
24 trecenti ſexaginta quinque anni.* Ambula-
uitq. cum Deo, & non apparuit: quia tulit eũ
25 Deus.* Vixit quoque Mathuſala centũ octo
26 ginta ſeptem annis, & genuit Lamech.* Et
vixit Mathuſala, poſtquã genuit Lamech,
ſeptingentis octoginta duobus annis, & ge
27 nuit filios & filias.* Et facti ſunt omnes dies
D Mathuſala nõgenti ſexaginta nouem anni,
28 & mortuus eſt.* Vixit autem Lamech centũ
29 octoginta duobus annis, & genuit filium:*

vocauitq.

vocauitq. nomen eius Noe, dicens: Iſte con-
ſolabitur nos ab operibus & laboribus ma-
nuum noſtrarum in terra, cui maledixit Do-
minus.* Vixitq. Lamech, poſtquam genuit 30
Noe, quingentis nonaginta quinq. annis, &
31 genuit filios & filias. * Et facti ſunt omnes
dies Lamech, ſeptingenti ſeptuaginta ſe-
ptem anni, & mortuus eſt: Noe vero cum
quingentorum eſſet annorum, genuit Sem,
Cham, & Iapheth.



CAP. VI.

CVmq. cœpiſſent homines multiplicari 1
ſuper terram, & filias procreaſſent, A
* Videntes filij Dei filias hominum quòd eſ 2
ſent pulchræ, acceperunt ſibi vxores ex om
nibus, quas elegerāt.* Dixitq. Deus: Nō per 3
manebit ſpiritus meus in homine in æternū,
quia caro eſt: eruntq. dies illius centū vigin
ti annorum. * Gigantes autem erant ſuper 4
terram in diebus illis. poſtquam enim ingreſ
ſi ſunt filij Dei ad filias hominū, illęq. genue
runt, iſti ſunt potentes a ſæculo viri famoſi.
* Videns autem Deus quod multa malitia ho 5
minum eſſet in terra, & cūcta cogitatio cor
dis intenta eſſet ad malū omni tempore, * pę 6
nituit eum quod hominē feciſſet in terra. B
Et tactus dolore cordis intrinſecus, * Dele- 7
8.d.21. 15.d.19 bo, inquit, hominem, quē creaui, a facie ter
ræ, ab homine vſque ad animantia, a reptili
vſq. ad volucres cæli: pœnitet enim me fe-
ciſſe eos.* Noe vero inuenit gratiam coram 8
44.c. Dn̄o. * Hę sūt generationes Noe: Noe vir 9
iuſtus atque perfectus fuit in generationib.
ſuis, cum Deo ambulauit. * Et genuit tres fi- 10
lios, Sem, Cham, & Iapheth. * Corrupta eſt 11
autem terra corā Deo, & repleta eſt iniqui
tate. Cumq. vidiſſet Deus terram eſſe corru 12
ptam, (omnis quippe caro corruperat viam C
ſuam ſuper terram) * dixit ad Noe: Finis vni 13
uerſę carnis venit coram me: repleta eſt ter
ra iniquitate a facie eorum, & ego diſperdā
eos cū terra. * Fac tibi arcam de lignis læui- 14
gatis: manſiunculas in arca facies, & bitu-
15 mine linies intrinſecus, & extrinſecus. * Et
ſic facies eam: Trecentorum cubitorū erit
longitudo arcæ, quinquaginta cubitorum la
titudo, & triginta cubitorum altitudo illi9.
16 * Feneſtram in arca facies, & in cubito con
ſummabis ſummitatem eius: oſtium autem
arcæ pones ex latere: deorſum, cęnacula, &
17 triſtega facies ī ea. * Ecce ego adducā aquas
diluuij ſuper terram, vt interficiam omnem
carnem, in qua ſpiritus vitæ eſt ſubter cęlū:
Vniuerſa quæ in terra ſunt conſumentur.
18 * Ponam q. fędus meum tecum: & ingredie-
D ris arcam tu & filij tui, vxor tua, & vxores
19 filiorū tuorum tecum. * Et ex cunctis ani-
mantibus vniuerſæ carnis bina induces in ar
cam, vt viuant tecum: maſculini ſexus, & fe
20 minini. * De volucribus iuxta genus ſuū, &
de iumētis in genere ſuo, & ex omni reptili
terræ ſecundum genus ſuum: bina de omni-
bus ingredientur tecum, vt poſſint viuere.
21 * Tolles igitur tecum ex omnibus eſcis, quę
mandi poſſunt, & comportabis apud te: &
22 erunt tam tibi, quam illis in cibū. * Fecit igi Heb.11.b.7
tur Noe omnia, quæ præceperat illi Deus.

CAP. VII.

1 DIxitq. Dominus ad eum: Ingredere tu, 1.Pet.2.a.5
A & omnis domus tua in arcam: te enim
2 vidi iuſtum corā me in generatione hac. * Ex
omnibus animantibus mundis tolle ſeptena
& ſeptena, maſculū & feminā: de animanti-
bus vero immundis duo & duo, maſculum
3 & feminam. * Sed & de volatilibus cæli ſe-
ptena & ſeptena, maſculum & feminam: vt

Googl

ſaluetur ſemen ſuper faciẽ vniuerſæ terræ,
*Adhuc enim, & poſt dies ſeptem ego pluã 4
ſuper terram quadraginta diebus & quadra
ginta noctibus:& delebo omnem ſubſtãtiã,
quam feci, de ſuperficie terræ . * Fecit ergo 5
Noe omnia, quæ mandauerat ei Dominus .
*Erátq.ſexcentorum annorum quando dilu 6
uij aquæ inundauerunt ſuper terram . * Et B
ingreſſus eſt Noe & filij eius,vxor eius & v- 7
xores filiorum eius cum eo in arcã propter
aquas diluuij.*De animantib. quoque mun- 8
dis,& immũdis,& de volucrib. & ex omni ,
quod mouetur ſuper terram,*duo & duo in 9
greſſa ſunt ad Noe in arcam, maſculus & fe
mina, ſicut præceperat Dñs Noe . *Cumq. 10
tranſiſſent ſeptem dies,aquæ diluuij inunda
uerunt ſuper terrã.*Anno ſexcenteſimo vi 11
tæ Noe,menſe ſecũdo , ſeptimodecimo die
menſis, rupti ſunt omnes fontes abyſſi ma-
gnæ, & cataractæ cæli apertæ ſunt: *& facta 12
eſt pluuia ſuper terrã quadraginta dieb . &
quadraginta noctibꝰ.*In articulo diei illius 13
ingreſſus eſt Noe,& Sẽ, & Chã, & Iapheth C
filij eius:vxor illius,& tres vxores filiorũ e-
ius cum eis in arcam : * ipſi & oẽ animal ſe- 14
cundum genus ſuum,vniuerſaq.iumenta in
genere ſuo,& omne quod mouetur ſuꝑ ter
ram in genere ſuo,cunctumq.volatile ſecũ-
dum genus ſuum,vniuerſæ aues,omneſque
volucres*ingreſſæ ſunt ad Noe in arcam, bi 15
na & bina ex omni carne , in qua erat ſpiri-
tus vitę.*Et quę ingreſſa ſũt, maſculus & fe 16
mina ex oĩ carne introierunt,ſicut pręcepe
rat ei Deus:& incluſit eum Dñs deforis.*Fa 17
ctumq.eſt diluuiũ quadraginta dieb. ſuper
terram:& multiplicatæ ſũt aquę,& eleuaue
runt arcã in ſublime a terra.* Vehemẽter.n. 18
inundauerũt:& omnia repleuerũt in ſuper-
ficie terrę: porro arca ferebatur ſuꝑ aquas .
*Et aquæ præualuerũt nimis ſuper terram : 19

* Matt. 24. d. 32. Luc. 17. f. 26. 1. Pet. 3. d. 20.

D opertiq. ſunt omnes montes excelſi ſub vni
20 uerſo cælo. * Quindecim cubitis altior fuit
aqua ſuper montes , quos operuerat .
21 * Conſumptaq. eſt omnis caro quæ moue-
batur ſuper terram,volucrum,animantium
beſtiarum,omniumq.reptilium , quæ reptãt
22 ſuper terram:vniuerſi homines, * & cuncta
in quib.ſpiraculum vitæ eſt in terra,mortua
23 ſunt.* Et deleuit omnem ſubſtãtiam,quæ e-
rat ſuper terram,ab homine vſq; ad pecus,
tã reptile quàm volucres cæli: & deleta ſũt
de terra:remãſit autem ſolus Noe,& qui cũ
24 eo erant in arca.*Obtinueruntq. aquæ ter-
ram centum quinquaginta diebus .

* Sap. 10 ... Eccl. ... 1. Pet. 3 ...

CAP. VIII.

1 Recordatus autẽ Deus Noe, cunctorũq.
A animantium , & omnium iumento-
rum,quę erant cum eo in arca,adduxit ſpiri
tum ſuper terram,& imminutæ ſunt aquæ .
2 *Et clauſi ſunt fontes abyſſi,& cataractę cę
3 li:& prohibitę ſunt pluuiæ de cælo.* Reuer
ſæq.ſunt aquæ de terra eũtes & redeũtes:&
cœperunt minui poſt cẽtum quinquaginta
4 dies.*Requieuitq.arca mẽſe ſeptimo, vigeſi
mo ſeptimo die mẽſis ſuper montes Arme-
5 niæ.* At vero aquæ ibant & decreſcebãt vſ
que ad decimum menſem:decimo enim mẽ
ſe,prima die menſis,apparuerunt cacumina
6 montiũ.*Cũq.tranſiſſent quadraginta dies,
B aperiẽs Noe feneſtrã arcę,quã fecerat,dimi
7 ſit coruum:*qui egrediebatur,& non reuer
tebatur,donec ſiccarẽtur aquæ ſuper terrã.
8 *Emiſit quoque columbam poſt eum,vt vi-
deret ſi iam ceſſaſſent aquæ ſuper faciẽ ter-
9 ræ . * Quæ cum nõ inueniſſet vbi requieſce
ret pes eius, reuerſa eſt ad eum in arcam: a-
quæ.n.erant ſuper vniuerſam terram:exten
ditq. manum , & apprehenſam intulit in ar-
10 cam.*Expectatis autem vltra ſeptem diebus



alijs a

alijs,rurſum dimiſit columbam ex arca.*At 11
illa venit ad eum ad veſperã, portans ramũ
oliuę virẽtibus folijs in ore ſuo.intellexit er
go Noe quòd ceſſaſſent aquæ ſuper terram.
*Expectauitque nihilominus ſeptem alios 12
dies:& emiſit columbam,quæ non eſt reuer C
ſa vltra ad eum. Igitur ſexcẽteſimo primo 13
anno,primo menſe, prima die menſis immi
nutæ ſunt aquæ ſuper terrã: & aperiẽs Noe
tectum arcæ,aſpexit,viditque quòd exicca
ta eſſet ſuperficies terræ. Menſe ſecũdo, ſe 14
ptimo & vigeſimo die mẽſis arefacta eſt ter
ra.*Locutus eſt autem Deus ad Noe dicens: 15
*Egredére de arca,tu & vxor tua,filij tui & 16
vxores filiorum tuorum tecum.*Cũcta ani 17
mantia,quæ ſunt apud te,ex omni carne,tã
in volatilib* quàm in beſtijs & vniuerſis re
ptilibus,quæ reptant ſuper terram,educ te
cum,& ingredimini ſuper terram:" creſcite
& multiplicamini ſuper eã.* Egreſſus eſt er 18
go Noe,& filij ei*:vxor illi*,& vxores filio D
rum eius cum eo.*Sed & omnia animãtia, 19
iumenta,& reptilia quæ reptãt ſuper terrã
ſecundum genus ſuum,egreſſa ſunt de arca.
*Aedificauit autem Noe altare Domino:& 20
tollens de cunctis pecoribus & volucribus
mũdis,obtulit holocauſta ſuper altare.*O- 21
doratusq.eſt Dominus odorẽ ſuauitatis, &
ait: Nequaquam vltra maledicã terræ pro-
pter homines:" ſenſus enim & cogitatio hu
mani cordis in malum prona ſunt ab adole
ſcentia ſua: non igitur vltra percutiã omnẽ
animam viuentem ſicut feci.* Cunctis die- 22
bus terræ,ſemẽtis & meſſis,frigus & æſtus,
æſtas & hiems, nox & dies non requieſcẽt.

p.1.d.28.
9.a.1.
p.6.a.5.
15.b.19.

CAP. IX.

BEnedixitq. Deus Noe & filijs eius.Et di 1
xit ad eos:Creſcite,& multiplicamini, A
2 & replete terrã.*Et terror veſter ac tremor
ſit ſup cuncta animalia terræ, & ſuper oẽs
volucres cæli, cum vniuerſis quæ mouent
ſuper terram:oẽs piſces maris manui veſtrę
3 traditi ſunt. *Et oẽ, quod mouetur & viuit,
erit vobis in cibum: quaſi olera virentia tra
4 didi vobis oĩa. * Excepto, ꝙ carnem cũ ſan-
5 guine non comedetis.*Sanguinem enim ani
marum veſtrarum requiram de manu cun-
ctarum beſtiarum: & de manu hominis, de
manu viri, & fratris eius requiram animam
6 hominis.* Quicumq. " effuderit humanum
B ſanguinem,fundetur ſanguis illius:" ad ima
7 ginẽ quippe Dei factus eſt homo.*" Vos aũt
creſcite & multiplicamini, & ingredimini
8 ſup terram, & implete eam. * Hæc quoq.di-
xit Deus ad Noe, & ad filios eius cum eo:
9 *Ecce ego ſtatuam pactum meum vobiſcũ,
10 & cum ſemine veſtro poſt vos: * & ad oẽm
animam viuentem,quæ eſt vobiſcum,tam in
volucrib.quam in iumentis,& pecudib.ter-
ræ cunctis, quæ egreſſa ſunt de arca, & vni
11 uerſis beſtijs terræ. *" Statuam pactum meũ
vobiſcum,& nequaquam vltra interficietur
omnis caro aquis diluuij, neq. erit deinceps
12 diluuium diſſipans terram.* Dixitq. Deus:
Hoc ſignum fœderis quod do inter me &
vos,& ad omnem animã viuentem, quæ eſt
13 vobiſcum in generationes ſempiternas:*Ar
cum meũ ponam in nubibus, & erit ſignum
14 fœderis inter me,& inter terram.*" Cumq.
C obduxero nubibus cælum, apparebit arcus
15 meus in nubibus:* & recordabor fœderis
mei vobiſcum, & cum omni anima viuente
quæ carnem vegetat:& nõ erunt vltra aquæ
diluuij ad delendum vniuerſam carnem.
16 * Eritque arcus in nubibus,& videbo illum,
& recordabor fœderis ſempiterni quod pa
ctum eſt inter Deũ & omnem animam viuẽ
tem vniuerſæ carnis quæ eſt ſuper terram.

Sap.1.g.29
Ier.17.d.14
*Mat.26.e.52
*Apo.13.c.19
*Sup.1.d.28.
8.c.17
*Iſa.54.c.9
*Eccl.43.b.12



zed by Google

* Dixitque Deus ad Noe: Hoc erit ſignum 17
fœderis, quod conſtitui inter me & omnem
carnem ſuper terram.*Erant ergo filij Noe, 18
qui egreſſi ſunt de arca, Sē, Chā, & Iapheth:
porro Cham ipſe eſt pater Chanaan. * Tres 19
iſti filij ſunt Noe: & ab his diſſeminatum eſt
omne genus hominum ſuper vniuerſam ter
ram.* Cœpitq. Noe vir agricola exercere ter 20
ram, & plantauit vineam.* Bibenſq. vinum 21
inebriatus eſt, & nudatꝰ in tabernaculo ſuo. D
*Quod cum vidiſſet Cham pater Chanaan, 22
verenda ſcilicet patris ſui eſſe nudata, nun-
ciauit duobus fratribus ſuis foras.* At vero 23
Sem & Iapheth pallium impoſuerunt hu-
meris ſuis, & incedentes retrorſum, operue-
runt verenda patris ſui: facieſq. eorum auer-
ſæ erant, & patris virilia nō viderunt.*Eui- 24
gilans autem Noe ex vino, cū didiciſſet quæ
fecerat ei filius ſuus minor, * ait: Maledictus 25
Chanaan, ſeruus ſeruorum erit fratrib. ſuis.
* Dixitque: Benedictus Dominus Deus Sem, 26
ſit Chanaan ſeruus eius. * Dilatet Deus Ia- 27
pheth, & habitet in tabernaculis Sem, ſitq.
Chanaā ſeruus eius. * Vixit autem Noe poſt 28
diluuium trecentis quinquaginta annis.* Et 29
impleti ſunt omnes dies eius nongentorum
quinquaginta annorum: & mortuus eſt.

CAP. X.

1.Par.1.a.5
HÆ ſunt generationes filiorum Noe, Sē, 1
Chā, & Iapheth: natiq. ſunt eis filij poſt A
diluuium.* Filij Iapheth: Gomer, & Magog, 2
& Madai, & Iauan, & Thubal, & Moſoch, &
Thiras. * Porro filij Gomer: Aſcenez & Ri- 3
phath & Thogorma.* Filij aūt Iauā: Eliſa & 4
Tharſis, Cetthim & Dodanim. *Ab his diui- 5
ſæ ſunt inſulæ gentium in regionibus ſuis,
vnuſquiſque ſecundum linguam ſuam & fa-
milias ſuas ī nationibus ſuis.*Filij aūt Chā: 6
Chus, & Meſraim, & Phuth, & Chanaan.*Fi 7
lij Chus: Saba, & Heuila, & Sabatha, & Reg-
ma, & Sabatacha. Filij Regma: Saba, & Da- 8
dan.* Porro Chus genuit Nemrod: ipſe cœ B
pit eſſe potens in terra, * & erat robuſtus 9
venator coram Domino. Ob hoc exiuit pro
uerbium: Quaſi Nemrod robuſtus venator
coram Domino.* Fuit autem principium re 10
gni eius Babylō, & Arach, & Achad, & Cha-
lanne, in terra Sēnaar.*De terra illa egreſſꝰ 11
eſt Aſſur, & ædificauit Niniuen, & plateas ci
uitatis, & Chale. * Reſen quoq; inter Nini- 12
uen & Chale: hæc eſt ciuitas magna. *At ve 13
ro Meſraim genuit Ludim, & Anamim, &
Laabim, Nepthuim, * & Phetruſim, & Chaſ 14
luim: de quib. egreſſi ſunt Philiſthijm & Ca-
phtorim.* Chanaan autem genuit Sidonem 15
primogenitum ſuum, Hethæū, * & Iebuſæū, 16
& Amorrhæū, Gergeſæum, *Heuæū, & Ara- C
cæum: Sinæum, * & Aradium, Samaræum & 17
Amathæum: & poſthæc diſſeminati ſunt po 18

19 puli Chananæorum. * Factiq. ſunt termini
Chanaan venientibus a Sidone Geraram vſ
que Gazam, donec ingrediaris Sodomam &
Gomorrham, & Adamam, & Seboim vſque
20 Leſa. * Hi ſunt filij Cham in cognationib.
& liguis, & generationib. terriſq. & gētib.
21 ſuis. * De Sem quoque nati ſunt, patre om-
nium filiorū Heber, fratre Iapheth maiore. 1.Par.1.b
22 * Filij Sem: Ælam & Aſſur, & Arphaxad, &
23 Lud, & Aram.*Filij Aram: Vs, & Hul, & Ge
24 ther, & Mes.*At vero Arphaxad genuit Sa-
25 le, de quo ortus eſt Heber.* Natiq. ſunt He-
D ber filij duo: nomen vni Phaleg, eo quòd in
dieb. eius diuiſa ſit terra: & nomē fratris eiꝰ
26 Iectā.*Qui Iectā genuit Elmodad, & Saleph
27 & Aſarmoth, Iare,* & Adurā, & Vzal, & De
28 cla, *& Ebal, & Abimael, Saba, *& Ophir, &
29 Heuila, & Iobab. omnes iſti, filij Iectan.* Et
30 facta eſt habitatio eorum de Meſſa pergēti
31 bus vſq; Sephar montem orientalem.*Iſti fi
lij Sem ſecūdum cognationes & linguas, &
32 regiones in gentibus ſuis.*Hæ familiæ Noe
iuxta populos & nationes ſuas. Ab his diui
ſæ ſunt gentes in terra poſt diluuium.

CAP. XI.

1 ERat autem terra labij vnius, & ſermonū Sap.10.b
A eorundem.* Cumque proficiſcerentur
2 de oriente, inuenerūt campum in terra Sen
3 naar, & habitauerunt in eo.*Dixitque alter
ad proximū ſuum: Venite, faciamus lateres,
& coquamus eos igni. Habueruntq. lateres
4 pro ſaxis, & bitumen pro cœmento:*& dixe
rūt: Venite faciamus nobis ciuitatem & tur-
rim, cuius culmen pertingat ad cœlum: & ce
lebremus nomen noſtrum antequam diuida
5 mur in vniuerſas terras.* Deſcēdit autē Do
minus vt videret ciuitatem & turrim, quā
6 ædificabant filij Adam, *& dixit: Ecce, vnus
eſt populus, & vnū labium omnibus: cœpe
rūtq. hoc facere, nec deſiſtēt a cogitationib.
7 ſuis, donec eas opere cōpleant.*Venite igi-
B tur, deſcendamus, & confundamus ibi lin-
guam eorum, vt nō audiat vnuſquiſque vo
8 cem proximi ſui.* Atque ita diuiſit eos Do-
minus ex illo loco in vniuerſas terras, & ceſ
9 ſauerunt ædificare ciuitatem.*Et idcirco vo
catum eſt nomē eius Babel, quia ibi cōfuſū
eſt labium vniuerſæ terræ: & inde diſperſit
eos Dominus ſuper faciem cunctarum re-
10 gionum.*Hæ ſunt generationes Sem: * Sem *1.Par.1.b
erat centum annorū quando genuit Arpha
11 xad, biennio poſt diluuium.* Vixitque Sem
poſtquam genuit Arphaxad, quingentis an
12 nis: & genuit filios & filias. * Porro Arpha-
xad vixit triginta quinque annis, & genuit
13 Sale.*Vixitque Arphaxad poſtquam genuit
Sale, trecentis tribus annis: & genuit filios
14 & filias. * Sale quoque vixit triginta annis,
15 & genuit Heber. * Vixitque Sale poſtquam
genuit



genuit Heber, quadringẽtis tribus annis: & C
genuit filios & filias.*Vixit autẽ Heber tri- 15
ginta quattuor annis, & genuit Phaleg.* Et 17
vixit Heber poſtquam genuit Phaleg, qua-
dringentis triginta annis: & genuit filios &
filias.* Vixit quoque Phaleg triginta annis, 18
1. Par.1.b.19 & genuit Reu.* Vixitque Phaleg poſtquam 19
genuit Reu, ducẽtis nouem annis, & genuit
filios & filias.*Vixit autẽ Reu triginta duo- 20
bus annis, & genuit Sarug.* Vixit quoque 21
Reu poſtquam genuit Sarug, ducentis ſeptẽ
annis: & genuit filios & filias.*Vixit vero Sa 22
rug triginta annis, & genuit Nachor.*Vixit- 23
que Sarug poſtquam genuit Nachor, ducen
tis annis: & genuit filios & filias.* Vixit au- 24
tem Nachor viginti nouem annis, & genuit
Thare.* Vixitque Nachor poſtquam genuit 25
Thare, centum decem & nouem annis: & ge
nuit filios & filias.* Vixitque Thare ſeptua- 26
1. Par.1.b. ginta "annis, & genuit Abram & Nachor, & D
Ioſ.24.a.2 Aran.* Hæ ſunt autem generationes Tha- 27
re: Thare genuit Abram, Nachor, & Aran.
Porro Aran genuit Lot.* Mortuuſq. eſt A- 28
ran ante Thare patrem ſuum, in terra nati-
uitatis ſuæ in Vr Chaldæorum.* Duxerunt 29
autem Abram & Nachor vxores: nomen
vxoris Abram, Sarai: & nomen vxoris Na-
chor, Melcha filia Aran patris Melchę, & pa
tris Ieſchæ.* Erat autem Sarai ſterilis, nec 30
Ioſ.24.a.2 habebat liberos.*"Tulit itaq. Thare Abram 31
Neh.9.b.7. filium ſuum, & Lot filium Aran, filium filij
Act.7.a.4 ſui, & Sarai nurum ſuam, vxorem Abram
filij ſui, & eduxit eos de Vr Chaldæorum,
vt irent in terram Chanaan: veneruntq. vſq.
Act.7.a.2. Haran, & habitauerunt ibi.* Et facti ſunt 32
dies Thare ducentorum quinque annorum,
& mortuus eſt in Haran.

CAP. XII.

1 DIxit autem Dominus ad Abram: Egre-
A dere de terra tua, & de cognatione Act.7.a.3
tua, & de domo patris tui, & veni in terrã,
2 quã monſtrabo tibi.* Faciamq. te in gentem
magnam, & benedicam tibi, & magnificabo
3 nomen tuum, eriſque benedictus.*Benedi-
cam benedicentibus tibi, & maledicam ma-
ledicentibus tibi, atque "IN TE benedicent *Gala.3.b.8
4 vniuerſę cognationes terræ.* Egreſſus eſt Inf.18.c.18
itaq. Abrã ſicut præceperat ei Dominus, & 22.c.17
iuit cum eo Lot: ſeptuaginta quinque anno- Heb 11.b.8
rum erat Abram cum egrederetur de Harã.
5 *Tulitque Sarai vxorem ſuam, & Lot filium
B fratris ſui, vniuerſamque ſubſtantiam quam
poſſederant, & animas quas fecerant in Ha-
ran: & egreſſi ſunt vt irent in terrã Chanaã.
6 Cumque veniſſent in eam,* pertranſiuit A-
bram terram vſque ad locum Sichem, vſq.
ad conuallẽ illuſtrem: Chananæus aũt tunc
7 erat in terra.* Apparuit autem Dominus A-
bram, & dixit ei: "Semini tuo dabo terram *Inf.13.d.14
hanc. Qui ædificauit ibi altare Domino, qui 15.d.18.26.a.2
8 apparuerat ei.*Et inde tranſgrediens ad mõ Deut.34.b.4
tem, qui erat contra orientẽ Bethel, tetendit
ibi tabernaculum ſuum, ab occidente habẽs
Bethel, & ab oriente Hai: ædificauit quoque
ibi altare Domino, & inuocauit nomẽ eius.
9 *Perrexitq. Abram vadens, & vltra progre-
10 diens ad meridiem.* Facta eſt autem fames
C in terra: deſcenditque Abram in Ægyptum,
vt peregrinaretur ibi: præualuerat. n. fames
11 in terra.* Cũq. prope eſſet vt ingrederetur
Ægyptũ, dixit Sarai vxori ſuæ: Noui ꝙ pul-
12 chra ſis mulier:* & quod cũ viderint te Æ-
gyptij, dicturi ſunt: Vxor ipſius eſt: & interfi
cient me, & te reſeruabunt.*" Dic ergo, ob- *Inf.20.c.13
ſecro te, quòd ſoror mea ſis: vt bene ſit mihi
pro-

by Google

propter te, & viuat anima mea ob gratiam
tui.* Cum itaq. ingreſſus eſſet Abram Ægy- 14
ptum, viderunt Ægyptij mulierẽ quod eſſet
pulchra nimis. * Et nunciauerunt principes 15
Pharaoni, & laudauerunt eam apud illum:
& ſublata eſt mulier in domum Pharaonis.
* Abram vero bene vſi ſunt propter illam: 16
Fueruntq. ei oues & boues, & aſini, & ſerui D
& famulæ, & aſinæ & cameli.* Flagellauit 17
autem Dominus Pharaonem plagis maxi-
mis, & domum eius propter Sarai v[illegible]
18 Abram. * Vocauitque Pharao A[illegible], &
dixit ei: Quidnam eſt hoc qu[illegible] feciſti mi-
hi? quare non indicaſti quo[illegible] vxor tua eſ-
19 ſet? * Quam ob cauſa[illegible] dixiſti eſſe ſoro-
rem tuam, vt toller[illegible] eam mihi in vxorem?
Nunc igitur [illegible]ce coniux tua, accipe eam, &
20 vade. * Præcepitque Pharao ſuper Abram
viris: & deduxerunt eum, & vxorem illius,
& omnia quæ habebat.



CAP. XIII.

AScendit ergo Abram de Ægypto, ipſe 1
& vxor eius, & omnia quæ habebat, & A
Lot cum eo ad auſtralem plagam.* Erat au- 2
tem diues valde in poſſeſſione auri & argen
ti. * Reuerſuſque eſt per iter, quo venerat, a 3
meridie in Bethel vſque ad locum vbi prius
fixerat tabernaculum inter Bethel & Hai:
* Sup. 12. b. 8 *in loco altaris"quod fecerat prius, & inuo 4
cauit ibi nomen Dñi. * Sed & Lot qui erat 5
cum Abram, fuerunt greges ouiũ, & armen-
ta, & tabernacula. * Nec poterat eos capere 6
* Inf. 36. a. 7 terra, vt habitarent ſimul: "erat quippe ſub- B
ſtãtia eorum multa, & nequibãt habitare cõ
muniter.* Vnde & facta eſt rixa inter paſto- 7
res gregum Abram & Lot. Eo autem tem-
pore Chananæus & Pherezęus habitabãt in
terra illa. * Dixit ergo Abram ad Lot: Ne 8
quæſo ſit iurgium inter me & te, & inter pa
ſtores meos, & paſtores tuos: fratres enim
ſumus. * Ecce vniuerſa terra coram te eſt: 9
recede a me, obſecro: ſi ad ſiniſtram ieris, e-
go dexteram tenebo: ſi tu dexterã elegeris,
ego ad ſiniſtram pergam. * Eleuatis itaque 10
Lot oculis, vidit omnem circa regionẽ Ior-
danis, quæ vniuerſa irrigabatur antequam
ſubuerteret Dominus Sodomã, & Gomor-
rham, ſicut paradiſus Domini, & ſicut Ægy- Cla
11 ptus veniẽtibus in Segor. * Elegitq. ſibi Lot
regionem circa Iordanem, & receſſit ab
Oriente: diuiſiq. ſunt alterutrũ a fratre ſuo.
12 *Abram habitauit in terra Chanaan: Lot ve
ro moratus eſt in oppidis, quæ erant circa
13 Iordanem, & habitauit in Sodomis. * Homi-
nes autem Sodomitæ peſſimi erant, & pec-
14 catores coram Domino nimis.* Dixitq. Do-
minus ad Abram, poſtquam diuiſus eſt ab eo
Lot: "Leua oculos tuos, & vide a loco, ĩ quo * Sup. 12. b. In [illegible] 26. a. 4 Deut. [illegible]
nunc es, ad aquilonem & meridiẽ, ad orien-
15 tem & occidentem. *Omnem terram, quam
conſpicis, tibi dabo, & ſemini tuo vſque in
16 ſempiternum. * Faciamq. ſemen tuum ſicut
D puluerem terræ: ſi quis poteſt hominum nu
merare puluerem terræ, ſemen quoq. tuum
17 numerare poterit. *Surge, & perambula ter
ram in longitudine, & in latitudine ſua: quia
18 tibi daturus ſum eam.* Mouens igitur taber
naculum ſuum Abram, venit & habitauit
iuxta conuallem Mambre, quæ eſt in He-
bron: ædificauitq. ibi altare Domino.

CAP. XIIII.

1 FActum eſt autem in illo tempore, vt Am
A raphel rex Sennaar, & Arioch rex Pon
ti, & Chodorlahomor rex Elamitarum, &
Thadal rex Gentium*inirent bellum contra

Bara

Bara regem Sodomorũ, & contra Berſa regẽ
Gomorrhæ, & contra Sennaab regem Ada-
mæ, & contra Semeber regem Seboim, cõ-
traque regem Balæ, ipſa eſt Segor. * Om- 3
nes hi conuenerunt in vallem ſilueſtrem,
quæ nunc eſt mare ſalis. * Duodecim enim 4
annis ſeruierant Chodorlahomor, & tertio
decimo anno receſſerunt ab eo. * Igitur 5
quartodecimo anno venit Chodorlahomor,
& reges qui erant cum eo: percuſſeruntque
Raphaim in Aſtarothcarnaim, & Zuzim
cum eis, & Emim in Saue Cariathaim, * & 6
Chorræos in montibus Seir, vſque ad Cam-
peſtria Pharan, quæ eſt in ſolitudine. * Re- 7
uerſique ſunt, & venerunt ad fontem Miſ-
phat, ipſa eſt Cades: & percuſſerunt om-
nem regionem Amalecitarum, & Amor-
rhæum, qui habitabat in Aſaſonthamar.
* Et egreſſi ſunt rex Sodomorum, & rex Go 8
morrhæ, rexque Adamæ, & rex Seboim, B
necnon & rex Balæ, quæ eſt Segor: & dire-
xerunt aciem contra eos in valle Silueſtri:
* ſcilicet aduerſus Chodorlahomor regẽ Ela 9
mitarum, & Thadal regem Gẽtium, & Am-
raphel regem Sennaar, & Arioch regẽ Pon-
ti: quattuor reges aduerſus quinque. * Val- 10
lis autem Silueſtris habebat puteos multos
bituminis. Itaque rex Sodomorum, & Go-
morrhæ terga verterunt, cecideruntque ibi:
& qui remanſerant, fugerunt ad montem.
11 * Tulerunt autem omnem ſubſtantiam So-
C domorum & Gommorrhæ, & vniuerſa quæ
12 ad cibum pertinent, & abierunt: * necnon
& Lot & ſubſtantiam eius, filium fratris A-
13 bram, qui habitabat in Sodomis. * Et ecce
vnus, qui euaſerat, nunciauit Abram He-
bræo, qui habitabat in conualle Mambre A-
morrhæi fratris Eſchol, & fratris Aner: hi
14 enim pepigerãt fœdus cum Abram. * Quod
cum audiſſet Abram, captum videlicet Lot
fratrem ſuum, numerauit expeditos verna-
culos ſuos trecentos decem, & octo: & per-
15 ſecutus eſt vſque Dan. * Et diuiſis ſocijs, ir-
ruit ſuper eos nocte: percuſſitq. eos, & per-
ſecutus eſt eos vſque Hoba, quæ eſt ad læuã
16 Damaſci. * Reduxitq. omnem ſubſtantiam,
& Lot fratrem ſuum cum ſubſtantia illius,
17 mulieres quoque & populum. * Egreſſus eſt
autẽ rex Sodomorum in occurſum eius poſt
quam reuerſus eſt a cæde Chodorlahomor,
& regum qui cum eo erãt in valle Saue, quæ
18 eſt vallis regis. * a At vero Melchiſedech a Heb.7.a.3.



rex Salem, proferens panem & vinum, erat D
enim Sacerdos Dei altiſſimi, * benedixit ei, 19
& ait: Benedictus Abram Deo excelſo, qui
creauit cælum & terram: * & benedictus 20
Deus excelſus, quo protegente, hoſtes in
manibus tuis ſunt. Et dedit ei decimas ex
omnibus. * Dixit autem rex Sodomorum 21
ad Abram: Da mihi animas, cetera tolle ti-
bi. * Qui reſpondit ei: Leuo manum meam 22
ad Dominum Deum excelſum poſſeſſorem
cæli & terræ, * quòd a filo ſubtegminis vſ- 23
que ad corigiam caligæ, non accipiam ex
omnibus quæ tua ſunt, ne dicas: Ego dita-
24 ui Abram: * exceptis his, quæ comederunt
iuuenes, & partibus virorum, qui venerunt
mecum, Aner, Eſchol, & Mambre: iſti acci-
pient partes ſuas.

CAP. XV.

1 HIs itaque tranſactis, factus eſt ſermo
A Domini ad Abram per viſionem di-
cens: Noli timere Abram, ego protector
2 tuus ſum, & merces tua magna nimis. * Di-
xitq.

xitque Abram:Domine Deus, quid dabis mi
hi? ego vadam abſque liberis: & filius pro-
curatoris domus meæ iſte Damaſcus Elie-
zer. * Addiditque Abram: Mihi autem non 3
dediſti ſemen: & ecce vernaculus meus, he-
res meus erit. * Statimq. ſermo Domini fa- 4
ctus eſt ad eum, dicens: Non erit hic heres
tuus:ſed qui egredietur de vtero tuo, ipſum B
habebis heredem. * Eduxitque eum foras, 5
* Rom.4.c.18 & ait illi: " Suſpice cælum, & numera ſtellas,
ſi potes. Et dixit ei: Sic erit ſemen tuum.
* Rom.4.a.3. Gal.3.a.6. Iac.2.d.23. * " Credidit Abram Deo, & reputatum eſt 6
illi ad iuſtitiam. * Dixitque ad eum: Ego 7
Dominus qui eduxi te de Vr Chaldæorum
vt darem tibi terram iſtam, & poſſideres eã.
* At ille ait: Domine Deus, vnde ſcire poſ- 8
ſum, quòd poſſeſſurus ſim eam? * Et reſpon- 9
dens Dominus: Sume, inquit, mihi vaccam
triennem, & capram trimam, & arietem an-
norum trium, turturem quoque, & colum-
* Ier.34.d.18. bam. * Qui tollens vniuerſa hæc, " diuiſit 10
ea per medium, & vtraſque partes contra ſe
altrinſecus poſuit: aues autem non diuiſit.
* Deſcenderuntque volucres ſuper cadaue- 11
12 ra, & abigebat eas Abram. * Cumque ſol oc-
C cumberet, ſopor irruit ſuper Abram, & hor-
13 ror magnus & tenebroſus inuaſit eum. * Di-
ctumque eſt ad eum: Scito prænoſcens quòd
" peregrinum futurum ſit ſemen tuum in ter- * Act.7.a.
ra non ſua, & ſubijcient eos ſeruituti, & affi-
14 gent quadringentis annis. * Verumtamen
gentem, cui ſeruituri ſunt, ego iudicabo: &
poſt hæc egredientur cum magna ſubſtãtia.
15 * Tu autem ibis ad patres tuos in pace, ſepul-
16 tus in ſenectute bona. * Generatione au-
D tem quarta reuertentur huc: necdum enim
completæ ſunt iniquitates Amorrhæorum
17 vſque ad præſens tempus. * Cum ergo oc-
cubuiſſet ſol, facta eſt caligo tenebroſa, &
apparuit clibanus fumans, & lampas ignis
18 tranſiens inter diuiſiones illas. * In illo die
" pepigit Dominus fœdus cum Abram, di- * Sup.12.b.
cens: Semini tuo dabo terram hanc a flu- 13.d.5.
uio Aegypti vſque ad fluuium magnum Eu- Iac.26.a.
19 phraten, * Cinæos, & Cenezæos, Cedmo- Deut.34.b. 2.Par.9.c.
20 næos, * & Hethæos, & Pherezæos, Raphaim 3.Reg.4.c.
21 quoque, * & Amorrhæos, & Chananæos, &
Gergeſæos, & Iebuſæos.



CAP. XVI.

1 IGitur Sarai, vxor Abram, non genuerat li-
beros: ſed habens ancillam Aegyptiam A
nomine Agar, dixit marito ſuo: Ecce 2
concluſit me Dominus, ne parerem: ingre-
dere ad ancillam meam, ſi forte ſaltem ex il-
la ſuſcipiam filios. Cumque ille acquieſce-
ret deprecanti, * tulit Agar Aegyptiam an- 3
cillam ſuam poſt annos decem quàm habi-
tare cœperant in terra Chanaan: & dedit
eam viro ſuo vxorem. * Qui ingreſſus eſt 4
ad eam. At illa concepiſſe ſe videns, deſpe-
xit dominam ſuam. * Dixitq. Sarai ad Abra: 5
Inique agis contra me: ego dedi ancillam
meam in ſinum tuum, quæ videns quòd con-
ceperit, deſpectui me habet. iudicet Domi-
6 nus inter me, & te. * Cui reſpondens A-
bram: Ecce, ait, ancilla tua in manu tua eſt,
vtere ea vt libet. Affligente igitur eam Sa-
7 rai, fugam inijt. * Cumque inueniſſet eam
angelus Domini iuxta fontem aquæ in ſoli-
8 tudine, qui eſt in via Sur in deſerto, * dixit
ad illam: Agar ancilla Sarai, vnde venis? &
quo vadis? quæ reſpondit: A facie Sarai do-
9 minæ meæ ego fugio. * Dixitque ei angelus
C Domini: Reuertere ad dominam tuam, &
10 humiliare ſub manu illius. * Et rurſum:
Multiplicans, inquit, multiplicabo ſemen
tuũ, & non numerabitur præ multitudine.

* Ac deinceps: Ecce, ait, concepiſti, & paries 11
filium vocabiſq. nomē eius Iſmael, eo quod
audierit Dominus afflictionem tuam. * Hic 12
erit ferus homo: manus eius contra omnes,
& manus omnium contra eum, & e regione
vniuerſorum fratrum ſuorum figet taber-
nacula. * Vocauit autem nomen Domini qui 13
loquebatur ad eam: Tu Deus qui vidiſti me. D
Dixit enim: Profecto hic vidi poſteriora vi-
24.g.62. dentis me. * Propterea appellauit puteum il 14
lum, Puteum viuentis & videntis me. Ipſe
eſt inter Cades & Barad. * Peperitque Agar 15
Abræ filiū: qui vocauit nomen eius Iſmael.
* Octoginta & ſex annorum erat Abram 16
quando peperit ei Agar Iſmaelem.

CAP. XVII.

POſtquam vero nonaginta & nouem an- 1
norum eſſe cœperat, apparuit ei Domi- A
nus: dixitq. ad eum: Ego Deus omnipotens
ambula coram me, & eſto perfectus. * Po- 2
namq. fœdus meum inter me & te, & multi-
plicabo te vehementer nimis. * Cecidit Abrā 3
pronus in faciem. * Dixitque ei Deus: Ego 4
22.44.c.20 ſum, & pactum meum tecum, " eriſq. pater
Ro.4.c.17 multarum gētium. * Nec vltra vocabitur no- 5
men tuum Abram: ſed appellaberis Abra-
ham: quia patrem multarum gentium conſti
tui te. * Faciamque te creſcere vehementiſ- 6
ſime, & ponam te in gentibus, regeſq. ex te
egredientur. * Et ſtatuam pactum meum 7
inter me & te, & inter ſemen tuum poſt te
in generationibus ſuis fœdere ſempiterno:
vt ſim Deus tuus, & ſeminis tui poſt te. * Da- 8
boq. tibi & ſemini tuo terram peregrinatio-
nis tuæ, omnem terram Chanaan in poſſeſ- B
ſionem æternam, eroq. Deus eorum. * Di- 9
Act.7.a.8 xit iterum Deus ad Abraham: " Et tu ergo
cuſtodies pactum meum, & ſemen tuum
poſt te in generationibus ſuis. * Hoc eſt pa- 10
ctum meum quod obſeruabitis inter me &
vos, & ſemen tuum poſt te: Circumcidetur
ex vobis omne maſculinum: * & circumci- 11
Ro.4.b.11 detis carnem præputij veſtri, vt ſit " in ſignū
Le.12.a.3 fœderis inter me & vos. * Infans octo die- 12
Lu.2.c.21 rum circumcidetur in vobis, omne maſcu-
linum in generationibus veſtris: tam ver-
naculus, quam emptitius circumcidetur, &
quicumq. non fuerit de ſtirpe veſtra: * eritq. 13
pactum meū in carne veſtra in fœdus æter-
num. * Maſculus, cuius præputij caro circū- 14
ciſa non fuerit, delebitur anima illa de po-
pulo ſuo: quia pactum meum irritum fecit.
* Dixit quoque Deus ad Abraham: Sarai vxo 15
rem tuam non vocabis Sarai, ſed Saram. C
* Et benedicam ei, & ex illa dabo tibi filium 16
cui benedicturus ſum, eritque in nationes,
& reges populorum orientur ex eo. * Ceci 17
dit Abraham in faciem ſuam, & riſit, dicens
in corde ſuo: Putaſne centenario naſcetur
filius? & Sara nonagenaria pariet? * Dixit-
18 que ad Deum: Vtinam Iſmael viuat coram
19 te. * Et ait Deus ad Abraham: " Sara vxor *Inf.18.b.& 21.a.2
tua pariet tibi filium, vocabiſque nomen
eius Iſaac, & conſtituam pactum meum il-
li in fœdus ſempiternū, & ſemini eius poſt
20 eum. * Super Iſmael quoque exaudiui te. ec-
ce, benedicam ei, & augebo, & multiplica-
bo eum valde: duodecim duces generabit,
21 & faciam illum in gentem magnam. * Pa-
D ctum vero meum ſtatuam ad Iſaac, quem
pariet tibi Sara tempore iſto in anno alte-
22 ro. * Cumque finitus eſſet ſermo loquentis
23 cum eo, aſcendit Deus ab Abraham. * Tulit
autem Abraham Iſmael filium ſuum, & om
nes vernaculos domus ſuę: vniuerſoſq. quos
emerat, cunctos mares ex omnibus viris do
mus ſuæ: & circumcidit carnem præputij
eorum ſtatim in ipſa die, ſicut præceperat
24 ei Deus. * Abraham nonaginta & nouē erat
annorum quando circumcidit carnem præ
25 putij ſui. * Et Iſmael filius tredecim annos
impleuerat tempore circumciſionis ſuæ.
26 * Eadem die circumciſus eſt Abraham &
27 Iſmael filius eius. * Et omnes viri domus il-
lius, tam vernaculi, quam emptitij & alieni-
genæ pariter circumciſi ſunt.

CAP. XVIII.

1 APparuit autem ei Dominus in conual- Heb.13.a.2
A le Mambre ſedenti in oſtio tabernacu-
2 li ſui in ipſo feruore diei. * Cumq. eleuaſſet
oculos, apparuerūt ei tres viri ſtantes pro-
pe eum: quos cum vidiſſet, cucurrit in occur
ſum eorum de oſtio tabernaculi, & adorauit
3 in terram. * Et dixit: Domine, ſi inueni gra-
tiam in oculis tuis, ne tranſeas ſeruum tuū:
4 ſed afferam pauxillum aquæ, & lauate pe-
5 des veſtros, & requieſcite ſub arbore. * Po-
namque buccellam panis, & confortate cor
veſtrum, poſtea trāſibitis: idcirco enim de-
clinaſtis ad ſeruum veſtrum. Qui dixerunt:
6 Fac vt locutus es. * Feſtinauit Abraham in
tabernaculum ad Saram, dixitq. ei: Accele-
ra, tria ſata ſimilæ commiſce, & fac ſubcine
7 ricios panes. * Ipſe vero ad armentum cucur
rit, & tulit inde vitulum tenerrimum &
optimum, deditque puero: qui feſtinauit &
8 coxit illum. * Tulit quoque butyrum & lac
& vitulum quem coxerat, & poſuit coram
eis: ipſe vero ſtabat iuxta eos ſub arbore.
9 * Cumque comediſſent, dixerunt ad eum:
Vbi eſt Sara vxor tua? ille reſpondit: Ecce
10 in tabernaculo eſt. * Cui dixit: " Reuer- *Sup.17.c.19. Inf.21.a.1 Rom.9.b.9 1.Pet.3.a.6
tens veniam ad te tempore iſto, vita comi-
te, & habebit filium Sara vxor tua. Quo
audito, Sara riſit poſt oſtium tabernaculi.
11 * Erant autem ambo ſenes, prouectæque
ætatis, & deſierant Saræ fieri muliebria.
12 * Quæ riſit occulte dicens: Poſtquam con-
ſenui



ſenui, & dominus meus vetulus eſt, volu-
ptati operam dabo? * Dixit autem Domi- 13
nus ad Abraham: Quare riſit Sara, dicens:
Num vere paritura ſum anus? * Numquid 14
Deo quidquam eſt difficile? iuxta condictum
reuertar ad te hoc eodem tempore, vita co
mite, & habebit Sara filium. * Negauit Sara, 15
dicens, Nō riſi: timore perterrita. Dominus
autem: Non eſt, inquit, ita: ſed riſiſti. * Cum 16
ergo ſurrexiſſent inde viri, direxerūt oculos
contra Sodomam: & Abraham ſimul gradie-
batur, deducens eos. * Dixitque Dominus: 17
Num celare potero Abraham quæ geſturus
ſum: * cum futurus ſit in gentem magnam, 18
ac robuſtiſſimam, & BENEDICENDAE
Sup. 12. a. 3. Inf. 32. d. 17. ſint in illo omnes nationes terræ? * Scio e- 19
nim quòd præcepturus ſit filijs ſuis, & do- C
mui ſuæ poſt ſe, vt cuſtodiant viam Domini,
& faciant iudicium & iuſtitiam: vt adducat
Dominus propter Abraham omnia quæ lo-
cutus eſt ad eum. * Dixit itaque Dominus: 20
Clamor Sodomorum & Gomorrhæ multi-
plicatus eſt, & peccatum eorum aggrauatū
eſt nimis. * Deſcendam, & videbo vtrum cla 21
morem qui venit ad me, opere cōpleuerint:
an non eſt ita, vt ſciam. * Conuerteruntq. ſe 22
inde, & abierunt Sodomam: Abraham vero
adhuc ſtabat coram Domino. * Et appropin- 23
quans ait: Numquid perdes iuſtum cum im-
pio? * Si fuerint quinquaginta iuſti in ciuita- 24
te, peribūt ſimul? & non parces loco illi pro
pter quinquaginta iuſtos, ſi fuerint in eo?
* Abſit a te, vt rem hanc facias, & occidas iu 25
ſtum cum impio, fiatque iuſtus ſicut impius,
non eſt hoc tuum: qui iudicas omnem terrā,
nequaquam facies iudicium hoc. * Dixitque 26
Dominus ad eū: Si inuenero Sodomis quin-
quaginta iuſtos in medio ciuitatis, dimittam
omni loco propter eos. * Reſpondensq. A- 27

D braham, ait: Quia ſemel cœpi, loquar ad Do
minum meum, cum ſim puluis & cinis.
28 * Quid ſi minus quinquaginta iuſtis quinque
fuerint? delebis, propter quadraginta quin-
que, vniuerſam vrbem? Et ait: Non delebo, ſi
29 inuenero ibi quadraginta quinque. * Rur-
ſumq. locutus eſt ad eum: Sin autem quadra
ginta ibi inuenti fuerint, quid facies? Ait: Nō
30 percutiam propter quadraginta. * Ne quæ-
ſo, inq̄t, indigneris Domine, ſi loquar: Quid
ſi ibi inuenti fuerint triginta? Reſpōdit: Nō
31 faciam, ſi inuenero ibi triginta. * Quia ſe-
mel, ait cœpi, loquar ad Dominum meum:
Quid ſi ibi inuenti fuerint viginti? Ait: Non
32 interficiam propter viginti. * Obſecro, in-
quit, ne iraſcaris Domine, ſi loquar adhuc ſe
mel: Quid ſi inuenti fuerint ibi decem? Et
33 dixit: Non delebo propter decem. * Abijtq.
Dominus, poſtquam ceſſauit loqui ad Abra-
ham: & ille reuerſus eſt in locum ſuum.

CAP. XIX.

1 A VEneruntque duo Angeli Sodomam ve-
ſpere, & ſedente Lot in foribus ciuita
tis. Qui cum vidiſſet eos, ſurrexit, & iuit ob-
2 uiam eis: adorauitq. pronus in terram, * & Heb. 13. a.
dixit: Obſecro, domini, declinate in domum
pueri veſtri, & manete ibi: lauate pedes ve-
ſtros, & mane proficiſcemini in viam veſtrā.
Qui dixerunt: Minime, ſed in platea manebi-
3 mus. * Compulit illos oppido vt diuerterēt
ad eum: ingreſſiſq. domum illius fecit cōui-
4 uium, & coxit azima: & comederunt. * Prius
autem quàm irent cubitum, viri ciuitatis val
lauerunt domum a puero vſque ad ſenem,
5 omnis populus ſimul. * Vocaueruntq. Lot,
& dixerunt ei: Vbi ſunt viri qui introierunt
ad te nocte? educ illos huc, vt cognoſcamus
eos.

eos.* Egreſſus ad eos Lot,poſt tergū occlu- 6
dens oſtium,ait:*Nolite,quæſo,fratres mei, 7
nolite malū hoc facere. * Habeo duas filias, 8
quæ necdū cognouerunt virum: educam eas B
ad vos, & abutimini eis ſicut vobis placue-
rit, dummodo viris iſtis nihil mali faciatis,
quia ingreſſi ſunt ſub vmbra culminis mei.
*At illi dixerunt:Recede illuc.Et rurſus:In- 9
greſſus es,inquiunt, vt aduena; numquid vt
iudices?te ergo ipſum magis quàm hos affli-
22.b.5. gemus." Vimq. faciebant Lot vehementiſſi-
me: iamq. prope erat vt effringerent fores.
*Et ecce miſerunt manum viri,& introduxe 10
runt ad ſe Lot,clauſeruntq. oſtium:* & eos, 11
.19 c.26. qui foris erant,"percuſſerunt cæcitate a mi-
nimo vſque ad maximum, ita vt oſtium in-
uenire non poſſent.* Dixerunt autē ad Lot: 12
Habes hic quempiam tuorum?generum,aut C
filios,aut filias, omnes, qui tui ſunt,educ de
vrbe hac:* delebimus enim locum iſtum, eo 13
quòd increuerit clamor eorū coram Domi-
no,qui miſit nos vt perdamus illos. * Egreſ- 14
ſus itaq; Lot,locutus eſt ad generos ſuos qui
accepturi erant filias eius,& dixit:Surgite,e-
gredimini de loco iſto: quia delebit Domi-
nus ciuitatem hanc. Et viſus eſt eis quaſi lu-
dens loqui. * Cumq. eſſet mane, cogebāt eū 15
Angeli,dicentes:Surge,tolle vxorem tuam,
& duas filias quas habes: ne & tu pariter pe
reas in ſcelere ciuitatis. * Diſſimulante illo, 16
apprehenderunt manum eius, & manum v- D
xoris,ac duarum filiarum eius,eo quòd par-
ceret Dominus illi.* " Et eduxeruntq. eū, & 17
10.a.6. poſuerūt extra ciuitatem: ibique locuti ſunt
ad eum, dicentes: Salua animam tuam:noli
reſpicere poſt tergum,nec ſtes in omni circa
regione:ſed in monte ſaluum te fac,ne & tu
ſimul pereas.* Dixitq. Lot ad eos:Quæſo Do 18
mine mi, * quia inuenit ſeruus tuus gratiam 19
coram te,& magnificaſti miſericordiam tuā
quam feciſti mecum,vt ſaluares animā meā,
nec poſſum in monte ſaluari,ne forte appre
hendat me malum, & moriar: * Eſt ciuitas 20
hæc iuxta,ad quam poſſum fugere,parua,&
ſaluabor in ea: numquid non modica eſt, &
viuet anima mea? * Dixitq. ad eum: Ecce e- 21
tiam in hoc ſuſcepi preces tuas, vt non ſub- E
uertam vrbem pro qua locutus es. * " Feſti- 22
10.a.6. na,& ſaluare ibi: quia nō potero facere qd-
quam donec ingrediaris illuc.Idcirco voca-
tum eſt nomen vrbis illius Segor.*Sol egreſ 23
ſus eſt ſuper terram,& Lot ingreſſus eſt Se-
11.29.d. gor.* " Igitur Dominus pluit ſuper Sodomā 24
& Gomorrham ſulphur & ignem a Domi-
1.d.19. no de cælo:* & ſubuertit ciuitates has,& om 25
1 F.30. nem circa regionem, vniuerſos habitatores
6 f.4. 1.c.8. vrbium,& cuncta terræ virentia. * "Reſpi- 26
14.d.11. 7 f.25. ciensq. vxor eius poſt ſe,verſa eſt in ſtatuam
1 c.7. ſalis. * Abraham autem conſurgens mane, 27
.17.3.38 1.a.1. vbi ſteterat prius cum Domino, intuitus 28
eſt Sodomam & Gomorrham,& vniuerſam

terram regionis illius:viditq. aſcendentē fa-
29 uillam de terra quaſi fornacis fumum. * Cū
F enim ſubuerteret Deus ciuitates regionis il
lius,recordatus Abrahę,liberauit Lot de ſub
30 uerſione vrbium in quib.habitauerat. * Aſcē
ditq. Lot de Segor,& manſit in monte, duæ
quoque filiæ eius cum eo (timuerat enim ma
nere in Segor) & manſit in ſpelunca ipſe, &
31 duæ filiæ eius cum eo. * Dixitq. maior ad mi
norem:Pater noſter ſenex eſt,& nullus viro
rum remanſit in terra qui poſſit ingredi ad
32 nos iuxta morem vniuerſæ terræ.* Veni,ine
briemus eum vino,dormiamusq. cum eo, vt
33 ſeruare poſſimus ex patre noſtro ſemē. * De
derunt itaque patri ſuo bibere vinum nocte
illa:Et ingreſſa eſt maior,dormiuitq. cū pa-
tre:at ille non ſenſit, nec quando accubuit fi
34 lia,nec quando ſurrexit.* Altera quoque die
G dixit maior ad minorem: Ecce dormiui heri
cum patre meo, demus ei bibere vinum etiā
hac nocte,& dormies cū eo,vt ſaluemus ſe-
35 men de patre noſtro. * Dederunt etiā & illa
nocte patri ſuo bibere vinum, ingreſſaq. mi
nor filia,dormiuit cum eo: & ne tunc qui-
dem ſenſit quando concubuerit, vel quando
36 illa ſurrexerit. * Cōceperunt ergo duæ filiæ
37 Lot de patre ſuo.* Peperitq. maior filium,&
vocauit nomē eius Moab:ipſe eſt pater Moa
38 bitarum vſque in præſentem diem. * Minor
quoque peperit filium, & vocauit nomen e-
ius Ammon, ideſt filius populi mei: ipſe eſt
pater Ammonitarum vſque hodie.

CAP. XX.

1 PRofectus inde Abraham in terrā auſtra-
A lem,habitauit inter Cades,& Sur: & pe-
2 regrinatus eſt in Geraris.* Dixitque de Sara
vxore ſua,Soror mea eſt.Miſit ergo Abime-
3 lech rex Geraræ,& tulit eam.* Venit autem
Deus ad Abimelech per ſomnium nocte, &
ait illi:En morieris propter mulierem quam
4 tuliſti:habet enim virum.* Abimelech vero
non tetigerat eam,& ait:Domine,num gen-
5 tem ignorantem & iuſtam interficies?* Nō-
ne ipſe dixit mihi:Soror mea eſt: & ipſa ait:
Frater meus eſt?in ſimplicitate cordis mei,
6 & munditia manuum mearum feci hoc.* Di
B xitq. ad eum Deus:Et ego ſcio quòd ſimplici
corde feceris:& ideo cuſtodiui te ne pecca-
res in me, & non dimiſi vt tangeres eam.
7 * Nunc ergo redde viro ſuo vxorem,quia
propheta eſt:& orabit pro te,& viues: ſi au-
tē nolueris reddere,ſcito quod morte morie
8 ris tu,& oīa quæ tua ſunt. * Statimq. de no-
cte conſurgens Abimelech, vocauit oēs ſer-
uos ſuos: & locutus eſt vniuerſa verba hæc
in auribus eorum, timueruntq. omnes viri
9 valde.* Vocauit autem Abimelech etiam A-
C braham,& dixit ei: Quid feciſti nobis? quid
peccauimus in te,quia induxiſti ſuper me,&
ſuper



ſuper regnum meum peccatum grande?quæ
non debuiſti facere, feciſti nobis. * Rur- 10
ſumq. expoſtulans, ait: Quid vidiſti, vt hoc
faceres? *Reſpondit Abraham: Cogitaui 11
mecum, dicens: Forſitan non eſt timor Dei
in loco iſto: & interficient me propter vxo-
* Su.12.c.13. Inf.21.c.23. rem meam:* aliàs autem & * vere ſoror mea 12
eſt, filia patris mei, & non filia matris meæ,
& duxi eam in vxorem. * Poſtquam autem 13
eduxit me Deus de domo patris mei, dixi ad
eam: Hanc miſericordiam facies mecum:
In omni loco, ad quem ingrediemur, dices
quòd frater tuus ſim. * Tulit igitur Abime- 14
lech oues & boues, & ſeruos & ancillas, & D
dedit Abraham: reddiditq. illi Saram vxo-
rem ſuam, * & ait: Terra coram vobis eſt, 15
vbicumque tibi placuerit habita. * Saræ au- 16
tem dixit: Ecce mille argenteos dedi fratri
tuo, hoc erit tibi in velamen oculorum ad
omnes qui tecum ſunt, & quocumque per-
rexeris: mementoq. te deprehenſam. *Oran 17
te autem Abraham, ſanauit Deus Abime-
lech & vxorem, ancillasque eius, & pepere-
runt: * concluſerat enim Dominus omnem 18
vuluam domus Abimelech propter Saram
vxorem Abrahæ.

CAP. XXI.

* Su.17.c.19. 18.b.10. VIſitauit autem Dominus Saram ſicut * 1
promiſerat: & impleuit quæ locutus A
* Gal.4.c.23. Heb.11.c.11. eſt. * Concepitq. & * peperit filium in ſene- 2
ctute ſua, tempore quo prædixerat ei Deus.
* Vocauitq. Abraham nomen filij ſui, quem 3
genuit ei Sara, Iſaac: * & circumcidit eum 4
* Su.17.d.10. Act.7.a.8. octauo die, ſicut * præceperat ei Deus, * cum 5
centum eſſet annorum: hac quippe ætate pa-
tris, natus eſt Iſaac. * Dixitq. Sara: Riſum fe- 6
cit mihi Deus: quicumque audierit, corride-
bit mihi. * Rurſumq. ait: Quis auditurum 7
crederet Abraham quòd Sara lactaret filiũ,
8 quem peperit ei iam ſeni? * Creuit igitur
puer, & ablactatus eſt: fecitq. Abrahã gran-
9 de conuiuium in die ablactationis eius. *Cũ-
que vidiſſet Sara filium Agar Aegyptiæ lu-
dentem cum Iſaac filio ſuo, dixit ad Abra-
10 ham. * * Eijce ancillam hanc, & filium eius: * Gal.4.
non enim erit hæres filius ancillæ cum filio
11 meo Iſaac. Dure accepit hoc Abraham pro
12 filio ſuo. * Cui dixit Deus: Non tibi videa-
B tur aſperum ſuper puero, & ſuper ancilla
tua: omnia quæ dixerit tibi Sara, audi vocem
eius: quia * in Iſaac vocabitur tibi ſemen. * Rom.
13 * Sed & filium ancillæ faciam in gentem ma Heb.11.
14 gnam, quia ſemen tuum eſt. * Surrexit itaq.
Abraham mane, & tollens panem & vtrem
aquæ, impoſuit ſcapulæ eius, tradiditq. pue-
rum, & dimiſit eam. Quæ cum abijſſet, erra-
15 bat in ſolitudine Berſabee. * Cumq. conſum
pta eſſet aqua in vtre, abiecit puerum ſubter
16 vnam arborum, quæ ibi erant. Et abijt, ſe-
ditq. è regione procul quãtum poteſt arcus
iacere. dixit enim: Non videbo morientem
puerum: & ſedens contra, leuauit vocem
17 ſuam & fleuit. * Exaudiuit autẽ Deus vocem
pueri: vocauitq. Angelus Dei Agar de cælo,
dicens: Quid agis Agar? noli timere: exaudi-
uit enim Deus vocem pueri de loco in quo
18 eſt. * Surge, tolle puerum, & tene manum il-
C lius: quia in gentem magnam faciam eum.
19 * Aperuitq. oculos eius Deus: quæ vidẽs pu-
teũ aquæ, abijt, & impleuit vtrẽ, deditq. pue-
20 ro bibere. * Et fuit cum eo: qui creuit, & mo
ratus eſt in ſolitudine, factusq. eſt iuuenis ſa
21 gittarius. * Habitauitq. in deſerto Pharan,
& accepit illi mater ſua vxorẽ de Terra Ae-
22 gypti. * Eodẽ tempore dixit Abimelech, &
Phicol princeps exercitus eius ad Abrahã:
23 Deus tecum eſt in vniuerſis quæ agis. * Iura
ergo per Deum, ne noceas mihi, & poſteris
meis,

meis, ſtirpiq. meæ: ſed iuxta miſericordiam,
20. d. "quam feci tibi, facies mihi, & terræ in qua
verſatus es aduena.* Dixitq. Abraham: Ego 24
iurabo. * Et increpauit Abimelech propter 25
puteum aquæ quem vi abſtulerát ſerui eius.
* Reſponditq. Abimelech: Neſciui quis fece 26
rit hanc rem: ſed & tu non indicaſti mihi,
& ego non audiui præter hodie.* Tulit ita- 27
que Abraham oues & boues, & dedit Abi- D
melech: percuſſeruntq. ambo fœdus. * Et 28
ſtatuit Abraham ſeptem agnas gregis ſeor-
ſum. * Cui dixit Abimelech: Quid ſibi vo- 29
lũt ſeptem agnæ iſtæ, quas ſtare feciſti ſeor
30 ſum? * At ille: Septem, inquit, agnas acci-
pies de manu mea: vt ſint mihi in teſtimo-
31 niũ quoniã ego fodi puteũ iſtũ.* Idcirco vo
catᵘ eſt locus ille Berſabee: q̃a ibi vterq. iu-
32 rauit.* Et inierũt fœdus ꝓ puteo iuramẽti.
33 *Surrexit autem Abimelech, & Phicol prin
ceps exercitus eius, reuerſiq. ſunt in terram
Palæſtinorum. Abraham vero plantauit ne
mus in Berſabee, & inuocauit ibi nomẽ Do
34 mini Dei æterni.* Et fuit colonus terræ Pa-
læſtinorum diebus multis.



CAP. XXII.

1. e. QVę poſtquam geſta ſunt, " tẽtauit Deus 1
Abraham, & dixit ad eum: Abraham, A
3. d. 17. Abraham. At ille reſpondit: Adſum. * Ait 2
illi: Tolle filium tuum vnigenitum, quem
diligis, Iſaac, & vade in terram viſionis: at-
que ibi offeres eum in holocauſtum ſuper v-
num montium quem monſtrauero tibi.
* Igitur Abraham de nocte conſurgens, ſtra 3
uit aſinum ſuum: ducens ſecum duos iuue-
nes, & Iſaac filium ſuum: cumq. concidiſſet
ligna in holocauſtum, abijt ad locum quem
præceperat ei Deus. * Die autem tertio, ele 4
uatis oculis, vidit locum procul: * dixitque 5
ad pueros ſuos: Expectate hic cũ aſino: ego
& puer illuc vſque properantes, poſtquam
adorauerimus, reuertemur ad vos. * Tulit 6
quoque ligna holocauſti, & impoſuit ſuper B
Iſaac filium ſuum: ipſe vero portabat in ma-
nibus ignem & gladium. Cumq. duo perge-
rẽt ſimul, * dixit Iſaac patri ſuo: Pater mi. At 7
ille reſpondit: Quid vis fili? Ecce, inquit,
ignis & ligna: vbi eſt victima holocauſti?
* Dixit autem Abraham: Deus prouidebit 8
ſibi victimam holocauſti, fili mi. Pergebant
9 ergo pariter: * & venerunt ad locum quem
oſtẽderat ei Deus, in quo ædificauit altare,
& deſuper ligna cõpoſuit: cumq alligaſſet
Iſaac filium ſuum, poſuit eum in altare ſu-
10 per ſtruem lignorum.*Extenditq. manum, Iac. 2. d. 21.
& arripuit gladium, vt immolaret filium
11 ſuum.*Et ecce Angelus Domini de cælo cla
mauit, dicens: Abraham, Abraham. Qui
12 reſpondit: Adſum. * Dixitq. ei: Non exten-
C das manum tuam ſuper puerum, neque fa-
cias illi quidquam: nũc cognoui quòd times
Deum, & non pepercisti vnigenito filio tuo
13 propter me.* Leuauit Abrahã oculos ſuos,
viditq. poſt tergum arietem inter vepres hę
rẽtem cornibus, quem aſſumens obtulit ho
14 locauſtum pro filio.*Appellauitque nomen
loci illius, Dominus videt. Vnde vſque ho-
die dicitur: In monte Dominus videbit.
15 * Vocauit autem Angelus Domini Abrahã
16 ſecundo de cęlo, dicens: *"Per memetipſum • Pſ. 104. b. 9
iuraui, dicit Dominus: quia feciſti hanc rẽ, Luc. 1. g. 73.
& non pepercisti filio tuo vnigenito pro- Ecc. 44. d. 21.
17 pter me: * benedicam tibi, & multiplica- Heb. 6. c. 13.
D bo ſemen tuum ſicut ſtellas cæli, & velut a- 1. Mac. 2. f. 52.
renam quæ eſt in littore maris: poſſidebit Luc. 1. g. 73.
ſemen tuum portas inimicorum ſuorum,

*Sup. 12.a.3. 18.c.18. Inf.26.a.4. Act 3.d.25. Ecc.44.d.25.

* & " BENEDICENTVR in ſemine tuo om- 18
nes gentes terræ, quia obediſti voci meæ.
* Reuerſus eſt Abraham ad pueros ſuos, a- 19
bieruntq. Berſabee ſimul, & habitauit ibi.
* His ita geſtis, nunciatum eſt Abrahæ quòd 20
Melcha quoque genuiſſet filios Nachor fra
tri ſuo, * Hus primogenitum, & Buz fratrẽ 21
22 eius, & Camuel patrẽ Syrorũ, * & Caſed,
23 & Azau Pheldas quoque & Iedlaph, * ac Ba
thuel, de quo nata eſt Rebecca: octo iſtos ge
24 nuit Melcha, Nachor fratri Abrahæ. * Con-
cubina vero illius, nomine Roma, pepe-
rit Tabee, & Gaham, & Tahas, & Maa-
cha.



CAP. XXIII.

VIxit autem Sara centum vigintiſeptem 1
annis. * Et mortua eſt in ciuitate Ar- A
bee, quæ eſt Hebron, in terra Chanaã: venit- 2
que Abrahã vt plangeret, & fleret eam. * Cũ 3
que ſurrexiſſet ab officio funeris, locutus eſt
ad filios Heth, dicens: * Aduena ſum & pere 4
grinus apud vos: date mihi ius ſepulchri vo-
biſcum, vt ſepeliam mortuum meum. * Re- 5
ſponderunt filij Heth, dicentes: * Audi nos 6
domine, princeps Dei es apud nos: in electis
ſepulchris noſtris ſepeli mortuum tuum:
nullusq. te prohibere poterit quin in monu
mento eius ſepelias mortuum tuum. * Sur- 7
rexit Abraham, & adorauit populum terrę,
filios videlicet Heth: * dixitque ad eos: Si 8
placet animæ veſtræ vt ſepeliam mortuum B
meum, audite me, & intercedite pro me a-
pud Ephron filium Seor: * vt det mihi ſpe- 9
luncam duplicem, quam habet in extrema
parte agri ſui: pecunia digna tradat eam mi
hi coram vobis in poſſeſſionem ſepulchri.
* Habitabat autem Ephron in medio filio- 10
rum Heth. Reſponditque Ephron ad Abra-
ham cunctis audientibus qui ingrediebãtur
portam ciuitatis illius, dicens: * Nequaquam 11
ita fiat, domine mi, ſed tu magis auſculta qđ
loquor: Agrum trado tibi, & ſpelũcam, quæ
in eo eſt, pręſentibus filijs populi mei, ſepe- C
li mortuum tuum. * Adorauit Abraham co- 12
ram populo terræ. * Et locutus eſt ad E- 13
phrõ circumſtante plebe: Quæſo, vt audias
me: Dabo pecuniam pro agro: ſuſcipe eam,
& ſic ſepeliam mortuum meum in eo.
14 * Reſponditque Ephron: * Domine mi, au-
15 di me: Terra, quam poſtulas, quadringẽtis
ſiclis argenti valet: iſtud eſt pretium inter
me & te: ſed quantum eſt hoc? ſepeli mor-
16 tuum tuum. * Quod cum audiſſet Abraham,
appendit pecuniam, quam Ephron poſtu-
lauerat, audientibus filijs Heth, quadringen
tos ſiclos argenti probatæ monetę publicę.
17 * Confirmatusque eſt ager quondam Ephro
D nis, in quo erat ſpelunca duplex, reſpiciens
Mambre, tam ipſe, quam ſpelunca, & om-
nes arbores eius in cũctis terminis eius per
18 circuitum, * Abrahæ in poſſeſſionem, viden
tibus filijs Heth, & cunctis qui intrabãt por
19 tam ciuitatis illius. * Atque ita ſepeliuit A-
braham Saram vxorem ſuam in ſpelunca a-
gri duplici, quæ reſpiciebat Mambre. hæc
20 eſt Hebron in terra Chanaan. * Et confirma
tus eſt ager, & antrum, quod erat in eo, A-
brahæ in poſſeſſionem monumenti a filijs
Heth.

CAP. XXIV.

1 ERat autem Abraham ſenex, dierumque
A multorum: & Dominus in cunctis be-
2 nedixerat ei. * Dixitq. ad ſeruum ſeniorem
domus ſuæ, qui præerat omnibus quæ habe-
bat: Pone manum tuam ſubter femur meũ, *Inf.

* vt

*vt adiurem te per Dominum, Deum cæli 3
& terræ, vt non accipias vxorem filio meo
de filiab. Chananæorum, inter quos habito;
*ſed ad terram & cognationem meam profi 4
ciſcaris, & inde accipias vxorem filio meo
Iſaac.*Rñdit ſeruus: Si noluerit mulier veni- 5
re mecum in terram hanc, numquid reduce-
re debeo filium tuum ad locum, de quo tu
egreſſus es? *Dixitque Abraham: Caue ne 6
quando reducas filium meum illuc. *Domi- 7
nus Deus cæli, qui tulit me de domo patris
mei, & de terra natiuitatis meæ, qui locutus
12.b.7 eſt mihi, & iurauit mihi, dicens: "Semini tuo
5.& 15. dabo terram hanc: ipſe mittet Angelum ſu-
4.a.3 um coram te, & accipies inde vxorem filio
meo: *ſin autem mulier noluerit ſequi te, 8
non teneberis iuramento: filium meum tan-
tum ne reducas illuc. *Poſuit ergo ſeruus 9
manum ſub femore Abraham domini ſui, &
iurauit illi ſuper ſermone hoc.*Tulitque de- 10
cem camelos de grege domini ſui, & abijt, B
ex omnibus bonis eius portans ſecum, pro-
fectuſq. perrexit in Meſopotamiam ad vr-
bem Nachor.*Cumque camelos feciſſet ac- 11
cumbere extra oppidũ iuxta puteum aquæ
veſpere, tempore quo ſolent mulieres egre
di ad hauriendã aquã, dixit: *Dñe Deus do- 12
mini mei Abraham, occurre, obſecro, mihi
hodie, & fac miſericordiam cum domino
meo Abraham.*Ecce ego ſto prope fontem 13
aquæ, & filiæ habitatorum huius ciuitatis e-
gredientur ad hauriendam aquam.* Igitur 14
puella, cui ego dixero: Inclina hydriam tuã
vt bibam: & illa reſponderit, Bibe, quin &
camelis tuis dabo potum: ipſa eſt, quam præ-
paraſti ſeruo tuo Iſaac: & per hoc intelligam
quòd feceris miſericordiam cum domino
meo. *Necdum intra ſe verba compleue- 15
rat, & ecce Rebecca egrediebatur, filia Ba-
thuel, filij Melchæ vxoris Nachor fratris
Abraham, habens hydriam in ſcapula ſua:
*puella decora nimis, virgoq. pulcherrima, 16
& incognita viro: deſcẽderat autem ad fon-
tem, & impleuerat hydriã, ac reuertebatur.
*Occurritq. ei ſeruus, & ait: Pauxillũ aquæ 17
mihi ad bibendum præbe de hydria tua. C
*Quæ reſpondit: Bibe domine mi. celeriter- 18
que depoſuit hydriam ſuper vlnam ſuã, &
dedit ei potum. *Cumque ille bibiſſet, adie- 19
cit: Quin & camelis tuis hauriam aquam,
donec cuncti bibant.* Effundenſq. hydriam 20
in canalibus, recurrit ad puteum vt hauriret
aquam: & hauſtam omnibus camelis dedit.
*Ipſe autem cõtemplabatur eam tacitus, ſci 21
re volens vtrũ proſperum iter ſuum feciſſet
Dominus, an non.* Poſtquam autem bibe- 22
runt cameli, protulit vir inaures aureas, ap-
pendentes ſiclos duos, & armillas totidẽ põ
do ſiclorum decem. *Dixitque ad eam: Cu- 23
ius es filia? indica mihi: eſt in domo patris
tui locus ad manendum?* Quæ reſpondit: 24
Filia ſum Bathuelis, filij Melchæ, quẽ pepe-
25 rit ipſi Nachor. *Et addidit, dicens: Palearũ
quoque & fœni plurimum eſt apud nos, &
26 locus ſpatioſus ad manendum. * Inclinauit
27 ſe homo, & adorauit Dominum, * dicens:
Benedictus Dominus Deus domini mei A-
braham, qui non abſtulit miſericordiam &
veritatem ſuam a domino meo, & recto iti
nere me perduxit in domum fratris domini
28 mei. *Cucurrit itaque puella, & nũciauit in
domum matris ſuæ omnia, quæ audierat.
29 *Habebat autem Rebecca fratrem nomine
D Laban, qui feſtinus egreſſus eſt ad hominẽ,
30 vbi erat fons. * Cumque vidiſſet inaures &
armillas in manibus ſororis ſuæ, & audiſſet
cuncta verba referentis: Hæc locutus eſt mi
hi homo: venit ad virum, qui ſtabat iuxta ca
31 melos, & prope fontem aquæ: * dixitque ad
eũ: Ingredere, benedicte Domini: cur foris
ſtas? præparaui domum, & locum camelis.
32 * Et introduxit eum in hoſpitium: ac deſtra
uit camelos, deditque paleas & fœnum, &
aquam ad lauandos pedes eius, & virorum
33 qui venerant cum eo. * Et appoſitus eſt in
conſpectu eius panis: Qui ait: Non come-
dam, donec loquar ſermones meos. Reſpon
34 dit ei: Loquere. * At ille: Seruus, inquit A-
35 braham ſum:* & Dominus benedixit domi-
no meo valde, magnificatuſq. eſt: & dedit ei
oues & boues, argẽtum & aurum, ſeruos &
36 ancillas, camelos & aſinos.* Et peperit Sara
vxor domini mei filiũ domino meo in ſene
ctute ſua, deditque illi oĩa quæ habuerat:
37 *Et adiurauit me dominus meus, dicens: Nõ
accipies vxorẽ filio meo de filiabus Chana-
38 næorũ, in quorum terra habito: *ſed ad do-
mũ patris mei perges, & de cognatione mea
39 accipies vxorem filio meo: *ego vero reſpõ
di domino meo: Quid ſi noluerit venire me
40 cum mulier? *Dominus, ait, in cuius conſpe
E ctu ambulo, mittet angelum ſuum tecum, &
diriget viã tuam: accipieſque vxorem filio
meo de cognatione mea, & de domo patris
41 mei. *Innocens eris a maledictione mea, cũ
veneris ad ꝓpinquos meos, & nõ dederint
42 tibi.* Veni ergo hodie ad fontem aquæ, &
dixi: Domine Deus domini mei Abraham,
ſi direxiſti viam meam, in qua nũc ambulo,
43 *ecce ſto iuxta fõtem aquæ, & virgo, quę e-
gredietur ad hauriendam aquam, audierit a
me: Da mihi pauxillum aquæ ad bibendum
44 ex hydria tua: *& dixerit mihi: Et tu bibe, &
camelis tuis hauriam: ipſa eſt mulier quam
45 præparauit Dominus filio domini mei. *Dũ
que hęc tacitus mecum voluerem, apparuit
Rebecca veniens cum hydria, quam porta-
bat in ſcapula: deſcenditque ad fontem, &
hauſit aquam. Et aio ad eam: Da mihi pau-
46 lulum bibere.* Quæ feſtinans depoſuit hy-
driam de humero, & dixit mihi: Et tu bibe,
& camelis tuis tribuam potum. Bibi, & ada-

quauit camelos.*Interrogauique eam,& di- 47
xi: Cuius es filia? Quæ reſpondit: Filia Ba-
thuelis ſum, filij Nachor, quem peperit ei
Melcha. Suſpendi itaque inaures ad ornan-
dam faciem eius, & armillas poſui in mani-
bus eius. * Pronusq.adoraui Dominum,be- 48
nedicens Domino Deo domini mei Abra- F
ham,qui perduxit me recto itinere,vt ſume
rem filiam fratris domini mei filio eius.
* Quamobrē ſi facitis miſericordiam & ve- 49
ritatem cum domino meo,indicate mihi:ſin
autem aliud placet, & hoc dicite mihi,vt va
dam ad dexteram,ſiue ad ſiniſtram.*Reſpō- 50
deruntque Laban & Bathuel: A Domino e-
greſſus eſt ſermo: non poſſumus extra placi
tum eius quidquam aliud loqui tecum. * En 51
Rebecca coram te eſt,tolle eam, & profici-
ſcere, & ſit vxor filij domini tui, ſicut locu
tus eſt Dominus. * Quod cum audiſſet puer 52
Abrahā, procidens adorauit in terram Do-
minum.* Prolatiſque vaſis argenteis,& au- 53
reis,ac veſtibus,dedit ea Rebeccæ pro mu-
nere,fratribus quoq.eius,& matri dona ob-
tulit.*Inito cōuiuio,veſcentes pariter & bi- 54
bentes manſerunt ibi.Surgens autem mane,
locutus eſt puer: Dimittite me,vt vadam ad
Dominum meum. *Reſponderuntq. fratres 55
eius, & mater: Maneat puella ſaltem decem
dies apud nos,& poſtea proficiſcetur.* No- 56
lite, ait, me retinere, quia Dominus direxit
viam meā:dimittite me vt pergam ad domi-
num meum. * Et dixerunt: Vocemus puel- 57
lam,& quæramus ipſius voluntatem. * Cū- 58
que vocata veniſſet, ſciſcitati ſunt: Vis ire G
cum homine iſto? Quæ ait: Vadam. * Dimi- 59
ſerunt ergo eam,& nutricem illius,ſeruum-
que Abraham,& comites eius, * imprecan- 60
tes proſpera ſorori ſuæ, atque dicentes: So-
ror noſtra es,creſcas in mille millia, & poſſi
deat ſemen tuum portas inimicorum ſuo-
rum. * Igitur Rebecca,& puellæ illius aſcen 61
ſis camelis, ſecutæ ſunt virum: qui feſtinus
reuertebatur ad dominum ſuum: * eo au- 62
tem tempore deambulabat Iſaac per viam
quæ ducit ad Puteum, cuius nomen eſt Vi-
uentis,& videntis:habitabat enim in terra
Sap.16.d.14 auſtrali:* & egreſſus fuerat ad meditandum 63
in agro,inclinata iam die: cumque eleuaſſet
oculos,vidit camelos venientes procul.* Re 64
becca quoq. conſpecto Iſaac, deſcendit de
camelo, * & ait ad puerum: Quis eſt ille ho- 65
mo qui venit per agrum in occurſum nobis?
Dixitque ei: Ipſe eſt dominus meus. At illa
tollens cito pallium,operuit ſe.*Seruus au- 66
tē cuncta,quę geſſerat,narrauit Iſaac.* Qui 67
introduxit eam in tabernaculum Saræ ma-
tris ſuæ, & accepit eam vxorem: & in tan-
tum dilexit eam, vt dolorem, qui ex morte
matris eius acciderat,temperaret.

CAP. XXV.

1 ABraham vero aliam duxit vxorem 1.Para
A nomine Ceturam: * quæ peperit ei
2 Zamran & Iecſan,& Madan,& Madian,&
3 Ieſboc, & Sue. * Iecſan quoque genuit
Saba, & Dadan. Filij Dadan fuerunt Aſ-
4 ſurim, & Latuſim, & Loomim. * At ve-
ro ex Madian ortus eſt Epha, & Opher, &
Henoch, & Abida, & Eldaa: omnes hi filij
5 Ceturæ. * Deditque Abraham cuncta
6 quæ poſſederat, Iſaac: * filijs autem con-
cubinarum largitus eſt munera, & ſepara-
uit eos ab Iſaac filio ſuo, dum adhuc ipſe vi
7 ueret,ad plagam orientalem. * Fuerunt au-
tem dies vitæ Abrahæ, centum ſeptuagin-
8 ta quinque anni. * Et deficiens mortuus
eſt in ſenectute bona, prouectæque æta-
tis, & plenus dierum: congregatuſque eſt
9 ad populum ſuum. * Et ſepelierunt eum
Iſaac & Iſmael filij ſui in ſpelunca duplici,
quæ ſita eſt in agro Ephron filij Seor He-
10 thæi, e regione Mambre, * quem emerat a
filijs Heth: ibi ſepultus eſt ipſe, & Sara vxor
11 eius. * Et poſt obitum illius benedixit Deus
B Iſaac filio eius, qui habitabat iuxta pu-
12 teum nomine Viuentis & videntis. * Hæ
ſunt generationes Iſmael filij Abrahæ, quē
peperit ei Agar Ægyptia, famula Saræ: &
13 * hæc nomina filiorum eius in vocabulis &
generationibus ſuis. * Primogenitus Iſmae- 1.Paral
lis Nabaioth, deinde Cedar, & Adbeel, &
14 Mabſam, * Maſma quoque, & Duma, & Maſ-
15 ſa, * Hadar, & Thema, & Iethur, & Naphis,
16 & Cedma. * Iſti ſunt filij Iſmaelis:& hæc no-
mina per caſtella & oppida eorum, duode-
17 cim principes tribuum ſuarum. * Et facti
ſunt anni vitæ Iſmaelis centum triginta ſe-
ptem, deficienſque mortuus eſt, & appoſi-
18 tus ad populum ſuum. * Habitauit autem
C ab Heuila vſque Sur, quæ reſpicit Ægy-
ptum introeuntibus Aſſyrios. coram cun-
19 ctis fratribus ſuis obijt. * Hæ quoque ſunt
generationes Iſaac filij Abraham: Abra-
20 ham genuit Iſaac: * qui cum quadra-
ginta eſſet annorum,duxit vxorem Rebec-
cam filiam Bathuelis Syri de Meſopotamia,
21 ſororem Laban. * Deprecatuſque eſt Iſaac
Dominum pro vxore ſua, eo quòd eſſet
ſterilis: qui exaudiuit eum, & dedit con-
22 ceptum Rebeccæ. * Sed collidebantur in
vtero eius paruuli; quæ ait: Si ſic mihi
futurum erat, quid neceſſe fuit concipe-
re? Perrexitque vt conſuleret Dominum.
23 * Qui reſpondens, ait: * Duæ gentes ſunt •Rom
in vtero tuo, & duo populi ex ventre tuo
diuidentur, populuſq.populum ſuperabit,
24 & maior ſeruiet minori. * Iam tempus pa-
riendi aduenerat, & ecce gemini in vtero
25 eius reperti ſunt. * Qui prior egreſſus eſt, •Oſee
rufus

rufus erat,& totus in more pellis hiſpidus: D
..1.2.2. vocatumq.eſt nomē eius Eſau." Protinus al
ter egrediens,plātam fratris tenebat manu:
& idcirco appellauit eum Iacob.*Sexagena 26
rius erat Iſaac quando nati ſunt ei paruuli.
*Quibus adultis, factus eſt Eſau vir gnarus 27
venandi,& homo agricola:Iacob autem vir
ſimplex habitabat in tabernaculis.*Iſaac a- 28
mabat Eſau,eo quòd de venationibus illius
veſceretur:& Rebecca diligebat Iacob.*Co 29
xit autem Iacob pulmentum: ad quem cum
veniſſet Eſau de agro laſſus,*ait:Da mihi de 30
..b.1.c.16. coctione hac rufa, quia oppido laſſus ſum.
..lis 1.2. Quam ob cauſam vocatum eſt nomen eius"
Edom.*Cui dixit Iacob: Vende mihi primo 31
genita tua.*Ille reſpondit:En morior, quid 32
mihi proderũt primogenita?*Ait Iacob:Iu- 33
ra ergo mihi.Iurauit ei Eſau,& vendidit pri
mogenita.*Et ſic accepto pane & lentis edu 34
lio,comedit,& bibit,& abijt:paruipendens
quòd primogenita vendidiſſet.

CAP. XXVI.

ORta autem fame ſuper terrā poſt eam 1
ſterilitatem, quæ acciderat in dieb.A- A
braham,abijt Iſaac ad Abimelech regem Pa
læſtinorum in Gerara.*Apparuitq.ei Domi 2
nus,& ait: Ne deſcendas in Ægyptum, ſed
quieſce in terra, quā dixero tibi.*Et pere- 3
grinare in ea,eroq.tecum, & benedicam ti-
..12.b.7. bi:tibi enim & ſemini tuo dabo vniuerſas re
..d.18. giones has,"complens iuramentũ quod ſpo
pondi Abraham patri tuo.*Et multiplicabo 4
ſemen tuũ ſicut ſtellas cæli: daboq. poſteris
..12.a.3. 18. tuis vniuerſas regiones has:" & BENEDI- B
..17. CENTVR in ſemine tuo omnes gentes ter
..9. ræ,*eo quòd obedierit Abraham voci meæ, 5
& cuſtodierit præcepta & mandata mea,&
ceremonias legeſque ſeruauerit.*Māſit ita- 6
que Iſaac in Geraris.*Qui cum interroga- 7
retur a viris loci illius ſup vxore ſua,reſpō-
dit: Soror mea eſt. timuerat enim confiteri
quòd ſibi eſſet ſociata cōiugio,reputans ne
forte interficerēt eũ propter illius pulchri
tudinem.*Cumque pertranſiſſent dies plu- 8
rimi,& ibidem moraretur,proſpiciens Abi
melech rex Palæſtinorum per feneſtram,vi
dit eum iocantem cum Rebecca vxore ſua.
*Et accerſito eo, ait: Perſpicuum eſt quòd 9
vxor tua ſit:cur mentitus es eam ſororē tuā
eſſe?Reſpondit: Timui ne morerer propter
eam.* Dixitque Abimelech: Quare impo- 10
ſuiſti nobis? potuit coire quiſpiam de popu
lo cũ vxore tua,& induxeras ſuper nos grā C
de peccatum.Præcepitque omni populo,di
cens: * Qui tetigerit hominis huius vxo- 11
rem,morte morietur.*Seuit autem Iſaac in 12
terra illa,& inuenit in ipſo anno centuplũ:
benedixitque ei Dominus.*Et locupletatus 13
eſt homo,& ibat proficiens atq. ſuccreſcēs,
14 donec magnus vehementer effectus eſt:* ha
buit quoque poſſeſſiones ouium & armento
rum, & familiæ plurimum. Ob hoc inui-
15 dētes ei Palæſtini,*omnes puteos, quos fo-
D derant ſerui patris illius Abraham, illo tem-
16 pore obſtruxerunt, implentes humo:* in
tantum,vt ipſe Abimelech diceret ad Iſaac:
Recede a nobis, quoniam potētior nobis fa
17 ctus es valde.*Et ille diſcedēs,vt veniret ad
18 torrentem Geraræ,habitaretque ibi:* rur-
ſum fodit alios puteos,quos foderāt ſerui pa
tris ſui Abraham,& quos,illo mortuo,olim
obſtruxerant Philiſthijm:appellauitque eos
eiſdē nominibus quibus ante pater vocaue
19 rat." Foderuntq. in Torrente, & repererũt
20 aquam viuam.* Sed & ibi iurgium fuit pa-
ſtorum Geraræ aduerſus paſtores Iſaac,di-
centium:Noſtra eſt aqua.quam ob rem no-
mē putei ex eo,quod acciderat, vocauit Ca
21 lumniam.*Foderunt autem & alium:& pro
E illo quoque rixati ſunt,appellauitque eum,
22 Inimicitias.*Profectus inde,fodit alium pu
teum,pro quo nō contenderunt:itaque vo-
cauit nomen eius, Latitudo,dicens: Nunc
dilatauit nos Dominus, & fecit creſcere ſu-
23 per terram.*Aſcendit autem ex illo loco in
24 Berſabee,* vbi apparuit ei Dominus in ipſa
nocte,dicens: Ego ſum Deus Abraham pa-
tris tui,noli timere,quia ego tecum ſum:be
nedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum
25 propter ſeruum meum Abraham.* Itaque
F ædificauit ibi altare: & inuocato nomine
Domini,extendit tabernaculũ:præcepitque
26 ſeruis ſuis vt foderent puteum.* Ad quem
locum cum veniſſent de Geraris Abimelech
& Ochozath amicus illius,& Phicol dux mi
27 litum,*locutus eſt eis Iſaac:Quid veniſtis ad
me hominē quem odiſtis,& expuliſtis a vo
28 bis?*Qui reſponderunt: Vidimus tecum eſ-
ſe Dominum,& idcirco nos diximus: Sit iu
29 ramentum inter nos,& ineamus fœdus,* vt
non facias nobis quidquam mali, ſicut &
nos nihil tuorum attigimus, nec fecimus
quod te læderet:ſed cum pace dimiſimus au
30 ctum benedictione Domini.*Fecit ergo eis
31 conuiuium,& poſt cibum & potum*ſurgen
G tes mane,iurauerunt ſibi mutuo:dimiſitque
32 eos Iſaac pacifice in locum ſuum.*Ecce au-
tem venerunt in ipſo die ſerui Iſaac annun-
ciantes ei de puteo,quem foderant,atq. di-
33 centes: Inuenimus aquam.* Vnde appella-
uit eum, Abundantiam:& nomen vrbi impo
ſitum eſt Berſabee,vſq. in præſentem diem.
34 *Eſau vero quadragenarius duxit vxores,Iu
dith filiam Beeri Hethæi,& Baſemath filiam Inf.27.g.46.
35 Elon eiuſdem loci:*" quæ ambæ offende-
rant animum Iſaac & Rebeccæ.

CAP. XXVII.

SEnuit autem Iſaac, & caligauerunt ocu- 1
li eius, & videre non poterat: vocauitq. A
Eſau filium ſuum maiorem, & dixit ei: Fili
mi? Qui reſpondit: Adſum. *Cui pater: Vi- 2
des, inquit, quòd ſenuerim, & ignorem
diem mortis meæ. * Sume arma tua, phare- 3
tram, & arcum, & egredere foras: cumq. ve-
natu aliquid apprehenderis, * fac mihi in- 4
de pulmentum ſicut velle me noſti, & affer
vt comedam: & benedicat tibi anima mea
antequam moriar. *Quod cum audiſſet Re- 5
becca, & ille abijſſet in agrum vt iuſſionem
patris impleret, *dixit filio ſuo Iacob: Audi 6
ui patrē tuum loquentē cū Eſau fratre tuo,
& dicentem ei: * Affer mihi de venatione 7
tua, & fac cibos vt comedam, & benedicam B
tibi coram Domino antequam moriar.
*Nunc ergo fili mi, acquieſce conſilijs meis: 8
*& pergens ad gregem, affer mihi duos hœ 9
dos optimos, vt faciam ex eis eſcas patri
tuo, quibus libenter veſcitur: * quas cum in- 10
tuleris, & comederit, benedicat tibi priuſ-
quam moriatur. * Cui ille reſpondit: Noſti 11
quòd Eſau frater meus homo piloſus ſit, &
ego lenis: *ſi attrectauerit me pater meꝰ, & 12
ſenſerit, timeo ne putet me ſibi voluiſſe illu-
dere, & inducam ſuper me maledictionem
pro benedictione. * Ad quem mater: In me 13
ſit, ait, iſta maledictio, fili mi: tātum audi vo
cē meā, & pergens affer quæ dixi. *Abijt, & 14
attulit, deditq. matri. Parauit illa cibos, ſicut
velle nouerat patrem illius. * Et veſtibus 15
Eſau valde bonis, quas apud ſe habebat do-
mi, induit eum: * pelliculaſq. hœdorum cir- 16
cumdedit manibus, & colli nuda protexit.
*Deditq. pulmentum, & panes, quos coxe- 17
rat, tradidit. * Quibus illatis, dixit: Pater mi? 18
At ille reſpondit: Audio. Quis es tu fili mi? C
Dixitq. Iacob: Ego ſum primogenitus tuus 19
Eſau: feci ſicut præcepiſti mihi: ſurge, ſede,
& comede de venatione mea, vt benedicat
mihi anima tua. * Rurſumq. Iſaac ad filium 20
ſuum: Quo modo? inquit, tam cito inueni-
re potuiſti, fili mi? Qui reſpondit: Voluntas
Dei fuit vt cito occurreret mihi quod vole
bam: * Dixitq. Iſaac: Accede huc, vt tan- 21
gam te fili mi, & probem vtrum tu ſis filius
meus Eſau, an non. * Acceſſit ille ad patrem, 22
& palpato eo, dixit Iſaac: Vox quidem, vox
Iacob eſt: ſed manus, manus ſunt Eſau.
*Et non cognouit eum, quia piloſæ manus 23
ſimilitudinem maioris expreſſerant Benedi
cens ergo illi, * ait: Tu es filius meus Eſau? 24
Reſpondit, Ego ſum. * At ille: Affer mihi, 25
inquit, cibos de venatione tua, fili mi, vt be- D
nedicat tibi anima mea. Quos cum oblatos
comediſſet, obtulit ei etiam vinum: quo hau
ſto, *dixit ad eum: Accede ad me, & da mi- 26
hi oſculum, fili mi. * Acceſſit, & oſculatus 27
eſt eum. Statimq. vt ſenſit veſtimentorum il
lius fragrantiam, benedicens illi, ait: Ecce
odor filij mei ſicut odor agri pleni, cui be-
28 nedixit Dominus. * Det tibi Deus de rore
cæli, & de pinguedine terræ abundantiam
29 frumenti & vini. *Et ſeruiant tibi populi, &
adorent tribus: eſto dominus fratrum tuo-
E rum, & incuruentur ante te filij matris tuæ.
qui maledixerit tibi ſit ille maledictus: & q
benedixerit tibi, benedictionibꝰ repleatur.
30 *Vix Iſaac ſermonem impleuerat: & egreſ-
31 ſo Iacob foras, venit Eſau, * coctoſq. de ve-
natione cibos intulit patri, dicens: Surge pa
ter mi, & comede de venatione filij tui: vt
32 benedicat mihi anima tua. *Dixitq. illi Iſaac
Quis enim es tu? Qui reſpondit: Ego ſum fi
33 lius tuus primogenitus Eſau? Expauit Iſaac
ſtupore vehementi: & vltra quàm credi po
teſt, admirans, ait: Quis igitur ille eſt qui du
dum captam venationem attulit mihi, & co
medi ex omnibus priuſquam tu venires? be
34 nedixiq. ei, & erit benedictus. * Auditis Eſau
ſermonibꝰ patris, irrugijt clamore magno:
& conſternatus, ait: Benedic etiam & mihi,
35 pater mi. * Qui ait: Venit germanus tuus
fraudulenter, & accepit benedictionem tuā.
36 * At ille ſubiunxit. Iuſte vocatum eſt nomen
F eius Iacob: ſupplantauit enim me en altera
vice: *primogenita mea ante tulit, & nunc *Sup. 25. 33.
ſecundo ſurripuit benedictionem meā Rur-
ſumq. ad patrem: Numquid non reſeruaſti,
37 ait, & mihi benedictionem? * Reſpondit
Iſaac: Dominum tuum illum conſtitui, &
omnes fratres eius ſeruituti illius ſubiugaui:
frumēto & vino ſtabiliui eū, & tibi poſt hęc,
38 fili mi, vltra quid faciam? * Cui Eſau: Num
vnam, inquit, tātum benedictionem habes,
pater? mihi quoque obſecro vt benedicas.
39 Cumq. eiulatu magno fleret, *motus Iſaac, *Heb. 11. 17.
dixit ad eum: *In pinguedine terræ, & in ro
40 re cęli deſuper *erit benedictio tua. Viues in
gladio, & fratri tuo ſeruies: tempuſque ve-
niet, cum excutias, & ſoluas iugum eius de
41 ceruicibus tuis. * Oderat ergo ſemper Eſau
G Iacob pro benedictione qua benedixerat ei
pater: dixitq. in corde ſuo: * Venient dies *Abd. 1.
luctus patris mei, & occidam Iacob fratrem
42 meum. * Nunciata ſunt hæc Rebeccæ: quæ
mittens & vocans Iacob filium ſuum, dixit
ad eum: Ecce Eſau frater tuus minatur vt oc
43 cidat te. * Nunc ergo, fili mi, audi vocem
meam, & conſurgens fuge ad Laban fratrē
44 meus in Haran: * habitabiſq. cum eo dies
paucos, donec requieſcat furor fratris tui,
45 *& ceſſet indignatio eius, obliuiſcaturq. eo-
rū quæ feciſti in eum: poſtea mittam, & ad-
ducā te inde huc. cur vtroque orbabor filio
46 in vno die? * Dixitq. Rebecca ad Iſaac: Tæ- Sup. 26. 35.
det me vitæ meæ propter filias Heth: ſi acce
perit Iacob vxorem de ſtirpe huius terræ,
nolo viuere.

CAP



CAP. XXVIII.

VOcauit itaq. Iſaac Iacob, & benedixit 1
eum, præcepitq. ei dicens: Noli accipe- A
re cõiugem de genere Chanaan. * ſed vade, 2
& proficiſcere in Meſopotamiam Syriæ, ad
domum Bathuel patris matris tuæ, & acci-
pe tibi inde vxorẽ de filiabus Laban auun-
culi tui. * Deus autem omnipotens benedi- 3
cat tibi, & creſcere te faciat, atque multipli
cet: vt ſis in turbas populorum. * Et det tibi 4
benedictiones Abrahæ, & ſemini tuo poſt
te: vt poſſideas terram peregrinationis tuæ,
Sup.12.d quam pollicitus eſt auo tuo." * Cumq. dimi- 5
ſiſſet eum Iſaac, profectus venit in Meſopo-
tamiam Syriæ ad Laban filium Bathuel Sy-
ri, fratrem Rebeccæ matris ſuæ. * Videns au- 6
tem Eſau quod benedixiſſet pater ſuus Ia- B
cob, & miſiſſet eum in Meſopotamiam Sy-
riæ, vt inde vxorem duceret; & quod poſt
benedictionem præcepiſſet ei, dicens: Non
accipies vxorẽ de filiabus Chanaan: * quodq. 7
obediens Iacob parentibus ſuis iſſet in Sy-
riam: * probans quoque quod non libenter 8
aſpiceret filias Chanaan pater ſuus: * iuit 9
ad Iſmaelem, & duxit vxorem abſque ijs,
quas prius habebat, Maheleth filiam Iſmael
filij Abraham, ſororẽ Nabaioth. * Igitur e- 10
greſſus Iacob de Berſabee, pergebat Haran.
* Cumque veniſſet ad quendam locum, & 11
vellet in eo requieſcere poſt ſolis occubitũ,
tulit de lapidibus qui iacebant, & ſupponẽs
capiti ſuo, dormiuit in eodem loco. * Viditq. 12
in ſomnis ſcalam ſtantem ſuper terram, &
cacumẽ illius tangens cælum: Angelos quo- C
que Dei aſcendentes & deſcendentes per
eam, * & Dominum innixum ſcalæ dicentẽ 13
ſibi: " Ego ſum Dominus Deus Abraham pa
tris tui, & Deus Iſaac: Terram, in qua dor-
14 mis, tibi dabo & ſemini tuo. * Eritq. ſemẽ
tuum quaſi puluis terræ: " dilataberis ad •Deuter.12.c. 20.& 19.e.14.
Occidentem, & Orientem, & Septentrio- •Sup.26.a.4
nem, & Meridiem: & " BENEDICENTVR
IN TE & in ſemine tuo cunctæ tribus ter-
15 ræ. * Et ero cuſtos tuus quocumque perre-
xeris, & reducam te in terram hanc: nec di-
mittam niſi compleuero vniuerſa quæ dixi.
16 * Cumq. euigilaſſet Iacob de ſomno, ait: Ve-
re Dominus eſt in loco iſto, & ego neſcie-
17 bam. * Pauenſq. Quàm terribilis eſt, inquit,
D locus iſte? non eſt hic aliud niſi domus Dei, Inf.31.b.13
18 & porta cæli. * Surgens ergo Iacob mane,
tulit lapidem quem ſuppoſuerat capiti ſuo,
& erexit in titulum, fundẽs oleum deſuper.
19 * Appellauitq. nomen vrbis Bethel, q̃ prius
20 Luza vocabatur. * Vouit etiam votum, di-
cens: Si fuerit Deus mecum, & cuſtodierit
me in via, per quam ego ambulo, & dederit
mihi panem ad veſcendum, & veſtimentum
21 ad induendum, * reuerſuſq. fuero proſpere
ad domum patris mei: erit mihi Dominus in
22 Deum, * & lapis iſte, quem erexi in titulum,
vocabitur Domus Dei: cũctorumq. quæ de-
deris mihi, decimas offeram tibi.

CAP. XXIX.

1 PRofectus ergo Iacob venit in terram
2 Orientalem. * Et vidit puteum in agro,
A tres quoq. greges ouium accubantes iuxta
eum: nam ex illo adaquabãtur pecora, & os
3 eius grandi lapide claudebatur. * Moriſq. e-
rat vt cunctis ouibus congregatis deuolue-
rent lapidem, & refectis gregibus rurſum
4 ſuper os putei ponerent. * Dixitq ad pa-
ſtores: Fratres, vnde eſtis? Qui reſponde-
5 runt: De Haran. * Quos interrogans, Num-
quid, ait, noſtis Laban filium Nachor? Dixe-
15 runt; Nouimus. * Sanuſne eſt? inquit: Va-

let, inquiunt: & ecce Rachel filia eius ve-
nit cum grege ſuo:* Dixitq. Iacob: Adhuc 7
multū dies ſupereſt, nec eſt tempus vt redu
cātur ad caulas greges: date ante potum o-
uibus, & ſic eas ad paſtum reducite. * Qui 8
reſponderunt:Non poſſumus,donec omnia B
pecora congregentur, & amoueamus lapi-
dem de ore putei, vt adaquemus greges.
*Adhuc loquebantur, & ecce Rachel venie 9
bat cum ouibus patris ſui:nam gregem ipſa
paſcebat.* Quam cum vidiſſet Iacob,& ſci 10
ret conſobrinam ſuam,ouesq. Laban auun-
culi ſui: amouit lapidem quo puteus claude
batur. Et adaquato grege, oſculatus eſt 11
eam:& eleuata voce fleuit, * & indicauit ei 12
quòd frater eſſet patris ſui, & filius Rebec-
cæ: at illa feſtinans nūciauit patri ſuo.*Qui 13
cū audiſſet veniſſe Iacob filiū ſororis ſuæ,
cucurrit obuiam ei:complexuſq.eum, & in
oſcula ruens,duxit in domum ſuam.Auditis
autem cauſis itineris,*reſpondit:Os meum 14
es, & caro mea. Et poſtquam impleti ſunt
dies menſis vnius,* dixit ei:Num quia fra- 15
ter meꝰ es,gratis ſeruies mihi? dic quid mer
cedis accipias.* Habebat vero duas filias, 16
nomen maioris Lia:minor vero appellaba-
tur Rachel:*Sed Lia lippis erat oculis: Ra- 17
chel decora facie;& venuſto aſpectu.* Qua 18
diligens Iacob, ait: Seruiam tibi pro Ra- C
chel filia tua minore,ſeptem annis. * Re- 19
ſpondit Laban: Melius eſt vt tibi eam dem
quàm alteri viro, mane apud me.*Seruiuit 20
ergo Iacob pro Rachel ſeptem annis:& vi-
debātur illi pauci dies præ amoris magnitu
dine.*Dixitq. ad Labā:Da mihi vxorē meā: 21
quia iā tempus impletum eſt, vt ingrediar
ad illam.*Qui vocatis multis amicorum tur 22
bis ad conuiuium,fecit nuptias. * Et veſpe- 23
re Liam filiam ſuam introduxit ad eum,
*dans ancillam filiæ,Zelpham nomine. Ad 24
quam cum ex more Iacob fuiſſet ingreſſus,
facto mane vidit Liam: * & dixit ad ſocerū 25
ſuum:Quid eſt quod facere voluiſti? nonne
pro Rachel ſeruiui tibi ? quare impoſuiſti
mihi? * Reſpondit Laban:Non eſt in loco 26
noſtro cōſuetudinis,vt minores ante trada
mus ad nuptias.* Imple hebdomadam die- 27
rum huius copulæ: & hanc quoque dabo ti D
bi pro opere quo ſeruiturus es mihi ſeptem
annis alijs.*Acquieuit placito:& hebdoma- 28
da trāſacta,Rachel duxit vxorē: * cui pater 29
ſeruā Balam tradiderat.*Tandemq. potitus 30
optatis nuptijs, amorem ſequentis priori
prætulit, ſeruiēs apud eum ſeptem annis a-
lijs.* Videns autem Dominus quòd deſpice 31
ret Liam,aperuit vuluam eius,ſorore ſteri-
li permanente.* Quæ conceptum genuit fi 32
lium,vocauitq.nomen eius Ruben,dicens:
Vidit Dominus humilitatem meam, nūc a-
mabit me vir meus.* Rurſumq. concepit & 33
peperit filium,& ait: Quoniam audiuit me E
Dominus haberi contemptui, dedit etiam
iſtum mihi. vocauitq. nomen eius Simeon.
34 * Concepitq.tertio, & genuit alium filium:
dixitq.Nunc quoque copulabitur mihi mari
tus meus, eo quòd pepererim ei tres filios:
& idcirco appellauit nomen eius, Leui.
35 * Quarto concepit, & peperit filium, & ait:
Modo confitebor Domino." & ob hoc vo-
cauit eum,Iudam:ceſſauitque parere.

CAP. XXX.

1 CErnens autem Rachel quòd infecunda
A eſſet, inuidit ſorori ſuæ, & ait marito
2 ſuo: Da mihi liberos,alioquin moriar.* Cui
iratus reſpondit Iacob: Num pro Deo ego
3 ſum, qui priuauit te fructu ventris tui? * At
illa: Habeo, inquit, famulam Balam: ingre-
dere ad illam, vt pariat ſuper genua mea,&
4 habeam ex illa filios.* Deditq. illi Balam in
5 coniugium:quæ,* ingreſſo ad ſe viro,conce
6 pit,& peperit filium.* Dixitq.Rachel: Iudi-
cauit mihi Dominus, & exaudiuit vocem
meam,dans mihi filium. & idcirco appella-
7 uit nomen eius,Dan. Rurſumq. Bala con-
8 cipiens, peperit alterum, * pro quo ait Ra-
B chel: Cōparauit me Deus cum ſorore mea,
9 & inualui:vocauitq.eum, Nephthali.* Sen-
tiens Lia quòd parere deſijſſet, Zelpham an
10 cillam ſuam marito tradidit.*Qua poſt cōce
11 ptum edente filium,*dixit:Feliciter.& idcir
12 co vocauit nomen eius,Gad.* Peperit quo-
13 que Zelpha alterum. * Dixitq. Lia: Hoc pro
beatitudine mea: Beatam quippe me dicent
mulieres. propterea appellauit eum, Aſer.
14 * Egreſſus autem Ruben tempore meſſis tri-
ticeæ in agrū,reperit mandragoras:quas ma
tri Liæ detulit.Dixitq.Rachel:Da mihi par-
15 tem de mandragoris filij tui.* Illa reſpōdit:
Parūne tibi videtur quòd præripueris mari-
C tū mihi, niſi ēt mādragoras filij mei tuleris?
Ait Rachel: Dormiat tecum hac nocte pro
16 mandragoris filij tui. * Redeuntiq.ad veſpe
ram Iacob de agro, egreſſa eſt in occurſum
eius Lia,& ad me,inquit,intrabis:quia mer-
cede conduxi te pro mandragoris filij mei.
17 Dormiuitq.cum ea nocte illa.* Et exaudiuit
Deus preces eius:concepitq. & peperit filiū
18 quintum, * & ait:Dedit Deus mercedem mi
hi,quia dedi ancillam meā viro meo. appel-
19 lauitq.nomē eius,Iſſachar.*Rurſum Lia cō-
20 cipiens,peperit ſextum filium,* & ait:Dota
uit me Deus dote bona: etiam hac vice me-
cum erit maritus meus, eo quòd genuerim
ei ſex filios:& idcirco appellauit nomē eius,
21 Zabulon. * Poſt quem peperit filiam, no-
22 mine Dinam. * Recordatus quoque Domi-
D nus Rachelis,exaudiuit eam, & aperuit vul-
uam eius. * Quæ concepit,& peperit filium,
23 dicens: Abſtulit Deus opprobrium meum.
24 * Et vocauit nomen eius, Ioſeph, dicens:
Addat

Addat mihi Dominus filium alterum. * Na- 25
to autem Ioſeph,dixit Iacob ſocero ſuo:Di-
mitte me vt reuertar in patriam, & ad terrã
meam. * Da mihi vxores, & liberos meos, 26
pro quib.ſeruiui tibi,vt abeam:tu noſti ſer-
uitutem qua ſeruiui tibi. * Ait illi Laban:In- 27
ueniam gratiã in conſpectu tuo: experimen
to didici, quia benedixerit mihi Deus pro-
pter te: * conſtitue mercedem tuam quam 28
dem tibi. * At ille reſpondit: Tu noſti quo- 29
modo ſeruierim tibi, & quanta in manibus E
meis fuerit poſſeſſio tua. * Modicũ habuiſti 30
antequam venirem ad te, & nunc diues ef-
fectus es:benedixitq.tibi Domin9 ad introi-
tum meum. Iuſtum eſt igitur, vt aliquando
prouideam etiam domui meæ. * Dixitq.La- 31
ban: Quid tibi dabo? At ille ait: Nihil volo:
ſed ſi feceris quod poſtulo, iterum paſcã,&
cuſtodiam pecora tua.* Gyra omnes greges 32
tuos,& ſepara cunctas oues varias, & ſpar-
ſo vellere: & quodcumque furuum, & ma-
culoſum,variumq.fuerit,tam in ouibus quã
in capris,erit merces mea. * Reſpondebitq. 33
mihi cras iuſtitia mea, quando placiti tem-
pus aduenerit coram te: & omnia quæ non
fuerint varia, & maculoſa, & furua, tam in
ouibus quam in capris, furti me arguent.
* Dixitq. Laban: Gratum habeo quod petis. 34
* Et ſeparauit in die illa capras, & oues, & 35
hircos, & arietes varios, atque maculoſos: F
cunctum autem gregem vnicolorem, ideſt
albi, & nigri velleris, tradidit in manu filio-
rum ſuorum.* Et poſuit ſpatium itineris triũ 36
dierum inter ſe & generũ, qui paſcebat re-
liquos greges eius. * Tollens ergo Iacob vir 37
gas populeas virides, & amygdalinas, & ex
platanis, ex parte decorticauit eas, detra-
ctiſq.corticibus,in his, quæ ſpoliata fuerãt,
candor apparuit:illa vero quæ integra fue-
rant, viridia permanſerunt: atque in hunc
modum color effectus eſt varius. * Poſuitq. 38
eas in canalibus, vbi effundebatur aqua: vt
cum veniſſent greges ad bibendũ,ante ocu-
los haberent virgas, & in aſpectu earũ con
ciperent.* Factumq.eſt vt in ipſo calore coi- 39
tus,oues intuerentur virgas,& parerent ma G
culoſa, & varia, & diuerſo colore reſperſa.
*Diuiſitq.gregem Iacob, & poſuit virgas in 40
canalibus ante oculos arietum:erant autem
alba & nigra quęque,Laban:cetera vero,Ia-
cob,ſeparatis inter ſe gregibus.*Igitur quã 41
do primo tempore aſcendebantur oues, po
nebat Iacob virgas ĩ canalibus aquarum an
te oculos arietum & ouium, vt in earum cõ
templatione conciperent: quando vero ſe- 42
rotina admiſſura erat, & conceptus extre-
mus,non ponebat eas. Factaq. ſunt ea quæ
erant ſerotina,Laban: & quæ primi tempo-
ris,Iacob. * Ditatuſque eſt homo vltra mo- 43
dum, & habuit greges multos, ancillas &
ſeruos,camelos & aſinos.

CAP. XXXI.

1 POſtquam autem audiuit verba filiorum
A Laban dicentium: Tulit Iacob omnia
quæ fuerunt patris noſtri, & de illius facul-
2 tate ditatus,factus eſt inclytus: * animaduer-
tit quoq.faciem Laban,quod non eſſet erga
3 ſe ſicut heri & nudiustertius, * maxime dicẽ
te ſibi Domino: Reuertere in terram patrũ
tuorum, & ad generationem tuam, eroq.te
4 cum. * Miſit, & vocauit Rachel & Liam in
5 agrum, vbi paſcebat greges, * dixitq.eis: Vi
deo faciem patris veſtri quod non ſit erga
me ſicut heri, & nudiuſtertius: Deus autem
6 patris mei fuit mecum. * Et ipſæ noſtis quod
totis viribus meis ſeruierim patri veſtro.
7 * Sed & pater veſter circumuenit me;& mu
tauit mercedem meam decem vicibus: & ta
men non dimiſit eum Deus vt noceret mihi.
8 * Si quando dixit: Variæ erũt mercedes tuæ
pariebant omnes oues varios fœtus, quan-
do vero econtrario ait: Alba quæque acci-
pies pro mercede:omnes greges alba pepe-
9 rerunt. * Tulitq. Deus ſubſtantiam patris ve
B ſtri, & dedit mihi. * Poſtquam enim conce-
10 ptus ouium tempus aduenerat,leuaui ocu-
los meos, & vidi in ſomnis aſcendentes ma-
res ſuper feminas, varios, & maculoſos, &
11 diuerſorum colorum. * Dixitq.angelus Dei
ad me in ſomnis:Iacob? Et ego reſpõdi: Ad-
12 ſum. * Qui ait:Leua oculos tuos,& vide vni
uerſos maſculos aſcendẽtes ſuper feminas,
varios,maculoſos, atq. reſperſos. Vidi enim
13 omnia quæ fecit tibi Laban. * Ego ſum
Deus Bethel, * vbi vnxiſti lapidem, & votũ Sup.28.d.18
vouiſti mihi. Nunc ergo ſurge,& egredere
de terra hac,reuertens in terram natiuitatis
14 tuæ. * Reſponderuntq. Rachel & Lia:Num-
quid habemus reſidui quidquam in faculta-
tibus, & hereditate domus patris noſtri?
15 * Nonne quaſi alienas reputauit nos, & ven
16 didit,comeditq.pretiũ noſtrum? * Sed Deus
tulit opes patris noſtri, & eas tradidit nobis
ac filijs noſtris:vnde omnia quæ præcepit ti
17 bi Deus,fac.* Surrexit itaq; Iacob,& impo-
C ſitis liberis,ac coniugib. ſuis ſuper camelos,
18 abijt.* Tulitque omnem ſubſtantiam ſuam,
greges, & quidquid in Meſopotamia acqui-
ſierat, pergens ad Iſaac patrem ſuum in ter-
19 ram Chanaan.* Eo tempore ierat Laban ad
tondendas oues, & Rachel furata eſt idola
20 patris ſui. * Noluitque Iacob confiteri ſoce-
21 ro ſuo quod fugeret.* Cumq.abijſſet tam ip
ſe q̃ omnia quæ iuris ſui erãt, & amne trãſ-
miſſo pergeret contra montem Galaad,
22 * nunciatum eſt Laban die tertio quod fu-
23 geret Iacob. * Qui, aſſumptis fratribus ſuis,
perſecutus eſt eum diebus ſeptem: & com-
24 prehendit eum in Monte Galaad. * Vidit-
que in ſomnis dicentem ſibi Deum: Caue
ne



ne quidquam aſpere loquaris contra Iacob. D
* Iamq. Iacob extenderat in monte taber- 25
naculum: cumq. ille conſecutus fuiſſet eum
cum fratribus ſuis, in eodem Monte Galaad
fixit tentorium. * Et dixit ad Iacob: quare 26
ita egiſti, vt clam me abigeres filias meas
quaſi captiuas gladio? * Cur ignoráte me fu 27
gere voluiſti, nec idicare mihi, vt proſeque-
rer te cum gaudio, & canticis, & tympanis,
& citharis? * Non es paſſus vt oſcularer fi- 28
lios meos & filias: ſtulte operatus es: & nūc
quidem * valet manus mea reddere tibi ma 29
lum: ſed Deus patris veſtri heri dixit mihi:
Caue ne loquaris contra Iacob quidquam
durius. * Eſto, ad tuos ire cupiebas, & deſi- 30
derio erat tibi domus patris tui: cur furatus
es deos meos? * Reſpondit Iacob: Quòd 31
inſcio te profectus ſum, timui ne violenter
auferres filias tuas. * Quòd autē furti me ar 32
guis: apud quemcūque inueneris deos tuos, E
necetur corā fratrib. noſtris. ſcrutare, quid-
quid tuorū apud me inueneris, & aufer. hæc
dicēs, ignorabat ꝙ Rachel furata eſſet idola.
* Ingreſſus itaque Laban tabernaculum Ia- 33
cob & Liæ, & vtriuſq. famulæ, non inuenit.
Cumq. intraſſet tentorium Rachelis, * illa fe 34
ſtinans abſcondit idola ſubter ſtramenta ca
meli, & ſedit deſuper: ſcrutantiq. omne ten-
torium, & nihil inuenienti, * ait: Ne iraſca- 35
tur dominus meus quòd coram te aſſurge-
re nequeo: quia iuxta conſuetudinem femi-
narum nunc accidit mihi. ſic deluſa ſolicitu-
do quærentis eſt. * Tumenſq. Iacob, cum iur 36
gio ait: Quam ob culpam meam, & ob quod
peccatum meum ſic exarſiſti poſt me, * & 37
ſcrutatus es omnem ſupellectilem meam?
Quid inueniſti de cuncta ſubſtantia domus
tuæ? pone hic corā fratribus meis, & fratri-
bus tuis, & iudicent inter me, & te. * Idcirco 38
viginti annis fui tecum? oues tuæ & capræ
ſteriles non fuerunt, arietes gregis tui non
39 comedi: * nec captum a beſtia oſtendi tibi,
F ego damnum omne reddebam: quidquid
40 furto peribat, a me exigebas: * die noctuq.
æſtu vrebar, & gelu, fugiebatque ſomnus ab
41 oculis meis. * Sicq. per viginti annos in do-
mo tua ſeruiui tibi, quattuordecim pro filia
bus, & ſex pro gregibus tuis: immutaſti quo
42 que mercedem meam decem vicibus. * Niſi
Deus patris mei Abraham, & timor Iſaac
affuiſſet mihi, forſitan modo nudū me dimi-
ſiſſes: afflictionem meam & laborem manuū
43 mearū reſpexit Deus, & arguit te heri. * Re-
ſpondit ei Laban: Filiæ meæ & filij, & gre-
ges tui, & omnia quæ cernis, mea ſunt: quid
44 poſſum facere filijs & nepotibus meis? * Ve-
ni ergo, & ineamus fœdus: vt ſit in teſtimo-
45 nium inter me & te. * Tulit itaque Iacob la-
46 pidem, & erexit illum in titulum: * dixitque
fratribus ſuis: Afferte lapides. Qui congre-
gantes fecerunt tumulum, comederuntq. ſu
47 per eum: * quem vocauit Laban Tumulum
teſtis: & Iacob, Aceruum teſtimonij, vter-
48 que iuxta proprietatem linguæ ſuæ. * Di-
G xitq. Laban: Tumulus iſte erit teſtis inter me
& te hodie, & idcirco appellatum eſt nomē
49 eius Galaad, id eſt, Tumulus teſtis. * Intuea-
tur & iudicet Dominus inter nos quādo re-
50 ceſſerimus a nobis, * ſi afflixeris filias meas,
& ſi introduxeris alias vxores ſuper eas: nul
lus ſermonis noſtri teſtis eſt abſq. Deo, qui
51 præſens reſpicit. * Dixitq. rurſus ad Iacob:
En tumulus hic, & lapis quem erexi inter
52 me & te, * teſtis erit: tumulus, inquam, iſte
& lapis ſint in teſtimonium, ſi aut ego tran
ſiero illum pergēs ad te, aut tu præterieris,
53 malū mihi cogitans. * Deus Abrahā, & Deus
Nachor iudicet inter nos, Deus patris eorū.
Iurauit ergo Iacob per timorem patris ſui
54 Iſaac: * immolatiſq. victimis in monte, vo-
cauit

cauit fratres ſuos vt ederent panem. Qui cũ
comediſſent,manſerunt ibi.*Laban vero de 55
nocte conſurgens, oſculatus eſt filios, & fi-
lias ſuas,& benedixit illis:reuerſusq. eſt in lo
cum ſuum.

CAP. XXXII.

[illegible] IAcob * quoque abijt itinere quo cœpe- 1
rat:fueruntq. ei obuiã Angeli Dei. * Quos A
cum vidiſſet,ait:Caſtra Dei ſunt hæc. & ap- 2
pellauit nomen loci illius Mahanaim, id eſt,
Caſtra. * Miſit autem & nuncios ante ſe ad 3
Eſau fratrem ſuum in terram Seir, in regio-
nem Edom: præcepitque eis,dicens: Sic lo- 4
quimini domino meo Eſau: Hæc dicit frater
tuus Iacob: Apud Laban peregrinatus ſum,
& fui vſque in præſentem diem. * Habeo 5
boues,& aſinos,& oues, & ſeruos, & ancil-
las: mittoq. nunc legationem ad dominum
meum, vt inueniam gratiam in conſpectu B
tuo.* Reuerſiq. ſunt nuncij ad Iacob, dicen- 6
tes:Venimus ad Eſau fratrem tuum, & ecce
properat tibi in occurſum cum quadringen
tis viris. * Timuit Iacob valde: & perterri- 7
tus diuiſit populum qui ſecum erat, greges
quoque & oues & boues,& camelos in duas
turmas, * dicens: Si venerit Eſau ad vnam 8
turmam,& percuſſerit eam,alia turma, quæ
reliqua eſt,ſaluabitur. * Dixitq. Iacob: Deus 9
patris mei Abrahã,& Deus patris mei Iſaac:
Domine qui dixiſti mihi: Reuertere in terrã
tuam,& in locum natiuitatis tuæ,& benefa- C
ciam tibi: * minor ſum cunctis miſerationi- 10
bus tuis,& veritate tua quam expleuiſti ſer-
uo tuo. In baculo meo tranſiui Iordanem
iſtum: & nunc cũ duabus turmis regredior.
* Erue me de manu fratris mei Eſau, quia 11
valde eum timeo:ne forte veniens percutiat
matrem cum filijs. * Tu locutus es quòd be- 12
nefaceres mihi,& dilatares ſemen meum ſi-
cut arenam maris,quæ præ multitudine nu-
merari nõ poteſt.* Cumq. dormiſſet ibi no- 13
cte illa,ſeparauit de his quæ habebat,mune- D
ra Eſau fratri ſuo, * capras ducentas, hircos 14
viginti,oues ducẽtas,& arietes viginti,* ca- 15
melos fœtas cum pullis ſuis triginta,vaccas
quadraginta,& tauros viginti, aſinas vigin-
ti,& pullos earum decem.* Et miſit per ma- 16
nus ſeruorum ſuorum ſingulos ſeorſum gre
ges,dixitq. pueris ſuis: Antecedite me: & ſit
ſpatium inter gregem & gregem.* Et præce- 17
pit priori dicens: Si obuium habueris fratrẽ
meum Eſau:& interrogauerit te, Cuius es? E
aut, Quo vadis? aut, Cuius ſunt iſta quæ ſe-
queris? * reſpondebis: Serui tui Iacob,mu- 18
nera miſit domino meo Eſau: ipſe quoque
poſt nos venit. * Similiter dedit mandata ſe- 19
cundo,& tertio, & cunctis qui ſequebantur
greges,dicens: Ijſdem verbis loquimini ad
Eſau,cum inueneritis eum. * Et addetis:Ip- 20
ſe quoque ſeruus tuus Iacob iter noſtrũ in-
ſequitur:dixit enim: Placabo illum mune-
ribus quæ præcedũt,& poſtea videbo illum,
21 forſitan propitiabitur mihi. * Præceſſerunt
itaque munera ante eum,ipſe vero mãſit no
22 cte illa in caſtris. * Cumq. mature ſurrexiſ-
F ſet,tulit duas vxores ſuas, & totidem famu-
las cum vndecim filijs, & tranſiuit vadum
23 Iaboc. * Traductiſque omnibus quæ ad ſe
24 pertinebant, * manſit ſolus: & ecce vir lu-
25 ctabatur cum eo vſque mane. * Qui cum
videret quòd eum ſuperare non poſſet,teti-
git neruum femoris eius,& ſtatim emarcuit.
26 * Dixitque ad eum: Dimitte me, iam enim
aſcendit aurora. Reſpondit: Non dimittam
27 te,niſi benedixeris mihi.* Ait ergo: Quod
28 nomen eſt tibi? Reſpondit: Iacob. * At ille,
Nequaquam,inquit,Iacob appellabitur no-
men tuum, ſed Iſrael: quoniam ſi contra
Deum fortis fuiſti, quanto magis contra ho
29 mines præualebis? * Interrogauit eum Ia-
G cob: Dic mihi,quo appellaris nomine? Re-
ſpondit: Cur quæris nomen meum? Et be-
30 nedixit ei in eodem loco. * Vocauitq. Iacob
nomen loci illius Phanuel,dicens: Vidi Deũ
facie ad faciem,& ſalua facta eſt anima mea.
31 Ortuſq. eſt ei ſtatim ſol,poſtquam tranſgreſ
ſus eſt Phanuel:ipſe vero claudicabat pede.
32 * Quam ob cauſam non comedunt neruum
filij Iſrael,qui emarcuit in femore Iacob, vſ
que in præſentẽ diem:eo quòd tetigerit ner-
uum femoris eius,& obſtupuerit.

CAP. XXXIII.

1 ELeuans autem Iacob oculos ſuos, vidit
A venientem Eſau,& cum eo quadringen
tos viros:diuiſitq. filios Liæ & Rachel, am-
2 barumq; famularum: * & poſuit vtramque
ancillam,& liberos earũ in principio: Liam
vero,& filios eius in ſecũdo loco: Rachel au
3 tem,& Ioſeph nouiſſimos. * Et ipſe progre-
diens adorauit pronus in terram ſepties, do
4 nec appropinquaret frater eius. * Currens
itaque Eſau obuiã fratri ſuo, amplexatus eſt
eum:ſtringenſq. collum eius, & oſculans fle
5 uit.* Leuatiſq. oculis, vidit mulieres & par-
uulos earum,& ait:Quid ſibi volunt iſti? &
B ſi ad te pertinent? Reſpondit: Paruuli ſunt,
6 quos donauit mihi Deus ſeruo tuo. * Et ap-
propinquantes ancillæ & filij earum, incur-
7 uati ſunt. * Acceſſit quoque Lia cum pueris
ſuis:& cum ſimiliter adoraſſent,extremi Io-
8 ſeph & Rachel adorauerunt. * Dixitq. Eſau:
Quænam ſunt iſtæ turmæ quas obuiam ha-
bui? Reſpondit: Vt inuenirem gratiam corã
9 domino meo.* At ille ait: Habeo plurima,
10 frater mi, ſint tua tibi. * Dixitque Iacob:
Noli ita,obſecro: ſed ſi inueni gratiam in o-
culis tuis, accipe munuſculum de manibus
C meis: ſic enim vidi faciem tuam, quaſi vide-
rim

rim vultum Dei:eſto mihi propitius,* & ſu- 11
ſcipe benedictionem quam attuli tibi,& quã
donauit mihi Deus tribuens omnia.Vix fra-
tre compellente,ſuſcipiens,* ait:Gradiamur 12
ſimul,eroque ſocius itineris tui.* Dixitq. Ia 13
cob:Noſti domine mi quòd paruulos habeã
teneros,& oues,& boues fœtas mecũ: quas
ſi plus in ambulando fecero laborare,moriẽ
tur vna die cũcti greges.* Præcedat dominꝰ 14
meus ante ſeruum ſuũ: & ego ſequar paula-
tim veſtigia eiꝰ,ſicut videro paruulos meos
poſſe,donec veniam ad dominum meum in
Seir.* Reſpondit Eſau : Oro te,vt de popu- 15
lo qui mecum eſt,ſaltem ſocij remaneãt viæ
tuæ.Non eſt,inquit,neceſſe: hoc vno tãtum
indigeo,*vt inueniam gratiam in conſpectu
16 tuo domine mi.*Reuerſus eſt itaque illo die
17 Eſau itinere quo venerat in Seir. * Et Iacob
D venit in Socoth : vbi ædificata domo & fi-
xis tentorijs appellauit nomen loci illius So
18 coth , id eſt , tabernacula.* Tranſiuitque in
Salem vrbem Sichimorum , quæ eſt in terra
Chanaan,poſtquam reuerſus eſt de Meſopo
tamia Syriæ : & habitauit iuxta oppidum.
19 * Emitq. partem agri in qua fixerat taberna-
cula,a filijs Hemor patris Sichem centum a-
20 gnis . Et erecto ibi altari,inuocauit ſuper il
lud fortiſſimum Deum Iſrael.



CAP. XXXIIII.

EGreſſa eſt autem Dina filia Liæ vt vide- 1
ret mulieres regionis illius.*Quam cum A
vidiſſet Sichem filius Hemor Heuæi, prin- 2
ceps terræ illius,adamauit eam:& rapuit, &
dormiuit cum illa , vi opprimens virginem.
* Et conglutinata eſt anima eius cum ea,tri- 3
ſtemq. deliniuit blanditijs. * Et pergens ad 4
Hemor patrem ſuum , Accipe , inquit, mihi
puellam hanc coniugem . * Quod cum au- 5
diſſet Iacob,abſentibus filijs, & in paſtu pe-
corum occupatis , ſiluit donec redirent.*E- 6
greſſo autem Hemor patre Sichem vt loque
retur ad Iacob,* ecce filij eius veniebant de 7
agro: auditoq. quod acciderat,irati ſunt val
de:eo quòd fœdam rem operatus eſſet in Iſ
rael,& violata filia Iacob,rem illicitam per-
petraſſet. * Locutus eſt itaque Hemor ad 8
eos:Sichem filij mei adhæſit anima filiæ ve-
ſtræ:date eam illi vxorem:* & iungamus vi- 9
ciſſim connubia: filias veſtras tradite nobis,
& filias noſtras accipite. * Et habitate nobi- 10
ſcum: terra in poteſtate veſtra eſt,exercete, B
negotiamini,& poſſidete eam. * Sed & Si- 11
chem ad patrem & ad fratres eius ait: Inue-
niam gratiam coram vobis : & quæcumque
12 ſtatueritis,dabo:* augete dotem, & munera
poſtulate,& libenter tribuam quod petieri-
tis:tantum date mihi puellam hanc vxorem.
13 * Reſponderunt filij Iacob Sichem & patri
eius in dolo, ſæuientes ob ſtuprum ſororis:
14 * Non poſſumus facere quod petitis,nec da-
re ſororem noſtram homini incircumciſo :
15 quod illicitũ & nefarium eſt apud nos. * Sed
in hoc valebimus fœderari,ſi volueritis eſſe
ſimiles noſtri,& circũcidatur in vobis omne
16 maſculini ſexus: * tunc dabimus & accipie-
mus mutuo filias veſtras,ac noſtras: & habi-
tabimus vobiſcum , erimuſque vnus popu-
17 lus: * ſi autem circumcidi nolueritis,tolle-
C mus filiam noſtram,& recedemus . * Placuit
18 oblatio eorum Hemor, & Sichem filio eius:
19 * nec diſtulit adoleſcens quin ſtatim quod
petebatur expleret : amabat enim puellam
valde,& ipſe erat inclytus in omni domo pa
20 tris ſui.* Ingreſſiq. portam vrbis,locuti ſunt
21 ad populum : * Viri iſti pacifici ſunt , & vo-
lunt habitare nobiſcum: negotientur in ter-
ra,& exerceant eam,quæ ſpatioſa & lata cul
toribus

toribus indiget: filias eorũ accipiemus vxo-
res, & noſtras illis dabimus. *Vnum eſt, quo 22
differtur tantũ bonũ: Si circumcidamus ma
ſculos noſtros, ritum gentis imitantes. *Et 23
ſubſtantia eorum, & pecora, & cuncta quæ
poſſident, noſtra erunt: tantũ in hoc acquie-
ſcamus, & habitãtes ſimul, vnum efficiemus
populum. * Aſſenſiq. ſunt omnes, circumci- 24
ſis cunctis maribus. *Et ecce, die tertio quan 25
do grauiſſimus vulnerum dolor eſt: arreptis, D
duo filij Iacob, Simeõ & Leui fratres Dinę,
gladijs, ingreſſi ſunt vrbem cõfidenter: " in-
terfectiſq. omnibus maſculis, * Hemor & Si- 26
chem pariter necauerunt, tollentes Dinã de
domo Sichem ſororẽ ſuam. *Quibus egreſ- 27
ſis, irruerũt ſuper occiſos ceteri filij Iacob:
& depopulati ſunt vrbẽ in vltionem ſtupri.
*Oues eorum, & armenta, & aſinos, cũctaq. 28
vaſtantes quæ in domibus & in agris erant,
*(paruulos quoque eorũ & vxores duxerũt 29
captiuas.)* Quibus patratis audacter, Iacob 30
dixit ad Simeon & Leui: Turbaſtis me, & o-
dioſum feciſtis me Chananæis, & Pherezæis
habitatoribus terræ huius. nos pauci ſumus:
illi congregati percutient me, & delebor
ego, & domus mea. * Reſponderunt: Num- 31
quid vt ſcorto abuti debuere ſorore noſtra?

CAP. XXXV.

INterea locutus eſt Deus ad Iacob: Surge, 1
& aſcende Bethel, & habita ibi, facq. altare A
Deo qui " apparuit tibi qñ fugiebas Eſau fra
trem tuum. *Iacob vero conuocata omni do 2
mo ſua, ait: Abijcite deos alienos qui in me-
dio veſtri ſunt, & mundamini, ac mutate ve-
ſtimenta veſtra. *Surgite, & aſcendamus in 3
Bethel, vt faciamus ibi altare Deo: qui exau
diuit me in die tribulationis meæ, & ſocius
fuit itineris mei. * Dederunt ergo ei omnes 4
deos alienos quos habebant, & inaures quæ
erant in auribus eorũ: at ille infodit ea ſub-
ter terebinthũ, quæ eſt poſt vrbem Sichem.
* Cumq. profecti eſſent, terror Dei inuaſit 5
omnes per circuitum ciuitates, & non ſunt
auſi perſequi recedẽtes. * Venit igitur Iacob 6
Luzam, quæ eſt in terra Chanaan, cognomẽ
to Bethel: ipſe & omnis populus cũ eo. *Ædi 7
ficauitq. ibi altare, & appellauit nomen loci B
illius, Domus Dei: ibi enim "apparuit ei Deꝰ
cum fugeret fratrem ſuum. *Eodem tẽpore 8
mortua eſt Debora nutrix Rebeccæ, & ſepul
ta eſt ad radices Bethel ſuper quercum: vo-
catũq. eſt nomen loci illius, Quercus fletus.
*Apparuit autem iterum Deus Iacob poſt- 9
quam reuerſus eſt de Meſopotamia Syriæ,
benedixitq. ei, * dicens: " Non vocaberis vl- 10
tra Iacob, ſed Iſrael erit nomen tuum. Et ap
pellauit eum Iſrael, * dixitq. ei: Ego Deus 11
omnipotẽs, creſce, & multiplicare: gẽtes, &
populi nationũ ex te erũt, reges de lũbis tuis
12 egredientur. * Terramq. quam dedi Abrahã
13 & Iſaac, dabo tibi & ſemini tuo poſt te. * Et
14 receſſit ab eo.* Ille vero erexit titulum lapi
deum in loco quo locutus fuerat ei Deus: li-
C bans ſuper eum libamina, & effundens oleũ:
15 * vocanſq. nomen loci illius, Bethel. * Egreſ-
16 ſus aũt inde, venit verno tempore ad terrã
quæ ducit Ephratam: in qua cum parturiret
17 Rachel, *ob difficultatem partus periclitari
cœpit. Dixitq. ei obſtetrix: Noli timere, quia
18 & hunc habebis filiũ. *Egrediente aũt anima
præ dolore, & imminente iam morte, voca
uit nomen filij ſui Benoni, ideſt filius doloris
mei: pr̃ vero appellauit eum Beniamin, i. fi-
19 lius dextrę. * Mortua eſt ergo Rachel, & ſe-
pulta eſt in via quæ ducit Ephratam, hæc eſt
20 Bethlehẽ. * Erexitq. Iacob titulũ ſuper ſepul
chrũ eius: " Hic eſt titulus monumenti Ra- * Inf. 48. b. 7
21 chel, vſq. in præſentẽ diem. * Egreſſus inde,
22 fixit tabernaculũ trãs Turrẽ gregis. * " Cũq. * Inf. 49. a. 4
D habitaret in illa regione, abijt Ruben, & dor
miuit cũ Bala concubina patris ſui: quod illũ
minime latuit. Erant aũt filij Iacob duode-
23 cim. * Filij Liæ: primogenitus Ruben, & Si-
meon, & Leui, & Iudas, & Iſſachar, & Zabu
24 lon. *Filij Rachel: Ioſeph & Beniamin. *Filij
25 Balę ancillæ Rachelis: Dan & Nephthali. *Fi
26 lij Zelphæ ancillæ Liæ: Gad & Aſer: hi ſunt
filij Iacob, qui nati ſunt ei in Meſopotamia
27 Syriæ. * Venit etiam ad Iſaac patrẽ ſuum in
Mambre, Ciuitatẽ Arbee, hęc eſt Hebron: in
28 qua peregrinatus eſt Abrahã & Iſaac. *Et cõ
pleti ſunt dies Iſaac centũ octoginta anno-
29 rũ. *Conſumptuſq. ætate mortuus eſt: & ap-
poſitus eſt populo ſuo ſenex & plenus die-
rum: & ſepelierunt eũ Eſau & Iacob filij ſui.

CAP. XXXVI.

1 HÆ ſunt autem generationes Eſau, ipſe
2 eſt Edom. * Eſau accepit vxores de fi-
A liabus Chanaan: Ada filiã Elon Hethæi, &
Oolibama filiam Anæ filiæ Sebeon Heuæi:
3 *Baſemath quoque filiã Iſmael ſororem Na
4 baioth. *"Peperit autem Ada, Eliphaz: Baſe- * 1. Par. 1. c. 35
5 math genuit Rahuel: * Oolibama genuit Ie-
hus & Ihelon & Core. hi filij Eſau qui nati
6 ſunt ei ĩ terra Chanaan. *Tulit aũt Eſau vxo
res ſuas & filios & filias, & oẽm animam do-
mus ſuæ, & ſubſtantiam, & pecora, & cun-
cta quæ habere poterat in terra Chanaã: &
abijt in alteram regionem, receſſitq. a fratre
7 ſuo Iacob. * " Diuites enim erant valde, & ſi- * Sup. 13. a. 6
mul habitare non poterant: nec ſuſtinebat
eos terra peregrinationis eorũ præ multitu
8 dine gregum. * " Habitauitq. Eſau in monte * Ioſ. 24. a. 4
9 Seir, ipſe eſt Edom. *Hæ autem ſunt genera-
10 tiones Eſau patris Edom in monte Seir, * &
B hæc nomina filiorum eius: " Eliphaz filius * 1. Par. 1. c. 35
Ada vxoris Eſau: Rahuel quoque filius Ba-
11 ſemath vxoris eius. * Fueruntq. Eliphaz filij:
The-

Google

Theman,Omar,Sepho, & Gatham , & Ce-
nez . * Erat autem Thamna,concubina Eli- 12
phaz filij Eſau : quæ peperit ei Amalech . hi
ſunt filij Ada vxoris Eſau . * Filij autem Ra- 13
huel:Nahath & Zara,Samma & Meza, hi fi-
lij Baſemath vxoris Eſau.* Iſti quoque erant 14
filij Oolibama filiæ Anæ filiæ Sebeon, vxo-
ris Eſau , quos genuit ei Iehus & Ihelon &
Core.* Hi duces filiorum Eſau:Filij Eliphaz 15
primogeniti Eſau : dux Theman,dux Omar,
dux Sepho,dux Cenez,* dux Core,dux Ga- 16
thã,dux Amalech.hi filij Eliphaz in terra E-
dõ,& hi filij Ada.* Hi quoq. filij Rahuel filij 17
Eſau:dux Nahath,dux Zara, dux Sãma, dux
Meza.hi autẽ duces Rahuel in Terra Edom :
iſti filij Baſemath vxoris Eſau.* Hi autem fi- 18
lij Oolibama vxoris Eſau : dux Iehus , dux
Ihelon , dux Core. hi duces Oolibama filiæ C
Anæ vxoris Eſau . * Iſti ſunt filij Eſau , & hi 19
a 1.Par.1.c.38 duces eorũ:ipſe eſt Edom.* a Iſti ſunt filij Se- 20
ir Horræi,habitatores terræ:Lotan,& Sobal,
& Sebeon,& Ana,* & Diſon,& Eſer, & Di- 21
ſan.hi duces Horræi, filij Seir in Terra Edõ .
*Facti ſunt autem filij Lotan:Hori & Hemã. 22
erat autem ſoror Lotan , Thamna . * Et iſti 23
filij Sobal:Aluan & Manahat & Ebal, & Se-
pho & Onã.* Et hi filij Sebeon : Aia & Ana. 24
Iſte eſt Ana qui inuenit aquas calidas in ſoli
tudine,cũ paſceret aſinos Sebeon patris ſui:
* habuitq. filium Diſon,& filiam Oolibama. 25
* Et iſti filij Diſon: Hamdan, & Eſeban,& 26
Iethrã,& Charan.* Hi quoque filij Eſer: Ba- 27
laan,& Zauan,& Acan . * Habuit autẽ filios 28
Diſan:Hus,& Arã . * Hi duces Horræorum: 29
dux Lotan,dux Sobal,dux Sebeon,dux Ana,
* dux Diſon,dux Eſer, dux Diſan : iſti duces 30
Horræorum qui imperauerunt in terra Seir.
* Reges autẽ qui regnauerunt in Terra Edõ 31
antequã haberent regẽ filij Iſrael,fuerũt hi : D
* Bela filius Beor,nomenq. vrbis eius Dena- 32
ba . * Mortuus eſt autẽ Bela, & regnauit pro 33
eo Iobab filius Zaræ de Boſra.* Cumq. mor 34
tuus eſſet Iobab,regnauit pro eo Huſam de
terra Themanorũ:* Hoc quoque mortuo,re 35
gnauit pro eo Adad filius Badad, qui percuſ
ſit Madian in regione Moab:& nomen vrbis
eius Auith.* Cumq. mortuus eſſet Adad,re- 36
gnauit pro eo Semla de Maſreca.* Hoc quo- 37
que mortuo regnauit pro eo Saul de fluuio
Rohoboth.* Cumq. & hic obijſſet, ſucceſſit 38
in regnũ Balanan filius Achobor.* Iſto quo- 39
que mortuo regnauit pro eo Adar , nomẽq.
vrbis eius Phau : & appellabatur vxor eius
Meetabel,filia Matred filiæ Mezaab.*Hæc er 40
go nomina ducum Eſau in cognationibus,&
locis,& vocabulis ſuis:dux Thamna,dux Al-
uã,dux Ietheth , * dux Oolibama,dux Ela , 41
dux Phinon,* dux Cenez,dux Theman,dux 42
Mabſar,* dux Magdiel,dux Hiram:hi duces 43
Edom habitantes in terra imperij ſui,ipſe eſt
Eſau pater Idumæorum .

CAP. XXXVII.

1 HAbitauit autẽ Iacob in terra Chanaan ,
A in qua pater ſuus peregrinatus eſt.* Et
2 hæ ſunt generationes eius:Ioſeph cum ſede-
cim eſſet annorum,paſcebat gregẽ cum fra-
tribus ſuis adhuc puer:& erat cum filijs Ba-
læ & Zelphæ vxorum patris ſui: accuſauitq.
fratres ſuos apud patrem crimine peſſimo .
3 *Iſrael autẽ diligebat Ioſeph ſuper omnes fi
lios ſuos,eo quòd in ſenectute genuiſſet eũ :
4 fecitq. ei tunicã polymitã.*Videntes autem
fratres eius quòd a patre plus cunctis filijs
amaretur,oderant eum,nec poterãt ei quid-
5 quam pacifice loqui.* Accidit quoque vt vi
B ſum ſomniũ referret fratribus ſuis: quæ cau
6 ſa maioris odij ſeminarium fuit. * Dixitque
ad eos : Audite ſomnium meum quod vidi .
7 * Putabam nos ligare manipulos in agro: &
quaſi conſurgere manipulum meum, & ſta-
re, veſtroſq. manipulos circumſtantes ado-
8 rare manipulum meum. * Reſponderũt fra-
tres eius:Numquid rex noſter eris? aut ſubij
ciemur ditioni tuæ? Hæc ergo cauſa ſomnio
rum atque ſermonum, inuidiæ & odij fomi-
9 tem miniſtrauit. * Aliud quoque vidit ſom-
nium,quod narrans fratribus, ait: Vidi per
ſomnium,quaſi ſolem,& lunam,& ſtellas vn
10 decim adorare me . * Quod cum patri ſuo ,
C & fratribus retuliſſet , increpauit eum pater
ſuus, & dixit : Quid ſibi vult hoc ſomnium
quod vidiſti?num ego & mater tua , & fra-
11 tres tui adorabimus te ſuper terram?* Inui-
debant ei igitur fratres ſui:pater vero rẽ ta-
12 citus conſiderabat . * Cumque fratres illius
in paſcendis gregibus patris morarentur in
13 Sichem , * dixit ad eum Iſrael : Fratres tui
paſcunt oues in Sichimis:veni, mittam te ad
14 eos.Quo reſpondente , * Præſto ſum, ait ei :
Vade,& vide ſi cuncta proſpera ſint erga fra
tres tuos,& pecora : & renuncia mihi quid
D agatur.Miſſus de Valle Hebron , venit in Si-
15 chem:* inuenitq. eũ vir errãtẽ in agro,& in-
16 terrogauit quid quæreret.* At ille reſpõdit :
Fratres meos quæro, indica mihi vbi paſcãt
17 greges.* Dixitq. ei vir: Receſſerunt de loco
iſto:audiui autẽ eos dicentes: Eamus in Do-
thain.Perrexit ergo Ioſeph poſt fratres ſuos
18 & inuenit eos in Dothain.* Qui cũ vidiſſent
eũ procul,antequam accederet ad eos, cogi
19 tauerunt illum occidere : * & mutuo loque-
20 bantur:Ecce ſomniator venit:* venite,occi-
damus eum , & mittamus in ciſternam ve-
terem:dicemuſque : Fera peſſima deuorauit
E eum:& tunc apparebit quid illi proſint ſom-
21 nia ſua.* a Audiens autẽ hoc Ruben, niteba-
tur liberare eum de manibus eorum,& dice a Iaſ.4.
22 bat.* Non interficiatis animã eius,nec effun
datis ſanguinem:ſed proijcite eum in ciſter-
nam hanc,quæ eſt in ſolitudine, manuſq. ve
ſtras ſeruate innoxias : hoc autem dicebat,
volens

voles eripere eum de manibus eorum & red
dere patri ſuo.* Cōfeſtim igitur vt peruenit 23
ad fratres ſuos,nudauerūt eum tunica talari
& polymita: * miſeruntq. eum in ciſternam 24
veterem,quæ non habebat aquam.* Et ſedē- 25
tes vt comederent panem, viderunt Iſmaeli
tas viatores venire de Galaad, & camelos
F corum portantes aromata,& reſinā, & ſta-
26 cten in Aegyptum.*Dixit ergo Iudas fratri-
bus ſuis : Quid nobis prodeſt ſi occiderimus



fratrem noſtrum, & celauerimus ſanguinem
ipſius ? * Melius eſt vt venundetur Iſmaeli- 27
tis,& manus noſtræ non polluantur : frater
enim,& caro noſtra eſt.Acquieuerūt fratres
ſermonibus illius. * " Et prætereuntibus Ma 28
10.c.13. dianitis negotiatoribus,extrahentes eum de
ciſterna,vendiderunt eum Iſmaelitis, viginti
argenteis:qui duxerunt eum in Aegyptum.
*Reuerſusq. Ruben ad ciſternam, nō inue- 29
nit puerum : * & ſciſſis veſtibus pergens ad 30
fratres ſuos,ait : Puer non comparet, & ego
quo ibo ? * Tulerunt autem tunicam eius: & 31
in ſanguine hœdi , quem occiderant , tin-
xerunt : * mittentes qui ferrent ad patrem , 32
& dicerent:Hanc inuenimus : vide vtrum tu G
nica filij tui ſit, an non . * Quam cum agno- 33
uiſſet pater, ait:Tunica filij mei eſt,fera peſſi
ma comedit eum , beſtia deuorauit Ioſeph .
* Sciſſiſq. veſtibus,indutus eſt cilicio,lugens 34
filium ſuum multo tempore. * Congregatis 35
autem cunctis liberis eius vt lenirent dolo-
rem patris, noluit conſolationem accipere,
ſed ait : Deſcendam ad filium meum lugens
in infernum . Et illo perſeuerante in fletu ,
* Madianitæ vendiderunt Ioſeph in Aegy- 36
pto Putiphari eunucho Pharaonis magiſtro
militum .

CAP. XXXVIII.

EOdem tempore deſcendēs Iudas a fratri 1
bus ſuis, diuertit ad Virum Odollamitē, A
22. nomine Hiram . * " Viditque ibi filiam ho- 2
minis Chananæi,vocabulo Sue ; & accepta

3 vxore, ingreſſus eſt ad eam.* Quæ concepit ,
& peperit filium,& vocauit nomē eius Her.
4 * " Rurſumq. concepto fœtu , natum filium • Nu.26.b.19
5 vocauit Onan . * Tertium quoque peperit:
quem appellauit Sela.quo nato,parere vltra
6 ceſſauit . * Dedit autem Iudas vxorem pri-
7 mogenito ſuo Her,nomine Thamar. * " Fuit • Nu.6.c.19.
B quoque Her primogenitus Iudæ nequam in
8 conſpectu Domini:& ab eo occiſus eſt.* Di-
xit ergo Iudas ad Onan filium ſuum : Ingre-
dere ad vxorē fratris tui,& ſociare illi, vt ſu
9 ſcites ſemen fratri tuo . * Ille ſciens non ſibi
naſci filios,introiēs ad vxorem fratris ſui,ſe-
men fundebat in terram, ne liberi fratris no
10 mine naſcerentur.*Et idcirco percuſſit eum
Dominus , quod rem deteſtabilem faceret .
11 * Quam ob rem dixit Iudas Thamar nurui
ſuæ : Eſto vidua in domo patris tui , donec
creſcat Sela filius meus : timebat enim ne &
ipſe moreretur,ſicut fratres eius.Quæ abijt,
12 & habitauit in domo patris ſui.*Euolutis au
C tem multis diebus, mortua eſt filia Sue vxor
Iudæ:qui poſt luctum cōſolatione ſuſcepta ,
aſcendebat ad tonſores ouium ſuarum , ipſe
& Hiras opilio gregis Odollamites , in Tha-
13 mnas.* Nūciatumq. eſt Thamar quod ſocer
illius aſcenderet in Thamnas ad tondendas
14 oues.* Quæ,depoſitis viduitatis veſtibus,aſ-
ſumpſit theriſtrum: & mutato habitu , ſedit
in biuio itineris , quod ducit Thamnam:
eo quod creuiſſet Sela, & non eum accepiſ-
15 ſet maritum . * Quam cum vidiſſet Iudas ,
D ſuſpicatus eſt eſſe meretricem: operuerat e-
16 nim vultum ſuum, ne agnoſceretur.*Ingre-
dienſq.



diensque ad eam, ait: Dimitte me vt coeam
tecum: neſciebat enim quod nurus ſua eſ-
ſet. Qua reſpondente: Quid dabis mihi vt
fruaris concubitu meo? * dixit: Mittam tibi 17
hœdum de gregibus. Rurſumq. illa dicente:
Patiar quod vis, ſi dederis mihi arrhabonẽ,
donec mittas quod polliceris. * Ait Iudas: 18
Quid tibi vis pro arrhabone dari? Reſpon-
dit: Annulum tuum, & armillam, & bacu-
lum quem manu tenes. Ad vnum igitur coi-
tum mulier cõcepit, * & ſurgens abijt: depo 19
ſitoq. habitu, quem ſumpſerat, induta eſt vi- E
duitatis veſtibus. * Miſit autem Iudas hœdũ 20
per paſtorem ſuum Odollamitem, vt recipe-
ret pignus quod dederat mulieri: qui cum nõ
inueniſſet eam, * interrogauit homines loci 21
illius: Vbi eſt mulier quæ ſedebat in biuio?
Reſpondentibus cũctis: Non fuit in loco iſto
meretrix. * Reuerſus eſt ad Iudam, & dixit 22
ei: Non inueni eam: ſed & homines loci il-
lius dixerunt mihi, numquam ſediſſe ibi ſcor
tum. * Ait Iudas: Habeat ſibi, certe menda- 23
cij arguere nos non poteſt, ego miſi hœdum F
quem promiſeram: & tu non inueniſti eam.
* Ecce autem poſt tres menſes nunciauerunt 24
Iudæ, dicentes: Fornicata eſt Thamar nurus
tua, & videtur vterus illius intumeſcere. Di-
xitq. Iudas: Producite eam vt comburatur.
* Quæ cũ duceretur ad pœnam, miſit ad ſo- 25
cerum ſuum, dicens: De viro, cuius hæc ſunt,
concepi: cognoſce cuius ſit annulus, & armil
la, & baculus. * Qui agnitis muneribus, ait: 26
Iuſtior me eſt: quia nõ tradidi eam Sela filio G
meo. Attamen vltra non cognouit eam.
Matt. 1. 3. ** Inſtãte autem partu, apparuerũt gemini 27
in vtero: atq. in ipſa effuſione infantium v-
nus protulit manũ, in qua obſtetrix ligauit
coccinum dicens: * Iſte egredietur prior. 28
* Illo vero retrahente manum, egreſſus eſt 29
alter: dixitq. mulier: Quare diuiſa eſt pro-
pter te maceria? & ob hanc cauſam vocauit
30 nomen eius Phares. ** Poſtea egreſſus eſt
frater eius, in cuius manu erat coccinum:
quem appellauit Zara.

CAP. XXXIX.

1 A IGitur Ioſeph ductus eſt in Aegyptum, e-
mitq. eum Putiphar eunuchus Pharaonis,
princeps exercitus, vir Aegyptius, de manu
Iſmaelitarum, a quibus perductus erat.
2 * Fuitq. Dominus cum eo, & erat vir in cun-
ctis proſpere agẽs: habitauitq. in domo dñi
3 ſui: * qui optime nouerat Dominum eſſe cũ
eo, & omnia, quæ gereret, ab eo dirigi in ma
4 nu illius. * Inuenitq. Ioſeph gratiam coram
domino ſuo, & miniſtrabat ei, a quo præpo-
ſitus omnibus gubernabat creditam ſibi do-
5 mum, & vniuerſa quæ ei tradita fuerant: * be
B nedixitq. Dominus domui Aegyptij propter
Ioſeph, & multiplicauit tam in ædibus quam
6 in agris cunctam eius ſubſtantiam: * nec
quidquam aliud nouerat, niſi panem quo ve
ſcebatur. Erat autem Ioſeph pulchra fa-
7 cie, & decorus aſpectu. * Poſt multos ita-
que dies iniecit domina ſua oculos ſuos in
8 Ioſeph, & ait: Dormi mecum. * Qui nequa-
quam acquieſcens operi nefario, dixit ad eã:
Ecce dominus meus, omnibus mihi traditis,
9 ignorat quid habeat in domo ſua: * nec quid
quam eſt quod non in mea ſit poteſtate, vel
nõ tradiderit mihi, præter te, quæ vxor eius
es: quo modo ergo poſſum hoc malum face-
10 re, & peccare in Deum meum? * Huiuſcemo-
C di verbis per ſingulos dies & mulier moleſta
erat adoleſcenti: & ille recuſabat ſtuprum.
11 * Accidit autem quadam die vt intraret Io-
ſeph domum, & operis quippiam abſque ar-
12 bitris faceret: * & illa, apprehenſa lacinia
veſtimenti eius, diceret: Dormi mecum. Qui

reli-



relicto in manu eius pallio fugit, & egreſſus
eſt foras.*Cumq. vidiſſet mulier veſtē in ma 13
nibus ſuis, & ſe eſſe contemptam, * vocauit 14
ad ſe homines domus ſuæ, & ait ad eos : En
introduxit virū Hebræū, vt illuderet nobis:
ingreſſus eſt ad me, vt coiret mecum:cumq.
ego ſucclamaſſem,*& audiſſet vocem meā, 15
reliquit palliū quod tenebā, & fugit foras.
*In argumentum ergo fidei retētum palliū 16
oſtendit marito reuertenti domum,*& ait: D
Ingreſſus eſt ad me ſeruus Hebræus quē ad 17
duxiſti vt illuderet mihi: cumque audiſſet 18
me clamare, reliquit pallium quod tenebā,
& fugit foras. * His auditis dominus, & ni- 19
miū credulus verbis coniugis, iratus eſt val
de:*tradiditq. Ioſeph in carcerem, vbi vin 20
cti regis cuſtodiebantur, & erat ibi clauſus.
*Fuit autem Dominus cum Ioſeph, & miſer 21
tus illius, dedit ei gratiā in cōſpectu princi-
pis carceris. * Qui tradidit in manu illius v- 22
niuerſos vinctos qui in cuſtodia tenebātur :
& quidquid fiebat, ſub ipſo erat.*Nec noue 23
rat aliquid, cūctis ei creditis: Dominus enim
erat cū illo, & omnia opera eius dirigebat.

CAP. XL.

HIs ita geſtis, accidit vt peccarēt duo eu 1
nuchi, pincerna regis Aegypti, & pi- A
ſtor dn̄o ſuo.*Iratusq. cōtra eos Pharao (nā 2
alter pincernis præerat, alter piſtorib9)*mi 3
ſit eos in carcerē principis militum, in quo
erat vinctus & Ioſeph.* At cuſtos carceris 4
tradidit eos Ioſeph, q & miniſtrabat eis:ali-
quātulum temporis fluxerat, & illi in cuſto
dia tenebantur.* Videruntq. ambo ſomniū 5
nocte vna iuxta interpretationem congruā
ſibi:* ad quos cū introiſſet Ioſeph mane, & 6
vidiſſet eos triſtes,*ſciſcitatus eſt eos, dicēs: 7
Cur triſtior eſt hodie ſolito facies veſtra?
8 *Qui reſponderunt: Somnium vidimus, &
B non eſt qui interpretetur nobis. Dixitq. ad
eos Ioſeph: Numquid non Dei eſt interpre-
9 tatio? referte mihi quid videritis.*Narrauit
prior, prępoſitus pincernarū, ſomnium ſuū:
10 Videbam coram me vitem,*in qua erāt tres
propagines, creſcere paulatim in gēmas, &
11 poſt flores vuas matureſcere:*calicēq. Pha-
raonis in manu mea: tuli ergo vuas, & ex-
preſſi in calicē quē tenebā, & tradidi pocu-
12 lum Pharaoni.* Reſpondit Ioſeph: Hæc eſt
interpretatio ſomnij: Tres ꝓpagines, tres ad
13 huc dies ſunt:* poſt quos recordabitur Pha
rao miniſterij tui, & reſtituit te in gradum
priſtinum: dabiſq. ei calicem iuxta officium
14 tuum, ſicut ante facere conſueueras.* Tan-
tum memento mei, cum bene tibi fuerit, &
C facias mecum miſericordiam: vt ſuggeras
15 Pharaoni vt educat me de iſto carcere:* qa
furto ſublatus ſum de terra Hebræorum, &
16 hic innocens in lacum miſſus ſum. * Videns
piſtorū magiſter quod prudenter ſomnium
diſſoluiſſet, ait: Et ego vidi ſomnium, Quod
tria caniſtra farinæ haberē ſuper caput meū
17 *& in vno caniſtro quod erat excelſius, por
tare me omnes cibos qui fiunt arte piſtoria,
18 aueſque comedere ex eo.*Reſpōdit Ioſeph:
D Hæc eſt interpretatio ſomnij. Tria caniſtra,
19 tres adhuc dies ſunt:*poſt quos auferet Pha
rao caput tuum, ac ſuſpēdet te in cruce, &
20 lacerabunt volucres carnes tuas. * Exinde
dies tertius natalitius Pharaonis erat: qui fa
ciens grande conuiuiū pueris ſuis, recorda
tus eſt inter epulas magiſtri pincernarū, &
21 piſtorum principis.*Reſtituitq. alterū in lo
22 cum ſuum, vt porrigeret ei poculum: * alte-
rum ſuſpēdit in patibulo, vt coniectoris ve
23 ritas probaretur. * Et tamen ſuccedentibus
proſperis, præpoſitus pincernarum oblitus
eſt interpretis ſui.

CAP. XLI.

POſt duos annos vidit Pharao ſomnium. 1
Putabat ſe ſtare ſuper fluuium, * de quo A
aſcendebant ſeptem boues, pulchræ & craſ- 2
ſæ nimis: & paſcebãtur in locis paluſtribus.
* Aliæ quoque ſeptem emergebant de flumi 3
ne, fœdæ, confectæq. macie: & paſcebantur
in ipſa amnis ripa in locis virentibus: * de- 4
uorauerũtq. eas, quarum mira ſpecies, & ha
bitudo corporũ erat. Expergefact⁹ Pharao,
* rurſum dormiuit, & vidit alterũ ſomnium: 5
Septem ſpicæ pullulabant in culmo vno ple
næ atque formoſæ: * alię quoque totidem ſpi 6
cæ tenues, & percuſſæ vredine oriebantur,
7 * deuorantes omnem priorum pulchritudi-
8 nem. Euigilans Pharao poſt quietem, * & fa
cto mane, pauore perterrit⁹, miſit ad omnes
coniectores Aegypti, cunctosq. ſapiẽtes: &
accerſitis narrauit ſomnium, nec erat qui in
9 terpretaretur. * Tunc demum reminiſcens
B pincernarum magiſter, ait: Confiteor pec-
10 catum meum: * Iratus rex ſeruis ſuis, me &
magiſtrum piſtorũ retrudi iuſſit in carcerẽ
11 principis militum: * vbi vna nocte vterque
12 vidimus ſomnium præſagũ futurorũ. * Erat
ibi puer Hebræus, eiuſdem ducis militũ fa-
13 mulus: cui narrantes ſomnia, * audiuimus
quidquid poſtea rei probauit euentus. ego



enim redditus ſum officio meo: & ille ſuſpen
ſus eſt in cruce. * Protinus ad regis imperiũ 14
eductum de carcere Ioſeph totonderunt: ac
veſte mutata, obtulerũt ei. * Cui ille ait: Vidi 15
ſomnia, nec eſt qui ediſſerat: quę audiui te ſa
pientiſſime conijcere. * Reſpondit Ioſeph: 16
Abſq. me De⁹ reſpõdebit proſpera Pharao
ni. * Narrauit ergo Pharao quod viderat: Pu 17
tabam me ſtare ſuper ripam fluminis, * & ſe- C
ptem boues de amne conſcendere, pulchras 18
nimis, & obeſis carnibus: quæ in paſtu palu-
dis virecta carpebant. * & ecce, has ſequebã 19
tur aliæ ſeptem boues in tantũ deformes &
macilẽtæ, vt numquã tales in terra Aegypti
viderim: * quæ, deuoratis & cõſumptis prio 20
ribus, * nullum ſaturitatis dedere veſtigium: 21
ſed ſimili macie & ſqualore torpebant. Eui
gilãs, rurſus ſopore depreſſus, * vidi ſomniũ: 22
Septem ſpicæ pullulabant in culmo vno ple
næ atque pulcherrimæ. * Aliæ quoque ſeptẽ 23
tenues & percuſſæ vredine, oriebantur è ſti
pula: * quæ priorum pulchritudinẽ deuora- 24
uerunt. Narraui coniectorib. ſomniũ, & ne-
mo eſt qui ediſſerat. * Reſpõdit Ioſeph: Sõ- 25
niũ regis vnum eſt: quæ facturus eſt Deus,
26 oſtendit Pharaoni. * Septẽ boues pulchrę, &
D ſeptem ſpicæ plenæ: ſeptem vbertatis anni
ſunt: eandemq. vim ſomnij comprehendũt.
27 * Septem quoq. boues tenues atque macilẽ
tæ, quæ aſcenderunt poſt eas, & ſeptẽ ſpicæ
tenues, & vento vrente percuſſæ: ſeptem an
28 ni venturæ ſunt famis. * Qui hoc ordine cõ-
29 plebuntur: * Ecce ſeptem anni veniẽt fertili
30 tatis magnæ i vniuerſa terra Aegypti: * quos
ſequentur ſeptem anni alij tãtæ ſterilitatis,
vt obliuioni tradatur cuncta retro abundan
tia: conſumptura eſt enim fames omnem ter
31 ram, * & vbertatis magnitudinem perditura
32 eſt inopiæ magnitudo. * Quod autem vidi-
ſti ſecundo ad eandem rem pertinens ſom-
nium: firmitatis indicium eſt, eo quòd fiat
33 ſermo Dei, & velocius impleatur. * Nunc er
go prouideat rex virum ſapientem & indu-
ſtrium, & præficiat eum Terræ Aegypti:
34 * Qui conſtituat præpoſitos per cunctas re-
giones: & quintam partem fructuum per ſe
35 ptem annos fertilitatis, * qui iam nunc futu-
ri ſunt, congreget in horrea: & omne fru-
mentum ſub Pharaonis poteſtate condatur,
36 ſeruetúrq. in vrbibus. * Et præparetur futu-

ra

ræ ſeptem annorũ fami, quæ oppreſſura eſt E
Aegyptum,& non cõſumetur terra inopia.
* Placuit Pharaoni conſilium & cunctis mi- 37
niſtris eius:*locutusque eſt ad eos: Num in- 38
uenire poterimus talem virum , qui ſpiritu
Dei plenus ſit?* Dixit ergo ad Ioſeph:Quia 39
oſtẽdit tibi Deus omnia quæ locutus es, nũ
quid ſapientiorem,& conſimilem tui inue-
104.b.21. ac.2.f.53. 7.b.2. nire potero?*"Tu eris ſuper domum meã , 40
& ad tui oris imperium cunctus populus o-
bediet: vno tantum regni ſolio te præcedã.
*Dixitq. rurſus Pharao ad Ioſeph:Ecce, cõ 41
ſtitui te ſuper vniuerſam terram Aegypti .
* Tulitque annulũ de manu ſua , & dedit eũ 42
in manu eius : veſtiuitque eum ſtola byſſi-
na , & collo torquem auream circumpo-
ſuit.* Fecitque eum aſcẽdere ſuper currum 43
ſuum ſecundum,clamante præcone, vt om
nes coram eo genuflecterent, & prępoſitũ
eſſe ſcirent vniuerſæ Terræ Aegypti.*Dixit 44
quoque rex ad Ioſeph:Ego ſum Pharao: abſ F
que tuo imperio non mouebit quiſquã ma-
nũ aut pedem in omni terra Aegypti. * Ver 45
titque nomen eius , & vocauit eum lingua
Aegyptiaca, Saluatorem mundi . Deditque
illi vxorem Aſeneth filiam Putiphare ſacer
dotis Heliop oleos.Egreſſus eſt itaq. Ioſeph
ad terram Aegypti(* triginta autẽ annorũ 46
erat quando ſtetit in cõſpectu regis Pharao
nis) & circuiuit omnes regiones Aegypti .
* Venitque fertilitas ſeptem annorum:& in 47
manipulos rẽdactæ ſegetes congregatæ ſũt
in horrea Aegypti. * Omnis etiam frugum 48
abundantia in ſingulis vrbibus condita eſt.
* Tantaque fuit abundantia tritici , vt are- 49
næ maris coæquaretur, & copia menſuram
Ifr.c.20. excederet . * "Nati ſunt autem Ioſeph filij 50
duo antequam veniret fames : quos pepe- G
rit ei Aſeneth filia Putiphare ſacerdotis He
liopoleos.*Vocauitq. nomen primogeniti , 51
Manaſſes, dicẽs:Obliuiſci me fecit De⁹ om-
nium laborum meorum , & domus patris
52 mei . * Nomen quoque ſecundi appellauit
Ephraim,dicens: Creſcere me fecit Deus in
53 terra paupertatis meæ. *Igitur tranſactis ſe
ptẽ vbertatis annis,qui fuerãt in Aegypto :
54 *cœperũt venire ſeptem anni inopiæ:quos
prædixerat Ioſeph: & in vniuerſo orbe fa-
mes præualuit, in cũcta autẽ terra Aegypti
55 panis erat.*Qua eſuriẽte, clamauit populus
ad Pharaonẽ,alimẽta petens. Quibus ille re
ſpõdit:Ite ad Ioſeph:& quidquid ipſe vobis
56 dixerit,facite.*Creſcebat autẽ quotidie fa
mes in omni terra:aperuitq Ioſeph vniuer-
ſa horrea, & vendebat Aegyptijs: nam & il
57 los oppreſſerat fames.*Omneſque prouin-
ciæ veniebant in Aegyptum, vt emerent e-
ſcas,& malum inopiæ temperarent .

CAP. XLII.

1 AVdiens autem Iacob ꝙ alimenta ven-
A derentur in Aegypto, dixit filijs ſuis :
2 Quare negligitis?*audiui ꝙ triticum venũ-
detur in Aegypto:deſcẽdite, & emite nobis
neceſſaria, vt poſſimus viuere, & non conſu
3 mamur inopia.*Deſcendentes igitur fratres
Ioſeph decem, vt emerẽt frumẽta in Aegy
4 pto, * Beniamin domi retento a Iacob , qui
dixerat fratrib⁹ ei⁹:Ne forte in itinere quid
5 quam patiatur mali : *ingreſſi ſunt terram
Aegypti cum alijs qui pergebant ad emen-
dum . Erat autem fames in terra Chanaan .
6 * Et Ioſeph erat princeps in terra Aegypti,
atq. ad eius nutum frumenta populis ven-
B debantur . Cumque adoraſſent eum fratres
7 ſui,*& agnouiſſet eos,quaſi ad alienos duri⁹
loquebat̃,iterrogãs eos:Vnde veniſtis? Qui
rñderũt:De terra Chanaã, vt emam⁹ victui
8 neceſſaria.* Et tñ fratres ipſe cognoſcens ,



nõ eſt recognitus ab eis.* Recordatuſq.ſom 9
niorum, quæ aliquando viderat: ait ad eos:
Exploratores eſtis: vt videatis īfirmiora ter
ræ veniſtis.* Qui dixerunt: Non eſt ita, dñe, 10
ſed ſerui tui venerũt vt emerẽt cibos.* Oẽs 11
filij vnius viri ſumus: pacifici venimus, nec C
quidquam famuli tui machinantur mali.
*Quibus ille reſpondit: Aliter eſt: immunita 12
terræ huius conſiderare veniſtis. * At illi: 13
Duodecim, inquiũt, ſerui tui, fratres ſumus,
filij viri vnius in terra Chanaan: minimus
cum patre noſtro eſt, alius non eſt ſuper.
*Hoc eſt, ait, quod locutus ſum: Explorato- 14
res eſtis.*Iam nunc experimentum veſtri ca 15
piam: per ſalutem Pharaonis non egredie-
mini hinc, donec veniat frater veſter mini-
mus.*Mittite ex vobis vnum, & adducat eũ: 16
vos autem eritis in vinculis, donec proben
tur quæ dixiſtis vtrũ vera an falſa ſint: alio-
quin per ſalutem Pharaonis exploratores
eſtis. * Tradidit ergo illos cuſtodiæ tribus 17
diebus.* Die autem tertio eductis de carce- 18
re, ait: Facite quæ dixi, & viuetis: Deũ enim
timeo.* Si pacifici eſtis, frater veſter vnus li 19
getur in carcere: vos autem abite, & ferte D
‡ Inf.43.a.5 frumenta quę emiſtis, in domos veſtras, *″& 20
fratrem veſtrum minimum ad me adducite,
vt poſſim veſtros probare ſermones, & non
moriamini. Fecerunt vt dixerat, * & locuti 21
ſunt ad inuicem: Merito hæc patimur, quia
peccauimus in fratrem noſtrum, vidẽtes an
guſtiam animæ illius, dũ deprecaretur nos,
& non audiuimus: idcirco venit ſuper nos
iſta tribulatio.* E quibus vnus Ruben, ait: 22
‡ Sup.37.c.22 Numquid nõ dixi vobis: ″Nolite peccare in
puerum: & non audiſtis me? en ſanguis eius
exquiritur. *Neſciebant autem quòd intel- 23
ligeret Ioſeph: eo quòd per interpretem lo E
queretur ad eos.* Auertitque ſe parumper, 24
& fleuit: & reuerſus locutus eſt ad eos.* Tol 25
lenſque Simeon, & ligans illis præſentibus,
iuſſit miniſtris vt implerẽt eorum ſaccos tri-
tico, & reponerẽt pecunias ſingulorũ in ſac
culis ſuis, datis ſupra cibarijs in viam: qui fe-
cerunt ita.*At illi portantes frumenta in aſi 26
nis ſuis, profecti ſunt.*Apertoque vnus ſac- 27
co, vt daret iumẽto pabulum in diuerſorio,
contemplatus pecuniam in ore ſacculi, * di 28
xit fratribus ſuis: Reddita eſt mihi pecunia,
en habetur in ſacco. Et obſtupefacti, turba-
tique mutuo dixerunt: Quidnam eſt hoc F
quod fecit nobis Deus? * Veneruntq. ad Ia- 29
cob patrem ſuum in terram Chanaã, & nar-
rauerunt ei omnia quæ accidiſſent ſibi, di-
centes: Locutus eſt nobis dominus terræ du 30
rè, & putauit nos exploratores eſſe pro-
uinciæ.* Cui reſpondimus: Pacifici ſumus, 31
nec vllas molimur inſidias.*Duodecim fra- 32
tres vno patre geniti ſumus: vnus non eſt ſu
per, minimus cũ patre nr̃o eſt in terra Cha-
naan. * Qui ait nobis: Sic probabo quòd 33
pacifici ſitis: Fratrem veſtrum vnum dimit-
tite apud me, & cibaria domibus veſtris ne-
34 ceſſaria ſumite, & abite, * fratremque ve-
ſtrum minimum adducite ad me, vt ſciam ꝙ
non ſitis exploratores: & iſtum, qui tenetur
in vinculis, recipere poſſitis: ac deinceps q̃
35 vultis, emendi habeatis licentiam. * His
dictis, cum frumenta effunderent, ſinguli re
pererunt in ore ſaccorum ligatas pecunias:
36 exterritiſque ſimul omnibus,*dixit pater Ia
G cob: Abſque liberis me eſſe feciſtis, Ioſeph
non eſt ſuper, Simeon tenetur in vinculis, &
Beniamin auferetis: in me hæc omnia mala
37 reciderunt. *Cui reſpondit Ruben: Duos fi-
lios meos interfice, ſi non reduxero illum ti
bi: trade illum in manu mea, & ego eum ti-
38 bi reſtituam.*At ille: Non deſcendet, inquit,
filius meus vobiſcum: frater eius mortuus
eſt, & ipſe ſolus remanſit: ſi quid ei aduerſi
acciderit in terra ad quam pergitis, dedu-
cetis canos meos cum dolore ad inferos.

CAP. XLIII.

1 INterim fames omnem terram vehemẽter
2 premebat. * Conſumptiſque cibis quos
A ex Aegypto detulerant, dixit Iacob ad fi-
lios ſuos: Reuertimini, & emite nobis pau-
3 xillum eſcarum. *Reſpondit Iudas: Denun-
ciauit nobis vir ille ſub atteſtatione iuriſiu-
randi, dicens: Non videbitis faciem meam,
niſi fratrem veſtrum minimum adduxeritis
4 vobiſcum. * Si ergo vis eum mittere nobi-
ſcum, pergemus pariter, & ememus tibi ne-
5 ceſſaria: * ſin autem non vis, non ibimus:
vir enim, vt ſæpe diximus, denunciauit no-
bis, dicens: ″ Non videbitis faciem meam ‡ Sup.42
6 abſque fratre veſtro minimo. * Dixit eis
B Iſrael: In meam hoc feciſtis miſeriam, vt in-
dicaretis ei & alium habere vos fratrem.
7 *At illi reſponderunt: Interrogauit nos ho-
mo per ordinem noſtram progeniem: ſi pa-
ter viueret: ſi haberemus fratrem: & nos re-
ſpõdimus ei cõſequenter iuxta id quod fue-
rat ſciſcitatus: numquid ſcire poteramus ꝙ
dicturus eſſet: Adducite fratrem veſtrum
8 vobiſcum? * Iudas quoque dixit patri ſuo:
Mitte puerum mecum, vt proficiſcamur, &
poſſimus viuere: ne moriamur nos & par-
9 uuli noſtri.*″ Ego ſuſcipio puerum: de manu ‡ Inf.44
mea require illum. niſi reduxero, & reddide
ro eum tibi, ero peccati reus in te omni tem
10 pore. * Si non interceſſiſſet dilatio, iam vice
11 altera veniſſemus. * Igitur Iſrael pater eorũ
C dixit ad eos: Si ſic neceſſe eſt, facite qđ vul-
tis: ſumite de optimis terræ fructibus in va-
ſis veſtris, & deferte viro munera, modicũ
reſinæ, & mellis, & ſtoracis, ſtactes, & tere-
12 binthi, & amygdalarum. Pecuniam quoque
duplicem ferte vobiſcũ: & illam, quam in-
ueniſtis ī ſacculis, reportate, ne forte errore
factum

factum ſit: * ſed & fratrẽ veſtrum tollite, & 13
ite ad virum. * Deus autem meus omnipo- 14
tens faciat vobis eum placabilem: & remit-
tat vobiſcum fratrẽ veſtrum quem tenet, &
hunc Beniamin: ego autẽ quaſi orbatus abſ-
que liberis ero. * Tulerunt ergo viri mune- 15
ra, & pecuniam duplicem, & Beniamin: de-
ſcenderuntq. in Aegyptum, & ſteterunt co-
ram Ioſeph. * Quos cum ille vidiſſet, & Be- 16
niamin ſimul, præcepit diſpenſatori domus D
ſuæ, dicens: Introduc viros domum, & occi-
de victimas, & inſtrue conuiuium: quoniam
mecum ſunt comeſturi meridie. * Fecit ille 17
quod ſibi fuerat imperatũ, & introduxit vi-
ros domum. * Ibiq. exterriti, dixerũt mutuo: 18
Propter pecuniã, quã retulimus prius in ſac
cis noſtris, introducti ſumus: vt deuoluat in
nos calumniam, & violenter ſubijciat ſerui-
tuti & nos, & aſinos noſtros. * Quamobrem 19
in ipſis foribus accedentes ad diſpẽſatorem
domus * locuti ſunt: Oramus domine vt au- 20
dias nos. * Iam ante deſcendimus vt emere-
mus eſcas: * quibus emptis, cũ veniſſemus 21
ad diuerſorium, aperuimus ſaccos noſtros,
E & inuenimus pecuniam in ore ſaccorum:
quam nunc eodem pondere reportauimus.
22 * Sed & aliud attulimus argentum, vt ema-
mus quæ nobis neceſſaria ſunt: non eſt in no
ſtra conſcientia quis poſuerit eam in marſu
23 pijs noſtris. * At ille reſpondit: Pax vobiſ-
cum, nolite timere: Deus veſter, & Deus pa
tris veſtri dedit vobis theſauros in ſaccis ve-
ſtris. nam pecuniam, quam dediſtis mihi,
probatam ego habeo. Eduxitque ad eos Si-
24 meon. * Et introductis domũ, attulit aquam,
& lauerunt pedes ſuos, deditque pabulum
25 aſinis eorũ. * Illi vero parabant munera, do-
F nec ingrederetur Ioſeph meridie: audie-
rant enim quòd ibi comeſturi eſſent panẽ.
26 * Igitur ingreſſus eſt Ioſeph domum ſuam,
obtuleruntque ei munera, tenentes in ma-
nibus ſuis: & adorauerunt proni in terram.
27 * At ille clementer reſalutatis eis, interro-
gauit eos, dicens: Saluus ne eſt pater veſter
ſenex, de quo dixeratis mihi? Adhuc viuit?
28 * Qui reſponderunt: Soſpes eſt ſeruus tuus
pater noſter, adhuc viuit. Et incuruati, ado
29 rauerunt eum. * Attollens autem Ioſeph



oculos, vidit Beniamin fratrem ſuum vteri-
num, & ait: Iſte eſt frater veſter paruulus,
de quo dixeratis mihi? Et rurſum: Deus, in-
quit, miſereatur tui, fili mi. * Feſtinauitque 30
quia commota fuerãt viſcera eius ſuper fra
tre ſuo, & erũpebant lacrymæ: & introiens
cubiculũ fleuit. * Rurſumq. lota facie egreſ- 31
ſus, continuit ſe, & ait: Ponite panes. * Qui- 32
bus appoſitis, ſeorſum Ioſeph, & ſeorſum
fratribus, Aegyptijs quoque qui veſcebãtur
ſimul, ſeorſum (illicitũ eſt enim Aegyptijs
comedere cum Hebræis, & profanum pu-
tant huiuſcemodi conuiuium) * ſederunt co 33
rã eo, primogenitus iuxta primogenita ſua,
& minimus iuxta ætatem ſuam. Et miraban
34 tur nimis, * ſumptis partibus quas ab eo ac-
ceperant: maiorque pars venit Beniamin,
ita vt quinque partibus excederet. Biberũt-
que & inebriati ſunt cum eo.

CAP. XLIIII.

1 PRæcepit autem Ioſeph diſpenſatori do-
A mus ſuæ, dicens: Imple ſaccos eorũ fru-
mẽto, quantũ poſſunt capere: & pone pecu
2 niam ſingulorum in ſummitate ſacci. * Scy-
phum autem meum argenteum, & pretium
quod dedit tritici, pone in ore ſacci iunio-
3 ris. Factumque eſt ita. * Et orto mane, dimiſſi
4 ſunt cum aſinis ſuis. * Iamque vrbem exie-



rant,& proceſſerant paululum:tunc Ioſeph
accerſito diſpẽſatore domus,Surge,inquit,
& perſequere viros: & apprehenſis dicito:
Quare reddidiſtis malum pro bono?* Scy- 5
phus,quem furati eſtis, ipſe eſt in quo bibit B
dominus meus,& in quo augurari ſolet:peſ
ſimam rem feciſtis.* Fecit ille vt iuſſerat. Et 6
apprehenſis per ordinem locutus eſt.* Qui 7
reſponderunt: Quare ſic loquitur dominus
noſter, vt ſerui tui tantum flagitij commiſe
rint?* Pecuniam,quam inuenimus in ſum- 8
mitate ſaccorum,reportauimus ad te de ter
ra Chanaan: & quomodo conſequens eſt vt
furati ſimus de domo domini tui aurũ vel
argentum?* Apud quemcunque fuerit inuẽ 9
tum ſeruorum tuorum quod quæris,moria- C
tur,& nos erimus ſerui domini noſtri.* Qui 10
dixit eis:Fiat iuxta veſtram ſentẽtiam:apud
quemcũque fuerit inuentum,ipſe ſit ſeruus
meus,vos autem eritis innoxij.* Itaque fe- 11
ſtinato deponentes in terram ſaccos,aperue
runt ſinguli.* Quos ſcrutatus, incipiens a 12
maiore vſque ad minimum, inuenit ſcyphũ
in ſacco Beniamin.* At illi,ſciſſis veſtibus, 13
oneratiſque rurſum aſinis, reuerſi ſũt in op-
pidum.* Primusque Iudas cum fratribus in 14
greſſus eſt ad Ioſeph(necdum enim de loco
abierat)omnesq. ante eum pariter in terrã
corruerũt.* Quib[9] ille ait:Cur ſic agere vo 15
luiſtis?an ignoratis quòd non ſit ſimilis mei D
in augurandi ſcientia?* Cui Iudas: Quid 16
reſpondebimus, inquit, domino meo? vel
quid loquemur,aut iuſte poterimus obtẽde
re? Deus inuenit iniquitatem ſeruorum tuo
rum:en omnes ſerui ſumus domini mei, &
nos, & apud quem inuentus eſt ſcyphus.
*Reſpondit Ioſeph:Abſit a me vt ſic agam: 17
qui furatus eſt ſcyphum,ipſe ſit ſeruus me[9]:
vos autem abite liberi ad patrem veſtrum.
*Accedens autẽ propius Iudas,confidenter 18

E ait:Oro domine mi,loquatur ſeruus tu[9] ver
bum in auribus tuis, & ne iraſcaris famulo
19 tuo: tu es enim poſt Pharaonem * dominus
meus.* Interrogaſti prius ſeruos tuos:Habe- *Sup. 42.
20 tis patrem,aut fratrem?* & nos reſpondi-
mus tibi domino meo: Eſt nobis pater ſe-
nex,& puer paruulus,qui in ſenectute illius
natus eſt:cuius vterinus frater mortuus eſt:
& ipſum ſolum habet mater ſua,pater vero
21 tenerè diligit eum.* Dixiſtique ſeruis tuis:
F Adducite eum ad me,& ponã oculos meos
22 ſuper illum.* Suggeſſimus domino meo: Nõ
poteſt puer relinquere patrẽ ſuum: ſi enim *Sup. 4
23 illum dimiſerit,morietur.* * Et dixiſti ſer- & 5.
uis tuis: Niſi venerit frater veſter minimus
vobiſcum, non videbitis amplius faciem
24 meam.* Cum ergo aſcendiſſemus ad famu-
lum tuum patrem noſtrum, narrauimus ei
25 omnia quæ locutus eſt dominus meus.* Et
dixit pater noſter:Reuertimini,& emite no
26 bis parum tritici.* Cui diximus:Ire non poſ
ſumus: ſi frater noſter minimus deſcende-
rit nobiſcum,proficiſcemur ſimul:alioquin
illo abſente, non audemus videre faciem
27 viri.* Ad quæ ille reſpondit: * Vos ſcitis *Sup. 37.
G quòd duos genuerit mihi vxor mea.* Egreſ & 35.
28 ſus eſt vnus,& dixiſtis: Beſtia deuorauit eũ:
29 & hucuſque non comparet.* Si tuleritis &
iſtum,& aliquid ei in via contigerit,deduce
tis canos meos cum mœrore ad inferos.
30 * Igitur ſi intrauero ad ſeruum tuum patrẽ
noſtrum, & puer defuerit,(cum anima il-
31 lius ex huius anima pendeat)* videritq. eum
non eſſe nobiſcum, morietur,& deducẽt fa
muli tui canos eius cum dolore ad inferos.
32 * Ego proprie ſeruus tuus ſim:qui in meam
hunc recepi fidem,& ſpopondi dicens:* Ni- *Sup. 43.
ſi reduxero eum,peccati reus ero in patrem
33 meum omni tempore.* Manebo itaq; ſeruus
tuus pro puero in miniſterio domini mei,&

puer

puer aſcendat cum fratribus ſuis.* Nō enim 34
poſſum redire ad patrem meum, abſente
puero:ne calamitatis,quæ oppreſſura eſt pa
trem meum,teſtis aſſiſtam.



CAP. XLV.

NOn ſe poterat vltra cohibere Ioſeph 1
multis coram aſtantibus: vnde præce- A
pit vt egrederentur cuncti foras, & nullus
intereſſet alienus agnitioni mutuæ.* Eleua- 2
uitq.vocem cum fletu: quam audierũt Ægy
ptij,omnisq.domus Pharaonis.* Et dixit fra 3
trib.ſuis:Ego ſum Ioſeph:adhuc pater meus
viuit? Non poterant reſpondere fratres ni-
mio terrore perterriti.* Ad quos ille clemē 4
ter:Accedite,inquit,ad me.Et cum acceſſiſ- B
ſent prope," Ego ſum,ait,Ioſeph, frater ve
ſter,quem vendidiſtis in Ægyptum.* Nolite 5
pauere, neque vobis durum eſſe videatur
quòd vendidiſtis me in his regionibus:"pro
ſalute enim veſtra miſit me Deus ante vos in
Ægyptum.* Biennium eſt enim quòd cœ- 6
pit fames eſſe in terra: & adhuc quinque an
ni reſtant,quibus nec arari poterit nec meti.
* Præmiſitq. me Deus vt reſeruemini ſuper 7
terram,& eſcas ad viuēdum habere poſſitis.
*Non veſtro conſilio, ſed Dei volũtate huc 8
miſſus ſum: qui fecit me quaſi patrem Pha- C
raonis, & dominum vniuerſæ domus eius,
ac principem in omni terra Ægypti. *Feſti- 9
nate, & aſcendite ad patrem meũ, & dicetis
ei: Hæc mandat filius tuus Ioſeph:Deus fe-
cit me dñm vniuerſæ terræ Ægypti:deſcen-
de ad me,ne moreris,* & habitabis in terra 10
Geſſen:erisq.iuxta me tu,& filij tui,& filij fi-
liorum tuorum, oues tuæ,& armēta tua,&
vniuerſa quæ poſſides.*Ibiq.te paſcam (ad- 11
huc enim quinq. anni reſidui ſunt famis) ne D
& tu pereas, & domus tua, & omnia quæ
poſſides.*En oculi veſtri,& oculi fratris mei 12
Beniamin vident ꝙ os meum loquatur ad
13 vos.* Nunciate patri meo vniuerſam gloriā
meā, & cuncta quæ vidiſtis in Ægypto:feſti-
14 nate,& adducite eum ad me.* Cumq.ample
xatus recidiſſet in collum Beniamin fratris
ſui,fleuit:illo quoq.ſimiliter flente ſuper col
15 lum eius.*Oſculatuſq.eſt Ioſeph oēs fratres
ſuos, & plorauit ſuper ſingulos: poſt quæ
16 auſi ſunt loqui ad eum.*Auditumq.eſt,& ce
lebri ſermone vulgatũ in aula regis: Vene-
E runt fratres Ioſeph: & gauiſus eſt Pharao,
17 atq. omnis familia eius.* Dixitq.ad Ioſeph
vt imperaret fratrib.ſuis dicens: Onerantes
18 iumenta,ite in terrā Chanaā,* & tollite in-
de patrē veſtrũ & cognationē, & venite ad
me:& ego dabo vobis oīa bona Ægypti, vt
19 comedatis medullā terræ.*Præcipe ēt vt tol
F lant plauſtra de terra Ægypti,ad ſubuectio-
nē paruulorũ ſuorum ac coniugum:& dici-
to:Tollite patrē veſtrum,& properate quā-
20 tocyus venientes.* Nec dimittatis quidquā
de ſupellectili veſtra:quia oēs opes Ægypti,
21 veſtræ erunt. Feceruntq.filij Iſrael vt eis
mandatũ fuerat.Quibus dedit Ioſeph plau-
ſtra, ſecundũ Pharaonis imperiũ: & cibaria
22 in itinere.* Singulis quoq.proferri iuſſit bi-
nas ſtolas:Beniamin vero dedit trecentos ar
23 genteos cũ quinq.ſtolis optimis.* tantundē
pecuniæ & veſtiũ mittens patri ſuo,addēs &
aſinos decē,qui ſubueherent ex omnib.diui
tijs Ægypti:& totidē aſinas, triticũ in itine-
24 re,panesq. portantes.* Dimiſit ergo fratres
ſuos, & proficiſcentibus ait: Ne iraſcamini
25 in via.* Qui aſcendentes ex Ægypto, vene-
G runt in terram Chanaan ad patrem ſuũ Ia-
26 cob.*Et nũciauerunt ei,dicentes:Ioſeph fi-
lius tuus viuit, & ipſe dominatur in oī terra
Ægypti. Quo audito Iacob,quaſi de graui

ſomno euigilans, tamen non credebat eis.
*Illi ecõtra referebãt omnem ordinem rei. 27
Cumq. vidiſſet plauſtra, & vniuerſa quæ mi
ſerat, reuixit ſpiritus eius, *& ait: Sufficit mi 28
hi ſi adhuc Ioſeph filius meus viuit: vadam,
& videbo illum antequam moriar.

CAP. XLVI.

PRofectuſq. Iſrael cum omnibus quæ ha- 1
bebat, venit ad Puteum iuramenti. & A
mactatis ibi victimis Deo patris ſui Iſaac,
*audiuit eum per viſionem noctis vocãtem 2
ſe, & dicentem ſibi: Iacob, Iacob, cui re-
ſpondit: Ecce adſum. * Ait illi Deus: Ego 3
ſũ fortiſſimus Deus patris tui: noli timere,
deſcende in Aegyptum, quia in gentem ma
gnam faciam te ibi. *Ego deſcendam tecum 4
illuc, & ego inde adducam te reuertentem:
Ioſeph quoque ponet manus ſuas ſuper ocu
los tuos.* Surrexit autem Iacob a Puteo iu 5
Act. 7. b. 15. ramenti. *tuleruntq. eum filij cum paruulis
& vxorib* ſuis in plauſtris quæ miſerat Pha
rao ad portandũ ſenẽ,* & omnia quæ poſ- 6
Ioſ. 24. a. 3. Pſ. 104. b. 22. Iſa. 52. a. 4. ſederat in Terra Chanaan: * venitq. in Ae-
gyptũ cũ omni ſemine ſuo*, filij eius, & ne 7
potes, filiæ, & cuncta ſimul progenies.*Hæc 8
ſunt autẽ nomina filiorum Iſrael, qui ingreſ B
Exo. 1. a. 26. b. 14. Num. 26. a. 5. 1. Par. 5. a. 1. & 3. Exo. 6. c. 15. 1. Par. 4. c. 24. 1. Par. 6. a. 1. 1. Par. 2. a. 3. 4. d. 21. 1. Par. 7. a. 1. ſi ſunt in Aegyptum, ipſe cum liberis ſuis, *
Primogenitus Rubẽ. Filij Ruben: Henoch 9
& Phallu & Heſron & Charmi. * Filij Si 10
meon: Iamuel & Iamin & Ahod, & Iachin
& Sohar, & Saul filius Chanaanitidis. * Fi- 11
lij Leui: Gerſon & Caath & Merari.*Filij 12
Iuda: Her & Onan & Sela & Phares, & Za-
ra. mortui ſunt autem Her & Onan in terra
Chanaan. Natiq. ſunt filij Phares: Heſron &
Hamul.* Filij Iſſachar: Thola & Phua & Iob 13
& Semron.*Filij Zabulon: Sared & Elon & 14
Iahelel.*Hi filij Lia quos genuit in Meſopo 15
tamia Syriæ cũ Dina filia ſua. omnes animæ
filiorum eius & filiarum, tringinta tres.* Fi 16
lij Gad: Sephion & Haggi & Suni & Eſebon
1. Par. 7. f. 30. & Heri & Arodi & Areli. * *Filij Aſer: Ia- 17
mne & Ieſua & Ieſſui & Beria, Sara quoque
ſoror eorum. Filij Beria: Heber & Melchiel.
* hi filij Zelphæ, quam dedit Labã Liæ filiæ 18
ſuç. & hos genuit Iacob ſedecim animas.*Fi 19
Sup. 41. f. 53. 1. Par. 7. b. 6. a. 1. 8. lij Rachel vxoris Iacob; Ioſeph & Beniamĩ.
* *Natiq. ſunt Ioſeph filij in Terra Aegypti, 20
quos genuit ei Aſeneth filia Putiphare ſacer C
dotis Heliopoleos: Manaſſes & Ephraim.
* Filij Beniamĩ: Bela & Bechor & Aſbel & 21
Gera & Naamã & Echi & Ros & Mophĩ &
Ophim & Ared.*hi filij Rachel quos genuit 22
Iacob: omnes animæ, quattuordecim.* Filij 23
Dã: Huſim. * Filij Nephthali: Iaſiel & Guni 24
& Ieſer & Sallem:*Hi filij Balæ, quam dedit 25
Labã Racheli filiæ ſuæ: & hos genuit Iacob:
omnes animæ, ſeptẽ.*Cũctæ animæ, quæ in 26
greſſæ ſunt cum Iacob in Aegyptum, & e-
greſſæ ſunt de femore illius, abſque vxori-
27 bus filiorum eius, ſexaginta ſex. * Filij au-
tẽ Ioſeph, qui nati ſunt ei in terra Ægypti,
animæ duæ. * Omnes animæ domus Ia- *Deu. 10. d. 22.*
cob, quæ ingreſſæ ſunt in Ægyptum, fuere
28 ſeptuaginta. * Miſit autem Iudam ante ſe ad
Ioſeph, vt nũciaret ei, & occurreret in Geſ-
29 ſen. * Quo cum perueniſſet, iuncto Ioſeph
D curru ſuo, aſcendit obuiam patri ſuo ad eun
dem locum: videnſq. eũ, irruit ſuper collum
30 eius, & inter amplexus fleuit. * Dixitq. pa-
ter ad Ioſeph: Iam lætus moriar, quia vidi fa
31 ciem tuam, & ſuperſtitem te relinquo.* At
ille locutus eſt ad fratres ſuos, & ad omnem
domum patris ſui: Aſcendam, & nunciabo
Pharaoni, dicamque ei: Fratres mei, & do-
mus patris mei, qui erant in Terra Chanaã,
32 venerunt ad me: * & ſunt viri paſtores o-
uium, curamq. habent alendorum gregum:
pecora ſua, & armenta, & omnia quæ habe
33 re potuerunt adduxerunt ſecum.* Cũq. vo-
cauerit vos, & dixerit: Quod eſt opus ve-
34 ſtrum? * Reſpondebitis: Viri paſtores ſumus
ſerui tui, ab infantia noſtra vſq. in præſens,
& nos & patres noſtri. Hæc autem dicetis,
vt habitare poſſitis in Terra Geſſen: quia de
teſtantur Ægyptij omnes paſtores ouium.

CAP. XLVII.

1 INgreſſus ergo Ioſeph nunciauit Pharao-
A ni, dicens: Pater meus & fratres, oues
eorum & armenta, & cuncta quæ poſſident,
venerunt de Terra Chanaan: & ecce conſi-
2 ſtunt in Terra Geſſen. *Extremos quoque
fratrum ſuorum quinq; viros conſtituit co-
3 ram rege: * quos ille interrogauit: Quid ha-
betis operis? Reſponderũt: Paſtores ouium
4 ſumus ſerui tui, & nos, & patres noſtri. * Ad
peregrinandum in terra tua venimus: quo-
niam non eſt herba gregibus ſeruorum tuo
rum, ingraueſcente fame in terra Chanaan:
petimuſq. vt eſſe nos iubeas ſeruos tuos in
5 Terra Geſſen.* Dixit itaq. rex ad Ioſeph: Pa-
B ter tuus & fratres tui venerunt ad te.* Ter-
6 ra Ægypti in conſpectu tuo eſt: in optimo lo
co fac eos habitare, & trade eis Terram Geſ
ſen. Quod ſi noſti in eis eſſe viros induſtrios,
conſtitue illos magiſtros pecorum meorũ.
7 * Poſt hæc introduxit Ioſeph patrem ſuum
ad Regẽ, & ſtatuit eũ coram eo: qui benedi-
8 cens illi, * & interrogatus ab eo: Quot ſunt
9 dies annorum vitæ tuæ? * Reſpondit: Dies
peregrinationis meæ centum triginta anno
rum ſunt, parui & mali, & non peruenerũt
C vſque ad dies patrum meorum quibus pere-
10 grinati ſunt. * Et benedicto rege, egreſſus eſt
11 foras.*Ioſeph vero patri & fratribus ſuis de
dit poſſeſſionem in Ægypto in optimo ter-
12 ræ loco, Rameſſes, vt præceperat Pharao.
* Et alebat eos, omnemq. domum patris ſui,
præ-

præbens cibaria ſingulis. * In toto enim or-



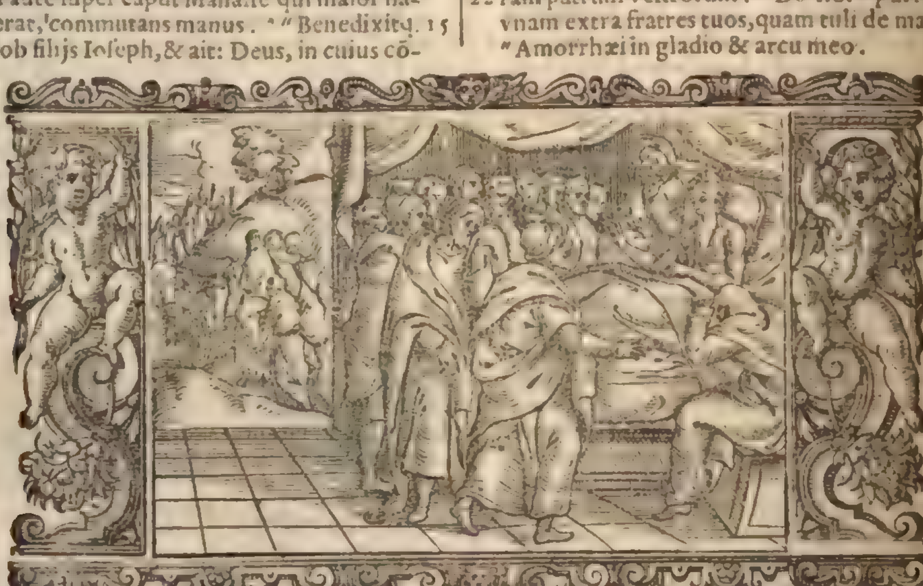
præbens cibaria ſingulis. * In toto enim or- 13
be panis deerat, & oppreſſerat fames terrã,
maximè Ægypti & Chanaan. * E quibus 14
omnem pecuniam congregauit pro vendi-
tione frumenti, & intulit eam in ærarium
regis. * Cumq. defeciſſet emptoribus pre- 15
tium, venit cuncta Aegyptus ad Ioſeph, di-
cens: Da nobis panes: quare morimur co- D
ram te, deficiente pecunia? * Quibus ille re 16
ſpondit: Adducite pecora veſtra, & dabo vo
bis pro eis cibos, ſi pretium non habetis.
*Quæ cum adduxiſſent, dedit eis alimenta 17
pro equis, & ouibus, & bobus, & aſinis: ſu-
ſtentauitq. eos illo anno pro commutatio-
ne pecorum. * Venerunt quoque anno ſe- 18
cundo, & dixerunt ei: Non celabimus do-
minum noſtrum quod deficiente pecunia,
pecora ſimul defecerunt: nec clam te eſt,
quod abſque corporib. & terra nihil habea-
mus. *Cur ergo moriemur te vidẽte? & nos 19
& terra noſtra tui erimus: eme nos in ſerui-
tutem regiam, & præbe ſemina, ne pereun-
te cultore redigatur terra in ſolitudinem.
*Emit igitur Ioſeph omnem Terram Aegy- 20
pti, vendentibus ſingulis poſſeſſiones ſuas E
præ magnitudine famis. Subiecitq. eam Pha
raoni, *& cunctos populos eius à nouiſſimis 21
terminis Aegypti vſque ad extremos fines
eius, * præter terram ſacerdotum, quæ a re- 22
gẽ tradita fuerat eis: quibus & ſtatuta ciba-
ria ex horreis publicis præbebãtur, & idcir
co non ſunt compulſi vendere poſſeſſiones
ſuas. * Dixit ergo Ioſeph ad populos: En vt 23
cernitis, & vos & terram veſtram Pharao
poſſidet: accipite ſemina, & ſerite agros,
*vt fruges habere poſſitis. Quintam partem 24
regi dabitis: quatuor reliquas permitto vo F
bis in ſementem, & in cibum familijs & libe
ris veſtris. * Qui reſponderunt: Salus no- 25
ſtra in manu tua eſt: reſpiciat nos tantum

26 dominus noſter, & læti ſeruiemus regi. * Ex
eo tempore vſque in præſentem diẽ in vni-
uerſa terra Aegypti regibus quinta pars ſol
uitur, & factum eſt quaſi in legem, abſq. ter-
ra ſacerdotali, quæ libera ab hac cõditione
27 fuit. * Habitauit ergo Iſrael in Aegypto, i.
in Terra Geſſen, & poſſedit eam: auctuſque
28 eſt, & multiplicatus nimis. * Et vixit in ea
decem, & ſeptem annis: factiq. ſunt omnes
dies vitæ illius centum quadraginta ſeptem
29 annorum. *Cumq. appropinquare cerneret
G diem mortis ſuæ, vocauit filium ſuum Io-
ſeph, & dixit ad eum: Si inueni gratiam in
conſpectu tuo, * pone manum tuam ſub fe- * Sup.24.a.2
more meo: & facies mihi miſericordiam &
veritatem, vt non ſepelias me in Aegypto:
30 * ſed dormiam cum patribus meis, & aufe-
ras me de terra hac, cõdaſq. in ſepulchro ma
iorum meorũ. Cui reſpondit Ioſeph: Ego fa-
31 ciam quod iuſſiſti. *Et ille: Iura ergo, inquit,
mihi. Quo iurante, adorauit Iſrael Deum,
conuerſus ad lectuli caput.

CAP. XLVIII.

1 His ita tranſactis nunciatum eſt Ioſeph
A quod ægrotaret pater ſuus: qui, aſſum
ptis duobus filijs Manaſſe & Ephraim, ire
2 perrexit. Dictumq. eſt ſeni: * Ecce filius
tuus Ioſeph venit ad te. Qui confortatus
3 ſedit in lectulo. * Et ingreſſo ad ſe ait: Deus
omnipotens * apparuit mihi in Luza, quæ * Sup.28.c.13
4 eſt in Terra Chanaan: Benedixitq. mihi, * &
ait: Ego te augebo & multiplicabo, & fa-
ciam te in turbas populorum: daboque tibi
terram hanc, & ſemini tuo poſt te in poſſeſ-
5 ſionem ſempiternam. * Duo ergo filij tui,
qui * nati ſunt tibi in Terra Aegypti ante-
quã huc venirem ad te, mei erunt. * Ephraim * Sup.41.f.50
& Manaſſes, ſicut Ruben & Simeon reputa- * Ioſ.13.b.7 d.29
buntur

buntur mihi. * Reliquos autem quos genue- 6
ris poſt eos, tui erunt, & nomine fratrũ ſuo-
rum vocabuntur in poſſeſſionibus ſuis.*Mi- 7
hi enim, quãdo veniebam de Meſopotamia, B
* Su. 35. c. 22. " mortua eſt Rachel in terra Chanaan in ip-
ſo itinere, eratq. vernum tẽpus: & ingredie-
bar Ephratam, & ſepeliui eam iuxta viam
Ephratæ, quæ alio nomine appellatur Bethle
hem. *Videns autem filios eius dixit ad eum: 8
Qui ſunt iſti?* Reſpõdit: Filij mei ſunt, quos 9
donauit mihi Deus in hoc loco. Adduc, in-
quit, eos ad me, vt benedicam illis. * Oculi 10
enim Iſrael caligabant præ nimia ſenectute,
& clare videre non poterat. Applicitoſq. ad
ſe, deoſculatus & circumplexus eos, * dixit 11
ad filium ſuum: Non ſum fraudatus aſpectu
tuo: inſuper oſtendit mihi Deus ſemẽ tuum.
* Cumq. tuliſſet eos Ioſeph de gremio pa- 12
tris, adorauit pronus in terram. * Et poſuit 13
Ephraim ad dexteram ſuam, ideſt, ad ſiniſtrã
Iſrael: Manaſſen vero in ſiniſtra ſua, ad dexte C
rã ſcilicet patris, applicuitq. ambos ad eum.
* Qui extendens manum dexteram, poſuit 14
ſuper caput Ephraim minoris fratris: ſini-
ſtrã autẽ ſuper caput Manaſſe qui maior na-
* Heb. 11. d. 21. tu erat, commutans manus. * " Benedixitq. 15
Iacob filijs Ioſeph, & ait: Deus, in cuius cõ-
ſpectu ambulauerunt patres mei Abraham,
& Iſaac, Deus qui paſcit me ab adoleſcentia
16 mea vſque in præſentem diem:* " Angelus, * Sap. 3. ... Mat. 18. ...
qui eruit me de cunctis malis, benedicat pue
ris iſtis: & inuocetur ſuper eos nomen meũ,
nomina quoque patrum meorum Abrahã,
& Iſaac, & creſcant in multitudinem ſuper
17 terram. * Videns autem Ioſeph quòd po-
ſuiſſet pater ſuus dexteram manum ſuper ca
put Ephraim, grauiter accepit: & apprehen
D ſam manum patris leuare conatus eſt de ca-
pite Ephraim, & transferre ſuper caput Ma
18 naſſe. * Dixitq. ad patrem: Non ita cõuenit,
pater: quia hic eſt primogenitus, pone dexte
19 rã tuam ſuper caput eius.* Qui renuens, ait:
Scio fili mi, ſcio: & iſte quidem erit in popu-
los, & multiplicabitur: ſed frater eius minor
maior erit illo: & ſemen illius creſcet in gen
20 tes.* Benedixitq. eis in tempore illo, dicens:
In te benedicetur Iſrael, atq. dicetur: Faciat
tibi Deus ſicut Ephraim, & ſicut Manaſſe.
21 Conſtituitq. Ephraim ante Manaſſen. * Et
ait ad Ioſeph filium ſuum: En ego morior,
& erit Deus vobiſcum, reducetq. vos ad ter
22 ram patrum veſtrorum. * Do tibi " partem * Ioſ. ...
vnam extra fratres tuos, quam tuli de manu
" Amorrhæi in gladio & arcu meo. * Ioſ. ...



CAP. XLIX.

Deut. 33. a. b. VOcauit autem Iacob filios ſuos, & ait 1
eis: Congregamini, vt annunciem quæ A
ventura ſunt vobis in diebus nouiſſimis.* Cõ 2
gregamini, & audite filij Iacob, audite Iſrael
patrem veſtrũ:* Ruben primogenitus meus, 3
tu fortitudo mea, & principiũ doloris mei:
prior in donis, maior in imperio.* Effuſus es 4
ſicut aqua, non creſcas." quia aſcendiſti cubi
* Su. 35. d. 22. 1. Para. 5. a. le patris tui, & maculaſti ſtratum eius. * Si- 5
meon & Leui fratres: vaſa iniquitatis bellã-
tia. * In conſilium eorum non veniat anima 6
mea, & in cœtu illorum non ſit gloria mea: Su. 34. ...
: " quia in furore ſuo occiderunt virum, & in
7 voluntate ſua ſuffoderunt murum. * Maledi
ctus furor eorum, quia pertinax: * & indigna
tio eorum, quia dura: " diuidã eos in Iacob, * Ioſ. 19. a. b.
8 & diſpergam eos in Iſrael. * Iuda, te lauda-
B bunt fratres tui: manus tua in ceruicibus ini
micorum tuorum, adorabunt te filij patris
9 tui.* " Catulus leonis Iuda: ad prædã fili mi * 1. Par. ...
aſcendiſti: requieſcens accubuiſti vt leo, &
10 quaſi leæna, quis ſuſcitabit eũ? * NON AV- * Ieze. ... Mat. ...
FERETVR ſceptrũ de Iuda, & dux de femo-
re eius, donec veniat qui mittendus eſt, &
ipſe

ipſe erit expectatio gentium.* Ligans ad vi- 11
neam pullum ſuum,& ad vitem,o fili mi,aſi-
nam ſuam. Lauabit in vino ſtolam ſuam, &
in ſanguine vuæ pallium ſuum.*Pulchriores 12
ſunt oculi eius vino,& dentes eius lacte can-
didiores. * Zabulon in littore maris habita- 13
bit,& in ſtatione nauium pertingẽs vſq. ad
Sidonem.* Iſſachar aſinus fortis accubãs in- 14
ter terminos. * Vidit requiem quòd eſſet bo 15
na:& terram quòd optima:& ſuppoſuit hu-
merum ſuum ad portandum,factuſq. eſt tri
butis ſeruiens. * Dan iudicabit populum ſuũ 16
ſicut & alia tribus in Iſrael:* Fiat Dan colu- 17
ber in via,ceraſtes in ſemita,mordens vngu C
las equi,vt cadat aſcẽſor eius retro.* SALV- 18
TARE tuũ expectabo Domine.*Gad,accin- 19
ctus præliabitur ante eum:& ipſe accingetur
retrorſum.*Aſer,pinguis panis eius, & præ- 20
bebit delicias regibus *Nephthali,ceruus e- 21
miſſus & dans eloquia pulchritudinis.* "Fi- 22
lius accreſcẽs Ioſeph,filius accreſcẽs & deco
rus aſpectu:filiæ diſcurrerunt ſuper murũ.
*Sed exaſperauerũt eum,& iurgati ſunt,in- 23
uideruntq. illi habẽtes iacula.*Sedit in forti 24
arcus eius,& diſſoluta ſunt vincula brachio-
rum & manuum illius per manus potentis
Iacob: inde paſtor egreſſus eſt lapis Iſrael.
* Deus patris tui erit adiutor tuus, & omni- 25
potens benedicet tibi benedictionibus cæli
deſuper,benedictionibus abyſſi iacẽtis deor
ſum,benedictionibus vberum & vuluæ.* Be 26
nedictiones patris tui cõfortatæ ſunt bene- D
dictionibus patrum eius:donec veniret deſi-
derium collium æternorum:fiat in capite Io
ſeph,& i vertice Nazaræi inter fratres ſuos.
* Beniamin lupus rapax,mane comedet præ 27
dam,& veſpere diuidet ſpolia.*Omnes hi in 28
tribubus Iſrael duodecim: hæc locutus eſt eis
pater ſuus,benedixitq. ſingulis,benedictioni
bus proprijs. * Et præcepit eis,dicens: Ego 29
congregor ad populum meum: ſepelite me
cum patribus meis in ſpelunca duplici quæ
eſt in agro Ephron Hethæi,* contra Mam- 30
bre in Terra Chanaan," quam emit Abrahã
cum agro ab Ephron Hethæo in poſſeſſionẽ
ſepulchri.*Ibi ſepelierunt eũ,& Saram vxo 31
rem eius:ibi ſepultus eſt Iſaac cum Rebecca
coniuge ſua:ibi & Lia condita iacet. * Fini- 32
tiſq. mandatis quibus filios inſtruebat,colle-
git pedes ſuos ſuper lectulum,& obijt,appo
ſituſq. eſt ad populum ſuum.

CAP. L.

QVod cernens Ioſeph,ruit ſuper faciem 1
patris flens & deoſculans eum. * Præ- A
cepitq. ſeruis ſuis medicis vt aromatibus cõ 2
dirent patrem. * Quibus iuſſa explentibus, 3
trãſierũt quadraginta dies: iſte quippe mos
erat cadauerũ conditorũ.fleuitq. cum Aegy
ptus ſeptuaginta diebus.*Et expleto plãctus 4
tẽpore,locutus eſt Ioſeph ad familiam Pha-
raonis: Si inueni gratiam in conſpectu ve-
5 ſtro, loquimini in auribus Pharaonis: * eo
quod pater meus adiurauerit me,dicens:En mo
rior, in ſepulchro meo "quod fodi mihi in * Su.47.g.29.
terra Chanaan,ſepelies me. Aſcendam igi-
tur,& ſepeliam patrem meum, ac reuertar.
6 * Dixitque ei Pharao: Aſcende & ſepeli
7 patrem tuum ſicut adiuratus es.*Quo aſcen
dente,ierũt cũ eo omnes ſenes domus Pha-
B raonis, cunctiq. maiores natu Terræ Aegy-
8 pti:* domus Ioſeph cum fratribus ſuis, abſ-
que paruulis & gregibus,atque armẽtis quæ
9 dereliquerant in Terra Geſſen. * Habuit
quoque in comitatu currus & equites:& fa-
10 cta eſt turba non modica. * Venerũtq. ad A-
ream Atad,quæ ſita eſt trans Iordanem: vbi
celebrantes exequias planctu magno atque
11 vehementi,impleuerũt ſeptem dies. * Quod
cum vidiſſent habitatores Terræ Chanaan,
dixerũt:Planctus magnus eſt iſte Aegyptijs.
Et idcirco vocatum eſt nomen loci illius,Plã
12 ctus Aegypti. * Fecerunt ergo filij Iacob ſi-
13 cut præceperat eis:*Et portantes eũ in Ter-
ram Chanaan, "ſepelierunt eum in ſpelũca * Act.7.b.16.
duplici, "quam emerat Abraham cum agro * Sup.23.d.16
in poſſeſſionem ſepulchri ab Ephrõ Hethæo
14 contra faciem Mambre.* Reuerſusq. eſt Io-
C ſeph in Aegyptum cum fratribus ſuis,& om
15 ni comitatu,ſepulto patre. * Quo mortuo,ti
mentes fratres eius,& mutuo colloquentes:
Ne forte memor ſit iniuriæ quã paſſus eſt,
& reddat nobis omne malũ quod fecimus,
16 * mãdauerũt ei dicẽtes: Pater tuus præcepit
17 nobis antequã moreretur, * vt hæc tibi ver-
bis illius diceremus: Obſecro vt obliuiſcaris
ſceleris fratrũ tuorum,& peccati atq. mali-
tiæ quã exercuerũt in te: nos quoq. oramus
vt ſeruis Dei patris tui dimittas iniquitatem
18 hãc.Quibus auditis fleuit Ioſeph.*Venerũtq.
ad eum fratres ſui: & proni adorantes in ter
19 rã dixerunt:Serui tui ſumus.* Quibus ille re
ſpõdit:Nolite timere:num Dei poſſumus re
20 ſiſtere volũtati?* "Vos cogitaſtis de me ma- * Sup.45.b.5.
D lum:ſed Deus vertit illud in bonum,vt exal-
taret me,ſicut in præſentiarum cernitis, &
21 ſaluos faceret multos populos.*Nolite time
re:ego "paſcam vos & paruulos veſtros.cõ- * Su.49.c.12.
ſolatuſq. eſt eos,& blãde ac leniter eſt locu
22 tus. * Et habitauit in Aegypto cum omni do
mo patris ſui:vixitq. cẽtum decem annis. Et
vidit Ephraim filios vſque ad tertiã genera-
tionem. "Filij quoque Machir filij Manaſſe * Nu.32.g.39.
23 nati ſunt in genibus Ioſeph.* Quibus tranſa
ctis," locutus eſt fratribus ſuis: Poſt mortem *Heb.11.d.12.
meã Deus viſitabit vos,& aſcẽdere vos faciet
de terra iſta ad terram,quã iurauit Abrahã,
24 Iſaac,& Iacob.* Cũq. adiuraſſet eos atq. di-
xiſſet:Deus viſitabit vos:" aſportare oſſa mea * Exo.13.d.19. Ioſ.24.g.32.
25 vobiſcũ de loco iſto:* mortuus eſt, expletis
centum decẽ vitæ ſuæ annis.Et cõditus aro-
matibus,repoſitus eſt in loculo in Aegypto.

LIBER

oogle

LIBER EXODVS,

HEBRAICE VEELLE SEMOTH.



CAPVT PRIMVM.

HÆC ſunt nomina filio- 1
rũ Iſrael q ingreſſi ſũt A
Gen.46.a.8. in Aegyptũ cũ Iacob:
ſinguli cũ domib⁹ ſuis
introierũt:* Ruben,Si 2
meõ,Leui,Iudas, * Iſ- 3
ſachar,Zabulon & Be
niamin,* Dã, & Neph 4
thali,Gad,& Aſer.*Erant igitur omnes ani- 5
mæ eorum qui egreſſi ſunt de femore Iacob,
ſeptuaginta:Ioſeph autem in Aegypto erat.
* Quo mortuo , & vniuerſis fratribus eius, 6
Act.7.c.17. omniq. cognatione illa,* " filij Iſrael creue- 7
runt,& quaſi germinantes multiplicati ſunt:
ac roborati nimis,impleuerunt terrã. * Sur- 8
rexit interea rex nouus ſuper Aegyptũ , qui
ignorabat Ioſeph:*& ait ad populum ſuum: 9
Ecce,populus filiorũ Iſrael mult⁹,& fortior B
nobis eſt:. * Venite, ſapienter opprimamus 10
eũ,ne forte multiplicetur: & ſi ingruerit cõ
tra nos bellum,addatur inimicis noſtris, ex-
pugnatisq.nobis egrediatur de terra.* Præ- 11
poſuit itaque eis magiſtros operum,vt affli-
gerent eos oneribus : ædificaueruntq. vrbes
tabernaculorum Pharaoni,Phithom,& Ra-
meſſes.* Quantoq. opprimebant eos , tanto 12
magis multiplicabantur,& creſcebant: 'ode 13
rantq. filios Iſrael Aegyptij , & affligebant
illudentes eis: *atque ad amaritudinem per- 14
ducebant vitam eorum operibus duris luti,
& lateris,omniq. famulatu,quo in terrę ope C
15 ribus premebantur.* Dixit autẽ Rex Aegy-
pti obſtetricibus Hebræorũ:quarũ vna voca
16 batur Sephora,altera Phua,* præcipiẽs eis:
Quãdo obſtetricabitis Hebræas,& partus tẽ
pus aduenerit: ſi maſculus fuerit , interficite
17 eum:ſi femina,reſeruate.* Timuerũt autem
D obſtetrices Deum, & nõ fecerunt iuxta præ
ceptum regis Aegypti,ſed conſeruabãt ma-
18 res.* Quibus ad ſe accerſitis, rex ait: Quid-
nam eſt hoc quod facere voluiſtis,vt pueros
19 ſeruaretis ? * Quæ reſponderunt:Non ſunt
Hebrææ ſicut Aegyptiæ mulieres:ipſæ enim
obſtetricandi habent ſcientiam, & priuſquã
20 veniamus ad eas,pariunt. * Bene ergo fecit
Deus obſtetricibus:& creuit populus : con-
21 fortatusq. eſt nimis. Et quia timuerunt ob-
22 ſtetrices Deum,ædificauit eis domos. * Præ-
cepit ergo Pharao omni populo ſuo, dicẽs:
Quidquid maſculini ſexus natũ fuerit, in flu
men proijcite:quidquid feminini,reſeruate.

CAP. II.

1 EGreſſus eſt poſt hæc vir de domo Leui:
A " & accepit vxorem ſtirpis ſuæ . * quæ
2 concepit,& " peperit filium: & videns eum
3 elegantẽ,abſcõdit tribus menſibus.* Cumq.
iam celare non poſſet,ſumpſit fiſcellam ſcir
peam , & liniuit eam bitumine ac pice : po-
ſuitq. intus infantulum , & expoſuit eum in
4 carecto ripæ fluminis,* ſtante procul ſorore
eius,



c.21. eius,& conſiderante euentum rei.* " Ecce au 5
d.23. tem deſcēdebat filia Pharaonis vt lauaretur
in flumine : & puellæ eius gradiebantur per
crepidinem aluei. Quæ cũ vidiſſet fiſcellã in
papyrione, miſit vnam e famulabus ſuis : &
allatã * aperiens, cernensq. in ea paruulũ va 6
giētē, miſerta eius, ait: De infantib⁹ Hebræo
rũ eſt hic.* Cui ſoror pueri: Vis, inquit, vt va 7
dam, & vocem tibi mulierem Hebræam, quę B
nutrire poſſit infantulum?* Reſpondit: Vade. 8
Perrexit puella & vocauit matrem ſuã.* Ad 9
quam locuta filia Pharaonis: Accipe, ait, pue
rum iſtum, & nutri mihi: ego dabo tibi mer
cedē tuam. Suſcepit mulier, & nutriuit pue
rum : adultumque tradidit filiæ Pharaonis.
* Quem illa adoptauit in locũ filij, vocauitq. 10
nomen eius Moyſes, dicens: Quia de aqua
tuli eum. * In diebus illis poſtquam creue- 11
rat Moyſes, " egreſſus eſt ad fratres ſuos:
I.e.24 viditq. afflictionē eorum, & virũ Aegyptiũ
percutientē quendam de Hebræis fratribus
ſuis.* Cumq. circumſpexiſſet huc atque il- 12
luc, & nullum adeſſe vidiſſet, percuſſum Ae-
gyptium abſcondit ſabulo. * Et egreſſus die 13
altero conſpexit duos Hebræos rixantes: di
xitq. ei qui faciebat iniuriam: Quare percu-
tis proximum tuum? * Qui reſpōdit: Quis te 14
conſtituit principem & iudicem ſuper nos? C
nũ occidere me tu vis, ſicut heri occidiſti Ae
gyptium? Timuit Moyſes, & ait: Quomodo
palam factum eſt verbum iſtud? * Audiuitq. 15
Pharao ſermonem hunc, & quærebat occide
re Moyſen: qui fugiens de cōſpectu eius, mo-
ratus eſt in Terra Madian, & ſedit iuxta pu-
teum.* Erant autem ſacerdoti Madian, ſeptē 16
filiæ, quæ venerunt ad hauriendam aquam:
& impletis canalibus adaquare cupiebãt gre
ges patris ſui. Superuenere paſtores, & eie- 17
cerũt eas: ſurrexitq. Moyſes, & defenſis puel
lis, adaquauit oues earum. * Quæ cum re- 18
uertiſſent ad Raguel patrem ſuum, dixit ad
19 eas: Cur velocius veniſtis ſolito?* Reſponde
runt: Vir Aegyptius liberauit nos de manu
paſtorum: inſuper & hauſit aquam nobiſcũ,
20 potumq. dedit ouibus.* At ille: Vbi eſt? in-
D quit, Quare dimiſiſtis hominem? vocate eũ
21 vt comedat panem. * Iurauit ergo Moyſes
quòd habitaret cum eo. " Accepitq. Sepho- * Inf.18.a.2.3 1.Par.23.b.15
22 ram filiam eius vxorem: * quæ peperit ei fi-
lium, quem vocauit Gerſam, dicens: Adue-
na fui in terra aliena. Alterũ vero peperit,
quem vocauit Eliezer, dicens: Deus enim pa
tris mei adiutor meus eripuit me de manu
23 Pharaonis. * Poſt multum vero temporis
mortuus eſt rex Aegypti: & ingemiſcentes
filij Iſrael, propter opera vociferati ſunt: a-
ſcenditque clamor eorum ad Deum ab ope-
24 ribus.* Et audiuit gemitum eorum, ac recor
datus eſt fœderis quod pepigit cum Abra-
25 ham, Iſaac, & Iacob. * Et reſpexit Dominus
filios Iſrael & cognouit eos.

CAP. III.

1 MOyſes autem paſcebat oues Iethro ſo
A ceri ſui ſacerdotis Madian: cumq. mi-
naſſet gregem ad interiora deſerti, venit ad
2 montem Dei Horeb.* " Apparuitq. ei Dñs in * Act.7.c.20
flãma ignis de medio rubi: & videbat quòd
3 rubus arderet, & non combureretur.* Dixit
ergo Moyſes: Vadam, & videbo viſionem
hãc magnam, quare nō comburatur rubus.
4 Cernens autem Dominus quòd pergeret ad
B videndum, vocauit eum de medio rubi, &
ait: Moyſes, Moyſes. Qui reſpondit: Adſum.
5 * At ille: Ne appropies, inquit, huc: ſolue cal-
ceamentum de pedibus tuis: locus enim, in
6 quo ſtas, terra ſancta eſt. * Et ait: " Ego ſum * Mat.22.c.32 Mar.12.c.26. Luc.20.f.37.
Deus patris tui, Deus Abraham, Deus Iſaac,
& Deus Iacob. Abſcondit Moyſes faciē ſuã:

non



non enim audebat aſpicere contra Deum.
7 * Cui ait Dominus: Vidi afflictionem popu-
li mei in Aegypto, & clamorem eius audiui
propter duritiam eorum qui præſunt operi
8 bus: * & ſciens dolorem eius, deſcendi vt li-
berem eum de manibus Aegyptiorũ, & edu
C cam de terra illa in terram bonam, & ſpatio-
ſam, in terram quæ fluit lacte & melle, ad lo
ca Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi, &
9 Pherezæi, & Heuæi, & Iebuſæi. * Clamor er
go filiorũ Iſrael venit ad me: vidiq. afflictio-
nem eorum, qua ab Aegyptijs opprimũtur.
10 * Sed veni, & mittam te ad Pharaonem, vt
educas populũ meum, filios Iſrael de Aegy-
11 pto. Dixitq. Moyſes ad Deum: Quis ſum
ego vt vadam ad Pharaonem, & educam fi-
12 lios Iſrael de Aegypto? * Qui dixit ei: Ego
D ero tecum: & hoc habebis ſignũ, quod miſe
rim te: Cum eduxeris populum meum de
Aegypto, immolabis Deo ſuper montẽ iſtũ.
13 * Ait Moyſes ad Deum: Ecce ego vadam ad
filios Iſrael, & dicã eis: Deus patrum veſtro
rum miſit me ad vos. Si dixerint mihi: Quod
14 eſt nomẽ eius? quid dicam eis? * Dixit Deus
ad Moyſen: EGO SVM QVI SVM. Ait: Sic di-
ces filijs Iſrael: QVI EST, miſit me ad vos.
15 * Dixitq. iterum Deus ad Moyſen: Hæc dices
filijs Iſrael: Dominus Deus patrum veſtro-
E rum, Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Ia
cob miſit me ad vos: hoc nomen mihi eſt in
æternum, & hoc memoriale meum in gene
16 rationem & generationem. * Vade, & con-
grega ſeniores Iſrael, & dices ad eos: Domi
nus Deus patrum veſtrorum apparuit mihi,
Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob,
dicens: Viſitans viſitaui vos, & vidi omnia
17 quæ acciderunt vobis in Aegypto: * Et dixi
vt educam vos de afflictione Ægypti in ter
ram Chananæi & Hethæi & Amorrhæi &
F Pherezæi & Heuæi & Iebuſæi, ad terrã fluẽ
18 tem lacte & melle. * Et audient vocem tuã:
ingredierisq. tu, & ſeniores Iſrael ad regem
Aegypti, & dices ad eũ: Dñs Deus Hebræo-
rum vocauit nos: ibimus viam trium dierũ
in ſolitudinem, vt immolemus Domino Deo
19 noſtro. * Sed ego ſcio quòd non dimittet
G vos rex Aegypti vt eatis niſi per manum va
20 lidam. * Extendam enim manum meam, &
percutiam Aegyptum in cunctis mirabilib.
meis, quæ facturus ſum in medio eorũ: poſt
21 hæc dimittet vos. * Daboq. gratiam populo
huic coram Aegyptijs: * & cum egrediemi-
22 ni, nõ exibitis vacui: * ſed poſtulabit mulier * Infra & 12
a vicina ſua, & ab hoſpita ſua, vaſa argen-
tea & aurea, ac veſtes: ponetisq. eas ſuper fi
lios & filias veſtras, & ſpoliabitis Aegyptũ.

CAP. IIII.

1 RESpondens Moyſes, ait: Non credẽt mi
A hi, neque audient vocem meam, ſed di
2 cent: Non apparuit tibi Dominus. * Dixit er
go ad eũ: Quid eſt quod tenes in manu tua?
3 Reſpondit: Virga. * Dixitq. Dominus: Proij-
ce eam in terram. Proiecit, & verſa eſt in co
4 lubrum, ita vt fugeret Moyſes. * Dixitq. Do
minus: Extende manum tuam, & apprehen-
de caudam eius. Extendit, & tenuit, verſaq.
5 eſt in virgam. * Vt credant, inquit, quòd ap-
paruerit tibi Dominus Deus patrum ſuorũ,
Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob.
6 * Dixitque Dominus rurſum: Mitte manum
B tuam in ſinum tuum. Quam cum miſiſſet in
7 ſinum, protulit leproſam inſtar niuis. * Re-
trahe, ait, manum tuam in ſinum tuum. Re-
traxit, & protulit iterum, & erat ſimilis car
8 ni reliquæ. * Si nõ crediderint, inquit, tibi, ne
que audierint ſermonẽ ſigni prioris, credẽt
9 verbo ſigni ſequentis. * Quòd ſi nec duobus
quidem his ſignis crediderint, neque audie-
rint



rint vocem tuam:ſume aquam fluminis, &
effunde eam ſuper aridam, & quidquid hau-
ſeris de fluuio, vertetur in ſanguinem. * Ait 10
Moyſes: Obſecro Domine, non ſum eloquẽs C
ab heri, & nudiuſtertius: & ex quo locutus es
ad ſeruum tuũ, impeditioris & tardioris lin
guæ ſum. * Dixit Dominus ad eum: Quis fe- 11
cit os hominis? aut quis fabricatus eſt mutũ
& ſurdum, videntem & cæcum? nonne ego?
* Perge igitur, * & ego ero in ore tuo: doce- 12
boq. te quid loquaris. * At ille: Obſecro, 13
inquit, Domine, mitte quem miſſurus es.
* Iratus Dominus in Moyſen, ait: Aaron 14
frater tuus leuites, ſcio quòd eloquens ſit: ec
ce ipſe egreditur in occurſum tuum, vidéſq.
te lætabitur corde. * Loquere ad eum, & po- 15
ne verba mea in ore eius: & ego ero in ore D
tuo, & in ore illius, & oſtẽdam vobis quid
agere debeatis. * ipſe loquetur pro te ad po 16
pulum, & erit os tuum: tu autem eris ei in
his quæ ad Deum pertinent. * Virgam quo- 17
que hanc ſume in manu tua, in qua facturus
es ſigna. * Abijt Moyſes, & reuerſus eſt ad 18
Iethro ſocerum ſuum, dixitq. ei: Vadam &
reuertar ad fratres meos in Aegyptum, vt vi
deam ſi adhuc viuant. Cui ait Iethro: Vade
in pace. * Dixit ergo Dominus ad Moyſen in 19
Madian: Vade, & reuertere in Aegyptum: E
Mortui ſunt enim omnes qui quærebant ani
mam tuam. * Tulit ergo Moyſes vxorem ſuã, 20
& filios ſuos, & impoſuit eos ſuper aſinum,
reuerſusq. eſt in Aegyptum, portans virgam
Dei in manu ſua. * Dixitq. ei Dominus re- 21
uertenti in Aegyptum: Vide vt omnia oſten-
ta quæ poſui in manu tua, facias coram Pha-
raone: ego indurabo cor eius, & non dimit-
tet populum. * Dicesq. ad eum: Hæc dicit 22
Dominus: Filius meus primogenitus Iſrael.
* Dixi tibi: Dimitte filium meum vt ſeruiat 23
mihi, & noluiſti dimittere eum: ecce ego in-
24 terficiam filium tuum primogenitũ. * Cumq.
eſſet in itinere, in diuerſorio occurrit ei Do
25 minus, & volebat occidere eum. * Tulit il-
lico Sephora acutiſſimam petram, & circũ-
cidit præputiũ filij ſui, tetigitq. pedes eius,
26 & ait: Sponſus ſanguinum tu mihi es. * Et
dimiſit eum poſtquam dixerat: Sponſus ſan-
27 guinum ob circumciſionem. * Dixit autem
G Dominus ad Aarõ: Vade in occurſum Moyſi
in deſertum. Qui perrexit obuiam ei in Mõ-
28 tem Dei, & oſculatus eſt eum. * Narrauitque
Moyſes Aaron omnia verba Domini quibus
29 miſerat eum, & ſigna quæ mandauerat. * Ve
neruntq. ſimul, & congregauerunt cunctos
30 ſeniores filiorum Iſrael. * Locutuſq. eſt Aa-
ron omnia verba quæ dixerat Dominus ad
31 Moyſen: & fecit ſigna coram populo, * & cre
didit populus. Audierũtq. quòd viſitaſſet Do
minus filios Iſrael, & quod reſpexiſſet affli-
ctionem illorum: & proni adorauerunt.

CAP. V.

1 POſt hæc ingreſſi ſunt Moyſes & Aaron,
A & dixerũt Pharaoni: Hæc dicit Dominus
Deus Iſrael: Dimitte populum meum vt ſa-
2 crificet mihi i deſerto. * At ille reſpõdit: Quis
eſt Dominus, vt audiã vocem eius, & dimittã
Iſrael? neſcio Dominum, & Iſrael nõ dimit-
3 tam. * Dixerũtque: Deus Hebræorum voca-
uit nos, vt eamus viam trium dierum in ſoli
tudinẽ, & ſacrificemus Domino Deo noſtro:
4 ne forte accidat nobis peſtis aut gladi⁹. * Ait
ad eos rex Aegypti: Quare Moyſes & Aaron
ſollicitatis populũ ab operib⁹ ſuis? ite ad one
5 ra veſtra. * Dixitq. Pharao: Multus eſt popu-
lus terræ: videtis q̃ turba ſuccreuerit: quan-
6 to magis ſi dederitis eis requiẽ ab operibus?
B * Præcepit ergo in die illo præfectis operum
7 & exactoribus populi, dicẽs: * Nequaquam
vltra



vltra dabitis paleas populo ad conficiendos
lateres, ſicut prius: ſed ipſi vadant, & colli-
gant ſtipulas.* Et menſuram laterum, quam 8
prius faciebant, imponetis ſuper eos, nec mi
nuetis quidquam: vacant enim, & idcirco vo
ciferantur, dicentes: Eamus, & ſacrificemus
Deo noſtro.* Opprimantur operibus, & ex- 9
pleant ea: vt non acquieſcant verbis menda-
cibus.* Igitur egreſſi præfecti operũ & exa- 10
ctores, ad populum dixerunt: Sic dicit Pha-
rao: Non do vobis paleas: * ite, & colligite 11
ſicubi inuenire poteritis, nec minuetur quid
quam de opere veſtro. * Diſperſusq. eſt po- 12
pulus per omnem Terram Aegypti ad col-
ligendas paleas.* Præfecti quoque operum 13
inſtabant, dicentes: Complete opus veſtrum C
quotidie, vt prius facere ſolebatis quãdo da
bantur vobis paleæ. * Flagellatique ſunt qui 14
præerant operibus filiorum Iſrael, ab exa-
ctoribus Pharaonis, dicentibus: Quare non
impletis menſuram laterum ſicut prius, nec
heri, nec hodie?* Venerũtq. præpoſiti filio- 15
rum Iſrael, & vociferati ſunt ad Pharaonem
dicentes: Cur ita agis contra ſeruos tuos?
* Paleæ non dantur nobis, & lateres ſimili- 16
ter imperantur: en famuli tui flagellis cædi-
mur, & iniuſte agitur contra populum tuũ.
*Qui ait: Vacatis otio, & idcirco dicitis: Ea- 17
mus, & ſacrificemus Domino. * Ite ergo, & 18
operamini: paleæ non dabuntur vobis, &
reddetis conſuetum numerum laterum.* Vi- 19
debantq. ſe præpoſiti filiorum Iſrael in ma- D
lo, eo quòd diceretur eis: Nõ minuetur quid
quam de lateribus p ſingulos dies.* Occur- 20
rerũtq. Moyſi & Aaron, qui ſtabant ex ad-
uerſo, egredientibus a Pharaone: * & dixe- 21
runt ad eos: Videat Dominus & iudicet, quo
niam fœtere feciſtis odorem noſtrum corã
Pharaone & ſeruis eius, & præbuiſtis ei gla-
dium, vt occideret nos.* Reuerſusq. eſt Moy 22
ſes ad Dominum, & ait: Domine, cur afflixi-
23 ſti populum iſtum? quare miſiſti me? * Ex
eo enim quo ingreſſus ſum ad Pharaonem
vt loquerer in nomine tuo, afflixit populum
tuum: & non liberaſti eos.

CAP. VI.

1 DIxitq. Dominus ad Moyſen: Nunc vi-
A debis quæ facturus ſum Pharaoni: per
manum enim fortem dimittet eos, & in ma-
2 nu robuſta eijciet illos de terra ſua. * Locu-
tusq. eſt Dominus ad Moyſen dicens: Ego
3 Dominus * qui apparui Abraham, Iſaac, &
Iacob in Deo omnipotente: & nomen meũ
4 ADONAI non indicaui eis.* Pepigiq. fœ-
dus cũ eis, vt darem eis Terrã Chanaã, ter-
ram peregrinationis eorum, in qua fuerunt
5 aduenæ.* Ego audiui gemitum filiorum Iſ-
rael, quo Aegyptij oppreſſerunt eos: & re-
6 cordatus ſum pacti mei. * Ideo dic filijs
Iſrael: Ego Dominus qui educam vos de er-
gaſtulo Aegyptiorum, & eruã de ſeruitute:
ac redimã in brachio excelſo, & iudicijs ma
7 gnis.* Et aſſumam vos mihi in populum, &
B ero veſter Deus: & ſcietis quòd ego ſum Do
minus Deus veſter qui eduxerim vos de er-
8 gaſtulo Aegyptiorum: *& induxerim in ter-
ram, ſuper quam leuaui manum meam vt da
rem eã Abraham, Iſaac, & Iacob: daboq. illã
9 vobis poſſidendã, ego Dñs: * Narrauit ergo
Moyſes oĩa filijs Iſrael: qui nõ acquieuerunt
ei propter anguſtiã ſpiritus, & opus duriſſi-
10 mũ.* Locutusq. eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
11 Ingredere, & loquere ad Pharaonem regem
Aegypti, vt dimittat filios Iſrael de terra
12 ſua.* Reſpondit moyſes corã Domino: Ecce
filij Iſrael non audiunt me: & quo modo au
diet Pharao, præſertim cum incircumciſus
13 ſim labijs? * Locutusque eſt Dominus ad
Moyſen

Moyſen, & Aaron, & dedit mandatum ad fi C
lios Iſrael , & ad Pharaonem regē Aegypti
vt educerent filios Iſrael de terra Aegypti.
16.b.9. *Iſti ſunt principes domorum per familias 14
26.a.1. ſuas.Filij Ruben primogeniti Iſraelis : He-
5.a.1. noch & Phallu,Heſron,& Charmi.* hæ co- 15
4.d.24. gnationes Ruben. * Filij Simeon:Iamuel &
Iamin,& Ahod,& Iachin,& Soar, & Saul ,
filius Chananitidis. hæ progenies Simeon .
*Et hęc nomina filiorum Leui per cognatio 16
nes ſuas: Gerſon & Caath & Merari . Anni
autem vitæ Leui fuerunt centum triginta ſe
6.a.1. ptem.* Filij Gerſon:Lobni & Semei, ꝑ co- 17
6. c.17. gnationes ſuas.* Filij Caath:Amram , & I- 18
5.57. 6.a.2. ſaar,& Hebron & Oziel. anni quoque vitæ
Caath,centum triginta tres. * Filij Merari : 19
Moholi & Muſi.hæ cognationes Leui ꝑ Fa-
milias ſuas. * Accepit autem Amram vxorē 20
Iochabed patruelem ſuam : quæ peperit ei
Aaron & Moyſen.Fueruntq.anni vitæ Am- D
ram,centum triginta ſeptem.*Filij quoque 21
Iſaar:Core,& Nepheg,& Zechri.*Filij quo 22
23 que Oziel:Miſael,& Eliſaphā & Sethri.*Ac
cepit autem Aaron vxorem Eliſabeth filiā
Aminadab,ſororem Nahaſon, quæ peperit
ei Nadab, & Abiu,& Eleazar , & Ithamar .
24 *Filij quoque Core:Aſer,& Elcana , & A-
biaſaph. hæ ſunt cognationes Coritarum.
25 * At vero Eleazar filius Aaron accepit vxo
rem de filiabus Phutiel: quæ peperit ei Phi
nees.hi ſunt principes familiarum Leuitica
26 rum per cognationes ſuas. Iſte eſt Aarō &
moyſes, quibꝰ præcepit Dominus vt educe
rent filios Iſrael de Terra Aegypti per tur-
27 mas ſuas .* Hi ſunt,qui loquuntur ad Pha-
raonem regem Aegypti, vt educant filios Iſ
rael de Aegypto:iſte eſt Moyſes & Aaron ,
28 * in die qua locutus eſt Dominus ad Moy-
29 ſen in Terra Aegypti.*Et locutus eſt Dominus
nus ad Moyſen, dicens:Ego Dominus : lo-
quere ad Pharaonē regem Aegypti,omnia
30 quæ ego loquor tibi.*Et ait Moyſes coram
Domino:En incircumciſus labijs ſum, quo-
modo audiet me Pharao?



CAP. VII.

DIxitq; Dominus ad Moyſen:Ecce con- 1
ſtitui te Deum Pharaonis : & Aaron A
15. frater tuꝰ erit propheta tuꝰ.* Tu loqueris 2
ei omnia quę mando tibi:& ille loquetur ad
Pharaonē,vt dimittat filios Iſrael de terra
ſua. * Sed ego indurabo cor eius , & multi- 3
plicabo ſigna & oſtenta mea in Terra Aegy
pti, *& non audiet vos:immittamq. manum 4
meam ſuper Aegyptum, & educā exercitū
& populū meum filios Iſrael de Terra Ae-
gypti per iudicia maxima.*Et ſcient Aegy- 5
ptij quia ego ſum Dñs qui extenderim ma-
num meā ſuper Aegyptum,& eduxerim fi-
lios Iſrael de medio eorū.* Fecit itaq; Moy 6
ſes & Aaron ſicut præceperat Dominus:ita
egerūt.*Erat autē Moyſes, octoginta anno 7
rum,& Aaron octoginta triū,quādo locuti
8 ſunt ad Pharaonem.*Dixitque Dominus ad
9 Moysē & Aarō:*Cū dixerit vobis Pharao ,
Oſtēdite ſigna:dices ad Aarō:Tolle virgam
tuam,& proijce eam corā Pharaone,ac ver
10 tetur in colubrū.*Ingreſſi itaque Moyſes &
B Aaron ad Pharaonem, fecerunt ſicut præce
perat Dominus. tulitq. Aaron virgam corā
Pharaone & ſeruis eiꝰ,quę verſa eſt in colu
11 brum.*Vocauit autem Pharao ſapientes & 2. Tim. 4. b. 8.
maleficos: & fecerunt et ipſi per incātatio
nes Aegyptiacas & arcana quædā ſimiliter.
12 *Proieceruntq.ſinguli virgas ſuas,quæ ver
ſæ ſunt in dracones:ſed deuorauit virga Aa
13 ron virgas eorum.*Induratumq.eſt cor Pha
raonis , & nō audiuit eos , ſicut p̄ceperat
14 Dñs.*Dixit aūt Dñs ad Moyſen : Ingrauatū

eſt cor Pharaonis,non vult dimittere popu-
lum.* Vade ad eũ mane, ecce egredietur ad 15
aquas: & ſtabis in occurſum eius ſuper ripa
fluminis: & virgam, quæ conuerſa eſt in dra C
conem, tolles in manu tua.* Dicesq. ad eũ: 16
Dominus Deus Hebræorum miſit me ad te,
dicens: Dimitte populum meum vt ſacrificet
mihi in deſerto: & vſque ad præſens audire
noluiſti.* Hæc igitur dicit Dominus: In 17
hoc ſcies quòd ſim Dominus: ecce percutiã
virga, quæ in manu mea eſt, aquã fluminis,
& vertetur in ſanguinem.* Piſces quoque, 18
qui ſunt in fluuio, morientur, & computre-
ſcent aquæ, & affligentur Aegyptij bibẽtes
aquam fluminis.* Dixit quoque Dominus 19
ad Moyſen: Dic ad Aaron, Tolle virgã tuã,
& extende manum tuam ſuper aquas Aegy
pti, & ſuper fluuios eorum, & riuos ac palu
des, & omnes lacus aquarum, vt vertãtur in
ſanguinem: & ſit cruor in omni Terra Aegy
20 pti, tam in ligneis vaſis quam in ſaxeis.* Fe-
D ceruntq. Moyſes & Aaron ſicut præceperat
Dominus:* & eleuans virgã percuſſit aquã * Id- Fl.-
fluminis coram Pharaone & ſeruis eius: quę
21 verſa eſt in ſanguinem.* Et piſces, qui e-
rant in flumine, mortui ſunt: computruitq.
fluuius, & non poterant Aegyptij bibere a-
quam fluminis, & fuit ſanguis in tota Terra
22 Aegypti.* " Feceruntq. ſimiliter malefici * Sap.
Aegyptiorum incantationibus ſuis: & indu
ratum eſt cor Pharaonis, nec audiuit eos, ſi
23 cut præceperat Dominus.* Auertiq. ſe, & in
greſſus eſt domum ſuam, nec appoſuit cor
24 etiam hac vice.* Foderunt autem omnes
Aegyptij per circuitum fluminis aquã vt bi
berent: non enim poterant bibere de aqua
25 fluminis.* Impletiq. ſunt ſeptem dies, poſt-
quam percuſſit Dominus fluuium.



CAP. VIII.

DIxit quoque Dominus ad Moyſen: In- 1
gredere ad Pharaonem, & dices ad eũ: A
Hæc dicit Dominus: Dimitte populũ meũ,
vt ſacrificet mihi:* ſin autem nolueris dimit 2
tere, ecce ego percutiam omnes terminos
tuos ranis.* Et ebulliet fluuius ranas: quæ 3
aſcendent, & ingredientur domum tuã, &
cubiculum lectuli tui, & ſuper ſtratũ tuum,
& in domos ſeruorum tuorum, & in popu-
lum tuum, & in furnos tuos, & in reliquias
ciborum tuorum:* & ad te, & ad populum 4
tuum, & ad omnes ſeruos tuos intrabunt ra
næ.* Dixitq. Dominus ad Moyſen: Dic ad 5
Aaron: Extende manum tuam ſuper fluuios
ac ſuper riuos & paludes, & educ ranas ſu-
per Terram Aegypti.* Et extẽdit Aarõ ma 6
nũ ſuper aquas Aegypti, & aſcenderũt ra- B
* Sap. 17. b 7. nę, operueruntq. Terrã Aegypti.* " Fecerũt 7
autem & malefici per incantationes ſuas ſi-
militer, eduxeruntque ranas ſuper terram
8 Aegypti.* Vocauit autem Pharao Moyſen
& Aaron, & dixit eis: Orate Dominum vt
auferat ranas a me, & a populo meo: & di-
mittam populum vt ſacrificet Domino.
9 * Dixitq. Moyſes ad Pharaonem: Conſti-
tue mihi quando deprecer pro te, & pro
ſeruis tuis, & pro populo tuo, vt abigan-
tur ranæ a te & a domo tua & a ſeruis
tuis & a populo tuo: & tantum in flumi-
10 ne remaneant.* Qui reſpondit: Cras. At
C ille: Iuxta, inquit, verbum tuum faciam:
vt ſcias quoniam non eſt ſicut Dominus
11 Deus noſter.* Et recedent ranæ a te, & a do
mo tua, & a ſeruis tuis, & a populo tuo: & tã
12 tum in flumine remanebunt.* Egreſſiq. ſunt
Moyſes & Aaron a Pharaone: & clamauit
Moyſes ad Dominũ pro ſponſione ranarũ
13 quam condixerat Pharaoni.* Fecitq. Domi
D nus iuxta verbũ Moyſi: & mortuę ſunt ranę
de

de domibus, & de villis, & de agris.* Con- 14
gregaueruntq. eas in immenſos aggeres, &
computruit terra. * Videns autem Pharao 15
quòd data eſſet requies, ingrauauit cor ſuũ,
& non audiuit eos, ſicut præceperat Domi-
nus.*Dixitq. Dominus ad Moyſen: Loque- 16
re ad Aaron: Extende virgã tuam, & percu-
te puluerẽ terræ: & ſint ſciniphes in vniuer
ſa Terra Aegypti. *Fecerũtq. ita. Et extẽdit 17
Aaron manum, virgam tenens: percuſſitq.
puluerẽ terræ, & facti ſunt ſciniphes in ho-
minibus, & in iumentis: omnis puluis terræ
verſus eſt in ſciniphes per totam Terrã Ae-
gypti. * Feceruntq. ſimiliter malefici incãta 18
tionibus ſuis, vt educerent ſciniphes, & nõ
potuerũt: erãtq. ſciniphes tam in hominib⁹
quam in iumentis.* Et dixerunt malefici ad 19
Pharaonẽ: Digitus Dei eſt hic. induratũq. eſt E
cor Pharaonis, & nõ audiuit eos ſicut pręce
perat Dominus.*Dixit quoque Dominus ad 20
Moyſen: Conſurge diluculo, & ſta corã Pha
raone: egredietur enim ad aquas: & dices ad
eum: Hæc dicit Dominus: Dimitte populum
meũ vt ſacrificet mihi.* Quòd ſi nõ dimiſe- 21
ris eum, ecce ego immittã in te, & in ſeruos
tuos, & in populum tuum, & in domos tuas
omne genus muſcarum, & implebuntur do
mus Aegyptiorũ muſcis diuerſi generis, &
vniuerſa terra in qua fuerint.* Faciãq. mira 22
bilem in die illa Terram Geſſen, in qua po- F
pulus meus eſt, vt nõ ſint ibi muſcæ: & ſcias
23 quoniã ego Dominus in medio terræ. *Po-
namq. diuiſionem inter populum meum, &
24 populum tuum: cras erit ſignum iſtud.* Fe-
citq. Dominus ita. ᵃEt venit muſca grauiſſi- ᵃ Sap. 16. b. 9
ma in domos Pharaonis & ſeruorum eius,
& in omnem Terrã Ægypti: corruptaq. eſt
25 terra ab huiuſcemodi muſcis.* Vocauitque
Pharao Moyſen & Aaron, & ait eis: Ite & ſa
26 crificate Deo veſtro ĩ terra hac. *Et ait Moy
G ſes: Nõ poteſt ita fieri: abominationes enim
Ægyptiorum immolabimus Domino Deo
noſtro? quod ſi mactauerimus ea quæ colũt
Ægyptij coram eis, lapidibus nos obruent.
27 *Viam trium dierum pergemus in ſolitudi-
nẽ: & ſacrificabimus Domino Deo noſtro,
28 ᵇ ſicut pcepit nobis. *Dixit. Pharao: Ego di- ᵇ Sup. 3. d. 12
mittam vos vt ſacrificetis Domino veſtro
in deſerto: verumtamen longius ne abeatis,
29 rogate pro me.*Et ait Moyſes: Egreſſus a te,
orabo Dominum: & recedet muſca a Pha-
raone, & a ſeruis ſuis, & a populo eius cras:
verumtamen noli vltra fallere, vt non di-
30 mittas populum ſacrificare Domino.*Egreſ
ſuſq. Moyſes a Pharaone, orauit Dominum.
31 * Qui fecit iuxta verbum illius: & abſtulit
muſcas a Pharaone, & a ſeruis ſuis, & a po-
pulo eius: non ſuperfuit ne vna quidem.
32 * Et ingrauatũ eſt cor Pharaonis, ita vt nec
hac quidem vice dimitteret populum.



CAP. IX.

DIxit autem Dominus ad Moyſen: Ingre 1
dere ad Pharaonem, & loquere ad eũ: A
Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum: Di
mitte populũ meũ vt ſacrificet mihi.* Quod 2
ſi adhuc renuis, & retines eos:* Ecce manus 3
mea erit ſuper agros tuos: & ſuper equos, &
aſinos, & camelos, & boues, & oues, peſtis
4 valde grauis. * Et faciet Dominus mirabile
inter poſſeſſiones Iſrael, & poſſeſſiones Æ-
gyptiorum, vt nihil oĩno pereat ex his quæ
5 pertinent ad filios Iſrael. * Conſtituitq. Dñs
6 tempus, dicens: Cras faciet Dominus ver-
B bum iſtud ĩ terra.* Fecit ergo Dominus ver-
bũ hoc altera die: mortuaq. ſunt omnia ani-
mantia Ægyptiorum: de animalibus vero fi-
7 liorum Iſrael nihil omnino periit.* Et mi-

fit Pharao ad videndum:nec erat quidquam
mortuum de his quæ poſſidebat Iſrael. In-
grauatumq.eſt cor Pharaonis, & nõ dimiſit
populum. * Et dixit Dominus ad Moyſen, 8
& Aaron: Tollite plenas manus cineris de
camino, & ſpargat illum Moyſes in cælum
coram Pharaone.* Sitque puluis ſuper om- 9
nem Terram Ægypti: erunt enim in homi-
nibus,& iumentis vlcera, & veſicæ turgen-
tes in vniuerſa terra Ægypti.* Tuleruntq.ci 10
nerem de camino, & ſteterunt corã Pharao
ne,& ſparſit illum Moyſes in cælum:factaq.
ſunt vlcera veſicarum turgentium in homi-
nibus, & iumentis: * nec poterant malefici 11
ſtare coram Moyſe propter vlcera quæ in il C
lis erant,& in omni Terra Ægypti.* Indura- 12
uitq.Dñs cor Pharaonis,& non audiuit eos,
ſicut locutus eſt Dominus ad Moyſen.* Di- 13
xitq. Dominus ad Moyſen:Mane conſurge,
& ſta coram Pharaone,& dices ad eum:Hęc
dicit Dominus Deus Hebræorum: Dimitte
populum meum vt ſacrificet mihi.* Quia in 14
hac vice mittam omnes plagas meas ſuper
cor tuum:& ſuper ſeruos tuos,& ſup popu
lum tuum: vt ſcias quod nõ ſit ſimilis mei in
omni terra.* Nunc enim extendens manum 15
percutiam te,& populum tuum peſte,peri-
* Ro.9.d.17 biſq.de terra. * " Idcirco autem poſui te, vt 16
oſtendam in te fortitudinem meam, & nar- D
retur nomen meũ in omni terra.*Adhuc re- 17
tines populum meum: & non vis dimittere
eũ? * En pluam cras hac ipſa hora grandinẽ 18
multam nimis, qualis non fuit in Ægypto a
die qua fundata eſt, vſq. in præſens tempus:
*Mitte ergo iam nunc,& congrega iumenta 19
tua,& omnia quę habes in agro:homines e-
nim,& iumenta,& vniuerſa quæ inuẽta fue-
rint foris, nec congregata de agris, cecide-
ritq.ſuper ea grando,morientur. * Qui ti- 20
muit verbum Domini de ſeruis Pharaonis,
fecit confugere ſeruos ſuos, & iumenta in
domos:* qui autem neglexit ſermonẽ Dñi, 21
dimiſit ſeruos ſuos,& iumenta in agris: * Et E
dixit Dñs ad Moyſen: Extende manum tuã 22
in cælum, vt fiat grando in vniuerſa Terra
Ægypti ſuper homines,& ſuper iumenta,&
ſuper oẽm herbam agri in Terra Ægypti.
* Sap 16.e.16. & 19.d.19 * " Extenditq.Moyſes virgam in cælum,& 23
Dñs dedit tonitrua, & grandinem,ac diſcur
rentia fulgura ſuper terrã:pluitq.Dñs gran-
dinem ſuper Terram Ægypti.*Et grando & 24
ignis miſta pariter ferebantur:tantęque fuit
magnitudinis, quanta ante numquam appa-
ruit in vniuerſa Terra Ægypti ex quo gens
illa condita eſt.* Et percuſſit grando in om- 25
ni Terra Ægypti cũcta quæ fuerunt in agris, F
ab homine vſq.ad iumentum:cunctamq.her
bam agri percuſſit grando, & omne lignum
regionis cõfregit.*Tantum in Terra Geſſen, 26
vbi erãt filij Iſrael,grando nõ cecidit. * Mi- 27
ſitq.Pharao,& vocauit Moyſen & Aarõ,di-
cens ad eos:Peccaui etiam nũc:Dominus iu-
28 ſtus:ego & populus meus,impij.* Orate Do
minum vt deſinant tonitrua Dei, & grãdo:
vt dimittam vos,& nequaquã hic vltra ma-
29 neatis. *Ait Moyſes.Cum egreſſus fuero de
vrbe,extendam palmas meas ad Dominum,
& ceſſabunt tonitrua,& grando non erit, vt
30 ſcias quia Domini eſt terra: * noui autẽ qđ
& tu,& ſerui tui necdum timeatis Dominũ
31 Deum.*Linum ergo,& hordeum læſum eſt,
G eò quod hordeum eſſet virens, & linũ iam
32 folliculos germinaret. * triticum autem,&
33 far non ſunt læſa, quia ſerotina erant. * E-
greſſuſq.Moyſes a Pharaone ex vrbe, teten
dit manus ad Dominum: & ceſſauerunt to-
nitrua & grando, nec vltra ſtillauit pluuia
34 ſuper terram. * Videns autem Pharao quod
ceſſaſſet pluuia,& grando & tonitrua, auxit
35 peccatum: * & ingrauatum eſt cor eius, &
ſeruorum illius,& induratum nimis:nec di-
miſit filios Iſrael, ſicut præceperat Domi-
nus per manum Moyſi.

CAP. X.

1 ET dixit Dominus ad Moyſen: Ingrede-
A re ad Pharaonem: ego enim induraui
cor eius, & ſeruorum illius: vt faciam ſigna
2 mea hæc in eo,* & narres in auribus filij tui,
& nepotum tuorum, quoties contriuerim
Ægyptios, & ſigna mea fecerim in eis: &
3 ſciatis quia ego Dñs.* Introierũt ergo Moy
ſes & Aaron ad Pharaonẽ,& dixerũt ei:Hęc
dicit Dñs Deus Hebræorum:Vſquequo non
vis ſubijci mihi?dimitte populum meũ,vt ſa
4 crificet mihi. * " Sin autem reſiſtis,& non vis * Sap.16.
B dimittere eum:ecce ego inducam cras locu
5 ſtam in fines tuos: * quæ operiat ſuperficiẽ
terræ,ne quidquam eius appareat,ſed come
datur quod reſiduum fuerit grandini.corro
det enim omnia ligna quæ germinant in a-
5 gris. * Et implebunt domos tuas, & ſeruorũ
tuorum,& oĩum Ægyptiorum: quantã non
viderũt patres tui,& aui,ex quo orti ſũt ſu-
per terrã, vſq.in præſentẽ diẽ. Auertitq.ſe,
7 & egreſſus eſt a Pharaone. * Dixerunt autẽ
ſerui Pharaonis ad eum:vſquequo patiemur
hoc ſcandalũ: dimitte homines,vt ſacrificẽt
Domino Deo ſuo.nõne vides quod perierit
8 Ægyptus? * Reuocaueruntque Moyſen, &
C Aaron ad Pharaonem:qui dixit eis: Ite,ſacri
ficate Domino Deo veſtro: quinam ſunt qui
9 ituri ſunt? * Ait Moyſes: Cum paruulis no-
ſtris, & ſenioribus pergemus, cum filijs &
filiabus,cum ouibus & armentis:eſt enim ſo
10 lemnitas Domini Dei noſtri. * Et reſpondit
Pharao:Sic Dominus ſit vobiſcum,quo mo-
do ego dimittã vos, & paruulos veſtros.cui
11 dubium eſt quod peſſime cogitetis? * Nõ fiet
ita:ſed ite tantum viri, & ſacrificate Domi-
no:hoc enim & ipſi petiſtis. Statimq.eiecti
ſunt



ſunt de conſpectu Pharaonis:*Dixit autem 12
Dominus ad Moyſen : Extende manum tuã D
ſuper Terrã Aegypti ad locuſtam, vt aſcen-
dat ſuper eam, & deuoret omnem herbam
quæ reſidua fuerit grãdini. *Et extẽdit Moy 13
ſes virgã ſuper terrã Aegypti : & Dominus
induxit ventum vrentem tota die illa, & no
cte: & mane facto, ventus vrens leuauit locu
ſtas.*Quæ aſcenderũt ſuper vniuerſam Ter- 14
ram Aegypti: & ſederunt in cunctis finibus
Aegyptiorum innumerabiles, quales ante il
lud tẽpus non fuerãt, nec poſtea futuræ sũt.
*Operueruntq. vniuerſam ſuperficiẽ terrę, 15
vaſtantes omnia. Deuorata eſt igitur herba
terræ, & quidquid pomorũ in arborib⁹ fuit, E
quæ grãdo dimiſerat: nihilq. omnino virens
relictũ eſt in lignis, & in herbis terræ, in cũ
cta Aegypto.*Quã ob rem feſtinus Pharao 16
vocauit Moyſen & Aarõ, & dixit eis: Pecca
ui in Dominum Deũ veſtrũ, & in vos. * Sed 17
nunc dimittite peccatum mihi etiam hac vi
ce, & rogate Dominum Deum veſtrũ, vt au
ferat a me mortem iſtã. *Egreſſuſq. Moyſes 18
de conſpectu Pharaonis, orauit Dominum .
*Qui flare fecit ventum ab occidente vehe 19
mẽtiſſimum, & arreptam locuſtam proiecit F
in Mare rubrum: non remanſit ne vna quidẽ
in cũctis finibus Aegypti. *Et indurauit Do 20
minus cor Pharaonis , nec dimiſit filios Iſ-
rael. *Dixit autẽ Dominus ad Moyſen: Extẽ 21
de manum tuã in cælum : & ſint tenebræ ſu
per Terram Aegypti tam denſæ, vt palpari
queant: *Extenditq Moyſes manum in cęlũ: 22
& factæ ſunt tenebræ horribiles in vniuerſa
17.a.2. Terra Aegypti tribus diebus. *ᵃNemo vidit 23
fratrẽ ſuũ, nec mouit ſe de loco in quo erat:
11.a.1. ᵇ vbicumque autẽ habitabãt filij Iſrael , lux
erat. *Vocauitq. Pharao Moyſen & Aaron , 24
& dixit eis: Ite, ſacrificate Domino: oues tã G
tum veſtræ, & armenta remaneant, paruuli
25 veſtri eant vobiſcum. * Ait Moyſes: Hoſtias
quoq. & holocauſta dabis nobis, quæ offera
26 mus Domino Deo noſtro: * Cuncti greges
pergent nobiſcũ: nõ remanebit ex eis vngu
la: quę neceſſaria sũt in cultum Domini Dei
noſtri: præſertim cũ ignoremus q̃d debeat
immolari donec ad ipsũ locũ perueniamus.
27 *Indurauit autem Dominus cor Pharaonis,
28 & noluit dimittere eos. *Dixitq. Pharao ad
Moysẽ: Recede à me, & caue ne vltra videas
faciem meam: quocũque die apparueris mi-
29 hi morieris. *Reſpõdit Moyſes: Ita fiet vt lo
cutus es, non videbo vltra faciem tuam .

C A P. XI.

1 ET dixit Dominus ad Moyſen . Adhuc
A vna plaga tangam Pharaonem & Ae-
gyptũ, & poſt hæc dimittet vos, & exire cõ
2 pellet. *ᵃDices ergo omni plebi vt poſtulet ᵃSup. 3. g. 22.
vir ab amico ſuo, & mulier a vicina ſua va- Inf. 12. e. 35.
3 ſa argentea, & aurea. *Dabit autem Domi-
nus gratiam populo ſuo coram Aegyptijs.ᵇ
Fuitq. Moyſes vir magn⁹ valde in Terra Ae- ᵇEccl. 45. a.2.
gypti corã ſeruis Pharaonis, & omni popu
4 lo . * Et ait: Hæc dicit Dominus: Media no-
B cte egrediar in Aegyptum: *& morietur om
5 ne primogenitum in Terra Aegyptiorum, a
primogenito Pharaonis qui ſedet in ſolio
ei⁹, vſq. ad primogenitũ ancillæ quæ eſt ad
molam , & omnia primogenita iumento-
6 rum. *Eritq. clamor magnus in vniuerſa Ter
C ra Aegypti, qualis nec ante fuit, nec poſtea
7 futurus eſt. *Apud omnes autem filios Iſrael
nõ mutiet canis ab homine vſque ad pecus:
vt ſciatis quãto miraculo diuidat Dominus
8 Aegyptios & Iſrael. * Deſcendentq. omnes
D ſerui tui iſti ad me, & adorabũt me, dicẽtes:
Egredere tu, & omnis populus qui ſubiect⁹

Google



eſt tibi: poſt hæc egrediemur: * Et exiuit a 9
Pharaone iratus nimis. Dixit autẽ Dominus
ad Moyſen: Non audiet vos Pharao vt mul
ta ſigna fiant in Terra Aegypti. * Moyſes au 10
tem & Aaron fecerunt omnia oſtenta quæ ſcripta ſunt, coram Pharaone. Et indurauit Dominus cor Pharaonis, nec dimiſit filios Iſrael de terra ſua.



CAP. XII.

DIxit quoque Dominus ad Moyſen, & 1
Aaron in Terra Aegypti: * Menſis iſte, 2
vobis principium menſium: primus erit in A
menſibus anni. * Loquimini ad vniuerſum 3
cœtum filiorum Iſrael, & dicite eis: Decima
die mẽſis huius tollat vnuſquiſque agnũ per
familias & domos ſuas. * Sin autem minor 4
eſt numerus vt ſufficere poſſit ad veſcendũ
agnum, aſſumet vicinum ſuum qui iunctus
eſt domui ſuæ, iuxta numerũ animarũ quæ
ſufficere poſſunt ad eſum agni. * Erit autem 5
agnus abſque macula, maſculus, anniculus:
6 iuxta quem ritũ tolletis & hœdũ. * Et ſerua
bitis eum vſque ad quartam decimam diem
mẽſis huius: immolabitq. eum vniuerſa mul
7 titudo filiorum Iſrael ad veſperam. * Et ſu-
B ment de ſanguine eius, ac ponẽt ſup vtrũq.
poſtem, & in ſuperliminaribus domorũ, in
8 quibus comedẽt illum. * Et edent carnes no-
cte illa aſſas igni, & azymos panes cũ lactu-
9 cis agreſtibus. * Non comedetis ex eo crudũ
quid, nec coctum aqua, ſed tantum aſſum
igni: caput cum pedibus eius & inteſtinis vo
10 rabitis. * Nec remanebit quidquam ex eo vſ
que

que mane. ſi quid reſiduum fuerit, igne com
buretis.* Sic autem comedetis illum: Renes 11
veſtros accingetis, & calceaméta habebitis
in pedibus, tenentes baculos in manibus, &
comedetis feſtinanter: eſt enim Phaſe (ideſt
tranſitus) Domini. Et tranſibo per Terram 12
Aegypti nocte illa, percutiáq. omne primo
genitum in Terra Aegypti ab homine vſq.
ad pecus: & in cunctis dijs Aegypti faciam
iudicia, ego Dominus. * Erit autem ſanguis 13
vobis in ſignũ in ædibus in quibus eritis: &
videbo ſanguinẽ, & tranſibo vos: nec erit in
vobis plaga diſperdens quando percuſſero
Terrã Aegypti.*Habebitis autem hunc diẽ 14
in monumentum: & celebrabitis eum ſolle- C
mnẽ Domino in generationibus veſtris cul
tu ſempiterno.* Septẽ diebus azyma come 15
detis: in die primo non erit fermentũ in do-
mibus veſtris: quicumque comederit fermẽ
tatum, peribit anima illa de Iſrael, a primo
die vſque ad diẽ ſeptimum.* Dies prima e- 16
rit ſancta atque ſolemnis, & dies ſeptima ea
dẽ feſtiuitate venerabilis: nihil operis facie-
tis in eis, exceptis his, quæ ad veſcẽdum per
tinent. * Et obſeruabitis azima: in eadem 17
enim ipſa die educam exercitũ veſtrum de
Terra Aegypti, & cuſtodietis diem iſtum
23.a.5. in generationes veſtras ritu perpetuo.*"Pri 18
& c.16. mo menſe, quartadecima die mẽſis ad veſpe
ram comedetis azyma vſque ad diem vigeſi
mam primam eiuſdem menſis ad veſperam.
* Septem diebus fermentum nõ inuenietur 19
in domibus veſtris: qui comederit fermẽta
tũ, peribit anima eius de cœtu Iſrael, tã de
aduenis quã de indigenis terræ.* Oẽ fermẽ 20
tatum non comedetis: in cunctis habitacu- D
lis veſtris edetis azyma. * Vocauit autem 21
Moyſes omnes ſeniores filiorũ Iſrael, & di-
xit ad eos: Ite tollentes animal per fami-
12.d.6. lias veſtras, & immolate Phaſe.* Faſciculũ- 22
que hyſſopi tingite in ſanguine qui eſt in li-
mine, & aſpergite ex eo ſuperliminare, & v-
trumque poſtem: nullus veſtrũ egrediatur
oſtium domus ſuæ vſq. mane. * Tranſibit e- 23
nim Dominus percutiens Aegyptios: Cum
que viderit ſanguinem in ſuperliminari, &
in vtroque poſte, trãſcẽdet oſtium domus,
& non ſinet percuſſorem ingredi domos ve
ſtras & lædere: * Cuſtodi verbũ iſtud legiti 24
mum tibi & filijs tuis vſque in æternum.
*Cumq. introieritis terram, quam Dominus 25
daturꝰ eſt vobis vt pollicitus eſt, obſeruabi
tis ceremonias iſtas.*Et cum dixerint vobis 26
filij veſtri: Quæ eſt iſta religio? * dicetis eis: 27
Victima trãſitus Domini eſt, quãdo trãſiuit
ſuper domos filiorũ Iſrael in Aegypto per-
cutiens Aegyptios, & domos noſtras libe-
rans. Incuruatuſq. populus adorauit. * Et e- 28
greſſi filij Iſrael fecerũt ſicut præceperat Do
minus Moyſi & Aaron. * Factum eſt autem 29
in noctis medio, percuſſit Dominus oẽ pri- E
mogenitum in Terra Ægypti, a primogeni-
to Pharaonis, qui in ſolio eius ſedebat, " vſ- * Sap.18.b.5 & 11.b.15
que ad primogenitum captiuæ quæ erat in
carcere, & omne primogenitum iumento-
30 rum.* Surrexitque Pharao nocte, & omnes
ſerui eius, cunctaq. Ægyptus: & ortus eſt cla
mor magnus in Ægypto: neque enim erat
31 domus in qua non iaceret mortuus. Voca-
tiſq. Pharao, Moyſe, & Aaron nocte, ait: Sur
gite & egredimini a populo meo, vos & fi-
lij Iſrael. ite, immolate Domino ſicut dici-
32 tis.*Oues veſtras & armenta aſſumite vt pe-
33 tieratis, & abeuntes benedicite mihi.*Vrge
bantq. Ægyptij populũ de terra exire velo-
34 citer, dicentes: Oẽs moriemur.*Tulit igitur
populus conſperſam farinã antequã fermẽ-
taretur: & ligans in pallijs, poſuit ſuper hu-
35 meros ſuos.*Fecerũtq. filij Iſrael " ſicut præ- * Sap.11.a.2
ceperat Moyſes: & petierũt ab Ægyptijs va
ſa argentea & aurea, veſtemque plurimam.
36 * Dominus autem dedit gratiam populo co
ram Ægyptijs vt commodarent eis: & ſpo-
37 liauerunt Ægyptios.* Profectique ſunt filij
F Iſrael de Rameſſe in Socoth, ſexcenta fere
38 millia peditum virorum, abſq. paruulis. Sed
& vulgus promiſcuum innumerabile aſcen
dit cum eis, oues & armenta & animantia
39 diuerſi generis multa nimis. Coxeruntque
farinam, quam dudum de Ægypto conſper
ſam tulerant: & fecerunt ſubcineritios pa-
nes azymos: neque enim poterant fermen-
tari cogentibus exire Ægyptijs, & nullam
facere ſinentibus moram: nec pulmẽti quid
40 quam occurrerat præparare.*Habitatio au-
tem filiorum Iſrael qua manſerunt in Ægy-
pto, fuit quadringentorum triginta annorũ.
41 *Quibus expletis, eadẽ die egreſſus eſt om-
42 nis exercitꝰ Domini de terra Ægypti.*Nox
iſta eſt obſeruabilis Domino, quando edu-
xit eos de Terra Ægypti: hãc obſeruare de-
bent oẽs filij Iſrael in generationibus ſuis.
43 Dixitque Dominus ad Moyſen & Aaron:
G Hæc eſt religio Phaſe: Omnis alienigena nõ
44 comedet ex eo.*Omnis autem ſeruus empti
45 tius circumcidetur, & ſic comedet.*Aduena
46 & mercenarius nõ edent ex eo.*"In vna do- * Nu.9.b.12
mo comedetur, nec efferetis de carnib. eius
47 foras,"nec os illius cõfringetis.* Omnis cœ * Io.19.f.36
48 tus filiorũ Iſrael faciet illud.* Quòd ſi quis
peregrinorum in veſtram voluerit tranſire
coloniam, & facere Phaſe Domini, circum-
cidetur prius omne maſculinum eius, & tũc
rite celebrabit: eritq. ſicut indigena terræ: ſi
quis autem circumciſus non fuerit, non ve-
49 ſcetur ex eo.*Eadem lex erit indigenę & co
50 lono qui peregrinatur apud vos. * Fece-
runtque omnes filij Iſrael ſicut præceperat
51 Dominus Moyſi & Aaron. * Et eadem die
eduxit Dominus filios Iſrael de terra Ægy-
pti per turmas ſuas.

CAP. XIII.

* Inf.34.c.9 Nu.8.c.16 Luc.2.d.23 Leu.27.c.26

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, di-
2 cens: *" Sanctifica mihi omne primo-
A genitum quod aperit vuluam in filijs Iſrael,
tam de hominibus quam de iumentis: mea
3 ſunt enim omnia. *Et ait Moyſes ad populũ:
Mementote diei huius in qua egreſſi eſtis de
Ægypto & de domo ſeruitutis, quoniam in
manu forti eduxit vos Dñs de loco iſto: vt
4 non comedatis fermentatum panem. * Ho-
5 die egredimini mẽſe nouarũ frugum. * Cũ-
que introduxerit te Dominus in Terrã Cha-
nanæi & Hethæi & Amorrhæi & Heuæi &
Iebuſæi, quam iurauit patribus tuis vt daret
tibi, terram fluentem lacte & melle, celebra
6 bis hunc morem ſacrorum menſe iſto. * Se- [illegible]
ptem diebus veſceris azymis: & in die ſepti-
7 mo erit ſolemnitas Domini: * Azyma come
detis ſeptem diebus: non apparebit apud te
aliquid fermentatum, nec in cunctis finibus
8 tuis. * Narrabiſq. filio tuo in die illo, dicens:
B Hoc eſt quod fecit mihi Dominus quãdo e-
9 greſſus ſum de Ægypto. *Et erit quaſi ſignũ
in manu tua, & quaſi monumentum ante o-
culos tuos: & vt lex Domini ſemper ſit in
ore tuo, in manu enim forti eduxit te Do-
10 minus de Ægypto. * Cuſtodies huiuſcemo-
di cultum ſtatuto tempore a diebus in dies.
11 *Cumque introduxerit te Dominus in Ter-
ram Chananæi, ſicut iurauit tibi & patribus
12 tuis, & dederit tibi eam: *" ſeparabis omne
quod aperit vuluam Domino, & quod pri-
mitiuum eſt in pecoribus tuis: quidquid ha-
bueris maſculini ſexus, conſecrabis Domi-
13 no. * Primogenitũ aſini mutabis oue: quod
ſi non redemeris, interficies. Omne autem
primogenitum hominis de filijs tuis, pre-
14 tio redimes.* Cumque interrogauerit te fi-
C lius tuus cras, dicens: Quid eſt hoc? reſpon-
debis ei: In manu forti eduxit nos Domi-
nus de terra Ægypti, de domo ſeruitutis.
15 *Nam cum induratus eſſet Pharao, & nollet
nos dimittere, occidit Dominus omne pri-
mogenitum in Terra Ægypti a primogeni-
to hominis vſque ad primogenitum iumen-
torũ: idcirco immolo Domino omne quod
aperit vuluam maſculini ſexus, & omnia pri
16 mogenita filiorũ meorum redimo.* Erit igi
tur quaſi ſignum in manu tua, quaſi appen-
ſum quid, ob recordationem, inter oculos
tuos: eo quòd in manu forti eduxit nos Do-
17 minus de Ægypto. * Igitur cum emiſiſſet
Pharao populum, non eos duxit Deus per
viam Terræ Philiſthijm quæ vicina eſt: repu
tans ne forte pœniteret eũ, ſi vidiſſet aduer
ſum ſe bella cõſurgere, & reuerteretĩ in Æ-
18 gyptũ. * Sed circumduxit per viã deſerti, q̃
D eſt iuxta Mare rubrũ: & armati aſcenderunt
19 filij Iſrael de Terra Ægypti. * Tulit quoque

* Inf.22.d.29 & 34.c.19 Ezec.44.g.30

Moyſes oſſa Ioſeph ſecum: eo quòd adiuraſ-
ſet filios Iſrael, dicens: " Viſitabit vos Deus, * Gen.50.d.
20 efferte oſſa mea hinc vobiſcum.* Profectiq. 25
de Socoth caſtrametati ſunt ĩ Etham in ex-
21 tremis finibus ſolitudinis. * " Dominus au- * Nu.14.c.
tem præcedebat eos ad oſtendendam viam 1.Cor.10.
per diem in columna nubis, & per noctem Neh.9.
in columna ignis: vt dux eſſet itineris vtro-
22 que tempore. * Numquam defuit columna
nubis per diem, nec columna ignis per no-
ctem, coram populo.

CAP. XIIII.

1 LOcutus eſt autem Dominus ad Moyſen,
2 dicens: * Loquere filijs Iſrael: Reuerſi
A caſtrametentur e regione Phihahiroth quæ
eſt inter Magdalum & mare contra Beelſe-
phon: in conſpectu eius caſtra ponetis ſuper
3 mare. * Dicturuſq. eſt Pharao ſuper filijs Iſ-
rael: Coarctati ſunt in terra, concluſit eos
4 deſertum. * Et indurabo cor eius, ac perſe-
quetur vos: & glorificabor in Pharaone, & ĩ
omni exercitu eius. ſcientque Ægyptij quia
5 ego ſum Dominus. Feceruntque ita. * Et
B nunciatum eſt regi Ægyptiorum quòd fu-
giſſet populus: immutatumque eſt cor Pha-
raonis & ſeruorum eius ſuper populo, & di
xerunt: Quid voluimus facere vt dimitte-
6 remus Iſrael, ne ſeruiret nobis? * Iunxit er-
go currum, & omnem populũ ſuum aſſum-
7 pſit ſecum.* Tulitque ſexcentos currus ele-
ctos, & quidquid in Ægypto curruũ fuit: &
8 duces totius exercitus. * Indurauitque Do-
minus cor Pharaonis regis Ægypti, & per-
ſecutus eſt filios Iſrael: at illi egreſſi erãt in
9 manu excelſa. * " Cumq. perſequerentur Æ- 1.Mac.
gyptij veſtigia præcedentiũ, repererũt eos Ioſ.24.
ĩ caſtris ſuper mare: omnis equitatus & cur-
rus Pharaonis, & vniuerſus exercitus erant
10 in Phihahiroth contra Beelſephon. * Cum-
C que appropinquaſſet Pharao, leuantes filij
Iſrael oculos, viderunt Ægyptios poſt ſe: &
timuerunt valde: clamaueruntque ad Domi
11 num, *& dixerunt ad Moyſen: Forſitan non
erant ſepulchra in Ægypto, ideo tuliſti nos
vt moreremur in ſolitudine: quid hoc face-
re voluiſti, vt educeres nos ex Ægypto?
12 * Nonne iſte eſt ſermo, quẽ loquebamur ad
te in Ægypto, dicentes: Recede a nobis, vt
ſeruiamus Ægyptijs? multo enim meli⁹ erat
13 ſeruire eis, quam mori in ſolitudine. * Et ait
Moyſes ad populum: Nolite timere: ſtate, &
videte magnalia Domini quæ factur⁹ eſt ho
die: Ægyptios enim, quos nunc videtis, ne-
quaquam vltra videbitis vſque in ſempiter
14 num. * Dominus pugnabit pro vobis, & vos
15 tacebitis. * Dixitque Dominus ad Moyſen:
D Quid clamas ad me? Loquere filijs Iſrael vt
16 proficiſcantur. * Tu autem eleua virgam
tuam, & extende manum tuam ſuper mare,
&

& diuide illud: vt gradiantur filij Iſrael in me
dio mari per ſiccum. * Ego autem indurabo 17
cor Aegyptiorum vt perſequãtur vos: & glo
rificabor in Pharaone, & in omni exercitu
eius, & in curribus & in equitibus illius. * Et 18
ſcient Aegyptij quia ego ſum Dominus cum
glorificatus fuero in Pharaone, & in currib⁹
atque in equitibus eius.* Tollenſque ſe ange 19
lus Dei, qui p̃cedebat caſtra Iſrael, abijt poſt
eos: & cum eo pariter columna nubis, priora
dimittens, poſt tergum * ſtetit inter caſtra 20
Aegyptiorum & caſtra Iſrael: & erat nubes E
tenebroſa, & illuminans noctem, ita vt ad ſe
inuicem toto noctis tempore accedere non
21 valerent.* Cumq. extendiſſet Moyſes manũ
ſuper mare, abſtulit illud Dominus flante
vento vehemẽti & vrente tota nocte, & ver
22 tit in ſiccum: diuiſaq. eſt aqua. * Et ingreſſi
ſunt filij Iſrael per medium ſicci maris: erat
enim aqua quaſi murus a dextra eorum & le
23 ua.* Perſequenteſque Aegyptij ingreſſi ſunt
poſt eos, & omnis equitatus Pharaonis, cur-
24 rus eius & equites per medium maris. * Iam
que aduenerat vigilia matutina, & ecce re-

Pſ. 77. b. 13. & 104. d. 36. Pſ. 113. a. 13. Heb. 11. d. 29.

Sap. 18. b. 15.



ſpiciens Dominus ſuper caſtra Aegyptiorũ F
per columnam ignis & nubis, interfecit exer
citum eorum:* & ſubuertit rotas curruum, 25
ferebanturq. in profundum. Dixerunt ergo
Aegyptij: Fugiamus Iſraelem: Dominus e-
nim pugnat pro eis contra nos. * Et ait Do- 26
minus ad Moyſen: Extẽde manum tuam ſu-
per mare, vt reuertãtur aquæ ad Aegyptios
ſuper currus & equites eorum.* Cumq. ex- 27
tendiſſet Moyſes manum contra mare, reuer
ſum eſt primo diluculo ad priorem locũ: fu-
gientibuſque Aegyptijs occurrerunt aquæ,
& inuoluit eos Dominus in medijs fluctibus
* Reuerſæq. ſunt aquæ, & operuerũt currus 28
& equites cuncti exercitus Pharaonis, qui ſe G
quentes ingreſſi fuerant mare: nec vnus qui-
dem ſuperfuit ex eis.* Filij autẽ Iſrael perre 29
xerunt per medium ſicci maris, & aquæ eis
erant quaſi pro muro a dextris & a ſiniſtris:
* liberauitque Dominus in die illa Iſrael de 30
manu Aegyptiorũ. * Et viderunt Aegyptios 31
mortuos ſuper littus maris, & manum ma-
gnam quam exercuerat Dominus cõtra eos:
timuitq. populus Dominum, & crediderunt
Domino, & Moyſi ſeruo eius.

CAP. XV.

1 A TVnc cecinit Moyſes & filij Iſrael carmẽ
hoc Domino, & dixerunt:
Cantemus Domino: glorioſe enim magni
ficatus eſt, equũ & aſcẽſorẽ deiecit in mare.
2 * Fortitudo mea, & laus mea Dominus, &
factus eſt mihi in ſalutem: iſte Deus meus, &
glorificabo eum: Deus patris mei, & exalta-
bo eum.
3 * Dominus quaſi vir pugnator, omnipo-
tens nomen eius.
4 * Currus Pharaonis & exercitum eius pro
iecit in mare: electi principes eius ſubmerſi
ſunt in Mari rubro.
5 * Abyſſi operuerunt eos, deſcenderunt in
profuudum quaſi lapis.
6 * Dextera tua Domine magnificata eſt in
fortitudine: dextera tua, Domine, percuſſit
inimicum.
7 * Et in multitudine gloriæ tuæ depoſuiſti
aduerſarios tuos: miſiſti iram tuam, quæ de-
uorauit eos ſicut ſtipulam.
8 * Et in ſpiritu furoris tui congregatæ ſunt a-
B quæ: ſtetit vnda fluens, congregatæ ſunt a-
byſſi in medio mari.
9 * Dixit inimicus: Perſequar & com-
prehen-

Sap. 10. d. 18. Iſa. 12. a. 2. Pſ. 117. c. 14.

prehendam, diuidam ſpolia, implebitur ani
ma mea: euaginabo gladium meum, interfi-
ciet eos manus mea.
*Flauit ſpiritus tuus, & operuit eos ma- 10
re: ſubmerſi ſunt quaſi plumbum in aquis ve
hementibus.
*Quis ſimilis tui in fortibus Domine? quis 11
ſimilis tui, magnificus in ſanctitate, terribilis
atque laudabilis, faciens mirabilia?
*Extendiſti manum tuam, & deuorauit 12
eos terra.
* Dux fuiſti in miſericordia tua populo 13
quem redemiſti: & portaſti eum in fortitudi
ne tua, ad habitaculum ſanctum tuum.
* Aſcenderunt populi, & irati ſunt: dolo- 14
res obtinuerunt habitatores Philiſthijm.
* Tunc conturbati ſunt principes Edom, 15
robuſtos Moab obtinuit tremor: obriguerũt
omnes habitatores Chanaan.
* Irruat ſuper eos formido & pauor, in 16
magnitudine brachij tui: fiant immobiles
quaſi lapis, donec pertranſeat populus tuus
Domine, donec pertranſeat populus tuus C
iſte, quem poſſediſti.
*Introduces eos, & plantabis in mõte he 17
reditatis tuæ, firmiſſimo habitaculo tuo qđ
operatus es Domine: ſanctuarium tuum Do
mine, quod firmauerunt manus tuæ.
*Dominus regnabit in æternum & vltra. 18
*Ingreſſus eſt enim eques Pharao cũ cur 19
ribus & equitibus eius in mare: & reduxit
ſuper eos Dñs aquas maris, filij autem Iſ-
rael ambulauerunt per ſiccũ in medio eius.
* Sumpſit ergo Maria propheteſſa, ſoror 20
Aaron, tympanũ in manu ſua: egreſſæq. ſunt
omnes mulieres poſt eam tympanis & cho
ris, * quibus præcinebat, dicens: Cantemus 21
Domino, glorioſe enim magnificatus eſt, e-
quum & aſcenſorem eius deiecit in mare.
* Tulit aũt Moyſes Iſrael de mari rubro, & 22
egreſſi ſunt in deſertum Sur: ambulauerũtq. D
tribus diebus per ſolitudinem, & non inue-
niebant aquam. * Et venerunt in Mara, nec 23
poterant bibere aquas de Mara, eo quod eſ
ſent amaræ: vnde & congruum loco nomen
impoſuit, vocans illum Mara, id eſt, amaritu
dinẽ.* Et murmurauit populus contra Moy 24
ſen, dicens: Quid bibemus? *At ille clamauit 25
ad Dñm. qui oſtendit ei lignũ: quod cum mi-
ſiſſet in aquas, in dulcedinem verſæ ſunt. ibi
cõſtituit ei præcepta, atque iudicia, & ibi tẽ
tauit eum, *dicens: Si audieris vocem Domi 26
ni Dei tui, & quod rectũ eſt coram eo fece-
ris, & obedieris mandatis eius, cuſtodierisq.
omnia præcepta illius, cunctum lãguorem,
quem poſui in Ægypto, non inducam ſuper 27
te: ego enim Dominus ſanator tuus. * * Ve-
nerunt autem in Elim filij Iſrael, vbi erant
duodecim fontes aquarum, & ſeptuaginta
palmæ: & caſtrametati ſunt iuxta aquas.

Iudic.5.c.15
Ecc.38.a.5

* Nu.33.b 9

CAP. XVI.

1 PRofectiq. ſunt de Elim, & venit omnis
A multitudo filiorum Iſrael in deſertũ Sin,
quod eſt inter Elim & Sinai: quintodecimo
die mẽſis ſecundi, poſtquam egreſſi ſunt de
2 terra Ægypti. * Et murmurauit omnis con-
gregatio filiorum Iſrael contra Moyſen &
3 Aaron in ſolitudine. * Dixeruntq. filij Iſrael
ad eos: Vtinam mortui eſſemus per manum
Domini in terra Ægypti, quando ſedeba-
mus ſuper ollas carnium, & comedebamus
panem in ſaturitate: cur eduxiſtis nos in de-
ſertum iſtud, vt occideretis omnem multitu
4 dinem fame? * Dixit aũt Dominus ad Moy-
B ſen: Ecce, ego pluam vobis panes de cælo:
egrediatur populus, & colligat quæ ſuf-
ficiunt per ſingulos dies: vt tentem eum vtrũ
5 ambulet in lege mea, an non. * Die autem
ſexto parent quod inferant: & ſit duplum
quam colligere ſolebant per ſingulos dies.
6 * Dixeruntq. Moyſes & Aaron ad omnes fi-
lios Iſrael: Veſpere ſcietis quòd Dominus
7 eduxerit vos de terra Ægypti: * & mane vi-
debitis gloriam Domini: audiuit enim mur-
mur veſtrũ cõtra Dominum: nos vero quid
8 ſumus, quia muſſitaſtis contra nos? * Et ait
Moyſes: Dabit vobis Dominus veſpere car-
nes edere, & mane panes in ſaturitate: eo ꝙ
audierit murmurationes veſtras quib. mur-
murati eſtis contra eum, nos enim quid ſu-
C mus? nec cõtra nos eſt murmur veſtrum, ſed
9 cõtra Dominum.* Dixit quoque Moyſes ad
Aaron: Dic vniuerſæ congregationi filio-
rum Iſrael: Accedite coram Domino: audi-
10 uit enim murmur veſtrum.* Cumq. loquere
tur Aaron ad omnẽ cœtum filiorum Iſrael,
reſpexerunt ad ſolitudinem: & ecce gloria
11 Dñi apparuit in nube.* Locutus eſt autem
12 Dominus ad Moyſen, dicens: * * Audiui
murmurationes filiorum Iſrael, loquere ad
eos: Veſpere comedetis carnes, & mane ſa-
turabimini panibus: ſcietiſq. ꝙ ego ſum Do-
13 minus Deus veſter. Factum eſt ergo veſpe-
re, & aſcendens coturnix, cooperuit caſtra:
mane quoq. ros iacuit per circuitum caſtro
14 rum. * Cumq. operuiſſet ſuperficiem terræ,
D * apparuit in ſolitudine minutum, & quaſi
pilo tuſum in ſimilitudinem pruinæ ſuper
15 terram.* Quod cum vidiſſent filij Iſrael, di-
xerunt ad inuicem: Manhu? quod ſignificat:
Quid eſt hoc? ignorabant enim quid eſſet.
Quibus ait Moyſes: * Iſte eſt panis, quẽ Do-
16 minus dedit vobis ad veſcendum. * Hic eſt
ſermo, quem præcepit Dominus: Colligat
vnuſquiſq. ex eo quantum ſufficit ad veſcẽ-
dum: gomor per ſingula capita, iuxta nu-
merum animarum veſtrarum quæ habitant
17 in tabernaculo ſic tolletis.* Feceruntq. ita fi-
lij Iſrael: & collegerunt, alius plus, alius mi-
nus.



nus. * Et menſi ſunt ad menſuram gomor: 18
8.b.15 "nec qui plus collegerat, habuit amplius: nec E
qui minus parauerat, reperit minus: ſed ſin-
guli iuxta id quod edere poterant, cógrega
uerunt.* Dixitq. Moyſes ad eos: Nullus relin 19
quat ex eo in mane.* Qui non audierunt eũ, 20
ſed dimiſeru nt quidam ex eis vſque mane, &
ſcatere cœpit vermibus, atque computruit.
& iratus eſt contra eos Moyſes.* Colligebát 21
autem mane ſinguli, quantum ſufficere pote
rat ad veſcen dum: cumque incaluiſſet ſol, li-
queſiebat.* In die autem ſexta collegerũt ci- 22
bos duplices, id eſt, duo gomor per ſingulos
homines: venerunt autem omnes principes
multitudinis, & narrauerũt Moyſi. * Qui ait 23
eis: Hoc eſt quod locutus eſt Dominus: Re-
quies ſabbati ſanctificata eſt Domino cras.
quodcumque operandum eſt, facite: & quæ
coquenda ſunt coquite: quidquid autem reli
quum fuerit, reponite vſque in mane.* Fece- 24
runtq. ita vt præceperat Moyſes, & nó com
putruit, neq. vermis inuentus eſt in eo. * Di- 25
xitq. Moyſes: Comedite illud hodie, quia ſab F
batum eſt Domini: non inuenietur hodie in
agro. * Sex diebus colligite: in die autẽ ſepti 26
mo ſabbatum eſt Domini, idcirco non inue
nietur. * Venitq. ſeptima dies: & egreſſi de 27
populo vt colligerent, nó inuenerunt. * Di- 28
xit autem Dominus ad Moyſen: Vſquequo
non vultis cuſtodire mandata mea, & legem
meam? * Videte quòd Dominus dederit vo- 29
bis ſabbatũ, & propter hoc die ſexta tribuit
vobis cibos duplices: maneat vnuſquiſque
apud ſemetipſum, nullus egrediatur de loco
ſuo die ſeptimo. * Et ſabbatizauit populus 30
die ſeptimo.* Appellauitq. domus Iſrael no- 31
mẽ eius Man: quod erat quaſi ſemen corian-
dri album, guſtusq. eius quaſi ſimilæ cũ mel-
le.* Dixit autem Moyſes: Iſte eſt ſermo, quẽ 32
præcepit Dominus: Imple gomor ex eo, &

cuſtodiatur in futuras retro generationes: vt
G nouerint panem, quo alui vos in ſolitudine,
33 quando educti eſtis de Terra Aegypti.* Di-
xitq. Moyſes ad Aaron: Sume vas vnum, &
mitte ibi Man, quantũ poteſt capere gomor:
& repone coram Domino ad ſeruandum in
34 generationes veſtras,* ſicut præcepit Domi
nus Moyſi. Poſuitq. illud Aaron in taberna-
35 culo reſeruandum. * "Filij autem Iſrael co- * Neh.9.d.15.
mederũt Man quadraginta annis, donec ve- Iudith.5.c.15.
nirent in terram habitabilem: hoc cibo aliti
ſunt, vſquequo tangerent fines terræ Cha-
36 naan. * Gomor autem decima pars eſt Ephi.

CAP. XVII.

1 IGitur profecta omnis multitudo filiorum
A Iſrael de deſerto Sin per manſiones ſuas,
iuxta ſermonem Domini, caſtrametati ſunt
in Raphidim, vbi non erat aqua ad bibendũ
2 populo.* "Qui iurgatus contra Moyſen, ait: * Nu.20.a.4.
Da nobis aquam, vt bibamus. Quibus reſpó-
dit Moyſes: Quid iurgamini contra me? cur
3 tẽtatis Dominum? * Sitiuit ergo ibi populus
præ aquæ penuria, & murmurauit contra
Moyſen, dicens: Cur feciſti nos exire de Ae-
gypto, vt occideres nos, & liberos noſtros,
4 ac iumenta ſiti?* Clamauit autem Moyſes ad
B Dominum, dicẽs: Quid faciam populo huic?
5 adhuc paululum, & lapidabit me.* Et ait Do
minus ad Moyſen: Antecede populum, & ſu
me tecum de ſenioribus Iſrael: & virgã qua
"percuſſiſti fluuium, tolle in manu tua, & va- * Su.14.c.20.
6 de.* En ego ſtabo ibi coram te, ſupra petrã Pſal 77.b.15.
Horeb: percutieſque petram, & exibit ex ea 1.Cor.10.a.4.
aqua, vt bibat populus. Fecit Moyſes ita co-
7 ram ſenioribus Iſrael:* & vocauit nomen lo
ci illius, Tentatio, propter iurgium filiorum
Iſrael, & quia tentauerunt Dominum, di-
C centes: Eſt ne Dominus in nobis, an non?
*"Venit

Digitized by Google



• Iudit. 4. d 12. Sap. 11. a 13. Deut. 25. d 17.

*" Venit autem Amâlec,& pugnabat contra 8
Iſrael in Raphidim.* Dixitq. Moyſes ad Io- 9
ſue : Elige viros:& egreſſus,pugna cōtra A-
malec:cras ego ſtabo in vertice collis, habēs
virgā Dei in manu mea . * Fecit Ioſue vt lo- 10
cutus erat Moyſes,& pugnauit contra Ama
lec: Moyſes autem & Aaron , & Hur aſcen-
derunt ſuper verticem collis. * Cumq. leua- 11
ret Moyſes manus, vincebat Iſrael: ſin autē
paululū remiſiſſet,ſuperabat Amalec. * Ma- 12
nus autem Moyſi erant graues: ſumentes igi
tur lapidem,poſuerunt ſubter eū,in quo ſe-
dit : Aaron autem & Hur ſuſtentabāt manus
eius ex vtraque parte. Et factū eſt vt manus
D illlius non laſſarentur vſque ad occasū ſolis.
13 * Fugauitq. Ioſue Amalec , & populum eius
14 in ore gladij. * Dixit autē Dominus ad Moy-
ſen:Scribe hoc ob monimentum in libro, &
trade auribus Ioſue : delebo enim memoriā
15 Amalec ſub cælo. * Ædificauitq. Moyſes al-
tare:& vocauit nomen eius, Dominus exal-
16 tatio mea,dicens:* Quia manus ſolij Domi-
ni, & bellum Domini erit contra Amalec, a
generatione in generationem .



CAP. XVIII.

CVmq. audiſſet Iethro ſacerdos Madian, 1
cognatus Moyſi , omnia quæ fecerat A
Deus Moyſi , & Iſraeli populo ſuo, & quòd
eduxiſſet Dominus Iſrael de Aegypto: * tu- 2
lit Sephoram vxorem Moyſi quam remiſe-
3 rat:* & duos filios eius,quorū vnus vocaba-
tur Gerſam , dicente patre :" Aduena fui in
4 terra aliena.* Alter vero Eliezer:Deus enim,
ait , patris mei adiutor meus , & eruit me de
5 gladio Pharaonis : * Venit ergo Iethro co-
gnatus

ſgnatus Moyſi, & filij eius, & vxor eius ad
Moyſen in deſertum, vbi erat caſtrametatus
iuxta montem Dei.* Et mandauit Moyſi, di- 6
cens: Ego Iethro cognatus tuus venio ad te,
& vxor tua, & duo filij tui cũ ea.* Qui egreſ- 7
ſus in occurſum cognati ſui, adorauit, & oſcu
latus eſt eum: ſalutaueruntq. ſe mutuo ver-
bis pacificis. Cumq. intraſſet tabernaculum, B
* narrauit Moyſes cognato ſuo cuncta quæ 8
fecerat Dominus Pharaoni, & Aegyptijs
propter Iſrael: vniuerſumque laborem, qui
accidiſſet eis in itinere, & quòd liberauerat
eos Dominus. * Lætatusq. eſt Iethro ſuper 9
omnibus bonis, quæ fecerat Dominus Iſrae-
li, eo quòd eruiſſet eum de manu Aegyptio-
rum, * & ait: Benedictus Dominus, qui li- 10
berauit vos de manu Aegyptiorũ, & de ma-
nu Pharaonis, qui eruit populum ſuum de
manu Aegypti.* Nũc cognoui, quia magnus 11
b.4.10. Dominus ſuper omnes deos: eo quòd ″ ſu-
& 31. perbe egerint contra illos.* Obtulit ergo Ie 12
3.& 14 thro cognatus Moyſi holocauſta & hoſtias
Deo: veneruntque Aaron & omnes ſeniores C
Iſrael, vt comederent panem cum eo coram
Deo.* Altera autem die ſedit Moyſes vt iu- 13
dicaret populum, qui aſſiſtebat Moyſi a ma-
ne vſque ad veſperam.* Quod cum vidiſſet 14
cognatus eius, omnia ſcilicet quæ agebat in
populo, ait: Quid eſt hoc quod facis in ple-
be? cur ſolus ſedes, & omnis populus præſto-
latur de mane vſque ad veſperam? * Cui re- 15
ſpondit Moyſes: Venit ad me populus quæ-
rens ſententiam Dei. * Cumq. acciderit eis 16
aliqua diſceptatio, veniunt ad me vt iudicem
inter eos, & oſtendam præcepta Dei, & le-
ges eius. * At ille: Non bonam, inquit, rem 17
facis:* ſtulto labore conſumeris & tu, & po 18
pulus iſte qui tecum eſt: vltra vires tuas eſt
b 12 negotium, ″ ſolus illud non poteris ſuſtine-
re. * Sed audi verba mea atque conſilia, & 19
erit Deus tecum. Eſto tu populo in his quæ
ad Deum pertinent, vt referas quæ dicuntur
ad eum: * oſtendasque populo ceremonias 20
& ritum colendi, viamque per quam ingredi
debeant, & opus quod facere debeant.* Pro 21
uide autem de omni plebe viros potentes, &
timentes Deum, in quibus ſit veritas, & qui D
oderint auaritiam, & conſtitue ex eis tribu-
nos, & centuriones, & quinquagenarios, &
decanos * qui iudicent populum omni tem- 22
pore: quidquid autem maius fuerit, referant
ad te, & ipſi minora tantummodo iudicent:
leuiusq. ſit tibi, partito in alios onere. * Si 23
hoc feceris, implebis imperium Dei, & præ-
cepta eius poteris ſuſtentare: & omnis hic
populus reuertetur ad loca ſua cum pace.
* Quibus auditis, Moyſes fecit omnia quæ 24
ille ſuggeſſerat. * Et electis viris ſtrenuis de 25
cuncto Iſrael, conſtituit eos principes popu
li, tribunos, & centuriones, & quinquagena-
rios, & decanos. * Qui iudicabant plebem 26
omni tempore: quidquid autẽ grauius erat,
referebant ad eum, faciliora tantummodo
27 iudicantes. * Dimiſitq. cognatum ſuum: qui
reuerſus abijt in terram ſuam.

CAP. XIX.

1 MEnſe tertio egreſſionis Iſrael de Terra Nu.33.c.15.
A Aegypti, in die hac venerunt in ſoli-
2 tudinem Sinai. * Nam profecti de Raphi-
dim, & peruenientes vſque in deſertũ Sinai,
caſtrametati ſunt in eodẽ loco, ibiq. Iſrael fi
3 xit tentoria e regione mõtis. * ″ Moyſes au- * Act.7.c.38.
tem aſcendit ad Deum, vocauitq. eum Domi
nus de monte, & ait: Hæc dices domui Ia-
4 cob, & annunciabis filijs Iſrael: * Vos ipſi
vidiſtis, quæ fecerim Aegyptijs, quo modo
portauerim vos ſuper alas aquilarum, & aſ-
5 ſumpſerim mihi.* ″ Si ergo audieritis vocem * Deu.29.a.2.
meam, & cuſtodieritis pactum meum, eritis * Pſal.23.a.1.
mihi in peculium de cunctis populis: ″ mea * 1.Pet.2.b.9.
6 eſt enim omnis terra.* ″ Et vos eritis mihi in
B regnum ſacerdotale, & gens ſancta. hæc ſunt
7 verba quæ loqueris ad filios Iſrael. * Venit
Moyſes: & conuocatis maioribus natu popu
li, expoſuit omnes ſermones quos mandaue
8 rat Dominus. * Reſponditq. omnis populus
ſimul: Cuncta quæ locutus eſt Dominus, fa-
ciemus. Cumq. retuliſſet Moyſes verba po-
9 puli ad Dominum, * ait ei Dominus: Iam
nunc veniam ad te in caligine nubis, vt au-
diat me populus loquentem ad te, & credat
tibi in perpetuum. Nunciauit ergo Moyſes
10 verba populi ad Dñm. * Qui dixit ei: Vade
ad populũ, & ſanctifica illos hodie, & cras, la
11 uentq. veſtimenta ſua. * Et ſint parati in diẽ
tertium: in die enim tertia deſcendet Domi-
nus coram omni plebe ſuper montem Sinai.
12 * Cõſtituesq. terminos populo per circuitũ,
C & dices ad eos: Cauete ne aſcendatis in mõ-
tem, ″ nec tangatis fines illius: omnis qui teti * Heb. 12.e.18.
13 gerit montem, morte morietur.* Manus nõ
tanget eum, ſed lapidibus opprimetur, aut
confodietur iaculis; ſiue iumentum fuerit,
ſiue homo, non viuet. cum cœperit clãgere
14 buccina, tunc aſcendant in montem. * De-
ſcenditq. Moyſes de monte ad populum, &
ſanctificauit eum. Cumque lauiſſent veſti-
15 menta ſua, * ait ad eos: Eſtote parati in diem
tertium, & ne appropinquetis vxoribus ve-
16 ſtris. * Iamq. aduenerat tertius dies, & mane
inclaruerat: & ecce cœperunt audiri toni-
trua, ac micare fulgura, & nubes denſiſſima
operire mõtem, clangorq. buccinæ vehemẽ
tius perſtrepebat: & timuit populus qui erat
17 in caſtris. * Cumque eduxiſſet eos Moyſes in
occurſum Dei de loco caſtrorum, ſteterunt
18 ad radices montis. * ″ Totus autem mons * Deut.4.b.11
D Sinai fumabat: eo quòd deſcendiſſet Domi-
nus ſuper eum in igne, & aſcenderet fumus
ex eo quaſi de fornace: eratque omnis mons
terri-

terribilis.* Et ſonitus buccinæ paulatim cre 19
ſcebat in maius, & prolixius tendebat: Moy
ſes loquebatur, & Deus reſpõdebat ei.* De- 20
ſcenditq. Dñs ſuper montē Sinai in ipſo mõ
tis vertice, & vocauit Moyſen in cacumen
eius. Quò cũ aſcendiſſet,* dixit ad eum: De- 21
ſcende, & cõteſtare populum: ne forte velit
tranſcendere terminos ad videndum Domi
num, & pereat ex eis plurima multitudo.
* Sacerdotes quoq. qui accedunt ad Domi- 22
23 num, ſanctificētur, ne percutiat eos.* Dixit-
que Moyſes ad Dominum: Non poterit vul-
gus aſcendere in montem Sinai: tu enim te-
ſtificat⁹ es, & iuſſiſti, dicens: Pone terminos
24 circa montē, & ſanctifica illũ.* Cui ait Dñs:
Vade, deſcende: aſcendesq. tu, & Aaron te-
cum. ſacerdotes autem & populus ne tran-
ſeant terminos, nec aſcendant ad Dominũ,
25 ne forte interficiat illos.* Deſcenditq. Moy
ſes ad populum, & omnia narrauit eis.



CAP. XX.

LOcutuſq. eſt Dominus cũctos ſermones 1
hos: * Ego ſum Dominus Deus tuus, 2
qui eduxi te de terra Ægypti, de domo ſer- A
uitutis. Non habebis deos alienos corā me. 3
* Deut. 5. a. 6 * " Non facies tibi ſculptile, neq. omnem ſi- 4
Pſal. 80. c. 11. militudinem quæ eſt in cęlo deſuper, & quę
96. b. 7 in terra deorſum, nec eorum quæ ſunt in a-
Leu 26. a. 1 quis ſub terra. * Non adorabis ea, neq coles: 5
Deut. 4. c. 15 egò ſum Dominus Deus tu⁹ fortis, zelotes,
Ioſ 24. d. 14 viſitans iniquitatem patrum in filios, in ter-
tiam & quartam generationem eorum qui
oderunt me: * & faciens miſericordiam in 6
millia his qui diligũt me, & cuſtodiunt præ B
* Deut 5. b. 11 cepta mea. * " Non aſſumes nomen Domini 7
Leui. 19. c. 12 Dei tui in vanum. nec enim habebit inſontē
Matt. 5. c. 27 Dominus eum qui aſſumpſerit nomen Do-
* Exec. 20. b. 12 mini Dei ſui fruſtra. " Memento vt diem ſab 8
Deut. 5. b 13 bati ſanctifices. * Sex diebus operaberis, & 9
Inf. 31. b. 14 facies omnia opera tua. * Septimo autem 10
die ſabbatum Domini Dei tui eſt: nõ facies
omne opus i eo, tu, & filius tuus & filia tua,
ſeruus tuus & ancilla tua, iumentum tuum,
& aduena qui eſt intra portas tuas. * " Sex e- 11
* Gen. 2. a. 2 nim diebus fecit Dominus cælum & terrā,
& mare, & omnia quæ in eis ſunt, & requie-
uit in die ſeptimo, idcirco benedixit Domi-
* Deu. 5. b. 16 nus diei ſabbati, & ſanctificauit eum. * " Ho- 12
C nora patrem tuum & matrem tuam, vt ſis M ...
longæuus ſuper terram, quā Dominus Deus ...
13 tuus dabit tibi. * " Non occides. * Non mœ- * Mat. ...
14 chaberis. * Non furtum facies. * Non loque-
15 ris contra proximum tuum falſum teſtimo-
16 nium. * " Non concupiſces domum proximi * Rom 7. ...
17 tui: nec deſiderabis vxorem eius, non ſer- 13. ...
uum, non ancillam, non bouem, non aſinũ,
18 nec omnia quæ illius ſunt. * Cunctus autem
populus videbat voces & lampades, & ſo-
nitum buccinæ, montemque ſumantem: &
perterriti ac pauore concuſſi, ſteterunt pro
19 cul, * dicentes Moyſi: Loquere tu nobis,
& audiemus: non loquatur nobis Dominus,
20 ne forte moriamur. * Et ait Moyſes ad po-
pulum: Nolite timere: vt enim probaret
vos venit Deus, & vt terror illius eſſet in
21 vobis, & non peccaretis. * Stetitq. populus
de longe. Moyſes autem acceſſit ad caliginē Heb 12 ...
22 in qua erat Deus. * Dixit præterea Dominus Deu. 4 ...
D ad Moyſen: Hæc dices filijs Iſrael: Vos vidi-
23 ſtis quòd de cælo locutus ſim vobis. * Non
facietis deos argenteos, nec deos aureos fa-
24 cietis vobis. * " Altare de terra facietis mihi, * Inf. 27. b
& offeretis ſup eo holocauſta & pacifica ve 38. a. 7
ſtra, oues veſtras & boues in omni loco in
quo memoria fuerit nominis mei: veniā ad
25 te, & benedicam tibi. * " Quòd ſi altare lapi-
deum feceris mihi, non ædificabis illud de ſe * Deut ...
Ioſ. 8. f. ...

ctis

Ctis lapidibus: ſi enim leuaueris cultrum ſu-
per eo, polluetur. *Non aſcendes per gradus 26
ad altare meum, ne reueletur turpitudo tua.

CAP. XXI.

HÆc ſunt iudicia quæ propones eis. * Si 1
emeris ſeruum Hebræum, ſex annis ſer 2
uiet tibi: in ſeptimo egredietur liber gratis. A
* Cum quali veſte intrauerit, cum tali exeat: 3
ſi habens vxorem, & vxor egredietur ſimul.
* Sin autem dominus dederit illi vxorem, & 4
pepererit filios & filias: mulier & liberi eius
erunt domini ſui, ipſe vero exibit cum veſti
tu ſuo. * Quòd ſi dixerit ſeruus: Diligo do- 5
minum meum & vxorē ac liberos, non egre
diar liber: * offeret eum dominus dijs, & ap- 6
plicabitur ad oſtium & poſtes, perforabitq. B
aurem eius ſubula: & erit ei ſeruus in ſæcu-
lum. * Si quis vendiderit filiam ſuam, in fa- 7
mulā, non egredietur ſicut ancillæ exire con
ſueuerunt. * Si diſplicuerit oculis domini ſui 8
cui tradita fuerat, dimittet eam: populo au-
tem alieno vendendi non habebit poteſtatē,
ſi ſpreuerit eā. * Sin autem filio ſuo deſpon- 9
derit eam, iuxta morem filiarum faciet illi.
* Quòd ſi alteram ei acceperit, prouidebit 10
puellæ nuptias, & veſtimenta, & pretium pu
dicitiæ non negabit. * Si tria iſta nō fecerit, 11
egredietur gratis abſque pecunia. * * Qui 12
percuſſerit hominem volēs occidere, morte
moriatur. * Qui autem non eſt inſidiatus, 13
ſed Deus illum tradidit in manus eius: con-
ſtituam tibi locum in quem fugere debeat.
* Si quis per induſtriam occiderit proximū 14
ſuum, & per inſidias: ab altari meo euelles
eum, vt moriatur. * Qui percuſſerit patrem 15
ſuum aut matrem, morte moriatur. * Qui fu 16
ratus fuerit hominem, & vendiderit eū, cō-
uictus noxæ, morte moriatur. * Qui maledi- 17
xerit patri ſuo, vel matri, morte moriať. * Si 18
rixati fuerint viri, & percuſſerit alter proxi
mum ſuum lapide vel pugno, & ille mortuus
non fuerit, ſed iacuerit in lectulo: * ſi ſurrexe 19
rit, & ambulauerit foris ſuper baculum ſuū, D
innocens erit qui percuſſerit, ita tamē vt ope
ras eius, & impenſas in medicos reſtituat.
* Qui percuſſerit ſeruū ſuum, vel ancillā vir 20
ga, & mortui fuerint in manibus eius, crimi-
nis reus erit. * Sin autem vno die vel duobus 21
ſuperuixerit, non ſubiacebit pœnæ, quia pe-
cunia illius eſt. * Si rixati fuerint viri, & per- 22
cuſſerit quis mulierem prægnantem, & abor
tiuum quidē fecerit, ſed ipſa vixerit: ſubiace-
bit damno quantum maritus mulieris expe-
tierit, & arbitri iudicauerint. * Sin autē mors 23
eius fuerit ſubſecuta, reddet animam pro ani E
ma, * * oculum pro oculo, dentem pro dēte, 24
manum pro manu, pedem pro pede, * adu- 25
ſtionem pro aduſtione, vulnus pro vulnere,
liuorē pro liuore. * Si percuſſerit quiſpiam 26
oculum ſerui ſui aut ancillæ, & luſcos eos fe
cerit, dimittet eos liberos pro oculo quem
27 eruit. * Dentem quoque ſi excuſſerit ſeruo
vel ancillę ſuę, ſimiliter dimittet eos liberos.
28 * Si bos cornu percuſſerit virum aut mulie-
rē, & mortui fuerint, lapidibus obruetur: &
non comedentur carnes eius, dominus quo-
29 que bouis innocens erit. * Quòd ſi bos cor-
F nupeta fuerit ab heri, & nudiuſtertius, & cō
teſtati ſunt dominum eius, nec recluſerit eū,
occideritq. virum aut mulierem: & bos lapi
dibus obruetur, & dominum eius occident.
30 * Quòd ſi pretium fuerit ei impoſitum, da-
bit pro anima ſua quidquid fuerit poſtulatꝰ.
31 * Filium quoque & filiam ſi cornu percuſſe-
32 rit, ſimili ſententiæ ſubiacebit. * Si ſeruum,
G ancillāq. inuaſerit, triginta ſiclos argēti do-
mino dabit, bos vero lapidibus opprimetur.
33 * Si quis aperuerit ciſternam, & foderit, &
non operuerit eā, cecideritq. bos aut aſinus
34 in eam, * reddet dominus ciſternæ pretium
iumentorum: quod autem mortuum eſt, ip-
35 ſius erit. * Si bos alienus bouem alterius vul-
nerauerit, & ille mortuus fuerit: vendent bo
uem viuum, & diuident pretium, cadauer au
36 tem mortui inter ſe diſpertient. * Sin autem
ſciebat quòd bos cornupeta eſſet ab heri, &
nudiuſtertius, & non cuſtodiuit eum domi-
nus ſuus: reddet bouem pro boue, & cada-
uer integrum accipiet.

CAP. XXII.

1 SI quis furatus fuerit bouem, aut ouem, &
A occiderit vel vendiderit: quinque boues
pro vno boue reſtituet, * & quattuor oues * 2. Reg. 12. b. 6.
2 pro vna oue. * Si effringens fur domum ſiue
ſuffodiens fuerit inuentus, & accepto vulne
re mortuus fuerit: percuſſor nō erit reus ſan
3 guinis. * Quòd ſi orto ſole hoc fecerit, homi
cidiū perpetrauit, & ipſe morietur. Si non
habuerit quod pro furto reddat, ipſe venun
4 dabitur. * ſi inuētum fuerit apud eum quod
furatus eſt, viuens, ſiue bos, ſiue aſinus, ſiue
5 ouis: duplum reſtituet. * Si læſerit quiſpiam
agrum vel vineam, & dimiſerit iumentum
ſuum vt depaſcatur aliena: quidquid optimū
habuerit in agro ſuo, vel in vinea, pro dāni
6 æſtimatione reſtituet. * Si egreſſus ignis in-
B uenerit ſpinas, & comprehenderit aceruos
frugum, ſiue ſtantes ſegetes in agris, reddet
7 damnum qui ignem ſuccenderit. * Si quis
commendauerit amico pecuniam, aut vas in
cuſtodiā, & ab eo, qui ſuſceperat, furto abla-
ta fuerint: ſi inuenitur fur, duplum reddet,
8 * ſi latet fur, dn̄s domus applicabiť ad deos,
& iurabit quòd non extenderit manū in rē
9 proximi ſui, * ad perpetrandam fraudē, tam
in boue, quàm in aſino, & oue ac veſtimēto,
& quidquid damnum inferre poteſt: ad deos
vtriuſque cauſa perueniet: & ſi illi iudicaue-
rint,

rint, duplum reſtituet proximo ſuo.* Si quis 10
commendauerit proximo ſuo aſinum, bo-
uem, ouem, & omne iumentum ad cuſto-
diam, & mortuum fuerit, aut debilitatum,
vel captum ab hoſtibus, nullusq. hoc viderit:
* iuſiurandum erit in medio, quòd non ex- 11
• Gen.31.f.39 tenderit manum ad rem proximi ſui: " ſuſci-
pietq. dñs iuſm, & ille reddere non coge- C
tur.* Quòd ſi furto ablatũ fuerit, reſtituet dã 12
num dño.* Si comeſtũ a beſtia, deferat ad eũ 13
quod occiſum eſt, & nõ reſtituet. Qui a pro 14
ximo ſuo quidquã horũ mutuo poſtulauerit
& debilitatũ aut mortuũ fuerit dño nõ præ
ſente, reddere cõpelletur.* Quòd ſi impræſen 15
tiarũ dñs fuerit, nõ reſtituet, maxime ſi cõ-
• Deu.22.d.29 ductũ venerat pro mercede operis ſui. * " Si 16
ſeduxerit quis virginem necdum deſponſa-
tam, dormieritq. cum ea: dotabit eam, & ha
bebit eam vxorem. * Si pater virginis dare 17
noluerit, reddet pecuniam iuxta modum do
tis, quam virgines accipere conſueuerunt.
* Maleficos non patieris viuere. * Qui coie- 18
• Leu.19.a.4. rit cum iumento, morte moriatur. * " Qui 19
immolat dijs, occidetur, præterquã Domi- 20
no ſoli.* Aduenam non contriſtabis, neque 21
affliges eum: aduenæ enim & ipſi fuiſtis in D
Terra Ægypti. * Viduæ & pupillo non no- 22
Zach.7.c.10. cebitis. * Si læſeritis eos, vociferabuntur ad 23
me, & ego audiam clamorem eorum:* & in- 24
dignabitur furor meus, percutiamq. vos gla
dio, & erunt vxores veſtræ viduæ, & filij ve-
ſtri pupilli. * Si pecuniam mutuam dederis 25
populo meo pauperi qui habitat tecum, non
vrgebis eum quaſi exactor, nec vſuris oppri
mes. * Si pignus a proximo tuo acceperis ve 26
ſtimentum, ante ſolis occaſum reddes ei.
* Ipſum enim eſt ſolum, quo operitur, indu- 27
mentum carnis eius, nec habet aliud in quo
dormiat: ſi clamauerit ad me, exaudiam
eum, quia miſericors ſum. * Dijs non detra- 28
• Act.23.a.5. hes, & * principi populi tui non maledices.
• Leu.22.b.8. * Decimas tuas & primitias tuas non tarda- 29
Eze.44.g.30. bis reddere, " primogenitũ filiorum tuorum
Sup.13.a.2.& b.12. dabis mihi. * De bobus quoque, & ouibus 30
Inf.33.b.19. ſimiliter facies: ſeptẽ diebus ſit cum matre
ſua, die octaua reddes illũ mihi. * Viri ſancti 31
eritis mihi: carnem, quæ a beſtijs fuerit præ
guſtata, nõ comedetis, ſed proijcietis canib.

CAP. XXIII.

NOn ſuſcipies vocem mendacij: nec iun- 1
ges manum tuam vt pro impio dicas A
falſum teſtimonium.* Non ſequeris turbam 2
ad faciendum malum: nec in iudicio, pluri-
morum acquieſces ſententiæ, vt a vero de-
uies. * Pauperis quoque non miſereberis in 3
• Deu.22.a.1. iudicio. * " Si occurreris boui inimici tui, 4
aut aſino erranti, reduc ad eũ.* Si videris aſi 5
num odientis te iacere ſub onere, non per-
tranſibis, ſed ſubleuabis cum eo.* Non decli 6
nabis in iudiciũ pauperis.* Mendaciũ fugies. 7
Inſontem, & iuſtũ non occides: quia auerſor
8 impiũ. * " Nec accipies munera, quæ etiã ex- • Deu.16.
cæcant prudentes, & ſubuertũt verba iuſto-
9 rum.* Peregrino moleſtus non eris, ſcitis e-
nim aduenarum animas: quia & ipſi " pere-
10 grini fuiſtis in Terra Aegypti.* Sex annis ſe- • Deu.
minabis terram tuam, & congregabis fruges
11 eius. * Anno autem ſeptimo dimittes eam,
& requieſcere facies, vt comedant pauperes
populi tui: & quidquid reliquũ fuerit, edant
beſtię agri: ita facies i vinea, & i olineto tuo.
12 * Sex dieb* operaberis: ſeptimo die ceſſabis,
C vt requieſcat bos & aſinus tuus: & refrige-
13 retur filius ancillæ tuæ, & aduena. * Omnia
quæ dixi vobis, cuſtodite. Et per nomen ex-
ternorum deorum non iurabitis, neque au-
14 dietur ex ore veſtro.* Tribus vicibus per ſin
15 gulos annos mihi feſta celebrabitis. * Sollẽ-
nitatem azymorum cuſtodies. Septem die-
bus comedes azyma, " ſicut præcepi tibi, tẽ- • Sup.
pore menſis nouorum, quãdo egreſſus es de
Aegypto: " non apparebis in conſpectu meo
16 vacuus. * Et ſollemnitatem meſſis primitiuo
D rum operis tui, quæcumque ſeminaueris in
agro, ſollemnitatem quoque in exitu anni,
quãdo congregaueris omnes fruges tuas de
17 agro.* Ter in anno apparebit omne maſcu-
18 linum tuum coram Domino Deo tuo.* Non
immolabis ſuper fermento ſanguinem victi
mæ meæ, nec remanebit adeps ſollemnita-
19 tis meæ vſque mane.* Primitias frugum ter-
ræ tuæ deferes in domum Domini Dei. Non
20 coques hœdum in lacte matris ſuæ. * Ecce
ego mittam Angelum, qui præcedat te, &
cuſtodiat in via, & introducat in locum quẽ
21 paraui.* Obſerua eum, & audi vocem eius,
nec contemnendum putes: quia non dimit-
tet cum peccaueris, & eſt nomen meum in
22 illo.* Quod ſi audieris vocẽ eius, & feceris
E omnia quæ loquor, inimicus ero inimicis
23 tuis, & affligã affligentes te. * " Præcedetque
te Angelus meus, & introducet te ad Amor
rhæum, & Hethæum, & Pherezæum, Chana
næumq. & Heuæum, & Iebuſæum, quos ego
24 conteram.* Non adorabis deos eorum, nec
coles eos: non facies opera eorum, ſed de-
25 ſtrues eos, & confringes ſtatuas eorum.* Ser
uietisq. Domino Deo veſtro, vt benedicam
panibus tuis & aquis, & auferam infirmita-
26 tem de medio tui.* Non erit infœcunda, nec
F ſterilis in terra tua: numerum dierum tuorũ
27 implebo.* Terrorem meum mittam in præ-
curſum tuum, & occidam omnem populum,
ad quem ingredieris: cunctorumq. inimico-
28 rum tuorum coram te terga vertam:* emit-
tens crabrones prius, qui fugabunt Heuæũ,
& Chananæum, & Hethæum, antequam in-
29 troeas.* Nõ eijciã eos a facie tua anno vno:
ne terra in ſolitudinem redigatur, & creſcat
30 contra te beſtiæ. * Paulatim expellam eos
de conſpectu tuo, donec augearis, & poſſi-
deas

deas Terram.*Ponam autem terminos tuos 31
a Mari rubro vſque ad Mare Palæſtinorum,
& a deſerto vſque ad fluuium: tradam in ma
nibus veſtris habitatores Terræ, & eijciam
eos de conſpectu veſtro. * Non inibis cum 32
eis fœdus, nec cum dijs eorum.* Non habi- 33
tẽt in terra tua, ne forte peccare te faciãt in
me, ſi ſeruieris dijs eorum: quod tibi certe e-
rit in ſcandalum.

7.2.2.
Ib.15.

CAP. XXIIII.

MOyſi quoque dixit: Aſcende ad Domi- 1
num tu, & Aaron, Nadab, & Abiu, & ſe A
ptuaginta ſenes ex Iſrael, & adorabitis pro-
cul.*Soluſq. Moyſes aſcendet ad Dominum, 2
& illi non appropinquabunt: nec populus
aſcendet cũ eo. * Venit ergo Moyſes & nar- 3
rauit plebi omnia verba Domini, atque iu-
dicia: reſponditque omnis populus vna vo-
ce: omnia verba Domini, quæ locutus eſt, fa
ciemus. * Scripſit autem Moyſes vniuerſos 4
ſermones Domini: & mane conſurgens æ-
dificauit altare ad radices montis, & duode
cim titulos per duodecim tribus Iſrael. * Mi 5
ſitq. iuuenes de filijs Iſrael, & obtulerunt ho B
locauſta, immolaueruntq. victimas pacificas
Domino, vitulos. * Tulit itaq. Moyſes dimi- 6
diam partem ſanguinis, & miſit in crateras:
partem autem reſiduam fudit ſuper altare.
*Aſſumensq. volumen fœderis, legit audiẽ 7
te populo: qui dixerũt: Omnia quæ locutus
eſt Dominus, faciemus, & erimus obediẽtes.
8 * Ille vero ſumptum ſanguinem reſperſit
in populum, & ait: Hic eſt ſanguis fœderis
quod pepigit Dominus vobiſcum ſuper cũ-
9 ctis ſermonib. his. * Aſcenderuntq. Moyſes Heb.9.4.20.
C & Aaron, Nadab & Abiu, & ſeptuaginta de
10 ſeniorib. Iſrael: * & viderunt Deum Iſrael:
& ſub pedibus eius quaſi opus lapidis ſapphi
11 rini, & quaſi cęlũ, cũ ſerenũ eſt.* Nec ſuper
eos qui procul receſſerant de filiis Iſrael, mi
ſit manum ſuam, videruntq. Deum, & come
12 derunt, ac biberunt. *Dixit autem Dominus
ad Moyſen: Aſcende ad me in montẽ, & eſto
ibi: daboq. tibi tabulas lapideas, & legem ac
13 mandata quæ ſcripſi: vt doceas eos.* Surre-
D xerunt Moyſes & Ioſue miniſter eius: aſcen-
14 densq. Moyſes in montem Dei,* ſenioribus
ait: Expectate hic donec reuertamur ad vos.
Habetis Aaron & Hur vobiſcum: ſi quid na-
15 tum fuerit quæſtionis, referetis ad eos.*Cũ-
que aſcendiſſet Moyſes, operuit nubes mon
16 tem, * & habitauit gloria Domini ſuper Si-
nai, tegens illũ nube ſex diebus: ſeptimo au-
tem die vocauit eum de medio caliginis.
17 * Erat autem ſpecies gloriæ Domini, quaſi
ignis ardens ſuper verticem montis in con-
18 ſpectu filiorum Iſrael. * Ingreſſuſque Moy-
ſes medium nebulæ, aſcendit in montem: &
fuit ibi quadraginta diebus, & quadraginta
noctibus.



CAP. XXV.

LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, 1
dicens: * Loquere filijs Iſrael vt tol- 2
lant mihi primitias ab* omni homine qui of- A
feret vltroneus, accipietis eas. * Hæc ſunt 3
autem quæ accipere debetis: Aurum, & ar-
gentum, & æs, * hyacinthum & purpuram, 4
coccumque bis tinctum, & byſſum, pilos ca
5 prarũ, * & pelles arietũ rubricatas, pelleſq.
6 ianthinas, & ligna ſetim: * oleum ad lumi
naria cõcinnãda: aromata in vnguẽtũ, & thy
7 miamata boni odoris: * lapides onychinos,
& gemmas ad ornandũ ephod, ac rationale.
8 * Facientque mihi ſanctuarium, & habitabo
9 in medio eorum: * iuxta omnem ſimili- *Heb.9.2.2.
tudinem tabernaculi quod oſtendam tibi,

Eſa.5.

& omnium vaſorum in cultum eius: ſicq. fa
cietis illud:* Arcam de lignis ſetim compin 10
gite,cuius lõgitudo habeat duos & ſemis cu
bitos:latitudo , cubitum & dimidium : alti-
tudo, cubitum ſimiliter ac ſemiſſem . * Et 11
deaurabis eam auro mundiſſimo intus & fo-
ris:facieſque ſupra, coronã auream per cir-
cuitum: * & quattuor circulos aureos, quos 12
pones per quattuor arcæ angulos:duo circu
li ſint in latere vno,& duo in altero.*Facies 13
quoque vectes de lignis ſetim , & operies
eos auro . * Inducesq. per circulos qui ſunt 14
in arcæ lateribus , vt portetur in eis: * qui B
ſemper erũt in circulis,nec vmquam extra- 15
hentur ab eis. * Poneſq. in arca teſtificatio- 16
nem quam dabo tibi. * Facies & propitia- 17
torium de auro mundiſſimo:duos cubitos &
dimidium tenebit longitudo eius, & cubi-
tum ac ſemiſſem latitudo . * Duos quoque 18
Cherubim aureos & productiles facies, ex
vtraque parte oraculi. * Cherub vnus ſit in 19
latere vno, & alter in altero . * Vtrumq. la- 20
tus propitiatorij tegant expandẽtes alas, &
operientes oraculum , reſpiciãtq. ſe mutuo
verſis vultibus in propitiatorium quo ope-
rienda eſt arca, * in qua pones teſtimonium 21
quod dabo tibi.* Inde præcipiam,& loquar 22
ad te ſupra propitiatorium,ac de medio duo C
rum Cherubim, qui erunt ſuper arcam teſti
monij, cuncta quæ mandabo per te filijs Iſ-
rael. * Facies & menſam de lignis ſetim, 23
habentem duos cubitos longitudinis,& in la
titudine cubitum , & in altitudine cubitum
ac ſemiſſem. * Et inaurabis eam auro puriſ- 24
ſimo: facieſq. illi labium aureum per circui-
tum,* & ipſi labio coronam interraſilem al- 25
tam quattuor digitis:& ſuper illam,alteram
coronam aureolam. * Quattuor quoque cir 26
culos aureos præparabis, & pones eos in
quattuor angulis eiuſdem menſæ per ſingu-
los pedes . * Subter coronam erũt circuli au 27
rei, vt mittantur vectes per eos , & poſſit
menſa portari. * Ipſos quoque vectes facies 28
de lignis ſetim, & circundabis auro ad ſub-
uehendam menſam. * Parabis & acetabula, 29
ac phialas , & thuribula, & cyathos, in qui-
bus offerenda ſunt libamina,ex auro puriſſi
mo. * Et pones ſuper menſam panes propo 30
ſitionis in conſpectu meo ſemper . Facies & 31
candelabrum ductile de auro mundiſſimo , D
haſtile eius,& calamos,ſcyphos, & ſphæru-
las,ac lilia ex ipſo procedentia. * Sex calami 32
egredientur de laterib.tres ex vno latere,&
tres ex altero.*Tres ſcyphi quaſi ĩ nucis mo 33
dum per calamos ſingulos,ſphærulaq.ſimul,
& liliũ:& tres ſimiliter ſcyphi inſtar nucis in
calamo altero,ſphærulaq. ſimul & liliũ.hoc
erit opus ſex calamorum , qui producendi
ſunt de haſtili : * in ipſo autem candelabro 34
erũt quattuor ſcyphi in nucis modum,ſphę-
rulæq. per ſingulos , & lilia. * Sphærulæ 35
ſub duobus calamis per tria loca , qui ſimul
36 ſex fiunt procedentes de haſtili vno . * Et
ſphærulæ igitur & calami ex ipſo erunt, vni
37 uerſa ductilia de auro puriſſimo.* Facies &
lucernas ſeptem,& pones eas ſuper candela
38 brum , vt luceant ex aduerſo. * Emunctoria
quoque,& vbi quæ emuncta ſunt extinguan
39 tur, fiant de auro puriſſimo. * Omne pon-
dus candelabri cum vniuerſis vaſis ſuis habe
40 bit talentum auri puriſſimi . * "Inſpice, & "Hebr. 8. Act. 7.
fac ſecundum exemplar quod tibi in monte
monſtratum eſt .

CAP. XXVI.

1 TAbernaculum vero ita facies: Decem
A cortinas de byſſo retorta , & hacyn-
tho,ac purpura,c occoq. bis tincto,variatas
2 opere plumario facies.* Longitudo cortinę
vnius habebit vigintiocto cubitos:latitudo,
quattuor cubitorum erit. Vnius menſuræ
3 fient vniuerſa tentoria.* Quinque cortinæ
ſibi iungentur mutuo , & aliæ quinque ne-
4 xu ſimili cohærebunt . * Anſulas hyacinthi-
nas in lateribus ac ſummitatibus facies cor-
5 tinarũ,vt poſſint inuicem copulari. * Quin
quagenas anſulas cortina habebit in vtraq;
parte, ita inſertas, vt anſa contra anſam ve-
6 niat,& altera alteri poſſit aptari.* Facies &
B quinquaginta circulos aureos quibus corti-
narum vela iungẽda ſunt,vt vnum taberna-
7 culũ fiat. * Facies & ſaga cilicina vndecim ,
8 ad operiendum tectum tabernaculi. * Lon-
gitudo ſagi vnius habebit triginta cubitos :
& latitudo,quattuor: æqua erit menſura ſa-
9 gorum omnium.* E quibus quinque iunges
ſeorſum , & ſex ſibi mutuo copulabis , ita
vt ſextum ſagum in fronte tecti duplices .
10 * Facies, & quinquaginta anſas in ora ſagi
vnius , vt coniungi cum altero queat : &
quinquaginta anſas in ora ſagi alterius , ut
11 cum altero copuletur . * Facies & quinqua-
ginta fibulas æneas, quibus iungantur an-
ſæ, vt vnum ex omnibus operimentum fiat.
12 * Quod autem ſuperfuerit in ſagis quæ pa-
C rantur tecto , id eſt vnum ſagum quod am-
plius eſt,ex medietate eius operies poſterio
13 ra tabernaculi. * Et cubitus ex vna parte pẽ
debit,& alter ex altera qui plus eſt in ſago-
rum longitudine, vtrũq. latus tabernaculi ꝓ
14 tegens.* Facies & operimentum aliud tecto
de pellibus arietum rubricatis: & ſuper hoc
rurſum aliud operimentũ de ianthinis pelli
15 bus.* Facies & tabulas ſtãtes tabernaculi de
16 lignis ſetim, * quæ ſingulæ denos cubitos in
longitudine habeant,& in latitudine ſingu-
17 los ac ſemiſſem . * In lateribus tabulæ, duæ
incaſtraturæ fient,quibus tabula alteri tabu
D læ connectatur:atque in hunc modũ cunctæ
18 tabulæ parabuntur. * Quarum viginti erũt
in latere meridiano quod vergit ad Au-
ſtrum.

ſtrum. * Quibus quadraginta baſes argen- 19
teas fundes, vt binæ baſes ſingulis tabulis
per duos angulos ſubijciantur. * In latere 20
quoque ſecundo tabernaculi quod vergit
ad Aquilonem, viginti tabulæ erunt, * qua- 21
draginta habentes baſes argenteas, binæ ba E
ſes ſingulis tabulis ſupponentur. * Ad occi- 22
dentalem vero plagam tabernaculi facies
ſex tabulas, * & rurſum alias duas quæ in an- 23
gulis erigantur poſt tergum tabernaculi.
* Eruntque coniunctæ a deorſum vſque ſur- 24
ſum, & vna omnes compago retinebit. Dua-
buſquoque tabulis quæ in angulis ponen-
dæ ſunt, ſimilis iunctura ſeruabitur. * Et 25
erunt ſimul tabulæ octo, baſes earum argē-
teæ ſedecim, duabus baſibus per vnam tabu
lam ſupputatis. * Facies & vectes de lignis 26
ſetim quinque ad continendas tabulas in v-
no latere tabernaculi, * & quinque alios 27
in altero, & eiuſdem numeri ad occidenta- 28
lem plagam: * qui mittentur per medias F
tabulas a ſummo vſque ad ſummum. * Ipſas 29
quoque tabulas deaurabis, & fundes in eis
annulos aureos per quos vectes tabulata

30 contineant: quos operies laminis aureis. * Et
eriges tabernaculum iuxta exemplar quod
31 tibi in * Monte monſtratum eſt. * Facies • Sup.24.c.10
& velum de hyacintho, & purpura, coc-
coque bis tincto, & byſſo retorta, opere
plumario & pulchra varietate contextum:
32 * quod appendes ante quattuor columnas
de lignis ſetim, quæ ipſæ quidem deauratæ
erunt, & habebunt capita aurea, ſed baſes
33 argenteas. * Inſeretur autem velum per cir-
G culos, intra quod pones arcam teſtimonij.
quo & Sanctuarium & Sanctuarij ſanctua-
34 ria diuidentur. * Pones & propitiatorium ſu
per arcam teſtimonij in Sancto ſanctorum:
35 * menſamque extra velum: & contra men-
ſam candelabrum in latere tabernaculi me-
ridiano: menſa enim ſtabit in parte Aqui-
36 lonis. * Facies & tentorium in introitu
tabernaculi de hyacintho, & purpura,
coccoque bis tincto, & byſſo retorta, opere
37 plumarij. * Et quinque columnas deaura-
bis lignorum ſetim, ante quas ducetur ten-
torium: quarum erunt capita aurea, & ba-
ſes æneæ.



CAP. XXVII.

[illegible] FAcies & altare de ignis ſetim, quod habe 1
bit quinq. cubitos in longitudine, & to- A
tidem in latitudine, id eſt quadrū, & tres cu-
bitos in altitudine. * Cornua autem per 2
quattuor angulos ex ipſo erunt: & operies
illud ære. * Facieſque in vſus eius lebetes ad 3
ſuſcipiendos cineres, & forcipes atque fu-
ſcinulas, & ignium receptacula. omnia vaſa
ex ære fabricabis. * Craticulamq; in modum 4
retis æneam: per cuius quattuor angulos e-
runt quattuor annuli ænei, * quos pones 5
ſubter arulam altaris: eritq. craticula vſque
ad altaris medium. Facies & vectes altaris 6

B de lignis ſetim duos, quos operies laminis
7 æneis: * & induces per circulos, eruntque
ex vtroque latere altaris ad portandum.
8 * Non ſolidum, ſed inane & cauum in- • Sup.20.d.24
trinſecus facies illud, ſicut tibi in Monte
9 monſtratum eſt. * Facies & atrium taber-
naculi, in cuius auſtrali plaga contra me-
ridiem erunt tentoria de byſſo retorta: cen
tum cubitos vnum latus tenebit in longitu-
10 dine. * Et columnas viginti cum baſibus to-
tidem æneis, quæ capita cum cælaturis ſuis
11 habebunt argentea. * Similiter & in la-
tere aquilonis per longum erunt tentoria
centum cubitorum, columnæ viginti, & ba-
ſes æneæ eiuſdem numeri, & capita earum



cum cælaturis ſuis argentea. * In latitudine 12
vero atrij, quod reſpicit ad occidentem, e- C
runt tentoria per quinquaginta cubitos, &
columnæ decem, baſeſq. totidem. * In ea quo 13
que atrij latitudine, quæ reſpicit ad orien-
tem, quinquaginta cubiti erunt. * In quibus 14
quindecim cubitorum tentoria lateri vno
deputabuntur, columnæq. tres & baſes toti-
dem: * & in latere altero erunt tentoria cu- 15
bitos obtinentia quindecim, columnæ tres,
& baſes totidem. * In introitu vero atrij fiet 16
tentorium cubitorum viginti ex hyacintho
& purpura, coccoq. bis tincto, & byſſo re-
torta, opere plumarij: columnas habebit
quatuor, cum baſibus totidem. * Omnes co 17
lumnæ atrij per circuitum veſtitæ erunt ar-
genteis laminis, capitibus argenteis, & baſi-
bus æneis. * In longitudine occupabit a- 18
trium cubitos centum, in latitudine quin- D
quaginta, altitudo quinque cubitorum erit.
fietque de byſſo retorta, & habebit baſes
19 æneas. * Cuncta vaſa tabernaculi in om-
nes vſus & ceremonias, tam paxillos eius
20 quam atrij, ex ære facies. * Præcipe filijs
Iſrael vt afferant tibi oleum de arboribus o-
liuarum puriſſimum, piloq. contuſum: vt ar-
21 deat lucerna ſemper * in tabernaculo teſti-
monij, extra velum quod oppanſum eſt teſti
monio. Et collocabunt eam Aaron & filij e-
ius, vt vſque mane luceat coram Domino.
Perpetuus erit cultus per ſucceſſiones eorũ
a filijs Iſrael.

CAP. XXVIII.

1 A Pplica quoque ad te Aarõ fratrẽ tuum
A cum filijs ſuis de medio filiorum Iſrael,
vt ſacerdotio fungantur mihi: Aarõ, Nadab,
& Abiu,



& Abiu, Eleazar, & Ithamar.* Facieſq. veſtē 2
ſanctam Aaron fratri tuo in gloriam & de-
corem.* Et loqueris cunctis ſapientibus cor 3
de, quos repleui ſpiritu prudentiæ, vt faciāt
veſtes Aaron, in quibus ſanctificatus mini-
ſtret mihi.* Hæc autē erunt veſtimenta quæ 4
faciēt: Rationale, & ſuperhumerale, tunicā
& lineam ſtrictam, cidarim & balteum. Fa-
cient veſtimenta ſancta fratri tuo Aaron &
filijs eius, vt ſacerdotio fungātur mihi.* Ac- 5
cipientq. aurum, & hyacinthū, & purpurā,
coccumq. bis tinctum, & byſſum.* Facient 6
autem ſuperhumerale de auro & hyacintho B
& purpura, coccoq. bis tincto & byſſo re-
torta, opere polymito.* Duas oras iunctas 7
habebit in vtroque latere ſummitatū, vt in
vnum redeant.* Ipſa quoque textura & cū 8
cta operis varietas erit ex auro & hyacinto,
& purpura, coccoq. bis tincto, & byſſo re-
torta.* Sumaſq. duos lapides onychinos, 9
& ſculpes in eis nomina filiorum Iſrael:
*ſex nomina in lapide vno, & ſex reliqua in 10
altero, iuxta ordinem natiuitatis eorū.* O- 11
pere ſculptoris & cælatura gemmarij, ſcul-
pes eos nominibus filiorum Iſrael, incluſos
auro atque circundatos:* & pones in vtro- 12
que latere ſuperhumeralis, memoriale filijs
Iſrael. Portabitq. Aaron nomina eorū corā
Domino ſuper vtrumq. humerū, ob recorda C
tionē.* Facies & vncinos ex auro,* & duas 13
catenulas ex auro puriſſimo ſibi inuicem co 14
hærentes, quas inſeres vncinis.* Rationale 15
quoq; iudicij facies opere polymito iuxta
texturā ſuperhumeralis ex auro, hyacintho
& purpura, coccoq. bis tincto, & byſſo re-
torta.* Quadrangulū erit & duplex: men- 16
ſuram palmi habebit tā in longitudine quā
in latitudine.* Poneſq. in eo quatuor ordi 17
nes lapidum: in primo verſu erit lapis ſar-
18 dius, & topazius, & ſmaragdus:* in ſecun-
19 do carbūculus, ſapphirus, & iaſpis:* in ter-
20 tio ligurius, achates, & amethyſtus:* in quar
to chryſolytus, onychin⁹, & beryllus inclu
21 ſi auro erūt ꝑ ordines ſuos.* Habebūtq. no-
mina filiorum Iſrael: duodecim nominibus
cælabūtur, ſinguli lapides nominibus ſingu
22 lorum per duodecim tribus.* Facies in ratio
D nali catenas ſibi inuicem cohærentes ex au
23 ro puriſſimo:* & duos annulos aureos, quos
24 pones in vtraque rationalis ſummitate:* ca
tenaſq. aureas iūges annulis, qui ſunt in mar
25 ginibus eius: & ipſarum catenarum extre-
ma duobus copulabis vncinis in vtroque la
tere ſuperhumeralis quod rationale reſpi-
26 cit.* Facies & duos annulos aureos, quos po
nes in ſūmitatib⁹ rationalis, in oris, quæ e re
gione ſunt ſuperhumeralis, & poſteriora
27 eius aſpiciunt.* Nec non & alios duos annu
los aureos, qui ponendi ſunt in vtroque la-
tere ſuperhumeralis deorſum, quod reſpicit
contra faciem iuncturę inferioris, vt aptari
28 poſſit cum ſuperhumerali, & ſtringatur ra
tionale annulis ſuis cum annulis ſuperhume
ralis vitta hyacinthina: vt maneat iunctura
fabrefacta, & a ſe inuicem rationale, & ſu-
29 perhumerale nequeāt ſeparari.* Portabitq.
E Aarō nomina filiorum Iſrael in rationali iu
dicij ſuper pectus ſuum, quādo ingredietur
Sāctuarium, memoriale coram Domino in
30 æternum.* Pones autem in rationali iudicij
Doctrinam & Veritatem, quæ erunt in pe-
ctore Aaron, quando ingredietur corā Do-
mino: & geſtabit iudicium filiorum Iſrael
in pectore ſuo, in conſpectu Domini ſem-
31 per.* Facies & tunicam ſuperhumeralis to-
32 tā hyacinthinam,* in cuius medio ſupra c-
rit capitium, & ora per gyrū eius textilis, ſi-
cut fieri ſolet in extremis veſtium partibus,

ne facile rumpatur.* Deorſum vero , ad pe- 33
des eiuſdem tunicæ,per circuitum,quaſi ma F
la punica facies,ex hyacintho, & purpura ,
& cocco bis tincto,mixtis in medio tintin-
nabulis,*ita vt tintinnabulū ſit aureū & ma 34
lū punicū: rurſumq. tintinnabulū aliud au-
* Eccl. 45. b. 11. reum & malum punicum.* " Et veſtietur ea 35
Aaron in officio miniſterij,vt audiatur ſoni
tus quādo ingreditur & egreditur Sanctua-
rium in cōſpectu Domini, & nō moriatur .
*Facies & laminā de auro puriſſimo: in qua 36
ſculpes opere cælatoris,Sanctum Domino.
*Ligabiſq.eam vitta hyacinthina,& erit ſu- 37
per tiaram , * imminens fronti pontificis . 38
Portabitq.Aaron iniquitates eorum,quę ob
tulerunt & ſanctificauerūt filij Iſrael,in cū-
ctis muneribus & donarijs ſuis.Erit autē la-
mina ſemper in frōte eius,vt placatus ſit eis
Dominus.*Stringeſq.tunicam byſſo,& tia- 39
ram byſſinam facies,& balteum opere plu- G
marij.*Porro filijs Aaron tunicas lineas pa 40
rabis & balteos ac tiaras in gloriā & deco-
rem:*veſtiesque his omnibus Aaron fratrē 41
tuum & filios eius cum eo Et cunctorū cō-
ſecrabis manus,ſanctificabisque illos,vt ſa-
cerdotio fungantur mihi.*Facies & femina 42
lia linea,vt operiāt carnē turpitudinis ſuæ,
a renibus vſque ad femora : * & vtentur eis 43
Aaron & filij eius quando ingredientur ta-
bernaculum teſtimonij,vel quando appro-
pinquant ad altare vt miniſtrent in ſanctua
rio, ne iniquitatis rei moriantur . Legitimū
ſempiternum erit Aaron , & ſemini eius
poſt eum .

CAP. XXIX.

Leu. 9. a. 2. SEd & hoc facies,vt mihi in ſacerdotio cō 1
ſecrentur . Tolle vitulum de armento , A
& arietes duos immaculatos,*panesq.azy- 2
mos,& cruſtulam abſque fermento,quę cō
ſperſa ſit oleo,lagana quoq; azyma oleo li-
ta:de ſimila triticea cūcta facies.*Et poſita 3
in caniſtros offeres:vitulum autem & duos
arietes.* Et Aaron,ac filios eius applicabis 4
ad oſtium tabernaculi teſtimonij.Cumq.la-
ueris patrem cū filijs ſuis aqua,* indues Aa- 5
ron veſtimētis ſuis,id eſt,linea & tunica , &
ſup humerali & rationali, quod cōſtringes
balteo.*Et pones tiaram in capite eius,& la 6
minam ſanctam ſuper tiaram,* & oleum vn 7
ctionis fundes ſuper caput eiꝰ: atque hoc ri B
tu cōſecrabitur.* Filios quoque illius appli 8
cabis,& indues tunicis lineis,cingeſque bal
teo,*Aaron ſcilicet & liberos eius, & impo 9
nes eis mitras:erūtque ſacerdotes mihi reli-
gione perpetua . Poſtquam initiaueris ma-
* Leu. 1. a. 3. nus eorum, *" applicabis & vitulum coram 10
tabernaculo teſtimonij. Imponētque Aarō
& filij eius manus ſuper caput illius,*& ma 11
ctabis eum in cōſpectu Domini,iuxta oſtiū

12 tabernaculi teſtimonij.* Sumptumq,de ſan
guine vituli,pones ſuper cornua altaris di-
gito tuo,reliquum autē ſanguinē fundes iu
13 xta baſim eius . *" Sumes & adipem totum * Leu. 3. a.
qui operit inteſtina,& reticulum iecoris,ac
duos renes,& adipem qui ſuper eos eſt,& of
14 feres incēſum ſuper altare:* carnes vero vi
C tuli & corium & fimum combures foris ex-
15 tra caſtra,eo quòd pro peccato ſit.* Vnum
quoque arietē ſumes,ſuper cuius caput po-
16 nent Aaron & filij eius manus.* Quem cum
mactaueris,tolles de ſāguine eiꝰ, & fundes
17 circa altare. * ipſum autem arietem ſecabis
in fruſta.lotaq. inteſtina eiꝰ ac pedes pones
ſuper conciſas carnes,& ſuper caput illius.
18 * Et offeres totum arietem in incenſum ſu-
per altare:oblatio eſt Domino,odor ſuauiſſi
19 mus victimæ Domini:*Tolles quoque arie-
tem alterum,ſuper cuius caput Aaron & fi-
20 lij eius ponent manus.* Quem cum immo-
laueris,ſumes de ſanguine eius, & pones ſu
per extremum auriculæ dextræ Aaron & fi
liorum eius,& ſuper pollices manus eorum
ac pedis dextri , fundeſque ſanguinē ſuper
21 altare per circuitum.*Cumq.tuleris de ſan-
guine qui eſt ſuper altare,& de oleo vnctio
nis,aſperges Aarō & veſtes eius,filios & ve
D ſtimenta eorum.Conſecratiſque ipſis & ve
22 ſtibus, *tolles adipem de ariete , & caudā &
aruinam,quæ operit vitalia,ac reticulum ie
coris,& duos renes,atque adipē , qui ſuper
eos eſt,armumq.dextrum,eo quòd ſit aries
23 cōſecrationis:*tortamque panis vnius,cru
ſtulam conſperſam oleo , laganum de cani-
ſtro azymorum quod poſitum eſt in conſpe
24 ctu Domini:*poneſque omnia ſuper manus
Aaron & filiorum eius, & ſanctificabis eos
25 eleuans coram Domino.*Suſcipieſque vni-
uerſa de manibus eorum : & incendes ſuper
altare in holocauſtum , odorem ſuauiſſimū
in conſpectu Domini,quia oblatio eius eſt.
26 *Sumes quoque pectuſculum de ariete,quo
initiatus eſt Aarō,ſanctificabiſque illud ele
uatum coram Domino, & cedet in partem
27 tuam.* Sanctificabiſq. & pectuſculum con-
E ſecratum, & armum quem de ariete ſepara
28 ſti,*quo initiatus eſt Aaron & filij eius , ce-
dentq.in partem Aaron & filiorum eius iu-
re perpetuo a filijs Iſrael:q̃a primitiua ſūt
& initia de victimis eorum pacificis quæ of
29 ferunt Domino.*Veſtem autem ſanctā,qua
vtetur Aaron,habebunt filij eius poſt eum,
vt vngantur in ea,& cōſecrentur manus eo
30 rum. Septem diebus vtetur illa qui pōtifex
pro eo fuerit cōſtitutus de filijs eiꝰ, & q̃ in
gredietur tabernaculum teſtimonij vt mini
31 ſtret in Sanctuario.* Arietem autem conſe
crationis tolles,& coques carnes eiꝰ in loco
32 ſancto:*quibus veſcetur Aaron & filij eius .
" Panes quoque,qui ſunt in caniſtro,in veſti * Leu. 8. 23. b. 9. Mat. 12.
33 bulo tabernaculi teſtimonij comedēt,*vt ſit
placa-

Digitized by Google

placabile ſacrificium, & ſanctifi centur offe
rentium manus . Alienigena nō veſcetur ex
eis,quia ſancti ſunt.* Quòd ſi remanſerit de 34
carnibus conſecratis, ſiue de panibus vſque
mane, cōbures reliquias igni:non comeden
tur,quia ſanctificata ſunt.* Omnia quæ præ 35
cepi tibi, facies ſuper Aaron & filijs eius.Se I-
ptem diebus conſecrabis manus eorum:* & 36
vitulū pro peccato offeres per ſingulos dies
ad expiandū.Mundabiſq. altare cum immo
laueris expiationis hoſtiā , & vnges illud in
ſanctificationē.*Septem diebus expiabis al 37
tare,& ſanctificabis,& erit Sanctum ſancto
rum,omnis,qui tetigerit illud,ſanctificabit.
x.a.6 *Hoc eſt quod facies in altari:*Agnos anni- 38
culos duos per ſingulos dies iugiter,* vnum 39
agnum mane,& alterum veſpere, * decimā 40
partem ſimilæ conſperſæ oleo tuſo,quod ha
beat menſuram quartam partem hin, & vi-
num ad libādum eiuſdem menſuræ in agno
41 vno . * Alterum vero agnum offeres ad ve-
ſperam iuxta ritum matutinæ oblationis, &
iuxta ea quæ diximus , in odorem ſuauita-
42 tis: * ſacrificium eſt Domino,oblatione per-
G petua in generationes veſtras,ad oſtium ta-
bernaculi teſtimonij coram Domino , vbi
43 conſtituam vt loquar ad te. * Ibique præci-
piam filijs Iſrael , & ſanctificabitur altare
44 in gloria mea. * Sanctificabo & tabernacu-
lum teſtimonij cum altari, & Aaron cum
filijs ſuis , vt ſacerdotio fungantur mihi.
45 * Et habitabo in medio filiorum Iſrael,ero-
46 que eis Deus, * & ſcient quia ego Dominus
Deus eorum, qui eduxi eos de Terra Ægy-
pti , vt manerem inter illos , ego Dominus
Deus ipſorum.



CAP. XXX.

FAcies quoque altare ad adolendum thy 1
miama, de lignis Setim, *habens cubitū 2
longitudinis,& alterū latitudinis,id eſt,qua A
drangulum , & duos cubitos in altitudine .
Cornua ex ipſo procedent.* Veſtieſq. illud 3
auro puriſſimo,tam craticulam eius , quam
parietes per circuitum,& cornua . Facieſq. 4
ei coronam aureolam per gyrum , & duos
annulos aureos ſub corona per ſingula late
ra,vt mittātur in eos vectes,& altare porte
tur.* Ipſos quoque vectes facies de lignis Se 5
tim,& inaurabis. *Poneſque altare cōtra ve 6
lum,quod ante arcā pendet teſtimonij corā
propitiatorio quo tegit teſtimoniū , vbi lo-
quar tibi.*Et adolebit incenſū ſuper eo Aa- 7
ron ſuaue fragrās,mane. Qn̄ cōponet lucer
nas,incendet illud:* & quādo collocabit eas 8
ad veſperā, vret thymiama ſempiternum co
ram Dn̄o in generationes veſtras.*Nō offe- 9
retis ſuper eo thymiama compoſitionis al-
terius,nec oblationem, & victimam, nec li-
10 babitis libamina.*Et deprecabitur Aaron ſu
B per cornua eius ſemel per annū , in ſangui-
ne qđ oblatū eſt pro peccato, & placabit ſu
per eo in generationib. veſtris . Sanctū ſan-
11 ctorū erit Dn̄o.* Locutuſq.eſt Dn̄s ad Moy-
12 ſen,dicens: * Qn̄ tuleris ſummam filiorum *Nu.1.a.2
Iſrael iuxta numerum , dabunt ſinguli pre-
tiū pro animabus ſuis Domino , & non erit
13 plaga in eis,cū fuerint recenſiti. * Hoc autē
dabit omnis qui tranſit ad nomen , dimidiū
ſicli iuxta menſurā tēpli.*Siclus viginti obo *Leu.27.c.25 Nu 3.x.27 Eze 45.d.12
los hēt . Media pars ſicli offeretur Domino .
14 * Qui habetur in numero, a viginti annis &
15 ſupra, dabit pretium . * Diues non addet ad
16 medium ſicli,& pauper nihil minuet.*Suſce
ptāq. pecuniā,quæ collata eſt a filijs Iſrael,
trades in vſus tabernaculi teſtimonij , vt ſit
monimentū eorū corā Dn̄o, & propitietur
17 animabus eorum. * Locutuſq; eſt Dominus

ad Moyſen, dicens: * Facies & labrum æneũ 18
cum baſi ſua ad lauandum: ponesque illud C
inter tabernaculum teſtimonij & altare. Et
miſſa aqua, *lauabũt in ea Aaron, & filij eius 19
manus ſuas ac pedes, *quãdo ingreſſuri ſunt 20
tabernaculum teſtimonij, & quando acceſſu
ri ſunt ad altare, vt offerant i eo thymiama
Domino, * ne forte moriantur. legitimum 21
ſempiternum erit ipſi, & ſemini eius per ſuc
ceſſiones. * Locutusq. eſt Dominus ad Moy- 22
ſen, *dicens: Sume tibi aromata, primæ myr 23
rhæ & electæ quingentos ſiclos, & cinnamo
mi medium, ideſt, ducẽtos quinquaginta ſi-
clos, calami ſimiliter ducentos quinquagin-
ta, caſiæ autem quingentos ſiclos in ponde- 24
re ſanctuarij, olei de oliuetis menſuram hin:
*facies q. vnctionis oleum ſanctũ, vnguentũ 25
compoſitum opere vnguentarij, * & vnges 26
ex eo tabernaculum teſtimonij, & arcam te
ſtamenti, * menſamq. cum vaſis ſuis, candela 27
brum, & vtẽſilia eius, altaria thymiamatis,
* & holocauſti, & vniuerſam ſupellectilem 28
quæ ad cultum eorum pertinet. *Sanctifica- 29
biſq. omnia, & erunt Sancta ſanctorum: qui D
tetigerit ea, ſanctificabitur.* Aaron & filios 30
eius vnges, ſanctificabiſq. eos, vt ſacerdotio
fungantur mihi.* Filijs quoque Iſrael dices: 31
Hoc oleum vnctionis ſanctum erit mihi in
generationes veſtras. * Caro hominis non 32
vngetur ex eo, & iuxta compoſitionem
eius non facietis aliud, quia ſanctificatum
eſt, & ſanctum erit vobis. * Homo quicum- 33
que tale compoſuerit, & dederit ex eo, alie-
no, exterminabitur de populo ſuo.* Dixitq. 34
Dominus ad Moyſen: Sume tibi aromata,
ſtacten & onycha, galbanum boni odoris,
& thus lucidiſſimum, æqualis ponderis
erunt omnia: * facieſq. thymiama compoſi- 35
tum opere vnguentarij, mixtum diligenter,
& purum, & ſanctificatione digniſſimum.
* Cumq. in tenuiſſimum puluerem vniuerſa 36
contuderis, pones ex eo coram tabernacu-
lo teſtimonij, in quo loco apparebo tibi. Sã
ctum ſanctorum erit vobis thymiama.* Ta- 37
lem compoſitionem non facietis in vſus ve
ſtros, quia ſanctum eſt Domino.*Homo qui- 38
cumque fecerit ſimile, vt odore illius per-
fruatur, peribit de populis ſuis.

CAP. XXXI.

LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, di 1
cens:* Ecce, vocaui ex nomine Beſeleel 2
filium Vri filij Hur de tribu Iuda, * & im- A
pleui eum ſpiritu Dei, ſapientia, & intelli- 3
gentia, & ſcientia in omni opere, *ad exco- 4
gitandũ quidquid fabrefieri poteſt ex auro,
& argento, & ære, * marmore, & gemmis, 5
& diuerſitate lignorum. * Dediq. ei ſocium 6
Ooliab filium Achiſamech de tribu Dan. B
Et in corde omnis eruditi poſui ſapientiam:
7 vt faciant cũcta quæ præcepi tibi, *taberna
culum fœderis, & arcã teſtimonij, & propi
tiatorium, quod ſuper eam eſt, & cuncta va
8 ſa tabernaculi,* menſamque & vaſa eius, cã
delabrum puriſſimum cum vaſis ſuis, & alta
9 ria thymiamatis, * & holocauſti, & oĩa va-
10 ſa eorum, labrũ cum baſi ſua,* veſtes ſãctas
in miniſterio Aaron ſacerdoti, & filijs eius,
11 vt fungantur officio ſuo in ſacris.*oleũ vn-
ctionis, & thymiama aromatum in Sanctua
12 rio, omnia quæ præcepi tibi, faciẽt.*Et locu
13 tus eſt Dominus ad Moyſen, dicens:* Loque
C re filijs Iſrael, & dices ad eos:"Videte vt ſab * Sup. 20. b. Eze. 20. b.
batum meum cuſtodiatis: quia ſignum eſt in
ter me & vos in generationibus veſtris: vt
ſciatis quia ego Dominus, qui ſãctifico vos:
14 * Cuſtodite ſabbatum meum. ſanctum eſt e-
nim vobis: qui polluerit illud, morte morie
tur: qui fecerit in eo opus, peribit anima il-
15 lius de medio populi ſui.* Sex dieb9 facietis
opus: in die ſeptimo ſabbatum eſt, requies
ſancta Domino. omnis qui fecerit opus in
16 hac die, morietur.*Cuſtodiãt filij Iſrael Sab
D batum, & celebrent illud in generationibus
17 ſuis. Pactum eſt ſempiternum * inter me & * Gen. 2. a.
filios Iſrael, ſignumque perpetuum." ſex e-
nim diebus fecit Dominus cælum & terrã,
18 & in ſeptimo ab opere ceſſauit. * Deditque
Dominus Moyſi, cõpletis huiuſcemodi ſer- * Deu. 9. b.
monibus in monte Sinai,"duas tabulas teſti
monij lapideas, ſcriptas digito Dei.

CAP. XXXII.

1 VIdens autem populus quòd morã face
A ret deſcendẽdi de monte Moyſes, con * Act. 7. e.
gregatus aduerſus Aaron, dixit."Surge, fac
nobis deos, qui nos præcedant: Moyſi enim
huic viro, qui nos eduxit de Terra Aegypti,
2 ignoramus quid acciderit.*Dixitque ad eos
Aarõ: Tollite inaures aureas de vxorũ, filio
rũq. & filiarũ veſtrarũ auribus, & afferte ad
3 me.*Fecitq. populus quæ iuſſerat, deferens
4 inaures ad Aaron.*"Quas cum ille accepiſ- * Pſ. 105. d.
ſet, formauit opere fuſorio, & fecit ex eis vi
tulũ conflatilem. dixeruntque: Hi ſũt dij tui
Iſrael, qui te eduxerunt de terra Aegypti.
5 * Quod cum vidiſſet Aarõ, ædificauit altare
corã eo, & præconis voce clamauit dicens:
6 Cras ſollẽnitas Domini eſt.*Surgentesq. ma
B ne, obtulerunt holocauſta & hoſtias pacifi-
cas, &" ſedit populus manducare, & bibere, * 1. Cor. 10.
7 & ſurrexerũt ludere.*Locut9 eſt aũt Domi 7.
nus ad Moyſen, dicẽs:" Vade, deſcẽde: pecca * Deu. 9. b.
uit populus tu9, quẽ eduxiſti de Terra Aegy
8 pti.*Receſſerũt cito de via, quã oſtẽdiſti eis:
fecerũtq. ſibi vitulũ cõflatilẽ, & adorauerũt, * 3. Reg. 12. 28.
atq. immolãtes ei hoſtias, dixerũt: * Iſti ſunt
dij tui Iſrael, q te eduxerũt de Terra Aegy-
9 pti.* Rurſumque ait Dominus ad Moyſen:
10 Cerno q populus iſte duræ ceruicis ſit: * di- * Inf. 33. a.
mitte



mitte me,vt iraſcatˉ furor meus cõtra eos,& C
deleá eos,faciáq.te in gentẽ magnã. * Moy- 11
ſes autem orabat Dñm Deũ ſuum , dicens:"
Cur,Dñe,iraſcitur furor tuus contra popu-
lũ tuũ, quem eduxiſti de Terra Ægypti,in
fortitudine magna,& in manu robuſta?*Ne 12
quæſo dicant Ægyptij : Callide eduxit eos,
vt interficeret in montibus,& deleret e ter-
ra:quieſcat ira tua , & eſto placabilis ſuper
nequitia populi tui. * Recordare Abraham, 13
Iſaac,& Iſrael ſeruorum tuorum,quibus iu-
raſti per temetipſum,dicens:" Multiplicabo
ſemen veſtrum ſicut ſtellas cæli : & vniuer-
ſam terram hanc,de qua locutus ſum, dabo
ſemini veſtro , & poſſidebitis eam ſemper .
* Placatusq. eſt Dominus ne faceret malum 14
quod locutus fuerat aduerſus populum ſuũ. D
* Et reuerſus eſt Moyſes de monte, portans 15
duas tabulas teſtimonij in manu ſua,ſcriptas
16 ex vtraque parte, *& factas opere Dei:ſcri-
ptura quoque Dei erat ſculpta in tabulis .
17 *Audiens autem Ioſue tumultum populi vo
ciferantis , dixit ad Moyſen : Vlulatus pu-
18 gnæ auditur in caſtris. * Qui reſpondit :
Non eſt clamor adhortantium ad pugnam ,
neque vociferatio compellentium ad fugã :
19 ſed vocem cantantium ego audio. * Cumq.
appropinquaſſet ad caſtra , vidit vitulum ,
& choros : iratuſque valde , proiecit de ma-
nu tabulas, & confregit eas ad radicem mõ
20 tis: * arripienſque vitulum quem fecerant ,
E combuſſit , & contriuit vſque ad puluerem,
quem ſparſit in aquam , & dedit ex eo po-
21 tum filijs Iſrael. *Dixitq ad Aaron:Quid ti-
bi fecit hic populus , vt induceres ſuper eũ
22 peccatum maximũ? * Cui ille reſpondit:Ne



indi-

indignetur dominus meus: tu enim noſti po
pulum iſtum, quòd pronus ſit ad malum:
* dixerunt mihi: Fac nobis deos, qui nos 23
præcedant: huic enim Moyſi, qui nos edu-
xit de Terra Ægypti, neſcimus quid accide-
rit. * Quibus ego dixi: Quis veſtrum habet 24
aurum? Tulerunt, & dederunt mihi: & pro-
ieci illud in ignem, egreſſuſque eſt hic vitu-
lus. * Videns ergo Moyſes populum quòd 25
eſſet nudatus, (ſpoliauerat enim eum Aarō
propter ignominiam ſordis, & inter hoſtes
nudum conſtituerat) * & ſtans in porta ca- 26
ſtrorum, ait: Si quis eſt Domini, iungatur mi F
hi. Congregatiq. ſunt ad eum omnes filij Le-
ui: * quibus ait: Hæc dicit Dominus Deus 27
Iſrael: Ponat vir gladium ſuper femur ſuū:
ite, & redite de porta vſque ad portam per
medium caſtrorum, & occidat vnuſquiſque
fratrem, & amicū, & proximum ſuum.* Fe- 28
ceruntq. filij Leui iuxta ſermonem Moyſi,
cecideruntq. in die illa quaſi viginti tria mil
lia hominum. * Et ait Moyſes: Conſecraſtis 29
manus veſtras hodie Domino, vnuſquiſque
in filio, & in fratre ſuo, vt detur vobis bene
dictio. * Facto autem altero die, locutus eſt 30
Moyſes ad populum: Peccaſtis peccatū ma-
ximum: aſcendam ad Dominum, ſi quo mo-
do quiuero eum deprecari pro ſcelere ve-
ſtro. * Reuerſuſq. ad Dominum, ait: Obſecro, 31
peccauit populus iſte peccatum maximum,
feceruntq. ſibi deos aureos: aut dimitte eis
hanc noxam, * aut ſi non facis, dele me de li- 32
bro tuo quem ſcripſiſti. * Cui reſpondit Do- 33
minus: Qui peccauerit mihi, delebo eum de
libro meo: * tu autem vade, & duc popu- 34
lum iſtum quò locutus ſum tibi: angelus
præcedet te. Ego autem in die vltionis viſi-
tabo & hoc peccatum eorum.* Percuſſit er 35
go Dominus populum pro reatu vituli, quē
fecerat Aaron.

CAP. XXXIII.

Locutuſq. eſt Dominus ad Moyſen, di- 1
cens: Vade, aſcende de loco iſto tu, & pō A
pulus tuus quem eduxiſti de Terra Ægypti,
in terram quam iuraui Abrahā, Iſaac, & Ia-
cob, dicens: "Semini tuo dabo eam: * & mit- 2
tam præcurſorem tui angelum, vt eijciam
Chananæum, & Amorrhæum, & Hethæum,
& Pherezæum, & Heuæum, & Iebuſæum,
* & intres in terram fluentem lacte & mel- 3
le. Non enim aſcendam tecum, "quia po-
pulus duræ ceruicis es: ne forte diſperdam
te in via. * Audienſq. populus ſermonem 4
hunc peſſimum, luxit: & nullus ex more in-
dutus eſt cultu ſuo. * Dixitque Dominus ad 5
Moyſen: Loquere filijs Iſrael: Populus du-
ræ ceruicis es, ſemel aſcendam in medio tui,
& delebo te. Iam nunc depone ornatum tuū,
vt ſciam quid faciam tibi. * Depoſuerunt er 6

*Gen.12.b.7 Sup.33.c.20. Ioſ.24.c.11. Deut.7.d.21.

*Sup.32.b.9 Deut.9.c.13.

go filij Iſrael ornatum ſuū a monte Horeb.
7 * Moyſes quoque tollens tabernaculum, te-
B tendit extra caſtra procul, vocauitq. nomē
eius, Tabernaculum fœderis. Et omnis po-
pulus, qui habebat aliquam quæſtionē, egre
diebatur ad Tabernaculum fœderis, extra
8 caſtra. * Cumq. egrederetur Moyſes ad ta-
bernaculum, ſurgebat vniuerſa plebs, & ſta
bat vnuſquiſque in oſtio papilionis ſui, aſpi
ciebantq. tergum Moyſi, donec ingrederet
9 tentorium. * Ingreſſo autem illo tabernacu
lum fœderis, deſcēdebat columna nubis, &
ſtabat ad oſtium, loquebaturq. cum Moyſe,
10 * cernentibus vniuerſis quòd columna nu-
bis ſtaret ad oſtium Tabernaculi. Stabantq.
ipſi, & adorabant per fores tabernaculo-
11 rum ſuorum. * Loquebatur aūt Dominus
C ad Moyſen facie ad faciem, ſicut ſolet loqui
homo ad amicum ſuum. Cumq. ille reuerte-
ret in caſtra, miniſter eius Ioſue filius Nun,
12 puer, non recedebat de Tabernaculo. * Di-
xit aūt Moyſes ad Dominum: Præcipis vt
educam populum iſtum: & non indicas mihi
quem miſſurus es mecum, præſertim cum
dixeris: Noui te ex nomine, & inueniſti gra
13 tiam coram me. * Si ergo inueni gratiam in
cōſpectu tuo, oſtende mihi faciem tuam, vt
ſciam te, & inueniam gratiam ante oculos
tuos: reſpice populum tuum gentem hanc.
14 * Dixitq. Dominus: Facies mea præcedet te,
15 & requiē dabo tibi. * Et ait Moyſes: Si non
tu ipſe præcedas, ne educas nos de loco iſto.
16 * In quo enim ſcire poterimus ego & popu
lus tuus inueniſſe nos gratiam in conſpectu
tuo, niſi ambulaueris nobiſcum, vt glorifice
mur ab omnibus populis qui habitant ſuper
17 terram? * Dixit autem Dn̄s ad Moyſen: Et
D verbum iſtud, quod locutus es, faciam: inue
niſti enim gratiā coram me, & teipſum no-
18 ui ex nomine. * Qui ait: Oſtende mihi glo-
19 riam tuā. * Reſpondit: Ego oſtendam omne
bonum tibi, & vocabo in nomine Domini
coram te: & "miſerebor cui voluero, & cle- *Ro.9.a
20 mens ero in quē mihi placuerit.* Rurſumq.
ait: Non poteris videre faciem meam: non
21 enim videbit me homo, & viuet. * Et iterū:
Ecce, inquit, eſt locus apud me, & ſtabis ſu-
22 pra petram. * Cumq. tranſibit gloria mea,
ponam te in foramine petræ, & protegam
23 dextera mea, donec tranſeam: * tollamq. ma-
num meam, & videbis poſteriora mea: faciē
autem meam videre non poteris.

CAP. XXXIIII.

1 AC deinceps: Præcide, ait, tibi duas tabu
A las lapideas inſtar priorum, & ſcribam Deut.10
ſuper eas verba, quæ habuerūt tabulæ, quas
2 fregiſti. * Eſto paratus mane, vt aſcendas ſta
tim in montem Sinai, ſtabiſq. mecum ſuper
3 verticem montis. * Nullus aſcendat tecū, nec
videatur



videatur quiſpiam per totum montem: bo-
ues quoque & oues non paſcantur econtra.
* Excidit ergo duas tabulas lapideas, quales 4
antea fuerant: & de nocte conſurgens aſcen-
dit in montem Sinai, ſicut præceperat ei Do
minus, portans ſecum tabulas.* Cumque de- 5
ſcendiſſet Dominus per nubem, ſtetit Moy-
ſes cum eo, inuocans nomen Domini. * Quo 6
tranſeunte coram eo, ait: Dominator Domi
ne Deus, miſericors & clemens, patiens &
multæ miſerationis, ac verax, * qui " cuſtodis 7
miſericordiam in millia: qui aufers iniquita
tem, & ſcelera, atque peccata, nulluſq. apud
te per ſe innocens eſt." Qui reddis iniquita-
tem patrum filijs, ac nepotibus in tertiam &
quartam progeniem. * Feſtinuſq. Moyſes, 8
curuatus eſt pronus in terram, & adorans B
* ait: Si inueni gratiam in conſpectu tuo Do 9
mine, obſecro vt gradiaris nobiſcum (popu-
lus enim duræ ceruicis eſt) & auferas iniqui
tates noſtras atque peccata, noſq. poſſideas.
* Reſpondit Dominus: Ego inibo pactum vi- 10
dentibus cunctis, ſigna faciam quæ numquã
viſa ſunt ſuper terram, nec in vllis gentibus:
vt cernat populus iſte, in cuius es medio, op*
Domini terribile quod facturus ſum. * Ob- 11
ſerua cuncta quæ hodie mando tibi: ego ipſe
eijciam ante faciem tuam Amorrhæum, &
Chananæum, & Hethæum, Pherezæum quo
que, & Heuæũ, & Iebuſæum. * Caue ne vm- 12
quam cum habitatoribus terræ illius iungas
amicitias, * quæ ſint tibi in ruinam: * ſed aras 13
eorum deſtrue, confringe ſtatuas, lucoſq. ſuc
cide: * noli adorare Deum alienum: Domi- 14
nus zelotes nomen eius, Deus eſt æmulator.
* Ne ineas pactum cum hominibus illarum 15
regionum: ne, cum fornicati fuerint cũ dijs
ſuis, & adorauerint ſimulachra eorum, vocet
te quiſpiã vt comedas de immolatis. * " Nec 16
vxorem de filiabus eorũ accipies filijs tuis:
ne, poſtquam ipſæ fuerint fornicatę, fornica
17 ri faciant & filios tuos in deos ſuos. * Deos
18 conflatiles non facies tibi. * Sollemnitatem
C azymorum cuſtodies. Septem diebus veſce-
ris azymis, ſicut præcepi tibi, in tẽpore mẽ-
ſis nouorum: menſe enim verni temporis e-
19 greſſus es de Aegypto. * " Omne q̃d aperit
vuluam generis maſculini, meum erit. De
cunctis animãtibus tam de bobus, quàm de
20 ouibus, meum erit.* Primogenitum aſini re-
dimes oue: ſin autem nec pretium pro eo de
deris, occidetur. Primogenitum filiorũ tuo-
rum redimes: nec apparebis in conſpectu
21 meo vacuus.* Sex diebus operaberis, die ſe-
22 primo ceſſabis arare, & metere. * " Sollemni
tatem hebdomadarum facies tibi in primi-
tijs frugum meſſis tuæ triticeæ, '& ſollemni-
tatem, quando redeunte anni tẽpore cuncta
23 conduntur.* Tribus temporibus anni appa-
rebit omne maſculinum tuum in conſpectu
24 omnipotentis Domini Dei Iſrael. * Cum
enim tulero gentes a facie tua, '& dilatauero
terminos tuos, nullus inſidiabitur terræ tuę,
aſcendente te', & apparente in conſpectu
25 Domini Dei tui ter in anno. * " Non immo-
D labis ſuper fermẽto ſanguinem hoſtiæ meæ:
neque reſidebit mane de victima ſollemnita
26 tis Phaſe. * Primitias frugum terræ tuæ of-
feres in domo Domini ſDei tui." Non coques
27 hœdum in lacte matris ſuæ.* Dixitq. Domi-
nus Moyſen: Scribe tibi verba hæc, quibus
28 & tecum & cum Iſrael " pepigi fœdus.*Fuit
ergo ibi cum Domino quadraginta dies &
quadraginta noctes: panem non comedit, &
aquam non bibit, & ſcripſit in tabulis " ver-
29 ba fœderis decem. * Cumque deſcenderet
Moyſes de mõte Sinai, tenebat duas tabulas
teſtimonij, & ignorabat quòd cornuta eſſet
30 facies ſua ex cõſortio ſermonis Domini.* Vi
dentes autem Aaron & filij Iſrael cornutam
Moyſi

* Sup.13.a.2. b.77.32.d.19.
* Sup.23.b.15 Deu.16.d.16. Eccl.35.a.6. Sup.23.b.16.
* Sup.23.c.18. 19.
* Deu.15.c.21
* Sup.24.d.18
* Deut.9.b.6. c.18. Deu.4.b.13.

Moyſi faciem, timuerunt prope accedere.
* Vocatique ab eo, reuerſi ſunt tam Aaron, 31
quàm principes ſynagogæ. Et poſtquam lo-
cutus eſt ad eos, * venerũt ad eum etiam om 32
nes filij Iſrael: quibus præcepit cuncta quæ
audierat a Domino in Monte Sinai. * Imple- 33
2.Cor.3.c.13 tiſq. ſermonibus, " poſuit velamen ſuper fa-
ciem ſuam. * Quod ingreſſus ad Dominum, 34
& loquens cum eo, auferebat donec exiret,
& tũc loquebatur ad filios Iſrael omnia quæ
ſibi fuerant imperata.* Qui videbant faciem 35
egredientis Moyſi eſſe cornutam, ſed operie
bat ille rurſus faciem ſuam, ſi quando loque
batur ad eos.

CAP. XXXV.

IGitur congregata omni turba filiorum Iſ- 1
rael, dixit ad eos: Hæc ſunt quæ iuſſit Do- A
minus fieri.* Sex diebus facietis opus: ſepti- 2
mus dies erit vobis ſanctus, ſabbatum, & re-
quies Domini: qui fecerit opus in eo, occide
tur. * Non ſuccendetis ignem in omnibus ha 3
bitaculis veſtris per diẽ ſabbati.* Et ait Moy 4
ſes ad omnem cateruam filiorum Iſrael: Iſte
Sup.25.a.2. eſt ſermo quem præcepit Dominus, dicens:
* Separate apud vos primitias Dño. * Om- 5
nis voluntarius & prono animo offerat eas
Domino: aurum & argentum, & æs, * hyacin 6
thum & purpuram, coccumq. bis tinctum, &
byſſum, pilos caprarum, * pelleſq. arietũ ru- 7
bricatas, & ianthinas, ligna ſetim, * & oleum 8
ad luminaria concinnanda, & vt conficiatur
vnguentum, & thymiama ſuauiſſimum, * la- 9
pides onychinos & gemmas ad ornatum ſu-
perhumeralis & rationalis.* Quiſquis veſtrũ 10
ſapiens eſt, veniat, & faciat quod Dominus
imperauit: * Tabernaculum ſcilicet, & tectũ 11
eius, atque operimentum, annulos, & tabula B
ta cum vectibus, paxillos & baſes: * Arcam 12
& vectes, propitiatorium, & velũ, quod an-
te illud oppanditur: * Menſam cum vectibus 13
& vaſis, & propoſitionis panibus: * Cande- 14
labrum ad luminaria ſuſtentanda, vaſa illius
& lucernas, & oleum ad nutrimenta igniũ:
* Altare thymiamatis, & vectes, & oleũ vn- 15
ctionis & thymiama ex aromatibus: Tento-
rium ad oſtium tabernaculi: * Altare holocau 16
ſti, & craticulam eius æneam cum vectibus
& vaſis ſuis: labrum & baſim eius: * Cor- 17
tinas atrij cum columnis & baſibus tentoriũ
in foribus veſtibuli, * paxillos tabernaculi & 18
atrij cum funiculis ſuis: * Veſtimenta, quorũ 19
vſus eſt in miniſterio ſanctuarij, veſtes Aarõ
pontificis ac filiorum eius, vt ſacerdotio fun
gantur mihi.* Egreſſaq. omnis multitudo fi- 20
liorum Iſrael de cõſpectu Moyſi, * obtulerũt C
mẽte promptiſſima atque deuota primitias 21
Domino, ad faciendum opus tabernaculi te
ſtimonij. Quidquid ad cultum & veſtes ſan-
ctas neceſſarium erat, * viri cum mulieribus 22
præbuerunt, armillas & inaures, annulos &
dextralia: omne vas aureum in donaria Do-
23 mini ſeparatum eſt. * Si quis habebat hya-
cinthum, & purpuram, coccumq. bis tinctũ,
byſſum & pilos caprarum, pelles arietũ ru-
24 bricatas, & ianthinas, * argẽti, æriſq. metalla
obtulerunt Domino, lignaq. ſetim in varios
25 vſus.* Sed & mulieres doctæ, quæ neuerãt,
dederunt hyacinthum, purpuram, & vermi
26 culum, ac byſſum, * & pilos caprarum, ſpon
27 te propria cuncta tribuentes. * Principes ve
ro obtulerunt lapides onychinos, & gẽmas
28 ad ſuperhumerale & rationale, * aromataq.
& oleum ad luminaria concinnanda, & ad
præparandum vnguentum ac thymiama o-
29 doris ſuauiſſimi componendum.* Omnes vi
D ri & mulieres mente deuota obtulerunt do-
naria, vt fierent opera quæ iuſſerat Domi-
nus per manum Moyſi. Cuncti filij Iſrael vo
30 luntaria Domino dedicauerunt.* Dixitque
Moyſes ad filios Iſrael: " Ecce, vocauit Do- Sup.31.
minus ex nomine Beſeleel filiũ Vri filij Hur
31 de tribu Iuda.* Impleuitq. eum ſpiritu Dei,
ſapientia & intelligentia, & ſcientia & omni
32 doctrina * ad excogitandum, & faciendum
33 opus in auro & argento, & ære, * ſculpẽdiſ-
que lapidibus, & opere carpentario. quid-
34 quid fabrè adinueniri poteſt, * dedit in cor-
de eius: Ooliab quoque filium Achiſamech
35 de tribu Dan: * ambos erudiuit ſapientia, vt
faciant opera abietarij, polymitarij, ac plu-
marij de hyacintho ac purpura, coccoq. bis
tincto, & byſſo, & texãt omnia, ac noua quæ
que reperiant.

CAP. XXXVI.

1 FEcit ergo Beſeleel, & Ooliab, & omnis Sup.28.
A vir ſapiens, quibus dedit Dominus ſa-
pientiam & intellectum, vt ſcirent fabrè ope
rari quæ in vſus Sanctuarij neceſſaria ſunt,
2 & quæ præcepit Dominus. * Cumque vo- 2.Pa.
caſſet eos Moyſes, & omnem eruditum virũ
cui dederat Dominus ſapientiam, & qui ſpõ
3 te ſua obtulerant ſe ad faciendum opus, * tra
didit eis vniuerſa donaria filiorum Iſrael.
Qui cum inſtarent operi, quotidie mane vo-
4 ta populus offerebat.* Vnde artifices venire
5 compulſi, * dixerunt Moyſi: Plus offert popu
6 lus quàm neceſſarium eſt.* Iuſſit ergo Moy-
ſes præconis voce cantari: Nec vir nec mu-
lier quidquã offerat vltra in opere Sanctua-
rij. Sicque ceſſatum eſt a muneribus offeren
7 dis, * eo quòd oblata ſufficerent & ſuperabũ
8 darent. * Feceruntq. omnes corde ſapientes
ad explẽdum opus tabernaculi, cortinas de-
cẽ de byſſo retorta, & hyacintho, & purpu-
B ra, coccoq. bis tincto, opere vario & arte po
9 lymita: * quarum vna habebat in longitudi-
ne vigintiocto cubitos, & in latitudine quat
tuor, vna mẽſura erat omnium cortinarum.
* Con-



*Coniũxitq.cortinas quinque,alteram alte- 10
ri,& alias quinq.ſibi inuicẽ copulauit. * Fe- 11
cit & anſas hyacinthinas ĩ ora cortinæ vnius
ex vtroq.latere,& in ora cortinæ alterius ſi-
militer, * vt contra ſe inuicem venirent an- 12
ſæ,& mutuo iungerentur.*vnde & quinqua 13
ginta fudit circulos aureos, qui morderent
cortinarum anſas,& fieret vnum tabernacu
lum.*Fecit & ſaga vndecim de pilis caprarũ 14
ad operiendum tectum tabernaculi: * vnum 15
ſagum ĩ longitudine habebat cubitos trigin
ta, & in latitudine cubitos quattuor: vnius
menſuræ erant omnia ſaga:*quorum quin- 16
que iunxit ſeorſum, & ſex alia ſeparatim.
* Fecitque anſas quinquaginta in ora ſagi 17
vnius, & quinquaginta in ora ſagi alterius,
vt ſibi inuicẽ iungerentur.*Et fibulas æneas 18
quinquaginta,quibus necteret tectũ,vt vnũ
palliũ ex omnibus ſagis fieret.*Fecit & oper 19
toriũ tabernaculi de pellibus arietum rubri C
catis:aliudq.deſuper velamentum de pellib.
ianthinis.*Fecit & tabulas tabernaculi de li 20
gnis ſetim ſtantes. * Decem cubitorum erat 21
lõgitudo tabulæ vnius:& vnum ac ſemis cu-
bitum latitudo retinebat.* Binæ incaſtratu- 22
ræ erant per ſingulas tabulas, vt altera alte
ri iungeretur.Sic fecit in omnibus taberna-
culi tabulis.*E quibus viginti ad plagam me 23
ridianam erant contra Auſtrum,* cum qua- 24
draginta baſibus argenteis. Duæ baſes ſub
vna tabula ponebantur ex vtraque parte an
gulorũ, vbi incaſtraturæ laterum in angulis
terminanẽ. * Ad plagam quoq. tabernaculi, 25
quæ reſpicit ad Aquilonẽ,fecit viginti tabu-
las,*cũ quadraginta baſibus argenteis, duas 26
baſes per ſingulas tabulas.* Cõtra Occiden 27
tẽ vero, id eſt, ad eam partem tabernaculi,
quæ mare reſpicit,fecit ſex tabulas,* & duas 28
alias p ſingulos angulos tabernaculi retro:
*quæ iũctæ erant a deorſum vſq.ſurſum, & 29
in vnã compaginem pariter ferebanẽ. Ita fe
30 cit ex vtraq. parte per angulos: * vt octo eſ-
ſent ſimul tabulæ, & haberẽt baſes argẽteas
ſedecim,binas ſcilicet baſes ſub ſingulis tabu
31 lis. *Fecit & vectes de lignis ſetim,quinq.ad
D continendas tabulas vnius lateris tabernacu
32 li,*& quinq.alios ad alterius lateris coaptã-
das tabulas: & extra hos, quinque alios ve-
ctes ad occidentalẽ plagam tabernaculi cõ-
33 tra mare. * Fecit quoq.vectem aliũ, qui per
medias tabulas ab angulo vſq. ad angulum
34 perueniret.*Ipſa aũt tabulata deaurauit,fu-
ſis baſibus earum argenteis. Et circulos eo-
rũ fecit aureos,per quos vectes induci poſ-
ſent: quos & ipſos laminis aureis operuit.
35 * Fecit & velũ de hyacintho,& purpura,ver
miculo, ac byſſo retorta, opere polymita-
36 rio,variũ atq.diſtinctũ:* & quattuor colũnas
de lignis ſetim,quas cũ capitib.deaurauit,fu
37 ſis baſibus earũ argenteis.*Fecit & tentoriũ
in introitu tabernaculi ex hyacintho, pur-
pura,vermiculo,byſſoq.retorta, opere plu-
38 marij: * & colũnas quinq.cum capitib.ſuis,
quas operuit auro,baſeſq.earũ fudit æneas.

CAP. XXXVII.

1 FEcit autem Beſeleel & arcã de lignis ſe-
A tim,habentem duos ſemis cubitos in lõ-
gitudine, & cubitum ac ſemiſſem in latitudi
ne,altitudo quoque vnius cubiti fuit & dimi
dij:veſtiuitq.eam auro puriſſimo intus ac fo
2 ris.*Et fecit illi coronam auream per gyrũ,
3 * cõflans quattuor annulos aureos per qua
tuor angulos eius: duos annulos in later
4 vno,& duos in altero.*Vectes quoque feci
5 de lignis ſetim,quos veſtiuit auro, * & quo
miſit in annulos,qui erant in lateribus arcæ
6 ad portandum eam.*Fecit & propitiatoriũ,
id eſt, oraculum, de auro mundiſſimo,
duorum

duorum cubitorum,& dimidij in longitudi-
ne, & cubiti ac ſemis in latitudine . * Duos 7
etiã Cherubim ex auro ductili , quos poſuit
ex vtraq. parte propitiatorij: *Cherub vnũ 8
in ſummitate vnius partis,& Cherub alterũ B
ĩ ſummitate partis alterius: duos Cherubim
in ſingulis ſummitatibus propitiatorij,*ex- 9
tendentes alas, & tegentes propitiatorium ,
ſeq.mutuo & illud reſpicientes.*Fecit & mẽ 10
ſam de lignis ſetim in longitudine duorũ cu
bitorũ,& in latitudine vnius cubiti,quæ ha-
bebat in altitudine cubitũ ac ſemiſſem.*cir 11
cũdeditq.eam auro mundiſſimo , & fecit illi
labiũ aureũ per gyrum,*ipſiq.labio coronã 12
aureã interraſilem quattuor digitorũ, & ſu-
per eandem,alterã coronã aureã.* Fudit & 13
quattuor circulos aureos,quos poſuit ĩ quat
tuor angulis per ſingulos pedes menſæ *cõ 14
tra coronam : miſitq.in eos vectes, vt poſſit
menſa portari . * Ipſos quoq.vectes fecit de 15
lignis ſetim,& circumdedit eos auro.* Et va 16
ſa ad diuerſos vſus mẽſæ,acetabula,phialas, C
& cyathos,& thuribula,ex auro puro, ĩ qb.
offerẽda ſunt libamina.*Fecit & candelabrũ 17
ductile de auro mundiſſimo . De cuius vecte
calami,ſcyphi, ſphærulæq. ac lilia procede-
bãt:*ſex in vtroq.latere, tres calami ex par 18
te vna,& tres ex altera:*tres ſcyphi in nucis 19
modũ ꝑ calamos ſingulos,ſphærulæq.ſimul
& lilia: & tres ſcyphi inſtar nucis in calamo
altero, ſphærulæq. ſimul & lilia. Æquũ erat
opus ſex calamorum,qui procedebãt de ſti-
pite candelabri . * In ipſo autem vecte erant 20
quattuor ſcyphi in nucis modũ , ſphærulæq.
per ſingulos ſimul & lilia:* & ſphærulæ ſub 21
duobus calamis per loca tria , qui ſimul ſex
fiunt calami procedentes de vecte vno . * & 22
ſphærulæ igitur,& calami ex ipſo erant,vni D
uerſa ductilia ex auro puriſſimo.*Fecit & 23
lucernas ſeptem cum emunctorijs ſuis,& va
ſa vbi ea quæ emuncta ſunt , extinguantur,
de auro mundiſſimo.* Talentum auri appen 24
debat candelabrum cum omnibus vaſis ſuis.
* Fecit & altare thymiamatis de lignis ſe- 25
tim , per quadrum ſingulos habens cubitos ,
& in altitudine duos:e cuius angulis proce-
debant cornua.*Veſtiuitq.illud auro puriſſi- 26
mo cum craticula ac parietibus & cornibus.
* Fecitq.ei coronam aureolam per gyrum , 27
& duos annulos aureos ſub corona per ſin-
gula latera,vt mittãtur in eos vectes,& poſ
ſit altare portari.* Ipſos autem vectes fecit 28
de lignis ſetim, & operuit laminis aureis .
*Compoſuit & oleum ad ſanctificationis vn 29
guentum,& thymiama de aromatibus mun
diſſimis opere pigmentarij.

CAP. XXXVIII.

2.Par.1.b.5

FEcit & altare holocauſti de lignis ſetim, 1
quinque cubitorum per quadrũ , & triũ A
2 in altitudine: * cuius cornua de angulis pro-
3 cedebant,operuitq.illud laminis æneis.* Et
in vſus eius parauit ex ære vaſa diuerſa,lebe
tes, forcipes,fuſcinulas, vncinos, & ignium
4 receptacula. * Craticulamq. eius in modum
retis fecit æneã,& ſubter eam in altaris me-
5 dio arulam,*fuſis quattuor annulis per toti-
dem retiaculi ſummitates, ad immittendos
6 vectes ad portandum : * quos & ipſos fecit
de lignis ſetim , & operuit laminis æneis:
7 * "induxitq. in circulos , qui in lateribus al-
taris eminebant. Ipſum autẽ altare non erat
ſolidum,ſed cauũ ex tabulis,& intus vacuũ.
8 * Fecit & labrum æneum cũ baſi ſua de ſpe-
culis mulierum,quæ excubabant in oſtio ta-
9 bernaculi.* Fecit & atrium,in cuius auſtrali
B plaga erant tentoria de byſſo retorta, cubi-
10 torum centum , * columnæ æneæ viginti cũ
baſibus ſuis,capita colũnarum, & tota ope-
11 ris cælatura,argentea.* Aeque ad ſeptentrio
nalem plagam tentoria,columnæ,baſeſq. &
capita columnarum eiuſdem menſuræ,& o-
12 peris ac metalli,erãt.*In ea vero plaga,quæ
ad Occidentem reſpicit,fuerunt tentoria cu
bitorum quinquaginta, columnæ decem cũ
baſibus ſuis æneæ,& capita columnarum, &
13 tota operis cælatura,argẽtea.* Porro cõtra
Orientem quinquaginta cubitorum parauit
14 tentoria:* e quibus,quindecim cubitos colũ
narum trium , cũ baſibus ſuis vnum tenebat
15 latus: * & in parte altera (quia inter vtraq.
introitũ tabernaculi fecit) quindecim æque
cubitorum erant tentoria, columnæq. tres ,
16 & baſes totidem.* Cũcta atrij tentoria byſ-
17 ſus retorta texuerat.* Baſes columnarũ fue-
C re æneæ, capita autem earũ cum cũctis cæla
turis ſuis argentea: ſed & ipſas colũnas atrij
18 veſtiuit argento . * Et in introitu eius opere
plumario fecit tẽtorium ex hyacintho,pur-
pura,vermiculo,ac byſſo retorta, quod ha-
bebat viginti cubitos in longitudine, altitu-
do vero quinq. cubitorum erat,iuxta menſu
19 rã,quam cuncta atrij tentoria habebãt.* Co
lumnæ autem in ingreſſu fuere quattuor cũ
baſibus æneis, capitaq. earũ & cælaturæ ar-
20 genteæ. Paxillos quoq. tabernaculi & atrij
21 per gyrum fecit æneos.* Hæc ſunt inſtrumẽ
ta tabernaculi teſtimonij,quę enumerata ſũt
iuxta præceptum Moyſi in ceremonijs Leui
tarum per manũ Ithamar filij Aaron ſacer-
22 dotis:* quæ Beſeleel filius Vri filij Hur de tri
bu Iuda,Domino per Moyſen iubẽte, cõple
23 uerat,* iuncto ſibi ſocio Ooliab filio Achiſa
mech de tribu Dan:qui & ipſe artifex ligno-
rum egregius fuit,& polymitarius atq. plu-
marius ex hyacintho, purpura, vermiculo,
24 & byſſo.*Omne aurũ quod expenſum eſt in
D opere Sanctuarij,& quod oblatum eſt in do
narijs,viginti nouem talentorum fuit, & ſe-
ptingẽtorum triginta ſiclorum ad menſurã
25 Sanctuarij . * Oblatum eſt autem ab his qui
tran-

transſierunt ad numerũ a viginti annis & ſu-
pra, de ſexcentis tribus millibus, & quingen
tis quinquaginta, armatorum.* Fuerunt præ 26
terea centum talenta argenti, e quibus cõfla
tæ ſunt baſes Sanctuarij, & introitus vbi ve-
lum pendet.* Centum baſes factæ ſunt de ta 27
lentis centum, ſingulis talentis per baſes ſin-
gulas ſupputatis.* De mille autem ſeptingẽ- 28
tis, & ſeptuaginta quinq. fecit capita colũ-
narum, quas & ipſas veſtiuit argento. * Ae- 29
ris quoq. oblata ſunt talẽta ſeptuaginta duo
millia, & quadringẽti ſupra ſicli,* ex quibus 30
fuſæ ſunt baſes in introitu tabernaculi teſti-
monij, & altare æneum cum craticula ſua,
omniaque vaſa, quæ ad vſum eius pertinent,
* & baſes atrij tam in circuitu quã in ingreſ- 31
ſu eius, & paxilli tabernaculi atque atrij, per
gyrum.

CAP. XXXIX.

DE hyacintho vero & purpura, vermicu 1
lo ac byſſo fecit veſtes, quibus induere A
tur Aaron quando miniſtrabat in ſanctis, ſi-
cut præcepit Dominus Moyſi.* Fecit igitur 2
ſuperhumerale de auro, hyacintho, & purpu
ra, coccoq. bis tincto, & byſſo retorta, * ope 3
re polymitario, inciditq. bracteas aureas, &
extenuauit in fila, vt poſſẽt torqueri cũ prio
rum colorum ſubtegmine, * duasq. oras ſibi 4
inuicem copulatas in vtroq. latere ſummita
tum,* & balteum ex eiſdem coloribus, ſicut 5
præceperat Dñs Moyſi.* Parauit & duos la- 6
pides onychinos, aſtrictos, & incluſos auro, B
& ſculptos arte gẽmaria, nominibus filiorũ
Iſrael:* poſuitq. eos in lateribus ſuperhume 7
ralis in monimẽtum filiorũ Iſrael, ſicut præ
ceperat Dominus Moyſi.* Fecit & rationale 8
opere polymito iuxta opus ſuperhumeralis,
ex auro, hyacintho, purpura, coccoq. bis tin
cto, & byſſo retorta:* quadrangulũ duplex, 9
menſuræ palmi.* Et poſuit in eo gemmarũ 10
ordines quattuor. In primo verſu erat ſar- C
dius, topazius, ſmaragdus.* In ſecundo, car- 11
bunculus, ſapphirus, & iaſpis.* In tertio, li- 12
gurius, achates, & amethyſtus.* In quarto, chry 13
ſolithus, onychinus, & beryllus, circumdati
& incluſi auro per ordines ſuos.* Ipſiq. lapi- 14
des duodecim, ſculpti erant nominibus duo-
decim tribuũ Iſrael, ſinguli per nomina ſin-
gulorum.* Fecerũt in rationali & catenulas 15
ſibi inuicem cohærentes, de auro puriſſimo:
* & duos vncinos, totidẽq. annulos aureos. 16
Porro annulos poſuerũt in vtroq. latere ra
tionalis,* e quibus pẽderent duæ catenæ au 17
reæ, quas inſeruerunt vncinis, qui in ſuperhu
meralis angulis eminebant.* Hæc & ante & 18
retro ita cõueniebant ſibi, vt ſuperhumera- D
le & rationale mutuo necterẽtur,* ſtricta ad 19
balteum & annulis fortius copulata, quos iũ
gebat vitta hyacinthina, ne laxa flueret, & a
ſe inuicem mouerentur, ſicut præcepit Dñs
20 Moyſi.* Fecerunt quoq. tunicam ſuperhu-
21 meralis totam hyacinthinam,* & capitium
in ſuperiori parte contra medium, oramque
22 per gyrum capitij textilem:* deorſum autẽ
ad pedes mala punica ex hyacintho, purpu-
23 ra, vermiculo, ac byſſo retorta:* & tintinna
E bula de auro puriſſimo, quæ poſuerunt inter
malogranata in extrema parte tunicę ꝑ gy-
24 rum:* tintinnabulum autem aureum, & ma-
lum punicum, quibus ornatus incedebat põ
tifex quãdo miniſterio fungebatur, ſicut prę
25 ceperat Dominus Moyſi.* Fecerunt & tuni
cas byſſinas opere textili Aarõ & filijs eius:
26 * & mitras cum coronulis ſuis ex byſſo:* fe-
27 minalia quoq. linea, byſſina:* cingulum ve-
28 ro de byſſo retorta, hyacintho, purpura, ac
vermiculo bis tincto arte plumaria, ſicut prę
29 ceperat Dominus Moyſi.* Fecerũt & lami-
F nam ſacræ venerationis de auro puriſſimo,
ſcripſeruntq. in ea opere gemmario, Sanctũ
30 Domini:* & ſtrinxerunt eã cum mitra vitta
hyacinthina, ſicut præceperat Dñs Moyſi.
31 * Perfectum eſt igitur omne opus tabernacu
li & tecti teſtimonij: fecerũtq. filij Iſrael cũ-
32 cta quæ præceperat Dominus Moyſi.* Et
obtulerũt tabernaculum & tectũ & vniuer-
ſam ſupellectilem, annulos, tabulas, vectes,
33 colũnas ac baſes,* opertoriũ de pellibus arie
tum rubricatis, & aliud operimentum de ian
34 thinis pellibus,* velum: arcam, vectes, propi
35 tiatorium,* menſam cum vaſis ſuis & propo
36 ſitionis panibus:* candelabrum, lucernas, &
G vtenſilia earum cum oleo:* altare aureũ, &
37 vnguentum, & thymiama ex aromatibus:
38 * & tentorium in introitu tabernaculi:* alta
39 re ęneum, retiaculũ, vectes, & vaſa eius om-
nia: labrum cum baſi ſua: tentoria atrij, & co
40 lumnas cum baſibus ſuis:* tentorium in in-
troitu atrij, funiculosq. illius & paxillos. Ni
hil ex vaſis defuit, quæ in miniſteriũ taber-
naculi, & in tectum fœderis iuſſa ſunt fieri.
41 * Veſtes quoque, quibus ſacerdotes vtuntur
42 in Sanctuario, Aaron ſcilicet & filij eius,* ob
tulerunt filij Iſrael, ſicut præceperat Domi-
43 nus.* Quæ poſtquam Moyſes cuncta vidit
completa, benedixit eis.

CAP. XL.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, di-
2 cens:* Menſe primo, prima die menſis,
A eriges tabernaculum teſtimonij,* & pones
3 in eo arcam, demittesq. ante illam vellũ:* &
4 illata menſa, pones ſuper eam quæ rite præ-
cepta ſunt. Candelabrum ſtabit cum lucer-
5 nis ſuis,* & altare aureum in quo adoletur
incenſum, coram arca teſtimonij. Tentoriũ
6 in introitu tabernaculi pones,* & ante illud
7 altare holocauſti:* labrum inter altare & ta
8 bernaculum, quod implebis aqua.* Circum-
dabiſq. atrium tentorijs, & ingreſſum eius.
9 * Et



* Et aſſumpto vnctionis oleo vnges taberna 9
culum cum vaſis ſuis, vt ſanctificentur:* alta 10
re holocauſti & omnia vaſa eius: * labrum 11
cum baſi ſua: omnia vnctionis oleo conſecra
bis, vt ſint Sancta ſanctorum. * Applicabisq. 12
Aaron & filios eius ad fores tabernaculi te-
ſtimonij, & lotos aqua * indues ſanctis veſti- B
bus, vt miniſtrent mihi, & vnctio eorum in 13
ſacerdotium ſempiternum proficiat.* Fecit- 14
que Moyſes omnia quæ præceperat Domi-
nus.* Igitur menſe primo anni ſecundi, pri- 15
ma die menſis, collocatum eſt tabernaculũ.
ᵇNum. 7.2.3. * ᵇ Erexitque Moyſes illud, & poſuit tabulas 16
ac baſes & vectes, ſtatuitque columnas, * & 17
expandit tectum ſuper tabernaculũ, impo-
ſito deſuper operimento, ſicut Dominus im-
perauerat. * Poſuit & teſtimonium in arca, 18
ſubditis infra vectibus, & oraculũ deſuper.
* Cumque intuliſſet arcam in tabernaculũ, 19
appendit ante eam velum vt expleret Domi
ni iuſſionem.* Poſuit & menſam in taberna- 20
culo teſtimonij ad plagam Septentrionalem
extra velum, * ordinatis coram propoſitio- 21
nis panibus, ſicut p̃ceperat Dominus Moyſi.
* Poſuit & candelabrum in tabernaculo te- 22
ſtimonij e regione menſæ in parte auſtrali, C
* locatis per ordinem lucernis, iuxta præce- 23
24 ptum Domini.* Poſuit & altare aureum ſub
25 tecto teſtimonij contra velum,* & adoleuit
ſuper eo incenſum aromatum, ſicut iuſſerat
26 Dominus Moyſi. * Poſuit & tentorium in
27 introitu tabernaculi teſtimonij, * & altare
holocauſti in veſtibulo teſtimonij, offerens
in eo holocauſtum, & ſacrificia, vt Dominus
28 imperauerat. * Labrum quoque ſtatuit inter
D tabernaculum teſtimonij & altare, implens
29 illud aqua.* Laueruntque Moyſes & Aaron,
30 ac filij eius manus ſuas & pedes, * cum ingre
derentur tectum fœderis, &⁀ accederent
ad altare, ſicut præceperat Dominus Moyſi.
31 * Erexit & atrium per gyrum tabernaculi|&
altaris, ducto in introitu eius tentorio. Poſt-
32 quam omnia perfecta ſunt, * ᶜ operuit nu-
bes tabernaculum teſtimonij, & gloria Do-
33 mini impleuit illud. * Nec poterat Moyſes
ingredi tectum fœderis, nube operiente om
nia, & maieſtate Domini coruſcante, quia⁀
34 cuncta nubes operuerat. Si quando nubes
tabernaculum deſerebat, proficiſcebãtur fi-
35 lij Iſrael per turmas ſuas: * ſi pendebat deſu
36 per, manebant in eodem loco. * Nubes quip
pe Domini incubabat per diem tabernacu-
lo, & ignis in nocte, videntibus cunctis po-
pulis Iſrael per cunctas manſiones ſuas.

LIBER LEVITICVS,
HEBRAICE VAICRA,



CAPVT PRIMVM.

VOcavit autem Moy- 1
ſen, & locutus eſt ei A
Dominus de taberna-
culo teſtimonij, dicẽs:
* Loquere filijs Iſrael, 2
& dices ad eos: Ho-
mo,q̃ obtulerit ex vo
bis hoſtiam Domino
de pecoribus, id eſt, de bobus & ouibus offe
rens victimas, * * ſi holocauſtum fuerit eius 3
Cap. 3.10 oblatio, ac de armento: maſculum immacu-
latũ offeret ad oſtiũ tabernaculi teſtimonij,
ad placandum ſibi Dominum: * ponetq. ma- 4
nũ ſuper caput beſtiæ, & acceptabilis erit, at B
que in expiationem eius proficiens. * immo 5
labitq. vitulum coram Domino, & offerent
filij Aaron ſacerdotes ſanguinem eius, fun-
dentes per altaris circuitũ, quod eſt ante o-
ſtium tabernaculi. * detractaq. pelle hoſtiæ, 6
artus in fruſta concident, * & ſubijcient in 7
altari ignem, ſtrue lignorum ante cõpoſita:
* & membra quæ ſunt cæſa, deſuper ordi- 8
nantes, caput videlicet, & cuncta quæ adhæ
rẽt iecori, * inteſtinis & pedibus lotis aqua: 9
adolebitq. ea ſacerdos ſup altare in holocau C
ſtum & ſuauem odorem Domino. * Quòd 10
ſi de pecorib⁹ oblatio eſt, de ouibus ſiue de
capris holocauſtum, maſculũ abſque macu
la offeret: * immolabitq. ad latus altaris, 11
quod reſpicit ad Aquilonẽ, coram Domi-
no: ſanguinem vero illius fundent ſuper al-
12 tare filij Aaron per circuitum: * diuidentq.
D membra, caput, & omnia quæ adhærent
iecori: & ponent ſuper ligna, quibus ſubij-
13 ciendus eſt ignis: * inteſtina vero & pedes
lauabunt aqua. Et oblata omnia adolebit ſa
cerdos ſuper altare in holocauſtum & odo
14 rem ſuauiſſimum Domino. * Si autem de aui
bus, holocauſti oblatio fuerit Dño, de tur-
15 turibus, aut pullis columbæ, * offeret eam ſa
cerdos ad altare: & retorto ad collum capi-
te, ac rupto vulneris loco, decurrere faciet
16 ſanguinẽ ſuper crepidinem altaris: * veſicu-
lã vero gutturis, & plumas proijciet prope
altare ad orientalem plagam, in loco in quo
17 cineres effundi ſolent, * confringetq. aſcel-
las eius, & non ſecabit, neque ferro diuidet
eam, & adolebit ſuper altare, lignis igne ſup
poſito. Holocauſtum eſt & oblatio ſuauiſſi-
mi odoris Domino.

CAP. II.

1 ANima cum obtulerit oblationem ſacri
A ficij Domino, ſimila erit eius oblatio.
2 fundetq. ſuper eã oleum, & ponet thus, * ac
deferet ad filios Aaron ſacerdotes: quorum
vnus tollet pugillum plenũ ſimilæ & olei,
ac totum thus, & ponet memoriale ſuper
altare in odorem ſuauiſſimum Domino.
3 * * quod autem reliquum fuerit de ſacrifi- *Ecc. 7. d. 34.
cio, erit Aaron & filiorum eius, Sanctum
4 ſanctorum de oblationibus Domini. * Cum

autẽ obtuleris ſacrificium coctum in cliba- B
no: de ſimila, panes ſcilicet abſque fermen-
to, cõſperſos oleo, & lagana azyma oleo li-
ta.* Si oblatio tua fuerit de ſartagine, ſimi- 5
læ conſperſæ oleo & abſque fermẽto, *diui 6
des eam minutatim, & fundes ſuper eam o-
leum.* Sin autem de craticula fuerit ſacrifi 7
cium, æquè ſimila oleo conſpergetur: *quã 8
offerens Domino, trades manibus ſacerdo- C
tis. Qui cum obtulerit eã, tollet memoria- 9
le de ſacrificio, & adolebit ſuper altare in
odorẽ ſuauitatis Domino, *quidquid autem 10
reliquum eſt, erit Aarõ, & filiorum eius, Sã
ctum ſanctorum de oblationibus Domini.
*Omnis oblatio, quæ offertur Domino, abſ 11
que fermento fiet, nec quidquã fermẽti ac
mellis adolebitur in ſacrificio Domino. 12
* Primitias tantũ eorũ offeretis ac munera:
ſuper altare vero non imponentur in odo-
rem ſuauitatis.* Quidquid obtuleris ſacrifi- 13
cij, ſale condies, nec auferes ſal fœderis Dei D
tui de ſacrificio tuo. In oĩ oblatione tua of-
feres ſal.* Si autem obtuleris munus prima 14
rum frugum tuarũ Domino de ſpicis adhuc
virẽtibus, torrebis igni, & cõfringẽs in mo
Mar. 9. g. 39. rem farris, & ſic offeres primitias tuas Do-
mino, *fundens ſupra oleum, & thus impo- 15
nens, quia oblatio Domini eſt.* de qua ado- 16
lebit ſacerdos in memoriam muneris partẽ
farris fracti, & olei, ac totum thus.

CAP. III.

QVòd ſi hoſtia pacificorum fuerit eius 1
oblatio, & de bobus voluerit offerre, A
marem ſiue feminã, immaculata offeret co
ram Domino.* Ponetq. manum ſuper caput 2
victimæ ſuæ, quæ immolabitur in introitu
tabernaculi teſtimonij, fundentq. filij Aarõ
ſacerdotes ſanguinem per altaris circuitũ.
* Et offerent de hoſtia pacificorum in obla 3
* Exod. 29. b. 13. tionem Domino, * adipem qui operit vita-
lia, & quidquid pinguedinis eſt intrinſecus:
*duos renes cum adipe quo teguntur ilia, & 4
reticulum iecoris cum renunculis.* adole- 5
bũtq. ea ſuper altare in holocauſtum, lignis
igne ſuppoſito: in oblationẽ ſuauiſſimi odo B
ris Domino.* Si vero de ouibus fuerit eius 6
oblatio & pacificorum hoſtia, ſiue maſcu-
lum obtulerit, ſiue feminam, immaculata
erunt.* Si agnum obtulerit coram Domi- 7
no,* ponet manum ſuam ſuper caput victi- 8
mæ ſuæ: quæ immolabitur in veſtibulo ta-
bernaculi teſtimonij: fundentq. filij Aaron
ſanguinem eius per circuitum altaris.* Et 9
offerẽt de pacificorum hoſtia ſacrificiũ Do-
mino: adipem & caudam totam.* cum reni- 10
bus, & pinguedinem quæ operit vẽtrem at- C
que vniuerſa vitalia & vtrumque renuncu
lum cũ adipe qui eſt iuxta ilia, reticulumq.
iecoris cum renunculis.* & adolebit ea ſa- 11
cerdos ſuper altare in pabulũ ignis & o-
12 blationis Domini.* Si capra fuerit eius obla
13 tio, & obtulerit eam Domino, * ponet ma-
num ſuam ſuper caput eius: immolabitq. eã
in introitu tabernaculi teſtimonij. Et fudẽt
D filij Aaron ſanguinem eius per altaris cir-
14 cuitum.* Tollentq. ex ea in paſtum ignis do
minici, adipem qui operit ventrem, & qui
15 tegit vniuerſa vitalia: * duos renunculos cũ
reticulo, quod eſt ſuper eos iuxta ilia, & ar-
16 uinam iecoris cum renunculis: * adolebitq.
ea ſuper altare ſacerdos in alimoniã ignis,
& ſuauiſſimi odoris. Omnis adeps, Domi-
17 ni erit* iure perpetuo in generationibus, &
cunctis habitaculis veſtris: nec ſanguinem
nec adipem omnino comedetis.

CAP. IIII.

1 LOcutusq. eſt Dominus ad Moyſen, di-
2 cens:* Loquere filijs Iſrael: Anima, quæ
A peccauerit per ignorantiam, & de vniuerſis
mandatis Domini, quæ præcepit vt non fie-
3 rent, quippiam fecerit:* ſi ſacerdos, qui vn-
ctus eſt, peccauerit, delinquere faciens po-
pulum, offeret pro peccato ſuo vitulum im
4 maculatum Domino: * & adducet illum ad
oſtiũ tabernaculi teſtimonij corã Domino,
ponetq. manum ſuper caput eius, & immo-
5 labit eum Domino.* Hauriet quoque de ſan
guine vituli, inferens illum in tabernaculũ
6 teſtimonij.* Cumq. intinxerit digitũ in ſan
B guine, aſperget eo ſepties coram Domino
7 contra velum Sanctuarij.* ponetq. de eodẽ
ſanguine ſuper cornua altaris thymiamatis
gratiſſimi Domino, quod eſt in tabernaculo
teſtimonij. omnem autem reliquum ſangui
nem fundet in baſim altaris holocauſti in
8 introitu tabernaculi.* Et adipem vituli au-
feret pro peccato, tam eum qui vitalia ope
9 rit quam omnia quæ intrinſecus ſunt: *duos
renunculos & reticulũ quod eſt ſuper eos iu
xta ilia, & adipem iecoris cum renunculis,
10 *ſicut aufertur de vitulo hoſtiæ pacificorũ:
C & adolebit ea ſup altare holocauſti.* Pellẽ
11 vero & omnes carnes cum capite & pedi-
12 bus & inteſtinis & fimo,* & reliquo corpo-
re efferet extra caſtra in locum mundum,
vbi cineres effundi ſolent: incendetq. ea ſu-
per lignorum ſtruem, quæ in loco effuſorũ
13 cinerum cremabuntur.* Quòd ſi omnis tur
ba Iſrael ignorauerit, & per imperitiam fe
14 cerit quod cõtra mãdatum Domini eſt, * &
poſtea intellexerit peccatũ ſuũ, offeret pro
peccato ſuo vitulum, adducetq. eum ad o-
15 ſtium tabernaculi.* Et ponent ſeniores po-
D puli manus ſuper caput eius corã Domino.
16 Immolatoq. vitulo in cõſpectu Domini, *in
feret ſacerdos, qui vnctus eſt, de ſãguine eius
17 in tabernaculũ teſtimonij, *tincto digito a-
18 ſpergens ſepties contra velum.*ponetq. de
eodem

eodẽ ſanguine in cornibus altaris, quod eſt
coram Domino in tabernaculo teſtimonij:
reliquum autem ſanguinem fundet iuxta ba
ſim altaris holocauſtorũ,quod eſt in oſtio ta
bernaculi teſtimonij. * Omnemq. eius adi- 19
pẽ tollet, & adolebit ſuper altare:* ſic faciẽs 20
& de hoc vitulo quo modo fecit & prius:&
rogante pro eis ſacerdote,propitius erit eis
Dominus.*Ipſum autem vitulum offeret ex 21
tra caſtra,atque comburet ſicut & priorem
vitulum: quia eſt pro peccato multitudinis.
*Si peccauerit priceps,& fecerit vnũ è plu 22
ribus per ignorantiam,quod Dñi lege pro- E
hibetur:* & poſtea intellexerit peccatũ ſuũ, 23
offeret hoſtiam Domino, hircum de capris
immaculatum.*Poneteq. manum ſuam ſuper 24
caput eius: cumque immolauerit eũ in loco
vbi ſolet mactari holocauſtum corã Domi-
no,quia pro peccato eſt,*tinget ſacerdos di 25
gitũ in ſanguine hoſtiæ pro peccato,tãgens
cornua altaris holocauſti, & reliquũ fundẽs
ad baſim eius.* Adipẽ vero adolebit ſupra, 26
ſicut in victimis pacificorũ fieri ſolet: roga-
bitque pro eo ſacerdos, & pro peccato e-
ius,& dimittetur ei.*Quòd ſi peccauerit a- 27
nima per ignorantiam,de populo terræ,vt F
faciat quidquã de his, quæ Domini lege pro
hibentur,atque delinquat, * & cognouerit 28
peccatũ ſuum, offeret caprã immaculatam.
*Poneteque manum ſuper caput hoſtiæ quę 29
pro peccato eſt,& immolabit eã in loco ho-
locauſti.*Tolletque ſacerdos de ſanguine in 30
digito ſuo:& tangẽs cornua altaris holocau
ſti,reliquum fundet ad baſim eius.*Omnem 31
autẽ adipem auferens,ſicut auferri ſolet de G
victimis pacificorum, adolebit ſuper altare
in odorẽ ſuauitatis Domino: rogabitq. pro
eo,& dimittetur ei.* Sin autẽ de pecoribus 32
obtulerit victimam pro peccato ouem, ſci-
licet immaculatam; * ponet manum ſuper 33
caput eius,& immolabit eam in loco vbi ſo
lent cædi holocauſtorum hoſtiæ. * Sumet- 34
que ſacerdos de ſanguine eius digito ſuo,&
tangens cornua altaris holocauſti, reliquũ
fundet ad baſim eius. * Omnem quoque 35
adipem auferens, ſicut auferri ſolet adeps
arietis,qui immolatur pro pacificis:crema-
bit ſuper altare in incenſum Domini: roga-
bitque pro eo,& pro peccato eius, & dimit
tetur ei.

CAP. V.

SI peccauerit anima,& audierit vocẽ iurã 1
tis,teſtiſq.fuerit quòd aut ipſe vidit,aut A
conſcius eſt:niſi indicauerit,portabit iniqui
tatem ſuam. * Anima,quæ tetigerit aliquid 2
immundum,ſiue quod occiſum à beſtia eſt,
aut p ſe mortuũ,aut quodlibet aliud repti-
le:& oblita fuerit immũditiæ ſuæ,rea eſt,&
deliquit: * & ſi tetigerit quidquam de im- 3
munditia hominis iuxta omnem impurita-
tem,qua pollui ſolet,oblitaque cognouerit
4 poſtea, ſubiacebit delicto. * Anima,quæ iu-
rauerit, & protulerit labijs ſuis vt vel male
quid faceret,vel bene,& idipſum iuramẽto,
& ſermone firmauerit, oblitaq.poſtea intel
5 lexerit delictum ſuum, * agat pœnitentiam
6 pro peccato, * & offerat de gregibus
B agnam ſiue capram, orabitque pro ea ſacer
7 dos & pro peccato eius: * ſin autem non po
tuerit offerre pecus,offerat * duos turtures, * Inf.12.d.8 Luc.2.d.24
vel duos pullos columbarum Domino, vnũ
8 pro peccato,& alterum in holocauſtũ,*da-
bitq.eos ſacerdoti:qui primum offerens pro
peccato,retorquebit caput eius ad pẽnulas,
ita vt collo hæreat, & nõ penitus abrum
9 patur. * Et aſperget de ſanguine eius parie-
tem altaris. quidquid autem reliquum fue-
rit, faciet diſtillare ad fundamentum eius,
10 quia pro peccato eſt. * Alterum vero ado-
lebit in holocauſtum, vt fieri ſolet:rogabit-
que pro eo ſacerdos & pro peccato eius,&
11 dimittetur ei.* Quòd ſi non quiuerit manus
C eius duos offerre turtures, aut duos pullos
columbarum,offeret pro peccato ſuo ſimi-
læ partem ephi decimam. non mittet in eã
oleũ, nec thuris aliquid imponet, quia pro
12 peccato eſt. * tradetque eam ſacerdoti: qui
plenum ex ea pugillum hauriens, cremabit
ſuper altare in monumentum eius qui ob-
13 tulerit, * rogans pro illo & expians, reli-
quam vero partem ipſe habebit in mune-
14 re. * Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen,
15 dicens: *Anima ſi præuaricans ceremonias,
per errorem in his, quæ Domino ſunt ſan-
ctificata,peccauerit,offeret pro delicto ſuo
D arietem immaculatum de gregibus, qui emi
poteſt duobus ſiclis, iuxta pondus Sanctua-
16 rij:* ipſumq.quod intulit damni reſtituet,&
quintam partem ponet ſupra, tradens ſacer
doti, qui rogabit pro eo offerens arietem,
17 & dimittetur ei. * Anima ſi peccauerit per
ignorantiam, feceritque vnum ex his quæ
Domini lege prohibentur, & peccati rea in-
18 tellexerit iniquitatem ſuam, * offeret arie-
tem immaculatum de gregibus ſacerdoti,
iuxta menſuram,æſtimationemque peccati:
qui orabit pro eo,quia neſciens fecerit:&
19 dimittetur ei, * quia per errorem deliquit
in Dominum.

CAP. VI.

1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen, dicẽs:
2 *Anima quæ peccauerit,& contempto
A Domino, negauerit proximo ſuo depoſitũ,
quod fidei eius creditũ fuerat, vel vi aliquid
3 extorſerit, aut calumniam fecerit, * ſiue Nu.5.a.6
rem perditam inuenerit, & inficians inſu-
per peierauerit, & quodlibet aliud ex plu-
ribus fecerit, in quibus ſolent peccare ho-

mines,*conuicta delicti,reddet *omnia quæ 4
per fraudē voluit obtinere,integra, & quin 5
tam inſuper partem domino cui damnum in
tulerat.*Pro peccato autē ſuo offeret arie- 6
tem immaculatum de grege,& dabit eum ſa
cerdoti,iuxta æſtimationem, menſuramque
delicti: * qui rogabit pro eo coram Domi- 7
no, & dimittetur illi pro ſingulis quæ fa-
ciendo peccauit. * Locutuſque eſt Domi- 8
nus ad Moyſen, dicens:* Præcipe Aaron, & 9
filijs eius:Hæc eſt lex holocauſti: Cremabi- B
tur in altari tota nocte vſque mane:ignis ex
eodem altari erit.* veſtietur tunica ſacerdos 10
& feminalibus lineis: tolletq. cineres, quos
vorans ignis exuſſit,& ponens iuxta altare,
*ſpoliabitur prioribus veſtimētis,indutuſq. 11
alijs efferet eos extra caſtra, & in loco mun
diſſimo vſque ad fauillam conſumi faciet.
*Ignis autem in altari ſemper ardebit,quem 12
nutriet ſacerdos ſubijciens ligna mane per
ſingulos dies,& impoſito holocauſto, deſu-
per adolebit adipes pacificorum. * Ignis eſt 13
iſte perpetuus,qui numquam deficiet in alta
ri.*Hæc eſt lex ſacrificij & libamētorū,quæ 14
offerent filij Aaron coram Dño,& coram al
tari.* Tollet ſacerdos pugillum ſimilæ, quæ 15
cōſperſa eſt oleo,& totum thus,quod ſuper
ſimilam poſitum eſt:adolebitque illud in al-
tari in monimentum odoris ſuauiſſimi Do-
mino:* reliquam autem partem ſimilæ co- 16
medet Aaron cum filijs ſuis,abſque fermen- C
to:& comedet in loco Sancto Atrij taberna
culi.*Ideo aūt non fermentabitur,quia pars 17
eius in Dñi offertur incenſū. Sanctū ſancto-
rū erit,ſicut pro peccato atq.delicto.*Mares 18
tantum ſtirpis Aaron comedent illud. Legi-
timum ac ſempiternū erit in generationib.
veſtris de ſacrificijs Domini.omnis,qui teti-
gerit illa,ſanctificabitur. * Locutuſque eſt 19
Dominus ad Moyſen,dicens:* Hæc eſt obla- 20
tio Aarō,& filiorum eius, quam offerre de-
bent Domino in die vnctionis ſuæ. Decimā
partem ephi offerent ſimilę in ſacrificio ſem
piterno,medium eius mane,& medium eius
veſpere: *quæ in ſartagine oleo cōſperſa fri 21
getur. Offeret aūt eam calidā in odorē ſua-
uiſſimum Domino * ſacerdos,qui iure patri 22
ſucceſſerit, & tota cremabitur in altari.
* Oē enim ſacrificium ſacerdotum igne con 23
ſumetur,nec quiſquam comedet ex eo.*Lo- D
cutus eſt aūt Dñs ad Moyſen, dicens: * Lo- 24
quere Aaron & filijs eius: Iſta eſt lex hoſtiæ 25
pro peccato: In loco vbi offertur holocau-
ſtum, immolabitur coram Dño. Sanctū ſan-
ctorum eſt. * Sacerdos qui offert, comedet 26
eam in loco ſancto, in atrio tabernaculi.
* Quidquid tetigerit carnes eius, ſanctifica- 27
bitur.Si de ſanguine illius veſtis fuerit aſper
ſa,lauabitur in loco ſancto.* Vas aūt fictile, 28
in quo cocta eſt, confringetᷣ. ꝙ ſi vas æneū
fuerit:defricabitur,& lauabitur aqua.* Om 29
nis maſculus de genere ſacerdotali veſce-
tur de carnibus eius, quia Sanctum ſancto-
30 rum eſt. *Hoſtia enim quæ ceditur pro pec-
cato, * cuius ſanguis infertur in tabernacu- * Hebr.13.b 11
lum teſtimonij ad expiandum in Sāctuario, Sup.4.a.5
non comedetur, ſed comburetur igni.

CAP. VII.

1 HÆc quoque lex hoſtiæ pro delicto,San
2 cta ſanctorum eſt:* idcirco vbi immo-
A labitur holocauſtum, mactabitur & victima
pro delicto: ſanguis eius per gyrum altaris
3 fundetur. * Offerent ex ea caudam & adipē
4 qui operit vitalia: *Duos renunculos,& pin
guedinē,quæ iuxta ilia eſt,reticulūq.iecoris
5 cum renūculis.*& adolebit ea ſacerdos ſuꝑ
altare: incenſum eſt Domini pro delicto.
6 * Omnis maſculus de ſacerdotali genere, in
loco ſancto veſcetur his carnibus, quia San
7 ctum ſanctorum eſt. * Sicut pro peccato
offertur hoſtia,ita & pro delicto:vtriuſque
hoſtiæ lex vna erit: ad ſacerdotem, qui eam
8 obtulerit, pertinebit. * Sacerdos qui offert
holocauſti victimam, habebit pellem eius.
9 *Et omne ſacrificium ſimilæ,quod coquitur
in clibano, & quidquid in craticula, vel in
ſartagine præparatur, eius erit ſacerdotis a
10 quo offertur: * ſiue oleo conſperſa, ſiue
B arida fuerint, cunctis filijs Aaron menſura
11 æqua per ſingulos diuidetur. * Hæc eſt lex
12 hoſtiæ pacificorum quæ offertur Dño.*Si ꝓ
gratiarum actione oblatio fuerit, offerent
panes abſque fermento conſperſos oleo, &
lagana azyma vncta oleo, coctamq. ſimilā,
& collyridas olei admiſtione conſperſas:
13 * panes quoq. fermentatos cum hoſtia gra-
14 tiarum, quæ immolatur pro pacificis: * ex
quibus vnus pro primitijs offeretur Domi-
no, & erit ſacerdotis qui fundet hoſtiæ ſan-
15 guinem. * cuius carnes eadem comedentur
die, nec remanebit ex eis quidquā vſq; ma-
16 ne.*Si voto,vel ſponte quiſpiā obtulerit ho
ſtiā,eadē ſimiliter edetur die: ſed & ſi quid ī
17 craſtinū remanſerit,veſci licitum eſt:* quid-
quid aūt tertius inuenerit dies, ignis abſu-
18 met.* ſi quis de carnib.victimæ pacificorum
die tertio comederit, irrita fiet oblatio, nec
proderit offerenti: quin potius quæcumque
anima tali ſe edulio cōtaminauerit, præuari
19 cationis rea erit. *Caro,quæ aliquid tetige-
C rit immundum,non comedetur,ſed combu-
retur igni:qui fuerit mūdus, veſcetur ex ea.
20 * Aīa polluta quæ ederit de carnibus hoſtiæ
pacificorū, quæ oblata eſt Domino, peribit
21 de populis ſuis. * Et quæ tetigerit immundi-
tiā hominis,vel iumenti,ſiue omnis rei,quæ
polluere poteſt,& comederit de huiuſcemo
22 di carnibus,interibit de populis ſuis. *Locu
23 tuſque eſt Dominus ad Moyſen,dicens: *Lo
quere filijs Iſrael: Adipem ouis, & bouis,&
capræ

capræ non comedetis. * Adipem cadaueris 24
morticini, & eius animalis, quod a beſtia ca
ptũ eſt, habebitis in varios vſus. * Si quis adi 25
pem, qui offerri debet in incẽſum Domini,
comederit, peribit de populo ſuo. * Sangui- 26
nem quoque omnis animalis non ſumetis in
cibo, tã de auibus quàm de pecoribus. * Om 27
nis anima, quæ ederit ſanguinem, peribit de
populis ſuis. * Locutusq. eſt Dominus ad 28
Moyſen, dicẽs: * Loquere filijs Iſrael, dicẽs: 29
Qui offert victimam pacificorum Domino,
offerat ſimul & ſacrificiũ, id eſt, libamẽta e-
ius. * tenebit manibus adipem hoſtiæ, & pe- 30
ctuſculum: cumq. ambo oblata Domino cõ D
ſecrauerit, tradet ſacerdoti, * q adolebit adi 31
pem ſuper altare, pectuſculum aũt erit Aa-
ron, & filiorũ eius. * armus quoque dexter 32
de pacificorum hoſtijs cedet in primitias ſa
cerdotis. * Qui obtulerit ſanguinem & adi 33
pem, filiorum Aaron, ipſe habebit & armũ
dextrum in portione ſua. * Pectuſculum e- 34
nim eleuationis, & armum ſeparationis tuli
a filijs Iſrael de hoſtijs eorũ pacificis, & de
di Aaron ſacerdoti, & filijs eius lege perpe
tua, ab omni populo Iſrael. * Hæc eſt vnctio 35
Aaron & filiorũ eius in ceremonijs Dñi die
qua obtulit eos Moyſes, vt ſacerdotio funge
rẽtur, * & quæ præcepit eis dari Dominus a 36
filijs Iſrael religione ꝑpetua in generationi
bus ſuis. * Iſta eſt lex holocauſti, & ſacrificij 37
pro peccato atq; delicto, & pro cõſecratio
ne & pacificorum victimis: quam cõſtituit 38
Dominus Moyſi in monte Sinai, quãdo mã
dauit filijs Iſrael vt offerrẽt oblationes ſuas
Domino in deſerto Sinai.

CAP. VIII.

Locutuſq. eſt Dominus ad Moyſen, di- 1
cens: * Tolle Aarõ cum filijs ſuis, veſtes 2
eorum, & vnctionis oleũ, vitulum pro pec A
cato, duos arietes, caniſtrum cũ azymis, * & 3
congregabis omnem cœtum ad oſtiũ taber
naculi. * Fecit Moyſes vt Dominus impera- 4
uerat. Cõgregataq. omni turba ante fores ta
bernaculi, * ait: Iſte eſt ſermo, quẽ iuſſit Do- 5
minus fieri. * Statimq. obtulit Aaron & filios 6
eius. Cumq. lauiſſet eos, * veſtiuit pontificẽ 7
ſubucula linea, accingens eum balteo, & in-
duens eum tunica hyacinthina, & deſuper
humerale impoſuit, * quod aſtringẽs cingu- 8
lo aptauit rationali, in quo erat Doctrina &
Veritas. * Cidari quoque texit caput: & ſu- 9
per eam, contra frontem, poſuit laminam
auream cõſecratam in ſanctificatione, ſicut B
præceperat ei Dominus. * Tulit & vnctionis 10
oleum quo liniuit tabernaculum cum om-
ni ſupellectili ſua. * Cumq. ſanctificans 11
aſperſiſſet altare ſeptẽ vicibus, vnxit illud,
& omnia vaſa eius, labrumq. cum baſi ſua sã
ctificauit oleo. * Quod fundẽs ſuper caput 12
13 Aaron, vnxit eum, & conſecrauit: * filios
quoque eius oblatos veſtiuit tunicis lineis,
& cinxit balteis, impoſuitq. mitras, vt iuſſe-
14 rat Dominus. * Obtulit & vitulum pro pec-
C cato. cũq. ſuper caput eius poſuiſſet Aaron,
15 & filij eius manus ſuas, * immolauit eum:
hauriens ſanguinem, & tincto digito, tetigit
cornua altaris per gyrum. quo expiato & sã
ctificato, fudit reliquum ſanguinem ad fun
16 damenta eius. * Adipem vero qui erat ſu-
per vitalia, & reticulum iecoris, duosq renũ
culos, cum aruinulis ſuis, adoleuit ſuper al-
17 tare: * vitulũ cũ pelle, & carnibus, & fimo,
cremans extra caſtra, ſicut præceperat Do-
18 minus. * Obtulit & arietem in holocauſtum:
ſuper cuius caput cum impoſuiſſent Aaron
19 & filij eius manus ſuas, * immolauit eum, &
fudit ſanguinem eius per circuitum altaris.
20 * Ipſumq. arietem in fruſta cõcidens, caput
21 eius, & artus & adipem adoleuit igni, * lotis
D prius inteſtinis & pedibus. totumq. ſimul a-
rietẽ incẽdit ſuper altare, eo quod eſſet ho-
locauſtum ſuauiſſimi odoris Domino, ſicut
22 præceperat ei. * Obtulit & arietem ſecundũ
in conſecratione ſacerdotum: poſuerũtq. ſu
per caput eius Aarõ & filij eius manus ſuas.
23 * quẽ cũ immolaſſet Moyſes, ſumens de ſan
guine eius, tetigit extremũ auriculæ dextrę
Aaron, & pollicẽ manus eius dextræ, ſimili
24 ter & pedis. * Obtulit & filios Aarõ. cũq. de
E sãguine arietis immolati tetigiſſet extremũ
auriculæ ſingulorũ dextrę, & pollices man9
ac pedis dextri, reliquum fudit ſuper altare
25 per circuitũ: * adipem vero, & caudam, om
nemq. pinguedinẽ quæ operit inteſtina, reti
culumq. iecoris, & duos renes cum adipibus
26 ſuis, & armo dextro ſeparauit. * Tollens au
tẽ de caniſtro azymorũ, quod erat corã Do
mino, panem abſque fermẽto, & collyridã
conſperſam oleo, laganũq. poſuit ſuper adi
27 pes, & armum dextrum, * tradens ſimul om
nia Aaron & filijs eius. * Qui poſtquã leuaue
28 runt ea coram Domino, * rurſũ ſuſcepta de
F manibus eorum, adoleuit ſuper altare holo
cauſti, eo quod cõſecrationis eſſet oblatio,
29 in odorẽ ſuauitatis, ſacrificij Domino. * Tu
litq. pectuſculum eleuans illud corã Domi-
no, de ariete cõſecrationis in partem ſuã, ſi
30 cut pręceperat ei Dominus. * Aſſumenſq. vn
guentũ, & ſanguinẽ qui erat in altari, aſper
ſit ſuper Aaron & veſtimenta eius, & ſuper
31 filios illius ac veſtes eorum. * Cumq. ſanctifi
caſſet eos in veſtitu ſuo, præcepit eis, dicẽs:
Coquite carnes ante fores tabernaculi, & ibi
G comedite eas. panes quoque conſecrationis
edite, qui poſiti ſunt in caniſtro, ſicut pręce
pit mihi Dominus, dicens: * Aarõ & filij eius
32 comedent eos: Quidquid autem reliquum * Ex. 29. f. 32 Lu. 29. o. 9.
fuerit de carne & panibus, ignis abſumet.
33 * De oſtio quoque tabernaculi non ex bi-
tis ſeptem diebus, vſque ad diem quo cõple

bitur tempus cõſecrationibus veſtræ. ſepté
enim diebus finitur cõſecratio:* ſicut & im 34
præſētiarum factum eſt, vt ritus ſacrificij cõ
pleret.* Die ac nocte manebitis in taberna- 35
culo obſeruãtes cuſtodias Domini, ne mo-
36 riamini: ſic enim mihi præceptũ eſt. * Fece-
runtq. Aaron & filij eius cuncta quæ locu-
tus eſt Dominus per manum Moyſi.



CAP. IX.

FActo autem octauo die, vocauit Moyſes 1
Aaron & filios eius, ac maiores natu Iſ- A
*Exod.29.a.1 rael, dixitq. ad Aaron: *a Tolle de armento 2
vitulum pro peccato, & arietem in holocau
ſtum, vtrumque immaculatũ, & offer illos
corá Domino.* Et ad filios Iſrael loqueris: 3
Tollite hircum pro peccato, & vitulũ, atq.
agnũ anniculos, & ſine macula in holocau-
ſtum, *bouem & arietem pro pacificis: & im 4
molate eos coram Domino, in ſacrificio ſin
gulorum ſimilam conſperſam oleo offeren-
tes: hodie enim Dominus apparebit vobis.
* Tulerunt ergo cũcta quæ iuſſerat Moyſes 5
ad oſtium tabernaculi: vbi cum omnis mul- B
titudo aſtaret, * ait Moyſes: iſte eſt ſermo. 6
quem præcepit Dominus: facite, & appare- •
bit vobis gloria eius.* Et dixit ad Aarõ: Ac- 7
cede ad altare, & immola ꝓ peccato tuo: of
fer holocauſtũ, & deprecare pro te & pro
populo. cũq. mactaueris hoſtiã populi, ora
pro eo, ſicut præcepit Dominus.* Statimq. 8
Aarõ accedens ad altare, immolauit vitulũ
pro peccato ſuo:* cuius ſanguinem obtule- 9
runt ei filij ſui: in quo tingens digitum, teti
git cornua altaris, & fudit reſiduum ad ba-
ſim eius. * Adipemq. & renunculos, ac re- 10
ticulũ iecoris, quæ ſunt pro peccato, adole-
uit ſuper altare, ſicut præceperat Dominus
Moyſi:* carnes vero & pellem eius extra ca 11
ſtra combuſſit igni.* Immolauit & holocau 12
ſti victimam: obtuleruntq. ei filij ſui sãgui- C
nem eius, quem fudit per altaris circuitũ.
* ipſam etiam hoſtiam in fruſta conciſam, 13
cum capite & membris ſingulis obtulerũt.
14 quæ omnia ſup altare cremauit igni,* loris
15 aqua prius inteſtinis & pedibus.* Et pro pec
cato populi offerens, mactauit hircũ: expia
16 toq. altari, *fecit holocauſtũ, *addens in ſa-
17 crificio libamẽta, quæ pariter offerũtur, &
adolens ea ſuper altare, abſque ceremonijs
18 holocauſti matutini.* Immolauit & bouem
atque arietem, hoſtias pacificas populi: ob-
tuleruntque ei filij ſui ſanguinem, quem fu
19 dit ſuper altare in circuitum. * Adipem au-
D tem bouis, & caudam arietis, renũculosque
20 cum adipibus ſuis, & reticulum iecoris* po
ſuerunt ſuper pectora. cumq. cremati eſſent
21 adipes ſuper altare, *pectora eorum, & ar-
mos dextros ſeparauit Aaron, eleuans corã
22 Domino, ſicut præceperat Moyſes.* Et extẽ
dens manus ad populum, benedixit ei. Sicq.
cõpletis hoſtijs pro peccato, & holocauſtis,
23 & pacificis, deſcendit.* Ingreſſi autem Moy
ſes & Aarõ in tabernaculum teſtimonij, & *2.Ma
deinceps egreſſi benedixerunt populo.* Ap 11.
paruitq; gloria Domini omni multitudini:
24 *& ecce egreſſus ignis a Domino, deuora-
uit holocauſtũ, & adipes qui erãt ſuper alta
re. Quod cum vidiſſent turbæ, laudauerunt
Dominum, ruentes in facies ſuas.

CAP. X.

1 ARreptisq. Nadab, & Abiu filij Aaron
A thuribulis, a poſuerunt ignem, & incen *Num.
ſum deſuper, offerentes coram Domino i- 26.1-
gnem alienum: quod eis præceptum non e- 1.Pa-
2 rat.* Egreſſusq. ignis a Domino, deuorauit
cos,

Digitized by Google

eos, & mortui ſunt corã Domino. * Dixitq. 3
Moyſes ad Aaron: Hoc eſt quod locutus eſt
Dominus: Sãctificabor in ijs, qui appropin-
quant mihi, & in conſpectu omnis populi
glorificabor. Quod audiens tacuit Aaron.
* Vocatis autem Moyſes Miſaele, & Eliſaphã 4
filijs Oziel, patrui Aaron, ait ad eos: Ite &
tollite fratres veſtros de conſpectu Sanctua
rij, & aſportate extra caſtra. * Confeſtimq. 5
pergentes, tulerunt eos ſicut iacebant, veſti
tos lineis tunicis, & eiecerunt foras, vt ſibi
fuerat imperatum. * Locutuſq. eſt Moyſes ad 6
Aaron, & ad Eleazar, & Ithamar filios eius: B
Capita veſtra nolite nudare, & veſtimenta
nolite ſcindere, ne forte moriamini, & ſup
oẽm cœtum oriatur indignatio. Fratres ve-
ſtri, & omnis domus Iſrael plangant incen-
dium quod Dñs ſuſcitauit: * vos autem non 7
egrediemini fores tabernaculi, alioquin pe-
ribitis: oleum quippe ſanctæ vnctionis eſt ſu
per vos. Qui fecerunt omnia iuxta præce-
ptũ Moyſi. * Dixit quoq. Dominus ad Aaron: 8
* Vinum, & omne quod inebriare poteſt, nõ 9
bibetis tu & filij tui, quãdo intratis in taber
naculum teſtimonij, ne moriamini: quia præ
ceptũ ſempiternum eſt in generationes ve-
ſtras. * Et vt habeatis ſcientiam diſcernendi 10
inter ſanctum & profanum, inter pollutum
& mundum: * doceatiſque filios Iſrael om- 11
nia legitima mea quæ locutus eſt Dominus
ad eos per manum Moyſi. * Locutuſque eſt 12
Moyſes ad Aaron, & ad Eleazar, & Ithamar C
filios eius, qui erant reſidui: Tollite ſacrifi-
cium, quod remanſit de oblatione Domini,
& comedite illud abſque fermento iuxta al
tare, quia Sãctũ ſanctorum eſt. * Comedetis 13
autem in loco ſancto: quod datum eſt tibi &
filijs tuis de oblationibus Domini, ſicut præ
ceptum eſt mihi. * Pectuſculum quoq; quod 14
oblatum eſt, & armũ qui ſeparatus eſt, ede-
tis in loco mundiſſimo tu & filij tui, & filiæ
tuæ tecum. tibi enim ac liberis tuis repoſita
ſunt de hoſtijs ſalutaribus filiorũ Iſrael: * eo 15
ꝙ armum & pectus, & adipes qui cremãtur
in altari, eleuauerunt coram Dño, & perti-
neant ad te, & ad filios tuos lege perpetua,
ſicut pręcepit Dominus. * Inter hæc, hircũ, 16
qui oblatus fuerat pro peccato, cum quęre- D
ret Moyſes, exuſtum reperit: iratuſq. contra
Eleazar & Ithamar filios Aaron, qui reman
ſerant, ait: * Cur non comediſtis hoſtiã pro 17
peccato in loco ſancto, quę Sancta ſanctorũ
eſt, & data vobis vt portetis iniquitatẽ mul
titudinis, & rogetis pro ea in conſpectu Do 18
mini, * præſertim cum de ſanguine illius nõ
ſit illatum intra ſancta, & comedere debue-
ritis eam in Sanctuario, ſicut præceptum eſt
mihi? * Reſpondit Aaron: Oblata eſt hodie 19
victima pro peccato, & holocauſtum coram
Domino: mihi autem accidit quod vides,
quomodo potui comedere eam, aut place-
re Domino in ceremonijs mente lugubri?
20 * Quod cum audiſſet Moyſes, recepit ſa-
tisfactionem.

CAP. XI.

1 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen &
2 Aaron, dicẽs: * Dicite filijs Iſrael: * Hæc * Deu. 14. a.
A ſunt animalia quæ comedere debetis de cũ-
3 ctis animantibus terræ: * Omne quod habet
diuiſam vngulã, & ruminat in pecoribus, co
4 medetis. * Quidquid aũt ruminat quidem, &
habet vngulã, ſed non diuidit eã, ſicut came
lus & cetera, non comedetis illud, & inter
5 immunda reputabitis. * Chœrogryllus qui
ruminat, vngulamq. non diuidit, immundus
6 eſt. * Lepus quoque: nam & ipſe ruminat, ſed
7 vngulam non diuidit. * Et * ſus: qui cum vn- * 2. Mac. 6. d.
8 gulam diuidat, non ruminat. * horum carni- II
bus non veſcemini, nec cadauera continge-
9 tis, quia immũda ſunt vobis. * Hæc ſunt quę
B gignuntur in aquis, & veſci licitum eſt. Om
ne quod habet pinnulas & ſquamas, tam in
mari quàm in fluminibus & ſtagnis, come-
10 detis. * Quidquid autem pinnulas & ſqua-
mas non habet eorum quæ in aquis mouen-
11 tur & viuunt, abominabile vobis, * ex-
crandumq. erit, carnes eorum non comede-
12 tis, & morticina vitabitis. * Cuncta quæ non
habent pinnulas & ſquamas in aquis, pollu-
13 ta erunt. * Hæc ſunt quæ de auibus comede-
re non debetis, & vitanda ſunt vobis: Aqui-
14 lã, & gryphem, & haliætum, * & miluum ac
15 vulturem iuxta genus ſuum, * & omne cor-
16 uini generis in ſimilitudinẽ ſuam, * ſtruthio-
nẽ, & noctuã, & larum, & accipitrem iuxta
17 genus ſuũ: * bubonem, & mergulum, & ibin,
18 * & cygnũ, & onocrotalum, & porphyrio-
19 nẽ, * herodionem & charadriõ iuxta genus
C ſuum, vpupam quoq. & veſpertilionem. * Oẽ
20 de volucribus quod gradit̃ ſuper quattuor
21 pedes, abominabile erit vobis. * Quidquid
autem ambulat quidem ſuper quattuor pe-
des, ſed habet longiora retro crura, per quæ
22 ſalit ſuper terram, * comedere debetis, vt eſt
bruchus in genere ſuo, & attacus atque
ophiomachus, ac locuſta, ſingula iuxta ge-
23 nus ſuum. * Quidquid autem ex volucribus
quattuor tantum habet pedes, execrabile e-
24 rit vobis: * & quicumque morticina eorum
D tetigerit, polluetur, & erit immundus vſque
25 ad veſperum: * & ſi neceſſe fuerit vt portet
quippiã horũ mortuum, lauabit veſtimenta
ſua, & immundus erit vſq. ad occaſum ſolis.
26 * Omne animal quod habet quidem vngu-
lam, ſed non diuidit eam, nec ruminat, im-
mundum erit: & qui tetigerit illud, contami
27 nabitur. * Quod ambulat ſuper manus ex cũ
ctis animantib. quę incedunt quadrupedia,
immundum erit: qui tetigerit morticina eo-
28 rum, polluetur vſque ad veſperum. * Et qui

portauerit huiuſcemodi cadauera, lauabit
veſtiméta ſua, & immũdus erit vſque ad ve-
ſperum: quia omnia hęc immunda ſunt vo
bis.* Hęc quoque inter polluta reputabun- 29
tur de his, quæ mouẽtur in terra, muſtelã & E
mus & crocodilus, ſingula iuxta genus ſuũ,
*mygale, & chamæleon, & ſtellio, & lacer- 30
ta, & talpa: * omnia hæc immunda ſunt. 31
Qui tetigerit morticina eorum, immundus
erit vſque ad veſperum: * & ſuper quod ce- 32
ciderit quidquam de morticinis eorum, pol
luetur tam vas ligneum & veſtimẽtum, quã
pelles & cilicia: & in quocumque fit opus,
tingẽtur aqua, & polluta erunt vſque ad ve
ſperum, & ſic poſtea mundabuntur: *Vas au 33
tem fictile, in quod horum quidquam intro
ceciderit, polluetur, & idcirco frangendum
eſt. * Omnis cibus, quem comedetis, ſi fuſa 34
fuerit ſuper eum aqua, immũdus erit: & om
ne liquẽs quod bibitur de vniuerſo vaſe, im
mundũ erit. * Et quidquid de morticinis hu 35
iuſcemodi ceciderit ſuper illud, immũdum F
erit: ſiue clibani, ſiue chytropodes, deſtruẽ
tur, & immundi erunt. * Fontes vero & 36
ciſternæ, & omnis aquarum congregatio
munda erit. Qui morticinum eorum teti-
gerit, polluetur. * Si ceciderit ſuper ſemen- 37
tem, non polluet eam. * Si autem quiſpiam 38
aqua ſementem perfuderit, & poſtea morti
cinis tacta fuerit, illico polluetur. * Si mor- 39
tuum fuerit animal, quod licet vobis come-
dere, qui cadauer eius tetigerit, immũdus e-
rit vſque ad veſperum: * & qui comederit 40
ex eo quippiam, ſiue portauerit; lauabit ve
ſtimenta ſua, & immundus erit vſque ad ve
ſperum. * Omne quod reptat ſuper terram, 41
abominabile erit, nec aſſumetur in cibum.
*Quidquid ſuper pectus quadrupes gradi- 42
tur, & multos habet pedes, ſiue per humũ G
trahitur, non comedetis, quia abominabile
eſt. * Nolite contaminare animas veſtras, 43
nec tangatis quidquam eorum, ne immundi
ſitis.* Ego enim ſum Dominus Deus veſter: 44
*1. Pet. c 13. " ſancti eſtote, quia ego ſanctus ſum. Ne pol
luatis animas veſtras in omni reptili quod
mouetur ſuper terram.* Ego enim ſum Do 45
minus, qui eduxi vos de terra Aegypti, vt eſ
ſem vobis in Deum. Sancti eritis, quia ego
ſanctus ſum.* Iſta eſt lex animantium ac vo 46
lucrum, & omnis animæ viuẽtis, quæ moue-
tur in aqua, & reptat in terra, *vt differẽtias 47
noueritis mundi, & immũdi, & ſciatis quid
comedere & quid reſpuere debeatis.

CAP. XII.

LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, di- 1
cens: * Loquere filijs Iſrael, & dices ad 2
*Luc. 2. c. 22. Io. 7. c. 22. eos, " Mulier, ſi ſuſcepto ſemine pepererit A
maſculũ, immũda erit ſeptẽ dieb. iuxta dies
Luc. 2. c. 21. ſeparationis mẽſtruæ." Et die octauo circũ 3

4 cidetur infantulus: * Ipſa vero triginta trib.
B diebus manebit in ſanguine purificationis
ſuæ. Oẽ ſanctum non tanget, nec ingrediẽt
in Sanctuarium, donec impleantur dies pu-
5 rificationis ſuæ. * Sin autem feminam pepe-
rerit, immunda erit duabus hebdomadibus
iuxta ritum fluxus menſtrui, & ſexaginta
ſex diebus manebit in ſanguine purificatio-
6 nis ſuæ. * Cũq. expleti fuerint dies purifica-
C tionis ſuæ, pro filio, ſiue pro filia, deferet a-
gnum anniculũ in holocauſtum, & pullum
colũbæ ſiue turturem pro peccato, ad oſtiũ
tabernaculi teſtimonij, & tradet ſacerdoti
7 * qui offeret illa coram Domino, & orabit
D pro ea, & ſic mundabitur a profluuio ſan-
guinis ſui. iſta eſt lex parientis maſculũ aut
8 feminam. * Quòd ſi non inuenerit manus
eius, nec potuerit offerre agnũ, ſumet "duos *Sup. c. 5. Luc. 2. c. 24.
turtures vel duos pullos columbarum, vnũ
in holocauſtum, & alterum pro peccato. o-
rabitq. pro ea ſacerdos, & ſic mundabitur.

CAP. XIII.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, &
2 Aaron, dicens: Homo, in cuius cute &
A carne ortus fuerit diuerſus color, ſiue puſtu
la, aut quaſi lucens quippiam, id eſt plaga le
præ, adducetur ad Aaron ſacerdotem, vel ad
3 vnum quemlibet filiorum eius.* Qui cum vi
derit lepram in cute, & pilos in album mu-
tatos colorem, ipſamq. ſpeciẽ lepræ humilio
rem cute & carne reliqua; plaga lepræ eſt,
4 & ad arbitrium eius ſeparabitur. * Sin autẽ
lucens candor fuerit in cute, nec humilior
carne reliqua, & pili coloris priſtini, reclu-
5 det eum ſacerdos ſeptem diebus, * & conſi-
derabit die ſeptimo: & ſiquidem lepra vltra
non creuerit, nec tranſierit in cute priores
terminos, rurſum recludet eum ſeptem die-
6 bus alijs. * Et die ſeptimo contemplabitur: ſi
obſcurior fuerit lepra, & nõ creuerit in cu-
te, mundabit eum, quia ſcabies eſt: lauabitq;
7 homo veſtiméta ſua, & mũdus erit. * Quòd
B ſi poſtquã a ſacerdote viſus eſt, & redditus
munditiæ, iterum lepra creuerit; adducetur
8 ad eum, * & immunditiæ condemnabitur.
9 * Plaga lepræ ſi fuerit in homine, adducetur
10 ad ſacerdotem, * & videbit eum. Cumq. co-
lor albus in cute fuerit, & capillorum mu-
tauerit aſpectum, ipſa quoque caro viua ap
11 paruerit: * lepra vetuſtiſſima iudicabitur,
atque inolita cuti. Contaminabit itaq. eum
ſacerdos, & non recludet, quia perſpicuæ
12 immunditiæ eſt. * Sin autem effloruerit di-
ſcurrens lepra in cute, & operuerit omnem
cutem a capite vſq. ad pedes, quidquid ſub
13 aſpectum oculorum cadit, * conſiderabit
eum ſacerdos, & teneri lepra mundiſſima
iudicabit: eo quòd omnis in candorem ver-
14 ſa ſit, & idcirco homo mundus erit.* Quan-
do

do vero caro viuens in eo apparuerit,* tunc 15
ſacerdotis iudicio polluetur, & inter immun
dos reputabitur. caro enim viua ſi lepra a-
ſpergitur, immunda eſt. * Quòd ſi rurſum 16
verſa fuerit in alborem, & totum hominem C
operuerit, * conſiderabit eum ſacerdos, & 17
mundum eſſe decernet. * Caro autem & cu- 18
tis in qua vlcus natum eſt & ſanatum, * & in 19
loco vlceris cicatrix alba apparuerit, ſiue
ſubrufa, adducetur homo ad ſacerdotem:
* qui cum viderit locum lepræ humiliorem 20
carne reliqua, & pilos verſos in candorem,
contaminabit eum: plaga enim lepræ orta
eſt in vlcere. * Quòd ſi pilus coloris eſt pri- 21
ſtini, & cicatrix ſubobſcura, & vicina carne
non eſt humilior, recludet eum ſeptem die-
bus. * & ſi quidem creuerit, adiudicabit eum 22
lepræ. * ſin autem ſteterit in loco ſuo, vlce- 23
ris eſt cicatrix, & homo mundus erit. * Ca- 24
ro autem & cutis, quam ignis exuſſerit, &
ſanata albam ſiue rufam habuerit cicatri-
cem, * conſiderabit eam ſacerdos, & ecce 25
verſa eſt in alborem, & locus eius reliqua
cute eſt humilior: contaminabit eum, quia
plaga lepræ in cicatrice orta eſt. * Quòd ſi 26
pilorum color non fuerit immutatus, nec D
humilior plaga carne reliqua, & ipſa lepræ
ſpecies fuerit ſubobſcura, recludet eum ſe-
ptem diebus, * & die ſeptimo contemplabi- 27
tur: ſi creuerit in cute lepra, contaminabit
eum. * ſin autem in loco ſuo candor ſteterit 28
non ſatis clarus, plaga combuſtionis eſt, &
idcirco mundabitur, quia cicatrix eſt com-
buſturę. * Vir, ſiue mulier, in cuius capite vel 29
barba germinauerit lepra, videbit eos ſacer 30
dos. * & ſiquidem humilior fuerit locus car-
ne reliqua, & capillus flauus, ſolitoque ſubti
lior. contaminabit eos quia lepra capitis ac
barbæ eſt. * Sin autem viderit locum macu- 31
læ ęqualem vicinæ carni, & capillum nigrũ:
recludet eũ ſeptem diebus, * & die ſeptimo 32
intuebitur. Si non creuerit macula, & capil- E
lus ſui coloris eſt, & locus plagæ carni reli-
quæ æqualis: * radetur homo abſque loco 33
maculæ, & includetur ſeptem diebus alijs.
* Si die ſeptimo viſa fuerit ſtetiſſe plaga in 34
loco ſuo, nec humilior carne reliqua, mun-
dabit eum, lotiſq. veſtibus ſuis mundus erit.
* Sin autem poſt emundationem rurſus cre- 35
uerit macula in cute, * non quæret amplius 36
vtrum capillus in flauum colorem ſit immu
tatus, quia apertè immundus eſt. * Porro ſi 37
ſteterit macula, & capilli nigri fuerint, noue
rit hominem ſanatum eſſe, & confidenter
eum pronunciet mundũ. * Vir, ſiue mulier, in 38
cuius cute candor apparuerit, * intuebitur 39
eos ſacerdos. ſi deprehenderit ſubobſcurũ al-
borem lucere in cute, ſciat non eſſe leprã,
ſed maculam coloris candidi, & hominẽ mũ
dum. * Vir, de cuius capite capilli fluunt, cal- 40
uus & mundus eſt: * & ſi a fronte ceciderint 41
42 pili, recaluaſter & mundus eſt. * Sin autẽ in
F caluitio, ſiue in recaluatione albus vel ru-
43 fus color fuerit exortus, * & hoc ſacerdos
viderit, condemnabit eum haud dubiæ le-
44 præ, quæ orta eſt in caluitio. * Quicumq. er-
go maculatus fuerit lepra, & ſeparatus eſt
45 ad arbitrium ſacerdotis, * habebit veſtimen-
ta diſſuta, caput nudum, os veſte contectũ,
contaminatum ac ſordidum ſe clamabit.
46 * Omni tempore quo leproſus eſt, & immũ
47 dus, ſolus habitabit extra caſtra. * Veſtis la-
48 nea ſiue linea, quæ lepram habuerit * in ſta-
mine atque ſubtegmine, aut certè pellis, vel
49 quidquid ex pelle confectum eſt, * ſi alba vel
rufa macula fuerit infecta, lepra reputabi-
50 tur, oſtendeturque ſacerdoti. * qui conſide-
51 ratam recludet ſeptem diebus: * & die ſe-
ptimo rurſus aſpiciens ſi deprehenderit cre
uiſſe, lepra perſeuerans eſt: pollutum iudica
bit veſtimentum, & omne in quo fuerit in-
52 uenta: * & idcirco comburetur flammis.
53 * Quod ſi eam viderit non creuiſſe, * præci-
54 piet, & lauabunt id, in quo lepra eſt, reclu-
55 detq. illud ſeptẽ dieb. alijs. * Et cum viderit
G faciẽ quidem priſtinam nõ reuerſam, nec tũ
creuiſſe leprã, immundum iudicabit, & igne
comburet, eo ꝙ infuſa ſit in ſuperficie veſti
56 menti vel per totũ, lepra. * Sin aũt obſcurior
fuerit locus lepræ, poſtquam veſtis eſt lota,
57 abrumpet eum, & a ſolido diuidet. * Quòd ſi
vltra apparuerit in his locis, quæ prius im-
maculata erant, lepra volatilis & vaga: de-
58 bet igne comburi. * ſi ceſſauerit, lauabit aqua
ea, quæ pura ſunt, ſecundo, & munda erunt.
59 * Iſta eſt lex lepræ veſtimenti lanei & linei,
ſtaminis, atque ſubtegminis, omniſq. ſupel-
lectilis pellicеæ, quomodo mundari debeat,
vel contaminari.

CAP. XIIII.

1 LOcutuſq. eſt Dominus ad Moyſen, dicẽs
2 * Hic eſt ritus leproſi, quando mundan-
A dus eſt: * Adducetur ad ſacerdotem: * qui e- * Matt 8 a. 1 Mar. 1. d 40 Luc. 5. a. 12
3 greſſus de caſtris, cum inuenerit lepram eſ-
4 ſe mundatam, * præcipiet ei, qui purificatur,
vt offerat duos paſſeres viuos pro ſe, quib.
veſci licitũ eſt, & lignum cedrinum, vermi-
5 culumq. & hyſſopum. * & vnum ex paſſerib.
immolari iubebit in vaſe fictili ſuper aquas
6 viuentes: * alium aũt viuum cum ligno cedri
no, & cocco & hyſſopo tinget in ſanguine
7 paſſeris immolati, * quo aſperget illum, qui
mundandus eſt, ſepties, vt iure purgetur: &
dimittet paſſerem viuum, vt in agrũ auolet.
8 * Cumq. lauerit homo veſtimenta ſua, radet
oẽs pilos corporis, & lauabitur aqua: purifi-
catuſq. ingredietur caſtra, ita dũtaxat vt ma
neat extra tabernaculum ſuum ſeptẽ dieb.
9 * & die ſeptimo radet capillos capitis, bar-
B bãq. & ſupercilia, ac totius corporis pilos.

Et

Et lotis rurſum veſtibus & corpore, * die o- 10
ctauo aſſumet duos agnos immaculatos, &
ouem anniculam abſque macula, & tres deci
mas ſimilæ in ſacrificium, quæ conſperſa ſit
oleo, & ſeorſum olei ſextarium. * Cumq. ſa- 11
cerdos purificans hominem, ſtatuerit eum,
& hæc omnia coram Domino in oſtio taber
naculi teſtimonij, * tollet agnum, & offeret 12
eum pro delicto, oleiq. ſextarium. & oblatis
ante Dominũ omnibus, * immolabit agnũ, 13
vbi ſolet immolari hoſtia pro peccato, & ho
locauſtũ, id eſt, in loco ſancto. Sicut enim pro
peccato, ita & pro delicto ad ſacerdotẽ per-
tinet hoſtia: Sancta ſanctorum eſt. * Aſſu- 14
menſq. ſacerdos de ſanguine hoſtiæ, quæ im
molata eſt pro delicto, ponet ſuper extremũ
auriculæ dextræ eius qui mundatur, & ſuper
pollices manus dextræ & pedis: * & de olei 15
ſextario mittet in manũ ſuam ſiniſtrã, * tin- 16
getq. digitum dextrum in eo, & aſperget co
ram Domino ſepties. * quod autem reliquũ 17
eſt olei in læua manu, fundet ſuper extremũ C
auriculæ dextræ eius qui mundatur, & ſuper
pollices manus ac pedis dextri, & ſuper ſan-
guinem qui effuſus eſt pro delicto, * & ſuper 18
caput eius. * Rogabitq. pro eo coram Domi 19
no, & faciet ſacrificium pro peccato. tũc im
molabit holocauſtum, * & ponet illud in alta 20
ri cum libamentis ſuis, & homo rite munda-
bitur. * Quòd ſi pauper eſt, & non poteſt ma 21
nus eius inuenire quæ dicta ſunt, pro delicto
aſſumet agnum ad oblationem, vt roget pro
eo ſacerdos, decimamq. partem ſimilæ con-
ſperſæ oleo in ſacrificium, & olei ſextarium,
* Sup. 5.b.11. 12.d.8. Luc.2.d.24.
* duoſq. turtures ſiue duos pullos colum- 22
bæ, quorum vnus ſit pro peccato, & alter in
holocauſtum: * offeretq. ea die octauo purifi 23
cationis ſuę ſacerdoti, ad oſtium tabernaculi D
teſtimonij coram Domino. * qui ſuſcipiens 24
agnum pro delicto & ſextarium olei, leuabit
ſimul: * immolatoque agno, de ſanguine eius 25
ponet ſuper extremũ auriculæ dextræ illius
qui mundatur, & ſuper pollices manus eius
ac pedis dextri: * olei vero partem mittet in 26
manum ſuam ſiniſtram, * in quo tingens di- 27
gitum dextræ manus aſperget ſepties coram
Domino: * tangetq. extremum dextræ auri- 28
culæ illius qui mundatur, & pollices manus
ac pedis dextri in loco ſanguinis qui effuſus
eſt pro delicto: * reliquam autem partem o- 29
lei, quæ eſt in ſiniſtra manu, mittet ſup caput
purificati, vt placet pro eo Dominũ: * & tur 30
turem ſiue pullum columbæ offeret, * vnum 31
pro delicto, & alterum in holocauſtum cum
libamentis ſuis. * Hoc eſt ſacrificium leproſi, 32
qui habere non poteſt omnia in emundatio-
nem ſui. * Locutuſq. eſt Dominus ad Moy- 33
ſen & Aaron, dicens: * Cum ingreſſi fueritis 34
Terram Chanaan, quam ego dabo vobis in E
poſſeſſionem, ſi fuerit plaga lepræ in ædibus,
* ibit cuius eſt domus, nuncians ſacerdoti, 35
& dicet: Quaſi plaga lepræ videtur mihi eſſe
36 in domo mea. * At ille præcipiet vt efferant
vniuerſa de domo, priuſquam ingrediatur
eam, & videat vtrum leproſa ſit, ne immun-
da fiant omnia quæ in domo ſunt. Intrabitq.
37 poſtea vt conſideret lepram domus: * & cum
viderit in parietibus illius quaſi valliculas
pallore ſiue rubore deformes, & humiliores
38 ſuperficie reliqua, * egredietur oſtium do-
mus & ſtatim claudet illam ſeptem diebus.
39 * Reuerſuſq. die ſeptimo, conſiderabit eam.
40 ſi inuenerit creuiſſe lepram, * iubebit erui la
F pides in quibus lepra eſt, & proijci eos extra
41 ciuitatem in locum immundum: * domum
autem ipſam radi intrinſecus per circuitum,
& ſpargi puluerem raſuræ extra vrbẽ in lo-
42 cum immundũ, * lapideſq. alios reponi pro
his qui ablati fuerint, & luto alio liniri do-
43 mum. * Sin autem poſtquam eruti ſunt la-
44 pides, & puluis eraſus, & alia terra lita, * in-
greſſus ſacerdos viderit reuerſam lepram,
& parietes reſperſos maculis, lepra eſt per-
45 ſeuerans, & immunda domus: * quam ſtatim
deſtruent, & lapides eius ac ligna, atque v-
niuerſum puluerem proijcient extra oppi-
46 dum in locum immundum. * Qui intraue-
rit domum quando clauſa eſt, immundus e-
47 rit vſque ad veſperum: * & qui dormierit in
ea, & comederit quippiam, lauabit veſtimẽ-
48 ta ſua. * Quod ſi introiens ſacerdos viderit
G lepram non creuiſſe in domo, poſtquam de-
nuo lita fuerit, purificabit eam reddita ſani-
49 tate: * & in purificationem eius ſumet duos
paſſeres, lignumque cedrinum, & vermicu-
50 lum atque hyſſopum: * & immolato vno paſ
51 ſere in vaſe fictili ſuper aquas viuas, * tollet
lignum cedrinum, & hyſſopum & coccum
& paſſerem viuũ, & tinget omnia in ſangui-
ne paſſeris immolati, atque in aquis viuenti-
52 bus, & aſperget domum ſepties, * purifica-
bitque eam tam in ſanguine paſſeris quàm
in aquis viuentibus, & in paſſere viuo, ligno
que cedrino & hyſſopo atque vermiculo.
53 * Cumque dimiſerit paſſerem auolare in a-
grum libere, orabit pro domo, & iure mun-
54 dabitur. * Iſta eſt lex omnis lepræ & per-
55 cuſſuræ, * lepræ veſtiũ & domorũ, * cicatri-
56 cis, & erumpentiũ papularũ, lucentis macu-
læ, & in varias ſpecies, coloribus immutatis,
57 * vt poſſit ſciri quo tempore mundum quid,
vel immundum ſit.

CAP. XV.

1 Locutuſq. eſt Dñs ad Moyſen & Aaron,
2 dicens: * Loquimini filijs Iſrael, & di-
A cite eis: Vir, qui patitur fluxum ſeminis, im-
3 mundus erit. * Et tunc iudicabitur huic vitio
ſubiacere, cum per ſingula momẽta adhæſe-
rit carni eius, atq. cõcreuerit fœdus humor.
4 * Omne ſtratum, in quo dormierit, immun-
dum

dum erit, & vbicumque ſederit.* Si quis ho- 5
minum tetigerit lectum eius, lauabit veſtimē
ta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit vſq.
ad veſperum. * Si ſederit vbi ille ſederat, & 6
ipſe lauabit veſtimenta ſua: & lotus aqua, im
mundus erit vſque ad veſperum. * Qui tetige 7
rit carnem eius, lauabit veſtimenta ſua: & ip
ſe lotus aqua, immundus erit vſq. ad veſpe-
rum. * Si ſaliuam huiuſcemodi homo iece- 8
rit ſuper eum qui mundus eſt, lauabit veſti-
menta ſua: & lotus aqua, immundus erit vſq.
ad veſperum.* Sagma, ſuper quo ſederit, im- 9
mundum erit: * & quidquid ſub eo fuerit, qui 10
fluxum ſeminis patitur, pollutum erit vſque B
ad veſperum. Qui portauerit horũ aliquid,
lauabit veſtimēta ſua: & ipſe lotus aqua, im-
mundus erit vſque ad veſperum. * Omnis, 11
quem tetigerit qui talis eſt, non lotis ante ma
nibus, lauabit veſtimenta ſua: & lotus aqua,
immundus erit vſque ad veſperum. * Vas fi- 12
ctile quod tetigerit, cōfringetur: vas autem
ligneum lauabitur aqua. * Si ſanatus fuerit 13
qui huiuſcemodi ſuſtinet paſſionē, numera-
bit ſeptem dies poſt emũdationem ſui, & lo-
tis veſtibus & toto corpore in aquis viuenti
bus, erit mundus. * Die autem octauo ſumet 14
duos turtures, aut duos pullos columbæ, &
veniet in conſpectum Domini ad oſtium ta-
bernaculi teſtimonij, dabitq. eos ſacerdoti.
* qui faciet vnum pro peccato, & alterum in 15
holocauſtum: rogabitque pro eo coram Do-
mino, vt emũdetur a fluxu ſeminis ſui. * Vir 16
de quo egreditur ſemen coitus, lauabit aqua C
omne corpus ſuum: & immundus erit vſque
ad veſperum. * Veſtem & pellem, quam ha- 17
buerit, lauabit aqua, & immunda erit vſque
ad veſperum.* Mulier, cum qua coierit, laua 18
bitur aqua, & immunda erit vſque ad veſpe-
rum. * Mulier, quæ redeunte menſe patitur 19
fluxum ſanguinis, ſeptē diebus ſeparabitur.
* Omnis qui tetigerit eam, immundus erit 20
vſque ad veſperum: * & in quo dormierit 21
vel ſederit diebus ſeparationis ſuæ, pollue-
tur. * Qui tetigerit lectum eius, lauabit veſti 22
menta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit
vſque ad veſperum. * Omne vas, ſuper quo 23
illa ſederit, quiſquis attigerit, lauabit veſtimē
ta ſua: & ipſe lotus aqua, pollutus erit vſque
ad veſperum.* Si coierit cum ea vir tempo- 24
re ſanguinis menſtrualis, immundus erit ſe- D
ptem diebus: & omne ſtratum, in quo dor-
mierit, polluetur.* Mulier, quæ patitur mul- 25
tis diebus fluxum ſanguinis non in tempore
menſtruali, vel quæ poſt menſtruum ſangui-
nem fluere nō ceſſat, quamdiu ſubiacet huic
paſſioni, immunda erit quaſi ſit in tempore
mēſtruo. * omne ſtratum, in quo dormierit, 26
& vas in quo ſederit, pollutum erit. * quicũ- 27
que tetigerit ea, lauabit veſtimenta ſua, & ip
ſe lotus aqua, immundus erit vſq. ad veſpe-
rum. * Si ſteterit ſanguis, & fluere ceſſauerit, 28
numerabit ſeptem dies purificationis ſuæ:
29 * & die octauo offeret pro ſe ſacerdoti duos
turtures, aut duos pullos columbarum ad o-
30 ſtium tabernaculi teſtimonij: * qui vnum fa-
ciet pro peccato, & alterum in holocauſtũ,
rogabitq. pro ea coram Domino, & pro flu-
31 xu immunditiæ eius. * Docebitis ergo filios
Iſrael vt caueant immunditiam, & non mo-
riantur in ſordibus ſuis, cum polluerint ta-
32 bernaculum meum quod eſt inter eos. * Iſta
eſt lex eius, qui patitur fluxum ſeminis, &
33 qui polluitur coitu, * & quæ menſtruis tem-
poribus ſeparatur, vel quæ iugi fluit ſangui-
ne, & hominis, qui dormierit cum ea.

CAP. XVI.

1 LOcutusque eſt Dominus ad Moyſen * Sup. 10. a. 12
A * poſt mortem duorum filiorum Aaron,
quando offerentes ignem alienum interfecti
2 ſunt: * & præcepit ei, dicens: Loquere ad
Aaron fratrem tuum, * ne omni tempore in * Exo. 30. b. 10 Heb. 9. b. 7.
grediatur Sanctuarium, quod eſt intra velũ
coram propitiatorio quo tegitur arca, vt nō
moriatur (quia in nube apparebo ſuper ora
3 culum) * niſi hæc ante fecerit: Vitulum pro
peccato offeret, & arietem in holocauſtum.
4 * Tunica linea veſtietur, feminalibus lineis
verenda celabit: accingetur zona linea, cida
rim lineam imponet capiti: hæc enim veſti-
menta ſunt ſancta: quibus cunctis, cum lo-
5 tus fuerit, induetur. * Suſcipietque ab vniuer
ſa multitudine filiorum Iſrael duos hircos
B pro peccato, & vnum arietem in holocau-
6 ſtum. * Cumque obtulerit vitulum, & ora-
7 uerit pro ſe & pro domo ſua, * duos hircos
ſtare faciet coram Domino in oſtio taberna
8 culi teſtimonij: * mittensque ſuper vtrumq.
ſortem, vnam Domino, & alteram capro e-
9 miſſario: * cuius exierit ſors Domino, offeret
10 illum pro peccato: * cuius autem in caprum
emiſſarium, ſtatuet eum viuum coram Do-
mino, vt fundat preces ſuper eo, & emittat
11 eum in ſolitudinem. * His rite celebratis, of-
feret vitulum & rogans pro ſe & pro domo
12 ſua, immolabit eum: * aſſumptoque thuribu-
lo, quod de prunis altaris impleuerit, & hau
riens manu compoſitum thymiama in incen
13 ſum, vltra velum intrabit in Sancta: * vt poſi
C tis ſuper ignem aromatibus nebula eorum
& vapor operiat oraculum, quod eſt ſupra
14 teſtimonium, & non moriatur.* Tollet quo
que de ſanguine vituli, & aſperget digito ſe-
pties contra propitiatorium ad orientem.
15 * Cumque mactauerit hircum pro peccato
populi, inferet ſanguinem eius intra velum,
ſicut præceptum eſt de ſanguine vituli, vt a-
16 ſpergat e regione oraculi, * & expiet San-
ctuarium ab immunditijs filiorum Iſrael, &
a præuaricationibus eorum, cunctiſque pec
catis. Iuxta hunc ritum faciet tabernaculo
teſtimo-



* Luc.1.a.10.

teſtimonij, quod fixum eſt inter eos in me- D
dio ſordium habitationis eorum. * ″ Nullus 17
hominum ſit in tabernaculo quando ponti-
fex Sanctuarium ingreditur, vt roget pro ſe
& pro domo ſua, & pro vniuerſo cœtu Iſra-
el donec egrediatur.*Cum autem exierit ad 18
altare quod coram Domino eſt, oret pro ſe,
& ſumptum ſanguinē vituli atque hirci fun-
dat ſuper cornua eius per gyrū: *aſpergenſ- 19
que digito ſepties, expiet, & ſanctificet illud
ab immunditijs filiorum Iſrael. * Poſtquam 20
emundauerit Sanctuarium, & tabernaculū,
& altare, tunc offerat hircum viuentem:* & 21
poſita vtraque manu ſuper caput eius, confi
teatur omnes iniquitates filiorum Iſrael, &
vniuerſa delicta atque peccata eorum: quæ
imprecans capiti eius, emittet illum per ho-
minem paratum, in deſertum.* Cumq. por- 22
tauerit hircus omnes iniquitates eorum in E
terram ſolitariam, & dimiſſus fuerit in deſer
to, *reuertetur Aaron in tabernaculum teſti 23
monij, & depoſitis veſtibus, quibus prius in-
dutus erat cum intraret Sanctuarium, reli-
ctiſque ibi, *lauabit carnem ſuam in loco 24
ſancto, induetur que veſtibus ſuis. Et poſtquā
egreſſus obtulerit holocauſtum ſuum ac ple
bis, rogabit tam pro ſe quàm pro populo:
* & adipem, qui oblatus eſt pro peccatis, a- 25
dolebit ſuper altare.*Ille vero, qui dimiſerit 26
caprum emiſſarium, lauabit veſtimenta ſua
& corpus aqua, & ſic ingredietur in caſtra.
* Vitulum autem & hircū, qui pro peccato 27
fuerant immolati, & quorum ſanguis illatus F
eſt in Sanctuarium, vt expiatio compleretur,
aſportabunt foras caſtra, ″ & cōburent igni
tam pelles quam carnes eorum ac fimū: * & 28
quicumque combuſſerit ea, lauabit veſtimē-
ta ſua, & carnem aqua, & ſic ingredietur in
caſtra.* Eritque vobis hoc legitimum ſempi 29
ternum: ″ Menſe ſeptimo, decima die men-

* Heb.13.b.11

* Inf.23.e.27.

ſis affligetis animas veſtras, nullumque opus
facietis, ſiue indigena, ſiue aduena qui pere-
30 grinatur inter vos.* In hac die expiatio erit
G veſtri, atque mundatio ab omnibus peccatis
31 veſtris: coram Domino mundabimini. * ſab-
batum enim requietionis eſt, & affligetis ani
32 mas veſtras religione perpetua. * Expiabit
autem ſacerdos, qui vnctus fuerit, & cuius
manus initiatæ ſunt vt ſacerdotio fungatur
pro patre ſuo: indueturque ſtola linea & ve-
33 ſtibus ſanctis, * & expiabit Sanctuarium &
tabernaculum teſtimonij atque altare, ſacer
34 dotes quoq. & vniuerſum populum. * Erit-
que vobis hoc legitimum ſempiternum, ″ vt
oretis pro filijs Iſrael, & pro cunctis pecca-
tis eorum ſemel in anno. Fecit igitur ſicut
præceperat Dominus Moyſi.

CAP. XVII.

1 ET locutus eſt Dominus ad Moyſen, di-
2 cens:* Loquere Aaron & filijs eius, &
A cunctis filijs Iſrael, dicens ad eos: Iſte eſt
ſermo, quem mandauit Dominus, dicens:
3 *Homo quilibet de domo Iſrael, ſi occiderit
bouem aut ouem, ſiue capram in caſtris vel
4 extra caſtra, *& non obtulerit ad oſtium ta-
bernaculi oblationem Domino, ſanguinis
reus erit: quaſi ſi ſanguinem fuderit, ſic peri-
5 bit de medio populi ſui. Ideo ſacerdoti of-
ferre debent filij Iſrael hoſtias ſuas, quas oc
cident in agro, vt ſanctificentur Domino an
te oſtium tabernaculi teſtimonij, & immo-
6 lent eas hoſtias pacificas Domino.* Fundet-
B que ſacerdos ſanguinem ſuper altare Domi-
ni ad oſtium tabernaculi teſtimonij, & ado-
lebit adipem in odorem ſuauitatis Domino:
7 * & nequaquā vltra immolabūt hoſtias ſuas
dæmonibus, cum quibus fornicati ſunt. Le-
gitimum ſempiternum erit illis & poſteris
eorum.

Digitized by Google

eorum. *Et ad ipſos dices: Homo de domo 8
Iſrael, & de aduenis, qui peregrinantur a-
pud vos, qui obtulerit holocauſtum ſiue victi
mam, * & ad oſtium tabernaculi teſtimonij 9
non adduxerit eam, vt offeratur Domino, in
teribit de populo ſuo. * Homo quilibet de 10
domo Iſrael, & de aduenis qui peregrinan- C
tur inter eos, ſi comederit ſanguinem, obfir-
mabo faciem meam contra animam illius, &
diſperdam eam de populo ſuo, * quia anima 11
carnis in ſanguine eſt: & ego dedi illum vo-
bis, vt ſuper altare in eo expietis pro anima-
bus veſtris, & ſanguis pro animæ piaculo ſit.
*Idcirco dixi filijs Iſrael: Oīs anima ex vo- 12
bis non comedet ſanguinem, nec ex aduenis,
qui peregrinātur apud vos. * Homo quicum 13
que de filijs Iſrael, & de aduenis, qui peregri
nātur apud vos, ſi venatione, atque aucupio
ceperit feram vel auem, quibus veſci licitum
eſt, fundat ſanguinem eius, & operiat illum D
terra. * Anima enim omnis carnis in ſangui 14
ne eſt: vnde dixi filijs Iſrael: Sanguinem vni-
uerſæ carnis non comedetis, quia anima car
nis in ſanguine eſt: & quicumque comederit
illum, interibit. * Anima, quæ comederit 15
morticinum, vel captum à beſtia, tam de in-
digenis, quam de aduenis, lauabit veſtimen-
ta ſua & ſemetipſum aqua, & contamina-
tus erit vſque ad veſperum: & hoc ordine
mundus fiet. * Quod ſi non lauerit veſti- 16
menta ſua, & corpus, portabit iniquitatem
ſuam.

CAP. XVIII.

LOcutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens: 1
*Loquere filijs Iſrael, & dices ad eos: E- 2
go Dominus Deus veſter: * iuxta conſuetudi 3
nem Terræ Aegypti, in qua habitaſtis, nō fa- A
cietis: & iuxta morem Regionis Chanaan,
ad quam ego introducturus ſum vos, non
agetis, nec in legitimis eorum ambulabitis.
*Facietis iudicia mea, & præcepta mea ſer- 4
uabitis, & ambulabitis in eis. ego Dominus
Deus veſter. * * Cuſtodite leges meas atque 5
iudicia, quæ faciens homo, viuet in eis.
Ego Dominus. * Omnis homo ad proxi- 6
mam ſanguinis ſui non accedet, vt reuelet
turpitudinem eius. Ego Dominus. * Turpitu- 7
dinem patris tui & turpitudinem matris tuæ
non diſcooperies: mater tua eſt. non reuela-
bis turpitudinem eius. * Turpitudinem vxo- 8
ris patris tui non diſcooperies: turpitudo
enim patris tui eſt. * Turpitudinem ſororis 9
tuæ ex patre, ſiue ex matre, quæ domi vel B
foris genita eſt, non reuelabis. * Turpitu- 10
dinem filiæ filij tui vel neptis ex filia non re-
uelabis: quia turpitudo tua eſt. * Turpitu- 11
dinem filiæ vxoris patris tui, quam pepe-
rit patri tuo, & eſt ſoror tua, non reuelabis.
*Turpitudinem ſororis patris tui non diſco 12
13 operies: quia caro eſt patris tui. * Turpitu-
dinem ſororis matris tuæ non reuelabis, eo
14 quod caro ſit matris tuæ. * Turpitudinem
patrui tui non reuelabis, nec accedes ad v-
xorem eius, quæ tibi affinitate coniungitur.
15 * Turpitudinem nurus tuæ non reuelabis,
quia vxor filij tui eſt, nec diſcooperies igno
16 miniam eius. * Turpitudinem vxoris fra-
tris tui non reuelabis: quia turpitudo fratris
17 tui eſt. * Turpitudinem vxoris tuæ & filiæ
C eius non reuelabis. Filiam filij eius & fi-
lium filiæ illius non ſumes, vt reueles igno-
miniam eius: quia caro illius ſunt, & talis
18 coitus inceſtus eſt. * Sororem vxoris tuæ
in pellicatum illius non accipies, nec reue-
labis turpitudinem eius adhuc illa viuente.
19 * Ad mulierem, quæ patitur menſtrua, non
accedes, nec reuelabis fœditatem eius.
20 * Cum vxore proximi tui non coibis, nec ſe-
21 minis commiſtione maculaberis. * * De- * Inf.20.a.2.
ſemine tuo non dabis vt conſecretur idolo
Moloch, nec pollues nomen Dei tui. Ego
22 Dominus. * Cum maſculo non commi-
ſcearis coitu femineo, quia abominatio eſt.
23 * Cum omni pecore non coibis, nec macu-
D laberis cum eo. * Mulier non ſuccumbet iu- * Inf.20.c.16.
mento, nec miſcebitur ei: quia ſcelus eſt.
24 * Nec polluamini in omnibus his, quibus
contaminatæ ſunt vniuerſæ gentes, quas e-
25 go eijciam ante conſpectum veſtrum, * &
quibus polluta eſt terra: cuius ego ſcelera
26 viſitabo, vt euomat habitatores ſuos. * Cuſto
dite legitima mea atque iudicia, & non fa-
ciatis ex omnibus abominationibus iſtis,
tam indigena quam colonus qui peregri-
27 nantur apud vos. * Omnes enim exeecratio-
nes iſtas fecerunt accolæ terræ qui fuerunt
28 ante vos, & polluerunt eam. * Cauete ergo
ne & vos ſimiliter euomat, cum paria feceri
tis, ſicut euomuit gentem, quæ fuit ante vos.
29 * Omnis anima, quæ fecerit de abominatio-
nibus his quippiam, peribit de medio popu-
30 li ſui. * Cuſtodite mandata mea. Nolite fa-
cere quæ fecerunt hi qui fuerunt ante vos,
& ne polluamini in eis: Ego Dominus Deus
veſter.

CAP. XIX.

1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen, di-
2 cens: * Loquere ad omnem cœtum
A filiorum Iſrael, & dices ad eos: * Sancti e-
ſtote, quia ego ſanctus ſum, Dominus Deus * 1.Pet.1.c.16 Sup.11.g.44.
3 veſter. * Vnuſquiſque patrem ſuum, & ma-
trem ſuam timeat. Sabbata mea cuſtodite.
4 Ego Dominus Deus veſter. Nolite conuer
ti ad idola, nec deos cōflatiles faciatis vobis.
5 Ego Dominus Deus veſter. * Si immolaue-
ritis hoſtiam pacificorum Domino, vt ſit
6 placabilis, * eo die quo fuerit immolata, co-
medetis

medetis eam, & die altero: quidquid autem
reſiduum fuerit in diem tertium, igne com-
buretis. * ſi quis poſt biduum comederit ex 7
ea, profanus erit, & impietatis reus: * porta 8
bitque iniquitatem ſuam, quia ſanctum Do- B
mini polluit, & peribit anima illa de populo
* Inf.23.b.22 ſuo. * "Cum meſſueris ſegetes terræ tuæ, 9
non tondebis vſq. ad ſolum ſuperficiem ter-
ræ: nec remanentes ſpicas colliges. * Neque 10
in vinea tua racemos & grana decidétia cõ-
gregabis, ſed pauperibus & peregrinis car- C
penda dimittes. ego Dominus Deus veſter.
*Non facietis furtum. Non mentiemini, nec 11
decipiet vnuſquiſq. proximum ſuum.*" Non 12
* Exo.20.b.7 periurabis in nomine meo, nec pollues no-
* Eccl.10.a men Dei tui. ego Dominus. *"Non facies ca 13
lumniam proximo tuo, nec vi opprimes eũ."
Non morabitur opus mercenarij tui apud
* Deu.24.c.14 Tob.4.c.15 te vſque mane. * Non maledices ſurdo, nec 14
coram cæco pones offendiculum: ſed time-
bis Dominum Deum tuũ, quia ego ſum Do-
minus. * Non facies quod iniquum eſt, nec 15
* Deu.1.c.17 & 16.d.19. iniuſte iudicabis." Non cõſideres perſonam
pauperis, nec honores vultum potentis. Iu-
ſte iudica proximo tuo. * Non eris crimina- 16
tor, nec ſuſurro in populo. Non ſtabis con-
tra ſanguinem proximi tui. ego Dominus.
* 1.Ioann.2.b 11.& 3.c.15 Eccl.19.b.13 * Luc 17.a * Mat.5.g.43. 22.d.40 Rom.13.c.9 * "Non oderis fratrem tuum in corde tuo, 17
ſed publice argue eum, ne habeas ſuper illo
peccatum.*"Non quæras vltionem, nec me- 18
mor eris iniuriæ ciuium tuorum. " Diliges
amicum tuum ſicut te ipſum. ego Dominus.
* Leges meas cuſtodite. Iumentum tuũ non 19
facies coire cum alterius generis animanti-
bus. Agrum tuum non ſeres diuerſo ſemine.
Veſte, quæ ex duobus texta eſt, nõ indueris.
*Homo ſi dormierit cũ muliere coitu ſemi- 20
nis, quæ ſit ancilla etiam nubilis, & tamen
pretio non redempta, nec libertate donata:
vapulabunt ambo, & non morientur, quia
non fuit libera.* pro delicto autem ſuo offe 21
ret Domino ad oſtium tabernaculi teſtimo- E
nij arietem: * orabitque pro eo ſacerdos, & 22
pro peccato eius coram Domino, & repro-
pitiabitur ei, dimitteturq. peccatum.*Quan 23
do ingreſſi fueritis terram, & plantaueritis
in ea ligna pomifera, auferetis præputia eo-
rum: poma, quę germinant, immunda erunt
vobis, nec edetis ex eis. * Quarto autem an- 24
no omnis fructus eorum ſacrificabitur lau-
dabilis Domino. * Quinto autem anno co- 25
medetis fructus, congregantes poma quæ
proferunt. Ego Dominus Deus veſter.* Nõ 26
comedetis cum ſanguine. Non augurabimi-
ni, nec obſeruabitis ſomnia. * Neque in ro- 27
tundum attondebitis comam: nec radetis
barbam.*Et ſuper mortuo non incidetis car 28
nem veſtram, neque figuras aliquas, aut ſtig F
mata facietis vobis. ego Dominus.*Ne pro- 29
ſtituas filiam tuam, ne contaminetur terra,
& impleatur piaculo. * Sabbata mea cuſtodi 30
te, & Sanctuarium meum metuite. ego Do-
31 minus. * Non declinetis ad magos, nec ab
ariolis aliquid ſciſcitemini, vt polluamini
32 per eos. ego Dominus Deus veſter.*Coram
cano capite conſurge, & honora perſonam
ſenis: & time Dominum Deum tuum. ego
33 ſum Dominus. * " Si habitauerit aduena in
G terra veſtra, & moratus fuerit inter vos, nõ
34 exprobretis ei: * ſed ſit inter vos quaſi indi
gena: & diligetis eum quaſi voſmetipſos: fui
ſtis enim & vos aduenæ in Terra Ægypti.
35 ego Dominus Deus veſter. * Nolite facere
iniquum aliquid in iudicio, in regula, in pon
36 dere, in menſura. *Statera iuſta, & æqua
ſint pondera, iuſtus modius, æquuſque ſex-
tarius. ego Dominus Deus veſter, qui eduxi
37 vos de Terra Ægypti. * Cuſtodite omnia
præcepta mea, & vniuerſa iudicia, & facite
ea. ego Dominus.

CAP. XX.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen,
2 dicens: * Hæc loqueris filijs Iſrael: Ho-
A mo de filijs Iſrael, & de aduenis, qui habitat
in Iſrael, " ſi quis dederit de ſemine ſuo ido
lo Moloch, morte moriatur: populus terræ
3 lapidabit eum. * Et ego ponam faciem meã
contra illum: ſuccidamq. eum de medio po-
puli ſui, eo quòd dederit de ſemine ſuo Mo-
loch, & contaminauerit Sãctuarium meum,
4 ac polluerit nomen ſanctum meum. * Quòd
ſi negligens populus terræ, & quaſi parui-
pendens imperium meum, dimiſerit homi-
nẽ qui dedit de ſemine ſuo Moloch, nec vo-
5 luerit eum occidere: * ponam faciem meam
ſuper hominem illum, & ſuper cognationẽ
eius, ſuccidamque & ipſum, & omnes qui
conſenſerũt ei vt fornicaretur cũ Moloch,
6 de medio populi ſui.* Anima, quæ declina-
uerit ad magos & ariolos, & fornicata fue-
rit cũ eis, ponã faciem meam contra eam,
& interficiam illam de medio populi ſui.
7 * " Sanctificamini & eſtote ſancti, quia ego
8 ſum Dominus Deus veſter. *Cuſtodite præ-
B cepta mea, & facite ea: Ego Dominus qui
9 ſanctifico vos.*" Qui maledixerit patri ſuo,
aut matri, morte moriatur: patri, matrique
10 maledixit, ſanguis eius ſit ſuper eum. * " Si
mœchatus quis fuerit cũ vxore alterius, &
adulterium perpetrauerit cum cõiuge pro-
ximi ſui, morte moriantur, & mœchus & a-
11 dultera. * Qui dormierit cũ nouerca ſua, &
reuelauerit ignominiã patris ſui, morte mo
riantur ambo: ſanguis eorum ſit ſuper eos.
12 * Si quis dormierit cum nuru ſua, vterq. mo
riatur, quia ſcelus operati ſunt: ſãguis eorũ
13 ſit ſuper eos. * Qui dormierit cum maſculo
coitu femineo, vterque operatus eſt nefas,
morte moriantur: ſit ſanguis eorũ ſuper eos.
14 * Qui ſupra vxorem filiam, duxerit matrem
eius,

eius, ſcelus operatus eſt: viuus ardebit cum C
eis, nec permanebit tantum nefas in medio
veſtri.* Qui cum iumento & pecore coierit, 15
morte moriat: pecus quoq. occidite.* * Mu- 16
lier, quæ ſuccubuerit cuilibet iumēto, ſimul
interficietur cum eo: ſanguis eorum ſit ſuper
eos. * Qui acceperit ſororem ſuam filiam 17
patris ſui, vel filiā matris ſuæ, & viderit tur-
pitudinem eius, illaque conſpexerit fratris i-
gnominiam: nefariam rem operati ſunt: occi
dentur in conſpectu populi ſui, eo quòd tur
pitudinem ſuam mutuo reuelauerint, & por
tabunt iniquitatem ſuam. * Qui coierit cum 18
muliere in fluxu menſtruo, & reuelauerit tur
pitudinem eius, ipſaque aperuerit fontē ſan
guinis ſui, interficientur ambo de medio po
puli ſui.* Turpitudinem materteræ, & ami- 19
tæ tuæ nō diſcooperies: qui hoc fecerit, igno D
miniam carnis ſuæ nudauit, portabunt ambo
iniquitatem ſuam. * Qui coierit cum vxore 20
patrui, vel auunculi ſui, & reuelauerit igno-
miniam cognationis ſuæ, portabunt ambo
peccatum ſuum: abſque liberis morientur.
* Qui duxerit vxorem fratris ſui, rem facit 21
illicitam, turpitudinem fratris ſui reuelauit:
abſque liberis erunt. * Cuſtodite leges meas, 22
atque iudicia, & facite ea: ne & vos euomat
terra quam intraturi eſtis & habitaturi. * No 23
lite ambulare in legitimis nationum, quas
ego expulſurus ſum ante vos. Omnia enim
hæc fecerunt, & abominatus ſum eas. * Vo- 24
bis autem loquor: Poſſidete terram eorum, E
quam dabo vobis in hereditatem, terram
fluentem lacte & melle. ego Dominus Deus
veſter, qui ſeparaui vos a ceteris populis. * Se 25
parate ergo & vos iumentum mundum ab
immundo, & auem mundam ab immunda:
ne polluatis animas veſtras in pecore, & aui
bus, & cunctis quæ mouētur in terra, & quæ
vobis oſtendi eſſe polluta. * * Eritis mihi 26
ſancti, quia ſanctus ſum ego Dominus, & ſe-
paraui uos a ceteris populis, vt eſſetis mei.
* * Vir, ſiue mulier, in quibus pythonicus, vel 27
diuinationis fuerit ſpiritus, morte morian-
tur, lapidibus obruent eos: ſanguis eorum ſit
ſuper illos.

CAP. XXI.

Dixit quoque Dominus ad Moyſen: Lo- 1
quere ad ſacerdotes filios Aaron, & di A
ces ad eos: Ne contaminetur ſacerdos in mor
tibus ciuium ſuorum, * niſi tantum in cōſan- 2
guineis, ac propinquis, id eſt, ſuper patre, &
matre, & filio, & filia, fratre quoque, * & ſo- 3
rore virgine quæ non eſt nupta viro: * ſed 4
nec in principe populi ſui contaminabitur.
* * Non radent caput, nec barbam, neque in 5
carnibus ſuis facient inciſuras. * Sancti erūt 6
Deo ſuo, & non polluent nomen eius: incen-
ſum enim Domini, & panes Dei ſui offerūt,
7 & ideo ſancti erunt. * * Scortum & vile pro- * Sup. 19. f. 29
ſtibulum non ducent vxorem, nec eam, quæ
repudiata eſt a marito: quia conſecrati ſunt
8 Deo ſuo, * & panes propoſitionis offerunt.
B ſint ergo ſancti, quia & ego ſanctus ſum, Do
9 minus, qui ſanctifico eos. * Sacerdotis filia ſi
deprehenſa fuerit in ſtupro, & violauerit no
10 men patris ſui, flammis exuretur. * Ponti-
fex, id eſt, ſacerdos maximus inter fratres
ſuos, ſuper cuius caput fuſum eſt vnctionis
oleum, & cuius manus in ſacerdotio conſe-
cratæ ſunt, veſtitusque eſt ſanctis veſtibus,
caput ſuum non diſcooperiet, veſtimenta nō
11 ſcindet: * & ad omnem mortuum non ingre
dietur omnino. ſuper patre quoque ſuo, &
12 matre non contaminabitur. * Nec egredie-
C tur de ſanctis, ne polluat Sanctuarium Do-
mini, quia oleum ſanctæ vnctionis Dei ſui ſu
13 per eum eſt, ego Dominus. * * Virginem du-
14 cet vxorem: * Viduam autem & repudiatam, * Ezec. 44. f. 22
& ſordidam, atque meretricem nō accipiet,
15 ſed puellam de populo ſuo: * ne commiſceat
ſtirpem generis ſui vulgo gentis ſuæ: quia e-
16 go Dominus qui ſanctifico eum. * Locutus-
17 que eſt Dominus ad Moyſen, dicens: * Lo-
quere ad Aaron: Homo de ſemine tuo per fa
milias qui habuerit maculam, non offeret pa
18 nes Deo ſuo, * nec accedet ad miniſterium
eius: ſi cæcus fuerit, ſi claudus, ſi paruo vel
19 grandi, vel torto naſo, * ſi fracto pede, ſi ma
20 nu, * ſi gibbus, ſi lippus, ſi albuginem habens
in oculo, ſi iugem ſcabiem, ſi impetiginem in
21 corpore, vel hernioſus. * Omnis qui habue-
D rit maculam de ſemine Aaron ſacerdotis, nō
accedet offerre hoſtias Domino, nec panes
22 Deo ſuo: * veſcetur tamen panibus, qui offe-
23 runtur in Sāctuario, * ita dumtaxat, vt intra
velum non ingrediatur, nec accedat ad alta-
re, quia maculam habet, & contaminare nō
debet Sanctuarium meum. Ego Dominus
24 qui ſanctifico eos. * Locutus eſt ergo Moy-
ſes ad Aaron, & ad filios eius, & ad omnem
Iſrael cuncta quæ fuerant ſibi imperata.

CAP. XXII.

1 Locutus quoque eſt Dominus ad Moy-
2 ſen, dicens: * Loquere ad Aaron & ad fi-
A lios eius, vt caueant ab his quæ conſecrata
ſunt filiorum Iſrael, & non contaminent no
men ſanctificatorum mihi, quæ ipſi offerūt.
3 ego Dominus. * Dic ad eos, & ad poſteros
eorum: Omnis homo, qui acceſſerit de ſtirpe
veſtra ad ea quæ conſecrata ſunt, & quæ ob-
tulerunt filij Iſrael Domino, in quo eſt im-
munditia, peribit coram Domino. ego ſum
4 Dominus. * Homo de ſemine Aaron, qui fue-
rit leproſus, aut patiens fluxum ſeminis, non
veſcetur de his quæ ſanctificata ſunt mihi do
nec ſanetur. Qui tetigerit immundum ſuper
mortuo, & ex quo egreditur ſemē quaſi coi
tus,

tus, * & qui tangit reptile, & quodlibet im- 5
mundum,cuius tactus eſt ſordidus, * immũ- 6
dus erit vſque ad veſperum, & non veſcetur
his quæ ſanctificata ſunt: ſed cum lauerit car
nem ſuam aqua, * & occubuerit ſol,tũc mũ- 7
datus veſcetur de ſanctificatis, quia cibus il-
lius eſt. * Morticinum & captum a beſtia 8
non comedent,nec polluẽtur in eis.ego ſum
Dominus.* Cuſtodiant præcepta mea,vt nõ 9
ſubiaceant peccato,& moriantur in Sanctua B
rio,cum polluerint illud. ego Dominus qui
ſanctifico eos. * Omnis alienigena non co- 10
medet de ſanctificatis,inquilinus ſacerdotis,
& mercenarius non veſcẽtur ex eis. * Quem 11
autem ſacerdos emerit,& qui vernaculus do
mus eius fuerit,hi comedent ex eis. * Si filia 12
ſacerdotis cuilibet ex populo nupta fuerit:
de his quæ ſanctificata ſunt,& de primitijs
non veſcetur.* ſin autem vidua,vel repudia 13
ta, & abſque liberis reuerſa fuerit ad domũ
patris ſui: ſicut puella conſueuerat, aletur ci
bis patris ſui.Omnis alienigena comedendi
ex eis non habet poteſtatem.* Qui comede 14
rit de ſanctificatis per ignorantiam, addet
quintam partem cũ eo quod comedit,& da-
bit ſacerdoti in Sãctuarium.* Nec contami- 15
nabunt ſanctificata filiorum Iſrael, quæ of-
ferunt Domino:* ne forte ſuſtineant iniqui- 16
tatem delicti ſui, cum ſanctificata comede- C
rint.ego Dominus qui ſanctifico eos.* Locu- 17
tusque eſt Dominus ad Moyſen,dicens:* Lo 18
quere ad Aaron & filios eius & ad omnes fi-
lios Iſrael, dicesque ad eos: Homo de do-
mo Iſrael,& de aduenis qui habitant apud
vos,qui obtulerit oblationem ſuam,vel vota
ſoluẽs,vel ſponte offerẽs,quidquid illud ob-
tulerit in holocauſtum Domini,* vt offera- 19
tur per vos,maſculus immaculatus erit ex bo
bus,& ouibus,& ex capris:* ſi maculam ha- 20
buerit,non offeretis,neque erit acceptabile.
* Homo qui obtulerit victimã pacificorũ 21
Domino,vel vota ſoluẽs,vel ſponte offerẽs,
tam de bobus quàm de ouibus, immaculatũ
offeret,vt acceptabile ſit:omnis macula non
erit in eo. Si cæcum fuerit,ſi fractũ,ſi cica- 22
tricem habens,ſi papulas,aut ſcabiẽ,aut im- D
petiginem:nõ offeretis ea Domino,nec ado
lebitis ex eis ſuper altare Domini. * Bouem 23
& ouẽ,aure,& cauda amputatis, voluntarie
offerre potes, votum autem ex eis ſolui nõ
poteſt. * Omne animal, quod vel contritis 24
vel tuſis,vel ſectis, ablatisque teſticulis eſt,
non offeretis Domino,& in terra veſtra hoc
omnino ne faciatis. * De manu alienigenæ 25
non offeretis panes Deo veſtro, & quidquid
aliud dare voluerit:quia corrupta,& macula
ta ſunt omnia:non ſuſcipietis ea. * Locutus- 26
que eſt Dominus ad Moyſen,dicens: * Bos, 27
ouis, & capra cũ genita fuerint,ſeptem die-
bus erunt ſub vbere matris ſuæ: die autem
octauo,& deinceps offerri poterunt Domi-

* Sap 17.d.15 Eze.44.g.31. Deu.14.c.21.

* Deu.15.d.20 Eccl.35.b.8.

28 no. * Siue illa bos,ſiue ouis, non immola-
29 buntur vna die cum fœtibus ſuis. * Si im-
molaueritis hoſtiam pro gratiarum actione
30 Domino, vt poſſit eſſe placabilis, * eodem
die comedetis eam, non remanebit quidquã
31 in mane alterius diei.ego Dominus.* Cuſto-
dite mãdata mea,& facite ea. ego Dominus.
32 * Ne polluatis nomẽ meum ſanctum, vt ſan
ctificer in medio filiorum Iſrael. Ego Do-
33 minus qui ſanctifico vos, * & eduxi de Ter
ra Aegypti,vt eſſem vobis in Deum.ego Do
minus.

CAP. XXIII.

1 LOcutusque eſt Dominus ad Moyſen, di-
2 cens: * Loquere filijs Iſrael, & dices ad
A eos: Hæ ſunt feriæ Domini,quas vocabitis
3 ſanctas. * Sex diebus facietis opus: dies ſe-
ptimus,quia ſabbati requies eſt, vocabitur
ſanctus.omne opus non facietis in eo. ſabba
tum Domini eſt in cunctis habitationibus
4 veſtris.* Hæ ſunt ergo feriæ Domini ſanctæ,
5 quas celebrare debetis temporibus ſuis. *
Menſe primo, quartadecima die menſis ad
6 veſperum, Phaſe Domini eſt: * & quinta-
decima die menſis huius, ſollemnitas azy-
morum Domini eſt. Septem diebus azyma
7 comedetis.* dies primus erit vobis celeber-
rimus, ſanctusque: omne opus ſeruile non
8 facietis in eo: * ſed offeretis ſacrificium in i-
B gne Domino ſeptem diebus. dies autem ſe-
ptimus erit celebrior & ſanctior:nullũq; ſer
9 uile opus facietis in eo.*Locutusq. eſt Domi
10 nus ad Moyſen,dicens: * Loquere filijs Iſra-
el,& dices ad eos: Cum ingreſſi fueritis ter-
ram,quam ego dabo vobis,& meſſueritis ſe-
getem, feretis manipulos ſpicarum, primi-
11 tias meſſis veſtræ ad ſacerdotem: * qui ele-
uabit faſciculum coram Domino,vt accepta
bile ſit pro vobis,altero die Sabbati,& ſan-
12 ctificabit illum. * Atque in eodem die quo
manipulus conſecratur, cædetur agnus im-
maculatus anniculus in holocauſtum Domi-
13 ni. * Et libamenta offerentur cum eo, duæ
decimæ ſimilæ conſperſæ oleo in incenſum
Domini,odoremque ſuauiſſimum: liba quo-
14 que vini,quarta pars hin. * Panem,& polen-
tam,& pultes non comedetis ex ſegete, vſq;
C ad diem qua offeretis ex ea Deo veſtro.Præ-
ceptum eſt ſempiternum in generationibus,
15 cunctisque habitaculis veſtris. * Numera-
bitis ergo ab altero die Sabbati, in quo obtu
liſtis manipulum primitiarum, ſeptem heb-
16 domadas plenas, * vſque ad alteram diem
expletionis hebdomadæ ſeptimæ,id eſt quin
quaginta dies:& ſic offeretis ſacrificium no-
17 uum Domino * ex omnibus habitaculis ve-
ſtris, panes primitiarum duos de duabus de-
cimis ſimilæ fermentatæ, quos coquetis in
primi-

primitias Domini. * Offeretiſque cum pa- 18
nibus ſeptem agnos immaculatos annicu-
los, & vitulum de armento vnum, & arie-
tes duos, & erunt in holocauſtum cum liba
mentis ſuis, in odorem ſuauiſſimum Domi-
no. * Facietis & hircum pro peccato, 19
duoſque agnos anniculos hoſtias pacifico-
rum. * Cumque eleuauerit eos ſacerdos 20
cum panibus primitiarum coram Domino, D
cedent in vſum eius. * Et vocabitis hunc 21
diem celeberrimum, atque ſanctiſſimum:
omne opus ſeruile non facietis in eo. Le-
gitimum ſempiternum erit in cunctis habi-
taculis, & generationibus veſtris. * " Poſt- 22
quam autem meſſueritis ſegetem terræ ve-
ſtræ, non ſecabitis eam vſque ad ſolum:
nec remanentes ſpicas colligetis, ſed pau-
peribus & peregrinis dimittetis eas. Ego
ſum Dominus Deus veſter. * Locutuſque 23
eſt Dominus ad Moyſen, dicens: * " Loque- 24
re filijs Iſrael: Menſe ſeptimo, prima die
menſis, erit vobis ſabbatum, memoriale,
clangentibus tubis, & vocabitur ſanctum:
* omne opus ſeruile nõ facietis in eo, & of 25
feretis holocauſtum Domino. * Locutuſ- 26
que eſt Dominus ad Moyſen, dicens: * " De- 27
cimo die menſis huius ſeptimi, dies expia- E
tionum erit celeberrimus, & vocabitur ſan-
ctus: affligetiſque animas veſtras in eo, &
offeretis holocauſtum Domino. * Omne o- 28
pus ſeruile non facietis in tempore diei hu-
ius: quia dies propitiationis eſt, vt propitie
tur vobis Dominus Deus veſter. * Omnis a- 29
nima, quæ afflicta non fuerit die hac, peribit
de populis ſuis: * & quæ operis quippiam 30
fecerit, delebo eam de populo ſuo. * Nihil er 31
go operis facietis in eo: legitimum ſempi-
ternum erit vobis in cũctis generationibus,
& habitationibus veſtris. * ſabbatum re- 32
quietionis eſt, & affligetis animas veſtras F
die nono menſis: A veſpera vſque ad veſpe
ram celebrabitis ſabbata veſtra. * Et locu- 33
tus eſt Dominus ad Moyſen dicens: * Loque 34
re filijs Iſrael: A quintodecimo die menſis
huius ſeptimi, erunt feriæ tabernaculorum
ſeptem diebus Domino. * Dies primus vo- 35
cabitur celeberrimus atq; ſanctiſſimus: om-
ne opus ſeruile non facietis in eo. * Et ſe- 36
ptem diebus offeretis holocauſta Domino.
dies quoque octauus erit celeberrimus atq;
ſanctiſſimus, & offeretis holocauſtum Do-
mino: eſt enim cœtus atque collectæ: om-
ne opus ſeruile non facietis in eo. * Hæ ſunt 37
feriæ Domini, quas vocabitis celeberrimas
atque ſanctimas, offeretiſque in eis obla-
tiones Domino, holocauſta, & libamẽta iux
ta ritum vniuſcuiuſque diei: * exceptis ſab- 38
batis Domini, doniſque veſtris, & quæ offe-
retis ex voto, vel quæ ſponte tribuetis Do-
mino. * A quintodecimo ergo die menſis 39
ſeptimi, quando congregaueritis omnes fru
ctus terræ veſtræ, celebrabitis ferias Do-
G mini ſeptem diebus. die primo & die octa-
40 uo erit ſabbatum, id eſt requies. * Sume-
tiſque vobis die primo fructus arboris pul-
cherrimæ, ſpatulaſque palmarum, & ra-
mos ligni denſarum frondium, & ſalices de
torrente, & lætabimini coram Domino
41 Deo veſtro. * celebrabitiſque ſolemnita-
tem eius ſeptem diebus per annum. legiti-
mum ſempiternum erit in generationibus
veſtris. Menſe ſeptimo feſta celebrabitis,
42 * & habitabitis in vmbraculis ſeptem die-
bus. omnis, qui de genere eſt Iſrael, mane-
43 bit in tabernaculis: * vt diſcant poſteri veſtri
quod in tabernaculis habitare fecerim filios
Iſi ael, cum educerem eos de Terra Aegypti.
44 ego Dñs Deus veſter. * Locutuſq. eſt Moy-
ſes ſuper ſolemnitatib. Dñi ad filios Iſrael.

CAP. XXIIII.

1 ET locutus eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
2 * Præcipe filijs Iſrael, vt afferant tibi o-
A leum de oliuis puriſſimum, ac lucidum, ad cõ
3 cinnandas lucernas iugiter, * extra velũ te-
ſtimonij in tabernaculo fœderis. Ponetque
eas Aarõ a veſpere vſq; ad mane coram Do
mino, cultu rituq. perpetuo in generationi-
4 bus veſtris. * Super candelabrum mundiſſi-
mum ponentur ſemper in conſpectu Domi-
5 ni. * Accipies quoque ſimilam, & coques ex
ea duodecim panes, qui ſinguli habebunt
6 duas decimas: * quorum ſenos altrinſecus
B ſuper menſam puriſſimam coram Domino
7 ſtatues: * & pones ſuper eos thus lucidiſſimũ,
vt ſit panis in monimẽtum oblationis Domi
8 ni. * Per ſingula ſabbata mutabuntur coram
Domino ſuſcepti a filijs Iſrael fœdere ſempi
9 terno: * eruntq. Aarõ & filiorum eius, vt co
medant eos in loco ſancto: quia Sanctum sã-
ctorum eſt de ſacrificijs Domini iure per-
10 petuo. * Ecce autem egreſſus filius mulie-
ris Iſraelitidis, quem pepererat de viro Æ-
gyptio inter filios Iſrael, iurgatus eſt in ca-
11 ſtris cum viro Iſraelita. * Cumq. blaſphe-
maſſet nomen, & maledixiſſet ei, adductus
eſt ad Moyſen. (Vocabatur autẽ mater eius
12 Salumith, filia Dabri de tribu Dan.) * Miſe-
rũtq. eum in carcerem, donec noſſent quid
13 iuberet Dominus. * Qui locutus eſt ad Moy
14 ſen, * dicens: Educ blaſphemũ extra caſtra,
C & ponant omnes qui audierunt, manus ſuas
ſuper caput eius, & lapidet eum populus v-
15 niuerſus. * Et ad filios Iſrael loqueris: Homo,
qui maledixerit Deo ſuo, portabit peccatũ
16 ſuum: * & qui blaſphemauerit nomen Do-
mini, morte moriatur: lapidibus opprimet
eum omnis multitudo, ſiue ille ciuis, ſiue pe
regrinus fuerit. Qui blaſphemauerit nomẽ
17 Domini, morte moriatur. * " Qui percuſſe- " Ex.21.b.12.
rit, & occiderit hominem morte moriatur.



* Qui percuſſerit animal, reddet vicarium, 18
ideſt animam pro anima. * Qui irrogaue- 19
rit maculam cuilibet ciuium ſuorum: ſicut D
*Mat.5.f.39. fecit, ſic fiet ei: * ″ fracturam pro fractu- 20
Exo.21.c.12. ra, oculum pro oculo, dentem pro dẽte reſti
Deut.19.d.21. tuet, qualem inflixerit maculam, talem ſuſti
nere cogetur.* Qui percuſſerit iumentum, 21
reddet aliud. Qui percuſſerit hominem, pu-
nietur.* Æquum iudicium ſit inter vos, ſiue 22
peregrinus, ſiue ciuis peccauerit: quia ego
ſum Dominus Deus veſter. * Locutuſq. eſt 23
Moyſes ad filios Iſrael: & eduxerunt eum,
qui blaſphemauerat, extra caſtra, ac lapidi-
bus oppreſſerunt. Feceruntque filij Iſrael ſi-
cut præceperat Dominus Moyſi.

CAP. XXV.

LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen in 1
monte Sinai, dicens: * Loquere filijs I- 2
ſrael, & dicẽs ad eos: Quando ingreſſi fue- A
*Exo.23.b.12. ritis terram quam ego dabo vobis, ″ ſabba-
tizes ſabbatum Domino. *Sex annis ſeres a- 3
grum tuum, & ſex annis putabis vineã tuã,
colligeſq. fructus eius: * ſeptimo autẽ anno 4
ſabbatum erit terræ, requietionis Domini:
agrũ non ſeres, & vineã non putabis. * Quæ 5
ſponte gignet humus, nõ metes: & vuas pri-
mitiarum tuarum non colliges quaſi vinde-
miam: annus enim requietionis terræ eſt:
* ſed erũt vobis in cibum, tibi & ſeruo tuo, 6
ancillę & mercenario tuo, & aduenæ qui pe
regrinantur apud te: * iumentis tuis & peco 7
ribus omnia quæ naſcuntur, præbebunt ci-
bum.* Numerabis quoque tibi ſeptem heb- 8
domadas annorum, id eſt, ſepties ſeptem
quæ ſimul faciũt annos quadraginta nouẽ:
* & clanges buccina menſe ſeptimo, decima 9
die mẽſis, propitiationis tempore in vniuer
10 ſa terra veſtra.* Sanctificabiſq. annum quin
B quageſimum, & vocabis remiſſionem cun-
ctis habitatoribus terrę tuæ: ipſe eſt enim iu
bileus. Reuertetur homo ad poſſeſſionem
ſuam, & vnuſquiſque rediet ad familiã pri-
11 ſtinam: * quia iubileus eſt & quinquageſi-
mus annus. Non ſeretis, neque metetis ſpon
te in agro naſcentia, & primitias vindemiæ
12 non colligetis,* ob ſanctificationem iubi-
13 lei, ſed ſtatim oblata comedetis. * Anno iu-
bilei redient omnes ad poſſeſſiones ſuas.
14 * quando vendes quippiam ciui tuo, vel e-
mes ab eo, ne contriſtes fratrem tuum, ſed
iuxta numerum annorum iubilei emes ab
15 eo, * & iuxta ſupputationem frugum vẽdet
16 tibi.* Quanto plures anni remanſerint poſt
iubileum, tanto creſcet & pretium: & quan-
to minus temporis numeraueris, tãto mino
ris & emptio conſtabit. tempus enim fru-
17 gum vendet tibi.* Nolite affligere contribu
les veſtros, ſed timeat vnuſquiſque Deum
18 ſuum, quia ego Dominus Deus veſter. * Fa-
C cite pręcepta mea, & iudicia cuſtodite, & im
plete ea, vt habitare poſſitis in terra abſq.
19 vllo pauore,* & gignat vobis humus fructꝰ
ſuos, quibus veſcamini vſque ad ſaturitatẽ,
20 nullius impetum formidantes.* Quod ſi di-
xeritis: Quid comedemus anno ſeptimo, ſi
non ſeuerimus, neque collegerimus fruges
21 noſtras? * Dabo benedictionem meam vo-
bis anno ſexto, & faciet fructus trium anno
22 rum: * ſeretiſq. anno octauo, & comedetis
veteres fruges vſq. ad nonum annum: donec
33 noua naſcantur, edetis vetera. * Terra quo-
que non uendetur in perpetuum: quia mea
24 eſt, & vos aduenæ & coloni mei eſtis.* vnde
cuncta regio poſſeſſionis veſtræ ſub redem-
25 ptionis conditione vendetur. * Si attenua-
tus frater tuus vendiderit poſſeſſiunculã
ſuam,

Digitized by Google

ſuam, & voluerit propinquus eius, poteſt re
dimere quod ille vendiderat. * ſin autem nō 26
habuerit proximum, & ipſe pretium ad redi
mendum potuerit inuenire: * computabun 27
tur fructus ex eo tempore quo vendidit: &
quod reliquum eſt, reddet emptori, ſicque D
recipiet poſſeſſionem ſuam. * quod ſi non 28
inuenerit manus eius vt reddat pretium, ha
bebit emptor quod emerat vſque ad annum
iubileum. In ipſo enim omnis venditio redi-
bit ad dominum, & ad poſſeſſorem priſtinū.
*Qui vendiderit domum intra vrbis muros, 29
habebit licētiam redimendi, donec vnus im
pleatur annus. * ſi non redemerit, & anni 30
circulus fuerit euolutus, emptor poſſidebit
eam, & poſteri eius in perpetuum, & redimi
non poterit, etiam in iubileo. * Sin autem in 31
villa fuerit domus, quæ muros non habet,
agrorum iure vendetur. ſi ante redempta nō
fuerit, in iubileo reuertetur ad dominum.
*Ædes Leuitarum, quæ in vrbibus ſunt, ſem 32
per poſſunt redimi: * ſi redemptæ non fue- 33
rint, in iubileo reuertentur ad dominos, E
quia domus vrbium Leuitarum pro poſſeſ-
ſionibus ſunt inter filios Iſrael. * Suburba- 34
na autem eorum nō veneant, quia poſſeſſio
ſempiterna eſt. * Si attenuatus fuerit, frater 35
tuus, & īfirmus manu, & ſuſceperis eū qua-
ſi aduenam, & peregrinum, & vixerit tecū,
*ne accipias vſuras ab eo, nec amplius quā 36
dediſti. Time Deum tuum, vt viuere poſſit
frater tuus apud te. *Pecuniam tuam nō da- 37
bis ei ad vſuram, & frugum ſuperabundan-
tiam non exiges. * Ego dominus Deus ve- 38
ſter, qui eduxi vos de Terra Ægypti, vt da- F
rem vobis Terram Chanaan, & eſſem ve-
ſter Deus. *Si paupertate compulſus vendi- 39
derit ſe tibi frater tuus, non eum opprimes
ſeruitute famulorū, ſed quaſi mercenarius 40
& colonus erit: vſque ad annum iubileum
operabitur apud te, * & poſtea egredietur 41
cū liberis ſuis, & reuertetur ad cognationē
& ad poſſeſſionem patrum ſuorum. * mei e- 42
nim ſerui ſunt, & ego eduxi eos de Terra Æ-
gypti. non veneant conditione ſeruorum:
* ne affligas eum per potentiam, ſed metui- 43
to Deum tuum. * Seruus & ancilla ſint vo- 44
bis de nationibus quæ in circuitu veſtro ſūt.
*Et de aduenis qui peregrinantur apud vos, 45
vel qui ex his nati fuerint ī terra veſtra, hos
habebitis famulos, * & hereditario iure tran 46
ſmittetis ad poſteros, ac poſſidebitis in æter
num. fratres autē veſtros filios Iſrael ne op-
primatis per potentiam. * Si inualuerit apud 47
vos manus aduenæ atque peregrini, & atte-
nuatus frater tuus vendiderit ſe ei, aut cui- G
quam de ſtirpe eius: * poſt venditionem po- 48
teſt redimi. Qui voluerit ex fratribus ſuis
redimet eum, * & patruus, & patruelis, & 49
conſanguineus, & affinis. Sin autem & ipſe
potuerit, redimet ſe, * ſupputatis dumtaxat 50
annis a tempore venditionis ſuæ vſque ad
annum iubileum: & pecunia, qua venditus
fuerat, iuxta annorum numerum & ratio-
51 nem mercenarij ſupputata. * Si plures fue-
rint anni qui remanent vſque ad iubileum,
52 ſecundum hos reddet & pretium. * ſi pauci,
ponet rationem cum eo iuxta annorum nu
merum, & reddet emptori quod reliquum
53 eſt annorum, * quibus ante ſeruiuit merce-
dibus imputatis: non affliget eum violenter
54 in conſpectu tuo. * Quod ſi per hæc redimi
non potuerit, anno iubileo egredietur cum
55 liberis ſuis. * Mei enim ſunt ſerui, filij Iſrael,
quos eduxi de Terra Ægypti.

CAP. XXVI.

1 EGo Dominus Deus veſter: * Non facie- *Exo. 20 a. 4
A tis vobis idolum & ſculptile, nec titu- Deut. 5. a. 8
los erigetis, nec inſignem lapidem ponetis ī Pſal. 96 b. 7
terra veſtra, vt adoretis eum. ego enim ſum
2 Dominus Deus veſter. * Cuſtodite ſabbata
mea, & pauete ad Sanctuarium meum. ego
3 Dominus. * *Si in præceptis meis ambulaue- *Deu. 28. a. 1
ritis, & mandata mea cuſtodieritis, & feceri
tis ea, dabo vobis pluuias temporibus ſuis,
4 * & terra gignet germen ſuum, & pomis ar
5 bores replebuntur. * Apprehendet meſſium
tritura vindemiam, & vindemia occupabit
ſementem: & comedetis panem veſtrum in
ſaturitate, & abſq. pauore habitabitis in ter-
6 ra veſtra. * Dabo pacem in finibus veſtris:
B dormietis, & non erit qui exterreat. Auferā
malas beſtias: & gladius non tranſibit ter-
7 minos veſtros. * Perſequemini inimicos ve-
8 ſtros, & corruent coram vobis. * perſequen-
tur quinque de veſtris centum alienos, & cē
tum de uobis decem millia: cadent inimici
9 veſtri gladio in conſpectu veſtro. * Reſpiciā
vos, & creſcere faciam: multiplicabimini,
10 & firmabo pactum meum vobiſcum. * Co-
medetis vetuſtiſſima veterum, & vetera no-
11 uis ſuperuenientibus proijcietis. * Poniā ta-
bernaculum meum in medio veſtri, & non *1. Cor. 10. d
12 abijciet vos anima mea. * * Ambulabo in- 16.
ter vos, & ero Deus veſter, voſq. eritis popu
13 lus meus. * Ego Dominus Deus veſter: qui
eduxi vos de terra Ægyptiorum, ne ſeruire-
tis eis, & qui cōfregi catenas ceruicū veſtra
14 rū, vt incederetis erecti. * *Quòd ſi non au- *Deut. 28. b. 15.
dieritis me, nec feceritis oīa mandata mea, Thren. 2. f. 17
15 *ſi ſpreueritis leges meas, & iudicia mea cō- Mal. 2. a. 12
C tempſeritis, vt nō faciatis ea quæ a me cōſti
tuta ſunt, & ad irritum perducatis pactum
16 meum: * ego quoque hæc faciam vobis: Viſi
tabo vos velociter ī egeſtate, & ardore, qui
conficiat oculos veſtros, & cōſumat animas
veſtras. Fruſtra ſeretis ſementem, quæ ab ho
17 ſtibus deuorabitur. * Ponam faciem meam
contra vos, & corruetis coram hoſtibus
veſtris, & ſubijciemini his qui oderunt vos.

fugietis, nemine perſequente. * Sin autem 18
nec ſic obedieritis mihi, addam correptio-
nes veſtras ſeptuplum propter peccata ve-
ſtra, * & conteram ſuperbiam duritiæ ve- 19
ſtræ. Daboq. vobis cælum deſuper ſicut fer-
rum, & terram æneam. Conſumetur incaſ- 20
ſum labor veſter, nõ proferet terra germen, D
nec arbores poma præbebũt.* Si ambulaue 21
ritis ex aduerſo mihi, nec volueritis audire
me, addam plagas veſtras in ſeptuplum
propter peccata veſtra: * immittamque in 22
vos beſtias agri, quæ conſumant vos, & pe-
cora veſtra, & ad paucitatem cuncta redi-
gãt, deſertæq. fiãt viæ veſtræ. * Quod ſi nec 23
ſic volueritis recipere diſciplinam, ſed ambu
laueritis ex aduerſo mihi: * ego quoque con- 24
tra vos aduerſus incedam, & percutiam vos
ſepties propter peccata veſtra. * inducamq. 25
ſuper vos gladium vltorem fœderis mei.
Dumq. confugeritis in vrbes, mittam peſti-
lentiam in medio veſtri, & trademini in ma-
nibus hoſtium, * poſtquam confregero bacu 26
lum panis veſtri: ita vt decem mulieres in
vno clibano coquant panes, & reddant eos
ad pondus: & comedetis, & non ſaturabi-
mini. * Sin autem nec per hæc audieritis me, 27
ſed ambulaueritis contra me: * & ego in- 28
cedam aduerſus uos in furore contrario, & E
corripiam vos ſeptem plagis propter pecca
ta veſtra, * ita vt comedatis carnes filiorum 29
veſtrorum & filiarum veſtrarum. * deſtruam 30
excelſa veſtra, & ſimulachra confringam.
Cadetis inter ruinas idolorum veſtrorũ, &
abominabitur vos anima mea, * in tantum 31
vt vrbes veſtras redigam in ſolitudinem, &
deſerta faciam Sanctuaria veſtra, nec reci-
piam vltra odorem ſuauiſſimum. * Diſper- 32
damq. terram veſtram, & ſtupebunt ſuper
ea inimici veſtri, cum habitatores illius fue-
rint. * vos autem diſpergam in Gentes, & 33
euaginabo poſt vos gladium, eritque terra
veſtra deſerta, & ciuitates veſtræ dirutæ.
* Tunc placebunt terræ ſabbata ſua cunctis 34
diebus ſolitudinis ſuæ: quando fueritis * in 35
terra hoſtili, ſabbatizabit, & requieſcet in
ſabbatis ſolitudinis ſuæ, eo quod non requie
uerit in ſabbatis veſtris quando habitabatis
in ea. * Et qui de vobis remanſerint, dabo 36
pauorem in cordibus eorum in regionibus F
hoſtium, terrebit eos ſonitus folij volantis,
& ita fugient quaſi gladium: cadent, nullo
perſequente, * & corruent ſinguli ſuper fra 37
tres ſuos quaſi bella fugientes, nemo ve-
ſtrum inimicis audebit reſiſtere. * peribi- 38
tis inter Gentes, & hoſtilis vos terra conſu-
met. * Quòd ſi & de ijs aliqui remanſerint, 39
tabeſcent in iniquitatibus ſuis, in terra inimi
corum ſuorum, & propter peccata patrum
ſuorum & ſua affligentur: * donec con- 40
fiteantur iniquitates ſuas & maiorum ſuo-
rum, quibus præuaricati ſunt in me, & am-
41 bulauerunt ex aduerſo mihi. * Ambulabo igi
tur & ego contra eos, & inducam illos in
terram hoſtilem, donec erubeſcat incircum
ciſa mens eorum: tunc orabunt pro impie-
42 tatibus ſuis. * Et recordabor fœderis mei
G quod pepigi cum Iacob, & Iſaac, & Abra-
43 ham. Terræ quoque memor ero: * quæ cum
relicta fuerit ab eis, complacebit ſibi in ſab
batis ſuis, patiens ſolitudinem propter il-
los. Ipſi vero rogabunt pro peccatis ſuis, eo
quòd abiecerint iudicia mea, & leges meas
44 deſpexerint. * Et tamen etiam cum eſſent in
terra hoſtili, non penitus abieci eos, neque
ſic deſpexi vt conſumerentur, & irritum fa-
cerem pactum meũ cum eis. Ego enim ſum
45 Dominus Deus eorum, * & recordabor fœ-
deris mei priſtini, quando eduxi eos de Ter-
ra Ægypti in conſpectu Gentium, vt eſſem
Deus eorum. ego Dominus. Hæc ſunt iudi-
cia atque præcepta & leges, quas dedit Do-
minus inter ſe & filios Iſrael in monte Sinai
per manum Moyſi.

CAP. XXVII.

1 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, di-
2 cens: Loquere filijs Iſrael, & dices
A ad eos: Homo qui votum fecerit, & ſpopon-
derit Deo animam ſuam, ſub æſtimatione
3 dabit pretium. * Si fuerit maſculus a vigeſi-
mo anno vſque ad ſexageſimum annum, da-
bit quinquaginta ſiclos argenti ad menſu-
4 ram Sanctuarij: * ſi mulier, triginta. * A quin
5 to autem anno vſque ad vigeſimum, maſcu-
6 lus dabit viginti ſiclos: femina decem. * Ab
vno menſe vſque ad annum quintum, pro
maſculo dabuntur quinque ſicli: pro femi-
7 na, tres. * Sexagenarius & vltra maſculus
8 dabit quindecim ſiclos: femina decem. * Si
pauper fuerit, & æſtimationem reddere non
valebit, ſtabit coram ſacerdote: & quantum
ille æſtimauerit, & viderit eum poſſe redde-
9 re, tantum dabit. * Animal autem, quod im-
molari poteſt Domino, ſi quis vouerit, ſan-
10 ctum erit, * & mutari non poterit, id eſt, nec
melius malo, nec peius bono, quòd ſi muta-
uerit: & ipſum quod mutatũ eſt, & illud pro
quo mutatum eſt, conſecratum erit Domi-
11 no. * Animal immũdum, quod immolari Do
B mino non poteſt, ſi quis vouerit, adducetur
12 ante ſacerdotem. * qui iudicans vtrũ bonum
13 an malum ſit, ſtatuet pretium. * quod ſi dare
voluerit is, qui offert, addet ſupra æſtimatio
14 nem quintam partem. Homo ſi vouerit do
mũ ſuam, & ſanctificauerit Dño, * cõſidera-
bit eam ſacerdos vtrum bona an mala ſit, &
iuxta pretium, quod ab eo fuerit conſtitu-
15 tum, venundabitur: * ſin autem ille, qui voue
rat, voluerit redimere eam, dabit quintã par
tem æſtimationis ſupra, & habebit domum.
* Quod

*Quòd ſi agrum poſſeſſionis ſuæ vouerit, 16
& conſecrauerit Domino: iuxta menſuram
ſementis æſtimabitur pretium. ſi triginta
modijs hordei ſeritur terra, quinquaginta ſi
clis venundetur argenti.* Si ſtatim ab an- 17
no incipientis iubilei vouerit agrum, quan
to valere poteſt, tanto æſtimabitur. * ſin 18
autem poſt aliquantum temporis: ſupputa-
bit ſacerdos pecuniam iuxta annorum, qui
reliqui ſunt, numerum vſque ad iubileum,
& detrahetur ex pretio. *Quòd ſi voluerit 19
redimere agrum ille, qui vouerat, addet C
quintam partem æſtimatæ pecuniæ, & poſ-
ſidebit eum. *Sin autem noluerit redimere, 20
ſed alteri cuilibet fuerit venundatus, vltra
eũ qui vouerat redimere non poterit: *quia 21
cum iubilei venerit dies, ſanctificatus erit
Domino, & poſſeſſio conſecrata ad ius per
tinet ſacerdotum. * Si ager emptus eſt, & 22
non de poſſeſſione maiorum ſanctificatus
fuerit Domino,* ſupputabit ſacerdos iuxta 23
annorum numerum vſque ad iubileum, pre
tium: & dabit ille qui vouerat eum, Domi-
no. *in iubileo autem reuertetur ad priorẽ 24
dominum, qui vendiderat eum, & habuerat
in ſorte poſſeſſionis ſuæ.* Omnis æſtimatio 25
ſiclo ſanctuarij ponderabitur.* Siclus vigin
26 ti obolos habet. *Primogenita, quæ ad Do- Num. 3. g. 47. Eze. 45. d. 12.
minum pertinẽt, nemo ſanctificare poterit
& vouere: ſiue bos, ſiue ouis fuerit, Domi-
27 ni ſunt. * Quòd ſi immundum eſt animal,
D redimet qui obtulit, iuxta æſtimationẽ tuã,
& addet quintam partem pretij. ſi redimere
noluerit, vendetur alteri quantocũque a te
28 fuerit æſtimatum.* * Omne quod Domino Ioſ. 6. c. 17. d. 25.
cõſecratur, ſiue homo fuerit, ſiue animal, ſi
ue ager, non vendetur, nec redimi poterit.
Quidquid ſemel fuerit conſecratum, ſan-
29 ctum ſanctorum erit Domino. * Et omnis
conſecratio, quæ offertur ab homine, nõ re
30 dimetur, ſed morte morietur.* Omnes deci
mæ terræ, ſiue de frugibus, ſiue de pomis ar
borum, Domini ſunt, & illi ſanctificantur.
31 * Si quis autem voluerit redimere decimas
32 ſuas, addet quintam partem earũ. * Omniũ
decimarum bouis & ouis & capræ, quæ ſub
paſtoris virga tranſeunt, quidquid decimũ
33 venerit, ſanctificabitur Domino. * Non eli-
getur nec bonum nec malum, nec altero cõ
mutabitur. ſi quis mutauerit: & quod muta
tum eſt, & pro quo mutatum eſt, ſanctifica-
34 bitur Domino, & non redimetur. *Hæc sũt
præcepta, quæ mandauit Dominus Moyſi
ad filios Iſrael, in monte Sinai.

LIBER NVMERI,

HEBRAICE VAIEDABBER.



CAPVT PRIMVM.

LOcvtvsq. eſt Do- 1
minus ad Moyſen in de- A
ſerto Sinai in tabernacu-
lo fœderis, prima die mē-
ſis ſecundi, anno altero
egreſſionis eorum ex Æ- a Exo. 30. b. 12
gypto, dicens: * a Tollite 2
ſummā vniuerſæ congre
gationis filiorum Iſrael per cognationes &
domos ſuas, & noīa ſingulorū, quidquid ſe-
xus eſt maſculini * a vigeſimo anno & ſupra, 3
omnium virorum fortiū ex Iſrael, & nume-
rabitis eos p̄ turmas ſuas, tu & Aarō. * Erūt 4
que vobiſcū principes tribuū ac domorū in
cognationib. ſuis, * quorū iſta ſunt noīa: De 5
Rubē, Eliſur filius Sedeur. * de Simeon, Sala- B
miel, filius Suriſaddai. * de Iuda, Nahaſſon fi- 6
lius Aminadab. * de Iſſacaar, Nathanael fi- 7
lius Suar. * de Zabulon, Eliab filius Helon. 8
* Filiorum autem Ioſeph, de Ephraim, Eliſa 9
ma filius Ammiud. de Manaſſe, Gamaliel fi- 10
lius Phadaſſur. * De Beniamin, Abidan filius 11
Gedeonis. * De Dā, Ahiezer filius Ammiſad- 12
dai. * de Aſer, Phegiel filius Ochran. * de 13
Gad, Eliaſaph filius Duel. * de Nephthali, 14
Ahira filius Enan. * Hi nobiliſſimi principes 15
multitudinis p̄ tribus & cognationes ſuas, 16
& capita exercitus Iſrael: * quos tulerunt 17
Moyſes & Aaron cum omni vulgi multitu- 18
dine: * & congregauerunt primo die men-
ſis ſecundi, recenſentes eos per cognatio-
nes, & domos, ac familias, & capita, & no-
19 mina ſingulorum a vigeſimo anno & ſupra,
C * ſicut præceperat Dominus Moyſi. Nume-
20 ratique ſunt in deſerto Sinai. * De Ruben
primogenito Iſraelis per generationes &
familias ac domos ſuas, & nomina capitum
ſingulorum, omne quod ſexus eſt maſcu-
lini a vigeſimo anno & ſupra, proceden-
21 tium ad bellum, * quadraginta ſex millia
22 quingenti. * De filijs Simeon per generatio
nes & familias ac domos cognationum ſua-
rum recenſiti ſunt per nomina & capita ſin-
gulorum, omne quod ſexus eſt maſculini
a vigeſimo anno & ſupra, procedentium
23 ad bellum, * quinquaginta nouem millia
24 trecenti. * De filijs Gad per generationes
& familias ac domos cognationum ſuarum
recenſiti ſunt per nomina ſingulorum a vi-
ginti annis & ſupra, omnes qui ad bella pro
25 cederent, * quadragintaquinque millia ſex-
26 centi quinquaginta. * De filijs Iuda per ge
D nerationes & familias ac domos cognatio-
num ſuarum, per nomina ſingulorum a vi-
geſimo anno & ſupra, omnes qui poterant
27 ad bella procedere, * recenſiti ſunt ſeptua-
28 ginta quattuor millia ſexcenti. * De filijs
Iſſachar, per generationes & familias ac do
mos cognationum ſuarum, per nomina ſin
gulorum a vigeſimo anno & ſupra, omnes
29 qui ad bella procederent, * recenſiti ſunt
quinquaginta quattuor millia quadringēti.
30 * De filijs Zabulon per generationes, & fa-
milias, ac domos cognationum ſuarum
recen-

recēſiti ſunt per nomina ſingulorum a vige
ſimo anno & ſupra, omnes qui poterant ad
bella procedere,* quinquaginta ſeptem mil 31
lia quadringenti. * De filiis Ioſeph, filiorum 32
Ephraim per generationes, & familias, ac do E
mos cognationum ſuarum recēſiti ſunt per
nomina ſingulorum a vigeſimo anno & ſu-
pra, omnes qui poterāt ad bella procedere,
* quadraginta millia quingēti.* Porro filio- 33
rū Manaſſe per generationes & familias ac 34
domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt
per nomina ſingulorum a viginti annis &
ſupra, omnes qui poterant ad bella procede
re, * triginta duo millia ducenti.* De filijs 35
Beniamin per generationes & familias ac 36
domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt
nominibus ſingulorū a vigeſimo anno & ſu
pra, omnes qui poterant ad bella procede-
re, * triginta quinque millia quadringenti. 37
* De filiis Dan per generationes, & familias 38
ac domos cognationum ſuarum recenſiti
ſunt nominibus ſingulorum a vigeſimo an
no & ſupra, omnes qui poterāt ad bella pro
cedere, * ſexaginta duo millia ſeptingen- 39
ti. * De filiis Aſer per generationes & fami 40
lias ac domos cognationum ſuarum recen- F
ſiti ſunt per nomina ſingulorum a vigeſimo
anno & ſupra, omnes qui poterant ad bella
procedere, * quadraginta millia & mille 41
quingenti. * De filiis Nephthali per genera 42
tiones & familias ac domos cognationū ſua
rum recenſiti ſunt nominibus ſingulorū a vi
geſimo anno & ſupra, omnes qui poterant
ad bella ꝓcedere, * quinquaginta tria millia 43
quadringenti.* Hi ſunt, quos numerauerūt 44
Moyſes & Aaron, & duodecim principes Iſ-
rael, ſingulos per domos cognationum ſua-
rum.* Fuerūtq. omnis numerus filiorum Iſ- 45
rael ꝑ domos & familias ſuas a vigeſimo an
no & ſupra, qui poterāt ad bella procedere,
* ſexcēta tria millia virorum quingenti quin 46
quaginta. * Leuitæ autē in tribu familiarū 47
ſuarum non ſunt numerati cum eis. * Locu- G
tuſq. eſt Dominus ad Moyſen, dicēs: * Tri- 48
bum Leui noli numerare, neq; pones ſum- 49
mam eorū cū filijs Iſrael: * ſed cōſtitue eos 50
ſuper tabernaculum teſtimonij & cūcta va-
ſa eius, & quidquid ad ceremonias pertinet.
Ipſi portabunt tabernaculum & omnia vtē
ſilia eius: & erūt in miniſterio, ac per gyrum
tabernaculi metabuntur.* Cum proficiſcen 51
dum fuerit, deponēt Leuitæ tabernaculum:
cum caſtrametandū, erigent. quiſquis exter-
norū acceſſerit, occidetur.* Metabuntur aūt 52
caſtra filii Iſrael vnuſquiſque per turmas &
cuneos atque exercitum ſuum. * Porro Le- 53
uitæ per gyrum tabernaculi figēt tentoria,
ne fiat indignatio ſuper multitudinē filiorū
Iſrael, & excubabūt in cuſtodijs tabernacu
li teſtimonij.* Fecerunt ergo filij Iſrael iux- 54
ta omnia quæ præceperat Dominus Moyſi.

CAP. II.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen &
2 Aaron dicens: * Singuli per turmas,
A ſigna, atque vexilla, & domos cognationum
ſuarum caſtrametabuntur filij Iſrael, per gy
3 rum tabernaculi fœderis. * Ad Orientem
Iudas figet tentoria per turmas exercitus
ſui: eritq. princeps filiorum eius Nahaſſon
4 filius Aminadab. * & omnis de ſtirpe eius
ſumma pugnantium, ſeptuaginta quattuor
5 millia ſexcenti. * Iuxta eum caſtrametati
ſunt de tribu Iſſachar, quorum princeps fuit
6 Nathanael filius Suar. * & omnis numerus
pugnatorum eius quinquaginta quattuor
7 millia quadringenti. * In tribu Zabulon
8 princeps fuit Eliab filius Helon. * Omnis
de ſtirpe eius exercitus pugnatorum, quin-
9 quaginta ſeptem millia quadringenti. Vni-
uerſi qui ī caſtris Iudæ annumerati ſunt, fue
runt centum octoginta ſex millia quadrin-
genti: & per turmas ſuas primi egredientur.
10 * In caſtris filiorum Ruben ad meridianam
B plagam erit princeps Eliſur filius Sedeur: &
11 *cunctus exercitus pugnatorū eius qui nu-
merati ſunt, quadraginta ſex millia quingē-
12 ti. * Iuxta eum caſtrametati ſunt de tribu
Simeon: quorum princeps fuit Salamiel fi-
13 lius Suriſaddai. * & cunctus exercitus pu-
gnatorum eius, qui numerati ſunt, quinqua
14 ginta nouem millia trecenti. * In tribu Gad
15 princeps fuit Eliaſaph filius Duel. * & cun-
ctus exercitus pugnatorum eius, qui nume-
rati ſunt, quadraginta quinq. millia ſexcenti
16 quinquaginta.* Omnes qui recenſiti ſunt in
caſtris Ruben, centum quinquaginta millia
& mille quadringenti quinquaginta per tur
mas ſuas: in ſecundo loco proficiſcentur.
17 * Leuabitur autem tabernaculum teſtimonij
per officia Leuitarum & turmas eorum, quo
modo erigetur, ita & deponetur. Singuli per
18 loca & ordines ſuos proficiſcentur. * Ad
C Occidentem plagam erunt caſtra filiorum
Ephraim, quorum princeps fuit Eliſama fi-
19 lius Ammiud. * cunctus exercitus pugna-
torum eius, qui numerati ſunt, quadraginta
20 millia quingenti. * Et cum eis tribus filio-
rum Manaſſe, quorum princeps fuit Gama-
21 liel filius Phadaſſur. * cunctuſque exercitus
pugnatorum eius, qui numerati ſunt, tri-
22 gintaduo millia ducenti. * In tribu filiorum
Beniamin princeps fuit Abidā filius Gedeo-
23 nis. * & cūctus exercitus pugnatorum eius,
qui recenſiti ſunt, triginta quinque millia
24 quadringenti. * Omnes qui numerati ſunt in
caſtris Ephraim, centum octo millia cen-
tum per turmas ſuas: tertij proficiſcentur.
25 * Ad Aquilonis partem caſtrametati ſunt filij
Dan: quorū princeps fuit Ahiezer filius Am
26 miſaddai. * cunctus exercitus pugnatorum

eius, qui numerati ſũt, ſexaginta duo millia D
ſeptingenti. * Iuxta eum fixere tentoria de 27
tribu Aſer: quorum princeps fuit Phegiel fi-
lius Ochran.* cunctus exercitus pugnatorũ 28
eius, qui numerati ſunt, quadraginta millia
& mille quingenti. * De tribu filiorum Ne- 29
phthali princeps fuit Ahira filius Enan.*cun 30
ctus exercitus pugnatorũ eius, quinquagin-
ta tria millia quadringenti. * Omnes, qui nu 31
merati ſunt in caſtris Dan, fuerunt centum
quinquaginta ſeptem millia ſexcenti: & no-
uiſſimi proficiſcentur. * Hic numerus filio- 32
rum Iſrael, per domos cognationum ſuarũ
& turmas diuiſi exercitus, ſexcenta tria mil
lia quingenti quinquaginta.* Leuitæ autem 33
non ſunt numerati inter filios Iſrael: ſic.n.
præceperat Dominus Moyſi.* Feceruntq. fi- 34
lij Iſrael iuxta omnia quæ mandauerat Do-
minus. Caſtrametati ſunt per turmas ſuas,
& profecti per familias ac domos patrum
ſuorum.

CAP. III.

HÆ ſunt generationes Aaron & Moy 1
ſi, in die qua locutus eſt Dominus ad A
a Exo.6.d.23 Moyſen in monte Sinai.*a Et hæc nomina 2
filiorum Aaron: primogenitus eius Nadab,
deinde Abiu, & Eleazar, & Ithamar. * Hæc 3
nomina filiorum Aaron ſacerdotum qui vn-
cti ſunt, & quorum repletæ & cõſecratę ma
nus vt ſacerdotio fungerentur.*b Mortui ſũt 4
b Leu.10.a.2 1.Par.24.a.2 enim Nadab & Abiu cum offerrent ignem
alienum in conſpectu Domini in deſerto Si-
nai, abſq. liberis: functiq. ſunt ſacerdotio E-
leazar & Ithamar coram Aaron patre ſuo.
*Locutusq. eſt Dominus ad Moyſen, dicens: 5
*Applica tribũ Leui, & fac ſtare in conſpe- 6
ctu Aarõ ſacerdotis vt miniſtrẽt ei, & excu-
bent, & obſeruent quidquid ad cultum per- 7
tinet multitudinis coram tabernaculo teſti-
monij, *& cuſtodiant vaſa tabernaculi, ſer- 8
uientes in miniſterio eius. * Dabiſque dono 9
Leuitas * Aaron & filijs eius, quibus traditi 10
ſunt a filijs Iſrael. Aaron autem & filios eius B
conſtitues ſuper cultum ſacerdotij. Exter-
nus, qui ad miniſtrandum acceſſerit, morie-
tur. * Locutuſque eſt Dominus ad Moy- 11
ſen, dicens: * Ego tuli Leuitas a filijs Iſrael 12
pro omni primogenito, qui aperit vuluam i
filijs Iſrael, eruntque Leuitæ mei. *c Meum 13
c Exo.13.a.2 Inf.8.c.16 eſt enim omne primogenitum: ex quo per-
cuſſi primogenitos in Terra Ægypti: ſan-
ctificaui mihi quidquid primum naſcitur
in Iſrael ab homine vſque ad pecus, mei
ſunt: ego Dominus. * Locutuſque eſt Do- 14
minus ad Moyſen in deſerto Sinai, dicens:
*Numera filios Leui per domos patrum ſuo 15
rum & familias, omnem maſculum ab vno C
menſe, & ſupra. * Numerauit Moyſes, vt 16
16 præceperat Dominus, *d & inuenti ſunt fi- 17
lij Leui per nomina ſua, Gerſon & Caath
18 & Merari. * Filij Gerſon: Lebni & Se-
19 mei. * Filij Caath: Amram & Ieſaar, He-
20 bron & Oziel. * Filij Merari: Moholi &
21 Muſi. * De Gerſon fuere familiæ duæ, Leb
22 nitica, & Semeitica: * quarum numera-
tus eſt populus ſexus maſculini ab vno men
ſe & ſupra, ſeptem millia quingenti.
23 * Hi poſt tabernaculum metabuntur ad Oc-
24 cidentem * ſub principe Eliaſaph filio Lael.
25 * Et habebunt excubias in tabernaculo fœ-
26 deris, * ipſum tabernaculum & operimen-
D tum eius, tentorium quod trahitur ante fo-
res tecti fœderis, & cortinas atrij: tentoriũ
quoque quod appenditur in introitu atrij ta
bernaculi, & quicquid ad ritum altaris
pertinet, funes tabernaculi & omnia vten-
27 ſilia eius. * Cognatio Caath habebit popu-
los Amramitas & Ieſaaritas & Hebronitas
& Ozielitas. Hæ ſunt familiæ Caathitarum
28 recenſitæ per nomina ſua: * omnes generis
maſculini ab vno mẽſe & ſupra, octo millia
29 ſexcẽti habebũt excubias Sanctuarij,* & ca
30 ſtrametabuntur ad meridianã plagam.*Prin
31 cepsq. eorum erit Eliſaphan filius Oziel:* &
E cuſtodient arcam, menſamq. & candelabrũ,
altaria & vaſa Sãctuarij, in quibus miniſtra-
tur, & velum, cunctamq. huiuſcemodi ſupel
32 lectilem. * Princeps autem principum Leui
tarum Eleazar filius Aaron ſacerdotis, erit
33 ſuper excubitores cuſtodiæ Sanctuarij. * At
vero de Merari erũt populi Moholitæ & Mu
34 ſitæ recẽſiti per nomina ſua: * omnes gene-
ris maſculini ab vno mẽſe & ſupra, ſex mil-
35 lia ducẽti.* Princeps eorum Suriel filius A-
bihaiel: in plaga ſeptentrionali caſtrameta-
36 buntur.*Erunt ſub cuſtodia eorũ tabulæ ta
bernaculi & vectes, & columnæ ac baſes ea-
rum, & omnia quæ ad cultum huiuſcemodi
37 pertinent: * columnæq. atrij per circuitum
cum baſibus ſuis, & paxilli cum funibus.
38 * Caſtrametabuntur ante tabernaculum fę-
F deris, id eſt ad Oriẽtalem plagam, Moyſes &
Aaron cum filijs ſuis, habentes cuſtodiã San
ctuarij in medio filiorum Iſrael. quiſquis alie
39 nus acceſſerit, morietur. * Omnes Leuitæ,
quos numerauerunt Moyſes & Aaron iux-
ta præceptum Domini per familias ſuas in
genere maſculino a menſe vno & ſupra, fue
40 runt viginti duo millia. * Et ait Dominus
ad Moyſen: Numera primogenitos ſexꝰ ma-
ſculini de filijs Iſrael ab vno mẽſe & ſupra,
41 & habebis ſummã eorum.* Tolleſq. Leuitas
mihi pro omni primogenito filiorũ Iſrael,
ego ſum Dñs: & pecora eorũ pro vniuerſis
42 primogenitis pecorũ filiorum Iſrael.* Recẽ
ſuit Moyſes, ſicut pręceperat Dominus, pri-
43 mogenitos filiorũ Iſrael * & fuerũt maſcu-
G li per nomina ſua, a mẽſe vno & ſupra, vigin
44 ti duo millia ducẽti ſeptuaginta tres.* Locu
tuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

* Tolle

* Tolle Leuitas pro primogenitis filiorum 45
Iſrael, & pecora Leuitarum pro pecoribus
eorum, eruntq. Leuitæ mei: ego ſum Domi-
nus.* In precio autem ducentorum ſeptua- 46
ginta trium, qui excedunt numerum Leui-
tarũ de primogenitis filiorum Iſrael,* acci- 47
pies quinq. ſiclos per ſingula capita ad men
ſurã Sãctuarij.* Siclus habet viginti obolos.
* Dabiſq. pecuniam Aaron & filijs eius, pre- 48
tium eorũ qui ſupra ſunt.* Tulit igitur Moyſes 49
pecuniam eorum qui fuerant amplius, &
quos redemerant a Leuitis *pro primogeni 50
tis filiorum Iſrael, mille trecentorũ ſexagin
taquinque ſiclorum iuxta pondus Sanctua-
rij,* & dedit eam Aaron & filijs eius iuxta 51
verbum quod præceperat ſibi Dominus.

CAP. IIII.

LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen & 1
Aaron, dicens:* Tolle ſummam filiorum 2
Caath de medio Leuitarum per domos & fa A
milias ſuas,* a trigeſimo anno & ſupra, vſq. 3
ad quinquageſimum annum, omnium qui
ingrediuntur vt ſtent & miniſtrent in taber
naculo fœderis.* Hic eſt cultus filiorũ Caath: 4
Tabernaculum fœderis, & Sanctum ſancto-
rum* ingredientur Aaron & filij eius, quan 5
do mouenda ſunt caſtra, & deponẽt velum
quod pendet ante fores, inuoluentq. eo ar-
cam teſtimonij,* & operient rurſum vela- 6
mine ianthinarum pellium, extendentq. de-
ſuper pallium totum hyacinthinum, & indu
cent vectes.* Menſam quoque propoſitio- 7
nis inuoluent hyacinthino pallio, & ponent
cum ea thuribula & mortariola, cyathos &
crateras ad liba fundenda: panes ſemper in
ea erunt:* extendentque deſuper pallium 8
coccineum, quod rurſum operient velamẽ-
to ianthinarum pellium, & inducent vectes.
* Sument & pallium hyacinthinum quo o- 9
perient candelabrum cum lucernis & forci
pibus ſuis & emũctorijs & cũctis vaſis olei,
quæ ad concinnandas lucernas neceſſaria
ſunt:* & ſuper omnia ponent operimentũ 10
ianthinarum pellium, & inducent vectes.
* Necnon & altare aureum inuoluent hya- 11
cinthino veſtimento, & extendent deſuper
operimentum ianthinarum pellium, indu- B
centq. vectes.* Omnia vaſa, quibus miniſtra 12
tur in Sanctuario, inuoluent hyacinthino
pallio, & extendent deſuper operimentum
ianthinarum pellium, inducentque vectes.
* Sed & altare mundabunt cinere, & inuol- 13
uent illud purpureo veſtimento,* ponentq. 14
cum eo omnia vaſa, quibus in miniſterio
eius vtuntur, id eſt, ignium receptacula, fu-
ſcinulas ac tridentes, vncinos & batilla.
Cuncta vaſa altaris operient ſimul velami-
ne ianthinarum pellium, & inducẽt vectes.
* Cumq. inuoluerint Aaron & filij eius San- 15
ctuariũ & oĩa vaſa eius in cõmotione caſtro
rum, tunc intrabunt filij Caath vt portent
inuoluta: & non tangent vaſa Sanctuarij, ne
moriãtur. Iſta ſunt onera filiorum Caath in
16 tabernaculo fœderis:* ſuper quos erit Elea-
zar filius Aaron ſacerdotis, ad cuius curam
pertinet oleum ad concinnandas lucernas,
& compoſitionis incenſum, & ſacrificium,
quod ſemper offertur, & oleũ vnctionis, &
quidquid ad cultũ tabernaculi pertinet, om-
niumque vaſorum, quæ in Sanctuario ſunt.
17 * Locutuſq. eſt Dñs ad Moyſen, & Aaron,
18 dicens:* Nolite perdere populum Caath de
19 medio Leuitarum:* ſed hoc facite eis, vt vi-
uant, & non moriantur, ſi tetigerint Sancta
ſanctorum. Aaron & filij eius intrabunt, ip-
ſiq. diſponent opera ſingulorum, & diuident
20 quid portare quis debeat.* Alij nulla curio-
ſitate videant quæ ſunt in Sanctuario priuſ-
quam inuoluantur, alioquin morientur.
21 * Locutuſq. eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
22 * Tolle ſummam etiam filiorum Gerſon per
23 domos ac familias & cognationes ſuas,* a
C trigĩta annis & ſupra, vſq. ad annos quinqua
ginta. Numera omnes qui ingrediũtur & mi
24 niſtrant in tabernaculo fœderis.* Hoc eſt
25 officium familiæ Gerſonitarum,* vt portẽt
cortinas tabernaculi & tectum fœderis ope
rimentum aliud, & ſuper omnia velamẽ iã-
thinum tentoriumq. quod pẽdet in introitu
26 tabernaculi fœderis,* cortinas atrij, & velũ
in introitu quod eſt ante tabernaculũ. Om-
nia quæ ad altare pertinẽt, funiculos, & va-
27 ſa miniſterij,* iubente Aaron & filijs eius,
portabunt filij Gerſon: & ſcient ſinguli cui
28 debeant oneri mancipari.* Hic eſt cultus fa-
miliæ Gerſonitarum in tabernaculo fœde-
ris, eruntq. ſub manu Ithamar filij Aaron ſa
29 cerdotis.* Filios quoq. Merari per familias
30 & domos patrũ ſuorũ recẽſebis,* a triginta
annis & ſupra, vſq. ad annos quinquaginta,
oẽs qui ingrediuntur ad officium miniſterij
31 ſui & cultum fœderis teſtimonij.* Hæc ſunt
onera eorũ: Portabunt tabulas tabernaculi
32 & vectes eius, colũnas ac baſes earũ,* colũ-
nas quoq. atrij per circuitũ cũ baſibus & pa
xillis & funibus ſuis. Omnia vaſa & ſupelle-
ctilẽ ad numerum accipient, ſicq. portabũt.
33 * Hoc eſt officium familiæ Meraritarum &
miniſterium in tabernaculo fœderis: erũtq.
D ſub manu Ithamar filij Aaron ſacerdotis.
34 Recenſuerunt igitur Moyſes & Aaron &
principes ſynagogæ filios Caath per cogna
35 tiones & domos patrum ſuorũ,* a triginta
annis & ſupra, vſque ad annũ quinquageſi-
mum, omnes qui ingrediuntur ad miniſte-
36 rium tabernaculi fœderis:* & inuenti ſunt
37 duo millia ſeptingẽti quinquaginta.* Hic eſt
numerus populi Caath qui intrant taberna
culũ fœderis: hos numerauit Moyſes & Aa-
ron iuxta ſermonem Dñi per manũ Moyſi.

38 * Nu-

38 * Numerati sũt & filij Gerſon per cognatio
39 nes & domos patrum ſuorum, *a triginta an
nis & ſupra, vſque ad quinquageſimum an-
num, omnes qui ingrediũtur vt miniſtrẽt in
40 tabernaculo fœderis: * & inuenti ſunt duo
41 millia ſexcẽti triginta. *Hic eſt populus Ger
ſonitarum, quos numerauerunt Moyſes &
42 Aaron iuxta verbum Domini. * Numerati
ſunt & filij Merari ꝑ cognationes & domos
43 patrum ſuorum * a triginta annis & ſupra,
vſque ad annum quinquageſimum, omnes
qui ingrediuntur ad explendos ritus taber-
44 naculi fœderis: * & inuenti ſunt tria millia
45 ducenti. * hic eſt numerus filiorum Merari,
quos recenſuerunt Moyſes & Aaron iuxta
46 imperium Domini per manum Moyſi. *Om
nes qui recenſiti ſunt de Leuitis, & quos re-
cenſeri fecit ad nomen Moyſes & Aaron, &
principes Iſrael per cognationes & domos
47 patrum ſuorum * a triginta annis & ſupra,
vſq. ad annum quinquageſimum, ingredien-
tes ad miniſterium tabernaculi, & onera
48 portanda, * fuerunt ſimul octo millia quin-
49 genti octoginta. * Iuxta verbum Domini re
cenſuit eos Moyſes, vnumquemque iuxta
officium & onera ſua, ſicut præceperat ei
Dominus.

CAP. V.

1 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, di-
2 cens: * Præcipe filijs Iſrael, vt eijciant
A de caſtris omnem leproſum, & qui ſemine
3 fluit, pollutuſq. eſt ſuper mortuo: *tam ma-
ſculum quam feminam eijcite de caſtris, ne
cõtaminent ea cum habitauerim vobiſcum.
4 * Fecerũtq. ita filij Iſrael, & eiecerũt eos ex-
tra caſtra, ſicut locutus erat Dominus Moy-
5 ſi. * Locutuſq. eſt Dominus ad Moyſen, di-
6 cens. * Loquere ad filios Iſrael: Vir, ſiue mu-
lier, cũ fecerint ex omnibus peccatis quæ ſo
lent hominibus accidere, & per negligentiã
tranſgreſſi fuerint mandatum Domini, atq.
7 deliquerint, * confitebuntur peccatum ſuũ,
& reddent ipſum caput, quintamq. partem
8 deſuper ei, in quem peccauerint. *Sin autem
non fuerit qui recipiat, dabunt Domino &
erit ſacerdotis, excepto ariete, qui offertur
9 pro expiatione, vt ſit placabilis hoſtia: *Oẽs
quoq; primitiæ, quas offerunt filij Iſrael, ad
10 ſacerdotem pertinent: * & quidquid in San-
B ctuarium offertur a ſingulis, & traditur ma
11 nibus ſacerdotis, ipſius erit. * Locutusque eſt
12 Dominus ad Moyſen, dicens: *Loquere ad fi
lios Iſrael, & dices ad eos: Vir, cuius vxor er
13 rauerit, maritumq. contemnens * dormierit
cum altero viro, & hoc maritus deprehen-
dere non quiuerit, ſed latet adulterium, & te
ſtibus argui non poteſt, quia nõ eſt inuenta
14 in ſtupro: * ſi ſpiritus zelotypiæ cõcitauerit
virum contra vxorem ſuã, quæ vel polluta
15 eſt, vel falſa ſuſpicione appetitur, *adducet
eã ad ſacerdotem, & offeret oblationẽ pro
illa decimam partẽ ſati farinæ hordeaceæ:
non fundet ſuper eam oleum, nec imponet
thus: quia ſacrificium zelotypiæ eſt, & obla-
16 tio inueſtigans adulterium. * Offeret igitur
eam ſacerdos, & ſtatuet coram Domino.
17 * aſſumetq. aquam ſanctam in vaſe fictili, &
C pauxillum terræ de pauimento tabernaculi
18 mittet in eam. *Cumq. ſteterit mulier in cõ-
ſpectu Domini, diſcooperiet caput eius, &
ponet ſuper manus illius ſacrificium recor-
dationis, & oblationem zelotypiæ: ipſe au-
tem tenebit aquas amariſſimas, in quibus cũ
19 execratione maledicta congeſſit. * adiura-
bitque eam, & dicet: Si non dormiuit vir a-
lienus tecum, & ſi non polluta es deſerto
mariti thoro, non tibi nocebunt aquæ iſtæ
amariſſimæ, in quas maledicta congeſſi.
20 * Sin autem declinaſti a viro tuo, atque pol-
21 luta es, & concubuiſti cum altero viro: * his
maledictionibus ſubiacebis: Det te Domi-
nus in maledictionem, exemplumque cun-
ctorum in populo ſuo: putreſcere faciat fe-
mur tuum, & tumens vterus tuus diſrumpa-
22 tur. * ingrediantur aquæ maledictæ in ven-
trem tuum, & vtero tumeſcente putreſcat
femur. Et reſpondebit mulier, Amen, amen.
23 * Scribetq. ſacerdos in libello iſta maledicta,
D & delebit ea aquis amariſſimis, in quas male
24 dicta congeſſit, * & dabit ei bibere. Quas
25 cum exhauſerit, * tollet ſacerdos de manu
eius ſacrificium zelotypiæ, & eleuabit illud
coram Domino, imponetque illud ſuper al-
26 tare: ita dumtaxat vt prius, *pugillum ſacri-
ficij tollat de eo, quod offertur, & incendat
ſuper altare: & ſic potum det mulieri aquas
27 amariſſimas. * Quas cum biberit, ſi polluta
eſt, & contempto viro adulterij rea, pertrã-
ſibunt eam aquæ maledictionis, & inflato
ventre computreſcet femur: eritque mulier
in maledictionem, & in exemplum omni po
28 pulo. * Quod ſi polluta non fuerit, erit in-
29 noxia, & faciet liberos. * Iſta eſt lex zeloty-
piæ. Si declinauerit mulier a viro ſuo, & ſi
30 polluta fuerit, * marituſq. zelotypiæ ſpiritu
concitatus adduxerit eam in conſpectu Do-
mini, & fecerit ei ſacerdos iuxta omnia quæ
31 ſcripta ſunt: *maritus abſque culpa erit, & il
la recipiet iniquitatem ſuam.

CAP. VI.

1 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, di-
2 cens: * Loquere ad filios Iſrael, & di-
A ces ad eos: Vir, ſiue mulier, cũ fecerint vo-
tum vt ſanctificentur, & ſe voluerint Domi
3 no conſecrare: *a vino, & omni, qđ inebria-
re poteſt, abſtinebũt. Acetum ex vino, & ex
qualibet alia potione, & quidquid de v-
ua exprimitur, non bibent: vuas recentes
ſiccaſq.

ſiccaſque non comedent * cunctis diebus 4
quibus ex voto Domino conſecrantur: quid
quid ex vinea eſſe poteſt, ab vua paſſa vſque
ad acinum non comedent. * Omni tempore 5
[illegible] ſeparationis ſuæ * nouacula nō tranſibit per
caput eius vſque ad completum diem, quo
Domino conſecratur. Sanctus erit, creſcente
cæſarie capitis eius. * Omni tempore conſe- 6
crationis ſuæ ſuper mortuum non ingredie- B
tur, * nec ſuper patris quidem & matris & 7
fratris ſororiſq. funere cōtaminabitur, quia
conſecratio Dei ſui ſuper caput eius. * Om- 8
nibus diebus ſeparationis ſuæ ſanctus erit
Domino. * Sin autem mortuus fuerit ſubito 9
quiſpiam coram eo, polluetur caput conſe-
crationis eius: quod radet illico in eadem die
purgationis ſuæ, & rurſum ſeptima. * In octa 10
ua autem die offeret duos turtures, vel duos
pullos columbæ ſacerdoti in introitu fœde-
ris teſtimonij. * facietq. ſacerdos vnum pro 11
peccato, & alterum in holocauſtū, & depre-
cabitur pro eo, quia peccauit ſuper mortuo:
ſanctificabitque caput eius in die illo: * & 12
conſecrabit Domino dies ſeparationis illius,
offerens agnum anniculum pro peccato: ita
tamen vt dies priores irriti fiant, quoniam
polluta eſt ſanctificatio eius. * Iſta eſt lex 13
conſecrationis. Cum dies, quos ex voto de-
creuerat, complebuntur: adducet eum ad o- C
ſtium tabernaculi fœderis, * & offeret obla- 14
tionem eius Domino, agnum anniculum im
maculatum in holocauſtum, & ouem anni-
culam immaculatam pro peccato, & arietē
immaculatum, hoſtiam pacificam, * caniſtrū 15
quoq. panum azymorum qui conſperſi ſint
oleo, & lagana abſque fermento vncta oleo,
ac libamina ſingulorum: * quæ offeret ſa- 16
cerdos coram Domino, & faciet tā pro pec-
cato, quàm in holocauſtum. * Arietem vero 17
immolabit hoſtiam pacificam Domino, of-
ferens ſimul caniſtrum azymorum, & liba-
[illegible] menta quæ ex more debentur. * Tunc ra- 18
detur nazaræus ante oſtium tabernaculi fœ
deris cæſarie conſecrationis ſuæ: tolletq. ca-
pillos eius, & ponet ſuper ignem, qui eſt ſup
poſitus ſacrificio pacificorum. * Et armum 19
coctum arietis, tortamque abſque fermento
vnam de caniſtro, & laganum azymum vnū, D
& tradet in manus nazaræi, poſtquā raſum
fuerit caput eius. * Suſceptaque rurſum ab 20
eo, eleuabit in conſpectu Domini: & ſancti-
ficata ſacerdotis erunt, ſicut pectuſculum,
quod ſeparari iuſſum eſt, & femur. poſt hæc
poteſt bibere nazaræus vinum. * Iſta eſt lex 21
nazaræi, cum vouerit oblationem ſuam Do
mino tempore conſecrationis ſuæ, exceptis
his, quæ inuenerit manus eius. iuxta quod
mente deuouerat, ita faciet ad perfectionē
ſanctificationis ſuæ. * Locutuſque eſt Domi- 22
nus ad Moyſen, dicens: * Loquere Aaron & 23
[illegible] filijs eius: Sic benedicetis filijs Iſrael, & dice-
24 tis eis: * Benedicat tibi Dominus, & cuſto-
25 diat te. * Oſtendat Dominus faciem ſuam
26 tibi, & miſereatur tui. * Conuertat Domi-
nus vultum ſuum ad te, & det tibi pacem.
27 * Inuocabuntque nomen meum ſuper filios
Iſrael, & ego benedicam eis.

CAP. VII.

1 FActum * eſt autem in die qua compleuit Ex.40.b.26.
A Moyſes tabernaculum, & erexit illud:
vnxitque & ſanctificauit cum omnibus va-
ſis ſuis, altare ſimiliter & omnia vaſa eius.
2 * Obtulerunt principes Iſrael & capita fa-
miliarum, qui erant per ſingulas tribus, præ
3 fectiq. eorum, qui numerati fuerant, * mune
ra coram Domino ſex plauſtra tecta cū duo
decim bobus. Vnum plauſtrū obtulere duo
duces, & vnum bouem ſinguli, obtuleruntq.
4 ea in conſpectu tabernaculi. * Ait autē Do-
5 minus ad Moyſen: * Suſcipe ab eis vt ſer-
uiant in miniſterio tabernaculi, & trades ea
6 Leuitis iuxta ordinem miniſterij ſui. * Itaq.
cum ſuſcepiſſet Moyſes plauſtra & boues,
7 tradidit eos Leuitis. * Duo plauſtra & quat-
tuor boues dedit filijs Gerſon, iuxta id quod
8 habebant neceſſarium. * quattuor alia plau-
ſtra, & octo boues dedit filijs Merari ſecun-
dum officia & cultum ſuum, ſub manu Itha-
9 mar filij Aaron ſacerdotis. * filijs autē Caath
non dedit plauſtra & boues: quia in Sanctua
rio ſeruiunt, & onera proprijs portāt hume
10 ris. * Igitur obtulerunt duces in dedicationē
altaris, die qua vnctum eſt, oblationē ſuam
11 ante altare. * Dixitque Dominus ad Moy-
B ſen: Singuli duces per ſingulos dies offerant
12 munera in dedicationem altaris. * Primo
die obtulit oblationem ſuam Nahaſſon filius
13 Aminadab de tribu Iuda: * fueruntque in ea
acetabulum argenteū pondo centum trigin
ta ſiclorum, phiala argentea habens ſeptua-
ginta ſiclos iuxta pōdus Sanctuarij, vtrum-
que plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrifi
14 cium: * mortariolum ex decem ſiclis aureis
15 plenum incenſo: * bouem de armento, & a-
rietem, & agnum anniculum in holocauſtū:
16 hircumque pro peccato: * & in ſacrificio pa-
17 cificorum boues duos, arietes quinque, hir-
cos quinque, agnos anniculos quinque. hæc
18 eſt oblatio Nahaſſon filij Aminadab. * Secū-
do die obtulit Nathanael filius Suar, dux de
19 tribu Iſſachar, * acetabulum argenteum ap-
pendens centum triginta ſiclos, phialam ar-
genteam habentem ſeptuaginta ſiclos, iuxta
pondus Sanctuarij, vtrumque plenum ſimi-
20 la conſperſa oleo in ſacrificium: * mortario-
lum aureum habens decem ſiclos plenū in-
21 cēſo: * bouem de armento, & arietem, & a-
22 gnum anniculum in holocauſtum: * hircūq.
23 pro peccato: * & in ſacrificio pacificorum
boues duos, arietes quinque, hircos quinque,
agnos

agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio
Nathanael filij Suar. * Tertio die princeps 24
filiorum Zabulon, Eliab filius Helon,* obtu- 25
lit acetabulum argenteum appendens centũ
triginta ſiclos, phialam argenteam habentẽ
ſeptuaginta ſiclos ad pondus Sanctuarij, v- C
trumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſa
crificium: * mortariolum aureum appendẽs 26
decem ſiclos, plenum incenſo:* bouem de ar 27
mento, & arietem, & agnum anniculum in
holocauſtum: * hircumque pro peccato: 28
* & in ſacrificio pacificorum boues duos, a- 29
rietes quinque, hircos quinque, agnos anni-
culos quinq. hæc eſt oblatio Eliab filij Helõ.
* Die quarto princeps filiorum Ruben, Eli- 30
ſur filius Sedeur,* obtulit acetabulum argẽ- 31
teum appendens cẽtum triginta ſiclos, phia
lam argẽteam habentem ſeptuaginta ſiclos,
ad pondus Sanctuarij, vtrumque plenum ſi-
mila conſperſa oleo in ſacrificium: * morta- 32
riolum aureum appendens decem ſiclos, ple
num incenſo: * bouem de armento, & arie- 33
tem, & agnum anniculum in holocauſtum:
* hircumque pro peccato: * & in hoſtias pa- 34
cificorum boues duos, arietes quinque, hir- 35
cos quinque, agnos anniculos quinque: hæc
fuit oblatio Eliſur filij Sedeur. * Die quinto 36
princeps filiorum Simeon, Salamiel filius Su-
riſaddai,* obtulit acetabulum argẽteum ap- 37
pen dens centum triginta ſiclos, phialam ar-
genteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad põ
dus Sanctuarij, vtrumque plenum ſimila cõ-
ſperſa oleo in ſacrificium:* mortariolum au 38
reum appendẽs decem ſiclos, plenum incen-
ſo:* bouem de armento, & arietem, & agnũ 39
anniculum in holocauſtum: * hircumq. pro 40
peccato: * & in hoſtias pacificorum boues 41
duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos D
anniculos quinque. hęc fuit oblatio Salamiel
filij Suriſaddai. * Die ſexto princeps filiorũ 42
Gad, Eliaſaph filius Duel,* obtulit acetabu- 43
lum argenteum appendens centum triginta
ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptua
ginta ſiclos, ad pondus Sanctuarij, vtrumque
plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:
*mortariolum aureum appendens decem ſi- 44
clos, plenum incenſo:* bouem de armento, 45
& arietem, & agnum anniculum in holocau
ſtum:* hircumq. pro peccato: * & in hoſtias 46
pacificorũ boues duos, arietes quinque, hir 47
cos quinque, agnos anniculos quinque. hæc
fuit oblatio Eliaſaph filij Duel. * Die ſepti- 48
mo princeps filiorum Ephraim, Eliſama fi-
lius Ammiud,* obtulit acetabulum argenteũ 49
appendens centum triginta ſiclos, phialam
argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad
pondus Sanctuarij, vtrumque plenum ſimila
conſperſa oleo in ſacrificium: * mortariolũ 50
aureum appendens decem ſiclos, plenum in-
cenſo:* bouem de armento, & arietem, & a- 51
gnum anniculum in holocauſtum:* hircum- 52
53 que pro peccato: * & in hoſtias pacificorũ;
E boues duos, arietes quinque, hircos quinque
agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio
54 Eliſama filij Ammiud. * Die octauo prin-
ceps filiorum Manaſſe, Gamaliel filius Pha-
55 daſſur,* obtulit acetabulum argenteum ap-
pendens centum triginta ſiclos, phialam ar-
genteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad põ
dus Sanctuarij, vtrumque plenum ſimila cõ-
56 ſperſa oleo in ſacrificium: * mortariolum au
reum appendens decem ſiclos, plenum in-
57 cenſo:* bouem de armento, & arietem, &
58 agnum anniculum in holocauſtum: * hircũ-
59 que pro peccato:* & in hoſtias pacificorum
boues duos, arietes quinque, hircos quinque
agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio
60 Gamaliel filij Phadaſſur. * Die nono prin-
ceps filiorum Beniamin, Abidan filius Ge-
61 deonis, * obtulit acetabulum argenteum ap
pendens centum triginta ſiclos, phialam ar-
genteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad põ
dus Sanctuarij, vtrumque plenum ſimila cõ
62 ſperſa oleo in ſacrificium: * & mortariolum
aureum appendens decem ſiclos, plenum in-
63 cenſo:* bouem de armento, & arietem, & a-
64 gnum anniculum in holocauſtum:* hircum-
65 que pro peccato:* & in hoſtias pacificorum
F boues duos, arietes quinque, hircos quinq.,
agnos anniculos quinq. hæc fuit oblatio A-
66 bidã filij Gedeonis. * Die decimo princeps
filiorum Dan, Ahiezer filius Ammiſaddai,
67 *obtulit acetabulum argenteum appendens
centum triginta ſiclos, phialam argenteam
habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus San
ctuarij, vtrumque plenum ſimila conſperſa
68 oleo in ſacrificium: * mortariolum aureum
appendens decem ſiclos, plenum incenſo:
69 * bouem de armento, & arietem, & agnum
70 anniculum in holocauſtum: * hircumq. pro
71 peccato: * & in hoſtias pacificorum boues
duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos
anniculos quinque. hæc fuit oblatio Ahiezer
72 filij Ammiſaddai. * Die vndecimo princeps
73 filiorum Aſer, Phegiel filius Ochran,* obtu
lit acetabulum argenteum appendens centũ
triginta ſiclos, phialam argenteã habentem
ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarij, v-
trumque plenum ſimila cõſperſa oleo in ſa
74 crificium: * mortariolum aureum appendẽs
75 decem ſiclos, plenum incenſo: * bouem de ar
mento, & arietem, & agnum anniculum in
76 holocauſtum: * hircumque pro peccato:* &
77 in hoſtias pacificorum boues duos, arietes
quinque, hircos quinque, agnos anniculos
qnque. hęc fuit oblatio Phegiel filij Ochrã.
78 * Die duodecimo princeps filiorum Neph-
79 thali, Ahira filius Enan,* obtulit acetabulũ
argenteum appendens centum triginta ſi-
clos, phialam argenteam habentem ſeptua-
ginta ſiclos, ad pondus Sanctuarij, vtrumque
G plenum ſimila oleo conſperſa in ſacrificiũ:
80 * mor-

*mortariolum aureum appendens decem ſi- 80
clos, plenum incenſo: * bouem de armento, 81
& arietem, & agnum anniculum in holocau
ſtum: * hircumq. pro peccato: * & in hoſtias 82
pacificorum boues duos, arietes quinq. hir- 83
cos quinque, agnos anniculos quinque. hæc
fuit oblatio Ahira filij Enan. * Hæc in dedica 84
tione altaris oblata sũt a principibus Iſrael,
in die qua conſecratum eſt. acetabula argen
tea duodecim: phialæ argenteæ duodecim:
mortariola aurea duodecim: * ita vt centum 85
triginta ſiclos argenti haberet vnum aceta-
bulũ, & ſeptuaginta ſiclos haberet vna phia
la: id eſt, in commune vaſorum omnium ex
argento ſicli duo millia quadringenti, põde
re Sanctuarij. * mortariola aurea duodecim 86
plena incenſo denos ſiclos appendentia põ
dere Sanctuarij: id eſt, ſimul auri ſicli cẽtum
viginti: * boues de armento in holocauſtum 87
duodecim, arietes duodecim, agni anniculi
duodecim, & libamenta eorum: hirci duode
cim pro peccato. * In hoſtias pacificorum, 88
boues viginti quattuor, arietes ſexaginta,
hirci ſexaginta, agni anniculi ſexaginta. Hęc
oblata ſunt in dedicatione altaris, quando
vnctum eſt. * Cumq. ingrederetur Moyſes ta
bernaculum fœderis, vt conſuleret oracu-
lum, audiebat vocem loquentis ad ſe de pro
pitiatorio quod erat ſuper arcã teſtimonij
inter duos Cherubim, vnde & loquebatur ei.

CAP. VIII.

LOcutuſq eſt Dominus ad Moyſen, dicẽs: 1
*Loquere Aaron, & dices ad eum: Cum 2
poſueris ſeptem lucernas, candelabrum in A
auſtrali parte erigatur. Hoc igitur præcipe
vt lucernę contra boreã e regione reſpiciãt
ad menſam panum propoſitionis, cõtra eã
partem, quam candelabrum reſpicit, lucere
debebunt. Fecitque Aaron, & impoſuit lu- 3
cernas ſuper candelabrũ, vt præceperat Do
minus Moyſi. * Hæc autem erat factura can- 4
delabri, ex auro ductili, tam medius ſtipes,
quàm cuncta quæ ex vtroq. calamorum la-
tere naſcebantur: iuxta exemplum qđ oſten
dit Dominus Moyſi, ita operatus eſt cande-
labrum. * Et locutus eſt Dominus ad Moy- 5
ſen, dicens: * Tolle Leuitas de medio filiorũ 6
Iſrael, & purificabis eos * iuxta hunc ritum: 7
Aſpergantur aqua luſtrationis, & radãt om B
nes pilos carnis ſuæ. Cumque lauerint veſti-
menta ſua, & mundati fuerint, * tollent bouẽ 8
de armentis, & libamentum eius ſimilam o-
leo conſperſam: bouem autẽ alterum de ar-
mento tu accipies pro peccato: * & applica- 9
bis Leuitas corã tabernaculo fœderis, cõuo
cata omni multitudine filiorũ Iſrael. * Cũq. 10
Leuitæ fuerint corã Dño, ponent filij Iſrael
manus ſuas ſuper eos. * & offeret Aarõ Leui 11
tas, munus in conſpectu Dñi a filijs Iſrael, vt
12 ſeruiãt in miniſterio eius. * Leuitæ quoq. po-
nent manus ſuas ſuper capita boum, e quib.
vnum facies pro peccato, & alterum in ho-
13 locauſtũ Dñi, vt depreceris pro eis. * Statueſ
que Leuitas in conſpectu Aaron & filiorum
C eius, & conſecrabis oblatos Domino, * ac ſe
14 parabis de medio filiorũ Iſrael, vt ſint mei.
15 * & poſtea ingredientur tabernaculum fœ-
deris, vt ſeruiãt mihi. Sicq. purificabis & cõ-
ſecrabis eos in oblationem Domini: quoniã
16 dono donati ſunt mihi a filijs Iſrael. * a Pro
primogenitis quæ aperiunt omnem vuluã a Sup. 3. b. 13 Exo 13. a. 2
17 in Iſrael, accepi eos. * Mea ſunt enim omnia Luc. 2. d. 23
primogenita filiorũ Iſrael, tam ex hominib.
quam ex iumentis. Ex die quo percuſſi om-
ne primogenitum in Terra Ægypti, ſanctifi
18 caui eos mihi: * & tuli Leuitas pro cunctis
19 primogenitis filiorum Iſrael: * tradidiq. eos
dono Aaron & filijs eius de medio populi,
vt ſeruiant mihi pro Iſrael in tabernaculo
fœderis, & orent pro eis ne ſit in populo
plaga, ſi auſi fuerint accedere ad Sanctua-
20 rium. * Feceruntq. Moyſes & Aaron & om-
D nis multitudo filiorum Iſrael ſuper Leuitis
21 quæ præceperat Dominus Moyſi: * purifi-
catiq. ſunt, & lauerunt veſtimenta ſua. Ele-
uauitq. eos Aaron in conſpectu Domini, &
22 orauit pro eis, vt purificati ingrederentur
ad officia ſua in tabernaculum fœderis co-
rã Aaron & filijs eius. Sicut præceperat Do
23 minus Moyſi de Leuitis, ita factũ eſt. * Locu
24 tuſq. eſt Dñs ad Moyſen, dicẽs: * Hæc eſt lex
Leuitarum, A viginti quinque annis & ſu-
pra, ingredientur vt miniſtrent in taberna-
25 culo fœderis. * Cumq. quinquageſimum an-
num ætatis impleuerint, ſeruire ceſſabunt:
26 * eruntq. miniſtri fratrum ſuorum in taber-
naculo fœderis, vt cuſtodiant quæ ſibi fue-
rint commendata, opera autem ipſa non fa
ciant. Sic diſpones Leuitis in cuſtodijs ſuis.

CAP. IX.

1 LOcutus eſt Dñs ad Moyſen in deſerto Si
A nai anno ſecundo, poſtquam egreſſi sũt
2 de Terra Ægypti, menſe primo dicens: * a Fa- a Exo. 12. a. 2
3 ciant filij Iſrael Phaſe in tẽpore ſuo, * quar-
tadecima die menſis huius ad veſperã, iuxta
omnes ceremonias & iuſtificationes eius.
4 * Præcepitq. Moyſes filijs Iſrael vt facerent
5 Phaſe. * Qui fecerunt tẽpore ſuo: quartadeci
ma die menſis ad veſperam in monte Sinai.
Iuxta omnia quæ mandauerat Dñs Moyſi, fe
6 cerunt filij Iſrael. * Ecce autem quidam im-
mundi ſuper anima hominis, qui non pote-
rant facere Phaſe in die illo, accedentes ad
7 Moyſen & Aaron, * dixerunt eis: Immundi
B ſumus ſuper anima hominis. quare frauda-
mur vt non valeamus oblationẽ offerre Do
8 mino in tẽpore ſuo inter filios Iſrael? * Quib.
reſpondit Moyſes: State vt conſulã quid præ
9 cipiat Dominus de vobis. * Locutusq. eſt Do
minus

minus ad Moyſen, dicens: * Loquere filijs Iſ- 10
rael: Homo qui fuerit immundus ſuper ani-
ma, ſiue in via procul in gente veſtra, faciat
Phaſe Domino * in menſe ſecundo, quarta- 11
decima die menſis ad veſperam: cum azy-
mis & lactucis agreſtibus comedent illud:
* non relinquent ex eo quippiam vſque ma- 12
* Ex 12.g.46. ne, " & os eius non confringent, omnem ritũ
Ioan.19.f.37. Phaſe obſeruabunt. * Si quis autem & mun- 13
dus eſt, & in itinere non fuit, & tamen non
fecit Phaſe, exterminabitur anima illa de po C
pulis ſuis, quia ſacrificium Dnmino non ob-
tulit tempore ſuo: peccatum ſuum ipſe por-
tabit. * Peregrinus quoque & aduena ſi fue 14
rint apud vos, facient Phaſe Domino iuxta
ceremonias & iuſtificationes eius. Præceptũ
idem erit apud vos tam aduenæ quàm indi-
* Ex.40 b.16. genæ. * " Igitur die qua erectum eſt taberna- 15
culum, operuit illud nubes. A veſpere autem
ſuper tentorium erat quaſi ſpecies ignis vſq.
mane. * ſic fiebat iugiter: per diem operiebat 16
illud nubes, & per noctẽ quaſi ſpecies ignis.
* Cumque ablata fuiſſet nubes, quæ taberna- 17
culum protegebat, tunc proficiſcebãtur filij
Iſrael: & in loco vbi ſtetiſſet nubes, ibi caſtra
metabantur. * Ad imperium Domini profici- 18
ſcebantur, & ad imperium illius figebant ta
bernaculum. " Cunctis diebus quibus ſtabat
* 1.Cor.10.a.1 nubes ſuper tabernaculum, manebant in eo-
dem loco: * & ſi eueniſſet vt multo tempore 19
maneret ſuper illud, erant filij Iſrael in excu D
bijs Domini, & non proficiſcebantur * quot 20
diebus fuiſſet nubes ſuper tabernaculum. Ad
imperium Domini erigebant tentoria, & ad
imperium illius deponebant. * Si fuiſſet nu- 21
bes a veſpere vſque mane, & ſtatim diluculo
tabernaculum reliquiſſet, proficiſcebantur:
&, ſi poſt diem & noctem receſſiſſet, diſſipa-
bant tentoria. * Si vero biduo aut vno menſe 22
vel lõgiori tempore fuiſſet ſuper tabernacu
lum, manebant filij Iſrael in eodem loco, &
non proficiſcebantur: ſtatim autem vt receſ
ſiſſet, mouebant caſtra. Per verbum Domi 23
ni figebant tentoria, & per verbũ illius pro-
ficiſcebantur: erantque in excubijs Domini
iuxta imperium eius per manum Moyſi.

CAP. X.

Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, di- 1
cens: * Fac tibi duas tubas argenteas du- 2
ctiles, quibus conuocare poſſis multitudinẽ A
quando mouenda ſunt caſtra. * Cumque in- 3
crepueris tubis, congregabitur ad te omnis
turba ad oſtium tabernaculi fœderis. * Si ſe- 4
mel clangueris, venient ad te principes, & ca
pita multitudinis Iſrael. * Si autem prolixior 5
atque conciſus clãgor increpuerit, mouebũt
caſtra primi qui ſunt ad orientalem plagã.
* In ſecundo autem ſonitu & pari vlulatu tu 6
bæ, leuabunt tentoria qui habitant ad meri-
diem. & iuxta hunc modum reliqui facient,
7 vlulantibus tubis in profectionem. * Quan-
do autem cõgregandus eſt populus, ſimplex
tubarum clangor erit, & non conciſe vlula-
8 bunt. * Filij autem Aaron ſacerdotes clan-
gent tubis: eritque hoc legitimum ſempiter-
9 num in generationibus veſtris. * Si exieritis
B ad bellum de terra veſtra contra hoſtes qui
dimicant aduerſum vos, clangetis vlulanti-
bus tubis, & erit recordatio veſtri corã Do-
mino Deo veſtro, vt eruamini de manibus
10 inimicorum veſtrorum. * Si quando habebi-
tis epulum, & dies feſtos, & calendas, canc-
tis tubis ſuper holocauſtis, & pacificis victi-
mis, vt ſint vobis in recordationem Dei ve-
11 ſtri. ego Dominus Deus veſter. * Anno ſecun
do, menſe ſecundo vigeſima die menſis ele-
12 uata eſt nubes de tabernaculo fęderis: * pro
fectique ſunt filij Iſrael per turmas ſuas de
deſerto Sinai, & recubuit nubes in ſolitudi-
13 ne Pharan. * Moueruntq. caſtra primi iuxta
14 imperium Domini in manu Moyſi. * " Filij
Iuda per turmas ſuas: quorum princeps erat
15 Nahaſſon filius Aminadab. * In tribu filiorũ
Iſſachar fuit princeps Nathanael filius Suar.
16 * In tribu Zabulon erat princeps Eliab filius
17 Helon. * Depoſitumque eſt tabernaculum,
quod portantes egreſſi ſunt filij Gerſon &
18 Merari. * Profectique ſunt & filij Rubẽ, per
C turmas & ordinem ſuum: quorum princeps
19 erat Heliſur filius Sedeur. * In tribu autem
filiorum Simeon, princeps fuit Salamiel fi-
20 lius Suriſaddai. * Porro in tribu Gad erat
21 princeps Eliaſaph filius Duel. * Profectique
ſunt & Caathitæ portantes Sanctuariũ. Tã-
diu tabernaculũ portabatur, donec venirent
22 ad erectionis locum. * Mouerunt caſtra & fi-
lij Ephraim per turmas ſuas, in quorũ exer-
citu princeps erat Eliſama filius Ammiud.
23 * In tribu autem filiorum Manaſſe princeps
24 fuit Gamaliel filius Phadaſſur. * & in tribu
Beniamin erat dux Abidan filius Gedeonis.
25 * Nouiſſimi caſtrorum omnium profecti ſũt
filij Dan per turmas ſuas, in quorum exerci-
tu princeps fuit Ahiezer filius Ammiſaddai.
26 * In tribu autem filiorum Aſer erat princeps
27 Phegiel filius Ochran. * Et in tribu filiorum
Nephthali princeps fuit Ahira filius Enan.
28 * Hæc ſunt caſtra, & profectiones filiorum
Iſrael per turmas ſuas quando egrediebãn-
29 tur. * Dixitque Moyſes Hobab filio Raguel
Madianitæ, cognato ſuo: Proficiſcimur ad lo
cum, quem Dominus daturus eſt nobis: veni
D nobiſcum, vt benefaciamus tibi: quia Domi-
30 nus bona promiſit Iſraeli. * Cui ille reſpon-
dit: Non vadam tecum, ſed reuertar in terrã
31 meam, in qua natus ſum. * Et ille: Noli, in-
quit, nos relinquere: tu enim noſti in quibus
locis per deſertum caſtra ponere debeamus,
32 & eris ductor noſter. * Cumque nobiſcum
veneris, quidquid optimũ fuerit ex opibus,
quas

quas nobis traditurus eſt Dominus, dabimus
tibi. * Profecti ſunt ergo de Monte Domi- 33
ni viam trium dierum, arcaque fœderis Do-
mini præcedebat eos, per dies tres prouidēs
caſtrorum locum]. * Nubes quoque Domini 34
ſuper eos erat per diem cum incederent.
* Cumque eleuaretur arca, dicebat Moyſes: " 35
Surge Domine, & diſſipentur inimici tui, &
fugiant qui oderunt te, a facie tua. * Cum au 36
tem deponeretur, aiebat: Reuertere Domi-
ne ad multitudinem exercitus Iſrael.

CAP. XI.

INterea ortum eſt " murmur populi, quaſi 1
dolentium pro labore, contra Dominum. A
Quod cum audiſſet Dominus, iratus eſt. Et "
accenſus in eos ignis Domini deuorauit ex-
tremam caſtrorum partem. * Cumque cla- 2
maſſet populus ad Moyſen, orauit Moyſes
ad Dominum, & abſorptus eſt ignis. * Voca- 3
uitque nomen loci illius, Incenſio: eo quòd
incēſus fuiſſet cōtra eos ignis Domini. * Vul 4
gus quippe promiſcuum, quod aſcēderat cū
eis, flagrauit deſiderio, ſedens & flens, iūctis
ſibi pariter filijs Iſrael, & ait: " Quis dabit
nobis ad veſcendum carnes? * Recordamur 5
piſcium quos comedebamus in Aegypto gra B
tis: in mentem nobis veniunt cucumeres, &
pepones, porriq; & cepe, & allia. * Anima no 6
ſtra arida eſt, nihil aliud reſpiciunt oculi no
ſtri niſi Man. * " Erat autem Man quaſi ſemē 7
coriandri, coloris bdellij. * Circuibatque po 8
pulus, & colligens illud, frāgebat mola, ſiue
terebat in mortario, coquēs in olla, & faciēs
ex eo tortulas ſaporis quaſi panis oleati. * 9
Cūq. deſcenderet nocte ſuper caſtra ros, de
ſcēdebat pariter & Man. * Audiuit ergo Moy 10
ſes flentem populum per familias, ſingulos
per oſtia tētorij ſui. Iratusque eſt furor Do-
mini valde: ſed & Moyſi intoleranda res vi-
ſa eſt. * & ait ad Dominum: Cur afflixiſti ſer- 11
uum tuum? quare non inuenio gratiam co- C
ram te? & cur impoſuiſti pondus vniuerſi po
puli huius ſuper me? * Numquid ego con- 12
cepi omnem hanc multitudinem, vel genui
eam, vt dicas mihi: Porta eos in ſinu tuo ſi-
cut portare ſolet nutrix infantulum, & defer
in terrā, pro qua iuraſti patribus eorū? * Vn- 13
de mihi carnes vt dem tantæ multitudini?
flent contra me, dicentes: Da nobis carnes
vt comedamus. * Nō poſſum ſolus ſuſtinere 14
omnem hunc populum, quia grauis eſt mi-
hi. * Sin aliter tibi videtur, obſecro vt interfi 15
cias me, & inueniam gratiam in oculis tuis,
ne tantis afficiar malis. * Et dixit Dominus 16
ad Moyſen: Congrega mihi ſeptuaginta vi-
ros de ſenibus Iſrael, quos tu noſti quòd ſe-
nes populi ſint ac magiſtri: & duces eos ad
oſtium tabernaculi fœderis, facieſque ibi ſta
re tecum, * vt deſcendam & loquar tibi: & 17
D auferam de ſpiritu tuo, tradamque eis, vt ſu
ſtentent tecum onus populi, & non tu ſolus
18 graueris. * Populo quoque dices: Sanctifica-
mini: cras comedetis carnes. ego enim audiui
vos dicere: Quis dabit nobis eſcas carnium?
bene nobis erat in Aegypto. Vt det vobis
19 Dominus carnes, & comedatis: * nō vno die,
nec duobus, vel quinque aut decē, nec vigin
20 ti quidem, * ſed vſque ad menſem dierū, do-
nec exeat per nares veſtras, & vertatur in
nauſeam, eo quòd repuleritis Dominū, qui
E in medio veſtri eſt, & fleueritis coram eo, di-
centes: Quare egreſſi ſumus ex Aegypto?
21 * Et ait Moyſes: Sexcenta millia peditum hu
ius populi ſunt, & tu dicis: Dabo eis eſum
22 carnium menſe integro? * " Numquid ouium * Ioan. 6.b.10.
& boum multitudo cædetur, vt poſſit ſuffice
re ad cibum? vel omnes piſces maris in vnū
23 congregabuntur, vt eos ſatient? * Cui reſpō- * Iſa. 59.a.1.
dit Dominus: " Numquid manus Domini in-
ualida eſt? Iam nunc videbis vtrum meus ſer
24 mo opere compleatur. * Venit igitur Moy-
ſes, & narrauit populo verba Domini, con-
F gregans ſeptuaginta viros de ſenibus Iſrael,
25 quos ſtare fecit circa tabernaculum. * Deſcē
ditque Dominus per nubem, & locutus eſt
ad eum, auferens de ſpiritu qui erat in Moy-
ſe, & dans ſeptuaginta viris. Cumq. requie-
uiſſet in eis Spiritus, prophetauerunt, nec vl
26 tra ceſſauerunt. * Remanſerant autem in ca-
ſtris duo viri, quorum vnus vocabatur El-
dad, & alter Medad, ſuper quos requieuit Spi
ritus. nam & ipſi deſcripti fuerāt, & nō exie-
27 rant ad tabernaculum. * Cumque propheta-
rent in caſtris, cucurrit puer, & nunciauit
Moyſi, dicens: Eldad & Medad prophetāt in
28 caſtris. * Statim Ioſue filius Nun, miniſter
Moyſi, & electus e pluribus, ait: Domine mi
29 Moyſes prohibe eos. * At ille: Quid, inquit,
æmularis pro me? quis tribuat vt omnis po-
pulus prophetet, & det eis Dominus Spiritū
30 ſuum? * Reuerſusque eſt Moyſes, & maiores
31 natu Iſrael in caſtra. * " Ventus autem egre- * Pſ. 77.c.26.
G diens a Domino arreptans trans mare co-
turnices detulit, & demiſit in caſtra itinere
quantum vno die cōfici poteſt, ex omni par-
te caſtrorum per circuitum, volabantque in
aere duobus cubitis altitudine ſuper terram.
32 * Surgens ergo populus toto die illo, & no-
cte, ac die altero, cōgregauit coturnicū, qui
parum, decem coros: & ſiccauerunt eas per * Pſ. 77.d.30.
33 gyrum caſtrorum. * " Adhuc carnes erant in
dentibus eorum, nec defecerat huiuſcemodi
cibus: & ecce furor Domini cōcitatus in po-
pulum, percuſſit eum plaga magna nimis.
34 * Vocatusque eſt ille locus, Sepulchra cōcu-
piſcentiæ: ibi enim ſepelierunt populum qui
deſiderauerat. Egreſſi autem de Sepulchris
concupiſcentiæ, venerunt in Haſeroth, &
manſerunt ibi.

CAP.

CAP. XII.

LOcutaq. eſt Maria & Aaron cõtra Moy- 1
ſen propter vxorem eius Æthiopiſſam, A
* & dixerunt: Num per ſolum Moyſen locu- 2
tus eſt Dominus? nonne & nobis ſimiliter
eſt locutus? Quod cum audiſſet Dominus,
(* Erat enim Moyſes vir mitiſſimus ſuper 3
omnes homines qui morabantur in terra)
*ſtatim locutus eſt ad eũ, & ad Aaron & Ma- 4
riam: Egredimini vos tantum tres ad taber- B
naculũ fœderis. Cũq. fuiſſent egreſſi, * deſcẽ 5
dit Dominus in columna nubis, & ſtetit in in
troitu tabernaculi vocãs Aaron & Mariam.
Qui cum iſſent, * dixit ad eos: Audite ſermo 6
nes meos: Si quis fuerit inter vos propheta
Domini, in viſione apparebo ei, vel per ſom
nium loquar ad illum. * At non talis ſeruus 7
*Heb.3.a.2. meus Moyſes, "qui in omni domo mea fide-
*Ex.33.c 11. liſſimus eſt: * " ore enim ad os loquor ei: 8
& palam, & non per ænigmata & figuras Do
minum videt. Quare ergo non timuiſtis de- C
trahere ſeruo meo Moyſi? * Iratusq. contra 9
eos, abijt: * nubes quoq. receſſit quæ erat ſu 10
per tabernaculũ: & ecce Maria apparuit cã-
dens lepra quaſi nix. Cumq. reſpexiſſet eam
Aaron, & vidiſſet perfuſã lepra, *ait ad Moy 11
ſen: Obſecro domine mi, ne imponas nobis
hoc peccatum quod ſtulte commiſimus, * ne 12
fiat hæc quaſi mortua, & vt abortiuum quod D
proijcitur de vulua matris ſuæ. ecce iam me-
dium carnis eius deuoratũ eſt a lepra. * Cla- 13
mauitq. Moyſes ad Dominum, dicens: Deus,
obſecro, ſana eam. * Cui reſpõdit Dominus: 14
Si pater eius ſpuiſſet in faciem illius, nonne
debuerat ſaltem ſeptẽ diebus rubore ſuffun
di? Separetur ſeptem diebus extra caſtra, &
poſtea reuocabitur. * Excluſa eſt itaque Ma- 15
ria extra caſtra ſeptem diebus & populus
non eſt motus de loco illo, donec reuocata
eſt Maria.

CAP. XIII.

1 PRofectusq. eſt populus de Haſeroth fixis
A tentorijs in deſerto Pharan. * ibiq. locu-
2 tus eſt Dominus ad Moyſen, dicens: * Mit-
3 te viros, qui conſiderent Terram Chanaan,
quam daturus ſum filijs Iſrael, ſingulos de
4 ſingulis tribubus, ex principibus. * Fecit Moy
ſes quod Dominus imperauerat. de deſerto
B Pharan mittens principes viros, quorum iſta
5 ſunt nomina. * De tribu Ruben, Sammua
6 filium Zechur. * De tribu Simeon, Saphat
7 filium Huri. * De tribu Iuda, Caleb filium
8 Iephone. * De tribu Iſſachar, Igal filium Io-
9 ſeph. * De tribu Ephraim, Oſee filium Nun.
10 * De tribu Beniamin, Phalti filium Raphu.
11 * De tribu Zabulon, Geddiel filium Sodi.
12 * De tribu Ioſeph, ſceptri Manaſſe, Gaddi fi-
13 lium Suſi. * De tribu Dan, Ammiel filium
14 Gemalli. * De tribu Aſer, Sthur, filium Mi-
15 chael. * De tribu Nephthali, Nahabi filium
16 Vapſi. * De tribus Gad, Guel filium Machi.
17 * hæc ſunt nomina virorum, quos miſit Moy
C ſes ad conſiderandam Terram: vocauitq. O-
18 ſee filium Nun, Ioſue. * miſit ergo eos Moy-
ſes ad conſiderandam Terram Chanaan, &
dixit ad eos: Aſcendite per meridianam pla-
19 gam. Cumq. veneritis ad Montes, * conſi-
derate Terram, qualis ſit: & populum qui
habitator eſt eius, vtrum fortis ſit an infir-
20 mus: ſi pauci numero an plures: * ipſa terra,
bona an mala: vrbes quales, muratæ an abſq.
21 muris: * humus, pinguis an ſterilis, nemoro-
ſa an abſque arboribus. Confortamini, & af-
ferte nobis de fructibus Terræ. Erat autem
tempus quando iã præcoquæ vuæ veſci poſ-
22 ſunt. * Cumq. aſcendiſſent, explorauerunt



Terram a deſerto Sin, vſque Rohob intranti D
bus Emath. * Aſcenderuntq. ad meridiem, 23
& venerunt in Hebron, vbi erant Achiman
& Siſai & Tholmai filij Enac. nam Hebron
ſeptem annis ante Tanin vrbem Ægypti cô
dita eſt. * a Pergenteſque vſque ad Torren- 24
tem botri, abſciderunt palmitem cum vua
ſua, quem portauerunt in vecte duo viri. De E
malis quoque granatis & de ficis loci illius
tulerunt: * qui appellatus eſt Neheleſcol, id 25
eſt Torrens botri, eo quod botrû portaſſent
inde filij Iſrael. * Reuerſique exploratores 26
Terræ poſt quadraginta dies, omni regione
circuita, * venerunt ad Moyſen & Aaron & 27
ad omnem cœtum filiorum Iſrael in deſer-
tum Pharan, quod eſt in Cades. Locutique
eis & omni multitudini oſtenderunt fructus
Terræ: * & narrauerunt, dicentes: Venimus 28
in Terram, ad quam miſiſti nos, quæ re vera F
fluit lacte & melle, vt ex his fructibꝰ cogno
ſci poteſt: * ſed cultores fortiſſimos habet, & 29
vrbes grandes atque muratas. Stirpem Enac
vidimus ibi. * Amalec habitat in meridie, 30
Hethæus & Iebuſæus & Amorrhæus in mô
tanis: Chananæus vero moratur iuxta mare
& circa fluenta Iordanis. * Inter hæc Ca- 31
leb compeſcens murmur populi, qui orieba
tur contra Moyſen, ait: Aſcendamus, & poſ-
ſideamus Terram, quoniam poterimus ob- G
tinere eam. * Alij vero, qui fuerant cû eo, di 32
cebant: Nequaquam ad hunc populum vale
mus aſcendere, quia fortior nobis eſt. * De- 33
traxeruntq. Terræ, quam inſpexerant, apud
filios Iſrael, dicentes: Terra, quam luſtraui-
mus, deuorat habitatores ſuos: populus,
quem aſpeximus, proceræ ſtaturæ eſt. * Ibi 34
vidimus monſtra quædam filiorum Enac de
genere giganteo: quibus comparati, quaſi lo
cuſtæ videbamur.

CAP. XIIII.

IGitur vociferans omnis turba fleuit no- 1
cte illa, * & murmurati ſunt contra Moy 2
ſen & Aaron cuncti filij Iſrael, dicentes: A
* Vtinam mortui eſſemus in Ægypto: & in 3
hac vaſta ſolitudine vtinam pereamus, & nô
inducat nos Dominus in Terram iſtam, ne
cadamus gladio, & vxores ac liberi noſtri
ducantur captiui. Nonne melius eſt reuer-
ti in Ægyptum? * Dixeruntque alter ad al 4
terum: Conſtituamus nobis ducem, & re-
uertamur in Ægyptum. * Quo audito Moy 5
ſes & Aaron ceciderunt proni in terram co
ram omni multitudine filiorum Iſrael. * b At 6
vero Ioſue filius Nun, & Caleb filius Iepho
ne, qui & ipſi luſtrauerant terram, ſcide-
runt veſtimenta ſua, * & ad omnem mul- 7
titudinem filiorum Iſrael locuti ſunt: Ter-
ra, quam circuiuimus, valde bona eſt, B
* ſi propitius fuerit Dominus, inducet nos 8

in eam, & tradet humum lacte & melle
9 manantem. * Nolite rebelles eſſe contra
Dominum: neque timeatis populum ter-
ræ huius, quia ſicut panem ita eos poſſumus
deuorare. receſſit ab eis omne præſidium:
Dominus nobiſcum eſt, nolite metuere.
10 * Cumque clamaret omnis multitudo, &
lapidibus eos vellet opprimere, apparuit
gloria Domini ſuper tectum fœderis cun-
11 ctis filiis Iſrael. * Et dixit Dominus ad
Moyſen: Vſquequo detrahet mihi populus
iſte? Quouſque non credent mihi in oĩbus
12 ſignis, quæ feci coram eis? * Feriam igi-
tur eos peſtilentia, atque conſumam: te
autem faciam principem ſuper gentem ma
13 gnam, & fortiorem quam hæc eſt. * Et
ait Moyſes ad Dominum: Vt audiant Æ-
C gyptij, de quorum medio eduxiſti popu-
14 lum iſtum, * & habitatores Terræ huius,
qui audierunt quod tu Domine in populo
iſto ſis, & facie videaris ad faciem, * c & nu- c Exo.13.d.21
bes tua protegat illos, & in columna nu-
bis præcedas eos per diem, & in columna
15 ignis per noctem: * quod occideris tantam
multitudinem quaſi vnum hominem, & di-
16 cant: * Non poterat introducere populum
in terram, pro qua iurauerat: * d idcirco oc- d Exod. 32. f.
17 cidit eos in ſolitudine. * Magnificetur ergo 29.
18 fortitudo Domini ſicut iuraſti, dicens: * e Do e Pſ.102. b.8. Exo.34. a.6.
minus patiens & multæ miſericordiæ, aufe-
rens iniquitatem & ſcelera, nullumque inno
xium derelinquens, qui viſitas peccata pa-
trum in filios in tertiam & quartam genera
19 tionem. * Dimitte, obſecro, peccatum po-
D puli huius ſecundum magnitudinem miſeri-
cordiæ tuæ, ſicut propitius fuiſti egredienti
20 bus de Aegypto vſque ad locum iſtum. * Di-
xitque Dominus: Dimiſi iuxta verbum tuû.
21 * Viuo ego: & implebitur gloria Domini
22 vniuerſa terra. * Attamen omnes homines
qui viderunt maieſtatem meam, & ſigna
quæ feci in Aegypto & in ſolitudine, & ten
tauerût me iam per decem vices, nec obedie
23 runt voci meæ, * f non videbunt Terram f Deut.1.f.35
pro qua iuraui patribus eorum, nec quiſquâ
ex iſtis qui detraxit mihi, intuebitur eam. g Ioſ.14.b.6.
24 * g Seruum meum Caleb, qui plenus alio ſpi
ritu ſecutus eſt me, inducam in Terram
hanc, quam circuiuit: & ſemen eius poſſi-
25 debit eam. * Quoniam Amalecites & Cha-
E nanæus habitant in vallibus. Cras moue-
te caſtra, & reuertimini in ſolitudinem per
26 viam Maris rubri. * Locutuſque eſt Do-
27 minus ad Moyſen & Aaron, dicens: * Vſ-
quequo multitudo hæc peſſima murmurat
contra me? querelas filiorum Iſrael audiui.
28 * Dic ergo eis: Viuo ego, ait Dominus: ſi-
cut locuti eſtis audiente me, ſic faciam vo-
29 bis. * h In ſolitudine hac iacebunt cada- h Pſ.10.b.26. Deut.1.f.43
uera veſtra. Omnes qui numerati eſtis a vi-
ginti annis & ſupra, & murmuraſtis con-

tra me,* non intrabitis Terram,ſuper quam 30
leuaui manum meam vt habitare vos face-
rem,præter Caleb filium Iephone, & Ioſue
filium Nun. * Paruulos autem veſtros, de 31
quibus dixiſtis quod prædæ hoſtibus forent,
introducam: vt videant Terram, quæ vobis
diſplicuit. veſtra cadauera iacebunt in ſoli- 32
tudine. * Filij veſtri erunt vagi in deſerto 33
annis quadraginta,& portabunt fornicatio-
nem veſtram,donec conſumantur cadauera
patrum in deſerto,* iuxta numerum quadra 34
ginta dierum, quibus conſideraſtis Terram: F
*Eze.4. b. 8. " annus pro die imputabitũ.*Et quadragĩta
*Pſ.94.b.10. annis recipietis iniquitates veſtras,& ſcietis
vltionẽ meã:*quoniam ſicut locutus ſum,ita 35
faciam omni multitudini huic peſſimæ, quæ
conſurrexit aduerſum me:in ſolitudine hac
Iudith 8.c. 24. deficiet,& morietur."Igitur oẽs viri, quos 36
1. Cor. 10. b. 10. miſerat Moyſes ad cõtemplandam Terram,
Heb.3. d. 17. & qui reuerſi murmurare fecerãt contra eũ
Iudæ 1.b.5. omnem multitudinem, detrahentes Terræ
quod eſſet mala,*mortui ſunt atque percuſſi 37
in conſpectu Domini. * Ioſue autem filius 38
Nun,& Caleb filius Iephone vixerũt ex om
nibus,qui perrexerant ad cõſiderandam Ter
ram. * Locutusq. eſt Moyſes vniuerſa verba 39
hæc ad omnes filios Iſrael, & luxit populus G
nimis. * Et ecce mane primo ſurgentes aſcẽ 40
derunt verticem montis,atque dixerunt:Pa
rati ſumus aſcendere ad locum,de quo Dñs
locutus eſt:quia peccauimus.*Quibus Moy 41
ſe:Cur,inquit,tranſgredimini verbum Do-
mini, quod vobis non cedet in proſperum?
*Deu. 1.g.42. *"Nolite aſcendere: Non enim eſt Dominus 42
vobiſcum:ne corruatis corã inimicis veſtris.
* Amalecites & Chananæus ante vos ſunt, 43
quorũ gladio corruetis, eo quòd nolueritis
acquieſcere Domino, nec erit Dominus vo-
biſcum. * At illi contenebrati aſcenderũt in 44
verticem montis.Arca autẽ teſtamenti Do-
mini & Moyſes non receſſerunt de caſtris.
* Deſcenditque Amalecites & Chananæus, 45
qui habitabat in monte:& percutiens eos at
que concidens, perſecutus eſt eos vſque
Horma.

CAP. XV.

LOcutus eſt Dominus ad Moyſen, dicẽs: 1
*Loquere ad filios Iſrael,& dices ad eos: 2
Cum ingreſſi fueritis Terram habitationis A
veſtræ,quam ego dabo vobis, * & feceritis 3
oblationem Domino in holocauſtum, aut
victimam, vota ſoluentes, vel ſponte offe-
rentes munera, aut in ſollemnitatibus ve-
ſtris adolentes odorem ſuauitatis Domino,
de bobus ſiue de ouibus:*offeret quicunque 4
immolauerit victimã,ſacrificiũ ſimilæ,deci-
mam partẽ ephi,conſperſæ oleo,quod men-
ſuram habebit quartam partem hin: * & 5
vinum ad liba fundenda eiuſdem menſuræ
dabit in holocauſtum ſiue in victimam. Per
6 agnos ſingulos * & arietes erit ſacrificium
ſimile duarum decimarum, quæ conſper-
7 ſa ſit oleo tertiæ partis hin: * & vinum ad li
bamentum tertiæ partis eiuſdem menſuræ.
8 offeret in odorem ſuauitatis Domino.* Quã
B do vero de bobus feceris holocauſtum aut
hoſtiam, vt impleas votum vel pacificas vi-
9 ctimas, * dabis per ſingulos boues ſimilæ
tres decimas conſperſæ oleo, quod habeat
10 medium mẽſuræ hin:* & vinum ad liba fun-
denda eiuſdẽ menſuræ in oblationem ſuauiſ
11 ſimi odoris Domino. * Sic facies * per ſingu
12 los boues & arietes & agnos & hędos.*Tã
13 indigenæ quam peregrini * eodem ritu offe-
14 rent ſacrificia.* Vnum pręceptum erit atque
15 iudicium tã vobis quam aduenis terræ.* Lo-
16 cutus eſt Dominus ad Moyſen,dicens: * Lo-
17 quere filijs Iſrael, & dices ad eos: * Cum
18 veneritis in terram, quam dabo vobis, * &
19 comederitis de panibus regionis illius, ſepa
20 rabitis primitias Domino * de cibis veſtris.
21 Sicut de areis primitias ſeparatis, * ita & de
22 pulmentis dabitis primitiua Dño. * Quod
ſi per ignorantiam præterieritis quidquam
horum, quæ locutus eſt Dominus ad Moy-
23 ſen, * & mandauit per eum ad vos, a die
24 qua cœpit iubere & vltra, * oblitaq. fuerit
C facere multitudo: offeret vitulum de armen
to,holocauſtum in odorem ſuauiſſimum Do
mino,& ſacrificium eius ac liba,vt ceremo-
25 niæ poſtulant,hircumq. pro peccato:* & ro
gabit ſacerdos pro omni multitudine filiorũ
Iſrael:& dimittetur eis,quoniam non ſpon-
te peccauerunt, nihilominus offerentes in-
cenſum Domino pro ſe & pro peccato at-
26 que errore ſuo:* & dimittetur vniuerſæ ple-
bi filiorum Iſrael,& aduenis,qui peregrinã-
tur inter eos: quoniam culpa eſt omnis po-
27 puli per ignorantiam. * Quòd ſi anima v-
na neſciens peccauerit,offeret capram anni
28 culam pro peccato ſuo:* & deprecabitur ℘
ea ſacerdos, quòd inſcia peccauerit coram
Domino: impetrabitq. ei veniam, & dimit-
29 tetur illi.*Tam indigenis,quam aduenis vna
lex erit omnium, qui peccauerint ignoran-
30 tes. * Anima vero, quæ per ſuperbiam ali-
quid commiſerit,ſiue ciuis ſit ille, ſiue pere-
grinus, (quoniam aduerſus Dominum re-
31 bellis fuit) peribit de populo ſuo: * verbũ
D enim Domini contempſit, & præceptum il-
lius fecit irritum:idcirco delebitur, & por-
32 tabit iniquitatem ſuam.* Factum eſt autem,
cum eſſent filij Iſrael in ſolitudine, & inue-
niſſent hominem colligentem ligna in die
33 Sabbati, * obtulerunt eũ Moyſi & Aaron &
34 vniuerſæ multitudini. * Qui recluſerũt eum
in carcerem, neſcientes quid ſuper eo face-
35 re deberent.* Dixitq. Dominus ad Moyſen:
Morte moriatur homo iſte, obruat eum la-
36 pidibus omnis turba extra caſtra. * Cumque
edu-

eduxiſſent eũ foras, obruerunt lapidibus, &
mortuus eſt ſicut præceperat Dñs. * Dixit 37
quoq. Dñs ad Moyſen: *Loquere filijs Iſrael, 38
& dices ad eos * vt faciant ſibi fimbrias per
angulos palliorũ, ponentes in eis vittas hya
cinthinas: *quas cũ viderint, recordẽtur om 39
nium mandatorũ Domini, nec ſequantur co
gitationes ſuas & oculos per res varias for-
40 nicantes, * ſed magis memores præceptorũ
Domini faciant ea, ſintq. ſancti Deo ſuo.
41 * Ego Dominus Deus veſter, qui eduxi vos
de Terra Ægypti, vt eſſem Deus veſter.



CAP. XVI.

ECce autem Core filius Iſaar, filij Caath, 1
filij Leui, & Dathan atque Abiron filij A
Eliab, Hon quoq. filius Phelech de filijs Ru-
ben, * ſurrexerunt contra Moyſen, aliiq. fi- 2
liorum Iſrael ducenti quinquaginta viri pro
ceres ſynagogæ, & qui tempore concilij per
nomina vocabantur. * * Cumq. ſtetiſſent ad- 3
uerſum Moyſen & Aaron, dixerunt: Suffi-
ciat vobis, quia omnis multitudo ſanctorum
eſt, & in ipſis eſt Dominus: Cur eleuamini ſu
per populum Domini? * Quod cum audiſſet 4
Moyſes, cecidit pronus in faciem: * locu- 5
tusq. ad Core & ad omnem multitudinem:
Mane, inquit, notum faciet Dominus qui ad
ſe pertineant, & ſanctos applicabit ſibi: &
quos elegerit, appropinquabunt ei. Hoc igi 6
tur facite: Tollat vnuſquiſque thuribula ſua, B
tu Core, & omne conciliũ tuum: * & hauſto 7
cras igne, ponite deſuper thymiama coram
Domino: & quemcumque elegerit, ipſe erit
ſanctus: multum erigimini filij Leui. * Di- 8
xitque rurſum ad Core: Audite filij Leui:
*Num parum vobis eſt quòd ſeparauit vos 9
Deus Iſrael ab omni populo, & iunxit ſibi,
vt ſeruiretis ei in cultu tabernaculi, & ſtare
tis coram frequẽtia populi, & miniſtraretis
ei? * idcirco ad ſe fecit accedere te & omnes 10
fratres tuos filios Leui, vt vobis etiam ſacer-
dotiũ vẽdicetis, * & omnis globus tuus ſtet 11
contra Dominum? quid eſt enim Aaron vt
murmuretis cõtra eum? *Miſit ergo Moyſes 12
vt vocaret Dathã & Abirõ filios Eliab. Qui
13 reſponderunt: Non venimus. * numquid pa-
rum eſt tibi quòd eduxiſti nos de terra, quæ
lacte & melle manabat, vt occideres ĩ deſer
14 to, niſi & dominatus fueris noſtri? * Reuera
induxiſti nos in terram, quæ fluit riuis lactis
& mellis, & dediſti nobis poſſeſſiones agro-
rum & vinearum. an & oculos noſtros vis e-
15 ruere? non venimus. * Iratuſq. Moyſes val-
C de, ait ad Dominum: Ne reſpicias ſacrificia
eorum: tu ſcis quòd ne aſellum quidem vm-
quam acceperim ab eis, nec afflixerim quẽ-
16 piam eorum. * Dixitq. ad Core: Tu, & om-
nis congregatio tua ſtate ſeorſum corã Do-
17 mino, & Aaron die craſtino ſeparatim. *Tol
lite ſinguli thuribula veſtra, & ponite ſuper
ea incenſum, offerentes Dño ducenta quin-
quaginta thuribula: Aaron quoq. teneat thu
18 ribulũ ſuum. * Quod cum feciſſent, ſtantibus
19 Moyſe & Aaron, * & coaceruaſſent aduerſũ
eos omnem multitudinem ad oſtium taber
20 naculi, apparuit cunctis gloria Domini. * Lo
cutuſq. Dominus ad Moyſen & Aaron, ait:
21 * Separamini de medio congregationis hu-
22 ius, vt eos repente diſperdam. * Qui cecide-
D runt proni in faciem, atque dixerunt: For-
tiſſime Deus ſpirituum vniuerſæ carnis, nũ
vno peccãte, cõtra omnes ira tua deſæuiet?
23 *Et ait Dominus ad Moyſen: * Præcipe vni-
24 uerſo populo vt ſeparet a tabernaculis Co-
25 re, & Dathan & Abiron. *Surrexitque Moy-
ſes, & abijt ad Dathan & Abiron: & ſequen-
16 tibus eum ſenioribus Iſrael, * dixit ad tur-

bam:Recedite a tabernaculis hominum im-
piorum, & nolite tangere quæ ad eos perti-
nẽt,ne inuoluamini in peccatis eorum.*Cũ- 27
que receſſiſſent a tentorijs eorum per circui
tum,Dathan & Abiron egreſſi ſtabant in in-
troitu papilionum ſuorum cum vxoribus &
liberis,omniq. frequentia : * Et ait Moyſes: 28
In hoc ſcietis , quòd Dominus miſerit me vt
facerẽ vniuerſa quæ cernitis,& non ex pro
prio ea corde protulerim:* Si cõſueta homi 29
num morte interierint: & viſitauerit eos pla
ga,qua & ceteri viſitari ſolent, non miſit me E
Dominus: * ſin autem nouam rem fecerit 30
Dominus, vt aperiens terra os ſuum deglu-
tiat eos & omnia quæ ad illos pertinent,de-
ſcenderintque viuentes in infernum , ſcietis
* Pſal. 105.b. 17.18. Deut. 11.a.6.
quod blaſphemauerint Dominum . *" Con- 31
feſtim igitur vt ceſſauit loqui,dirupta eſt ter
ra ſub pedibus eorum: * & aperiẽs os ſuum , 32
deuorauit illos cum tabernaculis ſuis & vni
uerſa ſubſtantia eorum. * deſcenderuntq. vi 33
ui in infernum operti humo, & perierunt de
medio multitudinis.* At vero omnis Iſrael , 34
qui ſtabat per gyrum,fugit ad clamorem pe
reuntiũ,dicens:Ne forte & nos terra deglu-
tiat . * Sed & ignis egreſſus a Domino,in- 35
terfecit ducentos quinquaginta viros , qui
offerebant incenſum. * Locutuſque eſt Do- 36
minus ad Moyſen , dicens : * Præcipe Elea- 37
zaro filio Aaron ſacerdoti vt tollat thuribu
la quæ iacent in incendio , & ignem huc
illucque diſpergat : quoniam ſanctificata
ſunt * in mortibus peccatorum : producat- 38
que ea in laminas, & affigat altari , eo quod F
oblatum ſit in eis incenſum Domino,& ſan-
ctificata ſint,vt cernant ea pro ſigno & mo-
nimento filij Iſrael . * Tulit ergo Eleazar 39
ſacerdos thuribula ænea,in quibus obtulerãt
hi quos incẽdium deuorauit, & produxit ea
in laminas,affigens altari : * vt haberent po- 40
ſtea filij Iſrael , quibus commonerentur , ne
quis accedat alienigena , & qui non eſt de
ſemine Aaron ad offerendum incenſum Do-
mino,ne patiatur ſicut paſſus eſt Core , &
omnis congregatio eius , loquente Domino
ad Moyſen . * Murmurauit autem omnis 41
multitudo filiorum Iſrael ſequenti die con-
tra Moyſen & Aaron, dicens : Vos interfe-
ciſtis populum Domini . * Cumque orire- 42
tur ſeditio , & tumultus increſceret, * Moy- 43
ſes & Aaron fugerunt ad tabernaculum fœ- G
deris . Quod , poſtquam ingreſſi ſunt , ope-
ruit nubes,& apparuit gloria Domini. * Di- 44
xitque Dominus ad Moyſen : * Recedite de 45
medio huius multitudinis, etiam nunc dele-
bo eos.Cumq. iacerent in terra,* dixit Moy 46
ſes ad Aaron : Tolle thuribulum & hauſto
igne de altari,mitte incẽſumdeſuper,pergẽs
* Sap 18.d.21
cito ad populum vt roges pro eis : " iã enim
egreſſa eſt ira a Domino , & plaga deſæuit.
* Quod cum feciſſet Aaron,& cucurriſſet ad 47
mediam multitudinem , quam iam vaſtabat
48 incendiũ,obtulit thymiama: * & ſtans inter
mortuos ac viuentes , pro populo depreca-
49 tus eſt,& plaga ceſſauit. * Fuerunt autẽ qui
percuſſi ſunt , quattuordecim millia homi-
num, & ſeptingenti , abſque his qui periérãt
50 in ſeditione Core. * Reuerſuſq. eſt Aarõ ad
Moyſen ad oſtium tabernaculi fœderis poſt-
quam quieuit interitus.

CAP. XVII.

1 ET locutus eſt Dominus ad Moyſen , di-
2 cens:* Loquere ad filios Iſrael , & acci-
A pe ab eis virgas ſingulas per cognationes
ſuas , a cunctis principibus tribuum, virgas
duodecim , & vniuſcuiuſque nomen ſuper
3 ſcribes virgæ ſuæ.*nomen autem Aaron erit
in tribu Leui,& vna virga cũctas ſeorſum fa
4 milias cõtinebit:* poneſq. eas in tabernacu
B lo fœderis corã teſtimonio,vbi loquar ad te.
5 *quem ex his elegero,germinabit virga ei':
& cohibebo a me querimonias filiorũ Iſrael
6 quibus contra vos murmurant. * Locutuſq.
eſt Moyſes ad filios Iſrael:& dederunt ei om
nes principes virgas per ſingulas tribus: fue
runtq. virgæ duodecim abſque virga Aarõ.
7 * Quas cum poſuiſſet Moyſes corã Domino
8 in tabernaculo teſtimonij: *ſequenti die re-
C greſſus inuenit germinaſſe virgam Aaron
in domo Leui: & turgentibus gemmis eru-
perant flores, qui folijs dilatatis,in amygda
9 las deformati ſunt. * Protulit ergo Moyſes
oẽs virgas de conſpectu Domini ad cunctos
filios Iſrael:videruntq. & receperunt ſingu-
10 li virgas ſuas.*Dixitq.Dominus ad Moyſen:
D Refer virgam Aaron in tabernaculum teſti
monij, " vt ſeruetur ibi in ſignum rebellium
filiorum Iſrael, & quieſcant querelæ eorum
11 a me,ne moriãtur.*Fecitq.Moyſes ſicut præ
12 ceperat Dominus . * Dixerunt autem filij I-
ſrael ad Moyſen : Ecce conſumpti ſumus,
13 omnes periuimus . * quicumque accedit
ad tabernaculum Domini , moritur. num
vſque ad interneccionem cuncti delendi
ſumus?

CAP. XVIII.

1 DIxitq. Dominus ad Aaron : Tu, & filij
A tui,& domus patris tui tecum portabi
tis iniquitatem Sanctuarij: & tu & filij tui ſi
mul ſuſtinebitis peccata ſacerdotij veſtri.
2 * ſed & fratres tuos de tribu Leui,& ſceptrũ
patris tui ſume tecum,præſtoq. ſint, & mi-
niſtrẽt tibi:tu autem & filij tui miniſtrabitis
3 in tabernaculo teſtimonij . * Excubabuntq.
Leuitæ ad præcepta tua,& ad cuncta opera
tabernaculi : ita dumtaxat , vt ad vaſa San-
ctuarij & ad altare non accedant , ne & illi
4 moriãtur,& vos pereatis ſimul. * ſint autem
tecum,

tecum, & excubent in cuſtodijs tabernaculi,
& in omnibus ceremonijs eius. Alienigena
non miſcebitur vobis.* Excubate in cuſtodia 5
Sãctuarij, & in miniſterio altaris: ne oriatur
indignatio ſuꝑ filios Iſrael.* Ego dedi vobis 6
fratres veſtros Leuitas de medio filiorum I-
ſrael, & tradidi donum Domino, vt ſeruiant
in miniſterijs tabernaculi eius. * Tu autem 7
& filij tui cuſtodite ſacerdotium veſtrum: &
omnia quæ ad cultũ altaris pertinent, & in B
tra velum ſunt, per ſacerdotes adminiſtrabũ
tur. ſi quis externus acceſſerit, occidetur.
* Locutuſq. eſt Dominus ad Aaron: Ecce de- 8
di tibi cuſtodiam primitiarum mearum. Om
nia quæ ſanctificantur a filijs Iſrael, tradidi
tibi & filijs tuis pro officio ſacerdotali legiti
ma ſempiterna. * Hæc ergo accipies de his 9
quæ ſanctificantur & oblata ſunt Domino.
Omnis oblatio, & ſacrificium, & quidquid
pro peccato atque delicto redditur mihi, &
cedit in ſancta ſanctorum, tuum erit, & filio
rum tuorum.* In Sanctuario comedes illud: 10
mares tantum edent ex eo, quia conſecratũ
eſt tibi. * Primitias aũt, quas vouerint & ob 11
tulerint filij Iſrael, tibi dedi & filijs tuis, ac fi
liabus tuis iure perpetuo. qui mundus eſt in
domo tua, veſcetur eis. * Omnem medul- 12
lam olei, & vini, ac frumenti, quidquid offe-
runt primitiarum Domino tibi dedi. * Vni- 13
uerſa frugum initia, quas gignit humus, &
Domino deportantur, cedent in vſus tuos:
qui mũdus eſt in domo tua, veſcet̃ eis.* Om- 14
ne quod ex voto reddiderint filij Iſrael, tuũ
erit. * Quidquid primum erumpit e vulua 15
cunctæ carnis, quam offerunt Domino, ſiue C
ex hominibus, ſiue de pecoribus fuerit, tui
iuris erit: ita dumtaxat, vt pro hominis pri-
mogenito pretium accipias, & omne animal
quod immundum eſt, redimi facias, * cuius 16
redemptio erit poſt vnum menſem ſiclis ar-
[illegible] genti quinque, pondere Sanctuarij.* Siclus
viginti obolos habet. * Primogenitũ autem 17
bouis & ouis & capræ non facies redimi,
quia ſanctificata ſunt Domino. ſanguinem
tantum eorum fundes ſuper altare, & adipes
adolebis in ſuauiſſimum odorem Domino.
*Carnes vero in vſum tuum cedent, ſicut pe 18
ctuſculum cõſecratum, & armus dexter, tua
erunt.* Omnes primitias Sanctuarij, quas of 19
ferunt filij Iſrael Domino, tibi dedi & filijs,
ac filiabus tuis iure perpetuo. Pactum ſalis
eſt ſempiternum coram Domino, tibi ac fi-
lijs tuis. * Dixitque Dominus ad Aaron: In 20
terra eorum nihil poſſidebitis, nec habebitis
partem inter eos: ego pars & hæreditas tua
in medio filiorum Iſrael. * Filijs autem Leui 21
dedi omnes decimas Iſraelis in poſſeſſionem
pro miniſterio quo ſeruiũt mihi in taberna-
culo fœderis: * vt non accedant vltra filij 22
Iſrael ad tabernaculum, nec committãt pec
catum mortiferum, * ſolis filijs Leui mihi in 23
D tabernaculo ſeruientibus, & portantib. pec
cata populi. legitimum ſempiternum erit in
generationibus veſtris. * Nihil aliud poſſi *Deu.18.a.2.
24 debunt, * decimarum oblatione conten-
ti, quas in vſus eorum & neceſſaria ſepara-
25 ui. * Locutuſque eſt Dominus ad Moy-
26 ſen, dicens: * Præcipe Leuitis, atque denun-
cia: Cum acceperitis a filijs Iſrael decimas
quas dedi vobis, primitias earum offerte Do
mino, id eſt, decimam partem decimæ,
27 * vt reputetur vobis in oblationem primiti
uorum, tam de areis quam de torcularibus:
28 * & vniuerſis quorum accipitis primitias,
offerte Domino, & date Aaron ſacerdoti.
29 * Omnia quæ offeretis ex decimis, & in do-
naria Domini ſeparabitis, optima & electa
30 erunt. * Dicesq ad eos: Si præclara & melio
ra quæque obtuleritis ex decimis, reputabi-
tur vobis quaſi de area & torculari dederi-
31 tis primitias:* & comedetis eas in omnibus
locis veſtris, tam vos quam familiæ veſtræ:
quia pretium eſt pro miniſterio, quo ſeruitis
32 in tabernaculo teſtimonij.* Et non peccabi-
tis ſuper hoc, egregia vobis & pinguia reſer
uãtes, ne polluatis oblationes filiorũ Iſrael,
& moriamini.

C A P. XIX.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen &
2 Aaron, dicens: * Iſta eſt religio victi-
A mæ, quam conſtituit Dominus. Præcipe filijs
Iſrael, vt adducant ad te vaccam rufam æta-
tis integræ, in qua nulla ſit macula, nec por-
3 tauerit iugum: * tradetiſq. eam Eleazaro ſa
cerdoti.* qui eductam extra caſtra, immola- *Heb.13.b.11
4 bit in conſpectu omnium: * & tingens digi-
tum in ſanguine eius, aſperget contra fores
5 tabernaculi ſeptem vicibus, * cõburetq. eã
cunctis videntibus, tam pelle & carnib. eius
quam ſanguine & fimo flammæ traditis.
6 * Lignum quoque cedrinum, & hyſſopum.
coccumq. bis tinctum ſacerdos mittet in flã
7 mam, quæ vaccam uorat. * Et tunc demum
B lotis veſtibus & corpore ſuo, ingredietur in
caſtra, commaculatuſq. erit vſque ad veſpe
8 rum * Sed & ille, qui combuſſerit eam, laua
bit veſtimenta ſua, & corpus, & immũdus e-
9 rit vſq. ad veſperum. * Colliget autem vir
mundus cineres vaccę, & effundet eos extra
caſtra in loco puriſſimo, vt ſint multitudini
filiorum Iſrael in cuſtodiam, & in aquam a-
ſperſionis: quia pro peccato vacca combu-
10 ſta eſt.* Cumq. lauerit qui vaccæ portauerat
cineres, veſtimenta ſua, immundus erit vſq.
ad veſperum. Habebunt hoc filij Iſrael & ad
venæ, qui habitant inter eos, ſanctum iure
11 ꝑpetuo.* Qui tetigerit cadauer hominis, &
propter hoc ſeptẽ diebus fuerit immũdus:
12 * aſpergetur ex hac aqua die tertio & ſepti
C mo, & ſic mundabitur. Si die tertio aſper-

ſus non fuerit,ſeptimo non poterit emunda
ri.* Omnis q̃ tetigerit humanæ animæ mor 13
ticinũ,& aſperſus hac commiſtione non fue
rit, polluet tabernaculum Domini, & peri-
bit ex Iſrael: quia aqua expiationis non eſt
aſperſus, immundus erit, & manebit ſpur-
citia eius ſuper eum. * Iſta eſt lex hominis 14
qui moritur in tabernaculo: Omnes qui in-
grediuntur tentorium illius, & vniuerſa va
ſa quæ ibi ſunt,polluta erunt ſeptem diebus.
* Vas, quod non habuerit operculum,nec li 15
gaturam deſuper, immundum erit. * Si quis 16
in agro tetigerit cadauer occiſi hominis,aut
per ſe mortui, ſiue os illius, vel ſepulchrũ,
immundus erit ſeptem diebus. * Tollentq. 17
de cineribus combuſtionis atque peccati,&
mittent aquas viuas ſuper eos in vas. * in 18
quibus cum homo mundus tinxerit hyſſo- D
pum, aſperget ex eo omne tentorium, &
cunctam ſupellectilem,& homines huiuſce-
modi contagione pollutos:* atque hoc mo- 19
do mundus luſtrabit immundum tertio & ſe
primo die, expiatuſque die ſeptimo, laua-
bit & ſe & veſtimenta ſua, & immundus e-
rit vſque ad veſperum. * Si quis hoc ritu 20
non fuerit expiatus, peribit anima illius de
medio Eccleſiæ: quia ſanctuarium Domi-
ni polluit, & non eſt aqua luſtrationis aſper
ſus. * erit hoc præceptum legitimum ſem- 21
piternum. Ipſe quoque qui aſpergit aquas,
lauabit veſtimenta ſua: Omnis qui tetigerit
aquas expiationis, immundus erit vſque ad
veſperum. * Quidquid tetigerit immun- 22
dus, immundum faciet: & anima, que ho
rum quippiam tetigerit, immunda erit vſ-
que ad veſperum.

CAP. XX.

VEneruntque filij Iſrael, & omnis mul- 1
titudo in deſertum Sin, menſe primo: A
& manſit populus in Cades. Mortuaque eſt
ibi Maria,& ſepulta in eodem loco. * Cum- 2
que indigeret aqua populus, conuenerunt
aduerſum Moyſen & Aaron: * & verſi in ſe 3
ditionem, dixerunt: Vtinam perijſſemus in-
ter fratres noſtros coram Domino. * "Cur 4
eduxiſtis Eccleſiam Domini in ſolitudinem,
vt nos & noſtra iumenta moriamur? * Qua 5
re nos feciſtis aſcẽdere de Ægypto,& addu
xiſtis in locum iſtum peſſimum, qui ſeri non
poteſt,qui nec ficum gignit,nec vineas, nec
malogranata,inſuper & aquã non habet ad
bibendum? * Ingreſſusq. Moyſes & Aaron, 6
dimiſſa multitudine, tabernaculum fœderis,
corruerunt proni in terram,clamaueruntq.
ad Dominum, atque dixerũt: Domine Deus
audi clamorẽ huius populi, & aperi eis the
ſaurum tuum fontem aquæ viuæ, vt ſatiati,
ceſſet murmuratio eorum. Et apparuit glo B
ria Domini ſuper eos.* Locutusque eſt Do- 7

*Exo. 17.a.3.

8 minus ad Moyſen,dicens:* Tolle virgam,&
congrega populum,tu & Aarõ frater tuus,
& loquimini ad petram coram eis,& illa da
bit aquas. Cumque eduxeris aquam de pe-
tra,bibet omnis multitudo & iumenta eius.
9 ** Tulit igitur Moyſes virgam, quæ erat in
10 conſpectu Domini,ſicut præceperat ei, * cõ
gregata multitudine ante petram, dixitque
eis: Audite rebelles & increduli: " Nũ de pe-
11 tra hac vobis aquã poterimus eijcere?* Cũ-
que eleuaſſet Moyſes manum,percutiens vir
ga bis ſilicem,egreſſæ ſunt aquæ largiſſimę,
12 ita vt populus biberet & iumenta. * Dixitq.
Dominus ad Moyſen & Aaron: " Quia non
credidiſtis mihi, vt ſanctificaretis me coram
filijs Iſrael, non introducetis hos populos
13 in terram,quam dabo eis. * Hæc eſt aqua cõ
tradictionis, vbi iurgati ſunt filij Iſrael con-
C tra Dominum,& ſanctificatus eſt in eis. * Mi-
14 ſit interea nuncios Moyſes de Cades ad regẽ
Edom, qui dicerent: Hæc mãdat frater tuus
Iſrael: Noſti oẽm laborem, qui apprehendit
15 nos, * quomodo deſcenderint patres noſtri
in Ægyptum,& habitauerimus ibi multo tẽ
pore,affixerintq. nos Ægyptij,& patres no
16 ſtros:* & quo modo clamauerimus ad Do-
minum,& exaudierit nos,miſeritq. angelũ,
qui eduxerit nos de Aegypto. Ecce in vrbe
17 Cades,quæ eſt in extremis finibus tuis,*poſi
ti,obſecramus vt nobis trãſire liceat per ter
ram tuam. Non ibimus per agros,nec per vi
neas,non bibemus aquas de puteis tuis, ſed
gradiemur via publica,nec ad dextrã,nec ad
ſiniſtram declinantes,donec tranſeamus ter
18 minos tuos.* Cui reſpondit Edom: Non trã
ſibis per me,alioquin armatus occurrã tibi.
19 * Dixeruntque filij Iſrael: Per tritam gradie
mur viam: & ſi biberimus aquas tuas nos &
pecora noſtra,dabimus quod iuſtum eſt: nul
la erit in pretio difficultas,tantum velociter
20 tranſeamus. * At ille reſpondit: Non tranſi-
bis. Statimq. egreſſus eſt obuius,cum infini-
21 ta multitudine, & manu forti, * nec voluit
atquieſcere deprecanti,vt concederet tran-
D ſitum per fines ſuos. quã ob rem diuertit ab
22 eo Iſrael. * Cumq. caſtra mouiſſent de Ca-
des,venerunt in montem Hor, qui eſt in fini
23 bus terræ Edom:* vbi locutus eſt Dominus
24 ad Moyſen: * Pergat,inquit,Aaron ad popu
los ſuos: non enim intrabit terram,quam de
di filijs Iſrael,eo quòd incredulus fuerit ori
25 meo,ad Aquas contradictionis.* " Tolle Aa
rõ & filium eius cum eo,& duces eos in mõ
26 tem Hor. * Cumque nudaueris patrem ve-
ſte ſua,indues ea Eleazarum filium eius: Aa-
27 ron colligetur,& morietur ibi. * Fecit Moy
ſes vt præceperat Dominus: & aſcenderunt
in montem Hor coram omni multitudine.
28 * Cumq. Aaron ſpoliaſſet veſtib. ſuis, induit
29 eis Eleazarum filium eius. * Illo mortuo in
montis ſupercilio,deſcendit cum Eleazaro.

* Omnis

* Omnis autem multitudo videns occubuiſ- 30
ſe Aaron, fleuit ſuper eo triginta diebus per
cunctas familias ſuas.

CAP. XXI.

QVod cum audiſſet Chananæus rex A- 1
rad, qui habitabat ad meridiem, veniſſe A
ſcilicet Iſrael per exploratorũ viam, pugna
uit contra illum, & victor exiſtens, duxit ex
eo prædam. * At Iſrael voto ſe Domino obli 2
gans ait: Si tradideris populum iſtum in ma-
nu mea, delebo vrbes eius. * Exaudiuitque 3
Dominus preces Iſrael, & tradidit Chana-
næum, quem ille interfecit ſubuerſis vrbi-
bus eius: & vocauit nomen loci illius Hor-
ma, id eſt, anathema. * Profecti ſunt autem 4
& de monte Hor, per viam, quæ ducit ad ma
re rubrum, vt circumirent terram Edom. Et B
tædere cœpit populum itineris ac laboris:
* locutuſq. contra Deũ, & Moyſen, ait: Cur 5
eduxiſti nos de Aegypto, vt moreremur in
ſolitudine? Deeſt panis, non ſunt aquæ: ani-
ma noſtra iam nauſeat ſuper cibo iſto leuiſ-
ſimo. * Quamobrem miſit Dominus in po 6
pulũ ignitos ſerpentes, ad quorum plagas &
mortes plurimorum, * venerunt ad Moyſen, 7
atq. dixerunt: Peccauimus, quia locuti ſumus
contra Dominum & te: ora vt tollat a nobis
ſerpentes. Orauitque Moyſes pro populo,
* & locutus eſt Dominus ad eum: Fac ſer- 8
pentem æneum, & pone eum pro ſigno: qui C
percuſſus aſpexerit eũ, viuet. * Fecit ergo 9
Moyſes SERPENTEM AENEVM, & poſuit eũ
pro ſigno: quem cum percuſſi aſpicerent, ſa
nabantur. * Profectique filij Iſrael caſtrame 10
tati ſunt in Oboth. * Vnde egreſſi fixere ten- 11
toria in Ieabarim, in ſolitudine, quæ reſpi-
cit Moab contra orientalem plagam. * Et 12
inde mouentes, venerunt ad Torrentem Za
red. * Quem relinquentes caſtrametati ſunt 13
contra Arnon, quæ eſt in deſerto, & promi-
net in finibus Amorrhæi. ſiquidem Arnon
terminus eſt Moab, diuidens Moabitas & A-
morrhæos. * Vnde dicitur in libro bellorum 14
Dñi: Sicut fecit ĩ Mari rubro, ſic faciet in tor D
rentibus Arnon. * Scopuli torrentium incli- 15
nati ſunt, vt requieſcerẽt in Ar, & recũberẽt
in finib. Moabitarum. * Ex eo loco apparuit 16
puteus, ſuper quo locutus eſt Dominus ad
Moyſen: Congrega populum, & dabo ei
aquam. * Tunc cecinit Iſrael carmen iſtud: 17
Aſcendat puteus. Cõcinebant: * Puteus, quẽ 18
foderunt principes, & parauerũt duces mul
titudinis in datore legis, & in baculis ſuis. De
ſolitudine, Matthana. * De Matthana in Na- 19
haliel: de Nahaliel, in Bamoth. * De Bamoth, 20
vallis eſt in regione Moab, in vertice Phaſga, E
quod reſpicit contra deſertum. * Miſit au- 21
tem Iſrael nuncios ad Sehon regem Amor-
rhæorum, dicens: * Obſecro vt tranſire mi- 22
hi liceat per terram tuam: nõ declinabimus
in agros, & vineas, non bibemus aquas ex
puteis, via regia gradiemur, donec tranſea-
23 mus terminos tuos. * Qui concedere noluit,
vt tranſiret Iſrael per fines ſuos: quin po-
tius exercitu congregato, egreſſus eſt obuiã
in deſertum, & venit in Iaſa, pugnauitq. con
24 tra eum. * A quo percuſſus eſt in ore gladij, * Amos 2. c. 9 Pſ. 134. c. 10
& poſſeſſa eſt terra eius ab Arnon vſque Ie-
boc, & filios Ammon: quia forti præſidio te
25 nebantur termini Ammonitarum. * Tulit er-
F go Iſrael omnes ciuitates eius, & habitauit
in vrbibus Amorrhæi, in Heſebõ ſcilicet, &
26 viculis eius. * Vrbs Heſebõ fuit Sehon regis
Amorrhæi, qui pugnauit contra regẽ Moab:
& tulit omnem terram, quæ ditionis illius
27 fuerat, vſque Arnon. * Idcirco dicitur in
Prouerbio: Venite in Heſebon, ædificetur,
28 & conſtruatur ciuitas Sehon: * Ignis egreſ-
ſus eſt de Heſebon, flamma de oppido Se-
hon, & deuorauit Ar Moabitarum, & habi-
29 tatores excelſorum Arnon. * Væ tibi * Iud. 11. c. 13 3. Reg. 11. b. 7
Moab, periſti popule Chamos. Dedit filios
eius in fugam, & filias in captiuitatem regi
30 Amorrhæorum Sehon. * Iugum ipſorum di
ſperijt ab Heſebon vſque Dibon, laſſi perue
31 nerunt in Nophe, & vſque Medaba. * Habi-
32 tauit itaque Iſrael in Terra Amorrhæi. Mi-
G ſitque Moyſes qui explorarent Iazer: cuius
ceperũt viculos, & poſſederũt habitatores.
33 * Verteruntque ſe, & aſcenderunt per viã * Deut. 3. a. 3. 29 b. 7
Baſan, & occurrit eis Og rex Baſan cum om
34 ni populo ſuo, pugnaturus in Edrai. * Dixit-
que Dominus ad Moyſen: Ne timeas eum,
quia in manu tua tradidi illum, & omnem
populum ac terram eius: facieſque illi ſicut
feciſti Sehon regi Amorrhæorum habitato-
35 ri Heſebon. * Percuſſerunt igitur & hunc
cum filijs ſuis, vniuerſumque populum eius
vſque ad internecionem, & poſſederunt ter
ram illius.

CAP. XXII.

1 PRofectique caſtrametati ſunt in campe-
A ſtribus Moab, vbi trans Iordanem Ieri-
2 cho ſita eſt. * Videns autem Balac filius Se-
phor omnia quæ fecerat Iſrael Amorrhæo,
3 * & quod pertimuiſſent eum Moabitæ, & impe-
4 tum eius ferre nõ poſſent, * dixit ad maiores
natu Madian: Ita delebit hic populus oẽs, qui
in noſtris finibus commorantur, quo modo
ſolet bos herbas vſque ad radices carpere.
5 Ipſe erat eo tẽpore rex in Moab. * Miſit er- * Ioſ. 24. b. 9
go nuncios ad Balaam filium Beor ariolum,
qui habitabat ſuper flumẽ terræ filiorũ Am
mon, vt vocarent eum, & dicerent: Ecce e-
B greſſus eſt populus ex Ægypto, qui operuit
ſuperficiem terræ, ſedens contra me.
6 * Veni igitur, & maledic populo huic, quia
fortior me eſt: ſi quo modo poſſim percu-



tere & eijcere eum de terra mea. noui enim
quòd benedictus ſit cui benedixeris, & male
7 dictus in quem maledicta congeſſeris.* Per-
rexeruntque ſeniores Moab, & maiores na-
tu Madian, habentes diuinationis pretiũ in
manibus. Cumq. veniſſent ad Balaam, & nar
8 raſſent ei omnia verba Balac:* ille reſpõdit:
Manete hic nocte, & reſpondebo quidquid
C mihi dixerit Dominus. Manentibus illis a-
9 pud Balaam, venit Deus, & ait ad eũ: * Quid
10 ſibi volunt homines iſti apud te? * Reſpõdit:
Balac filius Sephor rex Moabitarũ miſit ad
11 me,* dicẽs: Ecce populus qui egreſſus eſt de
Ægypto, operuit ſuperficiem terræ: veni, &
maledic ei, ſi quo modo poſſim pugnans abi
12 gere eum. * Dixitque Deus ad Balaam:
Noli ire cum eis, neque maledicas popu-
13 lo: quia benedictus eſt. * Qui mane con-

ſurgens dixit ad principes: Ite in terram ve-
ſtram, quia prohibuit me Dominus venire
14 vobiſcum. * Reuerſi principes dixerunt ad
Balac: Noluit Balaam venire nobiſcum.
15 * Rurſum ille multo plures & nobiliores
16 quàm ante miſerat, miſit. * Qui cũ veniſſent
ad Balaam, dixerunt: Sic dicit Balac filius Se
17 phor: Ne cuncteris venire ad me: * paratus
D ſum honorare te, & quidquid volueris dabo
18 tibi: veni, & maledic populo iſti. * Reſpon-
dit Balaam: * Si dederit mihi Balac plenam *Inf. 24.
domum ſuam argẽti & auri, non potero im-
mutare verbum Domini Dei mei, vt vel
19 plus, vel minus loquar. * Obſecro vt hic
maneatis etiã hac nocte, & ſcire queã quid
20 mihi rurſum reſpondeat Dominus. * Venit
ergo Deus ad Balaam nocte, & ait ei: Si vo-
care te venerunt homines iſti, ſurge, & vade



cum

cum eis:ita dumtaxat, vt quod tibi præcepe
ro, facias. * Surrexit Balaam mane, & ſtra- 21
ta aſina ſua profectus eſt cum eis. * ᵃ Et ira- 22
tus eſt Deus. Steritq. angelus Domini in via
contra Balaam, qui inſidebat aſinæ, & duos
pueros habebat ſecum. * Cernens aſina an- 23
gelum ſtãtem in via, euaginato gladio, auer E
tit ſe de itinere, & ibat per agrum. Quã cum
verberaret Balaam, & vellet ad ſemitam re-
ducere, * ſtetit angelus in anguſtijs duarum 24
maceriarũ, quibus vineæ cingebantur. * Quã 25
videns aſina, iũxit ſe parieti, & attriuit ſeden
tis pedem. At ille iterum verberabat eã: * & 26
nihilominus angelus ad locum anguſtũ trã-
ſiens, vbi nec ad dexteram, nec ad ſiniſtram
poterat deuiare, obuius ſtetit. * Cumq. vidiſ- 27
ſet aſina ſtantem angelum, concidit ſub pedi
bus ſedentis. qui iratus, vehemẽtius cædebat
fuſte latera eius. * Aperuitq. Dominus os aſi- 28
næ, & locuta eſt: Quid feci tibi? cur percutis
me? ecce iam tertio? * Reſpondit Balaã: Quia 29
commeruiſti, & illuſiſti mihi: vtinam habe- F
rem gladium, vt te percuterem. * Dixit aſi- 30
na: Nonne animal tuum ſuum, cui ſemper ſe-
dere conſueuiſti vſque in præſentẽ diem? dic
quid ſimile vmquam fecerim tibi. At ille ait:
Numquam. * Protinus aperuit Dominus o- 31
culos Balaam, & vidit Angelum ſtantem in
via euaginato gladio, adorauitq. eũ pronus
in terram. * Cui angelus: Cur, inquit, tertio 32
verberas aſinam tuã? Ego veni vt aduerſarer
tibi, quia peruerſa eſt via tua, mihiq. contra-
ria: * & niſi aſina declinaſſet de via, dans lo- 33
cũ reſiſtẽti, te occidiſſem, & illa viueret. * Di 34
xit Balaam: Peccaui, neſciens quòd tu ſtares
contra me: & nũc ſi diſplicet tibi vt vadam,
reuertar. * Ait angelus: Vade cum iſtis, & ca- 35
ue ne aliud quàm præcepero tibi loquaris.
Iuit igitur cum principibus. * Quod cum au- 36
diſſet Balac, egreſſus eſt in occurſum eius i G
oppido Moabitarũ, quod ſitum eſt in extre-
mis finibus Arnon. * Dixitq. ad Balaam: Miſi 37
nuncios vt vocarem te, cur nõ ſtatim veni-
ſti ad me? an quia mercedẽ aduentui tuo red
dere nequeo? * Cui ille reſpondit: Ecce ad- 38
ſum: numquid loqui potero aliud, niſi quod
Deus poſuerit in ore meo? * Perrexerunt er 39
go ſimul, & venerũt in vrbem, quæ in extre
mis regni eius finibus erat. * Cumq. occidiſ- 40
ſet Balac boues, & oues, miſit ad Balaam, &
principes qui cum eo erant, munera. * Mane 41
autem facto duxit eum ad excelſa Baal, &
intuitus eſt extremam partem populi.

CAP. XXIII.

Dixitq. Balaam ad Balaac: Ædifica mihi 1
hic ſeptem aras, & para totidẽ vitulos, A
eiuſdẽq. numeri arietes. * Cũq. feciſſet iuxta 2
ſermonẽ Balaam, impoſuerunt ſimul vitulũ
& arietem ſuper aram. * Dixitq. Balaam ad 3
Balac: Sta pauliſper iuxta holocauſtũ tuum,
donec vadam, ſi forte occurrat mihi Domi-
nus, & quodcumque imperauerit, loquar ti-
4 bi. * Cumque abijſſet velociter, occurrit illi
Deus. Locutusq. ad eum Balaam: Septem,
inquit, aras erexi, & impoſui vitulũ & arie-
5 tem deſuper. * Dominus autem poſuit ver-
bũ in ore eius, & ait: Reuertere ad Balac, &
6 hæc loqueris. * Reuerſus inuenit ſtantem Ba
lac iuxta holocauſtum ſuum, & omnes prin-
7 cipes Moabitarum: * aſſumptaque parabola
ſua, dixit: De Aram adduxit me Balac rex
Moabitarum, de montibus Orientis: Veni, in
quit, & maledic Iacob: propera, & deteſta-
8 re Iſrael. * Quomodo maledicã, cui non ma-
B ledixit Deus? Qua ratione deteſter, quem
9 Dominus non deteſtatur? * De ſummis ſi-
licibus videbo eum, & de collibus conſidera
bo illum. Populus ſolus habitabit, & inter
10 gentes non reputabitur. * Quis dinumerare
poſſit puluerem Iacob, & noſſe numerũ ſtir-
pis Iſrael? Moriatur anima mea morte iuſto-
rum, & fiant nouiſſima mea horum ſimilia.
11 * Dixitq. Balac ad Balaã: Quid eſt hoc quod
agis? Vt malediceres inimicis meis vocaui te:
12 & tu econtrario benedicis eis. * Cui ille re-
ſpondit: Num aliud poſſum loqui, niſi quod
13 iuſſerit Dominus? * Dixit ergo Balac: Veni
mecum in alterum locum vnde partem Iſ-
rael videas, & totum videre non poſſis, inde
14 maledicito ei. * Cumq. duxiſſet eum in locũ
ſublimem, ſuper verticem montis Phaſga,
ædificauit Balaam ſeptem aras, & impoſitis
15 ſupra vitulo atq. ariete, * dixit ad Balac: Sta
C hic iuxta holocauſtum tuum, donec ego ob-
16 uius pergam. * Cui cum Dominus occurriſ-
ſet, poſuiſſetq. verbum in ore eius, ait: Re-
17 uertere ad Balac, & hæc loqueris ei. * Reuer-
ſus inuenit eum ſtantem iuxta holocauſtum
ſuum, & principes Moabitarum cum eo. Ad
quem Balac: Quid, inquit, locutus eſt Dñs?
18 * At ille aſſũpta parabola ſua, ait: Sta Balac,
19 & auſculta, audi fili Sephor: * Non eſt Deus
quaſi homo, vt mentiatur: nec vt filius homi
nis, vt mutetur. Dixit ergo, & nõ faciet? locu
20 tus eſt, & non implebit? * Ad benedicendum
adductus ſum, benedictionem prohibere
21 non valeo. * Non eſt idolum in Iacob, nec vi
detur ſimulachrum in Iſrael. Dominus Deus
eius cum eo eſt, & clangor victoriæ regis in
22 illo. * ᵃ Deus eduxit illum de Ægypto, cuius ᵃ Inf. 24. b. 8.
D fortitudo ſimilis eſt rhinocerotis. * Nõ eſt au
23 gurium in Iacob, nec diuinatio in Iſrael. * Tẽ
poribus ſuis dicetur Iacob & Iſraeli quid o-
24 peratus ſit Deus. * Ecce populus vt leæna cõ
ſurget, & quaſi leo erigetur: non accubabit
donec deuoret prædam, & occiſorũ ſangui-
25 nẽ bibat. * Dixitq. Balac ad Balaam: Nec ma-
26 ledicas ei, nec benedicas. * Et ille ait: Nonne
dixi tibi quod quidquid mihi Deus impe-
27 raret, hoc facerem? * Et ait Balac ad eum:
Veni

Veni, & ducam te ad alium locum: ſi forte
placeat Deo vt inde maledicas eis. * Cum- 28
que duxiſſet eum ſuper verticem mõtis Pho
gor, qui reſpicit ſolitudinẽ, * dixit ei Balaã: 29
Ædifica mihi hic ſeptem aras, & para totidẽ
vitulos, eiuſdemque numeri arietes. * Fecit 30
Balac vt Balaam dixerat: impoſuitq. vitulos
& arietes per ſingulas aras.

CAP. XXIIII.

Cvmque vidiſſet Balaam quòd placeret 1
Domino vt benediceret Iſraeli, nequa- A
quam abijt vt ante perrexerat, vt augurium
quæreret: ſed dirigens cõtra deſertum vultũ
ſuum, * & eleuans oculos, vidit Iſrael in ten- 2
torijs commorantem per tribus ſuas: & ir-
ruente in ſe ſpiritu Dei, * aſſumpta parabola 3
ait: Dixit Balaam filius Beor: dixit homo, cu
ius obturatus eſt oculus: * dixit auditor ſer- 4
monum Dei, qui viſionem Omnipotentis
intuitus eſt, qui cadit, & ſic aperiuntur oculi
eius: * Quàm pulchra tabernacula tua Ia- 5
cob, & tẽtoria tua Iſrael? vt valles nemoro 6
ſæ, vt horti iuxta fluuios irrigui, vt taberna-
cula quæ fixit Dominus, quaſi cedri prope
aquas. * Fluet aqua de ſitula eius, & ſemen il- 7
lius erit in aquas multas. Tolletur propter B
Agag, rex eius, & auferetur regnum illius.
*Sup.23.d.22 * Deus eduxit illum de Ægypto, " cuius for- 8
titudo ſimilis eſt rhinocerotis. Deuorabunt
gentes hoſtes illius, oſſaque eorum confrin-
gent, & perforabunt ſagittis. * Accubãs dor 9
miuit vt leo, & quaſi leæna, quam ſuſcitare
nullus audebit. Qui benedixerit tibi, erit &
ipſe benedictus: qui maledixerit, in maledi-
ctione reputabitur. * Iratuſque Balac contra 10
Balaam, comploſis manibus ait: Ad maledi-
cendum inimicis meis vocaui te, quibus ecõ
trario tertio benedixiſti: * reuertere ad locũ 11
tuum. Decreueram quidem magnifice hono
rare te, ſed Dominus priuauit te honore di-
ſpoſito. * Reſpondit Balaam ad Balac: Non- 12
ne nuncijs tuis, quos miſiſti ad me, dixi: * " Si C
*Sup.22.d.18 dederit mihi Balac plenam domum ſuam ar 13
genti & auri, non potero præterire ſermo-
nem Domini Dei mei, vt vel boni quid, vel
mali proferam ex corde meo: ſed quidquid
Dominus dixerit, hoc loquar? * Verumtamẽ 14
pergens ad populum meum, dabo conſiliũ,
quid populus tuus populo huic faciat extre
mo tempore. * Sumpta igitur parabola, rur- 15
ſum ait: Dixit Balaam filius Beor: dixit ho-
mo, cuius obturatus eſt oculus: * dixit audi- 16
tor ſermonum Dei, qui nouit doctrinam Al
tiſſimi, & viſiones Omnipotentis videt, qui
cadens apertos habet oculos. * Videbo eum, 17
ſed non modo: intuebor illum, ſed non pro-
*Matt.2.a.2 pe. " ORIETVR STELLA ex Iacob, & con-
ſurget virga de Iſrael: & percutiet duces
Moab, vaſtabitque omnes filios Seth. * Et 18
D erit Idumæa poſſeſſio eius: hereditas Seir ce-
det inimicis ſuis: Iſrael vero fortiter aget.
19 * De Iacob erit qui dominetur, & perdat re
20 liquias ciuitatis. * Cumque vidiſſet Amalec,
aſſumens parabolam, ait: Principium Gen-
21 tium Amalec, cuius extrema perdentur. * Vi
dit quoque Cinæum: & aſſumpta parabola,
ait: Robuſtum quidem eſt habitaculum tuũ:
22 ſed ſi in petra poſueris nidum tuum, * & fue
ris electus de ſtirpe Cin, quamdiu poteris
23 permanere? Aſſur enim capiet te. * Aſſum-
ptaque parabola iterum locutus eſt: Heu,
quis victurus eſt, quando iſta faciet Deus?
24 * " Venient in trieribus de Italia, ſuperabũt
Aſſyrios, vaſtabuntque Hebræos, & ad ex-
25 tremum etiam ipſi peribunt. * Surrexitq. Ba-
laam, & reuerſus eſt in locum ſuum: Balac
quoque via, qua venerat, redijt.

CAP. XXV.

1 Morabatur autem eo tempore Iſrael in
A Settim, & fornicatus eſt populus cum
2 filiabus Moab, * quæ vocauerunt eos ad ſa-
crificia ſua. At illi comederunt & adoraue-
3 runt deos earum. * " Initiatuſque eſt Iſrael
4 Beelphegor: & iratus Dominus, * ait ad Moy
ſen: " Tolle cunctos principes populi, & ſu-
ſpende eos cõtra ſolem in patibulis: vt auer
5 tatur furor meus ab Iſrael. * Dixitque Moy-
ſes ad iudices Iſrael: " Occidat vnuſquiſque
B proximos ſuos, qui initiati ſũt Beelphegor.
6 * Et ecce vnus de filijs Iſrael intrauit coram
fratribus ſuis ad ſcortum Madianitidem, vi-
dente Moyſe, & omni turba filiorum Iſrael,
7 qui flebant ante fores tabernaculi. * " Quod
cum vidiſſet Phinees filius Eleazari filij Aa-
ron ſacerdotis, ſurrexit de medio multitudi
8 nis, & arrepto pugione, * ingreſſus eſt poſt
virum Iſraelitem in lupanar, & perfodit am
bos ſimul, virum ſcilicet & mulierem in lo-
C cis genitalibus. Ceſſauitque plaga a filijs Iſ-
9 rael: * & occiſi ſunt vigintiquattuor millia
10 hominum. * Dixitque Dominus ad Moy-
11 ſen: * Phinees filius Eleazari filij Aaron ſa-
cerdotis auertit iram meam a filijs Iſrael:
quia zelo meo commotus eſt contra eos, vt
non ipſe delerem filios Iſrael in zelo meo.
12 Idcirco loquere ad eum: " Ecce do ei pa-
13 cem fœderis mei, * & erit tam ipſi quam ſe-
mini eius pactum ſacerdotij ſempiternum,
quia zelatus eſt pro Deo ſuo, & expiauit ſce
14 lus filiorum Iſrael. * Erat autem nomen vi-
ri Iſraelitæ, qui occiſus eſt cũ Madianitide,
D Zambri filius Salu, dux de cognatione & tri
15 bu Simeonis. * Porro mulier Madianitis,
quæ pariter interfecta eſt, vocabatur Cozbi
filia Sur principis nobiliſſimi Madianitarũ.
16 * Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, di-
17 cens: * " Hoſtes vos ſentiant Madianitæ, &
18 percutite eos: * quia & ipſi hoſtiliter egerũt
con-

contra vos, & decepere inſidijs per idolum
Phogor, & Cozbi filiam ducis Madian ſoro-
rem ſuam, quæ percuſſa eſt in die plagæ pro
ſacrilegio Phogor.

CAP. XXVI.

POſtquam noxiorum ſanguis effuſus eſt, 1
dixit Dominus ad Moyſen & Eleazarum A
filium Aaron ſacerdotem: * Numerate om 2
nem ſummam filiorum Iſrael a viginti annis
& ſupra, per domos & cognationes ſuas, cũ
ctos, qui poſſunt ad bella procedere.* Locu- 3
ti ſunt itaque Moyſes & Eleazar ſacerdos in
campeſtribus Moab ſuper Iordanem contra
Iericho, ad eos, qui erant * a viginti annis & 4
ſupra, ſicut Dominus imperauerat, quorum
iſte eſt numerus: * Ruben primogenitus Iſ- 5
rael.* huius filius, Henoch, a quo familia He
nochitarum: & Phallu, a quo familia Phallui
tarum: * & Heſrõ, a quo familia Heſronita- 6
rum: & Charmi, a quo familia Charmitarũ.
* hæ ſunt familiæ de ſtirpe Ruben: quarum 7
numerus inuentus eſt quadraginta tria mil-
lia, & ſeptingenti triginta. * Filius Phallu, 8
Eliab. * huius filij, Namuel & Dathan & A- 9
biron. iſti ſunt Dathan & Abiron principes
populi, * qui ſurrexerunt contra Moyſen &
Aaron in ſeditione Core, quando aduerſus B
Dominum rebellauerunt: * & aperiens ter- 10
ra os ſuum deuorauit Core, morientibus plu
rimis, quando combuſſit ignis ducentos quin
quaginta viros. Et factum eſt grande mira-
culum, * vt, Core pereunte, filij illius non 11
perirent.* Filij Simeõ per cognationes ſuas: 12
Namuel, ab hoc familia Namuelitarum: Ia-
min, ab hoc familia Iaminitarum: Iachin, ab
hoc familia Iachinitarum: * Zare, ab hoc fa- 13
milia Zareitarum: Saul, ab hoc familia Sau-
litarum.* hæ ſunt familiæ de ſtirpe Simeon, 14
quarum omnis numerus fuit viginti duo mil
lia ducenti.* Filij Gad per cognationes ſuas: 15
Sephon, ab hoc familia Sephonitarum: Ag-
gi, ab hoc familia Aggitarum. Suni, ab hoc
familia Sunitarum: * Ozni, ab hoc familia 16
Oznitarum: Her, ab hoc familia Heritarum:
* Arod, ab hoc familia Aroditarum: Ariel, 17
ab hoc familia Arielitarum.* iſtæ ſunt fami- 18
liæ Gad, quarum omnis numerus fuit, qua-
draginta millia quingenti.* * Filij Iuda, Her, 19
& Onan, qui ambo mortui ſunt in Terra
Chanaan.* Fueruntque filij Iuda, per cogna 20
tiones ſuas: Sela, a quo familia Selaitarum: C
Phares, a quo familia Pharefitarum: Zare, a
quo familia Zareitarum: * Porro filij Pha- 21
res: Heſron, a quo familia Heſronitarum: &
Hamul, a quo familia Hamulitarum. * Iſtæ 22
ſunt familiæ Iuda, quarum omnis numerus
fuit ſeptuaginta ſex millia quingenti. * Filij 23
Iſſachar, per cognationes ſuas: Thola, a quo
familia Tholaitarum: Phua, a quo familia
24 Phuaitarum: * Iaſub, a quo familia Iaſubi-
tarum: Semran, a quo familia Semranitarũ:
25 * hæ ſunt cognationes Iſſachar, quarum nu-
merus fuit ſexaginta quattuor millia trecen
26 ti.* Filij Zabulon per cognationes ſuas: Sa-
red, a quo familia Sareditarum: Elon, a quo
familia Elonitarum: Ialel, a quo familia Ia-
27 lelitarum. * hæ ſunt cognationes Zabulon,
quarum numerus fuit ſexaginta millia quin-
28 genti. * Filij Ioſeph per cognationes ſuas,
D Manaſſe & Ephraim. * De Manaſſe ortus
29 eſt Machir, a quo familia Machiritarum. * • Ioſ. 17. a.
Machir genuit Galaad, a quo familia Galaa-
30 ditarum.* Galaad habuit filios: Iezer, a quo
familia Iezeritarum: & Helec, a quo familia
31 Helecitarum: * & Aſriel, a quo familia Aſrie
litarum: & Sechem, a quo familia Sechemi-
32 tarum: * & Semida, a quo familia Semidai-
tarum: * & Hepher, a quo familia Hepheri- • Ioſ. 17. a.
33 tarum.* Fuit autem Hepher pater Salphaad,
qui filios non habebat, ſed tantum filias, qua
rum iſta ſunt nomina: * Maala, & Noa, &
34 Hegla, & Melcha, & Therſa. * hæ ſunt fami- • Ioſ. 17. a.
liæ Manaſſe, & numerus earum, quinquagin-
35 ta duo millia ſeptingenti.* Filij autẽ Ephra-
im per cognationes ſuas fuerũt hi: Suthala,
a quo familia Suthalaitarum: Becher, a quo
familia Becheritarum: Thehen, a quo fami-
36 lia Thehenitarum.* porro filius Suthala fuit
37 Heran, a quo familia Heranitarum. * hæ sũt
E cognationes filiorum Ephraim, quarum nu-
38 merus fuit triginta duo millia quingẽti.* Iſti
ſunt filij Ioſeph per familias ſuas. Filij Be-
niamin in cognationibus ſuis: Bela, a quo fa-
milia Belaitarum: Aſbel, a quo familia Aſbe-
litarum: Ahiram, a quo familia Ahiramita-
39 rum: * Supham, a quo familia Suphamitarũ:
40 Hupham, a quo familia Huphamitarũ. * Fi-
lij Bela: Hered, & Noeman. De Hered, fami-
lia Hereditarum: de Noeman, familia Noe-
41 manitarum, * hi ſunt filij Beniamin per co-
gnationes ſuas, quorum numerus fuit qua-
42 draginta quinque millia ſexcenti. * Filij Dã
per cognationes ſuas: Suham, a quo familia
Suhamitarum. hæ ſunt cognationes Dan per
43 familias ſuas. * omnes fuere Suamitæ, quo-
rũ numerus erat ſexaginta quattuor millia
44 quadringenti. * Filij Aſer per cognationes
ſuas: Iemna, a quo familia Iemnaitarum: Ieſ-
ſui, a quo familia Ieſſuitarum: Brie, a quo fa-
45 milia Brieitarum. * Filij Brie: Heber, a quo
familia Heberitarum: & Melchiel, a quo fa-
46 milia Melchielitarum. * Nomen autem filiæ
47 Aſer, fuit Sara. * hæ cognationes filiorum
Aſer, & numerus eorum quinquaginta tria
48 millia quadringenti.* Filij Nephthali per co
F gnationes ſuas: Ieſiel, a quo familia Ieſieli-
49 tarum: Guni, a quo familia Gunitarum: * Ie-
ſer, a quo familia Ieſeritarum: Sellem, a quo
50 familia Sellemitarum.* hæ ſunt cognationes
filiorum Nephthali per familias ſuas: quo-
rum

rum numerus quadraginta quinque millia
quadringenti. * Iſta eſt ſumma filiorum Iſra- 51
el,qui recenſiti ſunt,ſexcenta millia,& mille
ſeptingenti triginta. * Locutusque eſt Domi 52
nus ad Moyſen,dicens: * Iſtis diuidetur ter- 53
ra iuxta numerum vocabulorum in poſſeſſio
nes ſuas. * Pluribus maiorem partem dabis, 54
& paucioribus minorem:ſingulis,ſicut nunc
recenſiti ſunt,tradetur poſſeſſio:*ita dumta- 55
xat vt ſors Terram tribubus diuidat & fami
lijs.* Quidquid ſorte contigerit,hoc vel plu 56
Exo.6.c.17. res accipiant,vel pauciores. * Hic quoque 57
eſt numerus filiorum Leui per familias ſuas:
Gerſon,a quo familia Gerſonitarum:Caath,
a quo familia Caathitarum:Merari,a quo fa
milia Meraritarum. * hæ ſunt familiæ Leui: 58
Familia Lobni,familia Hebroni,familia Mo G
holi,familia Muſi,familia Core. At vero Ca-
ath genuit Amram: *qui habuit vxorem Io- 59
chabed filiam Leui,quæ nata eſt ei in Aegy
pto.hæc genuit Amram viro ſuo filios,Aarō
& Moyſen,& Mariam ſororem eorum: De 60
Aaron orti ſunt Nadab & Abiu,& Eleazar
Sup.3.a.4. Leu.10.a.1. 1.Par.24.a.2. & Ithamar: * quorū Nadab & Abiu mor- 61
tui ſunt,cum obtuliſſent ignem alienum co-
ram Domino. * Fueruntque omnes, qui nu- 62
merati ſunt,viginti tria millia generis maſcu
lini ab vno menſe & ſupra: quia nō ſunt re-
cenſiti inter filios Iſrael, nec eis cum ceteris
data poſſeſſio eſt. * Hic eſt numerus filiorum 63
Iſrael,qui deſcripti ſunt a Moyſe & Eleaza-
ro ſacerdote,in campeſtrib. Moab ſupra Ior
1.Cor.10.a.5 danem contra Iericho. * inter quos nullus 64
fuit eorum, qui ante numerati ſunt a Moyſe
Sup.14.d.23 24. & Aaron in deſerto Sinai. * Prædixerat e- 65
nim Dominus quòd omnes morerentur in ſo
litudine. Nullusque remanſit ex eis,niſi Ca-
leb filius Iephone,& Ioſue filius Nun.

CAP. XXVII.

Sup.26.d.32 Inf.36.a.1. Ioſ.17.a.1. ACceſſerunt autem filiæ Salphaad, filij 1
Hepher, filij Galaad, filij Machir, filij A
Manaſſe,qui fuit filius Ioſeph: quarum ſunt
nomina,Maalar& Noa,& Hegla,& Melcha,
& Therſa. * Steteruntque coram Moyſe & 2
Eleazaro ſacerdote, & cunctis principibus
populi ad oſtium tabernaculi fœderis,atque
dixerunt: * Pater noſter mortuus eſt in deſer 3
Sup.16.a.1. to,nec fuit in ſeditione, quæ concitata eſt
contra Dominum ſub Core, ſed in peccato
ſuo mortuus eſt:hic non habuit mares filios.
Cur tollitur nomē illius de familia ſua,quia
non habuit filium? Date nobis poſſeſſionem
inter cognatos patris noſtri. * Retulitque 4
Moyſes cauſam earum ad iudicium Domini. B
* Qui dixit ad eum: * Iuſtam rem poſtulant 5
filiæ Salphaad: da eis poſſeſſionem inter co- 6
gnatos patris ſui,& ei in hereditatem ſucce-
dant. * Ad filios autem Iſrael loqueris hæc: 7
* Homo cum mortuus fuerit abſque filio,ad 8

9 filiam eius tranſibit hereditas.* ſi filiam non
habuerit, habebit ſucceſſores fratres ſuos.
10 * quòd ſi & fratres non fuerint, dabitis here
11 ditatem fratribus patris eius.* ſin autem nec
patruos habuerit,dabitur hereditas his,qui
ei proximi ſunt. eritque hoc filijs Iſrael ſan-
C ctum lege perpetua,ſicut præcepit Dominus
12 Moyſi.* Dixit quoq. Dominus ad Moyſen: * Deu.
Aſcende in montem iſtum Abarim, & con-
templare inde Terram, quam daturus ſum
13 filijs Iſrael.* cumque videris eam, ibis & tu
ad populum tuum, ſicut iuit frater tuus Aa-
14 ron: * quia offendiſtis me in deſerto Sin in
cōtradictione multitudinis,nec ſanctificare
me voluiſtis coram ea ſuper aquas. hæ ſunt
aquæ contradictionis in Cades deſerti Sin.
15 * Cui reſpondit Moyſes:* Prouideat Domi-
16 nus Deus ſpirituum omnis carnis, hominē,
17 qui ſit ſuper multitudinem hanc: * & poſſit
exire & intrare ante eos, & educere eos vel
D introducere:ne ſit populus Domini ſicut o-
18 ues abſque paſtore. * Dixitque Dominus ad Deu.
eum: Tolle Ioſue filium Nun virum in quo
eſt Spiritus,& pone manum tuam ſuper eū.
19 * Qui ſtabit corā Eleazaro ſacerdote & om-
20 ni multitudine: * & dabis ei præcepta cunctis
videntibus, & partem gloriæ tuæ, vt audiat
21 eum omnis ſynagoga filiorum Iſrael. * Pro
hoc,ſi quid agendum erit, Eleazar ſacerdos
conſulet Dominum. Ad verbum eius egre-
dietur & ingredietur ipſe, & omnes filij Iſ-
22 rael cum eo,& cetera multitudo.* Fecit Moy
ſes vt præceperat Dominus. Cumque tu-
liſſet Ioſue, ſtatuit eum coram Eleazaro ſa-
23 cerdote & omni frequentia populi.* Et im-
poſitis capiti eius manibus, cuncta replica-
uit quæ mandauerat Dominus.

CAP. XXVIII.

1 DIxit quoq. Dominus ad Moyſen: * Præ-
2 cipe filijs Iſrael,& dices ad eos: Obla-
A tionem meam & panes, & incenſum odoris
3 ſuauiſſimi offerte per tempora ſua. * Hæc
ſunt ſacrificia quæ offerre debetis:Agnos an
niculos immaculatos duos quotidie in holo
4 cauſtum ſempiternum:* vnum offeretis ma-
5 ne,& alterum ad veſperum: * decimam par-
tem ephi ſimilæ, quæ conſperſa ſit oleo pu-
6 riſſimo,& habeat quartam partem hin.* ho-
locauſtum iuge eſt quod obtuliſtis in monte
Sinai in odorem ſuauiſſimum incenſi Domi-
7 ni. * & libabitis vini quartam partem hin
per agnos ſingulos in Sanctuario Domini.
8 * Alterumque agnum ſimiliter offeretis ad
veſperam iuxta omnem ritum ſacrificij ma-
B tutini,& libamentorum eius,oblationē ſua-
9 uiſſimi odoris Domino.* Die autem ſabba- Mat.
ti offeretis duos agnos anniculos immacula
tos, & duas decimas ſimilæ oleo conſperſæ
10 in ſacrificio,& liba * quæ rite funduntur per
ſingula

ſingula ſabbata in holocauſtũ ſempiternũ.
* In calendis autem offeretis holocauſtum 11
Domino, vitulos de armento duos, arietem
vnum, agnos anniculos ſeptem immacula-
tos, * & tres decimas ſimilæ oleo conſperſæ 12
in ſacrificio per ſingulos vitulos: & duas de-
cimas ſimilæ oleo conſperſæ per ſingulos a-
rietes: & decimam decimæ ſimilæ ex oleo 13
in ſacrificio per agnos ſingulos. holocauſtũ
ſuauiſſimi odoris atque incenſi eſt Domino.
* Libamenta autem vini, quæ per ſingulas 14
fundenda ſunt victimas, iſta erunt: Media
pars hin per ſingulos vitulos, tertia per arie
tem, quarta per agnum. hoc erit holocauſtũ
per omnes menſes, qui ſibi anno vertẽte ſuc C
cedunt. * Hircus quoque offeretur Domino 15
pro peccatis in holocauſtum ſempiternum
24.18 cum libamentis ſuis. * Menſe autem primo, 16
23 quartadecima die menſis Phaſe Domini erit,
* & quintadecima die ſollemnitas: ſeptem 17
diebus veſcentur azymis. * Quarum dies pri 18
ma venerabilis & ſancta erit; omne opus ſer
uile non facietis in ea. * Offeretiſque incen- 19
ſum holocauſtum Domino, vitulos de armẽ
to duos, arietem vnum, agnos anniculos im
maculatos ſeptem: * & ſacrificia ſingulorum 20
ex ſimila quæ conſperſa ſit oleo, tres deci-
mas per ſingulos vitulos, & duas decimas
per arietem, * & decimã decimæ per agnos 21
ſingulos, id eſt, per ſeptem agnos. * Et hircũ 22
pro peccato vnum, vt expietur pro vobis,
* præter holocauſtum matutinum quod ſem 23
per offeretis. * Ita facietis per ſingulos dies 24
ſeptem dierum in fomitem ignis, & in odo- D
rem ſuauiſſimum Domino, qui ſurget de ho
locauſto, & de libationibus ſingulorum.
* Dies quoque ſeptimus celeberrimus & ſan 25
ctus erit vobis: omne opus ſeruile non facie
tis in eo. * Dies etiam primitiuorum quan- 26
do offeretis nouas fruges Domino, expletis
hebdomadibus, venerabilis & ſancta erit:
omne opus ſeruile non facietis in ea. * Offe- 27
retiſque holocauſtum in odorem ſuauiſſimũ
Domino, vitulos de armento duos, arietem
vnum, & agnos anniculos immaculatos ſe-
ptem: * atque in ſacrificijs eorum ſimilæ o- 28
leo conſperſæ tres decimas per ſingulos vi-
tulos, per arietes duas, * per agnos decimam 29
decimæ, qui ſimul ſunt agni ſeptem. hircum
quoque * qui mactatur pro expiatione: præ- 30
ter holocauſtum ſempiternum & liba eius.
* Immaculata offeretis omnia cum libatio- 31
nibus ſuis.

CAP. XXIX.

MEnſis etiam ſeptimi prima dies vene- 1
rabilis & ſancta erit vobis. omne opus A
ſeruile non facietis in ea, quia dies clãgoris
eſt & tubarum. * Offeretiſque holocauſtum 2
in odorem ſuauiſſimum Domino, vitulum
de armento vnum, arietem vnum, & agnos
3 anniculos immaculatos ſeptem: * & in ſacri
ficijs eorum ſimilæ oleo conſperſæ tres de-
cimas per ſingulos vitulos, duas decimas per
4 arietem, * vnam decimam per agnum, qui
5 ſimul ſunt agni ſeptem: * & hircum pro pec-
6 cato, qui offertur in expiationẽ populi, * præ
ter holocauſtum calendarum cum ſacrificijs
ſuis, & holocauſtum ſempiternum cum liba
tionibus ſolitis. eiſdem ceremonijs offeretis
in odorem ſuauiſſimum incenſum Domino.
7 * a Decima quoque dies menſis huius ſepti-
mi erit vobis ſancta atque venerabilis, & af- a Leu. 16. g. 30 & 23. e. 24
fligetis animas veſtras: omne opus ſeruile
8 non facietis in ea. * Offeretiſq. holocauſtũ
Domino in odorem ſuauiſſimum, vitulum
de armento vnum, arietem vnum, agnos an-
9 niculos immaculatos ſeptem: * & in ſacrifi-
B cijs eorum ſimilæ oleo conſperſæ tres deci-
mas per ſingulos vitulos, duas decimas per
10 arietem, * decimam decimæ per agnos ſin-
11 gulos, qui ſunt ſimul agni ſeptem: * & hircũ
pro peccato, abſque his quæ offerri pro de-
licto ſolent in expiationem, & holocauſtum
ſempiternum, cum ſacrificio & libaminibus
12 eorum. * Quintadecima vero die menſis ſe
ptimi, quæ vobis ſancta erit atque venerabi-
lis, omne opus ſeruile non facietis in ea, ſed
celebrabitis ſolemnitatem Domino ſeptem
13 diebus. * offeretiſque holocauſtum in odorẽ
ſuauiſſimum Domino, vitulos de armento
tredecim, arietes duos, agnos anniculos im-
14 maculatos quattuordecim: * & in libamen-
tis eorum ſimilæ oleo conſperſæ tres deci-
mas per vitulos ſingulos, qui ſunt ſimul vitu
li tredecim: & duas decimas arieti vno, id
15 eſt, ſimul arietibus duobus, * & decimã deci
mæ agnis ſingulis, qui ſunt ſimul agni quat-
16 tuordecim: * & hircum pro peccato, abſq;
C holocauſto ſempiterno, & ſacrificio, & liba
17 mine eius. * In die altero offeretis vitulos de
armento duodecim, arietes duos, agnos an-
18 niculos immaculatos quattuordecim: * ſacri
ficiaque & libamina ſingulorum per vitulos
19 & arietes & agnos rite celebrabitis: * & hir-
cum pro peccato, abſque holocauſto ſempi-
20 terno, ſacrificioque & libamine eius. * Die
tertio offeretis vitulos vndecim, arietes du-
os, agnos anniculos immaculatos quattuor-
21 decim: * ſacrificiaque & libamina ſingulo-
rũ per vitulos & arietes & agnos rite cele-
22 brabitis: * & hircum pro peccato, abſq. holo
cauſto ſempiterno, ſacrificioque & libami-
23 ne eius. * Die quarto offeretis vitulos decẽ,
arietes duos, agnos anniculos immaculatos
24 quattuordecim: * ſacrificiaque & libami-
na ſingulorũ per vitulos & arietes & agnos
25 rite celebrabitis: * & hircum pro peccato,
abſque holocauſto ſempiterno, ſacrificioq.
26 eius & libamine. * Die quinto offeretis
vitulos nouem, arietes duos, agnos anni-
culos

culos immaculatos quattuordecim:*ſacrifi- 27
ciaque & libamina ſingulorum per vitulos
& arietes & agnos rite celebrabitis: *& hir- 28
cum pro peccato, abſque holocauſto ſempi-
terno, ſacrificioque eius & libamine. * Die 29
ſexto offeretis vitulos octo, arietes duos, a- D
gnos anniculos immaculatos quattuorde-
cim: * ſacrificiaque & libamina ſingulorum 30
per vitulos & arietes & agnos rite celebrabi
tis:* & hircum pro peccato, abſque holocau 31
ſto ſempiterno, ſacrificioque eius & libami-
ne. * Die ſeptimo offeretis vitulos ſeptem, 32
& arietes duos, agnos anniculos immacula-
tos quattuordecim: *ſacrificiaque & libami- 33
na ſingulorũ per vitulos, & arietes & agnos
rite celebrabitis: * & hircum pro peccato, 34
abſque holocauſto ſempiterno, ſacrificioq.
eius & libamine. * Die octauo, qui eſt cele- 35
berrimus, omne opus ſeruile non facietis,
* offerentes holocauſtum in odorem ſuauiſſi 36
mum Domino, vitulum vnum, arietem vnũ,
agnos anniculos immaculatos ſeptem: * ſa- 37
crificiaque & libamina ſingulorum per vitu
los & arietes & agnos rite celebrabitis: * & 38
hircum pro peccato, abſque holocauſto ſem
piterno, ſacrificioque eius & libamine. * Hæc 39
offeretis Domino in ſolemnitatibus veſtris:
præter vota & oblationes ſpontaneas in
holocauſto, in ſacrificio, in libamine, & in
hoſtijs pacificis.

CAP. XXX.

NArrauitque Moyſes filijs Iſrael omnia 1
quæ ei Dominus imperarat: * & locu- A
tus eſt ad principes tribuum filiorum Iſrael: 2
Iſte eſt ſermo quem præcepit Dominus: * Si 3
quis virorum votum Domino vouerit, aut
ſe conſtrinxerit iuraméto: non faciet irritũ
verbum ſuum, ſed omne quod promiſit im-
plebit. * Mulier ſi quippiam vouerit, & ſe 4
conſtrinxerit iuramento, quę eſt in domo pa
tris ſui, & in ætate adhuc puellari: ſi cogno-
uerit pater votum quod pollicita eſt, & iura
mentũ quo obligauit animam ſuã, & tacue-
rit, voti rea erit. * quidquid pollicita eſt & 5
iurauit, opere complebit.* ſin autem ſtatim B
vt audierit, contradixerit pater: & vota & iu 6
ramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tene-
bitur ſpõſioni, eo quòd contradixerit pater.
*Si maritum habuerit, & vouerit aliquid, & 7
ſemel de ore eius verbum egrediens animã
eius obligauerit iuramento: *quo die audie- 8
rit vir, & non cõtradixerit, voti rea erit, red
detque quodcumque promiſerat. * ſin autẽ 9
audiens ſtatim contradixerit, & irritas fece- C
rit pollicitationes eius, verbaq. quibus ob-
ſtrinxerat animam ſuã: propitius erit ei Do
minus. *Vidua & repudiata, quidquid voue- 10
rint, reddent. *Vxor in domo viri cum ſe vo 11
to conſtrinxerit & iuramento, * ſi audierit 12
vir, & tacuerit, nec contradixerit ſponſio-
13 ni, reddet quodcumque promiſerat. * ſin au-
tem extemplo contradixerit, non tenebitur
promiſſionis rea: quia maritus contradixit,
14 & Dominus ei propitius erit. *Si vouerit, &
D iuramento ſe conſtrinxerit, vt per ieiuniũ,
vel ceterarum rerum abſtinentiam affligat
animam ſuam, in arbitrio viri erit vt faciat,
15 ſiue non faciat. * quod ſi audiens vir tacue-
rit, & in alteram diem diſtulerit ſententiã:
quidquid vouerat atq; promiſerat, reddet:
16 quia ſtatim vt audiuit, tacuit. *ſin autem cõ-
tradixerit poſtquam reſciuit, portabit ipſe
17 iniquitatem eius. * Iſtæ ſunt leges, quas con
ſtituit Dominus Moyſi inter virum & vxo-
rem, inter patrem & filiam, quæ in puellari
adhuc ætate eſt, vel quæ manet in parentis
domo.

CAP. XXXI.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, di-
2 cens: * Vlciſcere prius filios Iſrael de
A Madianitis, & ſic colligeris ad populũ tuũ.
3 *Statimque Moyſes, "Armate, inquit, ex vo-
bis viros ad pugnam, qui poſſint vltionem
4 Domini expetere de Madianitis. * mille viri
de ſingulis tribubus eligantur ex Iſrael qui
5 mittantur ad bellum. * Dederuntque mille-
nos de ſingulis tribubus, id eſt, duodecim
6 millia expeditorum ad pugnam: * quos mi-
ſit Moyſes cum Phinees filio Eleazari ſacer-
dotis, vaſa quoque ſancta, & tubas ad clan-
7 gendum tradidit ei. * Cumque pugnaſſent
contra Madianitas atque "viciſſent, omnes
8 mares occiderunt, *" & reges eorum Eui, &
B Recem, & Sur, & Hur, & Rebe, quinq; prin-
cipes gentis: Balaam quoque filium Beor in-
9 terfecerunt gladio. *Ceperuntque mulieres
eorum, & paruulos, omniaque pecora, & cũ
ctam ſupellectilem: quidquid habere po-
10 tuerant depopulati ſunt: * tam vrbes quàm
11 viculos & caſtella flamma conſumpſit. * Et
tulerunt prædam, & vniuerſa quæ ceperant
12 tam ex hominibus quàm ex iumentis, * &
adduxerunt ad Moyſen, & Eleazarum ſacer
dotem, & ad omnem multitudinem filiorũ
Iſrael. reliqua autem vtenſilia portauerunt
ad caſtra in campeſtribus Moab iuxta Iorda
13 nem contra Iericho. * Egreſſi ſunt autẽ Moy-
C ſes, & Eleazar ſacerdos, & omnes principes
ſynagogæ in occurſum eorum extra caſtra.
14 * Iratuſque Moyſes principibus exercitus,
tribunis, & centurionibus qui venerant de
15 bello, * ait: Cur feminas reſeruaſtis? *"Nõne
16 iſtæ ſunt, quæ deceperunt filios Iſrael ad ſug
geſtionem Balaam, & præuaricari vos fece-
runt in Domino ſuper peccato Phogor, vn-
17 de & percuſſus eſt populus? * " Ergo cũctos
interficite quidquid eſt generis maſculini, etiam
in paruulis: & mulieres, quæ nouerunt viros

in coitu, iugulate: * puellas autem & omnes 18
feminas virgines reſeruate vobis: * & mane- 19
te extra caſtra ſeptem diebus. Qui occiderit
hominem, vel occiſum tetigerit, luſtrabitur
die tertio & ſeptimo. * Et de omni præda, ſi- 20
ue veſtimentum fuerit, ſiue vas, & aliquid in
vtẽſilia præparatum, de caprarum pellibus,
& pilis, & ligno expiabitur. * Eleazar quoq. 21
ſacerdos ad viros exercitus, qui pugnauerãt, D
ſic locutus eſt: Hoc eſt præceptũ legis, quod
mandauit Dominus Moyſi: * Aurum, & ar- 22
gentum, & æs, & ferrum, & plumbũ, & ſtan-
num, * & omne, quod poteſt tranſire per flã- 23
mas, igne purgabitur. quidquid autem ignẽ
non poteſt ſuſtinere, aqua expiationis ſancti
ficabitur: * & lauabitis veſtimenta veſtra 24
die ſeptimo, & purificati poſtea caſtra intra-
bitis. * Dixit quoque Dominus ad Moyſen: 25
* Tollite ſummam eorum, quæ capta ſunt ab 26
homine vſque ad pecus, tu & Eleazar ſacer-
dos & principes vulgi: * diuideſque ex æquo 27
prædam inter eos, qui pugnauerunt, egreſſiq.
ſunt ad bellum, & inter omnem reliquã mul
titudinem. * & ſeparabis partem Domino 28
ab his, qui pugnauerunt & fuerunt in bello,
vnam animam de quingentis tam ex homi-
nibus quàm ex bobus & aſinis & ouibus, * & E
dabis eam Eleazaro ſacerdoti, quia primitiæ 29
Domini ſunt. * Ex media quoque parte filio- 30
rum Iſrael accipies quinquageſimum caput
hominum, & boum, & aſinorum, & ouium,
cunctorum animantium, & dabis ea Leuitis,
qui excubant in cuſtodijs tabernaculi Domi
ni. * Feceruntque Moyſes, & Eleazar, ſicut 31
præceperat Dominus. * Fuit autem præda, 32
quam exercitus ceperat, ouium ſexcenta ſe-
ptuaginta quinque millia, * boum ſeptuagin 33
ta duo millia, * aſinorum ſexaginta millia & 34
mille: * animæ hominum ſexus feminei, quæ 35
non cognouerant viros, triginta duo millia.
* Dataque eſt media pars his, qui in prælio 36
fuerant, ouium trecenta triginta ſeptem mil F
lia quingentæ: * e quibus in partem Domi- 37
ni ſupputatæ ſunt oues ſexcẽtæ ſeptuaginta
quinque. * Et de bobus triginta ſex millibus, 38
boues ſeptuaginta & duo: * de aſinis trigin- 39
ta millibus quingentis, aſini ſexaginta vnus:
* de animabus hominum ſedecim millibus, 40
ceſſerunt in partem Domini triginta duæ a-
nimæ. * Tradiditque Moyſes numerum pri- 41
mitiarum Domini Eleazaro ſacerdoti, ſicut
fuerat ei imperatũ, * ex media parte filiorũ 42
Iſrael, quam ſeparauerat his, qui in prælio
fuerant. * De media vero parte, quæ contige 43
rat reliquæ multitudini, id eſt, de ouibus tre-
centis triginta ſeptem millibus quingentis,
* & de bobus triginta ſex millibus, * & de aſi 44
nis triginta millibus quingentis, * & de ho- 45
minibus ſedecim millibus, * tulit Moyſes 46
quinquageſimum caput, & dedit Leuitis, 47
qui excubabãt in tabernaculo Domini, ſicut G
48 præceperat Dominus. * Cumq. acceſſiſſent
principes exercitus ad Moyſen, & tribuni,
49 centurioneſque, dixerunt: * Nos ſerui tui
recenſuimus numerum pugnatorum, quos
habuimus ſub manu noſtra: & ne vnus qui-
50 dem defuit. * Ob hanc cauſam offerimus in
donarijs Domini ſinguli quod in præda auri
potuimus inuenire, periſcelides & armillas,
annulos & dextralia, ac murænulas, vt depre
51 ceris pro nobis Dominum. * Suſceperuntq.
Moyſes, & Eleazar ſacerdos omne aurum in
52 diuerſis ſpeciebus, * pondo ſedecim millia,
ſeptingentos quinquaginta ſiclos a tribunis
53 & centurionibus. * Vnuſquiſque enim quod
54 in præda rapuerat, ſuum erat. * Et ſuſceptũ
intulerunt in tabernaculum teſtimonij, in
monimentum filiorum Iſrael coram Dño.

CAP. XXXII.

1 Filij autem Ruben & Gad habebant pe-
A cora multa, & erat illis in iumentis infi-
nita ſubſtantia. Cumque vidiſſent Iazer, &
2 Galaad aptas animalibus alendis terras, * ve
nerunt ad Moyſen, & ad Eleazarum ſacerdo
tem, & principes multitudinis, atque dixe-
3 runt: * Ataroth, & Dibon, & Iazer, & Nem-
ra, Heſebon, & Eleale, & Saban, & Nebo, &
4 Beon, * terra, quam percuſſit Dominus in
cõſpectu filiorum Iſrael, regio vberrima eſt
ad paſtum animalium: & nos ſerui tui habe-
5 mus iumenta plurima: * precamurque ſi in-
uenimus gratiam coram te, vt des nobis fa-
mulis tuis eam in poſſeſſionem, nec facias
6 nos tranſire Iordanem. * Quibus reſpondit
B Moyſes: Numquid fratres veſtri ibunt ad pu-
7 gnam, & vos hic ſedebitis? * Cur ſubuertitis
mentes filiorum Iſrael, ne tranſire audeant
in locum, quem eis daturus eſt Dominus?
8 * nonne ita egerunt patres veſtri, quando mi
ſi de Cadesbarne ad explorandam Terram?
9 * Cumque veniſſent vſque ad Vallem bo- * Sup.13.d.24
tri, luſtrata omni regione, ſubuerterunt cor
filiorum Iſrael, vt non intrarent fines, quos
10 eis Dominus dedit. * Qui iratus iurauit, di-
11 cens: * Si videbunt homines iſti, qui aſcende
runt ex Ægypto a viginti annis & ſupra,
Terram, quam ſub iuramento pollicitus ſum
Abraham, Iſaac, & Iacob: & noluerunt ſe-
12 qui me, * præter Caleb filium Iephone Ce-
C nezæum, & Ioſue filium Nun: iſti impleue-
13 runt voluntatem meam. * Iratuſque Domi-
nus aduerſum Iſrael, circumduxit eum per
deſertum quadraginta annis, donec conſu-
meretur vniuerſa generatio, quæ fecerat ma
14 lum in conſpectu eius. * Et ecce, inquit, vos
ſurrexiſtis pro patribus veſtris, incrementa,
& alumni hominum peccatorum, vt augere
15 tis furorem Domini contra Iſrael. * Quòd ſi
nolueritis ſequi eum, in ſolitudine populum
derelinquet, & vos cauſa eritis necis omniũ.

* At

* At illi prope accedentes, dixerunt: Caulas 16
ouium fabricabimus, & ſtabula iumentorũ,
paruulis quoq. noſtris vrbes munitas: * nos 17
autẽ ipſi armati & accincti pergemus ad prę D
lium ante filios Iſrael, donec introducamus
eos ad loca ſua. Paruuli noſtri, & quidquid ha
bere poſſumus, erunt in vrbibus muratis, pro
pter habitatorum inſidias. * Nõ reuertemur 18
in domos noſtras, vſque dum poſſideant filij
Iſrael hereditatem ſuam: * nec quidquã quæ- 19
remus trans Iordanẽ, quia iam habemus no-
ſtram poſſeſſionem in orientali eius plaga.
Ioſ.1.c.13. * Quibus Moyſes ait: "Si facitis quod pro- 20
mittitis, expediti pergite coram Domino ad
pugnam: * & omnis vir bellator armatus Ior 21
danẽ tranſeat, donec ſubuertat Dominus ini
micos ſuos, * & ſubijciatur ei omnis Terra: 22
tunc eritis inculpabiles apud Dominum & E
apud Iſrael, & obtinebitis regiones, quas vul
tis coram Domino. * Sin autem quod dicitis, 23
non feceritis, nulli dubium eſt quin peccetis
in Deum: & ſcitote quoniam peccatum ve-
ſtrum apprehendet vos. * Ædificate ergo vr- 24
bes paruulis veſtris, & caulas, & ſtabula oui-
bus ac iumentis: & quod polliciti eſtis im-
Ioſ.4.c.12. plete. * "Dixeruntq. filij Gad & Ruben ad 25
Moyſen: Serui tui ſumus, faciemus quod iu-
bet Dominus noſter. * Paruulos noſtros, & 26
mulieres, & pecora, ac iumẽta relinquemus
in vrbibus Galaad: * nos autem famuli tui 27
omnes expediti pergemus ad bellũ, ſicut tu
domine loqueris. * Præcepit ergo Moyſes E- 28
leazaro ſacerdoti, & Ioſue filio Nun, & prin F
cipibus familiarum per tribus Iſrael, & dixit
Ioſ.13.b.8. & 22.a.4. Deut.3.b.12. ad eos: * "Si tranſierint filij Gad, & filij Ru- 29
ben vobiſcum Iordanem omnes armati ad
bellum corã Domino, & vobis fuerit Terra
ſubiecta: date eis Galaad in poſſeſſionem.
* Sin autem noluerint tranſire armati vobi- 30
ſcum in Terrã Chanaan, inter vos habitandi
accipiant loca. * Reſponderuntq. filij Gad, 31
& filij Ruben: Sicut locutus eſt Dominus ſer
uis ſuis, ita faciemus: * ipſi armati pergemus 32
coram Domino in Terram Chanaan, & poſ
ſeſſionem iam ſuſcepiſſe nos cõfitemur trãs
Ioſ.22.a.4. Iordanẽ. * "Dedit itaque Moyſes filijs Gad 33
& Ruben, & dimidiæ tribui Manaſſe filij Io-
ſeph regnum Sehon regis Amorrhæi, & re-
gnum Og regis Baſan, & terram eorum cum G
vrbibus ſuis per circuitum. * Igitur extruxe- 34
runt filij Gad, Dibon, & Ataroth, & Aroer,
* & Etroth, & Sophan, & Iazer, & Iegbaa, 35
* & Bethnemra, & Betharan, vrbes munitas, 36
& caulas pecoribus ſuis. * Filij vero Ruben 37
ædificauerunt Heſebon, & Eleale, & Caria-
thaim, * & Nabo, & Baalmeon verſis nomi- 38
nibus, Sabama quoque: imponentes voca-
Gen.50.d. bula vrbibus, quas extruxerãt. * "Porro filij 39
Machir, filij Manaſſe perrexerunt in Galaad,
& vaſtauerũt eã interfecto Amorrhæo habi
tatore eius. * Dedit ergo Moyſes Terram Ga 40
laad Machir filio Manaſſe, qui habitauit in
41 ea. * Iair autẽ filius Manaſſe abijt & occupa-
uit vicos eius, quos appellauit Hauoth Iair,
42 id eſt, Villas Iair. * Nobe quoque perrexit, &
apprehendit Chanath cum viculis ſuis: vo-
cauitq. eam ex nomine ſuo Nobe.

CAP. XXXIII.

1 HÆ ſunt manſiones filiorum Iſrael, qui
A egreſſi ſunt de Ægypto per turmas ſuas
2 in manu Moyſi & Aaron, * quas deſcripſit
Moyſes iuxta caſtrorum loca, quæ Domini
3 iuſſione mutabant. * Profecti igitur de Ra-
meſſe menſe primo, quintadecima die men-
ſis primi, altera die Phaſe filij Iſrael in manu
4 excelſa videntibus cunctis Ægyptijs, * & ſe-
pelientibus primogenitos, quos percuſſerat
Dominus (nam & in dijs eorum exercuerat
5 vltionem) * caſtrametati ſunt in Soccoth.
6 * Et de Soccoth venerunt in Etham quæ eſt
B in extremis finibus ſolitudinis. * "Inde egreſ
7 ſi venerunt cõtra Phihahiroth, quæ reſpicit
Beelſephon, & caſtrametati ſunt ante Mag-
8 dalum. * Profectiq. de Phihahiroth, tranſie-
runt per medium mare in ſolitudinẽ: & am-
bulãtes tribus diebus per deſertum Etham,
9 caſtrametati ſunt in Mara. * "Profectique de
Mara venerunt in Elim, vbi erant duodecim
fontes aquarum, & palmæ ſeptuaginta: ibiq.
10 caſtrametati ſunt. * Sed, & inde egreſſi, fixe-
runt tẽtoria ſuper Mare rubrũ. Profectiq. de
11 Mari rubro, * caſtrametati ſunt in deſerto
12 Sin. * Vnde egreſſi, venerunt in Daphca.
13 * Profectiq. de Daphca, caſtrametati ſunt in
14 Alus. * Egreſſiq. de Alus, in Raphidim fixere
C tentoria, * vbi populo defuit aqua ad biben-
15 dum. * Profectiq. de Raphidim, caſtrameta-
16 ti ſunt in deſerto Sinai. * Sed & de ſolitudine
"Sinai egreſſi, venerunt ad ſepulchra cõcupi
17 ſcentiæ. * "Profectiq. de ſepulchris cõcupi-
18 ſcentiæ, caſtrametati ſunt in Haſeroth. * "Et
19 de Haſeroth venerunt in Rethma. * Profe-
ctiq. de Rethma, caſtrametati ſunt in Rem-
20 mon phares. * Vnde egreſſi venerunt in Leb
21 na. * De Lebna caſtrametati ſunt in Reſſa.
22 * Egreſſiq. de Reſſa, venerunt in Ceelatha.
23 * Vnde profecti caſtrametati ſunt in monte
24 Sepher. * Egreſſi de monte Sepher, venerunt
25 in Arada. * Inde proficiſcentes, caſtrametati
26 ſunt in Maceloth. * Profectiq. de Maceloth,
27 venerũt in Thahath. * De Thahath caſtrame
28 tati ſũt in Thare. * Vnde egreſſi, fixere tẽtoria
29 in Methca. * Et de Methca caſtrametati ſũt in
30 Heſmona. * "Profectiq. de Heſmona, venerũt
D in Moſeroth. * Et de Moſeroth caſtrametati
31 ſunt in Beneiaacã. * Profectiq. de Beneiaacã,
32 venerunt in montẽ Gaddad. * Vnde profecti,
33 caſtrametati ſunt in Ietebatha. * Et de Iete-
34 batha venerũt in Hebrona. * Egreſſiq. de He
35 brona, caſtrametati ſunt in Aſiongaber.
36 * "Inde

a.2.3. *a Inde profecti, venerunt in deſertum Sin, 36
hæc eſt Cades. *Egreſſiq. de Cades, caſtrame 37
b.8. tati ſunt in monte Hor, in extremis finibus E
Terræ Edom. *b Aſcenditq. Aarō ſacerdos in 38
8.30. mōtem Hor iubēte Domino: & ibi mortuus
eſt anno quadrageſimo egreſſionis filiorū Iſ
rael ex Ægypto, mēſe quinto, prima die mē
ſis, *cum eſſet annorū centū viginti trium. 39
*Audiuitq. Chananæus rex Arad, qui habita 40
bat ad meridiem, in Terram Chanaan veniſ-
ſe filios Iſrael. *Et profecti de monte Hor, 41
caſtrametati ſunt in Salmona. *Vnde egreſ- 42
ſi, venerunt in Phunon. *Profectiq. de Phu 43
non, caſtrametati ſunt in Oboth. *Et de O- 44
both, venerunt in Iieabarim, quæ eſt in fini- F
bus Moabitarum. *Profectiq. de Iieabarim, fi 45
xere tentoria in Dibōgad. *Vnde egreſſi, ca- 46
ſtrametati ſunt in Helmondeblathaim. *E- 47
greſſiq. de Helmondeblathaim, venerunt ad
montes Abarim contra Nabo. *Profectiq. 48
de montibus Abarim, tranſierunt ad campe-
ſtria Moab, ſupra Iordanem contra Iericho.
*Ibiq. caſtrametati ſunt de Bethſimoth vſq; 49
ad Abelſatim in planioribus locis Moabita-
rum, *vbi locutus eſt Dominus ad Moyſen: 50
*Præcipe filijs Iſrael, & dic ad eos: Quando 51
transieritis Iordanem, intrātes Terram Cha
naan, *diſperdite cunctos habitatores Ter- 52
ræ illius: confringite titulos, & ſtatuas com- G
minuite, atq. omnia excelſa vaſtate, *mun- 53
dantes terram, & habitantes in ea. ego enim
dedi vobis illam in poſſeſſionem, *quam di- 54
uidetis vobis ſorte. Pluribus dabitis latiorē,
& paucis anguſtiorē. Singulis vt ſors ceciderit,
ita tribuet hereditas. Per tribus & fami-
lias poſſeſſio diuidetur. *Sin autē nolueritis 55
interficere habitatores Terræ: qui remanſe
rint, erunt vobis quaſi claui in oculis, & lan-
ceæ in lateribus, & aduerſabuntur vobis in
Terra habitationis veſtræ: *& quidquid illis 56
cogitaueram facere, vobis faciam.

CAP. XXXIIII.

LOcutuſq. eſt Dominus ad Moyſē, dicēs: 1
*Præcipe filijs Iſrael, & dices ad eos: 2
Cum ingreſſi fueritis Terram Chanaan, & A
in poſſeſſionem vobis ſorte ceciderit, his fi-
nibus terminabitur. *a Pars Meridiana inci- 3
piet a ſolitudine Sin, quæ eſt iuxta Edom: &
habebit terminos cōtra Orientem mare ſal
ſiſſimum. *qui circuibunt auſtralem plagam 4
per aſcenſum Scorpionis, ita vt tranſeant in
Senna, & perueniāt a meridie uſq. ad Cadeſ
barne, vnde egredientur confinia ad villā no
mine Adar, & tendent vſque ad Aſemona.
*ibitq. per gyrum terminus ab Aſemona vſ 5
que ad Torrentem Aegypti, & maris magni B
littore finietur. *Plaga aūt occidentalis a ma 6
ri magno incipiet, & ipſo fine claudetur.
*Porro ad ſeptentrionalem plagam a mari 7
magno termini incipient, peruenientes vſq;
8 ad montem altiſſimum, *a quo venient in
9 Emath vſque ad terminos Sedada: *ibuntq.
confinia vſq. ad Zephrona, & villam Enan.
10 hi erunt termini in parte Aquilonis. *Inde
metabuntur fines contra orientalem plagā
11 de villa Enan vſque Sephama, *& de Sepha
ma deſcēdēt termini in Rebla contra fontē
Daphnim: inde peruenient contra Orientē
12 ad mare Cenereth, *& tendent vſq. ad Ior
C danē, & ad vltimum ſalſiſſimo claudētur ma
ri. Hanc habebitis Terram per fines ſuos in
13 circuitu. *Præcepitq. Moyſes filijs Iſrael, di-
cens: Hæc erit Terra, quam poſſidebitis ſor-
te, & quā iuſſit Dn̄s dari nouem tribubus, &
14 dimidiæ tribui. *Tribus enim filiorum Ru-
ben per familias ſuas, & tribus filiorum Gad
iuxta cognationū numerū, media quoq. tri-
15 bus Manaſſe, *i. duæ ſemis tribus, acceperūt
partem ſuam trās Iordanem contra Iericho
16 ad orientalem plagam. *Et ait Dominus ad
17 Moyſen: *a Hæc ſunt nomina virorum, qui *Ioſ. 14. a. 1.
terram vobis diuident, Eleazar ſacerdos,
18 & Ioſue filius Nun, *& ſinguli principes
19 de tribubus ſingulis, *quorum iſta ſunt
D vocabula: De tribu Iuda, Caleb filius Iepho
20 ne. *De tribu Simeō, Samuel filius Ammiud.
21 *De tribu Beniamin, Elidad filius Chaſelō.
22 *De tribu filiorum Dan, Bocci filius Iogli.
23 *Filiorum Ioſeph de tribu Manaſſe, Hāniel
24 filius Ephod. *De tribu Ephraim, Ca-
25 muel filius Sephthan. *De tribu Zabulon, E-
26 liſaphan filius Pharnach. *De tribu Iſſachar,
27 dux Phaltiel filius Ozan. *De tribu Aſer,
28 Ahiud filius Salomi. *De tribu Nephthali,
29 Phedael filius Ammiud. *Hi ſunt, quib. præ-
cepit Dominus vt diuiderent filijs Iſrael ter
ram Chanaan.

CAP. XXXV.

1 HÆc quoque locutus eſt Dominus ad
A Moyſen in campeſtribus Moab ſupra
2 Iordanem, cōtra Iericho: *a Præcipe filiis Iſ
rael vt dent Leuitis de poſſeſſionibus ſuis *Ioſ. 21. a. 2.
3 *vrbes ad habitandum, & ſuburbana earum
per circuitum: vt ipſi in oppidis maneāt, &
4 ſuburbana ſint pecoribus ac iumentis: *quæ
a muris ciuitatum forinſecus, per circuitū,
5 mille paſſuum ſpatio tendentur. *contra
Orientem duo millia erunt cubiti, & contra
Meridiem ſimiliter erūt duo millia: ad mare
quoque, quod reſpicit ad Occidentem, eadē
menſura erit, & Septentrionalis plaga æqua
li termino finietur. erūtq. vrbes in medio, &
6 foris ſuburbana. *a De ipſis autem oppi- *Ioſ. 20. a. 8. Deu. 4. g. 41.
dis, quæ Leuitis dabitis, ſex erunt in fugiti
uorū auxilia ſeparata, vt fugiat ad ea qui fu
derit ſanguinem: & exceptis his, alia quadra
7 ginta duo oppida, *id eſt ſimul quadraginta
8 octo cum ſuburbanis ſuis. *Ipſæq. vrbes, quæ

dabuntur de poſſeſſionib. filiorum Iſrael, ab B
his, qui plus habēt, plures auferentur: & qui
minus, pauciores. ſinguli iuxta mēſuram hæ
reditatis ſuæ dabunt oppida Leuitis.* Ait Do 9
minus ad Moyſen: * Loquere filijs Iſrael, & 10
dices ad eos: a Quando trāſgreſſi fueritis Ior
danem in Terram Chanaan, * decernite quæ 11
vrbes eſſe debeant in præſidia fugitiuorum,
qui nolentes ſanguinem fuderint: * in quibus 12
cum fuerit profugus, cognatus occiſi nō po
terit eum occidere, donec ſtet in conſpectu
multitudinis, & cauſa illius iudicetur. * De 13
ipſis autem vrbibus, quæ ad fugitiuorū ſub-
ſidia ſeparantur, * tres erunt trans Iordanē, 14
& tres in Terra Chanaan, * tam filijs Iſrael 15
quam aduenis atque peregrinis, vt cōfugiat
ad eas qui nolēs ſanguinem fuderit. * Si quis 16
ferro percuſſerit, & mortuus fuerit qui per C
cuſſus eſt: reus erit homicidij, & ipſe morie-
tur. * Si lapidem iecerit, & ictus occubuerit, 17
ſimiliter punietur. * b Si ligno percuſſus in- 18
terierit: percuſſoris ſanguine vindicabitur.
19 * Propinquus occiſi, homicidam interficiet:
ſtatim vt apprehenderit eum, interficiet.
* Si per odium quis hominem impulerit, vel 20
iecerit quippiam in eum per inſidias: * aut 21
cum eſſet inimicus, manu percuſſerit, & ille
mortuus fuerit: percuſſor, homicidij reus
erit. cognatus occiſi ſtatim vt inuenerit eū,
iugulabit. * Quod ſi fortuitu, & abſq. odio, 22
* & inimicitijs quidquam horum fecerit, 23
* & hoc audiente populo fuerit comproba 24
tum, atque inter percuſſorem & propin-
quum ſanguinis quæſtio ventilata: * libe- 25
rabitur innocens de vltoris manu, & reduce
tur per ſententiam in vrbem, ad quam confu D
gerat, manebitq. ibi, donec ſacerdos magnus,
qui oleo ſancto vnctus eſt, moriatur. * Si 26
interfector extra fines vrbium, quæ exuli-
bus deputatæ ſunt, * fuerit inuentus, & per- 27
cuſſus ab eo qui vltor eſt ſanguinis: abſque
noxa erit qui eum occiderit. * debuerat enim 28
profugus vſque ad mortem Pontificis in vr-
be reſidere. poſtquam autem ille obierit, ho
micida reuertetur in terrā ſuam. * Hæc ſem- 29
piterna erunt, & legitima in cunctis habita-
tionibus veſtris. * Homicida ſub teſtibus pu 30
nietur: ad vnius teſtimonium nullus conde-

a Deu. 19. a. 2. Ioſ. 20. a. 2.

b Deu. 19. a. 11. Ioſ. 20. a. 3.

31 mnabitur. * Non accipietis pretium ab eo,
qui reus eſt ſanguinis, ſtatim & ipſe morie-
32 tur. * Exules & profugi ante mortē Pontifi
cis nullo modo in vrbes ſuas reuerti pote-
33 runt: * ne polluatis terram habitationis ve-
ſtræ, quæ inſontium cruore maculatur: nec
aliter expiari poteſt, niſi per eius ſanguinē,
34 qui alterius ſanguinem fuderit. * Atque ita
emundabitur veſtra poſſeſſio, me commorā-
te vobiſcum. ego enim ſum Dominus qui ha
bito inter filios Iſrael.

CAP. XXXVI.

1 ACceſſerunt a autem & principes fami-
A liarum Galaad filij Machir, filij Manaſ-
ſe de ſtirpe filiorū Ioſeph: locutiq. ſunt Moy
ſi coram principibus Iſrael, atque dixerunt:
2 * Tibi Domino noſtro pręcepit Dominus vt
Terram ſorte diuideres filijs Iſrael, & vt filia
bus Salphaad fratris noſtri dares poſſeſſionē
3 debitam patri: * quas ſi alterius tribus homi
B nes vxores acceperint, ſequetur poſſeſſio ſua,
& tranſlata ad aliam tribum de noſtra here-
4 ditate minuetur. * atque ita fiet, vt cum iubi
leus, i. quinquageſimus annus remiſſionis ad
uenerit, confundatur ſortium diſtributio,
5 & aliorum poſſeſſio ad alios tranſeat. * Re-
ſpondit Moyſes filijs Iſrael, & Domino præ-
cipiente, ait: Recte tribus filiorum Ioſeph lo
6 cuta eſt. * & hæc lex ſuper filiabus Salphaad
C a Domino promulgata eſt: * b Nubant quibus
7 volunt, tantum vt ſuæ tribus hominibus: * ne
commiſceatur poſſeſſio filiorum Iſrael de tri
bu in tribum. Omnes. n. viri ducent vxores
8 de tribu & cognatione ſua: * & cunctæ femi
næ de eadem tribu maritos accipiēt: vt here
9 ditas permaneat in familijs, * nec ſibi miſceā
10 tur tribus, ſed ita maneant * vt a Domino ſe
paratæ ſunt. Feceruntq. filię Salphaad vt fue
11 rat imperatum: * & nupſerūt Maala, & Ther
D ſa, & Hegla, & Melcha, & Noa filijs patrui ſui
12 * de familia Manaſſe, qui fuit filius Ioſeph: &
poſſeſſio, quæ illis fuerat attributa, manſit in
13 tribu & familia patris earum. * Hæc ſunt mā-
data atque iudicia, quæ mandauit Dominus
per manum Moyſi ad filios Iſrael, in campe-
ſtrib. Moab ſupra Iordanem cōtra Iericho.

a Sup. 27.

b Tob.

LIBER

LIBER DEVTERONOMII,

HEBRAICE ELLE HADDEBARIM.

CAPVT PRIMVM.

HÆc ſunt verba, quæ locu 1
tus eſt Moyſes ad omnem A
Iſrael trans Iordanem in
ſolitudine campeſtri, con
tra Mare rubrum, inter
Pharam & Thophel & La
ban & Haſeroth, vbi aurí
eſt plurimum: *vndecim 2
diebus de Horeb per viam montis Seir vſq.
ad Cadesbarne. *Quadrageſimo anno, vn- 3
decimo menſe, prima die menſis locutus eſt
Moyſes ad filios Iſrael omnia quæ præcepe-
rat illi Dominus vt diceret eis: *postquam 4
percuſſit Sehon regem Amorrhæorum, qui
habitabat in Heſebon: & Og regem Baſan,
qui manſit in Aſtaroth, & in Edrai, *trās Ior 5
danem in Terra Moab. Cœpitq. Moyſes ex- B
planare legem, & dicere: *Dn̄s Deus noſter 6
locutus eſt ad nos in Horeb, dicens: Sufficit
vobis quòd in hoc monte manſiſtis: *reuerti 7
mini, & venite ad montem Amorrhæorum,
& ad cetera quę ei proxima ſunt campeſtria
atque montana & humiliora loca cōtra Me
ridiem, & iuxta littus maris, Terram Cha-
nanæorum, & Libani vſque ad flumen ma-
gnum Euphraten. *En, inquit, tradidi vobis: 8
ingredimini & poſſidete eam, ſuper qua iura
uit Dominus patribus veſtris Abraham, I-
ſaac, & Iacob, vt daret illam eis, & ſemini
eorum poſt eos. *Dixiq. vobis illo in tempo 9
re: *Non poſſum ſolus ſuſtinere vos: quia 10
Dominus Deus veſter multiplicauit vos, &
eſtis hodie ſicut ſtellæ cęli, plurimi (*Domi 11
nus Deus patrum veſtrorum addat ad hunc
numerū multa millia, & benedicat vobis ſi- C
cut locutus eſt.) *Non valeo ſolus negotia 12
veſtra ſuſtinere, & pondus ac iurgia. *Da- 13
te ex vobis viros ſapientes & gnaros, & quo
rum conuerſatio ſit probata in tribubus ve-
ſtris, vt ponam eos vobis principes. *Tunc 14
reſpondiſtis mihi: Bona res eſt, quam vis fa-
cere. *Tuliq. de tribubus veſtris viros ſapien 15
tes & nobiles, & conſtitui eos principes, tri
bunos, & centuriones, & quinquagenarios
ac decanos, qui docerent vos ſingula. *Præ- 16
cepiq. eis, dicens: Audite illos, & *quod iu-
ſtum eſt iudicate: ſiue ciuis ſit ille, ſiue pere-
17 grinus. *Nulla erit diſtantia perſonarum, *Inf.16.d.19 Lev.19.c.15 Pro.24.c.23. Eccli.42.a.1. Iac.2.a.1.
ita paruum audietis vt magnum: nec acci-
pietis cuiuſquam perſonam, quia Dei iudi-
cium eſt. Quòd ſi difficile vobis viſum ali-
D quid fuerit, referte ad me, & ego audiam.
18 *Præcepique omnia quæ facere deberetis.
19 *Profecti autem de Horeb, tranſiuimus per
eremum terribilem & maximam, quam vidi
ſtis, per viā montis Amorrhæi, ſicut pręcepe
rat Dn̄s Deus noſter nobis. Cumq. veniſſe-
20 mus in Cadesbarne, *dixi vobis: Veniſtis ad
montē Amorrhæi, quem Dominus Deus no
21 ſter daturus eſt nobis. *Vide Terrā, quā Do-
minus Deus tuus dat tibi: aſcende & poſſi-
de eam, ſicut locutus eſt Dominus Deus no-
ſter patribus tuis: noli timere, nec quidquā
22 paueas. *Et acceſſiſtis ad me omnes, atque *Nu.13.a.4
dixiſtis: Mittamus viros qui conſiderent Ter
ram: & renuncient per quod iter debeamus
23 aſcēdere, & ad quas pergere ciuitates. *Cū-
que mihi ſermo placuiſſet, miſi ex vobis duo
24 decim viros, ſingulos de tribubus ſuis. *Qui
cum perrexiſſent, & aſcendiſſent in monta-
na, venerunt vſque ad Vallem botri: & conſi
25 derata terra, *ſumentes de fructibus eius, vt
oſtenderent vbertatem, attulerunt ad nos,
E atq. dixerunt: Bona eſt terra, quam Dominus
26 Deus noſter daturus eſt nobis. *Et noluiſtis
aſcendere, ſed increduli ad ſermonem Do-
27 mini Dei noſtri *murmuraſtis in tabernacu-
lis veſtris, atque dixiſtis: Odit nos Domi-
nus, & idcirco eduxit nos de Terra Ægypti,
vt traderet nos in manu Amorrhæi, atq. de-
28 leret. *Quo aſcendemus? nuncij terruerunt
cor noſtrum, dicentes: Maxima multitudo
eſt, & nobis ſtatura procerior: vrbes magnę,
& ad cælū vſque munitæ, filios Enacim vidi-
29 mus ibi. *Et dixi vobis: Nolite metuere, nec
30 timeatis eos: *Dominus Deus, qui ductor eſt
ueſter, pro uobis ipſe pugnabit, ſicut fecit i
31 Ægypto cūctis videntibus. *Et in ſolitudine
(ipſe vidiſti) portauit te Dn̄s Deus tuus, vt
ſolet homo geſtare paruulum filium ſuum,
F in omni via, per quam ambulaſtis, do-
32 nec veniretis ad locum iſtum. *Et nec ſic qui
33 dem credidiſtis Domino Deo veſtro, *qui
præceſſit vos in via, & metatus eſt locum, *Exo.13.d.21 14

in quo tentoria figere deberetis, nocte oſtē-
dens vobis iter per ignem, & die per colum
nam nubis. * Cumq. audiſſet Dominus vo- 34
cem ſermonum veſtrorum, iratus iurauit &
* Nu.14. d.22. Pſ.94.c.12. ait: * " Non videbit quiſpiam de hominibus 35
generationis huius peſſimæ Terram bonam,
quam ſub iuramēto pollicitus ſum patribus
veſtris:* præter Caleb filium Iephone . ipſe 36
enim videbit eam, & ipſi dabo Terram, quā
calcauit, & filijs eius, quia ſecutus eſt Domi-
num.*Nec miranda indignatio in populum, 37
cum mihi quoque iratus Dominus propter
vos dixerit: Nec tu ingredieris illuc:*ſed Io- 38
ſue filius Nun miniſter tuus, ipſe intrabit ꝓ
te. hunc exhortare & robora, & ipſe ſorte
Terrā diuidet Iſraeli.*Paruuli veſtri, de qui- 39
bus dixiſtis quod captiui ducerent̄, & filij q
hodie boni ac mali ignorant diſtantiam, ipſi
ingrediētur: & ipſis dabo Terram, & poſſide G
būt eam.* Vos autē reuertimini, & abite in 40
* Nu.14. f.40. ſolitudinem per viā Maris rubri.*" Et reſpō 41
diſtis mihi: Peccauimus Domino: aſcende-
mus & pugnabimus, ſicut præcepit Domi-
nus Deus noſter. Cumq. inſtructi armis per-
geretis in montem, * ait mihi Dominus: 42
Dic ad eos: " Nolite aſcendere, neque pu-
* Nu.14. g.42. gnetis, non enim ſum vobiſcum: ne cada-
tis coram inimicis veſtris. * Locutus ſum, 43
& non audiſtis: ſed aduerſantes imperio
Domini, & tumentes ſuperbia aſcendiſtis
in montem. * Itaque egreſſus Amorrhæus, 44
qui habitabat in montibus, & obuiam ve-
niens perſecutus eſt vos, ſicut ſolent apes
perſequi: & cecidit de Seir vſque Horma.
*Cumq. reuerſi ploraretis coram Dño, non 45
audiuit vos, nec voci veſtrę voluit acquie-
ſcere. * Sediſtis ergo in Cadesbarne multo 46
tempore.

CAP. II.

PRofectiq. inde venimus in ſolitudinem, 1
quæ ducit ad Mare rubrum, ſicut mihi A
dixerat Dominus: & circuiuimus montem
Seir longo tempore. * Dixitq. Dominus ad 2
me: * Sufficit vobis circuire montem iſtum: 3
ite contra Aquilonem:* & populo præcipe, 4
dicens: Tranſibitis per terminos fratrum ve
ſtrorum filiorum Eſaū, qui habitant in Seir,
& timebunt vos. *Videte ergo diligenter ne 5
moueamini contra eos. neque enim dabo vo
bis de terra eorum quantum poteſt vnius pe
dis calcare veſtigium, quia in poſſeſſionem
Eſau dedi montem Seir. * Cibos emetis ab 6
eis pecunia & comedetis: aquam emptam
haurietis, & bibetis. * Dominus Deus tuus 7
benedixit tibi in omni opere manuum tua- B
rum: nouit iter tuum, quomodo tranſieris ſo
litudinem hanc magnā, per quadraginta an-
nos habitans tecum Dominus Deus tuus, &
nihil tibi defuit. * Cumque tranſiſſemus fra 8
tres noſtros filios Eſau, q. habitabāt in Seir,
per viam campeſtrē de Elath, & de Aſionga-
ber, venimus ad iter, quod ducit in deſertum
9 Moab.* Dixitque Dominus ad me: Non pu-
gnes cōtra Moabitas, nec ineas aduerſus eos
prælium: non enim dabo tibi quidquam de
terra eorū, quia filijs Loth tradidi Ar in poſ
10 ſeſſionem. * Emim primi fuerunt habitato-
res eius, populus magnus, & validus, & tam
11 excelſus vt de Enacim ſtirpe, * quaſi gigan-
tes crederentur, & eſſent ſimiles filiorum E-
nacim. Denique Moabitæ appellant eos E-
12 mim. * In Seir autem prius habitauerūt Hor
C rhæi: quibus expulſis atque deletis, habitaue
runt filij Eſau, ſicut fecit Iſrael in terra poſ-
13 ſeſſionis ſuæ, quam dedit illi Dñs. * Surgen-
tes ergo vt tranſiremus Torrētem Zared, ve
14 nimus ad eum.* Tempus autem, quo ambu-
lauimus de Cadesbarne vſque ad tranſitum
torrentis Zared, triginta & octo annorum
fuit: donec conſumeretur omnis generatio
hominum bellatorum de caſtris, ſicut iuraue
15 rat Dominus: * cuius manus fuit aduerſum
16 eos, vt interirent de caſtrorū medio.* Poſt-
D quam autem vniuerſi ceciderūt pugnatores,
17 * Locutus eſt Dominus ad me, dicēs: *Tu trā
18 ſibis hodie terminos Moab, vrbem nomine
19 Ar:* & accedens in vicina filiorum Ammon
caue ne pugnes contra eos, nec mouearis ad
prælium: non enim dabo tibi de terra filiorū
Ammon, quia filijs Loth dedi eam in poſſeſ-
20 ſionem.* Terra gigantum reputata eſt: & in
ipſa olim habitauerunt gigantes, quos Am-
21 monitæ vocāt Zonzommim, * populus ma-
gnus, & multus, & proceræ longitudinis, ſi-
cut Enacim, quos deleuit Dominus a facie
22 eorum: & fecit illos habitare pro eis, * ſicut
fecerat filijs Eſau, qui habitant in Seir, delēs
Horrhæos, & terram eorum illis tradens,
23 quam poſſident vſque in præſens. * Heuæos
quoque, qui habitabāt in Haſerim vſque Ga
zan, Cappadoces expulerunt: qui egreſſi de
E Cappadocia deleuerunt eos, & habitauerunt
24 pro illis.*Surgite, & tranſite torrentē Arnō:
ecce tradidi in manu tua Sehon regem He-
ſebon Amorrhæum, & terram eius incipe
poſſidere, & committe aduerſus eum præliū.
25 * Hodie incipiam mittere terrorem atque
formidinem tuam in populos, qui habitant
ſub omni cęlo: vt audito nomine tuo paueāt
& in morem parturientium contremiſcant,
26 & dolore teneantur.*" Miſi ergo nuncios de Nu.
ſolitudine Cademoth ad Sehon regem Heſe
27 bon verbis pacificis, dicens: * Tranſibimus
per terram tuam, publica gradiemur via: nō
declinabimus neque ad dexteram, neque ad
28 ſiniſtram. * Alimenta pretio vende nobis,
vt veſcamur: aquam pecunia tribue, & ſic
bibemus. Tantum eſt vt nobis concedas trā-
29 ſitum, * ſicut fecerunt filij Eſau, qui habi-
tant in Seir, & Moabitę, qui morantur in Ar:
donec veniamus ad Iordanē, & tranſeamus
ad Terram, quam Dominus Deus noſter da
turus

turus eſt nobis. * Noluitq. Sehon rex Heſe- 30
bon dare nobis tranſitum : quia indurauerat
Dominus Deus tuus ſpiritum eius, & obfir-
mauerat cor illius, vt traderetur in manus
tuas, ſicut nunc vides. * Dixitq. Dominus ad 31
me: *Ecce cœpi tibi tradere Sehon, & terrã
eius, incipe poſſidere eam. *Egreſſusq. eſt Se 32
hon obuiam nobis cum omni populo ſuo ad
prælium in Iaſa. * Et tradidit eum Dominus 33
Deus noſter nobis: percuſſimuſq; eum cum
filijs ſuis & omni populo ſuo. * Cũctasq. vr- 34
bes in tempore illo cepimus, interfectis habi G
tatoribus earum, viris ac mulieribus & par-
uulis. non reliquimus in eis quidquam. * Abſ- 35
que iumentis, quæ in partem venere præ-
dantium : & ſpolijs vrbium, quas cepimus
* ab Aroer, quæ eſt ſuper ripam torrẽtis Ar 36
non, oppido quod in valle ſitum eſt, vſque
Galaad. Non fuit vicus & ciuitas, quæ no-
ſtras effugeret manus: omnes tradidit Domi
nus Deus noſter nobis. * Abſque terra filio- 37
rum Ammon, ad quam non acceſſimus: &
cunctis quæ adiacent torrenti Ieboc, & vrbi
bus montanis, vniuerſisq. locis, a quibus nos
prohibuit Dominus Deus noſter.

CAP. III.

ITaque conuerſi aſcẽdimus per iter Baſan: * 1
egreſſusque eſt Og rex Baſan in occurſum A
nobis cum populo ſuo ad bellandum in E-
drai. * Dixitque Dominus ad me: Ne timeas 2
eum: quia in manu tua traditus eſt cum om-
ni populo ac terra ſua : facieſq. ei *ſicut feci
ſti Sehon regi Amorrhæorum, qui habitauit
in Heſebon. * *Tradidit ergo Dominus Deus 3
noſter in manibus noſtris etiam Og regẽ Ba
ſan, & vniuerſũ populũ eius: percuſſimusq.
eos vſque ad internecionem, * vaſtantes cun 4
ctas ciuitates illius vno tempore. nõ fuit op
pidum, quod nos effugeret: ſexaginta vrbes,
omnem regionẽ Argob regni Og in Baſan.
*Cunctæ vrbes erant munitæ muris altiſſi- 5
mis, portiſq. & vectibus, abſque oppidis in-
numeris, quæ non habebant muros. * Et dele 6
uimus eos, ſicut feceramus Sehon regi Heſe
bon, diſperdentes omnem ciuitatem, viroſq. B
ac mulieres & paruulos : * iumenta autem 7
& ſpolia vrbium diripuimus. * Tulimusq. il- 8
lo in tempore terrã de manu duorum regũ
Amorrhæorum, qui erant trans Iordanem: a
torrente Arnon vſque ad mõtem Hermon,
*quem Sidonij Sarion vocant, & Amorrhæi 9
Sanir: *omnes ciuitates, quæ ſitæ ſunt in pla 10
nitie, & vniuerſam Terram Galaad & Ba-
ſan vſque ad Selcha, & Edrai ciuitates regni
Og ĩ Baſan. *Solus quippe Og rex Baſan re- 11
ſtiterat de ſtirpe gigãtum. Mõſtratur lectus
eius ferreus, qui eſt in Rabbath filiorum Am
mon, nouem cubitos habens longitudinis,
& quatuor latitudinis ad menſuram cubiti
12 uirilis manus. * Terramq. poſſedimus tem-
pore illo ab Aroer, quæ eſt ſuper ripam tor
rentis Arnon, vſque ad mediam partem mõ
tis Galaad: & ciuitates illius * dedi Ruben *Nu.32.f.29.
13 & Gad. * Reliquam autem partem Galaad,
& omnem Baſan regni Og, tradidi mediæ
tribui Manaſſe, omnem regionem Argob:
cunctaque Baſan vocatur Terra gigantum.
14 * Iair filius Manaſſe poſſedit omnem regio-
nem Argob vſque ad terminos Geſſuri, &
Machati. Vocauitq. ex nomine ſuo Baſã, Ha
C uoth Iair, id eſt, Villas Iair, vſque in præſen-
15 tem diem. * Machir quoque dedi Galaad. * Et
16 tribub. Ruben & Gad dedi de Terra Galaad
vſque ad Torrentem Arnon medium torren
tis, & confinium vſque ad torrentem Ieboc,
17 qui eſt terminus filiorum Ammon : * & pla-
nitiem ſolitudinis, atque Iordanem, & termi
nos Cenereth vſq. ad mare deſerti, quod eſt
ſalſiſſimum, ad radices montis Phaſga con-
18 tra orientem. * Præcepiq. vobis in tempore
illo, dicens: Dominus Deus veſter dat vobis
terram hanc in hereditatem, expediti præce
dite fratres veſtros filios Iſrael oẽs viri ro-
19 buſti: * abſq. vxoribus, & paruulis atq. iumẽ
tis. Noui.n. ꝙ plura habeatis pecora, & in vr
bib. remanere debebũt, quas tradidi vobis,
20 * donec requiẽ tribuat Dñs fratrib. veſtris,
ſicut uobis tribuit: & poſſideant ipſi ẽt Ter-
D ram, quam daturus eſt eis trans Iordanem:
tunc reuertetur vnuſquiſque in poſſeſſionẽ
21 ſuam, quam dedi uobis. * *Ioſue quoque in *Nu.27.d.18.
tempore illo præcepi, dicens: Oculi tui vide
runt quæ fecit Dominus Deus veſter duob.
his regibus: ſic faciet omnibus regnis, ad
22 quæ tranſiturus es. * Ne timeas eos: Domi-
23 nus enim veſter pugnabit pro vobis. * Præ-
catuſque ſum Dominum in tempore illo, di
24 cens: * Domine Deus tu cœpiſti oſtendere
ſeruo tuo magnitudinem tuã, manumq. for-
tiſſimam. neque enim eſt alius Deus uel in
cælo, vel ĩ terra, qui poſſit facere opera tua,
25 & comparari fortitudini tuæ. * Tranſibo igi
tur, & videbo Terram hanc optimam trans
Iordanem, & montẽ iſtum egregium, & Li-
26 banum. * Iratusq. eſt Dominus mihi propter
uos, nec exaudiuit me, ſed dixit mihi: Sufficit
tibi: nequaquam vltra loquaris de hac re ad
27 me. * Aſcende cacumen Phaſgæ, & oculos
tuos circunfer ad occidentem & ad aquilo
nem, auſtrumq. & orientem, & aſpice. *nec *Inf.31.a.2.&
28 enim tranſibis Iordanem iſtum. Præcipe Io 31.b.4.
ſue, & corrobora eum atque conforta: quia
ipſe præcedet populum iſtum, & diuidet eis
29 Terram, quam uiſurus es. * Manſimusq. in
ualle contra fanum Phagor.

CAP. IIII.

1 ET nunc Iſrael audi præcepta & iudicia,
A quæ ego doceo te: vt faciens ea, viuas,

& ingrediens poſſideas Terram, quam Do-
minus Deus patrum veſtrorum daturus eſt
vobis. * Non addetis ad verbum, quod vo- 2
bis loquor, nec auferetis ex eo: cuſtodite mã
data Domini Dei veſtri q̃ ego præcipio vo-
*Nu.25.a.4. bis. * Oculi veſtri viderunt omnia quæ fe- 3
cit Dominus contra Beelphegor, quomodo
cõtriuerit omnes cultores eius de medio ve
ſtri. * Vos autem qui adhæretis Domino 4
Deo veſtro, viuitis vniuerſi vſque in præſen-
tem diem. * Scitis quòd docuerim vos præ- 5
cepta atque iuſtitias, ſicut mãdauit mihi Do
minus Deus meus: ſic facietis ea in Terra, q̃
poſſeſſuri eſtis: * & obſeruabitis & implebi 6
tis opere. Hæc eſt enim veſtra ſapientia, &
intellectus coram populis, vt audientes vni-
uerſa præcepta hæc, dicant: En populus ſa-
piens & intelligens, gens magna. * Nec eſt 7
alia natio tam grandis, quæ habeat deos ap- B
propinquantes ſibi, ſicut Deus noſter adeſt
cunctis obſecrationibus noſtris. * Quæ eſt 8
enim alia gens ſic inclyta vt habeat ceremo-
nias, iuſtaq. iudicia, & vniuerſam legẽ, quã
ego proponam hodie ante oculos veſtros?
* Cuſtodi igitur temetipſum, & animam 9
tuam ſolicite. Ne obliuiſcaris verborũ, quæ
viderũt oculi tui, & ne excidãt de corde tuo
*Exo.19.c.18. cunctis diebus vitæ tuæ. * Docebis ea filios
ac nepotes tuos, * a die in quo ſtetiſti coram 10
Domino Deo tuo in Horeb, quando Domi-
nus locutus eſt mihi dicens: Congrega ad
me populum, vt audiant ſermones meos,
& diſcant timere me omni tempore quo
viuunt in terra, doceantque filios ſuos. Et 11
acceſſiſtis ad radices montis, qui ardebat vſ-
que ad cælum: erãtque in eo tenebræ, & nu
bes, & caligo. * Locutuſque eſt Dominus 12
ad vos de medio ignis. Vocem verborũ eius
audiſtis, & formam penitus non vidiſtis. * Et 13
oſtendit vobis pactum ſuum, quod præcepit
vt faceretis, & decem verba, quæ ſcripſit in
duabus tabulis lapideis. * Mihique manda- 14
uit in illo tempore vt docerem uos ceremo- C
nias & iudicia, quæ facere deberetis i Terra,
quam poſſeſſuri eſtis. * Cuſtodite igitur ſoli- 15
cite animas veſtras. Non vidiſtis aliquam ſi-
militudinem in die, qua locutus eſt vobis Do
minus in Horeb de medio ignis: * ne forte de 16
cepti faciatis vobis ſculpta ſimilitudinem,
aut imaginem maſculi vel fœminæ, * ſimilitu 17
dinem omnium iumentorum, quæ sũt ſuper
terram, vel auium ſub cęlo volantium, * atq. 18
reptilium, quæ mouẽtur in terra, ſiue piſciũ
qui ſub terra morantur in aquis: * ne forte 19
eleuatis oculis ad cœlum, videas Solem &
Lunam, & omnia aſtra cęli, & errore dece-
ptus adores ea & colas quę creauit dñs Deus
tuus in miniſterium cunctis gentibus, quæ
ſub cęlo ſunt. * Vos aũt tulit Dñs, & eduxit 20
de fornace ferrea Ægypti, vt haberet popu
lum hereditarium, ſicut eſt in præſenti die.

21 * * Iratuſq. eſt Dominus contra me propter *ſupra
ſermones veſtros, & iurauit vt non tranſi-
rem Iordanem, nec ingrederer Terram opti
22 mam, quam daturus eſt vobis. * Ecce mo-
D rior in hac humo, non tranſibo Iordanem:
vos tranſibitis, & poſſidebitis terram egre-
23 giam. * Caue ne quando obliuiſcaris pacti
Domini Dei tui, quod pepigit tecum: & fa-
cias tibi ſculptam ſimilitudinem eorum, quę
24 fieri Dominus prohibuit: * * quia Dominus *Eb
Deus tuus ignis conſumens eſt, Deus æmula
25 tor. * Si genueritis filios ac nepotes, & mora
ti fueritis in Terra, deceptiq. feceritis vobis
aliquam ſimilitudinem, patrantes malũ corã
Domino Deo veſtro, vt eum ad iracundiam
26 prouocetis: * teſtes inuoco hodie cælum &
terram, cito perituros vos eſſe de Terra, quã
tranſito Iordane poſſeſſuri eſtis. non habita-
bitis in ea longo tẽpore, ſed delebit vos Do
27 minus, * atque diſperget in omnes gentes, &
remanebitis pauci in nationibus, ad quas
28 vos ducturus eſt Dominus. * ibique ſeruietis
dijs, qui hominũ manu fabricati ſunt, ligno,
& lapidi qui non vident, nec audiunt, nec
29 comedunt, nec odorantur. * Cumque quæſie
E ris ibi Dominum Deum tuum, inuenies eũ:
ſi tamen toto corde quæſieris, & tota tribu
30 latione animæ tuæ. * Poſtquam te inuenerint
omnia quæ prædicta ſunt, nouiſſimo tempo
re reuerteris ad Dominum Deum tuum, &
31 audies vocem eius. * Quia Deus miſeri-
cors Dominus Deus tuus eſt: non dimittet
te, nec omnino delebit, neque obliuiſcetur
32 pacti, in quo iurauit patribus tuis. * Interro
ga de diebus antiquis, qui fuerũt ante te ex
die quo creauit Deus hominem ſuper terrã,
a ſummo cęlo vſque ad ſummum eius, ſi fa-
cta eſt aliquando huiuſcemodi res, aut vnq̃
33 cognitum eſt, * vt audiret populus vocem
Dei loquentis de medio ignis, ſicut tu audi-
34 ſti, & vixiſti: * ſi fecit Deus vt ingrederetur,
& tolleret ſibi Gẽtem de medio nationum,
per tentationes, ſigna, atq; portenta, per pu
gnam, & robuſtam manum, extentumque
brachium, & horribiles viſiones iuxta om-
F nia, quæ fecit pro vobis Dominus Deus ve-
35 ſter in Ægypto, videntib. oculis tuis: * vt ſci
res quoniam Dominus ipſe eſt Deus, & non
36 eſt alius pręter eum. * De cęlo te fecit audire
vocem ſuam, vt doceret te, & in terra oſten
dit tibi ignẽ ſuum maximum, & audiſti ver-
37 ba illius de medio ignis, * quia dilexit patres
tuos, & elegit ſemen eorũ poſt eos. * Eduxit- *Exo
que te præcedens in virtute ſua magna ex
38 Aegypto, * vt deleret nationes maximas
& fortiores te in introitu tuo: & introduce-
ret te, daretq. tibi terrã earũ in poſſeſſionẽ,
39 ſicut cernis in præſenti die. * Scito ergo ho-
die, & cogitato in corde tuo quod Dominus
ipſe ſit Deus in cęlo ſursũ, & in terra deor-
40 ſum, & nõ ſit alius. * Cuſtodi pcepta eius at-
que

que mãdata, quæ ego præcipio tibi: vt bene
ſit tibi, & filijs tuis poſt te, & ꝑmaneas mul-
to tempore ſuper Terram, quam Dominus
Deus tuus daturus eſt tibi.* Tunc ſeparauit 41
Moyſes tres ciuitates trans Iordanem ad O- G
rientalem plagam,* vt confugiat ad eas qui 42
occiderit nolens proximum ſuum, nec ſibi
fuerit inimicus ante vnum & alterum diem,
& ad harum aliquam vrbium poſſit euadere:
Boſor in ſolitudine, quæ ſita eſt in terra 43
campeſtri de tribu Ruben: & Ramoth in Ga
laad, quæ eſt in tribu Gad: & Golã in Baſan,
quæ eſt in tribu Manaſſe.* Iſta eſt lex, quam 44
propoſuit Moyſes coram filijs Iſrael,* & 45
hæc teſtimonia & ceremoniæ atque iudicia,
quæ locutus eſt ad filios Iſrael, quando egreſ
ſi ſunt de Ægypto,* trans Iordanem in val- 46
le contra fanum Phogor in terra Sehon re-
gis Amorrhæi, qui habitauit in Heſebon, quẽ
percuſſit Moyſes. Filij quoque Iſrael egreſſi
ex Ægypto *poſſederunt terram eius, & ter 47
ram Og regis Baſan, duorum regum Amor-
rhæorum, qui erant trans Iordanem ad ſolis
ortum:* Ab Aroer, quæ ſita eſt ſuper ripam 48
torrentis Arnon, vſq. ad montem Sion, qui
eſt & Hermon,* omnem planitiem trans Ior 49
danem ad Orientalem plagam, vſque ad ma
re ſolitudinis, & vſque ad radices montis
Phaſga.

CAP. V.

VOcauitq Moyſes omnem Iſraelem, & 1
dixit ad eum: Audi Iſrael ceremonias A
atq. iudicia, quæ ego loquor in aurib. veſtris
hodie: diſcite ea, & opere complete.* Domi- 2
nus Deus noſter pepigit nobiſcum fœdus in
Horeb.* Non cum patribus noſtris inijt pa- 3
ctum, ſed nobiſcum qui in præſentiarum ſu
mus, & viuimus.* Facie ad faciem locutus eſt 4
nobis in monte de medio ignis.* Ego ſeque- 5
ſter & medius fui inter Dominum & vos in
tempore illo, vt annunciarem vobis verba
eius. timuiſtis enim ignem, & nõ aſcendiſtis
in montem, & ait:* Ego Dñs Deus tuus qui 6
eduxi te de Terra Ægypti de domo ſeruitu-
tis.* Non habebis deos alienos in conſpectu 7
meo.* Non facies tibi ſculptile, nec ſimi- 8
litudinem omnium, quæ in cælo ſunt deſu-
per, & quæ in terra deorſum, & quæ verſan
tur in aquis ſub terra.* Non adorabis ea, 9
& non coles. Ego enim ſum Dominus Deus
tuus: Deus æmulator, reddens iniquitatem
patrum ſuper filios in tertiam & quartam
generationem his qui oderunt me, & faciẽs 10
miſericordiam in multa millia diligentibus
me, & cuſtodientibus præcepta mea.* Non 11
vſurpabis nomen Domini Dei tui fruſtra: B
quia nõ erit impunitus qui ſuper re vana no
men eius aſſumpſerit.* Obſerua diẽ Sabba- 12
ti, vt ſanctifices eum, ſicut præcepit tibi Do-
13 minus Deus tuus.* Sex diebus operaberis, &
14 facies omnia opera tua.* Septimus dies Sab
bati eſt, id eſt, requies Domini Dei tui. Non
facies in eo quidquam operis tu, & filius
tuus, & filia, ſeruus & ancilla, & bos, & aſi-
nus, & omne iumẽtum tuum, & peregrinus
qui eſt intra portas tuas: vt requieſcat ſeru᷒
15 tuus, & ancilla tua, ſicut & tu.* Memento ꝙ
& ipſe ſeruieris in Ægypto, & eduxerit te
inde Dominus Deus tuus in manu forti, &
brachio extento. Idcirco præcepit tibi vt
16 obſeruares diem Sabbati.* Honora patrem
tuum & matrem, ſicut præcepit tibi Domi-
nus Deus tuus, vt longo viuas tempore, &
C bene ſit tibi in Terra, quam Dominus Deus
17 tuus daturus eſt tibi.* Non occides.* Neque
18 mœchaberis,* Furtumque non facies.* Nec
19 loqueris contra proximum tuum falſum te-
20 ſtimonium.* Non concupiſces vxorẽ pro-
21 ximi tui: non domum, non agrum, non ſer-
uum, non ancillam, non bouem, non aſinũ,
22 & vniuerſa quæ illius ſunt.* Hæc verba locu
tus eſt Dominus ad omnem multitudinem
veſtram in monte de medio ignis & nubis
& caliginis, voce magna, nihil addens am-
plius: & ſcripſit ea i duabus tabulis lapideis,
23 quas tradidit mihi.* Vos autem poſtquã au-
diſtis vocem de medio tenebrarum, & mon
tem ardere vidiſtis, acceſſiſtis ad me omnes
principes tribuum & maiores natu, atq. dixi
24 ſtis:* Ecce oſtendit nobis Dominus Deus no
ſter maieſtatem & magnitudinem ſuam. vo-
cem eius audiuimus de medio ignis, & pro-
bauimus hodie quod loquente Deo cum ho
25 mine vixerit homo.* Cur ergo moriemur,
& deuorabit nos ignis hic maximus? Si enim
audierimus vltra vocem Domini Dei no-
26 ſtri, moriemur.* Quid eſt omnis caro, vt au-
D diat vocem Dei viuentis, qui de medio ignis
loquitur ſicut nos audiuimus, & poſſit viue-
27 re?* Tu magis accede: & audi cuncta quæ di
xerit Dominus Deus noſter tibi: loquerisq.
28 ad nos, & nos audiẽtes faciemus ea.* Quod
cum audiſſet Dominus, ait ad me: Audiui vo
cem verborũ populi huius quæ locuti ſunt
29 tibi: bene omnia ſunt locuti.* Quis det ta-
lem eos habere mentem, vt timeant me, &
cuſtodiant vniuerſa mandata mea in omni
tempore, vt bene ſit eis & filijs eorum in
30 ſempiternum?* Vade & dic eis: Reuertimi-
31 ni in tentoria veſtra.* Tu vero hic ſta me-
cum, & loquar tibi omnia mandata mea, &
ceremonias atque iudicia: quæ docebis eos,
vt faciãt ea in Terra, quam dabo illis in poſ-
32 ſeſſionem.* Cuſtodite igitur & facite quæ
præcepit Dominus Deus vobis: non declina
bitis neque ad dexteram, neque ad ſiniſtrã:
33 *ſed per viam, quam præcepit Dominus
Deus veſter, ambulabitis, vt viuatis, & be-
ne ſit vobis, & protelentur dies in terra poſ
ſeſſionis veſtræ.

* Ex. 20. b. 10. Gen. 2. a. 2. Heb. 4. b. 4.
* Exo. 20. c. 12. Ec. 3. b. 9. Matt. 15. a. 4. Mar. 7. b. 10. Eph. 6. a. 1.
* Mat. 5. d. 28. Rom. 7. b. 7.

& ingrediens poſſideas Terram, quam Do-
minus Deus patrum veſtrorum daturus eſt
vobis. * Non addetis ad verbum, quod vo- 2
bis loquor, nec auferetis ex eo: cuſtodite mã
data Domini Dei veſtri q̃ ego præcipio vo-
Nu.25.a.4. bis. "Oculi veſtri viderunt omnia quæ fe- 3
cit Dominus contra Beelphegor, quomodo
cõtriuerit omnes cultores eius de medio ve
ſtri. * Vos autem qui adhæretis Domino 4
Deo veſtro, viuitis vniuerſi vſque in præſen-
tem diem. * Scitis quòd docuerim vos præ- 5
cepta atque iuſtitias, ſicut mãdauit mihi Do
minus Deus meus: ſic facietis ea in Terra, q̃
poſſeſſuri eſtis:* & obſeruabitis & implebi 6
tis opere. Hæc eſt enim veſtra ſapientia, &
intellectus coram populis, vt audientes vni-
uerſa præcepta hæc, dicant: En populus ſa-
piens & intelligens, gens magna. * Nec eſt 7
alia natio tam grandis, quæ habeat deos ap- B
propinquantes ſibi, ſicut Deus noſter adeſt
cunctis obſecrationibus noſtris. * Quæ eſt 8
enim alia gens ſic inclyta vt habeat ceremo-
nias, iuſtaq. iudicia, & vniuerſam legẽ, quã
ego proponam hodie ante oculos veſtros?
* Cuſtodi igitur temetipſum, & animam 9
tuam ſolicite. Ne obliuiſcaris verborũ, quæ
viderũt oculi tui, & ne excidãt de corde tuo
*Exo.19.c.18. cunctis diebus vitæ tuæ. " Docebis ea filios
ac nepotes tuos,* a die in quo ſtetiſti coram 10
Domino Deo tuo in Horeb, quando Domi-
nus locutus eſt mihi dicens: Congrega ad
me populum, vt audiant ſermones meos,
& diſcant timere me omni tempore quo
viuunt in terra, doceantque filios ſuos. Et 11
acceſſiſtis ad radices montis, qui ardebat vſ-
que ad cælum: erãtque in eo tenebræ, & nu
bes, & caligo. * Locutusque eſt Dominus 12
ad vos de medio ignis. Vocem verborũ eius
audiſtis, & formam penitus non vidiſtis.* Et 13
oſtendit vobis pactum ſuum, quod præcepit
vt faceretis, & decem verba, quæ ſcripſit in
duabus tabulis lapideis. * Mihique manda- 14
uit in illo tempore vt docerem uos ceremo- C
nias & iudicia, quæ facere deberetis i Terra,
quam poſſeſſuri eſtis.* Cuſtodite igitur ſoli- 15
cite animas veſtras. Non vidiſtis aliquam ſi-
militudinem in die, qua locutus eſt vobis Do
minus in Horeb de medio ignis:* nẽ forte de 16
cepti faciatis vobis ſculptã ſimilitudinem,
aut imaginem maſculi vel fęminæ,* ſimilitu 17
dinem omnium iumentorum, quæ ſũt ſuper
terram, vel auium ſub cęlo volantium,* atq. 18
reptilium, quæ mouẽtur in terra, ſiue piſciũ
qui ſub terra morantur in aquis: * ne forte 19
eleuatis oculis ad coelum, videas Solem &
Lunam, & omnia aſtra cęli, & errore dece-
ptus adores ea & colas quę creauit dñs Deus
tuus in miniſterium cunctis gentibus, quæ
ſub cęlo ſunt. * Vos aũt tulit Dñs, & eduxit 20
de fornace ferrea Ægypti, vt haberet popu
lum hereditarium, ſicut eſt in præſenti die.

21 * " Iratusq. eſt Dominus contra me propter *Supra
ſermones veſtros, & iurauit vt non tranſi-
rem Iordanem, nec ingrederer Terram opti
22 mam, quam daturus eſt vobis. * Ecce mo-
D rior in hac humo, non tranſibo Iordanem:
vos tranſibitis, & poſſidebitis terram egre-
23 giam. * Caue ne quando obliuiſcaris pacti
Domini Dei tui, quod pepigit tecum: & fa-
cias tibi ſculptam ſimilitudinem eorum, quę
24 fieri Dominus prohibuit: * " quia Dominus *Hebr.
Deus tuus ignis conſumens eſt, Deus æmula
25 tor.* Si genueritis filios ac nepotes, & mora
ti fueritis in Terra, deceptiq. feceritis vobis
aliquam ſimilitudinem, patrantes malũ corã
Domino Deo veſtro, vt eum ad iracundiam
26 prouocetis: * teſtes inuoco hodie cælum &
terram, cito perituros vos eſſe de Terra, quã
tranſito Iordane poſſeſſuri eſtis. non habita-
bitis in ea longo tẽpore, ſed delebit vos Do
27 minus,* atque diſperget in omnes gentes, &
remanebitis pauci in nationibus, ad quas
28 vos ducturus eſt Dominus.* ibique ſeruietis
dijs, qui hominũ manu fabricati ſunt, ligno,
& lapidi qui non vident, nec audiunt, nec
29 comedunt, nec odorantur.* Cumque quæſie
E ris ibi Dominum Deum tuum, inuenies eũ:
ſi tamen toto corde quæſieris, & tota tribu
30 latione animæ tuæ.* Poſtquam te inuenerint
omnia quæ prædicta ſunt, nouiſſimo tempo
re reuerteris ad Dominum Deum tuum, &
31 audies vocem eius. * Quia Deus miſeri-
cors Dominus Deus tuus eſt: non dimittet
te, nec omnino delebit, neque obliuiſcetur
32 pacti, in quo iurauit patribus tuis. * Interro
ga de diebus antiquis, qui fuerũt ante te ex
die quo creauit Deus hominem ſuper terrã,
a ſummo cęlo vſque ad ſummum eius, ſi fa-
cta eſt aliquando huiuſcemodi res, aut vnq̃
33 cognitum eſt, * vt audiret populus vocem
Dei loquentis de medio ignis, ſicut tu audi-
34 ſti, & vixiſti:* ſi fecit Deus vt ingrederetur,
& tolleret ſibi Gẽtem de medio nationum,
per tentationes, ſigna, atq; portenta, per pu
gnam, & robuſtam manum, extentumque
brachium, & horribiles viſiones iuxta om-
F nia, quæ fecit pro vobis Dominus Deus ve-
35 ſter in Ægypto, videntib. oculis tuis:* vt ſci
res quoniam Dominus ipſe eſt Deus, & non
36 eſt alius pręter eum.* De cęlo te fecit audire
vocem ſuam, vt doceret te, & in terra oſten
dit tibi ignẽ ſuum maximum, & audiſti ver-
37 ba illius de medio ignis,* quia dilexit patres
tuos, & elegit ſemen eorũ poſt eos. " Eduxit- *Exo.
que te præcedens in virtute ſua magna ex
38 Aegypto, * vt deleret nationes maximas
& fortiores te in introitu tuo: & introduce-
ret te, daretq. tibi terrã earũ in poſſeſſionẽ,
39 ſicut cernis in præſenti die. * Scito ergo ho-
die, & cogitato in corde tuo quod Dominus
ipſe ſit Deus in cęlo ſurſũ, & in terra deor-
40 ſum, & nõ ſit alius.* Cuſtodi p̃cepta eius at-
que

que mādata, quæ ego præcipio tibi: vt bene
ſit tibi, & filijs tuis poſt te, & pmaneas mul-
to tempore ſuper Terram, quam Dominus
Deus tuus daturus eſt tibi. Tunc ſeparauit 41
Moyſes tres ciuitates trans Iordanem ad O- G
rientalem plagam, vt confugiat ad eas qui 42
occiderit nolens proximum ſuum, nec ſibi
fuerit inimicus ante vnum & alterum diem,
& ad harum aliquam vrbium poſſit euadere:
Boſor in ſolitudine, quæ ſita eſt in terra 43
campeſtri de tribu Ruben: & Ramoth in Ga
laad, quæ eſt in tribu Gad: & Golā in Baſan,
quæ eſt in tribu Manaſſe. Iſta eſt lex, quam 44
propoſuit Moyſes coram filijs Iſrael, & 45
hæc teſtimonia & ceremoniæ atque iudicia,
quæ locutus eſt ad filios Iſrael, quando egreſ
ſi ſunt de Ægypto, trans Iordanem in val- 46
le contra fanum Phogor in terra Sehon re-
gis Amorrhæi, qui habitauit in Heſebon, quē
percuſſit Moyſes. Filij quoque Iſrael egreſſi
ex Ægypto poſſederunt terram eius, & ter 47
ram Og regis Baſan, duorum regum Amor-
rhæorum, qui erant trans Iordanem ad ſolis
ortum: Ab Aroer, quæ ſita eſt ſuper ripam 48
torrentis Arnon, vſq. ad montem Sion, qui
eſt & Hermon, omnem planitiem trans Ior 49
danem ad Orientalem plagam, vſque ad ma
re ſolitudinis, & vſque ad radices montis
Phaſga.

CAP. V.

VOcauitq. Moyſes omnem Iſraelem, & 1
dixit ad eum: Audi Iſrael ceremonias A
atq. iudicia, quæ ego loquor in aurib. veſtris
hodie: diſcite ea, & opere complete. Domi- 2
nus Deus noſter pepigit nobiſcum fœdus in
Horeb. Non cum patribus noſtris inijt pa- 3
ctum, ſed nobiſcum qui in præſentiarum ſu
mus, & viuimus. Facie ad faciem locutus eſt 4
nobis in monte de medio ignis. Ego ſeque- 5
ſter & medius fui inter Dominum & vos in
tempore illo, vt annunciarem vobis verba
eius: timuiſtis enim ignem, & nō aſcendiſtis
in montem, & ait: Ego Dn̄s Deus tuus qui 6
eduxi te de Terra Ægypti de domo ſeruitu-
tis. Non habebis deos alienos in conſpectu 7
meo. Non facies tibi ſculptile, nec ſimi- 8
litudinem omnium, quæ in cælo ſunt deſu-
per, & quæ in terra deorſum, & quæ verſan
tur in aquis ſub terra. Non adorabis ea, 9
& non coles. Ego enim ſum Dominus Deus
tuus: Deus æmulator, reddens iniquitatem
patrum ſuper filios in tertiam & quartam
generationem his qui oderunt me, & faciēs 10
miſericordiam in multa millia diligentibus
me, & cuſtodientibus præcepta mea. Non 11
vſurpabis nomen Domini Dei tui fruſtra: B
quia nō erit impunitus qui ſuper re vana no
men eius aſſumpſerit. Obſerua diē Sabba- 12
ti, vt ſanctifices eum, ſicut præcepit tibi Do-
13 minus Deus tuus. Sex diebus operaberis, &
14 facies omnia opera tua. Septimus dies Sab
bati eſt, id eſt, requies Domini Dei tui. Non
facies in eo quidquam operis tu, & filius
tuus, & filia, ſeruus & ancilla, & bos, & aſi-
nus, & omne iumentum tuum, & peregrinus
qui eſt intra portas tuas: vt requieſcat ſeru
15 tuus, & ancilla tua, ſicut & tu. Memento q
& ipſe ſeruieris in Ægypto, & eduxerit te
inde Dominus Deus tuus in manu forti, &
brachio extento. Idcirco præcepit tibi vt
16 obſeruares diem Sabbati. Honora patrem
tuum & matrem, ſicut præcepit tibi Domi-
nus Deus tuus, vt longo viuas tempore, &
C bene ſit tibi in Terra, quam Dominus Deus
17 tuus daturus eſt tibi. Non occides. Neque
18 mœchaberis, Furtumque non facies. Nec
19 loqueris contra proximum tuum falſum te-
20 ſtimonium. Non concupiſces vxorē pro-
21 ximi tui: non domum, non agrum, non ſer-
uum, non ancillam, non bouem, non aſinū,
22 & vniuerſa quæ illius ſunt. Hæc verba locu
tus eſt Dominus ad omnem multitudinem
veſtram in monte de medio ignis & nubis
& caliginis, voce magna, nihil addens am-
plius: & ſcripſit ea ī duabus tabulis lapideis,
23 quas tradidit mihi. Vos autem poſtquā au-
diſtis vocem de medio tenebrarum, & mon
tem ardere vidiſtis, acceſſiſtis ad me omnes
principes tribuum & maiores natu, atq. dixi
24 ſtis: Ecce oſtendit nobis Dominus Deus no
ſter maieſtatem & magnitudinem ſuam, vo-
cem eius audiuimus de medio ignis, & pro-
bauimus hodie quod loquente Deo cum ho
25 mine vixerit homo. Cur ergo moriemur,
& deuorabit nos ignis hic maximus? Si enim
audierimus vltra vocem Domini Dei no-
26 ſtri, moriemur. Quid eſt omnis caro, vt au-
D diat vocem Dei viuentis, qui de medio ignis
loquitur ſicut nos audiuimus, & poſſit viue-
27 re? Tu magis accede: & audi cuncta quæ di
xerit Dominus Deus noſter tibi: loquerisq.
28 ad nos, & nos audiētes faciemus ea. Quod
cum audiſſet Dominus, ait ad me: Audiui vo
cem verborū populi huius quæ locuti ſunt
29 tibi: bene omnia ſunt locuti. Quis det ta-
lem eos habere mentem, vt timeant me, &
cuſtodiant vniuerſa mandata mea in omni
tempore, vt bene ſit eis & filijs eorum in
30 ſempiternum? Vade & dic eis: Reuertimi-
31 ni in tentoria veſtra. Tu vero hic ſta me-
cum, & loquar tibi omnia mandata mea, &
ceremonias atque iudicia: quæ docebis eos,
vt faciāt ea in Terra, quam dabo illis in poſ-
32 ſeſſionem. Cuſtodite igitur & facite quæ
præcepit Dominus Deus vobis: non declina
bitis neque ad dexteram, neque ad ſiniſtrā:
33 ſed per viam, quam præcepit Dominus
Deus veſter, ambulabitis, vt viuatis, & be-
ne ſit vobis, & protelentur dies in terra poſ
ſeſſionis veſtræ.

Ex. 20. b. 10
Gen. 2. a. 2
Heb. 4. b. 4

Exo. 20. c. 12
Ec. 3. b. 9.
Matt. 15. a. 4.
Mar. 7. b. 10
Eph. 6. a. 1.

Mat. 5. d. 28
Rom. 7. b. 7

CAP. VI.

HÆc ſunt præcepta, & ceremoniæ,atq; 1
iudicia, quæ mãdauit Dominus Deus A
veſter vt docerem vos, & faciatis ea in Ter-
ra, ad quam tranſgredimini poſſidendam:
*vt timeas Dominum Deum tuum,& cuſto- 2
dias omnia mandata & præcepta eius, quæ
ego præcipio tibi,& filijs,ac nepotibus tuis,
cunctis diebus vitæ tuæ, vt prolongentur
dies tui. * Audi Iſrael, & obſerua vt facias 3
quæ præcepit tibi Dominus, & bene ſit tibi,
& multipliceris amplius, ſicut pollicitus eſt
Dominus Deus patrum tuorum tibi terram
lacte & melle manantem.*Audi Iſrael, Do- 4
minus Deus noſter, Dominus vnus eſt. * " 5
Diliges Dominum Deum tuum ex toto cor
de tuo,& ex tota anima tua:& ex tota forti B
tudine tua.*Eruntq.verba hęc,quæ ego præ- 6
cipio tibi hodie,in corde tuo: * & narrabis 7
ea filijs tuis, & meditaberis in eis ſedens in
domo tua,& ambulans in itinere,dormiens
atque conſurgens. * Et ligabis ea quaſi ſi- 8
gnum in manu tua, eruntque & mouebun-
tur inter oculos tuos, * ſcribeſque ea in li- 9
mine, & oſtijs domus tuæ. * Cumq.introdu- 10
xerit te Dominus Deus tuus in Terram, pro
qua iurauit patribus tuis Abraham,Iſaac,&
Iacob: & dederit tibi ciuitates magnas &
optimas,quas non ædificaſti, * domos ple- 11
nas cunctarum opum, quas non extruxiſti,
ciſternas, quas non fodiſti, vineta & oliue-
ta,quæ non plantaſti, * & comederis, & ſa- 12
turatus fueris: *caue diligenter ne obliui- 13
ſcaris Domini, qui eduxit te de Terra Ægy-
pti, de domo ſeruitutis. " Dominum Deum
tuum timebis, & illi ſoli ſeruies, ac per no-
men illius iurabis. * Non ibitis poſt deos 14
alienos cunctarum Gentium, quæ in circui- C
tu veſtro ſunt: * Quoniam Deus æmulator 15
Dominus Deus tuus in medio tui: nequãdo
iraſcatur furor Domini Dei tui contra te, &
auferat te de ſuperficie terræ.* Non tẽtabis 16
Dominum Deum tuum, ſicut tentaſti in lo-
co tentationis. * Cuſtodi præcepta Domini 17
Dei tui, ac teſtimonia & ceremonias, quas
præcepit tibi: * & fac quod placitum eſt & 18
bonum in cõſpectu Domini,vt bene ſit tibi:
& ingreſſus poſſideas terram optimam, de
qua iurauit Dominus patribus tuis, * vt de- 19
leret omnes inimicos tuos coram te,ſicut lo
cutus eſt.* Cũq.interrogauerit te filius tuus 20
cras,dicens:Quid ſibi volũt teſtimonia hęc,
& ceremoniæ, atque iudicia, quæ præcepit D
Dominus Deus noſter nobis? * dices ei:Serui 21
eramus Pharaonis in Ægypto,& eduxit nos
Dominus de Ægypto in manu forti:*fecitq. 22
ſigna atque prodigia magna & peſſima in
Ægypto contra Pharaonem,& omnem do-
mum illius in conſpectu noſtro, * & eduxit 23
nos inde,vt introductis daret Terram,ſuper

* Matth.22.d.36. Mar.12.c.30 Luc.10.c.27 Inf.11.b.13

* Mat.4.b.7 Luc.4.b.12 Inf.10.d.20

24 qua iurauit patribus noſtris.* Præcepitque
nobis Dominus vt faciamus omnia legitima
hæc, & timeamus Dominum Deum no-
ſtrum, vt bene ſit nobis cunctis diebus vitæ
25 noſtræ,ſicut eſt hodie.* Eritq.noſtri miſeri-
cors, ſi cuſtodierimus & fecerimus omnia
præcepta eius coram Domino Deo noſtro,
ſicut mandauit nobis.

CAP. VII.

1 CVm introduxerit te Dominus Deus tuus
A in terram, quam poſſeſſurus ingrede-
ris, & deleuerit Gentes multas coram te, *
Hethæum, & Gergezæum & Amorrhæum,
Chananæum, & Pherezæum, & Heuæum,
& Iebuſæum, ſeptem gentes multo maioris
2 numeri quam tu es, & robuſtiores te:* tradi
deritq. eas Dominus Deus tuus tibi, percu-
ties eas vſque ad internecionem. * Non ini-
bis cum eis fœdus, nec miſereberis earum,
3 * neque ſociabis cum eis coniugia. Filiam
tuam non dabis filio eius, nec filiam illius
4 accipies filio tuo: * quia ſeducet filium tuum
ne ſequatur me,& vt magis ſeruiat dijs alie-
nis.iraſceturq.furor Domini,& delebit te ci
5 to. * Quin potius hæc facietis eis: * Aras
eorũ ſubuertite, & confringite ſtatuas, lu-
6 coſq.ſuccidite, & ſculptilia cõburite. * Quia
populus ſanctus es Domino Deo tuo.Te ele
git Dominus Deus tuus, vt ſis ei populus pe
culiaris de cunctis populis,qui ſunt ſuper ter-
7 ram. *Non quia cunctas gentes numero vin
B cebatis, vobis iunctus eſt Dominus, & ele-
git vos, cum omnibus ſitis populis paucio-
8 res:*ſed quia dilexit vos Dominus, & cuſto-
diuit iuramentum,quod iurauit patribus ve
ſtris: eduxitq.vos in manu forti, & redemit
de domo ſeruitutis, de manu Pharaonis re-
9 gis Ægypti. * Et ſcies quia Dominus Deus
tuus,ipſe eſt Deus fortis & fidelis,cuſtodiẽs
pactum & miſericordiam diligentibus ſe, &
his qui cuſtodiunt præcepta eius in mille ge
10 nerationes:*& reddens odientibus ſe ſtatim
ita vt diſperdat eos,& vltra nõ differat,pro-
11 tinus eis reſtituens quod merentur.* Cuſto-
di ergo præcepta & ceremonias atque iudi-
12 cia,quæ ego mando tibi hodie vt facias. * Si
poſtquam audieris hæc iudicia, cuſtodieris
ea & feceris, cuſtodiet & Dominus Deus
tuus pactum tibi, & miſericordiã quã iura-
13 uit patribus tuis: * & diliget te ac multipli-
cabit,benedicetq.fructui ventris tui,& fru-
ctui terræ tuæ, frumento tuo, atque vinde-
miæ,oleo,& armẽtis, gregibus ouium tua-
C rum ſuper Terram,pro qua iurauit patribus
14 tuis vt daret eam tibi. * Benedictus eris in-
ter omnes populos." Non erit apud te ſteri-
lis vtriuſque ſexus, tam in hominibus quam
15 in gregibus tuis. * Auferet Dominus a te
omnem languorem: & infirmitates Ægypti

peſſimas

peſſimas,quas nouiſti,non inferet tibi,ſed cũ
ctis hoſtibus tuis. * Deuorabis oẽs populos, 16
quos Dñs Deus tuus daturus eſt tibi. Non
parcet eis oculus tuus,nec ſeruies dijs eorũ,
ne ſint in ruinã tui. * Si dixeris in corde tuo: 17
Plures ſunt gẽtes iſtæ quàm ego, quomodo
potero delere eas? * noli metuere, ſed recor 18
dare quæ fecerit Dñs Deus tuus Pharaoni,&
cunctis Ægyptijs, *plagas maximas,quas vi 19
derunt oculi tui, & ſigna atq; portenta, ma-
numq.robuſtã, & extentũ brachium, vt edu
ceret te Dñs Deus tuus. ſic faciet cunctis po
pulis,quos metuis. * ᵃInſuper & crabrones 20
mittet Dñs Deus tuus in eos, donec deleat D
omnes atque diſperdat qui te fugerint, & la
tere potuerint. * Non timebis eos,quia Dñs 21
Deus tuus in medio tui eſt, Deus magnus &
terribilis: *ipſe conſumet nationes has in cõ 22
ſpectu tuo paulatim atque per partes. Non
poteris eas delere pariter:ne forte multipli
centur contra te beſtiæ terræ. * Dabitque 23
eos Dñs Deus tuus in conſpectu tuo: & in-
terficiet illos donec penitus deleantur. * Tra 24
detq.reges eorũ in manus tuas, & diſperdes
nomina eorũ ſub cælo:nullus poterit reſiſte
re tibi,donec conteras eos. * ᵃSculptilia eo- 25
rum igne combures: non concupiſces argen
tum & aurum,de quib.facta ſunt, neq.aſſu-
mes ex eis tibi quidquam, ne offendas, pro-
pterea q̃a abominatio eſt Dñi Dei tui. *Nec 26
inferes quippiã ex idolo in domũ tuã, ne fias
anathema, ſicut & illud eſt. Quaſi ſpurcitiã
deteſtaberis, & velut inquinamẽtũ ac ſordes
abominationi habebis, quia anathema eſt.

CAP. VIII.

OMne mandatũ,quod ego præcipio tibi 1
hodie,caue diligẽter vt facias: vt poſſi- A
tis viuere, & multiplicemini, ingreſſiq.poſſi
deatis Terrã,pro qua iurauit Dñs patrib. ve
ſtris. *Et recordaberis cuncti itineris,per qđ 2
adduxit te Dñs Deus tuus quadraginta annis
per deſertum, vt affligeret te, atq.tentaret,
& nota fierẽt quæ in tuo animo verſabãtur,
vtrũ cuſtodires mandata illius,an nõ. *Affli- 3
xit te penuria, & dedit cibum Manna, quod
ignorabas tu & patres tui: vt oſtẽderet tibi
ꝙ non ᵃin ſolo pane viuat homo, ſed in oĩ
verbo quod egreditur de ore Dei. *Veſtimẽ 4
tum tuum,quo operiebaris, nequaquã vetu B
ſtate defecit, & pes tuus nõ eſt ſubtritus, en
quadrageſimus annus eſt. *Vt recogites ĩ cor 5
de tuo, quia ſicut erudit filium ſuum homo,
ſic Dñs Deus tuus erudiuit te, * vt cuſtodias 6
mãdata Dñi Dei tui, & ambules in vijs eius,
& timeas eum. * Dominus enim Deus tuus 7
introducet te in terram bonam,terram riuo
rum aquarumq. & fontium: in cuius campis
& montibus erumpunt fluuiorum abyſſi:
* terram frumenti,hordei, ac vinearum, in 8
qua ficus, & malogranata, & olíueta naſcun
9 tur:terram olei ac mellis. *Vbi abſque vlla
penuria comedes panem tuum, & rerum om
nium abundantia perfrueris: cuius lapides
ferrum ſunt, & de montibus eius æris metal
10 la fodiuntur: * vt cum comederis, & ſatiatus
C fueris, benedicas Domino Deo tuo pro terra
11 optima,quam dedit tibi. * Obſerua, & ca-
ue ne quando obliuiſcaris Domini Dei tui,
& negligas mandata eius atque iudicia &
ceremonias, quas ego præcipio tibi hodie:
12 * ne poſtquam comederis & ſatiatus fueris,
domos pulchras ædificaueris, & habitaueris
13 in eis, * habuerisque armenta boum & ouiũ
greges,argenti & auri, cunctarumque rerũ
14 copiam, * eleuetur cor tuum, & non remi-
niſcaris Domini Dei tui, q eduxit te de Ter
15 ra Ægypti, de domo ſeruitutis: * & ductor
tuus fuit in ſolitudine magna atq. terribili,
ᵃin qua erat ſerpens flatu adurens, & ſcor-
pio ac dipſas, & nullæ omnino aquæ: qui edu
16 xit riuos de petra duriſſima, * & cibauit te
Manna in ſolitudine, quod neſcierũt patres
D tui.Et poſtquam afflixit ac probauit, ad ex-
17 tremum miſertus eſt tui, * ne diceres in cor
de tuo:Fortitudo mea, & robur manus meę,
18 hæc mihi omnia præſtiterunt. * Sed recor-
deris Domini Dei tui, quòd ipſe vires tibi
præbuerit,vt impleret pactum ſuum, ſuper
quo iurauit patribus tuis, ſicut præſens indi
19 cat dies: * Sin autem oblitus Domini Dei
tui,ſecutus fueris deos alienos, coluerisque
illos & adoraueris: ecce nunc prædico tibi
20 quòd omnino diſpereas. *Sicut Gentes,quas
deleuit Dominus in introitu tuo, ita & vos
peribitis,ſi inobedientes fueritis voci Domi
ni Dei veſtri.

a Nu. 20. b. 9. 21. b. 6. Exo. 16. c. 30. & 17. b. 6.

CAP. IX.

1 AVdi Iſrael:Tu trãſgredieris hodie Iorda
A nem,vt poſſideas nationes maximas &
fortiores te,ciuitates ingẽtes, & ad cælũ vſ-
2 que muratas, * populũ magnum atq; ſubli-
mẽ,filios Enacim,quos ipſe vidiſti, & audiſti
quibus nullus poteſt ex aduerſo reſiſtere.
3 * Scies ergo hodie ꝙ Dominus Deus tuus ip
ſe tranſibit ante te,ignis deuorãs atq. conſu
mens, qui conterat eos & deleat atq; diſper
dat ante faciẽ tuã velociter,ſicut locutus eſt
4 tibi. * Ne dicas in corde tuo,cum deleuerit
eos Dñs Deus tuus in cõſpectu tuo:Propter
iuſtitiam meam introduxit me Dominus vt
terram hanc poſſiderẽ, cũ propter impieta-
5 tes ſuas iſtæ deletæ ſint nationes. * Neque.n.
propter iuſtitias tuas, & æquitatẽ cordis tui
ingredieris vt poſſideas terras earum: ſed
quia illæ egerũt impie,introeunte te deletæ
ſunt: & vt compleret verbum ſuum Domi-
nus,quod ſub iuramento pollicitus eſt patri
6 bus tuis Abraham, Iſaac, & Iacob. *Scito er-
go

go quòd nõ propter iuſtitias tuas Dominus B
Deus tuus dederit tibi terram hanc optimã
in poſſeſſionem, cum duriſſimæ ceruicis ſis
populus. * Memento, & ne obliuiſcaris 7
quomodo ad iracundiam prouocaueris Do-
minum Deum tuum in ſolitudine. Ex eo die,
quo egreſſus es ex Ægypto vſque ad locum
illum, ſemper aduerſum Dominum conten-
diſti. * " Nam & in Horeb prouocaſti eum, 8
& iratus delere te voluit, * quando aſcendi 9
in montẽ, vt acciperem tabulas lapideas, ta-
bulas pacti quod pepigit vobiſcum Domi-
nus: & perſeueraui in mõte quadraginta die
bus ac noctib. panem nõ comedens, & aquã
non bibens. * Deditq. mihi Dñs duas tabulas 10
lapideas ſcriptas digito Dei, & cõtinẽtes om
nia verba quæ vobis locutus eſt in monte de
medio ignis, qñ cõcio populi cõgregata eſt.
* Cumque trãſiſſent quadraginta dies, & to 11
tidem noctes, dedit mihi Dominus duas ta-
bulas lapideas, tabulas fœderis, * dixitq. mi- 12
hi: " Surge, & deſcẽde hinc cito: quia populus
tuus, quem eduxiſti de Ægypto, deſeruerũt
velociter viam, quam demonſtraſti eis, fece- C
runtq. ſibi cõflatile. * Rurſumq. ait Dominus 13
ad me: Cerno quòd populus iſte duræ cerui
cis ſit: * dimitte me vt conteram eum, & de- 14
leam nomen eius de ſub cælo, & conſtituã te
ſuper Gentem, quæ hac maior & fortior ſit.
* Cumque de monte ardente deſcẽderem, & 15
duas tabulas fœderis vtraque tenerẽ manu,
* vidiſſemq. vos peccaſſe Dño Deo veſtro, 16
& feciſſe vobis vitulum conflatilem, ac deſe-
ruiſſe velociter viam eius, quam vobis oſten
derat: * proieci tabulas de manibus meis, cõ 17
fregiq. eas in conſpectu veſtro. * Et procidi 18
ante Dominum ſicut prius, quadraginta die
bus & noctibus panem non comedens, & a-
quam non bibens propter omnia peccata ve
ſtra quæ geſſiſtis contra Dominum, & eum
ad iracundiã prouocaſtis: * timui .n. indigna 19
tionem & iram illius, qua aduerſum vos cõ-
citat*, delere vos voluit. Et exaudiuit me Do
minus etiam hac vice: * Aduerſum Aaron 20
quoque vehementer iratus, voluit eum con-
terere, & pro illo ſimiliter deprecatus ſum.
* Peccatum autem veſtrum quod feceratis, 21
ideſt vitulum, arripiens, igne combuſſi, & in
fruſta comminuens, omninoq. in puluerẽ re D
digens, proieci in torrentẽ, qui de monte de
ſcendit. * " In incendio quoque & in tenta- 22
tione, & in Sepulchris concupiſcentiæ pro-
uocaſtis Dominum: * & quando miſit vos de 23
Cadesbarne, dicens: Aſcendite, & poſſidete
Terrã, quã dedi vobis, & contempſiſtis impe
rium Dñi Dei veſtri, & non credidiſtis ei, ne
que vocẽ eius audire voluiſtis: * ſed ſẽper fui 24
ſtis rebelles a die qua noſſe vos cœpi. * Et 25
iacui coram Domino quadraginta diebus ac
noctibus, quibus eum ſuppliciter depreca-
bar, ne deleret vos vt fuerat comminatus:

* Exo 17.b.16. 19.a.3.31. c. 28.32.d.15.

* Exò.32 b.7.

* Num. 11. a. 1. 16. a. 1. 21. a. 5.

26 * & orans dixi: Domine Deus, ne diſperdas
populum tuum, & hereditatem tuam, quam
redemiſti in magnitudine tua, quos eduxiſti
27 de Aegypto ĩ manu forti. * Recordare ſeruo
rũ tuorũ Abrahã, Iſaac, & Iacob: ne aſpicias
duritiam populi huius, & impietatem atque
28 peccatum: * ne forte dicãt habitatores terrę,
de qua eduxiſti nos: Non poterat Dominus
introducere eos in terrã, quam pollicitus eſt
eis, & oderat illos: idcirco eduxit, vt interfi-
29 ceret eos in ſolitudine. * qui ſunt populus
tuus & hereditas tua, quos eduxiſti in forti-
tudine tua magna, & in brachio tuo extẽto.

CAP. X.

1 IN " tempore illo dixit Dominus ad me: Do
A la tibi duas tabulas lapideas, ſicut priores
fuerunt, & aſcende ad me in mõtem: facieſ-
2 que arcam ligneam, * & ſcribam in tabulis
verba quæ fuerũt in his, quas ante confregi
3 ſti, ponesq. eas in arca. * Feci igitur arcã de
lignis ſetim. Cumq. dolaſſem duas tabulas
lapideas inſtar priorum aſcendi in montem,
4 habens eas in manibus. * Scripſitq. in tabulis
iuxta id, quod prius ſcripſerat, verba decẽ,
quæ locutus eſt Dominus ad uos in mõte de
medio ignis, quando populus congregatus
5 eſt: & dedit eas mihi. * Reuerſusq. de monte,
deſcendi, & poſui tabulas in arcã, quam fe-
B cerã, quæ hucusq. ibi ſunt, ſicut mihi præce-
6 pit Dominus. * " Filii autem Iſrael mouerunt
caſtra ex Beroth filiorum Iacan in Moſera,
vbi " Aarõ mortuus ac ſepultus eſt, pro quo,
7 ſacerdotio fungẽt eſt Eleazar filius eius. * In-
de venerũt in Gadgad: de quo lo o profecti,
caſtrametati ſũt in Ietebatha, i terra aqua-
8 rum atque torrentium. * Eo tempore ſepara
uit tribum Leui, ut portaret arcam fœderis
Dñi, & ſtaret corã eo in miniſterio, ac bene
diceret in nomine illius vſque in præſentem
9 diem. * Quam ob rem non habuit Leui par-
tem, neque poſſeſſionem cum fratrib ſuis:
quia ipſe Dominus poſſeſſio eius eſt, ſicut
10 promiſit ei Dñs Deus tuus. * Ego autem ſte
C ti in monte, ſicut prius, quadraginta diebus
ac noctibus: exaudiuitque me Dominus etiã
11 hac uice, & te perdere noluit. * Dixitq. mihi:
Vade, & præcede populũ, vt ingrediatur, &
poſſideat Terram, quam iuraui patribus eo-
12 rum ut traderem eis. * Et nunc Iſrael, quid
Dominus Deus tuus petit a te, niſi ut timeas
Dominũ Deum tuum, & ambules in vijs e-
ius, & diligas eum, ac ſeruias Domino Deo
tuo in toto corde tuo, & in tota anima tua.
13 * cuſtodiasq. mandata Domini, & ceremo-
nias eius, quas ego hodie præcipio tibi, ut bene
14 ſit tibi? * En Dñi Dei tui cęlũ eſt, & cęlũ cęli,
15 terra & oĩa, quę ĩ ea ſunt: * & tñ patrib. tuis
conglutinatus eſt Dñs, & amauit eos, elegit
que ſemen eorum poſt eos, id eſt, vos, de cũ-
ctis

* Ex 34

* Nu.33

* Nu.2

ctis Gentibus, ſicut hodie comprobatur. D
*Circumcidite igitur præputium cordis ve- 16
ſtri, & ceruicem veſtra ne induretis amplius:
*quia Dominus Deus veſter ipſe eſt Deus 17
deorum, & Dominus dominantium, Deus
magnus & potens, & terribilis, qui *perſo-
nam non accipit, nec munera. *Facit iudiciũ 18
pupillo & viduæ, amat peregrinũ, & dat ei
victum atque veſtitum. *& vos ergo amate 19
peregrinos, quia & ipſi fuiſtis aduenæ in Ter
ra Ægypti. *Dominum Deum tuum time- 20
bis, & ei ſoli ſeruies: ipſi adhærebis, iurabis-
que in nomine illius. *Ipſe eſt laus tua, & 21
Deus tuus qui fecit tibi hæc magnalia & ter
ribilia, quæ viderunt oculi tui. *In ſeptua- 22
ginta animabus deſcenderunt patres tui in
Ægyptum: & ecce nunc multiplicauit te Do
minus Deus tuus ſicut aſtra cæli.

CAP. XI.

AMa itaque Dominum Deum tuum, & 1
obſerua præcepta eius & ceremonias, A
iudicia atq; mandata omni tempore. *Co- 2
gnoſcite hodie quæ ignorant filij veſtri, qui
non viderunt diſciplinam Domini Dei ve-
ſtri, magnalia eius & robuſtam manum, ex-
tentumque brachium, *ſigna & opera quæ 3
fecit in medio Ægypti Pharaoni regi, & vni
uerſæ terræ eius, *omnique exercitui Ægy 4
ptiorũ, & equis ac curribus: quo modo ope-
ruerint eos aquæ maris rubri, cũ vos perſe-
querentur, & deleuerit eos Dominus vſque
in præſentem diem: *vobiſque quæ fecerit 5
in ſolitudine donec veniretis ad hũc locum:
*& *Dathan atque Abiron filijs Eliab, qui 6
fuit filius Ruben: quos *aperto ore ſuo terra
abſorbuit cum domibus & tabernaculis, &
vniuerſa ſubſtantia eorum, quam habebant
in medio Iſrael. *Oculi veſtri viderunt om- 7
nia opera Domini magna quæ fecit, *vt cu- 8
ſtodiatis vniuerſa mandata illius, quæ ego
hodie præcipio vobis, & poſſitis introire, & B
poſſidere Terram, ad quam ingredimini,
*multoque in ea viuatis tempore: quam ſub 9
iuramento pollicitus eſt Dominus patribus
veſtris, & ſemini eorum, lacte & melle ma-
nantem. *Terra enim, ad quam ingrederis 10
poſſidendam, non eſt ſicut Terra Aegypti,
de qua exiſti, vbi iacto ſemine in hortorum
morem aquæ ducuntur irriguæ: *ſed mon- 11
tuoſa eſt & campeſtris, de cælo expectans
pluuias. *quam Dominus Deus tuus ſem- 12
per inuiſit, & oculi illius in ea ſunt a princi-
pio anni vſque ad finem eius. *Si ergo obe- 13
dieritis mandatis meis, quæ ego hodie præ-
cipio vobis, vt diligatis Dominum Deum ve
ſtrum, & ſeruiatis ei in toto corde veſtro, &
in tota anima veſtra: *dabit pluuiam ter- 14
ræ veſtræ temporaneam & ſerotinam, vt col
ligatis frumentum, & vinum, & oleum, *fœ- 15
numque ex agris ad paſcenda iumenta, & vt
16 ipſi comedatis ac ſaturemini. *Cauete ne
forte decipiatur cor veſtrum, & recedatis a
Domino, ſeruiatiſque dijs alienis, & adore-
17 tis eos: *iratuſque Dominus claudat cælum,
& pluuiæ non deſcendant, nec terra det ger-
C mẽ ſuum, pereatiſque velociter de Terra o-
ptima, quam Dominus daturus eſt vobis.
18 * *Ponite hæc verba mea in cordibus & in *Sup. 6. b. 6.
animis veſtris, & ſuſpendite ea pro ſigno in
manibus, & inter oculos veſtros collocate.
19 *Docete filios veſtros vt illa meditentur,
quando ſederis in domo tua, & ambulaueris
20 in via, & accubueris atque ſurrexeris. *Scri-
21 bes ea ſuper poſtes & ianuas domus tuę: *vt
multiplicentur dies tui, & filiorum tuorum
in Terra, quam iurauit Dominus patribus
tuis, vt daret eis quãdiu cælum imminet ter
22 ræ. *Si enim cuſtodieritis mandata quæ ego
præcipio vobis, & feceritis ea, vt diligatis
Dominũ Deum veſtrum, & ambuletis in om
23 nibus vijs eius, adhærentes ei, *diſperdet Do
minus omnes gẽtes iſtas ante faciem veſtrã,
& poſſidebitis eas, quæ maiores, & fortiores
24 vobis ſunt. * *Omnis locus, quem calcaue- *Ioſ. 1. a. 3.
rit pes veſter, veſter erit. A deſerto, & a Liba
no, a flumine magno Eufrate vſque ad mare
25 occidentale erunt termini veſtri. *Nullus
ſtabit contra vos: terrorem veſtrum & for-
D midinem dabit Dominus Deus veſter ſuper
omnem terram quam calcaturi eſtis, ſicut lo
26 cutus eſt vobis. *En propono in conſpectu
veſtro hodie benedictionem & maledictio-
27 nem: *benedictionem, ſi obedieritis man-
datis Domini Dei veſtri, quæ ego hodie præ
28 cipio vobis: *maledictionem, ſi non obedie-
ritis mandatis Domini Dei veſtri, ſed receſ-
ſeritis de via, quam ego nunc oſtendo vobis,
& ambulaueritis poſt deos alienos, quos i-
29 gnoratis. *Cum vero introduxerit te Domi
nus Deus tuus in Terram, ad quam pergis
habitandam, pones benedictionem ſuper
montem Garizim, maledictionem ſuper mõ
30 tem Hebal: *qui ſunt trans Iordanem poſt
viam, quæ vergit ad ſolis occubitum in Ter-
ra Chananæi, qui habitat in campeſtribus
contra Galgalam, quæ eſt iuxta vallem ten-
31 dentem & intrantem procul. *Vos enim
tranſibitis Iordanem, vt poſſideatis Terram,
quam Dominus Deus veſter daturus eſt vo-
32 bis, vt habeatis & poſſideatis illam. *Vide-
te ergo vt impleatis ceremonias atque iudi-
cia, quæ ego hodie ponam in conſpectu ve-
ſtro.

CAP. XII.

1 HÆc ſunt præcepta atque iudicia, quæ
A facere debetis in Terra, quam Domi-
nus Deus patrum tuorum daturus eſt tibi,
vt poſſideas eam cunctis diebus, quibus ſu-
per

Sup.7.d.25.
2.Ma.12.g.40

per hnmum gradieris. * Subuertite omnia 2
loca, in quibus coluerunt gentes, quas poſſeſ
ſuri eſtis, deos ſuos ſuper montes excelſos,
& colles, & ſubter omne lignum frõdoſum.
* Diſſipate aras eorum, & confringite ſta- 3
tuas, lucos igne comburite, & idola commi-
nuite: diſperdite nomina eorum de locis illis.
* Non facietis ita Domino Deo veſtro: * ſed 4
ad locum, quem elegerit Dominus Deus ve- 5
ſter de cunctis tribubus veſtris, vt ponat no-
men ſuum ibi, & habitet in eo, venietis: * & 6
offeretis in loco illo holocauſta & victimas
veſtras, decimas & primitias manuum ve-
ſtrarum, & vota atque donaria, primogenita
boum & ouium. * Et comedetis ibi in con- 7
ſpectu Domini Dei veſtri: ac lætabimini in
cunctis, ad quæ miſeritis manum vos & do-
mus veſtræ, in quibus benedixerit vobis Do-
minus Deus veſter. * Non facietis ibi quæ 8
nos hic facimus hodie, ſinguli quod ſibi re-
ctum videtur. * Neque enim vſque in præ- 9
ſens tempus veniſtis ad requiem, & poſſeſ-
ſionem, quam Dominus Deus veſter datu-
rus eſt vobis. * Tranſibitis Iordanem, & ha- 10
bitabitis in Terra, quam Dominus Deus ve- B
ſter daturus eſt vobis, vt requieſcatis a cũctis
hoſtibus per circuitum: & abſque vllo timo-
re habitetis * in loco, quem elegerit Domi- 11
nus Deus veſter, vt ſit nomẽ eius in eo. illuc
omnia, quæ præcipio, cõferetis, holocauſta,
& hoſtias, ac decimas, & primitias manuum
veſtrarum: & quidquid præcipuũ eſt in mu-
neribus, quæ vouebitis Domino. * Ibi epula- 12
bimini coram Domino Deo veſtro, vos & fi
lij ac filiæ veſtræ, famuli & famulæ atq. Le-
uites, qui in vrbibus veſtris commoratur: ne
que enim habet aliam partem & poſſeſſionẽ
inter vos. * Caue ne offeras holocauſta tua in 13
omni loco, quem videris: * ſed in eo, quẽ ele 14
gerit Dominus, in vna tribuum tuarum offe-
res hoſtias, & facies quæcumque præcipio ti
bi. * Sin autem comedere volueris, & te eſus 15
carnium delectauerit, occide, & comede iux
ta benedictionem Domini Dei tui, quam de
dit tibi in vrbibus tuis: ſiue immundum fue-
rit, hoc eſt, maculatum & debile: ſiue mun-
dum, hoc eſt, integrum & ſine macula, quod
offerri licet, ſicut capream & ceruum, come
des, * abſque eſu dumtaxat ſanguinis, quem 16
ſuper terram quaſi aquam effundes. * Non C
poteris comedere in oppidis tuis decimam 17
frumenti, & vini, & olei tui, primogenita ar
mentorum & pecorum, & omnia quæ voue-
ris, & ſponte offerre volueris, & primitias
manuum tuarum: * ſed coram Domino Deo 18
tuo comedes ea in loco, quem elegerit Domi
nus Deus tuus, tu & filius tuus & filia tua, &
ſeruus & famula, atque Leuites, qui manet in
vrbibus tuis: & lætaberis & reficieris coram
Domino Deo tuo in cunctis, ad quæ exten-
deris manum tuam. * Caue ne derelinquas 19
Leuitem in omni tempore quo verſaris in
20 terra. * Quãdo dilatauerit Dominus Deus
tuus terminos tuos, ſicut locutus eſt tibi, &
volueris veſci carnibus, quas deſiderat ani-
21 ma tua: * locus autem, quem elegerit Domi-
nus Deus tuus vt ſit nomen eius ibi, ſi pro-
cul fuerit, occides de armentis & pecoribus,
quæ habueris, ſicut præcepi tibi, & comedes
22 in oppidis tuis, vt tibi placet. * Sicut comedi
tur caprea & ceruus, ita veſceris eis: & mun
dus, & immundus in commune veſcentur.
23 * Hoc ſolum caue, ne ſanguinem comedas,
ſanguis enim eorum pro anima eſt: & idcir-
co non debes animam comedere cum carni
24 bus: * ſed ſuper terram fundes quaſi aquam,
25 * vt bene ſit tibi & filijs tuis poſt te, cum fe-
D ceris quod placet in conſpectu Domini.
26 * Quæ autem ſanctificaueris, & voueris Do-
mino, tolles, & venies ad locum, quem elege
27 rit Dominus: * & offeres oblationes tuas car
nem & ſanguinem ſuper altare Domini Dei
tui: ſanguinem hoſtiarum fundes in altari:
28 carnibus autem ipſe veſceris. * Obſerua &
audi omnia quæ ego præcipio tibi, vt bene
ſit tibi & filijs tuis poſt te in ſempiternum,
cum feceris quod bonum eſt & placitum in
29 conſpectu Domini Dei tui. * Quando di-
ſperdiderit Dominus Deus tuus ante faciem
tuam gentes, ad quas ingredieris poſſidẽdas,
& poſſederis eas, atque habitaueris in terra
30 earum: * caue ne imiteris eas, poſtquam te
fuerint introeunte ſubuerſæ, & requiras ce-
remonias earum, dicens: Sicut coluerunt gẽ-
31 tes iſtæ deos ſuos, ita & ego colam. * Non
facies ſimiliter Domino Deo tuo. Omnes
enim abominationes, quas auerſatur Domi-
nus, fecerunt dijs ſuis, offerentes filios & fi-
32 lias, & comburentes igni. * Quod præcipio
tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas
quidquam, nec minuas.

CAP. XIII.

1 SI ſurrexerit in medio tui prophetes, aut
A qui ſomnium vidiſſe ſe dicat, & prædixe-
2 rit ſignum atque portentum, * & euenerit
quod locutus eſt, & dixerit tibi: Eamus, &
ſequamur deos alienos quos ignoras, & ſer-
3 uiamus eis: * non audies verba prophetæ il-
lius aut ſomniatoris: quia tentat vos Domi-
nus Deus veſter, vt palam fiat vtrum diliga-
tis eum an non, in toto corde, & in tota ani-
4 ma veſtra. * Dominum Deum veſtrum ſe-
quimini, & ipſum timete, & mandata illius
cuſtodite, & audite vocem eius: ipſi ſeruietis.
5 & ipſi adhærebitis. * Propheta autẽ ille aut
B fictor ſomniorum interficietur: quia locutus
eſt vt vos auerteret a Domino Deo veſtro,
qui eduxit vos de Terra Aegypti, & rede-
mit vos de domo ſeruitutis: vt errare te fa-
ceret de via, quam tibi præcepit Dominus
Deus

Deus tuus: & auferes malum de medio tui.
*Si tibi voluerit perſuadere frater tuus fi- 6
lius matris tuæ, aut filius tuus vel filia, ſiue
vxor quę eſt in ſinu tuo, aut amicus, quem di
ligis vt animam tuam, clam dicens: Eamus,
& ſeruiamus dijs alienis, quos ignoras tu, &
patres tui, *cunctarum in circuitu gentiũ, 7
quæ iuxta vel procul ſunt, ab initio vſque
ad finem terræ, *non acquieſcas ei, nec au- 8
dias, neque parcat ei oculus tuus vt miſerea-
ris & occultes eum, *ſed ſtatim interficies.* 9
ſit primum manus tua ſuper eum, & poſtea
omnis populus mittat manum. *Lapidibus 10
obrutus necabitur: quia voluit te abſtrahere C
a Domino Deo tuo, qui eduxit te de Terra
Ægypti, de domo ſeruitutis: *vt omnis Iſ- 11
rael audiens timeat, & nequaquam vltra fa-
ciat quippiam huius rei ſimile.* Si audieris 12
in vna vrbium tuarum, quas Dominus Deus
tuus dabit tibi ad habitandum, dicentes ali-
quos: *Egreſſi ſunt filij Belial de medio tui, 13
& auerterunt habitatores vrbis ſuæ, atq; di-
xerũt: Eamus, & ſeruiamus dijs alienis quos
ignoratis: *quære ſolicite & diligenter, rei 14
veritate perſpecta, ſi inueneris certum eſſe
quod dicitur, & abominationem hanc ope-
re perpetratam, *ſtatim percuties habitato- 15
res vrbis illius in ore gladij, & delebis eam D
ac omnia, quæ in illa ſunt, vſque ad pecora.
*quidquid etiam ſupellectilis fuerit, congre 16
gabis in medio platearum eius, & cum ipſa
ciuitate ſuccendes, ita vt vniuerſa conſumas
Domino Deo tuo, & ſit tumulus ſempiter-
nus, non ædificabitur amplius, *& non ad- 17
hærebit de illo anathemate quidquam in ma
nu tua: vt auertatur Dominus ab ira furoris
ſui, & miſereatur tui, multipliceтq. te ſicut iu
rauit patribus tuis, *quando audieris vocem 18
Domini Dei tui, cuſtodiens omnia pręcepta
eius, quæ ego præcipio tibi hodie, vt fa-
cias quod placitum eſt in conſpectu Domi-
ni Dei tui.

CAP. XIIII.

FIlij eſtote Domini Dei veſtri: non vos in- 1
cidetis, nec facietis caluitium ſuper mor A
tuo. **quoniam populus ſanctus es Domi- 2
no Deo tuo: & te elegit vt ſis ei in popu-
lum peculiarem de cunctis gentibus, quæ
ſunt ſuper terram. ** Ne comedatis quæ 3
immunda ſunt. *Hoc eſt animal, quod 4
comedere debetis, Bouem, & ouem, & ca-
pram, *ceruum & capream, bubalum, tra- 5
gelaphum, pygargum, orygem, camelopar-
dalum. *Omne animal, quod in duas par- 6
tes findit vngulam, & ruminat, comedetis.
*De his autem, quæ ruminant, & vngulam 7
non findunt, comedere non debetis, vt came
lum, leporem, chœrogryllum: hæc quia ru-
minant, & non diuidunt vngulã, immunda
8 erunt vobis. *Sus quoq. quĩ diuidit vngulã,
B & non ruminat, immunda erit. carnibus co-
rum non veſcemini, & cadauera non tange-
9 tis. *Hæc comedetis ex omnibus quæ mo-
rãtur in aquis: Quæ habent pinnulas & ſqua-
10 mas, comedite: *quæ abſq; pinnulis & ſqua
mis ſunt, ne comedatis, quia immunda ſũt.
11 *Oẽs aues mundas comedite. *Immundas
12 ne comedatis; aquilam ſcilicet, & gryphẽ,
13 & haliætum, *ixion, & vulturem ac miluũ
14 iuxta genus ſuũ: *& oẽ corui in generis, *&
15 ſtruthionem, ac noctuã, & larum, atq. accipi
16 trẽ iuxta genus ſuum: *herodiũ ac cygnũ,
17 & ibin, *ac mergulum, porphyrionẽ, & ny-
18 cticoracẽ, *onocrotalum, & charadrium, ſin
19 gula in genere ſuo: vpupã quoq. & veſperti-
C lionẽ.* Et oẽ quod reptat & penulas habet,
20 immundũ erit, & non comedet. *Oẽ quod
21 mundum eſt, comedite.* Quidquid aũt mor
ticinũ eſt, ne veſcamini ex eo. Peregrino, q
intra portas tuas eſt, da vt comedat, aut vẽ-
de ei: quia tu populus sãctus Dñi Dei tui es.
22 *Nõ coques hœdũ in lacte matris ſuæ.* De- *Exo.23.d.19 34.d.26
cimã partẽ ſeparabis de cunctis fructib. tuis
23 qui naſcũtur in terra per annos ſingulos, *&
comedes in conſpectu Dñi Dei tui in loco,
quem elegerit, vt in eo nomen illius inuoce
tur, decimã frumenti tui, & vini, & olei, &
primogenita de armentis & ouibus tuis: vt
diſcas timere Dominum Deum tuum omni
24 tempore. *Cum aũt longior fuerit via, & lo
D cus quem elegerit Dñs Deus tuus, tibiq. be-
nedixerit, nec potueris ad eum hæc cuncta
25 portare, *vẽdes oĩa, & in pretiũ rediges, por
tabiſq. manu tua, & proficiſceris ad locum,
26 quem elegerit Dominus Deus tuus: *& e-
mes ex eadem pecunia quidquid tibi placue
rit, ſiue ex armentis, ſiue ex ouibus, vinum
quoque & ſiceram, & omne quod deſiderat
anima tua: & comedes coram Domino Deo
27 tuo, & epulaberis tu & domus tua; *& Le-
uites qui intra portas tuas eſt, caue ne dere-
linquas eum, quia non habet aliam partem
28 in poſſeſſione tua. *Anno tertio ſeparabis
aliam decimam ex omnib. quæ naſcuntur ti-
bi eo tempore: & repones intra ianuas tuas.
29 *Venietq. Leuites qui aliam non habet par-
tem nec poſſeſſionem tecum, & peregrinus
ac pupillus & vidua, qui intra portas tuas
ſunt, & comedent & ſaturabuntur: vt bene-
dicat tibi Dominus Deus tuus in cunctis ope
ribus manuum tuarum quæ feceris.

CAP. XV.

1 SEptimo anno facies remiſſionẽ, *q̃ hoc
2 ordine celebrabitur. Cui debẽt aliqd ab
A amico vel ꝓximo ac fratre ſuo, repetere nõ
3 poterit, quia annus remiſſionis eſt Dñi. *A
peregrino & aduena exiges: ciuẽ & propin-
4 quũ repetendi nõ hẽbis poteſtatẽ. *Et oino
indi-

indigẽs & mendicus nõ erit inter vos. vt be-
nedicat tibi Dñs Deus tuus in terra, quã tra-
diturus eſt tibi in poſſeſſionẽ.* Si tamen au- 5
dieris vocem Domini Dei tui, & cuſtodieris
vniuerſa quæ iuſſit, & quæ ego hodie præci-
pio tibi, benedicet tibi, vt pollicitus eſt.* Fœ 6
nerabis gentibus multis, & ipſe a nullo acci
pies mutuum. Dominaberis nationibus plu-
rimis, & tui nemo dominabitur.* Si vnus de 7
fratribus tuis, qui morantur intra portas ci-
uitatis tuæ in terra, quam Dominus Deus B
tuus daturus eſt tibi, ad paupertatem vene-
* Matt.5.g.42 rit: non obdurabis cor tuum, nec contrahes
Luc 6.e.34 manum, * ſed aperies eam pauperi, * & da- 8
bis mutuum, quo eum indigere perſpexeris.
* Caue ne forte ſubrepat tibi impia cogita- 9
tio, & dicas in corde tuo: Appropinquat ſe-
ptimus annus remiſſionis; & auertas oculos
tuos a paupere fratre tuo, nolẽs ei quod po
ſtulat mutuum commodare: ne clamet con-
tra te ad Dominum, & fiat tibi in peccatum.
* Sed dabis ei: nec ages quippiam callide in 10
eius neceſſitatibus ſubleuandis: vt benedicat
tibi Dominus Deus tuus in omni tempore, &
* Mat.26.a.10 in cunctis ad quæ manũ miſeris.* Non dee- 11
runt pauperes in terra habitationis tuæ: id-
circo ego præcipio tibi vt aperias manum
* Exo.21.a.2 fratri tuo egeno & pauperi, qui tecum ver-
Ier.34.c.14 ſatur in terra.* Cum tibi venditus fuerit fra 12
ter tuus Hebræus, aut Hebræa, & ſex annis C
ſeruierit tibi, in ſeptimo anno dimittes eum
liberum: * & quem libertate donaueris, ne- 13
quaquam vacuum abire patieris: * ſed dabis 14
viaticum de gregibus, & de area, & torcula-
ri tuo, quibus Dominus Deus tuus benedixe-
rit tibi. * Memento quòd & ipſe ſeruieris in 15
Terra Ægypti, & liberauerit te Dominus
Deus tuus, & idcirco ego nũc præcipio tibi.
* Sin autem dixerit: Nolo egredi: eo ꝙ dili- 16
gat te, & domum tuam, & bene ſibi apud te
eſſe ſentiat: * aſſumes ſubulam, & perforabis 17
aurem eius in ianua domus tuæ, & ſeruiet ti
bi vſq. in æternum. ancillæ quoque ſimiliter
facies. * Non auertas ab eis oculos tuos, qñ 18
dimiſeris eos liberos: quoniam iuxta merce-
dem mercenarij per ſex annos ſeruiuit tibi:
vt benedicat tibi Dominus Deus tuus in cun
ctis operibus quæ agis. * De primogenitis, 19
quæ naſcuntur in armẽtis, & in ouibus tuis,
quidquid eſt ſexus maſculini, ſanctificabis
Domino Deo tuo. Non operaberis in primo
genito bouis, & non tondebis primogenita
ouium.* In conſpectu Domini Dei tui come- 20
des ea per annos ſingulos in loco, quem ele
* Leu.22.c.20 gerit Dominus, tu & domus tua.* Sin autem 21
Eccl.35.b.14 habuerit maculam, vel claudum fuerit, vel
cæcum, aut in aliqua parte deforme vel de-
bile, nõ immolabitur Domino Deo tuo.* ſed 22
intra portas vrbis tuæ comedes illud: tam
mundus quàm immundus ſimiliter veſcen-
tur eis quaſi caprea, & ceruo.* Hoc ſolum 23
obſeruabis, vt ſanguinem eorum non come
das, ſed effundes in terram quaſi aquam.

CAP. XVI.

1 OBſerua menſem nouarum frugum, &
A verni primum temporis, vt facias Pha
ſe Domino Deo tuo: quoniam in iſto menſe
eduxit te Dominus Deus tuus de Ægypto
2 nocte.* Immolabiſque Phaſe Domino Deo
tuo de ouibus, & de bobus in loco, quẽ ele-
gerit Dominus Deus tuus, vt habitet nomen
3 eius ibi.* Non comedes in eo panem fermẽ-
tatum: Septem diebus comedes abſque fer-
mento, afflictionis panem, quoniam in pauo
re egreſſus es de Ægypto: vt memineris diei
egreſſionis tuę de Ægypto, omnibus diebus
4 vitæ tuæ.* Non apparebit fermentum in om
nibus terminis tuis ſeptem diebus, & non re
manebit de carnibus eius quod immolatum
5 eſt veſpere in die primo vſque mane.* Non
B poteris immolare Phaſe in qualibet vrbiũ
tuarum, quas Dominus Deus tuus daturus
6 eſt tibi; * ſed in loco, quẽ elegerit Dominus
Deus tuus, vt habitet nomen eius ibi: immo-
labis Phaſe veſpere ad ſolis occaſum, quan-
7 do egreſſus es de Ægypto. Et coques, & co
medes in loco, quem elegerit Dominus Deus
tuus, maneque conſurgens vades in tabernã
8 cula tua.* Sex diebus comedes azyma: & in
die ſeptima, qa collecta eſt Domini Dei tui,
9 non facies opus.* Septem hebdomadas nu-
merabis tibi ab ea die qua falcem in ſegetẽ
10 miſeris.* & celebrabis diem feſtum hebdo-
madarum Domino Deo tuo, oblationẽ ſpon
taneam manus tuæ, quam offeres iuxta be-
11 nedictionem Domini Dei tui: * & epulaberis
coram Domino Deo tuo, tu, filius tuus, & fi-
lia tua, ſeruus tuus, & ancilla tua, & Leuites
qui eſt intra portas tuas, aduena ac pupillus
C & vidua, qui morantur vobiſcum: in loco
quem elegerit Dominus Deus tuus, vt habi-
12 tet nomen eius ibi: * & recordaberis quoniã
ſeruus fueris in Ægypto: cuſtodieſque ac fa
13 cies quæ præcepta ſunt.* Solemnitatẽ quo-
que tabernaculorum celebrabis per ſeptem
dies, quando collegeris de area & torculari
14 fruges tuas: * & epulaberis ĩ feſtiuitate tua,
tu, filius tuus, & filia, ſeruus tuus & ancilla,
Leuites quoq. & aduena, pupillus ac vidua
15 qui intra portas tuas ſunt.* Septem diebus
Domino Deo tuo feſta celebrabis in loco,
quem elegerit Dominus: benedicetque tibi
Dominus Deus tuus ĩ cũctis frugibus tuis,
& in omni opere manuum tuarum, eriſq. in
16 lætitia.* Tribus uicibus per annũ apparebit
oẽ maſculinum tuum in conſpectu Dñi Dei
tui in loco quẽ elegerit: in ſolẽnitate azymo
D rũ, in ſolemnitate hebdomadarum, & in ſo-
lẽnitate tabernaculorũ.* Non apparebit an
17 te Dñm vacuus: * ſed offeret vnuſquiſque ſe-
cundum

cundum quòd habuerit iuxta benedictionẽ
Domini Dei ſui, quam dederit ei. * Iudices 18
& magiſtros conſtitues in omnibus portis
tuis, quas Dominus Deus tuus dederit tibi,
per ſingulas tribus tuas: vt iudicent populũ
iuſto iudicio, * nec in alteram partem decli- 19
nent. * Non accipies perſonam, nec munera:
quia munera excæcant oculos ſapientum, &
mutant verba iuſtorum. * Iuſte quod iuſtum 20
eſt perſequeris: vt viuas & poſſideas Terrã,
quam Dominus Deus tuus dederit tibi. * Nõ 21
plantabis lucum, & omnem arborem iuxta
altare Domini Dei tui. * Nec facies tibi, ne- 22
que conſtitues ſtatuam: quæ odit Dominus
Deus tuus.

CAP. XVII.

NOn immolabis Domino Deo tuo ouẽ, 1
& bouem, in quo eſt macula, aut quip- A
piã vitij: quia abominatio eſt Domino Deo
tuo. * Cum reperti fuerint apud te intra vnã 2
portarum tuarum, quas Dominus Deus tuus
dabit tibi, vir aut mulier qui faciant malum
in conſpectu Domini Dei tui, & tranſgre-
diantur pactum illius, * vt vadant & ſeruiãt 3
dijs alienis & adorent eos, ſolem & lunam,
& omnem militiam cæli, quæ non præcepi:
* & hoc tibi fuerit nunciatum, audiensque 4
inquiſieris diligenter, & verum eſſe repere-
ris, & abominatio facta eſt in Iſrael: * edu- 5
ces virum ac mulierem, qui rem ſceleratiſſi-
mam perpetrarunt, ad portas ciuitatis tuæ,
& lapidibus obruentur. * * In ore duorum, 6
aut trium teſtium peribit qui interficietur.
Nemo occidatur, vno contra ſe dicente teſti
monium. * Manus teſtium prima interficiet 7
eum, & manus reliqui populi extrema mitte B
tur: vt auferas malum de medio tui. * Si diffi- 8
cile & ambiguum apud te iudicium eſſe per-
ſpexeris inter ſanguinem & ſanguinem, cau
ſam & cauſam, lepram & lepram: & iudicũ
intra portas tuas videris verba variari: ſur-
ge, & aſcende ad locum, quem elegerit Do-
minus Deus tuus. * * Veniesque ad ſacerdo- 9
tes Leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerit
illo tẽpore: quæresque ab eis, qui indicabũt
tibi iudicij veritatem. * Et facies quodcun- 10
que dixerint qui præſunt loco, quem elegerit
Dominus, & docuerint te * iuxta legẽ eius, 11
ſequerisque ſententiam eorum. nec declina
bis ad dexteram neque ad ſiniſtram. * Qui 12
autem ſuperbierit, nolẽs obedire ſacerdotis C
imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino
Deo tuo, & decreto iudicis, morietur homo
ille, & auferes malum de Iſrael: * cunctusq. 13
populus audiens timebit, vt nullus deinceps
intumeſcat ſuperbia. * Cum ingreſſus fue- 14
ris Terram, quam Dominus Deus tuus dabit
tibi, & poſſederis eam, habitaueriſque in il-
la, & dixeris: Conſtituam ſuper me regem,
ſicut habent omnes per circuitum nationes:
15 * cum conſtitues, quem Dominus Deus tuus
elegerit de numero fratrum tuorum. Nõ po
teris alterius gẽtis hominem regem facere,
16 qui non ſit frater tuus. * Cumque fuerit con
ſtitutus, non multiplicabit ſibi equos, nec re
D ducet populum in Ægyptum, equitatus nu-
mero ſubleuatus, præſertim cum Dominus
præceperit vobis vt nequaquam amplius per
17 eandem viam reuertamini. * Non habebit
vxores plurimas, quæ alliciant animũ eius,
neque argenti & auri immenſa pondera.
18 * Poſtquam autem ſederit in ſolio regni ſui,
deſcribet ſibi Deuteronomium legis huius
in volumine, accipiens exemplar a ſacerdo-
19 tibus Leuiticæ tribus, * & habebit ſecum, le-
getque illud omnibus diebus vitæ ſuæ, vt di-
ſcat timere Dominum Deum ſuum, & cuſto
dire verba & ceremonias eius, quæ in lege
20 præcepta ſunt. * Nec eleuetur cor eius in ſu
perbiam ſuper fratres ſuos, neque declinet
in partem dexteram vel ſiniſtram, vt longo
tempore regnet ipſe, & filij eius ſuper Iſrael.

CAP. XVIII.

1 NOn * habebunt ſacerdotes & Leuitæ, * Sap. 10. b. 9. Nu. 18. c. 20. 1. Cor. 9. b. 13.
A & omnes qui de eadem tribu ſunt, par-
tem & hereditatem cum reliquo Iſrael, quia
ſacrificia Domini, & oblationes eius come-
2 dent, * & nihil aliud accipient de poſſeſſione
fratrum ſuorum: Dominus enim ipſe eſt he-
3 reditas eorum, ſicut locutus eſt illis. * Hoc
erit iudicium ſacerdotum a populo, & ab his
qui offerunt victimas: ſiue bouem, ſiue ouem
immolauerint, dabunt ſacerdoti armum ac
4 ventriculum: * * primitias frumenti, vini, & * Nu. 18. c. 12.
olei, & lanarum partem ex ouium tonſione.
5 * Ipſum enim elegit Dominus Deus tuus
de cunctis tribubus tuis, vt ſtet, & miniſtret
nomini Domini ipſe, & filij eius in ſempiter-
6 num. * Si exierit Leuites ex vna vrbium tua-
B rum ex omni Iſrael in qua habitat, & volue-
rit venire, deſiderans locum quem elegerit
7 Dominus, * miniſtrabit in nomine Domini
Dei ſui, ſicut omnes fratres eius Leuitæ, qui
8 ſtabunt eo tempore coram Domino. * Par-
tem ciborum eamdem accipiet, quam & ce-
teri: excepto eo, quod in vrbe ſua ex paterna
9 ei ſucceſſione debetur. * Quando ingreſſus
fueris Terram, quam Dominus Deus tuus
dabit tibi, caue ne imitari velis abominatio-
10 nes illarum gentium. * * nec inueniatur in te * Le. 20. d. 27.
qui luſtret filium ſuum, aut filiam, ducẽs per
ignem: aut qui ariolos ſciſcitetur, & obſer-
uet ſomnia atque auguria, nec ſit maleficus,
11 * nec incantator, nec qui pythones cõſulat,
nec diuinos, * aut quærat a mortuis veritatẽ. * 1. Reg. 28. a. 7.
12 * omnia enim hæc abominatur Dominus,
C & propter iſtiuſmodi ſcelera delebit eos in
13 introitu tuo. * perfectus eris, & abſq. macula
cum

cum Domino Deo tuo. * Gentes iſtæ, qua- 14
rum poſſidebis terram, augures & diuinos
audiunt: tu autem a Domino Deo tuo ali-
ª Io.1.g.45. Act.3.d.22. ter inſtitutus es. *ª PROPHETAM de gen- 15
te tua & de fratribus tuis ſicut me, ſuſcita-
bit tibi Dominus Deus tuus: ipſum audies,
Exo.20.d.21. * vt petiſti a Domino Deo tuo ª in Horeb, 16
quando concio congregata eſt, atque dixi-
ſti: Vltra non audiam vocem Domini Dei
mei, & ignem hunc maximum amplius non
videbo, ne moriar.* Et ait Dominus mihi: Be 17
ª Io.1.g.45. ne omnia ſunt locuti. * ª Prophetam ſuſci- 18
tabo eis de medio fratrum ſuorum ſimilem D
tui: & ponam verba mea in ore eius, loque-
turq. ad eos omnia quæ præcepero illi.* qui 19
autem verba eius, quæ loquetur in nomine
meo, audire noluerit, ego vltor exiſtam.
* Propheta autem qui arrogantia deprauа- 20
tus voluerit loqui in nomine meo, quæ ego
non præcepi illi vt diceret, aut ex nomine a-
lienorum deorum, interficietur. * Quòd ſi 21
tacita cogitatione reſponderis: Quo modo
poſſum intelligere verbum, quod Dominus
non eſt locutus? hoc habebis ſignum: Quod
in nomine Domini propheta ille prædixe-
rit, & non euenerit: hoc Dominus non eſt
locutus, ſed per tumorem animi ſui pro-
pheta confinxit: & idcirco non timebis
eum.

CAP. XIX.

CVm diſperdiderit Dominus Deus tuus 1
gentes, quarum tibi traditurus eſt terrã, A
& poſſederis eam, habitaueriſq. in vrbibus
ª Nu.35.b.10. Ioſ.20.a.2. eius & in ædibus: ª tres ciuitates ſeparabis ti- 2
bi in medio Terræ, quam Dominus Deus
tuus dabit tibi in poſſeſſionem, * ſternens 3
diligenter viam: & in tres æqualiter partes
totam Terræ tuæ prouinciam diuides: vt ha-
beat e vicino qui propter homicidium profu
gus eſt, quo poſſit euadere.* Hæc erit lex ho 4
micidæ fugientis, cuius vita ſeruãda eſt: Qui
percuſſerit proximum ſuum neſciens, & qui
heri & nudiuſtertius nullũ contra eum odiũ
habuiſſe comprobatur: * ſed abijſſe cum eo 5
ſimpliciter in ſiluam ad ligna cædenda, & in
ſuccisione lignorũ ſecuris fugerit manu, fer-
rũq. lapſum de manubrio amicũ eius percuſ B
ſerit, & occiderit: hic ad vnã ſupradictarũ vr
bium confugiet, & viuet:* ne forſitan proxi 6
mus eius, cuius effuſus eſt ſanguis, dolore ſti
mulatus, perſequatur, & apprehendat cũ ſi
longior via fuerit, & percutiat animã eius,
qui non eſt reus mortis: quia nullum contra
eum, qui occiſus eſt, odium prius habuiſſe
monſtratur.* Idcirco præcipio tibi, vt tres ci 7
ª Gen.28.c.14. Sup.12.c.20. Exo.34.c.24. uitates æqualis inter ſe ſpatij diuidas. * ª Cũ 8
autem dilatauerit Dominus Deus terminos
tuos, ſicut iurauit patribus tuis, & dederit
tibi cunctam Terram, quam eis pollicitus
9 eſt, (* ſi tamen cuſtodieris mandata eius, &
feceris quæ hodie præcipio tibi, vt diligas
Dominum Deum tuum, & ambules in vijs
eius omni tempore) addes tibi tres alias ciui
tates, & ſupradictarum trium vrbium nume
10 rum duplicabis: * vt non effundatur ſanguis
C innoxius in medio Terræ, quam Dominus
Deus tuus dabit tibi poſſidendam, ne ſis ſan-
11 guinis reus. * ª Si quis autem odio habens
proximum ſuum, inſidiatus fuerit vitæ eius,
ſurgensque percuſſerit illum, & mortuus
fuerit, fugeritque ad vnam de ſupradictis vr
12 bibus, * mittent ſeniores ciuitatis illius, &
arripient eum de loco effugij, tradentque in
manu proximi, cuius ſanguis effuſus eſt, &
13 morietur.* Non miſereberis eius, & auferes
innoxium ſanguinem de Iſrael, vt bene ſit ti
14 bi.* Non aſſumes, & trãsferes terminos pro
ximi tui, quos fixerunt priores in poſſeſſio-
ne tua, quam Dominus Deus tuus dabit ti-
bi in Terra, quam acceperis poſſidendam.
15 * ª Non ſtabit teſtis vnus contra aliquem,
D quidquid illud peccati, & facinoris fuerit: ſed
in ore duorum aut trium teſtium ſtabit om-
16 ne verbum. * Si ſteterit teſtis mendax cõtra
hominem, accuſans eum præuaricationis,
17 * ſtabunt ambo, quorum cauſa eſt, ante Do-
minum in conſpectu ſacerdotum & iudicũ
18 qui fuerint in diebus illis. * ª Cumque dili-
gentiſſime perſcrutantes, inuenerint falſum
teſtem dixiſſe contra fratrem ſuum menda-
19 cium:* reddent ei ſicut fratri ſuo facere co-
20 gitauit, & auferes malum de medio tui: * vt
audientes ceteri timorem habeant, & nequa
21 quam talia audeant facere. * Non miſere-
beris eius, ª ſed animam pro anima, oculum
pro oculo, dentem pro dente, manum pro
manu, pedem pro pede exiges.

CAP. XX.

1 SI exieris ad bellum contra hoſtes tuos, &
A videris equitatus & currus, & maiorem
quam tu habeas aduerſarij exercitus multi-
tudinem, non timebis eos: quia Dominus
Deus tuus tecum eſt, qui eduxit te de Terra
2 Ægypti.* Appropinquante autem iam præ
lio, ſtabit ſacerdos ante aciem, & ſic loque-
3 tur ad populum:* Audi Iſrael, vos hodie cõ-
tra inimicos veſtros pugnam committitis,
non pertimeſcat cor veſtrum, nolite me-
tuere, nolite cedere, nec formidetis eos:
4 * quia Dominus Deus veſter in medio veſtri
eſt, & pro vobis contra aduerſarios dimica-
5 bit, vt eruat vos de periculo. * Duces quo-
que per ſingulas turmas audiente exercitu
proclamabunt: ª Quis eſt homo, qui ædifi-
cauit domum nouam, & non dedicauit eam?
vadat, & reuertatur in domum ſuam, ne for-
te moriatur in bello, & alius dedicet eam.
6 * Quis eſt homo qui plãtauit vineam, & nec-
dum

dum fecit eam eſſe communem, de qua ve-
ſci omnibus liceat? vadat, & reuertatur in
domum ſuam: ne forte moriatur in bello,
& alius homo eius fungatur officio. * Quis 7
eſt homo, qui deſpondit vxorem, & non ac-
cepit eam? vadat, & reuertatur in domum
ſuam, ne forte moriatur in bello, & alius
homo accipiat eam. * His dictis addent re 8
liqua, & loquentur ad populum: * Quis eſt ho
mo formidoloſus, & corde pauido? vadat,
& reuertatur in domum ſuam, ne pauere
faciat corda fratrum ſuorum, ſicut ipſe ti-
more perterritus eſt. * Cumque ſiluerint du 9
ces exercitus, & finem loquendi fecerint, C
vnuſquiſque ſuos ad bellandum cuneos præ
parabit. * Si quando acceſſeris ad expu- 10
gnandam ciuitatem, offeres ei primum pa-
cem. * Si receperit, & aperuerit tibi por- 11
tas, cunctus populus, qui in ea eſt, ſalua-
bitur, & ſeruiet tibi ſub tributo. * Sin au- 12
tem fœdus inire noluerit, & cœperit con-
tra te bellum, oppugnabis eam. * Cumque 13
tradiderit Dominus Deus tuus illam in ma-
nu tua, percuties omne, quod in ea gene-
ris maſculini eſt, in ore gladij, * abſque mu 14
lieribus & infantibus, iumentis & ceteris,
quæ in ciuitate ſunt. Omnem prædam ex-
ercitui diuides, & comedes de ſpoliis ho-
ſtium tuorum, quæ Dominus Deus tuus
dederit tibi. * Sic facies cunctis ciuitati- 15
bus, quæ a te procul valde ſunt, & non ſunt
de his vrbibus, quas in poſſeſſionem acce-
pturus es. * De his autem ciuitatibus, quæ 16
dabuntur tibi, nullum omnino permittes vi- D
uere: * ſed interficies in ore gladij, He- 17
thæum videlicet, & Amorrhæum, & Cha-
nanæum, Pherezæum, & Heuæum, & Ie-
buſæum, ſicut præcepit tibi Dominus Deus
tuus: * ne forte doceant vos facere cunctas 18
abominationes, quas ipſi operati ſunt dijs
ſuis: & peccetis in Dominum Deum ve-
ſtrum. * Quando obſederis ciuitatem multo 19
tempore, & munitionibus circumdederis vt
expugnes eam, non ſuccides arbores, de
quibus veſci poteſt, nec ſecuribus per circui
tum debes vaſtare regionem: quoniam li-
gnum eſt, & non homo, nec poteſt bellan-
tium contra te augere numerum. * Si qua 20
autem ligna nō ſunt pomifera, ſed agreſtia,
& in ceteros apta vſus, ſuccide, & inſtrue
machinas, donec capias ciuitatem, quæ con
tra te dimicat.

CAP: XXI.

QVando inuentum fuerit in terra, quam 1
Dominus Deus tuus daturus eſt tibi, A
hominis cadauer occiſi, & ignorabitur cædis
reus, * egredientur maiores natu, & iudices 2
tui, & metientur a loco cadaueris ſingulas ũ
per circuitum ſpatia ciuitatum: * & quam vi 3
ciniorem ceteris eſſe perſpexerint, ſeniores
ciuitatis illius tollent vitulam de armento,
quæ non traxit iugum, nec terram ſcidit vo
4 mere, * & ducent eam ad vallem aſperam at
que ſaxoſam, quæ numquam arata eſt, nec
ſementem recepit: & cædent in ea ceruices
5 vitulæ: * accedētq. ſacerdotes filij Leui, quos
elegerit Dominus Deus tuus vt miniſtrent
ei, & benedicant in nomine eius, & ad ver-
bum eorum omne negotium, & quidquid
6 mundum, vel immundum eſt, iudicetur. * Et
B venient maiores natu ciuitatis illius ad in-
terfectum, lauabuntq. manus ſuas ſuper vi
7 tulam, quę in valle percuſſa eſt, * & dicent:
Manus noſtræ nō effuderunt ſanguinē hūc,
8 nec oculi viderūt. * propitius eſto populo tuo
Iſrael, quem redemiſti Domine, & ne repu-
tes ſanguinem innocentem in medio populi
tui Iſrael. Et auferetur ab eis reatus ſangui
9 nis: * tu autem alienus eris ab innocentis
cruore, qui fuſus eſt, cū feceris quod præce-
10 pit Dominus. * Si egreſſus fueris ad pugnā
contra inimicos tuos, & tradiderit eos Dn̄s
Deus tuus, in manu tua, captiuosque duxe-
11 ris, & videris in numero captiuorū mulierē
pulchrā, & adamaueris eā, voluerisq habere
12 vxorem, * introduces eam in domum tuam:
quæ radet cęſariem, & circumcidet vngues,
13 & deponet veſtē, in qua capta eſt: ſedensq.
in domo tua, flebit patrem & matrem ſuam
C vno menſe: & poſtea intrabis ad eam, dor-
14 miesq. cum illa, & erit vxor tua. * Si aūt po-
ſtea non ſederit animo tuo, dimittes eam li-
beram, nec vēdere poteris pecunia, nec op-
primere per potentiam: quia humiliaſti eā.
15 * Si habuerit homo vxores duas, vnam dile-
ctam, & alteram odioſam, genuerintq. ex eo
liberos, & fuerit filius odioſæ primogenitus,
16 * volueritq. ſubſtātiam inter filios ſuos diui
dere: nō poterit filiū dilectę facere primoge
17 nitū, & præferre filio odioſæ, * * ſed filium *1. Par. 5. a. 1.
odioſæ agnoſcet primogenitum, dabitq. ei
de his q habuerit cuncta duplicia: iſte eſt.n.
principium liberorum eius, & huic debētur
18 primogenita. * Si genuerit homo filium con
tumacem & proteruum, qui non audiat pa-
D tris aut matris imperium, & coercitus obe-
19 dire contēpſerit: * apprehendent eum, & du
cēt ad ſeniores ciuitatis illius, & ad portam
20 iudicij, * dicentq. ad eos: Filius noſter iſte
proteruus & cōtumax eſt, monita noſtra au
dire contemnit, commeſſationibus vacat, &
21 luxuriæ atq. conuiuijs: * lapidibus eū obruet
populus ciuitatis: & morietur, vt auferatis
malū de medio veſtri, & vniuerſus Iſrael au
22 diens pertimeſcat. * Quando peccauerit ho-
mo quod morte plectēdū eſt, & adiudicatus
23 morti appenſus fuerit in patibulo: * non per
manebit cadauer eius in ligno, ſed in eadem
die ſepelietur: quia * maledictus a Deo eſt q. *Gal. 3. b. 13.
pendet in ligno: & nequaquā contaminabis

Terram tuam,quam Dominus Deus tuus de
derit tibi in poſſeſſionem.

CAP. XXII.

*Ex 23.a.4.
NOn "videbis bouem fratris tui,aut ouē 1
errātem,& præteribis:ſed reduces fra- A
tri tuo, * etiamſi non eſt propinquus frater 2
tuus,nec noſti eum:duces in domum tuā, &
erunt apud te quamdiu quærat ea frater tuꝰ,
& recipiat.*Similiter facies de aſino,& de ve 3
ſtimento,& de omni re fratris tui,quæ perie
rit:ſi inueneris eā,ne negligas quaſi alienā.
*Si videris aſinū fratris tui aut bouem ceci- 4
diſſe in via,non deſpicies, ſed ſubleuabis cū
eo.*Nō induetur mulier veſte virili,nec vir 5
vtetur veſte feminea: abominabilis enim a-
pud Deum eſt qui facit hæc. * Si ambulans 6
per viam, in arbore vel in terra nidum auis
inueneris,& matrem pullis vel ouis deſuper
incubātem:non tenebis eam cum filijs:* ſed 7
abire patieris,captos tenens filios: vt bene
ſit tibi,& lōgo viuas tēpore.* Cum ędifica- 8
ueris domū nouam, facies murum tecti per
circuitum:ne effundatꝰ ſanguis in domo tua, B
& ſis reus labente alio,& in præceps ruente.
*Nō ſeres vineam tuam altero ſemine:ne & 9
ſementis quam ſeuiſti, & quæ naſcuntur ex
vinea, pariter ſanctificentur. * Non arabis 10
in boue ſimul & aſino. * Non indueris veſti 11
mento,quod ex lana linoque cōtextum eſt.
*Nu.15.d.38. *"Funiculos in fimbrijs facies, per quattuor 12
angulos pallij tui,quo operieris.*Si duxerit 13
vir vxorē,& poſtea odio habuerit eā,* quæ 14
ſieritq. occaſiones quib. dimittat eam,obij-
ciens ei nomen peſſimum, & dixerit: Vxorē
hanc accepi,& ingreſſus ad eam non inueni
virginem:*tollent eam pater & mater eius, 15
& ferent ſecum ſigna virginitatis eius ad ſe-
niores vrbis q in porta ſunt:*& dicet pater: 16
Filiam meam dedi huic vxorem: quam quia
odit,*imponit ei nomen peſſimū, vt dicat: 17
Non inueni filiam tuam virginem: & ecce C
hæc ſunt ſigna virginitatis filiæ meæ.expan-
dent veſtimentum corā ſenioribus ciuitatis:
*apprehendentq.ſenes vrbis illius virum,& 18
verberabunt illum,* condemnantes inſuper 19
centū ſiclis argenti,quos dabit patri puellæ:
quoniam diffamauit nomen peſſimum ſuper
virginem Iſrael:habebitq. eam vxorem, &
non poterit dimittere eam omnibus diebus
vitæ ſuæ. * Quod ſi verū eſt quod obijcit,& 20
non eſt in puella inuenta virginitas: * eij 21
cient eam extra fores domus patris ſui, & la
pidibus obruent viri ciuitatis illius,& morie
tur:quoniam fecit nefas in Iſrael, vt fornica
Leu.20.b.11. retur in domo patris ſui: & auferes malum
de medio tui.*" Si dormierit vir cum vxore 22
alterius,vterque morietur,id eſt, adulter &
adultera:& auferes malū de Iſrael.*Si puel- 23
lam virginem deſponderit uir, & inuenerit
eam aliquis in ciuitate, & concubuerit cum
24 ea,* educes vtrumque ad portam ciuitatis il
D lius,& lapidibus obruentur: puella, quia nō
clamauit,cū eſſet in ciuitate:vir, quia humi
liauit vxorem proximi ſui. & auferes malū
25 de medio tui. * Sin autem in agro reppererit
uir puellam, quæ deſponſata eſt, & apprehē
dēs concubuerit cū ea, ipſe morietur ſolus:
26 * puella nihil patieť,nec eſt rea mortis: quo
niam ſicut latro conſurgit contra fratrē ſuū
& occidit animam eius,ita & puella perpeſ-
27 ſa eſt. * ſola erat in agro:clamauit,& nullus
28 affuit qui liberaret eā.*Si inuenerit vir puel
lam virginem,quæ non habet ſponſum&ap
prehendens concubuerit cum illa, & res ad
29 iudiciū venerit. * " dabit qui dormiuit cum
ea patri puellæ quinquaginta ſiclos argenti,
& habebit eā uxorem, quia humiliauit illā:
nō poterit dimittere eam cunctis diebus vi
30 tæ ſuæ. * Non accipiet homo vxorem patris
ſui,nec reuelabit operimentum eius.

CAP. XXIII.

1 A NOn intrabit eunuchus attritis vel am-
putatis teſticulis & abſciſſo veretro, ec
2 cleſiam Domini.* Non ingredietur mamzer
hoc eſt,de ſcorto natus,in eccleſiā Domini,
3 vſque ad decimam generationē. * " Ammo-
nites & Moabites etiam poſt decimam gene
rationem non intrabūt eccleſiā Domini, in
4 æternum:*quia noluerunt vobis occurrere
cum pane & aqua in via quando egreſſi eſtis
de Aegypto:& quia conduxerunt contra te
Balaam filium Beor de Meſopotamia Syriæ,
5 vt malediceret tibi:*& noluit Dominus Deꝰ
B tuus audire Balaam, vertitq. maledictionem
eius in benedictionem tuam,eo quod dilige
6 ret te.* Non facies cum eis pacem,nec quæ-
ras eis bona cunctis diebus vitæ tuæ in ſem-
7 piternum. * Non abominaberis Idumæum,
quia frater tuus eſt: nec Aegyptium, quia
8 aduena fuiſti in terra eius. * Qui nati fue-
rint ex eis,tertia generatione intrabunt in
9 eccleſiam Domini.* Quādo egreſſus fueris
aduerſus hoſtes tuos in pugnā, cuſtodies te
10 ab omni re mala.*Si fuerit inter uos homo,
q nocturno pollutus ſit ſomnio, egredietur
11 extra caſtra,*& non reuertetur, priuſquam
ad veſperam lauetur aqua: & poſt ſolis occa
12 ſum regredietur in caſtra.* Habebis locum
extra caſtra,ad quem egrediaris ad requiſita
13 naturæ,* gerens paxillum in balteo. cumq;
C ſederis,fodies per circuitū,& egeſta humo
14 operies * quo releuatus es (Dominus enim
Deus tuus ambulat in medio caſtrorum, vt
eruat te,& tradat tibi inimicos tuos)& ſint
caſtra tua ſancta,& nihil in eis appareat fœ
15 ditatis ne derelinquat te.* Non trades ſeruū
16 Dño ſuo,qui ad te confugerit.*habitabit te-
cum in loco,qui ei placuerit,& in vna vrbiū
tuarum

tuarum requieſcet:ne contriſtes eum.* Non 17
erit meretrix de filiab. Iſrael, nec ſcortator
de filijs Iſrael. * Non offeres mercedem pro 18
ſtibuli, nec pretium canis in domo Domini
Dei tui, quidquid illud eſt qđ voueris: quia
abominatio eſt vtrumque apud Dominum
Deum tuum. * Non fœnerabis fratri tuo 19
ad vſuram pecuniam, nec fruges, nec quam- D
libet aliam rem: * ſed alieno. Fratri autem 20
tuo abſque vſura id, quo indiget, commoda
bis: vt benedicat tibi dñs Deus tuus in omni
opere tuo in Terra, ad quam ingredieris poſ
ſidendam. * Cum votum voueris Domino 21
Deo tuo, non tardabis reddere: quia requi-
ret illud Dominus Deus tuus. & ſi moratus
fueris, reputabitur tibi in peccatum.* Si no 22
lueris polliceri, abſque peccato eris.* Quod 23
autem ſemel egreſſum eſt de labijs tuis, ob-
ſeruabis, & facies ſicut promiſiſti Domino
Deo tuo, & propria voluntate & ore tuo lo
cutus es.* Ingreſſus vineam proximi tui, co- 24
mede vuas quantum tibi placuerit: foras au-
tem ne efferas tecum. * Si intraueris in ſege- 25
tem amici tui, franges ſpicas, & manu con-
teres: falce autem non metes.

CAP. XXIIII.

SI * acceperit homo vxorem, & habuerit 1
eam, & non inuenerit gratiam ante ocu- A
los eius propter aliquam fœditatem: ſcribet
libellum repudij, & dabit in manu illius, &
dimittet eam de domo ſua. * Cumq. egreſſa 2
alterum maritum duxerit, * & ille quoque 3
oderit eam, dederitq. ei libellum repudij, &
dimiſerit de domo ſua, vel certe mortuus fue
rit: * nō poterit prior maritus recipere eā in 4
vxorem: quia polluta eſt, & abominabilis fa
cta eſt coram Domino: ne peccare facias Ter
ram tuam, quam Dñs Deus tuus tradiderit ti
bi poſſidendam. * Cum acceperit homo nu- 5
per vxorem, non procedet ad bellum, nec ei B
quippiam neceſſitatis iniungetur publicæ,
ſed vacabit abſque culpa domi ſuæ, vt vno
anno lætetur cum vxore ſua.* Non accipies 6
loco pignoris inferiorem, & ſuperiorē mo-
lam: quia animam ſuam oppoſuit tibi. * Si 7
deprehenſus fuerit homo ſolicitans fratrem
ſuum de filijs Iſrael, & vendito eo acceperit
pretium, interficietur, & auferes malum
de medio tui. Obſerua diligenter ne incur- 8
ras plagam lepræ, ſed facies quæcumque
docuerint te ſacerdotes Leuitici generis iux
ta id, quod præcepi eis, & imple ſolicite.
* Mementote quæ fecerit Dominus Deus 9
veſter Mariæ in via cū egrederemini de Æ-
gypto.* Cum repetes a proximo tuo rē ali- 10
quam, quam debet tibi, non ingredieris do- C
mum eius vt pignus auferas: * ſed ſtabis fo- 11
ris; & ille tibi proferet quod habuerit. * ſin 12
autem pauper eſt, non pernoctabit apud te

13 pignus, * ſed ſtatim reddes ei ante ſolis oc-
caſum: vt dormiens in veſtimento ſuo, bene
dicat tibi, & habeas iuſtitiam coram Domi-
14 no Deo tuo. * Non negabis mercedem in- * Leu. 19. c. 13
digentis, & pauperis fratris tui, ſiue adue- Tob. 4. c. 15
næ, qui tecum moratur in terra, & intra por
15 tas tuas eſt. * ſed eadem die reddes ei pretiū
laboris ſui ante ſolis occaſum, quia pauper
eſt, & ex eo ſuſtentat animam ſuam: ne cla-
met contra te ad Dominum, & reputetur ti-
16 bi in peccatū. * Non occidentur patres pro * 4. Reg. 14. b.
filijs, nec filij pro patribus, ſed vnuſquiſque 6.
17 pro peccato ſuo morietur. * Non peruertes 2. Par. 25. a. 4
D iudicium aduenæ & pupilli, nec auferes pi- Ezec. 18. d. 20
18 gnoris loco viduæ veſtimentum.* Memento
quòd ſeruieris in Ægypto, & eruerit te Do
minus Deus tuus inde. Idcirco præcipio tibi
19 vt facias hanc rem. * Quando meſſueris ſe-
getem in agro tuo, & oblitus manipulū re-
liqueris, non reuerteris vt tollas illum: ſed
aduenam, & pupillum, & viduam auferre pa
tieris, vt benedicat tibi Dominus Deus tuus
20 in omni opere manuum tuarum. * Si fruges
collegeris oliuarum, quidquid remāſerit in
arboribus, nō reuerteris vt colligas: ſed re-
21 linques aduenæ, pupillo, ac viduæ. Si vin-
demiaueris vineam tuam, non colliges re-
manentes racemos, ſed cedent in vſus adue
22 næ, pupilli, ac viduæ. * Memento quod & tu
ſeruieris in Ægypto, & idcirco præcipio ti-
bi vt facias hanc rem.

CAP. XXV.

1 SI fuerit cauſa inter aliquos, & interpella
A uerint iudices: quem iuſtum eſſe perſpe-
xerint, illi iuſtitiæ palmā dabunt: quem im-
2 pium, condemnabunt impietatis. * Sin autē
eum, qui peccauit, dignum viderint plagis:
proſternent, & coram ſe facient verberari.
Pro mēſura peccati erit & plagarum modus:
3 * ita dumtaxat, * vt quadragenarium nume- * 2. Cor. 11. f.
rum non excedant: ne fœde laceratus ante 24.
4 oculos tuos abeat frater tuus. * Non ligabis * 1. Cor. 9. b. 9.
5 os bouis terentis in area fruges tuas. * Quā 1. Tim. 5. c. 18
do habitauerint fratres ſimul, & vnus ex eis * Matth. 22. c.
abſque liberis mortuus fuerit, vxor defun- 24.
cti non nubet alteri: ſed accipiet eam fra- Mar. 12. b. 19
6 ter eius, & ſuſcitabit ſemen fratris ſui. * & Luc. 20. d. 28
B primogenitum ex ea filium nomine illius
appellabit, vt non deleatur nomen eius ex
7 Iſrael. * Sin autem noluerit accipere vxo-
rem fratris ſui, quæ ei lege debetur, perget
mulier ad portam ciuitatis, & interpellabit
maiores natu, dicetque: * Non vult frater vi * Ruth. 4. b. 5
ri mei ſuſcitare nomen fratris ſui in Iſrael:
8 nec me in coniugem ſumere. * Statimq. ac-
cerſiri eum facient, & interrogabunt. Si
reſponderit: Nolo eam vxorem accipere:
9 * accedet mulier ad eum coram ſenioribus,
& tollet calceamētum de pede eius, ſpuetq.

in faciem illius, & dicet: Sic fiet homini, C
qui non ædificat domum fratris ſui. * Et vo 10
cabitur nomen illius in Iſrael, Domus di-
ſcalceati. *Si habuerint inter ſe iurgium viri 11
duo, & vnus contra alterum rixari cœperit,
volenſq. vxor alterius eruere virum ſuum de
manu fortioris, miſeritq. manum, & apprehē
derit verenda eius: * abſcides manum illius, 12
nec flecteris ſuper eam vlla miſericordia.
* Non habebis in ſacculo diuerſa pondera, 13
maius & minus: * nec erit in domo tua mo- 14
dius maior & minor. *pondus habebis iuſtū 15
& verum, & modius æqualis & verus erit ti
bi: vt multo viuas tempore ſuper Terram,
quam Dominus Deus tuus dederit tibi. abo- 16
minatur enim Dñs Deus tuus eum, qui facit
hæc, & auerſatur omnem iniuſtitiam. ** Me- 17
* Exo.17.c.3
mento quæ fecerit tibi Amalec in via quan-
do egrediebaris ex Ægypto: * quomodo oc 18
currerit tibi: & extremos agminis tui, qui laſ
ſi reſidebant, ceciderit, quando tu eras fame
& labore confectus, & non timuerit Deum.
* Cum ergo Dominus Deus tuus dederit ti- 19
bi requiem, & ſubiecerit cunctas per circui-
tum nationes in Terra, quam tibi pollicitus
eſt: delebis nomen eius ſub cælo. Caue ne
obliuiſcaris.

CAP. XXVI.

CVmq. intraueris Terram, quam Domi- 1
nus Deus tuus tibi daturus eſt poſſiden A
dam, & obtinueris eam, atq; habitaueris in
ea: *tolles de cunctis frugibus tuis primitias, 2
& pones in cartallo, pergeſq. ad locū, quem
Dñs Deus tuus elegerit, vt ibi inuocetur no
men eius: *accedeſq. ad ſacerdotem, qui fue- 3
rit in diebus illis, & dices ad eum: Profiteor
hodie coram Domino Deo tuo, quod ingreſ
ſus ſum in Terram, pro qua iurauit patribus
noſtris, vt daret eam nobis. *Suſcipienſq. ſa- 4
cerdos cartallum de manu tua, ponet ante
altare Domini Dei tui: * & loqueris in cōſpe 5
ctu Domini Dei tui: Syrus perſequebatur pa
trem meum, qui deſcendit in Ægyptum, &
ibi peregrinatus eſt in pauciſſimo numero:
creuitq. in gentem magnam ac robuſtam & B
infinitæ multitudinis. * Afflixeruntq. nos Æ- 6
gyptij, & perſecuti ſunt imponentes onera
grauiſſima: * & clamauimus ad Dominum 7
Deum patrum noſtrorū: qui exaudiuit nos,
& reſpexit humilitatem noſtram, & laborē,
atq. anguſtiam: * & eduxit nos de Ægypto in 8
manu forti, & brachio extento: in ingenti
pauore, in ſignis atq. portentis: * & introdu 9
xit ad locum iſtum, & tradidit nobis Terram
lacte & melle manantem. * Et idcirco nunc 10
offero primitias frugum Terræ, quam Do-
minus dedit mihi. Et dimittes eas in conſpe-
ctu Domini Dei tui, & adorato Dño Deo
tuo. * Et epulaberis in omnibus bonis, quæ 11
Dominus Deus tuus dederit tibi, & domui
tuæ, tu & Leuites, & aduena qui tecum eſt.
12 * Qū compleueris decimam cunctarū fru-
C gum tuarum, anno decimarum tertio dabis
Leuitæ, & aduenæ, & pupillo & viduæ, vt
comedant intra portas tuas, & ſaturentur:
13 * loquerisq. in conſpectu Domini Dei tui:
Abſtuli quod ſanctificatū eſt de domo mea,
& * dedi illud Leuitæ, & aduenæ, & pupillo
ac viduæ, ſicut iuſſiſti mihi: non præterii
mandata tua, nec ſum oblitus imperij tui.
14 * Non comedi ex eis in luctu meo, nec ſepa
raui ea in qualibet immunditia, nec expēdi
ex his quidquā in re funebri. Obediui voci
Dñi Dei mei, & feci omnia ſicut præcepiſti
15 mihi * * Reſpice de ſanctuario tuo, & de ex-
celſo cælorum habitaculo, & benedic popu
lo tuo Iſrael, & Terræ, quam dediſti nobis,
D ſicut iuraſti patribus noſtris, terræ lacte &
16 melle mananti. * Hodie Dñs Deus tuus præ-
cepit tibi vt facias mandata hæc atque iudi-
cia: & cuſtodias & impleas ex toto corde
17 tuo, & ex tota aīa tua. * * Dominum elegiſti
hodie, vt ſit tibi Deus, & ambules in vijs eiꝰ,
& cuſtodias ceremonias illius, & mandata
18 atque iudicia, & obedias eius imperio. * &
Dominus elegit te hodie vt ſis ei populus
peculiaris, ſicut locutus eſt tibi, & cuſtodias
19 omnia præcepta illius: * & faciat te excelſio
rē cunctis gentib. quas creauit, in laudem,
& nomen, & gloriam ſuam: vt ſis populus
ſanctus Domini Dei tui, ſicut locutus eſt.

CAP. XXVII.

1 PRæcepit aūt Moyſes & ſeniores Iſrael,
A populo dicentes: Cuſtodite omne man-
2 datum quod præcipio vobis hodie. * Cumq.
tranſieritis Iordanem in Terram, quam Do-
minus Deus tuus dabit tibi, eriges ingentes
3 lapides, & calce leuigabis eos, * vt poſſis in
eis ſcribere omnia verba legis huius, Iorda-
ne tranſmiſſo: vt introeas Terram, quā Dñs
Deus tuus dabit tibi, terram lacte & mel-
le manantem, ſicut iurauit patribus tuis.
4 * *Quando ergo tranſieritis Iordanem, erigi
te lapides, quos ego hodie præcipio vobis ī
5 monte Hebal, & leuigabis eos calce: * & ædi
B ficabis ibi altare Domino Deo tuo, de lapi-
6 dibus, quos ferrū nō tetigit, * & de ſaxis in-
formibus & impolitis: & offeres ſup eo ho-
7 locauſta Domino Deo tuo, * & immolabis
hoſtias pacificas, comedeſq. ibi, & epulabe-
8 ris coram Dño Deo tuo. * Et ſcribes ſuper la
pides omnia verba legis huius plane & lu-
9 cide. * Dixeruntque Moyſes & ſacerdotes
Leuitici generis ad omnem Iſraelem: Atten-
de, & audi Iſrael: Hodie factus es populus
10 Domini Dei tui: * audies vocem eius, & fa-
cies mandata atque iuſtitias, quas ego præ-
11 cipio tibi. * Præcepitque Moyſes populo
in die

in die illo, dicens: * Hi ſtabunt ad benedicen 12
dum populo ſuper montem Garizim, Ior-
dane tranſmiſſo: Simeon, Leui, Iudas, Iſſa-
char, Ioſeph & Beniamin. * Et e regione iſti 13
ſtabunt ad maledicendum in monte Hebal: C
Ruben, Gad, & Aſer, & Zabulon, Dan & Ne-
phthali. * * Et pronunciabunt Leuitæ, di- 14
centque ad omnes viros Iſrael excelſa voce:
* Maledictus homo, qui facit ſculptile & con 15
flatile, abominationem Domini, opus ma-
nuũ artificum, ponetq. illud in abſcondito.
& reſpõdebit omnis populus, & dicet: Amẽ.
* Maledictus qui non honorat patrem ſuũ, 16
& matrem. & dicet omnis populus: Amen.
* Maledictus qui transfert terminos proxi- 17
mi ſui. & dicet omnis populus: Amen.
* Maledictus qui errare facit cæcum in itine- 18
re. & dicet omnis populus: Amen. * Ma- 19
ledictus qui peruertit iudicium aduenæ, pu
pilli & viduæ. & dicet omnis populus: A-
men. * Maledictus qui dormit cum vxore 20
patris ſui, & reuelat operimentum lectuli D
eius. & dicet omnis populus: Amen. * Ma- 21
ledictus qui dormit cum omni iumento. &
dicet omnis populus: Amen. * Maledictus 22
qui dormit cum ſorore ſua, filia patris ſui,
vel matris ſuæ. & dicet omnis populus: Amẽ.
* Maledictus qui dormit cum ſocru ſua. & di 23
cet omnis populus: Amen. * Maledictus 24
qui clam percuſſerit proximum ſuum. & di-
cet omnis populus: Amen. * Maledictus qui 25
accipit munera, vt percutiat animam ſangui
nis innocentis. & dicet omnis populus: A-
men. * Maledictus qui non permanet in ſer- 26
monibus legis huius, nec eos opere perficit.
& dicet omnis populus: Amen.

CAP. XXVIII.

SI autem audieris vocem Domini Dei tui, 1
vt facias atq; cuſtodias omnia mandata A
eius, quæ ego præcipio tibi hodie, faciet te
Dominus Deus tuus excelſiorem cunctis gẽ
tibus, quæ verſantur in terra. * Venientq. ſu- 2
per te vniuerſæ benedictiones iſtæ, & appre
hendent te: ſi tamen præcepta eius audieris.
* Benedictus tu in ciuitate, & benedictus in 3
agro. * Benedictus fructus ventris tui, & fru 4
ctus terræ tuæ, fructusq. iumentorum tuo-
rum, greges armentorum tuorum, & caulæ
ouiũ tuarũ. * Benedicta horrea tua, & bene- 5
dictæ reliquiæ tuæ. * Benedictus eris tu ingre 6
diens & egrediens. * Dabit Dñs inimicos 7
tuos, qui conſurgunt aduerſum te, corruen-
tes in conſpectu tuo: per vnam viam ve-
nient contra te, & per ſeptem fugient a facie
tua. * Emittet Dominus benedictionem ſu- 8
per cellaria tua, & ſuper omnia opera ma-
nuum tuarum: benedicetque tibi in terra,
quam acceperis. * Suſcitabit te Dominus 9
ſibi in populum ſanctum, ſicut iurauit tibi:
ſi cuſtodieris mandata Domini Dei tui, &
10 ambulaueris in viis eius. * Videbuntque
omnes terrarum populi quod nomen Do-
B mini inuocatum ſit ſuper te, & timebunt
11 te. * Abundare te faciet Dominus omnibus
bonis, fructu vteri tui, & fructu iumento-
rum tuorum, fructu terræ tuæ, quam iura-
uit Dominus patribus tuis vt daret tibi.
12 * Aperiet Dominus theſaurum ſuum opti-
mum, cælum, vt tribuat pluuiam terræ tuæ
in tempore ſuo: benedicetque cunctis ope-
ribus manuum tuarum. Et fœnerabis gen-
tibus multis, & ipſe a nullo fœnus accipies.
13 * Conſtituet te Dominus in caput, & non in
caudam: & eris ſemper ſupra, & non ſub-
ter: ſi tamen audieris mandata Domini Dei
tui quæ ego præcipio tibi hodie, & cuſtodie
14 ris & feceris, * ac non declinaueris ab eis
nec ad dexteram, nec ad ſiniſtram, nec ſecu-
tus fueris deos alienos, neq. colueris eos.
15 * * Quod ſi audire nolueris vocem Domini *Leu.26.b.14. Thre.2.f.17. Malac.2.a.2. Baruc.1.d.20.
Dei tui, vt cuſtodias, & facias omnia manda-
ta eius & ceremonias, quas ego præcipio ti
bi hodie, veniẽt ſuper te omnes maledictio-
16 nes iſtæ, & apprehendẽt te. * Maledictus eris
17 in ciuitate, maledictus in agro. * Maledi-
ctum horreum tuum, & maledictæ reliquiæ
18 tuæ. * Maledictus fructus ventris tui, & fru-
ctus terræ tuæ, armenta boum tuorum, &
19 greges ouium tuarum. * Maledictus eris in-
20 grediens, & maledictus egrediens. * Mit-
tet Dominus ſuper te famem & eſuriem, &
increpationem in omnia opera tua, quæ
C tu facies: donec conterat te, & perdat ve-
lociter, propter adinuentiones tuas peſſi-
21 mas in quibus reliquiſti me. * Adiungat ti-
bi Dominus peſtilentiam, donec conſumat
te de terra, ad quam ingredieris poſſiden-
22 dam. * Percutiat te Dominus egeſtate, febri
& frigore, ardore & æſtu, & aere corrupto
23 ac rubigine: & perſequatũ donec pereas. * Sit
cęlum quod ſupra te eſt, æneum: & terra,
24 quam calcas, ferrea. * Det Dominus im-
brem terræ tuæ puluerem, & de cęlo deſcen
25 dat ſuper te cinis, donec conteraris. * Tradat
te Dominus corruentem ante hoſtes tuos.
per vnam viam egrediaris contra eos, & per
ſeptẽ fugias, & diſpergaris per omnia regna
26 terræ. * ſitq. cadauer tuum in eſcam cunctis
volatilibus cęli, & beſtijs terræ, & non ſit
27 qui abigat. * Percutiat te Dominus vlcere
Aegypti, & partẽ corporis, per quã ſtercora
egerũtur, ſcabie quoque & prurigine: ita vt
28 curari nequeas. * Percutiat te Dñs amentia
29 & cæcitate ac furore mentis, * & palpes in
meridie ſicut palpare ſolet cæcus in tene-
bris, & non dirigas vias tuas. Omniq. tempo
re calumniam ſuſtineas, & opprimaris vio-
30 lẽtia, nec habeas qui liberet te. * Vxorẽ acci-

pias,& alius dormiat cum ea.Domum ædifi-
ces,& non habites in ea.Plantes vineam , &
non vindemies eã.*Bos tuus immoletur co- 31
ram te,& non comedas ex eo.Aſinus tuus ra D
piatur in conſpectu tuo,& nõ reddatur tibi.
Oues tuæ dentur inimicis tuis,& non ſit qui
te adiuuet.*Filii tui & filiæ tuæ tradantur al 32
teri populo,videntibus oculis tuis,& deficiẽ
tibus ad conſpectum eorum tota die, & nõ
ſit fortitudo i manu tua.*Fructus terræ tuæ, 33
& omnes labores tuos comedat populus ,
quem ignoras : & ſis ſemper calumniam ſu-
ſtinẽs,& oppreſſus cunctis diebus, * & ſtu- 34
pens ad terrorem eorum quæ videbũt oculi
tui.*Percutiat te Dominus vlcere peſſimo in 35
genibus & in ſuris,ſanariq. nõ poſſis a plan-
ta pedis vſque ad verticem tuum.* Ducet te 36
Dominus,& regem tuum , quem cõſtitueris
ſuper te,in gentem, quam ignoras tu & pa-
tres tui:& ſeruies ibi dijs alienis, ligno & la
pidi. * Et eris perditus in prouerbium ac fa 37
bulam omnibus populis,ad quos te introdu
*Mich 6.d.15. xerit Dominus . * " Sementem multam ia- 38
Aggæi.1.b.6. cies in terram,& modicum cõgregabis:quia
locuſtæ deuorabunt omnia.* Vineam planta 39
bis,& fodies:& vinum non bibes, nec colli-
ges ex ea quippiam:quoniam vaſtabitur ver
mibus .* Oliuas habebis in omnibus termi- 40
nis tuis,& non vngeris oleo:quia defluent ,
& peribunt. * Filios generabis , & filias , & 41
non frueris eis:quoniam ducentur in captiui
tatem.*Omnes arbores tuas & fruges terrę 42
tuæ rubigo conſumet. * Aduena , qui tecum E
verſatur i terra,aſcẽdet ſuper te,eritq.ſubli 43
mior: tu autem deſcendes , & eris inferior .
* Ipſe fœnerabit tibi,& tu nõ fœnerabis ei. 44
Ipſe erit in caput, & tu eris in caudam. * Et 45
venient ſuper te omnes maledictiones iſtæ ,
& perſequentes apprehendent te,donec in-
tereas: quia non audiſti vocem Domini Dei
tui,nec ſeruaſti mãdata eius & ceremonias,
quas præcepit tibi.* Et erũt in te ſigna atque 46
prodigia , & in ſemine tuo vſq. in ſempiter-
num: * eo quod non ſerujeris Domino Deo 47
tuo in gaudio,cordiſq. lætitia, propter rerũ
omniũ abundantiam: * ſeruies inimico tuo, 48
quẽ immittet tibi Dominus,in fame, & ſiti,
& nuditate,& omni penuria: & ponet iugũ
ferreum ſuper ceruicem tuam,donec te con
terat . * Adducet Dominus ſuper te Gen- 49
tem de longinquo, & de extremis terræ fini
bus in ſimilitudinem aquilæ uolantis cum
impetu:cuius linguam intelligere nõ poſſis:
*Gentem procaciſſimã,quæ non deferat ſe- 50
ni,nec miſereat paruuli,* & deuoret fructũ 51
iumentorum tuorũ,ac fruges Terræ tuæ:do
nec intereas,& nõ relinquat tibi triticũ, vi
nũ,& oleũ,armenta boum, & greges ouiũ :
donec te diſperdat,*& cõterat in cunctis vr 52
bibus tuis, & deſtruantur muri tui firmi at-
que ſublimes , in quibus habebas fiduciã in
omni Terra tua . " Obſideberis intra portas [illegible] Tren.4.
F tuas in omni Terra tua, quam dabit tibi Do-
53 minus Deus tuus: * & comedes fructum vte-
ri tui,& carnes filiorum tuorum & filiarum
tuarũ,quas dederit tibi Dominus Deus tuus
in anguſtia & vaſtitate qua opprimet te ho-
54 ſtis tuus . * Homo delicatus in te, & luxurio
ſus valde,inuidebit fratri ſuo,& vxori, quæ
55 cubat in ſinu ſuo,*ne det eis de carnib. filio
rum ſuorum,quas comedet , eo quod nihil
aliud habeat in obſidione,& penuria,qua va
ſtauerint te inimici tui intra omnes portas
56 tuas. * Tenera mulier & delicata,quæ ſuper
terram ingredi non valebat, nec pedis veſti
gium figere propter mollitiem,& teneritu-
dinem nimiam,inuidebit viro ſuo,qui cubat
57 in ſinu eius ſuper filij & filiæ carnibus,* & il
luuie ſecundarum,quæ egrediuntur de me-
dio feminum eius , & ſuper liberis qui eadẽ
hora nati ſunt.comedent enim eos clã pro-
pter rerum omniũ penuriam in obſidione &
vaſtitate,qua opprimet te inimicus tuus in-
58 tra portas tuas.* Niſi cuſtodieris, & feceris
omnia verba legis huius,quæ ſcripta ſunt in
hoc volumine , & timueris nomen eius glo-
rioſum & terribile,hoc eſt, Dominũ Deum
59 tuum : * augebit Dominus plagas tuas , &
plagas ſeminis tui, plagas magnas & perſe-
uerãtes,infirmitates peſſimas & perpetuas :
60 *& conuertet in te omnes afflictiones Aegy
G pti,quas timuiſti,& adhærebunt tibi : * Inſu-
61 per & vniuerſos lãguores & plagas,quæ nõ
ſunt ſcriptæ in volumine legis huius , indu-
62 cet Dominus ſuper te,donec te cõterat:* &
remanebitis pauci numero , qui prius eratis
ſicut aſtra cæli prę multitudine,quoniã non
63 audiſti uocem Domini Dei tui.* Et ſicut an-
te lætatus eſt Dominus ſuper vos , bene vo-
bis faciens,voſque multiplicans : ſic lætabi-
tur diſperdens vos atque ſubuertens,vt auſe
ramini de Terra ad quam ingredieris poſſi-
64 dendam. * Diſperget te Dominus in omnes
populos a ſummitate terræ vſq.ad terminos
eius: & ſeruies ibi dijs alienis , quos & tu i-
gnoras, & patres tui,lignis, & lapidibus .
65 * In gentibus quoq. illis non quieſces , neq.
erit requies veſtigio pedis tui . Dabit enim
tibi Dominus ibi cor pauidum , & deficien-
tes oculos,& animam conſumptam mœro-
66 re : * Et erit vita tua quaſi pendens ante te .
Timebis nocte & die,& nõ credes vitæ tuæ.
67 * Mane dices : Quis mihi det veſperum ? &
veſpere: Quis mihi det mane?propter cor-
dis tui formidinem,qua terreberis , & pro-
68 pter ea , quæ tuis videbis oculis . * Reducet
te Dominus claſſibus in Aegyptum per viã,
de qua dixit tibi, vt eam amplius non vide-
res.Ibi uenderis inimicis tuis in ſeruos & an
cillas,& non erit qui emat.

CAP.

CAP. XXIX.

HÆc ſunt verba fœderis quod præcepit 1
Dominus Moyſi vt feriret cum filijs A
Iſrael in Terra Moab: præter illud fœdus,
quod cum eis pepigit in Horeb. * Vocauitq. 2
Moyſes omnem Iſrael, & dixit ad eos. * Vos
vidiſtis vniuerſa, quę fecit Dñs coram vobis
in Terra Ægypti Pharaoni, & omnib. ſeruis
eius, vniuerſæq. terræ illius, *tentationes ma 3
gnas, quas viderũt oculi tui, ſigna illa, portẽ
taq. ingentia, * & nõ dedit vobis Dñs cor in- 4
telligens, & oculos vidẽtes, & aures quæ poſ
ſunt audire, vſq; in præſentem diem. * * Ad- 5
duxit vos quadraginta annis per deſertum:
non ſunt attrita veſtimenta veſtra, nec cal-
ceamenta pedum veſtrorum vetuſtate con-
ſumpta ſunt. * Panem non comediſtis, vi- 6
num & ſiceram non bibiſtis, vt ſciretis quia
ego ſum Dominus Deus veſter. * Et veniſtis 7
ad hunc locũ: *egreſſuſq. eſt Schon rex Heſe
bon, & Og rex Baſan, occurrentes nobis ad
pugnam. Et percuſſimus eos, * & tulimus ter 8
ram eorum, ac tradidimus poſſidendam Ru B
ben, & Gad, & dimidiæ tribui Manaſſe.
*Cuſtodite ergo verba pacti huius, & imple 9
te ea: vt intelligatis vniuerſa quæ facitis.
* Vos ſtatis hodie cuncti corã Domino Deo 10
veſtro, principes veſtri, & tribus, ac maiores
natu, atque doctores, omnis populus Iſrael,
*liberi & vxores veſtræ, & aduena qui tecũ 11
moratur in caſtris, exceptis lignorum cæſo-
ribus, & his, qui comportant aquas: *vt tran 12
ſeas in fœdere Domini Dei tui, & in iureiu-
rando quod hodie Dominus Deus tuus per-
cutit tecũ: * vt ſuſcitet te ſibi in populum, & 13
ipſe ſit Deus tuus ſicut locutus eſt tibi, & ſi-
cut iurauit patribus tuis, Abraham, Iſaac, &
Iacob. * Nec vobis ſolis ego hoc fœdus fe- 14
rio, & hæc iuramenta cõfirmo, * ſed cunctis 15
præſentibus & abſentibus. * Vos enim no- 16
ſtis quo modo habitauerimus in Terra Ægy
pti, & quo modo tranſierimus per mediũ na C
tionum, quas tranſeuntes *vidiſtis abomina 17
tiones & ſordes, id eſt, idola eorũ, lignũ & la
pidem, argentũ & aurum, quæ colebãt. * Ne 18
forte ſit inter vos vir aut mulier, familia aut
tribus, cuius cor auerſum eſt hodie a Domi
no Deo noſtro: vt vadat & ſeruiat dijs illarũ
Gentium: & ſit inter vos radix germinãs fel
& amaritudinem. *Cumq. audierit verba iu 19
ramẽti huius, benedicat ſibi in corde ſuo, di-
cens: Pax erit mihi, & ambulabo in prauita-
te cordis mei: & abſumat ebria ſitientem,
* & Dominus non ignoſcat ei: ſed tunc quã 20
maxime furor eius fumet, & zelus contra
hominem illum, & ſedeant ſuper eum om-
nia maledicta, quæ ſcripta ſunt in hoc vo-
lumine: & deleat Dominus nomen eius ſub
cælo, * & conſumat eum in perditionem 21
ex omnibus tribubus Iſrael, iuxta maledi-
ctiones, quæ in Libro legis huius ac fœde-
22 ris cõtinentur. *Dicetq. ſequens generatio,
& filii qui naſcentur deinceps, & peregrini,
qui de longe venerint, videntes plagas Ter
D ræ illius, & infirmitates, quibus eam afflixe-
23 rit Dominus, * ſulphure, & ſalis ardore cõ-
burens, ita vt vltra non ſeratur, nec virens
quippiam germinet, in exemplum * ſubuer- *Gen.19 d.24
ſionis Sodomæ & Gomorrhę, Adamæ & Se
boim, quas ſubuertit Dominus in ira & furo
24 re ſuo. Et dicent omnes Gentes: * Quare ſic *3.Reg.9.b.8 Ier.22.b.5
fecit Dominus Terræ huic? quæ eſt hæc ira
25 furoris eius immenſa? * Et reſpondebunt:
Quia dereliquerunt pactum Domini, quod
pepigit cum patribus eorum, quãdo eduxit
26 eos de Terra Ægypti: * & ſeruierunt dijs a-
lienis, & adorauerunt eos, quos neſciebant,
27 & quibus non fuerant attributi: *idcirco ira
tus eſt furor Domini contra Terram iſtam,
vt induceret ſuper eam oĩa maledicta, quæ
28 in hoc volumine ſcripta ſunt: * & eiecit eos
de terra ſua in ira & in furore, & in indigna
tione maxima, proiecitq. in terram alienã,
29 ſicut hodie comprobatur. * Abſcondita, Do
mino Deo noſtro: quæ manifeſta ſunt, no-
bis & filijs noſtris vſque in ſempiternum, vt
faciamus vniuerſa verba legis huius.

CAP. XXX.

1 CVm ergo venerint ſuper te omnes ſer-
A mones iſti, benedictio, ſiue maledictio,
quam propoſui in conſpectu tuo: & ductus
pœnitudine cordis tui in vniuerſis gẽtibus,
in quas diſperſerit te Dominus Deus tuus,
2 *& reuerſus fueris ad eum, & obedieris eius
imperijs, ſicut ego hodie pręcipio tibi, cum
filijs tuis, in toto corde tuo, & ĩ tota anima
3 tua: * reducet Dñs Deus tuus captiuitatem
tuam, ac miſerebitur tui, & rurſum congre-
gabit te de cunctis populis, in quos te ante
4 diſperſit. * Si ad cardines cæli fueris diſſipa-
5 tus, inde te retrahet Dñs Deus tuus, * & * *2.Mach.1.f.29
aſſumet, atque introducet in Terram, quam
poſſederunt patres tui, & obtinebis eam: &
B benedicens tibi, maioris numeri te eſſe fa-
6 ciet quàm fuerunt patres tui. * Circumci-
det Dñs Deus tuus cor tuum, & cor ſeminis
tui: vt diligas Dñm Deum tuum in toto cor-
de tuo, & in tota anima tua, vt poſſis viuere.
7 * Omnes autem maledictiones has conuer-
tet ſuper inimicos tuos, & eos, qui oderunt
8 te & perſequuntur. *Tu autem reuerteris, &
audies vocem Domini Dei tui: facieſq. vni-
uerſa mãdata quæ ego præcipio tibi hodie:
9 *& abundare te faciet Dñs Deus tuus in cũ-
ctis operib. manuum tuarũ, in ſobole vteri
tui, & in fructu iumentorũ tuorũ, in vberta
te terræ tuæ, & in rerum omnium largitate.
Reuertetur enim Dominus, vt gaudeat ſu-

per te in omnibus bonis, ſicut gauiſus eſt in
patribus tuis: * ſi tamen audieris vocem Do 10
mini Dei tui, & cuſtodieris præcepta eius &
ceremonias, quæ in hac lege cõſcripta ſunt: C
& reuertaris ad Dominum Deum tuũ in to
to corde tuo, & in tota anima tua.* Manda- 11
tũ hoc, quod ego præcipio tibi hodie, nõ ſu
pra te eſt, neq. procul poſitũ, *nec in cęlo ſi 12
*Ro.10.b.6. tum, vt poſſis dicere:" Quis noſtrum valet ad
cęlum aſcendere, vt deferat illud ad nos, &
audiamus atque opere cõpleamus? * Neque 13
trans mare poſitũ: vt cauſeris, & dicas: Quis
ex nobis poterit transfretare mare, & illud
ad nos vſque deferre: vt poſſimus audire, &
facere quod præceptũ eſt? * Sed iuxta te eſt 14
ſermo valde, in ore tuo, & in corde tuo, ut fa
cias illum. * Conſidera quod hodie propo- 15
ſuerim in conſpectu tuo vitam & bonum, &
econtrario mortem & malũ: * vt diligas Do- 16
minum Deum tuum, & ambules in vijs eius,
& cuſtodias mandata illius ac ceremonias
atq. iudicia: & viuas, atque multiplicet te, be
nedicatq. tibi in Terra, ad quam ingredieris
poſſidendam.* Si autem auerſum fuerit cor 17
tuum, & audire nolueris, atq. errore dece-
ptus adoraueris Deos alienos, & ſerueris
eis: * prædico tibi hodie quòd pereas, & par 18
uo tempore moreris in Terra, ad quam, Ior
dane tranſmiſſo, ingredieris poſſidendam.
* Teſtes inuoco hodie cœlum & terram, ꝙ 19
propoſuerim vobis vitam & mortem, bene-
dictionem & maledictionem. Elige ergo vi-
tam, vt & tu viuas, & ſemen tuum: * & dili- 20
gas Dominum Deum tuum, atque obedias
voci eius, & illi adhæreas (ipſe eſt enim vita
tua, & longitudo dierum tuorum) vt habites
in terra, pro qua iurauit Dñs patribus tuis,
Abraham, Iſaac, & Iacob, vt daret eam illis.

CAP. XXXI.

ABijt itaq. Moyſes, & locutus eſt omnia 1
verba hæc ad vniuerſum Iſrael, * & di- A
xit ad eos: Centum viginti annorum ſum ho 2
die, non poſſum vltra egredi, & ingredi, prę
*Sup.3.d.21. Nu.27.c.13. ſertim cum & Dominus dixerit mihi: " Nõ
tranſibis Iordanem iſtum. * Dominus ergo 3
Deus tuus tranſibit ante te: ipſe delebit om-
nes gentes has in cõſpectu tuo, & poſſidebis
eas: & Ioſue iſte trãſibit ante te, ſicut locutꝰ
Nu.21.e.24. eſt Dominus. Facietq. Dominꝰ eis" ſicut fe 4
cit Sehon & Og regibus Amorrhæorum, &
terræ eorum, delebitq. eos.* Cũ ergo & hos 5
tradiderit vobis, ſimiliter facietis eis ſicut p̃
Sup.7.a.2. cepi vobis." Viriliter agite, & confortami- 6
ni: nolite timere, nec paueatis ad cõſpectum B
eorum: quia Dominus Deus tuus ipſe eſt du
ctor tuus, & nõ dimittet, nec derelinquet te.
*Vocauitq. Moyſes Ioſue, & dixit ei coram 7
*Ioſ.1.b.6. .2.a.2. omni Iſrael: " Confortare, & eſto robu-
ſtus: tu enim introduces populum iſtum in
Terram, quam daturum ſe patribus eorum
iurauit Dominus, & tu eam ſorte diuides.
8 * Et Dominus qui ductor eſt veſter, ipſe erit
tecum: non dimittet, nec derelinquet te: noli
9 timere, nec paueas. * Scripſit itaque Moyſes
legẽ hanc, & tradidit eam ſacerdotibus filijs
Leui, qui portabant arcam fœderis Dñi, &
10 cunctis ſenioribus Iſrael. * Præcepitq. eis,
C dicens: Poſt ſeptem annos, anno remiſſionis,
11 in ſolemnitate tabernaculorum, * cõuenien
tibus cunctis ex Iſrael, vt appareant in con-
ſpectu Dñi Dei tui in loco, quẽ elegerit Do-
minus, leges verba legis huius corã omni Iſ
12 rael, audientib. eis, * & in vnum oĩ populo
congregato, tã viris quã mulieribus, paruu-
lis, & aduenis, qui ſunt intra portas tuas: vt
audientes diſcant, & timeant Dñm Deũ ve-
ſtrũ, & cuſtodiant, impleantq. oẽs ſermones
13 legis huius. * filij quoq. eorũ qui nunc igno-
rant; vt audire poſſint, & timeant Dominũ
Deum ſuum cunctis diebus quib. verſantur
in Terra, ad quam vos, Iordane tranſmiſſo,
14 pergitis obtinẽdã. * Et ait Dominus ad Moy
D ſen: Ecce prope ſunt dies mortis tuæ: voca Io
ſue, & ſtate in tabernaculo teſtimonij, "vt
præcipiam ei. Abierunt ergo Moyſes & Io-
15 ſue, & ſteterũt ĩ tabernaculo teſtimonij: * ap
paruitq. Dominus ibi in columna nubis, quę
16 ſtetit in introitu tabernaculi. * Dixitq. Do-
minus ad Moyſen: Ecce tu dormies cum pa-
tribus tuis, & populus iſte conſurgens forni
cabitur poſt deos alienos in Terra, ad quam
ingredit̃ vt habitet ĩ ea: ibi derelinquet me,
& irritum faciet fœdus, quod pepigi cũ eo.
17 * Et iraſcetur furor meus contra eũ in die il
lo: & derelinquã eũ, & abſcõdam faciẽ meã
ab eo, & erit in deuorationem: inuenient eũ
omnia mala & afflictiones ita vt dicat in il-
lo die: Vere quia non eſt Deus mecum, inue
18 nerunt me hæc mala. * Ego autem abſcon-
E dam, & celabo faciem meam in die illo pro
pter omnia mala, quæ fecit, quia ſecutus eſt
19 deos alienos.* Nunc itaq. ſcribite vobis can-
ticum iſtud, & docete filios Iſrael: vt memo
riter teneãt, & ore decantent, & ſit mihi car
men iſtud pro teſtimonio inter filios Iſrael.
20 * Introducam enim eum in Terram, pro qua
iuraui patribus eius, lacte & melle manantẽ.
Cumq. comederint, & ſaturati, craſſique fue
rint, auertent̃ ad deos alienos, & ſeruiẽt eis:
detrahentq. mihi, & irritum facient pactum
21 meum. * Poſtquam inuenerint eum mala
multa & afflictiones, reſpondebit ei canti-
F cũ iſtud pro teſtimonio, quod nulla delebit
obliuio ex ore ſeminis ſui. Scio enim cogita
tiones eius, quæ facturus ſit hodie, antequã
introducam eum in Terram, quam ei pollici
22 tus ſum. * Scripſit ergo Moyſes canticum, &
23 docuit filios Iſrael. * Præcepitq. Dominus Io
ſue filio Nũ, & ait: Confortare, & eſto robu
ſtus: tu enim introduces filios Iſrael ĩ Terrã,

quàm

quã pollicitus ſum, & ego ero tecum. *Poſt- 24
quã ergo ſcripſit Moyſes verba legis huius
in volumine, atq; compleuit: * præcepit Le 25
uitis, qui portabant arcam fœderis Domini,
dicens: * Tollite librum iſtum, & ponite eũ 26
in latere arcæ fœderis Domini Dei veſtri, vt G
ſit ibi contra te in teſtimonium. * Ego enim 27
ſcio contentionem tuam, & ceruicem tuam
duriſſimam. Adhuc viuente me & ingredien
te vobiſcum, ſemper contentioſe egiſtis cõ-
tra Dominum: quanto magis cum mortuus
fuero? * Congregate ad me omnes maiores 28
natu per tribus veſtras, atque doctores, & lo
quar audientibus eis ſermones iſtos, & inuo
cabo contra eos cælum & terram. * Noui.n. 29
q; poſt mortem meam inique agetis, & decli
nabitis cito de via, quã præcepi vobis: & oc
curret vobis mala in extremo tempore, quã
do feceritis malum in conſpectu Domini, vt
irritetis eum per opera manuum veſtrarum.
*Locutus eſt ergo Moyſes, audiẽte vniuerſo 30
cœtu Iſrael, verba carminis huius, & ad fi-
nem vſque compleuit.

CAP. XXXII.

AVdite cęli quę loquor, audiat terra ver 1
ba oris mei. A
*Concreſcat vt pluuia doctrina mea, fluat 2
vt ros eloquium meũ, quaſi imber ſuper her
bam, & quaſi ſtillæ ſuper gramina.
*Quia nomen Domini inuocabo: date ma 3
gnificentiam Deo noſtro.
*Dei perfecta ſunt opera, & omnes vię e- 4
ius iudicia: Deus fidelis, & abſq; vlla iniqui-
tate, iuſtus & rectus.
*Peccauerunt ei, & non filij eius in ſordi- 5
bus: generatio praua atque peruerſa.
*Hæccine reddis Domino popule ſtulte & 6
inſipiens? numquid non ipſe eſt pater tuus,
qui poſſedit te, & fecit, & creauit te?
*Memento dierum antiquorum, cogita 7
generationes ſingulas: interroga patrem tu-
um, & annunciabit tibi; maiores tuos, & di-
cent tibi.
* Quando diuidebat Altiſſimus gentes: 8
quando ſeparabat filios Adam, cõſtituit ter B
minos populorum iuxta numerum filiorum
Iſrael.
*Pars autem Domini, populus eius: Iacob 9
funiculus hereditatis eius.
*Inuenit eũ in terra deſerta, in loco hor- 10
roris, & vaſtæ ſolitudinis: circumduxit eum,
& docuit: & cuſtodiuit quaſi pupillam ocu-
li ſui.
* Sicut aquila prouocans ad volandũ pul 11
los ſuos, & ſuper eos volitans, expandit alas
ſuas, & aſſumpſit eum, atque portauit in hu
meris ſuis.
*Dominus ſolus dux eius fuit: & nõ erat 12
cum eo Deus alienus.

13 * Conſtituit eum ſuper excelſam terrã: vt
comederet fructus agrorum, vt ſugeret mel
de petra, oleumq. de ſaxo duriſſimo.
14 * Butyrum de armento, & lac de ouib. cum
C adipe agnorum, & arietum filiorum Baſan:
& hircos cum medulla tritici, & ſanguinem
vuæ biberet meraciſſimum.
15 *Incraſſatus eſt dilectus, & recalcitrauit:
incraſſatus, impinguatus, dilatatus, dereli-
quit Deum factorem ſuum, & receſſit a Deo
ſalutari ſuo.
16 * Prouocauerunt eum in dijs alienis, & in
abominationib. ad iracundiã cõcitauerunt.
17 * Immolauerunt dæmonijs & non Deo,
dijs, quos ignorabant: noui recentesq. vene-
runt, quos non coluerunt patres eorum.
18 *Deum, qui te genuit dereliquiſti, & obli-
tus es Domini creatoris tui.
19 * Vidit Dominus, & ad iracundiam con
citatus eſt: quia prouocauerunt eum filij ſui
& filiæ.
20 * Et ait: Abſcondam faciem meam ab eis,
& conſiderabo nouiſſima eorum: generatio
enim peruerſa eſt, & infideles filij.
21 *Ipſi me prouocauerunt in eo, qui nõ erat
Deus, & irritauerunt in vanitatib. ſuis: & * e- *Ro.10.d.19
go prouocabo eos in eo, qui non eſt popu- Iere.15.c.14
lus, & in gente ſtulta irritabo illos.
22 *Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & arde
bit vſq. ad inferni nouiſſima: deuorabitq. ter
ram cum germine ſuo, & montium funda-
menta comburet.
23 * Congregabo ſuper eos mala, & ſagittas
meas complebo in eis.
24 *Conſumentur fame, & deuorabunt eos
aues morſu amariſſimo: dentes beſtiarũ im-
mittam i eos, cum furore trahentium ſuper
terram, atque ſerpentium.
25 *Foris vaſtabit eos gladius, & intus pauor,
iuuenem ſimul ac virginem, lactentem cum
homine ſene.
26 *Dixi: Vbinam ſunt? ceſſare faciam ex ho
minibus memoriam eorum.
27 *Sed propter iram inimicorum diſtuli: ne
forte ſuperbirent hoſtes eorum, & dicerẽt:
Manus noſtra excelſa, & non Dominus, fecit
hæc omnia.
28 *Gens abſq. conſilio eſt, & ſine prudentia.
29 ** Vtinam ſaperent, & intelligerent, ac no Iere.9.e.15
uiſſima prouiderent.
30 * Quo modo perſequatur vnus mille, &
duo fugent decem millia? nonne ideo, quia
Deus ſuus vendidit eos, & Dominus conclu-
E ſit illos?
31 * Non enim eſt Deus noſter vt dij eorum:
& inimici noſtri ſunt iudices.
32 * De vinea Sodomorum, vinea eorum, &
de ſuburbanis Gomorrhæ: eorum vua fel-
lis, & botri amariſſimi.
33 * Fel draconum vinum eorum, & venenũ
aſpidum inſanabile.

34 *Non-

* Nonne hæc condita ſunt apud me, & ſi- 34
gnata in theſauris meis ?

*Eccl.28.a.1 Rom.12.d.19 Heb.10.f.30

*"Mea eſt vltio, & ego retribuam in tẽpo 35
re,vt labatur pes eorum:iuxta eſt dies perdi
tionis,& adeſſe feſtinant tempora.
* Iudicabit Dominus populum ſuum, & 36
in ſeruis ſuis miſerebitur:videbit quòd infir-
mata ſit manus, & clauſi quoq. defecerunt,
reſiduique conſumpti ſunt.

*Iere.2.f.28

*Et dicet: *Vbi ſunt dij eorum,in quibus 37
habebant fiduciam ?
*De quorum victimis comedebant adi- 38
pes,& bibebant vinum libaminum:ſurgant,
& opitulenť vobis, & in neceſſitate vos pro F
tegant.

*2.Reg.2.a.6 Tob.13.a.2 Sap.16.b.13 *Iob 10.b.7

*"Videte quòd ego ſim ſolus,& non ſit 39
alius Deus præter me: ego occidam,& ego
viuere faciam:percutiam,& ego ſanabo," &
non eſt qui de manu mea poſſit eruere.
*Leuabo ad cælum manum meam, & di- 40
cam:Viuo ego in æternum.
*Si acuero vt fulgur gladium meum, & 41
arripuerit iudicium manus mea: reddam vl-
tionem hoſtibus meis, & his qui oderũt me
retribuam.
*Inebriabo ſagittas meas ſanguine,& gla 42
dius meus deuorabit carnes,de cruore occi-
ſorum, & de captiuitate,nudati inimicorum
capitis.

*2.Mac.7.b.6

*"Laudate gentes populum eius, quia ſan 43
guinem ſeruorum ſuorum vlciſcetur: & vin
dictam retribuet in hoſtes eorum,& propi-
tius erit terræ populi ſui.
*Venit ergo Moyſes,& locutus eſt omnia 44
verba cantici huius in auribus populi, ipſe G
& Ioſue filius Nun. * Compleuitque omnes 45
ſermones iſtos,loquẽs ad vniuerſum Iſrael.
*& dixit ad eos: Ponite corda veſtra in om- 46
nia verba,quæ ego teſtificor vobis hodie: vt
mandetis ea filijs veſtris cuſtodire & facere,
& implere vniuerſa quæ ſcripta ſunt legis
huius: *quia non incaſſum præcepta ſunt vo 47
bis,ſed vt ſinguli in eis viuerent: quæ facien
tes longo perſeueretis tempore in Terra,ad
quam,Iordane tranſmiſſo,ingredimini poſ-
ſidendam. * Locutuſq. eſt Dominus ad Moy 48
ſen in eadem die,dicens: * Aſcende in mon- 49
tem iſtum Abarim, id eſt, tranſitũ, in mon-
tem Nebo,qui eſt in Terra Moab contra Ie-
richo: & vide Terram Chanaan, quam ego
tradam filijs Iſrael obtinendam, & morere
in monte. * Quem conſcendens iungeris 50

*Nu.27.c.13 & 20.d.26

populis tuis,"ſicut mortuus eſt Aaron fra-
ter tuus in monte Hor, & appoſitus populis
ſuis: * "quia præuaricati eſtis contra me in 51

*Nu.20.a.4 & 27.c.14

medio filiorum Iſrael ad Aquas contradi-
ctionis in Cades deſerti Sin: & non ſanctifi-
caſtis me inter filios Iſrael. * Econtra vide- 52
bis terram, & non ingredieris in eam, quã
ego dabo filijs Iſrael.

CAP. XXXIII.

1 HÆc eſt benedictio,qua benedixit Moy-
A ſes,homo Dei, filijs Iſrael ante mortẽ
ſuam.
2 * Et ait: Dominus de Sinai venit, & de
Seir ortus eſt nobis:apparuit de monte Pha
ran,& cum eo ſanctorum millia. In dextera
eius ignea lex.
3 * Dilexit populos, * omnes ſancti in ma- *Sap.3
nu illius ſunt: & qui appropinquant pedibus
eius,accipient de doctrina illius.
4 * Legem præcepit nobis Moyſes, heredi-
tatem multitudinis Iacob.
5 * Erit apud rectiſſimum rex, congregatis
principibus populi cum tribubus Iſrael.
6 * Viuat Ruben,& non moriatur,& ſit par
uus in numero.
7 * Hæc eſt Iudæ benedictio: Audi Domine
B vocem Iudæ, & ad populum ſuum introduc
eum:manus eius pugnabunt pro eo,& adiu-
tor illius contra aduerſarios eius erit.
8 * Leui quoque ait:Perfectio tua, & doctri
na tua viro ſancto tuo,quem probaſti in ten
tatione, & iudicaſti ad Aquas contradictio-
9 nis.*Qui dixit patri ſuo,& matri ſuæ:Neſcio
vos;& fratribus ſuis: Ignoro vos: & neſcie-
runt filios ſuos. Hi cuſtodierunt eloquium
10 tuum,& pactum tuum ſeruauerunt, * iudi-
cia tua ò Iacob,& legem tuam ò Iſrael: po-
nent thymiama in furore tuo,& holocauſtũ
11 ſuper altare tuum. * Benedic Domine forti-
tudini eius,& opera manuum illius ſuſcipe.
Percute dorſa inimicorum eius: & qui ode-
runt eum,non conſurgant.
12 * Et Beniamin ait: Amantiſſimus Domini
habitabit confidenter in eo:quaſi in thalamo
tota die morabitur, & inter humeros illius
requieſcet.
13 * Ioſeph quoque ait: De benedictione Do
C mini terra eius,de pomis cæli,& rore, atque
14 abyſſo ſubiacente.* De pomis fructuum ſo-
15 lis ac lunæ.* de vertice antiquorum montiũ,
16 de pomis collium æternorum:* & de frugi-
bus terræ,& de plenitudine eius.Benedictio
illius,* qui apparuit in rubo,veniat ſuper ca *Exo
put Ioſeph,& ſuper verticem Nazaræi inter
17 fratres ſuos. * Quaſi primogeniti tauri pul-
chritudo eius, cornua rhinocerotis cornua
illius:in ipſis ventilabit Gentes vſque ad ter-
minos terrę.hæ ſunt multitudines Ephraim:
& hæc millia Manaſſe.
18 * Et Zabulon,ait:Lætare Zabulon in exitu
19 tuo,& Iſſachar in tabernaculis tuis. * Popu-
los vocabunt ad montem: ibi immolabunt
victimas iuſtitiæ. Qui inundationem maris
quaſi lac ſugent, & theſauros abſconditos
arenarum.
20 * Et Gad ait: Benedictus in latitudine
Gad:quaſi leo requieuit,cepitque brachium
& ver-

& verticem. * Et vidit principatum ſuum, 21
quod in parte ſua doctor eſſet repoſitus: qui
fuit cum principibus populi, & fecit iuſtitias
Domini, & iudicium ſuum cum Iſrael.
* Dan quoq. ait: Dan catulus leonis, fluet 22
largiter de Baſan. D
* Et Nephthali dixit: Nephthali abundan 23
tia perfruetur, & plenus erit benedictioni-
bus Domini: mare & meridiem poſſidebit.
* Aſer quoque ait: Benedictus in filijs A- 24
ſer, ſit placens fratribus ſuis, & tingat in oleo
pedem ſuum. * Ferrum & æs calceamentum 25
eius. Sicut dies iuuentutis tuæ, ita & ſenectus
tua. * Non eſt Deus alius vt Deus rectiſſimi: 26
aſcenſor cæli auxiliator tuus. Magnificentia
eius diſcurrunt nubes, * habitaculum eius 27
ſurſum, & ſubter brachia ſempiterna: eijciet
a facie tua inimicum, dicetque: Conterere.
* Habitabit Iſrael confidenter, & ſolus. 28
Oculus Iacob in terra frumenti & vini, cæli-
que caligabunt rore.
* Beatus es tu Iſrael: quis ſimilis tui popu- 29
le, qui ſaluaris in Domino? ſcutũ auxilij tui,
& gladius gloriæ tuæ: negabunt te inimici
tui, & tu eorum colla calcabis.

CAP. XXXIIII.

ASCENDIT* ergo Moyſes de campeſtribus 1
Moab ſuper Montem Nebo, in verti- A
cem Phaſga contra Iericho: oſtenditque ei
Dominus omnem Terram Galaad vſque
2 Dan, * & vniuerſum Nephthali, terramque
Ephraim & Manaſſe, & omnem terram Iu-
3 da vſque ad mare nouiſſimum, * & auſtralẽ
partem, & latitudinem campi Iericho ciui-
4 tatis palmarum vſque Segor. * Dixitque
Dominus ad eum: * Hæc eſt terra, pro qua iu-
B raui Abraham, Iſaac, & Iacob, dicens: Semi-
ni tuo dabo eam. Vidiſti eam oculis tuis, &
5 non tranſibis ad illam. * Mortuusque eſt ibi
Moyſes ſeruus Domini, in terra Moab, iu-
6 bente Domino: & * ſepeliuit eum in valle
Terræ Moab contra Phogor: & non cognouit
uit homo ſepulchrum eius vſque in præſen-
7 tem diem. * Moyſes centum & viginti anno-
rum erat quando mortuus eſt: non caligauit
8 oculus eius, nec dentes illius moti ſunt. * Fle
C uerunt que eum filij Iſrael in campeſtribus
Moab triginta diebus: & completi ſunt dies
9 planctus lugentium Moyſen. * Ioſue vero fi-
lius Nun repletus eſt Spiritu ſapientiæ, quia
Moyſes poſuit ſuper eum manus ſuas. Et o-
bedierunt ei filij Iſrael, feceruntque ſicut
10 præcepit Dominus Moyſi. * Et non ſurrexit
vltra propheta in Iſrael ſicut Moyſes, quem
11 noſſet Dominus facie ad faciem, * in omni-
D bus ſignis atque portentis, quæ miſit per eũ,
vt faceret in Terra Ægypti Pharaoni, & om
12 nibus ſeruis eius, vniuerſæq. terræ illius, * &
cunctam manum robuſtam, magnaque mi-
rabilia, quæ fecit Moyſes coram vniuerſo
Iſrael.

* Gen. 12. b. 7. & 15. d. 18.

LIBER

LIBER IOSVE,
HEBRAICE IEHOSVA.



CAPVT PRIMVM.

ET factum eſt poſt mor- 1
tem Moyſi ſerui Domi- A
ni,vt loqueretur Domi-
nus ad Ioſue filium Nũ,
miniſtrum Moyſi, & di-
ceret ei: * Moyſes ſeruus 2
meus mortuus eſt: ſurge,
& tranſi Iordanem iſtum
tu & omnis populus tecum, in Terram,
quam ego dabo filijs Iſrael. * "Omnem lo- 3
Deu.11.e.24 cum,quem calcauerit veſtigium pedis veſtri,
vobis tradam,ſicut locutus ſum Moyſi. * A 4
deſerto & Libano vſque ad fluuium magnũ
Euphraten,omnis terra Hethæorum vſq. ad
mare magnum contra ſolis occaſum erit ter
minus veſter. * Nullus poterit vobis reſiſtere 5
cunctis diebus vitæ tuæ: " ſicut fui cum Moy
Heb.13.a.6. Inf 3.b.7. ſe,ita ero tecum:non dimittam,nec derelin-
Deu.31.b.6. f.23. quam te. * " Confortare,& eſto robuſtus: tu 6
3.Reg.2.a.2. enim ſorte diuides populo huic Terram,pro B
qua iuraui patribus ſuis,vt traderem eam il-
lis. * Confortare igitur,& eſto robuſtus val- 7
de:vt cuſtodias,& facias omnem legem,quã
præcepit tibi Moyſes ſeruus meus: ne decli-
nes ab ea ad dexteram vel ad ſiniſtram,vt in
telligas cuncta quæ agis. * Non recedat vo- 8
lumen legis huius ab ore tuo: ſed meditabe-
ris in eo diebus ac noctibus, vt cuſtodias &
facias omnia quæ ſcripta ſunt in eo: tunc di-
riges viam tuam,& intelliges eam. * Ecce 9
C præcipio tibi,confortare, & eſto robuſtus.
Noli metuere,& noli timere: quoniam tecũ
eſt Dominus Deus tuus in omnibus ad quæ-
10 cumque perrexeris. * Præcepitque Ioſue
principibus populi,dicens:Tranſite per me-
dium caſtrorum,& imperate populo, ac di-
11 cite: * Præparate vobis cibaria: quoniã poſt
diem tertium tranſibitis Iordanem,& intra-
bitis ad poſſidendam Terram, quam Domi-
12 nus Deus veſter daturus eſt vobis. * Rubeni-
tis quoque & Gaditis, & dimidiæ tribui Ma-
13 naſſe ait: * Mementote ſermonis,quem præ-
cepit vobis Moyſes famulus Domini, dicẽs:
Dominus Deus veſter dedit vobis requiem,
14 & omnem Terram. * "Vxores veſtræ,& filij,
ac iumenta manebunt in Terra,quam tradi-
dit vobis Moyſes trans Iordanem: vos autẽ
tranſite armati ante fratres veſtros, omnes
15 fortes manu,& pugnate pro eis, * donec det
D Dominus requiem fratribus veſtris ſicut &
vobis dedit,& poſſideant ipſi quoque Terrã,
quam Dominus Deus veſter daturus eſt eis:
& ſic reuertemini in Terram poſſeſſionis ve
ſtræ,& habitabitis in ea,quam vobis dedit
Moyſes famulus Domini trans Iordanem
16 contra ſolis ortum. * Reſponderuntque ad
Ioſue,atque dixerunt:Omnia,quæ præcepi-
ſti nobis,faciemus:& quocumque miſeris,
17 ibimus. * Sicut obediuimus in cunctis Moy-
ſi,ita obediemus & tibi:tantum ſit Dominus

Deus

Deus tuus tecum, ſicut fuit cũ Moyſe.* Qui 18
contradixerit ori tuo, & non obedierit cun-
ctis ſermonibus, quos præceperis ei, moria-
tur. tu tantum confortare, & viriliter age.

C A P. II.

MIſit igitur Ioſue filius Nun de Setim 1
duos viros exploratores in abſcondi- A
to: & dixit eis: Ite, & conſiderate Terram,
vrbemque Iericho." Qui pergentes ingreſſi
ſunt domũ mulieris meretricis, nomine Ra-
hab, & quieuerunt apud eam.* Nunciatum- 2
que eſt regi Iericho, & dictum: Ecce viri in-
greſſi ſunt huc per noctem de filijs Iſrael, vt
explorarent Terram.* Miſitque rex Iericho 3
ad Rahab dicens: Educ viros, qui venerunt
ad te, & ingreſſi ſunt domum tuam: explora
tores quippe ſunt, & omnem Terram conſi-
derare venerunt. *" Tollenſq. mulier viros, 4
abſcondit, & ait: Fateor, venerunt ad me, ſed
neſciebam vnde eſſent:* cumque porta clau- 5
deretur in tenebris, & illi pariter exierunt,
neſcio quo abierunt: perſequimini cito, &
comprehendetis eos.* Ipſa autẽ fecit aſcen- 6
dere viros in ſolarium domus ſuæ, operuitq.
eos ſtipula lini, quæ ibi erat.* Hi autem, qui 7
miſſi fuerant, ſecuti ſunt eos per viam, quæ B
ducit ad vadum Iordanis: illiſque egreſſis ſta
tim porta clauſa eſt.* Necdum obdormierãt 8
qui latebant, & ecce mulier aſcendit ad eos,
& ait: *Noui quòd Dominus tradiderit vo- 9
bis Terram: etenim irruit in nos terror ve-
ſter, & elanguerunt omnes habitatores Ter-
ræ.* Audiuimus quòd " ſiccauerit Dominus 10
aquas Maris rubri ad veſtrum introitũ, quan
do egreſſi eſtis ex Ægypto:" & quæ feceritis
duobus Amorrhæorum regibus, qui erant
trans Iordanem: Sehon & Og, quos interfe
ciſtis.* Et hæc audientes pertimuimus, & e- 11
languit cor noſtrum, nec remanſit in nobis
ſpiritus ad introitum veſtrum: Dominus e-
nim Deus veſter ipſe eſt Deus in cœlo ſur-
ſum, & in terra deorſum.*" Nũc ergo iurate 12
mihi per Dñm, vt quomodo ego miſericor-
diam feci vobiſcum, ita & vos faciatis cũ do
mo patris mei: detiſq. mihi verum ſignũ,* vt 13
ſaluetis patrem meum & matrem, fratres ac
ſorores meas, & omnia quæ illorum ſunt, & C
eruatis animas noſtras a morte.* Qui reſpõ 14
derunt ei: Anima noſtra ſit pro vobis in mor
tem, ſi tamen non prodideris nos. cumque
tradiderit nobis Dominus terram, faciemus
in te miſericordiam & veritatem.* Demi- 15
ſit ergo eos per funem de feneſtra: domus
enim eius hærebat muro.* Dixitque ad eos: 16
Ad montana conſcendite, ne forte occur-
rant vobis reuertentes: ibique latitate trib.
diebus, donec redeant, & ſic ibitis per viam
veſtram.* Qui dixerunt ad eam: Innoxij eri- 17
mus a iuramento hoc, quo adiuraſti nos:* ſi 18
ingredientibus nobis Terram, ſignum fuerit
funiculus iſte coccineus, & ligaueris eum in
feneſtra, per quam demiſiſti nos: & patrem
tuum ac matrem, fratreſque & omnem co-
D gnationem tuam congregaueris in domum
19 tuam.* Qui oſtium domus tuæ egreſſus fu e-
rit, ſanguis ipſius erit in caput eius, & nos e-
rimus alieni. Cunctorum autem ſanguis,
qui tecum in domo fuerint, redundabit in ca
20 put noſtrum, ſi eos aliquis tetigerit.* Quòd
ſi nos prodere volueris, & ſermonem iſtum
proferre in medium, erimus mundi ab hoc
21 iuramento, quo adiuraſti nos.* Et illa reſpon
dit: Sicut locuti eſtis, ita fiat. dimittenſq. eos
vt pergerent, appendit funiculum coccineũ
22 in feneſtra.* Illi vero ambulantes peruene-
runt ad montana, & manſerunt ibi tres dies,
donec reuerterentur qui fuerant perſecuti:
quærentes enim per omnem viam, non repe
23 rerunt eos.* Quibus vrbem ingreſſis, reuerſi
ſunt, & deſcenderunt exploratores de mon-
te: & tranſmiſſo Iordane, venerunt ad Ioſue
filium Nun, narraueruntque ei omnia quæ
24 acciderant ſibi,* atque dixerunt: Tradidit
Dominus omnem terram hanc in manus no
ſtras, & timore proſtrati ſunt cuncti habita-
tores eius.

C A P. III.

1 IGitur Ioſue de nocte conſurgens mouit
A caſtra: egredienteſq. de Setim, venerũt ad
Iordanem ipſe, & omnes filij Iſrael, & mo-
2 rati ſunt ibi tres dies.* Quibus euolutis, trã-
3 ſierũt præcones per caſtrorum medium,* &
clamare cęperunt: Quando videritis arcam
fęderis Domini Dei veſtri, & ſacerdotes ſtir
pis Leuiticæ portantes eam, vos quoq. con-
4 ſurgite, & ſequimini præcedentes:* ſitq. in-
ter vos & arcam ſpatium cubitorum duum
milliũ: vt procul videre poſſitis, & noſſe per
quam viã ingrediamini: quia prius non am-
B bulaſtis per eã: & cauete ne appropinquetis
5 ad arcam.* Dixitque Ioſue ad populum: San
ctificamini: cras enim faciet Dominus inter
6 vos mirabilia.* Et ait ad ſacerdotes: Tollite
arcam fœderis, & præcedite populum. Qui
iuſſa complentes, tulerũt, & ambulauerunt
7 ante eos.* Dixitque Dominus ad Ioſue: Ho-
die incipiam exaltare te coram omni Iſrael:
vt ſciant quòd ſicut cum Moyſe fui, ita & te-
8 cum ſim.* Tu autem præcipe ſacerdotibus,
qui portant arcam fœderis: & dic eis: Cum
ingreſſi fueritis partem aquæ Iordanis, ſtate
9 in ea.* Dixitque Ioſue ad filios Iſrael: Acce-
dite huc, & audite verbum Dñi Dei veſtri.
10 * Et rurſum: In hoc, inquit ſcietis quòd
C Dominus Deus viuens in medio veſtri eſt,
& diſperdet in conſpectu veſtro Chana-
næum & Hethæum, Heuæum & Phere-
zæum, Gergeſæum quoque & Iebuſæum, a Act.7.f.45.
11 & Amorrhæum.* " Ecce, arca fœderis Eccl.24.c.36.
Domi-

Domini omnis terræ antecedet vos per Ior
danem.*Parate duodecim viros de tribubus 12
Iſrael,ſingulos per ſingulas tribus. * Et cum 13
poſuerint veſtigia pedum ſuorum ſacerdo-
tes qui portant arcam Domini Dei vniuer-
ſæ terræ in aquis Iordanis,aquæ,quæ inferio
res ſunt,decurrent atq. deficient:quę autem
deſuper veniunt,in vna mole conſiſtēt.* Igi 14
tur egreſſus eſt populus de tabernaculis ſuis,
vt tranſiret Iordanem:& ſacerdotes,qui por
tabant arcam fęderis, pergebant ante eum.
* Ingreſſisq. eis Iordanem , & pedibus eorū 15
in parte aquæ tinctis (Iordanis autem ri- D
pas aluei ſui tēpore meſſis impleuerat) * ſte- 16
terūt aquæ deſcēdentes in loco vno,& ad in
ſtar montis intumeſcentes apparebant pro-
cul ab vrbe,quæ vocatur Adom vſque ad lo
cum Sarthan:quæ autem inferiores erant,in
Mare ſolitudinis (quod nunc vocatur mor-
tuum)deſcenderunt, vſquequo omnino defi
cerent.*Populus autem incedebat cōtra Ie- 17
richo:& ſacerdotes,qui portabant arcā fœ-
deris Domini, ſtabant ſuper ſiccam humum
in medio Iordanis accincti,omniſque popu
lus per arentem alueum tranſibat.

CAP. IIII.

QVibus tranſgreſſis , dixit Dominus ad 1
Ioſue: *Elige duodecim viros ſingulos 2
per ſingulas tribus:* & præcipe eis vt tol- 3
lant de medio Iordanis alueo , vbi ſteterunt A
pedes ſacerdotum, duodecim duriſſimos la-
pides,quos ponetis in loco caſtrorum,vbi fi
xeritis hac nocte tentoria.*Vocauitq. Ioſue 4
duodecī viros,quos elegerat de filijs Iſrael,
ſingulos de ſingulis tribubus,*& ait ad eos: 5
Ite ante arcam Domini Dei veſtri ad Iorda-
nis medium,& portate inde ſinguli ſingulos
lapides in humeris veſtris,iuxta numerum fi
liorum Iſrael,*vt ſit ſignū inter vos:& quā- 6
do interrogauerint vos filij veſtri cras,dicē
tes:Quid ſibi volunt iſti lapides?* reſponde 7
bitis eis:Defecerunt aquæ Iordanis ante ar-
cam fœderis Domini,cum tranſiret eum: id B
circo poſiti ſunt lapides iſti in monumentū
filiorum Iſrael vſque in æternum.*Fecerunt 8
ergo filij Iſrael ſicut præcepit eis Ioſue, por
tātes de medio Iordanis alueo duodecim la-
pides,ut Dominus ei imperarat,iuxta nume
rum filiorum Iſrael, vſque ad locum,in quo
caſtrametati ſunt , ibique poſuerunt eos.
* Alios quoque duodecim lapides poſuit Io 9
ſue in medio Iordanis alueo,vbi ſteterunt ſa
cerdotes , qui portabant arcam fęderis: &
ſunt ibi vſque in præſentem diem. Sacerdo 10
tes autem, qui portabant arcam , ſtabant in
Iordanis medio , donec omnia compleren-
tur , quæ Ioſue, vt loqueretur ad populum,
præceperat Dominus,& dixerat ei Moyſes.
Feſtinauitque populus, & trāſijt.* Cumq. 11
C tranſiſſent omnes , tranſiuit & arca Domi-
ni,ſacerdoteſque pergebant ante populum.
12 * Filij quoque Ruben,& Gad,& dimidia tri-
bus Manaſſe,armati præcedebant filios Iſra-
13 el,ᵃ ſicut eis præceperat Moyſes: * & qua- a Num.
draginta pugnatorum millia per turmas, &
cuneos,incedebant per plana atque campe-
14 ſtria vrbis Iericho. * In die illo magnifica-
uit Dominus Ioſue coram omni Iſrael,vt ti-
merent eum,ſicut timuerant Moyſen, dum
15 adviueret. * Dixitque ad eum: * Præcipe ſa-
16 cerdotibus,qui portant arcam fœderis,vt a-
17 ſcendant de Iordane.* Qui præcepit eis, di-
18 cens: Aſcendite de Iordane. * Cumque a-
ſcendiſſent portantes arcam fœderis Domi
ni,& ſiccam humum calcare cœpiſſent, re-
D uerſæ ſunt aquæ in alueum ſuum, & fluebāt
19 ſicut ante conſueuerant. * Populus autem
aſcendit de Iordane, decimo die menſis pri-
mi,& caſtrametati ſunt in Galgalis contra
20 Orientalem plagam vrbis Iericho.*Duode-
cim quoque lapides,quos de Iordanis alueo
21 ſumpſerant,poſuit Ioſue in Galgalis,* & di
xit ad filios Iſrael: Quando interrogauerint
filij veſtri cras patres ſuos,& dixerint eis:
22 Quid ſibi volunt lapides iſti?*docebitis eos,
atque dicetis: Per arentem alueum tranſiuit
23 Iſrael Iordanem iſtum , * ſiccante Domino
Deo veſtro aquas eius in conſpectu veſtro,
24 donec trāſiretis:* ᵇ ſicut fecerat prius in ma b Exo.
ri rubro, quod ſiccauit donec tranſiremus:
25 *vt diſcant omnes terrarum populi fortiſſi-
mam Domini manum , vt & vos timeatis
Dominum Deum veſtrum omni tempore.

CAP. V.

1 POſtquam ergo audierunt omnes reges
A Amorrhæorum,qui habitabāt trans Ior-
danem ad Occidentalem plagam , & cuncti
reges Chanaan , qui propinqua poſſidebant
magni maris loca , quòd ſiccaſſet Dominus
fluenta Iordanis coram filijs Iſrael donec
tranſirent,diſſolutum eſt cor eorum,& non
remanſit in eis ſpiritus,timētium introitum
2 filiorum Iſrael . * Eo tempore ait Dominus
ad Ioſue:Fac tibi cultros lapideos , & circū-
3 cide ſecundo filios Iſrael.* Fecit quod iuſſe-
rat Dominus , & circumcidit filios Iſrael in
4 colle præputiorum.* Hæc autem cauſa eſt ſe
B cundæ circumciſionis: Omnis populus, qui
egreſſus eſt de Ægypto generis maſculini,v-
niuerſi bellatores viri,mortui ſunt in deſer-
5 to per lōgiſſimos viæ circuitus, *qui omnes
circumciſi erant . Populus autem qui natus
6 eſt in deſerto,* per quadraginta annos itine
ris latiſſimæ ſolitudinis incircumciſus fuit :
donec conſumerentur qui non audierant vo
cem Domini, & quibus ante iurauerat vt nō
oſtenderet eis terram lacte & melle manan-
7 tem.* Horum filij in locum ſucceſſerunt pa-
trum,

trum, & circumciſi ſunt a Ioſue: quia ſicut C
nati fuerant, in præputio erãt, nec eos in via
aliquis circumciderat. * Poſtquam autem 8
omnes circumciſi ſunt, manſerunt in eodem
caſtrorum loco, donec ſanarẽtur. * Dixitque 9
Dominus ad Ioſue: Hodie abſtuli opprobriũ
Ægypti a vobis. Vocatumq. eſt nomen loci il
lius Galgala, vſque in præſentẽ diem. * Man 10
ſeruntque filij Iſrael in Galgalis, & fecerunt
Phaſe, quartadecima die menſis ad veſpe-
rum in campeſtribus Iericho: * & comede- 11
runt de frugibus Terræ die altero, azymos D
panes, & polentam eiuſdem anni. * Defecit- 12
que manna poſtquam comederunt de frugi-
bus Terræ, nec vſi sũt vltra cibo illo filij Iſ-
rael, ſed comederunt de frugib. pręſentis an
13 ni Terræ Chanaan. * Cum autem eſſet Io-
ſue in agro vrbis Iericho leuauit oculos, &
vidit virum ſtantem contra ſe, euaginatũ te
nentẽ gladium, perrexitq. ad eum, & ait: No
14 ſter es, an aduerſariorum? * Qui reſpondit:
Nequaquam: ſed ſum princeps exercitus Do
15 mini, & nunc venio. * Cecidit Ioſue pronus
in terram. Et adorans ait: Quid Dominus
16 meus loquitur ad ſeruum ſuum? * Solue, in* * Exo. 3. b. 5. Act. 7. b. 33.
quit, calceamentum tuum de pedib. tuis: lo-
cus enim, in quo ſtas, ſanctus eſt. Fecitq. Io-
ſue vt ſibi fuerat imperatum.



CAP. VI.

IEricho autem clauſa erat atque munita, ti- 1
more filiorum Iſrael, & nullus egredi au- A
debat aut ingredi. * Dixitq. Dominus ad Io- 2
ſue: Ecce dedi in manu tua Iericho, & regem
eius, omnesq. fortes viros. * Circuite vrbem 3
cuncti bellatores ſemel per diem: ſic facie-
tis ſex diebus. * Septimo autem die ſacer- 4
dotes tollant ſeptem buccinas, quarum vſus
eſt in iubileo, & præcedant arcam fœderis:
ſeptiesq. circuibitis ciuitatem, & ſacerdotes
clangent buccinis. * Cumq. inſonuerit vox 5
tubæ longior atque conciſio, & in auribus ve
ſtris increpuerit, conclamabit omnis popu-
lus vociferatione maxima, & muri funditus
corruent ciuitatis, ingrediẽturq. ſinguli per
locum cõtra quem ſteterint. * Vocauit ergo 6
Ioſue filius Nun ſacerdotes, & dixit ad eos:
Tollite arcam fœderis: & ſeptem alij ſacer-
dotes tollant ſeptem iubileorũ buccinas, &
incedant ante arcam Domini. * Ad populum 7
quoque ait: Ite & circuite ciuitatem, armati,
præcedentes arcam Domini. * Cumque Io- 8
ſue verba finiſſet, & ſeptem ſacerdotes ſeptẽ B
buccinis clangerent ante arcam fœderis Do
9 mini, * omnisq. præcederet armatus exerci-
tus, reliquum vulgus arcam ſequebatur, ac
10 buccinis omnia concrepabant. * Præcepe-
rat autem Ioſue populo, dicens: Non clama-
bitis, nec audietur vox veſtra, neque vllus
ſermo ex ore veſtro egredietꝰ: donec veniat
dies in quo dicam vobis: Clamate, & voci-
11 feramini. * Circuiuit ergo arca Domini ci-
uitatem ſemel per diem, & reuerſa in caſtra,
12 manſit ibi. * Igitur Ioſue de nocte conſurgẽ
13 te, tulerunt ſacerdotes arcam Domini, * & ſe
ptem ex eis ſeptem buccinas, quarũ in iubi-
leo vſus eſt: præcedebantque arcam Domini
ambulantes atque clangẽtes: & armatus po-
pulus ibat ante eos, vulgus autem reliquum
ſequebatur arcam, & buccinis perſonabat.
14 * Circuieruntque ciuitatem ſecundo die ſe-
mel, & reuerſi ſunt in caſtra. Sic fecerũt ſex
15 diebus. * Die autem ſeptimo, diluculo con-
C ſurgentes, circuierunt vrbem, ſicut diſpoſi-
16 tum erat, ſepties. * Cumque ſeptimo cir-
cuitu clangerent buccinis ſacerdotes, dixit
Ioſue ad omnem Iſrael: Vociferamini: tra-
17 didit enim vobis Dominus ciuitatem: * ſitq
ciuita-

ciuitas hæc anathema: & omnia quæ in ea
ſunt, Domino. ſola Rahab meretrix viuat cũ
• Sup.2.b.7. vniuerſis, qui cum ea in domo ſunt: "abſcon
Heb.11.f.31. dit enim nuncios quos direximus. * Vos au- 18
tem cauete ne de his, quæ præcepta ſunt, q̃d
piam cõtingatis, & ſitis præuaricationis rei,
& omnia caſtra Iſrael ſub peccato ſint atque
turbentur. * Quidquid autem auri & ar- 19
genti fuerit, & vaſorum æneorum ac ferri,
Domino conſecretur, repoſitum in theſau-
• Heb.11.f.30. ris eius. * "Igitur omni populo vociferan- 20
te, & clangentibus tubis, poſtquam in aures
multitudinis vox ſonituſque increpuit, mu-
ri illico corruerunt: & aſcendit vnuſquiſque
• 2.Mach 12. per locum, qui contra ſe erat: "ceperunt-
f.15. que ciuitatem, * & interfecerunt omnia 21
quæ erant in ea, a viro vſque ad mulierem,
ab infante vſque ad ſenem. Boues quoque
& oues & aſinos in ore gladij percuſſerunt.
• Sup.2.b.7. * Duobus autem viris, " qui exploratores 22
miſſi fuerant, dixit Ioſue: Ingredimini do- D
mum mulieris meretricis, & producite eam,
& omnia quæ illius ſunt, ſicut illi iuramen-
• Heb.11.f.31 to firmaſtis.* "Ingreſſique iuuenes, eduxe- 23
runt Rahab, & parentes eius, fratres quo-
que, & cunctam ſupellectilem ac cognatio-
nem illius, & extra caſtrá Iſrael manere fece
• Inf.8.a.2. runt. * " Vrbem autem, & omnia, quæ e- 24
rant in ea, ſuccenderunt; abſque auro & ar-
gento, & vaſis æneis, ac ferro, quæ in ærariũ
Domini conſecrarunt. * Rahab vero me- 25
retricem, & domum patris eius, & omnia
quæ habebat, fecit Ioſue viuere, & habitaue
runt in medio Iſrael vſque in præſentẽ diẽ:
eo quòd abſconderit nuncios, quos miſerat
vt explorarent Iericho. In tempore illo, im-
• 3.Reg.16.g. precatus eſt Ioſue, dicens: * " Maledictus 26
34. vir coram Domino, qui ſuſcitauerit & ædi-
ficauerit ciuitatem Iericho. In primogeni-
to ſuo fundamenta illius iaciat, & in nouiſſi
mo liberorum ponat portas eius. *Fuit ergo 27
Dominus cum Ioſue, & nomen eius vulga-
tum eſt in omni terra.

CAP. VII.

• Inf.22.d.16. Filij "autem Iſrael præuaricati ſunt man- 1
datum, & vſurpauerunt de anathema- A
• 1.Par.2.a.7. te. "Nam Achan filius Charmi, filij Zabdi,
filij Zare de tribu Iuda, tulit aliquid de ana-
themate; iratuſque eſt Dominus cõtra filios
Iſrael.* Cumq. mitteret Ioſue de Iericho vi 2
ros contra Hai, quæ eſt iuxta Bethauen, ad
Oriẽtalẽ plagam oppidi Bethel, dixit eis: A-
ſcẽdite, & explorate Terram. Qui præcepta
cõplentes explorauerunt Hai. * Et reuerſi di 3
xerũt ei: Nõ aſcẽdat omnis populus, ſed duo
vel tria millia virorũ pergant, & deleãt ciui
tatẽ: quare omnis populus fruſtra vexabitur
contra hoſtes pauciſſimos? * Aſcenderunt er 4
go tria millia pugnatorum. Qui ſtatim ter-
5 ga vertẽtes, * percuſſi ſunt a viris vrbis Hai,
& corruerũt ex eis triginta ſex homines: per
ſecutiq. ſunt eos aduerſarij de porta vſq. ad
Sabarim, & ceciderunt per prona fugientes:
pertimuitq. cor populi, & inſtar aquæ lique
6 factũ eſt.* Ioſue vero ſcidit veſtimenta ſua,
& pronus cecidit in terram coram arca Do-
mini vſq; ad veſperam, tam ipſe quam om-
nes ſenes Iſrael: miſeruntq. puluerem ſuper
7 capita ſua,* & dixit Ioſue: Heu Dñe Deus,
B quid voluiſti traducere populum iſtum Ior-
danem fluuium, vt traderes nos in manus A-
morrhæi, & perderes? vtinam vt cœpimus,
8 manſiſſemus trans Iordanem. * Mi Domine
Deus quid dicam, videns Iſraelẽ hoſtib. ſuis
9 terga vertentem?* Audiẽt Chananæi, & om
nes habitatores Terræ, & pariter cõglobati
circumdabunt nos, atq; delebunt nomen no
ſtrum de terra: & quid facies magno nomini
10 tuo?* Dixitque Dominus ad Ioſue: Surge,
11 cur iaces pronus in terra? * Peccauit Iſrael,
& præuaricatus eſt pactũ meum: tuleruntq.
de anathemate, & furati ſunt atq; mẽtiti, &
12 abſcõderũt iter vaſa ſua.* Nec poterit Iſrael
ſtare ante hoſtes ſuos, eoſq. fugiet: q̃a pollu
tus eſt anathemate non ero vltra vobiſcum,
donec cõteratis eum, qui huius ſceleris reus
13 eſt. * Surge, ſanctifica populum, & dic eis:
"Sanctificamini in craſtinum: hæc enim di- • Sup.3.
cit Dominus Deus Iſrael: Anathema in me- Leu.
dio tui eſt Iſrael: non poteris ſtare coram ho Nu.11.
ſtib. tuis, donec deleatur ex te q̃ hoc cõtami 1.Reg.
14 natus eſt ſcelere. * Accedetiſq. mane ſinguli
C per tribus veſtras: & quamcumque tribũ ſors
inuenerit, accedet ꝑ cognationes ſuas, & co
15 gnatio per domos, domuſq. per viros. * Et
quicumque ille in hoc facinore fuerit depre
henſus, comburetur igni cum omni ſubſtan-
tia ſua: quoniam præuaricatus eſt pactum
16 Domini, & fecit nefas in Iſrael. * Surgens
itaque Ioſue mane, applicuit Iſrael per trib.
17 ſuas, & inuenta eſt tribus Iuda.* Quæ cũ iux
ta familias ſuas eſſet oblata, inuenta eſt fami
lia Zare. Illam quoque per domos offerens,
18 reperit Zabdi: * cuius domum in ſingulos di
uidens viros, inuenit Achan filium Charmi,
19 filij Zabdi, filij Zare de tribu Iuda. * Et ait Io
ſue ad Achã: Fili mi, da gloriã Dño Deo Iſ-
rael, & cõfitere, atq; indica mihi q̃d feceris,
20 ne abſcondas. Reſponditq; Achan Ioſue, &
dixit ei: Vere ego peccaui Domino Deo Iſ-
21 rael, & ſic & ſic feci. * vidi enim inter ſpolia
palliũ coccineũ valde bonum, & ducentos ſi
clos argenti, regulamq. auream quinquagin
ta ſiclorum: & cõcupiſcens abſtuli, & abſcõ-
di in terra contra mediũ tabernaculi mei, ar
22 gentumq. foſſa humo operui.* Miſit ergo Io
D ſue miniſtros: qui currentes ad tabernaculũ
illius, repererunt cuncta abſcondita in eodẽ
23 loco, & argentũ ſimul.* Auferẽteſq. de tẽto
rio tulerũt ea ad Ioſue, & ad oẽs filios Iſrael,
proie-



proieceruntq. ante Dñm. * * Tollens itaque 24
Ioſue Achan filium Zare, argẽtũq. & palliũ,
& auream regulã, filios quoq. & filias eius,
boues & aſinos, & oues, ipſumq. tabernacu-
lum, & cunctam ſupellectilem: (& omnis Iſ-
rael cum eo) duxerũt eos ad Vallem Achor:
*vbi dixit Ioſue: Quia turbaſti nos, exturbet 25
te Dominus in die hac. Lapidauitq. eum om
nis Iſrael: & cuncta quæ illius erant, igne cõ
ſumpta ſunt. * Congregaueruntq. ſuper eũ 26
aceruum magnum lapidum, qui permanet
vſque in præſentem diem. Et auerſus eſt fu-
ror Domini ab eis. Vocatumq. eſt nomen
loci illius, Vallis Achor, vſque hodie.

CAP. VIII.

Dixit autem Dominus ad Ioſue: Ne ti- 1
meas, neque formides: tolle tecum A
omnem multitudinem pugnatorum, & con-
ſurgens aſcende in oppidum Hai. ecce tradi-
di in manu tua regem eius, & populũ, vrbẽ
que & terrã. *Facieſq. vrbi Hai & regi eius, 2
*ſicut feciſti Iericho, & regi illius: prædam
vero, & omnia animãtia diripietis vobis: po
ne inſidias vrbi poſt eam. * Surrexitque Io- 3
ſue, & omnis exercitus bellatorum cum eo,
vt aſcenderent in Hai: & electa triginta mil-
lia virorũ fortium miſit nocte, * præcepitq. 4
eis, dicens: Ponite inſidias poſt ciuitatem:
nec longius recedatis: & eritis omnes parati.
* *ego aũt, & reliqua multitudo, quæ mecũ 5
eſt, accedamus ex aduerſo cõtra vrbem. Cũ- B
que exierint cõtra nos, ſicut ante fecim⁹, fu
giemus, & terga vertemus: *donec perſequẽ 6
tes ab vrbe longius protrahantur: putabunt
enim nos fugere ſicut prius. *Nobis ergo fu 7
gientibus, & illis perſequentibus, conſurge-
tis de inſidijs, & vaſtabitis ciuitatem: tradet-
que eam Dominus Deus veſter in manus ve

8 ſtras. *cumq. ceperitis, ſuccendite eam, & ſic
9 omnia facietis, vt iuſſi. *Dimiſitq. eos, & per
rexerunt ad locum inſidiarum, ſederuntq. in
ter Bethel, & Hai, ad Occidentalem plagam
vrbis Hai: Ioſue autẽ nocte illa in medio mã
10 ſit populi, * ſurgensque diluculo recenſuit
ſocios, & aſcendit cum ſenioribus in fron-
te exercitus, vallatus auxilio pugnatorum.
11 *Cumq. veniſſent, & aſcẽdiſſent ex aduerſo
C ciuitatis, ſteterũt ad Septentrionalem vrbis
plagam, inter quam & eos erat vallis media.
12 * Quinque autem millia viros elegerat, &
poſuerat in inſidiis inter Bethel & Hai ex oc
13 cidentali parte eiuſdem ciuitatis: *omnis ve
ro reliquus exercitus ad aquilonẽ aciẽ diri-
gebat, ita ut nouiſſimi illius multitudinis Oc
cidentalem plagam vrbis attingerent. Abijt
ergo Ioſue nocte illa, & ſtetit in uallis me-
14 dio. *Quod cũ vidiſſet rex Hai, feſtinauit ma
ne, & egreſſus eſt cum omni exercitu ciuita
tis, direxitq. aciem contra deſertũ, ignorãs
15 quòd poſt tergum laterent inſidiæ. * Ioſue
uero, & omnis Iſrael ceſſerunt loco, ſimu-
lantes metum, & fugientes per ſolitudinis
16 uiam. * At illi vociferantes pariter, & ſe mu
tuo cohortantes, perſecuti ſunt eos. Cumq.
17 receſſiſſent a ciuitate, *& ne un⁹ quidẽ in ur
D be Hai & Bethel remanſiſſet qui non perſe-
queretur Iſrael (ſicut eruperant aperta oppi
18 da relinquentes,) * dixit Dñs ad Ioſue: Le-
ua clypeum, qui in manu tua eſt, cõtra vrbẽ
19 Hai, quoniam tibi tradam eam. *Cumq. ele-
uaſſet clypeum ex aduerſo ciuitatis, inſidię,
quæ latebant, ſurrexerunt confeſtim: & per-
gentes ad ciuitatem, ceperunt, & ſuccẽderũt
20 eam. * Viri autẽ ciuitatis, qui perſequeban-
tur Ioſue, reſpicientes & uidentes fumum
vrbis ad cęlum vſque conſcendere, non po
tuerunt vltra huc illucque diffugere: præ-
ſertim cum hi, qui ſimulauerant fugam,

& tendebant ad ſolitudinẽ, cõtra perſequẽ- E
tes fortiſſime reſtitiſſent.* Vidẽsq. Ioſue & 21
omnis Iſrael quod capta eſſet ciuitas, & fu-
mus vrbis aſcenderet, reuerſus percuſſit ui-
ros Hai. * Siquidem & illi qui ceperant, & 22
ſuccenderant ciuitatem,egreſſi ex vrbe con
tra ſuos, medios hoſtium ferire cœperunt.
Cũ ergo ex vtraq. parte aduerſarij cæderẽ
tur,ita vt nullus de tanta multitudine ſalua-
retur,*regem quoque vrbis Hai apprehen- 23
derunt uiuentem,& obtulerunt Ioſue.* Igi- 24
tur omnibus interfectis,qui Iſraelem ad de-
ſerta tendentem fuerant perſecuti,& in eo-
dẽ loco gladio corruẽtibꝰ,reuerſi filij Iſrael
percuſſerunt ciuitatem.* Erãt autem qui in 25
eodem die conciderant a viro vſq. ad mulie
rem duodecim millia hominũ, omnes vrbis
Hai.*Ioſue vero non contraxit manum,quã 26
in ſublime porrexerat, tenens clypeum do-
nec interficerentur omnes habitatores Hai.
* Iumenta autem & prædam ciuitatis diui- 27
ſerunt ſibi filij Iſrael ſicut præceperat Domi F
nus Ioſue.*Qui ſuccendit vrbem,& fecit eã 28
tumulum ſempiternum: * regem quoque 29
eius ſuſpendit in patibulo vſque ad veſpe-
ram & ſolis occaſum.Præcepitque Ioſue, &
depoſuerunt cadauer eius de cruce:proiece
runtq. in ipſo introitu ciuitatis,cõgeſto ſu-
per eum magno aceruo lapidum,qui perma
net vſq. in præſentem diem.*Tũc ædificauit 30
Ioſue altare Domino Deo Iſrael in monte
*Ex.20.d.25. Deut.27.a.4. Hebal: * ″ ſicut præceperat Moyſes famulus 31
Domini filijs Iſrael,& ſcriptũ eſt in volumi-
ne legis Moyſi:Altare vero de lapidibus im
politis,quos ferrum non tetigit: & obtulit
ſuper eo holocauſta Domino, immolauitq.
pacificas victimas. * Et ſcripſit ſuper lapi- 32
des Deuteronomium legis Moyſi, quod ille G
digeſſerat coram filiis Iſrael.*Omnis autem 33
populus,& maiores natu,ducesque ac iudi-
ces ſtabant ex vtraque parte arcæ,in conſpe
ctu ſacerdotum qui portabant arcam fœde
ris Domini, vt aduena ita & indigena. Me-
dia pars eorum iuxta montem Garizim, &
media iuxta montẽ Hebal, ſicut præceperat
Moyſes famulus Domini. Et primum qui-
dem benedixit populo Iſrael. * poſt hæc le- 34
git omnia verba benedictionis & maledictio
nis,& cuncta quæ ſcripta erant in legis volu
mine. * Nihil ex his, quæ Moyſes iuſſerat, 35
reliquit intactum, ſed vniuerſa replicauit
coram omni multitudine Iſrael, mulieri-
bus ac paruulis & aduenis,qui inter eos mo
rabantur.

CAP. IX.

QVibus auditis, cuncti reges trans Ior- 1
danem, qui verſabantur in montanis A
& campeſtribus,in maritimis ac littore ma-
gni maris, hi quoque qui habitabant iuxta
Libanum, Hethæus, & Amorrhæus, Cha-
nanæus, Pherezæus, & Heuæus, & Iebu-
2 ſæus * congregati ſunt pariter, vt pugnarẽt
cõtra Ioſue & Iſrael vno animo, eadẽq. ſen
3 tentia. * At hi, qui habitabant in Gabaon,
audientes cuncta quę fecerat Ioſue,Iericho
4 & Hai: * & callide cogitantes tulerunt ſi-
bi cibaria, ſaccos veteres aſinis imponentes
5 & vtres uinarios ſciſſos atq. conſutos,* cal-
ceamentaq. perantiqua quæ ad indicium ve
tuſtatis pittacijs conſuta erant,induti veteri
bus veſtimentis:panes quoque,quos porta-
bãt ob viaticum,duri erant, & in fruſta cõ-
6 minuti: * perrexeruntque ad Ioſue, qui tũc
morabatur in caſtris Galgalæ, & dixerunt
ei atque ſimul omni Iſraeli:De terra longin
qua venimus,pacem vobiſcum facere cupiẽ
tes.Reſponderuntq. viri Iſrael ad eos,atque
7 dixerunt:*Ne forte in terra,quę nobis ſorte
B debetur, habitetis, & non poſſimus fœdus
8 inire vobiſcum. * At illi ad Ioſue, Serui in-
quiunt, tui ſumus. Quibus Ioſue ait: Qui
9 nam eſtis vos? & vnde veniſtis? * Reſpon-
derunt: De terra longinqua ualde venerunt
ſerui tui in nomine Domini Dei tui.Audiui-
mus enim famam potentiæ eius,cuncta quæ
10 fecit in Ægypto, * ″& duobus regibus Amor *Nu.
rhæorum qui fuerunt trãs Iordanem, Sehõ
regi Heſebon, & Og regi Baſan,qui erat in
11 Aſtaroth:* dixeruntq. nobis ſeniores,& om
nes habitatores Terræ noſtræ: Tollite in ma
nibus cibaria ob lõgiſſimam viam,& occur-
rite eis, & dicite: Serui veſtri ſumus, fœdus
12 inite nobiſcum.* En,panes quãdo egreſſi ſu-
mus de domib.noſtris,vt veniremus ad vos,
calidos ſumpſimus,nũc ſicci facti ſunt,& ve
13 tuſtate nimia comminuti.*vtres vini nouos
impleuimus,nunc rupti ſunt & ſoluti.veſtes
& calceamenta quibus induimur, & quæ ha
bemus in pedibus, ob longitudinem longio
14 ris uiæ trita ſunt,& pene conſumpta.* Suſce
C perunt igitur de cibarijs eorum,& os Domi
15 ni non interrogauerũt.* ″ Fecitq.Ioſue cum *2.R.
eis pacẽ,& inito fœdere pollicitus eſt quod
non occiderẽtur: principes quoque multitu
16 dinis iurauerunt eis. * Poſt dies autem tres
initi fœderis, audierunt quod in uicino ha-
17 bitarẽt,& iter eos futuri eſsẽt.* Mouerũtq.
caſtra filij Iſrael, & uenerunt in ciuitates eo
rum die tertio, quarum hæc vocabula ſunt,
Gabaõ,& Caphira,& Beroth,& Cariathia-
18 rim.* Et non percuſſerunt eos, eo quod iu-
raſſent eis principes multitudinis in nomi-
ne Domini Dei Iſrael: Murmurauit itaque
19 omne vulgus contra principes.*Qui reſpõ-
derunt eis:Iurauimus illis in nomine Domi-
ni Dei Iſrael,& idcirco nõ poſſumus eos cõ
20 tingere.*Sed hoc faciemus eis:Reſeruentur
quidem vt viuant, ne contra nos ira Domi-
21 ni concitetur, ſi peierauerimus: * ſed ſic vi-
D uant, ut in uſus uniuerſæ multitudinis ligna
cædant,

Digitized by Google

cædant,aquaſq.comportent.Quibus hæc lo
quentibus:*vocauit Gabaonitas Ioſue,& di 22
xit eis:Cur nos decipere fraude voluiſtis,vt
diceretis:Procul valde habitam* a vobis,cũ
in medio noſtri ſitis?*Itaque ſub maledictio 23
ne eritis, & nó deficiet de ſtirpe veſtra ligna
cædens, aquaſq.comportans in domum Dei
mei.* Qui reſponderunt:Nunciatum eſt no 24
bis ſeruis tuis, quòd promiſiſſet Dominus
Deus tu* Moyſi ſeruo ſuo vt traderet vobis
omnem Terram,& diſperderet cunctos ha-
bitatores eius.Timuimus igiť valde,& pro-
uidimus animabus noſtris,veſtro terrore cõ
25 pulſi,& hoc conſilium iniuimus.* Nunc au-
tem in manu tua ſumus: quod tibi bonũ &
26 rectũ videtur, fac nobis.* Fecit ergo Ioſue
vt dixerat, & liberauit eos de manu filiorũ
27 Iſrael, vt non occiderentur.* Decreuitq. in
illo die eos eſſe in miniſterio cuncti popu-
li,& altaris Domini,cædẽtes ligna, & aquas
comportantes, vſque in præſens tempus, in
loco,quem Dominus elegiſſet.



CAP. X.

QVæ cum audiſſet Adoniſedec rex Ieru- 1
ſalem,quòd ſcilicet cepiſſet Ioſue Hai, A
& ſubuertiſſet eam(ſicut enim fecerat Ieri-
cho & regi eius, ſic fecit Hai, & regi illius)
& quod transfugiſſent Gabaonitæ ad Iſrael,
& eſſent fœderati eorum,* timuit valde. 2
Vrbs enim magna erat Gabaon,& vna ciui-
tatum regalium, & maior oppido Hai, om-
neſq.bellatores eius fortiſſimi.* Miſit ergo 3
Adoniſedec rex Ieruſalẽ ad Ohã regem He
bron,& ad Pharã regẽ Ierimoth, ad Iaphia
quoque regem Lachis,& ad Dabir regem E-
glon,dicens:*Ad me aſcẽdite,& ferte præſi- 4
dium,vt expugnemus Gabaon,quare tranſ-
fugerit ad Ioſue,& ad filios Iſrael.*Congre- 5
gati igitur aſcenderunt quinq. reges Amor-
rhæorum:rex Ieruſalẽ, rex Hebron,rex Ieri
moth,rex Lachis,rex Eglon,ſimul cũ exer-
citib.ſuis, & caſtrametati ſunt circa Gabaó,
oppugnantes eam.* Habitatores aũt Gabaó 6
vrbis obſeſſæ miſerunt ad Ioſue, qui tũc mo B
rabať in caſtris apud Galgalã, & dixerũt ei:
Ne retrahas manus tuas ab auxilio ſeruorũ
tuorũ: aſcende cito, & libera nos, ferq. pſi-
dium: conuenerunt enim aduerſum nos oẽs
reges Amorrhæorũ,qui habitãt in mõtanis,
7 *Aſcenditq.Ioſue de Galgalis,& oĩs exerci-
8 tus bellatorum cum eo,viri fortiſſimi.* Di-
xitq. Dñs ad Ioſue: Ne timeas eos:in manus
enim tuas tradidi illos:nullus ex eis tibi reſi-
9 ſtere poterit. *Irruit itaque Ioſue ſuper
eos repente, tota nocte aſcendens de Gal-
10 galis:* Et conturbauit eos Dominus a fa-
cie Iſrael: contriuitque plaga magna in Ga-
baon, ac perſecutus eſt eos per viã aſcenſus
Beth horon,& percuſſit vſque Azeca & Ma
11 ceda.*Cumq.fugerent filios Iſrael, & eſſent
C in deſcenſu Beth horon, Dominus miſit ſu-
per eos lapides magnos de cælo vſq.ad Aze-
ca:& mortui ſunt multo plures lapidib. grã
dinis, quam quos gladio percuſſerant filij
12 Iſrael.* Tunc locutus eſt Ioſue Domino
in die, qua tradidit Amorrhæum in conſpe-
ctu filiorum Iſrael, dixitque coram eis: Sol
contra Gabaon ne mouearis, & Luna con-
13 tra vallem Aialon.* Steteruntq.*Sol & Lu- *Iſa.28 f.21
na, donec vlciſceretur ſe gens de inimicis Eccli.46.a.5
ſuis.Nõne ſcriptũ eſt hoc in libro iuſtorum?
Stetit itaque Sol in medio cæli, & non feſti-
14 nauit occumbere ſpatio vnius diei.*Nõ fuit
antea nec poſtea tã longa dies,obediẽte Do
mino voci hominis, & pugnante pro Iſrael.
15 * Reuerſuſque eſt Ioſue cum omni Iſrael in
16 caſtra Galgalæ. *Fugerant enim quinque re

ges,& ſe abſconderant in ſpelunca vrbis Ma
ceda. * Nunciatumque eſt Ioſue quod in- 17
uenti eſſent quinque reges latentes in ſpe-
lunca vrbis Maceda. * Qui præcepit ſociis, 18
& ait: Voluite ſaxa ingentia ad os ſpelun- D
cæ, & ponite viros induſtrios, qui clauſos
cuſtodiant: * vos autem nolite ſtare, ſed 19
perſequimini hoſtes, & extremos quoſque
fugientium cædite: nec dimittatis eos vr-
bium ſuarum intrare præſidia, quos tradi-
dit Dominus Deus in manus veſtras. * Cæ- 20
ſis ergo aduerſarijs plaga magna, & vſque
ad internecionem pene conſumptis, hi, qui
Iſrael effugere potuerunt, ingreſſi ſunt ciui-
tates munitas. * Reuerſusq. eſt omnis exer- 21
citus ad Ioſue in Maceda, ubi tunc erant ca
ſtra, ſani & integro numero: nullusq. con-
tra filios Iſrael mutire auſus eſt. * Præce- 22
pitq. Ioſue dicens: Aperite os ſpeluncæ,
& producite ad me quinque reges, qui in ea
latitant. * Feceruntq. miniſtri vt ſibi fue- 23
rat imperatum: & eduxerunt ad eum quin-
que reges de ſpelunca, regem Ieruſalem, re
gem Hebron, regem Ierimoth, regem La-
chis, regem Eglon. * Cumq. educti eſſent 24
ad eum, vocauit omnes viros Iſrael, & ait ad E
principes exercitus qui ſecum erant: Ite, &
ponite pedes ſuper colla regum iſtorũ. Qui
cum perrexiſſent, & ſubiectorum colla pe-
dibus calcarent, * rurſum ait ad eos: Nolite 25
timere, nec paueatis, confortamini & eſto-
te robuſti: ſic enim faciet Dominus cunctis
hoſtibus veſtris, aduerſum quos dimicatis.
*Percuſſitq. Ioſue, & interfecit eos, atque 26
ſuſpendit ſuper quinque ſtipites: fueruntq.
*Deu. 21. d. 23 ſuſpenſi vſque ad veſperum. * " Cumq. oc- 27
cumberet ſol, præcepit ſocijs vt deponerẽt
eos de patibulis. Qui depoſitos proiecerunt
in ſpeluncam, in qua latuerant, & poſue-
runt ſuper os eius ſaxa ingentia, quæ per-
manent vſque in præſens. * Eodem quoque 28
die Macedam cepit Ioſue, & percuſſit eam
in ore gladij, regẽq. illius interfecit, & om-
nes habitatores eius: non dimiſit in ea ſal-
tem paruas reliquias. Fecitq. regi Maceda, ſi- F
cut fecerat regi Iericho. * Tranſiuit autem 29
cum omni Iſrael de Maceda in Lebna, & pu
gnabat contra eam: * quam tradidit Dñs 30
cũ rege ſuo in manus Iſrael: percuſſeruntq.
vrbem in ore gladii, & oẽs habitatores eiꝰ.
nõ dimiſerũt in ea ullas reliquias. Fecerũtq.
*Sup. 6. a. regi Lebna, "ſicut fecerãt regi Iericho. * De 31
Lebna tranſiuit in Lachis cum omni Iſrael:
& exercitu per gyrũ diſpoſito oppugnabat
eam. * Tradiditq. Dominus Lachis in manus 32
Iſrael, & cepit eam die altero, atq percuſſit
in ore gladij, omnemq. animã, quæ fuerat
in ea, ſicut fecerat Lebna. * Eo tempore aſcẽ 33
dit Horã rex Gazer, vt auxiliaretur Lachis:
quem percuſſit Ioſue cum omni populo eius
vſque ad internecionem. * Trãſiuitq. de La- 34
35 chis in Eglon, & circumdedit, * atque expu-
gnauit eam eadem die: percuſſitq. in ore gla
dij omnes animas, quæ erant in ea iuxta om
36 nia quæ fecerat Lachis. * Aſcendit quoque
cum omni Iſrael de Eglon in Hebron, & pu
37 gnauit contra eam: * cepit eam, & percuſſit
G in ore gladij. regem quoque eius, & omnia
oppida regionis illius, vniuerſaſq. animas,
quæ in ea fuerant commoratæ: non reliquit
in ea vllas reliquias: ſicut fecerat Eglõ, ſic fe
cit & Hebron, cuncta quæ in ea reperit con
38 ſumens gladio. * Inde reuerſus in Dabir,
39 * cepit eã atque vaſtauit: regem quoque eius
atq. oĩa per circuitũ oppida percuſſit in ore
gladij: non dimiſit in ea vllas reliquias: ſicut
fecerat Hebron & Lebna & regibus earũ,
40 ſic fecit Dabir & regi illius. * Percuſſit itaq.
Ioſue oẽm Terram montanam & meridia-
nã atq. campeſtrem, & Aſedoth cum regib.
ſuis: non dimiſit in ea vllas reliquias, ſed oẽ
quod ſpirare poterat interfecit, ſicut præce
41 perat ei Dominus Deus Iſrael, * a Cadeſ-
barne vſq. Gazam. Oẽm Terram Goſen vſq.
42 Gabaon, * vniuerſoſq. reges, & regiones eo-
rum vno impetu cepit atque vaſtauit: Domi
43 nus enim Deus Iſrael pugnauit pro eo. * re-
uerſuſque eſt cum omni Iſrael ad locum ca-
ſtrorum in Galgala.

CAP. XI.

1 QVæ cum audiſſet Iabin rex Aſor, mi-
A ſit ad Iobab regem Madon, & ad regẽ
2 Semeron, atque ad regem Achſaph: * ad re-
ges quoq. Aquilonis, qui habitabant in mõ-
tanis & in planitie contra meridiem Cene-
roth, in campeſtribus quoque, & in regioni
3 bus Dor iuxta mare: * Chananæum quoque
ab Oriente & Occidente, & Amorrhæũ at-
que Hethæum ac Pherezæum & Iebuſæum
in montanis: Heuæum quoque qui habita-
bat ad radices Hermon in Terra Maſphæ.
4 * Egreſſiq. ſunt omnes cum turmis ſuis, po-
pulus multus nimis ſicut arena, quæ eſt in
B littore maris, equi quoque & currus immen
5 ſæ multitudinis. * Conueneruntq. omnes re-
ges iſti in vnum ad Aquas Merom, vt pugna
6 rent contra Iſrael. * Dixitq. Dominus ad Io-
ſue: Ne timeas eos: cras enim hac eadem ho
ra ego tradam omnes iſtos vulnerandos in
conſpectu Iſrael: equos eorum ſubneruabis,
7 & currus igne combures. * Venitq. Ioſue, &
omnis exercitus cum eo aduerſus illos ad
Aquas Merom ſubito, & irruerunt ſuꝑ eos,
8 * tradiditq. illos Dñs in manus Iſrael. Qui ꝑ-
cuſſerunt eos, & perſecuti ſunt vſq. ad Sido-
nem magnam, & Aquas Maſerephoth, cam-
pumque Maſphe, qui eſt ad Orientalem il-
lius partem. Ita percuſſit omnes, vt nullas di
9 mitteret ex eis reliquias: * fecitq. ſicut ꝓce-
perat ei Dominus, equos eorũ ſubneruauit,

cur-

curruſq. cōbuſſit igni.*Reuerſuſq. ſtatim ce 10
pit Aſor: & regem eius percuſſit gladio. Aſor
enim antiquitus inter omnia regna hæc prin
cipatū tenebat. * Percuſſitq. omnes animas, 11
quæ ibidem morabantur: non dimiſit in ea
vllas reliquias, ſed vſque ad internecionem
vniuerſa vaſtauit, ipſamque vrbem peremit C
incendio. * Et omnes per circuitū ciuitates, 12
regesq. earum cepit, percuſſit atq. deleuit,
*ſicut præceperat ei Moyſes famulus Domi-
ni. * Abſque vrbibus, quæ erant in collibus, 13
& in tumulis ſitæ, ceteras ſuccēdit Iſrael: v-
nam tantum Aſor munitiſſimam flamma cō
ſumpſit. * Omnemque prædam iſtarum vr- 14
bium ac iumenta diuiſerunt ſibi filij Iſrael,
cunctis hominibus interfectis. * *Sicut præce 15
perat Dominus Moyſi ſeruo ſuo, ita præce-
pit Moyſes Ioſue, & ille vniuerſa comple-
uit: non præterijt de vniuerſis mandatis,
nec vnum quidem verbum quod iuſſerat Do
minus Moyſi. * Cepit itaque Ioſue omnem 16
Terrā montanam, & meridianam, terramq.
Goſen, & planitiem, & Occidentalem pla-
gam, montemq. Iſrael, & campeſtria eius:
*& partem montis, quæ aſcendit Seir vſque 17
Baalgad per planitiem Libani ſubter mon-
tem Hermon: omnes reges eorū cepit, per-
cuſſit, & occidit. * Multo tempore pugnauit 18
Ioſue contra reges iſtos. * Non fuit ciuitas D
quæ ſe traderet filijs Iſrael, præter Heuçum, 19
qui habitabat in Gabaon: omnes enim bellā
do cepit. * Domini enim ſententia fuerat, 20
vt indurarētur corda eorum, & pugnarent
contra Iſrael, & caderēt, & non mererentur
vllam clementiā, ac perirent, ſicut præcepe-
rat Dominus Moyſi. * In illo tempore venit 21
Ioſue, & interfecit Enacim de montanis, He
bron, & Dabir, & Anab, & de omni monte
Iuda & Iſrael, vrbesq. eorum deleuit. * Non 22
reliquit vllum de ſtirpe Enacim, in Terra fi-
liorum Iſrael: abſque ciuitatibus Gaza, & Ge
th, & Azoto, in quibus ſolis relicti ſunt. * Ce 23
pit ergo Ioſue omnem Terrā, ſicut locutus
eſt Dominus ad Moyſen, & tradidit eam in
poſſeſſionem filijs Iſrael ſecundum partes &
tribus ſuas. quieuitque. Terra a prælijs.

C A P. XII.

HI ſunt reges, quos percuſſerūt filij Iſrael 1
& poſſederunt Terram eorum trans A
Iordanem ad ſolis ortum, a torrēte Arnon vſ
que ad montem Hermon, & omnē Orienta-
lem plagam, quæ reſpicit ſolitudinem. *Sehō 2
rex Amorrhæorum, qui habitauit in Heſe-
bō, dominatus eſt ab Aroer, q̄ ſita eſt ſuper
ripam torrentis Arnon, & mediæ partis in
valle, dimidiæq. Galaad, vſq. ad torrentem
Iaboc, qui eſt terminus filiorum Ammō. * & 3
a ſolitudine vſque ad Mare Ceneroth contra B
Orientem, & vſque ad Mare deſerti, quod
eſt mare ſalſiſſimum, ad Orientalem pla-
gam per viam quæ ducit Bethſimoth, & ab
auſtrali parte, q̄ ſubiacet Aſedoth, Phaſga.
4 * Terminus Og regis Baſan, de reliquiis Ra-
phaim, qui habitauit in Aſtaroth. & in Edrai,
& dominatus eſt in monte Hermon & in Sa
lecha, atque in vniuerſa Baſan, vſque ad ter-
5 minos * Geſſuri, & Machati, & dimidiæ par
tis Galaad: terminos Sehon regis Heſebon.
6 * Moyſes famulus Domini, & filij Iſrael
percuſſerunt eos, tradiditq. Terram eorum
C Moyſes in poſſeſſionem Rubenitis, & Ga-
7 ditis, & dimidiæ tribui Manaſſe. *Hi ſunt re-
ges Terræ, quos percuſſit Ioſue & filij Iſrael
trans Iordanem ad Occidentalem plagam,
a Baalgad in campo Libani, vſque ad mon-
tem, cuius pars aſcendit in Seir: tradiditque
eam Ioſue in poſſeſſionem tribubus Iſrael,
8 ſingulis partes ſuas, * tam in montanis quam
in planis atque campeſtribus. In Aſedoth, &
in ſolitudine, ac in meridie Hethæus fuit
& Amorrhæus, Chananæus & Pherezæus,
9 Heuæus & Iebuſæus. * Rex Iericho vnus:
D rex Hai, quæ eſt ex latere Bethel, vnus: * rex
10 Ieruſalem vnus, rex Hebron vnus. * rex Ieri
11 moth vnus, rex Lachis vnus, * rex Eglon v-
12 nus, rex Gazer vnus, * rex Dabir vnus, rex
13 Gader vnus, * rex Herma vnus, rex Hered
14 vnus, * rex Lebna vnus, rex Odullam vnus,
15 * rex Maceda vnus, rex Bethel vnus, * rex
16 Taphua vnus, rex Opher vnus, rex Aphec
17 vnus, rex Saron unus, * rex Madon unus, rex
18 Aſor vnus, * rex Semeron vnus, rex Achſaph
19 vnus, * rex Thenac unus, rex Mageddo v-
20 nus * rex Cades vnus, rex Iachanan Carme
21 li vnus * rex Dor, & prouinciæ Dor vnus, rex
22 Gentium Galgal vnus, * rex Therſa unus:
23 omnes reges triginta vnus.
24

C A P. XIII.

1 IOſue ſenex, prouectæq. ætatis erat, & dixit
A Dominus ad eum: Senuiſti, & longæuus
es, terraq. latiſſima derelicta eſt, quæ necdū
2 ſorte diuiſa eſt: * oīs videlicet Galilæa, Phi-
3 liſthijm, & vniuerſa Geſſuri. * A fluuio tur-
bido, qui irrigat Aegyptum, vſque ad ter-
minos Accaron contra Aquilonem: Terra
Chanaan, quæ in quinque regulos Phili-
ſthijm diuiditur, Gazæos, & Azotios, Aſca-
4 lonitas, Gethæos, & Accaronitas. * Ad me-
ridiem uero ſunt Heuæi, omnis Terra Cha-
naā, & Maara Sidoniorum vſque Apheca &
5 terminos Amorrhæi, * eiusq. cōfinia, Libani
quoque regio cōtra Oriētem a Baalgad ſub
monte Hermon, donec ingrediaris Emath.
6 * Omnium qui habitant in monte a Libano
vſque ad Aquas Maſerephoth, uniuerſique
Sidonij. Ego ſum qui delebo eos a facie filio
rum Iſrael. Veniat ergo in partem hæreditā-
7 tis Iſrael, Sicut præcepi tibi. * Et nunc diuide

terram in poſſeſſionem nouem tribubus, & B
dimidiæ tribui Manaſſe, * cum qua Ruben 8
*Nu.31.f.31. & Gad poſſederunt terram," quam tradidit
eis Moyſes famulus Domini trans fluenta
Iordanis,ad orientalem plagam.*Ab Aroer, 9
quæ ſita eſt in ripa torrentis Arnon,& in val
lis medio,vniuerſaq. campeſtria Medaba, vſ
que Dibon.* & cunctas ciuitates Sehon, re- 10
gis Amorrhæi, qui regnauit in Heſebon vſq;
ad terminos filiorum Ammon. * & Galaad, 11
ac terminum Geſſuri & Machati, & omnem
montem Hermon,& vniuerſam Baſan, vſq.
ad Salecha,*omne regnum Og in Baſan,qui 12
regnauit in Aſtaroth & Edrai,ipſe fuit de re
liquijs Raphaim: percuſſitque eos Moyſes,
atque deleuit. * Nolueruntque diſperdere 13
filij Iſrael Geſſuri & Machati: & habitaue-
runt in medio Iſrael vſq. in præſentem diē.
*Nu.18.a.1. *" Tribui autem Leui non dedit poſſeſſio- 14
nem: ſed ſacrificia & victimæ Domini Dei
Iſrael,ipſa eſt eius hæreditas, ſicut locut⁹ eſt
illi. * Dedit ergo Moyſes poſſeſſionem tri- 15
bui filiorum Ruben iuxta cognationes ſuas.
* Fuitque terminus eorum ab Aroer,quæ ſi- 16
ta eſt in ripa torrentis Arnō, & in valle eiuſ
dem torrentis media:vniuerſam planitiem, 17
quæ ducit Medaba, * & Heſebon, cunctoſq. C
viculos earum,qui ſunt in campeſtribus:Di-
bon quoque, & Bamothbaal, & oppidum
Baalmaon, * & Iaſſa, & Cedimoth, & Me- 18
phaath, * & Cariathaim, & Sabama, 19
& Sarathaſar in monte conuallis. * Beth- 20
phor & Aſedoth, Phaſga & Bethieſimoth,
*& omnes vrbes cāpeſtres,vniuerſaq.regna 21
*Nu.31.c.F. Sehō regis Amorrhæi,qui regnauit in Heſe-
bon," quem percuſſit Moyſes cum principi-
bus Madian: Heuæum, & Recem, & Sur, &
Hur, & Rebe duces Sehon habitatores Ter
ræ.* Et Balaam filium Beor ariolum occide 22
rūt filij Iſrael gladio cum ceteris interfectis.
*Factuſque eſt terminus filiorum Ruben Ior 23
danis fluuius. Hæc eſt poſſeſſio Rubenitarū
per cognationes ſuas vrbium & viculorū.
*Deditq. Moyſes tribui Gad & filiis eius per 24
cognationes ſuas poſſeſſionem,cuius hæc di
uiſio eſt.* Terminus Iaſer,& omnes ciuitates 25
Galaad, & dimidiam partem terræ filiorum D
Ammō,vſque ad Aroer,quæ eſt contra Rab
ba,*& ab Heſebon vſque Ramoth,Maſphe- 26
& Betonim:& a Manaim vſque ad terminos
Dabir.*in valle quoque Betharan,& Bethnē 27
ra,& Socoth,& Saphon reliquam partem re
gni Sehon regis Heſebon: huius quoque fi-
nis,Iordanis eſt vſque ad extremam partem
maris Cenereth trans Iordanem ad orienta
lem plagam,*hæc eſt poſſeſſio filiorum Gad 28
per familias ſuas, ciuitates, & villæ earum.
*Dedit & dimidiæ tribui Manaſſe, filijsq. e- 29
ius iuxta cognationes ſuas poſſeſſionē,* cui⁹ 30
hoc principium eſt:a Manaim vniuerſam Ba
ſan,& cuncta regna Og regis Baſan, oēſque
uicos Iair,qui ſunt in Baſan, ſexaginta oppi
31 da.* & dimidiā partem Galaad,& Aſtaroth,
& Edrai vrbes regni Og in Baſan: filijs Ma-
chir, filij Manaſſe dimidiæ parti filiorū Ma-
32 chir iuxta cognationes ſuas.*Hāc poſſeſſio-
nē diuiſit Moyſes in cāpeſtribus Moab trans
Iordanem contra Iericho ad Orientalē pla-
33 gam.*" Tribui autem Leui non dedit poſſeſ- *Su.
ſionem: quoniam Dominus Deus Iſrael ipſe
eſt poſſeſſio eius, vt locutus eſt illi.

CAP. XIIII.

1 HOc eſt,quod poſſederunt filij Iſrael in
A Terra Chanaan,quām dederunt eis E-
leazar ſacerdos,& Ioſue filius Nun,& prin-
2 cipes familiarū per tribus Iſrael: * ſorte om
nia diuidentes," ſicut præceperat Dominus *Nu.
in manu Moyſi,nouem tribubus,& dimidiæ
3 tribui.* Duabus.n. tribubus, & dimidiæ de-
derat Moyſes trās Iordanem poſſeſſionem:
abſque Leuitis,qui nihil terræ acceperūt in-
4 ter fratres ſuos: * ſed in eorum ſucceſſerunt
B locum filij Ioſeph in duas diuiſi tribus, Ma-
naſſe & Ephraim: nec acceperunt Leuitæ a-
liam in Terra partem, niſi vrbes ad habitan
dum,& ſuburbana earum ad alenda iumen-
5 ta & pecora ſua. * Sicut præceperat Domi-
nus Moyſi, ita fecerunt filij Iſrael, & diuiſe-
6 runt Terram.*Acceſſerunt itaq.filij Iuda ad
Ioſue in Galgala,locutuſq.eſt ad eum Caleb
filius Iephone Cenezæus:" Noſti quid locu- *Su.
tus ſit Dominus ad Moyſen hominē Dei de
7 me & te in Cadesbarne. * Quadraginta an-
norum eram quando miſit me Moyſes famu
lus Domini de Cadesbarne, vt cōſiderarem
C Terram,nunciauiq. ei quod mihi verum vide
8 batur. * Fratres autem mei, qui aſcenderāt
mecum,diſſoluerūt cor populi:& nihilomi-
nus ego ſecutus ſum Dominum Deū meum.
9 *Iurauitque Moyſes in die illo, dicens: Ter-
ra, quam calcauit pes tuus, erit poſſeſſio
tua, & filiorum tuorum in æternum: quia
10 ſecutus es Dominum Deum meum. * Con-
ceſſit ergo Dominus uitam mihi,ſicut polli-
citus eſt vſque in præſentem diem. Quadra-
ginta & quinque anni ſunt, ex quo locutus
eſt Dñs verbum iſtud ad Moyſen, quando
ambulabat Iſrael per ſolitudinē:hodie octo-
11 ginta quinque annorum ſum,* ſic valens, vt
D eo ualebam tempore quando ad exploran-
dum miſſus ſum: " illius in me temporis for- *Eccl.
titudo uſq. hodie perſeuerat, tam ad bellan
12 dum quam ad gradiendum. * Da ergo mihi
montem iſtum, quem pollicitus eſt Domi-
nus,te quoque audiente,in quo Enacim ſūt,
& urbes magnæ atq. munitæ: ſi forte ſit Do
minus mecum, & potuero delere eos, ſicut
13 promiſit mihi. * Benedixitq. ei Ioſue: & tra
14 didit ei Hebron in poſſeſſionem. * atque
ex eo fuit Hebrō Caleb filio Iephone Cene-

zæo vſque in præſentem diem : quia ſecutus
eſt Dominum Deum Iſrael.* Nomen Hebrô 15
ante vocabatur Cariath Arbe : Adam maxi-
mus ibi inter Enacim ſitus eſt: & Terra ceſſa
uit a prælijs.

CAP. XV.

b 23. IGitur* ſors filiorũ Iudæ per cognationes 1
ſuas iſta fuit: A termino Edom , deſertum A
Sin contra Meridiem,& vſque ad extremam
partem auſtralis plagæ.* initium eius a ſum- 2
mitate maris ſalſiſſimi, & a lingua eius, quæ
reſpicit Meridiem *Egrediturq. contra Aſcẽ 3
ſum Scorpionis,& pertranſit in Sina: aſcen-
ditque in Cadesbarne, & peruenit in Eſron,
aſcendens ad Addar , & circuiens Caarcaa ,
* atque inde pertranſiens in Aſemona , & 4
perueniens ad torrentem Aegypti : eruntq.
termini eius mare magnũ.hic erit finis meri-
dianæ plagæ . * Ab Oriente vero erit initiũ, 5
mare ſalſiſſimũ vſque ad extrema Iordanis :
& ea quę reſpiciunt ad Aquilonem a lingua
maris vſque ad eundem Iordanis fluuium. B
*aſcenditq. terminus in Beth Hagla, & tran 6
ſit ab Aquilone in Beth Araba:aſcendens ad
lapidem Boen filij Ruben . * & tendens vſq. 7
ad terminos Debera de Valle Achor,contra
Aquilonem reſpiciens Galgala , quæ eſt ex
aduerſo Aſcenſionis Adommim, ab auſtrali
parte torrentis:tranſitque aquas,quæ vocan
tur Fons ſolis : & erunt exitus eius ad Fon-
tem Rogel. * aſcenditq. per conuallem filij 8
Ennom ex latere Iebuſæi ad Meridiem, hæc
eſt Ieruſalem:& inde ſe erigens ad uerticem
montis, qui eſt contra Geennom ad Occidẽ
tem in ſummitate Vallis Raphaim contra A-
quilonem.*pertranſitq. a uertice montis vſ- 9
que ad fontem aquæ Nephtoa : & peruenit C
vſque ad vicos montis Ephron:inclinaturq.
in Baala, quæ eſt Cariathiarim , id eſt , vrbs
ſiluarum. * & circuit de Baala contra Oc- 10
cidentem,vſque ad montem Seir:tranſitque
iuxta latus montis Iarim ad Aquilonem in
Cheſſon:& deſcendit in Bethſames,tranſitq.
in Thamna. * & peruenit contra Aquilonẽ 11
partis Accarõ ex latere: inclinaturq. Sechro
na,& tranſit montem Baala:peruenitque in
Iebneel,& magni maris contra occidentem
fine cõcluditur. *hi ſunt termini filiorum Iu 12
da per circuitum in cognationibus ſuis. Ca- 13
leb vero filio Iephone dedit partẽ in medio
filiorum Iuda,ſicut præceperat ei Dominus: D
Cariath Arbe patris Enac,ipſa eſt Hebron .
14.13. *Deleuitq. ex ea Caleb tres filios Enac, Se- 14
ſai & Ahimã & Tholmai de ſtirpe Enac.*At- 15
que inde cõſcẽdẽs venit ad habitatores Da-
bir,q prius vocabatur Cariath Sepher,i.ci-
uitas litterarũ. * Dixitq. Caleb: Qui percuſ 16
ſerit Cariath Sepher, & ceperit eã, dabo ei
Axã filiã meã uxorẽ.* Cepitq. eã Othoniel 17

filius Cenez frater Caleb iunior:deditque ei
18 Axam filiã ſuam vxorem.* Quæ,cum perge
rẽt ſimul, ſuaſa eſt a viro ſuo vt peteret a pa
tre ſuo agrum,ſuſpirauitq.vt ſedebat in aſi-
19 no. Cui Caleb : Quid habes,inquit? *At illa
reſpondit: Da mihi benedictionẽ: Terrã au-
ſtralem & arentem dediſti mihi,iunge & ir-
riguám. Dedit itaq.ei Caleb irriguũ ſuperi*
20 & inferius. * Hæc eſt poſſeſſio tribus filiorũ
21 Iuda per cognationes ſuas.*Erantq.ciuitates
E ab extremis partibus filiorũ Iuda iuxta ter-
minos Edom a Meridie : Cabſeel & Eder &
22 Iagur, * & Cina & Dimona & Ada,* & Ca-
23 des, & Aſor , & Iethnam , * Ziph & Telem
24 & Baloth , * Aſor noua & Carioth,Heſ-
25 ron,hęc eſt Aſor.*Amam,Sama,& Molada,
26 * & Aſergadda & Haſſemon & Bethphe-
27 let, * & Haſerſual & Berſabee & Baziothia,
28 * & Baala & Iim & Eſem, * & Eltholad &
29 Ceſil & Harma, & Siceleg & Medemena &
30 Senſenna,* Lebaoth & Selim & Aen & Re-
31 mon.omnes ciuitates vigintinouem,& villæ
32 earum.*In cãpeſtribus vero: Eſtaol & Sarea
33 & Aſena,*& Zanoe & Ængãnim & Taphua
F & Enaim, * & Ierimoth & Adullã, Socho &
34 Azeca , * & Saraim & Adithaim & Gedera
35 & Gederothaim:vrbes quattuordecim,& vil
36 læ earum.* Sanan & Hadaſſa & Magdalgad,
37 * Delean & Maſepha & Iecthel , *Lachis &
38 Baſcath & Eglon, *Chebbon & Leheman &
39 Cethlis *& Gideroth & Bethdagon & Naa-
40 ma & Maceda:ciuitates ſedecim,& villæ ea-
41 rum.* Labana & Ether & Aſan,*Iephtha &
42 Eſna & Neſib,*& Ceila & Achzib & Mare-
43 ſa: ciuitates nouem, & villæ earum. * Acca-
44 ron cum vicis & villulis ſuis . * Ab Accaron
45 vſque ad mare: omnia quæ vergunt ad Azo-
46 tum & viculos eius. * Azotus cum vicis &
47 villulis ſuis . Gaza cum vicis & villulis ſuis ,
vſque ad torrentem Ægypti, & mare ma-
48 gnum terminus eius.*Et in monte: Samir &
49 Iether & Socoth * & Danna & Cariathſen-
50 na,hęc eſt Dabir:* Anab & Iſtemo & Anim,
51 * Goſen & Olon & Gilo: ciuitates vndecim
G & villæ earum.* Arab & Ruma & Eſaan ,
52 * & Ianũ & Beththaphua & Apheca,* Ath-
53 matha & Cariatharbe , hæc eſt Hebron , &
54 Sior:ciuitates nouem,& villæ earum.*Maon
55 & Carmel & Ziph & Iota,* Iezrael & Iuca-
56 dã & Zanoè, * Accain, Gabaa & Thãna:ci-
57 uitates decem , & villæ earum. * Halhul , &
58 Beſſur,& Gedor, * Mareth,& Bethanoth,&
59 Eltecon : ciuitates ſex & villæ earum. * Ca-
60 riathbaal,hęc eſt Cariathiarim vrbs ſiluarũ,
61 & Arebba:ciuitates duæ,& villæ earum.*In
62 deſerto Betharaba,Meddin,& Sachacha* &
Nebſan , & ciuitas ſalis, & Engaddi: ciuita-
63 tes ſex,& villæ earum.*Iebuſæum autem ha
bitatorem Ieruſalem non potuerunt filij Iu
da delere: habitauitq.Iebuſæus cum filijs Iu
da in Ieruſalem vſque in præſentem diem.

CAP. XVI.

Cecidit quoque ſors filiorum Ioſeph ab 1
Iordane contra Iericho & aquas eius ab A
Oriente: ſolitudo quæ aſcendit de Iericho
ad montem Bethel: * & egreditur de Bethel 2
Luza: tranſitq. terminũ Archi, Atharoth.*& 3
deſcendit ad Occidentẽ iuxta terminum Ie- B
phleti, vſque ad terminos Beth horõ inferio
ris, & Gazer: finiunturq. regiones eius mari
magno:*poſſederuntq. filij Ioſeph Manaſſes 4
& Ephraim.*Et factus eſt terminus filiorum 5
Ephraim per cognationes ſuas: & poſſeſſio
eorũ contra Orientem Ataroth addar vſque
Beth horon ſuperiorem.*Egrediunturq. con 6
finia in mare: Machmethath vero Aquilo- C
nem reſpicit, & circuit terminos contra O-
rientem in Thanathſelo: & pertranſit ab O-
riente Ianoe.* deſcenditq. de Ianoe in Ata- 7
roth & Naaratha: & peruenit in Iericho, e-
rediturq. ad Iordanem.*De Taphna pertrã 8
ſit contra mare in Vallem arundineti, ſuntq.
egreſſus eius in mare ſalſiſſimũ. hæc eſt poſ- D
ſeſſio tribus filiorum Ephraim per familias
ſuas.* Vrbeſq. ſeparatæ ſunt filijs Ephraim 9
in medio poſſeſſionis filiorum Manaſſe, &
villæ earum. * Et non interfecerunt filij E- 10
phraim Chananæum, qui habitabat in Ga-
zer: habitauitque Chananæus in medio E-
phraim vſque in diem hanc tributarius.

CAP. XVII.

Cecidit autem ſors tribui Manaſſe: (ipſe 1
enim eſt primogenitus Ioſeph) Machir A
primogenito Manaſſe patri Galaad, qui fuit
vir pugnator, habuitq. poſſeſſionem Galaad
Nu.26.d.30. & Baſan:"& reliquis filiorum Manaſſe iux- 2
ta familias ſuas, filijs Abiezer, & filijs Helec,
& filijs Eſriel, & filiis Sechem, & filijs He-
pher, & filijs Semida. iſti ſunt filij Manaſſe fi
Nu. 27. a. 1. & 36. d. 11. lij Ioſeph, mares per cognationes ſuas."Sal 3
phaad vero filio Hepher filij Galaad filij Ma
chir filij Manaſſe non erãt filij, ſed ſolæ filiæ:
quarum iſta ſunt nomina, Maala & Noa &
Hegla & Melcha & Therſa.*Venerũtq. in cõ 4
ſpectu Eleazari ſacerdotis, & Ioſue filij Nun,
& principum dicentes: Dominus præcepit
per manũ Moyſi, vt daretur nobis poſſeſſio
in medio fratrum noſtrorum. Deditq. eis iu
xta imperium Domini poſſeſſionem in me-
dio fratrum patris earum. * Et ceciderunt 5
funiculi Manaſſe, decem, abſque Terra Ga- B
laad & Baſan trans Iordanem. * Filiæ enim 6
Manaſſe poſſederunt hereditatem in medio
filiorum eius. Terra autem Galaad cecidit in
ſortem filiorum Manaſſe qui reliqui erant.
* Fuitque terminus Manaſſe ab Aſer, Mach- 7
methath quæ reſpicit Sichẽ: & egreditur ad
dextram iuxta habitatores Fontis Taphnæ.
8 Etenim in ſorte Manaſſe ceciderat Terra Ta
phuæ, quæ eſt iuxta terminos Manaſſe filio-
9 rum Ephraim. * Deſcenditq. terminus Val-
lis arundineti in meridiem torrẽtis ciuitatũ
Ephraim, quæ in medio ſunt vrbium Ma-
naſſe: terminus Manaſſe ab Aquilone torren
10 tis, & exitus eius pergit ad mare: * ita vt poſ
ſeſſio Ephraim ſit ab Auſtro, & ab Aquilone
C Manaſſe, & vtramque claudat mare, & con-
iungantur ſibi in tribu Aſer ab Aquilone, &
11 in tribu Iſſachar ab Oriente. * Fuitq. heredi
tas Manaſſe in Iſſachar & in Aſer, Bethſan
& viculi eius, & Ieblaam cum viculis ſuis,
& habitatores Dor cum oppidis ſuis, habi-
tatores quoque Endor cum viculis ſuis: ſimi-
literq. habitatores Thenac cum viculis ſuis,
& habitatores Mageddo cum viculis ſuis, &
12 tertia pars vrbis Nopheth.* Nec potuerunt
filij Manaſſe has ciuitates ſubuertere, ſed cę
13 pit Chananæus habitare in terra ſua. * Poſt-
quam autem conualuerunt filij Iſrael, ſubie
cerũt Chananęos, & fecerũt ſibi tributarios
14 nec interfecerunt eos. Locutiq. ſunt filij Io-
D ſeph ad Ioſue, & dixerunt: Quare dediſti mi
hi poſſeſſionem ſortis & funiculi vnius, cum
ſim tantæ multitudinis, & benedixerit mihi
15 Dominus? * Ad quos Ioſue ait: Si populus
multus es, aſcẽde in ſiluã, & ſuccide tibi ſpa-
tia in Terra Pherezæi & Raphaim: quia an-
16 guſta eſt tibi poſſeſſio mõtis Ephraim. * Cui
reſpõderunt filij Ioſeph: Non poterimus ad
montana conſcendere, cum ferreis curribus
vtantur Chananæi, qui habitant in terra cã-
peſtri, in qua ſitæ ſunt Bethſan cum viculis
ſuis, & Iezrael mediam poſſidens vallem.
17 * Dixitq. Ioſue ad domũ Ioſeph, Ephraim &
Manaſſe: Populus multus es, & magnæ forti-
18 tudinis, non habebis ſortem vnam, * ſed trã
ſibis ad mõtẽ, & ſuccides tibi, atq. purgabis
ad habitãdũ ſpatia: & poteris vltra procede-
re cum ſubuerteris Chananæum, quem dicis
ferreos habere currus, & eſſe fortiſſimum.

CAP. XVIII.

1 Congregatiq. ſunt omnes filij Iſrael in Si
A lo, ibique fixerunt tabernaculũ teſtimo
2 nij, & fuit eis Terra ſubiecta. * Remanſerãt
autem filiorũ Iſrael ſeptẽ tribus, quæ necdũ
3 acceperant poſſeſſiones ſuas.*Ad quos Ioſue
ait: Vſquequo marcetis ignauia, & nõ intratis
ad poſſidendam Terrã, quam Dominus Deus
4 patrũ veſtrorũ dedit vobis?*Eligite de ſingu
lis tribubus ternos viros, vt mittã eos, & per
gant atque circumeant Terram, & deſcribãt
eam iuxta numerum vniuſcuiuſque multitu
dinis: referantque ad me quod deſcripſerint.
5 *Diuidite vobis terram in ſeptem partes: Iu
das ſit in terminis ſuis ab Auſtrali plaga, &
6 domus Ioſeph ab Aquilone.* mediam inter
hos Terram in ſeptem partes deſcribite: &
huc

hinc venietis ad me, vt coram Domino Deo
veſtro mittam vobis hic ſortem: * quia non 7
eſt inter vos pars Leuitarum, ſed ſacerdotiũ
Domini eſt eorum hereditas. Gad autem &
Ruben, & dimidia tribus Manaſſe iam acce- B
perant poſſeſſiones ſuas trans Iordanem ad
Orientalẽ plagam: quas dedit eis Moyſes fa-
mulus Domini. * Cũq; ſurrexiſſent viri, vt pg- 8
gerent ad deſcribendã terram, præcepit eis
Ioſue, dicens: Circuite Terram, & deſcribite
eam, ac reuertimini ad me: vt hic coram Do-
mino, in Silo mittam vobis ſortem. * Itaque 9
perrexerunt: & luſtrantes eam, in ſeptem par
tes diuiſerunt, ſcribẽtes in volumine. Reuer
ſiq; ſunt ad Ioſue i caſtra Silo. * Qui miſit ſor 10
tes coram Domino in Silo, diuiſitq. Terram
filijs Iſrael in ſeptẽ partes. * Et aſcendit ſors 11
prima filiorum Beniamin per familias ſuas,
vt poſſiderẽt Terrã inter filios Iuda & filios
Ioſeph. * Fuitq. terminus eorum contra A- 12
quilonẽ a Iordane: pergens iuxta latus Ieri-
cho Septentrionalis plagæ, & inde cõtra Oc
cidentẽ ad mõtana cõſcendẽs, & perueniẽs
ad ſolitudinẽ Bethauen, * atque pertrãſiens 13
iuxta * Luzam ad Meridiem, ipſa eſt Bethel:
deſcẽditq. in Ataroth addar in mõtẽ, qui eſt
ad Meridiem Beth horõ inferioris: * Et incli 14
natur circuiens contra mare ad Meridiẽ mõ C
tis qui reſpicit Beth horon contra Africum:
ſuntq. exitus eius in Cariath baal, quæ voca-
tur & Cariathiarim, vrbem filiorum Iuda.
hæc eſt plaga contra mare, ad Occidentem.
* A Meridie autem ex parte Cariathiarim e- 15
greditur terminus contra mare, & peruenit
vſq; ad fontem aquarum Nephtoa. * Deſcen 16
ditq. in partem mõtis, qui reſpicit Vallem fi-
liorum Ennom: & eſt cõtra Septẽtrionalem
plagã in extrema parte Vallis Raphaim. De-
ſcenditq. in Geennom (id eſt, Vallem Ennõ)
iuxta latus Iebuſæi ad Auſtrũ: & peruenit ad
Fõtem Rogel, * tranſiens ad Aquilonẽ, & e- 17
grediens ad Enſemes, id eſt fontem ſolis: * & 18
pertranſit vſq. ad tumulos, qui ſunt e regio- D
ne Aſcẽſus Adommim: deſcenditq. ad Abẽ-
boen, id eſt, lapidẽ Boen filij Rubẽ: & pertrã
ſit ex latere Aquilonis ad campeſtria: deſcen
ditque in planitiem, * & prætergreditur cõ 19
tra Aquilonem Beth hagla: ſuntque exitus
eius cõtra linguam maris ſalſiſſimi ab Aqui-
lone in fine Iordanis ad Auſtralem plagam:
* qui eſt terminus illius ab Oriente. hæc eſt 20
poſſeſſio filiorum Beniamin per terminos
ſuos in circuitu, & familias ſuas. * Fuerunt- 21
que ciuitates eius, Iericho & Beth hagla &
Vallis Caſis, * Beth Araba & Samaraim & 22
Bethel * & Auim & Aphara & Ophera, * Vil 23
la Emona & Ophni & Gabee: ciuitates duo 24
decim, & villæ earum. * Gabaon & Rama & 25
Beroth, * & Meſphe & Caphara, & Amoſa 26
* & Recem, Iarephel, & Tharela, * & Sela, E- 27
leph, & Iebus, quæ eſt Ieruſalẽ, Gabaath & 28
Cariath: ciuitates quattuordecim, & villæ
earum. Hæc eſt poſſeſſio filiorum Beniamin
iuxta familias ſuas.

C A P. XIX.

1 ET egreſſa eſt ſors ſecunda filiorum Si-
A meon per cognationes ſuas: fuitq. here
2 ditas * eorum in medio poſſeſſionis filiorum
3 Iuda: Berſabee & Sabee & Molada * & Ha-
4 ſerſual, Bala & Aſem * & Eltholad, Bethul
5 & Harma * & Siceleg & Bethmarchaboth
6 & Haſerſuſa * & Bethlebaoth & Sarohen:
7 ciuitates tredecim, & villæ earum. * Ain &
Remmon & Athar & Aſan: ciuitates quat-
8 tuor, & villæ earum: * omnes viculi per
circuitum vrbium iſtarum vſque ad Baalath
Beer Ramath contra auſtralem plagam. Hęc
eſt hereditas filiorum Simeon iuxta cogna-
9 tiones ſuas, * in poſſeſſione & funiculo
filiorum Iuda: quia maior erat. & idcirco fi-
lij Simeon poſſederunt in medio heredita-
10 tis eorum. * Cecidítque ſors tertia filio-
rum Zabulon per cognationes ſuas: & fa-
ctus eſt terminus poſſeſſionis eorum vſque
11 Sarid. * Aſcenditque de Mari & Merala,
& peruenit in Debbaſeth, vſque ad torren-
12 tem qui eſt contra Ieconam. * Et reuertitur
de Sared cõtra Orientem in fines Ceſeleth-
thabor: & egreditur ad Dabereth, aſcendit-
13 que contra Iaphie. * Et inde pertranſit vſ-
que ad orientalem plagam Gethhepher &
Thacaſin: & egreditur in Remmon, Amthar
14 & Noa. * Et circuit ad Aquilonem Hanathõ:
B ſuntq. egreſſus eius Vallis Iephtahel, * & Ca-
15 teth & Naalol & Semerõ & Iedala & Beth-
lehem: ciuitates duodecim, & villæ earum.
16 * Hæc eſt hereditas tribus filiorum Zabulõ
per cognationes ſuas, vrbes & viculi earũ.
17 * Iſſachar egreſſa eſt ſors quarta per cogna
18 tiones ſuas. * fuitq. eius hereditas Iezrael &
19 Caſaloth & Sunẽ * & Hapharaim & Seon,
20 & Anaharath * & Rabboth & Ceſion, Abes,
21 * & Rameth, & Engannim, & Enhadda &
22 Bethpheſes. * Et peruenit terminus eius vſq.
Thabor & Seheſima & Bethſames: erũtq. exi
tus eius Iordanis: ciuitates ſedecim, & villæ
23 earũ. * Hæc eſt poſſeſſio filiorũ Iſſachar per
24 cognationes ſuas, vrbes, & viculi earũ. * Ce-
ciditq. ſors quinta tribui filiorũ Aſer per co
25 gnationes ſuas: * fuitq. terminus eorum Hal-
26 cath & Chali & Beten & Axaph * & Elme-
lech & Amaad & Meſſal: & peruenit vſque
ad Carmelum maris & Sihor & Labanath.
27 * Ac reuertitur contra oriẽtẽ Bethdagon: &
pertranſit vſq; Zabulon & Vallẽ Iephthael
C contra Aquilonẽ in Bethemec & Nehiel. E-
28 greditúrq. ad læuam Cabul, * & Abrã & Ro-
hob & Hamon & Cana, vſq. ad Sidonem
29 magnam. * reuertiturq. in Horma vſque
ad ciuitatem munitiſſimam Tyrum, & vſq.
Hoſa:

Hoſa: eruntq; exitus eius in mare de funicu-
lo Achziba: * & Amma & Aphec & Rohob. 30
ciuitates vigintiduæ, & villæ earum. * Hæc 31
eſt poſſeſſio filiorum Aſer per cognationes
ſuas, vrbeſque & viculi earum. * Filiorum 32
Nephthali ſexta ſors cecidit per familias ſu-
as: & cœpit terminus de Heleph & Elon 33
in Saananim, & Adami, quæ eſt Neceb, &
Iebnael vſque Lecum: & egreſſus eorum vſ-
que ad Iordanem: * reuertiturque terminus 34
contra Occidentem in Azanotthabor, atque
inde egreditur in Hucuca, & pertrãſit in Za
bulon contra Meridiem, & in Aſer contra
Occidentẽm, & in Iuda ad Iordanem contra
ortum ſolis. * ciuitates munitiſſimę, Aſſedim, 35
Ser, & Emath, & Reccath & Cenereth, * & D
Edema & Arama, Aſor * & Cedes & Edrai, 36
Enhaſor * & Ieron & Magdalel, Horem & 37
Bethanath & Bethſames: ciuitates decem & 38
nouem, & villæ earum. * Hæc eſt poſſeſſio 39
tribus filiorum Nephthali per cognationes
ſuas, vrbes & viculi earum. * Tribui filio- 40
rum Dan per familias ſuas egreſſa eſt ſors
ſeptima: * & fuit terminus poſſeſſionis eius 41
Sara & Eſthaol, & Hirſemes, id eſt ciuitas ſo
lis: * Selebin & Aialon & Iethela, * Elon & 42
Themna & Acron, * Elthece, Gebbethon 43
& Balaath, * & Iud & Bane & Barach & Ge- 44
thremmon: * & Meiarcon & Arecon, cum 45
termino qui reſpicit Ioppen, * & ipſo fine 46
concluditur. Aſcenderuntque filij Dan, & 47
pugnauerunt contra Leſem, ceperuntque
eam: & percuſſerunt eam in ore gladij, &
poſſederunt, & habitauerunt in ea, vocan-
tes nomen eius Leſem Dan, ex nomine Dan
patris ſui. * Hæc eſt poſſeſſio tribus filiorum 48
Dan, per cognationes ſuas, vrbes & viculi
earum. * Cumque compleſſet ſorte diuidere 49
Terram ſingulis per tribus ſuas, dederunt fi-
lij Iſrael poſſeſſionem Ioſue filio Nun in me
dio ſui, * iuxta præceptum Domini, vrbem 50
quam poſtulauit, Thamnath Saraa in mon-
te Ephraim: & ædificauit ciuitatem, habita-
uitque in ea. * Hæ ſunt poſſeſſiones, quas ſor 51
te diuiſerunt Eleazar ſacerdos, & Ioſue filius
Nun, & principes familiarum, ac tribuum fi-
liorum Iſrael in Silo, coram Domino ad o-
ſtium tabernaculi teſtimonij, partitique ſunt
Terram.

CAP. XX.

ET locutus eſt Dominus ad Ioſue, dicẽs: 1
Loquere filijs Iſrael, & dic eis: * Sepa- A
rate vrbes fugitiuorum, " de quibus locutus 2 * Nu.35.2.9 Deu.19.2.2
ſum ad vos per manum Moyſi; * vt confu- 3
giat ad eas quicumque animam percuſſerit
neſcius: & poſſit euadere iram proximi, qui
vltor eſt ſanguinis: * cum ad vnam harum 4
confugerit ciuitatum, ſtabit ante portam ci B
uitatis, & loquetur ſeniorib. vrbis illius ea,
quæ ſe comprobent innocentem: ſicque ſu-
ſcipient eum, & dabunt ei locũ ad habitan-
5 dum. * Cumque vltor ſanguinis eum fuerit
perſecutus, non tradent in manus eius: quia
ignorans percuſſit proximum eius, nec ante
biduum, triduumve eius probatur inimicus.
6 * Et habitabit in ciuitate illa, donec ſtet an-
C te iudicium cauſam reddens facti ſui, & mo-
riatur ſacerdos magnus, qui fuerit in illo tẽ-
pore: tunc reuertetur homicida, & ingredie
tur ciuitatem & domum ſuam de qua fuge-
7 rat. * Decreueruntq. Cedes in Galilæa mon-
tis Nephthali, & Sichem in mõte Ephraim,
& Cariatharbe, ipſa eſt Hebron in monte Iu
8 da. * Et trans Iordanem contra Orientalem
D plagam Iericho, " ſtatuerunt Boſor, quæ ſita * Deu.4
eſt in campeſtri ſolitudine de tribu Ruben,
& Ramoth in Galaad de tribu Gad, & Gau-
9 lon in Baſan de tribu Manaſſe. * Hæ ciuita-
tes conſtitutæ ſunt cunctis filijs Iſrael, &
aduenis, qui habitabant inter eos: vt fugeret
ad eas qui animam neſcius percuſſiſſet, &
non moreretur in manu proximi, effuſum
ſanguinem vindicare cupientis, donec ſta-
ret ante populum expoſiturus cauſam ſuã.

CAP. XXI.

1 ACceſſeruntque principes familiarum
A Leui ad Eleazarum ſacerdotem, & Io-
ſue filium Nun, & ad duces cognationũ per
2 ſingulas tribus filiorum Iſrael: * locutique
ſunt ad eos in Silo Terræ Chanaan, atq. di-
xerunt: " Dominus præcepit per manum * Nu.35
Moyſi, vt darentur nobis vrbes ad habitan-
dum, & ſuburbana earum ad alenda iumen-
3 ta. * Dederuntque filij Iſrael de poſſeſſioni-
bus ſuis iuxta imperium Domini, ciuitates
4 & ſuburbana earum. * Egreſſaque eſt ſors in
familiam Caath filiorum Aaron ſacerdotis
de tribubus Iuda, & Simeon, & Beniamin,
5 ciuitates tredecim: * Et reliqs filiorũ Caath,
id eſt Leuitis, qui ſuperfuerant de tribubus
Ephraim, & Dan, & dimidia tribu Manaſſe,
6 ciuitates decem. * Porro filijs Gerſon egreſ
ſa eſt ſors, vt acciperẽt de tribubus Iſſachar
& Aſer & Nephthali, dimidiaque tribu Ma-
naſſe in Baſan ciuitates numero tredecim.
7 * Et filijs Merari per cognationes ſuas de tri
bubus Rubẽ & Gad & Zabulon vrbes duo-
8 decim. * Dederuntq. filij Iſrael Leuitis ciui-
tates & ſuburbana earum, ſicut pręcepit Do
minus per manum Moyſi, ſingulis ſorte tri-
9 buentes. * De tribubus filiorum Iuda & Si-
B meon dedit Ioſue ciuitates: " quarum iſta * 1.Par.6
10 ſunt nomina, * filijs Aaron per familias Ca-
ath Leuitici generis (prima enim ſors illis
11 egreſſa eſt) * Cariatharbe patris Enac, quæ
vocatur Hebron, in monte Iuda, & ſuburba
12 na eius per circuitum. * " Agros vero, & vil- * Sup.14
las eius dederat Caleb filio Iephone ad poſ-
ſiden-

ſidendum.* Dedit ergo filijs Aaron ſacerdo- 13
tis Hebron cõfugij ciuitatem, ac ſuburbana
eius: & Lobnam cum ſuburbanis ſuis: * & 14
Iether, & Eſtemo, * & Holon, & Dabir, * & 15
Ain, & Ieta, & Bethſames, cum ſuburbanis 16
ſuis: ciuitates nouem de tribubus, vt dictum
eſt, duabus.* De tribu autem filiorum Benia- 17
min, Gabaon, & Gabae, * & Anathoth & Al 18
mon, cũ ſuburbanis ſuis: ciuitates quattuor.
* Omnes ſimul ciuitates filiorum Aaron ſa- 19
cerdotis, tredecim, cum ſuburbanis ſuis.* Re 20
liquis vero per familias filiorum Caath Leui
tici generis hæc eſt data poſſeſſio.* De tribu 21
Ephraim vrbes confugij, Sichem cum ſubur
banis ſuis in monte Ephraim, & Gazer * & 22
Cibſaim & Beth horõ, cum ſuburbanis ſuis,
ciuitates quattuor. * De tribu quoque Dan, 23
Eltheco & Gabathon, * & Aialon & Geth- C
remmon, cum ſuburbanis ſuis, ciuitates quat 24
tuor.* Porro de dimidia tribu Manaſſe, Tha- 25
nach & Gethremmon, cum ſuburbanis ſuis
ciuitates duæ. * Omnes ciuitates decem, & 26
ſuburbana earum, datæ ſunt filijs Caath infe
rioris gradus.* Filijs quoque Gerſon Leuiti- 27
ci generis dedit de dimidia tribu Manaſſe cõ
fugij ciuitates, Gaulon in Baſan, & Boſram,
cum ſuburbanis ſuis, ciuitates duas. * Porro 28
de tribu Iſſachar, Ceſion, & Dabereth, * & 29
Iaramoth, & Engannim, cũ ſuburbanis ſuis, ci
uitates quattuor.* De tribu aũt Aſer, Maſal 30
& Abdon, * & Helcath, & Rohob, cũ ſubur- 31
banis ſuis, ciuitates quattuor.* De tribu quo 32
que Nephthali ciuitates confugij, Cedes in
Galilæa, & Hammoth Dor, & Carthan, cum
ſuburbanis ſuis, ciuitates tres. * Omnes vr- 33
bes familiarum Gerſon, tredecim, cũ ſubur-
banis ſuis.* Filijs autem Merari Leuitis infe 34
rioris gradus per familias ſuas data eſt de tri
bu Zabulon, Iecnam & Cartha * & Damna 35
& Naalol, ciuitates quattuor cum ſuburba-
nis ſuis. * De tribu Ruben vltra Iordanem 36
contra Iericho ciuitates refugij, Boſor in ſo- D
litudine, Miſor & Iaſer & Iethson & Mepha
ath, ciuitates quattuor cum ſuburbanis ſuis.
* De tribu Gad ciuitates confugij, Ramoth 37
in Galaad, & Manaim & Heſebon & Iazer,
ciuitates quattuor cũ ſuburbanis ſuis.* Om- 38
nes vrbes filiorum Merari per familias & co
gnationes ſuas, duodecim. * Itaque ciuitates 39
vniuerſæ Leuitarum in medio poſſeſſionis fi
liorum Iſrael fuerunt quadraginta octo * cũ 40
ſuburbanis ſuis, ſingulæ per familias diſtri-
butæ. * Deditque Dominus Deus Iſraeli om 41
nem Terram, quam traditurum ſe patribus
eorum iurauerat: & poſſederunt illam, atq.
habitauerunt in ea. * Dataque eſt ab eo pax 42
in omnes per circuitum nationes: nullusque
eis hoſtium reſiſtere auſus eſt, ſed cuncti in
eorum ditionem redacti ſunt.* Ne vnum qui 43
dem verbum, quod illis præſtiturum ſe eſſe
promiſerat, irritũ fuit, ſed reb. expleta ſũt oĩa.

CAP. XXII.

1 EOdem tempore vocauit Ioſue Rubeni-
A tas, & Gaditas, & dimidiam tribum Ma
2 naſſe, * dixitque ad eos: Feciſtis omnia quæ
præcepit vobis Moyſes famulus Domini:
3 mihi quoque in omnibus obediſtis, * nec re-
liquiſtis fratres veſtros longo tempore, vſq.
in præſentem diem, cuſtodientes imperium
4 Domini Dei veſtri. * Quia igitur dedit Do-
minus Deus veſter fratribus veſtris quietem
& pacem, ſicut pollicitus eſt: reuertimini, &
ite in tabernacula veſtra, & in terrã poſſeſ-
ſionis, * quam tradidit vobis Moyſes famu- * Nu. 32. f. 33.
5 lus Domini trans Iordanem: * ita dumtaxat, Sup. 13. b. 8.
vt cuſtodiatis attente, & opere compleatis
mandatum & legem quam præcepit vobis
Moyſes famulus Domini, vt diligatis Domi-
num Deum veſtrum, & ambuletis in omni-
bus vijs eius, & obſeruetis mandata illius,
B adhæreatisque ei, ac ſeruiatis in omni corde,
6 & in omni anima veſtra. * Benedixitque eis
Ioſue, & dimiſit eos. Qui reuerſi ſunt in ta-
7 bernacula ſua. * Dimidiæ autem tribui Ma-
naſſe poſſeſſionem Moyſes dederat in Baſan:
idcirco mediæ, q̃ ſuperfuit, dedit Ioſue ſor-
tem inter ceteros fratres ſuos trans Iordanẽ
ad Occidentalem plagam. Cumque dimitte
ret eos in tabernacula ſua, & benedixiſſet
8 eis, * dixit ad eos: In multa ſubſtantia atque
diuitijs reuertimini ad ſedes veſtras, cum ar
gento & auro, ære ac ferro, & veſte multipli
ci: diuidite prædam hoſtium cum fratribus
9 veſtris. * Reuerſiq. ſunt, & abierunt filij Ru
ben, & filij Gad, & dimidia tribus Manaſſe,
a filijs Iſrael de Silo, quæ ſita eſt in Chanaã,
vt intrarẽt Galaad Terram poſſeſſionis ſuæ,
quam obtinuerant iuxta imperium Domini
10 in manu Moyſi. * Cumque veniſſent ad tu-
C mulos Iordanis in Terram Chanaan, ædifi-
cauerunt iuxta Iordanem altare infinitæ ma
11 gnitudinis. * Quod cum audiſſent filij Iſrael,
& ad eos certi nuncij detuliſſent ædificaſſe fi
lios Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Ma-
naſſe altare in Terra Chanaan, ſuper Iordã-
12 nis tumulos, contra filios Iſrael: * conuene-
runt omnes in Silo, vt aſcenderẽt, & dimica-
13 rent contra eos. * Et interim miſerunt ad il-
los in Terram Galaad Phinees filium Elea-
14 zari ſacerdotis, * & decem principes cũ eo,
15 ſingulos de ſingulis tribubus. * Qui venerũt
ad filios Ruben, & Gad, & dimidiæ trib. Ma-
naſſe in Terram Galaad, dixeruntq. ad eos:
16 * Hæc mandat omnis populus Domini: Quæ
eſt iſta tranſgreſſio? Cur reliquiſtis Domi-
num Deum Iſrael, ædificantes altare ſacrilẽ-
17 gum, & a cultu illius recedentes? * An parũ
D vobis eſt * quòd peccaſtis in Beelphegor, & * Nu. 25. a. 4.
vſque in præſentem diem macula huius ſce- D. 4. a. 3.
leris in nobis permanet? multique de popu-
lo cor-

lo corruerũt.* Et vos hodie reliquiſtis Domi 18
num,& cras in vniuerſum Iſrael ira eius de-
ſæuiet.* Quòd ſi putatis immũdam eſſe ter- 19
ram poſſeſſionis veſtræ,tranſite ad Terram ,
in qua tabernaculum Domini eſt,& habitate
inter nos:tantum vt a Domino , & a noſtro
conſortio nõ recedatis, ædificato altari præ
*Sup.7.a.1. ter altare Domini Dei noſtri . * * Nonne A- 20
chan filius Zare præterijt mandatum Domi
ni,& ſuper omnem populum Iſrael ira eius
incubuit? Et ille erat vnus homo,atque vtinã
ſolus perijſſet in ſcelere ſuo.*Reſpõderant- 21
que filij Ruben & Gad,& dimidia tribus Ma
naſſe principibus legationis Iſrael: * Fortiſſi 22
mus Deus Dominus , Fortiſſimus Deus Do-
minus,ipſe nouit , & Iſrael ſimul intelliget : E
ſi præuaricationis animo,hoc altare conſtru
ximus,non cuſtodiat nos , ſed puniat nos in
præſenti:* & ſi ea mente fecimus vt holocau 23
ſta, & ſacrificium,& pacificas victimas ſu-
per eo imponeremus,ipſe quærat & iudicet:
* & non ea magis cogitatione atque tracta- 24
tu,vt diceremus: Cras dicent filij veſtri filijs
noſtris: Quid vobis & Domino Deo Iſrael ?
* terminum poſuit Dominus inter nos & 25
vos,o filij Ruben,& filij Gad,Iordanem flu-
uium:& idcirco partem non habetis in Do-
mino.Et per hanc occaſionem auertent filij
veſtri filios noſtros a timore Domini. Puta-
uimus itaque melius,* & diximus : Extrua- 26
mus nobis altare, non in holocauſta , neque F
ad victimas offerendas,* ſed in teſtimonium 27
inter nos & vos , & ſobolẽ noſtram veſtrã-
que progeniem,vt ſeruiamus Domino, & iu
ris noſtri ſit offerre & holocauſta , & victi-
mas,& pacificas hoſtias:& nequaquam di-
cant cras filij veſtri filijs noſtris:Non eſt vo-
bis pars in Domino. * Quòd ſi voluerint di- 28
cere,reſpondebunt eis:Ecce altare Domini,
quod fecerunt patres noſtri,non in holocau
ſta,neque in ſacrificium,ſed in teſtimonium
noſtrum ac veſtrum.* Abſit a nobis hoc ſce- 29
lus vt recedamus a Domino , & eius veſtigia
relinquamus extructo altari ad holocauſta,
& ſacrificia, & victimas offerendas , præter
altare Domini Dei noſtri, quod extructũ eſt
ante tabernaculum eius . * Quibus auditis, 30
Phinees ſacerdos,& principes legationis Iſ-
rael,qui erant cum eo,placati ſunt: & verba
filiorum Ruben,& Gad,& dimidiæ tribus G
Manaſſe,libentiſſime ſuſceperunt. * Dixitq. 31
Phinees filius Eleazari ſacerdos ad eos: Nũc
ſcimus quòd nobiſcum ſit Dominus:quoniã
alieni eſtis a præuaricatione hac,& liberaſtis
filios Iſrael de manu Domini.* Reuerſuſque 32
eſt cum principibus a filijs Ruben & Gad
de Terra Galaad , finium Chanaan ad filios
Iſrael,& retulit eis.* Placuitque ſermo cun- 33
ctis audientibus . Et laudauerunt Deum filij
Iſrael , & nequaquam vltra dixerunt, vt a-
ſcenderent cõtra eos,atque pugnarẽt,& de-
34 lerent Terram poſſeſſionis eorum.* Vocaue
runtque filij Ruben,& filij Gad altare, quod
extruxerant,Teſtimonium noſtrum , quod
Dominus ipſe ſit Deus .

CAP. XXIII.

1 EVoluto autem multo tempore, poſtquã
A pacem dederat Dominus Iſraeli, ſubie-
ctis in gyro nationibus vniuerſis,& Ioſue iã
2 longæuo,& perſenilis ætatis:*vocauit Ioſue
omnem Iſraelem,maioreſque natu, & prin-
cipes ac duces,& magiſtros , dixitq. ad eos :
3 Ego ſenui,& progreſſioris ætatis ſum:* voſ-
que cernitis omnia , quæ fecerit Dñs Deus
veſter cũctis per circuitum nationibus,quo-
4 modo pro vobis ipſe pugnauerit : * & nunc
quia vobis ſorte diuiſit omnem Terram , ab
Orientali parte Iordanis vſque ad mare ma-
gnum,multæque adhuc ſuperſunt nationes:
5 * Dominus Deus veſter diſperdet eas & au-
B feret a facie veſtra , & poſſidebitis Terram,
6 ſicut vobis pollicitus eſt. * tantum conforta
mini,& eſtote ſoliciti, vt cuſtodiatis cuncta
quæ ſcripta ſunt in volumine legis Moyſi:&
nõ declinetis ab eis neq. ad dexterã neq. ad
7 ſiniſtrã:* ne poſtquã intraueritis ad Gentes,
q̃ inter vos futuræ ſunt,iuretis in nõie deorũ
8 earum,& ſeruiatis eis,& adoretis illos: * ſed
adhæreatis Domino Deo veſtro: quod feci-
9 ſtis vſque in diem hãc.* Et tunc auferet Do-
minus Deus in conſpectu veſtro gentes ma-
C gnas & robuſtiſſimas, & nullus vobis reſiſte
10 re poterit . * Vnus e vobis perſequetur ho-
ſtium mille viros : quia Dominus Deus ve-
ſter pro vobis ipſe pugnabit,ſicut pollicitus
11 eſt. * Hoc tantum diligentiſſime præcauete,
12 vt diligatis Dominum Deum veſtrũ.* Quòd
ſi volueritis gentium harum , quæ inter vos
habitant,erroribus adhærere, & cum eis mi
13 ſcere connubia,atq. amicitias copulare : *iã
nunc ſcitote quòd Dominus Deus veſter nõ
eas deleat ante faciem veſtram , ſed ſint vo-
bis in foueam ac laqueum , & offendiculum
D ex latere veſtro,& ſudes in oculis veſtris,do
nec vos auferat atq. diſperdat de Terra hac
14 optima,quam tradidit vobis. * * En ego ho- *3.Re
die ingredior viam vniuerſæ terræ,& toto a-
nimo cognoſcetis quòd de omnibus verbis,
quæ ſe Dominus præſtiturum vobis eſſe pol
15 licitus eſt,vnũ non præterierit incaſſum.* Si
cut ergo impleuit opere quod promiſit,&
proſpera cuncta venerũt : ſic adducet ſuper
vos quidquid malorum comminatus eſt,do-
nec vos auferat atq. diſperdat de Terra hac
16 optima,quam tradidit vobis, * eo quòd præ
terieritis pactum Domini Dei veſtri , quod
pepigit vobiſcum, & ſeruieritis dijs alienis ,
& adoraueritis eos:cito atq. velociter cõſur
get in vos furor Domini , & auferemini ab
hac Terra optima,quam tradidit vobis .

CAP.

CAP. XXIIII.

COngregauitque Ioſue omnes tribus Iſ- 1
rael in Sichem, & vocauit maiores na- A
tu, ac principes, & iudices, & magiſtros: ſte-
teruntque in conſpectu Domini: * & ad po- 2
pulum ſic locutus eſt: Hæc dicit Dominus
Deus Iſrael: Trans fluuium habitauerunt pa
tres veſtri ab initio, Thare pater Abraham,
& Nachor: ſeruieruntq. dijs alienis. * Tuli er 3
go patrem veſtrum Abraham de Meſopota-
miæ finibus: & adduxi eum in Terram Cha-
naan: multiplicauique ſemen eius, * & dedi 4
ei Iſaac: * Illiq. rurſum dedi Iacob & Eſau. *
E quibus, Eſau dedi montem Seir ad poſſi-
dendum: * Iacob vero, & filij eius deſcende-
runt in Ægyptum. * * Miſique Moyſen & 5
Aaron, & percuſſi Ægyptum multis ſignis B
atque portentis. * Eduxique vos & patres ve 6
ſtros de Ægypto, & veniſtis ad mare: perſe-
cutiq; ſunt Ægyptij patres veſtros cum cur-
ribus & equitatu, vſque ad Mare rubrum.
* Clamauerunt autem ad Dominum filij Iſ- 7
rael: * qui poſuit tenebras inter vos & Ægy-
ptios, & adduxit ſuper eos mare, & operuit
eos. Viderunt oculi veſtri cuncta quæ in Æ-
gypto fecerim, & habitaſtis in ſolitudine
multo tempore: * & introduxi vos in Terrã 8
Amorrhæi, qui habitabat trans Iordanem.
* Cumq. pugnarent contra vos, tradidi eos
in manus veſtras, & poſſediſtis Terram eo-
rum, atque interfeciſtis eos. * * Surrexit au- 9
tem Balac filius Sephor rex Moab, & pugna
uit contra Iſraelem. Miſitq. & vocauit Ba- C
laam filium Beor, vt malediceret vobis: * & 10
ego nolui audire eum, ſed econtrario per il
lum benedixi vobis, & liberaui vos de manu
eius. * * Tranſiſtiſq. Iordanem, & veniſtis ad 11
Iericho. Pugnaueruntq. contra vos viri ciui-
tatis eius, Amorrhæus, & Pherezæus, & Cha
nanæus, & Hethæus, & Gergeſæus, & He-
uæus, & Iebuſæus: & tradidi illos in manus
veſtras. * * Miſique ante vos crabrones: & 12
eieci eos de locis ſuis, duos reges Amor-
rhæorũ, non in gladio nec in arcu tuo. * De- 13
diq. vobis Terram, in qua non laboraſtis, &
vrbes quas non ædificaſtis, vt habitaretis in
eis: vineas & oliueta, quæ non plantaſtis.
* * Nunc ergo timete Dominum, & ſeruite ei 14
perfecto corde atque veriſſimo: & auferte
deos, quib. ſeruierunt patres veſtri in Meſo- D
potamia, & in Ægypto, ac ſeruite Domino.
* Sin autem malum vobis videtur vt Domi- 15
no ſeruiatis, optio vobis datur: eligite hodie
quod placet, cui ſeruire potiſſimũ debeatis,
vtrum dijs, quibus ſeruierunt patres veſtri
in Meſopotamia, an dijs Amorrhæorum, in
quorum Terra habitatis: ego autem & do-
16 mus mea ſeruiemus Domino. * Reſponditq.
populus, & ait: Abſit a nobis vt relinqua-
mus Dominum, & ſeruiamus dijs alienis.
17 * Dominus Deus noſter ipſe eduxit nos, &
patres noſtros de Terra Ægypti, de domo
ſeruitutis: fecitq. videntibus nobis ſigna in-
gentia, & cuſtodiuit nos in omni via, per
quam ambulauimus, & in cunctis populis,
18 per quos tranſiuimus. * Et eiecit vniuerſas
gentes, Amorrhæum habitatorem Terræ,
E quam nos intrauimus Seruiemus igitur Do
19 mino, quia ipſe eſt Deus noſter. * Dixitq. Io-
ſue ad populum: Non poteritis ſeruire Do-
mino: Deus enim ſanctus, & fortis æmula-
tor eſt, nec ignoſcet ſceleribus veſtris atque
20 peccatis. * Si dimiſeritis Dominum, & ſerui-
eritis dijs alienis, cõuertet ſe, & affliget vos,
atque ſubuertet poſtquam vobis præſtiterit
21 bona. * Dixitque populus ad Ioſue: Nequa-
quam ita vt loqueris, erit, ſed Domino ſer-
22 uiemus. * Et Ioſue ad populum, Teſtes, in-
quit, vos eſtis, quia ipſi elegeritis vobis Do-
minum vt ſeruiatis ei. Reſponderuntque: Te
23 ſtes. * Nunc ergo, ait, auferte deos alienos
F de medio veſtri, & inclinate corda veſtra ad
24 Dominum Deum Iſrael. * Dixitque popu-
lus ad Ioſue: Domino Deo noſtro ſeruie-
mus, & obedientes erimus præceptis eius.
25 * Percuſſit ergo Ioſue in die illo fœdus, &
propoſuit populo præcepta atq. iudicia in
26 Sichem. * Scripſit quoque omnia verba hæc
in volumine legis Domini: & tulit lapidem
pergrandem, poſuitque eum ſubter quer-
27 cum, quæ erat in Sanctuario Domini: * & di-
xit ad omnem populum: En lapis iſte erit vo
bis in teſtimonium quòd audierit omnia
verba Domini, quæ locutus eſt vobis: ne for
te poſtea negare velitis, & mentiri Domino
28 Deo veſtro. * Dimiſitq. populum, ſingulos
29 in poſſeſſionem ſuam. * Et poſt hæc mortuus
eſt Ioſue filius Nun ſeruus Domini, centum
30 & decem annorum: * ſepelieruntq. eum in
finibus poſſeſſionis ſuæ in Thãnathſare, quæ
G eſt ſita in monte Ephraim, a Septentrionali
31 parte montis Gaas. * Seruiuitque Iſrael Do
mino cunctis diebus Ioſue, & ſeniorum, qui
longo vixerunt tempore poſt Ioſue, & qui
nouerunt omnia opera Domini quæ fecerat
32 in Iſrael. * * Oſſa quoque Ioſeph, quæ tule- *Gen. 50. d. 25
rant filij Iſrael de Ægypto, ſepelierunt in Exo. 13. d. 19
Sichem, in parte agri, * quem emerat Iacob
a filijs Hemor patris Sichem, centum no- *Ge. 33. d. 19
uellis ouibus, & fuit in poſſeſſionem filio-
33 rum Ioſeph. * Eleazar quoque filius Aa-
ron mortuus eſt: & ſepelierunt eum in Ga-
baath Phinees filij eius, quæ data eſt ei in
monte Ephraim.

LIBER IVDICVM, HEBRAICE SOPHETIM.



CAPVT PRIMVM.

1 I POST mortē Ioſue con-
A ſuluerunt filij Iſrael Do-
minum, dicentes: Quis
aſcendet ante nos contra
Chananæum, & erit
2 dux belli? * Dixitque
Dominus: Iudas aſcen-
det: ecce tradidi Terram
3 in manus eius. * Et ait Iudas Simeoni fratri
ſuo: Aſcende mecum in ſortem meam, & pu-
gna contra Chananæum, vt & ego pergam
tecum in ſortem tuam. Et abijt cum eo Si-
4 meon. * Aſcenditque Iudas, & tradidit Do-
minus Chananæum, ac Pherezæum in ma-
nus eorum: & percuſſerunt in Bezec decem
5 millia virorum. * Inueneruntque Adonibe-
B zec in Bezec, & pugnauerunt contra eum, ac
percuſſerunt Chananæum, & Pherezæum.
6 * Fugit autem Adonibezec: quem perſecuti
comprehenderunt, cæſis ſummitatibus ma-
7 nuum eius ac pedum. * Dixitque Adonibe-
zec: Septuaginta reges amputatis manuum
ac pedum ſummitatibus colligebant ſub mē-
ſa mea ciborum reliquias: ſicut feci, ita reddi-
dit mihi Deus. Adduxeruntque eum in Ieru-
8 ſalem, & ibi mortuus eſt. * Oppugnantes er-
go filij Iuda Ieruſalem, ceperunt eam, & per
cuſſerunt in ore gladij, tradentes cunctam
9 incendio ciuitatem. * Et poſtea deſcendentes
pugnauerunt contra Chananæum, qui habi-
tabat in montanis, & ad meridiem, & in cam- Ioſua
10 peſtribus. * "Pergensque Iudas contra Cha-
C nanæum, qui habitabat in Hebron, (cuius
nomen fuit antiquitus Cariath Arbe) per-
11 cuſſit Seſai, & Ahiman, & Tholmai: * atque
inde profectus abijt ad habitatores Dabir,
cuius nomen vetus erat Cariat Sepher, id
12 eſt, ciuitas litterarum. * Dixitque Caleb: Qui
percuſſerit Cariath Sepher, & vaſtauerit eā,
13 dabo ei Axam filiam meam vxorem. * Cum-
que cepiſſet eam Othoniel filius Cenez fra
ter Caleb minor, dedit ei Axam filiam ſuam
14 coniugem. * Quam pergentem in itinere mo
nuit vir ſuus vt peteret a patre ſuo agrum.
Quæ cum ſuſpiraſſet ſedens in aſino, dixit ei
15 Caleb: Quid habes? * At illa reſpondit: Da
D mihi benedictionem, quia terram arentem
dediſti mihi: da & irriguam aquis. Dedit er-
go ei Caleb irriguum ſuperius, & irriguum
16 inferius. * Filij autem Cinæi cognati Moyſi
aſcenderunt de ciuitate palmarum, cum fi-
lijs Iuda in deſertum ſortis eius, quod eſt ad
meridiem Arad, & habitauerunt cum eo.
17 * Abijt autem Iudas cum Simeone fratre
ſuo, & percuſſerunt ſimul Chananæum qui
habitabat in Sephaath, & interfecerunt eū.
Vocatūque eſt nomen vrbis, Horma, id eſt,
18 anathema. * Cepitque Iudas Gazam cū fini-
bus ſuis, & Aſcalonem, atque Accaron cum
19 terminis ſuis. * Fuitque Dominus cum Iuda,
& mon-

Digitized by Google

& montana poſſedit: nec potuit delere habi E
tatores vallis, quia falcatis curribus abunda
bant. * Dederuntque Caleb Hebron, * ſicut 20
dixerat Moyſes, qui deleuit ex ea tres filios
Enac. * Iebuſæum autem habitatorem Ieruſa 21
lem non deleuerũt filij Beniamin: habitauit-
que Iebuſæus cum filijs Beniamin in Ieruſa-
lem, vſque in præſentem diem. * Domus quo 22
que Ioſeph aſcendit in Bethel, fuitque Domi
nus cum eis. * Nam cum obſiderent vrbem, 23
quæ prius Luza vocabatur, * viderunt homi 24
nem egredientem de ciuitate, dixeruntque
ad eum: Oſtẽde nobis introitum ciuitatis, &
faciemus tecum miſericordiam. * Qui cum 25
oſtendiſſet eis, percuſſerunt vrbẽ in ore gla
dij: hominem aũt illum, & oẽm cognationẽ
eius dimiſerunt. * Qui dimiſſus, abijt in Ter- 26
ram Hetthim, & ædificauit ibi ciuitatem, vo F
cauitq. eam Luzam: quæ ita appellatur vſq.
in præſentem diem. * Manaſſes quoque non 27
deleuit Bethſan, & Thanac cũ viculis ſuis, &
habitatores Dor, & Ieblaã, & Mageddo cũ
viculis ſuis, cœpitq. Chananæus habitare cũ
eis. * Poſtquam autem cõfortatus eſt Iſrael, 28
fecit eos tributarios & delere noluit. * E- 29
phraim etiam non interfecit Chananæum,
qui habitabat in Gazer, ſed habitauit cum
eo. * Zabulon non deleuit habitatores Ce- 30
tron, & Naalol: ſed habitauit Chananæus in
medio eius, factusq. eſt ei tributarius. * Aſer 31
quoque non deleuit habitatores Accho, &
Sidonis, Ahalab, & Achazib, & Helba, & G
Aphec, & Rohob: * habitauitque in medio 32
Chananæi habitatoris illius terræ, nec inter
fecit eum. * Nephthali quoque non deleuit 33
habitatores Bethſames, & Bethanath: & ha-
bitauit inter Chananæum, habitatorem Ter
ræ, fueruntq. ei Bethſamitæ & Bethanitæ tri
butarij. * Arctauitq. Amorrhæus filios Dan 34
in monte, nec dedit eis locum vt ad planio
ra deſcenderent: * habitauitque in monte Ha 35
res, quod interpretatur teſtaceo, in Aialon
& Salebim. Et aggrauata eſt manus domus
Ioſeph, factuſque eſt ei tributarius. * Fuit au 36
tem terminus Amorrhæi ab Aſcenſu Scor-
pionis, petra, & ſuperiora loca.

CAP. II.

AScenditque Angelus Domini de Galga- 1
lis ad Locum flentium, & ait: Eduxi A
vos de Ægypto, & introduxi in Terrã, pro
qua iuraui patrib. veſtris: & pollicitus ſum
vt nõ facerem irritum pactum meum vobiſ
cum in ſempiternum: * ita dumtaxat vt non 2
feriretis fœdus cũ habitatoribus Terræ hu-
ius, ſed aras eorũ ſubuerteretis: & noluiſtis
audire vocem meam: cur hoc feciſtis? * Quã 3
ob rem nolui delere eos a facie veſtra: vt ha
beatis hoſtes, & dij eorum ſint vobis in rui-
nam. * Cumque loqueretur Angelus Domi- 4
ni hæc verba ad omnes filios Iſrael: eleuaue-
5 runt ipſi vocem ſuam, & fleuerunt. * Et vo-
B catum eſt nomen loci illius: Locus flentium,
ſiue lacrymarum: immolaueruntque ibi ho-
6 ſtias Domino. * * Dimiſit ergo Ioſue popu- * Ioſ.24 g.28.
lum, & abierunt filij Iſrael vnuſquiſque in
7 poſſeſſionem ſuam, vt obtinerent eam: * ſer
uieruntque Domino cunctis diebus eius, &
ſeniorum, qui longo poſt eum vixerunt tem
pore, & nouerant omnia opera Domini, quę
8 fecerat cum Iſrael. * Mortuus eſt autem Io-
ſue filius Nun, famulus Domini, centum &
9 decem annorum, * & ſepelierunt eum in fi-
nibus poſſeſſionis ſuæ in Thamnathſare in
monte Ephraim, a Septentrionali plaga mon
10 tis Gaas. * Omniſque illa generatio congre
gata eſt ad patres ſuos: & ſurrexerunt alij,
qui non nouerant Dominum, & opera quæ
11 fecerat cum Iſrael. * Feceruntque filij Iſrael
malum in conſpectu Domini, & ſeruierunt
12 Baalim. * Ac dimiſerunt Dominum Deum
C patrum ſuorum, qui eduxerat eos de Terra
Ægypti: & ſecuti ſunt deos alienos, deoſque
populorum, qui habitabant in circuitu eorũ,
& adorauerunt eos: & ad iracundiã concita-
13 uerunt Dominum, * dimittentes eum, & ſer-
14 uientes Baal & Aſtaroth. * Iratuſque Domi-
nus contra Iſrael; tradidit eos in manus diri
pientium: qui ceperunt eos, & vendiderunt
hoſtibus, qui habitabant per gyrum: nec po-
15 tuerunt reſiſtere aduerſarijs ſuis: * ſed quo-
cumque pergere voluiſſent, manus Domini
ſuper eos erat, ſicut locutus eſt, & iurauit eis
16 & vehementer afflicti ſunt. * Suſcitauitque
Dominus iudices, qui liberarent eos de va-
ſtantium manibus: ſed nec eos audire volue-
17 runt, * fornicantes cum dijs alienis, & ado-
rantes eos. Cito deſeruerunt viam, per quam
ingreſſi fuerant patres eorum: & audientes
mandata Domini, omnia fecere contraria.
18 * Cumque Dominus iudices ſuſcitaret, in
D diebus eorum flectebatur miſericordia, &
audiebat afflictorum gemitus, & liberabat
19 eos de cæde vaſtantium. * Poſtquam autem
mortuus eſſet iudex, reuertebãtur, & multo
faciebant peiora quàm fecerant patres eorũ,
ſequentes deos alienos, ſeruientes eis, & ado
rantes illos. Non dimiſerunt adinuentiones
ſuas, & viam duriſſimam, per quam ambula-
20 re conſueuerunt. * Iratuſque eſt furor Domi
ni in Iſrael, & ait: Quia irritum fecit gẽs iſta
pactum meum, quod pepigeram cum patri-
bus eorum, & vocem meam audire contem
21 pſit: * & ego non delebo gẽtes, quas dimiſit
22 Ioſue, & mortuus eſt: * vt in ipſis experiar
Iſrael, vtrum cuſtodiant viam Domini, &
ambulent in ea, ſicut cuſtodierunt patres eo
23 rum, an non. * Dimiſit ergo Dominus om-
nes nationes has, & cito ſubuertere noluit,
nec tradidit in manus Ioſue.

CAP. III.

HÆ ſunt gentes, quas Dominus dereli- 1
quit, vt erudiret in eis Iſraelem, & A
omnes, qui non nouerant bella Chananæo-
rum:* vt poſtea diſcerent filij eorum certa- 2
re cum hoſtibus, & habere conſuetudinem
præliãdi:* quinque ſatrapas Philiſthinorum, 3
omnemq. Chananæum, & Sidonium, atque
Heuæum, qui habitabat in monte Libano, de
monte Baal Hermon vſque ad introitum E-
math. * Dimiſitque eos, vt in ipſis expe- 4
riretur Iſraelem, vtrum audiret mandata Do
mini quæ præceperat patrib. eorum per ma
num Moyſi, an non. * Itaque filij Iſrael ha- 5
bitauerunt in medio Chananæi, & He-
thæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & Heuæi,
& Iebuſæi: * & duxerunt vxores filias eo- 6
rum, ipſique filias ſuas filijs eorum tradide-
runt, & ſeruierunt dijs eorum. * Feceruntq. 7
malum in conſpectu Domini, & obliti ſunt
Dei ſui, ſeruientes Baalim & Aſtaroth. * I- 8
ratusque cõtra Iſrael Dominus, tradidit eos
in manus Chuſan Raſathaim regis Meſopo-
tamiæ, ſeruieruntq. ei octo annis. * Et cla- 9
mauerunt ad Dominum: qui ſuſcitauit eis B
ſaluatorem, & liberauit eos, Othoniel vide-
licet filium Cenez, fratrem Caleb minorem:
* fuitq. in eo ſpiritus Domini, & iudicauit 10
Iſrael. Egreſſusque eſt ad pugnam, & tradi-
dit Dominus in manus eius Chuſan Raſa-
thaim regem Syriæ, & oppreſſit eum.* Quie 11
uitque terra quadraginta annis, & mortuus
eſt Othoniel filius Cenez. * Addiderunt 12
autem filij Iſrael facere malum in conſpectu
Domini: qui confortauit aduerſum eos E-
glon regem Moab: quia fecerunt malum in
conſpectu eius. * Et copulauit ei filios Am- 13
mon, & Amalec: abijtque & percuſſit Iſrael,
atque poſſedit Vrbem palmarum. * Seruie- 14
runtq. filij Iſrael Eglon regi Moab decem &
octo annis: * & poſtea clamauerunt ad Do- 15
minum: qui ſuſcitauit eis ſaluatorem voca-
bulo Aod, filium Gera, filij Iemini, qui vtra-
que manu pro dextera vtebatur. Miſerunt-
que filij Iſrael per illum munera Eglon regi C
Moab. * Qui fecit ſibi gladium ancipitem, 16
habentem in medio capulum longitudinis
palmæ manus, & accinctus eſt eo ſubter ſa-
gum in dextro femore. * Obtulitque mune- 17
ra Eglon regi Moab. Erat autem Eglon craſ-
ſus nimis. * Cumque obtuliſſet ei munera, 18
proſecutus eſt ſocios, qui cum eo venerant.
* Et reuerſus de Galgalis, vbi erãt idola, dixit 19
ad Regem: Verbum ſecretum habeo ad te o
Rex. Et ille imperauit ſilentium: egreſſiſ-
que omnibus, qui circa eum erant, * ingreſ- 20
ſus eſt Aod ad eum: ſedebat autem in æſtiuo
cœnaculo ſolus, dixitq.: Verbum Dei habeo
ad te. Qui ſtatim ſurrexit de throno.* Exten 21
ditque Aod ſiniſtram manum, & tulit ſicam
de dextero femore ſuo, infixitq. eã in vẽtre
22 eius * tã valide, vt capulus ſequeretur ferrũ
in vulnere, ac pinguiſſimo adipe ſtringeret.
Nec eduxit gladium, ſed ita vt percuſſerat,
reliquit in corpore: ſtatimq. per ſecreta natu
23 ræ alui ſtercora proruperunt. * Aod autem
clauſis diligentiſſime oſtijs cęnaculi, & obfir
24 matis ſera, * per poſticum egreſſus eſt. Ser-
D uiq. regis ingreſſi viderunt clauſas fores cœ
naculi, atque dixerunt: Forſitan purgat aluũ
25 in æſtiuo cubiculo. * Expectantesque diu do
nec erubeſcerent, & vidẽtes quòd nullus a-
periret, tulerunt clauem: & aperientes inue
nerunt dominum ſuum in terra iacentẽ mor
26 tuum. * Aod autem, dum illi turbarẽtur, effu
git, & pertranſijt Locum idolorum, vnde re
27 uerſus fuerat. Venitq. in Seirath: * & ſtatim
inſonuit buccina in monte Ephraim: deſcẽ-
deruntq. cum eo filij Iſrael, ipſo in fronte
28 gradiente. * Qui dixit ad eos: Sequimini
me tradidit enim Dominus inimicos noſtros
Moabitas in manus noſtras. Deſcenderunt-
que poſt eum, & occupauerunt vada Iorda-
nis quæ tranſmittunt in Moab: & non dimi-
29 ſerunt tranſire quemquam: * ſed percuſſe-
runt Moabitas in tempore illo, circiter decẽ
millia, omnes robuſtos & fortes viros, nullus
30 eorum euadere potuit. * Humiliatusque eſt
Moab in die illo ſub manu Iſrael: & quieuit
31 Terra octoginta annis. * Poſt hunc fuit Sam-
gar filius Anath, qui percuſſit de Philiſthijm
ſexcentos viros vomere: & ipſe quoque de-
fendit Iſrael.

CAP. IIII.

1 ADdideruntque filij Iſrael facere malum
A in conſpectu Domini poſt mortem
2 Aod, * & tradidit illos Dominus in ma-
nus Iabin regis Chanaan, qui regnauit in A-
ſor: habuitque ducem exercitus ſui nomine
Siſaram, ipſe autem habitabat in Haroſeth
3 gentium. * Clamaueruntque filij Iſrael ad
Dominum: nongentos enim habebat falca-
tos currus, & per viginti annos vehementer
4 oppreſſerat eos. * Erat autem Debbora pro-
phetis vxor Lapidoth, quę iudicabat populũ
5 in illo tempore. * Et ſedebat ſub palma, quæ
nomine illius vocabatur, inter Rama & Be-
thel in monte Ephraim: aſcendebantque ad
6 eam filij Iſrael in omne iudicium. * Quæ mi-
ſit & vocauit Barac filium Abinoem de Ce-
des Nephthali: dixitque ad eum: Præcepit ti-
B bi Dominus Deus Iſrael, vade, & duc exerci
tum in montẽ Thabor, tolleſq. tecum decem
millia pugnatorum de filijs Nephthali, & de
7 filijs Zabulon: * ego autem adducam ad
te in loco torrentis Ciſon, Siſaram princi-
pem exercitus Iabin, & currus eius, atque
omnem multitudinem, & tradam eos in
manu



manu tua. * Dixitque ad eam Barac: Si ve- 8
nis mecum, vadam: ſi nolueris venire me-
cum, non pergam. * Quæ dixit ad eum: Ibo 9
quidē tecū, ſed in hac vice victoria nō repu
tabitur tibi, quia in manu mulieris tradetur
Siſara Surrexit itaque Debbora, & perrexit
cum Barac in Cedes. * Qui, accitis Zabulon 10
& Nephthali, aſcendit cum decem millibus
pugnatorum, habēs Debboram in comitatu
ſuo. *Haber autem Cinæus receſſerat quon- 11
dam a ceteris Cinæis fratribus ſuis filiis Ho-
bab, cognati Moyſi: & tetenderat tabernacu
la vſque ad vallem, quæ vocatur Sennim, &
erat iuxta Cedes. * Nunciatumq. eſt Siſaræ 12
quòd aſcendiſſet Barac filius Abinoem, in
montem Thabor: * & cōgregauit nongētos 13
falcatos currus, & omnem exercitum de Ha
roſeth gētium ad torrentem Ciſō. * Dixitq. 14
Debbora ad Barac: Surge, hæc eſt enim dies,
in qua tradidit Dominus Siſaram in manus C
tuas: en ipſe ductor eſt tuus. Deſcendit ita-
que Barac de monte Thabor, & decem mil-
lia pugnatorum cum eo. * Perterruitque 15
Dominus Siſaram, & omnes currus eius,
vniuerſamq. multitudinem in ore gladij ad
conſpectum Barac: in tantum, vt Siſara de
curru deſiliens, pedibus fugeret, * & Barac 16
perſequeretur fugientes currus, & exercitū
vſque ad Haroſeth gentium, & omnis ho-
ſtium multitudo vſque ad internecionem
caderet. * Siſara autem fugiens peruenit ad 17
tentorium Iahel vxoris Haber Cinæi: Erat
enim pax inter Iabin regem Azor, & do-
mum Haber Cinæi. * Egreſſa igitur Iahel 18
in occurſum Siſaræ, dixit ad eum: Intra ad
me domine mi: intra, ne timeas. Qui ingreſ-
ſus tabernaculum eius, & opertus ab ea pal-
lio, *dixit ad eam: Da mihi, obſecro, paulu 19
lum aquæ, quia ſitio valde. Quæ aperuit vtrē
lactis, & dedit ei bibere, & operuit illum.
20 * Dixitq. Siſara ad eam: Sta ante oſtium ta-
D bernaculi: & cum venerit aliquis interro-
gans te, & dicens: Numquid hic eſt aliquis?
21 Reſpondebis: Nullus eſt. * Tulit itaque Ia-
hel vxor Haber clauū tabernaculi, aſſumens
pariter & malleum: & ingreſſa abſcondite,
& cum ſilentio poſuit ſupra tempus capitis
eius clauum, percuſſumque malleo defixit
in cerebrum vſque ad terram: qui ſoporem
morti conſocians defecit, & mortuus eſt.
22 * Et ecce Barac ſequens Siſaram veniebat:
egreſſaq. Iahel in occurſum eius, dixit ei:
Veni, & oſtendam tibi virum, quem quæris.
Qui cum intraſſet ad eam, vidit Siſaram ia-
centem mortuum, & clauum infixum in tē-
23 pore eius. *Humiliauit ergo Deus in die illo
Iabim regem Chanaan coram filijs Iſrael:
24 * qui creſcebant quotidie, & forti manu op-
primebant Iabin regem Chanaan, donec de
lerent eum.

CAP. V.

1 CEcineruntq. Debbora & Barac filius A-
A binoem in illo die, dicentes:
2 *Qui ſponte obtuliſtis de Iſrael animas ve
ſtras ad periculum, benedicite Domino.
3 * Audite reges, auribus percipite princi-
pes: Ego ſum, ego ſum quæ Domino ca-
nam, pſallam Domino Deo Iſrael.
4 * Domine cum exires de Seir, & tranſires
per regiones Edom, terra mota eſt, cęliq. ac
nubes diſtillauerunt aquis.
5 *Montes fluxerunt a facie Domini, & Si-
nai a facie Domini Dei Iſrael.
6 * In diebus Samgar filij Anath, in die-
bus Iahel quieuerunt ſemitæ: & qui in-
grediebantur per eas, ambulauerunt per cal
les deuios.
7 * Ceſſauerunt fortes in Iſrael, & quie-

uerũt:donec ſurgeret Debbora,ſurgeret ma
ter in Iſrael.
*Noua bella elegit Dominus,& portas ho 8
ſtium ipſe ſubuertit:clypeus & haſta ſi appa
ruerint in quadraginta millibus Iſrael.
* Cor meum diligit principes Iſrael: qui 9
propria voluntate obtuliſtis vos diſcrimini, B
benedicite Domino.
*Qui aſcẽditis ſuper nitẽtes aſinos, & ſe- 10
detis ĩ iudicio,& ambulatis ĩ via,loq̃mini.
*Vbi colliſi ſunt currus,& hoſtium ſuffo- 11
catus eſt exercitus,ibi narrẽtur iuſtitiæ Dñi
& clementia in fortes Iſrael:tũc deſcẽdit po
pulus Dñi ad portas,& obtinuit principatũ.
*Surge,ſurge Debbora,ſurge, ſurge,& lo 12
quere canticum:ſurge Barac,& apprehende
captiuos tuos fili Abinoem.
* Saluatæ ſunt reliquiæ populi, Dominus 13
in fortibus dimicauit.
*Ex Ephraim deleuit eos in Amalec, & 14
poſt eum ex Beniamin in populos tuos o A-
malec:de Machir principes deſcẽderũt,& de
Zabulon qui exercitũ ducerent ad bellandũ.
*Duces Iſſachar fuere cũ Debbora,& Ba- 15
rac veſtigia ſunt ſecuti,qui quaſi in præceps
ac Barathrũ ſe diſcrimini dedit:diuiſo contra
ſe Ruben,magnanimorũ reperta eſt cõtẽtio.
*Quare habitas inter duos terminos,vt au 16
dias ſibilos gregum?diuiſo contra ſe Ruben, C
magnanimorum reperta eſt contentio.
*Galaad trans Iordanẽ quieſcebat,& Dan 17
vacabat nauibus: Aſer habitabat in littore
maris,& in portubus morabatur.
* Zabulon vero & Nephthali obtulerunt 18
animas ſuas morti in regione Merome.
*Venerũt reges, & pugnauerunt, pugna- 19
uerũt reges Chanaã in Thanach iuxta aquas
Mageddo, & tamen nihil tulere prædantes.
*De cælo dimicatum eſt contra eos:ſtellæ 20
manentes in ordine & curſu ſuo,aduerſus Si
ſaram pugnauerunt.
*Torrens Ciſon traxit cadauera eorũ,tor 21
rens Cadumim,torrens Ciſon:conculca ani
ma mea robuſtos.
*Vngulæ equorũ ceciderũt, fugientib. im 22
petu,& ꝑ præceps ruẽtib. fortiſſimis hoſtiũ.
* Maledicite terræ Meroz, dixit Angelus 23
Domini:maledicite habitatoribus eius,quia
non venerunt ad auxilium Domini, in adiu-
torium fortiſſimorum eius.
*Benedicta inter mulieres Iahel vxor Ha- 24
ber Cinæi,& benedicatur in tabernaculo ſuo. D
*Aquã petenti lac dedit,& in phiala prin- 25
cipum obtulit butyrum.
* Siniſtram manum miſit ad clauum,& de 26
xteram ad fabrorum malleos, percuſſitque
Siſaram quærens in capite vulneri locum,&
tempus valide perforans.
*Inter pedes eius ruit:defecit,& mortuus 27
eſt: voluebatur ante pedes eius, & iacebat
exanimis & miſerabilis.

28 * Per feneſtram reſpiciens, vlulabat ma-
ter eius:& de cęnaculo loquebatur:Cur mo
ratur regredi currus eius? quare tardaue-
runt pedes quadrigarum illius?
29 *Vna ſapientior ceteris vxorib. eius,hæc
ſocrui verba reſpondit.
30 * Forſitan nunc diuidit ſpolia,& pulcher-
rima feminarum eligitur ei: veſtes diuer-
ſorum colorum. Siſaræ traduntur in præ-
dam,& ſupellex varia ad ornanda colla cõ
geritur.
31 * Sic pereant omnes inimici tui Domine:
qui autem diligunt te, ſicut Sol in ortu ſuo
ſplendet, ita rutilent.
32 *Quieuitq. terra per quadraginta annos.

CAP. VI.

1 FEcerunt autem filij Iſrael malum in cõ
A ſpectu Domini:qui tradidit illos in ma-
2 nu Madian ſeptem annis, * & oppreſſi ſunt
valde ab eis.Feceruntq. ſibi antra & ſpelun
cas in montibus,& munitiſſima ad repugnã
3 dum loca.* Cumque ſeuiſſet Iſrael, aſcende
bat Madian & Amalec, ceterique Orienta-
4 lium nationum: * & apud eos figentes ten-
toria, ſicut erant in herbis cuncta vaſtabant
vſque ad introitum Gazæ: nihilque omnino
ad vitam pertinens relinquebãt in Iſrael,nõ
5 oues, non boues, non aſinos. * Ipſi enim
& vniuerſi greges eorum ueniebant cum ta
bernaculis ſuis,& inſtar locuſtarum uniuer-
ſa complebant, innumera multitudo ho-
minum,& camelorum,quidquid tetigerant
6 deuaſtantes.* Humiliatuſque eſt Iſrael val-
7 de in conſpectu Madian.* Et clamauit ad Do
minum poſtulans auxilium contra Madiani
8 tas.* Qui miſit ad eos virum prophetã, &
B locutus eſt: Hæc dicit Dominus Deus Iſ-
rael: Ego vos feci conſcendere de Aegypto.
9 & eduxi vos de domo ſeruitutis,* & libera-
ui de manu Ægyptiorum, & omniũ inimi-
corum, qui affligebant vos: eiecique eos
ad introitum veſtrũ, & tradidi uobis Terrã
10 eorum.* Et dixi:Ego Dñs Deus veſter,ne ti-
meatis deos Amorrhæorũ,in quorum terra
habitatis. Et noluiſtis audire vocem meam.
11 *Venit aũt Angel' Dñi,& ſedit ſub quercu,
quæ erat in Ephra,& ꝑtinebat ad Ioas patrẽ
familiæ Ezri.Cumq. Gedeõ filius eius excu-
teret atq. purgaret frumẽta ĩ torculari,vt fu
12 geret Madiã, * apparuit ei Angelus Dñi,&
C ait: Dñs tecũ virorum fortiſſime.* Dixitq. ei
13 Gedeon:Obſecro mi Dñe,ſi Dominus nobi-
ſcum eſt,cur apprehenderũt nos hęc omnia?
vbi ſunt mirabilia eius,q̃ narrauerũt patres
noſtri,atq.dixerunt:De Ægypto eduxit nos
Dñs? Nunc aũt dereliquit nos Dominus &
14 tradidit in manu Madian.* Reſpexitq. ad eũ
Dñs,& ait: *Vade in hac fortitudine tua, & *1.Re
liberabis Iſrael de manu Madian:ſcito quod
miſe-



miſerim te. * Qui reſpondens ait: Obſe- 15
cro, mi Domine, in quo liberabo Iſrael? ec-
ce familia mea infima eſt in Manaſſe, & ego
minimus in domo patris mei. * Dixitque ei 16
Dominus: Ego ero tecum: & percuties Ma-
dian quaſi vnum virum. * Et ille, Si inue- 17
ni, inquit, gratiam coram te, da mihi ſignum
quod tu ſis qui loqueris ad me. * Nec rece- 18
das hinc, donec reuertar ad te, portans ſacri D
ficium, & offerens tibi. Qui reſpondit: Ego
præſtolabor aduentum tuum. * Ingreſſus 19
eſt itaque Gedeon, & coxit hœdum, & de fa
rinæ modio azymos panes: carneſque po-
nens in caniſtro, & ius carnium mittens in
ollam, tulit omnia ſub quercu, & obtulit ei.
* Cui dixit Angelus Domini: Tolle carnes 20
& azymos panes, & pone ſupra petram il-
lam, & ius deſuper funde. Cumque feciſſet
ita, * extendit Angelus Domini ſummita- 21
tem virgæ, quam tenebat in manu, & teti-
git carnes & panes azymos: aſcenditque i-
gnis de petra, & carnes, azymoſq. panes cõ-
ſumpſit: Angelus autem Domini euanuit ex
oculis eius. * Videnſq. Gedeõ quod eſſet An- 22
gelus Domini, ait: Heu mi Domine Deus:
quia vidi Angelum Domini facie ad faciem.
* Dixitq. ei Dominus: Pax tecũ: ne timeas, 23
non morieris. * Ædificauit ergo ibi Gedeon 24
altare Domino, vocauitq. illud, Domini pax, E
vſque in præſentem diem. Cũque adhuc eſ-
ſet in Ephra, quæ eſt familiæ Ezri, * nocte il- 25
la dixit Dominus ad eum: Tolle taurũ patris
tui, & alterum taurum annorum ſeptem, de
ſtrueſq. aram Baal, quæ eſt patris tui: & ne-
mus, quod circa aram eſt, ſuccide: * & ædifi- 26
cabis altare Domino Deo tuo in ſummitate
petræ huius, ſuper quã ante ſacrificiũ poſui-
ſti: tolleſq. taurũ ſecundũ, & offeres holocau
ſtũ ſuper ſtruem lignorum, quæ de nemore
ſucciderîs. * Aſſumptis ergo Gedeon decẽ vi 27
ris de ſeruis ſuis, fecit ſicut pceperat ei Dñs.
Timens aũt domum patris ſui, & homines
illius ciuitatis, per diem noluit id facere, ſed
28 omnia nocte compleuit. * Cumq. ſurrexiſsẽt
F viri oppidi eius mane, viderunt deſtructã a-
ram Baal, lucumq. ſucciſum, & taurum alte-
rum impoſitũ ſuper altare, quod tunc ædifi-
29 catũ erat * Dixeruntq. ad inuicem: Quis hoc
fecit? Cumq. perquirerent auctorẽ facti, di-
ctum eſt: Gedeon filius Ioas fecit hæc om-
30 nia. * Et dixerunt ad Ioas: Produc filium tuũ
huc, vt moriatur: quia deſtruxit aram Baal,
31 & ſuccidit nemus. * Quibus ille reſpondit:
Nũquid vltores eſtis Baal, vt pugnetis pro
eo? qui aduerſarius eſt eius, moriatur anteq̃
lux craſtina veniat: ſi Deus eſt, vindicet ſe de
32 eo, qui ſuffodit arã eius. * Ex illo die vocat*
eſt Gedeon, Ierobaal, eo quòd dixiſſet Ioas:
Vlciſcatur ſe de eo Baal, qui ſuffodit aram
33 eius. * Igitur omnis Madian, & Amalec,
& Orientales populi congregati ſunt ſimul.
& tranſeuntes Iordanẽ, caſtrametati ſunt in
34 valle Iezrael. * Spiritus aũt Dñi induit Ge-
G deon, qui clangẽs buccina cõuocauit domũ
35 Abiezer, vt ſequeretur ſe. * Miſitq. nuncios
in vniuerſũ Manaſſen, qui & ipſe ſecutus eſt
eum: & alios nuncios in Aſer & Zabulon &
36 Nephtali, qui occurrerunt ei. * Dixitq. Ge-
deon ad Deum: Si ſaluum facis per manum
37 meam Iſrael, ſicut locutus es, ponam hoc
vellus lanæ in area: ſi ros in ſolo vellere fue
rit, & in omni terra ſiccitas, ſciam quòd per
manum meam, ſicut locutus es, liberabis
38 Iſrael. * Factumque eſt ita. Et de nocte cõ-
ſurgens expreſſo vellere, concham rore im
39 pleuit. * Dixitq rurſus ad Deũ: Ne iraſcatur
furor tuus contra me ſi adhuc ſemel tẽtaue-
ro, ſignum quærens in vellere. Oro vt ſolum
vellus ſiccum ſit, & omnis terra rore ma-
40 dens. * Fecitque Deus nocte illa vt poſtula-

uerat: & fuit ſiccitas in ſolo vellere, & ros
in omni terra.

CAP. VII.

IGitur Ierobaal qui & Gedeō, de nocte cō 1
ſurgens, & omnis populus cum eo, venit A
ad fontem qui vocatur Harad. erant autem
caſtra Madian in valle ad Septentrionalē pla
gam collis excelſi. *Dixitq. Dominus ad Ge- 2
deon: Multus tecū eſt populus, nec tradetur
Madian in manus eius: ne glorietur contra
me Iſrael, & dicat: Meis viribus liberatus
ſum. * Loquere ad populum, & cunctis au- 3
dientibus prædica: "Qui formidoloſus & ti-
midus eſt, reuertatur. Receſſeruntq. de mōte
Galaad, & reuerſi ſunt de populo vigintiduo
millia virorum, & tantum decem millia re-
manſerunt. * Dixitque Dominus ad Ge- 4
deon: Adhuc populus multus eſt, duc eos ad B
aquas, & ibi probabo illos: & de quo dixe-
ro tibi vt tecum vadat, ipſe pergat: quem ire
prohibuero, reuertatur. * Cūq. deſcendiſſet 5
popul⁹ ad aquas, dixit Dominus ad Gedeō:
Qui lingua lambuerint aquas, ſicut ſolēt ca-
nes lambere, ſeparabis eos ſeorſum: qui autē
curuatis genibus biberint, in altera parte e-
runt. * Fuit itaque numerus eorum qui 6
manu ad os proijciente, lambuerant aquas,
trecenti viri: omnis autem reliqua multitu-
do flexo poplite biberat. * Et ait Domi- 7
nus ad Gedeon: In trecentis viris qui lam- C
buerunt aquas, liberabo vos, & tradam in
manu tua Madian: omnis autem reliqua
multitudo reuertatur in locum ſuum.* Sum 8
ptis itaque pro numero cibariis & tubis om
nem reliquam multitudinem abire præcepit
ad tabernacula ſua: & ipſe cum trecentis vi-
ris ſe certamini dedit. Caſtra autem Madian
erant ſubter in valle. *Eadē nocte dixit Do- 9
minus ad eum: Surge, & deſcende in caſtra:
quia tradidi eos in manu tua. * ſin autem 10
ſolus ire formidas, deſcendat tecum Phara
puer tuus. * Et cum audieris quid loquan- 11
tur, tunc confortabuntur manus tuæ, & ſecu
rior ad hoſtium caſtra deſcendes. Deſcendit
ergo ipſe & Phara puer eius in partē caſtro
rum, vbi erant armatorum vigiliæ.* Madian 12
autem & Amalec, & omnes Oriētales popu D
li fuſi iacebant in valle, vt locuſtarum multi
tudo: cameli quoque innumerabiles erant, ſi
cut arena quæ iacet in littore maris.*Cumq. 13
veniſſet Gedeon, narrabat aliquis ſomnium
proximo ſuo: & in hunc modum referebat
quod viderat: Vidi ſomnium, & uidebāt mihi
quaſi ſubcinericius panis ex hordeo volui,
& in caſtra Madian deſcēdere: cumque per-
ueniſſet ad tabernaculum, percuſſit illud,
atque ſubuertit, & terræ funditus coæqua
uit. * Reſpondit is, cui loquebatur: Non 14
eſt hoc aliud, niſi gladius Gedeonis filij

* Deu.20.b.8.
1. Mach.3.g.56.

Ioas viri Iſraelitæ: tradidit enim Dominus
in manus eius Madian, & omnia caſtra e-
15 ius.* Cumque audiſſet Gedeon ſomnium, &
E interpretationem eius, adorauit: & reuerſus
eſt ad caſtra Iſrael, & ait: Surgite, tradidit
enim Dominus in manus noſtras caſtra Ma-
16 dian.* Diuiſitque trecentos viros in tres par
tes, & dedit tubas in manibus eorum, lage-
naſq. vacuas ac lampades in medio lagena-
17 rum. * Et dixit ad eos: Quod me facere vi-
deritis, hoc facite: ingrediar partem caſtro-
18 rum, & quod fecero ſectamini.* Quando per
ſonuerit tuba in manu mea, vos quoque per
caſtrorum circuitum clāgite, & conclamate
19 Domino & Gedeoni.* Ingreſſusque eſt Ge-
F deon, & trecenti viri qui erāt cum eo in par
tem caſtrorum, incipientibus vigilijs noctis
mediæ, & cuſtodibus ſuſcitatis, cœperunt
buccinis clangere, & complodere inter ſe la
20 genas. * Cumque per gyrum caſtrorum in
tribus perſonarent locis, & hydrias confre-
giſſent, tenuerunt ſiniſtris manibus lampa-
des, & dextris ſonantes tubas, clamauerūtq.
21 Gladius Domini & Gedeonis: * ſtantes ſin-
guli in loco ſuo per circuitum caſtrorum ho
ſtilium. Omnia itaque caſtra turbata ſunt,
22 & vociferantes, vlulanteſq. fugerunt: * & ni
hilominus inſiſtebant trecenti viri buccinis
perſonantes. * Immiſitq. Dominus gladium
in omnibus caſtris, & mutua ſe cæde trunca-
23 bant,* fugientes vſque ad Bethſetta, & cre-
pidinem Abelmehula in Tebbath. Concla-
G mātes autem viri Iſrael de Nephthali, & A-
ſer, & omni Manaſſe perſequebantur Ma-
24 dian. * Miſitque Gedeon nuncios in omnem
montem Ephraim, dicens: Deſcendite in oc-
curſum Madian, & occupate aquas vſq. Beth
bera atque Iordanem. Clamauitque omnis
Ephraim, & præoccupauit aquas atque Ior-
25 danem vſque Bethbera.* "Apprehenſoſque
duos viros Madian, Oreb, & Zeb, interfecit
Oreb in Petra Oreb, Zeb vero in Torculari
Zeb. Et perſecuti ſunt Madian, capita Oreb
& Zeb portantes ad Gedeon trans fluenta
Iordanis.

• Pſal
• Pſal
Iſaia

CAP. VIII.

1 DIxeruntq. ad eum viri Ephraim: Quid
A eſt hoc quod facere voluiſti, vt nos nō
vocares, cum ad pugnam pergeres contra
Madian? iurgantes fortiter, & prope vim in
2 ferentes. * Quibus ille reſpondit: Quid e-
nim tale facere potui, quale vos feciſtis? non
ne melior eſt racemus Ephraim, vindemijs
3 Abiezer? *In manus veſtras Dn̄s tradidit prin
cipes Madian, Oreb, & Zeb: quid tale facere
potui, quale vos feciſtis? Quod cū locutus eſ
ſet, requieuit ſpiritus eorū, quo tumebant cō
4 tra eū.* Cumque veniſſet Gedeon ad Iorda-
nē, tranſiuit eum cū trecentis viris, qui ſecū
erant:

erant:& præ laſſitudine, fugientes perſequi
non poterant. *Dixitq.ad viros Soccoth:Da 5
te,obſecro,panes populo,qui mecum eſt,qa B
valde defecerũt: vt poſſimus pſequi Zebee,
& Salmana reges Madian. * Reſponderunt 6
principes Soccoth: Forſitan palmæ manuũ
Zebee & Salmana in manu tua ſunt, & idcir
co poſtulas vt demus exercitui tuo panes.
*Quibus ille ait:Cũ ergo tradiderit Dñs Ze- 7
bee & Salmana in manus meas,conterã car-
nes veſtras cũ ſpinis,tribuliſq. deſerti.*Et in 8
de conſcendens, venit in Phanuel:locutuſq.
eſt ad viros loci illius ſimilia. Cui & illi re-
ſponderunt,ſicut reſponderũt viri Soccoth.
*Dixit itaque & eis: Cum reuerſus fuero vi 9
ctor in pace,deſtruam turrim hanc.* Zebee 10
autem & Salmana requieſcebant cum omni C
exercitu ſuo.Quindecim enim millia viri re-
manſerant ex omnibus turmis Orientaliũ po
pulorum,cæſis centum viginti millibus bel-
latorum educentium gladiũ.* Aſcendenſq. 11
Gedeõ per viam eorum, qui in tabernaculis
morabantur, ad Orientalem partem Nobe,
& Iegbaa,percuſſit caſtra hoſtium,qui ſecu-
ri erant,& nihil aduerſi ſuſpicabantur. * Fu 12
geruntq. Zebee & Salmana,quos perſequẽs
Gedeon comprehendit, turbato omni exer
citu eorum.*Reuertenſq. de bello ante ſolis 13
ortum. * apprehendit puerum de viris Soc- 14
coth: interrogauitq; eum nomina principũ
& ſeniorũ Soccoth, & deſcripſit ſeptuagin-
ta ſeptem viros.* Venitq. ad Soccoth,& di- 15
xit eis:En Zebee,& Salmana ſuper quib. ex
probraſtis mihi,dicentes:Forſitan manus Ze
bee & Salmana in manibus tuis ſunt,& idcir
co poſtulas vt demus viris q laſſi ſunt, & de D
fecerũt,panes.*Tulit ergo ſeniores ciuitatis 16
& ſpinas deſerti ac tribulos, & contriuit cũ
eis,atque comminuit viros Soccoth.* Tur- 17
rim quoque Phanuel ſubuertit,occiſis habi-
tatoribus ciuitatis.Dixitq.* ab Zebee & Sal 18
mana:Quales fuerunt viri,quos occidiſtis in
Thabor? Qui reſponderunt: Similes tui, &
vnus ex eis quaſi filius regis.* Quibus ille re 19
ſpondit:Fratres mei fuerũt,filij matris meæ.
viuit Dominus, quia ſi ſeruaſſetis eos, non
vos occiderem. * Dixitq. Iether primogeni 20
to ſuo: Surge,& interfice eos. Qui non edu- E
xit gladium:timebat enim, quia adhuc puer
erat. * Dixeruntq. Zebee & Salmana: Tu 21
ſurge,& irrue in nos: quia iuxta ætatem ro-
bur eſt hominis.Surrexit Gedeõ,* & interfe
cit Zebee & Salmana: & tulit ornamenta ac
bullas, quibus colla regaliũ camelorum de-
corari ſolent.*Dixeruntq. omnes viri Iſrael 22
ad Gedeon: Dominare noſtri tu, & filius
tuus,& filius filij tui:quia liberaſti nos de ma
nu Madian.* Quibus ille ait: Nõ dominabor 23
veſtri, nec dominabitur in uos filius meus,
ſed dominabitur vobis Dominus. * Dixitq. 24
ad eos: Vnam petitionem poſtulo a vobis:
Date mihi inaures ex præda veſtra. Inaures
enim aureas Iſmaelitæ habere cõſueuerant.
25 * Qui reſponderunt: Libentiſſime dabimus.
F Expandentesq. ſuper terram pallium, proie
26 cerunt in eo inaures de præda:* & fuit pon-
dus poſtulatarum inaurium,mille ſeptingẽ-
ti auri ſicli,abſq; ornamentis,& monilibus,
& veſte purpurea, quibus reges Madian vti
ſoliti erant, & præter torques aureas came-
27 lorum. * Fecitq. ex eo Gedeon Ephod, &
poſuit illud in ciuitate ſua Ephra. Fornica-
tuſq. eſt omnis Iſrael in eo,& factum eſt Ge
28 deoni & omni domui eius in ruinam. * Hu-
miliatus eſt autem Madian coram filijs Iſ-
rael,nec potuerũt vltra ceruices eleuare:ſed
quieuit terra per quadraginta annos, quib.
29 Gedeon præfuit. * Abijt itaque Ierobaal fi-
30 lius Ioas, & habitauit in domo ſua: * ha-
buitq. ſeptuaginta filios, qui egreſſi ſunt de
femore ei9:eo quod plures haberet vxores.
31 * Concubina autem illius,quam habebat in
G Sichem, genuit ei filium nomine Abime-
32 lech. * Mortuuſq. eſt Gedeon filius Ioas in
ſenectute bona, & ſepultus eſt in ſepulcro
Ioas patris ſui in Ephra de familia Ezri.
33 * Poſtquam autem mortuus eſt Gedeon, a-
uerſi ſunt filij Iſrael, & fornicati ſunt cum
Baalim. Percuſſeruntq. cum Baal fœdus, ut
34 eſſet eis in deum: * nec recordati ſunt Domi
ni Dei ſui, qui eruit eos de manibus inimi-
corum ſuorum omnium per circuitum:
35 * nec fecerunt miſericordiam cum domo Ie
robaal Gedeon iuxta omnia bona, quæ fe-
cerat Iſraeli.

CAP. IX.

1 ABiit autem Abimelech filius Ierobaal
A in Sichem ad fratres matris ſuæ, & lo-
cutus eſt ad eos,& ad omnem cognationem
2 domus patris matris ſuæ,dicens: * Loquimi-
ni ad omnes viros Sichem: Quid vobis eſt
melius, vt dominentur veſtri ſeptuaginta vi
ri omnes filij Ierobaal, an vt dominetur v-
nus vir? ſimulque conſiderate quod os ve-
3 ſtrum, & caro veſtra ſum. * Locutiq. ſunt
fratres matris eius de eo ad omnes viros Si-
chem vniuerſos ſermones iſtos, & inclinaue
runt cor eorum poſt Abimelech, dicentes:
4 Frater noſter eſt.* Dederuntq.illi ſeptuaginta
pondo argenti de fano Baalberit.Qui cõdu-
xit ſibi ex eo viros inopes & vagos, ſecutiq.
5 ſunt eum.* Et venit in domum patris ſui in
Ephra,& occidit fratres ſuos filios Ierobaal
ſeptuaginta viros,ſuper lapidem vnum: re-
manſitq. Ioatham filius Ierobaal minimus,
6 & abſconditus eſt. * Congregati ſunt autem
omnes viri Sichẽ, & vniuerſæ familiæ vrbis
Mello:abieruntque & conſtituerunt regem
Abimelech iuxta quercum, quæ ſtabat in
7 Sichem.* Quod cum nunciatum eſſet Ioa-

tham, iuit, & ſtetit in vertice mõtis Garizim: B
eleuataque voce, clamauit, & dixit: Audite
me viri Sichem, ita audiat uos Deus.* Ierũt 8
ligna, vt vngerent ſuper ſe regem: dixerũtq.
oliuæ: Impera nobis.* Quæ reſpondit: Nun- 9
quid poſſum deſerere pinguedinem meam,
qua & dij vtuntur, & homines, & venire vt
inter ligna promouear? * Dixeruntque li- 10
gna ad arborem ficum: Veni, & ſuper nos
regnum accipe.* Quæ reſpondit eis: Num- 11
quid poſſum deſerere dulcedinem meam,
fructuſque ſuauiſſimos, & ire vt inter cetera
ligna promouear?* Locutaque ſunt ligna ad 12
vitem: Veni, & impera nobis.* Quæ reſpon 13
dit eis: Nũquid poſſum deſerere vinũ meũ,
quod lætificat Deum & homines, & inter li-
gna cætera promoueri? * Dixeruntq. omnia 14
ligna ad rhamnum: Veni, & impera ſuper
nos. * Quæ reſpondit eis: Si vere me regem 15
vos conſtituitis, venite, & ſub umbra mea
requieſcite. ſi autem non vultis, egrediatur
ignis de rhamno, & deuoret cedros Li-
bani.* Nunc igitur, ſi recte, & abſque pec- 16
cato conſtituiſtis ſuper vos regem Abime- C
lech, & bene egiſtis cum Ierobaal, & cum do
mo eius, & reddidiſtis vicem beneficiis e-
ius, q pugnauit pro vobis, * & animam ſuã 17
dedit periculis, vt erueret vos de manu Ma-
dian, * qui nunc ſurrexiſtis contra domum 18
patris mei, & interfeciſtis filios eius ſeptua-
ginta viros ſuper vnum lapidem, & cõſtitui-
ſtis regem Abimelech filium ancillæ eius ſu
per habitatores Sichem, eo quod frater ve-
ſter ſit: ſi ergo recte, & abſq. vitio egiſtis cũ 19
Ierobaal, & domo eius, hodie lætamini in A-
bimelech, & ille lætetur in uobis. * Sin autẽ 20
peruerſe: egrediatur ignis ex eo, & cõſumat
habitatores Sichem, & oppidum Mello: e-
grediaturque ignis de viris Sichem, & de
oppido Mello, & deuoret Abimelech.* Quæ 21
cum dixiſſet, fugit, & abijt in Bera: habi-
tauitque ibi ob metum Abimelech fratris
ſui. * Regnauit itaque Abimelech ſuper Iſ 22
rael tribus annis. * Miſitque Dominus ſpi- 23
ritum peſſimum inter Abimelech & habita-
tores Sichem: qui cœperunt eum deteſta-
ri, * & ſcelus interfectionis ſeptuaginta filio 24
rum Ierobaal, & effuſionẽ ſanguinis eorum
conferre in Abimelech fratrem ſuũ, & in ce-
teros Sichimorum principes, qui eum adiu-
uerant.* Poſueruntque inſidias aduerſus eũ 25
in ſummitate montium: & dum illius præ- D
ſtolabantur aduentũ, exercebant latrocinia,
agentes prædas de prætereuntib. nũciatũq.
eſt Abimelech. * Venit autem Gaal filius 26
Obed cum fratribus ſuis, & tranſiuit in Sichi
mam. Ad cuius aduẽtũ erecti habitatores Si
chem, * egreſſi ſunt in agros vaſtãtes vineas, 27
vuaſq. calcantes: & factis cantãtium choris,
ingreſſi ſunt fanum dei ſui, & inter epulas &
pocula maledicebant Abimelech, * claman- 28
te Gaal filio Obed: Quis eſt Abimelech, &
quæ eſt Sichẽ, vt ſeruiamus ei? nunquid non
eſt filius Ierobaal, & conſtituit principem
Zebul ſeruum ſuũ ſuper viros Emor patris
29 Sichem? Cur ergo ſeruiemus ei? * vtinam
daret aliquis populum iſtum ſub manu mea,
ut auferrem de medio Abimelech. Dictum-
que eſt Abimelech: Cõgrega exercitus mul
30 titudinem, & veni. * Zebul enim princeps
ciuitatis auditis ſermonibus Gaal filii Obed,
31 iratus eſt valde, * & miſit clam ad Abime-
lech nuncios, dicens: Ecce, Gaal filius Obed
venit in Sichimam cum fratribus ſuis, & op-
E pugnat aduerſum te ciuitatem. * Surge ita-
32 que nocte cum populo, qui tecum eſt, & lati
33 ta in agro: * & primo mane oriente ſole, ir-
rue ſuper ciuitatẽ. illo autem egrediente ad
uerſum te cũ populo ſuo, fac ei quod potue
34 ris. * Surrexit itaque Abimelech cum omni
exercitu ſuo nocte, & tetẽdit inſidias iuxta
35 Sichimam in quatuor locis. * Egreſſuſq. eſt
Gaal filius Obed, & ſtetit in introitu portæ
ciuitatis. Surrexit autem Abimelech, &
omnis exercitus cum eo de inſidiarum lo-
36 co. * Cumque vidiſſet populum Gaal, dixit
ad Zebul: Ecce de montibus multitudo de-
ſcendit. Cui ille reſpondit: Vmbras mõtium
vides quaſi capita hominum, & hoc errore
37 deciperis.* Rurſumq. Gaal ait: Ecce populus
de vmbilico terræ deſcendit, & vnus cuneus
uenit per uiam, quæ reſpicit quercum.
38 * Cui dixit Zebul: Vbi eſt nunc os tuum, quo
loquebaris: Quis eſt Abimelech vt ſeruiamus
ei? Nonne hic populus eſt, quẽ deſpiciebas?
39 Egredere, & pugna contra eum.* Abiit ergo
Gaal, ſpectante Sichimorum populo, & pu-
40 gnauit cõtra Abimelech, * qui perſecutus eſt
eum fugientem, & in urbem compulit: ceci
deruntq. ex parte eius plurimi, vſq. ad por-
41 tam ciuitatis: * & Abimelech ſedit in Ruma:
F Zebul autem, Gaal, & ſocios eius expulit de
42 vrbe, nec in ea paſſus eſt commorari.* Sequẽ
ti ergo die egreſſus eſt populus in campum.
43 Quod cũ nunciatum eſſet Abimelech, * tulit
exercitum ſuum, & diuiſit in tres turmas, tẽ
dens inſidias in agris. Videnſq. quod egrede
retur populus de ciuitate, ſurrexit, & irruit i
44 eos * cum cuneo ſuo, oppugnans, & obſidens
ciuitatem: duæ autẽ turmæ palantes per ca-
45 pum aduerſarios perſequebantur. * Porro
Abimelech omni die illo oppugnabat vrbẽ:
quam cepit, interfectis habitatoribus eius,
ipſaque deſtructa, ita ut ſal in ea diſpergeret.
46 * Quod cum audiſſent qui habitabãt in turre
Sichimorum, ingreſſi ſunt fanum dei ſui Be-
rith, vbi fœdus cum eo pepigerant, & ex eo
locus nomẽ acceperat, q erat munit' valde.
47 * Abimelech quoque audiens uiros turris Si
48 chimorum pariter conglobatos, * aſcendit
in montem Selmon cũ omni populo ſuo: &
arrepta ſecuri, præcidit arboris ramum, im-
poſi-

poſitumque ferens humero, dixit ad ſocios:
Quod me videtis facere, cito facite.* Igitur 49
certatim ramos de arboribus præcidentes, G
ſequebantur ducem. Qui circumdantes præ-
ſidium ſuccenderunt: atque ita factum eſt,
vt fumo & igne mille homines necarentur,
viri pariter & mulieres, habitatorum turris
Sichem.* Abimelech autem inde proficiſcẽs 50
venit ad oppidum Thebes, quod circumdãs
obſidebat exercitu. * Erat autem turris 51
excelſa in media ciuitate, ad quam confuge
rant ſimul viri ac mulieres, & omnes princi-
pes ciuitatis, clauſa firmiſſime ianua, & ſuper
turris tectum ſtãtes per propugnacula.* Ac- 52
cedenſque Abimelech iuxta turrim, pugna-
bat fortiter: & appropinquans oſtio, ignem
ſupponere nitebatur: * * & ecce vna mulier 53
fragmẽ molæ deſuper iaciẽs, illiſit capiti A-
bimelech, & confregit cerebrũ eius. ** Qui 54
vocauit cito armigerum ſuum, & ait ad eũ:
Euagina gladium tuum, & percute me: ne
forte dicatur quod a femina interfectus ſim.
Qui iuſſa perficiens, interfecit eum. * Illoq. 55
mortuo, omnes qui cum eo erant de Iſrael,
reuerſi ſunt in ſedes ſuas: * & reddidit Deus 56
malum, quod fecerat Abimelech contra pa
trem ſuum, interfectis ſeptuaginta fratrib.
ſuis. * Sichimitis quoq. quod operati erant, 57
retributum eſt, & venit ſuper eos maledictio
Ioatham filij Ierobaal.

C A P. X.

POſt Abimelech ſurrexit dux ĩ Iſrael Tho 1
la filius Phua patrui Abimelech: vir de A
Iſſachar, qui habitauit in Samir montis E-
phraim: * iudicauit Iſraelẽ viginti & tribus 2
annis, mortuuſque eſt, ac ſepultus in Samir.
* Huic ſucceſſit Iair Galaadites, qui iudicauit 3
Iſraelem per viginti & duos annos, * habens 4
triginta filios ſedentes ſuper triginta pullos
aſinarum, & principes triginta ciuitatũ, quæ
ex nomine eius ſunt appellatæ Hauoth Iair,
ideſt, oppida Iair, vſque in præſentem diem B
in Terra Galaad.* Mortuuſq. eſt Iair; ac ſe- 5
pultus in loco, cui eſt vocabulũ Camon * Fi- 6
lij autem Iſrael peccatis veteribus iungen-
tes noua, fecerunt malum in conſpectu Do-
mini, & ſeruierunt idolis, Baalim & Aſta-
roth, & dijs Syriæ ac Sidonis & Moab & fi-
liorum Ammon & Philiſthijm: dimiſeruntq.
Dominum, & non coluerunt eum.* Contra 7
quos Dominus iratus, tradidit eos in manus
Philiſthijm & filiorum Ammon. * Afflicti- 8
que ſunt, & vehementer oppreſſi per annos
decem & octo, omnes qui habitabant trans
Iordanem in Terra Amorrhæi, qui eſt in Ga
laad: * in tantum, vt filij Ammon Iordane 9
tranſmiſſo, vaſtarent Iudam & Beniamin &
Ephraim: afflictuſq. eſt Iſrael nimis.* Et cla- 10
mantes ad Dominum, dixerunt: Peccauimus C
tibi, quia dereliquimus Dominum Deum
11 noſtrum, & ſeruiuimus Baalim.* Quibus lo-
cutus eſt Dominus: Numquid non Ægyptij
& Amorrhæi, filijq. Ammon & Philiſthijm,
12 * Sidonij quoque & Amalec & Chanaan op-
preſſerũt vos, & clamaſtis ad me, & erui vos
13 de manu eorum? * Et tamen reliquiſtis me,
& coluiſtis deos alienos: idcirco non addam
14 vt vltra vos liberem: * ite, & inuocate deos
quos elegiſtis: ipſi vos liberent in tempore
15 anguſtiæ. * Dixeruntq. filij Iſrael ad Dñm:
D Peccauim⁹, redde tu nobis quidquid tibi pla
16 cet: tantum nunc libera nos. * Quę dicentes,
omnia de finibus ſuis alienorum deorũ ido-
la proiecerunt, & ſeruierunt Domino Deo:
17 qui doluit ſuper miſerijs eorum. * Itaque fi-
lij Ammon conclamantes in Galaad fixere
tentoria: contra quos congregati filij Iſrael,
18 in Maſpha caſtrametati ſunt. * Dixeruntque
principes Galaad ſinguli ad proximos ſuos:
Qui primus ex nobis contra filios Ammon
cœperit dimicare, erit dux populi Galaad.

C A P. XI.

1 FVit illo tempore Iephte Galaadites vir
A fortiſſimus atque pugnator, filius mulie
2 ris meretricis, qui natus eſt de Galaad. * Ha-
buit autem Galaad vxorem, de qua ſu-
ſcepit filios: qui poſtquam creuerant, eiece-
runt Iephte, dicentes: Heres in domo patris
noſtri eſſe non poteris, quia de altera matre
3 natus es.* Quos ille fugiens atque deuitans,
habitauit in Terra Tob: cõgregatiq. ſunt ad
eũ viri inopes, & latrocinãtes, & quaſi prin-
4 cipem ſequebantur. * In illis diebus pugna-
5 bant filij Ammon contra Iſrael. * Quibus
acriter inſtantibus perrexerunt maiores na
tu de Galaad, vt tollerent in auxilium ſui Ie
6 phte de Terra Tob: * dixeruntq. ad eum: Ve-
ni & eſto princeps noſter, & pugna contra
7 filios Ammon.* Quibus ille reſpondit: * Non
B ne vos eſtis, qui odiſtis me, & eiecistis de do
mo patris mei, & nunc veniſtis ad me neceſ
8 ſitate compulſi? * Dixeruntq. principes Ga-
laad ad Iephte: Ob hanc igitur cauſam nunc
ad te venimus, vt proficiſcaris nobiſcum, &
pugnes contra filios Ammon, ſisq. dux om-
9 nium qui habitant in Galaad. * Iephte quo-
que dixit eis: Si vere veniſtis ad me, vt pu-
gnẽ pro vobis cõtra filios Ammon, tradide-
ritq. eos Dñs in manus meas, ego ero veſter
10 princeps? * Qui reſponderunt ei: Dominus,
qui hæc audit, ipſe mediator ac teſtis eſt qđ
11 noſtra promiſſa faciemus.* Abijt itaque Ie-
phte cũ principibus Galaad, fecitq. eum oĩs
populus principem ſui. Locutuſq. eſt Iephte
omnes ſermones ſuos corã Domino in Ma-
12 ſpha. * Et miſit nuncios ad regem filiorum
Ammon, qui ex perſona ſua dicerent: Quid
mihi & tibi eſt, quia veniſti contra me, vt

vaſtares terram meam?*Quibus ille reſpon 13
* Nu.21.c.13. dit: " Quia tulit Iſrael terram meam quan- C
do aſcendit de Ægypto a finibus Arnon vſ-
que Iaboc atq.Iordanem:nũc ergo cum pa-
ce redde mihi eam . * Per quos rurſum man- 14
dauit Iephte,& imperauit eis vt dicerent re-
gi Ammon: * Hæc dicit Iephte: non tulit Iſ- 15
rael Terram Moab,nec Terram filiorũ Am-
mon:* ſed quando de Ægypto cõſcenderũt, 16
ambulauit per ſolitudinem vſq. ad Mare ru-
* Nu.20.c.14 brum,& venit in Cades. * " Miſitq. nuncios 17
ad regem Edom,dicens:Dimitte me vt tran
ſeam per terram tuam.Qui noluit acquieſce
re precibus eius. Miſit quoque ad regem
Moab,qui & ipſe tranſitum præbere cõtem
pſit.Manſit itaque in Cades,* & circuiuit ex 18
latere Terram Edom, & Terram Moab: ve-
nitq. contra Orientalẽ plagam Terræ Mo-
* Nu.21.c.13 ab & caſtrametatus eſt trans Arnon:"nec vo
luit intrare terminos Moab: Arnon quippe D
confinium eſt Terræ Moab. * Miſit itaque 19
Iſrael nuncios ad Sehon regem Amorrhæo-
rum,qui habitabat in Heſebon , & dixerunt
ei:Dimitte vt tranſeam per terram tuam vſ
que ad fluuium . * Qui & ipſe Iſrael verba 20
deſpiciens,non dimiſit eum tranſire per ter-
minos ſuos: ſed infinita multitudine congre
gata egreſſus eſt contra eum in Iaſa,& forti
ter reſiſtebat. * Tradiditque eum Dominus 21
in manus Iſrael cum omni exercitu ſuo , qui
percuſſit eum , & poſſedit omnem Terram
Amorrhæi habitatoris regionis illius,*& v- 22
niuerſos fines eius de Arnon vſq. Iaboc , &
de ſolitudine vſq.ad Iordanẽ.* Dominus er- 23
go Deus Iſrael ſubuertit Amorrhæũ,pugnã-
te contra illum populo ſuo Iſrael, & tu nũc
vis poſſidere terram eius ? * Nonne ea quæ 24
poſſidet Chamos Deus tuus , tibi iure deben
tur ? Quæ autem Dominus Deus noſter vi-
ctor obtinuit, in noſtram cedẽt poſſeſſionẽ:
* Nu.22.a.2 *" niſi forte melior es Balaac filio Sephor re 25
ge Moab : aut docere potes , quod iurgatus E
ſit contra Iſrael,& pugnauerit contra eum,
*quando habitauit in Heſebon , & viculis 26
eius,& in Aroer, & villis illius,vel in cũctis
ciuitatibus iuxta Iordanem , per trecentos
annos.Quare tanto tempore nihil ſuper hac
repetitione tentaſtis? Igitur non ego pec- 27
co in te,ſed tu contra me male agis,indicens
mihi bella non iuſta . Iudicet Dominus ar-
biter huius diei inter Iſrael , & inter filios
Ammon . * Noluitque acquieſcere rex fi- 28
liorum Ammon verbis Iephte, quæ per nun
cios mandauerat.*Factus eſt ergo ſuper Ie- 29
phte Spiritus Domini , & circuiens Galaad,
& Manaſſe,Maſpha quoque Galaad,& inde
tranſiens ad filios Ammon , * votum vo- 30
uit Domino dicens : Si tradideris filios Am- F
mon in manus meas , * quicumque primus 31
fuerit egreſſus,de foribus domus meæ , mi-
hiq. occurrerit reuertenti cum pace a filijs
Ammon,eum holocauſtum offeram Domi-
32 no . * Tranſiuitq. Iephte ad filios Ammon ,
vt pugnaret contra eos: quos tradidit Domi
33 nus in manus eius . * Percuſſitque ab Aroer
vſque dum venias in Mennith , viginti ciui-
tates,& vſque ad Abel , quæ eſt vineis con-
ſita, plaga magna nimis . humiliatique ſunt
34 filij Ammon à filijs Iſrael . * Reuertente au-
tem Iephte in Maſpha domum ſuam,occur-
rit ei vnigenita filia ſua cũ tympanis & cho-
35 ris.non enim habebat alios liberos . * Qua
viſa,ſcidit veſtimenta ſua , & ait : Heu me
filia mea decepiſti me,& ipſa decepta es : a-
perui enim os meum ad Dominum , & aliud
36 facere non potero.* Cui illa reſpondit : Pa-
G ter mi , ſi aperuiſti os tuum ad Dominum ,
fac mihi quodcumque pollicitus es, conceſ-
ſa tibi vltione atq. victoria de hoſtibus tuis.
37 * Dixitq. ad patrem : Hoc ſolum mihi præ-
ſta quod deprecor : Dimitte me vt duobus
menſibus circumeam montes,& plangam
virginitatem meam cum ſodalibus meis .
38 * Cui ille reſpondit : Vade . Et dimiſit eam
duobus menſibus. Cumque abijſſet cum ſo-
cijs ac ſodalibus ſuis , flebat virginitatem
39 ſuam in montibus.* Expletiſque duobus mẽ
ſibus,reuerſa eſt ad patrem ſuum, & fecit ei
ſicut vouerat,quæ ignorabat virum. Exinde
mos increbuit in Iſrael , & conſuetudo ſer-
40 uata eſt:* vt poſt anni circulum conueniant
in vnum filiæ Iſrael, & plangant filiam Ieph
te Galaaditæ diebus quattuor .

CAP. XII.

1 ECce autem in Ephraim orta eſt ſeditio .
A nam tranſeuntes contra Aquilonem ,
dixerunt ad Iephte : Quare vadens ad pu-
gnam contra filios Ammon, vocare nos no
luiſti,vt pergeremus tecum?Igitur incende-
2 mus domum tuam . * Quibus ille reſpondit:
Diſceptatio erat mihi & populo meo con-
tra filios Ammon vehemens:vocauique vos,
vt præberetis mihi auxilium , & facere no-
3 luiſtis.* Quod cernens poſui animam meam
in manibus meis , tranſiuique ad filios Am-
mon , & tradidit eos Dominus in manus
meas. Quid commerui,vt aduerſum me con
4 ſurgatis in prælium ? * Vocatis itaque ad ſe
B cunctis viris Galaad , pugnabat contra E-
phraim : percuſſeruntque viri Galaad E-
phraim,quia dixerat : Fugitiuus eſt Galaad
de Ephraim,& habitat in medio Ephraim &
5 Manaſſe. Occupaueruntq. Galaaditæ vada
Iordanis,per quæ Ephraim reuerſurus erat.
Cumq. veniſſet ad ea de Ephraim numero ,
fugiens,atque dixiſſet:Obſecro vt me tranſi
re permittatis:dicebant ei Galaaditæ:Num-
quid Ephrathæus es?quo dicente : Non ſum:
6 * interrogabant eum:Dic ergo Scibboleth ,
C quod interpretatur Spica . Qui reſponde-
bat,

bar, Sibboleth: eadem littera ſpicam expri-
mere non valens. Statimq; apprehenſum iu-
gulabant in ipſo Iordanis tranſitu. Et cecide
runt in illo tempore de Ephraim quadragin
ta duo millia. * Iudicauit itaque Iephte Ga- 7
laadites Iſrael ſex annis: & mortuus eſt, ac ſe
pultus in ciuitate ſua Galaad. * Poſt hunc 8
iudicauit Iſrael Abeſan de Bethlehem: *qui 9
habuit triginta filios, & totidem filias, quas
emittens foras, maritis dedit, & eiuſdem nu D
meri filijs ſuis accepit vxores, introducēs in
domum ſuam. Qui ſeptem annis iudicauit
10 Iſrael. *mortuuſq; eſt, ac ſepultus in Bethle-
11 hem. * Cui ſucceſſit Ahialon Zabulonites:
12 & iudicauit Iſrael decem annis: * mortuuſ-
13 que eſt, ac ſepultus in Zabulon.* Poſt hūc iu
dicauit Iſrael Abdon, filius Illel Pharatho-
14 nites: * qui habuit quadraginta filios, & tri-
ginta ex eis nepotes, aſcēdētes ſuper ſeptua-
ginta pullos aſinarum, & iudicauit Iſrael
15 octo annis: *mortuuſq; eſt, ac ſepult* in Pha
rathon terræ Ephraim, in monte Amalec.



CAP. XIII.

RVrſumque * filij Iſrael fecerunt malum 1
in conſpectu Dñi: qui tradidit eos in A
manus Philiſthinorū quadraginta annis. *E- 2
rat aūt quidam vir de Saraa, & de ſtirpe Dā,
nomine Manue, habens vxorem ſterilem.
* Cui apparuit Angelus Domini, & dixit ad 3
eam: Sterilis es & abſque liberis: * ſed conci-
pies & paries filium: * caue ergo ne bibas 4
vinum ac ſiceram, nec immundum quidquā
comedas: * quia concipies, & paries filium, 5
cuius non tanget caput nouacula: erit enim
nazaræus Dei ab infantia ſua, & ex matris v-
tero, & ipſe incipiet liberare Iſrael de manu
Philiſthinorum. * Quæ cum veniſſet ad 6
maritum ſuum, dixit ei: Vir Dei venit ad B
me, habens vultum angelicum, terribilis ni-
mis. Quem cum interrogaſſem, quis eſ-
ſet, & vnde veniſſet, & quo nomine vo-
caretur, noluit mihi dicere: * ſed hoc re- 7
ſpondit: Ecce concipies & paries filium:
caue ne vinum bibas, nec ſicerā, & ne aliquo
veſcaris immundo: erit enim puer nazaræus
Dei ab infantia ſua, ex vtero matris ſuæ vſ-
que ad diem mortis ſuæ. * Orauit itaque 8
Manue Dominum, & ait: Obſecro Domine,
vt vir Dei, quem miſiſti, veniat iterum, &
doceat nos quid debeamus facere de puero,
9 qui naſciturus eſt. * Exaudiuitque Domi-
nus deprecantem Manue, & apparuit rur-
ſum Angelus Dei vxori eius ſedenti in agro.
Manue autem maritus eius non erat cum
10 ea. Quæ cum vidiſſet Angelum, * feſtina-
uit, & cucurrit ad virum ſuum: nunciauitq;
ei dicens: Ecce apparuit mihi vir, quem an-
11 te videram. * Qui ſurrexit, & ſecutus eſt
vxorem ſuam: veniensque ad virum, dixit
ei: Tu es qui locutus es mulieri? Et ille re-
12 ſpondit: Ego ſum. * Cui Manue: Quando,
C inquit, ſermo tuus fuerit expletus, quid vis
vt faciat puer? aut a quo ſe obſeruare debe-
13 bit? * Dixitque Angelus Domini ad Ma-
nue: Ab omnibus, quæ locutus ſum vxori
14 tuæ, abſtineat ſe: * & quidquid ex vinea na-
ſcitur, non comedat: vinum & ſiceram non
bibat, nullo veſcatur immūdo: & qđ ei præ-
15 cepi, impleat atq; cuſtodiat. *Dixitq; Manue
ad Angelum Domini: Obſecro te vt acquie-
ſcas precib. meis, & faciam* tibi hœdū de ca
16 pris. *Cui rñdit Angelus: Si me cogis, nō co-
medam panes tuos: ſi autem vis holocauſtū
facere, offer illud Domino. Et neſciebat Ma
17 nue quòd Angelus Domini eſſet: * Dixitq;
ad

ad eum: Quod eſt tibi nomen, vt, ſi ſermo
tuus fuerit expletus, honoremus te? * Cui 18
Ge.32.g.29. ille reſpondit: * Cur quæris nomen meum,
quod eſt mirabile? * Tulit itaque Manue 19
hœdum de capris, & libamenta, & poſuit
ſuper petram, offerrens Domino, qui facit D
mirabilia: ipſe autem & vxor eius intueban
tur. * Cumque aſcenderet flamma altaris in 20
cælum, Angelus Domini pariter in flamma
aſcendit. Quod cũ vidiſſent Manue & vxor
eius, proni ceciderunt in terrã, * & vltra eis 21
non apparuit Angelus Domini. Statimq. in-
tellexit Manue, Angelũ Domini eſſe, * & di- 22
xit ad vxorem ſuam: Morte moriemur, quia
vidimus Deum. * Cui reſpondit mulier: Si 23
Dominus nos vellet occidere, de manib. no
ſtris holocauſtũ & libamẽta nõ ſuſcepiſſet,
nec oſtendiſſet nobis hæc oĩa, neq. ea, quæ
ſunt vẽtura, dixiſſet. * Peperit itaq. filium, & 24
vocauit nomen eius Samſon. Creuitq. puer,
& benedixit ei Dominus. * Cœpitq. Spiritus 25
Domini eſſe cum eo in caſtris Dan inter Sa-
raa & Eſthaol.

CAP. XIIII.

DEſcendit ergo Samſon in Thamnatha. 1
videnſq. ibi mulierem de filiabus Phi- A
liſthijm * aſcendit, & nunciauit patri ſuo, & 2
matri ſuæ, dicens: Vidi mulierem in Tham
natha de filiabus Philiſthinorum: quam quæ
ſo vt mihi accipiatis vxorem. * Cui dixerunt 3
pater & mater ſua: Numquid non eſt mulier
in filiabus fratrum tuorum, & in omni po-
pulo meo, quia vis accipere vxorem de Phili
ſthijm, qui incircumciſi ſunt? Dixitque Sam-
ſon ad patrem ſuum: Hanc mihi accipe: quia
placuit oculis meis. * Parentes autem eius ne 4
ſciebant quod res a Domino fieret, & quære B
ret occaſionem contra Philiſthijm. eo enim
tempore Philiſthijm dominabantur Iſraeli.
* Deſcendit itaque Samſon cum patre ſuo & 5
matre in Thamnatha. Cumq. veniſſent ad vi
neas oppidi, apparuit catulus leonis ſæuus,
& rugiens, & occurrit ei. * Irruit autem Spi 6
ritus Domini in Samſon, & dilacerauit leo-
nem, quaſi hœdum in fruſta diſcerpẽs, nihil
omnino habens in manu: & hoc patri & ma-
tri noluit indicare. * Deſcenditque & locu- 7
tus eſt mulieri, quę placuerat oculis eius. * Et 8
poſt aliquot dies reuertens vt acciperet eã,
declinauit vt videret cadauer leonis, & ecce
examen apũ in ore leonis erat ac fauus mel
lis. * Quem cum ſumpſiſſet in manibus, co- 9
medebat in uia: veniensq. ad patrem ſuum &
matrem, dedit eis partem, qui & ipſi come-
derunt: nec tamen eis voluit indicare quod
mel de corpore leonis aſſumpſerat. * De- 10
ſcendit itaque pater eius ad mulierem, & fe-
cit filio ſuo Samſon cõuiuium. ſic. n. iuuenes C
facere conſueuerant. * Cum ergo ciues loci 11
illius vidiſſent eum, dederunt ei ſodales tri-
12 ginta vt eſſent cum eo. * Quibus locutus eſt
Samſon: Proponam vobis problema: quod
ſi ſolueritis mihi intra ſeptem dies conuiuij,
dabo vobis triginta ſindones, & totidem tu-
13 nicas: * ſin autem non potueritis ſoluere,
vos dabitis mihi triginta ſindones, & eiuſ-
dem numeri tunicas. Qui reſponderunt ei:
14 Propone problema, vt audiamus. * Dixitque
eis: De comedente exiuit cibus, & de forti e-
greſſa eſt dulcedo. nec potuerũt per tres dies
15 propoſitionem ſoluere. * Cumq. adeſſet dies
ſeptimus, dixerunt ad vxorem Samſon: Blan
dire viro tuo, & ſuade ei vt indicet tibi quid
ſignificet problema. quod ſi facere nolueris,
incẽdemus te, & domum patris tui. an idcir-
co vocaſtis nos ad nuptias vt ſpoliaretis?
16 * Quæ fundebat apud Samſon lacrymas, &
D querebatur dicens: Odiſti me, & non diligis:
idcirco problema, quod propoſuiſti filijs po
puli mei, nõ vis mihi exponere. At ille reſpõ
dit: Patri meo & matri nolui dicere: & tibi
17 indicare potero? * Septẽ igitur diebus conui
uij flebat ante eum: tandemq. die ſeptimo cũ
ei eſſet moleſta, expoſuit. Quæ ſtatim indica
18 uit ciuibus ſuis. * Et illi dixerunt ei die ſe-
ptimo ante ſolis occubitum: Quid dulcius
melle, & quid fortius leone? Qui ait ad eos:
Si nõ araſſetis in vitula mea, non inueniſſetis
19 propoſitionem meam. * Irruit itaq. in eum
Spiritus Domini, deſcenditq. Aſcalonem, &
percuſſit ibi triginta viros. quorum ablatas
veſtes dedit ijs, qui problema ſoluerant. Ira-
20 tusq. nimis aſcendit in domũ patris ſui: * vxor
autem eius accepit maritum vnum de ami-
cis eius & pronubis.

CAP. XV.

1 POſt aliquantulum autem temporis, cum
A dies triticeæ meſſis inſtaret, venit Sam-
ſon, inuiſere volens vxorẽ ſuam, & attulit ei
hœdum de capris. Cumq. cubiculum eius ſo
lito vellet intrare, prohibuit eũ pater illius,
2 dicens: * Putaui quòd odiſſes eam, & ideo
tradidi illam amico tuo: ſed habet ſororem,
quæ iunior & pulchrior illa eſt, ſit tibi pro
3 ea vxor. * Cui Samſon reſpondit: Ab hac
die non erit culpa in me contra Philiſthæos:
4 faciã enim vobis mala. * Perrexitq. & cepit
trecentas vulpes, caudaſq. earum iunxit ad
5 caudas, & faces ligauit in medio: * quas igne
ſuccendens, dimiſit, vt huc illucque diſcurre
rent. Quæ ſtatim perrexerunt in ſegetes Phi
liſthinorum. Quibus ſuccenſis, & comporta
tæ iam fruges, & adhuc ſtantes in ſtipula,
B concrematæ ſunt, in tantum, vt vineas quoq.
6 & olineta flamma conſumeret. * Dixeruntq.
Philiſthijm: Quis fecit hanc rem? Quibus di-
ctum eſt: Samſon gener Thamnathæi:
quia tulit vxorem eius, & alteri tradidit, hęc
opera-

operatus eſt. Aſcenderuntque Philiſthijm: &
combuſſerunt eam mulierem quàm patrem
eius. * Quibus ait Samſon: Licet hæc feceri- 7
tis, tamen adhuc ex vobis expetam vltionẽ,
& tunc quieſcam. * Percuſſitque eos ingenti 8
plaga, ita vt ſtupentes ſuram femori impone
rent. * Et deſcendens habitauit in ſpelũca pe
træ Etam. * Igitur aſcendentes Philiſthijm 9
in terram Iuda caſtrametati ſunt in loco, qui
poſtea vocatus eſt Lechi, id eſt, maxilla, vbi
eorum effuſus eſt exercitus. * Dixeruntque 10
ad eos de tribu Iuda: Cur aſcendiſtis aduer-
ſum nos? Qui reſponderunt: Vt ligemus Sam C
ſon, venimus, & reddamus ei quæ in nos ope
ratus eſt. * Deſcenderunt ergo tria millia vi- 11
rorum de Iuda, ad ſpecum ſilicis Etam, dixe
runtque ad Samſon: Neſcis quod Philiſthijm
imperent nobis? quare hoc facere voluiſti?
Quibus ille ait: Sicut fecerunt mihi, ſic feci
eis. * Ligare, inquiũt, te venimus, & tradere 12
in manus Philiſthinorum. Quibus Samſon,
Iurate, ait, & ſpondete mihi quòd non occi-
datis me. * Dixerunt: Non te occidemus, ſed 13
vinctum trademus. Ligaueruntque eum duo
bus nouis funibus, & tulerunt eum de petra
14 Etam. * Qui cum veniſſent ad locum Maxil-
læ, & Philiſthijm vociferantes occurriſſent
ei, irruit Spiritus Domini in eum: & ſicut ſo-
lent ad odorem ignis lina conſumi, ita vincu
la quibus ligatus erat, diſſipata ſunt & ſolu-
15 ta. * Inuentamque maxillam, id eſt, mandibu
D lam aſini, quæ iacebat, arripiẽs, interfecit in
16 ea mille viros, * & ait: In maxilla aſini, in
mandibula pulli aſinarum deleui eos, & per
17 cuſſi mille viros. * Cumque hæc verba ca-
nens compleſſet, proiecit mandibulam de
manu, & vocauit nomen loci illius Ramath-
lechi, quod interpretatur eleuatio maxillæ.
18 * Sitiensque valde, clamauit ad Dominum,
& ait: Tu dediſti in manu ſerui tui ſalutem
hanc maximam atque victoriam: en ſiti mo-
rior, incidamque in manus incircumciſorũ.
19 * Aperuit itaque Dominus molarem dẽtem
in maxilla aſini, & egreſſæ ſunt ex eo aquæ.
Quibus hauſtis, refocillauit ſpiritum, & vi-
res recepit. Idcirco appellatum eſt nomẽ lo
ci illius, Fons inuocantis de maxilla, vſq. in
20 præſentem diem. * Iudicauitque Iſrael in die
bus Philiſthijm viginti annis.



CAP. XVI.

ABijt quoque in Gazam, & vidit ibi mu- 1
lierem meretricem, ingreſſusque eſt ad A
eam. * Quod cum audiſſent Philiſthijm, 2
& percrebuiſſet apud eos, intraſſe vrbẽ Sam
ſon, circumdederunt eum, poſitis in porta ci
uitatis cuſtodibus: & ibi tota nocte cum ſilen
tio præſtolantes, vt facto mane exeũtem oc
ciderent. * Dormiuit autem Samſon vſque 3
ad medium noctis: & inde conſurgens appre
hendit ambas portæ fores cum poſtibus ſuis
& ſera, impoſitasque humeris ſuis portauit
ad verticem montis, qui reſpicit Hebron.
4 * Poſt hæc amauit mulierem, quæ habitabat
5 in Valle Sorec, & vocabatur Dalila. * Vene-
runtque ad eam principes Philiſthinorum,
atque dixerũt: Decipe eum, & diſce ab illo,
in quo habeat tantam fortitudinem, & quo
B modo eum ſuperare valeamus, & vinctum
affligere: quod ſi feceris, dabimus tibi ſingu-
6 li mille & centũ argẽteos. * Locuta eſt ergo
Dalila ad Samſon: Dic mihi, obſecro, in quo
ſit tua maxima fortitudo, & quid ſit quo li-
7 gatus erumpere nequeas? * Cui reſpondit
Samſon: Si ſeptem neruiceis funibus necdũ
ſiccis,

ſiccis,& adhuc humentibus ligatus fuero,in
firmus ero vt ceteri homines. * Attulerunt- 8
que ad eam ſatrapæ Philiſthinorum ſeptem
funes,vt dixerat:quibus vinxit eum, * laten 9
tibus apud ſe inſidijs , & in cubiculo finem
rei expectantibus,clamauitque ad eum: Phi
liſthijm ſuper te Samſon.Qui rupit vincula,
quo modo ſi rumpat quis filum de ſtuppæ
tortum putamine,cum odorem ignis accepe
rit:& non eſt cognitum in quo eſſet fortitu
do eius.* Dixitque ad eum Dalila:Ecce illu- 10
ſiſti mihi , & falſum locutus es : ſaltem nunc C
indica mihi quo ligari debeas. * Cui ille re- 11
ſpondit : Si ligatus fuero nouis funibus, qui
numquam fuerunt in opere,infirmus ero,&
aliorum hominum ſimilis..* Quibus rurſum 12
Dalila vinxit eum, & clamauit : Philiſthijm
ſuper te Samſon,in cubiculo inſidijs præpa-
ratis. Qui ita rupit vincula quaſi fila telarũ.
* Dixitque Dalila rurſum ad eum:Vſquequo 13
decipis me,& falſum loqueris? oſtende quo
vinciri debeas.Cui reſpondit Samſon: Si ſe-
ptem crines capitis mei cum licio plexueris,
& clauum his circumligatum terræ fixeris ,
infirmus ero.*Quod cum feciſſet Dalila,di- 14
xit ad eum : Philiſthijm ſuper te Samſon .
Qui conſurgens de ſomno extraxit clauum
cum crinibus & licio.* Dixitque ad eum Da 15
lila : Quo modo dicis quòd amas me , cum D
animus tuus non ſit mecum? Per tres vices
mentitus es mihi,& noluiſti dicere in quo ſit
maxima fortitudo tua.* Cumque moleſta eſ 16
ſet ei, & per multos dies iugiter adhæreret,
ſpatium ad quietem nõ tribuens,defecit ani
ma eius,& ad mortẽ vſque laſſata eſt. * Tũc 17
aperiens veritatem rei,dixit ad eam: Ferrũ
numquam aſcendit ſuper caput meum, quia
Nazaræus,id eſt, cõſecratus Deo ſum de vte
ro matris meæ:ſi raſum fuerit caput meum,
recedet a me fortitudo mea,& deficiam,ero
que ſicut ceteri homines. * Videnſque illa 18
quòd confeſſus ei eſſet omnem animum ſuũ
miſit ad principes Philiſthinorum ac manda
uit : Aſcendite adhuc ſemel , quia nunc mi-
hi aperuit cor ſuum.Qui aſcenderunt aſſum- E
pta pecunia,quam promiſerant:* At illa dor 19
mire eũ fecit ſuper genua ſua , & in ſinu ſuo
reclinare caput.Vocauitque tonſorem,& ra
ſit ſeptem crines eius,& cœpit abigere eũ ,
& a ſe repellere:ſtatim enim ab eo fortitudo
diſceſſit:* dixitque:Philiſthijm ſuper te Sam 20
ſon.Qui de ſomno conſurgens, dixit in ani-
mo ſuo:Egrediar ſicut ante feci,& me excu
tiam,neſciens quòd receſſiſſet ab eo Domi-
nus.* Quem cum apprehendiſſent Philiſthi- 21
jm,ſtatim eruerunt oculos eius,& duxerunt
Gazam vinctum catenis , & clauſum in car-
cere molere fecerunt . * Iamque capilli eius 22
renaſci cœperant,* & principes Philiſthino 23
rum conuenerunt in vnum vt immolarent
hoſtias magnificas Dagon deo ſuo,& epula
rentur,dicentes: Tradidit Deus noſter inimi
F cum noſtrum Samſon in manus noſtras.
24 * Quod etiam populus videns , laudabat
deum ſuum, eademque dicebat : Tradidit
Deus noſter aduerſarium noſtrum in manus
noſtras,qui deleuit terram noſtram, & occi
25 dit plurimos . * Lætantesque per conuiuia,
ſumptis iam epulis,præceperunt vt vocare-
tur Samſon,& ante eos luderet . Qui addu-
ctus de carcere ludebat ante eos, feceruntq.
26 eum ſtare inter duas columnas . * Qui dixit
puero regenti greſſus ſuos : Dimitte me, vt
tangam columnas, quibus omnis imminet
domus,& recliner ſuper eas,& paululum re
27 quieſcam.* Domus autem erat plena virorũ
ac mulierum, & erant ibi omnes principes
Philiſthinorum, ac de tecto & ſolario circi-
G ter tria millia vtriuſque ſexus ſpectantes lu-
28 dentem Samſon.* At ille inuocato Domino
ait : Domine Deus,memento mei, & redde
mihi nũc fortitudinẽ priſtinam Deus meus,
vt vlciſcar me de hoſtibus meis,& pro amiſ-
ſione duorum luminum vnam vltionem re-
29 cipiam . * Et apprehendens ambas colũnas,
quibus innitebatur domus , alteramque ea-
30 rum dextera,& alteram læua tenens , * ait:
Moriatur anima mea cum Philiſthijm . con-
cuſſiſque fortiter columnis, cecidit domus
ſuper omnes principes,& ceteram multitu-
dinem,quæ ibi erat : multoque plures inter-
fecit moriens , quàm ante viuus occiderat.
31 * Deſcendentes autem fratres eius & vniuer
ſa cognatio tulerunt corpus eius,& ſepelie-
runt inter Saraa & Eſthaol in ſepulchro pa-
tris ſui Manue: iudicauitq. Iſrael viginti an-
nis.

CAP. XVII.

1 FVit eo tempore vir quidam de monte
2 Ephraim nomine Michas,*qui dixit ma
A tri ſuæ:Mille & centum argenteos, quos ſe-
parauera s tibi, & ſuper quibus me audiente
iuraueras,ecce ego habeo,& apud me ſunt.
Cui illa reſpondit : Benedictus filius meus
3 Domino. * Reddidit ergo eos matri ſuæ,quæ
dixerat ei:Conſecraui & voui hoc argẽtum
B Domino , vt de manu mea ſuſcipiat filius
meus , & faciat ſculptile atque conflatile: &
4 nunc trado illud tibi . * Reddidit igitur eos
matri ſuæ:quæ tulit ducentos argenteos , &
dedit eos argẽtario,vt faceret ex eis ſculpti
le atque cõflatile,quod fuit in domo Michę.
5 * Qui ædiculam quoque in ea Deo ſepara-
uit,& fecit ephod,& theraphim,id eſt, veſtẽ
ſacerdotalem & idola:impleuitque vnius fi-
liorum ſuorum manum,& factus eſt ei ſacer
6 dos . * In diebus illis non erat rex in Iſrael,
C ſed vnuſquiſque quod ſibi rectum videbatur
7 hoc faciebat.* Fuit quoque alter adoleſcens
de Bethlehẽ Iuda,ex cognatione eius: erat-
que

8 que ipſe Leuites, & habitabat ibi.*Egreſſuſ-
que de ciuitate Bethlehem, peregrinari vo-
luit vbicumque ſibi commodum reperiſſet.
Cumque veniſſet in montem Ephraim, iter
faciens, & declinaſſet parumper in domum
9 Michæ, *interrogatus eſt ab eo vnde veniſ-
D ſet. Qui reſpondit: Leuita ſum de Bethle-
hem Iuda, & vado vt habitem vbi potuero,
10 & vtile mihi eſſe perſpexero. * Dixitq. Mi-
chas: Mane apud me, & eſto mihi parens ac
ſacerdos: daboque tibi per annos ſingulos
decem argenteos, ac veſtem duplicem, &
11 quæ ad victum ſunt neceſſaria. * Acquie-
uit, & manſit apud hominem, fuitque illi
12 quaſi vnus de filijs. * impleuitque Michas
manum eius, & habuit puerum ſacerdotem
13 apud ſe. *Nunc ſcio, dicens, ꝙ benefaciet mi
hi Deus habenti Leuitici generis ſacerdotē.



CAP. XVIII.

1 IN diebus illis non erat rex in Iſrael, & tri-
A bus Dan quærebat poſſeſſionem ſibi, vt ha
bitaret in ea: vſque ad illum enim diem inter
2 ceteras tribus ſortem non acceperat. *Miſe-
rūt ergo filij Dan, ſtirpis & familiæ ſuæ quin
que viros fortiſſimos de Saraa & Eſthaol, vt
explorarent terram, & diligenter inſpice-
rent: dixeruntque eis: Ite, & conſiderate ter
ram. Qui cum pergentes veniſſent in mon-
tem Ephraim, & intraſſent domum Michæ,
3 requieuerunt ibi: * & agnoſcentes vocem a-
doleſcentis Leuitæ, vtenteſque illius diuer-
B ſorio, dixerunt ad eum: Quis te huc addu-
xit? quid hic agis? quam ob cauſam huc veni
4 re voluiſti? * Qui reſpondit eis: Hæc, & hæc
præſtitit mihi Michas, & me mercede condu
5 xit vt ſim ei ſacerdos. * Rogauerunt autem
eum vt conſuleret Dominum, vt ſcire poſ-
ſent an proſpero itinere pergerent, & res ha
6 beret effectum. *Qui reſpondit eis: Ite in pa
ce: Dominus reſpicit viam veſtram, & iter
7 quo pergitis. *Euntes igitur quinque viri ve-
nerunt Lais: videruntq. populum habitātem
in ea abſq. vllo timore, iuxta conſuetudinē
Sidoniorum, ſecurum & quietū, nullo ei pe
nitus reſiſtente, magnarumq. opum, & pro-
C cul a Sidone atque a cunctis hominibus ſe-
8 paratum. * Reuerſiq. ad fratres ſuos in Saraa
& Eſthaol, & quid egiſſent ſciſcitantib. re-
9 ſponderunt: * Surgite, aſcendamus ad eos: vi
dimus enim terram valde opulentam & vbe
rem: nolite negligere, nolite ceſſare. eamus,
10 & poſſideamus eam, nullus erit labor. * In-
trabimus ad ſecuros, in regionem latiſſimā,
tradetq. nobis Dominus locum, in quo nul-
lius rei eſt penuria eorum, quæ gignūtur in
11 terra. * Profecti igitur ſunt de cognatione
Dan, id eſt, de Saraa, & Eſthaol ſexcenti viri
12 accincti armis bellicis, * aſcendenteſq. man-
ſerunt in Cariathiarim Iudæ: qui locus ex eo
tempore, Caſtrorum Dan nomen accepit,
13 & eſt poſt tergum Cariathiarim. *Inde tran
D ſierunt in montē Ephraim. Cumq. veniſſent
14 ad domum Michæ, * dixerunt quinque viri,
qui prius miſſi fuerant ad conſiderandā Ter
ram Lais, ceteris fratribus ſuis: Noſtis quòd
in domibus iſtis ſit ephod, & theraphim, &
ſculptile, atq. cōflatile: videte quid vobis pla
15 ceat. * Et cum paululū declinaſſent, ingreſſi
ſunt domū adoleſcētis Leuitæ, qui erat ī do-
mo Michæ: ſalutaueruntq. eum verbis pacifi
16 cis. *Sexcenti aūt viri ita vt erant armati, ſta
17 bant ante oſtiū. *At illi, qui igreſſi fuerāt do
mum iuuenis, ſculptile, & ephod, & thera-
phim, atq. cōflatile tollere nitebanť, & ſacer
E dos ſtabat ante oſtium, ſexcentis viris fortiſ
ſimis

ſimis haud procul expectantibus.*Tulerunt 18
igitur qui intrauerãt,ſculptile,ephod,& ido
la, atque conflatile. Quibus dixit ſacerdos:
Quid facitis? * Cui reſponderunt:Tace,& 19
pone digitum ſuper os tuum:venique nobiſ-
cum,vt habeamus te patrem,ac ſacerdotem.
Quid tibi melius eſt,vt ſis ſacerdos in domo
vnius viri, an in vna tribu & familia in Iſra-
el? * Quod cum audiſſet, acquieuit ſermoni 20
bus eorũ,& tulit ephod,& idola, ac ſculpti-
le,& profectus eſt cum eis. * Qui cum per- 21
gerent,& ante ſe ire feciſſent paruulos ac iu
menta,& omne quod erat pretioſum,* & iã 22
a domo Michæ eſſent procul,viri qui habita
bãt in ædibus Michæ conclamantes ſecuti
ſunt, * & poſt tergum clamare cœperunt. 23
Qui cum reſpexiſſent,dixerunt ad Micham: F
Quid tibi vis? cur clamas? * Qui reſpondit: 24
Deos meos,quos mihi feci,tuliſtis,& ſacer-
dotem,& omnia quæ habeo,& dicitis: Quid
tibi eſt? * Dixeruntque ei filij Dan: Caue ne 25
vltra loquaris ad nos,& veniant ad te viri a-
nimo concitati, & ipſe cum omni domo tua
pereas. * Et ſic cœpto itinere perrexerunt. 26
Videns autem Michas, quòd fortiores ſe eſ-
ſent,reuerſus eſt in domum ſuam.* Sexcenti 27
autem viri tulerunt ſacerdotem, & quæ ſu-
pra diximus: veneruntque in Lais ad popu-
lum quieſcentem atq. ſecurum,& percuſſe-
runt eos in ore gladij: vrbemq.incendio tra
diderũt, * nullo penitus ferente præſidium, 28
eo quòd procul habitarent a Sidone,& cum G
nullo hominum haberent quidquam ſocieta
tis ac negotij. Erat autẽ ciuitas ſita in regio
ne Rohob:quam rurſum extruentes habita-
uerunt in ea, *vocato nomine ciuitatis Dan 29
iuxta vocabulum patris ſui, quem genuerat
Iſrael,quæ prius Lais dicebatur.* Poſuerũt- 30
que ſibi ſculptile, & Ionathan filium Gerſã
filij Moyſi, ac filios eius ſacerdotes in tribu
Dan, vſque ad diem captiuitatis ſuæ. * Man- 31
ſitque apud eos idolum Michæ omni tempo
re,quo fuit domus Dei in Silo. in diebus illis
non erat rex in Iſrael.

CAP. XIX.

FVit quidam vir Leuites habitans in late- 1
re montis Ephraim,qui accepit vxorem A
de Bethlehem Iuda: * quæ reliquit eum,& 2
reuerſa eſt in domum patris ſui in Bethlehẽ,
manſitque apud eum quattuor menſibus.
*Secutuſque eſt eam vir ſuus,volens recon- 3
ciliari ei,atque blandiri, & ſecum reducere,
habens in comitatu puerum & duos aſinos:
quæ ſuſcepit eum, & introduxit in domum
patris ſui.Quod cum audiſſet ſocer eius,eũ-
que vidiſſet,occurrit ei lætus, *& amplexa- 4
tus eſt hominem. Manſitque gener in domo
ſoceri tribus diebus, comedens cum eo & bi
bens familiariter.*Die autem quarto de no- 5
cte conſurgens,proficiſci voluit. Quem te-
B nuit ſocer, & ait ad eum: Guſta prius pau-
xillum panis,& conforta ſtomachum, & ſic
6 proficiſceris.* Sederuntque ſimul, ac come-
derunt & biberũt.Dixitque pater puellæ ad
generum ſuum: Quæſo te vt hodie hic ma-
7 neas,pariterque lætemur.* At ille cõſurgẽs,
cœpit velle proficiſci.Et nihilominus obni-
xe eũ ſocer tenuit, & apud ſe fecit manere.
8 * Mane autem facto, parabat Leuites iter.
Cui ſocer rurſum: Oro te,inquit,vt paululũ
cibi capias, & aſſumptis viribus, donec icre
ſcat dies, poſtea proficiſcaris. Comederunt
9 ergo ſimul.* Surrexitque adoleſcens,vt per
geret cum vxore ſua & puero. Cui rurſum
locutus eſt ſocer: Conſidera ꝙ dies ad occa-
ſum decliuior ſit, & propinquat ad veſperũ:
C mane apud me etiam hodie, & duc lætum
diem, & cras proficiſceris vt vadas in domũ
10 tuam. * Noluit gener acquieſcere ſermoni-
bus eius:ſed ſtatim perrexit, & venit contra
Iebus, quæ altero nomine vocatur Ieruſa-
lẽ,ducens ſecum duos aſinos onuſtos,& con
11 cubinam. * Iamque erant iuxta Iebus, &
dies mutabatur in noctem:dixitque puer ad
dominum ſuum: Veni, obſecro, declinemus
ad vrbem Iebuſæorum, & maneamus in ea.
12 *Cui reſpondit dominus:Non ingrediar op
pidum gentis alienæ, quæ non eſt de filijs Iſ
13 rael, ſed tranſibo vſque Gabaa:* & cũ illuc
peruenero,manebimus in ea, aut certe ĩ vr-
14 be Rama. * Tranſierunt ergo Iebus, & cœ-
ptum carpebãt iter, occubuitque eis ſol iux
15 ta Gabaa,quæ eſt in tribu Beniamin:* diuer-
teruntq. ad eam, vt manerent ibi. Quo cum
intraſſent,ſedebant in platea ciuitatis,& nul
16 lus eos recipere voluit hoſpitio.*Et ecce,ap
paruit homo ſenex, reuertens de agro & de
opere ſuo veſperi, qui & ipſe de monte erat
Ephraim, & peregrinus habitabat ĩ Gabaa.
homines autem regionis illius erant filij Ie-
17 mini. * Eleuatiſque oculis,vidit ſenex ſeden
tem hominem cum ſarcinulis ſuis in platea
ciuitatis:& dixit ad eum:Vnde venis?& quò
18 vadis? * Qui reſpondit ei:Profecti ſumus de
Bethlehem Iuda, & pergimus ad locum no-
ſtrum,qui eſt in latere montis Ephraim, vn-
de ieramus in Bethlehem: & nunc vadimus
ad domum Dei, nulluſque ſub tectum ſuum
19 nos vult recipere, *habentes paleas & fœnũ
E in aſinorum pabulum, & panem ac vinum
in meos & ancillæ tuæ vſus,& pueri,qui me
20 cũ eſt:nulla re indigemus niſi hoſpitio. *Cui
reſpõdit ſenex: Pax tecum ſit,ego præbebo
omnia quæ neceſſaria ſunt: tantum, quæſo,
21 ne in platea maneas. * Introduxitq. eum in
domum ſuam,& pabulum aſinis præbuit: ac
poſtquã lauerunt pedes ſuos,recepit eos in
22 cõuiuium. * Illis epulantibus,& poſt laborẽ
itineris,cibo & potu reficientibus corpora,
venerunt viri ciuitatis illius, filij Belial, (id
eſt,

eſt, abſque iugo) & circumdantes domum ſo
nis, fores pulſare cœperunt, clamãtes ad do-
minum domus, atque dicentes: *Educ virũ,
qui ingreſſus eſt domum tuam, vt abutamur
eo. *Egreſſuſque eſt ad eos ſenex, & ait: No- 23
lite fratres, nolite facere malum hoc: quia in F
greſſus eſt homo hoſpitium meũ, & ceſſate
ab hac ſtultitia: *habeo filiam virginem, & 24
hic homo habet concubinam, educam eas ad
vos, vt humilietis eas, & veſtram libidinem
compleatis: tantum, obſecro, ne ſcelus hoc
contra naturam operemini in virum. *Nole 25
bant acquieſcere ſermonibus illius. quod cer
nens homo, eduxit ad eos concubinam ſuã,
& eis tradidit illudendam: qua cum tota no-
cte abuſi eſſent, dimiſerunt eam mane. *At 26
mulier, recedentibus tenebris, venit ad oſtiũ
domus, vbi manebat dominus ſuus, & ibi cor
ruit: *Mane facto, ſurrexit homo, & aperuit 27
oſtium, vt cœptam expleret viã: & ecce cõ-
cubina eius iacebat ante oſtium ſparſis in li-
mine manibus. *Cui ille, putans eam quie- 28
ſcere, loquebatur: Surge, & ambulemus. G
Qua nihil reſpondente, intelligẽs quòd erat
mortua: tulit eã, & impoſuit aſino, reuerſuſ-
que eſt in domum ſuam. *Quam cum eſſet 29
ingreſſus, arripuit gladium, & cadauer vxo-
ris cum oſſib. ſuis in duodecim partes ac fru
ſta concidens, miſit in omnes terminos Iſra-
el. *Quod cum vidiſſent ſinguli, conclama- 30
bant: Numquam res talis facta eſt in Iſrael
ex eo die, quo aſcenderunt patres noſtri de
Ægypto, vſque in præſens tempus: ferte ſen-
tentiam, & in commune decernite quid fa-
cto opus ſit.

CAP. XX.

EGreſſi itaque ſunt omnes filij Iſrael, & 1
pariter congregati, quaſi vir vnus, *de A
Dan, vſque Berſabee, & Terra Galaad ad Do
minum in Maſpha: *Omneſque anguli po- 2
pulorum, & cunctæ tribus Iſrael in eccleſiã
populi Dei conuenerunt quadringenta mil-
lia peditum pugnatorum. (*Nec latuit filios 3
Beniamin quòd aſcendiſſent filij Iſrael in Ma
ſpha.) Interrogatuſque Leuita, maritus
mulieris interfectę, quomodo tantum ſcelus
perpetratum eſſet, *reſpondit: Veni in Ga- 4
baa Beniamin cum vxore mea, illucque di-
uerti: *& ecce homines ciuitatis illius circũ- 5
dederunt nocte domum, in qua manebam;
volentes me occidere, & vxorem meam in-
credibili furore libidinis vexantes, denique
mortua eſt. *Quam arreptam, in fruſta con- 6
cidi, miſique partes in omnes terminos poſ-
ſeſſionis veſtræ: quia numquam tantum ne-
fas, & tam grande piaculum factum eſt in Iſ-
rael. *Adeſtis omnes filij Iſrael, decernite 7
quid facere debeatis. *Stanſque omnis po- 8
pulus, quaſi vnius hominis ſermone reſpon- B
dit: Non recedemus in tabernacula noſtra,
9 nec ſuam quiſquam intrabit domum: *ſed
hoc contra Gabaa in commune faciamus.
10 *Decem viri eligantur e centum ex omni-
bus tribubus Iſrael, & centum de mille, &
mille de decem millibus, vt comportẽt exer
citui cibaria, & poſſimus pugnare contra Ga
baa Beniamin, & reddere ei pro ſcelere, quod
11 meretur. *Conuenitque vniuerſus Iſrael
ad ciuitatem, quaſi homo vnus eadem men-
12 te, vnoque conſilio. *& miſerunt nuncios
ad omnem tribum Beniamin, qui dicerent:
Cur tantum nefas in vobis repertum eſt?
13 *Tradite homines de Gabaa, qui hoc flagi-
tium perpetrarunt, vt moriantur, & aufera-
tur malum de Iſrael. Qui noluerunt fra-
trum ſuorum filiorum Iſrael audire manda-
14 tum: *ſed ex cunctis vrbibus, quæ ſortis ſuæ
erant, conuenerunt in Gabaa, vt illis ferrent
auxilium, & contra vniuerſum populum Iſ-
15 rael dimicarent. *Inuentique ſunt viginti
quinque millia de Beniamin educentiũ gla-
16 dium, præter habitatores Gabaa, *qui ſe-
C ptingenti erant viri fortiſſimi, ita ſiniſtra vt
dextra prœliantes: & ſic fundis lapides ad
certum iacientes, vt capillum quoque poſ-
ſent percutere, & nequaquam in alterã par-
17 tem ictus lapidis deferretur. *Virorum quo-
que Iſrael, abſque filijs Beniamin, inuenta
ſunt quadringenta millia educentium gla-
18 dios, & paratorum ad pugnã. *Qui ſurgen-
tes venerunt in domum Dei, hoc eſt, in Silo:
cõſulueruntque Deum, atque dixerũt: Quis
erit in exercitu noſtro princeps certaminis
contra filios Beniamin? Quibus reſpondit
19 Dominus: Iudas ſit dux veſter. *Statim-
que filij Iſrael ſurgentes mane, caſtrameta-
20 ti ſunt iuxta Gabaa: *& inde procedentes
ad pugnam contra Beniamin, vrbem oppu-
21 gnare cœperunt. *Egreſſique filij Benia-
min de Gabaa, occiderunt de filijs Iſrael die
22 illo viginti duo millia virorum. *Ruſum
filij Iſrael & fortitudine & numero confidẽ-
tes, in eodem loco, in quo prius certauerãt,
23 aciem direxerunt: *ita tamen vt prius aſcen-
D derent & flerent coram Domino vſque ad
noctem: conſulerentque eum, & dicerent:
Debeo vltra procedere ad dimicandum con
tra filios Beniamin fratres meos, an non?
Quibus ille reſpondit: Aſcendite ad eos, &
24 inite certamen. *Cumque filij Iſrael alte-
ra die contra filios Beniamin ad prœlium
25 proceſſiſſent, *eruperunt filij Beniamin
de portis Gabaa: & occurrentes eis tanta
in illos cæde bacchati ſunt, vt decem & octo
millia virorum educentium gladium proſter
26 nerent. *Quamobrem omnes filij Iſrael ve-
nerunt in domum Dei, & ſedentes flebãt co
ram Domino: ieiunaueruntque die illo vſque
ad veſperã, & obtulerũt ei holocauſta, atq.
27 pacificas victimas, *& ſuper ſtatu ſuo inter-
roga-

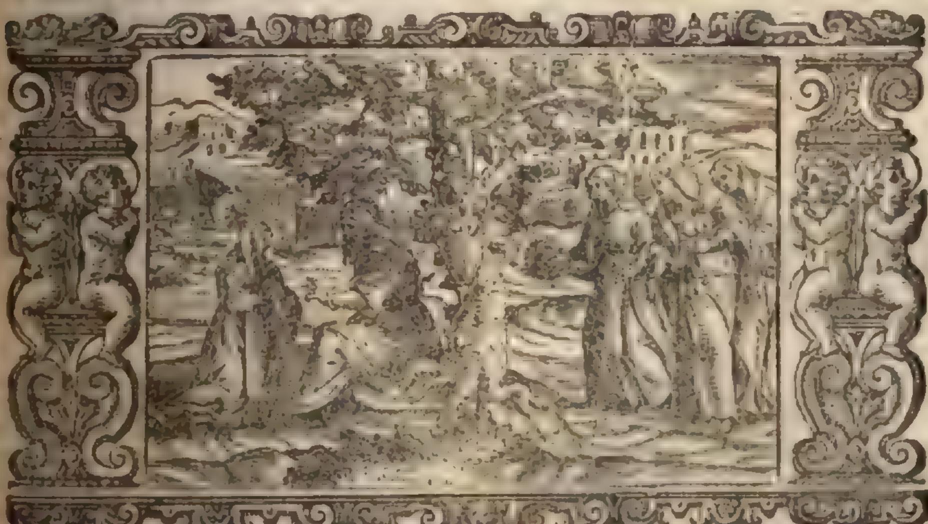
rogauerunt. Eo tempore ibi erat arca fœde
ris Dei, * & Phinees filius Eleazari filij Aa- 28
ron præpoſitus domus. Conſuluerunt igitur
Dominum, atque dixerunt: Exire vltra de-
bemus ad pugnam contra filios Beniamin
fratres noſtros, an quieſcere? Quibus ait Do
minus: Aſcendite, cras enim tradā eos in ma-
nus veſtras.* Poſueruntq. filij Iſrael inſidias 29
per circuitum vrbis Gabaa: * & tertia vice, ſi 30
cut ſemel & bis, contra Beniamin exercitum
produxerūt.* Sed & filij Beniamin audacter 31
eruperūt de ciuitate, & fugiētes aduerſarios E
longius perſecuti ſunt, ita vt vulnerarent ex
eis ſicut primo die & ſecundo, & cæderent
per duas ſemitas vertentes terga, quarum v-
na ferebatur in Bethel, & altera in Gabaa, at
que proſternerēt triginta circiter viros:* pu 32
tauerunt enim ſolito eos more cedere. Qui
fugam arte ſimulantes inierunt conſilium vt
abſtraherent eos de ciuitate, & quaſi fugien
tes ad ſupradictas ſemitas perducerēt. * Om 33
nes itaque filij Iſrael ſurgētes de ſedibus ſuis,
tetenderunt aciem in loco, qui vocatur Baal
thamar. Inſidiæ quoque, quæ circa vrbem e-
rant, paulatim ſe aperire cœperunt, * & ab 34
Occidentali vrbis parte procedere. Sed &
alia decem millia virorum de vniuerſo Iſrael
habitatores vrbis ad certamina prouocabāt.
Ingrauatumq. eſt bellum contra filios Benia
min: & non intellexerunt quod ex omni par
te illis inſtaret interitus. * Percuſſitque eos 35
Dominus in cōſpectu filiorum Iſrael, & in-
terfecerunt ex eis in illo die viginti quinque
millia, & centum viros, omnes bellatores &
educentes gladium. * Filij autem Beniamin 36
cum ſe inferiores eſſe vidiſſent, cœperunt fu F
gere. Quod cernentes filij Iſrael, dederunt
eis ad fugiendum locum, vt ad præparatas in
ſidias deuenirent, quas iuxta vrbē poſuerāt.
* Qui cum repente de latibulis ſurrexiſſent, 37
& Beniamin terga cœdentibus daret, ingreſ
ſi ſunt ciuitatem, & percuſſerunt eam in ore
gladij. * Signum autem dederant filij Iſrael 38
his, quos in inſidijs collocauerāt, vt poſtquā
vrbem cepiſſent, ignē accenderent: vt aſcen
dente in altum fumo, captā vrbem demon-
ſtrarent.* Quod cum cernerent filij Iſrael in 39
ipſo certamine poſiti (putauerunt enim filij
Beniamin eos fugere & inſtantius perſeque-
bātur, cæſis de exercitu eorū triginta viris.)
*& viderent quaſi columnam fumi de ciuita 40
te conſcendere: Beniamin quoque aſpiciens
retro cum captam cerneret ciuitatem, &
flammas in ſublime ferri: * qui prius ſimula- 41
uerant fugam, verſa facie fortius reſiſtebāt.
Quod cum vidiſſent filij Beniamin, in fugam
uerſi ſunt, * & ad viam deſerti ire cœperunt, 41
illuc quoque eos aduerſarijs perſequētibus.
ſed & hi, qui vrbem ſuccenderant, occurre-
runt eis.* Atque ita factum eſt, vt ex vtraque 43
parte ab hoſtibus cæderētur, nec erat vlla re G
quies morientium. Ceciderūt atque proſtra-
44 ti ſunt ad Orientalē plagā vrbis Gabaa.* Fue
rūt autē qui in eodē loco interfecti ſunt, de-
cem & octo millia virorum, omnes robuſtiſ
45 ſimi pugnatores.* Quod cum vidiſſent, qui
remanſerant de Beniamin, fugerunt in ſoli-
tudinem: & pergebant ad Petram, cuius vo-
cabulum eſt Remmon. In illa quoque fuga
palantes, & in diuerſa tendentes, occiderunt
quinque millia virorum. Et cum vltra tende
rent, perſecuti ſunt eos, & interfecerunt e-
46 tiam alia duo millia.* Et ſic factum eſt, vt om
nes qui ceciderant de Beniamin in diuerſis
locis, eſſent viginti quinque millia, pugnato-
47 res ad bella prōptiſſimi. * Remanſerunt ita-
que de omni numero Beniamin, qui euadere,
& fugere in ſolitudinem potuerunt, ſexcen-
ti viri: ſederuntq. in Petra Remmon menſi-
48 bus quattuor. * Regreſſi autem filij Iſrael,
omnes reliquias ciuitatis a viris vſque ad iu
menta gladio percuſſerunt, cunctaſq. vrbes
& viculos Beniamin vorax flāma cōſumpſit.

CAP. XXI.

1 IVrauerunt quoque filij Iſrael in Maſpha,
A & dixerunt: Nullus noſtrū dabit filijs Be-
2 niamin de filiabus ſuis vxorem. * Veneruntq;
que omnes ad domum Dei in Silo, & in con
ſpectu eius ſedentes vſque ad veſperā, leua-
uerunt vocem, & magno vlulatu cœperunt
3 flere, dicentes. * Quare Domine Deus Iſrael
factum eſt hoc malum in populo tuo, vt ho-
4 die vna tribus auferretur ex nobis? * Altera
autē die diluculo conſurgentes, extruxerūt
altare: obtuleruntq. ibi holocauſta, & pacifi
5 cas victimas, & dixerunt: * Quis non aſcen-
dit in exercitu Domini de vniuerſis tribubus
Iſrael? Grandi enim iuramento ſe conſtrin-
xerant, cū eſſent in Maſpha, interfici eos qui
6 defuiſſent.* Ductique pœnitentia filij Iſrael
B ſuper fratre ſuo Beniamin, cœperūt dicere:
7 Ablata eſt tribus vna de Iſrael, * vnde vxo-
res accipient? omnes enim in commune iu-
rauimus, non daturos nos his filias noſtras.
8 * Idcirco dixerunt: Quis eſt de vniuerſis tri-
bubus Iſrael, qui non aſcendit ad Dominum
in Maſpha? Et ecce inuenti ſunt habitatores
9 Iabes Galaad in illo exercitu nō fuiſſe. (* Eo
quoque tempore cum eſſent in Silo, nullus
10 ex eis ibi repertus eſt.) * Miſerunt itaque
decem millia viros robuſtiſſimos, & præcepe
runt eis: Ite, & percutite habitatores Iabes
Galaad in ore gladij, tam vxores quam par-
11 uulos eorū.* Et hoc erit quod obſeruare de-
bebitis: * Omne generis maſculini, & mu-
lieres, quæ cognouerūt viros, interficite, vir
12 gines autem reſeruate.* Inuētæq. ſunt de Ia
bes Galaad quadringentæ virgines, quæ ne-
ſcierunt viri thorum, & adduxerunt eas ad
13 caſtra in Silo, in Terram Chanaan. * Miſe-
runtq. nuncios ad filios Beniamin, qui erant
in Pe-

in Petra Remmon, & præceperunt eis, vt eos
ſuſciperent in pace. * Veneruntque filij 14
Beniamin in illo tempore, & datæ ſunt eis
vxores de filiabus Iabes Galaad: alias autem
non repererunt, quas ſimili modo trade- C
rent. * Vniuerſuſque Iſrael valde doluit, & 15
egit pęnitentiam ſuper interfectione vnius
tribus ex Iſrael. * Dixeruntque maiores 16
natu: Quid faciemus reliquis, qui non acce-
perunt vxores? omnes in Beniamin fęminæ
conciderunt, & * magna nobis cura, ingenti 17
que ſtudio prouidendum eſt, ne vna tribus
deleatur ex Iſrael. * Filias enim noſtras eis da 18
re non poſſumus, conſtricti iuramento & ma
ledictione, qua diximus: Maledictus qui de-
derit de filiabus ſuis vxorem Beniamin. * Ce 19
peruntque conſilium, atque dixerunt: Ecce
ſolemnitas Domini eſt in Silo anniuerſaria,
quæ ſita eſt ad Septentrionem vrbis Bethel,
& ad Orientalem plagam viæ, quæ de Bethel
tendit ad Sichimam, & ad meridiem oppidi D
20 Lebona. * Præceperuntque filijs Benia-
min, atque dixerunt: Ite, & latitate in vi-
21 neis. * Cumque videritis filias Silo ad du-
cendos choros ex more procedere, exite re
pēte de uineis, & rapite ex eis ſinguli vxores
ſingulas, & pergite in Terram Beniamin.
22 * Cūq. venerint patres earum ac fratres, &
aduerſum vos queri cęperint, atque iurgari,
dicemus eis: Miſeremini eorum: non enim
rapuerunt eas iure bellantiū atque victorū,
ſed rogātibus vt acciperent, non dediſtis, &
23 a veſtra parte peccatum eſt. * Feceruntque
filij Beniamin, vt ſibi fuerat imperatum: &
iuxta numerum ſuum rapuerunt ſibi de his,
quæ ducebant choros, vxores ſingulas: abie
runtq. in poſſeſſionem ſuam, ædificantes vr-
24 bes, & habitantes in eis. * Filii quoque Iſrael
reuerſi ſunt per tribus, & familias in taber-
nacula ſua. In diebus illis non erat rex in
Iſrael: ſed vnuſquiſque quod ſibi rectum
videbatur hoc faciebat.

LIBER RVTH.



CAPVT PRIMVM.

IN diebus vnius iudicis, 1
quādo iudices præerant, A
facta eſt fames in Terra.
Abijtq. homo de Bethle
hem Iuda, vt peregrina-
rēt in regione Moabiti-
de cū uxore ſua, ac duo-
bus liberis. * ipſe vocabatur Elimelech, & v- 2
xor eius Noemi: & duo filij, alter Mahalō, &
alter Chelion, Ephrathæi de Bethlehē Iuda.
Ingreſſiq. regionem Moabitidem, moraban
tur ibi. * Et mortuus eſt Elimelech maritus 3
Noemi: remanſitq. ipſa cum filiis. * Qui ac- 4
ceperūt vxores Moabitidas, quarum vna vo
cabatur Orpha, altera vero Ruth. Manſe-
5 runtq. ibi decē annis, * & ambo mortui sūt,
Mahalō videlicet & Cheliō: remanſitq. mu
6 lier orbata duobus liberis ac marito. * Et ſur
rexit ut in patriam pergeret cum utraq nu-
ru ſua de regione Moabitide: audierat enim
B quod reſpexiſſet Dominus populum ſuum,
7 & dediſſet eis eſcas. * Egreſſa eſt itaque de
loco peregrinationis ſuæ, cum utraq. nuru:
& iam in uia reuertendi poſita in Terram Iu
8 da, * dixit ad eas: Ite in domum matris veſtrę,
faciat uobiſcum Dominus miſericordiam, ſi
9 cut feciſtis cum mortuis & mecum. * Det vo
bis inuenire requiem in domibus virorum,

quos ſortituræ eſtis.Et oſculata eſt eas.Quæ
eleuata voce flere cœperunt, * & dicere: Te 10
cũ pergemus ad populũ tuũ. * Quibus illa rñ 11
dit:Reuertimini filiæ meæ,cur venitis mecũ?
num vltra habeo filios ĩ vtero meo,vt viros
ex me ſperare poſſitis ? * Reuertimini filiæ 12
meæ, & abite:iam enim ſenectute confecta
ſum,nec apta vinculo coniugali.ẽt ſi poſſem
hac nocte concipere,& parere filios,* ſi eos 13
expectare velitis donec creſcãt, & annos pu C
bertatis impleant, ante eritis vetulæ q̃ nuba
tis.Nolite,quæſo,filiæ meæ:q̃a veſtra angu-
ſtia magis me premit, & egreſſa eſt manus
Dñi cõtra me.*Eleuata igitur voce, rurſum 14
flere cœperunt,Orpha oſculata eſt ſocrũ, ac
reuerſa eſt: Ruth adhæſit ſocrui ſuæ.*cui di- 15
xit Noemi:En reuerſa eſt cognata tua ad po
pulũ ſuũ,& ad deos ſuos,vade cũ ea.* Quæ 16
reſpondit:Ne aduerſeris mihi ut relinquã te
& abeã: quocũque.n.perrexeris, pgã: & vbi
morata fueris , & ego pariter morabor.Po-
pulus tuus populus meus,& Deus tuus Deus
meus.* Quæ te terra morientẽ ſuſceperit,in 17
ea moriar:ibiq. locũ accipiã ſepulturæ. Hæc
mihi faciat Domin⁹, & hæc addat,ſi nõ ſola
mors me & te ſeparauerit.*Vidẽs ergo Noe 18
mi, q̃ obſtinato aĩo Ruth decreuiſſet ſecum D
pergere,aduerſari noluit , nec ad ſuos vltra
reditũ pſuadere:*,pfectæq. ſunt ſimul, & ve 19
nerũt in Bethlehem . Quibus vrbẽ ingreſſis ,
velox apud cunctos fama percrebuit : dice-
bãtq. mulieres:Hæc eſt illa Noemi.* Quibus 20
ait:Ne vocetis me Noemi(id eſt,pulchram)
ſed vocate me Mara(id eſt,amarã)quia ama
ritudine valde repleuit me omnipotens.*E- 21
greſſa ſum plena,& vacuã reduxit me Dñs .
Cur ergo vocatis me Noemi,quã Dñs humi
liauit,& afflixit Oĩpotens? *Venit ergo Noe 22
mi cum Ruth Moabitide nuru ſua , de terra
peregrinationis ſuæ:ac reuerſa eſt in Bethle
hem, quando primum hordea metebantur .

CAP. II.

ERat aũt viro Elimelech conſanguineus , 1
homo potens , & magnarũ opum , noĩe A
Booz.* Dixitq. Ruth Moabitis ad ſocrũ ſuã: 2
Si iubes,vadã in agrũ,& colligam ſpicas , q̃
fugerint manus metentiũ,vbicumq. clemen
tis ĩ me patris familias reperero gratiã. Cui
illa reſpondit:Vade filia mea. * Abijt itaq. & 3
colligebat ſpicas poſt terga metẽtiũ.Accidit
aũt ut ager ille haberet dñm nomine Booz ,
qui erat de cognatione Elimelech.*Et ecce, 4
ipſe veniebat,de Bethlehẽ, dixitq. meſſori-
bus: Dñs vobiſcum.Qui reſponderunt ei:Be-
nedicat tibi Dñs.*Dixitq. Booz iuueni, qui 5
meſſoribus præerat : Cuius eſt hæc puella ?
*Cui reſpõdit: Hæc eſt Moabitis , quæ venit 6
cũ Noemi,de regione Moabitide,* & roga- B
uit vt ſpicas colligeret remanentes,ſequens 7
meſſorũ veſtigia: & de mane vſq. nũc ſtat in
agro, & ne ad momentum quidẽ domum re.
8 uerſa eſt.*Et ait Booz ad Ruth:Audi filia,ne
vadas in alterũ agrum ad colligendũ, nec re
cedas ab hoc loco:ſed iungere puellis meis ,
9 * & vbi meſſuerint , ſequere. Mandaui enim
pueris meis, vt nemo moleſtus ſit tibi : ſed ẽt
ſi ſitieris , vade ad ſarcinulas, & bibe aquas,
10 de quib. & pueri bibunt.*Quæ cadens in fa-
ciem ſuam & adorans ſuper terram,dixit ad
eum:Vnde mihi hoc,vt inuenirem gratiã an
te oculos tuos, & noſſe me dignareris pere-
11 grinã mulierẽ? * Cui ille reſpondit:Nũciata
C ſunt mihi omnia,quæ feceris ſocrui tuæ poſt
mortem viri tui: & quod reliqueris parẽtes
tuos,& terrã in qua nata es,& veneris ad po
12 pulũ,quẽ antea neſciebas. *Reddat tibi Dñs
pro opere tuo , & plenã mercedẽ recipias a
Dño Deo Iſrael, ad quẽ veniſti, & ſub cuius
13 cõfugiſti alas.* Quæ ait: Inueni gratiã apud
oculos tuos domine mi,qui cõſolatus es me,
& locutus es ad cor ancillæ tuæ,quæ nõ ſum
14 ſimilis vnius puellarum tuarum.* Dixitq. ad
eã Booz:Quando hora veſcendi fuerit, veni
huc, & comede panem, & intinge buccellã
tuam in aceto. Sedit itaque ad meſſorum la-
tus,& congeſſit polentam ſibi, comeditq. &
15 ſaturata eſt, & tulit reliquias . * Atque inde
ſurrexit,vt ſpicas ex more colligeret.Præce
pit autem Booz pueris ſuis, dicens : Etiamſi
vobiſcũ metere voluerit,ne prohibeatis eã:
16 * & de veſtris quoque manipulis proijcite de
induſtria,& remanere permittite,vt abſque
D rubore colligat, & colligentem nemo corri
17 piat.*Collegit ergo in agro vſq. ad veſperã:
& quæ collegerat virga cædens & excutiẽs,
inuenit hordei quaſi ephi menſuram, id eſt,
18 tres modios.* Quos portans reuerſa eſt in ci
uitatem,& oſtendit ſocrui ſuæ:inſuper pro-
tulit,& dedit ei de reliquiis cibi ſui,quo ſatu
19 rata fuerat.*Dixitq.ei ſocrus ſua: Vbi hodie
collegiſti, & vbi feciſti opus?ſit benedictus
qui miſertus eſt tui . Indicauitq. ei apud quẽ
fuiſſet operata : & nomẽ dixit viri , q̃ Booz
20 vocaretur. * Cui reſpondit Noemi: Benedi-
ctus ſit a Domino:quoniam eandem gratiã ,
q̃ præbuerat viuis,ſeruauit & mortuis.Rur-
21 ſumq. ait:Propinquus noſter eſt homo. * Et
Ruth,Hoc quoque,inquit,præcepit mihi,vt
tamdiu meſſoribus eius iungerer,donec om
22 nes ſegetes meterẽtur.*Cui dixit ſocrus:Me
lius eſt, filia mea, vt cũ puellis eius exeas ad
metendum,ne in alieno agro quiſpiam reſi-
23 ſtat tibi. * Iuncta eſt itaque puellis Booz , &
tamdiu cum eis meſſuit, donec hordea &
triticum in horreis conderentur .

CAP. III.

1 POſtquam autem reuerſa eſt ad ſocrum
A ſuam,audiuit ab ea : Filia mea , quæram
tibi requiem, & prouidebo vt bene ſit tibi.
2 *Booz iſte,cuius puellis in agro iũcta es,pro
pinquus noſter eſt,& hac nocte areã hordei
3 ventilat. * Lauare igitur,& vngere,& indue

re

re cultioribꝰ. veſtimētis, & deſcende in areā.
non te videat homo, donec eſum, potumq.
finierit. * Quando autem ierit ad dormien- 4
dum, nota locum in quo dormiat: venieſque
& diſcooperies pallium, quo operitur a par
te pedum, & proijcies te, & ibi iacebis: ipſe
autem dicet tibi quid agere debeas. * Quæ 5
reſpondit: Quidquid præceperis, faciā. * De- 6
ſcenditque in aream, & fecit omnia, quæ ſibi
imperauerat ſocrus. * Cumque comediſſet B
Booz, & bibiſſet, & factus eſſet hilarior, iſ- 7
ſetq. ad dormiendum iuxta aceruum mani-
pulorum, venit abſcondite, & diſcooperto
pallio, a pedibus eius ſe proiecit. * Et ecce 8
nocte iam media expauit homo, & contur-
batus eſt: viditq. mulierem iacentem ad pe-
des ſuos, * & ait illi: Quæ es? Illaq. reſpondit: 9
Ego ſum Ruth ancilla tua: expande pallium
tuum ſuper famulam tuā, quia propinquus
es. * Et ille, Benedicta, inquit, es a Domino 10
filia, & priorem miſericordiam poſteriore C
ſuperaſti: quia non es ſecuta iuuenes paupe-
res, ſiue diuites. * Noli ergo metuere, ſed 11
quidquid dixeris mihi, faciam tibi. Scit enim
omnis populus, qui habitat intra portas vr-
bis meæ, mulierem te eſſe virtutis. * Nec ab- 12
nuo me propinquum, ſed eſt alius me pro-
pinquior. * Quieſce hac nocte: & facto mane, 13
ſi te voluerit propinquitatis iure retinere,
bene res acta eſt: ſin autem ille noluerit, ego
te abſq. vlla dubitatione ſuſcipiam, viuit Do D
minus. dormi vſq. mane. * Dormiuit itaque 14
ad pedes eius, vſq. ad noctis abſceſſum. Sur-
rexit itaq. antequam homines ſe cognoſce-
rent mutuo, & dixit Booz: Caue ne quis no
uerit ꝙ huc veneris. * Et rurſum, Expande, 15
inquit pallium tuum, quo operiris, & tene
vtraq. manu. Qua extendente, & tenente, mē
ſus eſt ſex modios hordei, & poſuit ſuper eā.
Quæ portans ingreſſa eſt ciuitatem, * & ve- 16
nit ad ſocrum ſuam. Quæ dixit ei: Quid egi-
ſti filia? Narrauitq. ei omnia, quę ſibi feciſſet
homo. * Et ait: Ecce ſex modios hordei ſdedit 17
mihi, & ait: Nolo vacuā te reuerti ad ſocrū
tuam. * Dixitq. Noemi: Expecta filia donec 18
videamus quem res exitum habeat. neque
enim ceſſabit homo niſi compleuerit quod
locutus eſt.

C A P. IIII.

AScendit ergo Booz ad portam, & ſedit 1
ibi. Cumq. vidiſſet propinquum præ- A
terire, de quo prius ſermo habitus eſt, dixit
ad eum: Declina paulisper, & ſede hic: vocās
eum nomine ſuo. Qui diuertit, & ſedit. * Tol 2
lens autem Booz decem viros de ſenioribus
ciuitatis, dixit ad eos: Sedete hic. * Quib. ſedē 3
tibus, locutus eſt ad propinquū. Partem agri
fratris noſtri Elimelech vēdet Noemi, ꝗ re
uerſa eſt de regione Moabitide: * quod audi- 4
re te volui, & tibi dicere coram cunctis ſe-
dentibus & maioribus natu de populo meo.
Si vis poſſidere iure propinquitatis: eme, &
poſſide. ſin autem diſplicet tibi, hoc ipſum
indica mihi, vt ſciam quid facere debeā, nul
lus enim eſt propinquus, excepto te, qui
B priores: & me, qui ſecundus ſum. At ille re-
5 ſpondit: Ego agrum emā. * Cui dixit Booz:
Quando emeris agrum de manu mulieris,
Ruth quoque Moabitidem, quæ vxor defun
cti fuit, debes accipere: vt ſuſcites nomen
6 propinqui tuī in hereditate ſua. * Qui reſpō
dit: Cedo iuri propinquitatis: neque enim
poſteritatem familiæ meæ delere debeo. tu
meo vtere priuilegio, quo me libenter care
7 re profiteor. * Hic autem erat mos antiqui- * Deut.25.b.9
tus in Iſrael inter propinquos, vt ſi quando
alter alteri ſuo iuri cedebat: vt eſſet firma
conceſſio, ſoluebat homo calceamentum
ſuum, & dabat proximo ſuo. hoc erat teſti-
8 monium ceſſionis in Iſrael. * Dixit ergo pro-
pinquo ſuo Booz: Tolle calceamentum tuū.
9 Quod ſtatim ſoluit de pede ſuo. * At ille ma-
C iorib. natu, & vniuerſo populo, Teſtes vos,
inquit, eſtis hodie, quòd poſſederim omnia
quæ fuerunt Elimelech; & Chelion & Ma-
10 halon, tradente Noemi: * & Ruth Moabiti-
dem, vxorem Mahalon, in coniugium ſum-
pſerim, vt ſuſcitem nomen defuncti in here
ditate ſua, ne vocabulum eius de familia ſua
ac fratrib. & populo deleatur. Vos, inquam,
11 huius rei teſtes eſtis. * Reſpondit omnis po-
pulus, qui erat ī porta, & maiores natu: Nos
teſtes ſumus: faciat Dominus hanc mulierē,
quæ ingreditur domum tuam, ſicut Rachel,
& Liam, quæ ædificauerunt domum Iſrael:
vt ſit exemplum virtutis in Ephratha, & ha-
12 beat celebre nomen in Bethlehem. * fiatque
domus tua, ſicut domus Phares, * quem Tha * Ge.38.g.29
mar peperit Iudæ, de ſemine quod tibi dede
13 rit Dn̄s ex hac puella. * Tulit itaque Booz
Ruth, & accepit vxorem: ingreſſuſq. eſt ad
D eam, & dedit illi Dominus vt conciperet, &
14 pareret filiū. * Dixeruntq. mulieres ad Noe-
mi: Benedictus Dominus, qui non eſt paſſus
vt deficeret ſucceſſor familiæ tuæ, & voca-
15 retur nomen eius in Iſrael. * Et habeas qui
conſoletur animam tuam, & enutriat ſene-
ctutem. de nuru. n. tua natus eſt, quæ te dili-
git: & multo tibi melior eſt, quā ſi ſeptē ha-
16 beres filios. * Suſceptumque Noemi puerum
poſuit in ſinu ſuo, & nutricis ac gerulæ fun-
17 gebatur officio. * Vicinæ aūt mulieres cōgra
tulantes ei, & dicentes: Natus eſt filius Noe-
mi: vocauerunt nomen eius Obed: hic eſt pa
18 ter Iſai, patris Dauid. * Hæ ſunt generatio-
19 nes Phares: * Phares genuit Eſron, * Eſron ge * 1.Par.2.a.4 & 10.1 Matt.1.a.3
20 nuit Aram, Aram genuit Aminadab, * Ami-
nadab genuit Nahaſsō, Nahaſſon genuit Sal
21 mon, * Salmō genuit Booz, Booz genuit O-
22 bed, * Obed genuit Iſai, Iſai genuit Dauid.

LIBER PRIMVS SAMVELIS. QVEM NOS PRIMVM REGVM DICIMVS.



CAPVT PRIMVM.

FVIT vir vnus de Rama- 1
thaimſophim, de monte A
Ephraim, & nomen eius
Elcana, filius Ieroham,
filij Eliu, filij Thohu, fi-
lij Suph, Ephrathæus:
* & habuit duas vxores, 2
nomen vni Anna, & no-
men ſecundæ Phenenna. Fueruntq. Phenen-
næ filij: Annæ autem non erant liberi. *Et a- 3
ſcendebat vir ille de ciuitate ſua ſtatutis die-
bus, vt adoraret & ſacrificaret Domino e-
xercituum in Silo. Erant autem ibi duo fi-
lij Heli, Ophni & Phinees, ſacerdotes Do-
mini. * Venit ergo dies, & immolauit El- 4
cana, deditque Phenennæ vxori ſuæ, &
cunctis filijs eius, & filiabus partes: * An- 5
næ autem dedit partem vnam triſtis, quia
Annam diligebat. Dominus autem conclu-
ſerat vuluam eius. * Affligebat quoq. eam 6
æmula eius, & vehementer angebat, in tan-
tum, vt exprobraret quòd Dominus con-
7 cluſiſſet vuluam eius: * ſicque faciebat per
B ſingulos annos, cum redeunte tempore aſcē
derent ad templum Domini: & ſic prouoca-
bat eam. porro illa flebat, & nō capiebat ci-
8 bum. * Dixit ergo ei Elcana vir ſuus: Anna,
cur fles? & quare non comedis? & quam ob
rem affligitur cor tuum? numquid non ego
9 melior tibi ſum, quàm decem filij? * Surre-
xit autem Anna poſtquam comederat, & bi
berat in Silo. Et Heli ſacerdote ſedente ſu-
10 per Sellam ante poſtes templi Dñi, * cum
eſſet Anna amaro animo, orauit ad Domi-
11 num, flens largiter, * & votum vouit, dicens:
Domine exercituum, ſi reſpiciens videris af
flictionem famulæ tuæ, & recordatus mei
fueris, nec oblitus ancillæ tuæ, dederiſq. ſer-
uæ tuæ ſexū virilem: dabo eum Domino om
nibus diebus vitę eius, & nouacula non aſcē
12 det ſuper caput eius. * Factum eſt autem, cū
illa multiplicaret preces coram Domino, vt

Heli

Heli obſeruaret os eius. * Porro Anna loque 13
batur in corde ſuo, tantumq. labia illius mo
uebantur, & vox penitus nō audiebatur. Æ- C
ſtimauit ergo eam Heli temulentam, * di- 14
xitq. ei: Vſquequo ebria eris? digere paulis-
per vinum, quo mades. * Reſpondens An- 15
na, Nequaquam, inquit, domine mi: nam
mulier infelix nimis ego ſum, vinumq. & om
ne quod inebriare poteſt, non bibi, ſed effu-
di animam meam in conſpectu Domini.
* Ne repures ancillam tuam quaſi unam de 16
filiabus Belial: quia ex multitudine doloris,
& mœroris mei locuta ſum vſq. in præſens.
* Tunc Heli ait ei: Vade in pace: & Deus Iſ- 17
rael det tibi petitionem tuam, quam rogaſti
eum. * Et illa dixit: Vtinam inueniat ancilla 18
tua gratiam in oculis tuis. Et abiit mulier in
uiam ſuam, & comedit, vultusque illius non
ſunt amplius in diuerſa mutati. * Et ſurrexe 19
runt mane, & adorauerūt coram Domino: re
uerſiq. ſunt, & venerunt in domum ſuam Ra
matha. Cognouit autem Elcana Annam vxo
rem ſuam: & recordatus eſt eius Dominus.
* Et factum eſt poſt circulum dierum, conce 20
pit Anna, & peperit filium, vocauitq. nomen
eius Samuel: eo quod a Domino poſtulaſſet
eum. * Aſcendit autē vir eius Elcana, & om- 21
nis dom* eius, ut immolaret Domino hoſtiā D
ſollemnē, & votum ſuum, * & Anna non a- 22
ſcendit: dixit enim uiro ſuo: Non vadam, do-
nec ablactetur infans, & ducam eū, vt appa-
reat ante conſpectum Domini, & maneat
ibi iugiter. * Et ait ei Elcana vir ſuus: Fac 23
quod bonum tibi videtur, & mane donec
ablactes eum: precorq. vt impleat Dominus
verbum ſuū. Manſit ergo mulier, & lactauit
filium ſuum, donec amoueret eum a lacte.
* Et adduxit eum ſecum, poſtquam ablacta- 24
uerat, in vitulis tribus, & tribus modijs fari-
næ, & Amphora vini, & adduxit eum ad do-
mum Domini in Silo. Puer autē erat adhuc
infantulus: * & immolauerunt vitulū, & ob- 25
tulerūt puerum Heli. * Et ait Anna: Obſecro 26
mi domine, uiuit anima tua domine. ego ſum
illa mulier, quæ ſteti coram te hic orans Do
minum. * Pro puero iſto oraui, & dedit mihi 27
Dominus petitionem meam, quam poſtula-
ui eum. * Idcirco & ego commodaui eum 28
Domino cunctis diebus, quibus fuerit com-
modatus Domino. Et adorauerunt ibi Do-
minum. Et orauit Anna, & ait:

C A P. II.

EXultauit cor meum in Domino, & exal- 1
tatum eſt cornu meum in Deo meo: dila A
tatum eſt os meū ſuper inimicos meos: quia
lætata ſunt in ſalutari tuo.

* Non eſt ſanctus, vt eſt Dominus: neque 2
enim eſt alius extra te, & non eſt fortis ſicut
Deus noſter.

3 * Nolite multiplicare loqui ſublimia, glo-
riantes: recedant vetera de ore veſtro: quia
Deus ſcientiarum, Dominus eſt, & ipſi præ-
parantur cogitationes.

4 * Arcus fortium ſuperatus eſt, & infirmi
accincti ſunt robore.

5 * Repleti prius, pro panibus ſe locauerūt:
& famelici ſaturati ſunt, donec ſterilis pepe
rit plurimos: & quæ multos habebat filios,
infirmata eſt.

6 * Dominus mortificat & viuificat, dedu-
B cit ad inferos & reducit.

* Deu. 32. f. 39
Tob. 13. a. 2.
Sap. 16. b. 13.

7 * Dominus pauperem facit & ditat, humi-
liat & ſubleuat.

8 * Suſcitat de puluere egenum, & de ſterco
re eleuat pauperē: vt ſedeat cū principibus,
& ſolium gloriæ teneat. Domini enim ſunt
cardines terræ, & poſuit ſuper eos orbem.

9 * Pedes ſanctorum ſuorum ſeruabit, & im
pij in tenebris conticeſcent: quia non in for
titudine ſua roborabitur vir.

10 * Dominum formidabunt aduerſarij eius:
C & ſuper ipſos in cęlis tonabit: Dominus iu-
dicabit fines Terræ, & dabit imperium regi
ſuo, & ſublimabit cornu Chriſti ſui.

11 * Et abijt Elcana Ramatha, in domū ſuam,
puer autem erat miniſter in conſpectu Do-
mini ante faciem Heli ſacerdotis.

12 * Porro filij Heli, filij Belial, neſciētes Do
13 minum, * neque officium ſacerdotum ad po-
pulum: ſed quicumque immolaſſet victimā,
veniebat puer ſacerdotis, dum coquerentur
carnes, & habebat fuſcinulam tridentem in
14 manu ſua, * & mittebat eam in lebetem, vel
in caldariam, aut in ollam, ſiue in cacabum:
& omne, quod leuabat fuſcinula, tollebat ſa
cerdos ſibi. ſic faciebant vniuerſo Iſraeli ve
15 nientium in Silo. * Etiam antequam adole-
rent adipem, veniebat puer ſacerdotis, & di-
cebat immolanti: Da mihi carnem, vt coquā
D ſacerdoti: non enim accipiam a te carnem
16 coctam, ſed crudam. * Dicebatq. illi immo-
lans: Incendatur primum iuxta morem ho-
die adeps, & tolle tibi quantumcumque de-
ſiderat anima tua. Qui reſpondens aiebat
ei: Nequaquam: nunc enim dabis, alioquin
17 tollam vi. * Erat ergo peccatum puerorum
grande nimis coram Domino: quia extra-
18 hebant homines a ſacrificio Domini. * Sa-
muel autem miniſtrabat ante faciem Domi-
19 ni, puer, accinctus ephod lineo. * Et tu-
nicam paruam faciebat ei mater ſua quam
afferebat ſtatutis diebus, aſcendens cum vi-
ro ſuo, vt immolaret hoſtiam ſollemnem.
20 * Et benedixit Heli Elcanæ & vxori eius:
dixitque ei: Reddat tibi Dominus ſemen
de muliere hac, pro fœnore quod com-
modaſti Domino. Et abierunt in locum
21 ſuum. * Viſitauit ergo Dominus Annam,
E & concepit, & peperit tres filios, &
duas filias: & magnificatus eſt puer Samuel

apud Dominum.*Heli aũt erat ſenex valde, 22
& audiuit omnia quæ faciebant filij ſui vni-
uerſo Iſraeli: & quomodo dormiebant cũ
mulieribus quæ obſeruabant ad oſtium ta-
bernaculi: * & dixit eis:Quare facitis res hu 23
iuſcemodi, quas ego audio, res peſſimas,ab
omni populo ?* Nolite filij mei: non enim 24
eſt bona fama,quam ego audio,ut tranſgre-
di faciatis populum Domini.* Si peccauerit 25
vir in virum,placari ei poteſt Deus:ſi autem
in Dominum peccauerit vir,quis orabit pro
eo?Et non audierunt vocem patris ſui: quia
voluit Dominus occidere eos.* Puer autem 26
Samuel proficiebat,atque creſcebat, & pla- F
cebat tam Dño quam hominibus.*Venit aũt 27
vir Dei ad Heli,& ait ad eum:Hæc dicit Do-
minus: Nunquid non aperte reuelatus ſum
domui patris tui,cum eſſent in Aegypto in
domo Pharaonis?*Et elegi eum ex omnibus 28
tribubus Iſrael mihi in ſacerdotem,vt aſcen
deret ad altare meum,& adoleret mihi incẽ
ſum,& portaret ephod corã me:& dedi do-
mui patris tui omnia de ſacrificiis filiorum
Iſrael.*Quare calce abieciſtis victimã meã, 29
& munera mea quæ præcepi vt offerrẽtur in
templo:& magis honoraſti filios tuos quam
me, vt comederetis primitias omnis ſacrifi-
cij Iſrael populi mei? * Propterea ait Dñs 30
*3.Reg.2.a.27 Deus Iſrael: " Loquens locutus ſum, vt do-
mus tua, & domus patris tui miniſtraret in
conſpectu meo,vſque in ſempiternũ. Nunc
autem dicit Dominus: Abſit hoc a me: ſed
quicumq. glorificauerit me, glorificabo eũ:
qui aũt contemnunt me,erũt ignobiles.* Ec 31
ce dies veniunt,& præcidã brachiũ tuum,&
brachiũ domus patris tui,vt non ſit ſenex in G
domo tua. * Et videbis æmulum tuum in tẽ- 32
plo,in vniuerſis proſperis Iſrael: & non erit
ſenex in domo tua omnibus diebus.*Verum 33
tamen non auferam penitus virum ex te ab
altari meo:ſed vt deficiant oculi tui, & tabe
ſcat anima tua: & pars magna domus tuæ
morietur cum ad virilem ætatem venerit.
*Hoc autem erit tibi ſignum, quod ventu- 34
rum eſt duobus filijs tuis,Ophni & Phinees:
In die vno morientur ambo.* Et ſuſcitabo 35
mihi ſacerdotem fidelem,qui iuxta cor meũ,
& animam meam faciet: & ædificabo ei do-
mum fidelem, & ambulabit coram Chriſto
meo cunctis diebus.*Futurum eſt autem,vt 36
quicumque remanſerit in domo tua, veniat
vt oretur pro eo,& offerat nummum argen
teum,& tortam panis,dicatque:Dimitte me
obſecro ad vnam partem ſacerdotalem, vt
comedam bucellam panis.

CAP. III.

PVer autem Samuel miniſtrabat Domino 1
coram Heli, & ſermo Domini erat pre- A
tioſus in diebus illis, non erat viſio manife-
2 ſta. * Factum eſt ergo in die quadam, Heli
iacebat in loco ſuo, & oculi eius caligaue-
3 rant,nec poterat videre:* lucerna Dei ante-
quam extingueretur, Samuel dormiebat in
4 templo Domini, vbi erat arca Dei.* Et vo-
cauit Dominus Samuel.Qui reſpondẽs, ait:
5 Ecce ego.*Et cucurrit ad Heli,& dixit:Ecce
ego:vocaſti enim me.Qui dixit: Non voca-
ui:reuertere,& dormi.Et abijt,& dormiuit.
6 *Et adiecit Dominus rurſum uocare Samue
lem. Conſurgensq. Samuel,abijt ad Heli,&
dixit:Ecce ego:quia vocaſti me. Qui reſpon
B dit: Non uocaui te fili mi: reuertere & dor-
7 mi.* Porro Samuel necdum ſciebat Domi-
num, neque reuelatus fuerat ei ſermo Domi
8 ni.* Et adiecit Dominus, & vocauit adhuc
Samuelem tertio. Qui conſurgens abiit ad
9 Heli,* & ait:Ecce ego: quia vocaſti me. In-
tellexit ergo Heli q̃a Dominus vocaret pue
rum:& ait ad Samuelem:Vade,& dormi: &
ſi deinceps vocauerit te, dices: Loquere
Domine, quia audit ſeruus tuus.Abijt ergo
10 Samuel, & dormiuit in loco ſuo. * Et venit
Dominus, & ſtetit: & vocauit, ſicut voca-
uerat ſecundo, Samuel, Samuel. Et ait Sa-
muel: Loquere Domine, quia audit ſeruus
11 tuus. * Et dixit Dominus ad Samuelem: Ec-
C ce ego facio verbum in Iſrael:quod quicun
12 que audierit, tinnient ambæ aures eius. * In
die illa ſuſcitabo aduerſum Heli omnia quæ
locutus ſum ſuper domum eius: incipiam,
13 & complebo. * Prædixi enim ei quod iudi-
caturus eſſem domum eius in æternum, pro
pter iniquitatem, eo quod nouerat indigne
14 agere filios ſuos, & nõ corripuerit eos.* Id-
circo iuraui Domui Heli quod non expietur
iniquitas domus eius victimis & muneribus
15 vſque in æternũ. * Dormiuit autem Samuel
vſque mane, aperuitq. oſtia domus Domi-
ni. Et Samuel timebat indicare viſionem He
16 li. * Vocauit ergo Heli Samuelem, & dixit:
Samuel fili mi? Qui reſpondens, ait: Præſto
17 ſum.* Et interrogauit eum: Quis eſt ſermo,
D quem locutus eſt Dominus ad te? oro te ne
celaueris me.hæc faciat tibi Deus,& hæc ad
dat,ſi abſconderis a me ſermonem ex omni-
18 bus verbis, quæ dicta ſunt tibi. * Indicauit
itaque ei Samuel vniuerſos ſermones, & nõ
abſcõdit ab eo.Et ille reſpõdit: Dominus eſt:
19 quod bonum eſt in oculis ſuis faciat.*Creuit
autem Samuel, & Dominus erat cum eo, &
non cecidit ex omnibus verbis eius in ter-
20 ram.* Et cognouit uniuerſus Iſrael a Dan,
vſque Berſabee, quod fidelis Samuel pro-
21 pheta eſſet Domini.* Et addidit Dominus
vt appareret in Silo, quoniam reuelatus fue
rat Dominus Samueli in Silo, iuxta uerbum
Domini. Et euenit ſermo Samuelis vniuerſo
Iſraeli.

CAP.



C A P. IIII.

ET factum eſt in diebus illis, cōuenerunt 1
Philiſthijm in pugnam: & egreſſus eſt A
Iſrael obuiam Philiſthijm in prælium, & ca-
ſtrametatus eſt iuxta Lapidē adiutorij. Por-
ro Philiſthijm venerunt in Aphec, *& inſtru- 2
xerunt aciem contra Iſrael. Inito autem cer
tamine, terga vertit Iſrael Philiſthæis: & cæ
ſi ſunt in illo certamine paſſim per agros,
quaſi quattuor millia virorum. * Et reuerſus 3
eſt populus ad caſtra: dixeruntq. maiores na
tu de Iſrael: Quare percuſſit nos Dn̄s hodie
corā Philiſthijm? Afferamus ad nos de Silo
arcam fœderis Domini, & veniat in mediū
noſtri, vt ſaluet nos de manu inimicorū no-
ſtrorum. *Miſit ergo populus in Silo, & tule- 4
runt inde arcam fœderis Dn̄i exercituum ſe
dentis ſuper Cherubim: erantq. duo filij He-
li cum arca fœderis Dei, Ophni & Phinees.
* Cumq. veniſſet arca fœderis Domini in ca 5
ſtra, vociferatus eſt omnis Iſrael clamore
grandi, & perſonuit terra. * Et audierunt Phi 6
liſthijm vocem clamoris, dixeruntq.: Quæ- B
nam eſt hæc vox clamoris magni in caſtris
Hebræorum? Et cognouerūt quòd arca Dn̄i
veniſſet in caſtra. * Timueruntq. Philiſthijm, 7
dicentes: Venit Deus in caſtra. Et ingemue-
runt, dicentes: * Væ nobis: non enim fuit tan 8
ta exultatio heri & nudiuſtertius: væ nobis.
Quis nos ſaluabit de manu Deorū ſublimiū
iſtorum? hi ſunt Dij, qui percuſſerunt Ægy
ptum omni plaga, in deſerto. * Confortami- 9
ni, & eſtote viri, Philiſthijm: ne ſeruiatis He
bræis, ſicut & illi ſeruierunt vobis: confor-
tamini, & bellate. * Pugnauerunt ergo Phili 10
ſthijm, & cæſus eſt Iſrael, & fugit vnuſquiſq.
in tabernaculum ſuum: & facta eſt plaga ma
gna nimis: & ceciderunt de Iſrael triginta

11 millia peditum. * Et arca Dei capta eſt:
C duo quoque filij Heli mortui ſunt, Ophni &
12 Phinees. * Currens autem vir de Benia-
min ex acie, venit in Silo in die illa, ſciſſa
13 veſte, & conſperſus puluere caput. * Cumq.
ille veniſſet, Heli ſedebat ſuper ſellam con-
tra viam ſpectans. Erat enim cor eius pa-
uens pro arca Dei. Vir autem ille poſtquam
ingreſſus eſt, nunciauit vrbi: & vlulauit om-
14 nis ciuitas. Et audiuit Heli ſonitum clamo-
ris, dixitque: Quis eſt hic ſonitus tumultus
huius? At ille feſtinauit, & venit, & nuncia-
15 uit Heli. *Heli autem erat nonaginta & octo
annorum, & oculi eius caligauerant, & vide
16 re non poterat. * Et dixit ad Heli: Ego ſum
qui veni de prælio, & ego qui de acie fugi
hodie. Cui ille ait: Quid actum eſt fili mi?
17 * Reſpondens autem ille, qui nunciabat, Fu-
git, inquit, Iſrael coram Philiſthijm, & rui-
na magna facta eſt in populo: inſuper & duo
D filij tui mortui ſunt, Ophni & Phinees: & ar
18 ca Dei capta eſt. *Cumq. ille nominaſſet ar-
cam Dei, cecidit de ſella retrorſum iuxta
oſtium, & fractis ceruicibus mortuus eſt. Se
nex enim erat vir & grandæuus: & ipſe iudi-
19 cauit Iſrael quadraginta annis. * Nurus autē
eius, vxor Phinees, prægnans erat, vicinaq.
partui: & audito nuncio quòd capta eſſet ar
ca Dei, & mortuus eſſet ſocer ſuus, & vir
ſuus, incuruauit ſe & peperit: irruerat enim
20 in eam dolores ſubiti. * In ipſo autem mo-
mento mortis eius, dixerunt ei quæ ſtabant
circa eam: Ne timeas, quia filium peperiſti.
Quæ non reſpondit eis, neque animaduer-
21 tit. * Et vocauit puerum, Ichabod, dicens:
Tranſlata eſt gloria de Iſrael, quia capta eſt
arca Dei, & pro ſocero ſuo & pro viro ſuo;
22 * & ait: Tranſlata eſt gloria ab Iſrael, eo quòd
capta eſſet arca Dei.

CAP. V.

PHiliſthijm autem tulerunt arcam Dei, & 1
aſportauerunt eam a Lapide adiutorij A
in Azotum.* Tuleruntque Philiſthijm arcam 2
Dei, & intulerunt eam in templum Dagon,
& ſtatuerunt eam iuxta Dagon.* Cumq. ſur 3
rexiſſent diluculo Azotij altera die, ecce Da
gon iacebat pronus in terra ante arcam Do-
mini: & tulerunt Dagon, & reſtituerunt eū
in locum ſuum.* Rurſumque mane die al- 4
tera conſurgentes, inuenerunt Dagon iacen
tem ſuper faciem ſuam in terra coram arca
Domini: caput autem Dagon, & duæ pal-
mæ manuum eius abſciſſæ erant ſuper limē: B
* porro Dagon ſolus truncus remanſerat in 5
loco ſuo. Propter hanc cauſam non calcant
ſacerdotes Dagon, & omnes qui ingrediun-
tur templum eius, ſuper limen Dagon in A-
zoto, vſque in hodiernum diem.* Aggra- 6
uata eſt autē manus Domini ſuper Azotios,
Pſ.77. b. 66. & demolitus eſt eos: * & percuſſit in ſecre-
tiori parte natium Azotum, & fines eius. Et
ebullierunt villæ & agri in medio regionis
illius, & nati ſunt mures, & facta eſt con-
fuſio mortis magnæ in ciuitate.* Videntes 7
aūt viri Azotij huiuſcemodi plagā, dixerūt:
Non maneat arca Dei Iſrael apud nos: quo- C
niā dura eſt manus eius ſup nos, & ſuper Da
gon Deum noſtrū.* Et mittentes cōgregaue 8
rūt omnes ſatrapas Philiſthinorū ad ſe, & di
xerūt: Quid faciemus de arca Dei Iſrael? Rñ
deruntq. Gethæi: Circūducatur arca Dei Iſ-
rael. Et circumduxerunt arcam Dei Iſrael.
* Illis autem circūducentibus eam, fiebat ma 9
nus Domini p ſingulas ciuitates interfectio
nis magnæ nimis: & percutiebat viros vniuſ
cuiuſque vrbis, a paruo vſque ad maiorem,
& computreſcebant prominētes extales eo
rum. Inieruntque Gethæi conſilium, & fece
runt ſibi ſedes pelliceas.* Miſerunt ergo ar- 10
cam Dei in Accaron. Cumque veniſſet arca
Dei in Accaron, exclamauerūt Accaronitæ, D
dicentes: Adduxerunt ad nos arcam Dei Iſ-
rael, ut interficiat nos & populum noſtrum.
* Miſerunt itaque & congregauerunt omnes 11
ſatrapas Philiſthinorum: qui dixerunt: Dimit
tite arcam Dei Iſrael, & reuertatur in locum
ſuum, & non interficiat nos cum populo no
ſtro.* Fiebat enim pauor mortis in ſingu- 12
lis vrbibus, & grauiſſima valde manus Dei.
viri quoque, qui mortui non fuerant, percu-
tiebantur in ſecretiori parte natium: & a-
ſcendebat ululatus uniuſcuiuſque ciuitatis
in cælum.

CAP. VI.

FVit ergo arca Domini in regione Phili- 1
ſthinorum ſeptem menſibus.* Et vo- 2
A cauerunt Philiſthijm ſacerdotes & diuinos,
dicentes: Quid faciemus de arca Domini?
indicate nobis quomodo remittamus eā in
3 locum ſuum. Qui dixerunt: * Si remittitis ar
cam Dei Iſrael, nolite dimittere eam vacuā,
ſed quod debetis, reddite ei pro peccato, &
tunc curabimini: & ſcietis quare non rece-
4 dat manus eius a vobis.* Qui dixerunt:
Quid eſt quod pro delicto reddere debeam?
5 ei? Reſponderuntq. illi: * Iuxta numerū pro-
uinciarum Philiſthinorum quinq. anos au-
reos facietis, & quinque mures aureos: quia
plaga vna fuit omnibus vobis, & ſatrapis ve
ſtris. Facietiſq. ſimilitudines anorum veſtro-
rum, & ſimilitudines murium, qui demoliti
ſunt terram. & dabitis Deo Iſrael gloriā: ſi
forte releuet manum ſuam a vobis, & a dijs
B veſtris, & a terra veſtra.* Quare aggrauatis
6 corda veſtra, ſicut aggrauauit Ægyptus, &
Pharao cor ſuum?* nonne poſtquam percuſ Exo.
7 ſus eſt, tunc dimiſit eos, & abierunt?* Nunc
ergo arripite & facite plauſtrum nouum v-
num: & duas vaccas fœtas, quibus non eſt
impoſitum iugum, iungite in plauſtro, & re
8 cludite vitulos earum domi.* Tolletiſq. ar-
cā Domini, & ponetis in plauſtro, & vaſa au
rea, quæ exoluiſtis eis pro delicto, ponetis ī
capſellā ad latus eius: & dimittite eam vt va
9 dat.* Et aſpicietis: & ſi quidē per viam finiū
ſuorū aſcenderit contra Bethſames, ipſe fe-
cit nobis hoc malum grande: ſin autem, mi-
nime: ſciemus quia nequaquam manus eius
10 tetigit nos, ſed caſu accidit.* Fecerunt ergo
illi hoc modo: & tollentes duas vaccas, quæ
lactabant vitulos, iunxerunt ad plauſtrum,
11 vituloſq. earum concluſerunt domi.* Et po
C ſuerunt arcam Dei ſuper plauſtrum, & ca-
pſellam, quæ habebat mures aureos & ſimi-
12 litudines anorum.* Ibant autem in directū
vaccæ per viam, quæ ducit Bethſames, & iti
nere vno gradiebātur, pergentes & mugiē-
tes: & non declinabant neq. ad dexterā neq.
ad ſiniſtram: ſed & ſatrapæ Philiſthijm ſe-
quebantur vſque ad terminos Bethſames.
13 * Porro Bethſamitæ metebant triticum in
valle: & eleuantes oculos ſuos, viderunt ar-
14 cam, & gauiſi ſunt cum vidiſſent.* Et plau-
ſtrum venit in agrum Ioſue Bethſamitæ, &
ſtetit ibi. Erat autem ibi lapis magnus, &
cōciderunt ligna plauſtri, vaccaſq. impoſue
15 rūt ſuper ea holocauſtum Domino.* Leuitæ
autem depoſuerunt arcam Dei, & capſel-
lam, quæ erat iuxta eam, in qua erant vaſa
aurea, & poſuerunt ſuper lapidem grandē.
Viri autem Bethſamitę obtulerunt holocau
ſta, & immolauerunt victimas in die illa Do
16 mino.* Et quinque ſatrapæ Philiſthinorum
viderunt, & reuerſi ſunt in Accaron in die il
17 la.* Hi ſunt autem ani aurei, quos reddide-
D runt Philiſthijm pro delicto, Domino:
Azotus vnum, Gaza vnum, Aſcalon vnum,
Geth

Geth vnum, Accaron vnum: * & mures au- 18
reos secũdum numerum vrbium Philiſtijm,
quinque prouinciarum, ab vrbe murata, vſq.
ad villam, quæ erat abſque muro, & vſq. ad
Abelmagnum, ſuper quem poſuerunt arcã
Domini, quę erat vſq; in illum diem in agro
Ioſue Bethſamitis. * Percuſſit autem de viris 19
Bethſamitibus, eo quòd vidiſſent arcam Do
mini: & percuſſit de populo ſeptuaginta vi-
ros, & quinquaginta millia plebis. Luxitq. po
pulus, eo quòd Dominus percuſſiſſet plebẽ
plaga magna. * Et dixerunt viri Bethſamitæ: 20
Quis poterit ſtare in conſpectu Domini Dei
ſancti huius? & ad quem aſcendet a nobis?
* Miſeruntque nuncios ad habitatores Ca- 21
riathiarim, dicentes: Reduxerunt Philiſthijm
arcam Domini, deſcendite & reducite eam
ad vos.

CAP. VII.

VEnerunt ergo viri Cariathiarim, & re- 1
duxerunt arcam Domini, & intulerunt A
eam in domum Abinadab in Gabaa: Elea-
zarum autem filium eius ſanctificauerunt, vt
cuſtodiret arcam Domini. * Et factum eſt, ex 2
qua die manſit arca Domini in Cariathia-
rim, multiplicati ſunt dies (erat quippe iam
annus vigeſimus) & requieuit omnis do-
mus Iſrael poſt Dominum. * Ait autem Sa- 3
muel ad vniuerſam domum Iſrael, dicens:
* Si in toto corde veſtro reuertimini ad Do-
minũ, auferte deos alienos de medio veſtri,
Baalim & Aſtaroth: & præparate corda ve-
ſtra Domino, & ſeruite ei ſoli, & eruet vos
de manu Philiſthijm. * Abſtulerunt ergo fi- 4
lij Iſrael Baalim & Aſtaroth, & ſeruierunt
Domino ſoli. * Dixit autem Samuel: Con- B
gregate vniuerſum Iſrael in Maſphath, vt 5
orem pro vobis Dominum. * Et conuene- 6
runt in Maſphath: hauſeruntq. aquam, & effu
derunt in conſpectu Domini, & ieiunauerũt
in die illa, atque dixerunt ibi: Peccauimus
Domino. Iudicauitque Samuel filios Iſrael
in Maſphath. * Et audierunt Philiſthijm 7
quòd congregati eſſent filij Iſrael in Ma-
phat, & aſcenderunt ſatrapæ Philiſthino-
rum ad Iſrael. Quod cum audiſſent filij
Iſrael, timuerunt a facie Philiſthinorum.
* Dixeruntque ad Samuelem: Ne ceſſes 8
pro nobis clamare ad Dominum Deum no-
ſtrum, vt ſaluet nos de manu Philiſthino- C
rum. * Tulit autem Samuel agnum lacten- 9
tem vnum, & obtulit illum holocauſtum
integrum Domino: & clamauit Samuel ad
Dominum pro Iſrael, & exaudiuit eum Do-
minus. * Factum eſt autem, cum Samuel of- 10
ferret holocauſtum, Philiſthijm iniere præ-
lium contra Iſrael: intonuit autem Domi-
nus fragore magno in die illa ſuper Phili-
ſthijm, & exterruit eos, & cæſi sũt a facie Iſ-
11 rael. * Egreſſique viri Iſrael de Maſphath *Eccl.46,d.22
perſecuti ſunt Philiſthæos, & percuſſerunt
eos vſque ad locũ, qui erat ſubter Bethchar.
12 * Tulit aũt Samuel lapidem vnum, & poſuit
eum inter Maſphath & inter Sen: & vocauit
nomẽ loci illius, Lapis adiutorij. Dixitque:
D Huc vſque auxiliatus eſt nobis Dominus.
13 * Et humiliati ſunt Philiſthijm, nec appoſue-
runt vltra vt venirent in terminos Iſrael. Fa
cta eſt itaque manus Domini ſuper Phili-
14 ſthæos, cunctis diebus Samuelis. * Et red-
ditæ ſunt vrbes, quas tulerant Philiſthijm
ab Iſrael, Iſraeli, ab Accaron vſque Geth,
& terminos ſuos: liberauitq. Iſrael de manu
Philiſthinorum, eratque pax inter Iſrael &
15 Amorrhæum. * Iudicabat quoque Samuel
16 Iſraelem cunctis diebus vitæ ſuæ: * & ibat
per ſingulos annos circuiens Bethel & Gal-
gala & Maſphath, & iudicabat Iſraelem in
17 ſupradictis locis. * Reuertebaturque in
Ramatha: ibi enim erat domus eius, & ibi
iudicabat Iſraelem: ædificauit etiam ibi al-
tare Domino.

CAP. VIII.

1 FActum eſt aũt cum ſenuiſſet Samuel, po
A ſuit filios ſuos iudices Iſrael. * Fuitq. no-
2 men filij eius primogeniti Ioel: & nomen ſe
3 cundi Abia, iudicum in Berſabee. * Et non
ambulauerunt filij illius in vijs eius: ſed de-
clinauerũt poſt auaritiam, acceperuntq. mu
4 nera, & peruerterunt iudicium. * Congre-
gati ergo vniuerſi maiores natu Iſrael, vene
5 runt ad Samuelem in Ramatha. * Dixerũtq.
ei: Ecce tu ſenuiſti, & filij tui non ambulant
in vijs tuis: * conſtitue nobis regem, vt iudi *Oſe.13.c.11
cet nos, ſicut & vniuerſæ habent nationes. Act.13.c.21
6 * Diſplicuit ſermo in oculis Samuelis, eo q̃
B dixiſſent: Da nobis regem, vt iudicet nos.
7 Et orauit Samuel ad Dominum. * Dixit autẽ
Dominus ad Samuelem: Audi vocem popu-
li in omnib. quæ loquuntur tibi non enim te
abiecerunt, ſed me, ne regnem ſuper eos.
8 * Iuxta oĩa opera ſua, quæ fecerũt a die qua
eduxi eos de Ægypto vſq. ad diem hãc: ſicut
dereliquerunt me, & ſeruierunt dijs alienis,
9 ſic faciunt ẽt tibi. * Nunc ergo vocẽ eorũ au
di: veruntamen conteſtare eos, & prædic eis
10 ius regis, qui regnaturus eſt ſuper eos. * Dixit
itaq. Samuel oĩa verba Domini ad populũ,
11 qui petierat a ſe regem, * & ait: Hoc erit ius
C regis, q̃ imperaturus eſt vobis: Filios veſtros
tollet, & ponet in currib. ſuis, facietq. ſibi e-
12 quites & pcurſores quadrigarũ ſuarũ, * & cõ
ſtituet ſibi tribunos, & centuriones, & arato
res agrorũ ſuorũ, & meſſores ſegetũ, & fa-
13 bros armorũ & curruũ ſuorũ. * Filias quoq.
veſtras faciet ſibi vnguentarias, & focarias,
14 & panificas. * Agros quoq. veſtros, & vi-
neas, & olíueta optima tollet, & dabit ſeruis
ſuis.

ſuis.* Sed & ſegetes veſtras, & vinearum re 15
ditus addecimabit, vt det eunuchis & famu-
lis ſuis.*Seruos etiam veſtros, & ancillas, & 16
iuuenes optimos, & aſinos auferet, & ponet
in opere ſuo.*Greges quoq. veſtros addeci- 17
mabit, voſq. eritis ei ſerui.* Et clamabitis in D
die illa a facie regis veſtri, quẽ elegiſtis vo- 18
bis: & non exaudiet vos Dominus in die il-
la, quia petiſtis vobis regem.* Noluit autem 19
populus audire vocem Samuelis, ſed dixe-
runt: Nequaquam: rex enim erit ſuper nos,
* & erimus nos quoque ſicut omnes gentes: 20
& iudicabit nos rex noſter, & egredietur an
te nos, & pugnabit bella noſtra pro nobis.
*Et audiuit Samuel omnia verba populi, & 21
locutus eſt ea in auribus Domini.*Dixit au 22
tem Dominus ad Samuelem: Audi vocem
eorum, & conſtitue ſuper eos regem. Et ait
Samuel ad viros Iſrael: Vadat vnuſquiſque
in ciuitatem ſuam.

CAP. IX.

ET erat vir de Beniamin nomine Cis, 1
filius Abiel, filij Seror, filij Bechorath, A
filij Aphia, filij viri Iemini, fortis robore.*Et 2
erat ei filius vocabulo Saul, electꝰ & bonus:
& non erat vir de filijs Iſrael melior illo. ab
humero & ſurſum eminebat ſuper omnem
populum.*Perierant autem aſinæ Cis patris 3
Saul: & dixit Cis ad Saul filium ſuum: Tolle
tecum vnum de pueris, & conſurgens vade,
& quære aſinas. Qui cum tranſiſſent per mõ
tem Ephraim, * & per terram Saliſa, & non 4
inueniſſent, trãſierunt etiam per Terram Sa
lim, & non erant: ſed & per Terram Iemini-
ni, & minime repererunt.* Cum autem ve- 5
niſſent in Terram Suph, dixit Saul ad puerũ,
qui erat cum eo: Veni & reuertamur, ne for
te dimiſerit pater meus aſinas, & ſolicitus ſit
pro nobis.* Qui ait ei: Ecce vir Dei eſt in ci- 6
uitate hac, vir nobilis: omne, quod loquitur,
ſine ambiguitate venit. nunc ergo eamus il-
luc, ſi forte indicet nobis de via noſtra, pro-
pter quam venimus.* Dixitq. Saul ad puerũ 7
ſuum: Ecce ibimus: quid feremus ad virum B
Dei? panis defecit in ſitarcijs noſtris: & ſpor
tulam non habemus, vt demus homini Dei,
nec quidquam aliud.* Rurſum puer reſpon- 8
dit Sauli, & ait: Ecce inuenta eſt in manu
mea quarta pars ſtateris argenti, demus ho-
mini Dei, vt indicet nobis viam noſtram.
*(Olim in Iſrael ſic loquebatur vnuſquiſ- 9
que vadens conſulere Deum: Venite, & ea-
mus ad Videntem. Qui enim Propheta di-
citur hodie, vocabatur olim Videns.)* Et 10
dixit Saul ad puerum ſuum: Optimus ſermo
tuus, Veni, eamus. Et ierunt in ciuitatem,
in qua erat vir Dei.* Cumque aſcenderent 11
cliuum ciuitatis, inuenerunt puellas egrediẽ
tes ad hauriendam aquam, & dixerunt eis:
12 Num hic eſt Videns?* Quæ reſpondentes
dixerunt illis: Hic eſt: ecce ante te, feſtina
nunc: hodie enim venit in ciuitatem, quia ſa
13 crificium eſt hodie populi in excelſo.* Ingre
dientes vrbem, ſtatim inuenietis eum ante-
quam aſcendat excelſum ad veſcendum. ne-
que enim comeſurus eſt populus donec ille
veniat: q.a ipſe benedicit hoſtiæ, & deinceps
comedunt qui vocati ſunt. Nunc ergo con-
14 ſcendite, quia hodie reperietis eum.* Et aſcẽ
derunt in ciuitatem. Cumq. illi ambularent
C in medio vrbis, apparuit Samuel egrediens
15 obuiam eis, vt aſcẽderet in excelſum.* Do-
minus autem reuelauerat auriculam Samue
lis ante vnam diem quam veniret Saul, di-
16 cens: * Hac ipſa hora, quæ nunc eſt, cras
mittam virum ad te de Terra Beniamin, &
vnges eum ducem ſuper populum meum I-
ſrael: & ſaluabit populum meum de manu
Philiſthinorum: quia reſpexi populũ meum,
17 venit enim clamor eorum ad me.*Cũq. aſpe
xiſſet Samuel Saulem, Dominus dixit ei: Ecce
vir, quem dixeram tibi, iſte dominabitur po
18 pulo meo.* Acceſſit autem Saul ad Samue-
lem in medio portæ, & ait: Indica, oro, mihi,
19 vbi eſt domus Videntis.*Et reſpõdit Samuel
Sauli dicens: Ego ſum Videns. aſcende ante
me in excelſum, vt comedatis mecum hodie,
& dimittam te mane: & omnia, quæ ſunt in
20 corde tuo, indicabo tibi.* Et de aſinis, quas
nudiuſtertius perdidiſti, ne ſolicitus ſis, quia
inuentæ ſunt. Et cuius erunt optima quæque
Iſrael? nonne tibi, & omni domui patris tui?
21 * Reſpondens autem Saul, ait: Numquid non
filius Iemini ego ſum de minima tribu Iſrael
& cognatio mea nouiſſima inter omnes fa-
milias de tribu Beniamin? quare ergo locu-
22 tus es mihi ſermonem iſtum?* Aſſumens
D itaque Samuel Saulem, & puerum eius, in-
troduxit eos in triclinium, & dedit eis locum
in capite eorum, qui fuerant inuitati. erant
23 enim quaſi triginta viri.* Dixitq. Samuel co
co: Da partem, quam dedi tibi, & præcepi vt
24 reponeres ſeorſum apud te.*Leuauit autem
cocus armum, & poſuit ante Saul.*Dixitque
Samuel: Ecce quod remanſit, pone ante te, &
comede: quia de induſtria ſeruatum eſt tibi,
quãdo populum vocaui. Et comedit Saul cũ
25 Samuele in die illa.*Et deſcenderũt de excel
ſo in oppidum, & locutus eſt cũ Saule in ſo-
lario. ſtrauitq. Saul in ſolario, & dormiuit.
26 * Cumq. mane ſurrexiſſent, & iam eluceſce
ret, vocauit Samuel Saulem in ſolario, dicẽs:
Surge, & dimittam te. Et ſurrexit Saul: egreſ
ſique ſunt ambo, ipſe videlicet, & Samuel.
27 * Cumq. deſcenderent in extrema parte ci-
uitatis, Samuel dixit ad Saul: Dic puero vt
antecedat nos, & tranſeat: tu autem ſubſiſte
pauliſper, vt indicem tibi verbum Domini.



CAP. X.

TVlit ᵃ autem Samuel lenticulam olei, & 1
effudit ſuper caput eius, & deoſculatus A
eſt eum, & ait: Ecce, vnxit te Dominus ſuper
hereditatem ſuam in principem, & liberabis
populum ſuum de manibus inimicorũ eius,
qui in circuitu eius ſunt. Et hoc tibi ſignum,
quia vnxit te Deus in principem. * Cum abie 2
ris hodie a me, inuenies duos viros iuxta ſe-
pulchrum Rachel in finibus Beniamin, in
Meridie, dicentque tibi: Inuentæ ſunt aſinæ,
ad quas ieras perquirendas: & intermiſſis pa
ter tuus aſinis, ſolicitus eſt pro vobis, & di-
cit: Quid faciam de filio meo? * Cumq. abie- 3
ris inde, & vltra trãſieris, & veneris ad quer
cum Thabor, inuenient te ibi tres viri aſcen
dentes ad Deum in Bethel, vnus portans tres
hœdos, & alius tres tortas panis, & alius por
tans lagenam vini. * Cumque te ſalutaue- 4
rint, dabunt tibi duos panes, & accipies de
manu eorum. * Poſt hæc venies in collem 5
Dei, vbi eſt ſtatio Philiſthinorum: & cum in-
greſſus fueris ibi vrbem, obuiũ habebis gre-
gem prophetarum deſcendentium de excel
ſo, & ante eos pſalterium & tympanum, &
tibiam, & citharam, ipſoſque prophetantes.
* Et inſiliet in te Spiritus Domini, & prophe 6
tabis cũm eis, & mutaberis in virum alium. B
* Quando ergo euenerint ſigna hæc omnia 7
tibi, fac quæcumque inuenerit manus tua,
quia Dominus tecum eſt. * Et deſcendes an- 8
te me in Galgala, (ego quippe deſcendam
ad te) vt offeras oblationem, & immoles vi
ctimas pacificas: ſeptem diebus expectabis,
donec veniam ad te, & oſtendam tibi quid
facias. * Itaque cum auertiſſet humerum ſuũ 9
vt abiret a Samuele, immutauit ei Deus cor
aliud, & venerunt omnia ſigna hæc in die il-
la. * Veneruntque ad prædictum collem, & 10
ecce cuneus prophetarum obuius ei: & inſi-
luit ſuper eum Spiritus Domini, & prophe-
11 tauit in medio eorum. * Videntes autem om
nes qui nouerant eum heri & nudiuſtertius,
quòd eſſet cũ prophetis, & prophetaret, di-
xerunt ad inuicem: Quænam res accidit filio
12 Cis? num & Saul inter prophetas? * Reſpon-
C ditque alius ad alterum, dicens: Et quis pater
eorum? propterea verſum eſt in prouerbiũ:
13 ᵃ Num & Saul inter prophetas? * Ceſſauit ᵃ Inf. 19 d. 24
autem prophetare, & venit ad excelſum.
14 * Dixitque patruus Saul ad eum, & ad pue-
rum eius: Quo abiſtis? Qui reſponderunt:
Quærere aſinas: quas cum nõ reperiſſemus,
15 venimus ad Samuelem. * Et dixit ei patruus
ſuus: Indica mihi quid dixerit tibi Samuel.
16 * Et ait Saul ad patruum ſuum: Indicauit no
bis quia inuentæ eſſent aſinæ. De ſermone au
tem regni nõ indicauit ei quem locutus fue
17 rat ei Samuel. * Et conuocauit Samuel popu
18 lum ad Dñm in Maſpha: * & ait ad filios Iſ-
rael: Hæc dicit Dñs Deus Iſrael: Ego eduxi Iſ
rael de Ægypto, & erui vos de manu Ægy-
ptiorũ, & de manu omnium regum qui affli-
19 gebant vos. * Vos autem hodie proieciſtis
Deum veſtrum, qui ſolus ſaluauit vos de vni
uerſis malis & tribulationibus veſtris: & di-
xiſtis: ᵃ Nequaquam: ſed regem conſtitue ſu- ᵃ Sup. 8 d. 19
D per nos. Nũc ergo ſtate coram Domino per
20 tribus veſtras, & per familias. * Et applicuit
Samuel omnes tribus Iſrael, & cecidit ſors
21 tribus Beniamin. * Et applicuit tribum Ben-
iamin & cognationes eius, & cecidit cogna-
tio Metri, & peruenit vſque ad Saul filium
Cis. Quæſierunt ergo eum, & non eſt inuen-
22 tus. * Et conſuluerunt poſt hæc Dominum
vtrumnam venturus eſſet illuc. Reſponditq.
23 Dominus: Ecce abſconditus eſt domi. * Cu-
currerunt itaque & tulerunt eum inde: ſte-
titq. in medio populi, & altior fuit vniuerſo
populo

populo ab humero & ſurſū. * Et ait Samuel 24
ad omnem populum:Certe videtis quem ele
git Dominus, quoniam non ſit ſimilis illi in
omni populo.Et clamauit omnis populus,&
ait:Viuat rex. * Locutus eſt autem Samuel 25
ad populum legem regni,& ſcripſit in libro,
& repoſuit coram Domino:& dimiſit Samu-
el omnem populum,ſingulos in domum ſuā.
* Sed & Saul abijt in domum ſuam in Ga- 26
baa: & abijt cum eo pars exercitus,quorum
tetigerat Deus corda.* Filij vero Belial dixe 27
runt:Num ſaluare nos poterit iſte?Et deſpe-
xerunt eum,& non attulerunt ei munera: il
le vero diſſimulabat ſe audire.

CAP. XI.

ET factum eſt quaſi poſt menſem, aſcen- 1
dit Naas Ammonites,& pugnare cœpit A
aduerſum Iabes Galaad. Dixeruntque om-
nes viri Iabes ad Naas: Habeto nos fœdera-
tos,& ſeruiemus tibi. * Et reſpondit ad eos 2
Naas Ammonites: In hoc feriam vobiſcum
fœdus, vt eruam omnium veſtrum oculos
dextros,ponamque vos opprobrium in vni-
uerſo Iſrael. * Et dixerunt ad eum ſeniores 3
Iabes:Concede nobis ſeptem dies, vt mitta-
mus nuncios ad vniuerſos terminos Iſrael:
& ſi non fuerit qui defendat nos,egrediemur
ad te.* Venerunt ergo nuncij in Gabaa Sau- 4
lis:& locuti ſunt verba hæc, audiente popu- B
lo:& leuauit omnis populus vocem ſuam,
& fleuit.* Et ecce Saul veniebat,ſequens bo- 5
ues de agro,& ait:Quid habet populus quod
plorat?Et narrauerunt ei verba virorum Ia-
bes. * Et inſiliuit Spiritus Domini in Saul, 6
cum audiſſet verba hæc, & iratus eſt furor
eius nimis.* Et aſſumens vtrumque bouem, 7
concidit in fruſta,miſitque in omnes termi-
nos Iſrael per manum nunciorum, dicens: C
Quicumque nō exierit,& ſecutus fuerit Saul
& Samuel,ſic fiet bobus eius. Inuaſit ergo ti
mor Domini populum, & egreſſi ſunt quaſi
vir vnus.*Et recenſuit eos in Bezech:fuerūt- 8
que filiorum Iſrael trecenta millia: virorum
autem Iuda triginta millia:*Et dixerunt nun 9
cijs,qui venerant: Sic dicetis viris, qui ſunt
in Iabes Galaad: Cras erit vobis ſalus, cum
incaluerit ſol.Venerunt ergo nuncij,& annū
ciauerunt viris Iabes:qui lætati ſunt.* Et di- 10
xerunt:Mane exibimus ad vos:& facietis no
bis omne quod placuerit vobis. * Et factum 11
eſt, cum dies craſtinus veniſſet, conſtituit D
Saul populum in tres partes:& ingreſſus eſt
media caſtra in vigilia matutina,& percuſſit
Ammon vſque dum incaleſceret dies:reliqui
autē diſperſi ſunt,ita vt non relinquerentur
in eis duo pariter.*Et ait populus ad Samue- 12
Sup.10.d.27 lem:"Quis eſt iſte qui dixit:Saul num regna-
bit ſuper nos? Date viros, & interficiemus
eos. * Et ait Saul: Non occidetur quiſquam 13
in die hac,quia hodie fecit Dominus ſalutem
14 in Iſrael.*Dixit autem Samuel ad populum:
Venite,& eamus in Galgala, & innouemus
15 ibi regnum. * Et perrexit omnis populus in
Galgala,& fecerunt ibi regem Saul corā Do
mino in Galgala,& immolauerunt ibi victi-
mas pacificas coram Domino. Et lætatus eſt
ibi Saul,& cuncti viri Iſrael nimis.

CAP. XII.

1 DIxit autem Samuel ad vniuerſum Iſra-
A el:Ecce audiui vocem veſtrā iuxta om
nia quæ locuti eſtis ad me,& conſtitui ſuper
2 vos regem.* Et nunc rex graditur ante vos:
ego autem ſenui, & incanui:porro filij mei
vobiſcum ſunt:itaq. conuerſatus coram vo-
bis ab adoleſcentia mea vſque ad hāc diem,
3 ecce præſto ſum. * "Loquimini de me corā Eccl.
Domino,& coram Chriſto eius: vtrum bo-
uem cuiuſquam tulerim,aut aſinum: ſi quē-
piam calumniatus ſum,ſi oppreſſi aliquem,
ſi de manu cuiuſquam munus accepi: & cō-
temnam illud hodie, reſtituamque vobis.
4 * Et dixerunt:Non es calumniatus nos,neq.
oppreſſiſti, neque tuliſti de manu alicuius
5 quippiam.* Dixitque ad eos: Teſtis eſt Do-
minus aduerſum vos, & teſtis Chriſtus eius
in die hac, quia nō inueneritis in manu mea
6 quippiam.Et dixerunt:Teſtis. * Et ait Samu-
el ad populum: Dominus qui fecit Moyſen
& Aaron, & eduxit patres noſtros de Terra
7 Ægypti.* Nunc ergo ſtate,vt iudicio contē-
B dam aduerſum vos coram Domino de om-
nibus miſericordijs Domini, quas fecit vo-
8 biſcum,& cum patribus veſtris: * "quo mo- Gen.46.
do Iacob ingreſſus eſt in Ægyptum, & cla-
mauerunt patres veſtri ad Dominum:& mi-
ſit Dominus Moyſen & Aaron,& eduxit pa-
tres veſtros de Ægypto:& collocauit eos in
9 loco hoc.*Qui obliti ſunt Domini Dei ſui,
"& tradidit eos in manu Siſaræ magiſtri mi- Iudic.
litiæ Haſor,& in manu Philiſthinorum, &
in manu regis Moab,& pugnauerunt aduer-
10 ſum eos.* Poſtea autem clamauerunt ad Do
minum,& dixerūt:Peccauimus,quia dereli-
quimus Dominum, & ſeruiuimus Baalim &
Aſtaroth:nunc ergo erue nos de manu inimi
11 corum noſtrorū & ſeruiemus tibi.* "Et mi- Iudic.
ſit Dominus Ierobaal,& Badan, & Iephte,
& Samuel,& eruit vos de manu inimicorum
veſtrorum per circuitum, & habitaſtis cōfi-
12 denter. * Videntes autem quod Naas rex fi-
C liorum Ammon veniſſet aduerſum vos,dixi
ſtis mihi:" Nequaquam,ſed rex imperabit no Sup.8. & 10.d.
bis: cum Dominus Deus veſter regnaret in
13 vobis.*Nunc ergo præſto eſt rex veſter,quē
elegiſtis & petiſtis: ecce dedit vobis Domi-
14 nus regem:* Si timueritis Dominum, & ſer-
uieritis ei, & audieritis vocem eius, & non
exaſperaueritis os Domini: eritis & vos, &

Digitized by Google

rex qui imperat vobis, ſequentes Dominum
Deum veſtrum. * ſi autem non audieritis vo 15
cem Domini, ſed exaſperaueritis ſermones
eius, erit manus Domini ſuper vos, & ſuper
patres veſtros. * Sed & nunc ſtate, & videte 16
rem iſtam grandem quam facturus eſt Do-
minus in conſpectu veſtro. * Numquid non 17
meſſis tritici eſt hodie? inuocabo Dominũ,
& dabit voces & pluuias: & ſcietis, & vide-
bitis quia grande malum feceritis vobis in
conſpectu Domini, petentes ſuper vos regẽ.
* Et clamauit Samuel ad Dominum, & de- 18
dit Dominus voces & pluuias in illa die. D
* Et timuit omnis populus nimis Dominum 19
& Samuelem, & dixit vniuerſus populus ad
Samuelem: Ora pro ſeruis tuis ad Dominũ
Deum tuum, vt non moriamur. addidimus
enim vniuerſis peccatis noſtris malum, vt pe
teremus nobis regem. * Dixit autem Samuel 20
ad populum: Nolite timere, vos feciſtis vni-
uerſum malum hoc: verumtamen nolite re-
cedere a tergo Domini, ſed ſeruite Domino
in omni corde veſtro. * Et nolite declinare 21
poſt vana, quæ non proderunt vobis, neque
eruent vos, quia vana ſunt. * Et non derelin- 22
quet Dominus populum ſuum propter no-
men ſuum magnum: quia iurauit Dominus
facere vos ſibi populum. * Abſit autem a me 23
hoc peccatum in Dominum, vt ceſſem orare
pro vobis, & docebo vos viam bonam & re
ctam. * Igitur timete Dominum, & ſeruite ei 24
in veritate, & ex toto corde veſtro. vidiſtis
enim magnifica quæ in vobis geſſerit.
* Quòd ſi perſeuerauerítis in malitia: & vos 25
& rex veſter pariter peribitis.

CAP. XIII.

FIlius vnius anni erat Saul cum regnare 1
cœpiſſet, duobus autem annis regnauit A
ſuper Iſrael. * Et elegit ſibi Saul tria millia 2
de Iſrael: & erãt cũ Saul duo millia in Mach-
mas, & in monte Bethel: mille autem cũ Io-
natha in Gabaa Beniamin. porro ceterũ po-
pulum remiſit vnumquemque in tabernacu
la ſua. * Et percuſſit Ionathas ſtationem Phi- 3
liſthinorum, quæ erat in Gabaa. Quod cum
audiſſent Philiſthijm, Saul cecinit buccina
in omni terra, dicens: Audiant Hebræi. * Et 4
vniuerſus Iſrael audiuit huiuſcemodi famã:
Percuſſit Saul ſtationem Philiſthinorum: &
erexit ſe Iſrael aduerſus Philiſthijm. Clama-
uit ergo populus poſt Saul in Galgala. * Et 5
Philiſthijm congregati ſunt ad præliandum
contra Iſrael, triginta millia curruum, & ſex
millia equitum, & reliquum vulgus, ſicut are
na quæ eſt in littore maris plurima. Et aſcen
dentes caſtrametati ſunt in Machmas ad O-
rientem Bethauen. * Quod cum vidiſſent viri 6
Iſrael ſe in arcto poſitos, (afflictus enim erat B
populus) abſconderunt ſe in ſpeluncis, & in
abditis, in petris quoque, & in antris, & in ci
7 ſternis. * Hebræi aũt tranſierunt Iordanem
in Terram Gad & Galaad. Cumq. adhuc eſ-
ſet Saul in Galgala, vniuerſus populus per-
8 territus eſt, qui ſequebatur eum. * Et expecta
uit ſeptem diebus iuxta placitum Samuelis,
& non venit Samuel in Galgala, dilapſuſq.
9 eſt popul⁹ ab eo. * Ait ergo Saul: Afferte mi
hi holocauſtum, & pacifica. Et obtulit holo
10 cauſtum. * Cumq. compleſſet offerens holo
cauſtum, ecce Samuel veniebat: & egreſſus
11 eſt Saul obuiam ei vt ſalutaret eum. * Locu-
tuſq. eſt ad eum Samuel: Quid feciſti? Reſpõ
dit Saul: Quia vidi quod populus dilabere-
tur a me, & tu non veneras iuxta placitos
dies, porro Philiſthijm congregati fuerãt in
12 Machmas, * dixi: Nunc deſcendent Phili-
C ſthijm ad me in Galgala, & faciẽ Domini nõ
placaui. Neceſſitate compulſus, obtuli holo-
13 cauſtum. * Dixitq. Samuel ad Saul: Stulte egi
ſti, nec cuſtodiſti mandata Domini Dei tui,
quæ præcepit tibi. Quod ſi non feciſſes, iam
nunc præparaſſet Dominus regnum tuũ ſu-
14 per Iſrael in ſempiternum, * ſed nequaquam
regnum tuum vltra cõſurget. * Quæſiuit Do Act 13. d. 22.
minus ſibi virum iuxta cor ſuum: & præce-
pit ei Dominus vt eſſet dux ſuper populum
ſuum, eo quod non ſeruaueris quæ præcepit
15 Dominus. * Surrexit autem Samuel, & aſcen
dit de Galgalis in Gabaa Beniamin. Et reli-
qui populi aſcenderunt poſt Saul obuiã po-
pulo, qui expugnabãt eos venientes de Gal
gala in Gabaa, in colle Beniamin. Et recẽſuit
Saul populum, qui inuenti fuerant cum eo,
16 quaſi ſexcentos viros. * Et Saul & Ionathas
filius eius, populuſq. qui inuentus fuerat cũ
D eis, erat in Gabaa Beniamin: porro Phili-
17 ſthijm conſederant in Machmas. * Et egreſſi
ſunt ad prædãdum de caſtris Philiſthinorũ
tres cunei. Vnus cuneus pergebat contra viã
18 Ephra ad Terram Saul. porro alius ingre-
diebatur per viam Beth horon. tertius autẽ
verterat ſe ad iter termini imminentis valli
19 Seboim contra deſertum. * Porro faber fer
rarius non inueniebatur in omni Terra Iſ-
rael. cauerant enim Philiſthijm, ne forte fa-
20 cerent Hebræi gladium aut lanceam. * De-
ſcendebat ergo omnis Iſrael ad Philiſthijm,
vt exacueret vnuſquiſque uomerem ſuum,
21 & ligonem & ſecurim & ſarculum. * Retuſæ
itaque erant acies vomerum, & ligonum, &
tridentum, & ſecurium, vſque ad ſtimulum
22 corrigendum. * Cumque veniſſet dies præ-
lij, non eſt inuentus enſis & lancea in manu
totius populi, qui erat cũ Saule & Ionatha,
23 excepto Saul & Ionatha filio eius. * Egreſſa
eſt autem ſtatio Philiſthiim, vt tranſcende-
ret in Machmas.

CAP. XIV.

1 ET accidit quadã die vt diceret Ionathas
A filius Saul ad adoleſcentem armigerum
ſuum:

ſuum:Veni,& tranſeamus ad ſtationem Phi-
liſthinorum,quæ eſt trans locum illum.Patri
autem ſuo hoc ipſum non indicauit. *Porro 2
Saul morabatur ĩ extrema parte Gabaa ſub
malogranato,quæ erat in Magrõ: & erat po
pulus cum eo quaſi ſexcentorum virorum .
*Et Achias filius Achitob fratris Ichabod fi- 3
•Sup. 4.d.21. lij Phinees,"qui ort* fuerat ex Heli ſacerdo
te Domini in Silo,portabat ephod.Sed & po
pulus ignorabat quo iſſet Ionathas . * Erant 4
autem inter aſcenſus, per quos nitebatur Io
nathas tranſire ad ſtationem Philiſthinorũ ,
eminẽtes petræ ex utraque parte,& quaſi in
modum dentium ſcopuli hinc & inde præru
pti,nomen vni Boſes, & nomen alteri Sene:
* vnus ſcopulus prominens ad Aquilonem 5
ex aduerſo Machmas , & alter ad Meridiem
contra Gabaa.* Dixit autem Ionathas ad a- 6
doleſcentem armigerum ſuum:Veni,tranſea B
mus ad ſtationem incircumciſorum horum,
ſi forte faciat Dominus pro nobis: quia non
eſt Domino difficile ſaluare vel in multis,vel
in paucis.*Dixitq. ei armiger ſuus: Fac om- 7
nia,quæ placẽt animo tuo:perge quo cupis,
& ero tecum vbicumque volueris.*Et ait Io 8
nathas : Ecce nos tranſimus ad viros iſtos .
Cumque apparuerimus eis,* ſi taliter locuti 9
fuerint ad nos , manete donec veniamus ad
vos: ſtemus in loco noſtro, nec aſcendamus
ad eos.*Si autem dixerint: Aſcẽdite ad nos: 10
aſcẽdamus, quia tradidit eos Dñs in manib.
noſtris,hoc erit nobis ſignũ.* Apparuit igi- 11
tur vterq. ſtationi Philiſthinorũ dixeruntq.
Philiſthijm: En Hebræi egrediũtur de cauer
nis,in quib. abſcõditi fuerãt.*Et locuti ſunt 12
viri de ſtatione ad Ionatham,& ad armigerũ
eius,dixeruntq.Aſcẽdite ad nos,& oſtende-
mus vobis rẽ.Et ait Ionathas ad armigerum
•1.Mac.4.d.30. ſuum:Aſcendamus,ſequere me: " tradidit.n.
Dominus eos in manus Iſrael . * Aſcendit 13
autem Ionathas manibus & pedibus reptãs,
& armiger eius poſt eum. Itaque alij cade-
bant ante Ionatham , alios armiger eius in- C
terficiebat ſequens eum . * Et facta eſt pla- 14
ga prima,qua percuſſit Ionathas & armiger
eius,quaſi viginti uirorum in media parte iu
geri, quam par boum in die arare cõſueuit.
* Et factum eſt miraculum in caſtris , per a- 15
gros:ſed & omnis populus ſtationis eorum ,
qui ierant ad prædandum,obſtupuit, & con
turbata eſt terra:& accidit quaſi miraculum
a Deo . * Et reſpexerunt ſpeculatores Saul, 16
qui erant in Gabaa Beniamin, & ecce multi
tudo proſtrata , & huc illucque diffugiens .
*Et ait Saul populo,qui erat cum eo:Requi 17
rite, & videte quis abierit ex nobis . Cũque
requiſiſſent,repertũ eſt non adeſſe Ionathã,
& armigerum eius.* Et ait Saul ad Achiam : 18
Applica arcam Dei.(Erat enim ibi arca Dei
in die illa cum filijs Iſrael.)*Cumque loque 19
retur Saul ad ſacerdotem,tumultus magnus
exortus eſt in caſtris Philiſthinorum:creſce-
batque paulatim,& clarius reſonabat. Et ait
Saul ad ſacerdotem : Contrahe manum tuã .
20 *Conclamauit ergo Saul,& omnis populus,
qui erat cum eo , & venerunt vſque ad locũ
certaminis : & ecce verſus fuerat gladius v-
niuſcuiuſque ad proximum ſuum , & cædes
21 magna nimis . * Sed & Hebræi qui fuerant
D cum Philiſthijm heri,& nudiuſtertius, aſcen
derantque cum eis in caſtris , reuerſi ſunt vt
eſſent cum Iſrael , qui erãt cum Saul & Iona
22 tha.* Omnes quoque Iſraelitæ,qui ſe abſcõ-
derant in monte Ephraim , audientes quòd
fugiſſent Philiſthæi , ſociauerunt ſe cum ſuis
in prælio . Et erant cum Saul , quaſi decem
23 millia virorum . * Et ſaluauit Dominus in
die illa Iſrael . pugna autem peruenit vſq. ad
24 Bethauen . * Et viri Iſrael ſociati ſunt ſibi in
die illa: adiurauit autem Saul populum , di-
cens : Maledictus vir, qui comederit panem
vſque ad veſperam,donec vlciſcar de inimi-
cis meis.Et non manducauit vniuerſus popu
25 lus panem:* omneque terræ vulgus venit in
ſaltum , in quo erat mel ſuper faciem agri .
26 * Ingreſſus eſt itaque populus ſaltum,& ap-
paruit fluens mel,nullusque applicuit manũ
ad os ſuum.timebat enim populus iuramen-
27 tum.* Porro Ionathas non audierat cũ adiu-
raret pater eius populum:extenditque ſum-
mitatem virgæ , quam habebat in manu , &
intinxit in fauum mellis: & conuertit manũ
ſuam ad os ſuum , & illuminati ſunt oculi e-
28 ius.*Reſpondensque vnus de populo,ait: Iu
reiurando conſtrinxit pater tuus populum ,
dicens:Maledictus vir,qui comederit panem
29 hodie.(defecerat autem populus).*Dixitq.
E Ionathas:Turbauit pater meus terram: vidi-
ſtis ipſi quia illuminati ſunt oculi mei , eo
quòd guſtauerim paululum de melle iſto :
30 * quanto magis ſi comediſſet populus de præ
da inimicorum ſuorum,quam reperit? non-
ne maior plaga facta fuiſſet in Philiſthijm?
31 * Percuſſerunt ergo in die illa Philiſthæos a
Machmis vſque in Aialon.Defatigatus eſt au
32 tem populus nimis:* & verſus ad prædam tu
lit oues,& boues,& vitulos, & mactauerunt
in terra:comeditque populus cum ſanguine.
33 * Nunciauerunt autem Sauli dicentes quòd
populus peccaſſet Domino , comedens cum
ſanguine . Qui ait:Præuaricati eſtis:voluite
34 ad me iam nunc ſaxum grande . * Et dixit
Saul:Diſpergimini in vulgus, & dicite eis vt
adducat ad me vnuſquiſque bouem ſuum &
arietẽ & occidite ſuper iſtud,& veſcimini,&
non peccabitis Domino comedentes cũ ſan
guine.Adduxit itaque omnis populus vnuſ-
quiſque bouem in manu ſua vſque ad noctẽ:
35 & occiderunt ibi . * Ædificauit autem Saul
altare Domino; tuncque primum cœpit ædi
36 ficare altare Domino .* Et dixit Saul: Irrua-
mus ſuper Philiſthæos nocte, & vaſtemus
eos

eos vſque dum illuceſcat mane, nec relinqua
mus ex eis virum. Dixitque populus: Omne F
quod bonum videtur in oculis tuis, fac. Et ait
ſacerdos: Accedamus huc ad Deum. * Et con 37
ſuluit Saul Dominum: Num perſequar Phi-
liſthijm? ſi trades eos in manus Iſrael? Et nõ
reſpondit ei in die illa. * Dixitque Saul: Ap- 38
plicate huc vniuerſos angulos populi: & ſci
tote, & videte per quem acciderit peccatum
hoc hodie. * Viuit Dominus ſaluator Iſrael, 39
quia ſi per Ionatham filium meum factum
eſt, abſque retractatione morietur. Ad quod
nullus cõtradixit ei de omni populo. * Et ait 40
ad vniuerſum Iſrael: Separamini vos in par-
tem vnam, & ego cum Ionatha filio meo ero
in parte altera. Reſponditque populus ad
Saul: Quod bonũ videtur in oculis tuis, fac.
* Et dixit Saul ad Dominum Deum Iſrael: 41
Domine Deus Iſrael da indicium: quid eſt
quòd non reſponderis ſeruo tuo hodie? Si in
me, aut in Ionatha filio meo eſt iniquitas
hæc, da oſtenſionem: aut ſi hæc iniquitas eſt
in populo tuo, da ſanctitatem. Et deprehen-
ſus eſt Ionathas & Saul, populus autem exi-
uit. * Et ait Saul: Mittite ſortem inter me, & 42
inter Ionatham filium meum. Et captus eſt
Ionathas. * Dixit autem Saul ad Ionatham: 43
Indica mihi quid feceris. Et indicauit ei Io-
nathas, & ait: Guſtans guſtaui in ſummitate
virgæ, quæ erat in manu mea, paululum mel
lis, & ecce ego morior. * Et ait Saul: Hæc fa- 44
ciat mihi Deus, & hæc addat, quia morte mo
rieris Ionatha. * Dixitque populus ad Saul: 45
Ergone Ionathas morietur, qui fecit ſalutem G
hanc magnam in Iſrael? hoc nefas eſt: viuit
Dominus, ſi ceciderit capillus de capite eius
in terram, quia cum Deo operatus eſt hodie.
Liberauit ergo populus Ionatham, vt non
moreretur. * Receſſitque Saul, nec perſecu- 46
tus eſt Philiſthijm: porro Philiſthijm abie-
runt in loca ſua. * Et Saul, confirmato re- 47
gno ſuper Iſrael, pugnabat per circuitum
aduerſum omnes inimicos eius, contra Mo-
ab, & filios Ammon, & Edom, & reges So-
ba, & Philiſthæos: & quocumque ſe verterat,
ſuperabat. * Congregatoque exercitu, per- 48
cuſſit Amalec, & eruit Iſrael de manu vaſta-
torum eius. * Fuerunt autem filij Saul, Io- 49
nathas & Ieſſui, & Melchiſua: & nomina dua
rum filiarum eius, nomen primogenitæ Me-
rob, & nomen minoris Michol. * Et nomen 50
vxoris Saul, Achinoam filia Achimaas: &
nomen principis militiæ eius Abner, filius 51
Ner, patruelis Saul. * Porro Cis fuit pater 51
Saul, & Ner pater Abner, filius Abiel. * Erat 52
autem bellum potens aduerſum Philiſthæos
omnibus diebus Saul. Nam quemcumque
viderat Saul virum fortem, & aptum ad præ
lium, ſociabat eum ſibi.

CAP. XV.

1 ET dixit Samuel ad Saul: Me miſit Domi-
A nus, vt vngerem te in regem ſuper popu
lum eius Iſrael: nunc ergo audi vocem Domi
2 ni: * Hæc dicit Dominus exercituum: Recen-
ſui quæcumque fecit Amalec Iſraeli ª quo- * Exo.17.c.8.
modo reſtitit ei in via cum aſcenderet de Æ-
3 gypto. * Nũc ergo vade, & percute Amalec,
& demolire vniuerſa eius: non parcas ei, &
non concupiſcas ex rebus ipſius aliquid: ſed
interfice a viro vſque ad mulierem, & par-
uulum atque lactentem, bouem, & ouem,
4 camelum & aſinum. * Præcepit itaque Saul
populo, & recenſuit eos quaſi agnos: ducen-
ta millia peditum, & decem millia virorum
5 Iuda. * Cumque veniſſet Saul vſque ad ciui-
B tatem Amalec, tetendit inſidias in torrente.
6 * Dixitque Saul Cinæo: Abite, recedite, atq.
deſcendite ab Amalec: ne forte inuoluam te
cum eo. tu enim feciſti miſericordiam cum
omnibus filijs Iſrael, cum aſcenderent de
Ægypto. Et receſſit Cinæus de medio Ama-
7 lec. * Percuſſitq. Saul Amalec ab Heuila, do-
nec venias ad Sur, quę eſt e regione Ægypti.
8 * Et apprehendit Agag regem Amalec vi-
uum: omne autem vulgus interfecit in ore
9 gladij. * Et pepercit Saul, & populus Agag,
& optimis gregibus ouium: & armentorum,
& veſtibus & arietibus, & vniuerſis quæ pul
chra erant, nec voluerunt diſperdere ea: quic-
quid vero vile fuit & reprobũ, hoc demoliti
10 ſunt. * Factum eſt autem verbum Domini ad
11 Samuel, dicens: * Pœnitet me quod conſti-
C tuerim Saul regem: quia dereliquit me, & ver
ba mea opere non impleuit. Contriſtatusq.
eſt Samuel, & clamauit ad Dominum tota
12 nocte. * Cumq. de nocte ſurrexiſſet Samuel,
vt iret ad Saul mane, nunciatum eſt Samueli
eo quod veniſſet Saul in Carmelũ, & erexiſ-
ſet ſibi fornicem triumphalem, & reuerſus
trãſiſſet, deſcendiſſetq. in Galgala. Venit er-
go Samuel ad Saul, & Saul offerebat holocau
ſtũ Dño de initijs prædarũ, quæ attulerat ex
13 Amalec. * Et cum veniſſet Samuel ad Saul, di
xit ei Saul: Benedictus tu Domino, impleui
14 verbum Domini. * Dixitq. Samuel: Et quæ
D eſt hæc vox gregum, quæ reſonat in auribus
15 meis, & armentorum, quam ego audio? * Et
ait Saul: De Amalec adduxerunt ea: pepercit
enim populus melioribus ouibus & armen-
tis vt immolarentur Domino Deo tuo, reli-
16 qua vero occidimus. * Ait autem Samuel ad
Saul: Sine me, & indicabo tibi quæ locutus
ſit Dominus ad me nocte. Dixitq. ei: Loque
17 re. * Et ait Samuel: Nonne cum paruulus eſſes
in oculis tuis, caput in tribubus Iſrael factus
es? vnxitq. te Dominus in regem ſuper Iſrael,
18 * & miſit te Dominus in viam, & ait: Va-
de, & interfice peccatores Amalec, & pu-
gnabis contra eos vſque ad internecionem
eorum

eorum.* Quare ergo non audiſti vocem Do 19
mini:ſed verſus ad prædam es, & feciſti ma-
lum in oculis Domini? * Et ait Saul ad Sa- 20
muelem: Immo audiui vocem Domini,& E
ambulaui in via per quam miſit me Domi-
nus,& adduxi Agag regem Amalec, & Ama
lec interfeci. * Tulit autem de præda po- 21
pulus oues,& boues, primitias eorum quæ
cæſa ſunt, vt immolet Domino Deo ſuo in
Galgalis. * Et ait Samuel: *Numquid vult 22
Dominus holocauſta & victimas,& non po-
tius vt obediatur voci Domini? MELIOR
eſt enim obedientia quam victimæ:& auſcul
tare magis quam offerre adipem arietum.
* quoniam quaſi peccatum ariolandi eſt,re- 23
pugnare: & quaſi ſcelus idololatriæ, nolle
acquieſcere. Pro eo ergo quod abiecisti ſer-
monem Domini, abiecit te Dominus ne ſis
rex.* Dixitque Saul ad Samuelem: Peccaui, 24
quia præuaricatus ſum ſermonem Domini,
& verba tua, timens populum, & obediens
voci eorum. * Sed nunc porta,quæſo,pec- 25
catum meum, & reuertere mecum, vt ado- F
rem Dominum.*Et ait Samuel ad Saul: Non 26
reuertar tecum,quia proiecisti ſermonẽ Do
mini,& proiecit te Dominus ne ſis rex ſuper
Iſrael.* Et conuerſus eſt Samuel vt abiret:ille 27
autem apprehendit ſummitatem pallij eius,
q̃ & ſciſſa eſt.* Et ait ad eum Samuel:*"Sci- 28
dit Dominus regnũ Iſrael a te hodie,& tra-
didit illud proximo tuo meliori te.* Porro 29
Triumphator in Iſrael non parcet,& pœni
tudine non flectetur: neque enim homo eſt
vt agat pœnitentiam. * At ille ait:Peccaui: 30
ſed nunc honora me coram ſenioribus popu G
li mei,& coram Iſrael,& reuertere mecum,
vt adorem Dominum Deum tuum.* Reuer- 31
ſus ergo Samuel ſecutus eſt Saulem,& ado-
rauit Saul Dominum.* Dixitq. Samuel: Ad- 32
ducite ad me Agag regem Amalec. Et obla-
tus eſt ei Agag pinguiſſimus,& tremens. Et
dixit Agag:Siccine ſeparat amara mors?* Et 33
ait Samuel:Sicut fecit abſque liberis mulie-
res gladius tuus,ſic abſque liberis erit inter
mulieres mater tua. Et in fruſta concidit eũ
Samuel coram Domino in Galgalis. * Abijt 34
autem Samuel in Ramatha:Saul vero aſcen-
dit in domum ſuam in Gabaa. * Et non vidit 35
Samuel vltra Saul vſq. ad diem mortis ſuæ:
verumtamen lugebat Samuel Saulem, quo-
niam Dominum pœnitebat quod conſtituiſ
ſet eum regem ſuper Iſrael.

* Eccl.4.d.17. Oſee.6.b.6. Matt.9.b.13. & 12.a.7.

* Inf.28.c.17.

CAP. XVI.

DIxitq. Dominus ad Samuelem. Vſque- 1
quo tu luges Saul,cum ego proiecerim A
eum ne regnet ſuper Iſrael?imple cornu tuũ
oleo, & veni,vt mittam te ad Iſai Bethlehe-
mitem: prouidi enim in filijs eius mihi re-
gem. * Et ait Samuel: Quo modo vadam? 2
audiet enim Saul, & interficiet me. Et ait
Dominus? Vitulum de armento tolles in
manu tua, & dices: Ad immolandum Do-
3 mino veni. * Et vocabis Iſai ad victimam,
& ego oſtendam tibi quid facias, & vnges
4 quemcumque monſtrauero tibi.* Fecit ergo
Samuel, ſicut locutus eſt ei Dñs. Venitq. in
Bethlehem,& admirati ſunt ſeniores ciuita-
tis,occurrentes ei,dixeruntque: Pacificuſne
5 eſt ingreſſus tuus?* Et ait: Pacificus: ad im-
B molandum Domino veni,ſanctificamini,&
venite mecum vt immolem. Sanctificauit er
go Iſai & filios eius,& vocauit eos ad ſacri-
6 ficium.* Cumq. ingreſſi eſſent, vidit Eliab,
& ait: Num coram Domino eſt Chriſtus
7 eius? * Et dixit Dominus ad Samuelem:
Ne reſpicias vultum eius,neque altitudinem
ſtaturæ eius:quoniam abieci eum, nec iuxta
intuitum hominis ego iudico: homo enim
videt ea quæ parent,"Dominus autem intue
8 tur cor.* Et vocauit Iſai Abinadab, & addu-
xit eum coram Samuele.Qui dixit: Nec hũc
9 elegit Dominus. * Adduxit autem Iſai Sam-
ma, de quo ait: Etiam hunc non elegit Do-
10 minus. * Adduxit itaque Iſai ſeptem filios
ſuos coram Samuele: & ait Samuel ad Iſai:
11 Non elegit Dominus ex iſtis. * Dixitq. Sa-
C muel ad Iſai: Numquid iam completi ſunt
filij? Qui reſpondit:Adhuc reliquus eſt par-
uulus,& paſcit oues. Et ait Samuel ad Iſai:
Mitte,& adduc eum:nec enim diſcumbemus
12 prius quàm huc ille veniat.* Miſit ergo,&
adduxit eum. Erat autem rufus,& pulcher
aſpectu,decoraq. facie.& ait Dominus: Sur-
13 ge,vnge eum,ipſe eſt enim.* Tulit ergo Sa-
muel cornu olei,& vnxit eum in medio fra-
trum eius: & "directus eſt Spiritus Domini
a die illa in Dauid,& deinceps:ſurgenſque
14 Samuel abijt in Ramatha. * Spiritus autem
Domini receſſit a Saul,& exagitabat eũ ſpi-
15 ritus nequam,a Domino. * Dixeruntq. ſer-
ui Saul ad eum: Ecce ſpiritus Dei malus ex-
16 agitat te. * Iubeat dominus noſter, & ſerui
tui,qui coram te ſunt,quærent hominẽ ſciẽ-
tem pſallere cithara,vt quando arripuerit te
ſpiritus Domini malus, pſallat manu ſua, &
17 leuius feras.* Et ait Saul ad ſeruos ſuos:Pro-
uidete ergo mihi aliquem bene pſallentẽ, &
18 adducite eum ad me. * Et reſpondens vnus
de pueris,ait:Ecce vidi filium Iſai Bethlehe-
D mitem ſcientem pſallere, & fortiſſimum ro-
bore,& virum bellicoſum, & prudentem in
verbis,& virum pulchrum: & Dominus eſt
19 cum eo.*Miſit ergo Saul nuncios ad Iſai, di-
cens: Mitte ad me Dauid filium tuum, qui
20 eſt in paſcuis. * Tulit itaque Iſai aſinum ple-
num panibus,& lagenam vini,& hœdum de
capris vnum,& miſit per manum Dauid filij
21 ſui Sauli. * Et venit Dauid ad Saul, & ſtetit
corã eo:at ille dilexit eum nimis,& factus eſt
22 eius armiger. * Miſitq. Saul ad Iſai, dicens:
Stet

ſtet Dauid in conſpectu meo: inuenit enim
gratiam in oculis meis. *Igitur quandocum 23
que ſpiritus Dñi malus arripiebat Saul, Da-
uid tollebat citharam, & percutiebat manu
ſua, & refocillabatur Saul, & leuius habebat:
recedebat enim ab eo ſpiritus malus.



CAP. XVII.

CONgregantes autem Philiſthijm agmi- 1
na ſua in prælium, conuenerunt in So- A
cho Iudæ: & caſtrametati ſűt inter Socho &
Azeca in finibus Dommim. *Porro Saul & fi 2
lij Iſrael congregati venerunt in Vallem te-
rebinthi, & direxerunt aciem ad pugnan-
dum contra Philiſthijm. *Et Philiſthijm ſta- 3
bant ſuper montem ex parte hac, & Iſrael
ſtabat ſupra montem ex altera parte: vallis-
que erat inter eos. *Et egreſſus eſt vir ſpu- 4
rius de caſtris Philiſthinorum nomine Go-
liath, de Geth, altitudinis ſex cubitorum &
palmi: *& caſſis ærea ſuper caput eius, & lo 5
rica ſquamata induebatur. porro pondus lo
ricæ eius, quinque millia ſiclorum æris erat:
*& ocreas æreas habebat in cruribus: & cly 6
peus æreus tegebat humeros eius. *haſtile 7
autem haſtæ eius erat quaſi liciatorium te-
xentium: ipſum autem ferrum haſtæ eius ſex
centos ſiclos habebat ferri: & armiger eius
antecedebat eum. *Stansq; clamabat aduer 8
ſum phalangas Iſrael, & dicebat eis: Quare
veniſtis parati ad prælium? Numquid ego nő
ſum Philiſthæus, & vos ſerui Saul? Eligite ex
vobis virum, & deſcendat ad ſingulare cer- B
tamen. *ſi quiuerit pugnare mecum, & per- 9
cuſſerit me, erimus vobis ſerui: ſi autem ego
ualuero, & percuſſero eum, vos ſerui eritis,
& ſeruietis nobis. *Et aiebat Philiſthæus: Ego 10
exprobraui agminibus Iſrael hodie: Date mi
hi virű, & ineat mecum ſingulare certamen.
*Audiens autem Saul, & omnes Iſraelitæ ſer 11
mones Philiſthæi huiuſmodi, ſtupebant, &
metuebant nimis. *Dauid autem erat fi- 12
lius viri Ephratæi, de quo *ſupra dictum eſt, *Sup. 16. a. 1.
de Bethlehem Iuda, cui nomen erat Iſai, qui
habebat octo filios, & erat vir in diebus
13 Saul ſenex, & grandæuus inter viros. *Abie
runt autem tres filii eius maiores poſt Saul
in prælium: & nomina trium filiorum eius,
qui perrexerunt ad bellum, Eliab primoge-
nitus, & ſecundus Abinadab, tertiusque Sam
14 ma. *Dauid autem erat minimus. Trib. ergo
15 maioribus ſecutis Saulem, *abijt Dauid, &
reuerſus eſt a Saul, vt paſceret gregem pa-
16 tris ſui in Bethlehem. *Procedebat vero Phi
liſthæus mane & veſpere, & ſtabat quadra-
17 ginta diebus. *Dixit autem Iſai ad Dauid fi-
lium ſuum: Accipe fratribus tuis ephi polen
tæ, & decem panes iſtos, & curre in caſtra
18 ad fratres tuos, *& decem formellas caſei
C has deferes ad tribunum: & fratres tuos vi-
ſitabis, ſi recte agant: & cum quibus ordina
19 ti ſunt, diſce. *Saul autem, & illi, & omnes fi
lij Iſrael, in Valle terebinthi pugnabant ad-
20 uerſum Philiſthijm. *Surrexit itaque Dauid
mane, & cőmědauit gregem cuſtodi: & onu
ſtus abijt, ſicut præceperat ei Iſai. Et venit ad
locum Magala, & ad exercitum, qui egreſ-
ſus ad pugnã vociferatus erat in certamine.
21 *Direxerat enim aciem Iſrael, ſed & Phili-
22 ſthijm ex aduerſo fuerant præparati. *Dere
linquěs ergo Dauid vaſa, quæ attulerat, ſub
manu cuſtodis ad ſarcinas, cucurrit ad locű
certaminis, & interrogabat ſi omnia recte
23 agerentur erga fratres ſuos. *Cumque ad-
huc ille loqueretur eis, apparuit vir il-
le ſpurius aſcendens, Goliath nomine, Phi-
liſthæus, de Geth, de caſtris Philiſthino-
rum: & loquente eo hæc eadem verba audi

uit Dauid. * Omnes autem Iſraelitæ, cum 24
vidiſſent virum, fugerunt a facie eius, timẽ-
tes eum valde. * Et dixit vnus quiſpiam de 25
Iſrael: Num vidiſtis virum hunc, qui aſcen-
dit? ad exprobrandum enim Iſraeli aſcendit.
Virum ergo, qui percuſſerit eum, ditabit D
rex diuitijs magnis, filiam ſuam dabit ei,
& domum patris eius faciet abſque tribu-
to in Iſrael. * Et ait Dauid ad uiros, qui ſta- 26
bant ſecum, dicens: Quid dabitur viro,
qui percuſſerit Philiſthæum hunc, & tule-
rit opprobrium de Iſrael? quis enim eſt hic
Philiſthæus incircumciſus, qui exprobrauit
acies Dei uiuentis? *Referebat autem ei po- 27
pulus eundem ſermonem, dicens: Hæc da-
buntur viro, qui percuſſerit eum. * Quod 28
cum audiſſet Eliab frater eius maior, loquẽ-
te eo cum aliis, iratus eſt cõtra Dauid, & ait:
Quare veniſti, & quare dereliquiſti paucu-
las oues illas in deſerto? ego noui ſuperbiã
tuam, & nequitiam cordis tui: quia vt
videres prælium, deſcendiſti. * Et dixit 29
Dauid: Quid feci? numquid non verbum
eſt? * Et declinauit paululum ab eo ad alium: 30
dixitq. eundem ſermonem. Et reſpondit ei
populus verbum ſicut prius. * Audita ſunt 31
autem verba, quæ locutus eſt Dauid, & an-
nunciata in conſpectu Saul. * Ad quem 32
cum fuiſſet adductus, locutus eſt ei: Non
concidat cor cuiuſquam in eo: ego ſeruus
tuus vadam, & pugnabo aduerſus Phili-
ſthæum. * Et ait Saul ad Dauid: Non vales 33
reſiſtere Philiſthæo iſti, nec pugnare aduer-
ſus eum: quia puer es, hic autem vir bellator
eſt ab adoleſcentia ſua. *Dixitque Dauid ad 34
*Eccl. 47. a. 2. Saul: " Paſcebat ſeruus tuus patris ſui gre- E
gem, & veniebat leo, vel vrſus, & tollebat a-
rietem de medio gregis: *& perſequebar eos 35
& percutiebam, eruebãq. de ore eorum: & il-
li conſurgebant aduerſum me, & apprehen-
debam mẽtum eorum, & ſuffocabam, inter-
ficiebamq. eos. *Nam & leonẽ, & vrſum in- 36
terfeci ego ſeruus tuus: erit igitur & Phili-
ſthæus hic incircumciſus, quaſi vnus ex eis.
Nunc vadam, & auferam opprobrium popu-
li: quoniam quis eſt iſte Philiſthæus incircun-
ciſus, qui auſus maledicere exercitui Dei
viuentis? *Et ait Dauid: Dominus qui eripuit 37
me de manu leonis, & de manu vrſi, ipſe me
liberabit de manu Philiſthæi huius. Dixit au-
tem Saul ad Dauid: Vade, & Dominus te-
cum ſit. * Et induit Saul Dauid veſtimentis 38
ſuis, & impoſuit galeam æream ſuper caput
eius, & veſtiuit eum lorica. * Accinctus ergo 39
Dauid gladio eius ſuper veſtem ſuam, cœpit
tentare ſi armatus poſſet incedere: non enim
habebat cõſuetudinẽ. Dixitq. Dauid ad Saul:
Non poſſum ſic incedere, quia non vſum ha-
beo. Et depoſuit ea. * & tulit baculum ſuum, 40
quẽ ſemper habebat in manibus: & elegit ſi-
bi quinq; limpidiſſimos lapides de torrẽte,
& miſit eos in perã paſtoralem, quam habe-
bat ſecum, & fundam manu tulit: & proceſ-
41 ſit aduerſum Philiſthæum. * ibat autem Phi-
F liſthæus incedens, & appropinquãs aduerſũ
42 Dauid, & armiger eius ante eum. * Cumq.
inſpexiſſet Philiſthæus, & vidiſſet Dauid, de-
ſpexit eũ. Erat enim adoleſcẽs: rufus, & pul-
43 cher aſpectu. * Et dixit Philiſthæ9 ad Dauid:
Numquid ego canis ſum, quod tu venis ad
me cum baculo? Et maledixit Philiſthæus
44 Dauid in dijs ſuis: * dixitq. ad Dauid: Veni
ad me, & dabo carnes tuas volatilibus cęli
45 & beſtijs terræ. * Dixit autem Dauid ad Phi-
liſthæum: Tu venis ad me cum gladio, & ha-
ſta, & clypeo: ego autem uenio ad te in no-
mine Domini exercituum, Dei agminum
46 Iſrael, quibus exprobraſti * hodie, & dabit
te Dominus in manu mea, & percutiam te,
& auferã caput tuum a te: & dabo cadaue-
ra caſtrorum Philiſthijm hodie volatilibus
cęli, & beſtijs terræ: vt ſciat omnis terra quia
47 eſt Deus in Iſrael. * Et nouerit uniuerſa ec-
cleſia hæc, quia nõ in gladio, nec in haſta ſal-
uat Dominus: ipſius enim eſt bellum, & tra-
48 det vos in manus noſtras. * Cum ergo ſurre-
xiſſet Philiſthæ9, & veniret, & appropinqua-
ret cõtra Dauid, feſtinauit Dauid, & cucur-
49 rit ad pugnam ex aduerſo Philiſthæi. *Et mi-
ſit manum ſuam in peram, tulitq. vnum la-
G pidem, & funda iecit, & circumducens per-
cuſſit Philiſthæum in fronte: & infixus eſt
lapis in fronte eius, & cecidit in faciem
50 ſuper terram. * " Præualuitq. Dauid aduer- *Eccl. 1. Mach. 30.
ſum Philiſthæum in funda & lapide, per-
cuſſumq. Philiſthæum interfecit. Cumque
51 gladium non haberet in manu Dauid, * cu-
currit, & ſtetit ſuper Philiſthæũ, & tulit gla-
dium eius, & eduxit eum de vagina ſua: & in-
terfecit eum, præciditq. caput eius. Viden-
tes autem Philiſthijm, quod mortuus eſſet
52 fortiſſimus eorum, fugerunt. * Et conſurgẽ-
tes viri Iſrael & Iuda uociferati ſunt, & per-
ſecuti ſunt Philiſthæos vſque dum venirent
in vallem, & vſque ad portas Accaron, ce-
cideruntque vulnerati de Philiſthijm in uia
Saraim, & vſque ad Geth, & vſque ad Ac-
53 caron. * Et reuertentes filij Iſrael poſtquam
perſecuti fuerãt Philiſthæos, inuaſerunt ca-
54 ſtra eorum. * Aſſumens autem Dauid caput
Philiſthæi, attulit illud in Ierusalem: arma
55 vero eius poſuit in tabernaculo ſuo. * Eo au-
tem tempore, quo viderat Saul Dauid egre-
dientem contra Philiſthæum, ait ad Abner
principem militiæ: De qua ſtirpe deſcendit
hic adoleſcens, Abner? Dixitq. Abner: Viuit
56 anima tua, rex, ſi noui. * Et ait rex: Inter-
57 roga tu, cuius filius ſit iſte puer. * Cumque
regreſſus eſſet Dauid, percuſſo Philiſthæo,
tulit eum Abner, & introduxit coram Sau-
le, caput Philiſthæi habentem in manu.
58 * Et ait ad eum Saul: De qua progenie es
o ado-

o adoleſcens? Dixitque Dauid: Filius ſerui
tui Iſai Bethlehemitæ ego ſum.

C A P. XVIII.

ET factum eſt cum compleſſet loqui ad 1
Saul: anima Ionathæ conglutinata eſt A
animæ Dauid, & dilexit eum Ionathas quaſi
animam ſuã. * Tulitq. eum Saul in die illa, & 2
non conceſſit ei vt reuerteretur in domum
patris ſui. * Inierũt autem Dauid & Ionathas 3
fœdus: diligebat enim eum quaſi animam
ſuam. * Nam expoliauit ſe Ionathas tunica, 4
qua erat indutus, & dedit eam Dauid, & reli
qua veſtimenta ſua vſque ad gladium & ar-
cum ſuum, & vſque ad balteum. * Egredieba 5
tur quoque Dauid ad omnia quæcunq. mi- B
ſiſſet eũ Saul, & prudenter ſe agebat: poſuit-
que eum Saul ſuper viros belli, & acceptus
erat i oculis vniuerſi populi, maximeq. in cõ
ſpectu famulorũ Saul. * Porro cũ reuerterere- 6
tur percuſſo Philiſthæo Dauid, egreſſæ ſunt
mulieres de vniuerſis vrbibus Iſrael, cantan
tes, chorosq; ducentes in occurſum Saul re-
gis, in tympanis lætitię, & in ſiſtris. * Et præ- 7
cinebãt mulieres ludentes, atq. dicentes: * p-
cuſſit Saul mille, & Dauid decem millia. * Ira 8
tus eſt autem Saul nimis, & diſplicuit in ocu
lis eius ſermo iſte: dixitque: Dederunt Da- C
uid decem millia, & mihi mille dederũt: quid
ei fupereſt, niſi ſolum regnum? * Non rectis 9
ergo oculis Saul aſpiciebat Dauid a die illa,
& deinceps. * Poſt diem autem alterã, inua- 10
ſit ſpiritus Dei malus Saul, & prophetabat
in medio domus ſuæ: Dauid aũt pſallebat ma
nu ſua, ſicut per ſingulos dies. tenebatq. Saul
lanceam, * & miſit eam, putans quòd cõfige- 11
re poſſet Dauid cũ pariete: & declinauit Da-
uid a facie eius ſecũdo. * Et timuit Saul Da- 12
uid, eo quòd Dominus eſſet cũ eo, & a ſe re-
ceſſiſſet. * Amouit ergo eũ Saul a ſe, & fecit 13
eũ tribunum ſuper mille viros: & egredieba D
tur, & intrabat in conſpectu populi. * In om 14
nibus quoque vijs ſuis Dauid prudenter age
bat, & Dominus erat cum eo. * Vidit itaque 15
Saul quòd prudens eſſet nimis, & cœpit ca-
uere eum. * Oĩs autem Iſrael & Iuda dilige- 16
bat Dauid: ipſe enim ingrediebatur & egre-
diebatur ante eos. * Dixitq. Saul ad Dauid: Ec 17
ce filia mea maior Merob, ipſam dabo tibi
vxorem: tantummodo eſto vir fortis, & præ
liare bella Domini. Saul autem reputabat,
dicens: Non ſit manus mea in eum, ſed ſit ſu-
per eum manus Philiſthinorum. * Ait autem 18
Dauid ad Saul: Quis ego ſum, aut quæ eſt vi E
ta mea, aut cognatio patris mei in Iſrael, vt
fiã gener regis? * Factũ eſt aũt tẽpus cum de- 19
beret dari Merob filia Saul Dauid, data eſt
Hadrieli Molathitæ vxor. * Dilexit aũt Da- 20
uid Michol filia Saul altera. Et nũciatum eſt
Saul, & placuit ei. * Dixitq. Saul: Dabo eam 21
illi, vt fiat ei in ſcandalum, & ſit ſuper eum
manus Philiſthinorum. Dixitq. Saul ad Da-
uid: In duabus rebus gener meus eris hodie.
22 * Et mandauit Saul ſeruis ſuis: Loquimini ad
Dauid clam me, dicentes: Ecce places regi,
& omnes ſerui eius diligunt te. Nũc ergo e-
23 ſto gener regis. * Et locuti ſunt ſerui Saul
F in auribus Dauid omnia verba hæc. Et ait
Dauid: Num parum videtur vobis, generum
eſſe regis? Ego autem ſum vir pauper & te-
24 nuis. * Et renunciauerunt ſerui Saul, dicẽtes:
25 Huiuſcemodi verba locutus eſt Dauid. * Di-
xit autem Saul: Sic loquimini ad Dauid: Non
habet rex ſponſalia neceſſe, niſi tantum cen
tũ præputia Philiſthinorum, vt fiat vltio de
inimicis regis. Porro Saul cogitabat tra-
26 dere Dauid in manus Philiſthinorum. * Cum
que renunciaſſent ſerui eius Dauid verba,
quę dixerat Saul, placuit ſermo in oculis Da
27 uid, vt fieret gener regis. * Et poſt paucos
G dies ſurgens Dauid, abijt cum viris, qui ſub
eo erant. Et percuſſit ex Philiſthijm ducen-
tos viros, & attulit eorum præputia, & annu
merauit ea regi, vt eſſet gener eius. Dedit
itaque Saul ei Michol filiam ſuam vxorem.
28 * Et vidit Saul, & intellexit quòd Dominus
eſſet cum Dauid. Michol autem filia Saul di
29 ligebat eum. * Et Saul magis cœpit timere
Dauid: factusque eſt Saul inimicus Dauid cũ
30 ctis diebus. * Et egreſſi ſunt principes Phili-
ſthinorum, a principio autem egreſſionis eo
rum, prudentius ſe gerebat Dauid quàm om
nes ſerui Saul, & celebre factum eſt nomen
eius nimis.

C A P. XIX.

1 LOcutus eſt autem Saul ad Ionathan filiũ
A ſuum, & ad omnes ſeruos ſuos, vt occi-
derent Dauid. Porro Ionathas filius Saul di-
2 ligebat Dauid valde. * Et indicauit Ionathas
Dauid, dicens: Quærit Saul pater meus occi
dere te: quapropter obſerua te, q̃ſo, mane,
3 & manebis clã, & abſconderis. * Ego autem
egrediẽs ſtabo iuxta patrem meum, in agro
vbicumque fueris: & ego loquar de te ad pa
trẽ meum: & quodcũque videro, nũciabo ti
4 bi. * Locutus eſt ergo Ionathas de Dauid bo
na ad Saul patrem ſuũ: dixitq. ad eũ: Ne pec
ces rex in ſeruum tuum Dauid, quia non pec
cauit tibi, & opera eius bona ſũt tibi valde.
5 * Et poſuit animam ſuam in manu ſua, &
percuſſit Philiſthæũ, & fecit Dominus ſalu-
tem magnam vniuerſo Iſraeli: vidiſti, & læ-
tatus es. Quare ergo peccas in ſanguine
innoxio, interficiens Dauid, qui eſt abſq. cul
6 pa? * Quod cum audiſſet Saul, placatus vo-
B ce Ionathæ, iurauit: Viuit Dominus, quia nõ
7 occidetur. * Vocauit itaque Ionathas Dauid,
& indicauit ei omnia verba hæc: & introdu
xit Ionathas Dauid ad Saul, & fuit ante eũ,



ſicut fuerat heri & nudiuſtertius. * Motũ eſt 8
aũt rurſum bellum:& egreſſus Dauid,pugna
uit aduerſum Philiſthijm:percuſſitq. eos pla
ga magna,& fugerunt a facie eius.*Et factus 9
eſt ſpiritus Domini malus in Saul.ſedebat au
tem in domo ſua,& tenebat lãceã:porro Da
uid pſallebat manu ſua.*Niſusq. eſt Saul cõ 10
figere Dauid lancea in pariete, & declinauit
Dauid a facie Saul:lancea autem caſſo vulne
re perlata eſt in parietem,& Dauid fugit,&
ſaluatus eſt nocte illa.* Miſit ergo Saul ſatel 11
lites ſuos in domum Dauid,vt cuſtodirẽt eũ,
& interficeretur mane. Quod cum annũciaſ
ſet Dauid Michol vxor ſua,dicens:Niſi ſalua
ueris te nocte hac,cras morieris: * depoſuit 12
eum per feneſtram . porro ille abiit & aufu
git,atq. ſaluat⁹ eſt.*Tulit aũt Michol ſtatuã, 13
& poſuit eam ſuper lectum,& pellem piloſã C
caprarũ poſuit ad caput eius , & operuit eã
veſtimentis.*Miſit autem Saul apparitores , 14
qui raperent Dauid : & reſponſum eſt quod
ęgrotaret.*Rurſumq.miſit Saul nũcios vt vi 15
derent Dauid,dicens: Afferte eũ ad me in le
cto,vt occidatur.*Cũq. veniſſent nuncij, in 16
uentum eſt ſimulacrum ſuper lectum, & pel
lis caprarum ad caput eius.* Dixitq. Saul ad 17
Michol: Quare ſic illuſiſti mihi , & dimiſiſti
inimicum meum vt fugeret? Et reſpondit
Michol ad Saul : Quia ipſe locutus eſt mihi :
Dimitte me,alioquin interficiam te.*Dauid 18
autem fugiens , ſaluatus eſt , & venit ad Sa-
muel in Ramatha,& nunciauit ei oĩa quæ fe
cerat ſibi Saul:& abierũt ipſe & Samuel , &
morati ſunt in Naioth:*Nunciatũ eſt autem 19
Sauli a dicentibus: Ecce Dauid in Naioth in
Ramatha.*Miſit ergo Saul lictores,vt rape- 20
rent Dauid: qui cum vidiſſent cuneum pro- D
phetarum vaticinantium,& Samuelem ſtan
tem ſuper eos,factus eſt etiam Spiritus Do-
mini in illis, & prophetare cęperunt ẽt ipſi.
21 * Quod cum nunciatum eſſet Sauli , miſit &
alios nuncios : prophetauerunt autem & il-
li. Et rurſum miſit Saul tertios nuncios: qui
& ipſi prophetauerunt . Et iratus iracundia
22 Saul , * abijt etiam ipſe in Ramatha , &
venit vſque ad ciſternam magnam , quæ eſt
in Socho, & interrogauit , & dixit : In quo
loco ſunt Samuel & Dauid ? Dictumque eſt
23 ei : Ecce in Naioth ſunt in Ramatha . * Et
abijt in Naioth in Ramatha , & factus eſt
etiam ſuper eum Spiritus Domini , & am-
bulabat ingrediens,& prophetabat vſque,
24 dum veniret in Naioth in Ramatha.*Et ex-
poliauit etiam ipſe ſe veſtimentis ſuis , &
prophetauit cum ceteris coram Samuele,&
cecidit nudus tota die illa & nocte. Vnde &
exiuit prouerbium : * Num & Saul inter *Sup.10.
prophetas ?

CAP. XX.

1 FVgit autem Dauid de Naioth,quæ eſt in
A Ramatha , veniensq. locutus eſt coram
Ionatha : Quid feci? quæ eſt iniquitas mea ,
& quod peccatum meum in patrem tuum ,
2 quia quærit animam meam ? * Qui dixit ei :
Abſit,non morieris : neq; enim faciet pater
meus quidquam grande vel paruũ,niſi prius
indicauerit mihi: hũc ergo celauit me pater
meus ſermonem tantummodo? nequaquam
3 erit iſtud. * Et iurauit rurſum Dauidi . Et il-
le ait : Scit profecto pater tuus quia inueni
gratiam in oculis tuis, & dicet: Neſciat hoc
Ionathas, ne forte triſtetur. Quinimmo vi-
uit Dominus , & viuit anima tua , quia vno
tantũ (vt ita dicam)gradu,ego morſq.diui-
4 dimur.*Et ait Ionathas ad Dauid:Quodcũq.
5 dixerit mihi anima tua faciam tibi.*Dixit au
tem Dauid ad Ionathan : Ecce calendæ ſunt
craſtino , & ego ex more ſedere ſoleo iuxta

regem

regem ad veſcendum: dimitte ergo me vt ab
ſcondar in agro vſq. ad veſperam diei tertię.
* Si reſpiciens requiſierit me pater tuus, re- 6
ſpondebis ei: Rogauit me Dauid, vt iret cele
riter in Bethlehem ciuitatem ſuam: quia vi-
ctimæ ſolemnes ibi ſunt vniuerſis contribu
lib. ſuis. * Si dixerit, Bene: pax erit ſeruo tuo. 7
ſi autem fuerit iratus, ſcito quia completa
eſt malitia eius. * Fac ergo miſericordiam 8
in ſeruum tuum: quia fœdus Domini me fa-
mulum tuum tecum inire feciſti. ſi autem eſt
iniquitas aliqua in me, tu me interfice, & ad
patrẽ tuum ne introducas me. * Et ait Iona- 9
thas: Abſit hoc a te: neque enim fieri poteſt,
vt ſi certe cognouero completam eſſe patris
mei malitiam contra te, non annunciem ti
bi. * Reſponditque Dauid ad Ionathan: 10
Quis renunciabit mihi, ſi quid forte reſpon
derit tibi pater tuus dure de me? * Et ait Io- 11
nathas ad Dauid: Veni, & egrediamur fo- C
ris in agrũ. Cumq. exiſſent ambo in agrum,
* ait Ionathas ad Dauid: Domine De⁹ Iſrael, 12
ſi inueſtigauero ſententiam patris mei craſti
no vel perendie: & aliquid boni fuerit ſu-
per Dauid, & non ſtatim miſero ad te, & no
tum tibi fecero, * hæc faciat Dominus Iona 13
thæ, & hæc addat. Si autem perſeuerauerit
patris mei malitia aduerſum te, reuelabo au
rem tuam, & dimittam te, vt vadas in pace,
& ſit Dominus tecum, ſicut fuit cum patre
meo. * Et ſi vixero, facies mihi miſericor-
diam Domini: ſi vero mortuus fuero, * non 14
auferes miſericordiam tuam a domo mea vſ 15
que in ſempiternum, quando eradicauerit
Dominus inimicos Dauid, vnumquemque
de terra: auferat Ionathan de domo ſua, &
requirat Dominus de manu inimicorum Da
uid. * Pepigit ergo Ionathas fœdus cum 16
domo Dauid: & requiſiuit Dominus de ma- D
nu inimicorum Dauid. * Et addidit Ionathas 17
deierare Dauid, eo quod diligeret illũ: ſicut
enim animam ſuam, ita diligebat eum. * Di- 18
xitq. ad eum Ionathas: Cras calendæ ſunt,
& requireris: * requiretur enim ſeſſio tua vſ 19
que perendie. Deſcẽdes ergo feſtinus, & ve-
nies in locum vbi celandus es in die qua ope
rari licet, & ſedebis iuxta lapidem, cui nomẽ
eſt Ezel. * Et ego tres ſagittas mittam iuxta 20
eum, & iaciam quaſi exercens me ad ſignum.
* Mittam quoque & puerum, dicẽs ei: Vade, 21
& affer mihi ſagittas. * Si dixero puero: Ecce 22
ſagittæ intra te ſunt, tolle eas: tu veni ad
me, quia pax tibi eſt, & nihil eſt mali, uiuit
Dominus. Si autem ſic locutus fuero puero:
Ecce ſagittæ vltra te ſunt: vade in pace, quia
dimiſit te Dominus. * De verbo autem quod 23
locuti ſumus ego & tu, ſit Dominus inter me
& te vſque in ſempiternum. * Abſcondi- 24
tus eſt ergo Dauid in agro, & venerunt ca-
lendæ, & ſedit rex ad comedendum panem. E
* Cumque ſediſſet rex ſuper cathedram 25
ſuam (ſecundum conſuetudinem) quæ e-
rat iuxta parietem, ſurrexit Ionathas, & ſe-
dit Abner ex latere Saul, vacuuſq apparuit
26 locus Dauid. * Et non eſt locutus Saul quid-
quam in die illa: cogitabat enim quod forte
eueniſſet ei, vt non eſſet mundus, nec purifi
27 catus. * Cumq. illuxiſſet dies ſecunda poſt ca
lendas, rurſus apparuit vacuus locus Dauid.
Dixitq. Saul ad Ionathan filiũ ſuum: Cur nõ
venit filius Iſai nec heri, nec hodie ad veſcen
28 dum? * Reſponditq. Ionathas Sauli: Roga-
29 uit me obnixe, vt iret in Bethlehem, * & ait:
Dimitte me, quoniam ſacrificium ſolemne
eſt in ciuitate, vnus de fratrib. meis accerſi-
uit me: nunc ergo ſi inueni gratiam in ocu-
lis tuis, vadam cito, & videbo fratres meos.
Ob hanc cauſam non uenit ad menſam re-
30 gis. * Iratus autem Saul aduerſum Ionathan,
F dixit ei: Fili mulieris virum vltro rapientis,
numquid ignoro quia diligis filium Iſai in
confuſionem tuam, & in confuſionem igno
31 minioſæ matris tuæ? * Omnibus enim diebus
quibus filius Iſai vixerit ſuper terram, non
ſtabilieris tu, neque regnum tuum. Itaq; iã
nunc mitte, & adduc eum ad me: quia filius
32 mortis eſt. * Reſpondens autem Ionathas
Sauli patri ſuo, ait: Quare morietur? quid fe-
33 cit? * Et arripuit Saul lanceam vt percute-
ret eum. Et intellexit Ionathas quod defini-
tum eſſet a patre ſuo, vt interficeret Dauid.
34 * Surrexit ergo Ionathas a menſa in ira furo
ris, & non comedit in die calendarum ſecun
da panem. Contriſtatus eſt enim ſuper Da-
uid, eo quod confudiſſet eum pater ſuus.
35 Cumq. illuxiſſet mane, venit Ionathas in
agrũ iuxta placitum Dauid, & puer paruu-
36 lus cum eo, * & ait ad puerum ſuum: Vade,
G & affer mihi ſagittas, quas ego iacio. Cumq.
puer cucurriſſet, iecit aliam ſagittam trans
37 puerum. * Venit itaque puer ad locũ iaculi,
qđ miſerat Ionathas: & clamauit Ionathas
poſt tergum pueri, & ait: Ecce ibi eſt ſagitta
38 porro vltra te. * Clamauitq. iterum Ionathas
poſt tergum pueri, dicens: Feſtina velociter,
ne ſteteris. Collegit autem puer Ionathæ ſa-
39 gittas, & attulit ad dominum ſuum: * &
quid ageretur, penitus ignorabat: tantũmo-
do enim Ionathas, & Dauid rem nouerant.
40 * Dedit ergo Ionathas arma ſua puero, & di
41 xit ei: Vade, & defer in ciuitatem. * Cumque
abiiſſet puer, ſurrexit Dauid de loco, qui ver
gebat ad Auſtrum, & cadens pronus in ter-
ram, adorauit tertio: & oſculantes ſe alteru
trum, fleuerunt pariter, Dauid autem am-
42 plius. * Dixit ergo Ionathas ad Dauid: Va-
de in pace: quæcumque iurauimus ambo in
nomine Domini, dicentes: Dominus ſit in-
ter me & te, & inter ſemen meum & ſemen
43 tuum vſque in ſempiternum. * Et ſurrexit
Dauid, & abiit: ſed & Ionathas ingreſſus
eſt ciuitatem.

CAP. XXI.

VEnit autem Dauid in Nobe ad Achi- 1
melech ſacerdotem: & obſtupuit A- A
chimelech, eo quod veniſſet Dauid. Et dixit
ei: Quare tu ſolus, & nullus eſt tecum? * Et 2
ait Dauid ad Achimelech ſacerdotem: Rex
præcepit mihi ſermonem, & dixit: Nemo
ſciat rem, propter quam miſſus es a me, &
cuiuſmodi præcepta tibi dederim: nam &
pueris condixi in illum & illũ locum. * Nũc 3
ergo ſi quid habes ad manum, vel quinque
panes, da mihi, aut quidquid inueneneris. * Et 4
reſpondens ſacerdos ad Dauid, ait illi: Non
habeo laicos panes ad manum, ſed tantum
panem ſanctum: ſi mundi ſunt pueri, maxi-
me a mulieribus? * Et reſpondit Dauid ſa- 5
cerdoti, & dixit ei: Eqdẽ, ſi de mulierib. agi B
tur: continuimus nos ab heri & nudiuſter-
tius, quando egrediebamur, & fuerunt vaſa
puerorum ſancta. porro via hæc polluta eſt,
ſed & ipſa hodie ſanctificabitur in vaſis.
*Matt.12.a.3. * Dedit ergo ei ſacerdos ſanctificatum pa- 6
nem. neque enim erat ibi panis, niſi tantum
panes propoſitionis, qui ſublati fuerant a fa
cie Domini, vt ponerẽtur panes calidi. * Erat 7
autem ibi vir quidam de ſeruis Saul, in die il-
la, intus in tabernaculo Domini: & nomẽ e-
ius Doeg Idumæus, potentiſſimus paſtorum
8 Saul. * Dixit autem Dauid ad Achimelech: Si
C habes hic ad manum haſtam, aut gladium?
quia gladium meũ, & arma mea nõ tuli me
9 cum. ſermo enim regis vrgebat. * Et dixit ſa-
cerdos: Ecce hic gladius Goliath Philiſthæi,
quem percuſſiſti in Valle terebinthi, eſt inuo
lutus pallio poſt ephod: ſi iſtum vis tollere,
tolle. neque enim hic eſt alius abſque eo. Et
ait Dauid: Non eſt huic alter ſimilis, da mi-
10 hi eum. * Surrexit itaque Dauid, & fugit in
die illa a facie Saul: & venit ad Achis regem
11 Geth: * dixeruntq. ſerui Achis ad eum cum
D vidiſſent Dauid: Numquid non iſte eſt
Dauid rex terræ? nonne huic cantabant per
choros, dicentes: * Percuſſit Saul mille, &
12 Dauid decem millia? * Poſuit autem Da-
uid ſermones iſtos in corde ſuo, & extimuit
13 valde a facie Achis regis Geth. * Et immuta-
uit os ſuum coram eis, & collabebatur inter
manus eorum: & impingebat in oſtia por-
14 tæ, defluebantq. ſaliuæ eius in barbam. * Et
ait Achis ad ſeruos ſuos: Vidiſtis hominẽ in-
15 ſanum: quare adduxiſtis eum ad me? * An
deſunt nobis furioſi, quod introduxiſtis iſtum,
vt fureret me præſente? hiccine ingredietur
domum meam?



CAP. XXII.

ABijt ergo Dauid inde, & fugit in ſpe- 1
luncam Odollam. Quod cum audiſ- A
ſent fratres eius, & omnis dom⁹ patris eius,
deſcenderunt ad eum illuc. * Et conuenerunt 2
ad eum omnes qui erant in anguſtia conſtitu
ti, & oppreſſi ære alieno, & amaro animo: &
factus eſt eorum princeps, fueruntq. cum eo
quaſi quadringenti viri. * Et profectus eſt Da 3
uid inde in Maſpha, quæ eſt Moab: & dixit
ad regem Moab: Maneat, oro, pater meus &
mater mea vobiſcum, donec ſciam quid fa-
4 ciat mihi Deus. * Et reliquit eos ante fa-
ciem regis Moab: manſeruntque apud eum
cunctis diebus, quibus Dauid fuit in præſi-
5 dio. * Dixitq;. Gad propheta ad Dauid: No-
li manere in præſidio. proficiſcere, & vade
in Terram Iuda. Et profectus eſt Dauid, &
6 venit in ſaltum Haret. * Et audiuit Saul
quod

quòd apparuiſſet Dauid, & viri qui erant cũ
eo. Saul autem cum maneret in Gabaa, & eſ
ſet in nemore, quod eſt in Rama, haſtam ma-
nu tenens, cunctique ſerui eius circumſta-
rent eum, * ait ad ſeruos ſuos qui aſſiſte- 7
bant ei: Audite nunc filij Iemini: numquid B
omnib. vobis dabit filius Iſai agros & vineas,
& vniuerſos vos faciet tribunos, & centu-
riones: * quoniam coniuraſtis omnes aduer- 8
ſum me, & non eſt qui mihi renunciet, maxi
me cum & filius meus fœdus inierit cum fi-
lio Iſai? Non eſt qui vicẽ meam doleat ex vo
bis, nec qui annunciet mihi: eo ꝙ ſuſcitauerit
filius meus ſeruum meum aduerſum me, in-
ſidiantẽ mihi vſque hodie. * Reſpondens au- 9
tem Doeg Idumæus, qui aſſiſtebat, & erat
primus inter ſeruos Saul, Vidi, inquit filium
Iſai in Nobe apud Achimelech filium Achi-
tob ſacerdotem. * Qui conſuluit pro eo Do 10
minum, & cibaria dedit ei: ſed & gladium
Goliath Philiſthæi dedit illi. * Miſit er- 11
go rex ad accerſendum Achimelech ſacer-
dotem filium Achitob, & omnem domum
patris eius, ſacerdotum, qui erant in Nobe,
qui vniuerſi venerunt ad regem. * Et ait 12
Saul ad Achimelech: Audi fili Achitob. Qui C
reſpondit: Præſto ſum Domine. * Dixitque 13
ad eum Saul: Quare coniuraſtis aduerſum
me, tu & filius Iſai, & dediſti ei panes & gla-
dium, & conſuluiſti pro eo Deum, vt conſur
geret aduerſum me, inſidiator vſque hodie
permanens? * Reſpondensq. Achimelech re 14
gi, ait: Et quis in omnibus ſeruis tuis, ſicut
Dauid fidelis, & gener regis, & pergens ad
imperium tuum, & glorioſus in domo tua?
* Num hodie cœpi pro eo conſulere Deum? 15
abſit hoc a me: ne ſuſpicetur rex aduerſus
ſeruum ſuũ rem huiuſcemodi, in vniuerſa do
mo patris mei: non enim ſciuit ſeruus tuus
quidquam ſuper hoc negotio, vel modicum
vel grande. * Dixitque rex: Morte morieris 16
Achimelech, tu & omnis domus patris tui.
* Et ait rex emiſſarijs, qui circumſtabant eũ: 17
Conuertimini, & interficite ſacerdotes Do-
mini: nam manus eorum cũ Dauid eſt: ſcien- D
tes quòd fugiſſet, & non indicauerunt mihi.
Noluerunt autem ſerui regis extendere ma
nus ſuas in ſacerdotes Domini. * Et ait rex 18
ad Doeg: Conuertere tu, & irrue in ſacerdo
tes. Conuerſusque Doeg Idumæus, irruit in
ſacerdotes, & trucidauit in die illa octoginta
quinque viros veſtitos ephod lineo. * Nobe 19
autem ciuitatem ſacerdotũ percuſſit in ore
gladij, viros & mulieres, & paruulos, & la-
ctentes, bouemq. & aſinum, & ouẽ in ore gla
dij. * Euadens aũt vnus filius Achimelech, fi- 20
lij Achitob, cuius nomẽ erat Abiathar, fugit
ad Dauid, * & annũciauit ei ꝙ occidiſſet Saul 21
ſacerdotes Domini. * Et ait Dauid ad Abia- 22
thar: Sciebam in die illa, ꝙ cũ ibi eſſet Doeg
Idumæus, proculdubio annũciaret Sauli: ego
23 ſum reus omnium animarum patris tui. Ma
ne mecum, ne timeas: ſi quis quæſierit ani-
mam meam, quæret & animam tuam, me-
cumque ſeruaberis.

C A P. XXIII.

1 ET annunciauerunt Dauid, dicentes: Ec-
A ce Philiſthijm oppugnant Ceilã, & diri
2 piunt areas. * Conſuluit ergo Dauid Domi-
num, dicens: Num vadam, & percutiam Phi
liſthæos iſtos? Et ait Dominus ad Dauid: Va-
de, & percuties Philiſthæos, & Ceilam ſalua
3 bis. * Et dixerunt viri, qui erant cum Dauid,
ad eum: Ecce nos hic in Iudæa conſiſtẽtes ti
memus: quanto magis ſi ierimus in Ceilam
4 aduerſum agmina Philiſthinorum? * Rur-
ſum ergo Dauid conſuluit Dominum. Qui
reſpondens, ait ei: Surge, & vade in Ceilam:
ego enim tradam Philiſthæos in manu tua.
5 * Abijt ergo Dauid, & viri eius in Ceilam,
& pugnauit aduerſum Philiſthæos, & abe-
git iumenta eorum, & percuſſit eos plaga
magna: & ſaluauit Dauid habitatores Ceilę.
6 * Porro eo tempore, quo fugiebat Abia-
thar filius Achimelech ad Dauid in Ceilam,
7 ephod ſecum habens deſcenderat. * Nun-
ciatum eſt autem Sauli quòd veniſſet Da-
uid in Ceilam: & ait Saul: Tradidit eum De-
B us in manus meas, concluſuſque eſt intro-
greſſus vrbem, in qua portæ & ſeræ ſunt.
8 * Et præcepit Saul omni populo vt ad pu-
gnam deſcenderet in Ceilam: & obſideret
9 Dauid, & viros eius. * Quod cum Dauid re-
ſciſſet quia præpararet ei Saul clam malum,
dixit ad Abiathar ſacerdotem: Applica
10 ephod. * Et ait Dauid: Domine Deus Iſrael,
audiuit famam ſeruus tuus, ꝙ diſponat Saul
venire ĩ Ceilam, vt euertat vrbem propter
11 me: * Si tradent me viri Ceilæ in manus
eius? & ſi deſcẽdet Saul, ſicut audiuit ſeruus
tuus? Domine Deus Iſrael indica ſeruo tuo.
12 Et ait Dominus: Deſcendet. * Dixitque Da-
uid: Si tradent me viri Ceilæ, & viros qui
ſunt mecum, in manus Saul? Et dixit Dñs:
13 Tradent. * Surrexit ergo Dauid & viri eius
quaſi ſexcenti, & egreſſi de Ceila, huc at-
que illuc vagabantur incerti: nunciatumq;
eſt Sauli quòd fugiſſet Dauid de Ceila, &
ſaluatus eſſet: quam ob rem diſſimulauit e-
14 xire. * Morabatur autem Dauid in deſerto
in locis firmiſſimis, manſitque in monte ſo-
litudinis Ziph, in monte opaco: quærebat
eum tamen Saul cunctis diebus: & non tra-
15 didit eum Deus in manus eius. * Et vidit
C Dauid quòd egreſſus eſſet Saul vt quæreret
animam eius. Porro Dauid erat in deſerto
16 Ziph in ſilua. * Et ſurrexit Ionathas fi-
lius Saul, & abijt ad Dauid in ſiluam, & con
fortauit manus eius in Deo: dixitque ei:
17 * Ne timeas: neque enim inueniet te ma-

nus Saul patris mei, & tu regnabis ſuper Iſ-
rael, & ego ero tibi ſecundus, ſed & Saul pa
ter meus ſcit hoc.* Percuſſit ergo vterq. fœ 18
dus coram Domino: manſitq. Dauid in ſilua:
Ionathas autem reuerſus eſt in domum ſuā.
*Inf. 26. a. 1. *Aſcenderūt aūt Ziphæi ad Saul in Gabaa, 19
dicentes: Nōne ecce Dauid latitat apud nos
in locis tutiſſimis ſiluæ, in Colle Hachila, q̄
eſt ad dexteram deſerti?* Nūc ergo, ſicut de- 20
ſiderauit anima tua vt deſcenderes, deſcēde:
noſtrum autem erit ut tradamus eum in ma
nus regis.* Dixitq. Saul: Benedicti vos a Do- 21
mino, quia doluiſtis vicem meam.* Abite er- 22
go, oro, & diligētius præparate, & curioſius
agite, & conſiderate locū vbi ſit pes eius, vel
quis viderit eū ibi, recogitat enim de me, ꝙ D
callide inſidier ei.* Cōſiderate & uidete om 23
nia latibula eius, in quibus abſconditur: & re
uertimini ad me ad rem certā, vt vadam vo-
biſcum. quod ſi etiam in terram ſe abſtruſe-
rit, perſcrutabor eum in cunctis millibus Iu
da. * At illi ſurgentes abierunt in Ziph ante 24
Saul: Dauid autem & viri eius erant in de-
ſerto Maon, in campeſtrib. ad dexteram Ieſi
mon.* Iuit ergo Saul & ſocij eius ad quæren 25
dum eum: & nunciatum eſt Dauid, ſtatimq.
deſcendit ad petram, & uerſabatur in deſer
to Maon. quod cum audiſſet Saul, perſecutus
eſt Dauid in deſerto Maon. * Et ibat Saul ad 26
latus mōtis ex parte vna: Dauid autem & vi
ri eius erant in latere mōtis ex parte altera:
porro Dauid deſperabat ſe poſſe euadere a
facie Saul: itaque Saul, & viri eius in modum
coronæ cingebant Dauid, & viros eius, ut ca
perent eos.* Et nuncius uenit ad Saul dicēs: 27
Feſtina, & veni, quoniam infuderunt ſe Phi-
liſtijm ſuper terrā.* Reuerſus eſt ergo Saul 28
deſiſtēs perſequi Dauid, & perrexit ī occur
ſum Philiſthinorum, propter hoc vocaue-
runt locum illum, Petram diuidentem.

CAP. XXIV.

AScendit ergo Dauid inde: & habitauit 1
in locis tutiſſimis Engaddi.* Cumque 2
reuerſus eſſet Saul, poſtquam perſecutus eſt A
Philiſthæos, nunciauerunt ei, dicētes: Ecce,
Dauid in deſerto eſt Engaddi.* Aſſumens er 3
go Saul tria millia electorum virorū ex om-
ni Iſrael, perrexit ad inueſtigandum Dauid
& viros eius, etiam ſuper abruptiſſimas pe-
tras, quæ ſolis ibicibus peruiæ ſunt.* Et ve- 4
nit ad caulas ouium, quæ ſe offerebant vian
ti. eratq. ibi ſpelunca, quā ingreſſus eſt Saul,
vt purgaret ventrem: porro Dauid & viri e-
ius in interiore parte ſpeluncæ latebant.* Et 5
dixerunt ſerui Dauid ad eum: Ecce dies, de
qua locutus eſt Dominus ad te: Ego tradam
tibi inimicum tuum, vt facias ei ſicut pla-
cuerit in oculis tuis. Surrexit ergo Dauid, &
præcidit oram chlamydis Saul ſilenter. B
6 * Poſt hæc percuſſit cor ſuū Dauid, eo quòd
7 abſcidiſſet oram chlamydis Saul. * Dixit-
que ad viros ſuos: Propitius ſit mihi Domi-
nus, ne faciam hanc rem domino meo, Chri-
ſto Domini, vt mittam manum meam in eū,
8 quia Chriſtus Domini eſt. * Et confregit
Dauid viros ſuos ſermonibus, & non per-
miſit eos vt conſurgerent in Saul: porro Saul
exurgens de ſpelunca, pergebat cœpto iti-
9 nere. * Surrexit autem & Dauid poſt eum:
& egreſſus de ſpelunca, clamauit poſt ter-
gum Saul, dicens: Domine mi rex. Et re-
ſpexit Saul poſt ſe: & inclinans ſe Dauid pro
10 nus in terram, adorauit. * dixitque ad Saul:
Quare audis verba hominum loquentium,
11 Dauid quærit malum aduerſum te? * Ecce
hodie viderunt oculi tui quòd tradiderit te
Dominus in manu mea in ſpelunca: & co-
gitaui vt occiderem te, ſed pepercit tibi ocu
C lus meus. dixi enim: Non extendam manum
meam in dominum meum, quia Chriſtus Do
12 mini eſt. * Quin potius pater mi, vide,
& cognoſce oram chlamydis tuæ in manu
mea: quoniam cum præſcinderem ſummita-
tem chlamydis tuæ, nolui extendere manum
meam in te. animaduerte, & vide, quoniam
non eſt in manu mea malum, neque iniqui-
tas, neque peccaui in te: tu autem inſidiaris
13 animæ meæ vt auferas eam. * Iudicet Do-
minus inter me & te, & vlciſcatur me Do-
minus ex te: manus autem mea non ſit in te.
14 * Sicut & in prouerbio antiquo dicitur:
Ab Impiis egredietur impietas: manus
15 ergo mea non ſit in te. * Quem perſeque-
ris, rex Iſrael? quem perſequeris? canem mor
16 tuum perſequeris, & pulicem vnum. * Sit
Dominus iudex, & iudicet inter me & te: &
videat, & iudicet cauſam meam, & eruat me
17 de manu tua. * Cum autem compleſſet Da-
uid loquens ſermones huiuſcemodi ad Saul,
D dixit Saul: Numquid vox hæc tua eſt fili mi
Dauid? Et leuauit Saul vocem ſuam, & fleuit:
18 * dixitq. ad Dauid: Iuſtior tu es quàm ego: tu
enim tribuiſti mihi bona: ego autem reddidi
19 tibi mala. * Et tu indicaſti hodie quæ feceris
mihi bona: quomodo tradiderit me Domi-
nus in manum tuam, & non occideris me.
20 * Quis enim cum inuenerit inimicum ſuum,
dimittet eum in via bona? Sed Dominus red
dat tibi viciſſitudinem hanc pro eo quod ho
21 die operatus es in me. * Et nunc quia ſcio ꝙ
certiſſimè regnaturus ſis, & habiturus in ma
22 nu tua regnum Iſrael: * iura mihi in Domi-
no, ne deleas ſemen meum poſt me, neq. au-
23 feras nomen meum de domo patris mei.* Et
iurauit Dauid Sauli. Abijt ergo Saul in do-
mum ſuam: & Dauid, & viri eius aſcende-
runt ad tutiora loca.

CAP. XXV.

MOrtuus * eſt autem Samuel, & congre 1
gatus eſt vniuerſus Iſrael, & plãxerũt A
eum, & ſepelierunt eum in domo ſua in Ra-
matha. Conſurgenſq. Dauid deſcendit in de-
ſertum Pharan. * Erat autem vir quiſpiam in 2
ſolitudine Maõ, & poſſeſſio eius i Carmelo,
& homo ille magnus nimis: erantq. ei oues
tria millia, & mille capræ: & accidit vt ton-
deretur grex eius in Carmelo. * Nomen aũt 3
viri illius erat Nabal: & nomen vxoris eius
Abigail. eratq. mulier illa prudentiſſima &
ſpecioſa: porro vir eius durus, & peſſimus,
& malitioſus: erat autem de genere Caleb.
* Cum ergo audiſſet Dauid in deſerto quòd 4
tonderet Nabal gregem ſuum, * miſit decem 5
iuuenes, & dixit eis: Aſcendite in Carmelũ,
& venietis ad Nabal, & ſalutabitis eum ex
nomine meo pacifice. * Et dicetis: Sit fratri- 6
bus meis, & tibi pax, & domui tuæ pax, & B
omnibus, quæcumque habes, ſit pax. * Au- 7
diui quòd tonderent paſtores tui, qui erant
nobiſcum in deſerto: numquam eis moleſti
fuimus, nec aliquando defuit quidquam eis
de grege, omni tempore quo fuerunt nobi-
ſcum in Carmelo. * Interroga pueros tuos, 8
& indicabunt tibi. Nunc ergo inueniãt pue-
ri tui gratiam i oculis tuis: in die enim bona
venimus. quodcumque inuenerit manus tua,
da ſeruis tuis, & filio tuo Dauid. * Cumq. ve- 9
niſſẽt pueri Dauid, locuti ſunt ad Nabal om
nia verba hæc ex nomine Dauid: & ſiluerunt.
* Reſpondens autem Nabal pueris Dauid, 10
ait: Quis eſt Dauid? & quis eſt filius Iſai? ho-
die increuerunt ſerui qui fugiunt dominos
ſuos. * Tollam ergo panes meos, & aquas 11
meas, & carnes pecorum, quæ occidi tonſo-
ribus meis, & dabo viris quos neſcio vnde
ſint? * Regreſſi ſunt itaque pueri Dauid per 12
viam ſuam, & reuerſi venerũt, & nunciaue-
runt ei omnia verba quæ dixerat. * Tunc ait 13
Dauid pueris ſuis: Accingatur vnuſquiſque C
gladio ſuo. Et accincti ſunt ſinguli gladijs
ſuis, accinctuſq. eſt & Dauid enſe ſuo: & ſe-
cuti ſunt Dauid quaſi quadringenti viri: por
ro ducenti remãſerunt ad ſarcinas. * Abigail 14
autem vxori Nabal nũciauit vnus de pueris
ſuis, dicens: Ecce Dauid miſit nuncios de de-
ſerto, vt benedicerent domino nrõ: & auer-
ſatus eſt eos. * homines iſti, boni ſatis fuerũt 15
nobis, & non moleſti: nec quidquam aliquan
do perijt omni tempore, quo fuimus cõuer
ſati cum eis in deſerto: * pro muro erant no 16
bis tam in nocte quam in die, omnibus die-
bus quibus pauimus apud eos greges. * Quã 17
ob rem conſidera, & recogita quid facias:
quoniam completa eſt malitia aduerſum vi-
rum tuum, & aduerſum domum tuam, & ip
ſe eſt filius Belial, ita vt nemo poſſit ei loqui.

18 * Feſtinauit igitur Abigail, & tulit ducentos
panes, & duos vtres vini, & quinque arietes
coctos, & quinque ſata polentæ, & centum
D ligaturas vuæ paſſæ, & ducentas maſſas ca-
19 ricarum, & poſuit ſuper aſinos: * dixitque
pueris ſuis: Præcedite me: ecce, ego poſt ter
gum ſequar vos: viro autem ſuo Nabal non
20 indicauit. * Cum ergo aſcendiſſet aſinum,
& deſcenderet ad radices montis, Dauid &
viri eius deſcendebant in occurſum eius:
21 quibus & illa occurrit. * Et ait Dauid: Vere
fruſtra ſeruaui omnia quæ huius erant in
deſerto, & non perijt quidquam de cunctis
quæ ad eum pertinebant: & reddidit mihi
22 malum pro bono. * Hæc faciat Deus inimi-
cis Dauid, & hæc addat, ſi reliquero de om-
nibus quæ ad ipſum pertinent vſque mane,
23 mingentem ad parietem. * Cum autem vi-
diſſet Abigail Dauid, feſtinauit, & deſcendit
de aſino, & procidit coram Dauid ſuper fa-
24 ciem ſuam, & adorauit ſuper terram, * &
cecidit ad pedes eius, & dixit: In me ſit, do-
mine mi, hæc iniquitas: loquatur, obſecro,
ancilla tua in auribus tuis: & audi verba fa-
25 mulæ tuæ. * Ne ponat, oro, dominus meus
rex cor ſuum ſuper virum iſtũ iniquum Na-
bal: quoniam ſecũdum nomen ſuum ſtultus
eſt, & ſtultitia eſt cum eo: ego autem ancilla
tua non vidi pueros tuos, domine mi, quos
26 miſiſti. * Nunc ergo domine mi, viuit Do-
E minus, & viuit anima tua, qui prohibuit te
ne venires in ſanguinem, & ſaluauit manum
tuam tibi: & nunc fiant ſicut Nabal inimici
tui, & qui quærunt domino meo malum.
27 * Quapropter ſuſcipe benedictionem hãc,
quam attulit ancilla tua tibi domino meo:
& da pueris qui ſequuntur te dominũ meũ.
28 * Aufer iniquitatem famulæ tuæ: faciens e-
nim faciet Dominus tibi Domino meo do-
mum fidelem, quia prælia Domini, domine
mi, tu præliaris: malitia ergo non inuenia-
29 tur in te omnibus diebus vitæ tuæ. Si enim
ſurrexerit aliquãdo homo perſequens te, &
quærens animam tuam, erit anima domini
mei cuſtodita quaſi in faſciculo viuentium,
apud Dominum Deum tuum: porro inimi-
corũ tuorum anima rotabitur, quaſi in im-
30 petu & circulo fundæ. * Cũ ergo fecerit Dñs
tibi domino meo omnia quæ locutus eſt bo
na de te, & cõſtituerit te ducem ſuper Iſrael,
31 * non erit tibi hoc in ſingultum, & in ſcru-
pulum cordis domino meo, quòd effuderis
ſanguinem innoxiũ, aut ipſe te vltus fueris:
& cum benefecerit Dominus domino meo,
32 recordaberis ancillæ tuæ. * Et ait Dauid ad
F Abigail: Benedictus Dominus Deus Iſrael,
qui miſit hodie te in occurſum meũ, & bene
33 dictum eloquium tuũ, * & benedicta tu, quæ
prohibuiſti me hodie ne irẽ ad ſanguinẽ, &
34 vlciſcerer me manu mea. * Alioquin viuit
Dominus Deus Iſrael qui prohibuit me ne
malum

malam facerem tibi: niſi cito veniſſes in oc-
curſum mihi, non remanſiſſet Nabal vſque
ad lucem matutinam, mingens ad parietem.
* Suſcepit ergo Dauid de manu eius omnia 35
quæ attulerat ei, dixitque ei: Vade pacifice in
domum tuam, ecce audiui vocem tuam, &
honoraui faciem tuam. * Venit autem Abi- 36
gail ad Nabal: & ecce erat ei conuiuium in
domo eius, quaſi conuiuium regis, & cor Na
bal iucundum: erat enim ebrius nimis: & nō
indicauit ei verbum puſillum aut grande vſ-
que mane. Diluculo autem cum digeſſiſſet 37
vinum Nabal, indicauit ei vxor ſua verba G
hæc, & emortuum eſt cor eius intrinſecus, &
factus eſt quaſi lapis. * Cumque pertranſiſ- 38
ſent decem dies, percuſſit Dominus Nabal,
& mortuus eſt. * Quod cum audiſſet Dauid 39
mortuum Nabal, ait: Benedictus Dominus,
qui iudicauit cauſam opprobrij mei de ma-
nu Nabal, & ſeruum ſuum cuſtodiuit a ma-
lo, & malitiam Nabal reddidit Dominus in
caput eius. Miſit ergo Dauid, & locutus eſt
ad Abigail, vt ſumeret eam ſibi in vxorem.
* Et venerunt pueri Dauid ad Abigail in Car- 40
melum, & locuti ſunt ad eam, dicentes: Da-
uid miſit nos ad te, vt accipiat te ſibi in vxo
rem. * Quæ conſurgens adorauit prona in 41
terram, & ait: Ecce famula tua ſit in ancillā,
vt lauet pedes ſeruorum domini mei. * Et fe 42
ſtinauit, & ſurrexit Abigail, & aſcendit ſu-
per aſinum, & quinque puellæ ierunt cum
ea, pediſſequæ eius, & ſecuta eſt nuncios Da-
uid: & facta eſt illi vxor. * Sed & Achinoam 43
accepit Dauid de Iezrael: & fuit vtraque
vxor eius. * Saul autem dedit Michol filiam 44
ſuam vxorem Dauid, Phalti, filio Lais, qui
erat de Gallim.

CAP. XXVI.

* Sup. 23. c. 19

ET * venerunt Ziphæi ad Saul in Gabaa, 1
dicentes: Ecce, Dauid abſconditus eſt in A
colle Hachila, quæ eſt ex aduerſo ſolitudi-
nis. * Et ſurrexit Saul, & deſcendit in deſer- 2
tum Ziph, & cum eo tria millia virorum de
electis Iſrael, vt quæreret Dauid in deſerto
Ziph. * Et caſtrametatus eſt Saul in Gabaa 3
Hachila, quæ erat ex aduerſo ſolitudinis in
via: Dauid autem habitabat in deſerto. Vidēs
aūt q; veniſſet Saul poſt ſe in deſertum, * mi- 4
ſit exploratores, & didicit quòd illuc veniſ-
ſet certiſſime. * Et ſurrexit Dauid clam, & ve 5
nit ad locum vbi erat Saul: cumq; vidiſſet lo
cum, in quo dormiebat Saul, & Abner filius
Ner, princeps militiæ eius, & Saulem dor-
miētem in tentorio, & reliquum vulgus per
circuitum eius, * ait Dauid ad Achimelech 6
Hethæum, & Abiſai filium Saruiæ, fratrem
Ioab, dicens: Quis deſcendet mecum ad Saul
in caſtra? Dixitque Abiſai: Ego deſcendam te
cum. * Venerunt ergo Dauid, & Abiſai ad 7
populum nocte, & inuenerunt Saul iacentē
& dormientem in tentorio, & haſtam fixam
B in terra ad caput eius: Abner autem & po-
8 pulum dormientes in circuitu eius. * Dixitq.
Abiſai ad Dauid: Concluſit Deus inimicum
tuum hodie in manus tuas: nunc ergo perfo
diam eum lancea in terra, ſemel, & ſecundo
9 opus non erit. * Et dixit Dauid ad Abiſai: Ne
interficias eum: quis enim extendet manum
ſuam in Chriſtum Domini, & innocens erit?
10 * Et dixit Dauid: Viuit Dominus, quia niſi
Dominus percuſſerit eum, aut dies eius ve-
nerit vt moriatur, aut in prælium deſcendēs
11 perierit: propitius ſit mihi Dominus ne ex-
tendam manum meam in Chriſtum Domi-
ni. nūc igitur tolle haſtam, quæ eſt ad caput
12 eius, & ſcyphum aquæ, & abeamus. * Tulit
igitur Dauid haſtam, & ſcyphum aquæ, qui
erat ad caput Saul, & abierunt: & non erat
quiſquam, qui videret, & intelligeret, & eui
gilaret, ſed omnes dormiebant, quia ſopor
13 Domini irruerat ſuper eos. * Cumque tran-
ſiſſet Dauid ex aduerſo, & ſtetiſſet in vertice
montis de longe, & eſſet grande interuallū
14 inter eos, * clamauit Dauid ad populū, & ad
Abner filium Ner, dicens: Nonne rñdebis
Abner? Et reſpōdens Abner, ait: Quis es tu,
15 qui clamas, & inquietas regē? * Et ait Dauid
C ad Abner: Nūquid non vir tu es? & quis alius
ſimilis tui in Iſrael? quare ergo nō cuſtodiſti
dñm tuum regē? ingreſſus eſt. n. vnus de tur-
ba vt interficeret regem, dominum tuum.
16 * Non eſt bonum hoc, quod feciſti: viuit Do
minus, quoniam filij mortis eſtis vos, qui nō
cuſtodiſtis Dominum veſtrum, Chriſtū Do-
mini. nunc ergo vide vbi ſit haſta regis, &
vbi ſit ſcyphus aquæ, qui erat ad caput eius.
17 * Cognouit autem Saul vocem Dauid, & di-
xit: Numquid vox hæc tua, fili mi Dauid? Et
18 ait Dauid: Vox mea, domine mi rex. * Et ait:
Quam ob cauſam dominus meus perſequi-
tur ſeruum ſuum? Quid feci? aut quod eſt ma
19 lum in manu mea? * Nunc ergo audi, oro, do
mine mi rex, verba ſerui tui: Si Dominus in-
citat te aduerſum me, odoretur ſacrificium:
ſi autem filij hominum, maledicti ſunt in cō
ſpectu Domini: qui eiecerunt me hodie, vt
D non habitem in hereditate Domini, dicētes:
20 Vade, ſerui dijs alienis: * Et nunc non effun-
datur ſanguis meus in terram coram Domi-
no: quia egreſſus eſt rex Iſrael vt quærat pu
licem vnum, ſicut perſequitur perdix in mō
21 tibus. * Et ait Saul: Peccaui, reuertere fili mi
Dauid: nequaquam enim vltra tibi malefa-
ciam, eo quòd pretioſa fuerit anima mea in
oculis tuis hodie: apparet enim quòd ſtulte
22 egerim, & ignorauerim multa nimis. * Et re
ſpondens Dauid, ait: Ecce haſta regis: trāſeat
23 vnus de pueris regis, & tollat eam. * Domi-
nus autem retribuet vnicuique ſecūdū iuſti-
tiam ſuam, & fidem: tradidit enim te Domi-

nus

mus hodie in manum meam, & nolui extéde
re manum meam in Chriſtum Domini. * Et 24
ſicut magnificata eſt anima tua hodie in ocu
lis meis, ſic magnificetur anima mea in ocu-
lis Domini, & liberet me de omni anguſtia.
* Ait ergo Saul ad Dauid: Benedictus tu fili 25
mi Dauid: & quidem faciens facies, & potés
poteris. Abijt autem Dauid in viam ſuam, &
Saul reuerſus eſt in locum ſuum.

CAP. XXVII.

ET ait Dauid in corde ſuo: Aliquando in- 1
cidam vna die in manus Saul: nonne me A
lius eſt vt fugiam, & ſaluer in Terra Philiſt-
hinorum, vt deſperet Saul, ceſſetque me quæ
rere in cunctis finibus Iſrael? fugiam ergo
manus eius. * Et ſurrexit Dauid, & abijt ip- 2
ſe, & ſexcenti viri cum eo, ad Achis filium
Maoch regem Geth. * Et habitauit Dauid cũ 3
Achis in Geth, ipſe & viri eius; vir & domus
eius: & Dauid, & duæ vxores eius, Achinoá
Iezrahelitis, & Abigail vxor Nabal Carmeli.
* Et nunciatum eſt Sauli quòd fugiſſet Da- 4
uid in Geth, & non addidit vltra quærere eũ. B
* Dixit autem Dauid ad Achis: Si inueni gra- 5
tiam in oculis tuis, detur mihi locus in vna
vrbium regionis huius, vt habitem ibi: cur e-
nim manet ſeruus tuus in ciuitate regis tecũ?
* Dedit itaque ei Achis in die illa Siceleg: 6
propter quam cauſam facta eſt Siceleg regũ
Iuda, vſque in diem hanc. * Fuit autem nume 7
rus dierum, quibus habitauit Dauid in regio
ne Philiſthinorum, quattuor menſium. * Et 8
aſcendit Dauid, & viri eius, & agebant præ-
das de Geſſuri, & de Gerzi, & de Amalecitis: C
hi enim pagi habitabantur in terra antiqui-
tus, euntibus Sur vſque ad Terram Aegypti.
* Et percutiebat Dauid omnem terram, nec 9
relinquebat viuentem virum & mulierem:
tollensque oues, & boues, & aſinos, & came
los, & veſtes, reuertebatur, & veniebat ad A-
chis. * Dicebat autẽ ei Achis: In quem irrui- 10
ſti hodie? Reſpondebat Dauid: Contra me- D
ridiem Iudæ, & contra meridiem Ierameel,
& contra meridiem Ceni. * Virum & mulie- 11
rem non viuificabat Dauid, nec adducebat in
Geth, dicens: Ne forte loquantur aduerſum
nos: Hæc fecit Dauid: & hoc erat decretum
illi omnibus diebus quibus habitauit in re-
gione Philiſthinorum. * Credidit ergo Achis 12
Dauid, dicens: Multa mala operatus eſt con-
tra populum ſuum Iſrael: erit igitur mihi ſer
uus ſempiternus.

CAP. XXVIII.

FActum eſt autem in diebus illis, congre- 1
gauerunt Philiſthijm agmina ſua, vt præ A
pararentur ad bellum contra Iſrael: dixitque
Achis ad Dauid: Sciens nunc ſcito, quoniam
mecum egredieris in caſtris tu, & viri tui.
2 * Dixitque Dauid ad Achis: Nunc ſcies quæ
facturus eſt ſeruus tuus. Et ait Achis ad Da-
uid: Et ego cuſtodem capitis mei ponam te
3 cunctis diebus. * Samuel autem mortuus * Sup. 25. a. 1. Ecc. 46. d. 23.
eſt, planxitque eum omnis Iſrael, & ſepelie-
runt eum in Ramatha vrbe ſua. Et Saul ab-
4 ſtulit magos, & hariolos de terra. * Congre-
gatique ſunt Philiſthijm, & venerunt, & ca-
ſtrametati ſunt in Sunam: congregauit autẽ
& Saul vniuerſum Iſrael, & venit in Gelboe.
5 * Et vidit Saul caſtra Philiſthijm, & timuit,
6 & expauit cor eius nimis. * Conſuluitq. Do-
minum, & non reſpondit ei neque per ſom-
B nia, neque per ſacerdotes, neque per prophe
7 tas. * Dixitque Saul ſeruis ſuis: Quærite mi-
hi mulierem habentem * pythonem, & va- * Le. 20. d. 27. Deu. 18. b. 11. Act. 16. c. 16.
dam ad eam, & ſciſcitabor per illam. Et dixe
runt ſerui eius ad eum: Eſt mulier pythonem
8 habens in Endor. * Mutauit ergo habitum
ſuum: veſtitusque eſt alijs veſtimentis, & a-
bijt ipſe, & duo viri cum eo, veneruntq. ad
mulierem nocte, & ait illi: Diuina mihi in
pythone, & ſuſcita mihi quem dixero tibi.
9 * Et ait mulier ad eum: Ecce, tu noſti quanta
fecerit Saul, & quo modo eraſerit magos &
hariolos de terra: quare ergo inſidiaris ani-
10 mæ meæ, vt occidar? * Et iurauit ei Saul in
Domino, dicens: Viuit Dominus, quia non
eueniet tibi quidquam mali propter hanc rẽ.
11 * Dixitque ei mulier: Quem ſuſcitabo tibi?
12 Qui ait: Samuelem mihi ſuſcita. * Cum au-
tem vidiſſet mulier Samuelem, exclamauit
voce magna, & dixit ad Saul: Quare impo-
13 ſuiſti mihi? Tu es enim Saul. * Dixitq. ei rex:
Noli timere: quid vidiſti? Et ait mulier ad
14 Saul: Deos vidi aſcendentes de terra. * Di-
C xitque ei: Qualis eſt forma eius? Quæ ait:
Vir ſenex aſcendit, & ipſe amictus eſt pallio.
Et intellexit Saul quòd Samuel eſſet, & incli
nauit ſe ſuper faciem ſuam in terra, & ado-
15 rauit. * Dixit autem Samuel ad Saul: * Quare * Eccli. 46. d. 23.
inquietaſti me vt ſuſcitarer? Et ait Saul: Coar
ctor nimis: ſiquidem Philiſthijm pugnant
aduerſum me, & Deus receſſit a me, & exau-
dire me noluit neque in manu prophetarũ,
neque per ſomnia: vocaui ergo te, vt oſtende
16 res mihi quid faciam. * Et ait Samuel: Quid
interrogas me, cum Dominus receſſerit a te,
17 & tranſierit ad æmulum tuum? * Faciet enim
tibi Dominus ſicut locutus eſt in manu mea,
& ſcindet regnum tuum de manu tua, & da-
18 bit illud proximo tuo Dauid: * quia nõ obe-
diſti voci Domini, neque feciſti iram furoris
eius in Amalec. idcirco quod pateris, fecit ti
19 bi Dominus hodie. * Et dabit Dominus etiã
D Iſrael tecum in manus Philiſthijm: cras au-
tem tu & filij tui mecum eritis: ſed & caſtra
Iſrael tradet Dominus in manus Philiſthijm.
20 * Statimque Saul cecidit porrectus in terra:
extimuerat enim verba Samuelis, & robur
non

non erat in eo, quia non comederat panem
tota die illa. * Ingreſſa eſt itaque mulier illa 21
ad Saul, (conturbatus enim erat valde) di-
xitq; ad eum: Ecce obediuit ancilla tua voci-
tuæ, & poſui animam meam in manu mea:
& audiui ſermones tuos, quos locutus es ad
me. * Nunc igitur audi & tu vocem ancillæ 22
tuæ, & ponam coram te buccellam panis, vt
comedens conualeſcas, & poſſis iter agere.
* Qui renuit, & ait: Non comedam. Coege- 23
runt autem eum ſerui ſui & mulier, & tandẽ
audita voce eorum ſurrexit de terra, & ſedit
ſuper lectum. * Mulier autem illa habebat 24
vitulum paſcualem in domo, & feſtinauit, &
occidit eum: tollensque farinam, miſcuit eã,
& coxit azyma, * & poſuit ante Saul & ante 25
ſeruos eius. Qui cum comediſſent, ſurrexe-
runt, & ambulauerunt per totam noctem il-
lam.

CAP. XXIX.

Congregata ſunt ergo Philiſthijm vni- 1
uerſa agmina in Aphec: ſed & Iſrael ca- A
ſtrametatus eſt ſuper fontẽ, qui erat in Iezra
hel. * Et ſatrapæ quidem Philiſthijm incede- 2
bant in centurijs & millibus: Dauid autem
& viri eius erant in nouiſſimo agmine cum
Achis. * Dixeruntque principes Philiſthijm 3
ad Achis: Quid ſibi volunt Hebræi iſti? Et ait
Achis ad principes Philiſthijm: Num ignora
tis Dauid, qui fuit ſeruus Saul regis Iſrael, &
eſt apud me multis diebus, vel annis, & non
inueni in eo quidquam ex die qua transfugit
* 1.Par.12.d.19. ad me, vſque ad diem hãc?* *Irati ſunt autẽ 4
aduerſus eum principes Philiſthijm, & dixe- B
runt ei: Reuertatur vir iſte, & ſedeat in loco
ſuo, in quo conſtituiſti eum, & non deſcẽdat
nobiſcum in prælium, ne fiat nobis aduerſa-
rius, cum præliari cœperimus: quomodo e-
nim aliter poterit placare dominum ſuum,
niſi in capitibus noſtris?* Nonne iſte eſt Da- 5
uid, cui cantabant in choris, dicẽtes: Percuſ-
ſit Saul in millibus ſuis, & Dauid in decẽ mil
libus ſuis?* Vocauit ergo Achis Dauid, & ait 6
ei: Viuit Dominus, quia rectus es tu, & bo- C
nus in conſpectu meo: & exitus tuus, & in-
troitus tuus mecum eſt in caſtris: & non in-
ueni in te quidquam mali ex die qua veniſti
ad me, vſque in diem hanc: ſed ſatrapis non
places.* Reuertere ergo, & vade in pace, & 7
non offendas oculos ſatraparum Philiſthijm.
* Dixitque Dauid ad Achis: Quid enim feci, 8
& quid inueniſti in me ſeruo tuo a die qua fui
in conſpectu tuo vſque in diem hanc, vt non D
veniam, & pugnem contra inimicos domini
mei regis?* Reſpondens autem Achis, locu- 9
tus eſt ad Dauid: Scio quia bonus es tu in ocu
lis meis, ſicut Angelus Dei: ſed principes Phi
liſthinorũ dixerunt: Non aſcendet nobiſcum
in prælĩu. * Igitur conſurge mane tu & ſer- 10
ui domini tui, qui venerunt tecum: & cum de
nocte ſurrexeritis, & cœperit diluceſcere,
11 pergite. * Surrexit itaque de nocte Dauid
ipſe & viri eius, vt proficiſcerentur mane, &
reuerterentur ad Terram Philiſthijm: Phili-
ſthijm autem aſcenderunt in Iezrahel.

CAP. XXX.

1 Cumque* veniſſent Dauid & viri eius in
A Siceleg die tertia, Amalecitæ impetum
fecerant ex parte auſtrali in Siceleg, & per-
cuſſerant Siceleg, & ſuccenderant eam igni.
2 * Et captiuas duxerant mulieres ex ea, a mi-
nimo vſque ad magnũ: & non interfecerant
quemquam, ſed ſecũ duxerant, & pergebant
3 itinere ſuo. * Cum ergo veniſſent Dauid &
viri eius ad ciuitatem, & inueniſſent eã ſuc-
cenſam igni, & vxores ſuas, & filios ſuos, &
4 filias ductas eſſe captiuas, * leuauerunt Da-
uid & populus qui erat cum eo voces ſuas,
& planxerunt donec deficerent in eis lacry-
5 mæ. * Siquidem & duæ vxores Dauid capti-
B uæ ductæ fuerant, Achinoam Iezrahelites, &
6 Abigail vxor Nabal Carmeli.* Et contriſta-
tus eſt Dauid valde: volebat enim eum popu
lus lapidare, quia amara erat anima vniuſcu-
iuſque viri ſuper filijs ſuis, & filiabus: con-
fortatus eſt autem Dauid in Domino Deo
7 ſuo. * Et ait ad Abiathar ſacerdotem filium
Achimelech: Applica ad me ephod. Et appli-
8 cauit Abiathar ephod ad Dauid, * & cõſuluit
Dauid Dominum, dicens: Perſequar latrun-
culos hos, & comprehendam eos, an non?
Dixitque ei Dominus: Perſequere: abſque
dubio enim comprehendes eos, & excuties
9 prædam. * Abijt ergo Dauid ipſe, & ſexcenti
C viri qui erant cum eo, & venerunt vſque ad
Torrentem Beſor: & laſſi quidã ſubſtiterunt.
10 * Perſecutus eſt autem Dauid ipſe, & qua-
dringenti viri: ſubſtiterant enim ducenti, qui
laſſi tranſire non poterant Torrẽtem Beſor.
11 * Et inuenerunt virum Aegyptium in agro.
& adduxerunt eum ad Dauid: dederuntque
12 ei panem vt comederet & biberet aquã, * ſed
& fragmen maſſæ caricarum, & duas ligatu-
ras vuæ paſſæ. Quæ cum comediſſet, reuer-
ſus eſt ſpiritus eius, & refocillatus eſt: non
enim comederat panem, neq. biberat aquã,
13 tribus diebus & tribus noctibus. * Dixit ita-
que ei Dauid: Cuius es tu? vel vnde? & quo
pergis? Qui ait: Puer Aegyptius ego ſum, ſer
D uus viri Amalecitæ: dereliquit autem me do-
minus meus, quia ægrotare cœpi nudiuſter-
14 tius. * Siquidem nos erupimus ad auſtralem
plagam Cerethi, & contra Iudam, & ad Me-
ridiem Caleb, & Siceleg ſuccendimus igni.
15 * Dixitque ei Dauid: Potes me ducere ad
cuneum iſtum? Qui ait: Iura mihi per Deũ,
quòd non occidas me, & non tradas me in
manus domini mei, & ego ducam te ad cu-
16 neum iſtum. Et iurauit ei Dauid. * Qui cum
duxiſ-

duxiſſet eum, ecce illi diſcumbebant ſuper
faciem vniuerſæ terræ comedentes & biben
tes, & quaſi feſtum celebrantes diem, pro
cuncta præda, & ſpolijs quæ ceperant de
Terra Philiſthijm, & de Terra Iuda. * Et per- 17
cuſſit eos Dauid a veſpere vſque ad veſperã E
alterius diei, & non euaſit ex eis quiſquam,
niſi quadringenti viri adoleſcentes, qui a-
ſcenderant camelos, & fugerant. * Eruit er- 18
go Dauid omnia, quæ tulerant Amalecitæ,
& duas vxores ſuas eruit. * Nec defuit quid- 19
quam a paruo vſque ad magnum, tam de fi-
lijs quàm de filiabus, & de ſpolijs, & quæ-
cumque rapuerant, omnia reduxit Dauid.
* Et tulit vniuerſos greges & armenta, & mi 20
nauit ante faciem ſuam: dixeruntque: Hæc
eſt præda Dauid. * Venit autem Dauid ad du 21
centos viros, qui laſſi ſubſtiterant, nec ſequi
potuerant Dauid, & reſidere eos iuſſerat in
Torrente Beſor: qui egreſſi ſunt obuiam Da F
uid, & populo qui erat cum eo. Accedens au
tem Dauid ad populum, ſalutauit eos pacifi-
ce. * Reſpondenſque omnis vir peſſimus, & 22
iniquus de viris, qui ierant cum Dauid, di-
xit: Quia non venerunt nobiſcum, non dabi
mus eis quidquam de præda, quam eruimus:
ſed ſufficiat vnicuique vxor ſua & filij: quos
cum acceperint, recedant. * Dixit autem Da- 23
uid: Non ſic facietis fratres mei de his, quæ
tradidit nobis Dominus, & cuſtodiuit nos,
& dedit latrunculos, qui eruperant aduer-
ſum nos, in manus noſtras: * nec audiet vos 24
quiſquã ſuper ſermone hoc. æqua enim pars
erit deſcendentis ad prælium, & remanentis G
ad ſarcinas, & ſimiliter diuident. * Et factum 25
eſt hoc ex die illa, & deinceps conſtitutum
& præfinitum, & quaſi lex in Iſrael vſque in
diem hanc. * Venit ergo Dauid in Siceleg, & 26
miſit dona de præda ſeniorib. Iuda proxi-
mis ſuis, dicens: Accipite benedictionem de
præda hoſtium Domini: * His, qui erãt in Be- 27
thel, & qui in Ramoth ad Meridiem, & qui
in Iether, * & qui in Aroer, & qui in Sepha- 28
moth, & qui in Eſthamo, * & qui in Rachal, 29
& qui in vrbibus Ierameel, & qui in vrbibus
Ceni, * & qui in Arama, & qui in lacu Aſan, 30
& qui in Athach, * & qui in Hebron, & reli- 31
quis qui erant in his locis, in quibus commo
ratus fuerat Dauid ipſe, & viri eius.

CAP. XXXI.

1 PHiliſthijm autem pugnabant aduerſum
A Iſrael: & fugerunt viri Iſrael ante faciem
Philiſthijm, & ceciderunt interfecti in mon
2 te Gelboe. * Irrueruntque Philiſthijm in *1.Par.10.a.2
Saul, & in filios eius, & percuſſerunt Iona-
than, & Abinadab, & Melchiſua filios Saul,
3 * totumq. pondus prælij verſum eſt in Saul:
& conſecuti ſunt eum viri ſagittarij, & vul-
4 neratus eſt vehementer a ſagittarijs. * Di- *1.Par.10.b.4
xitque Saul ad armigerum ſuum: Euagina
gladium tuum, & percute me: ne forte ve-
B niant incircumciſi iſti, & interficiant me, il-
ludentes mihi. Et noluit armiger eius: fue-
rat enim nimio terrore perterritus. arripuit
5 itaq. Saul gladium, & irruit ſuper eũ. * Quod
cum vidiſſet armiger eius, videlicet quòd
mortuus eſſet Saul, irruit etiam ipſe ſuper
6 gladium ſuum, & mortuus eſt cum eo. * Mor
tuus eſt ergo Saul, & tres filij eius, & armi-
ger illius, & vniuerſi viri eius in die illa pa-
7 riter. * Videntes autem viri Iſrael, qui erant
trans vallem, & trans Iordanem, quòd fugiſ
C ſent viri Iſraelitæ, & quòd mortuus eſſet
Saul, & filij eius, reliquerunt ciuitates ſuas,
& fugerunt: veneruntq. Philiſthijm, & habi-
8 tauerunt ibi. * Facta autem die altera, vene-
runt Philiſthijm, vt ſpoliarent interfectos,
& inuenerunt Saul & tres filios eius iacẽtes
9 in monte Gelboe. * Et præciderunt caput
Saul, & ſpoliauerunt eum armis: & miſerũt
in Terram Philiſthinorum per circuitum, vt
annũciaretur in templo idolorum, & in po-
10 pulis. * Et poſuerunt arma eius in templo
Aſtaroth, corpus vero eius ſuſpenderunt in
11 muro Bethſan. * Quod cum audiſſent habi- *2.Reg.2.a.4
tatores Iabes Galaad, quæcumque fecerant
12 Philiſthijm Saul, * ſurrexerunt omnes viri
fortiſſimi, & ambulauerunt tota nocte, & tu
lerunt cadauer Saul, & cadauera filiorum
eius de muro Bethſan: veneruntq. Iabes Ga-
13 laad, & combuſſerunt ea ibi: * & tulerunt oſ
ſa eorum, & ſepelierunt in nemore Iabes,
& ieiunauerunt ſeptem diebus.

LIBER SECVNDVS SAMVELIS, QVEM NOS SECVNDVM REGVM DICIMVS.



CAPVT PRIMVM.

FActvm eſt autem, poſt- 1
quam mortuus eſt Saul, A
vt Dauid reuerteretur a
cæde Amalec, & mane-
ret in Siceleg duos dies.
* In die autem tertia ap- 2
paruit homo veniens de
caſtris Saul veſte con-
ſciſſa, & puluere conſperſus caput: & vt ve-
nit ad Dauid, cecidit ſuper faciem ſuam, &
adorauit. * Dixitque ad eum Dauid: Vnde 3
venis? Qui ait ad eum: De caſtris Iſrael fugi.
* Et dixit ad eum Dauid: Quod eſt verbum 4
quod factum eſt? indica mihi. Qui ait: Fugit
populus ex prælio, & multi corruentes e po
pulo mortui ſunt: ſed & Saul & Ionathas fi-
lius eius interierunt. * Dixitque Dauid ad a- 5
doleſcentē, qui nunciabat ei: Vnde ſcis quia
mortuus eſt Saul, & Ionathas filius eius? Et 6
ait adoleſcens, qui nunciabat ei: Caſu veni
in montem Gelboe, & Saul incumbebat ſu-
per haſtam ſuam: porro currus & equites ap
7 propinquabant ei, * & conuerſus poſt ter-
B gum ſuum, videnſque me vocauit. Cui cum
8 reſpondiſſem: Adſum: * dixit mihi: Quiſnam
es tu? Et aio ad eum: Amalecites ego ſum.
9 * Et locutus eſt mihi: Sta ſuper me, & inter-
fice me: quoniam tenent me anguſtiæ, &
10 adhuc tota anima mea in me eſt. * Stanſque
ſuper eum, occidi illum: ſciebam enim quòd
viuere non poterat poſt ruinam: & tuli dia-
dema quod erat in capite eius, & armillam
de brachio illius, & attuli ad te dominum
11 meum huc. * Apprehendens autem Dauid
veſtimenta ſua ſcidit, omneſque viri, qui e-
12 rant cum eo, * & planxerunt, & fleuerūt, &
ieiunauerunt vſq. ad veſperam ſuper Saul,
& ſuper Ionathan filium eius, & ſuper popu
lum Domini, & ſuper domū Iſrael, eo quòd
13 corruiſſent gladio. * Dixitque Dauid ad iu-
uenem qui nunciauerat ei: Vnde es tu? Qui
reſpondit: Filius hominis aduenæ Amaleci-

tæ

tæ ego ſum.* Et ait ad eum Dauid: * Quare 14
non timuiſti mittere manum tuam vt occi- C
deres Chriſtum Domini? * Vocanſque Da- 15
uid vnum de pueris ſuis, ait: Accedens irrue
in eum. Qui percuſſit illum, & mortuus eſt.
* Et ait ad eum Dauid: Sanguis tuus ſuper 16
caput tuum: os enim tuum locutum eſt aduer
ſum te, dicens: Ego interfeci Chriſtum Domi
ni.* Planxit autem Dauid planctum huiuſce 17
modi ſuper Saul, & ſuper Ionathan filium
eius, (* & præcepit vt docerent filios Iuda 18
arcum, ſicut ſcriptum eſt in Libro iuſtorum.)
Et ait: Conſidera Iſrael, pro his, qui mortui
ſunt ſuper excelſa tua vulnerati.* Inclyti, Iſ- 19
rael, ſuper montes tuos interfecti ſunt: quo
modo ceciderunt fortes?* Nolite annuncia- 20
re in Geth, neque annũcietis in compitis A- D
ſcalonis: ne forte lætentur filiæ Philiſthijm,
ne exultent filiæ incircumciſorum.* Montes 21
Gelboe, nec ros, nec pluuia veniat ſuper vos,
neque ſint agri primitiarum: quia ibi abie-
ctus eſt clypeus fortium, clypeus Saul, quaſi
non eſſet vnctus oleo.* A ſanguine interfe- 22
ctorum, ab adipe fortium, ſagitta Ionathæ
nunquam rediit retrorſum, & gladius Saul
non eſt reuerſus inanis. * Saul & Ionathas 23
amabiles, & decori in vita ſua, in morte quo
que non ſunt diuiſi: aquilis velociores, leoni
bus fortiores.* Filiæ Iſrael ſuper Saul flete, 24
qui veſtiebat vos coccino in delicijs, qui præ
bebat ornamenta aurea cultui veſtro.* Quo 25
modo ceciderunt fortes in prælio? Ionathas
in excelſis tuis occiſus eſt? * Doleo ſuper te 26
frater mi Ionatha decore nimis, & amabilis
ſuper amorem mulierum. Sicut mater vnicũ
amat filium ſuum, ita ego te diligebã.* Quo- 27
modo ceciderunt robuſti, & perierunt arma
bellica?

CAP. II.

IGitur poſt hæc conſuluit Dauid Domi- 1
num dicens: Num aſcendam in vnam de A
ciuitatibus Iuda? Et ait Dominus ad eum: A-
ſcende. Dixitque Dauid: Quò aſcendam? Et
reſpondit ei: In Hebron.* Aſcendit ergo Da- 2
uid, & duæ vxores eius, Achinoam Iezraeli-
tes, & Abigail vxor Nabal Carmeli: * ſed & 3
viros, qui erant cũ eo, duxit Dauid ſingulos
cum domo ſua: & manſerunt in oppidis He-
bron.* Veneruntque viri Iuda, & vnxerunt 4
ibi Dauid, vt regnaret ſuper domum Iuda.
Et nunciatum eſt Dauid, quòd viri Iabes Ga
laad ſepeliſſent Saul.* Miſit ergo Dauid nun 5
cios ad viros Iabes Galaad, dixitque ad eos:
Benedicti vos Domino, qui feciſtis miſeri-
cordiam hanc cum domino veſtro Saul, &
ſepeliſtis eum.* Et nunc retribuet vobis qui- 6
dem Dominus miſericordiam & veritatem: B
ſed & ego reddam gratiam, eo quòd feciſtis
verbum iſtud.* Confortentur manus veſtræ, 7
& eſtote filij fortitudinis: licet enim mortuus
ſit dominus veſter Saul, tamen me vnxit do
8 mus Iuda in regem ſibi.* Abner autem filius
Ner princeps exercitus Saul tulit Isboſeth fi
lium Saul, & circumduxit eum per caſtra,
9 * regemque conſtituit ſuper Galaad & ſuper
Geſſuri, & ſuper Iezrael, & ſuper Ephraim,
& ſuper Beniamin, & ſuper Iſrael vniuerſũ.
10 * Quadraginta annorum erat Isboſeth filius
Saul cum regnare cœpiſſet ſuper Iſrael, &
C duobus annis regnauit: ſola autem domus
11 Iuda ſequebatur Dauid. * Et fuit numerus
dierum, quos commoratus eſt Dauid, impe-
rans in Hebron ſuper domum Iuda, ſeptem
12 annorum, & ſex menſium.* Egreſſuſque eſt
Abner filius Ner, & pueri Isboſeth filij Saul
13 de caſtris in Gabaon.* Porro Ioab filius Sar-
uiæ, & pueri Dauid egreſſi ſunt, & occurre-
runt eis iuxta piſcinam Gabaon. Et cum in
vnum conueniſſent, e regione ſederũt: hi ex
14 vna parte piſcinæ, & illi ex altera.* Dixitque
Abner ad Ioab: Surgant pueri, & ludant
coram nobis. Et reſpondit Ioab: Surgant.
15 * Surrexerunt ergo, & tranſierunt numero
duodecim de Beniamin, ex parte Isboſeth fi
16 lij Saul, & duodecim de pueris Dauid.* Ap-
prehenſoque vnuſquiſque capite comparis
ſui, defixit gladium in latus contrarij, & ce-
ciderunt ſimul: vocatumque eſt nomen loci
17 illius: Ager robuſtorum, in Gabaon.* Et or-
tum eſt bellum durum ſatis in die illa: fuga-
tuſque eſt Abner, & viri Iſrael a pueris Da-
18 uid.* Erant autem ibi tres filij Saruiæ, Ioab,
& Abiſai, & Aſael: porro Aſael curſor velo-
ciſſimus fuit, quaſi vnus de capreis, quæ mo-
19 rantur in ſiluis. * Perſequebatur autem A-
ſael Abner, & non declinauit ad dexteram
neque ad ſiniſtram omittens perſequi Ab-
20 ner. * Reſpexit itaque Abner poſt tergum
ſuum, & ait: Tune es Aſael? Qui reſpon-
21 dit: Ego ſum. * Dixitque ei Abner: Vade
E ad dexteram, ſiue ad ſiniſtram, & apprehen-
de vnum de adoleſcentibus, & tolle tibi ſpo-
lia eius. Noluit autem Aſael omittere quin
22 vrgeret eum. * Rurſumque locutus eſt Ab-
ner ad Aſael: recede, noli me ſequi, ne com-
pellar confodere te in terram, & leuare non
potero faciem meam ad Ioab fratrem tuum.
23 * Qui audire contempſit, & noluit declina-
re: percuſſit ergo eum Abner auerſa haſta in
inguine, & transfodit, & mortuus eſt in eo-
dem loco: omneſque qui tranſibant per lo-
cum illum, in quo ceciderat Aſael, & mor-
24 tuus erat, ſubſiſtebant. * Perſequentibus au-
F tem Ioab, & Abiſai fugientem Abner, ſol oc
cubuit: & venerunt vſque ad Collem aquæ
ductus, qui eſt ex aduerſo vallis itineris de-
25 ſerti in Gabaon.* Congregatique ſunt filij
Beniamin ad Abner: & conglobati in vnum
cuneum, ſteterunt in ſummitate tumuli v-
26 nius.* Et exclamauit Abner ad Ioab, & ait:
Num

Nũ vſq; ad internecionem tuus mucro deſæ
uiet? an ignoras quòd periculoſa ſit deſpera
tio? vſquequo non dicis populo vt omittat
perſequi fratres ſuos? * & ait Ioab: Viuit Do- 27
minus, ſi locutus fuiſſes, mane receſſiſſet po-
pulus perſequens fratrem ſuum. * Inſonuit 28
ergo Ioab buccina, & ſtetit omnis exercitus, G
nec perſecuti ſunt vltra Iſrael, neque iniere
certamen. * Abner autem & viri eius abie- 29
runt per campeſtria, tota nocte illa: & tran-
ſierunt Iordanem, & luſtrata omni Beth ho
ron, venerunt ad caſtra. * Porro Ioab reuer- 30
ſus, omiſſo Abner, congregauit omnem po-
pulum: & defuerunt de pueris Dauid decem
& nouem viri excepto Aſaele. * Serui autem 31
Dauid percuſſerunt de Beniamin, & de viris,
qui erant cum Abner trecẽtos ſexaginta, qui
& mortui ſunt. * Tuleruntque Aſael, & ſepe- 32
lierunt eum in ſepulchro patris ſui in Beth-
lehem: & ambulauerunt tota nocte Ioab &
viri qui erant cum eo, & in ipſo crepuſculo
peruenerunt in Hebron.

CAP. III.

FActa eſt ergo longa concertatio inter do 1
mum Saul, & inter domum Dauid: Da- A
uid proficiſcens, & ſemper ſeipſo robuſtior,
domus autem Saul decreſcens quotidie.
1.Par.3.a.1. * "Natiq; ſunt filij Dauid in Hebron: fuitque 2
primogenitus eius Amnon de Achinoam Iez
rahelitide. * Et poſt eum Cheleab de Abi- 3
gail vxore Nabal Carmeli: porro tertius Ab
ſalon filius Maacha filiæ Tholmai regis Geſ-
ſur. * Quartus autem Adonias, filius Hag- 4
gith: & quintus Saphathia, filius Abital.
*Sextus quoque Iethraam de Egla vxore Da 5
uid. hi nati ſunt Dauid in Hebron. * Cum 6
ergo eſſet prælium inter domum Saul & do
mum Dauid, Abner filius Ner regebat do-
mum Saul. * Fuerat autem Sauli concubina 7
nomine Reſpha, filia Aia. Dixitq; Isboſeth B
ad Abner: * Quare ingreſſus es ad concubi- 8
nam patris mei? Qui iratus nimis propter
verba Isboſeth, ait: Numquid caput canis
ego ſum aduerſus Iudam hodie, qui fecerim
miſericordiam ſuper domum Saul patris tui,
& ſuper fratres & proximos eius, & non tra
didi te in manus Dauid, & tu requiſiſti in
me quod argueres pro muliere hodie? * Hæc 9
faciat Deus Abner, & hæc addat ei, niſi
quomodo iurauit Dominus Dauid, ſic fa-
ciam cum eo, * vt transferatur regnum de 10
domo Saul, & eleuetur thronus Dauid ſuper
Iſrael, & ſuper Iudam, a Dan vſque Berſa-
bee. * Et non potuit reſpondere ei quidquã, 11
quia metuebat illum. * Miſit ergo Abner 12
nuncios ad Dauid pro ſe dicentes: Cuius
eſt terra? Et vt loquerentur: Fac mecum a-
micitias, & erit manus mea tecum, & re-
ducam ad te vniuerſum Iſrael. * Qui ait: 13
C Optime: ego faciam tecum amicitias: ſed
vnam rem peto a te, dicens: Non videbis fa-
ciem meam antequam adduxeris Michol fi-
14 liam Saul: & ſic venies, & videbis me. * Mi-
ſit autem Dauid nuncios ad Isboſeth filium
Saul, dicens: "Redde vxorem meam Mi-
chol, quam deſpondi mihi centum præputijs
15 Philiſthijm. * Miſit ergo Isboſeth, & tulit
16 eam a viro ſuo Phaltiel, filio Lais. * Sequeba
turq; eam vir ſuus, plorans vſque Bahurim:
& dixit ad eum Abner: Vade, & reuertere.
17 Qui reuerſus eſt. * Sermonem quoque intulit
Abner ad ſeniores Iſrael, dicens: Tam heri
quàm nudiuſtertius quærebatis Dauid vt re
18 gnaret ſuper vos. * Nunc ergo facite: quoniã
Dominus locutus eſt ad Dauid, dicẽs: In ma
nu ſerui mei Dauid ſaluabo populum meum
D Iſrael de manu Philiſthijm, & omnium ini-
19 micorum eius. * Locutus eſt autem Abner
etiam ad Beniamin. Et abijt vt loqueretur ad
Dauid in Hebron omnia quæ placuerant Iſ-
20 raeli, & vniuerſo Beniamin. * Venitq; ad Da-
uid in Hebron cum viginti viris: & fecit Da-
uid Abner, & viris eius qui venerant cum
21 eo, conuiuium. Et dixit Abner ad Dauid:
Surgam, vt congregem ad te dominum meũ
regem omnem Iſrael, & ineam tecum fœ-
dus, & imperes omnibus, ſicut deſiderat a-
nima tua. Cum ergo deduxiſſet Dauid Ab-
22 ner, & ille iſſet in pace, * ſtatim pueri Da-
uid, & Ioab venerunt, cæſis latronibus, cum
præda magna nimis: Abner autem non e-
rat cum Dauid in Hebron, quia iam dimiſe-
23 rat eũ, & profectus fuerat in pace. * Et Ioab,
& omnis exercitus, qui erat cum eo, poſtea
venerunt: nunciatũ eſt itaque Ioab a narran-
E tibus: "Venit Abner filius Ner ad regem, &
24 dimiſit eum, & abijt in pace. * Et ingreſſus
eſt Ioab ad regem, & ait: Quid feciſti?
Ecce venit Abner ad te: quare dimiſiſti eum,
25 & abijt, & receſſit? * ignoras Abner fi-
lium Ner, quoniam ad hoc venit ad te vt
deciperet te, & ſciret exitum tuum, & introi
26 tum tuum, & noſſet omnia quæ agis? * E-
greſſus itaque Ioab a Dauid, miſit nuncios
poſt Abner, & reduxit eum a ciſterna Sira,
27 ignorante Dauid. * Cumque rediſſet Abner
in Hebrõ, ſeorſum adduxit eum Ioab ad me
dium portæ, vt loqueretur ei in dolo: & per-
cuſſit illum ibi in inguine, & mortuus eſt in
28 vltionem ſanguinis Aſael fratris eius * Quod
cum audiſſet Dauid rem iam geſtam, ait:
Mundus ego ſum, & regnum meum apud
Dominum vſque in ſempiternũ a ſanguine
29 Abner filij Ner, * & veniat ſuper caput Ioab
F & ſuper omnem domum patris eius: nec defi
ciat de domo Ioab fluxum ſeminis ſuſtinẽs,
& leproſus, & tenens fuſum, & cadens gla-
30 dio, & indigens pane. * Igitur Ioab &
Abiſai frater eius interfecerunt Abner, eo
quòd occidiſſet Aſael fratrem eorum in Ga
baon

baon in prælio. * Dixit autem Dauid ad 31
Ioab, & ad omnem populum, qui erat cum
eo:Scindite veſtimenta veſtra,& accingimi
ni ſaccis, & plangite ante exequias Abner.
porro rex Dauid ſequebatur feretrũ. * Cũq. 32
ſepeliſſent Abner in Hebron,leuauit rex Da
uid vocem ſuam, & fleuit ſuper tumulum
Abner: fleuit aũt & omnis populus. * Plan- 33
gensq. rex & lugens Abner,ait:Nequaquam
vt mori ſolent ignaui, mortuus eſt Abner.
* Manus tuæ ligatæ non ſunt, & pedes tui 34
non ſunt compedibus aggrauati:ſed ſicut ſo
lent cadere coram filiis iniquitatis,ſic corrui G
ſti.Congeminansq. omnis populus fleuit ſu
per eum.* Cũq.veniſſet vniuerſa multitudo 35
cibum capere cum Dauid,clara adhuc die iu
rauit Dauid, dicens: Hæc faciat mihi Deus,
& hęc addat,ſi ante occaſum ſolis guſtauero
panem vel aliud quidquam.* Omnisq. popu 36
lus audiuit,& placuerunt eis cuncta quæ fe-
cit rex in cõſpectu totius populi.* & cogno 37
uit omne vulgus,& vniuerſus Iſrael in die il
la quoniam non actum fuiſſet a rege vt occi
deretur Abner fili⁹ Ner. * Dixit quoque rex 38
ad ſeruos ſuos: Num ignoratis quoniã prin-
ceps & maximus cecidit hodie in Iſrael?
*Ego autem adhuc delicatus, & vnctus rex: 39
porro viri iſti filij Saruiæ duri ſunt mihi:re-
tribuat Dominus facienti malum iuxta mali
tiam ſuam.

CAP. IIII.

AVdiuit autem Isboſeth filius Saul quod 1
cecidiſſet Abner in Hebron:& diſſolu- A
tæ ſunt manus eius, omnisque Iſrael pertur
batus eſt.* Duo autem viri principes latro- 2
num erãt filio Saul,nomen vni Baana,& no
men alteri Rechab, filij Remmon Berothitę
de filiis Beniamin:ſiquidem & Beroth repu-
tata eſt in Beniamin.* & fugerunt Berothitæ 3
in Gethaim, fueruntq. ibi aduenæ vſque ad
tempus illud.* Erat autem Ionathæ filio Saul 4
filius debilis pedibus: quinquẽnis enim fuit, B
quando venit nuncius de Saul & Ionatha ex
Iezrahel. tollens itaque eum nutrix ſua,fu-
git: cumq. feſtinaret vt fugeret, cecidit, &
claudus effectus eſt:habuitq. vocabulum Mi
phiboſeth.* Venientes igitur filij Remmon 5
Berothitæ, Rechab & Baana, ingreſſi ſunt
feruente die domum Isboſeth: qui dormie-
bat ſuper ſtratum ſuum meridie. Et oſtiaria
domus purgans triticum, obdormiuit.* In- 6
greſſi ſunt autem domum latenter aſſumen-
tes ſpicas tritici, & percuſſerunt eum in in-
guine Rechab & Baana frater eius, & fuge-
runt.* Cum autem ingreſſi fuiſſent domum, 7
ille dormiebat ſuper lectum ſuum in concla- C
ui,& percutientes interfecerunt eum:ſubla
toq. capite eius,abierunt per viã deſerti to-
ta nocte, * & attulerunt caput Isboſeth ad 8
Dauid in Hebron: dixeruntq. ad regem:Ec-
ce caput Isboſeth filij Saul inimici tui, qui
quærebat animam tuam: & dedit Dominus
domino meo regi vltionẽ hodie de Saul, &
9 de ſemine eius.* Reſpondens autem Dauid
Rechab, & Baana fratri eius, filiis Rem-
mon Berothitæ, dixit ad eos: Viuit Domi-
nus, qui eruit animam meam de omni an-
10 guſtia, * *quoniam eum,qui annunciauerat *Sup. 1. b. 14.
D mihi, & dixerat: Mortuus eſt Saul:qui puta
bat ſe proſpera nunciare,tenui,& occidi eũ
in Siceleg, cui oportebat mercedẽ dare pro
11 nuncio.* Quanto magis nunc cum homines
impij interfecerunt virum innoxium in do-
mo ſua, ſuper lectum ſuum, non quæram
ſanguinem eius de manu veſtra, & auferam
12 vos de terra?* Præcepit itaque Dauid pueris
ſuis, & interfecerunt eos: præcidentesque
manus & pedes eorum, ſuſpenderunt eos
ſuper piſcinam in Hebron: caput autem
Isboſeth tulerunt, & ſepelierunt in ſepul-
chro Abner in Hebron.

CAP. V.

1 ET venerunt vniuerſæ tribus Iſrael ad *1. Par. 11. a. 1
A Dauid in Hebron,dicentes:* Ecce nos,
2 os tuum, & caro tua ſumus. * Sed & heri
& nuduſtertius cũ eſſet Saul rex ſuper nos,
tu eras educens & reducens Iſrael: dixit au-
tem Dominus ad te: Tu paſces populum
3 meum Iſrael,& tu eris dux ſuper Iſrael.* Ve
nerunt quoque & ſeniores Iſrael ad regem
in Hebrõ, & percuſſit cum eis rex Dauid fę
dus in Hebron corã Domino: vnxeruntque
4 Dauid in regem ſuper Iſrael.* Filius triginta
annorum erat Dauid,cum regnare cępiſſet,
5 * & quadraginta annis regnauit. * In He- *3. Re. 2. b. 11
bron regnauit ſuper Iudam ſeptem annis &
ſex menſibus: in Ieruſalem autem regnauit
triginta tribus annis ſuper omnem Iſrael &
6 Iudam. * Et abiit rex, & omnes viri qui e-
rant cum eo, in Ieruſalem,ad Iebuſæũ habi-
tatorem terræ:dictumq. eſt Dauid ab eis:Nõ
B ingredieris huc,niſi abſtuleris cæcos,& clau
dos dicentes: Non ingredietur Dauid huc.
7 * Cepit aũt Dauid arcem Sion, hæc eſt ciui-
8 tas Dauid. * propoſuerat enim Dauid in die
illa præmium, qui percuſſiſſet Iebuſæum, &
tetigiſſet domatum fiſtulas,& abſtuliſſet cæ
cos & claudos odientes animam Dauid. id-
circo dicitur in prouerbio:Cæc⁹ & claudus
9 non intrabunt in templum. * Habitauit au-
tem Dauid in arce, & uocauit eam, ciuita-
tem Dauid:& ædificauit per gyrum a Mello
10 & intrinſecus.* Et ingrediebatur proficiens
atque ſuccreſcens, & Dominus Deus exerci
11 tuum erat cum eo. * * Miſit quoque Hiram *1. Par. 14. a. 1
rex Tyri nuncios ad Dauid,& ligna cedrina,
& artifices lignorum,artificesq. lapidum ad
parietes: & ædificauerunt domum Dauid.

*Et cognouit Dauid quoniam confirmaſſet 12
eu n Dominus regem ſuper Iſrael,& quoniã C
exaltaſſet regnum eius ſuper populum ſuũ
1.Par.3.a.1. Iſrael." Accepit ergo Dauid adhuc concu- 13
binas & vxores de Ieruſalem,poſtquam ve-
ne. at de Hebron: natiq. ſunt Dauid & alij
filij & filiæ: * & hæc nomina eorum, qui 14
nati ſunt ei in Ieruſalem, Samua, & Sobab,
& Nathã,& Salomõ,* & Iebahar, & Eliſua, 15
& Nepheg,*& Iaphia,& Eliſama,& Elioda,16
& Eliphaleth.* Audierunt ergo Philiſthijm 17
quod vnxiſſent Dauid in regẽ ſuper Iſrael:
& aſcenderunt vniuerſi vt quærerẽt Dauid:
quod cum audiſſet Dauid, deſcendit in præ-
1.Par.14 b.10. ſidium. "Philiſthijm autem venientes dif- 18
fuſi ſunt in valle Raphaim. * & conſuluit 19
Dauid Dominum,dicẽs: Si aſcendam ad Phi
liſthijm? & ſi dabis eos in manu mea? Et di
xit Dominus ad Dauid: Aſcende, quia tra-
*Iſ.28.b.21. dens dabo Philiſthijm in manu tua. *"Ve- 20
D nit ergo Dauid in Baal Pharaſim,& percuſ-
ſit eos ibi,& dixit: Diuiſit Domin⁹ inimicos
meos coram me,ſicut diuiduntur aquæ.Pro
pterea uocatum eſt nomen loci illius, Baal
21 Pharaſim.* Et reliquerunt ibi ſculptilia ſua:
22 quæ tulit Dauid,& viri eius. * Et addiderunt
adhuc Philiſthijm vt aſcenderent, & dif-
23 fuſi ſunt in Valle Raphaim. * Conſu-
luit autem Dauid Dominum: Si aſcendam
contra Philiſthæos, & tradas eos in manus
meas? Qui reſpondit: Non aſcendas con-
tra eos,ſed gyra poſt tergum eorum, & ve-
24 nies ad eos ex aduerſo pyrorum. * Et cum
audieris ſonitum gradientis in cacumine py
rorum,tunc inibis prælium: quia tunc egre-
dietur Dominus ante faciem tuam,ut percu
25 tiat caſtra Philiſthijm. * Fecit itaque Da-
uid ſicut præceperat ei Dominus, & percuſ-
ſit Philiſthijm de Gabaa, vſque dum venias
Gezer.



CAP. VI.

COngregauit autem rurſum Dauid om- 1
nes electos ex Iſrael triginta millia. A
*1.Par.13.b.5. *"Surrexitq. Dauid,& abijt:& vniuerſus po 2
pulus,qui erat cum eo de viris Iuda,vt addu
cerẽt arcam Dei, ſuper quam inuocatum eſt
nomen Domini exercituum, ſedentis in che
rubim ſuper eã.* Et impoſuerunt arcam Dei 3
ſuper plauſtrum nouum:tulerũtq. eã de do-
mo Abinadab, qui erat in Gabaa: Oza autẽ,
& Ahio filij Abinadab, minabant plauſtrũ
*1.Re.7.a.2. nouum. *" Cumque tuliſſent eam de domo 4
Abinadab,qui erat in Gabaa, cuſtodiens ar-
cam Dei Ahio præcedebat arcam. * Dauid 5
autem & omnis Iſrael ludebant coram Do-
mino in omnibus lignis fabrefactis, & ci-
tharis & lyris & tympanis & ſiſtris & cym-
balis.*Poſtquam autem venerunt ad Aream 6
Nachon,extendit Oza manũ ad arcam Dei,
& tenuit eam: quoniam calcitrabant bo-
7 ues,& declinauerunt eam.* Iratusq. eſt in-
B dignatione Dominus contra Ozam, & per-
cuſſit eum ſuper temeritate: qui mortuus eſt
8 ibi iuxta arcam Dei.*" Contriſtatus eſt aũt *1.Pa[r.13.c.]11.
Dauid,eo quod percuſſiſſet Dominus Ozã,
& uocatum eſt nomen loci illius: Percuſſio
9 Ozæ vſque in diem hanc.* Et extimuit Da-
uid Dominum in die illa, dicens: Quomo-
10 do ingredietur ad me arca Domini?* Et no-
luit diuertere ad ſe arcam Domini in ciuita-
tẽ Dauid: ſed diuertit eã in domũ Obededõ
11 Gethæi.* Et habitauit arca Domini in do-
mo Obededom Gethæi tribus menſibus: &
benedixit Dominus Obededom, & om-
12 nem domum eius. * " Nunciatumque *1.Pa[r.]15.
eſt regi Dauid quod benedixiſſet dominus
Obededon, & omnia eius propter arcam
Dei.

Digitized by Google

Dei. Abijt ergo Dauid, & adduxit arcam Dei
de domo Obededom in ciuitatem Dauid cũ
gaudio: & erant cum Dauid ſeptem chori, &
15.d. victima vituli. * * Cumque tranſcendiſſent 13
qui portabant arcam Domini ſex paſſus, im C
molabat bouem & arietem, * & Dauid ſalta- 14
bat totis viribus ante Dominum. porro Da-
uid erat accinctus ephod lineo. * Et Dauid, 15
& omnis domus Iſrael ducebant arcam teſta
menti Domini, in iubilo, & in clangore buc-
cinæ. * Cumque intraſſet arca Domini in ci- 16
uitatem Dauid, Michol filia Saul proſpiciens
per feneſtram, vidit regem Dauid ſubſilien-
tem, atque ſaltantem coram Domino: & de-
ſpexit eum in corde ſuo. * Et introduxerunt 17
arcam Domini, & impoſuerunt eam in loco
ſuo in medio tabernaculi, quod tetenderat
ei Dauid: & obtulit Dauid holocauſta, & pa-
cifica coram Domino. * Cumque compleſ- 18
ſet offerens holocauſta & pacifica, benedi
xit populo in nomine Domini exercituum.
* Et partitus eſt vniuerſæ multitudini Iſrael 19
tam viro quàm mulieri ſingulis collyridam
panis vnam, & aſſaturam bubulæ carnis vnã, D
& ſimilam frixam oleo: & abijt omnis popu
lus, vnuſquiſque in domũ ſuam. * Reuerſuſq. 20
eſt Dauid vt benediceret domui ſuæ: & e-
greſſa Michol filia Saul in occurſum Dauid,
ait: Quam glorioſus fuit hodie rex Iſrael di-
ſcooperiẽs ſe ante ancillas ſeruorũ ſuorũ, &
nudatus eſt, quaſi ſi nudetur vnus de ſcurris.
* Dixitq. Dauid ad Michol: Ante Dominum, 21
qui elegit me potius quam patrem tuum, &
quàm omnem domum eius, & præcepit mi-
hi vt eſſem dux ſuper populum Domini in
Iſrael, * & Iudam, & vilior fiam plus quàm fa 22
ctus ſum: & erò humilis in oculis meis: & cũ
ancillis, de quib. locuta es, glorioſior appare
bo. * Igitur Michol filiæ Saul non eſt natus fi 23
lius vſque in diem mortis ſuæ.

CAP. VII.

FActum eſt autem cum ſediſſet rex in do- 1
mo ſua, & Dominus dediſſet ei requiem D
vndique ab vniuerſis inimicis ſuis, * dixit ad 2
2.a.1. Nathan prophetam: * Videſne quòd ego habi
tem in domo cedrina, & arca Dei poſita ſit in
medio pellium? * Dixitque Nathan ad regẽ: 3
Omne quod eſt in corde tuo, vade fac: quia
Dominus tecum eſt. * Factum eſt autem in 4
illa nocte: & ecce ſermo Domini ad Nathã,
dicens: * Vade, & loquere ad ſeruum meum 5
Dauid: Hæc dicit Dominus: Numquid tu æ-
dificabis mihi domum ad habitandum? * Ne- 6
que enim habitaui in domo ex die illa, qua e-
duxi filios Iſrael de Terra Ægypti, vſque in
diem hanc: ſed ambulabam in tabernaculo,
& in tentorio. * Per cuncta loca, quæ 7
tranſiui cum omnibus filijs Iſrael, numquid
loquens locutus ſum ad vnam de tribubus
Iſrael, cui præcepi, vt paſceret populũ meũ
Iſrael, dicens: Quare non ædificaſtis mihi do
8 mum cedrinam? * Et nunc hæc dices ſeruo
B meo Dauid: Hæc dicit Dñs exercituũ: * Ego * Sup. 7. Reg. 16. b. 12. Pſ. 77. g. 70.
tuli te de paſcuis ſequentem greges, vt eſ-
9 ſes dux ſuper populum meum Iſrael: * &
fui tecum in omnibus vbicumque ambula-
ſti, & interfeci vniuerſos inimicos tuos a
facie tua: feciq. tibi nomen grande iuxta no
10 men magnorum, qui ſunt in terra. * Et ponã
locum populo meo Iſrael, & plantabo eũ,
& habitabit ſub eo, & non turbabitur am-
plius: nec addent filij iniquitatis vt affligant
11 eum ſicut prius, * ex die qua conſtitui iudi-
ces ſuper populum meum Iſrael: & requiem
dabo tibi ab omnibus inimicis tuis. prædi-
citq. tibi Dominus, quòd domum faciat tibi
12 Dominus. * * Cumque completi fuerint dies * 3. Re. 8. b. 19.
tui, & dormieris cum patribus tuis, ſuſcita-
bo ſemen tuum poſt te, quod egredietur de
13 vtero tuo, & firmabo regnum eius. * Ipſe æ- * 3. Re. 5. a. 5.
dificabit domum nomini meo, & ſtabiliam
thronum regni eius vſque in ſempiternum.
14 * * Ego ero ei in patrem, & ipſe erit mihi in
filium: qui ſi inique aliquid geſſerit, arguam * 1. Par. 22. b. 10.
eum in virga virorum, & in plagis filiorum
15 hominum. * * Miſericordiam autem meam * Pſal. 88. a. 5. 31.
non auferam ab eo, ſicut abſtuli a Saul, quẽ
16 amoui a facie mea. * Et fidelis erit domus
C tua, & regnum tuum vſque in æternum an-
te faciem tuam, & * thronus tuus erit fir- * Heb. 1. b. 5.
17 mus iugiter. * Secundum omnia verba hæc,
& iuxta vniuerſam viſionem iſtam, ſic locu
18 cutus eſt Nathan ad Dauid. * Ingreſſus eſt au
tẽ rex Dauid, & ſedit coram Domino, & di-
xit: Quis ego ſum Domine Deus, & quæ do
19 mus mea, quia adduxiſti me hucuſque? * Sed
& hoc parum viſum eſt in cõſpectu tuo Do
mine Deus, niſi loquereris etiã de domo ſer
ui tui in longinquũ: iſta eſt enim lex Adam,
20 Domine Deus. * Quid ergo addere poterit
adhuc Dauid, vt loquatur ad te? tu.n. ſcis ſer
21 uũ tuũ Domine Deus. * Propter verbũ tuũ,
& ſecundum cor tuum feciſti omnia magna
22 lia hæc, ita vt notum faceres ſeruo tuo. * Id-
circo magnificatus es Domine Deus, quia
non eſt ſimilis tui, neque eſt Deus extra te,
in omnibus quæ audiuimus auribus noſtris.
23 * Quæ eſt autem, vt populus tuus Iſrael, gẽs
in terra, propter quam iuit Deus, vt redime
D ret eam ſibi in populum, & poneret ſibi no-
men, faceretq. eis magnalia, & horribilia ſu
per terram, a facie populi tui, quem redemi
ſti tibi ex Ægypto, gentem, & deum eius.
24 * Firmaſti enim tibi populum tuum Iſrael in
populum ſempiternum: & tu Domine Deus
25 factus es eis in Deũ. * Nunc ergo Dñe Deus
verbũ, quod locutus es ſuper ſeruum tuũ, &
ſuper domũ eius, ſuſcita in ſempiternum: &
26 fac ſicut locutus es, * vt magnificetur nomẽ
tuum vſque in ſempiternum, atque dicatur:

Dominus exercituum, Deus ſuper Iſrael. Et
domus ſerui tui Dauid erit ſtabilita coram
Domino, * quia tu Domine exercituũ Deus 27
Iſrael reuelaſti aurem ſerui tui, dicẽs: Domũ
ędificabo tibi: propterea inuenit ſeruus tuus
cor ſuum vt oraret te oratione hac. * Nunc 28
ergo Domine Deus, tu es Deus, & verba tua
erunt vera: locutus es enim ad ſeruum tuum
bona hæc. * Incipe ergo, & benedic domui 29
ſerui tui, vt ſit in ſempiternum corã te: quia
tu Domine Deus locutus es, & benedictio-
ne tua benedicetur domus ſerui tui in ſempi
ternum.

CAP. VIII.

FActum eſt autem poſt hæc percuſſit Da- 1
1.Pa.18.a.1. uid Philiſthijm, & humiliauit eos, * & tu A
lit Dauid Frenũ tributi de manu Philiſthijm.
*Et percuſſit Moab, & menſus eſt eos funicu 2
lo, coæquans terræ: menſus eſt aũt duos funi
culos, vnum ad occidendũ, & vnũ ad uiuifi-
cãdum: factuſq. eſt Moab Dauid ſeruiẽs ſub
tributo. * Et percuſſit Dauid Adarezer fi- 3
lium Rohob regem Soba, quãdo profectus
eſt vt dominaretur ſuper flumẽ Euphraten.
*Et captis Dauid ex parte eius mille ſeptin 4
gentis equitibus, & viginti millibus peditũ,
ſubneruauit omnes iugales curruum: dereli- B
quit autem ex eis centum currus. * Venit 5
quoque Syria Damaſci, vt præſidium ferret
Adarezer regi Soba: & percuſſit Dauid de
Syria viginti duo millia virorum. *Et poſuit 6
Dauid præſidium in Syria Damaſci: factaq.
eſt Syria Dauid ſeruiens ſub tributo: ſerua-
uitq. Dominus Dauid in omnib. ad quæcum
que profectus eſt. * Et tulit Dauid arma au- 7
rea, quæ habebant ſerui Adarezer, & detulit
ea in Ieruſalem. * Et de Bete, & de Beroth 8
ciuitatib. Adarezer tulit Rex Dauid æs mul
tum nimis. * Audiuit aũt Thou, rex Emath, 9
quod percuſſiſſet Dauid omne robur Adare
zer, * & miſit Thou Ioram filium ſuum ad re 10
gem Dauid, vt ſalutaret eum congratulans,
& gratias ageret: eo quod expugnaſſet Ada C
rezer, & percuſſiſſet eũ. Hoſtis quippe erat
Thou Adarezer, & in manu eius erant vaſa
aurea, & vaſa argentea, & vaſa ærea: * quæ 11
& ipſa ſanctificauit rex Dauid Domino cum
argento & auro, quæ ſanctificauerat de vni-
uerſis gentibus, quas ſubegerat * de Syria, & 12
Moab, & filiis Ammon, & Philiſthijm, & A-
malec, & de manubiis Adarezer filii Rohob
regis Soba. * Fecit quoq. ſibi Dauid nomẽ cũ 13
reuerteretur capta Syria in Valle Salinarũ, D
cæſis decẽ & octo millib. * & poſuit in Idu- 14
mæa cuſtodes, ſtatuitq. præſidiũ: & facta eſt
vniuerſa Idumæa ſeruiẽs Dauid, & ſeruauit
Dñs Dauid in omnib. ad quæcumque profe-
ctus eſt. * Et regnauit Dauid ſup oẽm Iſrael: 15
faciebat quoque Dauid iudicium & iuſti-
16 tiam omni populo ſuo. * Ioab autem filius
Saruiæ erat ſuper exercitum: porro Ioſaphat
17 filius Ahilud erat a cõmentarijs: * & Sadoc
filius Achitob, & Achimelech filius Abiathar,
18 erant ſacerdotes: & Saraias, ſcriba: * Banaias
autẽ filius Ioiadæ ſuper Cerethi & Pheleti:
filij autem Dauid ſacerdotes erant.

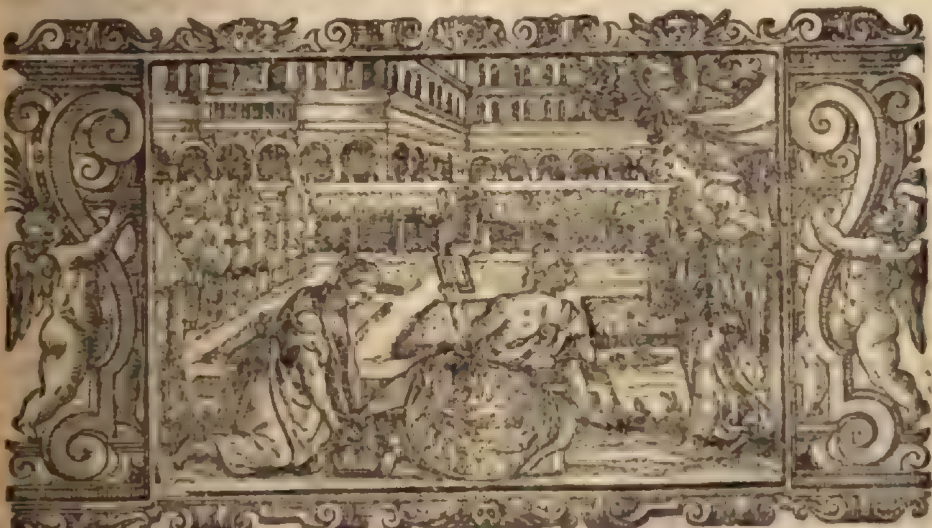
CAP. IX.

1 ET dixit Dauid: Putaſne eſt aliquis qui re-
A manſerit de domo Saul, vt faciam cum
2 eo miſericordiã ꝓpter Ionathan? * Erat aũt
de domo Saul, ſeruus nomine Siba: quem cũ
vocaſſet rex ad ſe, dixit ei: Tune es Siba? Et il
3 le rñdit: Ego ſum ſeruus tuus. * Et ait rex: Nũ
quid ſupereſt aliquis de domo Saul, vt faciã
cum eo miſericordiã Dei? Dixitq. Siba regi:
4 Supereſt filius Ionathæ, debilis pedib. * Vbi,
inquit, eſt? Et Siba ad regem, Ecce, ait in do-
5 mo eſt Machir filij Ammiel in Lodabar. * Mi
ſit ergo rex Dauid, & tulit eum de domo Ma
6 chir filij Ammiel de Lodabar. * Cum au-
tem veniſſet Miphiboſeth filius Ionathæ fi-
lij Saul ad Dauid, corruit in faciem ſuam,
& adorauit. Dixitque Dauid: Miphiboſeth?
7 Qui reſpondit: Adſum ſeruus tuus. * Et ait ei
Dauid: Ne timeas, quia faciens faciam in
te miſericordiam propter Ionathan patrem
tuũ, & reſtituã tibi omnes agros Saul patris
C tui, & tu comedes panem in menſa mea ſem
8 per. * Qui adorans eum, dixit: Quis ego
ſum ſeruus tuus, quoniam reſpexiſti ſuper
9 canem mortuum ſimilem mei? * Vocauit
itaque rex Sibam puerum Saul, & dixit ei:
Omnia quæcunque fuerunt Saul, & vniuer-
10 ſam domum eius, dedi filio domini tui. * O-
perare igitur ei terram tu, & filij tui, & ſer-
D ui tui: & inferes filio domini tui cibos vt
alatur: Miphiboſeth autem filius domini tui
comedet ſemper panem ſuper mẽſam meã.
Erant autem Sibæ quindecim filij, & vigin-
11 ti ſerui. * Dixitq. Siba ad regem: Sicut iuſſi-
ſti Domine mi rex ſeruo tuo, ſic faciet ſer-
uus tuus: & Miphiboſeth comedet ſuper
menſam meam, quaſi vnus de filijs regis.
12 * Habebat autem Miphiboſeth filium paruu
lum nomine Micha: omnis vero cognatio do
13 mus Sibæ ſeruiebat Miphiboſeth. * Porro
Miphiboſeth habitabat in Ieruſalem: quia
de menſa regis iugiter veſcebatur: & erat
claudus vtroque pede.

CAP. X.

1 FActum eſt autem poſt hæc, vt moreretur
A rex filiorum Ammon, & regnauit Ha-
2 non filius eius pro eo. * Dixitq. Dauid: * Fa- 1.Pa.
ciã miſericordiam cũ Hanon filio Naas, ſicut
fecit pater eius mecum miſericordiã. Miſit
ergo Dauid, conſolans eum per ſeruos ſuos
ſuper

ſuper patris interitu. Cum autem veniſſent
ſerui Dauid in terram filiorum Ammon,* di 3
xerunt principes filiorum Ammon ad Ha-
non dominum ſuum: Putas quod propter ho
norem patris tui miſerit Dauid ad te conſo-
latores, & non ideo ut inueſtigaret, & ex-
ploraret ciuitatem, & euerteret eam, miſit
Dauid ſeruos ſuos ad te? * Tulit itaque 4
Hanon ſeruos Dauid, raſitque dimidiam par
tem barbæ eorũ, & præſcidit veſtes eorum
medias vſque ad nates, & dimiſit eos.* Quod 5
cum nunciatum eſſet Dauid, miſit in occur- B
ſum eorum: erant enim viri confuſi turpi-
ter valde, & mandauit eis Dauid: Mane-
te in Iericho, donec creſcat barba veſtra,
& tunc reuertimini. * Videntes autem fi- 6
lij Ammon quòd iniuriam feciſſent Dauid,
miſerunt, & conduxerunt mercedem Syrũ
Rohob, & Syrum Soba, viginti millia pedi-
tũ, & a rege Maacha mille viros, & ab Iſtob
duodecim millia virorum. * Quod cum 7
audiſſet Dauid, miſit Ioab & omnem exer-
citum bellatorum. * Egreſſi ſunt ergo filij 8
Ammon, & direxerunt aciem ante ipſum
introitum portæ: Syrus autem Soba, & Ro-
hob, & Iſtob, & Maacha ſeorſum erant in cã
po. * Videns igitur Ioab quod præparatum 9
eſſet aduerſum ſe prælium, & ex aduerſo &
poſt tergum, elegit ex omnib. electis Iſrael, C
& inſtruxit aciem contra Syrum: * reliquã 10
autem partem populi tradidit Abiſai fra-
tri ſuo, qui direxit aciem aduerſus filios Am
11 mon. * Et ait Ioab: Si præualuerint aduerſũ
me Syri, eris mihi in adiutorium: ſi autem
filii Ammon præualuerint aduerſum te, au-
12 xiliabor tibi. * Eſto vir fortis, & pugne-
mus pro populo noſtro, & ciuitate Dei no-
ſtri: Dominus autem faciet quod bonum eſt
13 in conſpectu ſuo. * Inijt itaque Ioab &
populus qui erat cũ eo, certamen contra Sy
14 ros: qui ſtatim fugerunt a facie eius. * Filij
autem Ammon videntes quia fugiſſent Sy-
ri, fugerunt & ipſi a facie Abiſai, & ingreſſi
ſunt ciuitatẽ: reuerſusq. eſt Ioab a filiis Am-
15 mon, & venit Ieruſalem. * Videntes igitur
D Syri quoniam corruiſſent coram Iſrael, con
16 gregati ſunt pariter. * Miſitq. Adarezer, & e-
duxit Syros, qui erãt trans fluuium, & addu
xit eorum exercitum: Sobach autem, magi-
ſter militiæ Adarezer, erat princeps eorum.
17 * Quod cum nunciatum eſſet Dauid, contra-
xit omnem Iſraelem, & tranſiuit Iordanem,
venitq. in Helam: & direxerunt aciem Syri
ex aduerſo Dauid, & pugnauerũt contra eũ.
18 * Fugerũtq. Syri a facie Iſrael, & occidit Da
uid de Syris ſeptingentos currus, & quadra
ginta millia equitum: & Sobach principem
19 militiæ percuſſit: qui ſtatim mortuus eſt. * Vi
dentes autem vniuerſi reges, qui erãt in præ
ſidio Adarezer, ſe victos eſſe ab Iſrael, expa
uerunt & fugerũt quinquaginta & octo mil
lia coram Iſrael. Et fecerunt pacem cum Iſ-
rael: & ſeruierunt eis, timueruntq. Syri auxi
lium præbere vltra filijs Ammon.



CAP. XI.

FActum eſt aũt, * vertente anno, eo tem- 1
pore quo ſolent reges ad bella procede- A
re miſit Dauid Ioab, & ſeruos ſuos cũ eo, &
vniuerſũ Iſrael, & vaſtauerũt filios Ammõ,
& obſederũt Rabba: Dauid aũt remanſit in
2 Ieruſalem. * Dũ hæc agerẽtur, accidit vt ſur
geret Dauid de ſtrato ſuo poſt meridiẽ, & de
ambularet in ſolario dom⁹ regię: viditq. mu
lierẽ ſe lauantẽ, ex aduerſo ſuper ſolarium
3 ſuum: erat autem mulier pulchra valde. * Mi
ſit ergo rex, & requiſiuit quæ eſſet mulier.
Nunciatumq. eſt ei quod ipſa eſſet Bethſa-

bee filia Eliam, vxor Vriæ Hethæi.* Miſſis ita 4
que Dauid nuncijs, tulit eam. quæ cum in-
Leu.15.d.18. greſſa eſſet ad illum, dormiuit cum ea: " ſta-
timq. ſanctificata eſt ab immunditia ſua: * & 5
reuerſa eſt in domũ ſuã concepto fœtu Mit
tensq. nũciauit Dauid, & ait: Cõcepi. * Mi- 6
ſit autem Dauid ad Ioab, dicens: Mitte ad
me Vriam Hethæum, Miſitque Ioab Vriam
ad Dauid. * Et Venit Vrias ad Dauid. Quæ- 7
ſiuitq. Dauid quam recte ageret Ioab, & po B
pulus, & qũo adminiſtraretur bellum.* & di 8
xit Dauid ad Vriã: Vade in domum tuam, &
laua pedes tuos. Et egreſſus eſt Vrias de
domo regis, ſecutusque eſt cũ cibus regius.
* Dormiuit autem Vrias ante portam do- 9
mus regiæ cum alijs ſeruis domini ſui, &
non deſcendit ad domum ſuam. * Nun- 10
ciatumque eſt Dauid a dicentibus: Non iuit
Vrias in domum ſuam. Et ait Dauid ad Vriã:
Numquid non de via veniſti? quare non de-
ſcendiſti in domum tuam? * Et ait Vrias ad 11
Dauid: Arca Dei & Iſrael & Iuda habitant
in papilionibus, & dominus meus Ioab, &
ſerui domini mei ſuper faciem terræ ma-
nent: & ego ingrediar domum meam, vt co
medam & bibam, & dormiã cũ vxore mea?
per ſalutem tuam, & per ſalutem animæ tuę
non faciam rem hanc. * Ait ergo Dauid ad 12
Vriam: Mane hic etiam hodie, & cras dimit-
tam te. Manſit Vrias in Ieruſalem in die illa
& altera: * & vocauit eum Dauid vt come- 13
deret coram ſe & biberet, & inebriauit
eum: qui egreſſus veſpere, dormiuit in ſtra-
to ſuo cum ſeruis domini ſui, & in domum C
ſuam non deſcendit. * Factum eſt ergo ma- 14
ne, & ſcripſit Dauid epiſtolam ad Ioab: miſit
quę per manum Vriæ, * ſcribens in epiſtola: 15
Ponite Vriã ex aduerſo belli, ubi fortiſſimũ
eſt prælium: & derelinquite eum, vt percuſ-
ſus intereat. * Igitur cum Ioab obſideret vr- 16
bem, poſuit Vriam in loco vbi ſciebat viros
eſſe fortiſſimos. * Egreſſiq. viri de ciuitate, bel 17
labant aduerſum Ioab, & ceciderunt de po-
pulo ſeruorum Dauid, & mortuus eſt etiã
Vrias Hethæus. * Miſit itaque Ioab, & nun- 18
ciauit Dauid omnia verba prælij: * præcepit- 19
que nũcio, dicẽs: Cum compleueris vniuer-
ſos ſermones belli ad regem, * ſi eum videris 20
indignari, & dixerit: Quare acceſſiſtis ad mu
rum, vt præliaremini? an ignorabatis quod
multa deſuper ex muro tela mittãtur? * Quis 21
*Iud 9.g.53. percuſſit Abimelech filium Ierobaal? " nõne
mulier miſit ſuper eum fragmen molæ de
muro, & interfecit eum in Thebes? quare iu
xta murum acceſſiſtis? dices: Etiam ſeruus D
tuus Vrias Hethæus occubuit. * Abiit ergo 22
nũcius, & venit, & narrauit Dauid oia quæ
ei præceperat Ioab. * Et dixit nuncius ad Da 23
uid: Præualuerũt aduersũ nos viri, & egreſſi
ſunt ad nos in agrum: nos autẽ facto impetu
perſecuti eos ſumus vſq. ad portam ciuita-
24 tis. * Et direxerũt iacula ſagittarij ad ſeruos
tuos ex muro deſuper: mortuiq. ſũt de ſeruis
regis, quinetiam ſeruus tuus Vrias Hethæus
25 mortuus eſt. * Et dixit Dauid ad nunciũ: Hæc
dices Ioab: Non te frangat iſta res: varius e-
nim euentus eſt belli, nunc hunc, & nunc il-
lum conſumit gladius: conforta bellatores
tuos aduerſus vrbem, vt deſtruas eam, & ex-
26 hortare eos. * Audiuit aũt vxor Vriæ, q mor
tuus eſſet Vrias vir ſuus, & planxit eum.
27 * Tranſacto autẽ luctu miſit Dauid, & intro
duxit eam in domũ ſuã, & facta eſt ei vxor,
peperitque ei filium, & diſplicuit verbum
hoc, quod fecerat Dauid, coram Domino.

CAP. XII.

1 MIſit ergo Dominus Nathan ad Dauid:
A qui cum veniſſet ad eum, dixit ei: Duo
viri erãt in ciuitate vna, vnus diues, & alter
2 pauper. * Diues habebat oues, & boues pluri
3 mos valde. * Pauper autem nihil habebat om
nino, præter ouem vnam paruulam, quam
emerat & nutrierat, & q creuerat apud eũ
cum filijs eius ſimul, de pane illius comedẽs
& de calice eius bibens, & in ſinu illius dor-
4 miens: eratq. illi ſicut filia. * Cum autem pe-
regrinus quidam veniſſet ad diuitẽ, parcens
ille ſumere de ouibus & de bobus ſuis, vt ex-
hiberet cõuiuiũ peregrino illi, qui venerat
ad ſe, tulit ouem viri pauperis, & pręparauit
5 cibos homini qui venerat ad ſe. * Iratus au-
B tem indignatione Dauid aduerſus hominẽ
illum nimis, dixit ad Nathan: Viuit Domi-
nus, quoniam filius mortis eſt vir qui fecit
6 hoc. * " Ouẽ reddet in quadruplum, eo quòd
7 fecerit verbũ iſtud, & nõ pepercerit. * Dixit
autem Nathan ad Dauid: Tu es ille vir. Hæc
dicit Dominus Deus Iſrael: Ego vnxi te in
regem ſuper Iſrael, & ego erui te de ma-
8 nu Saul, * & dedi tibi domum domini tui,
& vxores domini tui in ſinu tuo, dediq. tibi
domum Iſrael & Iuda: & ſi parua ſunt iſta,
9 adijciam tibi multo maiora. * Quare ergo cõ
C tempſiſti verbum Domini, vt faceres malũ in
conſpectu meo? Vriam Hethæum percuſſiſti
gladio, & vxorem illius accepiſti in vxorem
tibi, & interfeciſti eum gladio filiorum Am
10 mon. * Quam ob rem non recedet gladius
de domo tua vſque in ſempiternũ, eo quod
deſpexeris me, & tuleris vxorem Vrię He-
11 thęi, vt eſſet vxor tua. * Itaq. hæc dicit Domi
nus: Ecce, ego ſuſcitabo ſuper te malum de
domo tua, & tollam vxores tuas in oculis
tuis, & * dabo proximo tuo, & dormiet
cum uxoribus tuis in oculis Solis huius.
12 * Tu enim feciſti abſcondite: ego autem fa-
ciam verbũ iſtud in conſpectu omnis Iſrael,
& in conſpectu Solis. * Et dixit Dauid ad
13 Nathan: Peccaui Domino. Dixitque Na-
than ad Dauid: " Dominus quoque tran-
ſtulit

ſtulit peccatum tuum: non morieris. * Ve-
rumtamen, quoniam blaſphemare feciſti ini 14
micos Domini, propter verbum hoc, fi-
lius, qui natus eſt tibi, morte morietur. D
* Et reuerſus eſt Nathan in domum ſuam. 15
Percuſſit quoque Dominus paruulum, quem
pepererat vxor Vriæ Dauid, & deſperatus
eſt. * Deprecatuſq. eſt Dauid Dominum pro 16
paruulo: & ieiunauit Dauid ieiunio, & in-
greſſus ſeorſum, iacuit ſuper terram. * Vene 17
runt autem ſeniores domus eius, cogentes
eum vt ſurgeret de terra: qui noluit, nec
comedit cum eis cibum. * Accidit autẽ die 18
ſeptima vt moreretur infans: timuerũtq. ſer-
ui Dauid nũciare ei ꝙ mortuus eſſet paruu-
lus. dixerunt enim: Ecce cum paruulus ad-
huc viueret, loquebamur ad eum, & non au
diebat vocem noſtram: quanto magis ſi di-
xerimus, Mortuus eſt puer, ſe affliget? * Cũ 19
ergo Dauid vidiſſet ſeruos ſuos muſſitãtes, E
intellexit quòd mortuus eſſet infantulus: di-
xitq. ad ſeruos ſuos: Num mortuus eſt puer?
Qui reſponderunt ei: Mortuus eſt. * Surrexit 20
ergo Dauid de terra: & lotus vnctuſque eſt:
cumq. mutaſſet veſtem, ingreſſus eſt domum
Domini: & adorauit, & venit in domum ſuã,
petiuitq. vt ponerent ei panem, & comedit.
* Dixerũt autem ei ſerui ſui: Quis eſt ſermo, 21
quem feciſti? propter infantem, cum adhuc
viueret, ieiunaſti & flebas: mortuo autẽ pue
ro, ſurrexiſti, & comediſti panem. * Qui ait: 22
Propter infantem dum adhuc viueret, ieiu- F
naui & fleui: dicebam enim: Quis ſcit ſi forte
donet eum mihi Dominus, & viuat infans?
* Nunc autem quia mortuus eſt, quare ieiu- 23
nem? Numquid potero reuocare eum am-
plius? ego vadam magis ad eum: ille vero nõ
reuertetur ad me. * Et conſolatus eſt Dauid 24
Bethſabee vxorem ſuam, ingreſſuſq. ad eam,
dormiuit cum ea: quæ genuit filium, & vo-
cauit nomen eius Salomon, & Dominus di-
lexit eum. * Miſitq. in manu Nathan prophe 25
tæ, & vocauit nomen eius, Amabilis Domi-
no, eo quòd diligeret eum Dominus. * Igi- 26
tur pugnabat Ioab contra Rabbath filiorũ
Ammon, & expugnabat vrbem regiã. * Mi- 27
ſitque Ioab nuncios ad Dauid, dicens: Dimi- G
caui aduerſum Rabbath, & capiẽda eſt Vrbs
aquarum. * Nunc igitur congrega reliquam 28
partem populi, & obſide ciuitatem, & cape
eam: ne, cum a me vaſtata fuerit vrbs, nomi
ni meo aſcribatur victoria. * Congregauit 29
itaque Dauid omnem populum, & profe-
ctus eſt aduerſum Rabbath: cũq. dimicaſſet,
cepit eam. * Et tulit diadema regis eorum
de capite eius, pondo auri talentum, habens
gemmas pretioſiſſimas, & impoſitum eſt ſu
per caput Dauid. Sed & prædam ciuitatis
aſportauit multam valde: * populum quoq.
eius adducens ſerrauit, & circumegit ſuper
eos ferrata carpenta: diuiſitq. cultris, & tra-
duxit in typo laterum: ſic fecit vniuerſis ciui
tatibus filiorum Ammon: & reuerſus eſt Da
uid, & omnis exercitus in Ieruſalem.

CAP. XIII.

1 FActum eſt autem poſt hæc, vt Abſalom
A filij Dauid ſororem ſpecioſiſſimã, vo-
cabulo Thamar, adamaret Amnon filius Da
2 uid, * & deperiret eam valde, ita vt propter
amorem eius ægrotaret: quia cum eſſet vir-
go, difficile ei videbatur vt quippiam inho-
3 neſte ageret cum ea. * Erat autem Amnon
amicus, nomine Ionadab filius Semmaa fra
4 tris Dauid, vir prudens valde. * Qui dixit ad
eum: Quare ſic attenuaris macie fili regis
per ſingulos dies? cur non indicas mihi? Di-
xitq. ei Amnon: Thamar ſororẽ fratris mei
5 Abſalom amo. * Cui reſpondit Ionadab: Cu-
ba ſuper lectum tuum, & languorem ſimu-
la: cumq. venerit pater tuus vt viſitet te, dic
ei: Veniat, oro, Thamar ſoror mea, vt det mi
hi cibum, & faciat pulmentum, vt comedã
6 de manu eius. * Accubuit itaque Amnon, &
B quaſi ægrotare cœpit: cumq. veniſſet rex ad
viſitandum eum, ait Amnon ad regem: Ve-
niat, obſecro, Thamar ſoror mea, vt faciat
in oculis meis duas ſorbitiunculas, & cibũ
7 capiam de manu eius. * Miſit ergo Dauid ad
Thamar domum, dicens: Veni in domũ Am-
8 nõ fratris tui, & fac ei pulmentum. * Venitq.
Thamar in domum Amnon fratris ſui: ille
autem iacebat: quæ tollens farinam commi-
ſcuit: & liquefaciens, in oculis eius coxit ſor
9 bitiunculas. * Tollenſq. quod coxerat effu-
dit, & poſuit coram eo, & noluit comedere:
dixitque Amnon: eijcite vniuerſos a me.
10 Cumque eieciſſent omnes, * dixit Amnõ ad
Thamar: Infer cibum in conclaue, vt veſcar
de manu tua. Tulit ergo Thamar ſorbitiun-
C culas, quas fecerat, & intulit ad Amnon fra-
11 trem ſuum in conclaue. * Cumque obtuliſſet
ei cibum, apprehendit eam, & ait: Veni, cu-
12 ba mecum ſoror mea. * Quæ reſpondit ei:
Noli frater mi, noli opprimere me, neque
enim hoc fas eſt in Iſrael: noli facere ſtulti-
13 tiam hanc. * Ego enim ferre non potero
opprobrium meum, & tu eris quaſi vnus
de inſipientibus in Iſrael: quin potius loque
14 re ad regem, & nõ negabit me tibi. * Noluit
autem acquieſcere precibus eius, ſed præua-
lens viribus oppreſſit eam, & cubauit cum
15 ea. * Et exoſam eam habuit Amnon odio
magno nimis: ita vt maius eſſet odium, quo
oderat eam, amore quo ante dilexerat. Di-
16 xitque ei Amnon: Surge, & vade. * Quæ re-
ſpondit ei: Maius eſt hoc malum, quod nũc
agis aduerſum me, quam quod ante feciſti,
17 expellens me. Et noluit audire eam: * ſed
vocato puero, qui miniſtrabat ei, dixit:
D Eijce hanc a me foras, & claude oſtium poſt

eam. * Quæ induta erat talari tunica:huiuſ- 18
cemodi enim filię regis virgines veſtibus v-
tebantur. Eiecit itaque eam miniſter illius
foras:clauſitq.fores poſt eam. * Quæ aſper- 19
gens cinerem capiti ſuo,ſciſſa talari tunica,
impoſitiſq. manibus ſuper caput ſuum, ibat
ingrediens,& clamans. *Dixit autem ei Ab- 20
ſalom frater ſuus: Numquid Amnon frater
tuus concubuit tecum? ſed nunc ſoror ta-
ce, frater tuus eſt:neque affligas cor tuum
pro hac re:Manſit itaq.Thamar contabeſcēs
in domo Abſalom fratris ſui. * Cum autem 21
audiſſet rex Dauid verba hæc, contriſtatus
eſt valde, & noluit contriſtare ſpiritum Am
nō filij ſui,quoniam diligebat eum, quia pri
mogenitus erat ei. * Porro non eſt locutus 22
Abſalom ad Amnon nec malum, nec bonū: E
oderat enim Abſalom Amnon,eo quod vio-
laſſet Thamar ſororem ſuam. * Factum eſt 23
autem poſt tempus biennij, vt tonderen-
tur oues Abſalom in Baalhaſor,quæ eſt iux-
ta Ephraim: & vocauit Abſalom omnes fi-
24 lios regis, * venitq.ad regem,& ait ad eum:
Ecce tondentur oues ſerui tui: veniat, oro,
25 rex cum ſeruis ſuis ad ſeruum ſuum.* Dixit-
que rex ad Abſalom: Noli fili mi,noli roga-
re vt veniamus omnes, & grauemus te. Cū
autem cogeret eum, & noluiſſet ire, bene-
26 dixit ei. * Et ait Abſalom:Si non vis veni-
re, veniat, obſecro, nobiſcum ſaltem Am-
non frater meus.Dixitque ad eum rex:Non
27 eſt neceſſe vt vadat tecum. * Coegit itaque
Abſalom eum, & dimiſit cum eo Amnon &
vniuerſos filios regis. Feceratque Abſalom
28 conuiuium quaſi conuiuium regis.* Præce-
F perat autem Abſalom pueris ſuis, dicens:
Obſeruate cum temulentus fuerit Amnon,
& dixero vobis: Percutite eum, & interfici-
te,nolite timere:ego enim ſum qui pręcipio
vobis: roboramini, & eſtote viri fortes.



* Fecerunt ergo pueri Abſalom aduerſum 29
Amnon,ſicut præceperat eis Abſalom. Sur-
genteſq.omnes filij regis aſcenderunt ſingu
li mulas ſuas,& fugerunt.*Cumq.adhuc per 30
gerent in itinere,fama peruenit ad Dauid,di
cens: Percuſſit Abſalom omnes filios regis,
& non remanſit ex eis ſaltem vnus. * Sur- 31
rexit itaque rex, & ſcidit veſtimenta ſua:
& cecidit ſuper terram, & omnes ſerui il-
lius,qui aſſiſtebant ei, ſciderunt veſtimenta
ſua. * Reſpondens autem Ionadab filius 32
Semmaa fratris Dauid,dixit:Ne æſtimet do-
minus meus rex, quòd omnes pueri filij re-
gis occiſi ſint:Amnō ſolus mortuus eſt,quo-
niã in ore Abſalom erat poſitus ex die qua
oppreſſit Thamar ſororem eius. * Nūc ergo 33
ne ponat dominus meus rex ſuper cor ſuum
verbum iſtud,dicens: Omnes filij regis oc-
G ciſi ſunt: quoniam Amnō ſolus mortuus eſt.
34 * Fugit autem Abſalom:& eleuauit puer ſpe
culator oculos ſuos, & aſpexit: & ecce po-
pulus multus veniebat per iter deuium ex la
35 tere montis. * Dixit autem Ionadab ad re-
gem: Ecce filij regis adſunt: iuxta verbum
36 ſerui tui ſic factum eſt. * Cumq.ceſſaſſet lo-
qui, apparuerunt & filij regis: & intrantes
leuauerunt vocem ſuam,& fleuerunt:ſed &
rex & oēs ſerui eius fleuerunt ploratu ma-
37 gno nimis.* Porro Abſalom fugiēs,abijt ad
Tholomai filium Ammiud regem Geſſur:
Luxit ergo Dauid filium ſuum cunctis die-
38 bus.*Abſalom autem cum fugiſſet, & veniſ-
39 ſet in Geſſur,fuit ibi tribus annis. * Ceſſauit-
que rex Dauid perſequi Abſalom, eo quod
conſolatus eſſet ſuper Amnon interitu.

CAP.

CAP. XIIII.

INtelligens autem Ioab filius Saruiæ, quòd 1
cor regis verſum eſſet ad Abſalom, * mi- A
ſit Thecuam, & tulit inde mulierem ſapien- 2
tem: dixitq. ad eam: Lugere te ſimula, & in-
duere veſte lugubri, & ne vngaris oleo, vt
ſis quaſi mulier iam plurimo tẽpore lugens
mortuũ: *& ingredieris ad regem, & loque 3
ris ad eum ſermones huiuſcemodi. Poſuit au
tem Ioab verba in ore eius. *Itaque cum in- 4
greſſa fuiſſet mulier Thecuitis ad regem, ce
cidit coram eo ſuper terram, & adorauit,
& dixit: Serua me rex. * Et ait ad eam rex: 5
Quid cauſæ habes? Quæ reſpondit: Heu, mu
lier vidua ego ſum: mortuus eſt enim vir me-
us. * Et ancillæ tuæ erant duo filij: qui rixati 6
ſunt aduerſum ſe in agro, nulluſq. erat, qui B
eos prohibere poſſet: & percuſſit alter alte-
rum, & interfecit eum. * Et ecce conſurgens 7
vniuerſa cognatio aduerſum ancillam tuá,
dicit: Trade eum, qui percuſſit fratrem ſuũ,
vt occidamus eum pro anima fratris ſui, quẽ
interfecit, & deleamus heredem: & quærunt
extinguere ſcintillam meá, quæ relicta eſt,
vt nó ſuperſit viro meo nomen, & reliquiæ
ſuper terram. * Et ait rex ad mulierem: Va- 8
de in domum tuam, & ego iubebo pro te.
* Dixitq. mulier Thecuitis ad regem: In me, 9
domine mi rex, ſit iniquitas, & in domum
patris mei: rex autem & thronus eius ſit in-
nocens. * Et ait rex: Qui contradixerit tibi, 10
adduc eum ad me, & vltra non addet vt tan
gat te. * Quæ ait: Recordetur rex Domini 11
Dei ſui, vt non multiplicentur proximi ſan- C
guinis ad vlciſcendum, & nequaquam inter-
ficiant filium meũ. Qui ait: Viuit Dominus,
quia non cadet de capillis filij tui ſuper ter-
ram. * Dixit ergo mulier: Loquatur ancilla 12
tua ad dominum meum regem verbum. Et
ait: Loquere. * Dixitq. mulier: Quare cogi- 13
taſti huiuſcemodi rem cótra populum Dei,
& locutus eſt rex verbum iſtud, vt peccet, &
non reducat eiectum ſuum? * Omnes mori- 14
mur, & quaſi aquæ dilabimur in terram, quæ
non reuertuntur: *nec vult Deus perire ani-
mam, ſed retractat cogitans ne penitus pe-
reat qui abiectus eſt. * Nunc igitur veni, vt 15
loquar ad dominum meũ regem verbũ hoc,
pſente populo. Et dixit ancilla tua: Loquar
ad regẽ, ſi quo modo faciat rex verbum an- D
cillæ ſuæ. * Et audiuit rex, vt liberaret ancil 16
lam ſuam de manu omnium, qui volebát de
hereditate Dei delere me, & filium meum
ſimul. * Dicat ergo ancilla tua, vt fiat verbũ 17
dñi mei regis ſicut ſacrificiũ. Sicut enim An-
gelus Dei, ſic eſt Dominus meus rex, vt nec
benedictione, nec maledictione moueaſ: vn
de & Dominus Deus tuus eſt tecum. * Et re- 18
ſpondens rex, dixit ad mulierem: Ne abſcon
das a me verbũ, quod te interrogo. Dixitq.
19 ei mulier: Loquere Domine mi rex. * Et ait
rex: Numquid manus Ioab tecum eſt in om-
nibus iſtis? Reſpondit mulier, & ait: Per ſalu-
E tem animæ tuæ, dñe mi rex, nec ad ſiniſtrá,
nec ad dexteram eſt ex omnibus his, quæ lo-
cutus eſt dñs meus rex: ſeruus enim tuus Io-
ab, ipſe præcepit mihi, & ipſe poſuit in os an
20 cillæ tuæ omnia verba hęc. * Vt verterem fi-
guram ſermonis huius, ſeruus tuus Ioab prę
cepit iſtud: tu autem domine mi rex, ſapiẽs
es, ſicut habet ſapiẽtiam Angelus Dei, vt in-
21 telligas omnia ſuper terram. * Et ait rex ad
Ioab: Ecce placatus feci verbum tuũ: Vade
22 ergo, & reuoca puerum Abſalom. * Cadẽſ-
que Ioab ſuper faciem ſuam in terram, ado-
rauit, & benedixit regi: & dixit Ioab: Hodie
intellexit ſeruus tuus, quia inueni gratiá in
oculis tuis, domine mi rex: feciſti enim ſer-
23 monem ſerui tui. * Surrexit ergo Ioab &
I abiit in Geſſur, & adduxit Abſalom in Ieruſa
24 lem. * Dixit autem rex: Reuertatur in do
mum ſuam, & faciem meam non videat.
Reuerſus eſt itaq; Abſalom in domum ſuá,
25 & faciem regis non vidit. * Porro ſicut Ab-
ſalom, vir non erat pulcher in omni Iſrael,
& decorus nimis: a veſtigio pedis vſque ad
26 verticem non erat in eo ulla macula. Et quá
do tondebat capillum (ſemel autem in anno
tondebatur, quia grauabat eum cæſaries)
põderabat capillos capitis ſuis ducẽtis ſiclis
27 pondere publico. * Nati ſunt autem Abſa-
lom filii tres: & filia una nomine Thamar,
28 elegantis formæ. * Manſitq Abſalom in Ie-
ruſalem duobus annis, & faciem regis nó vi
29 dit. * Miſit itaque ad Ioab, vt mitteret eũ ad
regem: qui noluit venire ad eum. Cumq. ſe-
cundo miſiſſet, & ille noluiſſet uenire ad eũ,
30 * dixit ſeruis ſuis: Scitis agrum Ioab iuxta
G agrum meum, habentem meſſem hordei: ite
igitur, & ſuccendite eum igni. Succenderũt
ergo ſerui Abſalom ſegetem igni. Et ueniẽ
tes ſerui Ioab, ſciſſis veſtib. ſuis, dixerũt: Suc
cenderunt ſerui Abſalom partem agri igni.
31 * Surrexitq. Ioab, & venit ad Abſalõ in do-
mũ eius, & dixit: Quare ſuccenderunt ſerui
32 tui ſegetem meam igni? * Et reſpondit Abſa-
lom ad Ioab: Miſi ad te obſecrás vt venires
ad me, & mitterem te ad regẽ, & diceres ei:
Quare veni de Geſſur? melius mihi erat ibi
eſſe: obſecro ergo ut uideam faciem regis: ꝙ
ſi memor eſt iniquitatis meæ, interficiat me.
33 * Ingreſſus itaque Ioab ad regem, nunciauit
ei omnia: vocatusq. eſt Abſalom, & intrauit
ad regem, & adorauit ſuper faciẽ terræ co-
ram eo: oſculatuſq. eſt rex Abſalom.

CAP. XV.

1 IGitur poſt hæc fecit ſibi Abſalom currus,
A & equites, & quinquaginta viros, qui præ
cederent

cederent eum.* Et mane conſurgens Abſa- 2
lom, ſtabat iuxta introitum portæ, & om-
nem virum, qui habebat negotiũ ut ueniret
ad regis iudicium, vocabat Abſalom ad ſe, &
dicebat: De qua ciuitate es tu? Qui reſpon-
dens aiebat: Ex una tribu Iſrael ego ſum ſer
uus tuus.* Reſpondebatq. ei Abſalom: Vi- 3
dentur mihi ſermones tui boni & iuſti. Sed
non eſt qui te audiat conſtitutus a rege. dice
batq. Abſalom:* Quis me conſtituat iudi- 4
cem ſuper terram, vt ad me veniant omnes,
qui habent negotium, & iuſte iudicem?* Sed 5
& cum accederet ad eum homo ut ſalutaret B
illum, extendebat manum ſuam, & apprehẽ
dens, oſculabatur eum.* Faciebatq. hoc om 6
ni Iſrael venienti ad iudicium, vt audiretur
a rege, & ſolicitabat corda virorum Iſrael.
*Poſt quadraginta autem annos, dixit Ab- 7
ſalom ad regem Dauid: Vadam, & reddam
vota mea quæ voui Domino in Hebron.* Vo 8
uens enim vouit ſeruus tuus, cũ eſſet in Geſ
ſur Syriæ, dicens: Si reduxerit me Dominus
in Ieruſalem, ſacrificabo Domino.* Dixitq. 9
ei rex Dauid: Vade in pace. Et ſurrexit, & a-
biijt in Hebron.* Miſit aũt Abſalom explora 10
tores in vniuerſas tribus Iſrael, dicẽs: Statim
vt audieritis clangorem buccinæ, dicite: Re
gnauit Abſalom in Hebron.* Porro cum Ab 11
ſalom ierũt ducenti viri de Ieruſalẽ vocati,
euntes ſimplici corde, & cauſã penitus igno
rantes.* Accerſiuit quoq. Abſalom Achito- 12
phel Gilonitem conſiliarium Dauid, de ciui- C
tate ſua Gilo. Cumq. immolaret victimas,
facta eſt coniuratio ualida, populuſq. cõcur
rens augebatur cum Abſalom.* Venit igitur 13
nuncius ad Dauid, dicẽs: Toto corde vniuer
ſus Iſrael ſequitur Abſalom.* Et ait Dauid 14
ſeruis ſuis, qui erant cum eo in Ieruſalẽ: Sur
gite, fugiamus: neque enim erit nobis effu-
gium a facie Abſalõ: feſtinate egredi, ne for
te veniẽs occupet nos, & impellat ſuper nos
ruinam, & percutiat ciuitatem in ore gla-
dii.* Dixeruntq. ſerui regis ad eum: omnia 15
quæcumq; præceperit Dominus noſter rex
libenter exequemur ſerui tui.* Egreſſus eſt 16
ergo rex, & vniuerſa domus eius pedibus
ſuis: & dereliquit rex decem mulieres cõcu
binas ad cuſtodiendam domum.* Egreſſuſq. 17
rex & omnis Iſrael pedib. ſuis, ſtetit procul D
a domo: * & vniuerſi ſerui eius ambulabant 18
iuxta eum, & legiones Cerethi, & Phelethi,
& omnes Gethæi, pugnatores validi, ſexcẽti
viri qui ſecuti eum fuerant de Geth pedites,
præcedebant regem.* Dixit autem rex ad 19
Ethai Gethæum: Cur venis nobiſcum? reuer
tere, & habita cum rege, quia peregrinus es,
& egreſſ⁹ es de loco tuo.* Heri veniſti, & ho 20
die compelleris nobiſcum egredi? ego autẽ
vadam quo iturus sũ: reuertere, & reduc te
cum fratres tuos, & Dominus faciet tecum
miſericordiam, & veritatem, quia oſtendiſti
21 gratiam & fidem.* Et reſpondit Ethai re-
gi, dicens: Viuit Dominus, & viuit dominus
meus rex: quoniam in quocumque loco fue-
ris domine mi rex, ſiue in morte, ſiue in vi-
22 ta, ibi erit ſeruus tuus.* Et ait Dauid Ethai:
E Veni, & tranſi: Et tranſiuit Ethai Gethæus, &
omnes viri, qui cum eo erant, & reliqua mul
23 titudo.* Omneſq. flebant voce magna, & vni
uerſus populus tranſibat: rex quoque tranſ-
grediebatur Torrentem Cedron, & cunctus
populus incedebat contra viam, quæ reſpi-
24 cit ad deſertum.* Venit autem & Sadoc ſa-
cerdos, & vniuerſi Leuitæ cũ eo, portãtes ar
cam fœderis Dei, & depoſuerũt arcã Dei: &
aſcendit Abiathar, donec expletus eſſet om-
nis populus, qui egreſſus fuerat de ciuitate.
25 * Et dixit rex ad Sadoc: Reporta arcam Dei
in vrbem: ſi inuenero gratiã in oculis Domi
ni, reducet me, & oſtendet mihi eam, & ta-
26 bernaculum ſuum.* Si autem dixerit mihi:
F Non places: præſto ſum, faciat quod bonum
27 eſt coram ſe.* Et dixit rex ad Sadoc ſacerdo-
tem: O vidẽs, reuertere in ciuitatem in pace:
& Achimaas filius tuus, & Ionathas filius A-
28 biathar duo filij veſtri, ſint vobiſcum.* Ecce
ego abſcondar in campeſtribus deſerti, do-
29 nec veniat ſermo a vobis indicans mihi.* Re
portauerunt ergo Sadoc, & Abiathar arcam
30 Dei in Ieruſalem: & manſerunt ibi.* Porro
Dauid aſcendebat Cliuum oliuarum, ſcan-
dens & flens, nudis pedibus incedens, & oper
to capite, ſed & omnis populus, qui erat
cum eo, operto capite aſcendebat plorans.
31 *Nunciatum eſt autem Dauid quòd & Achi
tophel eſſet in coniuratione cum Abſalom,
dixitq. Dauid: Infatua, quæſo, Domine cõſi-
32 lium Achitophel.* Cumque aſcenderet Da-
G uid ſummitatem montis, in quo adoraturus
erat Dominum, ecce occurrit ei Chuſai Ara
33 chites, ſciſſa veſte, & terra pleno capite.* Et
dixit ei Dauid: Si veneris mecũ, eris mihi one
34 ri: ſi autem in ciuitatem reuertaris, & dixe-
ris Abſalõ: Seruus tuus ſum, rex: ſicut fui ſer-
uus patris tui, ſic ero ſeruus tuus: diſſipabis
35 conſilium Achitophel.* Habes autem tecum
Sadoc, & Abiathar ſacerdotes: & omne ver-
bum quodcumque audieris de domo regis,
indicabis Sadoc, & Abiathar ſacerdotibus.
36 * Sunt autem cum eis duo filij eorum: Achi-
maas filius Sadoc, & Ionathas filius Abia-
thar: & mittetis per eos ad me omne verbũ
37 quod audieritis.* Veniente ergo Chuſai ami
co Dauid in ciuitatem, Abſalom quoque in-
greſſus eſt Ieruſalem.

CAP. XVI.

1 CVmq. Dauid trãſiſſet paululum montis
A verticem, apparuit Siba puer Miphibo-
ſeth in occurſum eius, cũ duobus aſinis, qui
onerati erant ducentis panibus, & centum
alliga

alligaturis vuæ paſſæ,& centum maſſis pala-
tharum, & vtre vini.* Et dixit rex Sibæ:Quid 2
ſibi volunt hæc? Reſponditque Siba: Aſini,
domeſticis regis vt ſedeant: panes & pala-
thæ ad veſcendum pueris tuis: vinum autem
c.17. vt bibat ſi quis defecerit in deſerto. * Et ait 3
rex:Vbi eſt filius domini tui? * Reſpondítq.
Siba regi:Remanſit in Ieruſalem,dicens: Ho
die reſtituet mihi domus Iſrael regnum pa-
tris mei. * Et ait rex Sibæ: Tua ſint omnia 4
quæ fuerunt Miphiboſeth. Dixitque Siba:
Oro vt inueniam gratiam coram te,domine
mi rex.* Venit ergo rex Dauid vſque Bahu- 5
rim:& ecce egrediebatur inde vir de cogna-
tione domus Saul,nomine Semei,filius Gera,
2.b.8 procedebatque egrediens, & ᵃ maledicebat,
* mittebatque lapides contra Dauid,& con- 6
tra vniuerſos ſeruos regis Dauid: omnis au- B
tē populus,& vniuerſi bellatores a dextro,
& a ſiniſtro latere regis incedebant.* Ita au- 7
tem loquebatur Semei cum malediceret re-
gi: Egredere, egredere vir ſanguinum,& vir
Belial. * Reddidit tibi Dominus vniuerſum 8
ſanguinem domus Saul:quoniam inuaſiſti re
gnum pro eo, & dedit Dominus regnum in
manu Abſalom filij tui,& ecce premunt te
mala tua,quoniam vir ſanguinum es. * Di- 9
xit autem Abiſai filius Saruiæ, regi: Quare
maledicit canis hic mortuus domino meo re
gi? vadam,& amputabo caput eius. * Et ait 10
rex:Quid mihi & vobis eſt filij Saruiæ? dimit
tite eum,vt maledicat: Dominus enim præ-
cepit ei vt malediceret Dauid: & quis eſt qui
audeat dicere,quare ſic fecerit? * Et ait rex 11
Abiſai, & vniuerſis ſeruis ſuis: Ecce filius C
meus,qui egreſſus eſt de vtero meo, quærit
animam meam:quanto magis nunc filius Ie-
mini? dimittite eum vt maledicat iuxta præ-
ceptum Domini: * ſi forte reſpiciat Domi- 12
nus afflictionem meam: & reddat mihi Do-
minus bonum pro maledictione hac hodier-
na. * Ambulabat itaque Dauid & ſocij eius 13
per viam cum eo. Semei autem per iugum
montis ex latere,contra illum gradiebatur,
maledicens, & mittens lapides aduerſum
eum,terramque ſpargens. * Venit itaq. rex, 14
& vniuerſus populus cum eo laſſus,& refo-
cillati ſunt ibi. * Abſalom autem & omnis 15
populus eius ingreſſi ſunt Ieruſalem, ſed &
Achitophel cum eo. * Cum autem veniſſet 16
Chuſai Arachites amicus Dauid ad Abſalō,
locutus eſt ad eum:Salue rex,ſalue rex. * Ad 17
quem Abſalom, Hæc eſt, inquit,gratia tua D
ad amicum tuum? quare non iuiſti cum ami-
co tuo? * Reſponditque Chuſai ad Abſalom: 18
Nequaquam:quia illius ero, quem elegit Do
minus, & omnis hic populus, & vniuerſus
Iſrael,& cum eo manebo. * Sed vt & hoc in- 19
feram,cui ego ſeruiturus ſum? nonne filio re
gis? ſicut parui patri tuo, ita parebo & tibi.
* Dixit autem Abſalom ad Achitophel:Inite 20
21 conſilium quid agere debeamus. * Et ait A-
chitophel ad Abſalom: Ingredere ad concu
binas patris tui, quas dimiſit ad cuſtodiendā
domum: vt cum audierit omnis Iſrael quòd
fœdaueris patrem tuum,roborentur tecum
22 manus eorum. * ᵃ Tetenderunt ergo Abſa- * Sup.12.c.11
lom tabernaculum in ſolario,ingreſſuſq; eſt
ad concubinas patris ſui coram vniuerſo Iſ-
23 rael.* Cōſilium autem Achitophel, quod da
bat in diebus illis, quaſi ſi quis conſuleret
Deum: ſic erat omne conſilium Achito-
phel, & cum eſſet cum Dauid, & cum eſſet
cum Abſalom.

CAP. XVII.

1 Dixit ergo Achitophel ad Abſalom: Eli-
A gam mihi duodecim millia virorum, &
conſurgens perſequar Dauid hac nocte.
2 * Et irruens ſuper eū (quippe qui laſſus eſt,
& ſolutis manibus) percutiam eum:cumque
fugerit omnis populus,qui cum eo eſt,percu
3 tiam regem deſolatum.* Et reducam vniuer
ſum populum,quomodo vnus homo reuerti
ſolet:vnum enim virum tu quæris: & omnis
4 populus erit in pace.*Placuitque ſermo eius
Abſalom, & cunctis maioribus natu Iſrael.
5 * Ait autem Abſalon: Vocate Chuſai Ara-
chiten, & audiamus quid etiam ipſe dicat.
6 * Cumque veniſſet Chuſai ad Abſalom, ait
B Abſalom ad eum: Huiuſcemodi ſermonem
locutus eſt Achitophel: facere debemus an
7 non? quod das conſilium? * Et dixit Chuſai
ad Abſalom: Non eſt bonum conſiliū,quod
8 dedit Achitophel hac vice.* Et rurſum intu-
lit Chuſai: Tu noſti patrem tuum, & viros,
qui cum eo ſunt,eſſe fortiſſimos & amaro a-
nimo, veluti ſi vrſa raptis catulis in ſaltu ſæ-
uiat:ſed & pater tuus vir bellator eſt,nec mo
9 rabitur cum populo. * Forſitan nunc latitat
in foueis,aut in vno,quo voluerit,loco:& cū
ceciderit vnus quilibet in principio, audiet
quicumque audierit, & dicet: Facta eſt plaga
10 in populo qui ſequebatur Abſalom.* Et for-
C tiſſimus quiſque,cuius cor eſt quaſi leonis,pa
uore ſoluetur:ſcit enim omnis populus Iſra-
el fortem eſſe patrem tuum, & robuſtos om
11 nes qui cum eo ſunt. * Sed hoc mihi videtur
rectum eſſe conſilium: Congregetur ad te
vniuerſus Iſrael, à Dan vſque Berſabee,quaſi
arena maris innumerabilis: & tu eris in me-
12 dio eorum.* Et irruemus ſuper eum in quo-
cumque loco inuentus fuerit: & operiemus
eum,ſicut cadere ſolet ros ſuper terram: &
non relinquemus de viris, qui cum eo ſunt,
13 ne vnum quidem. Quod ſi vrbem aliquam
fuerit ingreſſus, circumdabit omnis Iſrael ci
uitati illi funes, & trahemus eam in torren-
tem, vt non reperiatur nec calculus quidem
14 ex ea.* Dixitque Abſalom, & omnes viri Iſ-
D rael: Melius eſt conſilium Chuſai Arachitæ,
conſi-

cõſilio Achitophel:Domini autem nutu diſ-
ſipatum eſt cõſilium Achitophel vtile,vt in-
duceret Dominus ſuper Abſalom malum.
* Et ait Chuſai Sadoc, & Abiathar ſacerdo- 15
tibus: Hoc & hoc modo conſilium dedit A-
chitophel Abſalom,& ſenioribus Iſrael: &
ego tale & tale dedi conſilium. *Nunc ergo 16
mittite cito,& nunciate Dauid,dicentes: Ne
moreris nocte hac in campeſtribus deſertis,
ſed abſque dilatione tranſgredere: ne forte
abſorbeatur rex, & omnis populus qui cum
eo eſt. Ionathas autem & Achimaas ſtabant 17
juxta Fontem rogel: abijt ancilla & nuncia- E
uit eis:& illi profecti ſunt,vt referrent ad re
gem Dauid nuncium: non enim poterant vi
deri,aut introire ciuitatem. * Vidit auté eos 18
quidam puer, & indicauit Abſalom: illi vero
concito gradu ingreſſi ſunt domum cuiuſdã
viri in Bahurim, qui habebat puteum in ve-
ſtibulo ſuo,& deſcenderunt in eum. * Tulit 19
autem mulier,& expandit velamen ſuper os
putei,quaſi ſiccans ptiſanas:& ſic latuit res.
* Cumque veniſſent ſerui Abſalom in do- 20
mum,ad mulierem dixerunt: Vbi eſt Achi-
maas & Ionathas? Et reſpondit eis mulier:
Tranſierunt feſtinanter,guſtata paululum a-
qua. At hi qui quærebant,cum non reperiſ-
ſent, reuerſi ſunt in Ieruſalem. * Cumque 21
abijſſent,aſcenderunt illi de puteo,& pergé F
tes nunciauerunt regi Dauid, & dixerunt:
Surgite, & tranſite cito fluuium: quoniam
huiuſcemodi dedit conſilium contra vos A-
22 chitophel. * Surrexit ergo Dauid, & omnis
populus qui cum eo erat,& tranſierunt Ior-
danem,donec diluceſceret: & ne vnus quidẽ
23 reſiduus fuit,qui non tranſiſſet fluuiũ. * Por
ro Achitophel videns quòd non fuiſſet factũ
conſilium ſuum,ſtrauit aſinum ſuum, ſurre-
xitque & abijt in domum ſuam & in ciuita-
tem ſuam:& diſpoſita domo ſua, ſuſpendio
interijt, & ſepultus eſt in ſepulchro patris
24 ſui. * Dauid autem venit in Caſtra, & Abſa-
G lom tranſiuit Iordanem, ipſe & omnes viri
25 Iſrael cum eo. *Amaſam vero conſtituit Ab-
ſalom pro Ioab ſuper exercitum: Amaſa au-
té erat filius viri,q vocabatur Ietra de Ieſra
eli,qui ingreſſus eſt ad Abigail filiam Naas,
26 ſororem Saruiæ,quæ fuit mater Ioab. *Et ca
ſtrametatus eſt Iſrael cum Abſalom in Ter-
27 ra Galaad. * Cumque veniſſet Dauid in Ca-
ſtra,Sobi filius Naas de Rabbath filiorũ Am
mon,& Machir filius Ammihel de Lodabar,
28 & Berzellai Galaadites de Rogelim, *obtule
runt ei ſtratoria, & tapetia, & vaſa fictilia,
frumentum,& hordeum,& farinam, & po-
lentam,& fabam & lentem,& frixum cicer,
29 * & mel,& butyrum, oues, & pingues vitu-
los.dederuntque Dauid, & populo, qui cum
eo erat,ad veſcendum: ſuſpicati enim ſunt,
populum fame,& ſiti fatigari in deſerto.



CAP. XVIII.

IGitur conſiderato Dauid populo ſuo con- 1
ſtituit ſuper eos tribunos & centuriones, A
* & dedit populi tertiam partem ſub manu 2
Ioab,& tertiam partem ſub manu Abiſai fi-
lij Saruiæ fratris Ioab,& tertiam partem ſub
manu Ethai,qui erat de Geth,dixitq. rex ad
populum:Egrediar & ego vobiſcum.*Et re- 3
ſpondit populus: Non exibis:ſiue enim fuge
rimus,non magnopere ad eos de nobis per-
tinebit:ſiue media pars ceciderit e nobis,nõ
ſatis curabunt: quia tu vnus pro decẽ milli-
bus computaris:melius eſt igitur vt ſis nobis
4 in vrbe præſidio.* Ad quos rex ait: Quod vo
bis videtur rectum,hoc faciam. Stetit ergo
rex iuxta portam:egrediebaturque populus
5 per turmas ſuas centeni,& milleni.* Et præ-
cepit

cepit rex Ioab, & Abiſai, & Ethai, dicẽs: Ser B
uate mihi puerum Abſalom. Et omnis popu
lus audiebat præcipiẽtẽ regem cunctis prin
cipibus pro Abſalom. * Itaq. egreſſus eſt po 6
pulus in campum cõtra Iſrael, & factum eſt
prælium in ſaltu Ephraim. * Et cæſus eſt ibi 7
populus Iſrael ab exercitu Dauid, factaque
eſt plaga magna in die illa, viginti millium.
* Fuit autem ibi prælium diſperſum ſuper fa 8
ciẽ omnis terræ, & multo plures erãt, quos
ſaltus conſumpſerat de populo, quàm hi,
quos vorauerat gladius in die illa. * Accidit 9
autem vt occurreret Abſalom ſeruis Dauid,
ſedens mulo: cumque ingreſſus fuiſſet mulus
ſubter condenſam quercum & magnã, ad-
hæſit caput eius quercui: & illo ſuſpenſo in-
ter cælum & terram, mulus, cui inſederat,
pertranſiuit. * Vidit autem hoc quiſpiam, & 10
nunciauit Ioab, dicens: Vidi Abſalom pende
re de quercu. * Et ait Ioab viro, qui nũciaue- 11
rat ei: Si vidiſti, quare non confodiſti eũ cũ C
terra, & ego dediſſem tibi decem argenti ſi-
clos, & vnum balteum? * Qui dixit ad Ioab: 12
Si appenderes in manibus meis mille argen
teos, nequaquam mitterem manum meam
in filium regis: audientibus enim nobis præ-
cepit rex tibi, & Abiſai, & Ethai, dicens: Cu-
ſtodite mihi puerum Abſalom. * Sed & ſi fe- 13
ciſſem contra animam meam audacter, ne-
quaquam hoc regem latere potuiſſet, & tu
ſtares ex aduerſo? * Et ait Ioab: Non ſicut tu 14
vis, ſed aggrediar eum coram te. Tulit ergo
tres lanceas in manu ſua, & infixit eas in cor
de Abſalom: cumq. adhuc palpitaret hærẽs
in quercu, * cucurrerunt decem iuuenes ar 15
migeri Ioab, & percutientes interfecerunt D
eum. * Cecinit autem Ioab buccina, & reti- 16
nuit populum, ne perſequeretur fugientem
Iſrael, volens parcere multitudini. * Et tule- 17
runt Abſalom, & proiecerunt eum in ſaltu,
in foueam grandem, & comportauerunt ſu-
per eum aceruum lapidum magnum nimis:
omnis autem Iſrael fugit ĩ tabernacula ſua.
* Porro Abſalom erexerat ſibi, cum adhuc 18
viueret, titulũ qui eſt in Valle regis: dixerat
enim: Non habeo filium, & hoc erit moni-
mentum nominis mei. Vocauitque titulum
nomine ſuo, & appellatur Manus Abſalom,
vſque ad hanc diem. * Achimaas autem fi- 19
lius Sadoc, ait: Curram, & nunciabo regi,
quia iudicium fecerit ei Dominus de manu
inimicorum eius. * Ad quem Ioab dixit: Nõ 20
eris nũcius in hac die, ſed nunciabis in alia: E
hodie nolo te nunciare, filius enim regis eſt
mortuus. * Et ait Ioab Chuſi: Vade, & nuncia 21
regi quæ vidiſti. Adorauit Chuſi Ioab, & cu
currit. * Rurſus autem Achimaas filius Sa- 22
doc dixit ad Ioab: Quid impedit ſi etiam ego
curram poſt Chuſi? Dixitque ei Ioab: Quid
vis currere fili mi? non eris boni nuncij baiu
lus. * Qui reſpõdit: Quid enim ſi cucurrero? 23

Et ait ei: Curre. Currẽs ergo Achimaas per
24 viam compendij, tranſiuit Chuſi. * Dauid au
tẽ ſedebat inter duas portas: ſpeculator ve-
ro, qui erat in faſtigio portæ ſuper murũ, ele
uans oculos, vidit hominẽ currentem ſolũ.
25 * Et exclamans indicauit regi: dixitq. rex: Si
ſolus eſt, bonus eſt nuncius in ore eius. Pro-
perante autem illo, & accedente propius,
26 * vidit ſpeculator hominem alterum curren
F tem, & vociferans in culmine, ait: Apparet
mihi alter homo currens ſolus. Dixitq. rex:
27 Et iſte bonus eſt nuncius. * Speculator autẽ,
Contemplor, ait, curſum prioris, quaſi cur-
ſum Achimaas filij Sadoc. Et ait rex: Vir bo-
nus eſt: & nuncium portans bonum, venit.
28 * Clamans aũt Achimaas, dixit ad regẽ: Sal-
ue rex. Et adorans regem coram eo pronus
in terram, ait: Benedictus Dñs Deus tuus, qui
cõcluſit homines qui leuauerũt manus ſuas
29 contra dominum meum regem. * Et ait rex:
Eſt ne pax puero Abſalo? Dixitq. Achimaas:
G Vidi tumultum magnum, cũ mitteret Ioab
ſeruus tuus, o rex, me ſeruum tuum: neſcio
30 aliud. * Ad quem rex: Tranſi, ait, & ſta hic.
31 Cũq. ille tranſiſſet, & ſtaret, apparuit Chu-
ſi: & veniens ait: Bonum apporto nuncium,
dñe mi rex: iudicauit enim pro te Dominus
hodie de manu omnium qui ſurrexerunt cõ
32 tra te. * Dixit autem rex ad Chuſi: Eſtne pax
puero Abſalom? Cui reſpõdens Chuſi, Fiãt,
inquit, ſicut puer, inimici domini mei regis,
& vniuerſi qui conſurgunt aduerſus eum in
33 malum. * Contriſtatus itaque rex, aſcendit
cœnaculum portæ, & fleuit. Et ſic loqueba-
tur, vadens: a Fili mi Abſalom, Abſalom fili
mi: quis mihi tribuat vt ego moriar pro te, a inf. 19. a. 4
Abſalom fili mi, fili mi Abſalom?

C A P. XIX.

1 NVnciatum eſt autem Ioab quòd rex fle
A ret & lugeret filium ſuum: * & verſa eſt
2 victoria in luctum in die illa omni populo:
audiuit enim populus in die illa dici: Dolet
3 rex ſuper filio ſuo. * Et declinauit populus ĩ
die illa ingredi ciuitatem, quomodo declina
re ſolet populus verſus & fugiẽs de prælio.
4 * Porro rex operuit caput ſuũ, & clamabat
voce magna: Fili mi Abſalom, Abſalõ fili mi,
5 fili mi. * Ingreſſus ergo Ioab ad regem in do
mum, dixit: Confudiſti hodie vultus omniũ
ſeruorũ tuorum, qui ſaluam fecerunt animã
tuam, & animam filiorum tuorũ, & filiarum
tuarum, & animam vxorum tuarum, & ani-
6 mam cõcubinarum tuarum. * Diligis odien-
tes te, & odio habes diligentes te: & oſtẽdi-
ſti hodie quia non curas de ducibus tuis, &
de ſeruis tuis: & vere cognoui modo, quia ſi
B Abſalom viueret, & oẽs nos occubuiſſem[*],
7 tunc placeret tibi. * Nunc igitur ſurge, & ꝓ-
cede, & alloquens ſatisfac ſeruis tuis: iuro
enim

enim tibi per Dominum, quòd ſi non exie-
ris, ne vnus quidem remāſurus ſit tecum no
cte hac: & peius erit hoc tibi, quàm omnia
mala, quæ venerunt ſuper te ab adoleſcētia
tua vſque in præſens. * Surrexit ergo rex & 8
ſedit in porta: & omni populo nūciatum eſt
quòd rex ſederet in porta: venitque vniuer-
ſa multitudo coram rege: Iſrael autem fugit
in tabernacula ſua. * Omnis quoque popu- 9
lus certabat in cūctis tribubus Iſrael, dicēs:
Rex liberauit nos de manu inimicorum no-
ſtrorum, ipſe ſaluauit nos de manu Philiſthi
norum: & nunc fugit de terra propter Abſa
lom. * Abſalom autem, quem vnximus ſuper 10
nos, mortuus eſt ī bello: vſquequo ſiletis, &
non reducitis regem? * Rex vero Dauid mi- 11
ſit ad Sadoc, & Abiathar ſacerdotes, dicens:
Loquimini ad maiores natu Iuda, dicentes:
Cur venitis nouiſſimi ad reducēdum regem C
in domum ſuam? (Sermo autem omnis Iſra-
el peruenerat ad regem in domo eius.) * Fra 12
tres mei vos, os meū, & caro mea vos, quare
nouiſſimi reducitis regem? * Et Amaſæ dici- 13
te: Nonne os meum, & caro mea es? Hęc fa-
ciat mihi Deus, & hæc addat, ſi non magiſter
militiæ fueris coram me omni tempore pro
Ioab. * Et inclinauit cor omnium virorum 14
Iuda, quaſi viri vnius: miſeruntque ad regē,
dicentes: Reuertere tu, & omnes ſerui tui.
* Et reuerſus eſt rex: & venit vſque ad Ior- 15
danem, & omnis Iuda venit vſque in Galga-
lam vt occurreret regi, & traduceret cū Ior
*3.Reg.2.b.8 danem. * "Feſtinauit autem Semei filius Ge- 16
ra filij Iemini de Bahurim, & deſcendit cum
viris Iuda in occurſum regis Dauid * cū mil- 17
le viris de Beniamin, & Siba puer de domo
Saul: & quindecim filij eius, ac viginti ſerui D
erant cum eo: & irrumpentes Iordanem, an
te regem * tranſierunt vada, vt traducerent 18
domum regis, & facerent iuxta iuſſionem
eius: Semei autē filius Gera proſtratus co-
ram rege, cum iam tranſiſſet Iordanem, * di 19
xit ad eum: Ne reputes mihi domine mi ini-
quitatem, neque memineris iniuriarum ſer-
ui tui in die qua egreſſus es domine mi rex
de Ieruſalem, neque ponas rex in corde tuo.
* Agnoſco enim ſeruus tuus peccatū meum: 20
& idcirco hodie primus veni de omni do-
mo Ioſeph, deſcendiq; in occurſum dñi mei
regis. * Reſpondens vero Abiſai filius Sar- 21
uiæ, dixit: Numquid pro his verbis non occi
detur Semei, quia maledixit Chriſto Domi-
ni? * Et ait Dauid: Quid mihi, & vobis filiæ 22
Saruiæ? cur efficimini mihi hodie in ſatan?
ergone hodie interficietur vir in Iſrael? an
ignoro hodie me factū regem ſuper Iſrael?
* Et ait rex Semei: Non morieris. Iurauitq. 23
ei. * Miphiboſeth quoque filius Saul deſcen 24
dit in occurſum regis illotis pedibus, & intō E
ſa barba: veſteſq. ſuas non lauerat a die qua
egreſſus fuerat rex, vſque ad diem reuerſio-
25 nis eius in pace. * Cumque Ieruſalem occur-
riſſet regi, dixit ei rex: Quare non veniſti
26 mecum Miphiboſeth? Et reſpondens ait:
Domine mi rex, ſeruus meus cōtempſit me:
dixique ei ego famulus tuus vt ſterneret mi
hi aſinum, & aſcendens abirem cum rege:
27 claudus enim ſum ſeruus tuus. * " Inſuper &
accuſauit me ſeruum tuum ad te dominum
meum regem: tu autē domine mi rex, ſicut
angelus Dei es, fac quod placitum eſt tibi.
28 * Neq. enim fuit domus patris mei, niſi mor-
ti obnoxia domino meo regi: tu autem po-
ſuiſti me ſeruum tuum inter conuiuas men-
ſæ tuæ: quid ergo habeo iuſtæ querelæ? aut
29 quid poſſum vltra vociferari ad regē? * Ait
ergo ei rex: Quid vltra loqueris? fixum eſt
quod locutus ſum: tu, & Siba diuidite poſſeſ
30 ſiones. * Reſponditq. Miphiboſeth regi: Etiā
cuncta accipiat, poſtquā reuerſus eſt domi-
31 nus meus rex pacifice in domum ſuam. * Ber
F zellai quoque Galaadites, deſcendens de Ro
gelim, traduxit regem Iordanem, paratus
32 etiam vltra fluuium proſequi eum. * "Erat au
tem Berzellai Galaadites ſenex valde, id eſt
octogenarius, & ipſe præbuit alimēta regi,
cum moraretur in Caſtris: fuit quippe vir di
33 ues nimis. * Dixit itaque rex ad Berzellai: Ve
ni mecum, vt requieſcas ſecurus mecum in
34 Ieruſalem. * Et ait Berzellai ad regem: Quot
ſunt dies annorum vitæ meæ, vt aſcendam
35 cum rege in Ieruſalem? * " Octogenarius
ſum hodie: numquid vigent ſenſus mei ad di
ſcernendum ſuaue, aut amarum? aut delecta
re poteſt ſeruum tuum cibus & potus? vel
audire poſſum vltra vocem cantorum, atq.
cantatricum? quare ſeruus tuus ſit oneri do-
36 mino meo regi? * Paululum procedā famu-
lus tuus ab Iordane tecum: non indigeo hac
37 viciſſitudine, ſed obſecro vt reuertar ſeru⁹
tuus, & moriar in ciuitate mea, & ſepeliar
iuxta ſepulchrum patris mei, & matris meę.
Eſt autem ſeruus tuus Chamaam, ipſe vadat
tecum, domine mi rex, & fac ei quidquid ti-
38 bi bonum vr̃. * Dixit itaque ei rex: Mecum
G tranſeat Chamaam, & ego faciam ei quid-
quid tibi placuerit, & omne, quod petieris a
39 me, impetrabis. * Cumque tranſiſſet vniuer-
ſus populus & rex Iordanem, oſculatus eſt
rex Berzellai, & benedixit ei: & ille reuers⁹
40 eſt in locum ſuum. * Tranſiuit ergo rex in
Galgalam, & Chamaam cum eo. omnis au-
tem populus Iuda traduxerat regem, & me
dia tantum pars affuerat de populo Iſrael.
41 * Itaque omnes viri Iſrael concurrentes ad
regem dixerunt ei: Quare te furati ſunt fra-
tres noſtri viri Iuda, & traduxerunt regem
& domum eius Iordanem, omneſque viros
42 Dauid cum eo? * Et reſpondit omnis vir Iu-
da ad viros Iſrael: Quia mihi propior eſt
rex: cur iraſceris ſuper hac re? nūquid come
dim⁹ aliquid ex rege, aut munera nobis data
ſunt?

ſunt?* Et reſpõdit vir Iſrael ad viros Iuda,& 43
ait: Decem partibus maior ego ſum apud re
gem,magiſque ad me pertinet Dauid quàm
ad te:cur feciſti mihi iniuriam , & non mihi
nunciatum eſt priori , vt reducerem regem
meum? Durius autem reſponderunt viri Iu-
da viris Iſrael .

C A P. XX.

ACcidit quoque vt ibi eſſet vir Belial, no
mine Seba,filius Bochri, vir Iemineus : A
& cecinit buccina,& ait: Non eſt nobis pars
in Dauid,neque hereditas in filio Iſai:reuer-
tere in tabernacula tua Iſrael .* Et ſeparatus 2
eſt omnis Iſrael a Dauid,ſecutusque eſt Seba
filium Bochri:viri autem Iuda adhæſerũt re-
gi ſuo a Iordane vſque Ieruſalem.* Cumque 3
veniſſet rex in domum ſuam in Ieruſalem,tu
lit decem mulieres concubinas, quas dereli-
querat ad cuſtodiendam domum,& tradidit
eas in cuſtodiam,alimenta eis præbens: &
non eſt ingreſſus ad eas, ſed erãt clauſæ vſq. B
in diem mortis ſuæ in viduitate viuẽtes.* Di 4
xit autem rex Amaſæ:Conuoca mihi omnes
viros Iuda in diem tertium, & tu adeſto præ
ſens . * Abijt ergo Amaſa vt conuocaret Iu- 5
dam, & moratus eſt extra placitum quod ei
conſtituerat rex.* Ait autem Dauid ad Abi- 6
ſai: Nunc magis afflicturus eſt nos Seba fi-
lius Bochri quam Abſalom: tolle igitur ſer-
uos domini tui,& perſequere eum, ne forte
inueniat ciuitates munitas , & effugiat nos .
* Egreſſi ſunt ergo cum eo viri Ioab; Cere- 7
thi quoq. & Phelethi: & omnes robuſti exie C
runt de Ieruſalem ad perſequendũm Seba fi-
lium Bochri.* Cumque illi eſſent iuxta lapi- 8
dem grandem,qui eſt in Gabaon, Amaſa ve
niẽs occurrit eis.Porro Ioab veſtitus erat tu
nica ſtricta ad menſuram habitus ſui , & de-
ſuper accinctus gladio dependente vſque ad
ilia,in vagina, qui fabricatus leui motu egre
di poterat,& percutere.* Dixit itaque Ioab 9
ad Amaſam:Salue mi frater . * Et tenuit ma-
nu dextera mentum Amaſæ , quaſi oſculans
eum.* Porro Amaſa non obſeruauit gladiũ, 10
quem habebat Ioab, qui percuſſit eum in la-
tere,& effudit inteſtina eius in terram,nec ſe
cundum vulnus appoſuit, & mortuus eſt .
Ioab autem , & Abiſai frater eius perſecuti D
ſunt Seba filium Bochri . * Interea quidam 11
viri,cum ſteriſſent iuxta cadauer Amaſæ, de
ſocijs Ioab, dixerũt: Ecce qui eſſe voluit pro
Ioab comes Dauid.* Amaſa autem conſper- 12
ſus ſanguine,iacebat in media via. Vidit hoc
quidam vir quòd ſubſiſteret omnis populus
ad videndum eum,& amouit Amaſam de via
in agrum,operuitque eum veſtimento, ne
ſubſiſterẽt trãſeuntes propter eum. * Amo- 13
to ergo illo de via , tranſibat omnis vir ſe-
quens Ioab ad perſequendum Seba filium
14 Bochri. * Porro ille tranſierat per omnes tri
bus Iſrael in Abelam , & Bethmaacha: om-
neſque viri electi congregati fuerant ad eũ .
15 * Venerunt itaque & oppugnabant eum in
E Abela,& in Bethmaacha,& circumdederunt
munitionibus ciuitatem, & obſeſſa eſt vrbs :
omnis autem turba,quæ erat cum Ioab,mo-
16 liebatur deſtruere muros . * Et exclamauit
mulier ſapiens de ciuitate:Audite,audite,di-
cite Ioab:Appropinqua huc,& loquar tecũ.
17 * Qui cum acceſſiſſet ad eam , ait illi : Tu es
Ioab?Et ille reſpondit:Ego . Ad quem ſic lo-
F cuta eſt:Audi ſermones ancillæ tuæ. Qui re-
18 ſpondit:Audio.* Rurſumque illa,Sermo,in-
quit,dicebatur in veteri prouerbio : Qui in-
terrogant,interrogent in Abela:& ſic perfi-
19 ciebant . * Nonne ego ſum quæ reſpondeo
veritatem in Iſrael , & tu quæris ſubuertere
ciuitatem,& euertere matrẽ in Iſrael?Qua-
20 re præcipitas hereditatem Domini?*Reſpõ-
denſque Ioab,ait:Abſit,abſit hoc a me : non
21 præcipito, neque demolior.* Non ſic ſe ha-
bet res,ſed homo de monte Ephraim Seba ,
filius Bochri cognomine , leuauit manũ ſuã
G contra regem Dauid:tradite illum ſolum, &
recedemus a ciuitate. Et ait mulier ad Ioab:
Ecce caput eius mittetur ad te per murum .
22 * Ingreſſa eſt ergo ad omnem populum,&
locuta eſt eis ſapienter: qui abſciſſum caput
Seba filij Bochri proiecerunt ad Ioab. & ille
cecinit tuba,& receſſerũt ab vrbe, vnuſquiſ
que in tabernacula ſua:Ioab autem reuerſus
23 eſt Ieruſalem ad regem.* * Fuit ergo Ioab ſu
per omnem exercitum Iſrael:Banaias autem * Sup.8.d.16.
filius Ioiadæ ſup Cerethæos & Phelethæos:
24 * Aduram vero ſuper tributa : porro Ioſa-
25 phat filius Ahilud, a commentarijs . * Siua
autem,ſcriba:Sadoc vero & Abiathar, ſacer
26 dotes.* Ira autem Iairites erat ſacerdos Da-
uid.

C A P. XXI.

1 FActa eſt quoque fames in diebus Dauid
A tribus annis iugiter : & conſuluit Dauid
oraculum Domini.Dixitque Dominus:Pro-
pter Saul,& domum eius ſanguinum , quia
2 occidit Gabaonitas. * Vocatis ergo Gabao-
nitis rex,dixit ad eos.(Porro Gabaonitæ nõ
erant de filijs Iſrael, ſed reliquiæ Amorrhæo
rum:* filij quippe Iſrael iurauerant eis,& vo * Ioſ.9.c.16.
luit Saul percutere eos zelo , quaſi pro filijs
3 Iſrael & Iuda.) *Dixit ergo Dauid ad Gaba-
onitas:Quid faciam vobis ? & quod erit ve-
ſtri piaculum,vt benedicatis hereditati Do-
4 mini?* Dixeruntque ei Gabaonitæ : Non eſt
nobis ſuper argento & auro quæſtio, ſed cõ-
tra Saul,& contra domum eius:neque volu-
mus vt interficiatur homo de Iſrael.Ad quos
rex ait : Quid ergo vultis vt faciam vobis ?
5 * Qui dixerunt regi: Virum, qui attriuit nos
& oppreſſit inique,ita delere debemus, vt
ne

ne vnus quidem reſiduus ſit de ſtirpe eius in
cunctis finibus Iſrael.* Dentur nobis ſeptem 6
viri de filijs eius, vt crucifigamus eos Domi- B
no in Gabaa Saul, quondam electi Domini.
1.Reg.18.a.3. Et ait rex:Ego dabo.* " Pepercitq. rex Miphi 7
boſeth filio Ionathæ filij Saul, propter iuſiu-
randum Domini, quod fuerat inter Dauid &
inter Ionathan filium Saul.* Tulit itaque rex 8
duos filios Reſpha filiæ Aia, quos peperit
Sauli, Armoni, & Miphiboſeth: & quinque
filios Michol filiæ Saul, quos genuerat Ha-
drieli filio Berzellai, qui fuit de Molathi, * & 9
dedit eos in manus Gabaonitarum: qui cru-
cifixerunt eos in monte coram Domino: &
ceciderunt hi ſeptem ſimul occiſi in diebus
meſſis primis, incipiente meſſione hordei.
* Tollens autem Reſpha filia Aia, cilicium 10
ſubſtrauit ſibi ſupra petram ab initio meſſis,
donec ſtillaret aqua ſuper eos de cælo: & nõ
dimiſit aues lacerare eos per diem, neque be
ſtias per noctem. * Et nunciata ſunt Dauid 11
quæ fecerat Reſpha, filia Aia, cõcubina Saul. C
* Et abijt Dauid, & tulit oſſa Saul, & oſſa Io- 12
nathæ filij eius a viris Iabes Galaad, " qui fu-
1.Reg.31.c.13. rati fuerant ea de platea Bethſan, in qua ſu-
ſpenderãt eos Philiſthijm cum interfeciſſent
Saul in Gelboe: * & aſportauit inde oſſa 13
Saul, & oſſa Ionathæ filij eius: & colligen-
tes oſſa eorum, qui affixi fuerant, * ſepelie- 14
runt ea cum oſſibus Saul & Ionathæ filij e-
ius in Terra Beniamin, in latere, in ſepul-
chro Cis patris eius: feceruntq. omnia quæ
præceperat rex, & repropitiatus eſt Deus ter
ræ poſt hæc. * Factum eſt autem rurſum præ 15
lium Philiſthinorum aduerſum Iſrael, & de-
ſcendit Dauid, & ſerui eius cum eo, & pugna
bant contra Philiſthijm. Deficiente autem
Dauid, * Ieſbibenob, qui fuit de genere ara- 16
1.Reg.17.a.7. pha, " cuius ferrum haſtæ trecentas vncias
appendebat, & accinctus erat enſe nouo,
niſus eſt percutere Dauid. * Præſidioque ei 17
fuit Abiſai filius Saruiæ, & percuſſum Phi- D
liſthæum interfecit. Tunc iurauerunt viri Da
uid, dicentes: Iam non egredieris nobiſcum
in bellum, ne extinguas lucernam Iſrael.
1.Par.20.c.4. * " Secundum quoque bellum fuit in Gob 18
contra Philiſthæos: tunc percuſſit Sobochai
de Huſati, Saph de ſtirpe arapha de genere
gigantum. * Tertium quoque fuit bellum in 19
Gob contra Philiſthæos, in quo percuſſit A-
deodatus filius Saltus polymitarius Bethlehe
mites Goliath Gethæum, cuius haſtile haſtæ
erat quaſi liciatorium texentium. * Quar- 20
tum bellum fuit in Geth: in quo vir fuit excel
ſus, qui ſenos in manibus pedibusq. habebat
digitos, id eſt viginti quattuor, & erat de ori
gine arapha.* Et blaſphemauit Iſrael: percuſ 21
ſit autem eum Ionathan filius Samaa fratris
Dauid. * Hi quattuor nati ſunt de arapha in 22
Geth, & ceciderunt in manu Dauid, & ſeruo
rum eius.

CAP. XXII.

1 A LOcutus eſt autem Dauid Domino ver-
ba carminis huius, in die qua liberauit
eum Dominus de manu omnium inimicorũ
2 ſuorum, & de manu Saul.* & ait:
" Dominus petra mea, & robur meum, &
ſaluator meus.
3 * Deus fortis meus ſperabo in eum: ſcutũ
meum, & cornu ſalutis meæ: eleuator meus,
& refugium meum: ſaluator meus, de iniqui
tate liberabis me.
4 * " Laudabilem inuocabo Dominum: &
ab inimicis meis ſaluus ero.
5 * Quia circumdederunt me contritiones
mortis: torrentes Belial terruerunt me.
6 * Funes inferni circumdederunt me: præ-
uenerunt me laquei mortis.
7 * In tribulatione mea inuocabo Dominũ,
& ad Deum meum clamabo: & exaudiet de
templo ſuo vocem meam, & clamor meus
veniet ad aures eius.
8 * Commota eſt & contremuit terra: fun-
damenta montium cõcuſſa ſunt, & conquaſ-
ſata, quoniam iratus eſt eis.
9 * Aſcendit fumus de naribus eius, & ignis
de ore eius vorabit: carbones ſuccenſi ſunt
ab eo.
10 * Inclinauit cælos, & deſcendit: & caligo
ſub pedibus eius:
11 * Et aſcendit ſuper cherubim, & volauit:
B & lapſus eſt ſuper pennas venti.
12 * Poſuit tenebras in circuitu ſuo latibulũ:
cribrans aquas de nubibus cælorum.
13 * Præ fulgore in conſpectu eius, ſuccenſi
ſunt carbones ignis.
14 * Tonabit de cælo Dominus: & excelſus
dabit vocem ſuam.
15 * Miſit ſagittas & diſſipauit eos, fulgur, &
conſumpſit eos.
16 * Et apparuerunt effuſiones maris, & re-
uelata ſunt fundamenta orbis ab increpatio
ne Domini, ab inſpiratione ſpiritus furoris
eius.
17 * Miſit de excelſo, & aſſumpſit me: & ex-
traxit me de aquis multis.
18 * Liberauit me ab inimico meo potentiſſi
mo, & ab his qui oderant me: quoniam robu-
ſtiores me erant.
19 * Præuenit me in die afflictionis meæ, &
factus eſt Dominus firmamentum meum.
20 * Et eduxit me in latitudinem: liberauit
me, quia complacui ei.
21 * Retribuet mihi Dominus ſecundum iuſti
tiam meam, & ſecundum munditiam manuũ
mearum reddet mihi.
22 * Quia cuſtodiui vias Domini, & non egi
impie, a Deo meo.
23 * Omnia enim iudicia eius in conſpectu
meo: & præcepta eius non amoui a me.

Et

* Et ero perfectus cum eo: & cuſtodiam 24
me ab iniquitate mea. C
*Et reſtituet mihi Dominus ſecundum iu- 25
ſtitiam meam:& ſecundũ munditiam manuũ
mearum,in conſpectu oculorum ſuorum.
* Cum ſancto ſanctus eris: & cum robu- 26
ſto perfectus.
*Cum electo electus eris: & cum peruer- 27
ſo peruerteris.
*Et populum pauperem ſaluum facies: o- 28
culisq. tuis excelſos humiliabis.
*Quia tu lucerna mea Domine: & tu Do- 29
mine illuminabis tenebras meas.
* In te enim curram accinctus: in Deo 30
meo tranſiliam murum.
*Deus, inmaculata uia eius, eloquiũ Do- 31
mini igne examinatum: ſcutum eſt omnium
ſperantium in ſe.
*Quis eſt Deus præter Dominum, & quis 32
fortis præter Deum noſtrum?
*Deus q accinxit me fortitudine:& com 33
planauit perfectam uiam meam.
* Coæquans pedes meos ceruis, & ſuper 34
excelſa mea ſtatuens me.
**Docens manus meas ad prælium,& com- 35
ponens quaſi arcum æreum brachia mea.
*Dediſti mihi clypeum ſalutis tuæ:& mã- 36
ſuetudo tua multiplicauit me.
*Dilatabis greſſus meos ſubtus me:& non 37
deficient tali mei. D
*Perſequar inimicos meos, & conteram: 38
& non conuertar donec conſumam eos.
*Conſumam eos & confrigam, vt nõ con 39
ſurgant:cadent ſub pedibus meis.
*Accinxiſti me fortitudine ad prælium:in 40
curuaſti reſiſtentes mihi ſubtus me.
*Inimicos meos dediſti mihi dorſum:odiẽ 41
tes me, & diſperdam eos.
*Clamabunt, & non erit qui ſaluet, ad Do 42
minum,& non exaudiet eos.
*Delebo eos vt puluerẽ terræ: quaſi lutũ 43
platearũ comminuam eos atque confringã.
*Saluabis me a contradictionibus populi 44
mei:cuſtodies me in caput Gentium: popu-
lus, quem ignoro, ſeruiet mihi.
*Filij alieni reſiſtẽt mihi, auditu auris obe 45
dient mihi.
*Filii alieni defluxerunt, & contrahentur 46
in anguſtijs ſuis.
* Viuit Dominus, & benedictus Deus meus: 47
& exaltabitur Deus fortis ſalutis meæ.
*Deus qui das vindictas mihi, & deijcis po 48
pulos ſub me.
*Qui educis me ab inimicis meis, & a re- 49
ſiſtentibus mihi eleuas me: a viro iniquo li-
berabis me.
** Propterea confitebor tibi Domine in 50
gentibus: & nomini tuo cantabo.
*Magnificans ſalutes regis ſui, & faciens 51
miſericordiam Chriſto ſuo Dauid, & ſemini
eius in ſempiternum.

CAP. XXIII.

1 HÆc autẽ ſunt verba Dauid nouiſſima.
A Dixit Dauid filius Iſai: Dixit vir, cui cõ
ſtitutum eſt de Chriſto Dei Iacob, egregius
2 pſaltes Iſrael: * Spiritus Domini locutus eſt
per me, & ſermo eius per linguam meam.
3 *Dixit Deus Iſrael mihi, locutus eſt Fortis I-
ſrael, Dominator hominũ, iuſtus dominator
4 in timore Dei: *Sicut lux auroræ, oriẽte ſole
mane abſque nubibus rutilat, & ſicut pluuiis
5 germinat herba de terra. * Nec tanta eſt do
mus mea apud Deum, vt pactum æternũ ini
ret mecum firmum in omnibus atque muni-
tum. Cuncta enim ſalus mea, & omnis volũ-
tas: nec eſt quidquam ex ea quod nõ germi-
6 net. *Præuaricatores autem quaſi ſpinę euel
lentur vniuerſi: quæ non tolluntur manibus.
7 *Et ſi quis tãgere voluerit eas, armabit̃ fer-
ro & ligno lanceato, igneq. ſuccenſæ cõbu-
8 rentur, vſq. ad nihilum.** Hæc nomina for- *1. Par. 11. b 10.
tium Dauid. Sedens in cathedra ſapientiſſi-
mus princeps inter tres, ipſe eſt quaſi tener-
rimus ligni vermiculus, qui octingẽtos inter
9 fecit impetu vno.* Poſt hunc, Eleazar filius
patrui eius Ahohites inter tres fortes, qui
B erant cũ Dauid quãdo exprobrauerũt Phili
10 ſthijm & cõgregati sũt illuc in præliũ.* Cũ-
que aſcendiſſent viri Iſrael, ipſe ſtetit & p-
cuſſit Philiſthęos donec deficeret man⁹ eius,
& obrigeſceret cũ gladio: fecitque Dñs ſalu
tẽ magnã in die illa: & populus, qui fugerat,
11 reuerſus eſt ad cæſorũ ſpolia detrahẽda.* Et
poſt hunc Semma filius Age de Arari: & con
gregati sũt Philiſthijm in ſtatione: erat quip
pe ibi ager lente plenus. Cũq. fugiſſet popu
12 lus a facie Philiſthijm, * ſtetit ille in medio
agri, & tuitus eſt eũ, percuſſitq. Philiſthæos.
13 & fecit Dominus ſalutẽ magnam. * Necnon
& ante deſcenderant tres qui erant princi-
pes inter triginta, & venerant tempore meſ
ſis ad Dauid in ſpeluncam Odollam: caſtra
autem Philiſthinorum erant poſita in Valle
14 gigantum.*Et Dauid erat in præſidio: porro
ſtatio Philiſthinorum tunc erat in Bethlehẽ.
15 * Deſiderauit ergo Dauid, & ait: O ſi quis mi
C hi daret potũ aquæ de ciſterna, quæ eſt in Be
16 thlehem iuxta portam.*Irruperũt ergo tres
fortes caſtra Philiſthinorum, & hauſerũt a-
quam de ciſterna Bethlehem, quæ erat iuxta
portam, & attulerunt ad Dauid: at ille noluit
17 bibere, ſed libauit eam Domino, * dicens:
Propitius ſit mihi Dominus, ne faciam hoc:
num ſanguinem hominum iſtorum, qui pro
fecti ſunt, & animarum periculum bibã? No
luit ergo bibere. hæc fecerunt tres robuſtiſſi
18 mi.*Abiſai quoque frater Ioab filius Saruię,
princeps erat de tribus: ipſe eſt q leuauit ha
ſtã ſuã cõtra trecẽtos, quos interfecit, nomi
19 natus in tribus,* & inter tres nobilior, erat-
que eorum princeps, ſed vſq. ad tres primos

non perueneraт: * Et Banaias filius Ioiadæ 20
viri fortiſſimi, magnorũ operũ, de Cabſeel:
ipſe percuſſit duos leones Moab, & ipſe de-
ſcẽdit, & percuſſit leonẽ in media ciſterna in
diebus niuis. * Ipſe quoq. interfecit virum 21
Aegyptiũ, virum dignũ ſpectaculo, haben-
tem in manu haſtam: itaq. cum deſcendiſſet
ad eum in virga, vi extorſit haſtam de manu
Ægyptij, & interfecit eum haſta ſua. * hæc fe 22
cit Banaias filius Ioiadæ. * Et ipſe nominatus 23
inter tres robuſtos, q erant inter triginta no D
biliores: verũtamen vſque ad tres non perue
nerat: fecitq. eum ſibi Dauid auricularium, a
ſecreto. * Aſael frater Ioab ĩter triginta, Elc 24
hanã filius patrui eius de Bethlehem. * Sẽma 25
de Harodi, Elica de Harodi, * Heles de Phal- 26
ti, Hira filius Acces de Thecua, * Abiezer de 27
Anathoth, Mobonnai de Huſati, * Selmon 28
Ahohites, Maharai Netophathites, * Heled 29
filius Baana, & ipſe Netophathites, Ithai fi-
lius Ribai de Gabaath filiorũ Beniamin, * Ba 30
naia Pharathonites, Heddai de Torrente
Gaas, * Abial bon Arbathites, Azmaueth de 31
Beromi, * Eliaba de Salaboni. Filij Iaſſen, Io 32
nathan, * Sẽma de Orori, Aiã filius Sarar Aro 33
rites, * Eliphelet filius Aasbai filij Machati, 34
Eliã fili⁹ Achithophel Gelonites, * Heſrai de 35
Carmelo, Pharai de Arbi, * Igaal filius Na- 36
thã de Soba, Bonni de Gadĩ, * Selec de Am- 37
moni, Naharai Berothites armiger Ioab filij
Saruiæ, * Ira Iethrites Gareb, & ipſe Iethri- 38
tes, * Vrias Hethæus. Omnes triginta ſeptẽ. 39

CAP. XXIV.

ET ᵃaddidit furor Domini iraſci contra 1
Iſrael, commouitq. Dauid in eis dicen- A
tem: Vade, numera Iſrael & Iudam. * Dixit- 2
que rex ad Ioab principẽ exercitus ſui: Per
ambula omnes tribus Iſrael a Dã vſque Ber
ſabee, & numerate populum, vt ſciam nume
rum eius. * Dixitq. Ioab regi: Adaugeat Do- 3
minus Deus tuus ad populum tuũ, quantus
nunc eſt, iterumq. cẽtuplicet in cõſpectu do
mini mei regis: ſed quid ſibi dominus meus
rex vult in re huiuſcemodi? * Obtinuit autẽ 4
ſermo regis verba Ioab, & principũ exerci-
tus: egreſſusq. eſt Ioab, & principes militum
a facie regis, ut numerarẽt populum Iſrael.
* Cumq. pertranſiſſent Iordanem, venerunt 5
in Aroer ad dexterã vrbis, quæ eſt in Valle
Gad: * & per Iazer tranſierunt in Galaad, & 6
in terram inferiorem Hoſid, & venerunt in
Dan ſilueſtria. Circumeũtesq. iuxta Sidonẽ,
* tranſierunt prope mœnia Tyri, & omnem 7
terram Hæuei & Chananæi, veneruntque ad
meridiẽ Iuda in Berſabee: * & luſtrata vniuer 8
ſa terra, affuerũt poſt nouem mẽſes & vigin B
ti dies in Ieruſalẽ. * Dedit ergo Ioab nume- 9
rũ deſcriptionis populi regi, & inuenta ſũt
de Iſrael octingenta millia virorum fortiũ,
qui educerent gladium: & de Iuda quingen-
10 ta millia pugnatorum. * Percuſſit autem cor
Dauid eum, poſtquam numeratus eſt popu
lus: & dixit Dauid ad Dominum: Peccaui val
de in hoc facto: ſed precor Domine, vt trã-
feras iniquitatẽ ſerui tui, quia ſtulte egi ni-
11 mis. * Surrexit itaque Dauid mane, & ſermo
Domini factus eſt ad Gad prophetam & Vi-
12 dentem Dauid, dicens: * Vade & loquere ad
Dauid: Hæc dicit Dominus: Trium tibi de-
tur optio, elige unum quod uolueris ex his,
13 vt faciã tibi. * Cũq. veniſſet Gad ad Dauid,
nunciauit ei, dicẽs: Aut ſeptem annis ueniet
tibi fames in terra tua: aut tribus menſibus
fugies aduerſarios tuos, & illi tẽ perſequen-
tur: aut certe tribus diebus erit peſtilentia in
C terra tua. Nunc ergo delibera, & uide quem
14 reſpondeam, ei, qui me miſit, ſermonem. * Di
xit autem Dauid ad Gad: Coarctor nimis:
ᵃ ſed melius eſt ut incidam in manus Domi- ᵃ1.Pa. 21. Dauid
ni (multæ enim miſericordiæ eius ſunt) quã
15 in manus hominum. * Immiſitque Dominus
peſtilentiam in Iſrael, de mane vſque ad tem
pus conſtitutum, & mortui ſunt ex populo
a Dan vſq. ad Berſabee ſeptuaginta millia vi
16 rorum. * Cumque extendiſſet manum ſuam
Angelus Domini ſuper Ieruſalem ut diſper-
deret eam, miſertus eſt Dominus ſuper af-
flictione, & ait Angelo percutienti populũ:
Sufficit: nunc contine manum tuam. erat au-
tẽ Angelus Domini iuxta aream Areuna Ie-
17 buſæi. * Dixitq. Dauid ad Dominum cum vi
diſſet Angelum cædentem populum: Ego
ſum qui peccaui, ego inique egi: iſti qui oues
ſunt, quid fecerunt? vertatur, obſecro, ma-
nus tua contra me, & contra domum pa-
18 tris mei. * Venit autem Gad ad Dauid in die
D illa, & dixit ei: Aſcende, & conſtitue altare
19 Domino in area Areuna Iebuſæi. * Et aſcẽdit
Dauid iuxta ſermonem Gad, quem præcepe
20 rat ei Dominus. * Conſpiciensq. Areuna,
animaduertit regem & ſeruos eius tranſire
21 ad ſe: * & egreſſus adorauit regem prono vul
tu in terram, & ait: Quid cauſæ eſt vt ueniat
dominus meus rex ad ſeruum ſuum? Cui Da
uid ait: Vt emam a te aream, & ædificem al-
tare Domino, & ceſſet interfectio quæ graſ-
22 ſatur in populo. * Et ait Areuna ad Dauid: Ac-
cipiat, & offerat domin⁹ meus rex, ſicut pla-
cet ei: habes boues in holocauſtum, & plau-
23 ſtrum, & iuga boum in vſum lignorũ. * Om-
nia dedit Areuna rex regi: dixitq. Areuna ad
regem: Dominus Deus tuus ſuſcipiat uotum
24 tuum. * Cui reſpondens rex, ait: Nequaquam
vt vis, ſed emam pretio a te, & nõ offerã Do
mino Deo meo holocauſta gratuita. Emit er
go Dauid aream, & boues argenti ſiclis quin
25 quaginta. * & ædificabit ibi Dauid altare Do
mino, & obtulit holocauſta & pacifica: &
propitiatus eſt Domimus terræ, & cohibita
eſt plaga ab Iſrael.

ᵃ1.Par. 21.a.1

LIBER

LIBER REGVM TERTIVS,

SECVNDVM HEBRAEOS

PRIMVS MALACHIM.



CAPVT PRIMVM.

ET rex Dauid ſenuerat, 1
habebatque ætatis pluri- A
mos dies: cumque operi-
retur veſtibus, non cale-
fiebat. * Dixerunt er- 2
go ei ſerui ſui: Quæra-
mus domino noſtro re-
gi adoleſcentulã virginẽ,
& ſtet corã rege, & foueat eum, dormiatq. in
ſinu ſuo, & calefaciat dñm noſtrum regem.
* Quæſierunt igit adoleſcẽtulã ſpecioſam in 3
omnib. finib. Iſrael, & inuenerũt Abiſag Su-
namitidẽ, & adduxerunt eã ad regem. * Erat 4
aũt puella pulchra nimis, dormiebatq. cũ re
ge, & miniſtrabat ei, rex vero non cognouit
eã. * Adonias aũt filius Haggith eleuabatur, 5
dicens: Ego regnabo. Fecitq. ſibi currus &
equites, & quinquaginta viros, qui currerẽt
ante eum. * Nec corripuit eum pater ſuus 6
aliquando, dicens: Quare hoc feciſti? Erat au
tem & ipſe pulcher valde, ſecundus natu
poſt Abſalom. * Et ſermo ei cum Ioab filio 7
Saruiæ, & cum Abiathar ſacerdote, qui adiu B
uabant partes Adoniæ. * Sadoc vero ſacer- 8
dos, & Banaias filius Ioiadæ, & Nathã pro-
pheta, & Semei & Rei, & robur exercitus

9 Dauid non erat cum Adonia. * Immolatis er
go Adonias arietibus & vitulis, & vniuerſis
pinguibus iuxta Lapidem zoheleth, qui erat
vicinus Fonti rogel, vocauit vniuerſos fra-
tres ſuos filios regis, & omnes viros Iuda ſer
10 uos regis. * Nathan autem prophetam, & Ba
naiam, & robuſtos quoſq. & Salomonem fra
11 trem ſuum non vocauit. * Dixit itaq. Nathã
ad Bethſabee matrem Salomonis: Num au-
diſti, quod regnauerit Adonias filius Haggith,
12 & dominus noſter Dauid hoc ignorat? * Nũc
ergo veni, accipe conſiliũ a me, & ſalua ani-
13 mam tuam, filijq; tui Salomonis. * Vade, &
ingredere ad regem Dauid, & dic ei: Non-
ne tu domine mi rex iuraſti mihi ancillæ
tuæ, dicens: Salomõ filius tuus regnabit poſt
me, & ipſe ſedebit in ſolio meo? quare ergo
14 regnat Adonias? * Et adhuc ibi te loquen-
te cum rege, ego veniam poſt te, & comple
15 bo ſermones tuos. * Ingreſſa eſt itaq. Beth-
C ſabee ad regem in cubiculum: rex autem ſe-
nuerat nimis, & Abiſag Sunamitis miniſtra-
16 bat ei. * inclinauit ſe Bethſabee, & adorauit
regem. Ad quam rex, Quid tibi, inquit, vis?
17 * Quæ reſpondens, ait: Domine mi, tu iura-
ſti per Dominum Deum tuum ancillæ tuæ,

Salomon filius tuus regnabit poſt me, & ip-
ſe ſedebit in ſolio meo. * Et ecce nunc Ado- 18
nias regnat, te, dñe mi rex, ignorãte. *Macta 19
uit boues, & pinguia quæque, & arietes plu
rimos, & vocauit omnes filios regis, Abia-
thar quoque ſacerdotem, & Ioab principẽ
militiæ: Salomonem autem ſeruum tuũ non
vocauit. * Veruntamen domine mi rex, in 20
te oculi reſpiciũt totius Iſraël, vt indices eis,
quis ſedere debeat in ſolio tuo domine mi
rex poſt te. * Eritq. cum dormierit dominus 21
meus rex cum patribus ſuis, erimus ego &
filius meus Salomon peccatores. * Adhuc 22
illa loquente cum rege, Nathan propheta ve
nit. * Et nunciauerunt regi, dicentes: Adeſt 23
Nathan propheta. Cumque introiſſet in con
ſpectu regis, & adoraſſet eum pronus in ter
ram, * dixit Nathan: Domine mi rex, tu di- 24
xiſti: Adonias regnet poſt me, & ipſe ſedeat D
ſuper thronum meum? * Quia deſcendit ho- 25
die, & immolauit boues, & pinguia, & arie-
tes plurimos, & vocauit vniuerſos filios re-
gis & principes exercitus, Abiathar quoq. ſa
cerdotem: illiſq. veſcentib. & bibentibus co-
ram eo, & dicentibus: viuat rex Adonias:
* Me ſeruum tuum, & Sadoc ſacerdotem, & 26
Banaiam filium Ioiadæ, & Salomonem fa-
mulum tuum non vocauit. * Numquid a do 27
mino meo rege exiuit hoc verbum, & mihi
non indicaſti ſeruo tuo quis ſeſſurus eſſet ſu
per thronum domini mei regis poſt eum?
* Et reſpondit rex Dauid, dicens: Vocate 28
ad me Bethſabee. Quæ cum fuiſſet ingreſſa
coram rege, & ſtetiſſet ante eum, * iurauit 29
rex, & ait: Viuit Dominus, qui eruit animam
meam de omni anguſtia, * quia ſicut iuraui 30
tibi per Dominum Deum Iſrael, dicens: Salo
mon filius tuus regnabit poſt me, & ipſe ſe-
debit ſuper ſolium meum pro me; ſic faciã
hodie. * Summiſſoq. Bethſabee in terram vul 31
tu, adorauit regem, dicens: Viuat dominus E
meus Dauid in æternum. * Dixit quoque rex 32
Dauid: Vocate mihi Sadoc ſacerdotẽ, & Na-
than prophetam, & Banaiam filium Ioiadæ.
Qui cum ingreſſi fuiſſent coram rege, * di- 33
xit ad eos: Tollite vobiſcum ſeruos domini
veſtri, & imponite Salomonem filium meũ
ſuper mulam meam: & ducite eum in Gihõ.
* & vngat eum ibi Sadoc ſacerdos, & Na- 34
than propheta in regem ſuper Iſrael: & cane
tis buccina, atque dicetis: Viuat rex Salomõ.
* Et aſcendetis poſt eum, & veniet, & ſede- 35
bit ſuper ſolium meum, & ipſe regnabit pro
me: illiq. præcipiam vt ſit dux ſuper Iſrael,
& ſuper Iudam. * Et reſpondit Banaias fi- 36
lius Ioiadæ, regi, dicens: Amen: ſic loquatur
Dominus domini mei regis. * Quomodo 37
fuit Dominus cum domino meo rege, ſic ſit
cum Salomone, & ſublimius faciat ſolium e-
ius a ſolio domini mei regis Dauid. * De- 38
ſcẽdit ergo Sadoc ſacerdos, & Nathan pro-
pheta, & Banaias filius Ioiadæ, & Cerethi,
& Phelethi: & impoſuerunt Salomonem ſu-
per mulam regis Dauid, & adduxerunt eum
39 in Gihon. * Sumpſitq. Sadoc ſacerdos cor-
nu olei de tabernaculo, & vnxit Salomonẽ:
& cecinerunt buccina, & dixit omnis popu
40 lus: Viuat rex Salomon. * Et aſcendit vniuer
F ſa multitudo poſt eum, & populus canentiũ
tibijs, & lætantium gaudio magno, & inſo-
41 nuit terra a clamore eorum. * Audiuit autẽ
Adonias, & omnes, qui inuitati fuerant ab
eo, iamque conuiuium finitum erat: ſed &
Ioab, audita voce tubæ, ait: Quid ſibi vult
42 clamor ciuitatis tumultuantis? * Adhuc illo
loquente, Ionathas filius Abiathar ſacerdo-
tis venit: cui dixit Adonias: Ingredere, quia
43 vir fortis es, & bona nuncians. * Reſponditq.
que Ionathas Adoniæ: Nequaquam: Domi-
nus enim noſter Rex Dauid regem cõſtituit
44 Salomonem: * miſitq. cum eo Sadoc ſacerdo
tem, & Nathan prophetam, & Banaiam fi-
liũ Ioiadæ, & Cerethi, & Phelethi, & impo-
45 ſuerunt eũ ſuper mulam regis. * Vnxerũtq.
eum Sadoc ſacerdos, & Nathan propheta re
gem in Gihon: & aſcenderunt inde lætãtes,
& inſonuit ciuitas: hæc eſt vox, quam audi-
46 ſtis. * Sed & Salomon ſedet ſuper ſolium re-
47 gni. * Et ingreſſi ſerui regis benedixerũt do-
G mino noſtro regi Dauid, dicentes: Amplifi-
cet Deus nomen Salomonis ſuper nomen
tuũ, & magnificet thronum eius ſuper thro-
num tuum. Et adorauit rex in lectulo ſuo:
48 * & locutus eſt: Benedictus Dominus Deus
Iſrael, qui dedit hodie ſedentẽ in ſolio meo,
49 videntibus oculis meis. * Territi ſunt ergo,
& ſurrexerunt omnes, qui inuitati fuerant
ab Adonia, & iuit vnuſquiſque in viam ſuã.
50 * Adonias autem timens Salomonem, ſur-
rexit, & abijt, tenuitque cornu altaris.
51 * Et nunciauerunt Salomoni, dicentes: Ec-
ce Adonias timens regem Salomonem, te-
nuit cornu altaris, dicens: Iuret mihi rex Sa-
lomon hodie, quòd non interficiat ſeruum
52 ſuum gladio. * Dixitq. Salomon: Si fuerit vir
bonus, non cadet ne vnus quidem capillus
eius in terram: ſin autem malum inuentum
53 fuerit in eo, morietur. * Miſit ergo rex Sa-
lomon, & eduxit eum ab altari: & ingreſſus
adorauit regem Salomonem: dixitque ei Sa
lomon: Vade in domum tuam.

CAP. II.

1 APpropinquauerũt aũt dies Dauid vt mo
A reretur, præcepitq. Salomoni filio ſuo,
2 dicens: * Ego ingredior viã vniuerſæ terræ:
3 cõfortare, & eſto vir. * Et obſerua cuſtodias
Domini Dei tui, vt ambules in vijs eius, vt
cuſtodias ceremonias eius, & præcepta eiꝰ,
& iudicia, & teſtimonia, * ſicut ſcriptum Deut. 17.
eſt in lege Moyſi: vt intelligas vniuerſa quæ

facis,

facis, & quocumque te verteris: * vt confir- 4
met Dominus ſermones ſuos, quos locutus
eſt de me, dicens: Si cuſtodierint filij tui vias
ſuas, & ambulauerint coram me in veritate,
in omni corde ſuo, & in omni anima ſua,
non auferetur tibi vir de ſolio Iſrael. * Tu 5
quoque noſti quæ fecerit mihi Ioab filius
Saruiæ, quæ fecerit duobus principibus e-
xercitus Iſrael, * Abner filio Ner, & * Ama-
ſæ filio Iether: quos occidit, & effudit ſan- B
guinem belli in pace, & poſuit cruorē præ-
lij in balteo ſuo, qui erat circa lumbos eius,
& in calceamento ſuo, quod erat in pedibus
eius. * Facies ergo iuxta ſapientiam tuam, 6
& non deduces canitiem eius pacifice ad in-
feros. * Sed & filijs Berzellai Galaaditis red 7
des gratiam, eruntq. comedentes in menſa
tua: * occurrerunt enim mihi quando fugie-
bam a facie Abſalō fratris tui. * Habes quo- 8
que apud te Semei filiū Gera filij Iemini de
Bahurim, qui maledixit mihi maledictione
peſſima, quando ibam ad Caſtra: ſed quia
deſcendit mihi in occurſum cum tranſirem
Iordanem, & iuraui ei per dominum, dicēs:
Non te interficiam gladio: * tu noli pati eū 9
eſſe innoxium. Vir autem ſapiens es, vt ſcias
quæ facies ei, deduceſq. canos eius cum ſan-
guine ad inferos. * * Dormiuit igitur Dauid 10
cum patribus ſuis, & ſepultus eſt in ciuitate
Dauid. * Dies autem, quibus regnauit Da- 11
uid ſuper Iſrael, quadraginta anni ſunt: in He
brō regnauit ſeptem annis: in Ieruſalem, tri-
ginta tribus. * Salomon autem ſedit ſuper 12
thronum Dauid patris ſui, & firmatum eſt
regnum eius nimis. * Et ingreſſus eſt Ado- 13
nias filius Haggith ad Bethſabee matrem Sa C
lomonis. Quæ dixit ei: Pacificuſne eſt in-
greſſus tuus? Qui reſpondit: Pacificus.
* Addiditque: Sermo mihi eſt ad te. Cui ait: 14
Loquere. Et ille: * Tu, inquit, noſti, quia 15
meum erat regnum, & me præpoſuerat om
nis Iſrael ſibi in regem: ſed tranſlatum eſt re
gnum, & factum eſt fratris mei: a Domino
enim conſtitutum eſt ei. * Nunc ergo peti- 16
tionem vnam precor a te; ne confundas fa-
ciem meam. Quæ dixit ad eum: Loquere.
* Et ille ait: Precor vt dicas Salomoni regi 17
(neque enim negare tibi quidquam poteſt)
vt det mihi Abiſag Sunamitidem vxorem.
* Et ait Bethſabee: Bene, ego loquar pro 18
te regi. * Venit ergo Bethſabee ad regem Sa 19
lomonem, vt loqueretur ei pro Adonia: &
ſurrexit rex in occurſum eius, adorauitq. eā,
& ſedit ſuper thronum ſuum: poſituſque eſt
thronus matri regis, quæ ſedit ad dexteram D
eius. * Dixitq. ei: Petitionem vnam paruulam 20
ego deprecor a te; ne cōfundas faciem meā.
Et dixit ei rex: Pete mater mea: neque enim
fas eſt vt auertam faciem tuam. * Quæ ait: 21
Detur Abiſag Sunamitis Adoniæ fratri tuo
vxor. * Reſponditq. rex Salomon, & dixit 22
matri ſuæ: Quare poſtulas Abiſag Suna-
mitidem Adoniæ? poſtula ei & regnum: ip-
ſe eſt enim frater meus maior me, & habet
Abiathar ſacerdotem, & Ioab filium Sar-
23 uiæ. * Iurauit itaque rex Salomon per Do-
minum, dicens: Hæc faciat mihi Deus, &
hæc addat, quia contra animam ſuam locu-
24 tus eſt Adonias verbum hoc. * Et nunc viuit
Dominus, qui firmauit me, & collocauit me
ſuper ſolium Dauid patris mei, & qui fecit
mihi domum, ſicut locutus eſt, quia hodie oc
25 cidetur Adonias. * Miſitq. rex Salomon per
manum Banaiæ filij Ioiadæ, qui interfecit
26 eum, & mortuus eſt. * Abiathar quoque ſa-
cerdoti dixit rex: Vade in Anathoth ad a-
grum tuum, equidem vir mortis es: ſed ho-
E die te non interficiam, quia portaſti arcam
Domini Dei coram Dauid patre meo, & ſu
ſtinuiſti laborē in omnibus, in quibus labo-
27 rauit pater meus. * Eiecit ergo Salomon A-
biathar, ut non eſſet ſacerdos Domini, * vt *1.Reg.2.f.35
impleretur ſermo Domini, quē locutus eſt
28 ſuper domum Heli in Silo. * Venit autem
nuncius ad Ioab, quod Ioab declinaſſet poſt
Adoniam, & poſt Salomonem non decli-
naſſet: fugit ergo Ioab in tabernaculum Do
29 mini, & apprehendit cornu altaris. * Nun-
ciatumq. eſt regi Salomoni quod fugiſſet Io
ab in tabernaculum Domini, & eſſet iuxta
altare: miſitq. Salomon Banaiam filium Io-
30 iadæ, dicens: Vade, interfice eum. * Et ve-
nit Banaias ad tabernaculum Domini, & di-
xit ei: Hæc dicit rex: Egredere. Qui ait: Nō
egrediar, ſed hic moriar. Renunciauit Ba-
naias regi ſermonem, dicens: Hæc locutus
31 eſt Ioab, & hæc reſpondit mihi. * Dixitq. ei
rex: Fac ſicut locutus eſt: & interfice eum, &
ſepeli, & amouebis ſanguinem innocen-
tem, qui effuſus eſt a Ioab, a me, & domo
32 patris mei. * Et reddet Dn̄s ſanguinem eius
ſuper caput eius quia interfecit duos viros
iuſtos, melioreſq. ſe: & occidit eos gladio, pa
F tre meo Dauid ignorante, * Abner filium *2.Reg.3.e.27
Ner principem militiæ Iſrael, & * Amaſam *2.Re.20.c.9.
33 filium Iether principem exercitus Iuda: * &
reuertetur ſanguis illorum in caput Ioab,
& in caput ſeminis eius in ſempiternum. Da
uid autem & ſemini eius, & domui, & thro-
no illius ſit pax vſque in æternū a Domino.
34 * Aſcendit itaque Banaias filius Ioiadæ, & ag
greſſus eum interfecit: ſepultuſq. eſt in do-
35 mo ſua in deſerto. * Et conſtituit rex Banaiā
filiū Ioiadæ pro eo ſuper exercitū, & Sadoc
36 ſacerdotē poſuit pro Abiathar. * Miſit quoq.
rex, & uocauit Semei, dixitq. ei: Ædifica tibi
domū in Ieruſalē, & habita ibi: & nō egre-
37 dieris inde huc atque illuc. Quacumq. autē
die egreſſus fueris, & tranſieris Torrentem
Cedrō, ſcito te interficiendum: ſanguis tuus
38 erit ſuper caput tuum. * Dixitq. Semei re-
gi: Bonus ſermo, ſicut locutus eſt dominus

meus rex, ſic faciet ſeru* tuus. Habitauit ita-
que Semei in Ieruſalem diebus multis. * Fa- 39
ctum eſt autem poſt annos tres vt fugerent
ſerui Semei ad Achis filium Maacha regem
Geth: nunciatumq. eſt Semei quod ſerui e-
ius iſſent in Geth. * Et ſurrexit Semei, & ſtra 40
uit aſinum ſuum: iuitq. ad Achis in Geth ad
requirendum ſeruos ſuos, & adduxit eos de
Geth. * Nūciatum eſt autem Salomoni quod 41
iſſet Semei in Geth de Ieruſalē, & redijſſet.
* Et mittens vocauit eum, dixitque illi: Non 42
ne teſtificatus ſum tibi per Dominū, & prę-
dixi tibi: Quacunque die egreſſus, ieris
huc & illuc, ſcito te eſſe moriturum? Et
reſpondiſti mihi: Bonus ſermo, quem au-
diui. * Quare ergo non cuſtodiſti iuſiuran- 43
dum Domini, & præceptum quod præcepe-
ram tibi? * Dixitq. rex ad Semei: Tu noſti 44
omne malum, cuius tibi conſcium eſt cor
tuum, quod feciſti Dauid patri meo: reddidit
Dominus malitiam tuam in caput tuum.
* Et rex Salomon benedictus, & thronus 45
Dauid erit ſtabilis coram Domino vſque in
ſempiternum. * Iuſſit itaque rex Banaiæ fi- 46
lio Ioadæ: qui egreſſus, percuſſit eum, &
mortuus eſt.

CAP. III.

2.Par.1.a.1. COnfirmatum eſt igitur regnum in ma- 1
nu Salomonis, & affinitate coniunctus A
eſt Pharaoni regi Ægypti: accepit namque fi
liam eius, & adduxit in ciuitatem Dauid, do
nec compleret ædificans domum ſuam, &
domum Domini, & murum Ieruſalem per
circuitum. * Attamen populus immolabat 2
in excelſis: non enim ædificatum erat tem-
plum nomini Domini uſque in diem illum.
* Dilexit autem Salomon Dominum, am-
bulans in præceptis Dauid patris ſui, exce- 3
pto quod in excelſis immolabat, & accende
bat thymiama. * Abijt itaque in Gabaon, 4
vt immolaret ibi: illud quippe erat excelſū
maximum: mille hoſtias in holocauſtum
obtulit Salomon ſuper altare illud in Ga-
baon. * Apparuit autem Dominus Salo- 5
moni per ſomnium nocte, dicens: Poſtu-
la quod vis vt dem tibi. * Et ait Salomon: 6
Tu feciſti cum ſeruo tuo Dauid patre meo
miſericordiam magnam, ſicut ambulauit in
conſpectu tuo in veritate, & iuſtitia, &
recto corde tecum: cuſtodiſti ei miſericor-
diam tuam grandem, & dediſti ei filium ſe-
dentem ſuper thronum eius, ſicut eſt ho-
die. * Et nunc Domine Deus, tu regnare fe- 7
ciſti ſeruum tuum pro Dauid patre meo: ego B
autem ſum puer paruulus, & ignorans egreſ
ſum, & introitum meum. * Et ſeruus tuus 8
in medio eſt populi, quem elegiſti, populi in
finiti, qui numerari & ſupputari non poteſt
*2. Para. 1. c. 10. præ multitudine. * "Dabis ergo ſeruo tuo 9
cor docile, vt populum tuum iudicare poſ-
ſit, & diſcernere inter bonum & malum
quis enim poterit iudicare populum iſtum,
10 populum tuum hunc multum? * Placuit
ergo ſermo coram Domino, quod Salo-
11 mon poſtulaſſet huiuſcemodi rem. * Et di-
xit Dominus Salomoni: Quia poſtulaſti
verbum hoc, & non petiſti tibi dies mul-
tos, nec diuitias, aut animas inimicorum
tuorum, ſed poſtulaſti tibi ſapientiam ad
12 diſcernendum iudicium: ecce feci tibi ſe-
cundum ſermones tuos, & dedi tibi cor ſa-
piens, & intelligens, in tantum vt nullus an
te te ſimilis tui fuerit, nec poſt te ſurrectu-
13 rus ſit. * "Sed & hæc, quæ non poſtulaſti, †Sap
C dedi tibi: diuitias ſcilicet, & gloriam, vt ne-
mo fuerit ſimilis tui in regibus cūctis retro
14 diebus. * Si autem ambulaueris in vijs meis,
& cuſtodieris pręcepta mea, & mādata mea,
ſicut ambulauit pater tuus, longos faciam
15 dies tuos. * Igitur euigilauit Salomon, &
intellexit quod eſſet ſomnium: cumque ve-
niſſet Ieruſalem, ſtetit coram arca fœderis
Domini, & obtulit holocauſta, & fecit vi-
ctimas pacificas, & grande conuiuium uni-
16 uerſis famulis ſuis. * Tunc venerunt duæ
mulieres meretrices ad regem, ſteteruntq.
17 coram eo, * quarum vna ait: Obſecro, mi
Domine: ego & mulier hæc habitabamus
in domo vna, & peperi apud eam in cubicu-
18 lo: * Tertia autem die poſt quam ego pepe-
ri, peperit & hæc, & eramus ſimul, nulluſ-
que alius nobiſcum in domo, exceptis no-
19 bis duabus. * Mortuus eſt autem filius mu
lieris huius nocte. dormiens quippe oppreſ-
20 ſit eum. * Et conſurgens intempeſtæ no-
ctis ſilentio, tulit filium meū de latere meo
ancillæ tuæ dormientis, & collocauit in ſinu
ſuo: ſuum autem filiū, qui erat mortuus, po
21 ſuit in ſinu meo. * Cumq. ſurrexiſſem mane
vt darem lac filio meo, apparuit mortuus:
D quem diligentius intuēs clara luce, deprehē
22 di non eſſe meum quem genueram. * Reſpon
ditq. altera mulier: Non eſt ita vt dicis, ſed
filius tuus mortuus eſt, meus autem viuit. E-
contrario illa dicebat: Mentiris: filius quip-
pe meus viuit, & filius tuus mortuus eſt. At-
que in hunc modum contendebant coram
23 rege. * Tunc rex ait: Hæc dicit, Filius meus
uiuit, & filius tuus mortuus eſt. Et iſta re-
ſpondit, Non, ſed filius tuus mortuus eſt,
24 meus autem viuit. * Dixit ergo rex: Afferte
mihi gladium. Cūq. attuliſſent gladiū corā
25 rege, * Diuidite, inquit, infantē viuū in duas
partes, & date dimidiam partē vni, & dimi-
26 diam partem alteri. * Dixit autem mulier, cu
ius filius erat viuus, ad regē: (commota ſunt
quippe viſcera eius ſuper filio ſuo) Obſecro
domine, date illi infantem viuum, & nolite
interficere eum. Econtrario illa dicebat:
27 Nec mihi, nec tibi ſit, ſed diuidatur. * Re-
ſpondit

Digitized by Google

ſpondit rex, & ait: Date huic infantem viuũ,
& non occidatur: hæc eſt enim mater eius.
* Audiuit itaque omnis Iſrael iudiciũ quod 28
iudicaſſet rex, & timuerunt regem, videntes
ſapientiam Dei eſſe in eo ad faciendum iu-
dicium.

CAP. IIII.

ERat autem rex Salomon regnans ſuper 1
omnem Iſrael: * & hi principes quos 2
habebat: Azarias filius Sadoc ſacerdotis: A
* Elihoreph, & Aia filij Siſa ſcribæ: Ioſa- 3
phat filius Ahilud a commentarijs: * Bana- 4
ias filius Ioiadæ ſuper exercitum: Sadoc au-
tẽ, & Abiathar ſacerdotes. * Azarias filius Na 5
than ſuper eos qui aſſiſtebãt regi: Zabud filius
Nathã ſacerdos, amicus regis: * & Ahiſar præ 6
poſitus domus: & Adonirã filius Abda ſup
tributa. * Habebat aũt Salomon duodecim 7
præfectos ſuper omnem Iſrael, qui præbebãt
annonam regi & domui eius: per ſingulos e-
nim menſes in anno, ſinguli neceſſaria mini
ſtrabant. * Et hæc nomina eorum: Benhur, 8
in monte Ephraim. * Bendecar, in Mac- 9
ces, & in Salebim, & in Bethſames, & in E-
lon, & in Bethanan. * Benheſed in Aruboth: 10
ipſius erat Socho, & omnis terra Epher. * Be 11
nabinadab, cuius omnis Nephathdor, Ta- B
pheth filiam Salomonis habebat vxorẽ. * Ba 12
na filius Ahilud regebat Thanac, & Maged-
do, & vniuerſam Bethſan, quæ eſt iuxta Sar-
thana ſubter Iezrahel, a Bethſan vſque Abel
mehula e regione Iecmaan. * Bengaber in 13
Ramoth Galaad: habebat Auothiair filij Ma
naſſe in Galaad, ipſe præerat in omni regio
ne Argob, quæ eſt in Baſan, ſexaginta ciuita
tibus magnis atque muratis, quæ habebant
ſeras æreas. * Ahinadab filius Addo præerat 14
in Manaim. * Achimaas in Nephthali: ſed & 15
ipſe habebat Baſemath filiam Salomonis in
coniugio. * Baana filius Huſi, in Aſer, & in 16
Baloth. * Ioſaphat filius Pharue, in Iſſachar. 17
* Semei filius Ela, in Beniamin. * Gaber fi- 18
lius Vri, in terra Galaad, i terra Sehon regis 19
Amorrhæi & Og regis Baſan, ſuper omnia
quæ erant in illa terra. * Iuda & Iſrael innu- 20
merabiles, ſicut arena maris in multitudine: C
comedentes, & bibentes, atque lætantes.
* a Salomo autem erat in ditione ſua, habens 21
omnia regna a flumine terræ Philiſthijm vſ-
que ad terminum Ægypti: offerentium ſibi
munera, & ſeruientium ei cunctis diebus vi-
tæ eius. * Erat autem cibus Salomonis per 22
dies ſingulos triginta cori ſimilæ, & ſexa-
ginta cori farinæ, * decem boues pingues, 23
& viginti boues paſcuales, & centum arie-
tes, excepta venatione ceruorũ, caprearũ,
atque bubalorum, & auium altilium. * Ipſe 24
enim obtinebat omnem regionem, quæ e-
rat trans flumen, a Thaphſa vſq. ad Gazan,
& cunctos reges illarum regionum: & ha-
25 bebat pacem ex omni parte in circuitu. * Ha
bitabatq. Iuda, & Iſrael abſq. timore vllo, v-
nuſquiſque ſub vite ſua, & ſub ficu ſua, a
Dan vſque Berſabee cunctis diebus Salomo
26 nis. * a Et habebat Salomon quadraginta a 2.Pa.9.f.25
millia præſepia equorum currilium, & duo
27 decim millia equeſtrium. * Nutriebãtq. eos
D ſupradicti regis præfecti: ſed & neceſſaria
menſæ regis Salomonis cũ ingenti cura præ
28 bebant in tempore ſuo. * Hordeum quo-
que, & paleas equorum, & iumentorum de-
ferebant in locum vbi erat rex, iuxta conſti
29 tutum ſibi. * Dedit quoque Deus ſapientiam
Salomoni & prudentiam multam nimis, &
latitudinem cordis quaſi arenam, quæ eſt in
30 littore maris. * Et præcedebat ſapientia Sa-
lomonis ſapientiam omnium Orientalium
31 & Ægyptiorum, * b & erat ſapientior b Eccl.47.c.16
cunctis hominibus: ſapientior Ethan Ezra-
hita, & Heman, & Chalcol, & Dorda filijs
Mahol: & erat nominatus in vniuerſis gen-
32 tibus per circuitum. * Locutus eſt quoque
Salomon tria millia parabolas: & fuerunt
33 carmina eius quinque & mille. * Et diſpu-
tauit ſuper lignis a cedro, quæ eſt in Liba-
no, vſq. ad hyſſopum, quæ egreditur de pa-
riete: & diſſeruit de iumentis, & volucrib.
34 & reptilibus, & piſcibus. * Et veniebant de
cunctis populis ad audiendam ſapientiam
Salomonis, & ab vniuerſis regibus terræ,
qui audiebant ſapientiam eius.

CAP. V.

1 MIſit quoq. Hiram rex Tyri ſeruos ſuos
A ad Salomonem: audiuit enim quòd ip
ſum vnxiſſent regem pro patre eius: quia a-
micus fuerat Hiram Dauid omni tempore.
2 * Miſit autem Salomon ad Hiram, dicẽs: * Tu
3 ſcis voluntatem Dauid patris mei, & quia nõ
potuerit ædificare domum nomini Domini
Dei ſui propter bella imminentia per circui
tum, donec daret Dominus eos ſub veſtigio
4 pedum eius. * Nunc autem requiem dedit
Dominus Deus meus mihi per circuitum: &
5 non eſt ſatan, neq. occurſus malus. * c Quã- c 2.Reg.7.b.
obrem cogito ædificare templum nomini 13.
Domini Dei mei, ſicut locutus eſt Dominus 1.Par.22.c.10
Dauid patri meo, dicẽs: Filius tuus quem da-
B bo pro te ſuper ſolium tuum, ipſe ædifica-
6 bit domum nomini meo. * Præcipe igitur
vt præcidant mihi ſerui tui cedros de Liba-
no, & ſerui mei ſint cum ſeruis tuis: mer-
cedem autem ſeruorum tuorum dabo tibi
quamcumque petieris: ſcis enim quomodo
non eſt in populo meo vir qui nouerit ligna
7 cædere ſicut Sidonij: * Cum ergo audiſſet
Hirã verba Salomonis, lætatus eſt valde, &
ait: Benedictus Dominus Deus hodie, qui
dedit Dauid filium ſapientiſſimum ſuper

populum hunc plurimum. * Et miſit Hiram 8
ad Salomonem, dicens: Audiui quæcumque
mandaſti mihi: ego faciam omnem volunta-
tem tuam in lignis cedrinis & abiegnis. *Ser 9
ui mei deponent ea de Libano ad mare: &
ego componam ea in ratibus in mari vſq. ad
locum, quem ſignificaueris mihi; & applica
bo ea ibi, & tu tolles ea: præbebisque neceſ
ſaria mihi, ut detur cibus domui meæ. *Ita- 10
que Hiram dabat Salomoni ligna cedrina, & C
ligna abiegna, iuxta omnẽ uoluntatem eius.
*Salomon autem præbebat Hiram coros tri 11
tici, viginti millia, in cibum domui eius, & vi
ginti coros puriſſimi olei: hæc tribuebat Sa-
*Sup. 3.b.12. lomon Hiram per ſingulos annos. * * De- 12
dit quoque Dominus ſapientiam Salomoni,
ſicut locutus eſt ei: & erat pax inter Hiram
& Salomonem, & percuſſerunt ambo fœ-
13 dus. * Elegitque rex Salomon operarios de
D omni Iſrael, & erat indictio triginta millia
14 virorum. * Mittebatq. eos in Libanum, de-
cem millia per menſes ſingulos viciſſim, ita
vt duobus menſibus eſſent in domibus ſuis:
& Adoniram erat ſuper huiuſcemodi indi-
15 ctione. * Fueruntq. Salomoni ſeptuaginta
millia eorum qui onera portabant, & octo-
16 ginta millia latomorum in monte: *abſque
præpoſitis qui præerant ſingulis operibus,
numero trium millium, & trecentorum præ
cipientium populo & his qui faciebãt opus.
17 * Præcepitq. rex, vt tollerent lapides gran-
des, lapides pretioſos in fundamentum tem-
18 pli, & quadrarent eos: * quos dolauerunt cę
mentarij Salomonis, & cæmentarij Hiram:
porro Giblij præparauerunt ligna & lapi-
des ad ædificandam domum.

TEMPLVM SINE TECTO.
cum porticu ſua.



a b Longitudo L X. cubitorum.
a c Latitudo X X. cubitorum.
d e Altitudo X X X. cubitorum.
f g Porticus ante templum X X. cubitorum longitudinis, & X. cubitorum latitudinis.
h Feneſtrę obliquæ, ſiue laxiores intrinſecus, & extrinſecus arctæ.
K Tabulata per gyrum tria, ſiue appendices: quarum vna quinque cubitos latitudinis habebat: media, ſex: ſuprema, ſeptem, ſingulæ altitudinis quinque cubitorum.
m n o Retractationes, ſiue reductiones in muro templi, quibus innitebantur capita trabium. Vocamus Gallicè retraiectis. Pro quibus trabes vertit Interpres.
p Cochlea.
q Sanctum ſanctorum, ſiue oraculum, cuius longitudo, & latitudo erant X X. cubitorum: altitudo autem cubitorum X X. quod dum dicimus, eam partem altitudinis intelligimus, quæ ſolo auro erat tecta: nam alij decem cubiti erant tecti lapillis pretioſis, & auro.
r Templum ſiue ſanctum, pro foribus oraculi, X L. cubitorum longitudinis.
ſ Arca fœderis.
t Cherubim duo, X. cubitorum altitudinis.
v Oſtiola, ſiue valuæ in introitu oraculi.
x Velum quo diſtinguebatur Sanctum a Sancto ſanctorum, 2. Par. 3. Matt. 27.
y Locus oſtij templi: quod ideo non expreſſit pictor, ne reliquæ picturæ officeret.
z Candelabra decem, quinque ad dexteram, & quinque ad ſiniſtram. 2. Paral. 4.
a a Menſæ decem.
b b Altare Thymiamatis.

TEM-

TEMPLVM TECTVM CVM PORTICV SVA, *atrio Sacerdotum, & atrio Populi.*



a Atrium interius, quod & atrium ſacerdotum dicitur.

b Altare holocauſti, longitudinis, & latitudinis, viginti cubitorum, & decem latitudinis.

c Labra, ſiue luteres, 2. Paral. 4.

d Mare. 2. Paralip. 4.

e Atrium populi, quod baſilica, ſiue baſilica grandis. 1. Paralip. 4. & 6. dicitur: & Act. 3. Porticus Salomonis. Hoc atrium nomine templi ſæpe intelligitur in Nouo teſtamento, vt Matt. 21. Act. 3. In hoc atrio concionabatur CHRISTVS, & ex eo vendentes & ementes eiecit.

f Baſis ænea, ſiue ſuggeſtum, longitudinis, & latitudinis quinque cubitorum, & altitudinis trium. 2. Paral. 6.

g Porta Orientalis, quæ porta Sur, 4. Reg. 2. & Porta fundamenti. 2 Paralip. 23. dicitur. Hanc nonnulli putant eſſe, quæ Actorum tertio dicitur Porta ſpecioſa: quòd omnium portarum Orientalis eſſet pulcherrima.

h Porta Meridionalis.

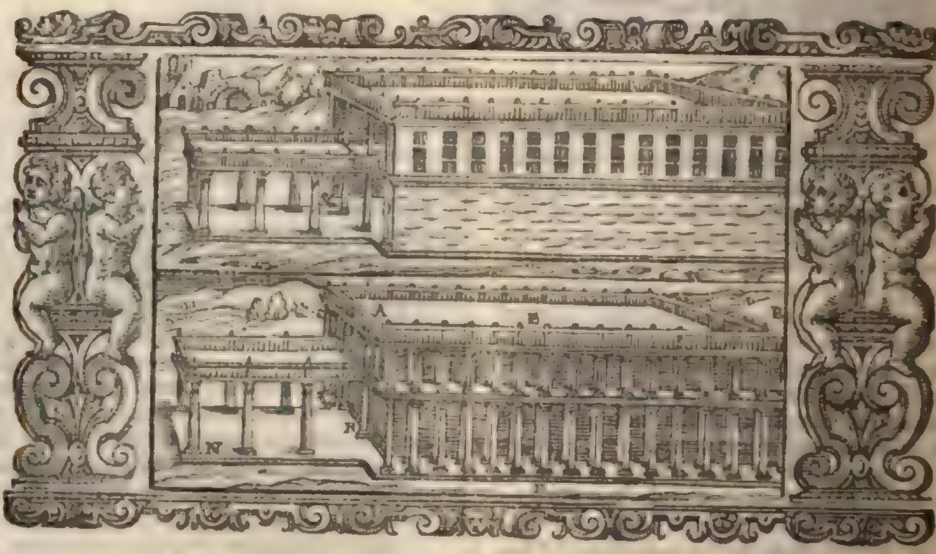
i Porta Septentrionalis.

CAP. VI.

FActum eſt ergo quadringenteſimo & o- 1
ctogeſimo anno egreſſionis filiorum Iſ- A
rael de Terra Ægypti, in anno quarto, menſe
Zio, (ipſe eſt menſis ſecundus) regni Salo
monis ſuper Iſrael, ædificari cœpit domus
Domino. * Domus autem, quam ædifica- 2
bat rex Salomon Domino, habebat ſexagin
ta cubitos in longitudine, & viginti cubitos
in latitudine, & triginta cubitos in altitudi-
ne. * Et porticus erat ante templum vigin- 3
ti cubitorum longitudinis, iuxta menſuram
latitudinis templi: & habebat decem cubitos
latitudinis ante faciem templi. * Fecitque 4
in templo feneſtras obliquas. * Et ædifica- 5
uit ſuper parietem templi tabulata per gy-
rum in parietibus domus per circuitum té-
pli & oraculi, & fecit latera in circuitu. * Ta- 6
bulatum, quod ſubter erat, quinque cubitos
habebat latitudinis, & medium tabulatum
ſex cubitorum latitudinis, & tertium tabu-
latum ſeptem habens cubitos latitudinis.
Trabes autem poſuit in domo per circuitum
forinſecus, vt non hærerent muris templi.
* Domus autem cum ædificaretur, de lapi- 7
dibus dolatis atque perfectis ædificata eſt:
& malleus, & ſecuris, & omne ferramen-
tum non ſunt audita in domo cum ædificare
tur. * Oſtium lateris medij in parte erat 8

B domus dextræ: & per cochleam aſcende-
bant in medium cœnaculum, & a medio in
9 tertium. * Et ædificauit domum, & conſum-
mauit eam: texit quoque domum laqueari-
10 bus cedrinis. * Et ædificauit tabulatum ſu-
per omnem domum quinque cubitis altitu-
11 dinis, & operuit domum lignis cedrinis. * Et
factus eſt ſermo Domini ad Salomonem, di-
12 cens: * Domus hæc, quam ædificas, ſi ambu-
laueris in præceptis meis, & iudicia mea fe-
ceris, & cuſtodieris omnia mādata mea, gra
diens per ea: firmabo ſermonem meum tibi,
"quem locutus ſum ad Dauid patrem tuum. * 2. Re. 7. c. 17 * 1. Par. 22. b, 9.
13 * "Et habitabo in medio filiorum Iſrael, &
14 non derelinquam populum meū Iſrael. * Igi
tur ædificauit Salomon domum, & conſum-
15 mauit eam. * Et ædificauit parietes domus
intrinſecus, tabulatis cedrinis, a pauimento
domus vſque ad ſummitatem parietum, &
vſq. ad laquearia, operuit lignis cedrinis in-
trinſecus: & texit pauimentum domus tabu
16 lis abiegnis. * Ædificauitq. viginti cubito-
rum ad poſteriorem partem templi tabula-
ta cedrina, a pauimento vſq. ad ſuperiora: &
fecit interiorem domum oraculi in ſanctū
17 Sanctorum. * Porro quadraginta cubito-
rum erat ipſum templum pro foribus oracu
18 li. * Et cedro omnis domus intrinſecus
C veſtiebatur, habens tornaturas, & iunctu-
ras ſuas fabrefactas & cælaturas eminentes:
omnia

omnia cedrinis tabulis veſtiebantur:nec om
nino lapis apparere poterat ĩ pariete.* Ora 19
culum aũt in medio domus, in interiori par
te fecerat, vt poneret ibi arcã fœderis Do-
mini:* Porro oraculum habebat viginti cu- 20
bitos lõgitudinis, & viginti cubitos latitudi
nis, viginti cubitos altitudinis: & operuit il-
lud atq. veſtiuit auro puriſſimo. ſed & altare
veſtiuit cedro.* Domum quoq. ante oraculũ 21
operuit auro puriſſimo, & affixit laminas cla
uis aureis. * Nihilq. erat in tẽplo quod non 22
auro tegeretur: ſed & totum altare oraculi
texit auro. * Et fecit in oraculo duos cheru- 23
bim de lignis oliuarum, decem cubitorum
altitudinis.* Quinque cubitorum ala cherub 24
vna, & quinque cubitorum ala cherub alte-
ra: id eſt, decem cubitos habentes a ſummi-
tate alæ vnius vſque ad alæ alterius ſummi-
tatem.* Decem quoque cubitorum erat che 25
rub ſecundus: in menſura pari, & opus vnũ
erat in duobus cherubim, * id eſt, altitudi- 26
nem habebat vnus cherub decẽ cubitorũ,
& ſimiliter cherub ſecundus. * Poſuitque 27
cherubim in medio templi interioris: exten- D
debant autem alas ſuas cherubim, & tange-
bat ala vna parietem, & ala cherub ſecundi
tangebat parietem alterum: alæ autem al-
teræ in media parte templi ſe inuicem con-
28 tingebant. * Texit quoque cherubim auro.
29 * Et omnes parietes templi per circuitum
ſculpſit varijs cælaturis & torno: & fecit in
eis cherubim, & palmas, & picturas va-
rias, quaſi prominentes de pariete, & egre-
30 dientes.* Sed & pauimentum domus texit au
31 ro intrinſecus & extrinſecus.* Et in ingreſſu
oraculi fecit oſtiola de lignis oliuarum, po-
32 ſteſq. angulorum quinque. * Et duo oſtia de
lignis oliuarum: & ſculpſit in eis picturam
cherubim, & palmarum ſpecies, & anagly-
pha valde prominentia: & texit ea auro:
& operuit tã cherubim quàm palmas, & ce-
33 tera, auro. * Fecitq. in introitu templi poſtes
34 de lignis oliuarum quadrangulatos:* & duo
oſtia de lignis abiegnis altrinſecus: & vtrũ-
que oſtium duplex erat, & ſe inuicem tenẽs
35 aperiebatur. * Et ſculpſit cherubim, & pal-
mas, & cælaturas valde eminentes: operuitq.
omnia laminis aureis opere quadro ad re-
36 gulam. * Et ædificauit atrium interius tri-
bus ordinibus lapidum politorum, & vno or
37 dine lignorum cedri.* Anno quarto fundata
38 eſt domus Domini in menſe Zio: * & in an-
no vndecimo, menſe Bul (ipſe eſt menſis o-
ctauus) perfecta eſt domus in omni opere
ſuo, & in vniuerſis vtenſilibus ſuis: ædifica-
uitq. eam annis ſeptem.

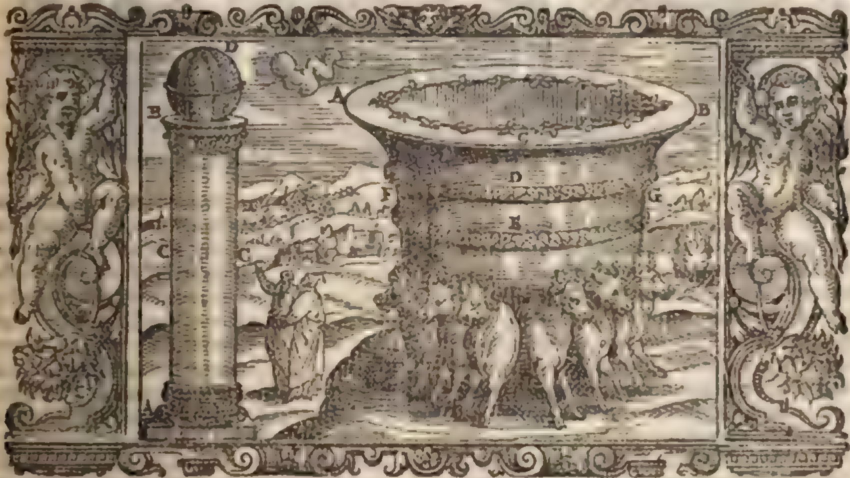


CAP. VII.

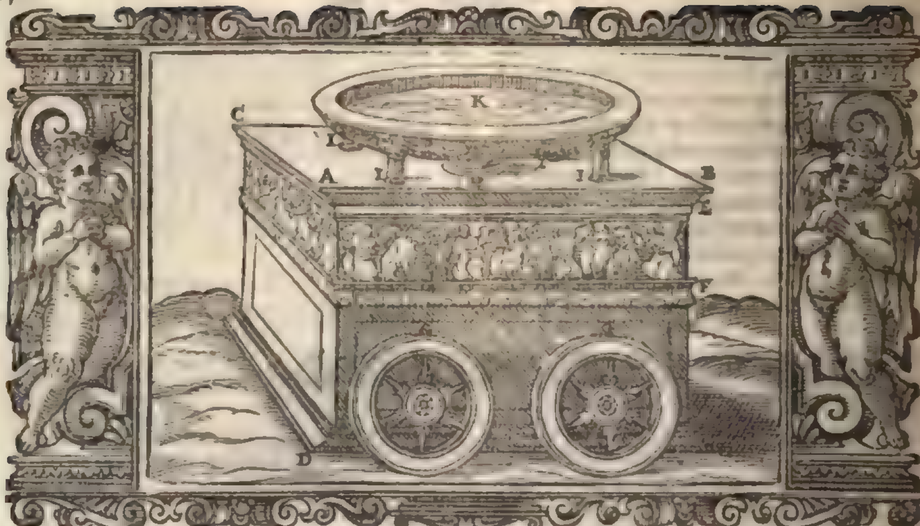
* Inf 9.b.10

DOmum autem ſuam ædificauit Salo- 1
mon * tredecim annis, & ad perfe- A
ctum vſque perduxit. * Ædificauit quoque 2
domum ſaltus Libani centum cubitorum lõ
gitudinis, & quinquaginta cubitorũ latitu-
dinis, & triginta cubitorum altitudinis: &
quattuor deambulacra inter colũnas cedri-
nas: ligna quippe cedrina exciderat in colũ-
nas.* Et tabulatis cedrinis veſtiuit totam ca 3
meram, quæ quadragintaquinque columnis
ſuſtentabatur. Vnus autem ordo habebat co
4 lumnas quindecim * contra ſe inuicem po-
5 ſitas, * & e regione ſe reſpicientes æquali
ſpatio inter columnas, & ſuper columnas
6 quadrangulata ligna in cunctis æqualia.* Et
porticum columnarum fecit quinquagin-
ta cubitorum longitudinis, & triginta cu-
bitorum latitudinis: & alteram porticum
in facie maioris porticus: & columnas, &
7 epiſtylia ſuper columnas. * Porticum quo-
que

que ſolij, in qua tribunal eſt, fecit: & texit li-
gnis cedrinis a pauimento vſque ad ſummi-
tatem. * Et domuncula, in qua ſedebatur ad 8
iudicandum, erat in media porticu, ſimili o-
pere. Domum quoque fecit filiæ Pharaonis
3.2.3. (* quam vxorem duxerat Salomō) tali ope
re, quali & hanc porticum. * Omnia lapidi- 9
bus pretioſis, qui ad normam quandam atq. B
menſuram tam intrinſecus quam extrinſe-
cus ſerrati erant: a fundamento vſque ad ſum
mitatem parietum, & extrinſecus vſque ad
atrium maius. * Fundamenta autem de lapi- 10
dibus pretioſis, lapidibus magnis decem ſiue
11 octo cubitorū. * Et deſuper lapides pretioſi
æqualis menſuræ ſecti erant, ſimiliterque de
12 cedro. * Et atrium maius rotundum trium
ordinum de lapidibus ſectis, & vnius ordi-
nis de dolata cedro: necnō & in atrio domus
13 Domini interiori, & in porticu domus. * Mi-
ſit quoque rex Salomon, & tulit Hiram de
14 Tyro, * filium mulieris viduæ de tribu Neph
thali, patre Tyrio, artificem ærarium, & ple-
num ſapientia, & intelligentia, & doctrina
ad faciendum omne opus ex ære. Qui cum



veniſſet ad regem Salomonem, fecit omne o-
pus eius. * Et finxit duas columnas æreas, de- 15
cem & octo cubitorum altitudinis columnā
vnam: * & linea duodecim cubitorum ambie C
2.4.21. bat columnam vtramque. * Duo quoque ca- 16
pitella fecit, quæ ponerentur ſuper capita co
lumnarum, fuſilia ex ære: quinque cubitorū
altitudinis capitellum vnum, & quinque cu-
bitorum altitudinis capitellum alterum: * & 17
quaſi in modum retis, & catenarum ſibi in-
uicem miro opere contextarum. Vtrumque
capitellum columnarum fuſile erat: ſeptena
verſuum retiacula in capitello vno, & ſepte-
na retiacula in capitello altero. * Et perfecit 18
columnas, & duos ordines per circuitum re-
tiaculorum ſingulorum, vt tegerēt capitella,
quæ erant ſuper ſummitatem, malogranato-
rum: eodem modo fecit & capitello ſecūdo.
* Capitella autem, quæ erāt ſuper capita co 19
lumnarum, quaſi opere lilij fabricata erāt in
porticu quattuor cubitorū. * Et rurſum alia 20
capitella in ſummitate columnarum deſuper
iuxta menſuram columnæ contra retiacula:
malogranatorū autem ducenti ordines erāt
in circuitu capitelli ſecundi. * Et ſtatuit duas 21
columnas in porticu templi: cumque ſtatuiſ-
ſet columnam dexteram, vocauit eam nomi-
ne Iachin: ſimiliter erexit columnam ſecun-
22 dam: & vocauit nomen eius Booz. * Et ſuper
D capita columnarum opus in modum lilij po
23 ſuit: perfectumq. eſt opus columnarū. * * Fe- * 2.Par.4.2.
cit quoque mare fuſile decem cubitorū a la-
bio vſque ad labium, rotundum in circuitu:
quinque cubitorum altitudo eius, & reſticu
la triginta cubitorum cingebat illud per cir-
24 cuitum. * Et ſculptura ſubter labium circui-
bat illud decem cubitis ambiens mare: duo
ordines ſculpturarum ſtriatarum erant fuſi-
25 les. * Et ſtabat ſuper duodecim boues, e qui-
bus tres reſpiciebant ad Aquilonem, & tres
ad Occidentem, & tres ad Meridiem, & tres
ad Orientē, & mare ſuper eos deſuper erat:
quorum poſteriora vniuerſa intrinſecus lati
26 tabant. * Groſſitudo autem luteris, trium vn-
ciarum erat: labiumque eius, quaſi labium ca
licis, & folium repandi lilij: duo millia batos
27 capiebat. * Et fecit decem baſes æneas, quat-
tuor cubitorum lōgitudinis baſes ſingulas,
& quattuor cubitorum latitudinis, & trium
28 cubitorum altitudinis. * Et ipſum opus ba-
ſium, interraſile erat: & ſculpturæ inter iun-
29 cturas. * Et inter coronulas & plectas, leo-
nes & boues & cherubim: & in iuncturis ſi-
militer deſuper: & ſubter leones, & boues
quaſi



quaſi lora ex ære dependentia.* Et quattuor 30
rotæ per baſes ſingulas, & axes ærei: & per
quattuor partes quaſi humeruli ſubter lute-
rem fuſiles, contra ſe inuicem reſpectantes.
* Os quoque luteris intrinſecus erat in capi- 31
tis ſummitate: & quod forinſecus appare- E
bat, vnius cubiti erat totum rotundum, pari-
terq. habebat vnum cubitum & dimidium:
in angulis autem columnarum variæ cælatu
ræ erant: & media intercolumnia, quadrata
non rotũda.* Quattuor quoque rotæ, quæ ꝑ 32
quattuor angulos baſis erant, cohærebant ſi
bi ſubter baſim: vna rota habebat altitudinis
cubitum & ſemis. * Tales autem rotæ erant 33
quales ſolent in curru fieri: & axes earũ, &
radij, & canthi, & modioli, omnia fuſilia.
* Nam & humeruli illi quattuor per ſingulos 34
angulos baſis vnius, ex ipſa baſi fuſiles & cõ
iuncti erant.* In ſummitate autem baſis erat 35
quædam rotunditas dimidij cubiti, ita fabre
facta, vt luter deſuper poſſet imponi, habẽs
cælaturas ſuas, variaſque ſculpturas ex ſe-
metipſa. * Sculpſit quoque in tabulatis illis, 36
quæ erant ex ære, & in angulis, cherubim, & F
leones, & palmas, quaſi in ſimilitudinem ho-
minis ſtantis, vt non cælata, ſed appoſita per
circuitum viderentur. * In hunc modum fe- 37
cit decem baſes, fuſura vna, & menſura, ſcul-
pturaque conſimili.* Fecit quoque decem lu 38
teres æneos: quadraginta batos capiebat lu-
ter vnus, eratque quattuor cubitorum: ſingu
los quoque luteres per ſingulas, id eſt, decem
baſes, poſuit. * Et conſtituit decem baſes, 39
quinque ad dexteram partem templi, & quin
que ad ſiniſtram: mare autem poſuit ad dex-
teram partem templi contra Orientem ad
Meridiem.* Fecit ergo Hiram lebetes, & ſcu- 40
tras, & hamulas, & perfecit omne opus re-
gis Salomonis in templo Domini. * Colum- 41
nas duas, & funiculos capitellorum ſuper ca
pitella columnarum duos: & retiacula duo,
vt operirent duos funiculos, qui erant ſuper
42 capita columnarum.* Et malogranata qua-
dringenta in duobus retiaculis: duos verſus
malogranatorum in retiaculis ſingulis, ad o-
periendos funiculos capitellorum, qui erant
43 ſuper capita columnarum.* Et baſes decem,
44 & luteres decem ſuper baſes.* Et mare vnũ,
45 & boues duodecim ſubter mare.* Et lebetes,
G & ſcutras, & hamulas. omnia vaſa, quæ fecit
Hiram regi Salomoni in domo Domini, de
46 aurichalco erant.* In campeſtri regione Ior
danis fudit ea rex in argilloſa terra, inter So
47 choth & Sarthan. * Et poſuit Salomon om-
nia vaſa: propter multitudinem autem nimiá
48 non erat pondus æris. * Fecitque Salomon
omnia vaſa in domo Domini: altare aureũ,
& menſam, ſuper quam ponerentur panes
49 propoſitionis, auream: * & candelabra au-
rea, quinque ad dexteram, & quinque ad ſi-
niſtram contra oraculum ex auro puro: &
quaſi lilij flores, & lucernas deſuper aureas:
50 & forcipes aureos,* & hydrias, & fuſcinu-
las, & phialas, & mortariola, & thuribula, de
auro puriſſimo: & cardines oſtiorum domus
interioris Sancti ſanctorum, & oſtiorum do
51 mus templi, ex auro erant.* "Et perfecit om 2. Par. 5.
ne opus quod faciebat Salomõ in domo Do
mini, & intulit quæ ſanctificauerat Dauid pa
ter ſuus, argentum & aurum, & vaſa, repo-
ſuitque in theſauris domus Domini.

CAP. VIII.

1 TVnc " congregati ſunt omnes maiores 2. Par. 5.
A natu Iſrael cum principibus tribuum,
& duces familiarum filiorum Iſrael ad regẽ
Salomonem in Ieruſalem: vt deferrent arcã
fœderis Domini, de ciuitate Dauid, id eſt, de
2 Sion. * Conuenitque ad regem Salomonem
vniuer-

vniuerſus Iſrael in menſe Ethanim,in ſolem
ni die, ipſe eſt menſis ſeptimus.* Veneruntq. 3
cuncti ſenes de Iſrael, & tulerunt arcam ſa-
cerdotes, * & portauerunt arcam Domini, 4
& tabernaculum fœderis,& omnia vaſa Sá-
ctuar ij,quæ erant in tabernaculo:& ferebát
ea ſacerdotes & Leuitæ. * Rex autem Salo- 5
mon,& omnis multitudo Iſrael, quæ conue
nerat ad eum,gradiebatur cum illo ante ar-
cam, & immolabát oues & boues abſque æ-
ſtimatione & numero.* Et intulerunt ſacer- 6
dotes arcam fœderis Domini in locum ſuú,
in oraculum templi,in Sanctum ſanctorum
ſubter alas cherubim.* Si quidem cherubim 7
expandebant alas ſuper locum arcæ,& pro-
tegebant arcã,& vectes eius deſuper. * Cú- 8
que eminerent vectes,& apparerent ſummi
tates eorum foris Sanctuarium ante oracu-
lum, non apparebant vltra extrinſecus, qui
& fuerunt ibi vſq.in præſentem diem. In ar 9
ca autem non erat aliud " niſi duæ tabulæ la
pideæ,quas poſuerat in ea Moyſes i Horeb,
quando pepigit Dominus fœdus cum filijs
Iſrael,cum egrederentur de Terra Ægypti.
* Factum eſt autem, cú exiſſent ſacerdotes 10
de Sanctuario, nebula impleuit domum Do B
mini,* & nõ poterant ſacerdotes ſtare & mi 11
niſtrare propter nebulam: impleuerat enim
gloria Domini domum Domini. * Tunc ait 12
Salomon:"Dominus dixit vt habitaret in ne
bula. * Ædificans ædificaui domum in habi- 13
taculum tuum, firmiſſimum ſolium tuum in
ſempiternũ.* Conuertitque rex faciem ſuá, 14
& benedixit omni eccleſiæ Iſrael: omnis e-
nim eccleſia Iſrael ſtabat. * Et ait Salomon: 15
Benedictus Dominus Deus Iſrael,qui locu-
tus eſt ore ſuo ad Dauid patrem meum,& in
manibus eius perfecit,dicens: *A die,qua e- 16
duxi populum meum Iſrael de Ægypto, nõ
elegi ciuitatem de vniuerſis tribubus Iſrael,
vt ædificaretur domus, & eſſet nomen meũ
ibi: ſed elegi Dauid vt eſſet ſuper populum
meum Iſrael.* "Voluitq.Dauid pater meus 17
ædificare domum nomini Domini Dei Iſ-
rael: * & ait Dominus ad Dauid patrem 18
meum:Quod cogitaſti in corde tuo ædifica-
re domum nomini meo,bene feciſti,hoc ip-
ſum mente tractans. * Veruntamen tu non 19
ædificabis mihi domum, ſed filius tuus, qui
egredietur de renibus tuis,ipſe ædificabit do
mum nomini meo. *Confirmauit Dominus 20
ſermonem ſuum, quem locutus eſt: ſtetique
pro Dauid patre meo,& ſedi ſuper thronum
Iſrael,ſicut locutus eſt Dominus:& ædifica-
ui domum nomini Domini Dei Iſrael. * Et 21
conſtitui ibi locum arcæ,in qua fœdus Do-
mini eſt, quod percuſſit cú patribus noſtris,
quando egreſſi ſunt de Terra Ægypti. *Ste- 22
tit autẽ Salomon ante altare Domini in cõ-
ſpectu eccleſiæ Iſrael, & expandit manus C
ſuas in cælum,* & ait: Domine Deus Iſrael, 23
non eſt ſimilis tui Deus in cælo deſuper, &
ſuper terram deorſum: qui cuſtodis pactum
& miſericordiam ſeruis tuis, qui ambulabát
24 coram te in toto corde ſuo. * Qui cuſtodiſti
ſeruo tuo Dauid patri meo quæ locutus es
ei:ore locutus es,& manibus perfeciſti, vt
25 hæc dies probat.* Nũc igitur Domine Deus
Iſrael, cõſerua famulo tuo Dauid patri meo
quæ locutus es ei,dicens:" Non auferetur de
te vir coram me, qui ſedeat ſuper thronum
Iſrael:ita tamen ſi cuſtodierint filij tui viam
ſuam,vt ambulent coram me ſicut tu ambu
26 laſti in conſpectu meo. * Et nunc Domine
Deus Iſrael firmẽtur verba tua,quæ locutus
27 es ſeruo tuo Dauid patri meo. * Ergone pu-
tãdum eſt quòd vere Deus habitet ſuper ter
ram? ſi enim cælum,& cæli cælorum te cape
re non poſſunt, quanto magis domus hæc,
28 quá ædificaui?* Sed reſpice ad orationẽ ſer-
ui tui,& ad preces eius Domine Deus meus:
audi hymnum & orationem, quam ſeruus
29 tuus orat coram te hodie: * vt ſint oculi tui
aperti ſuper domum hãc nocte ac die: ſuper
domum,de qua dixiſti: " Erit nomen meum
ibi: vt exaudias orationem, quam orat in
30 loco iſto ad te ſeruus tuus. * Vt exaudias
deprecationem ſerui tui & populi tui Iſrael,
quodcumque orauerint in loco iſto, & exau
dies in loco habitaculi tui in cælo, & cú ex-
31 audieris,propitius eris.* Si peccauerit homo
D in proximum ſuum, & habuerit aliquod iu-
ramẽtum,quo teneatur aſtrictus; & venerit
propter iuramentum coram altari tuo in do
32 mum tuam, * tu exaudies in cælo: & facies,
& iudicabis ſeruos tuos, condemnans im-
pium, & reddens viam ſuam ſuper caput e-
ius,iuſtificansque iuſtum,& retribuens ei ſe-
33 cundum iuſtitiam ſuam. * Si fugerit populus
tuus Iſrael inimicos ſuos (quia peccaturus
eſt tibi) & agentes pœnitentiam, & confitẽ
tes nomini tuo,venerint,& orauerint, & de
34 precati te fuerint in domo hac; * exaudi in
cælo,& dimitte peccatum populi tui Iſrael,
& reduces eos in terram, quam dediſti pa-
35 tribus eorum. * Si clauſum fuerit cælum, &
non pluerit propter peccata eorum, & orã-
tes in loco iſto, pœnitentiam egerint nomi-
ni tuo,& a peccatis ſuis conuerſi fuerint pro
36 pter afflictionem ſuá:* exaudi eos in cælo,&
dimitte peccata ſeruorum tuorum,& popu-
li tui Iſrael:& oſtẽde eis viá bonam per quá
ambulent,& da pluuiam ſuper terram tuam,
quam dediſti populo tuo in poſſeſſionem.
37 *Fames ſi oborta fuerit in terra,aut peſtilen
tia, aut corruptus aer,aut ærugo, aut locu-
ſta,vel rubigo, & afflixerit cũ inimicus eius
portas obſidens,omnis plaga, vniuerſa infir
38 mitas, *cuncta deuotatio,& imprecatio,quę
acciderit omni homini de populo tuo Iſrael:
ſi quis cognouerit plagá cordis ſui,& expan
39 derit manus ſuas in domo hac, * tu exau-
dies

*2.Re.7.b.12.
*Deu.12.b.11.

dies in cęlo in loco habitationis tuæ, & re-
propitiaberis, & facies vt des vnicuique ſe-
cundum omnes vias ſuas, ſicut videris cor e- E
ius (quia tu noſti ſolus cor omnium filiorum
hominum) *vt timeãt te cunctis diebus, qui 40
bus viuunt ſuper faciem terræ, quam dediſti
patribus noſtris. *Inſuper & alienigena, qui 41
nõ eſt de populo tuo Iſrael, cum venerit de
terra longinqua propter nomen tuum (au-
dietur enim nomen tuũ magnum, & manus
tua fortis, & brachiũ tuum * extentum vbi- 42
que) cum venerit ergo, & orauerit in hoc lo
co, *tu exaudies in cælo, in firmamento habi 43
taculi tui, & facies omnia, pro quib⁹ inuoca
uerit te alienigena: vt diſcãt vniuerſi populi
terrarum nomẽ tuum timere, ſicut populus
tuus Iſrael, & probent quia nomen tuum in
uocatum eſt ſuper domum hanc, quam ædifi
caui. *Si egreſſus fuerit populus tuus ad bel- 44
lum cõtra inimicos ſuos, per uiam, quocũq.
miſeris eos, orabunt te cõtra viam ciuitatis,
quam elegiſti, & contra domum, quam ædifi
caui nomini tuo, *& exaudies in cælo oratio 45
nes eorum, & preces eorum, & facies iudiciũ
eorum. * Quod ſi peccauerint tibi (" non eſt 46
enim homo qui non peccet) & iratus tradide
ris eos inimicis ſuis, & captiui ducti fuerint
in terram inimicorum longe vel prope, *& 47
egerint pęnitentiam in corde ſuo in loco ca
ptiuitatis, & cõuerſi deprecati te fuerint in
captiuitate ſua, dicentes: Peccauimus, inique
egimus, impie geſſimus: * & reuerſi fuerint 48
ad te i uniuerſo corde ſuo, & tota anima ſua
in terra inimicorum ſuorum, ad quam capti
ui ducti fuerint: & orauerint te contra viam F
terræ ſuæ, quam dediſti patribus eorũ, & ci-
uitatis quã elegiſti, & templi quod ædifica-
ui nomini tuo: *exaudies i cęlo, in firmamẽ 49
to ſolii tui orationes eorum, & preces eorũ,
& facies iudicium eorum: * & propitiaberis 50
populo tuo qui peccauit tibi, & omnibus ini
quitatibus eorũ, quibus præuaricati ſunt in
te: & dabis miſericordiam corã eis, qui eos
captiuos habuerint, vt miſereãtur eis. *Popu 51
lus enim tuus eſt, & hereditas tua, quos edu
xiſti de Terra Ægypti, de medio fornacis fer
reæ. *Vt ſint oculi tui aperti ad deprecationẽ 52
ſerui tui, & populi tui Iſrael, & exaudias eos
in vniuerſis pro quibus inuocauerint te. *Tu 53
enim ſeparaſti eos tibi in hereditatẽ de vni-
uerſis populis terræ, ſicut locut⁹ es per Moy
ſen ſeruum tuum, quãdo eduxiſti patres no
ſtros de Ægypto Domine Deus. *Factum eſt 54
autem, cum compleſſet Salomon orãs Dñm
omnem orationem, & deprecationẽ hãc, ſur
rexit de conſpectu altaris Domini: vtrumq.
enim genu in terra fixerat, & manus expã-
derat in cęlũ. *Stetit ergo, & benedixit om- 55
ni eccleſiæ Iſrael voce magna, dicens: *Bene 56
dictus Dominus, qui dedit requiem populo
ſuo Iſrael, iuxta omnia quæ locutus eſt: non

*2.Par.6.g.36
1.Io.1.d.8.
Eccl.7.c.21.

cecidit ne vnus quidem ſermo ex omnib. bo
nis, quæ locutus eſt per Moyſen ſeruũ ſuum.
57 * Sit Dominus Deus noſter nobiſcum, ſicut
fuit cum patribus noſtris, non derelinquens
58 nos, neq. proijciens: * Sed inclinet corda no
ſtra ad ſe, vt ambulemus in vniuerſis vijs ei⁹,
& cuſtodiamus mandata eius, & ceremonias
eius, & iudicia quæcumq. mandauit patrib.
59 noſtris. * Et ſint ſermones mei iſti, quib. de-
G precatus ſum coram Domino, appropinquã
tes Domino Deo noſtro die ac nocte, vt fa-
ciat iudicium ſeruo ſuo, & populo ſuo Iſrael
60 per ſingulos dies: *vt ſciãt omnes populi ter
ræ, quia Dominus ipſe eſt Deus, & nõ eſt vl-
61 tra abſque eo. *Sit quoq; cor noſtrum perfe-
ctum cum Domino Deo noſtro, vt ambule-
mus in decretis eius, & cuſtodiamus manda-
62 ta eius, ſicut & hodie. * Igitur rex, & omnis
Iſrael cum eo, immolabant victimas coram
63 Domino. *Mactauitque Salomon hoſtias pa-
cificas, quas immolauit Domino, boũ viginti
duo millia, & ouium centum viginti millia:
& dedicauerunt templum Domini rex, & fi-
64 lij Iſrael. * In die illa ſanctificauit rex mediũ
atrij, quod erat ante domum Domini: fecit
quippe holocauſtum ibi, & ſacrificium, & a-
dipem pacificorum: quoniam altare ęreum,
quod erat coram Domino, minus erat, & ca
pere non poterat holocauſtum, & ſacrificiũ,
65 & adipem pacificorum. *Fecit ergo Salomõ
in tẽpore illo feſtiuitatem celebrem, & om-
nis Iſrael cũ eo, multitudo magna ab introi-
tu Emath vſque ad Riuum Ægypti, coram
Dño Deo noſtro, ſeptem diebus & ſeptem
66 diebus, id eſt, quattuordecim diebus. * Et in
die octaua dimiſit populos; qui benedicẽtes
regi, profecti ſunt in tabernacula ſua lætã-
tes, & alacri corde ſuper omnib. bonis, quæ
fecerat Dñs Dauid ſeruo ſuo, & Iſrael popu
lo ſuo.

CAP. IX.

1 FActum eſt autem cum perfeciſſet Salo-
A mon ædificium domus Domini, & ædi-
ficium regis, & omne quod optauerat & vo
2 luerat facere, *apparuit ei Dominus ſecũdò
3 " ſicut apparuerat ei in Gabaon. *Dixitq. Do
minus ad eum: Exaudiui orationem tuam &
deprecationẽ tuam, quam deprecatus es co-
ram me: ſanctificaui domum hanc, quã ædi-
ficaſti, vt ponerem nomen meum ibi in ſem-
piternum, & erunt oculi mei & cor meũ ibi
4 cunctis diebus. * Tu quoque ſi ambulaueris
coram me, ſicut ambulauit pater tuus, in ſim
plicitate cordis, & in æquitate: & feceris om
nia, quæ præcepi tibi, & legitima mea & iu-
5 dicia mea ſeruaueris, * "ponam thronum re-
gni tui ſuper Iſrael in ſempiternum, ſicut lo
cutus ſum Dauid patri tuo, dicens: Non aufe
6 retur vir de genere tuo de ſolio Iſrael. *Si au
tem auerſione auerſi fueritis vos & filij ve-
ſtri, non ſequentes me, nec cuſtodientes mã-
data

*2.Pa...
Sup.3.a...
*2.R...
12.c.16

dæta mea, & ceremonias meas, quas propo-
ſui vobis, ſed abieritis, & colueritis deos alie
nos, & adoraueritis eos: * auferam Iſrael de 7
ſuperficie terræ, quam dedi eis: & templum, B
quod ſanctificaui nomini meo, proijciam a
conſpectu meo, eritq; Iſrael in prouerbium,
& in fabulam cunctis populis. * Et domus 8
hæc erit in exemplum: omnis, qui tranſierit
per eam, ſtupebit, & ſibilabit, & dicet: Qua
re fecit Dominus ſic terræ huic, & domui
huic? * Et reſpondebunt: Quia dereliquerũt 9
Dominum Deum ſuum, qui eduxit patres eo
rũ de Terra Ægypti, & ſecuti ſunt deos alie-
nos, & adorauerunt eos, & coluerunt eos: id
circo induxit Dominus ſuper eos omne ma
lũ hoc. * Expletis autẽ annis viginti poſt- 10
quam ædificauerat Salomon duas domos, id
eſt domum Domini, & domum regis, * (Hi- 11
ram rege Tyri præbente Salomoni ligna ce
drina & abiegna, & aurum iuxta omne quod
opus habuerat) tunc dedit Salomon Hiram
viginti oppida in Terra Galilææ. * Et egreſ- 12
ſus eſt Hiram de Tyro, vt videret oppida,
quæ dederat ei Salomon, & non placuerunt
ei, * & ait: Hæcine sũt ciuitates, quas dediſti 13
mihi, frater? Et appellauit eas Terram cha- C
bul, vſque in diem hanc. * Miſit quoque Hirã 14
ad regem Salomonem centum viginti talen
ta auri. * Hæc eſt ſumma expenſarum, quam 15
obtulit rex Salomon ad ædificandam domũ
Domini & domum ſuam, & Mello, & murũ
Ieruſalem, & Heſer, & Mageddo, & Gazer.
*Pharao rex Ægypti aſcendit, & cepit Ga- 16
zer, ſuccẽditq; eam igni: & Chananæum, qui
habitabat in ciuitate, interfecit, & dedit eam
in dotem filiæ ſuæ vxori Salomonis. * Aedi- 17
ficauit ergo Salomon Gazer, & Bethoron in
18 feriorem, * & Baalath, & Palmiram in Ter-
19 ra ſolitudinis. * Et omnes vicos, qui ad ſe per
tinebant, & erant abſque muro, muniuit, &
ciuitates curruum & ciuitates equitum, &
quodcumq. ei placuit vt ædificaret in Ieruſa
lem, & in Libano, & in omni terra poteſtatis
20 ſuæ. * Vniuerſum populum, qui remanſerat
de Amorrhæis, & Hethæis, & Pherezæis, &
Heuæis, & Iebuſæis, qui non ſunt de filijs Iſ-
21 rael: * horum filios, qui remanſerãt in terra,
quos ſcilicet non potuerant filij Iſrael exter
minare: fecit Salomon tributarios, vſque in
22 diem hanc. * De filijs autem Iſrael non con-
ſtituit Salomon ſeruire quemquam, ſed erãt
viri bellatores, & miniſtri eius, & principes,
& duces, & præfecti curruum & equorum.
23 * Erant autem principes ſuper omnia opera
Salomonis præpoſiti quingenti quinquagin
ta, qui habebant ſubiectum populum, & ſta-
24 tutis operibus imperabant. * Filia autem * 2.Pa.8.b.11
Pharaonis aſcendit de ciuitate Dauid in do
mum ſuam, quam ædificauerat ei Salomon:
25 tunc ædificauit Mello. * Offerebat quoq. Sa-
lomon tribus vicibus per annos ſingulos ho
locauſta, & pacificas victimas ſuper altare,
quod ædificauerat Domino, & adolebat thy
miama coram Domino: perfectumq. eſt tẽ-
26 plum. * Claſſem quoque fecit rex Salomon
in Aſiongaber, quæ eſt iuxta Ailath in litto-
27 re Maris rubri, in Terra Idumææ. * Miſit-
que Hirã in claſſe illa ſeruos ſuos viros nau
ticos & gnaros maris, cum ſeruis Salomo-
28 nis. * Qui cum veniſſent in Ophir, ſumptum
inde aurum quadringentorum viginti talen
torum, detulerunt ad regem Salomonem.



CAP. X.

Sed & Regina Saba, audita fama Salo- 1
monis in nomine Domini, venit tentare A
2 eum in ænigmatibus. * Et ingreſſa Ieruſalem
multo cum comitatu, & diuitijs, camelis por
tantibus aromata, & aurum infinitum nimis,
& gem-

& gemmas pretioſas, venit ad regem Salo-
monem, & locuta eſt ei vniuerſa quæ habe-
bat in corde ſuo. * Et docuit eam Salomon 3
omnia verba, quæ propoſuerat: non fuit ſer-
mo, qui regem poſſet latere, & non reſpon-
deret ei. * Videns autem regina Saba omnem 4
ſapientiam Salomonis, & domum, quam æ-
dificauerat, * & cibos menſæ eius, & habita- 5
cula ſeruorum, & ordines miniſtrantium, ve-
ſteſq. eorum, & pincernas, & holocauſta,
quæ offerebat in domo Domini: non habe-
bat vltra ſpiritum. * dixitq. ad regem: Verus 6
eſt ſermo, quem audiui in terra mea, * ſuper 7
ſermonibus tuis, & ſuper ſapientia tua: &
non credebam narrantibus mihi, donec ipſa
veni, & vidi oculis meis, & probaui quòd me
dia pars mihi nunciata non fuerit: maior eſt B
ſapientia, & opera tua, quàm rumor, quem
audiui. * Beati viri tui, & beati ſerui tui, qui 8
ſtant coram te ſemper, & audiunt ſapientiã
tuam. * Sit Dominus Deus tuus benedictus, 9
cui complacuiſti, & poſuit te ſuper thronum
Iſrael, eo quòd dilexerit Dominus Iſrael in
ſempiternum, & conſtituit te regem, vt face
res iudicium & iuſtitiam. * Dedit ergo regi 10
centum viginti talenta auri, & aromata mul
ta nimis, & gemmas pretioſas: non ſunt al-
lata vltra aromata tam multa, quàm ea quæ
2.Par.9.c.10 dedit regina Saba regi Salomoni. (Sed & 11
" claſſis Hiram, quæ portabat aurum de O-
phir, attulit ex Ophir ligna thyina multa ni
mis, & gemmas pretioſas. * Fecitque rex de 12
lignis thyinis fulcra domus Domini, & do-
mus regiæ, & citharas lyraſq. cantoribus:
non ſunt allata huiuſcemodi ligna thyina, ne
que viſa vſque in præſentem diem.) * Rex 13
autē Salomon dedit reginæ Saba omnia quæ
voluit, & petiuit ab eo: exceptis his, quæ vl-
tro obtulerat ei munere regio. Quæ reuerſa
eſt, & abijt in terram ſuam cum ſeruis ſuis.
* Erat autē pondus auri, quod afferebatur Sa 14
lomoni per annos ſingulos, ſexcentorum ſe- C
xaginta ſex talentorum auri: * excepto eo, 15
quod afferebant viri, qui ſuper vectigalia e-
rant, & negotiatores, vniuerſiq. ſcruta ven-
dentes, & omnes reges Arabiæ, ducesq. ter-
ræ. * Fecit quoque rex Salomon ducenta ſcu 16
ta de auro puriſſimo, ſexcentos auri ſiclos de
dit in laminas ſcuti vnius. * Et trecentas pel- 17
tas ex auro probato: trecentæ minæ auri vnã
peltam veſtiebant: poſuitq. eas rex in domo
ſaltus Libani. * Fecit etiam rex Salomon 18
thronum de ebore grandem: & veſtiuit eum
auro fuluo nimis, * qui habebat ſex gradus: 19
& ſummitas throni rotunda erat in parte po
ſteriori: & duæ manus hinc atque inde te-
nentes ſedile: & duo leones ſtabant iuxta ma
nus ſingulas. * Et duodecim leunculi ſtantes 20
ſuper ſex gradus hinc atque inde: non eſt
factum tale opus in vniuerſis regnis. * Sed 21
& omnia vaſa, quibus potabat rex Salomon,
erant aurea: & vniuerſa ſupellex domus ſal-
tus Libani de auro puriſſimo: non erat argen
tum, nec alicuius pretij putabatur in diebus
22 Salomonis, * quia claſſis regis per mare cum
D claſſe Hirã ſemel per tres annos ibat in Thar
ſis, deferens inde aurum, & argentum, &
dentes elephantorum, & ſimias, & pauos.
23 * Magnificatus eſt ergo rex Salomon ſuper
omnes reges terræ diuitijs, & ſapientia.
24 * Et vniuerſa terra deſiderabat vultum Salo-
monis, vt audiret ſapientiam eius, quam de-
25 derat Deus in corde eius. * Et ſinguli defe-
rebant ei munera, vaſa argentea & aurea, ve
ſtes & arma bellica, aromata quoque, & e-
26 quos & mulos per annos ſingulos. * * Con- *1.Par
gregauitq. Salomon currus & equites, & fa
cti ſunt ei mille quadringenti currus, & duo-
decim millia equitum: & diſpoſuit eos per
ciuitates munitas, & cum rege in Ieruſalem.
27 * Fecitq. vt tanta eſſet abundantia argenti in
Ieruſalem, quanta & lapidum: & cedrorum
prębuit multitudinem quaſi ſycomoros, quæ
28 naſcuntur in campeſtribus. * Et educeban-
tur equi Salomoni de Ægypto, & de Coa.
Negotiatores enim regis emebãt de Coa, &
29 ſtatuto pretio perducebant. * Egrediebatur
autem quadriga ex Ægypto ſexcentis ſiclis
argenti, & equus centum quinquaginta. At-
que in hunc modum cuncti reges Hethæorũ
& Syriæ equos venundabant.

CAP. XI.

1 Rex autem Salomon " adamauit mulie- *Deut.
A res alienigenas multas, filiam quoque 17. Eccl.
Pharaonis, & Moabitidas, & Ammonitidas,
2 Idumæas, & Sidonias, & Hethæas: * de gen-
tibus, ſuper quibus dixit Dominus filijs Iſ-
rael: " Non ingrediemini ad eas, neque de il- *Exo.34
lis ingredietur ad veſtras: certiſſimè enim a-
uertent corda veſtra vt ſequamini deos earũ
His itaque copulatus eſt Salomon ardentiſſi
3 mo amore. * Fueruntq. ei vxores quaſi regi-
næ ſeptingentæ, & concubinæ trecentæ: &
4 auerterunt mulieres cor eius. * Cumq. iam
eſſet ſenex, deprauatum eſt cor eius per mu-
lieres, vt ſequeretur deos alienos: nec erat cor
eius perfectum cum Domino Deo ſuo, ſicut
5 Dauid patris eius: * Sed colebat Salomon
Aſtarthen deam Sidoniorum, & Moloch ido
6 lum Ammonitarum. * Fecitq. Salomon quod
non placuerat coram Domino, & non adim-
B pleuit vt ſequeretur Dominum, ſicut Dauid
7 pater eius. * Tunc ædificauit Salomon fanum
Chamos, idolo Moab, in monte qui eſt con-
tra Ieruſalem, & Moloch idolo filiorum Am
8 mon. * Atque in hunc modum fecit vniuerſis
vxoribus ſuis alienigenis, quæ adolebãt thu-
9 ra, & immolabant dijs ſuis. * Igitur iratus eſt
Dominus Salomoni, quòd auerſa eſſet mens
eius a Dño Deo Iſrael, qui " apparuerat ei ſe *Sup.
cundo,



cindo; * & præceperat de verbo hoc ne ſe 10
quereretur deos alienos, & nõ cuſtodiuit quæ
mandauit ei Dñs. * Dixit itaq. Dñs Salomo- 11
ni: Quia habuiſti hoc apud te, & non cuſtodi
ſti pactum meum, & præcepta mea, quæ mã
daui tibi, diſrumpens ſcindam regnũ tuum,
& dabo illud ſeruo tuo. * ª Verumtamen in 12
diebus tuis non faciam propter Dauid patrẽ C
tuũ: de manu filij tui ſcindam illud, * nec to- 13
tum regnum auferam, ſed tribum vnã dabo
filio tuo propter Dauid ſeruum meum, & Ie
ruſalem quam elegi. * Suſcitauit autem 14
Dominus aduerſarium Salomoni Adad Idu
mæum de ſemine regio, qui erat in Edom.
* ª Cum enim eſſet Dauid in Idumæa, & a- 15
ſcendiſſet Ioab princeps militiæ ad ſepeliẽ-
dum eos, qui fuerant interfecti, & occidiſſet
omne maſculinum in Idumæa (* ſex enim 16
menſibus ibi moratus eſt Ioab, & omnis Iſ-
rael, donec interimeret omne maſculinũ in
Idumæa) * fugit Adad ipſe, & viri Idumæi 17
de ſeruis patris eius cum eo, vt ingrederetur
Aegyptum: erat autẽ Adad puer paruulus.
* Cumq. ſurrexiſſent de Madian, venerũt in 18
Pharan, tuleruntq. ſecum viros de Pharan,
& introierũt Aegyptum ad Pharaonem re-
gem Aegypti: qui dedit ei domum, & cibos
cõſtituit, & terram delegauit. * Et inuenit A- 19
dad gratiam coram Pharaone valde, in tãtũ D
vt daret ei vxorem, ſororem vxoris ſuæ ger
manam Taphnes reginæ. * Genuitq. ei ſo- 20
ror Taphnes Genubath filium, & nutriuit
eum Taphnes in domo Pharaonis: eratq. Ge
nubath habitans apud Pharaonem cum filijs
eius. * Cumq. audiſſet Adad in Aegypto, dor 21
miſſe Dauid cum patribus ſuis, & mortuum
eſſe Ioab principem militiæ, dixit Pharao-
ni: Dimitte me, vt vadam in terram meam.
* Dixitque ei Pharao: Qua enim re apud 22
me indiges, vt quæras ire ad terram tuam?
At ille reſpondit: Nulla: ſed obſecro te vt
23 dimittas me. * Suſcitauit quoque ei Deus
aduerſarium Razon filium Eliada, qui fuge-
rat Adarezer regem Soba dominum ſuum:
24 * & congregauit contra eum viros, & factus
E eſt princeps latronum cum interficeret eos
Dauid: abieruntque Damaſcum, & habita-
uerunt ibi, & conſtituerunt eum regem in
25 Damaſco, * eratq. aduerſarius Iſraeli cũctis
diebus Salomonis: & hoc eſt malum Adad,
& odium contra Iſrael, regnauitq. in Syria.
26 * Ieroboam quoque filius Nabath, Ephra- 2.Par.13.a.6.
thæus, de Sareda, ſeruus Salomonis, cuius
mater erat nomine Sarua, mulier vidua: leua
27 uit manum contra regem. * Et hæc eſt cau-
ſa rebellionis aduerſus eum, quia Salomon
ædificauit Mello, & coæquauit voraginem
28 ciuitatis Dauid patris ſui. * Erat autem Ie-
roboam vir fortis & potens: videnſque Sa-
lomon adoleſcentem bonæ indolis, & indu-
ſtrium, conſtituerat eum præfectum ſuper
29 tributa vniuerſæ domus Ioſeph. * ª Factũ eſt *2.Par.10.d.
igitur in tempore illo, ut Ieroboã egrede- 15.
tur de Ieruſalem, & inueniret eũ Ahias Silo
nites propheta in uia, opertus pallio nouo:
30 erant autem duo tantũ in agro. * Apprehen-
denſq. Ahias pallium ſuum nouũ, quo coo-
31 pertus erat, ſcidit in duodecim partes. * Et
F ait ad Ieroboã: Tolle tibi decẽ ſciſſuras: hæc
enim dicit Dominus Deus Iſrael: Ecce ego
ſcindam regnum de manu Salomonis, &
32 dabo tibi decem tribus. * Porro vna tri-
bus remanebit ei propter ſeruum meum Da
uid, & Ieruſalem ciuitatẽ, quã elegi ex om-
33 nibus tribubus Iſrael: * eo quod dereliquerit
me & adorauerit Aſtarthen deam Sidonio-
rum, & Chamos deũ Moab, & Moloc deum
filiorum Ammon: & nõ ambulauerit in viis
meis, vt faceret iuſtitiã corã me, & præcepta
34 mea, & iudicia ſicut Dauid pater eius. * Nec

auferam omne regnum de manu eius, ſed
ducem ponam eum cunctis diebus vitæ ſuæ,
propter Dauid ſeruum meum, quem elegi,
qui cuſtodiuit mandata mea & præcepta
mea.* Auferam autem regnum de manu filij 35
eius, & dabo tibi decem tribus: * filio autem 36
eius dabo tribũ vnam, ut remaneat lucerna
Dauid ſeruo meo cunctis diebus coram me
in Ieruſalem ciuitate, quam elegi vt eſſet no G
men meum ibi. * Te autem aſſumam, & re- 37
gnabis ſuper oia, quæ deſiderat anima tua,
erisq. rex ſuper Iſrael.* Si igitur audieris om 38
nia, quæ præcepero tibi, & ambulaueris in
viis meis, & feceris quod rectum eſt coram
me, cuſtodiens mandata mea, & præcepta
mea, ſicut fecit Dauid ſeruus meus: ero tecũ,
& ædificabo tibi domum fidelem, quomodo
ædificauit Dauid domũ, & tradã tibi Iſrael:
* & affligam ſemen Dauid ſuper hoc, verũ- 39
tamen non cũctis diebus. * Voluit ergo Salo 40
mon interficere Ieroboam: qui ſurrexit, &
aufugit in Ægyptum ad Seſac regẽ Ægypti,
& fuit in Ægypto vſq. ad mortem Salomo-
nis. * Reliquum autem uerborũ Salomonis, 41
& omnia quæ fecit, & ſapientia eius: ecce v-
niuerſa ſcripta ſunt in Libro verborum die-
rum Salomonis. Dies autem, quos regna- 42
uit Salomon in Ieruſalem ſuper omnem Iſ-
rael, quadraginta anni ſunt. * Dormiuitq. 43
Salomon cum patribus ſuis, & ſepultus eſt
in Ciuitate Dauid patris ſui, regnauitq. Ro-
boam filius eius pro eo.

CAP. XII.

2.Par.10.a.3. VEnit autem Roboam in Sichem: illuc 1
enim congregatus erat omnis Iſrael ad A
conſtituendum eum regem. * At vero Iero 2
boam filius Nabat, cum adhuc eſſet in Ægy
pto profug⁹ a facie regis Salomonis, audita
morte eius, reuerſus eſt de Aegypto.* Miſe- 3
rũtq; & uocauerũt eũ: venit ergo Ieroboã,
& omnis multitudo Iſrael, & locuti ſunt ad
Roboam, dicentes: * Pater tuus duriſſimum 4
iugum impoſuit nobis: tu itaque nunc immi-
nue paululũ de imperio patris tui duriſſimo,
& de iugo grauiſſimo, quod impoſuit nobis,
& ſeruiemus tibi. * Qui ait eis: Ite vſque ad 5
tertium diem, & reuertimini ad me. Cumq. B
abiiſſet populus, * iniit conſilium rex Ro- 6
boam cum ſenioribus, qui aſſiſtebant co-
ram Salomone patre eius, cum adhuc viue-
ret, & ait: Quod datis mihi conſilium, ut re
ſpondeam populo huic?* Qui dixerunt ei: Si 7
hodie obedieris populo huic, & ſeruieris,
& petitioni eorum ceſſeris, locutuſq. fueris
ad eos verba lenia, erunt tibi ſerui cunctis
diebus. * Qui dereliquit conſilium ſenum, 8
quod dederant ei, & adhibuit adoleſcentes,
qui nutriti fuerant cum eo, & aſſiſtebant il-
li, * dixitque ad eos: Quod mihi datis con- 9
ſilium, vt reſpondeam populo huic, qui di-
xerunt mihi: Leuius fac iugum quod impo-
10 ſuit pater tuus ſuper nos? * Et dixerunt
C ei iuuenes qui nutriti fuerant cum eo: Sic
loqueris populo huic, qui locuti ſunt ad te,
dicentes: Pater tuus aggrauauit iugum no-
ſtrum, tu releua nos. Sic loqueris ad eos:
Minimus digitus meus groſſior eſt dorſo pa
11 tris mei. * Et nunc pater meus poſuit ſu-
per vos iugum graue, ego autem addam ſu-
per iugum veſtrum: pater meus cecidit vos
flagellis, ego autem cædam vos ſcorpioni-
12 bus. * Venit ergo Ieroboam, & omnis po-
pulus ad Roboam die tertia, ſicut locutus
fuerat rex dicens: Reuertimini ad me die
13 tertia: * Reſponditq. rex populo dura, de-
relicto conſilio ſeniorum, quod ei dederat,
14 * & locutus eſt eis ſecundum conſilium iu-
uenum, dicens: Pater meus aggrauauit iu-
gum veſtrum, ego autem addã iugo veſtro:
D pater meus cecidit vos flagellis, ego autem
15 cædam vos ſcorpionibus. * Et non acquie-
uit rex populo: quoniam auerſatus fuerat
eum Dominus, ut ſuſcitaret verbum ſuum,
*quod locutus fuerat i manu Ahiæ Silonitæ,
16 ad Ieroboam filium Nabat. * Videns itaque
populus quod noluiſſet eos audire rex, re-
ſpondit ei dicens: Quæ nobis pars in Dauid?
vel quæ hæreditas in filio Iſai? Vade in taber
nacula tua Iſrael, nunc vide domum tuam
Dauid. Et abiit Iſrael in tabernacula ſua.
17 * Super filios autem Iſrael, quicumque habi
tabant in ciuitatibus Iuda, regnauit Roboã.
18 * Miſit ergo rex Roboam Aduram, qui erat
ſuper tributa: & lapidauit eum omnis Iſrael,
E & mortuus eſt. Porro rex Roboam feſtinus
19 aſcendit currum, & fugit in Ieruſalem: * re-
ceſſitque Iſrael a domo Dauid, vſque in præ
20 ſentem diem. * Factum eſt autem cum au-
diſſet omnis Iſrael, quod reuerſus eſſet Ie-
roboam, miſerunt, & vocauerunt eum con-
gregato cœtu, & conſtituerunt eum regem
ſuper omnem Iſrael, nec ſecutus eſt quiſquã
domum Dauid præter tribum Iuda ſolam.
21 * Venit autem Roboam Ieruſalem, & con-
gregauit vniuerſam domum Iuda, & tribum
Beniamin, centum octoginta millia electo-
rum virorum bellatorum, ut pugnarent cõ
tra domum Iſrael, & reducerent regnũ Ro-
22 boam filio Salomonis. ** Factus eſt autem
ſermo Domini ad Semeiam virum Dei, di-
23 cens: * Loquere ad Roboam filium Salomo
F nis regem Iuda, & ad omnem domũ Iuda, &
24 Beniami, & reliquos de populo, dicẽs: * Hæc
dicit Dominus: Non aſcendetis, neque bella
bitis cõtra fratres veſtros filios Iſrael: reuer
tatur uir in domũ ſuam, a me enim factũ eſt
verbum hoc. Audierunt ſermonem Domini,
& reuerſi ſunt de itinere ſicut eis præcepe-
25 rat Dominus.* Aedificauit autem Ieroboam
Sichẽ in mõte Ephraim, & habitauit ibi: &
egreſſus

egreſſus inde ædificauit Phanuel. * Dixitq. 26
Ieroboam in corde ſuo: Nunc reuertetur re
gnum ad domum Dauid, * ſi aſcenderit po- 27
pulus iſte vt faciat ſacrificia in domo Do-
mini in Ieruſalem: & conuertetur cor popu
li huius ad dominum ſuum Roboam regem
Iuda, interficientq. me, & reuertentur ad eũ.
* * Et excogitato conſilio fecit duos vitu- 28
los aureos, & dixit eis: Nolite vltra aſcende
re in Ieruſalem: * Ecce dij tui Iſrael, qui te G
eduxerunt de Terra Ægypti. * Poſuitq. vnũ 29
in Bethel, & alterum in Dan: * & factum eſt 30
verbum hoc in peccatum: ibat enim populus
ad adorandum vitulum vſque in Dan. * Et 31
fecit fana in excelſis, & * ſacerdotes de extre
mis populi, qui non erant de filijs Leui. * Cõ 32
ſtituitque diẽ ſolemnem in menſe octauo,
quintadecima die menſis, in ſimilitudinem
ſolemnitatis, quæ celebrabatur in Iuda. Et
aſcendens altare, ſimiliter fecit in Bethel, vt
immolaret vitulis, quos fabricatus fuerat:
conſtituitque in Bethel ſacerdotes excelſo-
rum, quæ fecerat. * Et aſcendit ſuper alta- 33
re quod extruxerat in Bethel, quintadeci-
ma die menſis octaui, quem finxerat de cor
de ſuo: & fecit ſolemnitatem filijs Iſrael, &
aſcendit ſuper altare, vt adoleret incenſum.

CAP. XIII.

ET ecce vir Dei venit de Iuda in ſermo- 1
ne Domini in Bethel, Ieroboam ſtante A
ſuper altare, & thus iaciente. * Et exclama- 2
uit contra altare in ſermone Domini, & ait:
Altare, altare, hæc dicit Dominus: * Ecce fi-
lius naſcẽt domui Dauid, Ioſias noĩe, & im-
molabit ſuper te ſacerdotes excelſorum, qui
nunc in te thura ſuccendũt, & oſſa hominũ
ſuper te incendet. * Deditq. in illa die ſignũ, 3
dicens: Hoc erit ſignum quod locutus eſt Do
min9: Ecce altare ſcindetur, & effundetur ci
nis qui in eo eſt. * Cumque audiſſet rex ſer- 4
monem hominis Dei, quẽ inclamauerat cõ-
tra altare in Bethel, extendit manum ſuam
de altari, dicens: Apprehendite eum. Et exa- B
ruit manus eius, quam extenderat cõtra eũ:
nec valuit retrahere eam ad ſe. * Altare quo 5
que ſciſſum eſt, & effuſus eſt cinis de altari,
iuxta ſignum quod prædixerat vir Dei in ſer
mone Domini. * Et ait rex ad virum Dei: De- 6
precare faciem Domini Dei tui, & ora pro
me vt reſtituatur manus mea mihi. Orauitq.
vir Dei faciem Domini, & reuerſa eſt ma-
nus regis ad eum, & facta eſt ſicut prius fue-
rat. * Locutus eſt autem rex ad virum Dei: 7
Veni mecum domum vt prandeas, & dabo
tibi munera. * Reſponditque vir Dei ad regẽ: 8
Si dederis mihi mediam partem domus tuæ,
non veniam tecum, nec comedam panem,
neque bibam aquam in loco iſto: * ſic enim 9
mandatum eſt mihi in ſermone Domini præ C
cipientis: Non comedes panem, neque bibes
aquam, nec reuerteris per viam, qua veniſti.
10 * Abijt ergo per aliã viam, & nõ eſt reuerſus
11 per iter, quo venerat in Bethel. * Prophetes
autem quidam ſenex habitabat in Bethel, ad
quem venerunt filij ſui, & narrauerunt ei
omnia opera, quæ fecerat vir Dei illa die in
Bethel: & verba quæ locutus fuerat ad re-
12 gem, narrauerunt patri ſuo. * Et dixit eis
pater eorum: Per quam viam abijt? Oſten-
derunt ei filij ſui viam, per quam abierat vir
13 Dei, qui venerat de Iuda. * Et ait filijs ſuis:
Sternite mihi aſinum. Qui cum ſtrauiſſent, a-
14 ſcendit, * & abijt poſt virum Dei, & inuenit
eum ſedentem ſubtus terebinthum: & ait
D illi: Tu ne es vir Dei qui veniſti de Iuda? Re-
15 ſpondit ille: Ego ſum. * Dixitque ad eum:
Veni mecum domum, vt comedas panem.
16 * Qui ait: Non poſſum reuerti, neque venire
tecum, nec comedam panem, neque bibam
17 aquam in loco iſto: * quia locutus eſt Do-
minus ad me in ſermone domini, dicens:
Non comedes panem, & non bibes aquam
ibi, nec reuerteris per viam, qua ieris.
18 * Qui ait illi: Et ego propheta ſum ſimilis
tui: & angelus locutus eſt mihi in ſermone
Domini, dicens: Reduc eum tecum in domũ
tuam, vt comedat panem, & bibat aquam.
19 Fefellit eum, * & reduxit ſecum: comedit er-
20 go panem in domo eius, & bibit aquam. * Cũ
que ſederent ad mẽſam, factus eſt ſermo Do
mini ad prophetam, qui reduxerat eum.
21 * Et exclamauit ad virum Dei, qui venerat
E de Iuda, dicens: Hæc dicit Dominus: Quia
non obediens fuiſti ori Domini, & nõ cuſto-
diſti mandatum, quod præcepit tibi Domi-
22 nus Deus tuus, * & reuerſus es, & comediſti
panem, & bibiſti aquam in loco in quo præ-
cepit tibi ne comederes panem, neque bibe-
res aquam, non inferetur cadauer tuum in
23 ſepulchrum patrum tuorum. * Cumq. come
diſſet, & bibiſſet, ſtrauit aſinum ſuum pro-
24 phetæ, quem reduxerat. * Qui cum abiiſſet,
inuenit eũ leo in via, & occidit, & erat cada-
uer eius proiectum in itinere: aſinus autem
ſtabat iuxta illũ, & leo ſtabat iuxta cadauer.
25 * Et ecce, viri tranſeuntes viderunt cadauer
proiectum in via, & leonem ſtantem iuxta
cadauer. Et venerunt & diuulgauerunt in
ciuitate, in qua prophetes ille ſenex habita-
26 bat. * Quod cum audiſſet propheta ille, qui
F reduxerat eum de via, ait: Vir Dei eſt, qui ino
bediens fuit ori Domini, & tradidit eum Do
minus leoni, & confregit eum, & occidit iux
ta verbum Domini, quod locutus eſt ei.
27 * Dixitque ad filios ſuos: Sternite mihi aſi-
28 num. Qui cum ſtrauiſſent, * & ille abijſſet, in
uenit cadauer eius proiectum in via, & aſinũ
& leonem ſtantes iuxta cadauer: non come-
29 dit leo de cadauere, nec læſit aſinũ. * Tulit er
go ꝓphetes cadauer viri Dei, & poſuit illud

ſuper aſinum, & reuerſus intulit in ciuitatẽ
prophetæ ſenis vt plãgeret eum. * Et poſuit 30
cadauer eius in ſepulchro ſuo:& planxerunt
eum: Heu heu mi frater. * Cumque plan- 31
xiſſent eum, dixit ad filios ſuos: Cum mor- G
tuus fuero, ſepelite me in ſepulchro, in quo
vir Dei ſepultus eſt: iuxta oſſa eius ponite
oſſa mea. * Profectò enim veniet ſermo, 32
quem prædixit in ſermone Domini contra
altare quod eſt in Bethel, & contra omnia
fana excelſorũ, quæ ſunt in vrbib. Samariæ.
33 * Poſt verba hæc non eſt reuerſus Ieroboã
de via ſua peſſima, ſed econtrario fecit de
nouiſſimis populi ſacerdotes excelſorum:
quicumque volebat, implebat manum ſuã,
34 & fiebat ſacerdos excelſorum. * Et propter
hanc cauſam peccauit domus Ieroboam, &
euerſa eſt, & deleta de ſuperficie terræ.



CAP. XIIII.

IN tempore illo ægrotauit Abia filius Iero 1
boam. * Dixitq. Ieroboam vxori ſuæ: Sur- 2
ge, & commuta habitum, ne cognoſcaris A
quod ſis vxor Ieroboam: & vade in Silo, vbi
eſt Ahias propheta, ᵃ qui locutus eſt mihi, quod
regnaturus eſſem ſuper populum hunc. * Tol 3
le quoque in manu tua decẽ panes, & cru-
ſtulam, & vas mellis, & vade ad illum: ipſe e-
nim indicabit tibi quid euenturum ſit puero
huic. * Fecit vt dixerat, vxor Ieroboam: & 4
conſurgens abijt in Silo, & venit in domum
Ahiæ: at ille non poterat videre, quia caliga
uerant oculi eius præ ſenectute. * Dixit au- 5
tem Dominus ad Ahiã: Ecce vxor Ieroboam B
ingreditur vt conſulat te ſuper filio ſuo qui
ægrotat. hæc & hæc loqueris ei. Cũ ergo illa
intraret, & diſſimularet ſe eſſe quæ erat, * au 6
diuit Ahias ſonitum pedum eius introeuntis
per oſtium, & ait: Ingredere vxor Ieroboã:
quare aliam te eſſe ſimulas? ego autem miſ-
ſus ſum ad te durus nuncius. * Vade, & dic 7
Ieroboam: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael:
Quia exaltaui te de medio populi, & dedi te
ducem ſuper populum meum Iſrael: * & ſci 8
di regnum domus Dauid, & dedi illud tibi,
& non fuiſti ſicut ſeruus meus Dauid, qui cu
ſtodiuit mandata mea, & ſecutus eſt me in to
to corde ſuo, faciens quod placitum eſſet in C
9 conſpectu meo: * ſed operatus es mala ſu-
per omnes, qui fuerunt ante te, & feciſti ti-
bi deos alienos & conflatiles, vt me ad ira-
cundiam prouocares, me autem proieciſti
10 poſt corpus tuum: * idcirco ecce ego indu-
cam mala ſuper domum Ieroboam, & ᵇper-
cutiã de Ieroboam mingentem ad parietẽ,
& clauſum, & nouiſſimum in Iſrael: & mun-
dabo reliquias domus Ieroboam, ſicut mun
11 dari ſolet fimus vſque ad purũ. * Qui mortui
fuerint de Ieroboam in ciuitate, comedent
eos canes: qui autẽ mortui fuerint in agro,
vorabunt eos aues cæli: quia Dñs locutus
12 eſt. * Tu igitur ſurge, & vade in domum
tuam: & in ipſo introitu pedum tuorum in
13 vrbem, morietur puer, * & planget eum om
D nis Iſrael, & ſepeliet: iſte enim ſolus infere-
tur de Ieroboam in ſepulchrum, quia inuen
tus eſt ſuper eo ſermo bonus a Domino Deo
14 Iſrael, in domo Ieroboã. * Conſtituet autem
ſibi Dominus regem ſuper Iſrael, qui percu-
tiet domum Ieroboam in hac die, & in hoc
15 tẽpore: * & percutiet Dominus Deus Iſrael,
ſicut moueri ſolet arũdo in aqua: & euellet
Iſrael de terra bona hac, quam dedit patrib.
eorum, & ventilabit eos trans Flumen: quia
16 fecerunt ſibi lucos, vt irritarent Dñm. * Et
tradet Dominus Iſrael propter peccata Ie-
roboam, qui peccauit, & peccare fecit Iſ-
17 rael. * Surrexit itaque vxor Ieroboam, &
abijt,

ᵃ Sup. 11. c. 31.

ᵇ 1 Infra

abijt,& venit in Therſa:cumq. illa ingrede-
retur limen domus,puer mortuus eſt,* & ſe 18
pelierunt eum. Et planxit eum omnis Iſrael
iuxta ſermonem Domini,quē locutus eſt in
manu ſerui ſui Abiæ prophetæ.* Reliqua au 19
tem verborum Ieroboam,quomodo pugna
uerit, & quomodo regnauerit, ecce ſcripta
ſunt in Libro verborum dierum regū Iſrael.
* Dies autem, quibus regnauit Ieroboam, 20
viginti duo anni ſunt:& dormiuit cum patri E
bus ſuis:regnauitq. Nadab filius eius pro eo.
*"Porro Roboam filius Salomonis regnauit 21
in Iuda. Quadraginta & vnius anni erat Ro
boam, cum regnare cœpiſſet: decem & ſe-
ptem annos regnauit in Ieruſalem ciuitate,
quā elegit Dominus vt poneret nomen ſuū
ibi, ex omnibus tribubus Iſrael. Nomen au- F
tem matris eius Naama Ammanitis.* Et fe- 22
cit Iudas malum coram Domino, & irrita-
uerunt eum ſuper omnibus,quæ fecerant pa
tres eorum in peccatis ſuis, qui peccauerūt.
* Ædificauerunt enim & ipſi ſibi aras, & ſta- 23
tuas,& lucos ſuper omnem collē excelſum,
& ſubter omnem arborem frondoſam:
* ſed & effeminati fuerunt in terra, fece- 24
runtque omnes abominationes gentium,
quas attriuit Dominus ante faciem filiorum
Iſrael. * In quinto autem anno regni Ro- 25
boam,aſcendit Seſac rex Ægypti in Ieruſa-
lem, * & tulit theſauros domus Domini, 26
& theſauros regios,& vniuerſa diripuit: ſcu
ta quoq. aurea,quæ fecerat Salomon:*"pro 27
quibus fecit rex Roboam ſcuta ærea, & tra G
didit ea in manum ducum ſcutariorum, &
eorum qui excubabant ante oſtium domus
regis. * Cumq. ingrederetur rex in domum 28
Domini, portabant ea qui præeundi habe-
bant officium: & poſtea reportabant ad ar-
mamentarium ſcutariorum. * Reliqua au- 29
tem ſermonum Roboam, & omnia quæ fe-
cit,ecce ſcripta ſunt in Libro ſermonum die
rum regum Iuda. * Fuitque bellum inter 30
Roboam & Ieroboam cunctis diebus.* Dor- 31
miuitq. Roboam cum patribus ſuis,& ſepul
tus eſt cum eis in ciuitate Dauid:nomen au-
tem matris eius Naama Ammanitis: & re-
gnauit Abiam filius eius pro eo.

CAP. XV.

IGitur in octauo decimo anno regni Iero- 1
boam filij Nabat, regnauit Abiam ſuper A
Iudam. * Tribus annis regnauit in Ieruſa- 2
lem:" nomen matris eius Maacha filia Abeſ-
ſalom. * Ambulauitq. in omnibus pecca- 3
tis patris ſui, quæ fecerat ante eum: nec
erat cor eius perfectum cum Domino Deo
ſuo,ſicut cor Dauid patris eius.* Sed pro- 4
pter Dauid dedit ei Dominus Deus ſuus lu-
cernam in Ieruſalem, vt ſuſcitaret filiū eius
5 poſt eum, & ſtatueret Ieruſalem:* eo quod
B feciſſet Dauid rectum in oculis Domini, &
non declinaſſet ab omnibus, quæ præcepe-
rat ei cunctis diebus vitæ ſuæ," excepto ſer- *2.Re.11.a.6
6 mone Vriæ Hethæi.* Attamen bellum fuit
inter Roboam, & Ieroboam omni tempo-
7 re vitæ eius. * Reliqua autem ſermonum
Abiam, & omnia quæ fecit, nonne hæc
"ſcripta ſunt in Libro verborum dierum re *2.Par.13.a.1
gum Iuda? Fuitq. prælium inter Abiam &
8 inter Ieroboam.* Et dormiuit Abiam cum
patribus ſuis, & ſepelierunt eum in ciuitate
Dauid:" regnauitq. Aſa filius eius pro eo. *2.Par.14.a.1
9 * In anno ergo vigeſimo Ieroboam regis
10 Iſrael regnauit Aſa rex Iuda,* & quadragin
ta & uno anno regnauit in Ieruſalem. No-
men matris eius Maacha, filia Abeſſalom.
11 * Et fecit Aſa rectum ante conſpectum Do-
12 mini, ſicut Dauid pater eius: * & abſtulit
C effeminatos de terra, purgauitq. vniuerſas
ſordes idolorum, quæ fecerant patres eius.
13 * Inſuper & Maacham matrē ſuam amouit,
ne eſſet princeps in ſacris Priapi, & in luco
eius,quē cōſecrauerat:ſubuertitq.ſpecū eius,
& confregit ſimulachrum turpiſſimum, &
14 combuſſit in Torrente Cedron:*excelſa au-
tem non abſtulit.Verumtamen cor Aſa per-
fectum erat cum Domino cunctis dieb. ſuis:
15 * & intulit ea, quæ ſanctificauerat pater
ſuus, & uouerat,in domum Domini,argen
16 tum & aurum, & vaſa.* Bellum autem erat
inter Aſa & Baaſa regem Iſrael cunctis die-
17 bus eorum.*" Aſcendit quoque Baaſa rex *2.Par.16.a.1
Iſrael in Iudam,& ædificauit Rama, ut non
poſſet quiſpiam egredi vel ingredi de parte
18 Aſa regis Iuda. * Tollens itaque omne ar-
gentum, & aurum, quod remanſerat in the
D ſauris domus regiæ, & dedit illud in manus
ſeruorum ſuorum: & miſit ad Benadad filiū
Tabremon filii Hezion,regē Syriæ,qui habi
19 tabat in Damaſco, dicens: * Fœdus eſt inter
me & te,& inter patrē meum & patrē tuum
ideo miſi tibi munera, argentum & aurū:&
peto vt venias,& irritū facias fœdus, quod
habes cū Baaſa rege Iſrael, & recedat a me.
20 * Acquieſcēs Benadad regi Aſa,miſit princi-
pes exercitus ſui in ciuitates Iſrael,& percuſ
ſerunt Ahion, & Dan, & Abeldomum Maa-
cha,& vniuerſam Cenneroth,omnē ſcilicet
21 Terram Nephthali.* Quod cum audiſſet Baa
ſa,intermiſit ædificare Rama,& reuerſus eſt
22 in Therſa. * Rex autē Aſa nuncium miſit in
omnem Iudam dicens: Nemo ſit excuſatus.
& tulerunt lapides de Rama, & ligna eius,
quibus ædificauerat Baaſa, & extruxit de eis
rex Aſa Gabaa Beniamin, & Maſpha.
23 * Reliqua autem omnium ſermonum Aſa,
& uniuerſæ fortitudines eius,& cuncta quę
fecit, & ciuitates quas extruxit, nonne hæc
ſcripta ſunt in Libro verborum dierum re-
gum Iuda? Verumtamen in tempore ſene-

ctutis ſuæ doluit pedes. * Et dormiuit cum 24
patribus ſuis, & ſepultus eſt cũ eis in Ciui-
*2.Pa.17.a.1. tate Dauid patris ſui. * Regnauitq. Ioſaphat 1
filius eius pro eo. * Nadab vero fili⁹ Ieroboã 25
regnauit ſuper Iſrael anno ſecũdo Aſa regis F
Iuda: regnauitque ſuper Iſrael duobus an-
nis. * Et fecit quod malum eſt in conſpectu 26
Domini, & ambulauit in viis patris ſui, & in
peccatis eius, quibus peccare fecit Iſrael.
* Inſidiatus eſt autem ei Baaſa filius Ahiæ 27
de domo Iſſachar, & percuſſit eum in Geb-
bethon, quæ eſt vrbs Philiſthinorum: ſiqui-
dem Nadab & omnis Iſrael obſidebant Geb
bethon. * Interfecit ergo illum Baaſa in an 28
no tertio Aſa regis Iuda, & regnauit pro eo.
*Inf.22.f.21. * Cũq. regnaſſet, * percuſſit omnem domum 29
Ieroboam: non dimiſit ne vnam quidem ani
mam de ſemine eius, donec deleret eũ iuxta
*Sup.14.c.10. verbum Domini, * quod locutus fuerat in
manu ſerui ſui Ahiæ Silonitis, * propter pec 30
cata Ieroboam, quæ peccauerat, & quib. pec G
care fecerat Iſrael: & propter delictum, quo
irritauerat Dominum Deum Iſrael. * Reli- 31
qua autem ſermonum Nadab, & omnia quæ
operatus eſt, nõne hæc ſcripta ſunt in Libro
verborum dierum regum Iſrael? * Fuitq. bel 32
lum inter Aſa, & Baaſa regem Iſrael cunctis
diebus eorum. * Anno tertio Aſa regis Iuda 33
regnauit Baaſa filius Ahiæ, ſuper omnem Iſ-
rael in Therſa uigintiquattuor annis. * Et fe 34
cit malum coram Domino, ambulauitque in
via Ieroboam, & in peccatis eius, quib. pec
care fecit Iſrael.

CAP. XVI.

FActus eſt autem ſermo Domini ad Iehu 1
filium Hanani contra Baaſa, dicens: A
* Pro eo ꝙ exaltaui te de puluere, & poſui 2
te ducem ſuper populum meum Iſrael, tu au
tem ambulaſti in via Ieroboã, & peccare fe-
ciſti populũ meum Iſrael, vt me irritares in
peccatis eorum: * ecce, ego demetam po- 3
ſteriora Baaſa, & poſteriora domus eius: &
faciam domum tuam ſicut domũ Ieroboam
*Su.15.g.29. filij Nabat. * * Qui mortuus fuerit de Baa- 4
ſa in ciuitate, comedent eum canes: & qui
mortuus fuerit ex eo in regione, comedent
*2.Pa.16.a.2. eum volucres cæli. * * Reliqua autem ſer- 5
monum Baaſa, & quæcumque fecit, & præ-
lia eius, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro B
verborum dierum regum Iſrael? * Dormi- 6
uit ergo Baaſa cum patribus ſuis, ſepultuſ-
que eſt in Therſa: & regnauit Ela filius eius
pro eo. * Cum autem in manu Iehu filij Ha 7
nani prophetæ verbum Domini factum eſſet
contra Baaſa, & contra domum eius, & con
tra omne malum, quod fecerat coram Do-
mino, ad irritandum eum in operibus ma-
nuum ſuarum, vt fieret ſicut domus Iero-
boam: ob hanc cauſam occidit eum, hoc eſt,
8 Iehu filium Hanani, prophetam. * Anno
vigeſimo ſexto Aſa regis Iuda, regnauit Ela
filius Baaſa ſuper Iſrael in Therſa duob. an-
9 nis. * Et rebellauit contra eum ſeruus ſuus
Zambri, dux mediæ partis equitum: erat au-
tem Ela in Therſa bibens, & temulentus in
10 domo Arſa præfecti Therſa. * * Irruens er-
C go Zambri, percuſſit, & occidit eum anno vi
geſimo ſeptimo Aſa regis Iuda, & regnauit
11 pro eo. * Cumq. regnaſſet, & ſediſſet ſuper
ſolium eius, percuſſit omnem domum Baa-
ſa, & non dereliquit ex ea mingentem ad pa
12 rietem, & propinquos & amicos eius. * Dele
uitq. Zambri omnem domum Baaſa, iuxta
verbũ Domini, quod locutus fuerat ad Baa-
13 ſa in manu Iehu prophetæ, * propter vniuer
ſa peccata Baaſa, & peccata Ela filii eius, qui
peccauerunt, & peccarè fecerunt Iſrael pro
uocantes Dominum Deum Iſrael in vanita-
14 tibus ſuis. * Reliqua autem ſermonum Ela,
D & omnia quæ fecit, nõne hæc ſcripta ſunt in
15 Libro verborum dierum regum Iſrael? * An-
no vigeſimo ſeptimo Aſa regis Iuda, regna-
uit Zambri ſeptem diebus in Therſa: porro
exercitus obſidebat Gebbethon vrbẽ Phili-
16 ſthinorum. * Cumq. audiſſet rebellaſſe Zam-
bri, & occidiſſe regem, fecit ſibi regem oĩs
Iſrael Amri, qui erat princeps militiæ ſuper
17 Iſrael in die illa in caſtris. * Aſcendit ergo
Amri & omnis Iſrael cũ eo de Gebbethon,
18 & obſidebant Therſa. * Videns autem Zam
bri quod expugnanda eſſet ciuitas, ingreſſus
eſt palatium, & ſuccẽdit ſe cum domo regia:
19 & mortuus eſt * in peccatis ſuis, quæ pecca-
uerat faciens malum coram Domino, & am
bulans in uia Ieroboam, & in peccato eius,
20 quo fecit peccare Iſrael. * Reliqua autem ſer
E monum Zambri, & inſidiarum eius, & tyran
nidis, nonne hęc ſcripta ſunt in Libro verbo
21 rum dierum regum Iſrael? * Tunc diuiſus eſt
populus Iſrael in duas partes: media pars
populi ſequebatur Thebni filium Gineth, vt
conſtitueret eum regem: & media pars Am-
22 ri. * Præualuit autem populus qui erat cum
Amri, populo qui ſequebatur Thebni filium
Gineth: mortuusque eſt Thebni, & regna-
23 uit Amri. * Anno trigeſimo primo Aſa re-
gis Iuda regnauit Amri ſuper Iſrael, duode-
24 cim annis: in Therſa regnauit ſex annis. * E-
mitq. montẽ Samariæ a Somer duob. talẽtis
argenti: & ædificauit eum, & uocauit nomẽ
ciuitatis, q̃ extruxerat, nomine Semer Dñi
25 montis Samariam. * Fecit autem Amri malũ
F in conſpectu Dñi, & operatus eſt nequiter
26 ſuper omnes, qui fuerunt ante eũ. * Ambula
uitq. in omni via Ieroboam filii Nabat, & in
peccatis eius quib. peccare fecerat Iſrael: vt
irritaret Dñm Deũ Iſrael in vanitatib. ſuis.
27 * Reliqua autem ſermonum Amri, & præ-
lia eius, quæ geſſit, nonne hæc ſcripta ſunt in
Libro verborum dierum regum Iſrael?

* Dor-

*Dormiuitq. Amri cum patribus ſuis, & ſe- 28
pultus eſt in Samaria: regnauitq. Achab filius
eius pro eo.* Achab vero filius Amri regna 29
uit ſuper Iſrael anno trigeſimo octauo Aſa
regis Iuda. Et regnauit Achab filius Amri ſu
per Iſrael in Samaria viginti & duobus an-
nis.* Et fecit Achab filius Amri malũ in cõ- 30
ſpectu Domini ſuper omnes, qui fuerunt an G
te eum.* Nec ſuffecit ei vt ambularet in pec 31
catis Ierobоã filii Nabat: inſuper duxit vxorẽ
Iezabel filiam Ethbaal regis Sidoniorum Et
32 abijt, & ſeruiuit Baal, & adorauit eũ.* Et po
ſuit aram Baal in templo Baal, quod ædifica-
33 uerat in Samaria,* & plãtauit lucum: & ad-
didit Achab in opere ſuo, irritans Dominũ
Deum Iſrael ſuper omnes reges Iſrael, qui
34 fuerunt ante eum.* *In diebus eius ædifica- *Ioſ. 6. d. 26.
uit Hiel de Bethel, Iericho: in Abiram pri-
mitiuo ſuo fundauit eam, & in Segub nouiſ
ſimo ſuo poſuit portas eius: iuxta verbum
Domini, quod locutus fuerat in manu Io-
ſue filij Nun.



CAP. XVII.

ET dixit Elias Thesbites de habitatori- 1
bus Galaad ad Achab: Viuit Dominus A
Deus Iſrael, in cuius conſpectu ſto, ſi erit an
nis his ros & pluuia, niſi iuxta oris mei ver-
ba.* Et factum eſt verbum Domini ad eũ, 2
dicens:* Recede hinc, & vade contra O- 3
rientem, & abſcondere in Torrente carith,
qui eſt contra Iordanem,* & ibi de tor- 4
rente bibes, coruisq. pcepi vt paſcant te ibi.
* Abijt ergo, & fecit iuxta verbum Domini: 5
cumque abijſſet, ſedit in Torrẽte carith, qui
eſt contra Iordanẽ.* Corui quoque defere- 6
bant ei panẽ & carnes mane, ſimiliter panẽ
& carnes veſperi, & bibebat de torrente.
* Poſt dies autem ſiccatus eſt torrens: non 7
enim pluerat ſuper terram.* Factus eſt ergo 8
ſermo Domini ad eum, dicens:* Surge & va- B
de in Sarephta Sidoniorum, & manebis ibi: 9
præcepi enim ibi mulieri viduæ vt paſcat te.
** Surrexit, & abijt in Sarephta. Cumque 10
veniſſet ad portam ciuitatis, apparuit ei mu
lier uidua colligens ligna, & uocauit eam,
dixitque ei: Da mihi paululum aquæ in va-
ſe, vt bibam.* Cumque illa pergeret, vt af 11
ferret, clamauit poſt tergum eius, dicens: Af
fer mihi, obſecro, & buccellã panis in manu
12 tua.* Quæ reſpondit: Viuit Dominus Deus
tuus, quia non habeo panem, niſi quantum
pugillus capere poteſt farinæ in hydria, &
paululum olei in lecytho: en colligo duo li-
gna vt ingrediar & faciam illum mihi & fi-
13 lio meo vt comedamus, & moriamur.* Ad
C quam Elias ait: Noli timere, ſed vade, & fac
ſicut dixiſti: veruntamen mihi primum fac
de ipſa farina ſubcineritium panem paruu-
lum, & affer ad me: tibi autem & filio tuo fa
14 cies poſtea.* Hæc autem dicit Dominus
Deus Iſrael: Hydria farinæ non deficiet, nec
lecythus olei minuetur vſque ad diẽ in qua
Dominus daturus eſt pluuiam ſuper faciem
15 terræ.* Quæ abijt, & fecit iuxta verbum
Eliæ: & comedit ipſe, & illa, & domus eius:
16 & ex illa die * hydria farinæ non defecit,
& lecythus olei non eſt imminutus, iuxta
verbum Domini, quod locutus fuerat in ma
17 nu Eliæ.* Factum eſt autem poſt hæc, ægro-
tauit filius mulieris matris familias, & erat
languor fortiſſimus ita vt non remaneret in
18 eo halitus.* Dixit ergo ad Eliam: Quid mi-
hi & tibi vir Dei? ingreſſus es ad me, vt reme
D morarẽtur iniquitates meæ, & interficeres
19 filium meum?* Et ait ad eam Elias: Da mi-
hi filium tuum. Tulitque eum de ſinu eius,
& portauit in cœnaculum vbi ipſe mane-

 bat,

bat, & poſuit ſuper lectulum ſuum. * Et cla- 20
mauit ad Dominum, & dixit: Domine Deus
meus, etiam ne viduam, apud quam ego vt-
cumque ſuſtentor, afflixiſti vt interficeres fi-
lium eius? * Et expandit ſe, atque menſus 21
eſt ſuper puerum tribus vicibus, & clama-
uit ad Dominum, & ait: Domine Deus meus,
reuertatur obſecro anima pueri huius in vi
ſcera eius. * Et exaudiuit Dominus vocem 22
Eliæ: & reuerſa eſt anima pueri intra eũ, &
reuixit. * Tulitq. Elias puerum, & depoſuit 23
eum de cœnaculo in inferiorem domum, &
tradidit matri ſuæ, & ait illi: En viuit filius
tuus. * Dixitq. mulier ad Eliam: Nũc in iſto 24
cognoui quoniam vir Dei es tu, & verbum
Domini in ore tuo verum eſt.

CAP. XVIII.

POſt dies multos factum eſt verbum Do- 1
mini ad Eliam, in anno tertio dicens: Va A
de, & oſtende te Achab, vt dem pluuiam
ſuper faciem terræ. * Iuit ergo Elias, ut oſtẽ 2
deret ſe Achab: erat autem fames vehemens
in Samaria. * Vocauitque Achab Abdiam 3
diſpenſatorem domus ſuæ: Abdias autem ti
mebat Dominum valde. * Nam cum in- 4
terficeret Iezabel prophetas Domini, tulit
ille centum prophetas, & abſcõdit eos quin
quagenos & quinquagenos in ſpeluncis, &
pauit eos pane & aqua. * Dixit ergo Achab 5
ad Abdiam: Vade in terrã ad vniuerſos fon-
tes aquarum, & in cunctas valles, ſi forte poſ
ſimus inuenire herbam, & ſaluare equos &
mulos, & nõ penitus iumenta intereant. * Di 6
uiſeruntq. ſibi regiones, vt circuirent eas: A- B
chab ibat per uiam vnã, & Abdias per viam
alteram ſeorſum: * Cumque eſſet Abdias in 7
via, Elias occurrit ei: qui cum cognouiſſet
eum, cecidit ſuper faciem ſuam, & ait:
Num tu es, domine mi, Elias? * Cui ille re- 8
ſpondit: Ego. Vade, & dic domino tuo: A-
deſt Elias. * Et ille, Quid peccaui, inquit, 9
quoniam tradis me ſeruum tuum in manu
Achab, ut interficiat me? * Viuit Domi- 10
nus Deus tuus, quia non eſt gens aut regnũ,
quò non miſerit dominus meus te requirẽs:
& reſpondentibus cunctis: Non eſt hic: ad-
iurauit regna ſingula & gentes, eo quod
minime repertus eris. * Et nunc tu dicis mihi: 11
Vade, & dic domino tuo: Adeſt Elias. * Cum 12
que receſſero a te, Spiritus Domini aſpor-
tabit te in locum, quem ego ignoro: & in-
greſſus nunciabo Achab, & nõ inueniẽs te,
interficiet me: ſeruus autem tuus timet Do-
minum ab infantia ſua. * Numquid non 13
indicatum eſt tibi domino meo, quid fece-
rim cum interficeret Iezabel prophetas Do C
mini, quod abſconderim de prophetis Do-
mini centum viros, quinquagenos & quin-
quagenos in ſpeluncis, & pauerim eos pa-
14 ne & aqua? * Et nunc tu dicis: Vade, &
dic domino tuo: Adeſt Elias: vt interficiat
15 me? * Et dixit Elias: Viuit Dominus exer-
cituum, ante cuius vultum ſto, quia hodie ap
16 parebo ei. * Abijt ergo Abdias in occurſum
Achab, & indicauit ei: venitq. Achab in oc-
17 curſum Eliæ. * Et cum vidiſſet eum, ait:
18 Tune es ille, qui conturbas Iſrael? * Et ille
ait: Non ego turbaui Iſrael, ſed tu, & domus
patris tui, qui dereliquiſtis mandata Domi-
19 ni, & ſecuti eſtis Baalim. * Verumtamen nũc
mitte, & cõgrega ad me vniuerſum Iſrael in
monte Carmeli, & prophetas Baal quadrin-
gentos quinquaginta, prophetasq. lucorum
quadringentos, qui comedunt de mẽſa Ieza
20 bel. * Miſit Achab ad omnes filios Iſrael, &
congregauit prophetas in monte Carmeli:
21 * Accedens autem Elias ad omnem populũ,
D ait: Vſquequo claudicatis in duas partes?
ſi Dominus eſt Deus, ſequimini eum: ſi au-
tem Baal, ſequimini illum. Et non reſpon-
22 dit ẽi populus verbum. * Et ait rurſus Elias
ad populum: Ego remanſi propheta Domini
ſolus: prophetæ autem Baal quadringenti &
23 quinquaginta viri ſunt. * Dentur nobis
duo boues, & illi eligant ſibi bouem vnum,
& in fruſta cædẽtes ponant ſuper ligna, ignẽ
autem nõ ſupponant: & ego faciam bouem
alterum, & imponam ſuper ligna, ignem au-
24 tem non ſupponam. * Inuocate nomina deo-
rum veſtrorum, & ego inuocabo nomen Do
mini mei: & Deus qui exaudierit per ignem,
ipſe ſit Deus: Reſpondens omnis populus
25 ait: Optima propoſitio. * Dixit ergo Elias p
phetis Baal: Eligite vobis bouem vnũ, & fa-
cite primi, quia vos plures eſtis: & inuocate
E nomina deorum veſtrorum, ignemq. nõ ſup
26 ponatis. * Qui cum tuliſſent bouem, quem
dederat eis, fecerunt: & inuocabant nomen
Baal de mane, vſque ad meridiem, dicentes:
Baal exaudi nos: Et non erat vox, nec qui rñ
deret: tranſiliebantque altare quod fecerãt.
27 * Cumque eſſet iam meridies, illudebat illis
Elias, dicens: Clamate voce maiore: Deus
enim eſt, & forſitan loquitur, aut in diuerſo-
rio eſt, aut in itinere, aut certe dormit, vt ex
28 citetur. * Clamabãt ergo voce magna, & in-
cidebant ſe iuxta ritum ſuum cultris & lan-
ceolis, donec perfunderentur ſanguine.
29 * Poſtquam autem tranſijt meridies, & illis
prophetãtib. venerat tempus, quo ſacrificiũ
offerri ſolet, nec audiebatur vox, nec aliquis
30 reſpondebat, nec attẽdebat orãtes: * dixit E-
lias omni populo: Venite ad me. Et accedẽte
ad ſe populo, curauit altare Dñi, quod deſtru
31 ctũ fuerat. * Et tulit duodecim lapides iuxta
numerũ tribuũ filiorum Iacob, ad quẽ factus
eſt ſermo Domini, dicens: " Iſrael erit nomẽ Gen.
32 tuum. * Et ædificauit de lapidibus altare in
F nomine Domini: fecitque aquæductum quaſi
33 per duas aratiunculas in circuitu altaris, * &

com-

compoſuit ligna: diuiſitq. per membra bo-
uem, & poſuit ſuper ligna, * & ait: Implete 34
quattuor hydrias aqua, & fundite ſuper ho-
locauſtũ, & ſuper ligna. Rurſumq. dixit: Etiã
ſecundò hoc facite. Qui cum feciſſent ſecun
dò, ait: Etiam tertiò, idipſum facite. Fece-
runtque tertiò, * & currebant aquæ cir- 35
cũ altare, & foſſa aquæductus repleta eſt.
* Cumq. iam tempus eſſet vt offerretur holo 36
cauſtum, accedens Elias propheta, ait: Domi
ne Deus Abraham, & Iſaac, & Iſrael, oſtẽde
hodie quia tu es Deus Iſrael, & ego ſeruus
tuus, & iuxta præceptum tuum feci omnia
verba hæc. * Exaudi me Domine, exaudi me: 37
vt diſcat populus iſte, quia tu es Dñs Deus,
& tu conuertiſti cor eorum iterum. * Ceci- 38
dit autem ignis Domini, & vorauit holocau
ſtum, & ligna, & lapides, puluerem quoque,
& aquam, quæ erat in aquæ ductu lambens.
* Quod cum vidiſſet omnis populus, cecidit 39
in faciẽ ſuam, & ait: Dominus ipſe eſt Deus,
Dominus ipſe eſt Deus. * Dixitq. Elias ad eos: 40
Apprehendite prophetas Baal, & ne vnus G
quidem effugiat ex eis. Quos cum apprehen
diſſent, duxit eos Elias ad Torrentem ciſon,
& interfecit eos ibi. * Et ait Elias ad Achab: 41
Aſcende, comede, & bibe: quia ſonus multæ
pluuiæ eſt. * Aſcendit Achab vt comederet 42
& biberet: Elias autem aſcendit in verticem
Carmeli, & pronus in terram poſuit faciem
ſuam inter genua ſua, * & dixit ad puerum 43
ſuum: Aſcende, & proſpice contra mare. Qui
cum aſcendiſſet, & contemplatus eſſet, ait:
Non eſt quidquam. Et rurſum ait illi: Reuer-
tere ſeptem vicibus. * In ſeptima autem vi- 44
ce, Ecce nubecula parua quaſi veſtigium ho
minis aſcendebat de mari. Qui ait: Aſcende,
& dic Achab: Iunge currum tuum & deſcen
de, ne occupet te pluuia. * Cumq. ſe verteret 45
huc atque illuc, ecce cœli cõtenebrati ſunt,
& nubes, & ventus, & facta eſt pluuia gran-
dis. Aſcendens itaq. Achab abijt in Iezrahel:
* & manus Domini facta eſt ſuper Eliam, ac- 46
cinctiſque lumbis currebat ante Achab, do-
nec veniret in Iezrahel.

CAP. XIX.

NVnciauit autem Achab Iezabel omnia 1
quæ fecerat Elias, & quo modo occidiſ A
ſet vniuerſos prophetas gladio. * Miſitq. Ieza 2
bel nuncium ad Eliam, dicens: Hæc mihi fa-
ciant dij, & hęc addant, niſi hac hora cras po
ſuero animam tuam ſicut animã vnius ex il-
lis. * Timuit ergo Elias, & ſurgens abijt 3
quocumque eum ferebat voluntas: venitq.
in Berſabee Iuda, & dimiſit ibi puerum ſuũ,
* & perrexit in deſertum, viam vnius diei. 4
Cumq. veniſſet, & ſederet ſubter vnam iuni
perum, petiuit animæ ſuæ vt moreretur, &
ait: Sufficit mihi Domine, tolle animam
meam: neque enim melior ſum, quã patres
5 mei. * Proiecitque ſe, & obdormiuit in vm-
bra iuniperi: & ecce Angelus Domini teti-
git eum, & dixit illi: Surge, & comede.
6 * Reſpexit, & ecce ad caput ſuum ſubcineri-
B cius panis, & vas aquæ: comedit ergo, & bi-
7 bit, & rurſum obdormiuit. * Reuerſuſque eſt
Angelus Domini ſecundò, & tetigit eum,
dixitq. illi: Surge, comede: grandis enim tibi
8 reſtat via. * Qui cum ſurrexiſſet, comedit &
bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illius
quadraginta diebus, & quadraginta nocti-
9 bus, vſque ad mõtem Dei Horeb. * Cumq. ve
niſſet illuc, manſit in ſpelũca: & ecce ſermo
Domini ad eum, dixitq. illi: Quid hic agis E-
10 lia? * At ille reſpondit: Zelo zelatus ſum pro
Domino Deo exercituum, quia derelique-
runt pactum tuum filij Iſrael: altaria tua de-
ſtruxerũt, prophetas tuos occiderũt gladio,
derelictus ſum ego ſolus, & quærũt animam
11 meam vt auferant eam. * Et ait ei: Egredere,
C & ſta in monte coram Domino: & ecce Do-
minus trãſit, & ſpiritus grãdis, & fortis ſub-
uertens montes, & conterens petras ante
Dominum: non in ſpiritu Dominus, & poſt
ſpiritum commotio: non in commotione
12 Dominus, * & poſt commotionem ignis: nõ
in igne Dominus, & poſt ignem ſibilus au-
13 ræ tenuis. * Quod cum audiſſet Elias, oper-
uit vultum ſuum pallio, & egreſſus ſtetit in
oſtio ſpeluncæ, & ecce vox ad eum dicens:
14 Quid hic agis Elia? * Et ille reſpondit: Ze-
lo zelatus ſum pro Domino Deo exercituũ:
a quia dereliquerunt pactum tuum filij Iſ- a Rom. 11. a. 3
rael: altaria tua deſtruxerunt, prophetas
tuos occiderunt gladio, derelictus ſum ego
ſolus, & quærunt animam meam vt auferãt
15 eam. * Et ait Dominus ad eum: Vade, & re-
uertere in viam tuam per deſertum in Da-
maſcum: cumque perueneris illuc, vnges
16 Hazael regem ſuper Syriam, * & Iehu fi-
lium Namſi vnges regem ſuper Iſrael: Eli-
D ſeum autem filium Saphat, qui eſt de Abel-
17 meula, vnges prophetam pro te. * b Et erit,
quicumq. fugerit gladium Hazael, occidet b 4 Reg 9. a. 3
eum Iehu: & quicumque fugerit gladium
18 Iehu, interficiet eum Eliſeus. * c Et derelin-
quam mihi in Iſrael ſeptem millia virorũ, c Ro 11. a. 4
quorum genua nõ ſunt incuruata ante Baal,
& omne os, quod non adorauit eum oſculãs
19 manus. * Profectus ergo inde Elias, repe-
rit Eliſeum filium Saphat, arantem in duo-
decim iugis boum. & ipſe in duodecim iugis
boum arãtibus vnus erat: cumq. veniſſet E-
lias ad eum, miſit pallium ſuum ſuper illum.
20 * Qui ſtatim relictis bobus cucurrit poſt E-
liam, & ait: Oſculor, oro, patrem meũ, & ma
trẽ meã, & ſic ſequar te. Dixitq. ei: Vade, &
21 reuertere: quod .n. meum erat, feci tibi. * Re
uerſus autem ab eo, tulit par boũ, & macta-
uit illud, & in aratro boum coxit carnes, &
dedit

dedit populo, & comederunt: conſurgenſq.
abijt, & ſecutus eſt Eliam, & miniſtrabat ei.

CAP. XX.

Porro Benadad rex Syriæ, congregauit 1
omnem exercitum ſuũ, & triginta duos A
reges ſecum, & equos, & currus: & aſcẽdens
pugnabat contra Samariam, & obſidebat
eam. *Mittenſque nuncios ad Achab regem 2
Iſrael in ciuitatem,* ait: Hæc dicit Benadad: 3
Argentum tuum, & aurum tuum meum eſt:
& vxores tuæ, & filij tui optimi, mei ſunt.
* Reſponditque rex Iſrael: Iuxta verbũ tuũ, 4
domine mi rex, tuꝰ ſum ego, & omnia mea.
* Reuertenteſque nuncij, dixerunt: Hæc di- 5
cit Benadad, qui miſit nos ad te: Argentum
tuum, & aurum tuum, & vxores tuas, & fi-
lios tuos dabis mihi. *Cras igitur hac eadem 6
hora mittam ſeruos meos ad te, & ſcrutabũ
tur domum tuam, & domum ſeruorum tuo-
rum: & omne, quod eis placuerit, ponent in
manibus ſuis, & auferent. * Vocauit autem 7
rex Iſrael omnes ſeniores terræ, & ait: Ani-
maduertite, & videte quoniam inſidietur no
bis. miſit enim ad me pro vxoribus meis, &
filijs, & pro argento & auro: & non abnui. B
* Dixeruntque omnes maiores natu, & vni- 8
uerſus populus ad eum: Non audias, neque
acquieſcas illi. * Reſpondit itaque nuncijs 9
Benadad: Dicite Domino meo regi: Omnia
propter quæ miſiſti ad me ſeruum tuum in
initio, faciam: hanc autem rem facere non
poſſum.* Reuerſique nuncij retulerunt ei. 10
Qui remiſit, & ait: Hæc faciant mihi dij, &
hæc addant, ſi ſuffecerit puluis Samariæ pu-
gillis omnis populi, qui ſequitur me. *Et re- 11
ſpondens rex Iſrael, ait: Dicite ei: Ne glorie-
tur accinctus æquè vt diſcinctus. * Factum 12
eſt autem, cum audiſſet Benadad verbum
iſtud, bibebat ipſe & reges in vmbraculis, &
ait ſeruis ſuis: Circumdate ciuitatem. Et cir
cumdederunt eam. * Et ecce propheta vnus 13
accedens ad Achab regem Iſrael, ait ei: Hæc
dicit Dominus: Certe vidiſti omnem multi-
tudinem hanc nimiam? ecce, ego tradã eam
in manu tua hodie: vt ſcias, quia ego ſum Do
minus.* Et ait Achab: Per quem? Dixitque 14
ei: Hæc dicit Dominus: Per pediſſequos prin
cipum prouinciarum. Et ait: Quis incipiet C
præliari? Et ille dixit: Tu.* Recẽſuit ergo pue 15
ros principum prouinciarum, & reperit nu-
merum ducentorum triginta duorum: & re-
cenſuit poſt eos populũ, omnes filios Iſrael,
ſeptem millia. * & egreſſi ſunt meridie. Be- 16
nadad autem bibebat temulentus in vmbra
culo ſuo, & reges triginta duo cum eo, qui
ad auxilium eius venerant. *Egreſſi ſunt au- 17
tem pueri principum prouinciarum in pri-
ma fronte. Miſit itaque Benadad. Qui nun-
ciauerunt ei, dicentes. Viri egreſſi ſunt de Sa
18 maria.* Et ille ait: Siue pro pace veniunt, ap
prehendite eos viuos: ſiue vt prælientur, vi-
19 uos eos capite.* Egreſſi ſunt ergo pueri prin
D cipum prouinciarum, ac reliquus exercitus
20 ſequebatur: * & percuſſit vnuſquiſq. virum,
qui contra ſe veniebat: fugeruntque Syri, &
perſecutus eſt eos Iſrael. Fugit quoq. Bena-
dad rex Syriæ in equo cum equitibus ſuis.
21 * Necnõ egreſſus rex Iſrael percuſſit equos
& currus, & percuſſit Syriam plaga magna.
22 * (Accedens autem propheta ad regem Iſ-
rael, dixit ei: Vade, & confortare, & ſcito, &
vide quid facias: ſequenti enim anno rex Sy-
23 riç aſcendet contra te.) *Serui vero regis Sy
riæ dixerunt ei: Dij montium ſunt dij eorũ,
ideo ſuperauerunt nos: ſed melius eſt vt pu-
gnemus contra eos in campeſtribus, & ob-
24 tinebimus eos. * Tu ergo verbum hoc fac:
Amoue reges ſingulos ab exercitu tuo, &
25 pone principes pro eis: * & inſtaura nume-
rũ militum, qui ceciderunt de tuis, & equos
ſecundum equos priſtinos, & currus ſecun-
dũ currus, quos ante habuiſti: & pugnabimꝰ
contra eos in campeſtribus, & videbis quòd
obtinebimus eos. Credidit conſilio eorum,
26 & fecit ita.* Igitur poſtquam annus tranſie-
E rat, recenſuit Benadad Syros, & aſcendit in
27 Aphec vt pugnaret contra Iſrael.* Porro fi-
lij Iſrael recenſiti ſunt, & acceptis cibarijs
profecti ex aduerſo, caſtraq. metati ſunt con
tra eos, quaſi duo parui greges caprarum:
28 Syri autem repleuerunt terram. (* Et acce-
dẽs vnus vir Dei, dixit ad regem Iſrael: Hæc
dicit Dominus: Quia dixerũt Syri: Deus mõ
tium eſt Dominus, & non eſt Deus Vallium:
dabo omnem multitudinem hanc grandem
in manu tua, & ſcietis quia ego ſum Domi-
29 nus.) * Dirigebantque ſeptem diebus ex ad-
uerſo hi, atque illi acies, ſeptima autem die
commiſſum eſt bellum: percuſſeruntque filij
Iſrael de Syris centum millia peditum in die
30 vna. * Fugerunt autem qui remanſerant in
Aphec, in ciuitatem: & cecidit murus ſuper
viginti ſeptem millia hominum, qui reman-
ſerant. Porro Benadad fugiens ingreſſus eſt
ciuitatem, in cubiculum quod erat intra cu
31 biculum.* dixeruntque ei ſerui ſui: Ecce, au-
diuimus quòd reges domus Iſrael clemẽtes
ſint: ponamus itaque ſaccos in lumbis no-
ſtris, & funiculos in capitibus noſtris, & e-
F grediamur ad regem Iſrael: forſitã ſaluabit
32 animas noſtras. * Accinxerunt ſaccis lũbos
ſuos, & poſuerunt funiculos in capitib. ſuis,
veneruntq. ad regem Iſrael, & dixerunt ei:
Seruꝰ tuus Benadad dicit: Viuat, oro te, aĩa
mea. Et ille ait: Si adhuc viuit, frater meus
33 eſt. * Quod acceperunt viri pro omine: & fe
ſtinantes rapuerunt verbũ ex ore eius, atq.
dixerunt: Frater tuus Benadad. Et dixit eis:
Ite, & adducite eum ad me. Egreſſus eſt ergo
ad eum Benadad, & leuauit eum in currum
ſuum.

ſuum.* Qui dixit ei: Ciuitates, quas tulit pa- 34
ter meus a patre tuo, reddam: & plateas fac
tibi in Damaſco, ſicut fecit pater meus in Sa
maria, & ego fœderatus recedam a te. Pepi-
git ergo fœdus, & dimiſit eum. * Tunc vir 35
quidam de filijs prophetarum dixit ad ſociũ
ſuum in ſermone Domini: Percute me. At
ille noluit percutere.* Cui ait: Quia noluiſti 36
audire vocem Domini, ecce recedes a me, &
percutiet te leo. Cumque paululum receſ-
ſiſſet ab eo, inuenit eum leo, atque percuſſit.
* Sed & alterum inueniens virum, dixit ad 37
eum: Percute me. Qui percuſſit eum, & vul- G
nerauit.* Abijt ergo propheta, & occurrit re 38
gi in via, & mutauit aſperſione pulueris os
& oculos ſuos.* Cumque rex tranſiſſet, cla- 39
mauit ad regem, & ait: Seruus tuus egreſſus
eſt ad præliandum cominus: cumque fugiſ-
ſet vir vnus, adduxit eum quidam ad me, &
ait: Cuſtodi virum iſtum: qui ſi lapſus fuerit,
erit anima tua pro anima eius, aut talentum
40 argenti appendes. * Dum autem ego turba-
tus huc illucque me verterem, ſubito nõ cõ
paruit. Et ait rex Iſrael ad eum: Hoc eſt iu-
41 dicium tuum, quod ipſe decreuiſti. * At ille
ſtatim abſterſit puluerem de facie ſua, & co-
gnouit eum rex Iſrael, quòd eſſet de prophe
42 tis. * Qui ait ad eum: Hæc dicit Dominus: * Inf. 22. f. 38.
"quia dimiſiſti virum dignum morte de ma-
nu tua, erit anima tua pro anima eius, & po-
43 pulus tuus pro populo eius. * Reuerſus eſt
igitur rex Iſrael in domum ſuam, audire
contemnens, & furibundus venit in Sama-
riam.



CAP. XXI.

POſt verba autem hæc, tempore illo vinea 1
erat Nabaoth Iezrahelitæ, qui erat in Iez A
rahel, iuxta palatium Achab regis Samariæ.
* Locutus eſt ergo Achab ad Naboth, dicẽs: 2
Da mihi vineam tuam, vt faciam mihi hor-
tum olerum, quia vicina eſt, & prope domũ
meam, daboque tibi pro ea vineam melio-
rem: aut ſi commodius tibi putas, argenti
pretium, quanto digna eſt. * Cui reſpondit 3
Naboth: Propitius ſit mihi Dominus, ne dem
hereditatem patrum meorum tibi. * Venit 4
ergo Achab in domum ſuam indignans, &
frendẽs ſuper verbo, quod locutus fuerat ad
eum Naboth Iezrahelites, dicens: Non dabo B
tibi hereditatem patrum meorum. Et proij-
ciens ſe in lectulum ſuum, auertit faciem ſuã
ad parietem, & non comedit panem. * In- 5
greſſa eſt autem ad eum Iezabel vxor ſua, di
xitque ei: Quid eſt hoc, vnde anima tua con-
triſtata eſt? & quare non comedis panem?
6 Qui reſpondit ei: Locutus ſum Naboth Iezra
helitæ, & dixi ei: Da mihi vineam tuã, acce-
pta pecunia: aut, ſi tibi placet, dabo tibi vi-
neam meliorem pro ea. Et ille ait: Non dabo
7 tibi vineam meam. * Dixit ergo ad eum Ie-
zabel vxor eius: Grandis auctoritatis es, &
bene regis regnum Iſrael. Surge, & comede
C panem, & æquo animo eſto, ego dabo tibi vi
8 neam Naboth Iezrahelitæ.* Scripſit itaque
litteras ex nomine Achab, & ſignauit eas an
nulo eius, & miſit ad maiores natu, & opti-
mates, qui erant in ciuitate eius, & habitabãt
9 cum Naboth. * Litterarum autem hæc erat
ſententia: Prædicate ieiunium, & ſedere faci
10 te Naboth inter primos populi,* & ſubmit-
tite duos viros filios Belial contra eũ, & fal-
ſum teſtimonium dicant: Benedixit Deum
& regem: & educite eum, & lapidate, ſicque
11 moriatur.* Fecerũt ergo ciues eius maiores
natu & optimates, qui habitabant cum eo in
vrbe, ſicut præceperat eis Iezabel, & ſicut
ſcriptum erat in litteris quas miſerat ad eos:
* præ-

* prædicauerunt ieiunium,& ſedere fecerũt 12
Naboth inter primos populi. * Et adductis D
duobus viris filijs diaboli,fecerunt eos ſede- 13
re contra eũ:at illi,ſcilicet vt viri diabolici,
dixerunt contra eum teſtimonium corã mul
titudine:Benedixit Naboth Deum & regem:
quam ob rem eduxerunt eum extra ciuitatẽ,
& lapidibus interfecerunt.* Miſeruntque ad 14
Iezabel,dicentes: Lapidatus eſt Naboth,&
mortuus eſt.* Factum eſt autem, cum audiſ- 15
ſet Iezabel lapidatum Naboth,& mortuum,
locuta eſt ad Achab: Surge, & poſſide vineã
Naboth Iezrahelitæ, qui noluit tibi acquie-
ſcere,& dare eam accepta pecunia:nõ enim
viuit Naboth,ſed mortuus eſt. * Quod cum 16
audiſſet Achab,mortuum videlicet Naboth,
ſurrexit, & deſcendebat in vineam Naboth
Iezrahelitæ,vt poſſideret eam. * Factus eſt 17
igitur ſermo Domini ad Eliam Theſbiten,
dicens:* Surge,& deſcende in occurſum A- 18
chab regis Iſrael,qui eſt in Samaria: ecce ad E
vineam Naboth deſcendit,vt poſſideat eam:
* & loqueris ad eum,dicens: Hæc dicit Do- 19
minus: Occidiſti, inſuper & poſſediſti. Et
ª Inf.22.f.38. poſt hæc addes:Hæc dicit Dominus: "In lo-
co hoc, in quo linxerunt canes ſanguinem
Naboth,lambent quoque ſanguinem tuum.
* Et ait Achab ad Eliam: Num inueniſti me 20
inimicum tibi? Qui dixit:Inueni,eo quòd ve
nundatus ſis, vt faceres malum in conſpectu
ª 4.Re.9.b.8. Domini. * "Ecce ego inducam ſuper te ma- 21
lum,& demetam poſteriora tua,& interficiã
de Achab mingentem ad parietem, & clau-
ſum & vltimum in Iſrael. * Et dabo domum 22
ª Sup.15.f.29 tuam ſicut " domum Ieroboam filij Nabat, F
ª Sup.16.a.3. & ſicut domum " Baaſa filij Ahia:quia egiſti,
vt me ad iracundiam prouocares,& peccare
ª 4.Re.9.g.36. feciſti Iſrael.* "Sed & de Iezabel locutus eſt 23
Dominus,dicens: Canes comedent Iezabel
in agro Iezrahel. * Si mortuus fuerit Achab 24
in ciuitate, comedent eum canes: ſi autem
mortuus fuerit in agro, comedent eum volu
cres cæli. * Igitur non fuit alter talis ſicut 25
Achab,qui venundatus eſt vt faceret malum
in conſpectu Domini: concitauit enim eum
Iezabel vxor ſua, * & abominabilis factus 26
eſt,in tantum vt ſequeretur idola, quæ fece- G
rant Amorrhæi, quos conſumpſit Dominus
a facie filiorum Iſrael. * Itaque cum audiſſet 27
Achab ſermones iſtos,ſcidit veſtimenta ſua,
& operuit cilicio carnem ſuam, ieiunauitq.
& dormiuit in ſacco, & ambulauit demiſſo
capite. * Et factus eſt ſermo Domini ad Eliã 28
Theſbiten,dicens:* Nonne vidiſti humiliatũ 29
Achab coram me? quia igitur humiliatus eſt
mei cauſa, non inducam malum in diebus
ª Reg.9.f.26. eius, ſed "in diebus filij ſui inferam malum
domui eius.

CAP. XXII.

1 TRanſierunt igitur tres anni abſq. bello ª Pa:1
2 inter Syriam & Iſrael. * In anno autem
A tertio, deſcẽdit Ioſaphat rex Iuda ad regem
3 Iſrael.(* Dixitque rex Iſrael ad ſeruos ſuos:
Ignoratis quòd noſtra ſit Ramoth Galaad,
& negligimus tollere eam de manu regis Sy
4 riæ?(* Et ait ad Ioſaphat: Veniesne mecum
5 ad præliandum in Ramoth Galaad?* Dixitq.
Ioſaphat ad regem Iſrael:Sicut ego ſum, ita
& tu:populus meus, & populus tuus vnum
ſunt:& equites mei,equites tui.Dixitq. Ioſa-
phat ad regem Iſrael: Quære,oro te,hodie
6 ſermonem Domini.*Congregauit ergo rex
Iſrael prophetas,quadringentos circiter vi-
ros,& ait ad eos: Ire debeo in Ramoth Ga-
laad ad bellandum, an quieſcere? Qui reſpon
derunt: Aſcende, & dabit eam Dominus in
7 manu regis.* Dixit autem Ioſaphat: Non eſt
hic propheta Domini quiſpiam, vt interro-
8 gemus per eum? * Et ait rex Iſrael ad Ioſa-
phat: Remanſit vir vnus, per quem poſſu-
B mus interrogare Dominum:ſed ego odi eũ,
quia non prophetat mihi bonum,ſed malũ,
Michæas filius Iemla. Cui Ioſaphat ait: Ne
9 loquaris ita rex. *Vocauit ergo rex Iſrael eu
nuchum quendam,& dixit ei: Feſtina addu-
10 cere Michæam filium Iemla.* Rex autem Iſ-
rael,& Ioſaphat rex Iuda ſedebãt vnuſquiſ-
que in ſolio ſuo veſtiti cultu regio, in area
iuxta oſtium portæ Samariæ,& vniuerſi pro
11 phetæ prophetabant in conſpectu eorũ.*Fe
cit quoque ſibi Sedecias filius Chanaana cor
nua ferrea,& ait: Hæc dicit Dominus: His
12 ventilabis Syriam,donec deleas eam. * Om-
neſque prophetæ ſimiliter prophetabant,di
centes:Aſcende in Ramoth Galaad, & vade
proſpere, & tradet Dominus in manus re-
13 gis.* Nuncius vero,qui ierat vt vocaret Mi-
chæam,locutus eſt ad eum,dicens: Ecce ſer-
mones prophetarum ore vno regi bona præ
dicant:ſit ergo ſermo tuus ſimilis eorum, &
14 loquere bona.* Cui Michæas ait: Viuit Do-
minus, quia quodcumq. dixerit mihi Domi-
15 nus,hoc loquar. *Venit itaque ad regem, &
ait illi rex:Michæa, ire debemus in Ramoth
Galaad ad præliandum,an ceſſare? Cui ille
C reſpondit:Aſcende,& vade proſpere,& tra-
16 det eum Dominus in manus regis.* Dixit au
tem rex ad eũ: Iterum atque iterum adiuro
te, vt non loquaris mihi niſi quod verũ eſt,
17 in nomine Domini.*Et ille ait:Vidi cunctum
Iſrael diſperſum in montibus, quaſi oues nõ
habentes paſtorem,& ait Dominus: Non ha
bent iſti Dominum: reuertatur vnuſquiſque
18 in domum ſuam in pace. (* Dixit ergo rex
Iſrael ad Ioſaphat: Numquid non dixi tibi,
quia non prophetat mihi bonum, ſed ſem-
19 per malum?) * Ille vero addens,ait:Propte-
rea audi ſermonem Domini:Vidi Dominum

ſedentem ſuper ſolium ſuum, & omnem exer
citum cæli aſſiſtentem ei a dextris & a ſini-
ſtris:* & ait Dominus: Quis decipiet Achab 20
regẽ Iſrael, vt aſcendat, & cadat in Ramoth
Galaad? Et dixit vnꝰ verba huiuſcemodi, &
alius aliter. * Egreſſus eſt autem ſpiritus, & 21
ſtetit coram Domino, & ait: Ego decipiam
illum. Cui locutus eſt Dominus: In quo? * Et 22
ille ait: Egrediar, & ero ſpiritus mendax in D
ore omnium prophetarum eius. Et dixit Do
minus: Decipies, & præualebis: egredere, &
fac ita. * Nunc igitur ecce dedit Dominus 23
ſpiritum mendacij in ore omnium prophe-
tarum tuorum, qui hic ſunt, & Dominus lo-
cutus eſt contra te malum. * Acceſſit autem 24
Sedecias filius Chanaana, & percuſſit Mi-
chæam in maxillam, & dixit: Me ne ergo di-
miſit Spiritus Domini, & locutꝰ eſt tibi? * Et 25
ait Michæas: Viſurus es in die illa, quando
ingredieris cubiculum, intra cubiculum vt
abſcondaris. * Et ait rex Iſrael: Tollite Mi- 26
chæam, & maneat apud Amon principem ci
uitatis, & apud Ioas filium Amelech, * & di 27
cite eis: Hæc dicit rex: Mittite virum iſtum
in carcerem, & ſuſtentate eum pane tribu-
lationis, & aqua anguſtiæ, donec reuertar in
pace. * Dixitque Michæas: Si reuerſus fueris 28
in pace, non eſt locutus in me Dominus. Et
ait: Audite populi omnes. * Aſcendit itaque 29
rex Iſrael, & Ioſaphat rex Iuda in Ramoth
Galaad. * Dixit itaq. rex Iſrael ad Ioſaphat: 30
Sume arma, & ingredere prælium, & indue-
re veſtibus tuis. porro rex Iſrael mutauit ha
bitum ſuum, & ingreſſus eſt bellum. * Rex 31
autem Syriæ præceperat principibus cur- E
ruum triginta duobus, dicens: Non pugna-
bitis contra minorem, & maiorem quem-
piam, niſi contra regem Iſrael, ſolum. * Cum 32
ergo vidiſſent principes curruum Ioſaphat,
ſuſpicati ſunt quòd ipſe eſſet rex Iſrael, &
impetu facto pugnabant contra eum: & ex-
clamauit Ioſaphat. * Intellexeruntq. princi- 33
pes curruum quòd non eſſet rex Iſrael, &
ceſſauerũt ab eo. * Vir autem quidam teten 34
dit arcum, in incertum ſagittam dirigens, &
caſu percuſſit regem Iſrael inter pulmonem
& ſtomachum. At ille dixit aurigæ ſuo: Ver-
te manum tuam, & eijce me de exercitu,
quia grauiter vulneratus ſum. * Commiſſum 35
eſt ergo prælium in die illa, & rex Iſrael ſta
bat in curru ſuo contra Syros, & mortuus
eſt veſpere: fluebat autem ſanguis plagæ in
36 ſinum currus, * & præco inſonuit in vniuer-
ſo exercitu antequam ſol occumberet, di-
cens: Vnuſquiſq. reuertatur in ciuitatem, &
37 in terram ſuam. * Mortuus eſt autem rex, &
perlatus eſt in Samariam: ſepelieruntq. re-
38 gem in Samaria, * & a lauerunt currum eius a Sup. 21. a. 19.
F in piſcina Samariæ, & linxerunt canes ſan-
guinem eius, & habenas lauerunt, iuxta ver
39 bum Domini quod locutus fuerat. * Reliqua
autem ſermonum Achab, & vniuerſa quæ fe
cit, & domus eburnea, quam ædificauit, cun
ctarumq. vrbium, quas extruxit, nonne hæc
ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum re-
40 gum Iſrael? * Dormiuit ergo Achab cum
patribus ſuis, & regnauit Ochozias filius
41 eius pro eo. * Ioſaphat vero filius Aſa re-
gnare cœperat ſuper Iudam anno quarto
42 Achab regis Iſrael. * Triginta quinque an-
norum erat cum regnare cœpiſſet, & vigin
tiquinque annis regnauit in Ieruſalem: no-
43 men matris eius Azuba filia Salai. * Et am-
bulauit in omni via Aſa patris ſui, & nõ de-
clinauit ex ea: fecitque quod rectum erat in
44 conſpectu Domini. * Verumtamen excelſa
non abſtulit: adhuc enim populus ſacrifica-
45 bat, & adolebat incenſum in excelſis. * Pa-
cemque habuit Ioſaphat cum rege Iſrael.
46 * Reliqua autem verborum Ioſaphat, & o-
G pera eius, quæ geſſit, & prælia, nonne hæc
ſcripta ſunt in Libro verborum dierum re-
47 gum Iuda? * Sed & reliquias effeminatorũ,
qui remanſerant in diebus Aſa patris eius,
48 abſtulit de terra. * Nec erat tunc rex conſti-
49 tutus in Edom. * Rex vero Ioſaphat fecerat
claſſes in mari, quæ nauigarẽt in Ophir pro
pter aurum: & ire non potuerunt, quia con
50 fractæ ſunt in Aſiongaber. * Tunc ait Ocho-
zias filius Achab ad Ioſaphat: Vadant ſerui
mei cum ſeruis tuis in nauibus. Et noluit Io-
51 ſaphat. * Dormiuitque Ioſaphat cum patri-
bus ſuis, & ſepultus eſt cum eis in Ciuitate
Dauid patris ſui: regnauitque Ioram filius
52 eius pro eo. * Ochozias autem filius Achab
regnare cœperat ſuper Iſrael in Samaria,
anno ſeptimodecimo Ioſaphat regis Iuda,
53 regnauitq. ſuper Iſrael duobus annis. * Et fe-
cit malum in conſpectu Domini, & ambula-
uit in via patris ſui & matris ſuæ, & in via
Ieroboam filij Nabat, qui peccare fecit Iſ-
54 rael, * Seruiuit quoque Baal, & adorauit eũ,
& irritauit Dominum Deum Iſrael, iuxta
omnia quæ fecerat pater eius.

LIBER REGVM QVARTVS,

SECVNDVM HEBRAEOS

MALACHIM SECVNDVS.



CAPVT PRIMVM.

PRAEVARICATVS eſt au- 1
tē Moab in Iſrael, poſt- A
quā mortuus eſt Achab.
*Cecidítq. Ochozias per 2
cancellos cœnaculi ſui,
quod habebat in Sama-
ria, & ægrotauit: miſitq.
nuncios, dicens ad eos:
Ite, conſulite Beelzebub deum Accaron,
vtrum viuere queā de infirmitate mea hac.
* Angelus autem Domini locutus eſt ad E- 3
liam Thesbiten, dicens: Surge, & aſcende in
occurſum nunciorum regis Samariæ, & di-
ces ad eos: Numquid non eſt Deus Iſrael, vt
eatis ad conſulendum Beelzebub Deum Ac-
caron? * Quam ob rem hæc dicit Dominus: 4
De lectulo, ſuper quem aſcendiſti, non de-
ſcendes, ſed morte morieris. Et abijt Elias.
* Reuerſique ſunt nuncij ad Ochoziam. 5
Qui dixit eis: Quare reuerſi eſtis? * At il B
li reſponderunt ei: Vir occurrit nobis, & 6
dixit ad nos: Ite, & reuertimini ad regem,
qui miſit vos, & dicetis ei: Hæc dicit Do-
minus: Numquid, quia non erat Deus in Iſ-
rael, mittis vt conſulatur Beelzebub deus
Accaron? Idcirco de lectulo, ſuper quem
aſcendiſti, non deſcendes, ſed morte morie-
7 ris. * Qui dixit eis: Cuius figuræ & habitus
eſt vir ille, qui occurrit vobis, & locutus eſt
8 verba hæc? * At illi dixerunt: Vir pilo-
ſus, & zona pellicea accinctus renibus. Qui
9 ait: Elias Thesbites eſt. * Miſitque ad eum
quinquagenarium principem, & quinqua-
ginta qui erant ſub eo. Qui aſcendit ad
eum: ſedentique in vertice montis, ait: Ho-
10 mo Dei, rex precepit vt deſcendas. *Reſpon
C denſq. Elias, dixit quinquagenario: Si homo
Dei ſum, deſcendat ignis de cælo, & deuo-
ret te, & quinquaginta tuos. Deſcendit itaq.
ignis de cœlo, & deuorauit eum, & quin-
11 quaginta qui erant cum eo. *Rurſumq. miſit
ad eum principem quinquagenarium alte-
rum, & quinquaginta cum eo. Qui locutus
eſt illi: Homo Dei, hæc dicit rex: Feſtina, de-
12 ſcende. * Reſpondens Elias ait: Si homo
Dei ego ſum, deſcendat ignis de cælo, & de-
uoret te, & quinquaginta tuos. Deſcendit
ergo ignis de cælo, & deuorauit illū, & quin
13 quaginta eius.* Iterum miſit principē quin-
quagenarium tertium, & quinquaginta qui
erat cum eo. Qui cum veniſſet, curuauit ge
nua contra Eliam, & precatus eſt eū, & ait:
Homo Dei, noli deſpicere animam meā, &
animas ſeruorum tuorum qui mecum ſunt.

*Ecce deſcendit ignis de cælo, & deuorauit 14
duos principes quinquagenarios primos, &
quinquagenos, qui cum eis erant: ſed nunc D
obſecro vt miſerearis animæ meæ.* Locutus 15
eſt autem Angelus Domini ad Eliam, dicens:
Deſcende cum eo, ne timeas. Surrexit igitur,
& deſcendit cum eo ad regem, * & locutus 16
eſt ei: Hæc dicit Dominus: Quia miſiſti nun-
cios ad conſulendum Beelzebub deum Acca
ron, quaſi non eſſet Deus in Iſrael, a quo poſ
ſes interrogare ſermonē, ideo de lectulo, ſu-
per quem aſcendiſti, non deſcendes, ſed mor
te morieris.* Mortuus eſt ergo iuxta ſermo- 17
nem Domini, quem locutus eſt Elias, & re-
gnauit Ioram frater eius pro eo, anno ſecun
do Ioram filij Ioſaphat regis Iudæ: non enim
habebat filium. * Reliqua autem verborum 18
Ochoziæ, quæ operatus eſt, nonne hæc ſcri-
pta ſunt in Libro ſermonum dierum regum
Iſrael?

C A P. II.

FActum eſt autem, cum leuare vellet Do- 1
minus Eliam per turbinem in cælū, ibāt A
Elias & Eliſeus de Galgalis. * Dixitque E- 2
lias ad Eliſeum: Sede hic, quia Dominus mi-
ſit me vſque in Bethel. Cui ait Eliſeus: Vi-
uit Dominus, & viuit anima tua, quia non de
relinquam te. Cumque deſcendiſſent Bethel,
* egreſſi ſunt filij prophetarum, qui erant in 3
Bethel, ad Eliſeum, & dixerunt ei: Numquid
noſti, quia hodie Dominus tollet dominum
tuum a te? Qui reſpondit: Et ego noui: ſilete.
* Dixit autem Elias ad Eliſeum: Sede hic, 4
quia Dominus miſit me in Iericho. Et ille
ait: Viuit Dominus, & viuit anima tua, quia
non derelinquam te. Cumque veniſſent Ieri-
cho, * acceſſerunt filij prophetarum, qui erāt 5
in Iericho, ad Eliſeum, & dixerunt ei: Num-
quid noſti quia Dominus hodie tollet domi-
num tuum a te? Et ait: Et ego noui: ſilete. * Di 6
xit autem ei Elias: Sede hic, quia Dominus B
miſit me vſque ad Iordanem. Qui ait: Viuit
Dominus, & viuit anima tua, quia non dere-
linquam te. Ierunt igitur ambo pariter, * & 7
quinquaginta viri de filijs prophetarum ſe-
cuti ſunt eos, qui & ſteterunt econtra, longe:
illi autem ambo ſtabant ſuper Iordanem:
* Tulitque Elias pallium ſuum, & inuoluit il- 8
lud, & percuſſit aquas, quæ diuiſæ ſunt in v-
tramque partem, & tranſierunt ambo per ſic
cum. * Cumque tranſiſſent, Elias dixit ad Eli 9
ſeum: Poſtula quod vis vt faciam tibi, ante-
quam tollar a te. Dixitque Eliſeus: Obſecro
vt fiat in me duplex ſpiritus eius. * Qui re- 10
ſpondit: Rem difficilem poſtulaſti: attamen
ſi videris me, quādo tollar a te, erit tibi quod
petiſti: ſi autem non videris, non erit. * Cum- 11
que pergerent, & incedentes ſermocinaren
tur, ecce currus igneus, & equi ignei diuiſe-
runt vtrumque: & aſcendit Elias per turbi-
12 nem in cælum, * Eliſeus autem videbat, & Ecc. 48. b. 13.
C clamabat: Pater mi, pater mi, currus Iſrael,
& auriga eius. Et non vidit eum amplius: ap-
prehenditque veſtimenta ſua, & ſcidit illa in
13 duas partes. * Et leuauit pallium Eliæ, quod
ceciderat ei: reuerſusque ſtetit ſuper ripā Ior
14 danis, * & pallio Eliæ, quod ceciderat ei, per
cuſſit aquas, & non ſunt diuiſæ, & dixit: Vbi
eſt Deus Eliæ etiam nunc? Percuſſitque a-
quas, & diuiſæ ſunt huc, atque illuc, & tran-
15 ſijt Eliſeus. * Videntes autem filij propheta-
rum, qui erant in Iericho econtra, dixerunt:
Requieuit ſpiritus Eliæ ſuper Eliſeum. Et ve
nientes in occurſum eius, adorauerunt eum
16 proni in terram, * dixeruntque illi: Ecce, cū
ſeruis tuis ſunt quinquaginta viri fortes, qui
poſſunt ire, & quærere dominum tuum, ne
forte tulerit eum Spiritus Domini, & proie-
cerit eum in vnum montium, aut in vnam
17 vallium. Qui ait: Nolite mittere. * Coegerūt-
que eum, donec acquieſceret, & diceret: Mit
tite. Et miſerūt quinquaginta viros: qui cum
quæſiſſent tribus diebus, non inuenerunt.
18 * Et reuerſi ſunt ad eum: at ille habitabat in
D Iericho, & dixit eis: Numquid non dixi vo-
19 bis: Nolite mittere? * Dixerunt quoq; viri ci
uitatis ad Eliſeum: Ecce habitatio ciuitatis
huius optima eſt, ſicut tu ipſe domine perſpi
cis: ſed aquæ peſſimæ ſunt, & terra ſterilis.
20 * At ille ait: Afferte mihi vas nouum, & mit-
21 tite in illud ſal. Quod cum attuliſſent, * egreſ
ſus ad fontem aquarum, miſit in illum ſal, &
ait: Hæc dicit Dominus: Sanaui aquas has,
& nō erit vltra in eis mors, neque ſterilitas.
22 * Sanatæ ſunt ergo aquæ vſque in diē hanc,
23 iuxta verbum Eliſei, quod locutus eſt. * Aſcē
dit autem inde in Bethel: cumque aſcēderet
per viam, pueri parui egreſſi ſunt de ciuitate,
& illudebant ei, dicentes: Aſcende calue, a-
24 ſcēde calue. * Qui cum reſpexiſſet, vidit eos,
& maledixit eis in nomine Domini: egreſſiq;
ſunt duo vrſi de ſaltu, & lacerauerunt ex eis
25 quadraginta duos pueros. * Abijt autem in-
de in montem Carmeli, & inde reuerſus eſt
in Samariam.

C A P. III.

1 IOram vero filius Achab regnauit ſuper
A Iſrael in Samaria anno decimo octauo Io
ſaphat regis Iudæ. Regnauitque duodecim
2 annis. * Et fecit malum coram Domino, ſed
non ſicut pater ſuus & mater: tulit enim ſta-
3 tuas Baal, quas fecerat pater eius. Verumta-
men in peccatis Ieroboā filij Nabat, qui pec
care fecit Iſrael, adhæſit, nec receſſit ab eis.
4 * Porro Meſa rex Moab, nutriebat pecora
multa, & ſoluebat regi Iſrael centum millia
agnorum, & centū millia arietum cum velle
5 ribus ſuis. * Cumq; mortuus fuiſſet Achab,
præuaricatus eſt fœdus, quod habebat cum

rege

rege Iſrael.* Egreſſus eſt igitur rex Ioram in 6
die illa de Samaria, & recenſuit vniuerſum
Iſrael.* Miſitq. ad Ioſaphat regem Iuda, di- 7
cens: Rex Moab receſſit a me, veni mecum
contra eum ad prælium. Qui reſpondit: A-
ſcendam: qui meus eſt, tuus eſt: populus
meus, populus tuus: & equi mei, equi tui.
* Dixitque: Per quam viam aſcendemus? At 8
ille reſpondit: Per deſertum Idumææ. * Per- 9
rexerunt igitur rex Iſrael, & rex Iuda, & rex B
Edom, & circuierunt per viam ſeptem die-
rum, nec erat aqua exercitui, & iumentis,
quæ ſequebãtur eos. * Dixitq. rex Iſrael: Heu 10
heu heu, congregauit nos Dominus tres re-
ges, vt traderet in manus Moab. * Et ait Io- 11
ſaphat: Eſt ne hic propheta Domini, vt de-
precemur Dominum per eum? Et reſpondit
vnus de ſeruis regis Iſrael: Eſt hic Eliſeus fi-
lius Saphat, qui fundebat aquam ſuper ma-
nus Eliæ. * Et ait Ioſaphat: Eſt apud eum 12
ſermo Domini. Deſcenditque ad eum rex Iſ-
rael, & Ioſaphat rex Iuda, & rex Edom.* Di- 13
xit autem Eliſeus ad regem Iſrael: Quid mi-
hi & tibi eſt? vade ad prophetas patris tui, &
matris tuæ. Et ait illi rex Iſrael: Quare con-
gregauit Dominus tres reges hos, vt trade-
ret eos in manus Moab? Dixitq. ad eum Eli- 14
ſeus: Viuit Dominus exercituum, in cuius cõ
ſpectu ſto, quòd ſi nõ vultum Ioſaphat regis
Iudæ erubeſcerem, non attendiſſem quidem
te, nec reſpexiſſem. * Nunc autem adducite 15
mihi pſaltem. Cumque caneret pſaltes, facta C
eſt ſuper eum manus Dñi, & ait: * Hæc di- 16
cit Dominus: Facite alueum torrentis huius
foſſas, & foſſas. * Hæc enim dicit Dominus: 17
Non videbitis ventum, neque pluuiam: &
alueus iſte replebitur aquis, & bibetis vos, &
familiæ veſtræ, & iumenta veſtra.* Parumq. 18
eſt hoc in conſpectu Domini: inſuper tradet
etiam Moab in manus veſtras.* Et percutie- 19
tis omnem ciuitatem munitam, & omnem
vrbem electam, & vniuerſum lignum fructi-
ferum ſuccidetis, cunctoſq. fontes aquarum
obturabitis, & omnem agrũ egregiũ operie
tis lapidibus.* Factum eſt igitur mane, quan- 20
do ſacrificium offerri ſolet, & ecce, aquæ ve-
niebant per viam Edom, & repleta eſt terra
aquis. * Vniuerſi autem Moabitæ audientes 21
quòd aſcendiſſent reges vt pugnarẽt aduer-
ſum eos, conuocarunt omnes qui accincti e-
rant balteo deſuper, & ſteterunt in terminis.
* Primoq. mane ſurgentes, & orto iam ſole 22
ex aduerſo aquarum, viderunt Moabitæ ecõ
tra aquas rubras quaſi ſanguinem, * dixe- 23
runtque: Sanguis gladij eſt: pugnauerunt re- D
ges contra ſe, & cæſi ſunt mutuo: nunc per-
ge ad prædam Moab. * Perrexeruntq. in ca- 24
ſtra Iſrael: porro conſurgens Iſrael, percuſ-
ſit Moab: at illi fugerunt coram eis. Vene-
rũt igitur qui vicerant, & percuſſerũt Moab,
* & ciuitates deſtruxerunt: & omnem agrũ 25
optimum, mittentes ſinguli lapides, replẽue-
runt: & vniuerſos fontes aquarũ obturaue-
runt: & omnia ligna fructifera ſucciderunt,
ita vt muri tantum fictiles remanerent: &
circumdata eſt ciuitas a fundibularijs, & ma
26 gna ex parte percuſſa. * Quod cum vidiſſet
rex Moab, præualuiſſe ſcilicet hoſtes, tulit
ſecum ſeptingentos viros educentes gladiũ,
vt irrumperent ad regem Edom: & non po-
27 tuerunt. * Arripienſq. filium ſuum primo-
genitum, qui regnaturus erat pro eo, obtulit
holocauſtum ſuper murum: & facta eſt indi-
gnatio magna in Iſrael, ſtatimq. receſſerunt
ab eo, & reuerſi ſunt in terram ſuam.

CAP. IIII.

1 MVlier autem quædam de vxoribus pro
A phetarum clamabat ad Eliſeum, di-
cens: Seruus tuus vir meus mortuus eſt, & tu
noſti quia ſeruus tuus fuit timẽs Dominum:
& ecce creditor venit vt tollat duos filios
2 meos ad ſeruiendum ſibi.* Cui dixit Eliſeus:
Quid vis vt faciam tibi? Dic mihi, quid ha-
bes in domo tua? At illa reſpondit: Non ha-
beo ancilla tua quidquam in domo mea, niſi
3 parum olei, quo vngar.* Cui ait: Vade, pete
mutuo ab omnibus vicinis tuis vaſa vacua
4 non pauca. * Et ingredere, & claude oſtium
tuum, cum intrinſecus fueris tu, & filij tui: &
mitte inde in omnia vaſa hæc: & cum plena
5 fuerint, tolles. * Iuit itaque mulier, & clau-
ſit oſtium ſuper ſe, & ſuper filios ſuos: illi
6 offerebant vaſa, & illa infundebat. * Cumq.
plena fuiſſent vaſa, dixit ad filium ſuum: Af-
fer mihi adhuc vas. Et ille reſpondit: Non ha
7 beo. Stetitq. oleum. * Venit autem illa, &
B indicauit homini Dei. Et ille, Vade, in-
quit, vende oleum, & redde creditori tuo:
8 tu autem, & filij tui viuite de reliquo. * Fa-
cta eſt autem quædam dies, & tranſibat Eli-
ſeus per Sunam: erat autem ibi mulier ma-
gna, quæ tenuit eum vt comederet panem:
cumq. frequenter inde tranſiret, diuertebat
9 ad eam vt comederet panem.* Quæ dixit ad
virum ſuum: animaduerto quòd vir Dei ſan-
ctus eſt iſte, qui tranſit per nos frequenter.
10 * Faciamus ergo ei cœnaculum paruum, &
ponamus ei in eo lectulum, & menſam, &
ſellam, & candelabrum, vt cum venerit ad
11 nos, maneat ibi. * Facta eſt ergo dies quædã,
& veniens diuertit in cœnaculum, & requie
12 uit ibi.* Dixitq. ad Giezi puerum ſuum: Vo-
ca Sunamitidem iſtam. Qui cum vocaſſet eã,
13 & illa ſtetiſſet coram eo, * dixit ad puerum
ſuum: Loquere ad eam: Ecce, ſedule in om-
nibus miniſtraſti nobis, quid vis vt faciam ti-
bi? numquid habes negotium, & vis vt lo-
C quar regi, ſiue principi militiæ? Quæ reſpon
14 dit: In medio populi mei habito. * Et ait:
Quid ergo vult vt faciam ei? Dixitq. Giezi:

Ne quęras: filium enim non habet, & vir eius
ſenex eſt. *Præcepit itaque vt vocaret eam: 15
quæ cũ vocata fuiſſet, & ſtetiſſet ante oſtiũ,
*dixit ad eam: In tẽpore iſto, & in hac ea- 16
dẽ hora, ſi vita comes fuerit, habebis in vte-
ro filium. At illa reſpõdit: Noli quæſo domi-
ne mi, vir Dei, noli mentiri ancillæ tuæ.* Et 17
concepit mulier, & peperit filium in tempo
re, & in hora eadem, qua dixerat Eliſæus.
*Creuit autem puer. Et cum eſſet quædam 18
dies, & egreſſus iſſet ad patrem ſuũ, ad meſ-
ſores, *ait patri ſuo: Caput meum doleo, ca 19
put meum doleo. At ille dixit puero: Tolle,
& duc eũ ad matrẽ ſuã. *Qui cum tuliſſet, & 20
duxiſſet eum ad matrem ſuam, poſuit eum il D
la ſuper genua ſua vſque ad meridiẽ, & mor
tuus eſt. * Aſcendit autem, & collocauit eũ 21
ſuper lectulum hominis Dei, & clauſit o-
ſtium: & egreſſa, * vocauit virum ſuum, & 22
ait: Mitte mecum, obſecro, vnũ de pueris, &
aſinam, vt excurram vſq. ad hominem Dei,
& reuertar. * Qui ait illi: Quam ob cauſam 23
vadis ad eum? hodie non ſunt Calendæ, ne-
que Sabbatũ. Quæ reſpondit: Vadã: * Stra- 24
uitque aſinam, & præcepit puero: Mina, &
propera, ne mihi moram facias in eundo: &
hoc age quod præcipio tibi.* Profecta eſt i- 25
gitur, & venit ad virum Dei in montẽ Car-
meli: cumq. vidiſſet eã vir Dei ecõtra, ait ad
Giezi puerum ſuum: Ecce Sunamitis illa.
*Vade ergo in occurſum eius, & dic ei: Recte 26
ne agitur circa te, & circa virũ tuũ, & circa
filium tuum? Quæ reſpondit: Recte. * Cum- 27
que veniſſet ad virũ Dei in montem, appre-
hendit pedes eius, & acceſſit Giezi vt amo- E
ueret eam. Et ait homo Dei: Dimitte illam: a-
nima enim eius in amaritudine eſt, & Domi
nus celauit a me, & nõ indicauit mihi. *Quæ 28
dixit illi: Numquid petiui filium a domino
meo? numquid non dixi tibi: Ne illudas me?
* Et ille ait ad Giezi: Accinge lumbos tuos, 29
& tolle baculum meum in manu tua, & va-
de. Si occurrerit tibi homo, non ſalutes eum:
& ſi ſalutauerit te quiſpiam, non reſpondeas
illi: & pones baculum meum ſuper faciem
pueri. * Porro mater pueri ait: Viuit Domi- 30
nus, & viuit anima tua, non dimittam te.
Surrexit ergo, & ſecutus eſt eam. * Giezi 31
autẽ præceſſerat ante eos, & poſuerat bacu-
lum ſuper faciẽ pueri, & non erat uox, neq.
ſenſus: reuerſusq. eſt in occurſum eius, & nũ
ciauit ei, dicens: Non ſurrexit puer.* Ingreſ 32
ſus eſt ergo Eliſeus domũ, & ecce puer mor
tuus iacebat in lectulo eius: * ingreſſusque 33
clauſit oſtium ſuper ſe, & ſuper puerũ: & o-
rauit ad Dominum. *Et aſcendit, & incubuit 34
ſuper puerũ: poſuitq. os ſuum ſuper os eius, F
& oculos ſuos ſuper oculos eius, & manus
ſuas ſuper manus eius: & incuruauit ſe ſu-
per eum, & calefacta eſt caro pueri.* At ille 35
reuerſus deambulauit in domo, ſemel huc
atque illuc: & aſcendit, & incubuit ſuper eũ:
& oſcitauit puer ſepties, aperuitque oculos.
36 *At ille uocauit Giezi, & dixit ei: Voca Suna
mitidem hanc. Quæ vocata, ingreſſa eſt ad
37 eum. Qui ait: Tolle filium tuum. * Venit il-
la, & corruit ad pedes eius, & adorauit ſuper
38 terram: tulitq. filiũ ſuũ, & egreſſa eſt, * & Eli
ſeus reuerſus eſt in Galgala. Erat autem fa-
mes in terra, & filii prophetarum habitabãt
coram eo. dixitque vni de pueris ſuis: Pone
ollam grandem, & coque pulmentum filiis
39 prophetarum. * Et egreſſus eſt vnus in a-
G grum ut colligeret herbas agreſtes: inuenit-
que quaſi uitem ſilueſtrem, & collegit ex ea
colocynthidas agri, & impleuit pallium ſuũ,
& reuerſus concidit in ollam pulmenti: ne-
40 ſciebat enim quid eſſet. * Infuderunt ergo
ſociis, vt comederẽt: cumq. guſtaſſent de co
ctione, clamauerunt, dicentes: Mors in olla
41 vir Dei. Et non potuerunt comedere. * At
ille, Afferte, inquit, farinam. Cumque tuliſ-
ſent, miſit in ollam, & ait: Infunde turbæ, ut
comedant. Et non fuit amplius quidquam a-
42 maritudinis in olla. * Vir autem quidam ve-
nit de Baalſaliſa deferens viro Dei panes
primitiarũ, viginti panes hordeaceos, & fru
mentum nouum in pera ſua. At ille dixit:
43 Da populo, vt comedat. * Reſponditque ei
miniſter eius: Quantum eſt hoc, ut appo-
nam centum viris? Rurſum ille ait: Da popu
lo, ut comedat: hæc enim dicit Dominus: Co
44 medent, & ſupererit. * Poſuit itaque coram
eis: qui comederunt, & ſuperfuit iuxta ver
bum Domini.

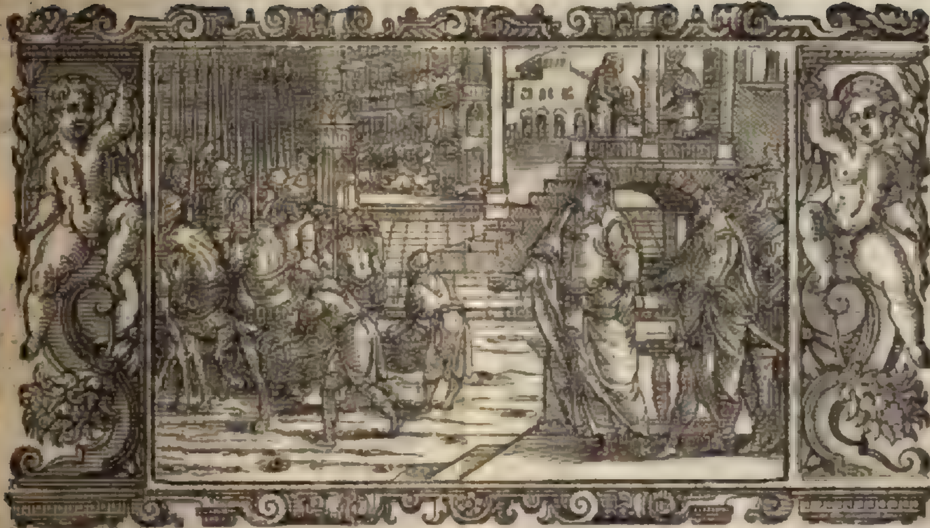
CAP. V.

1 NAaman princeps militiæ regis Syriæ, e-
A rat vir magnus apud dominum ſuum,
& honoratus: per illum enim dedit Domi-
nus ſalutem Syriæ: erat autem uir fortis &
2 diues, ſed leproſus.* Porro de Syria egreſ-
ſi fuerant latrunculi, & captiuam duxerant
de Terra Iſrael puellam paruulam, quæ erat
3 in obſequio uxoris Naaman, *quæ ait ad do-
minam ſuam: Vtinã fuiſſet dominus meus ad
prophetam, qui eſt in Samaria: profecto cu-
4 raſſet eum a lepra, quã habet.* Ingreſſus eſt
itaque Naaman ad dominum ſuum, & nun-
ciauit ei, dicẽs: Sic & ſic locuta eſt puella de
5 Terra Iſrael. *Dixitq. ei rex Syriæ: Vade, &
B mittam litteras ad regem Iſrael: Qui cum
profectus eſſet, & tuliſſet ſecum decem ta-
lenta argenti, & ſex millia aureos, & decem
6 mutatoria ueſtimentorum, * detulit litteras
ad regem Iſrael, in hęc verba: Cum accepe-
ris epiſtolam hãc, ſcito quod miſerim ad te
Naaman ſeruum meum, ut cures eum a le-
7 pra ſua. * Cumque legiſſet rex Iſrael litte-
ras, ſcidit ueſtimenta ſua, & ait: Numquid
Deus ego ſum, ut occidere poſſim, & uiuifi-

care, quia iſte miſit ad me, vt curẽ hominem
a lepra ſua? animaduertite, & videte qđ oc-
caſiones quærat aduerſum me. * Quod 8
cum audiſſet Eliſeus vir Dei, ſcidiſſe videli-
cet regem Iſrael veſtimenta ſua, miſit ad eũ, C
dicens: Quare ſcidiſti veſtimenta tua? veniat
ad me, & ſciat eſſe prophetam in Iſrael.
* Venit ergo Naaman cum equis, & currib. 9
& ſtetit ad oſtium domus Eliſei: * miſitque 10
ad eum Eliſeus nuncium, dicens: Vade &
lauare ſepties in Iordane, & recipiet ſanita-
tem caro tua, atque mũdaberis. * Iratus Naa 11
man recedebat, dicens: Putabã ꝙ egredere-
tur ad me, & ſtans inuocaret nomẽ Domini
Dei ſui, & tangeret manu ſua locum lepræ,
& curaret me. * Numquid non meliores sũt 12
Abana, & Pharphar fluuii Damaſci omnib.
aquis Iſrael, vt lauer in eis, & munder? Cum D
ergo vertiſſet ſe, & abiret indignans, ac- 13
ceſſerunt ad eum ſerui ſui, & locuti ſunt ei:
Pater, & ſi rem grandem dixiſſet tibi pro-
pheta, certe facere debueras: quanto magis
quia nunc dixit tibi: Lauare, & mundaberis.
Luc. 4. e. 27 * *Deſcẽdit, & lauit in Iordane ſepties iuxta 14
ſermonem viri Dei, & reſtituta eſt caro eius,
ſicut caro pueri paruuli, & mundatus eſt.
* Reuerſusq. ad virum Dei cum vniuerſo co 15
mitatu ſuo, venit, & ſtetit corã eo, & ait: Ve
re ſcio quod non ſit alius Deus in vniuerſa
terra, niſi tantum in Iſrael. Obſecro itaque
vt accipias benedictionẽ a ſeruo tuo. * At il- 16
le reſpondit: Viuit Dominus ante quem ſto,
quia non accipiam. Cũq. vim faceret, penit*
non acquieuit. * Dixitq. Naamã: Vt vis: ſed, 17
obſecro, concede mihi ſeruo tuo vt tollam
onus duorũ burdonum de terra: non enim
faciet vltra ſeruus tuus holocauſtum, aut vi
ctimam diis alienis, niſi domino. * Hoc au- 18
tem ſolum eſt, de quo depreceris Dominum
pro ſeruo tuo, quãdo ingredietur dominus
meus templum Remmõ, vt adoret: & illo in
nitente ſuper manũ meã, ſi adorauero in tẽ-
plo Remmon, adorante eo in eodẽ loco, vt
ignoſcat mihi Domin* ſeruo tuo pro hac re.
* Qui dixit ei. Vade in pace. Abijt ergo ab eo 19
electo terræ tempore. * Dixitq. Giezi puer vi 20
ri Dei: Pepercit dominus meus Naamã Syro F
iſti, ut non acciperet ab eo quæ attulit: viuit
Dominus, quia curram poſt eũ, & accipiam
ab eo aliquid. * Et ſecutus eſt Giezi poſt ter- 21
gum Naaman: quem cum vidiſſet ille currẽ-
tẽ ad ſe, deſilijt de curru ĩ occurſum eius, &
ait: Recte ne ſunt omnia? * Et ille ait: Recte. 22
dominus meus miſit me ad te, dicens: Mo-
do venerunt ad me duo adoleſcentes de mõ
te Ephraim, ex filiis prophetarum: da eis talẽ
tum argenti, & veſtes mutatorias duplices.
* Dixitque Naaman: Melius eſt vt accipias 23
duo talenta. Et coegit eum, ligauitque duo
talenta argenti in duobus ſaccis, & dupli-
cia veſtimenta, & impoſuit duobus pueris
24 ſuis, qui & portauerunt coram eo. * Cum-
G que veniſſet iam veſperi, tulit de manu eo-
rum, & repoſuit in domo, dimiſitque viros,
25 & abierunt. * ipſe autem ingreſſus, ſtetit
coram domino ſuo. Et dixit Eliſeus: Vn-
de venis Giezi? Qui reſpondit: Non iuit
26 ſeruus tuus quoquam. * At ille ait: Non-
ne cor meum in præſenti erat, quãdo reuer-
ſus eſt homo de curru ſuo in occurſum tui?
Nunc igitur accepiſti argentum, & accepiſti
veſtes vt emas oliueta, & vineas, & oues, &
27 boues, & ſeruos, & ancillas. * Sed & lepra
Naaman adhærebit tibi, & ſemini tuo, vſque
in ſempiternum. Et egreſſus eſt ab eo lepro-
ſus quaſi nix.

CAP. VI.

1 DIxerunt autem filij prophetarum ad E-
A liſeum: Ecce locus, in quo habitamus
2 coram te, anguſtus eſt nobis. * Eamus vſque
ad Iordanem, & tollant ſinguli de ſilua mate
rias ſingulas, ut ædificemus nobis ibi locum
3 ad habitandum. Qui dixit: Ite. * Et ait vnus
ex illis: Veni ergo & tu cum ſeruis tuis.
4 Reſpondit: Ego veniam. * Et abiit cum
eis. Cumq. veniſſent ad Iordanem, cædebãt
5 ligna. * Accidit autem, vt cum vnus materiã
ſuccidiſſet, caderet ferrum ſecuris in aquã:
exclamauitque ille, & ait: Heu heu heu do-
mine mi, & hoc ipſum mutuo acceperam.
6 * Dixit autem homo Dei: Vbi cecidit?
B At ille monſtrauit ei locum. præcidit ergo
lignum, & miſit illuc: natauitque ferrum,
7 * & ait: Tolle. Qui extendit manum, & tu-
8 lit illud. * Rex autem Syriæ pugnabat con-
tra Iſrael, conſiliumq. iniũt cum ſeruis ſuis, di
cens: In loco illo, & illo ponamus inſidias.
9 * Miſit itaq. vir Dei ad regem Iſrael, dicens:
Caue ne tranſeas in locum illum: quia ibi Sy
10 ri in inſidiis ſunt. * Miſit itaque rex Iſrael
ad locum, quem dixerat ei vir Dei, & præ-
occupauit eũ, & obſeruauit ſe ibi non ſemel
11 neq. bis. Cõturbatumq. eſt cor regis Syriæ
pro hac re: & cõuocatis ſeruis ſuis, ait: Qua-
re nõ indicatis mihi qs ꝓditor mei ſit apud
12 regẽ Iſrael? Dixitq. vnus ſeruorum eius: Ne-
C quaquã dñe mi rex, ſed Eliſeus propheta, qui
eſt in Iſrael, indicat regi Iſrael oĩa verba q̃-
13 cumque locutus fueris in conclaui tuo. * Di
xitq. eis: Ite, & videte vbi ſit: ut mittam, &
capiam eum. Annunciaueruntq. ei, dicẽtes:
14 Ecce in Dothan. * Miſit ergo illuc equos &
currus, & robur exercitus: qui cũ veniſſent
15 nocte, circumdederunt ciuitatem. * Conſur-
gens autem diluculo miniſter viri Dei, egreſ
ſus, vidit exercitum in circuitu ciuitatis, &
equos & currus: nunciauitque ei, dicens:
Heu heu heu domine mi, quid faciemus?
* At



*At ille reſpondit: Noli timere: plures enim 16
nobiſcum ſunt, quam cum illis. * Cumque 17
oraſſet Eliſeus, ait: Domine, aperi oculos hu
ius, vt videat. Et aperuit Dominus oculos
pueri, & vidit: & ecce mons plenus equorũ,
& curruum igneorum, in circuitu Eliſei.
* Hoſtes vero deſcenderunt ad eum: porro 18
Eliſeus orauit ad Dominum, dicens: Percu-
te, obſecro, gentẽ hanc cæcitate. Percuſſitq.
eos Dominus, ne viderent, iuxta verbum Eli
ſei. *Dixit autem ad eos Eliſæus: Non eſt hæc 19
via, neque iſta eſt ciuitas: ſequimini me, &
oſtendam vobis virum, quem quæritis. Du-
xit ergo eos in Samariam: * Cumque ingreſſi 20
fuiſſent in Samariam, dixit Eliſeus: Domine
aperi oculos iſtorum, vt videant. Aperuitq.
Dominus oculos eorum, & viderunt ſe eſſe
in medio Samariæ. *Dixitq. rex Iſrael ad Eli 21
ſeum, cum vidiſſet eos: Numquid percutiam
eos, pater mi. * At ille ait: Non percuties: ne 22
que.n. cepiſti eos gladio, & arcu tuo, vt per- E
cutias: ſed pone panem, & aquã coram eis,
vt comedant, & bibant, & vadant ad domi-
num ſuum. *Appoſitaq. eſt eis ciborum ma- 23
gna præparatio, & comederunt, & biberũt,
& dimiſit eos, abierũtq. ad dominum ſuum,
& vltra non venerunt latrones Syriæ in Ter
ram Iſrael. * Factum eſt autem poſt hæc, con 24
gregauit Benadad rex Syriæ, vniuersũ exer
citum ſuum, & aſcendit, & obſidebat Sama-
riam. * Factaq. eſt fames magna in Samaria: 25
& tandiu obſeſſa eſt, donec venũdaretur ca
put aſini octoginta argenteis, & quarta pars
cabi ſtercoris columbarũ quinque argẽteis.
*Cumq. rex Iſrael tranſiret per murũ, mu- 26
lier quædam exclamauit ad eũ, dicens: Salua F
ma domine mi rex, * Qui ait: Non te ſaluat 27
Dominus: vnde te poſſum ſaluare? de area,
vel de torculari? Dixitq. ad eam rex: Quid ti
28 bi vis? Quæ reſpondit: *Mulier iſta dixit mi-
hi: Da filium tuum, vt comedamus cũ hodie,
29 & filium meum comedemus cras. *Coximus
ergo filium meum, & comedimus. Dixiq. ei
die altera: Da filium tuũ, vt comedamus eũ.
30 Quæ abſcondit filium ſuum. * Quod cum
audiſſet rex, ſcidit veſtimenta ſua, & tranſi-
bat per murum. Viditq. omnis populus cili-
cium, quo veſtitus erat ad carnẽ intrinſecus.
31 *Et ait rex. Hęc mihi faciat Deus, & hæc ad-
G dat, ſi ſteterit caput Eliſei filij Saphat ſuper
32 ipſum hodie. * Eliſeus autem ſedebat in do-
mo ſua, & ſenes ſedebant cum eo. Præmiſit
itaque virum: & antequam veniret nuncius
ille, dixit ad ſenes: Numquid ſcitis quòd mi-
ſerit filius homicidæ hic, vt præcidatur ca-
put meum? videte ergo, cum venerit nun-
cius, claudite oſtium, & non ſinatis eum in-
troire: ecce enim ſonitus pedum domini
33 eius poſt eum eſt. * Adhuc illo loquente eis,
apparuit nuncius, qui veniebat ad eum. Et
ait: Ecce, tãtum malum a Domino eſt: quid
amplius expectabo a Domino?

C A P. VII.

1 DIxit aũt Eliſeus: Audite verbum Domi
A ni; Hæc dicit Dominus: In tempore
hoc cras modius ſimilæ vno ſtatere erit, &
duo modij hordei ſtatere vno, in porta Sa-
2 mariæ. Reſpondens vnus de ducibus, ſup̃ cu
ius manum rex incũbebat, homini Dei, ait:
Si Dñs fecerit etiam cataractas in cælo, nũ-
quid poterit eſſe quod loqueris? Qui ait: Vi-
3 debis oculis tuis, & inde nõ comedes. *Quat
tuor ergo viri erant leproſi iuxta introitum
portæ: qui dixerunt ad inuicẽ. Quid hic eſſe
4 volumus donec moriamur? * ſiue ingredi vo
luerimus ciuitatem, fame moriemur: ſiue
S 2 man-

manſerimus hic,moriendum nobis eſt: ve- B
nite ergo,& transfugiamus ad caſtra Syriç,
ſi pepercerint nobis, viuemus: ſi autem occi
dere voluerint,nihilominus moriemur.*Sur 5
rexerunt ergo veſperi,vt venirent ad caſtra
Syriæ.Cũq. veniſſent ad principium caſtro-
rum Syriæ,nullum ibidem repererunt.* Si- 6
quidem Dominus ſonitum audiri fecerat in
caſtris Syriæ,curruum,& equorum,& exer
citus plurimi;dixerũtq. ad inuicẽ:Ecce mer
cede conduxit aduerſum nos rex Iſrael re-
ges Hethæorum,& Ægyptiorũ, & venerũt 7
ſuper nos.Surrexerunt ergo,& fugerunt in
tenebris,& dereliquerunt tentoria ſua,& e-
quos & aſinos in caſtris, fugeruntq. animas
tantum ſuas ſaluare cupientes. *Igitur cum 8
veniſſent leproſi illi ad principium caſtro-
rum, ingreſſi ſunt vnum tabernaculum, &
comederunt & biberunt:tuleruntq. inde ar-
gentum,& aurum,& veſtes, & abierunt, &
abſconderũt:& rurſum reuerſi ſunt ad aliud
tabernaculum, & inde ſimiliter auferentes
abſconderunt.*Dixeruntq.ad inuicem:Non 9
recte facimus:hæc enim dies boni nuncij eſt. C
Si tacuerimus,& noluerimus nũciare vſque
mane,ſceleris arguemur: venite, eamus, &
nunciemus in aula regis. * Cumq. veniſſent 10
ad portam ciuitatis,narrauerunt eis, dicen-
tes: Iuimus ad caſtra Syriæ, & nullum ibi-
dem reperimus hominem, niſi equos, & a-
ſinos alligatos, & fixa tentoria.* Ierunt er- 11
go portarii, & nunciauerunt in palatio re-
gis intrinſecus.* Qui ſurrexit nocte, & ait 12
ad ſeruos ſuos: Dico vobis quid fecerint no
bis Syri: Sciunt quia fame laboramus,& id-
circo egreſſi ſunt de caſtris, & latitant in a-
gris, dicentes: Cum egreſſi fuerint de ciui-
tate,capiemus eos viuos, & tunc ciuitatem
ingredi poterimus.* Reſpondit autem vnus 13
ſeruorum eius: Tollamus quinque equos,
qui remanſerunt in vrbe (quia ipſi tantum
ſunt in vniuerſa multitudine Iſrael,alii enim
conſumpti ſunt)& mittentes,explorare po-
terimus.* Adduxerunt ergo duos equos,mi 14
ſitque rex in caſtra Syrorum,dicens: Ite, &
videte.*Qui abierunt poſt eos vſque ad Ior- 15
danem: ecce aũt omnis uia plena erat veſti- D
bus, & vaſis,quæ proiecerant Syri cum tur-
barentur:reuerſiq. nuncij indicauerunt re-
gi.* Et egreſſus populus diripuit caſtra Sy- 16
riæ:factusq. eſt modius ſimilæ ſtatere vno,
& duo modii hordei ſtatere vno, iuxta ver-
bum Domini.* Porro rex ducem illum, in 17
cuius manu incumbebat, conſtituit ad por-
tam:quem conculcauit turba in introitu por
tæ,& mortuus eſt, iuxta quod locutus fue-
rat uir Dei,quando deſcenderat rex ad eum.
*Factumq. eſt ſecundum ſermonẽ uiri Dei, 18
quem dixerat regi, quando ait: Duo modij
hordei ſtatere vno erũt,& modius ſimilę ſta
tere vno, hoc eodẽ tẽpore cras in porta Sa-
19 mariæ: quando reſpõderat dux ille viro Dei
& dixerat: Etiamſi Dominus fecerit catara-
ctas in cælo, numquid poterit fieri quod lo-
queris?Et dixit ei: Videbis oculis tuis,& in-
20 de non comedes. * Euenit ergo ei ſicut præ-
dictum fuerat, & conculcauit eum populus
in porta,& mortuus eſt.

CAP. VIII.

1 ELiſeus autem locutus eſt ad mulierem,
A * cuius viuere fecerat filium,dicens:Sur
ge,vade tu & domus tua,& peregrinare vbi
cumque repereris: vocauit enim Dominus
famem, & veniet ſuper terram ſeptem an-
2 nis.* Quæ ſurrexit,& fecit iuxta verbum ho
minis Dei: & vadens cum domo ſua,pere-
grinata eſt in Terra Philiſthijm diebus mul-
3 tis.* Cumq. finiti eſſent anni ſeptem, reuer-
ſa eſt mulier de Terra Philiſthijm: & egreſ-
ſa eſt vt interpellaret regem pro domo ſua,
4 & pro agris ſuis. * Rex autem loqueba-
tur cum Giezi puero viri Dei, dicens: Nar-
ra mihi omnia magnalia quæ fecit Eliſeus.
5 *Cumque ille narraret regi quo modo mor-
B tuum ſuſcitaſſet, apparuit mulier, cuius vi-
uificauerat filium,clamans ad regem pro do
mo ſua,& pro agris ſuis. Dixitque Giezi:Do
mine mi rex, hæc eſt mulier, & hic eſt filius
6 eius,quem ſuſcitauit Eliſeus.* Et interroga-
uit rex mulierem,quæ narrauit ei. Deditque
ei rex eunuchum vnum,dicens: Reſtitue ei
omnia quæ ſua ſunt, & vniuerſos reditus a-
grorum a die, qua reliquit terram vſque ad
7 præſens.*Venit quoque Eliſeus Damaſcum,
& Benadad rex Syriæ ægrotabat:nunciaue-
8 runtq. ei,dicentes:Venit vir Dei huc.*Et ait
rex ad Hazael: Tolle tecum munera, & vade
C in occurſum viri Dei, & conſule Dominum
per eum,dicens: Si euadere potero de infir-
9 mitate mea hac?*Iuit igitur Hazael in occur
ſum eius, habens ſecum munera, & omnia
bona Damaſci, onera quadraginta camelo-
rum. Cumq. ſtetiſſet coram eo, ait: Filius
tuus Benadad rex Syriæ miſit me ad te, di-
cẽs:Si ſanari potero de infirmitate mea hac?
10 * Dixitque ei Eliſeus: Vade,dic ei: Sanabe-
ris:porro oſtendit mihi Dominus quia mor-
11 te morietur.*Stetitq. cum eo,& cõturbatus
eſt vſque ad ſuffuſionem vultus:fleuitque vir
12 Dei. * Cui Hazael ait: Quare dominus
D meus flet? At ille dixit:Quia ſcio quæ factu-
rus ſis filijs Iſrael mala. Ciuitates eorum mu
nitas igne ſuccendes, & iuuenes eorum in-
terficies gladio, & paruulos eorum elides,&
13 prægnantes diuides.*Dixitque Hazael:Quid
enim ſum ſeruus tuus canis, vt faciam rem
iſtam magnã? Et ait Eliſeus: Oſtendit mihi
14 Dominus te regem Syriæ fore.*Qui cum re
ceſſiſſet ab Eliſeo, venit ad dominum ſuum.

Qui

Qui ait ei: Quid dixit tibi Eliſeus? At ille re-
ſpondit: Dixit mihi: Recipies ſanitatem.
* Cumq. veniſſet dies altera, tulit ſtragulũ, 15
& infudit aquam, & expandit ſuper faciẽ
eius; quo mortuo, regnauit Hazael pro eo.
* Anno quinto Iorã filij Achab regis Iſrael, 16
& Ioſaphat regis Iuda, regnauit Iorã filius
Ioſaphat rex Iuda. * Triginta duorũ annorũ 17
erat cum regnare cœpiſſet, & octo annis re
gnauit in Ieruſalẽ. * Ambulauitq. in viis re- 18
gũ Iſrael, ſicut ambulauerat domus Achab: E
filia enim Achab erat vxor eius: & fecit qđ
malum eſt in conſpectu Domini. * Noluit 19
autem Dominus diſperdere Iudam, propter
Dauid ſeruũ ſuum, ſicut promiſerat ei, vt da
ret illi lucernam, & filiis eius cunctis diebus.
* In diebus eius receſſit Edom, ne eſſet ſub 20
Iuda, & cõſtituit ſibi regem. * Venitq. Ioram 21
Seira, & omnes currus cũ eo, & ſurrexit no- F
cte, percuſſitq. Idumæos, qui eum circũdede
rant, & principes curruum, populus autem
fugit in tabernacula ſua. * Receſſit ergo E- 22
dom ne eſſet ſub Iuda, vſque ad diem hanc.
Tũc receſſit & Lobna in tempore illo. * Reli 23
qua autem ſermonum Ioram, & vniuerſa,
quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro
verborum dierum regum Iuda? * Et dormi- 24
uit Ioram cum patribus ſuis, ſepultuſq. eſt
cum eis ĩ Ciuitate Dauid, & regnauit Ocho-
zias filius eius pro eo. * Anno duodecimo 25
Ioram filij Achab regis Iſrael regnauit O
chozias filius Ioram regis Iudæ. * Viginti 26
duorum annorum erat Ochozias cum regna G
re cœpiſſet, & vno anno regnauit in Ieruſa
lem: nomen matris eius Athalia filia Amri re
gis Iſrael. * Et ambulauit in uiis domus A- 27
chab: & fecit quod malum eſt coram Domi-
no, ſicut domus Achab: gener enim domus
Achab fuit. * Abijt quoque cum Ioram filio 28
Achab, ad prœliandum cõtra Hazael regem
Syriæ in Ramoth Galaad, & vulnerauerunt
Syri Ioram: * qui reuerſus eſt vt curaretur, 29
in Iezrahel: quia vulnerauerant eum Syri in
Ramoth prœliantẽ contra Hazael regem Sy
riæ. Porro Ochozias filius Ioram rex Iuda,
deſcendit inuiſere Ioram filium Achab in
Iezrahel, quia ægrotabat ibi.

CAP. IX.

Eliſeus autem prophetes vocauit vnum 1
de filiis prophetarum, & ait illi: Ac- A
cinge lumbos tuos, & tolle lenticulam olei
hanc in manu tua, & vade in Ramoth Ga-
laad. * Cumque veneris illuc, uidebis Iehu 2
filium Ioſaphat filij Namſi: & ingreſſus ſu-
ſcitabis eum de medio fratrum ſuorum, & in
troduces in interius cubiculum. * Tenenſq. 3
lenticulam olei, fundes ſuper caput eius,
& dices: Hæc dicit Dominus: Vnxi te regem
ſuper Iſrael. Aperieſque oſtium & fugies,
4 & non ibi ſubſiſtes. Abiit ergo adoleſcens
5 puer prophetæ in Ramoth Galaad, * & in-
greſſus eſt illuc: ecce autem principes exer-
citus ſedebant, & ait: Verbum mihi ad te o
princeps. Dixitq. Iehu: Ad quem ex omnib.
6 nobis? At ille dixit: Ad te o princeps. * Et
ſurrexit & ingreſſus eſt cubiculum: at ille fu
B dit oleum ſuper caput eius. & ait: Hæc dicit
Dominus Deus Iſrael: vnxi te regem ſuper
7 populum Domini Iſrael, * & percuties do-
mum Achab domini tui, & vlciſcar ſangui-
nem ſeruorum meorum prophetarum, & ſã
guinem omnium ſeruorum Domini de ma- * 3. Reg. 21. 21.
8 nu Iezabel. * Perdamq. omnem domum
Achab: & interficiam de Achab mingentem
ad parietem, & clauſum, & nouiſſimum in
9 Iſrael. * Et dabo domum Achab, ſicut domũ * 3. Reg. 15. 6. 29.
Ieroboam filii Nabat, & ſicut domũ Baa- * 3. Reg. 16. a. 3
10 ſa filij Ahia. * Iezabel quoque comedent ca-
nes in agro Iezrahel, nec erit qui ſepeliat eã.
11 Aperuitq. oſtiũ, & fugit. * Iehu autẽ egreſ-
ſus eſt ad ſeruos domini ſui: qui dixerunt
ei: Recte ne ſunt omnia? quid uenit inſa-
nus iſte ad te? Qui ait eis: Noſtis hominem,
12 & quid locutus ſit. * At illi reſponderunt:
C Falſum eſt, ſed magis narra nobis. Qui
ait eis: Hæc & hæc locutus eſt mihi, & ait:
Hæc dicit Dominus: Vnxi te regem ſuper Iſ
13 rael. * Feſtinauerunt itaque, & vnuſquiſq.
tollens pallium ſuum poſuerunt ſub pedib.
eius, in ſimilitudinẽ tribunalis, & cecinerũt
14 tuba, atque dixerunt: Regnauit Iehu. * Con-
iurauit ergo Iehu filius Ioſaphat filij Namſi
contra Ioram: porro Ioram obſederat Ra * Sup. 8. 9. 28.
moth Galaad, ipſe, & omnis Iſrael cõtra Ha
15 zael regem Syriæ: * & reuerſus fuerat vt cu-
raretur in Iezrahel propter vulnera, quia per-
cuſſerant eum Syri, prœliantem contra Ha-
zael regem Syriæ: Dixitq. Iehu: Si placet vo
bis, nemo egrediatur profugus de ciuitate,
16 ne vadat, & nũciet in Iezrahel. * Et aſcendit,
& profectus eſt in Iezrahel: Ioram enim æ-
grotabat ibi, & Ochozias rex Iuda deſcẽde
17 rat ad viſitãdum Ioram. * Igitur ſpeculator,
D qui ſtabat ſuper turrim Iezrahel, vidit globũ
Iehu venientis, & ait: Video ego globum.
Dixitq. Ioram: Tolle currum, & mitte in oc-
curſum eorum, & dicat vadens: Recte ne
18 ſunt omnia? * Abijt ergo, qui aſcenderat
currum, in occurſum eius, & ait: Hæc dicit
rex: Pacata ne ſũt omnia? Dixitq. Iehu: Quid
tibi & paci? tranſi, & ſequere me: Nunciauit
quoque ſpeculator, dicens: Venit nuncius ad
19 eos, & non reuertitur. * Miſit etiam currum
equorum ſecundum: venitque ad eos, & ait:
Hæc dicit rex: Numquid pax eſt? Et ait Ie-
hu: Quid tibi & paci? tranſi, & ſequere me.
20 * Nũciauit autẽ ſpeculator, dicens: Venit vſ-
E que ad eos, & non reuertitur: eſt autem in-
ceſſus quaſi inceſſus Iehu filij Namſi, præ-

ceps enim graditur. * Et ait Ioram: Iunge- 21
currũ. Iunxeruntq. currum eius, & egreſſus
eſt Ioram rex Iſrael, & Ochozias rex Iuda,
ſinguli in currib. ſuis, egreſſiq. ſunt in occur
ſum Iehu, & inuenerũt eum in agro Naboth
Iezrahelitæ. * Cũq. vidiſſet Ioram Iehu, di- 22
xit: Pax eſt Iehu? At ille reſpondit: Quæ pax?
adhuc fornicationes Iezabel matris tuæ, &
veneficia eius multa vigent. * Conuertit aũt 23
Ioram manum ſuam, & fugiens ait ad Ocho
ziam: Inſidiæ Ochozia. * Porro Iehu tetendit 24
arcum manu, & percuſſit Ioram inter ſcapu
las: & egreſſa eſt ſagitta per cor eius, ſtatim-
que corruit in curru ſuo. * Dixitq. Iehu ad 25
Badacer ducem: Tolle, proijce eum in agro
Naboth Iezrahelitæ: memini enim quando
ego & tu ſedentes in curru ſequebamur A-
chab patrem huius, quod Dominus onus hoc
(3. Reg. 21. f. 22.) leuauerit ſuper eum, dicens: * " Si non pro 26
ſanguine Naboth, & pro ſanguine filiorum
eius, quem vidi heri, ait Dominus, reddam ti F
bi in agro iſto, dicit Dominus. Nũc ergo tol
le, & proijce eum in agrum iuxta verbum
Domini. * Ochozias autem rex Iuda vidẽs 27
hoc, fugit per viam domus horti: perſecutuſ
que eſt eum Iehu, & ait: Etiam hunc percuti
te in curru ſuo. Et percuſſerunt eum in aſcẽ
ſu Gauer, qui eſt iuxta Ieblaam: qui fugit in
Mageddo, & mortuus eſt ibi. * Et impoſue- 28
runt eum ſerui eius ſuper currum ſuum, & tu
lerunt in Ieruſalem: ſepelieruntque eum in
ſepulchro cum patribus ſuis in Ciuitate Da
uid. * Anno vndecimo Ioram filii Achab, re 29
gnauit Ochozias ſuper Iudam, * venitque Ie 30
hu in Iezrahel. Porro Iezabel introitu eius
audito, depinxit oculos ſuos ſtibio, & orna-
uit caput ſuum, & reſpexit per feneſtrã * in- 31
(3. Reg. 16. c. 10.) gredientem Iehu per portam, & ait. " Num-
quid pax poteſt eſſe Zãbri, qui interfecit do
minum ſuum? * Leuauitque Iehu faciem 32
ſuam ad feneſtram, & ait: Quæ eſt iſta? G
& inclinauerunt ſe ad eum duo, vel tres
eunuchi. * At ille dixit eis: Præcipitate eam 33
deorſum, & præcipitauerũt eam, aſperſuſq.
eſt ſanguine paries, & equorum vngulæ cõ-
culcauerunt eã. * Cumq. introgreſſus eſſet, 34
vt comederet, biberetq. ait: Ite, & videte ma
ledictã illam, & ſepelite eam: quia filia regis
eſt. * Cumq. iſſent ut ſepelirent eam, non in- 35
uenerũt niſi caluariam, & pedes, & ſummas
manus. * Reuerſiq. nunciauerũt ei. Et ait Ie 36
(3. Reg. 21. f. 23.) hu: " Sermo Domini eſt, quem locutus eſt per
ſeruum ſuum Eliam Thesbiten, dicens: In a-
gro Iezrahel comedent canes carnes Ieza-
bel, * & erunt carnes Iezabel ſicut ſter- 37
cus ſuper faciem terræ in agro Iezrahel, ita
vt prætereuntes dicant: Hæccine eſt illa
Iezabel?

CAP. X.

1 ERant autem Achab ſeptuaginta filij in
A Samaria: ſcripſit ergo Iehu litteras, &
miſit in Samariam, ad optimates ciuitatis, &
ad maiores natu, & ad nutritios Achab, di-
2 cens: * Statim vt acceperitis litteras has,
qui habetis filios domini veſtri, & currus, &
3 equos, & ciuitates firmas, & arma, * eligite
meliorem, & eum qui vobis placuerit de
filiis domini veſtri, & eum ponite ſuper ſo-
lium patris ſui, & pugnate pro domo domi-
4 ni veſtri. * Timuerũt illi vehemẽter, & dixe-
runt: Ecce duo reges nõ potuerunt ſtare co
rã eo, & quomodo nos valebimus reſiſtere?
5 * Miſerũt ergo p̃poſiti domus, & præfecti ci
uitatis, & maiores natu, & nutritij, ad Iehu,
dicentes: Serui tui ſumus, quæcumque iuſ-
ſeris faciemus, nec conſtituemus nobis re-
6 gem: quæcumque tibi placent, fac. * Reſcri-
B pſit autem eis litteras ſecundo, dicẽs: Si mei
eſtis, & obeditis mihi, tollite capita filiorum
domini veſtri, & uenite ad me hac eadẽ ho-
ra cras in Iezrahel. Porro filii regis, ſeptua-
ginta viri apud optimates ciuitatis nutrie-
7 bantur. * Cumq. veniſſent litteræ ad eos, tu
lerunt filios regis, & occiderũt ſeptuaginta
viros, & poſuerunt capita eorum in cophi-
8 nis, & miſerunt ad eum in Iezrahel. * Venit
autem nuncius, & indicauit ei, dicens: Attu-
lerunt capita filiorũ regis. Qui reſpondit: Po
nite ea ad duos aceruos iuxta introitum por
9 tæ vſque mane. * Cumq. diluxiſſet, egreſſus
eſt, & ſtans dixit ad omnem populum: Iuſti
eſtis: ſi ego coniuraui cõtra dominum meũ,
& interfeci eum, quis percuſſit omnes hos?
10 * " Videte ergo nunc quoniã non cecidit de (3. Reg
ſermonibus Domini in terram, quos locut' 21)
eſt Dominus ſuper domum Achab, & Domi
C nus fecit quod locutus eſt in manu ſerui ſui
11 Eliæ. * Percuſſit igitur Iehu omnes, qui reli
qui erant de domo Achab in Iezrahel, &
vniuerſos optimates eius, & notos, & ſacer
dotes, donec nõ remanerent ex eo reliquiæ.
12 * Et ſurrexit, & venit in Samariam: cumque
13 veniſſet ad Cameram paſtorũ in via, * inue-
nit fratres Ochoziæ regis Iuda, dixitque ad
eos. Quinã eſtis vos? Qui reſponderunt: Fra-
tres Ochoziæ ſumus, & deſcendimus ad ſa-
14 lutandos filios regis, & filios reginæ. * Qui
ait: Comprehendite eos viuos. Quos cum
comprehendiſſent viuos, iugulauerunt eos
in ciſterna iuxta Cameram, quadraginta
duos viros, & non reliquit ex eis quemquã.
15 * Cumque abijſſet inde, inuenit Ionadab fi-
lium Rechab in occurſum ſibi, & benedixit
ei. Et ait ad eum: Numquid eſt cor tuum re-
ctum, ſicut cor meum cum corde tuo? Et ait
Ionadab: Eſt. Si eſt, inquit, da manum tuam.
Qui dedit ei manum ſuam. At ille leuauit eũ
ad

adſe in currum: * dixitque ad eum: Veni me 16
cum, & vide zelum meum pro Domino. D
Et impoſitum in curru ſuo, * duxit in Sama- 17
riam. Et percuſſit omnes qui reliqui fue-
rant de Achab in Samaria vſq. ad vnum, iux-
ta verbum Domini, quod locutus eſt per
Eliam. * Congregauit ergo Iehu omnem po 18
pulum, & dixit ad eos: * Achab coluit Baal
parum, ego autem colam eũ amplius. * Nũc 19
igitur omnes prophetas Baal, & vniuerſos
ſeruos eius, & cunctos ſacerdotes ipſius vo-
cate ad me: nullus ſit qui non veniat, ſacrifi-
cium enim grande eſt mihi Baal: quicumque
defuerit, non viuet. Porro Iehu faciebat
hoc inſidioſe, vt diſperderet cultores Baal. E
* Et dixit: Sanctificate diem ſolemnem 20
Baal. Vocauitque * & miſit in vniuerſos ter 21
minos Iſrael, & venerunt cuncti ſerui Baal:
non fuit reſiduus ne vnus quidem qui non
veniret. Et ingreſſi ſunt templum Baal: & re-
pleta eſt domus Baal, a ſummo vſq. ad ſum-
mum. * Dixitq. his, qui erant ſuper veſtes: 22
Proferte veſtimenta vniuerſis ſeruis Baal. Et
protulerunt eis veſtes. * Ingreſſuſque Iehu, 23
& Ionadab filius Rechab templum Baal, ait
cultorib. Baal: Perquirite, & videte, ne quis
forte vobiſcum ſit de ſeruis Dñi, ſed vt ſint
ſerui Baal ſoli. * Ingreſſi ſunt igit̃ vt facerẽt 24
victimas & holocauſta: Iehu autem præpa-
rauerat ſibi foris octoginta viros, & dixerat
eis: Quicumq. fugerit de hominib⁹ his, quos
ego adduxero in manus veſtras, anima eius
erit pro anima illius. * Factum eſt autem, cũ 25
completum eſſet holocauſtum, præcepit F
Iehu militibus & ducibus ſuis: Ingredimini,
& percutite eos, nullus euadat. Percuſſe-
runtque eos in ore gladij, & proiecerunt mi
lites & duces: & ierunt in ciuitatem templi
Baal, * & protulerunt ſtatuam de fano Baal, 26
& combuſſerunt, * & comminuerunt eam. 27
Deſtruxerunt quoque ædem Baal, & fece-
runt pro ea latrinas vſq. in diem hanc. * De- 28
leuit itaque Iehu Baal de Iſrael: * verumta- 29
men a peccatis Ieroboam filij Nabat, qui pec
care fecit Iſrael, non receſſit, nec dereliquit
vitulos aureos, qui erãt in Bethel, & in Dan.
* Dixit autem Dominus ad Iehu: Quia ſtu- 30
dioſe egiſti quod rectum erat, & placebat
in oculis meis, & omnia quæ erant in corde
meo feciſti contra domum Achab: * filij tui
vſque ad quartam generationem ſedebunt
ſuper thronum Iſrael. * Porro Iehu non cu- 31
ſtodiuit vt ambularet in lege Domini Dei G
Iſrael in toto corde ſuo: non enim receſſit a
peccatis Ieroboã, qui peccare fecerat Iſrael.
* In diebus illis cœpit Dominus tędere ſuper 32
Iſrael: percuſſitq. eos Hazael in vniuerſis fi-
nibus Iſrael, * a Iordane contra Orientalem 33
plagam, omnem Terram Galaad, & Gad, &
Ruben, & Manaſſe, ab Aroer, quæ eſt ſuper
Torrentem Arnon, & Galaad, & Baſan.

34 * Reliqua autem verborum Iehu, & vniuer-
ſa quæ fecit, & fortitudo eius, nonne hæc
ſcripta ſunt in Libro verborum dierum re-
35 gum Iſrael? * Et dormiuit Iehu cum pa-
tribus ſuis, ſepelieruntq. eum in Samaria: &
36 regnauit Ioachaz filius eius pro eo. * Dies
autem, quos regnauit Iehu ſuper Iſrael, vi-
ginti & octo anni ſunt, in Samaria.

CAP. XI.

1 ATHalia vero mater Ochozię, vidẽs mor
A tuum filium ſuum, ſurrexit, & interfe-
2 cit omne ſemen regium. * Tollẽs autẽ Ioſa- 2. Par. 22. d. 10
ba filia regis Ioram, ſoror Ochoziæ, Ioas
filium Ochoziæ, furata eſt eum de medio fi-
liorum regis, qui interficiebantur, & nutri-
cem eius de triclinio: & abſcondit eum a fa-
3 cie Athaliæ vt non interficeretur. * Eratque
cum ea ſex annis clam in domo Domini:
4 porro Athalia regnauit ſuper terram. * An-
no autem ſeptimo miſit Ioiada, & aſſumẽs 2. Par. 23. a. 1
centuriones, & milites introduxit ad ſe in
templum Domini, pepigitque cum eis fœ-
dus: & adiurans eos in domo Domini, oſten
5 dit eis filium regis: * & præcepit illis, dicẽs:
6 Iſte eſt ſermo, quem facere debetis: * Ter-
B tia pars veſtrum introeat ſabbato, & obſer-
uet excubias domus regis. Tertia autem
pars ſit ad portam Sur: & tertia pars ſit ad
portam, quæ eſt poſt habitaculum ſcutario-
rum: & cuſtodietis excubias domus Meſſa.
7 * Duæ vero partes, e vobis, omnes egrediẽ-
tes ſabbato, cuſtodiant excubias domus Do
8 mini circa regem. * Et vallabitis eum, ha-
bentes arma in manibus veſtris: ſi quis au-
tem ingreſſus fuerit ſeptum templi, interfi-
ciatur: eritiſque cum rege introeunte &
9 egrediente. * Et fecerunt centuriones iux-
ta omnia, quæ præceperat eis Ioiada ſacer-
dos: & aſſumentes ſinguli viros ſuos qui in-
grediebantur ſabbatum, cum his qui egre-
diebantur ſabbato, venerunt ad Ioiadam ſa
10 cerdotem. * Qui dedit eis haſtas, & arma
regis Dauid, quæ erant in domo Domini.
11 * Et ſteterunt ſinguli habentes arma in ma-
C nu ſua a parte templi dextra, vſque ad par-
tem ſiniſtram altaris, & ædis, circum regem.
12 * Produxitque filium regis, & poſuit ſuper
eum diadema, & teſtimonium: feceruntque
eum regem, & vnxerunt, & plaudentes ma-
13 nu, dixerunt: Viuat rex. * Audiuit aũt Atha-
lia vocem populi currẽtis: & ingreſſa ad tur
14 bas in templum Domini, * vidit regem ſtan-
tem ſuper tribunal iuxta morem, & cãtores,
& tubas prope eum, omnemque populum
terræ lætantem, & canentem tubis: & ſcidit
veſtimenta ſua, clamauitq. Coniuratio, con-
15 iuratio. * Præcepit autem Ioiada centurio-
nib. qui erãt ſuper exercitum, & ait eis: Edu
cite eam extra ſepta templi, & quicumque
eam ſecutus fuerit, feriatur gladio. Dixerat

enim ſacerdos: Nō occidatur in templo Do
mini. * Impoſueruntq.ei manus,& impege- 16
runt eam per viam introitus equorum, iux-
ta palatium,& interfecta eſt ibi. * Pepigit er 17
go Ioiada fœdus inter Dominum,& inter re D
gem,& inter populum, vt eſſet populus Do
mini, & inter regem & populum. * Ingreſ- 18
ſuſq.eſt omnis populus terræ templū Baal,
& deſtruxerunt aras eius, & imagines con-
triuerunt valide: Mathan quoq.ſacerdotem
Baal occiderunt coram altari. Et poſuit ſa-
cerdos cuſtodias in domo Domini. * Tulitq. 19
centuriones, & Cerethi & Phelethi legio-
nes,& omnem populum terræ,deduxerunt-
que regem de domo Domini: & venerunt
per viam portæ ſcutariorum in palatium,&
ſedit ſuper thronum regum. * Lætatuſque 20
eſt omnis populus terræ,& ciuitas conquie-
uit: Athalia autem occiſa eſt gladio in domo
regis. * Septemque annorum erat Ioas,cum 21
regnare cœpiſſet.

CAP. XII.

ANno ſeptimo Iehu regnauit Ioas:& qua 1
draginta annis regnauit in Ieruſalem. A
nomen matris eius Sebia de Berſabee. * Fe- 2
citq.Ioas rectum coram Domino cūctis die-
bus,quibus docuit eum Ioiada ſacerdos.* Ve 3
runtamen excelſa non abſtulit: adhuc enim
populus immolabat, & adolebat in excelſis
incēſum.* Dixitq. Ioas ad ſacerdotes: Om- 4
nem pecuniam ſanctorum, quæ illata fuerit
in templum Domini a prætereuntibus, quæ
offertur pro pretio animæ, & quam ſponte
& arbitrio cordis ſui inferunt in templū Do
mini: * accipiant illam ſacerdotes iuxta or- 5
dinem ſuum,& inſtaurent ſartatecta domus,
ſi quid neceſſarium viderint inſtauratione.
* Igitur vſq.ad vigeſimum tertium annum 6
regis Ioas,non inſtaurauerūt ſacerdotes ſar
tatecta tēpli. * Vocauitq.rex Ioas Ioiadā pō 7
tificem & ſacerdotes,dicēs eis:Quare ſarta- B
tecta non inſtauratis templi?nolite ergo am-
plius accipere pecuniam iuxta ordinem ve-
ſtrum,ſed ad inſtaurationem templi reddite
eam. * Prohibitiq.ſunt ſacerdotes vltra acci 8
pere pecuniam a populo,& inſtaurare ſarta
tecta domus. * Et tulit Ioiada pontifex ga- 9
zophylacium vnum, aperuitq.foramen de-
ſuper,& poſuit illud iuxta altare ad dexterā
ingredientium domum Domini,mittebātq.
in eo ſacerdotes,qui cuſtodiebant oſtia,om-
nem pecuniam, quæ deferebatur ad templū
Domini. * Cumq.viderent nimiam pecuniā 10
eſſe in gazophylacio,aſcendebat ſcriba re-
gis,& pontifex,effundebantq.& numerabāt
pecuniā,quæ inueniebatur ī domo Dñi:* & 11
dabant eam iuxta numerū atq. menſuram in C
manu eorum,qui præerant cæmentarijs do-
mus Domini:qui impendebant eam in fabris
lignorum,& in cæmentarijs ijs,qui operabā
12 tur in domo Domini, * & ſartatecta facie-
bant: & in ijs,qui cædebant ſaxa, & vt eme-
rent ligna, & lapides, qui excidebantur, ita
vt impleretur inſtauratio domus Domini in
vniuerſis, quæ indigebant expenſa ad mu-
13 niendam domum. * Veruntamen non fiebāt
ex eadem pecunia hydriæ templi Domini,
& fuſcinulæ, & thuribula, & tubæ, & omne
vas aureum & argenteum de pecunia, quæ
14 inferebatur in templum Domini. * ijs enim,
qui faciebāt opus, dabatur vt inſtauraretur
15 templum Domini: * & non fiebat ratio
ijs hominibus, qui accipiebant pecuniam
vt diſtribuerent eam artificibus, ſed in fide
16 tractabant eam. * Pecuniā vero pro delicto,
& pecuniam pro peccatis non inferebāt in
templum Domini, quia ſacerdotum erat.
17 * Tunc aſcendit Hazael rex Syriæ, & pugna
D bat cōtra Geth,cepitq. eam: & direxit faciē
18 ſuam vt aſcenderet in Ieruſalem.* Quam ob
rem tulit Ioas rex Iuda omnia ſanctificata,
quæ conſecrauerant Ioſaphat, & Ioram, &
Ochozias patres eius reges Iuda, & quæ ip-
ſe obtulerat:& vniuerſum argentum, quod
inueniri potuit in theſauris templi Domini,
& in palatio regis: miſitq. Hazaeli regi Sy-
19 riæ,& receſſit ab Ieruſalem. * Reliqua autē
ſermonum Ioas,& vniuerſa quæ fecit, non-
ne hæc ſcripta ſunt in Libro verborum die-
20 rum regum Iuda? * Surrexerunt autem ſer-
ui eius, & coniurauerunt inter ſe, percuſſe-
runtq.Ioas in Domo Mello in deſcenſu Sel-
21 la. * Ioſachar namque filius Semaath, & Io-
zabad filius Somer ſerui eius, percuſſerunt
eum,& mortuus eſt:& ſepelierunt eum cum
patribus ſuis in Ciuitate Dauid, regnauitq.
Amaſias filius eius pro eo.

CAP. XIII.

1 ANno vigeſimotertio Ioas filij Ochoziæ
A regis Iuda, regnauit Ioachaz filius Ie-
hu ſuper Iſrael in Samaria decem & ſeptem
2 annis. * Et fecit malum coram Domino,ſe-
cutuſq. eſt peccata Ieroboā filij Nabat, qui
peccare fecit Iſrael, & nō declinauit ab eis.
3 * Iratuſq.eſt furor Domini contra Iſrael, &
tradidit eos in manu Hazael regis Syriæ, &
in manu Benadad filij Hazael cunctis dieb.
4 * Deprecatus eſt autem Ioachaz faciem Do
mini, & audiuit eum Dominus: vidit.n.an-
guſtiam Iſrael, quia attriuerat eos rex Sy-
5 riæ: * & dedit Dominus ſaluatorem Iſraeli,
& liberatus eſt de manu regis Syriæ: habita
ueruntque filij Iſrael in tabernaculis ſuis ſi-
6 cut heri & nudiuſtertius. * Verūtamen non
B receſſerunt a peccatis domus Ieroboā, qui
peccare fecit Iſrael,ſed ī ipſis ambulauerūt:
ſiquidem & lucus permanſit in Samaria.
7 * Et non ſunt derelicti Ioachaz de populo

niſi

nisi quinquaginta equites, & decem currus,
& decem millia peditum: interfecerat enim
eos rex Syriæ, & redegerat quaſi puluerem
in tritura areæ. * Reliqua autem ſermonum 8
Ioachaz, & vniuerſa quæ fecit, & fortitudo
eius, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermo
num dierum regum Iſrael? * Dormiuitque 9
Ioachaz cum patribus ſuis, & ſepelierunt eũ
in Samaria: regnauitq. Ioas filius eius pro
eo. * Anno trigeſimo ſeptimo Ioas regis Iu- 10
da regnauit Ioas filius Ioachaz ſuper Iſrael
in Samaria ſedecim annis, * & fecit quod ma 11
lum eſt in conſpectu Domini: non declina-
uit ab omnibus peccatis Ieroboam filij Na-
bat, qui peccare fecit Iſrael, ſed in ipſis am-
bulauit. * Reliqua autem ſermonum Ioas, & 12
vniuerſa quæ fecit, & fortitudo ei*, quo mo
do pugnauerit cõtra Amaſiam regem Iuda,
nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum
dierum regum Iſrael? * Et dormiuit Ioas cũ 13
patribus ſuis: Ieroboam autem ſedit ſuper
ſolium eius. Porro Ioas ſepultus eſt in Sama
ria cum regibus Iſrael. * Eliſeus autem ægro 14
tabat infirmitate, qua & mortuus eſt: deſcen C
ditq. ad eum Ioas rex Iſrael, & flebat coram
eo, dicebatque: Pater mi, pater mi, currus Iſ
rael & auriga eius. * Et ait illi Eliſeus: Af- 15
fer arcum, & ſagittas. Cumque attuliſſet ad
eum arcum, & ſagittas, * dixit ad regem 16
Iſrael: Pone manum tuam ſuper arcum. Et
cum poſuiſſet ille manum ſuam, ſuperpoſuit
Eliſeus manus ſuas manibus regis, * & ait: 17
Aperi feneſtram orientalem. Cumque ape-
ruiſſet, dixit Eliſeus: Iace ſagittam. Et iecit.
Et ait Eliſeus: Sagitta ſalutis Domini, & ſa-
gitta ſalutis contra Syriam: percutieſq. Sy-
riam in Aphec, donec conſumas eam. * Et 18
ait: Tolle ſagittas. Qui cum tuliſſet, rurſum
dixit ei: Percute iaculo terram. Et cum per-
cuſſiſſet tribus vicibus, & ſtetiſſet, * iratus 19
eſt vir Dei contra eum, & ait: Si percuſſiſſes
quinquies, aut ſexies, ſiue ſepties, percuſſiſ-
ſes Syriam vſque ad conſumptionem: nunc
autem tribus vicibus percuties eam. * Mor- 20
tuus eſt ergo Eliſeus, & ſepelierunt eum. D
Latrunculi autem de Moab venerunt in ter-
ram in ipſo anno. * * Quidam autem ſepe- 21
lientes hominem, viderunt latrunculos, &
proiecerunt cadauer in ſepulchro Eliſei.
Quod cum tetigiſſet oſſa Eliſei, reuixit ho-
mo, & ſtetit ſuper pedes ſuos. * Igitur Ha- 22
zael rex Syriæ afflixit Iſrael cunctis diebus
Ioachaz: * & miſertus eſt Dominus eo- 23
rum, & reuerſus eſt ad eos propter pactum
ſuum, quod habebat cum Abraham, &
Iſaac, & Iacob: & noluit diſperdere eos,
neque proijcere penitus vſque in præſens
tempus. * Mortuus eſt autem Hazael rex Sy- 24
riæ, & regnauit Benadad filius eius pro eo.
* Porro Ioas filius Ioachaz tulit vrbes de 25
manu Benadad filij Hazael, quas tulerat de
manu Ioachaz patris ſui iure prælij, tribus
vicibus percuſſit eum Ioas, & reddidit ciui-
tates Iſrael.

CAP. XIIII.

1 IN anno ſecundo Ioas filij Ioachaz regis Iſ
A rael regnauit Amaſias filius Ioas regis Iu-
2 da. * * Viginti quinque annorum erat cum — * 2.Par.25.a.
regnare cœpiſſet: viginti autem & nouem
annis regnauit in Ieruſalem, nomen matris
3 eius Ioadan de Ieruſalem. * Et fecit rectum
coram Domino, verumtamen non vt Dauid
pater eius. Iuxta omnia, quæ fecit Ioas pater
4 ſuus, fecit: * niſi hoc tantũ quòd excelſa non
abſtulit: adhuc enim populus immolabat, &
5 adolebat incenſum in excelſis. * Cumq. obti
B nuiſſet regnum, percuſſit ſeruos ſuos, qui in-
6 terfecerant regem patrem ſuum: * filios au-
tem eorum, qui occiderant, nõ occidit, iuxta
quod ſcriptum eſt in libro legis Moyſi, ſicut
præcepit Dominus, dicens: * Non morien- — * Deu.24.c.16 Eze.18.c.20.
tur patres pro filijs, neque filij morientur
pro patribus: ſed vnuſquiſque in peccato ſuo
7 morietur. * Ipſe percuſſit Edom in Valle Sa-
linarũ decem millia, & apprehendit petram
in prælio, vocauitq. nomẽ eius Iectehel vſq.
8 in præſentem diem. * Tunc miſit Amaſias
nuncios ad Ioas filium Ioachaz, filij Iehu re-
9 gis Iſrael, dicens: Veni, & videamus nos. * Re
C miſitq. Ioas rex Iſrael ad Amaſiam regẽ Iu-
da, dicens: Carduus Libani miſit ad cedrum,
quæ eſt in Libano, dicens: Da filiam tuã filio
meo vxorem. Trãſieruntq. beſtiæ ſaltus, quæ
ſunt in Libano, & conculcauerunt carduum.
10 * Percutiens inualuiſti ſuper Edom, & ſuble
uauit te cor tuum: contentus eſto gloria, &
ſede in domo tua: quare prouocas malum, vt
11 cadas tu & Iudas tecum? * Et non acquie-
uit Amaſias: Aſcenditque Ioas rex Iſrael, &
viderunt ſe, ipſe & Amaſias rex Iuda in
12 Bethſames oppido Iudæ. * Percuſſusq. eſt
Iuda coram Iſrael, & fugerunt vnuſquiſque
13 in tabernacula ſua. * Amaſiam vero regem
D Iuda filium Ioas filij Ochoziæ cepit Ioas rex
Iſrael in Bethſames, & adduxit eum in Ieru-
ſalem: & interrupit murum Ieruſalẽ, a por
ta Ephraim vſque ad portam anguli, qua-
14 dringentis cubitis. * Tulitque omne aurum,
& argentum, & vniuerſa vaſa, quæ inuenta
ſunt in domo Domini, & in theſauris re-
gis, & obſides, & reuerſus eſt in Samariam.
15 * Reliqua autem verborum Ioas quæ fe-
cit, & fortitudo eius qua pugnauit contra
Amaſiam regem Iuda, nonne hæc ſcripta
ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſ-
16 rael? * Dormiuitq. Ioas cum patribus ſuis, &
E ſepultus eſt in Samaria cum regibus Iſrael:
17 & regnauit Ieroboam filius eius pro eo. * Vi
xit aũt Amaſias, filius Ioas, rex Iuda, poſtquã
mortuus eſt Ioas filius Ioachaz regis Iſrael,
quinde-

quindecim annis. * Reliqua autem ſermonũ 18
Amaſiæ, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſer
monum dierum regum Iuda? * Factaq. eſt 19
contra eum coniuratio in Ieruſalem: at ille
fugit in Lachis. Miſeruntq. poſt eum in La-
chis, & interfecerunt eum ibi. * Et aſporta- 20
uerunt in equis, ſepultusq. eſt in Ieruſalem
*2.Par.26.a.1 cum patribus ſuis in ciuitate Dauid. * Tu 21
lit autem vniuerſus populus Iudæ Azariam F
annos natum ſedecim, & conſtituerunt eum
regem pro patre eius Amaſia. * Ipſe ædifi 22
cauit Ælath, & reſtituit eam Iudæ, poſt-
quam dormiuit rex cum patribus ſuis. * An 23
no quintodecimo Amaſiæ filij Ioas regis
Iuda, regnauit Ieroboam filius Ioas regis Iſ-
rael in Samaria, quadraginta & vno anno:
* & fecit quod malum eſt corã Domino. Nõ 24
receſſit ab omnibus peccatis Ieroboam filij
Nabat, q peccare fecit Iſrael. * Ipſe reſtituit 25
terminos Iſrael ab introitu Emath, vſque ad
Mare ſolitudinis, iuxta ſermonem Domini G
Dei Iſrael, quem locutus eſt per ſeruum ſuũ
*Ion.1.a.1. Ionam filium Amathi prophetã, qui erat de
Geth, quæ eſt in Opher. * Vidit enim Do- 26
minus afflictionem Iſrael amaram nimis, &
quod conſumpti eſſent vſque ad clauſos car-
cere, & extremos, & non eſſet qui auxiliare-
tur Iſraeli. * Nec locutus eſt Dominus vt de- 27
leret nomen Iſrael de ſub cælo, ſed ſaluauit
eos in manu Ieroboam filii Ioas. * Reliqua 28
autem ſermonum Ieroboã, & vniuerſa quæ
fecit, & fortitudo eius, qua præliatus eſt, &
quomodo reſtituit Damaſcum, & Emath Iu
dæ in Iſrael, nonne hæc ſcripta ſunt in Li-
bro ſermonum dierum regum Iſrael? * Dor 29
miuitq. Ieroboam cum patribus ſuis regi-
bus Iſrael, & regnauit Zacharias filius eius
pro eo.

CAP. XV.

ANno vigeſimo ſeptimo Ieroboam re- 1
gis Iſrael regnauit Azarias filius Ama- A
ſiæ regis Iuda. * Sedecim annorum erat cum 2
regnare cœpiſſet, & quinquaginta duobus
annis regnauit in Ieruſalem: nomen matris
eius Iechelia de Ieruſalẽ. * Fecitq. quod erat 3
placitum coram Domino, iuxta omnia quæ
fecit Amaſias pater eius. * Veruntamen ex- 4
celſa non eſt demolitus: adhuc populus ſa-
crificabat, & adolebat incenſum in excelſis.
*2.Par.26.d.21. * Percuſſit autem Dominus regem, & fuit 5
leproſus vſq; in diem mortis ſuæ, & habita-
bat in domo libera ſeorſum: Ioathan vero fi-
lius regis gubernabat palatium, & iudicabat
populum terræ. * Reliqua autem ſermonum 6
Azariæ, & vniuerſa quæ fecit, nõne hæc ſcri B
pta ſunt in libro verborum dierũ regum Iu
da? * Et dormiuit Azarias cum patribus ſuis: 7
ſepelieruntq. eũ cũ maioribus ſuis in ciuita-
te Dauid, & regnauit Ioathan filius eius pro
8 eo. * Anno trigeſimo octauo Azariæ regis Iu
da, regnauit Zacharias filius Ieroboam ſuper
9 Iſrael in Samaria ſex mẽſibus: * & fecit quod
malum eſt coram Domino, ſicut fecerant pa
tres eius: non receſſit a peccatis Ieroboã fi-
10 lij Nabat, qui peccare fecit Iſrael. * Coniu-
rauit autem contra eum Sellum filius Iabes:
percuſſitq. eum palam, & interfecit, regna-
11 uitq. pro eo. * Reliqua autem verborum Za-
chariæ, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſer
12 monum dierum regum Iſrael? * Iſte eſt ſer-
C mo Domini, quem locutus eſt ad Iehu, di-
cens: Filij tui vſque ad quartam generatio-
nem ſedebunt ſuper thronum Iſrael. Factũq.
13 eſt ita. * Sellum filius Iabes regnauit trigeſi-
mo nono anno Azariæ regis Iuda: regnauit
14 autem vno menſe in Samaria. * Et aſcendit
Manahem filius Gadi de Therſa: venitq. in Sa
mariam, & percuſſit Sellum filium Iabes in
Samaria, & interfecit eũ, regnauitq. pro eo.
15 * Reliqua autem verborum Sellum, & cõiu-
ratio eius, per quam tetendit inſidias, nonne
hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum
16 regum Iſrael? * Tunc percuſſit Manahem
Thapſam, & omnes qui erant in ea, & termi
nos eius de Therſa. noluerant enim aperire
ei: & interfecit omnes prægnantes eius, &
17 ſcidit eas. * Anno trigeſimonono Azariæ re-
D gis Iuda regnauit Manahem filius Gadi ſup
18 Iſrael decem annis in Samaria. * Fecitq. quod
erat malum coram Domino: non receſſit a
peccatis Ieroboã filij Nabat, qui peccare fe-
19 cit Iſrael cũctis diebus eius. * Veniebat Phul
rex Aſſyriorum in terram, & dabat Mana-
hem Phul mille talenta argenti, vt eſſet ei in
20 auxilium, & firmaret regnum eius. * Indi-
xitq. Manahem argentum ſuper Iſrael cun-
ctis potentibus & diuitibus, vt daret regi Aſ
ſyriorum quinquaginta ſiclos argẽti per ſin
gulos: reuerſusque eſt rex Aſſyriorum, &
21 non eſt moratus in terra. * Reliqua autem ſer
monum Manahem, & vniuerſa quæ fecit,
nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum
22 dierum regum Iſrael? * Et dormiuit Mana-
E hem cum patribus ſuis: regnauitq. Phaceia fi
23 lius eius pro eo. * Anno quinquageſimo A-
zariæ regis Iuda regnauit Phaceia filius Ma-
24 nahem ſuper Iſrael in Samaria biennio: * &
fecit quod erat malum coram Domino: non
receſſit a peccatis Ieroboam filij Nabat, qui
25 peccare fecit Iſrael. Coniurauit autem ad-
uerſus eum Phacee filius Romeliæ, dux eius,
& percuſſit eum in Samaria in turre do-
mus regiæ iuxta Argob, & iuxta Arie, &
cum eo quinquaginta viros de filiis Galaadi-
tarum, & interfecit eum, regnauitque pro
26 eo. * Reliqua autem ſermonum Phaceia, &
vniuerſa quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt
in libro ſermonum dierum regum Iſrael?
27 * Anno quinquageſimo ſecundo Azariæ
F regis Iuda regnauit Phacee filius Romeliæ
ſuper

ſuper Iſrael in Samaria viginti annis. * Et fe- 28
cit quod erat malum coram Domino: nō re-
ceſſit a peccatis Ieroboā filij Nabat, qui pec-
care fecit Iſrael. * In diebus Phacee regis Iſ- 29
rael venit Theglathphalaſar rex Aſſur, &
cepit Aion, & Abel Domum Maacha, & Ia-
noe, & Cedes, & Aſor, & Galaad, & Galilæā,
& vniuerſam Terram Nephthali: & tranſtu-
lit eos in Aſſyrios. * Coniurauit autem, & 30
tetendit inſidias Oſee filius Ela contra Pha-
cee filium Romeliæ, & percuſſit eum, & in-
terfecit: regnauitque pro eo vigeſimo anno
Ioatham filij Oziæ. * Reliqua autem ſermo- 31
num Phacee, & vniuerſa quæ fecit, nonne
hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum
regum Iſrael? * Anno ſecundo Phacee, fi- 32
lij Romeliæ regis Iſrael, regnauit Ioatham
filius Oziæ regis Iuda. * Viginti quinque an- 33
norum erat cum regnare cœpiſſet, & ſede- G
cim annis regnauit in Ieruſalem; nomen ma
tris eius Ieruſa, filia Sadoc. * Fecitque quod 34
erat placitum coram Domino: iuxta omnia,
quæ fecerat Ozias pater ſuus, operatus eſt.
* Verumtamen excelſa non abſtulit: adhuc 35
populus immolabat, & adolebat incenſum
in excelſis: ipſe ædificauit portam domus
Domini ſublimiſſimam. * Reliqua autem 36
ſermonum Ioatham, & vniuerſa quæ fecit,
nonne hæc ſcripta ſunt in Libro verborum
dierum regum Iuda? * In diebus illis cœpit 37
Dominus mittere in Iudam Raſin regem Sy
riæ, & Phacee filium Romeliæ. * Et dormiuit 38
Ioatham cum patribus ſuis, ſepultusque eſt
cum eis in Ciuitate Dauid patris ſui, & re-
gnauit Achaz filius eius pro eo.

C A P. XVI.

ANno decimo ſeptimo Phacee filij Ro- 1
meliæ regnauit Achaz filius Ioatham A
regis Iuda. * Viginti annorum erat Achaz 2
cum regnare cœpiſſet, & ſedecim annis re-
gnauit in Ieruſalem: non fecit quod erat pla-
citum in cōſpectu Domini Dei ſui, ſicut Da-
uid pater eius. * ſed ambulauit in via regum 3
Iſrael: inſuper & filium ſuum conſecrauit,
transferens per ignem ſecundum idola Gē-
tium: quæ diſſipauit Dominus coram filijs
Iſrael. * Immolabat quoque victimas, & ado- 4
lebat incenſum in excelſis, & in collibus, &
ſub omni ligno frondoſo. * Tunc aſcendit 5
Raſin rex Syriæ, & Phacee filius Romeliæ
rex Iſrael in Ieruſalem ad prœliandum: cū-
que obſiderent Achaz, nō valuerunt ſupera
re eum. * In tempore illo reſtituit Raſin rex 6
Syriæ, Ailam Syriæ, & eiecit Iudæos de Ai- B
la: & Idumæi venerunt in Ailam, & habita-
uerunt ibi vſque in diem hanc. * Miſit autem 7
Achaz nuncios ad Theglathphalaſar regem
Aſſyriorum, dicēs: Seruus tuus, & filius tuus
ego ſum: aſcēde, & ſaluū me fac de manu re-
gis Syriæ, & de manu regis Iſrael, qui cōſur-
8 rexerūt aduerſum me. * Et cum collegiſſet ar
gentū & aurum, qđ inueniri potuit in domo
dñi, & in theſauris regis, miſit regi Aſſyriorū
9 munera. * Qui & acquieuit voluntati eius: a-
ſcēdit enim rex Aſſyriorū in Damaſcum, &
vaſtauit eam: & tranſtulit habitatores eius
10 Cyrenen, Raſin autem interfecit. Perrexit-
que rex Achaz in occurſum Theglathphala-
ſar regi Aſſyriorum in Damaſcum, cumque
vidiſſet altare Damaſci, miſit rex Achaz ad
Vriam ſacerdotem exemplar eius, & ſimili-
11 tudinem iuxta omne opus eius. * Extruxitq.
C Vrias ſacerdos altare iuxta omnia, quæ præ-
ceperat rex Achaz, de Damaſco, ita fecit ſa-
cerdos Vrias, donec veniret rex Achaz de Da
12 maſco. * Cumque veniſſet rex de Damaſco,
vidit altare, & veneratus eſt illud: aſcenditq.
& immolauit holocauſta, & ſacrificium ſuū,
13 * & libauit libamina, & fudit ſanguinem pa-
14 cificorum, quæ obtulerat ſuper altare. * Por
ro altare æreum, quod erat coram Domino,
tranſtulit de facie templi, & de loco altaris,
& de loco templi Domini: poſuitque illud ex
15 latere altaris ad Aquilonem. * Præcepit quo
que rex Achaz Vriæ ſacerdoti, dicens: Super
altare maius offer holocauſtum matutinum,
& ſacrificium veſpertinum, & holocauſtum
D regis, & ſacrificium eius, & holocauſtum v-
niuerſi populi terræ, & ſacrificia eorum, &
libamina eorum: & omnem ſanguinem holo
cauſti, & vniuerſum ſanguinem victimæ ſu-
per illud effundes: altare vero æreum erit pa
16 ratum ad voluntatem meam. * Fecit igitur
Vrias ſacerdos iuxta omnia, quæ præceperat
17 rex Achaz. * Tulit autem rex Achaz cælatas
baſes, & luterem, qui erat deſuper: & mare
depoſuit de bobus æreis, qui ſuſtentabāt il-
lud, & poſuit ſuper pauimentum ſtratum la-
18 pide. * Muſach quoque ſabbati, quod ædifica
uerat in templo: & ingreſſum regis exterius
conuertit in templum Domini propter regē
19 Aſſyriorum. * Reliqua autem verborum A-
chaz, quæ fecit nonne hæc ſcripta ſunt in Li
20 bro ſermonum dierum regum Iuda? * Dor-
miuitq. Achaz cum patribus ſuis, & ſepultus
eſt cum eis in Ciuitate Dauid, & regnauit
Ezechias filius eius pro eo.

C A P. XVII.

1 ANno duodecimo Achaz regis Iuda, re-
A gnauit Oſee filius Ela in Samaria ſuper
2 Iſrael nouem annis. * Fecitque malum corā
Domino: ſed non ſicut reges Iſrael, qui ante
5 eum fuerant. * Contra hunc aſcendit Sal- * Ioſ. 18. b. Tob. 1. a.
manaſar rex Aſſyriorum, & factus eſt ei O-
4 ſee ſeruus, reddebatque illi tributa. * Cumq.
deprehendiſſet rex Aſſyriorum Oſee, quòd
rebellare nitens miſiſſet nuncios ad Sua re-
gem Ægypti, ne præſtaret tributa regi Aſſy-
riorum

riorum ſicut ſingulis annis ſolitus erat, obſe
dit eum, & vinctum miſit in carcerem. * Per- 5
uagatusque eſt omnem terram: & aſcendens
* Inf. 18.b.10 Samariam, obſedit eam tribus annis. * " An- 6
no autem nono Oſee, cepit rex Aſſyriorum
Samariam, & tranſtulit Iſrael in Aſſyrios:
poſuitque eos in Hala, & in Habor iuxta flu
uium Gozan, in ciuitatibus Medorum. * Fa- 7
ctum eſt enim, cum peccaſſent filij Iſrael Do
mino Deo ſuo, qui eduxerat eos de Terra Æ-
gypti, de manu Pharaonis regis Ægypti, co- B
luerunt deos alienos. * Et ambulauerunt iux 8
ta ritum Gentium, quas conſumpſerat Do-
minus in conſpectu filiorum Iſrael, & regum
Iſrael: quia ſimiliter fecerant. * Et offenderũt 9
filij Iſrael verbis non rectis Dominum Deũ
ſuum: & ædificauerunt ſibi excelſa in cunctis
vrbibus ſuis a Turre cuſtodum vſque ad Ci-
uitatem munitam. * Feceruntque ſibi ſtatuas, 10
& lucos in omni colle ſublimi, & ſubter om
ne lignum nemoroſum: * & adolebãt ibi in- 11
cenſum ſuper aras in morem Gentiũ, quas
tranſtulerat Dominus a facie eorũ: feceruntque
que verba peſſima irritantes Dominum. * & 12
coluerunt immunditias, de quibus præcepit
eis Dominus ne facerent verbum hoc. * Et te 13
ſtificatus eſt Dominus in Iſrael & in Iuda
per manum omnium Prophetarum & Vidẽ-
tium, dicens: " Reuertimini a vijs veſtris peſ- C
* Ier. 25.a.5. ſimis, & cuſtodite præcepta mea, & ceremo-
nias iuxta omnem legem, quam præcepi pa-
tribus veſtris: & ſicut miſi ad vos in manu
ſeruorum meorum Prophetarum. * Qui nõ 14
audierunt, ſed indurauerunt ceruicem ſuam
iuxta ceruicem patrum ſuorum, qui nolue-
runt obedire Domino Deo ſuo. * Et abiece- 15
runt legitima eius, & pactum, quod pepigit
cum patribus eorum, & teſtificationes, quib.
conteſtatus eſt eos: ſecutique ſunt vanitates,
& vane egerunt: & ſecuti ſunt Gentes, quæ
erant per circuitum eorum, ſuper quibus præ
ceperat Dominus eis vt non facerent ſicut &
illæ faciebant. * Et dereliquerunt omnia præ 16
cepta Domini Dei ſui: feceruntque ſibi con-
flatiles duos vitulos, & lucos, & adorauerũt
vniuerſam militiam cæli: ſeruieruntq. Baal,
* & conſecrauerunt filios ſuos, & filias ſuas 17
per ignem: & diuinationibus inſeruiebant,
& augurijs: & tradiderunt ſe vt facerent ma
lum coram Domino, vt irritarent eum. * Ira- 18
tusque eſt Dominus vehementer Iſraeli, &
abſtulit eos a conſpectu ſuo, & non remanſit
niſi tribus Iuda tantummodo. * Sed nec ipſe 19
Iuda cuſtodiuit mandata Domini Dei ſui: ve-
rum ambulauit in erroribus Iſrael, quos o-
peratus fuerat. * Proiecitq. Dominus omne 20
ſemen Iſrael, & afflixit eos, & tradidit eos in D
manu diripientium, donec proijceret eos a
* 3. Reg. 12.e. 16. facie ſua: * " ex eo iam tempore, quo ſciſſus 21
eſt Iſrael a domo Dauid, & conſtituerunt ſi-
bi regem Ieroboam filium Nabat: ſeparauit
enim Ieroboam Iſrael a Domino, & peccare
22 eos fecit peccatum magnum. * Et ambulaue-
runt filij Iſrael in vniuerſis peccatis Ieroboã
23 quæ fecerat: & nõ receſſerunt ab eis, * " vſq.
quo Dominus auferret Iſrael a facie ſua, ſi-
cut locutus fuerat in manu omnium ſeruorũ
ſuorum Prophetarum: tranſlatusque eſt Iſ-
rael de terra ſua in Aſſyrios, vſque in diem
24 hanc. * Adduxit autem rex Aſſyriorum de
Babylone, & de Cutha, & de Auah, & de E-
math, & de Sepharuaim: & collocauit eos in
ciuitatibus Samariæ pro filijs Iſrael: qui poſ-
ſederunt Samariam, & habitauerunt in vrbi
25 bus eius. * Cumque ibi habitare cœpiſſent,
non timebant Dominum: & immiſit in eos
Dominus leones, qui interficiebant eos.
26 * Nunciatumque eſt regi Aſſyriorum, & di-
E ctum: Gentes, quas tranſtuliſti, & habitare fe
ciſti in ciuitatibus Samariæ, ignorant legiti-
ma Dei terræ: & immiſit in eos Dominus
leones, & ecce interficiũt eos, eo quòd igno
27 rent ritum Dei terræ. * Præcepit autem rex
Aſſyriorum, dicens: Ducite illuc vnum de ſa-
cerdotibus, quos inde captiuos adduxiſtis,
& vadat, & habitet cum eis: & doceat eos le-
28 gitima Dei terræ. * Igitur cum veniſſet vnus
de ſacerdotibus his, qui captiui ducti fuerãt
de Samaria, habitauit in Bethel, & docebat
29 eos quomodo colerent Dominum. * Et vna-
quæque Gens fabricata eſt Deum ſuum: po-
ſueruntque eos in fanis excelſis, quæ fecerãt
Samaritæ, Gens & Gens in vrbibus ſuis, in
30 quibus habitabat. * Viri enim Babylonij fe-
cerunt Sochothbenoth: viri autem Chutæi
fecerunt Nergel: & viri de Emath fecerunt
31 Aſima. * Porro Heuæi fecerunt Nebahaz &
Tharthac. Hi autem, qui erant de Sepharua-
F im, comburebãt filios ſuos igni, Adramelech
32 & Anamelech dijs Sepharuaim, * & nihilo-
minus colebant Dominum. Fecerunt autem
ſibi de nouiſſimis ſacerdotes excelſorum, &
33 ponebant eos in fanis ſublimibus. * Et cum
Dominum colerent, dijs quoque ſuis ſeruie-
bant iuxta conſuetudinem Gentium, de qui-
34 bus tranſlati fuerant Samariam: * vſque in
præſentem diem morem ſequũtur antiquũ:
non timent Dominum, neque cuſtodiunt ce-
remonias eius, iudicia, & legem, & manda-
tum, quod præceperat Dominus filijs Iacob,
35 " quem cognominauit Iſrael: * & percuſſe- * Ge.32
G rat cum eis pactum, & mandauerat eis, di-
cens: Nolite timere deos alienos, & non ado
retis eos, neque colatis eos, & non immole-
36 tis eis: * Sed Dominum Deum veſtrum, qui
eduxit vos de Terra Aegypti in fortitudine
magna, & in brachio extento, ipſum timete,
37 & illum adorate, & ipſi immolate. * Ceremo
nias quoque, & iudicia, & legem, & manda-
tũ, quod ſcripſit vobis, cuſtodite vt faciatis
cunctis diebus: & non timeatis deos alienos.
38 * Et pactum, quod percuſſit vobiſcum, nolite
obliui-

obliuiſci:nec colatis deos alienos, * ſed Do- 39
minum Deum veſtrum timete, & ipſe eruet
vos de manu omnium inimicorum veſtro-
rum.* Illi vero non audierunt,ſed iuxta con 40
ſuetudinē ſuam priſtinam perpetrabāt. * Fue 41
runt igitur Gentes iſtæ timentes quidem
Dominum,ſed nihilominus & idolis ſuis ſer
uientes: nam & filij eorum, & nepotes, ſi-
cut fecerunt patres ſui, ita faciunt vſque in
præſentem diem.



CAP. XVIII.

Anno * tertio Oſee filij Ela regis Iſrael, 1 C
regnauit Ezechias filius Achaz regis Iu A
da.* Vigintiquinque annorum erat, cum re- 2
gnare cœpiſſet:& vigintinouē annis regna-
uit in Ieruſalem:nomen matris eius Abi filia
Zachariæ.* Fecitque quod erat bonum corā 3
Domino,iuxta omnia quæ fecerat Dauid pa
ter eius.* Ipſe diſſipauit excelſa, & contriuit 4
ſtatuas, & ſuccidit lucos, confregitq. ſerpen
tem æneum, * quem fecerat Moyſes: ſiqui-
dem vſque ad illud tempus filij Iſrael adole
bant ei incenſum: vocauitque nomen eius
Noheſtan.* In Domino Deo Iſrael ſperauit: 5
itaque poſt eum non fuit ſimilis ei de cun-
ctis regibus Iuda, ſed neque in his, qui ante
eum fuerunt:* & adhæſit Domino, & non re 6
ceſſit a veſtigijs eius, fecitque mandata eius, B
quæ præceperat Dominus Moyſi.* Vnde & 7
erat Dominus cum eo, & in cunctis, ad quæ
procedebat, ſapienter ſe agebat. Rebellauit
quoque contra regem Aſſyriorum, & non
ſeruiuit ei.* Ipſe percuſſit Philiſthæos vſque 8
ad Gazam, & omnes terminos eorum, a Tur
re cuſtodum vſque ad Ciuitatem munitam.
* * Anno quarto regis Ezechiæ, qui erat an- 9
nus ſeptimus Oſee filij Ela regis Iſrael, aſcē-
dit Salmanaſar rex Aſſyriorum in Samariā,
& oppugnauit eam, * & cepit. Nam poſt an- 10
nos tres, anno ſexto Ezechiæ, id eſt nono an
no Oſee regis Iſrael, capta eſt Samaria: * & 11
trāſtulit rex Aſſyriorum Iſrael in Aſſyrios,
collocauitque eos in Hala, & in Habor flu-
12 uijs Gozan in ciuitatibus Medorum: * quia
non audierunt vocem Domini Dei ſui, ſed
prætergreſſi ſunt pactum eius: omnia, quæ
præceperat Moyſes ſeruus Domini, non au
13 dierunt, neque fecerunt.* * Anno quartode- *2. Pa. 32. a. 1.
cimo regis Ezechiæ, aſcēdit Sēnacherib rex Iſa. 36. a. 1.
Aſſyriorum ad vniuerſas ciuitates Iuda mu- Eccl. 48. c. 20.
14 nitas: & cepit eas.* Tunc miſit Ezechias rex
Iuda nuncios ad regem Aſſyriorum in La-
chis, dicens: Peccaui, recede a me:& omne,
quod impoſueris mihi, feram. Indixit itaque
rex Aſſyriorum Ezechiæ regi Iudæ trecenta
15 talenta argenti, & triginta talenta auri.* De
ditque Ezechias omne argentum quod re-
pertum fuerat in domo Domini, & in the-
16 ſauris regis.* In tempore illo confregit Eze
chias valuas templi Domini, & laminas au-
ri, quas ipſe affixerat, & dedit eas regi Aſſy-
17 riorum.* Miſit autem rex Aſſyriorum Thar
than, & Rabſaris, & Rabſacen de Lachis ad
regem Ezechiam cum manu valida Ieruſa-
lem: qui cum aſcendiſſent, venerunt Ieruſa-
D lem, & ſteterunt iuxta aquæductum piſcinæ
18 ſuperioris, quæ eſt in via Agrifullonis.* Vo-
caueruntque regem: egreſſus eſt autem ad
eos Eliacim filius Helciæ præpoſitus domus,
& Sobna ſcriba, & Ioahe filius Aſaph a cō-
19 mentarijs.* Dixitque ad eos Rabſaces: Lo-
quimini Ezechiæ: Hęc dicit rex magnus, rex
Aſſyriorum: Quę eſt iſta fiducia, quā niteris?
20 * Forſitan iniſti conſilium, vt præpares te ad
prælium. In quo confidis, vt audeas rebella-
21 re? * an ſperas in baculo arundineo atq. con
fracto Ægypto, ſuper quē, ſi incubuerit ho-
mo,

mo, comminutus ingredietur manum eius,
& perforabit eam? ſic eſt Pharao rex Ægy-
pti omnibus,qui confidunt in ſe.*Quòd ſi di 22
xeritis mihi: In Domino Deo noſtro habe- E
mus fiduciam: nonne iſte eſt, cuius abſtulit
Ezechias excelſa & altaria: & præcepit Iu-
dæ & Ieruſalem: Ante altare hoc adorabitis
in Ieruſalem? * Nunc igitur tranſite ad Do- 23
minum meum regem Aſſyriorum, & dabo
vobis duo millia equorum,& videte an habe
re valeatis aſcenſores eorum.*Et quo modo 24
poteſtis reſiſtere ante vnum ſatrapam de ſer
uis dñi mei minimis? An fiduciam habes in
Ægypto propter currus & equites? *Num- 25
quid ſine Domini voluntate aſcendi ad locũ
iſtum,vt demolirer eum? Dominus dixit mi
hi: Aſcende ad terram hanc,& demolire eã.
* Dixerunt autem Eliacim filius Helciæ, & 26
Sobna,& Ioahe Rabſaci: Precamur vt lo-
quaris nobis ſeruis tuis Syriace: ſiquidem
intelligimus hanc linguam: & non loquaris
nobis Iudaice,audiente populo,qui eſt ſuper
murum. * Reſponditque eis Rabſaces,dicẽs: 27
Numquid ad dominum tuum, & ad te miſit F
me Dominus meus, vt loquerer ſermones
hos,& non potius ad viros,qui ſedent ſuper
murum,vt comedant ſtercora ſua,& bibant
vrinam ſuam vobiſcum? *Stetit itaque Rab- 28
ſaces, & exclamauit voce magna Iudaice,
& ait:Audite verba regis magni,regis Aſſy-
riorum.* Hæc dicit rex: Non vos ſeducat 29
Ezechias: nõ enim poterit eruere vos de ma-
nu mea. * Neque fiduciam vobis tribuat ſu- 30
per Dominum,dicens: Eruens liberabit nos
Dominus,& non tradetur ciuitas hæc in ma
nu regis Aſſyriorum. * Nolite audire Eze- 31
chiam.Hæc enim dicit rex Aſſyriorum: Fa-
cite mecũ quod vobis eſt vtile, & egredimi-
ni ad me: & comedet vnuſquiſque de vinea
ſua,& de ficu ſua: & bibetis aquas de ciſter-
nis veſtris, * donec veniam, & transferam 32
vos in terram,quę ſimilis eſt terræ veſtrę,in
terram fructiferam,& fertilem vini, terram G
panis & vinearum,terram oliuarum,& olei
ac mellis,& viuetis,& non moriemini.Noli-
te audire Ezechiam,qui vos decipit,dicens:
Dominus liberabit nos.*Numquid liberaue- 33
runt dij Gentium terram ſuam de manu re-
gis Aſſyriorum? *Vbi eſt Deus Emath, & Ar 34
phad? vbi eſt Deus Sepharuaim, Ana, & A-
ua? numquid liberauerunt Samariam de ma-
nu mea? * Quinam illi ſunt in vniuerſis dijs 35
terrarum,qui eruerũt regionem ſuam de ma
nu mea vt poſſit eruere Dominus Ieruſalem
de manu mea? * Tacuit itaque populus, & 36
non reſpondit ei quidquam:ſiquidem præce-
ptum regis acceperant vt non reſponderent
ei.* Venitq.Eliacim filius Helciæ, præpoſi- 37
tus domus,& Sobna ſcriba, & Ioahe filius
Aſaph a commentarijs ad Ezechiam ſciſſis
veſtibus,& nunciauerunt ei verba Rabſacis.

CAP. XIX

1 QVæ cum audiſſet Ezechias rex, ſcidit
A veſtimenta ſua,& opertus eſt ſacco,
2 ingreſſuſq. eſt domum Domini. * Et miſit E-
liacim præpoſitum domus, & Sobnam ſcri-
bam, & ſenes de ſacerdotibus opertos ſac-
3 cis, ad Iſaiam prophetam filiũ Amos. * Qui
dixerunt: Hæc dicit Ezechias: Dies tribula-
tionis, & increpationis,& blaſphemiæ dies
iſte: venerunt filij vſque ad partum, & vires
4 non habet parturiens. * Si forte audiat Do-
minus Deus tuus vniuerſa verba Rabſacis,
quem miſit rex Aſſyriorum dominus ſuus,
vt exprobraret Deum viuẽtem, & argueret
verbis, quæ audiuit Dominus Deus tuus: &
fac orationẽ pro reliquijs,quæ repertæ sũt.
5 *Venerunt ergo ſerui regis Ezechiæ ad Iſa-
6 iam.* Dixitque eis Iſaias:Hæc dicetis Domi
B no veſtro:Hæc dicit Dominus: Noli timere
a facie ſermonum,quos audiſti, quibus bla-
ſphemauerunt pueri regis Aſſyriorum me.
7 *Ecce, ego immittam ei ſpiritum, & audiet
nuncium, & reuertetur in terram ſuam, &
8 deijciam eum gladio in terra ſua.* Reuerſus
eſt ergo Rabſaces,& inuenit regem Aſſyrio
rum expugnantem Lobnam: Audierat enim
9 quòd receſſiſſet de Lachis. * Cumque audiſ-
ſet de Tharaca rege Æthiopiæ,dicentes: Ec-
ce, egreſſus eſt vt pugnet aduerſũ te: & iret
contra eum,miſit nuncios ad Ezechiam,di-
10 cens: * Hæc dicite Ezechiæ regi Iuda: Non
te ſeducat Deus tuus, in quo habes fiduciã:
neque dicas:Non tradetur Ieruſalem in ma-
11 nus regis Aſſyriorum.* Tu enim ipſe audiſti
C quæ fecerũt reges Aſſyriorum vniuerſis ter
ris, quo modo vaſtauerunt eas:num ergo ſo
12 lus poteris liberari? * Numquid liberauerũt
dij Gentium ſingulos, quos vaſtauerunt pa-
tres mei, Gozan videlicet, & Haran, & Re-
ſeph, & filios Eden, qui erant in Thelaſſar?
13 * Vbi eſt rex Emath,& rex Arphad, & rex ci
14 uitatis Sepharuaim,Ana, & Aua? * Itaque
cũ accepiſſet Ezechias litteras de manu nũ-
ciorum, & legiſſet eas, aſcendit in domum
Domini,& expandit eas coram Domino,
15 * & orauit in conſpectu eius, dicens: Domi-
ne Deus Iſrael,qui ſedes ſuper cherubim,tu
es Deus ſolus regum omnium terræ:tu feci-
16 ſti cælum & terram. * Inclina aurem tuam,
& audi: aperi Domine oculos tuos, & vide:
D audi omnia verba Sennacherib, qui miſit vt
17 exprobraret nobis Deum viuentem. * Vere
Domine diſſipauerunt Reges Aſſyriorum
18 Gentes,& terras omnium. * Et miſerũt deos
eorum in ignem:non enim erant dij,ſed ope
ra manuum hominum ex ligno & lapide, &
19 perdiderũt eos.* Nunc igitur Dñe Deus no
ſter,ſaluos nos fac de manu eius,vt ſciãt om
nia regna terræ,quia tu es Dñs Deus ſolus.
*Miſit

Digitized by Google

* Miſit autem Iſaias filius Amos ad Ezechiam, 20
dicens: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Quæ
deprecatus es me ſuper Sennacherib regem
Aſſyriorum, audiui. * Iſte eſt ſermo, quem lo- 21
cutus eſt Dominus de eo: Spreuit te, & ſub-
ſannauit te virgo filia Sion: poſt tergum tuũ
caput mouit, filia Ieruſalem. * Cui exprobra- 22
ſti, & quem blaſphemaſti? cótra quem exal- E
taſti vocem tuam, & eleuaſti in excelſum ocu
los tuos? contra ſanctum Iſrael. * Per manũ 23
ſeruorum tuorũ exprobraſti Domino, & di-
xiſti: In multitudine curuum meorum aſcen-
di excelſa montium in ſummitate Libani, &
ſuccidi ſublimes cedros eius, & electas abie-
tes illius. Et ingreſſus ſum vſq. ad terminos
eius, & ſaltum carmeli eius * ego ſuccidi. Et 24
bibi aquas alienas, & ſiccaui veſtigijs pedum
meorum omnes aquas clauſas. * Numquid 25
non audiſti quid ab initio fecerim? Ex die-
bus antiquis plaſmaui illud, & nunc adduxi:
eruntq. in ruina collium pugnantium ciuita
tes munitæ. * Et qui ſedent in eis, humiles ma 26
nu, contremuerunt & confuſi ſunt, facti ſunt
velut fœnum agri, & virens herba tectorũ,
quæ areſacta eſt antequam veniret ad matu-
ritatem. * Habitaculum tuum, & egreſſum 27
tuum. & introitum tuum, & viam tuam ego F
præſciui, & furorem tuum contra me. * Inſa- 28
niſti in me, & ſuperbia tua aſcendit in aures
meas: ponam itaque circulum in narib. tuis,
& camum in labijs tuis, & reducam te in
viam, per quam veniſti. * Tibi autẽ Ezechia 29
hoc erit ſignum: Comede hoc anno quæ re-
pereris: in ſecundo autem anno, quæ ſponte
naſcuntur: porro in tertio anno ſeminate &
metite: plantate vineas, & comedite fructũ
earum. * Et quodcumq. reliquũ fuerit de do- 30
mo Iuda, mittet radicem deorſum, & faciet
fructum ſurſum. * De Ieruſalem quippe egre 31
dientur reliquiæ, & quod ſaluetur de monte
Sion: zelus Domini exercituum faciet hoc.
* Quam ob rem hæc dicit Dominus de rege 32
Aſſyriorum: Non ingredietur vrbem hanc,
nec mittet in eam ſagittam, nec occupabit
eam clypeus, nec circumdabit eam munitio. G
* Per viam, qua venit, reuertetur: & ciuitatẽ 33
hanc nó ingredietur, dicit Dominus. * Prote- 34
gamq. vrbem hanc, & ſaluabo eam propter
me, & propter Dauid ſeruum meum. * * Fa- 35
ctum eſt igitur in nocte illa, venit Angelus
Domini, & percuſſit in caſtris Aſſyriorum
centum octogintaquinque millia. Cumq. di-
luculo ſurrexiſſet, vidit omnia corpora mor
tuorum: & recedens abijt, * & reuerſus eſt 36
Sennacherib rex Aſſyriorum, & mãſit in Ni-
niue. * * Cumq. adoraret in templo Neſroch 37
deum ſuum, Adramelech & Saraſar filij eius
percuſſerunt eum gladio, fugeruntque in ter
ram Armeniorum, & regnauit Aſarhaddon
filius eius pro eo.

C A P. XX.

1 IN diebus illis ægrotauit Ezechias vſque ad * 2.Par. 32.f.
A mortem: & venit ad eum Iſaias filius A- 29. Iſa 38.a.b.
mos, propheta, dixitq. ei: Hęc dicit Dominus
Deus: Præcipe domui tuæ: morieris enim
2 tu, & non viues. * Qui conuertit faciem ſuam
3 ad parietem, & orauit Dñm, dicens: * Obſe-
cro Domine, memento quæſo quomodo am
bulauerim coram te in veritate, & in corde
perfecto, & quod placitum eſt corã te, fece-
4 rim. Fleuit itaq. Ezechias fletu magno. * Et
antequam egrederetur Iſaias mediam partẽ
atrij, factus eſt ſermo Domini ad eũ, dicens:
5 * Reuertere, & dic Ezechiæ duci populi mei:
Hæc dicit Dominus Deus Dauid patris tui:
Audiui orationem tuam, & vidi lacrymas
tuas: & ecce ſanaui te, die tertio aſcendes tẽ-
6 plum Domini. * Et addam diebus tuis quin-
B decim annos: ſed & de manu regis Aſſyrio-
rum liberabo te, & ciuitatem hanc, & prote
gam vrbem iſtam propter me, & propter Da
7 uid ſeruum meum. * Dixitque Iſaias: Afferte
maſſam ficorum. Quam cum attuliſſent, &
8 poſuiſſent ſuper hulcus eius, curatus eſt. * Di
xerat autem Ezechias ad Iſaiam: Quod erit
ſignum, quia Dñs me ſanabit, & quia aſcen-
9 ſurus ſum die tertia templum Dñi? * Cui ait
Iſaias: Hoc erit ſignum a Domino, quòd fa-
cturus ſit Dominus ſermonem, quem locu-
tus eſt: Vis vt aſcendat vmbra decem lineis,
10 an vt reuertatur totidem gradibus? * Et ait
Ezechias: Facile eſt, vmbram creſcere decem
lineis: nec hoc volo vt fiat, ſed vt reuertatur
11 retrorſum decem gradibus. * Inuocauit itaq.
Iſaias propheta Dñm, & reduxit vmbram
C per lineas, quibus iam deſcenderat in horolo
12 gio Achaz, retrorſum decem gradibus. * * In * Iſa. 39. a.b.
tempore illo miſit Berodach Baladan, filius
Baladan, rex Babyloniorum litteras & mune
ra ad Ezechiam: audierat enim quòd ægro-
13 taſſet Ezechias. * Lætatus eſt autem in ad-
uentu eorum Ezechias, & oſtendit eis domũ
aromatum, & aurum & argentum, & pig-
menta varia, vnguenta quoque, & domum
vaſorum ſuorum, & omnia quæ habere po-
terat in theſauris ſuis. Non fuit quod non
monſtraret eis Ezechias in domo ſua, & in
14 omni poteſtate ſua. * Venit autem Iſaias pro
pheta ad regem Ezechiam, dixitque ei: Quid
dixerunt viri iſti? aut vnde venerunt ad te?
Cui ait Ezechias: De terra longinqua vene-
15 runt ad me de Babylone. * At ille reſpondit:
Quid viderunt in domo tua? Ait Ezechias:
Omnia quæcumque ſunt in domo mea, vide-
D runt: nihil eſt quod non monſtrauerim eis in
16 theſauris meis. * Dixit itaq. Iſaias Ezechiæ:
17 Audi ſermonem Domini: * Ecce dies venięt,
& auferentur omnia, quæ ſunt in domo tua,
& quæ condiderunt patres tui vſque in
diem hanc, in Babylonem: non remanebit
quid-

quidquam, ait Dominus.* Sed & de filijs tuis 18
qui egredientur ex te, quos generabis, tollen
tur, & erunt eunuchi in palatio regis Baby-
lonis. * Dixit Ezechias ad Iſaiam: Bonus 19
ſermo Domini quem locutus es: ſit pax &
veritas in diebus meis. * Reliqua autem 20
ſermonum Ezechiæ, & omnis fortitudo e-
ius, & quomodo fecerit piſcinam, & aquæ du
ctum, & introduxerit aquas in ciuitatem,
nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum
dierum regum Iuda? * Dormiuitq. Ezechias 21
cum patribus ſuis, & regnauit Manaſſes filius
eius pro eo.

CAP. XXI.

a.Par.33.a.1. DVodecim annorũ erat Manaſſes cum re 1
gnare cœpiſſet, & quinquaginta quin- A
que annis regnauit in Ieruſalem: nomen ma-
tris eius Haphſiba. * Fecitq. malum in con- 2
ſpectu Domini, iuxta idola Gentium, quas de
* 2.Par.33.a 3 leuit Dominus a facie filiorũ Iſrael. * " Con- 3
uerſusq. eſt, & ædificauit excelſa, quæ diſſipa
uerat Ezechias pater eius: & erexit aras Baal,
& fecit lucos ſicut fecerat Achab rex Iſrael,
& adorauit omnem militiam cæli, & coluit
eam. * Extruxitq. aras in domo Domini, de 4
*2.Reg.7.b.10 qua dixit Dominus: " In Ieruſalẽ ponam no-
men meum. * Et extruxit altaria vniuerſæ mi 5
litiæ cæli in duobus atrijs tẽpli Domini. * Et 6
traduxit filium ſuum per ignem: & ariolatus
eſt, & obſeruauit auguria, & fecit pythones,
& aruſpices multiplicauit, vt faceret malum
corã Domino, & irritaret eum. * Poſuit quo 7
que idolum luci, quem fecerat in templo Do B
*2. Reg. 7. d. 10. mini, " ſuper quod locutus eſt Dominus ad
Dauid, " & ad Salomonem filium eius: In
* 3. Reg. 8.b. 16.& 9.a.3. templo hoc, & in Ieruſalem quam elegi de
cunctis tribubus Iſrael, ponam nomen meũ
in ſempiternum. * Et vltra non faciam com- 8
moueri pedem Iſrael de terra, quam dedi pa
tribus eorum: ſi tamen cuſtodierint opere
omnia quæ præcepi eis, & vniuerſam legem,
quam mandauit eis ſeruus meus Moyſes. * Il 9
li vero non audierunt: ſed ſeducti ſunt a Ma-
naſſe, vt facerent malum ſuper Gentes, quas
contriuit Dominus a facie filiorum Iſrael.
* Locutusq. eſt Dominus in manu ſeruorum 10
* Ier.15.a.4. ſuorum Prophetarum, dicens: * " Quia fecit 11
Manaſſes rex Iuda abominationes iſtas peſſi
mas, ſuper omnia quæ fecerunt Amorrhæi
ante eum, & peccare fecit etiam Iudam in
immunditijs ſuis: * propterea hæc dicit Do- 12
minus Deus Iſrael: Ecce ego inducam mala C
ſuper Ieruſalem & Iudam: vt quicumque au
dierit, tinniant ambæ aures eius. * Et exten- 13
dam ſuper Ieruſalem funiculum Samariæ, &
pondus domus Achab: & delebo Ieruſalem,
ſicut deleri ſolent tabulæ: & delẽs vertam, &
ducam crebrius ſtylum ſuper faciem eius.
* Dimittam vero reliquias hereditatis meæ, 14
& tradam eas in manus inimicorum eius: e-
runtque in vaſtitatem, & in rapinam cunctis
15 aduerſarijs ſuis: * eo quod fecerint malum
coram me, & perſeuerauerint irritantes me,
ex die qua egreſſi ſunt patres eorũ ex Ægy-
16 pto, vſque ad hanc diem. * Inſuper & ſangui-
nem innoxium fudit Manaſſes multũ nimis,
donec impleret Ieruſalem vſque ad os: abſ-
que peccatis ſuis, quibus peccare fecit Iudã,
17 vt faceret malum coram Domino.* Reliqua
autem ſermonum Manaſſe, & vniuerſa quæ
fecit, & peccatum eius, quod peccauit, non-
ne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum die-
18 rum regum Iuda? * Dormiuitq. Manaſſes cũ
patribus ſuis, & ſepultus eſt in horto domus
ſuæ, in horto Oza, & regnauit Amon filius e-
19 ius pro eo.* Viginti duorum annorum erat
D Amon cum regnare cœpiſſet: duobus quo-
que annis regnauit in Ieruſalem. nomen ma
tris eius Meſſameleth filia Harus de Ieteba.
20 * Fecitq. malum in conſpectu Domini, ſicut
21 fecerat Manaſſes pater eius. * Et ambulauit
in omni via, per quam ambulauerat pater e-
ius: ſeruiuitq. immunditijs, quib. ſeruierat pa
22 ter eius, & adorauit eas, * & dereliquit Domi
num Deum patrum ſuorum, & non ambula-
23 uit in via Domini. * Tetenderũtq. ei inſidias
ſerui ſui, & interfecerũt regem in domo ſua.
24 * Percuſſit autem populus terræ omnes, qui
coniurauerant contra regem Amon: & con-
ſtituerunt ſibi regem Ioſiam filium eius pro
25 eo. * Reliqua autem ſermonum Amon quæ
fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermo
26 num dierum regum Iuda? * Sepelieruntque
eum in ſepulchro ſuo in horto Oza: & regna
uit Ioſias filius eius pro eo.

CAP. XXII.

1 OCto annorum erat Ioſias cum regna- *2.Par.3
A re cœpiſſet, triginta & vno anno re-
gnauit in Ieruſalem: nomen matris eius Idi-
2 da, filia Hadaia de Beſecath.* Fecitque quod
placitum erat coram Domino, & ambula-
uit per omnes vias Dauid patris ſui: non
declinauit ad dexteram, ſiue ad ſiniſtram.
3 * Anno autem octauo decimo regis Ioſiæ,
miſit rex Saphan filium Aſlia, filij Meſſulam
4 ſcribam templi Domini, dicens ei: * Vade ad
Helciam ſacerdotem magnum, vt confletur
pecunia, quæ illata eſt in templum Domi-
ni, quam collegerunt ianitores templi a po-
5 pulo, * deturq. fabris per præpoſitos domus
Domini: qui & diſtribuant eam his qui ope-
rantur in templo Domini ad inſtauranda
6 ſarta tecta templi: * tignarijs videlicet &
B cæmentarijs, & ijs, qui interrupta compo-
nunt: & vt emantur ligna, & lapides de lapi-
cidinis ad inſtaurandum templum Domi-
7 ni. * Verumtamen non ſupputetur eis ar-
gentum quod accipiunt, ſed in poteſtate ha-
beant,

beant, & in fide.* Dixit autem Helcias pon- 8
tifex ad Sarphan ſcribam: Librum Legis re
peri in domo Domini: deditq. Helcias volu-
men Saphan, qui & legit illud. * Venit quo 9
que Saphan ſcriba ad regem, & renunciauit
ei quod præceperat, & ait: Conflauerunt ſer
ui tui pecuniam, quæ reperta eſt in domo
Domini: & dederunt vt diſtribueretur fabris
a præfectis operum templi Domini. * Nar- 10
rauit quoque Saphan ſcriba regi, dicens:
Librum dedit mihi Helcias ſacerdos. Quem
cum legiſſet Saphan coram rege.* & audiſ- 11
ſet rex verba Libri Legis Domini, ſcidit ve
ſtimenta ſua. * Et præcepit Helciæ ſacerdo- 12
ti, & Ahicam filio Saphan, & Achobor filio
Micha, & Sapha ſcribæ, & Aſaiæ ſeruo re-
gis, dicens: * Ite & conſulite Dominum ſu 13
per me, & ſuper populo, & ſuper omni Iu- C
da, de verbis voluminis iſtius, quod inuen-
tum eſt: magna enim ira Domini ſucenſa eſt
contra nos: quia non audierunt patres no-
ſtri verba Libri huius, vt facerent omne quod
ſcriptum eſt nobis. * Ierunt itaque Helcias 14
ſacerdos, & Ahicam, & Achobor, & Sa-
phan, & Aſaia ad Holdam prophetidem vxo-
rem Sellum filii Thecuæ, filii Araas cuſtodis
veſtium, quæ habitabat in Ieruſalem in Se-
cunda: locutiq. ſunt ad eam. * Et illa reſpon 15
dit eis: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Di-
cite viro, qui miſit vos ad me: * Hæc dicit 16
Dominus: Ecce, ego adducam mala ſuper
locum iſtum, & ſuper habitatores eius, om- D
nia verba Legis quæ legit rex Iuda: *quia de 17
reliquerũt me, & ſacrificauerũt diis alienis,
irritantes me in cunctis operibus manuum
ſuarum: & ſuccẽdetur indignatio mea in lo-
co hoc, & non extinguetur. *Regi autem Iu 18
da, qui miſit vos vt conſuleretis Dominum,
ſic dicetis: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael:
Pro eo quod audiſti verba voluminis, * & 19
perterritum eſt cor tuũ, & humiliatus es co
ram Domino, auditis ſermonibus contra lo
cum iſtum, & habitatores eius, quod videli
cet fierent in ſtuporem & in maledictum:
& ſcidiſti veſtimenta tua, & fleuiſti coram
me, & ego audiui, ait Dominus: * idcirco 20
colligam te ad patres tuos, & colligeris ad
ſepulchrum tuum in pace, ut non videant o-
culi tui omnia mala quæ inducturus ſum ſu-
per locum iſtum.

C A P. XXIII.

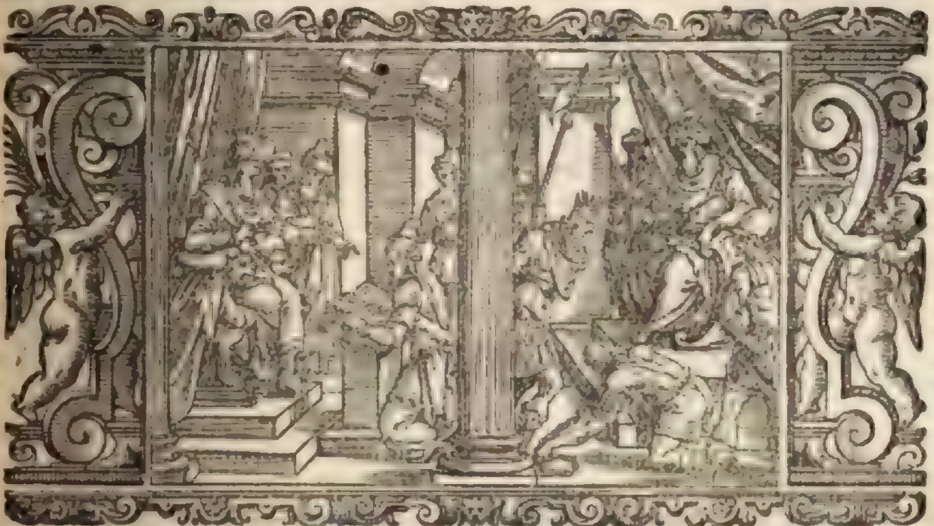
ET renunciauerunt regi quod dixerat. 1
Qui miſit: & congregati ſunt ad eum A
omnes ſenes Iuda & Ieruſalem. * Aſcenditq. 2
rex templũ Domini, & omnes viri Iuda, vni
uerſiq. qui habitabant in Ieruſalem cum eo
ſacerdotes & prophetæ, & omnis populus a
paruo vſque ad magnum: legitq. cunctis au
dientibus omnia verba libri fœderis, qui in-
3 uentus eſt in domo Domini. *Stetitq. rex ſu-
per gradum: & fœdus percuſſit coram Do-
mino, vt ambularent poſt Dominum, &
cuſtodirent præcepta eius, & teſtimonia, &
ceremonias in omni corde, & in tota aĩa,
& ſuſcitarent verba fęderis huius, quæ ſcri-
pta erant in libro illo: acquieuitque populus
4 pacto. * Et præcepit rex Helciæ pontifici, &
ſacerdotibus ſecũdi ordinis, & ianitoribus,
B *vt proijcerent de templo Domini omnia va
ſa, quæ facta fuerant Baal, & in luco, & vni- *Eccl. 49. 2. 3.
uerſæ militiæ cæli: & combuſſit ea foris Ie-
ruſalẽ in Conualle cedron, & tulit puluerẽ
5 eorum in Bethel. *Et deleuit aruſpices, quos
poſuerant reges Iuda ad ſacrificandũ in ex-
celſis per ciuitates Iuda, & in circuitu Ieru-
ſalem: & eos, qui adolebant incenſum Baal,
& Soli, & Lunæ, & duodecim ſignis, & om-
6 ni militiæ cæli. *Et efferri fecit lucum de do-
mo Domini foras Ieruſalem in Cõualle Ce
dron, & combuſſit eum ibi, & redegit in pul
uerem, & proiecit ſuper ſepulchra vulgi.
7 * Deſtruxit quoque ædiculas effeminato-
rum, quæ erant in domo Domini, pro qui-
bus mulieres texebant quaſi domunculas lu
8 ci.* Congregauitq. omnes ſacerdotes de ci
uitatibus Iuda: & contaminauit excelſa, vbi
C ſacrificabant ſacerdotes de Gabaa vſq. Ber-
ſabee: & deſtruxit aras portarum in introitu
oſtij Ioſue principis ciuitatis, quod erat ad
9 ſiniſtram portæ ciuitatis. * Verumtamen non
aſcendebant ſacerdotes excelſorum ad alta
re Domini in Ieruſalem: ſed tantum come-
debant azima in medio fratrum ſuorum.
10 * Contaminauit quoque Topheth, quod eſt
in Conualle filii Ennom: ut nemo conſecra
ret filium ſuum aut filiam per ignem, Mo-
11 loch. * Abſtulit quoque equos, quos dede-
rant reges Iuda, Soli, in introitu templi Do
mini iuxta exedrã Nathanmelech eunuchi,
qui erat in Pharurim: currus autem Solis
12 combuſſit igni. * Altaria quoque, quæ erant
ſuper tecta cęnaculi Achaz, quæ fecerant re
ges Iuda, & altaria quæ fecerat Manaſſes.
in duobus atriis templi Domini, deſtruxit
rex: & cucurrit inde, & diſperdit cinerẽ eo
13 rum in Torrentem cedrõ. *Excelſa quoque,
quæ erant in Ieruſalem ad dexteram par-
tem Montis offenſionis, * quæ ædificauerat *3. Reg. 11. b. 7.
Salomon rex Iſrael Aſtaroth Idolo Sidonio
rum, & Chamos offenſioni Moab, & Mel-
chom abominationi filiorũ Ammõ, polluit
14 rex. * Et contriuit ſtatuas, & ſuccidit lucos:
repleuitq. loca eorum oſſibis mortuorum.
15 * *Inſuper & altare, quod erat in Bethel, & *3. Reg. 13. b. 32.
D excelſum, quod fecerat Ieroboam filius Na
bat, qui peccare fecit Iſrael: & altare illud,
& excelſum deſtruxit, atque combuſſit, &
comminuit in puluerem, ſuccenditque e-
16 tiam lucum. * Et conuerſus Ioſias, vidit
ibi ſepulchra, quæ erant in monte: miſitq.

& tulit oſſa de ſepulchris, & combuſſit ea
ſuper altare, & polluit illud iuxta verbum
Domini, quod locutus eſt vir Dei, qui præ-
2.Par.35.a.1. dixerat verba hæc. * " Et ait: Quis eſt titu- 17
lus ille, quem video? Reſponderuntque ei ci
ues vrbis illius: Sepulchrum eſt hominis
Dei, qui venit de Iuda, & prædixit verba
hæc, quæ feciſti ſuper altare Bethel. * Et 18
ait: Dimittite eum, nemo commoueat oſſa
eius. Et intacta manſerunt oſſa illius cum
oſſibus prophetæ, qui venerat de Samaria.
* Inſuper & omnia fana excelſorum, quæ 19
erant in ciuitatibus Samariæ, quæ fecerant
reges Iſrael ad irritandum Dominum, ab-
ſtulit Ioſias: & fecit eis ſecundum omnia o-
pera, quæ fecerat in Bethel. * Et occidit vni 20
uerſos ſacerdotes excelſorum, qui erant ibi
ſuper altaria: & combuſſit oſſa humana ſu-
3.Re.13.a.1. per ea: reuerſusq. eſt Ieruſalem. * " Et præ- 21
cepit omni populo, dicens: Facite Phaſe Do E
mino Deo veſtro, ſecundum quod ſcri-
ptum eſt in libro fœderis huius. * Nec e- 22
nim factum eſt Phaſe tale a diebus iudicum,
qui iudicauerunt Iſrael, & omnium dierum
regum Iſrael, & regum Iuda, * ſicut in octa- 23
uo decimo anno regis Ioſiæ factum eſt Pha-
ſe iſtud Domino in Ieruſalem, * Sed & py- 24
thones, & ariolos, & figuras idolorum, &
immunditias, & abominationes, quæ fue-
rant in terra Iuda & Ieruſalem, abſtulit Io-
ſias: vt ſtatueret verba legis, quæ ſcripta
ſunt in Libro, quem inuenit Helcias ſacer-
dos in templo Domini. * Similis illi non fuit 25
ante eum rex, qui reuerteretur ad Domi-
num in omni corde ſuo, & in tota anima
ſua, & in uniuerſa virtute ſua iuxta omnem
legem Moyſi: neque poſt eum ſurrexit ſimi F
lis illi. * Verumtamen non eſt auerſus Domi 26
nus ab ira furoris ſui magni, quo iratus eſt
furor eius cõtra Iudã: propter irritationes,
Inf.24.a.2. quib. prouocauerat eum Manaſſes. * " Dixit 27
itaq. Dominus: Etiam Iudam auferam a fa-
cie mea, ſicut abſtuli Iſrael: & proiiciam ci-
uitatem hanc, quam elegi Ieruſalem, & do-
mum, de qua dixi: Erit nomen meum ibi.
* Reliqua autem ſermonum Ioſiæ, & vniuer- 28
ſa quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Li-
2.Par.35.c. bro verborum dierum regum Iuda? * " In 29
diebus eius aſcendit Pharao Nechao rex Æ-
gypti, contra regem Aſſyriorum ad flumen
Euphraten: & abiit Ioſias rex in occurſum
eius: & occiſus eſt in Mageddo: cum ui-
diſſet eum. * Et portauerunt eum ſerui 30
ſui mortuum de Mageddo: & pertulerunt
in Ieruſalem, & ſepelierunt eum in ſepul-
chro ſuo: Tulitque populus terræ Ioachaz
2.Par.36.a.1 filium Ioſiæ: & vnxerunt eum, & conſtitue
runt eum regem pro patre ſuo. * " Viginti 31
trium annorum erat Ioachaz cum regnare
cœpiſſet, & tribus menſibus regnauit in Ie-
ruſalem: nomen matris eius Amital, filia Ie-
32 remiæ, de Lobna. * Et fecit malum coram
G domino, iuxta omnia quæ fecerant patres
33 eius. * Vinxitq. eum Pharao Nechao in Re-
bla, quæ eſt in terra Emath, ne regnaret i Ie
ruſalem: & impoſuit mulctam terræ, centũ
34 talentis argenti, & talento auri. * Regemq.
conſtituit Pharao Nechao Eliacim filium Io
ſiæ pro Ioſia patre eius: uertitque nomen
eius Ioakim. porro Ioachaz tulit, & duxit
35 in Ægyptum, & mortuus eſt ibi. * Argen-
tum autem, & aurum dedit Ioachim Pha-
raoni cum indixiſſet terræ per ſingulos, ut
conferretur iuxta præceptum Pharaonis: &
vnumquemque iuxta vires ſuas exegit, tam
argentum quam aurum de populo terræ vt
36 daret Pharaoni Nechao. * Vigintiquinque
annorum erat Ioakim cum regnare cœpiſ-
ſet: & vndecim annis regnauit in Ieruſalem:
nomen matris eius Zebida filia Phadaia de
37 Ruma. * Et fecit malum coram Domino iux-
ta omnia quæ fecerant patres eius.

CAP. XXIIII.

1 IN diebus eius aſcendit Nabuchodonoſor
A rex Babylonis, & factus eſt ei Ioakim
ſeruus tribus annis: & rurſum rebellauit
2 contra eum. * Immiſitq. ei Dñs latrunculos
Chaldæorum, & latrunculos Syriæ, & latrũ-
culos Moab, & latrũculos filiorum Ammõ:
& immiſit eos in Iudam, ut diſperderent
eum, " iuxta verbum Domini, quod locutus Sup.
3 fuerat per ſeruos ſuos prophetas. * Factum
eſt autẽ hoc per verbum Domini contra Iu-
dam, vt auferret eum corã ſe propter pecca
4 ta Manaſſe vniuerſa quæ fecit, * & propter
ſanguinẽ innoxiũ, quem effudit, & impleuit
Ieruſalem cruore innocentium: & ob hanc
5 rem noluit Dominus propitiari. * Reliqua
B autem ſermonum Ioakim, & vniuerſa
quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro
ſermonum dierum regum Iuda? Et dor-
6 miuit Ioakim cum patribus ſuis: * & re-
7 gnauit Ioachin filius eius pro eo. * Et ultra
non addidit rex Ægypti, ut egrederetur de
terra ſua: tulerat enim rex Babylonis a ri-
uo Aegypti uſque ad fluuium Euphraten,
8 omnia quæ fuerant regis Aegypti. * Decem
& octo annorum erat Ioachin cum regnare
cœpiſſet, & tribus menſibus regnauit in Ie
ruſalem: nomen matris eius Noheſta filia El
9 nathan de Ieruſalem. * Et fecit malum corã
Domino, iuxta omnia quę fecerat pater eius Dan.
10 * " In tempore illo aſcenderunt ſerui Nabu-
chodonoſor regis Babylonis in Ieruſalẽ, &
11 circumdata eſt vrbs munitionibus. * Venit-
C que Nabuchodonoſor rex Babylonis ad ci-
uitatem cum ſeruis ſuis vt oppugnarent eã.
12 * Egreſſusq. eſt Ioachin rex Iuda ad regem
Babylonis, ipſe & mater eius, & ſerui eius,
& principes eius, & eunuchi eius: & ſuſcepit
eum

eum rex Babylonis anno octauo regni ſui.
* Et protulit inde omnes theſauros domus 13
Domini,& theſauros domus regiæ:& conci
dit vniuerſa vaſa aurea,quæ fecerat Salomō
rex Iſrael in templo Domini iuxta verbum
Domini.* Et tranſtulit omnem Ieruſalem,& 14
vniuerſos principes,& omnes fortes exerci
tus,decem millia,in captiuitatem:& omnem
artificem & cluſorem:nihilque relictum eſt,
36.b. exceptis pauperibus populi terræ. * Tran- 15
2.26. ſtulit quoque Ioachin in Babylonem,& ma- D
trem regis,& vxores regis,& eunuchos eiꝰ:
& iudices terræ duxit in captiuitatem de Ie-
ruſalem in Babylonem.*Et omnes viros ro- 16
buſtos,ſeptem millia,& artifices,& cluſores
mille, omnes viros fortes & bellatores: du-
xitque eos rex Babylonis captiuos in Baby-
17 lonem. * Et conſtituit Matthaniam patruũ * Ier.37.a.1. & 52.b.1.
18 pro eo:impoſuitq.nomen ei Sedeciam. * Vi-
geſimum & primum annum ætatis habebat
Sedecias cum regnare cœpiſſet,& vndecim
annis regnauit in Ieruſalem : nomen matris
eius erat Amital,filia Ieremiæ de Lobna.
19 *Et fecit malum coram Domino,iuxta om-
20 nia quæ fecerat Ioakim. *Iraſcebatur enim
Dominus contra Ieruſalem & contra Iudã,
donec proijceret eos a facie ſua: receſſitque
Sedecias a rege Babylonis.



CAP. XXV.

+k Factum eſt autem anno nono regni eius, 1
menſe decimo, decima die menſis, ve- A
nit Nabuchodonoſor rex Babylonis,ipſe &
omnis exercitus eius in Ieruſalem,& circum
dederũt eam:& extruxerunt in circuitu eius
munitiones. * Et clauſa eſt ciuitas atq.val- 2
lata vſque ad vndecimum annum regis Se-
deciæ, * nona die menſis: præualuitque fa- 3
mes ĩ ciuitate, nec erat panis populo terræ.
*Et interrupta eſt ciuitas:& omnes viri bel- 4
latores nocte fugerunt per viam portæ,quæ
eſt inter duplicem murum ad hortum regis B
(porro Chaldæi obſidebant in circuitu ciui-
tatem) fugit itaque Sedecias per viam, quæ
ducit ad campeſtria ſolitudinis. * Et perſe- 5
cutus eſt exercitus Chaldæorum regem,cō-
prehenditq.eum in planitie Iericho: & om-
nes bellatores,qui erant cũ eo,diſperſi ſunt,
& reliquerunt eum. * Apprehenſum ergo 6
regem duxerunt ad regem Babylonis in Re-
blatha: qui locutus eſt cum eo iudicium.* Fi 7
lios autem Sedeciæ occidit coram eo, &
oculos eius effodit, vinxitque eum catenis,
8 & adduxit in Babylonem. * Menſe quinto,
ſeptima die menſis,ipſe eſt annus nonus de-
cimus regis Babylonis: venit Nabuzardan
princeps exercitus, ſeruus regis Babylonis,
9 in Ieruſalem. * Et ſuccendit domum Domi * Pſ.73.a.7
ni, & domum regis: & domos Ieruſalem,
10 omnemque domum combuſſit igni. Et mu-
C ros Ieruſalem in circuitu deſtruxit omnis
exercitus Chaldæorum,qui erat cum princi
11 pe militum. * Reliquam autem populi
partem,quæ remanſerat in ciuitate, & per-
fugas, qui transfugerant ad regem Babylo-
nis, & reliquum vulgus tranſtulit Nabuzar-
12 dan princeps militiæ. * Et de pauperibus ter
13 ræ reliquit vinitores & agricolas.* Colum * Ier.27.d.19
nas autem æreas quę erant in templo Domi
ni,& baſes, & mare æreum,quod erat in do
mo Domini, confregerunt Chaldæi, & trãſ
14 tulerunt æs omne in Babylonẽ. *Ollas quo-
que æreas,& trullas,& tridẽtes,& ſcyphos,
& mortariola, & omnia vaſa ærea, in qui-
15 bus miniſtrabant, tulerunt. * Necnon &
D thuribula, & phialas: quæ aurea, aurea: &

quæ argentea, argentea, tulit princeps mili-
tiæ,*id eſt, columnas duas, mare vnum, & ba 16
ſes quas fecerat Salomon in templo Domi-
ni: non erat pondus æris omnium vaſorum.
a 3.Re.7.b.15 Ier.52.c.17 2.Par.3.d.15
* a Decem & octo cubitos altitudinis habe- 17
bat columna vna: & capitellum æreum ſu-
per ſe altitudinis trium cubitorum: & retia-
culum, & malogranata ſuper capitellum co
lumnæ, omnia ærea: ſimilem & columna ſe-
cunda habebat ornatum.* Tulit quoq. prin- 18
ceps militiæ Saraiam ſacerdotem primum,
& Sophoniam ſacerdotem ſecundum, & tres
ianitores.* Et de ciuitate eunuchum vnum, 19
qui erat præfectus ſuper bellatores viros: &
quinque viros de his, qui ſteterant coram re
ge, quos reperit in ciuitate: & Sopher prin-
cipem exercitus, qui probabat tyrones de E
populo terræ: & ſexaginta viros e vulgo,
qui inuenti fuerant in ciuitate.* Quos tol- 20
lens Nabuzardan princeps militum, duxit
ad regem Babylonis in Reblatha.* Percuſſit- 21
que eos rex Babylonis, & interfecit eos in
Reblatha in terra Emath: & translatus eſt Iu
da de terra ſua.* Populo autem, qui relictus 22
erat in Terra Iuda, quem dimiſerat Nabu-
chodonoſor rex Babylonis, præfecit Godo-
liam filium Ahicam filij Saphan.* Quod 23
cum audiſſent omnes duces militum, ipſi &
viri qui erant cum eis, videlicet quòd conſti F
tuiſſet rex Babylonis Godoliam: venerunt
ad Godoliam in Maſpha, Iſmahel filius Na-
thaniæ, & Iohanan filius Caree, & Saraia fi-
lius Thanchumeth Netophathites, & Iezo-
nias filius Maachathi, ipſi & ſocij eorum.
24 *Iurauitque Godolias, ipſis & ſocijs eorum,
dicens: Nolite timere ſeruire Chaldæis: ma-
nete in terra, & ſeruite regi Babylonis, &
25 bene erit vobis.* Factum eſt autem in men-
ſe ſeptimo, venit Iſmahel filius Nathaniæ, fi-
lij Eliſama de ſemine regio, & decem viri
cum eo: percuſſeruntque Godoliam, qui &
mortuus eſt: ſed & Iudæos & Chaldæos,
26 qui erant cum eo in Maſpha.* Conſurgenſ-
que omnis populus a paruo vſq. ad magnū,
& principes militum venerūt in Ægyptum
27 timentes Chaldæos.* Factum eſt vero in
anno trigeſimo ſeptimo transmigrationis
Ioachin regis Iuda, menſe duodecimo, vige
ſima ſeptima die menſis: ſubleuauit Euiſme
rodach rex Babylonis, anno, quo regnare
cœperat, caput Ioachin regis Iuda de carce
28 re.* Et locutus eſt ei benigne: & poſuit thro-
num eius ſuper thronum regum, qui erant
29 cum eo in Babylone.* Et mutauit veſtes
eius, quas habuerat in carcere, & comede-
bat panem ſemper in conſpectu eius cūctis
30 diebus vitæ ſuæ.* Annonam quoque conſti-
tuit ei ſine intermiſſione, quæ & dabatur ei
a rege per ſingulos dies omnibus diebus vi-
tæ ſuæ.

LIBER PRIMVS PARALIPOMENON,

HEBRAICE DIBRE HAIAMIN.



CAPVT PRIMVM.

ADAM, Seth, Enos, * Cai 1
nan, Malaleel, Iared, 2
* Henoch, Mathuſale, 3
Lamech, * Noe, Sem, A
Cham, & Iapheth. * Fi- 4
lii Iapheth: Gomer, & 5
Magog, & Madai, & Ia-
uan, Thubal, Moſoch,
Thiras. * Porro filii Gomer: Aſcenez, & Ri- 6
phath, & Thogorma. * Filii autem Iauan: Eli- 7
ſa & Tharſis, Cethim, & Dodani. * Filii Chã: 8
Chus, & Meſraim, & Phur, & Chanaan. * Fi- 9
lii autem Chus: Saba, & Heuila, Sabatha, &
Regma, & Sabathacha. Porro filii Regma: Sa
ba, & Dadan. * Chus autem genuit " Nẽrod: 10
iſte cœpit eſſe potẽs in terra. * Meſraim vero 11
genuit Ludi, & Anamim, & Laabi, & Neph-
tuim, * Phetruſim quoq. & Caſſuim: de qui- 12
bus egreſſi ſunt Philiſthiim, & Caphtorim.
* Chanaan vero genuit Sidonẽ primogeni- 13
tum ſuum, Hethæum quoque, * & Iebuſæum, B
& Amorrhæum, & Gergeſæum, * Heuæum- 14
que & Aracæum, & Sinæum. * Aradiũ quoq. 15
& Samaræum, & Hamathæum. * Filij " Sem: 16
Ælã, & Aſſur, & Arphaxad, & Lud, & Arã, 17
& Hus, & Hul, & Gether, & Moſoch. * Ar- 18
phaxad autem genuit Sale, qui & ipſe genuit

19 Heber. * Porro Heber nati ſunt duo filii, no
mẽ vni Phaleg, quia in diebus eius diuiſa eſt
20 terra, & nomen fratris eius Iectan. * Iectan
autem genuit Elmodad, & Saleph, & Aſar-
21 moth, & Iare, * Adorã quoque, & Huzal, &
22 Decla, * Hebal etiam, & Abimael, & Saba,
23 necnon * & Ophir, & Heuila, & Iobab. om-
24 nes iſti filii Iectan: * Sem, Arphaxad, Sale,
25 * Heber, Phaleg, Ragau, * Serug, Nachor, Tha
26 re, * Abram, iſte eſt Abraham. * Filij " autem *Ge. 11. d. 26.
27 Abrahã, Iſaac, & Iſmahel. * Et hæ generatio-
28 nes eorum. Primogenitus " Iſmahelis, Na- *Ge. 25. b. 13.
29 baioth, & Cedar, & Adbeel, & Mabſam, * &
30 Maſma, & Duma, Maſſa, Hadad, & Thema,
31 * Iethur, Naphis, Cedma. hi ſunt filii Iſ-
C mahelis. * Filii autem Ceturæ concubinæ
32 Abraham, quos genuit: Zamran, Iecſan, Ma-
dan, Madian, Ieſboc, & Sue. Porro filii Iec-
ſan: Saba, & Dadan. Filii autem Dadan: Aſ- *Gen. 25. a. 3.
33 ſurim, & Latuſſim, & Laomim. * Filii " autem
Madian: Epha, & Epher, & Henoch, & Abi-
34 da, & Eldaa. omnes hi, filii Ceturæ. * Genuit
" autem Abraham Iſaac: cuius fuerunt filij *Ge. 25. c. 19.
35 Eſau, & Iſrael. * Filii " Eſau: Eliphaz, Rahuel, *Ge. 36. b. 10
36 Iehus, Ihelom, & Core. * Filii Eliphaz:
Themã, Omar, Sephi, Gathan, Cenez, Tham
37 na, Amalec. * Filii Rahuel: Nahath, Za-

ra, Samma, Meza. * Filij Seir: Lotan, Sobal, 38
Sebeon, Ana, Diſon, Eſer, Diſan. * Filij Lotan: 39
Hori, Homam. Soror autem Lotā fuit Tham
na. * Filij Sobal: Alian, & Manahath, & Ebal, 40
Sephi & Onam. Filij Sebeon: Aia & Ana.
Filij Ana: Diſon. * Filij Diſon: Hamram, 41
& Eſeban & Iethran & Charan. * Filij Eſer: 42
Balaan, & Zauan, & Iacan. Filij Diſan: Hus
& Aran. * Iſti ſunt reges, qui imperauerunt 43
in Terra Edom antequam eſſet rex ſuper fi- D
lios Iſrael: Bale filius Beor: & nomen ciuita
tis eius, Denaba. * Mortuus eſt autem Ba- 44
le, & regnauit pro eo Iobab filius Zare de
Boſra. * Cumq. & Iobab fuiſſet mortuus, re 45
gnauit pro eo Huſam de Terra Themanorū.
* Obiit quoq. & Huſam, & regnauit pro eo 46
Adad filius Badad, qui percuſſit Madian in
Terra Moab: & nomen ciuitatis eius Auith.
* Cumq. & Adad fuiſſet mortuus, regnauit 47
pro eo Semla de Maſreca. * Sed & Semla mor- 48
tuus eſt, & regnauit pro eo Saul de Roho-
both, quæ iuxta amnē ſita eſt. * Mortuo quo 49
que Saul, regnauit pro eo Balanā filius Acho
bor. * Sed & hic mortuus eſt, & regnauit pro 50
eo Adad: cuius vrbis nomen fuit Phau, & ap
pellata eſt vxor eius Meetabel filia Matred
filiæ Mezaab. * Adad autem mortuo, duces 51
pro regibus in Edom eſſe cœperunt: dux
Thamna, dux Alua, dux Ietheth, * dux Ooli- 52
bama, dux Ela, dux Phinō, * dux Cenez, dux 53
Theman, dux Mabſar, * dux Magdiel, dux Hi 54
ram. hi duces Edom.

CAP. II.

*Gen.29.g.32. 30.a.5.35.c.d.
*Gen.38.a.3; 46.b.12. Inf.4.a.1. Matth.1.a.3.

Filij autē Iſrael: Ruben, Simeon, Leui, Iu- 1
da, Iſſachar, & Zabulon, * Dan, Ioſeph, 2
Beniamin, Nephtali, Gad & Aſer. * Filij A
* Iuda: Her, Onan, & Sela hi tres nati ſunt ei 3
de filia Sue Chananitide. Fuit autem Her pri
mogenitus Iuda, malus corā Domino, & oc
cidit eum. * Thamar autem nurus eius pepe 4
rit ei Phares & Zara. omnes ergo filii Iuda,
quinque. * Filij autem Phares: Heſron & 5
Hamul. * Filij quoque Zaræ: Zamri, & E- 6
than, & Eman, Chalcal quoque, & Dara,
ſimul quinque. * Filij * Charmi: Achar, qui 7
turbauit Iſrael, & peccauit in furto anathe-
matis. * Filij Ethan: Azarias. * Filij * au- 8
tem Heſron qui nati ſunt ei: Ierameel, & 9
Ram, & Calubi. * Porro Ram genuit Ami- 10
nadab. Aminadab autem genuit Naaſſon, B
principem filiorum Iuda. * Nahaſſon quoq; 11
genuit Salma, de quo ortus eſt Booz. * Booz 12
vero genuit Obed, qui & ipſe genuit Iſai.
* Iſai autem genuit primogenitum Eliab, ſe 13
cundum Abinadab, tertium Simmaa, * quar- 14
tum Nathanael, quintum Raddai, * ſextum 15
Aſom, ſeptimum Dauid. * quorum ſoro- 16
res fuerunt Saruia, & Abigail. Filii Sar- C
uiæ: Abiſai, Ioab, & Aſael, tres. * Abigail 17

*Ioſ.7.a.1.
*Ruth.4.d.19.
*1.Reg.16.b. & 17.b.12.

autem genuit Amaſa, cuius pater fuit Iether
18 Iſmaelites. * Caleb vero filius Heſron acce
pit vxorem nomine Azuba, de qua genuit Ie
rioth: fueruntq. filii eius Iaſer; & Sobab, &
19 Ardon. * Cumq. mortua fuiſſet Azuba, acce
pit vxorem Caleb, Ephrata: quæ peperit ei
20 Hur. * Porro Hur genuit Vri: & Vri genuit
21 Bezeleel. * Poſt hæc ingreſſus eſt Heſrō ad fi
liam Machir patris Galaad, & accepit eam
cum eſſet annorū ſexaginta: quæ peperit ei
22 Segub. * Sed & Segub genuit Iair, & poſſe-
dit viginti tres ciuitates in Terra Galaad.
23 * Cepitque Geſſur, & Aram oppida Iair, &
Canath, & viculos eius ſexaginta ciuitatum.
24 omnes iſti, filii Machir patris Galaad. * Cum
D autē mortuus eſſet Heſron, ingreſſus eſt Ca
leb ad Ephrata. Habuit quoque Heſron vxo
rem Abia, quę peperit ei Aſhur patrem The
25 cuæ. * Nati ſunt autem filii Ierameel primo-
geniti Heſrō, Ram primogenitus eius, & Bu
26 na, & Aram, & Aſom, & Achia. * Duxit quo-
que vxorem alteram Ierameel, nomine Ata
27 ra, quæ fuit mater Onam. * Sed & filij Ram
primogeniti Ierameel, fuerūt Moos, Iamin,
28 & Achar. * Onam autem habuit filios Se-
mei: & Iada. Filij autem Semei: Nadab,
29 & Abiſur. * Nomen vero vxoris Abiſur,
Abihail, quæ peperit ei Ahobban, & Mo-
30 lid. * Filii autem Nadab fuerunt Saled, & Ap
phaim. Mortuus eſt autem Saled abſque libe
31 ris. * Filius vero Apphaim, Ieſi: qui Ieſi ge-
32 nuit Seſan. Porro Seſan genuit Oholai. * Filij
E autē Iada fratris Semei: Iether, & Ionathan.
33 Sed & Iether mortuus eſt abſq. liberis. * Por
ro Ionathan genuit Phaleth, & Ziza. Iſti fue
34 runt filii Ierameel. * Seſan autem non ha-
buit filios, ſed filias: & ſeruum Ægyptium
35 nomine Ieraa. * Deditq. ei filiam ſuam vxo-
36 rem: quæ peperit ei Ethei. * Ethei autem ge-
37 nuit Nathan, & Nathan genuit Zabad. * Za-
bad quoque genuit Ophlal, & Ophlal ge-
38 nuit Obed, * Obed genuit Iehu, Iehu genuit
39 Azariam, * Azarias genuit Helles, & Hel-
40 les genuit Elaſa, * Elaſa genuit Siſamoi, Si-
41 ſamoi genuit Sellum, * Sellum genuit Ica-
42 miam, Icamia autem genuit Eliſama. * Fi-
F lii autem Caleb fratris Ierameel: Meſa pri-
mogenitus eius, ipſe eſt pater Ziph: & filii
43 Mareſa patris Hebron. * Porro filii Hebron,
44 Core, & Taphua, & Recem, & Samma. * Si-
ma aūt genuit Raham, patrem Iercaam, &
45 Recem genuit Sammai. * Filius Sammai,
46 Maon: & Maon pater Bethſur. * Epha autem
concubina Caleb peperit Haran, & Moſa, &
47 Gezez. Porro Haran genuit Gezez. * Filii aūt
Iahaddai, Regom, & Ioathan, & Geſan, &
48 Phalet, & Epha, & Saaph. * Concubina Ca-
49 leb Maacha, peperit Saber, & Tharana. * Ge
nuit aūt Saaph pater Madmena, Sue patrem
Machbena, & patrē Gabaa. Filia vero Caleb
50 fuit Achſa. * Hi erant filii Caleb, filii Hur
primo-

primogeniti Ephrata, Sobal pater Cariath G
iarim, * Salma pater Bethlehem, Hariph pa 51
ter Bethgader. * Fuerunt autem filij Sobal 52
patris Cariathiarim, Qui videbat dimidium
requietionum. * Et de cognatione Cariathia 53
rim, Iethrei, & Aphuthei, & Semathei, &
Maserei. Ex his egreſſi sũt Saraitæ, & Eſthao
litæ. * Filij Salma, Bethlehem, & Netopha- 54
thi, Coronæ domus Ioab, & dimidium re-
quietionis Sarai. * Cognationes quoque ſcri 55
barum habitantium in Iabes, Canentes atq.
Reſonantes, & in tabernaculis commoran-
tes. Hi ſunt Cinæi, qui venerunt de calore pa
tris domus Rechab.

CAP. III.

DAuid vero hos habuit filios, qui ei nati 1
ſunt in Hebron; primogenitũ Ammon A
ex Achinoam Iezrahelitide, ſecundum Da-
niel de Abigail Carmelitide, * tertiũ Abſa- 2
lom filium Maacha filiæ Tholmai regis Geſ-
ſur, quartum Adoniam filium Aggith, * quin 3
tum Saphatiam ex Abital, ſextum Iethrahã
de Egla vxore ſua. * Sex ergo nati ſunt ei 4
in Hebron, vbi regnauit ſeptem annis & ſex
menſibus. Triginta autem & tribus annis re
gnauit in Ieruſalem. * * Porro in Ieruſalem 5
nati ſunt ei filij Simmaa, & Sobab, & Na- B
than, & Salomon, quattuor de Bethſabee fi-
lia Ammiel, * Iebaar quoque & Eliſama, 6
* & Eliphaleth, & Noge, & Nepheg, & 7
Iaphia, * necnon Eliſama, & Eliada, & 8
Elipheleth, nouem: * omnes hi, filij Da- 9
uid abſque filijs concubinarum: habueruntq.
ſororem Thamar. * Filius autem Salomonis, 10
Roboam: cuius Abia filius genuit Aſa. De
hoc quoque natus eſt Ioſaphat, * pater Io- 11
ram: qui Ioram genuit Ochoziam, ex quo or
tus eſt Ioas: * & huius Amaſias filius genuit 12
Azariam. Porro Azariæ filius Ioathan * pro- 13
creauit Achaz patrem Ezechiæ, de quo na- C
tus eſt Manaſſes. * Sed & Manaſſes genuit 14
Amon patrem Ioſiæ. * Filij autem Ioſiæ fue- 15
runt, primogenitus Iohanan, ſecundus Ioa-
kim, tertius Sedecias, quartus Sellum. * De 16
Ioakim natus eſt Iechonias, & Sedecias.
* Filij Iechoniæ fuerũt, Aſir, Salathiel, * Mel 17
chirã, Phadaia, Senneſer & Iecemia, Sama, 18
& Nadabia. * De Phadaia orti ſunt Zoroba- 19
bel & Semei. Zorobabel genuit Moſollam,
Hananiam, & Salomith ſororem eorũ: * Ha- 20
ſaban quoque, & Ohol, & Barachian, & Ha-
ſadian, Ioſabheſed, quinque. * Filius autem 21
Hananiæ, Phalthias, pater Ieſeiæ, cuius filius D
Raphaia. huius quoque filius, Arnan, de quo
natus eſt Obdia, cuius filius fuit Sechenias.
* Filius Secheniæ, Semeia: cuius filij Hat- 22
tus, & Iegaal, & Baria, & Naaria, & Saphat,
ſex numero. * Filius Naariæ, Elioenai, & E- 23
24 zechias, & Ezricam, tres. * Filij Elioenai, O-
duia, & Eliaſub, & Pheleia, & Accub, & Io-
hanan, & Dalaia, & Anani, ſeptem.

CAP. IIII.

1 FIlij Iuda: Phares, Heſron, & Charmi, &
2 Hur, & Sobal. * Raia vero filius Sobal Sup. 2. a. 9. Gen. 38. a. 30. 46. b. 12
A genuit Iahath, de quo nati ſunt Ahumai, &
3 Laad. hæ cognationes Sarathi. * Iſta quoque
ſtirps Etam: Iezrahel, & Ieſema, & Iedebos.
Nomen quoque ſororis eorum, Aſalelphu-
4 ni. * Phanuel autem pater Gedor, & Ezer
pater Hoſa. iſti ſunt filij Hur primogeniti E-
5 phrata patris Bethlehem. * Aſſur vero patri
Thecuæ erant duæ vxores, Halaa, & Naara.
6 * Peperit autem ei Naara, Oozam, & He-
pher, & Themani, & Ahaſthari. iſti ſunt filij
7 Naara. * Porro filij Halaa, Sereth, Iſaar,
8 & Ethnan. * Cos autem genuit Anob, &
8 Soboba, & cognationem Aharehel filij A-
9 rum. * Fuit autem Iabes inclytus præ fratri-
bus ſuis, & mater eius vocauit nomen illius
Iabes, dicens: Quia peperi eum in dolore.
10 * Inuocauit vero Iabes Deũ Iſrael, dicens: Si
benedicens benedixeris mihi, & dilataueris
terminos meos, & fuerit manus tua mecũ,
& feceris me a malitia non opprimi. Et præ-
11 ſtitit Deus quæ precatus eſt. * Caleb autem
frater Sua genuit Mahir, q fuit pater Eſthõ.
12 * Porro Eſthon genuit Bethrapha, & Pheſſe,
& Tehinna patrem vrbis Naas: hi ſunt viri
13 Recha. * Filij autem Cenez, Othoniel, & Sa
C raia. Porro filij Othoniel, Hathath, & Mao-
14 nathi. * Maonathi genuit Ophra, Saraia aũt
genuit Ioab patrem Vallis artificũ: ibi quip-
15 pe artifices erant. * Filij vero Caleb filij
Iephone, Hir, & Ela, & Naham Filij quo-
16 que Ela: Cenez. Filij quoque Ialeleel: Siph,
17 & Zipha, Thiria, & Aſrael. * Et filij Ezra, Ie-
ther, & Mered, & Epher, & Ialon, genuitq.
Mariam, & Sammai, & Ieſba patrem Eſtha-
18 mo. * Vxor quoque eius Iudaia, peperit Ia-
red patrem Gedor, & Heber patrem Socho,
& Icuthiel patrem Zanoe. hi autem filij Be-
thiæ filiæ Pharaonis, quam accepit Mered.
19 * Et filij vxoris Odaiæ ſororis Naham patris
D Ceila, Garmi, & Eſthamo, qui fuit de Macha
20 thi. * Filij quoq. Simon, Amnon, & Rinna fi-
lius Hanan, & Thilon. Et filij Ieſi, Zoheth, &
21 Benzoheth. * Filij * Sela, filij Iuda: Her pater * Gen. 38. a. 5.
Lecha, & Laada pr̃ Mareſa, & cognationes
domus operantium byſſum in Domo iura-
22 menti. * Et qui ſtare fecit Solem, viriq Men-
dacij, & Securus, & Incẽdens, qui principes
fuerũt in Moab, & qui reuerſi ſunt in Lahẽ.
23 hæc autem verba vetera. * Hi ſunt figuli ha-
bitantes in Plantationibus, & in Sepib. apud
regem in operibus eius, commoratique ſunt
24 ibi. Filij * Simeon: Namuel, & Iamin, Ia- * Gen. 46. b. 12.
25 rib, Zara, Saul. * Sellum filius eius, Mapſam

filius eius, Maſma filius eius. * Filii Maſma : 26
Hamuel filius eius, Zachur filius eius, Semei E
filius eius.* Filii Semei ſedecim, & filiæ ſex : 27
fratres autem eius non habuerunt filios mul
tos, & vniuerſa cognatio nó potuit adæqua
re ſummam filiorum Iuda. * Habitauerunt 28
autem in Berſabee, & Molada, & Haſarſu-
hal, * & in Bala, & in Aſom, & in Tholad, 29
* & in Bathuel, & in Horma, & in Siceleg, 30
* & in Bethmarchaboth, & in Haſarſuſim, 31
& in Bethberai, & in Saarim. hæ ciuitates
eorum vſque ad regem Dauid. * Villæ quo 32
que eorum : Etam, & Aen, Remmon, &
Thochen, & Aſan, ciuitates quinque. * Et 33
vniuerſi viculi eorum per circuitum ciuita- F
tum iſtarum vſque ad Baal. hæc eſt habita-
tio eorũ, & ſedium diſtributio. * Moſobab 34
quoque & Iemlech, & Ioſa filius Amaſiæ,
* & Ioel, & Iehu filius Ioſabiæ filii Sara- 35
iæ filij Aſiel, * & Elioenai, & Iacoba, & 36
Iſuhaia, & Aſaia, & Adiel, & Iſmiel, & Ba-
naia, * Ziza quoque filius Sephei filii Allon 37
filii Idaia filii Semri filii Samaia. * Iſti ſunt 38
nominati principes in cognationibus ſuis,
& in domo affinitatum ſuarum multiplicati
ſunt vehementer.* Et profecti ſunt ut ingre 39
derentur in Gador vſque ad Orientē vallis,
& ut quærerent paſcua gregibus ſuis.* Inue 40
neruntque paſcuas vberes, & valde bonas, G
& terram latiſſimam & quietam & fertilem,
& in qua ante habitauerant de ſtirpe Cham.
*Hi ergo uenerunt, quos ſupra deſcripſimus 41
nominatim, in diebus Ezechiæ regis Iuda:
& percuſſerunt tabernacula eorum, & habi-
tatores qui inuenti fuerant ibi, & deleue-
runt eos uſque in præſentem diem: habita-
ueruntque pro eis, quoniam vberrimas pa-
ſcuas ibidem repererunt. * De filiis quoque 42
Simeon abierunt in montem Seir viri quin-
genti, habentes principes Phalthiam & Naa
riam & Raphaiã & Oziel filios Ieſi: * & per- 43
cuſſerunt reliquias, quæ euadere potuerant,
Amalecitarum, & habitauerunt ibi pro eis
vſque ad diem hanc.

CAP. V.

Gen.35.d.24. Filii quoque Ruben primogeniti Iſrael 1
49.a.4. (ipſe quippe fuit primogenitus eius: ſed A
cum uiolaſſet thorum patris ſui, data ſunt
primogenita eius filiis Ioſeph filij Iſrael, &
non eſt ille reputatus in primogenitũ.* Por 2
ro Iudas, qui erat fortiſſimus inter fratres
ſuos, de ſtirpe eius principes germinati sũt:
primogenita autem reputata ſunt Ioſeph.)
*Gen.46.b.9. * filij ergo Ruben primogeniti Iſrael: E- 3
Exo. 6.c.14. Num.26.a.5. noch, & Phallu, Eſron, & Carmi. * Filii Ioel: 4
Samia filius eius, Gog filius eius, Semei filius
eius, * Micha filius eius, Reia filius eius, Baal 5
filius eius, * Beera filius eius, quē captiuũ du 6
xit Thelgathphalnaſar rex Aſſyriorũ, & fuit
7 princeps in tribu Ruben. * Fratres aũt eius,
& vniuerſa cognatio eius, quando numera-
bantur per familias ſuas, habuerunt princi-
8 pes Iehiel, & Zachariam. * Porro Bala filius
B Azaz, filij Samma, filij Ioel, ipſe habitauit in
9 Aroer vſque ad Nebo, & Beelmeon. * Con-
tra orientalem quoque plagam habitauit vſ
que ad introitum eremi, & flumē Euphratē.
Multum quippe iumentorum numerum poſ
10 ſidebãt in Terra Galaad. * In diebus autem
Saul præliati ſunt contra Agareos, & inter-
fecerunt illos, habitaueruntq. pro eis in ta-
bernaculis eorum, in omni plaga, quæ reſpi
11 cit ad Orientē Galaad. * Filij vero Gad e re-
gione eorũ habitauerũt in Terra Baſan vſq;
12 Selcha: *Ioel in capite, & Saphan ſecundus:
13 Ianai autem, & Saphat in Baſan. * Fratres ve
ro eorum ſecundum domos cognationum
ſuarum, Michael, & Moſollam, & Sebe, &
Iorai, & Iachan, & Zie, & Heber, ſeptem.
14 *Hi filij Abihail, filij Huri, filij Iara, filij Ga
laad, fili Michael, filij Ieſeſi, filij Ieddo, filij
15 Buz. * Fratres quoque filij Abdiel, filij Gu-
16 ni, princeps domus in familijs ſuis. * Et
habitauerunt in Galaad, & in Baſan, & in
viculis eius, & in cunctis ſuburbanis Saron,
17 vſque ad terminos. * Omnes hi, numerati
C ſunt in diebus Ioathan regis Iuda, & in die-
18 bus Ieroboam regis Iſrael. * Filij Ruben, &
Gad, & dimidiæ tribus Manaſſe viri bellato
res, ſcuta portantes, & gladios, & tendentes
arcum, eruditiq. ad prælia quadragintaquat
tuor millia, & ſeptingenti ſexaginta proce-
19 dentes ad pugnam. * Dimicauerunt contra
Agareos: Iuræi vero, & Naphis, & Nodab
20 * præbuerunt eis auxiliũ. Traditique ſunt in
manus eorum Agarei, & vniuerſi, qui fuerãt
cum eis, quia Deum inuocauerunt cum præ
liarentur: & exaudiuit eos, eo quod credidiſ
21 ſent in eum. * Ceperuntq. omnia quæ poſſe-
derant, camelorum quinquaginta millia, &
ouiũ ducenta quinquaginta millia, & aſinos
duo millia, & animas hominũ centũ millia.
22 *Vulnerati autē multi corruerunt: fuit enim
D bellum Domini. Habitaueruntq. pro eis vſ-
23 que ad tranſmigrationem. * Filij quoque
dimidiæ tribus Manaſſe poſſederunt terram
a finibus Baſan vſque Baal, Hermon, & Sa-
nir, & montem Hermon, ingens quippe nu-
24 merus erat. * Et hi fuerunt principes do-
mus cognationis eorum, Epher, & Ieſi, &
Eliel, & Ezriel, & Ieremia, & Odoia, & Ie-
diel viri fortiſſimi & potentes, & nominati
25 duces in familijs ſuis. * Reliquerunt autem
Deum patrũ ſuorum, & fornicati ſunt poſt
deos populorum terræ, quos abſtulit Deus
26 coram eis. * & ſuſcitauit Deus Iſrael ſpiri-
tum Phul regis Aſſyriorum, & ſpiritũ Thel-
gathphalnaſar regis Aſſur: & trãſtulit Rubē,
& Gad, & dimidiã tribũ Manaſſe, & adduxit

eos

Digitized by Google

ſos in Lahela, & in Habor, & Ara, & fluuiũ
Gozan, vſque ad diem hanc.

CAP. VI.

Filij Leui: Gerſon, Caath, & Merari. * Fi- 1
lij Caath: Amram, Iſaar, Hebron, & O- 2
ziel. * Filij Amram: Aaron, Moyſes, & Maria: 3
Filij Aaron: Nadab & Abiu, Eleazar, & Itha- A
mar. * Eleazar genuit Phinees, & Phinees ge 4
nuit Abiſue, * Abiſue vero genuit Bocci, & 5
Bocci genuit Ozi. * Ozi genuit Zaraiam, & 6
Zaraias genuit Meraioth. * Porro Meraioth 7
genuit Amariam, & Amarias genuit Achi-
tob. * Achitob genuit Sadoc, & Sadoc genuit 8
Achimaas, * Achimaas genuit Azariam, Aza 9
rias genuit Iohanan, * Iohanan genuit Aza- 10
riã. ipſe eſt qui ſacerdotio functus eſt in do-
mo, quam ædificauit Salomon in Ieruſalem.
* Genuit autem Azarias Amariam, & Ama- 11
rias genuit Achitob, * Achitob genuit Sa- 12
doc, & Sadoc genuit Sellũ, * Sellũ genuit Hel 13
ciã, & Helcias genuit Azariam, * Azarias ge- 14
nuit Saraiã, & Saraias genuit Ioſedec. * Por- B
ro Ioſedec egreſſus eſt, quando tranſtulit 15
Dominus Iudam, & Ieruſalem per manus
Nabuchodonoſor. * Filij ergo Leui: Gerſon, 16
Caath, & Merari. * Et hæc nomina filiorum 17
Gerſon: Lobni, & Semei. * Filij Caath: Amrã, 18
& Iſaar, & Hebron, & Oziel. * Filij Merari:, 19
Moholi & Muſi. Hæ autem cognationes Le-
ui ſecundum familias eorum. * Gerſon, Lob- 20
ni filius eius, Iahath filius eius, Zamma filius
eius, * Ioah filius eius, Addo filius eius, Zara 21
filius eius, Iethrai filius eius. * Filij Caath, 22
Aminadab filius eius, Core filius eius, Aſir fi-
lius eius, * Elcana filius eius, Abiaſaph filius 23
eius, Aſir filius eius. * Thahath filius eius, 24
Vriel filius eius, Ozias filius eius, Saul filius
eius. * Filij Elcana, Amaſai & Achimoth * & 25
Elcana: Filij Elcana: Sophai filius eius, Na- 25
hath filius eius, * Eliab filius eius, Ierohã fi- 27
lius eius, Elcana filius eius. * Filij Samuel pri 28
mogenitus Vaſſeni, & Abia. * Filij autem Me- 29
rari, Moholi: Lobni, filius eius, Semei filius e- C
ius, Oza filius eius, * Sammaa filius eius, Hag 30
gia filius eius, Aſaia filius eius. * Iſti ſunt, 31
quos cõſtituit Dauid ſuper cantores domus
Domini, ex quo collocata eſt arca: * & mini 32
ſtrabant coram tabernaculo teſtimonij, ca-
nentes donec ædificaret Salomõ domũ Dñi
in Ieruſalem: ſtabant autem iuxta ordinem
ſuũ in miniſterio. * Hi vero ſunt, qui aſſiſte- 33
bant cum filijs ſuis, de filijs Caath, Hemam
cantor filius Iohel, filij Samuel, * filij Elcana, 34
filij Ierohã, filij Eliel, filij Thobu, * filij Suph, 35
filij Elcana, filij Mahath, filij Amaſai, * filij El 36
cana, filij Iohel, filij Azariæ, filij Sophoniæ,
* filij Thahath, filij Aſir, filij Abiaſaph, filij 37
Core, * filij Iſaar, filij Caath, filij Leui, filij 38
Iſrael. * Et frater eius Aſaph, qui ſtabat a dex 39
tris eius, Aſaph filius Barachiæ, filij Samaa,
40 * filij Michael, filij Baſaiæ, filij Melchiæ, * fi-
41 lij Athanai, filij Zara, filij Adaia, * filij Ethã,
42 filij Zamma, filij Semei, * filij Ieth, filij Ger-
43 ſom, filij Leui. * Filij autem Merari fratres
44 eorum, ad ſiniſtram. Ethan filius Cuſi, filij
D Abdi, filij Maloch, * filij Haſabiæ, filij Ama-
45 ſiæ, filij Helciæ, * filij Amaſai, filij Boni, filij
46 Somer, * filij Moholi, filij Muſi, filij Merari,
47 filij Leui. * Fratres quoq. eorum Leuitæ, qui
48 ordinati ſunt in cunctum miniſterium taber
49 naculi domus Domini. * Aaron vero, & filij
eius adolebant incenſum ſuper altare holo-
cauſti, & ſuper altare thymiamatis, in om-
ne opus Sancti ſanctorum: & vt precaren-
tur pro Iſrael iuxta omnia, quæ præceperat
50 Moyſes ſeruus Dei. * Hi ſunt autem filij Aa-
ron: Eleazar filius eius. Phinees filius eius,
51 Abiſue filius eius, * Bocci filius eius, Ozi fili*
52 eius, Zarahia filius eius, * Meraioth filius e-
ius, Amarias filius eius, Achitob filius eius,
53 * Sadoc filius eius, Achimaas filius eius. * Et
54 hæc habitacula eorum per vicos atque con
finia, filiorum ſcilicet Aaron, iuxta cogna-
tiones Caathitarum: ipſis. n. ſorte cõtigerãt.
55 * Dederunt igitur eis Hebron in terra Iuda,
E & ſuburbana eius per circuitum: * agros au Ioſ. 21. b. 10
56 tem ciuitatis, & villas, Caleb filio Iephone.
57 * Porro filiis Aaron dederunt ciuitates ad
confugiendum Hebron, & Lobna, & ſub-
58 urbana eius, * Iether quoque, & Eſthemo
cum ſuburbanis ſuis, ſed & Helon, & Dabir
59 cum ſuburbanis ſuis, * Aſan quoque, & Beth
60 ſemes & ſuburbana earum. * De tribu autem
Beniamin, Gabee & ſuburbana eius, & Al-
math cum ſuburbanis ſuis, Anathoth quo-
que cum ſuburbanis ſuis. omnes ciuitates,
61 tredecim, per cognationes ſuas. * Filijs autẽ
Caath reſiduis de cognatione ſua dederunt
ex dimidia tribu Manaſſe in poſſeſſionẽ vr-
62 bes decem. * Porro filiis Gerſom per cogna-
tiones ſuas de tribu Iſſachar, & de tribu A-
ſer, & de tribu Nephthali, & de tribu Manaſ
63 ſe in Baſan, vrbes tredecim. * Filiis autem
Merari per cognationes ſuas de tribu Ru-
ben, & de tribu Gad, & de tribu Zabulon,
64 dederunt ſorte ciuitates duodecim. * Dede-
F runt quoque filij Iſrael Leuitis ciuitates, &
65 ſuburbana earum: * dederuntq. per ſortem,
ex tribu filiorum Iuda, & ex tribu filiorum
Simeõ, & ex tribu filiorum Beniamin vrbes
60 has, quas vocauerunt nominibus ſuis, * &
his, qui erant de cognatione filiorũ Caath, * Ioſ. 21. b. 20
fueruntq. ciuitates in terminis eorũ de tribu
67 Ephraim. * Dederunt ergo eis vrbes ad
confugiendum, Sichem cum ſuburbanis ſuis
in monte Ephraim, & Gazer cum ſuburba
68 nis ſuis, * Iecmaam quoque cum ſuburba-
69 nis ſuis, & Bethoron ſimiliter, * necnon
& Helon cum ſuburbanis ſuis, & Geth-
70 remmon in eundem modum. * Porro ex
dimi-

dimidia tribu Manaſſe, Aner & ſuburbana
eius, Baalam & ſuburbana eius: his videlicet,
qui de cognatione filiorum Caath reliqui
erant. Filijs autem Gerſom de cognatione 71
dimidiæ tribus Manaſſe Gaulon in Baſan, &
ſuburbana eius, & Aſtaroth cum ſuburbanis 72
ſuis. * De tribu Iſſachar, Cedes, & ſubur- G
bana eius, & Dabereth cum ſuburbanis
ſuis, * Ramoth quoque & ſuburbana eius, & 73
Anem cum ſuburbanis ſuis. *De tribu vero 74
Aſer: Maſal cũ ſuburbanis ſuis, & Abdon ſi-
militer, * Hucac quoq. & ſuburbana eius, & 75
Rohob cum ſuburbanis ſuis. Porro de tri- 76
bu Nepthali, Cedes in Galilæa & ſuburbana
eius, Hamon cum ſuburbanis ſuis, & Caria-
thaim, & ſuburbana eius. * Filijs aũt Merari 77
reſiduis: de tribu Zabulon, Remmono & ſub
urbana eius, & Thabor cũ ſuburbanis ſuis:
* trans Iordanem quoque ex aduerſo Ieri- 78
cho contra Orientem Iordanis, de tribu Ru
ben, Boſor in ſolitudine cũ ſuburbanis ſuis,
& Iaſſa cũ ſuburbanis ſuis, *Cademoth quo 79
que & ſuburbana eius, & Mephaat cũ ſubur
banis ſuis. Necnõ & de tribu Gad, Ramoth 80
in Galaad & ſuburbana eius, & Manaim cũ
ſuburbanis ſuis, *ſed & Heſebon cum ſubur 81
banis ſuis, & Iezer cum ſuburbanis ſuis.

CAP. VII.

* Ge.46.b.13.

PORRO filij Iſſachar: Thola, & Phua, Iaſub 1
& Simeron, quattuor.* Filij Thola: Ozi 2
& Raphaia, & Ieriel, & Iemai, & Iebſẽ, & Sa A
muel, principes per domos cognationũ ſua-
rum. De ſtirpe Thola viri fortiſſimi numera
ti ſũt in diebus Dauid, viginti duo millia ſex
centi. * Filij Ozi: Izrahia, de quo nati ſunt 3
Michael, & Obadia, & Ioel, & Ieſia, quin-
que omnes principes. * Cumq. eis per fami- 4
lias, & populos ſuos, accincti ad prælium, vi
ri fortiſſimi, triginta ſex millia: multas enim
habuerunt vxores, & filios.* Fratres quoque 5
eorum per omnem cognationẽ Iſſachar ro- B
buſtiſſimi ad pugnandum, octoginta ſeptem
* Ge.46.c.21. millia numerati ſunt. * Filij Beniamin: 6
Bela, & Bechor, & Iadiel, tres. * Filij Bela: 7
Esbon, & Ozi, & Oziel, & Ierimoth, & V-
rai, quinque principes familiarum, & ad pu-
gnandum robuſtiſſimi: numerus autem eo-
rum, viginti duo millia & triginta quattuor.
*Porro filij Bechor: Zamira, & Ioas, & Elie- 8
zer, & Elioenai, & Amri, & Ierimoth, & A-
bia, & Anathoth, & Almath: oẽs hi, filij Be-
chor. *Numerati ſũt autem per familias ſuas 9
principes cognationum ſuarũ ad bella for-
tiſſimi, viginti millia & ducenti. * Porro filij 10
Iadihel: Balan. Filij autem Balan: Iehus, & C
Beniamin, & Aod, & Chanana, & Zethã, &
Tharſis, & Ahiſahar: Omnes hi filij Iadihel, 11
principes cognationũ ſuarũ viri fortiſſimi,
decem & ſeptem millia, & ducenti ad præ-
12 lium procedentes.* Sepham quoque, & Ha-
13 pham filij Hir: & Haſim filij Aher. * Filij
autem Nephthali: Iaſiel, & Guni, & Ieſer, &
14 Sellum, filij Bala. * Porro filius Manaſſe, E-
ſriel: concubinaq. eius Syra peperit Machir
15 patrem Galaad. * Machir autem accepit
vxores filijs ſuis Happhim, & Saphan, & ha-
buit ſororem nomine Maacha: nomen autem
ſecundi Salphaad, natæq. ſunt Salphaad filię.
16 * & peperit Maacha vxor Machir filium, vo
D cauitq. nomen eius Phares: porro nomen fra
tris eius, Sares: & filij eius, Vlam, & Recen.
17 * Filius autem Vlam, Badan. hi ſunt filij Ga-
18 laad, filij Machir, filij Manaſſe.* Soror autem
eius regina peperit Virumdecorum, & Abie
19 zer, & Mohola. * Erant autem filij Semida,
20 Ahin, & Sechem, & Leci, & Aniam. * Filij
autem Ephraim: Suthala, Bared filius eius
Thahath filius eius, Elada filius eius, Thahath
21 filius eius, huius filius Zabad, * & huius filius
E Suthala, & huius filius Ezer & Elad: occide-
runt autem eos viri Geth indigenæ, quia de-
ſcenderãt vt inuaderent poſſeſſiones eorũ.
22 * Luxit igitur Ephraim pater eorum multis
diebus, & venerunt fratres eius vt conſolarẽ
23 tur eum.* Ingreſſusq. eſt ad vxorem ſuam:
quæ cõcepit, & peperit filium, & vocauit no
men eius Beria, eo quod in malis domus eius
24 ortus eſſet:* filia autẽ eius fuit Sara, quæ æ-
dificauit Bethoron inferiorẽ, & ſuperiorẽ, &
25 Ozenſara. * Porro filius eius Rapha, & Re-
26 ſeph, & Thale, de quo natus eſt Thaan, * qui
genuit Laadan: huius quoque filius Ammiud
27 qui genuit Eliſama, * de quo ortus eſt Nun,
28 qui habuit filium Ioſue.* Poſſeſſio autem eo
F rum & habitatio, Bethel cum filiabus ſuis,
& cõtra orientem Noran ac Occidentalem
plagam Gazer & filiæ eius, Sichem quoque
cum filiabus ſuis, vſque ad Aza cum filiabus
29 eius. * Iuxta filios quoque Manaſſe Bethſan
& filias eius, Thanach & filias eius, Mageddo
& filias eius: Dor & filias eius: in his habita-
30 uerunt filij Ioſeph, filij Iſrael. * Filij Aſer: * Ge.46.
Iemna, & Ieſua, & Ieſſui, & Baria, & Sara ſo-
31 ror eorũ.* Filij autẽ Baria: Heber, Melchiel:
32 ipſe eſt pater Barſaith.* Heber autem genuit
Iephlat, & Somer, & Hotham, & Suaa ſoro-
33 rẽ eorũ.* Filij Iephlat: Phoſech, & Chamaal,
G & Aſoth: hi filij Iephlat.* Porro filij Somer:
34 Ahi, & Roaga, & Haba, & Aram. * Filij autẽ
35 Helẽ fratris eius: Supha, & Iemna, & Selles,
36 & Amal. Filij Supha: Sue, Harnapher, &
37 Sual, & Beri, & Iamra,* Boſor, & Hod, & Sã-
38 ma, & Saluſa, & Iethran, & Bera. * Filij Ie-
39 ther: Iephone, & Phaſpha, & Ara.* Filij autẽ
40 Olla: Aree, & Haniel, & Reſia.* Omnes hi fi-
lij Aſer, principes cognationum, electi atq.
fortiſſimi duces ducum: numerus autem eo-
rum ætatis, quæ apta eſſet ad bellum, viginti
ſex millia.

CAP.

CAP. VIII.

BEniamin autem genuit Bale primogeni- 1
tum ſuum, Asbel ſecundum, Ahara ter- A
tium, * Nohaa quartum, & Rapha quintum. 2
* Fueruntque filij Bale: Addar, & Gera, & 3
Abiud, * Abiſue quoque & Naaman, & A- 4
hoe, * ſed & Gera, & Sephuphan, & Huram. 5
* Hi ſunt filij Ahod, principes cognationum 6
habitantium in Gabaa, qui tranſlati ſunt in
Manahath. * Naaman autem, & Achia, & Ge 7
ra ipſe trãſtulit eos, & genuit Oza, & Ahiud.
* Porro Saharaim genuit in regione Moab, 8
poſtquã dimiſit Huſim & Bara vxores ſuas.
* Genuit autem de Hodes vxore ſua Iobab, 9
& Sebia, & Moſa, & Molchom. * Iehus quo- 10
que, & Sechia, &c. Marma. hi ſunt filij eius
principes in familijs ſuis. * Mehuſim vero ge 11
nuit Abitob, & Elphaal. * Porro filij Elpha- 12
al: Heber, & Miſaam, &c. Samad: hic ædifica- B
uit Ono, & Lod, & filias eius. * Baria autem, 13
& Sama principes cognationum habitantiũ
in Aialon: hi fugauerunt habitatores Geth.
* Et Ahio, & Seſac, & Ierimoth, * &c. Zaba- 14
dia, & Arod, & Heder, * Michael quoque, & 15
Ieſpha, & Iona filij Baria. * Et Zabadia, & 16
Moſollam, & Hezeci, & Heber, * & Ieſama- 17
ri, & Iezlia, & Iobab filij Elphaal, * & Iacim, 18
& Zechri, & Zabdi, * & Elioenai, & Sele- 19
thai, & Eliel, * & Adaia, & Baraia, & Sama- 20
rath filij Semei. * Et Ieſpham, & Heber, & 21
Eliel, * & Abdon, & Zechri, & Hanan, * &c. 22
Hanania, & Ælam, & Anathothia, * & Ieph- 23
daia, & Phanuel filij Seſac. * & Samſari, &c. 24
Sohoria, & Otholia, * & Ierſia, & Elia, & 25
Zechri, filij Ieroham. * hi patriarchæ, & co- 26
gnationum principes, qui habitauerunt in Ie C
ruſalem. * in * Gabaon autem habitauerunt 27
Abigabaon, & nomen vxoris eius Maacha: 28
* filiusque eius primogenitus Abdon, & Sur, 29
& Cis, & Baal, & Nadab. * Gedor quo- 30
que, & Ahio, & Zacher, & Macelloth: * &c. 31
Macelloth genuit Samaa: habitaueruntque 32
que ex aduerſo fratrum ſuorum in Ieruſa-
lem cum fratribus ſuis. * * Ner autem ge- 33
nuit Cis, & Cis genuit Saul. Porro Saul ge-
nuit Ionathan, & Melchiſua, & Abinadab,
& Esbaal. * Filius autem Ionathan, Merib- 34
baal: & Meribbaal genuit Micha. * Filij Mi- 35
cha, Phithon, & Melech, & Tharaa, & Ahaz.
* & Ahaz genuit Ioada: & Ioada genuit Ala 36
math, & Azmoth, & Zamri: porro Zamri ge- D
nuit Moſa, & Moſa genuit Baana, cuius fi- 37
lius fuit Rapha, de quo ortus eſt Elaſa, qui ge
nuit Aſel. * Porro Aſel ſex filij fuerunt his no 38
minibus, Ezricam, Bocru, Iſmahel, Saria, Ob
dia, & Hanan. omnes hi filij Aſel. * Filij autẽ 39
Eſec fratris eius, Vlam primogenitus, & Ie-
hus ſecundus, & Eliphalet tertius. * Fuerunt- 40
que filij Vlam viri robuſtiſſimi, & magno ro-
bore tendentes arcum: & multos habentes
filios ac nepotes, vſque ad centum quinqua-
ginta. Omnes hi filij Beniamin.

CAP. IX.

1 VNiuerſus ergo Iſrael dinumeratus eſt:
A & ſumma eorum ſcripta eſt in Libro
regum Iſrael, & Iuda: tranſlatique ſunt in
2 Babylonem propter delictum ſuum. * Qui
autem habitauerunt primi in poſſeſſionibus,
& in vrbibus ſuis: Iſrael, & Sacerdotes, & Le
3 uitæ, & Nathinæi. Commorati ſunt in Ieru
ſalem de filijs Iuda, & de filijs Beniamin,
4 de filijs quoque Ephraim, & Manaſſe. * O-
thei filius Ammiud, filij Amri, filij Omrai,
5 filij Bonni, de filijs Phares filij Iuda. * Et de
Siloni: Aſaia primogenitus, &c. filij eius.
6 * De filijs autem Zara: Iehuel, & fratres eo-
7 rum, ſexcenti nonaginta. * Porro de filijs Be
B niamin: Salo filius Moſollam, filij Oduia, filij
8 Aſana: * & Iobania filius Ieroham: & Ela fi-
lius Ozi, filij Mochori: & Moſollam filius Sa-
9 phatiæ, filij Rahuel, filij Iebaniæ, * & fratres
eorum per familias ſuas, nongenti quinqua-
ginta ſex. Omnes hi, principes cognationum
10 per domos patrum ſuorum. * De ſacerdoti-
11 bus autem: Iedaia, Ioiarib, & Ioachin: * Aza-
rias quoque filius Helciæ, filij Moſollã, filij
Sadoc, filij Maraioth, filij Achitob, pontifex
12 domus Dei. * Porro Adaias filius Ieroham,
filij Phaſſur, filij Melchiæ: & Maaſai filius A-
diel, filij Iezra, filij Moſollam, filij Moſolla-
13 mith, filij Emmer. * fratres quoque eorum
C principes per familias ſuas, mille ſeptingen-
ti ſexaginta, fortiſſimi robore ad faciendum
14 opus miniſterij in domo Dei. * De Leuitis au
tem: Semeia filius Haſſub filij Ezricam, filij
15 Haſebia de filijs Merari. * Bacbacar quoque
carpẽtarius, & Galal, & Mathania filius Mi-
16 cha, filij Zechri, filij Aſaph: * & Obdia filius
Semeiæ, filij Galal, filij Idithun: & Barachiæ
filius Aſa, filij Elcana, qui habitauit in atrijs
17 Netophati. * Ianitores autem: Sellum, & Ac-
cub, & Telmon, & Ahimam: & frater eorum
18 Sellum princeps, * vſque ad illud tempus, in
porta regis ad orientem, obſeruabant per vi
19 ces ſuas de filijs Leui. * Sellum vero filius Co
re filij Abiaſaph, filij Core, cum fratrib. ſuis,
D & domo patris ſui, hi ſunt Coritæ ſuper ope
ra miniſterij, cuſtodes veſtibulorum taberna
culi: & familiæ eorum per vices caſtrorũ Do
20 mini cuſtodientes introitum. * Phinees autẽ
filius Eleazari, erat dux eorum coram Domi
21 no. * Porro Zacharias filius Moſollamia, iani-
22 tor portæ tabernaculi teſtimonij. * Omnes
hi electi in oſtiarios per portas, ducenti duo
decim: & deſcripti in villis proprijs: quos cõ
ſtituerunt Dauid, & Samuel Videns, in fide
23 ſua * tam ipſos, quàm filios eorum in oſtijs
domus Domini, &c. in tabernaculo vicibus
ſuis.

ſuis. * Per quattuor ventos erant oſtiarij: id 24
eſt ad Orientem, & ad Occidentem, & ad
Aquilonem, & ad Auſtrum. * Fratres autem 25
eorum in viculis morabantur, & veniebant
in ſabbatis ſuis de tempore vſque ad tẽpus.
* His quattuor Leuitis creditus erat omnis 26
numerus ianitorum, & erant ſuper exedras, E
& theſauros domus Domini. * Per gyrum 27
quoque templi Domini morabantur in cu-
ſtodijs ſuis: vt cum tempus fuiſſet, ipſi mane
aperirent fores. * De horum genere erant & 28
ſuper vaſa miniſterij: ad numerum enim &
inferebantur vaſa, & efferebantur. * De ipſis 29
& qui credita habebant vtenſilia ſanctuarij,
præerant ſimilæ, & vino, & oleo, & thuri, &
aromatibus * Filij autem ſacerdotũ vnguen- 30
ta ex aromatibus conficiebant. * Et Matha- 31
thias Leuites primogenitus Sellum Coritæ,
præfectus erat eorũ, quæ in ſartagine frige-
bantur. * Porro de filijs Caath fratribus eo- 32
rum, ſuper panes erant propoſitionis, vt ſem F
per nouos per ſingula ſabbata præpararent.
* Hi ſunt principes cantorum per familias 33
Leuitarum, qui in exedris morabãtur, vt die
ac nocte iugiter ſuo miniſterio deſeruirent.
* Sup. 8. c. 29. * Capita Leuitarum, per familias ſuas prin- 34
cipes, manſerunt in Ieruſalem. * In ″ Gabaon 35
autem commorati ſunt pater Gabaon Iehiel,
& nomen vxoris eius Maacha. * Filius pri- 36
mogenitus eius Abdon, & Sur, & Cis, & Ba-
al, & Ner, & Nadab, * Gedor quoq. & Ahio, 37
& Zacharias, & Macelloth. * Porro Macel- 38
loth genuit Saaman: iſti habitauerunt e re- G
gione fratrum ſuorum in Ieruſalem, cum fra
* Sup. 8. c. 33. tribus ſuis. * ″ Ner autem genuit Cis: & Cis 39
genuit Saul: & Saul genuit Ionathan, & Mel-
chiſua, & Abinadab, & Esbaal. * Filius autẽ 40
Ionathan, Meribbaal: & Meribbaal genuit
Micha. * Porro filij Micha, Phithon, & Me- 41
lech, & Tharaa, & Ahaz. * Ahaz autem ge- 42
nuit Iara, & Iara genuit Alamath, & Az-
moth, & Zamri. Zamri autem genuit Moſa.
* Moſa vero genuit Banaa: cuius filius Ra- 43
phaia, genuit Elaſa: de quo ortus eſt Aſel.
* Porro Aſel ſex filios habuit his nomini- 44
bus, Ezricam, Bocru, Iſmahel, Saria, Obdia,
Hanan. hi ſunt filij Aſel.

CAP. X.

1. Reg. 31. a. 1. PHiliſthijm autem pugnabant contra Iſ- 1
rael, fugeruntq. viri Iſrael Palæſthinos, A
& ceciderunt vulnerati in monte Gelboe.
* Cumque appropinquaſſent Philiſthæi per- 2
ſequentes Saul, & filios eius, percuſſerunt Io
nathã, & Abinadab, & Melchiſua filios Saul.
* Et aggrauatum eſt prælium contra Saul, 3
inueneruntq. eũ ſagittarij, & vulnerauerũt ia
culis. * Et dixit Saul ad armigerum ſuum: E- 4
uagina gladium tuum, & interfice me: ne for B
te veniant incircumciſi iſti, & illudant mihi.
Noluit autem armiger eius hoc facere, timo
re perterritus: arripuit ergo Saul enſem, &
5 irruit in eum. * Quod cum vidiſſet armiger
eius, videlicet mortuum eſſe Saul, irruit etiã
6 ipſe in gladium ſuum, & mortuus eſt. * Inte-
rijt ergo Saul, & tres filij eius, & omnis do-
7 mus illius pariter concidit. * Quod cum vi-
diſſent viri Iſrael, qui habitabant in campe-
C ſtribus, fugerunt: & Saul ac filijs eius mor-
tuis, dereliquerunt vrbes ſuas, & huc illucq.
diſperſi ſunt: veneruntque Philiſthijm, & ha-
8 bitauerunt in eis. * Die igitur altero detra-
hentes Philiſthijm ſpolia cæſorum, inuene-
runt Saul, & filios eius iacentes in mõte Gel-
9 boe. * Cumque ſpoliaſſent eum, & amputaſ-
ſent caput, armiſque nudaſſent, miſerunt in
terram ſuam, vt circumferretur, & oſtende-
10 retur idolorum templis, & populis: * arma
autem eius conſecrauerunt in fano dei ſui, &
11 caput affixerunt in templo Dagon. * Hoc cũ
audiſſent viri in Iabes Galaad, omnia ſcili-
12 cet quæ Philiſthijm fecerant ſuper Saul, * cõ
D ſurrexerũt ſinguli virorum fortium, & tule-
runt cadauera Saul & filiorum eius: attule-
runtque ea in Iabes, & ſepelierunt oſſa eorũ
ſubter quercum, quæ erat in Iabes, & ieiuna
13 uerunt ſeptem diebus. * Mortuus eſt ergo
Saul propter iniquitates ſuas, eo quòd præ-
uaricatus ſit ″ mandatum Domini quod præ
ceperat, & non cuſtodierit illud: ſed ″ inſuper
14 etiam pythoniſſam conſuluerit, * nec ſpera-
uerit in Domino: propter quod interfecit
eum, & tranſtulit regnum eius ad Dauid fi-
lium Iſai.

CAP. XI.

1 COngregatus eſt igitur omnis Iſrael ad
A Dauid in Hebron, dicens: Os tuum ſu-
2 mus, & caro tua. * Heri quoque, & nudius-
tertius cũ adhuc regnaret Saul, tu eras qui
educebas, & introducebas Iſrael: tibi enim
dixit Dominus Deus tuus: Tu paſces popu-
lum meum Iſrael, & tu eris princeps ſuper
3 eum. * Venerunt ergo omnes maiores natu
Iſrael ad regem in Hebron, & inijt Dauid cũ
eis fœdus coram Domino: vnxeruntq. eum
B regem ſuper Iſrael, iuxta ſermonem Domi-
4 ni, quem locutus eſt in manu Samuel. * Abijt
quoque Dauid, & omnis Iſrael in Ieruſalem.
hæc eſt Iebus, vbi erant Iebuſæi habitatores
5 terræ. * Dixerũtque qui habitabant in Iebus
ad Dauid: Non ingredieris huc. Porro Da-
uid cepit arcem Sion, quæ eſt Ciuitas Dauid,
6 dixitque: Omnis qui percuſſerit Iebuſæum
inprimis, erit princeps & dux. Aſcendit igi-
tur primus Ioab filius Saruiæ, & factus eſt
7 princeps. * Habitauit autem Dauid in arce,
8 & idcirco appellata eſt Ciuitas Dauid. * Æ-
dificauitque vrbem in circuitu a Mello vſq.
ad

ad gyrum, Ioab autem reliqua vrbis extru-
xit. * Proficiebatque Dauid vadens & cre- 9
ſcens, & Dominus exercituum erat cum eo.
*Hi principes virorum fortium Dauid, qui 10
adiuuerunt eum vt rex fieret ſuper omnem C
Iſrael iuxta verbum Domini, quod locutus
eſt ad Iſrael. * Et iſte numerus robuſtorum 11
Dauid: Ieſbaam filius Hachamoni princeps
inter triginta: iſte leuauit haſtam ſuā ſuper
trecentos vulneratos vna vice. * Et poſt eum 12
Eleazar filius patrui eius Ahohites, qui erat
inter tres potentes. * Iſte fuit cum Dauid in 13
Pheſdomim, quando Philiſthijm congregati
ſunt ad locum illum in prælium: & erat ager
regionis illius plenus hordeo, fugeratq; po-
pulus a facie Philiſthinorum. * Hi ſteterunt 14
in medio agri, & defenderunt eum: cumque
percuſſiſſent Philiſthæos, dedit Dominus ſa-
lutem magnam populo ſuo. * Deſcenderunt 15
autem tres de triginta principibus ad petrā,
in qua erat Dauid, ad ſpeluncam Odollam, D
quando Philiſthijm fuerant caſtrametati in
Valle raphaim. * Porro Dauid erat in præ- 16
ſidio, & ſtatio Philiſthinorum in Bethlehem.
*Deſiderauit igitur Dauid, & dixit: O ſi quis 17
daret mihi aquam de ciſterna Bethlehem,
quæ eſt in porta. * Tres ergo iſti per media 18
caſtra Philiſthinorum perrexerunt, & hauſe
runt aquam de ciſterna Bethlehem, quæ erat
in porta, & attulerunt ad Dauid vt biberet:
qui noluit, ſed magis libauit illam Domino,
* dicens: Abſit vt in conſpectu Dei mei hoc 19
faciam, & ſanguinem iſtorū virorum bibā:
quia in periculo animarum ſuarum attule- E
runt mihi aquam. Et ob hanc cauſam noluit
bibere. hæc fecerunt tres robuſtiſſimi. Abi- 20
ſai quoq. frater Ioab ipſe erat princeps triū,
& ipſe leuauit haſtam ſuam contra trecētos
vulneratos, & ipſe erat inter tres nominatiſ
ſimus, * & inter tres ſecundos inclytus, & 21
princeps eorum: verumtamen vſque ad tres
primos non peruenerat. * Banaias filius Ioia 22
dæ viri robuſtiſſimi, qui multa opera perpe-
trarat, de Cabſeel: ipſe percuſſit duos ariel
Moab: & ipſe deſcendit, & interfecit leonē
in media ciſterna tempore niuis. * Et ipſe 23
percuſſit virum Ægyptium, cuius ſtatura e-
rat quinque cubitorum, & habebat lanceam
vt liciatorium texētium: deſcendit igitur ad
eum cum virga, & rapuit haſtam, quam tene
bat manu. & interfecit eum haſta ſua. * Hæc 24
fecit Banaias filius Ioiadæ, qui erat iter tres F
robuſtos nominatiſſimus, * inter triginta pri 25
mus, verumtamen ad tres vſque non perue-
nerat: poſuit autem eum Dauid ad auriculā
ſuā. * Porro fortiſſimi viri in exercitu, Aſa- 26
hel frater Ioab, & Elchanā filius patrui eius
de Bethlehem, * Sammoth Arorites, Helles 27
Phalonites, * Ira filius Acces Thecuites, A- 28
biezer Anathothites, * Sobbochai Huſathi- 29
tes, Ilai Ahohites, * Maharai Netophathi- 30
31 tes, Heled fili' Baana Netophathites, * Ethai
filius Ribai de Gabaath filiorum Beniamin,
32 Banaia Pharatonites, * Hurai de Torrente
Caas, Abiel Arbathites, Azmoth Baurami-
33 tes, Eliama Salabonites. * Filij Aſſem Gezo-
G nites, Ionathan filius Sage Ararites, * Ahiam
34 filius Sachar Ararites, * Eliphal filius Vr,
35 * Hepher Mecherathites, Ahia Phelonites,
36 * Heſro Carmelites, Naarai filius Asbai, * Io
37 el frater Nathan, Mibahar filius Agarai. * Se
38 lec Ammonites, Naarai Berothites armiger
39 Ioab filij Saruiæ. * Ira Iethræus, Gareb Ie-
40 thræus, * Vrias Hethæus, Zabad filius Oholi,
41 * Adina filius Siza Rubenites princeps Ru-
42 benitarum, & cum eo triginta: * Hanan fi-
43 lius Maacha, & Ioſaphat Mathanites, * Ozia
44 Aſtarothites, Samma', & Iehiel filij Hotham
45 Arorites, * Iedihel filius Samri, & Ioha fra-
46 ter eius Thoſaites, * Eliel Mahumites, & Ieri
bai, & Ioſaia filij Elnaem, & Iethma Moabi-
tes, Eliel, & Obed, & Iaſiel de Maſobia.

CAP. XII.

1 HI quoq. venerunt ad Dauid in Siceleg,
A cum adhuc fugeret Saul filium Cis, qui
2 erant fortiſſimi & egregij pugnatores, * ten
dentes arcum, & vtraq. manu fundis ſaxa ia-
cientes, & dirigētes ſagittas: de fratrib. Saul
3 ex Beniamin. * Princeps Ahiezer, & Ioas fi-
lij Samaa Gabaathites, & Iaziel, & Phallet fi
lij Azmoth, & Baracha, & Iehu, Anathotites.
4 * Samaias quoq. Gabaonites fortiſſimus in-
ter triginta & ſuper triginta. Ieremias, & Ie
heziel, & Iohanan, & Iezabad Gaderohites.
5 * & Eluzai & Ierimuth, & Baalia, & Sama-
6 ria, & Saphatia Haruphites. * Elcana, & Iee-
B ſia, & Azareel, & Ioezer, & Ieſbaā de Care-
7 him: * Ioela quoq. & Zabadia filij Ierohā de
8 Gedor. * Sed & de Gaddi transfugerunt ad
Dauid, cū lateret in deſerto, viri robuſtiſſimi
& pugnatores optimi, tenentes clypeum &
haſtam: facies eorū quaſi facies leonis, & ve-
9 loces quaſi capreæ in montibus: * Ezer prin-
10 ceps, Obdias ſecundus, Eliab tertius, * Maſ-
11 mana quartus, Ieremias quintus, * Ethi ſex-
12 tus, Eliel ſeptim', * Iohanā octauus, Elzebad
13 nonus, * Ieremias decimus, Machbanai vnde
14 cimus. * hi de filijs Gad principes exercitus:
nouiſſimus centum militib. præerat, & maxi
15 mus, mille. * Iſti ſunt qui tranſierūt Iordanē
menſe primo, quando inundare cōſueuit ſu-
per ripas ſuas: & omnes fugauerunt qui mo-
rabantur in vallibus ad orientalē plagā & oc
16 cidentalē. * Venerunt aūt & de Beniamin, &
C de Iuda ad præſidium, in quo morabatur Da
17 uid. * Egreſſusq. eſt Dauid obuiā eis, & ait:
Si pacifice veniſtis ad me vt auxiliemini mi-
hi, cor meum iungatur vōbis: ſi autem in-
ſidiamini mihi pro aduerſarijs meis, cum
ego iniquitatem in manibus non habeam,
videat Deus patrum noſtrorum, & iudi-
cet.

cet. * Spiritus uero induit Amaſai prin- 18
cipem inter triginta, & ait: Tui ſumus o Da-
uid, & tecum filij Iſai: pax, pax tibi, & pax
adiutoribus tuis. te enim adiuuat Deus tuus.
Suſcepit ergo eos Dauid, & conſtituit prin-
cipes turmæ. * Porro de Manaſſe transfuge 19
runt ad Dauid, quando ueniebat cum Phili-
ſthijm aduerſus Saul, vt pugnaret: & non di
*1.Re.29 b 4. micauit cum eis" quia inito conſilio remiſe
runt eum principes Philiſthinorũ, dicentes: D
Periculo capitis noſtri reuertetur ad Domi-
num ſuum Saul. * Quando igitur reuerſus 20
eſt in Siceleg, transfugerunt ad eum de Ma-
naſſe, Ednas, & Iozabad, & Iedihel, & Mi-
chael, & Ednas, & Iozabad, & Eliu, & Sala-
thi, principes millium in Manaſſe. * hi præ- 21
buerunt auxilium Dauid aduerſus latruncu
los: omnes enim erant viri fortiſſimi, & facti
ſunt principes in exercitu. * Sed & per ſingu 22
los dies veniebant ad Dauid ad auxiliandum
ei, vſque dum fieret grandis numerus, quaſi
exercitus Dei. * Iſte quoq. eſt numerus prin 23
cipum exercitus, qui uenerunt ad Dauid, cũ
eſſet in Hebron, vt trãsferrent regnum Saul
ad eum, iuxta verbum Domini. * Filii Iuda 24
portantes clypeum & haſtam, ſex millia o-
ctingenti expediti ad prælium. * De filiis Si- 25
meõ virorum fortiſſimorum ad pugnandũ,
ſeptem millia centum. * De filiis Leui, quat- 26
tuor millia ſexcenti. * Ioiada quoque prin- 27
ceps de ſtirpe Aaron, & cum eo tria millia ſe E
ptingenti. * Sadoc etiam puer egregiæ indo 28
lis, & domus patris eius, principes viginti
duo. * De filiis autem Beniamin fratribus 29
Saul, tria millia: magna enim pars eorum ad-
huc ſequebatur domum Saul. * Porro de fi- 30
liis Ephraim viginti millia octingenti, fortiſ
ſimi robore, viri nominati in cognationibus
ſuis. * Et ex dimidia tribu Manaſſe, decem & 31
octo millia, ſinguli per nomina ſua uenerũt
vt conſtituerent regem Dauid. * De filiis quo 32
que Iſſachar viri eruditi, qui nouerant ſingu F
la tempora ad præcipiẽdum quid facere de
beret Iſrael, principes ducenti: omnis autem
reliqua tribus eorum conſilium ſequebatur.
* Porro de Zabulon qui egrediebantur ad 33
prælium, & ſtabant in acie inſtructi armis
bellicis, quinquaginta millia venerunt in au
xilium, nõ in corde duplici. * Et de Nephtha 34
li, principes mille: & cum eis inſtructi cly-
peo & haſta, triginta & ſeptem millia. * De 35
Dan etiam præparati ad prælium, viginti o-
cto millia ſexcenti. * Et de Aſer egredientes 36
ad pugnam, & in acie prouocantes, quadra-
ginta millia. * Trans Iordanem autem de fi- 37
liis Ruben, & de Gad, & dimidia parte tri-
bus Manaſſe inſtructi armis bellicis, centum
viginti millia. * Omnes iſti viri bellatores 38
expediti ad pugnandum, corde perfecto ve- G
nerunt in Hebron, ut conſtituerent regẽ Da
uid ſuper vniuerſum Iſrael: ſed & omnes re-
liqui ex Iſrael, vno corde erant, vt rex fieret
39 Dauid. * Fueruntque ibi apud Dauid tribus
diebus comedentes, & bibentes præparaue-
40 rant enim eis fratres ſui. * Sed & qui iuxta
eos erant, vſque ad Iſſachar, & Zabulon, &
Nephthali, afferebant panes in aſinis, & ca-
melis, & mulis, & bobus ad veſcendum: fa-
rinam, palathas, vuam paſſam, vinum, oleũ,
boues, arietes ad omnem copiam. gaudium
quippe erat in Iſrael.

CAP. XIII.

1 INijt autem conſilium Dauid cum tribunis,
A & centurionibus, & vniuerſis principi-
2 bus, * & ait ad omnem cœtum Iſrael: Si pla-
cet vobis: & a Domino Deo noſtro egredit
ſermo, quem loquor: mittamus ad fratres no
ſtros reliquos in vniuerſas regiones Iſrael,
& ad Sacerdotes, & Leuitas, qui habitant in
ſuburbanis vrbium, vt cõgregentur ad nos,
3 * & reducamus arcam Dei noſtri ad nos: nõ
4 enim requiſiuimus eam in diebus Saul. * Et
B reſpondit vniuerſa multitudo, vt ita fieret:
5 placuerat enim ſermo omni populo. * Con-
gregauit ergo Dauid cunctum Iſrael a Sihor
Aegypti, vſque dum ingrediaris Emath, * vt 2.Re.
6 adduceret arcam Dei de Cariathiarim. * Et
aſcendit Dauid, & omnis vir Iſrael ad collẽ
Cariathiarim, qui eſt in Iuda, vt afferret inde
arcã Domini Dei ſedentis ſuper cherubim,
7 vbi inuocatum eſt nomen eius. * Impoſue-
runtque arcam Dei ſuper plauſtrum nouũ,
C de domo Abinadab: Oza autem, & frater
8 eius minabant plauſtrum. * Porro Dauid, &
vniuerſus Iſrael ludebant coram Deo omni
virtute in cãticis, & in citharis, & pſalterijs,
9 & tympanis, & cymbalis, & tubis. * Cum au
tem perueniſſent ad Aream Chidon, exten-
dit Oza manum ſuam, vt ſuſtentaret arcam:
bos quippe laſciuiens paululum inclinaue-
10 rat eam. * Iratus eſt itaque Dominus contra
Ozam, & percuſſit eum, eo quòd tetigiſſet ar
11 cam: & mortuus eſt ibi corã Domino. * Con
D triſtatusque eſt Dauid, eo quòd diuiſiſſet Do
minus Ozam: vocauitque locum illum: Di-
12 uiſio Ozæ vſque in præſentem diem. * Et ti-
muit Deum tunc temporis, dicens: Quo mo
do poſſum ad me introducere arcam Dei?
13 * Et ob hanc cauſam non adduxit eam ad ſe,
hoc eſt, in Ciuitatem Dauid, ſed auertit in
14 domum Obededom Gethæi. * Manſit ergo
arca Dei in domo Obededom tribus menſi-
bus: & benedixit Dominus domui eius, &
omnibus quæ habebat.

CAP. XIIII.

1 MIſit quoque Hiram rex Tyri nuncios
A ad Dauid, & ligna cedrina, & artifices 2.Re.
parietum, lignorumque: vt ædificarent ei do 11.
mum.

mum. * Cognouitque Dauid quòd confir- 2
maſſet eum Dominus in regem ſuper Iſraël,
& ſubleuatum eſſet regnum ſuum ſuper po-
pulum eius Iſrael. * * Accepit quoque Da- 3
uid alias vxores in Ieruſalem: genuitq. filios,
& filias. * Et hæc nomina eorum, qui nati 4
ſunt ei in Ieruſalem: Samua, & Sobad, Na- B
than, & Salomon, * Iebahar, & Eliſua, & Eli- 5
phalet, * Noga quoque, & Napheg, & Ia- 6
phia, * Eliſama, & Baaliada, & Eliphalet. 7
* * Audientes autem Philiſthijm eo quòd vn 8
ctus eſſet Dauid in regem ſuper vniuerſum
Iſrael, aſcenderunt omnes vt quærerent eũ:
quod cum audiſſet Dauid, egreſſus eſt obuiã
eis. * Porro Philiſthijm venientes, diffuſi ſunt 9
in Valle Raphaim. * Conſuluitque Dauid 10
Dominum, dicens: Si aſcendam ad Phili- C
ſthæos, & ſi trades eos in manu mea? Et dixit
ei Dominus: Aſcende, & tradam eos in ma-
nu tua. * Cumque illi aſcendiſſent in Baal- 11
pharaſim, percuſſit eos ibi Dauid, & dixit:
Diuiſit Deus inimicos meos per manum
meam, ſicut diuiduntur aquæ: & idcirco vo-
catum eſt nomen illius loci Baalpharaſim.
* Dereliqueruntque ibi deos ſuos, quos Da- 12
uid iuſſit exuri. * Alia etiam vice Philiſthijm 13
irruerunt, & diffuſi ſunt in valle. * Conſuluit 14
que rurſum Dauid Deum, & dixit ei Deus: D
Non aſcendas poſt eos, recede ab eis, & ve-
nies contra illos ex aduerſo pyrorum. * Cũ- 15
que audieris ſonitum gradientis in cacumi-
ne pyrorum, tunc egredieris ad bellum. E-
greſſus eſt enim Deus ante te, vt percutiat ca
ſtra Philiſthijm. * Fecit ergo Dauid ſicut præ 16
ceperat ei Deus. & percuſſit caſtra Philiſthi-
norum, de Gabaon vſque Gazera. * Diuul- 17
gatumque eſt nomen Dauid in vniuerſis re-
gionibus, & Dominus dedit pauorem eius
ſuper omnes gentes.

CAP. XV.

FEcit quoque ſibi domos in Ciuitate Da- 1
uid: & ædificauit locum arcæ Dei, teten- A
ditque ei tabernaculum. * Tunc dixit Dauid: 2
illicitum eſt vt a quocumque portetur arca
Dei niſi a Leuitis, quos elegit Dominus ad
portandum eam, & ad miniſtrandum ſibi vſ-
que in æternum. * Congregauitque vniuer- 3
ſum Iſrael in Ieruſalem, vt afferretur arca
Dei in locum ſuum, quem præparauerat ei.
* Necnon & filios Aaron, & Leuitas. * de fi- 4
lijs Caath, Vriel princeps fuit, & fratres eius 5
centum viginti. * De filijs Merari, Aſaia prin 6
ceps: & fratres eius ducenti viginti. * De fi- 7
lijs Gerſom, Ioel princeps: & fratres eius
centum triginta. * De filijs Eliſaphan, Seme- 8
ias princeps, & fratres eius ducenti. * De fi- 9
lijs Hebron, Eliel princeps; & fratres eius o-
ctoginta: * De filijs Oziel, Aminadab prin- 10
ceps; & fratres eius centum duodecim. * Vo- 11
B cauitque Dauid Sadoc, & Abiathar Sacerdo-
tes, & Leuitas, Vriel, Aſaiam, Ioel, Someiã,
12 Eliel, & Aminadab: * & dixit ad eos: Vos
qui eſtis principes familiarum Leuiticarum,
ſanctificamini cum fratribus veſtris, & affer
te arcam Domini Dei Iſrael ad locum, qui
13 ei præparatus eſt: * * ne vt a principio, quia * Sap.13.d.19
non eratis præſentes, percuſſit nos Domi-
nus, ſic & nunc fiat, illicitum quid nobis agẽ
14 tibus. * Sanctificati ſunt ergo Sacerdotes, &
Leuitæ, vt portarent arcam Domini Dei Iſ-
15 rael. * * Et tulerunt filij Leui arcam Dei, ſicut * Nu.4.b.15.
præceperat Moyſes iuxta verbum Domini
16 humeris ſuis in vectibus. * Dixitque Dauid
principibus Leuitarum, vt conſtituerent de
fratribus ſuis cantores in organis muſicorũ,
nablis videlicet, & lyris, & cymbalis, vt reſo
17 naret in excelſis ſonitus lætitiæ. * Conſtitue-
runtque Leuitas: Hemam filium Ioel, & de
fratribus eius Aſaph filium Barachiæ: de fi-
lijs vero Merari, fratribus eorum: Ethan fi-
18 lium Caſaiæ. * Et cum eis fratres eorum: in
ſecundo ordine, Zachariam, & Ben, & Iaziel,
& Semiramoth, & Iahiel, & Ani, Eliab, &
Banaiam, & Maaſiam, & Mathathiam, & Eli-
C phalu, & Maceniam, & Obededõ, & Iehiel,
19 ianitores. * Porro cantores, Heman, Aſaph,
& Ethan; in cymbalis æneis concrepantes.
20 * Zacharias autẽ, & Oziel, & Semiramoth,
& Iahiel, & Ani, & Eliab, & Maaſias, & Ba-
21 naias in nablis arcana cantabant. * Porro
Mathathias, & Eliphalu, & Macenias, & O-
bededõ, & Iehiel, & Ozaziu, in citharis pro
22 octaua canebant epinicion: * Chonenias au-
tem princeps Leuitarum, prophetiæ præe-
rat, ad præcinendam melodiam: erat quippe
23 valde ſapiens. * Et Barachias, & Elcana ïani-
24 tores arcæ. * Porro Sebenias, & Ioſaphat, &
Nathanael, & Amaſai, & Zacharias, & Bana-
ias, & Eliezer ſacerdotes, clangebant tubis
coram arca Dei: & Obededom, & Iehias e-
25 rant ianitores arcæ. * * Igitur Dauid & om-
D nes maiores natu Iſrael, & tribuni ierunt ad * 2.Re.6.c.12.
deportandam arcam fœderis Domini de do
26 mo Obededom cum lætitia. * Cumq. adiu-
uiſſet Deus Leuitas, qui portabant arcam fœ
deris Domini, immolabantur ſeptem tauri,
27 & ſeptem arietes. * Porro Dauid erat indu-
tus ſtola byſſina, & vniuerſi Leuitæ qui por-
tabant arcam, cantoresq. & Chonenias prin
ceps prophetiæ inter cantores: Dauid autem
28 etiam indutus erat ephod lineo. * Vniuerſuſ-
que Iſrael deducebant arcam fœderis Domi
ni in iubilo, & ſonitu buccinæ, & tubis, &
cymbalis, & nablis, & citharis concrepãtes.
29 * Cumque perueniſſet arca fœderis Domi-
ni vſque ad Ciuitatem Dauid, Michol filia
Saul proſpiciens per feneſtram, vidit regem
Dauid ſaltantem atque ludentem, & deſpe-
xit eum in corde ſuo.

CAP.

CAP. XVI.

*2.Re.6.c.17. ATtulerunt igitur arcam Dei, & conſti- 1
tuerũt eam in medio tabernaculi quod A
tetenderat ei Dauid:& obtulerunt holocau-
ſta,& pacifica coram Deo.*Cumq. compleſ 2
ſet Dauid offerens holocauſta,& pacifica,
benedixit populo in nomine Domini.*Et di 3
uiſit vniuerſis per ſingulos, a viro vſque ad
mulierem tortam panis,& partẽ aſſæ carnis
bubalæ,& frixam oleo ſimilam.*Conſtituit- 4
que coram arca Domini de Leuitis, qui mini
ſtrarent,& recordarentur operum eius,&
glorificarent,atque laudarent Dominũ Deũ
Iſrael: * Aſaph principem. & ſecundum e- 5
ius Zachariam:Porro Iahiel,& Semiramoth,
& Iehiel,& Mathathiam, & Eliab, & Bana-
iam,& Obededom: Iehiel ſuper organa pſal
terij,& lyras:Aſaph autẽ vt cymbalis perſo-
naret,* Banaiã vero,& Iaziel ſacerdotes, ca- 6
nere tuba iugiter corã arca fęderis Domini.
*In illo die fecit Dauid principem ad confi- 7
tendum Domino Aſaph,& fratres eius.
*Pſal.104.a.1 Eſa.12.b.4. * "Confitemini Domino, & inuocate no- 8
men eius: notas facite in populis adinuen-
tiones eius.
*Cantate ei,& pſallite ei: & narrate om- 9
nia mirabilia eius.
*Laudate nomẽ ſanctum eius:lætetur cor 10
quærentium Dominum.
*Quærite Dominum, & virtutem eius: 11
quærite faciem eius ſemper. B
*Recordamini mirabilium eius quæ fecit: 12
ſignorum illius,& iudiciorum oris eius.
*Semen Iſrael ſerui eius: filij Iacob electi 13
eius.
*Ipſe Dominus Deus noſter in vniuerſa 14
terra iudicia eius.
*Recordamini in ſempiternum pacti e- 15
ius:ſermonis,quem præcepit in mille gene-
rationes.
*Quem pepigit cum Abraham: & iura- 16
menti illius cum Iſaac.
*Et conſtituit illud Iacob in præceptum: 17
& Iſrael in pactum ſempiternum.
*Dicens:Tibi dabo Terram Chanaan, fu- 18
niculum hereditatis veſtræ.
*Cum eſſent pauci numero, parui & co- 19
loni eius:
*Et tranſierunt de gente in gentem,& de 20
regno ad populum alterum.
*Non dimiſit quemquam calumniari eos, 21
ſed increpauit pro eis reges.
*Nolite tangere chriſtos meos:& in pro- 22
phetis meis nolite malignari. C
*Pſal.95.a. *Cantate Domino,omnis terra,annuncia 23
te ex die in diem ſalutare eius.
*Narrate in gentibus gloriam eius:in cun 24
ctis populis mirabilia eius.
*Quia magnus Dominus, & laudabilis ni 25
mis:& horribilis ſuper omnes deos.
26 *Omnes enim dij populorum,idola: Do-
minus autem cælos fecit.
27 *Confeſſio & magnificentia coram eo:
fortitudo & gaudium in loco eius.
28 *Afferte Domino familiæ populorum:af-
ferte Domino gloriam & imperium.
29 *Date Domino gloriam,nomini eius,leua
te ſacrificium,& venite in conſpectu eius:&
adorate Dominum in decore ſancto.
30 *Commoueatur a facie eius omnis terra:
ipſe enim fundauit orbem immobilem.
31 *Lætentur cæli,& exultet terra:& dicant
in nationibus,Dominus regnauit.
32 *Tonet mare,& plenitudo eius: exultent
agri,& omnia quæ in eis ſunt.
33 *Tunc laudabunt ligna ſaltus coram Do-
mino:quia venit iudicare terram.
34 *Confitemini Domino: quoniam bonus:
quoniam in æternum miſericordia eius.
35 *Et dicite:Salua nos Deus ſaluator noſter,
D & congrega nos,& erue de gentibus,vt con
fiteamur nomini ſancto tuo, & exultemus in
carminibus tuis.
36 *Benedictus Dominus Deus Iſrael ab ęter
no vſque in æternũ:& dicat omnis populus:
Amen,& hymnum Domino.
37 *Reliquit itaque ibi coram arca fœderis
Domini Aſaph,& fratres eius vt miniſtrarẽt
in conſpectu arcæ iugiter per ſingulos dies,
38 & vices ſuas. *Porro Obededom, & fratres
eius ſexaginta octo; & Obededom filium I-
39 dithũ,& Hoſa cõſtituit ianitores.*Sadoc au
tem ſacerdotẽ,& fratres eius ſacerdotes, co
ram tabernaculo Domini in excelſo, quod
40 erat in Gabaon.*vt offerrent holocauſta Do
mino ſuper altare holocautomatis iugiter,
mane & veſpere, iuxta omnia quæ ſcripta
ſunt in lege Domini,quam præcepit Iſraeli.
41 *Et poſt eum Heman, & Idithun, & reli-
quos electos,vnumquemque vocabulo ſuo ad
confitendum Domino: Quoniam in æternũ
42 miſericordia eius. *Heman quoque, & Idi-
thun canentes tuba, & quatientes cymbala,
& omnia muſicorum organa ad canendum
Deo:filios autem Idithun fecit eſſe porta-
43 rios.*Reuerſuſque eſt omnis populus in do
mum ſuam, & Dauid, vt benediceret etiam
domui ſuæ.

CAP. XVII.

1 CVm autem habitaret Dauid in domo 2.Re.
A ſua,dixit ad Nathan prophetam: Ecce
ego habito in domo cedrina: arca autem fœ
2 deris Domini ſub pellibus eſt. *Et ait Nathã
ad Dauid:Omnia,quæ in corde tuo ſunt,fac:
3 Deus enim tecum eſt. *Igitur nocte illa fa-
4 ctus eſt ſermo Dei ad Nathan,dicens: *Vade,
& loquere Dauid ſeruo meo: Hæc dicit Do-
minus: Non ædificabis tu mihi domum ad
habi-



habitandum. * Neque enim manſi in domo 5
ex eo tempore quo eduxi Iſrael, vſq. ad diẽ
hanc: ſed fui ſemper mutans loca tabernacu
li, & in tentorio * manens cum omni Iſrael. 6
Nunquid locutus ſum ſaltem vni Iudicũ Iſ-
rael, quib. præceperam, vt paſcerent populũ
meum, & dixi: Quare nõ ædificaſtis mihi do
mum cedrinam? * Nunc itaq. ſic loqueris ad 7
ſeruum meum David: Hæc dicit Dominus
exercituum: Ego tuli te, cũ in paſcuis ſeque-
reris gregem, vt eſſes dux populi mei Iſrael.
*Et fui tecũ quocumque perrexiſti: & inter 8
feci omnes inimicos tuos corã te, feciq. tibi B
nomen quaſi vnius magnorum, qui celebrã-
tur in terra. * Et dedi locum populo meo 9
Iſrael: plantabitur, & habitabit in eo, &
vltra nõ commouebitur: nec filij iniquitatis
atterẽt eos, ſicut a principio, * ex diebus qui 10
bus dedi iudices populo meo Iſrael, & humi
liaui vniuerſos inimicos tuos. Annũcio ergo
tibi, quòd ædificaturus ſit tibi Dominus do-
mũ. * Cũq. impleueris dies tuos vt vadas ad 11
patres tuos, ſuſcitabo ſemen tuũ poſt te, qđ
erit de filiis tuis: & ſtabiliam regnum eius.
*Ipſe ædificabit mihi domum, & firmabo ſo 12
liũ eius vſq. in æternũ. * Ego ero ei in patrẽ, 13
& ipſe erit mihi in filium: & miſericordiam
meam nõ auferam ab eo, ſicut abſtuli ab eo,
qui ante te fuit. * Et ſtatuam eum in domo 14
mea, & in regno meo vſque in ſempiternũ:
& thronus eius erit firmiſſimus in perpe- C
tuum. * Iuxta omnia verba hæc, & iux- 15
ta vniuerſam viſionem iſtam, ſic locutus eſt
Nathan ad David. * Cumque veniſſet rex 16
David, & ſediſſet corã Domino, dixit: Quis
ego ſum Domine Deus, & quæ domus mea,
vt præſtares mihi talia? * Sed & hoc parum 17
viſum eſt in conſpectu tuo, ideoque locutus
es ſuper domum ſerui tui etiam in futu-
rum: & feciſti me ſpectabilem ſuper om-
18 nes homines Domine Deus. * Quid vltra
addere poteſt David, cum ita glorificaueris
19 ſeruum tuum, & cog noueris eum? * Domine
propter famulum tuum iuxta cor tuum feci
ſti omnem magnificentiam hanc, & nota eſ-
20 ſe voluiſti vniuerſa magnalia. * Domi-
ne, non eſt ſimilis tui: & non eſt alius Deus
abſque te, ex omnibus, quos audiuimus au-
21 ribus noſtris. * Quis enim eſt alius, vt po-
pulus tuus Iſrael, gens vna in terra, ad quam
D perrexit Deus, vt liberaret, & faceret po-
pulum ſibi, & magnitudine ſua atque ter-
roribus eijceret nationes a facie eius, quem
22 de Ægypto liberaret? * Et poſuiſti popu-
lum tuum Iſrael tibi in populum vſque in
æternum, & tu Domine factus es Deus
23 eius. * Nunc igitur Domine, ſermo, quem
locutus es famulo tuo, & ſuper domũ eius,
confirmetur in perpetuum, & fac ſicut locu
24 tus es. * Permaneatq. & magnificetur nomẽ
tuum vſque in ſempiternum: & dicatur: Do-
minus exercituũ Deus Iſrael, & domus Da-
25 uid ſerui eius permanens coram eo. * Tu.n.
Domine Deus meus reuelaſti auriculam ſer-
ui tui, vt ædificares ei domum: & idcirco in-
uenit ſeruus tuus fiduciam, vt oret corã te.
26 * Nunc ergo Domine tu es Deus: & locutus
27 es ad ſeruum tuum tanta beneficia. * Et cœpi
ſti benedicere domui ſerui tui, vt ſit ſemper
coram te: te enim Domine benedicente, be-
nedicta erit in perpetuum.

CAP. XVIII.

1 FActum eſt autem poſt hæc, vt percuteret 2.Reg.8.a.1
A David Philiſthijm, & humiliaret eos, &
tolleret Geth, & filias eius de manu Phili-
2 ſthijm, *percuteretq. Moab, & fierẽt Moabi
3 tæ ſerui David, offerẽtes ei munera. * Eo tem
pore percuſſit David etiam Adarezer regem

Soba regionis Hemath, quãdo perrexit vt di
latar͠et imperium ſuum vſque ad flumen Eu
phraten. * Cepit ergo Dauid mille quadri- 4
gas eius, & ſeptem millia equitum, ac vigin-
ti millia virorum peditũ, ſubneruauitq. om
nes equos curruum, exceptis centum qua-
drigis, quas reſeruauit ſibi. * Superuenit au- 5
tem & Syrus Damaſcenus, vt auxilium præ- B
beret Adarezer regi Soba: ſed & huius per-
cuſſit Dauid vigintiduo millia virorum. * Et 6
poſuit milites in Damaſco, vt Syria quoque
ſeruiret ſibi, & offerret munera. Audiuitq.
eum Dominus in cũctis, ad quæ perrexerat.
* Tulit quoq. Dauid pharetras aureas, quas 7
habuerãt ſerui Adarezer, & attulit eas in Ie
ruſalem. * Necnon de Thebath, & Chũ vrbi 8
bus Adarezer æris plurimũ, de quo fecit Sa
lomon mare æneum, & columnas, & vaſa æ-
nea. * Quod cum audiſſet Thou rex Hemath, 9
percuſſiſſe videlicet Dauid omnem exerci- C
tum Adarezer regis Soba, * miſit Adoram fi 10
lium ſuum ad regem Dauid, ut poſtularet ab
eo pacem, & congratularetur ei quod per-
cuſſiſſet, & expugnaſſet Adarezer: aduerſa-
rius quippe erat Thou Adarezer. * Sed & 11
omnia vaſa aurea, & argentea, & ænea con-
ſecrauit Dauid rex Domino, cum argento &
auro, quod tulerat ex uniuerſis gentibus, tã
de Idumæa, & Moab, & filijs Ammon, quam
de Philiſthijm & Amalec. * Abiſai vero 12
filius Saruiæ percuſſit Edom in Valle Sali- D
narum, decem & octo millia: * & conſti- 13
tuit in Edom præſidium, ut ſeruiret Idumæa
Dauid: ſaluauitque Dominus Dauid in cun-
ctis, ad quæ perrexerat. * Regnauit ergo 14
Dauid ſuper vniuerſum Iſrael, & faciebat iu
dicium atque iuſtitiam cuncto populo ſuo.
* Porro Ioab filius Saruiæ erat ſuper exerci 15
tum, & Ioſaphat filius Ahilud a commenta-
riis. * Sadoc autem filius Achitob, & Ahime 16
lec, filius Abiathar, ſacerdotes: & Suſa, ſcri-
ba. * Banaias quoque filius Ioiadæ ſuper le- 17
giones Cerethi, & Phelethi: porro filii Da-
uid, primi ad manum regis.

CAP. XIX.

2.Reg.10.a.1.

ACcidit autẽ vt moreretur Naas rex fi- 1
liorum Ammon, & regnaret filius eius A
pro eo. * Dixitq. Dauid: Faciam miſericordiã 2
cum Hanon filio Naas: præſtitit enim mihi
pater eius gratiam. Miſitq. Dauid nuncios ad
conſolandũ eum ſuper morte patris ſui. Qui
cum perueniſſent in terrã filiorũ Ammon,
vt conſolarentur Hanon, * dixerũt principes 3
filiorum Ammon ad Hanon: Tu forſitan pu-
tas, ꝙ Dauid honoris cauſa in patrem tuum
miſerit qui cõſolentur te: nec animaduertis ꝙ
vt explorent, & inueſtigent, & ſcrutentur
terram tuam, venerint ad te ſerui eius. * Igi- 4
tur Hanon pueros Dauid decaluauit, & ra- B
ſit, & præcidit tunicas eorum a natibus vſq.
5 ad pedes, & dimiſit eos. * Qui cum abijſſent,
& hoc mandaſſent Dauid, miſit in occurſum
eorum (grandem enim contumeliã ſuſtinue
rant) & præcepit, vt manerẽt in Iericho, do-
nec creſceret barba eorum, & tunc reuerte
6 rentur. * Videntes autem filij Ammon, quod
iniuriam feciſſent Dauid, tam Hanon, quam
reliquus populus, miſerũt mille talenta argẽ
ti, vt conducerẽt ſibi de Meſopotamia, & de
Syria Maacha, & de Soba currus & equites.
7 Conduxeruntque triginta duo millia cur-
ruum, & regem Maacha cum populo eius.
Qui cum veniſſent, caſtrametati ſunt e re-
gione Medaba. Filii quoque Ammon con-
C gregati de vrbibus ſuis, venerunt ad bellũ.
8 * Quod cum audiſſet Dauid, miſit Ioab, &
9 omnem exercitum virorum fortium: * e-
greſſique filii Ammon, direxerunt aciẽ iux-
ta portam ciuitatis: reges autem, qui ad auxi
lium eius venerant, ſeparatim in agro ſtete-
10 runt. * Igitur Ioab intelligens bellũ ex aduer
ſo & poſt tergũ contra ſe fieri, elegit viros
fortiſſimos de vniuerſo Iſrael, & perrexit
11 cõtra Syrum. * Reliquam autem partem po
puli dedit ſub manu Abiſai fratris ſui; & per
12 rexerunt contra filios Ammon. * Dixitque
Si vicerit me Syrus, auxilio eris mihi: ſi autẽ
ſuperauerint te filij Ammon, ero tibi in præ
13 ſidium. * Cõfortare, & agamus uiriliter pro
populo noſtro, & pro vrbibus Dei noſtri:
Dominus autem quod in conſpectu ſuo bo-
14 num eſt, faciet. * Perrexit ergo Ioab, & po-
D pulus qui cum eo erat, contra Syrum ad præ
15 lium: & fugauit eos. * Porro filii Ammon vi
dentes quod fugiſſet Syrus, ipſi quoq; fuge-
rũt Abiſai fratrem eius, & ingreſſi ſunt ciui
tatem: reuerſusque eſt etiam Ioab in Ieruſa-
16 lem. * Videns autem Syrus quod cecidiſſet
coram Iſrael, miſit nuncios, & adduxit Sy-
rum, qui erat trans fluuium: Sophach autem
princeps militiæ Adarezer, erat dux eorum.
17 * Quod cum nunciatum eſſet Dauid, con-
gregauit vniuerſum Iſrael, & tranſiuit Ior-
danem, irruitque in eos, & direxit ex aduer-
18 ſo aciem, illis contra pugnantibus. * Fugit au
tem Syrus Iſrael: & interfecit Dauid de Sy-
ris ſeptem millia curruum, & quadraginta
millia peditum, & Sophach exercitus prin-
19 cipem. * Videntes autem ſerui Adarezer ſe
ab Iſrael eſſe ſuperatos, transfugerunt ad
Dauid, & ſeruierunt ei: noluitq. vltra Syria
auxilium præbere filijs Ammon.

CAP. XX.

1 FActum eſt aũt poſt anni circulum, eo tẽ- 2.Reg. 11.a.1.
A pore, quo ſolent reges ad bella procede
re, congregauit Ioab exercitum, & robur
militiæ, & vaſtauit terram filiorũ Ammon;
perrexitq. & obſedit Rabba: porro Dauid
mane-

manebat in Ieruſalem, quando Ioab percuſ-
ſit Rabba, & deſtruxit eam. * Tulit autem 2
Dauid coronam Melchom de capite eius, & B
inuenit in ea auri pondo talẽtum, & pretio-
ſiſſimas gemmas, fecitque ſibi inde diadema:
manubias quoque vrbis plurimas tulit: *po- 3
pulum autem, qui erat in ea, eduxit: & fecit
ſuper eos tribulas, & trahas, & ferrata car-
penta tranſire, ita vt diſſecarentur, & conte
rerentur: ſic fecit Dauid cũctis vrbibus filio-
rum Ammon: & reuerſus eſt cum omni po-
pulo ſuo in Ieruſalem. *"Poſt hæc initum eſt 4
bellum in Gazer aduerſum Philiſthæos: in
quo percuſſit Sobochai Huſathites, Saphai C
de genere Raphaim, & humiliauit eos. * A- 5
liud quoq. bellum geſtum eſt aduerſus Phi-
liſthæos, in quo percuſſit Adeodatus filius
Saltus Bethlehemites fratrem Goliath Ge-
thæi, cuius haſtæ lignum erat quaſi liciato-
rium texentium. * Sed & aliud bellum acci- 6
dit in Geth, in quo fuit homo longiſſimus,
ſenos habens digitos, id eſt, ſimul viginti
quattuor: qui & ipſe de Rapha fuerat ſtirpe
generatus. *Hic blaſphemauit Iſrael: & per- 7
cuſſit eum Ionathan filius Samaa fratris Da-
uid. Hi ſunt filij Rapha in Geth, qui cecide-
runt in manu Dauid & ſeruorum eius.

CAP. XXI.

CONſurrexit autem Satan contra Iſrael: 1
& cõcitauit Dauid vt numeraret Iſrael. A
*Dixitq. Dauid ad Ioab, & ad principes po- 2
puli: Ite, & numerate Iſrael a Berſabee vſq.
Dan: & afferte mihi numerũ vt ſciam: * Re- 3
ſponditq. Ioab: Augeat Dominus populum
ſuum centuplum, quam ſunt: nonne domi-
ne mi rex, omnes ſerui tui ſunt? quare hoc
quærit dominus meus, quod in peccatum re
putetur Iſraeli? *Sed ſermo regis magis præ- 4
ualuit: egreſſuſque eſt Ioab, & circuiuit vni-
uerſum Iſrael; & reuerſus eſt Ieruſalem:
*Deditq. Dauidi numerum eorum, quos cir- 5
cuiuierat: & inuentus eſt omnis numerus Iſ-
rael, mille millia & centum millia virorum
educentium gladium: de Iuda autẽ quadrin-
genta ſeptuaginta millia bellatorum. * Nam 6
Leui, & Beniamin non numerauit: eo quòd
Ioab inuitus exequeretur regis imperiũ. *Di 7
ſplicuit autẽ Deo quod iuſſum erat; & per-
cuſſit Iſrael. * Dixitq. Dauid ad Deum: Pec- 8
caui nimis vt hoc facerẽ: obſecro aufer ini-
quitatem ſerui tui, quia inſipienter egi. * Et 9
locutus eſt Dominus ad Gad Videntem Da- B
uidis, dicens: * Vade, & loquere ad Dauid, 10
& dic ei: Hæc dicit Dominus: Trium tibi
optionem do: vnum, quod volueris, elige, &
faciam tibi. * Cumq. veniſſet Gad ad Dauid 11
dixit ei: Hæc dicit Dominus: Elige quod vo-
lueris: * aut tribus annis famem: aut tribus 12
menſibus te fugere hoſtes tuos, & gladium
eorum non poſſe euadere: aut tribus diebus
gladium Domini, & peſtilentiam verſari in
terra, & angelum Domini interficere in vni
uerſis finibus Iſrael: nunc igitur vide quid
13 reſpondeam ei, qui miſit me. * Et dixit Da-
uid ad Gad: Ex omni parte me anguſtiæ
premunt: ſed melius mihi eſt, vt incidam in
manus Domini, quia multæ ſunt miſera-
14 tiones eius, quàm in manus hominum. * Mi-
ſit ergo Dominus peſtilentiam in Iſrael: &
ceciderunt de Iſrael ſeptuaginta millia viro
15 rum. * Miſit quoque angelum in Ieruſalem,
vt percuteret eam: cumq. percuteretur, vi-
dit Dominus, & miſertus eſt ſuper magni-
tudine mali: & imperauit angelo qui per-
cutiebat: Sufficit, iam ceſſet manus tua.
C Porro angelus Domini ſtabat iuxta aream
16 Ornan Iebuſæi. * Leuanſque Dauid ocu-
los ſuos, vidit Angelum Domini ſtantem
inter cælum & terram, & euaginatum gla-
dium in manu eius, & verſum contra Ieru-
ſalem: & ceciderunt tam ipſe, quàm maio-
17 res natu veſtiti cilicijs, proni in terram. *Di-
xitq. Dauid ad Deum: Nonne ego ſum, qui
iuſſi vt numeraretur populus? Ego, qui pec-
caui: ego, qui malum feci: iſte grex quid cõ-
meruit? Domine Deus meus vertatur obſe-
cro manus tua in me, & in domum patris
mei: populus autem tuus non percutiatur
18 * Angelus autem Domini præcepit Gad vt
diceret Dauidi vt aſcenderet, extrueretq. al-
19 tare Dño Deo in area Ornan Iebuſæi. * A-
ſcendit ergo Dauid iuxta ſermonẽ Gad, quẽ
20 locutus ei fuerat ex nomine Domini. *Por-
ro Ornan cum ſuſpexiſſet, & vidiſſet ange-
lum, quattuorq. filij eius cum eo, abſconde-
runt ſe: nam eo tempore terebat in area tri-
21 ticum. * Igitur cum veniret Dauid ad Or-
nan, conſpexit eum Ornan, & proceſſit ei
obuiam de area, & adorauit eum pronus in
22 terram. * Dixitque ei Dauid: Da mihi lo-
cum areæ tuæ, vt ædificem in ea altare Do-
mino: ita vt quantum valet argẽti accipias,
23 & ceſſet plaga a populo. * Dixit autẽ Ornan
D ad Dauid: Tolle, & faciat dominus meus
rex quodcunque ei placet: ſed & boues do
in holocauſtum, & tribulas in ligna, & tri-
ticum in ſacrificium: Omnia libens præbe-
24 bo. * Dixitque ei rex Dauid: Nequaquam
ita fiet, ſed argentum dabo quantum valet:
neque enim tibi auferre debeo, & ſic offerre
25 Domino holocauſta gratuita. * Dedit ergo
Dauid Ornan pro loco ſiclos auri iuſtiſſimi
26 ponderis ſexcentos. * " Et ædificauit ibi al- "2.Pa.3.a.1.
tare Domino: obtulitq. holocauſta, & pacifi
ca, & inuocauit Dominum, & exaudiuit
eũ in igne de cælo ſuper altare holocauſti.
27 *Præcepitq. Dominus Angelo: & conuertit
28 gladiũ ſuũ in vaginam. * Protinus ergo Da-
uid, videns quòd exaudiſſet eum Dominus
in area Ornan Iebuſæi, immolauit ibi vi-

ctimas . * Tabernaculum autem Domini, 29
*Exo.36.a.2. * quod fecerat Moyſes in deſerto, & altare
holocauſtorum, ea tempeſtate erat in excel
ſo Gabaon . * Et non præualuit Dauid ire 30
ad altare ut ibi obſecraret Deũ: nimio enim
fuerat in timore perterritus, vidẽs gladium
Angeli Domini.

CAP. XXII.

DIxitq. Dauid: Hæc eſt domus Dei, & 1
hoc altare in holocauſtum Iſrael. * Et 2
præcepit vt congregarẽtur omnes proſelyti A
de Terra Iſrael, & conſtituit ex eis latomos
ad cædendos lapides & poliendos, vt ædifica
retur domus Dei. * Ferrum quoque pluri 3
mum ad clauos ianuarum, & ad commiſſu-
ras atque iuncturas præparauit Dauid: & æ-
ris pondus innumerabile. * Ligna quoque ce 4
drina non poterant æſtimari, quæ Sidonij, &
Tyrij deportauerant ad Dauid. * Et dixit 5
Dauid: Salomon filius meus puer paruulus
eſt & delicatus; domus autẽ, quam ædificari
volo Domino, talis eſſe debet vt in cunctis
regionibus nominetur: præparabo ergo ei
neceſſaria. Et ob hanc cauſam ante mortem
ſuam omnes præparauit impenſas. * Voca- 6
uitq. Salomonem filium ſuum: & præcepit B
ei vt ædificaret domum Domino Deo Iſrael.
*Dixitq. Dauid ad Salomonẽ: Fili mi, volun 7
tatis meæ fuit vt ædificarem domũ nomini
Domini Dei mei, * ſed factus eſt ſermo Do- 8
mini ad me, dicens: Multum ſanguinem ef-
fudiſti, & plurima bella bellaſti: non pote-
ris ædificare domum nomini meo, tanto effu
ſo ſanguine coram me: * filius, qui naſcetur 9
tibi, erit vir quietiſſimus: faciam enim eum
requieſcere ab omnibus inimicis ſuis per cir
cuitum: & ob hanc cauſam Pacificus vocabi
tur: & pacem & otium dabo in Iſrael cunctis
*2. Reg. 7. b. 13. Heb. 1. a. 5. 3. Reg. 5. a. 5. diebus eius. * Ipſe ædificabit domum no- 10
mini meo, & ipſe erit mihi in filium, & ego
ero illi in patrem: firmaboque ſolium regni C
eius ſuper Iſrael in æternum. * Nunc er- 11
go fili mi, ſit dominus tecum, & proſperare,
& ædifica domum domino Deo tuo, ſicut lo
cutus eſt de te. * Det quoque tibi Dominus 12
prudentiã & ſenſum, vt regere poſſis Iſrael,
& cuſtodire legem Domini Dei tui. * Tunc 13
enim proficere poteris, ſi cuſtodieris man-
data, & iudicia, q̃ præcepit Dominus Moy-
ſi ut doceret Iſrael: confortare & viriliter a-
ge, ne timeas, neq. paueas. * Ecce ego in pau 14
pertate mea præparaui impenſas domus Do
mini, auri talenta centum millia, & argenti
mille millia talentorum: æris vero, & ferri
non eſt pondus, vincitur enim numerus
magnitudine: ligna & lapides præparaui
ad vniuerſa impendia. * Habes quoque plu- 15
rimos artifices: latomos, & cæmentarios, D
artificesq. lignorum, & omnium artium ad
16 faciendum opus prudentiſſimos, * in auro &
argẽto & ære & ferro, cuius nõ eſt numerꝰ.
Surge igitur & fac, & erit Dominus tecum.
17 * Præcepit quoque Dauid cunctis principi-
bus Iſrael, vt adiuuarent Salomonem filiũ
18 ſuum. * Cernitis, inquiens, quod Dominus
Deus veſter vobiſcum ſit, & dederit vobis
requiem per circuitum, & tradiderit omnes
inimicos veſtros in manus veſtras, & ſubie-
cta ſit terra coram Domino, & coram popu
19 lo eius. * Præbete igitur corda veſtra & ani-
mas veſtras, vt quæratis Dominum Deũ ve-
ſtrum: & conſurgite, & ædificate ſanctuariũ
Domino Deo, vt introducatur arca fœde-
ris Domini, & vaſa Domino conſecrata in
domum, quæ ædificatur nomini Domini.

CAP. XXIII.

1 IGitur Dauid ſenex & plenus dierum, re-
A gem conſtituit Salomonem filium ſuum
2 ſuper Iſrael. * Et congregauit omnes princi-
3 pes Iſrael, & Sacerdotes atque Leuitas. * Nu
meratiq. ſunt Leuitæ a triginta annis, & ſu-
pra: & inuẽta sũt triginta octo millia viro-
4 rũ. * Ex his electi ſunt, & diſtributi in mini-
ſteriũ domus Domini viginti quattuor mil-
lia: præpoſitorũ aũt & iudicum ſex millia.
5 * Porro quattuor millia ianitores: & totidẽ
pſaltæ canentes Domino in organis, quæ fe
6 cerat ad canendum. * Et diſtribuit eos Da- *Sup.
uid per vices filiorum Leui, Gerſon videli-
7 cet, & Caath, & Merari. * Filij Gerſon: Lee-
8 dan, & Semei. * Filij Leedan: princeps Iahiel
9 & Zethan, & Ioel, tres. * Filij Semei: Salo-
B mith, & Hoſiel, & Aran, tres: iſti principes
10 familiarium Leedan. * Porro filij Semei,
Leheth, & Ziza, & Iaus, & Baria: iſti filij Se-
11 mei, quattuor. * Erat autem Leheth prior,
Ziza ſecundus: porro Iaus & Baria non ha-
buerunt plurimos filios, & idcirco in vna
familia, vnaque domo computati ſunt.
12 * Filij Caath: Amram, & Iſaar, Hebron, *Sup.
13 & Oziel, quattuor. * Filij Amram, Aaron,
& Moyſes. * Separatuſq. eſt Aaron vt mini- *Heb.
ſtraret in Sancto ſanctorum, ipſe & filij eius
in ſempiternum, & adoleret incenſum Do-
mino ſecundum ritum ſuum, ac benediceret
14 nomini eius in perpetuum. * Moyſi quoque
hominis Dei filij annumerati ſunt in tribu
15 Leui. * Filij * Moyſi Gerſom, & Eliezer. *Exo.
16 * Filij Gerſom: Subuel primus. * Fuerunt
17 autem filij Eliezer: Rohobia primus: & non
erant Eliezer filij alij. Porro filij Rohobia
18 multiplicati sũt nimis. * Filij Iſaar: Salomith
19 primus. * Filij Hebron: Ieriau primus, A-
C marias ſecundus, Iahaziel tertius, Iecmaam
20 quartus. * Filij Oziel: Micha primus, Ie-
21 ſia ſecundus. * Filij Merari: Moholi, &
22 Muſi. Filij Moholi: Eleazar, & Cis. * Mor-
tuus eſt autem Eleazar, & non habuit filios
ſed

ſed filias: acceperuntque eas filij Cis fratres
earum.* Filij Muſi:Moholi,& Eder, & Ieri- 23
moth,tres . * Hi filij Leui in cognationi- 24
bus,& familiis ſuis, principes per vices, &
numerum capitum ſingulorum , qui facie-
bant opera miniſterij domus Dñi a viginti
annis,& ſupra. * Dixit enim Dauid : Requiẽ 25
dedit Dominus Deus Iſrael populo ſuo,
& habitationem Ieruſalem vſque in æter-
num . * Nec erit officii Leuitarum vt vltra 26
portẽt tabernaculum, & omnia vaſa eius ad
miniſtrandum . * Iuxta præcepta quoque 27
Dauid nouiſſima, ſupputabitur numerus fi-
liorum Leui a viginti annis & ſupra. * Et 28
erũt ſub manu filiorum Aaron in cultum do D
mus Domini,in veſtibulis, & in exedris, &
in loco purificationis,& in ſanctuario, & in
vniuerſis operibus miniſterii templi Domi-
ni. * Sacerdotes autem,ſuper panes propo- 29
ſitionis, & ad ſimilæ ſacrificium,& ad laga-
na azyma, & ſartaginem,& ad torrendum,
& ſuper omne pondus atque menſuram.
*Leuitæ vero ut ſtẽt mane ad confitendum, 30
& canendum Domino : ſimiliterque ad ve-
ſperam * tam in oblatione holocauſtorum 31
Domini, quam in ſabbatis & Calendis & ſol
lemnitatibus reliquis iuxta numerum,& ce-
remonias vniuſcuiuſque rei , iugiter coram
Domino . * Et cuſtodiant obſeruationes 32
tabernaculi fœderis, & ritum ſanctuarij,
& obſeruationem filiorum Aaron fratrum
ſuorum, ut miniſtrent in domo Domini.

CAP. XXIIII.

POrro filiis Aaron hæ partitiones erant : 1
Filij Aaron: Nadab, & Abiu, & Elea- A
zar, & Ithamar. * " Mortui ſunt autem 2
Nadab, & Abiu ante patrem ſuum abſque
liberis: ſacerdotioque functus eſt Eleazar,
& Ithamar. * Et diuiſit eos Dauid, id eſt 3
Sadoc de filiis Eleazari, & Ahimelech de fi-
liis Ithamar, ſecundum vices ſuas & mini-
ſterium . * Inuentique ſunt multo plures 4
filii Eleazar in principibus viris , quam
filij Ithamar. Diuiſit autem eis, hoc eſt fi-
liis Eleazar principes per familias ſedecim:
& filijs Ithamar per familias & domos
ſuas octo. * Porro diuiſit vtraſque inter ſe 5
familias ſortibus : erant enim principes B
ſanctuarij, & principes Dei, tam de filiis E-
leazar, quam de filiis Ithamar. * Deſcri- 6
pſitque eos Semeias filius Nathanael ſcriba
Leuites,coram rege & principibus, & Sa-
doc ſacerdote,& Ahimelech filio Abiathar,
principibus quoque familiarum ſacerdo-
talium & Leuiticarum:vnam domum, quæ
ceteris præerat , Eleazar: & alteram do-
mum,quæ ſub ſe habebat ceteros, Ithamar.
*Exiuit autem ſors prima Ioiarib , ſecun- 7
da Iedei, * tertia Harim, quarta Seorim, 8
9 * quinta Melchia, ſexta Maiman, * ſeptima
10 Accos, octaua Abia, nona Ieſua, decima
11 Sechenia,* vndecima Eliaſib,duodecima Ia
12 cim, * tertiadecima Hoppha, decimaquar-
13 ta Isbaab,*decimaquinta Belga,decimaſex-
14 ta Emmer, * decimaſeptima Hezir, deci-
15 maoctaua Aphſes, *decimanona Pheteia,vi
16 geſima Hezechiel,*vigeſimaprima Iachin,
17 vigeſimaſecũda Gamul,* vigeſimatertia Da
C laiau, vigeſimaquarta Maaziau. * Hæ vi-
18 ces eorum ſecundum miniſteria ſua, ut in-
19 grediantur domum Domini, & iuxta ritum
ſuum ſub manu Aaron patris eorum : ſicut
20 præceperat Dominus Deus Iſrael. * Porro
filiorum Leui, qui reliqui fuerant, de fi-
lijs Amram erat,Subael, & de filiis Subael,
21 Iehedeia,*De filiis quoq.Rohobiæ princeps
22 Ieſias. * Iſaari vero filius Salemoth, filiuſq.
23 Salemoth Iahath:*filiuſq.eius Ieriau prim⁹,
Amarias ſecundus,Iahaziel tertius,Iecmaan
24 quartus.*Filius Oziel,Micha : filius Micha,
25 Samir.*Frater Micha,Ieſia:filiuſq.Ieſiæ,Za-
26 charias. * Filii Merari Moholi & Muſi.Filius
D Oziau:Benno.*Filius quoque Merari:Oziau
27 & Soam & Zachur & Hebri.*Porro Moho-
28 li filius : Eleazar, qui non habebat liberos.
29 * Filius vero Cis,Ierameel.* Filii Muſi:Mo-
30 holi,Eder,& Ierimoth. iſti filii Leui ſecundũ
31 domos familiarum ſuarum . * Miſeruntq. &
ipſi ſortes contra fratres ſuos filios Aarõ co
ram Dauid rege,& Sadoc, & Abimelech, &
principibus familiarum Sacerdotalium, &
Leuiticarum,tam maiores, quam minores,
omnes ſors æqualiter diuidebat.

CAP. XXV.

1 IGitur Dauid, & magiſtratus exercitus ſe-
A gregauerunt in miniſterium filios Aſaph,
& Heman, & Idithun : qui prophetarent in
citharis,& pſalteriis,& cymbalis ſecundum
numerum ſuum dedicato ſibi officio ſeruien
2 tes. * De filijs Aſaph: Zacchur, & Ioſeph,&
Nathania, & Aſarela, filij Aſaph : ſub ma-
3 nu Aſaph prophetantis iuxta regem.* Por-
ro Idithun:filij Idithun,Godolias, Sori, Ie-
ſeias,& Haſabias,& Mathathias,ſex,ſub ma
nu patris ſui Idithun, qui in cithara prophe-
tabat ſuper confitentes & laudantes Domi-
4 num.*Heman quoque:filij Heman,Bocciau,
B Mathaniau,Oziel,Subuel,&Ierimoth,Hana
nias,Hanani,Eliatha,Geddelthi, & Romem
thiezer,& Iasbacaſſa,Melothi, Othir,Maha
5 zioth:*omnes iſti filij Heman Videntis regis
in ſermonib. Dei,ut exaltaret cornu:deditq.
Deus Heman filios quattuordecim, & filias
6 tres.*Vniuerſi ſub manu patris ſui ad cantan
dum in templo Domini diſtributi erant, in
cymbalis,& pſalteriis, & citharis, in mini-
ſteria domus Domini iuxta regem: Aſaph
7 videlicet, & Idithun, & Heman. * Fuit
autem numerus eorum cum fratribus ſuis,

qui erudiebant canti cum Domini, cuncti do
ctores, ducenti octogintaocto. * Miſeruntq. 8
ſortes per vices ſuas, ex æquo tã maior quã
minor, doctus pariter & indoctus. * Egreſſaq. 9
eſt ſors prima Ioſeph, qui erat de Aſaph. Se- C
cunda Godoliæ, ipſi & filiis eius, & fratribus
eius duodecim. * Tertia Zachur, filiis & fra- 10
tribus eius duodecim. * Quarta Iſari, filijs 11
& fratribus eius duodecim. * Quinta Natha- 12
niæ, filiis & fratribus eius duodecim. * Sexta 13
Bocciau, filiis & fratribus eius duodecim.
* Septima Iſreela, filiis & fratribus eius duo- 14
decim. * Octaua Ieſaiæ, filijs & fratribus eius 15
duodecim. * Nona Mathaniæ, filiis & fra- 16
tribus eius duodecim. * Decima Semeiæ, 17
filiis & fratribus eius duodecim. * Vndecima 18
Azareel, filiis & fratribus eius duodecim. D
* Duodecima Haſabiæ, filiis & fratribus eius 19
duodecim. * Tertiadecima Subael, filiis & fra 20
trib⁹ eius duodecim. * Quartadecima Matha 21
thiæ, filiis & fratribus eius duodecim. * Quin 22
tadecima Ierimoth, filiis & fratrib. eius duo
decim. * Sextadecima Hananiæ, filiis & fra- 23
tribus eius duodecim. * Septimadecima Ies 24
bacaſſæ, filiis & fratribus eius duodecim.
* Octauadecima Hanani, filiis & fratribus 25
eius duodecim. * Nonadecima Mellothi, filiis 26
& fratribus eius duodecim. * Vigeſima Elia- 27
tha, filiis & fratribus eius duodecim. * Vige- 28
ſimaprima Othir, filiis & fratribus eius duo
decim. * Vigeſimaſecunda Geddelthi, filiis & 29
fratribus eius duodecim. * Vigeſimatertia 30
Mahazioth, filiis & fratribus eius duodecim.
* Vigeſimaquarta Romemthiezer, filiis & fra 31
tribus eius duodecim.

CAP. XXVI.

DIuiſiones autem ianitorum: De Cori- 1
tis Meſelemia, filius Core, de filiis A- A
ſaph. * Filii Meſelemiæ: Zacharias primoge- 2
nitus, Iadihel ſecundus, Zabadias tertius, Ia-
thanael quartus, * Ælam quintus, Iohanã ſex 3
tus, Elioenai ſeptimus. * Filii autem Obede- 4
dom: Semeias primogenitus, Iozabad ſecun
dus, Ioaha tertius, Sachar quartus, Natha-
nael quintus, * Ammiel ſextus, Iſſachar ſepti 5
mus, Phollathi octauus: quia benedixit illi
Dominus. * Semei autem filio eius nati ſunt 6
filii, præfecti familiarum ſuarum: erant enim
viri fortiſſimi. * Filii ergo Semeiæ: Othni, & 7
Raphael, & Obed, Elzabad, fratres eius vi-
ri fortiſſimi: Eliu quoque, & Samachias.
* Omnes hi, de filiis Obededom: ipſi, & filii, 8
& fratres eorum fortiſſimi ad miniſtrandum
ſexaginta duo de Obededom: * Porro Meſe- 9
lemiæ filii, & fratres eorum robuſtiſſimi, de
cem & octo. * De Hoſa autem, id eſt de filiis 10
Merari: Semri princeps (non enim habue- B
rat primogenitum, & idcirco poſuerat eum
pater eius in principem) * Helcias ſecundus, 11
Tabelias tertius, Zacharias quartus. omnes
12 hi filii, & fratres Hoſa, tredecim. * Hi diuiſi
ſunt in ianitores, vt ſemper principes cuſto
diarum, ſicut & fratres eorum miniſtrarent
13 in domo Domini. * Miſſæ ſunt ergo ſortes
ex æquo, & paruis, & magnis, per familias
14 ſuas in vnamquamq. portarum. * Cecidit er-
go ſors Orientalis, Selemiæ. Porro Zachariæ
filio eius, viro prudẽtiſſimo, & erudito, ſorti
15 to obtigit plaga Septentrionalis. * Obededõ
vero & filiis eius ad Auſtrum: in qua parte
16 domus erat ſeniorum concilium. * Sephim,
& Hoſa ad Occidentem, iuxta portam, quæ
ducit ad uiam aſcenſionis: cuſtodia contra
17 cuſtodiam. * Ad Orientem uero Leuitæ ſex:
& ad Aquilonem quattuor per diem: atq. ad
Meridiem ſimiliter in die quattuor: & vbi e-
18 rat concilium bini & bini. * In cellulis quo-
C que ianitorum ad Occidentem quattuor in
19 via, biniq. per cellulas. * Hæ ſunt diuiſiones
20 ianitorum filiorum Core, & Merari. * Porro
Achias erat ſuper theſauros domus Dei, &
21 vaſa ſanctorum. * Filii Ledan, filii Gerſonni:
de Ledan principes familiarum, Ledan, &
22 Gersõni, Iehieli: * Filii Iehieli: Zathã, & Ioel
fratres eius ſuper theſauros dom⁹ Domini,
23 * Amramitis, & Iſaaritis, & Hebronitis, &
24 Ozihelitis. * Subael autem filius Gerſom, fi-
25 lii Moyſi, præpoſitus theſauris. * Fratres
quoque eius Eliezer, cuius filius Rahabia, &
huius filius Iſaias, & huius filius Ioram, hu-
ius quoque filius Zechri. & huius filius Sele-
26 mith. * Ipſe Selemith, & fratres ei⁹ ſuper the
ſauros ſanctorum, quæ ſanctificauit David
rex, & principes familiarum, & tribuni, &
27 centuriones, & duces exercitus * de bellis, &
D manubiis præliorum, quæ cõſecrauerant ad
inſtaurationem, & ſupellectilem templi Do
28 mini. * Hæc autem vniuerſa ſanctificauit Sa
muel Videns, & Saul filius Cis, & Abner fi-
lius Ner, & Ioab filius Saruiæ: omnes, qui
ſanctificauerant ea per manum Selemith, &
29 fratrum eius. * Iſaaritis vero præerat Chone
nias, & filij eius ad opera forinſecus ſuper Iſ
30 rael ad docendum & iudicandum eos. * Por-
ro de Hebronitis Haſabias, & fratres eius ui
ri fortiſſimi, mille ſeptingenti præerant Iſ-
raeli trans Iordanem contra Occidentem, in
cunctis operibus Domini, & in miniſterium
31 regis. * Hebronitarum autem princeps fuit
Ieria ſecundum familias & cognationes eo-
rum. Quadrageſimo anno regni Dauid recẽ
ſiti ſunt, & inuenti ſunt uiri fortiſſimi in Ia-
32 zer Galaad, * fratreſq. eius robuſtioris æta-
tis, duo millia ſeptingenti principes fami-
liarum Præpoſuit autem eos Dauid rex Ru-
benitis, & Gadditis, & dimidiæ tribui Ma-
naſſe, in omne miniſterium Dei, & regis.

CAP.

CAP. XXVII.

Filij autem Iſrael ſecundum numerũ ſuũ, 1
principes familiarum,tribuni, & centu- A
riones,& præfecti,qui miniſtrabant regi iu-
xta turmas ſuas, ingredientes & egredien-
tes per ſingulos mẽſes in anno, vigintiquat-
tuor millib. ſinguli præerant.*Primæ turmę 2
in primo menſe Ieſboam præerat filius Zab
diel,& ſub eo vigintiquattuor millia.* De fi- 3
lijs Phares, princeps cunctorum principum
in exercitu menſe primo.* Secundi menſis 4
habebat turmam Dudia Ahohites,& poſt ſe
alter nomine Macelloth,qui regebat partem
exercitus viginti quattuor millium. * Dux 5
quoque turmæ tertiæ in menſe tertio, erat
Banaias filius Ioiadæ ſacerdos: & in diuiſio-
ne ſua viginti quattuor millia.*Ipſe eſt Bana 6
ias fortiſſimus inter triginta, & ſuper trigin
ta.præerat autem turmæ ipſius Amizabad fi B
lius eius.*Quartus,menſe quarto, Aſahel fra 7
ter Ioab, & Zabadias filius eius poſt eum:&
in turma eius vigintiquattuor millia * Quin 8
tus,menſe quinto,princeps Samaoth Iezeri
tes:& in turma eius vigintiquattuor millia.
*Sextus,menſe ſexto,Hira filius Acces The- 9
cuites:& in turma eius vigintiquattuor mil-
lia.* Septimus,menſe ſeptimo,Helles Phal- 10
lonites de filiis Ephraim: & in turma eius
vigintiquattuor millia.* Octauus,menſe o- 11
ctauo,Sobochai Huſathites de ſtirpe Zarahi:
& in turma eius vigintiquattuor millia.*No 12
nus,menſe nono, Abiezer Anathothites de
filijs Iemini:& in turma ei⁹ vigintiquattuor
millia.* Decimus, menſe decimo, Marai, 13
& ipſe Netophathites de ſtirpe Zarai: & in
turma eius vigintiquattuor millia.* Vndeci 14
mus,menſe vndecimo, Banaias Pharathoni-
tes de filiis Ephraim:& in turma eius vigin-
tiquattuor millia.* Duodecimus,menſe duo 15
decimo,Holdai Netophathites,de ſtirpe Go
thoniel: & in turma eius vigintiquattuor
millia. * Porro tribubus præerant Iſrael, 16
Rubenitis, dux Elezer filius Zechri: Si-
meonitis dux Saphathias filius Maacha: C
*Leuitis, Haſabias filius Camuel:Aaronitis, 17
Sadoc: * Iuda,Eliu, frater Dauid:Iſſachar, 18
Amri filius Michael.* Zabulonitis, Ieſma- 19
ias filius Abdiæ: Nephthalitibus, Ierimoth
filius Ozriel: * Filijs Ephraim, Oſee filius 20
Ozaziu: dimidiæ tribui Manaſſe, Ioel filius
Phadaiæ: * & dimidiæ tribui Manaſſe in 21
Galaad, Iaddo filius Zachariæ: Beniamin
autem, Iaſiel filius Abner.* Dan vero,Ez- 22
rihel filius Ieroham: hi principes filiorum
Iſrael. * Noluit autem Dauid numerare 23
eos a viginti annis inferius: quia dixerat
Dominus vt multiplicaret Iſrael quaſi ſtel-
las cæli. * " Ioab filius Saruiæ cœperat 24
numerare, nec compleuit: quia ſuper hoc
ira irruerat in Iſrael: & idcirco numerus eo
rum,qui fuerant recenſiti, nõn eſt relatus in
25 faſtos regis Dauid. * Super theſauros autem
D regis fuit Azmoth filius Adiel.his autem the
ſauris,qui erant in vrbibus,& in vicis, & in
turribus, præſidebat Ionathan filius Oziæ.
26 * Operi autem ruſtico,& agricolis,qui exer
cebant terram, præerat Ezri filius Chelub:
27 * vinearumque cultoribus, Semeias Roma-
thites: cellis autem vinarijs, Zabdias Apho-
28 nites. * Nam ſuper olïueta & ficeta, quæ
erant in campeſtribus, Balanam Gederites:
29 ſuper apothecas autem olei, Ioas. * Porro
armentis, quæ paſcebantur in Saron, præ-
poſitus fuit Setrai Saronites: & ſuper boues
30 in vallibus Saphat filius Adli: * ſuper came-
los vero, Vbil Iſmahelites: & ſuper aſinos,
31 Iadias Meronathites. * ſuper oues quoque
Iaziz Agareus.omnes hi, principes ſubſtan-
32 tiæ regis Dauid. * Ionathan autem patruus
Dauid, conſiliarius, vir prudens & littera-
tus: Ipſe & Iahiel filius Hachamoni erant
33 cum filijs regis. * Achitophel etiam con-
ſiliarius regis, & Chuſai Arachites amicus
34 regis. * Poſt Achitophel fuit Ioiada filius
Banaiæ, & Abiathar. Princeps autem exer-
citus regis erat Ioab.

CAP. XXVIII.

1 Conuocauit igitur Dauid omnes princi
A pes Iſrael, duces tribuum, & præpoſi-
tos turmarum,qui miniſtrabant regi: tribu-
nos quoque & centuriones, & qui præerant
ſubſtantiæ & poſſeſſionibus regis, filioſque
ſuos cum eunuchis,& potentes,& robuſtiſ-
2 ſimos quoſq; in exercitu Ieruſalẽ.*Cũq. ſur-
rexiſſet rex, & ſtetiſſet, ait: Audite me fra-
tres mei,& populus meus:Cogitaui vt ædifi
carẽ domum, in qua requieſceret arca fœ-
deris Domini, & ſcabellum pedum Dei no-
ſtri: & ad ædificandum, omnia præparaui.
3 *Deus autem dixit mihi:" Non ædificabis do * 2.Re.7.b.13.
mum nomini meo, eo quod ſis vir bellator,
4 & ſanguinem fuderis. * Sed elegit Dñs Deus
Iſrael me de vniuerſa domo patris mei,vt eſ
ſem rex ſuper Iſrael in ſempiternum: de Iu-
da enim elegit principes:porro de domo Iu
da,domum patris mei:& de filijs patris mei,
placuit ei vt me eligeret regem ſuper cun-
5 ctũ Iſrael.*" Sed & de filijs meis (filios enim * Sap.9.b.7.
mihi multos dedit Dominus) elegit Salomo
B nem filium meũ, vt ſederet in throno regni
6 Dñi ſuper Iſrael,* dixitq.mihi: Salomon fi-
lius tuus ædificabit domum meam, & atria
mea:ipſum enim elegi mihi in filium,& ego
7 ero ei in patrem. * Et firmabo regnum eius
vſque in æternum, ſi perſeuerauerit facere
præcepta mea, & iudicia, ſicut & hodie.
8 *Nunc ergo coram vniuerſo cœtu Iſrael au
diente Deo noſtro, cuſtodite, & perquirite
cuncta mandata Domini Dei noſtri: vt poſ-

ſideatis Terram bonam, & relinquatis eam
filijs veſtris poſt vos vſque in ſempiternum.
*Tu autem Salomon fili mi, ſcito Deum pa- 9
tris tui, & ſeruito ei corde pfecto, & animo
* Pſ.71.b.10. voluntario: * omnia enim corda ſcrutatur
Dominus, & uniuerſas mentiũ cogitationes
intelligit. Si quæſieris eum, inuenies: ſi autẽ
dereliqueris eum, proiiciet te in æternum.
*Nunc ergo quia elegit te Dominus vt ædi- 10
ficares domũ Sanctuarij, confortare, & per
fice. * Dedit autem Dauid Salomoni filio 11
ſuo deſcriptionẽ porticus, & templi, & cel- C
lariorum, & cęnaculi, & cubiculorũ in ady-
tis, & domus propitiationis, * necnon & om 12
nium quæ cogitauerat atriorum, & exedra-
rum per circuitum in theſauros domus Do-
mini, & in theſauros ſanctorum, * diuiſionũ 13
que Sacerdotalium & Leuiticarũ, in omnia
opera domus Domini, & in uniuerſa vaſa mi
niſterii templi Domini. * Aurum in pondere 14
per ſingula vaſa miniſterij. Argenti quoque
põdus pro vaſorum & operum diuerſitate.
* Sed & in candelabra aurea, & ad lucernas 15
eorom, aurum pro menſura vniuſcuiuſque
candelabri & lucernarum. Similiter & in cã-
delabra argentea, & in lucernas eorum, pro
diuerſitate menſuræ, pondus argenti tradi-
dit. * Aurum quoque dedit in menſas pro- 16
poſitionis pro diuerſitate menſarum: ſimili-
ter & argentum in alias menſas argenteas.
*Ad fuſcinulas quoque, & phialas, & thuri- 17
bula ex auro puriſſimo, & leunculos aureos D
pro qualitate menſuræ pondus diſtribuit in
leunculum, & leunculum. Similiter & in leo
nes argenteos diuerſum argenti pondus ſe-
parauit. * Altari autem, in quo adoletur incẽ 18
ſum, aurum puriſſimum dedit: vt ex ipſo fie-
ret ſimilitudo quadrigę cherubim extenden
tium alas, & velantium arcam fœderis Do-
mini. * Omnia, inquit, venerunt ſcripta 19
manu Domini ad me, vt intelligerẽ vniuer-
ſa opera exemplaris. * Dixit quoque Dauid 20
Salomoni filio ſuo: Viriliter age, & conforta
re, & fac: ne timeas, & ne paueas: Domi-
nus enim Deus meus tecum erit, & non di-
mittet te, nec derelinquet donec perficias om
ne opus miniſterij domus Domini. * Ecce di- 21
uiſiones Sacerdotum & Leuitarũ, in omne
miniſterium domus Domini aſſiſtunt tibi, &
parati ſunt, & nouerunt tam principes quam
populus facere omnia præcepta tua.

CAP. XXIX.

LOcutusq. eſt Dauid rex ad omnem eccle 1
ſiam: Salomonem filium meum vnum A
elegit Deus, adhuc puerum & tenellũ: opus
namque grande eſt, neque enim homini præ
paratur habitatio, ſed Deo. * Ego autẽ totis 2
virib. meis præparaui impenſas domus Dei
mei. Aurum ad vaſa aurea, & argentum in
in argentea, æs in ænea, ferrum in ferrea, li-
gna ad lignea: & lapides onychinos, & quaſi
ſtibinos, & diuerſorum colorum, omnemq.
pretioſum lapidem, & marmor Parium abũ
3 dantiſſime: * & ſuper hæc, quæ obtuli in do-
mum Dei mei de peculio meo aurum & ar-
gentum, do in templum Dei mei, exceptis
4 his, quæ præparaui in ædem ſanctam. * Tria
millia talenta auri de auro Ophir: & ſeptem
B millia talentorum argenti probatiſſimi ad
5 deaurandos parietes templi. * Et, vbicum-
que opus eſt aurum de auro, & vbicumque
opus eſt argentum de argento, opera fiant
per manus artificum: & ſi quis ſponte offert,
impleat manum ſuam hodie, & offerat quod
6 voluerit Domino. * Polliciti ſunt itaq. prin-
cipes familiarum, & proceres tribuũ Iſrael,
tribuni quoque, & centuriones, & principes
7 poſſeſſionum regis. * Dederuntque in opera
domus Dei auri talenta quinque millia, &
ſolidos decem millia: argenti talenta decem
millia, & æris talenta decem & octo millia:
8 ferri quoque centum millia talentorum. * Et
C apud quemcumque inuenti ſunt lapides, dede
runt in theſauros domus Domini, per manũ
9 Iahiel Gerſonitis. * Lætatusque eſt populus,
cum vota ſponte promitterẽt: quia corde to
to offerebant ea Domino: ſed & Dauid rex
10 lætatus eſt gaudio magno. * Et benedixit Do
mino coram vniuerſa multitudine, & ait:
Benedictus es Domine Deus Iſrael patris no
11 ſtri ab æterno in æternum. * Tua eſt Domi-
ne magnificentia, & potentia, & gloria, atq.
victoria: & tibi laus: cuncta enim quæ in cælo
ſunt, & in terra, tua ſunt: tuum Domine re-
12 gnum, & tu es ſuper omnes principes. * Tuæ
diuitiæ, & tua eſt gloria: tu dominaris om-
nium, in manu tua virtus & potentia: in ma-
nu tua magnitudo, & imperium omnium.
13 * Nunc igitur Deus noſter confitemur tibi,
D & laudamus nomen tuum inclytum. * Quis
14 ego, & quis populus meus, vt poſſimus hæc
tibi vniuerſa promittere? tua ſunt omnia: &
quæ de manu tua accepimus dedimus tibi.
15 * Peregrini enim ſumus coram te, & adue-
næ, ſicut omnes patres noſtri. * Dies noſtri
quaſi vmbra ſuper terram, & nulla eſt mora.
16 * Domine Deus noſter, omnis hæc copia,
quam parauimus vt ædificaretur domus
nomini ſancto tuo, de manu tua eſt, &
17 tua ſunt omnia. * Scio Deus meus quod
probes corda, & ſimplicitatem diligas,
vnde & ego in ſimplicitate cordis mei læ-
tus obtuli vniuerſa hæc: & populum tuum,
E qui hic repertus eſt, vidi cum ingenti gau-
18 dio tibi offerre donaria. * Domine
Deus Abraham, & Iſaac, & Iſrael patrum
noſtrorum, cuſtodi in æternum hanc vo-
luntatem cordis eorum, & ſemper in vene-
19 rationem tui mens iſta permaneat. * Sa-
lomoni quoque filio meo da cor perfe-
ctum,

ctum, vt cuſtodiat mandata tua, teſtimonia
tua, & ceremonias tuas, & faciat vniuerſa:
& ædificet ædem, cuius impenſas paraui.
* Præcepit autem Dauid vniuerſæ eccleſiæ: 20
Benedicite Domino Deo noſtro. Et benedi-
xit omnis eccleſia Domino Deo patrum
ſuorum:& inclinauerunt ſe, & adorauerunt
Deum,& deinde regem. * Immolaueruntq. 21
victimas Domino:& obtulerunt holocauſta
die ſequenti, tauros mille, arietes mille, a- F
gnos mille cum libaminibus ſuis,& vniuer-
ſo ritu abundantiſſimè in omnem Iſrael.*Et 22
comederunt,& biberunt coram Domino in
die illo cum grandi lætitia. " Et vnxerunt
...1.c. ſecundò Salomonem filium Dauid. Vnxe-
runt autem eum Domino in principem,&
Sadoc in pontificem. * Seditque Salomon
ſuper ſolium Domini in regem pro Dauid
patre ſuo, & cunctis placuit: & paruit illi
omnis Iſrael. * Sed & vniuerſi principes, 24
& potentes, & cuncti filij regis Dauid dede
runt manum, & ſubiecti fuerunt Salomoni
25 regi. * Magnificauit ergo Dominus Salo-
G monem ſuper omnem Iſrael: & dedit illi
gloriam regni,qualem nullus habuit ante
26 eum rex Iſrael. * Igitur Dauid filius Iſai
27 regnauit ſuper vniuerſum Iſrael. * Et dies,
quibus regnauit ſuper Iſrael, fuerunt qua-
draginta anni: in Hebron regnauit ſeptem
annis, & in Ieruſalem annis trigintatribus.
28 * Et mortuus eſt in ſenectute bona, plenus
dierum,& diuitijs,& gloria. & regnauit Sa-
29 lomon filius eius pro eo. * " Geſta autem Da * 3.Reg.2.c. 11.
uid regis priora, & nouiſſima ſcripta ſunt in
Libro Samuelis Videntis,& in Libro Nathan
prophetæ,atque in volumine Gad Videntis:
30 * Vniuerſiq regni eius, & fortitudinis, &
temporum, quæ tranſierunt ſub eo, ſiue in
Iſrael,ſiue in cunctis regnis terrarum.

LIBER SECVNDVS PARALIPOMENON,

HEBRAICE DIBRE HAIAMIM.

CAPVT PRIMVM.

33.a.1 CONFORTATVS eſt er- 1
go Salomō filius Dauid A
in regno ſuo, & Domi-
nus Deus eius erat cum
eo,& magnificauit eum
in excelſum. * Præce- 2
pitque Salomon vniuer-
ſo Iſraeli, tribunis, &
centurionibus,& ducibus,& iudicibus om-
nis Iſrael, & principibus familiarum: * & 3
abijt cũ vniuerſa multitudine in Excelſum
Gabaon,vbi erat tabernaculũ fœderis Dei,
quod fecit Moyſes famulus Dei in ſolitu-
dine. * Arcam autem Dei adduxerat Da- 4
uid de Cariathiarim in locum, quem præ- B
parauerat ei, & vbi fixerat illi tabernacu-
lum,hoc eſt, in Ieruſalem. * Altare quoque 5
31.a.1 æneum," quod fabricatus fuerat Beſeleel fi-
lius Vri,filij Hur,ibi erat coram tabernacu-
lo Domini: quod & requiſiuit Salomon, &
6 omnis eccleſia. * Aſcenditq. Salomon ad al-
tare æneum,corā tabernaculo fœderis Do-
7 mini, & obtulit in eo mille hoſtias. * Ecce
autem in ipſa nocte apparuit ei Deus, di-
8 cens: Poſtula quod vis, vt dem tibi. * Di-
xitque Salomon Deo: Tu feciſti cum Dauid
patre meo miſericordiam magnam: & con-
9 ſtituiſti me regem pro eo. * Nunc ergo Do-
C mine Deus impleatur ſermo tuus, quem pol
licitus es Dauid patri meo: tu enim me feci
ſti regem ſuper populum tuum multum,qui
tam innumerabilis eſt, quàm puluis ter-
10 ræ. * " Da mihi ſapientiam & intelligentiā, * Sap.9.b.10.
vt ingrediar & egrediar coram populo tuo:
quis enim poteſt hunc populum tuũ digne,
11 qui tam grandis eſt,iudicare? * Dixit autem
Deus

Deus ad Salomonem: Quia hoc magis pla-
cuit cordi tuo, & non poſtulaſti diuitias, &
ſubſtantiam, & gloriam, neque animas eorũ
qui te oderãt, ſed nec dies vitæ plurimos: pe
tiſti autem ſapientiam & ſcientiam, vt iudi-
care poſſis populum meum, ſuper quem cõ
ſtitui te regem. * Sapientia & ſcientia data 12
ſunt tibi: diuitias autem & ſubſtantiam & D
gloriam dabo tibi, ita vt nullus in regibus
* 3.Reg 10 d. 26. nec ante te nec poſt te fuerit ſimilis tui.* "Ve 13
nit ergo Salomon ab Excelſo Gabaon in Ie-
ruſalem coram tabernaculo fœderis, & re-
gnauit ſuper Iſrael. * Congregauitque ſibi 14
currus & equites, & facti ſunt ei mille qua-
dringenti currus, & duodecim millia equitũ:
& fecit eos eſſe in vrbibus quadrigarum, &
cum rege in Ieruſalem. *Præbuitque rex ar 15
gentum & aurum in Ieruſalem quaſi lapi-
des, & cedros quaſi ſycomoros, quæ naſcun
tur in cãpeſtribus multitudine magna. * Ad 16
ducebantur autem ei equi de Ægypto, & de
Coa a negotiatoribus regis, qui ibãt, & eme
bant pretio, * quadrigam equorum ſexcẽtis 17
argenteis, & equum centum quinquaginta:
ſimiliter de vniuerſis regnis Hethæorum, &
a regibus Syriæ emptio celebrabatur.

CAP. II.

DEcreuit autem Salomon ædificare do- 1
mum nomini Domini, & palatium ſi- A
bi.* Et numerauit ſeptuaginta millia virorũ 2
portãtium humeris, & octoginta millia qui
cæderent lapides in montibus, præpoſitoſq.
3.Reg.5.a.2. eorum tria millia ſexcentos. "Miſit quoque 3
ad Hiram regem Tyri, dicens: Sicut egiſti cũ
Dauid patre meo, & miſiſti ei ligna cedrina
vt ædificaret ſibi domum, in qua & habitã-
uit: * ſic fac mecum vt ædificem domum no- 4
mini Domini Dei mei, vt conſecrem eam ad
adolendum incenſum coram illo, & fumigã
da aromata, & ad propoſitionem panum
ſempiternã, & ad holocauſtomata mane, &
veſpere, ſabbatis quoque, & neomenijs, &
ſolemnitatibus Domini Dei noſtri in ſempi-
ternum, quæ mandata ſunt Iſraeli. * Domus 5
enim, quam ædificare cupio, magna eſt: ma- B
gnus eſt enim Deus noſter ſuper oẽs deos.
*Quis ergo poterit præualere, vt ædificet ei 6
dignam domum? ſi cœlum, & cæli cælorum
capere eum nequeunt: quantus ego ſum, vt
poſſim ædificare ei domum? ſed ad hoc tan-
tum, vt adoleatur incenſum coram illo.* Mit 7
te ergo mihi virum eruditum, qui nouerit o-
perari in auro, & argento, ære, & ferro, pur
pura, coccino, & hyacintho, & qui ſciat ſcul
pere cælaturas cum his artificibus, quos me-
cum habeo in Iudæa, & Ieruſalẽ, quos præ-
parauit Dauid pater meus.* Sed & ligna ce- 8
drina mitte mihi, & arceuthina, & pinea de
Libano: ſcio enim quòd ſerui tui nouerint
cædere ligna de Libano, & erunt ſerui mei
9 cum ſeruis tuis,* vt parentur mihi ligna plu-
C rima. Domus enim, quam cupio ædificare,
10 magna eſt nimis, & inclyta.* Præterea ope-
rarijs, qui cæſuri ſunt ligna, ſeruis tuis dabo
in cibaria tritici coros viginti millia, & hor-
dei coros totidem, & vini viginti millia me-
11 tretas, olei quoque ſata viginti millia. * Di-
xit autem Hiram rex Tyri per litteras, quas
miſerat Salomoni: Quia dilexit Dñs populũ
ſuum, idcirco te regnare fecit ſuper eum.
12 * Et addidit, dicens: Benedictus Dominus
Deus Iſrael, qui fecit cælum & terram, qui
dedit Dauid regi filium ſapientem & erudi-
tum & ſenſatum atque prudentem, vt ædifi
13 caret domũ Dño: & palatium ſibi. * Miſi er-
go tibi virum prudentem & ſcientiſſimum
14 Hiram, patrem meũ, * filium mulieris de fi-
liab. Dan, cuius pater fuit Tyrius, qui nouit
operari in auro, & argento, ære, & ferro, &
marmore, & lignis, in purpura quoq. & hya
D cintho, & byſſo, & coccino: & qui ſcit cæla-
re omnem ſculpturam, & adinuenire pru-
denter quodcumque in opere neceſſarium
eſt cum artificibus tuis, & cum artificibus
15 Dñi mei Dauid patris tui. * Triticum ergo,
& hordeum, & oleum, & vinum, quæ pollici
16 tus es Dñe mi, mitte ſeruis tuis.* Nos aũt cæ
demus ligna de Libano, quot neceſſaria ha-
bueris, & applicabimus ea ratibus per mare
in Ioppe: tuum aũt erit transferre ea in Ie-
17 ruſalem: * Numerauit igitur Salomon om-
nes viros proſelytos, qui erant in terra Iſ-
rael, poſt dinumerationem, quam dinume-
rauit Dauid pater eius, & inuenti ſunt centũ
quinquaginta millia, & tria millia ſexcenti.
18 *Fecitq ex eis ſeptuaginta millia, qui hume-
ris onera portarent, & octoginta millia, qui
lapides in montibus cæderent: tria autẽ mil
lia & ſexcentos præpoſitos operum populi.

CAP. III.

1 ET cœpit Salomon ædificare domũ Do- 3.Reg.6.
A mini in Ieruſalem in monte Moria, qui
demonſtratus fuerat Dauid patri eius, in lo-
co, quem parauerat Dauid in "area Ornan 2.Reg.24. 25. 1.Par.21.
2 Iebuſæi.* Cœpit autem ædificare menſe ſe-
3 cundo, anno quarto regni ſui.* Et hæc ſunt
fundamenta, quæ iecit Salomon, vt ædifica-
ret domum Dei, longitudinis cubitos in mẽ
ſura prima ſexaginta, latitudinis cubitos vi-
4 ginti.* Porticum vero ante frontem, quæ tẽ
debatur in longum iuxta menſuram latitu-
dinis domus, cubitorum viginti: porro alti-
B tudo cẽtum viginti cubitorum erat: & deau
rauit eam intrinſecus auro mundiſſimo.
5 *Domum quoque maiorem texit tabulis li-
gneis abiegnis, & laminas auri obrizi affixit
per

Digitized by Google

per totum:ſculpſitque in ea palmas, & quaſi
catenulas ſe inuicem complectentes. * Stra- 6
uit quoque pauimentum templi pretioſiſſi-
mo marmore,decore multo.* Porro aurum 7
erat probatiſſimum,de cuius laminis texit do
mum,& trabes eius,& poſtes,& parietes, &
oſtia:& cælauit cherubim in parietib.* Fecit 8
quoque domum Sancti ſanctorum : longitu-
dinem iuxta latitudinem domus cubitorum
viginti:& latitudinem ſimiliter viginti cubi-
torum:& laminis aureis texit eam, quaſi ta-
lentis ſexcentis.*Sed & clauos fecit aureos, 9
ita vt ſinguli claui ſiclos quinquagenos ap- C
penderent:cœnacula quoque texit auro.*Fe 10
cit etiam in domo Sancti ſanctorum cheru-
bim duos,opere ſtatuario:& texit eos auro.
* Alæ cherubim viginti cubitis extendeban 11
tur,ita vt vna ala haberet cubitos quinque &
tangeret parietem domus: & altera quinque
cubitos habens,alam tangeret alterius che-
rub.* Similiter cherub alterius ala, quinque 12
habebat cubitos,& tãgebat parietem: & ala
eius altera quinque cubitorum,alam cherub
alterius contingebat.* Igitur alæ vtriuſque 13
cherubim expanſæ erant, & extendebantur D
per cubitos viginti: ipſi autem ſtabant ere-
ctis pedibus, & facies eorum erant verſæ ad
f.51 exteriorem domum.* " Fecit quoque velum 14
ex hyacintho,purpura,cocco,& byſſo: & in
f.20 texuit ei cherubim.* " Ante fores etiam tem 15
pli duas columnas, quæ triginta & quinque
cubitos habebant altitudinis: porro capita
earum,quinque cubitorum.* Necnon & qua 16
ſi catenulas in oraculo,& ſuperpoſuit eas ca
pitibus columnarum: malogranata etiã cen-
tum,quæ catenulis interpoſuit.* Ipſas quo- 17
que columnas poſuit in veſtibulo templi, v-
nam a dextris,& alteram a ſiniſtris: eam,
quæ a dextris erat,vocauit Iachin,& quæ ad
læuam, Booz.

CAP. IIII.

d.23 FEcit quoque altare æneum viginti cubi- 1
torum longitudinis, & viginti cubitorũ A
latitudinis, & decem cubitorum altitudinis.
* " Mare etiam fuſile decẽ cubitis a labio vſ- 2
que ad labium,rotundum per circuitũ: quin
que cubitos habebat altitudinis,& funiculus
triginta cubitorum ambiebat gyrum eius.
* Similitudo quoque boum erat ſubter illud, 3
& decem cubitis quædam extrinſecus cæla-
turæ,quaſi duobus verſibus aluum maris cir
cuibant.Boues autẽ erant fuſiles: * & ipſum 4
Mare ſuper duodecim boues impoſitũ erat,
quorum tres reſpiciebant ad Aquilonem, &
alij tres ad Occidentem:porro tres alij Meri
diem,& tres qui reliqui erant,Orientem,ha- B
bentes mare ſuperpoſitum : poſteriora autẽ
boum erant intrinſecus ſub mari.* Porro va 5
ſtitas eius habebat menſuram palmi,& la-
bium illius erat quaſi labium calicis, vel re-
pandi lilij:capiebatque tria millia metretas.
6 * Fecit quoq. conchas decem:& poſuit quin-
que a dextris,& quinque a ſiniſtris, vt laua-
rent in eis omnia,quæ in holocauſtum obla-
turi erant:porro in mari ſacerdotes lauaban
7 tur.* Fecit autem & cãdelabra aurea decem
ſecundum ſpeciem,qua iuſſa erant fieri: &
poſuit ea in templo, quinque a dextris, &
8 quinque a ſiniſtris. * Necnon & menſas de-
cem:& poſuit eas in templo, quinque a dex-
tris,& quinque a ſiniſtris: phialas quoque au
9 reas centum.* Fecit etiam atrium ſacerdotũ,
C & baſilicam grandem : & oſtia in baſilica,
10 quæ texit ære.* Porro mare poſuit in latere
11 dextro contra Orientem ad Meridiem.*Fe-
cit autem Hiram lebetes,& creagras,& phia
las:& compleuit omne opus regis in domo
12 Dei:* hoc eſt,columnas duas,& epiſtylia, &
capita,& quaſi quædam retiacula, quæ capi-
13 ta tegerent ſuper epiſtylia. * Malogranata
quoque quadringẽta, & retiacula duo ita vt
bini ordines malogranatorum ſingulis retia
culis iungerentur,quæ protegerẽt epiſtylia,
14 & capita columnarum. * Baſes etiam fecit,
15 & conchas,quas ſuperpoſuit baſibus: * mare
vnum, boues quoque duodecim ſub mari.
16 * Et lebetes,& creagras, & phialas. Omnia
vaſa fecit Salomoni Hiram pater eius in do-
17 mo Domini ex ære mundiſſimo. * In regio-
D ne Iordanis fudit ea rex in argilloſa terra in-
18 ter Sochot,& Saredatha.*Erat autem multi
tudo vaſorum innumerabilis, ita vt ignora-
19 retur pondus æris.* Fecitque Salomon om-
nia vaſa domus Dei, & altare aureum, &
menſas, & ſuper eas panes propoſitionis:
20 * candelabra quoque cum lucernis ſuis vt lu
cerent ante oraculũ iuxta ritum ex auro pu
21 riſſimo:* & florentia quædam,& lucernas,&
forcipes aureos: omnia de auro mundiſſimo
22 facta ſunt.* Thymiateria quoque,& thuribu
la,& phialas, & mortariola ex auro puriſſi-
mo.Et oſtia cælauit templi interioris,id eſt,
in Sancta ſanctorum:& oſtia templi forinſe-
cus aurea. Sicq. completum eſt omne opus,
quod fecit Salomon in domo Domini.

CAP. V.

1 INtulit igitur Salomon omnia, quæ voue- 3.Reg.7 g.51. & c.8.a.1.
A rat Dauid pater ſuus,argentum, & aurũ,
& vniuerſa vaſa poſuit in theſauris domus
2 Dei. * Poſt quæ congregauit maiores natu
Iſrael,& cunctos principes tribuum,& capi
ta familiarum de filijs Iſrael in Ieruſalem, vt
adducerent arcam fœderis Domini de Ciui
3 tate Dauid,quæ eſt Sion.* Venerunt itaq. ad
regem omnes viri Iſrael in die ſollemni mẽ-
4 ſis ſeptimi.* Cumque veniſſent cuncti ſenio-
5 rum Iſrael,portauerunt Leuitæ arcam, * &
intulerunt eam,& omnem paraturam taber
naculi.

Digitized by Google

naculi. Porro vaſa ſanctuarij, quæ erant in ta
bernaculo, portauerunt Sacerdotes cum Le B
uitis. *Rex autem Salomon, & vniuerſus cę- 6
tus Iſrael, & omnes, qui fuerunt congregati
ante arcam, immolabant arietes, & boues
abſque vllo numero: tanta enim erat multi-
tudo victimarum. *Et intulerunt Sacerdotes 7
arcam fœderis Domini in locum ſuũ, id eſt,
ad oraculum templi, in Sancta ſanctorum
ſubter alas cherubim: ita vt cherubim ex- 8
panderent alas ſuas ſuper locum, in quo po-
ſita erat arca, & ipſam arcam tegerent cum
vectibus ſuis. * Vectium autem, quibus por- 9
tabatur arca, quia paululum longiores erãt, C
capita parebant ante oraculum: ſi vero quis
paululum fuiſſet extrinſecus, eos videre non
poterat. Fuit itaque arca ibi vſque in præſen
tem diem. * Nihilque erat aliud in arca, niſi 10
duæ tabulæ, quas poſuerat Moyſes in Horeb,
quando legem dedit Dominus filijs Iſrael e-
gredientibus ex Ægypto. * Egreſſis autem 11
Sacerdotibus de ſanctuario (omnes enim Sa
cerdotes, qui ibi potuerant inueniri, ſanctifi
cati ſunt: nec adhuc in illo tempore vices, &
miniſteriorum ordo inter eos diuiſus erat)
* tam Leuitæ quàm cantores, id eſt, & qui 12
ſub Aſaph erant, & qui ſub Eman, & qui ſub
Idithum, filij, & fratres eorum veſtiti byſſi- D
nis, cymbalis, & pſalterijs, & citharis concre
pabant, ſtantes ad Orientalem plagam alta-
ris, & cum eis Sacerdotes centum viginti ca-
nentes tubis. *Igitur cũctis pariter, & tubis, 13
& voce, & cymbalis, & organis, & diuerſi ge
neris muſicorum concinentibus, & vocem
in ſublime tollentibus; longe ſonitus audie-
batur, ita vt cum Dominum laudare cœpiſ-
ſent & dicere: Confitemini Domino quoniã
bonus, quoniam in æternum miſericordia e-
ius; implereretur domus Dei nube, *nec poſ 14
ſent Sacerdotes ſtare & miniſtrare propter
caliginem. Compleuerat enim gloria Domi
ni domum Dei.

CAP. VI.

3. Reg. 8. b. 12

TVnc Salomon ait: Dominus pollicitus 1
eſt vt habitaret in caligine: * ego autem A
ædificaui domum nomini eius, vt habitaret 2
ibi in perpetuum. * Et conuertit rex faciem 3
ſuam, & benedixit vniuerſæ multitudini Iſ-
rael (nam omnis turba ſtabat intenta) & ait:
* Benedictus Dominus Deus Iſrael, qui quod 4
locutus eſt Dauid patri meo, opere comple-
uit, dicens: * A die, qua eduxi populum meũ 5
de Terra Ægypti, nõ elegi ciuitatem de cun
ctis tribubus Iſrael, vt ædificaretur in ea do- B
mus nomini meo: neque elegi quemquam
alium virum, vt eſſet dux in populo meo Iſ-
rael, * ſed elegi Ieruſalem, vt ſit nomen meũ 6
in ea, & elegi Dauid, vt conſtituerem eum ſu
per populum meum Iſrael. * Cumque fuiſſet 7

voluntatis Dauid patris mei, vt ædificaret do
8 mum nomini Domini Dei Iſrael, * dixit Do-
minus ad eum: Quia hæc fuit voluntas tua,
vt ædificares domum nomini meo, bene qui-
dem feciſti huiuſcemodi habere voluntatẽ:
9 * ſed non tu ædificabis domum, verum filius
tuus, qui egredietur de lumbis tuis, ipſe ædi-
10 ficabit domum nomini meo. * Compleuit er
go Dominus ſermonem ſuum, quem locutus
fuerat: & ego ſurrexi pro Dauid patre meo,
& ſedi ſuper thronũ Iſrael, ſicut locutus eſt
Dominus: & ædificaui domum nomini Do-
11 mini Dei Iſrael. * Et poſui in ea arcam, in
qua eſt pactum Domini, quod pepigit cum
12 filijs Iſrael. * Stetit ergo coram altari Domi-
ni ex aduerſo vniuerſæ multitudinis Iſrael,
13 & extendit manus ſuas. * Siquidem fecerat
Salomon baſim æneam, & poſuerat eam in
medio baſilicæ, habentem quinque cubitos
longitudinis, & quinque cubitos latitudinis,
& tres cubitos altitudinis: ſtetitque ſuper eã:
& deinceps flexis genibus contra vniuerſam
C multitudinem Iſrael, & palmis in cælum le-
14 uatis, * ait: Domine Deus Iſrael, non eſt ſi-
milis tui Deus in cælo & in terra: qui cuſto-
dis pactum & miſericordiã cum ſeruis tuis,
qui ambulant coram te in toto corde ſuo:
15 * Qui præſtitiſti ſeruo tuo Dauid patri meo
quæcumque locutus fueras ei: & quę ore pro
miſeras, opere compleſti, ſicut & præſens tẽ
16 pus probat. * Nunc ergo Domine Deus Iſ-
rael, imple ſeruo tuo patri meo Dauid quæ-
cumque locutus es, dicens: Nõ deficiet ex te
vir coram me, qui ſedeat ſuper thronum Iſ-
rael: ita tamen ſi cuſtodierint filij tui vias
ſuas, & ambulauerint in lege mea, ſicut & tu
17 ambulaſti coram me. * Et nunc Domine
Deus Iſrael, firmetur ſermo tuus, quem locu
18 tus es ſeruo tuo Dauid. * Ergone credibile
eſt vt habitet Deus cum hominibus ſuper ter
ram? Si cælum & cæli cælorum non te ca-
piunt, quanto magis domus iſta, quam ædi-
19 ficaui? * Sed ad hoc tantum facta eſt, vt reſpi
cias orationem ſerui tui, & obſecrationem
eius Domine Deus meus: & audias preces,
20 quas fundit famulus tuus coram te: * vt ape-
D rias oculos tuos ſuper domum iſtam diebus
ac noctibus, ſuper locum, in quo pollicitus
21 es vt inuocaretur nomen tuum, * & exaudi-
res orationem, quam ſeruus tuus orat in eo:
& exaudias preces famuli tui, & populi tui
Iſrael. Quicumq. orauerit in loco iſto, exau
di de habitaculo tuo, id eſt, de cælis, & propi
22 tiare. * Si peccauerit quiſpiam in proximum
ſuum, & iurare contra eum paratus venerit,
ſeque maledicto conſtrinxerit coram altari
23 in domo iſta: * tu audies de cælo, & facies
iudicium ſeruorum tuorum, ita vt reddas ini
quo viam ſuam in caput proprium, & vlci-
ſcaris iuſtum, retribuens ei ſecundum iuſti-
24 tiam ſuam. * Si ſuperatus fuerit populus tuus
Iſrael

Iſrael ab inimicis (peccabunt enim tibi) &
conuerſi egerint pœnitentiã, & obſecraue-
rint nomen tuum,& fuerint deprecati in lo
co iſto, * tu exaudies de cœlo,& propitiare 25
peccato populi tui Iſrael,& reduc eos in ter
ram,quam dediſti eis,& patribus eorũ. * Si 26
clauſo cælo pluuia non fluxerit propter pec E
cata populi, & deprecati te fuerint in loco
iſto,& confeſſi nomini tuo,& cõuerſi a pec-
catis ſuis,cũ eos afflixeris,* exaudi de cælo 27
Domine,& dimitte peccata ſeruis tuis & po
puli tui Iſrael, & doce eos viam bonam,per
quam ingrediãtur: & da pluuiam terræ,quá
dediſti populo tuo ad poſſidẽdum. * " Fames 28
ſi orta fuerit in terra & peſtilentia,ærugo,&
aurugo,& locuſta,& bruchus,& hoſtes,va-
ſtatis regionib.portas obſederint ciuitatis,
omniſque plaga & infirmitas preſſerit: * ſi 29
quis de populo tuo Iſrael fuerit deprecatus,
cognoſcens plagam & infirmitatem ſuam,
& expanderit manus ſuas in domo hac, * tu 30
exaudies de cœlo,de ſublimi ſcilicet habita
culo tuo, & propitiare, & redde vnicuique
ſecundum vias ſuas, quas noſti eum habere
in corde ſuo:(tu enim ſolus noſti corda filio
rum hominum.)*vt timeant te,& ambulent 31
in vijs tuis cunctis diebus, quibus viuunt ſu F
per faciem terræ,quam dediſti patribus no-
ſtris.* Externum quoque,qui non eſt de po- 32
pulo tuo Iſrael,ſi venerit de terra lõginqua,
propter nomen tuum magnum, & propter
manum tuam robuſtam, & brachium tuum
extentũ,& adorauerit in loco iſto,*tu exau 33
dies de cælo firmiſſimo habitaculo tuo,& fa
cies cũcta,pro quibus inuocauerit te ille pe
regrinus: vt ſciant omnes populi terræ no-
men tuum, & timeant te ſicut populus tuus
Iſrael,& cognoſcãt, quia nomen tuum inuo
catum eſt ſuper domum hanc,quam ædifica
ui. * Si egreſſus fuerit populus tuus ad bellũ 34
contra aduerſarios ſuos per viam in qua mi-
ſeris eos, adorabunt te contra viam, in qua
ciuitas hæc eſt,quam elegiſti, & domus,quá
ædificaui nomini tuo: *tu exaudies de cælo 35
preces eorum,& obſecrationẽ,& vlciſcaris.
*Si autem peccauerint tibi (*neque enim eſt 36
homo,qui non peccet)& iratus fueris eis,&
tradideris hoſtib. & captiuos duxerint eos
in terram longinquam, vel certe quæ iuxta
eſt, *& cõuerſi in corde ſuo in terra,ad quá 37
captiui ducti fuerant,egerint pœnitentiam, G
& deprecati te fuerint in terra captiuitatis
ſuæ, dicentes: Peccauimus, inique fecimus,
iniuſte egimus: * & reuerſi fuerint ad te in 38
toto corde ſuo,& in tota anima ſua,in terra
captiuitatis ſuæ, ad quam ducti ſunt,adora-
bunt te cõtra viam terræ ſuæ, quam dediſti
patribus eorum, & vrbis,quam elegiſti,&
domus,quam ędificaui nomini tuo:"tu exau 39
dies de cælo,hoc eſt,de firmo habitaculo tuo
preces eorum, & facias iudicium, & dimit-
40 tas populo tuo, quamuis peccatori: * tu es
enim Deus meus: " aperiantur,quæſo,oculi *Pſ.131.c.8.
tui,& aures tuæ intentæ ſint ad orationem,
41 quæ fit in loco iſto. * Nunc igitur conſurge
Domine Deus in requiem tuam, tu & arca
fortitudinis tuæ: Sacerdotes tui Domine
Deus induantur ſalutem, & ſancti tui lęten-
42 tur in bonis. * Domine Deus ne auerteris fa
ciem Chriſti tui: memento miſericordiarũ
Dauid ſerui tui.

CAP. VII.

1 Cumque compleſſet Salomon fundens
A preces,ignis deſcendit de cælo,& deuo
rauit holocauſta & victimas:& maieſtas Do
2 mini impleuit domum. * " Nec poterant ſa- *2.Mach.2.c.10.
cerdotes ingredi templũ Domini, eo quòd
impleſſet maieſtas Domini templum Domi
3 ni.*Sed & omnes filij Iſrael videbant deſcẽ-
dentem ignem,& gloriam Domini ſuper do
mum: & corruentes proni in terram ſuper
pauimentum ſtratum lapide,adorauerũt,&
laudauerunt Dominum: Quoniam bonus,
4 quoniam in ſæculũ miſericordia eius. * Rex
autem,& omnis populus immolabant victi-
5 mas coram Domino. * " Mactauit igitur rex *3.Reg.8.g.63.
Salomon hoſtias,boum vigintiduo millia,
arietum centum viginti millia: & dedicauit
6 domum Dei rex,& vniuerſus populus.* Sa-
B cerdotes autem ſtabant in officijs ſuis:& Le
uitæ in organis carminum Domini,quæ fe-
cit Dauid rex ad laudandum Dñm: Quoniã
in æternum miſericordia eius,hymnos Da-
uid canentes per manus ſuas: porro Sacer-
dotes canebant tubis ante eos,cunctuſq. Iſ-
7 rael ſtabat. * Sanctificauit quoque Salomon
medium atrij ante templum Domini: obtu-
lerat enim ibi holocauſta & adipes pacifico
rum: quia altare æneum, quod fecerat, non
poterat ſuſtinere holocauſta & ſacrificia &
8 adipes. * Fecit ergo Salomon ſolemnitatem
in tempore illo ſeptem diebus, & omnis Iſ-
rael cum eo, eccleſia magna valde,ab introi
9 tu Emath vſque ad Torrentem Ægypti.* Fe
citque die octauo collectam, eo quòd dedi-
caſſet altare ſeptem diebus, & ſolemnitatẽ
10 celebraſſet diebus ſeptem.* Igitur in die vi-
geſimotertio menſis ſeptimi dimiſit popu-
los ad tabernacula ſua, lætantes atque gau-
dentes ſuper bono, quod fecerat Dominus
Dauidi, & Salomoni, & Iſraeli populo ſuo.
11 * " Compleuitque Salomon domum Domi- *3.Re.9.a.1.
ni,& domum regis,& omnia quæ diſpoſue-
rat in corde ſuo, vt faceret in domo Domi-
12 ni,& in domo ſua,& proſperatus eſt.* Appa
C ruit autem ei Dominus nocte, & ait: Audiui
orationem tuam, & elegi locum iſtum mihi
13 in domum ſacrificij. * Si clauſero cælum,
& pluuia non fluxerit, & mandauero &
præcepero locuſtæ, vt deuoret terram, &
miſero

miſero peſtilentiam in populum meũ: * con 14
uerſus autẽ populus meus, ſuper quos inuo-
catum eſt nomen meum, deprecatus me fue-
rit, & exquiſierit faciem meam, & egerit pœ
nitentiam a vijs ſuis peſſimis: & ego exau-
diam de cœlo, & propitius ero peccatis eo-
rũ, & ſanabo terram eorum. * Oculi quoque 15
mei erũt aperti, & aures meæ erectæ ad ora
tionem eius, qui in loco iſto orauerit. * Ele- 16
gi enim, & ſanctificaui locũ iſtum, vt ſit no-
men meum ibi in ſempiternum, & perma-
neant oculi mei, & cor meum ibi cũctis die-
bus. * Tu quoque ſi ambulaueris coram me, 17
ſicut ambulauit Dauid pater tuus, & fece- D
ris iuxta omnia, quæ præcepi tibi, & iuſtitias
meas iudiciaq; ſeruaueris: * ſuſcitabo thro- 18
num regni tui, ſicut pollicitus ſum Dauid pa
tri tuo, dicens: Non auferetur de ſtirpe tua
vir, qui ſit princeps in Iſrael. * Si autem auer 19
ſi fueritis, & dereliqueritis iuſtitias meas, &
præcepta mea, quæ propoſui vobis, & abeũ
tes ſeruieritis dijs alienis, & adoraueritis
eos, * euellam vos de terra mea, quam dedi 20
vobis: & domum hanc, quam ſanctificaui no
mini meo, proijciam a facie mea, & tradam
eam in parabolam, & in exemplum cunctis
populis. * Et domus iſta erit in prouerbium 21
vniuerſis tranſeuntibus, & dicent ſtupentes:
Quare fecit Dominus ſic terræ huic, & do-
mui huic? Reſpondebuntque: Quia dereli- 22
querunt Dominum Deum patrum ſuorum,
qui eduxit eos de Terra Ægypti, & appre-
henderunt deos alienos, & adorauerũt eos,
& coluerunt: idcirco venerunt ſuper eos vni
uerſa hæc mala.

CAP. VIII.

*3.Re.9.b.10.
EXpletis autem viginti annis poſtquam 1
ædificauit Salomon domum Domini & A
domum ſuam: * ciuitates, quas dederat Hirã 2
Salomoni, ædificauit, & habitare ibi fecit fi-
lios Iſrael. * Abijt quoque in Emath Suba, & 3
obtinuit eam. * Et ædificauit Palmiram in 4
deſerto, & alias ciuitates munitiſſimas ædifi
cauit in Emath. * Extruxitque Bethoron ſu- 5
periorem, & Bethoron inferiorem, ciuitates
muratas habentes portas & vectes & ſeras:
* Balaath etiam & omnes vrbes firmiſſimas, 6
quæ fuerunt Salomonis, cunctaſque vrbes
quadrigarum, & vrbes equitum, omnia quæ-
cumque voluit Salomon atq. diſpoſuit, ædi-
ficauit in Ieruſalem & in Libano, & in vni- B
uerſa terra poteſtatis ſuæ. * Oẽm populum, 7
qui derelictus fuerat de Hethæis, & Amor-
rhæis, & Pherezæis, & Heuæis, & Iebuſæis,
qui non erant de ſtirpe Iſrael, * de filijs eorũ: 8
& de poſteris, quos non interfecerant filij
Iſrael, ſubiugauit Salomon in tributarios,
vſq. in diem hanc. * Porro de filijs Iſrael nõ 9
poſuit vt ſeruirent operibus regis: ipſi enim
erant viri bellatores, & duces primi, & prin
10 cipes quadrigarum & equitum eius. * Om-
nes autem principes exercitus regis Salomo
nis fuerunt ducenti quinquaginta, qui erudie
11 bant populum. * Filiam vero Pharaonis tran
ſtulit de Ciuitate Dauid in domum, quam æ-
dificauerat ei. Dixit enim rex: Non habi-
tabit vxor mea in domo Dauid regis Iſrael,
eo quòd ſanctificata ſit: quia ingreſſa eſt in
12 eam arca Domini. * Tunc obtulit Salomon
C holocauſta Domino ſuper altare Domini,
13 quod extruxerat ante porticum, * vt per ſin
gulos dies offerretur in eo iuxta præceptum
Moyſi in ſabbatis & in calendis, & in feſtis
diebus, ter per annum; id eſt, in ſollemnitate
azymorum: & in ſollemnitate hebdomada-
14 rum, & in ſollemnitate tabernaculorum. * Et
conſtituit iuxta diſpoſitionem Dauid patris
ſui officia Sacerdotum in miniſterijs ſuis: &
Leuitas in ordine ſuo, vt laudarent, & mini-
ſtrarent coram Sacerdotibus iuxta ritum v-
niuſcuiuſque diei: & ianitores in diuiſioni-
bus ſuis per portam & portam: ſic enim præ
15 ceperat Dauid homo Dei. * Nec prætergreſ-
D ſi ſunt de mãdatis regis tam Sacerdotes, quã
Leuitæ, ex omnibus quæ præceperat, & in
16 cuſtodijs theſaurorum. * Omnes impenſas
præparatas habuit Salomon ex eo die, quo
fundauit domum domini vſque in diem, quo
17 perfecit eam. * Tunc abijt Salomon in Aſió-
gaber, & in Ailath ad oram Maris rubri, quæ
18 eſt in Terra Edom. * Miſit autem ei Hiram
per manus ſeruorum ſuorum naues, & nau-
tas gnaros maris, & abierunt cum ſeruis Sa-
lomonis in Ophir, tuleruntq. inde quadrin-
genta quinquaginta talenta auri, & attulerũt
ad regem Salomonem.

CAP. IX.

1 REgina quoque Saba, cum audiſſet fa-
A mam Salomonis, venit vt tentaret eum
in ænigmatibus in Ieruſalem, cum magnis
opibus & camelis, qui portabant aromata,
& auri plurimum, gemmaſque pretioſas.
Cumque veniſſet ad Salomonem, locuta eſt
2 ei quæcumque erant in corde ſuo. * Et expo-
ſuit ei Salomon omnia quæ propoſuerat: nec
quidquam fuit, quod non perſpicuum ei fe-
3 cerit. * Quæ poſtquam vidit, ſapientiam ſcili
cet Salomonis, & domum quam ædificaue-
4 rat, * necnon & cibaria menſæ eius, & habi-
tacula ſeruorum, & officia miniſtrorũ eius,
& veſtimenta eorum, pincernas quoque &
veſtes eorum, & victimas quas immolabat
in domo Domini: non erat præ ſtupore vl-
5 tra in ea ſpiritus. * Dixitque ad regem: Verus
B eſt ſermo, quem audieram in terra mea de
6 virtutibus & ſapientia tua. * Non credebam
narrãtibus donec ipſa veniſſem, & vidiſſent
oculi mei, & probaſſem vix medietatem ſa-
pien-

pientiæ tuæ mihi fuiſſe narratam: viciſti fa-
mam virtutibus tuis.* Beati viri tui, & beati 7
ſerui tui, qui aſſiſtunt coram te omni tempo
re, & audiunt ſapientiam tuam. * Sit Domi- 8
nus Deus tuus benedictus, qui voluit te ordi
nare ſuper thronum ſuum, regem Domini
Dei tui. Quia diligit Deus Iſrael, & vult ſer-
uare eum in æternum, idcirco poſuit te ſuper
eum regem vt facias iudicia atque iuſtitiam.
*Dedit autem regi centum viginti talenta au 9
ri, & aromata multa nimis, & gemmas pre-
tioſiſſimas: non fuerũt aromata talia vt hæc, C
quæ dedit regina Saba regi Salomoni. * Sed 10
& ſerui Hiram cum ſeruis Salomonis attule-
runt aurum de Ophir, & ligna thyina, & gẽ-
mas pretioſiſſimas: * de quibus fecit rex, de 11
lignis ſcilicet thyinis, gradus in domo Domi
ni, & in domo regia, citharas quoque, & pſal
teria cantoribus: nunquam viſa ſunt in Ter
ra Iuda ligna talia.* Rex autem Salomon de 12
dit reginæ Saba cuncta quæ voluit, & quæ
poſtulauit, & multo plura quàm attulerat ad
eum: quæ reuerſa, abijt in terram ſuam cum
ſeruis ſuis. * Erat autem pondus auri, quod 13
afferebatur Salomoni per ſingulos annos,
ſexcenta ſexaginta ſex taléta auri:* excepta 14
ea ſumma, quam legati diuerſarum gentiũ, D
& negotiatores afferre cõſueuerant, omnes-
que reges Arabiæ, & ſatrapæ terrarum, qui
comportabant aurum, & argentum Salomo
ni. * Fecit igitur rex Salomon ducentas ha- 15
ſtas aureas de ſumma ſexcentorum aureorũ,
qui in ſingulis haſtis expendebantur:* trecẽ- 16
ta quoque ſcuta aurea trecẽtorum aureorũ,
quibus tegebantur ſingula ſcuta: poſuitq. ea
rex in armamentario, quod erat conſitum ne
more. * Fecit quoque rex ſolium eburneum 17
grande, & veſtiuit illud auro mundiſſimo.
* Sex quoque gradus, quibus aſcendebatur 18
ad ſolium, & ſcabellum aureum, & brachio- E
la duo altrinſecus, & duos leones ſtantes iux
ta brachiola,* ſed & alios duodecim leuncu 19
los ſtantes ſuper ſex gradus ex vtraque par-
te: non fuit tale ſolium in vniuerſis regnis.
*Omnia quoque vaſa conuiuij regis erant 20
aurea, & vaſa domus ſaltus Libani ex auro
puriſſimo. Argẽtum enim in diebus illis pro
nihilo reputabatur. * Siquidem naues regis 21
ibant in Tharſis cum ſeruis Hiram, ſemel in
annis tribus: & deferebant inde aurum & ar
gentum, & ebur, & ſimias, & pauos. * Ma- 22
gnificatus eſt igitur Salomon ſuper omnes
reges terræ præ diuitijs & gloria. *Omnes- 23
que reges terrarum deſiderabãt videre faciẽ F
Salomonis, vt audirent ſapientiam, quam
dederat Deus in corde eius: * & deferebant 24
ei munera, vaſa argentea, & aurea, & veſtes,
& arma, & aromata, equos, & mulos, per ſin
gulos annos.* Habuit quoq. Salomõ quadra 25
ginta millia equorum in ſtabulis, & curruũ,
equitumque duodecim millia, conſtituitque
eos in vrbibus quadrigarum, & vbi erat rex
26 in Ieruſalem.* Exercuit etiam poteſtatem ſu
per cunctos reges a flumine Euphrate vſque
ad terram Philiſthinorum, & vſque ad termi
27 nos Aegypti. * Tantamque copiam præbuit
G argenti in Ieruſalem quaſi lapidum: & ce-
drorum tãtam multitudinem velut ſycomo-
rorum, quæ gignuntur in campeſtribus.
28 * Adducebantur autem ei equi de Ægypto,
29 cunctiſque regionibus.* Reliqua autem ope
rum Salomonis priorum & nouiſſimorum
ſcripta ſunt in verbis Nathan Prophetæ, &
in libris Ahiæ Silonitis, in viſione quoque
Addo Videntis, contra Ieroboam filium Na-
30 bat.* Regnauit autem Salomon in Ieruſalem
31 ſuper omnẽ Iſrael quadraginta annis.* Dor-
miuitq. cum patribus ſuis, & ſepelierunt eũ
in Ciuitate Dauid: regnauitque Roboam fi-
lius eius pro eo.

CAP. X.

1 PRofectus eſt autem Roboam in Sichem: 3.Reg.12.a.1
A illuc enim cunctus Iſrael conuenerat vt
2 conſtituerent eum regem. * Quod cum au-
diſſet Ieroboam filius Nabat, qui erat in Æ-
gypto (fugerat quippe illuc ante Salomonẽ)
3 ſtatim reuerſus eſt. * Vocaueruntque eum,
& venit cũ vniuerſo Iſrael, & locuti ſunt ad
4 Roboam, dicentes: * Pater tuus duriſſimo
iugo nos preſſit, tu leuiora impera patre tuo,
qui nobis impoſuit grauem ſeruitutem, &
paululum de onere ſubleua, vt ſeruiamus ti-
5 bi. * Qui ait: Poſt tres dies reuertimini ad
6 me. Cumq. abijſſet populus, * inijt conſiliũ
B cum ſenibus, qui ſteterant coram patre eius
Salomone dum adhuc viueret, dicens: Quid
7 datis conſilij vt reſpondeam populo? * Qui
dixerunt ei: Si placueris populo huic, & leni
ueris eos verbis clementibus, ſeruiẽt tibi om
8 ni tempore.* At ille reliquit conſilium ſenũ,
& cum iuuenibus tractare cœpit, qui cum eo
nutriti fuerant, & erant in comitatu illius.
9 * Dixitq. ad eos: Quid vobis videtur? vel re-
ſpondere quid debeo populo huic, qui dixit
mihi: Subleua iugum quod impoſuit nobis
10 pater tuus?* At illi reſponderunt vt iuuenes,
& nutriti cum eo in delicijs, atque dixerunt:
C Sic loqueris populo, qui dixit tibi: Pater tuus
aggrauauit iugum noſtrum, tu ſubleua: & ſic
reſpondebis ei: Minimus digitus meus groſ-
11 ſior eſt lumbis patris mei. * Pater meus im-
poſuit vobis graue iugum, & ego maius pon
dus apponam: pater meus cecidit vos flagel-
12 lis, ego vero cædam vos ſcorpionibus. * Ve-
nit ergo Ieroboam, & vniuerſus populus ad
13 Roboã die tertio, ſicut præceperat eis.* Re-
ſponditq. rex dura, derelicto conſilio ſenio-
14 rum:* locutuſq. eſt iuxta iuuenum volunta-
tem: Pater meus graue vobis impoſuit iugũ,
quod ego grauius faciam: pater meus cecidit
vos

Digitized by Google

vos flagellis, ego vero cædá vos ſcorpionib.
* Et non acquieuit populi precibus: erat e- 15
nim voluntatis Dei vt compleretur ſermo e- D
ius, *quem locutus fuerat per manum Ahiæ
Silonitis ad Ieroboam filium Nabat. * Po- 16
pulus autem vniuerſus rege duriora dicente,
ſic locutus eſt ad eum: Non eſt nobis pars in
Dauid, neque hereditas in filio Iſai. Reuer-
tere in tabernacula tua Iſrael, tu autem pa-
ſce domum tuam Dauid. Et abijt Iſrael in ta-
bernacula ſua. * Super filios autem Iſrael, 17
qui habitabant in ciuitatibus Iuda, regnauit
Roboam. * Miſitque rex Roboam Aduram, 18
qui præerat tributis, & lapidauerunt eum fi-
lij Iſrael, & mortuus eſt: porro rex Roboam
currum feſtinauit aſcendere, & fugit in Ieru
ſalem. * Receſſitq. Iſrael a domo Dauid, vſq. 19
ad diem hanc.

* 3. Reg. 11. e. 29.

CAP. XI.

3. Re. 12. c. 21.

VEnit autem Roboam in Ieruſalem, & 1
conuocauit vniuerſam domum Iuda A
& Beniamin, centum octoginta millia ele-
ctorum atque bellantium, vt dimicaret con-
tra Iſrael, & conuerteret ad ſe regnum ſuũ.
* Factusq. eſt ſermo Domini ad Semeiam ho 2
minem Dei, dicens: * Loquere ad Roboam fi 3
lium Salomonis regem Iuda, & ad vniuerſũ
Iſrael, qui eſt in Iuda & Beniamin: * Hæc 4
dicit Dominus: Non aſcendetis, neq. pugna-
bitis contra fratres veſtros: reuertatur vnuſ
quiſque in domum ſuam, quia mea hoc ge-
ſtum eſt voluntate. Qui cum audiſſent ſer- B
monem Domini, reuerſi ſunt, nec perrexerũt
contra Ieroboam. * Habitauit autem Roboã 5
in Ieruſalem, & ædificauit ciuitates mura-
tas in Iuda. * Extruxitq. Bethlehem, & Etã, 6
& Thecue, * Bethſur quoque, & Socho, & 7
Odollam, * necnon & Geth, & Mareſa, & 8
Ziph, * ſed & Aduram, & Lachis, & Aze- 9
ca, * Saraa quoque, & Aialon, & Hebron, 10
quæ erant in Iuda, & Beniamin, ciuitates mu
nitiſſimas. * Cumque clauſiſſet eas muris, 11
poſuit in eis principes, ciborumque horrea,
hoc eſt, olei, & vini. * Sed & in ſingulis 12
vrbibus fecit armamentarium ſcutorum &
haſtarum, firmauitque eas ſumma diligen-
tia, & imperauit ſuper Iudam, & Beniamin.
* Sacerdotes autem & Leuitæ, qui erant in 13
vniuerſo Iſrael, venerunt ad eum de cunctis C
ſedib. ſuis, * relinquentes ſuburbana, & poſ- 14
ſeſſiones ſuas, & tranſeuntes ad Iudam, & Ie-
ruſalem: eo quòd abieciſſet eos Ieroboam,
& poſteri eius, ne ſacerdotio Domini funge-
rentur. * Qui conſtituit ſibi ſacerdotes excel 15
ſorum, & dæmoniorum, vitulorumq. quos fe
cerat. * Sed & de cunctis tribubus Iſrael, qui- 16
cũque dederant cor ſuum vt quærerent Do-
minum Deum Iſrael, venerunt in Ieruſalem
ad immolandum victimas ſuas coram Dño
17 Deo patrum ſuorum. * Et roborauerunt re-
D gnum Iuda, & confirmauerunt Roboam fi-
lium Salomonis per tres annos: ambulauerũt
enim in vijs Dauid & Salomonis, annis tan-
18 tum tribus. * Duxit autem Roboam vxorem
Mahalath, filiam Ierimoth, filij Dauid: Abi-
19 hail quoq. filiam Eliab filij Iſai, * quæ pe-
perit ei filios Iehus, & Somoriam, & Zoom.
20 * Poſt hanc quoque accepit Maacha filiam
Abſalom, quæ peperit ei Abia, & Ethai, & Zi
21 za, & Salomith. * Amauit autem Roboam
Maacha filiam Abſalom ſuper omnes vxo-
res ſuas, & concubinas: nam vxores decem
& octo duxerat, concubinas autem ſexagin-
ta: & genuit viginti octo filios, & ſexaginta
22 filias. * Conſtituit vero in capite, Abiam filiũ
Maacha ducẽ ſuper omnes fratres ſuos: ipſũ
23 enim regem facere cogitabat, * quia ſapien-
tior fuit, & potẽtior ſuper omnes filios eius,
& in cunctis finibus Iuda, & Beniamin, &
in vniuerſis ciuitatib. muratis: præbuitq. eis
eſcas plurimas, & multas petiuit vxores.

CAP. XII.

1 CVmq. roboratum fuiſſet regnũ Roboam
A & confortatum, dereliquit legem Do-
2 mini, & omnis Iſrael cum eo: * Anno autem
quinto regni Roboã, aſcendit Seſac rex Ægy
pti in Ieruſalem (quia peccauerãt Domino)
3 * cum mille ducentis curribus, & ſexagin-
ta millibus equitum: nec erat numerus vul-
gi quod venerat cum eo ex Ægypto, Li-
byes ſcilicet, & Troglodytæ, & Æthiopes.
4 * Cepitq. ciuitates munitiſſimas in Iuda, &
5 venit vſque in Ieruſalem. * Semeias autem
propheta ingreſſus eſt ad Roboam, & princi
pes Iuda, qui congregati fuerant in Ieruſalẽ
fugientes Seſac, dixitq. ad eos: Hæc dicit Do-
B minus: Vos reliquiſtis me, & ego reliqui vos
6 in manu Seſac. * Conſternatique principes
Iſrael & rex dixerunt: Iuſtus eſt Dominus.
7 * Cumq. vidiſſet Dominus, quod humiliati
eſſent, factus eſt ſermo Domini ad Semeiam,
dicens: Quia humiliati ſunt, non diſperdam
eos, daboq. eis pauxillum auxilij, & non ſtil
labit furor meus ſuper Ieruſalẽ per manũ Se
8 ſac. * Verumtñ ſeruiẽt ei, vt ſciant diſtantiam
ſeruitutis meæ, & ſeruitutis regni terrarum.
9 * Receſſit itaq. Seſac rex Ægypti ab Ieruſalẽ,
ſublatis theſauris domus Dñi, & domus re-
gis, oĩaq. ſecũ tulit, & clypeos aureos, quos
10 fecerat Salomõ, * pro quib. fecit rex æneos,
C & tradidit illos principib. ſcutariorũ, qui cu-
11 ſtodiebant veſtibulum palatij. * Cumq. intro
ret rex domum Dñi, veniebãt ſcutarij, & tol
lebant eos, iterũq. referebãt eos ad armamẽ
12 tarium ſuum. * Verumtamen quia humiliati
ſunt, auerſa eſt ab eis ira Domini, nec delẽ-
ti ſunt penitus: ſiquidem & in Iuda inuen-
13 ta ſunt opera bona. * Confortatus eſt
ergo

ergo rex Roboam in Ieruſalé, atque regna-
uit: quadraginta autem & vnius anni erat
cum regnare cœpiſſet, & decem & ſeptem D
annis regnauit in Ieruſalem, vrbe, quã elegit
Dominus, vt confirmaret nomen ſuum ibi,
de cunctis tribubus Iſrael: nomen autem
matris eius Naama Ammanitis. * Fecit au- 14
tem malum, & non præparauit cor ſuum
vt quæreret Dominum. * Opera vero Ro- 15
boam prima & nouiſſima ſcripta ſunt in Li-
bris Semeiæ prophetæ, & Addo videntis, &
diligenter expoſita: pugnaueruntq. aduerſũ
ſe Roboam, & Ieroboam cunctis diebus. * Et 16
dormiuit Roboam cum patribus ſuis, ſepul-
tusque eſt in Ciuitate Dauid. Et regnauit A-
bia filius eius pro eo.

CAP. XIII.

ANno octauodecimo regis Ieroboã, re- 1
gnauit Abia ſuper Iudam. * Tribus an- 2
nis regnauit in Ieruſalem, nomenq. matris A
eius Michaia, filia Vriel de Gabaa: & erat bel
lum inter Abiam & Ieroboam. * " Cumq. 3
inijſſet Abia certamen, & haberet bellicoſiſ
ſimos viros, & electorum quadringenta mil
lia: Ieroboam inſtruxit econtra aciem octin
genta millia virorum, qui & ipſi electi erãt,
& ad bella fortiſſimi. * Stetit ergo Abia ſu- 4
per montem Semeron, qui erat in Ephraim,
& ait: Audi Ieroboam, & omnis Iſrael. * Nũ- 5
ignoratis quod Dominus Deus Iſrael dede-
rit regnum Dauid ſuper Iſrael in ſempiter-
num, ipſi & filiis eius in pactum ſalis? * Et 6
ſurrexit Ieroboã filius Nabat, ſeruus Salomo
nis filii Dauid: " & rebellauit contra domi-
num ſuum. * Congregatiq. ſunt ad eum uiri 7
vaniſſimi, & filii Belial: & præualuerunt con- B
tra Roboam filium Salomonis: porro Ro-
boã erat rudis, & corde pauido, nec potuit
reſiſtere eis. * Nunc ergo vos dicitis quod 8
reſiſtere poſſitis regno Domini, quod poſſi-
det per filios Dauid, habetisq. grandem po-
puli multitudinẽ, atq. uitulos aureos, quos
fecit vobis Ieroboam in deos. * " Et eieciſtis 9
Sacerdotes Domini, filios Aaron, atque Leui
tas: & feciſtis vobis Sacerdotes ſicut omnes
populi terrarum: quicumque venerit, & ini
tiauerit manũ ſuam in tauro de bobus, & in
arietibus ſeptem, fit ſacerdos eorum, qui nõ
ſunt dij. * Noſter autem Dominus, Deus 10
eſt, quem non relinquimus, Sacerdotesq. mi
niſtrant domino de filijs Aaron, & Leuitæ
ſunt in ordine ſuo: * Holocauſta quoque of 11
ferunt Domino per ſingulos dies mane, &
veſpere, & thymiama iuxta legis præcepta
confectum, & proponuntur panes in menſa
mundiſſima, eſtq. apud nos candelabrum au
reum, & lucernæ eius, vt accendantur ſem-
per ad veſperam: nos quippe cuſtodimus C
præcepta Domini Dei noſtri, quem vos reli
12 quiſtis. * Ergo in exercitu noſtro dux Deus
eſt, & Sacerdotes eius, qui clangunt tubis,
& reſonant contra vos: filij Iſrael nolite pu
gnare contra dominum Deum patrum ve-
13 ſtrorum, quia non vobis expedit. * Hæc illo
loquẽte, Ieroboã retro moliebatur inſidias.
Cumq. ex aduerſo hoſtium ſtaret, ignoran-
14 tem Iudam ſuo ambiebat exercitu: * Reſpi
ciensq. Iuda uidit inſtare bellum ex aduer-
ſo & poſt tergum, & clamauit ad Dominũ:
15 ac Sacerdotes tubis canere cęperunt. * Om-
nesq. viri Iuda vociferati ſunt: & ecce illis
clamantibus, perterruit Deus Ieroboam, &
omnem Iſrael qui ſtabat ex aduerſo Abia &
16 Iuda. * Fugeruntq. filij Iſrael Iudam, & tra-
17 didit eos Deus in manu eorũ. * Percuſſit er-
D go eos Abia, & populus eius plaga magna:
& corruerunt vulnerati ex Iſrael quingen-
18 ta millia virorum fortium. * Humiliatiq. ſũt
filii Iſrael in tempore illo, & vehementiſſi-
me cõfortati filij Iuda eo quod ſperaſſent in
19 Domino Deo patrum ſuorum. * Perſecutus
eſt autem Abia fugientem Ieroboam, & cę-
pit ciuitates eius, Bethel & filias eius, & Ie-
ſana cum filiabus ſuis, Ephron quoque & fi-
20 lias eius: * nec ualuit vltra reſiſtere Ieroboã
in diebus Abia: quem percuſſit Dominus, &
21 mortuus eſt. * Igitur Abia, confortato im
perio ſuo, accepit vxores quattuordecim:
procreauitq. viginti duos filios, & ſedecim
22 filias. * Reliqua autem ſermonum Abia, via-
rumq. & operum eius, ſcripta ſunt diligẽtiſ
ſime in Libro Addo Prophetæ.

CAP. XIIII.

1 DOrmiuit autem Abia cũ patribus ſuis, 3.Reg.15.b.8.
A & ſepelierunt eum in Ciuitate Dauid:
regnauitq. Aſa filius eius pro eo, in cuius die
2 bus quieuit terra annis decem. * Fecit autem
Aſa quod bonum & placitum erat in con-
ſpectu Dei ſui, & ſubuertit altaria peregrini
3 cultus, & excelſa, * & confregit ſtatuas, lu-
4 cosq. ſuccidit: * & præcepit Iudę vt quęreret
dominum Deum patrum ſuorum, & face-
5 ret legem, & vniuerſa mandata: * & abſtulit
de cunctis vrbibus Iuda aras, & fana, & re-
6 gnauit in pace. * Ædificauit quoque vrbes
munitas in Iuda, quia quietus erat, & nulla
temporibus eius bella ſurrexerant, pacem
7 Domino largiente. * Dixit autem Iudæ: Ae-
B dificemus ciuitates iſtas, & vallemus mu-
ris, & roboremus turribus, & portis, & ſe-
ris, donec a bellis quieta ſunt omnia, eo qđ
quæſierimus dominum Deum patrum no-
ſtrorum, & dederit nobis pacem per gyrũ.
Aedificauerunt igitur, & nullum in extruen
8 do impedimentum fuit. * Habuit au-
tem Aſa in exercitu ſuo portantium ſcuta
& haſtas de Iuda trecẽta millia, de Beniamin
vero ſcutariorum & ſagittariorum ducenta

octoginta millia, omnes iſti viri fortiſſimi.
* Egreſſus eſt autẽ contra eos Zara Æthiops 9
cum exercitu ſuo, decies centena millia, & C
curribus trecentis: & venit vſque Mareſa.
* Porro Aſa perrexit obuiam ei, & inſtruxit 10
aciem ad bellũ in Valle Sephata, quæ eſt iux
ta Mareſa: * & inuocauit dominũ Deum, & 11
a 1.Reg.14.6 ait: a Domine non eſt apud te vlla diſtantia
vtrum in paucis auxilieris, an in pluribus: ad
iuua nos Domine Deus noſter: in te enim, & D
in tuo nomine habentes fiduciam venimus
contra hanc multitudinem. Domine, Deus
noſter tu es, non præualeat contra te homo.
* Exterruit itaq. Dominus Æthiopes coram 12
Aſa & Iuda: fugeruntq. Æthiopes.* Et per ſe 13
cutus eſt eos Aſa, & populus, qui cum eo e-
rat, vſque Gerara: & ruerũt Æthiopes vſque
ad internecionem, quia Domino cædente cõ
triti ſunt, & exercitu illius præliãte. Tulerũt
ergo ſpolia multa, & percuſſerunt ciuita- 14
tes omnes per circuitum Geraræ: grandis
quippe cunctos terror inuaſerat: & diripue-
runt vrbes, & multam prædam aſportaue-
runt.* Sed & caulas ouium deſtruentes, tu- 15
lerunt pecorum infinitam multitudinem, &
camelorum: reuerſique ſunt in Ieruſalem.

CAP. XV.

Azarias autem filius Oded, facto in ſe ſpi 1
ritu Dei, * egreſſus eſt in occurſum 2
Aſa, & dixit ei: Audite me Aſa, & omnis Iu-
da & Beniamin: Dominus vobiſcum, quia A
fuiſtis cum eo. Si quæſieritis eum, inuenietis:
ſi autem dereliqueritis eũ, derelinquet vos.
* Tranſibunt autem multi dies in Iſrael abſ- 3
que Deo vero, & abſq. ſacerdote doctore, &
abſque lege. * Cumque reuerſi fuerint in 4
anguſtia ſua ad Dominum Deum Iſrael, &
quæſierint eum, reperient eum.* In tempore 5
illo non erit pax egredienti & ingredienti,
ſed terrores vndiq. in cũctis habitatorib. ter
rarum: * pugnabit enim genus contra gentẽ, 6
& ciuitas contra ciuitatem, quia Dominus B
conturbabit eos in omni anguſtia. * Vos er- 7
go confortamini, & non diſſoluantur manus
veſtræ: erit enim merces operi veſtro. * Quod 8
cum audiſſet Aſa, verba ſcilicet, & prophe-
tiam Azariæ filij Oded prophetæ, conforta-
tus eſt, & abſtulit idola de omni terra Iuda,
& de Beniamin, & ex vrbibus, quas cęperat,
montis Ephraim, & dedicauit altare Do-
mini quod erat ante porticum Domini.* Cõ 9
gregauitque vniuerſum Iudam & Beniamin,
& aduenas cum eis de Ephraim, & de Manaſ
ſe, & de Simeon: plures enim ad eum confu-
gerant ex Iſrael, videntes quod Dominus C
Deus illius eſſet cum eo.* Cumque veniſſent 10
in Ieruſalem mẽſe tertio, anno decimoquin
to regni Aſa, * immolauerunt Domino in 11
die illa de manubijs, & præda, quã adduxe-
rant, boues ſeptingentos, & arietes ſeptẽ mil
12 lia. * Et intrauit ex more ad corroborandũ
fœdus, vt quærerent Dñm Deum patrũ ſuo-
13 rum in toto corde, & in tota anima ſua.* Si
quis autem inquit, non quæſierit Dñm Deũ
Iſrael, moriatur, a minimo vſq. ad maximũ,
14 a viro vſque ad mulierem.* Iurauerũtq. Do
mino voce magna in iubilo, & in clãgore tu
15 bæ, & in ſonitu buccinarum, * omnes qui e-
rant in Iuda cum execratione: in omni enim
D corde ſuo iurauerunt, & in tota uoluntate
quæſierunt eum, & inuenerunt: præſtititque
16 eis Dominus requiem per circuitum. * Sed
& Maacham matrem Aſa regis ex auguſto
depoſuit imperio, eo quod feciſſet in luco ſi
mulacrum Priapi: quod omne contriuit, &
in fruſta comminuens combuſſit in Torren-
17 te Cedron: * Excelſa autem derelicta ſunt in
Iſrael: attamen cor Aſa erat perfectum cun-
18 ctis diebus eius. * Eaque quæ vouerat pater
ſuus, & ipſe, intulit in domum Domini, ar-
gentum, & aurum, vaſorumq. diuerſam ſu-
19 pellectilem.* Bellum vero non fuit vſque ad
trigeſimum quintum annum regni Aſa.

CAP. XVI.

1 ANno autem trigeſimo ſexto regni eius,
A aſcendit Baaſa rex Iſrael in Iudam, &
muro circumdabat Rama, vt nullus tute poſ
2 ſet egredi & ingredi de regno Aſa.* Protulit
ergo Aſa argẽtum & aurum de theſauris do
mus Domini, & de theſauris regis, miſit-
que ad Benadad regem Syriæ, qui habitabat
3 in Damaſco, dicens: * Fœdus inter me & te
eſt, pater quoque meus & pater tuus habue-
re concordiam: quam ob rem miſi tibi argẽ
tum & aurum, vt rupto fœdere, quod habes
cum Baaſa rege Iſrael, facias eum a me rece-
4 dere.* Quo comperto, Benadad miſit princi
pes exercituum ſuorum ad vrbes Iſrael: qui
percuſſerunt Ahion, & Dan, & Abelmaim,
& vniuerſas vrbes Nephthali muratas.
5 * Quod cum audiſſet Baaſa, deſijt ædificare
6 Rama, & intermiſit opus ſuum.* Porro Aſa
rex aſſumpſit vniuerſum Iudam, & tulerunt
lapides de Rama, & ligna quæ ædificationi
præparauerat Baaſa, ædificauitq. ex eis Ge-
7 baa, & Maſpha.* In tempore illo venit Hana
ni propheta ad Aſa regem Iuda, & dixit ei:
Quia habuiſti fiduciam in rege Syriæ, & nõ
C in Domino Deo tuo, idcirco euaſit Syriæ re
8 gis exercitus de manu tua. * a Nonne Aethio ſup
pes, & Libyes multo plures erant, quadrigis,
& equitibus, & multitudine nimia: quos, cũ
Domino credidiſſes, tradidit in manu tua?
9 * Oculi enim Domini contemplantur v-
niuerſam terram, & præbent fortitudi-
nem his, qui corde perfecto credunt in eum.
Stulte igitur egiſti, & propter hoc ex præ-
ſenti

ſenti tempore aduerſum te bella conſurgēt.
*Iratusq. Aſa aduerſus Videntem, iuſſit eum 10
mitti in neruum: valde quippe ſuper hoc fue
rat indignatus: & interfecit de populo in tē
pore illo plurimos. * Opera autem Aſa pri- 11
ma & nouiſſima ſcripta ſunt in Libro regū
Iuda & Iſrael. *Aegrotauit etiam Aſa anno 12
trigeſimo nono regni ſui, dolore pedum ve- D
hementiſſimo, & nec in infirmitate ſua quæ-
ſiuit Dominum, ſed magis in medicorum ar
te confiſus eſt. *Dormiuitq. cum patrib. ſuis: 13
& mortuus eſt anno quadrageſimo primo
regni ſui. * Et ſepelierunt eum in ſepulchro 14
ſuo quod foderat ſibi in Ciuitate Dauid: po
ſueruntq. eum ſuper lectum ſuum plenum a-
romatibus & vnguentis meretriciis, quæ e-
rant pigmentariorum arte confecta, & com
buſſerunt ſuper eum ambitione nimia.

CAP. XVII.

REgnauit autem Ioſaphat filius eius pro 1
eo, & inualuit contra Iſrael. * Conſti- A
tuitq. militum numeros in cunctis vrbibus 2
Iuda, quæ erant vallatæ muris. Præſidiaque
diſpoſuit in terra Iuda, & in ciuitatibus E-
phraim, quas ceperat Aſa pater eius. *Et fuit 3
Dominus cum Ioſaphath, quia ambulauit in
viis Dauid patris ſui primis: & non ſperauit
in Baalim, * ſed in Deo patris ſui, & perrexit 4
in præceptis illius, & non iuxta peccata Iſ-
rael. * Confirmauitq. Dñs regnum in manu 5
eius, & dedit omnis Iuda munera Ioſaphat:
factæq. ſunt ei infinitæ diuitiæ, & multa glo
ria. * Cumque ſumpſiſſet cor eius auda- 6
ciam propter uias Domini, etiam excelſa B
& lucos de Iuda abſtulit. * Tertio autem 7
anno regni ſui miſit de principibus ſuis Ben
hail, & Obdiam, & Zachariā, & Nathanael,
& Michæam, vt docerent in ciuitatibus Iu-
da: * & cum eis Leuitas Semeiam, & Natha- 8
niam, & Zabadiam, Aſael quoque, & Semi-
ramoth, & Ionathan, Adoniamq. & Thobiā,
& Thobadoniam Leuitas, & cum eis Eliſa-
ma, & Ioran Sacerdotes, *docebantq. popu 9
lum in Iuda, habentes librum legis Domini,
& circuibant cunctas vrbes Iuda, atque eru-
diebant populum. *Itaq. factus eſt pauor Do 10
mini ſuper omnia regna terrarum, quæ erāt C
per gyrum Iuda, nec audebant bellare con
tra Ioſaphat. * Sed & Philiſthæi Ioſaphat 11
munera deferebant, & vectigal argenti, Ara
bes quoque adducebant pecora, arietum ſe-
ptem millia ſeptingenta, & hircorum toti-
dem. * Creuit ergo Ioſaphat, & magnifi- 12
catus eſt vſque in ſublime: atque ædificauit
in Iuda domos ad inſtar turrium, vrbesque
muratas. * Et multa opera parauit in vrbi- 13
bus Iuda: viri quoque bellatores, & robuſti
erant in Ieruſalem, * quorum iſte numerus 14
per domos atque familias ſingulorum: In
Iuda principes exercitus, Ednas dux, & cū
D eo robuſtiſſimi viri trecenta millia. * Poſt
15 hunc Iohanan princeps, & cum eo ducenta
16 octoginta millia. * Poſt illum quoq. Ama-
ſias filius Zechri, conſecratus Domino, &
cum eo ducenta millia virorum fortium.
17 * Hunc ſequebatur robuſtus ad prælia Elia-
da, & cum eo tenentium arcum & clypeum
18 ducenta millia. * Poſt illum etiam Iozabad,
& cum eo centum octoginta millia expedi-
19 torum militum. * Hi omnes erant ad manū
regis, exceptis aliis, quos poſuerat in vrbi-
bus muratis, in vniuerſo Iuda.

CAP. XVIII.

1 FVit ergo Ioſaphat diues & inclytus mul-
A tum, & affinitate cōiunctus eſt Achab.
2 *Deſcenditq. poſt annos ad eum in Samariā:
ad cuius aduentum mactauit Achab arietes,
& boues plurimos ipſi, & populo qui vene-
rat cū eo: perſuaſitq. illi vt aſcēderet in Ra-
3 moth Galaad. * Dixitq. Achab rex Iſrael ad
Ioſaphat regem Iuda: Veni mecum in Ra-
moth Galaad. Cui ille reſpondit: Vt ego, &
tu: ſicut populus tuus, ſic & populus meus:
4 tecumq. erimus in bello. * Dixitq. Ioſaphat
ad regem Iſrael: Conſule obſecro impræſen
5 tiarum ſermonem Domini. * Congregauit
B igitur rex Iſrael prophetarum quadringen-
tos viros, & dixit ad eos: In Ramoth Galaad
ad bellandum ire debemus an quieſcere? At
illi, Aſcende, inquiunt, & tradet Deus in ma
6 nu regis. *Dixitq. Ioſaphat: Numquid nō eſt
hic prophetes Domini, vt ab illo etiam re-
7 quiramus? *Et ait rex Iſrael ad Ioſaphat: Eſt
vir vnus, a quo poſſumus quærere Domini
voluntatem: ſed ego odi eum, quia non pro
phetat mihi bonum, ſed malum omni tem-
pore: eſt autem Michæas filius Iemla. Di-
xitq. Ioſaphat: Ne loquaris rex hoc modo.
8 *Vocauit ergo rex Iſrael vnum de eunuchis,
& dixit ei: Voca cito Michæā filium Iemla.
9 *Porro rex Iſrael, & Ioſaphat rex Iuda vter
C que ſedebāt in ſolio ſuo, veſtiti cultu regio:
ſedebant autem in area iuxta portam Sama
riæ, omneſq. prophetæ vaticinabantur corā
10 eis. *Sedecias vero filius Chanaana fecit ſibi
cornua ferrea, & ait: Hæc dicit Dominus:
His ventilabis Syriam, donec conteras eam.
11 *Omneſq. prophetæ ſimiliter prophetabāt,
atq. dicebant: Aſcēde in Ramoth Galaad, &
proſperaberis, & tradet eos Dominus in ma
12 nu regis. * Nuncius aūt, qui ierat ad vocādū
Michæam, ait illi: En verba omnium pro-
phetarum vno ore bona regi annunciant:
quæſo ergo te vt & ſermo tuus ab eis nō diſ
13 ſentiat, loquariſq. proſpera. *Cui reſpondit
Michæas: Viuit Dominus, quia quodcunque
14 dixerit mihi Deus meus, hoc loquar. * Ve-
nit ergo ad regem. Cui rex ait: Michæa,

ire debemus in Ramoth Galaad ad bellan- D
dum, an quieſcere? Cui ille reſpondit: Aſcen
dite: cuncta enim proſpera euenient, & tra-
dentur hoſtes in manus veſtras. * Dixitque 15
rex: Iterum, atque iterum te adiuro, vt mihi
non loquaris, niſi quod verum eſt in nomine
Domini. * At ille ait: Vidi vniuerſum Iſrael 16
diſperſum in montibus, ſicut oues abſque
paſtore: & dixit Dominus: Non habent iſti
dominos: reuertatur vnuſquiſque in domum
ſuam in pace. * Et ait rex Iſrael ad Ioſaphat: 17
Nonne dixi tibi, quod non prophetaret iſte
mihi quidquam boni, ſed ea, quæ mala ſunt?
* At ille, Idcirco, ait, audite verbum Do- 18
mini: Vidi Dominum ſedentem in ſolio ſuo,
& omnem exercitum cœli aſſiſtentem ei a de
xtris & a ſiniſtris. * Et dixit Dominus: Quis 19
decipiet Achab regem Iſrael ut aſcendat &
corruat in Ramoth Galaad? Cumque dice- E
ret vnus hoc modo, & alter alio: * proceſ- 20
ſit ſpiritus, & ſtetit coram Domino, & ait:
Ego decipiam eum. Cui Dominus, In quo, in
quit, decipies? * At ille reſpondit: Egrediar, 21
& ero ſpiritus mendax in ore omnium pro-
phetarum eius. Dixitq. dominus: Decipies,
& præualebis: egredere, & fac ita. * Nunc igi 22
tur, ecce dominus dedit ſpiritum mendacij
in ore omnium prophetarum tuorum, & do
minus locutus eſt de te mala. * Acceſſit aũt 23
Sedecias filius Chanaana, & percuſſit Mi-
chææ maxillam, & ait: Per quam viam tran-
ſiuit Spiritus Domini a me, vt loqueretur ti
bi? * Dixitq. Michæas: Tu ipſe videbis in die 24
illo, quãdo ingreſſus fueris cubiculum de cu
biculo vt abſcondaris. * Præcepit autem rex 25
Iſrael, dicens: Tollite Michæam, & ducite F
eum ad Amon principẽ ciuitatis, & ad Ioas
filium Amelech. * Et dicetis: Hæc dicit rex: 26
Mittite hunc in carcerẽ, & date ei panis mo-
dicum, & aquæ pauxillum, donec reuertar
in pace. * Dixitq. Michæas: Si reuerſus fue- 27
ris in pace, non eſt locutus Dominus in me.
Et ait: Audite omnes populi. * Igitur aſcen- 28
derunt rex Iſrael, & Ioſaphat rex Iuda in Ra
moth Galaad. * Dixitque rex Iſrael ad Ioſa- 29
phat: Mutabo habitum, & ſic ad pugnam va
dam, tu aũt induere veſtibus tuis. Mutatoq.
rex Iſrael habitu, venit ab bellum. * Rex 30
autem Syriæ præceperat ducibus equitatus
ſui, dicens: Ne pugnetis contra minimum, G
aut contra maximum, niſi contra ſolũ regẽ
Iſrael. * Itaque cum vidiſſent principes equi 31
tatus Ioſaphat, dixerunt: Rex Iſrael eſt iſte.
Et circumdederunt eum dimicantes: at ille
clamauit ad Dominum, & auxiliatus eſt ei,
atq. auertit eos ab illo. * Cum enim vidiſſent 32
duces equitatus, quod non eſſet rex Iſrael, re
liquerunt eũ. * Accidit aũt vt vnus e populo 33
ſagittã in incertum iaceret, & percuteret re
gẽ Iſrael inter ceruicẽ & ſcapulas, at ille auri
gæ ſuo ait: Conuerte manum tuam, & educ
34 me de acie, quia vulneratus ſum. * Et finita
eſt pugna in die illo: porro rex Iſrael ſtabat
in curru ſuo contra Syros vſq. ad veſperam,
& mortuus eſt occidente ſole.

CAP. XIX.

1 REuerſus eſt autem Ioſaphat rex Iuda in
A domum ſuam pacifice in Ieruſalem.
2 * Cui occurrit Iehu filius Hanani Videns, &
ait ad eum: Impio præbes auxilium, & his
qui oderunt Dominum amicitia iungeris, &
3 idcirco iram quidẽ Domini merebaris: * ſed
bona opera inuenta ſunt in te, eo quòd abſtu
leris lucos de terra Iuda, & præparaueris cor
tuum vt requireres Dominum Deum patrũ
4 tuorum. * Habitauit ergo Ioſaphat in Ieruſa
B lẽ: rurſumq. egreſſus eſt ad populum de Ber-
ſabee vſque ad montem Ephraim, & reuoca
uit eos ad Dominum Deum patrũ ſuorum.
5 * Conſtituitq. iudices terræ in cunctis ciuita
6 tibus Iuda munitis per ſingula loca, * & præ
cipiens iudicib. Videte, ait, quid faciatis: non
enim hominis exercetis iudicium, ſed Domi-
ni: & quodcumque iudicaueritis, in vos redũ
7 dabit. * Sit timor Domini vobiſcum, & cum
diligentia cuncta facite: non eſt enim apud
Dominum Deum noſtrum iniquitas, * nec
perſonarum acceptio, nec cupido munerũ.
8 * In Ieruſalem quoq. conſtituit Ioſaphat Le-
C uitas, & Sacerdotes, & Principes familiarum
ex Iſrael, vt iudicium & cauſam Domini iu-
9 dicarẽt habitatoribus eius. * Præcepitq. eis,
dicens: Sic agetis in timore Domini fideliter
10 & corde perfecto. * Omnem cauſam, quæ ve
nerit ad vos fratrum veſtrorum, qui habi-
tant in vrbibus ſuis inter cognationẽ & co-
gnationem, vbicũque quæſtio eſt de lege, de
mandato, de ceremonijs, de iuſtificationibus
D oſtendite eis, vt non peccent in Dominũ, &
ne veniat ira ſup vos, & ſup fratres veſtros:
11 ſic ergo agentes nõ peccabitis. * Amarias au
tem ſacerdos & pontifex veſter, in his, quæ
ad Deũ pertinẽt, præſidebit: porro Zabadias
filius Iſmahel, qui eſt dux in domo Iuda, ſu-
per ea opera erit, quæ ad regis officium per-
tinent: habetisq. magiſtros Leuitas corã vo-
bis, confortamini, & agite diligenter, & erit
Dominus vobiſcum in bonis.

CAP. XX.

1 POſt hæc cõgregati ſunt filij Moab, & filij
A Ammon, & cum eis de Ammonitis ad Io
2 ſaphat, vt pugnarent contra eum. * Veneruntque
que nuncij, & indicauerunt Ioſaphat, dicen-
tes: Venit contra te multitudo magna de his
locis, quæ trans mare ſunt, & de Syria, &
ecce conſiſtunt in Aſaſonthamar, quæ eſt
3 Engaddi. * Ioſaphat autem timore per-
territus, totum ſe contulit ad rogandum
Dominum, & prædicauit ieiunium vniuer-

ſo Iudæ. * Congregatuſq. eſt Iudas ad depre 4
candum Dominum: ſed & omnes de vrbi-
bus ſuis venerunt ad obſecrandum eum.
* Cumque ſtetiſſet Ioſaphat in medio cœtu 5
Iuda, & Ieruſalem, in domo Domini ante a-
trium nouum, * ait: Domine Deus patrum 6
noſtrorum, tu es Deus in cęlo, & dominaris
cunctis regnis Gentium, in manu tua eſt for B
titudo & potentia, nec quiſquam tibi poteſt
reſiſtere. * Nonne tu Deus noſter interfeciſti 7
omnes habitatores terræ huius coram popu
lo ſuo Iſrael, & dediſti eam ſemini Abraham
amici tui in ſempiternum? * Habitaueruntq. 8
in ea, & extruxerunt in illa ſanctuarium no
mini tuo, dicentes: * Si irruerint ſuper nos 9
mala, gladius iudicii, peſtilentia, & fames,
ſtabimus coram domo hac in conſpectu tuo,
in qua inuocatum eſt nomen tuum: & clama
bimus ad te in tribulationibus noſtris, & e-
xaudies, ſaluoſq. facies. * Nunc igitur ecce fi- 10
lii Ammon, & Moab, & mons Seir, per quos
non conceſſiſti Iſrael ut tranſirent quando
egrediebant de Ægypto, ſed declinauerunt
ab eis, & non interfecerunt illos: * econ- 11
trario agunt, & nituntur eiicere nos de poſ
ſeſſione, quam tradidiſti nobis. * Deus no- 12
ſter, ergo non iudicabis eos? In nobis qui-
dem non eſt tāta fortitudo, vt poſſimus huic
multitudini reſiſtere, quæ irruit ſuper nos.
Sed cum ignoremus quid agere debeamus,
hoc ſolū habemus reſidui, vt oculos noſtros
dirigamus ad te. * Omnis vero Iuda ſtabat 13
coram Domino cum paruulis, & vxoribus,
& liberis ſuis. * Erat autem Iahaziel filius 14
Zachariæ, filij Banaiæ, filij Iehiel, filij Ma- C
thaniæ, Leuites de filijs Aſaph, ſuper quem
factus eſt Spiritus Domini in medio turbæ,
* & ait: Attendite omnis Iuda, & qui ha- 15
bitatis Ieruſalem, & tu rex Ioſaphat: Hæc
dicit Dominus vobis: Nolite timere, nec
paueatis hanc multitudinem: non eſt enim
veſtra pugna, ſed Dei. * Cras deſcendetis 16
contra eos: aſcenſuri enim ſunt per cliuum
nomine Sis, & inuenietis illos in ſummitate
torrentis, qui eſt contra ſolitudinem Ieruel.
* Non eritis vos qui dimicabitis, ſed tātum- 17
modo confidēter ſtate, & videbitis auxilium
Domini ſuper vos, o Iuda, & Ieruſalem:
nolite timere, nec paueatis: cras egrediemini D
contra eos, & Dominus erit vobiſcum. * Io- 18
ſaphat ergo, & Iuda, & omnes habitatores
Ieruſalē ceciderunt proni in terram coram
Domino, & adorauerunt eum. * Porro Leui 19
tæ de filiis Caath, & de filiis Core laudabant
Dominum Deum Iſrael voce magna, in ex-
celſum. * Cumque mane ſurrexiſſent, egreſſi 20
ſunt per deſertum Thecue: profectiſque eis,
ſtans Ioſaphat in medio eorum, dixit: Audi
te me uiri Iuda, & omnes habitatores Ieruſa
lem: credite in Domino Deo veſtro, & ſecuri
eritis: credite prophetis eius, & cuncta eue-
21 nient proſpera. * Deditq. conſiliū populo, &
ſtatuit cantores Domini, vt laudarent eū in
turmis ſuis, & antecederent exercitum, ac
voce conſona dicerent: * Confitemini Do- *Pſ. 135. a. 1.
mino, quoniam in æternū miſericordia eius.
22 * Cumq. cępiſſent laudes canere, vertit Do-
E minus inſidias eorum in ſemetipſos, filiorū
ſcilicet Ammon, & Moab, & montis Seir,
qui egreſſi fuerant vt pugnarent contra Iu-
23 dam, & percuſſi ſunt. * Namque filii Ammō,
& Moab conſurrexerūt aduerſum habitato
res montis Seir, vt interficerent & delerent
eos: cumque hoc opere perpetraſſent, etiam
in ſemetipſos verſi, mutuis concidere vulne
24 ribus. * Porro Iuda cum veniſſet ad ſpeculā,
quæ reſpicit ſolitudinem, vidit procul om-
nem late regionem plenā cadaueribus nec
ſupereſſe quemquam, qui necem potuiſſet
25 euadere. * Venit ergo Ioſaphat, & omnis po
pulus cum eo ad detrahenda ſpolia mortuo
rum: inueneruntque inter cadauera variam
ſupellectilem, veſtes quoque, & vaſa pretio
ſiſſima, & diripuerunt, ita ut omnia portare
non poſſent, nec per tres dies ſpolia auferre
26 præ prædæ magnitudine. * Die autem quar
F to congregati ſunt in Valle benedictionis:
etenim quoniam ibi benedixerāt Domino,
vocauerunt locum illum Vallis benedictio-
27 nis vſque in præſentem diem. * Reuerſuſque
eſt omnis vir Iuda, & habitatores Ieruſalē,
& Ioſaphat ante eos in Ieruſalem cum læti-
tia magna, eo ꝙ dediſſet eis Dominus gau-
28 dium de inimicis ſuis. * Ingreſſique ſunt in Ie
ruſalem cum pſalterijs, & citharis, & tubis
29 in domum Domini. * Irruit autem pauor Do
mini ſuper vniuerſa regna terrarum cum au
diſſent ꝙ pugnaſſet Dominus contra inimi-
30 cos Iſrael. * Quieuitque regnum Ioſaphat, &
31 præbuit ei Deus pacem per circuitum. * Re
gnauit igitur Ioſaphat ſuper Iudam, & erat
G triginta quinque annorum cum regnare cę-
piſſet: viginti autem & quinque annis re-
gnauit in Ieruſalem, & nomen matris eius
32 Azuba filia Selahi. * Et ambulauit in via pa-
tris ſui Aſa, nec declinauit ab ea, faciēs quæ
33 placita erant coram Dn̄o. * Veruntamen ex
celſa non abſtulit, & adhuc populus non di-
rexerat cor ſuum ad dominum Deum patrū
34 ſuorum. * Reliqua autem geſtorum Ioſaphat
priorum & nouiſſimorum, ſcripta ſunt, in
verbis Iehu filij Hanani, quæ digeſſit in Li-
35 bros regum Iſrael. * Poſt hæc iniit amicitias
Ioſaphat rex Iuda cum Ochozia rege Iſrael,
36 cuius opera fuerunt impijſſima. * Et parti-
ceps fuit vt facerent naues, quæ irēt in Thar
37 ſis: feceruntq. claſſem in Aſiongaber. * Pro-
phetauit autem Eliezer filius Dodau de Ma-
reſa ad Ioſaphat, dicens: Quia habuiſti fœ-
dus cum Ochozia, percuſſit Dominus ope-
ra tua, contritæque ſunt naues, nec potue-
runt ire in Tharſis.

CAP. XXI.

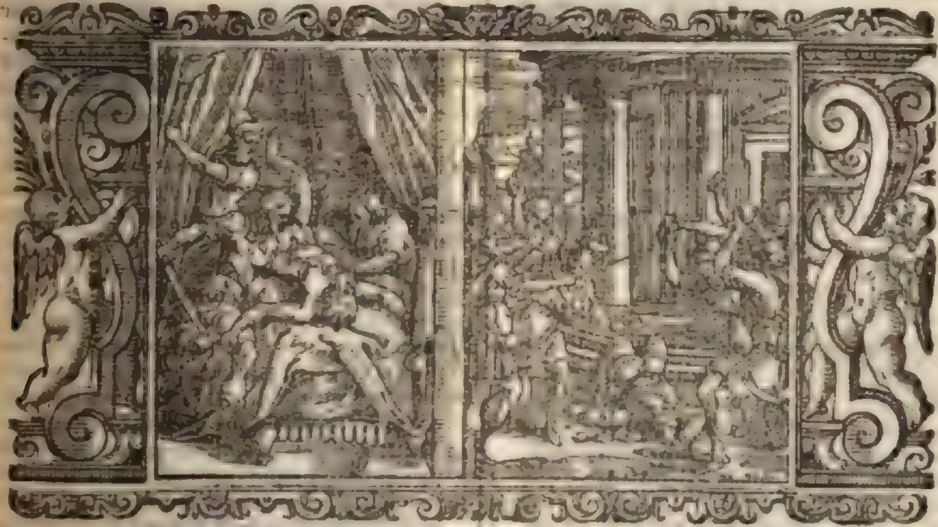
3.Reg.22.g.51. DOrmiuit autem Ioſaphat cum patribus 1
ſuis, & ſepultus eſt cum eis in Ciuitate A
Dauid: regnauitq. Ioram filius eius pro eo.
*Qui habuit fratres filios Ioſaphat, Azariã, 2
& Iahiel, & Zachariam, & Azariam, & Mi-
chael, & Saphatiam. omnes hi, filij Ioſa-
phat regis Iuda. *Deditq. eis pater ſuus mul 3
ta munera argenti, & auri, & penſitationes,
cum ciuitatibus munitiſſimis in Iuda: regnũ
autem tradidit Ioram, eo quòd eſſet primo-
genitus. *Surrexit ergo Ioram ſuper regnũ 4
patris ſui: cumque ſe confirmaſſet, occidit
omnes fratres ſuos gladio, & quoſdã de prin
cipibus Iſrael. *Trigintaduorum annorum e- 5
rat Ioram cum regnare cœpiſſet: & octo an- B
nis regnauit in Ieruſalem. *Ambulauitq. in 6
viis regũ Iſrael, ſicut egerat domus Achab:
filia quippe Achab erat vxor ei⁹, & fecit ma
lum in conſpectu Domini. *Noluit autem 7
Dominus diſperdere domum Dauid pro-
pter pactum, quod inierat cum eo: & quia
promiſerat vt daret ei lucernam, & filiis
eius omni tempore. *In diebus illis rebella- 8
uit Edom, ne eſſet ſubditus Iudæ, & con-
ſtituit ſibi regem. *Cumq. tranſiſſet Ioram 9
cum principibus ſuis, & cuncto equitatu, qui
erat ſecum, ſurrexit nocte, & percuſſit Edõ
qui ſe circumdederat, & omnes duces equi-
tatus eius. *Attamen rebellauit Edom, ne eſ 10
ſet ſub ditione Iuda vſque ad hanc diem: eo
tempore & Lobna receſſit ne eſſet ſub manu
illius. Dereliquerat enim dominum Deum
patrum ſuorum: *inſuper & excelſa fabri- 11
catus eſt in vrbibus Iuda, & fornicari fe- C
cit habitatores Ieruſalem, & præuaricari Iu
dam. *Allatæ ſunt autem ei litteræ ab Elia 12
propheta, in quibus ſcriptum erat: Hæc
dicit dominus Deus Dauid patris tui: Quo-
niam non ambulaſti in viis Ioſaphat patris
tui, & in viis Aſa regis Iuda, *ſed inceſſiſti 13
per iter regum Iſrael, & fornicari feciſti Iu
dam & habitatores Ieruſalem, imitatus for-
nicationẽ domus Achab, inſuper & fratres
tuos domum patris tui, meliores te occidiſti:
*ecce Dominus percutiet te plaga magna 14
cum populo tuo, & filiis, & uxoribus tuis,
vniuerſaq. ſubſtantia tua. *tu autem ægrota 15
bis peſſimo languore vteri tui, donec egre-
diantur vitalia tua paulatim per ſingulos
dies. *Suſcitauit ergo Dominus contra Io- 16
ram ſpiritum Philiſthinorum, & Arabum,
qui confines ſunt Aethiopibus. *& aſcende- 17
runt in Terram Iuda, & vaſtauerunt eam, di D
ripueruntq. cunctam ſubſtãtiam, quæ inuẽ
ta eſt in domo regis, inſuper & filios eius, &
vxores: nec remanſit ei filius, niſi Ioachaz,
qui minimus natu erat. *Et ſuper hæc omnia 18
percuſſit eum Dominus alui lãguore inſana

19 bili. *Cumq. diei ſuccederet dies, & tempo-
rum ſpatia uoluerentur, duorum annorũ ex
pletus eſt circulus: & ſic longa conſumptus
tabe, ita vt egereret etiam viſcera ſua, lãguo
re pariter, & uita caruit. Mortuusq. eſt in
infirmitate peſſima, & non fecit ei populus
ſecundum morem combuſtionis, exequias,
20 ſicut fecerat maioribus eius. *Triginta duo-
rum annorum fuit, cum regnare cœpiſſet,
& octo annis regnauit in Ieruſalem. Ambu-
lauitque non recte, & ſepelierunt eum in
Ciuitate Dauid: verumtamen non in ſepul-
chro regum.

CAP. XXII.

1 COnſtituerunt autem habitatores Ieruſa
A lem Ochoziam filium eius minimum,
regem pro eo: omnes enim maiores natu,
qui ante eum fuerant, interfecerãt latrones
Arabum, qui irruerant in caſtra: regnauitq.
2 Ochozias filius Ioram regis Iuda. *Quadra-
ginta duorum annorum erat Ochozias cum
regnare cœpiſſet, & vno anno regnauit in
Ieruſalem, & nomen matris eius Athalia fi-
3 lia Amri. *Sed & ipſe ingreſſus eſt per vias
B domus Achab: mater enim eius impulit eum
4 vt impie ageret. *Fecit igitur malum in cõ-
ſpectu Domini, ſicut domus Achab: ipſi e-
nim fuerunt ei conſiliarii poſt mortem pa-
5 tris ſui, in interitum eius. *Ambulauitq. in
conſiliis eorum. Et perrexit cum Ioram filio
Achab rege Iſrael, in bellum contra Hazael
regem Syriæ in Ramoth Galaad: vulnerauе
6 runtq. Syri Ioram. *Qui reuerſus eſt vt cura
C retur in Iezrahel: multas enim plagas accepe
rat i ſupradicto certamine. Igitur Ochozias
filius Ioram rex Iuda, deſcendit vt inuiſeret
Ioram filium Achab in Iezrahel ægrotantẽ.
7 *Voluntatis quippe fuit Dei aduerſus Ocho
ziã, ut veniret ad Ioram: & cum veniſſet, &
egrederetur cũ eo aduerſum Iehu filiũ Nãſi,
quem vnxit Dominus ut deleret domum A-
8 chab. *Cum ergo euerteret Iehu domum A-
chab, inuenit principes Iuda, & filios fra-
trum Ochoziæ, qui miniſtrabant ei, & inter
9 fecit illos. *Ipſum quoque perquirẽs Ocho
ziam, comprehendit latitantem in Samaria:
D adductumq. ad ſe, occidit, & ſepelierunt eũ:
eo quod eſſet filius Ioſaphat, qui quæſierat
Dominum in toto corde ſuo. nec erat vltra
ſpes aliqua vt de ſtirpe quis regnaret O-
10 choziæ. *ſiquidem Athalia mater eius vi-
dens quod mortuus eſſet filius ſuus, ſurre-
xit, & interfecit omnem ſtirpem regiã do-
11 mus Ioram. *Porro Ioſabeth filia regis tu
lit Ioas filium Ochoziæ, & furata eſt eũ de
medio filiorum regis, cum interficerentur: ab-
ſconditq. eum cum nutrice ſua in cubiculo
lectulorum: Ioſabeth autem, quæ abſcon-
derat eum, erat filia regis Iorã, vxor Ioiadæ
ponti-

pontificis, ſoror Ochoziæ, & idcirco Atha-
lia non interfecit eum. *Fuit ergo cum eis in 12
domo Dei abſconditus ſex annis, quibus re-
gnauit Athalia ſuper terram.



CAP. XXIII.

ANno autẽ ſeptimo confortatus Ioiada, 1
aſſumpſit centuriones, Azariam videli- A
cet filiũ Ierohã, & Iſmahel filium Iohanan,
Azariam quoque filium Obed, & Maaſiã fi-
lium Adaiæ, & Eliſaphat filium Zechri: &
inijt cum eis fœdus.* Qui circumeuntes Iu- 2
dam congregauerunt Leuitas de cunctis vr-
bibus Iuda, & principes familiarum Iſrael,
veneruntq. in Ieruſalem. * Inijt ergo omnis 3
multitudo pactum in domo Dei cum rege: di
xitq. ad eos Ioiada: Ecce filiꝰ regis regnabit,
ſicut locutus eſt Dominus ſuper filios Dauid.
*Iſte eſt ergo ſermo quem facietis: * Tertia 4
pars veſtrum qui veniunt ad Sabbatum, Sa- 5
cerdotum, & Leuitarum, & ianitorum erit
in portis: tertia vero pars ad domum regis:
& tertia ad portam, quæ appellatur Funda-
menti: omne vero reliquum vulgus ſit in a-
trijs domus Domini.* Nec quiſpiam alius in- 6
grediatur domum Domini, niſi Sacerdotes, B
& qui miniſtrant de Leuitis: ipſi tantummo-
do ingrediantur, quia ſanctificati ſunt: & om
ne reliquum vulgus obſeruet cuſtodias Do-
mini. * Leuitæ autem circumdent regem, 7
habentes ſinguli arma ſua: (& ſi quis alius in
greſſus fuerit templum, interficiatur) ſintq.
cum rege & intrante & egrediente. * Fece- 8
rũt ergo Leuitæ, & vniuerſus Iuda iuxta om
nia, quæ præceperat Ioiada pontifex: & aſ-
ſumpſerunt ſinguli viros qui ſub ſe erant, &
veniebant per ordinem ſabbati, cum his qui
impleuerant ſabbatum, & egreſſuri erant. ſi-
quidem Ioiada pontifex non dimiſerat abire
turmas, quæ ſibi per ſingulas hebdomadas
ſuccedere conſueuerant. * Deditque Ioiada 9
ſacerdos centurionib. lanceas, clypeoſq. &
peltas regis Dauid, quas cõſecrauerat in do
10 mo Domini. *Conſtituitq. omnem populum
tenentium pugiones a parte templi dextra,
vſque ad partem templi ſiniſtram, coram al-
11 tari & templo, per circuitum regis. * Et edu
C xerunt filium regis, & impoſuerunt ei diade
ma, & teſtimonium, dederuntq. in manu e-
ius tenendam legem, & conſtituerunt eũ re-
gem: vnxit quoq. illum Ioiada pontifex, &
filij eius: imprecatiq. ſunt ei, atque dixerunt:
12 Viuat rex. * Quod cum audiſſet Athalia,
vocem ſcilicet currentium atque laudantiũ
regem, ingreſſa eſt ad populum in templum
13 Domini. * Cumque vidiſſet regem ſtantem
ſuper gradum in introitu, & principes, tur-
maſq. circa eum, omnemque populum terræ
gaudentem atque clangentem tubis, & di-
uerſi generis organis concinentem, vocẽq.
laudantium, ſcidit veſtimenta ſua, & ait: Inſi
14 diæ, inſidiæ. * Egreſſus autem Ioiada ponti-
fex ad centuriones, & principes exercitus,
dixit eis: Educite illam extra ſepta templi,
& interficiatur foris gladio. Præcepitq. ſacer
15 dos ne occideretur in domo Domini. * Et im
poſuerunt ceruicibus eius manus: cumq. in-
traſſet portam equorum domus regis, in-
16 terfecerunt eam ibi * Pepigit autem Ioiada
fœdus inter ſe, vniuerſumque populum, &
17 regem, vt eſſet populus Domini.* Itaque in-
D greſſus eſt omnis populus domum Baal, &
deſtruxerunt eam: & altaria ac ſimulacra il-
lius confregerunt: Mathan quoque ſacerdo-
18 tem Baal interfecerunt ante aras. * Conſti-
tuit autem Ioiada præpoſitos in domo Do-
mini, ſub manibus Sacerdotum, & Leuita-
rum, quos diſtribuit Dauid in domo Domini:

vt offerrent holocauſta Domino, ſicut ſcri-
ptum eſt in lege Moyſi, in gaudio & canti-
cis, iuxta diſpoſitionem Dauid. * Conſti- 19
tuit quoque ianitores in portis domus Do-
mini, vt non ingrederetur eam immundus
in omni re. * Aſſumpſitque centuriones, & 20
fortiſſimos viros ac principes populi, & om
ne vulgus terræ, & fecerunt deſcendere re-
gem de domo Domini, & introire per me-
dium portæ ſuperioris in domum regis, &
collocauerunt eum in ſolio regali. * Læta- 21
tuſq. eſt omnis populus terræ, & vrbs quie-
uit: porro Athalia interfecta eſt gladio.

CAP. XXIIII.

4. Reg. 11. d. 21. & c. 12 a. 1

Septem annorum erat Ioas cum regnare 1
cœpiſſet: & quadraginta annis regnauit A
in Ieruſalem, nomen matris eius Sebia de
Berſabee. * Fecitq. quod bonum eſt coram 2
Domino cunctis diebus Ioiadæ ſacerdotis.
* Accepit autē ei Ioiada vxores duas, e qui- 3
bus genuit filios & filias. * Poſt quæ placuit 4
Ioas vt inſtauraret domum Domini. * Con- 5
gregauitque Sacerdotes, & Leuitas, & dixit
eis: Egredimini ad ciuitates Iuda, & colligi-
te de vniuerſo Iſrael pecuniā ad ſartatecta
tēpli Dei veſtri, per ſingulos annos, feſtina-
toq. hoc facite. porro Leuitæ egere negligē B
tius. * Vocauitq. rex Ioiadā principē, & dixit 6
ei: Quare tibi non fuit curæ, vt cogeres Le-
uitas inferre de Iuda & de Ieruſalem pecu-
niam, quæ conſtituta eſt a Moyſe ſeruo Do-
mini, vt inferret eam omnis multitudo Iſ-
rael in tabernaculum teſtimonij? * Atha- 7
lia enim impiiſſima, & filij eius deſtruxe-
runt domum Dei, & de vniuerſis, quæ ſan-
ctificata fuerant in templo Domini, ornaue
runt fanum Baalim. * Præcepit ergo rex, & 8
fecerunt arcam: poſueruntq. eam iuxta por-
tam domus Dñi forinſecus. * Et prædicatum 9
eſt in Iuda & Ieruſalem vt deferrent ſinguli
pretium Domino, * quod conſtituit Moyſes C
ſeruus Dei ſuper omnem Iſrael in deſerto.
* Lætatiq. ſunt cuncti principes, & omnis po 10
pulus: & ingreſſi contulerunt in arcam Do-
mini, atq. miſerunt ita vt impleretur. * Cum- 11
que tempus eſſet vt deferrent arcam coram
rege per manus Leuitarum (videbant enim
multam pecuniā) ingrediebatur ſcriba regis
& quem primus ſacerdos conſtituerat: effun
debantq. pecuniam quæ erat in arca: porro
arcam reportabant ad locum ſuū: ſicq. facie-
bant per ſingulos dies, & congregata eſt in-
finita pecunia. * Quam dederunt rex & Ioia 12
da his, qui præerant operibus domus Domi
ni: at illi conducebant ex ea cæſores lapidū,
& artifices operum ſingulorum vt inſtaura- D
rent domum Domini: fabros quoque ferri
& æris, vt quod cadere cœperat, fulciretur.
* Egeruntq. hi qui operabantur induſtriæ, & 13
obducebatur parietum cicatrix per manus
eorum, ac ſuſcitauerunt domum Dñi in ſta-
tū priſtinum, & firmiter eam ſtare fecerūt.
14 * Cūq. compleſſent omnia opera, detulerūt
coram rege, & Ioiada reliquam partem pe-
cuniæ: de qua facta ſunt vaſa templi in mini
ſterium, & ad holocauſta, phialæ quoq. & ce
tera vaſa aurea & argentea: & offerebantur
holocauſta in domo Dñi iugiter cunctis die
15 bus Ioiadę. * Senuit autem Ioiada plenus die
E rum, & mortuus eſt cum eſſet centū trigin-
16 ta annorum. * ſepelieruntq. eū in ciuitate Da
uid cum regibus, eo quod feciſſet bonū cum
17 Iſrael, & cum domo eius. * Poſtquam autem
obijt Ioiada, ingreſſi ſunt principes Iuda, &
adorauerunt regem, qui delinitus obſequijs
18 eorum, acquieuit eis. * Et dereliquerunt tem
plum Dñi Dei patrum ſuorum, ſeruieruntq.
lucis & ſculptilibus, & facta eſt ira cōtra Iu
dam, & Ieruſalem propter hoc peccatum.
19 * Mittebatq. eis prophetas vt reuerterentur
ad Dominum, quos proteſtantes, illi audire
20 nolebāt. * Spiritus itaq. Dei induit Zachariā
filiū Ioiadæ ſacerdotē, & ſtetit in conſpectu
F populi, & dixit eis: Hęc dicit Dominus Deus:
quare tranſgredimini præceptum Domini,
quod vobis nō proderit, & dereliquiſtis Do
21 minum vt derelinqueret vos? * Qui congre-
gati aduerſus eum, miſerunt lapides iuxta
22 regis imperium in atrio domus Domini. * Et
non eſt recordatus Ioas rex miſericordiæ,
quam fecerat Ioiada pater illius ſecum, * ſed
interfecit filium eius. Qui cum moreretur,
23 ait: Videat Dominus, & requirat. * Cumque
euolutus eſſet annus, aſcendit contra eum
exercitus Syriæ: venitq. in Iudam & Ieruſa-
lem, & interfecit cunctos principes populi
atque vniuerſam prædam miſerunt regi in
24 Damaſcum. * Et certe cum permodicus ve-
niſſet numerus Syrorum, tradidit Dominus
G in manibus eorum infinitam multitudinem,
eo quod dereliquiſſent Dominum Deum pa
trum ſuorum: in Ioas quoque ignominioſa
25 exercuere iudicia. * Et abeuntes dimiſerunt
eum in languoribus magnis: ſurrexerunt au
tem cōtra eum ſerui ſui in vltionem ſangui
nis filij Ioiadæ ſacerdotis, & occiderūt eum
in lectulo ſuo, & mortuus eſt: ſepelieruntq.
eum in Ciuitate Dauid, ſed nō in ſepulchris
26 regum. * Inſidiati vero ſunt ei Zabad filius
Semmaath Ammanitidis, & Iozabad filius
27 Semarith Moabitidis. * Porro filij eius, ac
ſumma pecunię, quæ adunata fuerat ſub eo,
& inſtauratio domus Dei ſcripta ſunt dili-
gentius in Libro regum: regnauit autem
Amaſias filius eius pro eo.

CAP. XXV.

1 Vigintiquinque annorum erat Amaſias
A cum regnare cœpiſſet, & vigintinouē
annis

* Exo. 30. b. 12

annis regnauit in Ieruſalem, nomen ma-
tris eius Ioadan de Ieruſalem. * Fecitq. bo- 2
num in conſpectu Domini: verumtamen nó
in corde perfecto. * Cumq. roboratum ſibi 3
videret imperium, iugulauit ſeruos, qui oc-
ciderant regem patrem ſuum, * ſed filios eo- 4
rum non interfecit ſicut ſcriptum eſt in Li-
bro Legis Moyſi, vbi præcepit Dominus, di-
cens: Non occidentur patres pro filijs, ne-
que filij pro patribus ſuis, ſed vnuſquiſque
in ſuo peccato morietur. * Congregauit igi- 5
tur Amaſias Iudam, & conſtituit eos per fa-
milias, tribunoſq. & centuriones in vniuerſo B
Iuda, & Beniamin: & recenſuit a viginti an-
nis ſupra, inuenitq. trecenta millia iuuenum,
qui egrederentur ad pugnam, & tenerent ha
ſtam & clypeum: * Mercede quoque condu- 6
xit de Iſraël centum millia robuſtorum, cen
tum talentis argenti. * Venit autem homo 7
Dei ad illum, & ait: O rex, ne egrediatur te-
cum exercitus Iſrael: non eſt enim Domi-
nus cum Iſrael, & cunctis filijs Ephraim:
* quòd ſi putas in robore exercitus bella cõ- 8
ſiſtere, ſuperari te faciet Deus ab hoſtibus:
Dei quippe eſt & adiuuare, & in fugã con-
uertere. * Dixitq. Amaſias ad hominem Dei: 9
Quid ergo fiet de centum talentis, quæ dedi C
militibus Iſrael? Et reſpondit ei homo Dei:
Habet Dominus vnde tibi dare poſſit mul-
to his plura. * Separauit itaque Amaſias exer 10
citum, qui venerat ad eum ex Ephraim, vt
reuerteretur in locum ſuum: at illi contra
Iudam vehementer irati, reuerſi ſunt in re-
gionem ſuam. * Porro Amaſias confidenter 11
eduxit populum ſuum, & abijt in Vallem ſa-
linarum, percuſſitq. filios Seir decem millia.
* Et alia decem millia virorum ceperũt filij 12
Iuda, & adduxerunt ad præruptum cuiuſ-
dam petræ, præcipitaueruntque eos de ſum
mo in præceps, qui vniuerſi crepuerunt. At 13
ille exercitus, quem remiſerat Amaſias ne D
ſecum iret ad prælium, diffuſus eſt in ciui-
tatibus Iuda a Samaria vſque ad Bethoron,
& interfectis tribus millibus, diripuit præ-
dam magnam. * Amaſias vero poſt cædem 14
Idumæorum, & allatos deos filiorum Seir,
ſtatuit illos in deos ſibi, & adorabat eos,
& illis adolebat incenſum. * Quam ob rem 15
iratus Dominus contra Amaſiam miſit ad
illum prophetam, qui diceret ei: Cur ado-
raſti deos, qui non liberauerunt populum E
ſuum de manu tua? * Cumque hæc ille lo- 16
queretur, reſpondit ei: Num conſiliarius re-
gis es? quieſce ne interficiam te. Diſcedenſq.
propheta, Scio, inquit, quòd cogitauerit
Deus occidere te, quia feciſti hoc malum, &
inſuper non acquieuiſti conſilio meo. * Igi- 17
tur Amaſias rex Iuda initio peſſimo cõſilio,
miſit ad Ioas filium Ioachaz filij Iehu, regem
Iſrael, dicẽs: Veni, videamus nos mutuo. * At 18
ille remiſit nuncios, dicens: Carduus, qui eſt
in Libano, miſit ad cedrum Libani, dicens:
Da filiam tuam filio meo vxorem: & ecce
beſtiæ quæ erant in ſilua Libani, tranſierunt,
19 & conculcauerunt carduum. * Dixiſti: Per-
cuſſi Edom, & idcirco erigitur cor tuum in
F ſuperbiam: ſede in domo tua, cur malum ad-
uerſum te prouocas, vt cadas & tu, & Iuda
20 tecum? * Noluit audire Amaſias, eo quòd
Domini eſſet voluntas vt traderetur in ma-
21 nus hoſtium propter deos Edom. * Aſcendit
igitur Ioas rex Iſrael, & mutuos ſibi præbue
re conſpectus: Amaſias autem rex Iuda erat
22 in Bethſames Iuda: * corruitq. Iuda coram
23 Iſrael, & fugit in tabernacula ſua. * Porro
Amaſiam regem Iuda, filium Ioas filij Ioa-
chaz, cepit Ioas rex Iſrael in Bethſames, &
adduxit in Ieruſalem: deſtruxitque murum
G eius a porta Ephraim vſque ad portam angu
24 li quadringentis cubitis. * Omne quoque au-
rum, & argentum, & vniuerſa vaſa, quę repe
rerat in domo Dei, & apud Obededom in
theſauris etiam domus regiæ, necnon & fi-
25 lios obſidum reduxit in Samariam. * Vixit
autem Amaſias filius Ioas rex Iuda, poſtquã
mortuus eſt Ioas filius Ioachaz rex Iſrael,
26 quindecim annis. * Reliqua autem ſermonũ
Amaſiæ priorum & nouiſſimorum ſcripta
27 ſunt in Libro regum Iuda & Iſrael. * Qui
poſtquam receſſit a Domino, tetenderunt ei
inſidias in Ieruſalem. Cumq. fugiſſet in La-
chis, miſerunt, & interfecerunt eum ibi.
28 * Reportanteſque ſuper equos, ſepelierunt
eum cum patribus ſuis in ciuitate Dauid.

CAP. XXVI.

1 OMnis autem populus Iuda filium eius 4. Re 14. & 15.
A Oziam annorum ſedecim, conſtituit
2 regem pro Amaſia patre ſuo. * Ipſe ædifica-
uit Ailath, & reſtituit eam ditioni Iuda, poſt-
3 quam dormiuit rex cum patribus ſuis. * Se-
decim annorum erat Ozias cum regnare cœ
piſſet, & quinquaginta duobus annis regna-
uit in Ieruſalem, nomen matris eius Iechelia
4 de Ieruſalem. * Fecitque quod erat rectum
in oculis Domini iuxta omnia, quæ fece-
5 rat Amaſias pater eius. * Et exquiſiuit Do-
minum in diebus Zachariæ intelligentis &
videntis Deum: cumque requireret Domi-
6 num, direxit eum in omnibus. * Denique e-
greſſus eſt, & pugnauit contra Philiſthijm,
& deſtruxit murum Geth, & murum Iabniæ,
murumq. Azoti: ædificauit quoque oppida
7 in Azoto, & in Philiſthijm. * Et adiuuit eum
Deus contra Philiſthijm, & contra Ara-
bes, qui habitabant in Gurbaal, & contra
8 Ammonitas. * Appendebantq. Ammonitæ
B munera Oziæ: & diuulgatum eſt nomen e-
ius vſque ad introitum Ægypti propter cre-
9 bras victorias. * Ædificauitque Ozias turres
in Ieruſalem ſuper portam anguli, & ſu-
per

per portam vallis, & reliquas in eodem mu
ri latere, firmauitque eas. * Extruxit etiam 10
turres in ſolitudine, & effodit ciſternas pluri
mas, eo quod haberet multa pecora tam in
campeſtribus, quam in eremi vaſtitate: vi-
neas quoque habuit & vinitores in monti-
bus, & in Carmelo: erat quippe homo agri-
culturæ deditus. * Fuit autem exercitus 11
bellatorum eius, qui procedebant ad prælia
ſub manu Iehiel ſcribæ, Maaſiæque docto-
ris, & ſub manu Hananiæ, qui erat de duci-
bus regis. * Omniſque numerus principum 12
per familias virorum fortium, duorum mil-
lium ſexcẽtorum. * Et ſub eis vniuerſus exer 13
citus trecentorum & ſeptem milliũ quingen
torum: qui erant apti ad bella, & pro rege
contra aduerſarios dimicabant. * Prępara- 14
uit quoque eis Ozias, id eſt, cuncto exerci- C
tui, clypeos, & haſtas, & galeas, & loricas, ar
cuſque & fundas ad iaciendos lapides. * Et 15
fecit in Ieruſalem diuerſi generis machinas,
quas in turribus collocauit, & in angulis mu
rorum ut mitterent ſagittas, & ſaxa gran-
dia: egreſſumque eſt nomen eius procul eo
quod auxiliaretur ei Dominus, & corrobo-
raſſet illum. * Sed cum roboratus eſſet, 16
eleuatum eſt cor eius in interitum ſuum, &
neglexit Dominum Deum ſuum: ingreſſusq.
templum Domini, adolere voluit incenſum
ſuper altare thymiamatis. * Statimque in- 17
greſſus poſt eũ Azarias ſacerdos, & cum eo
Sacerdotes Dñi, octogĩta viri fortiſſimi, * re 18
ſtiterunt regi, atq. dixerunt: Nõ eſt tui officii
Ozia, ut adoleas incenſum Domino, ſed Sa-
cerdotum, hoc eſt, filiorum Aaron, qui con-
ſecrati ſunt ad huiuſcemodi miniſterium: e-
gredere de ſanctuario, ne contempſeris: quia
non reputabitur tibi in gloriam hoc a domi
no Deo. Iratuſq. Ozias, tenens in manu thu 19
ribulum vt adoleret incenſum, minabatur D
Sacerdotibus. Statimq. orta eſt lepra in frõ
te eius coram Sacerdotibus, in domo Domi
ni ſuper altare thymiamatis. * Cumq. reſpe- 20
xiſſet eum Azarias pontifex, & omnes reli-
qui Sacerdotes, viderũt leprã in fronte eius,
& feſtinato expulerunt eum. Sed & ipſe per-
territ*, accelerauit egredi, eo quod ſenſiſſet
*4.Re.15.a.5. illico plagam Domini. * * Fuit igitur Ozias 21
rex leproſus vſq. ad diem mortis ſuæ, & ha-
bitauit in domo ſeparata plenus lepra, ob
quam eiectus fuerat de domo Domini. Por-
ro Ioatham filius eius rexit domum regis,
& iudicabat populum terræ. * Reliqua au- 22
tem ſermonum Oziæ priorum & nouiſſimo
rum ſcripſit Iſaias filius Amos, propheta.
* Dormiuitque Ozias cum patribus ſuis, & 23
ſepelierũt eum in agro regalium ſepulchro
rum, eo quod eſſet leproſus: regnauitq. Ioa
tham filius eius pro eo.

CAP. XXVII.

1 VIgintiquinque annorum erat Ioatham
A cum regnare cœpiſſet, & ſedecim an- 4.Re
nis regnauit in Ieruſalem: nomen matris e-
2 ius Ieruſa filia Sadoc. * Fecitque quod rectũ
erat coram Domino. Iuxta omnia quæ fece-
rat Ozias pater ſuus, excepto quòd non eſt
ingreſſus templum Domini, & adhuc popu-
3 lus delinquebat. * Ipſe ædificauit portam
B domus Domini excelſam, & in muro Ophel
4 multa conſtruxit. * Vrbes quoque ædificauit
in montibus Iuda, & in ſaltibus caſtella, &
5 turres. * Ipſe pugnauit contra regem filio-
rum Ammon, & vicit eos, dederuntque ei fi-
C lij Ammon in tempore illo centum talenta
argenti, & decem millia coros tritici, ac to-
tidem coros hordei: hæc ei præbuerunt filij
6 Ammon in anno ſecundo & tertio. * Cor-
roboratuſque eſt Ioatham eo quòd direxiſ-
7 ſet vias ſuas coram Domino Deo ſuo. * Reli-
qua autem ſermonum Ioatham, & omnes pu
gnæ eius, & opera, ſcripta ſunt in Libro re-
8 gum Iſrael & Iuda. * Vigintiquinque anno-
D rum erat cum regnare cœpiſſet, & ſedecim
9 annis regnauit in Ieruſalem. * Dormiuitque
Ioatham cum patribus ſuis, & ſepelierunt
eum in Ciuitate Dauid: & regnauit Achaz fi-
lius eius pro eo.

CAP. XXVIII.

1 VIginti annorum erat Achaz cum regna 4.Re
A re cœpiſſet: & ſedecim annis regnauit
in Ieruſalem: non fecit rectum in conſpe-
2 ctu Domini ſicut Dauid pater eius: * ſed am
bulauit in vijs regũ Iſrael, inſuper & ſtatuas
3 fudit Baalim. * Ipſe eſt, qui adoleuit in-
cenſum in Vallebenennom, & luſtrauit fi-
lios ſuos in igne iuxta ritum gentium, quas
interfecit Dominus in aduentu filiorum Iſ-
4 rael. * Sacrificabat quoque, & thymiama
ſuccendebat in excelſis & in collibus, & ſub
5 omni ligno frondoſo. * Tradiditque eum Do
minus Deus eius in manu regis Syriæ, qui
percuſſit eum, magnamque prædam cepit de
eius imperio, & adduxit in Damaſcum: ma-
nibus quoque regis Iſrael traditus eſt, & per
6 cuſſus plaga grandi. * Occiditque Phacee,
filius Romeliæ, de Iuda centum viginti mil-
lia in die vno, omnes viros bellatores: eo q
reliquiſſent Dominum Deum patrum ſuo-
7 rum. * Eodem tempore occidit Zechri,
vir potens ex Ephraim, Maaſiam filium re-
gis, & Ezricam ducem domus eius, Elca-
8 nam quoque ſecundum a rege. * Ceperunt-
que filij Iſrael de fratribus ſuis ducenta mil-
lia mulierum, puerorum, & puellarum, & in
finitam prædam: pertuleruntq. eam in Sama
9 riam. * Ea tempeſtate erat ibi propheta Dñi,
nomi-

nomine Oded: qui egreſſus obuiam exerci- B
tui venienti in Samariam, dixit eis: Ecce ira-
tus Dominus Deus patrum veſtrorum con-
tra Iuda, tradidit eos in manibus veſtris, &
occidiſtis eos atrociter, ita vt ad cælum per-
tingeret veſtra crudelitas.* Inſuper filios Iu 10
da, & Ieruſalem vultis vobis ſubijcere in ſer
nos, & ancillas, quod nequaquam facto opus
eſt: peccaſtis enim ſuper hoc Domino Deo
veſtro.*Sed audite conſilium meum, & redu 11
cite captiuos, quos adduxiſtis de fratribus ve
ſtris, quia magnus furor Domini imminet
vobis.* Steterunt itaque viri de principibus 12
filiorum Ephraim, Azarius filius Iohanan,
Barachias filius Moſollamoth, Ezechias filius
Sellum, & Amaſa filius Adali, cōtra eos, qui
veniebant de prælio, * & dixerunt eis: Non 13
introducetis huc captiuos, ne peccemus Do-
mino. Quare vultis adijcere ſuper peccata
noſtra, & vetera cumulare delicta? grande
quippe peccatum eſt, & ira furoris Domini
imminet ſuper Iſrael. * Dimiſeruntque viri 14
bellatores prædam, & vniuerſa quæ ceperāt
coram principibus, & omni multitudine.
* Steteruntque viri, quos ſupra memoraui- 15
mus, & apprehendentes captiuos, omneſq. C
qui nudi erant, veſtierunt de ſpolijs: cumque
veſtiſſent eos, & calceaſſent, & refeciſſent ci
bo ac potu, vnxiſſentque propter laborem,
& adhibuiſſent eis curam: quicumque ambu-
lare non poterant, & erant imbecillo corpo
re, impoſuerunt eos iumentis, & adduxerunt
Iericho Ciuitatem palmarum ad fratres eo-
rum, ipſique reuerſi ſunt in Samariam. * Tē- 16
pore illo miſit rex Achaz ad regem Aſſyrio-
rum, poſtulans auxilium.* Veneruntque Idu 17
mæi, & percuſſerunt multos ex Iuda, & cepe
runt prædam magnam.* Philiſthijm quoque 18
diffuſi ſunt per vrbes campeſtres, & ad Meri
diem Iuda: ceperuntque Bethſames, & Aia-
lon, & Gaderoth, Socho quoque, & Tham-
nan, & Gamzo, cum viculis ſuis, & habitaue-
runt in eis. * Humiliauerat enim Dominus 19
Iudam propter Achaz regem Iuda, eo quòd
nudaſſet eum auxilio, & contemptui habuiſ-
ſet Dominum. * Adduxitque contra eum 20
Thelgathphalnaſar regem Aſſyriorum, qui D
& afflixit eum, & nullo reſiſtente vaſtauit.
* Igitur Achaz ſpoliata domo Domini, & 21
domo regum, ac principum, dedit regi Aſſy-
riorum munera, & tamen nihil ei profuit.
* Inſuper & tempore anguſtiæ ſuæ auxit cō 22
temptum in Dominum, ipſe per ſe rex A-
chaz, * immolauit dijs Damaſci victimas 23
percuſſoribus ſuis, & dixit: Dij regum Syriæ
auxiliantur eis, quos ego placabo hoſtijs, &
aderunt mihi, cum ecōtrario ipſi fuerint rui
næ ei, & vniuerſo Iſrael.* Direptis itaque A- 24
chaz omnibus vaſis domus Dei, atque con-
fractis, clauſit ianuas templi Dei, & fecit ſibi
altaria in vniuerſis angulis Ieruſalem. * In 25
omnibus quoque vrbibus Iuda extruxit aras
ad cremandum thus, atque ad iracundiā pro
uocauit Dominum Deum patrum ſuorum.
26 * Reliqua autem ſermonum eius, & omniū
operum ſuorum priorum & nouiſſimorum
ſcripta ſunt in Libro regum Iuda & Iſrael.
27 * Dormiuitque Achaz cum patribus ſuis, &
ſepelierunt eum in ciuitate Ieruſalem, neq.
enim receperunt eum in ſepulchra regū Iſ-
rael. Regnauitq. Ezechias filius eius pro eo.

CAP. XXIX.

1 IGitur Ezechias regnare cœpit, cum vigin 4. Reg. 18. a. 1.
A tiquinque eſſet annorum, & vigintinouem
annis regnauit in Ieruſalem: nomen matris
2 eius Abia, filia Zachariæ.* Fecitq. quod erat
placitum in conſpectu Domini iuxta omnia
3 quæ fecerat Dauid pater eius. * Ipſe anno, &
menſe primo regni ſui aperuit valuas domus
4 Domini, & inſtaurauit eas. * adduxitque Sa-
cerdotes atque Leuitas, & congregauit eos
5 in plateam Orientalem. * Dixitque ad eos:
Audite me Leuitæ, & ſanctificamini, mun-
date domum Domini Dei patrum veſtrorū,
& auferte omnem immunditiam de ſanctua
6 rio.* Peccauerunt patres noſtri, & fecerunt
malum in conſpectu Domini Dei noſtri, de-
relinquentes eum: auerterunt facies ſuas a ta
bernaculo Domini, & præbuerunt dorſum.
7 * Clauſerunt oſtia, quæ erant in porticu; &
B extinxerunt lucernas, incenſumque non ado
leuerunt, & holocauſta nō obtulerūt in ſan-
8 ctuario Deo Iſrael. * Concitatus eſt itaque
furor Domini ſuper Iudam & Ieruſalem, tra
diditque eos in commotionem, & in interi-
tum, & in ſibilum, ſicut ipſi cernitis oculis ve
9 ſtris. * En, corruerunt patres noſtri gladijs,
filij noſtri, & filiæ noſtræ, & coniuges capti-
10 uæ ductæ ſunt propter hoc ſcelus. * Nunc er-
go placet mihi vt ineamus fœdus cum Do-
mino Deo Iſrael, & auertet a nobis furorem
11 iræ ſuæ.* Filij mei nolite negligere: vos ele-
git Dominus vt ſtetis corā eo, & miniſtretis
illi, colatiſque eum, & cremetis ei incenſum.
12 * Surrexerunt ergo Leuitæ: Mahath filius A-
maſai, & Ioel filius Azariæ de filijs Caath:
C Porro de filijs Merari, Cis filius Abdi, & A-
zarias filius Ialaleel. De filijs autem Gerſon,
13 Ioah filius Zemma, & Eden filius Ioah. * At
vero de filijs Eliſaphan, Samri, & Iahiel: De
filijs quoque Aſaph, Zacharias, & Matha-
14 nias:* Necnon de filijs Heman, Iahiel, & Se-
mei: Sed & de filijs Idithun, Semeias, & O-
15 ziel. * Congregaueruntque fratres ſuos, &
ſanctificati ſunt, & ingreſſi ſunt iuxta man-
datum regis & imperium Domini, vt expia-
16 rent domum Dei. * Sacerdotes quoque in-
greſſi templum Domini vt ſanctificarent il-
lud, extulerunt omnem immunditiam, quam
intro repererant in veſtibulo domus Domi-
ni,

nomine Oded: qui egreſſus obuiam exerci- B
tui venienti in Samariam, dixit eis: Ecce ira-
tus Dominus Deus patrum veſtrorum con-
tra Iuda, tradidit eos in manibus veſtris, &
occidiſtis eos atrociter, ita vt ad cælum per-
tingeret veſtra crudelitas.* Inſuper filios Iu 10
da, & Ieruſalem vultis vobis ſubijcere in ſer
uos, & ancillas, quod nequaquam facto opus
eſt: peccaſtis enim ſuper hoc Domino Deo
veſtro.* Sed audite conſilium meum, & redu 11
cite captiuos, quos adduxiſtis de fratribus ve
ſtris, quia magnus furor Domini imminet
vobis.* Steterunt itaque viri de principibus 12
filiorum Ephraim, Azarias filius Iohanan,
Barachias filius Moſollamoth, Ezechias filius
Sellum, & Amaſa filius Adali, cõtra eos, qui
veniebant de prælio, * & dixerunt eis: Non 13
introducetis huc captiuos, ne peccemus Do-
mino. Quare vultis adijcere ſuper peccata
noſtra, & vetera cumulare delicta? grande
quippe peccatum eſt, & ira furoris Domini
imminet ſuper Iſrael. * Dimiſeruntque viri 14
bellatores prædam, & vniuerſa quæ ceperãt
coram principibus, & omni multitudine.
* Steteruntque viri, quos ſupra memoraui- 15
mus, & apprehendentes captiuos, omnesq. C
qui nudi erant, veſtierunt de ſpolijs: cumque
veſtiſſent eos, & calceaſſent, & refeciſſent ci
bo ac potu, vnxiſſentque propter laborem,
& adhibuiſſent eis curam: quicumque ambu-
lare non poterant, & erant imbecillo corpo
re, impoſuerunt eos iumentis, & adduxerunt
Iericho Ciuitatem palmarum ad fratres eo-
rum, ipſique reuerſi ſunt in Samariam. * Tẽ- 16
pore illo miſit rex Achaz ad regem Aſſyrio-
rum, poſtulans auxilium.* Veneruntque Idu 17
mæi, & percuſſerunt multos ex Iuda, & cepe
runt prædam magnam.* Philiſthijm quoque 18
diffuſi ſunt per vrbes campeſtres, & ad Meri
diem Iuda: ceperuntque Bethſames, & Aia-
lon, & Gaderoth, Socho quoque, & Tham-
nan, & Gamzo, cum viculis ſuis, & habitaue-
runt in eis. * Humiliauerat enim Dominus 19
Iudam propter Achaz regem Iuda, eo quòd
nudaſſet eum auxilio, & contemptui habuiſ-
ſet Dominum. * Adduxitque contra eum 20
Thelgathphalnaſar regem Aſſyriorum, qui D
& afflixit eum, & nullo reſiſtente vaſtauit.
* Igitur Achaz ſpoliata domo Domini, & 21
domo regum, ac principum, dedit regi Aſſy-
riorum munera, & tamen nihil ei profuit.
* Inſuper & tempore anguſtiæ ſuæ auxit cõ 22
temptum in Dominum, ipſe per ſe rex A-
chaz, * immolauit dijs Damaſci victimas 23
percuſſoribus ſuis, & dixit: Dij regum Syriæ
auxiliantur eis, quos ego placabo hoſtijs, &
aderunt mihi, cum ecõtrario ipſi fuerint rui
na ei, & vniuerſo Iſrael.* Direptis itaque A- 24
chaz omnibus vaſis domus Dei, atque con-
fractis, clauſit ianuas templi Dei, & fecit ſibi
altaria in vniuerſis angulis Ieruſalem. * In 25
omnibus quoque vrbibus Iuda extruxit aras
ad cremandum thus, atque ad iracundiã pro
uocauit Dominum Deum patrum ſuorum.
26 * Reliqua autem ſermonum eius, & omniũ
operum ſuorum priorum & nouiſſimorum
ſcripta ſunt in Libro regum Iuda & Iſrael.
27 * Dormiuitque Achaz cum patribus ſuis, &
ſepelierunt eum in ciuitate Ieruſalem, neq.
enim receperunt eum in ſepulchra regũ Iſ-
rael. Regnauitq. Ezechias filius eius pro eo.

CAP. XXIX.

1 IGitur Ezechias regnare cœpit, cum vigin 4.Reg.18.a.1.
A tiquinque eſſet annorum, & vigintinouem
annis regnauit in Ieruſalem: nomen matris
2 eius Abia, filia Zachariæ.* Fecitq. quod erat
placitum in conſpectu Domini iuxta omnia
3 quæ fecerat Dauid pater eius. * Ipſe anno, &
menſe primo regni ſui aperuit valuas domus
4 Domini, & inſtaurauit eas. * adduxitque Sa-
cerdotes atque Leuitas, & congregauit eos
5 in plateam Orientalem. * Dixitque ad eos:
Audite me Leuitæ, & ſanctificamini, mun-
date domum Domini Dei patrum veſtrorũ,
& auferte omnem immunditiam de ſanctua
6 rio. * Peccauerunt patres noſtri, & fecerunt
malum in conſpectu Domini Dei noſtri, de-
relinquentes eum: auerterunt facies ſuas a ta
bernaculo Domini, & præbuerunt dorſum.
7 * Clauſerunt oſtia, quæ erant in porticu; &
B extinxerunt lucernas, incenſumque non ado
leuerunt, & holocauſta nõ obtulerũt in ſan-
8 ctuario Deo Iſrael. * Concitatus eſt itaque
furor Domini ſuper Iudam & Ieruſalem, tra
diditque eos in commotionem, & in interi-
tum, & in ſibilum, ſicut ipſi cernitis oculis ve
9 ſtris. * En, corruerunt patres noſtri gladijs,
filij noſtri, & filiæ noſtræ, & coniuges capti-
10 uæ ductæ ſunt propter hoc ſcelus. * Nunc er-
go placet mihi vt ineamus fœdus cum Do-
mino Deo Iſrael, & auertet a nobis furorem
11 iræ ſuæ.* Filij mei nolite negligere: vos ele-
git Dominus vt ſtetis corã eo, & miniſtretis
illi, colatisque eum, & cremetis ei incenſum.
12 * Surrexerunt ergo Leuitæ: Mahath filius A-
maſai, & Ioel filius Azariæ de filijs Caath:
C Porro de filijs Merari, Cis filius Abdi, & A-
zarias filius Ialaleel. De filijs autem Gerſom,
13 Ioah filius Zemma, & Eden filius Ioah. * At
vero de filijs Eliſaphan, Samri, & Iahiel: De
filijs quoque Aſaph, Zacharias, & Matha-
14 nias:* Necnon de filijs Heman, Iahiel, & Se-
mei: Sed & de filijs Idithun, Semeias, & O-
15 ziel. * Congregaueruntque fratres ſuos, &
ſanctificati ſunt, & ingreſſi ſunt iuxta man-
datum regis & imperium Domini, vt expia-
16 rent domum Dei. * Sacerdotes quoque in-
greſſi templum Domini vt ſanctificarent il-
lud, extulerunt omnem immunditiam, quam
intro repererant in veſtibulo domus Domi-
ni,

ni,quam tulerunt Leuitæ, & aſportauerunt
ad Torrentem Cedron foras.* Cœperunt au 17
tem prima die menſis primi mundare, & in D
die octauo eiuſdem menſis ingreſſi ſunt por
ticum templi Domini, expiaueruntque tem
plum diebus octo, & in die ſextadecima mé-
ſis eiuſdem, quod cœperant impleuerunt.
* Ingreſſi quoque ſunt ad Ezechiam regem, 18
& dixerunt ei: Sanctificauimus omnem do-
mum Domini, & altare holocauſti, vaſaque
eius, necnon & menſam propoſitionis cum
omnibus vaſis ſuis, * cunctamque templi ſu- 19
pellectilem,quam polluerat rex Achaz in re
gno ſuo,poſtquam præuaricatus eſt: & ecce
expoſita ſunt omnia coram altare Domini.
*Conſurgensque diluculo Ezechias rex,adu 20
nauit omnes principes ciuitatis, & aſcendit
in domum Domini: * obtuleruntque ſimul 21
tauros ſeptem,& arietes ſepté, agnos ſepté,
& hircos ſepté pro peccato,pro regno, pro
ſanctuario,pro Iuda,dixitque ſacerdotibus fi
lijs Aaron vt offerrent ſuper altare Domini.
* Mactauerunt igitur tauros, & ſuſceperunt 22
ſanguinem Sacerdotes, & fuderunt illum ſu- E
per altare,mactauerunt etiam arietes,& illo
rum ſanguinem ſuper altare fuderunt,immo
laueruntque agnos, & fuderunt ſuper altare
ſanguinem.* Applicuerunt hircos pro pecca 23
to coram rege,& vniuerſa multitudine, im-
poſueruntque manus ſuas ſuper eos:* & im- 24
molauerunt illos Sacerdotes, & aſperſerunt
ſanguinem eorum coram altare pro piaculo
vniuerſi Iſraelis:pro omni quippe Iſrael præ
ceperat rex vt holocauſtum fieret & pro pec
cato. * Conſtituit quoque Leuitas in domo 25
Domini cum cymbalis,& pſalterijs,& citha
ris ſecundum diſpoſitionem Dauid regis, & F
Gad Videntis, & Nathan prophetæ: ſiquidé
Domini præceptum fuit per manű prophe-
tarum eius. * Steteruntque Leuitæ tenentes 26
organa Dauid,& Sacerdotes tubas. * Et iuſ- 27
ſit Ezechias vt offerrent holocauſta ſuper al
tare:cumque offerrentur holocauſta, cœpe
runt laudes canere Domino,& clangere tu-
bis,atque in diuerſis organis,quæ Dauid rex
Iſrael præparauerat,concrepare. * Omni au 28
tem turba adorante,cantores,& ij,qui tene-
bant tubas, erant in officio ſuo donec com-
pleretur holocauſtum.* Cumque finita eſſet 29
oblatio,incuruatus eſt rex,& omnes qui erát
cum eo,& adorauerunt. * Præcepitque Eze- 30
chias, & principes Leuitis vt laudarent Do-
minum ſermonibus Dauid, & Aſaph Viden-
tis:qui laudauerunt cum magna lætitia, &
incuruato genu adorauerunt. * Ezechias au- 31
tem etiam hæc addidit: Impleſtis manus ve- G
ſtras Domino,accedite, & offerte victimas,
& laudes in domo Domini. Obtulit ergo v-
niuerſa multitudo hoſtias,& laudes,& holo
cauſta mente deuota.* Porro numerus holo- 32
cauſtorum,quæ obtulit multitudo,hic fuit,
Tauros ſeptuaginta,arietes centum, agnos
33 ducentos. *Sanctificaueruntque Domino bo
34 ues ſexcentos,& oues tria millia. * Sacerdo-
tes vero pauci erant, nec poterant ſufficere
vt pelles holocauſtorum detraherent: vnde
& Leuitæ fratres eorum adiuuerunt eos,do-
nec impleretur opus,& ſanctificarentur anti
ſtites:Leuitæ quippe faciliori ritu ſanctificá-
35 tur,quam Sacerdotes. * Fuerunt ergo holo-
cauſta plurima,adipes pacificorum, & liba-
mina holocauſtorum: & completus eſt cul-
36 tus domus Domini. * Lætatusque eſt Eze-
chias, & omnis populus eo quòd miniſteriű
Domini eſſet expletum. De repente quippe
hoc fieri placuerat.

CAP. XXX.

1 MIſit quoque Ezechias ad omnem Iſrael
A & Iudam: ſcripſitque epiſtolas ad E-
phraim & Manaſſen vt venirent ad domum
Domini in Ieruſalem,& facerent Phaſe Do-
2 mino Deo Iſrael.* Inito ergo conſilio regis
& principum,& vniuerſi cœtus Ieruſalem,
decreuerunt vt facerent Phaſe menſe ſecun
3 do.* Non enim potuerant facere in tempore
ſuo,quia ſacerdotes,qui poſſent ſufficere, ſá
ctificati non fuerant, & populus nondű con
4 gregatus fuerat in Ieruſalem: * Placuitque
5 ſermo regi,& omni multitudini.* Et decreue
runt vt mitterent nuncios in vniuerſum Iſ-
rael de Berſabee vſque Dan vt venirent,& fa
cerent Phaſe Domino Deo Iſrael in Ieruſa-
lem:multi enim non fecerant ſicut lege præ
6 ſcriptum eſt.*Perrexeruntque curſores cum
epiſtolis ex regis imperio, & principű eius,
in vniuerſum Iſrael & Iudam iuxta id, quod
rex iuſſerat,prædicantes:Filij Iſrael reuerti-
mini ad Dominű Deum Abraham, & Iſaac,
B & Iſrael:& reuertetur ad reliquias,quæ effu-
7 gerunt manum regis Aſſyriorum.* Nolite
fieri ſicut patres veſtri,& fratres qui receſſe
runt a Domino Deo patrum ſuorum, qui tra
8 didit eos in interitum,vt ipſi cernitis. *Noli-
te indurare ceruices veſtras,ſicut patres ve-
ſtri:tradite manus Domino,& venite ad ſan-
ctuarium eius,quod ſanctificauit in æternű:
ſeruite Domino Deo patrum veſtrorum, &
9 auertetur a vobis ira furoris eius. * Si enim
vos reuerſi fueritis ad Dominum:fratres ve-
ſtri, & filij habebunt miſericordiam coram
Dominis ſuis,qui illos duxerunt captiuos,&
reuertentur in terram hanc:pius enim & cle
mens eſt Dominus Deus veſter, & non auer
tet faciem ſuam a vobis,ſi reuerſi fueritis ad
10 eum. * Igitur curſores pergebant velociter
de ciuitate in ciuitatem per terrá Ephraim,
& Manaſſe vſque ad Zabulon,illis irridenti-
11 bus & ſubſannantibus eos. * Attamen quidá
viri ex Aſer,& Manaſſe, & Zabulon acquie-
12 ſcentes conſilio,venerunt Ieruſalem.* In Iu-
da

da vero facta eſt manus Domini vt daret eis
cor vnũ, vt facerent iuxta præceptum regis,
& principũ, verbũ Dñi. * Congregatiq. ſunt 13
in Ieruſalem populi multi vt facerent ſolem
nitatem azymorum, in menſe ſecundo: * & 14
ſurgentes deſtruxerunt altaria quæ erant in
Ieruſalem, atque vniuerſa, in quibus idolis C
adolebatur incenſum, ſubuertentes, proie-
cerunt in Torrentem Cedron.* Immolaue- 15
runt autem Phaſe quartadecima die menſis
ſecundi. Sacerdotes quoque, atque Leuitæ
tandem ſanctificati, obtulerunt holocauſta
in domo Domini: * Steteruntque in ordine 16
ſuo iuxta diſpoſitionem, & legem Moyſi ho
minis Dei: Sacerdotes vero ſuſcipiebãt effun
dendum ſanguinem de manibus Leuitarum,
* eo quòd multa turba ſanctificata nõ eſſet: 17
& idcirco immolarent Leuitæ Phaſe his, qui
non occurrerant ſanctificari Domino.* Ma- 18
gna ẽt pars populi de Ephraim, & Manaſſe,
& Iſſachar, & Zabulon, quæ ſanctificata non
fuerat, comedit Phaſe, non iuxta quod ſcri-
ptum eſt: & orauit pro eis Ezechias, dicens:
Dominus bonus propitiabitur * cunctis, qui 19
in toto corde requirunt Dominum Deum pa
trum ſuorum: & non imputabit eis quòd mi
nus ſanctificati ſunt.* Quem exaudiuit Domi 20
nus, & placatus eſt populo. * Feceruntq. filij 21
Iſrael, qui inuenti ſunt in Ieruſalem, ſolem-
nitatem azymorum ſeptem diebus in læti-
tia magna, laudantes Dñm per ſingulos dies:
Leuitæ quoq. & Sacerdotes per organa, quæ
ſuo officio cõgruebant. * Et locutus eſt Eze- 22
chias ad cor omnium Leuitarum, qui habe- D
bant intelligentiam bonam ſuper Domino:
& comederunt ſeptem diebus ſolemnitatis,
immolantes victimas pacificorum, & laudã-
tes Dominum Deum patrum ſuorum. * Pla- 23
cuitque vniuerſæ multitudini vt celebrarẽt
etiam alios dies ſeptem: quod & fecerunt cũ
ingenti gaudio. * Ezechias enim rex Iuda 24
præbuerat multitudini mille tauros, & ſe-
ptem millia ouium: principes vero dederant
populo tauros mille, & oues decem millia:
ſanctificata eſt ergo ſacerdotũ plurima mul
titudo. * Et hilaritate perfuſa omnis turba 25
Iuda, tam Sacerdotum & Leuitarum, quàm
vniuerſæ frequentiæ, quę venerat ex Iſrael;
proſelytorum quoque de Terra Iſrael, & ha
bitantium in Iuda. * Factaq. eſt grandis cele- 26
britas in Ieruſalem, qualis a diebus Salomo-
nis filij David regis Iſrael in ea vrbe nõ fue-
rat. * Surrexerunt autem Sacerdotes atque 27
Leuitæ benedicentes populo: & exaudita eſt
vox eorum: peruenitq. oratio in habitacu-
lum ſanctum cæli.

CAP. XXXI.

Cumq. hæc fuiſſent rite celebrata, egreſ- 1
ſus eſt omnis Iſrael, qui inuentus fue- A
rat in vrbibus Iuda, & fregerunt ſimulacra,
ſucciderũtq. lucos, demoliti ſunt excelſa, &
altaria deſtruxerunt, non ſolum de vniuerſo
Iuda & Beniamin, ſed & de Ephraim quoq.
& Manaſſe, donec penitus euerterent: reuer
ſiq. ſunt omnes filij Iſrael in poſſeſſiones &
2 ciuitates ſuas. * Ezechias aũt conſtituit tur-
mas Sacerdotales, & Leuiticas per diuiſio-
nes ſuas, vnumquemq. in officio proprio, tã
Sacerdotum videlicet quàm Leuitarũ, ad ho
locauſta & pacifica, vt miniſtrarent & con-
fiterent, canerentq. in portis caſtrorũ Dñi.
3 * Pars aũt regis erat, vt de propria eius ſub-
ſtantia offerretur holocauſtum, mane ſemp
& veſpere. Sabbatis quoq. & Calẽdis, & ſo-
lemnitatib. ceteris, ſicut ſcriptum eſt in lege
4 Moyſi. * Præcepit etiam populo habitantiũ
Ieruſalem, vt darent partes Sacerdotibus, &
5 Leuitis, vt poſſent vacare legi Dñi. * Quod
B cum percrebuiſſet in auribus multitudinis,
plurimas obtulere primitias filij Iſrael fru-
menti, vini, & olei, mellis quoque. & omniũ,
6 quæ gignit humus, decimas obtulerũt.* Sed
& filij Iſrael & Iuda, qui habitabant in vrbi-
bus Iuda, obtulerunt decimas boũ & ouiũ,
decimaſq. ſanctorum, quæ vouerant Domi-
no Deo ſuo: atq. vniuerſa portantes, fecerũt
7 aceruos plurimos. * Menſe tertio cœperunt
aceruorum iacere fundamenta, & menſe ſe-
8 ptimo compleuerunt eos. * Cumq. ingreſſi
fuiſſent Ezechias, & principes eius, viderũt
aceruos, & benedixerunt Dño ac populo Iſ
9 rael. * Interrogauitq. Ezechias Sacerdotes,
10 & Leuitas cur ita iacerent acerui. * Reſpon-
dit illi Azarias Sacerdos primus de ſtirpe Sa
doc, dicens: Ex quo cœperunt offerri primi
tię in domo Domini, comedimus, & ſaturati
ſumus, & remanſerunt plurima, eo q̃ bene-
C dixerit Dñs populo ſuo: reliquiarum aũt co-
11 pia eſt iſta, quam cernis. * Præcepit igitur E-
zechias vt præpararent horrea in domo Do
12 mini. Quod cum feciſſent, * intulerunt tam
primitias, quàm decimas, & quæcumq. voue
rant, fideliter. Fuit autem præfectus eorum
Chonenias Leuita, & Semei frater eius, ſecũ
13 dus, * poſt quem Iahiel, & Azarias, & Na-
hath, & Aſael, & Ierimoth, Iozabad quoq.
& Eliel, & Ieſmachias, & Mahath, & Bana-
ias, præpoſiti ſub manibus Choneniæ, & Se-
mei fratris eius, ex imperio Ezechię regis &
Azariæ pontificis domus Dei, ad quos om-
14 nia pertinebant. * Core vero filius Iemna Le
uites & ianitor Oriẽtalis portæ, præpoſitus
erat ijs, quę ſponte offerebantur Dño, primi
15 tijſq. & conſecratis in Sancta ſanctorũ. * Et
ſub cura eius Eden, & Beniamin, Ieſue, & Se
meias, Amarias quoq & Sechenias in ciuita-
tibus Sacerdotum, vt fideliter diſtribuerent
fratrib. ſuis partes, minoribus atq. maiorib.
16 * exceptis maribus ab annis tribus & ſupra,
D cunctis qui ingrediebantur templũ Domini,

& quid-

& quidquid per ſingulos dies conducebat in
miniſterio, atque obſeruationibus iuxta diui
ſiones ſuas, Sacerdotibus ꝑ familias, & Le- 17
uitis a vigeſimo anno & ſupra, per ordines
& turmas ſuas, * vniuerſæque multitudini 18
tam vxoribus, quàm liberis eorum vtriuſq.
ſexus, fideliter cibi de his, quæ ſanctificata
fuerant, præbebantur. * Sed & filiorum Aa- 19
ron per agros, & ſuburbana vrbium ſingu-
larũ diſpoſiti erant viri, qui partes diſtribue
rent vniuerſo ſexui maſculino de Sacerdoti
bus, & Leuitis. * Fecit ergo Ezechias vniuer 20
ſa quæ diximus in omni Iuda: operatuſque
eſt bonum & rectum, & verum coram Do-
mino Deo ſuo, * in vniuerſa cultura miniſte- 21
rij domus Domini, iuxta legem & ceremo-
nias, volens requirere Deum ſuum in toto
corde ſuo: fecitq. & proſperatus eſt.

CAP. XXXII.

4. Re. 18. c. 13. Iſa. 36. a. 1. Eccl. 48. c. 20.

POſt quæ & huiuſcemodi veritatem, ve- 1
nit Sennacherib rex Aſſyriorum, & in- A
greſſus Iudam, obſedit ciuitates munitas, vo
lens eas capere. * Quod cum vidiſſet Eze- 2
chias, veniſſe ſcilicet Sennacherib, & totum
belli impetum verti contra Ieruſalem, * ini- 3
to cum principibus conſilio, viriſque fortiſſi
mis vt obturarent capita fontium, qui erant
extra vrbem: & hoc omnium decernẽte ſen-
tentia, * congregauit plurimam multitudi- 4
nem, & obturauerunt cunctos fontes, & ri-
uum, qui fluebat in medio terræ, dicentes:
Ne veniant reges Aſſyriorum, & inueniant
aquarum abundantiam. * Ædificauit quoque 5
agens induſtriè, omnem murum, qui fuerat
diſſipatus, & extruxit turres deſuper, & fo-
rinſecus alterum murum: inſtaurauitq. Mel-
lo in Ciuitate Dauid, & fecit vniuerſi gene-
ris armaturam & clypeos: * conſtituitq. prin 6
cipes bellatorum in exercitu: & cõuocauit B
vniuerſos in platea portæ ciuitatis, ac locu-
tus eſt ad cor eorum dicens: * Viriliter agite, 7
& confortamini: nolite timere, nec paueatis
regem Aſſyriorum, & vniuerſam multitudi
nem, quæ eſt cum eo: multo enim plures no
biſcum ſunt, quàm cum illo. * Cum illo enim 8
eſt brachium carneum: nobiſcum Dominus
Deus noſter, qui auxiliator eſt noſter, pu-
gnatque pro nobis. Confortatuſque eſt po-
pulus huiuſcemodi verbis Ezechiæ regis Iu-
da. * Quæ poſtquam geſta ſunt, miſit Senna- 9
cherib rex Aſſyriorum ſeruos ſuos in Ieruſa
lem (ipſe enim cum vniuerſo exercitu obſi
debat Lachis) ad Ezechiam regem Iuda, & C
ad omnem populum, qui erat in vrbe, dicẽs:
* Hæc dicit Sennacherib rex Aſſyriorum: In 10
quo habentes fiduciam ſedetis obſeſſi in Ie-
ruſalem? * Nũ Ezechias decipit vos, vt tradat 11
morti in fame & ſiti, affirmans quòd Domi-
nus Deus veſter liberet vos de manu regis
12 Aſſyriorum? * Numquid non iſte eſt Eze-
chias, qui deſtruxit excelſa illius, & altaria,
& præcepit Iuda & Ieruſalẽ, dicens: Coram
altari vno adorabitis, & in ipſo comburetis
13 incenſum? * An ignoratis quæ ego fecerim,
& patres mei cunctis terrarum populis? nũ-
quid præualuerunt dij gentium, omniumq.
terrarum, liberare regionem ſuam de manu
14 mea? * Quis eſt de vniuerſis dijs gentium,
quas vaſtauerunt patres mei, qui potuerit
eruere populum ſuum de manu mea, vt poſ
ſit etiam Deus veſter eruere vos de hac ma-
15 nu? * Non vos ergo decipiat Ezechias, nec
D vana perſuaſione deludat, neq; credatis ei.
Si enim nullus potuit Deus cunctarum gen
tiũ atq. regnorum liberare populum ſuũ de
manu mea, & de manu patrum meorum, cõ
ſequẽter nec Deus veſter poterit eruere vos
16 de manu mea. * Sed & alia multa locuti ſunt
ſerui eius contra Dominum Deum, & con-
17 tra Ezechiam ſeruum eius. * epiſtolas quoq.
ſcripſit plenas blaſphemiæ in Dñm Deum
Iſrael, & locutus eſt aduerſus eum: Sicut dij
gentium cæterarum nõ potuerunt liberare
populum ſuum de manu mea, & ſic Deus
Ezechiæ eruere non poterit populum ſuum
18 de manu iſta. * Inſuper & clamore magno,
lingua Iudaica contra populum, qui ſedebat
in muris Ieruſalem, perſonabat, vt terreret
19 eos, & caperet ciuitatem. * Locutuſque eſt
E contra Deũ Ieruſalem, ſicut aduerſum Deos
populorum terræ, opera manuum hominũ.
20 * Orauerunt igitur Ezechias rex, & Iſaias fi-
lius Amos prophetes, aduerſum hanc bla-
ſphemiam, ac vociferati ſunt vſque in cælũ.
21 * a Et miſit Dominus angelum, qui percuſ- a Tob.
ſit omnem virum robuſtum, & bellatorem,
& principem exercitus regis Aſſyriorũ: Re-
uerſuſque eſt cum ignominia in terram ſuã.
Cumque ingreſſus eſſet domum Dei ſui, filij
qui egreſſi fuerãt de vtero eius, interfecerũt
22 eum gladio. * Saluauitque Dominus Ezechiã
& habitatores Ieruſalem de manu Sẽnache-
rib regis Aſſyriorum, & de manu omnium,
23 & præſtitit eis quietem per circuitum. * Mul
ti etiam deferebant hoſtias, & ſacrificia Do-
mino in Ieruſalem, & munera Ezechiæ regi
F Iuda: qui exaltatus eſt poſt hæc corã cũctis
24 gentibus. * b In diebus illis ægrotauit Eze-
chias vſque ad mortem, & orauit Dominũ: b 4. Re. Iſa.
25 exaudiuitq. eum, & dedit ei ſignum. * Sed nõ
iuxta beneficia, q̃ acceperat, retribuit, quia
eleuatum eſt cor eius: & facta eſt contra eũ
26 ira, & contra Iudam & Ieruſalem. * Humi-
liatuſq. eſt poſtea eo quòd exaltatum fuiſſet
cor eius, tam ipſe, quàm habitatores Ieruſa-
lem: & idcirco non venit ſuper eos ira Domi
27 ni in diebus Ezechiæ. * Fuit autem Ezechias
diues, & inclytus valde, & theſauros ſibi plu
rimos cõgregauit argenti & auri & lapidis
pretioſi, aromatũ, & armorum vniuerſi ge-
neris,

neris,& vaſorum magni pretij. * Apothecas 28
quoque frumenti, vini, & olei, & præſepia
omnium iumentorum,caulasque pecorum,
* & vrbes ædificauit ſibi: habebat quippe 29
greges ouium, & armentorum innumerabi-
les, eo quòd dediſſet ei Dominus ſubſtantiã
multam nimis. * Ipſe eſt Ezechias, qui obtu- 30
rauit ſuperiorem fontem aquarum Gihon, G
& auertit eas ſubter ad Occidentem Vrbis
Dauid: in omnibus operibus ſuis fecit pro-
ſpere quæ voluit. * Attamen in legatione 31
principum Babylonis, qui miſſi fuerant ad
eum, vt interrogarent de portento, quod ac
ciderat ſuper terram, dereliquit eum Deus
vt tentaretur, & nota fierent omnia, quæ erãt
in corde eius. * Reliqua autem ſermonum E- 32
zechiæ, & miſericordiarum eius ſcripta ſunt
in viſione Iſaiæ filij Amos prophetæ, & in li-
bro regum Iuda & Iſrael. * Dormiuitque E- 33
zechias cum patribus ſuis, & ſepelierunt eũ
ſuper ſepulchra filiorum Dauid: & celebrauit
eius exequias vniuerſus Iuda, & omnes habi
tatores Ieruſalem: regnauitque Manaſſes fi-
lius eius pro eo.

CAP. XXXIII.

DVodecim annorum erat Manaſſes cum 1
regnare cœpiſſet, & quinquagintaquin A
que annis regnauit in Ieruſalem. * Fecit autẽ 2
malum coram Domino iuxta abominatio-
nes gentium, quas ſubuertit Dominus corã
filijs Iſrael: * & conuerſus inſtaurauit excel- 3
ſa, quæ demolitus fuerat Ezechias pater e-
ius: conſtruxitque aras Baalim, & fecit lucos,
& adorauit omnem militiam cæli, & coluit
eam. * Ædificauit quoque altaria in domo 4
Domini, de qua dixerat Dominus: * In Ie- 5
ruſalem erit nomen meum in æternum. Æ-
dificauit autem ea cuncto exercitui cæli in
duobus atrijs domus Domini. Tranſireque 6
fecit filios ſuos per ignem in Vallebenennõ:
obſeruabat ſomnia, ſectabatur auguria, ma-
leficis artibus inſeruiebat, habebat ſecũ ma-
gos, & incantatores: multaque mala opera-
tus eſt coram Domino, vt irritaret eũ. * Scul- 7
ptile quoque, & conflatile ſignum poſuit in B
domo Dei, * de qua locutus eſt Deus ad Da-
uid, & ad Salomonem filium eius, dicens: In
domo hac & in Ieruſalem, quam elegi de cũ
ctis tribubus Iſrael, ponam nomen meum
in ſempiternum. * Et moueri non faciam pe- 8
dem Iſrael de terra, quam tradidi patribus
eorum: ita dumtaxat ſi cuſtodierint facere
quæ præcepi eis, cunctamque legem, & cere
monias, atque iudicia per manum Moyſi.
* Igitur Manaſſes ſeduxit Iudam, & habita- 9
tores Ieruſalem vt facei e:t malum ſuper om
nes gentes, quas ſubuerterat Dominus a fa-
cie filiorum Iſrael. * Locutusque eſt Domi- 10
nus ad eum, & ad populum illius, & atten-
11 dere noluerunt. * Idcirco ſuperinduxit eis
principes exercitus regis Aſſyriorum: cepe-
runtque Manaſſen, & vinctum catenis, atq.
12 compedibus duxerunt in Babylonem. * Qui
poſtquam coanguſtatus eſt, orauit Dominũ
Deum ſuum: & egit pœnitentiam valde co-
13 ram Deo patrum ſuorum. * D: precatusque
C eſt eum, & obſecrauit intentè: & exaudiuit
orationem eius, reduxitque eum Ieruſalem
in regnum ſuum, & cognouit Manaſſes quòd
14 Dominus ipſe eſſet Deus. * Poſt hæc ædifi-
cauit murum extra ciuitatem Dauid ad Oc-
cidentem Gihon in cõualle, ab introitu por-
tæ piſcium per circuitum vſque ad Ophel,
& exaltauit illum vehementer: cõſtituitque
principes exercitus in cunctis ciuitatibus Iu
15 da munitis: * & abſtulit deos alienos, & ſimu
lacrum de domo Domini: aras quoque, quas
fecerat in monte domus Domini, & in Ieru-
16 ſalem, & proiecit omnia extra vrbem. * Por-
ro inſtaurauit altare Domini, & immolauit
ſuper illud victimas, & pacifica, & laudem:
præcepitque Iudæ vt ſeruiret Domino Deo
17 Iſrael. * Attamen adhuc populus immola-
18 bat in excelſis Domino Deo ſuo. * Reliqua
autem geſtorum Manaſſe: & obſecratio eius
ad Deum ſuum: verba quoque Videntium,
qui loquebantur ad eum in nomine Domini
Dei Iſrael, continentur in ſermonibus regũ
19 Iſrael. * Oratio quoque eius & exauditio, &
D cuncta peccata, atq. contemptus, loca etiam,
in quibus ædificauit excelſa, & fecit lucos, &
ſtatuas antequam ageret pœnitentiam, ſcri-
20 pta ſunt in ſermonibus Hozai. * Dormiuit er
go Manaſſes cum patribus ſuis, & ſepelierũt
eũ in domo ſua: regnauitq. pro eo filius eius
21 Amon. * Vigintiduorum annorum erat Amõ
cum regnare cœpiſſet, & duob. annis regna
22 uit in Ieruſalem. * Fecitq. malum in conſpe-
ctu Dñi, ſicut fecerat Manaſſes pater eius: &
cunctis idolis, quæ Manaſſes fuerat fabrica-
23 tus, immolauit atq. ſeruiuit. * Et non eſt re-
ueritus faciẽ Domini, ſicut reueritus eſt Ma-
naſſes pater eius: & multo maiora deliquit.
24 * Cumq. cõiuraſſent aduerſus eum ſerui ſui,
25 interfecerũt eũ in domo ſua. * Porro reliqua
populi multitudo cæſis ijs, qui Amon percuſ
ſerant, cõſtituit regẽ Ioſiã filiũ eius pro eo.

CAP. XXXIIII.

1 OCto annorum erat Ioſias cum regna- 4.Reg.22.a.
A re cœpiſſet, & triginta & vno anno re
2 gnauit in Ieruſalem. * Fecitq. quod erat rectũ
in conſpectu Domini, & ambulauit in vijs
Dauid patris ſui: non declinauit neque ad
3 dextram, neque ad ſiniſtram. Octauo autem
anno regni ſui, cum adhuc eſſet puer, cœpit
quærere Deum patris ſui Dauid, & duodeci-
mo anno poſtquã regnare cœperat, munda-
uit Iudã & Ieruſalẽ ab excelſis, & lucis, ſimu
lacris-

lacrisq. & ſculptilibus.* Deſtruxeruntq. co- 4
ram eo aras Baalim:& ſimulacra,quæ ſuper-
poſita fuerant,demoliti ſunt:lucos etiam, &
ſculptilia ſuccidit atque comminuit:& ſuper
tumulos eorum, qui eis immolare conſueue
rant,fragmenta diſperſit.* Oſſa præterea ſa- 5
cerdotum combuſſit in altaribus [idolorum , B
mundauitq. Iudam & Ieruſalem]. * Sed & in 6
vrbibus Manaſſe, & Ephraim, & Simeon ,
vſque Nephthali,cũcta ſubuertit.* Cumq. al 7
taria diſſipaſſet,& lucos,& ſculptilia contri-
uiſſet in fruſta , cunctaq. delubra demolitus
eſſet de vniuerſa Terra Iſrael, reuerſus eſt in
Ieruſalẽ. * Igitur anno octauodecimo regni 8
ſui,mundata iam terra , & templo Domini ,
miſit Saphan filium Eſeliæ,& Maaſiam prin-
cipem ciuitatis,& Ioha filium Ioachaz à com
mentarijs , vt inſtaurarent domum Domini
Dei ſui . * Qui venerunt ad Helciam Sacer- 9
dotem magnum:acceptamq. ab eo pecuniã ,
quæ illata fuerat in domum Domini , & quã
congregauerant Leuitæ,& ianitores de Ma- C
naſſe , & Ephraim , & vniuerſis reliquijs Iſ-
rael,ab omni quoque Iuda,& Beniamin , &
habitatoribus Ieruſalem,*tradiderunt in ma 10
nibus eorum,qui præerãt operarijs in domo
Domini,vt inſtaurarent templum,& infirma
quæque ſarcirent.* At illi dederunt eam arti 11
ficibus,& cæmentarijs vt emerent lapides de
lapicidinis,& ligna ad commiſſuras ædificij,
& ad contignationem domorum , quas de-
ſtruxerant reges Iuda . * Qui fideliter cun- 12
cta faciebant.Erant autem præpoſiti operan
tium,Iahath & Abdias de filijs Merari , Za-
charias & Moſollam de filijs Caath,qui vrge
bant opus:omnes Leuitæ ſcientes organis ca
nere . * Super eos vero,qui ad diuerſos vſus 13
onera portabant,erant ſcribæ, & magiſtri
de Leuitis ianitores. * Cumq. efferrent pecu 14
niam , quæ illata fuerat in templum Domi- D
ni, reperit Helcias Sacerdos Librũ legis Do-
mini per manum Moyſi . * Et ait ad Saphan 15
ſcribam : Librum legis inueni in domo Do-
mini:Et tradidit ei.* At ille intulit volumen 16
ad regem , & nunciauit ei dicens : Omnia ,
quæ dediſti in manu ſeruorum tuorum, ecce
complentur . * Argentum, quod repertum 17
eſt in domo Domini , conflauerunt:datumq.
eſt præfectis artificum,& diuerſa opera fabri
cantium . * Præterea tradidit mihi Helcias 18
ſacerdos hunc librum.Quem cum rege præ-
ſente recitaſſet, audiſſetque ille verba legis, 19
ſcidit veſtimenta ſua : * & præcepit Helciæ , 20
& Ahicam filio Saphan , & Abdon filio Mi-
cha , Saphan quoque ſcribæ, & Aſaæ ſeruo
regis,dicens : * Ite, & orate Dominum pro 21
me,& pro reliquijs Iſrael,& Iuda, ſuper vni
uerſis ſermonibus Libri iſtius , qui repertus
eſt ; magnus enim furor Domini ſtillauit ſu-
per nos,eo quod non cuſtodierint patres no
ſtri verba Domini vt facerent omnia, quæ
22 ſcripta ſunt in iſto volumine. * Abijt ergo
Helcias, & hi qui ſimul a rege miſſi fuerant,
ad Oldam prophetidem,vxorem Sellum filij
Thecuath, filij Haſra cuſtodis veſtium : quæ
habitabat in Ieruſalem in Secunda: & locu-
23 ti ſunt ei verba,quæ ſupra narrauimus . * At
illa reſpondit eis: Hæc dicit Dominus Deus
Iſrael : Dicite viro , qui miſit vos ad me :
24 * Hæc dicit Dominus:Ecce ego inducam ma
la ſuper locum iſtum , & ſuper habitatores
eius,cunctaq. maledicta , quæ ſcripta ſunt in
Libro hoc, quem legerunt coram rege Iuda.
25 * Quia dereliquerunt me, & ſacrificauerunt
F dijs alienis , vt me ad iracundiam prouoca-
rent in cunctis operibus manuum ſuarum ,
idcirco ſtillabit furor meus ſuper locũ iſtũ ,
26 & non extinguetur . * Ad regem autem Iu-
da,qui miſit vos pro Domino deprecãdo,ſic
loquimini : Hæc dicit Dominus Deus Iſrael :
27 Quoniam audiſti verba voluminis , * atque
emollitum eſt cor tuum , & humiliatus es in
conſpectu Dei ſuper his,quæ dicta ſunt con-
tra locum hunc,& habitatores Ieruſalem,re
ueritusq. faciem meam,ſcidiſti veſtimenta
tua,& fleuiſti coram me : ego quoque exau-
28 diui te,dicit Dominus . * Iam enim colligam
te ad patres tuos, & infereris in ſepulchrum
tuum in pace : nec videbunt oculi tui omne
malum , quod ego inducturus ſum ſuper lo- 4. Reg.
cum iſtum,& ſuper habitatores eius.* Retu-
29 lerunt itaque regi cuncta quæ dixerat.*At il
le conuocatis vniuerſis maioribus natu Iuda
30 & Ieruſalem, * aſcendit in domum Domini,
G vnaq. omnes viri Iuda & habitatores Ieruſa-
lem,Sacerdotes & Leuitæ, & cunctus popu-
lus a minimo vſque ad maximum . Quibus
audientibus in domo Domini,legit rex om-
31 nia verba voluminis : * & ſtans in tribunali
ſuo, percuſſit fœdus coram Domino vt am-
bularet poſt eum,& cuſtodiret præcepta,&
teſtimonia,& iuſtificationes eius in toto cor
de ſuo,& in tota anima ſua, faceretque quæ
ſcripta ſunt in volumine illo, quod legerat.
32 * Adiurauit quoque ſuper hoc omnes, qui re
perti fuerant in Ieruſalem,& Beniamin:&
fecerunt habitatores Ieruſalem iuxta pactũ
33 Domini Dei patrum ſuorum . * Abſtulit er-
go Ioſias cunctas abominationes de vniuer-
ſis regionibus filiorum Iſrael : & fecit om-
nes,qui reſidui erant in Iſrael, ſeruire Domi
no Deo ſuo.Cunctis diebus eius non receſſe
runt a Domino Deo patrum ſuorum .

CAP. XXXV.

1 FEcit autem Ioſias in Ieruſalem Phaſe 4. Reg.
A Domino,quod immolatum eſt quartade
2 cima die menſis primi :* & conſtituit Sacer-
dotes in officijs ſuis,hortatusq. eſt eos vt mi
3 niſtrarent in domo Domini . * Leuitis quo-
que , ad quorum eruditionem omnis Iſrael
ſancti-

ſanctificabatur Domino, locutus eſt: Ponite
arcam in ſanctuario templi, quod ædificauit
Salomon filius Dauid rex Iſrael, nequaquam
enim eam vltra portabitis: nunc autem mini
ſtrate Domino Deo veſtro, & populo eius Iſ
rael. * Et præparate vos per domos, & cogna 4
tiones veſtras in diuiſionibus ſingulorum, ſi
cut præcepit Dauid rex Iſrael, & deſcripſit
Salomon filius eius. * Et miniſtrate in ſanctua 5
rio per familias turmaſque Leuiticas. * & 6
ſanctificati immolate Phaſe: fratres etiam ve
ſtros, vt poſſint iuxta verba, quæ locutus eſt
Dominus in manu Moyſi facere, præparate.
* Dedit præterea Ioſias omni populo, qui ibi 7
fuerat inuentus in ſollemnitate Phaſe, agnos
& hædos de gregibus, & reliqui pecoris tri
ginta millia, boum quoq; tria millia. hæc de
regis vniuerſa ſubſtantia. * Duces quoque e- 8
ius, ſponte quod vouerant, obtulerunt, tam
populo, quam Sacerdotibus & Leuitis. Por-
ro Helcias, & Zacharias, & Iahiel principes B
domus Domini, dederunt ſacerdotibus ad fa
ciendum Phaſe pecora commixtim duo mil
lia ſexcenta, & boues trecentos. * Chonenias 9
autem, & Semeias, etiam Nathanael fratres
eius, necnon Haſabias, & Iehiel, & Iozabad
principes Leuitarum, dederunt ceteris Leui
tis ad celebrandum Phaſe quinque millia pe
corum, & boues quingentos. * Præparatum- 10
que eſt miniſterium, & ſteterunt Sacerdotes
in officio ſuo: Leuitæ quoq; in turmis, iuxta
regis imperiũ. * Et immolatum eſt Phaſe: a- 11
ſperſeruntq. Sacerdotes manu ſua ſanguinẽ,
& Leuitæ detraxerunt pelles holocauſtorũ:
* & ſeparauerunt ea ut darent per domos 12
& familias ſingulorum, & offerrentur Domi
no, ſicut ſcriptum eſt in Libro Moyſi: de bo-
bus quoque fecerunt ſimiliter. * Et aſſauerũt 13
Phaſe ſuper ignẽ, iuxta quod in lege ſcriptũ
eſt: pacificas vero hoſtias coxerunt in lebeti
bus, & cacabis, & ollis, & feſtinato diſtribue
runt vniuerſæ plebi. * ſibi autem, & Sacerdo 14
tib: poſtea parauerunt: nam in oblatione ho
locauſtorum & adipum vſque ad noctem Sa
cerdotes fuerunt occupati: vnde Leuitæ ſibi,
& Sacerdotibus filiis Aaron parauerunt no- C
uiſſimis. * Porro cantores filii Aſaph ſtabant 15
in ordine ſuo, iuxta præceptũ Dauid, & A-
ſaph, & Heman, & Idithun prophetarum re
gis: Ianitores vero per portas ſingulas obſer
uabant, ita ut nec puncto quidẽ diſcederẽt
a miniſterio: quam ob rem & fratres eorũ
Leuitæ parauerunt eis cibos. * Omnis igitur 16
cultura Domini rite completa eſt in die illa
vt facerent Phaſe, & offerrent holocauſta ſu
per altare Domini, iuxta præceptum regis
Ioſiæ. * Feceruntque filii Iſrael, qui reperti 17
fuerant ibi, Phaſe in tempore illo, & ſollem-
nitate azymorum ſeptem diebus. * Non fuit 18
Phaſe ſimile huic in Iſrael a diebus Samuelis
Prophetæ: ſed nec quiſquam de cunctis re-
gibus Iſrael fecit Phaſe ſicut Ioſias, Sacerdo
tibus, & Leuitis, & omni Iudæ, & Iſrael qui
repertus fuerat, & habitantibus in Ieruſalẽ.
19 * Octauodecimo anno regni Ioſiæ hoc Pha
20 ſe celebratum eſt. * ″ Poſtquam inſtaurauе-
rat Ioſias templum, aſcẽdit Nechao rex Æ- *4.Re.23.f.29
gypti ad pugnãdum in Charcamis iuxta Eu
phraten: & proceſſit in occurſum eius Io-
21 ſias. * At ille, miſſis ad eum nunciis, ait:
D Quid mihi & tibi eſt rex Iuda? non aduer-
ſum te hodie venio, ſed contra aliam pu-
gno domum, ad quam me Deus feſtinato
ire præcepit: deſine aduerſum Deum fa-
cere, qui mecum eſt, ne interficiat te.
22 * Noluit Ioſias reuerti, ſed præparauit
contra eum bellum, nec acquieuit ſermo-
nibus Nechao ex ore Dei: ″ verum perre- *Zac.12.d.11.
23 xit vt dimicaret in campo Mageddo. * Ibi-
que vulneratus a ſagittariis, dixit pueris
ſuis: Educite me de prælio, quia oppido
24 vulneratus ſum. * Qui tranſtulerunt eum
de curru in alterum currum, qui ſequeba-
tur eum more regio, & aſportauerunt eum
in Ieruſalem, mortuuſque eſt, & ſepultus in
mauſoleo patrum ſuorum: & vniuerſus Iu-
25 da & Ieruſalem luxerunt eum. * Ieremias
maxime: cuius omnes cantores atque canta
trices, vſque in præſentem diem lamentatio
nes ſuper Ioſiam replicant, & quaſi lex obti
nuit in Iſrael: Ecce ſcriptum fertur in lamẽ-
26 tationibus. * Reliqua autem ſermonum Io-
ſiæ & miſericordiarum eius: quæ lege præ-
27 cepta ſunt Domini: * opera quoque illius
prima & nouiſſima, ſcripta ſunt in Libro rẽ-
gum Iuda & Iſrael.

CAP. XXXVI.

1 TVlit ergo populus terræ Ioachaz fi-
A lium Ioſiæ, & conſtituit regem pro pa- *4.Re.23.f.30.
2 tre ſuo in Ieruſalem. * Vigintitrium anno-
rum erat Ioachaz, cum regnare cœpiſſet, &
3 tribus menſibus regnauit in Ieruſalem. * A-
mouit autem eum rex Ægypti cum veniſſet
in Ieruſalem, & condemnauit terram centũ
4 talentis argenti, & talento auri. * Conſtituit-
que pro eo regem, ″ Eliakim fratrem eius, ſu *Mat.1.b.14.
per Iudam & Ieruſalem: & vertit nomen
eius Ioakim: ipſum vero Ioachaz tulit ſe-
5 cum, & abduxit in Ægyptum. * Viginti-
quinq. annorum erat Ioakim cum regnare
cœpiſſet, & vndecim annis regnauit in Ieru
ſalem: fecitque malum coram Domino Deo
6 ſuo. * Contra hunc aſcendit Nabuchodo-
B noſor rex Chaldæorum, & vinctum catenis
7 duxit in Babylonem. * Ad quam & vaſa Do
mini tranſtulit, & poſuit ea in templo ſuo.
8 * Reliqua autem verborum Ioakim, & abo-
minationum eius, quas operatus eſt, & quæ

inuenta ſunt in eo, cōtinentur in libro regū
Iuda & Iſrael. Regnauit autem Ioachin fi-
lius eius pro eo.* Octo annorum erat Ioa- 9
chin cum regnare cœpiſſet, & tribus menſi
bus, ac decem diebus regnauit in Ieruſalem,
fecitq. malum in conſpectu Domini.* Cūq. 10
anni circulus volueretur, miſit Nabuchodo
noſor rex, qui adduxerunt eum in Babylo-
nem, aſportatis ſimul pretioſiſſimis vaſis do-
mus Domini.* Regem uero conſtituit Sede-
4. Reg. 24 d. 15. ciam patruum eius ſuper Iudam & Ieruſalē.
Ier. 37 a. 1. *Viginti & vnius anni erat Sedecias cum re- 11
gnare cępiſſet, & vndecim annis regnauit in
Ieruſalem.* Fecitq. malum in oculis Domi- 12
ni Dei ſui, nec erubuit faciem Ieremiæ pro- C
phetę, loquētis ad ſe ex ore Domini.* A rege 13
quoque Nabuchodonoſor receſſit, qui adiu
rauerat eum per Deū: & indurauit ceruicem
ſuam & cor ut non reuerteretur ad Dominū
Deum Iſrael.* Sed & vniuerſi principes ſa- 14
cerdotum, & populus, præuaricati ſunt ini-
que iuxta uniuerſas abominationes Gentiū,
& polluerunt domum Domini, quam ſancti-
ficauerat ſibi in Ieruſalem.* Mittebat au- 15
tem Dominus Deus patrum ſuorum ad illos
per manum nunciorum ſuorum de nocte cō
ſurgens, & quotidie commonens: eo quod
parceret populo & habitaculo ſuo.* At illi 16
ſubſannabant nūcios Dei, & paruipendebāt
ſermones eius, illudebātq. prophetis, donec
aſcenderet furor Domini in populum eius,
17 & eſſet nulla curatio.* Adduxit enim ſu-
per eos regem Chaldæorum, & interfecit iu
uenes eorum gladio in domo ſanctuarii ſui,
non eſt miſertus adoleſcentis, & virginis, &
ſenis, nec decrepiti quidem, ſed oēs tradidit
18 in manib. eius.* Vniuerſaq. vaſa domus Do
D mini tam maiora, quam minora, & theſauros
tēpli, & regis, & principum tranſtulit in Ba-
19 bylonem.* Incēderunt hoſtes domū Dei, de
ſtruxeruntq. murū Ieruſalē, vniuerſas turres
cōbuſſerunt, & quidquid pretioſum fuerat,
20 demoliti ſunt.* Si quis euaſerat gladium, du-
ctus in Babylonē ſeruiunt regi & filijs eius,
21 donec imperaret rex Perſarum,* & comple
retur ſermo Domini ex ore Ieremiæ, & cele
braret terra ſabbata ſua: cunctis .n. diebus de
ſolationis egit ſabbatum vſque dum comple
22 rentur ſeptuaginta anni.** Anno autem pri
mo Cyri regis Perſarum ad explendum ſer-
monē Domini, quem locutus fuerat per os
Ieremiæ, ſuſcitauit Dominus ſpiritum Cyri
regis Perſarum: qui iuſſit prędicari in vniuer
ſo regno ſuo, etiam per ſcripturam, dicens:
23 * Hæc dicit Cyrus rex Perſarum: omnia re-
gna terræ dedit mihi Dominus Deus cæli. &
ipſe præcepit mihi ut ædificarem ei domum
in Ieruſalem, quę eſt in Iudæa: quis ex uobis
eſt in omni populo eius? ſit Dominus Deus
ſuus cum eo, & aſcendat.

LIBER

LIBER PRIMVS
ESDRAE.



CAPVT PRIMVM.

IN anno primo Cyri re 1
gis Perſarum vt cõple- A
retur verbum Domini
ex ore Ieremiæ, ſuſcita
uit Dñs ſpiritum Cyri
regis Perſarum: & tradu-
xit vocem in omni re-
gno ſuo, etiam per ſcri
pturam, dicens: * Hæc dicit Cyrus rex Per- 2
ſarum: Omnia regna terræ dedit mihi Do- B
minus Deus cæli, & ipſe præcepit mihi vt
ædificarem ei domum in Ieruſalem, quæ eſt
in Iudæa. * Quis eſt in vobis de vniuerſo 3
populo eius? Sit Deus illius cum ipſo. A-
ſcendat in Ieruſalem, quæ eſt in Iudæa, &
ædificet domum Domini Dei Iſrael, ipſe eſt
Deus qui eſt in Ieruſalem. * Et omnes reliqui 4
in cunctis locis vbicumque habitant, adiu-
uent eum viri de loco ſuo argento & auro,
& ſubſtantia, & pecoribus, excepto quod vo
luntarie offerunt templo Dei, quod eſt in Ie
ruſalem. * Et ſurrexerunt principes patrum 5
de Iuda, & Beniamin, & Sacerdotes, & Le- C
uitæ, & omnis, cuius Deus ſuſcitauit ſpiritũ,
vt aſcenderẽt ad ædificandũ templum Dñi,
quod erat in Ieruſalẽ. * Vniuerſiq. qui erant 6
in circuitu, adiuuerũt manus eorũ in vaſis ar
genteis & aureis, in ſubſtantia & iumẽtis, in
ſupellectili, exceptis his, quæ ſponte obtule
7 rant. * Rex quoq. Cyrus protulit vaſa tem-
pli Domini, quæ tulerat Nabuchodonoſor
de Ieruſalem, & poſuerat ea in templo Dei
8 ſui. * Protulit autem ea Cyrus rex Perſarum
D per manum Mithridatis filij Gazabar, & an-
9 numerauit ea Saſſabaſar principi Iuda. * Et
hic eſt numerus eorum: Phialæ aureæ trigin
ta, phialæ argenteæ mille, cultri vigintino-
10 uem, ſcyphi aurei triginta, * ſcyphi argentei
ſecundi quadringenti decem: vaſa alia mil-
11 le. * Omnia vaſa aurea & argentea quinque
millia quadringenta: vniuerſa tulit Saſſaba-
ſar cum his, qui aſcendebant de tranſmigra-
tione Babylonis in Ieruſalem.

CAP. II.

1 A HI ſunt autem prouinciæ filij, qui aſcen 2.Eſd.7.b.6.
derunt de captiuitate, quam trãſtule-
rat Nabuchodonoſor rex Babylonis in Ba-
bylonem, & reuerſi ſunt in Ieruſalẽ & Iudã
2 vnuſquiſque in ciuitatem ſuam. * Qui vene-
runt cum Zorobabel, Ioſue, Nehemia, Sara-
ia, Rahelaia, Mardochai, Belſan, Meſphar, Be
guai, Rehum, Baana. Numerus virorum po-
3 puli Iſrael: * Filij Pharos duo millia cen-
4 tum ſeptuagintaduo. * Filij Sephatia, trecẽti
5 ſeptuagintaduo. * Filij Area, ſeptingenti
6 ſeptuagintaquinque. * Filij Phahath Moab,

filiorum Ioſue: Ioab duo millia octingenti-
duodecim.* Filij Ælam mille ducenti quin- 7
quagintaquattuor.* Filij Zethua, nōgēti qua 8
dragintaquinque.* Filij Zachai, ſeptingenti 9
ſexaginta.* Filij Bani, ſexcenti quadraginta- 10
duo.* Filij Bebai, ſexcenti viginti tres.* Filij 11
Azgad, mille ducenti viginti duo.* Filij Ado 12
nicam, ſexcenti ſexagintaſex.* Filij Beguai, 13
duo millia quinquaginta ſex.* Filij Adin, qua 14
dringēti quīquagintaquattuor.* Filij Ather, 15
qui erant ex Ezechia, nonagintaocto: * Filij 16
Beſai, trecenti vigintitres.* Filij Iora, cen- 17
tum duodecim.* Fili Haſum, ducenti vigin- 18
titres.* Filij Gebbar, nonagintaquinque. B
* Filij Bethlehem, centum vigintitres.* Viri 19
Netupha, quinquagintaſex.* Viri Anathoth, 20
centum vigintiocto.* Filij Azmaueth, qua- 21
draginta duo.* Filij Cariathiarim, Cephi- 22
ra, & Beroth, ſeptingenti quadraginta tres. 23
* Filij Rama, & Gabaa, ſexcenti vigintiunus. 24
* Viri Machmas, centum vigintiduo.* Vi- 25
ri Bethel, & Hai, ducenti vigintitres.* Filij 26
Nebo, quinquagintaduo.* Filij Megbis, cen 27
tum quinquagintaſex.* Filij Ælā alterius, 28
mille ducenti quinquagintaquattuor.* Filij 29
Harim, trecenti viginti.* Filij Lod Hadid, & 30
Ono, ſeptingenti vigintiquinque.* Filij Ieri- 31
cho, trecenti quadragintaquinque.* Filij Se 32
naa, tria millia ſexcenti triginta.* Sacerdo- 33
tes: Filij Iadaia in domo Ioſue, nongenti ſe- 34
ptuaginta tres.* Filij Emmer, mille quinqua 35
ginta duo.* Filij Pheſhur, mille ducenti qua 36
draginta ſeptem.* Filij Harim, mille decem 37
& ſeptem.* Leuitæ: Filij Ioſue & Cedmihel 38
filiorū Odouiæ ſeptuagintaquattuor.* Can- 39
tores: Filij Aſaph, centum vigintiocto. 40
* Filij Ianitorum: filij Sellum, filij Ater, fi- 41
lij Telmō, filij Accub, filij Hatita, filij Sobai: 42
vniuerſi cētum trigintanouē.* Nathinæi: fi- C
lij Siha, filij Haſupha, filij Tabbaoth, * filij 43
Ceros, filij Siaa, filij Phadō, filij Lebana, filij 43
Hagaba, filij Accub, * filij Hagab, filij Sēlai, 45
filij Hanā, filij Gaddel, filij Gaher, filij Raa- 46
ia,* filij Raſin, filij Necoda, filij Gazam,* filij 47
Aza, filij Phaſea, filij Beſee, * filij Aſena, filij 48
Munim, filij Nephuſim, filij Bacbuc, filij Ha 49
cupha, filij Harhur,* filij Beſluth, filij Mahi- 50
da, filij Harſa, * filij Bercos, filij Siſara, filii 51
Thema,* filij Naſia, filii Hatipha,* filij ſeruo 52
rū Salomonis, filii Sotai, filij Sophereth, filii 53
Pharuda, * filii Iala, filii Dercon, filii Ged- 54
del, * filii Saphatia, filii Hatil, filii Phoche- 55
reth, qui erant de Aſebaim, filii Ami.* om- 56
nes Nathinæi, & filii ſeruorum Salomonis, 57
trecenti nonagintaduo.* Et hi qui aſcende- 58
runt de Thelmala, Thelharſa, Cherub, & A- 59
don, & Emer: & non potuerunt indicare
domum patrum ſuorum & ſemen ſuum, v-
trum ex Iſrael eſſent.* Filij Dalaia, filij To- 60
bia, filii Necoda, ſexcenti quinquaginta-
duo.* Et de filijs Sacerdotum: Filii Hobia, 61
filij Accos, filij Berzellai, qui accepit de filia
D bus Berzellai Galaaditis, vxorem, & voca-
62 tus eſt nomine eorum: * hi quæſierunt ſcri-
pturam genealogiæ ſuæ, & nō inuenerūt, &
63 eiecti ſunt de ſacerdotio.* Et dixit Atherſa-
tha eis vt nō comederent de Sancto ſancto
rum, donec ſurgeret ſacerdos doctus atque
64 perfectus.* Omnis multitudo quaſi vnus,
quadraginta duo millia trecenti ſexaginta:
65 * exceptis ſeruis eorum, & ancillis, qui erāt
ſeptem millia trecenti trigintaſeptem: & in
ipſis cantores, atque cantatrices ducenti.
66 * Equi eorum ſeptingenti trigintaſex, muli
67 eorū ducenti quadragintaquinque, * came-
li eorum quadringenti trigintaquinq. aſini
68 eorum, ſex millia ſeptingenti viginti.* Et de
principibus patrum, cum ingrederentur tē-
plum Domini, quod eſt in Ieruſalem, ſponte
obtulerunt in domum Dei ad extruendam
69 eam in loco ſuo.* Secundum vires ſuas de-
derunt impēſas operis, auri ſolidos ſexagin
ta millia & mille, argenti mnas quinq. mil-
70 lia, & veſtes ſacerdotales centū.* Habitaue-
rūt ergo Sacerdotes, & Leuitæ, & de popu-
lo, & cātores: & ianitores, & Nathinęi in vr-
bib. ſuis, vniuerſuſq. Iſrael in ciuitatib. ſuis.

CAP. III.

1 IAmq. venerat menſis ſeptimus, & erant
A filij Iſrael in ciuitatibus ſuis: congregatus
eſt ergo populus quaſi vir vnus in Ieruſalē.
2 * Et ſurrexit Ioſue filius Ioſedec, & fratres
eius ſacerdotes, & Zorobabel fili9 Salathiel,
& fratres eius, & ædificauerunt altare Dei
Iſrael vt offerrent in eo holocauſtomata, ſi-
3 cut ſcriptum eſt in lege Moyſi viri Dei: * Col
locauerunt autē altare Dei ſuper baſes ſuas
deterrentibus eos per circuitum populis ter
rarum, & obtulerunt ſuper illud holocauſtū
4 Domino manè & veſpere: * Feceruntq. ſo-
lemnitatem tabernaculorum, ſicut ſcriptū
eſt, & holocauſtum diebus ſingulis per ordi
B nem ſecundum præceptum opus diei in die
5 ſuo.* Et poſt hæc holocauſtum iuge tam in
Calendis quam in vniuerſis ſolemnitatibus
Domini, quæ erant conſecratæ, & in omni-
bus in quibus vltro offerebatur munus Do-
6 mino.* A primo die menſis ſeptimi cœpe-
runt offerre holocauſtum Domino: porro
7 templū Dei nondum fundatum erat.* Dede
runt autem pecunias latomis & cæmenta-
rijs: cibum quoque, & potum, & oleum Si-
donijs, Tyrijſque vt deferrent ligna cedrina
de Libano ad mare Ioppe, iuxta quod præce
8 perat Cyrus rex Perſarum eis.* Anno autē
ſecundo aduentus eorum ad templum Dei
C in Ieruſalē mēſe ſecūdo, cęperūt Zorobabel
filius Salathiel, & Ioſue filius Ioſedec, & reli
qui de fratribus eorum Sacerdotes, & Leui-
tæ, & omnes qui venerant de captiuitate in
Ieruſa-

Digitized by Google

Ieruſalem,& conſtituerunt Leuitas a viginti
annis & ſupra, vt vrgerent opus Domini.
*Stetitq. Ioſue & filij eius, & fratres eius, 9
Cedmihel, & filii eius, & filii Iuda, quaſi vir-
vnus, vt inſtarent ſuper eos qui faciebant o-
pus in templo Dei: filii Henadad, & filii eo-
rum, & fratres eorum Leuitæ. * Fundato igi 10
tur a cæmentarijs templo Domini, ſteterunt
ſacerdotes in ornatu ſuo cum tubis: & Leui
tæ filii Aſaph in cymbalis, ut laudarent Deũ
per manus Dauid regis Iſrael. *Et concinne- 11
bant in hymnis, & cõfeſſione Domino: Quo
niam bonus, quoniam in æternum miſericor D
dia eius ſuper Iſrael. Omnis quoque popu-
lus vociferabatur clamore magno in laudã-
do Dominum, eo quod fundatum eſſet tem-
plum Domini. * plurimi etiam de Sacerdo- 12
tibus & Leuitis, & principes patrum, & ſe-
niores, qui viderant templum prius cum fun
datum eſſet, & hoc templum in oculis eorũ,
flebant voce magna: & multi vociferãtes in
lætitia, eleuabant vocem *Nec poterat quiſ 13
quam agnoſcere vocem clamoris lætantium
& vocem fletus populi: commixtim enim
populus vociferabatur clamore magno, &
vox audiebatur procul.

CAP. IIII.

AVdierunt autem hoſtes Iudæ, & Benia- 1
min, quia filii captiuitatis ædificarent A
templum Domino Deo Iſrael: *& acceden- 2
tes ad Zorobabel, & ad principes patrum di
xerunt eis: Ædificemus vobiſcum, quia ita vt
vos, quærimus Deum veſtrum: ecce nos im-
molauimus victimas a diebus Aſor Haddan
regis Aſſur, qui adduxit nos huc. *Et dixit eis 3
Zorobabel, & Ioſue, & reliqui principes pa
trum Iſrael: Non eſt vobis & nobis vt ædifi-
cemus domum Deo noſtro, ſed noſipſi ſoli
ædificabimus Domino Deo noſtro, ſicut præ
cepit nobis Cyrus rex Perſarũ: * Factum eſt 4
igitur ut populus terræ impediret manus po
puli Iudæ, & turbaret eos in ædificãdo. * Cõ 5
duxerunt autem aduerſus eos conſiliatores,
vt deſtruerent cõſilium eorum omnibus die
bus Cyri regis Perſarum, & vſque ad regnũ
Darii regis Perſarũ. * In regno aũt Aſſueri, 6
in principio regni eius, ſcripſerũt accuſatio
nem aduerſus habitatores Iudæ & Ieruſalẽ.
*Et in dieb. Artaxerxis ſcripſit Beſelã Mithri 7
dates, & Thabeel, & reliqui, qui erãt in con- B
ſilio eorum, ad Artaxerxem regem Perſarũ:
epiſtola autem accuſationis ſcripta erat Sy-
riace, & legebatur ſermone Syro. *Reũ Beel 8
teem, & Samſai ſcriba ſcripſerunt epiſtolam
vnam de Ieruſalem Artaxerxi regi, huiuſce
modi: * Reum Beelteem, & Samſai ſcriba, & 9
reliqui conſiliatores eorum, Dinæi, & Aphar
ſathachæi, Terphalæi, Apharſæi, Erchuæi,
Babylonii, Suſanechæi, Dieui, & Ælamitæ,
10 * & ceteri de Gentibus, quas tranſtulit Aſe-
naphar magnus & glorioſus: & habitare eas
fecit in ciuitatibus Samariæ, & in reliquis re
11 gionibus trans Flumen in pace: (* Hoc eſt
exemplar epiſtolæ, quam miſerunt ad eum)
Artaxerxi regi, ſerui tui, viri qui ſunt trans
12 Fluuium, ſalutẽ dicunt. * Notũ ſit regi, quia
Iudæi, qui aſcenderũt a te ad nos, venerunt
In Ieruſalem ciuitatem rebellem & peſſimã,
quam ædificant extruẽtes muros eius, & pa
13 rietes componentes. *Nunc igitur notum ſit
C regi, quia ſi ciuitas illa ædificata fuerit, & mu
ri eius inſtaurati, tributum, & vectigal, & an
nuos reditus non dabunt, & vſque ad reges
14 hæc noxa perueniet. * Nos autem memores
ſalis, quod in palatio comedimus, & quia læ-
ſiones regis videre nefas ducim⁹, idcirco mi
15 ſimus & nunciauimus regi, * vt recenſeas in
libris hiſtoriarũ patrum tuorũ, & inuenies
ſcriptum in commẽtariis, & ſcies quoniam
vrbs illa, vrbs rebellis eſt, & nocens regibus
& prouinciis, & bella concitantur in ea ex
diebus antiquis: quam ob rem & ciuitas ipſa
16 deſtructa eſt. * Nunciamus nos regi, quo-
niam ſi ciuitas illa ædificata fuerit, & muri
ipſius inſtaurati, poſſeſſionem trãs Fluuium
17 non habebis. * Verbum miſit rex ad Reum
Beelteem, & Samſai ſcribam, & ad reliquos,
qui erãt in cõſilio eorum habitatores Sama
riæ, & cæteris trans Fluuium, ſalutem dicẽs
18 & pacem. *Accuſatio, quam miſiſtis ad nos,
19 manifeſte lecta eſt coram me. *& a me præce
D ptum eſt: & recenſuerunt, inueneruntq. quo
niam ciuitas illa a diebus antiquis aduerſum
reges rebellat, & ſeditiones, & prælia conci
20 tantur in ea: * nam & reges fortiſſimi fuerũt
in Ieruſalem, qui & dominati ſunt omni re-
gioni, quæ trans Fluuium eſt: tributum quo-
21 que & vectigal, & reditus accipiebant. * Nũc
ergo audite ſententiam: Prohibeatis uiros il
los vt vrbs illa non ædificetur, donec ſi for-
22 te a me iuſſum fuerit. * Videte ne negligẽter
hoc impleatis, & paulatim creſcat malum
23 contra reges. * Itaque exemplum edicti Ar
taxerxis regis lectum eſt coram Reum Beel
teem, & Samſai ſcriba, & conſiliariis eorũ:
& abierunt feſtini in Ieruſalem ad Iudæos,
& prohibuerunt eos in brachio & robore.
24 * Tunc intermiſſum eſt opus domus Domi-
ni in Ieruſalem, & non fiebat vſque ad an-
num ſecundum regni Darij regis Perſarum.

CAP. V.

1 PRophetauerunt autem Aggæus Prophe-
A ta, & Zacharias filius Addo prophetan-
tes ad Iudæos, qui erãt in Iudæa & Ieruſalẽ,
2 in nomine Dei Iſrael. *Tũc ſurrexerũt Zoro
babel filius Salathiel, & Ioſue filius Ioſedec,
& cœperunt ædificare templum Dei in Ieru
ſalẽ, & cũ eis prophetæ Dei adiuuãtes eos.

* In ipſo autem tempore venit ad eos Tha- 3
thanai, qui erat dux trans Flumen, & Sthar-
buzanai, & cōſiliarij eorū: ſicq. dixerunt eis:
Quis dedit vobis conſilium vt domum hanc
ædificaretis, & muros eius inſtauraretis?
* Ad quod reſpondimus eis, quæ eſſent nomi 4
na hominum auctorum ædificationis illius.
* Oculus autem Dei eorum factus eſt ſuper 5
ſenes Iudæorum, & non potuerunt inhibe-
re eos. Placuitq. vt res ad Darium referre-
tur, & tunc ſatisfacerent aduerſus accuſa- B
tionem illam. * Exemplar epiſtolæ, quam 6
miſit Thathanai dux regionis trans Flumen,
& Stharbuzanai, & conſiliatores eius Arpha
ſachæi, qui erant trans Flumen ad Darium re
gem. * Sermo, quem miſerant ei, ſic ſcriptus 7
erat: Dario regi pax omnis. * Notum ſit regi, 8
iſſe nos ad Iudæam prouinciam, ad domum
Dei magni, quæ ædificatur lapide impolito,
& ligna ponuntur in parietibus: opusq. il-
lud diligenter extruitur, & creſcit in manib.
eorum. * Interrogauimus ergo ſenes illos, & 9
ita diximus eis: Quis dedit vobis poteſta-
tem vt domum hanc ædificaretis, & muros
hos inſtauraretis? * Sed & nomina eorum 10
quæſiuimus ab eis, vt nunciaremus tibi: ſcri- C
pſimusq. nomina eorum virorum, qui ſunt
principes in eis. * Huiuſcemodi autem ſer- 11
monem reſponderunt nobis, dicentes: Nos
ſumus ſerui Dei cæli & terræ, & ædificamus
templum, quod erat extructum ante hos
annos multos, quodque rex Iſrael magnus
ædificauerat, & extruxerat. * Poſtquam au 12
tem ad iracundiam prouocauerunt patres
noſtri Deum cæli, tradidit eos in manus Na-
buchodonoſor regis Babylonis Chaldæi, do
mū quoque hanc deſtruxit, & populum eius
tranſtulit in Babylonem. * Anno autem pri 13
mo Cyri regis Babylonis, Cyrus rex propo
ſuit edictum vt domus Dei hæc ædificaretur.
* Nam & vaſa templi Dei aurea & argētea, 14
q̄ Nabuchodonoſor tulerat de tēplo, quod D
erat in Ieruſalem, & aſportauerat ea in tem
plum Babylonis, protulit Cyrus rex de tem
plo Babylonis, & data ſunt Saſſabaſar voca-
bulo, quem & principem conſtituit, * dixitq. 15
ei: Hæc vaſa tolle, & vade, & pone ea in tē-
plo, quod eſt in Ieruſalem, & domus Dei ædi
ficetur in loco ſuo. * Tunc itaque Saſſabaſar 16
ille venit & poſuit fundamenta templi Dei
in Ieruſalem, & ex eo tempore vſque nunc
ædificatur, & necdum completum eſt. * Nūc 17
ergo, ſi videtur regi bonum, recenſeat in bi
bliotheca regis, quæ eſt in Babylone, vtrum-
nam a Cyro rege iuſſum fuerit vt ædificare
tur domus Dei in Ieruſalem, & voluntatem
regis ſuper hac re mittat ad nos.

CAP. VI.

TVnc Darius rex præcepit: & recenſue- 1
runt in bibliotheca librorum, qui erant A
repoſiti in Babylone, * & inuentum eſt in 2
Ecbatanis, quod eſt caſtrum in Medena pro-
uincia volumen vnum, taliſq. ſcriptus erat
3 in eo commentarius: * Anno primo Cyri
regis: Cyrus rex decreuit vt domus Dei ædi
ficaretur, quæ eſt in Ieruſalem, in loco vbi
immolent hoſtias, & vt ponant fundamen-
ta ſupportantia altitudinem cubitorum ſe-
xaginta, & latitudinem cubitorum ſexa-
4 ginta, * ordines de lapidibus impolitis tres,
& ſic ordines de lignis nouis: ſumptus autē
5 de domo regis dabuntur. * Sed & vaſa tem
pli Dei aurea & argentea, quæ Nabuchodo-
noſor tulerat de templo Ieruſalem, & attu-
lerat ea in Babylonem, reddantur, & refe-
rantur in templum in Ieruſalem in locum
ſuum, quæ & poſita ſunt in templo Dei.
6 * Nunc ergo Thathanai dux regionis, quæ
eſt trans Flumen, Stharbuzanai, & conſilia-
rij veſtri Apharſachæi, qui eſtis trans Flu-
7 men, procul recedite ab illis, * & dimittite
B fieri templum Dei illud a duce Iudæorum, &
a ſenioribus eorum, vt domum Dei illam æ-
8 dificent in loco ſuo. * Sed & a me præceptū
eſt quid oporteat fieri a presbyteris Iudæo-
rum illis, vt ædificetur domus Dei, ſcilicet vt
de arca regis, id eſt, de tributis, quæ dantur
de regione trans flumē, ſtudioſe ſumptus
9 dētur viris illis ne impediatur opus. * Quod
ſi neceſſe fuerit, & vitulos, & agnos, & hę-
dos in holocauſtum Deo cœli, frumentum,
ſal, vinum, & oleum, ſecundum ritum Sacer
dotum, qui ſunt in Ieruſalem, detur eis per
ſingulos dies, ne ſit in aliquo querimonia.
10 * Et offerant oblationes Deo cæli, orentq.
11 pro vita regis, & filiorum eius. * A me er
go poſitum eſt decretum: Vt omnis homo,
qui hanc mutauerit iuſſionem, tollatur li-
gnum de domo ipſius, & erigatur, & confi-
gatur in eo, domus autem eius publicetur.
12 * Deus autem, qui habitare fecit nomen ſuū
C ibi, diſſipet omnia regna, & populum, qui
extenderit manum ſuam vt repugnet, & diſ
ſipet domum Dei illam, quæ eſt in Ieruſalē.
Ego Darius ſtatui decretum, quod ſtudioſe
13 impleri volo. * Igitur Thathanai dux regio-
nis trans Flumen, & Stharbuzanai, & conſi
liarii eius, ſecundum quod præceperat Da-
14 rius rex, ſic diligenter executi ſunt. * Senio-
res autem Iudæorum ædificabant, & pro-
ſperabantur iuxta prophetiam Aggæi pro-
phetæ, & Zachariæ filii Addo: & ædificaue-
runt & conſtruxerunt iubente Deo Iſrael,
& iubente Cyro, & Dario, & Artaxerxe re-
15 gibus Perſarum: * & compleuerunt domū
Dei iſtam, vſque ad diem tertium menſis
Adar, qui eſt annus ſextus regni Darij regis.
16 * Fecerunt autem filij Iſrael Sacerdotes &
Leuitæ, & reliqui filiorū tranſmigrationis,
17 dedicationē domus Dei in gaudio. * Et obtu-
D lerunt in dedicationem domus Dei, vitulos
centū, arietes ducētos, agnos quadringētos,
hircos

hircos caprarum pro peccato totius Iſrael
duodecim, iuxta numerũ tribuũ Iſrael. * Et 18
ſtatuerunt Sacerdotes in ordinibus ſuis, &
Leuitas in vicibus ſuis ſuper opera Dei in Ie-
ruſalem, * ſicut ſcriptum eſt in libro Moyſi.
* Fecerunt autem filij Iſrael tranſmigratio- 19
nis, Paſcha, quartadecima die menſis primi.
* Purificati enim fuerant Sacerdotes & Le- 20
uitæ quaſi vnus: omnes mundi ad immolan-
dum paſcha vniuerſis filijs trãſmigrationis,
& fratrib. ſuis Sacerdotibus, & ſibi. * Et co- 21
mederunt filij Iſrael, qui reuerſi fuerant de
tranſmigratione, & omnes qui ſe ſeparaue-
rant a coinquinatione Gẽtium terræ ad eos,
vt quærerent Dominum Deum Iſrael. * Et fe- 22
cerunt ſolemnitatem azymorum ſeptem
diebus in lætitia, quoniam lætificauerat eos
Dominus, & conuerterat cor regis Aſſur ad
eos, vt adiuuaret manus eorum in opere do
mus domini Dei Iſrael.

CAP. VII.

POſt hæc autem verba in regno Artaxer- 1
xis regis Perſarum, Eſdras filius Saraiæ, A
filij Azariæ, filij Helciæ, * filij Sellum, filij Sa 2
doc, filij Achitob, * filij Amariæ, filij Azariæ, 3
filij Maraioth, * filij Zaraiæ, filij Ozi, filij Boc 4
ci, * filij Abiſue, filij Phinees, filij Eleazar, fi- 5
lij Aaron ſacerdotis ab initio. * Ipſe Eſdras 6
aſcẽdit de Babylone, & ipſe ſcriba velox in
lege Moyſi, quã Dominus Deus dedit Iſrael:
& dedit ei rex ſecundum manũ Domini Dei
eius ſuper eũ, omnem petitionẽ eius. * Et a- 7
ſcenderunt de filijs Iſrael, & de filijs Sacer-
dotum, & de filijs Leuitarum, & de cantori-
bus, & de ianitoribus, & de Nathinæis in Ie-
ruſalẽ anno ſeptimo Artaxerxis regis. * Et 8
venerunt in Ieruſalem menſe quinto, ipſe
eſt annus ſeptimus regis. * Quia in primo 9
die menſis primi cœpit aſcendere de Baby-
lone, & in primo die menſis quinti venit in
Ieruſalem, iuxta manum Dei ſui bonam ſu-
per ſe. * Eſdras enim parauit cor ſuum, vt in- 10
ueſtigaret legẽ Domini, & faceret & doce-
ret in Iſrael præceptũ & iudicium. * Hoc eſt 11
autem exemplar epiſtolæ edicti, quod de- B
dit rex Artaxerxes Eſdræ ſacerdoti, ſcribæ
erudito in ſermonibus & præceptis Domi-
ni, & ceremonijs eius in Iſrael. * Artaxerxes 12
rex regum Eſdræ ſacerdoti, ſcribæ legis Dei
cæli doctiſſimo, ſalutem. * A me decretũ eſt, 13
vt cuicũque placuerit in regno meo de popu
lo Iſrael, & de Sacerdotib. eius, & de Leuitis
ire in Ieruſalẽ, tecũ vadat. * A facie. n. regis, 14
& ſeptẽ conſiliatorũ eius, miſſus es, vt viſi-
tes Iudæam & Ieruſalẽ in lege Dei tui, quæ
eſt in manu tua: * & vt feras argentum & au 15
rum quod rex, & cõſiliatores eius ſpõte ob-
tulerunt Deo Iſrael, cuius in Ieruſalẽ taber-
naculum eſt. * Et omne argentum & aurum 16
quodcumque inueneris in vniuerſa prouin-
cia Babylonis, & populus offerre voluerit,
& de Sacerdotibus quæ ſponte obtulerint
17 domui Dei ſui, quæ eſt in Ieruſalem, * libere
C accipe, & ſtudioſe eme de hac pecunia vitu-
los, arietes, agnos & ſacrificia & libamina
eorum, & offer ea ſuper altare templi Dei
18 veſtri, quod eſt in Ieruſalem. * Sed & ſi quid
tibi, & fratribus tuis placuerit de reliquo
argento & auro, vt faciatis, iuxta volunta-
19 tẽ Dei veſtri facite. * Vaſa quoque, quæ dan-
tur tibi in miniſterium domus Dei tui, trade
20 in conſpectu Dei in Ieruſalem. * Sed & cete
ra, quibus opus fuerit in domũ Dei tui, quan
tumcunque neceſſe eſt vt expendas, dabitur
21 de theſauro, & de fiſco regis, * & a me. Ego
Artaxerxes rex, ſtatui atq. decreui omnibus
cuſtodibus arcæ publicæ, qui ſunt trans Flu-
men, vt quodcumq. petierit a vobis Eſdras
ſacerdos, ſcriba legis Dei cæli, abſque mora
22 detis, * vſque ad argenti talenta centum, &
vſque ad frumenti coros centum, & vſque
ad vini batos centum, & vſque ad batos olei
23 centum, ſal vero abſque menſura. * Omne,
D quod ad ritum Dei cæli pertinet, tribuatur
diligẽter in domo Dei cæli: ne forte iraſcat
24 contra regnum regis, & filiorum eius. * Vo-
bis quoque notum facimus de vniuerſis Sa-
cerdotibus, & Leuitis, & cantoribus, & ia-
nitoribus, Nathinæis, & miniſtris domus
Dei huius, vt vectigal, & tributum, & anno-
nas non habeatis poteſtatem imponendi ſu-
25 per eos. * Tu autem Eſdra ſecundum ſapien-
tiam Dei tui, quæ eſt in manu tua, conſtitue
iudices & præſides vt iudicent omni popu-
lo, qui eſt trans Flumen, his videlicet qui no
uerunt legem Dei tui, ſed & imperitos do-
26 cete libere. * Et omnis qui non fecerit legẽ
Dei tui, & legem regis diligenter, iudicium
erit de eo ſiue in mortem, ſiue in exiliũ, ſiue
in condemnationem ſubſtantiæ eius, vel cer
27 te in carcerem. * Benedictus Dominus Deus
patrum noſtrorum, qui dedit hoc in corde
regis vt glorificaret domum Domini, quæ
28 eſt in Ieruſalem, * & in me inclinauit miſeri-
cordiam ſuam coram rege & conſiliatorib.
eius, & vniuerſis principibus regis poten-
tibus: & ego confortatus manu Domini Dei
mei, quæ erat in me congregaui de Iſrael
principes qui aſcenderent mecum.

CAP. VIII.

1 HI ſunt ergo principes familiarum, & ge
A nealogia eorum, qui aſcenderũt me-
cũ in regno Artaxerxis regis de Babylone.
2 * De filijs Phinees, Gerſom. De filijs Ithamar
3 Daniel. De filijs Dauid, Hattus. * De filijs Se-
cheniæ, filijs Pharos, Zacharias: & cum eo
numerati ſunt viri centum quinquaginta.
4 * De filijs Phahath Moab Elioenai filius

Zarche, & cum eo ducenti viri. * De filiis 5
Secheniæ, filius Ezechiel, & cum eo trecenti
viri. * De filiis Adan, Abed filius Ionathan, & 6
cum eo quinquaginta viri. * De filiis Alam, I- 7
ſaias filius Athaliæ, & cum eo ſeptuaginta vi
ri. * De filiis Saphatiæ, Zebedia fili⁹ Michael, 8
& cum eo octoginta viri. * De filiis Ioab, O- 9
bedia filius Iahiel, & cum eo ducenti decē & B
octo viri. * De filiis Selomith, filius Ioſphiæ, 10
& cum eo centum ſexaginta viri. * De filiis 11
Bebai, Zacharias filius Bebai, & cum eo vi-
gintiocto viri. * De filiis Azgad, Iohanan 12
filius Eccran, & cum eo centum & decem
viri. * De filiis Adonicam, qui erant nouiſſi- 13
mi: & hæc nomina eorum: Elipheleth, & Ie-
hiel, & Samaias & cū eis ſexaginta viri. * De 14
filijs Begui, Vthai & Zachur, & cum eis ſe-
ptuaginta viri. * Congregaui aūt eos ad flu- 15
uiū, qui decurrit ad Ahaua, & manſimus ibi
trib. diebus: quęſiuiq. in populo & ī ſacerdo-
tibus de filiis Leui, & non inueni ibi. * Itaq. 16
miſi Eliezer, & Ariel, & Semeiā, & Elnathā, C
& Iarib, & alterum Elnathan, & Nathan, &
Zachariam, & Moſollam principes: & Io-
iarib, & Elnathan ſapientes. * Et miſi eos ad 17
Eddo, qui eſt prim⁹ in Chaſphiæ loco, & po
ſui in ore eorum verba, quæ loquerentur ad
Eddo, & fratres eius Nathinæos ī loco Chaſ
phię vt adducerent nobis miniſtros domus
Dei noſtri. * Et adduxerunt nobis per manū 18
Dei noſtri bonam ſuper nos, virum doctiſſi-
mum de filiis Moholi filiis Leui filiis Iſrael, &
Sarabiam & filios eius & fratres eius decem
& octo, * & Haſabiam, & cum eo Iſaiam de 19
filiis Merari, fratreſq. eius, & filios eius vigin D
ti: * & de Nathinæis, quos dederat Dauid & 20
principes ad miniſteria Leuitarum, Nathi-
nęos ducentos viginti: omnes hi ſuis nomini
bus uocabantur. * Et prædicaui ibi ieiunium 21
iuxta fluuium Ahaua vt affligeremur coram
Domino Deo noſtro, & peteremus ab eo viā
rectam nobis & filiis noſtris, vniuerſæq. ſub
ſtantiæ noſtræ. * Erubui enim petere a rege 22
auxilium & equites, qui defenderent nos ab
inimico in uia: quia dixeramus regi: Manus
Dei noſtri eſt ſuper omnes, qui quærūt eum
in bonitate: & imperium eius & fortitudo e-
ius, & furor ſuper omnes, qui derelinquunt
eum. * Ieiunauimus autem, & rogauimus 23
Deum noſtrum per hoc: & euenit nobis pro E
ſpere. * Et ſeparaui de principibus Sacer- 24
dotū duodecim, Sarabiā, & Haſabiā, & cum
eis de fratrib. eorū decem. * appendiq. eis ar 25
gētum & aurum, & vaſa conſecrata domus
Dei noſtri, quæ obtulerat rex & cōſiliatores
eius, & principes eius, vniuerſuſq. Iſrael eo-
rum, qui inuenti fuerant: * & appendi in ma- 26
nib. eorum argenti talenta ſexcēta quinqua-
ginta, & vaſa argentea centum, auri cen-
tum talenta: * & crateres aureos uiginti, qui 27
habebant ſolidos millenos, & vaſa æris fulgē F
28 tis optimi duo, pulchra, vt aurum. * Et dixi
eis: Vos ſancti Domini, & vaſa ſancta, & ar-
gentum & aurum, quod ſponte oblatum eſt
29 Domino Deo patrum noſtrorum: * vigilate
& cuſtodite, donec appendatis coram prin-
cipib. Sacerdotum, & Leuitarum, & ducibus
familiarum Iſrael in Ieruſalem, in theſaurū
30 domus Domini. * Suſceperunt autem Sacer-
dotes & Leuitæ pondus argenti, & auri, &
vaſorum vt deferrent Ieruſalem in domum
31 Dei noſtri. * Promouimus ergo a flumine
Ahaua duodecimo die menſis primi vt per-
geremus Ieruſalem: & manus Dei noſtri
fuit ſuper nos, & liberauit nos de manu ini-
32 mici & inſidiatoris in via. * Et venimus Ie-
ruſalem, & manſimus ibi tribus diebus.
33 * Die autem quarta appenſum eſt argentū,
G & aurum, & vaſa in domo Dei noſtri per ma
num Meremoth filij Vriæ Sacerdotis, & cū
eo Eleazar filius Phinees, cumq. eis Iozabed
filius Ioſue, & Noadaia filius Bennoi Leui-
34 tæ, * iuxta numerum & pondus omnium:
deſcriptumque eſt omne pondus in tempo-
35 re illo. * Sed & qui venerant de captiuita-
te filij tranſmigrationis, obtulerunt holo-
cauſtomata Deo Iſrael, vitulos duodecim
pro omni populo Iſrael, arietes nonaginta
ſex, agnos ſeptuaginta ſeptem, hircos pro
peccato, duodecim: omnia in holocauſtum
36 Domino. * Dederunt autem edicta regis ſa-
trapis, qui erant de conſpectu regis, & duci-
bus trans Flumen, & eleuauerunt populum
domum Dei.

CAP. IX.

1 POſtquam autem hæc cōpleta ſunt, acceſ
A ſerunt ad me principes, dicentes: Non
eſt ſeparatus populus Iſrael, Sacerdotes &
Leuitæ a populis terrarum, & abominatio-
nibus eorū, Chananæi videlicet, & Hethæi,
& Pherezæi, & Iebuſæi, & Ammonitarum,
& Moabitarum, & Ægyptiorum, & Amor-
2 rhæorum: * tulerunt enim de filiabus eorū
ſibi & filijs ſuis, & commiſcuerunt ſemen
ſanctum cum populis terrarum: manus etiā
principum & magiſtratuum fuit in trāſgreſ
3 ſione hac prima. * Cumque audiſſem ſermo-
nem iſtum, ſcidi pallium meum & tunicam,
& euelli capillos capitis mei & barbæ, & ſe-
4 di mœrens. * Cōuenerunt autem ad me om
nes, qui timebant verbum Dei Iſrael, pro
tranſgreſſione eorum, qui de captiuitate ve-
B nerant, & ego ſedebam triſtis vſque ad ſacri
5 ficium veſpertinum: * & in ſacrificio veſper
tino ſurrexi de afflictione mea, & ſciſſo pal-
lio & tunica, curuaui genua mea, & expandi
manus meas ad Dominum Deum meum,
6 * & dixi: Deus meus confundor & erube-
ſco leuare faciem meam ad te: quoniam ini-
quitates noſtræ multiplicatæ ſunt ſuper ca-
put

put noſtrum,& delicta noſtra creuerunt vſ-
que ad cælum *a diebus patrum noſtrorum: 7
ſed & nos ipſi peccauimus grauiter vſq; ad
diem hanc, & in iniquitatibus noſtris tradi-
ti ſumus ipſi, & reges noſtri, & Sacerdotes
noſtri in manum regum terrarum,& in gla-
dium,& in captiuitatẽ,& in rapinam,& in
confuſionem vultus, ſicut & die hac. * Et 8
nunc quaſi parum & ad momentum facta eſt
deprecatio noſtra apud Dominum Deum no C
ſtrum, vt dimitterentur nobis reliquiæ,& da
retur nobis paxillus in loco ſancto eius,& il
luminaret oculos noſtros Deus noſter,& da
ret nobis vitam modicã in ſeruitute noſtra,
*quia ſerui ſumus, & in ſeruitute noſtra nõ 9
dereliquit nos Deus noſter, ſed inclinauit ſu
per nos miſericordiam corã rege Perſarũ,
vt daret nobis vitã,& ſublimaret domũ Dei
noſtri,& extrueret ſolitudines eius,& daret
nobis ſepẽ in Iuda & Ieruſalem. * Et nunc 10
quid dicemus Deus noſter poſt hæc? quia de
reliquimus mandata tua, *quæ præcepiſti in 11
manu ſeruorum tuorum prophetarũ, dicẽs:
*Terra,ad quam vos ingredimini vt poſſidea
tis eã, terra immunda eſt iuxta immunditiã
populorum,ceterarumq. terrarum,abomi-
nationib.eorum qui repleuerunt eã ab ore
vſq.ad os in coinquinatione ſua. * Nunc er- 12
go filias veſtras ne detis filijs eorum,& filias D
eorum ne accipiatis filijs veſtris, & nõ quæ-
ratis pacem eorum, & proſperitatem eorũ
vſque in ęternum:vt confortemini,& come
datis quæ bona ſunt terræ, & heredes habea
tis filios veſtros vſque in ſæculum. * Et poſt 13
omnia quæ venerunt ſuper nos in operibus
noſtris peſſimis,& in delicto noſtro magno,
quia tu Deus noſter liberaſti nos de iniquita
te noſtra,& dediſti nobis ſalutẽ ſicut eſt ho-
die,* vt nõ conuerteremur,& irrita facere- 14
mus mandata tua,neq.matrimonia iungere
mus cum populis abominationum iſtarum.
Numquid iratus es nobis vſq.ad conſumma-
tionẽ ne dimitteres nobis reliquias ad ſalu-
tem? * Domine Deus Iſrael iuſtus es tu: quo 15
niã derelicti ſumus,qui ſaluaremur ſicut die
hac. Ecce corã te ſumus in delicto noſtro,
non enim ſtari poteſt coram te ſuper hoc.

CAP. X.

SIc ergo orante Eſdra, & implorante eo, 1
& flente, & iacente ante templum Dei, A
collectus eſt ad eum de Iſrael cœtus grandis
nimis virorum & mulierum & puerorum,&
fleuit populus fletu multo.*Et reſpondit Se 2
chenias filius Iehiel de filijs Ælam, & dixit
Eſdræ:Nos præuaricati ſumus in Deum no-
ſtrum, & duximus vxores alienigenas de
populis terræ:& nunc, ſi eſt pœnitẽtia in Iſ-
rael ſuper hoc,*percutiamus fœdus cum Do 3
mino Deo noſtro,vt proijciamus vniuerſas
vxores, & eos qui de his nati ſunt iuxta vo-
luntatem Domini,& eorum qui timent prę-
ceptum Domini Dei noſtri: ſecundum le-
4 gem fiat. * Surge,tuum eſt decernere,noſq.
5 erimus tecum: confortare,& fac. * Surrexit
ergo Eſdras, & adiurauit principes Sacerdo
tum & Leuitarum,& omnem Iſrael vt face-
rent ſecundum verbum hoc, & iurauerunt.
6 * Et ſurrexit Eſdras ante domũ Dei, & abijt
ad cubiculum Iohanan filij Eliaſib, & ingreſ
ſus eſt illuc, panem non comedit, & aquam
non bibit: lugebat enim tranſgreſſionẽ eo-
7 rum, qui venerant de captiuitate. * & miſſa
B eſt vox in Iuda & in Ieruſalem omnibus fi-
lijs tranſmigrationis, vt congregarentur in
8 Ieruſalem: *& omnis qui non venerit in tri-
bus diebus iuxta conſilium principum & ſe-
niorum,auferetur vniuerſa ſubſtantia eius,
& ipſe abijcietur de cœtu tranſmigrationis.
9 * Conuenerunt igitur omnes viri Iuda, &
Beniamin in Ieruſalem tribus diebus, ipſe
eſt menſis nonus,vigeſimo die menſis:& ſe-
dit omnis populus in platea domus Dei, tre
10 mentes pro peccato,& pluuijs. *Et ſurrexit
Eſdras ſacerdos,& dixit ad eos:Vos trãſgreſ
ſi eſtis,& duxiſtis vxores alienigenas vt ad-
11 deretis ſuper delictum Iſrael. * Et nunc date
confeſſionem Domino Deo patrum veſtro
rum,& facite placitum eius,& ſeparamini a
populis terræ, & ab vxoribus alienigenis.
12 * Et reſpondit vniuerſa multitudo,dixitque
voce magna:Iuxta verbum tuum ad nos,ſic
13 fiat. *Verumtamen quia populus multus eſt,
& tẽpus pluuiæ, & non ſuſtinemus ſtare fo-
ris,& opus non eſt diei vnius vel duorũ(ve-
hementer quippe peccauimus in ſermone
14 iſto) * conſtituantur principes in vniuerſa
multitudine: & omnes in ciuitatibus noſtris
qui duxerunt vxores alienigenas veniant in
C temporibus ſtatutis,& cum his ſeniores per
ciuitatem & ciuitatẽ, & iudices eius donec
auertatur ira Dei noſtri a nobis ſuper pec-
15 cato hoc.* Igitur Ionathan filius Azahel, &
Iaaſia filius Thecue ſteterunt ſuper hoc, &
Meſollã & Sebethai Leuites adiuuerũt eos:
16 *Feceruntq.ſic filij trãſmigrationis.Et abie-
runt Eſdras Sacerdos, & viri principes fami
liarum in domos patrum ſuorum, & omnes
per nomina ſua,& ſederũt in die primo mẽ
17 ſis decimi vt quærerent rem.*Et conſumma
ti ſunt oẽs viri, qui duxerant vxores alie-
nigenas, vſque ad diem primam menſis
18 primi. * Et inuenti ſunt de filijs ſacerdotum
qui duxerant vxores alienigenas. De filijs
Ioſue filij Ioſedec,& fratres eius, Maaſia, &
19 Eliezer,& Iarib,& Godolia. * Et dederunt
manus ſuas vt eijcerent vxores ſuas, & pro
delicto ſuo arietem de ouibus offerrent.
20 * Et de filijs Emmer, Hanani, & Zebedia.
21 * Et de filijs Harim,Maaſia,& Elia,& Seme-
22 ia,& Iehiel,& Ozias. * Et de filijs Pheshur,
Elioe-

Elioenai, Maaſia, Iſmael, Nathanael, Ioza-
bed, & Elaſa. * Et de filijs Leuitarum, Ioza- 23
bed, & Semei, & Celaia, ipſe eſt Calita, Pha- D
taia, Iuda, & Eliezer. * Et de cantoribus, Elia- 24
ſib. Et de ianitoribus, Sellum, & Telem, &
Vri. * Et ex Iſrael, de filijs Pharos, Remeia, & 25
Iezia, & Melchia, & Miamin, & Eliezer, &
Melchia, & Banea. * Et de filijs Ælam, 26
Mathania, Zacharias, & Iehiel, & Abdi, & Ie-
rimoth, & Elia. * Et de filijs Zethua, Elioenai, 27
Eliaſib, Mathania, & Ierimuth, & Zabad, &
Aziza. * Et de filijs Bebai, Iohanan, Hanania, 28
Zabbai, Athalai. * Et de filijs Bani, Moſol- 29
lam, & Melluch, & Adaia, Iaſub, & Saal, &
Ramoth. * Et de filijs Phahath, Moab, Edna, 30
& Chalal, Banaias, & Maaſias, Mathanias,
31 Beſeleel, Bennui, & Manaſſe. * Et de fi-
lijs Herem, Eliezer, Ioſue, Melchias, Seme-
32 ias, Simeon, * Beniamin, Maloch, Samarias,
33 * Et de filijs Haſom, Mathanai, Mathatha,
Zabad, Eliphelet, Iermai, Manaſſe, Semei.
34 * De filijs Bani, Maaddi, Amram, & Vel, * Ba-
35 neas, & Badaias, Cheliau, * Vania, Marimu-
36 th, & Eliaſib, * Mathanias, Mathanai, & Iaſi
37 * & Bani, & Benuui, Semei, * & Salmias, &
38 Nathan, & Adaias, * & Mechnedebai, Siſai,
39 Sarai, * Ezrel, & Selemiau, Semeria, * Sellũ,
40 Amaria, Ioſeph. * De filijs Nebo, Iehiel,
41 Mathathias, Zabad, Zabina, Ieddu, & Ioel, &
42 Banaia. * Omnes hi acceperant vxores a-
43 lienigenas, & fuerunt ex eis mulieres, quæ
44 pepererant filios.

LIBER NEHEMIAE, QVI ET ESDRAE SECVNDVS DICITVR.

CAPVT PRIMVM.

VERBA Nehemiæ filij 1
Helchiæ. Et factum eſt A
in menſe Caſleu, anno
vigeſimo, & ego eram
in Suſis caſtro. * Et ve- 2
nit Hanani vnus de fra-
tribus meis, & ipſe &
viri ex Iuda: & inter-
rogaui eos de Iudæis, qui remanſerant, &
ſupererant de captiuitate, & Ieruſalem. * Et 3
dixerunt mihi: Qui remanſerunt, & relicti B
ſunt de captiuitate ibi in prouincia, in affli-
ctione magna ſunt, & in opprobrio: & mu-
rus Ieruſalem diſſipatus eſt, & portæ eius
combuſtæ ſunt igni. * Cumque audiſſem 4
verba huiuſcemodi, ſedi, & fleui, & luxi die-
bus multis: ieiunabam, & orabam, ante fa-
ciem Dei cæli. * Et dixi: * Quæſo Domine 5
Deus cæli fortis, magne atque terribilis, qui
cuſtodis pactum & miſericordiam cum his
qui te diligunt, & cuſtodiunt mandata tua:
6 * fiant aures tuæ auſcultantes, & oculi tui
C aperti vt audias orationem ſerui tui, quam
ego oro coram te hodie, nocte & die pro fi-
lijs Iſrael ſeruis tuis: & confiteor pro pec-
catis filiorum Iſrael, quibus peccauerunt ti-
bi: ego & domus patris mei peccauimus,
7 * vanitate ſeducti ſumus, & non cuſtodiui-
mus mandatum tuum, & ceremonias, & iu-
8 dicia quæ præcepiſti Moyſi famulo tuo. * Me-
mento verbi, quod mandaſti Moyſi ſeruo
tuo, dicens: Cum tranſgreſſi fueritis, ego di-
9 ſpergam vos in populos: * & ſi reuertamini
D ad me, & cuſtodiatis præcepta mea, & fa-
ciatis ea; etiamſi abducti fueritis ad extrema
cæli, inde congregabo vos, & reducam in lo-
cum, quem elegi vt habitaret nomen meum
10 ibi. * Et ipſi ſerui tui, & populus tuus:
quos redemiſti in fortitudine tua magna, &
11 in manu tua valida. * Obſecro Domine, ſit
auris tua attendens ad orationem ſerui tui,
& ad orationem ſeruorum tuorum, qui vo-
lunt

* Dan. 9. 4.

ſunt timere nomen tuum: & dirige ſeruum
tuum hodie, & da ei miſericordiam ante vi-
rum hunc. ego enim eram pincerna regis.

CAP. II.

FActum eſt autem in menſe Niſan, anno 1
vigeſimo Artaxerxis regis: & vinum e- A
rat ante eum, & leuaui vinum, & dedi regi:
& eram quaſi languidus ante faciem eius.
*Dixitque mihi rex: Quare vultus tuus tri- 2
ſtis eſt, cum te ægrotum nõ videam? non eſt
hoc fruſtra, ſed malum neſcio quod in corde
tuo eſt. Et timui valde, ac nimis: *& dixi re- 3
gi: Rex in æternum viue: quare non mœreat
vultus meus, quia ciuitas domus ſepulchro-
rum patris mei deſerta eſt, & portæ eius cõ-
buſtæ ſunt igni? *Et ait mihi rex: Pro qua re 4
poſtulas? Et oraui Deum cæli, *& dixi ad re- 5
gem: Si videtur regi bonum, & ſi placet ſer-
uus tuus ante faciem tuam, vt mittas me in
Iudæam ad ciuitatem ſepulchri patris mei,
& ædificabo eam. *Dixitque mihi rex, & re- 6
gina quæ ſedebat iuxta eum: Vſque ad quod B
tempus erit iter tuũ, & quando reuerteris?
Et placuit ante vultum regis, & miſit me: &
conſtitui ei tempus. *Et dixi regi: Si regi vi- 7
detur bonum, epiſtolas det mihi ad duces re-
gionis trans Flumẽ, vt traducant me, donec
veniam in Iudæam: *& epiſtolam ad Aſaph 8
cuſtodem ſaltus regis, vt det mihi ligna, vt te-
gere poſſim portas turris domus, & muros
ciuitatis, & domum, quam ingreſſus fuero.
Et dedit mihi rex iuxta manum Dei mei bo-
nam mecum. *Et veni ad duces regionis trãs 9
Flumen, dedique eis epiſtolas regis. Miſe-
rat autem rex mecum principes militum, &
equites. *Et audierunt Sanaballat Horoni- 10
tes, & Tobias ſeruus Ammanites: & contri-
ſtati ſunt afflictione magna, quòd veniſſet C
homo, qui quæreret proſperitatem filiorum
Iſrael. *Et veni Ieruſalem, & eram ibi tribus 11
diebus, *& ſurrexi nocte ego, & viri pauci 12
mecum, & non indicaui cuiquam quid Deus
dediſſet in corde meo vt facerem in Ieruſa-
lem, & iumentum non erat mecum, niſi ani-
mal, cui ſedebam. *Et egreſſus ſum per por- 13
tam vallis nocte, & ante fontem draconis, &
ad portam ſtercoris, & conſiderabam murũ
Ieruſalem diſſipatum, & portas eius cõſum-
ptas igni. *Et tranſiui ad portam fontis, & 14
ad aquæductum regis, & non erat locus iu-
mento, cui ſedebam, vt tranſiret. *Et aſcẽdi 15
per torrentem nocte, & cõſiderabam murũ,
& reuerſus veni ad portam vallis, & redij.
*Magiſtratus autem neſciebant quò abijſſẽ, 16
aut quid ego facerem: ſed & Iudæis & ſacer-
dotibus, & optimatibus, & magiſtratibus,
& reliquis qui faciebant opus, vſq; ad id lo-
ci nihil indicaueram. *Et dixi eis: Vos noſtis 17
afflictionem in qua ſumus; quia Ieruſalem
deſerta eſt, & portæ eius conſumptæ ſunt i-
gni: venite, & ædificemus muros Ieruſalem,
18 & non ſimus vltra opprobrium. *Et indica-
D ui eis manum Dei mei, quòd eſſet bona me-
cum, & verba regis, quæ locutus eſſet mihi,
& aio: Surgamus, & ædificemus. Et confor-
19 tatæ ſunt manus eorum in bono. *Audierunt
autem Sanaballat Horonites, & Tobias ſer-
uus Ammanites, & Goſem Arabs, & ſubſan-
nauerunt nos, & deſpexerunt, dixeruntque:
Quæ eſt hæc res, quam facitis? numquid con-
20 tra regem vos rebellatis? *Et reddidi eis ſer-
monem, dixique ad eos: Deus cæli ipſe nos
iuuat, & nos ſerui eius ſumus: ſurgamus & æ-
dificemus: vobis autem non eſt pars, & iuſti-
tia, & memoria in Ieruſalem.

CAP. III.

1 ET ſurrexit Eliaſib ſacerdos magnus, &
A fratres eius ſacerdotes, & ædificauerunt
portam gregis: ipſi ſanctificauerunt eam, &
ſtatuerunt valuas eius, & vſque ad turrim cẽ-
tum cubitorum ſanctificauerunt eam, vſque
2 ad turrim Hananeel. *Et iuxta eum ædifica-
uerunt viri Iericho: & iuxta eum ædificauit
3 Zachur filius Amri. *Portam autem piſcium
ædificauerunt filij Aſnaa: ipſi texerunt eam,
& ſtatuerunt valuas eius, & ſeras, & vectes.
Et iuxta eos ædificauit Marimuth filius V-
4 riæ, filij Accus. *Et iuxta eum ædificauit Mo-
B ſollam filius Barachiæ, filij Meſezebel: & iux-
5 ta eos ædificauit Sadoc filius Baana: *Et iux-
ta eos ædificauerunt Thecueni: optimates au-
tem eorum non ſuppoſuerunt colla ſua in o-
6 pere Domini ſui. *Et portam veterem ædifi-
cauerunt Ioiada filius Phaſea, & Moſollam
filius Beſodia: ipſi texerunt eam, & ſtatuerũt
7 valuas eius, & ſeras, & vectes: *Et iuxta eos
ædificauerunt Meltias Gabaonites, & Iadon
Meronathites, viri de Gabaon, & Maſpha,
pro duce qui erat in regione trans Flumen.
8 *Et iuxta eum ædificauit Eziel filius Araiæ
aurifex: & iuxta eum ædificauit Ananias fi-
lius pigmentarij: & dimiſerunt Ieruſalem vſ-
9 que ad murum plateæ latioris. *Et iuxta eum
C ædificauit Raphaia filius Hur, princeps vici
10 Ieruſalem. *Et iuxta eum ædificauit Iedaia
filius Haromaph contra domum ſuam: &
iuxta eum ædificauit Hattus filius Haſebo-
11 niæ. *Mediam partem vici ædificauit Mel-
chias filius Herem, & Haſub filius Phahath
12 Moab, & turrim furnorum. *Et iuxta eum
ædificauit Sellum filius Alohes princeps me-
13 diæ partis vici Ieruſalẽ, ipſe & filiæ eius. *Et
portam vallis ædificauit Hanun, & habitato-
res Zanoe: ipſi ædificauerunt eam, & ſtatue-
runt valuas eius, & ſeras, & vectes, & mille
cubitos in muro vſque ad portam ſterquili-
14 nij. *Et portam ſterquilinij ædificauit Mel-
D chias filius Rechab, princeps vici Bethacha-
ram:

ram:ipſe ædificauit eam, & ſtatuit valuas e-
ius, & ſeras, & vectes. * Et portam fontis æ- 15
dificauit Sellun filius Cholhoza, princeps
pagi Maſpha:ipſe ædificauit eam, & texit, &
ſtatuit valuas eius, & ſeras, & vectes, & mu-
ros piſcinæ Siloe in hortum regis, & vſque
ad gradus, qui deſcendunt de Ciuitate Da-
uid. * Poſt eum ædificauit Nehemias filius 16
Azboc princeps dimidiæ partis vici Bethſur
vſque contra ſepulchrum Dauid & vſque ad
piſcinam, quæ grandi opere conſtructa eſt,
& vſque ad domum fortium.* Poſt eum ædi- 17
ficauerunt Leuitæ, Rehum filius Benni: poſt
eum ædificauit Haſebias princeps dimidiæ
partis vici Ceilæ in vico ſuo.* Poſt eum ædi- 18
ficauerunt fratres eorum Bauai filius Ena-
dad, princeps dimidiæ partis Ceilæ.* Et ædi- 19
ficauit iuxta eum Azer filius Ioſue, princeps E
Maſpha menſuram ſecundam, contra aſcen-
ſum firmiſſimi anguli. * Poſt eum in monte 20
ædificauit Baruch filius Zachai menſuram ſe
cundam, ab angulo vſque ad portam domus
Eliaſib ſacerdotis magni.* Poſt eum ædifica- 21
uit Merimuth filius Vriæ filij Haccus, menſu-
ram ſecundam, a porta domus Eliaſib, donec
extenderetur domus Eliaſib. * Et poſt eum 22
ædificauerunt ſacerdotes viri de campeſtri-
bus Iordanis. * Poſt eum ædificauit Benia- 23
min & Haſub contra domum ſuam: & poſt
eum ædificauit Azarias filius Maaſiæ filij A-
naniæ contra domum ſuam.* Poſt eum ædifi 24
cauit Bennui filius Henadad menſuram ſe- F
cundam, a domo Azariæ vſque ad flexuram,
& vſque ad angulum.* Phalel filius Ozi con- 25
tra flexuram & turrim, quæ eminet de domo
regis excelſa, id eſt, in atrio carceris: poſt eũ
Phadaia filius Pharos. * Nathinæi autem ha- 26
bitabant in Ophel vſq. contra portam aqua
rum ad Orientem, & turrim, quæ promine-
bat.* Poſt eum ædificauerunt Thecueni mẽ- 27
ſuram ſecundam e regione, a turre magna &
eminente vſq. ad murum templi. * Surſum 28
autem a porta equorum ædificauerunt ſacer
dotes, vnuſquiſq. contra domum ſuam.* Poſt 29
eos ædificauit Sadoc filius Emmer contra do
mum ſuam. Et poſt eum ædificauit Semaia G
filius Secheniæ, cuſtos portę Oriẽtalis.* Poſt 30
eũ ædificauit Hanania filius Selemia, & Ha-
nun filius Seleph ſextus, mẽſurã ſecũdã, poſt
eũ ędificauit Moſollã fili⁹ Barachię, cõtra ga
zophylacium ſuum. Poſt eum ædificauit Mel
chias filius aurificis vſque ad domum Nathi-
næorum, & ſcruta vendentium contra por-
tam iudicialem, & vſque ad cænaculum an-
guli. * Et inter cœnaculum anguli in porta 31
gregis ędificauerũt aurifices & negotiatores.

CAP. IIII.

FActum eſt autem, cum audiſſet Sanabal- 1
lat quòd ædificaremus murum, iratus eſt A
valde: & motus nimis ſubſannauit Iudæos,
2 * & dixit coram fratribus ſuis, & frequentia
Samaritanorum: Quid Iudæi faciunt imbe-
cilles? Num dimittent eos gentes? Num ſa-
crificabunt, & complebunt in vna die? Num
quid ædificare poterunt lapides de aceruis
3 pulueris, qui combuſti ſunt? * Sed & Tobias
Ammanites proximus eius, ait: Ædificent: ſi
aſcenderit vulpes, tranſiliet murum eorum
4 lapideum.* Audi Deus noſter, quia facti ſu-
mus deſpectui: conuerte opprobrium ſuper
caput eorum, & da eos in deſpectionem in
5 terra captiuitatis. * Ne operias iniquitatem
eorum, & peccatum eorum coram facie tua
non deleatur, quia irriſerunt ædificantes.
6 * Itaque ædificauimus murum, & coniunxi-
B mus totum vſque ad partem dimidiam: &
prouocatum eſt cor populi ad operandum.
7 * Factum eſt autem, cum audiſſet Sanabal-
lat, & Tobias, & Arabes, & Ammanitæ, &
Azotij, quòd obducta eſſet cicatrix muri Ie
ruſalem, & quòd cœpiſſent interrupta con-
8 cludi, irati ſunt nimis. * Et congregati ſunt
omnes pariter vt venirent, & pugnarent cõ
9 tra Ieruſalem, & molirentur inſidias.* Et ora
uimus Deum noſtrum, & poſuimus cuſtodes
10 ſuper murum die ac nocte cõtra eos. * Dixit
autem Iudas: Debilitata eſt fortitudo portã-
tis, & humus nimia eſt, & nos non poteri-
11 mus ædificare murum. * Et dixerunt hoſtes
C noſtri: Neſciant, & ignorent donec venia-
mus in medium eorum, & interficiamus eos,
12 & ceſſare faciamus opus.* Factum eſt autem
venientibus Iudæis, qui habitabãt iuxta eos,
& dicentibus nobis per decem vices ex om-
13 nibus locis quibus venerant ad nos, * ſtatui
in loco poſt murum per circuitum populum
in ordinem cum gladijs ſuis, & lanceis, & ar-
14 cubus.* Et perſpexi atque ſurrexi: & aio ad
optimates & magiſtratus, & ad reliquã par-
tem vulgi: Nolite timere a facie eorum. Do-
mini magni & terribilis mementote, & pu-
gnate pro fratribus veſtris, filijs veſtris, & fi-
liabus veſtris, & vxoribus veſtris, & domib.
15 veſtris.* Factum eſt autem, cum audiſſent ini
mici noſtri nunciatum eſſe nobis, diſſipauit
Deus conſilium eorum. Et reuerſi ſumus om
nes ad muros, vnuſquiſque ad opus ſuum.
16 * Et factum eſt a die illa, media pars iuuenũ
eorũ faciebat opus, & media parata erat ad
bellum, & lãceæ, & ſcuta, & arcus, & loricæ,
& principes poſt eos in omni domo Iuda
17 * ædificantium in muro, & portantium one-
D ra, & imponentium: vna manu ſua faciebat
18 opus, & altera tenebat gladium: * ædificantiũ
enim vnuſquiſque gladio erat accinctus re-
nes. Et ædificabant, & clangebant buccina
19 iuxta me.* Et dixi ad optimates, & ad magi-
ſtratus, & ad reliquam partem vulgi: Opus
grande eſt & latum, & nos ſeparati ſumus in
20 muro procul alter ab altero: * in loco quocũ

que

que audieritis clangorem tubæ, illuc concur
rite ad nos: Deus noſter pugnabit pro nobis.
* Et noſipſi faciamus opus: & media pars 21
noſtrum teneat lanceas ab aſcenſu auræ do-
nec egrediantur aſtra. * In tempore quoque 22
illo dixi populo: Vnuſquiſque cum puero
ſuo maneat in medio Ieruſalem, & ſint no-
bis vices per noctem, & diem, ad operandū.
* Ego autem & fratres mei, & pueri mei, & 23
cuſtodes, qui erant poſt me, non deponeba-
mus veſtimenta noſtra: vnuſquiſque tantum
nudabatur ad baptiſmum.

CAP. V.

ET factus eſt clamor populi, & vxorum 1
eius magnus aduerſus fratres ſuos Iu- A
dæos. * Et erant qui dicerent: Filij noſtri, & 2
filiæ noſtræ multæ ſunt nimis: accipiamus
pro pretio eorum frumentum, & comeda-
mus, & viuamus. * Et erant qui dicerent: A- 3
gros noſtros, & vineas, & domos noſtras op
ponamus, & accipiamus frumētum in fame.
* Et alij dicebant: Mutuo ſumamus pecunias 4
in tributa regis, demuſque agros noſtros &
vineas: & nunc ſicut carnes fratrum noſtro 5
rū, ſic carnes noſtræ ſunt: & ſicut filij eorū,
ita & filij noſtri. ecce nos ſubiugamus filios
noſtros, & filias noſtras in ſeruitutem, & de
filiabus noſtris ſunt famulæ, nec habemus vn
de poſſint redimi, & agros noſtros & vineas
noſtras alij poſſident. * Et iratus ſum nimis 6
cum audiſſem clamorem eorum ſecundum B
verba hæc: * cogitauitque cor meum mecū: 7
& increpaui optimates & magiſtratus, & di
xi eis: Vſuraſne ſinguli a fratribus veſtris exi
gitis? * Et congregaui aduerſum eos cōcionē
magnam, * & dixi eis: Nos, vt ſcitis, redemi- 8
mus fratres noſtros Iudæos, qui venditi fue-
rant gentibus ſecundum poſſibilitatem no-
ſtram: & vos igitur vendetis fratres veſtros,
& redimemus eos? Et ſiluerunt, nec inuene-
runt quid reſponderent. * Dixique ad eos: 9
Non eſt bona res, quam facitis: quare non
in timore Dei noſtri ambulatis, ne exprobre
tur nobis a gentibus inimicis noſtris? * Et 10
ego, & fratres mei, & pueri mei commoda-
uimus plurimis pecuniam & frumentum:
non repetamus in commune iſtud, æs alienū
concedamus, quod debetur nobis. * Reddite 11
eis hodie agros ſuos, & vineas ſuas, & oliue-
ta ſua, & domos ſuas: quin potius & centeſi-
mam pecuniæ, frumēti, vini, & olei, quā exi-
gere ſoletis ab eis, date pro illis. * Et dixerūt: 12
Reddemus, & ab eis nihil quæremus: ſicque C
faciemus vt loqueris. Et vocaui Sacerdotes,
& adiuraui eos, vt facerent iuxta quod dixe
ram. * Inſuper excuſſi ſinū meum, & dixi: Sic 13
excutiat Deus omnem virum, qui non com
pleuerit verbum iſtud, de domo ſua, & de la
borib. ſuis: ſic excutiatur, & vacuus fiat. Et di
xit vniuerſa multitudo: Amen. Et laudauerūt
Deum. Fecit ergo populus ſicut erat dictum.
14 * A die autem illa, qua præceperat rex mihi
vt eſſem dux in terra Iuda, ab anno vigeſimo
vſq. ad annum trigeſimum ſecundum, Arta-
xerxis regis per annos duodecim, ego & fra
tres mei annonas, quæ ducibus debebantur,
15 non comedimus. * Duces autem primi, qui
fuerant ante me, grauauerunt populū, & ac-
ceperunt ab eis in pane, & vino, & pecunia
quotidie ſiclos quadraginta: ſed & miniſtri
eorum depreſſerunt populum. Ego autē non
16 feci ita propter timorem Dei: * quin potius
D in opere muri ædificaui, & agrum non emi,
& omnes pueri mei congregati ad opus erāt.
17 * Iudæi quoq. & magiſtratus centum quin-
quaginta viri, & qui veniebant ad nos de gē-
tibus, quæ in circuitu noſtro ſunt, in menſa
18 mea erant. * Parabatur autem mihi per dies
ſingulos bos vnus, arietes ſex electi, exceptis
volatilibus, & inter dies decem vina diuerſa,
& alia multa tribuebam: inſuper & annonas
ducatus mei non quæſiui: valde.n. attenuatus
19 erat populus. * Memento mei Deus meus in
bonum ſecūdum oīa, quæ feci populo huic.

CAP. VI.

1 FActum eſt autem, cum audiſſet Sanabal-
A lat, & Tobias, & Goſſem Arabs, & cete-
ri inimici noſtri, quòd ædificaſſem ego mu-
rum, & non eſſet in ipſo reſidua interruptio
(vſq. ad tempus autem illud valuas non po-
2 ſueram in portis) * miſerunt Sanaballat, &
Goſſem ad me, dicētes: Veni, & percutiamus
fœdus pariter in viculis in Campo Ono. Ip-
ſi autem cogitabant vt facerent mihi malū.
3 * Miſi ergo ad eos nuncios, dicens: Opus grā
de ego facio, & non poſſum deſcendere: ne
forte negligatur cum venero, & deſcendero
4 ad vos. * Miſerunt autem ad me ſecundū ver
bum hoc per quattuor vices: & reſpondi eis
5 iuxta ſermonē priorē. * Et miſit ad me Sana-
ballat iuxta verbū prius quinta vice puerū
B ſuum, & epiſtolam habebat in manu ſua ſcri-
6 ptam hoc modo: * IN GENTIBVS auditum
eſt, & Goſſem dixit, quòd tu & Iudæi cogite
tis rebellare, & propterea ædifices murum,
& leuare te velis ſuper eos regē: propter quā
7 causā * & prophetas poſueris, qui prædicent
de te in Ieruſalem, dicētes: Rex in Iudæa eſt.
Auditurus eſt rex verba hæc: idcirco nūc ve-
8 ni, vt ineamus conſilium pariter. * Et miſi
ad eos, dicens: Non eſt factum ſecundum
verba hæc, quæ tu loqueris: de corde enim
9 tuo tu componis hæc. * Omnes enim hi
terrebant nos, cogitantes quod ceſſarēt ma-
nus noſtræ ab opere, & quieſceremus. Quā
ob cauſam magis confortaui manus meas:
10 * & ingreſſus ſum domum Semaiæ filij Dala-
C iæ filij Metabeel ſecreto. Qui ait: Tractemus
nobiſ-

nobiſcum in domo Dei in medio templi, &
claudamus portas ædis: quia venturi ſunt vt
interficiant te, & nocte venturi ſunt ad occi
dendum te. * Et dixi: Num quiſquam ſimilis 11
mei fugit? & quis vt ego ingredietē templū,
& viuet? non ingrediar. * Et intellexi quod 12
Deus non miſiſſet eum, ſed quaſi vaticinans
locutus eſſet ad me, & Tobias, & Sanaballat
conduxiſſent eum. * acceperat enim pretiū, 13
vt territus facerem, & peccarem, & haberēt
malum, quod exprobrarent mihi. * Memen- 14
to mei Domine pro Tobia & Sanaballat,
iuxta opera eorum talia: ſed & Noadiæ pro-
phetæ, & ceterorum prophetarū, qui terre-
bant me. * Completus eſt autem murus vige 15
ſimoquinto die menſis Elul, quinquaginta D
duobus diebus. * Factum eſt ergo cum audiſ- 16
ſent omnes inimici noſtri, vt timerent vni-
uerſæ gentes, quæ erant in circuitu noſtro,
& conciderent intra ſemetipſos, & ſcirent
quòd a Deo factum eſſet opus hoc. * Sed & 17
in diebus illis multæ optimatum Iudæorum
epiſtolæ mittebantur ad Tobiam, & a To-
bia veniebant ad eos. * Multi enim erant in 18
Iudæa habentes iuramentum eius, quia ge-
ner erat Secheniæ filii Area, & Iohanan fi-
lius eius acceperat filiam Moſollam filii Ba-
rachiæ: * ſed & laudabant eum coram me, 19
& verba mea nunciabant ei: & Tobias mitte-
bat epiſtolas vt terreret me.

CAP. VII.

Eccl. 49. d. 15.

POſtquam autem ædificatus eſt murus, & 1
poſui valuas, & recenſui ianitores, & cā- A
tores, & Leuitas: * præcepi Hanani fratri 2
meo, & Hananiæ principi domus de Ieruſa
lem (ipſe enim quaſi vir verax & timens Deū
plus ceteris videbatur) * & dixi eis: Non ape 3
riantur portæ Ieruſalem vſque ad calorem
ſolis. Cumque adhuc aſſiſterent, clauſæ por
tæ ſunt, & oppilatæ: & poſui cuſtodes de ha-
bitatoribus Ieruſalē, ſingulos per vices ſuas,
& vnumquemq. contra domum ſuam. * Ci- 4
uitas autem erat lata nimis & grandis, & po
pulus paruus in medio eius, & non erant do
mus ædificatæ. * Deus autem dedit in corde 5
meo, & congregaui optimates, & magiſtra-
tus, & vulgus, ut recenſerem eos: & inueni
librum cenſus eorum, qui aſcenderant pri- B
mum, & inuentum eſt ſcriptum in eo. * *Iſti 6

*1. Eſd. 2. a. 1.

filij prouinciæ, qui aſcenderunt de captiuita
te migrantium, quos tranſtulerat Nabucho
donoſor rex Babylonis, & reuerſi ſunt in Ie
ruſalem, & in Iudæam, vnuſquiſque in ciui-
tatem ſuam. * Qui venerunt cum Zoroba- 7
bel, Ioſue, Nehemias, Azarias, Raamias, Na-
hamani, Mardochæus, Belſam, Meſpharath,
Begoai, Nahum, Baana. Numerus virorum
populi Iſrael: * Filii Pharos, duo millia cen- 8
tum ſeptuaginta duo: * Filij Saphatia, trecen 9
10 ti ſeptuaginta duo: * Filij Area, ſexcēti quin-
11 quaginta duo: * Filij Phahathmoab filiorum
12 Ioſue & Ioab, duo millia octingenti decem
C & octo: * Filij Ælam, mille ducenti quinqua-
13 gintaquattuor: * Filij Zethua, octingenti qua
14 dragintaquinque: * Filij Zachai, ſeptingenti
15 ſexaginta: * Filij Bannui, ſexcenti quadragin
16 taocto: * Filij Bebai, ſexcenti vigintiocto:
17 * Filij Azgad, duo millia trecenti vigintiduo:
18 * Filij Adonicam, ſexcenti ſexagintaſeptem:
19 * Filij Beguai, duo millia ſexagintaſeptem:
20 * Filij Adin, ſexcenti quinquagintaquinque:
21 * Filij Ater, filij Hezeciæ, nonagintaocto:
22 * Filij Haſem, trecenti vigintiocto: * Filij
23 Beſai, trecēti vigintiquattuor: * Filij Hareph
24 centum duodecim: * Filij Gabaon, nonagin-
25 taquinque: * Filij Bethlehem, & Netupha,
26 centum octogintaocto. * Viri Anathoth, cen
27 tum vigintiocto. * Viri Bethazmoth, quadra-
28 gintaduo. * Viri Cariathiarim, Cephira, &
29 Beroth, ſeptingenti quadragintatres. * Viri
30 Rama & Geba, ſexcenti vigintiunus. * Viri
31 Machmas, centum vigintiduo. * Viri Bethel
D & Hai, centum vigintitres. * Viri Nebo al-
32 terius, quinquagintaduo. * Viri Ælam al-
33 terius, mille ducenti quinquagintaquattuor.
34 * Filij Harem, trecenti viginti. * Filij Iericho,
35 trecenti quadragintaquinque. * Filij Lod Ha
36 did & Ono, ſeptingenti vigintiunus. * Filij
37 Senaa, tria millia nongenti triginta. * Sacer-
38 dotes: Filij Idaia in domo Ioſue, nongenti
39 ſeptuagintatres. * Filij Emmer, mille quin-
40 quagintaduo. * Filij Phaſhur, mille ducenti
41 quadragintaſeptem. * Filij Arem, mille de-
42 cem & ſeptem. Leuitæ: * Filij Ioſue & Ced-
43 mihel filiorum: * Oduiæ, ſeptuagintaquat-
44 tuor. Cantores: * Filij Aſaph, centum qua-
45 dragintaocto. * Ianitores: filij Sellum, filij
46 Ater, filij Telmon, filij Accub, filij Hatita, fi-
E lij Sobai: centum trigintaocto. * Nathinæi:
47 filij Soha, filij Haſupha, filij Tebbaoth, * filij
48 Ceros, filij Siaa, filij Phadon, filij Lebana, fi-
49 lij Hagaba, filij Selmai, * filij Hanan, filij Ged
50 del, filij Gaher, * filij Raaia, filij Raſin, filij
51 Necoda, * filij Gezem, filij Aza, filij Phaſea,
52 * filij Beſai, filij Munim, filij Nephuſſim, * fi-
53 lij Bacbuc, filij Hacupha, filij Harhur, * filij
54 Beſloth, filij Mahida, filij Harſa, * filij Ber-
55 cos, filij Siſara, filij Thema, * filij Naſia, filij
56 Hatipha, * filij ſeruorum Salomonis, filij So-
57 thai, filij Sophereth, filij Pharida, * filij Iaha-
58 la, filij Darcō, filij Ieddel, * filij Saphatia, filij
59 Hatil, filij Phochereth, qui erat ortus ex Sa-
60 baim, filio Amon. * Omnes Nathinæi, & filij
ſeruorū Salomonis, trecenti nonagintaduo.
61 * Hi ſunt autem, qui aſcenderunt de Thelme
la, Thelharſa, Cherub, Addon, & Emmer: &
non potuerunt indicare domum patrū ſuo-
rum, & ſemen ſuum, vtrum ex Iſrael eſſent.
62 * Filij Dalaia, filij Tobia, filij Necoda, ſexcen
63 ti quadragintaduo. * Et de Sacerdotibus,

filij Habia, filij Accos, filij Berzellai, qui acce F
pit de filiabus Berzellai Galaaditis vxorem :
& vocatus eſt nomine eorum. * Hi quæſie- 64
runt ſcripturam ſuam in cenſu, & non inue-
nerunt: & eiecti ſunt de ſacerdotio. Dixitq. 65
Atherſatha eis vt non manducarent de San-
ctis ſanctorum, donec ſtaret Sacerdos doctus
& eruditus. * Omnis multitudo quaſi vir v- 66
nus quadragintaduo millia trecenti ſexagin-
ta, * abſque ſeruis & ancillis eorum, qui erãt 67
ſeptem millia trecenti trigintaſeptem, & in-
ter eos cantores, & cantatrices, ducenti qua
dragintaquinque. * Equi eorum, ſeptingenti 68
trigintaſex: muli eorum, ducenti quadragin-
taquinque: * cameli eorum, quadringenti tri 69
gintaquinque: aſini, ſex millia ſeptingenti vi-
ginti.

Hucuſque refertur quid in commentario ſcriptum fuerit, exin Nehemiæ hiſtoria texitur.

* Nonnulli autem de principibus familia- 70
rum dederunt in opus. Atherſatha dedit in G
theſaurum auri drachmas mille, phialas quin
quaginta, tunicas ſacerdotales quingẽtas tri
ginta. * Et de principibus familiarum dede- 71
runt in theſaurum operis auri drachmas vi-
ginti millia, & argenti mnas duo millia du-
centas. * Et quod dedit reliquus populus, au- 72
ri drachmas viginti millia, & argenti mnas
duo millia, & tunicas ſacerdotales ſexaginta
ſeptem. * Habitauerunt autem Sacerdotes, 73
& Leuitæ, & ianitores, & cantores, & reli-
quum vulgus, & Nathinæi, & omnis Iſrael
in ciuitatibus ſuis.

CAP. VIII.

ET venerat menſis ſeptimus: filij autem 1
Iſrael erant in ciuitatibus ſuis. Congre- A
gatuſque eſt omnis populus quaſi vir vnus
ad plateam, quæ eſt ante portam aquarum:
& dixerunt Eſdræ ſcribæ vt afferret Librum
legis Moyſi, quam præceperat Dominus Iſ-
raeli. * Attulit ergo Eſdras ſacerdos legẽ co- 2
ram multitudine virorum & mulierum, cun
ctiſque qui poterãt intelligere, in die prima
menſis ſeptimi. * Et legit in eo aperte in pla 3
tea quæ erat ante portam aquarum, de mane
vſque ad mediam diem, in conſpectu virorũ
& mulierum, & ſapientium: & aures omnis
populi erant erectæ ad Librum. * Stetit autẽ 4
Eſdras ſcriba ſuper gradum ligneum, quem
fecerat ad loquendum: & ſteterunt iuxta eũ B
Mathathias, & Semeia, & Ania, & Vria, &
Helcia, & Maaſia, ad dexteram eius: & ad ſi-
niſtram, Phadaia, Miſael, & Melchia, & Ha-
ſum, & Hasbadana, Zacharia, & Moſollam.
* Et aperuit Eſdras Librum coram omni po- 5
pulo: ſuper vniuerſum quippe populum emi
nebat: & cum aperuiſſet eum, ſtetit omnis po
pulus. * Et benedixit Eſdras Domino Deo 6
magno: & reſpondit omnis populus: Amen,
Amen: eleuans manus ſuas, & incuruati ſunt,
7 & adorauerunt Deum proni in terrã. * Por-
ro Ioſue, & Bani, & Serebia, Iamin, Accub,
Septhai, Odia, Maaſia, Celita, Azarias, Ioza-
bed, Hanan, Phalaia, Leuitæ, ſilentium facie-
bant in populo ad audiendam legem: popu-
8 lus autem ſtabat in gradu ſuo. * Et legerunt
in Libro legis Dei diſtincte, & aperte ad in-
telligendum: & intellexerũt cum legeretur.
9 * Dixit autem Nehemias (ipſe eſt Atherſa-
C tha) & Eſdras ſacerdos & ſcriba, & Leuitæ
interpretantes vniuerſo populo: Dies ſancti
ficatus eſt Domino Deo noſtro, nolite luge-
re, & nolite flere. Flebat enim omnis popu-
10 lus cum audiret verba legis. * Et dixit eis: Ite,
comedite pinguia, & bibite mulſum, & mit-
tite partes his, qui non præparauerunt ſibi:
quia ſanctus dies Domini eſt, & nolite con-
triſtari: gaudium etenim Domini eſt fortitu-
11 do noſtra. * Leuitæ autem ſilentium faciebãt
in omni populo, dicentes: Tacete, quia dies
12 ſanctus eſt, & nolite dolere. * Abijt itaque
omnis populus vt comederet & biberet, &
mitteret partes, & faceret lætitiam magnã:
quia intellexerant verba, quæ docuerat eos.
13 * Et in die ſecundo congregati ſunt princi-
pes familiarum vniuerſi populi, Sacerdotes
& Leuitæ ad Eſdram ſcribam, vt interpreta-
14 retur eis verba Legis. * Et inuenerunt ſcri-
ptum in Lege præcepiſſe Dominum in ma-
nu Moyſi vt habitent filij Iſrael in taberna-
15 culis, in die ſollemni, menſe ſeptimo: * & vt
D prædicent, & diuulgent vocem in vniuerſis
vrbibus ſuis, & in Ieruſalem, dicentes: Egre-
dimini in montem, & afferte frondes oliuæ,
& frondes ligni pulcherrimi, frondes myrti,
& ramos palmarum, & frondes ligni nemo-
roſi vt fiant tabernacula, ſicut ſcriptum eſt.
16 * Et egreſſus eſt populus, & attulerunt. Fece
runtque ſibi tabernacula vnuſquiſque in do-
mate ſuo, & in atrijs ſuis, & in atrijs domus
Dei, & in platea portæ aquarum, & in platea
17 portæ Ephraim. * Fecit ergo vniuerſa ec-
cleſia eorum, qui redierant de captiuitate,
tabernacula, & habitauerũt in tabernaculis:
non enim fecerant a diebus Ioſue filij Nun
taliter filij Iſrael vſque ad diem illum. Et fuit
18 lætitia magna nimis. * Legit autem in Libro
legis Dei per dies ſingulos, a die primo vſq.
ad diem nouiſſimum, & fecerunt ſollemni-
tatem ſeptem diebus, & in die octauo colle-
ctam iuxta ritum.

CAP. IX.

1 IN die autem vigeſimoquarto menſis hu-
A ius conuenerunt filij Iſrael in ieiunio & in
2 ſaccis, & humus ſuper eos. * Et ſeparatum
eſt ſemen filiorum Iſrael ab omni filio alie-
nigena: & ſteterunt, & confitebantur pecca-
3 ta ſua, & iniquitates patrum ſuorum. * Et
con-

consurrexerunt ad ſtãdum:& legerunt in vo
lumine Legis Domini Dei ſui, quater in die,
& quater confitebantur, & adorabant Dñm
Deum ſuum.* Surrexerunt autẽ ſuper gradũ 4
Leuitarum Ioſue,& Bani,& Cedmihel, Saba
nia,Bonni,Sarebias,Bani,& Chanani: & cla-
mauerunt voce magna ad Dominum Deum
ſuũ.*Et dixerunt Leuitæ Ioſue,& Cedmihel, 5
Bonni,Haſebnia,Serebia,Odaia,Sebnia,Pha
thahia:Surgite, benedicite Domino Deo ve
ſtro ab æterno vſque in æternum:& benedi-
cant nomini gloriæ tuæ excelſo in omni be-
nedictione & laude.*Tu ipſe,Domine,ſolus, 6
tu feciſti cælum,& cælum cælorum,& omnẽ B
exercitum eorum:terram,& vniuerſa quæ in
ea ſunt : maria,& omnia quæ in eis ſunt : &
tu viuificas omnia hæc , & exercitus cæli te
adorat.* Tu ipſe, Domine Deus, qui elegiſti 7
Abram , & " eduxiſti eum de igne Chal-
*Gen.11.d.31 dæorum , & poſuiſti nomen eius Abraham .
*Et inueniſti cor eius fidele coram te:& per- 8
cuſſiſti cum eo fœdus vt dares ei Terrã Cha
nanæi,Hethæi,& Amorrhæi, & Pherezæi, &
Iebuſæi,& Gergeſæi,vt dares ſemini eius: &
impleſti verba tua,quoniam iuſtus es. * Et vi 9
diſti afflictionem patrum noſtrorum in Ægy
pto : clamoremq. eorum audiſti ſuper Mare
rubrum . * Et dediſti ſigna atque portenta in 10
Pharaone, & in vniuerſis ſeruis eius, & in
omni populo terræ illius : cognouiſti enim
quia ſuperbe egerant contra eos:& feciſti ti
bi nomen,ſicut & in hac die.*Et mare diuiſi 11
ſti ante eos,& tranſierunt per medium maris
in ſicco:perſecutores autem eorũ proieciſti
in profundum , quaſi lapidem in aquas vali-
das.* Et in columna nubis ductor eorum fui 12
ſti per diem, & in columna ignis per noctẽ, C
vt appareret eis via, per quam ingredieban-
tur. * Ad montem quoque Sinai deſcendiſti, 13
& locutus es cũ eis de cælo, & dediſti eis iu-
dicia recta, & legem veritatis , ceremonias ,
& præcepta bona: * & ſabbatum ſanctifica- 14
tum tuum oſtendiſti eis,& mandata, & cere
monias , & legem præcepiſti eis in manu
Moyſi ſerui tui.*Panem quoque de cælo de- 15
diſti eis in fame eorum, & aquam de petra
eduxiſti eis ſitientibus, & dixiſti eis vt ingre
derentur & poſſiderent terram, ſuper quam
leuaſti manum tuam vt traderes eis . * Ipſi 16
vero & patres noſtri ſuperbe egerunt,& in-
durauerunt ceruices ſuas , & non audierunt
mandata tua . *Et noluerunt audire,& non 17
ſunt recordati mirabilium tuorum quæ fece-
ras eis.Et indurauerunt ceruices ſuas, & de-
derunt caput vt conuerterentur ad ſeruitutẽ
ſuam,quaſi per contentionem . Tu aũt Deus D
propitius & clemens,& miſericors, & lõga-
nimis,& multæ miſerationis non dereliquiſti
eos,*& quidem cũ feciſſent ſibi vitulum con 18
flatilem,& dixiſſent : Iſte eſt Deus tuus, qui
eduxit te de Ægypto:fecerũtq. blaſphemias
19 magnas . * Tu autem in miſericordijs tuis
multis non dimiſiſti eos in deſerto: columna
nubis non receſſit ab eis per diem vt duceret
eos in viam , & columna ignis per noctem,
vt oſtenderet eis iter per quod ingrederen-
20 tur.*Et ſpiritum tuum bonum dediſti qui do
ceret eos,& manna tuum non prohibuiſti ab
21 ore eorum,& aquam dediſti eis in ſiti.* Qua-
draginta annis pauiſti eos in deſerto , nihilq.
eis defuit : veſtimenta eorum non inuetera-
22 uerunt,& pedes eorum non ſunt attriti.* Et
dediſti eis regna , & populos , & partitus es
eis ſortes:& poſſederunt terram Sehon, &
terram regis Heſebon , & terram Og regis
23 Baſan . * Et multiplicaſti filios eorum ſicut
ſtellas cæli , & adduxiſti eos ad terram , de
qua dixeras patribus eorum vt ingrederen-
24 tur & poſſiderent.* Et venerunt filij, & poſ-
E ſederunt terram,& humiliaſti coram eis ha-
bitatores terræ Chananæos, & dediſti eos in
manu eorum & reges eorum & populos ter
25 ræ vt facerent eis ſicut placebat illis . * Cœ-
perunt itaque vrbes munitas & humum pin
guem , & poſſederunt domos plenas cunctis
bonis: ciſternas ab alijs fabricatas , vineas,
& oliueta , & ligna pomifera multa : & co-
mederunt , & ſaturati ſunt , & impinguati
ſunt,& abundauerũt delicijs in bonitate tua
26 magna . * Prouocauerunt autem te ad ira-
cundiam,& receſſerunt a te, & proiecerunt
legem tuã poſt terga ſua : & prophetas tuos
occiderunt,qui conteſtabantur eos vt reuer
terẽtur ad te : feceruntq. blaſphemias gran-
27 des . * Et dediſti eos in manu hoſtium ſuo-
rum,& afflixerunt eos. Et in tempore tribu-
lationis ſuæ clamauerunt ad te,& tu de cęlo
audiſti,& ſecundum miſerationes tuas mul-
tas dediſti eis ſaluatores,qui ſaluarent eos de
28 manu hoſtium ſuorum . * Cumq. requieuiſ-
F ſent,reuerſi ſunt vt facerent malum in con-
ſpectu tuo : & dereliquiſti eos in manu ini-
micorum ſuorum,& poſſederunt eos . Con-
uerſique ſunt,& clamauerunt ad te:tu autem
de cælo exaudiſti , & liberaſti eos in miſeri-
29 cordijs tuis , multis temporibus . * Et conte-
ſtatus es eos vt reuerterentur ad Legem tuã .
Ipſi vero ſuperbe egerunt,& non audierunt
mandata tua, & in iudicijs tuis peccauerunt,
quæ faciet homo, & viuet in eis : & dede-
runt humerum recedentem , & ceruicem
30 ſuam indurauerunt,nec audierunt.* Et pro-
traxiſti ſuper eos annos multos,& conteſta-
tus es eos in ſpiritu tuo per manum prophe-
tarum tuorum:& non audierunt , & tradidi-
31 ſti eos in manu populorum terrarum . * In
miſericordijs autem tuis plurimis non feci-
ſti eos in conſumptionem , nec dereliquiſti
eos : quoniam Deus miſerationum, & cle-
32 mens es tu . * Nunc itaque Deus noſter ma-
gne,fortis,& terribilis , cuſtodiens pactũ &
miſericordiam, ne auertas a facie tua omnẽ
labo-

laborem, qui inuenit nos, reges noſtros, &
principes noſtros, & ſacerdotes noſtros, & G
prophetas noſtros, & patres noſtros, & om
nem populum tuum a diebus regis Aſſur vſ-
que in diem hanc. * Et tu iuſtus es in om- 33
nibus, quæ venerunt ſuper nos: quia verita-
tem feciſti, nos autem impie egimus. * Re- 34
ges noſtri, principes noſtri, ſacerdotes no-
ſtri, & patres noſtri nō fecerunt legem tuā,
& non attenderunt mandata tua, & teſtimo
nia tua quæ teſtificatus es in eis. * Et ipſi in 35
regnis ſuis, & in bonitate tua multa, quam
dederas eis, & in terra latiſſima & pingui,
quam tradideras in conſpectu eorum, nō ſer
uierunt tibi, nec reuerſi ſunt a ſtudiis ſuis
peſſimis. * Ecce noſipſi hodie ſerui ſumus: 36
& terra, quam dediſti patribus noſtris vt co
mederēt panem eius, & quæ bona ſunt eius,
& noſipſi ſerui ſumus in ea. * Et fruges eius 37
multiplicantur regibus, quos poſuiſti ſuper
nos propter peccata noſtra, & corporib. no
ſtris dominantur, & iumentis noſtris ſecun-
dum voluntatem ſuam, & in tribulatione ma
gna ſumus.* Super omnibus ergo his noſip- 38
ſi percutimus fœdus, & ſcribimus, & ſignant
principes noſtri, Leuitæ noſtri, & Sacerdo-
tes noſtri.

CAP. X.

Signatores autē fuerunt, Nehemias, Ather 1
ſatha filius Hachelai, & Sedecias, * Sa- A
raias, Azarias, Ieremias, * Pheſhur, Ama- 2
rias, Melchias, * Hattus, Sebenia, Melluch, 3
* Harem, Merimuth, Obdias, * Daniel, 4
Genthon, Baruch, * Moſollam, Abia, Mia- 5
min, * Maazia, Belgai, Semeia: hi ſacerdo- 6
tes. * Porro Leuitæ, Ioſue filius Azaniæ, 7
Bennui de filiis Henadad, Cedmihel, * & 8
fratres eorum, Sebenia, Odaia, Celitha, 9
Phalaia, Hanan, * Micha, Rohob, Haſe- 10
bia, * Zachur, Serebia, Sanabia, * Odaia, 11
Bani, Baninu. 12
* Capita populi, Pharos, Phathathmoab, 13
Aelam, Zethu, Bani, * Bonni, Azgad, Bebai, 14
* Adonia, Begoai, Adin, * Ater, Hezecia, 15
Azur, * Odaia, Haſum, Beſai, * Hareph, 16
Anathoth, Nebai, * Megphias, Moſollam, 17
Hazir, * Meſizabel, Sadoc, Ieddua, * Phel 18
tia, Hanan, Anaia, * Oſee, Hanania, Haſub, 19
* Alohes, Phalea, Sobec, * Rehum, Haſeb- 20
na Maaſia, * Echaia, Hanan, Anan, * Mel- 21
luch, Haran, Baana: * & reliqui de populo, 22
Sacerdotes, Leuitæ, ianitores, & cantores, 23
Nathinæi, & omnes qui ſe ſeparauerunt de 24
populis terrarum ad legē Dei vxores eorū, 25
filii eorum, & filiæ eorum, * omnes qui po- 26
terant ſapere ſpōdētes pro fratrib. ſuis opti 27
mates eorū &, qui veniebant ad pollicendū, 28
& iurandum vt ambularent in lege Dei, quā B
dederat in manu Moyſi ſerui Dei, vt facerēt 29
& cuſtodirent vniuerſa mandata Dñi Dei no
30 ſtri, & iudicia eius & ceremonias eius, * & ut
non daremus filias noſtras populo terræ, &
filias eorum non acciperemus filiis noſtris.
31 *Populi quoq. terræ, qui important venalia,
& omnia ad vſum, per diem ſabbati vt ven-
dant, non accipiemus ab eis in ſabbato & in
die ſanctificato. Et dimittemus annum ſepti
32 mum, & exactionē vniuerſæ manus. * Et ſta-
C tuemus ſuper nos præcepta, vt demus tertiā
partē ſicli per annū ad opus domus Dei no-
33 ſtri, * ad panes propoſitionis, & ad ſacrificiū
ſempiternum, & in holocauſtū ſempiternū
in ſabbatis, in calēdis, in ſollēnitatib. & in ſā
ctificatis, & pro peccato: vt exoretur pro Iſ
rael, & in omnem vſum domus Dei noſtri.
34 * Sortes ergo miſimus ſuper oblationem li
gnorū inter Sacerdotes, & Leuitas, & popu
lum, vt inferrentur in domū Dei noſtri ꝑ do
mos patrū noſtrorum, per tempora, a tem-
porib. anni vſque ad annum: vt arderent ſu-
per altare Domini Dei noſtri, ſicut ſcriptū
35 eſt in lege Moyſi: * & vt afferremus primoge
nita terræ noſtræ, & primitiua vniuerſi fru
ctus omnis ligni, ab anno in annum, in domo
36 Domini. * & primitiua filiorum noſtrorum,
D & pecorum noſtrorum, ſicut ſcriptum eſt in
lege, & primitiua boum noſtrorum, & o-
uium noſtrarum, vt offerrētur in domo Dei
noſtri, Sacerdotibus qui miniſtrant in domo
37 Dei noſtri: * & primitias ciborum noſtro-
rum, & libaminum noſtrorum, & poma om
nis ligni, vindemiæ quoque & olei afferemus
Sacerdotibus ad gazophylacium Dei noſtri,
& decimam partem terræ noſtræ Leuitis. Ip
ſi Leuitæ decimas accipient ex omnibus ciui
38 tatibus operum noſtrorum. * Erit autem Sa-
cerdos filius Aaron cum Leuitis in decimis
Leuitarum, & Leuitæ offerent decimam par
tem decimæ ſuæ in domo Dei noſtri, ad gazo
39 philacium in domum theſauri. * Ad gazo-
phylacium.n. deportabunt filii Iſrael, & filij
Leui primitias frumenti, vini, & olei: & ibi
erunt vaſa ſanctificata, & Sacerdotes, & can
tores, & ianitores, & miniſtri, & non dimit-
temus domum Dei noſtri.

CAP. XI.

1 HAbitauerunt autem principes populi
A in Ieruſalem: reliqua vero plebs miſit
ſortem, vt tollerent vnam partem de de-
cem, qui habitaturi eſſent in Ieruſalem ci-
uitate ſancta, nouem vero partes in ciui-
2 tatibus. * Benedixit autem populus om-
nibus viris qui ſe ſponte obtulerant vt ha-
3 bitarent in Ieruſalem. * Hi ſunt itaque
principes prouinciæ qui habitauerunt in
Ieruſalem, & in ciuitatibus Iuda. Ha-
bitauit autem vnuſquiſque in poſſeſſio-
ne ſua, in vrbibus ſuis, Iſrael, Sacerdotes,

Google

Leuitæ, Nathinæi, & filii ſeruorum Salomo-
nis. * Et in Ieruſalem habitauerunt de filiis Iu 4
da, & de filijs Beniamin: de filijs Iuda, A-
thaias filius Aziam, filij Zachariæ, filij A-
mariæ, filij Saphatiæ, filij Malaleel: de filiis
Phares, * Maaſia filius Baruch, filius Chol- 5
hoza, filius Hazia, filius Adaia, filius Ioia-
rib, filius Zachariæ, filius Silonitis: * omnes 6
hi filii Phares, qui habitauerunt in Ieruſa-
lem, quadringēti ſexaginta octo viri fortes.
* Hi ſunt autem filii Beniamin: Sellum filius 7
Moſollam, filius Ioed, filius Phadaia, filius B
Colaia, filius Maſia, filius Etheel, filius Iſaia,
* & poſt eum Gebbai, Sellai, nongenti vigin 8
tiocto, * & Ioel filius Zechri præpoſitus eo- 9
rum, & Iudas filius Senua ſuper ciuitatem ſe
cundus. * Et de ſacerdotibus, Idaia filius Ioa- 10
rib, Iachin, * Saraia filius Helciæ, filius Mo- 11
ſollam, filius Sadoc, filius Meraioth, filius A-
chitob princeps domus Dei, * & fratres eo 12
rum facientes opera templi: octingenti vi-
ginti duo. Et Adaia filius Ieroham, filius Phe
lelia, filius Amſi, filius Zachariæ, filius Pheſ-
hur, filius Melchiæ, * & fratres eius princi 13
pes patrum: ducenti quadragintaduo. Et
Amaſſai filius Azreel, filius Ahazi, filius Mo-
ſollamoth, filius Emmer, * & fratres eorum 14
potentes nimis: centum vigintiocto, & præ
poſitus eorum Zabdiel filius potentium. * Et 15
de Leuitis Semeia filius Haſub, filius Azari-
cam, filius Haſabia, filius Boni, * & Saba- 16
thai & Iozabed, ſuper omnia opera, quæ C
erant forinſecus in domo Dei, a principi-
bus Leuitarum. * Et Mathania filius Mi- 17
cha, filius Zebedei, filius Aſaph princeps
ad laudandum, & ad confitendum in ora-
tione, & Becbecia ſecundus de fratribus
eius, & Abda filius Samua, filius Galaal, fi-
lius Idithum: * omnes Leuitæ in ciuitate ſan 18
cta ducenti octogintaquattuor. * Et ianito- 19
res, Accub, Telmon, & fratres eorum, qui
cuſtodiebant oſtia: centum ſeptuaginta duo.
* Et reliqui ex Iſrael Sacerdotes & Leuitæ 20
in uniuerſis ciuitatibus Iuda, vnuſquiſque in
poſſeſſione ſua. * Et Nathinæi, qui habita- 21
bant in Ophel, & Siaha, & Gaſpha de Na-
thinæis. * Et epiſcopus Leuitarum in Ie- 22
ruſalem, Azzi filius Bani, filius Haſabiæ,
filius Mathaniæ, filius Michæ. De filiis
Aſaph, cantores in miniſterio domus Dei.
* Præceptum quippe regis ſuper eos erat, 23
& ordo in cantoribus per dies ſingulos,
* & Phathahia filius Meſezebel, de filiis 24
Zara filii Iuda in manu regis, iuxta omne D
verbum populi, * & in domibus per omnes 25
regiones eorum. De filiis Iuda habitauerunt
in Cariatharbe & in filiabus eius: & in Di-
bon, & in filiabus eius: & in Cabſeel, &
in viculis eius, * & in Ieſue, & in Molada, 26
& in Bethphaleth, * & in Haſerſual, & in 27
Berſabee, & in filiabus eius, * & in Siceleg, & 28
29 in Mochona, & in filiabus eius, * & in Rem-
30 mon, & in Saraa, & in Ierimuth, * Zanoa,
Odollam, & in villis earum, Lachis, & re-
gionibus eius, & Azeca, & filiabus eius. Et
manſerunt in Berſabee vſque ad vallem En-
31 nom. * Filii autem Beniamin, a Geba, Mech
32 mas, & Hai, & Bethel & filiabus eius: * A-
33 nathot, Nob, Anania, * Aſor, Rama, Gethai,
34 * Hadid, Seboim, & Neballat, Lod * & Ono
35 valle artificum. * Et de Leuitis portiones Iu
36 dæ & Beniamin.

CAP. XII.

1 HI ſunt autem Sacerdotes & Leuitę, qui
A aſcenderunt cum Zorobabel filio Sala-
2 thiel, & Ioſue: Saraia, Ieremias, Eſdras, * A-
3 maria, Melluch, Hattus, * Sebenias, Rheum,
4 Merimuth, * Addo, Gēthon, Abia, * Miamin,
5 Madia, Belga, * Semeia, & Ioarib, Idaia, Sel-
6 lum, Amoc, Helcias, * Idaia. Iſti princi-
7 pes Sacerdotum, & fratres eorum in diebus
8 Ioſue. * Porro Leuitæ, Ieſua, Bennui, Ced-
mihel, Sarebia, Iuda, Mathanias, ſuper hym-
9 nos ipſi & fratres eorum: * & Becbecia atq.
Hanni, & fratres eorum vnuſquiſque in offi
10 cio ſuo. * Ioſue autem genuit Ioacim, & Ioa-
cim genuit Eliaſib, & Eliaſib genuit Ioiada.
11 * & Ioiada genuit Ionathan, & Ionathan ge
12 nuit Ieddoa. * In diebus autem Ioacim
erant Sacerdotes & principes familiarum:
13 Saraiæ, Maraia: Ieremiæ, Hanania: * El-
14 dræ, Moſollam: Amariæ, Iohanan: * Mi-
15 licho, Ionathan, Sebeniæ, Ioſeph: * Ha-
16 ram, Edna: Maraioth, Helci: * Adaiæ, Za-
17 charia, Genthon, Moſollam: * Abiæ, Zechri,
18 Miamin & Moadiæ, Phelti: * Belgæ, Sam-
19 mua: Semaiæ, Ionathan, * Ioiarib, Ma-
20 thanai: Iodaiæ, Azzi: * Sellai, Celai:
21 Amoc, Heber: * Helciæ, Haſebia: Idaiæ,
22 Nathanael. * Leuitæ in diebus Eliaſib, & Io-
B iada, & Iohanan, & Ieddoa ſcripti princi-
pes familiarum, & Sacerdotes in regno Da
23 rij Perſæ. * Filii Leui principes familiarum,
ſcripti in Libro verborum dierum, & vſque
24 ad dies Ionathan, filij Eliaſib. * Et principes
Leuitarum, Haſebia, Serebia, & Ioſue filius
Cedmihel: & fratres eorum per uices ſuas,
vt laudarent & confiterentur iuxta præce-
ptum Dauid viri Dei, & obſeruarent æque
25 per ordinē. * Mathania, & Becbecia, Obedia,
Moſollam, Telmon, Accub cuſtodes portarū
26 & veſtibulorum ante portas. * Hi in diebus
Ioacim filii Ioſue, filij Ioſedec, & in diebus
Nehemiæ ducis, & Eſdræ ſacerdotis ſcribæ-
27 que. * In dedicatione autem muri Ieruſalē
requiſierūt Leuitas de omnibus locis ſuis vt
adducerent eos in Ieruſalem, & facerent de-
dicationem & lætitiam in actione gratiarū,
& cantico, & in cymbalis, & pſalteriis, & ci-
28 tharis. * Congregati ſunt autem filii cantorū
de cāpeſtribus circa Ieruſalē, & de villis Ne
thuphati,

Digitized by Google

thuphati, * & de domo Galgal, & de regio- 29
nibus Geba & Azmaueth: quoniam villas
ædificauerunt ſibi cantores in circuitu Ieru
ſalem.* Et mundati ſunt Sacerdotes & Leui- 30
tæ, & mundauerunt populum, & portas, & C
murum. * Aſcendere autem feci principes 31
Iuda ſuper murum, & ſtatui duos magnos
choros laudantium. Et ierunt ad dexteram
ſuper murum ad portam ſterquilinij. * Et 32
iuit poſt eos Oſaias, & media pars princi-
pum Iuda, * & Azarias, Eſdras, & Moſol- 33
lam, Iudas, & Beniamin, & Semeia, & Iere-
mias.* Et de filijs ſacerdotum in tubis, Za- 34
charias filius Ionathan, filius Semeia, filius
Mathaniæ, filius Michaię, filius Zechur, filius
Aſaph, * & fratres eius Semeia, & Azareel, 35
Malalai, Galalai, Maai, Nathanael, & Iudas,
& Hanani, in vaſis cantici Dauid viri Dei:
& Eſdras ſcriba ante eos in porta Fõtis.* Et 36
cõtra eos aſcenderunt in gradibus ciuitatis
Dauid in aſcenſu muri ſuper domum Dauid,
& vſque ad portam Aquarum ad Oriẽtem.
* Et chorus ſecundus gratias referentiũ ibat 37
ex aduerſo, & ego poſt eum, & media pars
populi ſuper murum & ſuper turrim furno-
rum, & vſque ad murum latiſſimum, * & 38
ſuper portam Ephraim, & ſuper portam an-
tiquam, & ſuper portam piſcium & turrim
Hananeel, & turrim Emath, & vſque ad por
tam gregis: & ſteterunt in porta cuſtodiæ,
* ſteteruntq. duo chori laudantium in domo 39
Dei, & ego, & dimidia pars magiſtratuum
mecum. * Et ſacerdotes, Eliachim, Maaſia, 40
Miamin, Michea, Elioenai, Zacharia, Hana- D
nia in tubis, * & Maaſia, & Semeia, & Elea- 41
zar, & Azzi, & Iohanan, & Melchia, & Aelã,
& Ezer. Et clare cecinerunt cantores, & Iez-
raia præpoſitus. * & immolauerunt in die il 42
la victimas magnas, & lætati ſunt: Deus
enim lætificauerat eos lætitia magna, ſed &
vxores eorum & liberi gauiſi ſunt, & audita
eſt lætitia Ieruſalem procul.* Recenſuerunt 43
quoque in die illa viros ſuper gazophylacia
theſauri ad libamina, & ad primitias, & ad
decimas, vt introferrent per eos principes
ciuitatis in decore gratiarum actionis, Sa-
cerdotes & Leuitas: quia lætificatus eſt Iuda
in Sacerdotibus & Leuitis aſtantibus. * Et 44
cuſtodierunt obſeruationem Dei ſui, & ob-
ſeruationem expiationis, & cantores, & ia-
nitores iuxta præceptum Dauid, & Salomo
nis filij eius, * quia in diebus Dauid & Aſaph 45
ab exordio erant principes conſtituti can-
torum in carmine laudantium, & confiten-
tium Deo.* Et omnis Iſrael, in diebus Zoro- 46
babel, & in diebus Nehemiæ dabant partes
cantoribus & ianitoribus per dies ſingulos,
& ſanctificabant Leuitas, & Leuitæ ſanctifi-
cabant filios Aaron.

CAP. XIII.

1 IN die autem illo lectum eſt in volumi-
A ne Moyſi audiente populo: & inuentum
eſt ſcriptum in eo, quod non debeant intro-
ire Ammonites & Moabites in eccleſiam
2 Dei vſque in æternum: * eo quod non occur
rerint filijs Iſrael cum pane & aqua: & con-
duxerint aduerſum eos Balaam, ad maledi-
cendum eis: & conuertit Deus noſter ma-
3 ledictionem in benedictionem. * Factum
eſt autem, cum audiſſent legem, ſeparaue-
runt omnem alienigenam ab Iſrael. * Et ſu-
4 per hoc erat Eliaſib ſacerdos, qui fuerat prę
poſitus in gazophylacio domus Dei noſtri,
5 & proximus Tobiæ. * Fecit ergo ſibi gazo-
phylacium grande, & ibi erant ante eum re-
ponentes munera, & thus, & vaſa, & de-
cimam frumenti, vini, & olei, & partes
Leuitarum, & cantorum, & ianitorum, &
6 primitias ſacerdotales. * In omnibus au-
tem his non fui in Ieruſalem, quia anno tri-
geſimo ſecundo Artaxerxis regis Babylo-
nis veni ad regem, & in fine dierum rogaui
7 regem. Et veni in Ieruſalem, & intellexi
malum, quod fecerat Eliaſib Tobiæ vt fa-
ceret ei theſaurum in veſtibulis domus Dei.
8 * Et malum mihi viſum eſt valde. Et proie-
B ci vaſa domus Tobiæ foras de gazophyla-
9 cio: * præcepiq. & emundauerunt gazophy-
lacia: & retuli ibi vaſa domus Dei, ſacrificiũ,
10 & thus. * Et cognoui quod partes Leuitarũ
non fuiſſent datæ: & fugiſſet vnuſquiſque
in regionem ſuam de Leuitis, & cãtoribus,
11 & de his, qui miniſtrabant: * & egi cauſam
aduerſus magiſtratus, & dixi: Quare de-
reliquimus domum Dei? Et cõgregaui eos,
12 & feci ſtare in ſtationibus ſuis. * Et omnis
Iuda apportabat decimam frumenti, vini,
13 & olei in horrea.* Et cõſtituimus ſuper hor
rea Selemiam Sacerdotem, & Sadoc ſcribã,
& Phadaiam de Leuitis, & iuxta eos Hanan
filium Zachur, filium Mathaniæ: quoniam
fideles comprobati ſunt, & ipſis creditæ ſũt
14 partes fratrum ſuorum. * Memento mei
Deus meus pro hoc, & ne deleas miſeratio-
nes meas, quas feci in domo Dei mei, & in
15 ceremonijs eius. * In diebus illis vidi in Iu-
da calcantes torcularia in ſabbato, portãtes
aceruos, & onerantes ſuper aſinos vinum,
& vuas, & ficus, & omne onus, & inferen-
tes in Ieruſalem die ſabbati. Et conteſtatus
ſum vt in die qua vendere liceret, venderẽt.
16 * Et Tyrij habitauerunt in ea inferentes pi-
C ſces, & omnia venalia: & vendebant in ſab-
17 batis filijs Iuda in Ieruſalem: * & obiurga-
ui optimates Iuda, & dixi eis: Quæ eſt hæc
res mala, quam vos facitis & profanatis
18 diem Sabbati? * Numquid non hæc fecerunt

Digitized by Google

patres noſtri, & adduxit Deus noſter ſuper
nos omne malum hoc, & ſuper ciuitatem
hanc? Et uos additis iracundiam ſuper Iſ-
rael violando Sabbatum. * Factum eſt au- 19
tem, cum quieuiſſent portæ Ieruſalē in die
Sabbati, dixi: & clauſerunt ianuas, &
præcepi vt nō aperirent eas vſque poſt Sab
batum: & de pueris meis conſtitui ſuper
portas ut nullus inferret onus in die Sabba-
ti. * Et manſerunt negotiatores, & uen- 20
dentes uniuerſa venalia foris Ieruſalem ſe-
mel & bis. * Et conteſtatus ſum eos, & di- 21
xi eis: Quare manetis ex aduerſo muri? ſi ſe-
cundo hoc feceritis, manum mittam in uos.
Itaque ex tempore illo non uenerunt in Sab
bato. * Dixi quoq. Leuitis ut mundarentur, 22
& venirent ad cuſtodiendas portas, & ſan-
ctificandam diem Sabbati: & pro hoc ergo D
memento mei Deus meus, & parce mihi ſe-
cūdum multitudinem miſerationum tuarū.
* Sed & in diebus illis vidi Iudæos ducentes 23
uxores Azotidas, Ammonitidas, & Moa-
bitidas. * Et filii eorum ex media parte 24
loquebantur Azotice, & neſciebant loqui
Iudaice, & loquebantur iuxta linguam po-
25 puli, & populi. * Et obiurgaui eos, & ma-
ledixi. Et cęcidi ex eis viros, & decalcaui
eos, & adiuraui in Deo, vt non darent filias
ſuas filijs eorum, & non acciperent de fi-
liabus eorum filijs ſuis, & ſibimetipſis, di-
26 cens: * Numquid non in huiuſcemodi
re peccauit Salomon rex Iſrael? & certe in
gentibus multis non erat rex ſimilis ei, & di
lectus Deo ſuo erat, & poſuit eum Deus re-
gem ſuper omnem Iſrael: * & ipſum ergo
duxerunt ad peccatum mulieres alienigenę.
27 * Numquid & nos inobedientes faciemus
omne malum grande hoc vt præuaricemur
in Deo noſtro, & ducamus vxores peregri-
28 nas? * De filijs autem Ioiada filij Eliaſib
ſacerdotis magni, gener erat Sanaballat Ho
29 ronites, quem fugaui a me. * Recordare Do
mine Deus meus aduerſum eos, qui polluūt
ſacerdotium, iuſq. Sacerdotale & Leuiticū.
30 * Igitur mundaui eos ab omnibus alienige-
nis, & conſtitui ordines Sacerdotum, & Le-
uitarum, vnumquemque in miniſterio ſuo:
31 * & in oblatione lignorum in temporib. con
ſtitutis, & in primitiuis: memento mei Deus
meus in bonum. Amen.

LIBER TOBIAE.



CAPVT PRIMVM

TOBIAS ex tribu, & ci- 1
uitate Nephthali (quæ A
eſt in ſuperioribus Gali
lææ ſupra Naaſſon, poſt
viam, quæ ducit ad Oc-
cidentem, in ſiniſtro ha
.a. bens ciuitatem Sephet)
* " cum captus eſſet in 2
diebus Salmanaſar regis Aſſyriorum, in ca-
ptiuitate tamen poſitus, uiam veritatis non
deſeruit, * ita ut omnia, quæ habere pote- 3
rat, quotidie concaptiuis fratribus, qui erãt
ex eius genere, impertiret. * Cumque eſ- 4
ſet iunior omnibus in tribu Nephthali, nihil
tamen puerile geſſit in opere. * Denique 5
b.f. cum irent omnes ad vitulos aureos, " quos
Ieroboam fecerat rex Iſrael, hic ſolus fugie
bat conſortia omnium, * ſed pergebat in Ie 6
ruſalem ad templũ Domini, & ibi adorabat B
Dominũ Deum Iſrael, omnia primitiua ſua,
& decimas ſuas fideliter offerens, * ita ut in 7
tertio anno proſelytis & aduenis miniſtra-
ret omnem decimationem. * Hæc & his ſi- 8
milia ſecundum legem Dei puerulus obſer-
uabat. * Cum vero factus eſſet vir, accepit 9
vxorem Annam de tribu ſua, genuitq. ex ea
filium, nomen ſuum imponens ei, * quem 10
ab infantia timere Deum docuit, & abſtine-
re ab omni peccato. * Igitur, cũ per captiui- 11
tatem deueniſſet cum vxore ſua, & filio in
ciuitatem Niniuẽ cũ omni tribu ſua, (* cum 12
omnes ederent ex cibis Gentilium) iſte cu-
ſtodiuit animam ſuam, & numquam con-
13 taminatus eſt in eſcis eorum. * Et quo-
C niam memor fuit Domini in toto corde ſuo,
dedit illi Deus gratiam in conſpectu Salma
14 naſar regis, * & dedit illi poteſtatem quo-
cumque vellet ire, habens libertatem quæ-
15 cumque facere uoluiſſet. * Pergebat ergo
ad omnes, qui erant in captiuitate, & mo-
16 nita ſalutis dabat eis. * Cum autem veniſ-
ſet in Rages ciuitatem Medorum, & ex his,
quibus honoratus fuerat a rege, habuiſſet
17 decem talenta argenti: * & cum in multa
turba generis ſui Gabelum egentem vide-
ret, qui erat ex tribu eius, ſub chirogra-
pho dedit illi memoratum pondus argenti.
18 * Poſt multum uero temporis, mortuo Sal-
manaſar rege, cum regnaret Sennacherib fi
lius eis pro eo, & filios Iſrael exoſos haberet
19 in conſpectu ſuo: * Tobias quotidie perge-
bat per omnem cognationem ſuam, & con-
ſolabatur eos, diuidebatq. vnicuique, prout
20 poterat, de facultatibus ſuis: * eſurientes
D alebat, nudisq. ueſtimenta præbebat, & mor
tuis atque occiſis ſepulturã ſolicitus exhibe
21 bat. * " Denique cum reuerſus eſſet rex Sen- *4. Reg. 19. g. 35.
nacherib fugiens a Iudæa plagam, quam cir Eccl. 48. d. 24.
ca eum fecerat Deus propter blaſphemiam
ſuam, & iratus multos occideret ex filiis Iſ-
22 rael, Tobias ſepeliebat corpora eorum. * At
vbi nunciatum eſt regi, iuſſit eum occidi, &
23 tulit omnem ſubſtantiam eius. * Tobias vero
cum filio ſuo, & cum vxore fugiens, nudus

 latuit,

Eſa.37.g.38. 2.Mac.8.e.19. 2.Pa.32.e.21. latuit, quia multi diligebant eum.* Poſt dies 24
vero quadragintaquinque occiderunt regẽ
filii ipſius, * & reuerſus eſt Tobias in domũ 25
ſuam, omniſq. facultas eius reſtituta eſt ei.

CAP. II.

POſthæc vero, cum eſſet dies feſtus Domi 1
ni, & factum eſſet prandium bonum in A
domo Tobiæ, * dixit filio ſuo: Vade, & ad- 2
duc aliquos de tribu noſtra, timentes Deũ, vt
epulentur nobiſcum.* Cumq. abiiſſet, reuer- 3
ſus nũciauit ei, vnũ ex filiis Iſrael iugulatum
iacere in platea. Statimque exiliens de accu-
bitu ſuo, relinquens prandium, ieiunus per-
uenit ad corpus: *tollenſq. illud portauit ad 4
domum ſuam occulte, vt dum ſol occubuiſ-
ſet, caute ſepeliret eum.* Cumq. occultaſſet 5
corpus, manducauit panem cum luctu & tre
more, * memorans illum ſermonem, quem 6
Amos 8.c.10 1.Mac.1.d.14. dixit Dominus" per Amos prophetam: Dies B
feſti veſtri conuertentur in lamentationem
& luctum. * Cum vero ſol occubuiſſet, a- 7
bijt, & ſepeliuit eum. * Arguebant autem 8
eum omnes proximi eius, dicentes: Iam hu-
ius rei cauſa interfici iuſſus es, & vix effugi-
ſti mortis imperium, & iterum ſepelis mor-
Sap.1.d.13. tuos?*"Sed Tobias plus timens Deum, quã 9
regem, rapiebat corpora occiſorũ, & occul-
tabat in domo ſua, & mediis noctib. ſepelie-
bat ea.* Contigit autem vt quadam die fa- 10
tigatus a ſepultura, veniẽs in domum ſuam,
iactaſſet ſe iuxta parietem, & obdormiſſet,
* & ex nido hirundinum dormiẽti illi calida 11
ſtercora inciderẽt ſuper oculos eius, fieretq.
cæcus.* Hanc autem tentationem ideo per- 12
miſit Dominus euenire illi, ut poſteris dare
tur exemplum patientiæ eius, ſicut & ſancti
Iob.* Nã cum ab infantia ſua ſemper Deum 13
timuerit, & mandata eius cuſtodierit, non C
eſt contriſtatus contra Deum quod plaga cę
citatis euenerit ei. * ſed immobilis in Dei ti- 14
more permanſit, agens gratias Deo omnib.
diebus vitæ ſuæ.* Nam ſicut beato Iob inſul 15
tabant reges, ita iſti parẽtes & cognati eius
irridebant vitam eius, dicentes: * Vbi eſt ſpes 16
tua, pro qua eleemoſynas, & ſepulturas facie
bas?* Tobias vero increpabat eos, dicẽs: No- 17
lite ita loqui: * quoniã filii ſanctorũ ſumus, 18
& vitã illam expectamus, quam Deus datu
rus eſt his, qui fidem ſuam numquã mutant
ab eo.* Anna vero vxor eius ibat ad opꝰ tex 19
trinum quotidie, & de labore manuũ ſuarũ D
victum, quem conſequi poterat, deferebat.
* Vnde factum eſt, ut hœdum caprarum 20
accipiens detuliſſet domi: * Cuius cum vo- 21
Dan.13.a.1. cem balantis vir eius audiſſet, dixit: " Vide-
te, ne forte furtiuus ſit, reddite eum dominis
ſuis, quia non licet nobis aut edere ex furto
Iob 2.c.9. aliqd, aut cõtingere.* " Ad hæc vxor eius ira 22
ta rũdit: Manifeſte vana facta eſt ſpes tua,
23 & eleemoſynę tuæ modo apparuerunt.* At-
que his, & aliis huiuſcemodi verbis expro-
brabat ei.

CAP. III.

1 TVnc Tobias ingemuit, & cœpit orare
2 cum lacrymis, * dicens: Iuſtus es Do-
A mine, & omnia iudicia tua iuſta ſunt, & om-
nes viæ tuæ, miſericordia, & veritas, & iudi-
3 cium.* Et nunc Domine memor eſto mei, &
ne vindictam ſumas de peccatis meis, neque
reminiſcaris delicta mea, vel parentum meo
4 rum.* " Quoniam non obediuimus præ-
ceptis tuis, ideo traditi ſumus in direptionẽ,
& captiuitatem, & mortem, & in fabulam,
& in improperium omnibus nationibus, in
5 quibus diſperſiſti nos. * Et nunc Domine
magna iudicia tua, quia non egimus ſecun-
dum præcepta tua, & non ambulauimus
6 ſynceriter coram te. * Et nunc Domine
ſecundum uoluntatem tuam fac mecum,
& præcipe in pace recipi ſpiritum meũ: ex-
B pedit enim mihi mori magis quam viuere.
7 * Eadem itaque die contigit vt Sara filia Ra-
guelis in Rages ciuitate Medorum, & ipſa
audiret improperium ab vna ex ancillis pa-
8 tris ſui, * quoniam tradita fuerat ſeptẽ viris,
& dæmoniũ noĩe Aſmodæus occiderat eos,
9 mox vt ingreſſi fuiſſent ad eam. * Ergo
cum pro culpa ſua increparet puellã, reſpõ
dit ei, dicens: Amplius ex te non uideamus
filium, aut filiã ſuper terram, interfectrix vi
10 rorum tuorum.* Numquid & occidere me
vis, ſicut iam occidiſti ſeptem viros? Ad hãc
vocem perrexit in ſuperius cubiculum do-
mus ſuæ: & tribus diebus, & tribus noctib.
11 non manducauit, neque bibit: * ſed in o-
ratione perſiſtens cum lacrymis deprecaba
tur Deũ, vt ab iſto improperio liberaret eã.
12 * Factum eſt autem die tertia, dum comple-
13 ret orationem, benedicens Dominum, * di-
C xit: Benedictum eſt nomen tuũ Deus patrum
noſtrorum: qui cum iratus fueris, miſericor
diam facies, & in tempore tribulationis pec
14 cata dimittis his, qui inuocant te. * Ad te
Domine faciem meam conuerto, ad te ocu-
15 los meos dirigo.* Peto Domine ut de vin-
culo improperii huius abſoluas me, aut cer
16 te deſuper terram eripias me.* Tu ſcis Do-
mine, quia numquam concupiui virum, &
mundam ſeruaui animã meam ab omni con
17 cupiſcentia.* Numquã cum ludentib. miſcui
me: neque cum his, qui in leuitate ambulãt,
18 participẽ me præbui.* Virum autem cum ti-
more tuo, non cum libidine mea conſenſi ſu
19 ſcipere.* Et, aut ego indigna fui illis, aut illi
forſitã me nõ fuerũt digni: quia forſitã viro
20 alii cõſeruaſti me.* Non eſt enim in hominis
21 poteſtate conſilium tuum.* Hoc autem pro
D certo habet omnis, qui te colit, quod vita
eius,

eius,ſi in probatione fuerit,coronabitur: ſi
aũt in tribulatione fuerit,liberabitur:& ſi in
correptione fuerit, ad miſericordiam tuam
venire licebit.*Non enim delectaris in per- 22
ditionibus noſtris:quia poſt tempeſtatẽ,trã-
quillum facis:& poſt lacrymationem & fle-
tum,exultationem infundis.*Sit nomen tuũ 23
Deus Iſrael benedictum in ſæcula.*In illo tẽ 24
pore exauditæ ſunt preces amborum in con
ſpectu gloriæ ſummi Dei:* & miſſus eſt An- 25
gelus Domini ſanctus Raphael, vt curaret
eos ambos, quorum vno tempore ſunt ora-
tiones in conſpectu Domini recitatæ.

CAP. IIII.

IGitur cum Tobias putaret orationẽ ſuam 1
exaudiri vt mori potuiſſet, vocauit ad ſe A
Tobiam filium ſuum,*dixitque ei:" Audi fi-
li mi verba oris mei,& ea in corde tuo,quaſi
fundamẽtum conſtrue.* Cũ acceperit Deus 3
animam meam, corpus meum ſepeli:" &
honorem habebis matri tuæ omnibus die-
bus vitæ eius: * memor enim eſſe debes,quæ 4
& quanta pericula paſſa ſit propter te in vte
ro ſuo. * Cum autem & ipſa compleuerit 5
tempus vitæ ſuæ,ſepelias eã circa me.* Om- B
nibus autem diebus uitæ tuæ in mente habe 6
to Deum:& caue ne aliquando peccato con
ſentias, & prætermittas præcepta Domini
Dei noſtri.*" Ex ſubſtantia tua fac eleemo- 7
ſynam, & noli auertere faciem tuam ab
vllo paupere: ita enim fiet ut nec a te auer-
tatur facies Domini.* Quo modo potueris, 8
ita eſto miſericors.* Si multum tibi fuerit,a- 9
bundãter tribue:ſi exiguũ tibi fuerit, etiã e-
xiguum libenter impertiri ſtude. * Præmiũ 10
enim bonum tibi theſaurizas in die neceſſita
tis. *" quoniam eleemoſyna ab omni pecca 11
to,& a morte liberat, & non patietur aĩam
ire in tenebras.* Fiducia magna erit coram 12
ſummo Deo eleemoſyna omnibus facienti- C
bus eam. *" Attende tibi fili mi ab omni for 13
nicatione, & præter vxorem tuam numquã
patiaris crimen ſcire. * Superbiam numquã 14
in tuo ſenſu, aut in tuo verbo dominari per
mittas:" in ipſa enim initium ſumpſit om-
nis perditio. * " Quicumque tibi aliquid 15
operatus fuerit,ſtatim ei mercedẽ reſtitue,
& merces mercenarij tui apud te omnino nõ
remaneat. *" Quod ab alio oderis fieri tibi, 16
vide ne tu aliquando alteri facias.*" Panem 17
tuum cum eſurientibus & egenis comede,&
de veſtimentis tuis nudos tege. * Panem 18
tuum, & vinum tuum ſuper ſepulturam iu- D
ſti conſtitue,& noli ex eo manducare,& bi-
bere cum peccatoribus.* cõſilium ſemper a 19
ſapiente perquire.* Omni tempore benedic 20
Deũ:& pete ab eo,vt vias tuas dirigat,& om
nia conſilia tua in ipſo permaneant. * In- 21
dico etiam tibi fili mi dediſſe me decem ta-
lenta argenti,dũ adhuc infantulus eſſes,Ga
belo, in Rages ciuitate Medorum, & chiro-
22 graphum eius apud me habeo:* & ideo per-
quire quo modo ad eum peruenias,& reci-
pias ab eo ſupra memoratum pondus argen
23 ti,& reſtituas ei chirographum ſuum.* Noli
timere fili mi:pauperem quidem vitam geri
mus,ſed" multa bona habebimus ſi timueri- *Ro.8.d.17
mus Deum, & receſſerimus ab omni pecca-
to,& fecerimus bene.

CAP. V.

1 TVnc reſpondit Tobias patri ſuo, & di-
A xit:Omnia quæcunque præcepiſti mihi
2 faciam pater.*Quo modo autem pecuniam
hãc requiram,ignoro.ille me neſcit, & ego
eũ ignoro:quod ſignum dabo ei? Sed neque
viam, per quam pergatur illuc, aliquando
3 cognoui. * Tunc pater ſuus reſpondit illi,
& dixit: Chirographũ quidem illius penes
me habeo: quod dum illi oſtenderis, ſta-
4 tim reſtituet. Sed perge nunc, & inquire
tibi aliquem fidelem virum,qui eat tecũ ſal-
ua mercede ſua: vt,dũ adhuc viuo, recipias
5 eam. * Tunc egreſſus Tobias,inuenit iuuenẽ
ſplendidum,ſtantem præcinctum,& quaſi
6 paratum ad ambulandum. * Et ignorans
B quòd Angelus Dei eſſet,ſalutauit eum,& di
7 xit:Vnde te habemus bone iuuenis? *At ille
reſpondit: Ex filijs Iſrael.Et Tobias dixit ei:
Noſti viam, quæ ducit in regionẽ Medorũ?
8 * Cui reſpondit:Noui: & omnia itinera eius
frequenter ambulaui, & manſi apud Gabe-
lum fratrem noſtrũ: qui moratur in Rages
ciuitate Medorum, quæ poſita eſt in monte
9 Ecbatanis. * Cui Tobias ait: Suſtine me
obſecro, donec hæc ipſa nunciem patri
10 meo.* Tunc ingreſſus Tobias,indicauit vni
uerſa hæc patri ſuo. Super quæ admirat⁹ pa
11 ter,rogauit vt introiret ad eum. * Ingreſſus
itaque ſalutauit eum,& dixit: Gaudium tibi
12 ſit ſemper. * Et ait Tobias: Quale gaudium
mihi erit, qui in tenebris ſedeo, & lumen
13 cæli non video? * Cui ait iuuenis: Forti
animo eſto, ĩ proximo eſt vt a Deo cureris.
14 * Dixit itaque illi Tobias: Numquid poteris
C perducere filium meum ad Gabelum in Ra-
ges ciuitatem Medorum? & cum redieris,re
15 ſtituam tibi mercedem tuam.*Et dixit ei An
gelus: Ego ducam, & reducam eum ad te.
16 * Cui Tobias reſpondit: Rogo te, indica
mihi, de qua domo, aut de qua tribu es tu?
17 * Cui Raphael Angelus dixit: Genus quæ-
ris mercenarij, an ipſum mercenarium, qui
18 cum filio tuo eat?*Sed ne forte ſolicitum te
reddam, ego ſum Azarias Ananiæ magni fi-
19 lius. * Et Tobias reſpondit: Ex magno ge-
nere es tu. Sed peto ne iraſcaris quòd volue
20 rim cognoſcere genus tuum. * Dixit autem
illi Angelus: Ego ſanum ducam, & ſanum

tibi reducam filium tuum.*Reſpondens au- 21
tem Tobias,ait:Bene ambuletis , & ſit Deus D
in itinere veſtro,& Angelus eius comitetur
vobiſcum. * Tunc paratis omnibus , quæ e- 22
rant in via portanda,fecit Tobias vale patri
ſuo & matri ſuæ, & ambulauerunt ambo ſi-
*Inf. 10 a.4. mul:**Cumq. profecti eſſent,cœpit mater e- 23
ius flere,& dicere:Baculũ ſenectutis noſtræ
tuliſti , & tranſmiſiſti a nobis. * Numquam 24
fuiſſet ipſa pecunia, pro qua miſiſti eũ . Suf- 25
ficiebat enim nobis paupertas noſtra,vt diui
tias computaremus hoc, quod videbamus fi
lium noſtrum . * Dixitque ei Tobias: Noli- 26
flere, ſaluus perueniet filius noſter , & ſal-
uus reuertetur ad nos, & oculi tui videbunt
illũ.* Credo enim quod Angelus Dei bonus 27
comitetur ei,& bene diſponat oĩa,quæ cir-
ca eũ gerũtur,ita ut cum gaudio reuertatur
ad nos . * Ad hanc vocem ceſſauit mater e- 28
ius flere, & tacuit.

CAP. VI.

PRofectus eſt autẽ Tobias,& canis ſequu- 1
tus eſt eum , & manſit prima manſione A
iuxta fluuiũ Tigris.* Et exiuit vt lauaret pe- 2
des ſuos,& ecce piſcis immanis exiuit ad de-
uorandum eum.*Quem expaueſcens Tobias 3
clamauit voce magna,dicens,Domine inua-
dit me.*Et dixit ei Angelus:Apprehẽde brã- 4
chiam eius,& trahe eum ad te. Quod cũ fe-
ciſſet,attraxit eum in ſiccum,& palpitare cœ
pit ante pedes eius . * Tũc dixit ei Angelus : 5
Exentera hunc piſcẽ,& cor eius,& fel,& ie-
cur repone tibi: sũt enim hæc neceſſaria ad
medicamenta utiliter. * Quod cum feciſſet, 6
aſſauit carnes eius,& ſecũ tulerunt in via:ce
tera ſalierunt,quæ ſufficerent eis, quouſque
peruenirent in Rages ciuitatẽ Medorũ.*Tũc 7
interrogauit Tobias Angelũ, & dixit ei: Ob B
ſecro te Azaria frater,vt dicas mihi quod re
medium habebunt iſta, quæ de piſce ſeruare
iuſſiſti.*Et reſpondens Angelus,dixit ei:Cor 8
dis eius particulam ſi ſuper carbones ponas,
fumus eius extricat omne genus dæmoniorũ
ſiue a uiro,ſiue a muliere,ita vt vltra nõ ac-
cedat ad eos.*Et fel valet ad vngendos ocu- 9
los,in quibus fuerit albugo,& ſanabuntur .
* Et dixit ei Tobias : Vbi vis vt maneamus ? 10
*Reſpondensq. Angelus, ait: Eſt hic Raguel 11
nomine, vir propinquus de tribu tua, & hic
habet filiam nomine Saram , ſed neque ma-
ſculum , neque feminam vllam habet aliam
*Nu. 27 a.8. & 36 a.8. præter eam. * *Tibi debetur omnis ſubſtan- 12
tia eius,& oportet eam te accipere cõiugẽ.
*Pete ergo eam a patre eius,& dabit tibi eã 13
in vxorem.* Tũc reſpondit Tobias,& dixit: 14
Audio quia tradita eſt ſeptem viris,& mor- C
tui ſunt : ſed & hoc audiui, quia dæmonium
occidit illos.*Timeo ergo, ne forte & mihi 15
hæc eueniant: & cum ſim vnicus parentibus
meis,deponam ſenectutem illorum cum tri-
16 ſtitia ad inferos. * Tunc angelus Raphael di-
xit ei: Audi me,& oſtendam tibi qui ſunt,
17 quibus præualere poteſt dæmonium. * Hi
namq. qui coniugium ita ſuſcipiunt , vt Deũ
a ſe,& a ſua mente excludant, & ſuæ libidini
ita vacent,ſicut equus & mulus, quibus non
eſt intellectus:habet poteſtatem dæmonium
18 ſuper eos.* Tu autem cum acceperis eam,in
D greſſus cubiculum , per tres dies cõtinens e-
ſto ab ea,& nihil aliud,niſi orationibus vaca
19 bis cum ea.*Ipſa autem nocte,incenſo ieco-
20 re piſcis,fugabitur dæmoniũ.* Secũda vero
nocte in copulatione ſanctorum patriarcha-
21 rum admitteris.* Tertia autem nocte benedi
ctionẽ conſequeris, vt filij ex vobis procreẽ
22 tur incolumes. * Tranſacta autem tertia no-
cte,accipies virginem cum timore Domini,
amore filiorum magis quã libidine ductus,
vt in ſemine Abrahæ benedictionem in filijs
conſequaris.

CAP. VII.

1 INgreſſi ſunt autem ad Raguelem, & ſuſce-
A pit eos Raguel cum gaudio. * Intuensque
2 Tobiam Raguel , dixit Annæ vxori ſuæ:
Quam ſimilis eſt iuuenis iſte conſobrino
3 meo ? * Et cum hæc dixiſſet,ait : Vnde eſtis
iuuenes fratres noſtri?At illi dixerũt:Ex tri-
bu Nephthali ſumus, ex captiuitate Niniue.
4 * dixitq. illis Raguel Noſtis Tobiam fratrem
5 meum?Qui dixerunt : Nouimus.* Cumque
multa bona loqueretur de eo, dixit Angelus
ad Raguelem:Tobias,de quo interrogas,pa-
6 ter iſtius eſt. * Et miſit ſe Raguel, & cum la-
B crymis oſculatus eſt eum , & plorans ſupra
7 collum eius,* dixit:Benedictio ſit tibi fili mi,
8 quia boni & optimi viri filius es . * Et Anna
vxor eius , & Sara ipſorum filia lacrymatæ
9 ſunt . * Poſtquam autem locuti ſunt, præce-
pit Raguel occidi arietẽ, & parari conuiuiũ.
Cumq. hortaretur eos diſcumbere ad pran-
10 dium , * Tobias dixit : Hic ego hodie non
manducabo neque bibam,niſi prius petitio-
nem meam confirmes, & promittas mihi da-
11 re Saram filiam tuam . * Quo audito verbo
Raguel,expauit,ſciens quid euenerit illis ſe-
ptem viris,qui ingreſſi ſunt ad eam: & time-
re cœpit ne forte & huic ſimiliter continge-
C ret:& cum nutaret , & nõ daret petenti vllũ
12 reſponſum,* dixit ei Angelus : Noli timere
dare eam iſti, quoniam huic timenti Deum
debetur coniux filia tua : propterea alius nõ
13 potuit habere illam.* Tunc dixit Raguel:Nõ
dubito quod Deus preces & lacrymas meas
14 in cõſpectu ſuo admiſerit.* Et credo quoniã
ideo fecit vos venire ad me,vt iſta coniunge
retur cognationi ſuæ * ſecundum legem *Nu
Moyſi: & nunc noli dubium gerere quod ti-
15 bi eam tradam.* Et apprehendens dexterã fi

liæ

liæ ſuæ, dextræ Tobiæ tradidit, dicens: Deus D
Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob vo-
biſcum ſit, & ipſe coniungat vos, impleat-
que benedictionem ſuam in vobis. *Et acce- 16
pta charta, fecerunt conſcriptionem coniu-
gij. *Et poſt hæc epulati ſunt, benedicentes 17
Deum. *Vocauitq. Raguel ad ſe Annam vxo 18
rem ſuã, & præcepit ei vt præpararet alterũ
cubiculum. * Et introduxit illuc Sarã filiam 19
ſuam, & lacrymata eſt. *Dixitq. ei: Forti ani- 20
mo eſto filia mea: Dominus cæli det tibi gau
dium pro tædio quod perpeſſa es.

CAP. VIII.

Poſtquam vero cœnauerunt, introduxe- 1
runt iuuenem ad eam. * Recordatus ita- 2
que Tobias ſermonum Angeli, protulit de A
caſſidili ſuo partẽ iecoris, poſuitq. eam ſuper
carbones viuos. *Tunc Raphael Angelus ap 3
prehendit dæmoniũ, & religauit illud in de-
ſerto ſuperioris Ægypti. *Tunc hortatus eſt 4
virginem Tobias, dixitque ei: Sara, exurge,
& deprecemur Deum hodie, & cras, & ſecũ
dum cras: quia his tribus noctibus Deo iun-
gimur: tertia autem tranſacta nocte, in no- B
ſtro erimus cõiugio. *Filij quippe ſanctorum 5
ſumus, & non poſſumus ita coniungi ſicut
gentes, quæ ignorant Deum. *Surgentes au- 6
tem pariter, inſtanter orabant ambo ſimul,
vt ſanitas daretur eis. * Dixitq. Tobias: Do- 7
mine Deus patrum noſtrorum, benedicant
te cæli & terræ, mareq. & fontes, & flumina
& omnes creaturæ tuæ, quæ in eis ſunt.
*Tu feciſti Adam de limo terræ, dediſtiq. ei 8
adiutorium Heuam. * Et nunc Domine tu 9
ſcis, quia non luxuriæ cauſa accipio ſororẽ
meã cõiugem, ſed ſola poſteritatis dilectio-
ne, in qua benedicatur nomen tuũ in ſæcula
ſæculorum. * Dixit quoq. Sara: Miſerere no- 10
bis Domine, miſerere nobis, & conſeneſca-
mus ambo pariter ſani. * Et factum eſt circa 11
pullorum cantum, accerſiri iuſſit Raguel ſer
uos ſuos, & abierunt cum eo pariter vt fo-
derent ſepulchrũ. * Dicebat enim: ne fortè 12
ſimili modo euenerit ei, quo & ceteris illis ſe C
ptem viris, qui ſunt ingreſſi ad eam. * Cum- 13
que paraſſent foſſam, reuerſus Raguel ad
vxorem ſuam, dixit ei: * Mitte vnã ex ancil 14
lis tuis, & videat ſi mortuus eſt, vt ſepeliam
eum antequam illuceſcat dies. *At illa miſit 15
vnam ex ancillis ſuis. Quæ ingreſſa cubicu-
lum, reperit eos ſaluos & incolumes, ſecum
pariter dormientes. * Et reuerſa, nunciauit 16
bonum nuncium: & benedixerunt Dominũ,
Raguel videlicet & Anna vxor eius, * & 17
dixerunt: Benedicimus te Domine Deus Iſ-
rael, quia nõ contigit quemadmodũ putaba
mus. * Feciſti enim nobiſcum miſericordiã 18
tuam, & excluſiſti a nobis inimicũ perſequẽ
tem nos. * Miſertus es autem duobus vnicis. 19
D Fac eos Dñe plenius benedicere te: & ſacri-
ficiũ tibi laudis tuæ & ſuæ ſanitatis offerre,
vt cognoſcat vniuerſitas gentium, quia tu es
20 Deus ſolus in vniuerſa terra. * Statimq. præ-
cepit ſeruis ſuis Raguel, vt replerẽt foſſam,
21 quam fecerãt priuſquam eluceſceret. *Vxo
ri autem ſuæ dixit vt inſtrueret conuiuium,
& præpararet omnia, quæ in cibos erãt iter
22 agentibus neceſſaria. * Duas quoq. pingues
vaccas, & quattuor arietes occidi fecit, &
parari epulas omnibus vicinis ſuis, cunctiſq.
23 amicis. * Et adiurauit Raguel Tobiã, vt duas
24 hebdomadas moraretur apud ſe. * De omni-
bus autem, quæ poſſidebat Raguel, dimidiã
partem dedit Tobiæ, & fecit ſcripturam, vt
pars dimidia, quæ ſupererat poſt obitum eo
rum Tobiæ dominio deueniret.

CAP. IX.

1 Tunc vocauit Tobias Angelũ ad ſe, quẽ
A quidem hominem exiſtimabat, dixitq.
ei: Azaria frater, peto vt auſcultes verba
2 mea: * Si meipſum tradam tibi ſeruum, non
3 ero condignus prouidentiæ tuę. *Tamẽ ob-
ſecro te vt aſſumas tibi animalia ſiue ſerui-
tia, & vadas ad Gabelum in Rages ciuitatẽ
Medorum: reddaſq. ei chirographum ſuũ,
& recipias ab eo pecuniam, & roges eum ve
4 nire ad nuptias meas. * Scis enim ipſe quo-
B niam numerat pater meus dies: & ſi tardaue
ro vna die plus, contriſtatur anima eius. * Et
5 certe vides quomodo adiurauit me Raguel,
cuius adiuramentum ſpernere non poſſum.
6 * Tunc Raphael aſſumens quattuor ex ſer-
uis Raguelis, & duos camelos, in Rages ciui
tatem Medorum perrexit: & inueniens Ga-
belum, reddidit ei chirographum ſuũ, & re-
7 cepit ab eo omnem pecuniam. * Indicauitq.
C ei de Tobia filio Tobiæ, oĩa quæ geſta ſunt:
8 fecitq. eum ſecum venire ad nuptias. * Cũq.
ingreſſus eſſet domum Raguelis, inuenit To
biã diſcũbentẽ: & exiliens, oſculati ſunt ſe
inuicem: & fleuit Gabelus, benedixitq. Deũ,
9 * & dixit: Benedicat te Deus Iſrael, quia filius
es optimi viri, & iuſti, & timentis Deum, &
10 eleemoſynas facientis: * & dicatur benedictio
D ſuper vxorẽ tuã, & ſuper parentes veſtros:
11 * & videatis filios veſtros: & filios filiorum
veſtrorum, vſque in tertiam & quartam ge-
nerationem: & ſit ſemen veſtrum benedictũ
a Deo Iſrael, qui regnat in ſæcula ſæculorũ.
12 * Cumq. omnes dixiſſent, Amen, acceſſerũt
ad conuiuium: ſed & cum timore Domini
nuptiarum conuiuium exercebant.

CAP. X.

1 Cum vero moras faceret Tobias, cauſa
A nuptiarum, ſolicitus erat pater eius
Tobias dicens: Putas quare moratur filius
meus,

meus, aut quare detentus eſt ibi? * Putaſne 2
Gabelus mortuus eſt, & nemo reddet illi pe
cuniam? * Cœpit autem contriſtari nimis ip 3
ſe & Anna vxor eius cum eo: & cœperunt
ambo ſimul flere: eo quòd die ſtatuto mini-
me reuerteretur filius eorũ ad eos. * Flebat 4
igitur mater eius irremediabilibus lacrymis,
atque dicebat: Heu heu me fili mi, vt quid te
miſimus peregrinari, lumẽ oculorum noſtro
rum, baculum ſenectutis noſtræ, ſolatium vi B
tæ noſtræ, ſpem poſteritatis noſtræ? * Omnia 5
ſimul in te vno habentes, te non debuimus
dimittere a nobis. * Cui dicebat Tobias: Ta- 6
ce, & noli turbari, ſanus eſt filius noſter: ſatis
fidelis eſt vir ille, cum quo miſimus eum. * Il 7
la autem nullo modo conſolari poterat, ſed
quotidie exiliens circumſpiciebat, & circui-
bat vias omnes, per quas ſpes remeandi vide
batur, vt procul videret eũ, ſi fieri poſſet, ve
nientem. * At vero Raguel dicebat ad gene 8
rum ſuum: Mane hic, & ego mittam nunciũ C
ſalutis de te ad Tobiam patrem tuum. * Cui 9
Tobias ait: Ego noui quia pater meus & ma
ter mea modo dies computant, & cruciatur
ſpiritus eorum in ipſis. * Cumq. verbis mul- 10
tis rogaret Raguel Tobiam, & ille eum nul-
la ratione vellet audire, tradidit ei Saram, &
dimidiam partem omnis ſubſtantiæ ſuæ in
pueris, in puellis, in pecudibus, in camelis, &
in vaccis, & in pecunia multa: & ſaluum atq.
gaudentem dimiſit eum a ſe, * dicens: Ange- 11
lus Domini ſanctus ſit in itinere veſtro, per- D
ducatque vos incolumes, & inueniatis om-
nia recte circa parentes veſtros, & videant
oculi mei filios veſtros priuſquam moriar.
* Et apprehendentes parentes filiam ſuam, 12
oſculati ſunt eam, & dimiſerunt ire: * monen 13
tes eam honorare ſoceros, diligere maritũ,
regere familiam, gubernare domum, & ſe-
ipſam irreprehenſibilem exhibere.

CAP. XI.

CVmque reuerterentur, peruenerunt ad 1
Charan, quæ eſt in medio itinere cõtra A
Niniuen, vndecimo die. * Dixitque Angelus: 2
Tobia frater, ſcis quemadmodum reliquiſti
patrem tuum. * Si placet itaque tibi, præceda 3
mus, & lento gradu ſequantur iter noſtrum
familiæ, ſimul cum coniuge tua, & cum ani
malibus. * Cumque hoc placuiſſet vt irent, 4
dixit Raphael ad Tobiam: Tolle tecum ex
felle piſcis: erit enim neceſſarium. Tulit ita-
que Tobias ex felle illo, & abierunt. * Anna 5
autem ſedebat ſecus viam, quotidie in ſuper
cilio montis, vnde reſpicere poterat de lon-
ginquo. * Et dum ex eodem loco ſpeculare- 6
tur aduentum eius, vidit a longe, & illico a- B
gnouit venientem filium ſuum: currenſque
nunciauit viro ſuo, dicens: Ecce venit filius
tuus. * Dixitque Raphael ad Tobiam: At vbi 7
introieris domum tuam, ſtatim adora Domi
num Deum tuum: & gratias agens ei, accede
8 ad patrem tuum, & oſculare eum. * Statim-
que lini ſuper oculos eius ex felle iſto piſcis,
quod portas tecum. ſcias enim quoniã mox
aperientur oculi eius, & videbit pater tuus
9 lumen cæli, & in aſpectu tuo gaudebit. * Tũc
C præcucurrit canis, qui ſimul fuerat in via: &
quaſi nuncius adueniens, blandimento ſuæ
10 caudæ gaudebat. * Et conſurgens cæcus pa-
ter eius, cœpit offendẽs pedibus currere: &
data manu puero, occurrit obuiam filio ſuo.
11 * Et ſuſcipiens oſculatus eſt eum cum vxore
ſua, & cœperunt ambo flere præ gaudio.
12 * Cumque adoraſſent Deum, & gratias egiſ-
13 ſent, conſederunt. * Tunc ſumens Tobias de
14 felle piſcis, liniuit oculos patris ſui. * Et ſuſti
nuit quaſi dimidiam fere horam: & cœpit
albugo ex oculis eius, quaſi membrana oui,
15 egredi. * Quam apprehendens Tobias traxit
16 ab oculis eius, ſtatimq. viſum recepit. * Et
glorificabant Deum, ipſe videlicet, & vxor
17 eius, & omnes qui ſciebant eum. * Dicebat-
D que Tobias: Benedico te Domine Deus Iſ-
rael, quia tu caſtigaſti me, & tu ſaluaſti me:
& ecce ego video Tobiam filium meum.
18 * Ingreſſa eſt etiam poſt ſeptem dies Sara
vxor filij eius, & omnis familia ſana, & pe-
cora, & cameli, & pecunia multa vxoris: ſed
& illa pecunia, quam receperat a Gabelo:
19 * & narrauit parentib. ſuis omnia beneficia
Dei, quæ feciſſet circa eum per hominem,
20 qui eum duxerat. * Veneruntque Achior &
Nabath conſobrini Tobiæ, gaudentes ad To
biam, & congratulantes ei de omnibus bo-
21 nis, quæ circa illum oſtenderat Deus. * Et
per ſeptem dies epulantes, omnes cum gau-
dio magno gauiſi ſunt.

CAP. XII.

1 TVnc vocauit ad ſe Tobias filium ſuum,
A dixitque ei: Quid poſſumus dare viro
2 iſti ſancto, qui venit tecum? Reſpondẽs To-
bias, dixit patri ſuo: Pater, quam mercedem
dabimus ei? aut quid dignum poterit eſſe be
3 neficijs eius? * Me duxit & reduxit ſanum,
pecuniam a Gabelo ipſe recepit, vxorem ip
ſe me habere fecit, & dæmonium ab ea ipſe
compeſcuit, gaudium parentibus eius fecit,
meipsũ a deuoratione piſcis eripuit, te quo-
que videre fecit lumen cæli, & bonis oĩbus
per eum repleti ſumus. Quid illi ad hæc po-
4 terimus dignum dare? * Sed peto te pater mi,
B vt roges eum, ſi forte dignabitur medietatẽ
de omnibus, quæ allata ſunt, ſibi aſſumere.
5 * Et vocantes eum, pater ſcilicet, & filius, tu-
lerunt eum in partem: & rogare cœperunt
vt dignaretur dimidiam partem omniũ, quæ
6 attulerant, acceptam habere. * Tunc dixit eis
occulte: Benedicite Deum cæli, & coram om

nibus

nibus viuentibus cōfitemini ei, quia fecit vo
biſcum miſericordiam ſuam.* Etenim ſacra- 7
mentum regis abſcondere bonum eſt: opera
autem Dei reuelare & cōfiteri honorificum
eſt.* Bona eſt oratio cum ieiunio, & eleemo- 8
ſyna magis quàm theſauros auri recondere:
* quoniam eleemoſyna a morte liberat, & 9
ipſa eſt, quæ purgat peccata, & facit inueni-
re miſericordiā & vitam æternam.* Qui au- 10
tem faciunt peccatum, & iniquitatem, hoſtes C
ſunt animæ ſuæ.* Manifeſto ergo vobis veri- 11
tatem, & non abſcondam a vobis occultum
ſermonem.* Quando orabas cum lacrymis, 12
& ſepeliebas mortuos, & derelinquebas prā
dium tuum, & mortuos abſcondebas per diē
in domo tua, & nocte ſepeliebas eos, ego ob
tuli orationem tuam Domino.* Et quia acce 13
ptus eras Deo, neceſſe fuit vt tentatio proba
ret te.* Et nunc miſit me Dominus vt cura- 14
rem te, & Saram vxorem filij tui a dæmonio
liberarem.* Ego enim ſum Raphael Ange- 15
lus, vnus ex ſeptem, qui aſtamus ante Domi-
num.* Cumque hæc audiſſent, turbati ſunt, 16
& trementes ceciderunt ſuper terram in fa-
ciem ſuam.* Dixitque eis Angelus: Pax vo- 17
bis, nolite timere.* Etenim cum eſſem vobiſ- 18
cum, per voluntatem Dei eram: ipſum bene- D
dicite, & cantate illi.* Videbar quidē vobiſ- 18
cum manducare, & bibere: ſed ego cibo inui-
ſibili, & potu, qui ab hominibus videri non
poteſt, vtor.* Tempus eſt ergo vt reuertar ad 20
eū, qui me miſit: vos autem benedicite Deū,
& narrate omnia mirabilia eius.* Et cū hæc 21
dixiſſet, ab aſpectu eorum ablatus eſt, & vl-
tra eum videre non potuerunt.* Tunc pro- 22
ſtrati per horas tres in faciem, benedixerunt
Deum: & exurgentes narrauerunt omnia mi
rabilia eius.

CAP. XIII.

APeriens autem Tobias ſenior os ſuum, 1
benedixit Dominum, & dixit: Magnus A
es Domine in æternum, & in omnia ſæcula
regnum tuum: * quoniam tu flagellas, & ſal 2
uas: deducis ad inferos, & reducis: & non eſt
qui effugiat manum tuam.* Confitemini 3
Domino filij Iſrael, & in conſpectu gentium
laudate eum: * quoniā ideo diſperſit vos in- 4
ter gentes, quæ ignorant eum, vt vos enarre-
tis mirabilia eius, & faciatis ſcire eos, quia
non eſt alius Deus omnipotens præter eum.
* Ipſe caſtigauit nos propter iniquitates no- 5
ſtras: & ipſe ſaluabit nos propter miſericor-
diam ſuam.* Aſpicite ergo quæ fecit nobiſ- 6
cum, & cum timore & tremore confitemini B
illi: regemque ſæculorum exaltate in operib.
veſtris: * Ego autem in terra captiuitatis 7
meæ confitebor illi: quoniam oſtendit maie-
ſtatem ſuam in gentem peccatricem.* Con- 8
uertimini itaq; peccatores, & facite iuſtitiā
coram Deo, credentes quod faciat vobiſcū
9 miſericordiam ſuam: * Ego autem, & anima
10 mea in eo lætabimur.* Benedicite Dominū
omnes electi eius: agite dies lætitiæ, & con-
11 fitemini illi.* Ieruſalem ciuitas Dei, caſtiga-
uit te Dominus in operibus manuum tuarū.
12 * Confitere Domino in bonis tuis, & bene-
C dic Deū ſæculorum vt reædificet in te taber
naculum ſuum, & reuocet ad te omnes ca-
ptiuos, & gaudeas in omnia ſæcula ſæculo-
13 rum.* Luce ſplendida fulgebis: & omnes fi-
14 nes terræ adorabunt te.* Nationes ex lon-
ginquo ad te venient: & munera deferentes, * Iſa. 60. a. 5.
adorabunt in te Dominum, & terram tuam
15 in ſanctificationem habebūt.* Nomen enim
16 magnum inuocabunt in te.* Maledicti erunt
qui contempſerint te: & condemnati erunt
omnes qui blaſphemauerint te: benedictique
17 erūt qui ædificauerint te.* Tu autem lætabe-
D ris in filijs tuis, quoniam omnes benedicen-
18 tur, & congregabuntur ad Dominum.* Bea-
ti omnes qui diligunt te, & qui gaudent ſu-
19 per pace tua.* Anima mea benedic Domi-
num, quoniam liberauit Ieruſalem ciuitatē
ſuam a cunctis tribulationibus eius, Domi-
20 nus Deus noſter.* Beatus ero ſi fuerint reli-
quiæ ſeminis mei ad videndam claritatē Ie-
21 ruſalem.* Portæ Ieruſalem ex ſapphiro & * Ap. 21. e. 18.
ſmaragdo ædificabuntur: & ex lapide pretio
22 ſo omnis circuitus murorum eius.* Ex lapi-
de candido & mundo omnes plateæ eius ſter
nentur: & per vicos eius alleluia cantabitur:
23 * Benedictus Dominus, qui exaltauit eam,
& ſit regnum eius in ſæcula ſæculorum ſuper
eam. Amen.

CAP. XIIII.

1 ET conſummati ſunt ſermones Tobiæ.
A Et poſtquam illuminatus eſt Tobias, vi-
xit annis quadraginta duobus, & vidit filios
2 nepotum ſuorum.* Completis itaque annis
cētum duobus, ſepultus eſt honorifice in Ni
3 niue.* Quinquaginta namque & ſex anno-
rum lumen oculorum amiſit, ſexagenarius
4 vero recepit.* Reliquum vero vitæ ſuæ in
gaudio fuit, & cum bono profectu timoris
5 Dei perrexit in pace.* In hora autem mortis
ſuæ vocauit ad ſe Tobiam filium ſuum, &
ſeptem iuuenes filios eius nepotes ſuos, di-
6 xitque eis: * Prope erit interitus Niniue: non
B enim excidit verbum Domini: & fratres no * 1. Eſd. 3. b.
ſtri, qui diſperſi ſunt a terra Iſrael, reuerten-
7 tur ad eam.* Omnis autem deſerta terra eius
replebitur, & domus Dei, quæ in ea incenſa
eſt, iterum reædificabitur: ibique reuertētur
8 omnes timentes Deum, * & relinquent gen-
tes idola ſua, & venient in Ieruſalem, & inha
9 bitabunt in ea, * & gaudebunt in ea omnes
10 reges terræ, adorantes regem Iſrael.* Audite
ergo filij mei patrem veſtrum: Seruite Do-
mino

mino in veritate, & inquirite vt faciatis quæ
placita ſunt illi: * & filijs veſtris mandate, 11
vt faciant iuſtitias & eleemoſynas, vt ſint me- C
mores Dei, & benedicant eum in omni tem-
pore in veritate, & in tota virtute ſua.* Nũc 12
ergo filij audite me, & nolite manere hic: ſed
quacumque die ſepelieritis matrem veſtram
circa me in vno ſepulchro, ex eo dirigite greſ-
ſus veſtros vt exeatis hinc: * video enim quia 13
iniquitas eius finem dabit ei. * Factum eſt au- 14
tem poſt obitum matris ſuæ, Tobias abſceſ- D
ſit ex Niniue cum vxore ſua, & filijs, & filio-
rum filijs, & reuerſus eſt ad ſoceros ſuos.
15 * inuenitque eos incolumes in ſenectute bo-
na: & curã eorum geſſit, & ipſe clauſit ocu-
los eorum: & omnem hereditatem domus
Raguelis ipſe percepit: viditque quintam ge-
16 nerationem, filios filiorum ſuorum.* Et com-
pletis annis nonagintanouem in timore Do-
17 mini, cum gaudio ſepelierunt eum. * Omnis
autem cognatio eius, & omnis generatio e-
ius in bona vita, & in ſancta conuerſatione
permanſit, ita vt accepti eſſent tam Deo,
quàm hoibus, & cunctis habitantib. in terra.

LIBER IVDITH.

CAPVT PRIMVM.

ARPHAXAD itaque, 1
rex Medorum, ſubiuga- A
uerat multas gentes im-
perio ſuo, & ipſe ædifi-
cauit ciuitatem poten-
tiſſimam, quam appella-
uit Ecbatanis, * ex lapi- 2
dibus quadratis & ſe-
ctis: fecit muros eius in latitudinem cubito-
rum ſeptuaginta, & in altitudinẽ cubitorum
triginta, turres vero eius poſuit in altitudinẽ
cubitorum centum: * Per quadrum vero ea- 3
rum latus vtrumque vicenorum pedum ſpa- B
tio tendebatur, poſuitque portas eius in alti-
tudinem turrium: * & gloriabatur quaſi po- 4
tens in potẽtia exercitus ſui, & in gloria qua-
drigarum ſuarum. * Anno igitur duodecimo 5
regni ſui: Nabuchodonoſor rex Aſſyriorum,
qui regnabat in Niniue ciuitate magna, pu-
gnauit cõtra Arphaxad, & obtinuit eum * in 6
campo magno, qui appellatur Ragau, circa C
Euphraten, & Tigrin, & Iadaſon in campo
Emoch regis Elicorum. * Tunc exaltatum eſt 7
regnũ Nabuchodonoſor, & cor eius eleuatũ
eſt: & miſit ad omnes, qui habitabant in Ci-
licia, & Damaſco, & Libano, * & ad gentes 8
quæ ſunt in Carmelo, & Cedar, & inhabitan-
tes Galilæam in campo magno Eſdrelon,
* & ad omnes qui erant in Samaria, & trans 9
flumen Iordanem vſque ad Ieruſalem, & om-
nem terram Ieſſe quouſque perueniatur ad
terminos Æthiopiæ. * Ad hos omnes miſit 10
nuncios Nabuchodonoſor rex Aſſyriorum:
* qui omnes vno animo contradixerunt, & 11
remiſerunt eos vacuos, & ſine honore abie-
12 cerunt. * Tunc indignatus Nabuchodonoſor
rex aduerſus omnem terram illam, iurauit
per thronum & regnum ſuum quòd defen-
deret ſe de omnibus regionibus his.

CAP. II.

1 ANno tertiodecimo Nabuchodonoſor re-
A gis, vigeſima & ſecunda die menſis pri-
mi, factum eſt verbum in domo Nabucho-
donoſor regis Aſſyriorum vt defenderet ſe:
2 * Vocauitque omnes maiores natu, omneſ-
que duces, & bellatores ſuos, & habuit cum
3 eis myſterium conſilij ſui: * dixitque cogita-
tionem ſuam in eo eſſe, vt omnem terrã ſuo
4 ſubiugaret imperio. * Quod dictum cũ pla-
cuiſſet omnibus, vocauit Nabuchodonoſor
5 rex Holofernem principem militiæ ſuæ, * &
dixit ei: Egredere aduerſus omne regnũ Oc-
cidentis, & contra eos præcipuè, qui cõtem-
6 pſerunt imperium meum. * Non parcet ocu-
B lus tuus vlli regno, omnemque vrbem muni-
7 tam ſubiugabis mihi. * Tunc Holofernes vo-
cauit duces, & magiſtratus virtutis Aſſyrio-
rum: & dinumerauit viros in expeditionem,
ſicut præcepit ei rex, centum viginti millia
peditum pugnatorum, & equitum ſagittario-
8 rum duodecim millia. * Omnemque expedi-
tionem ſuam fecit præire in multitudine in-
numerabilium camelorum, cũ his quæ exer-
citibus ſufficerent copioſe, boum quoque ar-
menta, gregeſque ouium, quorum non erat
9 numerus. * Frumentum ex omni Syria in

tranſitu ſuo parari conſtituit. * Aurum ve- 10
ro, & argentũ de domo regis aſſumpſit mul- C
tum nimis. * Et profectus eſt ipſe, & omnis 11
exercitus cum quadrigis, & equitibus, & ſa-
gittarijs, qui cooperuerunt faciẽ terræ, ſicut
locuſtæ. * Cũq. pertranſiſſet fines Aſſyriorũ, 12
venit ad magnos mõtes Ange, qui ſunt a ſi-
niſtro Ciliciæ, aſcenditq. omnia caſtella eo-
rum, & obtinuit omnem munitionẽ. * Effre- 13
git autem ciuitatem opinatiſſimã Melothi,
prædauitq. omnes filios Tharſis, & filios Iſ-
mael, qui erant contra faciem deſerti, & ad
auſtrum terræ Cellon. * Et tranſiuit Euphra 14
tem, & venit in Meſopotamiam: & fregit om D
nes ciuitates excelſas, quæ erant ibi, a torrẽ
te Mambre vſquequo perueniatur ad mare:
* & occupauit terminos eius, a Cilicia vſq. 15
ad fines Iapheth, qui ſunt ad auſtrum. * Ab- 16
duxitque omnes filios Madian, & prædauit
omnem locupletationem eorum, omneſq.
reſiſtentes ſibi occidit in ore gladij. * Et poſt 17
hæc deſcendit in campos Damaſci in diebus
meſſis, & ſuccendit omnia ſata, omneſq. ar-
bores, & vineas fecit incidi: * & cecidit ti- 18
mor illius ſuper omnes inhabitantes terram.

CAP. III.

TVnc miſerunt legatos ſuos vniuerſarũ 1
vrbium, ac prouinciarum reges ac prin A
cipes, Syriæ ſcilicet, Meſopotamiæ, & Syriæ
Sobal, & Libyæ, atque Ciliciæ, qui veniẽtes
ad Holofernẽ, dixerunt: * Deſinat indigna- 2
tio tua circa nos: Melius eſt enim vt viuentes
ſeruiamus Nabuchodonoſor regi magno, &
ſubditi ſimus tibi, quàm morientes cum in-
teritu noſtro ipſi ſeruitutis noſtræ damna pa
tiamur. * Omnis ciuitas noſtra, omniſq. poſ- 3
ſeſſio, omnes montes, & colles, & campi, & B
armenta boum, gregeſque ouium, & capra-
rum, equorumque & camelorum, & vniuer
ſæ facultates noſtræ, atque familiæ in con-
ſpectu tuo ſunt: * ſint omnia noſtra ſub lege 4
tua. * Nos, & filij noſtri, ſerui tui ſumus. * Ve- 5
ni nobis pacificus Dominus, & vtere ſerui- 6
tio noſtro, ſicut placuerit tibi. * Tunc deſcen 7
dit de montibus cum equitibus in virtute
magna, & obtinuit omnem ciuitatem, & om
nem inhabitantem terram. * De vniuerſis au 8
tem vrbibus aſſumpſit ſibi auxiliarios viros C
fortes, & electos ad bellum. * Tantuſque me 9
tus prouincijs illis incubuit, vt vniuerſarum
vrbiũ habitatores principes, & honorati ſi-
mul cum populis exirent obuiam venienti,
* excipientes eum cum coronis, & lampadi- 10
bus, ducentes choros in tympanis, & tibijs.
* Nec iſta tamen facientes, ferocitatem eius 11
pectoris mitigare potuerunt: * nam & ciui- 12
tates eorum deſtruxit, & lucos eorum exci-
dit. * præceperat enim illi Nabuchodonoſor 13
rex, vt omnes deos terræ exterminaret, vide D
licet vt ipſe ſolus diceretur Deus ab his na-
tionibus, quæ potuiſſent Holofernis poten-
14 tia ſubiugari. * Pertranſiens autem Syriam
Sobal, & oẽm Apameam, omnemq. Meſopo
tamiam, venit ad Idumæos in terrã Gabaa,
15 * accepitque ciuitates eorum, & ſedit ibi per
triginta dies, in quibus diebus adunari præ-
cepit vniuerſum exercitum virtutis ſuæ.

CAP. IIII.

1 TVnc audientes hæc filij Iſrael, qui habi-
A tabant in Terra Iuda, timuerunt valde
2 a facie eius. * Tremor, & horror inuaſit ſen-
ſus eorum, ne hoc faceret Ieruſalem & tem-
plo Domini, quod fecerat ceteris ciuitatibus
3 & templis earum. * Et miſerunt in omnem
Samariam per circuitum vſque Iericho, &
præoccupauerunt omnes vertices montiũ:
4 * & muris circumdederunt vicos ſuos, & cõ-
gregauerunt frumẽta in præparationem pu
5 gnæ. * Sacerdos etiam Eliachim ſcripſit ad
B vniuerſos, qui erant cõtra Eſdrelon, quæ eſt
contra faciem cãpi magni iuxta Dothain, &
vniuerſos, per quos viæ tranſitus eſſe pote-
6 rat, * vt obtinerent aſcenſus montium, per
quos via eſſe poterat ad Ieruſalẽ, & illic cu-
ſtodirent vbi anguſtum iter eſſe poterat in-
7 ter montes. * Et fecerunt filij Iſrael ſecundũ
quod conſtituerat eis ſacerdos Domini Elia
8 chim. * Et clamauit omnis populus ad Do-
minum inſtantia magna, & humiliauerunt
animas ſuas in ieiunijs, & orationibus, ipſi &
9 mulieres eorum. * Et induerunt ſe Sacerdotes
cilicijs, & infantes proſtrauerunt contra fa-
ciem templi Domini, & altare Domini ope-
10 ruerunt cilicio: * & clamauerunt ad Domi-
C num Deum Iſrael vnanimiter ne darẽtur in
prædam infantes eorum, & vxores eorũ in
diuiſionem, & ciuitates eorum in extermi-
nium, & ſancta eorũ in pollutionem, & fie-
11 rent opprobrium Gentibus. * Tũc Eliachim,
ſacerdos Domini magnus, circuiuit omnem
12 Iſrael, allocutuſque eſt eos, * dicens: Scitote
quoniam exaudiet Dominus preces veſtras,
ſi manentes permanſeritis in ieiuniis, & ora
13 tionibus in conſpectu Domini. * [a] Memores a Ex.17.d.12.
eſtote Moyſi ſerui Domini, qui Amalec con
fidentem in virtute ſua, & in potentia ſua,
D & in exercitu ſuo, & in clypeis ſuis, & in cur
ribus ſuis, & in equitibus ſuis, non ferro pu-
gnãdo, ſed precibus ſanctis orando deiecit:
14 * ſic erunt vniuerſi hoſtes Iſrael: ſi perſeuera
15 ueritis in hoc opere, quod cœpiſtis. Ad hanc
igitur exhortationem eius deprecantes Do
minum, permanebant in conſpectu Domi-
16 ni, * ita vt etiam hi, qui offerebant Domino
holocauſta, præcincti cilicijs offerrent ſacri
ficia Domino, & erat cinis ſuper capita eo-
17 rum. * Et ex toto corde ſuo omnes orabant
Deum, vt viſitaret populum ſuum Iſrael.

CAP.

by Googl

CAP. V.

NVnciatumque eſt Holoferni principi 1
militiæ Aſſyriorum, quòd filij Iſrael A
præpararent ſe ad reſiſtendum, ac montium
itinera cōcluſiſsēt, *& furore nimio exarſit 2
in iracundia magna, vocauitq. omnes prin-
cipes Moab & ducés Ammon, * & dixit eis: 3
Dicite mihi quis ſit populus iſte, qui monta-
na obſidet: aut quæ, & quales, & quantæ ſint
ciuitates eorum: quæ etiam ſit virtus eorū,
aut quæ ſit multitudo eorum: vel quis rex mi
litiæ illorum: * & quare præ omnibus, qui ha 4
bitant in Oriente, iſti contempſerunt nos, &
non exierunt obuiam nobis vt ſuſciperent
nos cum pace? * Tunc Achior dux omnium 5
filiorum Ammon reſpondens, ait: Si digne-
ris audire domine mi, dicam veritatem in cō
ſpectu tuo de populo iſto, qui in montanis
habitat, & non egredietur verbum falſum
ex ore meo. * Populus iſte ex progenie 6
• Ge. 11. d. 31. Chaldæorum eſt. * ᵃ hic primum in Meſopo- 7
tamia habitauit, quoniam noluerunt ſequi B
deos patrum ſuorū, qui erant in Terra Chal
dæorum. * Deſerentes itaque ceremonias pa 8
trū ſuorum, quæ in multitudine deorū erāt,
• Gen. 12. a. 1. * vnum Deum cæli coluerunt, ᵇ qui & præ- 9
cepit eis vt exirent inde, & habitarēt in Cha
ran. Cumque operuiſſet omnem terram fa-
• Gen. 46. a. 2. mes, ᶜ deſcenderunt in Ægyptum, illicq. per
quadringentos annos ſic multiplicati ſunt,
vt dinumerari eorum non poſſet exercitus.
* Cumque grauaret eos rex Ægypti, atq. in 10
ædificationibus vrbium ſuarum in luto & la
tere ſubiugaſſet eos, clamauerunt ad Domi-
num ſuum, & percuſſit totam Terram Ægy
• Exo. 14. a. 1. pti plagis varijs. * ᵈ Cumque eieciſſent eos 11
Ægyptij a ſe, & ceſſaſſet plaga ab eis, & ite-
rum eos vellent capere, & ad ſuum ſeruitiū
• Ex. 14. g. 29. reuocare, * ᵉ fugientibus his Deus cæli mare 12
aperuit, ita vt hinc inde aquę quaſi murus ſo
lidarentur, & iſti pede ſicco fundum maris
perambulando tranſirent. * In quo loco dū 13
innumerabilis exercitus Ægyptiorū eos p-
ſequeretur, ita aquis coopertus eſt, vt nō re
maneret vel vnus, qui factum poſteris nun-
ciaret. * Egreſſi vero mare rubrum, deſerta 14
Sina montis occupauerunt, in quibus num-
quam homo habitare potuit, vel filius homi
nis requieuit. * Illic fontes amari obdulcati 15
ſunt eis ad bibendum, & per annos quadra- C
ginta annonam de cælo conſecuti ſunt. * V- 16
bicumque ingreſſi ſunt ſine arcu & ſagitta,
& abſq. ſcuto & gladio, Deus eorum pugna-
uit pro eis, & vicit. * Et non fuit qui inſulta- 17
ret populo iſti, niſi quādo receſſit a cultu
Dñi Dei ſui. * Quotieſcumque autem præ- 18
ter ipſum Deum ſuum, alterum coluerunt,
dati ſunt in prædam, & in gladium, & in op-
probrium. * Quotieſcumque autem pœni- 19
tuerunt ſe receſſiſſe a cultura Dei ſui, dedit
20 eis Deus cæli virtutem reſiſtendi. * Denique
Chananæum regem, & Iebuſæum, & Phere-
zæum, & Hethæum, & Heuæum, & Amor-
rhæum, & omnes potentes in Heſebon pro-
ſtrauerunt, & terras eorum, & ciuitates eo-
21 rum ipſi poſſederunt: * & vſque dum nō pec-
carent in conſpectu Dei ſui, erant cum illis
bona: Deus enim illorum odit iniquitatem.
22 * Nam & ante hos annos cum receſſiſſent a
via, quam dederat illis Deus, vt ambularent
in ea, exterminati ſunt prælijs a multis na-
tionibus, & plurimi eorum captiui abducti
23 ſunt in terram non ſuam. * Nuper autem re-
D uerſi ad Dominum Deum ſuum, ex diſper-
ſione qua diſperſi fuerant, adunati ſunt, &
aſcenderunt montana hæc omnia, & iterum
poſſident Ieruſalem, vbi ſunt ſancta eorum.
24 * Nunc ergo mi domine, perquire ſi eſt ali-
qua iniquitas eorum in conſpectu Dei eorū:
aſcendamus ad illos, quoniam tradens tra-
det illos Deus eorum tibi, & ſubiugati erunt
25 ſub iugo potentiæ tuæ. * Si vero nō eſt offen-
ſio populi huius coram Deo ſuo, non pote-
rimus reſiſtere illis: quoniam Deus eorū de-
fendet illos: & erimus in opprobriū vniuer-
26 ſæ terræ. * Et factum eſt, cum ceſſaſſet loqui
Achior verba hæc, irati ſunt omnes magna-
tes Holofernis, & cogitabant interficere eū,
27 dicentes ad alterutrum: * Quis eſt iſte, qui
filios Iſrael poſſe dicat reſiſtere regi Nabu-
chodonoſor, & exercitibus eius, homines in-
ermes, & ſine virtute, & ſine peritia artis pu
28 gnæ? * Vt ergo agnoſcat Achior quoniam
fallit nos, aſcendamus in montana: & cum
capti fuerint potentes eorum, tunc cum eiſ-
29 dem gladio tranſuerberabitur: * vt ſciat om
nis gens quoniam Nabuchodonoſor Deus
terræ eſt, & præter ipſum alius non eſt.

CAP. VI.

1 FActum eſt autem cum ceſſaſſent loqui,
A indignatus Holofernes vehemēter, dixit
2 ad Achior: * Quoniam prophetaſti nobis di-
cens, quod gēs Iſrael defendatur a Deo ſuo,
vt oſtendam tibi quoniam non eſt Deus, niſi
3 Nabuchodonoſor: * cum percuſſerimus eos
omnes, ſicut hoīem vnum, tunc & ipſe cum
illis Aſſyriorū gladio interibis, & omnis Iſ-
4 rael tecū perditione diſperiet: * & probabis
quoniam Nabuchodonoſor Dñs ſit vniuer-
ſæ terræ: tuncq. gladius militiæ meæ tranſiet
per latera tua, & confixus cades inter vulne
ratos Iſrael, & non reſpirabis vltra, donec
5 extermineris cum illis. * Porro autem ſi pro
phetiam tuam veram exiſtimas, non conci-
dat vultus tuus, & pallor, qui faciem tuam
obtinet, abſcedat a te, ſi verba mea hęc putas
6 impleri nō poſſe. * Vt aūt noueris quia ſimul
B cū illis hęc experieris, ecce ex hac hora illorū
popu-

populo ſociaberis, vt, dum dignas mei gla-
drij pœnas exceperint, ipſe ſimul vltioni ſub
iaceas. * Tunc Holofernes præcepit ſeruis 7
ſuis vt comprehenderent Achior, & perdu-
cerent eum in Bethuliam, & traderent eum
in manus filiorum Iſrael. * Et accipientes eũ 8
ſerui Holofernis, profecti ſunt per campeſtria:
ſed cum appropinquaſſent ad montana, exie
runt contra eos fundibularij.* Illi autem di- 9
uertentes a latere montis, ligauerunt Achior
ad arborem manibus & pedibus, & ſic vin-
ctum reſtibus dimiſerũt eum, & reuerſi ſunt
ad dominum ſuum. * Porro filij Iſrael deſcẽ 10
dentes de Bethulia, venerunt ad eum: Quem
ſoluentes duxerunt ad Bethuliam, atque in C
medium populi illum ſtatuentes, percũctati
ſunt quid rerum eſſet quòd illum vinctũ Aſ-
ſyrij reliquiſſent. * In diebus illis erant illic 11
pricipes, Ozias filius Micha de tribu Simeõ,
& Charmi, qui & Gothoniel.* In medio ita- 12
que ſeniorum, & in conſpectu omnium, A-
chior dixit omnia quæ locutus ipſe fuerat ab
Holoferne interrogatus: & qualiter populus
Holofernis voluiſſet propter hoc verbum in
terficere eum,* & quemadmodum ipſe Ho- 13
lofernes iratus iuſſerit eum Iſraelitis hac de
cauſa tradi: vt, dum vicerit filios Iſrael, tunc
& ipſum Achior diuerſis iubeat interire ſup
plicijs, propter hoc quòd dixiſſet: Deus cæli
b.12. defenſor eorũ eſt.* Cumq. Achior vniuer- 14
ſa hæc expoſuiſſet, omnis populus cecidit in
faciem, adorantes Dominum, & communi la
mentatione & fletu vnanimes preces ſuas
Domino effuderunt, * dicentes: Domine 15
Deus cæli & terræ, intuere ſuperbiam eorũ,
& reſpice ad noſtram humilitatem, & faciem D
ſanctorum tuorum attende, & oſtende quo-
niam non derelinquis præſumentes de te: &
præſumentes de ſe, & de ſua virtute glorian
tes, humilias. * Finito itaque fletu, & per 16
totam diem oratione populorum cõpleta,
conſolati ſunt Achior, * dicẽtes: Deus patrũ 17
noſtrorũ, cuius tu virtutem prædicaſti, ipſe
tibi hanc dabit viciſſitudinem, vt eorum ma-
gis tu interitum videas. * Cum vero Domi- 18
nus Deus noſter dederit hanc libertatem ſer
uis ſuis, ſit & tecum Deus in medio noſtri: vt
ſicut placuerit tibi, ita cum tuis omnib. con-
uerſeris nobiſcum.* Tunc Ozias, finito con- 19
ſilio, ſuſcepit eum in domum ſuam, & fecit
ei cœnam magnam. * Et vocatis omni- 20
bus presbyteris, ſimul expleto ieiunio refe-
cerunt. * Poſtea vero conuocatus eſt om- 21
nis populus, & per totam noctem intra ec-
cleſiam orauerunt petentes auxilium a Deo
Iſrael.

CAP. VII.

Holofernes autẽ altera die præcepit e- 1
xercitibus ſuis vt aſcenderent contra A
2 Bethuliam.* Erant autem pedites bellatorũ
centum viginti millia, & equites viginti duo
millia, præter præparationes virorũ illorũ,
quos occupauerat captiuitas, & abducti fue-
rãt de prouincijs & vrbibus vniuerſæ iuuen
3 tutis. * Omnes parauerunt ſe pariter ad pu-
gnam contra filios Iſrael, & venerũt per cre
pidinem montis vſque ad apicem, qui reſpi-
cit ſuper Dothain, a loco qui dicitur Belma
vſque ad Chelmon, qui eſt contra Eſdrelon.
4 * Filij autem Iſrael vt viderunt multitudinẽ
illorum, proſtrauerunt ſe ſuper terrã, mitten
tes cinerem ſuper capita ſua, vnanimes oran
tes vt Deus Iſrael miſericordiam ſuã oſten-
5 deret ſuper populum ſuum. * Et aſſumentes
arma ſua bellica, ſederunt ꝑ loca, quæ ad an-
guſti itineris tramitem dirigunt inter mõto-
ſa, & erant cuſtodientes ea tota die & nocte.
6 * Porro Holofernes, dum circuit per gyrũ,
B reperit quòd fons, qui influebat, aquæductũ
illorum a parte auſtrali extra ciuitatem diri-
geret: & incidi præcepit aquæductum illorũ.
7 * Erant tamen non longe a muris fontes, ex
quibus furtim videbantur haurire aquam ad
refocillandum potius quàm ad potandum.
8 * Sed filij Ammon, & Moab acceſſerunt ad
Holofernem, dicentes: Filij Iſrael non in lã-
cea, nec in ſagitta confidunt, ſed montes de-
fendunt illos, & muniunt illos colles in præ-
9 cipitio conſtituti. * Vt ergo ſine congreſſio-
ne pugnę poſſis ſuperare eos, pone cuſtodes
fontium, vt non hauriant aquam ex eis, & ſi
ne gladio interficies eos, vel certe fatigati
tradent ciuitatẽ ſuam, quam putãt in monti-
10 bus poſitam ſuperari non poſſe. * Et placue-
runt verba hæc coram Holoferne, & coram
ſatellitibus eius, & conſtituit per gyrum cen
11 tenarios per ſingulos fontes. * Cumque iſta
C cuſtodia per dies viginti fuiſſet expleta, defe
cerunt ciſternæ, & collectiones aquarũ om-
nibus habitantibus Bethuliam, ita vt non eſ-
ſet intra ciuitatem vnde ſatiarentur vel vna
die, quoniam ad menſuram dabatur populis
12 aqua quotidie.* Tunc ad Oziam congregati
omnes viri, fœminæque, iuuenes, & paruuli,
13 omnes ſimul vna voce * dixerunt: * Iudicet * Exo.5.d.21.
Deus inter nos & te, quoniam feciſti in nos
mala, nolens loqui pacifice cum Aſſyrijs, &
propter hoc vẽdidit nos Deus in manib. eo-
14 rum.* Et ideo non eſt qui adiuuet, cum pro-
ſternamur ante oculos eorum in ſiti, & per-
15 ditione magna.* Et nunc congregate vniuer
ſos, qui in ciuitate ſunt, vt ſponte tradamus
16 nos omnes populo Holofernis. * Melius eſt
enim vt captiui benedicamus Dominum, vi-
uentes, quam moriamur, & ſimus opprobriũ
omni carni, cum viderimus vxores noſtras,
& infantes noſtros mori ante oculos noſtros.
17 * Conteſtamur hodie cælum & terram, &
D Deum patrum noſtrorum, qui vlciſcitur nos
ſecundũ peccata noſtra, vt iam tradatis ciui-
tatem

by Google

tatem in manu militiæ Holofernis, & ſit fi-
nis noſter breuis in ore gladij, qui longior
efficitur in ariditate ſitis.* Et cum hæc dixiſ- 18
ſent, factus eſt fletus & vlulatus magnus in
eccleſia ab omnibus, & per multas horas
vna voce clamauerunt ad Deum, dicentes:
Pſ. 105. 26. * " Peccauimus cum patribus noſtris, iniuſte 19
egimus, iniquitatem fecimus. * Tu quia pius 20
es, miſerere noſtri, aut in tuo flagello vindica
iniquitates noſtras, & noli tradere confiten-
tes te populo, qui ignorat te, * vt non di- 21
cant inter Gentes: Vbi eſt Deus eorum? * Et 22
cum fatigati his clamoribus, & his fletibus
laſſati ſiluiſſent, * exurgens Ozias infuſus 23
lacrymis, dixit: Æquo animo eſtote fratres,
& hos quinque dies expectemus a Domino
miſericordiam. * Forſitan enim indignatio- 24
nem ſuam abſcindet, & dabit gloriam nomi-
ni ſuo. * Si autem tranſactis quinque diebus 25
non venerit adiutorium, faciemus hæc ver-
ba, quæ locuti eſtis.

CAP. VIII.

ET factũ eſt, cum audiſſet hæc verba Iudi- 1
th vidua, quæ erat filia Merari filij Idox, A
filij Ioſeph, filij Oziæ, filij Elai, filij Iamnor,
filij Gedeon, filij Raphaim, filij Achitob, fi-
lij Melchiæ, filij Enan, filij Nathaniæ, filij Sa-
lathiel, filij Simeon, filij Ruben: * & vir e- 2
ius fuit Manaſſes, qui mortuus eſt in diebus
meſſis hordeaceæ: * inſtabat enim ſuper al- 3
ligantes manipulos in campo, & venit æſtus
ſuper caput eius, & mortuus eſt in Bethulia
ciuitate ſua, & ſepultus eſt illic cum patribus
ſuis. * Erat autem Iudith relicta eius vidua 4
iam annis tribus, & menſibus ſex. * Et in ſu- 5
perioribus domus ſuæ fecit ſibi ſecretum cu
biculum, in quo cum puellis ſuis clauſa mora
batur, * & habens ſuper lumbos ſuos ciliciũ, 6
ieiunabat omnibus diebus vitæ ſuæ, præter
ſabbata, & neomenias, & feſta domus Iſrael.
* Erat autem eleganti aſpectu nimis, cui vir 7
ſuus reliquerat diuitias multas, & familiã co
pioſam, ac poſſeſſiones armẽtis boum, & gre
gibus ouium plenas: * Et erat hæc in omnib. 8
famoſiſſima, quoniam timebat Dominũ val-
de, nec erat qui loqueretur de illa verbũ ma
lum. * Hæc itaque cum audiſſet quoniam O- 9
zias promiſiſſet quod trãſacto quinto die tra
deret ciuitatẽ, miſit ad presbyteros Chabri,
& Charmi. * Et venerunt ad illam, & dixit il 10
lis: Quod eſt hoc verbum, in quo cõſenſit O- B
zias, vt tradat ciuitatem Aſſyrijs ſi intra quin
que dies non venerit vobis adiutorium? * Et 11
qui eſtis vos, qui tentatis Dominum? * Non 12
eſt iſte ſermo, qui miſericordiã prouocet, ſed
potius qui iram excitet, & furorem accẽdat.
* Poſuiſtis vos tempus miſerationis Domini, 13
& in arbitrium veſtrum, diem cõſtituiſtis ei.
* Sed quia patiens Dominus eſt, in hoc ipſo 14
pœniteamus, & indulgentiam eius fuſis la-
15 crymis poſtulemus: * non enim quaſi homo,
ſic Deus comminabitur, neque ſicut filius ho
16 minis ad iracundiam inflãmabitur. * Et ideo
humiliemus illi animas noſtras, & in ſpiritu
17 conſtituti humiliato, ſeruientes illi, * dica-
mus flentes Domino, vt ſecundum volunta-
tem ſuam ſic faciat nobiſcum miſericordiam
ſuam: vt ſicut conturbatum eſt cor noſtrum
in ſuperbia eorum, ita etiam de noſtra humi
18 litate gloriemur: * quoniam non ſumus ſe-
cuti peccata patrum noſtrorum, qui dereli-
querunt Deum ſuum, & adorauerunt deos
19 alienos, * pro quo ſcelere dati ſunt in gla-
dium, & in rapinam, & in confuſionem ini-
micis ſuis: nos autem alterum Deum neſci-
20 mus præter ipſum. * Expectemus humiles
C conſolationem eius, & exquiret ſanguinem
noſtrum de afflictionibus inimicorum no-
ſtrorum, & humiliabit omnes Gentes: quæ-
cumque inſurgunt contra nos, & faciet illas
21 ſine honore Dominus Deus noſter. * Et nũc
fratres, quoniam vos eſtis presbyteri in po-
pulo Dei, & ex vobis pendet anima illorum,
ad eloquium veſtrum corda eorũ erigite, vt
memores ſint, quia tentati ſunt patres noſtri
vt probarentur, ſi vere colerent Deum ſuũ.
22 * " Memores eſſe debent quomodo pater no Gen.
ſter Abraam tentatus eſt, & per multas tribu
lationes probatus, Dei amicus effectus eſt.
23 * Sic Iſaac, ſic Iacob, ſic Moyſes, & omnes
qui placuerũt Deo, per multas tribulationes
24 tranſierunt fideles. * Illi autem, qui tentatio-
nes non ſuſceperunt cum timore Domini, &
impatientiam ſuam & improperium mur-
murationis ſuæ contra Dominum protule-
25 runt, * " exterminati ſunt ab exterminatore, 1. Co.
26 & a ſerpentibus perierunt. * Et nos ergo nõ
D vlciſcamur nos pro his, quæ patimur, * ſed re
27 putantes peccatis noſtris hæc ipſa ſupplicia
minora eſſe flagella Domini, quibus quaſi ſer
ui corripimur ad emendationem, & non ad
28 perditionem noſtrã eueniſſe credamus. * Et
dixerunt illi Ozias, & presbyteri: Omnia,
quæ locuta es, vera ſunt, & non eſt in ſermo-
29 nibus tuis vlla reprehenſio. * Nunc ergo ora
pro nobis, quoniã mulier ſancta es, & timens
30 Deum. * Et dixit illis Iudith: Sicut quod po-
31 tui loqui, Dei eſſe cognoſcitis: * ita quod fa-
cere diſpoſui, probate ſi ex Deo eſt, & orate
vt firmum faciat Deus conſilium meum.
32 * Stabitis vos ad portam nocte iſta, & ego
exeam cum Abra mea: & orate, vt ſicut dixi-
ſtis, in diebus quinque reſpiciat Dominus po
33 pulum ſuum Iſrael. * Vos autem nolo vt ſcru
temini actum meum, & vſque dũ renunciem
vobis, nihil aliud fiat, niſi oratio pro me ad
34 Dominum Deum noſtrum. * Et dixit ad eam
Ozias princeps Iuda: Vade in pace, & Domi-
nus ſit tecum in vltionem inimicorum no-
ſtrorum. Et reuertentes abierunt.

CAP.

CAP. IX.

QVibus abſcedentibus, Iudith ingreſſa eſt 1
oratorium ſuum: & induens ſe cilicio, A
poſuit cinerem ſuper caput ſuum:& proſter
nens ſe Domino,clamabat ad Dominum,di-
cens: * Domine Deus patris mei Simeon, 2
"qui dediſti illi gladium in defenſionem alie
nigenarum,qui violatores extiterunt in co-
inquinatione ſua,& denudauerunt femur vir
ginis in confuſionem: * dediſti mulieres il- 3
lorum in prædam, & filias illorum in capti-
uitatem: omnem prædam in diuiſionem ſer-
uis tuis,qui zelauerunt zelum tuum: ſubue-
ni quæſo te Domine Deus meus mihi viduę.
* Tu enim feciſti priora, & illa poſt illa cogi 4
taſti: & hoc factum eſt quod ipſe voluiſti. B
* Omnes enim viæ tuæ paratæ ſunt, & tua 5
iudicia in tua prouidentia poſuiſti. * "Re- 6
ſpice caſtra Aſſyriorum nunc, ſicut tunc ca-
ſtra Aegyptiorum videre dignatus es,quan-
do poſt ſeruos tuos armati currebant, con-
fidentes in quadrigis,& in equitatu ſuo, &
in multitudine bellatorum. * Sed aſpexiſti 7
ſuper caſtra eorum, & tenebræ fatigauerũt
eos. * Tenuit pedes eorum abyſſus, & aquæ 8
operuerunt eos. * Sic fiant & iſti,Domine, 9
qui confidunt in multitudine ſua,& in curri- C
bus ſuis, & in contis, & in ſcutis,& in ſagit-
tis ſuis, & in lanceis gloriantur, * & neſciũt 10
quia tu ipſe es Deus noſter,qui conteris bel
la ab initio, & Dominus nomen eſt tibi.
* Erige brachium tuum ſicut ab initio,& al- 11
lide virtutem illorum in virtute tua: cadat
virtus eorum in iracundia tua, qui promit-
tunt ſe violare ſancta tua, & polluere taber
naculum nominis tui, & deiicere gladio ſuo
cornu altaris tui. * Fac Domine, ut gladio 12
proprio eius ſuperbia amputetur:* capiatur 13
laqueo oculorum ſuorum in me,& percuties
eum ex labiis charitatis meæ.* Da mihi in a- 14
nimo conſtantiam,vt contemnam illum: &
virtutem,vt euertam illum.*" Erit enim hoc 15
memoriale nominis tui,cum manus feminæ D
deiecerit eum.* Nõ enim in multitudine eſt 16
virtus tua Domine,neque in equorum virib.
voluntas tua eſt, nec ſuperbi ab initio pla-
cuerunt tibi: ſed humilium & manſueto-
rum ſemper tibi placuit deprecatio. * Deus 17
cælorum,creator aquarum,& Dominus to-
tius creaturæ,exaudi me miſeram deprecan
tem, & de tua miſericordia præſumentem.
*Memento Domine teſtamẽti tui,& da ver- 18
bum in ore meo,& in corde meo conſilium
corrobora, vt domus tua in ſanctificatione
tua permaneat:* & omnes Gentes agno- 19
ſcant quia tu es Deus, & non eſt alius præ-
ter te.

CAP. X.

1 FActum eſt autem, cum ceſſaſſet clamare
A ad Dominum,ſurrexit de loco,in quo ia
2 cuerat proſtrata ad Dominum.*Vocauitque
Abram ſuam, & deſcendens in domum ſuã,
abſtulit a ſe cilicium,& exuit ſe veſtimentis
3 viduitatis ſuæ,* & lauit corpus ſuum,& vn-
xit ſe myro optimo,& diſcriminauit crinem
capitis ſui, & impoſuit mitram ſuper caput
ſuum, & induit ſe veſtimentis iucunditatis
ſuæ, induitq. ſandalia pedibus ſuis, aſſum-
pſitq. dextraliola,& lilia, & inaures, & an-
nulos, & omnibus ornamentis ſuis ornauit
4 ſe. * Cui etiam Dominus contulit ſplendo-
rem: quoniam omnis iſta compoſitio non
ex libidine, ſed ex virtute pendebat: & ideo
Dominus hanc in illam pulchritudinem am
pliauit, vt incõparabili decore omnium ocu
5 lis appareret.*Impoſuit itaq. Abræ ſuæ aſco
B peram vini,& vas olei,& polentam,& pala-
thas, & panes, & caſeum, & profecta eſt.
6 *Cumq. veniſſent ad portam ciuitatis, inue
nerunt expectantem Oziã & presbyteros ci
7 uitatis.*Qui cum uidiſſent eam, ſtupẽtes mi
8 rati ſunt nimis pulchritudinem eius.* Nihil
tamen interrogantes eã,dimiſerunt trãſire,
dicentes:Deus patrum noſtrorũ det tibi gra
tiam,& omne conſilium tui cordis ſua virtu
te corroboret,vt glorietur ſuper te Ieruſa-
lẽ,& ſit nomen tuum in numero ſanctorũ &
9 iuſtorum.*Et dixerunt hi qui illic erant, oẽs
10 vna voce:Fiat,fiat. * Iudith vero orans Do-
minum, tranſiuit per portas ipſa & Abra
11 eius. * Factum eſt autem, cum deſcenderet
montem,circa ortum diei, occurrerũt ei ex
C ploratores Aſſyriorum, & tenuerunt eã di-
12 centes: Vnde venis?aut quo vadis?*Quæ re-
ſpondit:Filia ſum Hebræorum,ideo ego fu-
gi a facie eorũ,quoniã futurũ agnoui, quod
dentur vobis in deprædationẽ,pro eo quod
contemnentes vos,noluerunt vltro traderẽ
ſeipſos vt inuenirent miſericordiam in con-
13 ſpectu veſtro.*Hac de cauſa cogitaui mecũ,
dicens:Vadam ad faciem principis Holofer
nis,vt indicem illi ſecreta illorum, & oſten-
dam illi quo aditu poſſit obtinere eos,ita ut
14 non cadat vir vnus de exercitu eius. * Et cũ
audiſſent uiri illi verba eius, conſiderabant
faciem eius, & erat in oculis eorum ſtupor,
quoniam pulchritudinem eius mirabantur
15 nimis. * Et dixerunt ad eam: Conſeruaſti a-
nimam tuam eo quod tale reperiſti cõſiliũ,
16 vt deſcenderes ad dominum noſtrum. * Hoc
D autem ſcias, quoniam cum ſteteris in con-
ſpectu eius,bene tibi faciet, & eris gratiſſi-
ma in corde eius.Duxeruntq. illam ad taber
naculum Holofernis, annunciantes eam.
17 *Cũq.intraſſet ante faciẽ eius,ſtatim captus
18 eſt in ſuis oculis Holofernes. * Dixerũtq. ad

Digitized by Google

eum ſatellites eius: Quis contemnat populũ
Hebræorum, qui tam decores mulieres ha-
bent, vt non pro his merito pugnare contra
eos debeamus? * Videns itaque Iudith Ho- 19
lofernem ſedentem in conopœo, quod erat
ex purpura, & auro, & ſmaragdo, & lapidib.
pretioſis intextum: * & cum in faciem eius 20
intendiſſet, adorauit eum, proſternens ſe ſu-
per terram. Et eleuauerunt eam ſerui Holo-
fernis, iubente domino ſuo.

CAP. XI.

TVnc Holofernes dixit ei: Æquo animo 1
eſto, & noli pauere in corde tuo: quo- A
niam ego numquam nocui viro, qui uoluit
ſeruire Nabuchodonoſor regi. * Populus au 2
tem tuus, ſi non cõtempſiſſet me, non leuaſ
ſem lanceam meam ſuper eum. * Nunc au- 3
tẽ dic mihi, qua ex cauſa receſſiſti ab illis, &
placuit tibi ut venires ad nos? * Et dixit il- 4
li Iudith: Sume verba ancillæ tuæ, quoniã ſi
ſecutus fueris verba ancillæ tuæ, perfectam
rem faciet Dominus tecum. * Viuit.n. Na- 5
buchodonoſor rex terræ, & viuit virt⁹ eius,
quæ eſt in te ad correptionem omnium ani-
marum errantium: quoniam non ſolum ho-
mines ſeruiunt illi per te, ſed & beſtiæ agri
obtemperant illi. * Nunciatur enim ani- 6
mi tui induſtria vniuerſis gentibus, & indica B
tum eſt omni ſæculo, quoniam tu ſolus bo-
nus, & potens es in omni regno eius, & diſci
plina tua omnibus prouinciis prædicatur.
*Sup.5.a.5 ** Nec hoc latet, quod locutus eſt Achior, 7
nec illud ignoratur, quod ei iuſſeris euenire.
* Conſtat enim, Deum noſtrum ſic peccatis 8
offenſum, ut mandauerit per prophetas ſuos
ad populum, quod tradat eum pro peccatis
ſuis. * Et quoniam ſciunt ſe offendiſſe Deum 9
ſuum filii Iſrael, tremor tuus ſuper ipſos eſt.
* Inſuper etiam fames inuaſit eos, & ab ari- 10
ditate aquæ iam inter mortuos computan-
tur. * Denique hoc ordinant, vt interficiant 11
pecora ſua, & bibant ſanguinem eorum: * & 12
ſancta Domini Dei ſui quæ præcepit Deus C
non contingi, in frumẽto, vino, & oleo, hęc
cogitauerunt impendere, & volũt conſume
re quæ nec manibus deberent contingere: er
go quoniam hæc faciunt, certum eſt quod
in perditionem dabuntur. * Quod ego an- 13
cilla tua cognoſcens, fugi ab illis, & miſit
me Dominus hæc ipſa nunciare tibi. * Ego 14
enim ancilla tua Deum colo, etiam nunc a-
pud te: & exiet ancilla tua, & orabo Deum,
* & dicet mihi quando eis reddat peccatum 15
ſuum, & veniens nunciabo tibi, ita ut ego
adducam te per mediam Ieruſalem, & habe-
bis omnem populum Iſrael, ſicut oues, qui-
bus non eſt paſtor, & non latrabit vel vnus D
canis contra te: * quoniam hæc mihi dicta 16
ſunt per prouidentiam Dei. * Et quoniam 17
iratus eſt illis Deus, hæc ipſa miſſa ſum nun-
18 ciare tibi. * Placuerunt autem omnia verba
hæc corã Holoferne, & corã pueris eius, &
mirabantur ſapientiam eius, & dicebant al-
19 ter ad alterum: * Non eſt talis mulier ſuper
terram in aſpectu, in pulchritudine, & in ſen
20 ſu verborum. * Et dixit ad illam Holofernes:
Bene fecit Deus, qui miſit te ante populũ, vt
21 des illum tu in manibus noſtris: * & quoniã
bona eſt promiſſio tua, ſi fecerit mihi hoc
Deus tuus, erit & Deus meus, & tu in domo
Nabuchodonoſor magna eris, & nomen
tuum nominabitur in uniuerſa terra.

CAP. XII.

1 TVnc iuſſit eam introire ubi repoſiti e-
A rant theſauri eius, & iuſſit illic manere
eam, & conſtituit quid daretur illi de conui-
2 uio ſuo. * Cui reſpondit Iudith, & dixit: Nũc
nõ potero mãducare ex his, quæ mihi pręci
pis tribui, ne ueniat ſuper me offenſio: ex his
autem, quæ mihi detuli, manducabo.
3 * Cui Holofernes ait: Si defecerint tibi iſta,
4 quæ tecum detuliſti, quid faciemus tibi? * Et
dixit Iudith: Viuit anima tua domine meus,
quoniam non expendet omnia hæc ancilla
tua, donec faciat De⁹ in manu mea hæc, quæ
B cogitaui. Et induxerunt illam ſerui eius in ta
5 bernaculum, quod præceperat. * Et petiit
dum introiret, ut daretur ei copia nocte &
ante lucem egrediendi foras ad orationẽ, &
6 deprecandi Dominum. * Et præcepit cubicu
lariis ſuis ut ſicut placeret illi, exiret & introi
ret ad adorandum Deum ſuum, per triduũ:
7 * & exibat noctibus in uallem Bethuliæ, &
8 baptizabat ſe in fonte aquæ. * Et ut aſcende-
bat, orabat Dominum Deũ Iſrael, ut dirige-
ret uiam eius ad liberationem populi ſui.
9 * Et introiens, munda manebat in taberna-
C culo vſque dum acciperet eſcam ſuam in ue
10 ſpere. * Et factum eſt, in quarto die Holofer
nes fecit cęnam ſeruis ſuis, & dixit ad Vagao
eunuchum ſuum: Vade, & ſuade Hebræam
illam ut ſponte conſentiat habitare mecum.
11 * Fędum eſt enim apud Aſſyrios, ſi femina
irrideat uirum agendo vt immunis ab eo trã
12 ſeat. * Tunc introiuit Vagao ad Iudith, &
dixit: Non uereatur bona puella introire
D ad dominum meum, ut honorificetur ante fa
ciem eius, ut manducet cum eo, & bibat ui-
13 num in iucunditate. * Cui Iudith reſpondit:
Quæ ego ſum, ut contradicam domino meo?
14 * Omne quod erit ante oculos eius bonũ &
optimum faciam. Quidquid aũt illi placue-
rit, hoc mihi erit optimum omnib. diebus ui
15 tæ meæ. * Et ſurrexit, & ornauit ſe veſtimen
to ſuo, & ingreſſa ſtetit ante faciem eius.
16 * Cor autem Holofernis concuſſum eſt: erat
17 n. ardẽs in cõcupiſcẽtia eius. * Et dixit ad eã
Holofernes: Bibe nũc, & accũbe in iucundi-
tate,

. . , quoniam inueniſti gratiam coram me.
* Et dixit Iudith: Bibam domine, quoniam 18
magnificata eſt anima mea hodie præ omni
bus diebus meis. * Et accepit, & manduca- 19
uit, & bibit coram ipſo ea, quæ parauerat il-
20 li ancilla eius.*Et iucundus factus eſt Holo-
fernes ad eam, bibitq; vinum multum ni-
mis, quantum numquam biberat in vita ſua.



CAP. XIII.

VT autem ſero factum eſt, feſtinauerunt 1
ſerui illius ad hoſpitia ſua, & conclu- A
ſit Vagao oſtia cubiculi, & abiit. * erant au- 2
tem omnes fatigati a uino:* eratq; Iudith ſo 3
la i cubiculo.*Porro Holofernes iacebat in 4
lecto,nimia ebrietate ſopitꝰ.*Dixitq; Iudith 5
puellæ ſuæ vt ſtaret foris ante cubiculum,&
obſeruaret.*Stetitq; Iudith ante lectũ, orãs 6
cum lacrymis,& labiorum motu in ſilentio,
*dicens:Confirma me Domine Deus Iſrael, 7
& reſpice in hac hora ad opera manuũ mea
rum,vt,ſicut promiſiſti,Ieruſalem ciuitatem
tuam erigas:& hoc quod credens per te poſ
ſe fieri cogitaui,perficiam. * Et cum hæc di- 8
xiſſet, acceſſit ad columnã, q̃ erat ad caput
lectuli eius, & pugionẽ eius,qui in ea ligatus
pẽdebat, exoluit.*Cumq; euaginaſſet illũ, 9
apprehendit comam capitis eius,& ait: Con
firma me Domine Deus ĩ hac hora.* & per- 10
cuſſit bis in ceruicem eius, & abſcidit caput
eius,& abſtulit conopœũ eius a columnis,&
euoluit corpus eius truncum.*Et poſt puſil- 11
lũ exiuit,& tradidit caput Holofernis ancillę
ſuæ,& iuſſit vt mitteret illud in peram ſuam.
*Et exierũt duæ, ſcd̃m conſuetudinẽ ſuam, 12
quaſi ad orationẽ, & tranſierũt caſtra, & gy B
rantes vallem,venerunt ad portam ciuitatis.
*Et dixit Iudith a longe cuſtodib. murorum: 13
Aperite portas, quoniã nobiſcum eſt Deus,
qui fecit virtutẽ in Iſrael. * Et factũ eſt, cum 14
audiſſent viri vocem eius,vocauerunt pres-
byteros ciuitatis. * Et concurrerunt ad 15
eam omnes, a minimo vſque ad maximum:
quoniam ſperabant eam iam non eſſe ven-
16 turam.* Et accẽdentes luminaria cõgyraue
runt circa eam vniuerſi: illa autem aſcendẽs
in eminentiorem locum, iuſſit fieri ſilentiũ.
17 Cumque omnes tacuiſſent, * dixit Iu-
dith: Laudate Dominum Deum noſtrum,
18 qui non deſeruit ſperantes in ſe: * & in
me ancilla ſua adimpleuit miſericordiam
ſuam, quam promiſit domui Iſrael: & in-
terfecit in manu mea hoſtem populi ſui hac
19 nocte.*Et proferens de pera caput Holofer
nis,oſtendit illis,dicens:Ecce caput Holofer
nis principis militiæ Aſſyriorum, & ecce co
nopœum illius, in quo recumbebat in ebrie
tate ſua, vbi per manũ feminæ percuſſit illũ
20 Dominus Deus noſter. * Viuit autem ipſe
C Dominus, quoniam cuſtodiuit me Angelus
eius & hinc euntem, & ibi commorantẽ, &
inde huc reuertẽtem, & nõ permiſit me Do
minus ancillam ſuam coinquinari, ſed ſine
pollutione peccati reuocauit me vobis gau
dentem in victoria ſua, in euaſione mea, &
21 in liberatione veſtra. * " Confitemini il-
li omnes, quoniam bonus, quoniam in ſæ- * Pſ. 105. a. 1. & 106. a. 1.
22 culum miſericordia eius. * Vniuerſi autem
adorantes Dominum, dixerunt ad eam: Be-
nedixit te Dominus in virtute ſua, quia per
te ad nihilum redegit inimicos noſtros.
23 *Porro Ozias princeps populi Iſrael, dixit
ad eam: Benedicta es tu filia a Domino Deo
excelſo præ omnibus mulieribus ſuper ter-
24 ram. * Benedictus Dominus, qui creauit cœ-
lum & terram, qui te direxit in vulnera ca-

pitis principis inimicorũ noſtrorum: * quia 25
hodie nomen tuum ita magnificauit, ut non D
recedat laus tua de ore hominum, qui me-
mores fuerint virtutis Domini in æternum,
pro quibus non pepercisti animæ tuæ pro-
pter anguſtias & tribulationem generis tui,
ſed ſubueniſti ruinæ ante conſpectum Dei
noſtri. * Et dixit omnis populus: Fiat, fiat. 26
* Porro Achior vocatus venit, & dixit ei Iu- 27
dith: Deus Iſrael, cui tu teſtimonium dediſti
quod vlciſcatur ſe de inimicis ſuis, ipſe caput
omnium incredulorum incidit hac nocte in
manu mea. * Et ut probes quia ita eſt, ec- 28
ce caput Holofernis, qui in cõtemptu ſuper
biæ ſuæ Deum Iſrael contempſit, & tibi in-
teritum minabatur, dicens: Cum captus
fuerit populus Iſrael, gladio perforari præ-
cipiam latera tua. * Videns autem Achior 29
caput Holofernis, anguſtiatus præ pauore,
cecidit in faciem ſuam ſuper terram, & æ-
ſtuauit anima eius. * Poſtea vero quam 30
reſumpto ſpiritu recreatus eſt, procidit ad
pedes eius, & adorauit eam, & dixit: * Be- 31
nedicta tu a Deo tuo in omni tabernacu-
lo Iacob, quoniam in omni gente, quæ au-
dierit nomen tuum, magnificabitur ſuper te
Deus Iſrael.

CAP. XIIII.

DIxit autem Iudith ad omnem populũ: 1
audite me fratres, ſuſpendite caput A
hoc ſuper muros noſtros: * Et erit, cum exie 2
rit Sol, accipiat vnuſquiſque arma ſua, & exi
te cum impetu, non ut deſcendatis deorſum,
ſed quaſi impetum facientes. * Tunc explo- 3
ratores neceſſe erit vt fugiant ad principem
ſuum excitandum ad pugnam. * Cumque 4
duces eorum cucurrerint ad tabernaculum
Holofernis, & inuenerint eum truncũ in ſuo
ſanguine volutatũ, decidet ſuper eos timor.
* Cumq. cognoueritis fugere eos, ite poſt il- 5
los ſecuri, quoniam Dominus conteret eos B
ſub pedibus veſtris. * Tunc Achior videns 6
virtutem, quam fecit Deus Iſrael, relicto
gentilitatis ritu, credidit Deo, & circũcidit
carnem præputii ſui, & appoſitus eſt ad
populũ Iſrael, & omnis ſucceſſio generis e-
ius vſque in hodiernum diem. * Mox autem 7
vt ortus eſt dies, ſuſpenderunt ſuper mu-
ros caput Holofernis, accepitque vnuſquiſ
que uir arma ſua, & egreſſi ſunt cum gran-
di ſtrepitu & ululatu. * Quod uidentes 8
exploratores, ad tabernaculum Holofernis
cucurrerunt. * Porro hi, qui in tabernaculo 9
erant, venientes, & ante ingreſſum cubicu-
li perſtrepentes, excitandi gratia, inquietudi
nem arte moliebantur, ut non ab excitantib. C
ſed a ſonantibus Holofernes euigilaret.
* Nullus enim audebat cubiculum uirtutis 10
Aſſyriorum pulſando aut intrando aperire.

11 * Sed cum veniſſent eius duces ac tribuni,
& vniuerſi maiores exercitus regis Aſſyrio-
12 rum, dixerunt cubicularijs: * Intrate, & exci
tate illum, quoniam egreſſi mures de cauer-
nis ſuis, auſi ſunt prouocare nos ad prælium.
13 * Tunc ingreſſus Vagao cubiculum eius, ſte-
tit ante cortinam, & plauſum fecit manibus
ſuis: ſuſpicabatur enim illum cum Iudith dor
14 mire. * Sed cum nullum motum iacentis ſen-
D ſu aurium caperet, acceſſit proximans ad cor
tinam, & eleuans eam, videnſque cadauer
abſque capite Holofernis in ſuo ſanguine ta-
befactum iacere ſuper terram, exclamauit
voce magna cum fletu, & ſcidit veſtimenta
15 ſua. * Et ingreſſus tabernaculum Iudith, non
16 inuenit eam, & exilijt foras ad populum, * &
dixit: Vna mulier Hebræa fecit confuſionem
in domo regis Nabuchodonoſor: ecce enim
Holofernes iacet in terra, & caput eius non
17 eſt in illo. * Quod cum audiſſent principes
virtutis Aſſyriorum, ſciderunt omnes veſti-
menta ſua, & intolerabilis timor & tremor
cecidit ſuper eos, & turbati ſunt animi eorũ
18 valde. * Et factus eſt clamor incomparabi-
lis in medio caſtrorum eorum.

CAP. XV.

1 CVmq. omnis exercitus decollatum Ho-
A lofernem audiſſet, fugit mens & conſi-
lium ab eis, & ſolo tremore & metu agitati,
2 fugæ præſidium ſumunt, * ita vt nullus loque
retur cum proximo ſuo, ſed inclinato capite
relictis omnibus, euadere feſtinabant He-
bræos, quos armatos ſuper ſe venire audie-
bant, fugientes per viam camporum & ſemi
3 tas collium. * Videntes itaque filij Iſrael fu-
gientes, ſecuti ſunt illos. Deſcenderuntque
4 clangentes tubis, & vlulantes poſt ipſos. * Et
quoniam Aſſyrij non adunati, in fugã ibant
B præcipites: filij autem Iſrael vno agmine per
ſequentes, debilitabãt omnes quos inuenire
5 potuiſſent. * Miſit itaque Ozias nuncios per
6 omnes ciuitates, & regiones Iſrael. * Omnis
itaque regio, omniſque vrbs electam iuuen-
tutem armatam miſit poſt eos, & perſecuti
ſunt eos in ore gladij quouſque peruenirent
7 ad extremitatem finiũ ſuorum. * Reliqui au-
tem, qui erant in Bethulia, ingreſſi ſunt ca-
ſtra Aſſyriorum, & prædam, quam fugien-
tes Aſſyrij reliquerant, abſtulerunt, & onu-
8 ſtati ſunt valde. * Hi vero, qui victores re-
C uerſi ſunt ad Bethuliam, omnia quæ erant il-
lorum attulerunt ſecum, ita vt non eſſet nu-
merus in pecoribus, & iumentis, & vniuerſis
mobilibus eorum, vt a minimo vſque ad ma-
ximum omnes diuites fierent de prædatio-
9 nibus eorum. * Ioachim autem ſummus
pontifex de Ieruſalem venit in Bethuliam
cum vniuerſis presbyteris ſuis vt videret
10 Iudith. * Quæ cum exiſſet ad illum,
bene-

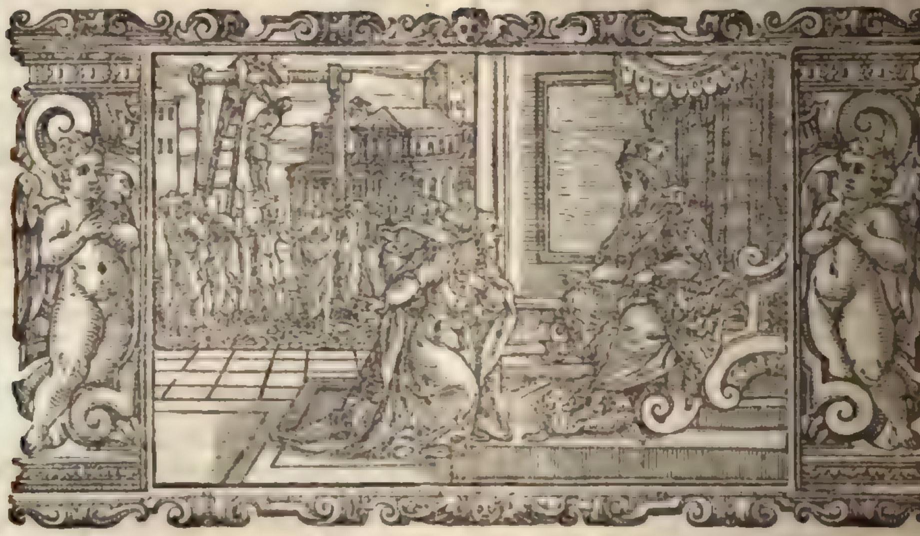
benedixerunt eam omnes vna voce, dicẽtes:
Tu gloria Ieruſalem, tu lætitia Iſrael, tu ho-
norificentia populi noſtri: * quia feciſti viri- 11
liter, & confortatum eſt cor tuum, eo quòd
caſtitatem amaueris, & poſt virum tuum, al-
terum neſcieris: ideo & manus Domini con- D
fortauit te, & ideo eris benedicta in æternũ
* Et dixit omnis populus: Fiat, fiat. * Per 12
dies autem triginta, vix collecta ſunt ſpolia 13
Aſſyriorum a populo Iſrael. * Porro autem 14
vniuerſa, quæ Holofernis peculiaria fuiſſe
probata ſunt, dederũt Iudith in auro, & ar-
gento, & veſtibus & gemmis, & omni ſupel-
lectili, & tradita ſunt omnia illi a populo.
* Et omnes populi gaudebant cum mulieri- 15
bus, & virginibus, & iuuenibus, in organis,
& citharis.

CAP. XVI.

TVnc cantauit canticum hoc Domino Iu 1
dith, dicens: A
* Incipite Domino in tympanis, cantate 2
Domino in cymbalis, modulamini illi pſal-
mũ nouum, exaltate, & inuocate nomẽ eius.
* Dominus conterens bella, Dominus no 3
men eſt illi.
* Qui poſuit caſtra ſua in medio populi 4
ſui, vt eriperet nos de manu omnium inimi-
corum noſtrorum.
*Venit Aſſur ex montibus ab Aquilone in 5
multitudine fortitudinis ſuæ: cuius multitu-
do obturauit torrentes, & equi eorum coo-
peruerunt valles.
* Dixit ſe incenſurum fines meos, & iuue- 6
nes meos occiſurũ gladio, infantes meos da-
re in prædam, & virgines in captiuitatem.
*Dominus autem omnipotens nocuit eũ, 7
& tradidit eum in manibus feminæ, & confo-
dit eum.
* Non enim cecidit potens eorum a iuue 8
nibus, nec filij Titan percuſſerunt eum, nec B
excelſi gigantes oppoſuerunt ſe illi, ſed Iu-
dith filia Merari in ſpecie faciei ſuæ diſſoluit
eum.
* Exuit enim ſe veſtimento viduitatis, & 9
induit ſe veſtimento lætitiæ in exultatione fi
liorum Iſrael.
*Vnxit faciem ſuam vnguento, & colliga 10
uit cincinnos ſuos mitra, accepit ſtolam no
uam ad decipiendum illum.
*Sandalia eius rapuerunt oculos eius, pul 11
chritudo eius captiuam fecit animam eius,
amputauit pugione ceruicem eius.
* Horruerunt Perſæ conſtantiam eius, & 12
Medi audaciam eius.
13 * Tunc vlulauerunt caſtra Aſſyriorum,
quando apparuerunt humiles mei, areſcen-
tes in ſiti.
14 * Filii puellarum compunxerunt eos, & ſi
cut pueros fugientes occiderunt eos: perie-
runt in prælio a facie Domini Dei mei.
15 * Hymnum cantemus Domino, hymnum
nouum cantemus Deo noſtro.
16 * Adonai Domine magnus es tu, & præ-
C clarus in virtute tua, & quem ſuperare ne-
mo poteſt.
17 * Tibi ſeruiat omnis creatura tua: * quia *Gen. 1. Pſal. 32. b. 9.
dixiſti, & facta ſunt: miſiſti ſpiritum tuum,
& creata ſunt, & nõ eſt qui reſiſtat uoci tuę.
18 *Montes a fundamentis mouebuntur cum
aquis: petræ ſicut cera, liqueſcent, ante faciẽ
tuam.
19 * Qui autem timent te, magni erunt apud
te per omnia.
20 * Væ genti inſurgenti ſuper genus meum:
Dominus enim omnipotẽs vindicabit in eis,
in die iudicij viſitabit illos.
21 * Dabit ignem, & vermes in carnes eorũ,
vt vrantur, & ſentiant vſque in ſempiter-
num.
22 * Et factum eſt poſt hæc, omnis populus
poſt victoriam venit in Ieruſalem adorare
Dominũ: & mox vt purificati ſũt, obtulerũt
oẽs holocauſta, & vota, & repromiſſiones
23 ſuas. * Porro Iudith vniuerſa vaſa bellica
Holofernis, quæ dedit illi populus, & cono-
D pœum, quod ipſa ſuſtulerat de cubili ipſius,
24 obtulit in anathema obliuionis. * Erat autem
populus iucundus ſecundum faciem ſancto-
rum, & per tres menſes gaudium huius vi-
25 ctoriæ celebratum eſt cum Iudith. * Poſt dies
autem illos vnuſquiſque rediit in domum
ſuam, & Iudith magna facta eſt in Bethulia,
& præclarior erat vniuerſæ terræ Iſrael.
26 * Erat etiam virtuti caſtitas adiuncta, ita ut
non cognoſceret virum omnibus diebus vi-
tæ ſuæ, ex quo defunctus eſt Manaſſes vir eius.
27 * Erat autem diebus feſtis procedens cum
28 magna gloria. * Manſit autem in domo viri
ſui annos centum quinque, & dimiſit Abram
ſuam liberam, & defuncta eſt ac ſepulta cũ
29 viro ſuo in Bethulia. * Luxitq. illam omnis
30 populus diebus ſeptem. * In omni autẽ ſpa-
tio vitę eius non fuit qui perturbaret Iſrael,
31 & poſt mortem eius annis multis. * Dies au
tem victoriæ huius feſtiuitatis, ab Hebræis
in numero ſanctorum dierum accipitur, &
colitur a Iudæis ex illo tempore vſq. in præ
ſentem diem.

by Google

LIBER ESTHER.



CAPVT PRIMVM

IN diebus Aſſueri, qui re- 1
gnauit ab India vſque A
Aethiopiam ſuper cen-
tum viginti ſeptem pro
uincijs: * quando ſedit 2
in ſolio regni ſui, Suſan
ciuitas regni eius exor-
dium fuit. * Tertio 3
igitur anno imperij ſui fecit grande conui-
uium cunctis principibus, & pueris ſuis, for-
tiſſimis perſarum, & Medorum inclytis, &
præfectis prouinciarum coram ſe, *vt oſten- 4
deret diuitias gloriæ regni ſui, ac magnitudi
nem, atque iactantiam potentiæ ſuæ, multo
tempore, centum videlicet & octoginta die
bus. * Cumque implerentur dies conuiuij, 5
inuitauit omnem populum, qui inuentus eſt
in Suſan, a maximo uſque ad minimum: &
iuſſit ſeptem diebus conuiuium præparari in
veſtibulo horti, & nemoris, quod regio cul-
tu & manu conſitum erat. *Et pendebant ex 6
omni parte tentoria aerij coloris & carbaſi- B
ni ac hyacinthini, ſuſtentata funibus byſſi-
nis, atque purpureis, qui eburneis circulis in
ſerti erant, & columnis marmoreis fulcie-
bantur. Lectuli quoque aurei & argentei,
ſuper pauimentum ſmaragdino & pario ſtra
tum lapide, diſpoſiti erant: quod mira varie-
tate pictura decorabat. * Bibebant autē qui 7
inuitati erant, aureis poculis, & aliis atq. a-
liis vaſis cibi inferebantur. Vinum quoque,
vt magnificentia regia dignum erat, abun-
dans, & præcipuum ponebatur. * Nec e- 8
rat qui nolentes cogeret ad bibendum, ſed
ſicut rex ſtatuerat, præponēs menſis ſingu-
los de principib. ſuis vt ſumeret vnuſquiſq.
9 quod vellet. *Vaſthi quoq. regina fecit con-
uiuium feminarum in palatio, vbi rex Aſſue
10 rus manere cōſueuerat. * Itaq. die ſeptimo,
cum rex eſſet hilarior, & poſt nimiam pota
C tionem incaluiſſet mero, præcepit Maumā,
& Bazatha, & Harbona, & Bagatha, & Ab-
gatha, & Zethar, & Charchas, ſeptem eunu-
11 chis, qui in conſpectu eius miniſtrabant * vt
introducerent reginam Vaſthi coram rege,
poſito ſuper caput eius diademate, vt oſten
deret cunctis populis & principibus pulchri
12 tudinē illius: erat enim pulchra valde. * Quæ
renuit, & ad regis imperium, quod per eunu
chos mandauerat, venire cōtēpſit. Vnde ira-
13 tus rex, & nimio furore ſuccenſus, * interro
gauit ſapientes, qui ex more regio ſemper ei
aderāt, & illorū faciebat cuncta cōſilio, ſcie-
14 tium leges, ac iura maiorum: (* erant autē
primi, & proximi, Charſena, & Sethar, & Ad
matha, & Tharſis, & Mares, & Marſana, &
Mamuchan, ſeptē duces perſarum, atq. Me-
dorū, qui videbant faciē regis, & primi poſt
15 eum reſidere ſoliti erant) * cui ſententiæ Va
ſthi regina ſubiaceret, quæ Aſſueri regis im-
periū, quod per eunuchos mandauerat, face
16 re noluiſſet. *Rñditq. Mamuchan, audiēte re
ge, atq. principibus, Non ſolū regem læſit re
gina Vaſthi, ſed & oēs populos, & pricipes,
qui ſunt in cunctis prouinciis regis Aſſueri.
17 * Egredietur enim ſermo reginæ ad oēs mulie-
res,

res, vt contẽnant viros ſuos, & dicant: Rex D
Aſſuerus iuſſit vt regina Vaſthi intraret ad
eũ, & illa noluit.* Atq. hoc exẽplo oẽs prin- 18
cipum coniuges Perſarũ atq. Medorum, par
uipendent imperia maritorũ: vnde regis iu-
ſta eſt indignatio.* Si tibi placet, egrediatur 19
edictũ a facie tua, & ſcribat iuxta legẽ Per-
ſarum atq Medorum, quã præteriri illicitũ
eſt, vt nequaquã vltra Vaſthi ingrediatur ad
regẽ, ſed regnũ illius, altera, quæ melior eſt
illa, accipiat.* Et hoc in omne (quod latiſſi-
mum eſt) prouinciarum tuarum diuulgetur 20
imperiũ, & cunctę vxores tam maiorũ, quã
minorum deferant maritis ſuis honorem.
* placuit conſiliũ eius regi, & principib. fe- 21
citq. rex iuxta conſiliũ Mamuchan, *& miſit 22
epiſtolas ad vniuerſas prouincias regni ſui,
vt quęq. gens audire & legere poterat, diuer
ſis linguis & litteris, eſſe viros principes ac
maiores in domibus ſuis: & hoc per cunctos
populos diuulgari.

CAP. II.

HIs ita geſtis, poſtquam regis Aſſueri in- 1
dignatio deferbuerat, recordatꝰ eſt Va A
ſthi, & quæ feciſſet, vel quæ paſſa eſſet:* di- 2
xeruntq. pueri regis, ac miniſtri eius: Quæ-
rãtur regi puellæ virgines ac ſpecioſæ, * & 3
mittantur qui cõſiderent per vniuerſas pro
uincias puellas ſpecioſas & virgines: & ad-
ducant eas ad ciuitatẽ Suſan, & tradant eas
in domũ feminarũ ſub manu Egei Eunuchi
qui eſt præpoſitus & cuſtos mulierũ regia-
rũ: & accipiãt mundũ muliebrẽ, & cetera ad
vſus neceſſaria.* Et quæcũq. inter oẽs oculis 4
regis placuerit, ipſa regnet pro Vaſthi. Pla-
cuit ſermo regi: & ita, vt ſuggeſſerant, iuſſit
fieri.* Erat vir Iudæus in Suſan ciuitate, voca 5
bulo Mardochæus filius Iair, filij Semei, filij
24.d. Cis, de ſtirpe Iemini, *" qui tranſlatus fuerat 6
4 de Ieruſalem eo tempore, quo Iechoniã re-
gem Iuda Nabuchodonoſor rex Babylonis
tranſtulerat, * qui fuit nutritius filiæ fratris 7
ſui Ediſſæ, quæ altero nomine vocabatur
Eſther: & vtrumque parentem amiſerat: pul
chra nimis, & decora facie. Mortuiſque pa-
tre eius ac matre, Mardochæus ſibi eam ado
ptauit in filiam. * Cumq. percrebuiſſet re- 8
gis imperium, & iuxta mandatum illius mul B
tæ pulchræ virgines adducerent Suſan, & E-
geo traderentur Eunucho; Eſther quoq. in-
ter ceteras puellas ei tradita eſt, vt ſeruare-
tur in numero feminarum. * Quæ placuit 9
ei, & inuenit gratiam in conſpectu illius. Et
præcepit Eunucho, vt accelerarent mundum
muliebrem, & traderet ei partes ſuas, & ſe-
ptem puellas ſpecioſiſſimas de domo regis,
& tam ipſam, quam pediſſequas eius orna-
ret atq. excoleret: * Quæ noluit indicare ei 10
populum & patriam ſuam: Mardochæus e-
nim præceperat ei, vt de hac re omnino reti
11 ceret: * qui deambulabat quotidie ante ve-
ſtibulum domus, in qua electæ virgines ſer-
uabantur, curam agens ſalutis Eſther, & ſci-
12 re volens quid ei accideret. * Cum autẽ ve-
niſſet tempus ſingularum per ordinẽ puel-
larum, vt intrarent ad regem, expletis om-
nibus, quæ ad cultum muliebrem pertine-
bant, menſis duodecimus vertebatur: ita dũ-
taxat, vt ſex mẽſibus oleo vngerentur myr
rhino, & alijs ſex quibuſdã pigmentis & a-
13 romatibus vterentur. * Ingredienteſq. ad re
C gem, quidquid poſtulaſſent ad ornatum per
tinens accipiebant, & vt eis placuerat, com
poſitæ de triclinio feminarum ad regis cubi
14 culum tranſibant. * Et quæ intrauerat veſpe
re, egrediebatur mane, atq. inde in ſecundas
ædes deducebatur, quæ ſub manu Suſagazi
Eunuchi erant, qui concubinis regis præſi-
debat: nec habebat poteſtatem ad regem vl
tra redeundi, niſi voluiſſet rex, & eam veni
15 re iuſſiſſet ex nomine. * Euoluto autem tem
pore per ordinem, inſtabat dies, quo Eſther
filia Abihail fratris Mardochæi, quam ſibi
adoptauerat in filiam, deberet intrare ad re
gem. Quę non quæſiuit muliebrem cultum,
ſed quæcũq. voluit Egeus Eunuchus cuſtos
virginum, hæc ei ad ornatum dedit. Erat.n.
formoſa valde, & incredibili pulchritudine,
omnium oculis gratioſa & amabilis videba-
16 tur. * Ducta eſt itaq. ad cubiculum regis Aſ-
ſueri menſe decimo, qui vocatur Tebeth, ſe-
17 ptimo anno regni eius. * Et adamauit eã rex
plus quam omnes mulieres, habuitq. gratiã
& miſericordiam corã eo ſuper omnes mu-
lieres, & poſuit diadema regni in capite e-
18 ius, fecitq. eã regnare in loco Vaſthi. * Et iuſ
D ſit conuiuium præparari permagnificũ cun-
ctis principibus, & ſeruis ſuis pro coniun-
ctione, & nuptijs Eſther. Et dedit requiem
vniuerſis prouincijs, ac dona largitus eſt iux
19 ta magnificentiam principalem. * Cumq. ſe-
cundo quærerentur virgines & congregarẽ
tur, Mardochæus manebat ad ianuam re-
20 gis: * necdum prodiderat Eſther patriam,
& populum ſuum, iuxta mandatum eius.
Quidquid enim ille præcipiebat, obſerua-
bat Eſther: & ita cuncta faciebat, vt eo tem-
pore ſolita erat, quo eam paruulam nutrie-
21 bat. * Eo igitur tempore, quo Mardochæus
ad regis ianuam morabatur, irati ſunt Ba-
gathan & Thares duo eunuchi regis, qui ia-
nitores erant, & in primo palatij limine
præſidebant: volueruntque inſurgere in re-
22 gem, & occidere eum. * Quod Mardochæũ
non latuit, ſtatimq. nunciauit reginę Eſther:
& illa regi ex nomine Mardochæi, qui ad ſe
23 rem detulerat. * Quæſitum eſt, & inuentum:
& appenſus eſt vterque eorum in patibulo.
Mandatumq. eſt hiſtorijs, & annalibus tradi-
tum coram rege.

CAP. III.

POſt hæc rex Aſſuerus exaltauit Aman fi- 1
lium Amadathi, qui erat de ſtirpe Agag: A
& poſuit soliũ eius ſuper oẽs principes, quos
habebat. * Cunctiq. ſerui regis, qui in foribus 2
palatij verſabantur, flectebant genua, & ado
rabant Aman: ſic enim præceperat eis impe-
rator. ſolus Mardochæus non flectebat ge-
nu, neque adorabat eum. * Cui dixerunt pue 3
ri regis, qui ad fores palatij præſidebant: Cur
præter ceteros non obſeruas mãdatũ regis? 4
Cumq. hoc crebrius dicerẽt, & ille nollet au
dire, nunciauerũt Aman, ſcire cupientes vtrũ
perſeueraret in ſententia: dixerat enim eis
ſe eſſe Iudæum. * Quod cum audiſſet Aman, 5
& experimento probaſſet quod Mardochę⁹
non flecteret ſibi genu: nec ſe adoraret, ira-
tus eſt valde, * & pro nihilo duxit in vnum 6
Mardochæum mittere manus ſuas: audierat B
enim quod eſſet gentis Iudæę, magiſq. voluit
põem Iudæorũ, qui erant in regno Aſſueri, p-
dere nationem. * Menſe primo (cuius voca- 7
bulum eſt Niſan) anno duodecimo regni Aſ-
ſueri, miſſa eſt ſors in vrnam, quæ Hebraice
dr̃ phur, coram Aman, quo die & quo menſe
gens Iudæorũ deberet interfici: & exiuit mẽ
ſis duodecimus, qui vocatur Adar. * Dixitq. 8
Amã regi Aſſuero: Eſt populus per oẽs pro-
uincias regni tui diſperſus, & a ſe mutuo ſe-
paratus, nouis vtens legibus & ceremonijs,
inſuper & regis ſcita cõtemnens. Et optime C
noſti quod non expediat regno tuo vt inſo-
leſcat per licentiam. * ſi tibi placet, decerne, 9
vt pereat, & decem millia talentorum appẽ
dam arcarijs gazæ tuæ. * Tulit ergo rex an- 10
nulum, quo vtebatur, de manu ſua, & dedit
eũ Aman filio Amadathi de progenie Agag,
hoſti Iudæorum, * dixitq. ad eum: Argentũ, 11
quod tu polliceris, tuum ſit. de populo age
quod tibi placet. * Vocatique ſunt ſcribæ re- 12
gis menſe primo Niſan, tertiadecima die
eiuſdem menſis: & ſcriptum eſt, vt iuſſerat
Aman, ad omnes ſatrapas regis, & iudices
prouinciarum, diuerſarumq. gentiũ, vt quæ-
que gens legere poterat, & audire pro varie D
tate linguarum ex nomine regis Aſſueri: &
litteræ ſignatæ ipſius annulo, * miſſæ ſunt p 13
curſores regis ad vniuerſas prouincias vt oc
ciderent atq. delerent omnes Iudæos, a pue-
ro vſque ad ſenem, paruulos, & mulieres,
vno die, hoc eſt tertiodecimo menſis duode-
cimi, qui vocatur Adar, & bona eorum diri-
perẽt. * Summa autem epiſtolarum hæc fuit, 14
vt omnes prouinciæ ſcirent, & pararent ſe
ad prædictam diem. * Feſtinabant curſores, 15
qui miſſi erant, regis imperium explere. Sta-
timq. in Suſan pependit edictum, rege, & A-
man celebrante conuiuiũ, & cunctis Iudæis
qui in vrbe erant, flentibus.

CAP. IIII.

1 QVæ cum audiſſet Mardochęus, ſcidit
A veſtimenta ſua, & indutus eſt ſacco,
ſpergens cinerem capiti: & in platea mediæ
ciuitatis voce magna clamabat, oſtẽdens a-
2 maritudinem animi ſui, * & hoc eiulatu vſq.
ad fores palatij gradiens. Non enim erat lici
3 tum indutum ſacco aulam regis intrare. * In
omnibus quoque prouincijs, oppidis, ac lo-
cis, ad quę crudele regis dogma peruenerat,
planctus ingens erat apud Iudæos, ieiuniũ,
vlulatus, & fletus, ſacco & cinere multis pro
4 ſtrato vtentibus. * Ingreſſæ autem ſunt
puellæ Eſther, & eunuchi, nunciaueruntque
ei. Quod audiens conſternata eſt: & veſtem
miſit, vt ablato ſacco induerent eum: quam
5 accipere noluit. Accitoq. Athach eunucho,
B quem rex miniſtrum ei dederat, præcepit ei
vt iret ad Mardochæum, & diſceret ab eo
6 cur hoc faceret. * Egreſſuſq. Athach, iuit ad
Mardochæum ſtantem in platea ciuitatis, an
7 te oſtium palatij: * qui indicauit ei omnia,
quæ acciderant, quo modo Aman promiſiſ-
ſet, vt in theſauros regis pro Iudæorum ne-
8 ce inferret argentum. * exemplar quoque e-
dicti, quod pendebat in Suſan, dedit ei, vt re
ginæ oſtenderet, & moneret eam, vt intra-
C ret ad regẽ, & deprecaretur eum pro popu-
9 lo ſuo. * Regreſſus Athach, nunciauit Eſther
10 omnia, quæ Mardochæus dixerat. * Quæ re-
ſpondit ei, & iuſſit vt diceret Mardochæo:
11 Omnes ſerui regis, & cunctæ, quæ ſub di-
tione eius ſunt, norunt prouinciæ, quod ſi-
ue vir, ſiue mulier non vocatus, interius a-
trium regis intrauerit, abſque vlla cuncta-
tione ſtatim interficiatur: niſi forte rex au-
ream virgam ad eum tetenderit pro ſigno
clementiæ, atque ita poſſit viuere. Ego igi-
tur quo modo ad regem intrare potero,
quæ triginta iam diebus non ſum vocata ad
12 eum? * Quod cum audiſſet Mardochæus,
13 * rurſum mandauit Eſther, dicens: Ne putes
D quod animam tuam tantum liberes, quia in
14 domo regis es præ cunctis Iudæis: * ſi enim
nunc ſilueris, per aliam occaſionem libera-
buntur Iudęi: & tu, & domus patris tui peri-
bitis. Et quis nouit vtrum idcirco ad regnũ
15 veneris, vt in tali tempore parareris? * Rur-
ſumq. Eſther hæc Mardochæo verba man-
16 dauit: * Vade & congrega omnes Iudæos,
quos in Suſan reperreris, & orate pro me.
Non comedatis, & non bibatis tribus die-
bus, & tribus noctibus: & ego cum ancillis
mẽis ſimiliter ieiunabo, & tunc ingrediar
ad regem contra legem faciens, non voca-
17 ta, tradenſq. me morti & periculo. * Iuit
itaque Mardochæus, & fecit omnia, quæ ei
Eſther præceperat.

CAP.

CAP. V.

DIe autem tertio induta eſt Eſther rega- 1
libus veſtimentis, & ſtetit in atrio do- A
mus regiæ, quod erat interius contra baſili-
cam regis: at ille ſedebat ſuper ſolium ſuum
in conſiſtorio palatij contra oſtium domus.
* Cumq. vidiſſet Eſther reginam ſtantem, 2
placuit oculis eius, & extendit contra eam
virgam auream, quam tenebat manu. Quæ
accedens, oſculata eſt ſummitatē virgæ eius.
* Dixitq. ad eā rex: Quid vis Eſther regina? 3
quæ eſt petitio tua? etiam ſi dimidiam par-
tem regni petieris, dabitur tibi. * At illa re- 4
ſpondit: Si regi placet obſecro vt venias ad B
me hodie, & Aman tecum ad conuiuium,
quod paraui. * Statimq. rex, vocate, inquit, 5
cito Aman vt Eſther obediat voluntati. Ve-
nerunt itaque Rex & Aman ad conuiuium,
quod eis regina parauerat. * Dixitq. ei rex, 6
poſtquam vinum biberat abundanter: Quid
petis vt detur tibi? & pro qua re poſtulas? e-
tiam ſi dimidiam partem regni mei petieris
impetrabis. * Cui reſpondit Eſther: Petitio 7
mea, & preces ſunt iſtæ: * Si inueni in con- 8
ſpectu regis gratiā, & ſi regi placet vt det mi C
hi quod poſtulo, & meam impleat petitio-
nem: veniat rex & Aman ad conuiuiū quod
paraui eis, & cras aperiam regi voluntatem
meam. * Egreſſus eſt itaque illo die Aman læ 9
tus & alacer. Cumq. vidiſſet Mardochæum
ſedentem ante fores palatij, & non ſolū non
aſſurrexiſſe ſibi, ſed nec motū quidem de lo-
co ſeſſionis ſuæ, indignatus eſt valde: * & diſ 10
ſimulata ira, reuerſus in domum ſuam, con-
uocauit ad ſe amicos ſuos, & Zares vxorem
ſuam: * & expoſuit illis magnitudinem di- 11
uitiarum ſuarum, filiorumq. turbam, & quan
ta cū gloria ſuper omnes principes & ſeruos
ſuos rex eleuaſſet. * Et poſt hæc ait: Regina 12
quoque Eſther nullum alium vocauit ad cō D
uiuium cum rege, præter me: apud quam e-
tiam cras cum rege pranſurus ſum. Et cum 13
hæc omnia habeā, nihil me habere puto, quā
diu videro Mardochæum Iudæum ſedentem
ante fores regias. * Reſponderuntq. ei Za- 14
res vxor eius, & ceteri amici: Iube parari ex-
celſam trabē, habentem altitudinis quinqua
ginta cubitos, & dic mane regi vt appenda-
tur ſuper eam Mardochæus, & ſic ibis cum
rege lætus ad conuiuium. Placuit ei conſiliū,
& iuſſit excelſam parari crucem.

CAP. VI.

NOctem illam duxit rex inſomnem, iuſ- 1
ſitque ſibi afferri hiſtorias & annales A
priorum temporum. Quæ cum illo præſente
legerentur, * ventum eſt ad illum locum vbi 2
ſcriptum erat quo modo nunciaſſet Mardo
chæus inſidias Bagathan, & Thares eunucho
rum, regem Aſſuerum iugulare cupientium.
3 * Quod cum audiſſet rex, ait: Quid pro hac fi
de honoris ac præmij Mardochæus conſecu-
tus eſt? Dixerunt ei ſerui illius ac miniſtri:
4 Nihil omnino mercedis accepit. * Statimque
B rex, Quis eſt, inquit, in atrio? Aman quippe
interius atrium domus regiæ intrauerat, vt
ſuggereret regi, & iuberet Mardochæum aſſi
5 gi patibulo, quod ei fuerat præparatum. * Re
ſponderunt pueri: Aman ſtat in atrio. Di-
6 xitq. rex: Ingrediatur. * Cumq. eſſet ingreſ-
ſus, ait illi: Quid debet fieri viro, quem rex
honorare deſiderat? Cogitans autem in cor-
de ſuo Aman, & reputans quòd nullū alium
7 rex, niſi ſe, vellet honorare, * reſpondit: Ho-
8 mo, quem rex honorare cupit, * debet indui
C veſtibus regijs, & imponi ſuper equum, qui
de ſella regis eſt, & accipere regiū diadema
9 ſuper caput ſuum, * & primus de regijs prin
cipibus, ac tyrānis teneat equum eius, & per
plateam ciuitatis incedens clamet, & dicat:
Sic honorabitur, quemcumque voluerit rex
10 honorare. * Dixitq. ei rex: Feſtina, & ſumpta
ſtola & equo, fac, vt locutus es, Mardochæo
Iudæo, qui ſedet ante fores palatij. Caue ne
quidquam de his, quæ locutus es, prætermit-
11 tas. * Tulit itaque Aman ſtolam & æquum,
indutumq. Mardochæum in platea ciuitatis,
& impoſitum equo præcedebat, atque clama
bat: Hoc honore condignus eſt, quemcūque
12 rex voluerit honorare. * Reuerſusq. eſt Mar
dochæus ad ianuam palatij: & Aman feſtina
D uit ire in domum ſuam, lugens & operto ca-
13 pite: * narrauitq. Zares vxori ſuæ, & amicis
omnia quæ eueniſſent ſibi. Cui reſponderūt
ſapientes, quos habebat in conſilio, & vxor
eius: Si de ſemine Iudæorum eſt Mardo-
chæus, ante quem cadere cœpiſti, non pote-
ris ei reſiſtere, ſed cades in conſpectu eius.
14 * Adhuc illis loquentibus, venerunt eunuchi
regis, & cito eum ad conuiuium, quod regi-
na parauerat, pergere compulerunt.

CAP. VII.

1 INtrauit itaque rex & Aman, vt biberent
2 cum regina. * Dixitq. ei rex etiam ſecun-
A da die, poſtquam vino incaluerat: Quæ eſt pe
titio tua Eſther vt detur tibi? & quid vis fieri?
etiam ſi dimidiam partem regni mei petie-
3 ris, impetrabis. * Ad quem illa reſpondit: Si
inueni gratiam in oculis tuis o rex, & ſi tibi
placet, dona mihi animam meam pro qua
rogo, & populum meum pro quo obſecro.
4 * Traditi enim ſumus ego & populus meus,
B vt conteramur, iugulemur, & pereamus. At-
que vtinam in ſeruos & famulas vendere-
mur: eſſet tolerabile malum & gemens tace-
rem: nunc autem hoſtis noſter eſt, cuius cru-
5 delitas redundat in regem. * Reſpondensque

rex Aſſuerus ait: Quis eſt iſte, & cuius poten 5
tiæ, vt hæc audeat facere?* Dixitq. Eſther: 6
Hoſtis & inimicus noſter peſſimus iſte eſt
Aman. Quod ille audiens, illico obſtupuit,
vultum regis ac reginæ ferre non ſuſtinens.
* Rex autem iratus ſurrexit, & de loco con- 7
uiuii intrauit in hortum arboribus conſi- C
tum. Amã quoque ſurrexit vt rogaret Eſther
reginam pro anima ſua, intellexit enim a re
ge ſibi paratũ malũ.* Qui cum reuerſus eſſet 8
de horto nemoribus conſito, & intraſſet cõ
uiuij locum, reperit Aman ſuper lectulum
corruiſſe, in quo iacebat Eſther, & ait: Etiam
reginam vult opprimere, me præſente, in
domo mea. Necdum verbum de ore regis D
exierat, & ſtatim operuerunt faciem eius.
* Dixitque Harbona, vnus de eunuchis, qui 9
ſtabant in miniſterio regis: En lignum, quod
parauerat Mardochæo, qui locutus eſt pro
rege, ſtat in domo Aman, habens altitudinis
quinquaginta cubitos. Cui dixit rex: Appen
dite eũ in eo.* Suſpenſus eſt itaque Amã in 10
patibulo quod parauerat Mardochæo: & re
gis ira quieuit.

CAP. VIII.

DIe illo dedit rex Aſſuerus Eſther reginę 1
domum Aman aduerſarij Iudæorum, A
& Mardochæus ingreſſus eſt ante faciem re-
gis. Confeſſa eſt enim ei Eſther quod eſſet pa
truus ſuus.* Tulitq. rex annulum, quem ab 2
Aman recipi iuſſerat, & tradidit Mardo-
chæo. Eſther autem conſtituit Mardochæum
ſuper domum ſuam.* Nec his contenta, pro- 3
cidit ad pedes regis, fleuitq. & locuta ad eũ
orauit ut malitiam Aman Agagitæ, & ma-
chinationes eius peſſimas, quas excogitaue-
rat contra Iudæos, iuberet irritas fieri.* At il 4
le ex more ſceptrum aureum protendit ma-
nu, quo ſignum clementiæ monſtrabatur: il
laq. conſurgens ſtetit ante eum,* & ait: Si 5
placet regi, & ſi inueni gratiam in oculis
eius, & deprecatio mea non ei videtur eſſe
contraria, obſecro, ut nouis epiſtolis, veteres B
Aman litteræ, inſidiatoris & hoſtis Iudæo-
rum, quibus eos in cunctis regis prouinciis
perire præceperat, corrigantur.* Quo modo 6
enim potero ſuſtinere necem & interfectio
nem populi mei?* Reſponditque rex Aſſue- 7
rus Eſther reginæ, & Mardochæo Iudæo: Do
mum Aman conceſſi Eſther, & ipſum iuſſi af
figi cruci, quia auſus eſt manum mittere in
Iudæos.* Scribite ergo Iudæis, ſicut vobis 8
placet, regis nomine, ſignantes litteras annu
lo meo. Hæc enim cõſuetudo erat, vt epiſto
lis, quæ ex regis nomine mittebantur, & il-
lius annulo ſignatæ erant, nemo auderet cõ
tradicere.* Accitiſque ſcribis & librariis re 9
gis (erat autem tempus tertij menſis, qui ap
pellatur Siban) vigeſima & tertia die illius
ſcriptæ ſunt epiſtolæ, vt Mardochæus volue
rat, ad Iudæos, & ad principes, procurato-
reſque & iudices, qui centum vigintiſeptem
C prouincijs ab India vſq. ad Æthiopiam præ-
ſidebant: prouinciæ atque prouinciæ, popu-
lo & populo iuxta linguas & litteras ſuas, &
10 Iudæis, prout legere poterant, & audire.* Ip
ſæque epiſtolæ, quæ regis nomine mitteban-
tur, annulo ipſius obſignatæ ſunt, & miſſæ
per veredarios: qui per omnes prouincias di
ſcurrentes, veteres litteras nouis nũcijs præ
11 uenirent.* Quibus imperauit rex, vt conue-
nirent Iudæos per ſingulas ciuitates, & in v-
num præciperent congregari vt ſtarent pro
animabus ſuis, & omnes inimicos ſuos cum
coniugibus ac liberis & vniuerſis domibus,
interficerent atque delerent, & ſpolia eorũ
12 diriperent.* Et conſtituta eſt per omnes pro-
uincias vna vltionis dies, id eſt tertiadecima
13 menſis duodecimi Adar.* Summaque epiſto-
læ hæc fuit, vt in omnibus terris ac populis,
qui regis Aſſueri ſubiacebant imperio, notũ
fieret, paratos eſſe Iudæos ad capiendã vin-
14 dictam de hoſtibus ſuis.* Egreſſique ſunt ve-
D redarij celeres nuncia perferentes, & edictũ
15 regis pependit in Suſan.* Mardochæus autẽ
de palatio, & de conſpectu regis egrediens,
fulgebat veſtibus regijs, hyacinthinis videli
cet & aerijs, coronam auream portans in ca
pite, & amictus ſerico pallio atq. purpureo.
16 * Omniſque ciuitas exultauit, atque læta
17 eſt.* Iudæis autem noua lux oriri viſa eſt,
18 gaudium, honor, & tripudium.* Apud om-
nes populos, vrbes, atque prouincias, quocũ
que regis iuſſa veniebãt, mira exultatio, epu
læ atque conuiuia, & feſtus dies: in tantum
vt plures alterius gentis & ſectæ eorum reli-
gioni & ceremonijs iungerentur. Grandis
enim cunctos Iudaici nominis terror inua-
ſerat.

CAP. IX.

1 IGitur duodecimi menſis, quem Adar vo-
A cari ante iam diximus, tertiadecima die,
quando cunctis Iudæis interfectio paraba-
tur, & hoſtes eorum inhiabant ſanguini, ver
ſa vice Iudæi ſuperiores eſſe cœperunt, &
2 ſe de aduerſarijs vindicare.* Congregatique
ſunt per ſingulas ciuitates, oppida, & loca vt
extenderent manum contra inimicos, & per
ſecutores ſuos. Nulluſque auſus eſt reſiſtere,
eo quòd omnes populos magnitudinis eorũ
3 formido penetrarat.* Nam & prouinciarum
iudices, & duces, & procuratores, omniſque
dignitas, quæ ſingulis locis ac operibus præ-
erat, extollebãt Iudæos timore Mardochæi:
4 * quem principem eſſe palatij, & plurimum
B poſſe cognouerant: fama quoque nominis e-
ius creſcebat quotidie, & per cunctorum ora
5 volitabat.* Itaque percuſſerunt Iudæi inimi

cos

eos ſuos plaga magna, & occiderunt eos, red
dentes eis quod ſibi parauerant facere: * in 6
tantum vt etiam in Suſan quingentos viros
interficerent, extra decem filios Aman Aga-
gitæ hoſtis Iudæorum: quorum iſta ſunt no-
mina: * Pharſandatha, & Delphon, & Eſpha- 7
tha, * & Phoratha, & Adalia, & Aridatha, 8
* & Phermeſta & Ariſai, & Aridai, & Ieza- 9
tha. * Quos cum occidiſſent, prædas de ſub- 10
ſtantijs eorum tangere noluerunt. * Statim- 11
que numerus eorum, qui occiſi erant in Su-
ſan, ad regem relatus eſt. * Qui dixit reginæ: 12
in vrbe Suſan interfecerunt Iudæi quingen-
tos viros, & alios decem filios Aman: quan-
tam putas eos exercere cædem in vniuerſis
prouincijs? Quid vltra poſtulas, & quid vis
vt fieri iubeam? * Cui illa reſpondit: Si regi 13
placet, detur poteſtas Iudæis, vt ſicut fecerũt C
hodie in Suſan, ſic & cras faciant, & decem
filij Aman in patibulis ſuſpendantur. * Præ- 14
cepitque rex vt ita fieret. Statimque in Suſan
pependit edictum, & decem filij Aman ſu-
ſpenſi ſunt. * Congregatis Iudæis quartade- 15
cima die menſis Adar, interfecti ſunt in Su-
ſan trecenti viri: nec eorum ab illis direpta
ſubſtantia eſt. * Sed & per omnes prouin- 16
cias, quæ ditioni regis ſubiacebant, pro ani-
mabus ſuis ſteterunt Iudæi, interfectis hoſti-
bus ac perſecutoribus ſuis: in tantum vt ſe-
ptuagintaquinque millia occiſorum imple-
rentur, & nullus de ſubſtantijs eorum quid-
quam contingeret. * Dies autem tertiusdeci- 17
mus menſis Adar primus apud omnes inter-
fectionis fuit, & quartadecima die cædere
deſierunt. Quem conſtituerunt eſſe ſollem- D
nem, vt in eo omni tempore deinceps vaca-
rent epulis, gaudio atque conuiuijs. * At hi, 18
qui in vrbe Suſan cædem exercuerãt, tertio-
decimo & quartodecimo die eiuſdem men-
ſis in cæde verſati ſunt: quintodecimo autem
die percutere deſierunt. Et idcirco eundem
diem conſtituerunt ſollemnem epularum at-
que lætitiæ. * Hi vero Iudæi, qui in oppidis 19
non muratis ac villis morabantur, quartum-
decimum diem menſis Adar conuiuiorum &
gaudij decreuerunt, ita vt exultent in eo, &
mittant ſibi mutuo partes epularum & cibo
rum. * Scripſit itaque Mardochæus omnia 20
hæc, & litteris cõprehenſa miſit ad Iudæos,
qui in omnibus regis prouincijs moraban-
tur, tam in vicino poſitis, quàm procul, * vt 21
quartamdecimam & quintãdecimam diem E
menſis Adar pro feſtis ſuſciperent, & reuer-
tente ſemper anno ſollemni celebrarent ho-
nore: * quia in ipſis diebus ſe vlti ſunt Iu- 22
dæi de inimicis ſuis, & luctus atque triſtitia
in hilaritatem gaudiumque conuerſa ſunt, eſ-
ſentque dies iſti epularum atque lætitiæ, &
mitterent ſibi inuicem ciborum partes, &
pauperibus munuſcula largirentur. * Suſce- 23
peruntque Iudæi in ſollemnem ritum cun-
cta quæ eo tempore facere cœperant, & quę
Mardochæus litteris facienda mandauerat.
24 * Aman enim, filius Amadathi ſtirpis Agag,
hoſtis & aduerſarius Iudæorum, cogitauit
contra eos malum, vt occideret illos, atque
deleret: & miſit phur, quod noſtra lingua ver
25 titur in ſortem. * Et poſtea ingreſſa eſt Eſther
F ad regem, obſecrans vt conatus eius, litteris
regis irriti fierent: & malum, quod cõtra Iu-
dæos cogitauerat, reuerteretur in caput eius.
Deniq. & ipſum & filios eius affixerunt cru-
26 ci, * atque ex illo tempore dies iſti appellati
ſunt phurim, id eſt ſortium: eo quod phur,
id eſt ſors, in vrnam miſſa fuerit. Et cuncta,
quæ geſta ſunt, epiſtolæ, id eſt libri huius vo
27 lumine continentur: * quæque ſuſtinuerunt,
& quæ deinceps immutata ſunt, ſuſceperunt
Iudæi ſuper ſe & ſemen ſuum, & ſuper cun-
ctos, qui religioni eorum voluerunt copula-
ri, vt nulli liceat duos hos dies abſque ſollem
nitate tranſigere: quos ſcriptura teſtatur, &
certa expetũt tempora, annis ſibi iugiter ſuc
28 cedentibus. * Iſti ſunt dies, quos nulla vn-
quam delebit obliuio: & per ſingulas genera
tiones cũctę in toto orbe prouincię celebra
G bunt: nec eſt vlla ciuitas, in qua dies phurim,
id eſt ſortium, non obſeruentur a Iudæis, &
ab eorum progenie, quæ his ceremonijs obli
29 gata eſt. * Scripſeruntque Eſther regina filia
Abihail, & Mardochæus Iudæus etiam ſecũ-
dam epiſtolam, vt omni ſtudio dies iſta ſol-
30 lemnis ſanciretur in poſterum. * & miſerunt
ad omnes Iudæos, qui in centum viginti ſe-
ptem prouincijs regis Aſſueri verſabantur,
vt haberent pacem, & ſuſciperent veritatẽ,
31 * obſeruantes Dies ſortium, & ſuo tempore
cum gaudio celebrarent: ſicut conſtituerant
Mardochæus & Eſther, & illi obſeruanda ſu-
ſceperunt a ſe, & a ſemine ſuo ieiunia, & clã
32 mores, & Sortium dies, * & omnia, quæ
libri huius, qui vocatur Eſther, hiſtoria con-
tinentur.

CAP. X.

1 REx vero Aſſuerus omnem terram, &
A cunctas maris inſulas fecit tributarias:
2 * cuius fortitudo & imperium, & dignitas
atque ſublimitas, qua exaltauit Mardochæum,
ſcripta ſunt in libris Medorum, atque Perſa-
3 rum: * & quomodo Mardochæus Iudaici ge-
neris ſecundus a rege Aſſuero fuerit: & ma-
gnus apud Iudæos & acceptabilis plebi fra-
trum ſuorum, quærens bona populo ſuo, &
loquens ea, quæ ad pacem ſeminis ſui per-
tinerent.

B *Quæ habentur in Hebræo, plena fide ex-
preſſi. Hæc autem, quæ ſequuntur, ſcripta
reperi in editione vulgata, quæ Græcorum
lingua & litteris continentur: & interim
poſt finem libri hoc capitulum ferebatur:*
quod

quod iuxta conſuetudinem noſtram obelo, id
eſt veru prænotauimus.
* Dixitque Mardochæus: A Deo facta ſunt 4
iſta.* Recordatus ſum ſomnij, quod viderã, 5
hæc eadem ſignificantis: nec eorum quidquã
irritum fuit. * Paruus fons, qui creuit in flu- 6
uium, & in lucem, ſolemque conuerſus eſt,
& in aquas plurimas redundauit: Eſther eſt,
quam rex accepit vxorẽ, & voluit eſſe regi
nam. * Duo autem dracones: ego ſum, & A- 7
man.* Gentes, quæ conuenerant: hi ſunt, qui 8
conati ſunt delere nomen Iudæorum.* Gens C
autem mea: Iſrael eſt, quæ clamauit ad Do- 9
minum, & ſaluum fecit Dominus populum
ſuum: liberauitque nos ab omnibus malis, &
fecit ſigna magna atque portenta inter Gen
tes: * & duas ſortes eſſe præcepit, vnam Po- 10
puli Dei, & alteram cunctarum Gentiũ.* Ve 11
nitque vtraque ſors in ſtatutum ex illo iam D
tempore diẽ coram Deo vniuerſis gentibus:
* & recordatus eſt Dominus populi ſui, ac 12
miſertus eſt hæreditatis ſuæ. Et obſeruabun 13
tur dies iſti in menſe Adar quartadecima, &
quintadecima die eiuſdem menſis, cum om-
ni ſtudio, & gaudio in vnum cœtum populi
congregati, in cunctas deinceps generatio-
nes populi Iſrael.

CAP. XI.

ANno quarto regnantibus Ptolemæo, 1
& Cleopatra, attulerunt Doſithæus, A
qui ſe Sacerdotem, & Leuitici generis fere-
bat, & Ptolemæus filius eius hanc epiſto-
lam phurim, quam dixerunt interpretatum
eſſe Lyſimachum Ptolemæi filium in Ieru-
ſalem.

Hoc quoque principium erat in editione
vulgata, quod nec in Hebræo, nec apud vllum
fertur interpretum.

* Anno ſecundo, regnante Artaxerxe maxi- 2
mo, prima die menſis Niſan, vidit ſomnium B
Mardochæus filius Iairi, filij Semei, filij Cis,
de tribu Beniamin * homo Iudæus, qui habi- 3
tabat in vrbe Suſis, vir magnus, & inter pri-
mos aulæ regiæ.* *Erat autem de eo numero 4
captiuorum, quos tranſtulerat Nabuchodo-
noſor rex Babylonis de Ieruſalem cum Iecho
nia rege Iuda: * & hoc eius ſomniũ fuit: Ap- 5
paruerunt voces, & tumultus, & tonitrua, &
terræmotus, & conturbatio ſuper terram: C
* & ecce duo dracones magni, paratiq. con- 6
tra ſe in prælium. * Ad quorum clamorem 7
cunctæ concitatæ ſunt nationes, vt pugnarẽt
contra gentem iuſtorum. * Fuitque dies illa 8
tenebrarum &, diſcriminis, tribulationis &
anguſtiæ, & ingens formido ſuper terram.
* Conturbataque eſt gens iuſtorum timen- 9
tium mala ſua, & præparata ad mortem.
* Clamaueruntque ad Deum: & illis vocife- 10
rantibus, fons paruus creuit in fluuium ma- D

*4.Reg 24.d. 15. Eſt.2 a.6.

ximum, & in aquas plurimas redundauit.
11 * Lux & ſol ortus eſt, & humiles exaltati
12 ſunt, & deuorauerunt inclytos. * Quod cum
vidiſſet Mardochæus, & ſurrexiſſet de ſtrato,
cogitabat quid Deus facere vellet: & fixum
habebat in animo ſcire cupiens quid ſignifi-
caret ſomnium.

CAP. XII.

1 MOrabatur autem eo tempore in aula
A regis cum Bagatha & Thara eunuchis
2 regis, qui ianitores erant palatij. * Cumque
B intellexiſſet cogitationes eorum, & curas di-
ligentius peruidiſſet, didicit quòd conaretur
in regem Artaxerxem manus mittere, & nũ
3 ciauit ſuper eo regi. * Qui de vtroque, habi-
ta quæſtione, confeſſos iuſſit duci ad mortẽ.
4 * Rex autem quod geſtum erat, ſcripſit in cõ
C mentarijs: ſed & Mardochæus rei memoriã
5 litteris tradidit. * Præcepitque ei rex, vt in
aula palatij moraretur, datis ei pro delatione
6 muneribus.* Aman vero filius Amadathi Bu-
D gæus erat glorioſiſſimus coram rege, & vo-
luit nocere Mardochæo, & populo eius
pro duobus eunuchis regis, qui fuerant in-
terfecti.

Hucuſque procemium.
Quæ ſequuntur, in eo loco poſita erant,
vbi ſcriptum eſt in volumine,
Et diripuerunt bona, vel ſubſtantias eorum.
Quæ in ſola vulgata editione reperimus.
Epiſtolæ autem hoc exemplar fuit.

CAP. XIII.

1 REx maximus Artaxerxes ab India vſq.
A Æthiopiam centum vigintiſeptem pro
uinciarum principibus, & ducibus, qui eius
2 imperio ſubiecti ſunt, ſalutem. * Cum pluri-
mis gentibus imperarem, & vniuerſum or-
bem meæ ditioni ſubiugaſſem, volui nequa-
quam abuti potentiæ magnitudine, ſed cle-
mentia & lenitate gubernare ſubiectos, vt
abſque vllo terrore vitam ſilentio tranſigen
tes, optata cunctis mortalibus pace fruerẽ
3 tur. * Quærente autem me a cõſiliarijs meis
quomodo poſſet hoc impleri, vnus qui ſa-
pientia & fide ceteros præcellebat, & erat
4 poſt regem ſecundus, Aman nomine, * indi-
B cauit mihi in toto orbe terrarum populũ eſſe
diſperſum, qui nouis vteretur legibus, & cõ-
tra omnium Gentium conſuetudinẽ faciens,
Regum iuſſa contemneret, & vniuerſarum
concordiam nationum ſua diſſenſione viola-
5 ret.* Quod cum didiciſſemus, videntes vnam
gentem rebellem aduerſus omne hominum
genus peruerſis vti legibus, noſtriſque iuſſio
nibus contraire, & turbare ſubiectarum no-
bis prouinciarum pacem atque concordiam,
6 * iuſſimus vt quoſcunque Aman, qui omni-
bus

bus prouincijs præpoſitus eſt,& ſecundus a
rege,& quem patris loco colimus,monſtra-
uerit,cum cõiugibus ac liberis deleantur ab
inimicis ſuis, nulliuſque eorum miſereatur
quartadecima die duodecimi menſis Adar
anni præſentis:* vt nefarij homines vno die 7
ad inferos deſcendentes, reddant imperio C
noſtro pacem,quam turbauerant.

Hucuſque exemplar epiſtolæ.

Quæ ſequuntur, poſt eum locum ſcripta reperi, vbi legitur,

Pergenſque Mardochæus, fecit omnia, quæ ei mandauerat Eſther.

Nec tamen habentur in Hebraico, & apud nullum penitus feruntur interpretum.

*Mardochæus autem deprecatus eſt Domi- 8
num,memor omnium operum eius, * & di- 9
xit:Domine Domine rex omnipotens,in di-
tione enim tua cuncta ſunt poſita,& non eſt
qui poſſit tuæ reſiſtere voluntati, ſi decreue
ris ſaluare Iſrael.* Tu feciſti cælum & terrã, 10
& quidquid cæli ambitu continetur.* Domi 11
nus omnium es,nec eſt qui reſiſtat maieſtati
tuæ.* Cuncta noſti,& ſcis quia non pro ſu- 12
perbia & contumelia,& aliqua gloriæ cupi- D
ditate fecerim hoc,vt non adorarem Aman
ſuperbiſſimum,*(Libenter enim pro ſalute 13
Iſrael etiam veſtigia pedum eius deoſculari
paratus eſſem,) *ſed timui ne honorem Dei 14
mei transferrem ad hominem, & ne quem-
quam adorarem,excepto Deo meo.*Et nũc 15
Domine rex Deus Abraham miſerere popu
li tui, quia volunt nos inimici noſtri perde-
re,& hereditatem tuã delere.* Ne deſpicias 16
partem tuam, quam redemiſti tibi de Ægy-
pto.*Exaudi deprecationem meam,& pro- 17
pitius eſto ſorti & funiculo tuo,& conuerte
luctum noſtrum in gaudium,vt viuentes lau
demus nomen tuum Domine, & ne claudas
ora te canentium.*Omnis quoque Iſrael pa 18
ri mente & obſecratione clamauit ad Domi
num, eo quòd eis certa mors impenderet.

CAP. XIIII.

Eſther quoque regina confugit ad Domi 1
num,pauens periculum,quod immine- A
bat.*Cumque depoſuiſſet veſtes regias, fleti 2
bus & luctui apta induméta ſuſcepit, & pro
vnguétis varijs, cinere & ſtercore impleuit
caput, & corpus ſuum humiliauit ieiunijs:
omniaque loca, in quibus antea lætari con-
ſueuerat,crinium laceratione cõpleuit.* Et 3
deprecabatur Dominũ Deum Iſrael, dicens:
Domine mi, qui rex noſter es ſolus, adiuua
me ſolitariam, & cuius præter te nullus eſt
auxiliator alius.*Periculum meum in mani- 4
bus meis eſt. * Audiui a patre meo quòd tu 5
Domine tuliſſes Iſrael de cunctis Gentibus,
& patres noſtros ex omnibus retro maiori- B
bus ſuis, vt poſſideres hereditatẽ ſempiter-
6 nam,feciſtique eis ſicut locutus es.* Pecca-
uimus in conſpectu tuo,& idcirco tradidiſti
7 nos in manus inimicorum noſtrorum: *coli-
8 mus enim deos eorum.Iuſtus es Domine:* &
nunc non eis ſufficit,quòd duriſſima nos op
primunt ſeruitute, ſed robur manuum ſua-
9 rum,idolorum potentiæ deputantes, * vo-
lunt tua mutare promiſſa, & delere heredi-
tatem tuam, & claudere ora laudantium te,
atque extinguere gloriam templi & altaris
10 tui, * vt aperiant ora Gentium, & laudent
idolorum fortitudinem,& prædicent carna
11 lem regem in ſempiternum.* Ne tradas Do
mine ſceptrum tuum his,qui non ſunt, ne ri
C deant ad ruinam noſtram: ſed conuerte con
ſilium eorum ſuper eos, & eum, qui in nos
12 cœpit ſæuire,diſperde.* Memento Domine,
& oſtende te nobis in tempore tribulationis
noſtræ, & da mihi fiduciã Domine rex deo-
13 rum,& vniuerſæ poteſtatis: *tribue ſermo-
nem compoſitum in ore meo in conſpectu
leonis, & transfer cor illius in odium hoſtis
noſtri,vt & ipſe pereat,& ceteri,qui ei con-
14 ſentiunt.* Nos autem libera manu tua, &
adiuua me, nullum aliud auxilium haben-
tem,niſi te,Domine, qui habes omniũ ſcien
15 tiam,* & noſti quia oderim gloriam iniquo
rum,& deteſter cubile incircunciſorum, &
16 omnis alienigenæ. * Tu ſcis neceſſitatem
D meam, quòd abominer ſignum ſuperbiæ &
gloriæ meæ, quod eſt ſuper caput meum in
diebus oſtentationis meæ, & deteſter illud
quaſi pannum menſtruatæ, & non portem
17 in diebus ſilentij mei, * & quòd non come-
derim in menſa Aman, nec mihi placuerit
conuiuium regis, & non biberim vinum li-
18 baminum:* & numquam lætata ſit ancilla
tua, ex quo huc tranſlata ſum vſque in præ-
ſentem diem, niſi in te Domine Deus Abra-
19 ham. * Deus fortis ſuper omnes,exaudi vo-
cem eorum, qui nullam aliam ſpem habent,
& libera nos de manu iniquorum, & erue
me a timore meo.

CAP. XV.

Hæc quoque addita reperi in editione vulgata.

1 A Et mandauit ei (haud dubium quin eſſet Mardochæus) vt ingrederetur ad regem
& rogaret pro populo ſuo & pro patria ſua.
2 *Memorare(inquit)dierum humilitatis tuę,
quomodo nutrita ſis in manu mea, quia A-
man ſecundus a rege locutus eſt contra nos
3 in mortem:*& tu inuoca Dominũ,& loque-
re regi pro nobis, & libera nos de morte.

Necnon & iſta quæ ſubdita ſunt.

4 *Die autem tertio depoſuit veſtimẽta orna-
5 tus ſui,& circumdata eſt gloria ſua.* Cumq.

regio

regio fulgeret habitu, & inuocaſſet omniũ B
rectorem & ſaluatorem Deum, aſſumpſit
duas famulas, * & ſuper vnam quidem innite 6
batur, quaſi præ delicijs & nimia teneritudi-
ne corpus ſuum ferre non ſuſtinens: * altera 7
autem famularum ſequebatur dominã, de-
fluentia in humum indumenta ſuſtentans.
* Ipſa autem roſeo colore vultum perfuſa, & 8
gratis ac nitentibus oculis triſtem celabat
animum, & nimio timore contractum. * In- 9
greſſa igitur cuncta per ordinem oſtia, ſtetit
contra regem, vbi ille reſidebat ſuper ſoliũ
regni ſui, indutus veſtibus regijs, auroq. ful-
gens, & pretioſis lapidibus, eratq. terribilis
aſpectu. Cumq eleuaſſet faciem, & ardenti 10
bus oculis furorem pectoris indicaſſet, regi C
na corruit, & in pallorem colore mutato, laſ
ſum ſuper ancillulam reclinauit caput. * Cõ 11
uertitq. Deus ſpiritum regis in manſuetudi-
nem, & feſtinus ac metuens exiliuit de ſo-
lio, & ſuſtentans eam vlnis ſuis, donec redi-
ret ad ſe, his verbis blandiebatur: * Quid ha- 12
bes Eſther? Ego ſum frater tuus, noli metue-
re. * Non morieris: non enim pro te, ſed pro 13
omnibus hæc lex conſtituta eſt. * Accede igi 14
tur, & tange ſceptrum. * Cumq. illa reticeret, 15
tulit auream virgam, & poſuit ſuper collum D
eius, & oſculatus eſt eam, & ait: Cur mihi nõ
loqueris? Quæ reſpondit: * Vidi te domine 16
quaſi Angelum Dei, & conturbatum eſt cor
meum præ timore gloriæ tuæ. * Valde enim 17
mirabilis es Domine, & facies tua plena eſt
gratiarum. * Cumq. loqueretur, rurſus cor- 18
ruit, & pene exanimata eſt. * Rex autem 19
turbabatur, & omnes miniſtri eius conſola-
bantur eam.

CAP. XVI.

Exemplar epiſtolæ regis Artaxerxis, quã pro Iudæis ad totas regni ſui prouincias miſit: quod et ipſum in Hebraico volumine non habetur.

Sup.11.a.2.

REx magnus Artaxerxes ab India vſque 1
Æthiopiam centum vigintiſeptem pro A
uinciarum ducibus ac principibus, qui no-
ſtræ iuſſioni obediunt, ſalutem dicit. * Multi 2
bonitate principum & honore, qui in eos
collatus eſt, abuſi ſunt in ſuperbiam: * & non 3
ſolum ſubiectos regibus nituntur opprime-
re, ſed datam ſibi gloriam non ferentes, in
ipſos, qui dederunt, moliuntur inſidias. * Nec 4
contenti ſunt gratias non agere beneficijs,
& humanitatis in ſe iura violare, ſed Dei
quoq. cuncta cernentis arbitrantur ſe poſſe
fugere ſententiam. * Et in tantum veſaniæ 5
proruperunt, vt eos, qui credita ſibi officia
diligenter obſeruant, & ita cuncta agunt vt
omnium laude digni ſint, mendaciorum cu-
6 niculis conentur ſubuertere, * dum aures
B principum ſimplices, & ex ſua natura alios
7 æſtimantes, callida fraude decipiunt. * Quæ
res & ex veteribus probatur hiſtorijs, & ex
his, quæ geruntur quotidie, quo modo ma-
lis quorundam ſuggeſtionibus regum ſtu-
8 dia deprauentur. * Vnde prouidendum eſt
9 paci omnium prouinciarum. * Nec putare
debetis, ſi diuerſa iubeamus, ex animi noſtri
venire leuitate, ſed pro qualitate & neceſſi-
tate temporum, vt reipublicæ poſcit vtili-
10 tas, ferre ſententiam. * Et vt manifeſtius
quod dicimus, intelligatis, * Aman filius A-
madathi, & animo & gente Macedo, alie-
nuſq. a Perſarum ſanguine, & pietatem no-
ſtram ſua crudelitate commaculans, peregri
11 nus a nobis ſuſceptus eſt: * & tantam in ſe
expertus humanitatem, vt pater noſter vo-
caretur, & adoraretur ab omnibus poſt re-
12 gem ſecundus: * qui in tantum arrogantiæ
tumorem ſublatus eſt, vt regno priuare nos
13 niteretur & ſpiritu. * Nam Mardochæum, cu
C ius fide & beneficijs viuimus, & conſortem
regni noſtri Eſther cum omni gente ſua no-
uis quibuſdam atque inauditis machinis ex-
14 petiuit in mortem: * hoc cogitans vt illis in-
terfectis, inſidiaretur noſtræ ſolitudini, & re
gnum Perſarum transferret in Macedonas.
15 * Nos autem a peſſimo mortalium Iudæos
neci deſtinatos, in nulla penitus culpa repe-
rimus, ſed econtrario iuſtis vtentes legibus,
16 * & filios altiſſimi & maximi, ſemperque vi-
uentis Dei, cuius beneficio & patribus no-
ſtris & nobis regnum eſt traditum, & vſque
17 hodie cuſtoditur. * Vnde eas litteras, quas
ſub nomine noſtro ille direxerat, ſciatis eſſe
18 irritas. * Pro quo ſcelere ante portas huius
vrbis, id eſt, Suſan, & ipſe qui machinatus
eſt, & omnis cognatio eius pendet in pati-
bulis: non nobis, ſed Deo reddente ei quod
19 meruit. * Hoc autem edictum, quod nunc
D mittimus, in cunctis vrbibus proponatur, vt
20 liceat Iudæis vti legibus ſuis. * Quibus debe-
tis eſſe adminiculo, vt eos, qui ſe ad necem
eorum parauerant, poſſint interficere ter-
tiadecima die menſis duodecimi, qui voca-
21 tur Adar. * hanc enim diem, Deus omnipo-
tens, mœroris & luctus, eis vertit in gau-
22 dium. * Vnde & vos inter ceteros feſtos dies,
hanc habetote diem, & celebrate eam cum
omni lætitia, vt & in poſterum cognoſca-
23 tur, * omnes, qui fideliter Perſis obediunt, di
gnam pro fide recipere mercedem: qui au-
tem inſidiantur regno eorum, perire pro
24 ſcelere. * Omnis autem prouincia & ciui-
tas, quæ noluerit ſolemnitatis huius eſſe par
ticeps, gladio & igne pereat, & ſic deleatur,
vt non ſolum hominibus, ſed etiam beſtijs
inuia ſit in ſempiternum, pro exemplo con
temptus, & inobedientiæ.

LIBER IOB.



CAPVT PRIMVM.

VIR erat in Terra Hus, 1
nomine Iob, & erat vir A
ille ſimplex, & rectus,
ac timens Deum, & re-
cedens a malo: * Na- 2
tique ſunt ei ſeptem fi-
lij, & tres filiæ. * Et 3
fuit poſſeſſio eius ſeptem
millia ouium, & tria millia camelorum, quin
genta quoque iuga boum, & quingentæ aſi-
næ, ac familia multa nimis: eratque vir ille
magnus inter omnes Orientales. * Et ibant 4
filij eius, & faciebant conuiuium per do-
mos, vnuſquiſque in die ſuo. Et mittentes
vocabant tres ſorores ſuas vt comederent &
biberent cum eis.* Cumq. in orbem tranſiſ- 5
ſent dies conuiuij, mittebat ad eos Iob, &
ſanctificabat illos, conſurgenſque diluculo
offerebat holocauſta pro ſingulis. Dicebat e-
nim: Ne forte peccauerint filij mei, & benedi
xerint Deo in cordibus ſuis. Sic faciebat Iob
cunctis diebus. * Quadam autem die cum ve 6
niſſent filij Dei vt aſſiſterét coram Domino, B
affuit inter eos etiam Satan. * Cui dixit Do- 7
minus: Vnde venis? Qui reſpondens, ait: Cir-
cuiui terram, & perambulaui eam. * Dixitq. 8
Dominus ad eum: Numquid conſideraſti
ſeruum meum Iob, quòd non ſit ei ſimilis in
terra, homo ſimplex, & rectus ac timés Deú,
& recedens a malo?* Cui reſpondens Satan, 9
ait: Numquid Iob fruſtra timet Deum? * nó- 10
ne tu vallaſti eum, ac domú eius, vniuerſam-
que ſubſtantiam per circuitum, operibus ma
nuũ eius benedixiſti, & poſſeſſio eius creuit
11 in terra? * Sed extende paululum manum
tuam, & tange cuncta quæ poſſidet niſi in fa
12 ciem benedixerit tibi.* Dixit ergo Dominus
C ad Satan: Ecce, vniuerſa quæ habet, in manu
tua ſunt: tantum in eum ne extendas manum
tuam. Egreſſuſque eſt Satan a facie Domini.
13 * Cum autem quadam die filij & filiæ eius
comederent & biberent vinum in domo fra
14 tris ſui primogeniti,* nuncius venit ad Iob,
qui diceret: Boues arabant, & aſinæ paſce-
15 bantur iuxta eos,* & irruerunt Sabæi, tule-
runtque omnia, & pueros percuſſerunt gla-
dio, & euaſi ego ſolus vt nunciarem tibi.
16 * Cũq. adhuc ille loqueretur, venit alter, &
dixit: Ignis Dei cecidit e cælo, & tactas oues
pueroſque conſumpſit, & effugi ego ſolus vt
17 nunciarem tibi. * Sed & illo adhuc loquen-
te, venit alius, & dixit: Chaldæi fecerunt
D tres turmas, & inuaſerunt camelos, & tule-
runt eos, necnon & pueros percuſſerunt gla
18 dio, & ego fugi ſolus vt nunciarem tibi.* Ad
huc loquebatur ille, & ecce alius intrauit, &
dixit: Filijs tuis & filiabus veſcentibus & bi-
bentibus vinum in domo fratris ſui primo-
19 geniti, * repente ventus vehemens irruit a
regione deſerti, & concuſſit quattuor angu-
los domus, quæ corruens oppreſſit liberos
tuos & mortui ſunt, & effugi ego ſolus vt
20 nunciarem tibi. * Tunc ſurrexit Iob, &
ſcidit veſtimenta ſua, & tonſo capite corrués
21 in terram, adorauit,* & dixit: Nudus egreſ-
ſus ſum de vtero matris meæ, & nudus re-
uertar illuc: Dominus dedit, Dominus abſtu
lit: ſicut Domino placuit, ita factum eſt: ſit
nomen

b Eccli.5.c.14
1.Tim.6.b.7.

nomen domini benedictum. * b In omni- 22
bus his non peccauit Iob labijs ſuis, neq. ſtul
tum quid contra Deum locutus eſt.

CAP. II.

FActum eſt autem cum quadam die ve- 1
niſſent filij Dei, & ſtarent coram Domi- A
no, veniſſet quoque Satan inter eos, & ſtaret
in conſpectu eius, * vt diceret dominus ad 2
Satan: Vnde venis? Qui reſpondens ait: Cir-
cuiui terram, & perambulaui eam. * Et dixit 3
dominus ad Satan: Numquid conſideraſti ſer
uum meũ Iob, quod non ſit ei ſimilis in terra
vir ſimplex & rectus, ac timens Deum, & re-
cedens a malo, & adhuc retinens innocen-
tiam? Tu autem commouiſti me aduerſus
eum, vt affligerem eum fruſtra. * Cui reſpon- 4
dens Satan, ait: Pellem pro pelle, & cuncta B
quæ habet homo, dabit pro anima ſua: * a- 5
lioquin mitte manum tuam, & tange os eius
& carnem, & tunc videbis quod in faciem
benedicat tibi. * Dixit ergo Dominus ad Sa- 6
tan: Ecce in manu tua eſt, verumtamen a-
nimam illius ſerua. * Egreſſus igitur Satan 7
a facie Domini, percuſſit Iob vlcere peſſimo,
a planta pedis vſque ad verticem eius: * qui 8
teſta ſaniem radebat, ſedens in ſterquilinio.
* Dixit autem illi vxor ſua: Adhuc tu perma- 9
nes in ſimplicitate tua? benedic Deo & mo- C
rere. * Qui ait ad illam: Quaſi vna de ſtul- 10
tis mulieribus locuta es. ſi bona ſuſcepimus
de manu Dei, mala quare non ſuſcipiamus?
in omnibus his non peccauit Iob labijs ſuis.
* Igitur audientes tres amici Iob omne ma- 11
lum, quod accidiſſet ei, venerunt ſinguli de
loco ſuo, Eliphaz Themanites, & Baldad Su-
hites, & Sophar Naamathithes. Condixerãt
enim, vt pariter venientes viſitarent eum,
& conſolarentur. * Cumq. eleuaſſent pro- 12
cul oculos ſuos, non cognouerunt eum, & D
exclamantes plorauerunt, ſciſſiſque veſtibus
ſparſerunt puluerem ſuper caput ſuum in cæ-
lum. * Et ſederunt cum eo in terra ſeptem 13
diebus & ſeptem noctibus, & nemo loque-
batur ei verbum: videbant enim dolorem eſ-
ſe vehementem.

CAP. III.

POſt hæc aperuit Iob os ſuum, & maledi- 1
xit diei ſuo, * & locutus eſt. A
c Iere.20.d.14.
c * Pereat dies in qua natus ſum, & nox in 2
qua dictum eſt: Conceptus eſt homo. 3
* Dies ille vertatur in tenebras, non re- 4
quirat eum Deus deſuper, & non illuſtretur
lumine.
* Obſcurent eum tenebræ, & vmbra mor 5
tis, occupet eum caligo, & inuoluatur amari
tudine. * Noctem illam tenebroſus turbo 6
poſſideat, non computetur in diebus anni, B
nec numeretur in menſibus.
7 * Sit nox illa ſolitaria, nec laude digna:
8 * Maledicant ei qui maledicunt diei, qui pa
rati ſunt ſuſcitare Leuiathan:
9 * Obtenebrentur ſtellæ caligine eius: ex-
pectet lucem & non videat, nec ortum ſur-
gentis auroræ:
10 * Quia non concluſit oſtia ventris, qui por
tauit me, nec abſtulit mala ab oculis meis.
11 * Quare non in vulua mortuus ſum, egreſ-
ſus ex vtero non ſtatim perij?
12 * Quare exceptus genibus? cur lactatus v-
13 beribus? * Nunc enim dormiens ſilerem, &
ſomno meo requieſcerem:
14 * Cum regibus & conſulibus terræ, qui æ-
C dificant ſibi ſolitudines:
15 * Aut cum principibus, qui poſſident au-
rum, & replent domus ſuas argento:
16 * Aut ſicut abortiuum abſconditum non
ſubſiſterem, vel qui concepti non viderunt
lucem.
17 Ibi impij ceſſauerunt a tumultu, & ibi re-
quieuerunt feſſi robore.
18 * Et quondam vincti pariter ſine moleſtia,
non audierunt vocem exactoris.
19 * Paruus & magnus ibi ſunt, & ſeruus li-
20 ber a domino ſuo. * Quare miſero data eſt
D lux, & vita his, qui in amaritudine animę ſũt?
21 * qui expectant mortem, & non venit, quaſi
effodientes theſaurum:
22 * Gaudentq. vehementer cum inuenerint
ſepulchrum.
23 * Viro cuius abſcondita eſt via, & circum-
dedit eum Deus tenebris?
24 * Antequam comedam ſuſpiro: & tãquam
inundantes aquæ, ſic rugitus meus:
25 * Quia timor, quem timebam, euenit mi-
hi: & quod verebar accidit.
26 * Nonne diſſimulaui? nonne ſilui? nonne
quieui? & venit ſuper me indignatio.

CAP. IIII.

1 REſpondens autem Eliphaz Themani-
A tes, dixit:
2 * Si cœperimus loqui tibi, forſitan mole-
ſte accipies, ſed conceptum ſermonem tene-
re quis poterit?
3 * Ecce docuiſti multos, & manus laſſas ro-
boraſti:
4 * Vacillantes confirmauerunt ſermones
tui, & genua trementia confortaſti:
5 * Nunc autem venit ſuper te plaga, & de-
B feciſti: tetigit te, & conturbatus es.
6 * Vbi eſt timor tuus, fortitudo tua, patien-
tia tua, & perfectio viarum tuarum?
7 * Recordare obſecro te, quis vmquam in-
nocens perijt? aut quando recti deleti ſunt?
8 * Quin potius vidi eos, qui operantur ini-
quitatem, & ſeminant dolores, & metunt
eos.

*Flante Deo periſſe,& ſpiritu irę eius eſſe 9
conſumptos:
*Rugitus leonis,]& vox leænæ, & dentes 10
catulorum leonum contriti ſunt.
*Tigris periit,eo quod non haberet præ 11
dam,& catuli leonis diſſipati ſunt. C
*Porro ad me dictum eſt verbum abſcon- 12
ditum,& quaſi furtiue ſuſcepit auris mea ve
nas ſuſurri eius.
*In horrore viſionis nocturnæ,quando ſo 13
let ſopor occupare homines,
*Pauor tenuit me,& tremor,& omnia oſ- 14
ſa mea perterrita ſunt:
*Et cum ſpiritus me præſente tranſiret,in 15
horruerunt pili carnis meæ.
*Stetit quidam, cuius nõ agnoſcebam vul 16
tum,imago corã oculis meis,& uocem quaſi
auræ lenis audiui.
*"Numquid homo,Dei comparatione iu- 17
ſtificabitur,aut factore ſuo purior erit vir? D
*"Ecce qui ſeruiunt ei, non ſunt ſtabiles, 18
& in angelis ſuis reperit prauitatem:
*Quanto magis hi qui habitant domos 19
luteas,qui terrenum habent fundamentum,
conſumentur velut a tinea?
*De mane vſque ad veſperam ſucciden- 20
tur:& quia nullus intelligit, in æternum pe
ribunt.
*Qui autem reliqui fuerint,auferentur ex 21
eis:morientur,& non in ſapientia.

CAP. V.

VOca ergo, ſi eſt qui tibi reſpondeat, & 1
ad aliquem ſanctorum conuertere. A
*Vere ſtultum interficit iracundia,& par 2
uulum occidit inuidia.
*Ego vidi ſtultum firma radice,& maledi- 3
xi pulchritudini eius ſtatim.
*Longe fient filii eius a ſalute, & conte- 4
rentur in porta,& non erit qui eruat.
*Cuius meſſem famelicus comedet, & ip- 5
ſum rapiet armatus,& bibent ſitientes diui-
tias eius. * Nihil in terra ſine cauſa fit, & de 6
humo non oritur dolor.
*Homo naſcitur ad laborem,& auis ad uo 7
latum. B
*Quam ob rem ego deprecabor Dominũ, 8
& ad Deum ponam eloquium meum:
*Qui facit magna & inſcrutabilia & mira 9
bilia abſque numero:
*Qui dat pluuiam ſuper faciem terræ, & 10
irrigat aquis vniuerſa:
*Qui ponit humiles in ſublime, & mæren 11
tes erigit ſoſpitate:* Qui diſſipat cogitatio 12
nes malignorum, ne poſſint implere manus
eorum quod cœperant:
*"Qui apprehendit ſapientes in aſtutia eo 13
rum,& conſilium prauorum diſſipat: C
*Per diem incurrent tenebras, & quaſi in 14
nocte ſic palpabunt in meridie.

15 * Porro ſaluum faciet egenũ a gladio oris
eorum, & de manu violenti pauperem.
16 *Et erit egeno ſpes, iniquitas autem con-
trahet os ſuum.
17 *Beatus homo,qui corripitur a Deo:incre
pationem ergo Domini ne reprobes:
18 *Quia ipſe vulnerat,& medetur:percutit,
& manus eius ſanabunt.
19 *In ſex tribulationibus liberabit te, & in
ſeptima non tanget te malum.
20 * In fame eruet te de morte, & in bello de
manu gladii.
21 *A flagello linguæ abſconderis, & non ti
D mebis calamitatem cum uenerit.
22 *In vaſtitate,& fame ridebis,& beſtias ter
ræ non formidabis.
23 *Sed cum lapidibus regionum pactum tuũ,
& beſtiæ terræ pacificæ erunt tibi.
24 * Et ſcies quod pacem habeat tabernacu-
lum tuum, & uiſitans ſpeciem tuam, non
peccabis.
25 * Scies quoq. quoniam multiplex erit ſe-
men tuũ,& progenies tua quaſi herba terræ.
26 *Ingredieris in abundantia ſepulchrũ, ſi-
cut infertur aceruus tritici in tempore ſuo.
27 *Ecce,hoc,vt inueſtigauimus,ita eſt:quod
auditum, mente pertracta.

CAP. VI.

1 RESpondens autem Iob,dixit:
2 *Vtinam appenderentur peccata mea,
A quibus iram merui, & calamitas, quam pa-
tior, in ſtatera.
3 *Quaſi arena maris hæc grauior appare-
ret:vnde & verba mea dolore ſunt plena:
4 *Quia ſagittæ Domini in me ſunt,quarum
indignatio ebibit ſpiritum meũ, & terrores
Domini militant contra me.
5 *Numquid rugiet onager cum habuerit
herbam? aut mugiet bos cum ante præſepe
plenum ſteterit.
6 *Aut poterit comedi inſulſum, quod non
B eſt ſale conditum?aut poteſt aliquis guſtare,
quod guſtatum affert mortem?
7 *Quæ prius nolebat tangere anima mea,
nunc præ anguſtia,cibi mei ſunt.
8 *Quis det vt ueniat petitio mea: & quod
expecto, tribuat mihi Deus?
9 *Et qui cœpit,ipſe me conterat:ſoluat ma
num ſuam, & ſuccidat me?
10 *Et hæc mihi ſit conſolatio vt affligens
me dolore non parcat, nec contradicam ſer
monibus Sancti.
11 *Quæ eſt enim fortitudo mea vt ſuſtineã?
aut quis finis meus,vt patienter agam?
12 *Nec fortitudo lapidum fortitudo mea,
nec caro mea ænea eſt.
13 *Ecce,non eſt auxilium mihi in me, & ne
C ceſſarii quoque mei receſſerunt a me.
14 *Qui tollit ab amico ſuo miſericor-

diam,timorem Domini derelinquit.
*Fratres mei prçterierunt me,ſicut torrẽs 15
qui raptim tranſit in conuallibus.
*Qui timent pruinã,irruet ſuper eos nix. 16
*Tempore,quo fuerint diſſipati, peribũt: 17
& vt incaluerit,ſoluentur de loco ſuo.
*Inuolutæ ſunt ſemitæ greſſuum eorum: 18
ambulabunt in vacuum,& peribunt.
*Conſiderate ſemitas Thema,itinera Sa- 19
ba,& expectate pauliſper.
*Confuſi ſunt,quia ſperaui:venerunt quo 20
que vſq; ad me,& pudore cooperti ſunt.
*Nunc veniſtis: & modo videntes plagã 21
meam timetis.
*Numquid dixi:Afferte mihi, & de ſubſtã 22
tia veſtra donate mihi?
*Vel,Liberate me de manu hoſtis,& de ma 23
nu robuſtorum eruite me? D
*Docete me,& ego tacebo:& ſi quid forte 24
ignoraui,inſtruite me.
*Quare detraxiſtis ſermonibus veritatis, 25
cum e vobis nullus ſit qui poſſit arguere
me?
*Ad increpandum tantum eloquia cõcin 26
natis,& in ventum uerba profertis.
*Super pupillum irruitis,& ſubuertere ni 27
timini amicum ueſtrum.
*Verũtamen quod cœpiſtis explete: præ- 28
bete aurem,& videte an mentiar.
*Reſpondete obſecro abſque contentio- 29
ne:& loquentes id quod iuſtum eſt,iudicate.
*Et non inuenietis in lingua mea iniqui- 30
tatem, nec in faucibus meis ſtultitia perſo-
nabit.

CAP. VII.

Militia eſt vita hominis ſuper terram: 1
& ſicut dies mercenarii,dies eius. A
*Sicut ſeruus deſiderat vmbram, & ſicut 2
mercenarius præſtolatur finem operis ſui:
*Sic & ego habui mẽſes vacuos, & noctes 3
laborioſas enumeraui mihi.
*Si dormiero dicam: Quando conſurgã? 4
& rurſum expectabo veſperam, & replebor
doloribus vſque ad tenebras.
*Induta eſt caro mea putredine & ſordib. 5
pulueris,cutis mea aruit,& contracta eſt.
*Dies mei velocius tranſierunt quam a te 6
xente tela ſucciditur,& conſumpti ſunt abſ- B
que vlla ſpe.
*Memento quia ventus eſt vita mea,& nõ 7
reuertetur oculus meus vt uideat bona.
*Nec aſpiciet me viſus hominis: oculi tui 8
in me,& non ſubſiſtam.
*Sicut conſumitur nubes,& pertranſit:ſic 9
qui deſcenderit ad inferos,non aſcendet.
*Nec reuertetur vltra in domum ſuam,ne 10
que cognoſcet eum amplius locus eius.
*Quapropter & ego nõ parcam ori meo, 11
loquar in tribulatione ſpiritus mei: confabu C
labor cum amaritudine animæ meæ.
12 *Numquid mare ego ſum, aut cetus,quia
circumdediſti me carcere?
13 *Si dixero: Conſolabitur me lectulus
meus, & releuabor loquens mecum in ſtra-
to meo:
14 *Terrebis me per ſomnia, & per viſiones
horrore concuties.
15 *Quam ob rem elegit ſuſpendium anima
mea,& mortem oſſa mea.
16 Deſperaui,nequaquam vltra iam viuam:
D parce mihi,nihil enim ſunt dies mei.
17 *Quid eſt homo, quia magnificas eum? aut
quid apponis erga eum cor tuum?
18 *Viſitas eum diluculo, & ſubito probas
illum:
19 *Vſquequo non parcis mihi, nec dimittis
me ut glutiam ſaliuam meam?
20 *Peccaui, quid faciam tibi o cuſtos homi
num? quare poſuiſti me contrarium tibi, &
factus ſum mihimetipſi grauis?
21 *Cur non tollis peccatum meum,& qua-
re non aufers iniquitatem meam? ecce nunc
in puluere dormiam: & ſi mane me quæſie-
ris,non ſubſiſtam.

CAP. VIII.

1 Reſpondens aũt Baldad Suhites, dixit:
A *Vſquequo loqueris talia, & ſpiritus
2 multiplex ſermones oris tui?
3 *Numquid Deus ſupplantat iudicium? aut
Omnipotens ſubuertit quod iuſtum eſt?
4 *Etiam ſi filii tui peccauerunt ei, & dimiſit
eos in manu iniquitatis ſuæ:
5 *Tu tamen ſi diluculo conſurrexeris ad
Deum,& omnipotentem fueris deprecatus:
6 *Si mundus & rectus inceſſeris,ſtatim eui
B gilabit ad te,& pacatum reddet habitaculũ
iuſtitiæ tuæ:
7 *In tantum,ut ſi priora tua fuerint parua,
& nouiſſima tua multiplicentur nimis.
8 *Interroga enim generationem priſtinã,
& diligenter inueſtiga patrum memoriam:
9 *(Heſterni quippe ſumus, & ignoramus
quoniam ſicut vmbra dies noſtri ſunt ſuper
terram.)
10 *Et ipſi docebunt te:loquentur tibi,& de
corde ſuo proferent eloquia.
11 *Nũquid uirere poteſt ſcirpus abſque hu-
C more? aut creſcere carectum ſine aqua?
12 *Cum adhuc ſit in flore,nec carpatur ma-
nu,ante omnes herbas areſcit:
13 *Sic viæ omnium,qui obliuiſcuntur Deũ,
& ſpes hypocritæ peribit:
14 *Non ei placebit vecordia ſua,& ſicut tela
aranearum fiducia eius.
15 *Innitetur ſuper domum ſuam,& non ſta-
bit;fulciet eam,& non conſurget:
16 *Humectus videtur antequam ueniat Sol,
& in ortu ſuo germen eius egredietur.

*Super aceruum petrarũ radices eius dẽ 17
ſabuntur,& inter lapides commorabitur. D
*Si abſorbuerit eum de loco ſuo, negabit 18
eum,& dicet: Non noui te:
*Hæc eſt enim lætitia uiæ eius, ut rurſum 19
de terra alii germinentur.
*Deus non proiiciet ſimplicem,nec porri 20
get manum malignis.
*Donec impleatur riſu os tuum, & labia 21
tua iubilo.
*Qui oderunt te, induentur confuſione: 22
& tabernaculum impiorum non ſubſiſtet.

CAP. IX.

ET reſpondens Iob,ait: 1
*Vere ſcio quod ita ſit,& quod non iuſti 2
ficetur homo compoſitus Deo. A
*Si voluerit contendere cum eo, non po 3
terit ei reſpondere vnum pro mille.
*Sapiens corde eſt,& fortis robore: quis 4
reſtitit ei, & pacem habuit?
*Qui tranſtulit montes, & neſcierunt hi 5
quos ſubuertit in furore ſuo.
*Qui commouet terram de loco ſuo,& co 6
lumnæ eus concutiuntur.
*Qui præcipit Soli,& non oritur: & ſtel- 7
las claudit quaſi ſub ſignaculo.
*Qui extendit cælos ſolus, & graditur ſu 8
per fluctus maris.
*Qui facit Arcturum, & Oriona, & Hya- 9
das,& interiora Auſtri.*Qui facit magna,& 10
incomprehenſibilia, & mirabilia, quorum B
non eſt numerus.
*Si venerit ad me,non uidebo eum:ſi abie 11
rit,non intelligam.
*Si repente interroget, quis reſpondebit 12
ei? vel quis dicere poteſt: Cur ita facis?
*Deus,cuius iræ nemo reſiſtere poteſt,& 13
ſub quo curuantur qui portant orbem.
*Quantus ergo ſum ego, ut reſpondeam 14
ei,& loquar uerbis meis cum eo?
*Qui etiam ſi habuero quippiam iuſtum, 15
non reſpondebo,ſed meum iudicem depre-
cabor.
*Et cum inuocantem exaudierit me, non 16
credo quod audierit uocem meam.
*In turbine enim cõteret me, & multipli 17
cebit vulnera mea etiam ſine cauſa.
*Non cõcedit requieſcere ſpiritum meũ, 18
& implet me amaritudinibus.
*Si fortitudo quæritur, robuſtiſſimus eſt: 19
ſi æquitas iudicii, nemo audet pro me teſti- C
monium dicere.
*Si iuſtificare me uoluero,os meum con- 20
demnabit me: ſi innocentem oſtendero, pra
uum me comprobabit.
*Etiã ſi ſimplex fuero,hoc ipſum ignora- 21
bit anima mea,& tædebit me vitæ meæ.
*Vnum eſt quod locutus ſum,& innocen 22
tem & impium ipſe conſumit.
23 *Si flagellat,occidat ſemel, & nõ de pœnis
innocentum rideat.
24 *Terra data eſt in manus impij, vultum
iudicum eius operit. quòd ſi non ille eſt,quis
ergo eſt?
25 Dies mei velociores fuerunt curſore:fu-
gierunt,& non viderunt bonum.
26 *Pertranſierunt quaſi naues poma portan
tes,ſicut aquila volans ad eſcam.
27 *Cum dixero:Nequaquam ita loquar:com
D muto faciem meam,& dolore torqueor.
28 *Verebar omnia opera mea, ſciens quod
29 non parceres delinquenti. *Si autem & ſic
impius ſum,quare fruſtra laboraui?
30 *Si lotus fuero quaſi aquis niuis, & fulſe-
rint velut mundiſſimæ manus meæ:
31 *Tamen ſordibus intinges me, & abomi-
nabuntur me veſtimenta mea.
32 *Neque enim viro qui ſimilis mei eſt, re-
ſpondebo:nec qui mecum in iudicio ex æquo
poſſit audiri.
33 *Non eſt qui vtrumque valeat arguere, &
ponere manum ſuam in ambobus.
34 *Auferat a me virgam ſuam, & pauor e-
ius non me terreat.
35 *Loquar,& non timebo eum:neque enim
poſſum metuens reſpondere.

CAP. X.

1 TÆdet animam meam vitæ meæ, dimit-
A tam aduerſum me eloquium meum,lo-
quar in amaritudine animæ meæ.
2 *Dicam Deo:Noli me condemnare: indi-
ca mihi cur me ita iudices.
3 *Numquid bonũ tibi videtur,ſi calumnie-
ris me, & opprimas me opus manuum tua-
rum,& conſilium impiorum adiuues?
4 *Numquid oculi carnei tibi ſunt: aut ſicut
videt homo,& tu videbis?
5 *Nũquid ſicut dies hominis dies tui,& an
B ni tui ſicut humana ſunt tempora,
6 *Vt quæras iniquitatem meam, & pecca-
tum meum ſcruteris?
7 *Et ſcias quia nihil impium fecerim, cum
ſit nemo qui de manu tua poſſit eruere.
8 *Manus tuæ fecerunt me,& plaſmauerunt
me totum in circuitu: & ſic repente præcipi-
9 tas me? *Memento quæſo quod ſicut lutum
10 feceris me,& in puluerẽ reduces me.* Nõne
ſicut lac mulſiſti me,& ſicut caſeum me coa-
11 gulaſti? *Pelle & carnibus veſtiſti me:oſſibus
& neruis compegiſti me:
12 *Vitam & miſericordiam tribuiſti mihi,
C & viſitatio tua cuſtodiuit ſpiritum meum.
13 *Licet hæc celes in corde tuo,tamen ſcio
quia vniuerſorum memineris.
14 *Si peccaui, & ad horam pepercisti mihi:
cur ab iniquitate mea mundum me eſſe non
15 pateris? *Et ſi impius fuero, væ mihi eſt: &
ſi iuſtus,nõ leuabo caput,ſaturatus afflictio-
ne & miſeria.

*Et propter ſuperbiam quaſi leænam ca- 16
pies me, reuerſuſq. mirabiliter me crucias.
*Inſtauras teſtes tuos contra me, & mul- 17
tiplicas iram tuam aduerſum me, & pœnæ
militant in me.
* Quare de vulua eduxiſti me? qui vtinã 18
conſumptus eſſem ne oculus me uideret. D
*Fuiſſem quaſi non eſſem, de vtero trãsla 19
tus ad tumulum.
* Numquid non paucitas dierum meorum 20
finietur breui? dimitte ergo me, vt plangam
paululum dolorem meum:
*Antequam vadam, & non reuertar, ad 21
terrã tenebroſam, & opertã mortis caligine:
*Terram miſeriæ & tenebrarum, vbi vm- 22
bra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus
horror inhabitat.

CAP. XI.

RESpõdens autem Sophar Naamathites, 1
dixit: A
*Numquid qui multa loquitur, non & au 2
diet? aut vir verboſus iuſtificabitur?
* Tibi ſoli tacebunt homines? & cum cete 3
ros irriſeris, a nullo confutaberis?
* Dixiſti enim: Purus eſt ſermo meus, & 4
mundus ſum in conſpectu tuo.
* Atque utinam Deus loqueretur tecum, 5
& aperiret labia ſua tibi,
* Vt oſtenderet tibi ſecreta ſapientiæ, & 6
quod multiplex eſſet lex eius, & intelligeres B
quod multo minora exigaris ab eo, quam
meretur iniquitas tua.
*Forſitan veſtigia Dei comprehendes, 7
& vſque ad perfectum Omnipotentem re-
peries?
*Excelſior cælo eſt, & quid facies? profun 8
dior inferno, & vnde cognoſces?
*Lõgior terra menſura eius, & latior mari. 9
*Si ſubuerterit omnia, vel in unum coar- 10
ctauerit, quis contradicet ei?
*Ipſe enim nouit hominum vanitatem, & 11
videns iniquitatem, nonne conſiderat? C
*Vir vanus in ſuperbiam erigitur, & tam 12
quam pullum onagri ſe liberum natũ putat.
* Tu autem firmaſti cor tuum, & expan- 13
diſti ad eum manus tuas.
*Si iniquitatem, quæ eſt in manu tua, ab- 14
ſtuleris a te, & non manſerit in tabernaculo
tuo iniuſtitia:
* Tunc leuare poteris faciem tuam abſ- 15
que macula, & eris ſtabilis, & non timebis.
*Miſeriæ quoq. obliuiſceris, & quaſi aqua 16
rum quæ præterierunt recordaberis. D
*Et quaſi meridianus fulgor conſurget ti 17
bi ad veſperam: & cum te conſumptum puta
ueris, orieris ut lucifer.
*Et habebis fiduciam, propoſita tibi ſpe, 18
& defoſſus ſecurus dormies.
*Requieſces, & non erit qui te exterreat: 19
& deprecabuntur faciem tuam plurimi.
20 * * Oculi autem impiorum deficient, & ef-
fugium peribit ab eis, & ſpes illorum abomi
natio animæ.

CAP. XII.

1 RESpondens autem Iob, dixit:
2 * Ergo vos eſtis ſoli homines, & vobi-
A ſcum morietur ſapientia?
3 * * Et mihi eſt cor ſicut & vobis, nec infe-
rior veſtri ſum: quis enim hæc, quæ noſtis,
ignorat?
4 * * Qui deridetur ab amico ſuo ſicut ego,
inuocabit Deum & exaudiet eum: deridetur
enim iuſti ſimplicitas.
5 *Lampas contempta apud cogitationes di
uitum, parata ad tempus ſtatutum.
6 * Abundant tabernacula prædonum, & au
dacter prouocant Deum, cum ipſe dederit
omnia in manus eorum.
7 * Nimirum interroga iumenta, & doce-
B bunt te: & volatilia cæli, & indicabunt tibi.
8 *Loquere terræ, & reſpondebit tibi: & nar
rabunt piſces maris.
9 * Quis ignorat quòd omnia hæc manus
Domini fecerit?
10 In cuius manu anima omnis viuentis, &
ſpiritus vniuerſæ carnis hominis.
11 * * Nonne auris verba dijudicat, & fauces
comedentis, ſaporem?
12 * In antiquis eſt ſapientia, & in multo tem
pore prudentia.
13 *Apud ipſum eſt ſapientia, & fortitudo, ip
ſe habet conſilium & intelligentiam.
14 * * Si deſtruxerit, nemo eſt qui ædificet: ſi
C incluſerit hominem, nullus eſt qui aperiat.
15 * Si continuerit aquas, omnia ſiccabuntur:
& ſi emiſerit eas, ſubuertent terram.
16 * Apud ipſum eſt fortitudo & ſapientia: ip
ſe nouit & decipientem, & eum qui deci-
pitur.
17 * Adducit conſiliarios in ſtultum finem,
& iudices in ſtuporem.
18 * Balteum regum diſſoluit, & præcingit fu
ne renes eorum.
19 * Ducit ſacerdotes inglorios, & optimates
ſupplantat:
20 * Commutans labium veracium, & do-
D ctrinam ſenum auferens.
21 * Effundit deſpectionem ſuper principes,
eos, qui oppreſſi fuerant, releuans.
22 * Qui reuelat profunda de tenebris, & pro
ducit in lucem vmbram mortis.
23 * Qui multiplicat gentes & perdit eas, &
ſubuerſas in integrum reſtituit.
24 * Qui immutat cor principum populi ter-
ræ, & decipit eos vt fruſtra incedant per
inuium:
25 * Palpabunt quaſi in tenebris, & non in lu
ce, & errare eos faciet quaſi ebrios.
CAP.

CAP. XIII.

ECce omnia hæc vidit oculus meus, & au 1
diuit auris mea, & intellexi ſingula. A
*Secundum ſcientiam veſtram & ego no- 2
ui: nec inferior veſtri ſum.
*Sed tamen ad Omnipotentem loquar, & 3
diſputare cum Deo cupio:
*Prius vos oſtendens fabricatores menda 4
cij, & cultores peruerſorum dogmatum.
*Atque utinam taceretis, ut putaremini 5
eſſe ſapientes.
*Audite ergo correptionem meam, & iu- 6
dicium labiorum meorum attendite. B
*Numquid Deus indiget veſtro menda- 7
cio, vt pro illo loquamini dolos?
*Numquid faciem eius accipitis, & pro 8
Deo iudicare nitimini?
*Aut placebit ei quẽ celare nihil põt? aut 9
decipietur ut homo, veſtris fraudulentiis?
*Ipſe vos arguet, quoniam in abſcondito 10
faciem eius accipitis.
*Statim vt ſe commouerit, turbabit vos, 11
& terror eius irruet ſuper vos.
*Memoria veſtra comparabitur cineri, & 12
redigentur in lutum ceruices veſtræ.
*Tacete pauliſper vt loquar quodcũque 13
mihi mens ſuggeſſerit.
*Quare lacero carnes meas dẽtibus meis, 14
& animam meam porto in manibus meis? C
*Etiam ſi occiderit me, in ipſo ſperabo: 15
verũtamẽ vias meas in cõſpectu eius arguã.
*Et ipſe erit ſaluator meus: non enim ve- 16
niet in conſpectu eius omnis hypocrita.
*Audite ſermonem meum, & ænigmata 17
percipite auribus veſtris.
*Si fuero iudicatus, ſcio quod iuſtus inue 18
niar.
*Quis eſt qui iudicetur mecum? veniat: 19
quare tacens conſumor?
*Duo tantum ne facias mihi, & tunc a fa 20
cie tua non abſcondar:
*Manum tuam longe fac a me, & formi- 21
do tua non me terreat.
*Voca me, & ego reſpondebo tibi: aut cer 22
te loquar, & tu reſponde mihi.
*Quantas habeo iniquitates & peccata, 23
ſcelera mea & delicta oſtende mihi. D
*Cur faciem tuam abſcondis, & arbitra- 24
ris me inimicum tuum?
*Contra folium, quod vento rapitur, oſtẽ 25
dis potentiam tuam, & ſtipulam ſiccam per-
ſequeris:
*Scribis enim contra me amaritudines, & 26
cõſumere me vis peccatis adoleſcẽtiæ meæ.
*Poſuiſti in neruo pedem meum, & obſer 27
uaſti omnes ſemitas meas, & veſtigia pedum
meorum conſideraſti:
*Qui quaſi putredo conſumendus ſum, & 28
quaſi veſtimentum, quod comeditur a tinea.

CAP. XIIII.

1 HOmo natus de muliere, breui uiuens tẽ
A pore, repletur multis miſeriis.
2 *Qui quaſi flos egreditur & conteritur, *Sup. 8. b. 9. Pſ. 143. a. 4.
& fugit velut vmbra, & numquam in eodem
ſtatu permanet.
3 *Et dignum ducis ſuper huiuſcemodi ape
rire oculos tuos, & adducere eum tecum in
iudicium?
4 *Quis poteſt facere mundum de immun- *Pſ. 50. a. 4.
do conceptum ſemine? nõne tu qui ſolus es?
5 *Breues dies hominis ſunt, numerus men-
ſium eius apud te eſt: conſtituiſti terminos
eius, qui præteriri non poterunt.
6 *Recede paululum ab eo, vt quieſcat,
B donec optata veniat, ſicut mercenarii dies
eius.
7 *Lignum habet ſpem: ſi præciſum fuerit,
rurſum vireſcit, & rami eius pullulant.
8 *Si ſenuerit in terra radix eius, & in pul-
uere emortuus fuerit truncus illius,
9 *Ad odorem aquæ germinabit, & faciet
comam quaſi cum primum plantatum eſt:
10 *Homo uero cum mortuus fuerit, & nu-
datus atque conſumptus, vbi quæſo eſt?
11 *Quomodo ſi recedant aquæ de mari, &
fluuius vacuefactus areſcat:
12 *Sic homo cum dormierit, non reſurget,
C donec atteratur cælum, non euigilabit, nec
conſurget de ſomno ſuo.
13 *Quis mihi hoc tribuat, vt in inferno pro
tegas me, & abſcondas me, donec pertran-
ſeat furor tuus, & cõſtituas mihi tempus, in
quo recorderis mei?
14 *Putaſne mortuus homo rurſum viuat:
cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto
donec veniat immutatio mea.
15 *Vocabis me, & ego reſpondebo tibi: ope
ri manuum tuarum porriges dexteram.
16 *Tu quidem greſſus meos dinumeraſti, *Pro. 5. d. 21.
ſed parce peccatis meis.
17 *Signaſti quaſi in ſacculo delicta mea, ſed
D curaſti iniquitatem meam.
18 *Mons cadens defluit, & ſaxum transfer-
tur de loco ſuo.
19 *Lapides excauant aquæ, & alluuione pau
latim terra conſumitur: & hominem ergo ſi
militer perdes.
20 *Roboraſti eum paululum ut in perpe-
tuum tranſiret: immutabis faciem eius, &
emittes eum.
21 *Siue nobiles fuerint filii eius, ſiue ignobi
les, non intelliget.
22 *Attamen caro eius dum viuet dolebit, &
anima illius ſuper ſemetipſo lugebit.

pebræ meæ caligauerunt.
* Hæc paſſus ſum abſque iniquitate manꝰ 18
meæ, cum haberem mundas ad Deũ preces. D
* Terra ne operias ſanguinẽ meum, neq. 19
inueniat in te locum latendi clamor meus.
* Ecce enim in cælo teſtis meus, & con- 20
ſcius meus in excelſis.
* Verboſi amici mei ad Deum ſtillat ocu- 21
lus meus.
* Atq. vtinam ſic iudicaretur vir cũ Deo, 22
quomodo iudicatur filius hominis cum
collega ſuo.
* Ecce enim breues anni tranſeunt, & ſe- 23
mitam, per quam non reuertar, ambulo.

CAP. XVII.

SPiritus meus attenuabitur, dies mei bre- 1
uiabunt, & ſolũ mihi ſupereſt ſepulchrũ. A
Non peccaui, & in amaritudinibus mora- 2
tur oculus meus.
*Libera me Domine, & pone me iuxta te, 3
& cuiuſuis manus pugnet contra me.
*Cor eorum longe feciſti a diſciplina, pro- 4
pterea non exaltabuntur.
*Prædam pollicetur ſocijs, & oculi filio- 5
rum eius deficient. B
*Poſuit me quaſi in prouerbium vulgi, & 6
exemplum ſum coram eis.
* Caligauit ab indignatione oculus me- 7
us, & membra mea quaſi in nihilum reda-
cta ſunt.
* Stupebunt iuſti ſuper hoc, & innocens 8
contra hypocritam ſuſcitabitur. C
* Et tenebit iuſtus viam ſuam, & mundis 9
manibus addet fortitudinem.
*Igitur omnes vos conuertimini, & veni- 10
te, & non inueniam in vobis vllũ ſapientem.
*Dies mei tranſierunt, cogitationes meæ 11
diſſipatæ ſunt, torquentes cor meum:
*Noctem verterunt in diem, & rurſum 12
poſt tenebras ſpero lucem.
* Si ſuſtinuero, infernus domus mea eſt, 13
& in tenebris ſtraui lectulum meum. D
*Putredini dixi: Pater meus es, mater mea, 14
& ſoror mea, vermibus.
*Vbi eſt ergo nunc præſtolatio mea, & pa- 15
tientiam meam quis conſiderat?
* In profundiſſimum infernum deſcẽdẽt 16
omnia mea: putaſne ſaltem ibi erit requies
mihi?

CAP. XVIII.

REſpondens aũt Baldad Suhites, dixit: 1
* Vſquead quem finem verba iactabitis? A
intelligite prius, & ſic loquamur. 2
*Quare reputati ſumus vt iumenta, & ſor- 3
duimus coram vobis?
*Qui perdis animam tuam in furore tuo, 4
numquid propter te derelinquetur terra,
& transferentur rupes de loco ſuo?
5 *Nonne lux impij extinguetur, nec ſplen-
debit flamma ignis eius?
6 *Lux obtenebreſcet in tabernaculo illius,
B & lucerna quæ ſuper eum eſt, extinguetur.
7 * Arctabuntur greſſus virtutis eius, & præ-
cipitabit eum conſilium ſuum.
8 *Immiſit enim in rete pedes ſuos, & in ma-
culis eius ambulat.
9 * Tenebitur planta illius laqueo, & exar-
deſcet contra eum ſitis.
10 *Abſcondita eſt in terra pedica eius, &
decipula illius ſuper ſemitam.
11 * Vndique terrebunt eum formidines, &
C inuoluent pedes eius.
12 *Attenuetur fame robur eius, & inedia
inuadat coſtas illius.
13 * Deuoret pulchritudinem cutis eius, con-
ſumat brachia illius primogenita mors.
14 *Auellatur de tabernaculo ſuo fiducia e-
ius, & calcet ſuper eum, quaſi rex, interitus.
15 *Habitent in tabernaculo illius ſocij eius,
qui non eſt, aſpergatur in tabernaculo eius
ſulphur.
16 *Deorſum radices eius ſiccentur, ſurſum
D autem atteratur meſſis eius.
17 * a Memoria illius pereat de terra, & non — a Prou. 2. d. 22
celebretur nomen eius in plateis.
18 * Expellet eum de luce in tenebras, & de
19 orbe transferet eum. * Non erit ſemen eius,
neq. progenies in populo ſuo, nec vllæ reli-
quiæ in regionibus eius.
20 * In die eius ſtupebunt nouiſſimi, & pri-
mos inuadet horror.
21 *Hæc ſunt ergo tabernacula iniqui, & iſte
locus eius, qui ignorat Deum.

CAP. XIX.

1 REſpondens autem Iob, dixit:
2 * Vſquequo affligitis animam meam,
A & atteritis me ſermonibus?
3 * En, decies confunditis me, & non erube-
ſcitis opprimentes me.
4 * Nempe, etſi ignoraui, mecum erit igno-
rantia mea.
5 *At vos contra me erigimini, & arguitis
me opprobrijs meis.
6 * Saltem nunc intelligite quia Deus non
æquo iudicio afflixerit me, & flagellis ſuis
me cinxerit.
7 *Ecce clamabo vim patiens, & nemo au-
diet: vociferabor, & non eſt qui iudicet.
8 *Semitam meã circumſepſit, & tranſire nõ
B poſſum, & in calle meo tenebras poſuit.
9 * Spoliauit me gloria mea, & abſtulit co-
ronam de capite meo.
10 *Deſtruxit me vndiq. & pereo, & quaſi e-
uulſæ arbori abſtulit ſpem meam.
11 * Iratus eſt contra me furor eius, & ſic me
habuit quaſi hoſtem ſuum.

* Simul venerunt latrones eius,& fecerũt 12
ſibi viam per me, & obſederunt in gyro ta-
bernaculum meum.
*Fratres meos lõge fecit a me,& noti mei 13
quaſi alieni receſſerunt a me.
*Dereliquerunt me propinqui mei:& qui 14
me nouerant, obliti ſunt mei.
*Inquilini domus meæ, & ancillæ meæ ſi- 15
cut alienum habuerunt me, & quaſi peregri C
nus fui in oculis eorum.
*Seruum meum vocaui,& nõ reſpondit, 16
ore proprio deprecabar illum.
* Halitum meum exhorruit vxor mea, & 17
orabam filios vteri mei.
* Stulti quoque deſpiciebant me, & cum 18
ab eis receſſiſſem,detrahebant mihi.
* Abominati ſunt me quondam conſilia- 19
rij mei: & quem maxime diligebam,auerſa-
tus eſt me.
* Pelli meæ,conſumptis carnibus,adhæſit 20
os meum, & derelicta ſunt tantummodo la-
bia circa dentes meos.
*Miſeremini mei,miſeremini mei, ſaltem 21
vos amici mei, quia manus Dñi tetigit me.
*Quare perſequimini me ſicut Deus,& 22
carnibus meis ſaturamini?
* Quis mihi tribuat vt ſcribantur ſermo- 23
nes mei? quis mihi det vt exarentur in libro D
*ſtylo ferreo,& plũbi lamina,vel celte ſcul- 24
pantur in ſilice?
* Scio enim quòd Redẽptor meus viuit, 25
& in nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſũ:
*Et rurſum circumdabor pelle mea, & in 26
carne mea videbo Deum meum.
*Quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei 27
conſpecturi ſunt,& non alius: repoſita eſt
hæc ſpes mea in ſinu meo.
*Quare ergo nunc dicitis: Perſequamur 28
eum,& radicem verbi inueniamus cõtra eũ?
* Fugite ergo a facie gladij, quoniã vltor 29
iniquitatum gladius eſt: & ſcitote eſſe iu-
dicium.

CAP. XX.

RESpondens autem Sophar Naamathi- 1
tes,dixit: A
*Idcirco cogitationes meæ variæ ſuccedũt 2
ſibi,& mens in diuerſa rapitur.
* Doctrinam,qua me arguis,audiam,& 3
ſpiritus intelligentiæ meæ reſpõdebit mihi.
* Hoc ſcio a principio, ex quo poſitus eſt 4
homo ſuper terram,
* Quòd laus impiorum breuis ſit, & gau- 5
dium hypocritæ ad inſtar puncti.
*Si aſcenderit vſq.ad cælum ſuperbia eius, 6
& caput eius nubes tetigerit:
* Quaſi ſterquilinium in fine perdetur: & 7
qui eum viderant,dicent: Vbi eſt?
*Velut ſomnium auolans non inuenietur, 8
tranſiet ſicut viſio nocturna. B

9 * Oculus qui eum viderat, non videbit,ne-
que vltra intuebitur eum locus ſuus.
10 *Filij eius atterentur egeſtate,& manus il
lius reddent ei dolorem ſuum.
11 * Oſſa eius implebuntur vitijs adoleſcen-
tiæ eius, & cum eo in puluere dormient.
12 *Cum enim dulce fuerit in ore eius malũ,
abſcondet illud ſub lingua ſua.
13 *Parcet illi,& non derelinquet illud,& ce
labit in gutture ſuo.
14 * Panis eius in vtero illius vertetur in fel
aſpidum intrinſecus.
15 Diuitias,quas deuorauit,euomet,& de
ventre illius extrahet eas Deus.
16 *Caput aſpidum ſuget, & occidet eũ lin-
17 gua viperæ.* (Non videat riuulos fluminis,
C torrentes mellis,& butyri)
18 *Luet quæ fecit omnia, nec tamẽ conſum
metur: iuxta multitudinem adinuentionum
ſuarum,ſic & ſuſtinebit.
19 *Quoniam cõfringens nudauit pauperes:
domum rapuit,& non ædificauit eam.
20 *[a]Nec eſt ſatiatus venter eius:& cũ habue [a] Eccl. 5.
rit quæ concupierat, poſſidere non poterit.
21 *Non remanſit de cibo eius, & propterea
nihil permanebit de bonis eius.
22 *Cum ſatiatus fuerit,arctabitur,æſtuabit,
& omnis dolor irruet ſuper eum.
23 *Vtinam impleatur venter eius,vt emittat
in eum iram furoris ſui, & pluat ſuper illum
bellum ſuum.
24 * Fugiet arma ferrea, & irruet in arcum
D æreum.
25 *Eductus,& egrediens de vagina ſua,&
fulgurans in amaritudine ſua:vadent, & ve-
nient ſuper eum horribiles.
26 * Omnes tenebræ abſcõditæ ſunt in occul
tis eius:deuorabit eum ignis,qui non ſuccẽ-
ditur,affligetur relictus in tabernaculo ſuo.
27 *Reuelabunt cæli iniquitatem eius, & ter
ra conſurget aduerſus eum.
28 *Apertum erit germẽ domus illius,detra-
hetur in die furoris Dei.
29 *Hæc eſt pars hominis impij a Deo,& he-
reditas verborum eius a Domino.

CAP. XXI.

1 RESpondens autem Iob, dixit:
2 *Audite quæſo ſermones meos,& agi
A te pœnitentiam.
3 * Suſtinete me,& ego loquar,& poſt mea,
ſi videbitur,verba ridete.
4 * Numquid contra hominem diſputatio
mea eſt, vt merito non debeam contriſtari?
5 *Attendite me, & obſtupeſcite,& ſuperpo
nite digitum ori veſtro:
6 * Et ego quando recordatus fuero,perti-
meſco, & concutit carnem meam tremor.
7 *[a]Quare ergo impij viuunt,ſubleuati ſunt, [a] Ier. 12. 1. Abac. 1.
confortatiq.diuitijs?

* Semen eorum permanet coram eis, pro 8
pinquorum turba, & nepotum in conſpectu
eorum.
*Domus eorum ſecuræ ſunt & pacatæ, & 9
non eſt virga Dei ſuper illos. B
* Bos eorum concepit, & non abortiuit: 10
vacca peperit, & non eſt priuata fœtu ſuo.
*Egrediuntur quaſi greges paruuli eorũ, 11
& infantes eorum exultant luſibus.
*Tenent tympanum, & citharam, & gau- 12
dent ad ſonitum organi.
*Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto 13
ad inferna deſcendunt.
*Qui dixerunt Deo: Recede a nobis, & 14
ſcientiam viarum tuarum nolumus.
*a Quis eſt Omnipotens, vt ſeruiamus ei? 15
& quid nobis prodeſt ſi orauerimus illum?
*Verũtamen quia non ſunt in manu eo- 16
rum bona ſua, conſilium impiorum longe
ſit a me.
*Quoties lucerna impiorũ extinguetur, 17
& ſuperueniet eis inundatio, & dolores diui- C
det furoris ſui?
*Erunt ſicut paleæ ante faciem venti, & ſi 18
cut fauilla, quam turbo diſpergit.
*Deus ſeruabit filiis illius dolorem patris: 19
& cum reddiderit, tunc ſciet.
*Videbũt oculi eius interfectionem ſuam, 20
& de furore Omnipotentis bibet.
* Quid enim ad eum pertinet de domo 21
ſua poſt ſe? & ſi numerus menſium eius di-
midietur?
* Numquid Deum docebit quiſpiam ſcien 22
tiam, qui excelſos iudicat?
* Iſte moritur robuſtus & ſanus, diues & 23
felix.* Viſcera eius plena ſunt adipe, & me- 24
dullis oſſa illius irrigantur:
* Alius vero moritur in amaritudine ani- 25
mæ abſque vllis opibus.
*Et tamen ſimul in puluere dormient, & 26
vermes operient eos. D
* Certe noui cogitationes veſtras, & ſen- 27
tentias contra me iniquas.
* Dicitis enim: vbi eſt domus principis? 28
& vbi tabernacula impiorum?
*Interrogate quemlibet de viatoribus, & 29
hæc eadem illum intelligere cognoſcetis.
* Quia in diem perditionis ſeruatur ma- 30
lus, & ad diem furoris ducetur.
*Quis arguet coram eo viam eius? & quæ 31
fecit, quis reddet illi?
*Ipſe ad ſepulchra ducetur, & in congerie 32
mortuorum vigilabit.
*Dulcis fuit glareis Cocyti, & poſt ſe om 33
nem hominem trahet, & ante ſe innumera-
biles.
* Quomodo igitur conſolamini me fru- 34
ſtra, cum reſponſio veſtra repugnare oſtẽſa
ſit veritati.

CAP. XXII.

1 RESpondens autem Eliphaz Themanites,
A dixit:
2 * Numquid Deo poteſt comparari homo,
etiam cum perfectæ fuerit ſcientiæ?
3 * Quid prodeſt Deo ſi iuſtus fueris? aut
quid ei confers ſi immaculata fuerit via tua?
4 * Numquid timens arguet te, & veniet te-
cum in iudicium;
5 * Et non propter malitiam tuam plurimã,
& infinitas iniquitates tuas?
6 *Abſtuliſti enim pignus fratrum tuorum ſi
ne cauſa, & nudos ſpoliaſti veſtibus.
7 * Aquam laſſo non dediſti, & eſurienti ſub
traxiſti panem.
8 * In fortitudine brachij tui poſſidebas ter-
B ram, & potentiſſimus obtinebas eam.
9 * Viduas dimiſiſti vacuas, & lacertos pupil
lorum comminuiſti.
10 *Propterea circumdatus es laqueis, & con
turbat te formido ſubita.
11 * Et putabas te tenebras non viſurum, &
impetu aquarum inundantium non oppreſ-
ſum iri?
12 * An non cogitas ꝙ Deus excelſior cælo
ſit, & ſuper ſtellarum verticem ſublimetur?
13 * Et dicis: Quid enim nouit Deus? & quaſi
per caliginem iudicat.
14 * Nubes latibulum eius, nec noſtra conſide
rat, & circa cardines cæli perambulat.
15 * Numquid ſemitam ſæculorum cuſtodire
cupis, quam calcauerunt viri iniqui?
16 * Qui ſublati ſunt ante tempus ſuum, & flu
C uius ſubuertit fundamentum eorum:
17 * Qui dicebãt Deo: Recede a nobis: & qua
ſi nihil poſſet facere Omnipotens, æſtima-
bant eum:
18 * Cum ille impleſſet domos eorum bonis:
quorum ſententia procul ſit a me.
19 *a Videbunt iuſti, & lætabuntur, & inno- a Pſ. 106.d.42.
cens ſubſannabit eos.
20 * Nonne ſucciſa eſt erectio eorum, & reli
quias eorum deuorauit ignis?
21 * Acquieſce igitur ei, & habeto pacem: &
per hæc habebis fructus optimos.
22 * Suſcipe ex ore illius legem, & pone ſer-
mones eius in corde tuo.
23 * Si reuerſus fueris ad Omnipotentẽ, ædifi
D caberis, & longe facies iniquitatem a taber-
naculo tuo.
24 * Dabit pro terra ſilicem, & pro ſilice tor-
rentes aureos.
25 * Eritq. Omnipotens contra hoſtes tuos, &
argentum coaceruabitur tibi.
26 * Tunc ſuper Omnipotentem delicijs af-
flues, & eleuabis ad Deum faciem tuam:
27 * Rogabis eum, & exaudiet te, & vota tua
reddes.
28 * Decernes rem, & veniet tibi, & in
vijs

vijs tuis ſplendebit lumen .
*Prou.29.d.23 *ⁿ Qui enim humiliatus fuerit,erit in glo 29
ria: & q. inclinauerit oculos:ipſe ſaluabitur.
* Saluabitur innocens , ſaluabitur autem 30
in munditia manuum ſuarum.

CAP. XXIII.

REſpondens autem Iob , ait : 1
* Nũc quoque in amaritudine eſt ſer- 2
mo meus , & manus plagæ meæ aggrauata A
eſt ſuper gemitum meum.
*Quis mihi tribuat vt cognoſcam & inue 3
niam illum,& veniam vſque ad ſolum eius?
* Ponam coram eo iudicium, & os meum 4
replebo increpationibus.
*Vt ſciam verba , quæ mihi reſpondeat , 5
& intelligam quid loquatur mihi . B
*Nolo multa fortitudine cõtendat mecũ, 6
nec magnitudinis ſuæ mole me premat.
*Proponat æquitatem contra me,& per- 7
ueniat ad uictoriam iudicium meum .
*Si ad Orientem iero,non apparet : ſi ad 8
Occidentem,non intelligam eum.
* Si ad ſiniſtram , quid agam ? non appre- 9
hendam eum:ſi me vertam ad dexteram, nõ C
videbo illum.
* Ipſe vero ſcit uiam meam , & probauit 10
me quaſi aurum,quod per ignem tranſit :
*Veſtigia eius ſecutus eſt pes meus , viam
eius cuſtodiui,& non declinaui ex ea .
*A mandatis labiorum eius non receſſi,& 12
in ſinu meo abſcondi verba oris eius.
*Ipſe enim ſolus eſt,& nemo auertere po 13
teſt cogitationem eius: & anima eius quod- D
cumque uoluit, hoc fecit.
*Cum expleuerit in me uolũtatem ſuam, 14
& alia multa ſimilia præſto ſunt ei.
* Et idcirco a facie eius turbatus ſum , & 15
conſiderans eum, timore ſolicitor.
* Deus molliuit cor meum, & Omnipo- 16
tens conturbauit me .
*Non enim perii propter imminentes te- 17
nebras, nec faciem meam operuit caligo.

CAP. XXIIII.

AB Omnipotente non ſunt abſcondita 1
tempora : qui autem nouerunt eum , A
ignorant dies illius.
*Alii terminos tranſtulerunt,diripuerunt 2
greges , & pauerunt eos.
*Aſinum pupillorum abegerunt,& abſtu- 3
lerunt pro pignore bouem viduæ.
*Subuerterunt pauperum viam,& oppreſ 4
ſerunt pariter manſuetos terræ.
* Alii quaſi onagri in deſerto egrediuntur 5
ad opus ſuum : vigilantes ad prædam, præpa
rant panem liberis .
* Agrum non ſuum demetunt: & vineam 6
eius,quem vi oppreſſerint,vindemiant. B

7 * Nudos dimittunt homines , indumenta
tollentes , quibus non eſt operimentum in
frigore :
8 * Quos imbres montium rigant: & non ha
bentes velamen,amplexantur lapides.
9 * Vim fecerunt deprædantes pupillos,&
vulgum pauperem ſpoliauerunt .
10 * Nudis & incedentibus abſque veſtitu,
& eſurientibus tulerunt ſpicas.
11 * Inter aceruos eorum meridiati ſunt , qui
calcatis torcularibus ſitiunt .
12 * De ciuitatibus fecerunt viros gemere,&
C anima vulneratorum clamauit,& Deus inul-
tum abire non patitur .
13 * Ipſi fuerunt rebelles lumini,neſcierunt
vias eius,nec reuerſi ſunt per ſemitas eius.
14 * Mane primo conſurgit homicida, interfi
cit egenum & pauperem: per noctem vero
erit quaſi fur .
15 * Oculus adulteri obſeruat caliginem, di-
cens:Non me videbit oculus: & operiet vul-
tum ſuum .
16 * Perfodit in tenebris domos , ſicut in die
condixerant ſibi,& ignorauerunt lucem.
17 * Si ſubito apparuerit aurora,arbitrantur
vmbram mortis : & ſic in tenebris quaſi in lu
ce ambulant .
18 * Leuis eſt ſuper faciem aquæ : maledicta
ſit pars eius in terra,nec ambulet per viam vi
nearum .
19 * Ad nimium calorem tranſeat ab aquis ni
D uium,& vſque ad inferos peccatum illius.
20 * Obliuiſcatur eius miſericordia:dulcedo il
lius vermes:non ſit in recordatione, ſed con
teratur quaſi lignum infructuoſum .
21 * Pauit enim ſterilem,quæ non parit,& vi
duæ bene non fecit .
22 * Detraxit fortes in fortitudine ſua : & cũ
ſteterit,non credet vitæ ſuæ.
23 * ᵃDedit ei Deus locum pœnitentiæ, & il- ᵃApo
le abutitur eo in ſuperbiam:oculi autem eius
ſunt in vijs illius .
24 * Eleuati ſunt ad modicum , & non ſubſi-
ſtent,& humiliabuntur ſicut omnia, & au-
ferentur,& ſicut ſummitates ſpicarum con-
terentur .
25 * Quod ſi non eſt ita , quis me poteſt ar-
guere eſſe mentitum , & ponere ante Deum
verba mea ?

CAP. XXV.

1 REſpondens autem Baldad Suhites,dixit:
2 * Poteſtas & terror apud eum eſt , qui
A facit concordiam in ſublimibus ſuis .
3 * Numquid eſt numerus militum eius? &
ſuper quem non ſurget lumen illius .
4 * Numquid iuſtificari poteſt homo compa-
ratus Deo , aut apparere mundus natus de
muliere ?
5 * Ecce luna etiam non ſplendet, & ſtel-
læ

læ non ſunt mundæ in conſpectu eius:
* Quanto magis homo putredo, & filius 6
hominis vermis?

CAP. XXVI.

RESpondens autem Iob, dixit: 1
* Cuius adiutor es? numquid imbecil- A
lis? & ſuſtentas brachium eius, qui non eſt 2
fortis?
* Cui dediſti conſilium? forſitan illi, qui 3
non habet ſapientiam, & prudentiam tuam B
oſtendiſti plurimam.
* Quem docere voluiſti? nonne eum, qui 4
fecit ſpiramentum?
* Ecce gigantes gemunt ſub aquis, & qui 5
habitant cum eis.
* Nudus eſt infernus coram illo, & nullum 6
eſt operimentum perditioni.
* Qui extendit Aquilonem ſuper vacuum, 7
& appendit terram ſuper nihilum. C
* Qui ligat aquas in nubibus ſuis, vt non 8
erumpant pariter deorſum.
* Qui tenet vultum ſolij ſui, & expandit 9
ſuper illud nebulam ſuam.
* Terminum circumdedit aquis, vſque dũ 10
finiantur lux & tenebræ.
* Columnæ cæli contremiſcunt, & pauent 11
ad nutum eius. D
* In fortitudine illius repente maria con- 12
gregata ſunt, & prudentia eius percuſſit ſu-
perbum.
* Spiritus eius ornauit cælos: & obſtetri- 13
cante manu eius, eductus eſt coluber tor-
tuoſus.
* Ecce, hæc ex parte dicta ſunt viarum e- 14
ius: & cum vix paruam ſtillam ſermonis e-
ius audierimus, quis poterit tonitruum ma-
gnitudinis illius intueri?

CAP. XXVII.

ADdidit quoque Iob, aſſumens parabo- 1
lam ſuam, & dixit: A
* Viuit Deus, qui abſtulit iudicium meum, 2
& Omnipotens, qui ad amaritudinem addu-
xit animam meam.
* Quia donec ſupereſt halitus in me, & ſpi 3
ritus Dei in naribus meis.
* Non loquentur labia mea iniquitatẽ, nec 4
lingua mea meditabitur mendacium.
* Abſit a me vt iuſtos vos eſſe iudicem: do- 5
nec deficiam, non recedã ab innocentia mea.
* Iuſtificationem meam, quam cœpi tene- 6
re, non deſeram: neque enim reprehendit me B
cor meum in omni vita mea.
* Sit vt impius, inimicus meus: & aduer- 7
ſarius meus, quaſi iniquus.
* Quæ eſt enim ſpes hypocritæ ſi auare ra 8
piat, & non liberet Deus animam eius?
* Numquid Deus audiet clamorem eius 9
cum venerit ſuper eum anguſtia?
10 * Aut poterit in Omnipotente delectari, &
inuocare Deum omni tempore?
11 * Docebo vos per manum Dei quæ Omni
potens habeat, nec abſcondam.
12 * Ecce, vos omnes noſtis, & quid ſine cauſa
C vana loquimini.
13 * Hæc eſt pars hominis impij apud Deum,
& hereditas violentorum, quam ab Omnipo
tente ſuſcipient.
14 * Si multiplicati fuerint filij eius, in gladio
erunt, & nepotes eius non ſaturabuntur
pane.
15 * Qui reliqui fuerint ex eo, ſepelientur in
interitu, & viduæ illius non plorabunt.
16 * Si comportauerit quaſi terram argentũ,
& ſicut lutum præparauerit veſtimenta:
17 * Præparabit quidem, ſed iuſtus veſtietur
illis: & argentum innocens diuidet.
18 * Ædificauit ſicut tinea domum ſuam, &
ſicut cuſtos fecit vmbraculum.
19 * a Diues cum dormierit, nihil ſecum aufe- * Pſ. 48. d 18.
D ret: aperiet oculos ſuos, & nihil inueniet.
20 * Apprehendet eum quaſi aqua inopia, no-
cte opprimet eum tempeſtas.
21 * Tollet eum ventus vrens, & auferet, &
velut turbo rapiet eum de loco ſuo.
22 * Et mittet ſuper eum, & non parcet: de
manu eius fugiens fugiet.
23 * Stringet ſuper eum manus ſuas, & ſibila-
bit ſuper illum, intuens locum eius.

CAP. XXVIII.

1 HAbet argentum, venarum ſuarum prin-
A cipia: & auro locus eſt, in quo cõflatur.
2 * Ferrum de terra tollitur: & lapis ſolutus
calore, in æs vertitur.
3 * Tempus poſuit tenebris, & vniuerſorum
finem ipſe conſiderat, lapidem quoque cali-
ginis, & vmbram mortis.
4 * Diuidit torrens a populo peregrinante,
eos, quos oblitus eſt pes egentis hominis, &
inuios.
5 * Terra, de qua oriebatur panis in loco ſuo
igni ſubuerſa eſt.
6 * Locus ſapphiri lapides eius, & glebæ il-
lius aurum.
Semitam ignorauit auis, nec intuitus eſt
eam oculus vulturis.
7 * Non calcauerunt eam filij inſtitorũ, nec
pertranſiuit per eam leæna.
8 * Ad ſilicem extendit manum ſuam, ſub-
B uertit a radicibus montes.
9 * In petris riuos excidit, & omne pretio-
ſum vidit oculus eius.
10 * Profunda quoque fluuiorum ſcrutatus
eſt, & abſcondita in lucem produxit.
11 * Sapientia vero vbi inuenitur? & quis eſt
locus intelligentiæ?
12 * Neſcit homo pretium eius, nec inuenitur
in terra

in terra ſuauiter viuentium.
* Abyſſus dicit: Non eſt in me: & mare lo- 14
quitur: Non eſt mecum.
* Sap.7.a.9.
* " Non dabitur aurum obrizum pro ea, 15
nec appendetur argentum in commutatio- C
ne eius.
* Non conferetur tinctis Indiæ coloribus, 16
nec lapidi ſardonycho pretioſiſſimo, vel ſap
phiro.
* Non adæquabitur ei aurum vel vitrum, 17
nec commutabuntur pro ea vaſa auri:
* Excelſa & eminentia non memorabun- 18
tur comparatione eius: trahitur autem ſapiẽ
tia de occultis.
* Non adæquabitur ei topazius de Æthio 19
pia, nec tincturæ mundiſſimæ componetur.
* Vnde ergo ſapientia venit? & quis eſt lo- 20
cus intelligentiæ?
* Abſcondita eſt ab oculis omnium viuen- 21
tium, volucres quoque cæli latet. D
* Perditio & mors dixerunt: Auribus no- 22
ſtris audiuimus famam eius.
* Deus intelligit viam eius, & ipſe nouit 23
locum illius.
* Ipſe enim fines mundi intuetur: & om- 24
nia, quæ ſub cælo ſunt, reſpicit.
* Qui fecit ventis pondus, & aquas appen 25
dit in menſura.
* Quando ponebat pluuijs legem, & viam 26
procellis ſonantibus:
* Tunc vidit illam, & enarrauit, & præpa- 27
rauit, & inueſtigauit.
* Et dixit homini: Ecce timor Domini, ip- 28
ſa eſt ſapientia: & recedere a malo, intelli-
gentia.

CAP. XXIX.

ADdidit quoque Iob, aſſumens parabo- 1
lam ſuam, & dixit: A
* Quis mihi tribuat, vt ſim iuxta menſes 2
priſtinos ſecundum dies, quibus Deus cuſto-
diebat me?
* Quando ſplendebat lucerna eius ſuper 3
caput meum, & ad lumen eius ambulabam
in tenebris?
* Sicut fui in diebus adoleſcentiæ meæ, 4
quando ſecreto Deus erat in tabernaculo
meo?
* Quando erat Omnipotens mecum: & in 5
circuitu meo pueri mei?
* Quando lauabam pedes meos butyro, 6
& petra fundebat mihi riuos olei?
* Quando procedebam ad portam ciuita- 7
tis, & in platea parabant cathedram mihi? B
* Videbant me iuuenes, & abſcondeban- 8
tur: & ſenes aſſurgentes ſtabant.
* Principes ceſſabant loqui, & digitum ſu- 9
perponebant ori ſuo.
* Vocem ſuam cohibebant duces, & lin- 10
gua eorum gutturi ſuo adhærebat.

11 * Auris audiens beatificabat me, & oculus
videns teſtimonium reddebat mihi.
12 * Eo quòd liberaſſem pauperem vociferã-
tem, & pupillum, cui non eſſet adiutor.
13 * Benedictio perituri ſuper me veniebat,
C & cor viduæ conſolatus ſum.
14 * Iuſtitia indutus ſum: & veſtiui me, ſicut
veſtimento & diademate, iudicio meo.
15 * Oculus fui cæco, & pes claudo.
16 * Pater eram pauperum: & cauſam quam
neſciebam, diligentiſſimè inueſtigabam.
17 * Conterebam molas iniqui, & de dentib.
illius auferebam prædam.
18 * Dicebamque: In nidulo meo moriar, &
ſicut palma multiplicabo dies.
19 * Radix mea aperta eſt ſecus aquas, & ros
morabitur in meſſione mea.
20 * Gloria mea ſemper innouabitur, & arcus
D meus in manu mea inſtaurabitur.
21 * Qui me audiebant, expectabant ſenten-
tiam, & intenti tacebant ad conſilium meũ.
22 * Verbis meis addere nihil audebant, &
ſuper illos ſtillabat eloquium meum.
23 * Expectabant me ſicut pluuiam, & os ſuũ
aperiebant quaſi ad imbrem ſerotinum.
24 * Si quando ridebam ad eos, non credebãt
& lux vultus mei non cadebat in terram.
25 * Si voluiſſem ire ad eos, ſedebam primus:
cumq; ſederem quaſi rex, circumſtante exer-
citu, eram tamen mœrentium conſolator.

CAP. XXX.

1 NVnc autem derident me iuniores tem-
A pore, quorum non dignabar patres po-
nere cum canibus gregis mei:
2 * Quorum virtus manuum mihi erat pro
nihilo, & vita ipſa putabantur indigni.
3 * Egeſtate & fame ſteriles, qui rodebant
in ſolitudine, ſqualentes calamitate, & mi-
ſeria.
4 * Et mandebant herbas, & arborum corti-
ces, & radix iuniperorum erat cibus eorum.
5 * Qui de conuallibus iſta rapientes, cum
ſingula reperiſſent, ad ea cum clamore cur-
rebant.
6 * In deſertis habitabant torrentium, & in
cauernis terræ, vel ſuper glaream.
7 * Qui inter huiuſcemodi lætabantur, &
B eſſe ſub ſentibus delicias computabant.
8 * Filij ſtultorum & ignobilium, & in terra
penitus non parentes.
9 * Nunc in eorum canticum verſus ſum, &
factus ſum eis in prouerbium.
10 * Abominantur me, & longe fugiunt à
me, & faciem meam conſpuere non verẽtur.
11 * Pharetram enim ſuam aperuit, & afflixit
me, & frenum poſuit in os meum.
12 * Ad dexteram orientis calamitates meæ
illico ſurrexerunt: pedes meos ſubuerterũt,
& oppreſſerunt quaſi fluctibus ſemitis ſuis.
* Diſſi-

*Diſſipauerunt itinera mea, inſidiati ſunt 13
mihi,& præualuerunt,& non fuit qui ferret
auxilium.
* Quaſi rupto muro, & aperta ianua ir- 14
ruerunt ſuper me,& ad meas miſerias deuo- C
luti ſunt.
*Redactus ſum in nihilum: abſtuliſti qua- 15
ſi ventus deſiderium meum: & velut nubes
pertranſijt ſalus mea.
*Nunc autem in memetipſo marceſcit a- 16
nima mea, & poſſident me dies afflictio-
nis.
*Nocte os meum perforatur doloribus:& 17
qui me comedunt,non dormiunt.
*In multitudine eorum conſumitur veſti- 18
mentum meum,& quaſi capitio tunicæ ſuc-
cinxerunt me.
* Comparatus ſum luto, & aſſimilatus 19
ſum fauillæ & cineri.
* Clamo ad te, & non exaudis me: ſto,& 20
non reſpicis me.
* Mutatus es mihi in crudelem, & in du- 21
ritia manus tuæ aduerſaris mihi.
*Eleuaſti me, & quaſi ſuper ventum po- 22
nens eliſiſti me valide.
*Scio quia morti trades me,vbi conſtitu- 23
ta eſt domus omni viuenti. D
* Verumtamen non ad conſumptionem 24
eorum emittis manum tuā: & ſi corruerint,
ipſe ſaluabis.
* Flebam quondam ſuper eo, qui afflictus 25
erat, & compatiebatur anima mea pauperi.
*Expectabam bona,& venerunt mihi ma 26
la: præſtolabar lucem,& eruperunt tene-
bræ.
* Interiora mea efferbuerunt abſque vlla 27
requie,præuenerunt me dies afflictionis.
*Mœrens incedebam,ſine furore,conſur 28
gens,in turba clamabam.
* Frater fui draconum,& ſocius ſtruthio- 29
num.
*Cutis mea denigrata eſt ſuper me,& oſ- 30
ſa mea aruerunt præ caumate.
*Verſa eſt in luctum cithara mea,& orga 31
num meum in vocem flentium.

CAP. XXXI.

PEpigi fœdus cum oculis meis vt ne cogi 1
tarem quidem de virgine. A
* Quam enim partem haberet in me Deus 2
deſuper,& hereditatem Omnipotens de ex-
celſis?
*Numquid non perditio eſt iniquo,& alie 3
natio operantibus iniuſtitiam?
*Nonne ipſe conſiderat vias meas, & cun 4
ctos greſſus meos dinumerat?
* Si ambulaui in vanitate, & feſtinauit in 5
dolo pes meus:
* Appendat me in ſtatera iuſta, & ſciat 6
Deus ſimplicitatem meam.
7 * Si declinauit greſſus meus de via,& ſi ſe-
cutum eſt oculos meos cor meum,& ſi ma-
nibus meis adhæſit macula:
8 *Seram, & alius comedat: & progenies
mea eradicetur.
9 * Si deceptum eſt cor meum ſuper mulie-
re, & ſi ad oſtium amici mei inſidiatus
ſum:
10 *Scortum alterius ſit vxor mea,& ſuper
B illam incuruentur alij.
11 * Hoc enim nefas eſt, & iniquitas maxi-
ma.
12 * Ignis eſt vſque ad perditionem deuorās,
& omnia eradicans genimina.
13 * Si contempſi ſubire iudicium cum ſeruo
meo,& ancilla mea,cum diſceptarēt aduer-
ſum me.
14 * Quid enim faciam cum ſurrexerit ad iu-
dicandum Deus? & cum quæſierit, quid re-
ſpondebo illi?
15 *Numquid non in vtero fecit me qui &
illum operatus eſt: & formauit me in vulua
vnus?
16 *Si negaui,quod volebant,pauperibus,&
oculos viduæ expectare feci:
17 * Si comedi buccellam meam ſolus, & nō
comedit pupillus ex ea:
18 * (Quia ab infantia mea creuit mecum
miſeratio: & de vtero matris meæ egreſſa
eſt mecum.)
19 * Si deſpexi pereuntem, eo quòd non ha-
buerit indumentum, & abſque operimento
pauperem:
20 * Si non benedixerunt mihi latera eius, &
C de velleribus ouium mearum calefactus eſt:
21 * Si leuaui ſuper pupillum manum meam,
etiam cum viderem me in porta ſuperio-
rem:
22 * Humerus meus a iunctura ſua cadat,&
brachium meum cum ſuis oſſibus confrin-
gatur.
23 * Semper enim quaſi tumentes ſuper me
fluctus timui Deum, & pondus eius ferre
non potui.
24 * Si putaui aurum robur meum, & obrizo
dixi:Fiducia mea.
25 *Si lætatus ſum ſuper multis diuitijs meis,
& quia plurima reperit manus mea.
26 * Si vidi ſolem cum fulgeret, & lunam in-
cedentem clare:
27 *Et lætatum eſt in abſcondito cor meum,
& oſculatus ſum manum meam ore meo.
28 * Quæ eſt iniquitas maxima, & negatio
contra Deum altiſſimum.
29 * Si gauiſus ſum ad ruinam eius, qui me
oderat, & exultaui quòd inueniſſet eum ma
lum.
30 * Non enim dedi ad peccandum guttur
D meum, vt expeterem maledicens aīam eius.
31 * Si non dixerunt viri tabernaculi mei:
Quis det de carnibus eius vt ſaturemur?

*Foris

*Foris non manſit peregrinus, oſtium me- 32
um viatori patuit.
* Si abſcondi quaſi homo peccatum meũ, 33
& celaui in ſinu meo iniquitatem meam.
* Si expaui ad multitudinem nimiam, & 34
deſpectio propinquorum terruit me: & non
magis tacui, nec egreſſus ſum oſtium.
* Quis mihi tribuat auditorem, vt deſide- 35
rium meum audiat Omnipotens: & librum
ſcribat ipſe qui iudicat.
*Vt in humero meo portem illum, & cir- 36
cumdem illum quaſi coronam mihi?
* Per ſingulos gradus meos pronunciabo 37
illum, & quaſi principi offeram eum.
* Si aduerſum me terra mea clamat, & cũ 38
ipſa ſulci eius deflent:
* Si fructus eius comedi abſque pecunia, 39
& animam agricolarum eius afflixi:
* Pro frumento oriatur mihi tribulus, & 40
pro hordeo ſpina.

Finita ſunt verba Iob.

CAP. XXXII.

OMiſerunt autem tres viri iſti reſponde- 1
re Iob, eo quòd iuſtus ſibi videretur. A
* Et iratus, indignatuſq. eſt Eliu filius Ba- 2
rachel Buzites, de cognatione Rã: iratus eſt
autem aduerſum Iob, eo quòd iuſtum ſe eſſe
diceret coram Deo.
* Porro aduerſum amicos eius indignatus 3
eſt, eo quòd non inueniſſent reſponſionem
rationabilem, ſed tantummodo condemnaſ
ſent Iob.
* Igitur Eliu expectauit Iob loquentem: 4
eo quòd ſeniores eſſent qui loquebantur.
*Cum autem vidiſſet quòd tres reſponde 5
re non potuiſſent, iratus eſt vehementer. B
* Reſpondenſque Eliu filius Barachel Bu- 6
zites, dixit:
Iunior ſum tempore, vos autem antiquio
res, idcirco demiſſo capite, veritus ſũ vobis
indicare meam ſententiam.
*Sperabam enim quòd ætas prolixior lo- 7
queretur, & annorum multitudo doceret ſa
pientiam.
*Sed, vt video, Spiritus eſt in hominibus, 8
& inſpiratio Omnipotentis dat intelligen-
tiam.
*Non ſunt longæui ſapientes, nec ſenes in 9
telligunt iudicium.
*Ideo dicam: Audite me, oſtendam vobis 10
etiam ego meam ſapientiam. C
*Expectaui enim ſermones veſtros, audi- 11
ui prudentiam veſtram, donec diſceptaremi
ni ſermonibus:
* Et donec putabam vos aliquid dicere, 12
conſiderabam: ſed, vt video, non eſt qui poſ
ſit arguere Iob, & reſpondere ex vobis ſer-
monibus eius.
* Ne forte dicatis: Inuenimus ſapientiam, 13
Deus proiecit eum, non homo.
14 * Nihil locutus eſt mihi, & ego non ſecun-
dum ſermones veſtros reſpondebo illi.
15 * Extimuerunt, nec reſponderunt vltra,
abſtuleruntque a ſe eloquia.
16 * Quoniam igitur expectaui, & non ſunt
D locuti: ſteterunt, nec vltra reſponderunt:
17 * Reſpondebo & ego partem meam, &
oſtendam ſcientiam meam.
18 * Plenus ſum enim ſermonibus, & coar-
ctat me ſpiritus vteri mei.
19 * En venter meus quaſi muſtum abſq. ſpi-
raculo, quod lagunculas nouas diſrumpit.
20 *Loquar, & reſpirabo paululum: aperiam
labia mea, & reſpondebo.
21 * Non accipiam perſonam viri, & Deum
homini non æquabo.
22 * Neſcio enim quamdiu ſubſiſtã, etſi poſt
modicum tollat me Factor meus.

CAP. XXXIII.

1 AVdi igitur Iob eloquia mea, & omnes
A ſermones meos auſculta.
2 * Ecce aperui os meum, loquatur lingua
mea in faucibus meis.
3 *Simplici corde meo ſermones mei, & ſen
tentiam puram labia mea loquentur.
4 *Spiritus Dei fecit me, & ſpiraculum Om
nipotentis viuificauit me.
5 *Si potes, reſponde mihi, & aduerſus faciẽ
meam conſiſte.
6 * Ecce, & me ſicut & te fecit Deus, & de
eodem luto ego quoque formatus ſum.
7 * Verumtamen miraculum meum non te
terreat, & eloquẽtia mea non ſit tibi grauis.
8 * Dixiſti ergo in auribus meis, & vocem
verborum tuorum audiui:
9 *Mundus ſum ego, & abſque delicto: im-
B maculatus, & non eſt iniquitas in me.
10 *Quia querelas in me reperit, ideo arbitra-
tus eſt me inimicum ſibi.
11 * Poſuit in neruo pedes meos, cuſtodiuit
omnes ſemitas meas.
12 *Hoc eſt ergo, in quo nõ es iuſtificatus: re
ſpondebo tibi, quia maior ſit Deus homine.
13 * Aduerſus eum contendis quòd non ad
omnia verba reſponderit tibi?
14 * Semel loquitur Deus, & ſecundo id ipſũ
non repetit.
15 * Per ſomnium in viſione nocturna, quan-
do irruit ſopor ſuper homines, & dormiunt
in lectulo:
16 * Tunc aperit aures virorum, & erudiens
C eos inſtruit diſciplina.
17 * Vt auertat hominem ab his, quæ facit, &
liberet eum de ſuperbia:
18 * Eruens animam eius a corruptione: & vi
tam illius, vt non tranſeat in gladium.
19 * Increpat quoq. per dolorem i lectulo, &
omnia oſſa eius marceſcere facit.
*Abo-

Digitized by Google

* Abominabilis ei fit in vita ſua panis, & 20
animæ illius cibus ante deſiderabilis.
* Tabeſcet caro eius, & oſſa, quæ tecta fue 21
rant, nudabuntur.
* Appropinquauit corruptioni anima e- 22
ius, & vita illius mortiferis.
* Si fuerit pro eo Angelus loquens, vnus 23
de millibus, vt annunciet hominis æquitatẽ:
* Miſerebitur eius, & dicet: Libera eum, vt 24
non deſcendat in corruptionem: inueni in
quo ei propitier.
* Conſumpta eſt caro eius a ſupplicijs, re- 25
uertatur ad dies adoleſcentiæ ſuæ.
* Deprecabitur Deum, & placabilis ei e- 26
rit: & videbit faciem eius in iubilo, & reddet D
homini iuſtitiam ſuam.
* Reſpiciet homines, & dicet: Peccaui, & 27
vere deliqui, &, vt eram dignus, non recepi.
* Liberauit animam ſuam ne pergeret in 28
interitum, ſed viuens lucem videret.
* Ecce, hæc omnia operatur Deus tribus vi 29
cibus per ſingulos.
* Vt reuocet animas eorum a corruptione, 30
& illuminet luce viuentium.
* Attende Iob, & audi me: & tace, dum ego 31
loquor.
* Si autem habes quod loquaris, reſponde 32
mihi, loquere: volo enim, te apparere iuſtum.
* Quòd ſi non habes, audi me: tace, & do- 33
cebo te ſapientiam.

CAP. XXXIIII.

1
PRonuncians itaque Eliu, etiam hæc locu-
tus eſt: A
* Audite ſapientes verba mea, & eruditi 2
auſcultate me:
* * Auris enim verba probat, & guttur e- 3
ſcas guſtu dijudicat.
* Iudicium eligamus nobis, & inter nos vi- 4
deamus quid ſit melius.
* Quia dixit Iob: Iuſtus ſum, & Deus ſub- 5
uertit iudicium meum.
* In iudicando enim me, mendacium eſt: 6
violenta ſagitta mea abſque vllo peccato.
* Quis eſt vir vt eſt Iob, qui bibit ſubſan- 7
nationem quaſi aquam:
* Qui graditur cum operantibus iniquita- 8
tem, & ambulat cum viris impijs?
* Dixit enim: Non placebit vir Deo, etiam 9
ſi cucurrerit cum eo.
* Ideo viri cordati audite me, abſit a Deo 10
impietas, & ab Omnipotente iniquitas.
* Opus enim hominis reddet ei, & iuxta 11
vias ſingulorum reſtituet eis. B
* Vere enim Deus non condemnabit fru- 12
ſtra, nec Omnipotens ſubuertet iudicium.
* Quem conſtituit alium ſuper terram? 13
aut quem poſuit ſuper orbem, quem fabrica-
tus eſt?
* Si direxerit ad eum cor ſuum, ſpiritum il 14
lius & flatum ad ſe trahet.
15 * Deficiet omnis caro ſimul, & homo in ci
nerem reuertetur.
16 * Si habes ergo intellectum, audi quod di-
citur, & auſculta vocem eloquij mei.
17 * Numquid qui non amat iudicium, ſanari
poteſt? & quomodo tu eum, qui iuſtus eſt, in
tantum condemnas?
18 * Qui dicit regi, apoſtata: qui vocat duces
impios:
19 * * Qui non accipit perſonas principum:
nec cognouit tyrannum, cum diſceptaret cõ
tra pauperem: opus enim manuum eius ſunt
vniuerſi.

* Deu.10.d.17. 2.Par.19.b.7. Sap.6.b.8. Eccli.35.b.16. Rom.2.b.11. Gal.2.b.6. Eph.6.b.9. Col.3.d.25. Act.10.e.34. 1.Pet.1.c.17.

20 * Subito morientur, & in media nocte tur
babuntur populi, & pertranſibunt, & aufe-
rent violentum abſque manu.
21 * Oculi enim eius ſuper vias hominum, &
C omnes greſſus eorum conſiderat.
22 * Non ſunt tenebræ, & non eſt vmbra mor
tis, vt abſcondantur ibi qui operantur iniqui
tatem.
23 * Neque enim vltra in hominis poteſtate
eſt, vt veniat ad Deum in iudicium.
24 * Conteret multos, & innumerabiles, &
ſtare faciet alios pro eis.
25 * Nouit enim opera eorum: & idcirco in-
ducet noctem, & conterentur.
26 * Quaſi impios percuſſit eos in loco vi-
dentium.
27 * Qui quaſi de induſtria receſſerunt ab eo,
& omnes vias eius intelligere noluerunt:
28 * Vt peruenire facerent ad eum clamorem
egeni, & audiret vocem pauperum.
29 * Ipſo enim concedente pacem, quis eſt
qui condemnet? ex quo abſconderit vultum,
D quis eſt qui contempletur eum & ſuper gen
tes & ſuper omnes homines?
30 * Qui regnare facit hominem hypocritã
propter peccata populi.
31 * Quia ergo ego locutus ſum ad Deum, tẽ
quoque non prohibebo.
32 * Si erraui, tu doce me: ſi iniquitatem locu
tus ſum, vltra non addam.
33 * Numquid a te Deus expetit eam, quia di-
ſplicuit tibi? tu enim cœpiſti loqui, & non e-
go: quòd ſi quid noſti melius, loquere.
34 * Viri intelligentes loquantur mihi, & vir
ſapiens audiat me.
35 * Iob autem ſtulte locutus eſt, & verba il-
lius non ſonant diſciplinam.
36 * Pater mi, probetur Iob vſque ad finem:
ne deſinas ab homine iniquitatis.
37 * Quia addit ſuper peccata ſua blaſphe-
miã, inter nos interim conſtringatur: & tunc
ad iudicium prouocet ſermonibus ſuis Deũ.

CAP. XXXV.

1 IGitur Eliu hæc rurſum locutus eſt:
2 * Numquid æqua tibi videtur tua cogi-
tatio,

tatio, vt diceret: iuſtior ſum Deo? A
* Dixiſti enim: Non tibi placet quod rectũ 3
eſt: vel quid tibi proderit, ſi ego peccauero?
* Itaque ego reſpondebo ſermonibus tuis, 4
& amicis tuis tecum.
* Suſpice cælum & intuere, & contempla- 5
re æthera quod altior te ſit. B
* Si peccaueris, quid ei nocebis? & ſi mul- 6
tiplicatæ fuerint iniquitates tuæ, quid facies
contra eum?
* Porro ſi iuſte egeris, quid donabis ei, aut 7
quid de manu tua accipiet?
* Homini, qui ſimilis tui eſt, nocebit im- 8
pietas tua: & filium hominis adiuuabit iuſti-
tia tua.
* Propter multitudinem calumniatorum 9
clamabunt: & eiulabunt propter vim brachij C
tyrannorum.
* Et non dixit: Vbi eſt Deus, qui fecit me, 10
qui dedit carmina in nocte?
* Qui docet nos ſuper iuméta terræ, & ſu 11
per volucres cæli erudit nos.
* Ibi clamabunt, & non exaudiet, propter 12
ſuperbiam malorum.
* Non ergo fruſtra audiet Deus, & Omni- 13
potens cauſas ſingulorum intuebitur. D
* Etiam cum dixeris: Non conſiderat: iudi 14
care coram illo, & expecta eum.
* Nunc enim non infert furorem ſuum, 15
nec vlciſcitur ſcelus valde.
* Ergo Iob fruſtra aperit os ſuum, & abſ- 16
que ſcientia verba multiplicat.

CAP. XXXVI.

ADdens quoque Eliu, hæc locutus eſt: 1
* Suſtine me paululũ, & indicabo tibi 2
adhuc enim habeo quod pro Deo loquar. A
* Repetam ſcientiam meam a principio, 3
& operatorem meum probabo iuſtum.
* Vere enim abſque mendacio ſermones 4
mei, & perfecta ſcientia probabitur tibi.
* Deus potentes non abijcit, cum & ipſe 5
ſit potens.
* Sed non ſaluat impios, & iudicium pau- 6
peribus tribuit.
* Non auferet a iuſto oculos ſuos, & reges 7
in ſolio collocat in perpetuum, & illi eri-
guntur.
* Et ſi fuerint in catenis, & vinciantur fu- 8
nibus paupertatis. B
* Indicabit eis opera eorum, & ſcelera eo 9
rum, quia violenti fuerunt.
* Reuelabit quoq. aurem eorum, vt corri- 10
piat: & loquetur, vt reuertátur ab iniquitate.
* Si audierint, & obſeruauerint, cóplebũt 11
dies ſuos in bono, & annos ſuos in gloria:
* Si autem non audierint, tranſibunt per 12
gladium, & conſumentur in ſtultitia.
* Simulatores & callidi prouocant iram 13
Dei, neque clamabunt cum vincti fuerint.
* Morietur in tempeſtate anima eorum, & 14
vita eorum inter effeminatos.
15 * Eripiet de anguſtia ſua pauperem, & re-
uelabit in tribulatione aurem eius.
16 * Igitur ſaluabit te de ore anguſto latiſſi-
C me: & non habente fundamentũ ſubter ſe: re
quies auté menſæ tuæ erit plena pinguedine.
17 * Cauſa tua quaſi impij iudicata eſt, cau-
ſam iudiciumq. recipies.
18 * Non te ergo ſuperet ira, vt aliquem op-
primas: nec multitudo donorum inclinet te.
19 * Depone magnitudinem tuam abſque
tribulatione, & omnes robuſtos fortitudine.
20 * Ne protrahas noctem, vt aſcendant po-
puli pro eis.
21 * Caue ne declines ad iniquitatem: hanc e-
nim cœpiſti ſequi miſeriam.
22 * Ecce, Deus excelſus in fortitudine ſua, &
nullus ei ſimilis in legiſlatoribus.
23 * Quis poterit ſcrutari vias eius? aut quis
poteſt ei dicere: Operatus es iniquitatem?
24 * Meméto quod ignores opus eius, de quo
D cecinerunt viri.
25 * Omnes homines vident eum, vnuſquiſ-
que intuetur procul.
26 * Ecce, Deus magnus vincens ſcientiam no
ſtrã: numerus annorum eius inæſtimabilis.
27 * Qui aufert ſtillas pluuiæ, & effundit im-
bres ad inſtar gurgitum.
28 * Qui de nubibus fluunt, quæ prætexunt
cuncta deſuper.
29 * Si voluerit extendere nubes quaſi tento
rium ſuum.
30 * Et fulgurare lumine ſuo deſuper, cardi-
nes quoque maris operiet.
31 * Per hæc enim iudicat populos, & dat e-
ſcas multis mortalibus.
32 * In manibus abſcondit lucem, & præcipit
ei vt rurſus adueniat.
33 * Annunciat de ea amico ſuo, quòd poſſeſ-
ſio eius ſit, & ad eam poſſit aſcendere.

CAP. XXXVII.

1 SVper hoc expauit cor meum, & emotum
A eſt de loco ſuo.
2 * Audite auditionem in terrore vocis e-
ius, & ſonum de ore illius procedentem.
3 * Subter omnes cælos ipſe conſiderat, & lu
men illius ſuper terminos terræ.
4 * Poſt eum rugiet ſonitus, tonabit voce ma
gnitudinis ſuæ, & nõ inueſtigabitur, cum au-
dita fuerit vox eius.
5 * Tonabit Deus in voce ſua mirabiliter, qui
facit magna & inſcrutabilia.
6 * Qui præcipit niui vt deſcendat in terram
B & hiemis pluuijs, & imbri fortitudinis ſuæ.
7 * Qui in manu omnium hominum ſignat,
vt nouerint ſinguli opera ſua.
8 * Ingredietur beſtia latibulum, & in antro
ſuo morabitur.
9 * Ab interioribus egredietur tempeſtas, &
ab Arcturo frigus.

* Flan-

* Flāte Deo concreſcit gelu, & rurſum la 10
tiſſimæ funduntur aquæ.
* Frumentum deſiderat nubes, & nubes 11
ſpargunt lumen ſuum.
* Quæ luſtrant per circuitum, quocum- 12
que eas voluntas gubernātis duxerit, ad om-
ne quod præceperit illis ſuper faciem orbis
terrarum:
* Siue in vna tribu, ſiue in terra ſua, ſiue in 13
quocumque loco miſericordiæ ſuæ eas iuſſe- C
rit inueniri.
* Auſculta hæc Iob: ſta, & conſidera mira 14
bilia Dei.
* Numquid ſcis quando præceperit Deus 15
pluuiis, vt oſtenderent lucem nubium eius?
* Nūquid noſti ſemitas nubium magnas, 16
& perfectas ſcientias?
* Nonne veſtimenta tua calida ſunt, cum 17
perflata fuerit terra Auſtro?
* Tu forſitan cum eo fabricatus es cælos, 18
qui ſolidiſſimi quaſi ære fuſi ſunt.
* Oſtēde nobis quid dicamus illi: nos quip 19
pe inuoluimur tenebris. D
* Quis narrabit ei quæ loquor? etiam ſi lo 20
cutus fuerit homo, deuorabitur.
* At nunc non uident lucem: ſubito aer co 21
getur in nubes, & ventus tranſiēs fugabit eas.
* Ab Aquilone aurum venit, & ad Deum 22
formidoloſa laudatio.
* Digne eum inuenire non poſſumus: ma- 23
gnus fortitudine, & iudicio, & iuſtitia & e-
narrari non poteſt.
* Ideo timebunt eum viri, & non audebūt 24
contemplari omnes, qui ſibi videntur eſſe
ſapientes.

CAP. XXXVIII.

Reſpondens autem Dominus Iob de tur 1
bine dixit: A
* Quis eſt iſte inuoluens ſententias ſermo 2
nibus imperitis?
* Accinge ſicut vir lumbos tuos: interroga 3
bo te, & reſponde mihi.
* Vbi eras quando ponebam fundamenta 4
terræ? indica mihi ſi habes intelligentiam.
* Quis poſuit menſuras eius, ſi noſti? vel 5
quis tetendit ſuper eam lineam?
* Super quo baſes illius ſolidatæ ſunt? aut 6
quis demiſit lapidem angularem eius,
* Cum me laudarent ſimul aſtra matutina, 7
& iubilarent omnes filii Dei?
* Quis concluſit oſtiis mare, quando erum 8
pebat quaſi de vulua procedens:
* Cum ponerem nubem veſtimentum e- 9
ius, & caligine illud quaſi pannis infantiæ
obuoluerem?
* Circumdedi illud terminis meis, & poſui 10
vectem, & oſtia;
* Et dixi: Vſque huc venies, & non proce 11
des amplius, & hic confringes tumentes flu B
ctus tuos.
* Numquid poſt ortum tuum præcepiſti 12
diluculo, & oſtendiſti auroræ locum ſuum?
13 * Et tenuiſti concutiens extrema terræ, &
excuſſiſti impios ex ea?
14 * Reſtituetur vt lutum ſignaculum, & ſta-
bit ſicut veſtimentum:
15 * Auferetur ab impiis lux ſua, & brachiū
excelſum confringetur.
16 * Numquid ingreſſus es profunda maris,
& in nouiſſimis abyſſi deambulaſti?
17 * Numquid apertæ ſunt tibi portæ mortis,
& oſtia tenebroſa vidiſti?
18 * Numquid cōſideraſti latitudinem terræ?
indica mihi, ſi noſti, omnia,
19 * In qua via lux habitet, & tenebrarum
quis locus ſit:
20 * Vt ducas vnumquodq. ad terminos ſuos,
& intelligas ſemitas domus eius.
21 * Sciebas tunc quod naſciturus eſſes? & nu
C merum dierum tuorum noueras?
22 * Numquid ingreſſus es theſauros niuis,
aut theſauros grandinis aſpexiſti?
23 * Quæ præparaui in tempus hoſtis, in diē
pugnæ & belli?
24 * Per quam viam ſpargitur lux, diuiditur
æſtus ſuper terram?
25 * Quis dedit vehementiſſimo imbri cur-
ſum, & viam ſonantis tonitrui.
26 * Vt plueret ſuper terram abſque homine
in deſerto, vbi nullus mortaliū cōmoratur.
27 * Vt impleret inuiam & deſolatam, & pro
duceret herbas virentes?
28 * Quis eſt pluuiæ pater? vel quis genuit
ſtillas roris?
29 * De cuius vtero egreſſa eſt glacies? & ge-
lu de cælo quis genuit?
30 * In ſimilitudinem lapidis aquæ durātur,
D & ſuperficies abyſſi conſtringitur.
31 * Nūquid cōiūgere valebis micātes ſtellas
Pleiadas, aut gyrū Arcturi poteris diſſipare?
32 * Numquid producis Luciferum in tempo
re ſuo, & veſperum ſuper filios terræ conſur
gere facis?
33 * Numquid noſti ordinem cæli, & pones
rationem eius in terra?
34 * Numquid eleuabis in nebula vocem tuā,
& impetus aquarum operiet te?
35 Numquid mittes fulgura, & ibunt, & re-
uertentia dicent tibi: Adſumus?
36 * Quis poſuit in viſceribus hominis ſapiē-
tiam? vel quis dedit gallo intelligentiam?
37 * Quis enarrabit cælorum rationem, & cō
centum cæli quis dormire faciet?
38 Quando fundebatur puluis in terra, & gle
bæ compingebantur?
39 * Numquid capies leænæ prædam, & ani-
mam catulorum eius implebis,
40 * Quando cubant in antris, & in ſpecubus
inſidiantur?
41 * Quis præparat coruo eſcam ſuam, quan Pſ. 146. b. 6.
do pulli eius clamant ad Deum, vagantes, eo
quod non habeant cibos?

CAP. XXXIX.

NVmquid noſti tẽpus partus ibicũ in pe- 1
tris, vel parturiẽtes ceruas obſeruaſti? A
*Dinumeraſti menſes conceptus earum, 2
& ſciſti tempus partus earum?
*Incuruantur ad fœtum, & pariunt, & ru 3
gitus emittunt.
*Separant̃ filii earũ, & pergunt ad paſtũ: 4
egrediuntur, & non reuertuntur ad eas.
*Quis dimiſit onagrum liberum, & uincu 5
la eius quis ſoluit?
*Cui dedi in ſolitudine domum, & taber- 6
nacula eius in terra ſalſuginis.
*Contemnit multitudinem ciuitatis, cla- 7
morem exactoris non audit. B
*Circumſpicit montes paſcuæ ſuæ, & vi- 8
rentia quæque perquirit.
*Numquid volet rhinoceros ſeruire tibi, 9
aut morabitur ad præſepe tuum?
*Numquid alligabis rhinocerota ad aran 10
dum loro tuo? aut confringet glebas valliũ
poſt te?
*Nũquid fiduciam habebis in magna for- 11
titudine eius, & derelinques ei labores tuos?
*Numquid credes illi quod ſementem red 12
dat tibi, & aream tuam congreget?
*Penna ſtruthionis ſimilis eſt pennis hero 13
dii, & accipitris.
*Quando derelinquit oua ſua in terra, tu 14
forſitan in puluere calefacies ea?
*Obliuiſcitur quod pes conculcet ea, aut 15
beſtia agri conterat.
*Duratur ad filios ſuos quaſi nõ ſint ſui, 16
fruſtra laborauit nullo timore cogente. C
*Priuauit enim eam Deus ſapientia, nec 17
dedit illi intelligentiam.
*Cum tempus fuerit, in altum alas erigit: 18
deridet equum & aſcenſorem eius.
*Numquid præbebis equo fortitudinem, 19
aut circumdabis collo eius hinnitum?
*Numquid ſuſcitabis eum quaſi locuſtas? 20
gloria narium eius terror.
*Terram vngula fodit, exultat audacter: 21
in occurſum pergit armatis.
*Contemnit pauorem, nec cedit gladio. 22
*Super ipſum ſonabit pharetra, vibrabit 23
haſta & clypeus.
*Feruens & fremẽs ſorbet terram, nec re 24
putat tubæ ſonare clangorem.
*Vbi audierit buccinam, dicit: Vah, pro- 25
cul odoratur bellum, exhortationem ducũ,
& vlulatum exercitus.
*Numquid per ſapientiam tuam plume- 26
ſcit accipiter, expandẽs alas ſuas ad Auſtrũ? D
*Numquid ad præceptum tuum eleuabi- 27
tur aquila, & in arduis ponet nidum ſuum?
*In petris manet, & in præruptis ſilicibus 28
commoratur, atque inacceſſis rupibus.
*Inde contemplatur eſcam, & de longe 29
oculi eius proſpiciunt.
*Pulli eius lambent ſanguinẽ: & vbicũq. 30
cadauer fuerit, ſtatim adeſt.
31 *Et adiecit Dominus, & locutus eſt ad Iob:
32 *Numquid qui contendit cum Deo, tam
facile conquieſcit? vtique qui arguit Deum,
debet reſpondere ei.
33 *Reſpondens autem Iob Domino, dixit:
34 *Qui leuiter locutus ſum, reſpõdere quid
poſſum? manum meam ponam ſuper os
meum.
35 *Vnum locutus ſum, quod vtinam non di-
xiſſem: & alterum, quibus vltra non addam.

CAP. XL.

1 REſpondens autem Dominus Iob de tur
A bine, dixit:
2 Accinge ſicut vir lumbos tuos: interroga
bo te: & indica mihi.
3 *Numquid irritum facies iudicium meum:
& condemnabis me, vt tu iuſtificeris?
4 *Et ſi habes brachium ſicut Deus, & ſi vo-
ce ſimili tonas?
5 *Circumda tibi decorem, & in ſublime e-
rigere, & eſto glorioſus, & ſpecioſis induere
veſtibus.
6 *Diſperge ſuperbos in furore tuo, & reſpi
ciens omnem arrogantem humilia.
7 *Reſpice cunctos ſuperbos, & confunde
B eos, & contere impios in loco ſuo.
8 *Abſconde eos in puluere ſimul, & facies
eorum demerge in foueam:
9 *Et ego confitebor quod ſaluare te poſſit
dextera tua.
10 *Ecce, Behemoth, quẽ feci tecum, fœnũ
quaſi bos comedet:
11 *Fortitudo eius in lumbis eius, & virtus il
lius in vmbilico ventris eius.
12 *Stringit caudam ſuam quaſi cedrum, ner
ui teſticulorum eius perplexi ſunt.
13 *Oſſa eius velut fiſtulæ æris, cartilago il-
lius quaſi laminæ ferreæ.
14 *Ipſe eſt principium viarum Dei, qui fe-
C cit eum, applicabit gladium eius.
15 *Huic montes herbas ferunt: omnes beſtię
agri ludent ibi.
16 *Sub vmbra dormit in ſecreto calami, &
in locis humentibus.
17 *Protegunt vmbræ vmbram eius, circum-
dabunt eum ſalices torrentis.
18 *Ecce, abſorbebit fluuium, & non mirabi
tur: & habet fiduciam quod influat Iordanis
in os eius.
19 *In oculis eius quaſi hamo capiet eum, &
in ſudibus perforabit nares eius.
20 *An extrahere poteris leuiathan hamo, &
fune ligabis linguam eius?
21 *Numquid pones circulum in nari-
D bus eius, aut armilla perforabis maxillam
eius?
22 *Numquid multiplicabit ad te preces, aut
loquetur tibi mollia?
23 *Numquid feriet tecum pactum, & acci-
pies eum ſeruum ſempiternum?

*Num-

*Numquid illudes ei quaſi aui, aut ligabis 24
eum ancillis tuis?
*Concident eum amici, diuident illum ne 25
gotiatores?
*Numquid implebis ſagenas pelle eius, & 26
gurguſtium piſcium capite illius?
* Pone ſuper eum manum tuam: memen 27
to belli, nec vltra addas loqui.
* Ecce, ſpes eius fruſtrabitur eum, & videntibus cunctis præcipitabitur. 28

CAP. XLI.

NOn quaſi crudelis ſuſcitabo eum: quis 1
enim reſiſtere poteſt vultui meo? A
*Quis ante dedit mihi, ut reddam ei? om- 2
nia quæ ſub cælo ſunt, mea ſunt.
*Non parcam ei, & verbis potentibus, & 3
ad deprecandum compoſitis.
*Quis reuelabit faciem indumenti eius? & 4
in medium oris eius quis intrabit?
*Portas vultus eius quis aperiet? per gy- 5
rum dentium eius formido.
*Corpus illius quaſi ſcuta fuſilia, compa- 6
ctum ſquamis ſe prementibus.
*Vna vni coniungitur, & ne ſpiraculum 7
quidem incedit per eas: B
*Vna alteri adhærebit, & tenentes ſe ne- 8
quaquam ſeparabuntur.
*Sternutatio eius ſplendor ignis, & oculi 9
eius, vt palpebræ diluculi.
*De ore eius lampades procedunt, ſicut te 10
dæ ignis accenſæ.
*De naribus eius procedit fumus, ſicut ol 11
læ ſuccenſæ atque feruentis.
*Halitus eius prunas ardere facit, & flam- 12
ma de ore eius egreditur.
*In collo eius morabitur fortitudo, & fa- 13
ciem eius præcedit egeſtas.
*Membra carnium eius cohærentia ſibi: 14
mittet contra eum fulmina, & ad locum a- C
lium non ferentur.
*Cor eius indurabitur tamquam lapis, & 15
ſtringetur quaſi malleatoris incus.
*Cum ſublatus fuerit, timebunt angeli, & 16
territi purgabuntur.
*Cum apprehenderit eum gladius, ſubſi- 17
ſtere non poterit neque haſta, neq. thorax:
*Reputabit enim quaſi paleas ferrum, & 18
quaſi lignum putridum, æs
*Non fugabit eum uir ſagittarius, in ſtipu 19
lam verſi ſunt ei lapides fundæ.
*Quaſi ſtipulam æſtimabit malleum, & 20
deridebit vibrantem haſtam. D
*Sub ipſo erunt radii ſolis, & ſternet ſibi 21
aurum quaſi lutum.
*Ferueſcere faciet quaſi ollam profundū 22
mare, & ponet quaſi cum vnguenta bulliunt.
*Poſt eum lucebit ſemita, æſtimabit abyſ 23
ſum quaſi ſeneſcentem.
*Non eſt ſuper terram poteſtas, quæ com 24
paretur ei, qui factus eſt ut nullum timeret.
25 * Omne ſublime videt, ipſe eſt rex ſuper
vniuerſos filios ſuperbiæ.

CAP. XLII.

1 REſpondens autem Iob Domino, dixit:
2 * Scio quia omnia potes, & nulla te la
A tet cogitatio.
3 * Quis eſt iſte, qui celat conſilium abſque
ſcientia? ideo inſipienter locutus ſum, & quæ
vltra modum excederent ſcientiam meam:
4 * Audi, & ego loquar: interrogabo te, & re-
ſponde mihi.
5 Auditu auris audiui te, nunc autem oculus
meus videt te.
6 * Idcirco ipſe me reprehendo, & ago pœ-
nitentiam in fauilla & cinere.
7 * Poſtquam autem locutus eſt Dominus
B verba hæc ad Iob, dixit ad Eliphaz Themani-
tem: Iratus eſt furor meus in te, & in duos
amicos tuos, quoniam non eſtis locuti coram
me rectum, ſicut ſeruus meus Iob.
8 * Sumite ergo vobis ſeptem tauros, & ſe-
ptem arietes, & ite ad ſeruum meum Iob, &
offerte holocauſtum pro vobis: Iob autem
ſeruus meus orabit pro vobis: faciem eius
ſuſcipiam vt non vobis imputetur ſtultitia:
neque enim locuti eſtis ad me recta, ſicut ſer
uus meus Iob.
9 * Abierunt ergo Eliphaz Themanites, &
Baldad Suhites, & Sophar Naamathites, &
fecerunt ſicut locutus fuerat Dominus ad
eos, & ſuſcepit Dominus faciem Iob.
10 * Dominus quoque conuerſus eſt ad pœni
C tentiam Iob, cum oraret ille pro amicis ſuis.
Et addidit Dominus omnia quæcumque fue-
rant Iob, duplicia.
11 * Venerunt autem ad eum omnes fratres
ſui, & vniuerſæ ſorores ſuæ, & cuncti qui no-
uerant eum prius, & comederunt cum eo pa
nem in domo eius: & mouerunt ſuper eum
caput, & conſolati ſunt eum ſuper omni ma-
lo, quod intulerat Dominus ſuper eum: Et
dederunt ei vnuſquiſque ouem vnam, & in-
aurem auream vnam.
12 * Dominus autem benedixit nouiſſimis
D Iob magis quàm principio eius. Et facta
ſunt ei quattuordecim millia ouium, & ſex
millia camelorum, & mille iuga boum, &
mille aſinæ.
13 * Et fuerunt ei ſeptem filij, & tres filiæ.
14 * Et vocauit nomen vnius Diem, & nomē
ſecundæ Caſſiam, & nomen tertiæ Cornu-
ſtibij.
15 * Non ſunt autem inuentæ mulieres ſpe-
cioſæ ſicut filiæ Iob in vniuerſa terra: deditq.
eis pater ſuus hereditatem inter fratres earū.
16 * Vixit autem Iob poſt hæc, centum qua-
draginta annis, & vidit filios ſuos, & filios fi-
liorum ſuorum vſque ad quartam generatio
nem, & mortuus eſt ſenex, & plenus dierum.

LIBER PSALMORVM.



1.

Pſal. I.

BEATVS vir, qui non 1
abijt in conſilio impio- A
rum, & in uia peccato-
rum non ſtetit, & in ca-
thedra peſtilentiæ non
ſedit:
*Ioſ. 1.b.8. *" Sed in lege Domini 2
voluntas eius, & in lege
eius meditabitur die ac nocte.
*Ier. 17.b.8. *" Et erit tamquam lignum, quod planta- 3
tum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fru-
ctum ſuum dabit in tempore ſuo:
Et folium eius non defluet: & omnia quæ
cumque faciet, proſperabuntur.
*Non ſic impii, non ſic: ſed tamquam pul- 4
uis, quem proiicit ventus a facie terræ.
*Ideo non reſurgent impii in iudicio: neq. 5
peccatores in concilio iuſtorum,
*Quoniam nouit Dominus uiam iuſtorũ: 6
& iter impiorum peribit.

Pſal. II.

Act. 4.e.25. QVare fremuerunt Gentes, & populi me 1
ditati ſunt inania? A
* Aſtiterunt reges terræ, & principes con 2
uenerunt in vnum aduerſus Dominum, &
aduerſus Chriſtum eius.
* Dirumpamus vincula eorum: & proii- 3
ciamus a nobis iugum ipſorum.
* Qui habitat in cælis irridebit eos: & Do 4

B minus ſubſannabit eos.
5 * Tunc loquetur ad eos in ira ſua, & in fu-
rore ſuo conturbabit eos.
6 * Ego autem conſtitutus ſum rex ab eo ſu-
per Sion montem ſanctum eius, prædicans
præceptum eius.
7 * " Dominus dixit ad me: Filius meus es *Act. 13.f. Heb. 1.b. 5.b.*
tu, ego hodie genui te.
8 * Poſtula a me: & dabo tibi Gentes here-
C ditatem tuam, & poſſeſſionem tuam termi-
nos terræ.
9 * Reges eos in virga ferrea, & tamquam
vas figuli confringes eos.
10 *" Et nũc reges intelligite: erudimini qui *Apoc. & 19.*
iudicatis terram.
11 * Seruite Domino in timore: & exultate ei
cum tremore.
12 * Apprehendite diſciplinam: nequando ira
ſcatur Dominus, & pereatis de via iuſta.
13 * Cum exarſerit in breui ira eius, beati om
nes, qui confidunt in eo.

Pſalmus Dauid, cum fugeret a facie Abſalom
1 filij ſui. 2. *Reg.* 15. 14. *III.*

2 DOmine quid multiplicati ſunt qui tri-
A bulant me? multi inſurgunt aduer-
ſum me.
3 * Multi dicunt animæ meæ: Non eſt ſalus
ipſi in Deo eius.
4 *Tu autem Domine ſuſceptor meus es, glo
ria mea, & exaltans caput meum.
5 * Voce mea ad Dominum clamaui: &
exau-

exaudiuit me de monte ſancto ſuo.
*Ego dormiui, & ſoporatus ſum: & exur- 6
rexi, quia Dominus ſuſcepit me.
Non timebo millia populi circumdantis 7
me: exurge Domine, ſaluum me fac Deus
meus.
*Quoniam tu percuſſiſti omnes aduer- 8
ſantes mihi ſine cauſa: dentes peccatorum
contriuiſti.
*Domini eſt ſalus: & ſuper populum tuum 9
benedictio tua.

In finem in carminibus, Pſalmus 1
Dauid. IIII.

CVm inuocarem exaudiuit me Deus iuſti 2
tiæ meæ: in tribulatione dilataſti mihi. A
Miſerere mei, & exaudi orationẽ meam.
*Filii hominum vſquequo graui corde? 3
vt quid diligitis vanitatem, & quæritis
mendacium?
*Et ſcitote quoniam mirificauit Dominus 4
ſanctum ſuum: Dominus exaudiet me cum
clamauero ad eum.
*Iraſcimini, & nolite peccare: quæ dicitis 5
in cordibus veſtris, in cubilibus veſtris com
pungimini.
*Sacrificate ſacrificium iuſtitiæ, & ſpera- 6
te in Domino. multi dicunt: Quis oſtendit
nobis bona?
*Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui 7
Domine: dediſti lætitiam in corde meo. B
*A fructu frumenti, vini, & olei ſui multi 8
plicati ſunt.
*In pace in idipſum dormiam, & requie 9
ſcam;
*Quoniam tu Domine ſingulariter in ſpe 10
conſtituiſti me.

In finem pro ea, quæ hæreditatem con- 1
ſequitur, Pſalmus Dauid. V.

VErba mea auribus percipe Domine, in 2
telliga clamorem meum. A
Intende voci orationis meę, rex meus & 3
Deus meus.
*Quoniam ad te orabo: Domine mane e- 4
xaudies vocem meam.
*Mane aſtabo tibi & videbo: quoniam 5
non Deus volens iniquitatem tu es.
*Neque habitauit iuxta te malignus: neq. 6
permanebunt iniuſti ante oculos tuos.
*Odiſti omnes, qui operantur iniquita- 7
tem: perdes omnes, qui loquuntur men-
dacium. B
Virum ſanguinum & doloſum abominabi
tur Dominus: * ego autem in multitudine 8
miſericordiæ tuæ.
Introibo in domum tuam: adorabo ad tem
plum ſanctum tuum in timore tuo.
*Domine deduc me in iuſtitia tua: pro- 9
C pter inimicos meos dirige in conſpectu tuo
viam meam.
10 *Quoniam non eſt in ore eorum veritas:
cor eorum vanum eſt.
11 * *Sepulchrum patens eſt guttur eo- *Inf. 13 a. 5. Rom. 3. b. 13.
rum, linguis ſuis doloſe agebant, iudica il-
los Deus.
Decidant a cogitationibus ſuis, ſecundum
multitudinem impietatum eorum expelle
eos, quoniam irritauerunt te Domine.
12 Et lætentur omnes, qui ſperant in te, in
æternum exultabunt: & habitabis in eis.
Et gloriabuntur in te omnes, qui dili-
13 gunt nomen tuum, * quoniam tu benedi-
ces iuſto.
Domine, vt ſcuto bonæ voluntatis tuæ co
ronaſti nos.

1 In finem in carminibus, Pſalmus Dauid,
pro octaua. VI.

2 DOmine, ne in furore tuo arguas me,
A neque in ira tua corripias me,
3 *Miſerere mei Domine quoniam infirmus
ſum: ſana me Domine quoniam conturba-
ta ſunt oſſa mea.
4 *Et anima mea turbata eſt valde: ſed tu
Domine vſquequo?
5 *Conuertere Domine, & eripe animam
B meam: ſaluum me fac propter miſericordiã
tuam.
6 *Quoniam non eſt in morte qui memor
ſit tui: in inferno autem quis confitebitur
tibi?
7 *Laboraui in gemitu meo, lauabo per ſin-
gulas noctes lectum meũ: lacrymis meis ſtra-
tum meum rigabo.
8 *Turbatus eſt a furore oculus meus: inue-
terauí inter omnes inimicos meos.
9 * *Diſcedite a me omnes qui operamini *Mat. 7. d. 23. & 25. d. 41. Luc. 13. f. 27.
iniquitatem: quoniam exaudiuit Dominus
vocem fletus mei.
10 *Exaudiuit Dominus deprecationẽ meã,
Dominus orationem meam ſuſcepit.
11 *Erubeſcant, & conturbentur vehementer
omnes inimici mei: conuertantur & erube-
ſcant valde velociter.

1 Pſalmus Dauid, quem cantauit Domi-
no pro verbis Chuſi filij Iemini.
(2. Reg. 16.) VII.

2 DOmine Deus meus in te ſperaui: ſal-
A uum me fac ex omnibus perſequentib.
me, & libera me.
3 *Ne quando rapiat ut leo animam meam,
dum non eſt qui redimat, neque qui ſaluum
faciat.
4 *Domine Deus meus ſi feci iſtud, ſi eſt ini
quitas in manibus meis:

Google

*Si reddidi retribuentibus mihi mala, deci 5
dam merito ab inimicis meis inanis.
*Perſequatur inimicus animam meam, & 6
comprehendat, & conculcet in terram vitam
meam, & gloriam meam in puluerem de-
ducat.
*Exurge Domine in ira tua: & exaltare in 7
finibus inimicorum meorum.
*Et exurge Domine Deus meus in præce- 8
pto quod mandaſti: & ſynagoga populorum
circumdabit te.
Et propter hanc in altum regredere:* Do 9
minus iudicat populos.
Iudica me Domine ſecundum iuſtitiam B
meam, & ſecundũ innocentiã meã ſuper me.
*Cõſumetur nequitia peccatorũ, & diri- 10
ges iuſtum, ſcrutans corda & renes Deus.
Iuſtum, adiutorium meum a Domino, 11
qui ſaluos facit rectos corde.
*Deus iudex iuſtus, fortis, & patiens: nun 12
quid iraſcitur per ſingulos dies?
* Niſi conuerſi fueritis, gladiũ ſuũ vibra- 13
bit: arcum ſuum tetendit, & parauit illum.
*Et in eo parauit vaſa mortis, ſagittas ſuas 14
ardentibus effecit.
*Ecce parturiit iniuſtitiam: concepit do- 15
lorem, & peperit iniquitatem.
*Lacum aperuit, & effodit eum: & incidit 16
in foueam, quam fecit.
* Cõuertetur dolor eius in caput eius: & 17
in uerticem ipſius iniquitas eius deſcendet.
* Confitebor Domino ſecundum iuſtitiã 18
eius: & pſallam nomini Domini altiſſimi.

1.Par.28.b.9 Ier.11.d.20. & 17.b.10. & 20.c.12.

Iſa.59.a.4. Iob 15.d.35.

In finem pro torcularibus, Pſalmus 1
Dauid. VIII.

DOmine Dominus noſter, quam admira- 2
bile eſt nomen tuum in uniuerſa terra. A
Quoniam eleuata eſt magnificentia tua,
ſuper cælos.
*Ex ore infantium & lactentium perfeci- 3
ſti laudem propter inimicos tuos, ut deſtruas
inimicum & vltorem.
* Quoniam videbo cælos tuos, opera di- 4
gitorum tuorum: lunam & ſtellas, quæ tu
fundaſti.
*Quid eſt homo, quod memor es eius? aut 5
filius hominis, quoniam viſitas eum?
*Minuiſti eũ paulo minus ab angelis, glo 6
ria & honore coronaſti eum:* & conſtituiſti 7
eum ſuper opera manuum tuarum. B
*Omnia ſubiecisti ſub pedibus eius, oues 8
& boues vniuerſas: inſuper & pecora cãpi.
*Volucres cæli, & piſces maris, qui peram 9
bulant ſemitas maris.
*Domine Dominus noſter, quam admira- 10
bile eſt nomen tuum in vniuerſa terra.

Heb.2.a.7.

Ge.1.d.28. 1.Cor.15.d.26

1 In finem pro occultis filii, Pſalmus
Dauid. IX.

2 COnfitebor tibi Domine in toto corde
A meo: narrabo omnia mirabilia tua.
3 *Lætabor & exultabõ in te: pſallam nomi
ni tuo Altiſſime,
4 * In conuertendo inimicum meum retror
ſum: infirmabuntur, & peribunt a facie tua.
5 * Quoniam feciſti iudicium meum & cau-
ſam meam: ſediſti ſuper thronum qui iudicas
iuſtitiam.
6 *Increpaſti Gentes, & periit impius: nomẽ
eorum deleſti in æternum & in ſæculum
ſæculi.
7 *Inimici defecerunt frameæ in finem: &
ciuitates eorum deſtruxiſti.
8 Periit memoria eorum cum ſonitu: * &
Dominus in æternum permanet.
9 Parauit in iudicio thronum ſuum:* & ipſe
B iudicabit orbem terræ in æquitate, iudicabit
populos in iuſtitia.
10 * Et factus eſt Dominus refugium pau-
peri: adiutor in opportunitatibus, in tribu-
latione.
11 * Et ſperent in te qui nouerunt nomen
tuum: quoniam non dereliquiſti quærentes
te Domine.
12 *Pſallite Domino, qui habitat in Sion: an-
nunciate inter Gentes ſtudia eius:
13 * Quoniam requirens ſanguinem eorum
C recordatus eſt: nõ eſt oblitus clamorem pau
perum.
14 * Miſerere mei Domine: vide humilitatem
meam de inimicis meis.
15 *Qui exaltas me de portis mortis, ut annũ
ciem omnes laudationes tuas in portis filiæ
Sion.
16 *Exultabo in ſalutari tuo: infixæ ſunt Gen
tes in interitu, quem fecerunt.
In laqueo iſto, quem abſconderunt, compre
henſus eſt pes eorum.
17 * Cognoſcetur Dominus iudicia faciens:
in operibus manuum ſuarum comprehẽſus
eſt peccator.
18 *Conuertantur peccatores in infernum,
omnes Gentes quæ obliuiſcuntur Deum.
19 *Quoniam non in finem obliuio erit pau-
peris: patientia pauperum non peribit in
finem.
20 *Exurge Domine, nõ confortetur homo:
iudicentur Gentes in conſpectu tuo.
21 * Conſtitue Domine legiſlatorem ſuper
eos: ut ſciant gentes quoniam homines ſunt.

Pſal. X. ſecundum Hebr.

1 * Vt quid Domine receſſiſti longe, deſpicis
A in opportunitatibus, in tribulatione?
2 * Dum ſuperbit impius, incenditur pau-
per: comprehenduntur in cõſiliis quibus co-
gitant.

* Quoniam laudatur peccator in deſide- 3
rijs animæ ſuæ: & iniquus benedicitur.
* Exacerbauit Dominum peccator, ſecun 4
dum multitudinem iræ ſuæ non quæret.
* Non eſt Deus in conſpectu eius: inqui- 5
natæ ſunt viæ illius in omni tempore. B
Auferuntur iudicia tua a facie eius: omniũ
inimicorum ſuorum dominabitur.
* Dixit enim in corde ſuo: Non mouebor 6
a generatione in generationem, ſine malo.
a.3 * Cuius maledictione os plenum eſt, & a- 7
b.14 maritudine, & dolo: ſub lingua eius labor &
dolor.
* Sedet in inſidijs cum diuitibus in occul- 8
tis, vt interficiat innocentem.
* Oculi eius in pauperem reſpiciunt: inſi- 9
diatur in abſcondito, quaſi leo in ſpelunca
ſua. C
Inſidiatur vt rapiat pauperẽ: rapere pau-
perem dum attrahit eum.
* In laqueo ſuo humiliabit eum, inclina- 10
bit ſe, & cadet cum dominatus fuerit pau-
perum.
* Dixit enim in corde ſuo: Oblitus eſt De- 11
us, auertit faciem ſuam ne videat in finem.
* Exurge Domine Deus, exaltetur manus 12
tua: ne obliuiſcaris pauperum.
* Propter quid irritauit impius Deum? di- 13
xit enim in corde ſuo: Non requiret. D
* Vides quoniam tu laborem, & dolorem 14
conſideras: vt tradas eos in manus tuas.
Tibi derelictus eſt pauper: orphano tu eris
adiutor.
* Cõtere brachium peccatoris & maligni: 15
quæretur peccatum illius, & non inuenietur.
* Dominus regnabit in æternum, & in ſæ- 16
culum ſæculi: peribitis Gentes de terra illius.
* Deſiderium pauperum exaudiuit Domi 17
nus: præparationem cordis eorum audiuit
auris tua.
* Iudicare pupillo & humili, vt non appo- 18
nat vltra magnificare ſe homo ſuper terram.

In finem, Pſalmus Dauid. X. 1

IN Domino confido: quomodo dicitis ani- 2
mæ meæ: Tranſmigra in montem ſicut A
Paſſer?
* Quoniam ecce peccatores intenderunt 3
arcum, parauerunt ſagittas ſuas in pharetra,
vt ſagittent in obſcuro rectos corde.
* Quoniam quæ perfeciſti deſtruxerunt: 4
iuſtus autem quid fecit?
* Dominus in templo ſancto ſuo, Domi- 5
d.20 nus in cælo ſedes eius: B
* Oculi eius in pauperem reſpiciunt: pal-
pebræ eius interrogant filios hominum.
* Dominus interrogat iuſtum & impium: 6
qui autem diligit iniquitatem, odit animam
ſuam.
* Pluet ſuper peccatores laqueos: ignis, 7
& ſulphur, & ſpiritus procellarum pars cali
cis eorum.
8 * Quoniam iuſtus Dominus & iuſtitias di-
lexit: æquitatem vidit vultus eius.

1 In finem pro octaua, Pſalmus Dauid. XI.

2 SAluum me fac Domine, quoniam defecit
A ſanctus: quoniam diminutæ ſunt verita-
tes a filijs hominum.
3 * Vana locuti ſunt vnuſquiſq. ad proximũ
ſuum: labia doloſa, in corde & corde locu-
ti ſunt.
4 * Diſperdat Dominus vniuerſa labia dolo
ſa, & linguam magniloquam.
5 * Qui dixerunt: Linguam noſtram magni-
ficabimus, labia noſtra a nobis ſunt, quis no
ſter Dominus eſt?
6 * Propter miſeriam inopum, & gemitum
B pauperum nunc exurgam, dicit Dominus.
Ponam in ſalutari: fiducialiter agam in eo.
7 * Eloquia Domini: eloquia caſta: argentũ Prou.30.a.5
igne examinatum, probatum terræ purgatũ
ſeptuplum.
8 * Tu Domine ſeruabis nos: & cuſtodies
nos a generatione hac in æternum.
9 * In circuitu impij ambulant: ſecundum
altitudinem tuam multiplicaſti filios ho-
minum.

1 In finem, Pſalmus Dauid. XII.

A VSquequo Domine obliuiſceris me in
finem? Vſquequo auertis faciem tuam
a me?
2 * Quamdiu ponam conſilia in anima mea,
dolorem in corde meo per diem?
3 * Vſquequo exaltabitur inimicus meus ſu-
4 per me? * reſpice, & exaudi me Domine
Deus meus.
Illumina oculos meos ne vnquam obdor-
5 miam in morte: * ne quando dicat inimicus
meus: Præualui aduerſus eum.
Qui tribulant me, exultabunt ſi motus fue-
6 ro: * ego autem in miſericordia tua ſperaui.
Exultabit cor meum in ſalutari tuo: canta
bo Domino qui bona tribuit mihi: & pſallã
nomini Domini altiſſimi.

1 In finem, Pſalmus Dauid. XIII.

A DIxit inſipiens in corde ſuo: Non eſt
Deus.
Corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt
in ſtudijs ſuis: non eſt qui faciat bonum, non
eſt vſque ad vnum.
2 * Dominus de cælo proſpexit ſuper filios
hominum, vt videat ſi eſt intelligens, aut re-
quirens Deum.
3 * Omnes declinauerunt, ſimul inutiles

facti ſunt: non eſt qui faciat bonum, non eſt
vſque ad vnum.
Sepulchrum patens eſt guttur eorum: lin
guis ſuis doloſe agebant, venenum aſpidum
ſub labijs eorum.
Quorum os maledictione & amaritudine
plenum eſt: veloces pedes eorum ad effundẽ
dum ſanguinem.
Contritio & infelicitas in vijs eorum, &
viam pacis non cognouerunt: non eſt timor
Dei ante oculos eorum.
* Nonne cognoſcent omnes qui operãtur 4
iniquitatem, qui deuorant plebem meam ſi- B
cut eſcam panis?
*Dominum non inuocauerunt, illic trepi- 5
dauerunt timore, vbi non erat timor.
*Quoniam Dominus in generatione iuſta 6
eſt, conſilium inopis confudiſtis: quoniam
Dominus ſpes eius eſt.
* Quis dabit ex Sion ſalutare Iſrael? cum 7
auerterit Dominus captiuitatem plebis ſuæ,
exultabit Iacob, & lætabitur Iſrael.

Pſalmus Dauid. XIIII. 1

DOmine quis habitabit in tabernaculo A
tuo? aut quis requieſcet in monte ſan-
cto tuo?
*Qui ingreditur ſine macula, & operatur 2
iuſtitiam:
*Qui loquitur veritatem in corde ſuo, qui 3
non egit dolum in lingua ſua:
Nec fecit proximo ſuo malum, & oppro-
brium non accepit aduerſus proximos ſuos.
* Ad nihilum deductus eſt in conſpectu e- 4
ius malignus: timentes autem Dominum glo B
rificat:
Qui iurat proximo ſuo, & non decipit,
* qui pecuniam ſuam non dedit ad vſu- 5
ram, & munera ſuper innocentem non
accepit:
Qui facit hæc, non mouebitur in æternum.

Tituli inſcriptio ipſi Dauid. XV. 1

COnſerua me Domine, quoniam ſpera- A
ui in te.
* Dixi Domino: Deus meus es tu, quoniã 2
bonorum meorum non eges.
* Sanctis qui ſunt in terra eius, mirifica- 3
uit omnes voluntates meas in eis.
*Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum: po 4
ſtea accelerauerunt.
Non congregabo conuenticula eorum de
ſanguinib. nec memor ero nominum eorum
per labia mea.
* Dominus pars hereditatis meæ, & cali- 5
cis mei: tu es, qui reſtitues hereditatem meã
mihi.
* Funes ceciderunt mihi in præclaris: ete- 6
nim hereditas mea præclara eſt mihi.
7 *Benedicam Dominum, qui tribuit mihi in-
B tellectum: inſuper & vſque ad noctem incre
puerunt me renes mei.
8 ** Prouidebam Dominum in conſpectu
meo ſemper: quoniam a dextris eſt mihi, ne
commouear.
9 * Propter hoc lætatum eſt cor meum, & e-
xultauit lingua mea: inſuper & caro mea re
quieſcet in ſpe.
10 ** Quoniam non derelinques animam
meam in inferno: nec dabis ſanctum tuum
videre corruptionem.
Notas mihi feciſti vias vitæ, adimplebis
me lætitia cum vultu tuo: delectationes in
dextera tua vſque in finem.

1 Oratio Dauid. XVI.

A EXaudi Domine iuſtitiam meam: intende
deprecationem meam.
Auribus percipe orationem meam, non
in labijs doloſis.
2 * De vultu tuo iudicium meum prodeat:
oculi tui videant æquitates.
3 * Probaſti cor meum, & viſitaſti nocte:
igne me examinaſti, & non eſt inuenta in
me iniquitas.
4 * Vt non loquatur os meum opera hominũ
propter verba labiorum tuorum ego cuſto
diui vias duras.
5 *Perfice greſſus meos in ſemitis tuis: vt nõ
B moueantur veſtigia mea.
6 *Ego clamaui, quoniam exaudiſti me De-
us: inclina aurem tuam mihi, & exaudi ver-
ba mea.
7 * Mirifica miſericordias tuas, qui ſaluos fa
cis ſperantes in te.
8 * A reſiſtentib. dexteræ tuæ cuſtodi me, vt
pupillam oculi.
Sub vmbra alarum tuarum protege me:
9 *a facie impiorum qui me afflixerunt.
C Inimici mei animam meam circumdede-
10 runt, *adipem ſuum concluſerunt: os eorum
locutum eſt ſuperbiam.
11 * Proijcientes me nunc circumdederunt
me: oculos ſuos ſtatuerunt declinare in
terram.
12 *Suſceperunt me ſicut leo paratus ad præ-
dam: & ſicut catulus leonis habitans in
abditis.
13 *Exurge Domine, præueni eum, & ſupplã
D ta eum: eripe animam meam ab impio, fra-
14 meam tuam *ab inimicis manus tuæ.
Domine a paucis de terra diuide eos in vi
ta eorum: de abſconditis tuis adimpletus eſt
venter eorum.
Saturati ſunt filijs: & dimiſerunt reliquias
ſuas paruulis ſuis.
15 * Ego autem in iuſtitia apparebo conſpe-
ctui tuo, ſatiabor cum apparuerit gloria
tua.

Inſi-

Inſinem puero Domini Dauid, qui locutus 1
eſt Domnio uerba cantici huius, in die, qua eri
puit eum Dominus de manu omnium inimico
rum eius, et de manu Saul, et dixit:
(2.Reg.22.2.) XVII.

DIligam te Domine fortitudo mea: 2
* Dominus firmamentum meum, & re- 3
fugium meum, & liberator meus. A
* Deus meus adiutor meus, & ſperabo in
eum.
Protector meus, & cornu ſalutis meæ, &
ſuſceptor meus.
* Laudans inuocabo Dominum: & ab ini 4
micis meis ſaluus ero.
* Circundederunt me dolores mortis: & 5
torrentes iniquitatis conturbauerunt me.
* Dolores inferni circundederunt me: præ 6
occupauerunt me laquei mortis.
* In tribulatione mea inuocaui Dominũ, 7
& ad Deum meum clamaui:
Et exaudiuit de templo ſancto ſuo uocem
meam: & clamor meus in conſpectu eius,
introiuit in aures eius.
* Commota eſt, & contremuit terra: fun 8
damenta montium conturbata ſunt, & com-
mota ſunt, quoniam iratus eſt eis.
* Aſcendit fumus in ira eius: & ignis a fa- 9
cie eius exarſit: carbones ſuccenſi ſunt ab eo.
* Inclinauit cælos, & deſcendit: & caligo 10
ſub pedibus eius.
* Et aſcendit ſuper cherubim, & volauit: 11
volauit ſuper pennas ventorum.
* Et poſuit tenebras latibulum ſuum, in 12
circuitu eius tabernaculum eius: tenebroſa B
aqua in nubibus aeris.
* Præ fulgore in conſpectu eius nubes trã 13
ſierunt, grando & carbones ignis.
* Et intonuit de cælo Dominus, & Altiſſi- 14
mus dedit vocem ſuam: grando & carbo-
nes ignis.
* Et miſit ſagittas ſuas, & diſſipauit eos: 15
fulgura multiplicauit, & conturbauit eos.
* Et apparuerunt fontes aquarum & reue 16
lata ſunt fundamenta orbis terrarum:
Ab increpatione tua Domine, ab inſpira
tione ſpiritus iræ tuæ.
* Miſit de ſummo, & accepit me: & aſſum 17
pſit me de aquis multis.
* Eripuit me de inimicis meis fortiſſimis, 18
& ab his qui oderunt me: quoniam conforta
ti ſunt ſuper me.
* Præuenerunt me in die afflictionis meæ: 19
& factus eſt Dominus protector meus.
* Et eduxit me in latitudinem: ſaluum me 20
fecit, quoniam voluit me.
* Et retribuet mihi Dominus ſecundum 21
iuſtitiam meam, & ſecundum puritatem ma
nuum mearum retribuet mihi:
* Quia cuſtodiui vias Domini, nec impie 22
geſſi a Deo meo.
23 * Quoniam omnia iudicia eius in conſpe-
ctu meo: & iuſtitias eius non repuli a me.
24 * Et ero immaculatus cum eo: & obſerua-
C bo me ab iniquitate mea.
25 * Et retribuit mihi Dominus ſecundum
iuſtitiam meam: & ſecundum puritatem
manuum mearum in conſpectu oculorum e-
ius.
26 * Cum ſancto ſanctus eris, & cum viro in
nocente innocens eris:
27 * Et cum electo electus eris: & cum per-
uerſo peruerteris.
28 * Quoniam tu populum humilem ſaluum
facies: & oculos ſuperborum humiliabis.
29 * Quoniam tu illuminas lucernam meam
Domine: Deus meus illumina tenebras
meas.
30 * Quoniam in te eripiar a tentatione, & in
Deo meo tranſgrediar murum.
31 * Deus meus impolluta via eius: eloquia
Domini igne examinata: protector eſt om-
nium ſperantium in ſe.
32 * Quoniam quis Deus præter Dominum?
aut quis Deus præter Deum noſtrum?
33 * Deus qui præcinxit me virtute: & poſuit
immaculatam viam meam.
34 * Qui perfecit pedes meos tamquam cer- * 2.Reg.22.c.
uorum, & ſuper excelſa ſtatuens me. 34-35.
35 * Qui docet manus meas ad prælium: &
poſuiſti, vt arcum æreum, brachia mea.
36 * Et dediſti mihi protectionem ſalutis tuę:
& dextera tua ſuſcepit me.
Et diſciplina tua correxit me in finem: & di-
ſciplina tua ipſa me docebit.
37 * Dilataſti greſſus meos ſubtus me: & non
D ſunt infirmata veſtigia mea:
38 * Perſequar inimicos meos, & compre-
hendam illos: & non conuertar donec de-
ficiant.
39 * Confringam illos, nec poterunt ſtare,
cadent ſubtus pedes meos.
40 * Et præcinxiſti me virtute ad bellum:
& ſupplantaſti inſurgentes in me ſubtus
me.
41 * Et inimicos meos dediſti mihi dorſum,
& odientes me diſperdidiſti.
42 * Clamauerunt, nec erat qui ſaluos face-
ret, ad Dominum: nec exaudiuit eos.
43 * Et comminuam eos, vt puluerem an-
te faciem venti, vt lutum platearum dele-
bo eos.
44 * Eripies me de contradictionibus popu-
li: conſtitues me in caput Gentium.
45 * Populus, quem non cognoui, ſeruiuit mi
hi: in auditu auris obediuit mihi.
46 * Filij alieni mentiti ſunt mihi, filij alieni
inueterati ſunt, & claudicauerunt a ſemi-
tis ſuis.
47 * Viuit Dominus, & benedictus Deus
meus, & exaltetur Deus ſalutis meæ.

* Deus qui das vindictas mihi, & ſubdis 48
populos ſub me, liberator meus de inimicis
meis iracundis.
*Et ab inſurgentibus in me exaltabis me: 49
a viro iniquo eripies me.
*2.Reg.22.d.50. Rom.15.b.9. *"Propterea confitebor tibi in nationibus 50
Domine: & nomini tuo pſalmum dicam.
* Magnificans ſalutes regis eius, & faciẽs 51
miſericordiam Chriſto ſuo Dauid, & ſemini
eius vſque in ſæculum.

In finem, Pſalmus Dauid. XVIII. 1

CÆli enarrant gloriam Dei, & opera ma- 2
nuum eius annunciat firmamentum. A
* Dies diei eructat verbum, & nox nocti 3
indicat ſcientiam.
* Non ſunt loquelæ, neque ſermones, quo 4
rum non audiantur voces eorum.
*Ro.10.d.18. * "In omnem terram exiuit ſonus eorum: 5
& in fines orbis terræ verba eorum.
*Lu.24.g.46. * In ſole poſuit tabernaculum ſuum:" & 6
ipſe tamquam ſponſus procedens de thala-
mo ſuo:
Exultauit vt gigas ad currendam viam, *a B
ſummo cælo egreſſio eius: 7
Et occurſus eius vſque ad ſummum eius:
nec eſt qui ſe abſcondat a calore eius.
* Lex Domini immaculata conuertens a- 8
nimas: teſtimonium Domini fidele, ſapientiã
præſtans paruulis.
* Iuſtitiæ Domini rectæ, lætificantes cor- 9
da: præceptum Domini lucidum, illuminans
oculos.
* Timor Domini ſanctus, permanens in 10
ſæculum ſæculi: iudicia Domini vera, iuſtifi
cata in ſemetipſa.
* Deſiderabilia ſuper aurum & lapidem 11
pretioſum multum: & dulciora ſuper mel &
fauum.
*Etenim ſeruus tuus cuſtodit ea, in cuſto- 12
diendis illis retributio multa. C
* Delicta quis intelligit? ab occultis meis 13
munda me: * & ab alienis parce ſeruo tuo: 14
Si mei non fuerint dominati, tunc imma-
culatus ero: & emũdabor a delicto maximo.
* Et erunt vt complaceant eloquia oris 15
mei: & meditatio cordis mei in conſpectu
tuo ſemper.
Domine adiutor meus, & redemptor
meus.

In finem, Pſalmus Dauid. XIX. 1

EXaudiat te Dominus in die tribulationis: 2
protegat te nomen Dei Iacob. A
*Mittat tibi auxilium de ſancto: & de Siõ 3
tueatur te.
* Memor ſit omnis ſacrificii tui: & holo- 4
cauſtum tuum pingue fiat.
*Tribuat tibi ſecundum cor tuum: & om- 5
ne conſilium tuum confirmet.
6 * Lætabimur in ſalutari tuo: & in nomine
B Dei noſtri magnificabimur.
7 * Impleat Dominus omnes petitiones tuas
nunc cognoui quoniam ſaluum fecit Domi-
nus Chriſtum ſuum.
Exaudiet illum de cælo ſancto ſuo: in po-
tentatibus ſalus dexteræ eius.
8 * Hi in curribus, & hi in equis: nos autem
in nomine Domini Dei noſtri inuocabimus.
9 * Ipſi obligati ſunt, & ceciderunt: nos autẽ
ſurreximus & erecti ſumus.
10 * Domine ſaluum fac regem: & exaudi nos
in die, qua inuocauerimus te.

1 In finem, Pſalmus Dauid. XX.

2 DOmine in virtute tua lætabitur rex: &
A ſuper ſalutare tuum exultabit vehemen
ter.
3 * Deſiderium cordis eius tribuiſti ei: & vo
luntate labiorum eius non fraudaſti eum.
4 * Quoniam præueniſti eum in benedictio-
nibus dulcedinis: poſuiſti in capite eius coro-
nam de lapide pretioſo.
5 * Vitam petijt a te: & tribuiſti ei longitudi
B nem dierum in ſæculum, & in ſæculũ ſæculi.
6 * Magna eſt gloria eius in ſalutari tuo: glo-
riam & magnum decorem impones ſuper
eum.
7 * Quoniam dabis eum in benedictionem
in ſæculum ſæculi: lætificabis eum in gaudio
cum vultu tuo.
8 * Quoniam rex ſperat in Domino: & in
miſericordia Altiſſimi non commouebitur.
9 * Inueniatur manus tua omnibus inimicis
tuis: dextera tua inueniat omnes, qui te ode-
runt.
10 * Pones eos vt clibanum ignis in tempore
C vultus tui: Dominus in ira ſua conturbabit
eos, & deuorabit eos ignis.
11 * Fructum eorum de terra perdes: & ſemẽ
eorum a filijs hominum.
12 * Quoniam declinauerunt in te mala: co-
gitauerunt conſilia, quæ non potuerunt ſta-
bilire.
13 * Quoniam pones eos dorſum: in reliquijs
tuis præparabis vultum eorum.
14 * Exaltare Domine in virtute tua: cantabi-
mus & pſallemus virtutes tuas.

1 In finem pro ſuſceptione matutina,
Pſalmus Dauid. XXI.

2 DEus Deus meus reſpice in me: quare me Matt. Marc.
A dereliquiſti? longe a ſalute mea verba
delictorum meorum.
3 * Deus meus clamabo per diem, & non
exaudies: & nocte, & non ad inſipientiam
mihi.
4 * Tu autem in ſancto habitas, Laus Iſrael.
* In

Digitized by Google

*In te ſperauerunt patres noſtri: ſperaue- 5
runt, & liberaſti eos.
* Ad te clamauerunt, & ſalui facti ſunt: in 6
te ſperauerunt, & non ſunt confuſi.
* Ego autem ſum vermis, & non homo: 7
opprobrium hominum, & abiectio plebis.
*"Omnes videntes me, deriſerunt me: lo- 8
cuti ſunt labijs, & mouerunt caput.
*"Sperauit in Domino, eripiat eum: ſaluũ 9
faciat eum, quoniam vult eum.
* Quoniam tu es, qui extraxiſti me de ven 10
tre: ſpes mea ab vberibus matris meæ. B
* In te proiectus ſum ex vtero: de ventre 11
matris meæ Deus meus es tu, * ne diſceſſeris 12
a me:
Quoniam tribulatio proxima eſt: quoniã
non eſt qui adiuuet.
* Circumdederunt me vituli multi: tauri 13
pingues obſederunt me.
* Aperuerunt ſuper me os ſuum, ſicut leo 14
rapiens & rugiens.
* Sicut aqua effuſus ſum. & diſperſa ſunt 15
omnia oſſa mea.
Factum eſt cor meum tamquam cera lique
ſcens in medio ventris mei.
* Aruit tamquam teſta virtus mea, & lin- 16
gua mea adhæſit faucibus meis: & in pulue-
rem mortis deduxiſti me.
* Quoniam circumdederunt me canes 17
multi: concilium malignantium obſedit me. C
" Foderunt manus meas & pedes meos:
*dinumerauerunt omnia oſſa mea. 18
Ipſi vero conſiderauerunt & inſpexerunt
me: *" diuiſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſu- 19
per veſtem meam miſerunt ſortem.
*Tu autem Domine ne elongaueris auxi- 20
lium tuum a me: ad defenſionem meam con-
ſpice.
*Erue a framea Deus animam meam: & 21
de manu canis vnicam meam:
*Salua me ex ore leonis: & a cornibus vni 22
cornium humilitatem meam.
*" Narrabo nomen tuum fratribus meis: 23
in medio eccleſiæ laudabo te.
* Qui timetis Dominum laudate eum: vni 24
uerſum ſemen Iacob glorificate eum:
*Timeat eum omne ſemen Iſrael: quoniã 25
non ſpreuit, neque deſpexit deprecationem
pauperis:
Nec auertit faciem ſuam a me: & cum cla-
marem ad eum exaudiuit me.
*Apud te laus mea in eccleſia magna: vo- 26
ta mea reddam in conſpectu timentium eũ. D
*Edent pauperes, & ſaturabuntur: & lau- 27
dabunt Dominum qui requirunt eum: viuent
corda eorum in ſæculum ſæculi.
*Reminiſcentur & conuertentur ad Domi 28
num vniuerſi fines terræ:
Et adorabunt in conſpectu eius vniuerſæ
familiæ Gentium.
* Quoniam Domini eſt regnum: & ipſe 29
dominabitur Gentium.
30 * Manducauerunt & adorauerunt omnes
pingues terræ: in conſpectu eius cadent om-
nes qui deſcendunt in terram.
31 * Et anima mea illi viuet: & ſemen meum
ſeruiet ipſi.
32 * Annunciabitur Domino generatio ventu
ra: & annunciabunt cæli iuſtitiam eius popu-
lo qui naſcetur, quem fecit Dominus.

1 Pſalmus Dauid, XXII.

A DOminus regit me, & nihil mihi deerit: Iſa.40.b.11. Ier.23.a.5. Ezech.34.c.
2 * in loco paſcuæ ibi me collocauit. 11.c.23.
3 Super aquam refectionis educauit me: * a- 1.Pet.2.d.25. & 5.a.3.
nimam meam conuertit.
Deduxit me ſuper ſemitas iuſtitiæ, propter
nomen ſuum.
4 * Nam, & ſi ambulauero in medio vmbræ
B mortis, non timebo mala: quoniam tu me-
cum es.
Virga tua, & baculus tuus: ipſa me conſo-
lata ſunt.
5 * Paraſti in conſpectu meo menſam, aduer
ſus eos, qui tribulant me.
Impinguaſti in oleo caput meum: & calix
meus inebrians quam præclarus eſt!
6 * Et miſericordia tua ſubſequetur me om-
nibus diebus vitæ meæ:
Et vt inhabitem in domo Domini, in lon-
gitudinem dierum.

1 Prima ſabbati, Pſalmus Dauid.
XXIII.

A DOmini eſt terra, & plenitudo eius: or- 1.Cor.10.f.26 Pſ.49.b.12.
bis terrarum, & vniuerſi, qui habitant
in eo.
2 * Quia ipſe ſuper maria fundauit eum: &
ſuper flumina præparauit eum.
3 * Quis aſcendet in montem Domini? aut
quis ſtabit in loco ſancto eius?
4 * Innocens manibus & mundo corde, qui
non accepit in vano animam ſuam, nec iura-
uit in dolo proximo ſuo.
5 * Hic accipiet benedictionem a Domino:
B & miſericordiam a Deo ſalutari ſuo.
6 * Hæc eſt generatio quærentium eum, quæ
rentium faciem Dei Iacob.
7 * Attollite portas principes veſtras, &
eleuamini portæ æternales: & introibit rex
gloriæ.
8 * Quis eſt iſte rex gloriæ? Dominus fortis
& potens: Dominus potens in prælio.
9 * Attollite portas principes veſtras, &
eleuamini portæ æternales: & introibit rex
gloriæ.
10 * Quis eſt iſte rex gloriæ? Dominus virtu-
tum ipſe eſt rex gloriæ.

In

In finem, Pſalmus Dauid. 1
XXIIII.

ADte Domine leuaui animam meam: A
* Deus meus in te confido, non erube- 2
ſcam:
* Neque irrideant me inimici mei: etenim 3
vniuerſi, qui ſuſtinent te, non confundentur.
* Confundantur omnes iniqua agentes ſu- 4
peruacue.
Vias tuas Domine demonſtra mihi: & ſe-
mitas tuas edoce me.
* Dirige me in veritate tua, & doce me: 5
quia tu es Deus ſaluator meus, & te ſuſtinui
tota die.
* Reminiſcere miſerationum tuarum Do- 6
mine, & miſericordiarum tuarum, quæ a ſæ-
culo ſunt.
* Delicta iuuentutis meæ, & ignorantias 7
meas ne memineris.
Secundum miſericordiam tuam memen- B
to mei tu: propter bonitatem tuam Domine.
* Dulcis & rectus Dominus: propter hoc 8
legem dabit delinquentibus in via.
* Diriget manſuetos in iudicio: docebit 9
mites vias ſuas.
* Vniuerſæ viæ Domini, miſericordia & 10
veritas, requirentibus teſtamentum eius &
teſtimonia eius.
* Propter nomen tuum Domine propitia- 11
beris peccato meo: multum eſt enim. C
* Quis eſt homo qui timet Dominum? le- 12
gem ſtatuit ei in via, quam elegit.
* Anima eius in bonis demorabitur: & ſe- 13
men eius hereditabit terram.
* Firmamentum eſt Dominus timentibus 14
eum: & teſtamentum ipſius vt manifeſtetur
illis.
* Oculi mei ſemper ad Dominum: quoniã 15
ipſe euellet de laqueo pedes meos.
* Reſpice in me, & miſerere mei: quia vni- 16
cus & pauper ſum ego.
* Tribulationes cordis mei multiplicatæ 17
ſunt: de neceſſitatibus meis erue me. D
* Vide humilitatem meam, & laborẽ meũ: 18
& dimitte vniuerſa delicta mea.
* Reſpice inimicos meos quoniam multi- 19
* Io 15. d. 25. plicati ſunt, & * odio iniquo oderunt me.
* Cuſtodi animam meam, & erue me: non 20
erubeſcam quoniam ſperaui in te.
* Innocentes & recti adhæſerunt mihi: 21
quia ſuſtinui te.
* Libera Deus Iſrael, ex omnibus tribula- 22
tionibus ſuis.

In finem, Pſalmus Dauid. XXV. 1

IVdica me Domine, quoniam ego in inno- A
centia mea ingreſſus ſum: & in Domino
ſperans non infirmabor.
2 * Proba me Domine, & tenta me: vre re-
nes meos, & cor meum.
3 * Quoniam miſericordia tua ante oculos
meos eſt: & complacui in veritate tua.
4 * Non ſedi cum concilio vanitatis: & cum
B iniqua gerentibus non introibo.
5 * Odiui eccleſiam malignantium: & cum
impijs non ſedebo.
6 * Lauabo inter innocentes manus meas: &
circumdabo altare tuum Domine:
7 * Vt audiam vocem laudis, & enarrem vni-
uerſa mirabilia tua.
8 * Domine dilexi decorem domus tuæ, &
locum habitationis gloriæ tuæ.
9 * Ne perdas cũ impijs Deus animam meã,
C & cum viris ſanguinum vitam meam:
10 * In quorum manibus iniquitates ſunt: dex-
tera eorum repleta eſt muneribus.
11 * Ego autem in innocentia mea ingreſſus
ſum: redime me, & miſerere mei.
12 * Pes meus ſtetit in directo: in eccleſijs be-
nedicam te Domine.

1 Pſalmus Dauid priuſquam liniretur.
XXVI.

A DOminus illuminatio mea, & ſalus mea,
quem timebo?
Dominus protector vitæ meæ, a quo tre-
pidabo?
2 * Dum appropiant ſuper me nocentes, vt
edant carnes meas:
Qui tribulant me inimici mei, ipſi infirma-
ti ſunt & ceciderunt.
3 * Si conſiſtant aduerſum me caſtra, non ti-
mebit cor meum.
B Si exurgat aduerſum me prælium, in hoc
ego ſperabo.
4 * Vnam petij a Domino, hanc requiram,
vt inhabitem in domo Domini omnibus die-
bus vitæ meæ:
Vt videam voluptatem Domini, & viſitem
templum eius.
5 * Quoniam abſcondit me in tabernaculo
ſuo: in die malorum protexit me in abſcondi-
to tabernaculi ſui.
6 * In petra exaltauit me: & nunc exaltauit
caput meum ſuper inimicos meos.
C Circuiui, & immolaui in tabernaculo eius
hoſtiam vociferationis: cantabo, & pſalmum
dicam Domino.
7 * Exaudi Domine vocem meam, qua cla-
maui ad te: miſerere mei, & exaudi me.
8 * Tibi dixit cor meum, exquiſiuit te facies
mea: faciem tuam Domine requiram.
9 * Ne auertas faciem tuam a me: ne decli-
nes in ira a ſeruo tuo.
Adiutor meus eſto: ne derelinquas me, ne-
que deſpicias me Deus ſalutaris meus.
10 * Quoniam pater meus, & mater mea dere-
liquerunt me: Dominus autem aſſumpſit me.
* Legem

* Legem pone mihi Domine in via tua: 11
& dirige me in ſemitam rectam propter ini- D
micos meos.
* Ne tradideris me in animas tribulantiũ 12
me: quoniam inſurrexerunt in me teſtes ini-
qui, & mentita eſt iniquitas ſibi.
* Credo videre bona Domini in terra vi- 13
uentium.
*Expecta Dominum, viriliter age: & con 14
fortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum.

Pſalmus ipſi Dauid. XXVII.

AD te Domine clamabo, Deus meus ne 1
ſileas a me: ne quando taceas a me, & A
aſſimilabor deſcendentibus in lacum.
* Exaudi Domine vocem deprecationis 2
meæ dum oro ad te: dũ extollo manus meas
ad templum ſanctum tuum.
* Ne ſimul trahas me cum peccatoribus: 3
& cum operantib. iniquitatem ne perdas me:
Qui loquuntur pacem cum proximo ſuo,
mala autem in cordibus eorum.
* Da illis ſecundum opera eorum, & ſe- 4
cundum nequitiam adinuentionum ipſorũ.
Secundum opera manuum eorum tribue
illis: redde retributionem eorum ipſis.
*Quoniam non intellexerunt opera Domi 5
ni, & in opera manum eius deſtrues illos, & B
non ædificabis eos.
*Benedictus Dominus: quoniam exaudi- 6
uit vocem deprecationis meæ.
* Dominus adiutor meus, & protector 7
meus: in ipſo ſperauit cor meum, & adiutus
ſum.
Et refloruit caro mea: & ex volũtate mea
confitebor ei.
*Dominus fortitudo plebis ſuæ: & prote- 8
ctor ſaluationum Chriſti ſui eſt.
* Saluum fac populum tuum Domine, & 9
benedic hereditati tuæ: & rege eos, & extol-
le illos vſque in æternum.

Pſalmus Dauid,
In conſummatione tabernaculi. 1
XXVIII.

AFferte Domino filij Dei: afferte Domi- A
no filios arietum:
*Afferte Domino gloriam & honorem, af 2
ferte Domino gloriam nomini eius: adorate
Dominum in atrio ſancto eius.
*Vox Domini ſuper aquas, Deus maieſta- 3
tis intonuit: Dominus ſuper aquas multas. B
* Vox Domini in virtute: vox Domini in 4
magnificentia.
*Vox Domini confringentis cedros: & cõ 5
fringet Dominus cedros Libani:
* Et comminuet eas tamquam vitulum 6
Libani: & dilectus quemadmodũ filius vni-
cornium.

7 *Vox Domini intercidentis flãmam ignis:
8 *Vox Domini concutientis deſertum: &
commouebit Dominus deſertum Cades.
9 *Vox Domini præparantis ceruos, & re-
C uelabit condenſa: & in templo eius omnes
dicent gloriam.
10 *Dominus diluuium inhabitare facit: &
ſedebit Dominus rex in æternum.
11 *Dominus virtutem populo ſuo dabit:
Dominus benedicet populo ſuo in pace.

Pſalmus Cantici
1 In dedicatione domus Dauid.
XXIX.

2 EXaltabo te Domine quoniam ſuſcepiſti
A me: nec delectaſti inimicos meos ſuper
me.
3 *Domine Deus meus clamaui ad te, & ſa-
naſti me.
4 *Domine eduxiſti ab inferno animã meã:
ſaluaſti me a deſcendentibus in lacum.
5 *Pſallite Domino ſancti eius: & confitemi-
ni memoriæ ſanctitatis eius.
6 *Quoniam ira in indignatione eius: & vi-
B ta in voluntate eius.
Ad veſperum demorabitur fletus; & ad ma
tutinum lætitia.
7 *Ego autem dixi in abundantia mea: Non
mouebor in æternum.
8 *Domine in voluntate tua, præſtitiſti deco
ri meo virtutem.
C Auertiſti faciem tuam a me, & factus ſum
conturbatus.
9 *Ad te Domine clamabo: & ad Deum
meum deprecabor.
10 *Quæ vtilitas in ſanguine meo, dum de-
ſcendo in corruptionem?
Numquid confitebitur tibi puluis, aut an-
nunciabit veritatem tuam?
11 *Audiuit Dominus, & miſertus eſt mei:
Dominus factus eſt adiutor meus.
12 *Conuertiſti planctum meum in gaudiũ
mihi: conſcidiſti ſaccum meum, & circumde
diſti me lætitia:
13 *Vt cantet tibi gloria mea; & non com-
pungar: Domine Deus meus in æternum
confitebor tibi.

1 In finem, Pſalmus Dauid, pro extaſi.
XXX.

2 IN te Domine ſperaui non confundar in
A æternum: in iuſtitia tua libera me.
3 *Inclina ad me aurem tuam, accelera vt
eruas me.
Eſto mihi in Deum protectorem: & in do-
mum refugij, vt ſaluum me facias.
4 *Quoniam fortitudo mea, & refugium
meum es tu: & propter nomen tuum dedu-
ces me, & enutries me.

*Edu-

*Educes me de laqueo hoc, quem abſcon- 5
derunt mihi: quoniam tu es protector meus.
Luc.23.f.46 * " In manus tuas commendo ſpiritum 6
meũ: redemiſti me, Domine Deus veritatis.
* Odiſti obſeruantes vanitates, ſuperua- 7
cuè.
Ego autem in Domino ſperaui: * exulta- 8
bo, & lætabor in miſericordia tua.
Quoniam reſpexiſti humilitatem meam,
ſaluaſti de neceſſitatibus animam meam.
* Nec concluſiſti me in manibus inimici: 9
ſtatuiſti in loco ſpatioſo pedes meos.
* Miſerere mei Domine quoniam tribu- 10
lor: conturbatus eſt in ira oculus meus, ani- B
ma mea, & venter meus:
* Quoniam defecit in dolore vita mea: & 11
anni mei in gemitibus.
Infirmata eſt in paupertate virtus mea: &
oſſa mea conturbata ſunt.
* Super omnes inimicos meos factus ſum 12
opprobrium & vicinis meis valde: & timor
notis meis.
Qui videbant me, foras fugerunt a me: C
* obliuioni datus ſum, tamquam mortuus a 13
corde.
Factus ſum tamquam vas perditum: * quo- 14
niam audiui vituperationem multorum cõ-
memorantium in circuitu.
In eo dum conuenirent ſimul aduerſum
me, accipere animam meam conſiliati ſunt.
* Ego autem in te ſperaui Domine: dixi: 15
Deus meus es tu: * in manibus tuis ſortes 16
meæ.
Eripe me de manu inimicorum meorum,
& a perſequentibus me.
* Illuſtra faciem tuam ſuper ſeruum tuũ, 17
ſaluum me fac in miſericordia tua: * Domine 18
non confundar, quoniam inuocaui te.
Erubeſcant impij, & deducantur in infer-
num: * muta fiant labia doloſa. 19
Quæ loquuntur aduerſus iuſtum iniquita
tem, in ſuperbia, & in abuſione.
* Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ 20
Domine, quam abſcondiſti timentibus te. D
Perfeciſti eis, qui ſperant in te, in conſpe-
ctu filiorum hominum.
* Abſcondes eos in abſcondito faciei tuæ 21
a conturbatione hominum.
Proteges eos in tabernaculo tuo a contra
dictione linguarum.
* Benedictus Dominus: quoniam mirifica- 22
uit miſericordiam ſuam mihi in ciuitate mu
nita.
* Ego autem dixi in exceſſu mentis meæ: 23
Proiectus ſum a facie oculorum tuorum.
Ideo exaudiſti vocem orationis meæ, dũ
clamarem ad te.
* Diligite Dominum omnes ſancti eius: 24
quoniã veritatem requiret Dominus, & re-
tribuet abundanter facientibus ſuperbiam.
* Viriliter agite, & confortetur cor ve- 25
ſtrum, omnes qui ſperatis in Domino.

Ipſi Dauid intellectus. XXXI.

1 BEati: quorum remiſſæ ſunt iniquitates: Rom.4.
A & quorum tecta ſunt peccata.
2 * Beatus vir, cui non imputauit Dominus
peccatum, nec eſt in ſpiritu eius dolus.
3 * Quoniam tacui, inueterauerunt oſſa
mea, dum clamarem tota die.
4 * Quoniam die ac nocte grauata eſt ſuper
me manus tua: conuerſus ſum in ærumna
mea, dum configitur ſpina.
5 * Delictum meum cognitum tibi feci: &
B iniuſtitiam meam non abſcondi.
* Dixi: Confitebor aduerſum me iniuſti- 1.Io.1.
tiam meam Domino: & tu remiſiſti impieta-
tem peccati mei.
6 * Pro hac orabit ad te omnis ſanctus, in
tempore opportuno.
Verumtamen in diluuio aquarum multa-
rum, ad eum non approximabunt.
7 * Tu es refugium meum a tribulatione,
C quæ circumdedit me: exultatio mea erue me
a circumdantibus me.
8 * Intellectum tibi dabo, & inſtruam te in
via hac, qua gradieris: firmabo ſuper te ocu
los meos.
9 * Nolite fieri ſicut equus & mulus, quibus
D non eſt intellectus.
In camo & fræno maxillas eorum con-
ſtringe, qui non approximant ad te.
10 * Multa flagella peccatoris, ſperantem au-
tem in Domino miſericordia circumdabit.
11 * Lætamini in Domino & exultate iuſti, &
gloriamini omnes recti corde.

Pſalmus Dauid. XXXII.

1 EXultate iuſti in Domino: rectos decet
A collaudatio.
2 * Confitemini Domino in cithara: in pſal-
terio decem chordarum pſallite illi.
3 * Cantate ei canticum nouum: bene pſalli-
te ei in vociferatione.
4 * Quia rectum eſt verbum Domini, & om-
nia opera eius in fide.
5 * Diligit miſericordiam & iudicium: miſe-
ricordia Domini plena eſt terra.
6 * Verbo Domini cæli firmati ſunt: & ſpiri-
B tu oris eius omnis virtus eorum.
7 * Congregans ſicut in vtre aquas maris: po-
nens in theſauris abyſſos.
8 * Timeat Dominum omnis terra: ab eo au-
tem commoueantur omnes inhabitantes or
bem.
9 * " Quoniam ipſe dixit, & facta ſunt: ipſe Iudit.
mandauit, & creata ſunt.
10 * Dominus diſſipat conſilia gentium: re-
probat autem cogitationes populorum, &
reprobat conſilia principum.
* Con-

* Conſilium autem Domini in æternum 11
manet: cogitationes cordis eius in generatio- C
ne & generationem.
* Beata gens, cuius eſt Dominus, Deus e- 12
ius: populus, quem elegit in hereditatem ſibi.
* De cælo reſpexit Dominus: vidit omnes 13
filios hominum.
* De præparato habitaculo ſuo reſpexit ſu 14
per omnes, qui habitant terram.
* Qui finxit ſigillatim corda eorum: qui 15
intelligit omnia opera eorum.
* Non ſaluatur rex per multam virtutem: 16
& gigas non ſaluabitur in multitudine virtu
tis ſuæ.
* Fallax equus ad ſalutem: in abundantia 17
autem virtutis ſuæ non ſaluabitur. D
* Ecce oculi Domini ſuper metuẽtes eum: 18
& in eis, qui ſperant ſuper miſericordia eius.
* Vt eruat a morte animas eorum: & alat 19
eos in fame.
* Anima noſtra ſuſtinet Dominum: quo- 20
niam adiutor & protector noſter eſt.
* Quia in eo lætabitur cor noſtrum: & in 21
nomine ſancto eius ſperauimus.
* Fiat miſericordia tua Domine ſuper nos: 22
quemadmodum ſperauimus in te.

Dauidi, cum immutauit vultum ſuum 1
coram Achimelech, & dimiſit eum
& abijt. (1. *Reg.* 21.)
XXXIII.

BEnedicam Dominum in omni tempore: 2
ſemper laus eius in ore meo. A
* In Domino laudabitur anima mea: au- 3
diant manſueti, & lætentur.
* Magnificate Dominum mecum: & exal- 4
temus nomen eius in idipſum.
* Exquiſiui Dominum, & exaudiuit me: 5
& ex omnibus tribulationibus meis eripuit
me.
* Accedite ad eum, & illuminamini: & fa- 6
cies veſtræ non confundentur.
* Iſte pauper clamauit, & Dominus exau- 7
diuit eum: & de omnibus tribulationibus e- B
ius ſaluauit eum.
* Immittet angelus Domini in circuitu 8
timentium eum: & eripiet eos.
* Guſtate, & videte quoniam ſuauis eſt 9
Dominus: beatus vir, qui ſperat in eo.
* Timete Dominũ omnes ſancti eius: quo- 10
niam non eſt inopia timentibus eum.
* " Diuites eguerunt & eſurierunt: inqui- 11
rentes autem Dominum non minuentur om C
ni bono.
* Venite filij, audite me: timorem Domini 12
docebo vos.
* " Quis eſt homo qui vult vitam: diligit 13
dies videre bonos?
* Prohibe linguam tuam a malo: & labia 14
tua ne loquantur dolum.

15 * Diuerte a malo, & fac bonum: inquire pa
cem, & perſequere eam.
16 * Oculi Domini ſuper iuſtos: & aures eius
in preces eorum.
17 * " Vultus autem Domini ſuper facientes
mala: vt perdat de terra memoriam eorum.
18 * Clamauerunt iuſti, & Dominus exaudi-
D uit eos: & ex omnibus tribulationibus eorũ
liberauit eos.
19 * Iuxta eſt Dominus ijs, qui tribulato ſunt
corde: & humiles ſpiritu ſaluabit.
20 * Multæ tribulationes iuſtorum: & de om-
nibus his liberabit eos Dominus.
21 * Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum:
vnum ex his non conteretur.
22 * Mors peccatorum peſſima: & qui oderũt
iuſtum delinquent.
23 * Redimet Dominus animas ſeruorum ſuo
rum: & non delinquent omnes qui ſperant
in eo.

* Eccli. 15. d. 21. Heb. 4. c. 13.

1 Ipſi Dauid. XXXIIII.

A IVdica Domine nocentes me, expugna im-
pugnantes me.
2 * Apprehende arma & ſcutum: & exurge
in adiutorium mihi.
3 * Effunde frameam, & conclude aduerſus
eos, qui perſequuntur me: dic animæ meæ:
Salus tua ego ſum.
4 * Cõfundantur & reuereantur, quærentes
animam meam.
Auertantur retrorſum, & confundantur
cogitantes mihi mala.
5 * Fiant tamquam puluis ante faciem vẽti:
& angelus Domini coarctans eos.
6 * Fiat via illorum tenebræ & lubricum: &
B angelus Domini perſequens eos.
7 * Quoniam gratis abſconderunt mihi inte
ritum laquei ſui: ſuperuacue exprobrauerũt
animam meam.
8 * Veniat illi laqueus, quem ignorat: & ca-
ptio, quam abſcondit, apprehendat eum: &
in laqueum cadat in ipſum.
9 * Anima autem mea exultabit in Domino:
& delectabitur ſuper ſalutari ſuo.
10 * Omnia oſſa mea dicent: Domine, quis ſi-
milis tibi?
Eripiens inopem de manu fortiorum eius:
egenum & pauperem a diripientibus eum.
11 * Surgentes teſtes iniqui, quæ ignorabam
interrogabant me.
12 * Retribuebant mihi mala pro bonis: ſteri-
litatem animæ meæ.
13 * Ego autem cum mihi moleſti eſſent, in-
C duebar cilicio.
Humiliabam in ieiunio animam meam: &
oratio mea in ſinu conuertetur.
14 * Quaſi proximum, & quaſi fratrem no-
ſtrum, ſic complacebam: quaſi lugens & con-
triſtatus ſic humiliabar.

* Et

* Et aduerſum me lætati ſunt, & conuene- 15
runt: congregata ſunt ſuper me flagella, &
ignoraui.
* Diſſipati ſunt, nec compuncti, tentaue- 16
runt me, ſubſannauerunt me ſubſannatione:
frenduerunt ſuper me dentibus ſuis.
* Domine quando reſpicies? reſtitue ani- 17
mam meam a malignitate eorum, a leoni-
bus vnicam meam.
* Confitebor tibi in eccleſia magna, in po 18
pulo graui laudabo te.
* Non ſupergaudeant mihi qui aduerſan- 19
[a] Io.15.d.25. tur mihi inique: [a] qui oderunt me gratis & an
nuunt oculis.
* Quoniam mihi quidem pacifice loque- 20
bantur: & in iracundia terræ loquentes, do-
los cogitabant.
* Et dilatauerunt ſuper me os ſuum: dixe- 21
runt: Euge, euge, viderunt oculi noſtri.
* Vidiſti Domine, ne ſileas: Domine ne 22
diſcedas a me.
* Exurge & intende iudicio meo: Deus 23
meus, & Dominus meus in cauſam meam. D
* Iudica me ſecundum iuſtitiam tuam Do 24
mine Deus meus, & non ſupergaudeant mihi.
* Non dicant in cordibus ſuis: Euge, eu- 25
ge, animæ noſtræ: nec dicant: Deuorauimus
eum.
* Erubeſcant & reuereantur ſimul, qui gra 26
tulantur malis meis.
Induantur cõfuſione & reuerentia qui ma
gna loquuntur ſuper me.
* Exultent & lætentur qui volunt iuſtitiam 27
meam: & dicant ſemper: Magnificetur Do-
minus, qui volunt pacem ſerui eius.
* Et lingua mea meditabitur iuſtitiam tuã, 28
tota die laudem tuam.

In finem, ſeruo Domini ipſi Dauid. 1
XXXV.

Dixit iniuſtus vt delinquat in ſemetipſo: 2
non eſt timor Dei ante oculos eius. A
[b] Sup.13.a.3. * [b] Quoniam doloſe egit in cõſpectu eius: 3
vt inueniatur iniquitas eius ad odium.
* Verba oris eius iniquitas, & dolus: no- 4
luit intelligere vt bene ageret.
* Iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo: 5
aſtitit omni viæ non bonæ, malitiam autem
non odiuit.
* Domine in cælo miſericordia tua: & ve- 6
ritas tua vſque ad nubes.
* Iuſtitia tua ſicut montes Dei: iudicia tua 7
abyſſus multa.
Homines & iumenta ſaluabis Domine:
* quemadmodum multiplicaſti miſericordiã 8
tuam Deus.
Filij autem hominum, in tegmine alarum B
tuarum ſperabunt.
* Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ: 9
& torrente voluptatis tuæ potabis eos.
10 * Quoniam apud te eſt fons vitæ: & in lu-
mine tuo videbimus lumen.
11 * Prætende miſericordiam tuam ſcientibus
te, & iuſtitiam tuã his, qui recto ſunt corde.
12 Non veniat mihi pes ſuperbiæ: & manus
peccatoris non moueat me.
13 *Ibi ceciderunt qui operãtur iniquitatem:
expulſi ſunt, nec potuerunt ſtare.

1 Pſalmus ipſi Dauid. XXXVI.

A Noli æmulari in malignantibus: neque
zelaueris facientes iniquitatem.
2 * Quoniam tamquam fœnum velociter
areſcent: & quemadmodum olera herbarum
cito decident.
3 * Spera in Domino, & fac bonitatem: &
inhabita terram, & paſceris in diuitijs eius.
4 * Delectare in Domino: & dabit tibi peti-
tiones cordis tui.
5 * Reuela Domino viam tuam, & ſpera in
eo: & ipſe faciet.
6 * Et educet quaſi lumen iuſtitiam tuam: &
7 iudicium tuum tamquam meridiem: * ſubdi-
tus eſto Domino, & ora eum.
Noli æmulari in eo, qui proſperatur in via
ſua: in homine faciente iniuſtitias.
8 * Deſine ab ira, & derelinque furorem: no-
li æmulari vt maligneris.
9 * Quoniam qui malignantur, extermina-
buntur: ſuſtinentes autem Dominum, ipſi
hereditabunt terram.
10 * Et adhuc puſillum, & non erit peccator:
& quæres locum eius, & non inuenies.
11 * [c] Manſueti autem hereditabunt terram,
B & delectabuntur in multitudine pacis.
12 * Obſeruabit peccator iuſtum: & ſtridebit
ſuper eum dentibus ſuis.
13 * Dominus autem irridebit eum: quoniam
proſpicit quòd veniet dies eius.
14 * Gladium euaginauerunt peccatores: in-
tenderunt arcum ſuum,
Vt deijciant pauperem & inopem: vt truci
dent rectos corde.
15 * Gladius eorum intret in corda ipſorum:
& arcus eorum confringatur.
16 * Melius eſt modicum iuſto, ſuper diuitias
peccatorum multas.
17 * Quoniam brachia peccatorum conterẽ-
tur: confirmat autem iuſtos Dominus.
18 * Nouit Dominus dies immaculatorum: &
hereditas eorum in æternum erit.
19 * Non confundentur in tempore malo, &
20 in diebus famis ſaturabuntur: * quia pecca-
C tores peribunt.
Inimici vero Domini mox vt honorificati
fuerint & exaltati: deficientes, quemadmo-
dum fumus deficient.
21 * Mutuabitur peccator, & non ſoluet: iu-
ſtus autem miſeretur & tribuet.
22 * Quia benedicentes ei hereditabunt ter-
ram:

ram: male dicentes autem ei diſperibunt .
*Apud Dominum greſſus hominis dirigen 23
tur: & viam eius volet .
*Cum ceciderit, non collidetur: quia Do- 24
minus ſupponit manum ſuam .
*Iunior fui, etenim ſenui: & non vidi iuſtũ 25
derelictum, nec ſemen eius quærens panem .
*Tota die miſeretur & commodat: & ſe- 26
men illius in benedictione erit.*
*Declina a malo, & fac bonum: & inhabi- 27
ta in ſæculum ſæculi.
*Quia Dominus amat iudicium, & non 28
derelinquet ſanctos ſuos: in æternum con-
ſeruabuntur.
Iniuſti punientur: & ſemen impiorum
peribit.
*Iuſti autem hæreditabunt terram: & in 29
habitabunt in ſæculum ſæculi ſuper eam. D
*" Os iuſti meditabitur ſapientiam, & lin 30
gua eius loquetur iudicium.
*" Lex Dei eius in corde ipſius: & non ſup 31
plantabuntur greſſus eius.
*Conſiderat peccator iuſtum: & quærit 32
mortificare eum .
*Dominus autem non derelinquet eum in 33
manibus eius: nec damnabit eum cum iudi-
cabitur illi .
*Expecta Dominum, & cuſtodi viam eius: 34
& exaltabit te vt hereditate capias terram:
cum perierint peccatores videbis.
*Vidi impium ſuperexaltatum, & eleua- 35
tum ſicut cedros Libani.
*Et tranſiui, & ecce non erat, & quæſiui 36
eum, & non eſt inuentus locus eius.
*Cuſtodi innocentiam & uide æquitatẽ: 37
quoniam ſunt reliquiæ homini pacifico.
*Iniuſti autem diſperibunt ſimul: reliquiæ 38
impiorum interibunt.
*Salus autem iuſtorum a Domino: & pro 39
tector eorum in tempore tribulationis.
*Et adiuuabit eos Dominus, & liberabit 40
eos: & eruet eos a peccatoribus, & ſaluabit
eos: quia ſperauerunt in eo.

Pſalmus Dauid, in rememorationem 1
de ſabbato. XXXVII.

DOmine ne in furore tuo arguas me, ne- 2
que in ira tua corripias me. A
*Quoniam ſagittæ tuæ infixæ ſunt mihi: 3
& confirmaſti ſuper me manum tuam .
*Non eſt ſanitas in carne mea a facie iræ 4
tuæ: non eſt pax oſſibus meis a facie peccato
rum meorum .
*Quoniam iniquitates meæ ſupergreſſæ 5
ſunt caput meum : & ſicut onus graue gra-
uatæ ſunt ſuper me.
*Putruerunt & corruptæ ſunt cicatrices 6
meæ, a facie inſipientiæ meæ.
*Miſer factus ſum & curuatus ſum 7
vſque in finem : tota die contriſtatus in-
grediebar.
8 *Quoniam lumbi mei impleti ſunt illu-
B ſionibus: & non eſt ſanitas in carne mea.
9 *Afflictus ſum, & humiliatus ſum nimis:
rugiebam a gemitu cordis mei.
10 *Domine, ante te omne deſiderium
meum : & gemitus meus a te non eſt ab-
ſconditus.
11 *Cor meum conturbatum eſt, dereliquit
me virtus mea: & lumen oculorum meorũ,
& ipſum non eſt mecum .
12 *Amici mei, & proximi mei aduerſum
C me appropinquauerunt, & ſteterunt.
Et qui iuxta me erant, de longe ſteterunt:
13 * & uim faciebant qui quærebant animam
meam .
Et qui inquirebant mala mihi, locuti ſunt
vanitates: & dolos tota die meditabantur.
14 *Ego autem tamquam ſurdus non audie-
bam: & ſicut mutus non aperiens os ſuum .
15 *Et factus ſum ſicut homo non audiens:
& non habens in ore ſuo redargutiones.
16 *Quoniam in te Domine ſperaui: tu exau
dies me Domine Deus meus.
17 *Quia dixi: Nequando ſupergaudeant mi-
hi inimici mei: & dum commouentur pe-
des mei, ſuper me magna locuti ſunt.
18 Quoniam ego in flagella paratus ſum: &
D dolor meus in conſpectu meo ſemper.
19 *Quoniam iniquitatem meam annuncia-
bo: & cogitabo pro peccato meo .
20 *Inimici autem mei viuunt, & confirma-
ti ſunt ſuper me: & multiplicati ſunt qui o-
derunt me inique .
21 *Qui retribuunt mala pro bonis, detra-
hebant mihi: quoniam ſequebar bonitatem.
22 *Ne derelinquas me Domine Deus meus:
ne diſceſſeris a me.
23 *Intende in adiutorium meum, Domine
Deus ſalutis meæ.

1 In finem, ipſi Idithun, Canticum
Dauid. XXXVIII.

2 DIxi: Cuſtodiam viam meas: vt non delin
A quam in lingua mea.
Poſui ori meo cuſtodiam, cum conſiſteret
peccator aduerſum me.
3 *Obmutui, & humiliatus ſum, & ſilui a bo
nis: & dolor meus renouatus eſt.
4 *Concaluit cor meum intra me: & in me
ditatione mea exardeſcet ignis.
5 *Locutus ſum in lingua mea: Notum fac
mihi Domine finem meum,
B Et numerum dierum meorum quis eſt, vt
ſciam quid deſit mihi.
6 *Ecce menſurabiles poſuiſti dies meos: &
ſubſtantia mea tamquam nihilum ante te.
Veruntamen vniuerſa vanitas, omnis ho-
mo viuens.

* Verumtamen in imagine pertranſit ho- 7
mo:ſed & fruſtra conturbatur.
Theſaurizat: & ignorat cui congrega-
bit ea.
* Et nunc quæ eſt expectatio mea? nonne 8
Dominus? & ſubſtantia mea apud te eſt.
* Ab omnibus iniquitatib. meis erue me: 9
opprobrium inſipienti dediſti me.
* Obmutui, & non aperui os meum, quo- 10
niam tu feciſti: * amoue a me plagas tuas. 11
* A fortitudine man* tuæ ego defeci in in- 12
crepationibus: propter iniquitatem corripui C
ſti hominem.
Et tabeſcere feciſti ſicut araneam animam
eius: verumtamen vane conturbatur omnis
homo.
* Exaudi orationem meam Domine, & de 13
precationem meam: auribus percipe lacry-
mas meas.
Ne ſileas: quoniam aduena ego ſum apud
te, & peregrinus, ſicut omnes patres mei.
* Remitte mihi, ut refrigerer prius quam 14
abeam, & amplius non ero.

In finem, Pſalmus ipſi Dauid. 1
XXXIX.

EXpectans expectaui Dominum, & inten- 2
dit mihi. A
* Et exaudiuit preces meas: & eduxit me 3
de lacu miſeriæ, & de luto fæcis.
Et ſtatuit ſuper petram pedes meos: & di-
rexit greſſus meos.
* Et immiſit in os meum canticum nouũ, 4
carmen Deo noſtro.
Videbunt multi & timebunt: & ſperabunt
in Domino.
* Beatus vir, cuius eſt nomen Domini 5
ſpes eius: & non reſpexit in vanitates & inſa-
nias falſas.
* Multa feciſti tu Domine Deus meus mi- 6
rabilia tua: & cogitationibus tuis non eſt qui
ſimilis ſit tibi.
Annunciaui & locutus ſum: multiplicati
ſunt ſuper numerum.
*Hebr. 10. b. 5. ** Sacrificium & oblationem noluiſti: au- 7
res autem perfeciſti mihi. B
Holocauſtum & pro peccato non poſtula
ſti: * tunc dixi: Ecce venio. 8
In capite libri ſcriptum eſt de me * vt fa- 9
cerem voluntatem tuam: Deus meus volui,
& legem tuam in medio cordis mei.
* Annunciaui iuſtitiam tuam in eccleſia 10
magna, ecce labia mea non prohibebo: Do-
mine tu ſciſti.
* Iuſtitiam tuam non abſcondi in corde 11
meo: veritatem tuam & ſalutare tuum dixi.
Non abſcondi miſericordiam tuam, & ve C
ritatem tuam a concilio multo.
* Tu autem Domine ne longe facias miſe 12
rationes tuas a me: miſericordia tua & veri
tas tua ſemper ſuſceperunt me.
13 * Quoniam circumdederunt me mala, quo
rum non eſt numerus: comprehenderunt me
iniquitates meæ, & non potui vt viderem.
Multiplicatæ ſunt ſuper capillos capitis
mei: & cor meum dereliquit me.
14 * Complaceat tibi Domine vt eruas me: * [illegible]
Domine, ad adiuuandum me reſpice.
15 ** Confundantur & reuereãtur ſimul, qui [illegible]
D quærunt animam meam, vt auferant eam.
Conuertantur retrorſum, & reuereantur
qui uolunt mihi mala.
16 * Ferant confeſtim confuſionem ſuam, qui
dicunt mihi: Euge, euge.
17 * Exultent & lætentur ſuper te omnes quę
rentes te: & dicant ſemper: Magnificetur Do-
minus: qui diligunt ſalutare tuum.
18 * Ego autem mendicus ſum, & pauper: Do
minus ſolicitus eſt mei.
Adiutor meus, & protector meus tu es:
Deus meus ne tardaueris.

1 In finem, Pſalmus ipſi Dauid. XL.

2 BEatus qui intelligit ſuper egenũ, & pau-
A perem: in die mala liberabit eum Do-
minus.
3 Dominus conſeruet eum, & viuificet eũ,
& beatum faciat eum in terra: & non tradat
eum in animam inimicorum eius.
4 * Dominus opem ferat illi ſuper lectum do
loris eius: vniuerſum ſtratum eius verſaſti in
infirmitate eius.
5 * Ego dixi: Domine miſerere mei: ſana ani-
mam meam, quia peccaui tibi.
6 * Inimici mei dixerunt mala mihi: Quando
morietur, & peribit nomen eius?
7 * Et ſi ingrediebatur vt uideret, vana loque
B batur, cor eius congregauit iniquitatem ſibi.
8 Egrediebatur foras, & loquebatur * in id-
ipſum.
Aduerſum me ſuſurrabant omnes inimici
mei: aduerſum me cogitabant mala mihi.
9 * Verbum iniquum conſtituerunt aduersũ
me: Numquid qui dormit non adiicet ut re-
ſurgat?
10 * Etenim homo pacis meæ, in quo ſperaui:
qui edebat panes meos, magnificauit ſuper
me ſupplantationem.
11 * Tu autem Domine miſerere mei, & reſu-
C ſcita me: & retribuam eis.
12 ** In hoc cognoui quoniam uoluiſti me: [illegible]
quoniam non gaudebit inimicus meus ſu-
per me.
13 * Me autem propter innocentiam ſuſcepi
ſti: & confirmaſti me in conſpectu tuo in
æternum.
14 * Benedictus Dominus Deus Iſrael a ſæcu-
lo, & vſque in ſæculum: fiat, fiat.

In finem,

Intellectus filiis Core. XLI. 1

QVemadmodū deſiderat ceruus ad fon- 2
tes aquarum:ita deſiderat anima mea A
ad te Deus.

*Sitiuit anima mea ad Deum fontem vi- 3
uum: quando veniam & apparebo ante fa-
ciem Dei?

*Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die 4
ac nocte: dum dicitur mihi quotidie: Vbi eſt
Deus tuus?

*Hæc recordatus ſum, & effudi in me ani- 5
mam meam: quoniam tranſibo in locum ta- B
bernaculi admirabilis, vſq. ad domum Dei:

In uoce exultationis, & cōfeſſionis: ſonus
epulantis.

*Quare triſtis es anima mea? & quare cō- 6
turbas me?

Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor
illi: ſalutare vultus mei, * & Deus meus. 7

Ad meipſum anima mea conturbata eſt:
propterea memor ero tui de terra Iordanis,
& Hermonii a monte modico.

*Abyſſus abyſſum inuocat, in uoce catara 8
ctarum tuarum.

Omnia excelſa tua, & fluctus tui ſuper me
tranſierunt.

*In die mandauit Dominus miſericordiā 9
ſuam: & nocte canticum eius. C

Apud me oratio Deo vitæ meæ, * dicam 10
Deo: Suſceptor meus es,

Quare oblitus es mei? & quare contriſta-
tus incedo, dum affligit me inimicus?

**Dum* confringuntur oſſa mea, exprobra 11
uerunt mihi qui tribulant me inimici mei:

Dum dicunt mihi per ſingulos dies: Vbi
ſt Deus tuus? * quare triſtis es anima mea? 12
& quare conturbas me?

Spera in Deo, quoniam adhuc confite-
or illi: ſalutare vultus mei, & Deus meus.

Pſalmus Dauid. XLII. 1

Vdica me Deus, & diſcerne cauſam meam A
de gente non ſancta, ab homine iniquo,
doloſo erue me.

* Quia tu es Deus fortitudo mea: quare 2
repuliſti? & quare triſtis incedo, dum af-
git me inimicus?

Emitte lucem tuam & veritatem tuam: 3
me *deduxerunt*, & adduxerunt in mon-
ſanctum tuum, & in tabernacula tua.

*Et intro*ibo ad altare Dei: ad Deum, qui 4
ficat iuuentutem meam. B

onfitebor tibi in cithara Deus Deus meus:
are triſtis es anima mea? & quare con- 5
as me?

era in Deo, quoniam adhuc confitebor
alutare vultus mei, & Deus meus.

1 In finem, Filijs Core ad intellectum.

XLIII.

2 DEus auribus noſtris audiuimus: patres
A noſtri annunciauerunt nobis.

Opus, quod operatus es in diebus eorum:
& in diebus antiquis.

3 * Manus tua gentes diſperdidit, & planta-
ſti eos: afflixiſti populos, & expuliſti eos:

4 * Nec enim in gladio tuo poſſederūt ter-
ram, & brachium eorum non ſaluauit eos:

Sed dextera tua, & brachium tuum, & il-
luminatio vultus tui: quoniam complacuiſti
in eis.

5 * Tu es ipſe rex meus & Deus meus: qui
mandas ſalutes Iacob.

6 *In te inimicos noſtros ventilabimus cor-
B nu, & in nomine tuo ſpernemus inſurgētes
in nobis.

7 *Nō enim in arcu meo ſperabo: & gladius
meus non ſaluabit me.

8 *Saluaſti enim nos de affligentibus nos: &
odientes nos confudiſti.

9 *In Deo laudabimur tota die: & in nomi-
ne tuo confitebimur in ſæculum.

10 * Nunc autem repuliſti & confudiſti nos:
& non egredieris Deus in virtutib. noſtris.

11 *Auertiſti nos retrorſum poſt inimicos no
ſtros: & qui oderunt nos, diripiebant ſibi.

12 *Dediſti nos tamquam oues eſcarum: & in
gentibus diſperſiſti nos.

13 *Vendidiſti populum tuum ſine pretio: &
non fuit multitudo in commutationibus
eorum.

14 *Poſuiſti nos opprobrium vicinis noſtris,
ſubſannationem & deriſum his, qui ſunt in
circuitu noſtro.

15 * Poſuiſti nos in ſimilitudinem Gentibus:
C commotionem capitis in populis.

16 * Tota die verecundia mea contra me eſt,
& confuſio faciei meæ cooperuit me.

17 * A voce exprobrantis, & obloquentis: a
facie inimici, & perſequentis.

18 *Hæc omnia venerunt ſuper nos, nec obli
ti ſumus te: & inique non egimus in teſtamē
to tuo.

19 *Et non receſſit retro cor noſtrum: & de-
clinaſti ſemitas noſtras a via tua:

20 *Quoniam humiliaſti nos in loco afflictio
nis, & cooperuit nos vmbra mortis.

21 *Si obliti ſumus nomen Dei noſtri, & ſi
D expandimus manus noſtras ad Deū alienū:

22 * Nonne Deus requiret iſta? ipſe enim no-
uit abſcondita cordis.

* Quoniam propter te mortificamur tota * Ro. 8. d. 36
die: æſtimati ſumus ſicut oues occiſionis.

23 *Exurge, quare obdormis Domine? exur
ge, & ne repellas in finem.

24 * Quare faciem tuam auertis, obliuiſceris
inopiæ noſtræ & tribulationis noſtræ?

* Quoniã humiliata eſt in puluere anima 25
noſtra: cõglutinatus eſt in terra vẽter noſter.
* Exurge Domine adiuua nos: & redime 26
nos propter nomen tuum.

In finem, pro iis, qui commutabuntur, filiis 1
Core, ad intellectum, Canticum pro
dilecto. XLIIII.

ERuctauit cor meum verbum bonum: di- 2
co ego opera mea regi. A
Lingua mea calamus ſcribæ, velociter ſcri
bentis.
*Speciosus forma præ filiis hominum, dif 3
fuſa eſt gratia in labiis tuis: propterea bene
dixit te Deus in æternum.
*Accingere gladio tuo ſuper femur tuum, 4
potentiſſime,
*Specie tua & pulchritudine tua intende, 5
proſpere procede, & regna,
Propter veritatem & manſuetudinẽ, & iu B
ſtitiam: & deducet te mirabiliter dextera tua.
*Sagittæ tuæ acutæ, populi ſub te cadent, 6
in corda inimicorum regis.
•Heb.1.b.8. *"Sedes tua Deus in ſæculum ſæculi: vir- 7
ga directionis virga regni tui.
*Dilexiſti iuſtitiam, & odiſti iniquitatem: 8
propterea vnxit te Deus Deus tuus oleo læti
tiæ præ conſortibus tuis.
*Mirrha, & gutta, & caſia a veſtimẽtis tuis, 9
a domibus eburneis: ex quibus delectauerũt C
te * filiæ regum in honore tuo. 10
Aſtitit regina a dextris tuis in veſtitu deau
rato: circumdata varietate.
* Audi filia, & vide, & inclina aurẽ tuam: 11
& obliuiſcere populum tuum, & domum pa
tris tui.
*Et concupiſcet rex decorem tuum: quo 12
niam ipſe eſt Dominus Deus tuus, & adora-
bunt eum.
*Et filiæ Tyri in muneribus vultum tuum 13
deprecabuntur: omnes diuites plebis. D
*Omnis gloria eius filiæ regis ab intus, in 14
fimbriis aureis* circumamicta varietatibus. 15
Adducentur regi virgines poſt eam: proxi
mæ eius afferentur tibi.
*Afferentur in lætitia & exultatione: addu 16
centur in templum regis.
*Pro patribus tuis nati ſunt tibi filii: con- 17
ſtitues eos principes ſuper omnem terram.
* Memores erunt nominis tui in omni ge 18
neratione & generationem.
Propterea populi confitebuntur tibi in æ-
ternum: & in ſæculum ſæculi.

In finem, filiis Core pro arcanis, 1
Pſalmus. XLV.

DEus noſter refugium, & virtus: adiutor 2
in tribulationibus, quæ inuenerunt A
nos nimis.
3 * Propterea non timebimus dum turba-
bitur terra: & transferentur montes in cor
maris.
4 *Sonuerunt, & turbatæ ſunt aquæ eorum:
conturbati ſunt montes in fortitudinẽ eius.
5 * Fluminis impetus lætificat ciuitatẽ Dei:
ſanctificauit tabernaculum ſuum Altiſſimus.
6 *Deus in medio eius, non commouebitur:
B adiuuabit eam Deus mane diluculo.
7 *Conturbatæ ſunt gentes, & inclinata ſũt
regna: dedit vocem ſuam, mota eſt terra.
8 *Dominus virtutum nobiſcum: ſuſceptor
noſter Deus Iacob.
9 * Venite, & videte opera Domini, quæ po
10 ſuit prodigia ſuper terram: * auferens bella
C vſque ad finem terræ.
Arcum conteret, & confringet arma: &
ſcuta comburet igni:
11 *Vacate, & videte quoniam ego ſum Deus:
exaltabor in gentibus, & exaltabor in terra.
12 *Dominus virtutum nobiſcum: ſuſceptor
noſter Deus Iacob.

1 In finem, pro filiis Core Pſalmus
XLVI.

2 OMnes Gentes plaudite manibus: iubila-
A te Deo in voce exultationis.
3 * Quoniam Dominus excelſus, terribilis:
Rex magnus ſuper omnem terram.
4 * Subiecit populos nobis: & gentes ſub pe
dibus noſtris.
5 * Elegit nobis hereditatem ſuam: ſpeciem
Iacob, quam dilexit.
6 * "Aſcendit Deus in iubilo: & Dominus in
voce tubæ.
7 Pſallite Deo noſtro, pſallite: pſallite Regi
B noſtro, pſallite.
8 *Quoniam Rex omnis terræ Deus: pſalli-
te ſapienter.
9 *Regnabit Deus ſuper gentes: Deus ſedet
ſuper ſedem ſanctam ſuam.
10 *Principes populorum cõgregati ſunt cũ
Deo Abraham, quoniam dii fortes terræ, ve
hementer eleuati ſunt.

1 Pſalmus Cantici filiis Core ſecunda ſab-
bati. XLVII.

2 MAgnus Dominus, & laudabilis nimis
A in ciuitate Dei noſtri, in monte ſan-
cto eius.
3 *Fundatur exultatione vniuerſæ terræ mõs
Sion, latera Aquilonis, ciuitas Regis magni.
4 *Deus in domibus eius cognoſcetur, cum
ſuſcipiet eam.
5 * Quoniam ecce reges terræ congregati
ſunt: conuenerunt in vnum.
6 *Ipſi videntes ſic admirati ſunt, conturbati
7 ſunt: commoti ſunt: * tremor apprehen-
dit eos.

Ibi dolores ut parturientis, * in ſpiritu ve 8
hementi conteres naues Tharſis.
*Sicut audiuimus, ſic vidimus in ciuitate 9
Domini virtutũ, in ciuitate Dei noſtri: Deus B
fundauit eam in æternum.
*Suſcepimus Deus miſericordiam tuam, 10
in medio templi tui.
*Secundum nomen tuum Deus, ſic & laus 11
tua in fines terræ: iuſtitia plena eſt dexte-
ra tua.
*Lætetur mons Sion, & exultent filiæ Iu- 12
dæ, propter iudicia tua Domine.
*Circumdate Sion, & complectimini eã: 13
narrate in turribus eius.
*Ponite corda veſtra in uirtute eius: & di 14
ſtribuite domos eius, vt enarretis in proge-
nie altera.
*Quoniam hic eſt Deus, Deus noſter in æ- 15
ternum, & in ſæculum ſæculi: ipſe reget nos
in ſæcula.

In finem, filiis Core Pſalmus. 1
XLVIII.

AVdite hæc omnes Gentes: auribus perci 2
pite omnes, qui habitatis orbem: A
*Quiq. terrigenæ, & filii hominum: ſimul 3
in vnum diues & pauper.
*Os meum loquetur ſapientiam: & medi 4
tatio cordis mei prudentiam.
*Inclinabo in parabolam aurem meam: 5
aperiam in pſalterio propoſitionem meam.
*Cur timebo in die mala? iniquitas calca- 6
nei mei circundabit me:
*Qui confidunt in uirtute ſua: & in multi 7
tudine diuitiarum ſuarum gloriantur.
*Frater non redimit, redimet homo: non 8
dabit Deo placationem ſuam.
*Et pretium redemptionis animæ ſuæ: & 9
laborabit in æternum, * & viuet adhuc in 10
finem. B
*Non uidebit interitum, cum viderit ſa- 11
pientes morientes: ſimul inſipiens, & ſtul-
tus peribunt.
Et relinquent alienis diuitias ſuas: * & ſe- 12
pulchra eorum domus illorum in æternum.
Tabernacula eorũ in progenie, & proge-
nie: vocauerunt nomina ſua in terris ſuis.
*Et homo, cum in honore eſſet, non intel 13
lexit: comparatus eſt iumentis inſipientibus, C
& ſimilis factus eſt illis.
*Hæc via illorum ſcandalum ipſis: & po- 14
ſtea in ore ſuo complacebunt.
*Sicut oues in inferno poſiti ſunt: mors 15
depaſcet eos.
Et dominabuntur eorum iuſti in matuti-
no, & auxilium eorum ueteraſcet in inferno
a gloria eorum.
*Verumtamen Deus redimet animam 16
meam de manu inferi, cum acceperit me.
*Ne timueris cũ diues factus fuerit homo: 17
D & cũ multiplicata fuerit gloria domus eius.
18 *Quoniam cum interierit, non ſumet om
nia: neque deſcendet cum eo gloria eius.
19 *Quia anima eius in uita ipſius benedice
tur: confitebitur tibi cum benefeceris ei.
20 *Introibit vſque in progenies patrũ ſuorũ
& vſque in æternum non uidebit lumen.
21 *Homo, cum in honore eſſet, non intelle-
xit: comparatus eſt iumentis inſipientibus,
& ſimilis factus eſt illis.

1 Pſalmus Aſaph. XLIX.

A DEus deorum Dominus locutus eſt: &
vocauit terram,
2 A ſolis ortu vſque ad occaſum: * ex Sion
ſpecies decoris eius.
3 *Deus manifeſte veniet: Deus noſter &
non ſilebit.
Ignis in conſpectu eius exardeſcet: & in
circuitu eius tempeſtas valida.
4 *Aduocabit cælum de ſurſum, & terram di
ſcernere populum ſuum.
5 *Congregate illi ſanctos eius: qui ordi-
B nant teſtamentum eius ſuper ſacrificia.
6 *Et annunciabunt cæli iuſtitiam eius: quo
niam Deus iudex eſt.
7 *Audi populus meus, & loquar; Iſrael, &
teſtificabor tibi: Deus Deus tuus ego ſum.
8 *Nõ in ſacrificiis tuis arguam te: holocau-
ſta autem tua in cõſpectu meo ſunt ſemper.
9 *Non accipiam de domo tua vitulos: ne-
que de gregibus tuis hircos.
10 *Quoniam meæ ſunt omnes feræ ſilua-
rum, iumenta in montibus & boues.
11 *Cognoui omnia volatilia cæli: & pul-
chritudo agri mecum eſt.
12 *Si eſuriero, non dicam tibi: meus eſt e-
C nim orbis terræ, & plenitudo eius.
13 *Numquid manducabo carnes taurorum?
aut ſanguinem hircorum potabo?
14 *Immola Deo ſacrificium laudis: & red-
de Altiſſimo vota tua.
15 *Et inuoca me in die tribulationis: eruam
te, & honorificabis me.
16 *Peccatori autem dixit Deus: Quare tu e-
narras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamentũ
meum per os tuum:
17 *Tu vero odiſti diſciplinam: & proieciſti
ſermones meos retrorſum.
18 *Si videbas furem, currebas cum eo: & cũ
D adulteris portionem tuam ponebas.
19 *Os tuum abundauit malitia: & lingua
tua concinnabat dolos.
20 *Sedens aduerſus fratrem tuum loqueba-
ris, & aduerſus filium matris tuæ ponebas
21 ſcandalum: * hæc feciſti, & tacui.
Exiſtimaſti inique quod ero tui ſimilis: ar-
guam te, & ſtatuam contra faciem tuam.
22 *Intelligite hæc qui obliuiſcimini Deum:
ne quando rapiat, & non qui ſit eripiat.

Digitized by Google

*Sacrificium laudis honorificabit me: & il 23
lic iter, quo oſtendam illi ſalutare Dei.

In finem, Pſalmus Dauid, 1
*Cum venit ad eum Nathan Propheta, 2
quando intrauit ad Bethſabee.
(2.*Reg.* 12.) L.

MIſerere mei Deus, ſecundum magnam 3
miſericordiam tuam. A
Et ſecũdum multitudinem miſerationum
tuarum, dele iniquitatem meam.
*Amplius laua me ab iniquitate mea: & a 4
peccato meo munda me.
*Quoniam iniquitatem meam ego co- 5
gnoſco: & peccatum meum contra me eſt
ſemper.
*Tibi ſoli peccaui, & malum coram te fe- 6
ci: "vt iuſtificeris in ſermonibus tuis, & vin-
*Ro.3.a.4. cas cum iudicaris.
*Ecce enim in iniquitatib. cõceptus ſum: 7
& in peccatis concepit me mater mea. B
*Ecce enim veritatem dilexiſti: incerta, 8
& occulta ſapientiæ tuæ manifeſtaſti mihi.
*"Aſperges me hyſſopo, & mundabor: la 9
*Leu.14. Num.19. uabis me, & ſuper niuem dealbabor.
*Auditui meo dabis gaudium & lætitiam: 10
& exultabunt oſſa humiliata.
*Auerte faciem tuam a peccatis meis: & 11
omnes iniquitates meas dele.
*Cor mundum crea in me Deus: & ſpiri- 12
tum rectum innoua in viſceribus meis.
*Ne proijcias me a facie tua: & ſpiritum 13
ſanctum tuum ne auferas a me.
*Redde mihi lætitiam ſalutaris tui: & ſpi- 14
ritu principali confirma me.
*Docebo iniquos vias tuas: & impii ad te 15
conuertentur.
*Libera me de ſanguinibus Deus, Deus 16
ſalutis meæ: & exultabit lingua mea iuſti-
tiam tuam.
*Domine, labia mea aperies: & os meum 17
annunciabit laudem tuam. D
*Quoniã ſi voluiſſes ſacrificium dediſſẽ 18
vtique: holocauſtis non delectaberis.
*Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus: 19
cor contritum, & humiliatum Deus non
deſpicies.
*Benigne fac Domine in bona volunta- 20
te tua Sion: vt ædificentur muri Ieruſalem.
*Tunc acceptabis ſacrificium iuſtitiæ, o- 21
blationes, & holocauſta: tunc imponent ſu-
per altare tuum vitulos.

In finem, Intellectus Dauid, 1
*Cum venit Doeg Idumæus, & nunciauit 2
Sauli: Venit Dauid in domum
Achimelech. A
(1.*Reg.* 22.9.) LI.

QVid gloriaris in malitia, qui potẽs es in 3
iniquitate?
4 *Tota die iniuſtitiam cogitauit lingua tua:
ſicut nouacula acuta feciſti dolum.
5 *Dilexiſti malitiam ſuper benignitatẽ; ini
quitatem magis quam loqui æquitatem.
6 *Dilexiſti omnia verba præcipitationis,
lingua doloſa.
7 *Propterea Deus deſtruet te in finem: euel
B let te, & emigrabit te de tabernaculo tuo;
& radicem tuam de terra viuentium.
8 *Videbunt iuſti, & timebunt, & ſuper
9 eum ridebunt, & dicent: *ecce homo, qui
non poſuit Deum adiutorem ſuum:
Sed ſperauit in multitudine diuitiarum ſua-
rum: & præualuit in vanitate ſua.
10 *Ego autem, ſicut oliua fructifera in do-
mo Dei, ſperaui in miſericordia Dei in ætet
num: & in ſæculum ſæculi.
11 *Confitebor tibi in ſæculum quia feciſti:
& expectabo nomen tuum, quoniam bonũ
& in conſpectu ſanctorum tuorum.

In finem,
1 Pro Maeleth intelligentiæ Dauid.
LII.

A DIxit inſipiẽs in corde ſuo: Nõ eſt Deus.
2 *Corrupti ſunt, & abominabiles facti
ſunt in iniquitatibus: non eſt qui faciat bo-
num.
3 *"Deus de cælo proſpexit ſuper filios ho- *Pſal.
minum: vt videat ſi eſt intelligens, aut requi
rens Deum.
4 *"Omnes declinauerunt, ſimul inutiles fa-
cti ſunt: non eſt qui faciat bonum, non eſt vſ *Ro.
que ad vnum.
5 *Nonne ſcient omnes qui operantur ini-
B quitatem, qui deuorant plebem meam vt ci-
bum panis?
6 *Deum non inuocauerunt: illic trepidaue
runt timore, vbi non erat timor.
Quoniam Deus diſſipauit oſſa eorum qui
hominibus placent: confuſi ſunt, quoniam
Deus ſpreuit eos.
7 *Quis dabit ex Sion ſalutare Iſrael? cum
conuerterit Deus captiuitatem plebis ſuæ,
exultabit Iacob, & lætabitur Iſrael.

In finem,
1 In carminibus intellectus Dauid,
2 *Cũ veniſſent Ziphæi, & dixiſſent ad Saul:
Nonne Dauid abſconditus eſt apud nos?
(1.*Reg.*23.19.& 26.1.)
LIII.

3 DEus in nomine tuo ſaluum me fac: &
A in uirtute tua iudica me.
4 *Deus exaudi orationem meam: auribus
percipe verba oris mei.
5 *Quoniam alieni inſurrexerũt aduerſum
me, & fortes quæſierunt animã meã: & non
propoſuerunt Deum ante conſpectũ ſuum.
*Ecce

*Ecce enim Deus adiuuat me: & Domi- 6
nus ſuſceptor eſt animæ meæ. B
*Auerte mala inimicis meis: & in verita- 7
te tua diſperde illos.
*Voluntarie ſacrificabo tibi, & confitebor 8
nomini tuo Domine: quoniam bonum eſt.
*Quoniam ex omni tribulatione eripuiſti 9
me: & ſuper inimicos meos deſpexit oculus
meus.

In finem, In carminibus intellectus 1
Dauid. LIIII.

EXaudi Deus orationem meam, & ne de- 2
ſpexeris deprecationem meam: * inten- A
de mihi, & exaudi me: 3
Contriſtatus ſum in exercitatione mea: &
conturbatus ſum * a voce inimici, & a tribu 4
latione peccatoris.
Quoniam declinauerunt in me iniquita-
tes: & in ira moleſti erant mihi.
*Cor meum conturbatum eſt in me: & for 5
mido mortis cecidit ſuper me.
*Timor & tremor venerunt ſuper me: & 6
contexerunt me tenebræ:
*Et dixi: Quis dabit mihi pennas ſicut co- 7
lumbæ, & volabo, & requieſcam? B
* Ecce elongaui fugiens: & manſi in ſoli- 8
tudine.
*Expectabam eum, qui ſaluum me fecit a 9
puſillanimitate ſpiritus, & tempeſtate.
*Præcipita Domine, diuide linguas eorũ: 10
quoniam vidi iniquitatem, & contradictio-
nem in ciuitate.
*Die ac nocte circũdabit eam ſuper mu- 11
ros eius iniquitas: & labor in medio eius, *& 12
iniuſtitia.
Et nõ defecit de plateis eius vſura, & dolus.
*Quoniam ſi inimicus meus maledixiſſet 13
mihi, ſuſtinuiſſem vtique.
Et ſi is, qui oderat me, ſuper me magna C
locutus fuiſſet: abſcondiſſem me forſitan
ab eo.
*Tu vero homo vnanimis: dux meus, & 14
notus meus:
*Qui ſimul mecum dulces capiebas cibos: 15
in domo Dei ambulauimus cum conſenſu.
*Veniat mors ſuper illos: & deſcendant in 16
infernum viuentes:
Quoniam nequitiæ in habitaculis eorum:
in medio eorum.
*Ego autem ad Deum clamaui: & Domi- 17
nus ſaluabit me.
*Veſpere, & mane, & meridie narrabo & 18
annunciabo: & exaudiet uocem meam.
*Redimet in pace animam meam ab his, 19
qui appropinquant mihi: quoniam inter mul
tos erant mecum.
*Exaudiet Deus, & humiliabit illos, qui 20
eſt ante ſæcula. D
Non enim eſt illis commutatio, & non

21 timuerunt Deum: * extendit manum ſuam
in retribuendo.
22 Contaminauerunt teſtamentum eius, * di
uiſi ſunt ab ira vultus eius: & appropinqua-
uit cor illius.
Molliti ſunt ſermone eius ſuper oleum: &
ipſi ſunt iacula.
23 *Iacta ſuper Dominum curam tuam, & Matt.6.d.25.
ipſe te enutriet: non dabit in æternum flu- Luc.12.c.22.
ctuationem iuſto. 1.Pet.5.b.7.
24 *Tu vero Deus deduces eos, in puteum in-
teritus.
Viri ſanguinum, & doloſi non dimidiabũt
dies ſuos: ego autem ſperabo in te Domine.

In finem.
1 Pro populo, qui a Sanctis longe factus eſt,
Dauid in tituli inſcriptionem, cum tenuerũt
eum Allophyli in Geth.
(1.*Reg*.21.12.) LV:

2 MIſerere mei Deus, quoniam conculca-
A uit me homo: tota die impugnans tri-
bulauit me.
3 *Cõculcauerunt me inimici mei tota die:
quoniam multi bellantes aduerſum me.
4 *Ab altitudine diei timebo: ego vero in te
ſperabo.
5 *In Deo laudabo ſermones meos, in Deo
ſperaui: non timebo quid faciat mihi caro.
6 * Tota die verba mea execrabantur: ad-
uerſum me omnes cogitationes eorum, in
malum.
7 *Inhabitabunt & abſcondent: ipſi calca-
B neum meum obſeruabunt.
8 Sicut ſuſtinuerunt animam meam, *pro ni
hilo ſaluos facies illos: in ira populos con-
fringes.
9 *Deus, *vitam meam annunciaui tibi: po-
ſuiſti lacrymas meas in conſpectu tuo,
10 Sicut & in promiſſione tua: * tunc conuer
tentur inimici mei retrorſum:
In quacunque die inuocauero te: ecce co
gnoui quoniam Deus meus es.
11 *In Deo laudabo verbum, in Dómino lau
dabo ſermonem: in Deo ſperaui, non time-
bo quid faciat mihi homo.
12 *In me ſunt Deus vota tua, quæ reddam,
laudationes tibi.
13 * Quoniam eripuiſti animam meã de mor
te, & pedes meos de lapſu: ut placeam corã
Deo in lumine uiuentium.

In finem,
1 Ne diſperdas, Dauid in tituli inſcriptionem,
cum fugeret a facie Saul in ſpeluncam.

(1.*Reg*.22.1.& 24.4.) LVI.

2 MIſerere mei Deus, miſerere mei: quo-
A niam in te confidit anima mea.

Et in vmbra alarum tuarum ſperabo, do-
nec tranſeat iniquitas.
* Clamabo ad Deum altiſſimum: Deum 3
qui benefecit mihi.
*Miſit de cælo, & liberauit me: dedit in op 4
probrium conculcantes me.
Miſit Deus miſericordiam ſuam, & verita
tem ſuam, * & eripuit animam meam de 5
medio catulorum leonum: dormiui con-
turbatus.
Filii hominum dentes eorum arma & ſa-
gittæ: & lingua eorum gladius acutus.
*Exaltare ſuper cælos Deus: & in omnem 6
terram gloria tua. B
*Laqueum parauerunt pedib. meis: & in- 7
curuauerunt animam meam.
Foderunt ante faciem meam foueam: & in
ciderunt in eam.
* Paratum cor meum Deus, paratum cor 8
meum: cantabo, & pſalmum dicam.
* Exurge gloria mea, exurge pſalteriū & 9
cithara: exurgam diluculo.
* Confitebor tibi in populis Domine: & 10
pſalmum dicam tibi in gentibus:
* Quoniam magnificata eſt vſque ad cæ- 11
los miſericordia tua, & vſque ad nubes veri-
tas tua.
*Exaltare ſuper cælos Deus: & ſuper om- 12
nem terram gloria tua.

In finem,
Ne diſperdas, Dauid in tituli inſcri- 1
ptionem. LVII.

SI vere vtique iuſtitiam loquimini: recta 2
iudicate filii hominum. A
* Etenim in corde iniquitates operamini: 3
in terra iniuſtitias manus veſtræ concinnant.
*Alienati ſunt peccatores a vulua, errauе 4
runt ab vtero: locuti ſunt falſa.
* Furor illis ſecundum ſimilitudinem ſer 5
pentis: ſicut aſpidis ſurdæ, & obturantis
aures ſuas,
*Quæ non exaudiet vocem incãtantium: 6
& venefici incantantis ſapienter.
*Deus conteret dentes eorum in ore ipſo 7
rum: molas leonum confringet Dominus. B
* Ad nihilum deuenient tamquam aqua 8
decurrens: intendit arcum ſuum donec in-
firmentur.
* Sicut cera, quæ fluit, auferentur: ſuper- 9
cecidit ignis, & non viderunt ſolem.
* Priuſquam intelligerent ſpinæ veſtræ 10
rhamnum: ſicut viuentes, ſic in ira abſor-
bet eos.
*Lætabitur iuſtus cum viderit vindictam: 11
manus ſuas lauabit in ſanguine peccatoris.
*Et dicet homo: Si utique eſt fructus iuſto: 12
vtique eſt Deus iudicans eos in terra.

In finem,
1 Ne diſperdas, Dauid in tituli inſcriptionem,
quando miſit Saul, & cuſtodiuit domum
eius, ut eum interficeret.
(1. *Reg.* 19. 11.) LVIII.

2 ERipe me de inimicis meis Deus meus: &
A ab inſurgentibus in me libera me.
3 * Eripe me de operantib. iniquitatem: &
de viris ſanguinum ſalua me.
4 * Quia ecce ceperunt animam meam: ir-
ruerunt in me fortes:
5 * Neque iniquitas mea, neque peccatum
meum Domine: ſine iniquitate cucurri,
& direxi.
6 *Exurge in occurſum meum, & vide: & tu
B Domine Deus virtutum, Deus Iſrael,
Intende ad viſitandas omnes gentes: non
miſerearis omnib. qui operantur iniquitatē.
7 *Conuertentur ad veſperam: & famem pa
tientur ut canes, & circuibunt ciuitatem.
8 * Ecce loquentur in ore ſuo, & gladius in
labiis eorum: quoniam quis audiuit?
9 *Et tu Domine deridebis eos: ad nihilum
deduces omnes gentes.
10 *Fortitudinem meam ad te cuſtodiā, quia
11 Deus ſuſceptor meus es: * Deus meus mi-
ſericordia eius præueniet me.
12 *Deus oſtendet mihi ſuper inimicos meos,
C ne occidas eos: ne quando obliuiſcantur po-
puli mei.
Diſperges illos in uirtute tua: & depone eos
protector meus Domine:
13 * Delictum oris eorum, ſermonem labio-
rum ipſorum: & comprehendantur in ſuper-
bia ſua.
Et de execratione & mendacio annuncia-
14 buntur * in conſummatione: in ira conſum-
mationis, & non erunt.
Et ſcient quia Deus dominabitur Iacob, &
finium terræ.
15 *Conuertentur ad veſperam, & famem pa
D tientur vt canes: & circuibunt ciuitatem.
16 *Ipſi diſpergentur ad manducandum: ſi ve
ro non fuerint ſaturati, & murmurabunt.
17 * Ego autem cantabo fortitudinem tuā:
& exultabo mane miſericordiam tuam.
Quia factus es ſuſceptor meus, & refugiū
meum, in die tribulationis meæ.
18 *Adiutor meus tibi pſallā, quia Deus ſuſce
ptor meus es: Deus meus miſericordia mea.

In finem,
1 Pro his, qui immutabuntur, in tituli inſcri-
2 ptionem ipſi Dauid in doctrinam, *cum ſuc
cendit Meſopotamiam Syriæ, & Sobal, &
conuertit Ioab, & percuſſit Idumæam in val
le Salinarum duodecim millia.
(2. *Reg.* 8. 1. & 10. 7. & 1. *Par.* 18. 1.) LIX.

3 DEus repuliſti nos, & deſtruxiſti nos: ira-
A tus es, & miſertus es nobis.

Com-

*Commouiſti terram,& conturbaſti eam: 4
ſana contritiones eius,quia commota eſt.
* Oſtendiſti populo tuo dura: potaſti nos 5
vino compunctionis. B
* Dediſti metuentibus te ſignificationem: 6
vt fugiant a facie arcus:
Vt liberentur dilecti tui: * ſaluum fac dex 7
tera tua,& exaudi me.
* Deus locutus eſt in ſancto ſuo: Lætabor, 8
& partibor Sichimam: & conuallem taber-
naculorum metibor.
* Meus eſt Galaad, & meus eſt Manaſſes: 9
& Ephraim fortitudo capitis mei.
Iuda rex meus: * Moab olla ſpei meæ. 10
In Idumæam extendam calceamentum
meum: mihi alienigenæ ſubditi ſunt.
* Quis deducet me in ciuitatem munitã? 11
quis deducet me vſque in Idumæam? C
* Nonne tu Deus, qui repuliſti nos:& non 12
egredieris Deus in virtutibus noſtris?
* Da nobis auxilium de tribulatione: quia 13
vana ſalus hominis.
*In Deo faciemus virtutem: & ipſe ad ni- 14
hilum deducet tribulantes nos.

In finem,
In hymnis Dauid. LX. 1

EXaudi Deus deprecationem meam: in- 2
tende orationi meæ. A
* A finibus terræ ad te clamaui: dum an- 3
xiaretur cor meum, in petra exaltaſti me.
Deduxiſti me, * quia factus es ſpes mea: 4
turris fortitudinis a facie inimici.
*Inhabitabo in tabernaculo tuo in ſæcula: 5
protegar in velamento alarum tuarum.
* Quoniam tu Deus meus exaudiſti ora- 6
tionem meam: dediſti hereditatem timenti- B
bus nomen tuum.
*Dies ſuper dies regis adijcies: annos eius 7
vſq. in diem generationis & generationis.
*Permanet in æternum in conſpectu Dei: 8
miſericordiam & veritatem eius quis re-
quiret?
* Sic pſalmum dicam nomini tuo in ſæ- 9
culum ſæculi: vt reddam vota mea de die
in diem.

In finem,
Pro Idithun, Pſalmus Dauid. LXI. 1

NOnne Deo ſubiecta erit anima mea? ab 2
ipſo enim ſalutare meum. A
*Nã & ipſe Deus meus, & ſalutaris meus: 3
ſuſceptor meus, non mouebor amplius.
* Quouſque irruitis in hominem? interfi- 4
citis vniuerſi vos: tamquam parieti inclina-
to & maceriæ depulſæ?
* Verumtamen pretium meum cogitaue- 5
runt repellere, cucurri in ſiti: ore ſuo bene-
dicebant, & corde ſuo maledicebant.

6 *Verumtamen Deo ſubiecta eſto anima
mea: quoniam ab ipſo patientia mea.
7 * Quia ipſe Deus meus, & ſaluator meus:
B adiutor meus non emigrabo.
8 * In Deo ſalutare meum, & gloria mea:
Deus auxilij mei,& ſpes mea in Deo eſt.
9 * Sperate in eo omnis congregatio popu-
li, effundite coram illo corda veſtra: Deus
adiutor noſter in æternum.
10 * Verumtamen vani filij hominum, men-
daces filij hominum in ſtateris: vt decipiant
ipſi de vanitate in idipſum.
11 * Nolite ſperare in iniquitate, & rapinas
nolite concupiſcere: diuitiæ ſi affluant, noli
te cor apponere.
12 * Semel locutus eſt Deus, duo hæc audiui,
13 quia poteſtas Dei eſt, * & tibi Domine miſe-
ricordia: "quia tu reddes vnicuique iuxta
opera ſua.

* Matt.16.d.27 Rom.2.b.6 1.Cor.3.b.8 Gal.6.b.5

Pſalmus Dauid,
1 Cum eſſet in deſerto Idumææ.
(1.Reg.22.5.) LXII.

2 DEus Deus meus ad te de luce vigilo.
A Sitiuit in te anima mea, quàm multipli
citer tibi caro mea.
3 *In terra deſerta, & inuia, & inaquoſa: ſic
in ſancto apparui tibi, vt viderem virtutem
tuam, & gloriam tuam.
4 * Quoniam melior eſt miſericordia tua ſu
per vitas: labia mea laudabunt te.
5 *Sic benedicam te in vita mea: & in nomi
B ne tuo leuabo manus meas.
6 *Sicut adipe & pinguedine repleatur ani-
ma mea: & labijs exultationis laudabit os
meum.
7 *Si memor fui tui ſuper ſtratum meum, in
8 matutinis meditabor in te: * quia fuiſti adiu-
C tor meus.
Et in velamento alarum tuarum exulta-
9 bo, * adhæſit anima mea poſt te: me ſuſcepit
dextera tua.
10 * Ipſi vero in vanum quæſierunt animam
11 meam, introibunt in inferiora terræ: * tra-
dentur in manus gladij, partes vulpium e-
runt.
12 * Rex vero lætabitur in Deo, laudabuntur
omnes qui iurant in eo: quia obſtructum eſt
os loquentium iniqua.

In finem,
1 Pſalmus Dauid. LXIII.

2 EXaudi Deus orationem meam cum de-
A precor: a timore inimici eripe animam
meam.
3 * Protexiſti me a conuentu malignantiũ:
a multitudine operantium iniquitatem.
4 * Quia exacuerunt vt gladium linguas
ſuas: intenderunt arcum rem amaram,
*vt

*vt ſagittent in occultis immaculatum. 5
*Subito ſagittabunt eum,& non timebũt: 6
firmauerunt ſibi ſermonem nequam.
Narrauerunt vt abſconderent laqueos:di
xerunt:Quis videbit eos?
*Scrutati ſunt iniquitates:defecerunt ſcru 7
tantes ſcrutinio. B
Accedet homo ad cor altum:* & exalta- 8
bitur Deus.
Sagittæ paruulorum factæ ſunt plagæ eo-
rum:* & infirmatæ ſunt contra eos linguæ 9
eorum.
Conturbati ſunt omnes qui videbant eos:
*& timuit omnis homo. 10
Et annunciauerunt opera Dei: & facta e-
ius intellexerunt.
*Lætabitur iuſtus in Domino,& ſperabit 11
in eo,& laudabuntur omnes recti corde.

In finem,Pſalmus Dauid,
Canticum Hieremiæ, & Ezechie- 1
lis populo tranſmigrationis,
cum inciperent exire.
LXIIII.

TE decet hymnus Deus in Siõ:& tibi red 2
detur votum in Ieruſalem. A
* Exaudi orationem meam: ad te omnis 3
caro veniet.
*Verba iniquorũ præualuerunt ſuper nos: 4
& impietatibus noſtris tu propitiaberis.
* Beatus,quem elegiſti, & aſſumpſiſti: in- 5
habitabit in atrijs tuis.
Replebimur in bonis domus tuæ:ſanctum
eſt templum tuum,* mirabile in æquitate. 6
Exaudi nos Deus ſalutaris noſter,ſpes om B
nium finium terræ,& in mari longe.
*Præparans montes in virtute tua, accin- 7
ctus potentia: * qui conturbas profundum 8
maris ſonum fluctuum eius.
Turbabuntur gentes,* & timebunt qui ha 9
bitant terminos a ſignis tuis:exitus matutini
& veſpere delectabis.
* Viſitaſti terram & inebriaſti eam: mul- 10
tiplicaſti locupletare eam.
Flumen Dei repletum eſt aquis, paraſti C
cibum illorum: quoniam ita eſt prapara-
tio eius.
*Riuos eius inebria, multiplica genimi- 11
na eius: in ſtillicidijs eius lætabitur ger-
minans.
*Benedices coronæ anni benignitatis tuæ: 12
& campi tui replebuntur vbertate.
* Pingueſcent ſpecioſa deſerti: & exulta- 13
tione colles accingentur.
*Induti ſunt arietes ouiũ, & valles abun- 14
dabunt frumento: clamabunt,etenim hym-
num dicent.

In finem,
1 Canticum Pſalmi reſurrectionis.
LXV.

2 IVbilate Deo omnis terra,*pſalmum dici-
A te nomini eius:date gloriam laudi eius.
3 Dicite Deo quam terribilia ſunt opera tua
Domine! in multitudine virtutis tuæ men-
tientur tibi inimici tui.
4 * Omnis terra adoret te, & pſallat tibi:
pſalmum dicat nomini tuo.
5 * Venite, & videte opera Dei:terribilis in
conſilijs ſuper filios hominum.
6 * Qui conuertit mare in aridam, in flu-
mine pertranſibunt pede: ibi lætabimur
in ipſo.
7 *Qui dominatur in virtute ſua in æternũ,
B oculi eius ſuper gentes reſpiciunt: qui exa-
ſperant non exaltentur in ſemetipſis.
8 * Benedicite Gentes Deum noſtrum:& au-
ditam facite vocem laudis eius.
9 * Qui poſuit animam meam ad vitam: &
non dedit in commotionem pedes meos.
10 * Quoniam probaſti nos Deus:igne nos e-
xaminaſti,ſicut examinatur argentum.
11 * Induxiſti nos in laqueum,poſuiſti tribu-
12 lationes in dorſo noſtro: * impoſuiſti ho-
C mines ſuper capita noſtra.
Tranſiuimus per ignem & aquam: & edu-
xiſti nos in refrigerium.
13 * Introibo in domum tuam in holocau-
14 ſtis: reddam tibi vota mea, * quæ diſtinxe-
runt labia mea.
Et locutum eſt os meum, in tribulatione
mea.
15 * Holocauſta medullata offeram tibi cum
incenſo arietum: offeram tibi boues cum
hircis.
16 Venite, audite, & narrabo,omnes qui ti-
D metis Deum,quanta fecit animæ meæ.
17 * Ad ipſum ore meo clamaui, & exaltaui
ſub lingua mea.
18 * Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo,non
exaudiet Dominus.
19 Propterea exaudiuit Deus, & attendit vo
ci deprecationis meæ.
20 * Benedictus Deus, qui non amouit ora-
tionem meam, & miſericordiam ſuam
a me.

In finem,
1 In hymnis,Pſalmus Cantici Dauid.
LXVI.

2 DEus miſereatur noſtri,& benedicat no-
A bis:illuminet vultum ſuum ſuper nos,
& miſereatur noſtri.
3 *Vt cognoſcamus in terra viam tuam: in
omnibus gentibus ſalutare tuum.
4 * Confiteantur tibi populi Deus: confi-
teantur tibi populi omnes.

* Lætentur

*Lætentur & exultent gentes: quoniam 5
iudicas populos in æquitate, & gentes in ter
ra dirigis.
* Confiteantur tibi populi Deus: confi- 6
teantur tibi populi omnes: *terra dedit fru- 7
ctum ſuum.
Benedicat nos Deus, Deus noſter, *bene- 8
dicat nos Deus: & metuant eum omnes fi-
nes terræ.

In finem,
Pſalmus Cantici ipſi Dauid. 1
LXVII.

EXurgat Deus, & diſſipentur inimici e- 2
ius, & fugiant qui oderunt eum, a facie A
eius.
* Sicut deficit fumus, deficiant: ſicut fluit 3
cera a facie ignis, ſic pereant peccatores a fa
cie Dei.
* Et iuſti epulentur, & exultent in conſpe 4
ctu Dei: & delectentur in lætitia.
* Cantate Deo, pſalmum dicite nomini 5
eius: iter facite ei, qui aſcendit ſuper occaſū:
Dominus nomen illi.
Exultate in conſpectu eius, turbabuntur
a facie eius, * patris orphanorum, & iudicis 6
viduarum.
Deus in loco ſancto ſuo: * Deus qui inha- 7
bitare facit vnius moris in domo:
Qui educit vinctos in fortitudine, ſimili-
ter eos, qui exaſperant, qui habitant in ſepul
chris.
*Deus cum egredereris in conſpectu po- 8
puli tui, cum pertranſires in deſerto:
* Terra mota eſt, etenim cæli diſtillauerūt 9
a facie Dei Sinai, a facie Dei Iſrael.
*Pluuiam voluntariam ſegregabis Deus 10
hereditati tuæ: & infirmata eſt, tu vero per- B
feciſti eam.
* Animalia tua habitabunt in ea: paraſti 11
in dulcedine tua pauperi, Deus.
* Dominus dabit verbum euangelizanti- 12
bus, virtute multa.
* Rex virtutum dilecti dilecti: & ſpeciei 13
domus diuidere ſpolia.
*Si dormiatis inter medios cleros, pennæ 14
columbæ deargentatæ, & poſteriora dorſi
eius in pallore auri.
*Dum diſcernit cæleſtis reges ſuper eam, 15
niue dealbabuntur in Selmon: *mons Dei, 16
mons pinguis.
Mons coagulatus, mons pinguis: *vt quid 17
ſuſpicamini montes coagulatos?
Mons, in quo beneplacitum eſt Deo habi
tare in eo: etenim Dominus habitabit in
finem.
* Currus Dei decem millibus multiplex, 18
millia lætantium: Dominus in eis in Sina in
ſancto.
* Aſcendiſti in altum, cepiſti captiuitatē: 19
accepiſti dona in hominibus:

C Etenim non credentes, inhabitare Domi-
num Deum.
20 * Benedictus Dominus die quotidie: pro-
ſperum iter faciet nobis Deus ſalutarium no
ſtrorum.
21 *Deus noſter, Deus ſaluos faciendi: & Do-
mini Domini exitus mortis.
22 * Verumtamen Deus confringet capita
inimicorum ſuorum: verticem capilli per-
ambulantium in delictis ſuis.
23 *Dixit Dominus: Ex Baſan conuertam,
conuertam in profundum maris:
24 * Vt intingatur pes tuus in ſanguine: lin-
gua canum tuorum ex inimicis, ab ipſo.
25 * Viderunt ingreſſus tuos Deus, ingreſſus
Dei mei: regis mei qui eſt in ſancto.
26 * Præuenerunt principes coniuncti pſal-
lentibus, in medio iuuencularum tympani-
ſtriarum.
27 * In eccleſijs benedicite Deo Domino, de
fontibus Iſrael.
28 * Ibi Beniamin adoleſcentulus, in mentis
D exceſſu.
Principes Iuda, duces eorum: principes
Zabulon, principes Nephthali.
29 * Manda Deus virtuti tuæ: confirma hoc
Deus, quod operatus es in nobis.
30 * A templo tuo in Ieruſalem, tibi offerent
reges munera.
31 *Increpa feras arundinis, congregatio tau
rorum in vaccis populorum: vt excludant
eos, qui probati ſunt argento.
32 Diſſipa gentes, quæ bella volunt: *venient
legati ex Ægypto: Æthiopia præueniet ma-
nus eius Deo.
33 * Regna terræ, cantate Deo: pſallite Do-
34 mino: pſallite Deo, * qui aſcendit ſuper cæ-
lum cæli, ad Orientem.
35 Ecce dabit voci ſuæ vocem virtutis, * da-
te gloriam Deo ſuper Iſrael, magnificentia
eius, & virtus eius in nubibus.
36 *Mirabilis Deus in ſanctis ſuis, Deus Iſra-
el ipſe dabit virtutem, & fortitudinem ple-
bi ſuæ: benedictus Deus.

1 In finem, pro ijs, qui commutabuntur,
Dauid. LXVIII.

2 SAluum me fac Deus: quoniam intraue-
A runt aquæ vſque ad animam meam.
3 * Infixus ſum in limo profundi: & non eſt
ſubſtantia.
Veni in altitudinem maris: & tempeſtas
demerſit me.
4 * Laboraui clamans, raucæ factæ ſunt fau-
ces meæ: defecerunt oculi mei, dum ſpero in
Deum meum.
5 * Multiplicati ſunt ſuper capillos capitis
mei, qui oderunt me gratis.
Confortati ſunt qui perſecuti ſunt me ini
mici mei iniuſte: q̄ non rapui, tūc exoluebā.

* Deus tu ſcis inſipientiam meam: & deli- 6
cta mea a te non ſunt abſcondita.
* Non erubeſcant in me qui expectant te 7
Domine, Domine virtutum.
Non confundantur ſuper me qui quærunt
te, Deus Iſrael.
*Quoniam propter te ſuſtinui opprobriũ: 8
operuit confuſio faciem meam. B
*Extraneus factus ſum fratribus meis, & 9
peregrinus filijs matris meæ.
*Quoniam zelus domus tuæ comedit me: 10
& "opprobria exprobrantium tibi, cecide-
runt ſuper me.

*Io.2.d.17 Rom.15.a.3

*Et operui in ieiunio animam meam: & 11
factum eſt in opprobrium mihi.
* Et poſui veſtimentum meum cilicium: 12
& factus ſum illis in parabolam.
*Aduerſum me loquebantur qui ſedebant 13
in porta: & in me pſallebant qui bibebant
vinum.
* Ego vero orationem meam ad te Domi 14
ne: tempus beneplaciti Deus.
In multitudine miſericordiæ tuæ exaudi
me, in veritate ſalutis tuæ.
* Eripe me de luto, vt non infigar: libera 15
me ab ijs, qui oderunt me, & de profundis
aquarum.
*Non me demergeat tẽpeſtas aquæ, neq. 16
abſorbeat me profundum: neque vrgeat ſu-
per me puteus os ſuum.
* Exaudi me Domine, quoniam benigna 17
eſt miſericordia tua: ſecundum multitudinẽ
miſerationum tuarum reſpice in me.
* Et ne auertas faciem tuam a puero tuo: 18
quoniam tribulor, velociter exaudi me.
*Intende animæ meæ, & libera eam: pro- 19
pter inimicos meos eripe me. C
*Tu ſcis improperium meum, & confuſio 20
nem meam, & reuerentiam meam.
*In conſpectu tuo ſunt omnes qui tribu- 21
lant me, improperium expectauit cor meũ,
& miſeriam.
Et ſuſtinui qui ſimul contriſtaretur, & nõ
fuit: & qui conſolaretur, & non inueni.

*Mat.27.f.48

* "Et dederunt in eſcam meam fel: & in 22
ſiti mea potauerunt me aceto.
* Fiat menſa eorum coram ipſis in laque- 23
um, & in retributiones, & in ſcandalum.
*Obſcurentur oculi eorum ne videant: & 24
dorſum eorum ſemper incurua.
* Effunde ſuper eos iram tuam: & furor 25
iræ tuæ comprehendat eos.

*Act.1.d.20

* "Fiat habitatio eorum deſerta: & in ta- 26
bernaculis eorum non ſit qui inhabitet.
* Quoniam quem tu percuſſiſti, perſecuti 27
ſunt: & ſuper dolorem vulnerum meorum
addiderunt.
* Appone iniquitatem ſuper iniquitatem 28
eorum: & non intrent in iuſtitiam tuam. D
* Deleantur de Libro viuentium: & cum 29
iuſtis non ſcribantur.

30 * Ego ſum pauper & dolens: ſalus tua Deus
ſuſcepit me.
31 *Laudabo nomen Dei cum cantico: & ma
gnificabo eum in laude:
32 * Et placebit Deo ſuper vitulum nouellũ:
cornua producentem & vngulas.
33 *Videant pauperes & lætentur: quærite
Deum, & viuet anima veſtra:
34 *Quoniam exaudiuit pauperes Dominus:
& vinctos ſuos non deſpexit.
35 *Laudent illum cæli & terra, mare, & om-
nia reptilia in eis.
36 * Quoniam Deus ſaluam faciet Sion: &
ædificabuntur ciuitates Iudæ.
Et inhabitabunt ibi, & hereditate acqui-
rent eam.
37 *Et ſemen ſeruorum eius poſſidebit eam;
& qui diligunt nomen eius, habitabũt in ea.

1 In finem, Pſalmus Dauid.
In rememorationem, quòd ſaluum
fecerit eum Dominus. LXIX.

2 DEus in adiutorium meum intende: Do-
A mine ad adiuuandum me feſtina.
3 *Confundantur, & reuereantur, qui quæ-
runt animam meam:
4 *Auertantur retrorſum, & erubeſcant, qui
volunt mihi mala:
Auertantur ſtatim erubeſcentes, qui di-
cunt mihi: Euge, euge.
5 *Exultent & lætentur in te omnes qui quæ-
runt te, & dicant ſemper: Magnificetur Do-
minus: qui diligunt ſalutare tuum.
6 * Ego vero egenus, & pauper ſum: Deus
adiuua me.
Adiutor meus, & liberator meus es tu: Do
mine ne moreris.

1 Pſalmus Dauid,
Filiorum Ionadab, & priorum ca-
ptiuorum. LXX.

A IN te Domine ſperaui, non confundar in
2 æternum: * in iuſtitia tua libera me, & eri
pe me.
Inclina ad me aurem tuam, & ſalua me.
3 * Eſto mihi in Deum protectorem, & in
locum munitum: vt ſaluum me facias:
Quoniam firmamentum meum, & refu-
gium meum es tu.
4 * Deus meus eripe me de manu peccato-
ris, & de manu contra legem agentis &
iniqui:
5 * Quoniam tu es patientia mea Domine:
Domine ſpes mea a iuuentute mea.
6 *In te confirmatus ſum ex vtero de ventre
B matris meæ tu es protector meus.
7 In te cantatio mea ſemper: * tamquam
prodigium factus ſum multis: & tu adiutor
fortis.

*Re-

* Repleatur os meum laude, vt cantem 8
gloriam tuam: tota die magnitudinem
tuam.
* Ne proijcias me in tempore ſenectu- 9
tis: cum defecerit virtus mea, ne derelin-
quas me.
* Quia dixerunt inimici mei mihi: & qui 10
cuſtodiebant animam meam, conſilium fe-
cerunt in vnum.
*Dicentes: Deus dereliquit eum, perſequi- 11
mini, & comprehendite eum: quia non eſt
qui eripiat.
* Deus ne elongeris a me: Deus meus in 12
auxilium meum reſpice.
*Confundantur, & deficiant detrahentes 13
animæ meæ: operiantur confuſione, & pu- C
dore qui quærunt mala mihi.
* Ego autem ſemper ſperabo: & adijciam 14
ſuper omnem laudem tuam.
* Os meum annunciabit iuſtitiam tuam: 15
tota die ſalutare tuum.
Quoniam non cognoui litteraturam, *in- 16
troibo in potentias Domini: Domine memo
rabor iuſtitiæ tuæ ſolius.
*Deus docuiſti me a iuuentute mea: & vſ- 17
que nunc pronunciabo mirabilia tua.
* Et vſque in ſenectam & ſenium: Deus 18
ne derelinquas me.
* Donec annunciem brachium tuum gene-
rationi omni, quæ ventura eſt:
Potẽtiam tuam,* & iuſtitiam tuam Deus 19
vſq. in altiſſima, quæ feciſti magnalia: Deus D
quis ſimilis tibi?
* Quantas oſtendiſti mihi tribulationes 20
multas, & malas: & cõuerſus viuificaſti me:
& de abyſſis terræ iterum reduxiſti me:
* Multiplicaſti magnificentiam tuam: & 21
conuerſus conſolatus es me.
*Nam & ego confitebor tibi in vaſis pſal- 22
mi veritatem tuam: Deus pſallam tibi in ci-
thara, ſanctus Iſrael.
*Exultabunt labia mea cum cantauero ti- 23
bi: & anima mea, quam redemiſti.
* Sed & lingua mea tota die meditabitur 24
iuſtitiam tuam: cum confuſi & reueriti fue-
rint qui quærunt mala mihi.

Pſalmus, In Salomonem. LXXI. 1

DEus iudicium tuum regi da: & iuſtitiam 2
tuam filio regis: A
Iudicare populum tuum in iuſtitia, & pau
peres tuos in iudicio.
*Suſcipiant montes pacem populo: & col 3
les iuſtitiam.
*Iudicabit pauperes populi, & ſaluos fa- 4
ciet filios pauperum: & humiliabit calum-
niatorem.
*Et permanebit cum Sole, & ante Lunã, 5
in generatione & generationem.
6 * Deſcendet ſicut pluuia in vellus: & ſicut
B ſtillicidia ſtillantia ſuper terram.
7 * Orietur in diebus eius iuſtitia, & abun-
dantia pacis: donec auferatur luna.
8 * Et dominabitur a mari vſq. ad mare; &
a flumine vſq. ad terminos orbis terrarum.
9 * Coram illo procident Æthiopes: & ini-
mici eius terram lingent.
10 * Reges Tharſis, & inſulæ munera offerẽt:
reges Arabum, & Saba dona adducent:
11 * Et adorabunt eum omnes reges terræ:
C omnes gentes ſeruient ei:
12 * Quia liberabit pauperem a potente: &
pauperem, cui non erat adiutor.
13 *Parcet pauperi & inopi: & animas paupe
rum ſaluas faciet.
14 * Ex vſuris & iniquitate redimet animas
eorum: & honorabile nomen eorum coram
illo.
15 *Et viuet, & dabitur ei de auro Arabiæ, &
adorabunt de ipſo ſemper: tota die benedi-
cent ei.
16 * Et erit firmamentum in terra in ſummis
D montium, ſuperextolletur ſuper Libanum
fructus eius: & florebunt de ciuitate ſicut fœ-
num terræ.
17 *Sit nomen eius benedictum in ſæcula: an-
te Solem permanet nomen eius.
Et benedicentur in ipſo omnes tribus ter-
ræ: omnes gentes magnificabunt eum.
18 *Benedictus Dominus Deus Iſrael, qui fa-
cit mirabilia ſolus:
19 *Et benedictum nomen maieſtatis eius in
æternum: & replebitur maieſtate eius om-
nis terra: fiat, fiat.
20 * Defecerunt laudes Dauid filij Ieſſe.

1 Pſalmus Aſaph. LXXII.

A QVàm bonus Iſrael Deus his, qui recto
ſunt corde!
2 * Mei autem pene moti ſunt pedes: pene
effuſi ſunt greſſus mei.
3 *Quia zelaui ſuper iniquos, pacem pecca-
torum videns.
4 * Quia non eſt reſpectus morti eorum: &
firmamentum in plaga eorum.
5 * In labore hominum non ſunt, & cum ho
minibus non flagellabuntur:
6 *Ideo tenuit eos ſuperbia, operti ſunt ini-
B quitate & impietate ſua.
7 * Prodijt quaſi ex adipe iniquitas eorum:
tranſierunt in affectum cordis.
8 *Cogitauerunt, & locuti ſunt nequitiam:
iniquitatem in excelſo locuti ſunt.
9 * Poſuerunt in cælum os ſuum: & lingua
eorum tranſiuit in terra.
10 *Ideo conuertetur populus meus hic: &
dies pleni inuenientur in eis.
11 *Et dixerunt: Quomodo ſcit Deus, & ſi
eſt ſcientia in excelſo?

*Ecce

*Ecce ipſi peccatores,& abundantes in ſæ 12
culo,obtinuerunt diuitias.
* Et dixi: Ergo ſine cauſa iuſtificaui cor 13
meum,& laui inter innocentes manus meas:
* Et fui flagellatus tota die, & caſtigatio 14
mea in matutinis.
* Si dicebam:Narrabo ſic:ecce nationem 15
filiorum tuorum reprobaui. C
*Exiſtimabam vt cognoſcerem hoc,labor 16
eſt ante me:
*Donec intrem in Sanctuarium Dei:& in- 17
telligam in nouiſſimis eorum.
*Verumtamen propter dolos poſuiſti eis: 18
deieciſti eos dum alleuarentur.
*Quomodo facti ſunt in deſolationem,ſu 19
bito defecerunt:perierunt propter iniquita
tem ſuam.
* Velut ſomnium ſurgentium Domine,in 20
ciuitate tua imaginem ipſorum ad nihilum
rediges.
* Quia inflammatum eſt cor meum,& re- 21
nes mei commutati ſunt: *& ego ad nihilum 22
redactus ſum,& neſciui.
*Vt iumentum factus ſum apud te: & ego 23
ſemper tecum.
* Tenuiſti manum dexteram meam: & in 24
voluntate tua deduxiſti me,& cum gloria ſu D
ſcepiſti me.
* Quid enim mihi eſt in cælo? & a te quid 25
volui ſuper terram?
* Defecit caro mea, & cor meum: Deus 26
cordis mei,& pars mea Deus in æternum.
*Quia ecce,qui elongant ſe a te,peribunt: 27
perdidiſti omnes, qui fornicantur abs te.
* Mihi autem adhærere Deo bonũ eſt:po- 28
nere in Domino Deo ſpem meam:
Vt annunciem omnes prædicationes tuas,
in portis filiæ Sion.

Intellectus Aſaph. LXXIII. 1

VT quid Deus repuliſti in finem: iratus A
eſt furor tuus ſuper oues paſcuæ tuæ?
* Memor eſto congregationis tuæ, quam 2
poſſediſti ab initio.
Redemiſti virgam hereditatis tuæ: mons
Sion,in quo habitaſti in eo.
*Leua manus tuas in ſuperbias eorum in 3
finem: quanta malignatus eſt inimicus in
ſancto!
*Et gloriati ſunt qui oderunt te:in medio 4
ſolemnitatis tuæ.
Poſuerunt ſigna ſua,ſigna: * & non cogno 5
uerunt ſicut in exitu ſuper ſummum.
Quaſi in ſilua lignorum ſecuribus*excide 6
runt ianuas eius in idipſum;in ſecuri,& aſcia
deiecerunt eam.
* ⁿIncenderunt igni Sanctuarium tuum: 7
in terra polluerunt tabernaculum nominis
tui.
* Dixerunt in corde ſuo cognatio eorum 8

* 4. Reg. 25. c. 9

B ſimul: quieſcere faciamus omnes dies feſtos
Dei a terra.
9 * Signa noſtra non vidimus, iam non eſt
propheta:& nos non cognoſcet amplius.
10 * Vſquequo Deus improperabit inimic⁹:
irritat aduerſarius nomen tuum in finem?
11 *Vt quid auertis manum tuam,& dexterã
tuam,de medio ſinu tuo in finem?
12 *ⁿDeus autem rex noſter ante ſæcula:ope-
ratus eſt ſalutem in medio terræ.
13 *Tu confirmaſti in virtute tua mare: con-
C tribulaſti capita draconum in aquis.
14 *Tu confregiſti capita draconis:dediſti eũ
eſcam populis Æthiopum.
15 *Tu dirupiſti fontes,& torrentes: tu ſicca
ſti fluuios Ethan.
16 *Tuus eſt dies,& tua eſt nox:tu fabricatus
es auroram & ſolem.
17 * Tu feciſti omnes terminos terræ: æſtatẽ
& ver tu plaſmaſti eã.
18 *Memor eſto huius,inimicus impropera-
uit Domino: & populus inſipiens incitauit
nomen tuum.
19 * Ne tradas beſtijs animas confitentes ti-
D bi, & animas pauperum tuorum ne obliui-
ſcaris in finem.
20 * Reſpice in teſtamentum tuum: quia re-
pleti ſunt, qui obſcurati ſunt terræ domibus
iniquitatum.
21 * Ne auertatur humilis factus confuſus:
pauper & inops laudabunt nomen tuum.
22 * Exurge Deus, iudica cauſam tuam: me-
mor eſto improperiorum tuorum, eorum
quæ ab inſipiente ſunt tota die.
23 * Ne obliuiſcaris voces inimicorum tuo-
rum:ſuperbia eorum,qui te oderunt, aſcen-
dit ſemper.

In finem,
1 Ne corrumpas, Pſalmus Cantici Aſaph.
LXXIIII.

2 COnfitebimur tibi Deus: confitebimur,
A & inuocabimus nomen tuum.
3 Narrabimus mirabilia tua:*cum accepero
tempus,ego iuſtitias iudicabo.
4 * Liquefacta eſt terra, & omnes qui habi-
tant in ea:ego confirmaui columnas eius.
5 * Dixi iniquis: Nolite inique agere:& de-
linquentibus:Nolite exaltare cornu:
6 * Nolite extollere in altum cornu veſtrũ:
nolite loqui aduerſus Deum iniquitatem.
7 * Quia neque ab Oriente,neque ab Occi-
B dente,neque a deſertis montibus: quoniam
8 Deus iudex eſt.
9 Hunc humiliat, & hunc exaltat: *quia ca-
lix in manu Domini vini meri plenus miſto.
Et inclinauit ex hoc in hoc: verumtamen
fæx eius non eſt exinanita: bibent omnes
peccatores terræ.

*Ego

*Ego autem annunciabo in ſæculum: can 10
tabo Deo Iacob.
* Et omnia cornua peccatorum confrin- 11
gam: & exaltabuntur cornua iuſti.

In finem, in Laudibus, 1
Pſalmus Aſaph,
Canticum ad Aſſyrios. LXXV.

NOtus in Iudæa Deus: in Iſrael magnum 2
nomen eius. A
* Et factus eſt in pace locus eius: & habita 3
tio eius in Sion.
*Ibi confregit potentias arcuum, ſcutum, 4
gladium, & bellum.
*Illuminans tu mirabiliter a montibus æ- 5
ternis: * turbati ſunt omnes inſipientes 6
corde. B
Dormierunt ſomnum ſuum: & nihil inue-
nerunt omnes uiri diuitiarum in manib. ſuis.
*Ab increpatione tua Deus Iacob dor- 7
mitauerunt qui aſcenderunt equos.
* Tu terribilis es, & quis reſiſtet tibi? ex 8
tunc ira tua.
* De cælo auditum feciſti iudicium: terra 9
tremuit & quieuit.
*Cum exurgeret in iudicium Deus, vt ſal- 10
uos faceret omnes manſuetos terræ. C
*Quoniam cogitatio hominis confitebi- 11
tur tibi: & reliquiæ cogitationis diem feſtum
agent tibi.
*Vouete, & reddite Domino Deo ueſtro: 12
omnes qui in circuitu eius affertis munera.
Terribili * & ei qui aufert ſpiritum prin- 13
cipum, terribili apud reges terræ.

In finem, pro Idithun, 1
Pſalmus Aſaph, LXXVI.

VOce mea ad Dominum clamaui: voce 2
mea ad Deum, & intendit mihi. A
* In die tribulationis meæ Deum exquiſi- 3
ui, manibus meis nocte contra eum: & non
ſum deceptus.
Renuit conſolari anima mea, * memor 4
fui Dei, & delectatus ſum, & exercitatus ſũ:
& defecit ſpiritus meus.
*Anticipauerunt uigilias oculi mei: turba 5
tus ſum, & non ſum locutus.
* Cogitaui dies antiquos: & annos æter- 6
nos in mente habui.
*Et meditatus ſum nocte cum corde meo, 7
& exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meũ. B
* Numquid in æternum proijciet Deus: 8
aut non apponet ut complacitior ſit adhuc?
*Aut in finem miſericordiam ſuam abſcin 9
det, a generatione in generationem?
*Aut obliuiſcetur miſereri Deus? aut con- 10
tinebit in ira ſua miſericordias ſuas?
*Et dixi nunc cœpi: hæc mutatio dexteræ 11
Excelſi.

12 * Memor fui operum Domini: quia me-
C mor ero ab initio mirabilium tuorum.
13 * Et meditabor in omnibus operibus tuis:
& in adinuentionibus tuis exercebor.
14 *Deus in ſancto uia tua: quis Deus magnus
15 ſicut Deus noſter? * tu es Deus qui facis
mirabilia.
Notam feciſti in populis uirtutem tuam:
16 * redemiſti in brachio tuo populum tuum,
filios Iacob, & Ioſeph.
17 * Viderunt te aquæ Deus, uiderunt te a-
D quæ: & timuerunt, & turbatæ ſunt abyſſi.
18 * Multitudo ſonitus aquarum: uocem dede
runt nubes.
19 Etenim ſagittæ tuæ tranſeunt: * vox toni-
trui tui in rota.
Illuxerunt coruſcationes tuæ orbi terræ:
commota eſt & contremuit terra.
20 * In mari via tua, & ſemitæ tuæ in a-
quis multis: & veſtigia tua non cogno-
ſcentur.
21 * " Deduxiſti ſicut oues populum tuum, in *Exo.34.c.19.
manu Moyſi & Aaron.

1 Intellectus Aſaph.
LXXVII.

A ATtendite popule meus legem meam:
inclinate aurem veſtram in verba oris
mei.
2 * Aperiam in parabolis os meum: loquar
propoſitiones ab initio.
3 * Quanta audiuimus & cognouimus ea: &
patres noſtri narrauerunt nobis.
4 *Non ſunt occultata a filijs eorum, in gene
ratione altera.
Narrantes laudes Domini, & virtutes eius,
& mirabilia eius quæ fecit.
5 * Et ſuſcitauit teſtimonium in Iacob: & le-
gem poſuit in Iſrael.
Quanta mandauit patribus noſtris nota fa
6 cere ea filijs ſuis: * vt cognoſcat genera-
tio altera.
Filij qui naſcentur, & exurgent, & narra-
bunt filijs ſuis.
7 * Vt ponant in Deo ſpem ſuam, & non ob-
liuiſcantur operum Dei: & mandata eius ex-
quirant.
8 * Ne fiant ſicut patres eorum: generatio
praua & exaſperans.
Generatio, quæ non direxit cor ſuum: &
non eſt creditus cum Deo ſpiritus eius.
9 * Filij Ephrem intendentes, & mittentes
B arcum: conuerſi ſunt in die belli.
10 * Non cuſtodierunt teſtamentum Dei: &
in lege eius noluerunt ambulare.
11 * Et obliti ſunt benefactorum eius, & mi-
rabilium eius quæ oſtendit eis.
12 *Coram patribus eorum fecit mirabilia in
terra Aegypti, in campo Taneos.

*" In-

* Exo.14.c.21

*Interrupit mare,& perduxit eos:& ſta- 13
tuit aquas quaſi in vtre.
* Et deduxit eos in nube diei: & tota no- 14
cte in illuminatione ignis.

* Exo.17.b.6
Pſ.104.d.38

*ʺ Interrupit petram in eremo:& adaqua 15
uit eos velut in abyſſo multa.
* Et eduxit aquam de petra: & deduxit 16
tamquam flumina aquas.
* Et appoſuerũt adhuc peccare ei:in iram 17
excitauerunt Excelſum in inaquoſo.
* Et tentauerunt Deum in cordibus ſuis: 18
vt peterent eſcas animabus ſuis.
* Et male locuti ſunt de Deo: dixerunt: 19
Numquid poterit Deus parare menſam in C
deſerto?
*Quoniam percuſſit petram,& fluxerunt 20
aquæ,& torrentes inundauerunt.
Numquid & panem poterit dare, aut pa-
rare menſam populo ſuo?

* Nu.11.a.2

*ʺ Ideo audiuit Dominus,& diſtulit: & 21
ignis accenſus eſt in Iacob, & ira aſcendit in
Iſrael:
* Quia non crediderunt in Deo, nec ſpe- 22
rauerunt in ſalutari eius.
* Et mandauit nubibus deſuper,& ianuas 23
cæli aperuit.

* Exo.16.a.4

*ʺ Et pluit illis manna ad manducandum, 24
& panem cæli dedit eis.

* Nu.11.b.7
Ioan.6.d.31
1.Cor.10.a.3
* Nu.11.g.31

*ʺ Panem angelorum manducauit homo: 25
cibaria miſit eis in abundantia.
*ʺ Tranſtulit Auſtrum de cælo:& induxit 26
in virtute ſua Africum.
* Et pluit ſuper eos ſicut puluerem carnes: 27
& ſicut arenam maris volatilia pennata.
* Et ceciderunt in medio caſtrorum eorũ: 28
circa tabernacula eorum.
*Et manducauerũt & ſaturati ſunt nimis, 29
& deſiderium eorum attulit eis: *non ſunt D
fraudati a deſiderio ſuo. 30

* Nu.11.g.33

*Adhuc eſcæ eorum erant in ore ipſorum:
* & ira Dei aſcendit ſuper eos. 31
Et occidit pingues eorũ, & electos Iſrael
impediuit.
* In omnibus his peccauerunt adhuc: & 32
non crediderunt in mirabilibus eius.
*Et defecerunt in vanitate dies eorum,& 33
anni eorum cum feſtinatione.
* Cum occideret eos,quærebant eum: & 34
reuertebantur,& diluculo veniebant ad eũ.
* Et rememorati ſunt quia Deus adiutor 35
eſt eorum: & Deus excelſus redemptor eo-
rum eſt.
* Et dilexerunt eum in ore ſuo,& lingua 36
ſuá mentiti ſunt ei.
*Cor autem eorum non erat rectum cum 37
eo:nec fideles habiti ſunt in teſtamento eius.
* Ipſe autem eſt miſericors,& propitius 38
fiet peccatis eorum: & non diſperdet eos.
Et abundauit vt auerteret iram ſuam: &
non accendit omnem iram ſuam:
* Et recordatus eſt quia caro ſunt: ſpi- 39
ritus vadens, & non rediens.
40 *Quoties exacerbauerunt eum in deſerto,
in iram concitauerunt eum in inaquoſo?
41 * Et conuerſi ſunt, & tentauerunt Deum:
& ſanctum Iſrael exacerbauerunt.
42 *Non ſunt recordati manus eius,die qua
redemit eos de manu tribulantis,
43 * Sicut poſuit in Ægypto ſigna ſua,& pro
E digia ſua in campo Taneos.
44 *ʺ Et conuertit in ſanguinem flumina eo-
rum,& imbres eorum,ne biberent.
45 *ʺ Miſit in eos cœnomyiam, & comedit
eos;& ranam, & diſperdidit eos.
46 *ʺ Et dedit ærugini fructus eorum:& labo
res eorum locuſtæ.
47 * *Et occidit in grandine vineas eorum:
& moros eorum in pruina. *
48 *Et tradidit grandini iumenta eorum,&
poſſeſſionem eorum igni.
49 *Miſit in eos iram indignationis ſuæ,indi-
gnationem,& iram, & tribulationem im-
miſſiones per angelos malos.
50 * Viam fecit ſemitæ iræ ſuæ, non pepercit
F a morte animabus eorũ: & iumenta eo-
rum in morte concluſit.
51 *ʺ Et percuſſit omne primogenitum in ter
ra Ægypti: primitias omnis laboris eorum
in tabernaculis Cham.
52 * Et abſtulit ſicut oues populum ſuum: &
perduxit eos tamquam gregem in deſerto.
53 *ʺ Et deduxit eos in ſpe,& non timuerunt:
& inimicos eorum operuit mare.
54 * Et induxit eos in montem ſanctificatio-
nis ſuæ; montem, quem acquiſiuit dexte-
ra eius.
ʺ Et eiecit a facie eorum Gentes:& ſorte
diuiſit eis terram in funiculo diſtributionis.
55 * Et habitare fecit in tabernaculis eorum
tribus Iſrael.
56 * Et tentauerunt, & exacerbauerunt Deũ
excelſum:& teſtimonia eius nõ cuſtodierũt.
57 *Et auerterunt ſe,& non ſeruauerunt pa-
ctum: quemadmodum patres eorum, con-
uerſi ſunt in arcum prauum.
58 * In iram concitauerunt eum in collibus
ſuis: & in ſculptilibus ſuis ad æmulationem
eum prouocauerunt.
59 Audiuit Deus, & ſpreuit: & ad nihilum
G redegit valde Iſrael.
60 *ʺ Et repulit tabernaculum Silo, taberna-
culum ſuum,vbi habitauit in hominibus.
61 *Et tradidit in captiuitatem virtutem eo-
rum: & pulchritudinem eorum in manus
inimici.
62 * Et concluſit in gladio populum ſuum:&
hereditatem ſuam ſpreuit.
63 * Iuuenes eorum comedit ignis: & virgi-
nes eorum non ſunt lamentatæ.
64 *Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt:
& viduæ eorum non plorabantur.
65 * Et excitatus eſt tamquam dormiens Do-
minus,

minus,tamquam potens crapulatus a vino.
* Et percuſſit inimicos ſuos in poſteriora: 66
opprobrium ſempiternum dedit illis.
* Et repulit tabernaculum Ioſeph: & tri- 67
bum Ephraim non elegit:
* Sed elegit tribum Iuda, montem Sion 68
quem dilexit.
* Et ædificauit ſicut vnicornium ſanctifi- 69
cium ſuum in terra, quã fundauit in ſæcula.
*Et elegit Dauid ſeruum ſuum, & ſuſtulit 70
eum de gregibus ouium: de poſt fœtantes ac
cepit eum,
* Paſcere Iacob ſeruũ ſuum, & Iſrael he- 71
reditatem ſuam.
* Et pauit eos in innocentia cordis ſui: & 72
in intellectibus manuum ſuarũ deduxit eos.

Pſalmus Aſaph. LXXVIII. 1

DEus venerunt Gentes in hereditatẽ tuã, A
polluerunt templum ſanctum tuum: po
ſuerunt Ieruſalem in pomorum cuſtodiam.
* Poſuerunt morticina ſeruorum tuorũ, 2
eſcas volatilib. cæli; carnes ſanctorum tuorũ
beſtiis terræ.
* Effuderunt ſanguinem eorum tamquam 3
aquam in circuitu Ieruſalem: & non erat qui
ſepeliret.
* Facti ſumus opprobrium vicinis noſtris: 4
ſubſannatio & illuſio his, qui in circuitu no- B
ſtro ſunt.
* Vſquequo Domine iraſceris in finem: ac 5
cendetur velut ignis zelus tuus?
* " Effunde iram tuam in Gentes, quæ te 6
non nouerunt; & in regna, quæ nomẽ tuum
non inuocauerunt:
* Quia comederunt Iacob: & locum eius 7
deſolauerunt.
*" Ne memineris iniquitatum noſtrarum 8
antiquarũ, cito anticipent nos miſericordiæ C
tuæ: quia pauperes facti ſumus nimis.
*Adiuua nos Deus ſalutaris noſter: & pro 9
pter gloriã nominis tui Domine libera nos:
& propitius eſto peccatis noſtris, propter no
men tuum:
*Ne forte dicant in Gentibus: Vbi eſt De- 10
us eorum? & innoteſcat in nationibus coram
oculis noſtris.
Vltio ſanguinis ſeruorum tuorum, qui effu
ſus eſt: * introeat in conſpectu tuo gemitus 11
compeditorum. D
Secundum magnitudinem brachii tui, poſ
ſide filios mortificatorum.
* Et redde vicinis noſtris ſeptuplum in ſi- 12
nu eorum: improperium ipſorum, quod ex-
probrauerunt tibi Domine.
*Nos autem populus tuus, & oues paſcuæ 13
tuæ, confitebimur tibi in ſæculum:
In generationem & generationem annun
ciabimus laudem tuam.

1 In finem, Pro ijs, qui commutabuntur,
teſtimonium Aſaph. Pſalmus.
LXXIX.

2 QVi regis Iſrael, intende: qui deducis ve-
A lut ouem Ioſeph.
Qui ſedes ſuper cherubim, manifeſtare
3 * coram Ephraim, Beniamin, & Manaſſe.
Excita potentiam tuam, & veni, vt ſaluos
facias nos.
4 * Deus conuerte nos: & oſtende faciẽ tuã
& ſalui erimus.
5 *Domine Deus virtutum, quouſque iraſce
ris ſuper orationem ſerui tui?
6 *Cibabis nos pane lacrymarum: & potum
B dabis nobis in lacrymis in menſura?
7 * Poſuiſti nos in contradictionem vicinis
noſtris: & inimici noſtri ſubſannauerũt nos.
8 *Deus virtutum conuerte nos: & oſtende
faciem tuam: & ſalui erimus.
9 * Vineam de Æegypto tranſtuliſti: eieciſti
Gentes, & plantaſti eam.
10 *Dux itineris fuiſti in conſpectu eius: plan
C taſti radices eius, & impleuit terram.
11 * Operuit montes vmbra eius: & arbuſta
eius cedros Dei.
12 * Extendit palmites ſuos vſque ad mare: &
vſque ad flumen propagines eius.
13 * Vt quid deſtruxiſti maceriam eius: & vin
demiant omnes, qui prætergrediuntur
viam?
14 *Exterminauit eam aper de ſilua: & ſingu-
laris ferus depaſtus eſt eam.
15 *Deus virtutum conuertere: reſpice de cæ
lo, & vide, & viſita vineam iſtam.
16 * Et perfice eam, quam plantauit dextera
D tua: & ſuper filium hominis, quem confirma
ſti tibi.
17 * Incenſa igni, & ſuffoſſa ab increpatione
vultus tui peribunt.
18 *Fiat manus tua ſuper virum dexteræ tuę;
& ſuper filium hominis, quem confirma-
ſti tibi.
19 * Et non diſcedimus a te, viuificabis nos: &
nomen tuum inuocabimus.
20 *Domine Deus virtutum conuerte nos: &
oſtende faciem tuam, & ſalui erimus.

In finem,
1 Pro torcularibus, Pſalmus ipſi Aſaph.
LXXX.

2 EXultate Deo adiutori noſtro: iubilate
A Deo Iacob.
3 *Sumite pſalmum, & date tympanũ; pſal-
terium iucundum cum cithara.
4 * Buccinate in Neomenia tuba, in inſigni
die ſollemnitatis veſtræ:
5 * Quia præceptum in Iſrael eſt: & iudiciũ
Deo Iacob.

Ee *"Te-

Goo

Ge.41.f.39. *"Teſtimonium in Ioſeph poſuit illud, cũ 6
exiret de Terra Ægypti: linguam, quam non
nouerat, audiuit.
* Diuertit ab onerib. dorſum eius: manus 7
eius in cophino ſeruierunt. B
* In tribulatione inuocaſti me, & liberaui 8
te: exaudiui te in abſcondito tempeſtatis: "
*Exo.17.b.5. probaui te apud aquam contradictionis.
*Exo.20.a.2. *"Audi populus meus, & conteſtabor te: 9
Iſrael ſi audieris me, * non erit in te deus re 10
cens, neque adorabis deum alienum.
* Ego enim ſum Dominus Deus tuus, qui 11
eduxi te de terra Æggpti: dilata os tuum, & C
implebo illud.
*Et non audiuit populus meus vocẽ meã: 12
& Iſrael non intendit mihi.
*Act.14.c.16. *"Et dimiſi eos ſecundum deſideria cordis 13
eorum, ibunt in adinuentionibus ſuis.
*Baruc 3.b.13. * " Si populus meus audiſſet me, Iſrael ſi 14
in vijs meis ambulaſſet:
* Pro nihilo forſitan inimicos eorum hu- 15
miliaſſem: & ſuper tribulantes eos miſiſſem D
manum meam.
* Inimici Domini mentiti ſunt ei: & erit 16
tempus eorum in ſæcula.
*Et cibauit eos ex adipe frumẽti: & de pe 17
tra, melle ſaturauit eos.

Pſalmus Aſaph. LXXXI. 1

DEus ſtetit in ſynagoga deorum: in me- A
dio autem Deos diiudicat.
*Vſquequo iudicatis iniquitatem: & facies 2
peccatorum ſumitis?
*Iudicate egeno, & pupillo: humilem, & 3
pauperem iuſtificate.
*Pro.24.a.11. * " Eripite pauperem: & egenum de manu 4
peccatoris liberate.
* Neſcierunt, neque intellexerunt, in tene 5
bris ambulant: mouebuntur omnia fundamẽ B
ta terræ.
*"Ego dixi: Dii eſtis, & filii excelſi omnes. 6
*Io.10.f.34. *Vos autem ſicut homines moriemini: & 7
ſicut vnus de principibus cadetis.
* Surge Deus, iudica terram: quoniam tu 8
hereditabis in omnibus Gentibus.

Canticum Pſalmi Aſaph. LXXXII. 1

DEus, quis ſimilis erit tibi? ne taceas, neq. 2
compeſcaris Deus: A
* Quoniam ecce inimici tui ſonuerunt: & 3
qui oderunt te, extulerunt caput.
* Super populum tuum malignauerunt cõ 4
ſilium: & cogitauerunt aduerſus ſãctos tuos.
* Dixerunt: Venite, & diſperdamus eos 5
de gente: & non memoretur nomen Iſrael
vltra.
* Quoniã cogitauerunt vnanimiter: ſimul 6
aduerſum te teſtamentũ diſpoſuerũt, * taber B
nacula Idumæorum & Iſmahelitæ: 7
8 Moab, & Agareni, * Gebal, & Ammon,
& Amalec: alienigenæ cum habitantibus
Tyrum.
9 * Etenim Aſſur venit cum illis: facti ſunt in
adiutorium filiis Lot.
10 * Fac illis ſicut Madian, " & Siſaræ; ſicut *Iud.
Iabin in torrente Ciſſon.
11 *Diſperierunt in Endor: facti ſunt vt ſter-
cus terræ.
12 *" Pone principes eorum ſicut Oreb, & *Iud.
C Zeb, & Zebee, & Salmana;
13 Omnes principes eorum: * qui dixerunt:
Hereditate poſſideamus Sanctuarium Dei.
14 * Deus meus pone illos vt rotam: & ſicut
ſtipulam ante faciem venti.
15 * Sicut ignis, qui comburit ſiluam: & ſi-
cut flamma comburens montes:
16 * Ita perſequeris illos in tempeſtate tua:
& in ira tua turbabis eos.
17 * Imple facies eorum ignominia: & quæ-
D rent nomen tuum, Domine.
18 * Erubeſcant, & conturbentur in ſæculum
ſæculi: & confundantur, & pereant.
19 *Et cognoſcãt quia nomen tibi Dominus:
tu ſolus Altiſſimus in omni terra.

In finem,
1 Pro torcularibus filijs Core, Pſalmus.
LXXXIII.

2 QVam dilecta tabernacula tua Domine
3 virtutum: * concupiſcit, & deficit ani-
A ma mea in atria Domini.
Cor meum, & caro mea exultauerunt in
Deum viuum.
4 * Etenim paſſer inuenit ſibi domum: &
turtur nidum ſibi, vbi ponat pullos ſuos.
B Altaria tua Domine virtutum: rex meus, &
Deus meus.
5 *Beati, qui habitant in domo tua Domine:
in ſæcula ſæculorum laudabunt te.
6 Beatus vir, cuius eſt auxilium abs te: aſcen
7 ſiones in corde ſuo diſpoſuit, * in valle la-
crymarum in loco, quem poſuit.
8 * Etenim benedictionem dabit legiſlator,
C ibunt de virtute in virtutem: videbitur Deus
deorum in Sion.
9 *Domine Deus virtutum exaudi orationẽ
meam: auribus percipe Deus Iacob.
10 * Protector noſter aſpice Deus: & reſpice
in faciem Chriſti tui:
11 *Quia melior eſt dies vna in atriis tuis ſu-
D per millia.
Elegi abiectus eſſe in domo Dei, magis
quam habitare in tabernaculis peccatorum.
12 * Quia miſericordiam, & veritatem dili-
git Deus: gratiam, & gloriam dabit Do-
minus.
13 *Non priuabit bonis eos, qui ambulant in
innocẽtia: Domine virtutum, beatus homo,
qui ſperat in te.

In finem, Filiis Core, Pſalmus. 1
LXXXIIII.

BEnedixiſti Domine terram tuam: auer- 2
tiſti captiuitatem Iacob. A
* Remiſiſti iniquitatem plebis tuæ: oper- 3
uiſti omnia peccata eorum.
* Mitigaſti omnem iram tuam: auertiſti 4
ab ira indignationis tuæ.
* Conuerte nos Deus ſalutaris noſter: & 5
auerte iram tuam a nobis.
* Numquid in æternum iraſceris nobis? 6
aut extendes iram tuam a generatione in ge B
nerationem?
* Deus tu conuerſus viuificabis nos: & ple 7
bis tua lætabitur in te.
* Oſtende nobis Domine miſericordiam 8
tuam: & ſalutare tuum da nobis.
* Audiam quid loquatur in me Dominus 9
Deus: quoniam loquetur pacem in plebem C
ſuam.
Et ſuper ſanctos ſuos: & in eos, qui con-
uertuntur ad cor.
* Veruntamen prope timentes eum ſalu- 10
tare ipſius: vt inhabitet gloria in terra
noſtra.
* Miſericordia, & veritas obuiauerunt ſibi: 11
iuſtitia, & pax oſculatæ ſunt.
* Veritas de terra orta eſt: & iuſtitia de cæ 12
lo proſpexit.
* Etenim Dominus dabit benignitatem: 13
& terra noſtra dabit fructum ſuum. D
* Iuſtitia ante eum ambulabit: & ponet in 14
via greſſus ſuos.

Oratio ipſi Dauid. LXXXV.

INclina Domine aurem tuã, & exaudi me: 1
quoniam inops, & pauper ſum ego. A
* Cuſtodi animam meam, quoniam ſan- 2
ctus ſum: ſaluum fac ſeruum tuum, Deus
meus, ſperantem in te.
* Miſerere mei Domine, quoniam ad te cla 3
maui tota die: * lætifica animam ſerui tui, 4
quoniam ad te Domine animam meam
leuaui.
c.13. * * Quoniam tu Domine ſuauis, & mitis: 5
& multæ miſericordiæ omnibus inuocan-
tibus te.
* Auribus percipe Domine orationẽ meã: 6
& intende voci deprecationis meæ. B
* In die tribulationis meæ clamaui ad te: 7
quia exaudiſti me.
* Non eſt ſimilis tui in diis Domine: & nõ 8
eſt ſecundum opera tua.
* Omnes gentes quaſcumque feciſti, ve- 9
nient, & adorabunt coram te Domine: & glo
rificabunt nomen tuum.
* Quoniam magnus es tu, & faciens mira 10
bilia: tu es Deus ſolus. C
11 * Deduc me Domine in via tua, & ingre-
diar in veritate tua: lætetur cor meum vt ti-
meat nomen tuum.
12 * Confitebor tibi Domine Deus meus in
toto corde meo, & glorificabo nomen tuum
in æternum:
13 * Quia miſericordia tua magna eſt ſuper
me: & eruiſti animam meam ex inferno
inferiori.
14 * Deus, iniqui inſurrexerunt ſuper me,
D & ſynagoga potentium quæſierunt animam
meam: & non propoſuerunt te in con-
ſpectu ſuo.
15 * Et tu Domine Deus miſerator & miſeri-
cors, patiẽs, & multæ miſericordiæ, & verax,
16 * Reſpice in me, & miſerere mei, da impe-
rium tuum puero tuo: & ſaluum fac filium
ancillæ tuæ.
17 * Fac mecum ſignum in bonum, vt videãt
qui oderunt me, & confundantur: quo-
niam tu Domine adiuuiſti me, & conſola-
tus es me.

1 Filiis Core, Pſalmus Cantici.
LXXXVI.

2 Fundamenta eius in montibus ſanctis: * di-
A ligit Dominus portas Sion ſuper omnia
tabernacula Iacob.
3 * Glorioſa dicta ſunt de te, ciuitas Dei.
4 * Memor ero Rahab, & Babylonis ſcien-
tium me.
B Ecce alienigenæ, & Tyrus, & populus Æ-
thiopum, hi fuerunt illic.
5 * Numquid Sion dicet: Homo, & homo
natus eſt in ea: & ipſe fundauit eam Al-
tiſſimus?
6 * Dominus narrabit in ſcripturis popu-
lorum: & principum: horum, qui fue-
runt in ea.
7 * Sicut lætantium omnium habitatio
eſt in te.

Canticum Pſalmi,
1 Filijs Core, in finem, pro Maheleth ad
*reſpondendum, intellectus Eman
Ezrahitæ. LXXXVII.

2 DOmine Deus ſalutis meæ, in die clama-
A ui, & nocte coram te.
3 * Intret in conſpectu tuo oratio mea: incli
na aurem tuam ad precem meam:
4 * Quia repleta eſt malis anima mea: & vi-
ta mea inferno appropinquauit.
5 * Æſtimatus ſum cum deſcendentibus in
lacum: factus ſum ſicut homo ſine adiuto-
6 rio, * inter mortuos liber,
Sicut vulnerati dormientes in ſepulchris,
quorum non es memor amplius: & ipſi de
manu tua repulſi ſunt.
7 * Poſuerunt me in lacu inferiori: in tene-

brofis, & in umbra mortis. B
* Super me confirmatus eſt furor tuus: & 8
omnes fluctus tuos induxiſti ſuper me.
* Longe feciſti notos meos a me: poſue- 9
runt me abominationem ſibi.
Traditus ſum, & non egrediebar: * oculi 10
mei languerunt præ inopia.
Clamaui ad te Domine tota die: expandi
ad te manus meas.
* Numquid mortuis facies mirabilia: aut 11
medici ſuſcitabunt, & confitebuntur tibi? C
* Numquid narrabit aliquis in ſepulchro 12
miſericordiam tuam, & veritatem tuam in
perditione?
* Numquid cognoſcētur in tenebris mira 13
bilia tua: & iuſtitia tua in terra obliuionis?
* Et ego ad te Domine clamaui: & mane 14
oratio mea præueniet te.
* Vt quid Domine repellis orationem 15
meam: auertis faciem tuam a me?
* Pauper ſum ego, & in laboribus a iuuen 16
tute mea: exaltatus autem, humiliatus ſum D
& conturbatus.
*In me tranſierunt iræ tuæ: & terrores tui 17
conturbauerunt me.
*Circumdederunt me ſicut aqua tota die: 18
circumdederunt me ſimul.
* Elongaſti a me amicum, & proximum: 19
& notos meos a miſeria.

Intellectus Ethan Ezrahitæ. 1
LXXXVIII.

MIſericordias Domini in æternum can- 2
tabo. A
In generationem, & generationem annun
ciabo veritatem tuam in ore meo.
*Quoniam dixiſti: In æternum miſericor- 3
dia ædificabitur in cælis: præparabitur veri-
tas tua in eis.
* 2.Re.7.c.12. * Diſpoſui teſtamentum electis meis, * iu- 4
raui Dauid ſeruo meo: * vſque in æternum 5
præparabo ſemen tuum.
Et ædificabo in generationem, & genera-
tionem ſedem tuam.
* Confitebuntur cæli mirabilia tua Domi 6
ne: etenim veritatem tuam in eccleſia ſan-
ctorum.
* Quoniam quis in nubibus æquabitur 7
Domino: ſimilis erit Deo in filijs Dei? B
* Deus, qui glorificatur in conſilio ſancto 8
rum: magnus & terribilis ſuper omnes qui
in circuitu eius ſunt.
* Domine Deus virtutum quis ſimilis tibi? 9
potens es Domine, & veritas tua in circui-
tu tuo.
* Tu dominaris poteſtati maris: motū au- 10
tem fluctuum eius tu mitigas.
* Tu humiliaſti ſicut vulneratum, ſuper- 11
bum: in brachio virtutis tuæ diſperſiſti inimi
cos tuos.

12 * * Tui ſunt cæli, & tua eſt terra, orbem * Gen.1.a
13 terræ & plenitudinē eius tu fundaſti: * aqui
lonem & mare tu creaſti.
C Thabor & Hermon in nomine tuo exulta
14 bunt: * tuum brachium cum potentia.
Firmetur manus tua, & exaltetur dexte-
15 ra tua: * iuſtitia & iudicium præparatio ſe-
dis tuæ.
Miſericordia & veritas præcedent faciem
16 tuam: beatus populus, qui ſcit iubilationē.
Domine, in lumine uultus tui ambulabūt,
17 * & in nomen tuo exultabunt tota die: & in
iuſtitia tua exaltabuntur.
18 * Quoniam gloria virtutis eorum tu es: &
in beneplacito tuo exaltabitur cornu nr̄m.
19 *Quia Domini eſt aſſumptio noſtra: & ſan
cti Iſrael regis noſtri.
20 * Tunc locutus es in uiſione ſanctis tuis,
& dixiſti: Poſui adiutorium in potente: & e-
xaltaui electum de plebe mea.
21 * * Inueni Dauid ſeruum meum: oleo ſan- * 1.Re.16.c.13. Act.13.d.
cto meo vnxi eum.
22 *Manus enim mea auxiliabitur ei: & bra
D chium meum confortabit eum.
23 * Nihil proficiet inimicus in eo, & filius
iniquitatis non apponet nocere ei.
24 * Et concidā a facie ipſius inimicos eius:
& odientes eum in fugam conuertam.
25 Et veritas mea, & miſericordia mea cum
ipſo: & in nomine meo exaltabitur cor-
nu eius.
26 * Et ponam in mari manum eius: & in flu-
minibus dexteram eius.
27 * Ipſe inuocabit me: Pater meus es tu:
Deus meus, & ſuſceptor ſalutis meæ:
28 * Et ego primogenitum ponam illum ex-
celſum præ regibus terræ.
29 * In æternum ſeruabo illi miſericordiam
meam: & teſtamentum meum fidele ipſi.
30 *Et ponam in ſæculum ſæculi ſemen eius,
E & thronum eius ſicut dies cæli.
31 * Si autem dereliquerint filij eius legem
meam: & in iudicijs meis non ambulauerint:
32 * Si iuſtitias meas profanauerint: & man-
data mea non cuſtodierint:
33 * Viſitabo in virga iniquitates eorum: &
in verberibus peccata eorum.
34 *Miſericordiam autem meam non diſper-
gam ab eo: neque nocebo in veritate mea:
35 * Neque profanabo teſtamentum meum:
& quæ procedunt de labijs meis non fa-
ciam irrita.
36 * Semel iuraui in ſancto meo, ſi Dauid mē
37 tiar: * ſemen eius in æternum manebit.
38 * Et thronus eius ſicut Sol in conſpectu * 2.Re.7.d.
F meo, * & ſicut Luna perfecta in æternum: &
teſtis in cælo fidelis.
39 * Tu vero repuliſti & deſpexiſti: diſtuliſti
Chriſtum tuum.
40 *Euertiſti teſtamentum ſerui tui: profana-
ſti in terra Sanctuarium eius.
*Deſtru-

*Deſtruxiſti omnes ſepes eius: poſuiſti fir- 41
mamentum eius formidinem.
*Diripuerunt eum omnes tráſeuntes viã: 42
factus eſt opprobrium vicinis ſuis.
*Exaltaſti dexteram deprimentium eum: 43
lætificaſti omnes inimicos eius.
*Auertiſti adiutorium gladii eius: & non 44
es auxiliatus ei in bello. G
*Deſtruxiſti eum ab emundatione: & ſe- 45
dem eius in terram colliſiſti.
*Minoraſti dies temporis eius: perfudiſti 46
eum confuſione.
*Vſquequo Domine auertis in finem: ex- 47
ardeſcet ſicut ignis ira tua?
*Memorare quæ mea ſubſtantia: numquid 48
enim vane conſtituiſti omnes filios hominũ?
*Quis eſt homo, qui uiuet, & non vide- 49
bit mortem: eruet animam ſuam de manu
inferi?
*Vbi ſunt miſericordiæ tuæ antiquæ Do- 50
mine, "ſicut iuraſti Dauid in ueritate tua?
*Memor eſto Domine opprobrii ſeruorũ 51
tuorum (quod continui in ſinu meo) multa
rum gentium.
*Quod exprobrauerunt inimici tui Domi 52
ne, quod exprobrauerunt commutationẽ
Chriſti tui.
*Benedictus Dominus in æternum: fiat, 53
fiat.

Oratio Moyſi hominis Dei. 1
LXXXIX.

Domine, refugium factus es nobis: a ge- A
neratione in generationem.
*Priuſquam montes fierent, aut formare 2
tur terra, & orbis: a ſæculo & vſque in ſæcu-
lum tu es Deus.
*Ne auertas hominem in humilitatem: 3
& dixiſti: Conuertimini filii hominum.
*Quoniam mille anni ante oculos tuos, 4
tamquam dies heſterna, quæ præteriit,
Et cuſtodia in nocte, quæ pro nihilo ha- 5
bentur, eorum anni erunt.
*Mane ſicut herba tranſeat, mane floreat, 6
& tranſeat: veſpere decidat, induret, & B
areſcat.
*Quia defecimus in ira tua, & in furore 7
tuo turbati ſumus.
*Poſuiſti iniquitates noſtras in conſpectu 8
tuo: ſæculum noſtrum in illuminatione vul
tus tui.
*Quoniam omnes dies noſtri defecerunt: 9
& in ira tua defecimus.
Anni noſtri ſicut aranea meditabuntur:
*"dies annorum noſtrorum in ipſis, ſeptua- 10
ginta anni.
Si autem in potentatibus octoginta anni: C
& amplius eorum, labor & dolor.
Quoniam ſuperuenit manſuetudo: & cor
ripiemur.

11 *Quis nouit poteſtatem iræ tuæ: & præ
12 timore tuo iram tuam *dinumerare?
Dexteram tuam ſic notam fac: & erudi-
tos corde in ſapientia.
13 *Conuertere Domine vſquequo? & de-
precabilis eſto ſuper ſeruos tuos.
14 *Repleti ſumus mane miſericordia tua: &
D exultauimus, & delectati ſumus omnibus
diebus noſtris.
15 *Lætati ſumus pro diebus, quibus nos hu
miliaſti; annis, quibus uidimus mala.
16 *Reſpice in ſeruos tuos, & in opera tua:
& dirige filios eorum.
17 *Et ſit ſplendor Domini Dei noſtri ſuper
nos, & opera manuum noſtrarum dirige ſu-
per nos: & opus manuum noſtrarum dirige.

Laus Cantici Dauid. XC.

1 Qui habitat in adiutorio Altiſſimi, in pro
A tectione Dei cæli commorabitur.
2 *Dicet Domino: Suſceptor meus es tu, &
refugium meũ: Deus meus ſperabo in eum.
3 *Quoniam ipſe liberauit me de laqueo ve
nantium, & a verbo aſpero.
4 Scapulis ſuis obumbrabit tibi: & ſub pen-
nis eius ſperabis.
5 *Scuto circumdabit te veritas eius: non
B timebis a timore nocturno,
6 *A ſagitta uolante in die, a negotio peram
bulante in tenebris: ab incurſu, & dæmonio
meridiano.
7 *Cadent a latere tuo mille, & decem mil-
lia a dextris tuis: ad te autem non appro-
pinquabit.
8 *Verumtamen oculis tuis conſiderabis: &
retributionem peccatorum videbis.
9 *Quoniam tu es Domine ſpes mea: Altiſſi
C mum poſuiſti refugium tuum.
10 *Non accedet ad te malum: & flagellum
non appropinquabit tabernaculo tuo.
11 *"Quoniam angelis ſuis mandauit de te: *Mat.4.a.6. Luc.4.b.10.
vt cuſtodiant te in omnibus viis tuis.
12 *In manibus portabunt te: ne forte offen-
das ad lapidem pedem tuum.
13 *Super aſpidem, & baſiliſcum ambula-
D bis: & conculcabis leonem & draconem:
14 *Quoniam in me ſperauit, liberabo eum:
protegam eum, quoniam cognouit nomen
meum.
15 *Clamabit ad me, & ego exaudiam eum:
cum ipſo ſum in tribulatione: eripiam eum
& glorificabo eum.
16 *Longitudine dierum replebo eum: & o-
ſtendam illi ſalutare meum.

1 Pſalmus Cantici, In die ſabbati. XCI.

2 Bonum eſt confiteri Domino: & pſallere
A nomini tuo Altiſſime.
3 *Ad annunciandum mane miſericordiam

Digitized by Google

tuam: & veritatem tuam per noctem.
* In decachordo, pſalterio: cum cantico, in 4
cithara.
* Quia delectaſti me Domine in factu- 5
ra tua: & in operibus manuum tuarum e-
xultabo.
* Quam magnificata ſunt opera tua Do- 6
mine: nimis profundæ factæ ſunt cogitatio B
nes tuæ.
* Vir inſipiens non cognoſcet: & ſtultus 7
non intelliget hæc.
* Cum exorti fuerint peccatores ſicut fœ- 8
num: & apparuerint omnes, qui operantur
iniquitatem:
Vt intereant in ſæculum ſæculi: * tu autem 9
altiſſimus in æternum Domine.
* Quoniam ecce inimici tui Domine, quo 10
niam ecce inimici tui peribunt: & diſpergen-
tur omnes, qui operantur iniquitatem.
* Et exaltabitur ſicut vnicornis cornu meũ: 11
& ſenectus mea in miſericordia uberi. C
* Et deſpexit oculus meus inimicos meus: 12
& in inſurgentibus in me malignantibus au-
diet auris mea.
* Iuſtus, vt palma florebit: ſicut cedrus Li- 13
bani multiplicabitur.
* Plantati in domo Domini, in atrijs do- 14
mus Dei noſtri florebunt.
* Adhuc multiplicabuntur in ſenecta vbe- 15
ri: & bene patientes erunt, * vt annuncient: 16
Quoniam rectus Dominus Deus noſter:
& non eſt iniquitas in eo.

Laus Cantici ipſi Dauid in die ante
ſabbatum, quando fundata
eſt terra. XCII.

DOminus regnauit, decorem indutus eſt: 1
indutus eſt Dominus fortitudinem, & A
præcinxit ſe.
Etenim firmauit orbem terræ, qui non
commouebitur.
* Parata ſedes tua ex tunc: a ſæculo tu es. 2
* Eleuauerunt flumina Domine: eleuaue- 3
runt flumina uocem ſuam.
Eleuauerunt flumina fluctus ſuos, * a vo- 4
cibus aquarum multarum. B
Mirabiles elationes maris, mirabilis in al-
tis Dominus.
* Teſtimonia tua credibilia facta ſunt ni- 5
mis: domum tuam decet ſanctitudo Domine
in longitudinem dierum.

Pſalmus ipſi Dauid,
Quarta ſabbati. XCIII.

DEus vltionum Dominus: Deus vltionum 1
libere egit. A
* Exaltare qui iudicas terram: redde retri- 2
butionem ſuperbis.
* Vſquequo peccatores Dominus: vſque- 3
quo peccatores gloriabuntur:
4 * Effabuntur, & loquentur iniquitatem: lo
quentur omnes, qui operantur iniuſtitiam?
5 * Populum tuum Domine humiliauerunt:
& hereditatem tuam vexauerunt.
6 * Viduam, & aduenam interfecerunt: &
pupillos occiderunt.
7 * Et dixerunt: Non uidebit Dominus, nec
B intelliget Deus Iacob.
8 * Intelligite inſipientes in populo: & ſtulti
aliquando ſapite.
9 * Qui plantauit aurem, nõ audiet? aut qui
finxit oculum, non conſiderat?
10 * Qui corripit gentes, non arguet: qui do
cet hominem ſcientiam?
11 * Dominus ſcit cogitationes hominum,
quoniam vanæ ſunt.
12 * Beatus homo, quem tu erudieris Domi-
ne: & de lege tua docueris eum:
13 * Vt mitiges ei a diebus malis: donec fodi-
C tur peccatori fouea.
14 * Quia non repellet Dominus plebẽ ſuam:
& hereditatem ſuam non derelinquet.
15 * Quoadusque iuſtitia conuertatur in iu-
dicium: & qui iuxta illam omnes qui recto
ſunt corde.
16 * Quis conſurget mihi aduerſus malignan
tes? aut quis ſtabit mecum aduerſus operan-
tes iniquitatem?
17 * Niſi quia Dominus adiuuit me: paulomi-
nus habitaſſet in inferno anima mea.
18 * Si dicebam: Motus eſt pes meus: miſeri-
D cordia tua Domine adiuuabat me.
19 * Secundum multitudinem dolorum meo
rum in corde meo: conſolationes tuæ lætifi-
cauerunt animam meam.
20 * Nũquid adhæret tibi ſedes iniquitatis:
qui fingis laborem in præcepto?
21 * Captabunt in animam iuſti: & ſanguinem
innocentem condemnabunt.
22 * Et factus eſt mihi Dominus in refugium:
& Deus meus in adiutorium ſpei meæ.
23 * Et reddet illis iniquitatem ipſorum: & in
malitia eorum diſperdet eos: diſperdet il-
los Dominus Deus noſter.

Laus Cantici ipſi Dauid.
XCIIII.

1 VEnite, exultemus Domino: iubilemus
A Deo ſalutari noſtro:
2 * Præoccupemus faciem eius in confeſſio-
ne: & in pſalmis iubilemus ei.
3 * Quoniam Deus magnus Dominus: & rex
magnus ſuper omnes deos.
4 * Quia in manu eius ſunt omnes fines ter-
ræ: & altitudines montium ipſius ſunt.
5 * Quoniam ipſius eſt mare, & ipſe fecit il-
lud: & ſiccam manus eius formauerunt.
5 * Venite adoremus, & procidamus: & plo-
remus ante Dominum, qui fecit nos.

* Quia

* Quia ipſe eſt Dominus Deus noſter: & 7
nos popul' paſcuæ eius, & oues manus eius. B
** Hodie ſi vocem eius audieritis, nolite 8
obdurare corda veſtra;
*Sicut in irritatione ſecundum diem ten- 9
tationis in deſerto: vbi tentauerunt me pa-
tres veſtri, probauerunt me, & uiderunt ope
ra mea.
** Quadraginta annis offenſus fui genera 10
tioni illi, & dixi: Semper hi errant corde.
*Et iſti non cognouerunt vias meas: *vt iu
raui in ira mea: Si introibunt in requiem
meam.

Canticum ipſi Dauid, 1
Quando domus ædificabatur poſt captiui-
tatem. (1. *Par.* 15.) XCV.

CAntate Domino canticum nouum: can A
tate Domino omnis terra.
*Cantate Domino, & benedicite nomini 2
eius: annunciate de die in diem ſalutare eius.
* Annunciate inter Gentes gloriam eius, 3
in omnibus populis mirabilia eius.
* Quoniam magnus Dominus, & laudabi- 4
lis nimis: terribilis eſt ſuper omnes deos.
*Quoniam omnes dij Gentium dæmonia: 5
Dominus autem cælos fecit.
* Confeſſio, & pulchritudo in conſpectu 6
eius: ſanctimonia, & magnificentia in ſanctifi B
catione eius.
* Afferte Domino patriæ gentium, afferte 7
Domino gloriam & honorem: * afferte Do- 8
mino gloriam nomini eius.
Tollite hoſtias, & introite in atria eius: *a- 9
dorate Dominum in atrio ſancto eius.
Cómoueatur a facie eius uniuerſa terra:
*dicite in Gentibus quia Dominus regnauit. 10
Etenim correxit orbem terræ qui nō com C
mouebitur: iudicabit populos in æquitate.
* Lætentur cæli, & exultet terra, commo- 11
ueatur mare, & plenitudo eius: * gaudebunt 12
campi: & omnia, quæ in eis ſunt.
Tunc exultabunt omnia ligna ſiluarum * a 13
facie Domini, quia venit: quoniam venit iu-
dicare terram.
Iudicabit orbem terræ in æquitate, & po-
pulos in veritate ſua.

Huic Dauid, 1
Quando terra eius reſtituta eſt.
XCVI.

DOminus regnauit, exultet terra: læten- A
tur inſulæ multæ.
* Nubes, & caligo in circuitu eius: iuſtitia, 2
& iudicium correctio ſedis eius.
* Ignis ante ipſum præcedet, & inflamma 3
bit in circuitu inimicos eius.
*Illuxerunt fulgura eius orbi terræ: uidit, 4
& commota eſt terra.
5 * Montes, ſicut cera fluxerunt a facie Do-
mini: a facie Domini omnis terra.
6 *Annunciauerunt cæli iuſtitiam eius: & vi
derunt omnes populi gloriam eius.
7 ** Confundantur omnes, qui adorant ſcul- * Exo. 20. a. 4. Leu. 26. a. 1. Deut. 5. a. 8.
B ptilia: & qui gloriantur in ſimulachris ſuis.
8 * Adorate eum omnes angeli eius: * audi- *Heb. 1. c. 6.
uit, & læta eſt Sion.
Et exultauerunt filiæ Iudę, propter iudicia
tua Domine:
9 * Quoniam tu Dominus altiſſimus ſuper
omnem terram: nimis exaltatus es ſuper om
nes deos.
10 ** Qui diligitis Dominum, odite malum: * Amos 5. d. 15.
cuſtodit Dominus animas ſanctorum ſuo- Roma. 12. b. 9.
rum, de manu peccatoris liberabit eos.
11 * Lux orta eſt iuſto, & rectis corde lętitia.
12 * Lætamini iuſti in Domino: & confitemi-
ni memoriæ ſanctificationis eius.

1 Pſalmus ipſi Dauid. XCVII.

A CAntate Domino canticum nouum: quia
mirabilia fecit.
Saluauit ſibi dextera eius: & brachium ſan
ctum eius.
2 ** Notum fecit Dominus ſalutare ſuum: in * Iſa. 52. c. 10. & 63. b. 8.
conſpectu gentium reuelauit iuſtitiam ſuā.
3 * Recordatus eſt miſericordiæ ſuæ, & veri
tatis ſuæ domui Iſrael.
Viderunt omnes termini terræ ſalutare
Dei noſtri.
4 * Iubilate Deo omnis terra: cantate, & e-
B xultate, & pſallite.
5 *Pſallite Domino in cithara, in cithara &
6 voce pſalmi: * in tubis ductilibus, & uoce tu-
bæ corneæ.
7 Iubilate in conſpectu regis Domini: * mo
ueatur mare, & plenitudo eius: orbis terra-
rum, & qui habitant in eo.
8 *Flumina plaudent manu, ſimul montes e-
9 xultabunt * a conſpectu Domini: quoniam
venit iudicare terram.
Iudicabit orbem terrarum in iuſtitia, & po
pulos in æquitate.

1 Pſalmus ipſi Dauid. XCVIII.

A DOminus regnauit, iraſcantur populi:
qui ſedet ſuper cherubim, moueatur
terra.
2 * Dominus in Sion magnus: & excelſus ſu
per omnes populos.
3 *Confiteantur nomini tuo magno: quoniā
4 terribile, & ſanctum eſt: * & honor regis iu-
dicium diligit.
Tu paraſti directiones: iudicium & iuſtitiā
in Iacob tu feciſti.
5 * Exaltate Dominum Deum noſtrum, &
adorate ſcabellum pedum eius: quoniam ſan
ctum eſt.

by Google

6 * Moyſes,& Aaron in ſacerdotibus eius : & Samuel inter eos , qui inuocant nomen B
eius :
Inuocabant Dominum,& ipſe exaudiebat
7 eos: * in columna nubis loquebatur ad eos.
Cuſtodiebant teſtimonia eius , & præceptum quod dedit illis.
8 * Domine Deus noſter tu exaudiebas eos :
Deus tu propitius fuiſti eis , & vlciſcens in omnes adinuentiones eorum.
9 * Exaltate Dominum Deum noſtrū , & adorate in monte ſancto eius : quoniam ſanctus Dominus Deus noſter .

1 Pſalmus in confeſſione . XCIX.

2 IVbilate Deo omnis terra: ſeruite Domino
in lætitia . A
Introite in conſpectu eius,in exultatione.
3 * Scitote quoniā Dominus ipſe eſt Deus :
ipſe fecit nos,& non ipſi nos:
4 Populus eius,& oues paſcuæ eius: * introite portas eius in confeſſione , atria eius in hymnis:confitemini illi .
5 Laudate nomen eius : * quoniam ſuauis
eſt Dominus,in æternum miſericordia eius , B
& vſque in generationem & generationem ueritas eius .

1 Pſalmus ipſi Dauid . C.

MIſericordiam,& iudicium cantabo tibi A
Domine :
2 Pſallam, * & intelligam in uia immaculata, quando venies ad me.
Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meç.
3 * Nō proponebam ante oculos meos rē
iniuſtam;facientes præuaricationes odiui.
4 Non adhæſit mihi * cor prauum:declinan
tem a me malignum non cognoſcebam .
5 *Detrahētem ſecreto proximo ſuo, hunc
perſequebar . B
Superbo oculo , & inſatiabili corde,cum hoc non edebam.
6 *Oculi mei ad fideles terræ ut ſedeant mecum : ambulans in via immaculata , hic mihi miniſtrabat .
7 * Non habitabit in medio domus meæ qui facit ſuperbiam:qui loquitur iniqua,non direxit in conſpectu oculorum meorum .
8 * In matutino interficiebam omnes peccatores terræ : ut diſperderem de ciuitate Domini omnes operantes iniquitatem.

1 Oratio pauperis,
Cum anxius fuerit, & in conſpectu Domini effuderit precem ſuam . C I.

2 DOmine exaudi orationem meam: & clamor meus ad te ueniat. A

3 * Non auertas faciem tuam à me in quacū
que die tribulor,inclina ad me aurem tuam .
In quacumq; die inuocauero te, velociter
exaudi me :
4 * Quia defecerunt ſicut fumus dies mei: &
oſſa mea ſicut cremium aruerunt.
5 *Percuſſus ſum vt fœnū,& aruit cor meū:
quia oblitus ſum comedere panem meum .
6 *A uoce gemitus mei adhæſit os meum car
ni meæ .
7 *Similis factus ſum pellicano ſolitudinis:
factus ſum ſicut nycticorax in domicilio.
8 * Vigilaui,& factus ſum ſicut paſſer ſolita-
B rius in tecto .
9 * Tota die exprobabant mihi inimici
mei:& qui laudabant me aduerſum me iurabant .
10 *Quia cinerem tanquam panem manduca
bam,& potum meum cum fletu miſcebam.
11 * A facie iræ & indignationis tuæ: quia eleuans alliſiſti me .
12 *Dies mei ſicut vmbra declinauerunt :&
ego ſicut fœnum arui .
13 * Tu autem Domine in æternum permanes:& memoriale tuum in generationem & generationem .
14 *Tu exurgens miſereberis Sion:quia tem-
C pus miſerendi eius,quia venit tempus .
15 * Quoniam placuerunt ſeruis tuis lapides
eius:& terræ eius miſerebuntur.
16 * Et timebunt Gentes nomen tuum Domi
ne, & omnes reges terræ gloriam tuam .
17 * Quia ædificauit Dominus Sion: & videbitur in gloria ſua.
18 *Reſpexit in orationem humilium: & non
ſpreuit precem eorum.
19 * Scribantur hæc in generatione altera:&
populus,qui creabitur,laudabit Dominum:
20 *Quia proſpexit de excelſo ſancto ſuo:Do
minus de cælo in terram aſpexit :
21 *vt audiret gemitus compeditorum:ut ſol
ueret filios interemptorum:
22 * Vt annuncient in Sion nomen Domini:
D & laudem eius in Ieruſalem.
23 *In conueniendo populos in vnum,& reges vt ſeruiant Domino.
24 *Reſpōdit ei in via virtutis ſuæ: Paucitatē
dierum meorum nuncia mihi .
25 *,Ne reuoces me in dimidio dierum meorum: in generationem & generationem anni tui .
26 *Initio tu Domine terram fundaſti:& opera manuum tuarum ſunt cæli .
27 *Ipſi peribunt,tu autem permanes:& omnes ſicut veſtimentum veteraſcent.
Et ſicut opertorium mutabis eos,& muta-
28 buntur : * tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient.
29 *Filij ſeruorum tuorum habitabunt:& ſemen eorum in ſæculum dirigetur.

Ipſi

Ipſi Dauid. CII. 1

BEnedic anima mea Domino: & omnia, A
quæ intra me ſunt, nomini ſancto eius.
*Benedic anima mea Domino: & noli o- 2
bliuiſci omnes retributiones eius.
*Qui propitiatur omnibus iniquitatibus 3
tuis: qui ſanat omnes infirmitates tuas.
*Qui redimit de interitu vitam tuam: qui 4
coronat te in miſericordia & miſerationib.
*Qui replet in bonis deſiderium tuum: re- 5
nouabitur vt aquilæ iuuentus tua:
*Faciens miſericordias Dominus: & iudi- 6
cium omnibus iniuriam patientibus. B
* Notas fecit vias ſuas Moyſi, filijs Iſrael 7
voluntates ſuas.
**Miſerator, & miſericors Dominus: lon- 8
ganimis, & multum miſericors.
*Non in perpetuum iraſcetur: neque in æ- 9
ternum comminabitur.
*Non ſecundum peccata noſtra fecit no 10
bis: neque ſecundum iniquitates noſtras re-
tribuit nobis.
*Quoniam ſecundum altitudinem cæli a 11
terra: corroborauit miſericordiam ſuam ſu-
per timentes ſe.
*Quantum diſtat Ortus ab Occidente: lon 12
ge fecit a nobis iniquitates noſtras. C
*Quomodo miſeretur pater filiorũ, mi- 13
ſertus eſt Dominus timentibus ſe: *quoniam 14
ipſe cognouit figmentum noſtrum.
Recordatus eſt quoniam puluis ſumus:
*homo, ſicut fœnum dies eius, tãquam flos 15
agri ſic efflorebit.
*Quoniam ſpiritus pertranſibit in illo, & 16
non ſubſiſtet: & non cognoſcet amplius lo-
cum ſuum.
*Miſericordia autem Domini ab æterno, 17
& vſque in æternum ſuper timentes eum.
Et iuſtitia illius in filios filiorum, *his qui 18
ſeruant teſtamentum eius:
Et memores ſunt mandatorum ipſius, ad D
faciendum ea.
* Dominus in cælo parauit ſedem ſuam: 19
& regnum ipſius omnibus dominabitur.
* Benedicite Domino omnes angeli eius: 20
potentes virtute, facientes verbum illius, ad
audiendam vocem ſermonum eius.
*Benedicite Domino omnes virtutes eius: 21
miniſtri eius, qui facitis voluntatem eius.
*Benedicite Domino omnia opera eius: in 22
omni loco dominationis eius, benedic ani-
ma mea Domino.

Ipſi Dauid. CIII. 1

BEnedic anima mea Domino: Domine A
Deus meus magnificatus es vehe-
menter.
Confeſſionem, & decorem induiſti: *ami- 2
ctus lumine ſicut veſtimento:
3 Extendens cælum ſicut pellem: *qui tegis
aquis ſuperiora eius.
Qui ponis nubem aſcenſum tuum: qui am
bulas ſuper pennas ventorum.
4 * *Qui facis angelos tuos, ſpiritus; & mini *Heb.1.c.7
ſtros tuos ignem vrentem.
5 * Qui fundaſti terram ſuper ſtabilita-
tem ſuam: non inclinabitur in ſæculum
ſæculi.
6 *Abyſſus, ſicut veſtimentum, amictus eius:
ſuper montes ſtabunt aquæ.
7 * Ab increpatione tua fugient: a voce to-
nitrui tui formidabunt.
8 *Aſcendunt montes: & deſcendunt campi
in locum, quem fundaſti eis.
9 *Terminum poſuiſti, quem non tranſgre-
B dientur: neq. conuertentur operire terram.
10 * Qui emittis fontes in conuallibus: inter
medium montium pertranſibunt aquæ.
11 *Potabunt omnes beſtiæ agri: expectabũt
onagri in ſiti ſua.
12 * Super ea volucres cæli habitabunt: de
medio petrarum dabunt voces.
13 *Rigans montes de ſuperioribus ſuis: de
fructu operum tuorum ſatiabitur terra:
14 * Producens fœnum iumentis, & herbam
ſeruituti hominum:
15 Vt educas panem de terra: * & vinum læ-
tificet cor hominis:
Vt exhilaret faciem in oleo: & panis cor
hominis confirmet.
16 *Saturabuntur ligna campi, & cedri Liba-
17 ni, quas plantauit: *illic paſſeres nidificabũt.
18 Herodij domus dux eſt eorum: * montes
excelſi ceruis: petra refugium herinacijs.
19 * Fecit lunam in tempora: ſol cognouit oc
C caſum ſuum.
20 * Poſuiſti tenebras, & facta eſt nox: in ipſa
pertranſibunt omnes beſtiæ ſiluæ.
21 * Catuli leonum rugientes, vt rapiant, &
quærant a Deo eſcam ſibi.
22 *Ortus eſt ſol, & congregati ſunt: & in cu
bilibus ſuis collocabuntur.
23 * Exibit homo ad opus ſuum: & ad opera-
tionem ſuam vſque ad veſperum.
24 *Quàm magnificata ſunt opera tua Domi
ne! omnia in ſapientia feciſti: impleta eſt ter
ra poſſeſſione tua.
25 *Hoc mare magnũ, & ſpatioſum manibus:
illic reptilia, quorum non eſt numerus.
26 Animalia puſilla cum magnis: * illic naues
pertranſibunt.
Draco iſte, quem formaſti ad illudendum
27 ei: *omnia a te expectant vt des illis eſcam in
D tempore.
28 *Dante te illis, colligent: aperiente te ma-
num tuam, omnia implebuntur bonitate.
29 *Auertente autem te faciem, turbabũtur:
auferes ſpiritum eorum, & deficient, & in
puluerem ſuum reuertentur.
*Emit-

Digitized by Google

Emittes ſpiritum tuum, & creabuntur: 30
& renouabis faciem terræ.
* Sit gloria Domini in ſæculum: lætabitur 31
Dominus in operibus ſuis:
* Qui reſpicit terram, & facit eam treme- 32
re: qui tangit montes, & fumigant.
*Inf.145 a.2 * " Cantabo Domino in vita mea: pſallam 33
Deo meo quamdiu ſum.
* Iucundum ſit ei eloquium meum: ego 34
vero delectabor in Domino.
* Deficiant peccatores a terra, & iniqui ita 35
vt non ſint: benedic anima mea Domino.

Alleluia (1. *Par.* 16.8.) CIIII.

1.Par.16.a.8 Iſa.12.a.4
Confitemini Domino, & inuocate no- 1
men eius: annunciate inter Gentes o- A
pera eius.
* Cantate ei, & pſallite ei: narrate omnia 2
mirabilia eius.
* Laudamini in nomine ſancto eius: læte- 3
tur cor quærentium Dominum.
* Quærite Dominum, & confirmamini: 4
quærite faciem eius ſemper.
* Mementote mirabilium eius, quæ fecit: 5
prodigia eius, & iudicia oris eius.
* Semen Abraham, ſerui eius: filij Iacob 6
electi eius.
* Ipſe Dominus Deus noſter: in vniuerſa 7
terra iudicia eius.
* Memor fuit in ſæculum teſtamenti ſui: 8
verbi, quod mandauit in mille generationes:
* Ge.22.c.16 * " Quod diſpoſuit ad Abraham: & iura- 9
menti ſui ad Iſaac:
* Et ſtatuit illud Iacob in præceptum: & 10
Iſrael in teſtamentum æternum:
* Dicens: Tibi dabo Terram Chanaan, fu- 11
niculum hereditatis veſtræ.
* Cum eſſent numero breui, pauciſſimi & 12
incolæ eius:
* Et pertranſierunt de gente in gentem, & 13
de regno ad populum alterum. B
* Nō reliquit hominem nocere eis: & cor- 14
ripuit pro eis reges.
* 1.Par.16.d.22. * " Nolite tangere chriſtos meos: & in 15
2 Reg.1.c.14 prophetis meis nolite malignari.
* Et vocauit famem ſuper terram: & om- 16
ne firmamentum panis contriuit.
* Ge.37.f.36 * Miſit ante eos " virum: in ſeruum venū- 17
datus eſt Ioſeph.
Ge.39.d 20 * " Humiliauerunt in compedibus pedes 18
eius, ferrum pertranſijt animam eius: * do- 19
nec veniret verbum eius.
Eloquium Domini inflammauit eum * " mi- 20
Ge.41.c.14 ſit rex, & ſoluit eum; princeps populorum,
& dimiſit eum.
* Conſtituit eum dominum domus ſuæ: 21
& principem omnis poſſeſſionis ſuæ:
* Vt erudiret principes eius ſicut ſemetip- 22
ſum: & ſenes eius prudentiam doceret.
Ge.46.a.6 * " Et intrauit Iſrael in Ægyptum: & Ia- 23
C cob accola fuit in terra Cham.
24 * " Et auxit populum ſuum vehementer:
& firmauit eum ſuper inimicos eius.
25 * Conuertit cor eorum vt odirent populū
eius: & dolum facerent in ſeruos eius.
26 * " Miſit Moyſen ſeruum ſuum; Aaron,
quem elegit ipſum.
27 * " Poſuit in eis verba ſignorum ſuorum &
prodigiorum in Terra Cham.
28 * " Miſit tenebras, & obſcurauit: & non
exacerbauit ſermones ſuos.
29 * " Conuertit aquas eorum in ſanguinem:
& occidit piſces eorum.
30 * " Edidit terra eorum ranas in penetrali-
bus regum ipſorum.
31 * " Dixit, & venit cœnomyia: & cinifes in
omnibus finibus eorum.
32 * Poſuit pluuias eorum grandinem: ignem
comburentem in terra ipſorum.
33 * Et percuſſit vineas eorum, & ficulneas
eorum: & contriuit lignum finium eorum.
34 * " Dixit, & venit locuſta, & bruchus, cu-
D ius non erat numerus:
35 * Et comedit omne fœnum in terra eo-
rum: & comedit omnem fructum terræ
eorum.
36 * " Et percuſſit omne primogenitum in ter-
ra eorum: primitias omnis laboris eorum.
37 * " Et eduxit eos cum argento & auro: &
non erat in tribubus eorum infirmus.
38 * Lætata eſt Ægyptus in profectione eo-
rum: quia incubuit timor eorum ſuper eos.
39 * " Expandit nubem in protectionem eo-
rum, & ignem vt luceret eis per noctem.
40 " Petierunt, & venit coturnix: & pane cæ-
li ſaturauit eos.
41 * " Dirupit petram, & fluxerunt aquæ: a-
bierunt in ſicco flumina;
42 * " Quoniam memor fuit verbi ſancti ſui,
quod habuit ad Abraham puerum ſuum.
43 * Et eduxit populum ſuum in exultatione,
& electos ſuos in lætitia.
44 * Et dedit illis regiones Gentium: & labo-
res populorum poſſederunt:
45 * Vt cuſtodiant iuſtificationes eius, & legē
eius requirant.

Alleluia (*Iudith* 13.21.) CV.

1 Confitemini Domino quoniam bonus:
A quoniam in ſæculum miſericordia
eius.
2 * " Quis loquetur potentias Domini, audi-
tas faciet omnes laudes eius?
3 * Beati, qui cuſtodiunt iudicium, & faciūt
iuſtitiam in omni tempore.
4 * Memento noſtri Domine in beneplacito
populi tui: viſita nos in ſalutari tuo:
5 * Ad videndum in bonitate electorum tuo-
rum, ad lætandum in lætitia gentis tuæ: vt
lauderis cum hereditate tua.

** Pec-

r.d.19 *"Peccauimus cum patribus noſtris: iniu- 6
ſte egimus, iniquitatem fecimus.
*Patres noſtri in Ægypto non intellexe- 7
runt mirabilia tua: nõ fuerũt memores mul-
titudinis miſericordiæ tuæ.
Et irritauerunt aſcendentes in mare, Mare B
rubrum.
*Et ſaluauit eos propter nomen ſuum: vt 8
notam faceret potentiam ſuam.
4.c.22 *"Et increpuit Mare rubrum, & exicca- 9
tum eſt: & deduxit eos in abyſſis ſicut in
deſerto.
*Et ſaluauit eos de manu odientium: & re 10
demit eos de manu inimici.
3 g.27 *" Et operuit aqua tribulantes eos: vnus 11
ex eis non remanſit.
*Et crediderunt verbis eius: & laudaue- 12
runt laudem eius.
*Cito fecerunt, obliti ſunt operum eius: 13
& non ſuſtinuerunt conſilium eius.
*" Et concupierunt concupiſcentiam in 14
a.2 deſerto: & tentauerunt Deum in inaquoſo. C
g.31 *"Et dedit eis petitionem ipſorum: & mi- 15
ſit ſaturitatem in animas eorum.
*Et irritauerunt Moyſen in caſtris: Aaron 16
ſanctum Domini.
*" Aperta eſt terra, & deglutiuit Dathan: 17
c.32 & operuit ſuper congregationem Abiron.
*Et exarſit ignis in ſynagoga eorum: flam 18
ma combuſſit peccatores.
*" Et fecerunt vitulum in Horeb: & adora 19
a.4 uerunt ſculptile.
*Et mutauerunt gloriam ſuam in ſimilitu 20
dinem vituli comedentis fœnum.
*Obliti ſunt Deum, qui ſaluauit eos, qui 21
fecit magnalia in Ægypto, *mirabilia in Ter 22
ra Cham: terribilia in mari rubro.
1.c.10 *"Et dixit vt diſperderet eos: ſi non Moy- 23
ſes electus eius ſtetiſſet in confractione in D
conſpectu eius:
Vt auerteret iram eius ne diſperderet eos:
*& pro nihilo habuerunt terram deſidera- 24
bilem:
Non crediderunt verbo eius, *& murmu- 25
rauerunt in tabernaculis ſuis: non exaudie-
runt vocem Domini.
c.32 *"Et eleuauit manum ſuam ſuper eos: vt 26
proſterneret eos in deſerto:
*Et vt deijceret ſemen eorum in Nationi 27
bus: & diſpergeret eos in regionibus.
*Et initiati ſunt Beelphegor: & comede- 28
runt ſacrificia mortuorum.
*Et irritauerunt eum in adinuentionibus 29
ſuis: & multiplicata eſt in eis ruina. E
b.7 *" Et ſtetit Phinees, & placauit: & ceſſauit 30
quaſſatio.
*Et reputatum eſt ei in iuſtitiam, in gene- 31
rationem & generationem "vſque in ſempi
ternum.
a.10 *"Et irritauerunt eum ad Aquas contradi 32
ctionis: & vexatus eſt Moyſes propter eos:

33 *quia exacerbauerunt ſpiritum eius.
34 Et diſtinxit in labijs ſuis: * non diſperdi-
derunt gentes, quas dixit Dominus illis.
35 *Et commiſti ſunt inter gentes, & didice-
36 runt opera eorũ: *& ſeruierunt ſculptilib.
eorum: & factum eſt illis in ſcandalum.
37 *Et immolauerunt filios ſuos, & filias ſuas
dæmonijs.
38 *Et effuderunt ſanguinem innocentem:
F ſanguinem filiorum ſuorum & filiarum ſua-
rum, quas ſacrificauerunt ſculptilibus Cha-
naan.
39 Et infecta eſt terra in ſanguinibus, *& con
taminata eſt in operibus eorum: & fornica-
ti ſunt in adinuentionibus ſuis.
40 *Et iratus eſt furore Dominus in populũ
ſuum: & abominatus eſt hereditatem ſuam.
41 *Et tradidit eos in manus gentium: & do-
minati ſunt eorum qui oderunt eos.
42 *Et tribulauerunt eos inimici eorum, &
43 humiliati ſunt ſub manibus eorum: *ſæpe li-
berauit eos.
Ipſi autem exacerbauerunt eum in con-
ſilio ſuo: & humiliati ſunt in iniquitatibus
ſuis.
44 Et vidit cum tribularentur: & audiuit ora
tionem eorum.
45 *" Et memor fuit teſtamenti ſui: & pœni-
G tuit eum ſecũdum multitudinem miſericor- *Deu.30.a.1
diæ ſuæ.
46 *Et dedit eos in miſericordias in conſpe-
ctu omnium qui ceperant eos.
47 *Saluos nos fac Domine Deus noſter: &
congrega nos de Nationibus:
Vt confiteamur nomini ſancto tuo: & glo
riemur in laude tua.
48 *Benedictus Dominus Deus Iſrael a ſæcu-
lo & vſque in ſæculum: & dicet omnis popu
lus: Fiat, fiat.

Alleluia. (*Iudith* 13.21.) CVI.

1 CONfitemini Domino quoniam bonus:
A quoniam in ſæculum miſericordia eius.
2 *Dicant qui redempti ſunt a Domino, quos
redemit de manu inimici: & de regionibus
congregauit eos:
3 *A ſolis ortu, & occaſu: ab aquilone, &
mari.
4 *Errauerunt in ſolitudine in inaquoſo: viã
ciuitatis habitaculi non inuenerunt.
5 *Eſurientes, & ſitientes: anima eorum in
ipſis defecit.
6 *Et clamauerunt ad Dominum cum tri-
bularentur: & de neceſſitatibus eorum eri-
puit eos.
7 *Et deduxit eos in viam rectam: vt irent
in ciuitatem habitationis.
8 *Confiteantur Domino miſericordiæ eius:
& mirabilia eius filijs hominum.
9 *Quia ſatiauit animam inanem: & ani-
mam

Digitized by Google

mam eſurientem ſatiauit bonis.
* Sedentes in tenebris, & vmbra mortis: 10
vinctos in mendicitate, & ferro.
*Quia exacerbauerunt eloquia Dei: & cõ 11
ſilium Altiſſimi irritauerunt.
* Et humiliatum eſt in laboribus cor eo- 12
rum: infirmati ſunt, nec fuit qui adiuuaret.
*Et clamauerunt ad Dominum cum tribu 13
larentur: & de neceſſitatibus eorum libera- B
uit eos.
*Et eduxit eos de tenebris, & vmbra mor 14
tis: & vincula eorum diſrupit.
*Cõfiteantur Domino miſericordiæ eius: 15
& mirabilia eius filijs hominum.
* Quia contriuit portas æreas: & vectes 16
ferreos confregit.
* Suſcepit eos de via iniquitatis eorum: 17
propter iniuſtitias enim ſuas humiliati ſunt.
*Omnem eſcam abominata eſt anima eo- 18
rum: & appropinquauerunt vſque ad portas
mortis.
*Et clamauerunt ad Dominum cum tribu 19
larentur: & de neceſſitatibus eorum libera-
uit eos.
* Miſit verbum ſuum, & ſanauit eos: & eri 20
puit eos de interitionibus eorum.
*Cõfiteantur Domino miſericordiæ eius: 21
& mirabilia eius filijs hominum: C
* Et ſacrificent ſacrificium laudis: & annũ 22
cient opera eius in exultatione.
*Qui deſcendunt mare in nauibus, facien 23
tes operationem in aquis multis.
*Ipſi viderunt opera Domini, & mirabi- 24
lia eius in profundo.
*Dixit, & ſtetit ſpiritus procellæ: & exal- 25
tati ſunt fluctus eius.
*Aſcendunt vſque ad cælos, & deſcẽdunt 26
vſque ad abyſſos: anima eorum in malis ta-
beſcebat.
* Turbati ſunt, & moti ſunt ſicut ebrius: 27
& omnis ſapientia eorum deuorata eſt.
*Et clamauerunt ad Dominum cum tribu 28
larentur, & de neceſſitatibus eorum eduxit
eos.
*Et ſtatuit procellam eius in auram: & ſi- 29
luerunt fluctus eius.
* Et lætati ſunt quia ſiluerunt: & deduxit 30
eos in portum voluntatis eorum.
*Confiteãtur Domino miſericordiæ eius: 31
& mirabilia eius filijs hominum.
* Et exaltent eum in eccleſia plebis: & in 32
cathedra ſeniorum laudent eum.
* Poſuit flumina in deſertum: & exitus a- 33
quarum in ſitim;
*Terram fructiferam in ſalſuginem, a ma 34
litia inhabitantium in ea. D
* Poſuit deſertum in ſtagna aquarum: & 35
terram ſine aqua in exitus aquarum.
* Et collocauit illic eſurientes: & conſti- 36
tuerunt ciuitatem habitationis.
*Et ſeminauerunt agros, & plantauerunt 37
vineas: & fecerunt fructum natiuitatis.
38 * Et benedixit eis, & multiplicati ſunt ni-
mis: & iumenta eorum non minorauit.
39 *Et pauci facti ſunt: & vexati ſunt a tribu-
latione malorum, & dolore.
40 *Effuſa eſt contemptio ſuper principes: &
errare fecit eos inuio, & non in via.
41 *Et adiuuit pauperem de inopia: & poſuit
ſicut oues familias.
42 **Videbunt recti, & lætabuntur: & omnis
iniquitas oppilabit os ſuum.
43 *Quis ſapiens & cuſtodiet hæc? & intelli-
get miſericordias Domini?

1 Canticum Pſalmi ipſi Dauid.
(Sup. 56. 8.) CVII.

2 PAratum cor meum Deus, paratum cor
A meum: cantabo, & pſallam in gloria
mea.
3 * Exurge gloria mea, exurge pſalterium,
& cithara: exurgam diluculo.
4 * Confitebor tibi in populis Domine: &
pſallam tibi in nationibus.
5 * Quia magna eſt ſuper cælos miſericor-
dia tua: & vſque ad nubes veritas tua.
6 * Exaltare ſuper cælos Deus, & ſuper om-
7 nem terram gloria tua: * vt liberentur dile-
cti tui.
Saluum fac dextera tua, & exaudi me:
8 * Deus locutus eſt in ſancto ſuo:
B Exultabo, & diuidam Sichimam, & con-
uallem tabernaculorum dimetiar.
9 * Meus eſt Galaad, & meus eſt Manaſſes: &
Ephraim ſuſceptio capitis mei.
10 Iuda rex meus: *Moab lebes ſpei meæ.
In Idumæam extendam calceamentum
meum: mihi alienigenæ amici facti ſunt.
11 * Quis deducet me in ciuitatem munitam?
quis deducet me vſque in Idumæam?
12 * Nonne tu Deus, qui repuliſti nos, & non
exibis Deus in uirtutibus noſtris?
13 * Da nobis auxilium de tribulatione: quia
vana ſalus hominis.
14 *In Deo faciemus virtutem: & ipſe ad ni-
hilum deducet inimicos noſtros.

1 In finem, Pſalmus Dauid.
CVIII.

2 DEus laudem meam ne tacueris: quia os
A peccatoris, & os doloſi ſuper me aper-
tum eſt.
3 * Locuti ſunt aduerſum me lingua doloſa,
& ſermonibus odii circumdederunt me: &
expugnauerunt me gratis.
4 * Pro eo ut me diligerent, detrahebant mi-
hi: ego autem orabam.
5 *Et poſuerunt aduerſum me mala pro bo
nis: & odium pro dilectione mea.
6 * Conſtitue ſuper eum peccatorem: &
diabo-

diabolus ſtet a dextris eius.
* Cum iudicatur, exeat condemnatus; & 7
oratio eius fiat in peccatum.
* Fiant dies eius pauci:& epiſcopatum e- 8
ius accipiat alter.
* Fiant filij eius orphani: & vxor eius 9
vidua.
* Nutantes transferantur filij eius, & 10
mendicent: & eijciantur de habitationibus B
ſuis.
*Scrutetur fœnerator omnẽ ſubſtantiam 11
eius:& diripiant alieni labores eius.
* Non ſit illi adiutor:nec ſit qui miſerea- 12
tur pupillis eius.
*Fiant nati eius in interitum:in generatio 13
ne vna deleatur nomen eius.
* In memoriam redeat iniquitas patrum 14
eius in conſpectu Domini:& peccatum ma-
tris eius non deleatur.
*Fiant contra Dominum ſemper,& diſpe 15
reat de terra memoria eorũ: * pro eo quod 16
non eſt recordatus facere miſericordiam.
* Et perſecutus eſt hominem inopem, & 17
mendicum, & compunctum corde mortifi-
care.
* Et dilexit maledictionem,& veniet ei: 18
& noluit benedictionem, & elongabitur C
ab eo.
Et induit maledictionem ſicut veſtimen-
tum,& intrauit ſicut aqua in interiora eius,
& ſicut oleum in oſſibus eius.
*Fiat ei ſicut veſtimentum,quo operitur: 19
& ſicut zona,qua ſemper præcingitur.
* Hoc opus eorum,qui detrahunt mihi a- 20
pud Dominum: & qui loquuntur mala ad-
uerſus animam meam.
*Et tu Domine, Domine,fac mecum pro- 21
pter nomen tuum:quia ſuauis eſt miſericor-
dia tua.
Libera me * quia egenus, & pauper ego 22
ſum:& cor meum conturbatũ eſt intra me.
*Sicut vmbra cum declinat,ablatus ſum: 23
& excuſſus ſum ſicut locuſtæ.
*Genua mea infirmata ſunt a ieiunio:& ca 24
ro mea immutata eſt propter oleum.
*Et ego factus ſum opprobrium illis:vide 25
runt me,& mouerunt capita ſua. D
* Adiuua me Domine Deus meus: ſaluum 26
me fac ſecundum miſericordiam tuam.
* Et ſciant quia manus tua hæc: & tu Do- 27
mine feciſti eam.
*Maledicent illi,& tu benedices: qui inſur 28
gunt in me, confundantur: ſeruus autẽ tuus
lætabitur.
* Induantur qui detrahunt mihi, pudore: 29
& operiantur ſicut diploide confuſione ſua.
* Confitebor Domino nimis in ore meo: 30
& in medio multorum laudabo eum.
* Quia aſtitit a dextris pauperis,vt ſaluã 31
faceret a perſequentibus animam meam.

1 Pſalmus Dauid. CIX.

A DIxit Dominus Domino meo: Sede a Matt.22.d.42
dextris meis:
"Donec ponam inimicos tuos, ſcabellum * 1. Cor.15.d.
pedum tuorum. 25
2 *Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Hebr.1. d.13.
Sion: dominare in medio inimicorum tuo- & 10.c.13
rum.
3 * Tecum principium in die virtutis tuæ in
ſplendoribus ſanctorum:ex vtero ante luci-
ferum genui te.
4 *"Iurauit Dominus,& non pœnitebit eũ: *Heb.5.b.6.
B Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordi- & 7.c.17
nem Melchiſedech. Io.12.e.34
5 * Dominus a dextris tuis, confregit in die
iræ ſuæ reges.
6 *Iudicabit in nationibus,implebit ruinas:
conquaſſabit capita in terra multorum.
7 * De torrente in via bibet:propterea exal
tabit caput.

Alleluia. CX.

1 COnfitebor tibi Domine in toto corde
A meo: in conſilio iuſtorum, & congre-
gatione.
2 * Magna opera Domini: exquiſita in om-
nes voluntates eius.
3 *Confeſſio & magnificentia opus eius: &
iuſtitia eius manet in ſæculum ſæculi.
4 *Memoriam fecit mirabilium ſuorum, mi
5 ſericors & miſerator Dominus: * eſcam de-
dit timentibus ſe.
Memor erit in ſæculum teſtamenti ſui:
6 * virtutem operum ſuorum annunciabit po
pulo ſuo:
7 * Vt det illis hereditatem gentium: opera
B manuum eius veritas,& iudicium.
8 * Fidelia omnia mandata eius: confirmata
in ſæculum ſæculi, facta in veritate & æqui-
tate.
9 * Redemptionem miſit populo ſuo: man-
dauit in æternum teſtamentum ſuum.
10 Sanctum,& terribile nomen eius: *"initiũ * Prou.1.a.7
ſapientiæ timor Domini. & 9.c.17
Intellectus bonus omnibus facientibus Eccli.1.b.c.16
eum:laudatio eius manet in ſæculum ſeculi.

Alleluia, Reuerſionis Aggæi,
& Zachariæ. CXI.

1 BEatus vir,qui timet Dominum: in man-
A datis eius volet nimis.
2 * Potens in terra erit ſemen eius: genera-
tio rectorum benedicetur.
3 * Gloria, & diuitiæ in domo eius: & iuſti-
tia eius manet in ſæculum ſæculi.
4 *Exortum eſt in tenebris lumen rectis:mi-
ſericors,& miſerator, & iuſtus.

* Iucundus homo qui miſeretur & com- 5
modat, diſponet ſermones ſuos in iudicio: B
*quia in æternum non commouebitur. 6
* In memoria æterna erit iuſtus: ab audi- 7
tione mala non timebit.
Paratum cor eius ſperare in Domino, *cō 8
firmatum eſt cor eius: non commouebitur
donec deſpiciat inimicos ſuos.
* Diſperſit, dedit pauperibus: iuſtitia eius 9
manet in ſæculum ſæculi, cornu eius exalta-
bitur in gloria.
* Peccator videbit, & iraſcetur, dentibus 10
ſuis fremet & tabeſcet: deſiderium peccato-
rum peribit.

CAP. CXII.

LAudate pueri Dominum: laudate nomē 1
Domini. A
* Sit nomen Domini benedictum, ex hoc 2
nunc, & vſque in ſæculum.
*A ſolis ortu vſque ad occaſum, laudabile 3
nomen Domini.
*Mal.1.c.11 *Excelſus ſuper omnes gentes Dominus, 4
& ſuper cælos gloria eius.
* Quis ſicut Dominus Deus noſter, qui in 5
altis habitat, * & humilia reſpicit in cælo & 6
in terra?
* Suſcitans a terra inopem, & de ſtercore 7
erigens pauperem: B
* Vt collocet eum cum principibus, cum 8
principibus populi ſui.
*Qui habitare facit ſterilem in domo, ma 9
trem filiorum lætantem.

Alleluia. CXIII.

Exo.13.a.3 IN exitu Iſrael de Ægypto, domus Iacob 1
de populo barbaro: A
* Facta eſt Iudæa ſanctificatio eius, Iſrael 2
poteſtas eius.
* Mare vidit, & fugit: Iordanis conuerſus 3
eſt retrorſum.
* Montes exultauerunt vt arietes: & col 4
les ſicut agni ouium.
*Quid eſt tibi mare quòd fugiſti: & tu Ior 5
danis, quia conuerſus es retrorſum?
* Montes exultaſtis ſicut arietes, & colles 6
ſicut agni ouium.
* A facie Domini mota eſt terra, a facie 7
Dei Iacob.
*Qui conuertit petram in ſtagna aquarū, 8
& rupem in fontes aquarum.
*NON NOBIS DOMINE, NON NO- 1
BIS: ſed nomini tuo da gloriam. B
*Super miſericordia tua, & veritate tua: 2
ne quando dicant Gentes: Vbi eſt Deus
eorum?
* Deus autem noſter in cælo: omnia quæ- 3
cumque voluit, fecit.
*Pſ.134.c.15 *Simulachra gentium argentum, & au- 4
rum, opera manuum hominum.
5 *Os habent, & non loquentur: oculos ha-
bent, & non videbunt.
6 *Aures habent, & non audient: nares ha-
bent, & non odorabunt.
7 * Manus habent, & non palpabunt: pedes
habent, & non ambulabunt: non clamabunt
in gutture ſuo.
8 Similes illis fiant qui faciunt ea: & omnes
qui confidunt in eis.
9 *Domus Iſrael ſperauit in Domino: adiu-
C tor eorum & protector eorum eſt.
10 * Domus Aaron ſperauit in Domino: adiu
tor eorum & protector eorum eſt.
11 *Qui timent Dominum, ſperauerunt in
Domino: adiutor eorum & protector eo-
rum eſt.
12 * Dominus memor fuit noſtri: & benedi-
xit nobis:
Benedixit domui Iſrael: benedixit domui
Aaron.
13 *Benedixit omnibus, qui timent Dominū,
puſillis cum maioribus.
14 * Adiiciat Dominus ſuper uos, ſuper vos,
& ſuper filios veſtros.
15 * Benedicti vos a Domino: qui fecit cælū,
D & terram.
16 * Cælum cæli Domino: terram autem de-
dit filiis hominum.
17 *Non mortui laudabunt te Domine: ne-
que omnes, qui deſcendunt in infernum.
18 * Sed nos qui viuimus, benedicimus Do-
mino, ex hoc nunc & vſque in ſæculum.

Alleluia. CXIIII.

1 DIlexi, quoniam exaudiet Dominus vo-
A cem orationis meæ.
2 * Quia inclinauit aurem ſuam mihi: & in
diebus meis inuocabo.
3 * Circumdederunt me dolores mortis: &
pericula inferni inuenerunt me.
4 Tribulationem & dolorem inueni: * & no-
men Domini inuocaui.
5 *O Domine libera animam meam: * miſe-
B ricors Dominus, & iuſtus, & Deus noſter
miſeretur.
6 * Cuſtodiens paruulos Dominus: humilia-
tus ſum, & liberauit me.
7 * Conuertere anima mea in requiē tuam:
quia Dominus benefecit tibi.
8 * Quia eripuit animam meam de morte,
oculos meos a lacrymis, pedes meos a lapſu.
9 * Placebo Domino in regione viuorum.

Alleluia. CXV.

10 CRedidi, propter quod locutus ſum: ego 1.Cor
A autem humiliatus ſum nimis. Rom.3
11 * Ego dixi in exceſſu meo: Omnis homo
mendax.

*Quid

*Quid retribuam Domino, pro omnibus, 12
quæ retribuit mihi.
* Calicem ſalutaris accipiam: & nomen 13
Domini inuocabo.
* Vota mea Domino reddam coram omni 14
populo eius: * pretioſa in conſpectu Domini 15
mors Sanctorum eius:
*O Domine quia ego ſeruus tuus: ego ſer- 16
uus tuus, & filius ancillæ tuæ. E
Dirupiſti vincula mea: * tibi ſacrificabo 17
hoſtiam laudis, & nomẽ Domini inuocabo.
* Vota mea Domino reddam in cõſpectu 18
omnis populi eius: * in atrijs domus Domi- 19
ni, in medio tui Ieruſalem.

Alleluia. CXVI.

Laudate Dominum omnes Gentes: lau- 1
date eum omnes populi:
Quoniam confirmata eſt ſuper nos miſe- 2
ricordia eius: " & veritas Domini manet in æ-
ternum.

Alleluia. CXVII.

Confitemini Domino quoniam bonus: 1
quoniam in ſæculũ miſericordia eius. A
* Dicat nunc Iſrael quoniam bonus: quo- 2
niam in ſæculum miſericordia eius.
* Dicat nunc domus Aaron: quoniam in 3
ſæculum miſericordia eius.
* Dicant nunc qui timent Dominum: quo 4
niam in ſæculum miſericordia eius.
* De tribulatione inuocaui Dominum: & 5
exaudiuit me in latitudine Dominus.
* Dominus mihi adiutor: nõ timebo quid 6
faciat mihi homo.
* " Dominus mihi adiutor: & ego deſpiciã 7
inimicos meos.
* Bonum eſt confidere in Domino, quàm 8
confidere in homine. B
* Bonum eſt ſperare in Domino, quam ſpe 9
rare in principibus.
* Omnes gentes circuierunt me: & in no- 10
mine Domini quia vltus ſum in eos.
* Circumdantes circumdederunt me: & in 11
nomine Domini quia vultus ſum in eos.
* Circumdederunt me ſicut apes, & exar-
ſerunt ſicut ignis in ſpinis: & in nomine Do-
mini quia vltus ſum in eos.
* Impulſus euerſus ſum ut caderẽ: & Do- 13
minus ſuſcepit me.
* " Fortitudo mea, & laus mea Dominus: 14
& factus eſt mihi in ſalutem. C
* Vox exultationis, & ſalutis in tabernacu- 15
lis iuſtorum.
* Dextera Domini fecit virtutem: dextera 16
Domini exaltauit me, dextera Domini fecit
virtutem.
* Non moriar, ſed viuam: & narrabo ope- 17
ra Domini.

18 * Caſtigãs caſtigauit me Dominus: & mor
ti non tradidit me.
19 * Aperite mihi portas iuſtitiæ, ingreſſus in
20 eas confitebor Domino: * hæc porta Domi-
ni, iuſti intrabunt in eam.
21 * Confitebor tibi quoniam exaudiſti me:
& factus es mihi in ſalutem.
22 * " Lapidem, quem reprobauerunt ædifi- * Mat. 21 a 42
cantes: hic factus eſt in caput anguli. Luc. 20 c. 17
23 * A Domino factum eſt iſtud: & eſt mirabi- Act. 4. b. 11
le in oculis noſtris. Rom. 9 g 33 1. Pet. 2. a. 6 Iſa. 28. d. 16
24 * Hæc eſt dies, quam fecit Dominus: exul-
D temus, & lætemur in ea.
25 * O Domine ſaluum me fac, o Domine be
26 ne proſperare: * benedictus qui uenit in no-
mine Domini.
27 Benediximus uobis de domo Dñi: * Deus
Dominus, & illuxit nobis.
Conſtituite diem ſollemnem in conden-
ſis, vſque ad cornu altaris.
28 * Deus meus es tu, & confitebor tibi: Deus
meus es tu, & exaltabo te.
Confitebor tibi quoniam exaudiſti me: &
factus es mihi in ſalutem.
29 * Confitemini Domino quoniam bonus:
quoniam in ſæculum miſericordia eius.

Alleluia. CXVIII.
ALEPH.

1 Beati immaculati in via: qui ambulant
A in lege Domini.
2 * Beati, qui ſcrutantur teſtimonia eius: in
toto corde exquirunt eum.
3 * Non enim qui operantur iniquitatem, in
vijs eius ambulauerunt.
4 * Tu mandaſti mandata tua cuſtodiri
nimis.
5 * Vtinam dirigantur viæ meæ, ad cuſtodiẽ
das iuſtificationes tuas.
6 * Tunc non confundar, cum perſpexero in
omnibus mandatis.
7 * Confitebor tibi in directione cordis: in
eo quod didici iudicia iuſtitiæ tuæ.
8 * Iuſtificationes tuas cuſtodiam: non me
derelinquas vſquequaque.

BETH.

9 * In quo corrigit adoleſcentior viã ſuam?
B in cuſtodiendo ſermones tuos.
10 * In toto corde meo exquiſiui te: ne repel-
las me a mandatis tuis.
11 * In corde meo abſcõdi eloquia tua: vt non
pecem tibi.
12 * Benedictus es Domine: doce me iuſtifica
tiones tuas.
13 * In labijs meis, pronunciaui omnia iudi-
cia oris tui.
14 In via teſtimoniorum tuorum delectatus
ſum, ſicut in omnibus diuitijs.
15 * In mandatis tuis exercebor: & conſide-
rabo vias tuas.

* In

*In iuſtificationibus tuis meditabor: non 16
obliuiſcar ſermones tuos.

GIMEL.

*Retribue ſeruo tuo, viuifica me: & cuſto 17
diam ſermones tuos. C
*Reuela oculos meos: & conſiderabo mi- 18
rabilia de lege tua.
*Incola ego ſum in terra: non abſcondas 19
a me mandata tua.
*Concupiuit anima mea deſiderare iuſtifi 20
cationes tuas, in omni tempore.
*Increpaſti ſuperbos: maledicti qui decli- 21
nant a mandatis tuis.
*Aufer a me opprobrium, & contẽptum: 22
quia teſtimonia tua exquiſiui.
*Etenim ſederunt principes, & aduerſum 23
me loquebantur: ſeruus autem tuus exerce-
batur in iuſtificationibus tuis.
* Nam & teſtimonia tua meditatio mea 24
eſt: & conſilium meum inſtificationes tuæ.

DALETH.

* Adhæſit pauimento anima mea: viuifica 25
me ſecundum verbum tuum. D
* Vias meas enunciaui, & exaudiſti me: 26
doce me iuſtificationes tuas.
*Viam iuſtificationum tuarum inſtrue me: 27
& exercebor in mirabilibus tuis.
* Dormitauit anima mea præ tędio: con- 28
firma me in verbis tuis.
* Viam iniquitatis amoue a me: & de lege 29
tua miſerere mei.
*Viam veritatis elegi: iudicia tua non ſum 30
oblitus.
*Adhæſi teſtimonijs tuis Domine: noli me 31
confundere.
* Viam mandatorum tuorum cucurri, cũ 32
dilataſti cor meum.

HE.

*Legem pone mihi Domine viam iuſtifi- 33
cationum tuarum: & exquiram eam ſemper. E
*Da mihi intellectum, & ſcrutabor legem 34
tuã: & cuſtodiam illam in toto corde meo.
*Deduc me in ſemitam mandatorum tuo- 25
rum: quia ipſam volui.
* Inclina cor meum in teſtimonia tua: & 36
non in auaritiam.
* Auerte oculos meos ne videant vanita- 37
tem: in via tua viuifica me.
*Statue ſeruo tuo eloquiũ tuũ, ĩ timore tuo. 38
* Amputa opprobrium meum, quod ſuſpi- 39
catus ſum: quia iudicia tua iucunda.
* Ecce concupiui mandata tua: in æquita- 40
te tua viuifica me.

VAV.

*Et veniat ſuper me miſericordia tua dñe: 41
ſalutare tuum ſecundum eloquium tuum. F
*Et reſpondebo exprobrantibus mihi ver 42
bum: quia ſperaui in ſermonibus tuis.
* Et ne auferas de ore meo verbum verita- 43
tis vſquequaque: quia in iudicijs tuis ſuper-
ſperaui.
44 * Et cuſtodiam legem tuam ſemper: in ſæ-
culum & in ſæculum ſæculi.
45 * Et ambulabam in latitudine: quia man-
data tua exquiſiui.
46 * Et loquebar de teſtimonijs tuis in con-
ſpectu regum: & non confundebar.
47 * Et meditabar in mãdatis tuis, quæ dilexi.
48 *Et leuaui manus meas ad mandata tua, q̃
dilexi: & exercebar in iuſtificationibus tuis.

ZAIN.

49 * Memor eſto verbi tui ſeruo tuo, in quo
G mihi ſpem dediſti.
50 * Hæc me conſolata eſt in humilitate mea:
quia eloquium tuum viuificauit me.
51 * Superbi inique agebant vſquequaque: a
lege autem tua non declinaui.
52 * Memor fui iudiciorum tuorum a ſæculo
Domine: & conſolatus ſum.
53 *Defectio tenuit me, pro peccatoribus de-
relinquentibus legem tuam.
54 *Cantabiles mihi erant iuſtificationes tuæ,
in loco peregrinationis meæ.
55 * Memor fui nocte nominis tui Domine:
& cuſtodiui legem tuam.
56 * Hæc facta eſt mihi: quia iuſtificationes
tuas exquiſiui.

HETH.

57 * Portio mea Domine, dixi cuſtodire le-
H gem tuam.
58 *Deprecatus ſum faciem tuã in toto corde
meo: miſerere mei ſecundũ eloquium tuũ.
59 * Cogitaui vias meas: & conuerti pedes
meos in teſtimonia tua.
60 *Paratus ſum, & non ſum turbatus: vt cu-
ſtodiam mandata tua.
61 *Funes peccatorum circumplexi ſunt me:
& legem tuam non ſum oblitus.
62 * Media nocte ſurgebam ad confitendum
tibi, ſuper iudicia iuſtificationis tuæ.
63 * Particeps ego ſum omnium timentium
te: & cuſtodientium mandata tua.
64 *Miſericordia tua Domine plena eſt terra:
iuſtificationes tuas doce me.

TETH.

65 * Bonitatem feciſti cum ſeruo tuo Domi-
I ne, ſecundum verbum tuum.
66 * Bonitatem, & diſciplinam, & ſcientiam
doce me: quia mandatis tuis credidi.
67 * Priuſquam humiliarer ego deliqui: pro-
pterea eloquium tuum cuſtodiui.
68 * Bonus es tu: & in bonitate tua doce me
iuſtificationes tuas.
69 * Multiplicata eſt ſuper me iniquitas ſu-
perborum: ego autem in toto corde meo
ſcrutabor mandata tua.
70 * Coagulatum eſt ſicut lac cor eorum: ego
vero legem tuam meditatus ſum.
71 * Bonum mihi quia humiliaſti me: vt diſcã
iuſtificationes tuas.
72 *Bonum mihi lex oris tui, ſuper millia au-
ri, & argenti.

IOD.

IOD.

*Manus tuæ fecerunt me, & plaſmauerũt 73
me: da mihi intellectum, & diſcam man- K
data tua.

*Qui timent te videbunt me, & lætabun- 74
tur: quia in verba tua ſuperſperaui.

*Cognoui Domine quia æquitas iudicia 75
tua: & in veritate tua humiliaſti me.

*Fiat miſericordia tua vt conſoletur me, 76
ſecundum eloquium tuum ſeruo tuo.

*Veniant mihi miſerationes tuæ, & viuã: 77
quia lex tua meditatio mea eſt.

*Confundantur ſuperbi, quia iniuſte ini- 78
quitatem fecerunt in me: ego autem exerce
bor in mandatis tuis.

*Conuertantur mihi timentes te: & qui 79
nouerunt teſtimonia tua.

*Fiat cor meum immaculatum in iuſtifi- 80
cationibus tuis, vt non confundar.

CAPH.

*Defecit in ſalutare tuum anima mea: & 81
in verbum tuum ſuperſperaui. L

*Defecerũt oculi mei in eloquium tuum, 82
dicentes: Quando conſolaberis me?

*Quia factus ſum ſicut vter in pruina: iu- 83
ſtificationes tuas non ſum oblitus.

*Quot ſunt dies ſerui tui: quando facies 84
de perſequentibus me iudicium?

*Narrauerunt mihi iniqui fabulationes: 85
ſed non vt lex tua.

*Omnia mandata tua veritas: inique per- 86
ſecuti ſunt me, adiuua me.

*Paulo minus conſummauerũt me in ter 87
ra: ego autem non dereliqui mandata tua.

*Secundum miſericordiam tuam viuifica 88
me: & cuſtodiam teſtimonia oris tui.

LAMED.

*In æternum Domine, verbũ tuum per- 89
manet in cælo. M

*In generationẽ & generationem veritas 90
tua: fundaſti terram, & permanet.

*Ordinatione tua perſeuerat dies: quoniã 91
omnia ſeruiunt tibi.

*Niſi quod lex tua meditatio mea eſt: tũc 92
forte perijſſem in humilitate mea.

*In æternum non obliuiſcar iuſtificatio- 93
nes tuas: quia in ipſis viuificaſti me.

*Tuus ſum ego, ſaluum me fac: quoniam 94
iuſtificationes tuas exquiſiui.

*Me expectauerunt peccatores vt perde- 95
rent me: teſtimonia tua intellexi.

*Omnis conſummationis vidi finem: latũ 96
mandatum tuũ nimis.

MEM.

*Quomodo dilexi legem tuam Domine? 97
tota die meditatio mea eſt. N

*Super inimicos meos prudentem me fe- 98
ciſti mandato tuo: quia in æternum mihi eſt.

*Super omnes docẽtes me intellexi: quia 99
teſtimonia tua meditatio mea eſt.

*Super ſenes intellexi: quia mandata tua 100
quæſiui.

101 *Ab omni via mala prohibui pedes
meos: vt cuſtodiam verba tua.

102 *A iudiciis tuis non declinaui: quia tu le
gem poſuiſti mihi.

103 *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua,
ſuper mel ori meo?

104 *A mandatis tuis intellexi: propterea odi
ui omnem viam iniquitatis.

NVN.

105 *Lucerna pedibus meis verbum tuum, &
O lumen ſemitis meis.

106 *Iuraui, & ſtatui cuſtodire iudicia iuſti-
tiæ tuæ.

107 *Humiliatus ſum vſquequaque Domine:
viuifica me ſecundum verbum tuum.

108 *Voluntaria oris mei beneplacita fac do
mine: & iudicia tua doce me.

109 *Anima mea in manibus meis ſemper:
& legem tuam non ſum oblitus.

110 *Poſuerũt peccatores laqueum mihi: &
de mandatis tuis non erraui.

111 *Hereditate acquiſiui teſtimonia tua in
æternum: quia exultatio cordis mei ſunt.

112 *Inclinaui cor meũ ad faciendas iuſtifica
tiones tuas ĩ æternũ, propter tributionẽ.

SAMECH.

113 *Iniquos odio habui: & legẽ tuam dilexi.
P *Adiutor, & ſuſceptor meus es tu: & in
114 verbum tuum ſuperſperaui.

115 *Declinate a me maligni: & ſcrutabor
mandata Dei mei.

116 *Suſcipe me ſecundum eloquium tuum,
& viuam: & non confundas me ab expecta
tione mea.

117 *Adiuua me, & ſaluus ero: & meditabor
in iuſtificationibus tuis ſemper.

118 *Spreuiſti omnes diſcedentes a iudiciis
tuis: quia iniuſta cogitatio eorum.

119 *Præuaricantes reputaui omnes peccato
res terræ: ideo dilexi teſtimonia tua.

120 *Confige timore tuo carnes meas: a iudi
ciis enim tuis timui.

AIN.

121 *Feci iudicium & iuſtitiam: non tradas
Q me calumniantibus me.

122 *Suſcipe ſeruum tuum in bonum: nõ ca-
lumnientur me ſuperbi.

123 *Oculi mei defecerunt in ſalutare tuum:
& in eloquium iuſtitiæ tuæ.

124 *Fac cum ſeruo tuo ſecundum miſericor
diam tuam: & iuſtificationes tuas doce me.

125 *Seruus tuus ſum ego: da mihi intellectũ,
vt ſciam teſtimonia tua.

126 *Tempus faciendi Domine: diſſipauerũt
legem tuam.

127 *Ideo dilexi mandata tua, ſuper aurum
& topazion.

128 *Propterea ad omnia mandata tua
dirigebar: omnem viam iniquam odio
habui.

PHE.

* Mirabilia teſtimonia tua: ideo ſcrutata 129
eſt ea anima mea. R
* Declaratio ſermonum tuorum illumi- 130
nat: & intellectum dat paruulis.
* Os meum aperui, & attraxi ſpiritum: 131
quia mandata tua deſiderabam.
* Aſpice in me, & miſerere mei, ſecundũ 132
iudicium diligentium nomen tuum.
* Greſſus meos dirige ſecundum eloquiũ 133
tuum: & non dominetur mei omnis iniu-
ſtitia.
* Redime me a calumniis hominum: vt 134
cuſtodiam mandata tua.
* Faciem tuam illumina ſuper ſeruum 135
tuum: & doce me iuſtificationes tuas.
* Exitus aquarum deduxerunt oculi mei: 136
quia non cuſtodierunt legem tuam.

SADE.

* Iuſtus es Domine: & rectum iudicium 137
tuum. S
* Mandaſti iuſtitiam teſtimonia tua: & ve 138
ritatem tuam nimis.
* Tabeſcere me fecit zelus meus: quia o- 139
bliti ſunt verba tua inimici mei.
* Ignitum eloquium tuum vehementer: 140
& ſeruus tuus dilexit illud.
* Adoleſcentulus ſum ego, & contẽptus: 141
iuſtificationes tuas non ſum oblitus.
* Iuſtitia tua, iuſtitia in æternum: & lex 142
tua veritas.
* Tribulatio, & anguſtia inuenerunt me: 143
mandata tua meditatio mea eſt.
* Æquitas teſtimonia tua in æternum: in 144
tellectum da mihi, & viuam.

COPH.

* Clamaui in toto corde meo, exaudi me 145
Domine: iuſtificationes tuas requiram. T
* Clamaui ad te, ſaluum me fac: vt cuſto- 146
diam mandata tua.
* Præueni in maturitate, & clamaui: quia 147
in verba tua ſuperſperaui.
* Præuenerunt oculi mei ad te diluculo: 148
vt meditarer eloquia tua.
* Vocem meam audi ſecundum miſeri- 149
cordiam tuam Domine: & ſecundum iudi-
cium tuum viuifica me.
* Appropinquauerunt perſequentes me 150
iniquitati: a lege autem tua lõge facti ſunt.
* Prope es tu Domine: & omnes viæ 151
tuæ veritas.
* Initio cognoui de teſtimoniis tuis: quia 152
in æternum fundaſti ea.

RES.

* Vide humilitatem meam, & eripe me: 153
quia legem tuam non ſum oblitus. V
* Iudica iudicium meum, & redime me: 154
propter eloquium tuum viuifica me.
* Longe a peccatoribus ſalus: quia iuſti- 155
ficationes tuas non exquiſierunt.
* Miſericordiæ tuæ multæ Domine: ſe- 156
cundum iudicium tuum viuifica me.
157 * Multi qui perſequuntur me, & tribu-
lant me: a teſtimoniis tuis non declinaui.
158 * Vidi præuaricantes, & tabeſcebam: quia
eloquia tua non cuſtodierunt.
159 * Vide quoniam mandata tua dilexi Do-
mine: in miſericordia tua viuifica me.
160 * Principiũ verborum tuorum, veritas:
in æternum omnia iudicia iuſtitiæ tuæ.

SIN.

161 * Principes perſecuti ſunt me gratis: &
X a verbis tuis formidauit cor meum.
162 * Lætabor ego ſuper eloquia tua: ſicut
qui inuenit ſpolia multa.
163 * Iniquitatem odio habui, & abomina-
tus ſum: legem autem tuam dilexi.
164 * Septies in die laudem dixi tibi, ſuper iu-
dicia iuſtitiæ tuæ.
165 * Pax multa diligentibus legem tuam: &
non eſt illis ſcandalum.
166 * Expectabam ſalutare tuum Domine: &
mandata tua dilexi.
167 * Cuſtodiuit anima mea teſtimonia tua:
& dilexit ea vehementer.
168 * Seruaui mandata tua, & teſtimonia tua:
quia omnes viæ meæ in conſpectu tuo.

TAV.

169 * Appropinquet deprecatio mea in con-
Y ſpectu tuo Domine: iuxta eloquium tuum
da mihi intellectum.
170 * Intret poſtulatio mea in conſpectu tuo:
ſecundum eloquium tuum eripe me.
171 * Eructabunt labia mea hymnum, cum
docueris me iuſtificationes tuas.
172 * Pronunciabit lingua mea eloquium
tuum: quia omnia mandata tua æquitas.
173 * Fiat manus tua vt ſaluet me: quoniam
mandata tua elegi.
174 * Concupiui ſalutare tuum Domine: &
lex tua meditatio mea eſt.
175 * Viuet anima mea, & laudabit te: & iudi-
cia tua adiuuabunt me.
176 * Erraui, ſicut ouis, quæ periit: quære
ſeruum tuum, quia mandata tua non ſum
oblitus.

1 Canticum graduum. CXIX.

A AD Dominum cum tribularer clamaui:
& exaudiuit me.
2 * Domine libera animam meam a labiis
iniquis, & a lingua doloſa.
3 * Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi
ad linguam doloſam?
4 * Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus
deſolatoriis.
5 * Heu mihi, quia incolatus meus prolon-
B gatus eſt: habitaui cum habitantibus Cedar:
multum incola fuit anima mea.
6 * Cum his, qui oderunt pacẽ, erã pacificus:
cum loquebar illis, impugnabant me gratis.

Can-

Canticum graduum. C XX.

LEuaui oculos meos in montes, vnde ve- 1
niet auxilium mihi. A
*Auxilium meum a Domino, qui fecit cæ- 2
lum & terram.
*Non det in commotionem pedem tuum: 3
neque dormitet qui cuſtodit te.
*Ecce non dormitabit neque dormiet, qui 4
cuſtodit Iſrael.
*Dominus cuſtodit te, Dominus protectio 5
tua, ſuper manum dexteram tuam. B
*Per diem ſol non vret te: neque luna per 6
noctem.
*Dominus cuſtodit te ab omni malo: cu- 7
ſtodiat animam tuam Dominus.
*Dominus cuſtodiat introitum tuum, & 8
exitum tuum: ex hoc nunc, & vſq. in ſæculū.

Canticum graduum. C XXI. 1

LÆtatus ſum in his, quæ dicta ſunt mihi: A
In domum Domini ibimus.
* Stantes erant pedes noſtri, in atrijs tuis 2
Ieruſalem.
* Ieruſalem, quæ ædificatur vt ciuitas: cu- 3
ius participatio eius in idipſum.
*Illuc enim aſcenderunt tribus, tribus Do 4
mini, teſtimonium Iſrael ad confitendum no
mini Domini.
*Quia illic ſederunt ſedes in iudicio, ſedes 5
ſuper domum Dauid.
* Rogate quæ ad pacem ſunt Ieruſalem: 6
& abundantia diligentibus te: B
* Fiat pax in virtute tua: & abundantia 7
in turribus tuis.
*Propter fratres meos, & proximos meos, 8
loquebar pacem de te:
*Propter domum Domini Dei noſtri, quæ 9
ſiui bona tibi.

Canticum graduum. C XXII.

AD te leuaui oculos meos, qui habitas 1
in cœlis. A
*Ecce ſicut oculi ſeruorum, in manibus do 2
minorum ſuorum.
Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ
ſuæ: ita oculi noſtri ad Dominum Deum no
ſtrum donec miſereatur noſtri.
*Miſerere noſtri Domine, miſerere noſtri: 3
quia multum repleti ſumus deſpectione:
* Quia multum repleta eſt anima noſtra: 4
opprobrium abundantibus, & deſpectio
ſuperbis.

Canticum graduum. C XXIII. 1

NIſi quia Dominus erat in nobis, dicat A
nunc Iſrael: * niſi quia Dominus erat 2
in nobis,
3 Cum exurgerent homines in nos, * forte
viuos deglutiſſent nos:
4 Cum iraſceretur furor eorum in nos, * for
ſitan aqua abſorbuiſſet nos.
5 * Torrentem pertranſiuit anima noſtra:
forſitan pertranſiſſet anima noſtra aquam
intolerabilem.
6 * Benedictus Dominus, qui non dedit nos
B in captionem dentibus eorum.
7 * Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de
laqueo venantium: Laqueus contritus eſt, &
nos liberati ſumus.
8 *Adiutorium noſtrum in nomine Domi-
ni, qui fecit cælum & terram.

1 Canticum graduum. C XXIIII.

A QVi confidunt in Domino, ſicut mons
Sion: non commouebitur in æternum,
2 qui habitat * in Ieruſalem.
Montes in circuitu eius: & Dominus in
circuitu populi ſui, ex hoc nunc & vſque in
ſæculum.
3 * Quia non relinquet Dominus virgam
peccatorum ſuper ſortem iuſtorum: vt non
extendant iuſti ad iniquitatem manus ſuas.
4 *Benefac Domine bonis, & rectis corde.
5 * Declinantes autem in obligationes, ad
ducet Dominus cum operantibus iniquita-
tem: pax ſuper Iſrael.

1 Canticum graduum. C XXV.

A IN conuertendo Dominus captiuitatem
Sion: facti ſumus ſicut conſolati:
2 *Tunc repletum eſt gaudio os noſtrum: &
lingua noſtra exultatione.
Tunc dicent inter gentes: Magnificauit
Dominus facere cum eis.
3 *Magnificauit Dominus facere nobiſcum:
facti ſumus lætantes.
4 Conuerte Domine captiuitatem noſtram,
ſicut torrens in Auſtro.
5 * Qui ſeminant in lacrymis, in exultatio-
ne metent.
6 * Euntes ibant & flebant, mittentes ſemi-
na ſua.
Venientes autem venient cum exultatio-
ne, portantes manipulos ſuos.

1 Canticum graduum Salomonis.
C XXVI.

A NIſi Dominus ædificauerit domū, in va-
num laborauerunt qui ædificant eam.
Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem, fru-
ſtra vigilat qui cuſtodit eam.
2 *Vanum eſt vobis ante lucem ſurgere: ſur
gite poſtquam ſederitis, qui manducatis pa-
nem doloris.
3 Cum dederit dilectis ſuis ſomnum: * ecce

hereditas Domini, filij: merces, fructus
ventris.
*Sicut ſagittæ in manu potentis: ita filij ex 4
cuſſorum.
*Beatus vir qui impleuit deſiderium ſuum 5
ex ipſis: nõ confundetur cum loquetur ini-
micis ſuis in porta.

Canticum graduum. C XXVII. 1

BEati omnes, qui timent Dominum, qui A
ambulant in vijs eius.
*Labores manuum tuarum quia manduca 2
bis: beatus es, & bene tibi erit.
*Vxor tua ſicut vitis abundans, in lateri- 3
bus domus tuæ. B
Filij tui ſicut nouellæ oliuarum, in circui-
tu menſæ tuæ.
*Ecce ſic benedicetur homo, qui timet Do 4
minum.
* Benedicat tibi Dominus ex Sion: & vi- 5
deas bona Ieruſalẽ omnibus dieb. vitæ tuæ.
*Et videas filios filiorum tuorum, pacem 6
ſuper Iſrael.

Canticum graduum. C XXVIII. 1

SÆpe expugnauerunt me a iuuẽtute mea, A
dicat nunc Iſrael.
*Sæpe expugnauerũt me a iuuẽtute mea: 2
etenim non potuerunt mihi.
*Supra dorſum meum fabricauerunt pec 3
catores: prolongauerunt iniquitatem ſuam.
*Dominus iuſtus concidit ceruices pecca- 4
torum: * confundantur & conuertantur re- 5
trorſum omnes, qui oderunt Sion.
*Fiant ſicut fœnum tectorum: quod priuſ 6
quam euellatur, exaruit:
* De quo non impleuit manum ſuam qui 7
metit, & ſinum ſuum qui manipulos col-
ligit.
*Et non dixerunt qui præteribant: Benedi 8
ctio Domini ſuper vos: benediximus vobis
in nomine Domini.

Canticum graduum. C XXIX. 1

DE profundis clamaui ad te Domine: A
* Domine exaudi vocem meam: 2
Fiant aures tuæ intendẽtes, in vocem de-
precationis meæ.
*Si iniquitates obſeruaueris Domine: Do 3
mine quis ſuſtinebit?
*Quia apud te propitiatio eſt: & propter 4
legem tuam ſuſtinui te Domine.
Suſtinuit anima mea in verbo eius: *ſpera 5
uit anima mea in Domino.
* A cuſtodia matutina vſque ad noctem: 6
ſperet Iſrael in Domino.
*Quia apud Dominum miſericordia: & 7
copioſa apud eum redemptio.
8 * Et ipſe redimet Iſrael, ex omnibus iniqui
tatibus eius.

1 Canticum graduum Dauid. C XXX.

A DOmine non eſt exaltatum cor meum:
neque elati ſunt oculi mei.
Neque ambulaui in magnis: neque in mira-
bilibus ſuper me.
2 *Si non humiliter ſentiebam: ſed exaltaui
animam meam:
Sicut ablactatus eſt ſuper matre ſua, ita re-
tributio in anima mea.
3 * Speret Iſrael in Domino, ex hoc nunc &
vſque in ſæculum.

1 Canticum graduum. C XXXI.

A MEmento Domine Dauid, & omnis mã-
ſuetudinis eius:
2 *Sicut iurauit Domino, votum vouit Deo
Iacob:
3 * Si introiero in tabernaculũ domus meæ,
ſi aſcendero in lectum ſtrati.
4 * Si dedero ſomnum oculis meis, & palpe-
bris meis dormitationem.
5 * Et requiem temporibus meis: donec in-
ueniam locum Domino, tabernaculum Deo
Iacob.
6 * Ecce audiuimus eam in Ephrata: inueni-
mus eam in campis ſiluæ.
7 *Introibimus in tabernaculum eius: adora
B bimus in loco, vbi ſteterunt pedes eius.
8 * Surge Domine in requiem tuam, tu &
arca ſanctificationis tuæ.
9 *Sacerdotes tui induantur iuſtitiam: & ſan
cti tui exultent.
10 *Propter Dauid ſeruum tuum, nõ auertas
C faciem Chriſti tui.
11 *Iurauit Dominus Dauid veritatẽ, & non
fruſtrabitur eam: de fructu ventris tui po-
nam ſuper ſedem tuam.
12 * Si cuſtodierint filij tui teſtamentum
meum, & teſtimonia mea hæc, quæ doce-
bo eos:
Et filij eorum, vſque in ſæculũ, ſedebunt ſu-
per ſedem tuam.
13 * Quoniam elegit Dominus Sion: elegit
D eam in habitationem ſibi.
14 * Hæc requies mea in ſæculum ſæculi: hic
habitabo quoniam elegi eam.
15 *Viduam eius benedicens benedicam: pau
peres eius ſaturabo panibus.
16 * Sacerdotes eius induam ſalutari: & ſan-
cti eius exultatione exultabunt.
17 * Illuc producam cornu Dauid, paraui lu
cernam Chriſto meo.
18 * Inimicos eius induam confuſione: ſuper
ipſum autem efflorebit ſanctificatio mea.

Can-

Canticum graduum Dauid. 1
CXXXII.

ECce quam bonum, & quam iucundum
habitare fratres in vnum:
*Sicut vnguentum in capite, quod deſcen 2
dit in barbam, barbam Aaron,
Quod deſcendit in oram veſtimenti eius:
*ſicut ros Hermon, qui deſcendit in mon- 3
tem Sion.
Quoniam illic mandauit Dominus bene-
dictionem, & uitam vſque in ſæculum.

Canticum graduum. CXXXIII. 1

ECce nunc benedicite Dominum, omnes
ſerui Domini:
Qui ſtatis in domo Domini, in atriis do-
mus Dei noſtri,
*In noctibus extollite manus ueſtras in 2
ſancta, & benedicite Dominum.
*Benedicat te Dominus ex Sion, qui fecit 3
cęlum & terram.

Alleluia. CXXXIIII. 1

LAudate nomen Domini, laudate ſerui A
Dominum.
*Qui ſtatis in domo Domini, in atriis do- 2
mus Dei noſtri.
*Laudate Dominum, quia bonus Domi- 3
nus: pſallite nomini eius, quoniam ſuaue.
*Quoniam Iacob elegit ſibi Dominus, Iſ- 4
rael in poſſeſſionem ſibi.
*Quia ego cognoui quod magnus eſt Do 5
minus, & Deus noſter præ omnibus diis.
*Omnia quæcumque voluit, Dominus fe 6
cit in cęlo, in terra, in mari, & in omnibus B
abyſſis.
*"Educens nubes ab extremo terræ: fulgu 7
ra in pluuiam fecit,
Qui producit ventos de theſauris ſuis:
*"qui percuſſit primogenita Aegypti ab ho- 8
mine vſque ad pecus.
*Et miſit ſigna, & prodigia in medio tui 9
Aegypte: in Pharaonem, & in omnes ſer-
uos eius.
*"Qui percuſſit gentes multas: & occidit 10
reges fortes:
*"Sehon regem Amorrhæorum, & Og 11
regem Baſan, & omnia regna Chanaan.
*Et dedit terram eorum hereditatē, here- 12
ditatem Iſrael populo ſuo. C
*Domine nomen tuum in æternum: Do- 13
mine memoriale tuum in generationem &
generationem.
*Quia iudicabit Dominus populū ſuum: 14
& in ſeruis ſuis deprecabitur.
*"Simulachra Gentium argentum, & au- 15
rum, opera manuum hominum.
16 *"Os habent, & non loquentur: oculos *Sap.15.d.15.
habent, & non videbunt.
17 *Aures habent, & non audient: neque
D enim eſt ſpiritus in ore ipſorum.
18 *Similes illis fiant qui faciunt ea: & om-
nes, qui confidunt in eis.
19 *Domus Iſrael benedicite Domino: do-
mus Aaron benedicite Domino.
20 *Domus Leui benedicite Domino: qui ti-
metis Dominum, benedicite Domino.
21 *Benedictus Dominus ex Sion, qui habi-
tat in Ieruſalem:

1 Alleluia. CXXXV.

A COnfitemini Domino quoniã bonus:
quoniam in æternum miſericordia eius.
2 *Confitemini Deo deorum: quoniam in
æternum miſericordia eius.
3 *Confitemini Domino dominorum: quo-
niam in æternum miſericordia eius.
4 Qui facit mirabilia magna ſolus: quoniam
in æternum miſericordia eius.
5 *"Qui fecit cęlos in intellectu: quoniam *Gen.1.a.1.
in æternum miſericordia eius.
6 *Qui firmauit terram ſuper aquas: quo
niam in æternum miſericordia eius.
7 *Qui fecit luminaria magna: quoniam in
æternum miſericordia eius.
8 *Solem in poteſtatem diei: quoniam in æ-
B ternum miſericordia eius.
9 *Lunam, & ſtellas in poteſtatem noctis:
quoniam in æternum miſericordia eius.
10 *"Qui percuſſit Ægyptum cum primoge *Ex.12.d.29.
nitis eorum: quoniam in æternum miſericor
dia eius.
11 *"Qui eduxit Iſrael de medio eorum: quo *Ex.13.d.17.
niam in æternum miſericordia eius.
12 *In manu potenti, & brachio excelſo: quo
niam in æternum miſericordia eius.
13 *Qui diuiſit mare rubrum in diuiſiones:
quoniam in æternum miſericordia eius.
14 *Et eduxit Iſrael per medium eius: quo-
niam in æternum miſericordia eius.
15 *"Et excuſſit Pharaonem, & virtutem e- *Ex.14.g.28.
C ius in Mari rubro: quoniam in æternum mi-
ſericordia eius.
16 *Qui traduxit populum ſuum per deſer-
tum: quoniam in æternū miſericordia eius.
17 *Qui percuſſit reges magnos: quoniam
in æternum miſericordia eius.
18 *"Et occidit reges fortes: quoniam in æ- *Nu.21.e.24.
ternum miſericordia eius.
19 *Sehon regem Amorrhæorum: quoniam
in æternum miſericordia eius.
20 *"Et Og regem Baſan: quoniam in æter- *Nu.21.e.33.
num miſericordia eius.
21 *"Et dedit terram eorum hæreditatem: *Ioſ.13.a.7.
quoniam in æternum miſericordia eius.
22 *Hereditatem Iſrael ſeruo ſuo: quoniam
D in æternum miſericordia eius.

*Quia in humilitate noſtra memor fuit no 23
ſtri: quoniam in æternum miſericordia eius.
*Et redemit nos ab inimicis noſtris: quo- 24
niam in æternum miſericordia eius.
* Qui dat eſcam omni carni: quoniam in 25
æternum miſericordia eius.
* Confitemini Deo cæli:quoniam in æter 26
num miſericordia eius.
Confitemini Domino dominorum: quo-
niam in æternum miſericordia eius.

Pſalmus Dauid, Hieremiæ. CXXXVI.

SVper flumina Babylonis, illic ſedimus & 1
fleuimus:cum recordaremur Sion: A
* In ſalicibus in medio eius, ſuſpendimus 2
organa noſtra.
*Quia illic interrogauerunt nos,qui capti 3
uos duxerunt nos,verba cantionum:
Et qui abduxerunt nos:Hymnum cantate
nobis de canticis Sion.
*Quomodo cantabimus canticum Domi- 4
ni in terra aliena?
*Si oblitus fuero tui Ieruſalem, obliuioni 5
detur dextera mea.
*Adhæreat lingua mea faucibus meis,ſi nō 6
meminero tui.
Si non propoſuero Ieruſalem,in principio
lætitiæ meæ. B
* Memor eſto Domine filiorum Edom,in 7
die Ieruſalem:
Qui dicunt: Exinanite, exinanite vſq. ad
fundamentum in ea.
*Filia Babylonis miſera:beatus,qui retri- 8
buet tibi retributionem tuam, quam retri-
buiſti nobis.
*Beatus, qui tenebit, & allidet paruulos 9
tuos ad petram.

Ipſi Dauid. CXXXVII.

COnfitebor tibi Domine in toto corde 1
meo:quoniam audiſti verba oris mei. A
In conſpectu angelorum pſallam tibi: * a- 2
dorabo ad templum ſanctum tuum,& con-
fitebor nomini tuo.
Super miſericordia tua, & veritate tua:
quoniā magnificaſti ſuper omne,nomen ſan
ctum tuum.
*In quacumque die inuocauero te,exaudi 3
me:multiplicabis in anima mea virtutem
* Confiteantur tibi Domine omnes reges 4
terræ:quia audierunt omnia verba oris tui.
*Et cantent in viis Domini: quoniam ma- 5
gna eſt gloria Domini. B
* Quoniam excelſus Dominus, & humilia 6
reſpicit:& alta a longe cognoſcit.
*Si ambulauero in medio tribulationis,vi 7
uificabis me: & ſuper iram inimicorum meo
rum extendiſti manum tuam,& ſaluum me
fecit dextera tua.
8 *Dominus retribuet pro me: Domine mi-
ſericordia tua in ſæculum: opera manuum
tuarum ne deſpicias.

In finem, Pſalmus Dauid.
CXXXVIII.

1 DOmine probaſti me, & cognouiſti me:
A * tu cognouiſti ſeſſionem meam, & re-
2 ſurrectionem meam.
3 *Intellexiſti cogitationes meas de lōge:ſe
mitam meā, & funiculum meū inueſtigaſti.
4 * Et omnes uias meas præuidiſti: quia non
eſt ſermo in lingua mea.
5 *Ecce Domine tu cognouiſti omnia nouiſſi
ma,& antiqua:tu formaſti me,& poſuiſti ſu-
per me manum tuam.
6 * Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me:con
fortata eſt,& non potero ad eam.
7 * Quo ibo a ſpiritu tuo? & quo a facie tua
fugiam?
8 * * Si aſcendero in cęlum, tu illic es: ſi de-
B ſcendero in infernum, ades.
9 * Si ſumpſero pennas meas diluculo, & ha
bitauero in extremis maris:
10 * Etenim illuc manus tua deducet me: &
tenebit me dextera tua.
11 * Et dixi: Forſitan tenebræ conculcabunt
me: & nox illuminatio mea in deliciis meis.
12 * Quia tenebræ non obſcurabuntur a te,
& nox ſicut dies illuminabitur:ſicut tenebrę
eius,ita & lumen eius.
13 * Quia tu poſſediſti renes meos: ſuſcepiſti
C me de vtero matris meæ.
14 * Confitebor tibi quia terribiliter magni-
ficatus es:mirabilia opera tua,& anima mea
cognoſcit nimis.
15 *Non eſt occultatum os meum a te,quod
feciſti in occulto: & ſubſtantia mea in infe-
rioribus terræ.
16 *Imperfectum meum viderunt oculi tui,
& in libro tuo omnes ſcribentur: dies forma
buntur,& nemo in eis.
17 * Mihi autem nimis honorificati ſunt ami-
ci tui,Deus: nimis confortatus eſt principa-
tus eorum.
18 * Dinumerabo eos,& ſuper arenam mul-
tiplicabuntur:exurrexi, & adhuc ſum tecū.
19 * Si occideris Deus peccatores: viri ſangui
D num declinate a me:
20 * Quia dicitis in cogitatione: accipient in
vanitate ciuitates tuas.
21 * Nonne qui oderunt te domine,oderam:
& ſuper inimicos tuos tabeſcebam?
22 *Perfecto odio oderam illos:& inimici fa
cti ſunt mihi.
23 * Proba me Deus,& ſcito cor meum:inter
roga me,& cognoſce ſemitas meas.
24 *Et vide, ſi via iniquitatis in me eſt: & de-
duc me in via æterna.

In finem, Pſalmus Dauid. 1
C XXXIX.

ERipe me Domine ab homine malo:a vi- 2
ro iniquo eripe me. A
* Qui cogitauerunt iniquitates in corde: 3
tota die conſtituebant prælia.
*" Acuerunt linguas ſuas ſicut ſerpentis: 4
venenum aſpidum ſub labijs eorum.
* Cuſtodi me Domine de manu peccato- 5
ris:& ab hominibus iniquis eripe me.
Qui cogitauerũt ſupplãtare greſſus meos:
*abſconderunt ſuperbi laqueum mihi: 6
Et funes extenderũt in laqueum:iuxta iter
ſcandalum poſuerunt mihi.
* Dixi Domino: Deus meus es tu: exaudi 7
Domine vocem deprecationis meæ.
*Domine, Domine virtus ſalutis meæ:ob- 8
umbraſti ſuper caput meum in die belli: B
* Ne tradas me Domine a deſiderio meo 9
peccatori:cogitauerunt contra me,ne dere-
linquas me,ne forte exaltentur.
* Caput circuitus eorum: labor labiorum 10
ipſorum operiet eos.
*Cadent ſuper eos carbones,in ignẽ deij- 11
cies eos:in miſerijs non ſubſiſtent.
* Vir linguoſus nõ dirigetur in terra:virũ 12
iniuſtum mala capient in interitu.
*Cognoui quia faciet Dominus iudicium 13
inopis:& vindictam pauperum.
*Veruntamen iuſti confitebuntur nomini 14
tuo: & habitabunt recti cum vultu tuo.

Pſalmus Dauid. CXL. 1

DOmine clamaui ad te,exaudi me:inten A
de voci meæ,cum clamauero ad te.
*Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in 2
conſpectu tuo:eleuatio manuum mearum ſa
crificium veſpertinum.
*Pone Domine cuſtodiam ori meo: & o- 3
ſtium circumſtantiæ labijs meis.
*Nõ declines cor meum in verba malitiæ, 4
ad excuſandas excuſationes in peccatis.
Cum hominib.operantibus iniquitatem:
& non communicabo cum electis eorum.
* Corripiet me iuſtus in miſericordia, & 5
increpabit me: oleum autem peccatoris non
impinguet caput meum.
Quoniam adhuc & oratio mea in benepla B
citis eorum: * abſorpti ſunt iuncti petræ iu- 6
dices eorum.
Audient verba mea quoniam potuerunt:
*ſicut craſſitudo terræ erupta eſt ſup terrã. 7
Diſſipata ſunt oſſa noſtra ſecus infernum:
* quia ad te Domine, Domine oculi mei: in 8
te ſperaui,non auferas animam meam.
* Cuſtodi me a laqueo, quem ſtatuerunt 9
mihi:& a ſcandalis operantium iniquitatem.
*Cadent in retiaculo eius peccatores: ſin 10
gulariter ſum ego donec tranſeam.

1 Intellectus Dauid,
Cum eſſet in ſpelunca,oratio.
(1.*Reg*.24.) CXLI.

2 VOce mea ad Dominum clamaui: voce * Sup.76.a.1.
A mea ad Dominum deprecatus ſum:
3 * Effundo in conſpectu eius orationem
meam, & tribulationem meam ante ipſum
pronuncio.
4 * In deficiendo ex me ſpiritum meum,&
tu cognouiſti ſemitas meas.
In via hac, qua ambulabam, abſconderunt
laqueum mihi.
5 * Conſiderabam ad dexteram, & videbã:
B & non erat qui cognoſceret me.
Perijt fuga a me,& non eſt qui requirat ani-
mam meam.
6 * Clamaui ad te Domine, dixi: Tu es ſpes
mea,portio mea in terra viuentium.
7 * Intende ad deprecationem meam: quia
humiliatus ſum nimis.
Libera me a perſequentibus me: quia con-
fortati ſunt ſuper me.
8 * Educ de cuſtodia animam meam ad confi
tendum nomini tuo:me expectant iuſti, do-
nec retribuas mihi.

Pſalmus Dauid,
1 Quando perſequebatur eum Abſalom
filius eius. (2.*Reg*. 17.) CXLII.

A DOmine exaudi orationem meam:aurib.
percipe obſecrationem meam in verita
te tua:exaudi me in tua iuſtitia.
2 *Et non intres in iudicium cum ſeruo tuo:
quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo om
nis viuens.
3 * Quia perſecutus eſt inimicus animam
meam:humiliauit in terra vitam meam.
Collocauit me in obſcuris ſicut mortuos
4 ſæculi: * & anxiatus eſt ſuper me ſpiritus
meus, in me turbatum eſt cor meum.
5 * Memor fui dierum antiquorum,medita-
tus ſum in omnibus operibus tuis: in factis
manuum tuarum meditabar.
6 * Expandi manus meas ad te: anima mea
ſicut terra ſine aqua tibi:
7 *Velociter exaudi me Domine: defecit ſpi
ritus meus.
Non auertas faciem tuam a me: & ſimilis
ero deſcendentibus in lacum.
8 * Auditam fac mihi mane miſericordiam
tuam:quia in te ſperaui.
C Notam fac mihi viam, in qua ambulem:
quia ad te leuaui animam meam.
9 *Eripe me de inimicis meis Domine, ad te
10 confugi: * doce me facere voluntatem tuã,
quia Deus meus es tu.
Spiritus tuus bonus deducet me in terram
11 rectam: * propter nomen tuum Domine vi-
uificabis me,in æquitate tua.

Educes de tribulatione animã meã:* & in 12
miſericordia tua diſperdes inimicos meos.
Et perdes omnes, qui tribulant animam
meam:quoniam ego ſeruus tuus ſum.

Pſalmus Dauid
Aduerſus Goliath. CXLIII. 1

BEnedictus Dominus Deus meus,qui do- A
cet manus meas ad prælium, & digitos
meos ad bellum.
*Miſericordia mea,& refugium meum:ſu 2
ſceptor meus,& liberator meus:
Protector meus,& in ipſo ſperaui:qui ſub
dit populum meum ſub me.
* Domine quid eſt homo, quia innotuiſti 3
ei? aut filius hominis, quia reputas eum? B
* Homo vanitati ſimilis factus eſt: * dies 4
eius ſicut vmbra prætereunt.
* Domine inclina cęlos tuos,& deſcende: 5
tange montes,& fumigabunt.
*Fulgura coruſcationẽ, & diſſipabis eos: 6
emitte ſagittas tuas,& conturbabis eos:
* Emitte manum tuam de alto,eripe me, 7
& libera me de aquis multis: de manu filio-
rum alienorum.
* Quorum os locutum eſt vanitatem: & 8
dextera eorum,dextera iniquitatis. C
* Deus canticum nouum cantabo tibi: in 9
pſalterio,decachordo pſallam tibi.
* Qui das ſalutem regibus: qui redemiſti 10
Dauid ſeruum tuum de gladio maligno:*eri 11
pe me.
Et erue me de manu filiorum alienorum,
quorum os locutum eſt vanitatem:& dexte-
ra eorum,dextera iniquitatis:
*Quorum filij,ſicut nouellæ plantationes 12
in iuuentute ſua.
Filiæ eorum compoſitæ:circumornatæ vt
ſimilitudo templi.
* Promptuaria eorum plena, eructãtia ex 13
hoc in illud. D
Oues eorum fœtoſæ,abundantes in egreſ
ſibus ſuis: *boues eorum craſſæ. 14
Non eſt ruina maceriæ, neque tranſitus:
neque clamor in plateis eorum.
*Beatum dixerunt populũ, cui hæc ſunt: 15
beatus populus,cuius Dominus Deus eius.

* Iob 8.b.9. & 14.a.2.

Laudatio ipſi Dauid. CXLIIII. 1

EXaltabo te Deus meus rex: & benedi- A
cam nomini tuo in ſæculum,& in ſæcu-
lum ſæculi.
*Per ſingulos dies benedicam tibi:& lau- 2
dabo nomen tuum in ſæculum, & in ſæculũ
ſæculi.
* Magnus Dominus & laudabilis nimis: 3
& magnitudinis eius non eſt finis.
* Generatio & generatio laudabit opera 4
tua:& potentiam tuam pronunciabunt.
5 *Magnificentiam gloriæ ſanctitatis tuæ lo
quentur:& mirabilia tua narrabunt.
6 * Et virtutem terribilium tuorum dicent
B & magnitudinem tuam narrabunt.
7 * Memoriam abundantiæ ſuauitatis tuæ eru
ctabunt:& iuſtitia tua exultabunt.
8 * Miſerator & miſericors Dominus; pa-
tiens,& multum miſericors.
9 * Suauis Dominus vniuerſis: & miſeratio-
nes eius ſuper omnia opera eius.
10 * Confiteantur tibi Domine omnia opera
tua: & ſancti tui benedicant tibi.
11 * Gloriam regni tui dicent: & potentiam
tuam loquentur:
12 *Vt notam faciant filijs hominũ potentiam
C tuam: & gloriam magnificentiæ regni tui.
13 *Regnum tuum regnum omnium ſæculo-
rum:& dominatio tua in omni generatione
& generationem.
Fidelis Dominus in omnibus verbis ſuis:
& ſanctus in omnibus operibus ſuis.
14 *Alleuat Dominus omnes,qui corruunt:&
erigit omnes eliſos.
15 *Oculi omnium in te ſperant Domine:&
tu das eſcam illorum in tẽpore opportuno.
16 * Aperis tu manum tuam: & imples omne
animal benedictione.
17 *Iuſtus Dominus in omnibus vijs ſuis:&
D ſanctus in omnibus operibus ſuis.
18 * Prope eſt Dominus omnibus inuocan-
tibus eum: omnibus inuocantibus eum in
veritate.
19 *Voluntatem timentium ſe faciet,& de-
precationem eorum exaudiet: & ſaluos fa-
ciet eos.
20 *Cuſtodit Dominus omnes diligentes ſe:&
omnes peccatores diſperdet.
21 * Laudationem Domini loquetur os meũ:
& benedicat omnis caro nomini ſancto eius
in ſæculum,& in ſæculum ſæculi.

1 Alleluia, Aggæi,& Zachariæ. CXLV.

2 LAuda anima mea Dominum, laudabo
A Dominum in vita mea: pſallam Deo
meo quamdiu fuero.
3 Nolite confidere in principib.*in filijs ho-
minum,in quibus non eſt ſalus.
4 * Exibit ſpiritus eius,& reuertetur in terrã
ſuam: in illa die peribunt omnes cogitatio-
nes eorum.
5 * Beatus, cuius Deus Iacob adiutor eius,
6 ſpes eius in Domino Deo ipſius: * qui fecit
cælum & terram,mare, & omnia,quæ in eis
ſunt.
7 * Qui cuſtodit veritatem in ſæculum,facit
B iudicium iniuriam patientibus: dat eſcam
eſurientibus.
8 Dominus ſoluit compeditos:*Dominus il
luminat cæcos.
Dñs erigit eliſos, Dominus diligit iuſtos.

* Domi-

*Dominus cuſtodit aduenas, pupillum, & 9
viduam ſuſcipiet: & vias peccatorum di-
ſperdet.
* Regnabit Dominus in ſæcula Deus tuus 10
Sion, in generationem & generationem.

Alleluia. CXLVI. 1

LAudate Dominum quoniam bonus eſt A
pſalmus: Deo noſtro ſit iucunda, deco-
raque laudatio.
*Ædificans Ieruſalem Dominus: diſperſio 2
nes Iſraelis congregabit.
*Qui ſanat contritos corde: & alligat cō- 3
tritiones eorum.
*Qui numerat multitudinem ſtellarum: & 4
omnibus eis nomina vocat.
*Magnus Dominus noſter, & magna vir- 5
tus eius: & ſapientiæ eius non eſt numerus.
* Suſcipiens manſuetos Dominus: humi- 6
lians autem peccatores vſque ad terram.
*Præcinite Domino in confeſſione: pſalli- 7
te Deo noſtro in cithara. B
* Qui operit cælum nubib. & parat terræ 8
pluuiam.
Qui producit in montibus fœnum: & her
bam ſeruituti hominum.
* Qui dat iumentis eſcam ipſorum: & pul 9
lis coruorum inuocantibus eum.
* Non in fortitudine equi voluntatem ha 10
bebit: nec in tibijs viri beneplacitum erit ei.
*Beneplacitum eſt Domino ſuper timen- 11
tes eum: & in eis, qui ſperant ſuper miſeri-
cordia eius.

Alleluia. CXLVII.

LAuda Ieruſalem Dominum: lauda Deum 12
tuum Sion. A
* Quoniam confortauit ſeras portarum 13
tuarum: benedixit filijs tuis in te.
*Qui poſuit fines tuos pacem: & adipe fru 14
menti ſatiat te.
*Qui emittit eloquium ſuum terræ: velo- 15
citer currit ſermo eius.
* Qui dat niuem ſicut lanam: nebulam ſi- 16
cut cinerem ſpargit. B
* Mittit cryſtallum ſuam ſicut buccellas: 17
ante faciem frigoris eius quis ſuſtinebit?
*Emittet verbum ſuum, & liquefaciet ea: 18
flabit ſpiritus eius, & fluent aquæ.
* Qui annunciat verbum ſuum Iacob: iu- 19
ſtitias, & iudicia ſua Iſrael.
* Nō fecit taliter omni nationi: & iudicia 20
ſua non manifeſtauit eis. Alleluia.

Alleluia. CXLVIII. 1

LAudate Dominum de cœlis: laudate eum A
in excelſis.
* " Laudate eum omnes angeli eius: lauda- 2
te eum omnes virtutes eius.
3 * Laudate eum ſol & luna: laudate eum
omnes ſtellæ, & lumen.
4 * " Laudate eū cæli cælorū: & aquæ oēs, q̄ * Dan.3.c.59.60.
5 ſuper cælos ſunt, * laudent nomen domini.
Quia ipſe dixit, & facta ſunt: ipſe manda-
uit, & creata ſunt.
6 * Statuit ea in æternum, & in ſæculum ſæ-
B culi: præceptum poſuit, & non præteribit.
7 * Laudate dominum de terra, dracones, &
omnes abyſſi.
8 *Ignis, grando, nix, glacies, ſpiritus procel
larum: quæ faciunt verbum eius.
9 * Montes, & omnes colles: ligna fructife-
ra, & omnes cedri.
10 * Beſtiæ, & vniuerſa pecora: ſerpentes, &
volucres pennatæ:
11 *Reges terræ, & omnes populi: principes,
& omnes iudices terræ.
12 * Iuuenes, & virgines: ſenes cum iuniori-
13 bus laudent nomen domini: *quia exaltatū
eſt nomen eius ſolius.
14 * Confeſſio eius ſuper cælum, & terram: &
exaltauit cornu populi ſui.
Hymnus omnibus ſanctis eius: filijs Iſrael,
populo appropinquanti ſibi. Alleluia.

1 Alleluia. CXLIX.

A CAntate domino canticum nouum: laus
eius in eccleſia ſanctorum.
2 * Lætetur Iſrael in eo, qui fecit eum: & filij
Sion exultent rege ſuo:
3 * Laudent nomen eius in choro: in tympa-
no, & pſalterio pſallant ei:
4 * Quia beneplacitum eſt domino in popu-
lo ſuo: & exaltabit manſuetos in ſalutem.
5 * Exaltabunt ſancti in gloria: lætabūtur in
cubilibus ſuis.
6 * Exaltationes Dei in gutture eorum: &
B gladij ancipites in manibus eorum:
7 * Ad faciendam vindictam in nationibus:
increpationes in populis.
8 * Ad alligandos reges eorum in compedi-
bus: & nobiles eorum in manicis ferreis.
9 * Vt faciant in eis iudicium conſcriptum:
gloria hæc eſt omnibus ſanctis eius. Alleluia.

1 Alleluia. CL.

A LAudate dominum in ſanctis eius: laudate
eum in firmamento virtutis eius.
2 * Laudate eum in virtutibus eius: laudate
eū ſecundū multitudinem magnitudinis eius.
3 * Laudate eum in ſono tubæ: laudate eum
B in pſalterio, & cithara.
4 * Laudate eum in tympano, & choro: lau-
date eum in chordis, & organo.
5 * Laudate eum in cymbalis beneſonanti-
bus: laudate eum in cymbalis iubilationis.
6 * omnis ſpiritus laudet dominum. Alleluia.

LIBER PROVERBIORVM, QVEM HEBRAEI MISLE APPELLANT.

CAPVT PRIMVM

PARABOLAE Salomo- 1.
nis, filij Dauid, regis A
Iſrael. Ad ſciendam 2
ſapientiam, & diſcipli-
nam: * ad intelligenda 3
verba prudentiæ: & ſu-
ſcipiendam eruditionem
doctrinæ, iuſtitiam, &
iudicium, & æquitatem: * vt detur paruu- 4
lis aſtutia, adoleſcenti ſcientia, & intellectus.
* Audiens ſapiens, ſapientior erit: & intelli- 5
gens, gubernacula poſſidebit. * Animaduer- 6
tet parabolam, & interpretationem, verba
*Pſ.110.d.10. ſapientum, & ænigmata eorum. * " Timor 7
Eccli.1.b.16. Domini principium ſapientiæ. Sapientiam,
atque doctrinam ſtulti deſpiciunt. * Audi, 8
fili mi, diſciplinam patris tui, & ne dimittas
legem matris tuæ: * vt addatur gratia capi- 9
ti tuo, & torques collo tuo. * Fili mi, ſi 10
te lactauerint peccatores, ne acquieſcas eis.
* Si dixerint: Veni nobiſcum, inſidiemur ſan 11
guini, abſcondamus tendiculas contra in-
ſontem fruſtra: * deglutiamus eum ſicut in- 12
fernus viuentem, & integrum quaſi deſcen- B
dentem in lacum. * Omnem pretioſam ſub- 13
ſtãtiam reperiemus, implebimus domos no-
ſtras ſpolijs. * Sortem mitte nobiſcum, mar- 14
ſupium vnum ſit omnium noſtrum. * Fili mi, 15
ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum a
*Iſa.59.b.7. ſemitis eorum. * " Pedes enim illorum ad 16
malum currunt, & feſtinant ⌜vt effundant
ſanguinem. * Fruſtra autem iacitur rete ante 17
oculos pennatorum. * Ipſi quoque contra 18
ſanguinem ſuum inſidiantur, & moliuntur
fraudes contra animas ſuas. * Sic ſemitæ om- 19
nis auari, animas poſſidentium rapiunt. * Sa- 20
pientia foris prædicat, in plateis dat vocem C
ſuam: * in capite turbarum clamitat, in fori- 21
bus portarum vrbis profert verba ſua, di-
cens: * Vſquequo paruuli diligitis infan- 22
tiam, & ſtulti ea, quæ ſibi ſunt noxia, cu-
pient, & imprudentes odibunt ſcientiam?
23 * " Conuertimini ad correptionem meam:
en proferam vobis ſpiritum meum, &
24 oſtendam vobis verba mea. * Quia voca-
ui, & renuiſtis: extendi manum meam, &
25 non fuit qui aſpiceret. * Deſpexiſtis om-
ne conſilium meum, & increpationes meas
26 neglexiſtis. * Ego quoque in interitu ve-
ſtro ridebo, & ſubſannabo, cum vobis id,
27 quod timebatis, aduenerit. * Cum irruerit
D repentina calamitas, & interitus quaſi tem-
peſtas ingruerit: quando venerit ſuper vos
28 tribulatio, & anguſtia: * Tunc inuocabunt
me, & non exaudiam: mane conſurgent, &
29 non inuenient me: * eo quòd exoſam habue
rint diſciplinam, & timorem Domini non
30 ſuſceperint, * nec acquieuerint conſilio
meo, & detraxerint vniuerſæ correptioni
31 meæ. * Comedent igitur fructus viæ ſuæ,
32 ſuiſque conſilijs ſaturabuntur. * Auerſio
paruulorum interficiet eos, & proſperitas
33 ſtultorum perdet illos. * Qui autem me
audierit, abſque terrore requieſcet, & abun
dantia perfruetur, timore malorũ ſublato.

CAP. II.

1 FIli mi, ſi ſuſceperis ſermones meos, &
A mandata mea abſconderis penes te, * vt
2 audiat ſapientiam auris tua: inclina cor tuũ
3 ad cognoſcendam prudentiam. * Si enim ſa
pientiã inuocaueris, & inclinaueris cor tuũ
4 prudentiæ: * ſi quæſieris eam quaſi pecuniã,
5 & ſicut theſauros effoderis illam: * tunc in-
telliges timorem Domini, & ſcientiam Dei
6 inuenies: * quia Dominus dat ſapientiam: &
7 ex ore eius prudentia, & ſcientia. * Cuſtodiet
rectorũ ſalutem, & proteget gradientes ſim
8 pliciter, * ſeruãs ſemitas iuſtitiæ, & vias ſan
B ctorum cuſtodiẽs. * Tunc intelliges iuſtitiã,
9 & iudicium, & æquitatem, & omnem ſemi-
tam

tam bonam.* Si intrauerit ſapientia cor tuũ, 10
& ſcientia animæ tuæ placuerit: *conſilium 11
cuſtodiet te, & prudẽtia ſeruabit te,* vt erua 12
ris à via mala, & ab homine qui peruerſa lo- C
quitur:* qui relinquunt iter rectum, & ambu 13
lant per vias tenebroſas:* qui lætantur cum 14
malefecerint, & exultant in rebus peſſimis:
*quorũ viæ peruerſæ ſunt, & infames greſ- 15
ſus eorum. * Vt eruaris a muliere aliena, & 16
ab extranea, quæ mollit ſermones ſuos, * & 17
relinquit ducem pubertatis ſuæ, * & pacti 18
Dei ſui oblita eſt. inclinata eſt enim ad mor- D
tem domus eius, & ad inferos ſemitæ ipſius,
*omnes, qui ingrediuntur ad eam, non re- 19
uertentur, nec apprehendent ſemitas vitæ.
* Vt ambules in via bona: & calles iuſtorum 20
cuſtodias. * Qui enim recti ſunt, habitabunt 21
in terra, & ſimplices permanebunt in ea.
.17. *" Impij vero de terra perdentur: & qui ini- 22
que agunt, auferentur ex ea.

CAP. III.

FIli mi, ne obliuiſcaris legis meæ, & præ- 1
cepta mea cor tuum cuſtodiat.* longitu- A
dinem enim dierum, & annos vitæ, & pacẽ 2
apponent tibi. * Miſericordia, & veritas te 3
non deſerant, circumda eas gutturi tuo, &
deſcribe in tabulis cordis tui: * & inuenies 4
gratiam, & diſciplinam bonam coram Deo
& hominibus. * Habe fiduciam in Domino 5
ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentiæ
tuæ. * In omnibus vijs tuis cogita illum, & 6
.16. ipſe diriget greſſus tuos. * " Ne ſis ſapiens 7
apud temetipſum: time Deum, & recede a
malo: * ſanitas quippe erit vmbilico tuo, & 8
7. 3. irrigatio oſſium tuorum. * " Honora Do- B
minum de tua ſubſtantia, & de primitijs om- 9
nium frugum tuarum da ei: * & implebun 10
tur horrea tua ſaturitate, & vino torcularia
b.5. tua redundabunt. * " Diſciplinam Domini, 11
19. fili mi, ne abijcias: nec deficias cum ab eo cor
riperis:* quem enim diligit Dominus, corri- 12
pit: & quaſi pater in filio complacet ſibi.
* Beatus homo, qui inuenit ſapientiam, & 13
qui affluit prudentia: * melior eſt acquiſitio 14
eius negotiatione argenti, & auri primi &
puriſſimi fructus eius: * pretioſior eſt cun- 15
ctis opibus: & omnia, quæ deſiderantur, huic
non valent comparari. * Longitudo dierum 16
in dextera eius, & in ſiniſtra illius diuitiæ, &
gloria. * Viæ eius viæ pulchræ, & omnes ſe- 17
mitæ illius pacificæ. * Lignum vitæ eſt his, 18
qui apprehenderint eam: & qui tenuerit eã, C
beatus. * Dominus ſapientia fundauit terrã, 19
ſtabiliuit cælos prudentia. * Sapientia illius 20
eruperunt abyſſi, & nubes rore concreſcũt.
* Fili mi, ne effluant hæc ab oculis tuis: Cu- 21
ſtodi legem atque conſilium:* & erit vita a- 22
nimæ tuæ, & gratia faucibus tuis. * tunc am- 23
bulabis fiducialiter in via tua, & pes tuus nõ
24 impinget: * ſi dormieris, non timebis: quie-
25 ſces, & ſuauis erit ſomnus tuus. * ne paueas
repentino terrore, & irruentes tibi potẽtias
26 impiorum. * Dñs enim erit in latere tuo, &
D cuſtodiet pedem tuum ne capiaris.* Noli pro
27 hibere benefacere eum, qui poteſt: ſi vales,
28 & ipſe benefac:* Ne dicas amico tuo. Vade,
& reuertere: cras dabo tibi: cum ſtatim poſſis
29 dare. * Ne moliaris amico tuo malum, cum
30 ille in te habeat fiduciam. * Ne contendas
aduerſus hominem fruſtra, cum ipſe tibi ni
31 hil mali fecerit. * " Ne æmuleris hominẽ in-
32 iuſtum, nec imiteris vias eius: * quia abomi- * Pſ.36.a.1.
natio Domini eſt omnis illuſor, & cum ſim-
33 plicibus ſermocinatio eius.* Egeſtas a Domi
no in domo impij: habitacula autem iuſtorũ
34 benedicentur.* Ipſe deludet illuſores, & man
35 ſuetis dabit gratiam. * Gloriam ſapientes
poſſidebunt: ſtultorum exaltatio, ignominia.

CAP. IIII.

1 AVdite filij diſciplinam patris, & atten-
A dite vt ſciatis prudentiam. * Donum
2 bonum tribuam vobis, legem meam ne dere
3 linquatis. * Nam & ego filius fui patris mei,
tenellus, & vnigenitus coram matre mea:
4 * & docebat me, atque dicebat: Suſcipiat ver
ba mea cor tuum, cuſtodi præcepta mea, &
5 viues.* Poſſide ſapientiam, poſſide pruden-
tiam: ne obliuiſcaris, neque declines a verbis
6 oris mei. * Ne dimittas eam, & cuſtodiet te:
7 dilige eam, & conſeruabit te.* Principium ſa
B pientiæ poſſide ſapientiam, & in omni poſ-
8 ſeſſione tua acquire prudentiam: * arripe il-
lam, & exaltabit te; glorificaberis ab ea, cum
9 eã fueris amplexatus.* dabit capiti tuo aug-
mẽta gratiarum, & corona inclyta proteget
10 te. * Audi fili mi, & ſuſcipe verba mea, vt
11 multiplicentur tibi anni vitæ.* Viam ſapien-
tiæ monſtrabo tibi, ducam te per ſemitas æ-
12 quitatis: * quas cum ingreſſus fueris, non ar-
ctabuntur greſſus tui, & currens non habe-
13 bis offendiculum.* Tene diſciplinam, ne di-
mittas eam: cuſtodi illam, quia ipſa eſt vita
14 tua.* Ne delecteris in ſemitis impiorum, nec
15 tibi placeat malorum via. * Fuge ab ea, nec
C tranſeas per illam: declina, & deſere eã. * nõ
16 enim dormiunt niſi malefecerint: & rapitur
17 ſomnus ab eis niſi ſupplantauerint. * come-
dunt panem impietatis, & vinum iniquita-
18 tis bibunt. * Iuſtorum autem ſemita, quaſi
lux ſplendens, procedit & creſcit vſque ad
19 perfectam diem. * Via impiorum tenebroſa:
20 neſciunt vbi corruant.* Fili mi, auſculta ſer-
mones meos, & ad eloquia mea inclina aurẽ
21 tuam.* ne recedant ab oculis tuis, cuſtodi ea
22 in medio cordis tui: * vita enim ſunt inue-
23 nientibus ea, & vniuerſæ carni ſanitas.* Om
D ni cuſtodia ſerua cor tuum, quia ex ipſo vita
24 procedit.* Remoue a te os prauum, & detra
hentia

hentia labia ſint procul a te.*Oculi tui recta 25
videant,& palpebræ tuæ præcedant greſſus
tuos. * Dirige ſemitam pedibus tuis,& om- 26
nes viæ tuæ ſtabilientur. * Ne declines ad 27
dexteram,neque ad ſiniſtram: auerte pedem
tuum a malo.vias enim, quæ a dextris ſunt,
nouit Dominus: peruerſæ vero ſunt quæ a ſi-
niſtris ſunt. Ipſe autem rectos faciet curſus
tuos,itinera autem tua in pace producet.

CAP. V.

FIlli mi,attende ad ſapientiam meam, & 1
prudentiæ meæ inclina aurem tuam,* vt A
cuſtodias cogitationes, & diſciplinam labia 2
tua conſeruent.Ne attendas fallaciæ mulie-
ris.* fauus enim diſtillans labia meretricis,& 3
nitidius oleo guttur eius: * nouiſſima autem 4
illius amara quaſi abſynthium,& acuta qua-
ſi gladius biceps. * Pedes eius deſcendunt in 5
mortem, & ad inferos greſſus illius pene- B
trant. * Per ſemitam vitæ non ambulant, 6
vagi ſunt greſſus eius, & inueſtigabiles.
* Nunc ergo fili mi audi me, & ne recedas a 7
verbis oris mei.* Longe fac ab ea viam tuã, 8
& ne appropinques foribus domus eius.
* Ne des alienis honorem tuũ,& annos tuos 9
crudeli.* ne forte impleãtur extranei viribus 10
tuis,& labores tui ſint in domo aliena, * & 11
gemas in nouiſſimis, quando conſumpſeris C
carnes tuas & corpus tuum,& dicas: * Cur 12
deteſtatus ſum diſciplinam, & increpationi-
bus non acquieuit cor meum, * nec audiui 13
vocem docentium me, & magiſtris non in-
clinaui aurem meam? * Pene fui in omni ma- 14
lo,in medio eccleſiæ & ſynagogæ. * Bibe a- 15
quam de ciſterna tua, & fluenta putei tui:
* Deriuentur fontes tui foras,& in plateis a- 16
quas tuas diuide.* Habeto eas ſolus, nec ſint 17
alieni participes tui. * Sit vena tua benedi- 18
cta,& lætare cum muliere adoleſcentiæ tuæ: D
* cerua chariſſima, & gratiſſimus hinnulus. 19
vbera eius inebrient te in omni tempore, in
amore eius delectare iugiter. Quare ſeduce- 20
ris fili mi ab aliena,& foueris in ſinu alterius?
* Iob.31.a.4. * a Reſpicit Dominus vias hominis, & om- 21
* Iob.34.c.21. nes greſſus eius conſiderat. * b Iniquitates 22
ſuæ capiunt impium,& funibus peccatorum
ſuorum conſtringitur. * Ipſe morietur,quia 23
non habuit diſciplinam, & in multitudine
ſtultitiæ ſuæ decipietur.

CAP. VI.

FIlli mi,ſi ſpoponderis pro amico tuo, de- 1
fixiſti apud extraneum manum tuam,*Il- A
laqueatus es verbis oris tui,& captus proprijs 2
ſermonibus. * Fac ergo quod dico fili mi,& 3
temetipſum libera: quia incidiſti in manum
proximi tui.Diſcurre, feſtina,ſuſcita amicum
tuum: * ne dederis ſomnum oculis tuis,nec 4
5 dormitent palpebræ tuæ. * Eruere quaſi da-
mula de manu, & quaſi auis de manu aucu-
6 pis.* Vade ad formicam o piger, & conſide-
7 ra vias eius,& diſce ſapientiam: * quæ cum
non habeat ducem,nec præceptorẽ,nec prin
8 cipem, * parat in æſtate cibum ſibi,& congre
9 gat in meſſe quod comedat. * a Vſquequo pi-
ger dormies?quando cõſurges e ſomno tuo?
10 * Paululum dormies,paululum dormitabis,
B paululum conſeres manus vt dormias: * &
11 veniet tibi quaſi viator,egeſtas,& pauperies
quaſi vir armatus.Si vero impiger fueris,ve-
niet vt fons meſſis tua, & egeſtas longe fu-
12 giet a te.*Homo apoſtata,vir inutilis,gradi-
13 tur ore peruerſo,* annuit oculis,terit pede,
14 digito loquitur, * prauo corde machinatur
malum, & omni tempore iurgia ſeminat.
15 * huic extemplo veniet perditio ſua, & ſubi
to contereur,nec habebit vltra medicinam.
16 * Sex ſunt,quæ odit Dominus, & ſeptimum
17 deteſtatur anima eius:* Oculos ſublimes,lin
guam mendacem, manus effundentes inno-
18 xium ſanguinem,* cor machinans cogitatio
C nes peſſimas, pedes veloces ad currendum
19 in malum, * proferentem mendacia teſtem
fallacem,& eum,qui ſeminat inter fratres di
20 ſcordias. * Conſerua fili mi præcepta patris
21 tui,& ne dimittas legem matris tuæ. * Liga
ea in corde tuo iugiter, & circumda gutturi
22 tuo. * Cum ambulaueris gradiantur tecum:
cum dormieris,cuſtodiant te,& euigilans lo
23 quere cum eis. * quia mandatum lucerna eſt,
& lex lux,& via vitæ increpatio diſciplinæ:
24 * vt cuſtodiant te a muliere mala, & a blan-
25 da lingua extraneæ.* Non concupiſcat pul-
chritudinem eius cor tuum, nec capiaris nu-
26 tibus illius: * pretium enim ſcorti vix eſt v-
nius panis:mulier autem viri pretioſam ani-
27 mam capit.*Numquid poteſt homo abſcon-
D dere ignem in ſinu ſuo, vt veſtimenta illius
28 non ardeant?* aut ambulare ſuper prunas,vt
29 non comburantur plantæ eius?* ſic qui ingre
ditur ad mulierem proximi ſui,nõ erit mun-
30 dus cum tetigerit eam.* Non grandis eſt cul
pa,cum quis furatus fuerit. furatur enim vt
31 eſurientem impleat animam: * deprehenſus
quoque reddet ſeptuplum, & omnem ſub-
32 ſtantiam domus ſuæ tradet. * Qui autem a-
dulter eſt, propter cordis inopiam perdet a-
33 nimam ſuam: * turpitudinem & ignomi-
niam congregat ſibi, & opprobrium illius
34 non delebitur. * quia zelus & furor viri non
35 parcet in die vindictæ, * nec acquieſcet cuiuſ
quam precibus,nec ſuſcipiet pro redemptio
ne dona plurima.

CAP. VII.

1 FIlli mi,cuſtodi ſermones meos, & præce-
2 pta mea reconde tibi. Fili ſerua manda-
A ta mea, & viues: & legem meam quaſi pu-
pillam

pillam oculi tui:liga eam in digitis tuis,ſcri- 3
be illam in tabulis cordis tui. * Dic ſapien- 4
tiæ, ſoror mea es: & prudentiam voca ami-
cam tuam, *vt cuſtodiat te a muliere extra- 5
neæ,& ab aliena,quæ verba ſua dulcia facit.
* De feneſtra enim domus meæ per cancel- 6
los proſpexi, * & video paruulos,conſidero 7
vecordem iuuenem, *qui tranſit per plateam 8
iuxta angulum,& prope viam domus illius, B
graditur * in obſcuro, aduesperaſcente die, 9
in noctis tenebris,& caligine. *Et ecce occur 10
rit illi mulier ornatu meretricio,præparata
ad capiendas animas:garrula & vaga,*quie- 11
tis impatiens, nec valens in domo conſiſtere
pedibus ſuis, *nũc foris,nunc in plateis, nũc 12
iuxta angulos inſidians. * Apprehenſumque 13
deoſculatur iuuenem,& procaci vultu blan 14
ditur,dicens:*Victimas pro ſalute voui,ho- C
die reddidi vota mea. * idcirco egreſſa ſũ in 15
occurſum tuum, deſiderans te videre, & re-
peri. *Intexui funibus lectulum meum,ſtra- 16
ui tapetibus pictis ex Ægypto. * aſperſi cu- 17
bile meum myrrha, & aloe, & cinnamomo.
*Veni,inebriemur vberibus,& fruamur cu- 18
pitis amplexibus,donec illuceſcat dies.* nõ 19
eſt enim vir in domo ſua, abijt via longiſſi
ma. * ſacculum pecuniæ ſecum tulit: in die 20
plenæ lunæ reuerſurus eſt in domum ſuam.
*Irretiuit eũ multis ſermonibus,& blãditijs 21
labiorum protraxit illum. *Statim eã ſequi- 22
tur quaſi bos ductus ad victimam,& quaſi D
agnus laſciuiens, & ignorans quod ad vincu
la ſtultus trahatur,* donec transfigat ſagitta 23
iecur eius: velut ſi auis feſtinet ad laqueum,
& neſcit quòd de periculo animæ illius agi-
tur. * Nunc ergo fili mi,audi me, & attende 24
verbis oris mei. * Ne abſtrahatur in vijs il- 25
lius mens tua: neque decipiaris ſemitis eius.
*multos enim vulneratos deiecit,& fortiſſi- 26
mi quique interfecti ſunt ab ea. * Viæ inferi 27
domus eius, penetrãtes in interiora mortis.

CAP. VIII.

NVmquid non ſapientia clamitat,& pru 1
dentia dat vocem ſuam? * In ſummis, 2
excelſiſque verticibus ſupra viam, in medijs A
ſemitis ſtans, * iuxta portas ciuitatis in ipſis 3
foribus loquitur,dicens: *O viri,ad vos cla- 4
mito,& vox mea ad filios hominum.*Intel- 5
ligite paruuli aſtutiam, & inſipientes ani-
maduertite.* Audite,quoniam de rebus ma- 6
gnis locutura ſum: & aperientur labia mea,
vt recta prædicent.* Veritatem meditabitur 7
guttur meum,& labia mea deteſtabũtur im-
pium. * Iuſti ſunt omnes ſermones mei,non 8
eſt in eis prauum quid, neque peruerſum.
*recti ſunt intelligentibus,& æqui inueniẽ- 9
tibus ſcientiam. * Accipite diſciplinam 10
meam, & non pecuniam: doctrinam magis, B
quàm aurum eligite. * Melior eſt enim ſa- 11
pientia cunctis pretioſiſſimis: & omne deſi-
12 derabile ei non poteſt comparari. * Ego ſa-
pientia habito in conſilio, & eruditis inter-
13 ſum cogitationibus. * Timor Domini o-
dit malum: arrogantiam, & ſuperbiam,
& viam prauam, & os bilingue deteſtor.
14 * Meum eſt conſilium, & æquitas, mea eſt
15 prudentia, mea eſt fortitudo. * Per me re-
ges regnant, & legum conditores iuſta de-
16 cernunt: * Per me principes imperant, &
17 potentes decernunt iuſtitiam. * Ego dili-
gentes me diligo: & qui mane vigilant ad
18 me, inuenient me. * Mecum ſunt diuitiæ,
19 & gloria,opes ſuperbæ, & iuſtitia. * Me-
C lior eſt enim fructus meus auro, & lapide
pretioſo, & genimina mea argento electo.
20 * In vijs iuſtitiæ ambulo, in medio ſemita-
21 rum iudicij,* vt ditem diligentes me,& the-
22 ſauros eorum repleam. * Dominus poſſedit
me in initio viarum ſuarum, antequã quid-
23 quam faceret a principio. Ab æterno ordi-
nata ſum,& ex antiquis antequam terra fie-
24 ret. * Nondum erant abyſſi,& ego iam con-
cepta eram:necdum fontes aquarum erupe-
25 rant: *necdum montes graui mole conſti-
26 terant:ante colles ego parturiebar: * adhuc
terram non fecerat,& flumina,& cardines
27 orbis terræ. * Quando præparabat cælos,
D aderam:quando certa lege, & gyro vallabat
28 abyſſos: * quando æthera firmabat ſurſum,
29 & librabat fontes aquarum: * quando cir-
cumdabat mari terminum ſuum,& legem po
nebat aquis,ne tranſirent fines ſuos: quando
30 appendebat fundamenta terræ. * Cum eo
eram cuncta componens: & delectabar per
ſingulos dies,ludens coram eo omni tempo-
31 re: * ludens in orbe terrarum:& deliciæ meæ
32 eſſe,cum filijs hominum. * Nunc ergo filij
audite me: Beati,qui cuſtodiunt vias meas.
33 * Audite diſciplinam,& eſtote ſapientes,&
34 nolite abijcere eam. * Beatus homo qui au-
dit me,& qui vigilat ad fores meas quotidie,
35 & obſeruat ad poſtes oſtij mei. * Qui me in-
uenerit,inueniet vitam, & hauriet ſalutem a
36 Domino: * qui autem in me peccauerit,læ-
det animam ſuam. Omnes,qui me oderunt,
diligunt mortem.

CAP. IX.

1 SApientia ædificauit ſibi domum, excidit
2 columnas ſeptem. * Immolauit victi-
A mas ſuas, miſcuit vinum, & propoſuit men-
3 ſam ſuam. * Miſit ancillas ſuas vt vocarent
4 ad arcem, & ad mœnia ciuitatis: * Si quis
eſt paruulus,veniat ad me. Et inſipientibus
5 locuta eſt: * Venite,comedite panem meum,
B & bibite vinũ quod miſcui vobis. * Relinqui
6 te infantiam, & viuite, & ambulate per vias
pruden-

prudentiæ.*Qui erudit deriſorem,ipſe iniu- 7
riam ſibi facit: & qui arguit impium,ſibi ma
culam generat.*Noli arguere deriſorem,ne 8
oderit te. Argue ſapiētem,& diliget te.*Da 9
ſapienti occaſionem,& addetur ei ſapientia. C
*Sup.1.a.7. Pſ.110.d.10 Eccl.1.b.16. Doce iuſtum,& feſtinabit accipere. *" Prin- 10
cipium ſapientiæ timor Domini: & ſcientia
ſanctorum,prudentia.* Per me enim multi- 11
plicabuntur dies tui,& addentur tibi anni vi
tæ.]* Si ſapiens fueris,tibimetipſi eris:ſi autē 12
illuſor,ſolus portabis malum. Mulier ſtulta 13
& clamoſa,plenaque illecebris,& nihil om- D
nino ſciens,*ſedit in foribus domus ſuæ ſu- 14
per ſellam i excelſo vrbis loco, * vt vocaret 15
tranſeuntes per viam , & pergentes itinere
ſuo:* Qui eſt paruulus,declinet ad me.Et ve 16
cordi locuta eſt : * Aquæ furtiuæ dulciores 17
ſunt,& panis abſconditus ſuauior.*Et igno- 18
rauit quod ibi ſint gigantes,& in profundis
inferni conuiuæ eius .

Parabolæ Salomonis .

C A P. X.

FIlius ſapiens lætificat patrem: filius vero 1
ſtultus mœſtitia eſt matris ſuæ . A
*Nil proderunt theſauri impietatis: iuſti- 2
tia vero liberabit a morte .
* Non affliget Dominus fame animam iu 3
ſti,& inſidias impiorum ſubuertet .
* Egeſtatem operata eſt manus remiſſa: 4
manus autem fortium diuitias parat .
Qui nititur mendacijs , hic paſcit ventos:
idem autem ipſe ſequitur aues volantes .
* Qui congregat in meſſe , filius ſapiens 5
eſt : qui autem ſtertit æſtate , filius confu-
ſionis .
* Benedictio Domini ſuper caput iuſti: os 6
autem impiorum operit iniquitas .
* Memoria iuſti cum laudibus: & nomen 7
impiorum putreſcet . B
* Sapiens corde præcepta ſuſcipit: ſtultus 8
cæditur labijs .
*Qui ambulat ſimpliciter,ambulat confi- 9
denter: qui autem deprauat vias ſuas, mani-
feſtus erit .
*Eccl.27.c.25 *" Qui annuit oculo , dabit dolorem : & 10
ſtultus labijs verberabitur.
*Vena vitæ,os iuſti: & os impiorum ope- 11
rit iniquitatem .
*1.Pet.4.b.8 1.Cor.13.b.4 *Odium ſuſcitat rixas:" & vniuerſa deli- 12
cta operit charitas .
*In labijs ſapientis inuenitur ſapientia: & 13
virga in dorſo eius qui indiget corde .
* Sapientes abſcondent ſcientiam:os au 14
tem ſtulti confuſioni proximum eſt.
*Subſtantia diuitis,vrbs fortitudinis eius: 15
pauor pauperum,egeſtas eorum . C
* Opus iuſti ad vitam:fructus autem im- 16
pij ad peccatum .

17 * Via vitæ,cuſtodienti diſciplinam:qui au-
tem increpationes relinquit,errat.
18 * Abſcondunt odium labia mendacia : qui
profert contumeliam,inſipiens eſt .
19 * In multiloquio non deerit peccatum:qui
autem moderatur labia ſua prudentiſſimus
eſt .
20 * Argentum electum,lingua iuſti: cor au-
tem impiorum pro nihilo .
21 * Labia iuſti erudiunt plurimos : qui au-
tem indocti ſunt, in cordis egeſtate morien-
tur .
22 * Benedictio Domini diuites facit,nec ſo-
ciabitur eis afflictio .
23 * Quaſi per riſum ſtultus operatur ſcelus:
D ſapientia autem eſt viro prudentia .
24 * Quod timet impius,veniet ſuper eū: deſi
derium ſuum iuſtis dabitur.
25 * Quaſi tempeſtas tranſiens non erit im-
pius: iuſtus autem quaſi fundamentum ſem-
piternum .
26 * Sicut acetum dentibus,& fumus oculis,
ſic piger his,qui miſerunt eum .
27 * Timor Domini apponet dies:& anni im-
piorum breuiabuntur .
28 * Expectatio iuſtorum lætitia: ſpes autem
impiorum peribit .
29 * Fortitudo ſimplicis via Domini:& pauor
his,qui operantur malum .
30 * Iuſtus in æternum non commouebitur:
impij autem non habitabunt ſuper terram .
31 * Os iuſti parturiet ſapientiam:lingua pra-
uorum peribit .
32 * Labia iuſti conſiderant placita: & os im-
piorum peruerſa .

C A P. XI.

1 STatera doloſa , abominatio eſt apud Do-
A minum:& pondus æquum,voluntas eius.
2 * Vbi fuerit ſuperbia , ibi erit & contu-
melia : vbi autem eſt humilitas , ibi & ſa-
pientia .
3 * Simplicitas iuſtorum diriget eos: & ſup-
plantatio peruerſorum vaſtabit illos .
4 * Non proderunt diuitiæ in die vltionis: iu
ſtitia autem liberabit a morte .
5 * Iuſtitia ſimplicis diriget viam eius : & in
impietate ſua corruet impius.
6 * Iuſtitia rectorum liberabit eos:& in inſi-
dijs ſuis capientur iniqui .
7 * Mortuo homine impio , nulla erit vltra
ſpes:& expectatio ſolicitorum peribit .
8 * Iuſtus de anguſtia liberatus eſt: & trade-
tur impius pro eo .
9 * Simulator ore decipit amicum ſuum: iu-
B ſti autem liberabuntur ſcientia.
10 * In bonis iuſtorum exultabit ciuitas:& in
perditione impiorum erit laudatio .
11 * Benedictione iuſtorum exaltabitur ciui-
tas:& ore impiorum ſubuertetur .

* Qui-

* Qui deſpicit amicum ſuum, indigens cor 12
de eſt: vir autem prudens tacebit.
* Qui ambulat fraudulenter, reuelat arca- 13
na: qui autem fidelis eſt animi, celat amici
commiſſum.
* Vbi nõ eſt gubernator, populus corruet: 14
ſalus autem, vbi multa conſilia.
* Affligetur malo, qui fidem facit pro ex- 15
traneo: qui autem cauet laqueos, ſecurus
erit.
* Mulier gratioſa inueniet gloriam: & ro- 16
buſti habebunt diuitias.
* Benefacit animæ ſuæ vir miſericors: qui 17
autem crudelis eſt, etiam propinquos abijcit. C
* Impius facit opus inſtabile: ſeminanti au 18
tem iuſtitiam merces fidelis.
* Clementia præparat vitam: & ſectatio 19
malorum mortem.
* Abominabile Domino cor prauum: 20
& voluntas eius in ijs, qui ſimpliciter am-
bulant.
* Manus in manu non erit innocens ma- 21
lus: ſemen autem iuſtorum ſaluabitur.
* Circulus aureus in naribus ſuis, mulier 22
pulchra & fatua.
* Deſiderium iuſtorum omne bonum eſt: 23
præſtolatio impiorum furor.
* Alij diuidunt propria, & ditiores fiunt: 24
alij rapiunt non ſua, & ſemper in egeſtate
ſunt.
* Anima, quæ benedicit, impinguabitur: 25
& qui inebriat, ipſe quoque inebriabitur.
* Qui abſcondit frumenta, maledicetur in 26
populis: benedictio autem ſuper caput ven- D
dentium.
* Bene conſurgit diluculo qui quærit bo- 27
na: qui autem inueſtigator malorum eſt, op-
primetur ab eis.
* Qui confidit in diuitijs ſuis, corruet: iuſti 28
autem quaſi virens folium germinabunt.
* Qui conturbat domum ſuam, poſſidebit 29
ventos: & qui ſtultus eſt, ſeruiet ſapienti.
* Fructus iuſti lignum vitæ: & qui ſuſcipit 30
animas, ſapiens eſt.
* Si iuſtus in terra recipit, quanto magis 31
impius & peccator?

CAP. XII.

QVi diligit diſciplinam, diligit ſcientiam: 1
qui autem odit increpationes, inſipiens A
eſt.
* Qui bonus eſt, hauriet gratiam a Domi- 2
no: qui autem confidit in cogitationibus ſuis,
impie agit.
* Non roborabitur homo ex impietate: & 3
radix iuſtorum non commouebitur.
* Mulier diligens, corona eſt viro ſuo: & 4
putredo in oſſibus eius, quæ confuſione res
dignas gerit.
* Cogitationes iuſtorum iudicia: & conſi- 5
lia impiorum fraudulenta.
6 * Verba impiorum inſidiantur ſanguini: os
iuſtorum liberabit eos.
7 * Verte impios, & non erunt: domus autem
B iuſtorum permanebit.
8 * Doctrina ſua noſcetur vir: qui autem va-
nus & excors eſt, patebit contemptui.
9 * a Melior eſt pauper & ſufficiens ſibi, quã * Eccli. 10. d. 30.
glorioſus & indigens pane.
10 * Nouit iuſtus iumentorum ſuorum ani-
mas: viſcera autem impiorum crudelia.
11 * a Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur * Eccli. 20. d. 30.
panibus: qui autem ſectatur otium, ſtultiſſi-
mus eſt.
Qui ſuauis eſt in vini demorationibus, in
ſuis munitionibus relinquit contumeliam.
12 * Deſiderium impij munimentum eſt
peſſimorum: radix autem iuſtorum pro-
ficiet.
13 * Propter peccata labiorum ruina proxi-
mat malo: effugiet autem iuſtus de anguſtia.
14 * De fructu oris ſui vnuſquiſque replebi-
C tur bonis, & iuxta opera manuum ſuarum
retribuetur ei.
15 * Via ſtulti recta in oculis eius: qui autem
ſapiens eſt, audit conſilia.
16 * Fatuus ſtatim indicat iram ſuam: qui au-
tem diſſimulat iniuriam, callidus eſt.
17 * Qui quod nouit loquitur, index iuſtitiæ
eſt: qui autem mentitur, teſtis eſt fraudu-
lentus.
18 * Eſt qui promittit, & quaſi gladio pungi-
tur conſcientiæ: lingua autem ſapientium ſa-
nitas eſt.
19 * Labium veritatis firmum erit in perpe-
tuum: qui autem teſtis eſt repentinus, cõcin-
nat linguam mendacij.
20 * Dolus in corde cogitantium mala: qui
autem pacis ineunt conſilia, ſequitur eos
gaudium.
21 * Non contriſtabit iuſtum quidquid ei ac-
ciderit: impij autem replebuntur malo.
22 * Abominatio eſt Domino labia mẽdacia:
D qui autem fideliter agunt, placent ei.
23 * Homo verſutus celat ſcientiam: & cor in
ſipientium prouocat ſtultitiam.
24 * Manus fortium dominabitur: quæ autem
remiſſa eſt, tributis ſeruiet.
25 * Mœror in corde viri humiliabit illum, &
ſermone bono lætificabitur.
26 * Qui negligit damnum propter amicum,
iuſtus eſt: iter autem impiorum decipiet eos.
27 * Non inueniet fraudulentus lucrũ: & ſub-
ſtantia hominis erit auri pretium.
28 * In ſemita iuſtitiæ, vita: iter autem deuiũ
ducit ad mortem.

CAP. XIII.

1 FIlius ſapiens, doctrina patris: qui autem
A illuſor eſt, non audit cum arguitur.

* De fructu oris ſui homo ſatiabitur bo- 2
nis:anima autem præuaricatorum iniqua.
* Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam 3
ſuam:qui autem inconſideratus eſt ad loquē-
dum,ſentiet mala.
* Vult & non vult piger: anima autem o- 4
perantium impinguabitur.
* Verbum mendax iuſtus deteſtabitur:im- 5
pius autem confundit,& confundetur.
* Iuſtitia cuſtodit innocentis viam:impie- 6
tas autem peccatorem ſupplantat.
* Eſt quaſi diues cum nihil habeat: & eſt 7
quaſi pauper,cum in multis diuitijs ſit. B
* Redemptio animæ viri, diuitiæ ſuæ: 8
qui autem pauper eſt, increpationem non
ſuſtinet.
* Lux iuſtorum lætificat: lucerna autem 9
impiorum extinguetur.
* Inter ſuperbos ſemper iurgia ſunt: qui 10
autem agunt omnia cum conſilio,reguntur
ſapientia.
* Subſtantia feſtinata minuetur: quæ 11
autem paulatim colligitur manu, multipli-
cabitur.
* Spes,quæ differtur, affligit animam: li- 12
gnum vitæ deſiderium veniens.
*Qui detrahit alicui rei,ipſe ſe in futurum 13
obligat:qui autem timet præceptum,in pace C
verſabitur.
Animæ doloſæ errant in peccatis:iuſti au-
tem miſericordes ſunt,& miſerantur.
* Lex ſapientis fons vitæ,vt declinet a rui 14
na mortis.
* Doctrina bona dabit gratiam:in itinere 15
contemptorum vorago.
* Aſtutus omnia agit cum conſilio: qui au 16
tem fatuus eſt,aperit ſtultitiam.
* Nuncius impij cadet in malum: legatus 17
autem fidelis,ſanitas.
* Egeſtas,& ignominia ei,qui deſerit diſci 18
plinam:qui autem acquieſcit arguenti, glo-
rificabitur.
*Deſiderium ſi cōpleatur,delectat animā: 19
deteſtantur ſtulti eos,qui fugiunt mala. D
* Qui cum ſapientibus graditur,ſapiens e- 20
rit:amicus ſtultorum ſimilis efficietur.
* Peccatores perſequitur malum: & iuſtis 21
retribuentur bona.
* Bonus relinquit heredes filios, & nepo- 22
tes:& cuſtoditur iuſto ſubſtantia peccatoris.
* Multi cibi in noualibus patrum: & alijs 23
congregantur abſque iudicio.
* Qui parcit virgæ,odit filium ſuum: qui 24
autem diligit illum,inſtanter erudit.
* Iuſtus comedit,& replet animam ſuam: 25
venter autem impiorum inſaturabilis.

CAP. XIIII.

SApiens mulier ædificat domum ſuam:inſi- 1
piens extructā quoque manibus deſtruet. A
2 *Ambulans recto itinere,& timens Deum,
deſpicitur ab eo,qui infami graditur via.
3 * In ore ſtulti virga ſuperbiæ: labia autem
ſapientium cuſtodiunt eos.
4 * Vbi non ſunt boues,præſepe vacuum eſt:
vbi autem plurimæ ſegetes, ibi manifeſta eſt
fortitudo bouis.
5 * Teſtis fidelis non mentitur: profert au-
tem mendacium doloſus teſtis.
6 * Quærit deriſor ſapientiam,& non inue-
nit:doctrina prudentium facilis.
7 * Vade contra virum ſtultum, & neſcit la-
bia prudentiæ.
8 * Sapiētia callidi eſt intelligere viā ſuam:
& imprudentia ſtultorum errans.
9 * Stultus illudet peccatum, & inter iuſtos
morabitur gratia.
10 * Cor quod nouit amaritudinem animæ
B ſuæ,in gaudio eius nō miſcebitur extraneus.
11 * Domus impiorum delebitur: tabernacu-
la vero iuſtorum germinabunt.
12 * Eſt via,quæ videtur homini iuſta:nouiſſi-
ma autem eius deducunt ad mortem.
13 * Riſus dolore miſcebitur,& extrema gau
dij luctus occupat.
14 * Vijs ſuis replebitur ſtultus,& ſuper eum
erit vir bonus.
15 * Innocens credit omni verbo:aſtutus con
ſiderat greſſus ſuos.
Filio doloſo nihil erit boni: ſeruo autem
ſapienti proſperi erunt actus, & dirigetur
via eius.
16 * Sapiens timet,& declinet a malo: ſtultus
tranſilit,& confidit.
17 * Impatiens operabitur ſtultitiam: & vir
C verſutus odioſus eſt.
18 * Poſſidebunt paruuli ſtultitiam, & expe-
ctabunt aſtuti ſcientiam.
19 * Iacebunt mali ante bonos:& impij ante
portas iuſtorum.
20 * Etiam proximo ſuo pauper odioſus erit:
amici vero diuitum multi.
21 * Qui deſpicit proximum ſuum, peccat:
qui autem miſeretur pauperis,beatus erit.
Qui credit in Domino, miſericordiam di-
ligit.
22 * Errant qui operantur malum:miſericor-
dia & veritas præparant bona.
23 * In omni opere erit abundantia: vbi autē
verba ſunt plurima,ibi frequenter egeſtas.
24 * Corona ſapientium,diuitiæ eorum: fa-
tuitas ſtultorum,imprudentia.
25 * Liberat animas teſtis fidelis:& profert
mendacia verſi pellis.
26 * In timore Domini fiducia fortitudinis,&
filijs eius erit ſpes.
27 * Timor Domini fons vitæ,vt declinent a
D ruina mortis.
28 * In multitudine populi dignitas regis:&
in paucitate plebis ignominia principis.
29 * Qui patiens eſt, multa gubernatur pru-
dentia:

dentia: qui autem impatiens eſt, exaltat ſtul
titiam ſuam.
* Vita carnium, ſanitas cordis: putredo 30
oſſium, inuidia.
a.5. *a Qui calumniatur egentem, exprobrat 31
factori eius: honorat autem eum, qui miſe-
retur pauperis.
* In malitia ſua expelletur impius: ſperat 32
autem iuſtus in morte ſua.
* In corde prudentis requieſcit ſapientia, 33
& indoctos quoſque erudiet.
* Iuſtitia eleuat gentem: miſeros autem 34
facit populos peccatum.
*Acceptus eſt regi miniſter intelligēs: ira 35
cundiam eius inutilis ſuſtinebit.

CAP. XV.

15. Reſponſio mollis frangit iram: ſermo du 1
rus ſuſcitat furorem. A
* Lingua ſapientium ornat ſcientiam: os 2
fatuorum ebullit ſtultitiam.
* In omni loco oculi Domini cōtemplan 3
tur bonos & malos.
* Lingua placabilis, lignum vitæ: quæ au- 4
tem immoderata eſt, conteret ſpiritum.
* Stultus irridet diſciplinā patris ſui: qui 5
autem cuſtodit increpationes, aſtutior fiet.
In abūdātia iuſtitia virtus maxima eſt: co
gitationes autem impiorum eradicabuntur.
*Domus iuſti plurima fortitudo: & in fru 6
ctibus impij conturbatio.
* Labia ſapientium diſſeminabunt ſcien- 7
tiam: cor ſtultorum diſſimile erit. B
4.c. * a Victimæ impiorum abominabiles Do- 8
mino: vota iuſtorum placabilia.
*Abominatio eſt Domino via impij: qui 9
ſequitur iuſtitiam, diligitur ab eo.
*Doctrina mala deſerenti viam vitæ: qui 10
increpationes odit, morietur.
*Infernus, & perditio coram Domino: 11
quanto magis corda filiorum hominum?
*Non amat peſtilens eum, qui ſe corripit: 12
nec ad ſapientes graditur.
d.22. *a Cor gaudens exhilarat faciem: in mœ- 13
rore animi deijcitur ſpiritus.
* Cor ſapientis quærit doctrinam: & os 14
ſtultorum paſcitur imperitia.
*Omnes dies pauperis, mali: ſecura mens 15
quaſi iuge conuiuium.
* Melius eſt parum cum timore Domini, 16
quàm theſauri magni & inſatiabiles.
*Melius eſt vocari ad olera cū charitate: 17
quàm ad vitulum ſaginatum cum odio.
*Vir iracūdus prouocat rixas: qui patiēs 18
eſt, mitigat ſuſcitatas.
*Iter pigrorum quaſi ſepes ſpinarum: via 19
iuſtorum abſque offendiculo.
*Filius ſapiens lætificat patrem: & ſtultus 20
homo deſpicit matrem ſuam.
*Stultitia gaudium ſtulto: & vir prudens 21
dirigit greſſus ſuos.
22 *Diſſipantur cogitationes vbi non eſt cō
ſilium: vbi vero ſunt plures conſiliarij, con-
firmantur.
23 * Lætatur homo in ſententia oris ſui: &
ſermo opportunus eſt optimus.
24 *Semita vitæ ſuper eruditum, vt declinet
de inferno nouiſſimo.
25 *Domum ſuperborū demolietur Domi-
D nus: & firmos faciet terminos viduæ.
26 * Abominatio Domini cogitationes ma-
læ: & purus ſermo pulcherrimus firmabi-
tur ab eo.
27 * Cōturbat domum ſuam qui ſectatur a-
uaritiam: qui autem odit munera, viuet.
a Per miſericordiam & fidem purgantur * Inf. 16.a.6
peccata: per timorem autem Domini decli-
nat omnis a malo.
28 * Mens iuſti meditatur obedientiam: os
impiorum redundat malis.
29 Longe eſt Dominus ab impijs: & oratio-
nes iuſtorum exaudiet.
30 * Lux oculorum lætificat animam: fama
bona impinguat oſſa.
31 * Auris, quæ audit increpationes vitæ, in
medio ſapientium commorabitur.
32 *Qui abijcit diſciplinam, deſpicit animā
ſuam: qui autem acquieſcit increpationi-
bus, poſſeſſor eſt cordis.
33 *Timor Domini, diſciplina ſapientiæ: &
gloriam præcedit humilitas.

CAP. XVI.

1 Hominis eſt animam præparare: & Do-
A mini gubernare linguam.
2 *Omnes viæ hominis patent oculis eius:
ſpirituum ponderator eſt Dominus.
3 *Reuela Domino opera tua, & dirigētur
cogitationes tuæ.
4 *Vniuerſa propter ſemetipſum operatus
eſt Dominus: impiū quoque ad diem malū.
5 * Abominatio Domini eſt omnis arro-
gans: etiam ſi manus ad manum fuerit, non
eſt innocens.
Initium viæ bonæ, facere iuſtitiam: acce-
pta eſt autem apud Deum magis, quàm im-
molare hoſtias.
6 *a Miſericordia & veritate redimitur ini- * Su. 15.d.27
quitas: & in timore Domini declinatur a
malo.
7 * Cum placuerint Domino viæ hominis,
inimicos quoque eius conuertet ad pacem.
8 *Melius eſt parum cū iuſtitia, quàm mul-
B ti fructus cum iniquitate.
9 * Cor hominis diſponit viam ſuam: ſed
Domini eſt dirigere greſſus eius.
10 *Diuinatio in labijs regis, in iudicio non
errabit os eius.
11 * Pondus & ſtatera iudicia Domini ſunt:
& opera eius omnes lapides ſacculi.

*Abominabiles regi qui agũt impie: quo- 12
niam iuſtitia firmatur ſolium.
*Voluntas regum labia iuſta: qui recta lo 13
quitur, diligetur.
*Indignatio regis, nuncij mortis: & vir 14
ſapiens placabit eam.
*In hilaritate vultus regis, vita: & clemẽ 15
tia eius quaſi imber ſerotinus.
*Poſſide ſapiẽtiam, quia auro melior eſt: 16
& acquire prudentiam, quia pretioſior eſt C
argento.
*Semita iuſtorum declinat mala: cuſtos 17
animæ ſuæ ſeruat viam ſuam.
*Contritionem præcedit ſuperbia: & 18
ante ruinam exaltatur ſpiritus.
*Melius eſt humiliari cum mitibus, quam 19
diuidere ſpolia cum ſuperbis.
*Eruditus in verbo reperiet bona: & qui 20
ſperat in Domino, beatus eſt.
*Qui ſapiens eſt corde, appellabitur pru 21
dẽs: & qui dulcis eloquio, maiora percipiet.
*Fons vitæ eruditio poſſidentis: doctrina 22
ſtultorum, fatuitas.
*Cor ſapiẽtis erudiet os eius: & labijs e- 23
ius addet gratiam.
*Fauus mellis, compoſita verba: dulcedo 24
animæ, ſanitas oſſium.
*Eſt via quæ videtur homini recta: & no- 25
uiſſima eius ducunt ad mortem. D
*Anima laborantis laborat ſibi, quia 26
compulit eum os ſuum:
*Vir impius fodit malum, & in labijs e- 27
ius ignis ardeſcit.
*Homo peruerſus ſuſcitat lites: & verbo 28
ſus ſeparat principes.
*Vir iniquus lactat amicum ſuum: & du- 29
cit eum per viam non bonam.
*Qui attonitis oculis cogitat praua, mor- 30
dens labia ſua perficit malum.
*Corona dignitatis ſenectus, quæ in vijs 31
iuſtitiæ reperietur.
*Melior eſt patiens viro forti: & qui do- 32
minatur animo ſuo, expugnatore vrbium.
*Sortes mittuntur in ſinum, ſed a Domi- 33
no temperantur.

CAP. XVII.

Melior eſt bucella ſicca cũ gaudio, quã 1
domus plena victimis cum iurgio. A
*Eccli. 10 d. 28. *Seruus ſapiens dominabitur filijs ſtul- 2
tis, & inter fratres hereditatem diuidet.
*Sicut igne probatur argentum, & aurũ 3
camino: ita corda probat Dominus.
*Malus obedit linguæ iniquę, & fallax ob 4
temperat labijs mendacibus.
*Sup. 14. d. 31 *Qui deſpicit pauperem, exprobrat fa- 5
ctori eius: & qui ruina lętatur alterius, nõ e-
rit impunitus.
*Corona ſenum filij filiorum: & gloria 6
filiorum patres eorum.
7 *Nõ decent ſtultum verba cõpoſita: nec
principem labium mentiens.
8 *Gemma gratiſſima, expectatio præſtolã
B tis: quocũque ſe vertit, prudẽter intelligit.
9 *Qui celat delictum, quęrit amicitias: qui
altero ſermone repetit, ſeparat fœderatos.
10 *Plus proficit correptio apud prudentẽ,
quam centum plagæ apud ſtultum.
11 *Semper iurgia quærit malus: angelus au
tem crudelis mittetur contra eum.
12 *Expedit magis vrſę occurrere raptis fœ
tibus, quam fatuo cõfidenti in ſtultitia ſua.
13 *Qui reddit mala pro bonis, non rece- *Ro. 12. 1. Pe. 1. Tha.
det malum de domo eius.
14 *Qui dimittit aquam, caput eſt iurgiorũ:
& antequam patiatur contumeliam, iudi-
cium deſerit.
15 *Qui iuſtificat impium, & qui conde- *Eſa. 4.
C mnat iuſtum, abominabilis eſt vterque a-
pud Deum.
16 *Quid prodeſt ſtulto habere diuitias, cũ
ſapientiam emere non poſſit?
Qui altam facit domum ſuam, quærit rui
nam: & qui euitat diſcere, incidet in mala.
17 *Omni tempore diligit qui amicus eſt:
& frater in anguſtijs comprobatur.
18 *Stultus homo plaudet manibus, cũ ſpo-
ponderit pro amico ſuo.
19 *Qui meditatur diſcordias, diligit rixas:
& qui exaltat oſtium, quærit ruinam.
20 *Qui peruerſi cordis eſt, non inueniet bo
D num: & qui vertit linguam, incidet in ma-
lum.
21 *Natus eſt ſtultus in ignominiam ſuam:
ſed nec pater in fatuo lætabitur.
22 *Animus gaudẽs ætatem floridam facit: *Sup. 15.
ſpiritus triſtis exiccat oſſa.
23 *Munera de ſinu impius accipit, vt per-
uertat ſemitas iudicij.
24 *In facie prudentis lucet ſapientia: ocu- *Eccl. 2.
li ſtultorum in finibus terræ.
25 *Ira patris, filius ſtultus: & dolor matris
quæ genuit eum.
26 *Non eſt bonum, damnum inferre iuſto:
nec percutere principem, qui recta iudicat.
27 *Qui moderatur ſermones ſuos, doctus
& prudẽs eſt: & pretioſi ſpiritus vir eruditus.
28 *Stultus quoque ſi tacuerit, ſapiẽs reputa
bitur: & ſi cõpreſſerit labia ſua, intelligens.

CAP. XVIII.

1 Occaſiones quærit qui vult recedere ab
A amico: omni tẽpore erit exprobrabilis.
2 *Non recipit ſtultus verba prudẽtiæ: niſi
ea dixeris quæ verſantur in corde eius:
3 *Impius, cum in profundum venerit pec
catorum, contemnit: ſed ſequitur eum igno
minia & opprobrium.

*Aqua

*Aqua profunda verba ex ore viri: & tor 4
rens redundans fons ſapientiæ.
*Accipere perſonã impij nõ eſt bonum, 5
vt declines a veritate iudicij.
* Labia ſtulti miſcent ſe rixis: & os eius 6
iurgia prouocat. B
*Os ſtulti cõtritio eius:& labia ipſius, rui 7
na animæ eius.
*Verba bilinguis quaſi ſimplicia: & ipſa 8
perueniunt vſque ad interiora ventris.
Pigrum deijcit timor: animæ autem effe-
minatorum eſurient.
* Qui mollis & diſſolutus eſt in opere 9
ſuo, frater eſt ſua opera diſſipantis.
*Turris fortiſſima, nomen Domini: ad ip- 10
ſum currit iuſtus, & exaltabitur.
Subſtãtia diuitis vrbs roboris ei, & qua 11
ſi murus validus circumdans eum.
*Antequam conteratur, exaltatur cor ho 12
minis: & antequam glorificetur, humiliatur.
a.8. *"Qui prius reſpondet quàm audiat, ſtul- 13
tum ſe eſſe demonſtrat, & cõfuſione dignũ.
*Spiritus viri ſuſtentat imbecillitatẽ ſuã: 14
ſpiritum vero ad iraſcendum facilem quis C
poterit ſuſtinere?
*Cor prudens poſſidebit ſcientiam: & au- 15
ris ſapientium quærit doctrinam.
*Donum hominis dilatat viam eius, & an 16
te principes ſpatium ei facit.
*Iuſtus, prior eſt accuſator ſui: venit ami 17
cus eius, & inueſtigabit eum.
*Contradictiones cõprimit ſors, & inter 18
potentes quoque dijudicat.
*Frater, q adiuuatur a fratre, quaſi ciui- 19
tas firma: & iudicia quaſi vectes vrbium.
*De fructu oris viri replebitur vẽter eius: 20
& genimina labiorum ipſius ſaturabũt eũ. D
*Mors, & vita in manu linguæ: qui dili- 21
gunt eam, comedent fructus eius.
*Qui inuenit mulierem bonã, inuenit bo 22
num: & hauriet iucunditatem a Domino.
Qui expellit mulierem bonã, expellit bo
num: qui autem tenet adulteram, ſtultus eſt
& impius.
*Cum obſecrationibus loquetur pauper: 23
& diues effabitur rigide.
*Vir amabilis ad ſocietatem, magis ami- 24
cus erit, quàm frater.

CAP. XIX.

MElior eſt pauper, qui ambulat in ſimpli 1
citate ſua, quam diues torquens labia A
ſua, & inſipiens.
*Vbi non eſt ſcientia animæ, nõ eſt bonũ: 2
& qui feſtinus eſt pedibus, offendet.
*Stultitia hominis ſupplãtat greſſus eius: 3
& contra Deum feruet animo ſuo.
*Diuitiæ addũt amicos plurimos: a paupe 4
re autem & hi, quos habuit, ſeparantur.
ε 61. *"Teſtis falſus non erit impunitus: & qui 5
mendacia loquitur, non effugiet.
6 *Multi colunt perſonam potentis, & amici
ſunt dona tribuentis.
7 * Fratres hominis pauperis oderunt eum:
inſuper & amici procul receſſerunt ab eo.
B Qui tantum verba ſectatur, nihil habebit:
8 *qui autem poſſeſſor eſt mentis, diligit
animam ſuam, & cuſtos prudentiæ inueniet
bona.
9 * Falſus teſtis non erit impunitus: & qui lo
quitur mendacia, peribit.
10 *Non decent ſtultum delitiæ: nec ſeruum
dominari principibus.
11 *Doctrina viri per patientiam noſcitur:
& gloria eius eſt iniqua prætergredi.
12 * Sicut fremitus leonis, ita & regis ira: &
ſicut ros ſuper herbam, ita & hilaritas eius.
13 * Dolor patris, filius ſtultus: & tecta iugi-
ter perſtillantia, litigioſa mulier.
14 * Domus, & diuitiæ dantur a parentibus:
a Domino autem proprie vxor prudens.
15 *Pigredo immittit ſoporem, & anima diſ
C ſoluta eſuriet.
16 *Qui cuſtodit mandatum, cuſtodit animã
ſuam: qui autem negligit viam ſuam, morti-
ficabitur.
17 * Fœneratur Domino qui miſeretur pau-
peris: & viciſſitudinem ſuam reddet ei.
18 *Erudi filium tuum, ne deſperes: ad inter-
fectionem autem eius ne ponas animã tuã.
19 * Qui impatiens eſt, ſuſtinebit damnum:
& cum rapuerit, aliud apponet.
20 * Audi conſilium, & ſuſcipe diſciplinam,
vt ſis ſapiens in nouiſſimis tuis.
21 *Multæ cogitationes in corde viri: volun
D tas autem Domini permanebit.
22 *Homo indigens miſericors eſt: & melior
eſt pauper quàm vir mendax.
23 *Timor Domini ad vitam: & in plenitudi-
ne commorabitur, abſq. viſitatione peſſima.
24 *Abſcondit piger manum ſuam ſub aſcel-
la, nec ad os ſuum applicat eam.
25 *"Peſtilente flagellato ſtultus ſapientior
erit: ſi autem corripueris ſapientem, intel- • Inf.21.b.11
liget diſciplinam.
26 *Qui affligit patrẽ, & fugat matrem, igno
minioſus eſt & infelix.
27 * Non ceſſes fili audire doctrinã, nec igno
res ſermones ſcientiæ.
28 * Teſtis iniquus deridet iudicium: & os im
piorum deuorat iniquitatem.
29 Parata ſunt deriſoribus iudicia: & mallei
percutientes ſtultorum corporibus.

CAP. XX.

1 LVxurioſa res, vinum, & tumultuoſa
A ebrietas: quicumque his delectatur, nõ
erit ſapiens.
2 *Sicut rugitus leonis, ita & terror regis: qui
prouocat eum, peccat in animam ſuam.

*Aqua profunda verba ex ore viri: & tor 4
rens redundans fons ſapientiæ.
*Accipere perſonã impij nõ eſt bonum, 5
vt declines a veritate iudicij.
* Labia ſtulti miſcent ſe rixis: & os eius 6
iurgia prouocat. B
*Os ſtulti cõtritio eius:& labia ipſius,rui 7
na animæ eius.
*Verba bilinguis quaſi ſimplicia: & ipſa 8
perueniunt vſque ad interiora ventris.
Pigrum deijcit timor:animæ autem effe-
minatorum eſurient.
* Qui mollis & diſſolutus eſt in opere 9
ſuo,frater eſt ſua opera diſſipantis.
*Turris fortiſſima,nomen Domini:ad ip- 10
ſum currit iuſtus,& exaltabitur.
*Subſtãtia diuitis vrbs roboris eiꝰ,& qua 11
ſi murus validus circumdans eum.
*Antequam conteratur,exaltatur cor ho 12
minis:& antequam glorificetur,humiliatur.
1.a.8. *"Qui prius reſpondet quàm audiat,ſtul- 13
tum ſe eſſe demonſtrat,& cõfuſione dignũ.
*Spiritus viri ſuſtentat imbecillitatẽ ſuã: 14
ſpiritum vero ad iraſcendum facilem quis C
poterit ſuſtinere?
*Cor prudens poſſidebit ſcientiam:& au- 15
ris ſapientium quærit doctrinam.
*Donum hominis dilatat viam eius,& an 16
te principes ſpatium ei facit.
*Iuſtus,prior eſt accuſator ſui:venit ami 17
cus eius,& inueſtigabit eum.
*Contradictiones cõprimit ſors, & inter 18
potentes quoque dijudicat.
*Frater,q adiuuatur a fratre, quaſi ciui- 19
tas firma:& iudicia quaſi vectes vrbium.
*De fructu oris viri replebitur vẽter eius: 20
& genimina labiorum ipſius ſaturabũt eũ. D
*Mors, & vita in manu linguæ:qui dili- 21
gunt eam,comedent fructus eius.
*Qui inuenit mulierem bonã,inuenit bo 22
num:& hauriet iucunditatem a Domino.
Qui expellit mulierem bonã,expellit bo
num: qui autem tenet adulteram,ſtultus eſt
& impius.
*Cum obſecrationibus loquetur pauper: 23
& diues effabitur rigide.
*Vir amabilis ad ſocietatem, magis ami- 24
cus erit,quàm frater.

CAP. XIX.

Melior eſt pauper,qui ambulat in ſimpli 1
citate ſua, quam diues torquens labia A
ſua,& inſipiens.
*Vbi non eſt ſcientia animæ,nõ eſt bonũ: 2
& qui feſtinus eſt pedibus,offendet.
*Stultitia hominis ſupplãtat greſſus eius: 3
& contra Deum feruet animo ſuo.
*Diuitiæ addũt amicos plurimos:a paupe 4
re autem & hi,quos habuit,ſeparantur.
*"Teſtis falſus non erit impunitus: & qui 5
men dacia loquitur,non effugiet.
6 *Multi colunt perſonam potentis,& amici
ſunt dona tribuentis.
7 * Fratres hominis pauperis oderunt eum:
inſuper & amici procul receſſerunt ab eo.
B Qui tantum verba ſectatur, nihil habebit:
8 *qui autem poſſeſſor eſt mentis, diligit
animam ſuam, & cuſtos prudentiæ inueniet
bona.
9 * Falſus teſtis non erit impunitus:& qui lo
quitur mendacia,peribit.
10 *Non decent ſtultum delitiæ:nec ſeruum
dominari principibus.
11 *Doctrina viri per patientiam noſcitur:
& gloria eius eſt iniqua prætergredi.
12 * Sicut fremitus leonis, ita & regis ira: &
ſicut ros ſuper herbam, ita & hilaritas eius.
13 * Dolor patris,filius ſtultus: & tecta iugi-
ter perſtillantia,litigioſa mulier.
14 * Domus,& diuitiæ dantur a parentibus:
a Domino autem proprie vxor prudens.
15 *Pigredo immittit ſoporem,& anima diſ
C ſoluta eſuriet.
16 *Qui cuſtodit mandatum, cuſtodit animã
ſuam:qui autem negligit viam ſuam,morti-
ficabitur.
17 * Fœneratur Domino qui miſeretur pau-
peris:& viciſſitudinem ſuam reddet ei.
18 *Erudi filium tuum,ne deſperes:ad inter-
fectionem autem eius ne ponas animã tuã.
19 * Qui impatiens eſt, ſuſtinebit damnum:
& cum rapuerit,aliud apponet.
20 * Audi conſilium,& ſuſcipe diſciplinam,
vt ſis ſapiens in nouiſſimis tuis.
21 *Multæ cogitationes in corde viri: volun
D tas autem Domini permanebit.
22 *Homo indigens miſericors eſt:& melior
eſt pauper quàm vir mendax.
23 *Timor Domini ad vitam:& in plenitudi-
ne commorabitur, abſq; viſitatione peſſima.
24 *Abſcondit piger manum ſuam ſub aſcel-
la,nec ad os ſuum applicat eam.
25 *"Peſtilente flagellato ſtultus ſapientior
erit: ſi autem corripueris ſapientem, intel- Inf.21.b.11
liget diſciplinam.
26 *Qui affligit patrẽ,& fugat matrem, igno
minioſus eſt & infelix.
27 * Non ceſſes fili audire doctrinã,nec igno
res ſermones ſcientiæ.
28 * Teſtis iniquus deridet iudicium:& os im
piorum deuorat iniquitatem.
29 Parata ſunt deriſoribus iudicia: & mallei
percutientes ſtultorum corporibus.

CAP. XX.

1 LVxurioſa res,vinum, & tumultuoſa
A ebrietas: quicumque his delectatur, nõ
erit ſapiens.
2 *Sicut rugitus leonis,ita & terror regis:qui
prouocat eum,peccat in animam ſuam.

*Hoſtiæ impiorum abominabiles, quia of- 27
feruntur ex ſcelere.
*Teſtis mendax peribit: vir obediens lo- 28
quetur victoriam.
*Vir impius procaciter obfirmat vultum 29
ſuum: qui autem rectus eſt, corrigit viam
ſuam.
*Non eſt ſapientia, non eſt prudentia, nõ 30
eſt conſilium contra Dominum.
*Equus paratur ad diem belli: Dominus 31
autem ſalutem tribuit.

CAP. XXII.

MElius eſt nomen bonum, quam diui- 1
tiæ multæ: ſuper argentum & aurum, A
gratia bona.
*Diues, & pauper obuiauerunt ſibi: v- 2
triuſque operator eſt Dominus.
*Callidus vidit malum, & abſcondit ſe: in 3
nocens pertranſijt, & afflictus eſt damno.
*Finis modeſtiæ timor Domini, diuitiæ 4
& gloria & vita.
*Arma & gladij in via peruerſi: cuſtos au 5
tem animæ ſuæ longe recedit ab eis.
*Prouerbium eſt: Adoleſcens iuxta viam 6
ſuam, etiam cum ſenuerit, nõ recedet ab ea.
*Diues pauperibus imperat: & qui accipit 7
mutuum, ſeruus eſt fœnerantis.
*Qui ſeminat iniquitatem, metet mala, & 8
virga iræ ſuæ conſummabitur.
*"Qui pronus eſt ad miſericordiam, bene 9
dicetur: de panibus enim ſuis dedit pauperi. B
Victoriam & honorẽ acquiret qui dat mu
nera: animam autem aufert accipientium.
*Eijce deriſorem, & exibit cũeo iurgiũ, 10
ceſſabuntq. cauſæ & contumeliæ.
*Qui diligit cordis munditiam, propter 11
gratiam labiorum ſuorum habebit amicum
regem.
*Oculi Domini cuſtodiunt ſcientiam: & 12
ſupplantantur verba iniqui.
*Dicit piger: Leo eſt foris, in medio pla- 13
tearum occidendus ſum.
*Fouea profunda, os alienæ: cui iratus 14
eſt Dominus, incidet in eam.
*Stultitia colligata eſt in corde pueri, & 15
virga diſciplinæ fugabit eam. C
*Qui calumniatur pauperem, vt augeat 16
diuitias ſuas, dabit ipſe ditiori, & egebit.
*Inclina aurem tuam, & audi verba ſapiẽ 17
tium: appone autem cor ad doctrinam
meam. *quæ pulchra erit tibi, cum ſer- 18
uaueris eam in ventre tuo, & redundabit in
labijs tuis:
*Vt ſit in Domino fiducia tua, vnde & o- 19
ſtendi eam tibi hodie.
*Ecce deſcripſi eam tibi tripliciter, in co 20
gitationibus & ſcientia: * vt oſtenderem ti- 21
bi firmitatem, & eloquia veritatis, reſpon-
dere ex his illis, qui miſerunt te.

22 *Nõ facias violentiam pauperi, quia pau
D per eſt: neque conteras egenum in porta:
23 *quia iudicabit Dominus cauſam eius, & cõ
figet eos, qui confixerunt animam eius.
24 Noli eſſe amicus homini iracundo, neque
25 ambules cum viro furioſo: *ne forte diſcas
ſemitas eius, & ſumas ſcãdalum animæ tuæ.
26 *Noli eſſe cum his, qui defigunt manus
ſuas, & qui vades ſe offerunt pro debitis:
27 *ſi enim non habes vnde reſtituas, quid cau
ſæ eſt vt tollat operimentum de cubili tuo?
28 *Ne tranſgrediaris terminos antiquos,
quos poſuerunt patres tui.
29 *Vidiſti virum velocem in opere ſuo? co
ram regibus ſtabit, neç erit ante ignobiles.

CAP. XXIII.

1 QVando ſederis vt comedas cum princi
A pe, *diligenter attende quæ appoſita
2 ſunt ante faciem tuam: * & ſtatue cultrum
in gutture tuo, ſi tamen habes in poteſtate
3 animam tuam, * ne deſideres de cibis eius,
in quo eſt panis mendacij.
4 *Noli laborare vt diteris: ſed prudentiæ
tuæ pone modum.
5 *Ne erigas oculos tuos ad opes, quas nõ
potes habere: quia facient ſibi pennas quaſi
aquilæ, & volabunt in cælum.
6 *Ne comedas cum homine inuido, & ne
7 deſideres cibos eius: * quoniam in ſimilitu-
dinem arioli, & coniectoris, æſtimat quod
ignorat.
Comede & bibe, dicet tibi: & mens eius
non eſt tecum.
8 *Cibos, quos comederas, euomes: & per
des pulchros ſermones tuos.
9 *In auribus inſipientiũ ne loquaris: quia
deſpicient doctrinam eloquij tui.
10 *Ne attingas paruulorum terminos: & a-
B grum pupillorum ne introeas:
11 *Propinquus enim illorũ fortis eſt: & ip-
ſe iudicabit contra te cauſam illorum.
12 *Ingrediatur ad doctrinam cor tuum: &
aures tuæ ad verba ſcientiæ.
13 *"Noli ſubtrahere a puero diſciplinam: * Su. 13. d. 24. Eccli. 30. a. 1.
ſi enim percuſſeris eum virga, nõ morietur.
14 *Tu virga percuties eum: & animam e-
ius de inferno liberabis.
15 *Fili mi, ſi ſapiens fuerit animus tuus, gau
16 debit tecũ cor meum: * & exultabunt renes
mei, cum locuta fuerint rectum labia tua.
17 *"Non æmuletur cor tuum peccatores: * Inf. 24. a. 1.
18 ſed in timore Domini eſto tota die: *quia ha
bebis ſpẽ in nouiſſimo, & prçſtolatio tua nõ
auferetur.
19 *Audi fili mi, & eſto ſapiens: & dirige in
via animum tuum.
20 *Noli eſſe in conuiuijs potatorum, nec in
C comeſſationibus eorum, qui carnes ad ve-
21 ſcendum conferunt: *quia vacãtes potibus,

Digitized by Google

& dantes ſymbola conſumẽtur,& veſtietur
pannis dormitatio .
* Audi patrem tuum , qui genuit te:& ne 22
contemnas cum ſenuerit mater tua .
* Veritatem eme, & noli vendere ſapien 23
tiam,& doctrinam,& intelligentiam .
* Exultat gaudio pater iuſti: qui ſapienté 24
genuit,lætabitur in eo .
*Gaudeat pater tu⁹,& mater tua,& exul 25
tet quæ genuit te .
* Præbe fili mi cor tuũ mihi : & oculi tui 26
vias meas cuſtodiant .
*Fouea enim profũda eſt meretrix,& pu 27
teus anguſtus,aliena .
* Inſidiatur in via quaſi latro,& quos in- 28
cautos viderit,interficiet.
* Cui væ? cuius patri væ?cui rixæ? cui fo- 29
ueæ?cui ſine cauſa vulnera? cui ſuffuſio ocu D
lorum ?
* Nonne his,qui cõmorantur in vino , & 30
ſtudent calicibus epotandis ?
* Ne intuearis vinum quando flaueſcit,cũ 31
ſplenduerit in vitro color eius : ingreditur
blande,* ſed in nouiſſimo mordebit vt colu 32
ber,& ſicut regulus venena diffundet .
*Oculi tui videbunt extraneas,& cor tuũ 33
loquetur peruerſa.
* Et eris ſicut dormiens in medio mari, & 34
quaſi ſopitus gubernator,amiſſo clauo : * & 35
dices:Verberauerunt me,ſed non doluit:tra
xerunt me,& ego non ſenſi: quando euigila
bo,& rurſus vina reperiam?

CAP. XXIIII.

Sup.23.d.17.
NE æmuleris viros malos , nec deſideres 1
eſſe cum eis : * quia rapinas meditatur 2
mens eorũ,& fraudes labia eorũ loquuntur. A
*Sapientia ædificabitur domus, & prudẽ 3
tia roborabitur .
* In doctrina replebũtur cellaria,vniuer 4
ſa ſubſtantia pretioſa & pulcherrima .
* Vir ſapiens,fortis eſt:& vir doctus,robu 5
ſtus & validus .
* Quia cum diſpoſitione initur bellum:& 6
erit ſalus vbi multa conſilia ſunt .
* Excelſa ſtulto ſapientia,in porta nõ ape 7
riet os ſuum .
*Qui cogitat mala facere,ſtultus vocabit. 8
* Cogitatio ſtulti peccatum eſt:& abomi- 9
natio hominum detractor .
*Si deſperaueris laſſus in die anguſtiæ:im 10
minuetur fortitudo tua .
Pſ. 81. a. 4. * Erue eos,qui ducuntur ad mortem: & 11
qui trahũtur ad interitum liberare ne ceſſes.
*Si dixeris:Vires non ſuppetũt: qui inſpe 12
ctor eſt cordis,ipſe intelligit, & ſeruatorem B
animæ tuæ nihil fallit,reddetq. homini iux-
ta opera ſua.
*Comede,fili mi,mel,quia bonum eſt, & 13
fauum dulciſſimum gutturi tuo .

14 *Sic & doctrina ſapientiæ animæ tuæ:quã
cum inueneris , habebis in nouiſſimis ſpem ,
& ſpes tua non peribit .
15 *Ne inſidieris,& quæras impietatem in do
mo iuſti,neque vaſtes requiem eius .
16 *Septies enim cadet iuſtus,& reſurget:im
pij autem corruent in malum.
17 *Cum ceciderit inimicus tuus,ne gaudeas
18 & in ruina eius ne exultet cor tuum: *ne for
C te videat Domin⁹,& diſpliceat ei,& auferat
ab eo iram ſuam .
19 * Ne contendas cum peſſimis,nec æmule-
20 ris impios:* quoniam non habent futurorũ
ſpem mali , & lucerna impiorum extin-
guetur .
21 * Time Dominum,fili mi, & regem : & cũ
22 detractoribus non commiſcearis:* quoniã
repente conſurget perditio eorum:& ruinã
vtriuſque quis nouit ?
23 *Hæc quoque ſapiẽtib. Cognoſcere per-
ſonam in iudicio non eſt bonum .
24 *Qui dicunt impio: Iuſtus es : maledicent
eis populi,& deteſtabuntur eos tribus.
25 *Qui arguunt eum,laudabuntur: & ſuper
ipſos veniet benedictio .
26 *Labia deoſculabitur, qui recta verba re
ſpondet .
27 * Præpara foris opus tuum,& diligenter
exerce agrum tuum: vt poſtea ædifices do-
mum tuam .
28 *Ne ſis teſtis fruſtra contra proximũ tuũ:
D nec lactes quemquam labijs tuis .
29 *Ne dicas:Quomodo fecit mihi,ſic faciã
ei:reddam vnicuique ſecundum opus ſuum.
30 * Per agrum hominis pigri trãſiui,& per
31 vineam viri ſtulti : * & ecce totũ repleuerãt
vrticæ,& operuerãt ſuperficiem eius ſpinæ
& maceria lapidũ deſtructa erat.
32 * Quod cũ vidiſſẽ,poſui in corde meo,&
exemplo didici diſciplinam .
33 *Parum,inquam,dormies, modicum dor-
mitabis,pauxillum manus cõſeres, vt quie-
34 ſcas : * & veniet tibi quaſi curſor egeſtas, &
mendicitas quaſi vir armatus .

CAP. XXV.

1 HÆ quoque parabolæ Salomonis , quas
A tranſtulerunt viri Ezechiæ regis Iuda .
2 *Gloria Dei eſt celare verbum , & gloria
regum inueſtigare ſermonem .
3 *Cælum ſurſum,& terra deorſum, & cor
regum inſcrutabile .
4 *Aufer rubiginem de argento, & egredie
tur vas puriſſimum :
5 *Aufer impietatẽ de vultu regis, & firma
bitur iuſtitia thronus eius .
6 *Ne glorioſus appareas coram rege, & in
loco magnorum ne ſteteris .
7 * Melius eſt enim vt dicatur tibi: Aſcende
huc,quàm vt humilieris coram principe.

8 * Quæ

*Quę viderũt oculi tui,ne proferas in iur 8
gio cito:ne poſtea emendare non poſſis,cũ B
dehoneſtaueris amicum tuum.
*Cauſam tuam tracta cum amico tuo,& 9
ſecretũ extraneo ne reueles:*ne forte inſul 10
tet tibi cũ audierit,& exprobrare nõ ceſſet.
Gratia & amicitia liberant: quas tibi ſer-
ua,ne exprobrabilis fias.
*Mala aurea in lectis argẽteis,qui loqui 11
tur verbum in tempore ſuo.
*Inauris aurea, & margaritum fulgens, 12
qui arguit ſapientem,& aurẽ obedientem.
*Sicut frigus niuis in die meſſis, ita lega 13
tus fidelis ei,qui miſit eum,animã ipſius re-
quieſcere facit.
*Nubes, & ventus,& pluuiæ non ſequen 14
tes,vir glorioſus, & promiſſa non cõplens.
*"Patientia lenietur princeps, & lingua 15
mollis confringet duritiam. C
*Mel inueniſti,comede quod ſufficit tibi, 16
ne forte ſatiatus euomas illud.
*Subtrahe pedẽ tuum de domo proximi 17
tui,nequando ſatiatus oderit te.
*Iaculum, & gladius,& ſagitta acuta,ho 18
mo qui loquitur cõtra proximum ſuum fal
ſum teſtimonium.
*Dens putridus,& pes laſſus, qui ſperat 19
ſuper infideli in die anguſtiæ, * & amittit 20
pallium in die frigoris.
Acetum in nitro,qui cantat carmina cor
di peſſimo.
Sicut tinea veſtimento,& vermis ligno:
ita triſtitia viri nocet cordi.
*"Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum: ſi 21
ſitierit,da ei aquam bibere: * prunas enim D
congregabis ſuper caput eius, & Dominus 22
reddet tibi.
*Ventus Aquilo diſſipat pluuias,& facies 23
triſtis linguam detrahentem.
*"Melius eſt ſedere in angulo domatis, q̃ 24
cum muliere litigioſa,& in domo cõmuni.
*Aqua frigida animæ ſitienti,& nuncius 25
bonus de terra longinqua.
*Fõs turbatus pede, & vena corrupta,iu 26
ſtus cadens coram impio.
*Sicut qui mel multũ comedit, non eſt ei 27
bonum:"ſic qui ſcrutator eſt maieſtatis, op
primetur a gloria.
*Sicut vrbs patens & abſque murorũ am 28
bitu,ita vir,qui non poteſt in loquendo co-
hibere ſpiritum ſuum.

CAP. XXVI.

QVomodo nix in æſtate, & pluuiæ in 1
meſſe: ſic indecens eſt ſtulto gloria. A
*Sicut auis ad alia tranſuolans, & paſſer 2
quò libet vadens:ſic maledictũ fruſtra pro-
latum in quempiam ſuperueniet.
Flagellum equo, & camus aſino,& virga 3
in dorſo imprudentium.
4 *Ne reſpondeas ſtulto iuxta ſtultitiam ſuã,
ne efficiaris ei ſimilis.
5 *Reſponde ſtulto iuxta ſtultitiam ſuam,ne
ſibi ſapiens eſſe videatur.
6 *Claudus pedibus, & iniquitatem bibens,
qui mittit verba per nuncium ſtultum.
7 *Quomodo pulchras fruſtra habet clau-
B dus tibias: ſic indecens eſt in ore ſtultorum
parabola.
8 *Sicut qui mittit lapidem in aceruum Mer-
curij: ita qui tribuit inſipienti honorem.
9 *Quomodo ſi ſpina naſcatur in manu te-
mulenti:ſic parabola in ore ſtultorum.
10 *Iudicium determinat cauſas:& qui impo
nit ſtulto ſilentium,iras mitigat.
11 *"Sicut canis,qui reuertitur ad vomitum
ſuum, ſic imprudens,qui iterat ſtultitiã ſuã. *1.Pe.2.d.22.
12 *Vidiſti hominem ſapientem ſibi videri?
magis illo ſpem habebit inſipiens.
13 *Dicit piger:Leo eſt in via,& leæna in iti-
14 neribus: *ſicut oſtium vertitur in cardine
ſuo,ita piger in lectulo ſuo.
15 *"Abſcondit piger manum ſub aſcella *Sup.19.d.24.
C ſua, & laborat ſi ad os ſuum eã conuerterit.
16 *Sapientior ſibi piger videtur ſeptem vi-
ris loquentibus ſententias.
17 *Sicut qui apprehendit auribus canem,ſic
qui tranſit impatiens, & commiſcetur rixæ
alterius.
18 *Sicut noxius eſt qui mittit ſagittas, &
19 lanceas in mortem: *ita vir,qui fraudulen-
ter nocet amico ſuo:& cum fuerit deprehẽ-
ſus,dicit:Ludens feci.
20 *Cũ defecerint ligna,extinguetur ignis:
& ſuſurrone ſubtracto, iurgia conquieſcẽt.
21 *Sicut carbones ad prunas, & ligna ad
ignem," ſic homo iracundus ſuſcitat rixas. *Sup.15.c.18.
22 *Verba ſuſurronis quaſi ſimplicia, & ipſa
D perueniunt ad intima ventris.
23 *Quomodo ſi argento ſordido ornare ve
lis vas fictile, ſic labia tumentia cum peſſi-
mo corde ſociatã.
24 *Labijs ſuis intelligitur inimicus, cum in
corde tractauerit dolos.
25 *Qñ ſubmiſerit vocem ſuam,ne credideris
ei qm̃ ſeptem nequitiæ ſunt in corde illius.
26 *Qui operit odium fraudulenter,reuela-
bitur malitia eius in concilio.
27 *Qui fodit foueam,incidet in eam:& qui
voluit lapidem,reuertetur ad eum.
28 *Lingua fallax non amat veritatem:& os
lubricum operatur ruinas.

CAP. XXVII.

1 NE glorieris in craſtinum, ignorãs quid
A ſuperuentura pariat dies.
2 *Laudet te alienus,& non os tuum: extra-
neus,& non labia tua.
3 *"Graue eſt ſaxum, & oneroſa arena: ſed *Eccl.22.b.17
ira ſtulti vtroque grauior.

4 *Ira non habet miſericordiam, nec erum-
pens furor: & impetum concitati ferre quis
poterit?
5 * Melior eſt manifeſta correptio, quàm
amor abſconditus.
6 * Meliora ſunt vulnera diligentis, quàm
fraudulenta oſcula odientis.
7 * " Anima ſaturata calcabit fauum: & ani
* Iob 6.b.7
ma eſuriẽs etiam amarum pro dulci ſumet.
8 * Sicut auis transmigrans de nido ſuo, ſic
B vir qui derelinquit locum ſuum.
9 *Vnguẽto & varijs odorib. delectatur cor:
& bonis amici conſilijs anima dulcoratur.
10 * Amicum tuum, & amicum patris tui ne
dimiſeris: & domum fratris tui ne ingredia-
ris in die afflictionis tuæ.
Melior eſt vicinus iuxta, quã frater ꝓcul.
11 *Stude ſapiẽtiæ fili mi, & lætifica cor meũ,
vt poſſis exprobranti reſpondere ſermonẽ.
12 *Aſtutus videns malum, abſconditus eſt:
C paruuli tranſeuntes ſuſtinuerunt diſpendia.
13 *"Tolle veſtimentum eius, qui ſpopondit
* Su.20.c.16
pro extraneo: & pro alienis, aufer ei pignus.
14 *Qui benedicit proximo ſuo voce grandi,
de nocte conſurgens maledicẽti ſimilis erit.
15 *"Tecta perſtillantia in die frigoris, & li-
* Su.19.b.13.
16 tigioſa mulier comparantur: * qui retinet
eam, quaſi qui ventum teneat, & oleum dex
teræ ſuæ vocabit.
17 *Ferrũ ferro exacuitur, & homo exacuit
faciem amici ſui.
18 * Qui ſeruat ficum, comedet fructus eius:
& qui cuſtos eſt domini ſui, glorificabit.
19 * Quomodo in aquis reſplendent vultus
proſpicientium, ſic corda hominum manife
ſta ſunt prudentibus.
20 *"Infernus & perditio numquam implen
* Eccli.14.b.20
* Sup.17.a.3
tur: ſimiliter & oculi hominum inſatiabiles:
21 *" Quomodo probatur in conflatorio ar
* 1.Tim.6.b.8
gentum, & in fornace aurum: ſic probatur
homo ore laudantis.
D Cor iniqui inquirit mala, cor autem re-
ctum inquirit ſcientiam.
22 *Si contuderis ſtultum in pila quaſi ptiſa-
nas feriente deſuper pilo, non auferetur ab
eo ſtultitia eius.
23 * Diligenter agnoſce vultum pecoris tui,
tuoſq. greges conſidera:
24 * Non enim habebis iugiter poteſtatem:
ſed corona tribuetur in generationẽ & ge-
nerationem.
25 * Aperta ſunt prata, & apparuerunt her-
bæ virentes, & collecta ſunt fœna de mon-
tibus.
26 *" Agni ad veſtimentum tuum: & hœdi,
ad agri pretium.
27 *Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos,
& in neceſſaria domus tuæ: & ad victum an-
cillis tuis.

CAP. XXVIII.

1 FVgit impius, nemine perſequente: iuſtus
A autem quaſi leo cõfidens, abſque terro
re erit.
2 Propter peccata terræ multi principes
eius: & propter hominis ſapientiam, & ho-
rum ſcientiam quæ dicuntur, vita ducis lon
gior erit.
3 * Vir pauper calumniãs pauperes, ſimilis
eſt imbri vehementi, in quo paratur fames,
4 * Qui derelinquunt legẽ, laudant impiũ:
qui cuſtodiunt, ſuccenduntur contra eum.
5 * Viri mali non cogitant iudicium: qui au
tem inquirunt Dñm, animaduertũt omnia.
6 *" Melior eſt pauper ambulans in ſimpli
citate ſua, quàm diues in prauis itineribus.
7 *Qui cuſtodit legẽ, filius ſapiens eſt: qui
B autem commeſſatores paſcit, confundit pa-
trem ſuum.
8 * Qui coaceruat diuitias vſuris & fœno-
re, liberali in pauperes congregat eas.
9 * Qui declinat aures ſuas ne audiat legẽ,
oratio eius erit execrabilis.
10 * Qui decipit iuſtos in via mala, in interi
tu ſuo corruet: & ſimplices poſſidebunt bo-
na eius.
11 * Sapiens ſibi videtur vir diues: pauper
autem prudens ſcrutabitur eum.
12 *In exultatione iuſtorũ multa gloria eſt:
regnantibus impijs ruinæ hominum.
13 * Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirige-
tur: qui autem cõfeſſus fuerit, & reliquerit
ea, miſericordiam conſequetur.
14 *Beatus homo, qui ſẽper eſt pauidus: qui
vero mentis eſt duræ, corruet in malum,
15 * Leo rugiens, & vrſus eſuriens, princeps
impius ſuper populum pauperem.
16 * Dux indigens prudentia, multos oppri
C met per calumniam: qui autem odit auari-
tiam, longi fient dies eius.
17 * Hominem, qui calũniatur animæ ſãgui
nem, ſi vſq. ad lacũ fugerit, nemo ſuſtinet.
18 *Qui ambulat ſimpliciter, ſaluus erit: qui
peruerſis graditur viis, concidet ſemel.
19 *"Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur
panibus: qui autem ſectatur otium, replebi-
tur egeſtate.
20 * Vir fidelis multum laudabitur: "qui au-
tem feſtinat ditari, non erit innocens.
21 *Qui cognoſcit in iudicio faciem, non be
nefacit: iſte & pro buccella panis deſerit
veritatem.
22 * Vir, qui feſtinat ditari, & alijs inuidet,
D ignorat quòd egeſtas ſuperueniet ei.
23 * Qui corripit hominem, gratiam poſtea
inueniet apud eũ magis quàm ille, qui per
linguæ blandimenta decipit.
24 * Qui ſubtrahit aliquid a patre ſuo, & a
matre: & dicit hoc non eſſe peccatum, par-
ticeps homicidæ eſt.

25 *Qui

Digitized by Google

*Qui ſe iactat,& dilatat, iurgia concitat: 25
qui vero ſperat in Domino,ſanabitur.
*Qui confidit in corde ſuo,ſtultus eſt:qui 26
autem graditur ſapienter,ipſe ſaluabitur.
*Qui dat pauperi,nõ indigebit: qui deſpi 27
cit deprecantem,ſuſtinebit penuriam.
*Cum ſurrexerint impij,abſcõdẽt homi 28
nes:cũ illi perierint, multiplicabuntur iuſti.

CAP. XXIX.

VIro, qui corripientem dura ceruice cõ 1
temnit,repentinus ei ſuperueniet inte A
ritus:& eum ſanitas non ſequetur.
* In multiplicatione iuſtorum lætabitur 2
vulgus:cum impij ſumpſerint principatum,
gemet populus.
*Vir,qui amat ſapientiam, lætificat patrẽ 3
ſuum:" qui autem nutrit ſcorta,perdet ſub-
ſtantiam.
* Rex iuſtus erigit terram, vir auarus de- 4
ſtruet eam.
*Homo,qui blãdis,fictisq.ſermonib.loqui 5
tur amico ſuo,rete expandit greſſibus eius.
*Peccantem virum iniquum inuoluet la- 6
queus:& iuſtus laudabit atque gaudebit.
* Nouit iuſtus cauſam pauperum: impius 7
ignorat ſcientiam. B
*Homines peſtilentes diſſipant ciuitatem: 8
ſapientes vero auertunt furorem.
*Vir ſapiens, ſi cum ſtulto contenderit, 9
ſiue iraſcatur,ſiue rideat,nõ inueniet requiẽ.
*Viri ſanguinum oderunt ſimplicem:iuſti 10
autem quærunt animam eius.
*Totum ſpiritum ſuum profert ſtultus: ſa 11
piens differt,& reſeruat in poſterum.
*Princeps, qui libenter audit verba men- 12
dacij,omnes miniſtros habet impios.
*Pauper, & creditor obuiauerunt ſibi: v- 13
triuſque illuminator eſt Dominus.
* Rex, qui iudicat in veritate pauperes, 14
thronus eius in æternum firmabitur.
* Virga atq.correptio tribuit ſapientiam: 15
puer autem, qui dimittitur voluntati ſuæ, C
confundit matrem ſuam.
* In multiplicatione impiorum multipli- 16
cabunt̃ ſcelera: & iuſti ſruinas eorũ videbũt.
* Erudi filium tuum,& refrigerabit te, & 17
dabit delicias animæ tuæ.
"Cũ prophetia defecerit,diſſipabitur po- 18
pulus: qui vero cuſtodit legem, beatus eſt.
*Seruus verbis non poteſt erudiri:quia qđ 19
dicis intelligit, & reſpondere contemnit.
*Vidiſti hominem velocem ad loquendũ? 20
ſtultitia magis ſperanda eſt, quam illius cor
reptio.
*Qui delicate a pueritia nutrit ſeruũ ſuũ, 21
poſtea ſentiet eum contumacem.
*Vir iracundus prouocat rixas: & qui ad 22
indignandum facilis eſt, erit ad peccandum D
procliuior.
23 *" Superbum ſequitur humilitas:& humi- * Iob 22.d.29
lem ſpiritu ſuſcipiet gloria.
24 * Qui cum fure participat, odit animam
ſuam:adiurantem audit, & non indicat.
25 * Qui timet hominem, cito corruet: qui
ſperat in Domino,ſubleuabitur.
26 *Multi requirunt faciem principis: & iudi
cium a Domino egreditur ſingulorum.
27 * Abominantur iuſti virum impium: &
abominant̃ impij eos,qui in recta ſunt via.
Verbum cuſtodiens filius, extra perditio-
nem erit.

CAP. XXX.

1 VErba Congregantis filij Vomentis. Vi-
A ſio, quam locutus eſt vir, cum quo eſt
Deus, & qui Deo ſecum morante conforta-
tus, ait:
2 *Stultiſſimus ſum virorum, & ſapientia ho
minum non eſt mecum.
3 *Non didici ſapientiam, & non noui ſcien-
tiam ſanctorum.
4 * Quis aſcendit in cælum atque deſcendit?
quis continuit ſpiritũ in manib.ſuis?quis col
ligauit aquas quaſi in veſtimento? quis ſuſci
tauit omnes terminos terræ?quod nomẽ eſt
eius,& quod nomen filij eius,ſi noſti?
5 * " Omnis ſermo Dei ignitus, clypeus eſt
6 ſperantibus in ſe:* " ne addas quidquã ver- *Pſ.11.b.7
bis illius,& arguaris, inueniariſq.mendax. * Deut.4.a.2. & 12.d.32
7 * Duo rogaui te, ne deneges mihi antequã
B moriar.
8 * Vanitatem, & verba mendacia longe fac
a me.
Mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi:
9 tribue tantum victui meo neceſſaria: * ne
forte ſatiatus illiciar ad negandum, & di-
cam: Quis eſt Dominus? aut egeſtate
compulſus furer, & periurem nomen
Dei mei.
10 * Ne accuſes ſeruum ad Dominum ſuum,
ne forte maledicat tibi,& corruas.
11 *Generatio,quæ patri ſuo maledicit,&
quæ matri ſuæ non benedicit.
12 *Generatio,quæ ſibi munda videtur,& ta
men non eſt lota a ſordibus ſuis.
13 *Generatio,cuius excelſi ſunt oculi,& pal
pebræ eius in alta ſurrectæ.
14 *Generatio,quæ pro dentib.gladios habet,
& cõmandit molaribus ſuis, vt comedat in-
opes de terra,& pauperes ex hominibus.
15 *Sanguiſugæ duæ ſunt filiæ, dicentes: Af-
fer,Affer.
C Tria ſunt inſaturabilia, & quartum, quod
numquam dicit:Sufficit.
16 *Infernus, & os vuluæ, & terra,quæ non
ſatiatur aqua: ignis vero numquam dicit:
Sufficit.
17 *Oculum,qui ſubſannat patrem,& qui de-
ſpicit partũ matris ſuæ,effodiant eum corui
de

de torrentibus, & comedant eum filij aquilæ.
* Tria ſunt difficilia mihi, & quartum pe- 18
nitus ignoro :
* Viam aquilæ in cælo, viam colubri ſu- 19
per petram, viam nauis in medio mari, &
viam viri in adoleſcentia.
* Talis eſt & via mulieris adulteræ, quæ 20
comedit, & tergens os ſuum dicit: Non ſum
operata malum.
* Per tria mouetur terra, & quartum non 21
poteſt ſuſtinere:
* Per ſeruum cum regnauerit: per ſtultum 22
cum ſaturatus fuerit cibo: * per odioſam mu 23
lierem cum in matrimonio fuerit aſſumpta:
& per ancillam cum fuerit hæres dominæ
ſuæ.
* Quattuor ſunt minima terræ, & ipſa ſunt 24
ſapientiora ſapientibus. D
* Formicæ, populus infirmus, qui præpa- 25
rat in meſſe cibum ſibi: * lepuſculus, plebs 26
inualida, qui collocat in petra cubile ſuum:
* regem locuſta non habet, & egreditur vni 27
uerſa per turmas ſuas: * ſtellio manibus ni- 28
titur, & moratur in edibus regis.
* Tria ſunt, quæ bene gradiuntur, & quar 29
tum, quod incedit feliciter:
* Leo fortiſſimus beſtiarum, ad nullius pa 30
uebit occurſum: * gallus ſuccinctus lumbos: 31
& aries: nec eſt rex, qui reſiſtat ei.
* Eſt qui ſtultus apparuit poſtquam eleua 32
tus eſt in ſublime: ſi enim intellexiſſet, ori-
ſuo impoſuiſſet manum.
* Qui autem fortiter premit vbera ad eli- 33
ciendum lac, exprimit butyrum: & qui vehe
menter emungit, elicit ſanguinem: & qui
prouocat iras, producit diſcordias.

CAP. XXXI.

VErba Lamuelis regis. Viſio, qua erudi- 1
uit eum mater ſua. A
* Quid dilecte mi, quid dilecte vteri mei, 2
quid dilecte votorum meorum?
* Ne dederis mulieribus ſubſtantiam tuã, 3
& diuitias tuas ad delendos reges.
* Noli regibus, o Lamuel, noli regibus da- 4
re vinum: quia nullum ſecretum eſt vbi re-
gnat ebrietas. * & ne forte bibant, & obli- 5
uiſcantur iudiciorum, & mutent cauſam fi-
liorum pauperis.
* Date ſiceram mœrentibus, & vinum 6
his, qui amaro ſunt animo: * bibant, & obli- 7
uiſcantur egeſtatis ſuæ, & doloris ſui non
recordentur amplius.
8 * Aperi os tuum muto, & cauſis omnium fi-
9 liorum qui pertranſeunt: * aperi os tuum,
decerne quod iuſtum eſt, & iudica inopem
& pauperem.
10 * Mulierem fortem quis inueniet? procul,
B & de vltimis finibus pretium eius.
11 * Confidit in ea cor viri ſui, & ſpolijs non
indigebit.
12 * Reddet ei bonum, & non malum, omni-
bus diebus vitæ ſuæ.
13 * Quęſiuit lanam & linum, & operata eſt
conſilio manuum ſuarum.
14 * Facta eſt quaſi nauis inſtitoris, de longe
portans panem ſuum.
15 * Et de nocte ſurrexit, deditq. prædam do-
meſticis ſuis, & cibaria ancillis ſuis.
16 * Conſiderauit agrum, & emit eum: de
fructu manuum ſuarum plantauit vineam.
17 * Accinxit fortitudine lumbos ſuos, & ro
borauit brachium ſuum.
18 * Guſtauit, & vidit quia bona eſt negotia-
tio eius: non extinguetur in nocte lucerna
eius.
19 * Manum ſuam miſit ad fortia, & digiti
C eius apprehenderunt fuſum.
20 Manum ſuam aperuit inopi, & palmas
ſuas extendit ad pauperem.
21 * Non timebit domui ſuæ a frigoribus ni-
uis: omnes enim domeſtici eius veſtiti ſunt
duplicibus.
22 Stragulatam veſtem fecit ſibi: byſſus, &
purpura indumentum eius.
23 * Nobilis in portis vir eius, quando ſede-
rit cum ſenatoribus terræ.
24 * Sindonem fecit, & vendidit, & cingulum
D tradidit Chananæo.
25 * Fortitudo & decor indumentum eius, &
ridebit in die nouiſſimo.
26 * Os ſuum aperuit ſapientiæ, & lex cle-
mentiæ in lingua eius.
27 * Conſiderauit ſemitas domus ſuæ, & pa-
nem otioſa non comedit.
28 * Surrexerũt filij eius, & beatiſſimam prę-
dicauerunt: vir eius, & laudauit eam.
29 * Multæ filiæ congregauerunt diuitias: tu
ſupergreſſa es vniuerſas.
30 * Fallax gratia, & vana eſt pulchritudo:
mulier timens Dominum ipſa laudabitur.
31 * Date ei de fructu manuum ſuarum: & lau
dent eam in portis opera eius.

ECCLESIASTES,

Qui ab Hebræis

COHELETH APPELLATVR.

CAPVT PRIMVM.

VErba Eccleſiaſtæ, fi- 1
lij Dauid, regis Ieruſa- A
lem. * Vanitas vanita- 2
tum, dixit Eccleſiaſtes:
vanitas vanitatum, &
omnia vanitas. * Quid 3
habet amplius homo de
vniuerſo labore ſuo, quo
laborat ſub ſole? * Generatio præterit, & 4
generatio aduenit: terra autem in æternum
ſtat. * Oritur ſol, & occidit, & ad locum 5
ſuum reuertitur: ibique renaſcens, * gyrat B
per Meridiem, & flectitur ad Aquilonem: lu- 6
ſtrans vniuerſa in circuitu pergit ſpiritus, &
in circulos ſuos reuertitur. * Omnia flumi- 7
na intrant in mare, & mare non redundat:
ad locum, vnde exeunt flumina, reuertuntur
vt iterum fluant.* Cunctæ res difficiles: non 8
poteſt eas homo explicare ſermone. Non ſa
turatur oculus viſu, nec auris auditu imple-
tur.* Quid eſt quod fuit? ipſum quod futurũ 9
eſt. Quid eſt quod factum eſt? ipſum quod fa
ciendum eſt.* Nihil ſub ſole nouum, nec va- 10
let quiſquam dicere: Ecce hoc recẽs eſt: iam C
enim præceſſit in ſæculis, quæ fuerunt ante
nos.* Non eſt priorum memoria: ſed nec eo- 11
rum quidem, quæ poſtea futura ſunt, erit re-
cordatio apud eos, qui futuri ſunt in nouiſſi-
mo.*Ego Eccleſiaſtes fui rex Iſrael in Ieru- 12
ſalem, * & propoſui in animo meo quærere 13
& inueſtigare ſapienter de omnibus, quæ fi-
unt ſub ſole. Hanc occupationem peſſimam
dedit Deus filijs hominum, vt occuparentur
in ea.* Vidi cuncta, quæ fiunt ſub ſole, & ec- 14
ce vniuerſa vanitas, & afflictio ſpiritus. D
*Peruerſi difficile corriguntur, & ſtultorum 15
infinitus eſt numerus. Locutus ſum in cor- 16
de meo, dicens: Ecce magnus effectus ſum,
& præceſſi omnes ſapientia, qui fuerunt an-
te me in Ieruſalem: & mens mea contem-
plata eſt multa ſapienter, & didici.* Dediq. 17
cor meum vt ſcirem prudentiam, atque do-
ctrinam, erroresque & ſtultitiam: & agnoui
quòd in his quoque eſſet labor, & afflictio
18 ſpiritus, * eo quòd in multa ſapientia multa
ſit indignatio: & qui addit ſcientiam, addit
& laborem.

CAP. II.

1 DIxi ego in corde meo: Vadam, & affluã
A delicijs, & fruar bonis. Et vidi quòd
2 hoc quoque eſſet vanitas. * Riſum reputaui
errorem: & gaudio dixi: Quid fruſtra decipe
3 ris?* Cogitaui in corde meo abſtrahere a vi
no carnem meam, vt animum meum tranſ-
ferrem ad ſapientiam, deuitaremque ſtulti-
tiam, donec viderem quid eſſet vtile filijs hò
minum: quo facto opus eſt ſub ſole numero
4 dierum vitæ ſuæ. * Magnificaui opera mea,
ædificaui mihi domos, & plantaui vineas,
5 * feci hortos, & pomaria, & conſeui ea cun
6 cti generis arboribus,* & extruxi mihi piſci
nas aquarum, vt irrigarem ſiluam lignorum
7 germinantium, * poſſedi ſeruos & ancillas,
B multamque familiam habui: armenta quo-
que, & magnos ouium greges vltra omnes
8 qui fuerunt ante me in Ieruſalem:* coacer-
uaui mihi argentum, & aurum, & ſubſtãtias
regum, ac prouinciarum: feci mihi cãtores,
& cantatrices, & delicias filiorum hominũ,
ſcyphos, & vrceos in miniſterio ad vina fun
9 denda:* & ſupergreſſus ſum opibus omnes,
qui ante me fuerunt in Ieruſalem: ſapientia
10 quoque perſeuerauit mecum. * Et omnia, q̃
deſiderauerũt oculi mei, non negaui eis: nec
prohibui cor meum quin omni voluptate
frueretur, & oblectaret ſe in his, quæ præpa
raueram: & hanc ratus ſum partem meam,
11 ſi vterer labore meo.* Cumque me conuer
C tiſſem ad vniuerſa opera, quæ fecerant ma-
nus meæ, & ad labores, in quibus fruſtra ſu-
daueram, vidi in omnibus vanitatem & af-
flictionem animi, & nihil permanere ſub ſo-
12 le.* Tranſiui ad contemplandam ſapientiã,
erroresque & ſtultitiam (quid eſt, inquam,
homo,

homo, vt ſequi poſſit regem Factorem ſuũ?)
* & vidi quòd tantum præcederet ſapientia 13
ſtultitiam, quantum differt lux a tenebris.
* Inf. 8.a.1. Pro. 17.d 24.
* Sapientis oculi in capite eius: ſtultus in te- 14
nebris ambulat: & didici quòd vnus vtriuſ-
que eſſet interitus.* Et dixi in corde meo: Si 15
vnus & ſtulti & meus occaſus erit, quid mi-
hi prodeſt quòd maiorem ſapientiæ dedi o-
peram? Locutusq. cum mente mea, animad-
uerti quòd hoc quoque eſſet vanitas. * Non 16
enim erit memoria ſapientis ſimiliter vt ſtul
ti in perpetuum, & futura tempora obliuio
ne cuncta pariter operient: moritur doctus
ſimiliter vt indoctus. * Et idcirco tæduit me 17
vitæ meæ videntem mala vniuerſa eſſe ſub ſo D
le, & cuncta vanitatem, & afflictionem ſpiri
tus. * Rurſus deteſtatus ſum omnem indu- 18
ſtriam meam, qua ſub ſole ſtudioſiſſime labo
raui, habiturus heredem poſt me, * quem i- 19
gnoro, vtrum ſapiens an ſtultus futurus ſit,
& dominabitur in laboribus meis, quib. de-
ſudaui & ſolicitus fui. & eſt quidquam tam
vanum? * Vnde ceſſaui, renunciauitque cor 20
meum vltra laborare ſub ſole. * Nam cum 21
alius laboret in ſapientia, & doctrina, & ſoli
citudine, homini otioſo quæſita dimittit: &
hoc ergo, vanitas, & magnum malũ. * Quid 22
enim proderit homini de vniuerſo labore
ſuo, & afflictione ſpiritus, qua ſub ſole cru-
ciatus eſt? * Cuncti dies eius doloribus, & æ- 23
rumnis pleni ſunt, nec per noctem mente re
quieſcit: & hoc nonne vanitas eſt? * Nonne 24
melius eſt comedere & bibere, & oſtendere
animæ ſuæ bona de laboribus ſuis? & hoc de
manu Dei eſt. * Quis ita deuorabit, & deli- 25
cijs affluet vt ego? * Homini bono in conſpe 26
ctu ſuo dedit Deus ſapientiam, & ſcientiam,
& lætitiam: peccatori autem dedit afflictio-
nem, & curam ſuperfluam, vt addat, & con-
greget, & tradat ei qui placuit Deo: ſed &
hoc vanitas eſt, & caſſa ſolicitudo mentis.

CAP. III.

OMnia tempus habent, & ſuis ſpatijs trã 1
ſeunt vniuerſa ſub cælo. A
* Tempus naſcendi, & tempus moriendi. 2
Tempus plantandi, & tempus euellendi
quod plantatum eſt.
* Tempus occidendi, & tempus ſanandi: 3
Tempus deſtruendi, & tempus ædificandi.
* Tempus flendi, & tempus ridendi. 4
Tempus plangendi, & tempus ſaltandi.
* Tempus ſpargendi lapides, & tempus 5
colligendi:
Tempus amplexandi, & tempus longe fie
ri ab amplexibus.
* Tempus acquirendi, & tempus per- 6
dendi. B
Tempus cuſtodiendi, & tempus abijcien-
di.
7 * Tempus ſcindendi, & tempus con-
ſuendi.
Tempus tacendi, & tempus loquendi.
8 * Tempus dilectionis, & tempus odij.
Tempus belli, & tempus pacis.
9 * Quid habet amplius homo de labore
ſuo?
10 * Vidi afflictionem, quam dedit Deus filijs
11 hominum, vt diſtendantur in ea.* Cuncta fe
cit bona in tempore ſuo, & mundum tradi-
dit diſputationi eorum, vt non inueniat ho-
mo opus, quod operatus eſt Deus ab initio
12 vſque ad finem. * Et cognoui quòd non eſſet
melius niſi lætari, & facere bene in vita ſua.
13 * Omnis enim homo, qui comedit, & bibit,
C & videt bonum de labore ſuo, hoc donum
14 Dei eſt. * Didici quòd omnia opera, quæ fe-
cit Deus, perſeuerent in perpetuũ: nõ poſſu
mus eis quidquam addere, nec auferre, quæ
15 fecit Deus vt timeatur. * Quod factum eſt,
ipſum permanet: quæ futura ſunt, iam fue-
16 runt: & Deus inſtaurat quod abijt. * Vidi ſub
ſole in loco iudicij impietatem, & in loco iu
17 ſtitiæ iniquitatem. * Et dixi in corde meo: Iu
ſtũ, & impium iudicabit Deus, & tẽpus om
18 nis rei tunc erit. * Dixi in corde meo de filijs
hominũ, vt probaret eos Deus, & oſtenderet
19 ſimiles eſſe beſtijs. * Idcirco vnus interitus
D eſt hominis, & iumentorum, & æqua vtriuſ-
que conditio: ſicut moritur homo, ſic & illa
moriuntur: ſimiliter ſpirant omnia, & nihil
habet homo iumento amplius: cuncta ſubia-
20 cent vanitati, * & omnia pergunt ad vnum
locum: de terra facta ſunt, & in terram pari-
21 ter reuertuntur. * Quis nouit ſi ſpiritus filio-
rum Adam aſcendat ſurſum, & ſi ſpiritus iu-
22 mentorum deſcendat deorſum? * Et depre-
hendi nihil eſſe melius quàm lætari hominẽ
in opere ſuo, & hanc eſſe partem illius. Quis
.n. eũ adducet, vt poſt ſe futura cognoſcat?

CAP. IIII.

1 VErti me ad alia, & vidi calumnias, quæ
A ſub ſole geruntur, & lacrymas innocẽ
tium, & neminem conſolatorem: nec poſſe
reſiſtere eorum violentiæ, cũctorum auxilio
2 deſtitutos. * Et laudaui magis mortuos, quà
3 viuentes: * & feliciorem vtroque iudicaui,
qui necdũ natus eſt, nec vidit mala quæ ſub
4 ſole fiunt. * Rurſum contemplatus ſum om-
nes labores hominum, & induſtrias animad
uerti patere inuidiæ proximi: & in hoc ergo
5 vanitas, & cura ſuperflua eſt. * Stultus com-
plicat manus ſuas, & comedit carnes ſuas, di
6 cens: * Melior eſt pugillus cum requie, quã
B plena vtraque manus cum labore, & affli-
7 ctione animi. * Conſiderans reperi & aliam
8 vanitatem ſub ſole: * vnus eſt, & ſecundum
non habet, non filium, non fratrem, & tamẽ
laborare non ceſſat, nec ſatiantur oculi eius

diuitijs:nec recogitat,dicens:Cui laboro,&
fraudo animam meam bonis?in hoc quoque
vanitas eſt,& afflictio peſſima. * Melius eſt 9
ergo duos eſſe ſimul,quàm vnum:habent e-
nim emolumentum ſocietatis ſuæ: * ſi vnus 10
ceciderit,ab altero fulcietur.væ ſoli:quia cũ C
ceciderit,non habet ſubleuantem ſe. * Et ſi 11
dormierint duo,fouebũtur mutuo:vnus quo
modo calefiet? * Et ſi quiſpiam præualuerit 12
contra vnum,duo reſiſtunt ei:funiculus tri-
plex difficile rumpitur. * Melior eſt puer pau 13
per & ſapiens,rege ſene & ſtulto, qui neſcit
præuidere in poſterum. * Quod de carcere, 14
catenisque interdum quis egrediatur ad re-
gnum:& alius natus in regno, inopia conſu
matur.* Vidi cunctos viuentes,qui ambulãt 15
ſub ſole cum adoleſcente ſecundo, qui con- D
ſurget pro eo.*Infinitus numerus eſt populi 16
omnium,qui fuerunt ante eum:& qui poſtea
futuri ſunt,non lætabuntur in eo.ſed & hoc,
vanitas & afflictio ſpiritus.* Cuſtodi pedem 17
tuum ingrediens domum Dei, & appropin-
qua vt audias.‟ Multo enim melior eſt obe-
dientia,quã ſtultorum victimæ,qui neſciunt
quid faciunt mali.

CAP. V.

NE temere quid loquaris,neque cor tuũ 1
ſit velox ad proferendum ſermonẽ co A
ram Deo.Deus enim in cælo,& tu ſuper ter-
rã:idcirco ſint pauci ſermones tui. * Multas 2
curas ſequuntur ſomnia,& in multis ſermo-
nibus inuenietur ſtultitia. * Si quid vouiſti 3
Deo, ne moreris reddere: diſplicet enim ei
infidelis & ſtulta promiſſio. ſed quodcumq.
voueris,redde: * multoque melius eſt nõ vo 4
uere, quàm poſt votum promiſſa non redde B
re.*Ne dederis os tuũ vt peccare facias car- 5
nem tuam:neque dicas coram angelo: Non
eſt prouidentia: ne forte iratus Deus contra
ſermones tuos,diſſipet cuncta opera manuũ
tuarum. * Vbi multa ſunt ſomnia, plurimæ 6
ſunt vanitates,& ſermones innumeri:tu ve-
ro Deum time.*Si videris calumnias egeno- 7
rum,& violenta iudicia, & ſubuerti iuſtitiã
in prouincia,nõ mireris ſuper hoc negotio:
quia excelſo excelſior eſt alius, & ſuper hos
quoque eminentiores ſunt alij, * & inſuper 8
vniuerſæ terræ rex imperat ſeruienti.*Aua- 9
rus non implebitur pecunia: & qui amat di- C
uitias,fructum nõ capiet ex eis: & hoc ergo
vanitas.* Vbi multæ ſunt opes,multi & qui 10
comedunt eas.Et quid prodeſt poſſeſſori,ni-
ſi quòd cernit diuitias oculis ſuis? * Dulcis 11
eſt ſomnus operanti,ſiue parum, ſiue multũ
comedat:ſaturitas autem diuitis non ſinit eũ
dormire. *‟ Eſt & alia infirmitas peſſima, 12
quam vidi ſub ſole:diuitiæ conſeruatæ in ma
lum Domini ſui.* Pereunt enim in afflictio- 13
ne peſſima:generauit filium,qui in ſumma e-
14 geſtate erit.*‟ Sicut egreſſus eſt nudus de v- * Iob.1.d.21. 1.Tim.6.b.7.
tero matris ſuæ,ſic reuertetur, & nihil aufe-
15 ret ſecum de labore ſuo.*Miſerabilis prorſus
infirmitas:quo modo venit, ſic reuertetur.
D Quid ergo prodeſt ei quòd laborauit in ven
16 tum? * Cunctis diebus vitæ ſuæ comedit in
tenebris & in curis multis, & in ærumna at-
17 que triſtitia.* Hoc itaque viſum eſt mihi bo-
num vt comedat quis,& bibat, & fruatur læ
titia ex labore ſuo,quo laborauit ipſe ſub ſo
le numero dierum vitæ ſuæ, quos dedit ei
18 Deus,& hæc eſt pars illius. * Et omni homi-
ni,cui dedit Deus diuitias, atque ſubſtantiã,
poteſtatemque ei tribuit vt comedat ex eis,
& fruatur parte ſua, & lætetur de labore
19 ſuo:hoc eſt donum Dei.*Non enim ſatis re-
cordabitur dierum vitæ ſuæ, eo quòd Deus
occupet delicijs cor eius.

CAP. VI.

1 EST & aliud malum,quod vidi ſub ſole,&
A quidem frequens apud homines:* Vir,
2 cui dedit Deus diuitias, & ſubſtantiam, &
honorem, & nihil deeſt animæ ſuæ ex om-
nibus,quæ deſiderat: nec tribuit ei poteſtatẽ
Deus vt comedat ex eo,ſed homo extraneus
vorabit illud.hoc vanitas, & miſeria magna
3 eſt.*Si genuerit quiſpiam centum liberos, &
B vixerit multos annos, & plures dies ætatis
habuerit,& anima illius nõ vtatur bonis ſub
ſtantiæ, ſepulturaque careat: de hoc ego
pronuncio quòd melior illo ſit abortiuus.
4 * Fruſtra enim venit, & pergit ad tenebras,
5 & obliuione delebitur nomẽ eius.*Nõ vidit
C ſolem,neq. cognouit diſtantiam boni & ma
6 li:*etiam ſi duobus millibus annis vixerit,&
non fuerit perfruitus bonis:nonne ad vnum
7 locum properant omnia?*Omnis labor ho
minis in ore eius:ſed anima eius non imple-
8 bitur.* Quid habet amplius ſapiens a ſtulto?
& quid pauper niſi vt pergat illuc, vbi eſt vi
9 ta?* Melius eſt videre quod cupias, quàm de
D ſiderare quod neſcias.ſed & hoc vanitas eſt,
10 & præſumptio ſpiritus. * Qui futurus eſt,iã
vocatum eſt nomen eius: & ſcitur quòd ho-
mo ſit, & non poſſit contra fortiorem ſe in
11 iudicio cõtendere.*Verba ſunt plurima,mul
tamq. in diſputando habentia vanitatem.

CAP. VII.

1 QVid neceſſe eſt homini maiora ſe quæ-
A rere, cum ignoret quid conducat ſibi
in vita ſua numero dierum peregrinationis
ſuæ, & tempore, quod velut vmbra præ-
terit? Aut quis ei poterit indicare quid poſt
2 eum futurum ſub ſole ſit? * ‟ Melius eſt * Prou.22.a.1.
nomen bonum, quàm vnguenta pretioſa;
3 & dies mortis die natiuitatis. * Melius eſt ire
ad domum luctus,quam ad domũ conuiuij:
in illa

in illa enim finis cunctorum admonetur ho-
minum, & viuens cogitat quid futurum ſit.
* Melior eſt ira riſu: quia per triſtitiam vul- 4
tus, corrigitur animus delinquentis. *Cor ſa- 5
pientium vbi triſtitia eſt, & cor ſtultorum v-
bi lætitia.* Melius eſt a ſapiente corripi, quã 6
ſtultorum adulatione decipi. *quia ſicut ſo- 7
nitus ſpinarum ardentium ſub olla, ſic riſus
ſtulti: ſed & hoc vanitas. *Calumnia contur- 8
bat ſapientem, & perdet robur cordis illius.
* Melior eſt finis orationis, quàm principiũ. 9
Melior eſt patiens arrogante. *Ne ſis velox B
ad iraſcendum: quia ira in ſinu ſtulti requie- 10
ſcit.* Ne dicas: Quid putas cauſæ eſt quòd 11
priora tempora meliora fuere quàm nunc
ſunt? ſtulta enim eſt huiuſcemodi interroga
tio.* Vtilior eſt ſapientia cum diuitijs, & ma 12
gis prodeſt videntibus ſolẽ. *Sicut enim pro 13
tegit ſapientia, ſic protegit pecunia. hoc aũt
plus habet eruditio & ſapientia, quòd vitam
tribuunt poſſeſſori ſuo. * Conſidera opera 14
Dei, quòd nemo poſſit corrigere quem ille
deſpexerit.* In die bona fruere bonis, & ma 15
lam diem præcaue. ſicut enim hanc, ſic & il-
lam fecit Deus, vt non inueniat homo con-
tra eum iuſtas querimonias. * Hæc quoque 16
vidi in diebus vanitatis meæ: Iuſtus perit in
iuſtitia ſua, & impius multo viuit tempore
in malitia ſua.
* Noli eſſe iuſtus multum: neque plus ſa- 17
pias quam neceſſe eſt, ne obſtupeſcas.
*Ne impie agas multum: & noli eſſe ſtul- 18
tus, ne moriaris in tempore non tuo. C
*Bonum eſt te ſuſtentare iuſtum, ſed & 19
ab illo ne ſubtrahas manum tuam: quia qui
timet Deum, nihil negligit. * Sapientia con- 20
fortauit ſapientem ſuper decem principes
ciuitatis.* Non eſt enim homo iuſtus in ter 21
ra, qui faciat bonum, & non peccet.* Sed & 22
cunctis ſermonibus, qui dicuntur, ne accom-
modes cor tuũ: ne forte audias ſeruum tuũ
maledicentem tibi. * ſcit enim conſcientia 23
tua, quia & tu crebro maledixiſti alijs.* Cun 24
cta tentaui in ſapientia. Dixi: Sapiens effi-
ciar: & ipſa longius receſſit a me *multo ma 25
gis quàm erat: & alta profunditas, quis inue
niet eam?* Luſtraui vniuerſa animo meo, vt 26
ſcirem, & conſiderarem, & quærerem ſapiẽ D
tiam, & rationem: & vt cognoſcerem impie
tatem ſtulti, & errorem imprudentium: * & 27
inueni amariorem morte mulierem, quæ la-
queus venatorũ eſt, & ſagena cor eius, vin-
cula ſunt manus illius. qui placet Deo, effu-
giet illam: qui autem peccator eſt, capietur
ab illa.* Ecce hoc inueni, dixit Eccleſiaſtes, 28
vnum & alterum, vt inuenirem rationem,
*quam adhuc quærit anima mea, & non in- 29
ueni. Virum de mille vnũ reperi, mulierem
ex omnibus non inueni. * Solummodo hoc 30
inueni, quod fecerit Deus hominem rectum,
& ipſe ſe infinitis miſcuerit quæſtionibus.

* 3.Reg.8.e.46. 2.Par.6.g.36 Prou.20 b 9 1.Io.1.c.8.

Quis talis vt ſapiens eſt? & quis cognouit
ſolutionem verbi?

CAP. VIII.

1 SApientia hominis lucet in vultu eius, &
A potentiſſimus faciem illius cõmutabit.
2 * Ego os regis obſeruo, & præcepta iuramẽ
3 ti Dei. *Ne feſtines recedere a facie ei9, neq.
permaneas in opere malo: quia omne, quod
4 voluerit, faciet: * & ſermo illius poteſtate
plenus eſt: nec dicere ei quiſquam poteſt:
5 Quare ita facis? * Qui cuſtodit præceptum,
non experietur quidquam mali. Tempus &
6 reſponſionem cor ſapientis intelligit. *Om-
ni negotio tempus eſt, & opportunitas, &
7 multa hominis afflictio: * quia ignorat pre-
B terita, & futura nullo ſcire poteſt nuncio.
8 * Nõ eſt in hominis poteſtate prohibere ſpi
ritum, nec habet poteſtatem in die mortis,
nec ſinitur quieſcere ingruente bello, neq;
9 ſaluabit impietas impium. * Omnia hæc
conſideraui, & dedi cor meum in cunctis o-
peribus, quæ fiunt ſub ſole. Interdum domi
10 natur homo homini in malum ſuum.* Vidi
impios ſepultos: qui etiam cum adhuc viue
rent, in loco ſancto erant, & laudabantur in
ciuitate quaſi iuſtorum operum. ſed & hoc
11 vanitas eſt. * Etenim quia non profertũ cito
C contra malos ſententia, abſque timore vllo
12 filij hominum perpetrant mala. * Attamen
peccator ex eo quòd centies facit malũ, &
per patientiam ſuſtentatur, ego cognoui ꝙ
erit bonum timentibus Deum, qui verentur
13 faciem eius. *Non ſit bonum impio, nec pro
longentur dies eius, ſed quaſi vmbra trãſeat
14 qui non timent faciem Domini.* Eſt & alia
vanitas, quæ fit ſuper terram. ſunt iuſti, qui-
bus mala proueniũt, quaſi opera egerint im
piorũ: & ſunt impij, qui ita ſecuri ſunt, qua-
D ſi iuſtorum facta habeant. ſed & hoc vaniſſi-
15 mum iudico.* Laudaui igitur lætitiam quod
non eſſet homini bonum ſub ſole, niſi quòd
comederet, & biberet, atq. gauderet: & hoc
ſolum ſecum auferret de labore ſuo in dieb.
16 vitæ ſuæ, quos dedit ei Deus ſub ſole.* Et ap
poſui cor meum vt ſcirem ſapientiam, & in-
telligerem diſtentionem, quę verſatur in ter
ra: eſt homo, qui diebus & noctibus ſomnũ
17 non capit oculis. * Et intellexi quòd omniũ
operum Dei nullam poſſit homo inuenire
rationem eorum, quæ fiunt ſub ſole: & quã-
to plus laborauerit ad quærendum, tanto
minus inueniat: etiam ſi dixerit ſapiens ſe
noſſe, non poterit reperire.

CAP. IX.

1 OMnia hæc tractaui in corde meo, vt cu
A rioſe intelligerem: Sunt iuſti atque ſa-
pientes, & opera eorũ in manu Dei: & ta-

tamen·

men neſcit homo vtrum amore, an odio di-
gnus ſit: * ſed omnia in futurum ſeruantur 2
incerta, eo quòd vniuerſa æque eueniant iu
ſto & impio, bono & malo, mundo & im-
mundo, immolanti victimas, & ſacrificia cõ
temnenti. ſicut bonus, ſic & peccator: vt per
iurus, ita & ille qui verum deierat. * Hoc eſt 3
peſſimum inter omnia, quæ ſub ſole fiunt,
quia eadem cunctis eueniunt. vnde & corda
filiorum hominum implentur malitia, & cõ
tẽptu in vita ſua, & poſt hæc ad inferos de- B
ducentur. * Nemo eſt qui ſemper viuat, & 4
qui huius rei habeat fiduciam: melior eſt ca-
nis viuus leone mortuo. * Viuẽtes enim ſciũt 5
ſe eſſe morituros, mortui vero nihil noue-
runt amplius, nec habent vltra mercedem:
quia obliuioni tradita eſt memoria eorum.
* Amor quoque, & odium, & inuidiæ ſimul 6
perierũt, nec habent partem in hoc ſæculo,
& in opere, quod ſub ſole geritur. * Vade er- 7
go & comede in lætitia panem tuum, & bi- C
be cum gaudio vinum tuum: quia Deo pla-
cent opera tua. * Omni tempore ſint veſti- 8
menta tua candida, & oleum de capite tuo
non deficiat. * Perfruere vita cũ vxore, quã 9
diligis, cunctis diebus vitæ inſtabilitatis tuæ,
qui dati ſunt tibi ſub ſole omni tempore va-
nitatis tuæ: hæc eſt enim pars in vita, & in
labore tuo, quo laboras ſub ſole. * Quodcũ- 10
que facere poteſt manus tua, inſtãter opera-
re: quia nec opus, nec ratio, nec ſapiẽtia, nec
ſcientia erũt apud inferos, quo tu properas.
* Verti me ad aliud, & vidi ſub ſole, nec ve- 11
locium eſſe curſum, nec fortium bellum, nec
ſapientium panem, nec doctorum diuitias,
nec artificum gratiam: ſed tempus, caſum-
que in omnibus. * Neſcit homo finem ſuum: 12
ſed ſicut piſces capiuntur hamo, & ſicut a-
ues laqueo comprehenduntur, ſic capiuntur
homines in tempore malo, cum eis ex tem-
plo ſuperuenerit. * Hanc quoque ſub ſole vi 13
di ſapientiam, & probaui maximam: * Ciui- 14
tas parua, & pauci in ea viri: venit contra D
eam rex magnus, & vallauit eam, extruxit-
que munitiones per gyrum, & perfecta eſt
obſidio. * Inuentuſque eſt in ea vir pau- 15
per & ſapiens, & liberauit vrbem per ſapien
tiam ſuam, & nullus deinceps recordatus eſt
hominis illius pauperis. * Et dicebam ego, 16
meliorem eſſe ſapientiam fortitudine: quo-
modo ergo ſapientia pauperis cõtempta eſt,
& verba eius non ſunt audita? * Verba ſa- 17
pientium audiuntur in ſilentio plus quàm
clamor principis inter ſtultos. * Melior eſt 18
ſapientia, quàm arma bellica: & qui in vno
peccauerit, multa bona perdet.

CAP. X.

Mvſcæ morientes perdunt ſuauitatem 1
vnguenti. Pretioſior eſt ſapientia & A
2 gloria, parua & ad tempus ſtultitia. * Cor ſa
piẽtis in dextera eius, & cor ſtulti in ſiniſtra
3 illius. * Sed & in via ſtultus ambulans, cum
4 ipſe inſipiens ſit, omnes ſtultos æſtimat. * Si
ſpiritus poteſtatem habentis aſcenderit ſu-
per te, locum tuũ ne dimiſeris: quia curatio
5 faciet ceſſare peccata maxima. * Eſt malum
quod vidi ſub ſole, quaſi per errorem egre-
6 diens a facie principis: * poſitum ſtultum in
dignitate ſublimi, & diuites ſedere deorſum.
7 * Vidi ſeruos in equis: & principes ambulan
B tes ſuper terram quaſi ſeruos. * a Qui fodit fo * Prou. 26. d. 27.
8 ueam, incidet in eam: & qui diſſipat ſepem, Eccli. 27. d. 29
9 mordebit eum coluber. * Qui transfert lapi
des, affligetur in eis: & qui ſcindit ligna, vul-
10 nerabitur ab eis. * Si retuſum fuerit ferrũ,
& hoc non vt prius, ſed hebetatum fuerit,
C multo labore exacuetur, & poſt induſtriam
11 ſequetur ſapientia. * Si mordeat ſerpens in
ſilentio, nihil eo minus habet qui occulte de
12 trahit. * Verba oris ſapientis gratia: & labia
13 inſipientis præcipitabũt eum: * Initiũ verbo
rũ eius ſtultitia, & nouiſſimum oris illius er-
14 ror peſſimus. * Stultus verba multiplicat. I-
gnorat homo quid ante ſe fuerit: & quid poſt
15 ſe futurum ſit, quis ei poterit indicare? * La-
bor ſtultorum affliget eos, qui neſciũt in vr-
16 bem pergere. * Væ tibi terra, cuius rex puer
17 eſt, & cuius principes mane comedunt. * Bea
D ta terra, cuius rex nobilis eſt, & cuius princi
pes veſcuntur in tempore ſuo ad reficiendũ,
18 & non ad luxuriam. * In pigritijs humiliabi
tur contignatio, & in infirmitate manuum
19 perſtillabit domus. * In riſum faciunt panẽ,
& vinum vt epulentur viuentes: & pecuniæ
20 obediunt omnia. * In cogitatione tua regi
ne detrahas, & in ſecreto cubiculi tui ne ma
ledixeris diuiti: quia & aues cæli portabunt
vocem tuam, & qui habet pennas annuncia-
bit ſententiam.

CAP. XI.

1 Mitte panem tuum ſuper tranſeuntes a-
A quas: quia poſt tempora multa inue-
2 nies illum. * Da partem ſeptem, necnon &
octo: quia ignoras quid futurum ſit mali ſu-
3 per terram. * Si repletæ fuerint nubes, im-
brem ſuper terram effundent. Si ceciderit li-
gnum ad Auſtrum, aut ad Aquilonem, in
4 quocumque loco ceciderit, ibi erit. * Qui ob
ſeruat ventum, non ſeminat: & qui conſide-
5 rat nubes, nũquam metet. * Quomodo igno-
B ras quæ ſit via ſpiritus, & qua ratione com-
pingantur oſſa in ventre prægnantis: ſic ne-
6 ſcis opera Dei, qui fabricator eſt omniũ. * Ma
ne ſemina ſemen tuum, & veſpere ne ceſſet
manus tua: quia neſcis quid magis oriatur,
hoc aut illud: & ſi vtrumque ſimul, melius
7 erit. * Dulce lumen, & delectabile eſt oculis
8 videre ſolem. * Si annis multis vixerit homo,
& in

& in his omnibus lætatus fuerit, meminiſſe C
debet tenebroſi temporis,& dierum multo-
rum:qui cum venerint, vanitatis arguentur
præterita. * Lætare ergo iuuenis in adole- 9
ſcentia tua, & in bono ſit cor tuum in die- D
bus iuuentutis tuæ, & ambula in vijs cordis
tui, & in intuitu oculorum tuorum: & ſci-
to quòd pro omnibus his adducet te Deus in
iudicium. * Aufer iram a corde tuo,& amo- 10
ue malitiam a carne tua. Adoleſcentia enim
& voluptas vana ſunt.

CAP. XII.

MEmento creatoris tui in diebus iuuen 1
tutis tuæ, antequam veniat tempus A
afflictionis,& appropinquent anni, de qui-
bus dicas: Non mihi placent, * antequam 2
tenebreſcat ſol, & lumen, & luna, & ſtel-
læ, & reuertantur nubes poſt pluuiã:* quan 3
do commouebuntur cuſtodes domus,& nu-
tabunt viri fortiſſimi,& otioſæ erunt mo-
lentes in minuto numero, & tenebreſcent B
videntes per foramina: * & claudent oſtia 4
in platea, in humilitate vocis molentis, &
conſurgent ad vocem volucris,& obſurde-
ſcent omnes filiæ carminis. * Excelſa quo- 5
que timebunt,& formidabunt in via, flore-
bit amygdalus, impinguabitur locuſta,&
diſſipabitur capparis: quoniam ibit homo
in domum æternitatis ſuæ, & circuibunt in
6 platea plangentes. * Antequam rumpatur
funiculus argẽteus,& recurrat vitta aurea,
& conteratur hydria ſuper fontem, & con-
7 fringatur rota ſuper ciſternam, * & reuer-
C tatur puluis in terram ſuam vnde erat, &
ſpiritus redeat ad Deum, qui dedit illum.
8 * Vanitas vanitatum, dixit Eccleſiſtes, &
9 omnia vanitas. * Cumq. eſſet ſapientiſſimus
Eccleſiaſtes, docuit populum, & enarrauit
quæ fecerat: & inueſtigans compoſuit pa-
10 rabolas multas. * Quæſiuit verba vtilia,&
D conſcripſit ſermones rectiſſimos, ac verita-
11 te plenos. * Verba ſapientium ſicut ſtimu-
li, & quaſi claui in altum defixi, quæ per ma
giſtrorum cõſilium data ſunt a paſtore vno.
12 * His amplius fili mi ne requiras. Faciendi
plures libros nullus eſt finis: frequensque
13 meditatio, carnis afflictio eſt. * Finem lo-
quendi pariter omnes audiamus. Deum ti-
me, & mandata eius obſerua: hoc eſt enim
14 omnis homo: * & cuncta, quæ fiunt, addu-
cet Deus in iudicium pro omni erraro, ſiue
bonum, ſiue malum illud ſit.

CANTICVM CANTICORVM SALOMONIS,

Quod Hebraicè dicitur Sir Haſirim.

CAPVT PRIMVM.

OSCVLETVR me oſcu- 1
lo oris ſui : quia melio A
ra ſunt vbera tua vino ,
* fragrantia vnguentis 2
optimis . Oleū effuſum
nomen tuū : ideo ado-
leſcētulæ dilexerunt te .
*Trahe me : poſt te cur- 3
remus in odorem vnguentorum tuorum.In
troduxit me rex in cellaria ſua : exultabi-
mus & lætabimur in te,memores vberū tuo B
rū ſuper vinū:recti diligunt te.*Nigra ſum, 4
ſed formoſa,filię Ieruſalem,ſicut tabernacu
la Cedar,ſicut pelles Salomonis.*Nolite me 5
cōſiderare quòd fuſca ſim,quia decolorauit
me ſol:filij matris meæ pugnauerunt cōtra
me , poſuerunt me cuſtodem in vineis : vi-
neam meam non cuſtodiui . * Indica mihi , 6
quem diligit anima mea, vbi paſcas,vbi cu-
bes in meridie, ne vagari incipiam poſt gre
ges ſodalium tuorum. *Si ignoras te o pul- 7
cherrima inter mulieres , egredere,& abi
poſt veſtigia gregum, & paſce hœdos tuos
iuxta tabernacula paſtorū.* Equitatui meo 8
in curribus Pharaonis aſſimilaui te amica C
mea.*Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis: 9
collum tuum ſicut monilia.*Murenulas au- 10
reas faciemus tibi , vermiculatas argento .
*Dum eſſet rex in accubitu ſuo,nardus mea 11
dedit odorem ſuū.* Faſciculus myrrhæ di- 12
lectus meus mihi, inter vbera mea cōmora
bitur.*Botrus Cypri dilectus meus mihi, in 13
vineas Engaddi.* Ecce tu pulchra es amica 14
mea, ecce tu pulchra es,oculi tui columba- D
rum.*Ecce tu pulcher es dilecte mi, & deco 15
rus.Lectulus noſter floridus: * tigna domo- 16
rum noſtrarum cedrina,laquearia noſtra cy
preſſina .

CAP. II.

1 EGo flos campi , & lilium conuallium .
2 *Sicut lilium inter ſpinas,ſic amica mea
3 inter filias . * Sicut malus inter ligna ſilua-
A rum,ſic dilectus meus inter filios . Sub vm-
bra illius,quem deſideraueram,ſedi: & fru
4 ctus eius dulcis gutturi meo . * Introduxit
me in cellam vinariam,ordinauit in me cha
5 ritatem.*Fulcite me floribus,ſtipate me ma
6 lis:quia amore langueo.* Læua eius ſub ca-
B pite meo , & dextera illius amplexabitur
7 me.*Adiuro vos filię Ieruſalē ꝑ capreas,cer
uoſq.camporum,ne ſuſcitetis, neque euigi-
lare faciatis dilectā,quoadusque ipſa velit .
8 *Vox dilecti mei,ecce iſte venit ſaliēs in mō
9 tibus,tranſiliens colles: * ſimilis eſt dilectus
meus capreę,hinnuloq.ceruorū.en ipſe ſtat
poſt parietem noſtrum,reſpiciens per fene
10 ſtras,proſpiciens per cancellos . * En dile-
ctus meus loquitur mihi : Surge , propera
C amica mea, columba mea,formoſa mea , &
11 veni.*Iam enim hiems tranſijt,imber abijt,
12 & receſſit.* Flores apparuerunt in terra no
ſtra,tempus putationis aduenit: vox turtu-
13 ris audita eſt in terra noſtra:* ficus protulit
groſſos ſuos: vineæ florentes dederunt odo
rem ſuum.Surge,amica mea,ſpecioſa mea,
14 & veni : * columba mea in foraminibus pe-
D træ,in cauerna maceriæ,oſtende mihi faciē
tuam, ſonet vox tua in auribus meis:vox.n.
15 tua dulcis,& facies tua decora.Capite nobis
vulpes paruulas,quæ demoliūtur vineas: nā
16 vinea noſtra floruit.* Dilectus meus mihi,&
17 ego illi,qui paſcitur inter lilia * donec aſpi
ret dies,& inclinentur vmbræ.Reuertere:ſi
milis eſto,dilecte mi,capreæ,hinnuloq.cer-
uorum ſuper montes Bether.

CAP. III.

IN lectulo meo per noctes quæſiui quē di 1
ligit anima mea: quæſiui illum, & non in- A
ueni. * Surgam, & circuibo ciuitatem: per 2
vicos & plateas quæram quē diligit anima
mea: quæſiui illum, & non inueni. * Inuene- 3
runt me vigiles, qui cuſtodiūt ciuitatē: Num B
quem diligit anima mea, vidiſtis? * Paulu- 4
lum cum pertranſiſſem eos, inueni quem di
ligit anima mea: tenui eū; nec dimittam do-
nec introducam illum in domū matris meæ,
& in cubiculū genitricis meæ. * Adiuro vos 5
filiæ Ieruſalem per capreas, ceruosq. campo
rū, ne ſuſciteris, neque euigilare faciatis di C
lectam donec ipſa velit. * Quæ eſt iſta, 6
quæ aſcendit per deſertum ſicut virgula fu
mi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vni-
uerſi pulueris pigmentarij? * En lectulum 7
Salomonis ſexaginta fortes ambiunt ex for
tiſſimis Iſrael: * omnes tenentes gladios, & 8
ad bella doctiſſimi: vniuſcuiuſque enſis ſu-
per femur ſuū propter timores nocturnos.
* Ferculum fecit ſibi rex Salomon de lignis 9
Libani: columnas eius fecit argenteas, re- D
clinatorium aureum, aſcēſum purpureum: 10
media charitate conſtrauit propter filias Ie
ruſalem: * Egredimini & videte filiæ Sion 11
regem Salomonem in diademate, quo coro
nauit illum mater ſua in die deſponſationis
illius, & in die lætitiæ cordis eius.

CAP. IIII.

QVàm pulchra es amica mea, quàm pul 1
chra es! Oculi tui columbarum, abſ- A
que eo, quod intrinſecus latet. Capilli tui
ſicut greges caprarum, quæ aſcenderunt de
monte Galaad. * Dentes tui ſicut greges ton 2
ſarum, quæ aſcēderūt de lauacro, omnes ge
mellis fœtibus, & ſterilis non eſt inter eas.
* Sicut vitta coccinea, labia tua: & eloquium 3
tuum, dulce. Sicut fragmen mali punici, ita B
genæ tuæ, abſque eo, quod intrinſecus latet.
* Sicut turris Dauid collum tuum, quæ ædi- 4
ficata eſt cum propugnaculis: mille clypei
pendent ex ea, omnis armatura fortiū. * Duo 5
vbera tua, ſicut duo hinnuli capreę gemelli,
qui paſcuntur in lilijs, * donec aſpiret dies, 6
& inclinentur vmbræ, vadam ad montem
myrrhæ, & ad collem thuris. * Tota pulchra 7
es amica mea, & macula non eſt in te. * Veni 8
de Libano ſponſa mea, veni de Libano, veni: C
coronaberis de capite Amana, de vertice Sa
nir & Hermon, de cubilibus leonum, de mō
tibus pardorum. * Vulneraſti cor meum, ſo- 9
ror mea ſponſa, vulneraſti cor meū in vno
oculorū tuorū, & in vno crine colli tui. Quā 10
pulchræ ſunt mammæ tuæ ſoror mea ſpon-
ſa! pulchriora ſunt vbera tua vino, & odor
vnguentorum tuorum ſuper omnia aroma-
11 ta. * Fauus diſtillans labia tua ſponſa, mel &
lac ſub lingua tua: & odor veſtimentorum
12 tuorum ſicut odor thuris. * Hortus conclu
ſus ſoror mea ſponſa, hortus cōcluſus, fons
13 ſignatus. * Emiſſiones tuæ paradiſus malo-
D rum punicorum cum pomorum fructibus.
14 Cypri cum nardo, * nardus & crocus, fiſtula
& cinnamomum cum vniuerſis lignis Liba
ni, myrrha & aloe cum omnib. primis vn-
15 guentis. * Fōs hortorū: puteus aquarum vi-
16 uentium, quæ fluūt impetu de Libano. * Sur
ge Aquilo, & veni Auſter, perfla hortū me-
um, & fluant aromata illius.

CAP. V.

1 VEniat dilectus meus in hortū ſuum, &
A comedat fructum pomorū ſuorū. Ve-
ni in hortum meum ſoror mea ſponſa, meſ-
ſui myrrham meam cum aromatibus meis:
comedi fauum cum melle meo, bibi vinum
meum cum lacte meo: comedite amici, & bi
2 bite, & inebriamini chariſſimi. * Ego dor-
B mio, & cor meū vigilat: vox dilecti mei pul-
ſantis: Aperi mihi ſoror mea, amica mea,
columba mea, immaculata mea: quia caput
meum plenum eſt rore, & cincinni mei gut-
3 tis noctium. * Expoliaui me tunica mea, quo
modo induar illa? laui pedes meos, quomo-
4 do inquinabo illos? * Dilectus meus miſit
manum ſuam per foramen, & venter meus
5 intremuit ad tactum eius. * Surrexi, vt ape-
rirem dilecto meo: manus meæ ſtillauerūt
myrrham, & digiti mei pleni myrrha pro-
6 batiſſima. * Peſſulum oſtij mei aperui di-
lecto meo: at ille declinauerat, atque tran-
ſierat. Anima mea liquefacta eſt, vt locutus
eſt: quæſiui, & non inueni illum: vocaui, &
7 non reſpondit mihi. * Inuenerunt me cuſto-
C des qui circumeunt ciuitatē: percuſſerūt me,
& vulnerauerunt me: tulerunt pallium meū
8 mihi cuſtodes murorum. * Adiuro vos filiæ
Ieruſalem, ſi inueneritis dilectum meum, vt
9 nuncietis ei quia amore langueo. * Qualis
eſt dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima
mulierū? qualis eſt dilectus tuus ex dilecto,
10 quia ſic adiuraſti nos? * Dilectus meus can-
11 didus & rubicundus, electus ex millib. * Ca-
put eius aurum optimum: Comæ eius ſicut
12 elatæ palmarū, nigræ quaſi coruus. * Oculi
eius ſicut colūbæ ſuper riuulos aquarū, quæ
lacte ſunt lotæ, & reſident iuxta fluenta ple
13 niſſima. * Genæ illius ſicut areolæ aromatū
conſitæ a pigmentarijs. Labia eius lilia di-
14 ſtillantia myrrham primam. * Manus illius
D tornatiles aureæ, plenæ hyacinthis. Venter
15 eius eburneus, diſtinctus ſapphiris. * Crura
illius colūnæ marmoreæ, quę fundatæ sūt ſu
per baſes aureas. Species eius vt Libani, ele-
16 ctus vt cedri. * Guttur illius ſuauiſſimum, &
totus

totus deſiderabilis:talis eſt dilectus meus, &
ipſe eſt amicus meus,filiæ Ieruſalem.* Quo 17
abijt dilectus tuus o pulcherrima mulierũ?
quo declinauit dilectus tuus? & quæremus
eum tecum?

CAP. VI.

Dilectus meus deſcendit in hortum ſuũ 1
ad areolam aromatum, vt paſcatur in A
hortis,& lilia colligat.* Ego dilecto meo, 2
& dilectus meus mihi, qui paſcitur inter li-
lia.* Pulchra es amica mea,ſuauis,& decora 3
ſicut Ieruſalem: terribilis vt caſtrorũ acies
ordinata.*Auerte oculos tuos a me,quia ipſi 4
me auolare fecerunt. Capilli tui ſicut grex B
caprarum,quæ apparuerũt de Galaad.* Dẽ 5
tes tui ſicut grex ouium,quæ aſcenderũt de
lauacro,omnes gemellis fœtibus, & ſterilis
non eſt in eis.*Sicut cortex mali punici, ſic 6
genæ tuæ abſque occultis tuis.* Sexaginta 7
ſũt reginę, & octoginta cõcubinæ,& adole
ſcentularum non eſt numerus.* Vna eſt co- 8
lumba mea, perfecta mea, vna eſt matris C
ſuæ,electa genitrici ſuæ.Viderunt eam filię,
& beatiſſimam prædicauerunt; reginæ &
concubinæ,& laudauerunt eam.* Quæ eſt 9
iſta,quæ ꝓgreditur quaſi aurora cõſurgẽs,
pulchra vt luna,electa vt ſol,terribilis vt ca
ſtrorum acies ordinata?* Deſcendi in hortũ 10
nucum,vt viderem poma conuallium, & in D
ſpicerem ſi floruiſſet vinea,& germinaſſent
mala punica. *Neſciui:anima mea contur- 11
bauit me propter quadrigas Aminadab. 12
*Reuertere,reuertere Sulamitis: reuertere
reuertere,vt intueamur te.

CAP. VII.

Qvid videbis in Sulamite, niſi choros ca 1
ſtrorum? Quam pulchri ſunt greſſus A
tui in calceamentis,filia principis! Iuncturę
femorum tuorũ, ſicut monilia,quæ fabrica
ta ſunt manu artificis. * Vmbilicus tuus 2
crater tornatilis,numquam indigens pocu-
lis. Venter tuus ſicut aceruus tritici, valla- B
tus lilijs.* Duo vbera tua,ſicut duo hinnu- 3
lij gemelli capreæ.* Collum tuum ſicut tur- 4
ris eburnea.Oculi tui ſicut piſcinæ in Heſe-
bõ, quæ ſunt in porta filiæ multitudinis.Na
ſus tuus ſicut turris Libani,quæ reſpicit con
tra Damaſcum.*Caput tuum vt Carmelus: 5
& comæ capitis tui,ſicut purpura regis vin
cta canalib.*Quam pulchra es, & quã deco 6
ra chariſſima, in delicijs!Statura tua aſſimi- 7
lata eſt palmæ, & vbera tua botris.* Dixi: 8
C Aſcendam in palmam,& apprehendam fru-
ctus eius: & erunt vbera tua ſicut botri vi-
9 neæ & odor oris tui ſicut malorum. * Gut-
D tur tuum ſicut vinum optimum, dignum di-
lecto meo ad potandum, labijſque & denti-
10 tibus illius ad ruminandum.* Ego dilecto
11 meo,& ad me conuerſio eius.* Veni dilecte
mi,egrediamur in agrum,commoremur in
12 villis. Mane ſurgamus ad vineas, videamus
ſi floruit vinea, ſi flores fructus parturiunt,
ſi floruerunt mala punica:ibi dabo tibi vbe
13 ra mea. * Mandragoræ dederunt odorem.
In portis noſtris omnia poma: noua & vete
ra,dilecte mi,ſeruaui tibi.

CAP. VIII.

1 Qvis mihi det te fratrem meum ſugen-
A tem vbera matris meæ, vt inueniam
te foris,& deoſculer te, & iam me nemo de
2 ſpiciat? * Apprehendam te,& ducam in do-
mum matris meæ:ibi me docebis,& dabo ti
bi poculum ex vino condito, & muſtum ma
3 lorum granatorum meorum.* Læua eius
ſub capite meo, & dextera illius amplexa-
4 bitur me. * Adiuro vos filiæ Ieruſalem, ne
ſuſcitetis, neque euigilare faciatis dilectam
5 donec ipſa velit. * Quæ eſt iſta, quæ aſcen-
B dit de deſerto,delicijs affluens,innixa ſuper
dilectum ſuum? Sub arbore malo ſuſcitaui
te: ibi corrupta eſt mater tua, ibi violata eſt
6 genitrix tua.* Pone me vt ſignaculum ſu-
per cor tuum, vt ſignaculum ſuper brachiũ
tuum: quia fortis eſt vt mors dilectio, dura
ſicut infernus æmulatio,lampades eius lam-
7 pades ignis atque flammarum.* Aquæ mul-
tæ non potuerunt extinguere charitatem,
C nec flumina obruent illam: ſi dederit homo
omnem ſubſtantiam domus ſuæ pro dile-
8 ctione, quaſi nihil deſpiciet eam. * Soror
noſtra parua, & vbera non habet. quid fa-
ciemus ſorori noſtræ in die quando allo-
9 quenda eſt? * Si murus eſt, ædificemus ſu-
per eum propugnacula argentea: ſi oſtium
eſt, compingamus illud tabulis cedrinis.
10 * Ego murus: & vbera mea ſicut turris, ex
D quo facta ſum coram eo quaſi pacem repe-
11 riens. * Vinea fuit pacifico in ea, quæ habet
populos: tradidit eam cuſtodibus,vir affert
12 pro fructu eius mille argenteos. * Vinea
mea coram me eſt.Mille tui pacifici,& ducẽ
13 ti his,qui cuſtodiunt fructus eius.* Quæ ha-
bitas in hortis, amici auſcultant: fac me au-
14 dire vocem tuam. * Fuge dilecte mi, & aſſi-
milare capreæ,hinnuloque ceruorum ſuper
montes aromatum.

LIBER SAPIENTIAE.

CAPVT PRIMVM.

* 3. Re. 3. a. 9 * Iſa. 56. a. 1 DILIGITE * iuſtitiam, 1
qui iudicatis terram. * A
Sentite de Domino in
bonitate, & in ſimplici-
tate cordis quærite illũ:
* 2. Par. 15. a. 2 ** quoniam inuenitur ab 2
his, qui non tentant illũ:
apparet autem eis, qui fi
dem habent in illum: * peruerſæ enim cogi- 3
tationes ſeparant a Deo: probata autem vir
tus corripit inſipientes. * quoniam in male- 4
uolam animam non introibit ſapientia, nec B
habitabit ĩ corpore ſubdito peccatis. *Spiri 5
tus enim ſanctus diſciplinæ effugiet fictum,
& auferet ſe a cogitationibus, quæ ſunt ſine
intellectu, & corripiet a ſuperueniente ini-
* Gal. 5. c. 22 * Ier. 17. b. 10 quitate.* * Benignus eſt enim ſpiritus ſapiẽ- 6
tiæ, & nõ liberabit maledicum a labijs ſuis.*
quoniam renum illius teſtis eſt Deus, & cor
dis illius ſcrutator eſt verus, & linguæ eius
* Iſa. 6. a. 3 auditor. * *Quoniam ſpiritus Domini reple- 7
uit orbem terrarum: & hoc, quod continet
omnia, ſcientiam habet vocis. *Propter hoc 8
qui loquitur iniqua, non poteſt latere, nec
præteriet illum corripiens iudicium.* In co 9
gitationibus enim impij iterrogatio erit: ſer
monum autem illius auditio ad Deũ veniet,
ad correptionem iniquitatum illius.* Quo- 10
niã auris zeli audit omnia, & tumultus mur- C
murationum non abſcondetur. * Cuſtodite 11
ergo vos a murmuratione, quæ nihil pro-
deſt, & a detractione parcite linguæ, quo-
niam ſermo obſcurus in vacuum non ibit:
os autem, quod mentitur, occidit animam.
* Nolite zelare mortem in errore vitæ ve- 12
ſtræ, neq. acquiratis perditionem in operi-
* Ezech. 18. g. 32. & 33. c. 11 bus manuum veſtrarum. * Quoniam Deus 13
mortem non fecit, nec lętatur in perditione 14
viuorum. * Creauit enim, vt eſſent omnia: D
& ſanabiles fecit nationes orbis terrarum:
& non eſt in illis medicamentum extermi-
nij, nec inferorum regnũ in terra. * Iuſtitia 15
enim perpetua eſt, & immortalis.* Impij au 16
tem manibus & verbis accerſierunt illam:
& ęſtimantes illam amicam, defluxerunt, &
ſponſiones poſuerũt ad illam: quoniam di-
gni ſunt qui ſint ex parte illius.

CAP. II.

1 DIxerunt enim cogitantes apud ſe non * Iob. 14. a. 1.
A rectè: *Exiguum, & cum tædio eſt tem
pus vitæ noſtræ, & non eſt refrigerium in fi
ne hominis, & non eſt qui agnitus ſit reuer-
2 ſus ab inferis: * quia ex nihilo nati ſumus, &
poſt hoc erimus tãquam non fuerimus: quo
niã fumus flatus eſt in naribus noſtris: & ſer
mo ſcintilla ad commouendũ cor noſtrum:
3 *qua extincta, cinis erit corpus noſtrũ, & ſpi
ritus diffundetur tamquam mollis aer, & trã
ſibit vita noſtra tamquã veſtigium nubis, &
ſicut nebula diſſoluetur, quæ fugata eſt a ra-
4 dijs ſolis, & a calore illius aggrauata: * & no
mẽ noſtrum obliuionẽ accipiet per tẽpus,
& nemo memoriam habebit operũ noſtro-
5 rum. * *Vmbræ enim trãſitus eſt tempus no-
B ſtrũ, & nõ eſt reuerſio finis noſtri: quoniam
6 conſignata eſt, & nemo reuertitur. * *Venite
ergo, & fruamur bonis quæ ſunt, & vtamur
7 creatura tamquã in iuuentute celeriter. * Vi
no pretioſo, & vnguẽtis nos impleamus: &
8 non prætereat nos, flos temporis. * Coro-
nemus nos roſis, antequam marceſcant:
nullum pratum ſit, quod non pertranſeat
9 luxuria noſtra. * Nemo noſtrum exors ſit
luxuriæ noſtræ: vbique relinquamus ſigna
lætitiæ: quoniam hæc eſt pars noſtra, & hæc
10 eſt ſors. * Opprimamus pauperem iuſtum,
& non parcamus viduæ, nec veterani re-
11 uereamur canos multi temporis. *Sit autem
fortitudo noſtra lex iuſtitiæ: quod enim in-
12 firmum eſt, inutile inuenitur. * Circumue
niamus ergo iuſtum, quoniam inutilis eſt no
C bis, & cõtrarius eſt operib. noſtris, & impro
perat nobis peccata legis, & diffamat in nos
13 peccata diſciplinæ noſtræ. * * Promittit ſe
ſcientiam Dei habere, & filium Dei ſe nomi
14 nat. * * Factus eſt nobis in traductionem
15 cogitationum noſtrarum. *Grauis eſt nobis
etiam ad videndum, quoniam diſſimilis eſt
alijs vita illius, & immutatæ ſunt viæ eius.
16 *Tamquam nugaces æſtimati ſumus ab illo,
& abſtinet ſe a vijs noſtris tamquam ab im
munditijs, & pręfert nouiſſima iuſtorum, &
17 gloriatur patrem ſe habere Deum. *Videa-
D mus ergo ſi ſermones illius veri ſint, &
tentemus quæ ventura ſunt illi, & ſciemus
quæ

quæ erunt nouiſſima illius.* Si enim eſt ve- 18
rus filius Dei, ſuſcipiet illum, & liberabit eũ
de manibus cõtrariorum.* Contumelia & 19
tormento interrogemus eum, vt ſciamus re
uerentiam eius, & probemus patientiam il-
lius. * Morte turpiſſima condemnemus eũ: 20
erit enim ei reſpectus ex ſermonibus illius.
*Hæc cogitauerunt, & errauerũt: excæcauit 21
enim illos malitia eorum.* Et neſcierunt ſa 22
cramenta Dei, neque mercedem ſperauerũt
iuſtitiæ, nec iudicauerunt honorẽ animarũ
ſanctarum. * Quoniam Deus creauit ho- 23
minẽ inexterminabilem, & ad imaginẽ ſimi
litudinis ſuæ fecit illum.* Inuidia autẽ dia 24
boli mors introiuit in orbẽ terrarũ: * imitã 25
tur autem illum qui ſunt ex parte illius.

CAP. III.

IVſtorum autem animæ in manu Dei ſunt, 1
& non tanget illos tormentũ mortis.* Vi A
ſi ſunt oculis inſipientium mori: & æſtima- 2
ta eſt afflictio exitus illorum:* & quod a no 3
bis eſt iter, exterminium: illi autem ſunt in
pace. * Et ſi coram hominibus tormenta 4
paſſi ſunt, ſpes illorum immortalitate plena
eſt. * In paucis vexati, in multis bene diſpo 5
nentur: quoniam Deus tentauit eos, & inue
nit illos dignos ſe.* Tamquam aurum in for 6
nace, pbauit illos, & quaſi holocauſti hoſtiã
accepit illos, & in tempore erit reſpectus il-
lorum. * Fulgebunt iuſti, & tamquam ſcin- 7
tillæ in arundineto diſcurrent. * Iudicabunt B
nationes, & dominabuntur populis, & re- 8
gnabit Dominus illorum in perpetuũ.* Qui 9
confidunt in illo, intelligent veritatem: & fi-
deles in dilectione acquieſcent illi: quoniam
donum & pax eſt electis eius. * Impij au- 10
tem ſecũdum quæ cogitauerunt, correptio
nem habebunt: qui neglexerunt iuſtum, &
à Domino receſſerunt. * Sapientiam enim, 11
& diſciplinam qui abijcit, infelix eſt: & va-
cua eſt ſpes illorum, & labores ſine fructu,
& inutilia opera eorum. * Mulieres eorum 12
inſenſatæ ſunt, & nequiſſimi filij eorum. C
* Maledicta creatura eorum, quoniam felix 13
eſt ſterilis: & incoinquinata, quæ neſciuit
thorum in delicto, habebit fructum in re-
ſpectione animarum ſanctarum: * & ſpa- 14
do, qui non operatus eſt per manus ſuas ini- D
quitatem, nec cogitauit aduerſus Deum
nequiſſima: dabitur enim illi fidei donum ele
ctum, & ſors in tẽplo Dei acceptiſſima.* Bo 15
norum enim laborũ glorioſus eſt fructus, &
quæ non concidat radix ſapientiæ. * Filij 16
autem adulterorum in conſummatione e-
runt, & ab iniquo thoro ſemen extermina-
bitur.* Et ſi quidem longæ vitæ erunt, in ni- 17
hilũ computabuntur, & ſine honore erit no
uiſſima ſenectus illorum. * Et ſi celerius 18
defuncti fuerint, non habebunt ſpem, nec
19 in die agnitionis allocutionem. * Na-
tionis enim iniquæ diræ ſunt conſum-
mationes.

CAP. IIII.

1 O Quam pulchra eſt caſta generatio cũ
A claritate: immortalis eſt enim memo-
ria illius: quoniam & apud Deum nota eſt,
2 & apud homines.* Cum præſens eſt, imitan-
tur illam: & deſiderãt eam cum ſe eduxerit,
& in perpetuum coronata triumphat inco-
inquinatorum certaminum præmium vin-
3 cens. * Multigena aũt impiorum multitudo
nõ erit vtilis, & ſpuria vitulamina nõ dabũt
radices altas, nec ſtabile firmamentũ collo-
4 cabunt.* Et ſi in ramis in tẽpore germina-
B uerint, infirmiter poſita a vẽto cõmouebun- • Ier. 17. b. 4.
tur, & a nimietate ventorum eradicabũtur. Mat. 7. c. 27.
5 *Confringentur enim rami inconſummati,
& fructus illorum inutiles, & acerbi ad
6 manducandum, & ad nihilum apti. * Ex ini
quis enim ſomnis filij, qui naſcuntur, teſtes
ſunt nequitiæ aduerſus parentes in interro-
7 gatione ſua.* Iuſtus autem ſi morte præoc-
8 cupatus fuerit, in refrigerio erit. *Senectus
enim venerabilis eſt nõ diuturna, neq. anno
rum numero computata: cani autem ſunt ſẽ
9 ſus hominis, * & ætas ſenectutis vita imma-
10 culata. * Placens Deo factus eſt dilectus, • Heb. 11. a. 5.
C & viuens inter peccatores translatus eſt.
11 * raptus eſt ne malitia mutaret intellectum
eius, aut ne fictio deciperet animam illius.
12 *Faſcinatio enĩ nugacitatis obſcurat bona,
& inconſtantia concupiſcentiæ tranſuertit
13 ſenſum ſine malitia.*Conſummatus in bre-
14 ui expleuit tempora multa:*placita enim e-
rat Deo anima illius: propter hoc propera-
uit educere illum de medio iniquitatum: po
puli autẽ videntes, & non intelligentes, nec
15 ponentes in præcordijs talia: *quoniam gra
D tia Dei, & miſericordia eſt in ſanctos eius,
16 & reſpectus in electos illius. * Condemnat
autem iuſtus mortuus viuos impios, & iu-
uentus celerius conſummata, longam vitã
17 iniuſti.* Videbunt enim finem ſapientis, &
nõ intelligẽt quid cogitauerit de illo Deus,
18 & quare munierit illum Dominus.*Videbũt
& contemnent eũ: illos autem Dominus irri
19 debit.* & erunt poſt hæc decidentes ſine ho
nore, & in contumelia inter mortuos in per
petuũ: quoniam diſrumpet illos inflatos ſi-
ne voce, & commouebit illos a fundamen-
tis & vſque ad ſupremum deſolabuntur: &
erunt gementes, & memoria illorũ peribit.
20 * Venient in cogitatione peccatorũ ſuorũ
timidi, & traducẽt illos ex aduerſo iniquita
tes ipſorum.

CAP. V.

TVnc ſtabunt iuſti in magna conſtantia 1
aduerſus eos,qui ſe anguſtiauerunt, & A
qui abſtulerunt labores eorũ. * Vidẽtes tur 2
babũtur timore horribili, & mirabuntur in
ſubitatione inſperatæ ſalutis, * dicentes in- 3
tra ſe,pœnitentiam agẽtes, & præ anguſtia
ſpiritus gemẽtes: Hi ſũt, quos habuimus a-
liqñ in deriſum, & in ſimilitudinem impro-
*Sap.3.a.2. perij. * " Nos inſenſati vitã illorum æſtima- 4
bamus inſaniam, & finẽ illorum ſine hono-
re: * Ecce quomodo computati ſunt inter fi- 5
lios Dei, & inter ſanctos ſors illorum eſt. * Er 6
go errauimus a via veritatis, & iuſtitiæ lu-
mẽ nõ luxit nobis, & Sol intelligẽtiæ nõ eſt
ortus nobis. * Laſſati ſumus in via iniquita- 7
tis & perditionis, & ambulauimus vias dif-
ficiles, viam autem Domini ignorauimus.
*Quid nobis profuit ſuperbia? aut diuitiarũ 8
*1 Par. 29. c. 15. iactantia quid contulit nobis? * " Tranſie- 9
Sap.2.a.5. runt omnia illa tamquam vmbra, & tãquã
* Prou. 30. c. 19. nuncius percurrens, * " & tamquam nauis, 10
quæ pertranſit fluctuantem aquam: cuius,
cum præterierit, non eſt veſtigium inueni-
re, neque ſemitam carinæ illius in fluctibus:
* aut tamquam auis, quæ tranſuolat in ae- 11
re, cuius nullum inuenitur argumentum iti- B
neris, ſed tantum ſonitus alarum verberans
leuem ventum: & ſcindens per vim itineris
aerem: commotis alis tranſuolauit, & poſt
hoc nullum ſignum inuenitur itineris illius:
* aut tamquam ſagitta emiſſa in locum de- 12
ſtinatum, diuiſus aer continuo in ſe reclu-
ſus eſt, vt ignoretur tranſitus illius: * ſic 13
& nos nati continuo deſiuimus eſſe: & vir-
tutis quidem nullum ſignum valuimus oſtẽ
dere: in malignitate autem noſtra conſum-
pti ſumus. * Talia dixerunt in inferno hi, qui 14
peccauerunt: * " quoniam ſpes impij tanquã 15
*Prou. 10. d. 28. & 11. a. 7. lanugo eſt, quæ a vento tollitur: & tamquã C
Pſal. 1. b. 5. ſpuma gracilis, quæ a procella diſpergitur:
& tamquam fumus, qui a vento diffuſus eſt:
& tamquam memoria hoſpitis vnius diei
prætereuntis. * Iuſti autem in perpetuum vi 16
uent, & apud Dominũ eſt merces eorum, &
cogitatio illorum apud Altiſſimum. * Ideo 17
accipient regnum decoris, & diadema ſpe-
ciei de manu Domini: quoniam dextera ſua
teget eos, & brachio ſancto ſuo defendet
*Pſal 17. Eph. 6. b. 13. illos. * " Accipiet armaturã zelus illius, & ar- 18
mabit creaturam ad vltionem inimicorum.
* Induet pro thorace iuſtitiã, & accipiet pro 19
galea iudicium certum. * ſumet ſcutum inex 20
pugnabile æquitatem: * acuet autem duram 21
iram in lanceam, & pugnabit cum illo orbis D
terrarum contra inſenſatos. * Ibunt directe 22
emiſſiones fulgurum, & tamquam a bene
curuato arcu nubiũ exterminabuntur, & ad
23 certum locum inſilient. * Et a petroſa ira ple
næ mittentur grãdines, excandeſcet in illos
aqua maris, & flumina concurrent duriter.
24 * Contra illos ſtabit ſpiritus virtutis, & tam
quam turbo venti diuidet illos: & ad eremũ
perducet omnem terram iniquitas illorum,
& malignitas euertet ſedes potentium.

CAP. VI.

1 MElior eſt ſapientia quàm vires: & vir
2 prudens quàm fortis. * Audite ergo
A reges, & intelligite, diſcite iudices finiũ ter
3 ræ. * Præbete aures vos, qui continetis mul-
titudines, & placetis vobis in turbis natio-
4 nũ: * " quoniã data eſt a Domino poteſtas vo-
bis, & virtus ab Altiſſimo, q̃ interrogabit o-
5 pera veſtra, & cogitationes ſcrutabitur:
* quoniã cũ eſſetis miniſtri regni illius, nõ re
cte iudicaſtis nec cuſtodiſtis legem iuſtitiæ,
neque ſecundum voluntatem Dei ambula-
6 ſtis. * Horrende & cito apparebit vobis: quo
niam iudicium duriſſimum his, qui præſũt,
7 fiet. * Exiguo enim cõceditur miſericordia:
B potentes autem potenter tormenta patien
8 tur. * " Non enim ſubtrahet perſonam cu-
iuſquam Deus, nec verebitur magnitudinẽ
cuiuſquam: quoniam puſillũ & magnum ip
ſe fecit, & æqualiter cura eſt illi de omnib⁹.
9 * Fortioribus autẽ fortior inſtat cruciatio.
10 * Ad vos ergo reges ſunt hi ſermones mei,
11 vt diſcatis ſapientiam, & nõ excidatis. * Qui
enim cuſtodierint iuſta iuſte, iuſtificabũtur:
& qui didicerint iſta, inuenient quid reſpon
12 deant. * Concupiſcite ergo ſermones meos,
13 diligite illos, & habebitis diſciplinam. * Cla-
ra eſt, & quæ numquam marceſcit ſapiẽtia,
C & facile videtur ab his qui diligunt eã, & in
14 uenitur ab his qui quærunt illam. * Præoccu
pat qui ſe concupiſcunt, vt illis ſe prior oſtẽ
15 dat. * Qui de luce vigilauerit ad illam, non
laborabit: aſſidentẽ n. illã foribus ſuis inue-
16 niet. * Cogitare ergo de illa, ſenſus eſt conſũ
matus: & qui vigilauerit propter illam, cito
17 ſecurus erit. * Quoniam dignos ſe ipſa cir-
cuit quærens; & in vijs oſtendit ſe illis hila-
riter, & in omni prouidentia occurrit illis.
18 * Initium .n. illius veriſſima eſt diſciplinæ
19 concupiſcentia. * Cura ergo diſciplinæ, di-
lectio eſt: & dilectio, cuſtodia legũ illius eſt:
cuſtoditio autem legum, cõſummatio incor
20 ruptionis eſt: * incorruptio autem facit eſſe
21 proximum Deo. * Concupiſcentia itaque ſa
D pientiæ deducit ad regnum perpetuum. * Si
22 ergo delectamini ſedib⁹, & ſceptris o reges
populi, diligite ſapientiam, vt in perpetuum
23 regnetis. * diligite lumen ſapientiæ omnes
24 qui præeſtis populis. * quid eſt autem ſa-
pientia, & quemadmodum facta ſit referã:
& non abſcondam a vobis ſacramenta Dei,
ſed

Digitized by Google

ſed ab initio natiuitatis inueſtigabo, & po-
nam in lucem ſcientiam illius, & non præte-
ribo veritatem: * neque cum inuidia tabe- 25
ſcente iter habebo: quoniam talis homo nõ
erit particeps ſapientiæ. * Multitudo autem 26
ſapientium ſanitas eſt orbis terrarum: & rex
ſapiens ſtabilimentum populi eſt. * Ergo 27
accipite diſciplinam per ſermones meos, &
proderit vobis.

CAP. VII.

1 SVm quidem & ego mortalis homo, ſimi
A lis omnibus, & ex genere terreni illius,
qui prior factus eſt, & in ventre matris fi-
guratus ſum caro, *decem menſium tempo- 2
re "coagulatus ſum in ſanguine, ex ſemine
hominis, & delectamento ſomni conuenien
te. *Et ego natus accepi communem aerem, 3
& in ſimiliter factam decidi terram, & pri-
mam vocem ſimilem omnibus emiſi plorãs.
*In inuolumentis nutritus ſum, & curis ma- 4
gnis. * Nemo enim ex regibus aliud habuit 5
natiuitatis initium. *" Vnus ergo introitus 6
eſt omnibus ad vitam, & ſimilis exitus. *Pro 7
pter hoc optaui, & datus eſt mihi ſenſus: &
inuocaui, & venit in me ſpiritus ſapientiæ:
* & præpoſui illam regnis & ſedibus, & di- 8
uitias nihil eſſe duxi in comparatione illius.
*" nec cõparaui illi lapidem pretioſum: qm̃ 9
omne aurum in comparatione illius, arena
eſt exigua, & tamquam lutum æſtimabitur
argentum in conſpectu illius. * Super ſalutẽ 10
& ſpeciem dilexi illam, & propoſui pro lu- B
ce habere illam: quoniam inextinguibile eſt
lumen illius. *"Venerunt autem mihi oĩa bo 11
na pariter cum illa, & innumerabilis hone-
ſtas per manus illius, * & lætatus ſum in om 12
nibus: quoniam antecedebat me iſta ſapien-
tia, & ignorabam quoniam horum omnium
mater eſt. * Quam ſine fictione didici, & ſine 13
inuidia communico, & honeſtatem illius nõ
abſcondo. * Infinitus enim theſaurus eſt 14
hominibus: quo qui vſi ſunt, participes fa-
cti ſunt amicitiæ Dei, propter diſciplinæ do
na commendati. * Mihi autem dedit Deus 15
dicere ex ſententia, & præſumere digna ho
rum, quæ mihi dantur: quoniam ipſe ſapien-
tiæ dux eſt, & ſapiẽtium emendator: * in ma 16
nu enim illius, & nos, & ſermones noſtri, &
omnis ſapientia, & operum ſcientia & di-
ſciplina. * Ipſe enim dedit mihi horum quæ 17
ſunt, ſcientiam veram: vt ſciam diſpoſitio-
nem orbis terrarũ, & virtutes elementorũ,
* initium, & conſummationẽ, & medieta- 18
tem temporum, viciſſitudinum permutatio- C
nes, & commutationes temporum, * anni 19
curſus, & ſtellarum diſpoſitiones, * naturas 20
animalium", & iras beſtiarum', vim vento-
rum, & cogitationes hominum, differen-
tias virgultorum, & virtutes radicum, * & 21
quæcumque ſunt abſconſa & improuiſa, di-
dici: omnium enim artifex docuit me ſapien
22 tia. * eſt enim in illa ſpiritus intelligentiæ,
ſanctus, vnicus, multiplex, ſubtilis, diſertus,
mobilis, incoinquinatus, certus, ſuauis, amãs
bonum, acutus, quẽ nihil vetat, benefaciẽs,
23 * humanus, benignus, ſtabilis, certus, ſecu-
rus, omnem habens virtutem, omnia pro-
ſpiciens, & qui capiat omnes ſpiritus: intelli-
24 gibilis, mũdus, ſubtilis. * Omnibus enim mo-
bilibus mobilior eſt ſapientia: attingit au-
25 tem vbique propter ſuam munditiam. * Va-
D por eſt enim virtutis Dei, & emanatio quæ-
dam eſt claritatis omnipotentis Dei ſince-
ra: & ideo nihil inquinatum in eam incurrit.
26 * " candor eſt enim lucis æternæ, ' & ſpecu- Heb.1.a.3
lũ ſine macula Dei maieſtatis, & imago bo-
27 nitatis illius. * Et cum ſit vna, omnia poteſt:
& in ſe permanens omnia innouat, & per na
tiones in animas ſanctas ſe trãsfert, amicos
28 Dei & prophetas conſtituit. * Neminem e-
nim diligit Deus, niſi eum, qui cum ſapien-
29 tia inhabitat. * eſt enim hæc ſpecioſior ſo-
le, & ſuper omnem diſpoſitionem ſtella-
30 rum, luci comparata inuenitur prior. * Illi
enim ſuccedit nox, ſapientiam autem non
vincit malitia.

CAP. VIII.

1 ATtingit ergo a fine vſque ad finem for-
A titer, & diſponit omnia ſuauiter. *Hanc
2 amaui, & exquiſiui a iuuentute mea, & quę-
ſiui ſponſam mihi eam aſſumere, & amator
3 factus ſum formæ illius. * Generoſitatem
illius glorificat, contubernium habens Dei:
4 ſed & omnium Dominus dilexit illam. * do-
ctrix enim eſt diſciplinę Dei, & electrix ope
5 rum illius. * Et ſi diuitiæ appetuntur in vi-
ta, quid ſapientia locupletius, quæ operatur
6 omnia? * Si autem ſenſus operatur: quis ho-
7 rum, quæ ſunt, magis quã illa eſt artifex? *Et
ſi iuſtitiã quis diligit: labores huius magnas
B habent virtutes: ſobrietatem enim, & pru-
dentiam docet, & iuſtitiam, & virtutem,
quibus vtilius nihil eſt in vita hominibus.
8 *Et ſi multitudinem ſcientiæ deſiderat quis,
ſcit p̃terita, & de futuris æſtimat: ſcit verſu-
tias ſermonum, & diſſolutiones argumento
rum: ſigna & monſtra ſcit antequam fiant,
9 & euentus temporum & ſæculorum. * Pro-
poſui ergo hanc adducere mihi ad conuiuẽ
dum: ſciens quoniam mecum communi-
cabit de bonis, & erit allocutio cogitatio-
10 nis & tædij mei. * Habebo propter hãc clari
C tatem ad turbas, & honorem apud ſeniores
11 iuuenis: * & acutus inueniar in iudicio, & in
conſpectu potentium admirabilis ero, & fa
12 cies principum mirabuntur me: * tacentem
me ſuſtinebunt, & loquentem me reſpiciẽt,
& ſermocinante me plura, manus ori ſuo
impo-

imponent.* Præterea habebo per hanc, im 13
mortalitatem: & memoriã æternam his, qui
poſt me futuri ſunt, relinquam. Diſponam 14
populos: & nationes mihi erũt ſubditæ.* Ti 15
mebunt me audientes reges horrẽdi: in mul
titudine videbor bonus, & in bello fortis. 16
* Intrans in domũ meã, conquieſcam cũ il-
la: non enim habet amaritudinem conuerſa
tio illius, nec tædium conuictus illius, ſed læ
titiam & gaudium.* Hæc cogitãs apud me, 17
& commemorans in corde meo: quoniam D
immortalitas eſt in cognatione ſapientiæ,
*& in amicitia illius delectatio bona, & in 18
operib* manuũ illius honeſtas ſine defectio
ne, & in certamine loquelæ illius ſapientia,
& præclaritas in communicatione ſermo-
num ipſius: circuibam quærẽs, vt mihi illam
aſſumerem.* Puer autem eram ingenioſus, 19
& ſortitus ſum animam bonam.* Et cum eſ- 20
ſem magis bonus, veni ad corpus incoinqui
natum.* Et vt ſciui quoniam aliter non poſ 21
ſem eſſe continens, niſi Deus det, & hoc ip-
ſum erat ſapientiæ, ſcire cuius eſſet hoc do-
num: adij Dominum, & deprecatus ſum il-
lum, & dixi ex totis præcordijs meis.*

CAP. IX.

3. Reg. 3. b. 9.
DEus patrum meorum, & Domine mi- 1
ſericordiæ, qui feciſti oĩa verbo tuo, A
*& ſapientia tua conſtituiſti hominem, vt 2
dominaretur creaturę, quæ a te facta eſt, *vt 3
diſponat orbẽ terrarum in æquitate & iuſti
tia, & in directione cordis iudiciũ iudicet: 4
*da mihi ſediũ tuarũ aſſiſtricem ſapientiam,
* Pſal. 115 b. 16
& noli me reprobare a pueris tuis: * quo- 5
niam ſeruus tuus ſum ego, & filius ancillæ
tuæ, homo infirmus, & exigui temporis, & B
minor ad intellectum iudicij & legum.* Nã 6
& ſi quis erit cõſummatus inter filios homi
num, ſi ab illo abfuerit ſapiẽtia tua, in nihi-
lum computabitur.* Tu elegiſti me regem 7
* 1. Par. 28. b. 4-5. 2. Par. 1. b. 9.
populo tuo, & iudicem filiorum tuorum, &
filiarum: * & dixiſti me ædificare templum 8
in mõte ſancto tuo, & in ciuitate habitatio
nis tuæ altare, ſimilitudinem tabernaculi sã
* Pro. 8. c. 22. d. 27. Ioan. 1. a. 1.
cti tui, quod præparaſti ab initio: * & tecũ 9
ſapiẽtia tua, quæ nouit opera tua, quæ & af
fuit tunc cum orbem terrarũ faceres, & ſcie
bat quid eſſet placitũ oculis tuis, & quid di- C
rectum in præceptis tuis.* Mitte illã de cælis 10
sãctis tuis, & a ſede magnitudinis tuæ, vt me
cum ſit, & mecũ laboret, vt ſciam quid acce
ptũ ſit apud te: * ſcit enim illa omnia, & intel 11
ligit, & deducet me in operibus meis ſobrie,
& cuſtodiet me in ſua potẽtia.* Et erunt ac 12
cepta opera mea, & diſponam populum
tuum iuſte, & ero dignus ſedium patris mei.
* Iſa. 40. d. 13. Ro. 11. d. 34.
* Quis enim hominum poterit ſcire con- 13
ſilium Dei? aut quis poterit cogitare quid
velit Deus?* Cogitationes enim mortalium 14
D timidæ, & incertæ prouidẽtiæ noſtræ.* Cor
15 pus enim, quod corrumpitur, aggrauat ani-
mam, & terrena inhabitatio deprimit ſen-
16 ſum multa cogitantem.* Et difficile æſtima-
mus quæ in terra ſunt: & quæ in proſpectu
ſunt, inuenimus cũ labore. Quæ aũt in cælis
17 ſunt quis inueſtigabit?* Senſum autem tuũ
quis ſciet, niſi tu dederis ſapientiã, & mitte-
18 ris ſpiritum ſanctum tuum de altiſſimis: * &
ſic correctæ ſint ſemitæ eorũ, qui ſunt in ter
ris, & quæ tibi placent didicerint homines?
19 * Nam per ſapientiam ſanati ſunt quicum-
que placuerunt tibi Domine a principio.

CAP. X.

1 HÆc illum, qui primus formatus eſt a
A Deo pater orbis terrarum, cum ſol* eſ
2 ſet creatus, cuſtodiuit, * & eduxit illum a
delicto ſuo, & dedit illi virtutem continendi
3 oĩa.* Ab hac vt receſſit iniuſtus in ira ſua, *
4 per iram homicidij fraterni deperijt.* Pro
pter quem, cum aqua deleret terram, ſanauit
iterum ſapientia, per contemptibile lignum
5 iuſtũ gubernãs.* Hæc & in conſenſu nequi
tiæ cum ſe nationes contuliſſent, ſciuit iu-
ſtum, & conſeruauit ſine querela Deo, & in
6 filij miſericordia fortem cuſtodiuit.* Hæc
B iuſtum a pereuntibus impijs liberauit fugiẽ
7 tem, deſcendente igne in pentapolim: * qui-
bus in teſtimonium nequitiæ fumigabunda
cõſtat deſerta terra, & incerto tempore fru
ctus habentes arbores, & incredibilis animę
8 memoria ſtans figmentum ſalis.* Sapiẽtiam
enim prætereuntes non tantum in hoc lapſi
ſunt vt ignorarẽt bona, ſed & inſipiẽtiæ ſuæ
reliquerũt hominibus memoriam, vt in his,
9 quæ peccauerunt, nec latere potuiſſent.* Sa-
pientia autem hos, qui ſe obſeruant, a dolo-
10 ribus liberauit.* Hæc profugum iræ fratris
iuſtum deduxit per vias rectas, & oſtendit il
li regnum Dei, & dedit illi ſcientiam ſan-
ctorum: honeſtauit illum in laboribus, & cõ
11 pleuit labores illius.* In fraude circumue-
nientium illum affuit illi, & honeſtum fecit
12 illum.* Cuſtodiuit illum ab inimicis, & a ſe-
C ductoribus tutauit illum, & certamen forte
dedit illi, vt vinceret, & ſciret quõ omnium
13 potentior eſt ſapientia.* Hæc venditum
iuſtum non dereliquit, ſed à peccatoribus li
berauit eum: deſcenditq. cum illo in foueã,
14 * & in vinculis non dereliquit illum, donec
afferret illi ſceptrum regni, & potentiam
aduerſus eos, qui eum deprimebant: & men
daces oſtendit, qui maculauerunt illum, &
15 dedit illi claritatem æternam.* Hæc po-
pulum iuſtum, & ſemen ſine querela, libera
16 uit a nationibus, quæ illum deprimebãt.* In
trauit in animã ſerui Dei, & ſtetit contra re-
17 ges horrẽdos in portentis & ſignis.* Et red-
didit iuſtis mercedem laborum ſuorum: &
dedu-

deduxit illos in via mirabili: & fuit illis in D
velamento diei, & in luce ſtellarum per no-
ctem: * " tranſtulit illos per Mare rubrum, 18
& tranſuexit illos per aquam nimiã.*Inimi 19
cos autem illorum demerſit in mare, & ab al
titudine inferorũ eduxit illos." Ideo iuſti tu
lerunt ſpolia impiorum, *" & decantaue- 20
runt Domine nomẽ ſanctum tuum, & victri
cem manum tuam laudauerunt pariter: quo 21
niam ſapientia aperuit os mutorum, & lin-
guas infantium fecit diſertas.

CAP. XI.

DIrexit opera eorũ in manibus prophe 1
tæ ſancti. * Iter fecerunt per deſerta, 2
quæ non habitabantur: & in locis deſertis fi- A
xerunt caſas. *" Steterunt contra hoſtes, & 3
de inimicis ſe vindicauerunt. *" Sitierunt, 4
& inuocauerunt te, & data eſt illis aqua de
petra altiſſima, & requies ſitis de lapide du-
ro. * Per quæ enim pœnas paſſi ſunt inimici 5
illorum, a defectione potus ſui, & i eis, cum
abundarent filij Iſrael, lætati ſunt; *per hæc, 6
cum illis deeſſent, bene cum illis actum eſt.
* Nam pro fonte quidem ſempiterni flumi- 7
nis, humanum ſanguinem dediſti iniuſtis.
* Qui cum minuerentur in traductione in- 8
fantium occiſorum, dediſti illis abũdantem
aquam inſperate, *oſtendens per ſitim, quæ 9
tunc fuit, quemadmodum tuos exaltares, &
aduerſarios illorum necares.* Cum enim tẽ 10
tati ſunt, & quidem cum miſericordia diſci- B
plinã accipientes, ſcierunt quemadmodum
cum ira iudicati impij tormenta paterẽtur.
* Hos quidem tamquam pater monens pro- 11
baſti: illos autem tamquam durus rex inter-
rogans condemnaſti.*Abſentes enim & præ 12
ſentes ſimiliter torquebãtur.* Duplex enim 13
illos acceperat tædium, & gemitus cum me-
moria præteritorum. * Cum enim audirent 14
per ſua tormenta bene ſecum agi, comme-
morati ſunt Dominum, admirantes in finem
exitus. * Quem enim in expoſitione pra- 15
ua proiectum deriſerunt, in finem euentus
mirati ſunt: non ſimiliter iuſtis ſitientes.
* Pro cogitationibus autem inſenſatis ini- 16
quitatis illorum, " quòd quidam errantes co C
lebant mutos ſerpentes, & beſtias ſuperua-
cuas, immiſiſti illis multitudinem mutorum
animalium in vindictam: * vt ſcirẽt quia per 17
quæ peccat quis, per hæc & torquetur.
* " Non enim impoſſibilis erat omnipotens 18
manus tua, quæ creauit orbem terrarum ex
materia inuiſa, immittere illis multitudinem
vrſorum, aut audaces leones, *aut noui ge- 19
neris ira plenas ignotas beſtias, aut vapo-
rem ignium ſpirantes, aut fumi odorẽ pro-
ferentes, aut horrẽdas ab oculis ſcintillas e-
mittentes: *quarum non ſolum læſura pote- 20
rat illos exterminare, ſed & aſpectus per ti-
21 morẽ occidere.* Sed & ſine his vno ſpiritu
poterãt occidi perſecutionem paſſi ab ipſis
factis ſuis, & diſperſi per ſpiritum virtutis
D tuæ: ſed omnia in menſura, & numero, &
22 pondere diſpoſuiſti.* Multum enim valere,
tibi ſoli ſupererat ſemper: & virtuti brachij
23 tui quis reſiſtet? * Quoniam tamquam mo-
mentum ſtateræ, ſic eſt ante te orbis terra-
rum, & tamquã gutta roris antelucani, quæ
24 deſcendit in terram. * Sed miſereris omniũ,
quia omnia potes, & diſſimulas peccata ho-
25 minum propter pœnitentiam. * Diligis e-
nim omia quæ ſunt, & nihil odiſti eorũ quæ
feciſti: nec enim odiens aliquid conſtituiſti,
26 aut feciſti. *Quomodo autem poſſet aliquid
permanere, niſi tu voluiſſes? aut quod a te
27 vocatum non eſſet, conſeruaretur? * Parcis
autem omnibus: quoniam tua ſunt Domi-
ne, qui amas animas.

CAP. XII.

1 O Quam bonus, & ſuauis eſt Domine ſpi
2 ritus tuus in omnibus! * Ideoque eos,
A qui exerrant, partibus corripis: & de quibus
peccant, admones & alloqueris: vt relicta
3 malitia, credant in te Domine. *" Illos enim *Deut.9.a.3
antiquos inhabitatores terræ ſanctæ tuæ, quos 12.d.29.18.
4 exhorruiſti, *qm̃ odibilia opera tibi faciebãt b.12.
5 per medicamina, & ſacrificia iniuſta, * & fi-
liorum ſuorũ necatores ſine miſericordia,
& comeſtores viſcerum hominum, & deuo
ratores ſanguinis a medio ſacramento tuo,
6 *& auctores parẽtes animarum inauxiliata-
rum, perdere voluiſti per manus parentum
7 noſtrorum, *vt dignam perciperent peregri
nationem puerorum Dei, quæ tibi omnium
8 charior eſt terra. * Sed & his tamquam ho-
minibus peperciſti, & miſiſti anteceſſores
exercitus tui veſpas, vt illos paulatim ex-
9 terminarent.* Non quia impotens eras in
B bello ſubijcere impios iuſtis, aut beſtijs ſæ-
10 uis, aut verbo duro ſimul exterminare: *" ſed
partibus iudicans dabas locum pœnitẽtiæ, *Ex.23.d.30
non ignorans, quoniam nequam eſt natio Deut.7.d.22
eorum, & naturalis malitia ipſorum, &
quoniam non poterat mutari cogitatio illo
11 rum in perpetuum. * Semen enim erat ma-
ledictum ab initio: nec timens aliquem, ve-
12 niam dabas peccatis illorum. * Quis enim
dicet tibi: Quid feciſti? aut quis ſtabit con-
tra iudicium tuum? aut quis in conſpectu
tuo veniet vindex iniquorũ hominum? aut
qs tibi ĩputabit, ſi perierint nationes, quas
13 tu feciſti? * Non enim eſt alius Deus quã tu,
" cui cura eſt de omnibus, vt oſtendas quo- *1.Petr.5.b.7
14 niam non iniuſte iudicas iudicium. * Ne-
que rex, neque tyrannus in conſpectu tuo
15 inquirent de his, quos perdidiſti. * Cum er-
go ſis iuſtus, iuſte oĩa diſponis: ipſum quo-
que, qui non debet puniri, condemnare, ex-
terum

terum æſtimas a tua virtute. *Virtus enim 16
tua iuſtitiæ initium eſt: & ob hoc quòd om- C
nium Dominus es, omnibus te parcere facis.
*Virtutem enim oſtendis tu, qui non crede- 17
ris eſſe in virtute conſummatus, & horum,
qui te neſciunt, audaciam traducis. *Tu au- 18
tem dominator virtutis, cum tranquillitate
iudicas, & cum magna reuerentia diſponis
nos: ſubeſt enim tibi, cum volueris, poſſe.
*Docuiſti autem populum tuum per talia 19
opera, quoniã oportet iuſtum eſſe & huma-
num, & bonæ ſpei feciſti filios tuos: quoniã
iudicans das locum in peccatis pœnitentiæ.
*Si enim inimicos ſeruorum tuorum, & 20
debitos morti, cum tanta cruciaſti attentio-
ne, dans tempus & locum, per quæ poſſent
mutari a malitia; *cum quanta diligentia iu- 21
dicaſti filios tuos, quorum parentibus iura-
menta & conuentiones dediſti bonarũ pro-
miſſionum? *Cum ergo das nobis diſcipli- 22
nam, inimicos noſtros multipliciter flagel- D
las, vt bonitatem tuam cogitemus iudicãtes:
& cum de nobis iudicatur, ſperemus miſe-
ricordiam tuam. *Vnde & illis qui in vi- 23
ta ſua inſenſate & iniuſte vixerunt, per hæc,
quæ coluerunt, dediſti ſumma tormenta.
* Sap.11.c.24. Rom.1.c.23.
*"Etenim in erroris via diutius errauerunt, 24
deos æſtimantes hæc, quæ in animalibus ſunt
ſuperuacua, infantiũ inſenſatorum more vi-
uentes. *Propter hoc tamquam pueris inſen 25
ſatis iudicium in deriſum dediſti. *Qui au- 26
tem ludibrijs & increpationibus non ſunt
correcti, dignum Dei iudicium experti ſunt.
*In quibus enim patientes indignabantur, 27
per hæc quos putabant deos, in ipſis cum ex
terminarentur videntes, illum, quem olim ne-
gabant ſe noſſe, verum Deum agnouerunt:
propter quod & finis condemnationis eorũ
venit ſuper illos.

CAP. XIII.

Rom.1.b.18.

VAni autem ſunt omnes homines, in qui 1
bus non ſubeſt ſcientia Dei: & de his, A
quæ videntur bona, nõ potuerunt intellige-
re eum, qui eſt, neque operibus attendentes
* Deut.4.c.19. 17.a.3.
agnouerũt quis eſſet artifex: *"ſed aut ignẽ, 2
aut ſpiritum, aut citatum aerem, aut gyrum
ſtellarum, aut nimiam aquam, aut ſolem
& lunam, rectores orbis terrarum deos pu-
tauerunt. *Quorum ſi ſpecie delectati, deos 3
putauerunt: ſciant quanto his dominator
eorũ ſpecioſior eſt: ſpeciei enim generator
hæc omnia conſtituit. *Aut ſi virtutem, & 4
opera eorum mirati ſunt, intelligant ab illis,
quoniam qui hæc fecit, fortior eſt illis: *a 5
magnitudine enim ſpeciei, & creaturæ co-
gnoſcibiliter poterit creator horum videri.
*ſed tamen adhuc in his minor eſt querela. 6
Et hi enim fortaſſe errant, Deum quærẽtes, B
* Ro.1.c.21.
& volentes inuenire. *"Etenim cũ in operi- 7
bus illius conuerſentur, inquirunt: & per-
ſuaſum habent quoniam bona ſunt quæ vi-
8 dentur. *Iterum autem nec his debet igno-
9 ſci. *Si enim tantum potuerunt ſcire, vt
poſſent æſtimare ſæculum: quomodo hu-
ius Dominum non facilius inuenerunt?
10 *Infelices autem ſunt, & inter mortuos
ſpes illorum eſt, qui appellauerunt deos ope
ra manuum hominum, aurum & argen-
tum, artis inuentionem, & ſimilitudines a-
nimalium, aut lapidem inutilem opus ma-
11 nus antiquæ. *"Aut ſi quis artifex faber de
C ſilua lignum rectum ſecuerit, & huius docte
eradat omnem corticem, & arte ſua vſus,
diligenter fabricet vas vtile in cõuerſationẽ
12 vitæ, *reliquijs autem eius operis, ad præpa
13 rationem eſcæ abutatur: *& reliquum ho-
rum, quod ad nullos vſus facit, lignum cur-
uum, & vorticibus plenum, ſculpat diligen-
ter per vacuitatem ſuam, & per ſcientiam
ſuæ artis figuret illud, & aſſimilet illud ima-
14 gini hominis, *aut alicui ex animalibus il-
lud comparet, perliniens rubrica, & rubicũ-
dum faciens fuco colorem illius, & omnem
15 maculam, quæ in illo eſt, perliniens: *& fa-
D ciat ei dignam habitationẽ, & in pariete po
16 nens illud, & confirmans ferro, ne forte ca
dat, proſpiciens illi, ſciens quoniam non
poteſt adiuuare ſe: imago enim eſt, & opus
17 eſt illi adiutorium. *Et de ſubſtantia ſua, &
de filijs ſuis, & de nuptijs votum faciens in-
quirit. Non erubeſcit loqui cum illo, qui ſi-
18 ne anima eſt: *& pro ſanitate quidem infir-
mum deprecatur, & pro vita rogat mortuũ,
19 & in adiutorium inutilem inuocat: *& pro
itinere petit ab eo, qui ambulare nõ poteſt:
& de acquirendo, & de operando, & de om-
nium rerum euentu petit ab eo, qui in om-
nibus eſt inutilis.

CAP. XIIII.

1 ITerum alius nauigare cogitans, & per fe-
A ros fluctus iter facere incipiens, ligno por
2 tante ſe, fragilius lignum inuocat. *Illud
enim cupiditas acquirendi excogitauit, &
3 artifex ſapientia fabricauit ſua. *Tua autẽ,
Pater, prouidentia gubernat: *quoniam
dediſti & in mari viam, & inter fluctus ſemi-
4 tam firmiſſimam, *& oſtendẽs quoniam po
tens es ex omnibus ſaluare, etiam ſi ſine arte
5 aliquis adeat mare. *Sed vt non eſſent vacua
ſapientiæ tuæ opera: propter hoc etiam &
exiguo ligno credunt homines animas ſuas,
& tranſeuntes mare per ratem liberati ſunt.
6 *"ſed ab initio cum perirent ſuperbi gigan
tes, ſpes orbis terrarum ad ratem confu-
giens, remiſit ſæculo ſemen natiuitatis, quæ
7 manu tua erat gubernata. *Benedictum eſt
8 enim lignum, per quod fit iuſtitia. *"Per
manus autem quod fit idolum, maledictum
eſt

eſt & ipſum, & qui fecit illud: quia ille qui-
dem operatus eſt: illud autem cum eſſet fra-
gile, Deus cognominatus eſt. * Similiter 9
autem odio ſunt Deo impius, & impietas
eius. * Etenim quod factum eſt, cum illo, 10
qui fecit, tormenta patietur.* Propter hoc 11
& in idolis nationum non erit reſpectus: B
quoniam creaturæ Dei in odium factæ ſunt,
& in tentationem animabus hominum, &
in muſcipulam pedibus inſipientium. * Ini- 12
tium enim fornicationis eſt exquiſitio ido-
lorum: & adinuentio illorum corruptio vitæ
eſt. * neque enim erant ab initio, neque 13
erunt in perpetuum. * Superuacuitas enim 14
hominum hæc aduenit in orbem terrarum:
& ideo breuis illorum finis eſt inuentus.
* Acerbo enim luctu dolens pater, cito ſibi 15
rapti filij fecit imaginem: & illum, qui tunc
quaſi homo mortuus fuerat, nunc tamquã
Deum colere cœpit, & conſtituit inter ſer-
uos ſuos ſacra & ſacrificia. Deinde interue 16
niente tempore, conualeſcente iniqua con-
ſuetudine, hic error tamquam lex cuſtodi-
tus eſt, & tyrannorum imperio colebantur
figmenta. * Et hos, quos in palam homines 17
honorare non poterant propter hoc quòd
longe eſſent, e longinquo figura eorum alla
ta, euidentem imaginem regis, quem hono-
rare volebant, fecerunt: vt illum, qui aberat,
tamquam præſentem colerent ſua ſolicitudi
ne. * Prouexit autem ad horum culturam 18
& hos, qui ignorabant, artificis eximia dili-
gentia. * Ille enim volens placere illi, qui 19
ſe aſſumpſit, elaborauit arte ſua, vt ſimilitu-
dinem in melius figuraret. * Multitudo au- 20
tem hominum abducta per ſpeciem operis, C
eum, qui ante tempus tamquam homo hono
ratus fuerat, nunc Deum æſtimauerunt.* Et 21
hæc fuit vitæ humanæ deceptio: quoniam
aut affectui, aut regibus deſeruientes homi-
nes, incommunicabile nomen lapidibus & li
gnis impoſuerunt. * Et non ſuffecerat erraſ- 22
ſe eos circa Dei ſcientiam, ſed & in magno
viuentes inſcientiæ bello, tot & tam magna
mala pacem appellant. * Aut enim filios 23
ſuos ſacrificantes, aut obſcura ſacrificia fa-
cientes, aut inſaniæ plenas vigilias haben-
tes, * neque vitam, neque nuptias mundas 24
iam cuſtodiunt, ſed alius alium per inuidiam
occidit, aut adulterans contriſtat:* & omnia 25
commiſta ſunt, ſanguis, homicidium, furtũ D
& fictio, corruptio & infidelitas, turbatio &
periurium, tumultus bonorum,* Dei imme- 26
moratio, animarum inquinatio, natiuitatis
immutatio, nuptiarum inconſtantia, inordi-
natio mœchiæ, & impudicitiæ. * Infando- 27
rum enim idolorum cultura, omnis mali cau
ſa eſt, & initium & finis.* Aut enim dum læ- 28
tantur, inſaniunt: aut certe vaticinantur fal-
ſa, aut viuunt iniuſte, aut peierãt cito.*Dum 29
enim confidunt in idolis, quæ ſine anima
ſunt, male iurantes noceri ſe non ſperant.
30 * Vtraque ergo illis euenient digne, quo-
niam male ſenſerunt de Deo, attendentes i-
dolis, & iurauerunt iniuſte, in dolo contem-
31 nentes iuſtitiam.*Non enim iuratorum vir-
tus, ſed peccantium pœna perambulat ſem-
per iniuſtorum præuaricationem.

CAP. XV.

1 TV autem Deus noſter, ſuauis & verus
A es, patiens, & in miſericordia diſponẽs
2 omnia. * Etenim ſi peccauerimus, tui ſu-
mus, ſcientes magnitudinem tuam: & ſi non
peccauerimus, ſcimus quoniam apud te ſu-
3 mus computari.* Noſſe enim te, conſumma
ta iuſtitia eſt: & ſcire iuſtitiam, & virtutem
4 tuam, radix eſt immortalitatis. * Non enim
in errorem induxit nos hominum malæ ar-
tis excogitatio, nec vmbra picturæ labor ſi-
ne fructu, effigies ſculpta ꝑ varios colores,
5 * cuius aſpectus inſenſato dat concupiſcen-
tiam, & diligit mortuæ imaginis effigiem ſi-
6 ne anima. * Malorum amatores, digni ſunt
qui ſpem habeant in talibus, & qui faciunt il
7 los, & qui diligunt, & qui colunt. * Sed * Ro.9.d.21.
B & figulus mollem terram premens laborio-
ſe fingit ad vſus noſtros vnumquodque vas,
& de eodem luto fingit quæ munda ſunt in
vſum vaſa, & ſimiliter quæ his ſunt contra-
ria: horum autem vaſorum quis ſit vſus, iu-
8 dex eſt figulus. * Et cum labore vano Deum
fingit de eodem luto: ille qui paulo ante de
terra factus fuerat, & poſt puſillum reducit
ſe vnde acceptus eſt, repetitus animæ debi-
9 tum quam habebat. * Sed cura eſt illi, non
quia laboraturus eſt, nec quoniam breuis il-
li vita eſt, ſed concertatur aurificibus & ar-
gentarijs: ſed & ærarios imitatur, & gloriã
præfert, quoniam res ſuperuacuas fingit.
10 Cinis eſt enim cor eius, & terra ſuperuacua
C ſpes illius, & luto vilior vita eius:* quoniam
11 ignorauit qui ſe finxit, & qui inſpirauit illi
animam, quæ operatur, & qui inſufflauit ei
12 ſpiritum vitalem. * Sed & æſtimauerunt lu-
ſum eſſe vitam noſtram, & conuerſationem
vitæ compoſitam ad lucrum, & oportere vn
13 decumque etiam ex malo acquirere. * Hic
enim ſcit ſe ſuper omnes delinquere, qui
ex terræ materia fragilia vaſa, & ſculptilia
14 fingit. Omnes enim inſipientes, & infeli-
ces ſupra modum animæ ſuperbi, ſunt ini-
15 mici populi tui, & imperantes illi:*quoniam
omnia idola nationum Deos æſtimauerunt,
* quibus neque oculorum vſus eſt ad viden- * Pſ.113.b.4.
dum, neque nares ad percipiendum ſpiri- & 134.c.13.
tum, neque aures ad audiendum, neque di-
D giti manuum ad tractandum, ſed & pedes
16 eorum pigri ad ambulandum. * homo enim
fecit illos: & qui ſpiritum mutuatus eſt, is
finxit illos. Nemo enim ſibi ſimilem homo
poterit

poterit Deum ſingere. * Cum enim ſit mor- 17
talis,mortuum ſingit manibus iniquis. Me-
lior enim eſt ipſe his,quos colit, quia ipſe
quidem vixit,cum eſſet mortalis, illi autem
numquam. * Sed & animalia miſerrima co- 18
lunt: inſenſata enim comparata his, illis
ſunt deteriora. * Sed nec aſpectu aliquis 19
ex his animalibus bona poteſt conſpicere.
Effugerunt autem Dei laudem, & benedi-
ctionem eius.

CAP. XVI.

PRopter hæc, & per his ſimilia paſſi ſunt 1
digne tormenta,& per multitudinem be A
ſtiarum exterminati ſunt. * Pro quibus 2
tormentis bene diſpoſuiſti populum tuum,
Nu.11.g.31. "quibus dediſti concupiſcentiam delecta-
menti ſui nouum ſaporem, eſcam parans
eis ortygometram: * vt illi quidem concu- 3
piſcentes eſcam propter ea, quæ illis oſten-
ſa & miſſa ſunt,etiam a neceſſaria concupi-
ſcentia auerterentur. Hi autem in breui ino
pes facti, nouam guſtauerunt eſcam. * O- 4
portebat enim illis ſine excuſatione quidem
ſuperuenire interitum exercentibus tyran-
nidem: his autem tantum oſtendere quem-
admodum inimici eorum exterminabantur.
Nu.21.b.6. * " Etenim cum illis ſuperuenit ſæua be- 5
ſtiarum ira,morſibus peruerſorum colubro
rum exterminabantur. * Sed non in per- 6
petuum ira tua permanſit,ſed ad correptio-
nem in breui turbati ſunt, ſignum habentes
ſalutis ad commemorationem mandati le-
gis tuæ. * Qui enim conuerſus eſt,non per 7
hoc, quod videbat, ſanabatur, ſed per te B
omnium ſaluatorem? * in hoc autem oſten- 8
diſti inimicis noſtris, quia tu es, qui liberas
Exo.10.a.4. & 8.f.24. Apoc.9.b.7. ab omni malo. * " Illos enim locuſta- 9
rum, & muſcarum occiderunt morſus, &
non eſt inuenta ſanitas animæ illorum: quia
digni erant ab huiuſmodi exterminari. * Fi- 10
lios autem tuos, nec draconum venenato-
rum vicerunt dentes: miſericordia enim
tua aduenіens ſanabat illos. * In memoria 11
enim ſermonum tuorum examinabantur,
& velociter ſaluabantur, ne in altam inci-
dentes obliuionem, non poſſent tuo vti ad-
iutorio. * Etenim neque herba, neque 12
malagma ſanauit eos, ſed tuus, Domine,
Deut.32.f.39. 1 Reg.2.a.6. Tob.13.a.2. ſermo, qui ſanat omnia. * " Tu es enim, 13
Domine, qui vitæ & mortis habes poteſta-
tem, & deducis ad portas mortis, & redu-
cis: * homo autem occidit quidem per 14
malitiam, & cum exierit ſpiritus, non re- C
uertetur, nec reuocabit animam quæ rece-
pta eſt: * ſed tuam manum effugere impoſ- 15
Exo.9.c.23. ſibile eſt. * " Negantes enim te noſſe im- 16
pij, per fortitudinem brachij tui flagellati
ſunt: nouis aquis, & grandinibus, & plu-
uijs perſecutionem paſſi, & per ignem con-
17 ſumpti. * Quod enim mirabile erat, in a-
qua, quæ omnia extinguit, plus ignis vale-
bat: vindex eſt enim orbis iuſtorum.
18 * Quodam enim tempore, manſuerabatur
ignis, ne comburerentur quæ ad impios miſ
ſa erant animalia: ſed vt ipſi videntes ſci-
rent, quoniam Dei iudicio patiuntur perſe-
19 cutionem. * Et quodam tempore in aqua
ſupra virtutẽ ignis, exardeſcebat vndique,
vt iniquæ terræ nationem exterminaret.
20 * " Pro quibus angelorum eſca nutriuiſti
populum tuum, & paratum panem de cæ-
lo præſtitiſti illis ſine labore, omne delecta-
mentum in ſe habentem, & omnis ſaporis
21 ſuauitatem. * Subſtantia enim tua dulce-
dinem tuam, quam in filios habes, oſten-
debat: & deſeruiens vniuſcuiuſque volun-
tati, ad quod quiſque volebat, conuerteba-
22 tur. * " Nix autem & glacies ſuſtinebant
D vim ignis, & non tabeſcebant: vt ſcirent
quoniam fructus inimicorum exterminabat
ignis ardens in grandine & pluuia coruſcãs.
23 * Hic autem iterum vt nutrirentur iuſti, e-
24 tiam ſuæ virtutis oblitus eſt. * Creatura e-
nim tibi Factori deſeruiens, exardeſcit in
tormentum aduerſus iniuſtos: & lenior fit
ad benefaciendum pro his, qui in te confi-
25 dunt. * Propter hoc & tunc in omnia tranſ-
figurata omnium nutrici gratiæ tuæ deſer-
uiebat,ad voluntatem eorum, qui a te deſi-
26 derabant: * vt ſcirent filij tui, quos dilexi-
ſti Domine, " quoniam non natiuitatis fru-
ctus paſcunt homines, ſed ſermo tuus hos,
27 qui in te crediderint, conſeruat. * Quod
enim ab igne non poterat exterminari, ſta-
tim ab exiguo radio ſolis calefactum tabe-
28 ſcebat: * vt notum omnibus eſſet, quoniam
oportet præuenire ſolem ad benedictionem
29 tuam,& ad ortum lucis te adorare. * In-
grati enim ſpes tamquam hybernalis glacies
tabeſcet, & diſperiet tamquam aqua ſu-
peruacua.

CAP. XVII.

1 MAgna ſunt enim iudicia tua Domine,
A & inenarrabilia verba tua: propter
2 hoc indiſciplinatæ animæ errauerũt. * " Dũ
enim perſuaſum habent iniqui poſſe domi-
nari nationi ſanctæ: vinculis tenebrarum &
longæ noctis compediti, incluſi ſub tectis,
fugitiui perpetuæ prouidentiæ iacuerunt.
3 * Et dum putant ſe latere in obſcuris pecca-
tis,tenebroſo obliuionis velamento diſperſi
ſunt,pauentes horrende,& cum admiratio-
4 ne nimia perturbati. * Neque enim quæ cõ-
tinebat illos ſpelunca, ſine timore cuſtodie-
bat:quoniam ſonitus deſcendens perturba-
bat illos, & perſonæ triſtes illis apparentes
5 pauorem illis præſtabant. * Et ignis qui-
dem nulla vis poterat illis lumen præbere,

nec

nec ſiderum limpidæ flammæ illuminare po
terant illam noctem horrendam. * ″Appare 6
bat autem illis ſubitaneus ignis, timore ple- B
nus: & timore perculſi illius, quæ non vide-
batur, faciei, æſtimabant deteriora eſſe, quæ
videbantur: * & magicæ artis appoſiti erant 7
deriſus, & ſapientiæ gloriæ correptio cum
contumelia. * Illi enim qui promittebant 8
timores & perturbationes expellere ſe ab a-
nima languente, hi cum deriſu pleni timore
languebant. * Nam etſi nihil illos ex mõſtris 9
perturbabat: tranſitu animalium & ſerpen-
tium ſibillatione commoti, tremebundi pe-
ribant: & aerem, quẽ nulla ratione quis effu
gere poſſet, negantes ſe videre. * Cum ſit e- 10
nim timida nequitia, dat teſtimonium con- C
demnationis: ſemper enim præſumit ſæua,
perturbata conſcientia. * Nihil enim eſt ti- 11
mor niſi proditio cogitationis auxiliorum.
* Et dum ab intus minor eſt expectatio, ma- 12
iorem computat in ſcientiam eius cauſæ, de
qua tormentum præſtat. * Illi autem qui im 13
potentem vere noctem, & ab infimis, & ab
altiſſimis inferis ſuperuenientem, eundem
ſomnum dormientes, * aliquando monſtro- 14
rum exagitabantur timore, aliquando ani-
mæ deficiebant traductione: ſubitaneus e-
nim illis & inſperatus timor ſuperuenerat.
* Deinde ſi quiſquam ex illis decidiſſet, cuſto 15
diebatur in carcere ſine ferro recluſus. * Si 16
enim ruſticus quis erat, aut paſtor, aut agri D
laborum operarius præoccupatus eſſet, ineſ
fugibilem ſuſtinebat neceſſitatem. * Vna e- 17
nim catena tenebrarum omnes erant colli-
gati. Siue ſpiritus ſibilans, aut inter ſpiſſos
arborum ramos auium ſonus ſuauis, aut vis
aquæ decurrentis nimium, * aut ſonus vali- 18
dus præcipitatarum petrarum, aut ludentiũ
animalium curſus inuiſus, aut mugientium
valida beſtiarum vox, aut reſonans de altiſ-
ſimis montibus Echo: deficientes faciebant
illos præ timore. * Omnis enim orbis ter- 19
rarum limpido illuminabatur lumine, & nõ
impeditis operibus continebatur. * Solis au- 20
tem illis ſuperpoſita erat grauis nox, imago
tenebrarum, quæ ſuperuẽtura illis erat. Ipſi
ergo ſibi erant grauiores tenebris.

CAP. XVIII.

SAnctis autem tuis maxima erat lux, & 1
horum quidem vocem audiebant, ſed fi- A
guram non videbant. Et quia non & ipſi ea-
dem paſſi erant, magnificabant te: * & qui 2
ante læſi erant, quia non lædebãtur, gratias
agebant: & vt eſſet differentia, donum pete
bant. * ″Propter quod ignis ardentem colum 3
nam ducem habuerunt ignotę vię, & ſolem
ſine læſura boni hoſpitij præſtitiſti. * Digni 4
quidem illi carere luce, & pati carcerem te-
nebrarum, qui incluſos cuſtodiebant filios
tuos, per quos incipiebat incorruptum le-
5 gis lumen ſæculo dari. * ″Cum cogitarent iu *Exo.1.c.16 & 2.a.3
ſtorum occidere infantes: & vno expoſito
filio, & liberato, in traductionem illorum,
multitudinem filiorum abſtuliſti, & ″pariter *Exo.14.f.23
6 illos perdidiſti in aqua valida. * Illa enim
B nox ante cognita eſt a patribus noſtris, vt
vere ſcientes quibus iuramentis credide-
7 runt, animæquiores eſſent. * Suſcepta eſt
autem a populo tuo ſanitas quidem iuſtorũ,
8 iniuſtorũ autem exterminatio. * Sicut enim
læſiſti aduerſarios: ſic & nos prouocans ma-
9 gnificaſti. * Abſconſe enim ſacrificabant
iuſti pueri bonorum, & iuſtitiæ legem in cõ
cordia diſpoſuerunt: ſimiliter & bona & ma
la recepturos iuſtos, patrum iam decantan-
10 tes laudes. * Reſonabat autem inconue-
niẽs inimicorum vox, & flebilis audiebatur
11 planctus ploratorum infantium. * ″Si- *Ex.12.d.30
mili autem pœna ſeruus cum Domino af-
flictus eſt, & popularis homo regi ſimilia
12 paſſus. * Similiter ergo omnes vno nomi
ne mortis mortuos habebant innumerabi-
les. Nec enim ad ſepeliendum viui ſufficie-
bant: quoniam vno momento, quæ erat præ
13 clarior natio illorum, exterminata eſt. * De
omnibus enim non credentes propter vene
ficia, tunc vero primum cum fuit extermi-
nium primogenitorum, ſpopõderunt popu-
14 lum Dei eſſe. * Cum enim quietum ſilen-
C tium contineret omnia, & nox in ſuo curſu
15 medium iter haberet, * omnipotens ſermo
tuus de cælo a regalibus ſedibus, durus de-
bellator in mediam exterminij terram pro-
16 ſiliuit, * gladius acutus inſimulatum impe-
rium tuum portans, & ſtans repleuit omnia
morte, & vſq; ad cælum attingebat ſtans in
17 terra. * Tunc continuo viſus ſomniorum ma
lorum turbauerunt illos, & timores ſuper-
18 uenerunt inſperati. * Et alius ibi proiectus
ſemiuiuus, propter quam moriebatur, cau-
19 ſam demonſtrabat mortis. * Viſiones enim,
quæ illos turbauerunt, hæc præmonebant,
ne inſcij, quare mala patiebantur, perirent.
20 * Tetigit autem tunc & iuſtos tentatio mor-
tis, & commotio in eremo facta eſt multi-
tudinis: ſed non diu permanſit ira tua.
21 * ″Properans enim homo ſine querela de- *Num.16
D precari pro populis, proferens ſeruitutis
ſuæ ſcutũ, orationem & per incenſum de-
precationem allegans, reſtitit iræ, & finem
impoſuit neceſſitati, oſtendens quoniam
22 tuus eſt famulus. * Vicit autem turbas,
non in virtute corporis, nec armaturæ po-
tentia, ſed verbo illum, qui ſe vexabat, ſu-
biecit, iuramenta parentum, & teſtamen-
23 tum commemorans. * Cum enim iam a-
ceruatim cecidiſſent ſuper alterutrum mor-
tui, interſtitit, & amputauit impetum, & di-
uiſit illam, quæ ad viuos ducebat viam.

* ″In

Exo.28.b.6 * * In veſte enim poderis, quam habebat, to- 24
tus erat orbis terrarum: & parentum magna
lia in quattuor ordinibus lapidum erant ſcul
pta, & magnificentia tua in diademate capi-
tis illius ſculpta erat. * His autem ceſſit qui 25
exterminabat, & hæc extimuit. erat enim ſo
la tentatio iræ ſufficiens.

CAP. XIX.

IMpijs autem vſque in nouiſſimum ſine 1
miſericordia ira ſuperuenit. Præſciebat e- A
nim & futura illorum: * quoniam cum ip 2
ſi permiſiſſent vt ſe educerent, & cum ma
gna ſolicitudine præmiſiſſent illos, conſe-
quebantur illos pœnitentia acti. * * Ad- 3
Exo.14.a.5 huc enim inter manus habentes luctum, &
deplorantes ad monumenta mortuorum, a-
liam ſibi aſſumpſerũt cogitationem inſcien
tiæ: & quos rogantes proiecerant, hos tam-
quam fugitiuos perſequebantur: * duce- 4
bat enim illos ad hunc finem digna neceſ-
ſitas: & horum, quæ acciderant, comme-
morationem amittebant, vt quæ deerant
tormentis, repleret punitio: * & populus 5
quidem tuus mirabiliter tranſiret, illi autem
nouam mortem inuenirent. * Omnis e- 6
nim creatura ad ſuum genus ab initio refigu B
rabatur, deſeruiens tuis præceptis, vt pueri
tui cuſtodirentur illæſi. * Nam nubes caſtra 7
eorum obumbrabat, & ex aqua, quæ ante
erat, terra arida apparuit, & in mari rubro
via ſine impedimento, & campus germi-
nans de profundo nimio: * per quem om- 8
nis natio tranſiuit, quę tegebatur tua manu,
videntes tua mirabilia & monſtra. * Tam- 9
quam enim equi depauerunt eſcam, & tam-
quam agni exultauerunt, magnificantes te
Domine, qui liberaſti illos. * Memores e- 10
nim erant adhuc eorum, quæ in incolatu il-
lorum facta fuerant, quemadmodum pro na
tione animalium eduxit terra muſcas, &
pro piſcibus eructauit fluuius multitudi-
11 nem ranarum. * * Nouiſſime autem viderunt
nouam creaturam auium, cum adducti con
cupiſcentia poſtulauerunt eſcas epulatio-
12 nis. * In allocutione enim deſiderij, aſcen-
C dit illis de mari ortygometra: & vexationes
peccatoribus ſuperuenerunt, non ſine illis,
quæ ante facta erant, argumentis per vim
fulminum: iuſte enim patiebantur ſecun-
13 dum ſuas nequitias. * Etenim deteſtabilio-
rem inhoſpitalitatem inſtituerunt: alij qui-
dem ignotos non recipiebant aduenas, alij
autem bonos hoſpites in ſeruitutem redi-
14 gebant. * Et non ſolum hæc, ſed & alius qui-
dam reſpectus illorum erat: quoniam inuiti
15 recipiebant extraneos. * Qui autem cum læ
titia receperunt hos, qui eiſdem vſi erant iu
ſtitijs, ſæuiſſimis affixerunt doloribus.
16 * Percuſſi ſunt autem cæcitate: ſicut illi in
foribus iuſti, cum ſubitaneis cooperti eſſent
D tenebris, vnuſquiſque tranſitum oſtij ſui
17 quærebat. * In ſe enim elementa dum con-
uertuntur, ſicut in organo qualitatis ſonus
immutatur, & omnia ſuum ſonum cuſto-
diunt: vnde æſtimari ex ipſo viſu certo po-
18 teſt. * Agreſtia enim in aquatica conuerte-
bantur: & quæcumque erant natantia, in ter
19 ram tranſibant. * Ignis in aqua valebat ſu-
pra ſuam virtutem, & aqua extinguentis na
20 turæ obliuiſcebatur. * Flammæ econtrario,
corruptibilium animalium non vexauerũt
carnes coambulantium, nec diſſoluebant il-
lam, quæ facile diſſoluebatur ſicut glacies,
bonam eſcam. In omnibus enim magnifi-
caſti populum tuum Domine, & honoraſti,
& non deſpexiſti, in omni tempore, & in
omni loco aſſiſtens eis.

IN ECCLESIASTICVM IESV FILII SIRACH

PROLOGVS.

MVLTORVM nobis, & magnorum per legem, & prophetas, aliosq. q ſecuti ſunt illos, ſapientia demonſtrata eſt: in quibus oportet laudare Iſrael doctrinæ & ſapiẽtiæ cauſa: quia non ſolũ ipſos loquentes neceſſe eſt eſſe peritos, ſed etiam extraneos poſſe & dicentes & ſcribẽtes doctiſſimos fieri. Auus meus Ieſus, poſtquam ſe amplius dedit ad diligentiam lectionis legis, & prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis a parentibus noſtris traditi ſunt: voluit & ipſe ſcribere aliquid horum, quæ ad doctrinam & ſapientiam pertinent: vt deſiderantes diſcere, & illorum periti facti, magis magiſque attendant animo, & cõfirmentur ad legitimam vitam. Hortor itaq. venire vos cum beneuolentia, & attentiori ſtudio lectionem facere, & veniam habere in illis, in quibus videmur ſequentes imaginem ſapientiæ deficere in verborum compoſitione. Nam deficiunt verba Hebraica, quando fuerint tranſlata ad alteram linguam. Nõ autem ſolum hæc, ſed & ipſa lex, & prophetæ, ceteraque aliorum librorum, non paruã habent differentiam, quando inter ſe dicuntur. Nam in octauo & trigeſimo anno temporibus Ptolemæi Euergetis regis, poſtquã perueni in Aegyptum: & cum multum temporis ibi fuiſſem, inueni ibi libros relictos, non paruæ, neque contemnendæ doctrinæ. Itaque bonum & neceſſarium putaui & ipſe aliquam addere diligentiam & laborem interpretandi librum iſtum: & multa vigilia attuli doctrinam in ſpatio temporis ad illa, quæ ad finem ducunt, librum iſtum dare, & illis qui volunt animum intendere, & diſcere quemadmodum oporteat inſtituere mores, qui ſecundum legem Domini propoſuerint vitam agere.

ECCLESIASTICVS.

CAPVT PRIMVM.

OMNIS ſapientia a Do- 1
mino Deo eſt, & cum il A
lo fuit ſemper, & eſt an
te æuum. * Arenam ma 2
ris, & pluuiæ guttas, &
dies ſæculi quis dinume
rauit? Altitudinẽ cæli,
& latitudinem terræ, &
profundũ abyſſi quis dimenſus eſt? * Sapien- 3
tiam Dei præcedentem omnia quis inueſti-
gauit? * Prior omnium creata eſt ſapientia, 4
& intellectus prudentiæ ab æuo. * Fons ſa- 5
pientiæ verbum Dei in excelſis, & ingreſſus
illius mandata æterna. * Radix ſapientiæ cui 6
reuelata eſt, & aſtutias illius quis agnouit?
* Diſciplina ſapientiæ cui reuelata eſt, & ma- 7
nifeſtata? & multiplicationem ingreſſus il-
8 lius quis intellexit? * Vnus eſt altiſſimus Crea
tor omnipotens, & Rex potens, & metuen-
dus nimis, ſedens ſuper thronum illius & do
9 minans Deus. * Ipſe creauit illam in Spiritu
B ſancto, & vidit, & dinumerauit, & menſus
10 eſt. * Et effudit illam ſuper omnia opera ſua,
& ſuper omnem carnem ſecundum datum
11 ſuum, & præbuit illam diligentibus ſe. * Ti-
mor Domini gloria, & gloriatio, & lętitia, &
12 corona exultationis. * Timor Domini dele-
ctabit cor, & dabit lætitiam, & gaudium, &
13 longitudinem dierum. * Timenti Dominum
bene erit in extremis, & in die defunctionis
14 ſuæ benedicetur. * Dilectio Dei honorabilis
15 ſapientia. * Quibus autem apparuerit in
viſu,

viſu,diligunt eam in viſione,& in agnitione
magnalium ſuorum. *ª Initium ſapientiæ, 16
ª Prou.1.a.7. Pſal.110.d.10.
timor Domini,& cum fidelibus in vulua cõ- C
creatus eſt,cum electis feminis graditur, &
cum iuſtis & fidelibus agnoſcitur. * Timor 17
Domini, ſcientiæ religioſitas.* Religioſitas 18
cuſtodiet & iuſtificabit cor,iucunditatem at
que gaudium dabit. * Timenti Dominum 19
bene erit, & in diebus conſummationis
illius benedicetur. * Plenitudo ſapientiæ eſt 20
timere Deũ, & plenitudo a fructibus illius.
* Omnẽ domum illius implebit a generatio 21
nibus,& receptacula a theſauris illius.* Co- 22
rona ſapientiæ timor Domini,replens pacẽ,
& ſalutis fructum:* & vidit,& dinumerauit 23
eam:vtraque autem ſunt dona Dei. * Scien- 24
tiam,& intellectum prudentię ſapientia cõ-
partietur:& gloriam tenentium ſe, exaltat.
* Radix ſapientiæ eſt timere Dominum : & 25
rami illius longæui. * In theſauris ſapientiæ 26
intellectus, & ſcientiæ religioſitas:execra-
tio autem peccatoribus ſapientia. * Timor 27
Domini expellit peccatum : * nam qui ſine 28
timore eſt, non poterit iuſtificari: iracun-
dia enim animoſitatis illius, ſubuerſio illius
eſt.* Vſque in tempus ſuſtinebit patiens, & 29
poſtea redditio iucunditatis. * Bonus ſenſus 30
vſque in tempus abſcõdet verba illius,& la- D
bia multorum enarrabunt ſenſum illius.* In 31
theſauris ſapientiæ ſignificatio diſciplinæ:
* execratio autem peccatori, cultura Dei. 32
* Fili concupiſcens ſapientiam, conſerua iu- 33
ſtitiam, & Deus præbebit illam tibi. * Sa- 34
pientia enim & diſciplina timor Domini: &
quod beneplacitum eſt illi, * fides, & man- 35
ſuetudo,& adimplebit theſauros illius. * Ne 36
ſis incredibilis timori Domini:& ne acceſſe-
ris ad illum duplici corde.* Ne fueris hypo- 37
crita in conſpectu hominum,& nõ ſcandali
zeris in labijs tuis. * Attende in illis,ne for- 38
te cadas,& adducas animæ tuæ inhonoratio
nem, * & reuelet Deus abſconſa tua, & in 39
medio Synagogæ elidat te:* quoniam acceſ 40
ſiſti maligne ad Dominum,& cor tuum ple-
num eſt dolo & fallacia.

CAP. II.

Mat.4.a.1. 2.Ti.3.c.12.
FIli accedens ad ſeruitutem Dei,ſta in iu- 1
ſtitia,& timore,& præpara animã tuam A
ad tentationem.* Deprime cor tuum, & ſu- 2
ſtine:inclina aurem tuam,& ſuſcipe verba in
tellectus:& ne feſtines in tempore obductio
nis.* Suſtine ſuſtentationes Dei: coniungere 3
Deo,& ſuſtine, vt creſcat in nouiſſimo vita
tua.* Omne,quod tibi applicitum fuerit, ac 4
cipe:& in dolore ſuſtine,& in humilitate tua
patientiã habe: *ª quoniam in igne proba- 5
ª Sap.3.a.6.
tur aurum & argentum, homines vero rece
ptibiles in camino humiliationis. * Crede 6
Deo,& recuperabit te:& dirige viam tuã, & B
ſpera in illum.Serua timorem illius, & in il-
7 lo veteraſce.* Metuẽtes Dominum ſuſtinete
miſericordiam eius: & non deflectatis ab
8 illo ne cadatis.* Qui timetis Dominum,cre-
dite illi : & non euacuabitur merces veſtra.
9 * Qui timetis Dominum, ſperate in illum:
& in oblectationem veniet vobis miſeri-
10 cordia.* Qui timetis Dominum diligite illũ,
11 & illuminabuntur corda veſtra. * Reſpicite
filij nationes hominum : & ſcitote quia nul-
lus ſperauit in Domino, & confuſus eſt.
12 *ª Quis enim permanſit in mandatis eius, &
derelictus eſt?aut quis inuocauit eum,& de-
13 ſpexit illum? * Quoniam pius & miſericors
C eſt Deus,& remittet in die tribulationis pec
cata: & protector eſt omnibus exquirẽtibus
14 ſe in veritate.*Væ duplici corde,& labijs ſce
leſtis,& manibus malefacientibus,& pecca-
15 toriª terram ingredienti duabus vijs. * Væ
diſſolutis corde, qui non credunt Deo: &
16 ideo non protegentur ab eo.*Væ his qui per
diderunt ſuſtinentiam, & qui dereliquerunt
17 vias rectas,& diuerterunt in vias prauas.*Et
quid facient,cum inſpicere cœperit Domi-
18 nus?* Qui timent Dominum, non erunt in-
credibiles verbo illius : ª & qui diligunt il-
19 lum,conſeruabunt viam illius.* Qui timent
D Dominum,inquirẽt quæ beneplacita ſũt ei,
& qui diligunt eum,replebũtur lege ipſius.
20 * Qui timent Dominum, præparabunt cor-
da ſua, & in conſpectu illius ſanctificabunt
21 animas ſuas.* Qui timent Dominum, cuſto-
diunt mandata illius, & patientiam habe-
22 bunt vſque ad inſpectionem illius, * dicẽtes
Si pœnitentiam nõ egerimus, incidemus in
manus Domini,& non in manus hominum.
23 * Secundum enim magnitudinem ipſius, ſic
& miſericordia illius cum ipſo eſt.

CAP. III.

1 FIlij ſapientiæ,eccleſia iuſtorum: & natio
A illorum, obedientia & dilectio. * Iudi-
2 cium patris audite filij, & ſic facite vt ſalui
3 ſitis. * Deus enim honorauit patrem in fi-
lijs: & iudicium matris exquirens, firmauit
4 in filios. * Qui diligit Deum, exorabit pro
peccatis,& continebit ſe ab illis, & in ora-
5 tione dierum exaudietur.* Et ſicut qui the-
ſaurizat,ita & qui honorificat matrem ſuã,
6 * qui honorat patrem ſuum, iucundabitur in
filijs, & in die orationis ſuæ exaudietur.
7 * Qui honorat patrem ſuum, vita viuet
B longiore:& qui obedit patri, refrigerabit
8 matrem. * Qui timet dominum honorat
parentes, & quaſi Dominis ſeruiet his,
9 qui ſe genuerunt. *ª In opere & ſermo-
ne,& omni patientia honora patrem tuum,
10 * vt ſuperueniat tibi benedictio ab eo,& be
11 nedictio illius in nouiſſimo maneat.*Benedi
ctio patris firmat domos filiorũ : maledictio
autem

autē matris eradicat fundamenta.*Ne glo- 12
rieris in contumelia patris tui:non enim eſt
tibi gloria,eius cōfuſio.*gloria enim homi 13
nis ex honore patris ſui,& dedecus filij pa-
ter ſine honore.* Fili ſuſcipe ſenectā patris 14
tui,& nō cōtriſtes eū in vita illius:*& ſi de- 15
fecerit ſenſu,veniam da, & ne ſpernas eum
in virtute tua: eleemoſyna enim patris non
erit in obliuione.*Nam pro peccato matris 16
reſtituetur tibi bonum, * & in iuſtitia ædifi- 17
cabitur tibi,& in die tribulationis comme-
morabitur tui:& ſicut in ſereno glacies,ſol-
uentur peccata tua.* Quàm malæ famæ eſt, 18
qui derelinquit patrem : & eſt maledictus a
Deo,qui exaſperat matrem.* Fili in mãſue 19
tudine opera tua perfice, & ſuper hominū C
gloriam diligeris.* " Quanto magnus es,hu 20
milia te in omnibus,& coram Deo inuenies
gratiam:*quoniam magna potentia Dei ſo- 21
lius,& ab humilibus honoratur.*"Altiora te 22
ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fue
ris : ſed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita
ſemper, & in pluribus operibus eius ne fue
ris curioſus.*Non eſt enim tibi neceſſarium 23
ea,quæ abſcondita ſunt, videre oculis tuis.
*In ſuperuacuis rebus noli ſcrutari multipli 24
citer,& in pluribus operibus eius nō eris cu
rioſus.* Plurima enim ſuper ſenſum homi- 25
num oſtenſa ſunt tibi. * Multos quoque ſup 26
plantauit ſuſpicio illorum,& in vanitate de
tinuit ſenſus illorum. * Cor durum habebit 27
male in nouiſſimo: & qui amat periculum, D
in illo peribit.*Cor ingrediēs duas vias, nō 28
habebit ſucceſſus,& prauus corde in illis ſcā
dalizabitur.* Cor nequam grauabitur in do 29
loribus,& peccator adijciet ad peccandum.
*Synagogæ ſuperborum nō erit ſanitas: fru 30
tex enim peccati radicabitur in illis,& non
intelligetur.*Cor ſapientis intelligitur in ſa 31
pientia,& auris bona audiet cum omni con-
cupiſcentia ſapientiam.* Sapiens cor,& in- 32
telligibile abſtinebit ſe a peccatis,& ī operi
bus iuſtitiæ ſucceſſus habebit. * " Ignem ar- 33
dentem extinguit aqua, & eleemoſyna re-
ſiſtit peccatis: * & Deus proſpector eſt eius 34
qui reddit gratiam : meminit eius in poſte-
rum,& in tempore caſus ſui inueniet firma-
mentum.

CAP. IIII.

Fili eleemoſynam pauperis ne defraudes, 1
& oculos tuos ne tranſuertas a paupe- A
re. *Animam eſurientē ne deſpexeris: & nō 2
exaſperes pauperē in inopia ſua.* Cor ino- 3
pis ne afflixeris, & nō protrahas datum an-
guſtianti.*Rogationem contribulati ne abij 4
cias: & non auertas faciem tuam ab egeno.
*Ab inope ne auertas oculos tuos propter i- 5
ram: & non relinquas quærentib. tibi retro
maledicere: * maledicētis.n.tibi in amaritu- 6
dine animæ exaudietur deprecatio illius: e-
7 xaudiet aūt eum,qui fecit illum.*Congrega
tioni pauperum affabilē te facito,& presby
tero humilia animam tuam, & magnato hu
8 milia caput tuum.* Declina pauperi ſine tri
B ſtitia aurem tuam, & redde debitum tuum,
& reſponde illi pacifica in manſuetudine.
9 *Libera eum,qui iniuriā patitur de manu ſu
10 perbi : & non acide feras in anima tua. * In
iudicando eſto pupillis miſericors vt pater,
11 & pro viro matri illorum : * & eris tu velut
filius Altiſſimi obediens, & miſerebitur tui
12 magis quàm mater.*Sapientia filijs ſuis vitā
inſpirat,& ſuſcipit inquirētes ſe, & præibit
13 in via iuſtitiæ.* & qui illam diligit,diligit vi
tam:& qui vigilauerint ad illam,complecten
14 tur placorem eius.* Qui tenuerint illā, vitā
hereditabunt: & quò introibit, benedicet
15 Deus.* Qui ſeruiūt ei,obſequentes erūt ſan
cto:& eos,qui diligunt illam, diligit Deus.
16 * Qui audit illam,iudicabit Gentes:& qui in
17 tuetur illam,permanebit confidens.* Si cre-
diderit ei,hereditabit illam,& erūt in confir
18 matione creaturæ illius.*quoniā in tentatio
C ne ambulat cum eo,& in primis eligit eum.
19 *Timorem & metum,& probationem indu
cet ſuper illum:& cruciabit illum in tribula
tione doctrinæ ſuæ,donec tentet eū in cogi
20 tationib. ſuis,& credat animæ illius.* Et fir-
mabit illum, & iter adducet directum ad il-
21 lum,& lætificabit illū,*& denudabit abſcon
ſa ſua illi,& theſaurizabit ſuper illum ſcien-
22 tiam & intellectū iuſtitiæ.* Si autem oberra
uerit, derelinquet eum, & tradet eū in ma-
23 nus inimici ſui. * Fili cōſerua tempus,& de-
24 uita a malo.*Pro anima tua ne confundaris
25 dicere verum.*Eſt.n.confuſio adducens pec
catum,& eſt confuſio adducens gloriam &
26 gratiam. * Ne accipias faciem aduerſus fa-
ciem tuam, nec aduerſus animam tuam mē
27 dacium.* Ne reuerearis proximum tuum in
28 caſu ſuo:*Nec retineas verbum in tempore
D ſalutis. Non abſcondas ſapientiam tuam in
29 decore ſuo.*In lingua.n.ſapientia dignoſci-
tur:& ſenſus,& ſciētia, & doctrina in verbo
ſenſati,& firmamentum in operib. iuſtitiæ.
30 * Non contradicas verbo veritatis vllo mo-
do,& de mendacio ineruditionis tuæ cōfun
31 dere. * Non confundaris confiteri peccata
tua,& ne ſubijcias te omni homini pro pec
32 cato.* Noli reſiſtere cōtra faciem potentis,
33 nec coneris contra ictum fluuij.*Pro iuſtitia
agonizare pro anima tua,& vſq.ad mortem
certa pro iuſtitia,& Deꝰ expugnabit pro te
34 inimicos tuos. * Noli citatus eſſe in lingua
tua;& inutilis, & remiſſus in operibus tuis.
35 * Noli eſſe ſicut leo in domo tua, euertēs do
meſticos tuos,& opprimens ſubiectos tibi.
36 * Non ſit porrecta manus tua ad accipiēdū,
& ad dandum collecta.

CAP. V.

NOli attendere ad poſſeſſiones iniquas, 1
& ne dixeris: Eſt mihi ſufficiens vita: A
nihil enim proderit in tempore vindictæ &
obductionis.* Ne ſequaris in fortitudine tua 2
concupiſcentiam cordis tui: * & ne dixeris: 3
Quomodo potui? aut quis me ſubijciet
propter facta mea? Deus enim vindicans
vindicabit. * Ne dixeris: Peccaui, & quid 4
mihi accidit triſte? Altiſſimus enim eſt pa- B
tiens redditor. * De propitiato peccato 5
noli eſſe ſine metu, neque adijcias pecca-
tum ſuper peccatum.* Et ne dicas: Miſera- 6
tio Domini magna eſt, multitudinis peccato
rũ meorũ miſerebitur.* Miſericordia enim, 7
*Pro. 10.a.4. & ira ab illo cito proximant, & in peccato-
res reſpicit ira illius. * Non tardes conuerti 8
ad Dominum, & ne differas de die in diem.
* ſubito enim veniet ira illius, & in tempo- 9
*Pro. 11.d.28. re vindictæ diſperdet te. * Noli anxius eſſe 10
in diuitijs iniuſtis: non enim proderunt tibi C
in die obductionis & vindictæ. * Non venti 11
les te in omnem ventum, & non eas in om-
nem viam. ſic enim omnis peccator pro-
batur in duplici lingua. * Eſto firmus in 12
via Domini, & in veritate ſenſus tui & ſcien
tia, & proſequatur te verbum pacis & iuſti-
tiæ. * Eſto manſuetus ad audiendum ver- 13
bum, vt intelligas: & cum ſapientia profe-
ras reſponſum verum.* Si eſt tibi intellectus, 14
reſponde proximo: ſin autem, ſit manus tua D
ſuper os tuũ, ne capiaris in verbo indiſcipli-
nato, & confundaris. * Honor & gloria in 15
ſermone ſenſati, lingua vero imprudentis
ſubuerſio eſt ipſius.* Nõ appelleris ſuſurro, 16
& lingua tua ne capiaris, & confundaris.
* Super furem enim eſt cõfuſio & pœniten 17
tia, & denotatio peſſima ſuper bilinguem:
ſuſurratori autem odium, & inimicitia, &
contumelia.* Iuſtifica puſillum, & magnum 18
ſimiliter.

CAP. VI.

NOli fieri pro amico inimicus proximo: 1
improperium enim & contumeliam A
malus hereditabit, & omnis peccator inui-
*Ro. 12.c.16. dus & bilinguis. * Non te extollas in cogi- 2
Philip. 2.a.3. tatione animæ tuæ velut taurus: ne forte eli
datur virtus tua per ſtultitiam, * & folia tua 3
comedat, & fructus tuos perdat, & relinqua
ris velut lignum aridum in eremo. * Anima 4
enim nequã diſperdet qui ſe habet, & in gau
dium inimicis dat illum, & deducet in ſortẽ
impiorum.* Verbum dulce multiplicat ami- 5
cos, & mitigat inimicos: & lingua eucharis
in bono hõie abundat. * Multi pacifici ſint 6
tibi, & conſiliarius ſit tibi vnus de mille. * Si 7
poſſides amicum, in tentatione poſſide eum,
8 & ne facile credas ei. * Eſt enim amicus ſe-
B cũdum tempus ſuum, & non permanebit in
9 die tribulationis. Et eſt amicus qui conuer-
titur ad inimicitiam: & eſt amicus qui o-
10 dium & rixam, & conuitia denudabit. * Eſt
autem amicus ſocius menſæ, & non perma-
11 nebit in die neceſſitatis. * Amicus ſi per-
mãſerit fixus, erit tibi quaſi coæqualis, & in
12 domeſticis tuis fiducialiter aget: * ſi humilia
uerit ſe contra te, & a facie tua abſcõderit
ſe, vnanimem habebis amicitiam bonam.
13 * Ab inimicis tuis ſeparare, & ab amicis
14 tuis attẽde. * Amicus fidelis, protectio for-
15 tis: q autẽ inuenit illũ, inuenit theſaurũ. * A-
mico fideli nulla eſt comparatio, & non eſt
digna põderatio auri & argẽti cõtra bonita
16 tem fidei illius * Amicus fidelis, medicamen
tum vitæ & immortalitatis: & qui metuunt
17 Dominum, inuenient illum. * Qui timet
Deum, æque habebit amicitiam bonã: quo-
81 niam ſecũdum illum erit amicus illius.* Fili
a iuuentute tua excipe doctrinam, & vſque
19 ad canos inuenies ſapientiam.* Quaſi is qui
arat, & ſeminat, accede ad eam, & ſuſtine
20 bonos fructus illius. * in opere enim ipſius
C exiguũ laborabis, & cito edes de generatio
21 nibus illius. * Quam aſpera eſt nimium ſa-
pientia indoctis hominibus, & non perma-
22 nebit in illa excors. * Quaſi lapidis virtus
probatio erit in illis, & non demorabuntur
23 proijcere illam. * Sapientia enim doctrinæ
ſecundum nomen eſt eius, & non eſt mul-
tis manifeſta: quibus autem cognita eſt, per
24 manet vſque ad conſpectũ Dei.* Audi fili, &
accipe conſilium intellectus, & ne abijcias
25 conſilium meum. * Inijce pedem tuum in
compedes illius, & in torques illius collum
26 tuum: * ſubijce humerum tuum, & porta il-
27 lam, & ne accedieris vinculis eius. * In om-
ni animo tuo accede ad illam, & in omni
28 virtute tua cõſerua vias eiꝰ. * Inueſtiga illã,
& manifeſtabitur tibi, & continens factus
29 ne derelinquas eam: * in nouiſſimis enim in
uenies requiem in ea, & conuertetur tibi in
30 oblectationem. * Et erunt tibi cõpedes eius
D in protectionem fortitudinis, & baſes virtu
31 tis, & torques illius in ſtolam gloriæ: * de-
cor enim vitæ eſt in illa, & vincula illius alli
32 gatura ſalutaris.* Stolã gloriæ indues eam,
& coronam gratulationis ſuperpones tibi.
33 * Fili, ſi attenderis mihi, diſces: & ſi accõmo
34 daueris animum tuum, ſapiens eris. * Si in-
clinaueris aurem tuam, excipies doctrinã:
35 & ſi dilexeris audire, ſapiens eris.* In mul-
titudine preſbyterorum prudentium ſta, &
ſapientiæ illorum ex corde coniungere, vt
omnem narrationem Dei poſſis audire, &
36 prouerbia laudis nõ effugiant a te. * Et ſi vide
ris ſenſatum, euigila ad eum, & gradus o-
37 ſtiorũ illius exterat pes tuꝰ. * Cogitatũ tuũ
habe in præceptis Dei, & in mandatis illius

maxime

maxime aſſiduus eſto: & ipſe dabit tibi cor,
& concupiſcentia ſapientiæ dabitur tibi.

CAP. VII.

1 NOli facere mala, & non te apprehen-
dent. * Diſcede ab iniquo, & deficient 2
mala abs te. * Fili, non ſemines mala in ſul- 3
cis iniuſtitiæ, & non metes ea in ſeptuplum. A
*Noli quærere a domino ducatum, neque a 4
rege cathedram honoris. *" Non te iuſtifices 5
ante Deum, quoniã agnitor cordis ipſe eſt:
& penes regem noli velle videri ſapiens.
*Noli q̃rere fieri iudex, niſi valeas virtute 6
irrumpere iniquitates: ne forte extimeſcas
faciem potẽtis, & ponas ſcandalum in æqui-
tate tua. *Non pecces in multitudinem ciui- 7
tatis, nec te immittas in populum, * " neque 8
alliges duplicia peccata: nec enim ĩ vno eris
immunis. * Noli eſſe puſillanimis in animo 9
tuo: *exorare, & facere elemoſynam ne de- 10
ſpicias. * Ne dicas: In multitudine mune- 11
rum meorum reſpiciet Deus, & offerente B
me Deo altiſſimo, munera mea ſuſcipiet.
*Non irrideas hominem in amaritudine ani 12
mæ: " eſt enim qui humiliat & exaltat, cir-
cumſpector Deus. * Noli arare mendacium 13
aduerſus fratrem tuum: neq. in amicum ſi-
militer facias. *Noli velle mentiri omne mẽ 14
dacium: aſſiduitas enim illius non eſt bona.
* Noli verboſus eſſe in multitudine presby- 15
terorum, & non iteres verbum in oratione
tua. *Non oderis laborioſa opera, & ruſtica 16
tionẽ creatam ab Altiſſimo. * Nõ te reputes 17
in multitudine indiſciplinatorum. *Memen 18
to iræ, quoniam non tardabit. * Humilia val 19
de ſpiritum tuum: quoniam vindicta carnis
impij, ignis & vermis. * Noli præuaricari in 20
amicum pecuniã differentem, neque fratrẽ
chariſſimum auro ſpreueris. *Noli diſcedere 21
a muliere ſenſata & bona, quam ſortitus es C
in timore Domini: gratia enim verecundiæ
illius ſuper aurum. * " Non lædas ſeruum in 22
veritate operantem, neq. mercenarium dan
tem animam ſuam. * Seruus ſenſatus ſit tibi 23
dilectus quaſi anima tua, non defraudes illũ
libertate, neque inopem derelinquas illum.
*Pecora tibi ſunt? attende illis: & ſi ſunt vti 24
lia, perſeuerent apud te. *Filij tibi ſunt? eru 25
di illos, & curua illos a pueritia illorum. *Fi 26
liæ tibi ſunt? ſerua corpus illarum, & non
oſtendas hilarem faciem tuam ad illas. * Tra 27
de filiam, & grande opus feceris, & homini
ſenſato da illam. * Mulier ſi eſt tibi ſecun- 28
dum animam tuam, non proijcias illam: &
odibili nõ credas te. In toto corde tuo *" ho 29
nora patrem tuum, & gemitus matris tuæ
ne obliuiſcaris: * memento quoniam niſi per 30
illos natus non fuiſſes: & retribue illis, quo- D
modo & illi tibi. * In tota anima tua time Do 31
minum, & ſacerdotes illius ſanctifica. * In 32
omni virtute tua dilige eum qui te fecit: &
33 miniſtros eius ne derelinquas. " * Honora *Deu.12.a.18
Deum ex tota anima tua, & honorifica ſa-
34 cerdotes, & propurga te cum brachijs. * Da *Leu.2.a.1. Nu.18.b.15
illis partem, " ſicut mandatum eſt tibi, pri-
mitiarum & purgationis: & de negligentia
35 tua purga te cum paucis. * Datum brachio-
rum tuorum & ſacrificium ſanctificationis
36 offeres Domino, & initia ſanctorum: * &
pauperi porrige manum tuam, vt perficia-
37 tur propitiatio, & benedictio tua. * Gratia
dati in conſpectu omnis viuentis, & mortuo
38 non prohibeas gratiam. * Non deſis ploran-
tibus in conſolatione, & cum lugentib. am-
39 bula. * " Non te pigeat viſitare infirmum: ex *Ro.12.c.15 Matt.25.d.36
40 his enim in dilectione firmaberis. * In omni-
bus operibus tuis memorare nouiſſima tua,
& in æternum non peccabis.

CAP. VIII.

1 NOn litiges cum homine potẽte, ne for
A te incidas in manus illius. *" Non con- *Mat.15.e.15
2 tendas cum viro locuplete, ne forte contra
3 te conſtituat litem tibi. *" multos enim per- *Inf.31.a.6
didit aurum & argentum, & vſque ad cor re
4 gum extendit, & conuertit. * Non litiges
cum homine linguato, & non ſtrues in ignẽ
5 illius ligna. * Non communices homini in-
docto, ne male de progenie tua loquatur.
6 * Ne deſpicias hominem auertẽtem ſe a pec
cato, " neque improperes ei. memento quo-
7 niã omnes in correptione ſumus. *" Ne ſper- *Gal 6.a.1. 2.Cor.2.b.6.
B nas hominem in ſua ſenectute: etenim ex no *Leu.19.g.36
8 bis ſeneſcunt. * Noli de mortuo inimico
tuo gaudere: ſciens quoniam omnes mori-
9 mur, & in gaudium nolumus venire. * " Ne
deſpicias narrationem presbyterorum ſa- *Sup.6.d.34
pientium, & in prouerbijs eorum conuerſa
10 re. * ab ipſis enim diſces ſapientiam, & do-
ctrinam intellectus, & ſeruire magnatis ſine
11 querela. * Non te prætereat narratio ſenio-
12 rũ: ipſi.n. didicerunt a patribus ſuis: * quoniã
ab ipſis diſces intellectum, & in tempore
13 neceſſitatis dare reſponſum. * Non incendas
carbones peccatorum arguens eos, & ne
incendaris flamma ignis peccatorum illorũ.
14 * Ne contra faciem ſtes contumelioſi, ne ſe-
C deat quaſi inſidiator ori tuo. * " Noli fœne- *Inf.29.a.4
15 rari homini fortiori te: quòd ſi fœneraueris,
16 quaſi perditum habe. * Non ſpondeas ſuper
virtutem tuam: quòd ſi ſpoponderis, quaſi
17 reſtituens cogita. * Non iudices contra iudi
cem: quoniam ſecundum quod iuſtum eſt iu
18 dicat. *" Cum audace non eas in via, ne for- *Gen.4.b.8
te grauet mala ſua in te: ipſe.n. ſecũdum vo-
luntatem ſuam vadit, & ſimul cum ſtultitia
19 illius peries. * " Cum iracundo non facies *Prou.22.d.24.
D rixam, & cum audace non eas in deſer-
tum: quoniam quaſi nihil eſt ante illum ſan-
guis, & vbi non eſt adiutorium, elidet te.

* Cum fatuis conſilium non habeas:non e- 20
nim poterunt diligere niſi quæ eis placent.
*Coram extraneo ne facias conſilium: ne- 21
ſcis enim quid pariet. * Non omni homini 22
cor tuũ manifeſtes:ne forte inferat tibi gra
tiam falſam,& conuitietur tibi.

CAP. IX.

NOn zeles mulierem ſinus tui,ne oſten 1
dat ſuper te malitiam doctrinæ nequã. A
* Non des mulieri poteſtatem animæ tuæ, 2
ne ingrediatur in virtutem tuam,& confun
daris. *Ne reſpicias mulierem multiuolam: 3
ne forte incidas in laqueos illius.* Cum ſal- 4
tatrice ne aſſiduus ſis: nec audias illam, ne
forte pereas in efficacia illius. * " Virginem 5
ne conſpicias,ne forte ſcandalizeris in deco
re illius.*" Ne des fornicarijs animam tuam 6
in vllo:ne perdas te, & hereditatem tuam.
* Noli circumſpicere in vicis ciuitatis, nec 7
oberraueris in plateis illius. * " Auerte fa- 8
ciem tuam a muliere compta,& ne circum
ſpicias ſpeciem alienam. * Propter ſpeciem 9
mulieris multi perierunt: & ex hoc concupi B
ſcentia quaſi ignis exardeſcit.* Omnis mu- 10
lier, quæ eſt fornicaria, quaſi ſtercus in via
conculcabitur. *Speciem mulieris alienæ 11
multi admirati,reprobi facti ſunt.colloquiũ
enim illius quaſi ignis exardeſcit. *Cum a- 12
liena muliere ne ſedeas omnino,nec accum
bas cum ea ſuper cubitum:*& non alterce- 13
ris cũ illa in vino, ne forte declinet cor tuũ
in illam,& ſanguine tuo labaris in perditio
nem. * Ne derelinquas amicum antiquum: 14
nouus enim non erit ſimilis illi. * Vinum no C
uum, amicus nouus: veteraſcet, & cum 15
ſuauitate bibes illud.*"Non zeles gloriam, 16
& opes peccatoris:nõ enim ſcis quæ futura
ſit illius ſubuerſio.* Nõ placeat tibi iniuria 17
iniuſtorum,ſciens quoniam vſque ad infe-
ros non placebit impius. * Longe abeſto ab 18
homine poteſtatẽ habente occidendi,& nõ
ſuſpicaberis timorem mortis.*& ſi acceſſe- 19
ris ad illum,noli aliquid committere,ne for
te auferat vitam tuam. * Communionem 20
mortis ſcito:quoniam in medio laqueorum D
ingredieris,& ſuper dolentium arma ambu
labis. *Secundum virtutem tuam caue te a 21
proximo tuo,& cum ſapientibus & pruden
tibus tracta.*Viri iuſti ſint tibi conuiuæ, & 22
in timore Dei ſit tibi gloriatio, *& in ſenſu 23
ſit tibi cogitatus Dei, & omnis enarratio
tua in præceptis Altiſſimi. * In manu artifi- 24
cum opera laudabuntur,& princeps populi
in ſapiẽtia ſermonis ſui, in ſenſu vero ſenio
rum verbum. *Terribilis eſt in ciuitate ſua 25
homo linguoſus:& temerarius in verbo ſuo
odibilis erit.

Gen. 6. a. 2.
Prou. 5. a. 2.
Mat. 5. e. 28. Gen. 34. c. 2. 2. Reg. 11. a. 4. & 13. a. 2.
Iudic. 9. a. 4. 2. Reg. 15. a. 28.

CAP. X.

1 IVdex ſapiens iudicabit populum ſuum,&
A principatus ſenſati ſtabilis erit. * " Secun-
2 dum iudicem populi, ſic & miniſtri eius: &
qualis rector eſt ciuitatis,tales & inhabitan
3 tes in ea. * " Rex inſipiens perdet populum
ſuum: & ciuitates inhabitabuntur per ſen-
4 ſum potentium.* In manu Dei poteſtas ter-
ræ: & vtilem rectorem ſuſcitabit in tempus
5 ſuper illam. * In manu Dei proſperitas ho-
minis,& ſuper faciem ſcribæ imponet hono
6 rem ſuum. * Omnis iniuriæ proximi ne me-
mineris, " & nihil agas in operibus iniuriæ.
7 *Odibilis coram Deo eſt & hominibus ſu-
perbia: & execrabilis omnis iniquitas gen-
8 tium.*" Regnum a gente in gentem transfer
tur propter iniuſtitias,& iniurias,& contu-
9 melias,& diuerſos dolos.* Auaro autem ni-
hil eſt ſceleſtius. Quid ſuperbit terra & ci-
10 nis? * Nihil eſt iniquius quàm amare pecu-
B niã. hic.n.& animam ſuam venalem habet:
quoniam in vita ſua proiecit intima ſua.
11 * Omnis potentatus breuis vita. Languor
12 prolixior grauat medicũ. *Breuem languo-
rem præcidit medicus: ſic & rex hodie eſt,
13 & cras morietur.*Cum enim morietur ho-
mo,hereditabit ſerpentes,& beſtias,& ver-
14 mes.* Initiũ ſuperbiæ hominis,apoſtatare a
15 Deo:* quoniã ab eo, qui fecit illum, receſſit
cor eius.quoniam initium omnis peccati eſt
ſuperbia:qui tenuerit illã, adimplebitur ma
16 ledictis,& ſubuertet eum in finem.* Propte
rea exhonorauit Dominus conuentus malo
C rum, & deſtruxit eos vſque in finem. * Se-
17 des ducum ſuperborum deſtruxit Deus, &
18 ſedere fecit mites pro eis. * Radices gentiũ
ſuperbarum areſecit Deus,& plãtauit humi
19 les ex ipſis gentibus.*Terras gentium euer-
tit Dominus, & perdidit eas vſque ad funda
20 mentũ.* areſecit ex ipſis,& diſperdidit eos,
& ceſſare fecit memoriam eorum a terra.
21 * Memoriam ſuperborum perdidit Deus,&
22 reliquit memoriam humilium ſenſu. * Non
eſt creata hominibus ſuperbia:neque iracun
23 dia nationi mulierum.* Semen hominũ ho-
norabitur hoc,quod timet Deum:ſemen au
tem hoc exhonorabitur, quod præterit mã
24 data Domini.*In medio fratrũ rector illorũ
in honore: & qui timent Dominum, erunt
25 in oculis illius.* Gloria diuitũ,honoratorũ,
26 & pauperum,timor Dei eſt: * noli deſpicere
hominẽ iuſtum pauperẽ, & noli magnifica-
27 re virum peccatorem diuitem. * Magnus,&
D iudex,& potens eſt in honore:& non eſt ma
28 ior illo, qui timet Deum. * " Seruo ſenſa-
to liberi ſeruient: " & vir prudens & di-
ſciplinatus non murmurabit correptus, &
29 inſcius non honorabitur. * Noli extollere
te in faciendo opere tuo, & noli cunctari
in

in tempore anguſtiæ.* Melior eſt qui ope- 30
ratur, & abundat in omnibus, quam qui glo
riatur, & eget pane. * Fili in manſuetudine 31
ſerua animam tuam, & da illi honorem ſecũ
dum meritum ſuum.*Peccantem in animam 32
ſuam quis iuſtificabit? & quis honorificabit
exhonorantem animam ſuam?* Pauper glo 33
riatur per diſciplinam & timorẽ ſuum: &
eſt homo q̃ honorificatur propter ſubſtãtiã
ſuam. Qui autem gloriatur in paupertate, 34
quanto magis in ſubſtantia? & qui gloriatur
in ſubſtantia, paupertatem vereatur.

CAP. XI.

SApientia humiliati exaltauit caput illius, 1
& in medio magnatorum conſedere il- A
lum faciet.*Non laudes virum in ſpecie ſua, 2
neque ſpernas hominem in viſu ſuo.*breuis 3
in volatilibus eſt apis, & initium dulcoris ha
bet fruct⁹ illius.*In veſtitu ne glorieris vn 4
quam, nec in die honoris tui extollaris: quo
niam mirabilia opera Altiſſimi ſolius; & glo
rioſa, & abſcõſa, & inuiſa opera illius.* Mul 5
ti tyranni ſederunt in throno, & inſuſpicabi
lis portauit diadema.* Multi potentes op- 6
preſſi ſunt valide, & glorioſi traditi ſunt in
manus alterorum.*Priuſquam interroges, 7
ne vituperes quemquam: & cum interroga-
ueris, corripe iuſte.* Priuſquam audias, ne 8
reſpondeas verbum: & in medio ſermonum
ne adijcias loqui.*De ea re, quę te non mole 9
ſtat, ne certeris: & in iudicio peccantium ne B
conſiſtas.*Fili ne in multis ſint actus tui: & 10
ſi diues fueris, non eris immunis a delicto.
ſi enim ſecutus fueris non apprehendes: &
non effugies, ſi præcucurreris. * Eſt ho- 11
mo laborans, & feſtinans, & dolens im-
pius, & tanto magis non abundabit.*Eſt ho 12
mo marcidus egens recuperatione, plus defi
ciens virtute, & abũdãs paupertate:* & ocu 13
lus Dei reſpexit illum in bono, & erexit eũ
ab humilitate ipſius, & exaltauit caput eius:
& mirati ſunt in illo multi, & honorauerũt
Deum. * Bona & mala, vita & mors, pau- 14
pertas & honeſtas a Deo ſunt. * Sapientia 15
& diſciplina, & ſciẽtia legis apud Deum. Di
lectio, & viæ bonorũ apud ipſum.*Error & 16
tenebræ peccatoribus cõcreata ſunt: qui au
tem exultant in malis, conſeneſcũt in malo.
*Datio Dei permanet iuſtis, & profectus il- 17
lius succeſſus habebit in æternum. * Eſt qui 18
locupletatur parce agendo, & hæc eſt pars C
mercedis illius * in eo quod dicit: Inueni 19
requiem mihi, & nunc manducabo de bonis
meis ſolus:* & neſcit quod tẽpus præteriet, 20
& mors appropinquet, & relinquat oĩa a-
lijs, & morietur.*Sta in teſtamẽto tuo, & in 21
illo colloquere, & in opere mandatorũ tuo
rum veteraſce. * Ne manſeris in operibus 22
peccatorum. Confide autem in Deo, & ma-
23 ne in loco tuo.*Facile eſt enim in oculis Dei
24 ſubito honeſtare pauperem. * Benedictio
Dei in mercedem iuſti feſtinat, & in hora ve
25 loci proceſſus illius fructificat.* Ne dicas:
Quid eſt mihi opus, & quæ erunt mihi ex
26 hoc bona?*Ne dicas: Sufficiens mihi ſum: &
27 quid ex hoc peſſimabor?* In die bonorum *Luc.18.d.25.
ne immemor ſis malorum: & in die malorũ
28 ne immemor ſis bonorum: * quoniam faci-
le eſt corã Deo in die obitus retribuere vni
29 cuique ſecundum vias ſuas. * Malitia horæ
D obliuionem facit luxuriæ magnæ, & in fine
30 hominis denudatio operum illius. * Ante
mortem ne laudes hominem quemquam,
31 quoniam in filijs ſuis agnoſcitur vir.* Non
omnem hominem inducas in domum tuã:
32 multæ enim ſunt inſidiæ doloſi.* Sicut enim
eructãt præcordia fœtentiũ, & ſicut perdix
inducitur in caueam, & vt caprea in laqueũ:
ſic & cor ſuperborum, & ſicut proſpector vi
33 dẽs caſum proximi ſui.* Bona enim in mala
conuertens, inſidiatur, & in electis imponet
34 maculam.* A ſcintilla vna augetur ignis, &
ab vno doloſo augetur ſanguis: homo vero
35 peccator ſanguini inſidiatur. * Attende tibi
a peſtifero, fabricat.n.mala: ne forte inducat
36 ſuper te ſubſannationem in perpetuum.*Ad
mitte ad te alienigenam, & ſubuertet te in
turbine, & abalienabit te à tuis proprijs.

CAP. XII.

1 SI benefeceris, ſcito cui feceris, & erit gra
A tia in bonis tuis multa.* Benefac iuſto, &
2 inuenies retributionem magnam: & ſi non
3 ab ipſo, certe à Domino. * Non eſt enim ei
bene qui aſſiduus eſt in malis, & eleemoſy-
nas non danti: quoniã & altiſſimus odio ha-
bet peccatores, & miſertus eſt pœnitenti-
4 bus.* Da miſericordi, & ne ſuſcipias pecca- *Gal.6.b.10.
torem: & impijs & peccatoribus reddet vin-
dictam, cuſtodiens eos in diem vindictæ:
5 * Da bono, & nõ receperis peccatorem.* Be
6 nefac humili, & nõ dederis impio: phibe pa-
7 nes illi dari ne in ipſis potentior te ſit:*nam
B duplicia mala inuenies in omnibus bonis,
quæcumque feceris illi: quoniam & Altiſſi-
mus odio habet peccatores, & impijs reddet
8 vindictam. * Non agnoſcetur in bonis ami-
9 cus, & nõ abſcõdetur in malis inimicus. * In
bonis viri, inimici illius in triſtitia: & in mali
10 tia illius, amicus agnitus eſt.*Non credas ini
mico tuo in æternum: ſicut enim æramẽtum
11 æruginat nequitia illius:* & ſi humiliatus va
dat curuus, adijce animum tuum, & cuſto-
12 di te ab illo. * Non ſtatuas illũ penes te, nec
C ſedeat ad dexteram tuam, ne forte cõuerſus
in locum tuum, inquirat cathedram tuam: &
in nouiſſimo agnoſcas verba mea, & in ſer-
13 monibus meis ſtimuleris.* Quis miſerebitur
incantatori a ſerpẽte percuſſo, & oĩbus, qui

approp iãt beſtijs? & ſic qui comitatur cum
viro iniquo,& obuolutus eſt in peccatis ei⁹.
*Vna hora tecum permanebit: ſi autem de- 14
Ier. 41. b. 6. clinaueris,non ſupportabit. "In labijs ſuis 15
indulcat inimicus:& in corde ſuo inſidiatur D
vt ſubuertat te in foueam. * In oculis ſuis 16
lacrymatur inimicus: & ſi inuenerit tem-
pus, non ſatiabitur ſanguine: * & ſi incur- 17
rerint tibi mala,inuenies eum illic priorem.
*In oculis ſuis lachrymatur inimicus,& qua 18
ſi addiuuans ſuffodiet plantas tuas.* Caput 19
ſuum mouebit,& plaudet manu:& multa ſu
ſurrans commutabit vultum ſuum.

CAP. XIII.

*Deut. 7. a. 2. QVi tetigerit picẽ, inquinabitur ab ea: 1
"& qui communicauerit ſuperbo in- A
duet ſuperbiam.* Põdus ſuper ſe tollet, qui 2
honeſtiori ſe communicat. Et ditiori te ne
ſocius fueris.* Quid communicabit cacabus 3
ad ollam? quando enim ſe colliſerit, con-
fringetur.* Diues iniuſte egit,& fremet:pau 4
per autem læſus tacebit. * Si largitus fueris, 5
aſſumet te:& ſi nõ habueris, derelinquet te.
*Si habes, conuiuet tecum,& euacuabit te, 6
& ipſe non dolebit ſuper te.* Si neceſſarius 7
illi fueris, ſupplantabit te, & ſubridens
ſpem dabit, narrans tibi bona, & dicet:
Quid opus eſt tibi? * Et confundet te in ci- 8
bis ſuis, donec te exinaniat bis, & ter: &
in nouiſſimo deridebit te: & poſtea videns
derelinquet te,& caput ſuũ mouebit ad te.
* Humiliare Deo, & expecta manus eius. 9
* Attende ne ſeductus in ſtultitiam humilie 10
ris.* Noli eſſe humilis in ſapientia tua,ne hu B
miliatus in ſtultitiam seducaris.*Aduocatus 11
a potẽtiore diſcede;ex hoc.n. magis te aduo 12
cabit.*Ne improbus ſis,ne impingaris:& ne 13
lõge ſis ab eo,ne eas in obliuionẽ. * Ne reti 14
neas ex æquo loqui cũ illo:nec credas multis
verbis illius.ex multa n. loquela tẽtabit te,
& ſubridens interrogabit te de abſconditis
tuis.*Immitis animus illius conſeruabit ver 15
ba tua: & non parcet de malitia,& de vin-
culis.* Caue tibi,& attende diligenter audi- 16
tui tuo: quoniam cum ſubuerſione tua am-
bulas. * Audiens vero illa quaſi in ſomnis 17
vide, & vigilabis. * Omni vita tua dilige 18
Deum, & inuoca illum in ſalute tua. * Om- 19
ne animal diligit ſimile ſibi: ſic & omnis ho C
mo proximum ſibi. * Omnis caro ad ſimi- 20
lem ſibi coniungetur,& omnis homo ſimili
2. Cor. 6. c. 14 ſui ſociabitur. " Si cõicabit lupus agno a 21
liquando,ſic peccator iuſto.* Quæ commu 22
nicatio ſancto homini ad canem? aut quæ
pars diuiti ad pauperem? *Venatio leonis o- 23
nager in eremo: ſic & paſcua diuitum, ſunt
pauperes.*Et ſicut abominatio eſt ſuperbo 24
humilitas:ſic & execratio diuitis pauper.Di 25
ues commotus cõfirmatur ab amicis ſuis:hu
milis autem cũ ceciderit expelletur & a no-
26 tis.* Diuiti decepto multi recuperatores:lo
D cutus eſt ſuperba, & iuſtificauerunt illum.
27 * humilis deceptus eſt, inſuper & arguitur:
locutus eſt ſenſate,& non eſt datus ei locus.
28 * Diues locutus eſt,& omnes tacuerunt, &
29 verbũ illius vſque ad nubes perducẽt. * Pau
per locutus eſt,& dicunt: Quis eſt hic? & ſi
30 offenderit,ſubuertent illũ.* Bona eſt ſubſtã
tia,cui non eſt peccatum in conſciẽtia:& ne
31 quiſſima paupertas in ore impij.* Cor homi
nis immutat faciem illius,ſiue in bona, ſiue
32 in mala. * Veſtigium cordis boni,& faciem
bonam difficile inuenies,& cum labore.

CAP. XIIII.

1 BEatus vir, qui non eſt lapſus verbo ex
A ore ſuo,& non eſt ſtimulatus in triſtitia Iac. 3.
2 delicti.* Felix,qui non habuit animi ſui tri-
3 ſtitiam,& non excidit a ſpe ſua.*Viro cupi-
do & tenaci ſine ratione eſt ſubſtãtia, & ho
4 mini liuido ad quid aurum? * Qui aceruat
ex animo ſuo iniuſte,alijs congregat, & in
5 bonis illius alius luxuriabitur. * Qui ſibi
nequã eſt,cui alij bonus erit? & non iucũda
6 bitur in bonis ſuis. * Qui ſibi inuidet,nihil
eſt illo nequius,& hęc redditio eſt malitię il
7 lius:*& ſi bene fecerit,ignoranter,& nõ vo
lens facit:& in nouiſſimo manifeſtat mali-
8 tiã ſuam.Nequam eſt oculus liuidi, & auer-
B tens faciem ſuam, & deſpiciens animam
9 ſuam. * Inſatiabilis oculus cupidi in par-
te iniquitatis: non ſatiabitur donec conſu-
10 mat areſaciens animam ſuam.* Oculus ma-
lus ad mala:& non ſatiabitur pane,ſed indi-
gens & in triſtitia erit ſuper menſam ſuam.
11 * Fili ſi habes, benefac tecum & Deo di-
12 gnas oblationes offer.* Memor eſto quoniã
mors non tardat, & teſtamẽtum inferorum
quia demonſtratum eſt tibi: teſtamentum
13 enim huius mundi morte morietur.* " Ante Sup. 4. Tob. 4. Luc. 14.
mortem benefac amico tuo,& ſecundum vi
14 res tuas exporrigens da pauperi. * Non de-
fraudaris a die bono, & particula boni non
15 te prætereat.*Nõne alijs relinques dolores
C & labores tuos in diuiſione ſortis? *Da,& ac
16 cipe,& iuſtifica animam tuam.* Ante obitũ
17 tuum operare iuſtitiam: quoniam non eſt
18 apud inferos inuenire cibũ.*"Omnis caro ſi *Iſa. 40. Iac. 1. 1. Pet. 1.
cut fœnũ veteraſcet, & ſicut foliũ fructifi-
19 cas in arbore viridi.* Alia generãtur,& alia
deijciũtur: ſic generatio carnis & sãguinis,
20 alia finitur,& alia naſcitur.*Omne opus cor
ruptibile in fine deficiet:& qui illud opera-
21 tur,ibit cum illo. * Et omne opus electum
iuſtificabitur:& qui operatur illud, hono-
22 rabitur in illo.* " Beatus vir,qui in ſapien- *Pſal. 1.
tia morabitur, & qui in iuſtitia ſua medi-
tabitur,& in ſenſu cogitabit circũſpectionẽ
23 Dei.*Qui excogitat vias illius in corde ſuo,
&

& in abſconditis ſuis intelligens, vadēs poſt D
illam quaſi inueſtigator, & in vijs illius con
ſiſtens:*qui reſpicit per feneſtras illius,& in 24
ianuis illius audiens: * qui requieſcit iuxta 25
domum illius, & in parietibus illius figens
palū ſtatuet caſulam ſuam ad manus illius,
& requieſcent in caſula illius bona per æ-
uum: * ſtatuet filios ſuos ſub tegmine illius, 26
& ſub ramis eius morabitur. * protegetur 27
ſub tegmine illius a feruore, & in gloria
eius requieſcet.

CAP. XV.

QVi timet Deum,faciet bona:& qui cō- 1
tinens eſt iuſtitiæ,apprehendet illam, A
*& obuiabit illi quaſi mater honorificata,& 2
quaſi mulier a virginitate ſuſcipiet illū.*Ci- 3
babit illū pane vitæ & intellectus, " & aqua
ſapientiæ ſalutaris potabit illum: & firma-
bitur in illo,& non flectetur: * & continebit 4
illum,& non confundetur: & exaltabit illū
apud proximos ſuos,*& in medio Eccleſiæ 5
aperiet os eius, & adimplebit illum ſpiritu
ſapientiæ & intellectus, & ſtola gloriæ ve-
ſtiet illum.* Iucunditatem & exultationem 6
theſaurizabit ſuper illū, & nomine æterno B
hereditabit illum.* Homines ſtulti non ap- 7
prehendent illam,& homines ſenſati obuia-
bunt illi, homines ſtulti non videbunt eam:
longe enim abeſt a ſuperbia & dolo. * viri 8
mendaces non erunt illius memores: & viri
veraces inuenientur in illa, & ſucceſſum ha
bebunt vſq. ad inſpectionem Dei. * Non eſt 9
ſpecioſa laus in ore peccatoris: * quoniam C
a Deo profecta eſt ſapientia. ſapientiæ enim 10
Dei aſtabit laus, & in ore fideli abundabit,
& dominator dabit eam illi. * Non dixeris: 11
Per Deum abeſt: quæ enim odit ne feceris.
* Non dicas: Ille me implanauit: non enim 12
neceſſarij ſunt ei homines impij. * Omne 13
execramentum erroris odit Dominus, &
non erit amabile timentibus eum.* Deus ab 14
initio conſtituit hominem, & reliquit illum
in manu conſilij ſui.* Adiecit mandata & 15
præcepta ſua: * * ſi volueris mandata ſerua- 16
re, conſeruabunt te, & in perpetuum fidem
placitam facere.* Appoſuit tibi aquam & 17
ignem:ad quod volueris, porrige manum D
tuam.* " Ante hominem vita & mors; bo- 18
num & malum:quod placuerit ei, dabitur il
li: * quoniam multa ſapientia Dei, & fortis 19
in potentia, videns omnes ſine intermiſſio-
ne.* "Oculi Domini ad timentes eum,& ip- 20
ſe agnoſcit omnem operam hominis.* Ne- 21
mini mandauit impie agere, & nemini dedit
ſpatium peccandi: * non enim concupiſcit 22
multitudinem filiorum infidelium & inu-
tilium.

CAP. XVI.

1 NE iucunderis in filijs impijs, ſi multi-
A plicentur: nec oblecteris ſuper ipſos,
2 ſi non eſt timor Dei in illis.* Non credas vi-
tæ illorum, & ne reſpexeris in labores eorū.
3 *Melior eſt.n.vnus timēs Deum, quàm mil-
4 le filij impij.* Et vtile eſt mori ſine filijs quā
5 relinquere filios impios. * Ab vno ſenſato
inhabitabitur patria,tribus impiorum deſe-
6 retur.*Multa talia vidit oculus meus,& for-
7 tiora horum audiuit auris mea. *" In ſyna-
goga peccantium exardebit ignis,& in gen * Inf.21.b.10
8 te incredibili exardeſcet ira. *" Non exora- *Gen.6.a.4
uerunt pro peccatis ſuis antiqui gigantes,
qui deſtructi ſunt confidentes ſuæ virtuti:
9 * & non pepercit peregrinationi Loth, &
execratus eſt eos præ ſuperbia verbi illorū.
10 * Non miſertus eſt illis, gentem totam per-
B dens,& extollētem ſe in peccatis ſuis. *" Et *Num.14.c.20.& 26.f.51.
11 ſicut ſexcenta millia peditum,qui congrega
ti ſunt in duritia cordis ſui: & ſi vnus fuiſſet
12 ceruicatus,mirum ſi fuiſſet immunis. * mi-
ſericordia enim & ira eſt cum illo. Po-
13 tens exoratio, & effundens iram: * ſecun-
dū miſericordiam ſuam, ſic correptio illius
14 hominem ſecundum opera ſua iudicat.* Nō
effugiet in rapina peccator,& non retarda-
15 bit ſufferētia miſericordiam facientis.*Om-
nis miſericordia faciet locum" vnicuiq.ſecū *Rom.2.a.6
dum meritum operum ſuorū, & ſecundum
16 intellectum peregrinationis ipſius.*Non di
C cas: A Deo abſcondar, & ex ſummo quis
17 mei memorabitur? * In populo magno non
agnoſcar: quæ eſt enim anima mea in tam
18 immenſa creatura? *Ecce cælum, & cæli cæ
lorum, abyſſus, & vniuerſa terra, & quæ in
eis ſunt,in conſpectu illius commouebūtur,
19 *montes ſimul,& colles, & fundamenta ter
ræ:cum conſpexerit illa Deus,tremore con-
20 cutientur. * Et in omnibus his inſenſatum
21 eſt cor:& omne cor intelligitur ab illo: * &
vias illius quis intelligit, & procellam, quā
22 nec oculus videbit hominis? *Nam plurima
illius opera ſunt in abſconſis: ſed opera iuſti
tiæ eius quis enunciabit? aut quis ſuſtinebit?
* Longe enim eſt teſtamentum a quibuſdam,
& interrogatio omnium in conſummatione
23 eſt.*Qui minoratur corde,cogitat inania:&
D vir imprudēs,& errans cogitat ſtulta.*Audi
24 me fili,& diſce diſciplinam ſenſus,& in ver-
25 bis meis attende in corde tuo, * & dicam in
æquitate diſciplinam,& ſcrutabor enarrare
ſapientiam:& in verbis meis attende in cor-
de tuo,& dico in æquitate ſpiritus virtutes,
quas poſuit Deus in opera ſua ab initio, &
26 in veritate enuncio ſciam eius. * In iudicio
Dei opera eius ab initio,& ab iſtitutione ip
ſorum diſtinxit partes illorum, & initia eo-
27 rum in gentib.ſuis.* Ornauit in æternum

opera illorum , nec eſurierũt, nec labora-
uerũt,& non deſtiterunt ab operibus ſuis .
* Vnuſquiſque proximũ ſibi nõ anguſtiabit 28
vſque in æternum.*Non ſis incredibilis ver 29
bo illius.*Poſt hæc Deus in terrã reſpexit, 30
& impleuit illam bonis ſuis.*Anima omnis 31
vitalis denunciauit ante faciem ipſius,& in
ipſam iterum reuerſio illorum .

CAP. XVII.

Gen. 1. d. 27. DEus creauit de terra hominem,& ſecũ 1
dum imaginem ſuam fecit illũ.*Et ite A
rũ cõuertit illum in ipſam,& ſecũdum ſe ve 2
ſtiuit illum virtute.* Numerũ dierum,& tẽ 3
pus dedit illi, & dedit illi poteſtatem eorũ,
quæ ſunt ſuper terram . * Poſuit timorem 4
illius ſuper omnem carnem, & dominatus
* Gen. 2. b. 7. & 5. a. 1. eſt beſtiarum & volatilium .* "Creauit ex 5
ipſo adiutorium ſimile ſibi:conſilium,& lin
guã,& oculos,& aures, & cor dedit illis ex
cogitãdi:& diſciplina intellectus repleuit il
los.*Creauit illis ſciẽtiã ſpiritus,sẽſu imple 6
uit cor illorũ,& mala & bona oſtendit illis.
* Poſuit oculorũ ſuũ ſuper corda illorũ o- 7
ſtendere illis magnalia operum ſuorum ,
* vt nomẽ sãctificationis collaudent:& glo 8
riari in mirabilibus illius,vt magnalia enar B
rẽt operũ eius.* Addidit illis diſciplinã , & 9
legem vitæ hereditauit illos.* Teſtamentũ 10
æternum cõſtituit cum illis , & iuſtitiam &
iudicia ſua oſtendit illis.* Et magnalia ho- 11
noris eius vidit oculus illorum,& honorem
vocis audierunt aures illorum,& dixit illis:
Attendite ab omni iniquo .* Et mandauit 12
illis vnicuique de proximo ſuo .* Viæ illo- 13
rum coram ipſo ſunt ſemper,nõ ſunt abſcõ
* Ro. 13. a. 2. ſæ ab oculis ipſius.*"In vnamquamque gen 14
tẽ præpoſuit rectorem:* & pars Dei, Iſrael 15
facta eſt manifeſta.* Et omnia opera illorũ 16
velut ſol in conſpectu Dei:& oculi eius ſine C
intermiſſione inſpiciẽtes in vijs eorũ.* Non 17
ſunt abſconſa teſtamenta per iniquitatem il
lorũ,& omnes iniquitates eorum in conſpe
* Inf. 29. b. 16. ctu Dei.*" Eleemoſyna viri quaſi ſignaculũ 18
cum ipſo , & gratiam hominis quaſi pupil-
* Mat. 25. c. 35 lam conſeruabit:*"& poſtea reſurget,& re 19
tribuet illis retributionem,vnicuique in ca
put ipſorum,& conuertet in interiores par
tes terræ . * Pœnitentibus autem dedit viã 20
iuſtitiæ,& confirmauit deficiẽtes ſuſtinere ,
& deſtinauit illis ſortem veritatis . * Con- 21
uertere ad Dominũ , & relinque peccata
tua : *precare ante faciẽ Domini,& minue 22
offendicula.*Reuertere ad Dominũ,& auer 23
tere ab iniuſtitia tua,& nimis odito execra
tionem : * & cognoſce iuſtitias & iudicia 24
Dei , & ſta in ſorte propoſitionis , & ora-
tionis altiſſimi Dei . * In partes vade ſæcu 25
* Pſ. 6. a. 6. li ſancti , "cum viuis & dantibus confeſſio- D
Iſa. 38. d. 19. nem Deo.* Non demoreris in errore impio 26
rum, ante mortem cõfitere. A mortuo quaſi
27 nihil, perit confeſſio. * Confiteberis viuens,
viuus & ſanus cõfiteberis , & laudabis Deũ,
28 & gloriaberis in miſerationib. illius.*Quàm
magna miſericordia Domini,& propitiatio
29 illius conuertentibus ad ſe! * Nec.n.omnia
poſſunt eſſe in hominibus, quoniam non eſt
immortalis filius hominis,& in vanitate ma
30 litiæ placuerunt. * Quid lucidius ſole? & hic
deficiet. Aut quid nequius quam quod exco
gitauit caro & ſanguis ? & hoc arguetur .
31 *Virtutem altitudinis cæli ipſe conſpicit: &
omnes homines terra & cinis.

CAP. XVIII.

1 QVi viuit in æternum,creauit omnia ſi-
A mul. Deus ſolus iuſtificabitur , & ma- * Gen.
2 net inuictus rex in æternum . * Quis ſufficit
3 enarrare opera illius?* Quis enim inueſtiga
4 bit magnalia eius?*Virtutem autem magni-
tudinis eius quis enunciabit ? aut quis adij-
5 ciet enarrare miſericordiam eius ? * Non
eſt minuere , neque adijcere , nec eſt inue-
6 nire magnalia Dei . * Cum conſummaue-
rit homo,tunc incipiet:& cũ quieuerit,apo
7 riabitur. * Quid eſt homo, & quæ eſt gratia
illius?& quid eſt bonum,aut quid nequam il
8 lius? *"Numerus dierum hominum vt mul-
tum centum anni:quaſi gutta aquæ maris de
putati ſunt: & ſicut calculus arenæ, ſic exigui
9 anni in die æui . * Propter hoc patiens eſt
B Deus in illis,& effundit ſuper eos miſericor
10 diam ſuam . *Vidit præſumptionem cor-
dis eorum quoniã mala eſt, & cognouit ſub
11 uerſionẽ illorum quoniã nequam eſt.* Ideo
adimpleuit propitiationem ſuam in illis , &
12 oſtẽdit eis viam æquitatis. * Miſeratio homi
nis circa proximum ſuum: miſericordia au-
13 tem Dei ſuper omnem carnem. * Qui miſe-
ricordiam habet, docet, & erudit quaſi pa-
14 ſtor gregem ſuum. * Miſeretur excipientis
doctrinam miſerationis,& qui feſtinat in iu
15 dicijs eius.* Fili in bonis non des querelã,&
in omni dato non des triſtitiam verbi mali .
16 *Nonne ardorem refrigerabit ros? ſic & ver
17 bum melius quàm datum .* Nonne ecce
verbum ſuper datum bonum ? ſed vtraque
18 cum homine iuſtificato.* Stultus acriter im
C properabit:& datus indiſciplinati tabeſcere
19 facit oculos. Ante iudiciũ para iuſtitiam ti-
20 bi,& antequam loquaris diſce.* Ante lãguo
rem adhibe medicinam , " & ante iudicium
interroga teipſum,& in conſpectu Dei inue
21 nies propitiationem.* Ante languorem hu-
milia te , & in tempore infirmitatis oſtende
22 conuerſationem tuam . * " Non impediaris
orare ſemp,& ne verearis vſq. ad mortẽ iu-
ſtificari: qm merces Dei manet in æternum.
23 *Ante orationẽ ꝑpara aĩam tuã: & noli eſſe
24 quaſi homo qui tentat Deũ.*" Memento iræ

in die cōſummationis, & tempus retributio
nis in conuerſatione faciei.* Memento pau 25
pertatis in tempore abundantiæ, & neceſſi-
tatum paupertatis in die diuitiarum.* A ma- 26
ne vſq.ad veſperā immutabitur tempus, & D
hæc omnia citata in oculis Dei. *Homo ſa- 27
piens in omnibus metuet, & in diebus deli-
ctorum attendet ab inertia.*Omnis aſtutus 28
agnoſcit ſapientiam, & inuenienti eam da-
bit confeſſionem.* Senſati in verbis & ipſi 29
ſapienter egerunt: & intellexerunt verita-
tem & iuſtitiam, & impluerūt prouerbia &
iudicia. *" Poſt concupiſcentias tuas nō eas, 30
& a voluntate tua auertere.*Si præſtes ani- 31
mæ tuæ concupiſcentias eius, faciet te in
gaudium inimicis tuis.*Ne oblecteris in tur 32
bis nec in modicis:aſſidua enim eſt commiſ-
ſio illorum.*Ne fueris mediocris in conten 33
tione ex fœnore,& eſt tibi nihil in ſacculo:
eris enim inuidus vitæ tuæ.

CAP. XIX.

OPerarius ebrioſus non locupletabitur: 1
& qui ſpernit modica,paulatim deci A
det.*" Vinū & mulieres apoſtatare faciūt ſa- 2
pientes,& arguent ſenſatos: * & qui ſe iūgit 3
fornicarijs,erit nequam:putredo & vermes
hereditabūt illum,& extolletur in exemplū
maius,& tolletur de numero anima eius.
*" Qui credit cito, leuis corde eſt, & mino- 4
rabitur: & qui delinquit in animam ſuam,
inſuper habebitur. * Qui gaudet iniquitate, 5
denotabitur:& qui odit correptionē,minue
tur vita:& qui odit loquacitatem,extinguit
malitiam.*Qui peccat in animam ſuam,pœ 6
nitebit: & qui iucundatur in malitia, deno- B
tabitur. * Ne iteres verbum nequam & du- 7
rum,& non minoraberis.* Amico & inimi- 8
co noli narrare ſenſum tuum : & ſi eſt tibi
delictum,noli denudare.*audiet enim te, & 9
cuſtodiet te, & quaſi defendens peccatum
odiet te,& ſic aderit tibi ſemp. *Audiſti ver 10
bum aduerſus proximum tuum?commoria-
tur in te, fidens quoniam non te dirumpet.
*A facie verbi parturit fatuus,tamquam ge- 11
mitus partus infantis. * Sagitta īfixa femori 12
carnis,ſic verbū in corde ſtulti.*"Corripe a- 13
micū,ne forte non intellexerit,& dicat: Nō
feci: aut ſi fecerit, ne iterum addat facere.
* Corripe proximum,ne forte non dixerit: 14
& ſi dixerit,ne forte iteret.* Corripe ami- 15
cum: ſæpe enim fit commiſſio.* Et non om- 16
ni verbo credas. eſt qui labitur lingua, ſed C
non ex animo. * " Quis eſt enim qui non 17
deliquerit in lingua ſua?Corripe proximum
antequā commineris.* Et da locum timori 18
Altiſſimi:quia omnis ſapientia timor Dei, &
in illa timere Deum, & in omni ſapientia di
ſpoſitio legis.*Et non eſt ſapientia nequitiæ 19
diſciplina: & non eſt cogitatus peccatorum
20 prudentia.* Eſt nequitia, & in ipſa execra-
tio: & eſt inſipiens qui minuitur ſapientia.
21 * Melior eſt homo, qui minuitur ſapientia,
& deficiens ſenſu in timore, quàm qui abun
dat ſenſu, & tranſgreditur legem Altiſſimi.
22 * Eſt ſolertia certa, & ipſa iniqua. * Et eſt
23 qui emittit verbum certum enarrans veri-
D tatem. Eſt qui nequiter humiliat ſe, & inte-
24 riora eius plena ſunt dolo: * & eſt qui ſe ni-
mium ſubmittit a multa humilitate: & eſt
qui inclinat faciē ſuā,& fingit ſe non videre
25 quod ignoratum eſt: * & ſi ab imbecillitate
virium vetetur peccare,ſi inuenerit tempus
26 malefaciendi, malefaciet. * Ex viſu cogno-
ſcitur vir, & ab occurſu faciei cognoſcitur
27 ſenſatus.* Amictus corporis,& riſus dentiū,
28 & ingreſſus hominis enunciant de illo.* Eſt
correptio mendax in ira contumelioſi:& eſt
iudicium, quod non probatur eſſe bonum:
& eſt tacens,& ipſe eſt prudens.

CAP. XX.

1 QVàm bonum eſt arguere, quàm iraſci,
A & confitentem in oratione non prohi
2 bere! * Concupiſcentia ſpadonis deuirgi-
3 nabit iuuenculā: *ſic qui facit per vim iudi-
4 cium iniquum.* Quàm bonū eſt correptum
manifeſtare pœnitentiam! ſic enim effugies
5 voluntarium peccatum. *Eſt tacens,qui in-
uenitur ſapiens : & eſt odibilis, qui procax
6 eſt ad loquendum.* Eſt tacens non habens
ſenſum loquelæ : & eſt tacens ſciens tempus
7 aptum. * Homo ſapiens tacebit vſq. ad tem-
pus: laſciuum autem, & imprudens non ſer-
8 uabunt tempus. * Qui multis vtitur verbis,
B lædet animam ſuam: & qui poteſtatem ſibi
9 ſumit iniuſte,odietur. * Eſt proceſſio in ma-
lis viro indiſciplinato, & eſt inuentio in de-
10 trimentum. * Eſt datum,quod non eſt vtile:
11 & eſt datū,cuiꝰ retributio duplex.* Eſt pro-
pter gloriam minoratio:& eſt qui ab humili
12 tate leuabit caput. * Eſt qui multa redimat
modico pretio, & reſtituens ea in ſeptuplū.
13 * Sapiens in verbis ſeipſum amabilem fa-
cit: gratiæ autem fatuorum effundentur.
14 * Datus inſipiētis nō erit vtilis tibi: oculi.n.
15 illius ſeptēplices ſunt.*exigua dabit,& mul-
ta improperabit:& apertio oris illius inflā-
16 matio eſt.*Hodie fœnerat quis, & cras ex-
17 petit:odibilis eſt homo huiuſmodi. * Fatuo
non erit amicus,& nō erit gratia bonis illiꝰ.
18 * qui enim edunt panem illius: falſæ linguæ
C ſunt.Quoties,& quāti irridebunt eum?*Ne-
19 que enim quod habendū erat, directo ſenſu
diſtribuit:ſimiliter & quod non erat haben-
20 dum.* Lapſus falſæ linguæ,quaſi qui in paui
mento cadens: ſic caſus malorum feſtinàter
21 veniet.*Homo acharis quaſi fabula vana,in
22 ore indiſciplinatorum aſſidua erit. * Ex
ore fatui reprobabitur parabola: non enim
dicit

Goog

dicit illam in tempore ſuo. * Eſt qui veta- 23
tur peccare præ inopia, & in requie ſua ſti-
mulabitur. * Eſt qui perdet animam ſuam 24
præ confuſione, & ab imprudenti perſona
perdet eam: perſonæ autem acceptione per-
det ſe. * Eſt qui præ cõfuſione promittit ami 25
co, & lucratus eſt eum inimicum gratis. * Op 26
probrium nequam in homine mendacium,
& in ore indiſciplinatorum aſſidue erit. * Po 27
tior fur quàm aſſiduitas viri mendacis, per- D
ditionem autem ambo hereditabũt. * Mores 28
hominum mendacium ſine honore: & con-
fuſio illorum cum ipſis ſine intermiſſione.
* Sapiens in verbis producet ſeipſum, & ho- 29
mo prudẽs placebit magnatis. * Qui opera- 30
tur terram ſuam, inaltabit aceruum frugũ:
& qui operatur iuſtitiam, ipſe exaltabitur:
qui vero placet magnatis, effugiet iniquita-
* Exo.23.a.8. Deu.16.d.19. Inf.41.c.18.
tem. * " Xenia & dona excæcant oculos iudi- 31
cum, & quaſi mutus in ore auertit correptio
nes eorum. * Sapientia abſconſa & theſau- 32
rus inuiſus; quæ vtilitas in vtriſque? * Melior 33
eſt qui celat inſipientiam ſuam, quàm homo
qui abſcondit ſapientiam ſuam.

CAP. XXI.

Fili peccaſti? non adijcias iterum: ſed & 1
de priſtinis deprecare vt tibi dimittãtur. A
* Quaſi a facie colubri fuge peccata: & ſi ac 2
ceſſeris ad illa, ſuſcipient te. * Dentes leonis, 3
dentes eius, interficientes animas hominũ.
* Quaſi romphæa bis acuta omnis iniqui- 4
tas, plagæ illius non eſt ſanitas. * Obiurgatio 5
& iniuriæ annullabunt ſubſtantiam: & do-
mus quæ nimis locuples eſt, annullabitur ſu
perbia: ſic ſubſtantia ſuperbi eradicabitur.
* Deprecatio pauperis ex ore vſq. ad aures 6
eius perueniet, & iudicium feſtinato adue-
niet illi. * Qui odit correptionem, veſtigium 7
eſt peccatoris: & qui timet Deum, conuerte
tur ad cor ſuum. * Notus a longe potens lin- 8
gua audaci; & ſenſatus ſcit labi ſe ab ipſo.
* Qui ædificat domum ſuam impendijs alie- 9
nis, quaſi qui colligit lapides ſuos in hieme. B
* Sup.16.a.7.
* " Stuppa collecta ſynagoga peccantium, 10
& conſummatio illorum flamma ignis.
* Via peccantium complanata lapidibus, & 11
in fine illorum inferi, & tenebræ, & pœnæ.
* Qui cuſtodit iuſtitiam, continebit ſenſum 12
eius. * Conſummatio timoris Dei, ſapientia 13
& ſenſus. * Non erudietur qui nõ eſt ſapiens 14
in bono. * Eſt autem ſapientia, quæ abundat 15
in malo: & non eſt ſenſus vbi eſt amaritudo.
* Scientia ſapientis tamquam inundatio abũ 16
dabit, & conſilium illius ſicut fons vitæ per-
manet. * Cor fatui quaſi vas confractum, & 17
omnem ſapientiam non tenebit. * Verbum 18
ſapiens quodcumque audierit ſcius lauda- C
bit, & ad ſe adijciet: audiuit luxurioſus, & di
ſplicebit illi, & proijciet illud poſt dorſum
19 ſuum. * Narratio fatui quaſi ſarcina in via:
20 nam in labijs ſenſati inuenietur gratia. * Os
prudẽtis quæritur in eccleſia, & verba illius
21 cogitabunt in cordibus ſuis. * Tamquam do-
mus exterminata, ſic fatuo ſapientia: & ſciẽ-
22 tia inſenſati inenarrabilia verba. * Compe-
des in pedibus, ſtulto doctrina, & quaſi vin-
23 cula manuum ſuper manum dextram. * Fa-
D tuus in riſu exaltat vocem ſuam: vir autem
24 ſapiens vix tacite ridebit. * Ornamẽtum au-
reum prudenti doctrina, & quaſi brachiale
25 in brachio dextro. * Pes fatui facilis in domũ
proximi: & homo peritus cõfundetur a per-
26 ſona potentis. * Stultus a feneſtra reſpiciat
in domum: vir autem eruditus foris ſtabit.
27 * Stultitia hominis auſcultare per oſtium: &
28 prudens grauabitur contumelia. * Labia im
prudentium ſtulta narrabunt: verba autem
29 prudentium ſtatera ponderabuntur. * In ore
fatuorum cor illorum: & in corde ſapien-
30 tium os illorum. * Dum maledicit impius dia
31 bolum, maledicit ipſe animam ſuam. * Suſur
ro coinquinabit animam ſuam, & in omni-
bus odietur: & qui cum eo manſerit, odio-
ſus erit: tacitus & ſenſatus honorabitur.

CAP. XXII.

1 IN lapide luteo lapidatus eſt piger, & om-
A nes loquentur ſuper aſpernationem illius.
2 * De ſtercore boum lapidatus eſt piger: &
omnis, qui tetigerit eum, excutiet manus.
3 * Confuſio patris eſt de filio indiſciplinato:
4 filia autem in deminoratione fiet. * Filia pru
dens hereditas viro ſuo. nam quæ cõfundit,
5 in contumeliam fit genitoris. * Patrem & vi-
rum confundit audax, & ab impijs non mi-
norabitur: ab vtriſq. autem inhonorabitur.
6 * Muſica in luctu importuna narratio: fla-
gella & doctrina in omni tempore ſapiẽtia.
7 * Qui docet fatuum, quaſi qui cõglutinat te
8 ſtam. * Qui narrat verbum non audienti,
quaſi qui excitat dormientem de graui ſom-
9 no. * Cum dormiente loquitur qui enarrat
ſtulto ſapientiam: & in fine narrationis di-
10 cit: Quis eſt hic? * " Supra mortuum plora, * Inf.
defecit enim lux eius: & ſupra fatuum plora,
11 deficit enim ſenſus. * Modicum plora ſupra
12 mortuum, quoniam requieuit. * Nequiſſimi
enim nequiſſima vita ſuper mortem fatui.
13 * " Luctus mortui ſeptem dies; fatui autem * Ge.
14 & impij omnes dies vitæ illorum. * Cum
B ſtulto ne multum loquaris, & cum inſenſato
15 ne abieris. * Serua te ab illo, vt non moleſtiã
habeas, & nõ coinquinaberis peccato illius.
16 * Deflecte ab illo, & inuenies requiẽ, & non
17 acediaberis in ſtultitia illius. * Super plum-
bum quid grauabitur? & quod illi aliud no-
18 men quam fatuus? * " Arenam, & ſalem, & * Pro.
maſſam ferri facilius eſt ferre quã hominẽ
19 imprudentem, & fatuum, & impium. * Lo-
ramen-

ramentum ligneum colligatum in fundamé
to ædificij non diſſoluetur:ſic & cor confir-
matum in cogitatione conſilij. * Cogitatus 20
ſenſati in omni tempore,metu non deprauа
bitur. *Sicut pali in excelſis,& cæmenta ſine 21
impenſa poſita contra faciem venti nō per- C
manebunt:* ſic & cor timidum in cogitatio- 22
ne ſtulti contra impetum timoris non reſi-
ſtet. * Sicut cor trepidum in cogitatione fa- 23
tui,omni tempore non metuet, ſic & qui in
præceptis Dei permanet ſemper.* Pungens 24
oculum deducit lacrymas:& qui pungit cor,
profert ſenſum.* Mittens lapidem in volati- 25
lia,deijciet illa:ſic & qui conuitiatur amico,
diſſoluit amicitiam.* Ad amicum etſi produ 26
xeris gladium,non deſperes:eſt enim regreſ
ſus.Ad amicum * ſi aperueris os triſte,non ti 27
meas.eſt enim concordatio: excepto conui-
tio,& improperio,& ſuperbia,& myſterij re
uelatione,& plaga doloſa:in his omnibus ef
fugiet amicus. * Fidem poſſide cū amico in 28
paupertate illius,vt & in bonis illius læteris. D
* In tēpore tribulationis illius permane illi 29
fidelis,vt & in hereditate illius coheres ſis.
* Ante ignem camini vapor, & fumus ignis 30
inaltatur: ſic & ante ſanguinem maledicta,
& contumeliæ,& minæ. * Amicum ſalutare 31
non confundar,a facie illius non me abſcon
dam:& ſi mala mihi euenerint per illum,ſu-
ſtinebo. *Omnis qui audiet, cauebit ſe ab 31
eo. * " Quis dabit ori meo cuſtodiam, & ſu- 32
per labia mea ſignaculum certum,vt non ca
dam ab ipſis,& lingua mea perdat me?

CAP. XXIII.

Domine pater, & dominator vitæ meæ 1
ne derelinquas me in cōſilio eorū: nec A
ſinas me cadere in illis. * Quis ſuperponet 2
in cogitatu meo flagella,& in corde meo do
ctrinam ſapientiæ,vt ignorationibus eorum
non parcant mihi,& non appareant delicta
eorum,* & ne adincreſcant ignorātiæ meæ, 3
& multiplicentur delicta mea, & peccata
mea abundent,& incidam in conſpectu ad-
uerſariorum meorum, & gaudeat ſuper me
inimicus meus?* Domine pater, & Deus vi- 4
tæ meæ,ne derelinquas me in cogitatu illo-
rum.* Extollentiam oculorum meorum ne 5
dederis mihi, & omne deſiderium auerte a
me.* Aufer a me ventris concupiſcentias,& 6
concubitus concupiſcentiæ ne apprehendat
me,& animæ irreuerenti & infrunitæ ne tra
das me. * Doctrinam oris audite filij:& qui 7
cuſtodierit illam,non periet labijs,nec ſcan
dalizabitur in operibus nequiſſimis.* In va- 8
nitate ſua apprehenditur peccator,& ſuper
bus & maledicus ſcandalizabitur in illis.
* " Iurationi non aſſueſcat os tuum,multi e- 9
nim caſus in illa.* Nominatio vero Dei non B
ſit aſſidua in ore tuo, & nominibus Sancto- 10
rum non admiſcearis:quoniam non eris im-
11 munis ab eis. * Sicut enim ſeruus interro-
gatus aſſidue,a liuore non minuitur:ſic om-
nis iurans,& nominās, in toto a peccato nō
12 purgabitur.* Vir multum iurans implebitur
iniquitate, & non diſcedet a domo illius pla
13 ga. Et ſi fruſtrauerit,delictum illius ſuper
ipſum erit:& ſi diſſimulauerit, delinquit du-
14 pliciter:* & ſi in vacuum iurauerit,nō iuſti-
ficabitur : replebitur enim retributione do-
15 mus illius.* Eſt & alia loquela cōtraria mor-
16 ti,non inueniatur in hereditate Iacob. * Et-
enim a miſericordibus omnia hæc auferen-
17 tur,& in delictis non volutabuntur. * Indi-
ſciplinatæ loquelæ non aſſueſcat os tuū: eſt
18 enim in illa verbum peccati. * Memento pa
tris & matris tuæ, in medio enim magnato-
19 rum conſiſtis:*ne forte obliuiſcatur te Deus
in conſpectu illorum,& aſſiduitate tua infa-
tuatus, improperium patiaris, & maluiſſes
nō naſci,& diem natiuitatis tuæ maledicas.
20 * " Homo aſſuetus in verbis improperij, in * 2.Reg.16.b.7.
C omnibus diebus ſuis non erudietur. * Duo
21 genera abundant in peccatis,& tertium ad-
22 ducit iram,& perditionem. * Anima calida
quaſi ignis ardens nō extinguetur donec ali
23 quid glutiat:* & homo nequam in ore car-
nis ſuæ non deſinet donec incendat ignem.
24 * Homini fornicario omnis panis dulcis, nō
fatigabitur tranſgrediens vſque ad finem.
25 * " Omnis homo qui tranſgreditur lectum * Iſa.29.c.15.
ſuum, contemnens in animam ſuam, & di-
26 cens: Quis me videt? " tenebræ circumdant
me,& parietes cooperiunt me,& nemo cir
cumſpicit me:quem vereor?delictorū meo-
27 rum non memorabitur Altiſſimus. * Et non
intelligit quoniā omnia videt oculus illius,
quoniam expellit a ſe timorem Dei huiuſ-
modi hominis timor, & oculi hominum ti-
28 mentes illum:* & non cognouit quoniā ocu
li Domini multo plus lucidiores ſunt ſuper
ſolem, circumſpicientes omnes vias homi-
num,& profundum abyſſi, & hominum cor
29 da intuentes in abſconditas partes. * Domi-
D no enim Deo antequam crearentur, omnia
ſunt agnita:ſic & poſt perfectū reſpicit om-
30 nia.* Hic in plateis ciuitatis vindicabitur, &
quaſi pullus equinus fugabitur: & vbi non
31 ſperauit, apprehendetur. * Et erit dedecus
omnibus, eo quòd nō intellexerit timorem
32 Domini. * " Sic & mulier omnis relinquens * Leuit.20.b.10.
virum ſuum,& ſtatuens hereditatem ex alie
33 no matrimonio:* primo enim in lege Altiſ- Deu.22.c.28.
ſimi incredibilis fuit: ſecundo in virū ſuum
deliquit:tertio in adulterio fornicata eſt, &
34 ex alio viro filios ſtatuit ſibi. * Hæc in eccle-
ſiam adducetur, & in filios eius reſpicietur.
35 * Non tradent filij eius radices, & rami eius
36 non dabunt fructum.* derelinquet in male-
dictum memoriā eius, & dedecus illius non
37 delebitur. * Et agnoſcent qui derelicti ſunt,
quo-

quoniam nihil melius eſt quam timor Dei:
& nihil dulcius, quàm reſpicere in mandatis
Domini. * Gloria magna eſt ſequi Dominũ: 38
longitudo enim dierum aſſumetur ab eo.

CAP. XXIIII.

SApientia laudabit animam ſuam, & in 1
Deo honorabitur, & in medio populi ſui A
gloriabitur, *& in eccleſijs Altiſſimi aperiet 2
os ſuum, & in conſpectu virtutis illius gloria
bitur, *& in medio populi ſui exaltabitur, & 3
in plenitudine ſancta admirabitur, * & in 4
multitudine electorum habebit laudem, &
inter benedictos benedicetur, dicens: * Ego 5
ex ore Altiſſimi prodiui primogenita ante
omnem creaturam: * Ego feci in cælis vt o- 6
riretur lumen indeficiens, & ſicut nebula te-
xi omnem terram: * Ego in altiſſimis habita- 7
ui, & thronus meus in columna nubis. * Gy- 8
rum cæli circuiui ſola, & profundum abyſſi
penetraui, in fluctibus maris ambulaui, * & 9
in omni terra ſteti: & in omni populo, * & 10
in omni gente primatum habui: * & omniũ 11
excellentium & humilium corda virtute cal
caui: & in his omnibus requiem quæſiui, &
in hereditate Domini morabor. * Tunc præ 12
cepit, & dixit mihi Creator omnium: & qui
creauit me, requieuit in tabernaculo meo,
* & dixit mihi: In Iacob inhabita, & in Iſ- 13
rael hereditare, & in electis meis mitte radi-
ª Prou. 8. c. 22 ces. * ª Ab initio, & ante ſæcula creata ſum, 14
& vſque ad futurum ſæculum non deſinam, B
& in habitatione ſancta coram ipſo mini-
ſtraui. * Et ſic in Sion firmata ſum, & in ciui- 15
tate ſanctificata ſimiliter requieui, & in Ieru
ſalem poteſtas mea. * Et radicaui in populo 16
honorificato, & in parte Dei mei hereditas
illius, & in plenitudine ſanctorum detentio
mea. * Quaſi cedrus exaltata ſum in Libano, 17
& quaſi cypreſſus in monte Sion: * quaſi pal 18
ma exaltata ſum in Cades, & quaſi plantatio
roſæ in Iericho: * Quaſi oliua ſpecioſa in cã- 19
pis, & quaſi platanus exaltata ſum iuxta a-
quam in plateis. * Sicut cinnamomum, & 20
balſamum aromatizans odorem dedi: quaſi
myrrha electa dedi ſuauitatem odoris: * & 21
quaſi ſtorax, & galbanus, & vngula, & gut-
ta, & quaſi Libanus non inciſus vaporaui ha
bitationem meam, & quaſi balſamum non
miſtum odor meus. * Ego quaſi terebinthus 22
extendi ramos meos, & rami mei honoris
& gratiæ. * Ego quaſi vitis fructificaui ſuaui 23
tatem odoris: & flores mei fructus honoris C
& honeſtatis. * Ego mater pulchræ dilectio- 24
nis, & timoris, & agnitionis, & ſanctæ ſpei.
* In me gratia omnis viæ & veritatis, in me 25
omnis ſpes vitæ & virtutis. * Tranſite ad me 26
omnes qui concupiſcitis me, & a generatio-
nibus meis implemini: * Spiritus enim meus 27
ſuper mel dulcis, & hereditas mea ſuper mel
28 & fauum: * Memoria mea in generationes
29 ſæculorum. * Qui edunt me, adhuc eſurient:
30 & qui bibunt me, adhuc ſitient. * Qui audit
me, non confundetur: & qui operantur in
31 me, non peccabunt. * Qui elucidant me, vi-
32 tam æternam habebunt. Hæc omnia liber
vitæ, & teſtamentum Altiſſimi, & agnitio ve
33 ritatis. * Legem mandauit Moyſes in præce-
ptis iuſtitiarum, & hereditatem domui Ia-
34 cob, & Iſrael promiſſiones. * Poſuit Dauid
puero ſuo excitare regẽ ex ipſo fortiſſimũ,
& in throno honoris ſedentem in ſempiter-
35 num. * ª Qui implet quaſi Phiſon ſapientiã, ª Geſ.
36 & ſicut Tigris in diebus nouorũ. * Qui ad-
implet quaſi Euphrates ſenſum: ª qui multi- ª Ioſ.
plicat quaſi Iordanis in tempore meſſis.
37 * Qui mittit diſciplinam ſicut lucem, & aſ-
38 ſiſtens quaſi Gehon in die vindemiæ. * Qui
perficit primus ſcire ipſam, & infirmior non
39 inueſtigabit eam. * A mari enim abundauit
D cogitatio eius, & conſilium illius ab abyſſo
40 magna. * Ego ſapientia effudi flumina. * Ego
41 quaſi trames aquæ immenſæ de fluuio, ego
quaſi fluuij dioryx, & ſicut aquæductus exi-
42 ui de paradiſo. * dixi: Rigabo hortum meum
plantationũ, & inebriabo prati mei fructũ.
43 * Et ecce factus eſt mihi trames abundans,
& fluuius meus appropinquauit ad mare:
44 * quoniam doctrinam quaſi antelucanum il-
lumino omnibus, & enarrabo illam vſq. ad
45 longinquum. * Penetrabo omnes inferiores
partes terræ, & inſpiciam omnes dormien-
tes, & illuminabo omnes ſperantes in Do-
46 mino. * Adhuc doctrinam quaſi prophetiam
effundam, & relinquam illam quærentibus
ſapientiam, & non deſinam in progenies il-
47 lorum vſque in æuum ſanctum. * ª Videte
quoniam non ſoli mihi laboraui, ſed omnib.
exquirentibus veritatem.

CAP. XXV.

1 IN tribus placitum eſt ſpiritui meo, quæ
A ſunt probata coram Deo, & hominibus:
2 *Concordia fratrum, & amor proximorum,
& vir & mulier bene ſibi conſentientes.
3 * Tres ſpecies odiuit anima mea, & aggra-
4 uor valde animæ illorum: * Pauperem ſuper
bum: diuitem mendacem: ſenem fatuum &
5 inſenſatum. * Quæ in iuuentute tua nõ con-
gregaſti, quomodo in ſenectute tua inue-
6 nies? * Quã ſpecioſum canitiei iudiciũ, & pre
7 ſbyteris cognoſcere conſilium! * Quàm ſpe
cioſa veteranis ſapientia, & glorioſis intelle
8 ctus, & conſilium! * Corona ſenum multa
9 peritia, & gloria illorum timor Dei. * Nouẽ
B inſuſpicabilia cordis magnificaui, & decimũ
10 dicam in lingua hominibus: * Homo, qui iu-
cundatur in filijs, viuens & videns ſubuerſio
11 nem inimicorum ſuorum. * ª Beatus, qui ha-
bitat cum muliere ſenſata, ª & qui lingua
ſua

ſua non eſt lapſus, & qui non ſeruiuit indi-
gnis ſe. * Beatus, qui inuenit amicum ve- 12
rum, & qui enarrat iuſtitiam auri audien-
ti. * Quam magnus, qui inuenit ſapien- 13
tiam & ſcientiam! ſed non eſt ſuper timen-
tem Dominum. * timor Dei ſuper omnia 14
ſe ſuperpoſuit: * beatus homo, cui dona- 15
tum eſt habere timorem Dei: qui tenet il-
lum, cui aſſimilabitur? * Timor Dei ini- 16
tium dilectionis eius: fidei autem initium
agglutinandum eſt ei. * Omnis plaga triſti- 17
tia cordis eſt: & omnis malitia, nequitia mu- C
lieris. * Et omnem plagam, & non plagam 18
videbit cordis: * & omnem nequitiam, & 19
non nequitiam mulieris: * & omnem obdu- 20
ctum, & non obductum odientium: * & 21
omnem vindictam, & non vindictam ini-
micorum. * Non eſt caput nequius ſuper ca 22
put colubri: * & non eſt ira ſuper iram 23
mulieris. " Commorari leoni & draconi
placebit, quã habitare cum muliere nequã.
* Nequitia mulieris immutat faciem eius: & 24
obcæcat vultum ſuum tamquam vrſus: &
quaſi ſaccum oſtendit. In medio proximo-
rum eius * ingemuit vir eius, & audiens 25
ſuſpirauit modicum. * Breuis omnis mali- 26
tia ſuper malitiam mulieris, ſors peccatorũ
cadat ſuper illam. * Sicut aſcenſus areno- 27
ſus in pedibus veterani, ſic mulier linguata D
homini quieto. * " Ne reſpicias in mulieris 28
ſpeciem, & non cõcupiſcas mulierem in ſpe
cie. * Mulieris ira, & irreuerentia, & con- 29
fuſio magna. * Mulier ſi primatum habeat, 30
contraria eſt viro ſuo. * Cor humile, & fa- 31
cies triſtis, & plaga cordis, mulier nequam.
*Manus debiles, & genua diſſoluta, mulier 32
quæ non beatificat virum ſuum. * " A mu- 33
liere initium factum eſt peccati, & per illam
omnes morimur. * Non des aquæ tuæ exi- 34
tum, nec modicum: nec mulieri nequam ve
niam prodeundi. * Si non ambulauerit ad ma 35
num tuam, confundet te in conſpectu inimi-
corum. * A carnibus tuis abſcinde illam, ne 36
ſemper te abutatur.

CAP. XXVI.

MVlieris bonæ beatus vir: numerus e- 1
nim annorum illius duplex. * Mulier 2
fortis oblectat virum ſuum, & annos vitæ A
illius in pace implebit. * Pars bona, mulier 3
bona, in parte timentium Deum dabitur vi-
ro pro factis bonis: * diuitis autem, & pau- 4
peris cor bonum, in omni tempore vultus il
lorum hilaris. * A tribus timuit cor meum, 5
& in quarto facies mea metuit: * Dela- 6
turam ciuitatis: & collectionem populi:
*calumniam mendacem, ſuper mortem, 7
omnia grauia: * dolor cordis & luctus, 8
mulier zelotypa. * In muliere zelotypa 9
flagellum linguæ, omnibus communicans.
10 * Sicut boum iugum, quod mouetur, ita &
B mulier nequam: qui tenet illam, quaſi qui
11 apprehendit ſcorpionem. * Mulier ebrioſa
ira magna: & contumelia, & turpitudo il-
12 lius non tegetur. * Fornicatio mulieris in
extollentia oculorum, & in palpebris illius
13 agnoſcetur. * " In filia non auertente ſe, fir- *Inf. 42. b. 11
ma cuſtodiam: ne inuenta occaſione vtatur
14 ſe. * Ab omni irreuerentia oculorum eius ca
15 ue, & ne mireris ſi te neglexerit. * ſicut via-
tor ſitiens, ad fontem os aperiet, & ab omni
aqua proxima bibet, & contra omnem palũ
ſedebit, & contra omnem ſagittam aperiet
16 pharetram donec deficiat. * Gratia mulie-
C ris ſedulæ delectabit virum ſuum, & oſſa il-
17 lius impinguabit. * Diſciplina illius datum
18 Dei eſt. * Mulier ſenſata & tacita, non eſt
19 immutatio eruditæ animæ. * Gratia ſuper
20 gratiam mulier ſancta, & pudorata. * Om-
nis autem ponderatio non eſt digna conti-
21 nentis animæ. * Sicut ſol oriens mundo in
altiſſimis Dei, ſic mulieris bonæ ſpecies in
22 ornamentum domus eius. * lucerna ſplen-
dens ſuper candelabrum ſanctum, & ſpecies
23 faciei ſuper ætatem ſtabilem. * Columnæ au
D reæ ſuper baſes argenteas, & pedes firmi ſu-
24 per plantas ſtabilis mulieris. * Fundamenta
æterna ſupra petram ſolidam, & mandata
25 Dei in corde mulieris ſanctæ. * In duob. con
triſtatum eſt cor meum, & in tertio iracun-
26 dia mihi aduenit: * Vir bellator deficiẽs per
27 inopiã: & vir ſenſatus contemptus: * & qui
tranſgreditur a iuſtitia ad peccatum, Deus
28 parauit eum ad romphæam. * Duæ ſpecies
difficiles & periculoſæ mihi apparuerunt,
difficile exuitur negotians a negligentia:
& non iuſtificabitur caupo a peccatis la-
biorum.

CAP. XXVII.

1 PRopter inopiã multi deliquerunt: & qui
A quærit locupletari, auertit oculum ſuũ.
2 * Sicut in medio cõpaginis lapidũ palus fi-
git, ſic & inter mediũ vẽditionis & emptio-
3 nis anguſtiabitur peccatũ. * Conteretur cũ
4 delinquente delictum. * Si nõ in timore Dñi
tenueris te inſtãter, cito ſubuertetur domus
5 tua. * Sicut ĩ percuſſura cribri remanebit pul
6 uis, ſic aporia hominis in cogitatu illius. * Va
ſa figuli probat fornax, & homines iuſtos tẽ
7 tatio tribulationis. * Sicut ruſticatio de li-
gno oſtẽdit fructũ illius, ſic verbũ ex cogita
8 tu cordis hominis. * Ante ſermonẽ non lau-
9 des virum: hæc.n. tentatio eſt hominum. * Si
ſequaris iuſtitiam, apprehendes illam: & in-
dues quaſi poderem honoris, & inhabitabis
cum ea, & proteget te in ſempiternum, & ĩ
10 die agnitionis inuenies firmamentum. * Vo-
latilia ad ſibi ſimilia conueniunt: & veri-
B tas ad eos, qui operantur illam, reuertetur.

*Leo

* Leo venationi inſidiatur ſemper : ſic pec- 11
cata operantibus iniquitates. * Homo 12
ſanctus in ſapientia manet ſicut ſol:nam ſtul :
tus ſicut luna mutatur. * In medio inſenſa- 13
torum ſerua verbum tempori:in medio autẽ
cogitantium aſſiduus eſto.* Narratio pecca- 14
tium odioſa, & riſus illorum in delicijs pec-
cati.* Loquela multum iurans,horripilatio- 15
nem capiti ſtatuet:& irreuerentia ipſius ob
turatio aurium.* Effuſio ſanguinis in rixa ſu 16
perborum:& maledictio illorũ auditus gra-
uis.* Qui denudat arcana amici, fidem per- 17
dit,& nõ inueniet amicum ad animum ſuũ. C
*Dilige proximum,& coniungere fide cum 18
illo.* Quòd ſi denudaueris abſconſa illius, 19
non perſequeris poſt eum.* Sicut enim ho- 20
mo,qui perdit amicum ſuum,ſic & qui per-
dit amicitiam proximi ſui. * Et ſicut qui di- 21
mittit auem de manu ſua,ſic dereliquiſti pro
ximum tuum,& non eum capies.* nõ illum 22
ſequaris,quoniam longe abeſt:effugit enim
quaſi caprea de laqueo: quoniam vulnerata
eſt anima eius.* vltra eum non poteris colli- 23
gare:& maledicti eſt concordatio:*denuda- 24
re autem amici myſteria, deſperatio eſt ani-
mæ infelicis. * Annuens oculo fabricat ini- 25
qua,& nemo eum abijciet:* in conſpectu o- 26
culorum tuorum conculcabit os ſuum, & ſu D
per ſermones tuos admirabitur: nouiſſime
autem peruertet os ſuum, & in verbis tuis
dabit ſcandalum.* Multa odiui, & non coæ- 27
quaui ei,& Dominus odiet illum. * Qui in 28
altum mittit lapidẽ,ſuper caput eius cadet:
& plaga doloſa doloſi diuidet vulnera. * Et 29
qui foueã fodit,incidet in eã:& qui ſtatuit la
pidem proximo,offendet in eo:& qui laqueũ
alij ponit,peribit in illo. * Facienti nequiſſi- 30
mum conſilium,ſuper ipſum deuoluetur, &
non agnoſcet vnde adueniat illi. * Illuſio,& 31
improperium ſuperborum,& vindicta ſicut
leo inſidiabitur illi. * Laqueo peribunt qui 32
oblectantur caſu iuſtorum:dolor autem con
ſumet illos antequam moriantur.* Ira & fu- 33
ror,vtraq. execrabilia ſunt, & vir peccator
continens erit illorum.

CAP. XXVIII.

¶De.32.e.35. Matt.6.d.14. Mar.11.k.25. Ro.12.d.19.

QVi vindicari vult, a Domino inueniet 1
vindictam,& peccata illius ſeruãs ſer- A
uabit.* Relinque proximo tuo nocenti te:& 2
tunc deprecanti tibi peccata ſoluentur.*Ho 3
mo homini reſeruat iram, & a Deo quærit
medelam? * In hominem ſimilem ſibi non 4
habet miſericordiam, & de peccatis ſuis de-
precatur?* Ipſe cum caro ſit,reſeruat iram, 5
& propitiationem petit a Deo? quis exora-
bit pro delictis illius?* Memento nouiſſimo- 6
rum & deſine inimicari: * tabitudo enim & 7
mors imminent in mandatis eius.* Memora- 8
re timorem Dei, & non iraſcaris proximo.

9 * Memorare teſtamentum Altiſſimi, & de-
10 ſpice ignorantiam proximi.* Abſtine te a li-
11 te,& minues peccata: * homo enim iracun-
B dus incendit litem, & vir peccator turbabit
amicos, & in medio pacem habentium im-
12 mittet inimicitiam. * Secundum enim li-
gna ſiluæ ſic ignis exardeſcit: & ſecundum
virtutem hominis,ſic iracundia illius erit,&
ſecundum ſubſtantiam ſuam exaltabit iram
13 ſuam. * Certamen feſtinatum incendit i-
gnem: & lis feſtinans effundit ſanguinem:
14 & lingua teſtificans adducit mortem. * Si
ſufflaueris in ſcintillam, quaſi ignis exar-
debit: & ſi expueris ſuper illam, extingue-
15 tur: vtraque ex ore proficiſcuntur. * Su-
ſurro & bilinguis maledictus: multos enim
16 turbabit pacem habentes. * Lingua tertia
C multos commouit, & diſperſit illos de gen-
17 te in gentem. * ciuitates muratas diuitum
deſtruxit, & domos magnatorum effodit.
18 * Virtutes populorum concidit, & gentes
19 fortes diſſoluit. * Lingua tertia mulieres
viratas eiecit, & priuauit illas laborib. ſuis,
20 * qui reſpicit illam, non habebit requiem,
nec habebit amicum, in quo requieſcat.
21 * Flagelli plaga liuorem facit: plaga autem
22 linguæ comminuet oſſa. * Multi ceciderunt
in ore gladij, ſed non ſic quaſi qui interie-
23 runt per linguam ſuam. * Beatus qui tectus
eſt a lingua nequam, qui in iracundiam il-
lius non tranſiuit,& qui non attraxit iugum
illius, & in vinculis eius non eſt ligatus:
24 * iugum enim illius, iugum ferreum eſt: &
vinculum illius, vinculum æreum eſt.
25 * Mors illius,mors nequiſſima: & vtilis po-
26 tius infernus quàm illa. * Perſeuerantia il-
D lius non permanebit, ſed obtinebit vias in-
iuſtorum: & in flamma ſua non comburet
27 iuſtos. * Qui relinquunt Deum, incident
in illam, & exardebit in illis, & non extin-
guetur, & immittetur in illos quaſi leo, &
28 quaſi pardus lædet illos. * Sepi aures tuas
ſpinis, linguam nequam noli audire, & ori
29 tuo facito oſtia,& ſeras. * Aurum tuum &
argentum tuum confla, & verbis tuis faci-
30 to ſtateram,& frenos ori tuo rectos:* & at-
tende ne forte labaris in lingua, & cadas in
conſpectu inimicorum inſidiantium tibi, &
ſit caſus tuus inſanabilis in mortem.

CAP. XXIX.

1 QVi facit miſericordiam, fœneratur p-
A ximo ſuo:& qui præualet manu, man-
2 data ſeruat. * Fœnerare proximo tuo
in tempore neceſſitatis illius, & iterum
3 redde proximo in tempore ſuo. * Con-
firma verbum, & fideliter age cum illo:
& in omni tempore inuenies quod tibi ne-
4 ceſſarium eſt. * Multi quaſi inuentionem
æſtima-

æſtimauerunt fœnus, & præſtiterunt mole-
ſtiam his, qui ſe adiuuerũt. *Donec accipiãt, 5
oſculantur manus dantis, & in promiſſionib.
humiliant vocem ſuam: & in tempore red 6
ditionis poſtulabit tempus, & loquetur ver-
ba tædij & murmurationum, & tempus cau
ſabitur: * ſi autem potuerit reddere, aduer- 7
ſabitur, ſolidi vix reddet dimidium, & com-
putabit illud quaſi inuentionem: * ſin autem 8
fraudabit illũ pecunia ſua, & poſſidebit illũ B
inimicũ gratis: *& conuitia & maledicta red 9
det illi, & pro honore & beneficio reddet il
li contumeliã. * Multi nõ cauſa nequitiæ nõ 10
fœnerati ſunt, ſed fraudari gratis timuerũt.
*Verumtamẽ ſuper humilem animo fortior 11
eſto, & pro eleemoſyna non trahas illum.
* Propter mandatum aſſume pauperem: & 12
propter inopiam eius ne dimittas eum va-
cuum. * Perde pecuniam propter fratrem & 13
amicum tuum: & non abſcondas illam ſub
lapide in perditionem. * Pone theſaurum 14
tuum in præceptis Altiſſimi, & proderit tibi
magis quàm aurum. * Conclude eleemo- 15
ſynam in corde pauperis, & hæc pro te exo
rabit ab omni malo. * Super ſcutum poten- 16
tis, & ſuper lanceam aduerſus inimicum tuũ 17
pugnabit. * Vir bonus fidem facit pro proxi 18
mo ſuo: & qui perdiderit confuſionem, dere 19
linquet ſibi. * Gratiam fideiuſſoris ne obliui C
ſcaris: dedit enim pro te animam ſuam. * Re- 20
promiſſionem fugit peccator & immundus. 21
* Bona repromiſſoris ſibi aſcribit peccator: 22
& ingratus ſenſu derelinquet liberantem ſe.
* Vir repromittit de proximo ſuo: & cum 23
perdiderit reuerẽtiam, derelinquetur ab eo.
* Repromiſſio nequiſſima multos perdidit 24
dirigentes, & commouit illos quaſi fluctus
maris. * Viros potentes gyrans migrare fe- 25
cit, & vagati ſunt in gentibus alienis. * Pec- 26
cator tranſgrediens mandatum Domini, in-
cidet in promiſſionem nequam: & qui cona-
tur multa agere, incidet in iudicium. * Recu 27
pera proximum ſecundum virtutem tuam,
& attende tibi ne incidas. * Initium vitæ 28
hominis aqua & panis, & veſtimentum, & D
domus protegens turpitudinem. * Melior 29
eſt victus pauperis ſub tegmine aſſerum, quã
epulæ ſplendidæ in peregre ſine domicilio.
* Minimum pro magno placeat tibi, & im- 30
properium peregrinationis non audies. * Vi 31
ta nequam hoſpitandi de domo in domum:
& vbi hoſpitabitur, non fiducialiter aget,
nec aperiet os. * Hoſpitabitur, & paſcet, & 32
potabit ingratos, & ad hæc amara audiet.
* Tranſi hoſpes, & orna menſam: & quæ in 33
manu habes, ciba ceteros. * Exi a facie ho- 34
noris amicorum meorum: neceſſitudine do-
mus meæ hoſpitio mihi factus eſt frater.
* Grauia hæc homini habenti ſenſum: Cor- 35
reptio domus, & improperiũ fœneratoris.

CAP. XXV.

1 QVi diligit filiũ ſuum, aſſiduat illi flagel- Prou. 13. d. 24. & 23. b. 13.
A la, vt lætetur in nouiſſimo ſuo, & non
2 palpet proximorum oſtia. * Qui docet filiũ
ſuum, laudabitur in illo, & in medio dome- * Deut. 6. a. 7.
3 ſticorum in illo gloriabitur. * Qui docet
filium ſuum, in zelum mittit inimicum, & in
4 medio amicorum gloriabitur in illo. * Mor-
tuus eſt pater eius, & quaſi non eſt mortuus:
5 ſimilem enim reliquit ſibi poſt ſe. * In vita
ſua vidit, & lætatus eſt in illo: in obitu ſuo nõ
eſt contriſtatus, nec confuſus eſt coram ini-
6 micis. * Reliquit n. defenſorem domus cõtra
7 inimicos, & amicis reddentẽ gratiam. * Pro
animabus filiorum colligabit vulnera ſua, &
ſuper omnem vocem turbabuntur viſcera
8 eius. * Equus indomitus euadit durus, & filius
B remiſſus euadet præceps. * Lacta filium, &
9 pauentem te faciet: lude cum eo, & cõtriſta-
10 bit te. * Non corrideas illi: ne doleas, & in
11 nouiſſimo obſtupeſcent dentes tui. * Nõ des
illi poteſtatem in iuuentute, & ne deſpicias
12 cogitatus illius. * Curua ceruicem eius in iu- * Sup. 7. c. 25.
uentute, & tunde latera eius dum infans eſt,
ne forte induret, & non credat tibi, & erit ti
13 bi dolor animæ. * Doce filium tuum, & ope-
rare in illo, ne in turpitudinem illius offen-
14 das. * Melior eſt pauper ſanus, & fortis viri-
bus, quàm diues imbecillis & flagellatus ma
15 litia. * Salus animæ in ſanctitate iuſtitiæ me-
C lior eſt omni auro & argento; & corpus vali
16 dum quàm cenſus immenſus. * Non eſt cen-
ſus ſuper cenſum ſalutis corporis: & non eſt
17 oblectamentũ ſuper cordis gaudium. * Me-
lior eſt mors quam vita amara: & requies æ-
18 terna quàm languor perſeuerans. * Bona ab-
ſcondita in ore clauſo, quaſi appoſitiones e-
19 pularum circumpoſitæ ſepulchro. * Quid * Dan. 14. a.
proderit libatio idolo? nec enim mãducabit,
20 nec odorabit: * ſic qui effugatur a Domino,
21 portans mercedes iniquitatis: * vidẽs oculis,
& ingemiſcens, ſicut ſpado complectens vir
22 ginem, & ſuſpirans. * Triſtitiam non des a- * Pro. 12. d. 25. & 15. b. 13. & 17. d. 22.
D nimæ tuæ, & non affligas temetipſum in cõ-
23 ſilio tuo. * Iucunditas cordis hæc eſt vita ho
minis, & theſaurus ſine defectione ſanctita-
24 tis: & exultatio viri eſt longæuitas. * Miſere-
re animæ tuæ placens Deo, & contine: con-
grega cor tuum in ſanctitate eius, & triſti-
25 tiam longe repelle a te. * Multos enim * 2. Cor. 7. b. 10.
occidit triſtitia, & non eſt vtilitas in illa.
26 * Zelus & iracundia minuunt dies, & ante
27 tempus ſenectam adducet cogitatus. * Splen
didum cor, & bonum in epulis eſt: epulæ
enim illius diligenter fiunt.

CAP.

CAP. XXXI.

VIgilia honeſtatis tabefaciet carnes, & 1
cogitatus illius auferet ſomnum.* Co- A
gitatus præſcientiæ auertit ſenſum, & infir- 2
mitas grauis ſobriam facit animam. * Labo- 3
rauit diues in congregatione ſubſtãtiæ,& in
requie ſua replebitur bonis ſuis.*Laborauit 4
pauper in diminutione victus, & in fine in-
ops fit. * Qui aurum diligit, non iuſtificabi- 5
tur:& qui inſequitur conſumptionem,reple
† Sup.8.a.3. bitur ex ea.' "Multi dati ſunt in auri caſus, 6
& facta eſt in ſpecie ipſius perditio illorum.
* Lignum offenſionis eſt aurum ſacrifican- 7
tium: væ illis,qui ſectantur illud, & omnis
imprudens deperiet in illo. * Beatus diues, 8
qui inuentus eſt ſine macula: & qui poſt au-
rum nõ abijt,nec ſperauit in pecunia, & the
ſauris.* Quis eſt hic,& laudabimus eum?fe- 9
cit enim mirabilia in vita ſua. * Qui proba- 10
tus eſt in illo,& perfectus eſt, erit illi gloria
æterna:qui potuit tranſgredi,& non eſt trãſ
greſſus:facere mala,& non fecit:' ideo ſtabi 11
lita ſunt bona illius in Domino, & eleemoſy B
nas illius enarrabit omnis Eccleſia ſancto-
rum. * Supra menſam magnam ſediſti? non 12
aperias ſuper illam faucem tuam prior.*Nõ 13
dicas ſic: Multa ſunt,quæ ſuper illam ſunt:
*memento quoniam malus eſt oculus ne- 14
quam. * Nequius oculo quid creatum eſt? 15
ideo ab omni facie ſua lacrymabitur,cum vi
derit,* ne extendas manum tuam prior, & 16
inuidia contaminatus erubeſcas. * Ne com- 17
primaris in conuiuio. * Intellige quæ ſunt 18
proximi tui ex teipſo:*vtere quaſi homo fru 19
gi his,quæ tibi apponuntur:ne,cum mandu-
cas multum,odio habearis.*Ceſſa prior cau 20
ſa diſciplinæ:& noli nimius eſſe,ne forte of-
fendas. * Et ſi in medio multorum ſediſti, 21
prior illis ne extendas manũ tuam,nec prior C
poſcas bibere. * Quàm ſufficiens eſt homini 22
erudito vinum exiguũ,& in dormiendo non
laborabis ab illo, & non ſenties dolorem.
* Vigilia,cholera,& tortura viro infrunito: 23
*ſomnus ſanitatis in homine parco.dormiet 24
vſq. mane, & anima illius cum ipſo delecta-
bitur. * Et ſi coactus fueris in edendo mul- 25
tum,ſurge e medio, euome: & refrigerabit
te,& non adduces corpori tuo infirmitatẽ.
* Audi me fili,& ne ſpernas me: & in nouiſ- 26
ſimo inuenies verba mea. * In omnibus ope 27
ribus tuis eſto velox,& omnis infirmitas nõ
occurret tibi.* Splendidum in panibus bene 28
dicent labia multorum,& teſtimonium veri
tatis illius fidele.* Nequiſſimo in pane mur- 29
murabit ciuitas,& teſtimonium nequitiæ il-
lius verum eſt.*Diligentes in vino noli pro- 30
* Iudith 13. uocare:"multos enim exterminauit vinum. D
* Ignis probat ferrum durum:ſic vinum cor 31
da ſuperborum arguet in ebrietate potatũ.
* Æqua vita hominibus vinum in ſobrieta- 32
33 te:ſi bibas illud moderatè,eris ſobrius.* Quę
34 vita eſt ei,qui minuitur vino?*Quid defrau-
35 dat vitam?Mors.* " Vinum in iucunditatem
creatum eſt,& non in ebrietatem, ab initio.
36 *Exultatio animæ & cordis vinum modera-
37 te potatum.*Sanitas eſt animæ & corpori ſo
38 brius potus. * Vinum multum potatum irri-
39 tationem,& iram,& ruinas multas facit.*A-
maritudo animæ vinum multum potatum.
40 * Ebrietatis animoſitas, imprudentis offen-
ſio,minorans virtutem, & faciens vulnera.
41 * In conuiuio vini non arguas proximum:&
42 non deſpicias eum in iucunditate illius:*ver
ba improperij non dicas illi: & non premas
illum in repetendo.

CAP. XXXII.

1 REctorem te poſuerũt?noli extolli: eſto
A in illis quaſi vnus ex ipſis. * Curam il-
2 lorum habe,& ſic conſide, & omni cura tua
3 explicita recumbe:*vt lęteris propter illos,
& ornamentum gratiæ accipias coronam,
& dignationem conſequaris corrogationis.
4 * Loquere maior natu:decet enim te * pri-
5 mum verbum diligenti ſcientia,& non impe
6 dias muſicam.* Vbi auditus non eſt, non ef-
fundas ſermonem,& importune noli extolli
7 in ſapientia tua. * Gemmula carbũculi in or
namento auri,& comparatio muſicorum in
8 conuiuio vini.*Sicut in fabricatione auri ſi-
B gnum eſt ſmaragdi, ſic numerus *muſicorum*
9 in iucundo & moderato vino. * Audi tacẽs,
& pro reuerentia accedet tibi bona gratia.
10 *Adoleſcens loquere in tua cauſa vix.* Si bis
11 interrogatus fueris, habeat caput reſpõſum
12 tuum.* In multis eſto quaſi inſcius, & audi
13 tacens ſimul & quærens.*In medio magnato
rum non præſumas: & vbi ſunt ſenes, non
14 multum loquaris.* Ante grandinem præibit
coruſcatio:& ante verecũdiam præibit gra-
tia,& pro reuerentia accedet tibi bona gra-
15 tia.* Et hora ſurgẽdi non te trices:præcurre
C autem prior in domum tuam, & illic auoca-
16 re,& illic lude, * & age conceptiones tuas,
17 & non in delictis & verbo ſuperbo. * Et ſu-
per his omnibus benedicito Dominum, qui
fecit te,& inebriantem te ab omnibus bonis
18 ſuis.* Qui timet Dominum,excipiet doctri-
nam eius:& qui vigilauerint ad illum, inue-
19 nient benedictionem.*Qui quærit legem,re
plebitur ab ea:& qui inſidioſe agit, ſcandali-
20 zabitur in ea. * Qui timent Dñm, inuenient
iudicium iuſtum,& iuſtitias quaſi lumen ac-
21 cendent.*Peccator homo vitabit correptio
D nem, & ſecundũ voluntatem ſuam inueniet
22 comparationem. * Vir cõſilij non diſperdet
intelligentiam,alienus & ſuperbus nõ perti
23 meſcet timorem: * etiam poſtquam fecit cũ
eo ſine cõſilio, & ſuis inſectationib. arguet.
24 * Fili ſine cõſilio nihil facias, & poſt factum
non

non pœnitebis.* In via ruinæ non eas, & 25
non offendes in lapides: nec credas te viæ
laborioſæ, ne ponas animæ tuæ ſcandalum:
* & a filijs tuis caue, & a domeſticis tuis at- 26
tende. * In omni opere tuo crede ex fide 27
animæ tuæ: hoc eſt enim conſeruatio man-
datorum. *Qui credit Deo, attendit man- 28
datis: & qui confidit in illo, non minora-
bitur.

CAP. XXXIII.

TImenti Dominum nō occurrent mala, 1
ſed in tentatione Deus illum conſerua A
bit, & liberabit a malis. * Sapiens non odit 2
mandata & iuſtitias, & non illidetur quaſi in
procella nauis. * Homo ſenſatus credit legi 3
Dei, & lex illi fidelis. * Qui interrogatio- 4
nem manifeſtat, parabit verbū, & ſic depre-
catus exaudietur, & cōſeruabit diſciplinam,
& tunc reſpondebit. * " Præcordia fatui qua 5
ſi rota carri: & quaſi axis verſatilis cogitatus
illius.* Equus emiſſarius, ſic & amicus ſubſā- 6
nator, ſub omni ſupraſedente hinnit. * Qua 7
re dies diem ſuperat, & iterum lux lucem, &
annus annum a ſole? * A Domini ſcientia ſe 8
parati ſunt, facto ſole, & præceptum cuſto-
diente.* Et immutauit tēpora, & dies feſtos 9
ipſorum, & in illis dies feſtos celebrauerunt B
ad horam.* Ex ipſis exaltauit & magnifica- 10
uit Deus, & ex ipſis poſuit in numerum die-
rum. Et omnes homines de ſolo, "& ex terra,
vnde creatus eſt Adā.* In multitudine diſci- 11
plinæ Dominus ſeparauit eos, & immutauit
vias eorum. * Ex ipſis benedixit, & exalta- 12
uit: & ex ipſis ſanctificauit, & ad ſe applica-
uit: & ex ipſis maledixit, & humiliauit, & cō
uertit illos a ſeparatione ipſorum.* " Quaſi 13
lutum figuli in manu ipſius, plaſmare illud &
diſponere.* Omnes viæ eius ſecundū diſpo- 14
ſitionem eius: ſic homo in manu illius, qui ſe
fecit, & reddet illi ſecundū iudicium ſuum.
* Contra malum bonum eſt, & contra mor- 15
tem vita: ſic & contra virū iuſtum peccator.
Et ſic intuere in omnia opera Altiſſimi. Duo
& duo, & vnum contra vnum. * Et ego no- 16
uiſſime euigilaui, & quaſi qui colligit acinos
poſt vindemiatores.* In benedictione Dei & 17
ipſe ſperaui: & quaſi qui vindemiat, reple- C
ui torcular.* " Reſpicite quoniam non mihi 18
ſoli laboraui, ſed omnibus exquirentibus di
ſciplinam.* Audite me magnates, & omnes 19
populi, & rectores Eccleſiæ aurib. percipite.
*Filio & mulieri, fratri & amico nō des po- 20
teſtatē ſuper te in vita tua: & non dederis a-
lij poſſeſſionē tuam: ne forte pœniteat te, &
depreceris pro illis. * Dum adhuc ſuperes 21
& aſpiras, non immutabit te omnis caro.
*Melius eſt enim vt filij tui te rogent, quam 22
te reſpicere in manus filiorum tuorum. * In 23
omnibus operibus tuis præcellens eſto.* Ne 24
dederis maculam in gloria tua. In die con-
ſummationis dierum vitæ tuæ, & in tempore
25 exitus tui diſtribue hereditatem tuam. * Ci-
baria, & virga, & onus aſino: panis, & diſci-
26 plina, & opus ſeruo. * Operatur in diſcipli-
D na, & quærit requieſcere: laxa manus illi,
27 & quærit libertatem.* Iugum, & lorum cur
uant collum durum, & ſeruum inclinant o-
28 perationes aſſiduæ.* Seruo maleuolo tortu
ra & compedes, mitte illum in operationē,
29 ne vacet: *multam enim malitiam docuit o-
30 tioſitas.* In opera cōſtitue eum: ſic enim cō
decet illū. Quod ſi non obaudierit, curua il-
lum compedibus, & non amplifices ſuper
omnem carnem: verum ſine iudicio nihil fa *Sap. 7. c. 28.
31 cias graue.* " Si eſt tibi ſeruus fidelis, ſit tibi
quaſi anima tua: quaſi fratrē ſic eum tracta:
quoniam in ſanguine animæ comparaſti il-
32 lum.* Si læſeris eum iniuſte, in fugam con-
33 uertetur: * & ſi extollens diſceſſerit, quē quæ
ras, & in qua via quæras illum, neſcis.

CAP. XXXIIII.

1 VAna ſpes, & mendacium viro inſenſa-
A to: & ſomnia extollunt imprudentes.
2 * Quaſi qui apprehendit vmbram, & perſe-
quitur ventum: ſic & qui attendit ad viſa mē
3 dacia.* hoc ſecundum hoc viſio ſomniorum:
ante faciem hominis ſimilitudo hominis.
4 *Ab immundo quid mundabitur? & a men-
5 dace quid verum dicetur?* Diuinatio erro-
ris, & auguria mendacia, & ſomnia malefa-
6 cientium, vanitas eſt.* Et ſicut parturientis,
cor tuum phantaſias patitur. niſi ab Altiſſi-
mo fuerit emiſſa viſitatio, ne dederis in illis
7 cor tuum: *multos enim errare fecerunt ſo-
8 mnia, & exciderunt ſperantes in illis. * Sine
mendacio conſummabitur verbum legis,
& ſapientia in ore fidelis complanabitur.
9 * Qui non eſt tentatus, quid ſcit? Vir in
B multis expertus, cogitabit multa: & qui mul
10 ta didicit, enarrabit intellectum. * Qui non
eſt expertus, pauca recognoſcit: qui autem
in multis factus eſt, multiplicat malitiam.
11 * Qui tentatus non eſt, qualia ſcit? qui im-
12 planatus eſt, abundabit nequitia. * Multa
vidi errando, & plurimas verborum conſue
13 tudines.* Aliquoties vſque ad mortem peri
clitatus ſum horum cauſa, & liberatus ſum
14 gratia Dei.*Spiritus timentium Deum quę-
15 ritur, & ī reſpectu illius benedicetur. * Spes
enim illorum in ſaluantem illos, & oculi
16 Dei in diligentes ſe.* Qui timet Dominum
C nihil trepidabit, & non pauebit: quoniam
17 ipſe eſt ſpes eius. Timentis Dominum bea-
18 ta eſt anima eius. * Ad quem reſpicit, &
19 quis eſt fortitudo eius?* " Oculi Domini ſu *Pſ. 33. d. 16.
per timentes eū, protector potentiæ, firma-
mentum virtutis, tegimen ardoris, & vm-
20 braculū meridiani, *deprecatio offenſionis,
& adiutorium caſus, exaltans animam, & il-

luminans oculos,dans ſanitatem , & vitam
* Pro. 21. d. 27 & benedictionem.*" Immolantis ex iniquo 21
oblatio eſt maculata,& nõ ſũt beneplacitæ
ſubſannationes iniuſtorum.*Dominus ſolus 22
ſuſtinentibus ſe in via veritatis & iuſtitiæ.
* Pro.15. b.8. *"Dona iniquorum non probat Altiſſimus , 23
nec reſpicit in oblationes iniquorum:nec in
multitudine ſacrificiorum eorũ propitiabi-
tur peccatis.*Qui offert ſacrificium ex ſub 24
ſtantia pauperum,quaſi qui victimat filium D
in conſpectu patris ſui.*Panis egentium vi- 25
ta pauperum eſt:qui defraudet illum,homo
ſãguinis eſt.*Qui aufert in ſudore panẽ,qua 26
ſi qui occidit proximũ ſuum.* Qui effundit 27
* Deut. 24. c. 14 ſanguinem,*"& qui fraudem facit mercena-
Sup. 7. c. 22. rio,fratres ſunt. * Vnus ædificans,& vnus 28
deſtruens : quid prodeſt illis niſi labor ?
* Vnus orans,& vnus maledicens: cuius vo 29
cem exaudiet Deus?*Qui baptizatur a mor 30
tuo,& iterum tangit eum , quid proficit la-
* 2. Pet. 2. d. 21 uatio illius ? *" ſic homo qui ieiunat in pec- 31
catis ſuis,& iterum eadem faciens, quid pro
ficit humiliando ſe ? orationem illius quis
exaudiet ?

CAP. XXXV.

Qui conſeruat legem,multiplicat obla- 1
* Iere. 7. a. 3. tionem. *" Sacrificium ſalutare eſt at- 2
tendere mandatis,& diſcedere ab omni ini- A
quitate.* Et propitiationem litare ſacrificij 3
ſuper iniuſtitias,& deprecatio pro peccatis,
recedere ab iniuſtitia.* Retribuet gratiam 4
qui offert ſimilaginem: & qui facit miſeri-
cordiam , offert ſacrificium . * Beneplaci- 5
tũ eſt Domino recedere ab iniquitate : & de
precatio pro peccatis recedere ab iniuſtitia.
*"Non apparebis ante conſpectum Domini 6
* Exo. 23. b. 15. & 34. c. 22 vacuus . * Hæc enim omnia propter man- 7
Deut.16. d.16 datum Dei fiunt . * Oblatio iuſti impinguat 8
altare , & odor ſuauitatis eſt in conſpectu
Altiſſimi.* Sacrificium iuſti acceptum eſt,& 9
memoriam eius non obliuiſcetur Dominus. B
* Bono animo gloriam redde Deo : & non 10
* 2. Corin. 9. b.7. minuas primitias manuum tuarũ. * " In om- 11
Tob.4.b.9. ni dato hilarem fac vultum tuum,& in exul
* Leuit. 22. c. 28 tatione ſanctifica decimas tuas.* " Da Altiſ- 12
Deut. 15.d.41 ſimo ſecundum datum eius,& in bono ocu-
lo ad inuentionem facito manuum tuarum:
* quoniam Dominus retribuens eſt , & ſe- 13
* Deut. 10. d. 17 ptíes tantum reddet tibi. * " Noli offerre mu 14
2. Par. 19. c.7. nera praua,non enim ſuſcipiet illa. * Et noli 15
Iob 34. b.19. inſpicere ſacrificium iniuſtum,quoniam Do-
Sap.6.b.8. minus iudex eſt, & " non eſt apud illum glo-
Rom. 2. b.11. *Gal. 2. b. 6. ria perſonæ. * Non accipiet Dominus perſo 16
Col. 3. d. 25. nam in pauperem,& deprecationem læſi ex C
Act. 10. e.34. audiet . * Non deſpiciet preces pupilli ; nec 17
1.Pet.1. e. 17. viduam, ſi effundat loquelam gemitus.*Nõ 18
ne lachrymæ viduæ ad maxillã deſcendunt,
& exclamatio eius ſuper deducentem eas ?
* A maxilla enim aſcendunt vſque ad cælũ , 19
& Dominus exauditor non delectabitur in
20 illis. * Qui adorat Deum in oblectatione,ſu
ſcipietur,& deprecatio illius vſque ad nubes
21 propinquabit . * Oratio humiliantis ſe nu-
bes penetrabit:& donec propinquet nõ con
ſolabitur : & non diſcedet donec Altiſſimus
22 aſpiciat.*Et Dominus non elongabit, ſed iu
D dicabit iuſtos, & faciet iudicium : & Fortiſſi
mus non habebit in illis patientiam,vt cõtri
23 bulet dorſum ipſorum:* & Gentibus reddet
vindictam donec tollat plenitudinem ſuper
borum : & ſceptra iniquorum contribulet:
24 * donec reddat hominibus ſecundum actos
ſuos,& ſecundum opera Adæ, & ſecundum
25 præſumptionem illius, * donec iudicet iudi
cium plebis ſuæ,& oblectabit iuſtos miſeri-
26 cordia ſua.* Speciosa miſericordia Dei , in
tempore tribulationis, quaſi nubes pluuiæ
in tempore ſiccitatis .

CAP. XXXVI.

1 Miſerere noſtri Deus omnium,& reſpi-
A ce nos , & oſtende nobis lucem miſe-
2 rationum tuarum:* & immitte timorẽ tuũ
ſuper Gentes,quæ non exquiſierũt te,vt co
gnoſcant quia non eſt Deus niſi tu , & enar-
3 rent magnalia tua.* Alleua manum tuam ſu-
per Gentes alienas , vt videãt potentiã tuã .
4 * Sicut enim in conſpectu eorum ſanctifica
tus es in nobis , ſic in conſpectu noſtro ma-
5 gnificaberis in eis,*vt cognoſcãt te, ſicut &
nos cognouimus quoniam nõ eſt Deus præ
6 ter te Domine.*Innoua ſigna,& immuta mi
7 rabilia.*Glorifica manum,& brachium dex
8 trum.*Excita furorem,& effunde irã.* Tol-
9 le aduerſarium,& afflige inimicum. * Feſti-
10 na tempus,& memento finis,vt enarrẽt mi-
11 rabilia tua.*In ira flammæ deuoretur qui ſal
B uatur:& qui peſſimant plebem tuã, inueniãt
12 perditionem.* Contere caput principũ ini-
micorum,dicẽtium:Nõ eſt alius præter nos.
13 *Cõgrega omnes tribus Iacob:vt cognoſcãt
quia non eſt Deus niſi tu , & enarrent ma-
gnalia tua:&hereditabis eos,ſicut ab initio.
14 * Miſerere plebi tuæ , ſuper quam inuoca-
tum eſt nomen tuum; & Iſrael," quem coæ-
15 quaſti primogenito tuo . * Miſerere ciuitati
ſanctificationis tuæ Ieruſalẽ,ciuitati requiei
16 tuæ . * Reple Sion inenarrabilibus verbis
17 tuis,& gloria tua populum tuum. * Da teſti
C monium his,qui ab initio creaturę tuę ſunt,
& ſuſcita prædicationes,quas locuti ſunt in
18 nomine tuo prophetæ priores. * Da merce-
dem ſuſtinentibus te,vt prophetę tui fideles
inueniantur : & exaudi orationes ſeruorum
19 tuorum *" ſecundum benedictionem Aaron
de populo tuo , & dirige nos in viam iuſti-
tiæ,& ſciant omnes qui habitant terrã,quia
20 tu es Deus conſpector ſæculorum . * Om-
nem eſcam manducabit venter, & eſt cibus

cibo melior.* Fauces contingunt cibum fe- 21
ræ,& cor ſenſatum verba mendacia. * Cor 22
prauum dabit triſtitiam,& homo peritus re
ſiſtet illi.* Omnem maſculum excipiet mu- 23
lier: & eſt filia melior filia. * Species mulie- D
ris exhilarat faciem viri ſui, & ſuper omnẽ 24
concupiſcẽtiam hominis ſuperducit deſide
rium. *Si eſt lingua curationis, eſt & mitiga 25
tionis & miſericordiæ: nõ eſt vir illius ſecũ
dum filios hominum.* Qui poſſidet mulierẽ 26
bonam,inchoat poſſeſſionem:adiutoriũ ſe-
cũdum illum eſt,& columna vt requies.*V- 27
bi non eſt ſepes,diripietur poſſeſſio: & vbi
nõ eſt mulier,igemiſcit egens.* Quis credit 28
ei,qui non habet nidum,& deflectens vbicũ
que obſcurauerit,quaſi ſuccinctus latro exi
liens de ciuitate in ciuitatem?

CAP. XXXVII.

OMnis amicus dicet: Et ego amicitiam 1
copulaui. ſed eſt amicus ſolo nomine A
amicus. Nonne triſtitia ineſt vſque ad mor-
tem? * Sodalis autem & amicus ad inimici- 2
tiam conuertentur.*O præſumptio nequiſſi 3
ma,vnde creata es cooperire aridã malitia,
& doloſitate illius? *Sodalis amico coniucũ 4
datur in oblectationibus,& in tempore tri-
bulationis aduerſarius erit. * Sodalis amico 5
condolet cauſa ventris,& contra hoſtem ac
cipiet ſcutum. *Non obliuiſcaris amici tui 6
in animo tuo, & non immemor ſis illius in
opibus tuis. * Noli conſiliari cum eo, qui 7
tibi inſidiatur,& a zelantibus te abſcõde cõ
ſilium. * Omnis conſiliarius prodit con- 8
ſilium,ſed eſt conſiliarius in ſemetipſo. * A 9
conſiliario ſerua animam tuam. prius ſcito B
quæ ſit illius neceſſitas: & ipſe enim animo
ſuo cogitabit:* ne forte mittat ſudem in ter 10
ram,& dicat tibi: * Bona eſt via tua; & ſtet 11
e contrario videre quid tibi eueniat. * Cum 12
viro irreligioſo tracta de ſanctitate, & cum
iniuſto de iuſtitia,& cum muliere de ea,quę
æmulatur:cum timido de bello: cum nego-
tiatore de traiectione, cum emptore de vẽ
ditione,cum viro liuido de gratijs agendis,
* cum impio de pietate, cum inhoneſto de 13
honeſtate, cũ operario agrario de omni o-
pere, * cum operario annuali de conſum- 14
matione anni, cũ ſeruo pigro de multa ope
ratione: non attendas his in omni conſilio.
* Sed cum viro ſancto aſſiduus eſto, quem- 15
cumque cognoueris obſeruantem timorem
Dei, * cuius anima eſt ſecundum animam 16
tuam: & qui,cum titubaueris in tenebris, C
condolebit tibi. * Cor boni conſilij ſtatue 17
tecum: non eſt enim tibi aliud pluris illo.
* Anima viri ſancti enunciat aliquando ve- 18
ra, quàm ſeptem circumſpectores ſeden-
tes in excelſo ad ſpeculandum. * Et in his 19
omnibus deprecare Altiſſimum vt dirigat
20 in veritate viam tuam. * Ante omnia ope-
ra verbum verax præcedat te, & ante oẽm
21 actum conſilium ſtabile. * Verbum nequam
immutabit cor: ex quo partes quattuor o-
riuntur, bonum & malum, vita & mors: &
dominatrix illorum eſt aſſidua lingua. Eſt
vir aſtutus multorum eruditor, & animæ
22 ſuæ inutilis eſt. * Vir peritus multos eru-
23 diuit,& animæ ſuæ ſuauis eſt. * Qui ſophi-
ſtice loquitur,odibilis eſt: in omni re defrau
24 dabitur. * non eſt illi data a Domino gratia:
25 omni enim ſapientia defraudatus eſt.* Eſt ſa
D piens animæ ſuæ ſapiens: & fructus ſenſus
26 illius laudabilis. * Vir ſapiens plebem ſuam
erudit, & fructus ſenſus illius fideles ſunt.
27 *Vir ſapiens implebitur benedictionibus,&
28 videntes illum laudabunt. * Vita viri in nu-
mero dierum: dies autem Iſrael innumerabi
29 les ſunt.* Sapiens in populo hereditabit ho
norem, & nomen illius erit viuens in æter-
30 num. * Fili in vita tua tenta animam tuam:
& ſi fuerit nequam,non des illi poteſtatem;
31 * non enim omnia omnibus expediunt, &
32 non omni animæ omne genus placet.* Noli
auidus eſſe in omni epulatione, & non te
33 effundas ſuper omnem eſcam: * in multis
enim eſcis erit infirmitas,& auiditas appro-
34 pinquabit vſque ad choleram. * Propter cra
pulam multi obierunt: qui autem abſtinens
eſt,adijciet vitam.

CAP. XXXVIII.

1 HOnora medicum propter neceſſitatẽ:
A etenim illum creauit Altiſſimus.
2 * A Deo eſt enim omnis medela, & a rege
3 accipiet donationem. * Diſciplina medici
exaltabit caput illius,& in cõſpectu magna
4 torum collaudabitur.* Altiſſimus creauit de
terra medicamenta,& vir prudẽs nõ abhor-
5 rebit illa. * ª Nonne a ligno indulcata eſt Exo.15.d.25
6 aqua amara? *Ad agnationem hominum vir
tus illorum,& dedit hominibus ſcientiã Al-
7 tiſſimus, honorari in mirabilibus ſuis. * In
his curans mitigabit dolorem, & vnguenta-
rius faciet pigmẽta ſuauitatis, & vnctiones
conficiet ſanitatis,& non conſummabuntur
8 opera eius. *Pax enim Dei ſuper faciem ter
9 ræ. * ª Fili in tua infirmitate ne deſpicias te ª Iſa.38.a.3
ipſum,ſed ora Dominum,& ipſe curabit te.
10 *Auerte a delicto,& dirige manus,& ab om
11 ni delicto munda cor tuum.* Da ſuauitatem
& memoriam ſimilaginis, & impingua obla
12 tionem,& da locum medico: * etenim illum
B Dominus creauit: & non diſcedat a te, quia
13 opera eius ſunt neceſſaria. * Eſt enim tem-
14 pus quãdo in manus illorum incurras:* ipſi
vero Dominum deprecabũtur,vt dirigat re
quiem eorum, & ſanitatem,propter conuer
15 ſationem illorum.* Qui delinquit in conſpe-
ctu eius, qui fecit eũ, icidet i manus medici.

cibo melior.* Fauces contingunt cibum fe- 21
ræ,& cor ſenſatum verba mendacia.* Cor 22
prauum dabit triſtitiam,& homo peritus re
ſiſtet illi.* Omnem maſculum excipiet mu- 23
lier: & eſt filia melior filia.* Species mulie- D
ris exhilarat faciem viri ſui, & ſuper omnẽ 24
cõcupiſcẽtiam hominis ſuperducit deſide
rium.* Si eſt lingua curationis, eſt & mitiga 25
tionis & miſericordiæ: nõ eſt vir illius ſecũ
dum filios hominum.* Qui poſſidet mulierẽ 26
bonam,inchoat poſſeſſionem:adiutoriũ ſe-
cũdum illum eſt,& columna vt requies.*V- 27
bi non eſt ſepes,diripietur poſſeſſio: & vbi
nõ eſt mulier,ĩgemiſcit egens.* Quis credit 28
ei,qui non habet nidum,& deflectens vbicũ
que obſcurauerit,quaſi ſuccinctus latro exi
liens de ciuitate in ciuitatem?

CAP. XXXVII.

OMnis amicus dicet: Et ego amicitiam 1
copulaui. ſed eſt amicus ſolo nomine A
amicus. Nonne triſtitia ineſt vſque ad mor-
tem?* Sodalis autem & amicus ad inimici- 2
tiam conuertentur.* O præſumptio nequiſſi 3
ma,vnde creata es cooperire aridã malitia,
& doloſitate illius?* Sodalis amico coniucũ 4
datur in oblectationibus,& in tempore tri-
bulationis aduerſarius erit.* Sodalis amico 5
condolet cauſa ventris,& contra hoſtem ac
cipiet ſcutum. *Non obliuiſcaris amici tui 6
in animo tuo, & non immemor ſis illius in
opibus tuis.* Noli conſiliari cum eo, qui 7
tibi inſidiatur,& a zelantibus te abſcõde cõ
ſilium.* Omnis conſiliarius prodit con- 8
ſilium,ſed eſt conſiliarius in ſemetipſo.* A 9
conſiliario ſerua animam tuam. prius ſcito B
quæ ſit illius neceſſitas: & ipſe enim animo
ſuo cogitabit:* ne forte mittat ſudem in ter 10
ram,& dicat tibi: * Bona eſt via tua; & ſtet 11
e contrario videre quid tibi eueniat.* Cum 12
viro irreligioſo tracta de ſanctitate, & cum
iniuſto de iuſtitia,& cum muliere de ea,quę
æmulatur:cum timido de bello: cum nego-
tiatore de traiectione, cum emptore de vẽ
ditione,cum viro liuido de gratijs agendis,
* cum impio de pietate, cum inhoneſto de 13
honeſtate, cũ operario agrario de omni o-
pere, * cum operario annuali de conſum- 14
matione anni, cũ ſeruo pigro de multa ope
ratione: non attendas his in omni conſilio.
*Sed cum viro ſancto aſſiduus eſto, quem- 15
cumque cognoueris obſeruantem timorem
Dei, * cuius anima eſt ſecundum animam 16
tuam: & qui,cum titubaueris in tenebris, C
condolebit tibi. * Cor boni conſilij ſtatue 17
tecum: non eſt enim tibi aliud pluris illo.
* Anima viri ſancti enunciat aliquando ve- 18
ra, quàm ſeptem circumſpectores ſeden-
tes in excelſo ad ſpeculandum. * Et in his 19
omnibus deprecare Altiſſimum vt dirigat
20 in veritate viam tuam.* Ante omnia ope-
ra verbum verax præcedat te, & ante oẽm
21 actum conſilium ſtabile.* Verbum nequam
immutabit cor: ex quo partes quattuor o-
riuntur, bonum & malum, vita & mors: &
dominatrix illorum eſt aſſidua lingua. Eſt
vir aſtutus multorum eruditor, & animæ
22 ſuæ inutilis eſt. * Vir peritus multos eru-
23 diuit,& animæ ſuæ ſuauis eſt. * Qui ſophi-
ſtice loquitur,odibilis eſt: in omni re defrau
24 dabitur. * non eſt illi data a Domino gratia:
25 omni enim ſapientia defraudatus eſt.* Eſt ſa
D piens animæ ſuæ ſapiens: & fructus ſenſus
26 illius laudabilis. * Vir ſapiens plebem ſuam
erudit, & fructus ſenſus illius fideles ſunt.
27 *Vir ſapiens implebitur benedictionibus,&
28 videntes illum laudabunt. * Vita viri in nu-
mero dierum: dies autem Iſrael innumerabi
29 les ſunt.* Sapiens in populo hereditabit ho
norem, & nomen illius erit viuens in æter-
30 num. * Fili in vita tua tenta animam tuam:
& ſi fuerit nequam,non des illi poteſtatem:
31 * non enim omnia omnibus expediunt, &
32 non omni animæ omne genus placet.* Noli
auidus eſſe in omni epulatione, & non te
33 effundas ſuper omnem eſcam: * in multis
enim eſcis erit infirmitas,& auiditas appro-
34 pinquabit vſque ad choleram.* Propter cra
pulam multi obierunt: qui autem abſtinens
eſt,adijciet vitam.

CAP. XXXVIII.

1 HOnora medicum propter neceſſitatẽ:
A etenim illum creauit Altiſſimus.
2 * A Deo eſt enim omnis medela, & a rege
3 accipiet donationem. * Diſciplina medici
exaltabit caput illius,& in cõſpectu magna
4 torum collaudabitur.* Altiſſimus creauit de
terra medicamenta,& vir prudẽs nõ abhor-
5 rebit illa. * " Nonne a ligno indulcata eſt Exo.15.d.25
6 aqua amara? * Ad agnationem hominum vir
tus illorum,& dedit hominibus ſcientiã Al-
7 tiſſimus, honorari in mirabilibus ſuis. * In
his curans mitigabit dolorem, & vnguenta-
rius faciet pigmẽta ſuauitatis, & vnctiones
conficiet ſanitatis,& non conſummabuntur
8 opera eius. *Pax enim Dei ſuper faciem ter
9 ræ. * " Fili in tua infirmitate ne deſpicias te *Iſa.38.a.3
ipſum,ſed ora Dominum,& ipſe curabit te.
10 *Auerte a delicto,& dirige manus,& ab om
11 ni delicto munda cor tuum.* Da ſuauitatem
& memoriam ſimilaginis, & impingua obla
12 tionem,& da locum medico: * etenim illum
B Dominus creauit: & non diſcedat a te, quia
13 opera eius ſunt neceſſaria. * Eſt enim tem-
14 pus quãdo in manus illorum incurras:* ipſi
vero Dominum deprecabũtur,vt dirigat re
quiem eorum,& ſanitatem,propter conuer
15 ſationem illorum.*Qui delinquit in conſpe-
ctu eius, qui fecit eũ, icidet ĩ manus medici.

*Fili in mortuum produc lacrymas, & quaſi 16
dira paſſus incipe plorare, & ſecundum iu-
dicium contege corpus illius, & non deſpi-
cias ſepulturam illius.* Propter delaturam 17
autem amare fer luctum illius vno die, &
cõſolare propter triſtitiam, * & fac luctum 18
ſecundum meritum eius vno die, vel duob.
*Pro.15.b.13. & 17.d.22 propter detractionem. * "A triſtitia enim fe 19
ſtinat mors, & cooperit virtutẽ, & triſtitia
cordis flectit ceruicem.*In abductione per- 20
manet triſtitia: & ſubſtantia inopis ſecundũ
cor eius.*Ne dederis in triſtitia cor tuũ, ſed 21
repelle eam a te: & memento nouiſſimorũ,
*noli obliuiſci:neque enim eſt conuerſio,& 22
huic nihil proderis, & te ipſum peſſimabis.
*Memor eſto iudicij mei: ſic enim erit & 23
2.Re.12.c.23 tuum:mihi heri, & tibi hodie." In requie 24
mortui requieſcere fac memoriam eius, & C
conſolare illum in exitu ſpiritus ſui.*Sapiẽ- 25
tia ſcribę in tempore vacuitatis:& qui mino
ratur actu,ſapientiam percipiet: qua ſapien
tia replebitur *qui tenet aratrum,& qui glo 26
riatur in iaculo,ſtimulo boues agitat,& cõ-
uerſatur in operibus eorum, & enarratio
eius in filijs taurorum.* Cor ſuum dabit ad 27
verſandos ſulcos, & vigilia eius in ſagina
vaccarum.* Sic omnis faber & architectus, 28
qui noctem tamquam diẽ tranſigit,qui ſcul-
pit ſignacula ſculptilia, & aſſiduitas eius va-
riat picturam: cor ſuum dabit in ſimilitudi-
nem picturæ, & vigilia ſua perficiet opus.
* Sic faber ferrarius ſedens iuxta incudem, 29
& conſiderans opus ferri: Vapor ignis vret
carnes eius, & in calore fornacis concerta- 30
tur: *Vox mallei innouat aurem eius,& con D
tra ſimilitudinem vaſis oculus eius: * Cor 31
ſuum dabit in conſummationem operum,
& vigilia ſua ornabit in perfectionem. * Sic 32
figulus ſedens ad opus ſuum, conuertens pe
dibus ſuis rotam, qui in ſolicitudine poſitus
eſt ſemper propter opus ſuum, & in nume-
ro eſt omnis operatio eius. * In brachio ſuo 33
formabit lutum, & ante pedes ſuos curua- 34
bit virtutem ſuam. *Cor ſuum dabit vt con- 34
ſummet linitionem, & vigilia ſua mundabit
fornacem. *Omnes hi in manibus ſuis ſpera 35
uerunt, & vnuſquiſque in arte ſua ſapiens
eſt. * ſine his omnibus non ædificatur ciui- 36
tas.* Et non inhabitabunt, nec inambula- 37
bunt,& in eccleſiam non tranſilient.* Super 38
ſellam iudicis non ſedebũt, & teſtamentum
iudicij non intelligent,neque palam facient
diſciplinam & iudicium,& in parabolis non
inuenientur: * ſed creaturam æui confirma- 39
bunt, & deprecatio illorum in operatione
artis,accommodantes animam ſuam,& con
quirentes in lege Altiſſimi.

CAP. XXXIX.

1 SApientiam omnium antiquorum exqui-
A ret ſapiens, & in prophetis vacabit.
2 * Narrationem virorum nominatorum con
ſeruabit, & in verſutias parabolarum ſimul
3 introibit. * Occulta prouerbiorũ exquiret,
& in abſconditis parabolarũ cõuerſabitur.
4 * In medio magnatorum miniſtrabit, & in
5 conſpectu præſidis apparebit.* In terrã alie
nigenarum gentium pertranſiet:bona. n. &
6 mala in hominibus tentabit. * Cor ſuum
tradet ad vigilandum diluculo ad Dominũ,
qui fecit illum,& in conſpectu Altiſſimi de
7 precabitur. * Aperiet os ſuum in oratio-
8 ne, & pro delictis ſuis deprecabitur. * Si
enim Dominus magnus voluerit, ſpiritu in
9 telligentiæ replebit illum:* & ipſe tamquã
imbres mittet eloquia ſapiẽtiæ ſuæ, & in o-
10 ratione confitebitur Domino:* & ipſe diri-
B get conſilium eius, & diſciplinam, & in ab-
11 ſconditis ſuis conſiliabitur.* Ipſe palam fa-
ciet diſciplinã doctrinæ ſuæ, & in lege teſta
12 menti Domini gloriabitur.* Collaudabunt
multi ſapientiam eius, & vſque in ſæculum
13 non delebitur.*Non recedet memoria eius,
& nomẽ ei' requiretur a generatione in ge
14 nerationem.*Sapientiã eius enarrabunt gen
15 tes,& laudem eius enunciabit eccleſia.* Si
permanſerit,nomen derelinquet plus quam
16 mille:& ſi requieuerit,proderit illi. *Adhuc
conſiliabor,vt enarrem: vt furore enim re-
17 pletus ſum. * In voce dicit: Obaudite me
diuini fructus,& quaſi roſa plantata ſuper ri
18 uos aquarũ fructificate.*Quaſi Libanus odo
19 rem ſuauitatis habete. Florete flores, quaſi
lilium,& date odorem,& frõdete in gratiã,
& collaudate canticum,& benedicite Domi
20 nũ in operibus ſuis.* Date nomini eius ma-
gnificentiam,& cõfitemini illi in voce labio
rũ veſtrorum,& in canticis labiorum,& ci-
21 tharis,& ſic dicetis in confeſſione:*"Opera
22 Domini vniuerſa bona valde. * " In verbo *Gen. *Mar. Gen.
C eius ſtetit aqua ſicut cõgeries:& in ſermone
23 oris illius ſicut exceptoria aquarum:*quo-
niã in præcepto ipſius placor fit, & non eſt
24 minoratio in ſalute ipſius. * Opera omnis
carnis corã illo, & non eſt quidquam abſcõ
25 ditum ab oculis eius.*A ſæculo vſq. in ſæcu-
lum reſpicit,& nihil eſt mirabile in conſpe-
26 ctu eius.*Non eſt dicere: Quid eſt hoc, aut
quid eſt iſtud? omnia enim in tempore ſuo
27 quærentur.* Benedictio illius quaſi fluuius
28 inundauit. * " Quomodo cataclyſmus aridã *Gen.
inebriauit;ſic ira ipſius gentes,quæ non ex-
29 quiſierunt eũ,hereditabit.*"Quomodo con *Exo.
uertit aquas in ſiccitatẽ,& ſiccata eſt terra:
& viæ illius vijs illorum directæ ſunt:ſic pec
30 catoribus offenſiones in ira eius. * Bona
bonis creata ſunt ab initio, ſic nequiſſimis
bona

bona & mala.*" Initium neceſſariæ rei vi- 31
tæ hominũ, aqua, ignis, & ferrum, ſal, lac, &
panis ſimilagineus, & mel, & botrus vuæ, &
oleum, & veſtimentum. * Hæc omnia ſan- 32
ctis in bona, ſic & impijs & peccatoribus in D
mala conuertentur. * Sunt ſpiritus, qui ad 33
vindictam creati ſunt, & in furore ſuo con-
firmauerunt tormenta ſua: * in tempore cõ 34
ſummationis effundent virtutem: & furorẽ
eius, qui fecit illos, placabunt.* Ignis, gran- 35
do, fames, & mors, omnia hæc ad vindictam
creata ſunt: * beſtiarum dentes, & ſcorpij, 36
& ſerpentes, & romphæa vindicans in exter
minium impios. * In mandatis eius epula- 37
bũtur, & ſuper terram in neceſſitatem præ
parabuntur, & in temporibus ſuis non præ
terient verbum.* Propterea ab initio con- 38
firmatus ſum, & conſiliatus ſum, & cogita-
ui, & ſcripta dimiſi. * "Omnia opera Do- 39
mini bona, & omne opus hora ſua ſubmi-
niſtrabit.*Non eſt dicere: Hoc illo nequius 40
eſt: omnia.n. in tempore ſuo comprobabun-
tur.* Et nunc in omni corde & ore collau- 41
date, & benedicite nomen Domini.

CAP. XL.

OCcupatio magna creata eſt omnib. ho 1
minibus, & iugum graue ſuper filios A
Adam, a die exitus de ventre matris eorum,
vſque in diem ſepulturæ, in matrem oĩum.
*Cogitationes eorum, & timores cordis, ad 2
inuentio expectationis, & dies finitionis:*a 3
reſidente ſuper ſedem glorioſam, vſque ad
humiliatum in terra & cinere:*ab eo, qui v- 4
titur hyacintho, & portat coronã, vſque ad
eũ, qui operitur lino crudo: furor, zelus, tu-
multus, fluctuatio, & timor mortis, iracun-
dia perſeuerans, & contentio,* & in tempo 5
re refectionis in cubili ſomnus noctis im-
mutat ſcientiam eius.* Modicum tamquam 6
nihil in requie, & ab eo in ſomnis, quaſi in
die reſpectus.* Conturbatus eſt in viſu cor 7
dis ſui, tamquam qui euaſerit in die belli. In B
tẽpore ſalutis ſuę exurrexit, & admirans ad
nullum timorem: * cum omni carne, ab ho- 8
mine vſque ad pecus, & ſuper peccatores ſe
ptuplum.*" Ad hæc mors, ſanguis, conten 9
tio, & romphæa, oppreſſiones, fames, & cõ-
tritio, & flagella:*ſuper iniquos creata ſunt 10
hæc omnia," & propter illos factus eſt cata
clyſmus.* Omnia, quæ de terra ſunt, in ter- 11
ram conuertentur," & omnes aquæ in ma-
re reuertentur.*Omne munus, & iniquitas 12
delebitur, & fides in ſæculum ſtabit.*Subſtã 13
tia iniuſtorum ſicut fluuius ſiccabũtur, & ſi
cut tonitruum magnum in pluuia perſona-
bunt.*In aperiendo manus ſuas lætabitur: 14
ſic præuaricatores in conſummatione tabe
ſcẽt.*Nepotes impiorũ non multiplicabunt 15
C ramos, & radices immundæ ſuper cacumen
16 petræ ſonant.* Super omnem aquam viridi
tas, & ad oram fluminis ante omne fœnum
17 euelletur.* Gratia ſicut paradiſus in benedi
ctionibus, & miſericordia in ſæculũ perma
18 net. * Vita ſibi ſufficientis operarij concul-
19 cabitur, & in ea inuenies theſaurum.*Filij,
& ædificatio ciuitatis confirmabit nomẽ, &
ſuper hæc mulier immaculata computabi-
20 tur. * Vinum & muſica lætificant cor: & ſu-
21 per vtraq. dilectio ſapientiæ. *Tibiæ, & pſal
terium ſuauem faciunt melodiam, & ſuper
22 vtraque lingua ſuauis.*Gratiam, & ſpeciem
deſiderabit oculus tuus, & ſup hæc virides
23 ſationes. * Amicus, & ſodalis in tempo-
D re conuenientes, & ſuper vtroſque mulier
24 cum viro. * Fratres in adiutorium in tem
pore tribulationis, & ſuper eos miſericordia
25 liberabit.* Aurum & argentum eſt conſti-
tutio pedum: & ſuper vtrumque conſilium
26 beneplacitum.* Facultates & virtutes exal-
27 tant cor, & ſuper hæc timor Domini.* Non
eſt in timore Domini minoratio, & non eſt
28 in eo inquirere adiutorium.*Timor Domi-
ni ſicut paradiſus benedictionis, & ſuper om
29 nem gloriam operuerunt illum.*Fili in tem
pore vitæ tuæ ne indigeas: melius eſt enim
30 mori, quàm indigere.*Vir reſpiciens in mẽ-
ſam alienam, nõ eſt vita eius in cogitatione
victus. alit enim animam ſuam cibis alie-
31 nis. * Vir autem diſciplinatus, & eruditus
32 cuſtodiet ſe. * In ore imprudentis con-
culcabitur inopia, & in ventre eius ignis
ardebit.

CAP. XLI.

1 OMors quàm amara eſt memoria tua
A homini pacem habenti in ſubſtantijs
2 ſuis;* viro quieto, & cuius viæ directæ ſunt
in omnibus, & adhuc valenti accipere cibũ.
3 *O mors, bonum eſt iudicium tuum homini
4 indigẽti, & qui minoratur viribus,*defecto
ætate, & cui de omnibus cura eſt, & incre-
5 dibili, qui perdit patientiam. * Noli me-
tuere iudicium mortis. Memento quæ ante
te fuerũt, & quæ ſuperuẽtura ſunt tibi: hoc
6 iudicium a Domino omni carni: * & quid
ſuperueniet tibi in beneplacito Altiſſimi? ſi
7 ue decẽ, ſiue centũ, ſiue mille anni.*Non eſt
8 enim in inferno accuſatio vitæ. * Filij abo-
8 minationum fiunt filij peccatorum, & qui
9 conuerſantur ſecus domos impiorum. *Fi-
liorum peccatorum peribit hereditas, & cũ
10 ſemine illorum aſſiduitas opprobrij.*De pa
tre impio queruntur filij, quoniam propter
11 illum ſunt in opprobrio. * Væ vobis viri
impij, qui dereliquiſtis legẽ Domini Altiſſi-
12 mi. * Et ſi nati fueritis, in maledictione
naſcemini: & ſi mortui fueritis, in maledi-
13 ctione erit pars veſtra.*" Omnia, quæ de ter *Sup. 40. b. 11.

*Fili in mortuum produc lacrymas,& quaſi 16
dira paſſus incipe plorare, & ſecundum iu-
dicium contege corpus illius, & non deſpi-
cias ſepulturam illius.* Propter delaturam 17
autem amare fer luctum illius vno die, &
cōſolare propter triſtitiam, * & fac luctum 18
ſecundum meritum eius vno die, vel duob.
*Pro.15.b.13. & 17.d.22 propter detractionem. * "A triſtitia enim fe 19
ſtinat mors, & cooperit virtutē, & triſtitia
cordis flectit ceruicem.*In abductione per- 20
manet triſtitia: & ſubſtantia inopis ſecundū
cor eius.*Ne dederis in triſtitia cor tuū, ſed 21
repelle eam a te: & memento nouiſſimorū,
*noli obliuiſci:neque enim eſt conuerſio,& 22
huic nihil proderis, & te ipſum peſſimabis.
*Memor eſto iudicij mei: ſic enim erit & 23
2.Re.12.c.23 tuum:mihi heri,& tibi hodie.# In requie 24
mortui requieſcere fac memoriam eius, & C
conſolare illum in exitu ſpiritus ſui.*Sapiē- 25
tia ſcribę in tempore vacuitatis:& qui mino
ratur actu,ſapientiam percipiet: qua ſapien
tia replebitur *qui tenet aratrum,& qui glo 26
riatur in iaculo,ſtimulo boues agitat,& cō-
uerſatur in operibus eorum, & enarratio
eius in filijs taurorum.* Cor ſuum dabit ad 27
verſandos ſulcos, & vigilia eius in ſagina
vaccarum.* Sic omnis faber & architectus, 28
qui noctem tamquam diē tranſigit,qui ſcul-
pit ſignacula ſculptilia, & aſſiduitas eius va-
riat picturam: cor ſuum dabit in ſimilitudi-
nem picturæ, & vigilia ſua perficiet opus.
*Sic faber ferrarius ſedens iuxta incudem, 29
& conſiderans opus ferri: Vapor ignis vret
carnes eius, & in calore fornacis concerta- 30
tur: *Vox mallei innouat aurem eius,& con D
tra ſimilitudinem vaſis oculus eius: * Cor 31
ſuum dabit in conſummationem operum,
& vigilia ſua ornabit in perfectionem. * Sic 32
figulus ſedens ad opus ſuum, conuertens pe
dibus ſuis rotam, qui in ſolicitudine poſitus
eſt ſemper propter opus ſuum, & in nume-
ro eſt omnis operatio eius. * In brachio ſuo 33
formabit lutum, & ante pedes ſuos curua- 34
bit virtutem ſuam. *Cor ſuum dabit vt con- 34
ſummet linitionem, & vigilia ſua mundabit
fornacem. *Omnes hi in manibus ſuis ſpera 35
uerunt, & vnuſquiſque in arte ſua ſapiens
eſt. * ſine his omnibus non ædificatur ciui- 36
tas.* Et non inhabitabunt, nec inambula- 37
bunt,& in eccleſiam non tranſilient.* Super 38
ſellam iudicis non ſedebūt, & teſtamentum
iudicij non intelligent,neque palam facient
diſciplinam & iudicium,& in parabolis non
inuenientur: * ſed creaturam æui confirma- 39
bunt, & deprecatio illorum in operatione
artis,accommodantes animam ſuam,& con
quirentes in lege Altiſſimi.

CAP. XXXIX.

1 SApientiam omnium antiquorum exqui-
A ret ſapiens, & in prophetis vacabit.
2 * Narrationem virorum nominatorum con
ſeruabit, & in verſutias parabolarum ſimul
3 introibit. * Occulta prouerbiorū exquiret,
& in abſconditis parabolarū cōuerſabitur.
4 * In medio magnatorum miniſtrabit, & in
5 conſpectu præſidis apparebit.* In terrā alie
nigenarum gentium pertranſiet:bona. n. &
6 mala in hominibus tentabit. * Cor ſuum
tradet ad vigilandum diluculo ad Dominū,
qui fecit illum,& in conſpectu Altiſſimi de
7 precabitur. * Aperiet os ſuum in oratio-
8 ne, & pro delictis ſuis deprecabitur. * Si
enim Dominus magnus voluerit, ſpiritu in
9 telligentiæ replebit illum:* & ipſe tamquā
imbres mittet eloquia ſapiētiæ ſuæ, & in o-
10 ratione confitebitur Domino:* & ipſe diri-
B get conſilium eius, & diſciplinam,& in ab-
11 ſconditis ſuis conſiliabitur.* Ipſe palam fa-
ciet diſciplinā doctrinæ ſuæ, & in lege teſta
12 menti Domini gloriabitur.* Collaudabunt
multi ſapientiam eius, & vſque in ſæculum
13 non delebitur.*Non recedet memoria eius,
& nomē eiꝰ requiretur a generatione in ge
14 nerationem.*Sapientiā eius enarrabunt gen
15 tes,& laudem eius enunciabit eccleſia.* Si
permanſerit,nomen derelinquet plus quam
16 mille:& ſi requieuerit,proderit illi. *Adhuc
conſiliabor,vt enarrem: vt furore enim re-
17 pletus ſum. * In voce dicit: Obaudite me
diuini fructus,& quaſi roſa plantata ſuper ri
18 uos aquarū fructificate.*Quaſi Libanus odo
19 rem ſuauitatis habete. Florete flores, quaſi
lilium,& date odorem,& frōdete in gratiā,
& collaudate canticum,& benedicite Domi
20 nū in operibus ſuis.* Date nomini eius ma-
gnificentiam,& cōfitemini illi in voce labio
rū veſtrorum,& in canticis labiorum,& ci-
21 tharis,& ſic dicetis in confeſſione:*"Opera
22 Domini vniuerſa bona valde. * " In verbo *Ge 1.d
C eius ſtetit aqua ſicut cōgeries:& in ſermone *Mr.3.d Gen.1.b
23 oris illius ſicut exceptoria aquarum:*quo-
niā in præcepto ipſius placor fit, & non eſt
24 minoratio in ſalute ipſius. * Opera omnis
carnis corā illo, & non eſt quidquam abſcō
25 ditum ab oculis eius.*A ſæculo vſq.in ſæcu-
lum reſpicit,& nihil eſt mirabile in conſpe-
26 ctu eius.*Non eſt dicere: Quid eſt hoc, aut
quid eſt iſtud? omnia enim in tempore ſuo
27 quærentur. * Benedictio illius quaſi fluuius
28 inundauit. * "Quomodo cataclyſmus aridā *Gen.7.d.
inebriauit;ſic ira ipſius gentes,quæ non ex-
29 quiſierunt eū,hereditabit.*#Quomodo con *Ex.14.d.
uertit aquas in ſiccitatē,& ſiccata eſt terra:
& viæ illius vijs illorum directæ ſunt:ſic pec
30 catoribus offenſiones in ira eius. * Bona
bonis creata ſunt ab initio, ſic nequiſſimus
bona

bona & mala. *" Initium neceſſariæ rei vi- 31
tæ hominũ, aqua, ignis, & ferrum, ſal, lac, &
panis ſimilagineus, & mel, & botrus vuæ, &
oleum, & veſtimentum. * Hæc omnia ſan- 32
ctis in bona, ſic & impijs & peccatoribus in D
mala conuertentur. * Sunt ſpiritus, qui ad 33
vindictam creati ſunt, & in furore ſuo con-
firmauerunt tormenta ſua: * in tempore cõ 34
ſummationis effundent virtutem: & furorẽ
eius, qui fecit illos, placabunt. * Ignis, gran- 35
do, fames, & mors, omnia hæc ad vindictam
creata ſunt: * beſtiarum dentes, & ſcorpij, 36
& ſerpentes, & romphæa vindicans in exter
minium impios. * In mandatis eius epula- 37
bũtur, & ſuper terram in neceſſitatem præ
parabuntur, & in temporibus ſuis non præ
terient verbum. * Propterea ab initio con- 38
firmatus ſum, & conſiliatus ſum, & cogita-
ui, & ſcripta dimiſi. * " Omnia opera Do- 39
mini bona, & omne opus hora ſua ſubmi-
niſtrabit. * Non eſt dicere: Hoc illo nequius 40
eſt: omnia.n. in tempore ſuo comprobabun-
tur. * Et nunc in omni corde & ore collau- 41
date, & benedicite nomen Domini.

CAP. XL.

Occupatio magna creata eſt omnib. ho 1
minibus, & iugum graue ſuper filios A
Adam, a die exitus de ventre matris eorum,
vſque in diem ſepulturæ, in matrem oĩum.
*Cogitationes eorum, & timores cordis, ad 2
inuentio expectationis, & dies finitionis: *a 3
reſidente ſuper ſedem glorioſam, vſque ad
humiliatum in terra & cinere: *ab eo, qui v- 4
titur hyacintho, & portat coronã, vſque ad
eũ, qui operitur lino crudo: furor, zelus, tu-
multus, fluctuatio, & timor mortis, iracun-
dia perſeuerans, & contentio, * & in tempo 5
re refectionis in cubili ſomnus noctis im-
mutat ſcientiam eius. * Modicum tamquam 6
nihil in requie, & ab eo in ſomnis, quaſi in
die reſpectus. * Conturbatus eſt in viſu cor 7
dis ſui, tamquam qui euaſerit in die belli. In B
tẽpore ſalutis ſuę exurrexit, & admirans ad
nullum timorem: * cum omni carne, ab ho- 8
mine vſque ad pecus, & ſuper peccatores ſe
ptuplum. *" Ad hæc mors, ſanguis, conten 9
tio, & romphæa, oppreſſiones, fames, & cõ-
tritio, & flagella: * ſuper iniquos creata ſunt 10
hæc omnia, " & propter illos factus eſt cata
clyſmus. * Omnia, quæ de terra ſunt, in ter- 11
ram conuertentur, " & omnes aquæ in ma-
re reuertentur. * Omne munus, & iniquitas 12
delebitur, & fides in ſæculum ſtabit. * Subſtã 13
tiæ iniuſtorum ſicut fluuius ſiccabũtur, & ſi
cut tonitruum magnum in pluuia perſona-
bunt. * In aperiendo manus ſuas lætabitur: 14
ſic præuaricatores in conſummatione tabe
ſcẽt. * Nepotes impiorũ non multiplicabunt 15
C ramos, & radices immundæ ſuper cacumen
16 petræ ſonant. * Super omnem aquam viridi
tas, & ad oram fluminis ante omne fœnum
17 euelletur. * Gratia ſicut paradiſus in benedi
ctionibus, & miſericordia in ſæculũ perma
18 net. * Vita ſibi ſufficientis operarij concul-
19 cabitur, & in ea inuenies theſaurum. * Filij,
& ædificatio ciuitatis confirmabit nomẽ, &
ſuper hæc mulier immaculata computabi-
20 tur. * Vinum & muſica lætificant cor: & ſu-
21 per vtraq. dilectio ſapientiæ. * Tibiæ, & pſal
terium ſuauem faciunt melodiam, & ſuper
22 vtraque lingua ſuauis. * Gratiam, & ſpeciem
deſiderabit oculus tuus, & ſuꝑ hæc virides
23 ſationes. * Amicus, & ſodalis in tempo-
D re conuenientes, & ſuper vtroſque mulier
24 cum viro. * Fratres in adiutorium in tem
pore tribulationis, & ſuper eos miſericordia
25 liberabit. * Aurum & argentum eſt conſti-
tutio pedum: & ſuper vtrumque conſilium
26 beneplacitum. * Facultates & virtutes exal-
27 tant cor, & ſuper hæc timor Domini. * Non
eſt in timore Domini minoratio, & non eſt
28 in eo inquirere adiutorium. * Timor Domi-
ni ſicut paradiſus benedictionis, & ſuper om
29 nem gloriam operuerunt illum. * Fili in tem
pore vitæ tuæ ne indigeas: melius eſt enim
30 mori, quàm indigere. * Vir reſpiciens in mẽ-
ſam alienam, nõ eſt vita eius in cogitatione
victus. alit enim animam ſuam cibis alie-
31 nis. * Vir autem diſciplinatus, & eruditus
32 cuſtodiet ſe. * In ore imprudentis con-
culcabitur inopia, & in ventre eius ignis
ardebit.

CAP. XLI.

1 O Mors quàm amara eſt memoria tua
A hominiſ pacem habenti in ſubſtantijs
2 ſuis, * viro quieto, & cuius viæ directæ ſunt
in omnibus, & adhuc valenti accipere cibũ.
3 *O mors, bonum eſt iudicium tuum homini
4 indigẽti, & qui minoratur viribus, *defecto
ætate, & cui de omnibus cura eſt, & incre-
5 dibili, qui perdit patientiam! * Noli me-
tuere iudicium mortis. Memento quæ ante
te fuerũt, & quæ ſuperuẽtura ſunt tibi: hoc
6 iudicium a Domino omni carni: * & quid
ſuperueniet tibi in beneplacito Altiſſimi? ſi
7 ue decẽ, ſiue centũ, ſiue mille anni. * Non eſt
8 enim in inferno accuſatio vitæ. * Filij abo-
8 minationum fiunt filij peccatorum, & qui
9 conuerſantur ſecus domos impiorum. *[Fi-
liorum peccatorum periet hereditas, & cũ
10 ſemine illorum aſſiduitas opprobrij. * De pa
tre impio queruntur filij, quoniam propter
11 illum ſunt in opprobrio. * Væ vobis viri
impij, qui dereliquiſtis legẽ Domini Altiſſi-
12 mi. * Et ſi nati fueritis, in maledictione
naſcemini: & ſi mortui fueritis, in maledi-
13 ctione erit pars veſtra. *" Omnia, quæ de ter •Sup 40 b 11.

ra ſunt, in terram conuertentur: ſic impij a
maledicto in perditionē. * Luctus hominū 14
in corpore ipſorum, nomen autem impiorū
delebitur. * Curam habe de bono nomine: 15
hoc enim magis permanebit tibi, quàm mil C
le theſauri pretioſi & magni. * Bonæ vitæ 16
numerus dierum: bonum autem nomen per
manebit in æuum. * Diſciplinam in pace con 17
Sap. 20. d. 32. ſeruate filij. * ſapientia enim abſcondita, &
theſaurus inuiſus, quæ vtilitas in vtriſque?
* Melior eſt homo, qui abſcondit ſtultitiam 18
ſuam, quàm homo, qui abſcōdit ſapientiam
ſuam. * Veruntamen reueremini in his, quæ 19
procedunt de ore meo: * Non eſt enim bo- 20
num omnem reuerentiam obſeruare: & non
omnia omnibus bene placent in fide. * Eru- 21
beſcite a patre & a matre de fornicatione: &
a præſidente & a potente de mendacio: * a 22
principe & a iudice de delicto: a ſynagoga & D
plebe de iniquitate: * a ſocio & amico de in 23
iuſtitia: & de loco, in quo habitas, * de fur- 24
to, de veritate Dei, & teſtamēto: de diſcubi-
tu in panibus, & ab obfuſcatione dati & ac-
cepti: * a ſalutantibus de ſilentio: a reſpe- 25
ctu mulieris fornicariæ: & ab auerſione vul
tus cognati. * Ne auertas faciem a proxi- 26
mo tuo, & ab auferendo partem & non re-
ſtituendo. * Ne reſpicias mulierem alieni 27
Mat. 5. c. 28. viri, & ne ſcruteris ancillam eius, neque ſte
teris ad lectum eius. * Ab amicis de ſermo- 28
nibus improperii: & cum dederis, ne im-
properes.

CAP. XLII.

NOn duplices ſermonem auditus de re- 1
uelatione ſermonis abſconditi, & eris A
vere ſine confuſione, & inuenies gratiam in
conſpectu omnium hominū: ne pro his om-
Leu. 19. c. 15. nibus confundaris, * & ne accipias perſonā
Deu. 1. c. 17. & 16. d. 19. vt delinquas. * De lege Altiſſimi, & teſtamē- 2
Pro. 24. c. 23. Iac. 2. a. 2. to, & de iudicio iuſtificare impium, * de ver- 3
bo ſociorum & viatorum, & de datione he-
reditatis amicorum, * de æqualitate ſtateræ 4
& ponderum, de acquiſitione multorum &
paucorū, * de corruptione emptionis, & ne 5
gotiatorū, & de multa diſciplina filiorū, &
ſeruo peſſimo latus ſanguinare. * Super mu- 6
lierem nequam bonum eſt ſignum. * Vbi ma 7
nus multæ ſunt, claude; & quodcumque tra
des, numera, & appende: datum vero, & ac-
ceptum omne deſcribe. * De diſciplina in 8
ſenſati & fatui, & de ſenioribus, qui iudican B
tur ab adoleſcētibus: & eris eruditus in om-
nibus, & probabilis in conſpectu omniū vi-
uorum. * Filia patris abſcondita eſt vigilia, 9
& ſolicitudo eius aufert ſomnum, ne forte
in adoleſcentia ſua adulta efficiatur, & cum
viro commorata odibilis fiat: * nequando 10
polluatur in virginitate ſua, & in paternis
ſuis grauida inueniatur: ne forte cum viro
commorata tranſgrediatur, aut certe ſterilis
11 efficiatur. * Super filiam luxurioſam confir-
C ma cuſtodiam: ne quando faciat te in oppro
brium venire inimicis, a detractione in ciui
tate, & obiectione plebis, & confundat te in
12 multitudine populi. * Omni homini noli
intendere in ſpecie: & in medio mulierum
13 noli commorari: de veſtimentis enim
procedit tinea, & a muliere iniquitas viri.
14 * Melior eſt enim iniquitas viri, quàm mu-
lier benefaciēs, & mulier confundens in op-
15 probrium. * Memor ero igitur operum Do-
mini, & quæ vidi annunciabo. In ſermoni-
16 bus Domini opera eius. * Sol illuminans
per omnia reſpexit, & gloria Dñi plenum
17 eſt opus eius. * Nonne Dominus fecit ſan-
ctos enarrare omnia mirabilia ſua, quæ con-
firmauit Dominus omnipotens ſtabiliri in
18 gloria ſua? * Abyſſum, & cor hominum in-
D ueſtigauit: & in aſtutia eorum excogitauit.
19 * Cognouit enim Dominus omnem ſcien-
tiam, & inſpexit in ſignum æui, annuncians
quæ præterierūt, & quæ ſuperuentura ſunt,
20 reuelans veſtigia occultorum. * Nō præterit
illum omnis cogitatus, & non abſcondit ſe
21 ab eo vllus ſermo. * Magnalia ſapientiæ ſuæ
decorauit: qui eſt ante ſæculum & vſq. in ſæ-
22 culum, neque adiectum eſt, * neque minui-
23 tur, & non eget alicuius conſilio. Quàm de-
ſiderabilia omnia opera eius, & tamquam
24 ſcintilla, quæ eſt conſiderare! * Omnia hæc
viuunt, & manent in ſæculum, & in omni ne
25 ceſſitate omnia obaudiunt ei. * Omnia dupli
cia, vnū contra vnum, & non fecit quidquā
26 deeſſe. * Vniuſcuiuſque confirmauit bona.
Et quis ſatiabitur videns gloriam eius.

CAP. XLIII.

1 ALtitudinis firmamentum pulchritudo
A eius eſt, ſpecies cæli in viſione gloriæ.
2 * Sol in aſpectu annuncians in exitu, vas ad-
3 mirabile opus excelſi. * In meridiano exurit
terram, & in conſpectu ardoris eius quis po
terit ſuſtinere? Fornacē cuſtodiēs in operibꝰ
4 ardoris: * tripliciter ſol exurens montes, ra-
dios igneos exufflans, & refulgens radijs
5 ſuis obcæcat oculos. * Magnus Dominus qui
fecit illum, & in ſermonibus eius feſtinauit
6 iter. * Et luna in omnibus in tempore ſuo,
7 oſtenſio temporis, & ſignum æui. * A luna
ſignum diei feſti, luminare quod minuitur
8 in conſummatione. * Menſis ſecundum no-
men eius eſt, creſcens mirabiliter in conſum
9 matione. * Vas caſtrorum in excelſis, in fir-
10 mamēto cæli reſplendens glorioſe. * Species
B cæli gloria ſtellarum, mundum illuminans
11 in excelſis Dominus. * In verbis ſanctis
ſtabunt ad iudicium, & non deficient in vi-
12 gilijs ſuis. * Vide arcum, & benedic eum,
qui fecit illum: valde ſpecioſus eſt in ſplen-
dore

dore ſuo.*Gyrauit cælũ in circuitu gloriæ 13
ſuę,manus Excelſi aperuerunt illum.*Impe 14
rio ſuo accelerauit niuem,& accelerat coru
ſcationes emittere iudicij ſui.*Propterea a 15
perti ſunt theſauri,& euolauerũt nebulæ ſi
cut aues.*In magnitudine ſua poſuit nubes, 16
& confracti ſunt lapides grandinis.* In con 17
ſpectu eius commouebuntur montes, & in
voluntate eius aſpirabit Notus.* Vox toni- 18
trui eius verberabit terram,tempeſtas Aqui
lonis,& congregatio ſpiritus: *& ſicut auis 19
deponens ad ſedendum, aſpergit niuem, &
ſicut locuſta demergens deſcenſus eius.*Pul 20
chritudinem candoris eius admirabitur ocu C
lus, & ſuper imbrem eius expaueſcet cor.
*Gelu ſicut ſalem effundet ſuper terram:& 21
dum gelauerit, fiet tamquam cacumina tri-
buli.* Frigidus ventus Aquilo flauit, & gela 22
uit cryſtallus ab aqua,ſuper omnem congre
gationem aquarum requieſcet, & ſicut lori
cą induet ſe aquis.*Et deuorabit montes,& 23
exuret deſertũ, & extinguet viride,ſicut i-
gne.*Medicina omnium in feſtinatione ne- 24
bulæ:& ros obuians ab ardore venienti hu-
milem efficiet eum. * In ſermone eius ſi- 25
luit vẽtus, & cogitatione ſua placauit abyſ
ſum, & plantauit in illa Dominus inſulas.
* Qui nauigant mare, enarrent pericula e- 26
ius:& audientes auribus noſtris admirabi-
mur. * Illic præclara opera, & mirabilia: 27
varia beſtiarum genera, & omnium peco-
rum,& creatura belluarum.*Propter ipſum 28
confirmatus eſt itineris finis, & in ſermone D
eius compoſita ſũt omnia.*Multa dicemus, 29
& deficiemus in verbis: conſummatio autẽ
ſermonum,ipſe eſt in omnibus. * Glorian- 30
tes ad quid valebimus? ipſe enim omnipo-
tens ſuper omnia opera ſua.*Terribilis Do- 31
minus,& magnus vehementer, & mirabilis
potentia ipſius. * Glorificantes Dominum 32
quãtumcũque potueritis,ſuperualebit enim
adhuc, & admirabilis magnificentia eius.
*Benedicentes Dominum, exaltate illum 33
quantum poteſtis: maior enim eſt omni lau
de. * Exaltantes eum replemini virtute.ne 34
laboretis:non enim comprehẽdetis.*" Quis 35
videbit eum,& enarrabit? & quis magnifica
bit eum ſicut eſt ab initio?*Multa abſcõdita 36
ſunt maiora his: pauca enim vidimus operũ
eius. * Omnia autem Dominus fecit,& pie 37
agentibus dedit ſapientiam.

CAP. XLIIII.

LAudemus viros glorioſos, & parentes 1
noſtros in generatione ſua.*Multã glo- 2
riam fecit Dominus magnificentia ſua a ſæ- A
culo.*Dominantes in poteſtatibus ſuis, ho- 3
mines,magni virtute,& prudentia ſua prędi
ti,nunciantes in prophetis dignitatem pro-
phetarum,* & imperantes in præſenti popu 4
lo,& virtute prudentiæ populis ſanctiſſima
5 verba. * In peritia ſua requirentes modos
muſicos, & narrantes carmina ſcripturarũ.
6 * Homines diuites in virtute,pulchritudinis
ſtudium habentes: pacificantes in domibus
7 ſuis. * Omnes iſti in generationibus gentis
ſuæ gloriam adepti ſunt,& in diebus ſuis ha
8 bentur in laudibus.*Qui de illis nati ſunt,re
9 liquerunt nomen narrandi laudes eorũ: *&
B ſunt quorum nõ eſt memoria:perierũt qua-
ſi qui non fuerint: & nati ſunt,quaſi non na
10 ti,& filij ipſorum cum ipſis.* Sed illi viri mi
ſericordiæ ſunt,quorum pietates nõ defue-
11 runt:*cum ſemine eorum permanent bona,
12 *hereditas ſancta nepotes eorum, & in teſta
13 mentis ſtetit ſemen eorum: * & filij eorum
propter illos vſque in æternum manent: ſe-
men eorum & gloria eorũ non derelinque-
14 tur. * Corpora ipſorum in pace ſepulta ſũt,
& nomen eorum viuit in generationẽ & ge
15 nerationem. * Sapientiam ipſorum narrent
populi, & laudem eorum nunciet eccleſia.
16 * *Henoch placuit Deo, & tranſlatus eſt in *Gen.5.c.24
C paradiſum, vt det gentibus pœnitentiam. Heb.11.b.5
17 * Noe inuentus eſt perfectus, iuſtus, & in tẽ
18 pore iracundiæ factus eſt recõciliatio.*Ideo
dimiſſum eſt reliquum terræ, cum factũ eſt
19 diluuium. * *Teſtamenta ſæculi poſita ſunt
apud illum, ne deleri poſſit diluuio omnis *Gen 6.b.9 & 7.a.1
20 caro. * "Abraham magnus pater multitudi- Hebr.11.b.7
nis gentium, & non eſt inuentus ſimilis illi *Gen.9.b.9
in gloria:qui conſeruauit legem Excelſi, &
21 fuit in teſtamento cum illo.*" In carne eius *Gen.12.a.2
D ſtare fecit teſtamentũ,& in tentatione inuẽ- & 15.a.5
22 tus eſt fidelis.*Ideo iureiurãdo dedit illi glo Gen.17.c.10 Gen.22.a.1
riam in gẽte ſua, creſcere illum quaſi terræ *Gal.3.b.6
23 cumulum, * & vt ſtellas exaltare ſemẽ eius,
& hereditate illos a mari vſque ad mare, &
24 a flumine vſq.ad terminos terræ.* Et ĩ Iſaac
eodem modo fecit propter Abraham patrẽ
25 eius. * Benedictionem omnium Gentiũ de-
dit illi Dominus,& teſtamentum confirma-
26 uit ſuper caput Iacob.* Agnouit eum in be-
nedictionibus ſuis,& dedit illi hereditatem,
& diuiſit illi partem in tribubus duodecim.
27 * Et conſeruauit illi homines miſericordiæ,
inuenientes gratiam in oculis omnis carnis.

CAP. XLV.

1 DIlectus Deo, & hominibus Moyſes: Exo.11.a.3
A cuius memoria in benedictione eſt.
2 * Similem illum fecit in gloria ſanctorum,
& magnificauit eum in timore inimicorum,
3 & in verbis ſuis monſtra placauit. * " Glo- *Exo.6.7.8
rificauit illum in conſpectu regum, & iuſ-
ſit illi coram populo ſuo, & oſtendit illi
4 gloriam ſuam. * In fide & lenitate ipſius
ſanctum fecit illum, & elegit eum ex omni
5 carne. * Audiuit enim eum, & vocem ip-
6 ſius, & induxit illum in nubem. * Et de-

dit illi coram præcepta, & legem vitæ & di-
ſciplinæ, docere Iacob teſtamẽtum ſuum, &
*Nu.12.a.3.7 iudicia ſua Iſrael. * * Excelſum fecit Aaron 7
fratrem eius, & ſimilem ſibi de tribu Leui:
* ſtatuit ei teſtamentum æternum, & dedit 8
illi ſacerdotium gentis: & beatificauit illum
in gloria, * & circumcinxit eum zona glo- 9
riæ, & induit eum ſtolam gloriæ, & corona
Exo.28.f.35 uit eũ in vaſis virtutis. "Circumpedes, & fe 10
moralia, & humerale poſuit ei, & cinxit B
illum tintinnabulis aureis plurimis in gyro,
* dare ſonitum in inceſſu ſuo, auditum face 11
re ſonitum in templo in memoriam filijs
gentis ſuæ. * Stolam ſanctam, auro, & 12
hyacintho, & purpura, opus textile, viri ſa-
pientis, iudicio & veritate præditi: * torto 13
cocco opus artificis, gemmis pretioſis figu-
ratis in ligatura auri, & opere lapidarij ſcul
ptis in memoriam ſecundum numerum tri-
buum Iſrael: * Corona aurea ſuper mitram 14
eius expreſſa ſigno ſanctitatis, & gloria ho-
noris: opus virtutis, & deſideria oculorum
ornata. * Sic pulchra ante ipſum non fue- 15
runt talia vſque ad originem. * Non eſt in- 16
dutus illa alienigena aliquis, ſed tantum fi-
lij ipſius ſoli, & nepotes eius per omne tem
pus. * Sacrificia ipſius conſumpta ſunt igne 17
*Leu.8.b.12 quotidie. * "Compleuit Moyſes manus eius, C
& vnxit illum oleo ſancto. * Factum eſt illi 18
in teſtamentum æternum, & ſemini eius ſi- 19
cut dies cæli, fungi ſacerdotio, & habere
laudem, & glorificare populum ſuum in
nomine eius. * Ipſum elegit ab omni vi- 20
uente, offerre ſacrificium Deo, incenſum,
& bonum odorem, in memoriam placare
pro populo ſuo: * & dedit illi in præceptis 21
ſuis poteſtatem, in teſtamentis iudiciorum,
docere Iacob teſtimonia, & in lege ſua lu-
*Nu.16.a.1. cem dare Iſrael. * " Quia contra illum ſte- 22
terunt alieni, & propter inuidiam circum-
dederunt illum homines in deſerto, qui erat
cum Dathan & Abiron, & congregatio Co
re in iracundia. * Vidit Dominus Deus, & 23
non placuit illi, & conſumpti ſunt in impe-
tu iracundiæ. * Fecit illis monſtra, & con- 24
ſumpſit illos in flamma ignis. * Et addidit 25
Aaron gloriam, & dedit illi hæreditatem,
& primitias frugum terræ diuiſit illi. * Pa- 26
nem ipſis in primis parauit in ſatietatem: D
nam & ſacrificia Domini edent, quæ dedit il
li, & ſemini eius. * Ceterum in terra gen- 27
tes non hereditabit, & pars non eſt illi in
gente: ipſe eſt enim pars eius, & hæreditas.
*Nu 25.b.7 * "Phinees filius Eleazari tertius in gloria 28
1.Mac.2.f.54 eſt, imitando eum in timore Domini: * & ſta 29
re in reuerentia gentis: in bonitate & ala-
critate animæ ſuæ placuit Deo pro Iſrael.
* Ideo ſtatuit illi teſtamentum pacis, prin- 30
cipem ſanctorum & gentis ſuæ, vt ſit illi &
ſemini eius ſacerdotij dignitas in æternum.
* Et teſtamentum Dauid regi filio Ieſſæ de 31
tribu Iuda, hereditas ipſi & ſemini eius, vt
daret ſapientiam in cor noſtrum iudicare
gentem ſuam in iuſtitia, ne abolerentur bo-
na ipſorum, & gloriam ipſorum in gentem
eorum æternam fecit.

CAP. XLVI.

1 Fortis in bello Ieſus Naue ſucceſſor Moy
A ſi in prophetis, qui fuit magnus ſecun-
2 dum nomen ſuum, * maximus in ſalutem
electorum Dei, expugnare inſurgentes ho-
ſtes, vt conſequeretur hereditatem Iſrael.
3 * Quam gloriam adeptus eſt in tollendo ma
nus ſuas, & iactando contra ciuitates rom-
4 phæas? * Quis ante illum ſic reſtitit? Nam ho *Ioſ.10…
5 ſtes ipſe Dñs perduxit. * " An non in iracun-
dia eius impeditus eſt ſol, & vna dies facta
6 eſt quaſi duo? * Inuocauit Altiſſimum po-
tentem in oppugnando inimicos vndique,
& audiuit illum magnus & ſanctus Deus in
7 ſaxis grandinis virtutis valde fortis. * Impe
tum fecit contra gentem hoſtilẽ, & in deſcẽ
8 ſu perdidit contrarios, * vt cognoſcant Gen
B tes potentiam eius, quia contra Deũ pugna
re non eſt facile. Et ſecutus eſt a tergo po-
9 tentis: * " & in diebus Moyſi miſericordiã *Nu.14…
fecit ipſe, & Caleb filius Iephone, ſtare
contra hoſtem, & prohibere gentem a pec
10 catis, & perfringere murmur malitiæ. * Et
ipſi duo conſtituti, a periculo liberati ſunt
a numero ſexcentorum millium peditum,
inducere illos in hereditatem, in terram,
11 quæ manat lac & mel. * Et dedit Domin' ipſi
Caleb fortitudinem, & vſque in ſenectutem
permanſit illi virtus, vt aſcenderet in excel-
ſum terræ locum, & ſemẽ ipſius obtinuit he
12 reditatem: * vt viderent omnes filij Iſrael
13 quia bonum eſt obſequi ſancto Deo. Et
C iudices ſinguli ſuo nomini, quorum non eſt
corruptum cor: qui non auerſi ſunt a Domi
14 no, * vt ſit memoria illorum in benedictio-
15 ne, & oſſa eorum pullulent de loco ſuo, * &
nomen eorum permaneat in æternum, per-
manens ad filios illorum, ſanctorum viro-
16 rum gloria. * Dilectus a Domino Deo ſuo
Samuel propheta Domini, renouauit im-
17 perium, & vnxit principes in gente ſua. * In
lege Domini congregationem iudicauit, &
vidit Deus Iacob, & in fide ſua probatus eſt
18 propheta. * Et cognitus eſt in verbis ſuis fi-
19 delis, quia vidit Deum lucis: * & inuocauit
D Dominum omnipotentem, in oppugnando
hoſtes circumſtantes vndique in oblatione
20 agni inuiolati. * Et intonuit de cælo Domi-
nus, & in ſonitu magno auditam fecit vocẽ
21 ſuam, * & contriuit principes Tyriorum, &
22 omnes duces Philiſthijm: * & ante tempus fi-
nis vitæ ſuæ & ſæculi, teſtimonium præbuit
in cõſpectu Domini, & Chriſti, pecunias &
vſque ad calceamenta ab omni carne nõ ac-
cepit,

cepit, & non accuſauit illum homo.* Et poſt 23
hoc dormiuit, & notũ fecit regi, & oſtẽdit il
li finẽ vitæ ſuæ, & exaltauit vocem ſuam de
terra in prophetia delere impietatem gẽtis.

CAP. XLVII.

POſt hæc ſurrexit Nathan propheta in die 1
bus Dauid'. * Et quaſi adeps ſeparatus a 2
carne, ſic Dauid a filijs Iſrael. * " Cum leo- A
nibus luſit quaſi cum agnis: & in vrſis ſimi- 3
liter fecit ſicut in agnis ouium in iuuentute
ſua.** Numquid non occidit gigantem, & 4
abſtulit opprobrium de gente?* In tollendo 5
manum, ſaxo fundæ deiecit exultationẽ Go
liæ:* nam inuocauit Dominum omnipoten- 6
tem, & dedit in dextera eius tollere hominẽ
fortem in bello, & exaltare cornu gẽtis ſuę.
*" Sic in decẽ millibus glorificauit eum, & 7
laudauit eum in benedictionibus Domini in
offerendo illi coronam gloriæ:* contriuit e- 8
nim inimicos vndique, & extirpauit Phili-
ſthijm contrarios vſque in hodiernũ diem:
contriuit cornu ipſorum vſque in æternum.
* In omni opere dedit confeſſionem Sãcto, 9
& Excelſo in verbo gloriæ.* De omni corde B
ſuo laudauit Dominum, & dilexit Deum, qui 10
fecit illum: & dedit illi contra inimicos po-
tentiam:* & ſtare fecit cantores contra alta 11
re, & in ſono eorum dulces fecit modos.* Et 12
dedit in celebrationibus decus, & ornauit
tempora vſque ad conſummationem vitæ,
vt laudarent nomen ſanctum Domini, & am
plificarent mane Dei ſanctitatem. *" Domi- 13
nus purgauit peccata ipſius, & exaltauit in
æternum cornu eius: & dedit illi teſtamentũ
regni, & ſedem gloriæ in Iſrael.* Poſt ipſum 14
ſurrexit filius ſenſatus, & propter illũ deie-
cit omnem potentiam inimicorum. *" Salo- 15
mon imperauit in diebus pacis, cui ſubiecit
Deus omnes hoſtes, vt conderet domum in
nomine ſuo, & pararet ſanctitatem in ſempi
ternum: quemadmodum eruditus es in iu-
uentute tua,** & impletus es, quaſi flumen, 16
ſapientia, & terram retexit anima tua. * Et 17
repleſti in comparationibus ænigmata: ad C
inſulas longe diuulgatum eſt nomen tuum,
& dilectus es, in pace tua. * In cantilenis, & 18
prouerbijs, & comparationibus, & interpre
tationibus miratæ ſunt terræ,* & in nomine 19
Domini Dei, cui eſt cognomen, Deus Iſrael.
*" Collegiſti quaſi aurichalcum aurum, & 20
vt plumbum compleſti argentum, * & incli- 21
naſti femora tua mulieribus: poteſtatem ha-
buiſti in corpore tuo, * dediſti maculam in 22
gloria tua, & profanaſti ſemen tuum induce
re iracũdiam ad liberos tuos, & incitari ſtul
titiam tuam, * vt faceres imperium biparti- 23
tum, " & ex Ephraim imperare imperiũ du-
rum.* Deus autẽ nõ derelinquet miſericor- 24
diam ſuam, & non corrũpet, nec delebit o- D.
pera ſua, neque perdet a ſtirpe nepotes ele-
cti ſui: & ſemen eius, qui diligit Dominum,
25 non corrumpet.* Dedit autem reliquum Ia-
26 cob, & Dauid de ipſa ſtirpe. * Et finem ha-
27 buit Salomon cum patribus ſuis.* Et dereli-
quit poſt ſe de ſemine ſuo, gentis ſtultitiam,
28 *" & imminutum a prudentia, Roboam, *3.Reg. 12.d. 28.
29 qui auertit gentem conſilio ſuo: * & Iero-
boam filium Nabat, qui peccare fecit Iſrael,
& dedit viam peccandi Ephraim, & plurima
30 redundauerũt peccata ipſorũ.* Valde auerte
31 runt illos a terra ſua. * Et quæſiuit omnes ne
quitias vſque dum perueniret ad illos defen
ſio, & ab omnibus peccatis liberauit eos.

CAP. XLVIII.

1 ET ſurrexit Elias propheta, quaſi ignis, 3.Re.17.a.1.
A & verbum ipſius quaſi facula ardebat.
2 * Qui induxit in illos famem, & irritantes il
lum inuidia ſua pauci facti ſunt. nõ enim po-
3 terãt ſuſtinere præcepta Domini. *" Verbo *3.Reg.18.
Domini continuit cælum, & deiecit de cælo 4.Reg.1.
4 ignem ter. * ſic amplificatus eſt Elias in mi-
rabilibus ſuis. Et quis poteſt ſimiliter ſic glo
5 riari tibi? *" Qui ſuſtuliſti mortuum ab in- *3.Reg.17.c. 22.
feris de ſorte mortis in verbo Domini Dei.
6 * Qui deieciſti reges ad perniciem, & cõfre
giſti facile potentiam ipſorum, & glorioſos
7 de lecto ſuo. * Qui audis in Sina iudicium,
8 & in Horeb iudicia defenſionis. * Qui vn-
gis reges ad pœnitentiam, & prophetas fa-
9 cis ſucceſſores poſt te.* " Qui receptus es in *4.Reg. 2.b. 11.
B turbine ignis, in curru equorum igneorum. Mal.4.a.6.
10 * Qui ſcriptus es in iudicijs temporum leni
re iracundiam Domini; conciliare cor patris
11 ad filium, & reſtituere tribus Iacob. * Beati
ſunt, qui te viderunt, & in amicitia tua deco
12 rati ſunt. * nam nos vita viuimus tantum,
poſt mortem autem non erit tale nomen no
13 ſtrum.* " Elias quidem in turbine tectus eſt, *4.Re.2.c.11.
& in Eliſeo cõpletus eſt ſpiritus eius: in die-
bus ſuis non pertimuit principem, & poten-
14 tia nemo vicit illum. * nec ſuperauit illum
verbum aliquod * & mortuum prophetauit
15 corpus eius. * In vita ſua fecit monſtra, & *4.Reg.13.d. 21.
16 in morte mirabilia operatus eſt. * In omni-
C bus iſtis non pœnituit populus, & non re-
ceſſerunt a peccatis ſuis vſque dum eiecti
ſunt de terra ſua, & diſperſi ſunt in omnẽ ter
17 ram: * & relicta eſt gens perpauca, & prin-
18 ceps in domo Dauid. * Quidam ipſorum fe-
cerunt quod placeret Deo: alij autem multa
19 commiſerunt peccata.* Ezechias muniuit ci
uitatem ſuam, & induxit in medium ipſius
aquam, & fodit ferro rupẽ, & ædificauit ad
20 aquã puteũ.* " In diebus ipſius aſcẽdit Sena- *4.Reg.18.d. 13.
cherib, & miſit Rabſacen, & ſuſtulit manum
ſuã contra illos, & extulit manũ ſuã in Siõ,
21 & ſuperbus factus eſt potentia ſua. * Tunc
mota ſunt corda, & manus ipſorum: &
dolue-

doluerunt quaſi parturientes mulieres.* Et 22
inuocauerunt Dominum miſericordem, & D
expandentes manus ſuas, extulerunt ad cæ-
lum: & ſanctus Dñs Deus audiuit cito vocem
ipſorum.* Non eſt cõmemoratus peccatorũ 23
illorum, neque dedit illos inimicis ſuis, ſed
purgauit eos in manu Iſaiæ ſãcti prophetæ.
*4.Reg.19.g.35 *a Deiecit caſtra Aſſyriorum, & contriuit il 24
Tob.1.d.21. los Angelus Domini.* nam fecit Ezechias 25
Iſa.37.g.36. quod placuit Deo, & fortiter iuit in via
1.Mac.7.f.41 2.Mac.8.e.19. Dauid patris ſui, quam mandauit illi Iſaias
propheta magnus, & fidelis in conſpectu
4.Reg.20.a.1. Dei. a In diebus ipſius retro rediјt Sol, & 26
Iſa.38.a.1. addidit regi vitam.* Spiritu magno vidit vl- 27
tima, & conſolatus eſt lugentes in Sion. Vſ-
que in ſempiternum* oſtendit futura & ab- 28
ſcondita antequam euenirent.

CAP. XLIX.

4.Reg.22.a.1 MEmoria Ioſiæ in compoſitionem odo 1
ris facta opus pigmentarij.* In oĩ ore A
quaſi mel indulcabitur eius memoria, & vt 2
muſica in conuiuio vini.* Ipſe eſt directus di 3
uinitus in pœnitentiam gentis, & tulit abo-
minationes impietatis.* Et gubernauit ad 4
Dñm cor ipſius, & in diebus peccatorum
corroborauit pietatem.* Præter Dauid, & 5
Ezechiam, & Ioſiam, omnes peccatum com
miſerunt: * nam reliquerunt legem Altiſſi- 6
mi reges Iuda, & contempſerunt timorem
Dei.* Dederunt enim regnum ſuum alijs, & 7
4.Reg.25.b.9. gloriam ſuam alienigenæ genti. a Incende B
runt electam ſanctitatis ciuitatem, & deſer- 8
tas fecerũt vias ipſius in manu Ieremię.* Nã 9
male tractauerunt illum, qui a vẽtre matris
conſecratus eſt propheta, euertere, & eru-
ere, & perdere, & iterũ ędificare, & renoua-
Ezec.1.a.4 re. a Ezechiel qui vidit conſpectum gloriæ, 10
quã oſtendit illi in curru Cherubim.* Nam 11
commemoratus eſt inimicorum in imbre, C
benefacere illis, qui oſtẽderunt rectas vias.
* Et duodecim prophetarum oſſa pullulent 12
de loco ſuo: nam corroborauerunt Iacob,
& redemerunt ſe in fide virtutis.* a Quõ 13
*1.Eſd.3.a.2 Agg.1.& 2. amplificemus Zorobabel? nam & ipſe quaſi
ſignum in dextera manu;* ſic & Ieſum filiũ 14
Ioſedec? qui in diebus ſuis ædificauerunt do
mum, & exaltauerũt templum ſanctum Do-
Zach.3.a.1 mino, paratũ in gloriam ſempiternam. a Et 15
Nehemias in memoria multi temporis, qui D
erexit nobis muros euerſos, & ſtare fecit
portas & ſeras, qui erexit domos noſtras.
* Nemo natus eſt in terra qualis Henoch: 16
Gen.41.f.40 42.a.3.45.a.5.50 d.20. nam & ipſe receptus eſt a terra. a Neque vt 17
Ioſeph, qui natus eſt homo, princeps fratrũ,
firmamentum gentis, rector fratrum, ſtabili
mẽtum populi:* & oſſa ipſius viſitata ſunt, 18
& poſt mortem prophetauerunt.* a Seth, & 19
*Ge.4. Gen.5.d.32. Sem apud homines gloriam adepti ſunt: &
ſuper omnem animam in origine Adam.

CAP. L.

1 SImon Oniæ filius, ſacerdos magnus, qui
A in vita ſua ſuffulſit domum, & in diebus
2 ſuis corroborauit templum.* Templi etiam
altitudo ab ipſo fundata eſt, duplex ædifica-
3 tio & excelſi parietes templi.* In diebus ip-
ſius emanauerunt putei aquarũ, & quaſi ma
4 re adimpleti ſunt ſupra modum.* Qui cu-
rauit gentem ſuam, & liberauit eam a perdi
5 tione.* Qui præualuit amplificare ciuitatẽ,
qui adeptus eſt gloriam in conuerſatione gẽ
tis: & ingreſſum domus, & atrij amplifica-
6 uit.* Quaſi ſtella matutina in medio nebu-
læ, & quaſi luna plena in diebus ſuis lucet.
7 *Et quaſi Sol refulgens, ſic ille effulſit in tẽ-
8 plo Dei.* Quaſi arcus refulgens inter nebu-
las gloriæ, & quaſi flos roſarum in diebus
vernis, & quaſi lilia quæ ſunt in tranſitu a-
quæ, & quaſi thus redolens in diebus æſtatis.
9 * Quaſi ignis effulgens, & thus ardens in
10 igne.* Quaſi vas auri ſolidum, ornatum om-
B ni lapide pretioſo.* Quaſi oliua pullulãs, &
11 cypreſſus in altitudinem ſe extollens, in ac-
cipiendo ipſum ſtolam gloriæ, & veſtiri eũ
12 in conſummationem virtutis.* In aſcenſu
altaris ſancti, gloriam dedit ſanctitatis ami-
13 ctum.* In accipiendo autem partes de ma-
nu ſacerdotum, & ipſe ſtans iuxta aram. Et
circa illum corona fratrum: quaſi plantatio
14 cedri in monte Libano,* ſic circa illum ſtete
runt quaſi rami palmæ, & omnes filij Aarõ
15 in gloria ſua.* Oblatio autem Domini in
manibus ipſorum, coram omni ſynagoga Iſ
rael: & conſummatione fungens in ara, am-
16 plificare oblationem excelſi regis* porrexit
manum ſuam in libatione, & libauit de ſan-
17 guine vuæ.* Effudit in fundamento altaris
C odorem diuinum excelſo principi.* Tunc
18 exclamauerũt filij Aaron, in tubis producti
libus ſonuerunt, & auditam fecerũt vocem
19 magnã in memoriam coram Deo.* Tũc om
nis populus ſimul properauerunt, & cecide
runt in faciem ſuper terram, adorare Dñm
Deum ſuum, & dare preces omnipotenti
20 Deo excelſo.* Et amplificauerunt pſallen-
tes in vocibus ſuis, & in magna domo au-
21 ctus eſt ſonus ſuauitatis plenus.* Et roga-
uit populus Dominum excelſum in prece,
vſque dum perfectus eſt honor Domini, &
22 munus ſuum perfecerunt.* Tunc deſcẽdẽs,
manus tua extulit in omnem cõgregationẽ
filiorum Iſrael dare gloriã Deo a labijs ſuis,
23 & in nomine ipſius gloriari:* & iterauit ora-
tionem ſuam, volens oſtendere virtutẽ Dei.
24 * Et nunc orate Deum omnium, qui magna
D fecit in omni terra, qui auxit dies noſtros a
ventre matris noſtræ, & fecit nobiſcum
25 ſecundum ſuam miſericordiam:* det nobis
iucunditatem cordis, & fieri pacem in dieb.
noſtris

noſtris in Iſrael per dies ſẽpiternos; * crede 26
re Iſrael nobiſcum eſſe Dei miſericordiam,
vt liberet nos in diebus ſuis. * Duas gentes 27
odit anima mea: tertia autem non eſt gens,
quam oderim:* qui ſedent in monte Seir, & 28
Philiſthijm, & ſtultus populus, qui habitat in
Sichimis. * Doctrinam ſapientiæ & diſcipli- 29
næ ſcripſit in codice iſto Ieſus filius Sirach
Ieroſolymita, qui renouauit ſapientiam de
corde ſuo. * Beatus, qui in iſtis verſatur bo- 30
nis: qui ponit illa in corde ſuo, ſapiens erit
ſemper. * Si enim hæc fecerit, ad omnia vale 31
bit: quia lux Dei, veſtigium eius eſt.

CAP. LI.

ORatio Ieſu filij Sirach: Confitebor tibi 1
Domine rex, & collaudabo te Deũ ſal A
uatorem meum. * Confitebor nomini tuo: 2
quoniam adiutor & protector factus es mi-
hi, * & liberaſti corpus meum a perditione, 3
a laqueo linguæ iniquæ, & a labijs operantiũ
mendacium, & in conſpectu aſtantium fa-
ctus es mihi adiutor.* Et liberaſti me ſecun- 4
dum multitudinem miſericordiæ nominis
tui a rugientibus, præparatis ad eſcam, * de 5
manibus quærentium animam meam, & de
portis tribulationum quæ circumdederunt
me: * a preſſura flammæ, quæ circumdedit 6
me, & in medio ignis non ſum æſtuatus: * de 7
altitudine vẽtris inferi, & a lingua coinqui-
nata, & a verbo mendacij, a rege iniquo, & a
lingua iniuſta: * laudabit vſque ad mortem 8
anima mea Dominum, * & vita mea appro- 9
pinquans erat in inferno deorſum. * Circũ- 10
dederunt me vndique, & non erat qui adiu- B
uaret. Reſpiciens eram ad adiutorium homi
num, & non erat.* Memoratus ſum miſeri- 11
cordiæ tuæ Domine, & operationis tuæ, quæ
a ſæculo ſunt: * quoniam eruis ſuſtinentes te 12
Domine, & liberas eos de manibus gentiũ.
* Exaltaſti ſuper terram habitationẽ meam, 13
& pro morte defluente deprecatus ſum.*In- 14
uocaui Dominum patrem Domini mei, vt
nõ derelinquat me in die tribulationis meæ,
& in tempore ſuperborum ſine adiutorio.
15 * Laudabo nomen tuum aſſidue, & collauda
bo illud in cõfeſſione, & exaudita eſt oratio
16 mea.*Et liberaſti me de perditione, & eripui
17 ſti me de tempore iniquo. * Propterea cõfi-
tebor, & laudem dicam tibi, & benedicam
18 nomini Domini.* Cum adhuc iunior eſſem,
C priuſquam oberrarem, quæſiui ſapientiam
19 palam in oratione mea.*Ante templum po-
ſtulabam pro illa, & vſque in nouiſſimis in-
quiram eam. Et effloruit tanquam præcox
20 vua, * lætatum eſt cor meum in ea. * Ambula-
uit pes meus iter rectum, a iuuentute mea
21 inueſtigabam eam. * Inclinaui modice aurẽ
22 meam, & excepi illam. * Multam inueni in
meipſo ſapientiam, & multum profeci in ea.
23 * Danti mihi ſapientiam, dabo gloriam.
24 * Conſiliatus ſum enim vt facerem illam: ze-
25 latus ſum bonum, & non confundar. * Col-
luctata eſt anima mea in illa, & in faciendo
26 eam confirmatus ſum. * Manus meas exten-
27 di in altum, & inſipientiam eius luxi. * Ani-
mam meam direxi ad illam, & in agnitione
28 inueni eam.* Poſſedi cum ipſa cor ab initio:
29 propter hoc non derelinquar. * Vẽter meus
D conturbatus eſt quærendo illam: propterea
30 bonam poſſidebo poſſeſſionem. * Dedit mi-
hi Dominus linguam mercedem meam: &
31 in ipſa laudabo eum. * Appropiate ad me in-
docti, & congregate vos in domum diſcipli-
32 næ. * quid adhuc retardatis? & quid dicitis
in his? animæ veſtræ ſitiunt vehementer.
33 * Aperui os meum, & locutus ſum: Compa-
34 rate vobis ſine argento, * & collum veſtrum
ſubijcite iugo, & ſuſcipiat anima veſtra di-
ſciplinam: in proximo eſt enim inuenire eã.
35 * Videte oculis veſtris quia modicum labora
36 ui, & inueni mihi multam requiem. * Aſſu-
mite diſciplinam in multo numero argenti,
37 & copioſum aurum poſſidete in ea. * Læte-
tur anima veſtra in miſericordia eius, & non
38 confundemini in laude ipſius. * Operamini
opus veſtrum ante tempus, & dabit vobis
mercedem veſtram in tempore ſuo.

PROPHETIA ISAIAE.



CAPVT PRIMVM.

VISIO Iſaiæ filij Amos, 1
quam vidit ſuper Iudam A
& Ieruſalem in diebus
Oziæ, Ioathan, Achaz,
& Ezechiæ regum Iuda.
* Audite cæli, & auribus 2
percipe terra, quoniam
Dominus locutus eſt. Fi-
lios enutriui, & exaltaui: ipſi autem ſpre-
uerunt me. * Cognouit bos poſſeſſorem 3
ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui: Iſ-
rael autem me non cognouit, & populus
meus non intellexit. * Væ genti peccatri- 4
ci, populo graui iniquitate, ſemini nequam, B
filijs ſceleratis: dereliquerunt Dominum,
blaſphemauerunt ſanctum Iſrael, abalie-
nati ſunt retrorſum. * Super quo percu- 5
tiam vos vltra, addentes præuaricationem?
omne caput languidum, & omne cor mœ-
rens. * A planta pedis vſque ad verticem non 6
eſt in eo ſanitas: vulnus, & liuor, & plaga tu
mens, non eſt circumligata, nec curata medi
Inf.5.b.6 camine, neque fota oleo. * Terra veſtra de- 7
ſerta, ciuitates veſtræ ſuccenſæ igni: regionē
veſtram coram vobis alieni deuorant, & de-
ſolabitur ſicut in vaſtitate hoſtili. * Et dere- 8
linquetur filia Siō vt vmbraculum in vinea, C
& ſicut tugurium in cucumerario, & ſicut ci
Ro.9.f.29. uitas, quæ vaſtatur. * Niſi Dominus exerci- 9
Ge.19.c.24. tuum reliquiſſet nobis ſemen, quaſi Sodo-
ma fuiſſemus, & quaſi Gomorrha ſimiles eſ-
ſemus. * Audite verbum Domini principes 10
Sodomorum, percipite auribus legem Dei
11 noſtri populus Gomorrhæ. * Quò mihi Ier.6. Amos 5.
multitudinem victimarum veſtrarum, dicit
Dominus? plenus ſum. holocauſta arietum,
& adipem pinguium, & ſanguinem vitulo-
12 rum, & agnorum, & hircorum nolui. * Cum
veniretis ante conſpectum meum, quis quæ
ſiuit hæc de manibus veſtris, vt ambularetis
13 in atrijs meis? * ne offeratis vltra ſacrificium
D fruſtra: incenſum abominatio eſt mihi. Neo-
meniā, & ſabbatum, & feſtiuitates alias non
14 feram, iniqui ſunt cœtus veſtri: * calēdas ve-
ſtras, & ſollemnitates veſtras odiuit anima
mea: facta ſunt mihi moleſta, laboraui ſuſti-
15 nens. * Et cum extenderitis manus veſtras,
auertam oculos meos a vobis: & cum multi
plicaueritis orationem, non exaudiam: ma
16 nus enim veſtræ ſanguine plenæ ſunt. * La-
uamini, mundi eſtote, auferte malum cogita
tionum veſtrarum ab oculis meis: quieſcite
17 agere peruerſe, * diſcite benefacere: quærite
E iudicium, ſubuenite oppreſſo, iudicate pupil
18 lo, defendite viduam. * Et venite, & arguite
me, dicit Dominus: ſi fuerint peccata veſtra
vt coccinum, quaſi nix dealbabuntur: & ſi
fuerint rubra quaſi vermiculus, velut lana al
19 ba erunt. * Si volueritis, & audieritis me, bo-
20 na terræ comedetis. * Quòd ſi nolueritis, &
me ad iracundiam prouocaueritis: gladius
deuorabit vos, quia os Domini locutum eſt.
21 * Quomodo facta eſt meretrix ciuitas fide-
lis, plena iudicij? iuſtitia habitauit in ea, nunc
22 autem homicidæ. * Argentum tuum verſum
F eſt in ſcoriam: vinum tuum miſtū eſt aqua.

* Prin-

* Principes tui infideles, ſocij furum: omnes 23
diligunt munera, ſequuntur retributiones.
* Pupillo non iudicant: & cauſa viduæ non
ingreditur ad illos. * Propter hoc ait Domi- 24
nus Deus exercituum fortis Iſrael: Heu, con
ſolabor ſuper hoſtibus meis, & vindicabor
de inimicis meis. * Et conuertam manum 25
meam ad te, & excoquam ad purum ſcoriã
tuam, & auferam omne ſtannum tuum. * Et 26
reſtituam iudices tuos vt fuerunt prius, & G
conſiliarios tuos ſicut antiquitus: poſt hæc
vocaberis ciuitas iuſti, vrbs fidelis. * Sion in 27
iudicio redimetur, & reducent eam in iuſti
tia: * & conteret ſceleſtos, & peccatores ſi- 28
mul: & qui dereliquerunt Dominum, conſu
mentur. * Cõfundentur enim ab idolis, qui- 29
bus ſacrificauerunt: & erubeſcetis ſuper hor
tis, quos elegeratis, * cum fueritis velut quer 30
cus defluentibus folijs, & velut hortus abſq.
aqua. * Et erit fortitudo veſtra, vt fauilla 31
ſtuppæ, & opus veſtrum quaſi ſcintilla: &
ſuccendetur vtrumque ſimul, & non erit qui
extinguat.

CAP. II.

VErbum, quod vidit Iſaias, filius Amos, 1
ſuper Iuda & Ieruſalem. * Et erit in no 2
uiſſimis diebus præparatus mons domus Do A
mini in vertice montium, & eleuabitur ſu-
per colles, & fluent ad eum omnes gentes.
* Et ibunt populi multi, & dicent: Venite & 3
aſcendamus ad montem Domini, & ad do-
mum Dei Iacob, & docebit nos vias ſuas, &
ambulabimus in ſemitis eius: quia de Sion
exibit lex, & verbum Domini de Ieruſalem.
* Et iudicabit Gẽtes, & arguet populos mul 4
tos: & conflabunt gladios ſuos in vomeres,
& lanceas ſuas in falces: non leuabit gens cõ
tra gentem gladium, nec exercebũtur vltra B
ad prælium. * Domus Iacob venite, & ambu 5
lemus in lumine Domini. * Proiecisti enim 6
populum tuum, domum Iacob: quia repleti
ſunt vt olim, & augures habuerunt vt Phili
ſthijm, & pueris alienis adhæſerunt. * Re- 7
pleta eſt terra argento & auro: & non eſt fi-
nis theſaurorum eius: * & repleta eſt terra 8
eius equis: & innumerabiles quadrigæ eius.
Et repleta eſt terra eius idolis: opus manuũ
ſuarum adorauerũt, quod fecerunt digiti eo
rum. * Et incuruauit ſe homo, & humiliatus 9
eſt vir: ne ergo dimittas eis. * Ingredere in 10
petram, & abſcondere in foſſa humo a facie C
timoris Domini, & a gloria maieſtatis eius.
* Oculi ſublimes hominis humiliati ſunt, & 11
incuruabitur altitudo virorum: exaltabitur
autem Dominus ſolus in die illa. * Quia dies 12
Domini exercituum ſuper omnem ſuperbũ,
& excelſum, & ſuper omnem arrogantem:
& humiliabitur. * Et ſuper omnes cedros Li- 13
bani ſublimes, & erectas, & ſuper oẽs quer-
14 cus Baſan. * Et ſuper omnes mõtes excelſos,
15 & ſuper omnes colles eleuatos. * Et ſuper
omnem turrim excelſam, & ſuper omnem
16 murum munitum, * & ſuper omnes naues
D Tharſis, & ſuper omne, quod viſu pulchrum
17 eſt. * Et incuruabitur ſublimitas hominũ, &
humiliabitur altitudo virorum, & eleuabit
18 Dominus ſolus in die illa: * & idola penitus
19 conterentur: * & introibunt in ſpeluncas *Oſee 10. b. 8 Luc. 23. d. 30 Apoc. 9. d. 17
petrarum, & in voragines terræ a facie for-
midinis Dñi, & a gloria maieſtatis eius, cum
20 ſurrexerit percutere terrã. * In die illa proij-
ciet homo idola argenti ſui, & ſimulachra
auri ſui, quæ fecerat ſibi vt adoraret, talpas
21 & veſpertiliones. * Et ingredietur ſciſſuras
petrarum, & in cauernas ſaxorũ a facie for
midinis Domini, & a gloria maieſtatis eius,
22 cum ſurrexerit percutere terram. * Quieſci-
te ergo ab homine, cuius ſpiritus in narib.
eius eſt, quia excelſus reputatus eſt ipſe.

CAP. III.

1 ECce enim dominator Dominus exerci-
A tuum auferet a Ieruſalem, & a Iuda va-
lidum & fortem, omne robur panis, & om-
2 ne robur aquę; * fortem, & virum bellatorẽ,
iudicem, & prophetam, & ariolum, & ſenẽ;
3 * Principem ſuper quinquaginta, & honora-
bilem vultu, & conſiliarium, & ſapientẽ de
architectis, & prudentem eloquij myſtici.
4 * Et dabo pueros principes eorum, & effemi
5 nati dominabuntur eis. * Et irruet populus,
vir ad virum, & vnuſquiſque ad proximum
ſuum: tumultuabitur puer contra ſenem, &
6 ignobilis contra nobilem. * Apprehendet
B enim vir fratrem ſuũ domeſticũ patris ſui:
Veſtimentum tibi eſt, princeps eſto noſter,
7 ruina autem hæc ſub manu tua. * Reſponde-
bit in die illa, dicens: Non ſum medicus, &
in domo mea non eſt panis, neque veſtimen
tum: nolite conſtituere me principem popu
8 li. * Ruit enim Ieruſalem, & Iudas concidit:
quia lingua eorum & adinuentiones eorum
contra Dominum, vt prouocarent oculos
9 maieſtatis eius. * Agnitio vultus eorum re-
ſpondit eis: & peccatum ſuum quaſi Sodo-
ma prædicauerunt, nec abſconderũt: væ aīæ
10 eorũ, quoniã reddita ſunt eis mala. * Dicite
iuſto quoniam bene, quoniam fructum ad-
11 inuentionum ſuarum comedet. * Væ im-
pio in malum: retributio enim manuum e-
12 ius fiet ei. * Populum meum exactores ſui
C ſpoliauerunt, & mulieres dominatæ ſunt eis.
Popule meus, qui te beatum dicunt, ipſi te
decipiunt, & viam greſſuum tuorum diſ-
13 ſipant. * Stat ad iudicandum Dominus, &
14 ſtat ad iudicandos populos. * Dominus
ad iudicium veniet cum ſenibus populi ſui,
& principibus eius: vos enim depaſti eſtis
vineam, & rapina pauperis in domo veſtra.
* Quare

* Quare atteritis populum meum, & facies 15
pauperum commolitis, dicit Dominus Deus
exercituũ? * Et dixit Dominus: Pro eo quòd 16
eleuatæ ſunt filię Sion, & ambulauerunt ex-
tento collo, & nutibus oculorũ ibãt, & plau
debant, ambulabant pedibus ſuis, & compo
ſito gradu incedebant: * Decaluabit Domi- 17
nus verticem filiarum Sion, & Dominus D
crinem earum nudabit. * In die illa auferet 18
Dominus ornamentum calceamentorum, &
lunulas, * & torques, & monilia, & armil- 19
las, & mitras, * & diſcriminalia, & periſceli- 20
das, & murenulas, & olfactoriola, & inaures,
* & annulos, & gemmas in fronte pẽdentes, 21
* & mutatoria, & palliola, & linteamina, & 22
acus, * & ſpecula, & ſindones, & vittas, & 23
theriſtra. * Et erit pro ſuaui odore fœtor, & 24
pro zona funiculus, & pro criſpanti crine
caluitium, & pro faſcia pectorali cilicium.
* Pulcherrimi quoque viri tui gladio cadent, 25
& fortes tui in prælio. * Et mœrebunt atque 26
lugebunt portæ eius, & deſolata in terra
ſedebit.

CAP. IIII.

ET apprehendent ſeptem mulieres vi- 1
rum vnum in die illa, dicentes: Panem A
noſtrum comedemus, & veſtimentis noſtris
operiemur: tantummodo inuocetur nomen
tuum ſuper nos, aufer opprobrium noſtrũ.
* In die illa erit germen Domini in magni- 2
ficentia, & gloria, & fructus terræ ſublimis,
& exultatio his, qui ſaluati fuerint de Iſrael.
* Et erit: Omnis qui relictus fuerit in Sion, 3
& reſiduus in Ieruſalem, ſanctus vocabi-
tur, omnis qui ſcriptus eſt in vita in Ieruſa-
lem. * Si abluerit Dominus ſordes filiarum 4
Sion, & ſanguinem Ieruſalem lauerit de me
dio eius in ſpiritu iudicij, & ſpiritu ardoris.
* Et creabit Dominus ſuper omnem locum 5
Mõtis Sion, & vbi inuocatus eſt, nubem per
diem, & fumum & ſplendorem ignis flam-
mantis in nocte: ſuper omnem enim gloriã
protectio. * Et tabernaculum erit in vmbra- 6
culum diei ab æſtu, & in ſecuritatem, & ab-
ſconſionem a turbine, & a pluuia.

CAP. V.

Ier. 2. d. 21
Matt. 21. d. 33

CAntabo dilecto meo canticum patrue- 1
lis mei vineæ ſuæ. Vinea facta eſt dile- A
cto meo in cornu filio olei. * Et ſepiuit eam, 2
& lapides elegit ex illa, & plantauit eam ele
ctam, & ædificauit turrim in medio eius, &
torcular extruxit in ea: & expectauit vt fa-
ceret vuas, & fecit labruſcas. * Nunc ergo ha 3
bitatores Ieruſalem, & viri Iuda, iudicate in-
ter me & vineã meã. * Quid eſt quod debui 4
vltra facere vineæ meæ, & non feci ei? an B
quod expectaui vt faceret vuas, & fecit la-
5 bruſcas? * Et nunc oſtendam vobis quid ego
faciam vineæ meæ, auferam ſepem eius, &
erit in direptionem: diruam maceriã eius,
6 & erit in conculcationem. * Et ponam eam
deſertam: non putabitur, & non fodietur: &
aſcendent vepres & ſpinæ: & nubibus man-
7 dabo ne pluant ſuper eam imbrem. * Vinea
enim Domini exercituum domus Iſrael eſt:
& vir Iuda germen eius delectabile: & expe
ctaui vt faceret iudicium, & ecce iniquitas;
8 & iuſtitiam, & ecce clamor. * Væ qui coniun
gitis domum ad domum, & agrum agro co-
pulatis vſque ad terminum loci: numquid ha
9 bitabitis vos ſoli in medio terræ? * In aurib.
C meis ſunt hæc, dicit Dominus exercituum:
Niſi domus multæ deſertæ fuerint grandes,
10 & pulchræ abſque habitatore. * Decẽ enim
iugera vinearum facient laguncul am vnã,
& triginta modij ſementis facient modios
11 tres. * Væ qui conſurgitis mane ad ebrietatẽ
ſectandam, & potandum vſq. ad veſperam,
12 vt vino æſtuetis. * Cithara, & lyra, & tympa
num, & tibia, & vinum in conuiuijs veſtris:
& opus Domini nõ reſpicitis, nec opera ma-
13 nuum eius conſideratis. * Propterea capti-
uus ductus eſt populus meus, quia non ha-
buit ſcientiam, & nobiles eius interierunt
14 fame, & multitudo eius ſiti exaruit. * Pro-
D pterea dilatauit infernus animam ſuam, &
aperuit os ſuum abſq. vllo termino: & deſcẽ
dẽt fortes eius, & populus eius, & ſublimes,
15 glorioſique eius ad eum. * Et incuruabitur
homo, & humiliabitur vir, & oculi ſubli-
16 mium deprimentur. * Et exaltabitur Domi-
nus exercituum in iudicio, & Deus ſanctus
17 ſanctificabitur in iuſtitia. * Et paſcẽtur agni
iuxta ordinem ſuum, & deſerta in vbertatẽ
18 verſa aduenæ comedent. * Væ qui trahitis
iniquitatem in funiculis vanitatis, & quaſi
19 vinculũ plauſtri peccatum. * Qui dicitis: Fe-
E ſtinet, & cito veniat opus eius, vt videam?:
& appropiet, & veniat cõſiliũ ſancti Iſrael,
20 & ſciemus illud. * Væ qui dicitis malũ bonũ,
& bonũ malum: ponentes tenebras lucẽ, &
lucem tenebras: ponentes amarum in dulce,
21 & dulce in amarum. * Væ qui ſapiẽtes eſtis
in oculis veſtris, & coram vobiſmetipſis pru
22 dentes. * Væ qui potentes eſtis ad bibendum
vinum, & viri fortes ad miſcendam ebrieta
23 tem. * Qui iuſtificatis impium pro muneri-
24 bus, & iuſtitiam iuſti aufertis ab eo. * Pro-
F pter hoc, ſicut deuorat ſtipulã lingua ignis,
& calor flammæ exurit; ſic radix eorũ quaſi
fauilla erit, & germen eorum vt puluis aſcẽ
det. Abiecerunt enim legem Domini exerci
tuum, & eloquium ſancti Iſrael blaſphema-
25 uerunt. * Ideo iratus eſt furor Domini in po
pulum ſuum, & extendit manum ſuam ſu-
per eum, & percuſſit eum: & conturbati ſũt
montes, & facta ſunt morticinia eorũ quaſi
ſtercus in medio platearum. In his omnibus
non

non eſt auerſus furor eius, ſed adhuc manus
eius extenta.* Et eleuabit ſignum in nationi 26
bus procul, & ſibilabit ad eum de finibus ter
ræ: & ecce feſtinus velociter veniet. * Non 27
eſt deficiens, neque laborans in eo: non dor- G
mitabit, neque dormiet, neque ſoluetur cin-
gulum renum eius, nec rūpetur corrigia cal
ceamēti eius.* Sagittæ eius acutæ, & omnes 28
arcus eius extenti. Vngulæ equorum eius vt
ſilex, & rotæ eius quaſi impetus tempeſtatis.
* Rugitus eius vt leonis, rugiet vt catuli leo 29
num: & frendet, & tenebit prædam: & am-
plexabitur, & non erit qui eruat.* Et ſonabit 30
ſuper eum in die illa ſicut ſonitus maris: aſpi
ciemus in terram, & ecce tenebræ tribulatio
nis, & lux obtenebrata eſt in caligine eius.

CAP. VI.

IN anno, quo mortuus eſt rex Ozias, vidi 1
Dominum ſedentem ſuper ſolium excel- A
ſum & eleuatum: & ea, quæ ſub ipſo erant,
replebant templum. * Seraphim ſtabant ſu- 2
per illud: ſex alæ vni, & ſex alæ alteri: dua-
bus velabant faciem eius, & duabus velabāt
pedes eius, & duabus volabant. * Et clama- 3
bant alter ad alterum, & dicebant: Sanctus, B
ſanctus, ſanctus, Dominus Deus exercituū,
plena eſt omnis terra gloria eius. * Et com- 4
mota ſunt ſuperliminaria cardinum a voce
clamantis, & domus repleta eſt fumo. * Et di 5
xi: Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus la-
bijs ego ſum, & in medio populi polluta la-
bia habentis ego habito, & regem Dominū
exercituum vidi oculis meis. * Et volauit ad 6
me vnus de Seraphim, & in manu eius calcu C
lus, quem forcipe tulerat de altari. * Et teti- 7
git os meum, & dixit: Ecce tetigit hoc labia
tua, & auferetur iniquitas tua, & peccatum
tuum mundabitur. * Et audiui vocē Domi- 8
ni dicentis: Quem mittam? & quis ibit no-
bis? Et dixi: Ecce ego, mitte me.* Et dixit: Va- 9
de, & dices populo huic: Audite audientes,
& nolite intelligere: & videte viſionē, & no-
lite cognoſcere.* Excæca cor populi huius, 10
& aures eius aggraua: & oculos eius claude: D
ne forte videat oculis ſuis, & auribus ſuis au
diat, & corde ſuo intelligat, & conuertatur,
& ſanem eum. * Et dixi: Vſquequo Domine? 11
Et dixit: Donec deſolentur ciuitates abſque
habitatore, & domus ſine homine, & terra
relinquetur deſerta. * Et longe faciet Domi 12
nus homines, & multiplicabitur quæ dereli
cta fuerat in medio terræ. * Et adhuc in ea 13
decimatio, & conuertetur, & erit in oſtenſio
nem ſicut terebinthus, & ſicut quercus, quæ
expandit ramos ſuos: ſemen ſanctum erit id,
quod ſteterit in ea.

CAP. VII.

1 ET factum eſt in diebus Achaz filij Ioa- 4.Reg.16.a.5.
A than, filij Oziæ regis Iuda, aſcendit Ra-
ſin rex Syriæ, & Phacee filius Romeliæ rex
Iſrael, in Ieruſalem, ad præliandum contra
2 eam: & non potuerunt debellare eam. * Et
nunciauerunt domui Dauid, dicentes: Re-
quieuit Syria ſuper Ephraim, & commotum
eſt cor eius, & cor populi eius, ſicut mouen
3 tur ligna ſiluarum a facie venti.* Et dixit Do
minus ad Iſaiam: Egredere in occurſum A-
chaz tu, & qui derelictus eſt Iaſub filius tuus
ad extremum aquæductus piſcinæ ſuperio-
4 ris in via Agri fullonis.* Et dices ad eum: Vi-
de vt ſileas: noli timere, & cor tuum ne for-
midet a duabus caudis titionum fumigantiū
iſtorum in ira furoris Raſin regis Syriæ, &
5 filij Romeliæ: * eo quòd conſilium inierit
B contra te Syria in malum Ephraim, & filius
6 Romeliæ, dicentes:* Aſcendamus ad Iudam,
& ſuſcitemus eum, & auellamus eū ad nos,
& ponamus regem in medio eius filium Ta-
7 beel. * Hæc dicit Dominus Deus: Non ſta-
8 bit, & non erit iſtud: * ſed caput Syriæ Da-
maſcus, & caput Damaſci Raſin: & adhuc ſe
xaginta & quinque anni, & deſinet Ephraim
9 eſſe populus:* & caput Ephraim Samaria, &
caput Samariæ filius Romeliæ. Si non credi-
10 deritis, non permanebitis.* Et adiecit Domi
11 nus loqui ad Achaz, dicens: * Pete tibi ſignū
a Domino Deo tuo in profundum inferni, ſi
12 ue in excelſum ſupra.* Et dixit Achaz: Non
13 petam, & non tentabo Dominum.* Et dixit:
Audite ergo domus Dauid: Numquid parum
vobis eſt, moleſtos eſſe hominibus, quia mo
14 leſti eſtis & Deo meo? * Propter hoc dabit
C Dominus ipſe vobis ſignum.* Ecce virgo cō * Mat.1.d.23. Luc.1.c.31.
cipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen
15 eius Emmanuel.* Butyrum & mel comedet,
vt ſciat reprobare malum, & eligere bonū.
16 * Quia antequam ſciat puer reprobare ma-
lum, & eligere bonum, derelinquetur terra,
quam tu deteſtaris a facie duorum regū ſuo-
17 rum. * Adducet Dominus ſuper te, & ſuper
populum tuum, & ſuper domum patris tui
dies, qui non venerunt a diebus ſeparationis
18 Ephraim a Iuda cum rege Aſſyriorum. * Et
erit in die illa: Sibilabit Dominus muſcæ,
quæ eſt in extremo fluminum Ægypti, &
19 api, quæ eſt in terra Aſſur, * & venient, & re
quieſcent omnes in torrentibus vallium, &
in cauernis petrarū, & in omnibus frutetis,
20 & in vniuerſis foraminibus. * In die illa ra-
D det Dominus in nouacula conducta in his,
qui trans flumen ſunt, in rege Aſſyriorum,
caput & pilos pedum, & barbā vniuerſam.
21 * Et erit in die illa: Nutriet homo vaccam
22 boum, & duas oues,* & præ vbertate lactis
comedet butyrum: butyrum enim & mel
mandu-

manducabit omnis qui relictus fuerit in me-
dio terræ. * Et erit in die illa: Omnis locus v- 23
bi fuerint mille vites, mille argenteis, in ſpi-
nas & in vepres erunt. * Cum ſagittis & ar- 24
cu ingredientur illuc: vepres enim & ſpinæ
erunt in vniuerſa terra. * Et omnes mon- 25
tes, qui in ſarculo ſarrientur, non veniet
illuc terror ſpinarum & veprium, & erit
in paſcua bouis, & in conculcationem
pecoris.

CAP. VIII.

ET dixit Dominus ad me: Sume tibi librū 1
grandem, & ſcribe in eo ſtylo hominis: A
Velociter ſpolia detrahe, cito prædare. * Et 2
adhibui mihi teſtes fideles, Vriam ſacerdo-
tem, & Zachariam filium Barachiæ: * & ac- 3
ceſſi ad prophetiſſam, & cōcepit & peperit
filium. Et dixit Dominus ad me: Voca no-
men eius, Accelera ſpolia detrahere: Feſtina
prædari. * Quia antequam ſciat puer vocare 4
patrem ſuum & matrem ſuam, auferetur for
titudo Damaſci, & ſpolia Samariæ coram re
ge Aſſyriorum. * Et adiecit Dominus loqui 5
ad me adhuc, dicens: * Pro eo quòd abiecit 6
populus iſte aquas Siloe, quæ vadunt cum ſi- B
lentio, & aſſumpſit magis Raſin, & filium
Romeliæ: * propter hoc ecce Dominus ad- 7
ducet ſuper eos aquas fluminis fortes & mul
tas, regem Aſſyriorum, & omnem gloriam
eius: & aſcendet ſuper omnes riuos eius, &
fluet ſuper vniuerſas ripas eius, * & ibit per 8
Iudam, inundans, & tranſiens vſque ad col-
lum veniet. Et erit extenſio alarum eius, im-
plens latitudinem terræ tuæ o Emmanuel.
* Congregamini populi, & vincimini, & au 9
dite vniuerſæ procul terræ: confortamini &
vincimini, accingite vos & vincimini: * inite 10
conſilium, & diſſipabitur: loquimini verbū,
& non fiet: quia nobiſcum Deus. * Hæc enim 11
ait Dominus ad me: Sicut in manu forti eru
diuit me, ne irem in via populi huius, dicēs: C
* Non dicatis, coniuratio: omnia enim quæ 12
loquitur populus iſte, coniuratio eſt: & timo
rem eius ne timeatis, neque paucatis. * Domi 13
num exercituum ipſum ſanctificate: ipſe pa-
uor veſter, & ipſe terror veſter. * Et erit vo- 14
bis in ſanctificationem. * In lapidē autem of-
fenſionis, & in petram ſcādali duabus domi-
bus Iſrael, in laqueum & in ruinam habitan-
tibus Ieruſalem. * Et offendent ex eis pluri- 15
mi, & cadent, & conterentur, & irretientur,
& capientur. * Liga teſtimonium, ſigna legē 16
in diſcipulis meis. * Et expectabo Dominū, 17
qui abſcondit faciem ſuam a domo Iacob, & D
præſtolabor eum. * Ecce ego & pueri mei, 18
quos dedit mihi Dominus in ſignum, & in
portentum Iſrael a Domino exercituum, qui
habitat in monte Sion. * Et cum dixerint 19
ad vos: Quærite a pythonibus, & a diuinis,

* Luc. 2. e. 34. Rom. 9. f. 32. 1. Pet. 2. b. 6.

qui ſtrident in incantationibus ſuis: Nūquid
non populus a Deo ſuo requiret pro viuis a
20 mortuis? * Ad legem magis, & ad teſtimo-
nium. Quòd ſi nō dixerint iuxta verbū hoc,
21 non erit eis matutina lux. * Et tranſibit per
eā, corruet, & eſuriet: & cū eſurierit, iraſce
tur, & maledicet regi ſuo, & Deo ſuo, & ſu-
22 ſpiciet ſurſum. * Et ad terram intuebitur, &
ecce tribulatio & tenebræ, diſſolutio & an-
guſtia, & caligo perſequens, & non poterit
auolare de anguſtia ſua.

CAP. IX.

1 PRimo tempore alleuiata eſt Terra Zabu-
A lon, & Terra Nephthali: & nouiſſimo
aggrauata eſt via maris trans Iordanem Ga-
2 lilææ Gentium. * Populus, qui ambulabat in
tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus
in regione vmbræ mortis, lux orta eſt eis.
3 * Multiplicaſti Gentem, non magnificaſti
lætitiā. Lætabuntur coram te, ſicut qui lætā-
tur in meſſe, ſicut exultant victores capta
4 præda, quando diuidunt ſpolia. * Iugum
enim oneris eius, & virgam humeri eius, &
ſceptrū exactoris eius ſuperaſti * ſicut in die
5 Madian. * Quia omnis violenta prædatio
cum tumultu, & veſtimentum miſtum ſan-
guine, erit in combuſtionem, & cibus ignis.
6 * PARVVLVS enim NATVS eſt nobis,
B & filius datus eſt nobis, & factus eſt princi-
patus ſuper humerum eius: & vocabitur no-
men eius, Admirabilis, cōſiliarius, Deus, for
7 tis, pater futuri ſæculi, princeps pacis. * Mul
tiplicabitur eius imperiū, & pacis non erit fi
nis: ſuper ſoliū Dauid, & ſuper regnum eius
ſedebit: vt confirmet illud, & corroboret in
iudicio & iuſtitia, amodo & vſq. in ſempiter
num: zelus Domini exercituum faciet hoc.
8 * Verbum miſit Dominus in Iacob, & ceci-
9 dit in Iſrael. * Et ſciet omnis populus Ephra
im, & habitantes Samariam in ſuperbia &
10 magnitudine cordis dicētes: * Lateres cecide
runt, ſed quadris lapidibus ædificabimus: ſy-
comoros ſucciderunt, ſed cedros immutabi
11 mus. * Et eleuabit Dominus hoſtes Raſin
ſuper eum, & inimicos eius in tumultum ver
12 tet: * Syriam ab Oriente, & Philiſthijm ab
C Occidente: & deuorabunt Iſrael toto ore.
In omnibus his non eſt auerſus furor eius,
13 ſed adhuc manus eius extenta: * & populus
non eſt reuerſus ad percutiētem ſe, & Domi
14 nū exercituum nō inquiſierunt. * Et diſper-
det Dominus ab Iſrael caput & caudam, in-
15 curuantē & refrenātem die vna. * Lōgæuus
& honorabilis, ipſe eſt caput: & propheta do
16 cens mendaciū, ipſe eſt cauda. * Et erūt, qui
beatificant populū iſtū, ſeducētes: & qui bea
17 tificātur, præcipitati. * propter hoc ſuper ado
leſcentulis eius non lætabitur Dñs: & pupil-
D lorū eius, & viduarum nō miſerebitur: quia

omnis

omnis hypocrita eſt & nequam, & vniuer-
ſum os locutum eſt ſtultitiam. In omnibus
his non eſt auerſus furor eius, ſed adhuc ma
nus eius extenta. *Succenſa eſt enim quaſi 18
ignis impietas, veprem & ſpinam vorabit: &
ſuccendetur in denſitate ſaltus, & conuolue
tur ſuperbia fumi. *In ira Domini exercituũ 19
conturbata eſt terra, & erit populus quaſi
eſca ignis: vir fratri ſuo non parcet. * Et 20
declinabit ad dexteram, & eſuriet: & come-
det ad ſiniſtram, & non ſaturabitur: vnuſ-
quiſque carnem brachij ſui vorabit; Manaſ-
ſes Ephraim, & Ephraim Manaſſen, ſimul
ipſi contra Iudam. * In omnibus his non 21
eſt auerſus furor eius, ſed adhuc manus eius
extenta.

CAP. X.

VÆ qui condunt leges iniquas: & ſcri- 1
bentes, iniuſtitiam ſcripſerunt: * vt op A
primerẽt in iudicio pauperes, & vim facerẽt 2
cauſæ humilium populi mei: vt eſſent viduæ
præda eorum, & pupillos diriperent. *Quid 3
facietis in die viſitationis, & calamitatis de
longe venientis? ad cuius confugietis auxi-
lium? & vbi derelinquetis gloriam veſtram,
*ne incuruemini ſub vinculo, & cum inter- 4
fectis cadatis? Super omnibus his non eſt a-
uerſus furor eius, ſed adhuc manus eius ex-
tenta. *Væ Aſſur, virga furoris mei & bacu- 5
lus ipſe eſt, in manu eorum indignatio mea.
*Ad gentẽ fallacem mittam eum, & contra 6
populum furoris mei mandabo illi, vt aufe B
rat ſpolia, & diripiat prædam, & ponat il-
lum in conculcationem quaſi lutum platea
rum. *Ipſe autem nõ ſic arbitrabitur, & cor 7
eius non ita exiſtimabit: ſed ad conterendũ
erit cor eius, & ad internecionem gentium
non paucarum. *Dicet enim: * Numquid nõ 8
principes mei ſimul reges ſunt? numquid 9
nõ vt Charcamis, ſic Calano: & vt Arphad,
ſic Emath? numquid non vt Damaſcus, ſic
Samaria? * Quomodo inuenit manus mea 10
regna idoli, ſic & ſimulachra eorum de Ieru
ſalem, & de Samaria. *Numquid non ſicut 11
feci Samariæ & idolis eius, ſic faciã Ieruſalẽ C
& ſimulachris eius? *Et erit: cum impleuerit 12
Dominus cuncta opera ſua in mõte Sion, &
in Ieruſalem, viſitabo ſuper fructũ magni-
fici cordis regis * Aſſur, & ſuper gloriam al
titudinis oculorum eius. *Dixit enim: In for 13
titudine manus meæ feci, & in ſapiẽtia mea
intellexi: & abſtuli terminos populorum,
& principes eorũ deprædatus ſum, & detra
xi quaſi potens in ſublimi reſidẽtes. *Et inue 14
nit quaſi nidum manus mea fortitudinẽ po-
pulorum: & ſicut colliguntur oua, quæ dereli
cta ſunt, ſic vniuerſam terram ego cõgrega D
ui: & non fuit qui moueret pennam, & aperi
ret os, & ganniret. * Nũquid gloriabitur ſecu 15
ris cõtra eũ, qui ſecat in ea? aut exaltabitur
ſerra contra eum, a quo trahitur? quomodo
ſi eleuetur virga contra eleuãtem ſe, & exal
16 tetur baculus, qui vtique lignum eſt. *Pro-
pter hoc mittet dominator Dominus exer-
cituũ in pinguibus eius tenuitatẽ: & ſubtus
gloriam eius ſuccenſa ardebit quaſi combu
17 ſtio ignis. *Et erit lumen Iſrael in igne, & ſã
ctus eius in flamma: & ſuccendetur, & deuo
18 rabitur ſpina eius, & vepres in die vna. *Et
E gloria ſaltus eius, & carmeli eiꝰ ab anima vſ
que ad carnem conſumetur, & erit terrore
19 profugus. *Et reliquiæ ligni ſaltus eius præ
paucitate numerabũtur, & puer ſcribet eos.
20 *Et erit in die illa: non adijciet reſiduum Iſ
rael, & hi, qui fugerint de domo Iacob, in-
niti ſuper eo, qui percutit eos: ſed innite-
tur ſuper Dominum ſanctum Iſrael in ve-
21 ritate. *Reliquiæ conuertentur, reliquiæ,
22 inquam, Iacob ad Deum fortem. * "Si *Ro.9.f.27.
enim fuerit populus tuus Iſrael quaſi arena Inf.11.c.17.
maris, reliquię conuertentur ex eo, conſum
23 matio abbreuiata inundabit iuſtitiam. *Con
F ſummationem enim & abbreuiationem Do
minus Deus exercituum faciet in medio om
24 nis terræ. *Propter hoc, hæc dicit Dominus
Deus exercituũ: Noli timere populus meus
habitator Sion, ab Aſſur: in virga percutiet
te, & baculum ſuum leuabit ſuper te in via
25 Ægypti. *Adhuc enim paululum modicũq.
& conſummabitur indignatio & furor meꝰ
26 ſuper ſcelus eorum. * *Et ſuſcitabit ſuper *Inf.37.g.38.
eum Dominus exercituũ flagellum "iuxta *Iud.7.g.25.
plagam Madian in Petra Oreb, & virgã ſuã
ſuper mare, & leuabit eam in via Aegypti.
27 *Et erit in die illa: Auferetur onus eius de
G humero tuo, & iugũ eius de collo tuo, & cõ
28 putreſcet iugũ a facie olei. *Veniet in Aia-
th, trãſibit in Magrõ: apud Machmas cõmen
29 dabit vaſa ſua. *Tranſierunt curſim Gaba ſe
des noſtra: obſtupuit Rama, Gabaath Sau-
30 lis fugit. *Hinni voce tua filia Gallim, atten
31 de Laiſa, paupercula Anathoth. *Migrauit
Medemena: habitatores Gabim cõfortami-
32 ni. *Adhuc dies eſt, vt in Nobe ſtetur: agita-
bit manum ſuam ſuper montem filiæ Sion,
33 collem Ieruſalem. * Ecce dominator Do-
minus exercituum confringet lagunculã in
terrore, & excelſi ſtatura ſuccidentur, & ſu
34 blimes humiliabuntur. *Et ſubuertentur cõ
denſa ſaltus ferro: & Libanus cum excel-
ſis cadet.

CAP. XI.

1 ET egreditur virga de radice Ieſſe, & flos Act.13.d.23.
2 de radice eius aſcẽdet. *Et requieſcet ſu
A per eum ſpiritus Domini: ſpiritus ſapientiæ,
& intellectus, ſpiritꝰ cõſilij, & fortitudinis,
3 ſpiritus ſcientiæ, & pietatis, *& replebit eũ
ſpiritus timoris Dñi. Non ſecundum viſionẽ

oculorum iudicabit, neque ſecundũ auditũ
aurium arguet: *ſed iudicabit in iuſtitia pau 4
peres, & arguet in æquitate ꝓ manſuetis ter-
ræ: [a] & percutiet terrã virga oris ſui, & ſpi
ritu labiorum ſuorũ interficiet impium.
*Et erit iuſtitia cingulũ lumborum eius: & 5
fides cinctorium renum eius. *[a] Habitabit lu 6
pus cum agno: & pardus cum hœdo accuba B
bit: vitulus & leo, & ouis ſimul morabũtur,
& puer paruulus minabit eos. * Vitulus, & 7
vrſus paſcẽtur: ſimul requieſcẽt catuli eorũ:
& leo quaſi bos comedet paleas. * Et dele- 8
ctabitur infans ab vbere ſuper foramine a-
ſpidis: & in cauerna reguli, q̃ ablactatus fue
rit, manum ſuam mittet: * Non nocebunt, & 9
nõ occidẽt in vniuerſo monte ſancto meo:
quia repleta eſt terra ſcientia Domini, ſicut
aquæ maris operientes. * [a] In die illa radix 10
Ieſſe, qui ſtat in ſignum populorum, ipſum C
gentes deprecabũtur, & erit ſepulchrum e-
ius glorioſum. * Et erit in die illa: Adijciet 11
Dominus ſecundò manum ſuam ad poſſidẽ
dum reſiduum populi ſui, quod relinquetur
ab Aſſyrijs, & ab Ægypto, & a Phetros, &
ab Æthiopia, & ab Ælam, & a Sennaar, &
ab Emath, & ab inſulis maris. *Et leuabit ſi- 12
gnum in nationes, & cõgregabit ꝓfugos Iſ
rael, & diſperſos Iuda colliget a quattuor
plagis terræ. *Et auferetur zelus Ephraim, 13
& hoſtes Iuda peribũt: Ephraim nõ æmulabi D
tur Iudam, & Iudas non pugnabit cõtra E-
phraim. *Et volabũt in humeros Philiſthijm 14
per mare, ſimul prædabũtur filios Oriẽtis.
Idumæa & Moab præceptum manus eorũ,
& filij Ammon obedientes erũt. * Et deſola 15
bit Dominus linguam maris Ægypti, & le-
uabit manum ſuam ſuper flumen in fortitu
dine ſpiritus ſui: & percutiet eum in ſeptem
riuis, ita vt tranſeant per eum calceati. * Et 16
erit via reſiduo populo meo, q̃ relinquetur
ab Aſſyrijs: ſicut fuit Iſraeli in die illa, qua
aſcendit de Terra Ægypti.

* 1. Theſ. 2. c. 8.
* Inf. 65. d. 25.
* Ro. 15. c. 12.

CAP. XII.

ET dices in die illa: Cõfitebor tibi Domi 1
ne, quoniam iratus es mihi: conuerſus A
eſt furor tuus, & cõſolatus es me. *Ecce De[us] 2
ſaluator meus, fiducialiter agam, & nõ timè
bo: [a] quia fortitudo mea, & laus mea Domi
nus, & factus eſt mihi in ſalutem. * Haurietis 3
aquas in gaudio de fontibus ſaluatoris: *& B
dicetis in die illa: Confitemini Domino, & 4
inuocate nomẽ eius: notas facite in populis
adinuentiones eius: mementote quoniã ex-
celſum eſt nomen eius. * Cantate Domino 5
quoniam magnifice fecit: annunciate hoc in
vniuerſa terra. * Exulta, & lauda habitatio 6
Sion: quia magnus in medio tui ſanctus
Iſrael.

* Exo. 15. a. 2.
Pſ. 117. c. 14.

CAP. XIII.

1 ONus Babylonis, quod vidit Iſaias filius
2 Amos. Super montem caligmoſum
A leuate ſignum, exaltate vocẽ, leuate manũ,
3 & ingrediantur portas duces. * Ego mãdaui
ſanctificatis meis, & vocaui fortes meos in i-
4 ra mea, exultantes in gloria mea. * Vox mul
titudinis in montibus, quaſi populorum fre
quentium: vox ſonitus regum, gentium con
gregatarum: Dominus exercituũ præcepit
5 militiæ belli, *venientibus de terra procul, a
ſummitate cæli: Dominus, & vaſa furoris e-
6 ius, vt diſperdat omnem terram. * Vlulate,
quia prope eſt dies Domini: quaſi vaſtitas a
7 Domino veniet. * Propter hoc, oẽs manus
diſſoluentur, & omne cor hominis contabe
8 ſcet, * & conteretur. Torſiones & dolores te
B nebunt; quaſi parturiens, dolebũt: vnuſquiſ-
que ad proximum ſuum ſtupebit, facies cõ-
9 buſtæ vultus eorum. *Ecce dies Domini ve-
niet, crudelis, & indignationis plenus, & iræ,
furoriſq. ad ponẽdam terram in ſolitudinẽ,
10 & peccatores eius conterẽdos de ea. * [a] Quo
niam ſtellæ cæli, & ſplendor earum nõ expã
dent lumen ſuum: obtenebratus eſt ſol in or
tu ſuo, & luna non ſplẽdebit in lumine ſuo.
11 * Et viſitabo ſuper orbis mala, & contra im
pios iniquitatem eorum, & quieſcere faciã
ſuperbiam infidelium, & arrogantiam for-
12 tium humiliabo. *Pretioſior erit vir auro, &
13 homo mundo obrizo. * Super hoc cælũ tur
C babo: & mouebitur terra de loco ſuo ꝓpter
indignationem Domini exercituum, & pro
14 pter diem iræ furoris eius. *Et erit quaſi da
mula fugiens, & quaſi ouis: & non erit qui
congreget: vnuſquiſque ad populum ſuũ cõ
uertetur, & ſinguli ad terram ſuam fugient.
15 * Omnis, qui inuentus fuerit, occidetur: &
16 omnis, q̃ ſuperuenerit, cadet in gladio. * [a] In
fantes eorum allidentur in oculis eorũ: diri
pientur domus eorum, & vxores eorum vio
17 labuntur. * Ecce ego ſuſcitabo ſuper eos Me
dos, qui argentum non quærant, nec aurum
18 velint: *ſed ſagittis paruulos interficient, &
D lactantibus vteris non miſerebuntur, & ſu-
19 per filios non parcet oculus eorum. *Et erit
Babylõ illa glorioſa in regnis, inclyta ſuper
bia Chaldæorum, [a] ſicut ſubuertit Dominus
20 Sodomam & Gomorrham. * Non habitabi-
tur vſque in finem, & non fundabitur vſq. ad
generationẽ & generationẽ: nec ponet ibi
tentoria Arabs, nec paſtores requieſcẽt ibi.
21 [b] Sed requieſcent ibi beſtiæ, & replebuntur
domus eorum draconibus: & habitabũt ibi
22 ſtruthiones, & piloſi ſaltabunt ibi: *& reſpõ
debunt ibi vlulæ in ædibus eius, & ſirenes in
delubris voluptatis.

* Eze. 32. Ioel 3. c. Mat. 24. Mar. 13. Luc. 21.
* Pſ. 136.
* Ge. 19.

CAP.

CAP. XIIII.

PRope eſt vt veniat tempus eius, & dies 1
eius nō elongabuntur. Miſerebitur enim A
Dominus Iacob, & eliget adhuc de Iſrael, &
requieſcere eos faciet ſuper humū ſuam: ad
iūgetur aduena ad eos, & adhærebit domui
Iacob.* Et tenebunt eos populi, & adducēt 2
eos in locum ſuum: & poſſidebit eos domus
Iſrael ſuper terrā Dñi in ſeruos & ancillas:
& erunt capientes eos, qui ſe ceperant, &
ſubijcient exactores ſuos. * Et erit in die il- 3
la: cum requiem dederit tibi Deus a labore
tuo, & a cōcuſſione tua, & a ſeruitute dura,
qua ante ſeruiſti: * ſumes parabolam iſtā con 4
tra regē Babylonis, & dices: Quomodo ceſ-
ſauit exactor, quieuit tributum? * Contriuit 5
Dominus baculum impiorum, virgam do-
minantium, * cedentem populos in indigna 6
tione, plaga inſanabili, ſubijcientem in furo B
re gentes, perſequentem crudeliter. * Con- 7
quieuit & ſiluit omnis terra, gauiſa eſt &
exultauit: * abietes quoque lætatæ ſunt ſu- 8
per te, & cedri Libani: ex quo dormiſti, non
aſcendet qui ſuccidat nos. * Infernus ſubter 9
conturbatus eſt in occurſum aduentus tui,
ſuſcitauit tibi gigātes. Omnes principes ter-
ræ ſurrexerunt de ſolijs ſuis, omnes princi-
pes nationum. * Vniuerſi reſpondebunt, & 10
dicent tibi: Et tu vulneratus es ſicut & nos,
noſtri ſimilis effect⁹ es. * Detracta eſt ad in- 11
feros ſuperbia tua, concidit cadauer tuum: C
ſubter te ſternetur tinea, & operimentum
tuum erunt vermes. * Quomodo cecidiſti de 12
cælo lucifer, qui mane oriebaris? corruiſti
in terram, qui vulnerabas gentes? * qui dice 13
bas in corde tuo: In cælum conſcendam, ſu-
per aſtra Dei exaltabo ſolium meum, ſede-
bo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilo
nis. * Aſcendam ſuper altitudinem nubium, 14
ſimilis ero Altiſſimo. * Verumtamen ad in- 15
fernum detraheris in profundum laci: * qui 16
te viderint, ad te inclinabuntur, teq. proſpi-
cient: Numquid iſte eſt vir, qui conturbauit D
terram, qui concuſſit regna, * qui poſuit or- 17
bem deſertū, & vrbes eius deſtruxit, vinctis
eius non aperuit carcerem? * Omnes reges 18
gentium vniuerſi dormierunt in gloria, vir
in domo ſua. * Tu aūt proiectus es de ſepul- 19
chro tuo, quaſi ſtirps inutilis pollut⁹, & ob-
uolutus cum his, qui interfecti ſunt gladio,
& deſcenderunt ad fundamenta laci, quaſi
cadauer putridum. * Non habebis conſor- 20
tium, neq. cum eis in ſepultura: tu enim ter- E
ram tuam diſperdidiſti, tu populum tuū oc-
cidiſti: non vocabitur in æternum ſemen
peſſimorum. * Præparate filios eius occiſio- 21
ni in iniquitate patrum ſuorum: non con-
ſurgent, nec hereditabunt terram, neque im-
plebunt faciem orbis ciuitatum. * Et conſur 22
gam ſuper eos, dicit Dominus exercituum:
& perdam Babylonis nomen, & reliquias,
& germen, & progeniem, dicit Dominus
23 * Et ponam eam in poſſeſſionem ericij, &
F in paludes aquarum, & ſcopabo eam in ſco-
24 pa terens, dicit Dominus exercituum. * Iura
uit Dominus exercituum, dicens: Si non, vt
putaui, ita erit: & quomodo mente tracta-
25 ui, * ſic eueniet: Vt conteram Aſſyrium in
terra mea, & in montibus meis conculcem
eum: & auferetur ab eis iugum eius, & o-
26 nus illius ab humero eorum tolletur. * Hoc
conſilium, quod cogitaui ſuper omnem ter
ram, & hæc eſt manus extenta ſuper vniuer
27 ſas gentes. * Dominus enim exercituum
decreuit: & quis poterit infirmare? & ma-
28 nus eius extenta: & quis auertet eam? * In
anno, quo mortuus eſt rex Achaz, factum
29 eſt onus iſtud: * ne læteris Philiſthæa omnis
G tu, quoniam comminuta eſt virga percuſſo
ris tui: de radice enim colubri egredietur re
30 gulus, & ſemen eius abſorbens volucrē. * Et
paſcētur primogeniti pauperū, & pauperes
fiducialiter requieſcēt: & interire faciam in
fame radicem tuam, & reliquias tuas interfi
31 ciam. * Vlula porta, clama ciuitas: proſtra-
ta eſt Philiſthæa omnis: ab Aquilone enim
fumus veniet, & non eſt qui effugiet agmen
32 eius. * Et quid reſpondebitur nuncijs gentis?
quia Dominus fundauit Sion, & in ipſo ſpe
rabunt pauperes populi eius.

CAP. XV.

1 ONus Moab. Quia nocte vaſtata eſt Ar
A Moab, cōticuit: quia nocte vaſtatus eſt
2 murus Moab, conticuit. * Aſcendit domus,
& Dibon ad excelſa in planctum ſuper Na-
bo, & ſuper Medaba, Moab vlulauit: * in * Ier. 48. f. 37.
cunctis capitibus eius caluitium, & omnis Ezec. 7. e. 18.
3 barba radetur. * In triuijs eius accincti ſunt
B ſacco: ſuper tecta eius, & in plateis eius om-
4 nis vlulatus deſcendit in fletum. Clamabit
Heſebon, & Eleale, vſque Iaſa audita eſt
vox eorum. ſuper hoc expediti Moab vlula
5 bunt, anima eius vlulabit ſibi. * Cor meum
C ad Moab clamabit, vectes eius vſque ad Se-
gor vitulam conternātē: per aſcēſum enim
Luith flens aſcendet, & in via Oronaim cla-
6 morem contritionis leuabunt. Aquæ enim
Nemrim deſertæ erūt, quia aruit herba, defe
7 cit germen, viror omnis interijt. * Secūdum
D magnitudinem operis & viſitatio eorū: ad
8 torrētem ſalicum ducēt eos. * Quoniam cir
cuiuit clamor terminū Moab: vſque ad Gal
lim vlulatus eius, & vſque ad Puteum Elim
9 clamor eius. * Quia aquæ Dibon repletæ
ſunt ſanguine: ponam enim ſuper Dibon ad
ditamenta: his, qui fugerint de Moab leo-
nem, & reliquijs terræ.

CAP. XVI.

EMitte agnum Domine dominatorem ter 1
ræ, de Petra deſerti ad montem filiæ A
Sion. * Et erit: Sicut auis fugiens, & pulli de 2
nido auolantes, ſic erunt filiæ Moab in tran-
ſcenſu Arnon. * Ini conſilium, coge conci- 3
lium: pone quaſi noctem vmbram tuam in
meridie: abſcōde fugientes, & vagos ne pro
das. *Habitabunt apud te profugi mei: Moab 4
eſto latibulum eorum a facie vaſtatoris: fini
tus eſt.n.puluis, conſummatus eſt miſer: de-
fecit qui conculcabat terram. * Et præpara- 5
bitur in miſericordia ſolium, & ſedebit ſu- B
per illud in veritate in tabernacula Dauid,
iudicans & quærens iudicium, & velociter
* Ier.48.c.29. reddens quod iuſtum eſt. * Audiuimus ſu- 6
perbiam Moab, ſuperbus eſt valde: ſuperbia
eius & arrogantia eius, & indignatio eius
pluſquam fortitudo eius. * Idcirco vlulabit 7
Moab ad Moab, vniuerſus vlulabit: his, qui
lætantur ſuper muros cocti lateris, loquimi
ni plagas ſuas. * Quoniam ſuburbana Heſe- 8
bon deſerta ſunt, & vineam Sabama domi- C
ni Gentium exciderunt: flagella eius vſque
ad Iazer peruenerunt: errauerunt in deſer-
to, propagines eius relictæ ſunt, tranſierunt
mare. *Super hoc plorabo in fletu Iazer vi- 9
neam Sabama: inebriabo te lacryma mea
Heſebon, & Eleale: quoniam ſuper vinde-
miam tuam, & ſuper meſſem tuam vox cal-
cantium irruit. * Et auferetur lætitia & exul 10
tatio de Carmelo, & in vineis nō exultabit
neque iubilabit. vinum in torculari non cal-
cabit qui calcare cōſueuerat: vocem calcan
tium abſtuli. * Super hoc venter meus ad 11
Moab quaſi cithara ſonabit, & viſcera mea
ad murum cocti lateris. * Et erit: cum appa- 12
ruerit quod laborauit Moab ſuper excelſis
ſuis, ingredietur ad ſancta ſua vt obſecret, &
non valebit. *Hoc verbum, quod locutus eſt 13
Dominus ad Moab ex tunc: * & nunc locu- 14
tus eſt Dominus, dicēs: In tribus annis quaſi
anni mercenarij auferetur gloria Moab ſu-
per omni populo multo, & relinquetur par
uus & modicus, nequaquam multus.

CAP. XVII.

ONus Damaſci. Ecce Damaſcus deſinet 1
eſſe ciuitates, & erit ſicut aceruus lapi A
dum in ruina. * Derelictæ ciuitas Aroer 2
gregibus erunt, & requieſcent ibi, & non e-
rit qui exterreat. * Et ceſſabit adiutorium ab 3
Ephraim, & regnum a Damaſco: & reliquiæ
Syriæ ſicut gloria filiorum Iſrael erunt: dicit
Dominus exercituum. * Et erit in die illa: at- 4
tenuabitur gloria Iacob, & pinguedo car-
nis eius marceſcet. * Et erit ſicut congre- 5
gans in meſſe quod reſtiterit, & brachium B
eius ſpicas leget: & erit ſicut quærens ſpicas
6 in valle Raphaim. * Et relinquetur in eo ſi-
cut racemus, & ſicut excuſſio oleæ duarum
vel trium oliuarum in ſummitate rami, ſiue
quattuor aut quinq. in cacuminibus eius fru
7 ctus eius: dicit Dominus Deus Iſrael. * In die
illa inclinabitur homo ad Factorem ſuum,
& oculi eius ad ſanctum Iſrael reſpicient:
8 * & non inclinabitur ad altaria, quæ fece-
runt manus eius: & quæ operati ſunt digiti
9 eius non reſpiciet, lucos & delubra. * In die
C illa erunt ciuitates fortitudinis eius dereli-
ctæ ſicut aratra, & ſegetes quæ derelictæ sūt
10 a facie filiorū Iſrael, & eris deſerta. * Quia
oblita es Dei ſaluatoris tui, & fortis adiuto
ris tui non es recordata: propterea planta-
bis plantationem fidelem, & germen alie
11 num ſeminabis. * In die plantationis tuæ la-
bruſca, & mane ſemen tuum florebit: abla-
ta eſt meſſis in die hereditatis, & dolebit
12 grauiter. * Væ multitudini populorū mul-
D torum, vt multitudo maris ſonantis: & tu-
multus turbarum, ſicut ſonitus aquarū mul-
13 tarum. * Sonabunt populi ſicut ſonitus aqua
rum inundantium, & increpabit eum, & fu-
giet procul: & rapietur ſicut puluis mon-
tium a facie venti, & ſicut turbo coram tē-
14 peſtate. * In tempore veſpere, & ecce tur-
batio: in matutino, & non ſubſiſtet: hæc eſt
pars eorum, qui vaſtauerunt nos, & ſors di-
ripientium nos.

CAP. XVIII.

1 VÆ terræ cymbalo alarum, quæ eſt trās
2 flumina Æthiopiæ, * qui mittit in ma-
A re legatos, & in vaſis papyri ſuper aquas. Ite
angeli veloces ad gentem conuulſam, & di-
laceratam: ad populum terribilem, poſt quē
non eſt alius: ad gentem expectantem & cō-
culcatam, cuius diripuerunt flumina terram
3 eius. * Omnes habitatores orbis, qui morami
B ni in terra, cum eleuatum fuerit ſignum in
montib. videbitis, & clangorem tubæ audie
4 tis: * quia hæc dicit Dominus ad me: Quie-
ſcam, & conſiderabo in loco meo ſicut meri
C diana lux clara eſt, & ſicut nubes roris in die
5 meſſis. * Ante meſſem enim totus effloruit,
& immatura perfectio germinabit, & præci
dentur ramuſculi eius falcibus: & quæ dere-
licta fuerint, abſcindentur, & excutientur.
6 * Et relinquentur ſimul auibus montium,
& beſtijs terræ: & æſtate perpetua erunt ſu
per eum volucres, & omnes beſtiæ terræ ſu
7 per illum hiemabunt. * In tempore illo de-
D feretur munus Domino exercituum a popu
lo diuulſo & dilacerato: a populo terribili,
poſt quem non fuit alius, a gente expectan-
te, expectante & conculcata, cuius diripue-
runt flumina terram eius, ad locum nominis
Domini exercituum montem Sion.

CAP.

CAP. XIX.

ONus Ægypti. Ecce Dominus aſcendet 1
ſuper nubem leuem, & ingredietur A
Ægyptum, & commouebuntur ſimulachra
Ægypti a facie eius, & cor Ægypti tabeſcet
in medio eius. * Et concurrere faciam Ægy 2
ptios aduerſus Ægyptios: & pugnabit vir
cõtra fratrẽ ſuum, & vir contra amicũ ſuũ,
ciuitas aduerſus ciuitatem, regnũ aduerſus
regnum. * Et dirumpetur ſpiritus Ægypti 3
in viſceribus eius, & conſilium eius præcipi
tabo: & interrogabunt ſimulachra ſua, & di
uinos ſuos, & pythones, & ariolos. * Et tradã 4
Ægyptũ in manu dominorum crudeliũ, &
rex fortis dominabitur eorũ, ait Dominus
Deus exercituum. * Et areſcet aqua de ma- 5
ri, & fluuius deſolabitur, atque ſiccabitur.
* Et deficient flumina: attenuabuntur, & ſic 6
cabuntur riui aggerum. Calamus & iuncus B
marceſcet: * nudabitur alueus riui a fonte 7
ſuo, & omnis ſementis irrigua ſiccabitur, a-
reſcet, & non erit. * Et mœrebunt piſcato- 8
res, & lugebunt omnes mittentes in flumẽ
hamum, & expandẽtes rete ſuper faciem a-
quarum emarceſcẽt. * Confundentur qui o- 9
perabãtur linum, pectẽtes, & texentes ſub
tilia. * Et erunt irrigua eius flaccentia: om- 10
nes qui faciebant lacunas ad capiendos pi-
ſces. * Stulti principes Taneos, ſapientes cõ 11
ſiliarij Pharaonis dederunt cõſiliũ inſipiẽs:
quomodo dicetis Pharaoni: Filius ſapientiũ
ego, filius regum antiquorum? * Vbi nunc 12
ſunt ſapientes tui? annũcient tibi, & indicẽt
quid cogitauerit Dominus exercituũ ſuper
Ægyptum. * Stulti facti ſunt principes Ta- 13
neos, emarcuerũt principes Mempheos, de-
ceperũt Aegyptum, angulum populorum
eius. * Dominus miſcuit in medio eius ſpiri 14
tum vertiginis: & errare fecerunt Ægyptũ C
in omni opere ſuo, ſicut errat ebrius & vo
mens. * Et non erit Ægypto opus, quod fa- 15
ciat caput & caudam incuruantem, & refre
nantem. * In die illa erit Ægyptus quaſi mu 16
lieres, & ſtupebunt, & timebũt a facie com-
motionis manus Domini exercituum; quam
ipſe mouebit ſuper eam. * Et erit terra Iuda 17
Ægypto in pauorem: omnis, qui illius fue-
rit recordatus, pauebit a facie conſilij Do-
mini exercituum, quod ipſe cogitauit ſuper
eam. * In die illa erunt quinque ciuitates in 18
Terra Ægypti, loquentes lingua Chanaan,
& iurantes per Dominum exercituum: Ci-
uitas ſolis vocabitur vna. * In die illa erit al 19
tare Dñi in medio Terræ Ægypti, & titu-
lus Domini iuxta terminum eius. * erit in 20
ſignum, & in teſtimonium Domino exerci
tuum in Terra Aegypti. Clamabũt enim ad D
Dominum a facie tribulãtis, & mittet eis ſal
uatorem & propugnatorẽ, qui liberet eos.
21 * Et cognoſcetur Dominus ab Ægypto, &
cognoſcent Ægyptij Dominum in die illa,
& colent eum in hoſtijs & in muneribus: &
22 vota vouebunt Domino, & ſoluent. * Et
percutiet Dominus Aegyptum plaga, & ſa-
nabit eam, & reuertentur ad Dominum, &
23 placabitur eis, & ſanabit eos. * In die illa
erit via de Aegypto in Aſſyrios, & intrabit
Aſſyrius Aegyptum, & Aegyptius in Aſſy-
24 rios, & ſeruient Aegyptij Aſſur. * In die illa
erit Iſrael tertius Aegypto, & Aſſyrio: bene
25 dictio in medio terræ, * cui benedixit Domi
nus exercituum, dicens: Benedictus populus
meus Aegypti, & opus manuum mearum Aſ
ſyrio: hereditas autem mea Iſrael.

CAP. XX.

1 IN anno, quo ingreſſus eſt Tharthan in A-
A zotum, cum miſiſſet eum Sargon rex Aſ-
ſyriorum, & pugnaſſet contra Azotũ, & ce-
2 piſſet eam: * in tempore illo locutus eſt Do-
minus in manu Iſaiæ filij Amos, dicens: Va-
de, & ſolue ſaccum de lumbis tuis, & calcea
menta tua tolle de pedib. tuis. Et fecit ſic va
3 dens nudus, & diſcalceatus. * Et dixi Domi-
nus: Sicut ambulauit ſeruus meus Iſaias nu-
dus, & diſcalceatus, trium annorum ſignum
B portentum erit ſuper Aegyptũ, & ſuper &
4 Aethiopiam: * ſic minabit rex Aſſyriorum
captiuitatem Aegypti, & tranſmigrationem
Aethiopiæ, iuuenum & ſenum, nudam & di-
ſcalceatam, diſcoopertis natibus ad ignomi-
5 niam Aegypti. * Et timebunt, & confunden-
tur ab Aethiopa ſpe ſua, & ab Aegypto glo-
6 ria ſua. * Et dicet habitator inſulæ huius in
die illa: Ecce hæc erat ſpes noſtra, ad quos
confugimus in auxilium, vt liberarent nos a
facie regis Aſſyriorum: & quo modo effuge-
re poterimus nos?

CAP. XXI.

1 ONus deſerti maris. Sicut turbines ab A-
A phrico veniũt, de deſerto venit, de ter
2 ra horribili. * Viſio dura nunciata eſt mihi:
qui incredulus eſt, infideliter agit: & qui de-
populator eſt, vaſtat. Aſcẽde Aelam, obſide
Mede: omnem gemitum eius ceſſare feci.
3 * Propterea repleti ſunt lumbi mei dolo-
re, anguſtia poſſedit me ſicut anguſtia par-
turientis: corrui cum audirem, contur-
4 batus ſum cum viderem. * Emarcuit cor
B meum, tenebræ ſtupefecerunt me: Babylon
dilecta mea poſita eſt mihi in miraculum.
5 * Pone mẽſam, contẽplare in ſpecula come-
dentes & bibentes: ſurgite principes, arripi-
6 te clypeũ. * Hęc enim dixit mihi Dominus:
vade, & pone ſpeculatorem: & quodcum-
7 que viderit, annunciet. * Et vidit cur-
rum duorum equitum, aſcenſorem aſini, &

aſcenſorē cameli: & contemplatus eſt dili-
genter multo intuitu.* Et clamauit leo: Su- 8
per ſpeculam Domini ego ſum, ſtās iugiter
*Hab. 2. a. 1. per diem: & " ſuper cuſtodiam meam ego
ſum, ſtans totis noctibus.* Ecce iſte venit a- 9
ſcenſor vir bigæ equitum, & reſpondit, & di C
*Ier. 51. a. 1. Apo. 14. b. 8 xit: " Cecidit, cecidit Babylon, & omnia
ſculptilia deorum eius cōtrita ſunt in terrā.
*Tritura mea, & filij areæ meæ, quæ audi- 10
ui a Domino exercituum Deo Iſrael, annun
ciaui vobis. * Onus Duma ad me clamat 11
ex Seir: Cuſtos quid de nocte? cuſtos q̄d de
nocte? * Dixit cuſtos: Venit mane & nox: ſi 12
quæritis, quærite: conuertimini, venite.
*Onus in Arabia. In ſaltu ad veſperam 13
dormietis, in ſemitis Dedanim.* Occurren- 14
tes ſitiēti ferte aquam, qui habitatis terram
Auſtri, cum panibus occurrite fugienti. * A 15
facie enim gladiorū fugerunt, a facie gladij D
imminentis, a facie arcus extēti, a facie gra-
uis prælij: * quoniā hæc dicit Dominus ad 16
me: Adhuc in vno anno, quaſi in anno mer-
cenarij, & auferetur oīs gloria Cedar. *Et 17
reliquiæ numeri ſagittariorum fortium de
filijs Cedar imminuentur: Dominus enim
Deus Iſrael locutus eſt.

CAP. XXII.

ONus vallis viſionis. Quidnam quoque 1
tibi eſt, quia aſcendiſti & tu omnis in A
tecta? *clamoris plena, vrbs frequens, ciui- 2
tas exultans: interfecti tui, nō interfecti gla
dio, nec mortui in bello.* Cuncti principes 3
tui fugerunt ſimul, dureq. ligati ſunt: omnes
qui inuenti ſunt, vincti ſunt pariter, procul
fugerunt.* Propterea dixi: Recedite a me, 4
amare flebo: nolite incumbere vt cōſolemi B
ni me ſuper vaſtitate filiæ populi mei.* Dies 5
enim interfectionis, & conculcationis, &
fletuum Domino Deo exercituum in valle
viſionis ſcrutans murum, & magnificus ſu-
per montem. * Et Aelam ſumpſit phare- 6
tram, currum hominis equitis, & parietem
nudauit clypeus.* Et erūt electæ valles tuæ 7
plenæ quadrigarum, & equites ponēt ſedes
ſuas in porta.* Et reuelabitur operimētum 8
Iudæ, & videbis in die illa armamentarium
domus ſaltus.* Et ſciſſuras ciuitatis Dauid vi 9
debitis, quia multiplicatæ ſunt: & congrega C
ſtis aquas piſcinæ inferioris, *& domos Ieru 10
ſalem numeraſtis, & deſtruxiſtis domos ad
muniendum murum.* Et lacum feciſtis in- 11
ter duos muros ad aquam piſcinæ veteris: &
non ſuſpexiſtis ad eum, qui fecerat eam, &
operatorē eius de longe nō vidiſtis.* Et vo- 12
cabit Dominus Deus exercituum in die illa
ad fletum, & ad planctū, ad caluitium, & ad
cingulum ſacci: * & ecce gaudiū & lætitia, 13
*Sap. 2. b. 6. 1. Cor. 15. d. 32 occidere vitulos, & iugulare arietes, come- D
dere carnes, & bibere vinum:* Comedamus,
14 & bibamus: cras enim moriemur. * Et re-
uelata eſt in auribus meis vox Domini exer
cituum: Si dimittetur iniquitas hæc vobis
donec moriamini, dicit Dominus Deus exer
15 cituum. * Hæc dicit Dominus Deus exerci-
tuum: Vade ingredere ad eū, qui habitat in
tabernaculo, ad Sobnam præpoſitum tem-
16 pli, & dices ad eum: * Quid tu hic, aut qua-
E ſi quis hic? quia excidiſti tibi hic ſepulchrū,
excidiſti in excelſo memoriale diligēter, in
17 petra tabernaculum tibi. * Ecce Dominus
aſportari te faciet, ſicut aſportatē gallus gal-
linaceus, & quaſi amictū ſic ſubleuabit te.
18 *Coronans coronabit te tribulatione, quaſi
pilam mittet te in terram latam & ſpatio-
ſam: ibi morieris, & ibi erit curr⁹ gloriȩ tuȩ,
19 ignominia domus Domini tui.* Et expel-
lam de te ſtatione tua, & de miniſterio tuo
20 deponam te.* Et erit in die illa: Vocabo ſer
F uum meum Eliacim filiū Helciæ, * & induā
21 illum tunica tua, & cingulo tuo confortabo
eum, & poteſtatem tuam dabo in manu e-
ius: & erit quaſi pater habitantibus Ieruſa-
22 lem, & domui Iuda. * " Et dabo clauem do-
mus Dauid ſuper humerum eius: & aperiet, *Apo. 3. b. Iob. 12. b.
& non erit qui claudat: & claudet, & non e-
23 rit qui aperiat. * Et figam illum paxillum
in loco fideli, & erit in ſolium gloriæ domui
24 patris eius. * Et ſuſpendent ſuper eum om-
G nem gloriam domus patris eius, vaſorum di
uerſa genera, omne vas paruulū a vaſis cra-
25 terarum vſque ad omne vas muſicorū. * In
die illa dicit Dominus exercituū: Auferetur
paxillus, qui fixus fuerat in loco fideli: & frā
getur, & cadet, & peribit quod pependerat
in eo, quia Dominus locutus eſt.

CAP. XXIII.

1 ONus Tyri. Vlulate naues maris: quia
A vaſtata eſt domus, vnde venire con-
ſueuerant: de Terra Cethim reuelatum eſt
2 eis.* Tacete qui habitatis in inſula: negotia
tores Sidonis transfretantes mare, repleue
3 runt te. * In aquis multis ſemen Nili, meſſis
fluminis fruges eius: & facta eſt negotiatio
4 gentium.* Erubeſce Sidon: ait enim mare,
fortitudo maris dicens: Non parturiui, &
non peperi, & non enutriui iuuenes, nec ad
5 incrementum perduxi virgines.* Cum audi-
tum fuerit in Ægypto, dolebunt cum audie
6 rint de Tyro: Tranſite maria, vlulate qui ha-
7 bitatis in inſula: * Numquid non veſtra hæc
B eſt, quæ gloriabatur a diebus priſtinis in anti
quitate ſua? ducent eā pedes ſui longe ad pe-
8 regrinandum.* Quis cogitauit hoc ſuper Ty
rum quōdam coronatā, cuius negotiatores
9 principes, inſtitores eius īcliti terræ? Domi
nus exercituū cogitauit hoc, vt detraheret
ſuperbiam oīs gloriæ, & ad ignominiam de
10 duceret vniuerſos īclytos terrȩ.* Trāſi terrā

tuam

tuā quaſi flumen filia maris, non eſt cingulū
vltra tibi. * Manum ſuam extendit ſuper ma 11
re, conturbauit regna: Dominus mandauit C
aduerſus Chanaan, vt contereret fortes eiꝰ,
*& dixit: Non adijcies vltra vt glorieris, ca- 12
lumniam ſuſtinens virgo filia Sidonis: in Ce
thim conſurgens transfreta, ibi quoque non
erit requies tibi. *Ecce terra Chaldæorū ta 13
lis populus nō fuit, Aſſur fūdauit eam: in ca-
ptiuitatē traduxerunt robuſtos eius, ſuffode
runt domos eius, poſuerunt eam in ruinam.
*Vlulate naues maris, quia deuaſtata eſt for 14
titudo veſtra.* Et erit in die illa: In obliuio- 15
ne eris o Tyre ſeptuagita annis, ſicut dies re
gis vnius: poſt ſeptuaginta autem annos erit
Tyro quaſi canticū meretricis. *Sume citha 16
ram, circui ciuitatē meretrix obliuioni tra D
dita: bene cane, frequenta canticū, vt memo
ria tui ſit. * Et erit poſt ſeptuaginta annos: 17
Viſitabit Dominus Tyrum, & reducet eam
ad mercedes ſuas: & rurſum fornicabitur cū
vniuerſis regnis terræ ſuper faciē terræ.*Et 18
erūt negotiationes eius, & mercedes eius ſā
ctificatæ Domino: non condentur, neque
reponentur: quia his, qui habitauerint co-
ram Domino, erit negotiatio eius, vt man-
ducent in ſaturitatem, & veſtiātur vſque ad
vetuſtatem.

CAP. XXIIII.

ECce Dominus diſſipabit terram, & nu- 1
dabit eam, & affliget faciem eius, & di- A
e.4.b.8. ſperget habitatores eiꝰ.*"Et erit ſicut popu 2
lus, ſic ſacerdos: & ſicut ſeruus, ſic dn̄s eius:
ſicut ancilla, ſic domina eius: ſicut emens, ſic
ille qui vēdit: ſicut fœnerator, ſic is qui mu
tuum accipit: ſicut qui repetit, ſic qui debet.
*Diſſipatione diſſipabitur terra, & direptio 3
ne prædabitur. Dominus enim locutus eſt
verbum hoc.* Luxit, & defluxit terra, & in- 4
firmata eſt: defluxit orbis, infirmata eſt alti-
tudo populi terræ. *Et terra infecta eſt ab 5
habitatoribus ſuis: quia transgreſſi ſunt le-
ges, mutauerunt ius, diſſipauerunt fœdus
ſempiternum. Propter hoc maledictio vo- 6
rabit terram, & peccabunt habitatores eius: B
ideoq. inſanient cultores eius, & relinquen-
tur homines pauci. *Luxit vindemia, infir- 7
mata eſt vitis, ingemuerunt oēs qui lætaban
tur corde.*Ceſſauit gaudium tympanorum, 8
quieuit ſonitus lætantium, cōticuit dulcedo
citharæ.* Cum cantico non bibent vinum: 9
amara erit potio bibentibus illam. *Attrita 10
eſt ciuitas vanitatis, clauſa eſt omnis domus
nullo introeunte. * Clamor erit ſuper vino 11
in plateis: deſerta eſt omnis lætitia: translatū
eſt gaudium terræ.*Relicta eſt in vrbe ſolitu 12
do, & calamitas opprimet portas:*Quia hęc 13
erunt in medio terræ, in medio populorum:
quomodo ſi paucæ oliuæ, quæ remanſerūt,
excutiantur ex olea: & racemi, cum fuerit
14 finita vindemia. * Hi leuabunt vocem ſuā,
C atq. laudabunt: cum glorificatus fuerit Do-
15 minus, hinnient de mari. * Propter hoc in
doctrinis glorificate Dominum, in inſulis ma
16 ris nomen Domini Dei Iſrael. * A finib. ter-
ræ laudes audiuimus, gloriam iuſti. Et dixi:
Secretum meum mihi, ſecretū meum mihi,
væ mihi: præuaricantes præuaricati ſunt, &
præuaricatione transgreſſorum pręuaricati
17 ſunt.* Formido, & fouea, & laqueꝰ ſuper te,
18 qui habitator es terræ.* Et erat: "Qui fuge- Ier.48.g.44
rit a voce formidinis, cadet ī foueam: & qui
ſe explicauerit de fouea, tenebitur laqueo:
quia cataractæ de excelſis apertę ſunt, & cō
19 cutientur fundamenta terræ.* Cōfractione
D confringetur terra, contritione conteretur
terra, commotione commouebitur terra,
20 * agitatione agitabitur terra ſicut ebrius, &
auferetur quaſi tabernaculum vnius noctis:
& grauabit eam iniquitas ſua, & corruet, &
21 non adijciet vt reſurgat.* Et erit: In die illa
viſitabit Dominus ſuper militiam cæli in
excelſo: & ſuper reges terræ, qui ſunt ſuper
22 terram. * Et congregabuntur in congrega-
tione vnius faſcis in lacum, & claudentur
ibi in carcere: & poſt multos dies viſitabun
23 tur. * Et erubeſcet luna, & confundetur ſol,
cum regnauerit Dominus exercituū in mon
te Sion, & in Ieruſalem, & in conſpectu ſe-
num ſuorum fuerit glorificatus.

CAP. XXV.

1 DOmine Deus meus es tu, exaltabo te,
A & confitebor nomini tuo: quoniam fe-
ciſti mirabilia, cogitationes antiquas fide-
2 les, amen.* Quia poſuiſti ciuitatem in tumu
lū, vrbem fortem in ruinā, domum alieno-
rū: vt non ſit ciuitas, & in ſempiternum non
3 ædificetur. * Super hoc laudabit te populus
fortis, ciuitas gentiū robuſtarū timebit te.
4 *Quia factus eſt fortitudo pauperi, fortitu-
do egeno ī tribulatione ſua: ſpes a turbine,
vmbraculū ab æſtu. ſpiritus enim robuſtorū
5 quaſi turbo impellens parietem.*Sicut ęſtus
B in ſiti, tumultum alienorum humiliabis: &
quaſi calore ſub nube torrente propaginē
6 fortium marceſcere facies.*Et faciet Domi
nus exercituū omnib. populis in mōte hoc
conuiuium pinguium, conuiuium vinde-
miæ, pinguium medullatorum, vindemiæ
7 defæcatæ. * Et præcipitabit in monte iſto
faciem vinculi colligati ſuper omnes popu
C los, & telam quam orditus eſt ſuper omnes
8 nationes. * Præcipitabit mortem in ſempi-
ternum:* & auferet Dominus Deus lacry-
mam ab omni facie, & opprobrium populi A po.7.d.17. & 21.b.4
ſui auferet de vniuerſa terra: quia Dominus
9 locutus eſt. * Et dicet in die illa: Ecce Deus
noſter iſte, expectauimus eum, & ſaluabit

nos:iſte Dñs,ſuſtinuimus eum,exultabimus,
& lætabimur in ſalutari eius.* Quia requie- 10
ſcet manus Domini in monte iſto: & tritu- D
rabitur Moab ſub eo, ſicuti teruntur paleæ
in plauſtro. * Et extendet manus ſuas ſub 11
eo,ſicut extendit natans ad natandum:& hu
miliabit gloriam eius cum alliſione manuũ
eius. * Et munimenta ſublimium murorum 12
tuorum concident,& humiliabuntur,& de-
trahentur in terram vſq.ad puluerem.

CAP. XXVI.

IN die illa cantabitur canticum iſtud in ter 1
ra Iuda: A
Vrbs fortitudinis noſtræ Sion ſaluator,
ponetur in ea murus & antemurale.
* Aperite portas, & ingrediatur gens iu- 2
ſta,cuſtodiens veritatem.
*Vetus error abijt:ſeruabis pacem; pacẽ, 3
quia in te ſperauimus.
* Speraſtis in Domino in ſæculis æternis, 4
in Domino Deo forti in perpetuum.
* Quia incuruabit habitantes in excelſo, 5
ciuitatem ſublimem humiliabit.
Humiliabit eam vſq. ad terram,detrahet
eam vſque ad puluerem.
* Conculcabit eam pes, pedes pauperis, 6
greſſus egenorum.
*Semita iuſti recta eſt, rectus callis iuſti 7
ad ambulandum. B
* Et in ſemita iudiciorum tuorum Domi- 8
ne ſuſtinuimus te:nomen tuum,& memoria
le tuum in deſiderio animæ.
* Anima mea deſiderauit te in nocte: ſed 9
& ſpiritu meo in præcordijs meis de mane
vigilabo ad te.
Cum feceris iudicia tua in terra,iuſtitiam
diſcent habitatores orbis.
* Miſereamur impio, & non diſcet iuſti- 10
tiam: in terra ſanctorum iniqua geſſit, &
non videbit gloriam Domini.
*Domine exaltetur manus tua, & non vi 11
deant: videant, & confundantur zelantes
populi:& ignis hoſtes tuos deuoret.
*Domine dabis pacem nobis:omnia enim 12
opera noſtra operatus es nobis. C
*Domine Deus noſter, poſſederũt nos do 13
mini abſque te, tãtum in te recordemur no
minis tui.
*Morientes non viuant,gigantes non re- 14
ſurgant: propterea viſitaſti & contriuiſti
eos,& perdidiſti omnem memoriam eorũ.
*Indulſiſti genti Domine,indulſiſti genti: 15
numquid glorificatus es? elongaſti omnes
terminos terræ.
* Domine in anguſtia requiſierunt te, in 16
tribulatione murmuris doctrina tua eis.
*Sicut quę concipit,cum appropinquaue 17
rit ad partum,dolens clamat in doloribus ſuis:
ſic facti ſumus a facie tua Domine.
18 * Concepimus,& quaſi parturiuimus, &
D peperimus ſpiritum: ſalutes non feci-
mus in terra,ideo non ceciderunt habitato-
res terræ.
19 * Viuent mortui tui,interfecti mei reſur-
gẽt: expergiſcimini,& laudate qui habitatis
in puluere:quia ros lucis ros tuus,& terram
gigantum detrahes in ruinam.
20 * Vade populus meus, intra in cubicula
tua,claude oſtia tua ſuper te,abſcõdere mo
dicum ad momentum donec pertranſeat in
dignatio.
21 *a Ecce enim Dominus egredietur de lo- a Mica 1.
co ſuo,vt viſitet iniquitatẽ habitatoris terrę
contra eum:& reuelabit terra ſanguinem ſu
um, & non operiet vltra interfectos ſuos.

CAP. XXVII.

1 IN die illa viſitabit Dominus in gladio ſuo
A duro,& grandi,& forti,ſuper Leuiathan
ſerpentem vectem,& ſuper Leuiathã ſerpẽ-
tem tortuoſum,& occidet cetũ, qui in mari
2 eſt.*In die illa vinea meri cantabit ei.* Ego
3 Dominus,qui ſeruo eam,repẽte propinabo
ei:ne forte viſitetur contra eam,nocte & die
4 ſeruo eam. * Indignatio non eſt mihi: quis
B dabit me ſpinam & veprẽ in prælio:gradiar
5 ſuper eam, ſuccendã eã pariter?*An potius
tenebit fortitudinem meam,faciet pacẽ mi-
6 hi,pacem faciet mihi?* Qui ingrediuntur im
petu ad Iacob, florebit & germinabit Iſ-
7 rael,& implebũt faciem orbis ſemine.*Nũ-
quid iuxta plagam percutientis ſe percuſſit
eum?aut ſicut occidit interfectos eius,ſic oc
8 ciſus eſt?* In menſura contra menſuram,cũ
abiecta fuerit, iudicabis eam: meditatus eſt
9 in ſpiritu ſuo duro per diem æſtus. * Id-
C circo ſuper hoc dimittetur iniquitas domui
Iacob: & iſte omnis fructus vt auferatur
peccatum eius, cum poſuerit omnes lapi-
des altaris, ſicut lapides cineris alliſos, non
10 ſtabunt luci & delubra. * Ciuitas enim mu-
nita deſolata erit, ſpecioſa relinquetur, &
dimittetur quaſi deſertum:ibi paſcetur vitu
lus,& ibi accubabit, & conſumet ſummita-
11 tes eius.* In ſiccitate meſſes illius conteren
D tur,mulieres venientes,& docentes eam:nõ
eſt.n.populus ſapiens, propterea nõ miſere
bitur eius,qui fecit eum,& qui formauit eũ,
12 non parcet ei: * Et erit:In die illa percutiet
Dominus ab alueo fluminis vſq.ad torrentẽ
Ægypti, & vos congregabimini vnus & v-
13 nus filij Iſrael. * Et erit: In die illa clan-
getur in tuba magna, & venient qui per-
diti fuerant de terra Aſſyriorum, & qui
eiecti erant in Terra Ægypti, & adora-
bunt Dominum in monte ſancto in Ieru-
ſalem.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XXVIII.

VÆ coronæ ſuperbiæ, ebrijs Ephraim, 1
& flori decidenti, gloriæ exultationis A
eius, qui erant in vertice vallis pinguiſſimę,
errantes a vino.* Ecce validus & fortis Do- 2
minus ſicut impetus grãdinis, turbo cõfrin-
gens, ſicut impetus aquarum multarũ inun-
dantium, & emiſſarum ſuper terram ſpatio
ſam.* Pedibus conculcabitur corona ſuper- 3
biæ ebriorum Ephraim.* Et erit flos decidẽs 4
gloriæ exultationis eius, qui eſt ſuper verti B
cẽ vallis pinguiũ, quaſi temporaneum ante
maturitatem autumni: quod cum aſpexerit
vidẽs, ſtatim vt manu tenuerit, deuorabit il
lud.* In die illa erit Dominus exercituum 5
corona gloriæ, & ſertũ exultationis reſiduo
populi ſui: * & ſpiritus iudicij ſedenti ſuper 6
iudicium, & fortitudo reuertentibus de bel
lo ad portam.* Verum hi quoq. præ vino ne- 7
ſcierunt, & præ ebrietate errauerunt: ſacer
dos & propheta neſcierũt prę ebrietate, ab-
ſorpti ſunt a vino, errauerunt in ebrietate,
neſcierunt videntẽ, ignorauerunt iudicium.
* Omnes enim menſæ repletæ ſunt vomitu 8
ſordiumq. ita vt non eſſet vltra locus.* Quẽ 9
docebit ſcientiam? & quem intelligere fa- C
ciet auditum? ablactatos a lacte, auulſos ab
vberibus. * Quia manda remanda, manda 10
remanda, expecta reexpecta, expecta reex-
pecta, modicum ibi, modicum ibi. * " In lo- 11
quela enim labij, & lingua altera loquetur
ad populum iſtum. * Cui dixit: Hæc eſt re- 12
quies mea, reficite laſſum, & hoc eſt meum
refrigerium: & noluerunt audire. * Et erit 13
eis verbum Domini: Manda, remanda, man-
da remanda, expecta reexpecta, expecta re-
expecta, modicũ ibi, modicum ibi: vt vadãt,
& cadant retrorſum, & conterantur, & illa-
queentur, & capiantur.* Propter hoc audite 14
verbum Domini viri illuſores, qui domina- D
mini ſuper populum meum, qui eſt in Ieru-
ſalem. * Dixiſtis enim: Percuſſimus fœdus 15
cum morte, & cum inferno fecimus pactũ.
Flagellum inundans cum tranſierit, non ve-
niet ſuper nos: quia poſuimus mẽdaciũ ſpẽ
noſtram, & mendacio protecti ſumus.* Idcir 16
co hæc dicit Dominus Deus: " Ecce ego mit-
tam in fundamentis Sion lapidem, lapidem
probatum, angularem, pretioſum in funda-
mento fundatum. qui crediderit, non feſti-
net.* Et ponam in pondere iudicium, & iu- 17
ſtitiam in menſura: & ſubuertet grando ſpẽ
mẽdacij: & protectionem aquæ inundabũt.
* Et delebitur fœdus veſtrũ cum morte, & 18
pactum veſtrum cum inferno non ſtabit: fla E
gellum inundans cum tranſierit, eritis ei in
conculcationem.* Quandocumque pertran 19
ſierit, tollet vos: quoniã mane diluculo per-
tranſibit in die & in nocte, & tantummodo
20 ſola vexatio intellectum dabit auditui.* Co-
anguſtatum eſt enim ſtratum, ita vt alter de-
cidat: & palliũ breue vtrumque operire nõ
21 poteſt.* " Sicut enim in monte diuiſionum * 2. Reg. 5. d. 20. 1. Par. 14. a. 11 * Ioſ. 10. c. 10
F ſtabit Dominus: " ſicut in valle, quæ eſt in
Gabaon, iraſcetur: vt faciat opus ſuum, a-
lienum opus eius: vt operetur opus ſuum,
22 peregrinum eſt opus eius ab eo. * Et nunc
nolite illudere, ne forte conſtringantur vin
cula veſtra. cõſummationem enim & abbre
uiationem audiui a Domino Deo exercituũ
23 ſuper vniuerſam terram.* Auribus percipi-
te, & audite vocem meam, attendite, & au-
24 dite eloquium meum. * Numquid tota die
arabit arãs vt ſerat, proſcindet & ſarriet hu
25 mum ſuam? * Nonne cum adæquauerit fa-
ciem eius, ſeret gith, & cyminum ſparget, &
ponet triticum per ordinem, & hordeũ, &
26 milium, & viciam in finibus ſuis? * Et eru-
diet illum in iudicio: Deus ſuus docebit il-
27 lũ.* Nõ enim in ſerris triturabitur gith, nec
G rota plauſtri ſuper cyminum circuibit: ſed ĩ
virga excutietur gith & cyminum in bacu-
28 lo.* Panis autem comminuetur: verum non
in perpetuum triturans triturabit illum, ne-
que vexabit eum rota plauſtri, nec vngulis
29 ſuis comminuet eum. * Et hoc a Domino
Deo exercituum, exiuit, vt mirabile face-
ret conſilium, & magnificaret iuſtitiam.

CAP. XXIX.

1 VÆ Ariel, Ariel ciuitas, quam expugna-
A uit Dauid: additus eſt annus ad annũ:
2 ſolemnitates euolutæ ſunt.* Et circumual-
labo Ariel, & erit triſtis & mœrens, & erit
3 mihi quaſi Ariel.* Et circumdabo quaſi ſphæ
ram in circuitu tuo, & iaciam cõtra te agge
rẽ, & munimenta ponã in obſidionem tuã.
4 * Humiliaberis, de terra loqueris, & de hu-
mo audietur eloquiũ tuum: & erit quaſi py
thonis de terra vox tuã, & de humo eloquiũ
5 tuum muſſitabit. * Et erit ſicut puluis tenuis
B multitudo ventilãtiũ te: & ſicut fauilla per-
tranſiens multitudo eorũ, qui cõtra te præ-
6 ualuerunt: * eritq. repente confeſtim. A Dño
exercituum viſitabitur in tonitruo, & com-
motione terrę, & voce magna turbinis & tẽ
7 peſtatis, & flammę ignis deuorãtis. * Et erit
ſicut ſomnum viſionis nocturnæ multitudo
omnium Gentium, quæ dimicauerunt cõtra
Ariel, & omnes qui militauerunt, & obſede
8 runt, & præualuerunt aduerſus eam. * Et ſi-
C cut ſomniat eſuriens, & comedit, cum autẽ
fuerit expergefactus, vacua eſt anima eius:
& ſicut ſomniat ſitiens, & bibit, & poſtquã
fuerit expergefact9, laſſus adhuc ſitit, & aia
eius vacua eſt: ſic erit multitudo oĩum Gen-
tiũ, quæ dimicauerunt cõtra montem Sion.
9 * Obſtupeſcite, & admiramini, fluctuate, &
vacillate: inebriamini, & non a vino: moue-
mini,

mini,& nõ ab ebrietate.* Quoniam miſcuit 10
vobis Dominus ſpiritum ſoporis,claudet o- D
culos veſtros,ꝓphetas & principes veſtros,
qui vidẽt viſiones,operiet.* Et erit vobis vi 11
ſio omnium ſicut verba libri ſignati , quem
cũ dederint ſcienti litteras, dicẽt: Lege iſtũ:
& reſpondebit: Non poſſum, ſignatus eſt e-
nim.* Et dabitur liber neſcienti litteras,dice 12
turq.ei:Lege:& reſpõdebit: Neſcio litteras.
*Et dixit Dominus.*Eo quòd appropinquat 13 (* Mat.15.a.8 Mar.7.b.6)
populus iſte ore ſuo, & labijs ſuis glorificat
me,cor autem eius longe eſt a me,& timue-
runt me mandato hominum & doctrinis :
*Ideo ecce ego addam vt admirationẽ faciã 14
populo huic miraculo grandi & ſtupendo:* E (*1.Cor.1.c.19)
peribit enim ſapientia a ſapientibus eius, &
intellectus prudentiũ eius abſcõdetur.*Væ, 15 (*Abd.1.c.8)
qui profundi eſtis corde , vt a Dño abſcon-
datis cõſilium: quorum ſunt in tenebris ope
ra,& dicũt: Quis videt nos,& qs nouit nos?
* Peruerſa eſt hæc veſtra cogitatio : quaſi ſi 16
lutum contra figulum cogitet, & dicat opus
factori ſuo: Non feciſti me: & figmentum di
cat fictori ſuo:Non intelligis.*Nonne adhuc 17
in modico & in breui conuertetur Libanus F
in charmel , & charmel in ſaltum reputabi-
tur? *Et audient in die illa ſurdi verba libri, 18
& de tenebris & caligine oculi cæcorum vi
debunt.* Et addẽt mites in Domino lætitiã, 19
& pauperes homines in ſancto Iſrael exulta
bunt:*quoniam defecit qui præualebat,con 20
ſummatus eſt illuſor , & ſuccisi ſunt omnes
qui vigilabant ſuper iniquitatem: *qui pec- 21
care faciebant homines in verbo, & arguen G
tem in porta ſupplantabant , & declinaue-
runt fruſtra a iuſto.*Propter hoc,hæc dicit 22
Dominus ad domum Iacob, qui redemit A-
braham: Nõ modo confundetur Iacob,nec
modo vultus eius erubeſcet:* ſed cum vide- 23
rit filios ſuos, opera manuũ mearum in me-
dio ſui ſanctificantes nomen meum , & ſan-
ctificabunt ſanctum Iacob , & Deum Iſrael
prædicabunt : * & ſcient errantes ſpiritu in- 24
tellectum, & muſſitatores diſcent legem.

CAP. XXX.

VÆ filij deſertores,dicit Dominus, vt fa 1
ceretis conſiliũ,& non ex me: & ordi- A
remini telam , & non per ſpiritum meũ , vt
adderetis peccatũ ſuper peccatum:* qui am 2
bulatis vt deſcendatis in Ægyptũ, & os meũ
non interrogaſtis,ſperantes auxilium in for
titudine Pharaonis,& habẽtes fiduciã in vm
bra Ægypti. * Et erit vobis fortitudo Pha- 3
raonis in confuſionem,& fiducia vmbræ Æ-
gypti in ignominiã.* Erant.n.in Tani princi 4
pes tui,& nuncij tui vſq. ad Hanes peruene-
runt . * Omnes confuſi ſunt ſuper populo , 5
qui eis prodeſſe nõ potuit:non fuerũt in au-
xiliũ & in aliquam vtilitatẽ,ſed in confuſio
6 nẽ & in opprobriũ .* Onus iumentorũ Au-
B ſtri.In terra tribulationis & anguſtiæ leæna,
& leo ex eis, vipera & regulus volans por-
tantes ſuꝑ humeros iumẽtorũ diuitias ſuas,
& ſuper gibbũ camelorum theſauros ſuos
ad populum,qui eis prodeſſe non poterit .
7 * Ægyptus.n.fruſtra & vanè auxiliabitur:
ideo clamaui ſuper hoc : Superbia tantũ eſt,
8 quieſce. * Nunc ergo ingreſſus ſcribe ei ſuꝑ
buxũ,& in libro diligenter exara illud, &
erit in die nouiſſimo in teſtimoniũ vſque in
9 æternum.* populus.n.ad iracundiam prouo
cans eſt,& filij mendaces, filij nolentes audi
10 re legem Dei.* Qui dicunt videntibus:Noli-
te videre;& aſpicientib.Nolite aſpicere no-
bis ea,quæ recta ſunt. loquimini nobis pla-
11 centia,videte nobis errores. * Auferte a me
C viã,declinate a me ſemitã , ceſſet a facie nr̃a
12 ſanctus Iſrael. * Propterea hæc dicit ſanct⁹
Iſrael: Pro eo quòd reprobaſtis verbũ hoc ,
& ſperaſtis in calumnia & in tumultu , &
13 innixi eſtis ſuper eo : * propterea erit vobis
iniquitas hæc ſicut interruptio cadens , &
requiſita in muro excelſo, quoniam ſubito,
14 dũ non ſperatur, veniet cõtritio eius.* Et cõ
minuetur ſicut conterit lagena figuli con-
tritione perualida:& nõ inuenietur de frag-
mentis eius teſta, in qua portetur igniculus
de incẽdio, aut hauriat parũ aquæ de fouea.
15 * Quia hæc dicit Dñs Deus ſanctus Iſrael : Si
reuertamini & quieſcatis,ſalui eritis:in ſilen
tio, & in ſpe erit fortitudo veſtra. Et nolui-
16 ſtis:* & dixiſtis:Nequaq̃,ſed ad equos fugie
D mus:ideo fugietis. Et ſuper veloces aſcende
mus:ideo velociores erunt, qui perſequent̃
17 vos. * Mille homines a facie terroris vnius :
& a facie terroris quinq. fugietis,donec re-
linquamini quaſi malus nauis in vertice mõ
18 tis,& quaſi ſignũ ſuper collem. * Propterea
expectat Dominus vt miſereatur veſtri:&
ideo exaltabitur parcens vobis : quia Deus
iudicij Dominus:beati omnes qui expectant
19 eum.*Populus enim Sion habitabit in Ieru-
ſalem: plorãs nequaquam plorabis, miſerãs
miſerebitur tui : ad vocem clamoris tui ſta-
20 tim vt audierit,reſpondebit tibi . * Et dabit
vobis Dominus panem arctum, & aquã bre
E uem:& non faciet auolare a te vltra docto-
rem tuum: & erunt oculi tui videntes præce
21 ptorem tuum. * Et aures tuæ audient verbũ
poſt tergum monentis : Hæc eſt via,ambu-
late in ea: & non declinetis neque ad dexte-
22 ram,neque ad ſiniſtram . * Et contaminabis
laminas ſculptilium argenti tui,& veſtimen
tum conflatilis auri tui,& diſperges ea ſicut
immunditiam menſtruatæ . Egredere, dices
23 ei : * Et dabitur pluuia ſemini tuo, vbicum-
que ſeminaueris in terra:& panis frugũ ter-
ræ erit vberrimus , & pinguis . paſcetur in
poſſeſſione tua in die illo agnus ſpatioſe:
24 * & tauri tui , & pulli aſinorum , qui ope-

rantur terram, commiſtum migma comedēt
ſicut in area ventilatum eſt.* Et erunt ſuper 25
omnem montem excelſum, & ſuper omnē F
collem eleuatum riui currentium aquarum
in die interfectionis multorum cum cecide-
rint turres.* Et erit lux lunæ ſicut lux ſolis, 26
& lux ſolis erit ſeptempliciter ſicut lux ſe-
ptem dierum in die, qua alligauerit Domi-
nus vulnus populi ſui, & percuſſuram plagæ
eius ſanauerit.* Ecce nomen Domini venit 27
de longinquo, ardens furor eius, & grauis ad
portandum: labia eius repleta ſunt indigna-
tione, & lingua eius quaſi ignis deuorans.
* Spiritus eius velut torrens inundans vſque 28
ad medium colli ad perdendas gentes in ni-
hilum, & frenum erroris, quod erat in maxil
lis populorum.* Canticum erit vobis ſicut 29
nox ſanctificatæ ſollemnitatis, & lætitia cor- G
dis ſicut qui pergit cum tibia, vt intret in
montem Domini ad fortem Iſrael.* Et au- 30
ditam faciet Dominus gloriam vocis ſuæ, &
terrorem brachij ſui oſtēdet in comminatio
ne furoris, & flamma ignis deuorantis: alli-
det in turbine, & in lapide grandinis.* A vo 31
ce enim Domini pauebit Aſſur virga percuſ
ſus.* Et erit tranſitus virgæ fundatus, quam 32
requieſcere faciet Dominus ſuper eū in tym
panis & citharis: & in bellis præcipuis expu
gnabit eos.* Præparata eſt enim ab heri To- 33
pheth, a rege præparata, profunda, & dilata
ta. Nutrimenta eius, ignis & ligna multa: fla-
tus Domini ſicut torrens ſulphuris ſuccen-
dens eam.

CAP. XXXI.

VÆ qui deſcendunt in Ægyptum ad au- 1
xilium, in equis ſperantes, & habentes A
fiduciam ſuper quadrigis, quia multæ ſunt;
& ſuper equitibus, quia præualidi nimis: &
non ſunt confiſi ſuper ſanctum Iſrael, & Do
minū non requiſierunt.* Ipſe autem ſapiens 2
adduxit malum, & verba ſua non abſtulit: & B
conſurget contra domum peſſimorū, & con
tra auxilium operantium iniquitatem.* Ae- 3
gyptus, homo, & non Deus: & equi eorum,
caro, & non ſpiritus: & Dominus inclinabit
manum ſuam, & corruet auxiliator, & cadet
cui præſtatur auxilium, ſimulque omnes cō-
ſumentur.* Quia hæc dicit Dominus ad 4
me: Quomodo ſi rugiat leo, & catulus leo- C
nis ſuper prædā ſuā, & cū occurrerit ei mul-
titudo paſtorum, a voce eorum nō formida
bit, & a multitudine eorum non pauebit: ſic
deſcēdet Dominus exercituum vt prælietur
ſuper montem Sion, & ſuper collem eius.
* Sicut aues volantes, ſic proteget Dominus 5
exercituum Ieruſalem, protegēs & liberās,
tranſiens & ſaluans.* Conuertimini ſicut in 6
profundum receſſeratis filij Iſrael.* In die 7
enim illa abijciet vir idola argenti ſui, & ido- D
la auri ſui, quæ fecerunt vobis manus veſtræ
8 in peccatum.* Et cadet Aſſur in gladio non
viri, & gladius non hominis vorabit eum, &
fugiet non a facie gladij: & iuuenes eius ve-
9 ctigales erunt: * & fortitudo eius a terrore
tranſibit, & pauebunt fugientes principes
eius: dixit Dominus; cuius ignis eſt in Sion,
& caminus eius in Ieruſalem.

CAP. XXXII.

1 ECce in iuſtitia regnabit rex, & principes
2 in iudicio præerunt.* Et erit vir ſicut
A qui abſconditur a vento, & celat ſe a tempe-
ſtate, ſicut riui aquarum in ſiti, & vmbra pe-
3 træ prominentis in terra deſerta.* Non ca-
ligabunt oculi videntium, & aures audientiū
4 diligenter auſcultabunt.* Et cor ſtultorum
intelliget ſcientiam, & lingua balborū velo
5 citer loquetur & plane.* Non vocabitur vl-
tra is, qui inſipiens eſt, princeps: neque frau-
6 dulentus appellabitur maior: * ſtultus enim
fatua loquetur, & cor eius faciet iniquitatē,
B vt perficiat ſimulationē, & loquatur ad Do-
minum fraudulenter, & vacuam faciat ani-
mam eſurientis, & potum ſitienti auferat.
7 * Fraudulenti vaſa peſſima ſunt: ipſe enim
cogitationes concinnauit ad perdendos mi-
tes in ſermone mēdaci, cum loqueretur pau
8 per iudicium.* Princeps vero ea, quæ digna
ſunt principe, cogitabit, & ipſe ſuper duces
9 ſtabit.* Mulieres opulentæ ſurgite, & audite
vocem meam: filiæ confidentes percipite au
10 ribus eloquium meum.* Poſt dies enim, &
C annum vos conturbabimini confidentes: cō-
ſummata eſt enim vindemia, collectio vltra
11 non veniet.* Obſtupeſcite opulentæ, cōtur
bamini confidentes: exuite vos, & confundi
12 mini, accingite lumbos veſtros.* Super vbe
ra plangite, ſuper regione deſiderabili, ſuper
13 vinea fertili.* Super humum populi mei ſpi-
næ & vepres aſcendent: quanto magis ſuper
omnes domos gaudij ciuitatis exultantis?
14 * Domus enim dimiſſa eſt, multitudo vrbis
relicta eſt, tenebræ & palpatio factæ ſunt ſu
per ſpeluncas vſque in æternum: Gaudium
15 onagrorum paſcua gregum, * donec effun-
D datur ſuper nos ſpiritus de excelſo: & erit
deſertum in charmel, & charmel in ſaltum
16 reputabitur.* Et habitabit in ſolitudine iudi
17 cium, & iuſtitia in charmel ſedebit.* Et erit
opus iuſtitiæ pax, & cultus iuſtitiæ ſilentiū,
18 & ſecuritas vſque in ſempiternum.* Et ſede
bit populus meus in pulchritudine pacis, &
in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulen-
19 ta.* Grando autem in deſcenſione ſaltus, &
20 humilitate humiliabitur ciuitas.* Beati, qui
ſeminatis ſuper omnes aquas, immittentes
pedem bouis & aſini.

CAP.

CAP. XXXIII.

VÆ qui prædaris, nonne & ipſe præda- 1
beris? & qui ſpernis, nõne & ipſe ſper- A
neris? cũ conſummaueris deprædationem,
deprædaberis: cum fatigatus deſieris contẽ-
nere, contẽneris.* Domine miſerere noſtri: 2
te enim expectauimus: eſto brachium noſtrũ
in mane, & ſalus noſtra in tempore tribula-
tionis.* A voce angeli fugerũt populi, & ab 3
exaltatione tua diſperſæ ſunt gẽtes.* Et cõ- 4
gregabũtur ſpolia veſtra ſicut colligitur bru-
chus, velut cum foſſæ plenæ fuerint de eo.
* Magnificatus eſt Dominus, quoniam habi- 5
tauit in excelſo: impleuit Siõ iudicio & iuſti-
tia.* Et erit fides in tẽporib. tuis: diuitiæ ſa- 6
lutis ſapientia & ſcientia: timor Domini ip-
ſe eſt theſaurꝰ eius.* Ecce vidẽtes clamabũt 7
foris, angeli pacis amare flebunt.* Diſſipatæ B
ſunt viæ, ceſſauit tranſiens per ſemitam, irri 8
tum factum eſt pactum, proiecit ciuitates,
non reputauit homines.* Luxit, & elanguit 9
terra: confuſus eſt Libanus, & obſorduit, &
factus eſt Saron ſicut deſertum: & concuſſa
eſt Baſan, & Carmelus.* Nunc conſurgam, 10
dicit Dominus: nunc exaltabor, nunc ſuble-
uabor.* Cõcipietis ardorem, parietis ſtipu- 11
lam: ſpiritus veſter vt ignis vorabit vos.* Et 12
erunt populi quaſi de incendio cinis, ſpinæ
congregatæ igni comburẽtur.* Audite qui 13
longe eſtis, quæ fecerim, & cognoſcite vicini
fortitudinẽ meam.* Conterriti ſunt in Sion 14
peccatores, poſſedit tremor hypocritas, quis
poterit habitare de vobis cum igne deuo-
rante? quis habitabit ex vobis cũ ardoribus
ſempiternis?* [a] Qui ambulat in iuſtitijs, & 15
a Pſal. 14. a. 2
loquitur veritatem, qui proijcit auaritiam C
ex calumnia, & excutit manus ſuas ab omni
munere, qui obturat aures ſuas ne audiat ſan
guinem, & claudit oculos ſuos ne videat ma
lum.* Iſte in excelſis habitabit, munimenta 16
ſaxorum ſublimitas eius: panis ei datus eſt,
aquæ eius fideles ſunt.* Regem in decore 17
ſuo videbunt oculi eius, cernent terram de
longe.* Cor tuum meditabitur timorem: 18
b 1. Cor. 1. c. 20.
[b] vbi eſt litteratus? vbi legis verba ponde-
rans? vbi doctor paruulorũ?* Populum im- 19
pudentem nõ videbis, populum alti ſermo-
nis: ita vt non poſſis intelligere diſertitudi-
nem linguæ eius, in quo nulla eſt ſapientia.
* Reſpice Sion ciuitatem ſollemnitatis no- 20
ſtræ: oculi tui videbunt Ieruſalem, habitatio D
nem opulentam, tabernaculum, quod nequa
quam transferri poterit: nec auferentur cla
ui eius in ſempiternum, & omnes funiculi
eius non rumpentur:* quia ſolummodo ibi 21
magnificus eſt Dominus noſter: locus flu-
uiorum riui latiſſimi & patentes: non tranſi-
bit per eum nauis remigum, neq. trieris ma
gna tranſgredietur eũ.* Dominus enim iu- 22
dex noſter, Dominus legifer noſter, Domi-
23 nus rex noſter: ipſe ſaluabit nos.* Laxati sũt
funiculi tui, & non præualebunt: ſic erit ma
lus tuus vt dilatare ſignum non queas. Tunc
diuidentur ſpolia prædarum multarum: clau
24 di diripient rapinam.* Nec dicet vicinus:
Elãgui: populus qui habitat in ea, auferetur
ab eo iniquitas.

CAP. XXXIIII.

1 ACcedite Gentes, & audite, & populi at-
A tendite: audiat terra, & plenitudo eius,
2 orbis, & omne germen eius.* Quia indigna-
tio Domini ſuper omnes Gentes, & furor ſu
per vniuerſam militiam eorũ: interfecit eos,
3 & dedit eos in occiſionem.* Interfecti eo-
rum proijcientur, & de cadaueribus eorum
aſcendet fœtor: tabeſcẽt montes a ſanguine
4 eorum.* Et tabeſcet omnis militia cælorũ,
& complicabuntur ſicut liber cæli: & omnis
militia eorum defluet ſicut defluit folium de
5 vinea & de ficu.* Quoniam inebriatus eſt in
cælo gladius meus: ecce ſuper Idumæam de-
ſcendet, & ſuper populũ interfectionis meæ
6 ad iudicium.* Gladius Domini repletus eſt
B ſanguine, incraſſatus eſt adipe, de ſanguine
agnorum, & hircorum, de ſanguine medul-
latorum arietum: victima enim Domini in
Boſra, & interfectio magna in Terra Edom.
7 * Et deſcendent vnicornes cum eis, & tauri
cum potentibus: inebriabitur terra eorum
ſanguine, & humus eorum adipe pinguium:
8 * quia dies vltionis Domini, annus retribu-
9 tionum iudicij Sion.* Et conuertentur tor-
rentes eius in picem, & humus eius in ſul-
phur: & erit terra eius in picem ardentem.
10 * Nocte & die non extinguetur, in ſempiter
C num aſcendet fumus eius: a generatione in
generationem deſolabitur, in ſæcula ſæculo
11 rum non erit trãſiens per eã.* Et poſſidebũt
illam onocrotalus, & ericius: ibis, & coruus
habitabunt in ea: & extendetur ſuper eam
menſura, vt redigatur ad nihilum, & perpen
12 diculum in deſolationem.* Nobiles eius nõ
erunt ibi: regem potius inuocabunt, & om-
13 nes principes eius erunt in nihilum.* Et o-
rientur in domibus eius ſpinæ, & vrticæ, &
paliurus in munitionibus eius: & erit cubile
14 draconum, & paſcua ſtruthionum.* Et oc-
D current dæmonia onocentauris, & piloſus
clamabit alter ad alterum: ibi cubauit lamia,
15 & inuenit ſibi requiem. Ibi habuit foueam
ericius, & enutriuit catulos, & circumfodit,
& fouit in vmbra eius: illuc congregati ſunt
16 milui, alter ad alterum.* Requirite diligẽter
in libro Domini, & legite: vnum ex eis non
defuit, alter alterum non quæſiuit: quia quod
ex ore meo procedit, ille mandauit, & ſpiri-
17 tus eius ipſe congregauit ea.* Et ipſe miſit
eis ſortem, & manus eius diuiſit eam illis in
men-

menſuram: vſque in æternum poſſidebunt
eam, in generationem & generationem ha
bitabunt in ea.

CAP. XXXV.

LÆtabitur deſerta & inuia, & exultabit 1
ſolitudo, & florebit quaſi lilium.*Ger- A
minans germinabit, & exultabit lætabunda 2
& laudans: gloria Libani data eſt ei: decor
Carmeli, & Saron, ipſi videbunt gloriam B
Domini, & decorem Dei noſtri.*Conforta- 3
te manus diſſolutas, & genua debilia robo-
rate.* Dicite puſillanimis: Confortamini, & 4
nolite timere: ecce Deus veſter vltioné ad-
ducet retributionis: Deus ipſe veniet, & ſal-
uabit vos.* Tunc aperientur oculi cæcorũ, 5
& aures ſurdorum patebunt.*Tunc ſaliet ſi- 6
cut ceruus claudus, & aperta erit lingua mu C
torum: quia ſciſſæ ſunt in deſerto aquæ, &
torrentes in ſolitudine.* Et quæ erat arida, 7
erit in ſtagnum, & ſitiens in fontes aquarũ.
In cubilibus, in quibus prius dracones habi-
tabant, orietur viror calami & iunci.*Et erit 8
ibi ſemita & via, & via ſancta vocabitur:
non tranſibit per eam pollutus, & hæc erit
vobis directa via, ita vt ſtulti non errent per
eam.* Non erit ibi leo, & mala beſtia non a- 9
ſcendet per eam, nec inuenietur ibi: & ambu D
labunt qui liberati fuerint.* Et redempti a 10
Domino conuertentur, & venient in Sion
cum laude: & lætitia ſempiterna ſuper ca-
put eorum: gaudium & lætitiam obtinebũt,
& fugiet dolor & gemitus.

CAP. XXXVI.

c.13. 2a.1 ET factum eſt in quartodecimo anno re- 1
gis Ezechiæ, aſcendit Sennacherib rex A
Aſſyriorum ſuper omnes ciuitates Iuda mu
nitas, & cepit eas.*Et miſit rex Aſſyriorum 2
Rabſacen de Lachis in Ieruſalem, ad regem
Ezechiam in manu graui, & ſtetit in aquędu
ctu piſcinæ ſuperioris in via Agri fullonis.
* Et egreſſus eſt ad eum Eliacim filius Hel- 3
ciæ, qui erat ſuper domum, & Sobna ſcriba,
& Ioahe filius Aſaph a commentarijs. * Et 4
dixit ad eos Rabſaces: Dicite Ezechiæ: Hæc
dicit rex magnus, rex Aſſyriorum: Quæ eſt
iſta fiducia, qua confidis? * aut quo conſilio 5
vel fortitudine rebellare diſponis? ſuper qué
habes fiduciam, quia receſſiſti a me? * Ecce 6
confidis ſuper baculum arundineum cõfra- B
ctum iſtum, ſuper Ægyptum: cui ſi innixus
fuerit homo, intrabit in manum eius, & per
forabit eam: ſic Pharao rex Ægypti omni-
bus, qui confidunt in eo.*Quòd ſi reſponde 7
ris mihi: In Domino Deo noſtro cõfidimus:
nonne ipſe eſt, cuius abſtulit Ezechias excel
ſa & altaria, & dixit Iudæ & Ieruſalem: Co-
ram altari iſto adorabitis?*Et nunc trade te 8
Domino meo regi Aſſyriorum, & dabo tibi
duo millia equorum, nec poteris ex te prę-
9 bere aſcenſores eorum.*Et quomodo ſuſti-
nebis faciem iudicis vnius loci ex ſeruis Do
mini mei minoribus? Quòd ſi confidis in Æ-
10 gypto, in quadrigis, & in equitibus:* & nũc
numquid ſine Domino aſcendi ad terram
iſtã vt diſperderem eam? Dominus dixit ad
C me: Aſcende ſuper terram iſtam, & diſperde
11 eam.*Et dixit Eliacim, & Sobna, & Ioahe ad
Rabſacen: Loquere ad ſeruos tuos Syra lin-
gua: itelligimus enim: ne loquaris ad nos Iu
daice in auribus populi, qui eſt ſuper murũ.
12 * Et dixit ad eos Rabſaces: Numquid ad do-
minum tuum & ad te miſit me Dominus
meus, vt loquerer omnia verba iſta; & non
potius ad viros, qui ſedent in muro, vt come
dant ſtercora ſua, & bibant vrinam pedum
13 ſuorum vobiſcum?*Et ſtetit Rabſaces, & cla
mauit voce magna Iudaice, & dixit: Audite
14 verba regis magni, regis Aſſyriorum.* Hæc
dicit rex: Non ſeducat vos Ezechias, quia nõ
15 poterit eruere vos. * Et non vobis tribuat
fiduciam Ezechias ſuper Domino, dicens:
Eruens liberabit nos Dominus, non dabitur
16 ciuitas iſta in manu regis Aſſyriorum. No-
D lite audire Ezechiam: hæc enim dicit rex Aſ
ſyriorum: Facite mecum benedictionem, &
egredimini ad me, & comedite vnuſquiſque
vineam ſuam, & vnuſquiſq. ficum ſuam: &
17 bibite vnuſquiſque aquam ciſternæ ſuæ,*do
nec veniam, & tollam vos ad terram, quę eſt
vt terra veſtra, terram frumẽti & vini, terrã
18 panum & vinearum.* Nec conturbet vos
Ezechias, dicens: Dominus liberabit nos.
Numquid liberauerunt dij gentium vnuſ-
quiſq. terrã ſuam de manu regis Aſſyriorũ?
19 * Vbi eſt Deus Emath, & Arphad? vbi eſt
Deus Sepharuaim? numquid liberauerũt Sa-
20 mariam de manu mea?*Quis eſt ex omnibus
dijs terrarum iſtarum, qui eruerit terrã ſuã
de manu mea, vt eruat Dominus Ieruſalem
21 de manu mea?*Et ſiluerunt, & non reſpon-
derunt ei verbum. Mandauerat enim rex, di
22 cens: Ne reſpondeatis ei.* Et ingreſſus eſt E-
liacim filius Helciæ, qui erat ſuper domum,
& Sobna ſcriba, & Ioahe filius Aſaph a com
mentarijs ad Ezechiam ſciſſis veſtibus, &
nunciauerunt ei verba Rabſacis.

CAP. XXXVII.

1 ET factum eſt, cũ audiſſet rex Ezechias, 4.Re.19.a
A ſcidit veſtimenta ſua, & obuolutus eſt
2 ſacco, & intrauit in domum Domini. * Et
miſit Eliacim, qui erat ſuper domum, & Sob
nam ſcribam, & ſeniores de ſacerdotibus o-
pertos ſaccis ad Iſaiam filium Amos prophe
3 tam, * & dixerunt ad eum: Hæc dicit Eze-
chias: Dies tribulationis, & correptionis,
& blaſphemiæ dies hæc: quia venerunt fi-
lij vſque

Goo

lij vſque ad partum,& virtus non eſt parien
di. * Si quo modo audiat Dominus Deus 4
tuus verba Rabſacis, quem miſit rex Aſſy-
riorum Dominus ſuus ad blaſphemandum
Deum viuentem,& exprobrandum ſermo-
nibus,quos audiuit Dominus Deus tuus. le-
ua ergo orationem pro reliquijs,quæ reper B
tæ ſunt.* Et venerunt ſerui regis Ezechiæ ad 5
Iſaiam. * & dixit ad eos Iſaias: Hæc dicetis 6
Domino veſtro:Hæc dicit Dominus: Ne ti-
meas a facie verborum,quæ audiſti, quibus
blaſphemauerunt pueri regis Aſſyriorum
me. * Ecce ego dabo ei ſpiritum, & audiet 7
nuncium, & reuertetur ad terram ſuam, &
corruere eum faciam gladio in terra ſua.*Re 8
uerſus eſt autem Rabſaces, & inuenit regem
Aſſyriorum præliantem aduerſus Lobnam.
Audierat enim quia profectus eſſet de La-
chis, * & audiuit de Tharaca rege Aethio- 9
piæ,dicẽtes:Egreſſus eſt vt pugnet cõtra te.
Quod cum audiſſet, miſit nuncios ad Eze-
chiam,dicens:* Hæc dicetis Ezechiæ regi Iu 10
dæ,loquentes:Non te decipiat Deus tuus, in
quo tu confidis,dicens:Non dabitur Ieruſa-
lem in manu regis Aſſyriorum. * Ecce tu au 11
diſti omnia,quæ fecerunt reges Aſſyriorum C
omnibus terris,quas ſubuerterũt,& tu pote
ris liberari? * Nũquid eruerunt eos dij Gen- 12
tiũ, quos ſubuerterunt patres mei Gozam,
& Haram,& Reſeph,& filios Eden, qui erãt
in Thalaſſar?* Vbi eſt rex Emath,& rex Ar- 13
phad,& rex vrbis Sepharuaim,Ana,& Aua?
*Et tulit Ezechias libros de manu nũciorũ, 14
& legit eos, & aſcendit in domum Domini,
& expandit eos Ezechias coram Domino.
* Et orauit Ezechias ad Dominum, dicens: 15
*Domine exercituum Deus Iſrael,qui ſedes 16
ſuper cherubim: tu es Deus ſolus omnium
regnorum terræ,tu feciſti cælum & terram.
* Inclina Domine aurem tuam,& audi:ape- 17
ri Domine oculos tuos,& vide,& audi om- D
nia verba Sennacherib,quæ miſit ad blaſphe
mandum Deum viuentem.* Vere enim Do- 18
mine deſertas fecerunt reges Aſſyriorũ ter-
ras,& regiones earum. * Et dederunt Deos 19
earum igni: non enim erant dij, ſed opera
manuum hominum, lignum & lapis: & cõ-
minuerunt eos.* Et nunc Domine Deus no- 20
ſter ſalua nos de manu eius: & cognoſcant
omnia regna terræ, quia tu es Dominus ſo-
lus.* Et miſit Iſaias filius Amos ad Ezechiã, 21
dicens:Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Pro
quibus rogaſti me de Sennacherib rege Aſ-
ſyriorum: * hoc eſt verbũ,quod locutus eſt 22
Dominus ſuper eum: Deſpexit te,& ſubſan
nauit te virgo filia Sion:poſt te caput mouit
filia Ieruſalem. * Cui exprobraſti,& quem 23
blaſphemaſti,& ſuper quem exaltaſti vocẽ,
& leuaſti altitudinem oculorum tuorũ? Ad
ſanctum Iſrael.*In manu ſeruorum tuorum 24
exprobraſti Domino:& dixiſti: In multitu- E
dine quadrigarum mearum ego aſcendi alti
tudinem montium,iuga Libani: & ſuccidam
excelſa cedrorum eius, & electas abietes il-
lius,& introibo altitudinẽ ſummitatis eius,
25 ſaltum Carmeli eius.*Ego fodi,& bibi aquã,
& exiccaui veſtigio pedis mei omnes riuos
26 aggerum. * Numquid non audiſti, quæ olim
fecerim ei? ex diebus antiquis ego plaſmaui
illud:& nunc adduxi: & factum eſt in eradi-
cationem collium compugnantium,& ciui-
27 tatum munitarum.* Habitatores earum bre
uiata manu contremuerunt,& confuſi ſunt:
facti ſunt ſicut fœnum agri, & gramen pa-
ſcuæ,& herba tectorum, quæ exaruit ante-
28 quam matureſceret. * Habitationem tuã, &
F egreſſum tuum,& introitum tuũ cognoui,
29 & inſaniam tuam contra me. * Cum fureres
aduerſum me,ſuperbia tua aſcendit in aures
meas:ponã ergo circulum in narib. tuis, &
frenum in labijs tuis,& reducam te in viam,
30 per quam veniſti. * Tibi autem hoc erit ſi-
gnum: Comede hoc anno quæ ſpõte naſcun
tur,& in anno ſecundo pomis veſcere: in an
no autem tertio ſeminate,& metite, & plan
31 tate vineas,& comedite fructum earum.*Et
mittet id,quod ſaluatum fuerit de domo Iu-
da,& quod reliquum eſt,radicem deorſum,
32 & faciet fructum ſurſum: * quia de Ieruſalẽ
exibunt reliquiæ, & ſaluatio de mõte Sion:
33 zelus Domini exercituum faciet iſtud.* Pro
G pterea hæc dicit Dominus de rege Aſſyrio-
rum:Non intrabit ciuitatem hanc, & non ia
ciet ibi ſagittam,& non occupabit eam cly-
peus,& non mittet in circuitu eius aggerẽ.
34 * In via,qua venit,per eam reuertetur, & ci
uitatem hanc non ingredietur, dicit Domi-
35 nus:* & protegam ciuitatem iſtam, vt ſaluẽ
eam propter me, & propter Dauid ſeruum
36 meũ. * Egreſſus eſt autem Angelus Domi- 4. Reg. 19.
ni,& percuſſit in caſtris Aſſyriorum centum Tob. 1.d.
octoginta quinque millia. Et ſurrexerũt ma Eccli. 48.
37 ne,& ecce omnes,cadauera mortuorũ. * Et 1 Mach. 7.
egreſſus eſt,& abijt, & reuerſus eſt Sẽnache 2 Mach. 8.
rib rex Aſſyriorum, & habitauit in Niniue.
38 * Et factum eſt, cũ adoraret in templo Neſ-
roch Deum ſuum, Adramelech, & Saraſar
filij eius percuſſerunt eum gladio: fugerũt-
que in Terram Ararat,& regnauit Aſarhad-
don filius eius pro eo.

CAP. XXXVIII.

1 IN diebus illis ægrotauit Ezechias vſque 4. Reg. 20.
A ad mortem: & introiuit ad eum Iſaias fi- 2 Par. 32.
lius Amos propheta, & dixit ei: Hæc dicit
Dominus:Diſpone domui tuæ, quia morie-
2 ris tu,& non viues.* Et cõuertit Ezechias fa
ciem ſuam ad parietem, & orauit ad Domi-
3 num,* & dixit:Obſecro Domine,memento
quæſo quomodo ambulauerim coram te in
veritate,& in corde perfecto, & quod bonũ
eſt

eſt in oculis tuis fecerim. Et fleuit Ezechias
fletu magno.* Et factum eſt verbum Domi- 4
ni ad Iſaiam, dicens: * Vade, & dic Ezechiæ: 5
Hæc dicit Dominus Deus Dauid patris tui:
Audiui orationẽ tuã, & vidi lacrymas tuas:
ecce ego adijciam ſuper dies tuos quinde-
cim annos: * & de manu regis Aſſyriorum 6
eruam te, & ciuitatem iſtam, & protegam eã.
*Hoc autem tibi erit ſignum à Domino, 7
quia faciet Dominus verbum hoc, quod lo- B
cutus eſt:* Ecce ego reuerti faciam vmbram 8
linearũ, & per quas deſcẽderat in horologio
Achaz in ſole, retrorſum decem lineis. Et re
uerſus eſt ſol decem lineis per gradus, quos
deſcenderat. * Scriptura Ezechiæ regis Iuda 9
cum ægrotaſſet, & conualuiſſet de infirmi-
tate ſua.
* Ego dixi: In dimidio dierum meorum 10
vadam ad portas inferi.
Quæſiui reſiduum annorum meorum. *di 11
xi: Non videbo Dominum Deum in terra
viuentium.
Non aſpiciam hominem vltra, & habita-
torem quietis.
* Generatio mea ablata eſt; & conuoluta 12
eſt a me, quaſi tabernaculum paſtorum. C
Præciſa eſt velut a texente, vita mea: dũ
adhuc ordirer, ſuccidit me: de mane vſq. ad
veſperam finies me.
* Sperabam vſque ad mane, quaſi leo ſic 13
contriuit omnia oſſa mea.
De mane vſque ad veſperam finies me:
* ſicut pullus hirundinis ſic clamabo, medita 14
bor vt columba.
Attenuati ſunt oculi mei, ſuſpicientes in
excelſum.
Domine vim patior, reſponde pro me.
* Quid dicam, aut quid reſpondebit mi- 15
hi, cum ipſe fecerit?
Recogitabo tibi omnes annos meos in a-
maritudine animæ meæ.
* Domine ſi ſic viuitur, & in talibus vita 16
ſpiritus mei, corripies me, & viuificabis me. D
* Ecce in pace amaritudo mea amariſſima: 17
Tu autem eruiſti animam meam vt non
periret, proieciſti poſt tergum tuum omnia
peccata mea.
* Quia non infernus cõfitebitur tibi, neq. 18
mors laudabit te: non expectabunt qui de-
ſcendunt in lacum, veritatem tuam.
* Viuens viuens ipſe cõfitebitur tibi, ſicut 19
& ego hodie: pater filijs notam faciet verita
tem tuam.
* Domine ſaluum me fac, & pſalmos no- 20
ſtros cantabimus cunctis diebus vitæ noſtræ
in domo Domini.
* Et iuſſit Iſaias vt tollerent maſſam de fi- 21
cis, & cataplaſmarent ſuper vulnus, & ſana-
retur.
* Et dixit Ezechias: Quod erit ſignũ quia 22
aſcendam in domum Domini?

CAP. XXXIX.

1 IN tempore illo miſit Merodach Baladan 4.Reg.20.c.12
A filius Baladan rex Babylonis, libros & mu
nera ad Ezechiã: audierat enim quòd ægro-
2 taſſet, & conualuiſſet.* Lætatus eſt autem ſu
per eis Ezechias, & oſtendit eis cellã aroma
tum, & argenti, & auri, & odoramentorum,
B & vnguenti optimi, & omnes apothecas ſu-
pellectilis ſuæ, & vniuerſa quæ inuẽta ſunt
in theſauris eius. Non fuit verbum, quod nõ
oſtenderet eis Ezechias in domo ſua, & in
3 omni poteſtate ſua. * Introiuit autem Iſaias
propheta ad Ezechiam regem, & dixit ei:
Quid dixerunt viri iſti, & vnde venerunt ad
te? Et dixit Ezechias: De terra longinqua ve
4 nerunt ad me, de Babylone. * Et dixit: Quid
C viderunt in domo tua? Et dixit Ezechias: Om
nia, quæ in domo mea ſunt, viderunt: non
fuit res, quam non oſtenderim eis in theſau-
5 ris meis.* Et dixit Iſaias ad Ezechiam: Audi
6 verbum Domini exercituum.* Ecce dies ve-
nient, & auferẽtur omnia, quæ in domo tua
ſunt, & quæ theſaurizauerũt patres tui vſq.
D ad diem hanc, in Babylonem: non relinque-
7 tur quidquam, dicit Dominus. * Et de filijs
tuis, qui exibunt de te, quos genueris, tollẽt,
& erunt eunuchi in palatio regis Babylo-
8 nis.* Et dixit Ezechias ad Iſaiam: Bonum ver
bũ Domini quod locutus eſt. Et dixit: Fiat tã
tum pax, & veritas in diebus meis.

CAP. XL.

1 COnſolamini, cõſolamini popule meus,
2 dicit Deus veſter. * Loquimini ad cor
A Ieruſalem, & aduocate eam: quoniam com-
pleta eſt malitia eius, dimiſſa eſt iniquitas il-
lius: ſuſcepit de manu Domini duplicia pro
3 omnibus peccatis ſuis. * "Vox clamantis in * Matt.3.a.3. Mar.1.a.3.
deſerto: Parate viam Domini, rectas facite in Luc.3.a.4.
4 ſolitudine ſemitas Dei noſtri. * Omnis vallis Io.1.c.23.
exaltabitur, & omnis mons & collis humi-
B liabitur, & erunt praua in directa, & aſpera
5 in vias planas. * Et reuelabitur gloria Domi
ni, & videbit omnis caro pariter quod os
6 Domini locutũ eſt. * Vox dicẽtis: Clama. Et
dixi: Quid clamabo? " Omnis caro fœnum,
7 & omnis gloria eius quaſi flos agri.* Exicca * Eccl.14.c.18
tum eſt fœnum, & cecidit flos, quia ſpiritus Iac.1.b.10. 1.Pet.1.d.24.
Domini ſufflauit in eo. Vere fœnum eſt po-
8 pulus:* exiccatum eſt fœnum, & cecidit flos:
Verbum autem Domini noſtri manet in æ-
9 ternum. * Super montem excelſum aſcende
tu, qui euangelizas Sion: exalta in fortitudi-
ne vocem tuam, qui euangelizas Ieruſalẽ:
exalta, noli timere. Dic ciuitatibus Iuda: Ec
10 ce Deus veſter:* ecce Dominus Deus in for-
C titudine veniet, & brachium eius dominabi
tur: ecce merces eius cum eo, & opus illius
coram

* Ioã.10.b.11. Ezec 34.f.23. & 37.f.24.

coram illo.* " Sicut paſtor gregem ſuum pa 11
ſcet: in brachio ſuo cõgregabit agnos, & in
ſinu ſuo leuabit, fœtas ipſe portabit. * Quis 12
mẽſus eſt pugillo aquas, & cælos palmo põ-
derauit? quis appendit tribus digitis molem
terræ, & librauit in põdere montes, & colles

* Ro.11.d.34. 1.Cor.2.d.16. Sap.9.c.13.

in ſtatera? * " Quis adiuuit ſpiritum Domi- 13
ni? aut quis cõſiliarius eius fuit, & oſtẽdit il-
li? * Cum quo iniit conſilium, & inſtruxit 14
eum, & docuit eum ſemitam iuſtitiæ, & eru-
diuit eum ſcientiam, & viam prudentiæ oſtẽ 15
dit illi? * Ecce Gẽtes quaſi ſtilla ſitulæ, & qua D
ſi momentũ ſtateræ reputatæ ſunt: ecce inſu
læ quaſi puluis exiguus.* Et Libanus nõ ſuf- 16
ficiet ad ſuccendendum, & animalia eius nõ
ſufficient ad holocauſtum. * Omnes gentes 17
quaſi nõ ſint, ſic ſunt coram eo, & quaſi nihi

* Act.17.f.29.

lum & inane reputatæ ſunt ei. * " Cui ergo 18
ſimilem feciſtis Deum? aut quam imaginem E
ponetis ei? * Numquid ſculptile conflauit 19
faber? aut aurifex auro figurauit illud, & la-
minis argenteis argẽtarius? * Forte lignũ, & 20
imputribile elegit: artif ex ſapiẽs quærit quo
modo ſtatuat ſimulachrum, quod nõ mouea
tur.* Numquid non ſcitis? numquid non au- 21
diſtis? numquid non annunciatum eſt vobis
ab initio? numquid non intellexiſtis funda-
menta terræ? * Qui ſedet ſuper gyrũ terræ, 22
& habitatores eius ſunt quaſi locuſtæ: qui ex
tẽdit velut nihilum cælos, & expãdit eos ſi-
cut tabernaculum ad inhabitandum. * Qui 23
dat ſecretorum ſcrutatores quaſi nõ ſint, iu
dices terræ velut inane fecit: * & quidẽ neq. 24
plãtatus, neque ſatus, neque radicatus in ter F
ra truncus eorũ: repẽte flauit in eos, & arue
rũt, et turbo quaſi ſtipulã auferet eos.* Et cui 25
aſſimilaſtis me, & adæquaſtis, dicit ſanctus?
* Leuate in excelſum oculos veſtros, & vi- 26
dete quis creauit hæc: qui educit in nume-
ro militiam eorum, & omnes ex nomine
vocat: præ multitudine fortitudinis & robo
ris, virtutiſque eius, neque vnum reliquum
fuit. * Quare dicis Iacob, & loqueris Iſrael: 27
Abſcondita eſt via mea a Domino, & a Deo G
meo iudicium meum tranſiuit? * Numquid 28
neſcis, aut non audiſti? Deus ſempiternus Do
minus, qui creauit terminos terræ: non defi-
ciet, neque laborabit, nec eſt inueſtigatio ſa-
pientiæ eius. * Qui dat laſſo virtutem: & 29
his, qui non ſunt, fortitudinem & robur mul
tiplicat. * Deficient pueri, & laborabunt, & 30
iuuenes in infirmitate cadent. * Qui autem 31
ſperant in Domino, mutabunt fortitudinẽ,
aſſument pennas ſicut aquilæ, current &
non laborabunt, ambulabunt & non defi-
cient.

CAP. XLI.

TAceant ad me inſulæ, & Gentes mu- 1
tent fortitudinem: accedant, & tunc A
loquãtur, ſimul ad iudicium propinquemus.
2 * Quis ſuſcitauit ab Oriente iuſtum, voca-
uit eum vt ſequeretur ſe? dabit in conſpectu
eius Gentes, & reges obtinebit: dabit quaſi
puluerem gladio eius, ſicut ſtipulam vẽ-
3 to raptam arcui eius. * Perſequetur eos,
tranſibit in pace, ſemita in pedibus eius non
4 apparebit. * Quis hæc operatus eſt, & fecit,
vocans generationes ab exordio? Ego Do-
minus, " primus & nouiſſimus ego ſum.

* Inf.44. & 48.c.12. Apoc.1. & 22.

5 * Viderunt inſulæ, & timuerunt, extrema
B terræ obſtupuerunt, appropinquauerunt, &
6 acceſſerunt. * Vnuſquiſque proximo ſuo
auxiliabitur, & fratri ſuo dicet: Confortare.
7 * Cõfortauit faber ærarius percutiens mal-
leo eum, qui cudebat tunc temporis, dicens:
Glutino bonum eſt: & confortauit eum cla-
8 uis, vt non moueretur. * Et tu Iſrael ſerue
meus, Iacob quem elegi, ſemen Abraham a-
9 mici mei: * in quo apprehẽdi te ab extremis
terræ, & a longinquis eius vocaui te, & dixi
tibi: Seruus meus es tu, elegi te, & nõ abieci
10 te. * Ne timeas, quia ego tecum ſum: ne
C declines, quia ego Deus tuus: confortaui te,
& auxiliatus ſum tibi, & ſuſcepit te dextera
11 iuſti mei. * Ecce confundentur & erube-
ſcent omnes, qui pugnant aduerſum te: e-
runt quaſi non ſint, & peribunt viri, qui con
12 tradicunt tibi. * Quæres eos, & non inue-
nies, viros rebelles tuos, erunt quaſi non
ſint: & veluti conſumptio homines bellãtes
13 aduerſum te. * Quia ego Dominus Deus
tuus apprehendens manum tuam, dicenſque
14 tibi: Ne timeas, ego adiuui te. * Noli timere
D vermis Iacob, qui mortui eſtis ex Iſrael: e-
go auxiliatus ſum tibi, dicit Dominus: & re-
15 demptor tuus ſanctus Iſrael.* Ego poſui te
quaſi plauſtrum triturans nouum, habens
roſtra ſerrantia: triturabis montes, & com-
minues: & colles quaſi puluerem pones.
16 * Ventilabis eos, & ventus tollet, & turbo
diſperdet eos: & tu exultabis in Domino, in
17 ſancto Iſrael lætaberis. * Egeni, & paupe-
res quærũt aquas, & non ſunt: lingua eorum
ſiti aruit. Ego Dominus exaudiam eos, Deus
18 Iſrael non derelinquam eos. * Aperiam in ſu
pinis collibus flumina, & in medio campo-
rum fontes: ponam deſertum in ſtagna aqua
E rum, & terram inuiam in riuos aquarum.
19 * Dabo in ſolitudinem cedrum, & ſpinam
& myrtũ, & lignũ oliuæ: ponam in deſerto
20 abietẽ, vlmũ, & buxum ſimul: * Vt videãt, &
ſciãt, & recogitent, & intelligãt pariter quia
man⁹ Domini fecit hoc, & ſactus Iſrael crea
21 uit illud. * Prope facite iudicium veſtrũ, dicit
Dominus: afferte, ſi quid forte habetis, dixit
22 rex Iacob.* Accedãt, & nuncient nobis quæ
F cumque ventura ſunt: priora quæ fuerũt nũ
ciate: & ponemus cor noſtrũ, & ſciemus no-
uiſſima eorũ, & quæ vẽtura ſunt indicate no
23 bis.* Annunciate quæ vẽtura ſunt in futurũ,
& ſcie-

& ſciemus quia dij eſtis vos. bene quoq. aut
male, ſi poteſtis, facite: & loquamur, & vi-
deamus ſimul. * Ecce, vos eſtis ex nihilo, & 24
opus veſtrũ ex eo, q̃ non eſt: abominatio eſt
qui elegit vos. * Suſcitaui ab Aquilone, & 25
veniet ab Ortu ſolis: vocabit nomen meum,
& adducet magiſtratus quaſi lutũ, & velut
plaſtes conculcans humum. * Quis annun- 26
ciauit ab exordio vt ſciamus: & a principio G
vt dicamus: Iuſtus es? non eſt neque annun-
cians, neque prędicens, neque audiẽs ſermo
nes veſtros. * Primus ad Sion dicet: Ecce ad- 27
ſunt, & Ieruſalem euangeliſtam dabo. * Et 28
vidi, & non erat neque ex iſtis quiſquam qui
iniret conſilium, & interrogatus reſponde-
ret verbum. * Ecce omnes iniuſti, & va- 29
na opera eorum: ventus & inane ſimula-
chra eorum.

CAP. XLII.

b.11 ECce ſeruus meus, ſuſcipiam eũ: electus 1
meus, cõplacuit ſibi in illo anima mea: A
dedi ſpiritum meum ſuper eum, iudiciũ Gẽ
tibus ꝓferet. * Nõ clamabit, neque accipiet 2
perſonam, nec audietur vox eius foris. * Ca 3
lamum quaſſatum non cõteret, & linum fu
migans non extinguet: in veritate educet iu
dicium. * Non erit triſtis, neque turbulẽtus, 4
donec ponat in terra iudicium: & legem
eius inſulæ expectabunt. * Hæc dicit Domi- 5
nus Deus creans cælos, & extendens eos: fir
mans terram, & quæ germinant ex ea: dans
flatum populo, qui eſt ſuper eam, & ſpiri-
tum calcantibus eam. * Ego Dominus voca- 6
ui te in iuſtitia, & apprehendi manum tuã, B
b.6. & ſeruaui te. * Et dedi te in fœdus popu-
li, in lucem Gentium: * Vt aperires oculos 7
cæcorum, & educeres de concluſione vin-
ctum, de domo carceris ſedẽtes in tenebris.
b.11 * Ego Dominus, hoc eſt nomen meum: 8
gloriam meam alteri non dabo, & laudem
meam ſculptilibus. * Quæ prima fuerunt, 9
ecce venerunt: noua quoque ego annuncio:
antequam oriantur, audita vobis faciam.
* Cantate Domino canticum nouum, laus 10
eius ab extremis terræ: qui deſcẽditis in ma
re, & plenitudo eius; inſulæ, & habitatores
earum. * Subleuetur deſertum, & ciuitates 11
eius: in domibus habitabit Cedar: laudate
habitatores Petræ, de vertice montium cla-
mabunt. * Ponent Domino gloriam, & lau- 12
dem eius in inſulis nunciabũt. * Dominus ſi 13
cut fortis egredietur, ſicut vir præliator ſu-
ſcitabit zelũ: vociferabitur, & clamabit: ſu-
per inimicos ſuos cõfortabitur. * Tacui ſem 14
per, ſilui, patiẽs fui, ſicut parturiens loquar: C
diſſipabo, & abſorbebo ſimul. * Deſertos fa 15
ciam montes, & colles, & omne gramen eo
rum exiccabo: & ponam flumina in inſulas,
& ſtagna arefaciam. * Et ducam cæcos in 16
viam, quam neſciunt, & in ſemitis, quas
ignorauerunt, ambulare eos faciam: ponam
tenebras coram eis in lucem, & praua in re-
cta: hæc verba feci eis, & non dereliqui eos.
17 * Conuerſi ſunt retrorſum: confundantur
confuſione qui confidunt in ſculptili, qui di
18 cunt conflatili: Vos dij noſtri. * Surdi au-
19 dite, & cæci intuemini ad videndum. * Quis
cæcus, niſi ſeruus meus? & ſurdus, niſi ad
quem nuncios meos miſi? quis cæcus, niſi
qui venundatus eſt? & quis cæcus, niſi ſer-
20 uus Domini? * Qui vides multa, nonne cu-
ſtodies? qui apertas habes aures, nonne au-
21 dies? * Et Dominus voluit vt ſanctificaret
eum, & magnificaret legem, & extolleret.
22 * Ipſe autem populus direptus, & vaſtatus:
D laqueus iuuenum omnes, & in domibus car
cerum abſconditi ſunt: facti ſunt in rapinã,
nec eſt qui eruat; in direptionem, nec eſt qui
23 dicat: Redde. * Quis eſt in vobis qui audiat
24 hoc, attendat & auſcultet futura? * Quis de
dit in direptionem Iacob, & Iſrael vaſtanti
bus? nonne Dominus ipſe, cui peccauimus?
Et noluerunt in vijs eius ambulare, & nõ au
25 dierunt legem eius. * Et effudit ſuper eum in
dignationem furoris ſui, & forte bellum, &
combuſſit eum in circuitu, & nõ cognouit:
& ſuccendit eum, & non intellexit.

CAP. XLIII.

1 ET nunc hæc dicit Dominus creans te Ia-
A cob, & formans te Iſrael: Noli timere,
quia redemi te, & vocaui te nomine tuo: meus
2 es tu. * Cum tranſieris per aquas, tecũ ero,
& flumina nõ operient te: cum ambulaueris
in igne, non combureris, & flamma non ar-
3 debit in te: * Quia ego Dominus Deus tuus
ſanctus Iſrael ſaluator tuus, dedi propitiatio
nem tuam Aegyptum, Aethiopiam, & Saba
4 ꝓ te. * Ex quo honorabilis factus es in ocu-
lis meis, & glorioſus: ego dilexi te, & dabo
homines pro te, & populos pro anima tua.
5 * Noli timere, quia ego tecum ſum: ab Oriẽ
te adducam ſemen tuum, & ab Occidẽte cõ
6 gregabo te. * Dicam Aquiloni: Da; & Au-
ſtro: Noli prohibere: affer filios meos de
longinquo, & filias meas ab extremis terræ.
7 * Et omnẽ, qui inuocat nomen meum, in glo
riam meam creaui eum, formaui eũ, & feci
8 eum. * Educ foras populum cæcum, & ocu-
los habentem; ſurdum, & aures ei ſunt.
9 * Omnes gẽtes cõgregatæ ſunt ſimul, & col
B lectæ ſunt tribus: quis in vobis annunciet
iſtud, & quæ prima ſunt audire nos faciet?
dent teſtes eorum, iuſtificentur, & audiãt, &
10 dicãt: Vere. * Vos teſtes mei, dicit Dominus,
& ſeruus meus, quẽ elegi: vt ſciatis, & creda
tis mihi, & intelligatis quia ego ipſe ſum.
Ante me non eſt formatus Deus, & poſt me
11 non erit. * Ego ſum, ego ſum Dominus; *Oſe. 13. b.4.

& non eſt abſque me ſaluator.*Ego annun- 12
ciaui,& ſaluaui:auditum feci,& non fuit in
vobis alienus:vos teſtes mei,dicit Dominus,
& ego Deus.* Et ab initio ego ipſe, & non 13
eſt q de manu mea eruat:operabor, & quis
auertet illud? *Hæc dicit Dominus redẽptor 14
veſter,ſanctus Iſrael:Propter vos miſi in Ba
bylonẽ,& detraxi vectes vniuerſos,& Chal
dæos in nauibus ſuis gloriantes. * Ego Do- 15
minus ſanctus veſter,creãs Iſrael rex veſter.
*Hæc dicit Dominus,qui dedit in mari viã, 16
& in aquis torrentibus ſemitam.* Qui edu- C
xit quadrigam & equum: agmen & robu- 17
ſtum: ſimul obdormierunt, nec reſurgent:
contriti ſunt quaſi linum, & extincti ſunt.
*Ne memineritis priorum,& antiqua ne in 18
tueamini.* " Ecce ego facio noua,& nunc 19
orientur,vtique cognoſcetis ea:ponã in de-
ſerto viã,& in inuio flumina.* Glorificabit 20
me beſtia agri,dracones & ſtruthiones:quia
dedi in deſerto aquas,flumina in inuio,vt da
rem potũ populo meo,electo meo.* Popu- 21
lum iſtum formaui mihi,laudem meam nar
rabit.* Non me inuocaſti Iacob,nec labora 22
ſti in me Iſrael. Non obtuliſti mihi arietem 23
holocauſti tui,& victimis tuis non glorifica D
ſti me:non te ſeruire feci in oblatione, nec
laborem tibi præbui in thure.*Nõ emiſti mi 24
hi argento calamum, & adipe victimarum
tuarum non inebriaſti me.Veruntamen ſer
uire me feciſti in peccatis tuis,præbuiſti mi
hi laborẽ in iniquitatibus tuis. *Ego ſũ,ego 25
ſum ipſe qui deleo iniquitates tuas propter
me,& peccatorũ tuorum non recordabor.
*Reduc me in memoriam, & iudicemur ſi- 26
mul:narra ſi quid habes vt iuſtificeris.* Pa- 27
ter tuus primus peccauit, & interpretes tui
præuaricati ſunt in me.*Et cõtaminaui prin 28
cipes ſanctos,dedi ad internecionem Iacob,
& Iſrael in blaſphemiam.

*2.Cor.5.d.17 Apo.21.b.5.

CAP. XLIIII.

ET nunc audi Iacob ſerue meus, & Iſrael 1
quem elegi: * Hæc dicit Dominus fa- 2
ciẽs & formans te,ab vtero auxiliator tuus: A
noli timere ſerue meus Iacob,& rectiſſime,
quem elegi. * Effundam enim aquas ſuper 3
ſitientem,& fluẽta ſuper aridam: effundam
ſpiritum meum ſuper ſemen tuum,& bene-
dictionem meam ſuper ſtirpem tuã.* Et ger 4
minabũt inter herbas quaſi ſalices iuxta prę
terfluentes aquas. * Iſte dicet:Domini ego 5
ſum:& ille vocabit in nomine Iacob: & hic
ſcribet manu ſua: Domino: & in nomine
Iſrael aſſimilabitur.* " Hæc dicit Dominus 6
rex Iſrael,& redemptor eius Dominus exer
cituum: Ego primus, & ego nouiſſimus, &
abſque me non eſt Deus. *Quis ſimili mei ? 7
vocet, & annunciet: & ordinem exponat
mihi,ex quo conſtitui populum antiquum:
ventura & quæ futura ſunt annuncient eis.
8 *Nolite timere,neque cõturbemini: ex tũc
audire te feci, & annunciaui: vos eſtis te-
ſtes mei. numquid eſt Deus abſque me, &
9 formator,quem ego non nouerim? * Plaſtæ
B idoli omnes nihil ſunt, & amãtiſſima eorum
non proderunt eis.ipſi ſunt teſtes eorum,
quia non vident,neque intelligunt, vt con-
10 fundantur. Quis formauit Deum, & ſcul-
11 ptile conflauit ad nihil vtile? * Ecce omnes
participes eius confundẽtur:fabri enim ſũt
ex hominibus: conuenient omnes, ſtabunt
12 & pauebunt,& confundentur ſimul.* " Fa-
ber ferrarius lima operatus eſt: in prunis,
& in malleis formauit illud, & operatus
eſt in brachio fortitudinis ſuæ:eſuriet & de
13 ficiet,non bibet aquam, & laſſeſcet. * Ar-
tifex lignarius extendit normã, formauit il
lud in runcina: fecit illud in angularibus,&
in circino tornauit illud: & fecit imaginem
viri quaſi ſpecioſum hominem habitantem
14 in domo. * Succidit cedros,tulit ilicem, &
quercũ,quæ ſteterat inter ligna ſaltus plan-
15 tauit pinum,quam pluuia nutriuit.*Et facta
C eſt hominibus in focũ:ſumpſit ex eis,& cale
factus eſt: & ſuccendit,& coxit panes: de
reliquo autem operatus eſt Deum,& adora-
uit: fecit ſculptile,& curuatus eſt ante illud.
16 * Medium eius combuſſit igni, & de medio
eius carnes comedit: coxit pulmentum, &
ſaturatus eſt, & calefactus eſt, & dixit:
Vah, calefactus ſum, vidi focum. * Reli-
17 quum autem eius Deum fecit & ſculptile ſi-
bi:curuatur ante illud,& adorat illud,& ob-
ſecrat,dicens:Libera me,quia Deus meus es
18 tu. Neſcierunt,neque intellexerunt: obliti
enim ſunt ne videãt oculi eorum,& ne intel
19 ligant corde ſuo.* Non recogitant in mente
ſua, neque cognoſcunt, neque ſentiunt, vt
dicant: Medietatem eius combuſſi igni, &
coxi ſuper carbones eius panes: coxi carnes
& comedi,& de reliquo eius idolum faciam?
20 ante truncum ligni procidam? * Pars eius
cinis eſt: cor inſipiens adorauit illud,& non
D liberabit animam ſuam,neque dicet: Forte
21 mendacium eſt in dextera mea. * Memento
horum Iacob,& Iſrael, quoniã ſeruus meus
es tu. formaui te,ſeruus meus es tu Iſrael,ne
22 obliuiſcaris mei. * Deleui vt nubem iniqui-
tates tuas,& quaſi nebulam peccata tua: re-
23 uertere ad me,quoniam redemi te. *Lauda-
te cæli, quoniam miſericordiam fecit Do-
minus:iubilate extrema terrę,reſonate mõ-
tes laudationem, ſaltus & omne lignum
eius: quoniam redemit Dominus Iacob, &
24 Iſrael gloriabitur. * Hæc dicit Dominus re-
dẽptor tuus,& formator tuus ex vtero:Ego
ſum Dominus,faciẽs omnia, extẽdens cælos
25 ſolus, ſtabiliẽs terrã,& nullus mecum.*Irri
ta faciens ſigna diuinorũ,& ariolos in furo-
rem vertẽs.Conuertens ſapiẽtes retrorſum:
&

Iere.30.b.10. & 46.g.27.

*Sap.37.b.4. Inf.48.b.12. Apo.1.d.18. & 22.e.13.

*Sap.

& ſcientiam eorum ſtultam faciens.* Suſci- 26
tans verbum ſerui ſui, & conſilium nuncio-
rum ſuorum complens. Qui dico Ieruſalem:
Habitaberis; & ciuitatibus Iuda: Ædificabi-
mini, & deſerta eius ſuſcitabo. * Qui dico 27
profundo: Deſolare, & flumina tua arefa-
ciam.* Qui dico Cyro: Paſtor meus es, & 28
omnem voluntatem meam complebis. Qui
dico Ieruſalem: Ædificaberis; & templo:
Fundaberis.

CAP. XLV.

HÆc dicit Dominus chriſto meo Cyro, 1
cuius apprehendi dexteram, vt ſubij- A
ciam ante faciem eius Gentes, & dorſa re-
gum vertam, & aperiam coram eo ianuas,
& portæ non claudentur. * Ego ante te ibo: 2
& glorioſos terræ humiliabo: portas æreas
conterã, & vectes ferreos confringã.*Et da 3
bo tibi theſauros abſconditos, & arcana ſe-
cretorũ: vt ſcias quia ego Dominus, q̃ voco
nomen tuum, Deus Iſrael.* Propter ſeruum 4
meũ Iacob, & Iſrael electum meũ, & vocaui
te nomine tuo: aſſimilaui te, & nõ cognoui-
ſti me.*Ego Dominus, & nõ eſt amplius: ex- 5
tra me non eſt Deus: accinxi te, & non co-
gnouiſti me: * Vt ſciant hi, qui ab ortu ſo- 6
lis, & qui ab occidente, quoniam abſque
me non eſt: Ego Dominus, & non eſt alter,
* formans lucem, & creans tenebras, fa- 7
ciẽs pacem, & creans malum: ego Dominus
faciens omnia hæc.*Rorate cæli deſuper, & 8
nubes pluant iuſtum: aperiatur terra, & ger- B
minet ſaluatorem: & iuſtitia oriatur ſimul:
ego Dominus creaui eum.* Væ qui contra- 9
dicit fictori ſuo, teſta de ſamijs terræ:*num-
quid dicet lutum figulo ſuo: Quid facis, &
opus tuum abſque manibus eſt? * Væ qui di 10
cit patri: Quid generas? & mulieri: Quid
parturis?* Hæc dicit Dominus ſanctus Iſ- 11
rael plaſtes eius: Ventura interrogate me, ſu
per filios meos, & ſuper opus manuum mea
rum mandate mihi.* Ego feci terram, & ho 12
minem ſuper eã creaui ego: manus meæ te-
tenderunt cælos, & omni militiæ eorum mã
daui.* Ego ſuſcitaui eum ad iuſtitiã, & om- 13
nes vias eius dirigam: ipſe ædificabit ciui- C
tatẽ meam, & captiuitatẽ meam dimittet,
non in pretio, neque in muneribus, dicit
Dominus Deus exercituum.* Hæc dicit Do 14
minus: Labor Ægypti, & negotiatio Æ-
thiopiæ, & Sabaim viri ſublimes ad te tran-
ſibunt, & tui erunt: Poſt te ambulabunt, vin
cti manicis pergent: & te adorabunt, teque
deprecabuntur: Tantum in te eſt Deus, &
non eſt abſque te Deus.*Vere tu es Deus ab 15
ſconditus, Deus Iſrael ſaluator. * Confuſi 16
ſunt, & erubuerunt omnes: ſimul abierunt
in confuſionem fabricatores errorum.* Iſ- 17
rael ſaluatus eſt in Domino ſalute æterna:
non confundemini, & non erubeſcetis vſq.
18 in ſeculum ſæculi. * Quia hæc dicit Domi-
nus creans cælos, ipſe Deus formans terrã,
& faciens eam, ipſe plaſtes eius: non in va-
num creauit eam; vt habitaretur, formauit
19 eam. ego Dominus, & non eſt alius.* Non
in abſcondito locutus ſum in loco terræ te-
nebroſo: nõ dixi ſemini Iacob: Fruſtra quę-
rite me. ego Dominus loquens iuſtitiam, an-
20 nuncians recta. * Congregamini, & venite,
& accedite ſimul qui ſaluati eſtis ex Genti-
bus: neſcierunt qui leuant lignum ſculptu-
21 ræ ſuæ, & rogant Deum nõ ſaluantem.*An-
D nunciate, & venite, & cõſiliamini ſimul: quis
auditum fecit hoc ab initio, ex tunc prædi-
xit illud? numquid non ego Dominus, & nõ
eſt vltra Deus abſq. me? Deus iuſtus, & ſal-
22 uans non eſt præter me. * Conuertimini ad
me, & ſalui eritis oẽs fines terræ: quia ego
23 Deus, & non eſt alius. * In memetipſo iura-
ui, egredietur de ore meo iuſtitiæ verbũ, &
24 non reuertetur: * quia mihi curuabitur oẽ *Ro. 14. b. 11. Phil. 2. b. 10.
25 genu, & iurabit omnis lingua.*Ergo in Do-
mino, dicet, meæ ſunt iuſtitiæ & imperium:
ad eum venient, & cõfundentur omnes qui
26 repugnant ei. *In Domino iuſtificabitur, &
laudabitur omne ſemen Iſrael.

CAP. XLVI.

1 COnfractus eſt Bel, contritus eſt Nabo:
A facta ſunt ſimulachra eorum beſtijs &
iumentis, onera veſtra graui pondere vſq.
2 ad laſſitudinem.*Contabuerunt, & contrita
ſunt ſimul: non potuerunt ſaluare portan-
tem, & anima eorum in captiuitatem ibit.
3 *Audite me domus Iacob, & omne reſiduũ
B domus Iſrael, qui portamini a meo vtero,
4 qui geſtamini a mea vulua. * Vſque ad ſene-
ctam ego ipſe, & vſque ad canos ego porta
bo: ego feci, & ego feram: ego portabo, &
5 ſaluabo.* Cui aſſimilaſtis me, & adæquaſtis,
6 & comparaſtis me, & feciſtis ſimilem?* Qui
confertis aurum de ſacculo, & argentum ſta
tera ponderatis: conducentes aurificem, vt
faciat deum: & procidunt, & adorant.
7 * Portant illum in humeris geſtantes, & *Bar. 6. c. 25
C ponẽtes in loco ſuo: & ſtabit, ac de loco ſuo
non mouebitur. ſed & cum clamauerint ad
eum, non audiet: de tribulatione non ſalua-
8 bit eos. * Mementote iſtud, & confundami-
9 ni: redite præuaricatores ad cor. * Recorda-
mini prioris ſeculi, quoniam ego ſum Deus,
& non eſt vltra Deus, nec eſt ſimilis mei:
10 * Annuncians ab exordio nouiſſimum, & ab
D initio quæ necdum facta ſunt, dicens: Conſi-
lium meum ſtabit, & omnis voluntas mea
11 fiet:* Vocans ab oriente auem, & de terra
longinqua virum voluntatis meę, & locutus
ſum, & adducam illud: creaui, & faciam il-

 lud.

Iud. *Audite me duro corde, qui longe eſtis 12
a iuſtitia. * Prope feci iuſtitiam meam, non 13
elongabitur, & ſalus mea non morabitur.
Dabo in Sion ſalutem, & in Iſrael gloriam
meam.

CAP. XLVII.

DEſcende, ſede in puluere virgo filia Ba 1
bylon, ſede in terra: non eſt ſolium A
filiæ Chaldæorum, quia vltra non vocaberis
mollis & tenera. *Tolle molam, & mole fa- 2
rinam: denuda turpitudinem tuam, diſcoo-
peri humerum, reuela crura, tranſi flumina:
* Nah. 3. b. 5 * " Reuelabitur ignominia tua, & videbitur 3
opprobrium tuum: vltionem capiam, &
non reſiſtet mihi homo. * Redemptor no- 4
ſter, Dominus exercituum nomen illius,
ſanctus Iſrael. * Sede tacens, & intra in te- 5
nebras filia Chaldæorum: quia non voca-
beris vltra domina regnorum. * Iratus ſum 6
ſuper populum meum, contaminaui hęredi B
tatem meam, & dedi eos in manu tua: non
poſuiſti eis miſericordias: ſuper ſenem ag-
grauaſti iugum tuum valde. * Et dixiſti: In 7
ſempiternum ero domina: non poſuiſti hæc
ſuper cor tuum, neque recordata es nouiſſi
mi tui. * Et nunc audi hæc delicata, & ha 8
bitans confidenter, quæ dicis in corde tuo:
* Apo. 18. b. 7 " Ego ſum, & non eſt præter me amplius:
non ſedebo vidua, & ignorabo ſterilitatem. C
* Inf. 51. f. 19 * " Venient tibi duo hæc ſubito in die vna, 9
ſterilitas & viduitas. vniuerſa venerunt ſu-
per te, propter multitudinem maleficiorum
tuorum, & propter duritiam incantatorum
tuorum vehementem. * Et fiduciam habui- 10
ſti in malitia tua, & dixiſti: Non eſt qui vi-
deat me. ſapientia tua & ſcientia tua hæc
decepit te. Et dixiſti in corde tuo: Ego ſum,
& præter me non eſt altera. * Veniet ſuper 11
te malum, & neſcies ortum eius: & irruet D
ſuper te calamitas, quam non poteris expia
re: veniet ſuper te repente miſeria, quam
neſcies. * Sta cum incantatoribus tuis, & 12
cum multitudine maleficiorum tuorum, in
quibus laboraſti ab adoleſcentia tua, ſi for-
te quid proſit tibi, aut ſi poſſis fieri fortior.
*Defeciſti in multitudine conſiliorum tuo- 13
rum: ſtent, & ſaluent te augures cæli, qui
contemplabantur ſidera, & ſupputabant
menſes, vt ex eis annunciarent ventura tibi.
*Ecce facti ſunt quaſi ſtipula, ignis combuſ- 14
ſit eos: non liberabunt animam ſuam de ma
nu flammæ: non ſunt prunæ, quibus calefiat,
nec focus, vt ſedeant ad eum. * Sic facta ſunt 15
tibi in quibuſcumque laboraueras: negotia
tores tui ab adoleſcentia tua, vnuſquiſque
in via ſua errauerunt: non eſt qui ſaluet te.

CAP. XLVIII.

1 AVdite hæc domus Iacob, qui vocami-
A ni nomine Iſrael, & de aquis Iuda exi-
ſtis, qui iuratis in nomine Dñi, & Dei Iſrael
recordamini non in veritate, neque in iuſti-
2 tia. * De ciuitate enim ſancta vocati ſunt, &
ſuper Deum Iſrael conſtabiliti ſunt: Domi-
3 nus exercituum nomen eius. * Priora ex
annunciaui, & ex ore meo exierunt, & audi
ta feci ea: repente operatus ſum, & venerũt.
4 *Sciui enim quia durus es tu, & neruus fer-
5 reus ceruix tua, & frons tua ærea. * Prædixi
tibi ex tunc: antequam venirent indicaui ti-
bi, ne forte diceres: Idola mea fecerũt hæc,
& ſculptilia mea, & conflatilia mandauerũt
6 iſta. * Quæ audiſti, vide omnia: vos autem
B num annunciaſtis? Audita feci tibi noua ex
7 tunc, & conſeruata ſunt quæ neſcis: * nunc
creata ſunt, & non ex tunc: & ante diem, &
non audiſti ea, ne forte dicas: Ecce ego co-
8 gnoui ea. * Neque audiſti, neque cognoui-
ſti, neque ex tunc aperta eſt auris tua: ſcio
enim quia præuaricans præuaricaberis, &
9 trãſgreſſorem ex vtero vocaui te. *Propter
nomen meum longe faciam furorem meũ:
10 & laude mea infrænabo te, ne intereas. * Ec
ce excoxi te, ſed nõ quaſi argentum, elegi te
11 ĩ camino paupertatis. * Propter me, propter
me faciam, vt non blaſphemer: " & gloriam * Sup. 42
12 meam alteri non dabo. * Audi me Iacob, &
Iſrael quem ego voco: " ego ipſe, ego pri- * Sup. 4
13 mus, & ego nouiſſimus. * Manus quoque & 44
C mea fundauit terram, & dextera mea mẽſa
eſt cælos: ego vocabo eos, & ſtabunt ſimul.
14 * Congregamini omnes vos, & audite: quis
de eis annunciauit hæc? Dominus dilexit
eum, faciet voluntatem ſuam in Babylone,
15 & brachium ſuum in Chaldæis. * Ego ego
locutus ſum, & vocaui eum: adduxi eum,
16 & directa eſt via eius. * Accedite ad me,
& audite hoc: non a principio in abſcondi-
to locutus ſum: ex tempore antequam fie-
ret, ibi eram: & nunc Dominus Deus miſit
17 me, & ſpiritus eius. * Hæc dicit Dominus re-
demptor tuus ſanctus Iſrael: Ego Dominus
Deus tuus docens te vtilia, gubernans te in
18 via, qua ambulas. * Vtinam attendiſſes man-
D data mea: facta fuiſſet ſicut flumen pax tua,
19 & iuſtitia tua ſicut gurgites maris. * & fuiſ-
ſet quaſi arena ſemen tuum, & ſtirps vteri
tui vt lapilli eius: non interijſſet, & non fuiſ
20 ſet attritũ nomen eius a facie mea. *" Egre- * Ier. 5
dimini de Babylone, fugite a Chaldæis, in
voce exultationis annunciate: auditum faci
te hoc, & efferte illud vſq; ad extrema ter-
ræ. Dicite: " Redemit Dominus ſeruum ſuũ * Ex. 17
21 Iacob. * Non ſitierunt in deſerto, cum edu- Nu. 20.
ceret eos: " aquam de petra produxit eis, & * Inf. 5
22 ſcidit petram, & fluxerunt aquæ. * Non eſt
pax impijs, dicit Dominus.

CAP.

CAP. XLIX.

AVdite inſulæ, & attendite populi de lõ 1
ge: Dominus ab vtero vocauit me, de A
ventre matris meæ recordatus eſt nominis
51.c.16. mei.* Et poſuit os meum quaſi gladium a- 2
cutum:in vmbra manus ſuæ protexit me,&
poſuit me ſicut ſagittam electã:in pharetra
ſua abſcõdit me.* Et dixit mihi:Seruus meus 3
es tu Iſrael, qa in te gloriabor. *Et ego dixi, 4
In vacuũ laboraui,ſine cauſa, & vane forti-
tudinem meã cõſumpſi:ergo iudicium meũ
cum Domino, & opus meum cum Deo
meo. * Et nunc dicit Dominus, formans 5
me ex vtero ſeruũ ſibi, vt reducã Iacob ad
eum,& Iſrael non congregabitur: & glorifi
catus ſum in oculis Domini, & Deus meus B
factus eſt fortitudo mea. * Et dixit:Parum 6
eſt vt ſis mihi ſeruus ad ſuſcitãdas tribus Ia
42.b.6. cob,& fæces Iſrael conuertendas.* Ecce de-
13.47. di te in lucem Gentiũ,vt ſis ſalus mea vſque
ad extremũ terræ.* Hæc dicit Dominus re 7
demptor Iſrael,ſanctus eius, ad contẽptibi
lem animam, ad abominatam gentem, ad
ſeruum dominorum: Reges videbunt, &
cõſurgent principes,& adorabunt propter
Dominum,quia fidelis eſt,& ſanctum Iſrael
6.a.2. qui elegit te.* Hæc dicit Dominus: In tem- 8
pore placito exaudiui te,& in die ſalutis au C
xiliatus ſũ tui: & ſeruaui te, & dedi te in fœ
dus populi,vt ſuſcitares terrã, & poſſideres
hereditates diſſipatas:*vt diceres his,qui vin 9
cti ſunt:Exite,& his, qui in tenebris: Reue-
lamini. Super vias paſcentur,& in omnibus
7.d.16. planis paſcua eorum. * Non eſurient, ne- 10
que ſitient,& non percutiet eos æſtus & ſol:
quia miſerator eorum reget eos, & ad fon-
tes aquarum potabit eos. * Et ponam om- 11
nes montes meos in viam, & ſemitę meæ e-
xaltabuntur.* Ecce iſti de longe venient, & 12
ecce illi ab Aquilone & mari,& iſti de terra D
Auſtrali.*Laudate cæli,& exulta terra,iubi 13
late montes laudẽ:quia conſolatus eſt Domi
nus populum ſuum, & pauperum ſuorum
miſerebitur.* Et dixit Sion: Dereliquit me 14
Dominus, & Dominus oblitus eſt mei. * Nũ 15
quid obliuiſci poteſt mulier infantem ſuũ,
vt non miſereatur filio vteri ſui?& ſi illa ob-
lita fuerit, ego tamen non obliuiſcar tui.
*Ecce in manibꝰ meis deſcripſi te: muri tui 16
coram oculis meis ſemper.* Venerunt ſtru- 17
ctores tui:deſtruentes te, & diſſipantes a te
exibunt.* Leua in circuitu oculos tuos, & 18
vide,omnes iſti congregati ſunt,venerũt ti- E
bi: viuo ego, dicit Dominus, quia omnibus
his velut ornamento veſtieris, & circunda-
bis tibi eos quaſi ſponſa. * Quia deſerta 19
tua, & ſolitudines tuæ, & terra ruinæ tuæ
nũc anguſta erũt præ habitatoribus,& lon-
ge fugabuntur qui abſorbebant te. * Adhuc 20
dicent in auribus tuis filiis ſterilitatis tuæ:
anguſtus eſt mihi locus, fac ſpatium mihi vt
21 habitẽ. * Et dices in corde tuo: Quis genuit
F mihi iſtos? ego ſterilis,& non pariens,tranſ-
migrata,& captiua:& iſtos quis enutriuit? e-
22 go deſtituta & ſola: & iſti vbi erant? * Hæc
dicit Dominus Deus: Ecce leuabo ad Gen-
tes manum meam, & ad populos exaltabo
ſignum meum. Et afferent filios tuos in vl-
nis, & filias tuas ſuper humeros portabunt.
23 * Et erunt reges nutritij tui,& reginæ nutri
ces tuæ: vultu in terram demiſſo adorabunt
G te,& puluerem pedum tuorum lingent. Et
ſcies quia ego Dominus,ſuper quo non cõ-
24 fundentur qui expectãt eum.* Numquid tol
letur a forti præda? aut quod captũ fuerit a
25 robuſto,ſaluum eſſe poterit?* Quia hæc di-
cit dominus: Equidem, & captiuitas a forti
tolletur:& quod ablatum fuerit a robuſto,
ſaluabitur.Eos vero,qui iudicauerunt te,e-
26 go iudicabo,& filios tuos ego ſaluabo. * Et
cibabo hoſtes tuos carnibꝰ ſuis: & quaſi mu-
ſto,ſanguine ſuo inebriabuntur:& ſciet om
nis caro,quia ego Dominus ſaluans te, & re
demptor tuus fortis Iacob.

CAP. L.

1 HÆc dicit Dominus: Quis eſt hic liber
A repudij matris veſtræ, quo dimiſi eã?
aut quis eſt creditor meus, cui vendidi vos?
ecce in iniquitatibus veſtris vẽditi eſtis, &
in ſceleribus veſtris dimiſi matrẽ veſtram.
2 * Quia veni,& non erat vir:vocaui, & non *Inf. 59.a.1
erat qui audiret:* numquid abbreuiata &
paruula facta eſt manus mea,vt non poſſim
B redimere?aut non eſt in me virtus ad liberã
dum? Ecce in increpatione mea deſertum
faciam mare,ponam flumina in ſiccũ: com-
putreſcent piſces ſine aqua,& morientur in
3 ſiti.* Induam cælos tenebris,& ſaccum po-
4 nam operimentum eorum. Dominus dedit
mihi linguam eruditam vt ſciam ſuſtenta-
re eum,qui laſſus eſt verbo:erigit mane,ma
ne erigit mihi aurem,vt audiam quaſi magi
5 ſtrum: Dominus Deus aperuit mihi aurem,
ego autem non contradico:retrorſum nõ a-
6 bij.* Corpus meum dedi percutientibus *Mat. 26. g. 67
C & genas meas vellentibus: faciem meam
non auerti ab increpantibus, & conſpuenti
7 bus in me.* Dominus Deus auxiliator meus,
ideo non ſum confuſus: ideo poſui faciem
meam vt petram duriſſimam,& ſcio quoniã
8 non confundar. * Iuxta eſt qui iuſtificat Rom. 8. f. 33
me, quis contradicet mihi? ſtemus ſimul,
quis eſt aduerſarius meus? accedat ad me:
9 * Ecce Dominus Deus auxiliator meus:quis
eſt qui condemnet me? Ecce omnes quaſi
veſtimentum conterentur, tinea come-
10 det eos.* Quis ex vobis timens Dominum,
D audiens vocem ſerui ſui? qui ambulauit

in tenebris, & non eſt lumen ei, ſperet in
nomine Domini, & innitatur ſuper Deum
ſuum.*Ecce vos omnes accendentes ignem 11
accincti flammis, ambulate in lumine ignis
veſtri,& in flammis, quas ſuccendiſtis: de
manu mea factum eſt hoc vobis, in dolori-
bus dormietis.

CAP. LI.

AVdite me qui ſequimini quod iuſtum 1
eſt, & quæritis Dominum: attendite A
ad petram vnde exciſi eſtis, & ad cauernam
laci, de qua præciſi eſtis. * Attendite ad A- 2
braham patrem veſtrum,& ad Saram, quæ
peperit vos:quia vnum vocaui eũ, & bene-
dixi ei,& multiplicaui eũ.*Cõſolabitur er 3
go Dominus Sion, & conſolabitur oẽs rui- B
nas eiꝰ:& ponet deſertũ eius quaſi delicias,
& ſolitudinem eius quaſi hortum Domini.
Gaudiũ & lætitia inuenietur in ea,gratiarũ
actio,& vox laudis.*Attendite ad me popu 4
le meus,& tribus mea me audite:quia lex a
me exiet,& iudicium meum in lucem popu
lorum requieſcet: * Prope eſt iuſtus meus, 5
egreſſus eſt ſaluator meus, & brachia mea
populos iudicabunt:me inſulæ expectabũt,
& brachium meum ſuſtinebunt. * Leuate 6
in cælum oculos veſtros,& videte ſub terra
deorſum:quia cæli ſicut fumus liqueſcẽt,&
terra ſicut veſtimẽtum atteretur,& habita-
*Pſ. 36. e. 39. tores eius ſicut hæc interibunt: "Salus au-
tem mea in ſempiternũ erit, & iuſtitia mea C
non deficiet. * Audite me qui ſcitis iuſtum, 7
populus meus lex mea in corde eorum:noli
te timere opprobriũ hominum, & blaſphe
mias eorum ne metuatis.*Sicut enim veſti- 8
mentum,ſic comedet eos vermis:& ſicut la
nam, ſic deuorabit eos tinea: Salus autem
mea in ſempiternum erit, & iuſtitia mea in
generationes generationum.
*Conſurge,cõſurge,induere fortitudinẽ 9
brachium Domini:conſurge ſicut in diebus
antiquis, in generationibus ſæculorum.
Numquid non tu percuſſiſti ſuperbum,vul
neraſti draconem?
Exo. 14. e. 21 *" Numquid non tu ſiccaſti mare, aquam 10
abyſſi vehementis: qui poſuiſti profundum D
maris viam,vt tranſirent liberati?
*Et nũc qui redempti ſunt a Domino, re 11
uertentur,& venient in Sion laudantes, &
lætitia ſempiterna ſuper capita eorum,gau
dium & lætitiam tenebunt, fugiet dolor &
gemitus. * Ego, ego ipſe conſolabor vos: 12
quis tu vt timeres ab homine mortali,& a fi
lio hominis,qui quaſi fœnũ ita areſcet?* Et 13
oblitus es Domini factoris tui,qui tetẽdit E
cęlos,& fundauit terram:& formidaſti iugi
ter tota die a facie furoris eius,q̃ te tribula
bat,& parauerat ad perdendum:vbi nũc eſt
furor tribulantis?* Cito veniet gradiens ad 14
aperiendum,& non interficiet vſque ad in-
15 ternecionem, nec deficiet panis eius.* Ego
autem ſum dominus Deus tuus, qui contur
bo mare,& intumeſcunt fluctus eius:Domi
16 nus exercituum nomen meum.* "Poſui ver
F ba mea in ore tuo, & in vmbra manus meæ
protexi te,vt plantes cęlos,& fundes terrã:
17 & dicas ad Sion: Populus meus es tu. * Ele-
uare,eleuare,conſurge Ieruſalẽ,quæ bibiſti
de manu Dñi calicem iræ eius:vſque ad fun
dum calicis ſoporis bibiſti, & potaſti vſque
18 ad fæces.* Non eſt qui ſuſtentet eam ex om
nibus filijs,quos genuit:& non eſt qui appre
hendat manum eius ex omnibus filijs,quos
19 enutriuit.* " Duo ſunt quæ occurrerunt ti-
bi;quis contriſtabitur ſuper te? vaſtitas, &
contritio,& fames,& gladius; quis cõſolabi
20 tur te? * Filij tui proiecti ſunt, dormierunt
G in capite omnium viarũ,ſicut oryx illaquea
tus:pleni indignatione Domini, increpatio
21 ne Dei tui.*Idcirco audi hoc paupercula,&
22 ebria nõ a vino.*Hæc dicit dominator tuus
Dominꝰ,& Deus tuus, qui pugnabit pro po
pulo ſuo:Ecce tuli de manu tua calicem ſo-
poris,fundum calicis indignationis meę,nõ
23 adijcies vt bibas illum vltra.*Et ponam illũ
in manu eorum,qui te humiliauerunt,& di-
xerunt animæ tuæ: Incuruare, vt tranſea-
mus: & poſuiſti vt terram corpus tuum, &
quaſi viam tranſeuntibus.

CAP. LII.

1 COnſurge,cõſurge, induere fortitudine
A tua Sion,induere veſtimẽtis gloriæ tuę
Ieruſalem ciuitas ſancti: quia nõ adijciet vl
tra vt pertrãſeat per te incircumciſus & im
2 mundus. * Excutere de puluere,conſurge;
ſede Ieruſalem:ſolue vincula colli tui capti
3 ua filia Sion. * Quia hæc dicit Dominus:
Gratis venundati eſtis,& ſine argento redi-
4 memini.* Quia hæc dicit Dominus Deus:
B "In Aegyptum deſcendit populus meus in
principio vt colonus eſſet ibi: & Aſſur abſ-
5 que vlla cauſa calumniatus eſt eum.* Et nũ-
quid mihi eſt hic,dicit Dominus, quoniam
ablatus eſt populus meus gratis? Domina-
tores eius inique agunt,dicit Dominus," &
iugiter tota die nomen meũ blaſphematur.
6 * Propter hoc ſciet populus meus nomen
meum in die illa: quia ego ipſe qui loque-
7 bar,ecce adſum.* " Quam pulchri ſuper mõ
tes pedes annunciantis & prædicantis pacẽ;
annunciantis bonum,prædicantis ſalutem,
8 dicentis Sion:Regnabit Deus tuus! * Vox
C ſpeculatorum tuorum:leuauerunt vocẽ,ſi-
mul laudabũt: quia oculo ad oculũ videbũt
9 cũ conuerterit Dominus Sion.*Gaudete,&
laudate ſimul deſerta Ieruſalem:quia conſo
latus eſt Dominus populum ſuũ, redemit Ie
10 ruſalem.* Parauit Dominus brachiũ ſanctũ
ſuum

7.a.8. ſium in oculis omnium Gentium:" & vide-
bunt omnes fines terræ ſalutare Dei noſtri.
or. 6.d. * Recedite, recedite, exite inde," pollutū no 11
lite tangere: exite de medio eius, mūdamini
qui fertis vaſa Domini. * Quoniam non in 12
tumultu exibitis, nec in fuga properabitis: D
præcedet enim vos Dominus, & cōgregabit
vos Deus Iſrael. * Ecce intelliget ſeruus 13
meus, exaltabitur, & eleuabitur, & ſublimis
erit valde.* Sicut obſtupuerūt ſuper te mul 14
ti, ſic inglorius erit inter viros aſpect⁹ eius,
& forma eius inter filios hominum. * Iſte 15
aſperget gentes multas, ſuper ipſum conti-
13.e.22 nebunt reges os ſuum: " quia quibus non eſt
narratum de eo, viderunt: & qui non audie-
runt, contemplati ſunt.

CAP. LIII.

f.32. QVis credidit auditui noſtro? & brachiū 1
5.d.16 Domini cui reuelatum eſt? * Et aſcen- A
det ſicut virgultum coram eo, & ſicut radix 2
de terra ſitienti: non eſt ſpecies ei, neq. de-
cor: & vidimus eum, & non erat aſpectus, &
deſiderauimus eum: * " Deſpectum, & nouiſ- 3
9.b.12 ſimum virorum, virum dolorum, & ſciētem
infirmitatem: & quaſi abſconditus vultus
eius & deſpectus, vnde nec reputauimus eū.
8.e.17 * " Vere languores noſtros ipſe tulit, & do- 4
lores noſtros ipſe portauit: & nos putaui- B
mus eum quaſi leproſum, & percuſſum a
15.a.3 Deo & humiliatum. * " Ipſe autem vulnera- 5
tus eſt propter iniquitates noſtras, attritus
eſt propter ſcelera noſtra: diſciplina pacis
noſtræ ſuper eum, & liuore eius ſanati ſu-
mus. * Omnes nos quaſi oues errauimus, v- 6
nuſquiſq. in viam ſuam declinauit: & poſuit
Dñs in eo iniquitatem omnium noſtrum.
* Oblatus eſt quia ipſe voluit, & non ape- 7
ruit os ſuum: ſicut ouis ad occiſionem duce- C
tur, & quaſi agnus coram tondente ſe ob-
8.f.63 muteſcet, " & non aperiet os ſuum. * De an- 8
f.32 guſtia, & de iudicio ſublatus eſt: generatio-
nem eius quis enarrabit? quia abſciſſus eſt
de terra viuentium: propter ſcelus populi
mei percuſſi eum. * Et dabit impios pro ſe- 9
d.22. pultura, & diuitem pro morte ſua:" eo quòd
a.5 iniquitatem non fecerit, neque dolus fuerit
in ore eius. * Et Dominus voluit conterere 10
eum in infirmitate: ſi poſuerit pro peccato
animam ſuam, videbit ſemen longæuum, &
voluntas Domini in manu eius dirigetur.
* Pro eo quod laborauit anima eius, videbit 11
& ſaturabitur: in ſcientia ſua iuſtificabit ipſe D
iuſtus ſeruus meus multos, & iniquitates
eorum ipſe portabit. * Ideo diſpertiam ei 12
plurimos: & fortium diuidet ſpolia, pro eo
5.c.28 quòd tradidit in mortem animam ſuam, " &
d.37 cum ſceleratis reputatus eſt: & ipſe peccata
multorum tulit, & pro tranſgreſſoribus ro-
gauit.

CAP. LIIII.

1 LAuda ſterilis quæ non paris: decanta lau Luc.23.d.29 Gal.4.d.27
A dem, & hinni quæ non pariebas: quo-
niam multi filij deſertæ magis quàm eius,
2 quæ habet virum, dicit Dominus. Dilata lo
cum tentorij tui, & pelles tabernaculorum
tuorum extende, ne parcas: longos fac funi
3 culos tuos, & clauos tuos cōſolida.* Ad dex
B teram enim, & ad læuā penetrabis: & ſemē
tuum Gentes hereditabit, & ciuitates deſer
4 tas inhabitabit.* Noli timere quia non con-
funderis, neq. erubeſces: non enim te pude-
bit, quia confuſionis adoleſcentiæ tuæ obli-
uiſceris, & opprobrij viduitatis tuæ non re-
5 cordaberis amplius.* Quia dominabitur tui q
C fecit te, " Dominus exercituum nomē eius: * Luc.1.e.38
& redemptor tuus ſanctus Iſrael, Deus om-
6 nis terræ vocabitur. * Quia vt mulierem de-
relictam & mœrētem ſpiritu vocauit te Do
minus, & vxorem ab adoleſcentia abiectā,
7 dixit Deus tuus.* Ad punctum in modico de
reliqui te, & in miſerationibus magnis con-
8 gregabo te.* In momento indignationis ab-
D ſcondi faciē meā parūper a te, & in miſeri-
cordia ſempiterna miſertus ſum tui: dixit re * Gen.9.b.15
9 demptor tuus Dñs. * " Sicut in diebus Noe
iſtud mihi eſt, cui iuraui ne inducerē aquas
Noe vltra ſupra terram: ſic iuraui vt nō ira-
10 ſcar tibi, & non increpem te. * Mōtes enim
E commouebuntur, & colles contremiſcent:
miſericordia autem mea nō recedet a te, &
fœdus pacis meæ non mouebitur: dixit mi-
11 ſerator tuus Dominus.* Paupercula tempe
ſtate conuulſa, abſque vlla conſolatione.
Ecce ego ſternam per ordinē lapides tuos,
12 & fundabo te in ſapphiris, * & ponam iaſpi
F dem propugnacula tua: & portas tuas in la-
pides ſculptos, & omnes terminos tuos in la
13 pides deſiderabiles: * " Vniuerſos filios tuos * Io.6.e.45
doctos a Domino: & multitudinem pacis fi-
14 lijs tuis. * Et in iuſtitia fundaberis: recede
procul a calumnia, quia non timebis; & a pa
15 uore, quia nō appropinquabit tibi.* Ecce ac
cola veniet, qui non erat mecum, aduena
16 quondam tuus adiungetur tibi. * Ecce ego
G creaui fabrum ſufflantem in igne prunas, &
proferentem vas in opus ſuum, & ego crea-
17 ui interfectorem ad diſperdendum.* Omne
vas, quod fictum eſt contra te, non dirige-
tur: & omnem linguam reſiſtentem tibi in
iudicio, iudicabis. Hæc eſt hereditas ſeruo-
rum Domini: & iuſtitia eorum apud me, di-
cit Dominus.

CAP. LV.

1 OMnes ſitientes venite ad aquas: & qui Ecc.51.d.33
A non habetis argentum, properate, e-
mite, & comedite: venite, emite abſq. argēto

& abſque vlla commutatione vinum & lac.
*Quare appenditis argentum non in pani- 2
bus, & laborem veſtrum non in ſaturitate?
Audite audientes me, & comedite bonũ, &
delectabitur in craſſitudine anima veſtra.
*Inclinate aurem veſtram, & venite ad me: 3
audite, & viuet anima veſtra, & feriam vo- B
*Act.13.e.34. biſcum pactum ſempiternũ, *miſericordias
Dauid fideles. * Ecce teſtem populis dedi 4
eum, ducem ac præceptorem Gentibus.*Ec 5
ce gentem, quã neſciebas, vocabis: & Gẽtes
quæ te non cognouerunt, ad te current pro
pter Dominum Deum tuum, & ſanctum Iſ-
rael, quia glorificauit te. * Quærite Domi- 6
num, dum inueniri poteſt: inuocate eum, dũ
prope eſt. *Derelinquat impius viam ſuã, 7
& vir iniquus cogitationes ſuas, & reuerta
tur ad Dominum, & miſerebitur eius, & ad C
Deũ noſtrum: quoniam multus eſt ad igno-
ſcendum.*Non .n. cogitationes meæ, cogita 8
tiones veſtræ: neque viæ veſtræ, viæ meæ, di
cit Dominus. * Quia ſicut exaltantur cæli a 9
terra, ſic exaltatæ ſũt viæ meæ a vijs veſtris,
& cogitationes meæ a cogitationib. veſtris.
*Et quomodo deſcẽdit imber, & nix de cæ 10
lo, & illuc vltra nõ reuertitur, ſed inebriat
terram, & infundit eam, & germinare eam D
facit, & dat ſemen ſerenti, & panem come-
denti: *Sic erit verbum meum, quod egre- 11
dietur de ore meo: non reuertetur ad me va
cuum, ſed faciet quæcũque volui, & proſpe
rabitur in his, ad quæ miſi illud.*Quia in læ 12
titia egrediemini, & in pace deducemini:
montes & colles cantabunt coram vobis
laudem, & omnia ligna regionis plaudent
manu. * Pro ſaliunca aſcendet abies, & 13
pro vrtica creſcet myrtus: & erit Dominus
nominatus in ſignum æternum, quod nõ au
feretur.

CAP. LVI.

Sap.1.a.1. HÆc dicit Dominus: Cuſtodite iudiciũ, 1
& facite iuſtitiam: quia iuxta eſt ſalus A
mea vt veniat, & iuſtitia mea vt reueletur.
*Beatus vir, qui facit hoc, & filius hominis, 2
qui apprehendet iſtud: cuſtodiens ſabbatum
ne polluat illud, cuſtodiens manus ſuas ne
faciat omne malum. *Et non dicat filius ad 3
uenæ, qui adhæret Domino, dicens: Separa- B
tione diuidet me Dominus a populo ſuo: Et
non dicat Eunuchus: Ecce ego lignũ aridũ.
* Quia hæc dicit Dominus Eunuchis: Qui 4
cuſtodierint ſabbata mea, & elegerint quæ
ego volui, & tenuerint fœdus meũ: * Dabo 5
eis in domo mea, & in muris meis locum, &
nomen melius a filijs & filiabus: nomen ſem
piternum dabo eis, quod non peribit.*Et fi- 6
lios aduenę, qui adhęrent Domino, vt colãt
eum, & diligant nomen eius, vt ſint ei in ſer C
uos: omnem cuſtodientem ſabbatum ne pol
7 luat illud, & tenentem fœdus meum: *Ad-
ducam eos in montem ſanctum meum, & læ
tificabo eos in domo orationis meæ: holo-
cauſta eorum, & victimæ eorum placebunt
mihi ſuper altari meo: *quia domus mea do- *Matt.21.b. Mar.11.c. Luc.19.f.
mus orationis vocabitur cunctis populis.
8 *Ait Dominus Deus, qui congregat diſper-
ſos Iſrael: Adhuc congregabo ad eum con-
9 gregatos eius.*Omnes beſtiæ agri venite ad
10 deuorandum, vniuerſæ beſtiæ ſaltus. * Spe-
D culatores eius cæci omnes, neſcierunt vni-
uerſi: canes muti non valentes latrare, viden
tes vana, dormientes, & amantes ſomnia.
11 Et canes impudentiſſimi neſcierunt ſaturi-
tatem: ipſi paſtores ignorauerunt intelligẽ-
tiam: omnes in viam ſuam declinauerunt,
vnuſquiſq. ad auaritiam ſuam a ſummo vſq.
12 ad nouiſſimum. * Venite, ſumamus vinum,
& impleamur ebrietate: & erit ſicut hodie,
ſic & cras, & multo amplius.

CAP. LVII.

1 IVſtus perit, & non eſt qui recogitet in cor
A de ſuo: & viri miſericordiæ colliguntur,
quia non eſt qui intelligat: a facie enim ma-
2 litiæ collectus eſt iuſtus.*Veniat pax, requie
ſcat in cubili ſuo qui ambulauit in directio-
3 ne ſua.*Vos aũt accedite huc filij auguratri-
4 cis; ſemen adulteri, & fornicariæ. * Super
quẽ luſiſtis? ſuper quem dilataſtis os, & ejeci
ſtis linguam? numquid non vos filij ſceleſti,
5 ſemen mendax? * qui conſolamini in dijs
ſubter omne lignum frõdoſum, immolãtes
paruulos in torrentibus, ſubter eminẽtes pe
6 tras? *In partibus torrentis pars tua, hæc eſt
ſors tua: & ipſis effudiſti libamen, obtuliſti
ſacrificium. numquid ſuper his non indigna-
7 bor? *Super montem excelſum & ſublimẽ
B poſuiſti cubile tuum, & illuc aſcẽdiſti vt im
8 molares hoſtias.* Et poſt oſtium, & retro
poſtem poſuiſti memoriale tuum: quia iux-
ta me diſcooperuiſti, & ſuſcepiſti adulterũ:
dilataſti cubile tuum, & pepigiſti cum eis fę
dus: dilexiſti ſtratum eorum manu aperta.
9 *Et ornaſti te regi vnguẽto, & multiplicaſti
pigmenta tua. Miſiſti legatos tuos procul, &
10 humiliata es vſque ad inferos. * In multitu-
dine viæ tuæ laboraſti: non dixiſti: Quieſcã;
vitam manus tuæ inueniſti, propterea nõ ro
11 gaſti. * Pro quo ſolicita timuiſti, quia men-
C tita es, & mei nõ es recordata, neq. cogitaſti
in corde tuo? quia ego tacens, & quaſi nõ vi
12 dens, & mei oblita es. * Ego annunciabo iu-
ſtitiam tuam, & opera tua non proderunt ti
13 bi.*Cũ clamaueris, liberẽt te cõgregati tui,
& oẽs eos auferet vẽtus, tollet aura: Qui au
tẽ fiduciã hẽt mei, hereditabit terrã, & poſ
14 ſidebit montem ſanctum meum.* Et dicam:
*Viã facite, ꝑbete iter, declinate de ſemita, *Inf.62.d.
aufer-

Digitized by Google

auferte offẽdicula de via populi mei. * Quia 15
hæc dicit Excelſus, & ſublimis habitãs æter
nitatem: & ſanctum nomẽ eius in excelſo &
in ſancto habitans, & cum contrito & humi
li ſpiritu: vt viuificet ſpiritum humilium, & D
viuificet cor cõtritorum. * Non enim in ſem 16
piternum litigabo, neque vſq. ad finem ira-
ſcar: quia ſpiritus a facie mea egredietur, &
flatus ego faciam. * Propter iniquitatem aua 17
ritiæ eius iratus ſum, & percuſſi eum: abſcõ-
di a te faciem meam, & indignatus ſum: &
abijt vagus in via cordis ſui. * Vias eius vidi, 18
vidi, & ſanaui eum, & reduxi eũ, & reddidi
cõſolationes ipſi, & lugentibus eius. * Crea 19
ui fructum labiorum pacem, pacẽ ei, qui lõ
ge eſt, & qui prope, dixit Domin', & ſanaui
eum. * Impij autẽ quaſi mare feruens, quod 20
2.d.22 quieſcere non poteſt, & redũdant fluctus e-
ius in conculcationem & lutum. * "Non eſt 21
pax impijs, dicit Dominus Deus.

CAP. LVIII.

Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocẽ 1
tuam, & annuncia populo meo ſcelera A
eorum, & domui Iacob peccata eorum. * Me 2
etenim de die in diem quærunt, & ſcire uias
meas volunt: quaſi gens, quæ iuſtitiam fece-
rit, & iudicium Dei ſui non dereliquerit: ro-
gãt me iudicia iuſtitiæ: appropinquare Deo
volunt. * Quare ieiunauimus, & non aſpexi- 3
ſti: humiliauimus animas noſtras, & neſciſti?
Ecce in die ieiunij veſtri inuenitur voluntas
veſtra, & omnes debitores veſtros repetitis.
* Ecce ad lites & contentiones ieiunatis, & 4
percutitis pugno impie. Nolite ieiunare ſi- B
cut vſque ad hanc diem, vt audiatur in ex-
b.5 celſo clamor veſter. * " Numquid tale eſt 5
ieiunium, quod elegi, per diem affligere ho
minem animam ſuam? numquid contorque
re quaſi circulum caput ſuum, & ſaccum &
cinerem ſternere? numquid iſtud vocabis ie
iunium, & diem acceptabilem Domino?
* Nõne hoc eſt magis ieiunium, quod elegi? 6
diſſolue colligationes impietatis, ſolue faſci
1.b. culos deprimentes, dimitte eos, qui confra-
cti ſunt, liberos, & oẽ onus dirumpe. * " Fran 7
-35 ge eſurienti panem tuum, & egenos, vagoſq. C
induc in domum tuam: cum videris nudum,
operi eum, & carnem tuam ne deſpexeris.
* Tunc erumpet quaſi mane lumen tuum, & 8
ſanitas tua citius orietur, & anteibit faciem
tuam iuſtitia tua, & gloria Domini colliget
te. * Tunc inuocabis, & Dominus exaudiet: 9
clamabis, & dicet: Ecce adſum, ſi abſtuleris
de medio tui catenam, & deſieris extendere
digitum, & loqui quod non prodeſt. * Cum 10
effuderis eſuriẽti animam tuam, & animam
afflictam repleueris, orietur in tenebris lux
tua, & tenebræ tuæ erunt ſicut meridies.
* Et requiem tibi dabit Dominus ſemper, & 11
D implebit ſplendoribus animam tuam, & oſ-
ſa tua liberabit, & erit quaſi hort' irriguus,
& ſicut fons aquarum, cuius non deficient
12 aquæ. * "Et ædificabuntur in te deſerta ſæcu- * Inf.61.a.4
lorum: fundamenta generationis & genera-
tionis ſuſcitabis: & vocaberis ædificator ſe-
13 pium, auertens ſemitas in quietem. * Si auer
teris a ſabbato pedem tuum, facere volun-
tatem tuam in die ſancto meo, & vocaueris
ſabbatum delicatum, & ſanctum Dñi glorio
ſum, & glorificaueris eum dum non facis
vias tuas, & non inuenitur voluntas tua, vt
14 loquaris ſermonem: * Tunc delectaberis ſu-
per Domino, & ſuſtollam te ſuper altitudi-
nes terræ, & cibabo te hereditate Iacob pa
tris tui. os enim Domini locutum eſt.

CAP. LIX.

1 Ecce non eſt abbreuiata manus Domini
A vt ſaluare nequeat, neque aggrauata eſt No.11.e.23 Sup.50.a.2
2 auris eius vt non exaudiat: * Sed iniquitates
veſtræ diuiſerunt inter vos & Deũ veſtrũ,
& peccata veſtra abſconderunt faciẽ eius a
3 vobis ne exaudiret. * " Manus enim veſtræ * Sup.1.d.15.
pollutæ ſunt ſanguine, & digiti veſtri iniqui
tate: labia veſtra locuta ſunt mendacium, &
4 lingua veſtra iniquitatem fatur. * Nõ eſt qui
inuocet iuſtitiam, neq. eſt qui iudicet vere:
ſed confidunt in nihilo, & loquuntur vani-
tates: " conceperunt laborem, & pepererũt * Iob 15.d.35
5 iniquitatem. * Oua aſpidum ruperunt, &
telas araneæ texuerũt: q comederit de ouis
eorum, morietur: & quod confotum eſt, e-
6 rumpet in regulum. * Telæ eorum non erũt
B in veſtimentum, neque operiẽtur operibus
ſuis: opera eorum opera inutilia, & opus * Pro.1.b.16
7 iniquitatis in manibus eorum. * " Pedes eo- Rom.3.c.15
rum ad malum currunt, & feſtinant vt effun
dant ſanguinem innocentẽ: cogitationes eo
rum cogitationes inutiles: vaſtitas & contri
8 tio in vijs eorum. * Viam pacis neſcierunt,
& non eſt iudicium in greſſibus eorum. ſemi
tæ eorum incuruatæ ſunt eis: omnis qui cal-
9 cat in eis, ignorat pacem. * Propter hoc elõ
gatum eſt iudicium a nobis, & nõ apprehen
det nos iuſtitia: expectauimus lucẽ, & ecce
tenebræ; ſplendorem, & in tenebris ambula
10 uimus. * Palpauimus ſicut cæci parietem, &
quaſi abſque oculis attrectauimus: impegi-
mus meridie quaſi in tenebris, in caliginoſis
11 quaſi mortui. " Rugiemus quaſi vrſi omnes,
C & quaſi columbæ meditantes gememus.
expectauimus iudicium, & non eſt: ſalutem,
12 & elongata eſt a nobis. * Multiplicatæ ſunt
enim iniquitates noſtræ corã te, & peccata
noſtra reſponderunt nobis. quia ſcelera no-
ſtra nobiſcum, & iniquitates noſtras cogno
13 uimus, * peccare & mentiri contra Domi-
num: & auerſi ſumus ne iremus poſt tergũ
Dei noſtri, vt loqueremur calumniam, &
tranſ-

transgreſſionem: concepimus, & locuti ſu-
mus de corde verba mendacij. * Et conuer- 14
ſum eſt retrorſum iudicium, & iuſtitia longe
ſtetit: quia corruit in platea veritas, & æqui-
tas non potuit ingredi. * Et facta eſt veritas 15
in obliuionem: & qui receſſit a malo, prædæ
patuit: & vidit Dominus, & malum apparuit
in oculis eius, quia non eſt iudicium. * & vi- 16
dit quia non eſt vir: & aporiatus eſt, quia D
non eſt qui occurrat: & ſaluauit ſibi brachiũ
ſuum, & iuſtitia eius ipſa confirmauit eum.
* Eph.6.c.17 1.Theſſ.5.b.8 *" Indutus eſt iuſtitia vt lorica, & galea ſalu 17
tis in capite eius: indutus eſt veſtimentis vl-
tionis, & opertus eſt quaſi pallio zeli.* Sicut 18
ad vindictam quaſi ad retributionem indi-
gnationis hoſtibus ſuis, & viciſſitudinem ini
micis ſuis: inſulis vicem reddet.* Et timebũt 19
qui ab Occidente, nomen Domini; & qui ab
ortu ſolis, gloriam eius: cum venerit quaſi flu
uius violentus, quem ſpiritus Domini cogit:
* Ro.11.d.26 *" & venerit Sion redemptor, & eis, qui re- 20
deunt ab iniquitate in Iacob, dicit Domi-
nus. * Hoc fœdus meũ cum eis, dicit Domi- 21
nus: Spiritus meus, qui eſt in te, & verba
mea, quæ poſui in ore tuo, non recedent de
ore tuo, & de ore ſeminis tui, & de ore ſemi
nis ſeminis tui, dicit Dominus, amodo & vſ-
que in ſempiternum.

CAP. LX.

SVrge illuminare Ieruſalem: quia venit lu- 1
men tuum, & gloria Domini ſuper te or- A
ta eſt.* Quia ecce tenebræ operient terram, 2
& caligo populos: ſuper te autem orietur do
minus, & gloria eius in te videbitur.*Et am- 3
bulabunt Gentes in lumine tuo, & reges in
* Su.49.d.18 ſplendore ortus tui. *" Leua in circuitu ocu- 4
los tuos, & vide: omnes iſti congregati ſunt,
venerunt tibi: filij tui de longe venient, & fi-
liæ tuæ de latere ſurgent.* Tunc videbis, & 5
afflues, & mirabitur & dilatabitur cor tuum
quando conuerſa fuerit ad te multitudo ma
ris, fortitudo Gentium venerit tibi:*Inunda 6
tio camelorum operiet te, dromedarij Ma-
dian & Epha: omnes de Saba venient, aurũ
& thus deferentes, & laudem Domino annũ
ciantes. * Omne pecus Cedar congregabi- 7
tur tibi, arietes Nabaioth miniſtrabunt tibi: B
offerentur ſuper placabili altari meo, & do-
mum maieſtatis meæ glorificabo.* Qui ſunt 8
iſti, qui vt nubes volãt, & quaſi columbæ ad
feneſtras ſuas?* Me enim inſulæ expectãt, & 9
naues maris in principio vt adducam filios
tuos de longe; argẽtum eorum, & aurum eo-
rum cum eis nomini Domini Dei tui, & ſan-
cto Iſrael, quia glorificauit te. * Et ædifica- 10
bunt filij peregrinorum muros tuos, & re-
ges eorum miniſtrabunt tibi: in indignatio-
ne enim mea percuſſi te: & in reconciliatio-
* Ap.21.g.2 ne mea miſertus ſum tui. *" Et aperientur 11
portæ tuæ iugiter: die ac nocte non clauden-
tur, vt afferatur ad te fortitudo Gentium, &
12 reges earum adducantur. * Gens enim & re
gnũ, quod non ſeruierit tibi, peribit: & Gen-
13 tes ſolitudine vaſtabuntur. * Gloria Libani
C ad te veniet, abies & buxus, & pinus ſimul
ad ornandum locum ſanctificationis meæ;
14 & locum pedum meorum glorificabo. * Et
venient ad te curui filij eorum, qui humilia-
uerunt te, & adorabũt veſtigia pedum tuo-
rum omnes, qui detrahebãt tibi, & vocabũt
te Ciuitatem Domini, Sion ſancti Iſrael.
15 * Pro eo quòd fuiſti derelicta, & odio habi-
ta, & nõ erat qui per te tranſiret, ponã te in
ſuperbiam ſæculorũ, gaudiũ in generationẽ
16 & generationẽ: & * ſuges lac Gẽtium, & mã-
milla regum lactaberis: & ſcies quia ego Dñs
ſaluans te, & redemptor tuus fortis Iacob.
17 * Pro ære afferam aurum, & pro ferro afferã
D argentum: & pro lignis æs, & pro lapidibus
ferrum: & ponam viſitationem tuam pacẽ,
18 & præpoſitos tuos iuſtitiam.* Non audietur
vltra iniquitas in terra tua, vaſtitas & cõtri
tio in terminis tuis, & occupabit ſal* muros
19 tuos, & portas tuas laudatio. * " Nõ erit tibi * Ap.21. & 22.a.5
amplius ſol ad lucendum per diẽ, nec ſplen-
dor lunæ illuminabit te: ſed erit tibi Domi-
nus in lucem ſempiternam, & Deus tuus in
20 gloriam tuam.* Nõ occidet vltra ſol tuus, &
luna tua non minuetur: quia erit tibi Domi-
nus in lucem ſempiternam, & complebun-
21 tur dies luctus tui. * Populus autem tuus om
nes iuſti, in perpetuum hereditabũt terram,
germen plantationis meæ, opus manus meæ
22 ad glorificandum.* Minimus erit in mille, &
paruulus in gentem fortiſſimam: ego Domi-
nus in tempore eius ſubito faciam iſtud.

CAP. LXI.

1 SPiritus Domini ſuper me, eo quòd vnxe- Luc.4.c
A rit Dominus me: ad annunciandum man-
ſuetis miſit me, vt mederer contritis corde,
& prædicarem captiuis indulgentiã, & clau-
2 ſis apertionem:* Vt prædicarem annum pla-
cabilem domino, & diem vltionis Deo no-
3 ſtro:" vt cõſolarer omnes lugentes: * vt po- * Mat.
nerem lugentibus Sion: & darem eis coronã
pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pallium
B laudis pro ſpiritu mœroris: & vocabuntur
in ea fortes iuſtitiæ, plantatio domini ad glo
4 rificandum.*" Et ædificabunt deſerta a ſæcu * Sup.
lo, & ruinas antiquas erigent, & inſtaurabũt
ciuitates deſertas, diſſipatas in generationẽ
5 & generationem. * Et ſtabunt alieni, & pa-
ſcent pecora veſtra: & filij peregrinorum a-
6 gricolæ & vinitores veſtri erunt.* Vos autẽ
Sacerdotes domini vocabimini: Miniſtri Dei
noſtri, dicetur vobis: Fortitudinem Gentiũ
7 comedetis, & in gloria earũ ſuperbietis.*Pro
C confuſione veſtra duplici, & rubore lauda-
bunt

bunt partem ſuam: propter hoc in terra ſua
duplicia poſſidebunt, lætitia ſempiterna erit
eis. * Quia ego dominus diligens iudicium, 8
& odio habens rapinam in holocauſto: & da
bo opus eorum in veritate, & fœdus perpe
tuum feriam eis. * Et ſcient in Gentibus ſe- 9
men eorum, & germen eorum in medio po
pulorũ: omnes, qui viderint eos, cognoſcent
illos, quia iſti ſunt ſemen, cui benedixit Do-
minus. * Gaudens gaudebo in Domino, & 10
exultabit anima mea in Deo meo: q̃a induit D
me veſtimentis ſalutis: & indumento iuſtitiæ
circumdedit me, quaſi ſponſum decoratum
corona, & quaſi ſponſam ornatam monilib.
ſuis. * Sicut enim terra profert germen ſuũ, 11
& ſicut hortus ſemen ſuum germinat; ſic do
minus Deus germinabit iuſtitiam, & laudẽ
coram vniuerſis Gentibus.

CAP. LXII.

PRopter Sion non tacebo, & propter Ie- 1
ruſalem non quieſcam, donec egrediatur A
vt ſplendor iuſtus eius, & ſaluator eius vt lã
pas accendatur. * Et videbunt Gentes iuſtũ 2
tuum, & cuncti reges inclytum tuum: & vo-
cabitur tibi nomen nouum, quod os domini
nominabit. * Et eris corona gloriæ in manu 3
domini, & diadema regni in manu Dei tui.
* Non vocaberis vltra Derelicta: & terra tua 4
non vocabitur amplius Deſolata: ſed voca-
beris Voluntas mea in ea, & terra tua inha-
bitata, quia complacuit domino in te: & ter- B
ra tua inhabitabitur. * Habitabit enim iuue- 5
nis cum virgine, & habitabunt in te filij tui.
Et gaudebit ſponſus ſuper ſponſam, & gau-
debit ſuper te Deus tuus. * Super muros 6
tuos Ieruſalem conſtitui cuſtodes, tota die C
& tota nocte in perpetuum non tacebunt.
Qui reminiſcimini Domini, ne taceatis, * & 7
ne detis ſilentium ei, donec ſtabiliat, & do-
nec ponat Ieruſalem laudem in terra. * Iura 8
uit dominus in dextera ſua, & in brachio for
titudinis ſuæ: Si dedero triticum tuum vltra
cibum inimicis tuis: & ſi biberint filij alieni
vinum tuum, in quo laboraſti. * Quia qui cõ- 9
gregant illud, comedent, & laudabunt domi
num: & qui comportãt illud, bibent in atrijs
ſanctis meis. * Tranſite, tranſite per portas, 10
* præparate viam populo, planũ facite iter, D
eligite lapides, & eleuate ſignum ad Popu-
los. * * Ecce dominus auditum fecit in extre 11
mis terræ, dicite filiæ Sion: Ecce ſaluator tuus
venit: ecce merces eius cum eo, & opus eius
coram illo. * Et vocabunt eos, Populus ſan- 12
ctus, redempti a domino. Tu autem vocabe-
ris: Quæſita ciuitas, & non Derelicta.

CAP. LXIII.

1 QVis eſt iſte, qui venit de Edom, tinctis
A veſtibus de Boſra? iſte formoſus in ſto
la ſua, gradiens in multitudine fortitudinis
ſuæ. Ego, qui loquor iuſtitiam, & propugna-
2 tor ſum ad ſaluãdum. * * Quare ergo rubrũ * Apo. 19. c. 13
eſt indumentum tuum, & veſtimenta tua ſi-
3 cut calcantium in torculari? * Torcular calca
ui ſolus, & de Gentibus non eſt vir mecum:
calcaui eos in furore meo, & conculcaui eos
in ira mea: & aſperſus eſt ſanguis eorum ſu-
per veſtimenta mea, & omnia indumenta
4 mea inquinaui. * Dies enim vltionis in cor-
5 de meo annus redemptionis meæ venit. * Cir
cumſpexi, & non erat auxiliator: quæſiui &
non fuit qui adiuuaret: & ſaluauit mihi bra-
chium meum, & indignatio mea ipſa auxi-
6 liata eſt mihi. * Et conculcaui populos in fu-
B rore meo, & inebriaui eos in indignatione
mea, & detraxi in terram virtutem eorum.
7 * Miſerationum Domini recordabor, laudẽ
domini ſuper omnibus, quæ reddidit nobis
dominus, & ſuper multitudinem bonorum
domui Iſrael, quæ largitus eſt eis ſecundum
indulgentiam ſuam, & ſecundum multitudi-
8 nem miſericordiarum ſuarum. * Et dixit: Ve-
rumtamen populus meus eſt, filij non negan
9 tes: & factus eſt eis ſaluator. * In omni tribu
latione eorum non eſt tribulatus, & angelus
C faciei eius ſaluauit eos: in dilectione ſua, &
in indulgentia ſua ipſe redemit eos, & por-
tauit eos, & eleuauit eos cũctis diebus ſæcu-
10 li. * Ipſi autem ad iracundiã prouocauerunt,
& afflixerunt ſpiritum ſancti eius: & conuer-
ſus eſt eis in inimicũ, & ipſe debellauit eos.
11 * Et recordatus eſt dierum ſæculi Moyſi, &
populi ſui: * Vbi eſt qui eduxit eos de mari * Ex. 14. c. 29
cum paſtoribus gregis ſui? vbi eſt qui poſuit
12 in medio eius ſpiritum ſancti ſui? * Qui edu-
xit ad dexteram Moyſen brachio maieſtatis
ſuæ, qui ſcidit aquas ante eos, vt faceret ſibi
13 nomen ſempiternum: * Qui eduxit eos per
abyſſos, quaſi equum in deſerto non impin-
14 gentem. * Quaſi animal in campo deſcen-
dens, ſpiritus Domini ductor eius fuit: ſic
adduxiſti populum tuum vt faceres tibi no-
15 men gloriæ. * * Attende de cælo, & vide de * De. 26. d. 15 Baru. 2. d. 16
D habitaculo ſancto tuo, & gloriæ tuæ: vbi eſt
zelus tuus, & fortitudo tua, multitudo viſce
rum tuorum, & miſerationum tuarum? ſu-
16 per me continuerunt ſe. * Tu enim pater no
ſter, & Abraham neſciuit nos, & Iſrael igno
rauit nos: tu Domine pater noſter, redẽptor
17 noſter, a ſæculo nomẽ tuum. * Quare errare
nos feciſti Domine de vijs tuis: induraſti cor
noſtrum ne timeremus te? conuertere pro-
pter ſeruos tuos, tribus hereditatis tuæ.
18 * Quaſi nihilum poſſederunt populum ſan-
ctum tuũ: hoſtes noſtri conculcauerunt ſan-

ctifica-

ctificationem tuam. *Facti ſumus quaſi in 19
principio,cum non dominareris noſtri,neq.
inuocaretur nomen tuum ſuper nos.

CAP. LXIIII.

VTinam diſrumperes cælos, & deſcende 1
res:a facie tua montes defluerent. * Si- A
cut exuſtio ignis tabeſcerent, aquæ arderent 2
igni, vt notum fieret nomen tuum inimicis
tuis:a facie tua gentes turbarentur.*Cum fe 3
ceris mirabilia,non ſuſtinebimus: deſcendi-
ſti,& a facie tua montes defluxerũt.* [a] A ſæ- 4
culo non audierunt, neque auribus percepe B
runt:oculus non vidit,Deus abſque te, quæ
præparaſti expectantibus te. * Occurriſti læ 5
tanti,& facienti iuſtitiam: in vijs tuis recor-
dabuntur tui:ecce tu iratus es, & peccaui-
mus:in ipſis fuimus ſemper, & ſaluabimur.
* Et facti ſumus vt immundus omnes nos, 6
& quaſi pannus menſtruatæ vniuerſæ iuſti-
tiæ noſtræ:& cecidimus quaſi folium vniuer
ſi,& iniquitates noſtræ quaſi ventus abſtule- C
runt nos.* Non eſt qui inuocet nomen tuũ; 7
qui conſurgat,& teneat te: abſcondiſti faciẽ
tuam a nobis, & alliſiſti nos in manu iniqui-
tatis noſtræ.* Et nunc Domine,pater noſter 8
es tu,nos vero lutũ: & fictor noſter tu, & o-
pera manuum tuarum omnes nos.* [b] Ne ira- 9
ſcaris Domine ſatis,& ne vltra memineris
iniquitatis noſtræ:ecce reſpice,populus tuus
omnes nos.* Ciuitas ſancti tui facta eſt de- 10
ſerta,Sion deſerta facta eſt,Ieruſalem deſola D
ta eſt. * Domus ſanctificationis noſtræ, & 11
gloriæ noſtræ,vbi laudauerunt te patres no
ſtri, facta eſt in exuſtionem ignis, & omnia
deſiderabilia noſtra verſa ſunt in ruinas.
*Numquid ſuper his continebis te Domine, 12
tacebis,& affliges nos vehementer?

a 1.Cor.2.b.9
b Pſ.78.b.9

CAP. LXV.

QVæſierunt me qui ante non interroga- 1
bant, inuenerunt qui non quæſierunt A
me.dixi:Ecce ego,ecce ego ad Gentem,quæ
non inuocabat nomen meum. * Expandi 2
manus meas tota die ad populum incredu-
lum,qui graditur in via non bona poſt cogi-
tationes ſuas. * Populus qui ad iracundiam 3
prouocat me ante faciem meam ſemper:
qui immolant in hortis, & ſacrificant ſuper
lateres:* qui habitãt in ſepulchris,& in de- 4
lubris idolorũ dormiunt:qui comedunt car-
nem ſuillam, & ius profanũ in vaſis eorum.
* Qui dicunt:Recede a me, non appropin- 5
ques mihi, quia immundus es: iſti fumus e-
runt in furore meo, ignis ardens tota die.
* Ecce ſcriptum eſt coram me: non tacebo, 6
ſed reddam & retribuam in ſinum eorum
*iniquitates veſtras, & iniquitates patrum 7
veſtrorum ſimul,dicit Dominus,qui ſacrifi-
cauerunt ſuper mõtes,& ſuper colles expro
brauerunt mihi, & remetiar opus eorũ pri-
8 mum in ſinu eorum. * Hæc dicit Dominus:
B Quomodo ſi inueniatur granum in botro,&
dicatur: Ne diſſipes illud, quoniam benedi-
ctio eſt:ſic faciam propter ſeruos meos, vt
9 non diſperdam totum.* Et educam de Iacob
ſemen,& de Iuda poſſidentem mõtes meos:
& hereditabunt eam electi mei,& ſerui mei
10 habitabunt ibi.* Et erunt campeſtria in cau-
las gregum,& vallis Achor in cubile armen
11 torum populo meo qui requiſierũt me.*Et
vos,qui dereliquiſtis Dominum, qui obliti
eſtis montem ſanctum meũ, qui ponitis For
12 tunæ menſam,& libatis ſuper eã.* Numera-
bo vos in gladio, & omnes in cæde corrue-
tis: [c] pro eo quòd vocaui, & non reſpondi-
ſtis:locutus ſum, & non audiſtis: & facieba-
tis malum in oculis meis,& quæ nolui,elegi
13 ſtis.*Propter hoc hæc dicit Dominus Deus:
Ecce ſerui mei comedent,& vos eſurietis:ec
14 ce ſerui mei bibent,& vos ſitietis: * Ecce ſer
C ui mei lætabuntur,& vos confundemini:Ec-
ce ſerui mei laudabunt præ exultatione cor
dis, & vos clamabitis præ dolore cordis, &
15 præ cõtritione ſpiritus vlulabitis.* Et dimit
tetis nomen veſtrum in iuramentum electis
meis:& interficiet te Dominus Deus, & ſer-
16 uos ſuos vocabit nomine alio. * In quo qui
benedictus eſt ſuper terram, benedicetur in
Deo amen: & qui iurat in terra, iurabit in
Deo amen:quia obliuioni traditæ ſunt angu
ſtiæ priores, & quia abſconditæ ſunt ab ocu
17 lis meis. [d] Ecce enim ego creo cęlos nouos,
& terram nouam: & non erunt in memoria
18 priora,& non aſcendent ſuper cor.*Sed gau
debitis & exultabitis vſque in ſempiternum
in his,quę ego creo:quia ecce ego creo Ieru
ſalem exultationem, & populum eius gau-
19 dium.* Et exultabo in Ieruſalem, & gaude-
D bo in populo meo:& non audietur in eo vl-
20 tra vox fletus & vox clamoris.* Non erit ibi
amplius infans dierum, & ſenex qui nõ im-
pleat dies ſuos:quoniam puer centum anno
rum morietur, & peccator centum annorũ
21 maledictus erit.* Et ædificabunt domos, &
habitabunt:& plantabunt vineas, & come-
22 dent fructus earum.* Non ædificabunt,&
alius habitabit:non plantabũt,& alius come
det:ſecundum enim dies ligni, erunt dies po
puli mei,& opera manuum eorum inuetera
23 bunt:* Electi mei nõ laborabunt fruſtra, ne
que generabunt in cõturbatione: quia ſemẽ
benedictorum Domini eſt, & nepotes eorũ
24 cum eis.* [e] Eritque antequam clament,ego
exaudiam: adhuc illis loquentibus, ego au-
25 diam. * Lupus & agnus paſcentur ſimul, leo
& bos comedent paleas: & ſerpenti puluis
panis eius:non nocebunt, neque occident in
omni monte ſancto meo, dicit Dominus.

Ro.10.d.20
c Pro.1 [illegible] Ier.7.c.13 [illegible]
d Inf.66 [illegible] Apoc.21 [illegible]
e Pſal [illegible]

CAP.

CAP. LXVI.

HÆc dicit Dominus: Cælum ſedes mea, 1
terra autem ſcabellum pedum meorũ: A
quæ eſt iſta Domus, quam ædificabitis mihi?
& quis eſt iſte locus quietis meæ? * Omnia 2
hæc manus mea fecit, & facta ſunt vniuerſa
iſta, dicit Dominus. ad quem autem reſpiciã,
niſi ad pauperculum, & cõtritum ſpiritu, &
trementem ſermones meos? * Qui immolat 3
bouem, quaſi qui interficiat virum: qui ma-
ctat pecus, quaſi qui excerebret canem: qui
offert oblationem, quaſi qui ſanguinem ſuil
lum offerat: qui recordatur thuris, quaſi qui B
benedicat idolo. Hæc omnia elegerũt in vijs
ſuis, & in abominationibus ſuis anima eorũ
delectata eſt. * Vnde & ego eligam illuſiones 4
eorum: & quæ timebant, adducam eis: " quia
vocaui, & non erat qui reſponderet: locutus
ſum, & non audierunt: feceruntque malum
in oculis meis: & quæ nolui elegerunt. * Audi 5
te verbum Domini, qui tremitis ad verbum
eius: dixerunt fratres veſtri odientes vos, &
abijcientes propter nomen meum: glorifice
tur Dominus, & videbimus in lętitia veſtra:
ipſi autem cõfundentur. * Vox populi de ci- 6
uitate, vox de templo, vox Domini reddẽtis C
retributionem inimicis ſuis. * Antequã par- 7
turiet, peperit: antequã veniret partus eius,
peperit maſculum. * Quis audiuit vmquam 8
tale? & quis vidit huic ſimile? numquid par-
turiet terra in die vna? aut parietur gens ſi-
mul, quia parturiuit & peperit Sion filios
ſuos? * Numquid ego, qui alios parere facio, 9
ipſe non pariam, dicit Dominus? ſi ego, qui
generationem ceteris tribuo, ſterilis ero, ait
Dominus Deus tuus? * Lætamini cum Ieru- 10
ſalem, & exultate in ea omnes qui diligitis
eam: gaudete cum ea gaudio vniuerſi, qui lu
getis ſuper eam, * vt ſugatis, & repleamini 11
ab vbere conſolationis eius: vt mulgeatis, & D
delicijs affluatis ab omnimoda gloria eius.
* Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego declina 12
bo ſuper eam quaſi fluuium pacis, & quaſi
torrentem inundantem gloriam Gentium,
quam ſugetis: ad vbera portabimini, & ſuper
13 genua blandientur vobis. * Quomodo ſi cui
mater blandiatur, ita ego conſolabor vos, &
14 in Ieruſalem conſolabimini. * Videbitis, &
gaudebit cor veſtrũ, & oſſa veſtra quaſi her
ba germinabunt, & cognoſcetur manus Do-
mini ſeruis eius, & indignabitur inimicis
15 ſuis. * Quia ecce Dominus in igne veniet, &
E quaſi turbo quadrigæ eius: reddere in indi-
gnatione furorem ſuum, & increpationem
16 ſuam in flamma ignis: * quia in igne Domi-
nus dijudicabit, & in gladio ſuo ad omnem
carnem, & multiplicabũtur interfecti a Do-
17 mino, * qui ſanctificabantur, & mundos ſe
putabant in hortis poſt ianuam intrinſecus,
qui comedebant carnem ſuillam, & abomi-
nationem & murem: ſimul conſumentur, di
18 cit Dominus. * Ego autem opera eorum, &
F cogitationes eorum, venio vt congregẽ cũ
omnibus gentibus & linguis: & venient &
19 videbunt gloriam meam. * Et ponam in eis
ſignum, & mittam ex eis, qui ſaluati fuerint,
ad Gentes in mare, in Africam, & Lydiam
tendentes ſagittam; in Italiam & Græciam,
ad inſulas longe, ad eos, qui non audierunt
de mę, & non viderunt gloriam meã. Et an-
20 nunciabunt gloriam meam Gentibus, * &
adducent omnes fratres veſtros de cunctis
Gentibus donũ Domino in equis, & in qua-
drigis, & in lecticis, & in mulis, & in carru-
cis, ad montem ſanctum meum Ieruſalem,
dicit Dominus, quomodo ſi inferant filij Iſ-
G rael munus in vaſe mundo in domum Do-
21 mini. * Et aſſumam ex eis in ſacerdotes, &
22 leuitas, dicit Dominus; * " Quia ſicut cæli no * Apo.21.a.1
ui, & terra noua, quæ ego facio ſtare coram
me dicit Dominus: ſic ſtabit ſemen veſtrum,
23 & nomen veſtrum. * Et erit menſis ex men-
ſe, & ſabbatum ex ſabbato: veniet omnis ca-
ro vt adoret coram facie mea, dicit Domi-
24 nus. * Et egredientur, & videbunt cadauera
virorum, qui præuaricati ſunt in me: " ver- * Mar.9.g.44
mis eorum non morietur, & ignis eorũ non
extinguetur: & erunt vſque ad ſatietatem vi
ſionis omni carni.



CAPVT PRIMVM.

VERBA Ieremiæ filij Hel- 1
ciæ, de ſacerdotibus, qui A
fuerunt in Anathoth, in
Terra Beniamin.* Quod 2
factum eſt verbum Do-
mini ad eum in diebus
Ioſię filij Amon regis Iu
da, in tertiodecimo an-
no regni eius.* Et factum eſt in diebus Ioa- 3
kim filij Ioſiæ regis Iuda, vſque ad conſum-
mationem vndecimi anni Sedeciæ filij Ioſiæ
regis Iuda, vſque ad tranſmigrationem Ie-
ruſalem, in menſe quinto.*Et factum eſt ver 4
bum Domini ad me, dicens:* Priuſquam te 5
formarem in vtero, noui te: & antequã exi-
res de vulua, ſanctificaui te, & prophetam in B
Gentibus dedi te.* Et dixi, A a a, Domine 6
Deus: ecce neſcio loqui, quia puer ego ſum.
*Et dixit Dominus ad me. Noli dicere: Puer 7
ſum: quoniam ad omnia, quæ mittam te,
ibis: & vniuerſa, quæcumque mandauero ti
bi, loqueris.* Ne timeas a facie eorum: quia 8
tecum ego ſum vt eruam te, dicit Dominus.
* Et miſit Dominus manum ſuam, & tetigit 9
os meum: & dixit Dominus ad me: Ecce de-
di verba mea in ore tuo:* ecce conſtitui 10
* Inf.18.a.7 te hodie ſuper Gentes, & ſuper regna," vt
euellas, & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes, C
& ædifices, & plantes.* Et factum eſt ver- 11
bum Domini ad me, dicens: Quid tu vides
Ieremia? Et dixi: Virgam vigilantem ego
video.* Et dixit Dominus ad me: Bene vi 12
diſti, quia vigilabo ego ſuper verbo meo vt
13 faciam illud.* Et factum eſt verbum Domi-
ni ſecundo ad me, dicens: Quid tu vides?
Et dixi: Ollam ſuccenſam ego video, & fa
14 ciem eius a facie Aquilonis.*Et dixit Domi-
nus ad me: "Ab Aquilone pandetur malum * Inf.4.b
15 ſuper omnes habitatores terræ.* quia ec-
ce ego conuocabo omnes cognationes re-
gnorum Aquilonis, ait Dominus: & venient
& ponent vnuſquiſque ſolium ſuum in in-
troitu portarum Ieruſalem, & ſuper omnes
D muros eius in circuitu, & ſuper vniuerſas vr
16 bes Iuda.* Et loquar iudicia mea cum eis ſu
per omnem malitiam eorum, qui dereliquе-
runt me, & libauerunt dijs alienis, & adora-
17 uerunt opus manuum ſuarum.*Tu ergo ac-
cinge lũbos tuos, & ſurge, & loquere ad eos
omnia quæ ego pręcipio tibi. Ne formides a
facie eorum: nec enim timere te faciam vul-
18 tum eorum.* " Ego quippe dedi te hodie in * Inf.6.b
ciuitatem munitam, & in colũnam ferreã,
& in murum æreum, ſuper omnem terram,
regibus Iuda, principibus eius, & ſacerdoti-
19 bus, & populo terræ.* Et bellabunt aduer-
ſum te, & non præualebunt: quia ego tecum
ſum, ait Dominus, vt liberem te.

CAP. II.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, di-
2 cens:* Vade, & clama in auribus Ieruſa
A lem, dicens: Hæc dicit Dominus: Recorda-
tus ſum tui, miſerans adoleſcentiam tuam,
& charitatem deſponſationis tuæ, quando
ſecuta

ſecuta es me in deſerto, in terra, quę non ſe-
minatur.* Sanctus Iſrael Domino, primitiæ 3
frugum eius: omnes, qui deuorant eum, de-
linquunt: mala venient ſuper eos, dicit Do-
minus. * Audite verbum Domini domus Ia- 4
cob, & omnes cognationes domus Iſrael:
2.62.3 * hæc dicit Dominus." Quid inuenerunt pa- 5
tres veſtri in me iniquitatis, quia elongaue-
runt a me, & ambulauerunt poſt vanitatem,
& vani facti ſunt? " Et non dixerunt: Vbi eſt 6
Dominus, qui aſcendere nos fecit de Terra B
Ægypti: qui traduxit nos per deſertum, per
terram inhabitabilem & inuiam, per terram
ſitis, & imaginem mortis, per terram, in qua
non ambulauit vir, neque habitauit homo?
* Et induxi vos in terram Carmeli, vt come- 7
deretis fructum eius, & optima illius: & in-
greſſi contaminaſtis terram meam, & here-
ditatem meam poſuiſtis in abominationem.
* Sacerdotes non dixerunt: Vbi eſt Domi- 8
nus? & tenentes legem neſcierunt me, & pa
ſtores præuaricati ſunt in me: & prophetæ
prophetauerunt in Baal, & idola ſecuti ſunt.
* Propterea adhuc iudicio contendā vobiſ- 9
cum, ait Dominus, & cum filijs veſtris diſce
ptabo.* Trāſite ad inſulas Cethim, & vide- 10
te: & in Cedar mittite, & conſiderate vehe- C
menter: & videte ſi factum eſt huiuſcemodi.
* Si mutauit gens deos ſuos, & certe ipſi non 11
ſunt dij: populus vero meus mutauit gloriā
ſuam in idolum. * Obſtupeſcite cæli ſuper 12
hoc, & portæ eius deſolamini vehementer,
dicit Dominus.* Duo enim mala fecit popu 13
lus meus: Me dereliquerunt fontem aquæ vi
uæ, & foderunt ſibi ciſternas, ciſternas diſſi-
patas, quæ continere non valent aquas.* Nū 14
quid ſeruus eſt Iſrael, aut vernaculus? quare
ergo factus eſt in prædam? * Super eum ru- 15
gierunt leones, & dederunt vocem ſuam, po
ſuerūt terram eius in ſolitudinem: ciuitates
eius exuſtæ ſunt, & nō eſt qui habitet in eis.
* Filij quoque Mempheos & Taphnes con- 16
ſtuprauerunt te vſque ad verticem. * Num- D
quid non iſtud factum eſt tibi, quia dereli- 17
quiſti Dominum Deum tuum eo tempore,
quo ducebat te per viam?* Et nunc quid tibi 18
vis in via Ægypti, vt bibas aquam turbidā?
& quid tibi cum via Aſſyriorum, vt bibas a-
quam fluminis? * Arguet te malitia tua, & 19
auerſio tua increpabit te. Scito, & vide quia
malum & amarum eſt reliquiſſe te Dominū
Deum tuum, & non eſſe timorem mei apud
te, dicit Dominus Deus exercituum.* A ſęcu 20
lo confregiſti iugum meum, rupiſti vincula
b 6 mea, & dixiſti: Non ſeruiam." In omni enim
colle ſublimi, & ſub omni ligno frondoſo tu
3.d.33 proſternebaris meretrix.* " Ego autem plan 21
taui te vineam electam, omne ſemen verū: E
quomodo ergo conuerſa es mihi in prauum
vinea aliena?* Si laueris te nitro, & multipli 22
caueris tibi herbam borith, maculata es in

iniquitate tua coram me, dicit Dn̄s Deus.
23 * Quomodo dicis: Non ſum polluta, poſt
Baalim non ambulaui? vide vias tuas in con-
ualle, ſcito quid feceris: curſor leuis explicās
24 vias ſuas. * Onager aſſuetus in ſolitudine, in
deſiderio animæ ſuæ attraxit vētum amoris
ſui: nullus auertet eam: omnes, qui quærunt
eam, non deficient: in menſtruis eius inue-
25 nient eam. * Prohibe pedem tuum a nudita-
te, & guttur tuum a ſiti. Et dixiſti: Deſpera-
ui, nequaquam faciam: adamaui quippe alie-
26 nos, & poſt eos ambulo. * Quomodo cōfun
F ditur fur quando deprehenditur, ſic confuſi
ſunt domus Iſrael, ipſi & reges eorum, prin-
27 cipes, & ſacerdotes, & prophetæ eorum,* di
centes ligno: Pater meus es tu: & lapidi: Tu
me genuiſti." verterūt ad me tergum, & non * Inf. 32. f. 33
faciem, & in tempore afflictionis ſuæ dicēt:
28 Surge, & libera nos. * Vbi ſunt dij tui, quos
feciſti tibi? ſurgant & liberent te in tēpore
afflictionis tuæ: " ſecundum numerum quip- * Inf. 11. c. 13
pe ciuitatum tuarum erant dij tui Iuda.
29 * Quid vultis mecum iudicio contendere?
30 omnes dereliquiſtis me, dicit Dominus.* Fru
ſtra percuſſi filios veſtros, diſciplinam non
receperūt: deuorauit gladius veſter prophe
31 tas veſtros, quaſi leo vaſtator * generatio ve
ſtra. Videte verbum Domini: Numquid ſoli-
tudo factus ſum Iſraeli, aut terra ſerotina?
quare ergo dixit populus meus: Receſſimus,
32 non veniemus vltra ad te?* Numquid obliui
G ſcetur virgo ornamenti ſui, aut ſpōſa faſciæ
pectoralis ſuæ? populus vero meus oblitus
33 eſt mei diebus innumeris. * Quid niteris bo-
nam oſtendere viam tuam ad quærendā di-
lectionem, quæ inſuper & malitias tuas do-
34 cuiſti vias tuas,* & in alis tuis inuentus eſt
ſanguis animarum pauperum & innocen-
tum? non in foſſis inueni eos, ſed in omni-
35 bus, quæ ſupra memoraui.* Et dixiſti: Abſq.
peccato & innocens ego ſum: & propterea
auertatur furor tuus a me. Ecce ego iudicio
contendam tecum, eo quòd dixeris: Nō pec
36 caui. * Quàm vilis facta es nimis, iterās vias
tuas! & ab Ægypto confunderis, ſicut con-
37 fuſa es ab Aſſur.* Nam & ab iſta egredieris,
& manus tuæ erunt ſuper caput tuum: quo-
niam obtriuit Dominus cōfidentiam tuam,
& nihil habebis proſperum in ea.

CAP. III.

1 VVlgo dicitur: Si dimiſerit vir vxorem
A ſuam, & recedens ab eo, duxerit virum
alterum: numquid reuertetur ad eam vltra?
numquid non polluta, & contaminata erit
mulier illa? tu autem fornicata es cum ama-
toribus multis: tamen reuertere ad me, dicit
2 Dominus, & ego ſuſcipiam te.* Leua oculos
tuos in directum, & vide vbi non proſtrata
ſis: in vijs ſedebas, expectans eos quaſi latro
in ſo-

Digitized by Google

in ſolitudine: & polluiſti terram in fornica-
tionibus tuis, & in malitijs tuis. * Quam ob 3
rem prohibitæ ſunt ſtillæ pluuiarum, & ſero
tinus imber non fuit: frons mulieris meretri
cis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere. * Ergo 4
ſaltem amodo voca me: Pater meus, dux vir
ginitatis meæ tu es: * Numquid iraſceris in 5
perpetuum, aut perſeuerabis in finem? Ecce B
locuta es, & feciſti mala, & potuiſti. * Et di- 6
xit Dominus ad me in diebus Ioſiæ regis:
ᵃ Sup. 2. d. 20 ᵃ Numquid vidiſti quæ fecerit auerſatrix Iſ-
rael? abijt ſibimet ſuper omnem montem ex
celſum, & ſub omni ligno frondoſo, & forni
cata eſt ibi. * Et dixi, cum feciſſet hæc om- 7
nia: Ad me reuertere: & non eſt reuerſa. Et
vidit præuaricatrix ſoror eius Iuda, * quia 8
pro eo, quòd mœchata eſſet auerſatrix Iſra
el, dimiſiſſem eam, & dediſſem ei libellum re
pudij: & non timuit præuaricatrix Iuda ſo- C
ror eius, ſed abijt, & fornicata eſt etiã ipſa.
* Et facilitate fornicationis ſuæ contamina- 9
uit terram, & mœchata eſt cum lapide & li-
gno. * Et in omnibus his non eſt reuerſa ad 10
me præuaricatrix ſoror eius Iuda in toto cor
de ſuo, ſed in mẽdacio, ait Dominus. * Et di- 11
xit Dominus ad me: Iuſtificauit animam ſuã
auerſatrix Iſrael, comparatione præuarica-
tricis Iudæ. * Vade, & clama ſermones iſtos 12
contra Aquilonem, & dices: Reuertere auer D
ſatrix Iſrael, ait Dominus, & non auertam
faciem meam a vobis: quia ſanctus ego ſum,
dicit Dominus, & non iraſcar in perpetuum.
* Verumtamen ſcito iniquitatem tuam, quia 13
in Dominum Deum tuum præuaricata es:
& diſperſiſti vias tuas alienis ſub omni li-
gno frondoſo, & vocem meam non audiſti,
ait Dominus. * Conuertimini filij reuerten- 14
tes, dicit Dominus: quia ego vir veſter: & aſ-
ſumam vos vnum de ciuitate, & duos de co-
gnatione, & introducam vos in Sion. * Et da 15
bo vobis paſtores iuxta cor meum, & paſcẽt
vos ſcientia & doctrina. * Cumque multipli 16
cati fueritis, & creueritis in terra in diebus il E
lis, ait Dominus: non dicent vltra: Arca teſta
menti Domini: neque aſcẽdet ſuper cor, ne-
que recordabũtur illius: nec viſitabitur, nec
fiet vltra. * In tempore illo vocabunt Ieruſa 17
lem Solium Domini: & congregabuntur ad
eam omnes Gentes in nomine Domini in Ie
ruſalem, & non ambulabunt poſt prauitatẽ
cordis ſui peſſimi. * In diebus illis ibit do- 18
mus Iuda ad domum Iſrael, & venient ſimul
de terra Aquilonis ad terram, quam dedi pa
tribus veſtris. * Ego autem dixi: Quomodo 19
ponam te in filios, & tribuam tibi terram
deſiderabilem, hereditatem præclarã exer-
cituum Gentium? Et dixi: Patrem vocabis F
me, & poſt me ingredi non ceſſabis. * Sed 20
quomodo ſi contemnat mulier amatorem
ſuum, ſic contempſit me domus Iſrael, dicit
Dominus. * Vox in vijs audita eſt, ploratus 21
& vlulatus filiorum Iſrael: quoniam iniquã
fecerũt viam ſuam, obliti ſunt Domini Dei
22 ſui. * Conuertimini filij reuertentes, & ſana-
bo auerſiones veſtras. Ecce nos venimus ad
23 te: tu enim es Dominus Deus noſter. * Vere
G mendaces erant colles, & multitudo mon-
tium: vere in Domino Deo noſtro ſalus Iſ-
24 rael. * Confuſio comedit laborem patrũ no
ſtrorum ab adoleſcentia noſtra, greges eo-
rum, & armẽta eorum, filios eorum, & filias
25 eorum. * Dormiemus in confuſione noſtra,
& operiet nos ignominia noſtra: quoniam
Domino Deo noſtro peccauimus nos, & pa
tres noſtri ab adoleſcentia noſtra vſque ad
diem hanc: & non audiuimus vocem Domi-
ni Dei noſtri.

CAP. IIII.

1 SI reuerteris Iſrael, ait Dominus, ad me
A conuertere: ſi abſtuleris offendicula tua a
2 facie mea, non commoueberis. * Et iurabis:
Viuit Dominus in veritate, & in iudicio, &
in iuſtitia: & benedicent eũ Gentes, ipſum-
3 que laudabunt. * Hæc enim dicit Dominus
viro Iuda, & Ieruſalem: ᵃ Nouate vobis no- ᵃ Oſee 10. 12
4 uale, & nolite ſerere ſuper ſpinas: * circum-
cidimini Domino, & auferte præputia cor-
dium veſtrorum viri Iuda, & habitatores Ie-
ruſalẽ: ne forte egrediatur vt ignis indigna-
tio mea, & ſuccendatur, & non ſit qui extin
guat, propter malitiam cogitationũ veſtra-
5 rum. * Annunciate in Iuda, & in Ieruſalem
B auditum facite: loquimini, & canite tuba in
terra: clamate fortiter, & dicite: cõgregami
6 ni, & ingrediamur ciuitates munitas, * leua-
te ſignum in Sion. Confortamini, nolite ſta-
re, ᵇ quia malum ego adduco ab Aquilone, & ᵇ Sup.
7 contritionem magnam. * Aſcendit leo de cu
bili ſuo, & prædo Gentium ſe leuauit: egreſ-
ſus eſt de loco ſuo vt ponat terram tuam in
ſolitudinem: ciuitates tuæ vaſtabũtur, rema-
8 nentes abſque habitatore. * Super hoc ac-
C cingite vos cilicijs, plangite & vlulate: quia
non eſt auerſa ira furoris Domini a nobis.
9 * Et erit in die illa, dicit Dominꝰ: Peribit cor
regis, & cor principum: & obſtupeſcent ſa-
10 cerdotes, & prophetæ conſternabũtur. * Et
dixi: Heu, heu, heu Domine Deus, ergone de
cepiſti populum iſtum & Ieruſalem, dicens:
Pax erit vobis: & ecce peruenit gladius vſq;
11 ad animam? * In tempore illo dicetur popu-
lo huic & Ieruſalem: Ventus vrens in vijs,
quæ ſunt in deſerto viæ filiæ populi mei, nõ
12 ad ventilandum, & ad purgandum. * Spiri-
tus plenus ex his veniet mihi: & nũc ego lo-
13 quar iudicia mea cum eis. * Ecce quaſi nubes
aſcendet, & quaſi tempeſtas currus eius: ve-
D lociores Aquilis equi illius: væ nobis quoniã
14 vaſtati ſumus. * Laua a malitia cor tuum Ie-
ruſalem, vt ſalua fias: vſquequo morabũtur
in

in te cogitationes noxiæ? *Vox enim annũ 15
ciantis a Dan, & notum facientis idolum de
monte Ephraim. *Dicite gentibus: Ecce au 16
ditũ eſt in Ieruſalẽ cuſtodes venire de terra
lõginqua, & dare ſuper ciuitates Iuda vocẽ
ſuã. *Quaſi cuſtodes agrorũ facti ſunt ſuper 17
eam in gyro: quia me ad iracundiam prouo
cauit, dicit Dñs. *Viæ tuæ, & cogitatio- 18
Ier.3.b. nes tuæ fecerunt hæc tibi: iſta malitia tua,
quia amara, quia tetigit cor tuum. *Vẽtrem 19
meum, ventrem meum doleo, ſenſus cordis E
mei turbati ſunt in me: non tacebo, quoniã
vocem buccinæ audiuit anima mea, clamo-
rem prælij. *Contritio ſuper contritionem 20
vocata eſt, & vaſtata eſt omnis terra: repen
te vaſtata sũt tabernacula mea, ſubito pelles
meæ. *Vſquequo videbo fugientẽ, audiam 21
vocẽ buccinæ? *Quia ſtultus populus meus 22
me non cognouit: filij inſipientes ſunt, &
vecordes: ſapientes ſunt vt faciant mala, be
ne autem facere neſcierunt. *Aſpexi terrã, 23
& ecce vacua erat, & nihil; & cælos, & non
erat lux in eis. *Vidi mõtes, & ecce mouebã 24
tur: & oẽs colles conturbati ſunt. *Intuitus 25
ſum, & non erat homo: & omne volatile cęli F
receſſit. *Aſpexi, & ecce Carmelus deſer- 26
tus: & omnes vrbes eius deſtructæ ſunt a fa
cie Domini, & a facie iræ furoris eius. *Hæc 27
enim dicit Dominus: Deſerta erit omnis ter
ra, ſed tamen conſummationem non fa-
ciam. *Lugebit terra, & mœrebunt cæli de 28
ſuper: eo quòd locutus ſum, cogitaui, & non
pęnituit me, nec auerſus ſum ab eo. *A voce 29
equitis, & mittentis ſagittam fugit omnis ci G
uitas: ingreſſi ſunt ardua, & aſcenderunt ru-
pes: vniuerſæ vrbes derelictæ ſunt, & non
habitat in eis homo. *Tu autem vaſtata quid 30
facies? cum veſtieris te coccino, cum or-
nata fueris monili aureo, & pinxeris ſtibio
oculos tuos, fruſtra componeris; contempſe
runt te amatores tui, animam tuam quærẽt.
*Vocem enim quaſi parturientis audiui, an- 31
guſtias vt puerperæ: Vox filiæ Sion intermo
rientis, expandentiſque manus ſuas: vę mihi,
quia defecit anima mea propter interfectos.

CAP. V.

Circuite vias Ieruſalẽ, & aſpicite, & con 1
ſiderate, & quærite in plateis eius, an A
inueniatis virum faciẽtem iudicium, & quæ-
rentem fidem: & propitius ero ei. *Quod ſi 2
etiam, Viuit Dñs, dixerint: & hoc falſo iura
bunt. *Domine oculi tui reſpiciunt fidẽ: per 3
cuſſiſti eos, & nõ doluerunt: attriuiſti eos, &
renuerunt accipere diſciplinã: indurauerũt
facies ſuas ſupra petram, & noluerunt reuer
ti. *Ego aũt dixi: Forſitan pauperes ſunt & 4
ſtulti, ignorantes viam Domini, iudiciũ Dei
ſui. *Ibo igitur ad optimates, & loquar eis: 5
B ipſi enim cognouerunt viã Dñi, iudiciũ Dei
ſui. & ecce magis hi ſimul confregerunt iu-
6 gum, ruperũt vincula. *Idcirco percuſſit eos
leo de ſilua, lupus ad veſperam vaſtauit eos,
pardus vigilans ſuper ciuitates eorũ: omnis,
qui egreſſus fuerit ex eis, capietur: quia mul-
plicatæ ſunt præuaricationes eorũ, confor-
7 tatæ ſunt auerſiones eorum. *Super quo pro-
pitius tibi eſſe potero? filij tui dereliquerunt
me, & iurant in his, qui nõ ſunt dij: ſaturaui
eos, & mœchati ſunt, & in domo meretricis
8 luxuriabantur. *Equi amatores, & emiſſa-
rij facti ſunt: *Vnuſquiſque ad vxorem pro *Eze.22.c.11.
9 ximi ſui hinniebat. *Numquid ſuper his non
C viſitabo, dicit Dominus? & in gente tali nõ
10 vlciſcetur anima mea? *Aſcendite muros
eius, & diſſipate, conſummationem autem
nolite facere: auferte propagines eius, quia
11 nõ ſunt Domini. *Præuaricatione enim prę
uaricata eſt in me domus Iſrael, & dom9 Iu
12 da, ait Dominus. *Negauerunt Dominum,
& dixerunt: Non eſt ipſe: neque veniet ſu-
per nos malum: gladium & famem non vi-
13 debimus. *Prophetæ fuerũt in ventum locu
ti, & reſponſum nõ fuit in eis: hæc ergo eue-
14 nient illis. *Hæc dicit Dominus Deus exer-
cituum: Quia locuti eſtis verbum iſtud: ecce
ego do verba mea in ore tuo in ignẽ, & po-
15 pulum iſtum in ligna, & vorabit eos. *Ecce
ego adducam ſuper vos gẽtem de lõginquo
D domus Iſrael, ait Dominus; gẽtem robuſtã,
gentem antiquam, gentem, cuius ignorabis
16 linguã, nec intelliges quid loquatur. *Phare
tra eius quaſi ſepulchrũ patens, vniuerſi for
17 tes. *Et comedet ſegetes tuas, & panẽ tuũ:
deuorabit filios tuos, & filias tuas: comedet
gregem tuum, & armenta tua: comedet vi-
neam tuam & ficum tuã: & conteret vrbes
munitas tuas, in quibus tu habes fiduciam,
18 gladio. *Veruntamen in diebus illis, ait Do-
minus, non faciam vos in cõſummationem.
19 *Quod ſi dixeritis: Quare fecit nobis Do- *Inf.16.b.10.
E minus Deus noſter hæc oĩa? dices ad eos: Si-
cut dereliquiſtis me, & ſeruiſtis Deo alieno
in terra veſtra, ſic ſeruietis alienis in terra
20 nõ veſtra. *Annũciate hoc domui Iacob, &
21 auditũ facite in Iuda, dicentes: *Audi popu
le ſtulte, qui non habes cor: qui habẽtes o-
culos non videtis; & aures, & non auditis.
22 *Me ergo nõ timebitis, ait Dominus: & a fa
cie mea non dolebitis? Qui poſui arenã ter
minũ mari, præceptum ſempiternum, quod
non præteribit: & commouebuntur, & non
poterunt: & intumeſcent fluctus eius, & nõ
23 tranſibunt illud: *populo autem huic fa-
F ctum eſt cor incredulum & exaſperans, re-
24 ceſſerunt & abierunt. *Et non dixerunt in
corde ſuo: Metuamus Dominum Deum no
ſtrum, qui dat nobis pluuiam tẽporaneã &
ſerotinam in tempore ſuo; plenitudinem an
25 nuæ meſſis cuſtodientem nobis. *Iniquitates

veſtræ declinauerunt hæc: & peccata veſtra
prohibuerunt bonum a vobis:*Quia inuen 26
ti ſunt in populo meo impij inſidiātes quaſi
aucupes, laqueos ponentes, & pedicas ad ca
piendos viros.*Sicut decipula plena auibus, 27
ſic domus eorū plenæ dolo:ideo magnifica-
ti ſunt & ditati.*Incraſſati ſunt & impingua 28
ti:& præterierunt ſermones meos peſſime. G
[a] Iſa.1.f.23. Zach.7.10. *[a]Cauſam viduæ nō iudicauerunt,cauſam pu
pilli nō direxerunt, & iudicium pauperum
non iudicauerūt.* Nūquid ſuper his nō viſi 29
tabo,dicit Dominus?aut ſuper gētem huiuſ
cemodi non vlciſcetur anima mea?* Stupor 30
& mirabilia facta ſunt in terra: * prophetæ 31
prophetabant mendacium,& ſacerdotes ap
plaudebāt manibus ſuis:& populus meus di
lexit talia:quid igitur fiet in nouiſſimo eiꝰ?

CAP. VI.

COnfortamini filij Beniamin in medio Ie 1
ruſalem,& in Thecua clangite buccina, A
& ſuper Bethacarem leuate vexillum: quia
malū viſum eſt ab Aquilone, & cōtritio ma
gna.* Speciosæ & delicatæ aſſimilaui filiam 2
Sion.*Ad eam venient paſtores,& greges eo 3
rum:fixerunt in ea tentoria in circuitu: pa-
ſcet vnuſquiſque eos, qui ſub manu ſua sūt.
*Sanctificate ſuper eam bellum:conſurgite, 4
& aſcendamus in meridie:væ nobis,quia de
clinauit dies,quia longiores factæ ſunt vm-
bræ veſperi.*Surgite,& aſcendamus in no- 5
cte,& diſſipemus domos eiꝰ.*Quia hęc dicit 6
Dominus exercituum:Cædite lignum eius, B
& fundite circa Ieruſalem aggerem:hæc eſt
ciuitas viſitationis, omnis calumnia in me-
dio eius.*Sicut frigidam fecit ciſterna aquā 7
ſuam,ſic frigidam fecit malitiam ſuā: iniqui
tas & vaſtitas audietur in ea,coram me ſem
per infirmitas & plaga.*Erudire Ieruſalem, 8
ne forte recedat anima mea a te, ne forte
ponam te deſertā terrā inhabitabilē. *Hæc 9
dicit dominus exercituum: Vſque ad race-
mum colligent quaſi in vinea reliquias Iſ-
rael: cōuerte manum tuam quaſi vindemia
tor ad cartallum.* Cui loquar? & quem cō 10
teſtabor vt audiat? ecce incircumciſæ aures
eorum,& audire non poſſunt:ecce verbum
Domini factum eſt eis in opprobrium, & C
non ſuſcipient illud. * Idcirco furore Do- 11
mini plenus ſum,laboraui ſuſtinens: effun-
de ſuper paruulum foris,& ſuper conſilium
iuuenum ſimul:vir enim cum muliere capie
tur,ſenex cum pleno dierum.*Et tranſibūt 12
domus eorum ad alteros, agri & vxores pa
riter:quia extēdam manum meam ſuper ha
bitantes terram,dicit Dominus. * [b]A mi- 13
[b] Iſa.56.d.11. Ier.8.d.10. nore quippe vſque ad maiorem omnes aua
ritiæ ſtudent:& a propheta vſque ad ſacer-
dotem cuncti faciunt dolum.* Et curabant 14
contritionem filiæ populi mei cum ignomi- D
nia,dicentes: Pax,pax: & non erat pax.
15 * Confuſi ſunt, quia abominationem fece-
runt:quin potius confuſione non ſunt cōfu
ſi,& erubeſcere neſcierunt. quam ob rem
cadent inter ruētes:in tempore viſitationis
16 ſuæ corruent,dicit Dominus.*Hæc dicit Do
minus:State ſuper vias,& videte, & inter-
rogate de ſemitis antiquis, quæ ſit via bo-
na, & ambulate in ea: [c] & inuenietis refri-
gerium animabus veſtris.Et dixerunt: Non
17 ambulabimus.*Et conſtitui ſuper vos ſpecu
latores.Audite vocem tubæ.Et dixerūt: Nō
18 audiemus.* Ideo audite Gētes,& cognoſce
E congregatio,quanta ego faciam eis. * Audi
19 terra:Ecce ego adducam mala ſuper popu-
lum iſtum,fructum cogitationum eius:quia
verba mea non audierunt, & legem meam
20 proiecerunt.* [d]Vt quid mihi thus de Saba af
fertis,& calamum ſuaue olentē de terra lon
ginqua?holocauſtomata veſtra non ſunt ac
cepta,& victimæ veſtræ non placuerunt mi
21 hi.* Propterea hæc dicit Dominus: Ecce e-
F go dabo in populum iſtum ruinas, & ruent
in eis patres & filij ſimul,vicinus, & proxi-
22 mus peribunt.* Hæc dicit Dominus: Ecce
populus venit de terra Aquilonis,& gēs ma
23 gna conſurget a finibus terræ.* Sagittam &
ſcutum arripiet: crudelis eſt,& non miſere-
bitur. vox eius quaſi mare ſonabit: & ſuper
equos aſcendent,præparati quaſi vir ad prę
24 lium,aduerſum te filia Sion.*Audiuimus fa-
mam eius,diſſolutæ ſunt manus noſtræ: tri-
bulatio apprehendit nos, dolores vt partu-
25 rientem. * Nolite exire ad agros, & in via
ne ambuletis: quoniam gladius inimici pa-
26 uor in circuitu.* Filia populi mei accingere
G cilicio, & conſpergere cinere: luctum vni-
geniti fac tibi,planctum amarū, quia repen
27 te veniet vaſtator ſuper nos.* Probatorē de
di te in populo meo robuſtum: & ſcies, &
28 probabis viam eorum. * Omnes iſti princi-
pes declinantes, ambulantes fraudulenter,
29 æs & ferrum: vniuerſi corrupti ſunt.*Defe
cit ſufflatorium, in igne conſumptum eſt
plumbum, fruſtra conflauit conflator: ma-
litiæ enim eorum non ſunt conſumptæ.
30 *Argentum reprobum vocate eos,quia Do
minus proiecit illos.

CAP. VII.

1 VErbum, quod factum eſt ad Ieremiam
2 à Domino, dicens: * Sta in porta do-
A mus Domini,& prædica ibi verbum iſtud,&
dic:Audite verbum Domini omnis Iuda,qui
ingredimini per portas has,vt adoretis Do-
3 minum. * Hæc dicit Dominus exercituum
Deus Iſrael: [e]Bonas facite vias veſtras,& ſtu
dia veſtra: & habitabo vobiſcū in loco iſto.
4 * Nolite confidere in verbis mendacij,dicē-
tes: Templum Domini, templum Domini,
templum

templum Domini eſt.* Quoniam ſi bene di- 5
rexeritis vias veſtras, & ſtudia veſtra: ſi fece
ritis iudicium inter virum & proximũ eius,
*aduenæ, & pupillo, & viduæ non feceritis 6
calumniam, nec ſanguinem innocentem B
effuderitis in loco hoc, & poſt deos alienos
non ambulaueritis in malum vobiſmetipſis:
* habitabo vobiſcum in loco iſto: in terra, 7
quam dedi patribus veſtris a ſæculo & vſq.
in ſæculum.* Ecce vos cõfiditis vobis in ſer 8
monibus mendacij, qui non proderunt vo-
bis: * furari, occidere, adulterari, iurare 9
mendaciter, libare Baalim, & ire poſt deos
alienos, quos ignoratis.* Et veniſtis, & ſteti 10
ſtis corã me in domo hac, in qua inuocatũ
eſt nomen meum, & dixiſtis: Liberati ſumus
eo quòd fecerimus oẽs abominationes i-
ſtas. * " Numquid ergo ſpelunca latronum 11
facta eſt domus iſta, in qua inuocatũ eſt no-
mẽ meum in oculis veſtris? ego, ego ſum: e-
go vidi, dicit Dominus: * Ite ad locum meũ 12
in Silo, vbi habitauit nomen meum a princi
pio: & videte quæ fecerim ei propter mali-
tiam populi mei Iſrael: * & nunc, quia feci- 13
ſtis omnia opera hæc, dicit Dominus: & lo- C
cutus ſum ad vos mane conſurgens, & lo-
quens, & non audiſtis: " & vocaui vos, &
non reſpondiſtis: *" Faciam domui huic, in 14
qua inuocatum eſt nomen meum, & in qua
vos habetis fiduciam; & loco, quem dedi vo
bis & patribus veſtris, ſicut feci Silo. * Et 15
proijciã vos a facie mea, ſicut proieci om-
nes fratres veſtros, vniuerſum ſemen Ephra
im.*" Tu ergo noli orare pro populo hoc, 16
nec aſſumas pro eis laudem & orationẽ, &
non obſiſtas mihi: quia non exaudiam te.
* Nonne vides quid iſti faciunt in ciuitati- 17
bus Iuda, & in plateis Ieruſalem? * Filij D
colligũt ligna, & patres ſuccendunt ignem, 18
& mulieres conſpergunt adipem, vt faciãt
placentas reginæ cæli, & libent dijs alienis,
& me ad iracundiam prouocẽt. * Numquid 19
me ad iracundiam prouocant, dicit Domi-
nus? nonne ſemetipſos in confuſionem vul
tus ſui? * Ideo hæc dicit Dominus Deus: 20
Ecce furor meus, & indignatio mea confla
tur ſuper locum iſtum, ſuper viros, & ſuper
iumenta, & ſuper lignum regionis, & ſuper
fruges terræ, & ſuccẽdetur, & nõ extingue
tur.* Hæc dicit Dominus exercituum Deus 21
Iſrael: Holocauſtomata veſtra addite victi- E
mis veſtris, & comedite carnes.* Quia non 22
ſum locutus cũ patribus veſtris, & nõ præ-
cepi eis in die, qua eduxi eos de Terra Ægy
pti, de verbo holocauſtomatum, & victima
rum.* Sed hoc verbum præcepi eis, dicens: 23
Audite vocem meam, & ero vobis Deus, &
vos eritis mihi populus: & ambulate in om
ni via, quam mandaui vobis, vt bene ſit vo-
bis. * Et non audierunt, nec inclinauerunt 24
aurem ſuam: ſed abierunt in voluntatibus,
& in prauitate cordis ſui mali: factique ſunt
25 retrorſum & non in ante, * a die qua egreſſi
F ſunt patres eorum de terra Ægypti, vſque
ad diem hanc. Et miſi ad vos omnes ſeruos
meos prophetas per diem, conſurgens dilu-
26 culo, & mittens. * Et non audierunt me,
nec inclinauerunt aurem ſuam: ſed indura-
uerunt ceruicem ſuam: " & peius operati *Inf.16.a.12.
27 ſunt, quàm patres eorum. * Et loqueris ad
eos omnia verba hæc, & non audient te: &
vocabis eos, & non reſpondebunt tibi.
28 * Et dices ad eos: Hæc eſt gens, quæ non au-
diuit vocem Domini Dei ſui, nec recepit di-
ſciplinam: perijt fides, & ablata eſt de ore
29 eorum. * Tonde capillum tuum, & proijce,
& ſume in directum planctum: quia proie-
cit Dominus, & reliquit generationem furo
30 ris ſui, * quia fecerunt filij Iuda malum in
oculis meis, dicit Domin9. Poſuerunt offen-
dicula ſua in domo, in qua inuocatum eſt no
31 men meum, vt pollucrent eam: * & ædifica-
G uerunt excelſa Topheth, quæ eſt in valle fi-
lij Ennom: vt incenderent filios ſuos, & fi-
lias ſuas igni: quæ non præcepi, nec cogita-
32 ui in corde meo. * Ideo ecce dies venient,
dicit Dominus, & non dicetur amplius, To-
pheth, & Vallis filij Ennom: ſed Vallis inter-
fectionis: & ſepelient in Topheth, eo quòd
33 non ſit locus. * Et erit morticinum populi
huius in cibos volucrib. cæli, & beſtijs ter-
34 ræ, & non erit qui abigat.*" Et quieſcere fa- *Inf.25.c.13.
ciam de vrbibus Iuda, & de plateis Ieruſalẽ
vocem gaudij, & vocem lætitiæ, vocem ſpõ-
ſi, & vocem ſponſæ: in deſolationem enim
erit terra.

CAP. VIII.

1 IN illo tempore, ait Dominus: Eijcient oſſa
A regum Iuda, & oſſa principum eius, &
oſſa ſacerdotum, & oſſa prophetarum, &
oſſa eorum, qui habitauerunt Ieruſalem, de
2 ſepulchris ſuis: * & expandent ea ad ſolem,
& lunam, & omnem militiam cæli, quæ di-
lexerunt, & quibus ſeruierunt, & poſt quæ
ambulauerunt, & quæ quæſierunt, & adora
uerunt: non colligentur, & non ſepelientur:
in ſterquilinium ſuper faciem terræ erunt.
3 *Et eligent magis mortem quàm vitam om
nes qui reſidui fuerint de cognatione hac
peſſima in vniuerſis locis, quæ derelicta ſũt,
ad q̃ eieci eos, dicit Dominus exercituum.
4 *Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus: Num-
B quid qui cadit, non reſurget? & qui auerſus
5 eſt, nõ reuertetur? * Quare ergo auerſus eſt
populus iſte ĩ Ieruſalẽ auerſione cõtẽtioſa?
Apprehenderunt mendaciũ, & noluerũt re
6 uerti.* Attẽdi, & auſcultaui: nemo qđ bonũ
eſt loquitur, nullus eſt qui agat pœnitentiã
ſuper peccato ſuo, dicens: Quid feci? Om-
C nes conuerſi ſunt ad curſum ſuum, quaſi

equus impetu vadens ad prælium. * Miluus 7
in cælo cognouit tempus ſuum:turtur, & hi
rundo, & ciconia cuſtodierunt tẽpus aduen
tus ſui: populus autem meus non cognouit
iudicium Domini. * Quomodo dicitis: Sa- 8
pientes nos ſumus, & lex Domini nobiſcum
eſt? vere mendacium operatus eſt ſtylus
mendax Scribarum.* Confuſi ſunt ſapiẽtes, 9
perterriti & capti ſunt: verbum enim Do-
mini proiecerũt, & ſapientia nulla eſt in eis.
ᵃ Iſa.56.d.11 Sup.6.c.13 * ᵃPropterea dabo mulieres eorum exteris, 10
agros eorum heredibus: quia a minimo vſq. D
ad maximum omnes auaritiam ſequuntur:a
propheta vſq. ad ſacerdotem cuncti faciunt
mendacium. * Et ſanabant contritionem 11
filiæ populi mei ad ignominiam, dicentes:
Pax, pax:cum non eſſet pax. * Confuſi ſunt 12
quia abominationem fecerunt:quinimo cõ-
fuſione nõ ſunt cõfuſi, & erubeſcere neſcie
runt:idcirco cadent inter corruentes, in tẽ
pore viſitationis ſuæ corruent, dicit Domi-
nus. *Congregans congregabo eos, ait Do- 13
minus: non eſt vua in vitibus, & non ſunt fi- E
cus in ficulnea, folium defluxit: & dedi eis
quæ prætergreſſa ſunt.* Quare ſedemus? cõ 14
uenite, & ingrediamur ciuitatem munitam,
& ſileamus ibi: quia Dominus Deus noſter
ſilere nos fecit, & potum dedit nobis aquã
ᵇ Inf.14.d.19. fellis: peccauimus enim Domino. * ᵇ Expe- 15
ctauimus pacem, & nõ erat bonum; tempus
medelæ, & ecce formido.*A Dan auditus eſt 16
fremitus equorum eius, a voce hinnituũ pu F
gnatorum eius commota eſt omnis terra. &
venerunt, & deuorauerunt terram, & pleni
tudinem eius; vrbem & habitatores eius.
*Quia ecce ego mittam vobis ſerpentes re- 17
gulos, quibus non eſt incantatio: & morde-
bunt vos, ait Dominus.* dolor meus ſuper 18
dolorem, in me cor meum mœrens. * Ecce 19
vox clamoris filiæ populi mei de terra lon-
ginqua:Numquid Dominus non eſt in Sion, G
aut rex eius non eſt in ea? Quare ergo me ad
iracundiam concitauerunt in ſculptilibus
ſuis, & in vanitatibus alienis? * Tranſijt 20
meſſis, finita eſt æſtas, & nos ſaluati non ſu-
mus. * Super contritione filiæ populi mei 21
contritus ſum, & contriſtatus, ſtupor ob-
tinuit me. * Numquid reſina non eſt 22
in Galaad? aut medicus non eſt ibi? qua-
re igitur non eſt obducta cicatrix filiæ po-
puli mei?

CAP. IX.

QVis dabit capiti meo aquam, & ocu- 1
lis meis fontem lacrymarum? & plo- A
rabo die ac nocte interfectos filiæ populi
mei. * Quis dabit me in ſolitudine diuerſo- 2
rium viatorum, & derelinquam populum
meũ, & recedã ab eis? quia omnes adulteri
ſunt, cœtus prævaricatorũ.*Et extenderunt 3
linguam ſuam quaſi arcum mendacij & non
veritatis:cõfortati ſunt in terra, quia de ma
lo ad malum egreſſi ſunt, & me non cogno
4 uerunt, dicit Dominus. * Vnuſquiſque ſe a
proximo ſuo cuſtodiat, & in omni fratre
B ſuo non habeat fiduciam: quia omnis frater
ſupplantans ſupplantabit, & omnis amicus
5 fraudulẽter incedet.*Et vir fratrem ſuũ de-
ridebit, & veritatem non loquentur: docue
runt enim linguam ſuam loqui mẽdacium:
6 vt inique agerent, laborauerunt.*Habitatio
tua in medio doli: in dolo renuerunt ſcire
7 me, dicit Dominus.*Propterea hęc dicit Do
minus exercituum: Ecce ego conflabo, &
probabo eos: quid enim aliud faciam a fa-
8 cie filiæ populi mei? ᶜ Sagitta vulnerans lin ᶜ Pſ.27.a.3
C gua eorum, dolum locuta eſt:in ore ſuo pa-
cem cum amico ſuo loquitur, & occulte po
9 nit ei inſidias.* Numquid ſuper his non viſi
tabo, dicit Dominus? aut in gente huiuſmo
10 di nõ vlciſcetur anima mea? *Super montes
aſſumam fletũ ac lamentum, & ſuper ſpecio
ſa deſerti planctum: quoniam incenſa ſunt,
eo quòd non ſit vir pertranſiens: & non au-
dierunt vocem poſſidentis: a volucre cęli vſ
que ad pecora tranſmigrauerunt & receſſe-
11 runt.*Et dabo Ieruſalem in aceruos arenæ,
& cubilia draconum: & ciuitates Iuda dabo
in deſolationem, eo quòd non ſit habitator.
12 *Quis eſt vir ſapiens, q intelligat hoc, & ad
D quem verbum oris Domini fiat vt annun-
ciet iſtud, quare perierit terra, & exuſta ſit
quaſi deſertum, eo quòd non ſit qui pertran
13 ſeat? *Et dixit Dominus: Quia dereliquerũt
legem meam, quã dedi eis, & non audierunt
vocem meam, & non ambulauerunt in ea:
14 * & abierunt poſt prauitatem cordis ſui, &
poſt Baalim: quod didicerunt a patribus
15 ſuis. * Idcirco hæc dicit Dominus exerci-
tuum Deus Iſrael: ᵈ Ecce ego cibabo populũ ᵈ Inf.23
E iſtum abſinthio, & potum dabo eis aquã fel-
16 lis.*Et diſpergam eos in Gentibus, quas nõ
nouerunt ipſi & patres eorum: & mittam
17 poſt eos gladium, donec conſumãtur.*Hæc
dicit Dominus exercituum Deus Iſrael:Cõ
templamini, & vocate lamentatrices & ve-
niant: & ad eas, quæ ſapientes ſunt, mittite,
18 & properent:* feſtinent, & aſſumant ſuper
nos lamentum: deducant oculi noſtri lacry
mas, & palpebræ noſtræ defluant aquis.
19 *Quia vox lamẽtationis audita eſt de Sion:
Quomodo vaſtati ſumus & cõfuſi vehemẽ
F ter? qa dereliquimus terrã, quoniã deiecta
20 ſũt tabernacula noſtra.*Audite ergo mulie
res verbũ Domini: & aſſumãt aures veſtræ
ſermonem oris eius: & docete filias veſtras
lamentum: & vnaquæque proximam ſuam
21 planctum. * quia aſcendit mors per fe-
neſtras noſtras, ingreſſa eſt domos no-
ſtras, diſperdere paruulos deforis, iuuenes
22 de plateis. * Loquere: Hæc dicit Domi-
nus:

nus: Et cadet morticinum hominis quaſi ſter
cus ſuper faciem regionis, & quaſi fœnum
poſt tergũ metentis, & non eſt qui colligat.
*Hæc dicit Dominus: "Non glorietur ſa- 23
piens in ſapientia ſua, & non glorietur fortis G
in fortitudine ſua, & non glorietur diues in
diuitijs ſuis: *ſed i hoc glorietur, qui gloria 24
tur, ſcire, & noſſe me, quia ego ſum Dominꝰ
qui facio miſericordiam, & iudicium, & iuſti
tiam in terra: hæc enim placent mihi, ait Do
minus.* Ecce dies veniũt, dicit Dominus: & 25
viſitabo ſuper omnem, qui circumciſum ha
bet præputium, *ſuper Ægyptum, & ſuper 26
Iuda, & ſuper Edom, & ſuper filios Ammon,
& ſuper Moab, & ſuper omnes qui attõſi sũt
in comam, habitantes in deſerto: quia omnes
gentes habent præputium, omnis autem do
mus Iſrael incircumciſi ſunt corde.

CAP. X.

AVdite verbum, quod locutus eſt Domi 1
nus ſuper vos domus Iſrael. * Hæc A
dicit Dominus: Iuxta vias Gentium nolite di 2
ſcere: & a ſignis cæli nolite metuere, quæ ti-
ment Gentes: *quia leges populorum vanæ 3
ſunt: quia lignum de ſaltu præcidit opus ma
nus artificis in aſcia.*"Argento, & auro de 4
corauit illud: clauis & malleis compegit, vt
non diſſoluatur.*In ſimilitudinem palmæ fa 5
bricata ſunt, & non loquẽtur: portata tollẽ
tur, quia incedere non valent. nolite ergo ti
mere ea, q̃a nec male poſsũt facere, nec be
ne. *"Non eſt ſimilis tui Domine: magnus 6
es tu, & magnũ nomẽ tuum in fortitudine.
*"Quis non timebit te o rex Gentium? tuũ 7
eſt enim decus: Inter cunctos ſapientes Gen
tium, & in vniuerſis regnis eorum nullus
eſt ſimilis tui.* Pariter inſipientes & fatui 8
probabuntur: doctrina vanitatis eorum li-
gnum eſt. *Argentũ inuolutum de Tharſis 9
affertur, & aurum de Ophaz: opus artificis, B
& manus ærarij: hyacinthus & purpura idu
mentum eorũ. opus artificum vniuerſa hæc.
*Dominus autem Deus verus eſt: ipſe Deus 10
viuẽs, & rex ſẽpiternus. ab indignatione e-
ius commouebitur terra: & non ſuſtinebũt
Gẽtes comminationem eius.* Sic ergo dice 11
tis eis: Dij, qui cælos & terram non fecerũt,
pereãt de terra, & de his, quæ ſub cælo ſunt.
*"Qui facit terram in fortitudine ſua, præpa 12
rat orbem in ſapientia ſua, & prudentia ſua
extendit cælos.*Ad vocem ſuam dat multi 13
tudinẽ aquarum in cælo, & eleuat nebulas
ab extremitatibus terræ:"fulgura in pluuiã
facit, & educit ventum de theſauris ſuis.
*Stultus factus eſt omnis homo a ſciẽtia, cõ 14
fuſus eſt artifex omnis in ſculptili: quoniam C
falſum eſt quod conflauit, & nõ eſt ſpiritus
in eis.* Vana ſunt, & opus riſu dignum: in 15
tempore viſitationis ſuę peribunt.*Non eſt 16
his ſimilis pars Iacob: qui enim formauit
omnia, ipſe eſt: & Iſrael virga hereditatis e-
17 ius: Dominus exercituum nomen illi.* Con
grega de terra confuſionem tuam, quæ ha-
18 bitas in obſidione.* q̃a hæc dicit Dominus:
Ecce ego lõge proijciam habitatores terræ
in hac vice: & tribulabo eos ita vt inuenian
19 tur. *Væ mihi ſuper contritione mea, peſſi-
ma plaga mea. Ego autẽ dixi: Plane hæc in
20 firmitas mea eſt, & portabo illam.*Taberna
D culum meum vaſtatum eſt, omnes funiculi
mei dirupti sũt, filij mei exierũt a me, & nõ
ſubſiſtunt: non eſt qui extendat vltra tento
21 rium meum, & erigat pelles meas. Quia ſtul
te egerunt paſtores, & Dominum non quæ
ſierunt: propterea non intellexerunt, & om
22 nis grex eorum diſperſus eſt.* Vox auditio
nis ecce venit, & cõmotio magna de terra
Aquilonis: vt ponat ciuitates Iuda ſolitudi-
23 nem, & habitaculum draconum.* Scio Do-
mine quia non eſt hominis via eius: nec viri
24 eſt vt ambulet, & dirigat greſſus ſuos.*"Cor *Pſ.6.a.1.
ripe me Domine, verumtamen in iudicio;
& nõ in furore tuo, ne forte ad nihilum re
25 digas me.*"Effunde indignationem tuam ſu *Pſ.78.b.6.
per Gentes, quæ non cognouerunt te, & ſu
per prouincias, quę nomen tuũ non inuoca
uerunt: quia comederũt Iacob, & deuoraue
runt eum, & conſumpſerunt illum, & decus
eius diſſipauerunt.

CAP. XI.

1 VErbum, quod factum eſt a Domino ad
2 Ieremiam, dicẽs: *Audite verba pacti
A huius, & loquimini ad viros Iuda, & habita-
3 tores Ieruſalem, *& dices ad eos: Hæc dicit
Dominus Deꝰ Iſrael: Maledictus vir, qui non
4 audierit verba pacti huius, *q̃d præcepi pa-
tribus veſtris in die, qua eduxi eos de Terra
Ægypti, de fornace ferrea, dicẽs: Audite vo
cem meam, & facite omnia, quæ præcipio
vobis, & eritis mihi in populũ, & ego ero
5 vobis in Deum: *Vt ſuſcitem iuramentum,
quod iuraui patribus veſtris daturũ me eis
terram fluẽtem lacte, & melle, ſicut eſt dies
hæc. Et reſpondi, & dixi: Amen Domine.
6 *Et dixit Dominus ad me: Vociferare omnia
verba hæc in ciuitatibus Iuda, & foris Ieru-
ſalem, dicens: Audite verba pacti huius, & fa
7 cite illa: *quia conteſtans conteſtatus sũ pa
B tres veſtros in die, qua eduxi eos de Terra
Ægypti vſque ad diem hãc: mane cõſurgens
conteſtatus ſum, & dixi: Audite vocem meã:
8 *& non audierunt, nec inclinauerunt aurẽ
ſuã: ſed abierũt vnuſquiſq. in prauitate cor-
dis ſui mali: & induxi ſuper eos oĩa verba
pacti huius, quod præcepi vt facerent, & nõ
9 fecerunt. * Et dixit Dñs ad me: Inuenta eſt
cõiuratio in viris Iuda, & in habitatoribꝰ Ie
10 ruſalẽ. *Reuerſi sũt ad iniquitates patrũ ſuo-

Digitized by Google

rum priores, qui noluerunt audire verba
mea:& hi ergo abierunt poſt deos alienos,
vt ſeruirent eis:irritum fecerunt domus Iſ-
rael,& domus Iuda pactum meum,quod pe
pigi cum patribus eorum. *Quam ob rem 11
hæc dicit Dominus: Ecce ego inducã ſuper
eos mala, de quibus exire non poterunt: &
clamabũt ad me,& nõ exaudia eos.*Et ibũt 12
ciuitates Iuda,& habitatores Ieruſalem, &
clamabũt ad deos,quibus libant, & non ſal
uabunt eos in tempore afflictionis eorum.
* Sup.2.f.28. *Secundum numerum enim ciuitatum tua 13
rum erant dij tui Iuda:& ſecundum nume- C
rum viarũ Ieruſalem poſuiſti aras confuſio
nis,aras ad libãdum Baalim. *Tu ergo noli 14
* Sup.7.c.16. Inf.14.b.11. orare pro populo hoc,& ne aſſumas pro eis
laudem & orationem:quia non exaudiã in
tempore clamoris eorum ad me, in tẽpore
afflictionis eorum.*Quid eſt,quòd dilectus 15
meus in domo mea fecit ſcelera multa?num
quid carnes ſãctę auferẽt a te malitias tuas,
in quibus gloriata es? *Oliuam vberem,pul 16
chram,fructiferã,ſpecioſam,vocauit Domi
nus nomen tuum:ad vocem loquelæ, gran-
dis exarſit ignis in ea, & cõbuſta ſunt frute
ta eius.*Et Dominus exercituũm qui planta 17
uit te,locutus eſt ſuper te malum: pro ma-
lis domus Iſrael & domus Iuda, quæ fece-
runt ſibi ad irritandũ me, libantes Baalim.
* Tu autem Domine demonſtraſti mihi, & 18
cognoui:tunc oſtendiſti mihi ſtudia eorum. D
*Et ego quaſi agnus manſuetus, qui porta 19
tur ad victimam:& non cognoui quia cogi-
tauerunt ſuper me conſilia,dicentes:Mitta-
mus lignum in panẽ eius, & eradamus eum
de terra viuẽtium,& nomen eius nõ memo
* Inf.17.b.10. & 20.c.12. retur amplius. * Tu autẽ Domine Sabaoth 20
q iudicas iuſte,& probas renes & corda, vi
deam vltionem tuã ex eis:tibi enim reuela-
ui cauſam meã.*Propterea hæc dicit Domi 21
nus ad viros Anathoth, qui quærunt animã
tuam,& dicunt:Nõ prophetabis in nomine
Domini,& nõ morieris in manibus noſtris.
*Propterea hæc dicit Dominus exercituũ: 22
Ecce ego viſitabo ſuper eos:iuuenes moriẽ
tur in gladio,filij eorũ,& filiæ eorũ morien
tur in fame. * Et reliquiæ non erũt ex eis:in 23
ducam enim malum ſuper viros Anathoth,
annum viſitationis eorum.

CAP. XII.

IVſtus quidem tu es Domine, ſi diſputem 1
tecum: verumtamen iuſta loquar ad te: A
* Iob.21.a.7. Hab.1.a.13. *Quare via impiorum proſperatur:bene eſt
omnibus,qui præuaricantur,& inique agunt?
*Plantaſti eos,& radicem miſerunt: profi- 2
ciunt & faciunt fructum:prope es tu ori eo
rum,& longe a renibus eorum. * Et tu Do- 3
mine noſti mẽ, vidiſti me, & probaſti cor
meum tecum:cõgrega eos quaſi gregem ad
victimam, & ſanctifica eos in die occiſionis.
4 *Vſquequo lugebit terra, & herba omnis
regionis ſiccabitur propter malitiã habitan
tium in ea? conſumptum eſt animal, & vo-
lucre,quoniam dixerunt:Nõ videbit nouiſſi
5 ma noſtra.*Si cum peditibus currens labora
ſti:quomodo cõtendere poteris cum equis?
cum autẽ in terra pacis ſecurus fueris, quid
6 facies in ſuperbia Iordanis? * Nam & fra-
B tres tui,& domus patris tui,etiã ipſi pugna-
uerũt aduerſũ te,& clamauerũt poſt te ple-
na voce:ne credas eis cũ locuti fuerint tibi
7 bona.* Reliqui domum meam,dimiſi here-
ditatem meam: dedi dilectam animam meã
8 in manu inimicorum eius. * Facta eſt mihi
hereditas mea quaſi leo in ſilua: dedit con-
9 tra me vocem,ideo odiui eam.*Numquid a-
uis diſcolor hereditas mea mihi? numquid
auis tincta per totum?venite, cõgregamini
oẽs beſtiæ terræ,properate ad deuorãdum.
10 * Paſtores multi demoliti ſunt vineam meã,
C conculcauerunt partem meam,dederũt por
tionem meam deſiderabilem in deſertũ ſoli
11 tudinis.*Poſuerũt eã in diſſipationẽ,luxitq;
ſup me: deſolatione deſolata eſt omnis ter-
12 ra:quia nullus eſt qui recogitet corde. * Su-
per omnes vias deſerti venerũt vaſtatores,
qa gladius Domini deuorabit ab extremo
terræ vſque ad extremum eius:non eſt pax
13 vniuerſæ carni. * Seminauerunt triticum,
& ſpinas meſſuerũt:hereditatem acceperũt
& non eis proderit: confundemini a fru-
D ctibus veſtris,propter iram furoris Domini
14 * Hæc dicit Dominus aduerſum omnes vici
nos meos peſſimos, qui tangunt hereditatẽ
quam diſtribui populo meo Iſrael:Ecce ego
euellam eos de terra ſua,& domum Iuda e-
15 uellam de medio eorum. * Et cum euulſero
eos,cõuertar,& miſerebor eorum:& redu-
cam eos, virum ad hereditatem ſuam, &
16 virum in terram ſuam.* Et erit: ſi eruditi di
dicerint vias populi mei,vt iurent in nomi-
ne meo,Viuit Dominus,ſicut docuerunt po
pulum meum iurare in Baal: ædificabuntur
17 in medio populi mei. * Quod ſi non audie-
rint,euellã gentem illam euulſione & per-
ditione,ait Dominus.

CAP. XIII.

1 HÆc dicit Dominus ad me. Vade,& poſ
A ſide tibi lumbare lineum, & pones il-
lud ſuper lumbos tuos,& in aquam non in-
2 feres illud. * Et poſſedi lumbare iuxta ver-
bum Domini & poſui circa lumbos meos.
3 * Et factus eſt ſermo Domini ad me ſecun-
4 do,dicens:*Tolle lumbare,quod poſſediſti,
quod eſt circa lũbos tuos,& ſurgẽs vade ad
Euphraten,& abſconde ibi illud in forami-
5 ne petræ.*Et abij,& abſcõdi illud i Euphra
6 te,ſicut præceperat mihi Dñs. * Et factum
eſt poſt

eſt poſt dies plurimos, dixit Dominus ad
me: Surge, vade ad Euphraten: & tolle inde
lumbare, quod præcepi tibi vt abſcóderes il
lud ibi. * Et abij ad Euphraten, & fodi, & 7
tuli lumbare de loco, vbi abſcóderam illud:
& ecce cõputruerat lũbare, ita vt nulli vſui
aptum eſſet. * Et factum eſt verbum Domi- 8
ni ad me, dicens: * Hæc dicit Dominus: Sic 9
putreſcere faciam ſuperbiam Iuda, & ſuper B
biam Ieruſalem multam. * Populum iſtum 10
peſſimum, qui nolunt audire verba mea, &
ambulant in prauitate cordis ſui: abierũtq;
poſt deos alienos vt ſeruirẽt eis, & adorarẽt
eos: & erunt ſicut lumbare iſtud, quod nulli
vſui aptũ eſt. * Sicut enim adhæret lumbare 11
ad lumbos viri, ſic agglutinaui mihi oẽm do
mum Iſrael, & omnem domum Iuda, dicit
Dominus: vt eſſent mihi in populũ, & in no
men, & in laudem, & in gloriã: & non audie
runt. * Dices ergo ad eos ſermonem iſtum: 12
Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Omnis la-
guncula implebitur vino. Et dicent ad te:
Numquid ignoramus quia omnis lagunc u-
la implebitur vino? * Et dices ad eos: Hæc 13
dicit Dñs: Ecce ego implebo omnes habita
tores terræ huius, & reges, qui ſedẽt de ſtir-
pe Dauid ſup thronũ eius, & ſacerdotes, &
pphetas, & oẽs habitatores Ieruſalẽ, ebrie-
tate: * & diſpergam eos virũ a fratre ſuo, & 14
patres & filios pariter, ait Dominus: nõ par C
cam, & non concedam: neque miſerebor vt
non diſperdam eos. * Audite, & auribus per 15
cipite. Nolite eleuari, quia Dominus locutus
eſt. * Date Domino Deo veſtro gloriam an- 16
tequam cõtenebreſcat, & antequam offen-
dant pedes veſtri ad montes caliginoſos: ex
pectabitis lucem, & ponet eam in vmbram
mortis, & in caliginem. * Quòd ſi hoc non 17
audieritis, in abſcõdito plorabit anima mea
a facie ſuperbiæ: * plorans plorabit, & dedu
*[...]e.b.22. cet oculus meus lacrymam, quia captus eſt
grex Domini. * Dic regi, & dominatrici: Hu 18
miliamini, ſedete: quoniam deſcendit de ca-
pite veſtro corona gloriæ veſtræ. * Ciuita- 19
tes Auſtri clauſæ ſunt, & non eſt qui aperiat:
tranſlata eſt omnis Iuda tranſmigratione
perfecta. * Leuate oculos veſtros, & videte 20
qui venitis ab Aquilone: vbi eſt grex, qui da
tus eſt tibi, pecus inclytum tuum? * Quid di- 21
ces cum viſitauerit te? tu enim docuiſti eos D
aduerſum te, & erudiſti in caput tuum: num
quid non dolores apprehendent te, quaſi mu
lierem parturientem? * Quòd ſi dixeris in 22
*[...]a.c.24. corde tuo: Quare venerunt mihi hæc? * Pro-
pter multitudinem iniquitatis tuæ reuelata
ſunt verecundiora tua, pollutæ ſunt plan-
tæ tuæ. * Si mutare poteſt æthiops pel- 23
lem ſuam, aut pardus varietates ſuas: &
vos poteritis benefacere, cũ didiceritis ma
lum. * Et diſſeminabo eos quaſi ſtipulam, 24
quæ vento raptatur in deſerto. * Hæc ſors 25
tua, parſque menſuræ tuæ a me, dicit Domi-
nus, quia oblita es mei, & confiſa es in men-
26 dacio. * vnde & ego nudaui femora tua con
tra faciem tuam, & apparuit ignominia tua,
27 * adulteria tua, & hinnitus tuus, ſcelus forni
cationis tuæ: ſuper colles in agro vidi abo-
minationes tuas. Væ tibi Ieruſalem, non mũ
daberis poſt me: vſquequo adhuc?

CAP. XIIII.

1 QVod factum eſt verbum Domini ad Ie
A remiam de ſermonibus ſiccitatis. * Lu
2 xit Iudæa, & portæ eius corruerũt, & obſcu
ratæ ſunt in terra, & clamor Ieruſalẽ aſcen-
3 dit. * Maiores miſerunt minores ſuos ad a-
quã: venerunt ad hauriendum, non inuene-
runt aquam, reportauerunt vaſa ſua vacua:
confuſi ſunt & afflicti, & operuerunt capita
4 ſua. * Propter terræ vaſtitatẽ, quia non venit
pluuia in terram, confuſi ſunt agricolæ, ope
5 ruerunt capita ſua. * Nam & cerua in agro
6 peperit, & reliquit: quia non erat herba * Et
onagri ſteterunt in rupibus, traxerunt vẽtũ
quaſi dracones, defecerunt oculi eorũ, quia
7 non erat herba. * Si iniquitates noſtræ reſpõ
derint nobis: Domine fac propter nomen
tuum, quoniam multæ ſunt auerſiones no-
8 ſtræ, tibi peccauimus. * Expectatio Iſrael, ſal
B uator eius in tpe tribulationis: quare quaſi
colonus futurus es in terra, & quaſi viator
9 declinans ad manendũ? * Quare futurus es
velut vir vagus, vt fortis qui non poteſt ſal-
uare? tu aũt in nobis es Domine, & nomen
tuum inuocatum eſt ſuper nos, ne derelin-
10 quas nos. * Hæc dicit Dominus populo huic,
qui dilexit mouere pedes ſuos, & non quie-
uit, & Domino nõ placuit: Nunc recordabi-
tur iniquitatum eorum, & viſitabit peccata
11 eorum. * Et dixit Dominus ad me: * Noli ora- * Sup. 7. c. 16.
12 re pro populo iſto in bonum. * Cũ ieiunaue
rint, non exaudiam preces eorum: & ſi obtu
lerint holocauſtomata, & victimas, nõ ſuſci
piam ea: quoniam gladio, & fame, & peſte
13 conſumã eos. * Et dixi, A a a, Dñe Deus: Pro-
phetæ dicunt eis: * Non videbitis gladium, * Inf. 23. d. 17.
& fames non erit in vobis, ſed pacem veram
14 dabit vobis in loco iſto. * Et dixit Dominus
C ad me: Falſo prophetæ vaticinantur in nomi
ne meo: non miſi eos, & nõ præcepi eis, ne-
que locutus ſum ad eos: viſionem mendacẽ,
& diuinationem, & fraudulentiam, & ſedu-
15 ctionem cordis ſui prophetant vobis. * Idcir
co hæc dicit Dominus de prophetis, qui p-
phetant in nomine meo, quos ego non mi-
ſi, dicentes: Gladius, & fames non erit in ter
ra hac: In gladio & fame conſumentur pro-
16 phetæ illi. * Et populi, quibus prophetant,
erũt proiecti in vijs Ieruſalem præ fame &
gladio, & non erit qui ſepeliat eos, ipſi &
vxores eorum, filij & filiæ eorum: & effun-

dam ſuper eos malum ſuũ. * Et dices ad eos 17
* Thre.1.f.16. & 2.f.18. verbum iſtud: " Deducant oculi mei lacry-
mam per noctem & diem, & non taceant:
quoniam cõtritione magna contrita eſt vir
go filia populi mei, plaga peſſima vehemen
ter.* Si egreſſus fuero ad agros, ecce occiſi 18
gladio: & ſi introiero in ciuitatem, ecce at- D
tenuati fame. Propheta quoque & ſacerdos
abierunt in terram, quam ignorabant. Nũ- 19
quid proijciens abieciſti Iudã? aut Sion abo
minata eſt anima tua? quare ergo percuſſiſti
* Sup.8.c.15 nos, ita vt nulla ſit ſanitas?" expectauimus
pacem, & non eſt bonum; & tempus curatio
nis, & ecce turbatio. * Cognouimus Do- 20
mine impietates noſtras, iniquitates patrum
noſtrorum, quia peccauimus tibi. * Ne des 21
nos in opprobrium propter nomen tuum,
neque facias nobis cõtumeliam ſolij gloriæ
tuæ: recordare, ne irritum facias fœdus tuũ
nobiſcum. * Numquid ſunt in ſculptilibus 22
Gentium qui pluant? aut cæli poſſunt da-
re imbres? nonne tu es Dominus Deus no-
ſter, quem expectauimus? tu enim feciſti
omnia hæc.

CAP. XV.

ET dixit Dominus ad me: Si ſteterit 1
Moyſes, & Samuel coram me, non eſt A
anima mea ad populum iſtum: eijce illos a
facie mea, & egrediantur. * Quod ſi dixe- 2
rint ad te: Quo egrediemur? dices ad eos:
* Zac.11.b.9. Hæc dicit Dominus: " Qui ad mortem, ad
mortem: & qui ad gladium, ad gladium: &
qui ad famem, ad famem: & qui ad captiui-
tatem, ad captiuitatẽ.* Et viſitabo ſuper eos 3
quattuor ſpecies, dicit Dominus: Gladium
ad occiſionem, & canes ad lacerãdum, & vo
latilia cæli & beſtias terræ ad deuorandum
& diſſipandum.* & dabo eos in feruorẽ vni- 4
* 4. Reg. 21. a.12. uerſis regnis terræ:" propter Manaſſem filiũ
Ezechiæ regis Iuda, ſuper omnibus quæ fe-
cit in Ieruſalem. * Quis enim miſerebitur 5
tui Ieruſalem? aut quis cõtriſtabitur pro te?
aut quis ibit ad rogãdum pro pace tua? * Tu 6
reliquiſti me, dicit Domin⁹, retrorſum abij-
ſti: & extendam manum meam ſuper te,
& interficiam te: laboraui rogans. * Et di- 7
ſpergam eos ventilabro in portis terræ: in- B
terfeci & diſperdi populum meum, & ta-
men a vijs ſuis non ſunt reuerſi. * Multipli- 8
catæ ſunt mihi viduæ eius ſuper arenam ma
ris: induxi eis ſuper matrem adoleſcentis va
ſtatorem meridie: miſi ſuper ciuitates repẽ-
* 1.Re.2.b.5. te terrorem. *" Infirmata eſt quæ peperit ſe- 9
* Amos 8. c.9. ptem, defecit anima eius: " occidit ei ſol, cum
adhuc eſſet dies: confuſa eſt, & erubuit: &
reſiduos eius in gladium dabo in conſpectu
inimicorum eorum, ait Dominus. * Væ 10
mihi mater mea: quare genuiſti me virum
rixæ, virum diſcordię in vniuerſa terra? non

C fœneraui, nec fœnerauit mihi quiſquam:
11 omnes maledicunt mihi. * Dicit Dominus:
Si non reliquiæ tuæ in bonum, ſi non occur
ri tibi in tempore afflictionis, & in tempo-
12 re tribulationis aduerſus inimicum. * Num-
quid fœderabitur ferrum ferro ab Aquilo-
13 ne, & æs? * Diuitias tuas & theſauros tuos
in direptionem dabo gratis in omnibus pec
catis tuis, & in omnibus terminis tuis.
14 * Et adducam inimicos tuos de terra, quam
neſcis: quia ignis ſuccẽſus eſt in furore meo,
15 ſuper vos ardebit. * Tu ſcis Domine, recor-
dare mei, & viſita me, & tuere me ab his,
qui perſequuntur me, noli in patientia tua
ſuſcipere me: ſcito quoniam ſuſtinui pro-
16 pter te opprobrium. * Inuenti ſunt ſermo-
D nes tui, & comedi eos, & factum eſt mihi
verbum tuum in gaudium & in lętitiam cor
dis mei: quoniam inuocatum eſt nomen
tuum ſuper me Domine Deus exercituum.
17 * " Non ſedi in concilio ludentium, & glo- * Ps.1.a.1. 25.a.4.
riatus ſum a facie manus tuæ: ſolus ſede-
bam, quoniam comminatione repleſti me.
18 * " Quare factus eſt dolor meus perpetuus, * Inf.30.c.15
& plaga mea deſperabilis renuit curari? fa-
cta eſt mihi quaſi mendacium aquarũ infide
19 lium. * Propter hoc hæc dicit Dominus: Si
conuerteris, conuertam te, & ante faciem
meam ſtabis: & ſi ſeparaueris pretioſum a
vili, quaſi os meum eris: conuertentur ipſi
20 ad te, & tu nõ cõuerteris ad eos. * Et dabo te
populo huic in murum æreum, fortẽ: & bel
labũt aduerſum te, & non prævalebũt: quia
ego tecum ſum vt ſaluem te, & eruam te, di-
21 cit Dominus. * Et liberabo te de manu peſſi-
morum, & redimam te de manu fortium.

CAP. XVI.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, di-
2 cens: * Non accipies vxorem, & non e-
A runt tibi filij, & filiæ in loco iſto. * Quia hæc
3 dicit Dominus ſuper filios & filias, qui gene
rantur in loco iſto, & ſuper matres eorum,
quæ genuerunt eos: & ſuper patres eorum,
4 de quorũ ſtirpe ſunt nati in terra hac: * Mor
tibus ægrotationum morientur: nõ plangẽ
tur, & non ſepelientur, in ſterquilinium ſuper
faciem terræ erunt: & gladio, & fame cõſu-
mentur: & erit cadauer eorum in eſcã vola-
5 tilibus cæli, & beſtijs terræ. * Hæc enim dicit
Dominus: Ne ingrediaris domum conuiuij,
neque vadas ad plangendum, neque conſo-
leris eos: quia abſtuli pacem meã a populo
iſto, dicit Dominus, miſericordiam & miſe-
6 rationes. * Et morientur grandes, & parui in
terra iſta: non ſepelientur neq; plangẽtur,
& non ſe incident, neque caluitium fiet pro
7 eis. * Et non frangent inter eos lugenti
B panem ad conſolandum ſuper mortuo: &
non dabunt eis potum calicis ad conſolan-
dum

dum ſuper patre ſuo & matre . * Et domum 8
conuiuij non ingrediaris, vt ſedeas cum eis ,
& comedas & bibas: * quia hæc dicit Domi- 9
nus exercituum Deus Iſrael: Ecce ego aufe-
ram de loco iſto in oculis veſtris, & in die-
bus veſtris vocem gaudij, & vocem lætitiæ ,
vocem ſponſi, & vocem ſponſæ.* Et cum an 10
nunciaueris populo huic omnia verba hæc ,
& dixerint tibi:* Quare locutus eſt Dominus
ſuper nos omne malum grande iſtud? quæ i-
niquitas noſtra ? & quod peccatum noſtrũ ,
quod peccauimus Domino Deo noſtro?* Di 11
ces ad eos: Quia dereliquerunt me patres ve
ſtri, ait Dominus: & abierunt poſt deos alie-
nos, & ſeruierunt eis, & adorauerunt eos: &
me dereliquerunt, & legem meam nõ cuſto C
dierunt . * Sed & vos peius operati eſtis : 12
quàm patres veſtri: ecce enim ambulat vnuſ
quiſque poſt prauitatem cordis ſui mali , vt
me non audiat.* Et eijciam vos de terra hac 13
in terram, quam ignoratis vos, & patres ve-
ſtri : & ſeruietis ibi dijs alienis die ac nocte ,
qui non dabunt vobis requiem. * Propterea 14
ecce dies veniunt dicit Dominus, & non di-
cetur vltra: viuit Dominus , qui eduxit filios
Iſrael de Terra Ægypti, * ſed, Viuit Domi- 15
nus, qui eduxit filios Iſrael de Terra Aquilo-
nis, & de vniuerſis terris , ad quas eieci eos :
& reducam eos in terram ſuam , quam dedi
patribus eorum.* Ecce ego mittam piſcato- 16
res multos dicit Dominus, & piſcabũtur eos: D
& poſt hæc mittam eis multos venatores, &
venabuntur eos de omni monte, & de omni
colle, & de cauernis petrarum.* Quia oculi 17
mei ſuper omnes vias eorum: nõ ſunt abſcõ
ditæ a facie mea, & nõ fuit occultata iniqui
tas eorum ab oculis meis . * Et reddam pri- 18
mum duplices iniquitates, & peccata eorũ :
quia contaminauerunt terram meã in mor-
ticinis idolorum ſuorum, & abominationib.
ſuis impleuerunt hæreditatem meam.* Do- 19
mine fortitudo mea, & robur meum, & refu
gium meum in die tribulationis: ad te Gen-
tes venient ab extremis terræ, & dicẽt: Vere
mendacium poſſederũt patres noſtri, vanita
tem, quæ eis nõ profuit.*Numquid faciet ſi 20
bi homo deos, & ipſi non ſunt dij? * Idcirco 21
ecce ego oſtendã eis per vicem hanc, oſten-
dam eis manum meam , & virtutem meam :
& ſcient quia nomen mihi Dominus.

CAP. XVII.

PEccatum Iuda ſcriptum eſt ſtylo ferreo 1
in vngue adamantino, exaratum ſuper la A
titudinem cordis eorum, & in cornibus ara-
rum eorum.* Cum recordati fuerint filij eo 2
rum ararum ſuarum, & lucorũ ſuorũ, ligno-
rumque frondentium in montibus excelſis ,
* ſacrificãtes in agro: fortitudinem tuam, & 3
omnes theſauros tuos in direptionem dabo,
excelſa tua propter peccata in vniuerſis fi-
4 nib* tuis. * Et relinqueris ſola ab hereditate
tua, quam dedi tibi: & ſeruire te faciã inimi-
cis tuis in terra, quam ignoras: quoniã ignẽ
ſuccendiſti in furore meo, vſq. in æternũ ar-
5 debit.* Hæc dicit Dñs: * Maledictus homo , * Iſa.30.a.2
qui confidit in homine, & ponit carnem bra
6 chiũ ſuum, & a Dño recedit cor eius.* * Erit * Iſa.31.a.3
.n. quaſi myricæ in deſerto, & nõ videbit cũ
venerit bonum : ſed habitabit in ſiccitate in
deſerto, in terra ſalſuginis , & inhabitabili.
7 * Benedictus vir, qui confidit in Domino, &
8 erit Dominus fiducia eius. * * Et erit quaſi li * Pſal.1.a.3
B gnum quod tranſplãtatur ſuper aquas, quod
ad humorẽ mittit radices ſuas: & nõ timebit
cum venerit æſtus . Et erit folium eius viri-
de, & in tempore ſiccitatis nõ erit ſolicitũ,
9 nec aliquando deſinet facere fructum.*Pra-
uum eſt cor omnium , & inſcrutabile : quis
10 cognoſcet illud ? * Ego Dominus ſcrutans
cor, & probans renes : qui do vnicuiq. iuxta
viam ſuam, & iuxta fructum adinuentionum
11 ſuarum . * Perdix fouit quæ non peperit: * Apo.2.f.23
fecit diuitias , & non in iudicio : in dimidio Pſal.7.c.10
dierum ſuorũ derelinquet eas, & in nouiſſi- 1.Re.16.b.7
12 mo ſuo erit inſipiens. * Solium gloriæ altitu
dinis a principio , locus ſanctificationis no-
13 ſtræ: Expectatio Iſrael Domine: omnes, qui
te derelinquunt, confundentur: recedentes a
te, in terra ſcribentur : quoniam dereliqu e-
rũt venam aquarum viuentium Dominum .
14 * Sana me Domine, & ſanabor: ſaluum me
C fac, & ſaluus ero : quoniam laus mea tu es.
15 * Ecce ipſi dicunt ad me: Vbi eſt verbum
16 Domini ? veniat . * Et ego non ſum turba-
tus , te paſtorem ſequens : & diem hominis
nõ deſideraui, tu ſcis. Quod egreſſum eſt de
17 labijs meis, rectũ in conſpectu tuo fuit. * Nõ
fis tu mihi formidini, ſpes mea tu in die affli-
18 ctionis.* Confundantur qui me perſequun-
tur , & non confundar ego: paueant illi , &
non paueam ego: induc ſuper eos diem affli-
ctionis, & duplici contritione contere eos .
19 * Hæc dicit Dñs ad me: Vade, & ſta in porta
filiorum populi, per quam ingrediuntur re-
ges Iuda, & egrediuntur, & in cunctis portis
20 Ieruſalem:* & dices ad eos : Audite verbum
Domini reges Iuda, & omnis Iuda , cuncti-
que habitatores Ieruſalem, qui ingredimini
21 per portas iſtas.*Hæc dicit Dominus: Cuſto-
dite animas veſtras, & nolite portare põde-
ra in die ſabbati: nec inferatis ꝑ portas Ieru-
22 ſalem.*Et nolite eijcere onera de domib. ve
D ſtris in die ſabbati, & omne opus non facie-
tis: ſanctificate diẽ ſabbati, ſicut præcepi pa-
23 trib. veſtris.* Et nõ audierunt, nec inclinaue
runt aurem ſuam: ſed indurauerunt ceruicẽ
ſuam ne audirent me, & ne acciperent diſci
24 plinã.* Et erit: Si audieritis me, dicit Dñs, vt
non inferatis onera per portas ciuitatis hu-
ius in die ſabbati : & ſi ſanctificaueritis diem
ſabba-

ſabbati,ne faciatis in eo omne opus:*Ingre- 25
dientur per portas ciuitatis huius reges &
principes,ſedentes ſuper ſolium Dauid,&
aſcendentes in curribus & equis,ipſi & prin
cipes eorum, viri Iuda, & habitatores Ieru-
ſalem : & habitabitur ciuitas hæc in ſempi-
ternum. * Et venient de ciuitatibus Iuda, & 26
de circuitu Ieruſalem,& de terra Beniamin,
& de campeſtribus,& de montuoſis,& ab
Auſtro,portantes holocauſtum, & victimã,
& ſacrificium, & thus , & inferent oblatio-
nem in domum Domini. * Si autem non au- 27
dieritis me vt ſanctificetis diem ſabbathi,&
ne portetis onus , & ne inferatis per portas
Ieruſalem in die ſabbati: ſuccendam ignem
in portis eius , & deuorabit domos Ieruſa-
lem,& non extinguetur .

CAP. XVIII.

Verbum,quod factum eſt ad Ieremiam 1
a Domino,dicens:*Surge,& deſcen- 2
de in domum figuli,& ibi audies verba mea. A
*Et deſcendi in domum figuli,& ecce ipſe 3
faciebat opus ſuper rotam . * Et diſſipatum 4
eſt vas,quod ipſe faciebat e luto manib.ſuis:
conuerſuſque fecit illud vas alterum , ſicut
placuerat in oculis eius vt faceret .*Et factũ 5
eſt verbum Domini ad me, dicens: * " Num- 6
quid ſicut figulus iſte,nõ potero vobis face-
re,domus Iſrael,ait Dominus?ecce ſicut lu-
tũ in manu figuli, ſic vos in manu mea , do-
mus Iſrael.*Repente loquar aduerſum gen- 7
tem & aduerſus regnum,"vt eradicem,&
deſtruam,& diſperdã illud. *Si pęnitentiam 8
egerit gens illa a malo ſuo,quod locut' ſum
aduerſus eam:agam & ego pœnitentiam ſu
per malo,quod cogitaui vt facerem ei . * Et 9
ſubito loquar de gente & de regno, vt ædifi
cem & plantem illud.*Si fecerit malum in 10
oculis meis,vt non audiat vocem meam: pę B
nitentiam agam ſuper bono , quod locutus
ſum vt facerem ei.* Nunc ergo dic viro Iu- 11
da, & habitatoribus Ieruſalem, dicens: Hæc
dicit Dñs:"Ecce ego fingo contra vos malũ,
& cogito contra vos cogitationem:" reuer-
tatur vnuſquiſq. a via ſua mala , & dirigite
vias veſtras & ſtudia veſtra.* Qui dixerunt: 12
Deſperauimus : poſt cogitationes enim no-
ſtras ibimus, & vnuſquiſq. prauitatem cor-
dis ſui mali faciemus.* Ideo hæc dicit Domi 13
nus: Interrogate Gentes : Quis audiuit talia
horribilia,q̃ fecit nimis virgo Iſrael? * Nũ- 14
quid deficiet de petra agri nix Libani ? aut C
euelli poſſunt aquæ erumpentes frigidæ , &
defluentes ? * Quia oblitus eſt mei populus 15
meus, fruſtra libãtes,& impingentes in vijs
ſuis,in ſemitis ſæculi,vt ambularent per eas
in itinere non trito: " vt fieret terra eorum 16
in deſolationẽ , & in ſibilum ſempiternum :
omnis qui præterierit per eam obſtupeſcet,

* Iſ.45.b.9 Rom.9.d.20
* Sap.1.b.10
* Inf.25.b.5. & 35.c.12
*, Ion.3.d.8.
* Inf.19.c.8. & 49.c.13. & 50.c.13

17 & mouebit caput ſuum. * Sicut ventus vrẽs
diſpergam eos coram inimico:dorſum,&
non faciem oſtendam eis in die perditionis
18 eorum. * Et dixerunt : Venite,& cogitemus
contra Ieremiam cogitationes:non enim pe
ribit lex a ſacerdote,neque conſiliũ a ſapien
te, nec ſermo a propheta: venite, & percu-
tiamus eũ lingua,& non attendamus ad vni
19 uerſos ſermones eius.* Attende Dñe ad me,
& audi vocem aduerſariorum meorum .
20 *Numquid redditur pro bono malum, quia
D foderunt foueam animæ meæ ? Recordare
quòd ſteterim in conſpectu tuo,vt loquerer
pro eis bonum , & auerterem indignationẽ
21 tuam ab eis.* Propterea da filios eorum in
famem , & deduc eos in manus gladij : fiant
vxores eorum abſque liberis,& viduæ:&
viri earum interficiantur morte:iuuenes eo-
22 rum confodiantur gladio in prælio.* Audia
tur clamor de domibus eorum : adduces e-
nim ſuper eos latronem repente:quia fode-
runt foueam vt caperent me,& laqueos ab-
23 ſconderunt pedib.meis.* Tu autem Domine
ſcis omne conſilium eorum aduerſum me in
mortem: ne propitieris iniquitati eorum,&
peccatum eorum a facie tua non deleatur:
fiant corruentes in conſpectu tuo, in tempo
re furoris tui abutere eis.

CAP. XIX.

1 Hæc dicit Dominus: Vade,& accipe la-
A gunculam figuli teſteam a ſeniorib.po
2 puli,& a ſenioribus ſacerdotũ: Et egredere
ad vallem filij Ennom,quæ eſt iuxta introi-
tum portæ fictilis : & prædicabis ibi verba ,
3 quæ ego loquar ad te.*Et dices: Audite ver-
bum Domini reges Iuda, & habitatores Ie-
ruſalem: hæc dicit Dñs exercituum Deus Iſ-
rael : Ecce ego inducam afflictionem ſuper
locum iſtum, ita vt omnis,qui audierit illã,
4 tinniant aures eius:* Eo quòd dereliquerint
me,& alienum fecerint locum iſtum: & liba
uerunt in eo dijs alienis,quos neſcierunt ip-
ſi,& patres eorum,& reges Iuda:& repleue
5 runt locum iſtum ſanguine innocentum.*Et
B ædificauerunt excelſa Baalim ad comburen
dos filios ſuos igni in holocauſtum Baalim:
quæ non præcepi, nec locutus ſum,nec aſcẽ
6 derunt in cor meum.* Propterea ecce dies
veniunt,dicit Dominus: & non vocabitur am
plius locus iſte , Topheth , & Vallis filij En-
7 nom:ſed Vallis occiſionis.* Et diſſipabo con
ſilium Iuda & Ieruſalem in loco iſto:& ſub-
uertam eos gladio in conſpectu inimicorũ
ſuorum,& in manu quærentium animas eo-
rum:& dabo cadauera eorum eſcam volati-
8 libus cæli,& beſtijs terræ.* "Et ponam ciui-
tatem hanc in ſtuporem, & in ſibilum: om-
nis,qui præterierit per eam,obſtupeſcet, &
9 ſibilabit ſuper vniuerſa plaga eius.* Et ciba

* Sup.18... Inf.49... & 50...

bo eos carnibus filiorum ſuorum, & carni- C
bus filiarum ſuarum: & vnuſquiſque carnē
amici ſui comedet in obſidione, & in angu-
ſtia, in qua concludent eos inimici eorum,
& qui quærunt animas eorum.* Et conteres 10
lagunculam in oculis virorum, qui ibunt te-
cum. * Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus 11
exercituum: Sic conteram populum iſtum
& ciuitatem iſtam, ſicut conteritur vas figu
li, quod non poteſt vltra inſtaurari:& in To-
pheth ſepelientur, eo quòd non ſit alius lo-
cus ad ſepeliendum. * Sic faciam loco huic, 12
ait Dominus, & habitatoribus eius: & po-
nam ciuitatem iſtam ſicut Topheth: * Et e- 13
runt domus Ieruſalem, & domus regum Iu- D
da ſicut locus Topheth, immundæ; omnes do
mus, in quarum domatibus ſacrificauerunt
omni militiæ cæli, & libauerunt libamina
dijs alienis. * Venit autem Ieremias de To- 14
pheth, quo miſerat eum Dominus ad pro-
phetandum, & ſtetit in atrio domus Domi-
ni, & dixit ad omnem populum: * Hæc di- 15
cit Dominus exercituum Deus Iſrael: Ecce
ego inducam ſuper ciuitatem hanc, & ſuper
omnes vrbes eius vniuerſa mala, quæ locu-
tus ſum aduerſum eam: quoniam indurauc-
runt ceruicem ſuam vt non audirent ſermo-
nes meos.

CAP. XX.

ET audiuit Phaſſur filius Emmer ſacer- 1
dos, qui conſtitutus erat princeps in do- A
mo Domini, Ieremiam prophetantem ſer-
mones iſtos.* Et percuſſit Phaſſur Ieremiam 2
prophetam, & miſit eum in neruum, quod
erat in porta Beniamin ſuperiori, in domo
Domini. * Cumque illuxiſſet in craſtinum, 3
eduxit Phaſſur Ieremiam de neruo. & dixit
ad eum Ieremias: Non Phaſſur vocauit Do-
minus nomen tuum, ſed pauorem vndique.
* Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego dabo 4
te in pauorem, te & omnes amicos tuos: &
corruent gladio inimicorum ſuorum, & ocu
li tui videbunt: & omnem Iudam dabo in
manum regis Babylonis: & traducet eos in
Babylonem, & percutiet eos gladio.* Et da- 5
bo vniuerſam ſubſtantiam ciuitatis huius, B
& omnem laborem eius, omneque pretium,
& cunctos theſauros regū Iuda dabo in ma-
nu inimicorum eorum:& diripient eos, &
tollent, & ducent in Babylonem.* Tu autem 6
Phaſſur, & omnes habitatores domus tuæ
ibitis in captiuitatem: & in Babylonem ve-
nies, & ibi morieris, ibique ſepelieris tu, &
omnes amici tui, quibus prophetaſti menda-
cium. * Seduxiſti me Domine, & ſeductus 7
ſum: fortior me fuiſti, & inualuiſti: factus
ſum in deriſum tota die, omnes ſubſannant
me.* Quia iam olim loquor, vociferans ini- 8
quitatem, & vaſtitatem clamito: & factus eſt
mihi ſermo Domini in opprobrium, & in
9 deriſum tota die.* Et dixi: Non recordabor
eius, neque loquar vltra in nomine illius: &
factus eſt in corde meo quaſi ignis exæſtuās,
clauſuſq. in oſſibus meis: & defeci, ferre nō
10 ſuſtinens.* Audiui enim contumelias multo
C rum, & terrorem in circuitu: Perſequimini,
& perſequamur eum: ab omnibus viris, qui
erant pacifici mei, & cuſtodiētes latus meū:
ſi quo modo decipiatur, & præualeamus ad-
uerſus eum, & cōſequamur vltionem ex eo.
11 * Dominus autem mecum eſt quaſi bellator
fortis: idcirco qui perſequuntur me, cadent,
& infirmi erunt: confundentur vehemēter,
"quia non intellexerunt opprobrium ſem- * Inf.23.g.40
12 piternum, quod numquam delebitur.* Et tu * Su.11.d.20.
Domine exercituum "probator iuſti, qui vi- & 17.b.10
des renes & cor: videam quæſo vltionē tuā
ex eis: tibi enim reuelaui cauſam meam.
13 * Cantate Domino, laudate Dominum: quia
liberauit animam pauperis de manu malo- * Iob.3.a.2
14 rum. * "Maledicta dies, in qua natus ſum:
D dies, in qua peperit me mater mea, nō ſit be
15 nedicta. * Maledictus vir, qui annūciauit pa-
tri meo, dicens: Natus eſt tibi puer maſculus:
16 & quaſi gaudio lætificauit eum. * Sit homo
ille vt ſunt ciuitates, quas ſubuertit Domi-
nus, & non pœnituit eum: audiat clamorem
mane, & vlulatum in tempore meridiano:
17 qui non me interfecit a vulua, vt fieret mihi
mater mea ſepulchrum, & vulua eius conce
18 ptus æternus.* Quare de vulua egreſſus ſū,
vt viderem laborem & dolorem, & conſu-
merentur in confuſione dies mei?

CAP. XXI.

1 VErbum, quod factum eſt ad Ieremiam
A a Domino, quando miſit ad eū rex Se-
decias Phaſſur filium Melchiæ, & Sophoniā
2 filium Maaſiæ ſacerdotem, dicens:* Interro
ga pro nobis Dominum, quia Nabuchodo-
noſor rex Babylonis præliatur aduerſū nos:
ſi forte faciat Dominus nobiſcum ſecūdum
3 omnia mirabilia ſua, & recedat a nobis. * Et
dixit Ieremias ad eos: Sic dicetis Sedeciæ:
4 * Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Ecce ego
cōuertam vaſa belli, quæ in manibus veſtris
ſunt, & quibus vos pugnatis aduerſum regē
Babylonis, & Chaldæos, qui obſidēt vos in
circuitu murorum: & congregabo ea in me
5 dio ciuitatis huius.* Et debellabo ego vos in
B manu extenta:& in brachio forti, & in furo-
6 re, & in indignatione, & in ira grandi. * Et
percutiam habitatores ciuitatis huius, & ho
mines & beſtiæ peſtilentia magna morientur.
7 * Et poſt hæc ait Dominus: dabo Sedeciam
regem Iuda, & ſeruos eius, & populū eius,
& qui derelicti ſūt in ciuitate hac a peſte, &
gladio, & fame, in manu Nabuchodonoſor
regis Babylonis, & in manu inimicorum eo-
rum,

rum, & in manu quærentiũ animam eorum,
& percutiet eos in ore gladij, & non flecte-
tur, neque parcet, nec miſerebitur. * Et ad 8
populum hunc dices: hæc dicit Dominus: C
Ecce ego do coram vobis viã vitæ, & viam
[Inf.38.a.2] mortis.* " Qui habitauerit in vrbe hac, mo- 9
rietur gladio, & fame, & peſte: qui autem e-
greſſus fuerit, & transfugerit ad Chaldæos,
qui obſident vos, viuet, & erit ei anima ſua,
quaſi ſpolium. * Poſui enim faciem meam 10
ſuper ciuitatem hanc in malum, & nõ in bo
num, ait Dominus: in manu regis Babylo-
nis dabitur, & exuret eam igni. * Et domui 11
regis Iuda: Audite verbum Domini, * do- 12
[Inf.22.a.3] mus Dauid, hæc dicit Dominus: " Iudicate D
mane iudicium, & eruite vi oppreſſum de
manu calumniantis: ne forte egrediatur vt
ignis indignatio mea, & ſuccendatur, & nõ
ſit qui extinguat propter malitiam ſtudiorũ
veſtrorum.* Ecce ego ad te habitatricẽ val- 13
lis ſolidæ atque campeſtris, ait Dominus: qui
dicitis: Quis percutiet nos? & quis ingre-
dietur domos noſtras? * Et viſitabo ſuper 14
vos iuxta fructum ſtudiorum veſtrorum, di-
cit Dominus: & ſuccendam ignem in ſaltu e-
ius: & deuorabit omnia in circuitu eius.

CAP. XXII.

HÆc dicit Dominus: Deſcende in domũ 1
regis Iuda, & loqueris ibi verbum A
hoc, * & dices: Audi verbum Domini rex 2
Iuda, qui ſedes ſuper ſolium Dauid: tu &
ſerui tui, & populus tuus, qui ingredimi-
ni per portas iſtas. * Hæc dicit Dominus: 3
[Sup.21.d.12] " Facite iudicium & iuſtitiam, & liberate vi
oppreſſum de manu calumniatoris: & ad-
uenam, & pupillum, & viduam nolite con-
triſtare, neque opprimatis inique: & ſan-
guinem innocentem ne effundatis in loco
iſto. * Si enim facientes feceritis verbum 4
iſtud: ingredientur per portas domus huius B
reges ſedentes de genere Dauid ſuper thro-
num eius, & aſcendentes currus & equos, ip
ſi & ſerui, & populus eorum. * Quòd ſi non 5
audieritis verba hæc: in memetipſo iuraui,
dicit Dominus, quia in ſolitudinem erit do-
mus hæc. * Quia hæc dicit Dominus ſuper 6
domum regis Iuda: Galaad tu mihi caput Li-
bani: ſi non poſuero te ſolitudinem, vrbes
inhabitabiles. * Et ſanctificabo ſuper te in- 7
terficientem virum & arma eius: & ſuccidẽt
electas cedros tuas, & præcipitabũt in ignẽ.
* Et pertranſibunt gentes multæ per ciuita- 8
tem hanc: & dicet vnuſquiſq. proximo ſuo: C
[Deu.29.d.24. 3.Re.9.b.8.] " Quare fecit Dominus ſic ciuitati huic grã-
di?* Et reſpondebunt: Eo quòd derelique- 9
rint pactum Domini Dei ſui, & adorauerint
deos alienos, & ſeruierint eis. * Nolite fle- 10
re mortuum, neque lugeatis ſuper eum fle-
tu: plangite eum, qui egreditur, quia non re-
uertetur vltra, nec videbit terram natiuita-
11 tis ſuæ.* Quia hæc dicit Dominus ad Sellum
filium Ioſiæ regem Iuda, qui regnauit pro
Ioſia patre ſuo, qui egreſſus eſt de loco iſto:
12 Non reuertetur huc amplius: * ſed in loco,
ad quem tranſtuli eum, ibi morietur, & ter-
13 ram iſtam non videbit amplius. * Væ qui æ-
D dificat domum ſuam in iniuſtitia, & cœna-
cula ſua non in iudicio: amicum ſuum oppri-
met fruſtra, & mercedem eius non reddet
14 ei.* Qui dicit: Ædificabo mihi domum latã,
& cœnacula ſpatioſa: qui aperit ſibi fene-
ſtras, & facit laquearia cedrina, pingitque ſi-
15 nopide.* Numquid regnabis, quoniam con-
fers te cedro? pater tuus numquid nõ come-
dit & bibit, & fecit iudicium, & iuſtitiam
16 tunc cũ bene erat ei?* Iudicauit cauſã paupe
ris & egeni in bonum ſuum: numquid non
17 ideo quia cognouit me, dicit Dominus?* Tui
vero oculi & cor ad auaritiam, & ad ſangui
nem innocentem fundendum, & ad calum-
18 niam, & ad curſum mali operis. * Propte-
E rea hæc dicit Dominus ad Ioakim filiũ Ioſiæ
regem Iuda: Non plangent eum: Væ fra-
ter & væ ſoror: non concrepabunt ei: Væ
19 Domine, & væ inclyte. * Sepultura aſini ſe-
pelietur, putrefactus & proiectus extra por
20 tas Ieruſalem.* Aſcende Libanum, & clama:
& in Baſan da vocem tuam, & clama ad tran-
ſeuntes, quia contriti ſunt omnes amatores
21 tui. * Locutus ſum ad te in abundantia tua;
& dixiſti: Non audiam: hæc eſt via tua ab ado
leſcentia tua, quia non audiſti vocem meam:
22 * Omnes paſtores tuos paſcet ventus, & a-
F matores tui in captiuitatem ibunt: & tunc
confunderis, & erubeſces ab omni malitia
23 tua.* Quæ ſedes in Libano, & nidificas in ce
dris, quomodo cõgemuiſti cum veniſſent ti-
24 bi dolores, quaſi dolores parturientis?* Vi-
uo ego, dicit Dominus: quia ſi fuerit Iecho-
nias filius Ioakim regis Iuda, annulus in ma-
25 nu dextera mea, inde euellam eum.* Et dabo
te in manu quærentium animam tuam, & in
manu quorum tu formidas faciem, & in ma-
nu Nabuchodonoſor regis Babylonis, & in
26 manu Chaldæorum. * Et mittam te, & ma-
G trem tuam, quæ genuit te: in terram alienã,
27 in qua nati non eſtis, ibiq. moriemini:* & in
terram, ad quam ipſi leuant animam ſuam vt
28 reuertantur illuc: non reuertentur. * Num-
quid vas fictile atque contritum vir iſte Ie-
chonias? numquid vas abſque omni volu-
ptate? quare abiecti ſunt ipſe & ſemen eius,
& proiecti in terram, quam ignorauerunt?
29 * Terra, terra, terra, audi ſermonem Domi-
30 ni.* Hæc dicit Dominus: Scribe virum iſtum
ſterilem, virum, qui in diebus ſuis non pro-
ſperabitur: nec enim erit de ſemine eius vir,
qui ſedeat ſuper ſolium Dauid, & poteſtatẽ
habeat vltra in Iuda.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XXIII.

VÆ paſtoribus, qui diſperdunt & dila- 1
cerant gregem paſcuæ meæ, dicit Do- A
minus.* Ideo hęc dicit Dominus Deus Iſrael 2
ad paſtores, qui paſcunt populum meum:
Vos diſperſiſtis gregem meum, & eieciſtis
eos, & nō viſitaſtis eos: ecce ego viſitabo ſu
per vos malitiam ſtudiorum veſtrorum, ait
Dominus.* Et ego cōgregabo reliquias gre 3
gis mei de omnibus terris, ad quas eiecero
eos illuc: & conuertam eos ad rura ſua: &
creſcent & multiplicabuntur.* Et ſuſcitabo 4
ſuper eos paſtores, & paſcent eos: non for-
midabunt vltra, & non pauebunt: & nullus
quæretur ex numero, dicit Domin⁹.* Ecce 5
dies veniunt, dicit Dominus: & ſuſcitabo Da
uid germē iuſtum: & regnabit rex, & ſapiēs
erit: & faciet iudicium & iuſtitiam in terra.
*In diebus illis ſaluabitur Iuda, & Iſrael ha- 6
bitabit confidenter: & hoc eſt nomen, quod
vocabunt eum, Dominus iuſtus noſter.* Pro 7
pter hoc ecce dies veniunt, dicit Dominus, B
& non dicent vltra: Viuit Dominus, qui
eduxit filios Iſrael de Terra Ægypti: *Sed: 8
Viuit Dominus, qui eduxit & adduxit ſe-
men domus Iſrael de Terra Aquilonis, & de
cunctis terris, ad quas eieceram eos illuc: &
habitabunt in terra ſua. * Ad prophetas: 9
Contritum eſt cor meum in medio mei, con
tremuerūt omnia oſſa mea: factus ſum quaſi
vir ebrius, & quaſi homo madidus a vino
a facie Domini, & a facie verborum ſancto-
rum eius. * Quia adulteris repleta eſt ter- 10
ra, quia a facie maledictionis luxit terra,
arefacta ſunt arua deſerti: factus eſt curſus
eorum malus, & fortitudo eorum diſſimilis.
*Propheta namq. & ſacerdos polluti ſunt: 11
& in domo mea inueni malum eorum, ait C
Dominus.* Idcirco via eorum erit quaſi lu- 12
bricum in tenebris: impellētur enim, & cor
ruent in ea: afferam enim ſuper eos mala,
annum viſitationis eorum, ait Dominus.* Et 13
in prophetis Samariæ vidi fatuitatem: pro-
phetabant in Baal, & decipiebant populum
meum Iſrael. * Et in prophetis Ieruſalem vi 14
di ſimilitudinem adulterantium, & iter men
dacij: & confortauerunt manus peſſimorū
vt non conuerteretur vnuſquiſque a malitia
ſua: Facti ſunt mihi omnes vt Sodoma, & ha-
bitatores eius quaſi Gomorrha.* Propterea 15
hæc dicit Dominus exercituum ad prophe-
tas: Ecce ego cibabo eos abſinthio, & po- D
tabo eos felle: a prophetis enim Ieruſalem
egreſſa eſt pollutio ſuper omnem terram.
* Hæc dicit Dominus exercituum: No- 16
lite audire verba prophetarum, qui prophe
tant vobis, & decipiunt vos: viſionem cor-
dis ſui loquuntur, non de ore Domini. * Di- 17
cunt his, qui blaſphemant me: Locutus eſt
Dominus: Pax erit vobis: & omni, qui am- *Sup.5.e.15 & 14.b.18
bulat in prauitate cordis ſui, dixerunt: Nō
18 veniet ſuper vos malum. * Quis enim affuit
in cōſilio Domini, & vidit & audiuit ſermo-
nem eius? quis conſiderauit verbum illius
19 & audiuit? * Ecce turbo Dominicæ indi- *Inf.30.e.24
gnationis egredietur, & tempeſtas erūpens
20 ſuper caput impiorum veniet. * Non reuer-
tetur furor Domini vſque dum faciat, &
E vſque dum compleat cogitationem cordis
ſui: in nouiſſimis diebus intelligetis conſiliū
21 eius.* Non mittebam prophetas, & ipſi cur-
rebant: non loquebar ad eos, & ipſi prophe
22 tabant.* Si ſtetiſſent in conſilio meo, & nota
feciſſent verba mea populo meo, auertiſſē
vtique eos a via ſua mala, & a cogitationib.
23 ſuis peſſimis. * Putaſne Deus è vicino ego
ſum, dicit Dominus? & non Deus de longe?
24 * Si occultabitur vir in abſconditis: & ego
non videbo eum, dicit Dominus? numquid
non cælum & terram ego impleo, dicit Do
25 minus? * Audiui quę dixerunt prophetæ, pro
phetantes in nomine meo mendacium, atq.
26 dicentes: Somniaui, ſomniaui. * Vſquequo
F iſtud eſt in corde prophetarum vaticinātiū
mendacium, & prophetantium ſeductiones
27 cordis ſui? * Qui volunt facere vt obliuiſca-
tur populus meus nominis mei ꝓpter ſom-
nia eorum, quæ narrat vnuſquiſque ad pro-
ximum ſuum: ſicut obliti ſunt patres eorum
28 nominis mei propter Baal. * Propheta,
qui habet ſomnium, narret ſomnium: &
qui habet ſermonem meum, loquatur ſer-
monem meū vere: quid paleis ad triticum,
29 dicit Dominus? * Numquid non verba
mea ſunt quaſi ignis, dicit Dominus: & qua-
30 ſi malleus conterens petram? * Propterea
ecce ego ad prophetas, ait Dominus: qui fu-
rantur verba mea vnuſquiſque a proximo
31 ſuo. * Ecce ego ad prophetas, ait Domi-
nus, qui aſſumunt linguas ſuas, & aiunt: Di-
32 cit Dominus. * Ecce ego ad prophetas ſom-
niantes mendacium, ait Dominus, qui nar-
rauerunt ea, & ſeduxerunt populum meum
in mendacio ſuo, & in miraculis ſuis: cum
ego non miſiſſem eos, nec mandaſſem eis,
qui nihil profuerunt populo huic, dicit Do
33 minus. * Si igitur interrogauerit te popu-
G lus iſte, vel propheta, aut ſacerdos, dicens:
Qđ eſt onus Domini? dices ad eos: Vos eſtis
onus. proijciam quippe vos, dicit Dominus.
34 *Et propheta, & ſacerdos, & populus qui di
cit: Onus Domini: viſitabo ſuper virum il-
35 lum, & ſuper domū eius.* Hæc dicetis vnuſ-
quiſque ad proximum, & ad fratrem ſuum:
Quid reſpondit Dominus? & quid locutus
36 eſt Dominus? * Et onus Domini vltra non
memorabitur: quia onus erit vnicuiq. ſermo
ſuus: & peruertiſtis verba Dei viuentis, Do
37 mini exercituum Dei noſtri. * Hæc dices ad
prophetam: Quid reſpondit tibi Dominus?

& quid

& quid locutus eſt Dominus? * Si autem 38
onus Domini dixeritis: propter hoc hæc di-
cit Dominus: Quia dixiſtis ſermonem iſtum:
Onus Domini: & miſi ad vos, dicens: Noli-
te dicere: Onus Domini: *Propterea ecce e- 39
go tollam vos portans, & derelinquam vos,
& ciuitatem, quam dedi vobis, & patribus
[a] Sup.20.c.11. veſtris a facie mea. * [a] Et dabo vos in oppro 40
brium ſempiternum, & in ignominiam æter
nam, quæ numquam obliuione delebitur.

CAP. XXIIII.

OStendit mihi Dominus: & ecce duo 1
calathi pleni ficis, poſiti ante templũ A
Domini, poſtquam tráſtulit Nabuchodono-
ſor rex Babylonis Iechoniam filiũ Ioakim
regem Iuda, & principes eius, & fabrum, &
incluſorem de Ieruſalem, & adduxit eos in
Babylonẽ.* Calathus vnus ficus bonas habe 2
bat nimis, vt ſolent ficus eſſe primi tempo-
ris: & calathus vnus ficus habebat malas ni-
mis, quę comedi nõ poterant, eo quòd eſſẽt
malæ.* Et dixit Dominus ad me: Quid tu vi- 3
des Ieremia? Et dixi: Ficus, ficus bonas, bo- B
nas valde: & malas, malas valde: quæ comedi
non poſſunt, eo quòd ſint malæ. * Et factum 4
eſt verbum Domini ad me, dicens: * Hæc di- 5
cit Dominus Deus Iſrael: Sicut ficus hæ bo-
næ: ſic cognoſcam tranſmigrationem Iuda,
quã emiſi de loco iſto in Terram Chaldæo-
rum, in bonum.* Et ponam oculos meos ſu- 6
per eos ad placandum, & reducam eos in C
terram hanc: & ędificabo eos, & nõ deſtruã:
& plantabo eos, & non euellam. * Et dabo 7
eis cor vt ſciant me, quia ego ſum Dominus:
[a] Su.21.d.33 [a] & erunt mihi in populum, & ego ero eis in
Deum: quia reuertẽtur ad me in toto corde
[b] Inf.29.d.17 ſuo.* [b] Et ſicut ficus peſſimæ, quæ comedi nõ 8
poſſunt, eo quòd ſint malæ: hæc dicit Domi D
nus, ſic dabo Sedeciam regem Iuda, & prin
cipes eius, & reliquos de Ieruſalem, qui re-
manſerunt in vrbe hac, & qui habitant in
Terra Ægypti.* Et dabo eos in vexationem, 9
afflictionemq. omnibus regnis terræ: in op-
probrium, & in parabolam, & in prouer-
bium, & in maledictionem in vniuerſis lo-
cis, ad quæ eieci eos.* Et mittam in eis gla- 10
dium, & famem, & peſtem: donec conſumã-
tur de terra, quam dedi eis, & patribus eorũ.

CAP. XXV.

VErbum, quod factum eſt ad Ieremiam 1
de omni populo Iuda in anno quarto A
Ioakim filij Ioſiæ regis Iuda, (ipſe eſt annus
primus Nabuchodonoſor regis Babylonis.)
* Quod locutus eſt Ieremias propheta ad 2
omnem populum Iuda, & ad vniuerſos
habitatores Ieruſalem, dicens: *A tertiode- 3
cimo anno Ioſiæ filij Ammon regis Iuda vſ-
que ad diem hanc: iſte tertius & vigeſimus
annus; factum eſt verbum Domini ad me,
& locutus ſum ad vos de nocte conſurgens
4 & loquens: & non audiſtis.* Et miſit Domi-
nus ad vos omnes ſeruos ſuos prophetas, cõ
ſurgens diluculo, mittẽſq. & nõ audiſtis, ne-
5 que iclinaſtis aures veſtras vt audiretis, * cũ
diceret: * Reuertimini vnuſquiſque a via [a] 4.Reg. 13. Sup.11.b. Inf.35.d
ſua mala, & a peſſimis cogitationibus ve-
ſtris: & habitabitis in terra, quam dedit Do-
minus vobis, & patribus veſtris a ſæculo &
6 vſque in ſæculum. * Et nolite ire poſt deos
B alienos vt ſeruiatis eis, adoretiſq. eos: neque
me ad iracundiam prouocetis in operibus
7 manuum veſtrarum, & nõ affligam vos.* Et
non audiſtis me, dicit Dominus, vt me ad
iracundiã prouocaretis in operibus manuũ
8 veſtrarum in malum veſtrum. * Propterea
hæc dicit Domin⁹ exercituum: Pro eo quod
9 non audiſtis verba mea: * ecce ego mittam,
& aſſumam vniuerſas cognationes Aquilo-
nis, ait Dominus, & Nabuchodonoſor regẽ
Babylonis ſeruum meum: & adducam eos
ſuper terrã iſtam, & ſuper habitatores ei⁹,
& ſuper omnes nationes, quæ in circuitu il
lius ſunt: & interficiam eos, & ponam eos in
ſtuporem, & in ſibilum, & in ſolitudines
10 ſempiternas.* Perdamq. ex eis vocem gau-
C dij & vocem lætitiæ, vocem ſponſi, & vo-
cem ſponſæ, vocem molæ, & lumen lucer-
11 næ.* [a] Et erit vniuerſa terra hæc in ſolitudi- [a] Dan. ... 2.Par. ... 2.E...
nem, & in ſtuporem: & ſeruient omnes gen-
tes iſtæ regi Babylonis ſeptuaginta annis.
12 *Cumque impleti fuerint ſeptuaginta anni,
viſitabo ſuper regem Babylonis, & ſuper gẽ
tem illam, dicit Dominus, iniquitatem eo-
rum, & ſuper terram Chaldæorum: & ponã
13 illam in ſolitudines ſempiternas.* Et addu-
cam ſuper terram illam, omnia verba mea,
quæ locutus ſum contra eam, omne quod
ſcriptum eſt in libro iſto, quæcumq. prophe
tauit Ieremias aduerſum omnes gentes:
14 *Quia ſeruierunt eis cum eſſent gentes mul
tæ, & reges magni: & reddam eis ſecundum
opera eorum, & ſecundum facta manuum
15 ſuarum.* Quia ſic dicit Dominus exercituũ
D Deus Iſrael: Sume calicem vini furoris hui⁹
de manu mea: & propinabis de illo cunctis
16 gentibus, ad quas ego mittam te.* Et bibẽt,
& turbabuntur, & inſanient a facie gladij,
17 quem ego mittam inter eos. * Et accepi ca-
licem de manu Domini, & propinaui cun-
ctis gentibus, ad quas miſit me Dominus:
18 *Ieruſalem, & ciuitatibus Iuda, & regibus
eius, & principibus eius: vt darem eos in ſo-
litudinem, & in ſtuporem, & in ſibilum, & ĩ
19 maledictionẽ, ſicut eſt dies iſta: * Pharaoni
regi Ægypti, & ſeruis eius, & principib. ei⁹,
20 & oĩ populo eius, *& vniuerſis generaliter:
cũctis regibus terræ Auſitidis, & cunctis re-
gib. terræ Philiſthijm, & Aſcaloni, & Gazæ,
& Ac-

& Accaron,& reliquijs Azoti,* & Idumææ, 21
& Moab,& filijs Ammõ: * Et cũctis regibus 22
Tyri,& vniuerſis regibus Sidonis:& regibus
terræ inſularum,qui ſunt trans mare:* Et De 23
dan , & Thema , & Buz , & vniuerſis qui at-
tonſi ſunt in comam : * Et cunctis regibus 24
Arabiæ, & cunctis regibus Occidentis , qui
habitant in deſerto : * Et cunctis regibus 25
Zambri , & cunctis regibus Elam, & cunctis E
regibus Medorum:*cunctis quoque regibus 26
Aquilonis de prope & de longe , vnicuique
contra fratrem ſuum: & omnibus regnis ter
ræ,quæ ſuper faciem eius ſunt:& rex Seſach
bibet poſt eos. * & dices ad eos : Hæc dicit 27
Dominus exercituum Deus Iſrael : Bibite ,
& inebriamini,& vomite:& cadite,neque
ſurgatis a facie gladij,quem ego mittam in-
ter vos. * Cumque noluerint accipere cali- 28
cem de manu tua vt bibãt,dices ad eos: Hæc F
dicit Dominus exercituum : Bibentes bibe-
l.27 tis: * quia ecce in ciuitate, in qua inuoca- 29
tum eſt nomen meum,ego incipiam affligere
re , & vos quaſi innocentes & immunes eri-
tis? non eritis immunes : gladium enim ego
voco ſuper omnes habitatores terræ , dicit
Dominus exercituum . * Et tu prophetabis 30
ad eos omnia verba hæc , & dices ad illos :
l. 16 * Dominus de excelſo rugiet,& de habitacu
2 lo ſancto ſuo dabit vocem ſuam:rugiens ru-
giet ſuper decorem ſuum:celeuma quaſi cal
cantium concinetur aduerſus omnes habi-
tatores terræ.* Peruenit ſonitus vſq. ad ex- 31
trema terræ:quia iudicium Domino cũ gen-
tibus : iudicatur ipſe cum omni carne , im-
pios tradidi gladio,dicit Dominus. * Hæc di 32
cit Dominus exercituum:Ecce afflictio egre
dietur de gente in gentem:& turbo magnus
egredietur a ſummitatibus terræ. * Et erunt 33
interfecti Domini in die illa a ſummo terræ
vſque ad ſummum eius:non plangentur , & G
non colligentur,neque ſepeliẽtur:in ſterqui
linium ſuper faciem terræ iacebunt.* Vlula- 34
te paſtores,& clamate:& aſpergite vos cine
re optimates gregis:quia completi ſunt dies
veſtri:vt interficiamini ; & diſſipationes ve-
ſtræ,& cadetis quaſi vaſa pretioſa. * Et peri- 35
bit fuga a paſtoribus, & ſaluatio ab optima
tibus gregis.* Vox clamoris paſtorũ, & vlu 36
latus optimatum gregis : quia vaſtauit Do-
minus paſcua eorum.* Et conticuerunt arua 37
pacis a facie iræ furoris Domini.*Dereliquit 38
quaſi leo vmbraculum ſuum , quia facta eſt
terra eorum in deſolationem a facie iræ co-
lumbæ,& a facie iræ furoris Domini.

CAP. XXVI.

IN principio regni Ioackim filij Ioſiæ regis 1
Iuda,factum eſt verbum iſtud a Domino, A
dicens: * Hæc dicit Dominus : Sta in atrio 2
domus Domini,& loqueris ad omnes ciuita
tes Iuda,de quibus veniunt vt adorent in do
mo Domini , vniuerſos ſermones , quos ego
mandaui tibi vt loquaris ad eos:noli ſubtra-
3 here verbum, * ſi forte audiant & conuertã
tur vnuſquiſque a via ſua mala:& pœniteat
me mali quod cogito facere eis propter ma
4 litiam ſtudiorum eorum . * Et dices ad eos:
B Hæc dicit Dominus : Si non audieritis me vt
5 ambuletis in lege mea,quam dedi vobis * vt
audiatis ſermones ſeruorum meorum Pro-
phetarum,quos ego miſi ad vos de nocte cõ
6 ſurgens,& dirigens,& non audiſtis:* * Dabo * 1.Reg.4.a.3 b.10
domum iſtam ſicut Silo , & vrbem hanc da-
bo in maledictionem cunctis gentibus ter-
7 ræ.* Et audierunt Sacerdotes,& prophetæ ,
& omnis populus Ieremiam loquentem ver
8 ba hæc in domo Domini. * Cumq. compleſ-
ſet Ieremias loquẽs omnia, quæ præceperat
ei Dominus vt loqueretur ad vniuerſum po
pulum, apprehenderunt eum ſacerdotes , &
prophetæ,& omnis populus,dicens : Morte
9 moriatur . * Quare prophetauit in nomine
C Domini,dicens : Sicut Silo erit domus hæc:
& vrbs iſta deſolabitur, eo quod non ſit ha-
bitator ? & congregatus eſt omnis populus
10 aduerſus Ieremiam in domo Domini . * Et
audierũt principes Iuda verba hæc: & aſcen
derũt de domo regis in domum Domini , &
ſederunt in introitu portæ domus Domini
11 nouæ. * Et locuti ſunt ſacerdotes & prophe
tæ ad principes,& ad omnem populũ, dicen
tes:Iudicium mortis eſt viro huic: quia pro-
phetauit aduerſus ciuitatem iſtam, ſicut au-
12 diſtis auribus veſtris . * Et ait Ieremias ad
D omnes principes, & ad vniuerſum populũ, * Sup 25. c.13
dicens: * Dominus miſit me vt prophetarem
ad domum iſtam , & ad ciuitatem hanc om- * Sup.7.a.3
13 nia verba quæ audiſtis . * * Nunc ergo bonas
facite vias veſtras,& ſtudia veſtra, & audite
vocẽ Dñi Dei veſtri: & pœnitebit Dñm ma-
14 li,quod locutus eſt aduerſum vos. * Ego au-
tem ecce in manibus veſtris ſum: facite mi-
hi quod bonum & rectum eſt in oculis ve-
15 ſtris : * Verumtamen ſcitote & cognoſcite,
quod ſi occideritis me,ſanguinem innocen-
tem tradetis contra voſmetipſos , & contra
E ciuitatem iſtam,& habitatores eius. in veri-
tate enim miſit me Dominus ad vos, vt lo-
quererer in auribus veſtris omnia verba hæc.
16 * Et dixerunt principes , & omnis populus
ad ſacerdotes & ad prophetas: Non eſt viro
huic iudiciũ mortis : quia in nomine Domi-
17 ni Dei noſtri locutus eſt ad nos . * Surrexe-
runt ergo viri de ſenioribus terræ : & dixe-
runt ad omnem cœtum populi , loquentes:
18 * Michæas de Moraſthi fuit propheta in die-
F bus Ezechiæ regis Iuda,& ait ad omnẽ popu
lum Iuda,dicens: Hæc dicit Dominus exerci
tuum: * Sion quaſi ager arabitur : & Ieruſa- * Mic 3. d. 18
lem in aceruum lapidum erit : & mons do-
19 mus in excelſa ſiluarum . * Numquid morte
condemi-

condemnauit eum Ezechias rex Iuda, & om
nis Iuda? numquid non timuerunt Domi-
num, & deprecati ſunt faciẽ Domini: & pœ-
nituit Dominũ mali, quod locutus fuerat ad
uerſum eos? Itaque nos facimus malũ grãde
contra animas noſtras.* Fuit quoque vir pro 20
phetans in nomine Domini, Vrias filius Se-
mei de Cariathiarim: & prophetauit aduer-
ſus ciuitatem iſtam, & aduerſus terram hanc
iuxta omnia verba Ieremiæ.* Et audiuit rex 21
Ioakim, & omnes potentes, & principes e-
ius verba hæc: & quæſiuit rex interficere eũ. G
Et audiuit Vrias, & timuit, fugitq. & ingreſ-
ſus eſt Ægyptum.* Et miſit rex Ioakim viros 22
in Ægyptũ, Elnathan filium Achobor, & vi-
ros cum eo in Ægyptum.* Et eduxerunt V- 23
riam de Ægypto: & adduxerunt eum ad re-
gem Ioakim, & percuſſit eũ gladio: & proie-
cit cadauer eius in ſepulchris vulgi ignobilis.
* Igitur manus Ahicam filij Saphan fuit cum 24
Ieremia, vt non traderetur in manus populi,
& interficerent eum.

CAP. XXVII.

IN principio regni Ioakim filij Ioſiæ regis 1
Iuda, factum eſt verbum iſtud ad Iere- A
miam a Domino, dicens: * Hæc dicit Domi- 2
nus ad me: Fac tibi vincula, & catenas: &
pones eas in collo tuo. * Et mittas eas ad re- 3
gem Edom, & ad regem Moab, & ad regem
filiorum Ammon, & ad regem Tyri, & ad re
gem Sidonis: in manu nunciorum, qui vene-
rũt Ieruſalem ad Sedeciam regem Iuda. * Et 4
præcipies eis vt ad Dominos ſuos loquãtur:
Hæc dicit Dominus exercituũ Deus Iſrael:
Hæc dicetis ad dominos veſtros: * Ego feci 5
terram, & homines, & iumenta, quæ ſunt ſu B
per faciẽ terræ, in fortitudine mea magna,
& in brachio meo extento: & dedi eam ei,
qui placuit in oculis meis. * Et nũc itaq. ego 6
dedi omnes terras iſtas in manu Nabuchodo
noſor regis Babylonis ſerui mei: inſuper &
beſtias agri dedi ei vt ſeruiãt illi. * Et ſeruiẽt 7
ei omnes gẽtes, & filio eius, & filio filij eius:
donec veniat tempus terræ eius & ipſius: &
ſeruient ei gentes multæ, & reges magni.
* Gens autem, & regnum, quod non ſeruie- 8
rit Nabuchodonoſor regi Babylonis, & qui
cũq. nõ curuauerit collum ſuum ſub iugo re
gis Babilonis: in gladio, & in fame, & in pe-
ſte viſitabo ſuper gentẽ illam, ait Dominus:
donec conſumam eos in manu eius. * * Vos 9
ergo nolite audire prophetas veſtros, & diui
nos, & ſomniatores, & augures, & maleficos,
qui dicũt vobis: Nõ ſeruietis regi Babylonis.
* Quia mendaciũ prophetãt vobis: vt lõge 10
vos faciãt de terra veſtra, & eijciãt vos, & pe
reatis.* Porro gens, q̃ ſubiecerit ceruicẽ ſuã 11
ſub iugo regis Babylonis, & ſeruierit ei; di-
mittã eã in terra ſua, dicit Dominus: & co-

* Sup. 23. d. 16.
Inf. 29. b. 8.

12 let eam, & habitabit in ea. * Et ad Sedeciam
regem Iuda locutus ſum ſecundum omnia
C verba hæc, dicens: Subijcite colla veſtra ſub
iugo regis Babylonis, & ſeruite ei, & popu-
13 lo eius, & viuetis.* Quare moriemini tu &
populus tuus gladio, & fame, & peſte, ſicut
locutus eſt Dominus ad gentem, quæ ſerui-
14 re noluerit regi Babylonis? * Nolite audire
verba prophetarum dicentium vobis: Non
ſeruietis regi Babylonis: quia mẽdacium ipſi
15 loquuntur vobis. * * Quia non miſi eos, ait
Dominus: & ipſi prophetant in nomine meo
mendaciter: vt eijciant vos, & pereatis tam
vos, quàm prophetæ, qui vaticinantur vo-
16 bis.* Et ad ſacerdotes, & ad populum iſtum
locutus ſum, dicens: Hæc dicit Dominus: No-
lite audire verba prophetarum veſtrorum,
qui prophetant vobis, dicẽtes: Ecce vaſa Do
mini reuertentur de Babylone nũc cito, mẽ
17 dacium enim prophetant vobis. * Nolite er-
go audire eos, ſed ſeruite regi Babylonis, vt
viuatis. quare datur hæc ciuitas in ſolitudi-
18 nem? * Et ſi prophetæ ſunt, & eſt verbum
D Domini in eis: occurrant Domino exerci-
tuum, vt non veniant vaſa, quæ derelicta
fuerant in domo Domini, & in domo regis
19 Iuda, & in Ieruſalem, in Babylonem.* Quia
hæc dicit Dominus exercituum * ad colum-
nas, & ad mare, & ad baſes, & ad reliqua va-
20 ſorũ, quæ remanſerunt in ciuitate hac:* quæ
non tulit Nabuchodonoſor rex Babylonis,
cum transferret Iechoniam filiũ Ioakim re-
gem Iuda de Ieruſalem in Babylonẽ, & om-
21 nes optimates Iuda & Ieruſalẽ. * Quia hæc
dicit Dominus exercituũ Deus Iſrael ad va-
ſa, quæ derelicta ſunt in domo Domini, & in
22 domo regis Iuda & Ieruſalem: * In Babylo-
nem transferentur, & ibi erunt vſq. ad diem
viſitationis ſuæ, dicit Dominus, & afferri fa-
ciam ea, & reſtitui in loco iſto.

CAP. XXVIII.

1 ET factum eſt in anno illo, in principio
A regni Sedeciæ regis Iuda, in anno quar
to, in menſe quinto, dixit ad me Hananias fi
lius Azur propheta de Gabaon, in domo Do
mini coram ſacerdotibus & omni populo, di
2 cens: Hæc dicit Dominus exercituum Deus
Iſrael: Contriui iugum regis Babylonis:
3 Adhuc duo anni dierum, & ego referri fa-
ciam ad locum iſtũ omnia vaſa domus Do-
mini, quæ tulit Nabuchodonoſor rex Baby-
lonis de loco iſto, & trãſtulit ea in Babylo-
4 nẽ.* Et Iechoniã filium Ioakim regẽ Iuda,
& omnem transmigrationem Iuda, qui in-
greſſi ſunt in Babylonẽ, ego cõuertam ad lo
cum iſtum, ait Dñs: conteram enim iugum
5 regis Babylonis. * Et dixit Ieremias prophe
B ta ad Hananiam prophetam in oculis ſacer-
dotum, & in oculis omnis populi, qui ſtabat
in do-

in domo Domini. * & ait Ieremias prophe- 6
ta: Amen, ſic faciat Dominus: ſuſcitet Domi-
nus verba tua, quæ propheταſti: vt referatur
vaſa in domum Domini, & omnis tranſmi-
gratio de Babylone ad locum iſtum. * Verũ 7
tamen audi verbum hoc, quod ego loquor
in auribus tuis, & in auribus vniuerſi popu
li: * Prophetæ, qui fuerũt ante me & ante te 8
ab initio, & prophetauerũt ſup terras mul-
tas, & ſup regna magna de prælio, & de af-
flictione, & de fame. * Propheta, qui vatici- 9
natus eſt pacem: cum venerit verbum eius,
ſcietur propheta, quem miſit Dominus in C
veritate. * Et tulit Hananias propheta ca- 10
tenam de collo Ieremiæ prophetæ, & cõfre
git eam. * Et ait Hananias in conſpectũ om 11
nis populi, dicens: Hæc dicit Dominus: Sic
confringam iugum Nabuchodonoſor regis
Babylonis poſt duos annos dierum de collo
omnium gentium. * Et abijt Ieremias pro- 12
pheta in viam ſuam: Et factũ eſt verbũ Do-
mini ad Ieremiam, poſtquam confregit Ha
nanias propheta catenã de collo Ieremiæ, p
phetæ, dicens: *Vade, & dices Hananiæ: Hæc 13
dicit Dominus: Catenas ligneas cõtriuiſti:
& facies pro eis catenas ferreas. * Quia hæc 14
dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Iu-
gum ferreum poſui ſuper collum cunctarũ
Gentium iſtarum, vt ſeruiat Nabuchodono
ſor regi Babylonis, & ſeruient ei: inſuper &
beſtias terræ dedi ei. * Et dixit Ieremias pro 15
pheta ad Hananiam prophetam: Audi Ha- D
nania: non miſit te Dominus, & tu confide-
re feciſti populum iſtum in mẽdacio. * Idcir 16
co hæc dicit Dominus: Ecce ego mittam te a
facie terræ: hoc anno morieris: aduerſum.n.
Dominũ locutus es. * Et mortuus eſt Hana- 17
nias propheta in anno illo, menſe ſeptimo.

CAP. XXIX.

ET hæc ſunt verba libri, quem miſit Iere 1
mias propheta de Ieruſalem ad reli- A
quias ſeniorum tranſmigrationis, & ad ſacer
dotes, & ad prophetas, & ad omnẽ populũ,
quem traduxerat Nabuchodonoſor de Ieru
ſalem in Babylonem: * Poſtquam egreſſus 2
eſt Iechonias rex, & domina, & eunuchi, &
principes Iuda, & Ieruſalem, & faber, & in-
cluſor de Ieruſalem: * in manu Elaſa filij 3
Saphan, & Gamariæ filij Helciæ, quos miſit
Sedecias rex Iuda ad Nabuchodonoſor re-
gem Babylonis in Babylonem, dicens: * Hęc 4
dicit Dominus exercituum Deus Iſrael omni
ni tranſmigrationi, quã tranſtuliſti de Ieruſa
lem in Babylonem: * Aedificate domos, & 5
habitate: & plantate hortos, & comedite fru
ctum eorũ: *Accipite vxores, & generate fi- 6
lios & filias: & date filijs veſtris vxores, & fi
lias veſtras date viris, & pariant filios, & fi-
lias: & multiplicamini ibi, & nolite eſſe pau-
7 ci numero. * Et quærite pacem ciuitatis, ad
quam tranſmigrare vos feci: & orate pro ea
ad Dominum: quia in pace illius erit pax vo-
8 bis. * Hæc enim dicit Dominus exercituum
Deus Iſrael: "Non vos ſeducant prophetæ *Sup. 14. c. 13. & 23. d. 16.
veſtri, qui ſunt in medio veſtrum, & diuini
veſtri: & ne attendatis ad ſomnia veſtra, quę
9 vos ſomniatis: * quia falſo ipſi prophetant
vobis in nomine meo: & non miſi eos, dicit
10 Dominus. *" Quia hæc dicit Dominus: Cũ *Sup. 25. e. 12. 2. Par 36. d. 21 1. Eſd. 1. a. 1. Dan. 9. a. 2.
C cœperint impleri in Babylone ſeptuaginta
anni, viſitabo vos: & ſuſcitabo ſuper vos ver
bum meum bonum, vt reducam vos ad lo-
11 cũ iſtum. * Ego enim ſcio cogitationes, quas
ego cogito ſuper vos, ait Dominus; cogita-
tiones pacis, & non afflictionis, vt dem vo-
12 bis finem & patientiam. * Et inuocabitis
me, & ibitis: & orabitis me, & ego exaudiam
13 vos. * Quæritis me, & inuenietis: cum quæ-
14 ſieritis me ĩ toto corde veſtro. * Et inueniar
a vobis, ait Dominus: & reducam captiuita-
D tẽ veſtram, & congregabo vos de vniuerſis
gentibus, & de cunctis locis, ad quæ expuli
vos, dicit Dominus: & reuerti vos faciam de
15 loco, ad quem tranſmigrare vos feci. * Quia
dixiſtis: Suſcitauit nobis Domin⁹ Prophetas
16 in Babylone. * Quia hæc dicit Dominus ad
regem, qui ſedet ſuper ſolium Dauid, & ad
omnem populum habitatorem vrbis huius,
ad fratres veſtros, qui non ſunt egreſſi vobi-
17 ſcum in tranſmigrationem. * Hæc dicit
Dominus exercituum: "Ecce mittam in eos *Sup. 24. c. 10.
gladium, & famem, & peſtem: & ponam
eos quaſi ficus malas, quæ comedi non poſ-
18 ſunt, eo quòd peſſimæ ſint. * Et pſequar eos
in gladio, & in fame, & in peſtilentia: & da-
bo eos in vexationẽ vniuerſis regnis terræ;
in maledictionem, & in ſtuporem, & in ſibi-
E lum, & in opprobrium cunctis Gentibus,
19 ad quas ego eieci eos: * eo quòd non audie-
rint verba mea, dicit Dominus: quæ miſi
ad eos per ſeruos meos prophetas de nocte
conſurgens, & mittens: & non audiſtis, dicit
20 Dominus. *Vos ergo audite verbum Domi-
ni omnis tranſmigratio, quam emiſi de Ieru
21 ſalem in Babylonem. * Hæc dicit Dominus
exercitum Deus Iſrael ad Achab filium Co-
liæ, & ad Sedeciam filium Maaſiæ, qui pro-
phetant vobis in nomine meo mendaciter:
Ecce ego tradam eos in manus Nabuchodo-
noſor regis Babylonis: & percutiet eos in o-
22 culis veſtris. * Et aſſumetur ex eis maledictio
omni tranſmigrationi Iuda, quæ eſt in Baby
lone, dicentium: Ponat te Dominus ſicut Se-
deciam, & ſicut Achab, quos frixit rex Baby
23 lonis in igne: * pro eo quòd fecerint ſtulti-
F tiam in Iſrael, & mœchati ſunt in vxores a-
micorum ſuorum, & locuti ſunt verbũ in no
mine meo mendaciter, quod non mandaui
24 eis: ego ſũ iudex & teſtis, dicit Dominus. * Et
25 ad Semeiam Nehelamiten dices: * Hæc di-

cit Dominus exercituum, Deus Iſrael: Pro
eo quod miſiſti in nomine tuo libros ad om
nem populum, qui eſt in Ieruſalem, & ad
Sophoniam filium Maaſiæ ſacerdotem, &
ad vniuerſos ſacerdotes, dicens: * Dominus 26
dedit te ſacerdotem pro Ioiade ſacerdote, vt
ſis dux in Domo Domini ſuper omnem vi-
rum arreptitium & prophetantem, vt mit-
tas eum in neruum, & in carcerem. * Et 27
nunc quare non increpaſti Ieremiam Ana-
thothitē, qui prophetat vobis? * Quia ſuper 28
hoc miſit in Babylonem ad nos dicens: Lon- G
gum eſt: ædificate domos, & habitate: & plan
tate hortos; & comedite fructus eorum. * Le 29
git ergo Sophonias ſacerdos librum iſtum
in auribus Ieremiæ prophetæ. * Et factum 30
eſt verbum Domini ad Ieremiam, dicens:
* Mitte ad omnem tranſmigrationem, di- 31
cens: Hæc dicit Dominus ad Semeian Ne-
helamiten: Pro eo quod prophetauit vobis
Semeias, & ego non miſi eum: & fecit vos
confidere in mendacio: * idcirco hæc dicit 32
Dominus: Ecce ego viſitabo ſuper Semeian
Nehelamiten, & ſuper ſemen eius: non erit ei
vir ſedens in medio populi huius, & non vi-
debit bonum, quod ego faciam populo meo,
ait Dominus: quia præuaricationem locutus
eſt aduerſus Dominum.

CAP. XXX.

HOc verbum, quod factum eſt ad Iere- 1
miam a Domino, dicens: * Hæc dicit A
Dominus Deus Iſrael, dicens: Scribe tibi om 2
nia verba quæ locutus ſum ad te, in libro.
* Ecce enim dies veniunt, dicit Dominus: & 3
conuertam conuerſionem populi mei Iſ-
rael & Iuda, ait Dominus: & conuertam eos
ad terram, quam dedi patribus eorum: &
poſſidebunt eam. * Et hæc verba, quæ locutus 4
eſt Dominus ad Iſrael & ad Iudam: * Quo- 5
niam hæc dicit Dominus: Vocem terroris
audiuimus: formido, & non eſt pax. * Inter- 6
rogate, & videte ſi generat maſculus: quare
ergo vidi omnis viri manum ſuper lumbum
ſuum, quaſi parturientis, & conuerſæ ſunt
vniuerſæ facies in auruginem? * a Væ, quia 7
magna dies illa, nec eſt ſimilis eius: tempuſq.
tribulationis eſt Iacob, & ex ipſo ſaluabi-
tur. * Et erit in die illa, ait Dominus exer- 8
cituum: cōteram iugum eius de collo tuo, & B
uincula eius dirumpam, & non dominabun-
tur ei amplius alieni: * ſed ſeruient Domi- 9
no Deo ſuo, & Dauid regi ſuo, quem ſu-
ſcitabo eis. * a Tu ergo ne timeas ſerue 10
meus Iacob, ait Dominus, neque paueas
Iſrael: quia ecce ego ſaluabo te de terra
longinqua, & ſemen tuum de terra captiuita
tis eorū: & reuertetur Iacob, & quieſcet, &
cunctis affluet bonis, & non erit quem for-
midet: * quoniam tecum ego ſum, ait Domi 11

a Ioel.2.a.2.c.21. Amos.5.c.18. Sop.1.d.15.

a Iſ.43.a.1.& 44.a.2. Luc.1.g.70.

nus, vt ſaluem te: faciam enim conſumma-
tionem in cunctis Gentibus, in quibus di-
ſperſi te: te autem non faciam in conſumma
tionem: ſed caſtigabo te in iudicio, vt non vi
12 dearis tibi innoxius. * Quia hæc dicit Domi
nus: Inſanabilis fractura tua, peſſima plaga
13 tua. * Non eſt qui iudicet iudicium tuum ad
C alligandum: curationum vtilitas non eſt ti-
14 bi. * Omnes amatores tui obliti ſunt tui, teq.
non quærent: a plaga enim inimici percuſſi
te caſtigatione crudeli: propter multitudinē
iniquitatis tuæ dura facta ſunt peccata tua.
15 * Quid clamas ſuper contritione tua? inſa-
nabilis eſt dolor tuus: propter multitudinē
iniquitatis tuæ, & propter dura peccata tua
16 feci hæc tibi. * Propterea omnes, qui come-
dunt te, deuorabuntur: & vniuerſi hoſtes tui
in captiuitatē ducentur: & qui te vaſtant, va
ſtabuntur, cunctoſq. prædatores tuos dabo
17 in prædam. * Obducam enim cicatricē tibi,
& a vulneribus tuis ſanabo te, dicit Dñs.
Quia eiectam vocauerunt te Sion: Hæc eſt,
18 quæ non habebat requirentem. * Hæc dicit
D Dominus: Ecce ego conuertam conuerſio-
nem tabernaculorū Iacob, & tectis eius mi-
ſerebor, & ædificabit ciuitas in excelſo ſuo,
& templū iuxta ordinem ſuum fundabitur.
19 * Et egredietur de eis laus, voxq. ludentiū:
& multiplicabo eos, & non minuentur: &
20 glorificabo eos, & non attenuabuntur. * Et
erunt filij eius ſicut a principio, & cœ-
tus eius coram me permanebit: & viſitabo
21 aduerſum omnes qui tribulant eum. * Et
erit dux eius ex eo: & princeps de medio
eius producetur: & applicabo eum, & ac-
cedet ad me. quis enim iſte eſt, qui applicet
cor ſuum vt appropinquet mihi, ait Domi-
22 nus? * Et eritis mihi in populum, & ego
23 ero vobis in Deum. Ecce turbo Domini, fu-
ror egrediens, procella ruens, in capite im-
24 piorum conquieſcet. * Non auertet iram in
dignationis Dominus, donec faciat & com-
pleat cogitationem cordis ſui: in nouiſſimo
dierum intelligetis ea.

a Sop.3.d.

CAP. XXXI.

1 IN tempore illo dicit Dominus: Ero Deus
A vniuerſis cognationibus Iſrael, & ipſi e-
2 runt mihi in populum. * Hæc dicit Domi-
nus: Inuenit gratiam in deſerto populus, qui
remāſerat a gladio: vadet ad requiem ſuam
3 Iſrael. * Longe Dominus apparuit mihi. Et
in charitate perpetua dilexi te: ideo attraxi
4 te, miſerans. Rurſumq. ædificabo te, & ædi-
ficaberis virgo Iſrael: adhuc ornaberis tym
panis tuis, & egredieris in choro luden-
5 tium. * Adhuc plantabis vineas in montibus
Samariæ: plantabunt plantantes, & donec
5 tempus veniat, nō vindemiabunt: * quia erit
dies, in qua clamabunt cuſtodes in monte
Ephraim:

Ephraim: * Surgite, & aſcendamus in Sion
ad Dñm Deum noſtrum. * Quia hæc dicit 7
Dominus: Exultate in lætitia Iacob, & hin-
nite contra caput Gentium: perſonate, & ca
nite, & dicite: Salua Domine populum tuũ
reliquias Iſrael. * Ecce ego adducam eos de 8
terra Aquilonis, & cõgregabo eos ab extre- B
mis terræ: inter quos erũt cæcus & claudus,
prægnans & pariens ſimul, cœtus magnus
reuertentium huc. * In fletu venient, & in 9
miſericordia reducam eos: & adducam eos
per torrentes aquarum in via recta, & non
impingent in ea: quia factus ſum Iſraeli pa-
ter, & Ephraim primogenitus meus eſt. * Au 10
dite verbum Domini Gentes, & annunciate
te in inſulis, quæ procul ſunt, & dicite: Qui
diſperſit Iſrael, congregabit eum: & cuſto-
diet eum ſicut paſtor gregem ſuum. * Rede- 11
mit enim Dominus Iacob, & liberauit eum
de manu potentioris. * Et venient, & lauda- 12
bunt in mõte Sion: & confluent ad bona Do
mini, ſuper frumento, & vino, & oleo, & fœ
tu pecorum & armẽtorum: eritq. anima eo-
rum quaſi hortus irriguus, & vltra non eſu-
rient. * Tunc lætabitur virgo in choro, iuue 13
nes & ſenes ſimul: & conuertam luctum eo- C
rum in gaudium, & conſolabor eos, & læti-
ficabo a dolore ſuo. * Et inebriabo animam 14
ſacerdotum pinguedine: & populus meus
bonis meis adimplebit̃, ait Dominus. * Hæc 15
d.18 dicit Dominus: * Vox in excelſo audita eſt la
mentationis, luctus, & fletus Rachel ploran
tis filios ſuos, & nolẽtis conſolari ſuper eis,
quia non ſunt. * Hæc dicit Dominus: Quie- 16
ſcat vox tua a ploratu, & oculi tui a lacry-
mis: quia eſt merces operi tuo, ait Dñs: & re-
uertentur de terra inimici. * Et eſt ſpes no- 17
uiſſimis tuis, ait Dñs: & reuertent filij ad ter
minos ſuos. * Audiens audiui Ephraim tranſ 18
migrantem: Caſtigaſti me, & eruditus ſum,
quaſi iuuenculus indomitus: conuerte me, &
cõuertar: quia tu Dñs Deus meus. * Poſtquã 19
enim conuertiſti me, egi pœnitentiam: & D
poſtquã oſtẽdiſti mihi, percuſſi femur meũ.
Confuſus ſum, & erubui, quoniã ſuſtinui op
probrium adoleſcẽtiæ meæ. * Si filius hono- 20
rabilis mihi Ephraim, ſi puer delicatus: quia
ex quo locuta ſum de eo, adhuc recordabor
eius. Idcirco cõturbata ſunt viſcera mea ſu-
per eum: miſerans miſerebor eius, ait Dñs.
* Statue tibi ſpeculã, pone tibi amaritudi- 21
nes: dirige cor tuũ in viã rectã, in qua ambu
laſti: reuertere virgo Iſrael, reuertere ad ci-
uitates tuas iſtas. * Vſquequo delicijs diſ- 22
ſolueris filia vaga? quia creauit Dñs nouum
ſuper terram: FEMINA CIRCVMDABIT VI-
RVM. * Hæc dicit Dñs exercituum Deus Iſ- 23
rael: Adhuc dicẽt verbũ iſtud in terra Iuda,
& in vrbibus eius, cũ conuertero captiuita-
tem eorũ: Benedicat tibi Dominus pulchri- E
tudo iuſtitiæ, mons ſanctus: * & habitabunt 24
in eo Iudas, & omnes ciuitates eius ſimul: a-
25 gricolæ & minãtes greges. * Quia inebriaui
animam laſſam, & omnem animam eſurien
26 tem ſaturaui. * Ideo quaſi de ſomno ſuſcita-
tus ſum: & vidi, & ſomnus meus dulcis mi-
27 hi. * Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & ſe-
minabo domum Iſrael & domum Iuda ſemi
28 ne hominum, & ſemine iumentorum. * Et ſi-
cut vigilaui ſuper eos vt euellerẽ, & demo-
lirer, & diſſiparem, & diſperderem, & af-
fligerem: ſic vigilabo ſuper eos vt ædificem,
29 & plantem, ait Dominus. * In diebus illis nõ
dicent vltra: * Patres comederunt vuam a- * Ezec.18.a.2
cerbam, & dentes filiorum obſtupuerunt.
30 * Sed vnuſquiſque in iniquitate ſua morie-
F tur: omnis homo, qui comederit vuam acer
31 bam, obſtupeſcent dentes eius. * Ecce dies * Hebr.8.c.8.
venient, dicit Dominus: & feriam domui Iſ-
32 rael & domui Iuda fœdus nouum: * non ſe-
cundum pactum, quod pepigi cum patrib.
eorum in die, qua apprehẽdi manum eorũ,
vt educerem eos de Terra Ægypti; pactum,
quod irritũ fecerunt, & ego dominatus ſum
33 eorum, dicit Dñs. * Sed hoc erit pactũ, quod
feriã cũ domo Iſrael: poſt dies illos dicit do
minus: * Dabo legẽ meã in viſcerib. eorũ, & * Heb.10.c.16
in corde eorum ſcribã eã: & ero eis in Deũ,
34 & ipſi erunt mihi in populũ. * Et non doce-
bit vltra vir proximum ſuum, & vir fratrẽ
ſuum, dicens: Cognoſce Dominum: omnes
enim cognoſcent me a minimo eorum vſq.
ad maximum, ait Dominus: * quia propitia- * Act.10.g.43
bor iniquitati eorũ, & peccati eorũ nõ me-
35 morabor amplius. * Hæc dicit Dominus, qui
G dat ſolem in lumine diei, ordinem lunæ &
ſtellarum in lumine noctis: qui turbat mare,
& ſonant fluctus eius, Dominus exercituũ
36 nomen illi. * Si defecerint leges iſtæ coram
me, dicit Dominus: tunc & ſemen Iſrael defi
ciet, vt non ſit gens corã me cunctis diebus.
37 * Hæc dicit Dominus: Si menſurari potue-
rint cæli ſurſum, & inueſtigari fundamenta
terræ deorſum: & ego abijciã vniuerſum ſe-
men Iſrael propter omnia, quæ fecerunt, di
38 cit Dominus. * Ecce dies veniunt, dicit Dñs:
& ædificabitur ciuitas Domino a turre Ha-
39 naneel vſque ad portam anguli. * Et exibit
vltra norma menſuræ in conſpectu eius ſu-
40 per collem Gareb: & circuibit Goatha, * &
omnem vallem cadauerum, & cineris, & vni
uerſam regionem mortis, vſque ad torrentẽ
Cedron, & vſque ad angulum portę equorũ
Orientalis, Sanctum Domini: non euelletur,
& non deſtruetur vltra in perpetuum.

CAP. XXXII.

1 VErbum, quod factum eſt ad Ieremiam
A a Domino in anno decimo Sedeciæ re-
gis Iuda: ipſe eſt annus decimus octauus Na
2 buchodonoſor. * Tunc exercitus regi Baby-

lonis obſidebat Ieruſalem: & Ieremias pro-
pheta erat clauſus in atrio carceris, qui erat
ĩ domo regis Iuda.*Clauſerat enim eũ Sede 3
cias rex Iuda,dicẽs:Quare vaticinaris,dicẽs:
Hæc dicit Dñs: Ecce ego dabo ciuitatem iſtã
in manus regis Babylonis,& capiet eam?*Et 4
Sedecias rex Iuda nõ effugiet de manu Chal
dæorũ:ſed tradetur in manus regis Babylo-
nis:& loquetur os eius cum ore illius,& ocu
li eius oculos illius videbunt.*Et in Babylo- 5
nem ducet Sedeciã:& ibi erit donec viſitem
eum,ait Dominus.ſi aũt dimicaueritis aduer
ſum Chaldæos, nihil proſperum habebitis.
*Et dixit Ieremias: Factum eſt verbum Do- 6
mini ad me,dicẽs:*Ecce Hanameel filius Sel 7
lum patruelis tuus veniet ad te, dicens: Eme B
tibi agrum meũ,qui eſt in Anathoth: tibi.n.
cõpetit ex propinquitate vt emas.* Et venit 8
ad me Hanameel filius patrui mei ſecundũ
verbũ Domini ad veſtibulum carceris,& ait
ad me: Poſſide agrum meum, qui eſt in Ana-
thoth in terra Beniamin: quia tibi competit
hereditas,& tu propinquus es vt poſſideas.
Intellexi autẽ quòd verbum Domini eſſet.
*Et emi agrũ ab Hanameel filio patrui mei, 9
qui eſt in Anathoth:& appendi ei argentum
ſeptem ſtateres,& decem argenteos.*Et ſcri 10
pſi in libro,& ſignaui, & adhibui teſtes: &
appendi argentum in ſtatera.* Et accepi li- 11
brũ poſſeſſionis ſignatum, & ſtipulationes,
& rata,& ſigna forinſecus. *Et dedi librum 12
poſſeſſionis Baruch filio Neri filij Maaſiæ in
oculis Hanameel patruelis mei, in oculis te-
ſtium, qui ſcripti erant in libro emptionis,
& in oculis omniũ Iudæorum, qui ſedebant
in atrio carceris.*Et præcepi Baruch coram 13
eis, dicens: Hæc dicit Dñs exercituum Deus 14
Iſrael:Sume libros iſtos, librum emptionis C
hunc ſignatum, & librum hunc,qui apertus
eſt:& pone illos in vaſe fictili,vt permanere
poſſint diebus multis.*Hæc enim dicit Domi 15
nus exercituũ Deus Iſrael:Adhuc poſſidebun
tur domus,& agri,& vineæ in terra iſta.*Et 16
oraui ad Dñm, poſtquam tradidi librum poſ
ſeſſionis Baruch filio Neri,dicens:*Heu,heu, 17
heu,Domine Deus: ecce tu feciſti cælum &
terrã in fortitudine tua magna, & ĩ brachio
tuo extento:non erit tibi difficile omne ver
a Exo.4.a.7. bum:* a Qui facis miſericordiã in millibus, 18
& reddis iniquitatẽ patrum in ſinum filiorũ
eorum poſt eos:Fortiſſime,magne,& potẽs,
Dñs exercituum nomen tibi:*Magnus conſi 19
lio,& incomprehenſibilis cogitatu:cuius o-
culi aperti ſunt ſuper omnes vias filiorum
Adam vt reddas vnicuique ſecundum vias
ſuas, & ſecundum fructum adinuentionum
eius. * Qui poſuiſti ſigna & portenta in ter 20
ra Aegypti vſque ad diem hanc, & in Iſ-
rael, & in hominibus, & feciſti tibi nomen
ſicut eſt dies hæc.*Et eduxiſti populum tuum 21
Iſrael de Terra Aegypti,in ſignis, & in por- D
tẽtis,& in manu robuſta,& in brachio exte
22 to,& in terrore magno. *Et dediſti eis terrã
hanc, quam iuraſti patribus eorum vt dares
23 eis terram fluentem lacte & melle.*Et ingreſ
ſi ſunt, & poſſederunt eam: & non obedie-
runt voci tuæ,& in lege tua non ambulaue-
runt:omnia quæ mandaſti eis vt facerẽt, nõ
fecerunt: & euenerunt eis omnia mala hæc.
24 * Ecce munitiones extructæ ſunt aduerſum
ciuitatem vt capiatur: & vrbs data eſt in ma
nus Chaldæorum, qui præliantur aduerſus
eam a facie gladij, & famis,& peſtilentię: &
quæcumque locutus es acciderunt, vt tu ip-
25 ſe cernis. * Et tu dicis mihi Domine Deus:
Eme agrũ argento, & adhibe teſtes: cũ vrbs
26 data ſit in manus Chaldęorum?*Et factũ eſt
27 verbum Domini ad Ieremiã, dicens: * Ecce
E ego Dominus Deus vniuerſæ carnis: num-
28 quid mihi difficile erit omne verbum?*Pro-
pterea hæc dicit Dñs: Ecce ego tradam ciui-
tatem iſtam in manus Chaldæorũ,& in ma-
29 nus regis Babylonis,& capient eam.*Et ve-
nient Chaldæi præliantes aduerſum vrbem
hanc,& ſuccendent eam igni,& comburent
eam, & domos,in quarum domatibus ſacri
ficabant Baal, & libabant dijs alienis libami
30 na ad irritãdum me.* Erant enim filij Iſrael,
& filij Iuda iugiter facientes malum in ocu
lis meis ab adoleſcentia ſua: filij Iſrael qui
vſq.nunc exacerbant me in opere manuum
31 ſuarum,dicit Dominus. * Quia in furore &
in indignatione mea facta eſt mihi ciuitas
hæc, a die qua ædificauerunt eam, vſque ad
diem iſtã,qua auferetur de conſpectu meo.
32 * Propter malitiam filiorum Iſrael, & filio-
rum Iuda,quam fecerunt ad iracundiam me
prouocantes,ipſi & reges eorum, principes
F eorum, & ſacerdotes eorum, & prophetæ
eorum, viri Iuda & habitatores Ieruſalem.
33 *Et verterũt ad me terga & non facies:cum
docerem eos diluculo,& erudirẽ,& nollent
34 audire vt acciperẽt diſciplinam.*a Et poſue
rũt idola ſua in domo, in qua inuocatum eſt
35 nomen meum,vt pollueret eã.* Et ædifica-
uerũt excelſa Baal, quæ ſunt in valle filij En
nom vt initiarẽt filios ſuos & filias ſuas Mo-
loch: quod non mandaui eis, nec aſcendit in
cor meum vt facerent abominationẽ hanc,
36 & in peccatum deducerent Iudam. * Et nũc
propter iſta,hæc dicit Dominus Deus Iſrael
ad ciuitatem hanc, de qua vos dicitis quòd
tradetur ĩ manus regis Babylonis in gladio,
37 & in fame,& in peſte.*Ecce ego cõgregabo
eos de vniuerſis terris,ad quas eieci eos ĩ fu
rore meo, & in ira mea, & in indignatione
grandi:& reducam eos ad locum iſtum,&
38 habitare eos faciam confidenter. *Et erunt
39 mihi in populum,& ego ero eis in Deũ.* Et
dabo eis cor vnum, & viam vnam, vt ti-
G meant me vniuerſis diebus:& bene ſit eis,&
40 filijs eorum poſt eos. *Et feriam eis pactum
ſempi-

ſempiternum,& non deſinam eis benefacce
re: & timorem meum dabo in corde eorum
vt nõ recedant a me.*Et lætabor ſuper eis, 41
cum bene eis fecero:& plãtabo eos in terra
iſta in veritate,in toto corde meo & in tota
anima mea. * Quia hæc dicit Dominus:Si- 42
cut adduxi ſuper populum iſtũ omne malũ
hoc grãde:ſic adducam ſuper eos omne bo-
num,quod ego loquor ad eos. * Et poſſide- 43
buntur agri in terra iſta:de qua vos dicitis
quòd deſerta ſit,eo quòd nõ remanſerit ho
mo & iumentum,& data ſit in manus Chal
dæorum. * Agri ementur pecunia,& ſcri- 44
bẽtur in libro,& imprimetur ſignum, & te
ſtis adhibebitur:in terra Beniamin,& in cir
cuitu Ieruſalem,in ciuitatibus Iuda,& in ci
uitatibus montanis,& in ciuitatibus campe
ſtribus,& in ciuitatibus quę ad Auſtrũ ſunt:
quia cõuertã captiuitatem eorum, ait Dñs.

CAP. XXXIII.

ET factum eſt verbum Domini ad Iere- 1
miam ſecundo,cum adhuc clauſus eſſet A
in atrio carceris dicens:* Hæc dicit Domi- 2
nus qui facturus eſt,& formaturus illud, &
paraturus,Dominus nomẽ eius.* Clama ad 3
mẽ,& exaudiã te: & annunciabo tibi gran-
dia,& firma quæ neſcis.* Quia hæc dicit Do 4
minus Deus Iſrael ad domos vrbis huius,&
ad domos regis Iuda,quæ deſtructæ ſunt,&
ad munitiones,& ad gladium * venientium 5
vt dimicent cum Chaldæis, & impleant eas
cadaueribus hominum,quos percuſſi in fu-
rore meo & in indignatione mea,abſcon-
dens faciẽ meã a ciuitate hac propter oẽm
malitiã eorum.*Ecce ego obducam eis cica 6
tricẽ & ſanitatem, & curabo eos:& reuela-
bo illis deprecationẽ pacis & veritatis. Et 7
conuertã conuerſionem Iuda, & conuerſio
nem Ieruſalẽ: & ædificabo eos ſicut a prin-
cipio.* Et emundabo illos ab omni iniquita 8
te ſua,in qua peccauerũt mihi: & propitius
ero cunctis iniquitatibus eorum, in quibus
deliquerunt mihi, & ſpreuerunt me. * Et 9
erit mihi nomen,& in gaudium,& in laudẽ, B
& in exultationẽ cunctis gentib.terræ,quæ
audierint omnia bona, quæ ego facturus sũ
eis:& pauebunt, & turbabuntur in vniuerſis
bonis,& in omni pace, quam ego faciã eis.
* Hæc dicit Dominus: Adhuc audietur in 10
loco iſto(quem vos dicitis eſſe deſertum,eo
quòd non ſit homo nec iumentum:in ciuita
tib.Iuda,& foris Ieruſalẽ, quæ deſolatæ sũt
abſque homine,& abſque habitatore,& abſ
que pecore)*vox gaudij et vox lætitiæ,vox 11
ſponſi & vox ſponſæ,vox dicentium:Confi
temini Domino exercituũ,quoniam bonus
Dominus,quoniam in æternum miſericor-
dia eius:& portantium vota in domum Do-
mini:reducã enim cõuerſionem terræ ſicut
a principio,dicit Dominus.* Hæc dicit Do- 12
minus exercituum: Adhuc erit in loco iſto
deſerto abſque homine,& abſque iumẽto,
& in cunctis ciuitatibus eius,habitaculũ pa-
13 ſtorũ accubantium gregũ.*In ciuitatib. mõ
C tuoſis,& in ciuitatib9 cãpeſtribus, & in ciui
tatib.q̃ ad Auſtrũ ſunt;& in terra Beniamin,
& in circuitu Ieruſalem,& in ciuitatibus Iu
da adhuc tranſibunt greges ad manum nu-
14 merantis,ait Dominus.*Ecce dies veniunt,
dicit Dominus: & ſuſcitabo verbum bonũ,
quod locutus ſum ad domũ Iſrael & ad do-
15 mum Iuda.In diebus illis,& in tempore illo
germinare faciam Dauid germen iuſtitię:&
16 faciet iudicium & iuſtitiam in terra.* In die
bus illis ſaluabitur Iuda, & Ieruſalem ha-
bitabit confidenter:& hoc eſt nomen,quod
vocabunt eum, Dominus iuſtus noſter.
17 * Quia hæc dicit Dominus:Non interibit de
Dauid vir,qui ſedeat ſuper thronum domus
18 Iſrael: * Et de Sacerdotibus & de Leuitis nõ
interibit vir a facie mea,qui offerat holocau
ſtomata,& incendat ſacrificium,& cædat vi
19 ctimas omnibus diebus. * Et factum eſt
20 verbum Domini ad Ieremiam,dicens:*Hæc
dicit Dominus: Si irritum poteſt fieri pa-
ctum meum cum die,& pactum meum cum
nocte,vt nõ ſit dies & nox in tempore ſuo:
21 * Et pactum meum irritum eſſe poterit cũ
D Dauid ſeruo meo, vt non ſit ex eo filius qui
regnet in throno eius, & Leuitæ & Sacerdo
22 tes miniſtri mei. * Sicuti enumerari non
poſſunt ſtellæ cæli,& metiri arena maris: ſic
multiplicabo ſemen Dauid ſerui mei, & Le-
23 uitas miniſtros meos. * Et factum eſt verbũ
24 Domini ad Ieremiam,dicens:* Nũquid non
vidiſti quid populus hic locutus ſit, dicens:
Duæ cognationes,quas elegerat Dominus,
abiectæ ſunt: & populum meum deſpexe-
runt,eo quòd non ſit vltra gens coram eis?
25 * Hæc dicit Dominus: Si pactum meum in-
ter diem & noctẽ,& leges cælo & terrę non
25 poſui: * equidem & ſemen Iacob & Dauid
ſerui mei proijciam, vt non aſſumam de ſe-
mine eius principes ſeminis Abrahã, Iſaac,
& Iacob: reducam enim conuerſionem eo-
rum,& miſerebor eis.

CAP. XXXIIII.

1 VErbum, quod factum eſt ad Ieremiam
A à Domino,quando Nabuchodonoſor
rex Babylonis, & omnis exercitus eius, v-
niuerſaque regna terræ, quæ erant ſub po-
teſtate manus eius, & omnes populi bella-
bant contra Ieruſalem, & contra omnes vr-
2 bes eius,dicens: * Hæc dicit Dominus Deus
Iſrael:Vade,& loquere ad Sedeciã regem Iu
da:& dices ad eum:Hæc dicit Dominus:Ecce
ego tradã ciuitatẽ hanc in manus regis Baby
3 lonis,& ſuccẽdet eã igni. * Et tu nõ effugies
de manu eius:ſed cõprehẽſione capieris, &
in manu eius traderis: & oculi tui oculos re
gis Babylonis videbunt, & os eius cum ore
4 tuo loquetur,& Babylonem introibis.* At-

tamen audi verbum Domini Sedecia rex Iu
da:Hæc dicit Dominus ad te: Non morieris
in gladio,*ſed in pace morieris,& ſecúdum 5
combuſtiones patrum tuorum regum prio
rum qui fuerunt ante te,ſic comburẽt te:&
væ Domine,plangent te : quia verbum ego
locutus ſum , dicit Dominus . * Et locutus 6
eſt Ieremias propheta ad Sedeciam regem B
Iuda vniuerſa verba hæc in Ieruſalem . * Et 7
exercitus regis Babylonis pugnabat contra
Ieruſalem, & contra omnes ciuitates Iuda ,
quæ reliquæ erant contra Lachis , & contra
Azecha : hæ enim ſupererant de ciuitatibus
Iuda,vrbes munitæ . * Verbum,quod factũ 8
eſt ad Ieremiã a Domino, poſtquã percuſſit
rex Sedecias fœdus cum omni populo in Ie
ruſalẽ,prędicans:*Vt dimitteret vnuſquiſq. 9
ſeruum ſuum,& vnuſquiſque ancillam ſuã ,
Hebræum & Hebræã liberos : & nequaquã
dominarentur eis , id eſt in Iudæo & fratre
ſuo. * Audierũt ergo omnes principes & v- 10
niuerſus populus , qui inierant pactum vt
dimitteret vnuſquiſque ſeruum ſuum, & v-
nuſquiſque ancillam ſuam liberos , & vltra
nõ dominarentur eis:audierunt igitur,& di
miſerunt . * Et conuerſi ſunt deinceps : & 11
retraxerunt ſeruos & ancillas ſuas,quos di- C
miſerant liberos, & ſubiugauerunt in famu
los & famulas.* Et factum eſt verbum Do- 12
mini ad Ieremiam a Domino,dicens : * Hæc 13
dicit Dñs Deus Iſrael : Ego percuſſi fœdus
cũ patribus veſtris in die, qua eduxi eos de
Terra Ægypti de domo ſeruitutis, dicens :
a Exo.21.a.2. Deut.15.c.12. * a Cum completi fuerint ſeptem anni , di- 14
mittat vnuſquiſque fratrẽ ſuum Hebræum,
qui venditus eſt ei,& ſeruiet tibi ſex annis :
& dimittes eum a te liberum:& non audie-
runt patres veſtri me:nec inclinauerũt aurẽ
ſuam.* Et cõuerſi eſtis vos hodie,& feciſtis 15
quod rectum eſt in oculis meis,vt prædica-
retis libertatem vnuſquiſque ad amicũ ſuũ:
& iniſtis pactum in cõſpectũ meo in domo,
in qua inuocatum eſt nomen meum ſuper
eam.* Et reuerſi eſtis, & commaculaſtis no 16
men meum : & reduxiſtis vnuſquiſque ſer-
uum ſuum , & vnuſquiſque ancillam ſuam ,
quos dimiſeratis vt eſſent liberi & ſuæ pote
ſtatis : & ſubiugaſtis eos vt ſint vobis ſerui
& ancillæ. * Propterea hæc dicit Dñs : Vos 17
non audiſtis me,vt prædicaretis libertatem D
vnuſquiſque fratri ſuo,& vnuſquiſq. amico
ſuo:ecce ego prædico vobis libertatem,ait
Dominus ad gladium , ad peſtem , & ad fa-
mem:& dabo vos in commotionem cũctis
regnis terræ. * Et dabo viros,qui præuaricã 18
tur fœdus meũ,& nõ obſeruauerunt verba
fœderis,quib.aſſenſi ſunt in cõſpectu meo,
vitulũ quem cõciderũt in duas partes,& trã
ſierũt inter diuiſiones eius:* Principes Iuda 19
& principes Ieruſalem,eunuchi & ſacerdo-
tes,& omnis populus terræ,qui trãſierũt in
20 ter diuiſiones vituli:*Et dabo eos in manus
inimicorum ſuorum, & in manus quærẽtiũ
animam eorum : & erit morticinum eorum
21 in eſcam volatilib.cæli, & beſtijs terræ.* Et
Sedeciam regem Iuda,& principes eius da-
bo in manus inimicorum ſuorum, & in ma-
nus quærentium animas eorũ , & in manus
exercituum regis Babylonis, qui receſſerũt
22 à vobis.*Ecce ego pręcipio,dicit Dominus,
& reducã eos in ciuitatẽ hanc,& præliabun
tur aduerſus eam,& capient eam, & incen-
dent igni:& ciuitates Iuda dabo in ſolitudi-
nem,eo quòd non ſit habitator.

CAP. XXXV.

1 VErbum , quod factum eſt ad Ieremiam
A a Domino in diebus Ioakim filij Ioſiæ
2 regis Iuda,dicens: * Vade ad domum Recha
bitarum:& loquere eis,& introduces eos in
domum Domini,in vnam exedrã theſauro-
3 rum,& dabis eis bibere vinum.*Et aſſumpſi
Iezoniam filium Ieremiæ filij Habſaniæ , &
fratres eius,& oẽs filios eius , & vniuerſam
4 domum Rechabitarum : * Et introduxi eos
in domum Domini ad gazophylacium filio
rum Hanan, filij Iegedeliæ hominis Dei, qđ
erat iuxta gazophylaciũ principum , ſuper
theſaurum Maaſiæ filij Sellum, qui erat cu-
5 ſtos veſtibuli . * Et poſui coram filijs do-
mus Rechabitarum ſcyphos plenos vino,
& calices:& dixi ad eos : Bibite vinum .
6 * Qui reſponderunt : Non bibemus vinum:
B quia Ionadab filius Rechab , pater noſter,
præcepit nobis,dicens : Non bibetis vinum
7 vos,& filij veſtri vſque in ſempiternum:*Et
domum non ædificabitis , & ſementem non
ſeretis , & vineas non plantabitis , nec ha-
bebitis:ſed in tabernaculis habitabitis cun-
ctis diebus veſtris , vt viuatis diebus multis
ſuper faciem terræ , in qua vos peregrina-
8 mini.* Obediuimus ergo voci Ionadab fi-
lij Rechab, patris noſtri,in omnib. quæ præ
cepit nobis,ita vt non biberemus vinũ cun
ctis diebus noſtris nos,& mulieres noſtrę,fi
9 lij,& filiæ noſtræ : * & non ædificaremus
domos ad habitandum:& vineam, & agrũ ,
10 & ſementem non habuimus : * ſed habitaui
mus in tabernaculis , & obedientes fuimus
iuxta omnia , quæ præcepit nobis Ionadab
11 pater noſter.* Cum autẽ aſcendiſſet Nabu-
chodonoſor rex Babylonis ad terrã noſtrã,
diximus: Venite,& ingrediamur Ieruſalem
a facie exercitus Chaldæorum,& a facie e-
xercitus Syriæ : & manſimus in Ieruſalem .
12 * Et factum eſt verbum Domini ad Iere-
13 miam,dicens: * Hæc dicit Dominus exerci-
C tuum Deus Iſrael:Vade,& dic viris Iuda, &
habitatoribus Ieruſalem:Nunquid nõ reci-
pietis diſciplinam vt obediatis verbis meis,
14 dicit Dominus? * Præualuerũt ſermones Io-
nadab

nadab filij Rechab, quos præcepit filijs ſuis
vt non biberent vinum:& non biberunt vſ-
que ad diem hãc, quia obedierunt præcepto
patris ſui:ego autem locutus ſum ad vos, de
mane conſurgens & loquens, & non obedi-
ſtis mihi. * Miſiq. ad vos omnes ſeruos 15
meos ꝓphetas, cõſurgẽs diluculo, mittẽsq.
& dicens:*Conuertimini vnuſquiſque a via
ſua peſſima, & bona facite ſtudia veſtra: &
nolite ſequi deos alienos, neq. colatis eos:&
habitabitis in terra, quã dedi vobis & patri-
bus veſtris:& non inclinaſtis aurem veſtrã,
neque audiſtis me.* Firmauerunt igitur filij 16
Ionadab filij Rechab præceptum patris ſui,
quod præceperat eis: populus autem iſte nõ D
obediuit mihi.* Idcirco hæc dicit Dominus 17
exercituũ, Deus Iſrael:Ecce ego adducam
ſuper Iuda, & ſuꝑ omnes habitatores Ieru-
ſalẽ vniuerſam afflictionẽ, quam locutus ſũ
aduerſum illos: eo quod locutus ſũ ad illos,
& non audierunt: vocaui illos, & non re-
ſponderunt mihi. * Domui autem Recha- 18
bitarum dixit Ieremias: Hæc dicit Domi-
nus exercituũ Deus Iſrael: Pro eo quod o-
bediſtis præcepto Ionadab patris veſtri, &
cuſtodiſtis oĩa mandata eius, & feciſtis vni-
uerſa, quæ præcepit vobis: * Propterea hæc 19
dicit Dominus exercituũ Deus Iſrael:Nõ de
ficiet vir de ſtirpe Ionadab filij Rechab,
ſtans in conſpectu meo cunctis diebus.

CAP. XXXVI.

ET factum eſt in anno quarto Ioakim fi- 1
lij Ioſiæ regis Iuda:factum eſt verbum A
hoc ad Ieremiam a Domino dicens:* Tolle 2
volumẽ libri, & ſcribes in eo omnia verba:
quæ locutus ſum tibi aduerſum Iſrael & Iu
dam, & aduerſum omnes gentes;a die, qua
locutus ſum ad te ex diebus Ioſiæ vſque ad
diem hanc:* Si forte audiente domo Iuda 3
vniuerſa mala, quæ ego cogito facere eis,
reuertatur vnuſquiſque a via ſua peſſima:&
propitius ero iniquitati, & peccato eorum.
*Vocauit ergo Ieremias Baruch filium Ne 4
riæ: & ſcripſit Baruch ex ore Ieremiæ oẽs
ſermones Domini, quos locutus eſt ad eum
in volumine libri:* & præcepit Ieremias Ba 5
ruch, dicẽs: Ego clauſus ſũ, nec valeo ingre
di domum Domini.* Ingredere ergo tu, & 6
lege de volumine, in quo ſcripſiſti ex ore
meo verba Dñi, audiẽte populo in domo Do
mini, in die ieiunij: inſuꝑ & audiẽte vniuer- B
ſo Iuda, qui veniunt de ciuitatibus ſuis, le-
ges eis:* Si forte cadat oratio eorum in con 7
ſpectu Domini, & reuertatur vnuſquiſque a
via ſua peſſima: quoniã magnus furor & in
dignatio eſt, quã locutus eſt Dominus aduer
ſus populũ hunc.* Et fecit Baruch filius Ne- 8
riæ iuxta oĩa, quæ præceperat ei Ieremias
ꝓpheta, legens ex volumine ſermones Do-
9 mini in domo Domini * Factum eſt autẽ in
anno quinto Ioakim filij Ioſiæ regis Iuda, i
menſe nono: prædicauerunt ieiunium in cõ
ſpectu Domini omni populo in Ieruſalẽ, et
vniuerſæ multitudini, quæ confluxerat de ci
10 uitatibus Iuda in Ieruſalẽ.* Legitq. Baruch
ex volumine ſermones Ieremiæ in domo
C Dñi in gazophylacio Gamariæ filij Saphan
ſcribæ, in veſtibulo ſuperiori, i introitu por
tæ nouæ domus Domini, audiente omni po
11 pulo.* Cumq. audiſſet Michæas filius Gama
riæ filij Saphã omnes ſermones Domini ex
12 libro:* deſcẽdit in domum regis ad gazophy
lacium ſcribæ: & ecce ibi omnes principes
ſedebant:Eliſama ſcriba, & Dalaias filius Se
meiæ, & Elnathan filius Achobor, & Gama-
rias filius Saphan, & Sedecias filius Hana-
13 niæ, & vniuerſi principes.* Et nunciauit eis
Michæas omnia verba, quæ audiuit legente
14 Baruch ex volumine in auribus populi.* Mi
ſerunt itaq. omnes principes ad Baruch, Iu
di filium Nathaniæ filij Selemiæ, filij Chuſi,
dicentes: Volumen, ex quo legiſti audiente
populo, ſume in manu tua, & veni. Tulit er-
go Baruch filius Neriæ volumen in manu
15 ſua, & venit ad eos. * Et dixerunt ad eum:
D Sede, & lege hæc in auribus noſtris. Et legit
16 Baruch in auribus eorum. * Igitur cum
audiſſent omnia verba, obſtupuerunt vnuſ-
quiſque ad proximum ſuum, & dixerunt
ad Baruch: Nunciare debemus regi omnes
17 ſermones iſtos. * Et interrogauerunt eum,
dicentes: Indica nobis quomodo ſcripſiſti
18 omnes ſermones iſtos ex ore eius. * Dixit
autem eis Baruch: Ex ore ſuo loquebatur
quaſi legens ad me omnes ſermones iſtos:
& ego ſcribebam in volumine atramento.
19 * Et dixerunt principes ad Baruch: Vade,
& abſcondere tu & Ieremias, & nemo ſciat
20 vbi ſitis. * Et ingreſſi ſunt ad regem in a-
trium: porro volumen commendauerunt in
gazophylacio Eliſamæ ſcribæ: & nunciaue-
21 rũt audiẽte rege omnes ſermones.* Miſitq.
E rex Iudi vt ſumeret volumen:qui tollens il-
lud de gazophylacio Eliſamæ ſcribæ, legit
audiẽte rege, & vniuerſis principib. qui ſta-
22 bant circa regem.*Rex autem ſedebat in do
mo hiemali in menſe nono:& poſita erat a-
23 rula coram eo plena prunis.* Cumq. legiſſet
Iudi tres pagellas vel quattuor, ſcidit illud
ſcalpello ſcribę, & proiecit in ignẽ, qui erat
ſuper arulam donec cõſumeretur omne vo
24 lumen igni, qui erat in arola.* Et non timue
runt, neque ſciderunt veſtimẽta ſua rex, &
omnes ſerui eius, qui audierunt vniuerſos
25 ſermones iſtos. Verumtamen Elnathan, &
Dalaias, & Gamarias cõtradixerunt regi ne
26 combureret librum: & non audiuit eos.* Et
F ꝓcepit rex Ieremiel filio Amelech, & Sara-
iæ filio Ezriel, & Selemiæ filio Abdeel vt
cõprehenderẽt Baruch ſcribam, & Ieremiã

prophetam:abſcondit autem eos Dominus.
* Et factum eſt verbum Domini ad Ieremiá 27
prophetam, poſtquam cóbuſſerat rex volu-
men & ſermones, quos ſcripſerat Baruch ex
ore Ieremiæ, dicens: * Rurſum tolle volumé 28
aliud: & ſcribe in eo omnes ſermones prio-
res, qui erát in primo volumine, quod com-
buſſit Ioakim rex Iuda. * Et ad Ioakim re- 29
gé Iuda, dices: Hæc dicit Dñs: Tu combuſſiſti
volumen illud, dicens: Quare ſcripſiſti in eo
annunciás: Feſtinus veniet rex Babylonis, &
vaſtabit terram hanc, & ceſſare faciet ex il-
la hominem, & iumentum? Propterea hæc 30
dicit Dominus contra Ioakim regem Iuda: G
Non erit ex eo qui ſedeat ſuper ſolium Da-
uid: & cadauer eius proijcietur ad æſtum per
diem, & ad gelu per noctẽ.* Et viſitabo con 31
tra eum, & contra ſemen eius, & contra ſer
uos eius iniquitates ſuas; & adducam ſuper
eos & ſuper habitatores Ieruſalem, & ſuper
viros Iuda omne malum, quod locutus ſum
ad eos, & non audierunt. * Ieremias autem 32
tulit volumen aliud, & dedit illud Baruch
filio Neriæ ſcribæ: qui ſcripſit in eo ex ore
Ieremiæ omnes ſermones libri, quem com-
buſſerat Ioakim rex Iuda igni: & inſuper
additi ſunt ſermones multo plures, quàm
antea fuerant.

CAP. XXXVII.

ET regnauit rex Sedecias filius Ioſiæ pro 1
Iechonia filio Ioakim: quem conſtituit A
regem Nabuchodonoſor rex Babylonis in
terra Iuda.* Et non obediuit ipſe, & ſerui 2
eius, & populus terræ verbis Domini, quæ
locutus eſt in manu Ieremiæ prophetæ. * Et 3
miſit rex Sedecias Iuchal filium Selemiæ, &
Sophoniam filium Maaſiæ ſacerdotem ad Ie
remiam prophetam, dicens: Ora pro nobis
Dominum Deum noſtrum.* Ieremias autem 4
liberè ambulabat in medio populi: nó enim
miſerant eum in cuſtodiam carceris. Igitur
exercitꝰ Pharaonis egreſſus eſt de Ægypto:
& audientes Chaldæi, qui obſidebant Ieru-
ſalem, huiuſcemodi nuncium, receſſerũt ab
Ieruſalé.* Et factum eſt verbum Domini ad 5
Ieremiam prophetam, dicens: * Hæc dicit 6
Dñs Deus Iſrael: Sic dicetis regi Iuda, qui B
miſit vos ad me interrogandum: Ecce exer-
citus Pharaonis, qui egreſſus eſt vobis in au
xilium, reuertetur in terram ſuam in Ægy-
ptum.* & redient Chaldæi, & bellabunt có- 7
tra ciuitatem hanc: & capiẽt eam, & ſuccen
dent eam igni.* Hæc dicit Dominus: Nolite 8
decipere animas veſtras, dicentes: Euntes a-
bibunt, & recedẽt a nobis Chaldæi; quia nó
abibũt.* Sed & ſi percuſſeritis omnem exer 9
citum Chaldæorum, qui prœliantur aduer-
ſum vos, & derelicti fuerint ex eis aliqui vul
nerati: ſinguli de tentorio ſuo conſurgent,
10 & incendent ciuitatem hanc igni. * Ergo
cum receſſiſſet exercitus Chaldæorũ ab Ie
11 ruſalem propter exercitũ Pharaonis,* egreſ
ſus eſt Ieremias de Ieruſalem vt iret in Ter-
ram Beniamin, & diuideret ibi poſſeſſioné
12 in conſpectu ciuium. * Cumq; perueniſſet
C ad portam Beniamin, erat ibi cuſtos por-
tæ per vices, nomine Ierias, filius Selemiæ
filij Hananiæ, & apprehendit Ieremiam pro
phetam, dicens: Ad Chaldæos profugis.
13 * Et reſpondit Ieremias: Falſum eſt, non fu-
gio ad Chaldæos. Et non audiuit eum: ſed
comprehendit Ierias Ieremiam, & adduxit
14 eum ad principes.* Quam ob rem irati prin
cipes contra Ieremiam, cæſum eum mi-
ſerunt in carcerem, qui erat in domo Iona-
than ſcribæ: ipſe enim præpoſitus erat ſu-
15 per carcerem. * Itaque ingreſſus eſt Iere-
mias in domum laci & in ergaſtulũ: & ſedit
16 ibi Ieremias diebus multis.* Mittens autem
Sedecias rex tulit eum: & interrogauit eum
in domo ſua abſcondité, & dixit: Putaſne
D eſt ſermo a Domino? Et dixit Ieremias: Eſt.
Et ait: In manus regis Babylonis tradèris.
17 * Et dixit Ieremias ad regem Sedeciã: Quid
peccaui tibi, & ſeruis tuis, & populo tuo,
18 quia miſiſti me in domũ carceris?* Vbi ſunt
prophetæ veſtri, qui prophetabát vobis, &
dicebant: Non veniet rex Babylonis ſuper
19 vos, & ſuper terram hanc?* Nunc ergo audi
obſecro domine mi rex: Valeat deprecatio
mea in conſpectu tuo: & ne me remittas in
20 domum Ionathã ſcribę, ne moriar ibi.* Præ
cepit ergo rex Sedecias vt traderetur Iere
mias in veſtibulo carceris: & daretur ei tor-
ta panis quotidie, excepto pulmẽto, donec
cóſumerentur omnes panes de ciuitate: &
manſit Ieremias in veſtibulo carceris.

CAP. XXXVIII.

1 AVdiuit autem Saphatias filius Mathan,
A & Gedelias filius Phaſſur, & Iuchal fi-
lius Selemiæ, & Phaſſur filiꝰ Melchiæ, ſermo
nes, quos Ieremias loquebatur ad omné po
2 pulum, dicens: * Hæc dicit Dominus: Qui
cumque manſerit in ciuitate hac, morietur
gladio, & fame, & peſte: qui autem profuge
rit ad Chaldæos, viuet, & erit anima eius ſo
3 ſpes & viuens.* Hæc dicit Dominus: Tra-
dendo tradetur ciuitas hæc in manu exerci-
4 tus regis Babylonis, & capiet eam.* Et dixe
runt principes regi: Rogamus vt occidatur
homo iſte: de induſtria enim diſſoluit ma-
B nus virorum bellantium, qui remanſerunt
in ciuitate hac, & manus vniuerſi populi, lo
quens ad eos iuxta verba hæc: ſiquidem ho-
mo iſte non quærit pacem populo huic, ſed
5 malum.* Et dixit rex Sedecias: Ecce ipſe in
manibus veſtris eſt: nec enim fas eſt regem
6 vobis quidquam negare.* Tulerunt ergo
Iere-

Ieremiam, & proiecerunt eum in lacũ Mel-
chiæ filij Amelech, qui erat in veſtibulo car
ceris: & ſubmiſerunt Ieremiam funibus in
lacum, in quo non erat aqua, ſed lutum: de-
ſcendit itaque Ieremias in cœnum. * Audi- 7
uit autem Abdemelech Æthiops vir eunu-
chus, qui erat in domo regis quod miſiſſent
Ieremiam in lacũ: porro rex ſedebat in por
ta Beniamin. * Et egreſſus eſt Abdemelech 8
de domo regis, & locutus eſt ad regem, di-
cens: * Domine mi rex, male fecerunt viri 9
iſti omnia quæcumque perpetrarunt contra C
Ieremiam prophetam, mittẽtes eum in lacũ
vt moriatur ibi fame, non ſunt enim panes
vltra in ciuitate. * Præcepit itaq. rex Abde- 10
melech Æthiopi, dicens: Tolle tecũ hinc tri-
ginta viros, & leua Ieremiam prophetam de
lacu antequã moriatur. * Aſſumptis ergo Ab 11
demelech ſecũ viris, ingreſſus eſt domum re
gis, quæ erat ſub cellario: & tulit inde veteres
pannos & antiqua, quæ computruerant, &
ſubmiſit ea ad Ieremiam in lacum per funi-
culos: * Dixitq. Abdemelech Æthiops ad Ie- 12
remiam: pone veteres pannos, & hæc ſciſſa
& putrida ſub cubito manuum tuarum: &
ſuper funes. fecit ergo Ieremias ſic. * Et extra- 13
xerunt Ieremiam funibus, & eduxerunt eũ D
de lacu: manſit autem Ieremias in veſtibulo
carceris. * Et miſit rex Sedecias, & tulit ad 14
ſe Ieremiam prophetam ad oſtium tertium,
quod erat in domo Domini: & dixit rex ad
Ieremiam: Interrogo ego te ſermonem, ne
abſcondas a me aliquid. * Dixit autem Iere- 15
mias ad Sedeciam: Si annunciauero tibi,
numquid non interficies me? & ſi conſilium
dedero tibi, non me audies. * Iurauit ergo 16
rex Sedecias Ieremiæ clam, dicẽs: Viuit Do-
minus, qui fecit nobis animam hanc, ſi occi-
dero te, & ſi tradidero te in manus virorum
iſtorum, qui quærunt animam tuam. * Et di- 17
xit Ieremias ad Sedeciam: Hæc dicit Domi-
nus exercituum Deus Iſrael: Si profectus e-
xieris ad principes regis Babylonis, viuet E
aĩa tua: & ciuitas hæc non ſuccendetur igni:
& ſaluus eris tu, & domus tua. * Si autem nõ 18
exieris ad principes regis Babylonis, tradetur
ciuitas hæc in manus Chaldæorum, & ſuc-
cẽdent eam igni: & tu non effugies de manu
eorum. * Et dixit rex Sedecias ad Ieremiam: 19
Solicitus ſum propter Iudæos, qui trãsfuge-
runt ad Chaldæos: ne forte tradar in manus
eorum, & illudant mihi. * Reſpondit au- 20
tem Ieremias: Non te tradent. audi quæſo vo
cem Domini, quam ego loquor ad te, & be
ne tibi erit, & viuet anima tua. * Quod ſi no 21
lueris egredi: iſte eſt ſermo, quem oſtendit F
mihi Dominus: * Ecce omnes mulieres, quæ 22
remanſerunt in domo regis Iuda, educẽtur
ad principes regis Babylonis: & ipſæ dicent:
Seduxerunt te, & præualuerunt aduerſum
te viri pacifici tui, demerſerunt in cœno,
& in lubrico pedes tuos, & receſſerunt a
23 te. * Et omnes vxores tuæ, & filij tui edu-
centur ad Chaldæos: & non effugies ma-
nus eorum, ſed in manu regis Babylonis ca-
24 pieris: & ciuitatem hanc comburet igni. * Di
xit ergo Sedecias ad Ieremiam: Nullus
25 ſciat verba hæc, & non morieris. * Si au-
tem audierint principes quia locutus ſum te
cum, & venerint ad te, & dixerint tibi: In-
G dica nobis quid locutus ſis cum rege, ne ce-
les nos, & non te interficiemus: & quid locu
26 tus eſt tecum rex: * Dices ad eos: Proſtraui
ego preces meas coram rege, ne me reduci
iuberet in domum Ionathan, & ibi more-
27 rer. * Venerunt ergo omnes principes ad Ie
remiam, & interrogauerunt eum: & locu-
tus eſt eis iuxta omnia verba, quæ præce-
perat ei rex, & ceſſauerunt ab eo: nihil enim
28 fuerat auditum. * Manſit vero Ieremias in
veſtibulo carceris vſque ad diem, quo ca-
pta eſt Ieruſalem: & factum eſt vt capere-
tur Ieruſalem.

CAP. XXXIX.

1 ANno nono Sedeciæ regis Iuda, menſe 4. Reg 25. a. b
A decimo, venit Nabuchodonoſor rex Inf. 52. a. b
Babylonis, & omnis exercitus eius ad Ieru-
2 ſalẽ, & obſidebant eam. * Vndecimo autem
anno Sedeciæ, menſe quarto, quinta menſis
3 aperta eſt ciuitas. * Et ingreſſi ſunt oẽs prin-
cipes regis Babylonis, & ſederunt in porta
media: Neregel, Sereſer, Semegarnabu, Sar-
ſachim, Rabſares, Neregel, Sereſer, Reb-
mag, & oẽs reliqui principes regis Babylo-
4 nis. * Cũq. vidiſſet eos Sedecias rex Iuda, &
oẽs viri bellatores, fugerunt: & egreſſi ſunt
nocte de ciuitate per viam horti regis, & per
portam, quæ erat inter duos muros, & egreſ
5 ſi ſunt ad viam deſerti. * Perſecutus eſt autẽ
B eos exercitus Chaldæorum: & comprehen-
derunt Sedeciã in cãpo ſolitudinis Ierichõ-
tinæ, & captum adduxerunt ad Nabuchodo
noſor regem Babylonis in Reblatha, quæ eſt
in Terra Emath: & locutus eſt ad eũ iudicia.
6 * Et occidit rex Babylonis filios Sedeciæ in
Reblatha, in oculis eius: & omnes nobiles
7 Iuda occidit rex Babylonis. * Oculos quoq;
Sedeciæ eruit: & vinxit eum compedibus vt
8 duceretur in Babylonem. * Domum quoque
regis, & domũ vulgi ſuccenderunt Chaldæi
igni, & murum Ieruſalem ſubuerterunt.
9 * Et reliquias populi, qui remanſerant in ciui
tate, & perfugas, qui transfugerant ad eũ,
& ſuperfluos vulgi, qui remanſerant, trãſtu
lit Nabuzardan magiſter militum in Babylo
10 nem. * Et de plebe pauperum, qui nihil peni
C tus habebant, dimiſit Nabuzardan magiſter
militum in Terra Iuda: & dedit eis vineas,
11 & ciſternas in die illa. * Præceperat autẽ Na-
buchodonoſor rex Babylonis de Ieremia

Nabu-

Nabuzardan magiſtro militum, dicens: * Tol 12
le illum, & pone ſuper eum oculos tuos, ni-
hilq. ei mali facias: ſed, vt voluerit, ſic facias
ei. * Miſit ergo Nabuzardan princeps mili- 13
tiæ, & Nabuſezban, & Rabſares, & Nere-
gel, & Sereſer, & Rebmag, & omnes opti-
mates regis Babylonis, * miſerūt, & tulerūt 14
Ieremiam de veſtibulo carceris, & tradide-
runt eum Godolię filio Ahicam filij Saphan
vt intraret in domum, & habitaret in popu-
lo. * Ad Ieremiam autem factus fuerat ſer- 15
mo Domini cum clauſus eſſet in veſtibulo D
carceris, dicens: * Vade, & dic Abdemelech 16
Æthiopi, dicens: Hæc dicit Dominus exerci-
tuum Deus Iſrael: Ecce ego inducam ſermo
nes meos ſuper ciuitatem hanc in malum, &
non in bonum: & erunt in conſpectu tuo in
die illa. * Et liberabo te in die illa, ait Domi- 17
nus: & non traderis in manus virorum, quos
tu formidas: * Sed eruens liberabo te, & gla 18
dio non cades: ſed erit tibi anima tua in ſalu
tem, quia in me habuiſti fiduciam, ait Do-
minus.

CAP. XL.

SErmo, qui factus eſt ad Ieremiam a Do- 1
mino, poſtquam dimiſſus eſt a Nabuzar- A
dan magiſtro militię de Rama, quando tulit
eum vinctum catenis in medio omnium, qui
migrabant de Ieruſalem & Iuda, & duceba-
tur in Babylonem. * Tollens ergo princeps 2
militiæ Ieremiam, dixit ad eum: Dominus
Deus tuus locutus eſt malum hoc ſuper lo-
cum iſtum, * & adduxit: & fecit Dominus 3
ſicut locutus eſt, quia peccaſtis Domino, &
non audiſtis vocem eius, & factus eſt vobis
ſermo hic. * Nunc ergo ecce ſolui te hodie 4
de catenis, quæ ſunt in manibus tuis: ſi pla-
cet tibi vt venias mecum in Babylonem, ve
ni, & ponam oculos meos ſuper te: ſi autem
diſplicet tibi venire mecum in Babylonem,
reſide: ecce oīs terra in conſpectu tuo eſt:
qđ elegeris, & quo placuerit tibi vt vadas, il
luc perge. * Et mecum noli venire: ſed habi 5
ta apud Godoliam filiū Ahicam filij Saphā, B
quem præpoſuit rex Babylonis ciuitatibus
Iuda: habita ergo cum eo in medio populi:
vel quocumque placuerit tibi vt vadas, va-
de. Dedit quoq. ei magiſter militiæ cibaria,
& munuſcula, & dimiſit eū. * Venit autē Ie- 6
remias ad Godoliam filium Ahicam in Ma-
ſphath, & habitauit cum eo in medio popu
li, qui relictus fuerat in terra. * Cumque au 7
diſſent omnes principes exercitꝰ, qui diſper
ſi fuerant per regiones, ipſi & ſocij eorum,
quòd pręfeciſſet rex Babylonis Godoliam fi
lium Ahicam terræ, & quòd commendaſſet
ei viros, & mulieres, & paruulos, & de pau-
peribus terræ, qui nō fuerant tranſlati in Ba
bylonem: * Venerunt ad Godoliam in Ma- 8
C ſphath; & Iſmahel filius Nathaniæ, & Ioha-
nan, & Ionathan filij Caree, & Sareas filius
Thanehumeth, & filij Ophi, qui erant de
Netophathi, & Iezonias filius Maachati, ipſi
9 & viri eorum. * Et iurauit eis Godolias fi-
lius Ahicam filij Saphan, & comitibus eorū,
dicens: Nolite timere ſeruire Chaldæis, habi
tate in terra, & ſeruite regi Babylonis, & be
10 ne erit vobis. * Ecce ego habito ī Maſphath
vt reſpondeam præcepto Chaldæorum, qui
mittuntur ad nos: vos autem colligite vinde
miam, & meſſem, & oleum, & condite in va
ſis veſtris, & manete in vrbibus veſtris, quas
11 tenetis. * Sed & omnes Iudæi, qui erant in
Moab, & in filijs Ammon, & in Idumæa, &
in vniuerſis regionibus, audito quòd dediſ-
ſet rex Babylonis reliquias in Iudæa, &
præpoſuiſſet ſuper eos Godoliam filiū Ahi-
12 cam filij Saphan: * reuerſi ſunt, inquam, om-
D nes Iudæi de vniuerſis locis, ad quę profuge
rant, & venerunt in Terram Iuda ad Godo
liam in Maſphath: & collegerunt vinum, &
13 meſſem multam nimis. * Iohanan autem fi-
lius Caree, & omnes principes exercitꝰ, qui
diſperſi fuerant in regionibus, venerunt ad
14 Godoliam in Maſphath. * Et dixerunt ei: Sci
to quòd Baalis rex filiorum Ammon miſit
Iſmahel filium Nathaniæ percutere animā
tuam. Et nō credidit eis Godolias filius Ahi
15 cam. * Iohanan autem filius Caree dixit ad
Godoliam ſeorſum in Maſphath, loquens:
Ibo, & percutiam Iſmahel filium Nathaniæ
nullo ſciente, ne interficiat animam tuam,
& diſſipentur omnes Iudæi, qui congregati
16 ſunt ad te, & peribunt reliquiæ Iuda. * Et ait
Godolias filius Ahicam ad Iohanam filium
Caree: Noli facere verbū hoc: falſum enim
tu loqueris de Iſmahel.

CAP. XLI.

1 ET factum eſt in menſe ſeptimo, venit
A Iſmahel filius Nathaniæ, filij Eliſama de
ſemine regali, & optimates regis, & decem
viri cum eo, ad Godoliam filium Ahicam in
Maſphath: & comederunt ibi panes ſimul in
2 Maſphath. * Surrexit autem Iſmahel filius
Nathaniæ, & decem viri, qui cum eo erāt, &
percuſſerunt Godoliam filium Ahicam filij
Saphan gladio, & interfecerunt eum, quem
3 præfecerat rex Babylonis terræ. * Omnes
quoque Iudæos, qui erant cum Godolia in
Maſphath, & Chaldæos, qui reperti ſunt ibi,
4 & viros bellatores percuſſit Iſmahel. * Secū-
do autem die poſtquam occiderat Godoliā,
5 nullo adhuc ſciente, * venerunt viri de Si-
chem, & de Silo, & de Samaria octoginta vi
ri raſi barba, & ſciſſis veſtibus, & ſqualētes:
& munera, & thus habebant in manu, vt of-
6 ferrent in domo Domini * Egreſſus ergo Iſ-
B mahel filius Nathaniæ in occurſum eorum
de

de Maſphath, incedens & plorans ibat: cum
autem occurriſſet eis, dixit ad eos: Venite ad
Godoliam filium Ahicam. * Qui cum veniſ- 7
ſent ad medium ciuitatis, interfecit eos Iſ-
mahel filius Nathaniæ circa medium laci, ip
ſe & viri, qui erant cum eo. * Decem autem 8
viri reperti ſunt inter eos, qui dixerunt ad Iſ-
mahel: Noli occidere nos: quia habemus the
ſauros in agro, frumenti, & hordei, & olei, &
mellis. Et ceſſauit: & non interfecit eos cum
fratribus ſuis. * Lacus autem, in quem proie- 9
cerat Iſmahel omnia cadauera virorũ, quos
percuſſit propter Godoliam, ipſe eſt, quem
fecit rex Aſa propter Baaſa regem Iſrael: ip-
ſum repleuit Iſmahel filius Nathaniæ occi-
ſis. * Et captiuas duxit Iſmahel omnes reli- 10
quias populi, qui erant in Maſphath; filias C
regis, & vniuerſum populum, qui remanſe-
rat in Maſphath: quos commendauerat Na-
buzardã princeps militiæ Godoliæ filio Ahi-
cam. Et cepit eos Iſmahel filius Nathaniæ,
& abijt vt tranſiret ad filios Ammon. * Audi 11
uit autem Iohanan filius Caree, & omnes
principes bellatorum, qui erant cum eo, om
ne malũ, quod fecerat Iſmahel filius Natha-
niæ. * Et aſſumptis vniuerſis viris, profecti 12
ſunt vt bellarent aduerſum Iſmahel filium
Nathaniæ, & inuenerunt eum ad aquas mul-
tas, quæ ſunt in Gabaon. * Cumque vidiſſet 13
omnis populus, qui erat cum Iſmahel, Ioha-
nan filium Caree, & vniuerſos principes bel
latorum, qui erãt cum eo, lætati ſunt. Et re 14
uerſus eſt omnis populus, quem ceperat Iſ- D
mael, in Maſphath: reuerſusq; abijt ad Ioha-
nan filium Caree. * Iſmahel autem filius Na- 15
thaniæ fugit cum octo viris a facie Iohanan,
& abijt ad filios Ammon. * Tulit ergo Ioha- 16
nan filius Caree, & omnes principes bellato
rum, qui erant cum eo, vniuerſas reliquias
vulgi, quas reduxerat ab Iſmahel filio Natha
niæ de Maſphath, poſtquam percuſſit Godo
liam filium Ahicam; fortes viros ad præliũ,
& mulieres, & pueros, & eunuchos, quos re
duxerat de Gabaon. * Et abierunt, & ſede- 17
runt peregrinantes in Chamaam, quæ eſt iux
ta Bethlehem, vt pergerẽt, & intrarent Æ-
gyptum * a facie Chaldæorum: timebant e- 18
nim eos, quia percuſſerat Iſmahel filius Na-
thaniæ Godoliam filium Ahicam, quẽ præ-
poſuerat rex Babylonis in Terra Iuda.

CAP. XLII.

ET acceſſerunt omnes principes bellato- 1
rum, & Iohanan filius Caree, & Iezo- A
nias filius Oſaiæ, & reliquum vulgus a par-
uo vſque ad magnum: Dixeruntque ad Ie- 2
remiam prophetam: Cadat oratio noſtra in
conſpectu tuo: & ora pro nobis ad Dominũ
Deum tuũ pro vniuerſis reliquijs iſtis; quia
derelicti ſumus pauci de pluribus, ſicut ocu-
3 li tui nos intuẽtur: * Et annunciet nobis Do-
minus Deus tuus viam, per quã pergamus,
4 & verbũ, quod faciamus. * Dixit autem ad
eos Ieremias ꝓpheta: Audiui: ecce ego oro
ad Dominum Deum veſtrum ſecundũ ver-
ba veſtra. omne verbum, quodcumq. reſpõ-
derit mihi, indicabo vobis: nec celabo vos
5 quidquam. * Et illi dixerunt ad Ieremiam:
Sit Dominus inter nos teſtis veritatis & fi-
dei, ſi non iuxta omne verbum, in quo miſe-
rit te Dominus Deus tuus ad nos, ſic facie-
6 mus. * Siue bonum eſt, ſiue malum, voci Do-
mini Dei noſtri, ad quem mittimus te, obe-
diemus: vt bene ſit nobis cũ audierimus vo-
7 cem Domini Dei noſtri. * Cum autem com-
B pleti eſſent decem dies, factum eſt verbum
8 Domini ad Ieremiam. * Vocauitq. Iohanan
filium Caree, & omnes principes bellatorũ,
qui erant cum eo, & vniuerſum populum a
9 minimo vſque ad magnum. * Et dixit ad eos:
Hæc dicit Dominus Deus Iſrael, ad quẽ mi-
ſiſtis me, vt proſternerem preces veſtras in
10 cõſpectu eius: * Si quieſcentes manſeritis in
terra hac, ædificabo vos, & nõ deſtruã; plan
tabo, & nõ euellam: iam enim placatus ſum
11 ſuper malo quod feci vobis. * Nolite timere
a facie regis Babylonis, quem vos pauidi for
midatis: nolite metuere eũ, dicit Dominus:
quia vobiſcum ſum ego, vt ſaluos vos faciã,
12 & eruã de manu eius. * Et dabo vobis miſe-
ricordias, et miſerebor veſtri, et habitare vos
13 faciam in terra veſtra: * Si autem dixeritis
C vos: Non habitabimus in terra iſta, nec au-
14 diemus vocem Domini Dei noſtri, * dicen-
tes: Nequaquam, ſed ad Terram Ægypti
pergemus: vbi non videbimus bellũ, & clan-
gorem tubæ non audiemus, & famem non
15 ſuſtinebimus: & ibi habitabimus: * Propter
hoc nũc audite verbum domini reliquiæ Iu
da: Hæc dicit Dominus exercituum, Deus
Iſrael: Si poſueritis faciem veſtram vt ingre-
diamini Ægyptum, & intraueritis vt ibi ha-
16 bitetis: * gladius, quem vos formidatis, ibi
comprehendet vos in Terra Ægypti: & fa-
mes, pro qua eſtis ſoliciti, adhærebit vobis
17 in Ægypto, & ibi moriemini. Omneſq. vi-
ri, qui poſuerunt faciẽ ſuam vt ingrediantur
Ægyptum, vt habitent ibi, morientur gladio,
& fame, & peſte: nullus de eis remanebit,
nec effugiet a facie mali, quod ego afferã ſu
18 per eos. * Quia hæc dicit Dñs exercituum,
Deus Iſrael: Sicut conflatus eſt furor meus,
D & indignatio mea ſuper habitatores Ieruſa-
lem: ſic cõflabitur indignatio mea ſuper vos,
cum ingreſſi fueritis Ægyptum, & eritis in
iuſiurandum, & in ſtuporem, & in maledi-
ctum, & in opprobrium: & nequaquam vl-
19 tra videbitis locum iſtum. * Verbum Domi-
ni ſuper vos reliquiæ Iuda: Nolite intrare
Ægyptum: ſcientes ſcietis quia obteſtatus
20 ſum vos hodie, * quia decepiſtis animas ve-
ſtras:

ſtras: Vos enim miſiſtis me ad Dominum
Deum noſtrum dicentes: Ora pro nobis ad
Dominum Deum noſtrum, & iuxta omnia
quæcumque dixerit tibi Dominus Deus no-
ſter, ſic annuncia nobis, & faciemus.* Et an- 21
nunciaui vobis hodie, & non audiſtis vocem
Domini Dei veſtri ſuper vniuerſis, pro quib.
miſit me ad vos.* Nunc ergo ſcientes ſcietis 22
quia gladio, & fame, & peſte moriemini in
loco, ad quem voluiſtis intrare vt habitare-
tis ibi.

CAP. XLIII.

FActum eſt autem, cum compleſſet Iere- 1
mias loquens ad populum vniuerſos ſer A
mones Domini Dei eorum, pro quibus miſe
rat eum Dominus Deus eorum ad illos, om-
nia verba hæc: * dixit Azarias filius Oſaiæ, 2
& Iohanan filius Caree, & omnes viri ſuper
bi, dicentes ad Ieremiam: Mendacium tu lo-
queris: non miſit te Dominus Deus noſter,
dicens: Ne ingrediamini Aegyptum vt habi
tetis illic.* Sed Baruch filius Neriæ incitat te 3
aduerſum nos, vt tradat nos in manus Chal B
dæorum, vt interficiat nos, & traduci faciat
in Babylonem.* Et non audiuit Iohanan fi- 4
lius Caree, & omnes principes bellatorum,
& vniuerſus populus vocem Domini vt ma-
nerent in terra Iuda.* Sed tollens Iohanan 5
filius Caree, & vniuerſi principes bellatorũ
vniuerſos reliquiarum Iuda, qui reuerſi fue-
rant de cunctis Gentibus, ad quas fuerant an
te diſperſi, vt habitarent in Terra Iuda:* vi- 6
ros, & mulieres, & paruulos, & filias regis,
& omnẽ animam, quam reliquerat Nabuzar
dan princeps militiæ cum Godolia filio Ahi
cam, filij Saphan, & Ieremiam prophetam,
& Baruch filium Neriæ.* Et ingreſſi ſunt 7
Terram Ægypti, quia non obedierunt voci C
Domini: & venerunt vſque ad Taphnis.* Et 8
factus eſt ſermo Dñi ad Ieremiam in Taph-
nis, dicens:* Sume lapides grandes in manu 9
tua, & abſcondes eos in crypta, quæ eſt ſub
muro latericio in porta domus Pharaonis in
Taphnis, cernentibus viris Iudæis:* Et dices 10
ad eos: Hæc dicit dominus exercituum Deus
Iſrael: Ecce ego mittam, & aſſumam Nabu-
chodonoſor regem Babylonis ſeruum meũ:
& ponam thronum eius ſuper lapides iſtos,
quos abſcondi, & ſtatuet ſolium ſuum ſuper
eos.* Veniensq. percutiet Terram Aegypti; 11
quos in mortem, in mortem; & quos in ca- D
ptiuitatem, in captiuitatem; & quos in gla-
dium, in gladium.* Et ſuccendet ignem in de 12
lubris deorum Ægypti, & comburet ea, &
captiuos ducet illos: & amicietur Terra Æ-
gypti, ſicut amicitur paſtor pallio ſuo: & e-
gredietur inde in pace.* Et conteret ſtatuas 13
domus Solis, quæ ſunt in Terra Ægypti: &
delubra deorum Ægypti comburet igni.

CAP. XLIIII.

1 VErbum, quod factum eſt per Ieremiam
A ad omnes Iudæos, qui habitabant in
Terra Ægypti, habitantes in Magdalo, & in
Taphnis, & in Memphis, & in Terra Phatu-
2 res, dicens:* Hæc dicit Dominus exercituum
Deus Iſrael: Vos vidiſtis omne malum iſtud,
quod adduxi ſuper Ieruſalem, & ſuper om-
nes vrbes Iuda: & ecce deſertæ ſunt hodie,
3 & nõ eſt in eis habitator:* Propter malitiã,
quam fecerunt vt me ad iracundiam prouo-
carent, & irent vt ſacrificarent, & colerent
deos alienos, quos neſciebant & illi, & vos,
4 & patres veſtri.* Et miſi ad vos omnes ſer-
uos meos prophetas de nocte conſurgens,
mittensque & dicens: Nolite facere verbũ
abominationis huiuſcemodi, quam odiui.
5 *Et non audierunt, nec inclinauerunt aurem
ſuam vt conuerterentur a malis ſuis, & non
6 ſacrificarent dijs alienis.* Et conflata eſt in-
B dignatio mea & furor meus, & ſuccenſa eſt
in ciuitatibus Iuda, & in plateis Ieruſalem:
& verſæ ſunt in ſolitudinem & vaſtitatem
7 ſecundum diem hãc.* Et nunc hæc dicit do-
minus exercituum Deus Iſrael: Quare vos
facitis malum grande hoc contra animas ve
ſtras, vt intereat ex vobis vir & mulier, par-
uulus & lactẽs de medio Iudæ, nec relinqua
8 tur vobis quidquam reſiduum:* Prouocan-
tes me in operibus manuum veſtrarum, ſa-
crificando dijs alienis in Terra Ægypti, in
quam ingreſſi eſtis vt habitetis ibi: & diſpe-
reatis, & ſitis in maledictionem, & in oppro
9 brium cunctis gentibus terræ?* Numquid
obliti eſtis mala patrum veſtrorum, & mala
regum Iuda, & mala vxorum eius, & mala
veſtra, & mala vxorum veſtrarum, quæ fece
runt in Terra Iuda, & in regionibus Ieruſa-
10 lem?* Non ſunt mundati vſque ad diem
hanc: & non timuerunt, & non ambulaue-
runt in lege Domini, & in præceptis meis,
quæ dedi coram vobis & coram patribus ve
11 ſtris.* Ideo hæc dicit Dominus exercituum
C Deus Iſrael:* Ecce ego ponam faciem meã
in vobis in malum: & diſperdam omnem Iu
12 dam.* Et aſſumã reliquias Iudæ, qui poſue-
runt facies ſuas vt ingrederẽtur Terram Ae-
gypti, & habitarent ibi: & cõſumentur om-
nes in Terra Ægypti: cadent in gladio & in
fame: & conſumentur a minimo vſque ad
maximum in gladio, & in fame morientur:
& erunt in iuſiurandum, & in miraculum,
& in maledictionem, & in opprobrium.
13 * Et viſitabo ſuper habitatores Terræ Ægy
pti, ſicut viſitaui ſuper Ieruſalem in gladio,
14 & fame, & peſte.* Et nõ erit qui effugiat, &
ſit reſiduus de reliquijs Iudæorum, qui va-
dunt vt peregrinentur in Terra Ægypti: &
D reuertantur in Terram Iuda, ad quam ipſi
eleuant

eleuant animas ſuas vt reuertantur, & habi-
tent ibi: non reuertentur niſi qui fugerint.
* Reſponderunt autem Ieremiæ omnes viri 15
ſcientes quòd ſacrificarẽt vxores eorũ dijs
alienis: & vniuerſæ mulieres, quarum ſtabat
multitudo grandis, & omnis populus habi-
tantium in Terra Ægypti in Phatures, dicen
tes: * Sermonem, quem locutus es ad nos in 16
nomine Domini, non audiemus ex te: * ſed 17
faciẽtes faciemus omne verbum, quod egre
dietur de ore noſtro vt ſacrificemus reginæ
cæli, & libemus ei libamina, ſicut fecimus
nos, & patres noſtri, reges noſtri, & princi-
pes noſtri in vrbib. Iuda, & in plateis Ieruſa
lem: & ſaturati ſumus panibus, & bene no-
bis erat, malumque non vidimus. * Ex eo au 18
tem tempore, quo ceſſauimus ſacrificare re
ginæ cæli, & libare ei libamina, indigemus
omnibus, & gladio, & fame conſumpti ſu-
mus. * Quòd ſi nos ſacrificamus reginæ cæ- 19
li, & libamus ei libamina: numquid ſine vi- E
ris noſtris fecimus ei placentas ad colẽdum
eam, & libandum ei libamina? * Et dixit Ie- 20
remias ad oẽm populum aduerſum viros, &
aduerſum mulieres, & aduerſum vniuerſam
plebem, qui reſponderant ei verbum, dicẽs:
* Numquid non ſacrificium, quod ſacrifica- 21
ſtis in ciuitatibus Iuda, & in plateis Ieruſalẽ
vos & patres veſtri, reges veſtri, & princi-
pes veſtri, & populus terræ, horum recorda
tus eſt Dominus, & aſcendit ſuper cor eius?
* Et nõ poterat Dominus vltra portare pro 22
pter malitiam ſtudiorum veſtrorũ, & pro-
pter abominationes, quas feciſtis: & facta
eſt terra veſtra in deſolationem, & in ſtupo
rem, & in maledictum, eo quod non ſit habi
tator, ſicut eſt dies hæc. * Propterea quòd 23
ſacrificaueritis idolis, & peccaueritis Domi
no: & non audieritis vocem Domini, & in le
ge, & in præceptis, & in teſtimonijs eius nõ
ambulaueritis: idcirco euenerunt vobis ma- F
la hæc, ſicut eſt dies hæc. * Dixit autem Iere 24
mias ad omnẽ populum, & ad vniuerſas mu
lieres: Audite verbum Domini omnis Iuda,
qui eſtis in Terra Ægypti: * Hæc inquit Do- 25
minus exercituum Deus Iſrael, dicens: Vos,
& vxores veſtræ locuti eſtis ore veſtro, &
manibus veſtris impleſtis, dicentes: Faciamꝰ
vota noſtra, quæ vouimus, vt ſacrificemus
reginæ cæli, & libemꝰ ei libamina. impleſtis
vota veſtra, & opere perpetraſtis ea. * Ideo 26
audite verbum Domini omnis Iuda, qui ha-
bitatis in terra Ægypti: Ecce ego iuraui in
nomine meo magno, ait Dominus: quia ne-
quaquam vltra vocabitur nomen meum ex
ore omnis viri Iudæi, dicentis: Viuit Do-
minus Deus in omni terra Ægypti. * Ecce 27
ego vigilabo ſuper eos in malum, & non in
bonum: & conſumentur omnes viri Iuda, G
qui ſunt in terra Ægypti, & gladio, & fame
donec penitus conſumantur. * Et qui fuge- 28
rint gladium, reuertentur de terra Ægypti
in terram Iuda viri pauci: & ſcient om-
nes reliquiæ Iuda ingredientium terram
Ægypti, vt habitent ibi, cuius ſermo com-
29 pleatur, meus, an illorum. * Et hoc vo-
bis ſignum, ait Dominus, quòd viſitem ego
ſuper vos in loco iſto: vt ſciatis quia vere
complebuntur ſermones mei contra vos in
30 malum. * Hæc dicit Dominus: Ecce ego
tradam Pharaonem Ephree regem Ægypti
in manu inimicorum eius, & in manu quæ-
rentium animam illius: ſicut tradidi Sede-
ciam regem Iuda in manu Nabuchodono-
ſor regis Babylonis inimici ſui, & quærẽn-
tis animam eius.

CAP. XLV.

1 VErbum, quod locutus eſt Ieremias pro
A pheta ad Baruch filium Neriæ, cũ ſcri-
pſiſſet verba hæc in libro ex ore Ieremiæ,
anno quarto Ioakim filij Ioſiæ regis Iuda,
2 dicens: * Hæc dicit Dñs Deus Iſrael ad te Ba
3 ruch: * Dixiſti: Væ miſero mihi, quoniam ad-
didit Dominus dolorem dolori meo: labora
ui in gemitu meo, & requiem non inueni.
4 * Hæc dicit Dominus: Sic dices ad eum: Ec-
B ce quos ædificaui, ego deſtruo: & quos plan-
taui, ego euello, & vniuerſam terram hanc.
5 * Et tu quæris tibi grandia? noli quærere:
quia ecce ego adducam malum ſuper om-
nem carnem, ait Dominus: & dabo tibi ani-
mam tuam in ſalutem in omnibus locis, ad
quæcumque perrexeris.

CAP. XLVI.

1 QVod factum eſt verbum Domini ad
A Ieremiam prophetam contra Gentes
2 * ad Ægyptũ aduerſum exercitum Pharao-
nis Nechao regis Ægypti, qui erat iuxta flu
uium Euphratem in Charcamis, quem per-
cuſſit Nabuchodonoſor rex Babylonis, in
quarto anno Ioakim filij Ioſiæ regis Iuda.
3 * Præparate ſcutum, & clypeum, & procedi
4 te ad bellum. * Iungite equos, & aſcendite
equites: ſtate in galeis, polite lanceas, indui-
5 te vos loricis. * Quid igitur? vidi ipſos paui-
dos, & terga vertentes, fortes eorum cæſos:
fugerunt conciti, nec reſpexerũt: terror vn
6 diq. ait Dñs. * Nõ fugiat velox, nec ſaluari ſe
B putet fortis: Ad Aquilonẽ iuxta flumẽ Eu-
7 phratẽ victi ſunt, & ruerũt. * Quis eſt iſte, q.
quaſi flumen aſcendit: & veluti fluuiorũ, in-
8 tumeſcunt gurgites eius? * Ægyptus, flumi-
minis inſtar aſcendit, & velut flumina moue
buntur fluctus eius, & dicet: Aſcẽdẽs operiam
9 terrã: perdã ciuitatẽ, & habitatores eiꝰ. * A-
ſcẽdite equos, & exultate in currib. & proce
dant fortes, Æthiopia, & Libyes tenẽtes ſcu
tũ, & Lydij arripientes, & iaciẽtes ſagittas.
* Dies

* Dies autem ille Domini Dei exercituum 10
dies vltionis, vt ſumat vindictam de inimi-
cis ſuis: deuorabit gladius, & ſaturabitur, C
& inebriabitur ſanguine eorum: victima e-
nim Domini Dei exercituum in Terra Aqui
lonis iuxta flumen Euphraten. * Aſcende in 11
Galaad, & tolle reſinam virgo filia Aegypti:
fruſtra multiplicas medicamina, ſanitas non
erit tibi. * Audierunt Gentes ignominiam 12
tuam, & vlulatus tuus repleuit terram: quia
fortis impegit in fortem, & ambo pariter cō
ciderunt. * Verbum quod locutus eſt Domi- 13
nus ad Ieremiam prophetam, ſuper eo quòd
venturus eſt Nabuchodonoſor rex Babylo-
nis & percuſſurus Terram Aegypti: * Annū 14
ciate Aegypto, & auditum facite in Magda- D
lo, & reſonet in Memphis, & in Taphnis, di-
cite: Sta, & præpara te: quia deuorabit gla-
dius ea, quæ per circuitum tuum ſunt. * Qua 15
re computruit fortis tuus? nō ſtetit, quoniā
Dominus ſubuertit eum. * Multiplicauit ruē 16
tes, ceciditque vir ad proximum ſuum: & di-
cent: Surge, & reuertamur ad populum no-
ſtrum, & ad terrā natiuitatis noſtræ, a facie
gladij columbæ. * Vocate nomen Pharaonis 17
regis Aegypti, tumultum adduxit tempus.
* Viuo ego (inquit rex, Dominus exercituū 18
nomen eius) quoniam ſicut Thabor in mō- E
tibus, & ſicut Carmelus in mari, veniet. * Va- 19
ſa transmigrationis fac tibi habitatrix filia
Ægypti: quia Memphis in ſolitudinem erit,
& deſeretur, & inhabitabilis erit. * Vitula ele 20
gans atq. formoſa Ægyptus: ſtimulator ab
Aquilone veniet ei. * Mercenarij quoq. eius, 21
qui verſabantur in medio eius, quaſi vituli ſa
ginati verſi ſunt, & fugerunt ſimul, nec ſtare
potuerūt: quia dies interfectionis eorum ve
nit ſuper eos, tempus viſitationis eorum.
* Vox eius quaſi æris ſonabit: quoniam cum 22
exercitu properabunt, & cum ſecuribus ve- F
nient ei, quaſi cædentes ligna. * Succiderunt 23
ſaltum eius, ait Dominus, qui ſuppurari non
poteſt: multiplicati ſunt ſuper locuſtas, & nō
eſt eis numerus. * Confuſa eſt filia Ægypti, 24
& tradita in manus populi Aquilonis. * Di- 25
xit Dominus exercituum Deus Iſrael: Ecce
ego viſitabo ſuper tumultum Alexādriæ, &
ſuper Pharaonem, & ſuper Ægyptum, & ſu
per deos eius, & ſuper reges eius, & ſuper
Pharaonem, & ſuper eos, qui confidunt in
eo. * Et dabo eos in manus quærentium ani- 26
mam eorum, & in manus Nabuchodonoſor G
regis Babylonis: & in manus ſeruorū eius:
& poſt hæc habitabitur ſicut diebus priſti-
* Iſa.43.a.1.& 44.a.2 nis, ait Dominus. * * Et tu ne timeas ſerue 27
meus Iacob, & ne paueas Iſrael: quia ecce e-
go ſaluum te faciam de longinquo, & ſemē
tuum de terra captiuitatis tuæ: & reuertetur
Iacob, & requieſcet, & proſperabitur; & nō
erit qui exterreat eū. * Et tu noli timere ſer- 28
ue meus Iacob, ait Dominus: quia tecū ego
ſum, quia ego conſumam cunctas gentes, ad
quas eieci te: te vero non conſumam, ſed ca-
ſtigabo te in iudicio, nec quaſi innocēti par-
cam tibi.

CAP. XLVII.

1 QVod factum eſt verbum Domini ad Ie-
A remiam prophetam contra Palæſthi-
nos, antequam percuteret Pharao Gazam:
2 * Hæc dicit Dominus: Ecce aquæ aſcendunt
ab Aquilone, & erūt quaſi torrens inundās,
& operient terram, & plenitudinem eius vr
bem & habitatores eius: clamabunt homi-
3 nes, & vlulabūt omnes habitatores terræ, * a
B ſtrepitu pompę armorum, & bellatorū eius,
a commotione quadrigarum eius, & multi-
tudine rotarum illius. Non reſpexerunt pa-
4 tres filios manibus diſſolutis * pro aduentu
C diei, in quo vaſtabuntur omnes Philiſthijm,
& diſſipabitur Tyrus, & Sidon cum omnib.
reliquis auxilijs ſuis. depopulatus eſt enim
Dominus Palæſthinos, reliquias inſulæ Cap
5 padociæ. * Venit caluitium ſuper Gazā: con-
ticuit Aſcalon, & reliquiæ vallis earum, vſ-
6 quequo concideris? * O mucro Domini, vſ-
D quequo non quieſces? Ingredere in vaginam
7 tuam, refrigerare, & ſile. * Quomodo quie-
ſcet cum Dominus præceperit ei aduerſus
Aſcalonem, & aduerſus maritimas eius re-
giones, ibique condixerit illi?

CAP. XLVIII.

1 AD Moab hæc dicit Dominus exercituū
A Deus Iſrael: Væ ſuper Nabo, quoniam
vaſtata eſt, & confuſa: capta eſt Cariathaim:
2 confuſa eſt fortis, & tremuit. * Nō eſt vltra
exultatio in Moab cōtra Heſebon: cogitaue
runt malum. Venite, & diſperdamus eam de
gente. ergo ſilens conticeſces, ſequeturq. te
3 gladius. * Vox clamoris de Oronaim: vaſti-
4 tas, & contritio magna. * Contrita eſt Mo-
5 ab: annunciate clamorem paruulis eius. * Per
aſcenſum enim Luith plorans aſcendet in fle
tu: quoniam in deſcenſu Oronaim hoſtes v-
6 lulatum contritionis audierunt: * Fugite, ſal
uate animas veſtras: & eritis quaſi myricæ * Sup.17.b
7 in deſerto. * * Pro eo enim ꝙ habuiſti fidu-
ciam in munitionib. tuis, & in theſauris tuis,
tu quoque capieris: & ibit Chamos in tranſ-
migrationem, ſacerdotes eius, & principes
8 eius ſimul. * Et veniet prædo ad omnē vrbē,
B & vrbs nulla ſaluabitur: & peribunt valles,
& diſſipabuntur campeſtria: quoniam dixit
9 Dominus: * Date florem Moab, quia florens
egredietur: & ciuitates eius deſertæ erūt, &
10 inhabitabiles. * Maledictus, qui facit opus
Domini fraudulenter: & maledictus, qui pro
11 hibet gladium ſuum a ſanguine. * Fertilis
fuit Moab ab adoleſcentia ſua, & requieuit
in

in fœcibus ſuis: nec transfuſus eſt de vaſe in
vas, & in tranſmigrationem non abijt: idcir-
co permanſit guſtus eius in eo, & odor eius
non eſt immutatus.* Propterea ecce dies ve 12
niunt, dicit Dominus: & mittam ei ordinato
res, & ſtratores laguncularum, & ſternent
eum, & vaſa eius exhaurient, & lagunculas
eorum collident. * Et confundetur Moab a 13
Chamos, *ſicut confuſa eſt domus Iſrael a
Bethel, in qua habebat fiduciã. * Quomodo 14
dicitis: *Fortes ſumus, & viri robuſti ad præ C
liandum? * Vaſtata eſt Moab, & ciuitates il- 15
lius ſucciderunt: & electi iuuenes eius deſcẽ
derunt in occiſionem: ait rex, Dominus exer
cituum nomen eius.* Prope eſt interitus Mo 16
ab vt veniat: & malum eius velociter accur-
ret nimis.* Conſolamini eum omnes, qui e- 17
ſtis in circuitu eius: & vniuerſi, qui ſcitis no-
men eius, dicite: Quomodo confracta eſt vir
ga fortis, baculus glorioſus? * Deſcende de 18
gloria, & ſede in ſiti habitatio filiæ Dibon:
quoniam vaſtator Moab aſcendet ad te, diſſi
pabit munitiones tuas.* In via ſta, & proſpi- 19
ce habitatio Aroer: interroga fugientem: &
ei, qui euaſit, dic: Quid accidit? * Confuſus 20
eſt Moab, quoniam victus eſt: vlulate, & cla
mate, annũciate in Arnon, quoniam vaſtata
eſt Moab.* Et iudicium venit ad terram cam 21
peſtrem: ſuper Helon, & ſuper Iaſa, & ſuper
Mephaath, * & ſuper Dibon, & ſuper Nabo, 22
& ſuper domum Deblathaim, * & ſuper Ca- 23
riathaim, & ſuper Bethgamul, & ſuper Beth D
maon, * & ſuper Carioth, & ſuper Boſra: & 24
ſuper omnes ciuitates terræ Moab, quæ lon
ge, & quæ prope ſunt. * Abſciſſum eſt cornu 25
Moab, & brachium eius cõtritum eſt, ait do
minus. * Inebriate eum, quoniam cõtra Do 26
minum erectus eſt: & allidet manum Moab
in vomitu ſuo, & erit in deriſum etiam ipſe.
* Fuit enim in deriſum tibi Iſrael, quaſi inter 27
fures reperiſſes eũ: propter verba ergo tua,
quæ aduerſum illum locutus es, captiuus du
ceris! *Relinquite ciuitates, & habitate in pe 28
tra habitatores Moab: & eſtote quaſi colum
ba nidificans in ſummo ore foraminis. * Au 29
diuimus ſuperbiam Moab, ſuperbus eſt val-
de; ſublimitatem eius, & arrogantiam, & ſu-
perbiam, & altitudinem cordis eius. * Ego 30
ſcio, ait Dominus, iactantiam eius: & quod E
non ſit iuxta eam virtus eius, nec iuxta quod
poterat conata ſit facere.*Ideo ſuper Moab 31
eiulabo, & ad Moab vniuerſam clamabo, ad
viros muri fictilis lamentantes.* De planctu 32
Iazer plorabo tibi vinea Sabama: propagi-
nes tuæ tranſierunt mare, vſque ad mare Ia-
zer peruenerunt: ſuper meſſem tuam, & vin
demiam tuã prædo irruit.* *Ablata eſt læti- 33
tia & exultatio de Carmelo, et de Terra Mo-
ab, & vinum de torcularibus ſuſtuli: nequa-
quam calcator vuæ ſolitum celeuma canta-
bit. * De clamore Heſebon vſque Elcale, & 34
Iaſa, dederunt vocem ſuam: a Segor vſq. ad
Oronaim vitula conternante; aquæ quoque
35 Nemrim peſſimæ erũt.* Et auferam de Mo-
F ab, ait Dominus, offerentem in excelſis, &
36 ſacrificantem dijs eius.* Propterea cor meũ
ad Moab quaſi tibiæ reſonabit: & cor meum
ad viros muri fictilis dabit ſonitum tibiarũ:
quia plus fecit, quã potuit, idcirco perierũt.
37 * *Omne enim caput caluitium, & omnis *Iſa. 15.a.2 Ezec.7.e.18
barba raſa erit: in cunctis manibus colliga-
38 tio, & ſuper omne dorſum cilicium. * Super
omnia tecta Moab, & in plateis eius omnis
planctus: quoniam contriui Moab ſicut vas
39 inutile, ait Dominus. * Quomodo victa eſt,
& vlulauerunt? quomodo deiecit ceruicem
Moab, & confuſus eſt? eritque Moab in deri
ſum, & in exemplũ omnibus in circuitu ſuo.
40 * Hæc dicit Dominus: Ecce quaſi aquila vo-
41 labit, & extendet alas ſuas ad Moab.* Capta
G eſt Carioth, & munitiones comprehenſæ
ſunt: & erit cor fortium Moab in die illa, ſi-
42 cut cor mulieris parturientis. * Et ceſſabit
Moab eſſe populus: quoniam contra Domi-
43 num gloriatus eſt. * Pauor, & fouea, & la-
queus ſuper te o habitator Moab, dicit Do-
44 minus.* *Qui fugerit a facie pauoris, cadet *Iſa.24.e.18
in foueam: & qui conſcenderit de fouea, ca-
pietur laqueo: adducam enim ſuper Moab
45 annum viſitationis eorum, ait Dominus.* In
vmbra Heſebon ſteterunt de laqueo fugien
tes: quia ignis egreſſus eſt de Heſebon, & flã
ma de medio Seon, & deuorabit partem Mo
46 ab, & verticem filiorum tumultus.* Væ tibi
Moab, perijſti popule Chamos: quia cõpre-
henſi ſunt filij tui, & filiæ tuæ in captiuitatẽ.
47 * Et conuertam captiuitatem Moab in no-
uiſſimis diebus, ait Dominus. Hucuſque iu-
dicia Moab.

CAP. XLIX.

1 AD filios Ammon. Hæc dicit Dominus:
A Numquid non filij ſunt Iſrael? aut he-
res non eſt ei? Cur igitur hereditate poſſedit
Melchom, Gad: & populus eius in vrbibus
2 eius habitauit? * Ideo ecce dies veniũt, dicit
Dominus: & auditũ faciam ſuper Rabbath
filiorum Ammon fremitum prælij, & erit in
tumulum diſſipata, filiæque eius igni ſuccen-
dẽtur, & poſſidebit Iſrael poſſeſſores ſuos,
3 ait Dominus.* Vlula Heſebon, quoniam va-
ſtata eſt Hai, clamate filij Rabbath, accingi-
te vos cilicijs: plangite & circuite per ſepes:
quoniam Melchom in trãſmigrationem du-
cetur, ſacerdotes ei*, & principes eius ſimul.
4 * Quid gloriaris in vallibus? defluxit vallis
tua filia delicata, quæ confidebas in theſau-
5 ris tuis, & dicebas: Quis veniet ad me? *Ecce
B ego inducam ſuper te terrorẽ, ait Dominus
Deus exercituum, ab omnibus qui ſunt in
circuitu tuo: & diſpergemini ſinguli a con-
ſpectu

ſpectu veſtro, nec erit qui congreget fugien
tes. * Et poſt hæc reuerti faciam captiuos fi- 6
liorum Ammon, ait Dominus. * Ad Idu- 7
mæam. Hæc dicit Dominus exercituum:
Numquid non vltra eſt ſapientia in Themā?
Perijt conſilium a filijs, inutilis facta eſt ſa-
pientia eorū. * Fugite & terga vertite, deſcē 8
dite in voraginem habitatores Dedan: quo-
niam perditionem Eſau adduxi ſuper eum,
tempus viſitationis eius. * Si vindemiatores 9
veniſſent ſuper te, nō reliquiſſent racemum:
ſi fures in nocte, rapuiſſent quod ſufficeret ſi
bi * ego vero diſcooperui Eſau, reuelaui ab 10
ſcōdita eius, & celari nō poterit: vaſtatū eſt
ſemen eius, & fratres eius, & vicini eius,
& non erit. * Relinque pupillos tuos: ego 11
faciam eos viuere: & viduæ tuæ in me ſpera- C
bunt. * Quia hæc dicit Dominus: Ecce qui- 12
bus non erat iudicium vt biberent calicem,
bibentes bibent: & tu quaſi innocens relin-
queris? non eris innocens, ſed bibens bibes.
* Quia per memetipſum iuraui, dicit Domi- 13
nus, quod in ſolitudinem, & in opprobrium,
& in deſertum, & in maledictionem erit Bo-
ſra: & omnes ciuitates eius erunt in ſolitudi-
Abd. 1. a. 1 nes ſempiternas. * Auditum audiui a Domi 14
no, & legatus ad Gentes miſſus eſt: Congre-
gamini, & venite cōtra eam, & cōſurgamus
in prælium: * Ecce enim paruulū dedi te in 15
Gentibus contēptibilem inter homines. * Ar 16
rogātia tua decepit te, & ſuperbia cordis tui:
qui habitas in cauernis petræ, & apprehēde- D
Abd. 1. a. 4 re niteris altitudinem collis. cum exaltaue
ris quaſi aquila nidum tuum, inde detraham
te, dicit Dominus. * Et erit Idumæa deſerta: 17
omnis qui tranſibit per eā, ſtupebit, & ſibila-
Ge. 19. e. 20 bit ſuper omnes plagas eius. * Sicut ſubuer 18
ſa eſt Sodoma, & Gomorrha, & vicinæ eius:
ait Dominus: non habitabit ibi vir, & non in
colet eā filius hominis. * Ecce quaſi leo aſcē 19
det de ſuperbia Iordanis ad pulchritudinem
robuſtam: quia ſubito currere faciam eū ad
illam: & quis erit electus, quē præponam ei?
Iob. 41. a. 1 quis. n. ſimilis mei? & quis ſuſtinebit me? * &
quis eſt iſte paſtor, qui reſiſtat vultui meo?
* Propterea audite conſilium Domini, quod 20
inijt de Edom; & cogitationes ei⁹, quas cogi
tauit de habitatoribus Theman: Si non deie-
cerint eos paruuli gregis, niſi diſſipauerint
cū eis habitaculū eorū. * A voce ruinæ eorū 21
commota eſt terra: clamor in Mari rubro au
ditus eſt vocis eius. * Ecce quaſi aquila aſcen 22
det, & auolabit: & expandet alas ſuas ſuper E
Boſran: & erit cor fortium Idumææ in die
illa, quaſi cor mulieris parturientis. * Ad 23
Damaſcum: Confuſa eſt Emath, & Arphad:
quia auditum peſſimū audierūt, turbati ſunt
in mari: pre ſolicitudine quieſcere nō potuit.
* Diſſoluta eſt Damaſcus, verſa eſt in fugam, 24
tremor apprehēdit eam: anguſtia & dolores
tenuerūt eam quaſi parturientem. * Quomo 25
do dereliquerūt ciuitatem laudabilē, vrbem
26 lætitiæ! * Ideo cadent iuuenes eius in plateis
eius: & omnes viri prælij conticeſcent in die
27 illa, ait Dominus exercituum. * Et ſuccendā
ignem in muro Damaſci, & deuorabit mœ-
28 nia Benadad. * Ad Cedar, & ad regna Aſor,
F quæ percuſſit Nabuchodonoſor rex Baby-
lonis. Hæc dicit Dominus: Surgite, & aſcen-
29 dite ad Cedar, & vaſtate filios Orientis. * Ta
bernacula eorum, & greges eorū capiēt: pel
les eorū, & omnia vaſa eorū, & camelos eo-
rum tollent ſibi: & vocabūt ſuper eos formi
30 dinē in circuitu. * Fugite, abite vehementer,
in voraginibus ſedete, qui habitatis Aſor, ait
Dominus: inijt enim contra vos Nabuchodo
noſor rex Babylonis conſilium, & cogitauit
31 aduerſum vos cogitationes. * Cōſurgite, &
aſcendite ad gentē quietam, & habitantē cō
fidenter, ait Dominus: non oſtia, nec vectes
32 eis: ſoli habitant. * Et erunt cameli eorum in
direptionē, & multitudo iumentorū in præ
dam: & diſpergā eos in omnē ventū, qui ſunt
attonſi in comā: & ex omni confinio eorum
adducam interitum ſuper eos, ait Dominus.
33 * Et erit Aſor in habitaculum draconū, deſer
ta vſq. in æternum: non manebit ibi vir, nec
34 incolet eam filius hominis. * Quod factū eſt
G verbum Domini ad Ieremiam prophetā ad-
uerſus Ælam in principio regni Sedeciæ re-
35 gis Iuda, dicens: * Hæc dicit Dominus exer-
cituū: Ecce ego confringā arcum Ælam, &
36 ſummā fortitudinem eorum. * Et inducā ſu-
per Ælam quattuor ventos a quattuor pla-
gis cæli: & ventilabo eos in oēs vētos iſtos:
& non erit gens, ad quā non perueniāt pro-
37 fugi Ælam: * Et pauere faciam Ælam coram
inimicis ſuis, & in conſpectu quærentiū ani-
mam eorum: & adducam ſuper eos malum,
iram furoris mei, dicit Dominus: & mittam
38 poſt eos gladium donec conſumam eos. * Et
ponam ſolium meum in Aelam, & perdam
39 inde reges & principes, ait Dominus. * In no
uiſſimis autem diebus reuerti faciam capti-
uos Aelam, dicit Dominus.

CAP. L.

1 VErbum, quod locutus eſt Dominus de
A Babylone, & de terra Chaldæorum in
2 manu Ieremiæ prophetæ. * Annunciate in
Gentibus, & auditum facite: leuate ſignum,
prædicate, & nolite celare: dicite: Capta eſt
Babylon, confuſus eſt Bel, victus eſt Mero-
dach, confuſa ſunt ſculptilia eius, ſuperata
3 ſunt idola eorum. * Quoniā aſcendit contra
eam gēs ab Aquilone, quæ ponet terrā eius
in ſolitudinem: & non erit qui habitet in ea
ab homine vſque ad pecus: & moti ſunt, &
4 abierunt. * In diebus illis, & in tempore illo,
ait Dominus: veniēt filij Iſrael, ipſi & filij Iu
da ſimul: ambulantes & flentes properantes,

&

& Dominum Deum ſuum quærent.
* In Sion interrogabunt viam, huc facies 5
eorum. Venient, & apponentur ad Domi-
num fœdere ſempiterno, quod nulla obli-
uione delebitur. * Grex perditus factus eſt 6
populus meus: paſtores eorum ſeduxerunt
eos, feceruntq. vagari in montibus: de mon
te in collem tranſierunt, obliti ſunt cubilis
ſui. * Omnes, qui inuenerunt, comederunt 7
eos: & hoſtes eorum dixerunt: Non pecca- B
uimus: pro eo quòd peccauerunt Domino
decori iuſtitiæ, & expectationi patrum eo-
rum Domino. * Recedite de medio Babylo- 8
nis, & de terra Chaldæorum egredimini: &
eſtote quaſi hœdi ante gregem. * Quoniam 9
ecce ego ſuſcito, & adducam in Babylonem
congregationem Gentiũ magnarũ de terra
Aquilonis: & præparabuntur aduerſus eam,
& inde capietur: ſagitta eius quaſi viri for-
tis interfectoris, non reuertetur vacua.
* Et erit Chaldæa in prædam: omnes va- 10
ſtãtes eam replebũtur, ait Dominus. * Quo 11
niam exultatis, & magna loquimini, diripiẽ
tes hereditatem meam: quoniam effuſi eſtis
ſicut vituli ſuper herbam, & mugiſtis ſicut
tauri. * Confuſa eſt mater veſtra nimis, & 12
adæquata pulueri, quæ genuit vos: ecce no
uiſſima erit in Gentibus, deſerta, inuia, & a-
rens. * Ab ira Domini non habitabitur, ſed 13
redigetur tota in ſolitudinem: omnis, qui
tranſibit per Babylonem, ſtupebit, & ſibila
bit ſuper vniuerſis plagis eius. * Præparami 14
ni contra Babylonem per circuitum omnes C
qui tenditis arcum; debellate eam, non par
catis iaculis: quia Domino peccauit. * Cla 15
mate aduerſus eam, vbique dedit manum,
ceciderunt fundamenta eius, deſtructi ſunt
muri eius, quoniam vltio Domini eſt: vltio-
nem accipite de ea; ſicut fecit, facite ei. * Di 16
ſperdite ſatorem de Babylone, & tenentem
falcem in tempore meſſis: a facie gladij colũ
bæ vnuſquiſque ad populum ſuum cõuerte
tur, & ſinguli ad terram ſuam fugiẽt. * Grex 17
diſperſus Iſrael, leones eiecerunt eum: pri-
mus comedit eum rex Aſſur: iſte nouiſſimus
exoſſauit eũ, Nabuchodonoſor rex Babylo
nis. * Propterea hæc dicit Dominus exerci- 18
tuum Deus Iſrael: Ecce ego viſitabo regem D
Babylonis, & terram eius, ſicut viſitaui regẽ
Aſſur: * & reducam Iſrael ad habitaculum 19
ſuum: & paſcetur Carmelũ, & Baſan, & in
monte Ephraim, & Galaad ſaturabitur ani-
ma eius. * In diebus illis, & in tempore illo, 20
ait Dominus: quæretur iniquitas Iſrael, &
nõ erit; & peccatũ Iuda, & non inuenietur:
quoniam propitius ero eis, quos reliquero.
* Super terram dominantium aſcende, & ſu 21
per habitatores eius viſita, diſſipa, & interfice
quæ poſt eos ſunt, ait Dominus: & fac iuxta
omnia quæ præcepi tibi. * Vox belli in terra, 22
& contritio magna. * Quomodo cõfractus 23
eſt, & contritus malleus vniuerſæ terræ? quo
modo verſa eſt in deſertum Babylon in Gen
24 tibus? * Illaqueaui te, & capta es Babylon,
& neſciebas: inuenta es & apprehenſa: quo-
25 niam Dominum prouocaſti. * Aperuit Do-
minus theſaurum ſuum, & protulit vaſa iræ
ſuæ: quoniam opus eſt Domino Deo exerci
26 tuum in terra Chaldæorum. * Venite ad eam
E ab extremis finibus, aperite vt exeant qui cõ
culcent eam: tollite de via lapides, & redigi
te in aceruos, & interficite eam: nec ſit quid
27 quam reliquum. * Diſſipate vniuerſos fortes
eius, deſcendant in occiſionem: væ eis, quia
venit dies eorum, tempus viſitationis eorũ.
28 * Vox fugientium, & eorum, qui euaſerunt
de terra Babylonis, vt annuncient in Sion
vltionem Domini Dei noſtri, vltionem tem
29 pli eius. * Annunciate in Babylonem pluri-
mis omnibus, qui tendunt arcum: conſiſtite
aduerſus eam per gyrum, & nullus euadat:
reddite ei ſecundum opus ſuum: iuxta om-
nia quæ fecit, facite illi: quia contra Domi-
num erecta eſt, aduerſum ſanctum Iſrael.
30 * Idcirco cadent iuuenes eius in plateis eius:
& omnes viri bellatores eius conticeſcẽt in
31 die illa, ait Dñs. * Ecce ego ad te ſuperbe, di
cit Dñs Deus exercituũ: quia venit dies tuus,
32 tempus viſitationis tuæ. * Et cadet ſuperbus,
& corruet, & non erit qui ſuſcitet eũ: & ſuc-
cendã ignẽ in vrbibus eius, & deuorabit oĩa
33 in circuitu eius. * Hæc dicit Dominus exerci
F tuum: Calumniam ſuſtinent filij Iſrael, & fi-
lij Iuda ſimul: omnes, qui ceperunt eos, te-
34 nent, nolunt dimittere eos. * Redemptor eo
rum fortis, Dominus exercituum nomen e-
ius, iudicio defendet cauſam eorum, vt ex-
terreat terram, & commoueat habitatores
35 Babylonis. * Gladius ad Chaldæos, ait
Dominus, & ad habitatores Babylonis, &
36 ad principes, & ad ſapientes eius. * Gladius
ad diuinos eius, qui ſtulti erunt: gladius ad
37 fortes illius, qui timebunt. * Gladius ad e-
quos eius, & ad currus eius, & ad omne vul-
gus, quod eſt in medio eius: & erunt quaſi
mulieres: gladius ad theſauros eius, qui diri
38 pientur. * Siccitas ſuper aquas eius erit, &
areſcẽt: quia terra ſculptilium eſt, & in por
39 tentis gloriantur. * Propterea habitabunt
dracones cum faunis ficarijs: & habitabunt
in ea ſtruthiones: & non inhabitabitur vltra
vſque in ſempiternum, nec extruetur vſque
40 ad generationem, & generationem. * a Si- a Ge. 19. c. 24.
cut ſubuertit Dominus Sodomam & Go-
morrham, & vicinas eius, ait Dominus: non
habitabit ibi vir, & non incolet eam fi-
41 lius hominis. * Ecce populus venit ab A-
G quilone, & gens magna, & reges multi
42 conſurgent a finibus terræ. * Arcum & ſcu
tũ apprehendent: crudeles ſunt & immiſeri
cordes: vox eorum quaſi mare ſonabit: & ſu
per equos aſcẽdent, ſicut vir paratus ad præ

lium contra te filia Babylon. * Audiuit rex 43
Babylonis famam eorum, & diſſolutæ ſunt
manus eius:anguſtia apprehendit eũ, dolor
quaſi parturientem.* Ecce quaſi leo aſcẽdet 44
de ſuperbia Iordanis ad pulchritudinem ro
buſtam: quia ſubito currere faciam eum ad
illam: & quis erit electus, quem præponam
ei? quis eſt enim ſimilis mei? & quis ſuſti-
* Iob. 41. a. 1. nebit me? * & quis eſt iſte paſtor, qui reſiſtat
vultui meo? * Propterea audite, conſilium 45
Domini, quod mente concepit aduerſum
Babylonem; & cogitationes eius, quas cogi
tauit ſuper terram Caldæorum: Niſi detra-
xerint eos paruuli gregũ, niſi diſſipatum fue
rit cum ipſis habitaculum eorũ.* A voce ca 46
ptiuitatis Babylonis commota eſt terra, &
clamor inter Gentes auditus eſt.

CAP. LI.

HÆc dicit Dominus: Ecce ego ſuſcitabo 1
ſuper Babylonem & ſuper habitato- A
res eius, qui cor ſuum leuauerũt contra me,
quaſi ventum peſtilentem.* Et mittam in Ba 2
bylonem ventilatores, & ventilabunt eam
& demolientur terram eius: quoniam vene-
runt ſuper eam vndique in die afflictionis e-
ius.* Non tendat qui tendit arcum ſuum, & 3
non aſcendat loricatus, nolite parcere iuue
nibus eius, interficite omnẽ militiã eius.* Et 4
cadent interfecti in terra Chaldæorum, &
vulnerati in regionibus eius.* Quoniam nõ 5
fuit viduatus Iſrael & Iuda a Deo ſuo Domi
no exercituum: terra autẽ eorum repleta eſt
delicto a ſancto Iſrael.* Fugite de medio Ba 6
bylonis, & ſaluet vnuſquiſque animã ſuam:
nolite tacere ſuper iniquitatẽ eius: quoniam
tempus vltionis eſt à Domino, viciſſitudinẽ
ipſe retribuet ei. * Calix aureus Babylon in 7
manu Dñi, inebrians omnem terram: de vi-
no eius biberunt Gentes, & ideo commotæ
* Iſa 21. c. 9. ſunt. * * Subito cecidit Babylon, & contrita 8
Apo. 14. b. 8. eſt: vlulate ſuper eam, tollite reſinam ad do
lorem eius, ſi forte ſanetur. * Curauimus 9
Babylonem, & non eſt ſanata: derelinqua-
mus eam, & eamus vnuſquiſque in terram
ſuam: quoniam peruenit vſque ad cælos iu
dicium eius, & eleuatum eſt vſque ad nubes.
* Protulit Dominus iuſtitias noſtras: venite, 10
& narremus in Sion opus Dñi Dei noſtri. B
* Acuite ſagittas, implete pharetras: ſuſcita 11
uit Dominus ſpiritum regum Medorum: &
contra Babylonem mens eius eſt vt perdat
eam, quoniam vltio Domini eſt, vltio tẽpli
ſui.* Super muros Babylonis leuate ſignũ, 12
augete cuſtodiam: leuate cuſtodes, præpara
te inſidias: quia cogitauit Dominus, & fecit
quæcumq. locutus eſt contra habitatores Ba
bylonis: * Quæ habitas ſuper aquas multas, 1[3]
locuples in theſauris: venit finis tuus pedalis

14 præciſionis tuæ.* * Iurauit Dominus exerci-
tuum per animam ſuam: Quoniam reple-
bo te hominibus quaſi brucho, & ſuper te
15 celeuma cantabitur. * * Qui fecit terram in
fortitudine ſua, præparauit orbem in ſapiẽ
tia ſua, & prudentia ſua extendit cælos.
16 * Dante eo vocem, multiplicantur aquæ in
cælo: qui leuat nubes ab extremo terræ; ful
gura in pluuiam fecit: & produxit ventum
17 de theſauris ſuis. * Stultus factus eſt omnis
homo a ſcientia: confuſus eſt omnis conflа-
tor in ſculptili, quia mendax eſt cõflatio eo
18 rum, nec eſt ſpiritus in eis.* Vana ſunt ope-
ra, & riſu digna, in tempore viſitationis ſuæ
19 peribunt. * Non ſicut hæc pars Iacob: quia
qui fecit omnia ipſe eſt, & Iſrael ſceptrũ he
C reditatis eius: Dominus exercituum nomen
20 eius. * Collidis tu mihi vaſa belli, & ego col
lidã in te Gentes, & diſperdam in te regna:
21 * & collidam in te equum, & equitem eius:
& collidam in te currum, & aſcenſorẽ eius:
22 * & collidam in te virum & mulierem: &
collidam in te ſenem, & puerum: & colli-
23 dam in te iuuenem & virginem: * & colli-
dam in te paſtorem & gregem eius: & colli
dam in te agricolam & iugales eius: & colli
24 dam in te duces & magiſtratus. * Et reddam
Babyloni, & cũctis habitatoribus Chaldææ
omne malum ſuum, quod fecerunt in Sion,
25 in oculis veſtris, ait Dominus.* Ecce ego ad
te mons peſtifer, ait Dominus, qui corrũpis
vniuerſam terram: & extendã manũ meam
ſuper te, & euoluam te de petris, & dabo te
26 in montem combuſtionis. * Et non tollent
de te lapidem in angulum, & lapidem in fũ
damenta, ſed perditus in æternũ eris, ait Do
27 minus.* Leuate ſignum in terra: clãgite buc
cina in Gẽtibus, ſanctificate ſuper eã Gẽtes:
annunciate contra illam regibus Ararat,
Menni, & Aſcenez: numerate contra eã Ta-
phſar, adducite equum quaſi bruchũ aculea
28 tum.* Sanctificate contra eam Gẽtes, reges
Mediæ, duces eius, & vniuerſos magiſtratus
29 eius, cunctamq. terram poteſtatis eius. * Et
D commouebitur terra, & conturbabitur: quia
euigilabit cõtra Babylonẽ cogitatio Domi-
ni vt ponat Terram Babylonis deſertam &
30 inhabitabilem.* Ceſſauerunt fortes Babylo
nis a prælio, habitauerũt in præſidijs: deuo-
ratum eſt robur eorũ, & facti ſunt quaſi mu-
lieres: incenſa ſunt tabernacula eius, cõtriti
31 ſunt vectes eius.* Currens obuiam currenti
veniet: & nuncius obuius nuncianti: vt an-
nũciet regi Babylonis quia capta eſt ciuitas
32 eius a ſummo vſque ad ſummum: * & vada
præoccupata ſunt, & paludes incenſæ ſunt
33 igni, & viri bellatores cõturbati ſunt. * Quia
hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſrael:
Filia Babylonis quaſi area, tẽpus trituræ ei*:
adhuc modicũ, & veniet tempus meſſionis
34 eius.* Comedit me, deuorauit me Nabucho
donoſor

donoſor rex Babylonis : reddidit me quaſi
vas inane,abſorbuit me quaſi draco, reple-
uit Vētrē ſuum teneritudine mea, & eiecit
me.*Iniquitas aduerſum me,& caro mea ſu 35
per Babylonem,dicit habitatio Sion: & ſan
guis meus ſuper habitatores Chaldææ,dicit
Ieruſalem.*Propterea hæc dicit Dominus: 36
Ecce ego iudicabo cauſā tuā, & vlciſcar vl
tionem tuam,& deſertum faciam mare ei*,
& ſiccabo venam eius.* Et erit Babylon in 37
tumulos,habitatio draconū, ſtupor,& ſibi
lus,eo quòd nō ſit habitator.* Simul vt leo 38
nes rugient , excutient comas veluti catuli
leonum . * In calore eorum ponam potus 39
eorum , & inebriabo eos, vt ſopiantur , &
dormiant ſomnum,ſempiternum , & non
conſurgant,dicit Dominus.*Deducam eos 40
quaſi agnos ad victimam,& quaſi arietes cū E
hœdis . * Quomodo capta eſt Seſach , & 41
cōprehenſa eſt inclyta vniuerſæ terræ?quo
modo facta eſt in ſtuporem Babylon inter
Gentes ? * Aſcendit ſuper Babylonem ma- 42
re, multitudine fluctuum eius operta eſt .
* Factæ ſunt ciuitates eius in ſtuporem, ter 43
ra inhabitabilis & deſerta, terra in qua nul
lus habitet,nec trāſeat per eam filius homi
nis.*.Et viſitabo ſuper Bel in Babylone , & 44
eijciā quod abſorbuerat de ore eius,& nō
confluent ad eum vltra Gentes,ſiquidem &
murus Babylonis corruet. * Egredimini de 45
medio eius populus meus : vt ſaluet vnuſ-
quiſque animam ſuam ab ira furoris Domi
ni.*Et ne forte molleſcat cor veſtrum,& ti 46
meatis auditum,qui audietur in terra:& ve
niet in anno auditio, & poſt hūc annum au
ditio:& iniquitas in terra,& dominator ſu-
per dominatorem.*Propterea ecce dies ve 47
niunt,& viſitabo ſuꝑ ſculptilia Babylonis :
& omnis terra eius cōfundetur,& vniuerſi
interfecti eius cadent in medio eius.*Et lau 48
dabunt ſuper Babylonē cæli & terra,& om
nia quę in eis ſunt:quia ab Aquilone veniēt
ei prædones,ait Dominus . * Et quomodo 49
fecit Babylō vt caderent occiſi in Iſrael:ſic
de Babylone cadēt occiſi in vniuerſa terra.
* Qui fugiſtis gladium,venite,nolite ſtare : 50
recordamini procul Domini,& Ieruſalē a- F
ſcendat ſuper cor veſtrum.* Cōfuſi ſumus, 51
quoniam audiuimus opprobrium: operuit
ignominia facies noſtras: quia venerūt alie
ni ſuper ſanctificationem domus Domini .
* Propterea ecce dies veniūt, ait Dominus: 52
& viſitabo ſuper ſculptilia eius, & in omni
terra eius mugiet vulneratus. * Si aſcēderit 53
Babylon in cælum,& firmauerit in excelſo
robur ſuū:a me venient vaſtatores eius,ait
Dominus.* Vox clamoris de Babylone , & 54
cōtritio magna de Terra Chaldæorū: *quo 55
niam vaſtauit Dominus Babylonē,& perdi
dit ex ea vocem magnam : & ſonabunt flu-
ctus eorum quaſi aquæ multæ : dedit ſoni-
56 tum vox eorum : * Quia venit ſuper eam,
id eſt ſuper Babylonem prædo,& apprehen
ſi ſunt fortes eius , & emarcuit arcus eorū ,
quia fortis vltor Dominus reddēs retribuet.
57 * Et inebriabo principes eius , & ſapientes
eius,& duces eius, & magiſtratus eius,&
fortes eius : & dormient ſomnum ſempi-
ternum,& non expergiſcentur, ait rex, Do
58 minus exercituum nomen eius . * Hæc dicit
G Dominus exercituum : Murus Babylonis il-
le latiſſimus ſuffoſſione ſuffodietur , & por-
tæ eius excelſæ igni comburentur, & labo-
res populorum ad nihilum , & gentium in
59 ignē erunt,& diſperibunt. * Verbum, quod
pręcepit Ieremias propheta,Saraię filio Ne
riæ filij Maaſiæ cum pergeret cum Sedecia
rege in Babylonem , in anno quarto regni
eius : Saraias autem erat princeps prophe-
60 tiæ . * Et ſcripſit Ieremias omne malum,
quod venturum erat ſuper Babylonem in
libro vno : omnia verba hæc, quæ ſcripta
61 ſunt contra Babylonem . * Et dixit Iere-
mias ad Saraiam : Cum veneris in Babylo-
nem,& videris,& legeris omnia verba hæc,
62 * dices: Domine tu locutus es contra lo-
cum iſtum vt diſperderes eum : ne ſit qui in
eo habitet ab homine vſque ad pecus , & vt
63 ſit perpetua ſolitudo.* Cumque compleue-
ris legere librum iſtum,ligabis ad eum lapi-
dem, & proijcies illum in medium Euphra-
64 ten : * & dices : Sic ſubmergetur Baby-
lon, & non conſurget a facie afflictionis ,
quam ego adduco ſuper eā , & diſſoluetur .
Huculque verba Ieremiæ .

CAP. LII.

1 FIlius viginti & vnius anni erat Sedecias 4.Reg.24.d.
A cum regnare cępiſſet: & vndecim an- 18.
nis regnauit in Ieruſalem , & nomē matris 2.Par.36.b.11.
2 eius Amital , filia Ieremiæ de Lobna . * Et
fecit malum in oculis Domini , iuxta omnia
3 quæ fecerat Ioakim. *Quoniam furor Do-
mini erat in Ieruſalem & in Iuda vſquequo
proijceret eos a facie ſua: & receſſit Sede-
4 cias a rege Babylonis . * * Factum eſt autem *Sup.39.a.1.
in anno nono regni eius, in menſe decimo, 4.Reg.25.a.1
decima mēſis: Venit Nabuchodonor rex Ba
bylonis,ipſe & omnis exercitus eius aduer-
ſus Ieruſalem, & obſederunt eam,& ædi-
ficauerunt contra eam munitiones in circui
5 tu.*Et fuit ciuitas obſeſſa vſque ad vndeci-
6 mū annum regis Sedeciæ.* Menſe aūt quar
B to, nona menſis obtinuit fames ciuitatem :
7 & nō erant alimenta populo terræ.*Et diru
pta eſt ciuitas, & omnes viri bellatores eius
fugerunt,exieruntque de ciuitate nocte per
viam portæ,quæ eſt inter duos muros,& du
cit ad hortum regis(Chaldæis obſidentibus

vrbem in gyro) & abierunt per viã, quæ du
cit in eremum.* Perſecutus eſt autem Chal- 8
dæorum exercitus regem: & apprehẽderũt
Sedeciã in deſerto, quod eſt iuxta Iericho:
& omnis comitatus eius diffugit ab eo.
* Cumque comprehendiſſent regem, addu 9
xerũt eũ ad regem Babylonis in Reblatha,
quę eſt in terra Emath: & locutus eſt ad eum
iudicia.* Et iugulauit rex Babylonis filios Se 10
deciæ in oculis eius: ſed & omnes principes
Iuda occidit ĩ Reblatha.* Et oculos Sedecię 11
eruit, & vinxit eum cõpedibus, & adduxit C
eum rex Babylonis in Babylonem, & poſuit
eum in domo carceris vſq. ad diem mortis
eius.* In menſe autem quinto, decima men- 12
ſis, ipſe eſt annus nonuſdecimus Nabucho-
donoſor regis Babylonis: venit Nabuzardã
princeps militiæ, qui ſtabat corã rege Baby-
lonis in Ieruſalem.* Et incẽdit domum Do- 13
mini, & domum regis, & omnes domos Ieru
ſalem, & omnem domũ magnam igni com-
buſſit.* Et totum murum Ieruſalem per cir- 14
cuitum deſtruxit, cunctus exercitus Chal-
dæorum, qui erat cum magiſtro militiæ.
* De pauperibus autẽ populi, & de reliquo 15
vulgo, quod remãſerat in ciuitate, & de per
fugis, qui trãsfugerant ad regem Babylonis,
& cæteros de multitudine, tranſtulit Nabu-
zardan princeps militiæ.* De pauperib. ve- 16
ro terræ reliquit Nabuzardã princeps mili-
tiæ vinitores, & agricolas.* Columnas quo- 17
que æreas, quæ erant in domo Domini, &
baſes, & mare æneum, quod erat in domo
Domini, confregerunt Chaldæi, & tule-
runt omne æs eorum in Babylonem.* Et le 18
betes, & creagras, & pſalteria, & phialas, D
& mortariola, & omnia vaſa ęrea, quæ in mi
niſterio fuerãt, tulerunt: & * hydrias, & thy 19
miamateria, & vrceos, & pelues, & candela-
bra, & mortaria, & cyathos: quotquot au-
rea, aurea; & quotquot argentea, argentea
tulit magiſter militiæ:* & columnas duas, & 20
mare vnum, & vitulos duodecim æreos, qui
erãt ſub baſibus, quas fecerat rex Salomon
in domo Domini: non erat pondus æris om-
nium horum vaſorum.* De columnis au- 21
tem, decem & octo cubiti altitudinis erant
in columna vna, & funiculus duodecim cu-
bitorũ circuibat eam: porro groſſitudo eius
quattuor digitorũ, & intrinſecus caua erat.
22 * Et capitella ſuper vtramque ærea: altitu-
E do capitelli vnius quinq. cubitorum: & retia
cula, & malogranata ſuper coronam in cir-
cuitu, omnia ærea. Similiter columnæ ſecun
23 dæ, & malogranata.* Et fuerunt malograna
ta nonagintaſex dependentia: & omnia ma-
logranata centum, retiaculis circumda-
24 bantur.* Et tulit magiſter militiæ Sara-
iam ſacerdotem primum, & Sophoniam ſa-
cerdotem ſecundum: & tres cuſtodes veſti-
25 buli.* Et de ciuitate tulit eunuchum vnum,
qui erat præpoſitus ſuper viros bellatores:
& ſeptem viros de his, qui videbant fa-
ciem regis, qui inuenti ſunt in ciuitate: &
ſcribam principem militum, qui proba-
bat tyrones: & ſexaginta viros de popu-
F lo terræ, qui inuenti ſunt in medio ciuita-
26 tis.* Tulit autem eos Nabuzardan magiſter
militiæ, & duxit eos ad regem Babylonis in
27 Reblatha.* Et percuſſit eos rex Babylonis,
& interfecit eos in Reblatha ĩ terra Emath:
28 & tranſlatus eſt Iuda de terra ſua.* Iſte eſt
populus, quem trãſtulit Nabuchodonoſor:
In anno ſeptimo Iudæos tria millia & vigin
29 ti tres:* In anno octauodecimo Nabucho-
donoſor de Ieruſalem animas octingentas
30 triginta duas:* In anno vigeſimotertio Na
buchodonoſor, tranſtulit Nabuzardan ma-
giſter militiæ animas Iudæorum ſeptingen-
tas quadraginta quinque. omnes ergo ani-
31 mæ, quattuor millia ſexcentæ.* Et factum
G eſt in trigeſimoſeptimo anno tranſmigra-
tionis Ioachin regis Iuda, duodecimo mẽſe,
vigeſimaquinta menſis, eleuauit Euilmero-
dach rex Babylonis ipſo anno regni ſui, ca-
put Ioachin regis Iuda, & eduxit eũ de do-
32 mo carceris.* Et locutus eſt cũ eo bona, &
poſuit thronũ eius ſuper thronos regũ, qui
33 erãt poſt ſe in Babylone.* Et mutauit veſti
mẽta carceris eius, & comedebat panem co
34 rã eo ſemper cunctis diebus vitæ ſuæ.* & ci-
baria eius, cibaria perpetua dabãtur ei a re
ge Babylonis ſtatuta per ſingulos dies, vſq.
ad diẽ mortis ſuæ cunctis diebus vitæ eius.

THRENI,
IDEST
LAMENTATIONES IEREMIAE PROPHETAE.

Et factum eſt, poſtquam in captiuitatem
redactus eſt Iſrael, & Ieruſalē deſerta eſt, ſe
dit Ieremias propheta flens, & planxit la-
mentatione hac in Ieruſalem, & amaro ani
mo ſuſpirans, & eiulans dixit:

CAPVT PRIMVM.

ALEPH.

QVOMODO ſedet ſola ciuitas 1
plena populo: facta eſt qua- A
ſi vidua domina Gentium:
princeps prouinciarum facta
eſt ſub tributo.

BETH.

* "Plorans plorauit in nocte, & lacrymæ 2
eius in maxillis eius: non eſt qui conſoletur
eam ex omnibus charis eius: omnes amici
eius ſpreuerūt eam, & facti ſunt ei inimici.

GHIMEL.

*Migrauit Iudas propter afflictionem, & 3
multitudinem ſeruitutis: habitauit inter gē
tes, nec inuenit requiē: omnes perſecutores
eius apprehenderunt eam inter anguſtias.

DALETH.

*Viæ Sion lugent, eo quòd nō ſint qui ve 4
niant ad ſollemnitatē: omnes portæ eius de- B
ſtructæ: ſacerdotes eius gementes: virgines
eius ſqualidæ, & ipſa oppreſſa amaritudine.

HE.

*Facti ſunt hoſtes eius in capite, inimici 5
eius locupletati ſūt: quia Dominus locutus
eſt ſuper eā propter multitudinem iniquita
tum eius: paruuli eius ducti ſunt in captiui-
tatem ante faciem tribulantis.

VAV.

*Et egreſſus eſt a filia Sion omnis decor 6
eius: facti ſunt principes eius velut arietes
non inuenientes paſcua: & abierunt abſque
fortitudine ante faciem ſubſequentis.

ZAIN.

*Recordata eſt Ieruſalē dierum afflictio 7
nis ſuæ, & præuaricationis omniū deſidera C
bilū ſuorū, quæ habuerat a diebꝰ antiquis,
cū caderet populus eius in manu hoſtili, &
non eſſet auxiliator: viderunt eam hoſtes, &
deriſerunt ſabbata eius.

HETH.

8 *Peccatū peccauit Ieruſalem, propterea
inſtabilis facta eſt: omnes, qui glorificabant
eam, ſpreuerunt illam, quia viderūt ignomi-
niam eius: ipſa autem gemens conuerſa eſt
retrorſum.

TETH.

9 *Sordes eiꝰ in pedibus eiꝰ, nec recordata
eſt finis ſui: depoſita eſt vehementer, non
D habens conſolatorem: vide Domine affli-
ctionem meam, quoniam erectus eſt ini-
micus.

IOD.

10 *Manum ſuam miſit hoſtis ad omnia deſi
derabilia eius: quia vidit Gentes ingreſſas
ſanctuarium ſuum, de quibus præceperas ne
intrarent in eccleſiam tuam.

CAPH.

11 *Omnis populus eius gemens, & quærēs
panē: dederunt pretioſa quæque pro cibo ad
refocillandam animam. vide Domine & con
ſidera, quoniam facta ſum vilis.

LAMED.

12 *O vos omnes, qui tranſitis per viam, at
tēdite, & videte ſi eſt dolor ſicut dolor
meꝰ: quoniā vindemiauit me vt locutus eſt
Dominus in die iræ furoris ſui.

MEM.

13 *De excelſo miſit ignem in oſſibus meis,
E & erudiuit me: expandit rete pedibus meis,
cōuertit me retrorſum: poſuit me deſolatā,
tota die mœrore confectam.

NVN.

14 *Vigilauit iugum iniquitatum mearum:
in manu eius conuolutæ ſunt, & impoſitæ
collo meo: infirmata eſt virtus mea: dedit
me Dominus in manu, de qua non potero
ſurgere.

SAMECH.

15 *Abſtulit omnes magnificos meos Domi
nus de medio mei: vocauit aduerſum me tē
pus, vt cōtereret electos meos: torcular cal
cauit Dominus virgini filiæ Iuda.

AIN.

* Ier.14.c.17

* a Idcirco ego plorãs, & oculus meus de 16
ducens aquas: quia longe factus eſt a me cõ- F
ſolator, conuertens animam meã: facti ſunt
filij mei perditi, quoniam inualuit inimicus.

PHE.

* Expandit Sion manus ſuas, non eſt qui 17
conſoletur eam: mandauit Dominus aduer-
ſum Iacob in circuitu eius hoſtes eius: facta
eſt Ieruſalem quaſi polluta menſtruis inter
eos.

SADE.

* Iuſtus eſt Dominus, quia os eius ad iracũ 18
diam prouocaui. audite obſecro vniuerſi po
puli, & videte dolorẽ meum: virgines meæ,
& iuuenes mei abierunt in captiuitatem.

COPH

* Vocaui amicos meos, & ipſi deceperunt 19
me: ſacerdotes mei, & ſenes mei in vrbe con G
ſumpti ſunt: quia quæſierunt cibum ſibi vt re
focilarent animam ſuam.

RES.

* Vide Domine quoniam tribulor, contur 20
batus eſt vẽter meus: ſubuerſum eſt cor meũ
in memetipſa, quoniam amaritudine plena
ſum. foris interficit gladius, & domi mors ſi-
milis eſt.

SIN.

* Audierunt quia ingemiſco ego, & nõ eſt 21
qui conſoletur me: omnem inimici mei audie
runt malum meum, lætati ſunt, quoniam tu
feciſti: adduxiſti diem conſolationis, & fient
ſimiles mei.

THAV.

* Ingrediatur omne malum eorum coram 22
te: & vindemia eos, ſicut vindemiaſti me pro
pter omnes iniquitates meas: multi enim ge
mitus mei, & cor meum mœrens.

CAP. II.

ALEPH.

QVomodo obtexit caligine in furore ſuo 1
Dominus filiam Sion: proiecit de cæ- A
lo in terram inclytam Iſrael, & non eſt re-
cordatus ſcabelli pedum ſuorum in die fu-
roris ſui.

BETH.

* Præcipitauit Dominus, nec pepercit, om 2
nia ſpecioſa Iacob: deſtruxit in furore ſuo
munitiones virginis Iuda, & deiecit in ter-
ram: polluit regnum, & principes eius.

GHIMEL.

* Confregit in ira furoris ſui omne cornu 3
Iſrael: auertit retrorſum dexteram ſuam a fa
cie inimici: & ſuccendit in Iacob quaſi ignẽ
flammæ deuorantis in gyro.

DALETH.

* Tetendit arcum ſuũ, quaſi inimicus, fir- 4
mauit dexteram ſuam quaſi hoſtis: & occidit B
omne, quod pulchrũ erat viſu in tabernacu-
lo filiæ Sion, effudit quaſi ignem indignatio
nem ſuam.

HE.

5 * Factus eſt Dominus velut inimicus: præci
pitauit Iſrael, præcipitauit omnia mœnia e-
ius: diſſipauit munitiones eius, & repleuit in
filia Iuda humiliatum & humiliatam.

VAV.

6 * Et diſſipauit quaſi hortum tentoriũ ſuũ,
demolitus eſt tabernaculum ſuum: obliuioni
tradidit Dominus in Sion feſtiuitatem, & ſab
batum: & in opprobrium, & in indignatio-
nem furoris ſui regem, & ſacerdotem.

ZAIN.

7 * Repulit Dominus altare ſuum, maledi-
C xit ſanctificationi ſuæ: tradidit in manu ini-
mici muros turrium eius: vocem dederũt in
domo Domini, ſicut in die ſollemni.

HETH.

8 * Cogitauit Dominus diſſipare murum fi-
liæ Sion: tetendit funiculum ſuum, & non a-
uertit manum ſuam a perditione: luxitq; an
temurale, & murus pariter diſſipatus eſt.

TETH.

9 * Defixæ ſunt in terra portæ eius: perdi-
dit, & contriuit vectes eius; regẽ eius & prin
cipes eius in Gẽtibus: non eſt lex, & prophe
tæ eius nõ inuenerunt viſionem a Domino.

IOD.

10 * Sederũt in terra, cõticuerunt ſenes filiæ
Sion: conſperſerunt cinere capita ſua, accin-
cti ſunt cilicijs, abiecerunt in terram capita
ſua virgines Ieruſalem.

CAPH.

11 * Defecerunt præ lachrymis oculi mei, cõ
D turbata ſunt viſcera mea: effuſum eſt in terrã
iecur meum ſuper contritione filiæ populi
mei, cum deficeret paruulus, & lactẽs in pla
teis oppidi.

LAMED.

12 * Matribus ſuis dixerunt: Vbi eſt triticum
& vinum? cum deficerent quaſi vulnerati in
plateis ciuitatis: cum exhalarẽt animas ſuas
in ſinu matrum ſuarum.

MEM.

13 * Cui comparabo te? vel cui aſſimilabo te
filia Ieruſalem? cui exæquabo te, & conſola
bor te virgo filia Siõ? magna eſt enim velut
mare contritio tua: quis medebitur tui?

NVN.

14 * Prophetę tui viderunt tibi falſa, & ſtulta,
E nec aperiebant iniquitatem tuam, vt te ad
pœnitentiam prouocarent: viderunt autem
tibi aſſumptiones falſas, & eiectiones.

SAMECH.

15 * Plauſerunt ſuper te manibus omnes trã-
ſeuntes per viam: ſibilauerunt, & mouerunt
caput ſuum ſuper filiã Ieruſalem: Hæccine
eſt vrbs, dicentes, perfecti decoris, gaudium
vniuerſæ terræ?

PHE.

PHE.

16 *Aperuerunt ſuper te os ſuum omnes ini
mici tui: ſibilauerunt, & fremuerunt dentib. F
& dixerunt: Deuorabimus: en iſta eſt dies,
quam expectabamus: inuenimus, vidimus.

AIN.

17 *Fecit Dominus quæ cogitauit, comple-
uit ſermonem ſuum, quem præceperat a die
bus antiquis: deſtruxit, & nō pepercit, & læ-
tificauit ſuper te inimicum, & exaltauit cor
nu hoſtium tuorum.

SADE.

18 *Clamauit cor eorum ad Dominum ſuper
muros filiæ Sion: *Deduc quaſi torrentem
lacrymas per diem, & noctem: non des re-
quiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui.

COPH.

19 *Conſurge, lauda in nocte in principio vi
giliarum: effunde ſicut aquam cor tuum an-
te conſpectum Domini: leua ad eum manus
tuas pro anima paruulorum tuorum, qui de
fecerunt in fame in capite omnium compi-
torum.

RES.

20 *Vide Domine, & conſidera quem vinde-
miaueris ita: ergo ne comedēt mulieres fru G
ctum ſuum, paruulos ad menſuram palmæ?
ſi occiditur in ſanctuario Domini ſacerdos,
& propheta?

SIN.

21 *Iacuerunt in terra foris puer, & ſenex:
virgines meæ, & iuuenes mei ceciderunt in
gladio: interfeciſti in die furoris tui: percuſſi
ſti, nec miſertus es.

THAV.

22 *Vocaſti quaſi ad diem ſolemnem, qui ter
rerent me de circuitu, & non fuit in die fu-
roris Domini qui effugeret, & relinquere-
tur: quos educaui, & enutriui, inimicus me-
us conſumpſit eos.

CAP. III.

ALEPH.

1 EGo vir videns paupertatem meam in vir
ga indignationis eius. A

ALEPH.

2 *Me minauit, & adduxit in tenebras, &
non in lucem.

ALEPH.

3 * Tantum in me vertit, & conuertit ma-
num ſuam tota die.

BETH.

4 *Vetuſtam fecit pellem meam, & carnem
meam, contriuit oſſa mea.

BETH.

5 *Ædificauit in gyro meo, & circumdedit
me felle, & labore.

BETH.

6 *In tenebroſis collocauit me, quaſi mor-
tuos ſempiternos.

GHIMEL.

7 * Circumædificauit aduerſum me, vt non
egrediar: aggrauauit compedem meum.

GHIMEL.

8 * Sed & cum clamauero, & rogauero, ex-
cluſit orationem meam.

GHIMEL.

9 * Concluſit vias meas lapidibus quadris,
B ſemitas meas ſubuertit.

DALETH.

10 * Vrſus inſidians factus eſt mihi: leo in ab-
ſconditis.

DALETH.

11 * Semitas meas ſubuertit, & confregit
me: poſuit me deſolatam.

DALETH.

12 *Tetendit arcum ſuum, & poſuit me quaſi
ſignum ad ſagittam.

HE.

13 *Miſit in renibus meis filias pharetræ ſuę.

HE.

14 *Factus ſum in deriſum omni populo meo,
canticum eorum tota die.

HE.

15 * Repleuit me amaritudinibus, inebriauit
me abſynthio.

VAV.

16 * Et fregit ad numerum dentes meos, ci-
bauit me cinere.

VAV.

17 * Et repulſa eſt a pace anima mea, oblitus
ſum bonorum.

VAV.

18 * Et dixi: Perijt finis meus, & ſpes mea a
Domino.

C ZAIN.

19 * Recordare paupertatis, & tranſgreſſio-
nis meæ, abſynthij, & fellis.

ZAIN.

20 * Memoria memor ero, & tabeſcet in me
anima mea.

ZAIN.

21 *Hæc recolēs in corde meo, ideo ſperabo.

HETH.

22 * Miſericordiæ Domini quia non ſumus
conſumpti: quia non defecerunt miſeratio-
nes eius.

HETH.

23 * Noui diluculo, multa eſt fides tua.

HETH.

24 *Pars mea Dominus, dixit anima mea: pro
pterea expectabo eum.

TETH.

25 *Bonus eſt Dominus ſperantibus in eum,
animæ quærenti illum.

TETH.

26 * Bonum eſt præſtolari cum ſilentio ſalu-
tare Dei.

TETH.

27 * Bonum eſt viro, cum portauerit iugum
D ab adoleſcentia ſua.

IOD.

* Sedebit ſolitarius, & tacebit: quia leua- 28
uit ſuper ſe.

IOD.

*Ponet in puluere os ſuum, ſi forte ſit ſpes. 29

IOD.

*Dabit percutienti ſe maxillam, ſaturabi 30
tur opprobrijs.

CAPH.

* Quia non repellet in ſempiternum Do- 31
minus.

CAPH.

*Quia ſi abiecit, & miſerebitur ſecundum 32
multitudinem miſericordiarum ſuarum.

CAPH.

*Non enim humiliauit ex corde ſuo, & 33
abiecit filios hominum.

LAMED.

*Vt contereret ſub pedibus ſuis omnes 34
vinctos terræ.

LAMED.

*Vt declinaret iudicium viri in cõſpectu 35
vultus Altiſſimi.

LAMED.

*Vt peruerteret hominem in iudicio ſuo, 36
Dominus ignorauit. E

MEM.

† Amos 3.b.6

* † Quis eſt iſte, qui dixit vt fieret, Domi- 37
no non iubente?

MEM.

* Ex ore Altiſſimi non egredientur nec 38
mala nec bona?

MEM.

*Quid murmurauit homo viuens, vir pro 39
peccatis ſuis?

NVN.

* Scrutemur vias noſtras, & quæramus, & 40
reuertamur ad Dominum.

NVN.

* Leuemus corda noſtra cum manibus ad 41
Dominum in cœlos.

NVN.

* Nos inique egimus, & ad iracundiam 42
prouocauimus: idcirco tu inexorabilis es.

SAMECH.

*Operuiſti in furore, & percuſſiſti nos: oc 43
cidiſti, nec pepercisti.

SAMECH.

* Oppoſuiſti nubem tibi, ne tranſeat oratio. 44

SAMECH.

* Eradicationem, & abiectionem poſuiſti 45
me in medio populorum. F

PHE.

* Aperuerunt ſuper nos os ſuum omnes 46
inimici.

PHE.

*Formido, & laqueus facta eſt nobis vati 47
cinatio, & contritio.

PHE.

*Diuiſiones aquarum deduxit oculus me- 48
us in contritione filiæ populi mei.

AIN.

49 * Oculus meus afflictus eſt, nec tacuit, eo
quod non eſſet requies.

AIN.

50 * Donec reſpiceret & videret Dominus
de cælis.

AIN.

51 * Oculus meus deprædatus eſt animam
meam in cunctis filiabus vrbis meæ.

SADE.

52 * Venatione ceperunt me quaſi auem ini-
mici mei gratis.

SADE.

53 *Lapſa eſt in lacum vita mea, & poſue
runt lapidem ſuper me.

SADE.

54 *Inundauerunt aquæ ſuper caput meum;
dixi: Perij.

COPH.

55 * Inuocaui nomen tuum Domine de lacu
nouiſſimo.

COPH.

56 * Vocem meam audiſti: ne auertas aurem
G tuam a ſingultu meo, & clamoribus.

COPH.

57 * Appropinquaſti in die, quando inuoca-
ui te: Dixiſti: Ne timeas.

RES.

58 * Iudicaſti Domine cauſam animæ meæ,
redemptor vitæ meæ.

RES.

59 * Vidiſti Domine iniquitatem illorum ad-
uerſum me: iudica iudicium meum.

RES.

60 * Vidiſti omnem furorem, vniuerſas cogi-
tationes eorum aduerſum me.

SIN.

61 * Audiſti opprobrium eorum Domine,
omnes cogitationes eorum aduerſum me;

SIN.

62 *Labia inſurgentium mihi, & meditatio-
nes eorum aduerſum me tota die.

SIN.

63 *Seſſionem eorum, & reſurrectionem eo-
rum vide; ego ſum pſalmus eorum.

THAV.

64 * Reddes eis vicem Domine iuxta opera
manuum ſuarum.

THAV.

65 * Dabis eis ſcutum cordis laborem tuum.

THAV.

66 * Perſequeris in furore, & conteres eos
ſub cælis Domine.

CAP. IIII.

ALEPH.

1 A QVomodo obſcuratum eſt aurum, mu-
tatus eſt color optimus, diſperſi ſunt
lapides ſanctuarij in capite omnium pla-
tearum?

BETH.

BETH.

* Filij Sion inclyti, & amicti auro primo : 2
quomodo reputati ſunt in vaſa teſtea, opus
manuum figuli?

GHIMEL.

* Sed & lamiæ nudauerunt mammam, la- 3
ctauerunt catulos ſuos: filia populi mei cru-
delis, quaſi ſtruthio in deſerto.

DALETH.

* Adhæſit lingua lactentis ad palatum eius 4
in ſiti: paruuli petierunt panem, & non erat
qui frangeret eis.

HE.

* Qui veſcebantur voluptuoſe, interierũt 5
in vijs: qui nutriebantur in croceis amplexa
ti ſunt ſtercora.

VAV.

* Et maior effecta eſt iniquitas filiæ populi 6
24 mei peccato Sodomorũ, * quæ ſubuerſa eſt
in momento, & non ceperunt in ea manus.

ZAIN.

* Candidiores Nazaræi eius niue, nitidio- 7
res lacte, rubicundiores ebore antiquo, ſap- B
phiro pulchriores.

HETH.

* Denigrata eſt ſuper carbones facies eo- 8
rum, & non ſunt cogniti in plateis : adhæſit
cutis eorum oſſibus: aruit, & facta eſt quaſi
lignum.

TETH.

* Melius fuit occiſis gladio, quàm interfe 9
ctis fame: quoniam iſti extabuerunt conſum
pti a ſterilitate terræ.

IOD.

* Manus mulierum miſericordium coxe- 10
runt filios ſuos: facti ſunt cibus earũ, in con-
tritione filiæ populi mei.

CAPH.

* Compleuit dominus furorem ſuũ, effu- 11
dit iram indignationis ſuæ: & ſuccendit ignẽ
in Sion, & deuorauit fundamenta eius.

LAMED.

* Non crediderunt reges terræ, & vniuer 12
ſi habitatores orbis, quoniam ingrederetur
hoſtis & inimicus per portas Ieruſalem :

MEM.

13 * Propter peccata prophetarũ eius, & ini-
C quitates ſacerdotum eius, qui effuderunt in
medio eius ſanguinem iuſtorum.

NVN.

14 * Errauerunt cæci in plateis, polluti ſunt in
ſanguine: cumq. non poſſent, tenuerunt laci
nias ſuas.

SAMECH.

15 * Recedite polluti, clamauerunt eis: rece-
dite, abite, nolite tãgere: iurgati quippe ſũt,
& commoti dixerunt inter Gentes: Non ad-
det vltra vt habitet in eis.

PHE.

16 * Facies Domini diuiſit eos, non addet vt
reſpiciat eos: facies ſacerdotum non eru-
buerunt, neque ſenum miſerti ſunt.

AIN.

17 * Cum adhuc ſubſiſteremus, defecerunt
oculi noſtri ad auxilium noſtrum vanum, cũ
reſpiceremus attenti ad gentem, quæ ſaluare
non poterat.

SADE.

18 * Lubricauerunt veſtigia noſtra in itinere
D platearum noſtrarum, appropinquauit finis
noſter: completi ſunt dies noſtri, quia venit
finis noſter.

COPH.

19 * Velociores fuerunt perſecutores noſtri
aquilis cæli: ſuper mõtes perſecuti ſunt nos,
in deſerto inſidiati ſunt nobis.

RES.

20 * Spiritus oris noſtri Chriſtus Dominus ca
ptus eſt in peccatis noſtris : cui diximus: In
vmbra tua viuemus in Gentibus.

SIN.

21 * Gaude, & lætare filia Edom, quæ habitas
in Terra Hus: ad te quoque perueniet calix,
inebriaberis, atque nudaberis.

THAV.

22 * Completa eſt iniquitas tua filia Sion, nõ
addet vltra vt tranſmigret te : viſitauit ini-
quitatem tuam filia Edom, diſcooperuit pec
cata tua.

ORATIO
IEREMIAE PROPHETAE.

CAPVT QVINTVM.

RECORDARE Domine quid 1
acciderit nobis: intuere, & A
reſpice opprobrium noſtrum.
* Hereditas noſtra verſa eſt 2
ad alienos: domus noſtræ ad
3 extraneos. * Pupilli facti ſumus abſq. patre,
4 matres noſtræ quaſi viduæ. * Aquam noſtrã
pecunia bibimus: ligna noſtra pretio cõpara
5 uimus. * Ceruicibus noſtris minabamur, laſ-
6 ſis non dabatur requies. * Ægypto dedimus
manum,

manum, & Aſſyrijs vt ſaturaremur pane. B
* Patres noſtri peccauerunt, & non ſunt: & 7
nos iniquitates eorum portauimus. * Serui 8
dominati ſunt noſtri: nõ fuit qui redimeret
de manu eorum. * In animabus noſtris affe- 9
rebamus pané nobis, a facie gladij in deſer-
to. * Pellis noſtra, quaſi clibanus exuſta eſt a 10
facie tempeſtatum famis. * Mulieres in Sion 11
humiliauerunt, & virgines in ciuitatibus Iu C
da. * Principes manu ſuſpenſi ſunt: facies ſe- 12
num non erubuerunt. * Adoleſcentibus im- 13
pudice abuſi ſunt: & pueri in ligno corrue-
runt. * Senes defecerunt de portis: iuuenes 14
de choro pſallentium. * Defecit gaudiũ cor 15
dis noſtri: verſus eſt in luctũ chorus noſter.
16 * Cecidit corona capitis noſtri: væ nobis, q a
17 peccauimus. * Propterea mœſtum factum
eſt cor noſtrum, ideo contenebrati ſunt ocu
18 li noſtri. * Propter montem Sion quia diſpe
D rijt, vulpes ambulauerunt in eo. * Tu autem
19 Domine in æternum permanebis, ſolium
tuum in generationem & generationem.
20 * Quare in perpetuum obliuiſceris noſtri?
derelinques nos in longitudine dierum?
21 * Conuerte nos Domine ad te, & conuerte
mur: innoua dies noſtros, ſicut a principio.
22 * Sed proijciens repuliſti nos, iratus es con-
tra nos vehementer.

PROPHETIA BARVCH.



CAPVT PRIMVM.

ET hæc verba libri, quæ 1
ſcripſit Baruch filius Ne- A
riæ, filij Maaſiæ, filij Se
deciæ, filij Sedei, filij Hel
ciæ in Babylonia, * in 2
anno quinto, in ſeptimo
die menſis, in tempore
quo ceperunt Chaldæi
Ieruſalem, & ſuccenderunt eam igni. * Et le 3
git Baruch verba libri huius ad aures Iecho
niæ filij Ioakim regis Iuda, & ad aures vni-
uerſi populi venientis ad librum, * & ad au- 4
res potentium filiorum regum, & ad au-
res presbyterorum, & ad aures populi, a mi
nimo vſque ad maximum eorum omnium
habitantium in Babylonia, ad flumen Sodi.
* Qui audientes plorabant, & ieiunabãt, & 5
orabant in conſpectu Domini. * Et college- 6
B runt pecuniam ſecũdum quod potuit vniuſ
7 cuiuſque manus, * & miſerunt in Ieruſalem
ad Ioakim filium Helciæ filii Salom ſacerdo
tẽ, & ad Sacerdotes, & ad omnem populũ,
8 qui inuenti ſunt cum eo in Ieruſalem: * cum
acciperet vaſa templi Domini, quæ ablata
fuerãt de templo, reuocare in Terram Iuda
decima die menſis Siuan, vaſa argentea, quę
9 fecit Sedecias filius Ioſiæ rex Iuda, * poſtea-
quam cepiſſet Nabuchodonoſor rex Baby-
lonis Iechoniam, & principes, & cũctos po
tentes, & populum terræ ab Ieruſalem, &
10 duxit eos vinctos in Babylonem. * Et dixe-
runt: Ecce miſimus ad vos pecunias, de qui-
bus emite holocauſtomata, & thus, & faci-
te manna, & offerte pro peccato ad arã Do
11 mini Dei noſtri: * & orate pro vita Nabucho
donoſor regis Babylonis, & p̃ vita Baltha-
ſar

ſar filij eius, vt ſint dies eorum ſicut dies cęli
ſuper terram: * & vt det Dominus virtutem 12
nobis, & illuminet oculos noſtros, vt viua- C
mus ſub vmbra Nabuchodonoſor regis Ba-
bylonis, & ſub vmbra Balthaſar, filij eius,
& ſeruiamus eis multis diebus, & inuenia-
mus gratiam in conſpectu eorum. * Et pro 13
nobiſipſis orate ad dominum Deum noſtrũ:
quia peccauimus Domino Deo noſtro, & nõ
eſt auerſus furor eius a nobis vſque in hunc
diem. * Et legite librum iſtum, quem miſi- 14
mus ad vos recitari in templo Domini, in die
ſollemni, & in die opportuno: * " & dice- 15
tis: Domino Deo noſtro iuſtitia, nobis au-
tem confuſio faciei noſtræ: ſicut eſt dies hæc
omni Iuda, & habitantibus in Ieruſalem,
* Regibus noſtris, & principibus noſtris, & 16
ſacerdotibus noſtris, & prophetis noſtris,
& patribus noſtris. * " Peccauimus ante 17
Dominum Deum noſtrum, & non credidi-
mus, diffidentes in eum: * & non fuimus ſu- 18
biectibiles illi, & non audiuimus vocem Do
mini Dei noſtri, vt ambularemus in manda- D
tis eius, quæ dedit nobis. * A die, qua edu- 19
xit patres noſtros de Terra Ægypti vſque ad
diem hanc, eramus incredibiles ad Dominũ
Deum noſtrum: & diſſipati receſſimus, ne au
diremus vocem ipſius. * " Et adhæſerunt 20
nobis multa mala, & maledictiones, quæ cõ
ſtituit Dominus Moyſi ſeruo ſuo: qui eduxit
patres noſtros de Terra Ægypti, dare nobis
terram fluentem lac & mel, ſicut hodierna
die. * Et non audiuimus vocem Domini Dei 21
noſtri ſecundum omnia verba prophetarũ,
quos miſit ad nos: * & abiuimus vnuſquiſq. 22
in ſenſum cordis noſtri maligni, operari dijs
alienis, facientes mala ante oculos Domini
Dei noſtri.

CAP. II.

Propter quod ſtatuit Dominus Deus no- 1
ſter verbum ſuum, quod locutus eſt ad A
nos, & ad iudices noſtros, qui iudicauerunt
Iſrael, & ad reges noſtros, & ad principes no
ſtros, & ad omnem Iſrael, & Iuda: * vt addu- 2
ceret Dominus ſuper nos mala magna, quæ
non ſunt facta ſub cælo, quemadmodum fa-
cta ſunt in Ieruſalem, " ſecundum quæ ſcri-
pta ſunt in lege Moyſi, * vt manducaret ho- 3
mo carnes filij ſui, & carnes filiæ ſuæ. * Et de- 4
dit eos ſub manu regum omnium, qui ſunt
in circuitu noſtro in improperium, & in de-
ſolationem in omnibus populis, in quib. nos
diſperſit Dominus. * Et facti ſumus ſubtus, 5
& nõ ſupra: quia peccauimus Domino Deo
noſtro, non obaudiendo voci ipſius. * " Do- 6
mino Deo noſtro iuſtitia: nobis autem, & pa B
tribus noſtris confuſio faciei, ſicut eſt dies
hæc. * Quia locutus eſt Dominus ſuper nos 7
omnia mala hæc, quæ venerunt ſuper nos:
8 * & non ſumus deprecati faciem Domini
Dei noſtri, vt reuerteremur vnuſquiſq; no-
9 ſtrum a vijs noſtris peſſimis. * Et vigilauit
Dominus in malis, & adduxit ea ſuper nos:
quia iuſtus eſt Dominus in omnibus operi-
10 bus ſuis, quæ mandauit nobis: * & non audi-
uimus vocem ipſius vt iremus in præceptis
Domini, quæ dedit ante faciem noſtram.
11 * " Et nũc Domine Deus Iſrael, qui eduxiſti • De.9.d.15
C populum tuum de Terra Ægypti in manu
valida, & in ſignis, & in prodigijs, & in vir-
tute tua magna, & in brachio excelſo, & fe-
12 ciſti tibi nomen ſicut eſt dies iſte: * peccaui-
mus, impie egimus, iniq; geſſimus Domine
13 Deus noſter, in omnibus iuſtitijs tuis. * Auer
tatur ira tua a nobis: quia derelicti ſum* pau
14 ci inter gentes, vbi diſperſiſti nos. * Exaudi
domine preces noſtras, & orationes nr̃as,
& educ nos propter te: & da nobis inuenire
gratiam ante faciem eorum, qui nos abduxe
15 runt: * vt ſciat omnis terra quia tu es Domi-
nus Deus noſter, & quia nomen tuum inuo-
catum eſt ſuper Iſrael, & ſuper genus ipſius.
16 * " Reſpice Domine de domo ſancta tua in • De.26.d.15
nos, & inclina aurem tuam, & exaudi nos. Iſa.63.d.15.
17 * " Aperi oculos tuos, & vide: " quia nõ mor-
D tui, qui ſunt in inferno, quorum ſpiritus ac- • Iſa.64.c.9
ceptus eſt a viſceribus ſuis, dabunt honorẽ, • Pſ.113.d.17
18 & iuſtificationem Domino: * ſed anima, quæ
triſtis eſt ſuper magnitudine mali, & incedit
curua, & infirma, & oculi deficientes, & ani
ma eſuriẽs dat tibi gloriam & iuſtitiam Do-
19 mino. * Quia non ſecundum iuſtitias patrũ
noſtrorum nos fundimus preces, & petimus
miſericordiam ante conſpectum tuum Do-
20 mine Deus noſter: * ſed quia miſiſti iram
tuam, & furorem tuum ſuper nos, ſicut lo-
cutus es in manu puerorũ tuorum propheta
21 rum, dicens: * Sic dicit Dominus: Inclinate
E humerum veſtrum, & ceruicem veſtram, &
opera facite regi Babylonis: & ſedebitis in
22 terra, quam dedi patribus veſtris. * Quod ſi
non audieritis vocem Domini Dei veſtri o-
perari regi Babyloniæ: defectionem veſtrã
faciam de ciuitatibus Iuda, & a foris Ieruſa
23 lem, * & auferã a vobis vocem iucunditatis,
& vocem gaudij, & vocem ſponſi, & vocem
ſponſæ, & erit omnis terra ſine veſtigio ab
24 inhabitantibus eam. * Et non audierunt vo-
cem tuam, vt operarẽtur regi Babylonis: &
ſtatuiſti verba tua, quæ locutus es in manib.
puerorum tuorum prophetarum, vt trãsfer
rentur oſſa regum noſtrorum, & oſſa patrũ
25 noſtrorum de loco ſuo: * & ecce proiecta
ſunt in calore ſolis, & in gelu noctis: & mor
tui ſunt in doloribus peſſimis, in fame & in
26 gladio, & in emiſſione. * Et poſuiſti templũ,
F in quo inuocatum eſt nomen tuum in ipſo,
ſicut hæc dies, propter iniquitatem domus
27 Iſrael, & domus Iuda. * Et feciſti in nobis
Domine Deus noſter ſecundum omnem bo-
nitatem

nitatem tuam, & ſecundum omnem miſera-
tionem tuam illam magnam:* ſicut locutus 28
es in manu pueri tui Moyſi in die, qua præ-
* Le.26.b.14 Deu.28.b.15
cepiſti ei ſcribere legem tuam coram filijs
Iſrael, * dicens: * Si non audieritis vocem 29
meã, multitudo hæc magna conuertetur in
minimam inter Gentes, quò ego eos diſper-
gam:* quia ſcio quòd me non audiet popu- 30
lus. populus eſt enim dura ceruice: & cõuer
tetur ad cor ſuum in terra captiuitatis ſuæ:
* & ſcient quia ego ſum Dominus Deus eo- 31
rum, & dabo eis cor, & intelligent; aures, & G
audient.* Et laudabũt me in terra captiuita- 32
tis ſuæ, & memores erunt nominis mei. * Et 33
auertent ſe à dorſo ſuo duro, & a malignita-
tibus ſuis: quia reminiſcentur viam patrum
ſuorum qui peccauerunt in me.* Et reuoca- 34
bo illos in terram, quã iuraui patribus eorũ
Abraham, Iſaac, & Iacob, & dominabuntur
eis: & multiplicabo eos, & non minorabun-
tur. * Et ſtatuam illis teſtamentum alterum 35
ſempiternum, vt ſim illis in Deum, & ipſi e-
runt mihi in populum: & non mouebo am-
plius populum meum, filios Iſrael a terra,
quam dedi illis.

CAP. III.

ET nunc Domine omnipotens, Deus Iſ- 1
rael, anima in anguſtijs, & ſpiritus an- A
xius clamat ad te: * audi Domine, & miſere- 2
re, quia Deus es miſericors, & miſerere no-
ſtri: quia peccauimus ante te. * Quia tu ſedes 3
in ſempiternum, & nos peribimus in æuum?
*Domine omnipotens, Deus Iſrael, audi nũc 4
orationem mortuorum Iſrael, & filiorũ ip-
ſorum, qui peccauerunt ante te, & nõ audie
runt vocem Domini Dei ſui, & agglutinata
ſunt nobis mala. * Noli meminiſſe iniquita- 5
tum patrum noſtrorum, ſed memento ma-
nus tuæ, & nominis tui in tẽpore iſto: * quia 6
tu es Dominus Deus noſter, & laudabimus
te Domine:* quia propter hoc dediſti timo- 7
rem tuum in cordibus noſtris, & vt inuoce-
mus nomẽ tuum, & laudemus te in captiui-
tate noſtra, quia conuertimur ab iniquitate
patrum noſtrorum, qui peccauerũt ante te.
*Et ecce nos in captiuitate noſtra ſumus ho 8
die, qua nos diſperſiſti in improperiũ, & in
maledictum, & in peccatum, ſecundum om-
nes iniquitates patrum noſtrorum, qui receſ B
ſerunt a te Domine Deus noſter. * Audi Iſ- 9
rael mandata vitæ: auribus percipe, vt ſcias
prudentiam. * Quid eſt Iſrael quòd in terra 10
inimicorũ es? * inueteraſti i terra aliena, coi- 11
quinatus es cũ mortuis: deputatꝰ es cũ deſcẽ
dentib. in infernũ.* Dereliquiſti fontẽ ſapiẽ 12
tiæ. * nã ſi in via Dei ambulaſſes, habitaſſes 13
vtiq. in pace ſẽpiterna.* Diſce vbi ſit prudẽ- 14
tia, vbi ſit virtus, vbi ſit intellectus: vt ſcias ſi
mul vbi ſit lõgiturnitas vitæ & victus, vbi ſit
15 lumen oculorum, & pax.* Quis inuenit locũ
16 eius? & quis intrauit in theſauros eius? * Vbi
ſunt principes Gentium, & qui dominantur
17 ſuper beſtias, quę ſunt ſuper terram?* qui in
18 auibus cæli ludunt,* qui argentum theſauri-
zant, & aurum, in quo cõfidunt homines, &
non eſt finis acquiſitionis eorum? qui argen
tum fabricant & ſoliciti ſunt, nec eſt inuen-
19 tio operum illorũ? * exterminati ſunt, & ad
inferos deſcenderunt, & alij loco eorũ ſur-
20 rexerunt.* Iuuenes viderunt lumen, & habi
C tauerunt ſuper terram: viam autem diſcipli-
21 næ ignorauerunt,* neque intellexerũt ſemi
tas eius, neque filij eorum ſuſceperunt eam,
22 a facie ipſorum longe facta eſt:* non eſt au-
dita in Terra Chanaan, neq; viſa eſt in The-
23 man. * Filij quoque Agar, qui exquirũt pru
dentiam, quæ de terra eſt, negotiatores Mer-
rhæ, & Theman, & fabulatores, & exquiſito
res prudentiæ & intelligentiæ: viã autem ſa-
pientiæ neſcierũt, neque commemorati ſunt
24 ſemitas eius. * O Iſrael quàm magna eſt do-
mus Dei, & ingens locus poſſeſſionis eius!
25 * Magnus eſt, & non habet finem: excelſus
26 & immenſus.* Ibi fuerunt gigantes nomina
ti illi, qui ab initio fuerunt, ſtatura magna,
27 ſcientes bellum.* Non hos elegit Dominus,
neque viam diſciplinæ inuenerũt: propter-
28 ea perierũt.* Et quoniam non habuerunt ſa
pientiam, interierunt propter ſuam inſipien
29 tiam.* Quis aſcẽdit in cælum, & accepit eã,
D & eduxit eam de nubibus? * Quis transfre-
30 tauit mare, & inuenit illam? & attulit illam
31 ſuper aurum electum?* Nõ eſt qui poſſit ſci-
re vias eius, neq. qui exquirat ſemitas eius:
32 * ſed qui ſcit vniuerſa, nouit eam, & adinue-
nit eam prudentia ſua: qui præparauit terrã
in æterno tempore, & repleuit eam pecudi-
33 bus, & quadrupedibus: * qui emittit lumen,
& vadit: & vocauit illud, & obedit illi in tre-
34 more.* Stellæ autem dederunt lumen in cu-
35 ſtodijs ſuis, & lætatæ ſunt: * vocatæ ſunt, &
dixerunt: Adſumus: & luxerunt ei cũ iucun-
36 ditate, qui fecit illas. * Hic eſt Deus noſter,
37 & non æſtimabitur alius aduerſus eum.* Hic
adinuenit omnem viam diſciplinæ, & tradi-
dit illam Iacob puero ſuo, & Iſrael dilecto
38 ſuo.* Poſt hæc in terris viſus eſt, & cum ho-
minibus conuerſatus eſt.

CAP. IIII.

1 HIc liber mandatorum Dei, & lex, quæ
A eſt in æternum: omnes, qui tenent eã,
peruenient ad vitam; qui autem dereliquę-
2 runt eam, in mortem.* Cõuertere Iacob, &
apprehende eam, ambula per viam ad ſplen
3 dorem eius cõtra lumen eius.* Ne tradas al-
teri gloriam tuam, & dignitatem tuam gẽti
4 alienæ. * Beati ſumus Iſrael: quia quæ Deo
5 placent, manifeſta ſunt nobis.* Animæquior

eſto

ſto populus Dei, memorabilis Iſrael : * ve- 6
nundati eſtis Gentibus non in perditionem:
ſed propter quod in ira ad iracũdiam prouo
caſtis Deum, traditi eſtis aduerſarijs . * Exa- 7
cerbaſtis enim eum , qui fecit vos, Deum æ- B
ternum, immolantes dæmonijs, & non Deo .
* Obliti enim eſtis Deum , qui nutriuit vos, 8
& contriſtaſtis nutricem veſtram Ieruſalẽ .
* Vidit enim iracundiam a Deo venientem 9
vobis, & dixit : Audite confines Sion, addu-
xit enim mihi Deus luctum magnum : * Vidi 10
enim captiuitatem populi mei, filiorũ meo-
rum, & filiarum, quam ſuperduxit illis æter-
nus. * Nutriui enim illos cum iucunditate : 11
dimiſi autem illos cum fletu & luctu . * Ne- 12
mo gaudeat ſuper me viduam, & deſolatam:
a multis derelicta ſum propter peccata filio-
rum meorum, quia declinauerũt a lege Dei.
* Iuſtitias autem ipſius neſcierunt , nec am- 13
bulauerunt per vias mandatorum Dei , neq. C
per ſemitas veritatis eius cum iuſtitia ingreſ
ſi ſunt. * Veniant confines Sion, & memorẽ- 14
tur captiuitatem filiorũ, & filiarũ mearum ,
quam ſuperduxit illis æternus. * Adduxit e- 15
nim ſuper illos gentem de longinquo, gentẽ
improbam, & alterius linguæ: * qui non ſunt 16
reueriti ſenem, neq. puerorum miſerti ſunt,
& abduxerunt dilectos viduæ, & a filijs vni-
cã deſolauerunt. * Ego aũt quid poſſum adiu 17
uare vos? * Qui enim adduxit ſuper vos ma- 18
la , ipſe vos eripiet de manibus inimicorum
veſtrorum . * Ambulate filij, ambulate: ego 19
enim derelicta ſum ſola. * Exui me ſtola pa- 20
cis, indui autem me ſacco obſecrationis , & D
clamabo ad Altiſſimũ in dieb. meis. * Animæ 21
quiores eſtote filij, clamate ad Dominum, &
eripiet vos de manu principum inimicorũ .
* Ego enim ſperaui in æternum ſalutem ve- 22
ſtram: & venit mihi gaudium a ſancto ſuper
miſericordia, quæ veniet vobis ab æterno ſa
lutari noſtro . * Emiſi enim vos cum luctu 23
& ploratu : reducet autem vos mihi Domi-
nus cum gaudio & iucunditate in ſempiter-
num. * Sicut enim viderunt vicinæ Sion ca- 24
ptiuitatem veſtram a Deo, ſic videbunt & in
celeritate ſalutem veſtram a Deo, quæ ſuper E
ueniet vobis cum honore magno, & ſplẽdo
re æterno. * Filij patienter ſuſtinete irã, quæ 25
ſuperuenit vobis: perſecutus eſt enim te ini-
micus tuus, ſed cito videbis ꝑditionẽ ipſius :
& ſuper ceruices ipſius aſcendes . * Delicati 26
mei ambulauerunt vias aſperas : ducti ſunt
enim vt grex direptus ab inimicis. * Animæ- 27
quiores eſtote filij, & proclamate ad Domi-
num: erit enim memoria veſtra ab eo, qui du
xit vos. * Sicut enim fuit ſenſus veſter vt er- 28
raretis a Deo: decies tãtũ iterũ conuertentes
requiretis eũ. * Qui enim induxit vobis mala, 29
ipſe rurſum adducet vobis ſempiternam iu- I
cũditatem cum ſalute veſtra. * Animæquior 30
eſto Ieruſalẽ, exhortatur enim te, qui te no-

31 minauit. * Nocentes peribunt, qui te vexaue
rũt: & qui gratulati ſunt in tua ruina, puniẽ-
32 tur. * ciuitates, quibus ſeruierunt filij tui, pu
33 nientur, & quæ accepit filios tuos . * Sicut
enim gauiſa eſt in tua ruina , & læta eſt in
caſu tuo, ſic cõtriſtabitur in ſua deſolatione.
34 * Et amputabitur exultatio multitudinis ei*,
35 & gaudimoniũ eius erit in luctum. * Ignis e-
G nim ſuperueniet ei ab æterno in longiturnis
diebus, & habitabitur a dæmonijs in multitu
36 dine temporis . * Circumſpice Ieruſalem ad
Orientem , & vide iucunditatem a Deo tibi
37 venientem. * Ecce enim veniũt filij tui, quos
dimiſiſti diſperſos; veniũt collecti ab Orien
te vſque ad Occidẽtem, in verbo ſancti gau-
dentes in honorem Dei .

CAP. V.

1 EXue te Ieruſalem ſtola luctus, & vexatio
A nis tuæ: & indue te decore, & honore
eius, quæ a Deo tibi eſt ſempiternæ gloriæ .
2 * Circumdabit te Deus diploide iuſtitiæ , &
3 imponet mitrã capiti honoris æterni. * Deus
enim oſtendet ſplendorem ſuum in te omni
4 qui ſub cælo eſt . * Nominabitur enim tibi
B nomen tuum a Deo in ſempiternum: Pax iu-
5 ſtitiæ, & honor pietatis . * Exurge Ieruſalẽ,
& ſta in excelſo : * & circumſpice ad Orien- * Sap. 4. g. 36
tem, & vide collectos filios tuos ab Oriente
ſole vſque ad Occidentem , in verbo ſancti
6 gaudentes Dei memoria . * Exierunt enim
C abs te pedibus ducti ab inimicis: adducet au-
tem illos Dominus ad te portatos in honore
7 ſicut filios regni. * Conſtituit enim Deus hu
miliare omnem montem excelſum, & rupes
perennes, & conualles replere in ęqualitatẽ
terræ : vt ambulet Iſrael diligẽter in honorẽ
8 Dei . * Obumbrauerunt autem & ſiluæ, &
D omne lignum ſuauitatis Iſrael ex mandato
9 Dei. * Adducet enim Deus Iſrael cum iucun
ditate in lumine maieſtatis ſuæ, cum miſeri-
cordia, & iuſtitia, quæ eſt ex ipſo .

CAP. VI.

A EXemplar epiſtolæ , quam miſit Ieremias
ad abducendos captiuos in Babyloniam
a rege Babyloniorum, vt annũciaret illis ſe-
1 cundũ quod præceptũ eſt illi a Deo. * * PRO- * Ier. 25. b. 9
PTER peccata, quæ peccaſtis ante Deum,
abducemini in Babyloniam captiui a Nabu-
2 chodonoſor rege Babyloniorum . * Ingreſſi
itaque in Babylonẽ, eritis ibi annis plurimis,
& temporibus longis vſque ad generatio-
nes ſeptem: poſt hoc autem educam vos in-
3 de cum pace . * * Nunc autem videbitis * Iſa. 44. b. 10
in Babylonia deos aureos, & argenteos, &
lapideos, & ligneos in humeris portari, oſtẽ
4 tantes metum Gentibus . * Videte ergo ne
& vos ſimiles efficiamini factis alienis, &
metua-

metuatis,& metus vos capiat in ipſis. * Viſa 5
itaque turba de retro,& ab ante,adorantes,
dicite in cordibꝰ veſtris:Te oportet adorari
Domine.* Angelus enim meus vobiſcum eſt: 6
ipſe autem exquiram animas veſtras. * Nam 7
lingua ipſorum polita a fabro,ipſa etiam in-
aurata,& inargentata falſa ſunt,& non poſ-
ſunt loqui. * Et ſicut virgini amanti ornamẽ 8
ta:ita accepto auro fabricati ſunt.* Coronas 9
certe aureas habent ſuper capita ſua dij illo-
rum: vnde ſubtrahunt ſacerdotes ab eis au-
rum,& argentum, & erogant illud in ſemet
ipſos.* Dant autem & ex ipſo proſtitutis,& 10
meretrices ornãt:& iterum cum receperint
illud a meretricibus,ornant deos ſuos.* Hi 11
autem non liberantur ab ærugine, & tinea.
* Opertis autem illis veſte purpurea, exter- 12
gunt faciem ipſorum propter puluerem do- B
mus,qui eſt plurimus inter eos. * Sceptrum 13
autem habet vt homo, ſicut iudex regionis,
qui in ſe peccantem non interficit. *Habet 14
etiam in manu gladium, & ſecurim; ſe au-
tem de bello,& a latronibus non liberat.Vn
de vobis notum ſit quia non ſunt dij. * Non 15
ergo timueritis eos. Sicut enim vas hominis
confractum inutile efficitur,tales ſunt & dij
illorum.* Conſtitutis illis in domo,oculi eo 16
rum pleni ſunt puluere a pedibus introeun-
tium.* Et ſicut alicui,qui regem offendit,cir 17
cumſeptæ ſunt ianuæ; aut ſicut ad ſepulchrũ
adductum mortuum,ita tutantur ſacerdotes
oſtia clauſuris,& ſeris, ne a latronibus expo
lientur.* Lucernas accendunt illis, & quidẽ 18
multas, ex quibus nullam videre poſſunt:
ſunt autem ſicut trabes in domo.* Corda ve 19
ro eorum dicunt eligere ſerpentes, qui de
terra ſunt,dum comedunt eos,& veſtimen-
tum ipſorum,& non ſentiunt.* Nigræ fiunt 20
facies eorum a fumo,qui in domo fit. * Su- 21
pra corpus eorum,& ſupra caput eorum vo
lant noctuæ,& hirundines, & aues etiam ſi-
militer & cattæ. * Vnde ſciatis quia nõ ſunt 22
dij.Ne ergo timueritis eos. * Aurum etiam, C
quod habent,ad ſpeciem eſt.Niſi aliquis ex- 23
*.Iſa.46.b.6 terſerit æruginem,non fulgebunt: neque e-
nim dum cõflarentur,ſentiebant.* ″ Ex om- 24
ni pretio empta ſunt,in quibus ſpiritus non
ineſt ipſis.*Sine pedibus in humeris portan- 25
tur,oſtentantes ignobilitatem ſuam homini
bus.Confundantur etiam qui colũt ea.* Pro 26
pterea ſi ceciderint in terrã,a ſemetipſis nõ
conſurgunt;neque ſi quis eum ſtatuerit re-
ctum,per ſemetipſum ſtabit, ſed ſicut mor-
tuis munera eorum illis apponentur. * Ho- 27
ſtias illorum vendunt Sacerdotes ipſorũ, &
abutũtur:ſimiliter & mulieres eorum decer
pentes,neque infirmo,neque mendicanti ali
quid impertiũt,* de ſacrificijs eorum fœtæ, 28
& menſtruatæ contingunt. Scientes itaque
ex his quia non ſunt dij,ne timeatis eos.* Vn 29
de enim vocantur dij? Quia mulieres appo-
30 nunt dijs argenteis,& aureis,& ligneis: * &
in domibus eorum ſacerdotes ſedent, habẽ-
tes tunicas ſciſſas, & capita, & barbam ra-
31 ſam,quorum capita nuda ſunt. * Rugiunt au
tem clamantes contra deos ſuos,ſicut in cœ-
32 na mortui.* Veſtimenta eorum auferunt ſa-
D cerdotes,et veſtiũt vxores ſuas,et filios ſuos.
33 * Neque ſi quid mali patiuntur ab aliquo,ne
que ſi quid boni,poterunt retribuere:neque
regem conſtituere poſſunt, neque auferre.
34 * Similiter neque dare diuitias poſſunt, ne-
que malum retribuere. Si quis illis votũ vo-
uerit, & non reddiderit; neq. hoc requirũt.
35 * Hominem a morte non liberant,neque in-
36 firmum a potentiori eripiunt. * Hominem
cæcũ ad viſum non reſtituunt,de neceſſitate
37 hominem nõ liberabunt.* Viduæ non miſe-
38 rebuntur,neque orphanis benefacient.* La
pidibus de monte ſimiles ſunt dij illorum,li-
gnei,& lapidei,& aurei,& argentei.Qui au-
39 tem colunt ea,confundentur. * Quomodo
ergo æſtimandum eſt,aut dicẽdum, illos eſ-
40 ſe deos? * Adhuc enim ipſis Chaldæis non
honorantibus ea: qui cum audierint mutum
non poſſe loqui,offerunt illud ad Bel,poſtu-
41 lantes ab eo loqui: quaſi poſſint ſentire qui
non habẽt motum,& ipſi cum intellexerint,
relinquent ea: ſenſum enim non habent ipſi
42 dij illorum. * Mulieres autem circũdatæ fu-
nibus in vijs ſedent,ſuccendentes oſſa oliua-
43 rum.* Cum autem aliqua ex ipſis attracta ab
E aliquo tranſeunte dormierit cum eo, proxi-
mæ ſuæ exprobrat quòd ea non ſit digna
habita, ſicut ipſa, neque funis eius diruptus
44 ſit.* Omnia autem quæ illis fiunt, falſa ſunt.
Quomodo æſtimandum, aut dicendum eſt,
45 illos eſſe deos? A fabris autem,& ab aurifi-
cibus facta ſunt.Nihil aliud erunt, niſi id qđ
46 volunt eſſe ſacerdotes.* Artifices etiam ipſi,
qui ea faciunt,non ſunt multi temporis.Nũ-
quid ergo poſſunt ea, quæ fabricata ſunt ab
47 ipſis,eſſe dij?* Reliquerunt autem falſa,&
48 opprobrium poſtea futuris. * Nam cum ſu-
peruenerit illis prælium,& mala;cogitãt ſa-
cerdotes apud ſe,vbi ſe abſcondant cũ illis.
49 * Quomodo ergo ſentiri debeant quoniam
dij ſunt,qui nec de bello ſe liberãt,neque de
50 malis ſe eripiunt?* Nam cum ſint lignea, in-
aurata,& inargẽtata,ſcietur poſtea quia fal-
ſa ſunt ab vniuerſis Gentibus, & regibus:
quæ manifeſta ſunt quia non ſunt dij, ſed o-
pera manuum hominum, & nullum Dei o-
51 pus cum illis. * Vnde ergo notum eſt, quia
non ſunt dij,ſed opera manuum hominum,
52 & nullum Dei opus in ipſis eſt? * Regem re-
gioni non ſuſcitant,neque pluuiam homini-
53 bus dabunt. * Iudicium quoque non diſcer-
F nent,neque regiones liberabunt ab iniuria:
quia nihil poſſunt, ſicut corniculæ inter me-
54 dium cæli,& terræ. * Etenim cum inciderit
ignis in domum deorum ligneorum,argen-
teorum,

Digitized by Google

teorum,& aureorum, ſacerdotes quidem ip
ſorum fugient,& liberabuntur: ipſi vero ſi-
cut trabes in medio comburentur.* Regi au 55
tem, & bello non reſiſtent. Quomodo ergo
æſtimandum eſt, aut recipiendum quia dij
ſunt? * Non a furibus,neque a latronibus ſe 56
liberabunt dij lignei, & lapidei, & inaurati
& inargentati,quibus hi, qui fortiores ſút,
* aurum,& argentum,& veſtimentum, quo 57
operti ſunt,auferent illis,& abibũt, nec ſibi
auxilium ferent. * Itaq. melius eſt eſſe regẽ 58
oſtentãtem virtutem ſuam; aut vas in domo
vtile,ĩ quo gloriabitur qui poſſidet illud;vel
oſtium in domo , quod cuſtodit quæ in ipſa
ſunt;quàm falſi dij. * Sol quidem,& luna,ac 59
ſidera cum ſint ſplẽdida,& emiſſa ad vtilita-
tes,obaudiunt. * Similiter & fulgur cum ap- 60
paruerit,perſpicuum eſt: id ipſum autem &
ſpiritus in omni regione ſpirat. * Et nubes, 61
quibus cum imperatum fuerit a Deo peram
bulare vniuerſum orbem , perficiunt quod
imperatum eſt eis.* Ignis etiam miſſus deſu- 62
per vt conſumat mõtes,& ſiluas, facit quod
præceptum eſt ei. Hæc autem neque ſpecie- G
bus,neque virtutibus vni eorum ſimilia ſũt.
63 * Vnde neq. exiſtimandum eſt, neque dicen-
dum,illos eſſe deos,quando non poſſunt ne
que iudicium iudicare,neq. quidquam face-
64 re hominibus. * Scientes itaq. quia non ſunt
65 dij,ne ergo timueritis eos . * Neq.n.regibus
66 maledicent,neq. benedicent . * Signa etiam
in cælo Gentibus non oſtendunt, neq.vt ſol
67 lucebunt,neque illuminabunt vt luna.* Be-
ſtiæ meliores ſunt illis, quæ poſſunt fugere
68 ſub tectum,ac prodeſſe ſibi. * Nullo itaque
modo nobis eſt manifeſtum quia ſunt dij:
69 propter quod ne timeatis eos.* Nam ſicut in
cucumerario formido nihil cuſtodit: ita ſũt
70 dij illorũ lignei,& argentei,& inaurati.* Eo
dem modo & in horto ſpina alba , ſupra quã
omnis auis ſedet.Similiter & mortuo proie-
cto in tenebris ſimiles ſunt dij illorũ lignei,
71 & inaurati,& inargẽtati:* A purpura quoq.
& murice, quæ ſupra illos tineant , ſcietis
itaq. quia non ſunt dij. Ipſi etiam poſtremo
comeduntur,& erunt opprobrium in regio
72 ne. * Melior eſt homo iuſtus , qui non habet
ſimulachra:nam erit longe ab opprobrijs.

PROPHETIA EZECHIELIS.



CAPVT PRIMVM.

ET factum eſt in trigeſi- 1
mo anno , in quarto , in A
quinta menſis , cum eſ-
ſem in medio captiuo-
rum * iuxta fluuiũ Cho-
bar, aperti ſunt cæli,&
vidi viſiones Dei . * In 2
quinta menſis , ipſe eſt
annus quintus tranſmigrationis regis Ioa-
3 chin ,* factum eſt verbum Domini ad Eze-
chielem filium Buzi ſacerdotẽ in terra Chal
dæorum, ſecus flumen Chobar : & facta eſt
4 ſuper eum ibi manus Domini.* Et vidi,& ec
B ce vẽtus turbinis veniebat ab Aquilone; &
nubes magna,& ignis inuoluens,& ſplẽdor
in circuitu eius: & de medio eius quaſi ſpe-
5 cies electri,id eſt de medio ignis:* & in me-
dio eius ſimilitudo quattuor animalium : &
hic

hic aſpectus eorum, ſimilitudo hominis in
eis.* Quattuor facies vni, & quattuor pennæ 6
vni.* Pedes eorum pedes recti, & planta pe- 7
dis eorum quaſi planta pedis vituli, & ſcin-
tillæ quaſi aſpectus æris candentis. *Et ma- 8
nus hominis ſub pennis eorum in quattuor
partibus: & facies, & pennas per quattuor
partes habebant. * Iunctæque erant pennæ 9
eorum alterius ad alterum. non reuerteban- C
tur cum incederent: ſed vnumquodque ante
faciem ſuam gradiebatur.* Similitudo autẽ 10
vultus eorum: facies hominis, & facies leo-
nis a dextris ipſorũ quattuor; facies autem
bouis, a ſiniſtris ipſorum quattuor, & facies
Aquilæ deſuper ipſorum quattuor. * Facies 11
eorum, & pennæ eorum extentæ deſuper:
duæ pennæ ſingulorum iungebãtur, & duæ
tegebant corpora eorum:* & vnumquodq. 12
eorum coram facie ſua ambulabat: vbi erat
impetus ſpiritus, illuc gradiebantur, nec re
uertebantur cum ambularent. * Et ſimilitu- 13
do animalium, aſpectus eorum quaſi carbo D
num ignis ardentium, & quaſi aſpectus lam-
padarum. Hæc erat viſio diſcurrẽs in medio
animalium, ſplendor ignis, & de igne fulgur
egrediens. * Et animalia ibãt, & reuerteban 14
tur in ſimilitudinem fulguris coruſcantis.
* Cumque aſpicerem animalia, apparuit ro- 15
ta vna ſuper terram iuxta animalia, habens
quattuor facies.* & aſpectus rotarum, & o- 16
pus earum, quaſi viſio maris: & vna ſimilitu
do ipſarum quattuor: & aſpectus earum &
opera, quaſi ſit rota ĩ medio rotæ.* Per quat 17
tuor partes earum euntes ibant: & non re-
uertebantur cum ambularent.* Statura quo 18
que erat rotis, & altitudo, & horribilis aſpe- E
‖ Inf. 10. c. 12 ctus: & ‖ totum corpus oculis plenum in cir
cuitu ipſarum quattuor.* Cumque ambula- 19
rent animalia, ambulabant pariter & rotæ
iuxta ea: & cum eleuarentur animalia de ter
ra, eleuabantur ſimul & rotæ.* Quocumque 20
ibat ſpiritus, illuc eunte ſpiritu, & rotæ pari
ter eleuabantur, ſequentes eũ. Spiritus enim
vitæ erat in rotis. * Cum euntibus ibant, & 21
cum ſtantibus ſtabant: & cum eleuatis a ter-
ra, pariter eleuabantur & rotæ, ſequẽtes ea:
quia ſpiritus vitæ erat in rotis. * Et ſimilitu- 22
do ſuper capita animalium firmamẽti, quaſi
aſpectus cryſtalli horribilis, & extenti ſuper F
capita eorum deſuper. * Sub firmamento au 23
tem pennæ eorum rectæ alterius ad alterũ:
vnumquodque duabus alis velabat corpus
ſuum, & alterum ſimiliter velabatur.* Et au 24
diebam ſonum alarum, quaſi ſonum aqua-
rum multarum, quaſi ſonum ſublimis Dei:
cum ambularent quaſi ſonus erat multitudi
nis vt ſonus caſtrorum. cumque ſtarent, de-
mittebantur pennæ eorum. * Nam cum fie- 25
ret vox ſuper firmamẽtum, quod erat ſuper G
caput eorum, ſtabant, & ſubmittebant alas
ſuas.* Et ſuper firmamentum, quod erat im- 26
minens capiti eorum, quaſi aſpectus lapidis
ſapphiri ſimilitudo throni: & ſuper ſimilitu-
dinem throni, ſimilitudo quaſi aſpectus ho-
27 minis deſuper. * Et vidi quaſi ſpeciem ele-
ctri, velut aſpectum ignis, intrinſecus eius
per circuitum: a lumbis eius & deſuper,
& a lumbis eius vſque deorſum, vidi quaſi
28 ſpeciem ignis ſplendentis in circuitu. * Ve-
lut aſpectum arcus cum fuerit in nube in
die pluuiæ. hic erat aſpectus ſplendoris per
gyrum.

CAP. II.

1 HÆc viſio ſimilitudinis gloriæ Domi-
A ni. & vidi, & cecidi in faciem meam, &
audiui vocem loquentis. Et dixit ad me: Fili
hominis ſta ſuper pedes tuos, & loquar te-
2 cum. * Et ingreſſus eſt in me ſpiritus poſt-
quã locutus eſt mihi, & ſtatuit me ſupra pe-
3 des meos: & audiui loquentem ad me, * &
B dicentem: Fili hominis, mitto ego te ad fi-
lios Iſrael, ad Gentes apoſtatrices, quæ re-
ceſſerunt a me: ipſi & patres eorum præua-
ricati ſunt pactum meum vſq. ad diem hanc.
4 * Et filij dura facie, & indomabili corde ſũt,
ad quos ego mitto te: & dices ad eos: Hæc di
5 cit Dominus Deus: * Si forte vel ipſi au-
diant, & ſi forte quieſcant, quoniam domus
exaſperans eſt: & ſcient quia propheta fue-
6 rit in medio eorum. * Tu ergo fili hominis
C ne timeas eos, neque ſermones eorum me-
tuas: quoniam increduli, & ſubuerſores ſũt
tecum, & cum ſcorpionibus habitas. verba
eorum ne timeas, & vultus eorum ne formi
7 des, quia domus exaſperans eſt. * Loqueris
ergo verba mea ad eos, ſi forte audiant, &
8 quieſcant: quoniam irritatores ſunt.* Tu au-
D tem fili hominis audi quæcũq. loquor ad te:
& noli eſſe exaſperans ſicut domus exaſpe-
ratrix eſt: aperi os tuum & comede quęcũq.
9 ego do tibi. * Et vidi, & ecce manus miſſa ad
me, in qua erat inuolutus liber: & expandit
illum coram me, ‖ qui erat ſcriptus intus, & ‖ Apo
foris: & ſcriptæ erant in eo lamentationes,
& carmen, & væ.

CAP. III.

1 ET dixit ad me: Fili hominis quodcumq.
A inueneris comede: comede volumen
2 iſtud, & vadens loquere ad filios Iſrael. * Et
aperui os meũ, & cibauit me volumine illo:
3 * & dixit ad me: Fili hominis venter tuus co
medet, & viſcera tua complebũtur volumi
ne iſto, quod ego do tibi. ‖ Et comedi illud: & ‖ Ap
4 factũ eſt ĩ ore meo ſicut mel dulce.* Et dixit 12
ad me: Fili hominis vade ad domũ Iſrael, &
5 loqueris verba mea ad eos. * Nõ enim ad po-
pulum profundi ſermonis, & ignotæ linguæ
6 tu mitteris ad domum Iſrael: * neq. ad popu-
los

los multos profundi ſermonis, & ignotæ lin
guæ, quorũ nõ poſſis audire ſermones: & ſi
ad illos mittereris, ipſi audirent te. *Domus 7
autem Iſrael nolũt audire te: quia nolũt au- B
dire me. omnis quippe domus Iſrael attrita
fronte eſt, & duro corde. *Ecce dedi faciem 8
tuam valentiorem faciebus eorũ, & frontẽ
tuam duriorem frõtibus eorum. *Vt adamã 9
tem, & vt ſilicẽ dedi faciem tuam: ne timeas
eos, neque metuas a facie eorum: quia do-
mus exaſperans eſt. * Et dixit ad me: Fili 10
hominis omnes ſermones meos, quos ego lo
quor ad te, aſſume in corde tuo, & aurib. tuis
audi: *Et vade ingredere ad tranſmigratio- 11
nem, ad filios populi tui, & loqueris ad eos, C
& dices eis: Hæc dicit Dominus Deus: ſi for
te audiant, & quieſcant. * Et aſſumpſit me 12
ſpiritus, & audiui poſt me vocem cõmotio-
nis magnæ: Benedicta gloria Domini de lo
co ſuo; * & vocem alarum animalium per- 13
cutientium alteram ad alteram, & vocem ro
tarum ſequentium animalia, & vocem com
motionis magnæ. * Spiritus quoque leuauit 14
me, & aſſumpſit me: & abij amarus in indi- D
gnatione ſpiritus mei: manus enim Domini
erat mecum, cõfortans me. *Et veni ad trãſ 15
migrationem, ad aceruum nouarũ frugum,
ad eos, qui habitabant iuxta flumẽ Chobar,
& ſedi vbi illi ſedebant: & manſi ibi ſeptem
diebus mœrens in medio eorum. *Cum 16
autem pertrãſiſſent ſeptem dies, factum eſt
verbum Domini ad me, dicens: *a Fili homi 17
nis ſpeculatorem dedi te domui Iſrael: & au
dies de ore meo verbum, & annunciabis eis
ex me. *Si dicente me ad impiũ: Morte mo- 18
rieris: nõ annunciaueris ei, neq. locutus fue
ris vt auertatur a via ſua impia, & viuat: E
ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſan-
guinem autem eius de manu tua requiram.
*Si autẽ tu annunciaueris impio, & ille nõ 19
fuerit cõuerſus ab impietate ſua, & a via ſua
impia: ipſe quidem in iniquitate ſua morie-
tur, tu autem animam tuam liberaſti. *Sed 20
& ſi conuerſus iuſtus a iuſtitia ſua fuerit, &
fecerit iniquitatem: ponam offendiculũ co-
ram eo, ipſe morietur, quia non annunciaſti
ei: in peccato ſuo morietur, & non erunt in
memoria iuſtitiæ eius, quas fecit: ſanguinem
vero eius de manu tua requiram. * Si autem 21
tu annunciaueris iuſto vt non peccet iuſtus, F
& ille non peccauerit: viuens viuet, quia an
nunciaſti ei, & tu animam tuã liberaſti. *Et 22
facta eſt ſuper me manus Domini, & dixit
ad me: Surgens egredere in campum, & ibi
loquar tecum. * Et ſurgens egreſſus ſum in 23
campum: & ecce ibi gloria Domini ſtabat
quaſi gloria, quam vidi *a iuxta fluuium Cho
bar: & cecidi in faciem meam. * Et ingreſ- 24
ſus eſt in me ſpiritus, & ſtatuit me ſuper pe- G
des meos: & locutus eſt mihi, & dixit ad me:
Ingredere, & includere in medio domꝰ tuę.
25 * Et tu fili hominis, ecce data ſunt ſuper te
vincula, & ligabunt te in eis: & non egredie
26 ris de medio eorum. * Et linguam tuam ad-
hærere faciam palato tuo, & eris mutus, nec
quaſi vir obiurgans: quia domus exaſperãs
27 eſt. * Cum autem locutus fuero tibi, a-
periam os tuum, & dices ad eos: Hæc di-
cit Dominus Deus: Qui audit, audiat: &
qui quieſcit, quieſcat: quia domus exaſpe-
rans eſt.

CAP. IIII.

1 ET tu fili hominis ſume tibi laterem, &
A pones eum coram te: & deſcribes in eo
2 ciuitatem Ieruſalem. * Et ordinabis aduer-
ſus eam obſidionem, & ædificabis munitio-
nes, & comportabis aggerẽ, & dabis cõtra
3 eam caſtra, & pones arietes in gyro. * Et
tu ſume tibi ſartaginem ferream, & pones
eam in murum ferreum inter te, & inter ci-
uitatem: & obfirmabis faciem tuam ad eã,
& erit in obſidionem, & circumdabis eam:
4 ſignum eſt domui Iſrael. * Et tu dormies ſu-
per latus tuum ſiniſtrum, & pones iniquita-
tes domus Iſrael ſuper eo numero dierum,
quibus dormies ſuper illud, & aſſumes i-
5 niquitatem eorum. * Ego autem dedi tibi
B annos iniquitatis eorum, numero dierum
trecentos & nonaginta dies: & portabis ini-
6 quitatem domus Iſrael. * Et cum compleue
ris hæc, dormies ſuper latus tuum dexterũ
ſecundò: *a & aſſumes iniquitatem domus Iu   * Nu. 14. f. 34.
da quadraginta diebus. diem pro anno, diẽ,
7 inquam, pro anno dedi tibi. * Et ad obſidio
nem Ieruſalem conuertes faciem tuam, &
brachium tuum erit extentum: & prophe-
8 tabis aduerſus eam. * Ecce circumdedi te
vinculis: & non te conuertes a latere tuo in
latus aliud, donec compleas dies obſidionis
9 tuæ. * Et tu ſume tibi frumentũ, & hordeũ,
& fabam, & lentem, & milium, & viciam:
& mittes ea in vas vnũ, & facies tibi panes
numero dierum, quibus dormies ſuper la-
tus tuum: trecentis & nonaginta diebus co-
10 medes illud. * Cibus autem tuus, quo veſce
C ris, erit in pondere viginti ſtateres in die: a
tempore vſque ad tempus comedes illud.
11 * Et aquam in menſura bibes, ſextam par-
tem hin: a tempore vſque ad tempus bibes
12 illud. * Et quaſi ſubcinericium hordeaceum
comedes illud: & ſtercore, quod egreditur
de homine, operies illud in oculis eorum.
13 * Et dixit Dominus: Sic comedent filij Iſrael
*a panem ſuum pollutũ inter Gentes, ad quas   * Oſe. 9. b. 3.
14 eijciam eos. * Et dixi: A a a, Domine
Deus, ecce anima mea nõ eſt polluta, & mor
ticinum, & laceratum a beſtijs non comedi
D ab infantia mea vſque nunc, & non eſt in-
15 greſſa in os meum omnis caro immũda. * Et
dixit ad me: Ecce dedi tibi fimum boum

pro ſtercoribus humanis: & facies panem
tuum in eo. * Et dixit ad me: Fili hominis: 16
* Inf. 5. d. 16. & 14. d. 13.
* Ecce ego conteram baculũ panis in Ieru
ſalem:& comedent panem in pondere,& in
ſolicitudine:& aquam in menſura, & in an-
guſtia bibẽt:* Vt deficiẽtibus pane & aqua, 17
corruat vnuſquiſque ad fratrem ſuum:& cõ
tabeſcant in iniquitatibus ſuis.

CAP. V.

ET tu fili hominis ſume tibi gladium acu 1
tum, radentem pilos:& aſſumes eum, & A
duces per caput tuum, & per barbam tuã:
& aſſumes tibi ſtateram põderis, & diuides
eos.* Tertiam partem igni combures in me 2
dio ciuitatis, iuxta completionem dierum
obſidionis: & aſſumes tertiam partem, &
concides gladio in circuitu eius:tertiam ve-
ro aliam diſperges in vẽtum,& gladium nu
dabo poſt eos. * Et ſumes inde paruum nu- 3
merum: & ligabis eos in ſummitate pallij
tui.* Et ex eis rurſum tolles,& proijcies eos 4
in medio ignis,& combures eos igni: & ex
eo egredietur ignis in omnem domũ Iſrael.
* Hæc dicit Dominus Deus: Iſta eſt Ieruſa- 5
lem, in medio Gentium poſui eam, & in
circuitu eius terras.* Et contempſit iudicia 6
mea, vt plus eſſet impia quàm Gentes; &
præcepta mea, vltra quã terræ,quæ in circui B
tu eius ſunt.iudicia enim mea proiecerunt,
& in præceptis meis non ambulauerunt.
* Idcirco hæc dicit Dominus Deus: Quia ſu 7
peraſtis Gentes, quæ in circuitu veſtro ſũt,
& in præceptis meis non ambulaſtis, & iu-
dicia mea non feciſtis, & iuxta iudicia Gen
tium,quæ in circuitu veſtro ſunt, non eſtis
operati; * Ideo hæc dicit Dominus Deus: 8
Ecce ego ad te, & ipſe ego faciam in medio
tui iudicia in oculis Gentium. * & faciam 9
in te quod non feci, & quibus ſimilia vltra
non faciam propter omnes abominationes
tuas.* Ideo patres comedent filios in medio 10
tui,& filij comedent patres ſuos, & faciam
in te iudicia,& vẽtilabo vniuerſas reliquias
tuas in omnem ventum.* Idcirco viuo ego, 11
dicit Dominus Deus: Niſi pro eo quòd ſan- C
ctum meum violaſti in omnibus offenſioni
bus tuis,& in cunctis abominationibus tuis:
ego quoque confringam,& non parcet ocu
lus meus, & non miſerebor. * Tertia pars 12
tui peſte morietur, & fame conſumetur in
medio tui: & tertia pars tuì in gladio ca-
det in circuitu tuo: tertiam vero partem
tuam in omnem ventum diſpergam,& gla-
dium euaginabo poſt eos. * Et complebo 13
furorem meum, & requieſcere faciam indi-
gnationem meam in eis, & conſolabor: &
ſcient quia ego Dominus locutus ſum in ze-
lo meo, cum impleuero indignationẽ meã
in eis. * Et dabo te in deſertum, & in op- 14
D probrium Gentibus, quæ in circuitu tuo
15 ſunt, in conſpectu omnis prætereuntis.* Et
eris opprobriũ, & blaſphemia, exemplum,
& ſtupor in Gentibus, quæ in circuitu tuo
ſunt, cum fecero in te iudicia in furore,&
in indignatione,& in increpationibus iræ.
16 * Ego Dominus locutus ſum: Quando mi-
ſero ſagittas famis peſſimas in eos: quæ e-
runt mortiferæ, & quas mittam vt diſper-
dam vos: & famem congregabo ſuper vos, * Sup. 4. Inf. 14.
17 & * conteram in vobis baculum panis. * Et
immittam in vos famem, & beſtias peſſi-
mas vſque ad internecionem:& peſtilentia,
& ſanguis tranſibunt per te, & gladium in-
ducam ſuper te.ego Dominus locutus ſum.

CAP. VI.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, di-
2 cens: * Fili hominis pone faciẽ tuam ad
A montes Iſrael,& prophetabis ad eos, * & di
3 ces: * Montes Iſrael audite verbum Domini * Inf. 36.
Dei:Hæc dicit Dominus Deus montibus, &
collibus,rupibus,& vallibus:Ecce ego indu
cam ſuper vos gladium,& diſperdam excel
4 ſa veſtra,* & demoliar aras veſtras, & con-
fringentur ſimulachra veſtra: & deijciã in-
5 terfectos veſtros ante idola veſtra.* Et dabo
cadauera filiorũ Iſrael ante faciẽ ſimulachro
rũ veſtrorum: & diſpergam oſſa veſtra cir-
6 cum aras veſtras* in omnibus habitationibus
B veſtris.Vrbes deſertæ erunt,& excelſa demo
lientur, & diſſipabuntur: & interibunt aræ
veſtræ,& confringentur: & ceſſabunt idola
veſtra,& conterẽtur delubra veſtra, & dele
7 buntur opera veſtra.* Et cadet interfectus in
medio veſtri: & ſcietis quia ego ſum Domi-
8 nus: * Et relinquam in vobis eos, qui fuge-
rint gladiũ in Gentibus,cum diſperſero vos
9 in terris.* Et recordabuntur mei liberati ve
ſtri in Gentibus, ad quas captiui ducti ſunt:
C quia contriui cor eorum fornicans,& rece-
dens à me;& oculos eorum fornicãtes poſt
idola ſua:& diſplicebunt ſibimet ſuper ma-
lis quæ fecerunt in vniuerſis abominatio-
10 bus ſuis.* Et ſcient quia ego Dominus non
fruſtra locutus ſum vt facerem eis malum
11 hoc. * Hæc dicit Dominus Deus: Percute
manum tuam, & allide pedem tuum, &
dic: Heu, ad omnes abominationes malo-
rum domus Iſrael: quia gladio, fame, & pe
12 ſte ruituri ſunt. * Qui longe eſt, peſte mo-
rietur: qui autem prope, gladio corruet:
& qui relictus fuerit, & obſeſſus,fame mo-
rietur: & complebo indignationem meã in
13 eis.* Et ſcietis quia ego Dominus, cum fue-
D rint interfecti veſtri in medio idolorum vẽ-
ſtrorum in circuitu ararum veſtrarũ,in om-
ni colle excelſo, & in cunctis ſummitati-
bus montium, & ſubtus omne lignum ne-
moro-

moroſum,& ſubtus vniuerſam quercũ frõ
doſam,locum vbi accenderũt thura redolẽ
tia vniuerſis idolis ſuis.* Et extendam ma- 14
num meam ſuper eos:& faciam terrã deſo
latam,& deſtitutam a deſerto Deblatha in
omnibus habitationibus eorum:& ſcient
quia ego Dominus.

CAP. VII.

ET factus eſt ſermo Domini ad me,dicẽs: 1
* Et tu fili hominis, hæc dicit Dominus 2
Deus terræ Iſrael:Finis venit,venit finis ſu- A
per quattuor plagas terræ.* Nunc finis ſu- 3
per te,& immittam furorem meũ in te: &
iudicabo te iuxta vias tuas: & ponam con-
tra te omnes abominationes tuas. * Et 4
non parcet oculus meus ſuper te,& non mi
ſerebor:ſed vias tuas ponã ſuper te, & abo
minationes tuæ in medio tui erũt: & ſcietis
quia ego Dominus. * Hæc dicit Dominus 5
Deus:Afflictio vna, afflictio ecce venit.* fi- B
nis venit,venit finis, euigilauit aduerſũ te: 6
ecce venit. * Venit cõtritio ſuper te,qui ha 7
bitas in terra: venit tempus, prope eſt dies
occiſionis,& non gloriæ montium.* Nunc 8
de propinquo effundam iram meam ſuper
te,& complebo furorem meũ in te:& iudi
cabo te iuxta vias tuas,& imponam tibi om
nia ſcelera tua.*Et nõ parcet oculus meus, 9
nec miſerebor,ſed vias tuas imponam tibi, C
& abominationes tuæ in medio tui erũt:&
ſcietis quia ego ſum Dominus percutiens.
* Ecce dies,ecce venit :egreſſa eſt cõtritio, 10
floruit virga,germinauit ſuperbia:* Iniqui 11
tas ſurrexit in virga impietatis:nõ ex eis,&
nõ ex populo,neque ex ſonitu eorũ:& nõ
erit requies in eis.* Venit tẽpus, appropin 12
quauit dies:qui emit,non lætetur: & qui vẽ
dit, non lugeat:quia ira ſuper omnẽ popu-
lum eius.* Quia qui vendit,ad id,quod ven 13
didit,nõ reuertetur, & adhuc in viuẽtibus D
vita eorum. viſio enim ad omnẽ multitudi
nem eius nõ regredietur: & vir in iniquita
te vitæ ſuæ nõ cõfortabitur.* Canite tuba, 14
præparentur omnes, & nõ eſt qui vadat ad
prælium:ira enim mea ſuper vniuerſum po
pulum eius.* Gladius foris:& peſtis, & fa- 15
mes intrinſecus:q in agro eſt,gladio morie
tur,& qui in ciuitate,peſtilẽtia,& fame de-
uorabuntur.* Et ſaluabuntur qui fugerint 16
ex eis:& erunt in montibus quaſi columbæ
conuallium omnes trepidi,vnuſquiſque in
iniquitate ſua.*Omnes manus diſſoluẽtur, 17
& omnia genua fluent aquis.* "Et accingẽt 18
ſe cilicijs,& operiet eos formido, & in om- E
ni facie cõfuſio,& in vniuerſis capitibus eo
rũ caluitiũ.*Argentũ eorum foras proijcie 19
tur,& aurũ eorũ in ſterquiliniũ erit:Argen
tum eorum,& aurum eorum non valebit li
berare eos in die furoris Domini. Animam
ſuam non ſaturabunt, & ventres eorum nõ
implebuntur:quia ſcandalum iniquitatis eo
20 rum factum eſt.*Et ornamentum monilium
F ſuorum in ſuperbiam poſuerunt, & imagi-
nes abominationum ſuarum, & ſimulachro
rum fecerunt ex eo: propter hoc dedi eis il-
21 lud in immunditiam: * & dabo illud in ma-
nus alienorum ad diripiendum,& impijs ter
22 ræ in prædam,& contaminabunt illud. * Et
auertam faciem meam ab eis, & violabunt
arcanum meum:& introibunt in illud emiſ-
23 ſarij,& contaminabunt illud.* Fac conclu-
ſionem: qm̃ terra plena eſt iudicio ſangui-
24 num, & ciuitas plena iniquitate.* Et adducã
G peſſimos de Gentibus, & poſſidebũt domos
eorum,& quieſcere faciam ſuperbiam potẽ
25 tium,& poſſidebunt ſanctuaria eorum.* An
guſtia ſuperueniente, requirent pacem, &
26 non erit.* Conturbatio ſuper conturba-
tionem veniet, & auditus ſuper auditum: &
quærent viſionem de propheta,& lex peri-
bit a ſacerdote, & conſilium a ſenioribus.
27 * Rex lugebit,& princeps induetur mœro-
re,& manus populi terræ conturbabuntur.
Secundum uiam eorum faciam eis, & ſecun
dum iudicia eorum iudicabo eos:& ſcient
quia ego Dominus.

CAP. VIII.

1 ET factum eſt in anno ſexto, in ſexto
A menſe, in quinta menſis: ego ſedebam
in domo mea, & ſenes Iuda ſedebant corã
me,& cecidit ibi ſuper me manus Domini
2 Dei. * Et vidi,& ecce ſimilitudo quaſi aſpe-
ctus ignis: ab aſpectu lumborum eius,& de-
orſum, ignis: & a lumbis eius,& ſurſum,
quaſi aſpectus ſplendoris, vt viſio electri.
3 *a Et emiſſa ſimilitudo manus apprehendit
B me in cincinno capitis mei: & eleuauit me a Dan.14.f.35
Spiritus inter terram, & cælum: & adduxit
me in Ieruſalem in viſione Dei, iuxta oſtiũ
interius, quod reſpiciebat ad Aquilonem,
vbi erat ſtatutum idolum zeli ad prouocan
4 dã æmulationẽ. * Et ecce ibi gloria Dei Iſ-
rael ſecundum viſionem, quam videram in
5 campo. * Et dixit ad me: Fili hominis,leua
C oculos tuos ad viam Aquilonis. Et leuaui o-
culos meos ad viam Aquilonis: & ecce ab
Aquilone portæ altaris idolum zeli in ipſo
6 introitu.*Et dixit ad me:Fili hominis,putaſ-
ne,vides tu quid iſti faciunt,abominationes
magnas,quas domus Iſrael facit hic,vt procul
recedã a ſanctuario meo? & adhuc cõuerſus
7 videbis abominationes maiores.* Et introdu
xit me ad oſtiũ atrij:& vidi, & ecce foramẽ
8 vnum in pariete.* Et dixit ad me:Fili homi-
D nis fode parietem.Et cum fodiſſem parietẽ,
9 apparuit oſtium vnum. * Et dixit ad me:
Ingredere,& vide abominationes peſſimas,
10 quas iſti faciunt hic. * Et ingreſſus vidi, &

ecce oĩs ſimilitudo reptilium, & animaliũ,
abominatio, & vniuerſa idola domus Iſrael
depicta erant in pariete in circuitu per to-
tum. * Et ſeptuaginta viri de ſenioribus do- 11
mus Iſrael, & Iezonias filius Saphan ſtabat
in medio eorum, ſtantium ante picturas: & E
vnuſquiſque habebat thuribulum in manu
ſua: & vapor nebulæ de thure conſurgebat.
* Et dixit ad me: Certe vides fili hominis 12
quæ ſeniores domus Iſrael faciunt in tene-
bris, vnuſquiſque in abſcódito cubiculi ſui:
dicunt enim: Non videt Dominus nos, dere-
liquit Dominus terram. * Et dixit ad me: 13
Adhuc cõuerſus videbis abominationes ma
iores, quas iſti faciunt. * Et introduxit me 14
per oſtium portæ domus Domini, quod re- F
ſpiciebat ad Aquilonẽ: & ecce ibi mulieres
ſedebant plangentes Adonidem. * Et dixit 15
ad me: Certe vidiſti fili hominis: adhuc con-
uerſus videbis abominationes maiores his.
*Et introduxit me in atrium domus Domini 16
interius: & ecce ĩ oſtio templi Domini inter
veſtibulum & altare, quaſi vigintiquinque
viri dorſa habentes contra templum Domi-
ni, & facies ad Orientem: & adorabunt ad
ortum Solis. *Et dixit ad me: Certe vidiſti fi- 17
li hominis: numquid leue eſt hoc domui Iu- G
da vt facerent abominationes iſtas, quas fe
cerunt hic: quia replentes terram iniquitate
conuerſi ſunt ad irritandum me? & ecce ap-
plicant ramum ad nares ſuas. * Ergo & ego 18
faciam in furore: non parcet oculus meus,
nec miſerebor: & cum clamauerint ad aures
meas voce magna, non exaudiam eos.

CAP. IX.

ET clamauit in auribus meis voce ma- 1
gna, dicens: Appropinquauerunt viſita- A
tiones vrbis, & vnuſquiſque vas interfectio
nis habet in manu ſua. * Et ecce ſex viri ve- 2
niebãt de via portæ ſuperioris, quæ reſpicit
ad Aquilonem: & vniuſcuiuſque vas interit⁹
in manu eius: vir quoq; vnus in medio eorũ
veſtitus erat lineis, & atramẽtarium ſcripto
ris ad renes eius: & ingreſſi ſunt, & ſteterunt
iuxta altare æreũ: * Et gloria Domini Iſrael 3
aſſumpta eſt de cherub, quæ erat ſuper eum B
ad limen domus: & vocauit virum, qui indu
tus erat lineis, & atramentarium ſcriptoris
habebat in lumbis ſuis. * Et dixit Dominus 4
ad eum: Tranſi per mediam ciuitatem in me
dio Ieruſalem: * & ſigna thau ſuper frontes
virorum gementiũ, & dolentium ſuper cun
ctis abominationibus, quæ fiunt in medio
eius. * Et illis dixit, audiente me: Tranſite per 5
ciuitatem ſequentes eum, & percutite: non
parcat oculus veſter, neq. miſereamini. * Se 6
nem, adoleſcentulum, & virginem, paruulũ,
& mulieres interficite vſque ad internecio- C
nem: omnem autem, ſuper quem videritis

* Exo.12.c.7 Apoc.7.a.3

thau, ne occidatis, & a ſanctuario meo inci
pite. Cœperunt ergo a viris ſenioribus, qui
7 erant ante faciem domus. * Et dixit ad eos:
Cõtaminate domum, & implete atria inter
fectis: egredimini. Et egreſſi sũt, & percutie
8 bant eos, qui erãt in ciuitate. * Et cæde com
pleta, remanſi ego: ruiq. ſuper faciem meã,
& clamans aio: Heu, heu, heu Domine De⁹:
ergone diſperdes omnes reliquias Iſrael, ef
fundens furorem tuum ſuper Ieruſalem?
9 * Et dixit ad me: Iniquitas domus Iſrael, &
D Iuda, magna eſt nimis valde, & repleta eſt
terra ſanguinib⁹, & ciuitas repleta eſt auer
ſione: dixerunt enim: Dereliquit Dominus
10 terram, & Dominus non videt. * Igitur &
meus non parcet oculus, neque miſerebor:
11 viam eorum ſuper caput eorum reddã. * Et
ecce vir, qui erat indutus lineis, qui habebat
atramentarium in dorſo ſuo, reſpondit ver
bum, dicens: Feci ſicut præcepiſti mihi.

CAP. X.

1 ET vidi, & ecce in firmamento, quod erat
A ſuper caput cherubim, quaſi lapis ſap-
phirus, quaſi ſpecies ſimilitudinis ſolij, appa
2 ruit ſuper ea. * Et dixit ad virum, qui indu-
tus erat lineis, & ait: Ingredere in medio
rotarum, quæ ſunt ſubtus cherubim, & im-
ple manum tuam prunis ignis, quæ ſunt in-
ter cherubim, & effunde ſuper ciuitatem.
3 Ingreſſusque eſt in conſpectu meo: *cheru-
bim autem ſtabant a dextris domus cum in
grederetur vir, & nubes impleuit atrium in
4 terius. * Et eleuata eſt gloria Domini deſuꝑ
cherub ad limen domus: & repleta eſt do-
mus nube, & atriũ repletũ eſt ſplẽdore glo
5 riæ Domini. * Et ſonitus alarum cherubim
audiebatur vſque ad atrium exterius, quaſi
6 vox Dei omnipotẽtis loquentis. * Cũq. præ
B cepiſſet viro, q indutus erat lineis, dicẽs: Su
me ignem de medio rotarũ, quæ ſunt inter
cherubim: ingreſſus ille ſtetit iuxta rotam.
7 * Et extendit cherub manũ de medio cheru
bim ad ignẽ, qui erat inter cherubim: & sũ
pſit, & dedit in manus eius, qui indutus erat
8 lineis: q accipiens egreſſus eſt. * Et apparuit
in cherubim ſimilitudo manus hominis ſub
9 tus pennas eorũ. * & vidi, & ecce quattuor
rotę iuxta cherubim: rota vna iuxta cherub
vnũ, & rota alia iuxta cherub vnum: ſpecies
autem rotarũ erat quaſi viſio lapidis chryſo
10 lithi. *& aſpectus earũ ſimilitudo vna quat-
11 tuor: quaſi ſit rota in medio rotæ. *Cumque
ambularẽt, in quattuor partes gradiebãtur:
& non reuertebantur ambulantes, ſed ad lo
cum, ad quẽ ire declinabat quæ prima erat,
ſequebantur & ceteræ, nec conuertebãtur.
12 * Et omne corpus earum, & colla, & ma-
C nus, & pennæ, & circuli plena erant oculis,
13 in circuitu quattuor rotarum. * Et rotas
iſtas

illas vocauit volubiles, audiente me.* Quat 14
tuor autē facies habebat vnum: facies vna,
facies cherub: & facies ſecūda, facies homi
nis: & in tertio facies leonis: & in quarto fa
ci es aquilæ.* Et eleuata ſunt cherubim: ip- 15
ſum eſt animal, quod videram iuxta fluuiū
Chobar.* Cumque ambularent cherubim, 16
ibant pariter & rotæ iuxta ea: & cum eleua
rent cherubim alas ſuas vt exaltarentur de
terra, nō reſidebāt rotę, ſed & ipſę iuxta e-
rant.* Stantibus illis, ſtabant: & cum eleua- 17
tis eleuabātur: ſpiritus enim vitæ erat in eis.
* Et egreſſa eſt gloria Domini a limine tem 18
pli: & ſtetit ſuper cherubim. * Et eleuantia D
cherubim alas ſuas, exaltata ſunt a terra co 19
ram me: & illis egredientibus, rotæ quoque
ſubſecutæ ſunt: & ſtetit ī introitu portæ do
mus Domini orientalis: & gloria Dei Iſrael
erat ſuper ea.* Ipſum eſt animal, quod vidi 20
[illegible] ſubter Deum Iſrael * Iuxta fluuiū Chobar:
& intellexi quia cherubim eſſent. * Quat- 21
tuor vultus vni, & quattuor alæ vni: & ſimi
litudo manus hominis ſub alis eorum. * Et 22
ſimilitudo vultuum eorum, ipſi vultus quos
videram iuxta fluuium Chobar, & intuitus
eorum, & impetus ſingulorum ante faciem
ſuam ingredi.

CAP. XI.

ET eleuauit me ſpiritus, & introduxit 1
me ad portam domus Domini orienta- A
lem, quæ reſpicit ad ſolis ortum: & ecce in
itroitu portæ viginti quinque viri: & vidi ī
medio eorum Iezoniam filiū Azur, & Phel
tiam filium Banaiæ, principes populi. * Di- 2
xitq. ad me: Fili hominis, hi ſunt viri, qui co
gitant iniquitatē, & tractant cōſilium peſſi
mum in vrbe iſta, * dicentes: Nonne dudum 3
ædificatæ ſūt domus? hæc eſt lebes, nos autē
carnes. * Idcirco vaticinare de eis, vaticina 4
re fili hominis.* Et irruit ī me ſpirit' Domi 5
ni, & dixit ad me: Loquere: Hæc dicit Do-
minus: Sic locuti eſtis domus Iſrael, & co-
gitationes cordis veſtri ego noui.* Pluri- 6
mos occidiſtis in vrbe hac, & impleſtis vias
eius interfectis.* Propterea hæc dicit Domi 7
nus Deus: Interfecti veſtri, quos poſuiſtis in B
medio eius, hi ſunt carnes, & hæc eſt le-
bes: & educam vos de medio eius.* Gladium 8
metuiſtis, & gladium īducam ſuper vos, ait
Dominus Deus. * Et eijciam vos de medio 9
eius, daboq. vos in manu hoſtium, & fa-
ciam in vobis iudicia.* Gladio cadetis: in fi- 10
nib' Iſrael iudicabo vos, & ſcietis quia ego
Dominus.* Hæc non erit vobis in lebetem, 11
& vos non eritis in medio eius in carnes: in
finibus Iſrael iudicabo vos.* Et ſcietis quia 12
ego Dominus: quia in præceptis meis non
ambulaſtis, & iudicia mea non feciſtis, ſed
iuxta iudicia Gentium, quæ in circuitu ve-
13 ſtro ſunt, eſtis operati. * Et factum eſt, cum
prophetarē, Pheltias filius Banaiæ mortuus
eſt: & cecidi in faciem meam clamans voce
magna, & dixi: Heu, heu, heu Domine De':
cōſummationem tu facis reliquiarū Iſrael?
14 * Et factum eſt verbum Domini ad me, di-
15 cens: * Fili hominis, fratres tui, fratres tui,
C viri propinqui tui, & omnis domus Iſrael,
vniuerſi, quib' dixerunt habitatores Ieruſa
lem: Longe recedite a Domino, nobis data
16 eſt terra in poſſeſſionem.* Propterea hęc di
cit Dominus Deus, quia longe feci eos in
Gentibus, & quia diſperſi eos in terris: ero
eis in ſanctificationem modicam in terris,
17 ad quas venerunt.* Propterea loquere: Hæc
dicit Dominus Deus: Congregabo vos de
populis, & adunabo de terra, in quibus di-
18 ſperſi eſtis, daboq. vobis humum Iſrael. * Et
ingredientur illuc, & auferent omnes offen
ſiones, cunctaſq. abominationes eius de illa.
19 * Et dabo eis cor vnum, & ſpiritum nouū * Ier. 31. f. 33.
D tribuam in viſceribus eorum: & auferam Inf. 36. f. 26.
cor lapideum de carne eorum, & dabo eis
20 cor carneum: * Vt in præceptis meis ambu-
lent, & iudicia mea cuſtodiant, faciantq. ea:
& ſint mihi in populum, & ego ſim eis in
21 Deum. * Quorum cor poſt offendicula &
abominationes ſuas ambulat, horum viam
in capite ſuo ponam, dicit Dominus Deus.
22 * Et eleuauerunt cherubim alas ſuas, & ro-
tæ cum eis: & gloria Dei Iſrael erat ſuper
23 ea. * Et aſcendit gloria Domini de medio ci
uitatis, ſtetitque ſuper montem, qui eſt ad
24 Orientem vrbis.* Et ſpiritus leuauit me, ad
duxitq. in Chaldæam ad trāſmigrationem,
in viſione in ſpiritu Dei: & ſublata eſt a me
25 viſio, quam videram. * Et locutus ſum ad
tranſmigrationem omnia verba Domini,
quæ oſtenderat mihi.

CAP. XII.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, di-
2 cens:* Fili hominis in medio domus ex
A aſperantis tu habitas: qui oculos habent ad
videndum, & non vident: & aures ad audiē-
dum, & non audiunt: quia domus exaſperās
3 eſt.* Tu ergo fili hominis, fac tibi vaſa tranſ-
migrationis, & tranſmigrabis per diem co-
ram eis: trāſmigrabis autem de loco tuo ad
locum alterum ī conſpectu eorum, ſi forte
4 aſpiciant: quia domus exaſperans eſt.* Et ef
B feres foras vaſa tua quaſi tranſmigrantis
ꝑ diem in conſpectu eorū: tu autem egredie
ris veſpere corā eis, ſicut egreditur migrās.
5 Ante oculos eorum perfode tibi parietem:
6 & egredieris per eum. * In conſpectu eorū
in humeris portaberis, in caligine efferreris:
faciem tuam velabis, & non videbis ter-
ram: quia portētum dedi te domui Iſrael.
7 * Feci ergo ſicut præceperat mihi Dominus:

vaſa mea protuli quaſi vaſa tranſmigrantis
per diem:& veſpere perfodi mihi parietem
manu:& in caligine egreſſus ſũ, in humeris C
portatus in conſpectu eorum. * Et factus 8
eſt ſermo Domini mane ad me,dicens:*Fili 9
hominis,nũquid non dixerunt ad te domus
Iſrael, domus exaſperans: Quid tu facis?
* Dic ad eos: Hæc dicit Dominus Deus:Su- 10
per ducem onus iſtud,qui eſt in Ieruſalem,
& ſuper omnẽ domum Iſrael,quæ eſt in me
dio eorum.* Dic:Ego portentum veſtrum: 11
quomodo feci,ſic fiet illis.in tranſmigratio
nem,& in captiuitatem ibunt.*Et dux, qui 12
eſt in medio eorum,ĩ humeris portabitur,
in caligine egredietur: parietem perfodiẽt
vt educant eum:facies eius operietur vt nõ D
* Inf.17.f.20. videat oculo terram. * " Et extendam rete 13
meum ſuper eum,& capietur ĩ ſagena mea:
& adducam eum in Babylonem in terram
Chaldæorum:& ipſam nõ videbit,ibiq.mo
rietur.*Et omnes,qui circa eum ſunt, præſi 14
dium eius, & agmina eius diſpergam in om
nem ventũ:& gladium euaginabo poſt eos.
* Et ſcient quia ego Dominus,quando di- 15
ſperſero illos in Gentibus,& diſſeminauero
eos ĩ terris.*Et relinquã ex eis viros paucos 16
a gladio,& fame,& peſtilentia: vt enarrent
omnia ſcelera eorum in Gentibus, ad quas
ingredientur: & ſcient quia ego Dominus. E
* Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: 17
* Fili hominis,panem tuũ in conturbatione 18
comede:ſed & aquam tuam in feſtinatione,
& mœrore bibe.* Et dices ad populum ter- 19
ræ:Hæc dicit Dominus Deus ad eos, qui ha-
bitant in Ieruſalem in terra Iſrael: Panem
ſuum in ſolicitudine comedent, & aquam
ſuã in deſolatione bibent: vt deſoletur ter-
ra a multitudine ſua,propter iniquitatẽ om-
nium, qui habitant in ea. Et ciuitates,quæ 20
nunc habitantur,deſolatæ erunt,terraq. de- F
ſerta:& ſcietis quia ego Dñs. * Et factus eſt 21
ſermo Domini ad me,dicens:* Fili hominis, 22
quod eſt prouerbium iſtud vobis in terra
Iſrael, dicentium: In longum differentur
dies,& peribit omnis viſio?*Ideo dic ad eos: 23
Hæc dicit Dominus Deus:Quieſcere faciam
prouerbiũ iſtud, neque vulgo dicetur vltra
in Iſrael: & loquere ad eos quod appropin
quauerit dies,& ſermo omnis viſionis.*Nõ 24
enim erit vltra omnis viſio caſſa,neque diui
natio ambigua ĩ medio filiorũ Iſrael.* Quia 25
ego Dominus loquar:& quodcumque locu G
tus fuero verbum,fiet,& non prolõgabitur
amplius: ſed in diebus veſtris domus exa-
ſperans loquar verbum, & faciam illud,di-
cit Dominus Deus. * Et factus eſt ſermo 26
Domini ad me, dicens: * Fili hominis, ec- 27
ce domus Iſrael dicentium: Viſio,quam hic
videt,in dies multos: & in tempora longa
iſte prophetat.* Propterea dic ad eos: Hęc 28
dicit Dominus Deus:Nõ prolõgabitur vltra
omnis ſermo meus:verbũ,quod locutus fue
ro,complebitur,dicit Dominus Deus.

CAP. XIII.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, di-
2 cens:* Fili hominis vaticinare ad pro-
A phetas Iſrael,qui prophetant:& dices pro-
phetantibus de corde ſuo:Audite verbũ Do
3 mini:*Hæc dicit Dñs Deus:" Væ prophetis * Ier.23.a. Inf.14.c.5 ...
inſipientibus, qui ſequuntur ſpiritũ ſuum,
4 & nihil vident. * Quaſi vulpes in deſertis,
5 prophetæ tui Iſrael erant.* Non aſcendiſtis
ex aduerſo,neque oppoſuiſtis murũ pro do
mo Iſrael,vt ſtaretis in prælio in die Domi-
6 ni.* Vident vana,& diuinant mendaciũ,di-
centes:Ait Dominus: cum Dominus nõ mi-
ſerit eos:& perſeuerauerunt confirmare ſer
7 monem.* Nũquid nõ viſionem caſſam vidi
ſtis,& diuinationem mendacem locuti eſtis?
& dicitis, ait Dominus; cũ ego non ſim lo-
8 cutus.* Propterea hæc dicit Dominus Deus:
Quia locuti eſtis vana,& vidiſtis mendaciũ:
ideo ecce ego ad vos, dicit Dominus Deus:
9 * Et erit manus mea ſuper prophetas,qui vi
B dent vana,& diuinant mendacium:in conſi-
lio populi mei non erunt,& in ſcriptura do
mus Iſrael non ſcribentur,nec in terrã Iſrael
ingredientur: & ſcietis quia ego Dominus
10 Deus.* Eo quod deceperint populum meũ,
dicentes:Pax,& non eſt pax:& ipſe ædifica-
bat parietem, illi autem liniebãt eum luto
11 abſque paleis. * Dic ad eos, qui liniunt abſ-
que temperatura, quod caſurus ſit: erit e-
nim imber inundans, & dabo lapides præ-
grandes deſuper irruentes, & ventum pro-
12 cellæ diſſipantem. * Siquidem ecce cecidit
paries:numquid non dicetur vobis: Vbi eſt
13 litura,quã liniſtis?* Propterea hæc dicit Do
minus Deus:Et erumpere faciam ſpiritũ tẽ-
peſtatum in indignatione mea,& imber in-
undans in furore meo erit:& lapides grãdes
14 in ira in conſumptionẽ.* Et deſtruam parie
C tem,quem liniſtis abſque temperamẽto: &
adæquabo eũ terræ,& reuelabitur fundamẽ
tum eius:& cadet,& conſumetur in medio
15 eius:& ſcietis quia ego ſum Dominus. * Et
complebo indignationẽ meam ĩ pariete,&
in his,qui liniunt eum abſque tẽperamento
dicamq.vobis:Nõ eſt paries,& non ſunt qui
16 liniunt eum.* Prophetæ Iſrael,qui prophe-
tant ad Ieruſalem, & vident ei viſionem pa
17 cis:& non eſt pax,ait Dominus Deus.*Et tu
fili hominis,pone faciem tuam cõtra filias
populi tui,quæ prophetãt de corde ſuo: &
18 vaticinare ſuper eas,*& dic: Hęc dicit Domi
nus Deus: Væ quæ conſuunt puluillos ſub
omni cubito manus:& faciũt ceruicalia ſub
capite vniuerſæ ætatis ad capiendas ani-
mas:& cũ caperẽt animas populi mei, viui-
19 ficabãt animas eorũ.*Et violabãt me ad po
pulum

pulum meum propter pugillum hordei, &
fragmen panis, vt interficerent animas, quæ
non moriuntur, & viuificarent animas, quæ
non viuunt, mentientes populo meo credē-
ti mendacijs.* Propter hoc hæc dicit Domi- 20
nus Deus: Ecce ego ad puluillos veſtros, qui- D
bus ⌐vos capitis animas volantes: & dirum
pam eos de brachijs veſtris: & dimittam ani
mas, quas vos capitis, animas ad volandum. 21
*Et dirumpam ceruicalia veſtra, & liberabo
populū meum de manu veſtra, neq. erunt vl
tra in manibus veſtris ad prædandum: &⌐
ſcietis quia ego Dominus. * Pro eo quod 22
mœrere feciſtis cor iuſti mendaciter, quem
ego non contriſtaui: & confortaſtis manus
impij, vt non reuerteretur a via ſua mala, &
viueret: * propterea vana non videbitis, & 23
diuinationes non diuinabitis amplius, &⌐
eruam populum meum de manu ⌐veſtra: &
ſcietis quia ego Dominus.

CAP. XIIII.

ET venerunt ad me viri ſeniorum Iſrael, 1
& ſederunt coram me.*Et factus eſt ſer 2
mo Domini ad me, dicens: * Fili hominis, A
viri iſti poſuerunt immūditias ſuas in cordi- 3
bus ſuis, & ſcādalum iniquitatis ſuæ ſtatue-
runt contra faciem ſuam: numquid interro-
gatus reſpondebo eis? * Propter hoc loque- 4
re eis, & dices ad eos: Hæc dicit Dn̄s Deus:
Homo homo de domo Iſrael, qui poſuerit
immunditias ſuas in corde ſuo, & ſcandalū B
iniquitatis ſuæ ſtatuerit contra faciem ſuā,
& venerit ad prophetam interrogās per eū
me: ego Dominus reſpondebo ei in multi-
tudine immunditiarum ſuarū: * vt capiatur 5
domus Iſrael in corde ſuo, quo receſſerūt a
me in cunctis idolis ſuis. * Propterea dic ad 6
domum Iſrael: Hæc dicit Dominus Deus:
Conuertimini, & recedite ab idolis veſtris,
&⌐ ab vniuerſis contaminationibus veſtris
auertite facies veſtras. * Quia homo homo 7
de domo Iſrael, & de proſelytis quicumque
aduena fuerit in Iſrael, ſi alienatus fuerit a
me, & poſuerit idola ſua in corde ſuo, & ſcā
dalum iniquitatis ſuæ ſtatuerit contra faciē
ſuam, & venerit ad prophetā vt interroget
per eum me: ego Dominus reſpondebo ei
per me. * Et ponam faciem meam ſuper ho- 8
minem illum, & faciam eum in exemplum, C
& in prouerbium, & diſperdam eum de me
dio populi mei: & ſcietis quia ego Dominꝰ.
* " Et propheta cum errauerit, &⌐ locutus 9
fuerit verbum: ego Dominus decepi ꝓphe-
tam illum: & extendam manum meā ſuper il
lum, & delebo eum de medio populi mei Iſ
rael. *Et portabunt iniquitatem ſuam: iuxta 10
iniquitatē interrogātis, ſic iniquitas prophe
tæ erit: * vt non erret vltra domus Iſrael a 11
me, neq. polluatur in vniuerſis præuaricatio
nibus ſuis: ſed ſint mihi in populum, & ego
ſim eis in Deum, ait Dominus exercituum.
12 * Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
13 *Fili hominis, terra cum peccauerit mihi, vt
D præuaricetur præuaricans, extendam manū
meā ſuper eam, & " conteram virgam panis * Sap. 4. d. 16. & 5. d. 16
eius: & immittam in eā famem, & interficiā
14 de ea hominem, & iumentum. *Et ſi fuerint
tres viri iſti in medio eius, Noe, Daniel, &
Iob: ipſi iuſtitia ſua liberabunt animas ſuas,
15 ait Dominus exercituū. * Quod ſi & beſtias
E peſſimas induxero ſuper terram vt vaſtem
eam; & fuerit inuia, eo quòd non ſit pertrā-
16 ſiens propter beſtias: * Tres viri iſti ſi fue-
rint in ea, viuo ego, dicit Dominus Deus,
quia nec filios, nec filias liberabunt: ſed ipſi
ſoli liberabuntur, terra autem deſolabitur.
17 * Vel ſi gladium induxero ſuper terrā illā,
& dixero gladio: Tranſi per terram: & inter
18 fecero de ea hominem, & iumentum: * &
tres viri iſti fuerint in medio eius: |viuo ego,
dicit Dominus Deus, nō liberabūt filios, ne-
19 que filias: ſed ipſi ſoli liberabuntur. * Si au-
F tem & peſtilentiam immiſero ſuper terram
illam, & effudero indignationem meā ſuper
eam in ſanguine, vt auferam ex ea hominē,
20 & iumentum: *Et Noe, & Daniel, & Iob fue
rint in medio eius: viuo ego, dicit Dominus
Deus, quia filium, & filiam non liberabunt:
ſed ipſi iuſtitia ſua liberabunt animas ſuas.
21 *Quoniam hæc dicit Dominus Deus: Quòd
etſi quattuor iudicia mea peſſima, gladium,
& famem, ac beſtias malas, & peſtilentiam
immiſero in Ieruſalem ⌐vt interficiam de
22 ea hominem, & pecus: * tamen relinquetur
G in ea ſaluatio educentium filios, & filias: ec-
ce ipſi ingredientur ad vos, & videbitis viā
eorum, & adinuentiones eorum, & conſo-
labimini ſuper malo, quod induxi in Ieruſa
lem in omnibus, quæ importaui ſuper eam.
23 * Et conſolabuntur vos, cum videritis viam
eorum, & adinuentiones eorum: & cogno-
ſcetis quòd non fruſtra fecerim omnia, quæ
feci in ea, ait Dominus Deus.

CAP. XV.

1 ET factus eſt ſermo Dn̄i ad me, dicens:
2 * Fili hominis, quid fiet de ligno vitis ex
A omnibus lignis nemorū, quæ ſunt inter li-
3 gna ſiluarum? * Numquid tolletur de ea li-
gnum, vt fiat opus, aut fabricabitur de ea pa
xillus, vt dependeat in eo quodcumque vas?
4 * Ecce igni datum eſt in eſcam: vtramque⌐
partem eius conſumpſit ignis, & medietas
eius redacta eſt in fauillam: numquid vtile
5 erit ad opus? * Etiam cum eſſet integrū, non
B erat aptū ad opus: quanto magis cum illud
ignis deuorauerit, & cōbuſſerit, nihil ex eo
6 fiet operis? * Propterea hæc dicit Dominus
Deus: Quomodo lignum vitis inter ligna ſil

 uarum,

uarum,quod dedi igni ad deuorandū,ſic tra
dam habitatores Ieruſalem. * Et ponam fa- 7
ciē meā in eos:de igne egredientur,& ignis
conſumet eos: & ſcietis quia ego Dñs, cum
poſuero faciē meam in eos, * & dedero ter- 8
ram inuiam, & deſolatam:eo quòd præuari
catores extiterint, dicit Dominus Deus.

CAP. XVI.

ET factus eſt ſermo Domini ad me, di- 1
cens: * Fili hominis,notas fac Ieruſalē 2
abominationes ſuas: * & dices: Hæc dicit 3
Dñs Deus Ieruſalē: Radix tua, & generatio A
tua de terra Chanaā: pater tuꝰ Amorrhæus,
& mater tua Cethæa. * Et quando nata 4
es in die ortus tui non eſt præciſus vmbili-
cus tuus, & aqua non es lota in ſalutem,
nec ſale ſalita,nec inuoluta pannis.*Non pe 5
percit ſuper te oculus vt faceret tibi vnum
de his,miſertus tui:ſed proiecta es ſuper fa-
ciem terræ in abiectione animæ tuæ, in die
qua nata es. * Tranſiens autem per te, vi- 6
di te conculcari in ſanguine tuo. & dixi tibi
cū eſſes in ſanguine tuo: Viue. dixi,inquam,
tibi:In ſanguine tuo viue. * Multiplicatam 7
quaſi germen agri dedi te: & multiplicata
es,& grandis effecta,& ingreſſa es, & perue
niſti ad mundū muliebrem: vbera tua intu-
muerunt, & pilus tuus germinauit: & eras
nuda, & confuſione plena. * Et tranſiui per 8
te, & vidi te: & ecce tempus tuum, tempus
amantium:& expandi amictum meum ſuper
te,& operui ignominiam tuam. Et iuraui ti-
bi,& ingreſſus ſum pactum tecum:ait Domi
nus Deus:& facta es mihi. * Et laui te aqua, 9
& emundaui ſanguinem tuum ex te: & vnxi
te oleo. * Et veſtiui te diſcolorib. & calcea- 10
ui te ianthino:& cinxi te byſſo,& indui te
ſubtilibus. * Et ornaui te ornamento, & de- 11
di armillas in manibus tuis, & torquē circa B
collum tuū.* Et dedi inaurem ſuper os tuū, 12
& circulos auribus tuis,& coronam decoris
in capite tuo. * Et ornata es auro,& argēto, 13
& veſtita es byſſo,& polymito,& multico-
loribus:ſimilam,& mel,& oleum comediſti,
& decora facta es vehementer nimis: & pro
feciſti in regnum. * Et egreſſum eſt nomen 14
tuum in Gentes propter ſpeciem tuam:quia
perfecta eras in decore meo, quem poſuerā
ſuper te, dicit Dominus Deus.* Et habens 15
fiduciam in pulchritudine tua fornicata es ī
nomine tuo: & expoſuiſti fornicationē tuā
omni tranſeunti vt eius fieres. * Et ſumens 16
de veſtimētis tuis feciſti tibi excelſa hinc in-
de conſuta:& fornicata es ſuper eis,ſicut nō
eſt factum,neque futurum eſt. * Et tuliſti va 17
ſa decoris tui de auro meo, atque argento
meo, q̄ dedi tibi: & feciſti tibi imagines ma-
ſculinas, & fornicata es in eis. * Et ſumpſi- 18
ſti veſtimēta tua multicoloria, & operuiſti
illas:& oleū meum, & thymiama meum po
19 ſuiſti corā eis. * Et panem meum, quem de-
di tibi,ſimilam,& oleum,& mel,quibus enu
triui te, poſuiſti in conſpectu eorū in odo-
rem ſuauitatis, & factum eſt, ait Dominus
20 Deꝰ.* Et tuliſti filios tuos,& filias tuas,quas
C generaſti mihi: & immolaſti eis ad deuoran-
21 dum.Nūquid parua eſt fornicatio tua?* Im-
molaſti filios meos,& dediſti,illos cōſecrās,
22 eis. * Et poſt omnes abominationes tuas, &
fornicationes, non es recordata dierū ado-
leſcentiæ tuæ, quando eras nuda, & cōfuſio
23 ne plena,conculcata in ſanguine tuo. * Et
accidit poſt omnem malitiam tuam (væ, væ
24 tibi, ait Dominus Deus) * & ædificaſti tibi
lupanar, & feciſti tibi proſtibulū in cunctis
25 plateis.*Ad omne caput viæ ædificaſti ſignū
proſtitutionis tuæ: & abominabilem feciſti
decorem tuum: & diuiſiſti pedes tuos omni
tranſeunti, & multiplicaſti fornicationes
26 tuas. * Et fornicata es cum filijs Ægypti vi-
cinis tuis magnarum carnium: & multipli-
caſti fornicationem tuā ad irritandum me.
27 * Ecce ego extendam manum meam ſuper
te, & auferam iuſtificationē tuam: & dabo
te in animas odientium te filiarum Palæſthi
narum,quæ erubeſcunt in via tua ſcelerata.
28 * Et fornicata es in filijs Aſſyriorum, eo ꝙ
necdum fueris expleta:& poſtquam fornica
29 ta es,nec ſic es ſatiata.* Et multiplicaſti for-
nicationē tuam in Terra Chanaan cū Chal-
30 dæis: & nec ſic ſatiata es. * In quo mundabo
cor tuum, ait Dñs Deus; cum facias omnia
hæc opera mulieris meretricis, & procacis?
31 * Quia fabricaſti lupanar tuū in capite om-
D nis viæ,& excelſum tuum feciſti in omni pla
tea: nec facta es quaſi meretrix faſtidio au-
32 gens pretium, * ſed quaſi mulier adultera,
33 quę ſuper virum ſuum inducit alienos.*Om
nibus meretricibus dantur mercedes:tu au-
tem dediſti mercedes cunctis amatorib.tuis,
& dona donabas eis vt intrarent ad te vndi-
34 que ad fornicandum tecum.*Factumque eſt
in te contra cōſuetudinem mulierum in for
nicationibus tuis, & poſt te non erit forni-
catio: in eo enim quòd dediſti mercedes, &
mercedes non accepiſti, factum eſt in te
35 contrarium. Propterea meretrix audi ver
36 bum Domini. * Hæc dicit Dominus Deus:
Quia effuſum eſt æs tuum, & reuelata eſt
ignominia tua in fornicationibus tuis ſu-
per amatores tuos, & ſuper idola abomi-
nationum tuarum ī ſanguine filiorum tuo-
37 rum,quos dediſti eis: * Ecce ego congrega-
bo omnes amatores tuos, quibus commiſta
es: & omnes, quos dilexiſti cum vniuerſis,
quos oderas: & congregabo eos ſuper te
vndique, & nudabo ignominiam tuam co-
ram eis, & videbunt omnem turpitudinem
38 tuam. * # Et iudicabo te iudicijs adultera-
E rum,& effundentium ſanguinem:& dabo te
in ſan-

in ſanguinem furoris & zeli. * Et dabo te in 39
manus eorum, & deſtruent lupanar tuum:
& demolientur proſtibulum tuum: & denu
dabunt te veſtimẽtis tuis, & auferẽt vaſa de-
coris tui: & derelinquent te nudam, plenãq.
ignominia: * & adducent ſuper te multitudi 40
nem, & lapidabunt te lapidibus, & trucida-
bunt te gladijs ſuis. * Et comburẽt domos 41
tuas igni, & facient in te iudicia in oculis mu
lierum plurimarum: & deſines fornicari, &
mercedes vltra nõ dabis. * Et requieſcet indi 42
gnatio mea in te: & auferetur zelus meus
a te, & quieſcam, nec iraſcar amplius. * Eo 43
quod non fueris recordata dierum adoleſcẽ
tiæ tuæ, & prouocaſti me in omnibus his:
quapropter & ego vias tuas in capite tuo de
di, ait Dominus Deus, & non feci iuxta ſce-
lera tua in omnibus abominationibus tuis.
* Ecce omnis, qui dicit vulgo prouerbiũ, in 44
te aſſumet illud, dicens: Sicut mater, ita & fi-
lia eius. * Filia matris tuæ es tu, quæ proiecit 45
virum ſuum, & filios ſuos: & ſoror ſororum
tuarum es tu, quæ proiecerunt viros ſuos, &
filios ſuos: mater veſtra Cethæa, & pater ve
ſter Amorrhæus. * Et ſoror tua maior, Sa- 46
maria, ipſa & filiæ eius, quæ habitant ad ſini-
ſtram tuam: ſoror autem tua minor te, quæ
habitat a dextris tuis, Sodoma, & filiæ eius.
* Sed nec in vijs earum ambulaſti, neque 47
ſecundum ſcelera earum feciſti pauxillum F
minus: pene ſceleratiora feciſti illis in om-
nibus vijs tuis. * Viuo ego, dicit Dominus 48
Deus, quia non fecit Sodoma ſoror tua ip-
ſa, & filiæ eius, ſicut feciſti tu, & filiæ tuæ.
* Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis 49
tuæ, ſuperbia, ſaturitas panis & abundan-
tia, & otium ipſius, & filiarum eius: & ma-
num egeno, & pauperi non porrigebant:
* Et eleuatæ ſunt, & fecerunt abominatio- 50
nes coram me: & abſtuli eas ſicut vidiſti.
* Et Samaria dimidium peccatorum tuorũ 51
nõ peccauit: ſed viciſti eas ſceleribus tuis, &
iuſtificaſti ſorores tuas in oĩbus abominatio
nibus tuis, quas operata es. * Ergo & tu por- 52
ta confuſionem tuam, quæ viciſti ſorores
tuas peccatis tuis, ſceleratius agens ab eis:
iuſtificatæ ſunt enim a te: ergo & tu confun-
dere, & porta ignominiam tuam, quæ iuſti-
ficaſti ſorores tuas. * Et conuertam reſtituẽs 53
eas conuerſione Sodomorum cum filiabus
ſuis, & conuerſiones Samariæ, & filiarum e-
ius: & conuertam reuerſionem tuam in me-
dio earum, * vt portes ignominiam tuã, & 54
confundaris in omnibus, quæ feciſti conſo-
lans eas. * Et ſoror tua Sodoma, & filiæ eius 55
reuertentur ad antiquitatem ſuam: & Sama- G
ria, & filiæ eius reuertẽtur ad antiquitatem
ſuã: & tu, & filiæ tuæ reuertemini ad antiqui
tatem veſtram. * Non fuit autem Sodoma ſo 56
ror tua audita in ore tuo, ĩ die ſuperbiæ tuę,
antequã reuelaretur malitia tua: ſicut hoc 57
tempore in opprobrium filiarum Syriæ, &
cunctarum in circuitu tuo filiarum Palæſthi
58 narum, quæ ambiunt te per gyrum. * ſcelus
tuum, & ignominiam tuã tu portaſti, ait Do
59 minus Deus. * Quia hæc dicit dominus De⁹:
Et faciam tibi ſicut deſpexiſti iuramentum,
60 vt irritum faceres pactum: * & recordabor
ego pacti mei tecum in diebus adoleſcentiæ
tuæ: & ſuſcitabo tibi pactum ſempiternum.
61 * Et recordaberis viarum tuarum, & cõfun-
deris: cum receperis ſorores tuas te maiores
cum minoribus tuis: & dabo eas tibi in filias,
62 ſed non ex pacto tuo. * Et ſuſcitabo ego pa-
ctum meum tecum: & ſcies quia ego Domi-
63 nus, * vt recorderis, & confundaris, & nõ ſit
tibi vltra aperire os præ cõfuſione tua, cum
placatus tibi fuero in omnibus, quæ feciſti,
ait Dominus Deus.

CAP. XVII.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me,
2 dicens: * Fili hominis propone ænigma,
A & narra parabolam ad domum Iſrael,
3 * & dices: Hæc dicit Dominus Deus: Aqui-
la grandis magnarum alarum, longo mem-
brorum ductu, plena plumis, & varietate,
venit ad Libanum, & tulit medullam ce-
4 dri. * Summitatem frondium eius auulſit: &
tranſportauit eam in Terram Chanaan, in
5 vrbe negotiatorum poſuit illam. * Et tulit
de ſemine terræ, & poſuit illud in Terra pro
ſemine, vt firmaret radicem ſuper aquas
6 multas: in ſuperficie poſuit illud. * Cum-
B que germinaſſet, creuit in vineam latiorem
humili ſtatura, reſpicientibus ramis eius
ad eam: & radices eius ſub illa erant. facta
eſt ergo vinea, & fructificauit in palmi-
7 tes, & emiſit propagines. * Et facta eſt a-
quila altera grandis magnis alis, multiſque
plumis: & ecce vinea iſta quaſi mittens ra-
C dices ſuas ad eam, palmites ſuos extendit
ad illam, vt irrigaret eam de areolis ger-
8 minis ſui. * In terra bona ſuper aquas
multas plantata eſt: vt faciat frondes, &
portet fructum, vt ſit in vineam gran-
9 dem. * Dic: Hæc dicit Dominus Deus: Er-
gone proſperabitur? nonne radices eius e-
uellet, & fructus eius diſtringet, & ſiccabit
omnes palmites germinis eius, & areſcet:
& non in brachio grandi, neque in populo
10 multo, vt euelleret eam radicitus? * Ecce
plantata eſt: ergone proſperabitur? nonne
cum tetigerit eam ventus vrens ſiccabitur,
11 & in areis germinis ſui areſcet? * Et factum
12 eſt verbum Domini ad me, dicens: * Dic ad
D domum exaſperantem: Neſcitis quid iſta ſi-
gnificent? Dic: Ecce venit rex Babylonis in
Ieruſalem: & aſſumet regem, & principes
eius, & adducet eos ad ſemetipſum in Ba-
13 bylonem. * Et tollet de ſemine regni, fe-
rietq.

rietque cũ eo fœdus: & ab eo accipiet iuſiu
randum.ſed & fortes terræ tollet,* vt ſit re 14
gnum humile,& nõ eleuetur, ſed cuſtodiat
pactum eius,& ſeruet illud. * Qui recedens 15
ab eo miſit nuncios ad Ægyptum vt daret
ſibi equos,& populum multum. Numquid
proſperabitur,vel cõſequetur ſalutẽ qui fe
cit hæc? & qui diſſoluit pactum, numquid
effugiet? * Viuo ego, dicit Dominus Deus: 16
quoniam in loco regis,qui cõſtituit eum re E
gem,cuius fecit irritum iuramentum,& ſol
uit pactum,quod habebat cum eo, in me-
dio Babylonis morietur. * Et non in exerci 17
tu grandi,neque in populo multo faciet cõ
tra eum Pharao prælıũ:in iactu aggeris, &
ĩ extructione vallorũ,vt interficiat animas
multas. * Spreuerat enim iuramẽtum vt ſol 18
ueret fœdus,& ecce dedit manum ſuam:&
cum omnia hæc fecerit,non effugiet. * Pro 19
pterea hæc dicit Dominus Deus: Viuo ego, F
quoniam iuramentum, quod ſpreuit,& fœ
dus,quod præuaricatus eſt,ponam in caput
* Sup.12.d.13 Inf.32.a.3. eius.* " Et expandam ſuper eum rete meũ, 20
& comprehendetur in ſagena mea:& addu
cam eum in Babylonem, & iudicabo eũ ibi
in præuaricatione,qua deſpexit me.*Et om 21
nes profugi eius cum vniuerſo agmine ſuo,
gladio cadẽt: reſidui autem in omnem ven
tum diſpergentur:& ſcietis quia ego Domi
nus locutus ſum.*Hæc dicit Dominus Deꝰ: 22
Et ſumã ego de medulla cedri ſublimis, &
ponam: de vertice ramorum eius tenerum
diſtringam,& plantabo ſuper montem ex-
celſum & eminentem. * In monte ſublimi 23
Iſrael plantabo illud,& erũpet in germen, G
& faciet fructum,& erit in cedrum magnã:
& habitabunt ſub ea omnes volucres,& v-
niuerſum volatile ſub vmbra frõdium eius
nidificabit. * Et ſcient omnia ligna regio- 24
nis,quia ego Dominus humiliaui lignũ ſu-
blime, & exaltaui lignum humile: & ſic-
caui lignum viride, & frondere feci li-
gnum aridum. Ego Dominus locutus ſum,
& feci.

CAP. XVIII.

ET factus eſt ſermo Domini ad me, di- 1
cens: * Quid eſt quod inter vos para- 2
bolam vertitis in prouerbium iſtud in terra A
* Iere.31.e.29. Iſrael,dicentes: " Patres comederunt vuam
acerbam,& dentes filiorum obſtupeſcunt?
*Viuo ego,dicit Dominus Deꝰ, ſi erit vltra 3
vobis parabola hæc in prouerbium ĩ Iſrael.
*Ecce omnes animæ,meæ ſunt:vt anima pa 4
tris,ita & anima filij mea eſt:anima, quæ
peccauerit,ipſa morietur.*Et vir ſi fuerit iu 5
ſtus,& fecerit iudiciũ,& iuſtitiã,*in monti 6
bus non comederit,& oculos ſuos non leua B
uerit ad idola domus Iſrael:& vxorẽ proxi
mi ſui nõ violauerit,& ad mulierẽ meſtrua

7 tam non acceſſerit:* & hominem non con-
triſtauerit: pignus debitori reddiderit, per
vim nihil rapuerit: " panem ſuum eſurienti * Iſa. Matt.
8 dederit,& nudum operuerit veſtimẽto: * ad
vſurã non commodauerit, & amplius nõ ac
ceperit:ab iniquitate auerterit manũ ſuã, &
iudicium verum fecerit inter virũ & virũ:
9 * in præceptis meis ambulauerit, & iudicia
mea cuſtodierit vt faciat veritatem: hic iu-
10 ſtus eſt,vita viuet, ait Dñs Deus. * Quod ſi
C genuerit filium latronem effundentem ſan-
11 guinem, & fecerit vnum de iſtis: * & hæc
quidem omnia non facientem, ſed in mon-
tib.comedentẽ,& vxorem proximi ſui pol-
12 luentem: * egenum,& pauperem contriſtã-
tem,rapientem rapinas, pignus non redden
tẽ,& ad idola leuantem oculos ſuos, abomi-
13 nationem facientem: * ad vſuram dantem,
& amplius accipientẽ: numquid viuet? non
viuet.cum vniuerſa hæc deteſtanda fecerit,
morte morietur, ſanguis eius in ipſo erit.
14 *Quod ſi genuerit filium,qui videns omnia
peccata patris ſui, quæ fecit, timuerit, &
15 non fecerit ſimile eis: * ſuper montes nõ co
mederit, & oculos ſuos nõ leuauerit ad ido
la domus Iſrael,& vxorem proximi ſui non
16 violauerit: * & virum non contriſtauerit,
D pignus non retinuerit, & rapinam non ra
puerit,panem ſuum eſurienti dederit, & nu
17 dum operuerit veſtimento:* a pauperis in-
iuria auerterit manum ſuam, vſuram & ſu-
perabundãtiam non acceperit, iudicia mea
fecerit, in præceptis meis ambulauerit: hic
non morietur in iniquitate patris ſui,ſed vi-
18 ta viuet. * Pr eius quia calumniatus eſt,&
vim fecit fratri, & malum operatus eſt ĩ me
dio populi ſui,ecce mortuus eſt in iniquita-
19 te ſua. * Et dicitis: Quare non portauit fi-
lius iniquitatem patris? Videlicet,quia filius
iudicium, & iuſtitiam operatus eſt, omnia
præcepta mea cuſtodiuit, & fecit illa, viuet
20 vita: * " Anima, quæ peccauerit, ipſa mo-
E rietur: filius non portabit iniquitatem pa- * Deu. 4.Reg. 2.Par.
tris,& pater non portabit iniquitatem filij:
iuſtitia iuſti ſuper eum erit, & impietas im-
21 pij erit ſuper eum. * Si autem impius ege-
rit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis,
quæ operatus eſt,& cuſtodierit omnia præ-
cepta mea,& fecerit iudicium, & iuſtitiam:
22 vita viuet,& non morietur. * Omnium ini-
quitatum eius,quas operatus eſt,non recor
dabor:in iuſtitia ſua, quam operatus eſt, vi-
23 uet. * " Nũquid voluntatis meæ eſt mors im-
pij, dicit Dominus Deus, & non vt conuer- * Pſal. Inf.33.
24 tatur a vijs ſuis,& viuat? * Si autẽ auerterit
F ſe iuſtus a iuſtitia ſua,& fecerit iniquitatẽ ſe
cundum omnes abominationes,quas opera
ri ſolet impius, numquid viuet? omnes iuſti-
tiæ eius, quas fecerat, non recordabuntur:
in præuaricatione, qua præuaricatus eſt, &
in peccato ſuo, quod peccauit, in ipſis mo-
rietur.

rietur.* Et dixiſtis:Non eſt æqua via Domi- 25
ni.Audite ergo domus Iſrael : Numquid via
mea non eſt æqua , & non magis viæ veſtræ
prauæ ſunt?* Cum enim auerterit ſe iuſtus a 26
iuſtitia ſua,& fecerit iniquitatem, morietur
in eis:in iniuſtitia,quam operatus eſt,morie
tur.* Et cum auerterit ſe impius ab impieta- 27
te ſua,quam operatus eſt,& fecerit iudiciũ,
& iuſtitiam : ipſe animam ſuam viuificabit .
* Conſiderans enim , & auertens ſe ab om- 28
nibus iniquitatibus ſuis , quas operatus eſt ,
vita viuet,& non morietur . * Et dicunt filij 29
Iſrael:Non eſt æqua via Domini . Numquid G
viæ meæ non ſunt æquæ,domus Iſrael,& nõ
magis viæ veſtræ prauæ ? * Idcirco vnum- 30
quemque iuxta vias ſuas iudicabo domus Iſ-
rael,ait Dominus Deus . * Conuertimini,&
agite pœnitentiam ab omnibus iniquitati-
bus veſtris: & non erit vobis in ruinam ini-
quitas.* Proijcite a vobis omnes præuarica- 31
tiones veſtras,in quibus præuaricati eſtis,&
facite vobis cor nouum,& ſpiritum nouum:
& quare moriemini domus Iſrael ? ** Quia 32
nolo mortem morientis, dicit Dñs Deus, re
uertimini,& viuite .

CAP. XIX.

ET tu aſſume planctum ſuper principes 1
Iſrael,* & dices: Quare mater tua leæ- 2
na inter leones cubauit, in medio leunculo- A
rum enutriuit catulos ſuos ? * Et eduxit vnũ 3
de leunculis ſuis, & leo factus eſt : & didicit
capere prædam,hominemq. comedere.* Et 4
audierunt de eo Gentes, & nõ abſq. vulneri
bus ſuis ceperunt eum: & adduxerunt eum
in catenis in Terram Ægypti.* Quæ cum vi- 5
diſſet quoniam infirmata eſt,& perijt expe- B
ctatio eius:tulit vnum de leunculis ſuis, leo-
nem cõſtituit eum.* Qui incedebat inter leo 6
nes,& factus eſt leo: & didicit prædam cape
re,& homines deuorare:* Didicit viduas fa- 7
cere,& ciuitates eorum in deſertum adduce
re:& deſolata eſt terra , & plenitudo eius a
voce rugitus illius.* Et conuenerunt aduer- 8
ſus eum Gentes vndique de prouincijs, &
expanderunt ſuper eum rete ſuum, in vulne
ribus earum captus eſt . * Et miſerũt eum in 9
caueam, in catenis adduxerunt eum ad regẽ C
Babylonis : miſeruntque eum in carcerem ,
ne audiretur vox eius vltra ſuper montes Iſ-
rael.* Mater tua quaſi vinea in ſanguine tuo 10
ſuper aquam plantata eſt:fructus eius,& frõ
des eius creuerunt ex aquis multis.*Et factæ 11
ſunt ei virgæ ſolidæ in ſceptra dominantiũ ,
& exaltata eſt ſtatura eius inter frondes : & D
vidit altitudinem ſuam in multitudine pal-
mitum ſuorum . * Et euulſa eſt in ira,in ter- 12
ramque proiecta, * & ventus vrens ſiccauit
fructum eius:marcuerunt , & areſactæ ſunt
virgæ roboris eius:ignis comedit eam . * Et 13
nunc transplantata eſt in deſertum, in terra
14 inuia,& ſitienti.* Et egreſſus eſt ignis de vir
ga ramorum eius,qui fructum eius comedit:
& non fuit in ea virga fortis, ſceptrũ domi-
nantium.Planctus eſt,& erit in planctum .

CAP. XX.

1 ET factum eſt in anno ſeptimo,in quinto,
A in decima menſis:venerunt viri de ſenio
ribus Iſrael vt interrogarent Dominum , &
2 ſederunt coram me.* Et factus eſt ſermo Do
3 mini ad me,dicens: * Fili hominis loquere
ſenioribus Iſrael,& dices ad eos : Hæc dicit
Dominus Deus: Numquid ad interrogandũ
me vos veniſtis? viuo ego quia nõ reſponde
4 bo vobis,ait Dominus Deus.* Si iudicas eos,
ſi iudicas fili hominis, abominationes patrũ
5 eorum oſtende eis.* Et dices ad eos: Hæc di
cit Dominus Deus:in die,qua elegi Iſrael,&
leuaui manum meam pro ſtirpe domus Ia-
cob,& apparui eis in Terra Ægypti, & leua
ui manum meam pro eis,dicens:Ego Domi-
6 nus Deus veſter : * in die illa leuaui manum
meam pro eis,vt educerem eos de terra Æ-
gypti,in Terram,quam prouideram eis, fluẽ
tem lacte,& melle:quę eſt egregia inter om
7 nes terras.* Et dixi ad eos: Vnuſquiſque offẽ
ſiones oculorum ſuorũ abijciat , & in idolis
Ægypti nolite pollui : ego Dominus Deus
8 veſter.*Et irritauerunt me, nolueruntq. me
B audire:vnuſquiſque abominationes oculorũ
ſuorum non proiecit,nec idola Ægypti reli
querunt:& dixi vt effunderem indignationẽ
meam ſuper eos , & implerem iram meã in
9 eis,in medio Terræ Ægypti . * Et feci ꝓpter
nomen meum,vt non violaretur corã Gen-
tibus,in quarum medio erant, & inter quas
apparui eis vt educerem eos de Terra Ægy-
10 pti.*Eieci ergo eos de Terra Ægypti,& edu
11 xi eos in deſertum. * Et dedi eis præcepta
mea,& iudicia mea oſtendi eis , quæ faciens
12 homo,viuet in eis. * Inſuꝑ & ſabbata mea
dedi eis,vt eſſent ſignum inter me & eos : &
ſcirent quia ego Dominus ſanctificans eos .
13 *Et irritauerunt me domus Iſrael in deſerto,
in præceptis meis non ambulauerunt,& iu-
dicia mea proiecerunt,quæ faciens homo vi
uet in eis:& ſabbata mea violauerunt vehe-
menter: dixi ergo vt effunderẽ furorẽ meũ
14 ſuper eos in deſerto,& conſumerẽ eos.* Et
feci propter nomen meum,ne violaretur co
ram Gentibus,de quibus eieci eos in conſpe
15 ctu earum . * Ego igitur leuaui manum meã
C ſuper eos in deſerto,ne inducerẽ eos in Ter
ram,quam dedi eis fluentem lacte,& melle ,
16 præcipuam terrarum omnium: * Quia iudi-
cia mea proiecerunt , & in præceptis meis
non ambulauerunt,& ſabbata mea violaue-
rũt:poſt idola enim cor eorum gradiebatur.
17 * Et pepercit oculus meus ſuper eos vt non
inter-

* Leui.18.a.5 Ro.10.a.5

* Exo.20.b.8. & 31.c.13 Deut.5.b.12

interficerem eos:nec conſumpſi eos in deſer
to. * Dixi autem ad filios eorum in ſolitudi- 18
ne:In præceptis patrum veſtrorũ nolite in-
cedere,nec iudicia eorum cuſtodiatis,nec in
idolis eorum polluamini: * Ego Dominus 19
Deus veſter:in præceptis meis ambulate,iu-
dicia mea cuſtodite,& facite ea:* Et ſabbata 20
mea ſanctificate,vt ſint ſignum inter me &
vos, & ſciatis quia ego ſum Dominus Deus
veſter.* Et exacerbauerunt me filij: in præ- 21
ceptis meis non ambulauerunt, & iudicia
mea non cuſtodierunt vt facerent ea:quæ cũ
fecerit homo, viuet ĩ eis:& ſabbata mea vio D
lauerunt:& comminatus ſum vt effunderem
furorem meum ſuper eos, & implerem irã
meã in eis in deſerto. * Auerti autem manũ 22
meam, & feci propter nomẽ meum, vt non
violaretur coram Gentibus, de quibus eieci
eos in oculis earum. * Iterum leuaui manũ 23
meã in eos in ſolitudine, vt diſpergerem il-
los in nationes,& ventilarem in terra: * eo 24
quòd iudicia mea non feciſſent,& præcepta
mea reprobaſſent,& ſabbata mea violaſsẽt,
& poſt idola patrum ſuorum fuiſſent oculi
eorum. * Ergo & ego dedi eis præcepta non 25
bona,& iudicia,in quibus non viuent. * Et 26
pollui eos in muneribus ſuis cum offerrent
omne,quod aperit vuluam, propter delicta
ſua:& ſcient quia ego Dominus. * Quam- 27
obrem loquere ad domum Iſrael, fili homi-
nis:& dices ad eos:Hæc dicit Dominus Deꝰ:
Adhuc & in hoc blaſphemauerũt me patres
veſtri, cum ſpreuiſſent me contemnentes:
* & induxiſſem eos in Terram, ſuper quam 28
leuaui manum meam vt darem eis:viderunt
omnem collem excelſum, & omne lignum
nemoroſum, & immolauerunt ibi victimas
ſuas:& dederunt ibi irritationem oblationis
ſuæ,& poſuerunt ibi odorem ſuauitatis ſuæ, E
& libauerũt libationes ſuas. * Et dixi ad eos: 29
Quid eſt excelſum; ad quod vos ingredimi-
ni?& vocatum eſt nomen eius Excelſum vſ-
que ad hanc diem.* Propterea dic ad domũ 30
Iſrael:Hæc dicit Dominus Deus:Certe ĩ via
patrum veſtrorũ vos polluimini, & poſt of-
fendicula eorum vos fornicamini: * & in o- 31
blatione donorum veſtrorum,cum traduci-
tis filios veſtros per ignem, vos polluimini
in omnibus idolis veſtris vſque hodie:& ego
reſpondebo vobis domus Iſrael? Viuo ego,
dicit Dominus Deus, quia non reſpondebo
vobis.* Neque cogitatio mentis veſtræ fiet, 32
dicentium:Erimus ſicut Gentes, & ſicut co-
gnationes terræ vt colamus ligna & lapides.
* Viuo ego,dicit Dominus Deus, quoniam 33
in manu forti,& in brachio extento,& in fu
rore effuſo regnabo ſuper vos. * Et educam 34
vos de populis:& congregabo vos de terris,
in quibus diſperſi eſtis,in manu valida, & in
brachio extẽto,& in furore effuſo regnabo
ſuper vos.* Et adducam vos in deſertum po- 35
pulorum,& iudicabor vobiſcum ibi facie ad
36 faciem. * Sicut iudicio cõtendi aduerſum pa
F tres veſtros in deſerto Terræ Ægypti,ſic iu-
37 dicabo vos,dicit Dominus Deus. Et ſubij-
ciam vos ſceptro meo,& inducã vos in vin-
38 culis fœderis.* Et eligam de vobis tranſgreſ
ſores, & impios, & de terra incolatus eorũ
educam eos, & in terram Iſrael non ingre-
39 dientur:& ſcietis quia ego Dominus.*Et vos
domus Iſrael, Hæc dicit Dominus Deus: Sin
guli poſt idola veſtra ambulate, & ſeruite
eis.Quòd ſi & in hoc nõ audieritis me,& no
men meum ſanctum pollueritis vltra in mu-
40 neribus veſtris,& in idolis veſtris: * in mon-
te ſancto meo, in monte excelſo Iſrael, ait
Dominus Deus, ibi ſeruiet mihi omnis do-
mus Iſrael;omnes, inquam, in terra, in qua
placebunt mihi,& ibi quæram primitias ve-
ſtras,& initiũ decimarum veſtrarum in om-
41 nibus ſanctificationibus veſtris.*In odorem
ſuauitatis ſuſcipiam vos, cũ eduxero vos de
populis, & congregauero vos de terris, in
quas diſperſi eſtis, & ſanctificabor in vobis
42 in oculis nationum.*Et ſcietis quia ego Do-
G minus, cum induxero vos ad terram Iſrael,
in Terram,pro qua leuaui manum meam,vt
43 darem eam patribus veſtris. * Et recordabi-
mini ibi viarum veſtrarum, & omnium ſce-
lerum veſtrorum,quibus polluti eſtis *in eis*:
& diſplicebitis vobis in conſpectu veſtro in
44 omnibus malitijs veſtris, quas feciſtis. * Et
ſcietis quia ego Dominus, cum benefecero
vobis propter nomen meum, & non ſecun-
dum vias veſtras malas, neque ſecundũ ſce-
lera veſtra peſſima domus Iſrael, ait Domi-
45 nus Deus. * Et factus eſt ſermo Domini ad
46 me,dicens:* Fili hominis,pone faciem tuam
contra viam Auſtri,& ſtilla ad Aphricum,&
47 propheta ad ſaltum agri meridiani. * Et di-
ces ſaltui meridiano:Audi verbum Domini:
hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ſuccen-
dam in te ignem, & comburam in te omne
lignum viride,& omne lignum aridum:non
extinguetur flamma ſuccenſionis: & combu
retur in ea omnis facies ab Auſtro vſque ad
48 Aquilonem.* Et videbit vniuerſa caro quia
ego Dominus ſuccendi eam, nec extingue-
49 tur.* Et dixi: A a a, Domine Deus:ipſi dicũt
de me; Numquid non per parabolas loqui-
tur iſte?

CAP. XXI.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, di-
2 cens: * Fili hominis pone faciem tuam
A ad Ieruſalem,& ſtilla ad ſanctuaria, & pro-
3 pheta contra humum Iſrael:* Et dices terræ
Iſrael: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego
ad te, & eijciam gladium meum de vagina
ſua, & occidam in te iuſtum, & impium.
4 * Pro eo autem quòd occidi in te iuſtum, &
impium,

impiũ, idcirco egredietur gladius meus de
vagina ſua ad omnem carnem ab Auſtro vſ-
que ad Aquilonem : * Vt ſciat omnis caro 5
quia ego Dominus eduxi gladium meum de
vagina ſua irreuocabilem.* Et tu fili homi- 6
nis ingemiſce in contritione lumborum , &
in amaritudinibus ingemiſce coram eis .
* Cumque dixerint ad te : Quare tu gemis? 7
dices:Pro auditu:quia venit, & tabeſcet om B
ne cor , & diſſoluentur vniuerſæ manus , &
infirmabitur omnis ſpiritus, & per cũcta ge
nua fluent aquæ:ecce venit, & fiet, ait Domi
nus Deus . * Et factus eſt ſermo Domini ad 8
me,dicens:* Fili hominis propheta, & dices: 9
Hæc dicit Dominus Deus : Loquere : Gla-
dius,gladius exacutus eſt, & limatus. *Vt cæ 10
dat victimas,exacutus eſt:vt ſplendeat,lima
tus eſt:qui moues ſceptrum filij mei, ſuccidi
ſti omne lignum.*Et dedi eum ad leuigan- 11
dum vt teneatur manu:iſte exacutus eſt gla-
dius, & iſte limatus eſt vt ſit in manu inter-
ficientis. * Clama, & vlula fili hominis,quia 12
hic factus eſt in populo meo , hic in cunctis C
ducibus Iſrael , qui fugerant: gladio traditi
ſunt cum populo meo,idcirco plaude ſuper
femur , * quia probatus eſt : & hoc,cum ſce 13
ptrum ſubuerterit, & non erit, dicit Domi-
nus Deus . * Tu ergo fili hominis propheta, 14
& percute manu ad manum , & duplicetur
gladius,ac triplicetur gladius interfectorũ:
hic eſt gladius occiſionis magnæ, qui obſtu-
peſcere eos facit, * & corde tabeſcere, & 15
multiplicat ruinas. In omnib. portis eorum D
dedi conturbationem gladij acuti, & limati
ad fulgendum,amicti ad cædem . * Exacue- 16
re,vade ad dexteram,ſiue ad ſiniſtram,quo-
cumq; faciei tuæ eſt appetitus.*Quin & ego 17
plaudam manu ad manũ, & implebo indigna
tionem meam,ego Dominus locutus ſum .
*Et factus eſt ſermo Domini ad me , dicens: 18
*Et tu fili hominis pone tibi duas vias,vt ve 19
niat gladius regis Babylonis:de terra vna e-
gredientur ambæ: & manu capiet coniectu-
ram,in capite viæ ciuitatis coniiciet.* Viam 20
pones vt veniat gladius ad Rabbath filiorũ E
Ammon, & ad Iudam in Ieruſalem munitiſ-
ſimam.*Stetit enim rex Babylonis in biuio, 21
in capite duarum viarum,diuinationẽ quæ-
rens,commiſcens ſagittas: interrogauit ido
la,exta conſuluit . * Ad dexteram eius facta 22
eſt diuinatio ſuper Ieruſalem vt ponat arie-
tes,vt aperiat os in cęde,vt eleuet vocem in
vlulatu , vt ponat arietes contra portas , vt
cõportet aggerem, vt ædificet munitiones .
* Eritq. quaſi conſulens fruſtra oraculum in 23
oculis eorum, & ſabbatorum otium imitãs :
ipſe autẽ recordabitur iniquitatis ad capiẽ-
dum.*Idcirco hæc dicit Dominus Deus:Pro 24
eo quòd recordati eſtis iniquitatis veſtrę, & F
reuelaſtis præuaricationes veſtras, & appa-
ruerũt peccata veſtra in omnibus cogitatio-
nibus veſtris:pro eo,inquam, quòd recorda
25 ti eſtis, manu capiemini . * Tu autem profa-
ne,impie dux Iſrael, cuius venit dies in tem
26 pore iniquitatis præfinita: * Hæc dicit Do-
minus Deus: Aufer cidarim,tolle coronam:
nonne hæc eſt,quæ humilem ſubleuauit , &
27 ſublimem humiliauit?* Iniquitatem,iniqui-
tatem, iniquitatem ponam eam: & hoc non
factum eſt donec veniret cuius eſt iudiciũ ,
28 & tradam ei. * Et tu fili hominis propheta ,
G & dic : Hæc dicit Dominus Deus ad filios
Ammõ, & ad opprobrium eorum, & dices :
Mucro, mucro euaginate ad occidendũ, li-
29 mate vt interficias, & fulgeas, *cum tibi vi-
derentur vana, & diuinarentur mẽdacia: vt
dareris ſuper colla vulneratorum impiorũ,
quorũ venit dies in tẽpe iniquitatis præfini-
30 ta. * Reuertere ad vaginam tuam in loco, in
quo creatus es,in terra natiuitatis tuæ iudi-
31 cabo te, * & effundã ſuper te indignationem
meam:in igne furoris mei ſufflabo in te, da-
boque te in manus hominum inſipientium ,
32 & fabricantium interitum. *Igni eris cibus,
ſanguis tuus erit in medio terræ, obliuioni
traderis:quia ego Dominus locutus ſum .

CAP. XXII.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me,di-
2 cens: *Et tu fili hominis nonne iudicas,
A nonne iudicas ciuitatem ſanguinum ? * & o-
3 ſtendes ei omnes abominationes ſuas, & di-
ces:Hæc dicit Dominus Deus:Ciuitas effun
dens ſanguinem in medio ſui vt veniat tem
pus eius : & quæ fecit idola contra ſemeti-
4 pſam vt pollueretur.* In ſanguine tuo,qui a
te effuſus eſt,deliquiſti: & in idolis tuis,quæ
feciſti, polluta es ; & appropinquare feciſti
dies tuos , & adduxiſti tempus annorũ tuo-
rũ : propterea dedi te opprobrium Gentib.
5 & irriſionem vniuerſis terris . * Quæ iuxta
ſunt, & quæ procul a te,triumphabũt de te:
6 ſordida,nobilis,grandis interitu.*Ecce prin
cipes Iſrael ſinguli in brachio ſuo fuerũt in
7 te ad effundendum ſanguinem.* Patrem, &
B matrem cõtumelijs affecerunt in te,aduenã
calumniati ſunt in medio tui,pupillum & vi
8 duam contriſtauerunt apud te: * Sanctuaria
9 mea ſpreuiſti, & ſabbata mea polluiſti.* Viri
detractores fuerunt in te ad effundendũ ſan
guinem, & ſuper montes comederunt in te,
10 ſcelus operati ſunt in medio tui . * Verecun-
diora patris diſcooperuerunt in te,immun-
ditiam menſtruatæ humiliauerunt in te.
11 * [a] Et vnuſquiſque in vxorem proximi [a] Ier.5.c.8
ſui operatus eſt abominationem, & ſocer
nurum ſuam polluit nefarie , frater ſoro-
rem ſuam filiam patris ſui oppreſſit in te .
12 * Munera acceperunt apud te ad effunden-
dum ſanguinem: vſuram, & ſuperabundan-
C tiam accepiſti, & auare proximos tuos calũ-
niaba-

niabaris: meiq.oblita es, ait Dominus Deus.
* Ecce comploſi manus meas ſuper auaritiã 13
tuam,quam feciſti; & ſuper ſanguinem, qui
effuſus eſt in medio tui. * Numquid ſuſtine- 14
bit cor tuum,aut prçualebunt manus tuç in
diebus,quos ego faciam tibi? ego Dominus
locutus ſum,& faciam. * Et diſpergam te in 15
nationes,& ventilabo te in terras,& defice-
re faciam immunditiam tuam a te.*Et poſſi- 16
debo te in conſpectu Gentium:& ſcies quia
ego Dominus. *Et factum eſt verbum Do- 17
mini ad me,dicens: * Fili hominis,verſa eſt 18
mihi domus Iſrael in ſcoriam: omnes iſti æs, D
& ſtannum, & ferrum, & plumbum in me-
dio fornacis:ſcoria argenti facti ſunt.*Pro- 19
pterea hæc dicit Dominus Deus: Eo quòd
verſi eſtis omnes in ſcoriam, propterea ec-
ce ego cõgregabo vos in medio Ieruſalem,
* congregatione argenti, & æris, & ſtanni, 20
& ferri,& plumbi in medio fornacis:vt ſuc-
cendam in ea ignem ad conflandum. ſic con
gregabo in furore meo, & in ira mea,& re-
quieſcam:& conflabo vos.* Et congregabo 21
vos, & ſuccendam vos in igne furoris mei, E
& conflabimini in medio eius. * Vt confla- 22
tur argentum in medio fornacis,ſic eritis in
medio eius: & ſcietis quia ego Dominus, cũ
effuderim indignationem meam ſuper vos.
*Et factũ eſt verbum Domini ad me,dicens: 23
* Fili hominis,dic ei: Tu es terra immunda, 24
& non compluta in die furoris. * Coniura- 25
tio prophetarum in medio eius, ſicut leo ru
giens, rapienſque prædam, animas deuora-
uerunt,opes & pretium acceperunt,viduas
eius multiplicauerunt in medio illius. * Sa- 26
cerdotes eius contempſerunt legem meam, F
& polluerunt ſanctuaria mea:inter ſanctum
& profanum non habuerunt diſtantiam: &
inter pollutum & mundum non intellexe-
runt: & a ſabbatis meis auerterunt oculos
ſuos, & coinquinabar in medio eorum.
*Mich.3.d.11 Soph.3.a.3
* a Principes eius in medio illius, quaſi lupi 27
rapientes prædam ad effundendum ſangui-
nem, & ad perdendas animas, & auare ad
ſectanda lucra.*Prophetæ autem eius linie- 28
bant eos abſque temperamento, videntes G
vana,& diuinantes eis mendacium, dicẽtes:
Hæc dicit Dominus Deus, cum Dominus
non ſit locutus. * Populi terræ calumnia- 29
bantur calumniam, & rapiebant violenter:
egenum, & pauperem affligebant, & adue-
nam opprimebant calumnia abſq. iudicio.
* Et quæſiui de eis virum, qui interponeret 30
ſepem, & ſtaret oppoſitus contra me pro
terra,ne diſſiparem eam:& non inueni. * Et 31
effudi ſuper eos indignationem meam, in
igne iræ meæ conſumpſi eos: viam eorum
in caput eorum reddidi, ait Dominus Deus.

CAP. XXIII.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, di-
2 cens: * Fili hominis,duæ mulieres filiç
3 matris vnius fuerunt, * & fornicatæ ſunt in
A Ægypto,in adoleſcentia ſua fornicatæ ſunt:
ibi ſubacta ſunt vbera earum,& fractæ ſunt
4 mammæ pubertatis earum. * Nomina autẽ
earum Oolla maior,& Ooliba ſoror eius mi
nor: & habui eas, & pepererunt filios, & fi-
lias.Porro earum nomina Samaria Oolla,&
5 Ieruſalem Ooliba. * Fornicata eſt igitur ſu-
per me Oolla,& inſaniuit in amatores ſuos,
6 in Aſſyrios propinquantes, * veſtitos hya-
cintho, principes, & magiſtratus, iuuenes
cupidinis, vniuerſos equites, aſcenſores e-
7 quorũ.* Et dedit fornicationes ſuas ſup eos
electos,filios Aſſyriorum vniuerſos: & in
oĩbus,in quos inſaniuit, in immunditijs eo-
8 rum polluta eſt. * Inſuper & fornicationes
B ſuas,quas habuerat in Ægypto, nõ reliquit:
nam & illi dormierunt cum ea in adoleſcen
tia eius, & illi confregerunt vbera puberta-
tis eius,& effuderunt fornicationem ſuã ſu-
9 per eam. * Propterea tradidi eam in manus
amatorum ſuorum, in manus filiorũ Aſſur,
10 ſuper quorum inſaniuit libidine. * a Ipſi di- *Sup.16
ſcooperuerunt ignominiam eius,filios,& fi
lias eius tulerũt, & ipſam occiderũt gladio:
& factç ſunt famoſç mulieres,& iudicia per
11 petrauerunt in ea. * Quod cum vidiſſet ſo-
ror eius Ooliba, plus quã illa inſaniuit libi-
dine: & fornicationẽ ſuã ſuper fornicatio-
12 nẽ ſororis ſuæ * ad filios Aſſyriorũ præbuit
impudenter,ducibus, & magiſtratibus ad ſe
venientibus indutis veſte varia, equitib.qui
vectabantur equis,& adoleſcentibus forma
13 cunctis egregia. * Et vidi quòd polluta eſſet
14 via vna ambarum. * Et auxit fornicationes
C ſuas: cumque vidiſſet viros depictos in pa-
riete,imagines Chaldçorum expreſſas colo
15 rib. *& accinctos balteis renes,& tiaras tin-
ctas in capitibus eorum, formam ducũ om-
nium,ſimilitudinem filiorum Babylonis,ter
16 ræque Chaldæorum,in qua orti ſunt,* inſa-
niuit ſuper eos concupiſcentia oculorum
ſuorum, & miſit nũcios ad eos in Chaldæã.
17 * Cumque veniſſent ad eam filij Babylonis
ad cubile mammarum, polluerũt eã ſtupris
ſuis,& polluta eſt ab eis, & ſaturata eſt ani-
18 ma eius ab illis.*Denudauit quoque fornica
tiones ſuas, & diſcooperuit ignominiã ſuã:
& receſſit anima mea ab ea, ſicut receſſerat
19 anima mea a ſorore eius. * Multiplicauit e-
nim fornicationes ſuas, recordãs dies adole
ſcẽtiæ ſuæ, quib.fornicata eſt in Terra Ægy
20 pti. * Et inſaniuit libidine ſuper concubitũ
D eorum,quorum carnes ſunt vt carnes aſino-
rum:& ſicut fluxus equorum fluxus eorum.
21 * Et viſitaſti ſcelus adoleſcentiæ tuæ, quan-
do

do ſubacta ſunt in Ægypto vbera tua, & con
fractæ ſunt mammæ pubertatis tuæ. * Pro- 22
pterea Ooliba, hæc dicit Dominus Deus: Ec
ce ego ſuſcitabo omnes amatores tuos con-
tra te, de quibus ſatiata eſt anima tua: & cõ-
gregabo eos aduerſũ te in circuitu; * Filios 23
Babylonis, & vniuerſos Chaldæos, nobiles,
tyrannoſque & principes, omnes filios Aſſy
riorum, iuuenes forma egregia, duces, & ma
giſtratus vniuerſos, principes principum, &
nominatos aſcenſores equorum: * & veniẽt 24
ſuper te inſtructi curru, & rota, multitudo po
pulorum: lorica, & clypeo, & galea armabun
tur contra te vndique: & dabo coram eis iu-
dicium, & iudicabũt te iudicijs ſuis. * Et po- 25
nam zelum meum in te, quem exercent tecũ
in furore: naſum tuum, & aures tuas præci-
dent: & quæ remanſerint, gladio concident:
ipſi filios tuos, & filias tuas capient, & no-
uiſſimum tuum deuorabitur igni. * Et denu- 26
dabunt te veſtimentis tuis, & tollẽt vaſa glo
riæ tuæ. * Et requieſcere faciam ſcelus tuum 27
de te, & fornicationem tuam de Terra Ægy
pti: nec leuabis oculos tuos ad eos, & Aegy- E
pti non recordaberis amplius. * Quia hæc di 28
cit Dominus Deus: Ecce ego tradam te in
manus eorum, quos odiſti; in manus, de qui-
bus ſatiata eſt anima tua. * Et agent tecum in 29
odio, & tollent omnes labores tuos, & dimit
tent te nudam, & ignominia plenam, & reue
labitur ignominia fornicationum tuarum,
ſcelus tuum, & fornicationes tuæ. * Fecerũt 30
hæc tibi quia fornicata es poſt Gentes, inter
quas polluta es in idolis earum. * In via ſoro- 31
ris tuæ ambulaſti, & dabo calicẽ eius in ma-
nu tua. * Hæc dicit Dominus Deus: Calicem 32
ſororis tuæ bibes profundum, & latum: eris
in deriſum, & in ſubſannationẽ, quæ eſt ca-
paciſſima. * Ebrietate, & dolore repleberis: 33
calice mœroris, & triſtitiæ, calice ſororis tuę
Samariæ. * Et bibes illum, & epotabis vſque 34
ad fæces, & fragmenta eius deuorabis, & v-
bera tua lacerabis: quia ego locutus ſum, ait
Dominus Deus. * Propterea hæc dicit Domi 35
nus Deus: Quia oblita es mei, & proieciſti
me poſt corpus tuũ, tu quoque porta ſcelus
tuum, & fornicationes tuas. * Et ait Domi- 36
nus ad me, dicens: Fili hominis numquid iu- F
dicas Oollam, & Oolibam, & annuncias eis
ſcelera earũ? * Quia adulteratæ ſunt, & ſan- 37
guis in manibus earum, & cum idolis ſuis
fornicatæ ſunt: inſuper & filios ſuos, quos
genuerũt mihi, obtulerũt eis ad deuorandũ.
* Sed & hoc fecerunt mihi: Polluerunt ſan- 38
ctuarium meum in die illa, & ſabbata mea
profanauerũt. * Cumque immolarent filios 39
ſuos idolis ſuis, & ingrederentur ſanctuariũ
meum in die illa vt polluerẽt illud: etiã hæc
fecerunt in medio domus meæ. * Miſerunt 40
ad viros venientes de longe, ad quos nunciũ
miſerant: itaque ecce venerunt: quibus te la
uiſti, & circumliniſti ſtibio oculos tuos, &
41 ornata es mundo muliebri. * Sediſti in le-
cto pulcherrimo, & menſa ornata eſt ante
te: thymiama meum, & vnguentum meum
42 poſuiſti ſuper eam. * Et vox multitudinis
exultantis erat in ea: & in viris, qui de multi
tudine hominum adducebantur, & veniebãt
de deſerto, poſuerunt armillas in manibus
eorum, & coronas ſpecioſas in capitibus eo-
43 rum. * Et dixi ei, quæ attrita eſt in adulterijs:
G Nunc fornicabitur in fornicatione ſua etiã
44 hæc. * Et ingreſſi ſunt ad eam quaſi ad mu-
lierem meretricem: ſic ingrediebantur ad
Oollam, & Oolibam mulieres nefarias.
45 * Viri ergo iuſti ſunt: hi iudicabunt eas iudi-
cio adulterarum, & iudicio effundentium
ſanguinem: quia adulteræ ſunt, & ſanguis in
46 manibus earum. * Hæc enim dicit Dominus
Deus: Adduc ad eas multitudinem, & trade
47 eas in tumultum, & in rapinam: * Et lapiden
tur lapidibus populorum, & confodiantur
gladijs eorum: filios, & filias earum interfi-
48 cient, & domos earum igne ſuccendent. * Et
auferam ſcelus de terra, & diſcẽt omnes mu
49 lieres ne faciant ſecundum ſcelus earum. * Et
dabunt ſcelus veſtrum ſuper vos, & peccata
idolorum veſtrorũ portabitis: & ſcietis quia
ego Dominus Deus.

CAP. XXIIII.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me in
A anno nono, in menſe decimo, decima
2 die menſis, dicens: * Fili hominis ſcribe tibi
nomen diei huius, in qua confirmatus eſt rex
3 Babylonis aduerſum Ieruſalem hodie. * Et
dices per prouerbium ad domum irritatri-
cem parabolam, & loqueris ad eos: Hæc di-
cit Dominus Deus: Pone ollam; pone,
4 inquam, & mitte in eam aquam. * Con-
gere fruſta eius in eam, omnem partem bo-
nam, femur & armum, electa & oſſibus
5 plena. * Pinguiſſimum pecus aſſume, com-
B pone quoque ſtrues oſſium ſub ea: efferbuit
coctio eius, & diſcocta ſunt oſſa illius in me
6 dio eius. * Propterea hæc dicit Dominus
Deus: Væ ciuitati ſanguinum, ollæ, cuius
rubigo in ea eſt, & rubigo eius non exiuit de
ea: per partes & per partes ſuas eijce eam,
7 non cecidit ſuper eam ſors. * Sanguis e-
nim eius in medio eius eſt, ſuper limpidiſſi-
mam petram effudit illum: non effudit il-
lum ſuper terram vt poſſit operiri puluere.
8 * Vt ſuperinducerem indignationem meam,
C & vindictam vlciſcerer: dedi ſanguinem eius
ſuper petram limpidiſſimam ne operiretur.
9 * Propterea hæc dicit Dominus Deus: " Væ • Nah.3.a.1 Hab.2.c.12
ciuitati ſanguinum, cuius ego grandem fa-
10 ciam pyram. * Congere oſſa, quæ igne ſuc-
cendam: conſumentur carnes, & coquetur
11 vniuerſa compoſitio, & oſſa tabeſcent. * Po-

ne

Digitized by Google

ne quoque eam ſuper prunas vacuā, vt inca
leſcat, & liqueſiat æs eius: & conſletur in me
dio eius inquinamentum eius, & conſuma-
tur rubigo eius: * multo labore ſudatum 12
eſt, & nō exiuit de ea nimia rubigo eius: ne-
que per ignem. * Immunditia tua execrabi- 13
lis: quia mundare te volui, & non es mun- D
data a ſordibus tuis: ſed nec mundaberis
prius, donec quieſcere faciam indignationē
meam in te. * Ego Dominus locutus ſum: 14
Veniet, & faciam: non tranſeam, nec par-
cam, nec placabor: iuxta vias tuas, & iuxta
adinuentiones tuas iudicabo te, dicit Domi
nus. * Et factum eſt verbum Domini ad me, 15
dicens: * Fili hominis, ecce ego tollo a te deſi 16
derabile oculorum tuorum in plaga: & non
planges, neque plorabis, neque fluent lacry-
mæ tuæ. * Ingemiſce tacens, mortuorum lu- 17
ctum non facies: corona tua circumligata ſit
tibi, & calceamenta tua erunt in pedibus E
tuis, nec amictu ora velabis, nec cibos lugen
tium comedes. * Locutus ſum ergo ad popu 18
lum manè, & mortua eſt vxor mea veſpere,
feciq. manè ſicut præceperat mihi. * Et dixit 19
ad me populus: Quare non indicas nobis,
quid iſta ſignificent, quæ tu facis? * Et dixi 20
ad eos: Sermo Domini factus eſt ad me, di-
cens: * Loquere domui Iſrael: Hæc dicit Do- 21
minus Deus: Ecce ego polluam ſanctuarium
meum, ſuperbiam imperij veſtri, & deſidera F
bile oculorum veſtrorū, & ſuper quo pauet
anima veſtra: filij veſtri, & filiæ veſtræ, quas
reliquiſtis, gladio cadēt. * Et facietis ſicut fe 22
ci: Ora amictu non velabitis, & cibos lugen-
tium non comedetis. * Coronas habebitis in 23
capitibus veſtris, & calceamēta in pedibus:
non plangetis neq. flebitis, ſed tabeſcetis in
iniquitatibus veſtris, & vnuſquiſque gemet
ad fratrem ſuum. * Eritq. Ezechiel vobis in 24
portentum: iuxta omnia, quæ fecit, facietis G
cum venerit iſtud: & ſcietis quia ego Domi-
nus Deus. * Et tu fili hominis ecce in die, qua 25
tollam ab eis fortitudinem eorum, & gau-
dium dignitatis, & deſiderium oculorum eo
rum, ſuper quo requieſcunt animæ eorū, fi-
lios, & filias eorum: * In die illa cum venerit 26
fugiens ad te, vt annunciet tibi: * In die, 27
inquam, illa aperietur os tuum cum eo,
qui fugit: & loqueris, & non ſilebis vltra:
eriſque eis in portentum, & ſcietis quia ego
Dominus.

CAP. XXV.

ET factus eſt ſermo Domini ad me, di- 1
cens: * Fili hominis pone faciem tuam 2
contra filios Ammon, & prophetabis de eis: A
* Et dices filijs Ammon: Audite verbum Do 3
mini Dei: Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo
quòd dixiſti: Euge, euge ſuper ſanctuarium
meum, quia pollutum eſt: & ſuper terram
Iſrael, quoniam deſolata eſt: & ſuper domū
Iuda, quoniam ducti ſunt in captiuitatem:
4 * Idcirco ego tradam te filijs orientalibus in
hereditatem, & collocabunt caulas ſuas in
te, & ponent in te tentoria ſua: ipſi come-
5 dent fruges tuas: & ipſi bibēt lac tuum. * Da
B boq. Rabbath in habitaculum camelorum,
& filios Ammon in cubile pecorum: & ſcie-
6 tis quia ego Dominus. * Quia hæc dicit Do-
minus Deus: Pro eo quòd plauſiſti manu,
& percuſſiſti pede, & gauiſa es ex toto affe-
7 ctu ſuper terram Iſrael: * idcirco ecce ego ex
tendam manum meam ſuper te, & tradā te
in direptionem Gentium, & interficiam te
de populis, & perdā de terris, & conteram:
8 & ſcies quia ego Dominus. * Hæc dicit Do-
minus Deus: Pro eo quod dixerunt Moab,
& Seir: Ecce ſicut omnes Gentes, domus
9 Iuda: * idcirco ecce ego aperiam humerum
Moab de ciuitatibus, de ciuitatibus, inquā,
C eius, & de finibus eius inclitas terræ Bethie-
10 ſimoth, & Beelmeon, & Cariathaim, * filijs
oriētis cū filijs Ammō, & dabo eā in heredi-
tatē: vt nō ſit vltra memoria filiorū Ammō
11 in Gentibus. * Et in Moab faciam iudicia: &
12 ſcient quia ego Dñs. * Hæc dicit Dominus
Deus: Pro eo quod fecit Idumæa vltionem
vt ſe vindicaret de filijs Iuda, peccauitq. de-
13 linquens, & vindictam expetiuit de eis; * id-
circo hæc dicit Dominus Deus: Extendā ma
nū meam ſuper Idumæam, & auferam de ea
hominem, & iumentum, & faciam eam de-
ſertam ab Auſtro: & qui ſunt in Dedan, gla-
14 dio cadent. * Et dabo vltionem meam ſuper
Idumæam per manum populi mei Iſrael: &
facient in Edom iuxta iram meam, & furo-
D rem meum: & ſcient vindictam meam, di-
15 cit Dominus Deus. * Hæc dicit Dominus
Deus: Pro eo quod fecerunt Palæſthini vin-
dictā, & vlti ſe ſunt toto animo, interficien-
16 tes, & implentes inimicitias veteres: * pro-
pterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego
extendam manum meā ſuper Palæſthinos,
& interficiā interfectores, & perdā reliquias
17 maritimæ regionis: * faciamque in eis vltio-
nes magnas arguens in furore: & ſcient
quia ego Dominus, cum dedero vindictam
meam ſuper eos.

CAP. XXVI.

1 ET factum eſt in vndecimo anno, pri-
A ma menſis, factus eſt ſermo Domini
2 ad me, dicens: * Fili hominis, pro eo
quod dixit Tyrus de Ieruſalem: Euge con-
fractæ ſunt portæ populorum, conuerſa eſt
3 ad me: implebor, deſerta eſt. * Propterea hæc
dicit Dominus Deus: Ecce ego ſuper te Ty-
re, & aſcendere faciam ad te gentes multas,
4 ſicut aſcendit mare fluctuans. * Et diſſipa-
bunt muros Tyri, & deſtruent turres eius:
& radam puluerem eius de ea, & dabo eam
5 in limpidiſſimam petram. * Siccatio ſage-
narum

narum erit in medio maris, quia ego locutus
ſum, ait Dominus Deus: & erit in direptio-
nem Gentibus.* Filiæ quoque eius, quæ ſunt 6
in agro, gladio interficientur: & ſcient quia
ego Dominus. * Quia hæc dicit Dominus 7
Deus: Ecce ego adducam ad Tyrum Nabu-
chodonoſor regem Babylonis ab Aquilone
regem regũ, cum equis, & curribus, & equiti
bus, & cœtu, populoq. magno.* Filias tuas, 8
quæ ſunt in agro, gladio interficiet: & circũ B
dabit te munitionibus, & comportabit agge
rem in gyro: & eleuabit contra te clypeum.
* Et vineas, & arietes temperabit in muros 9
tuos, & turres tuas deſtruet in armatura ſua.
* Inundatione equorum eius operiet te pul 10
uis eorum: a ſonitu equitum, & rotarum,
& curruũ mouebũtur muri tui, cum ingreſ
ſus fuerit portas tuas quaſi per introitum vr
bis diſſipatæ.* Vngulis equorum ſuorũ con- 11
culcabit omnes plateas tuas: populum tuum
gladio cædet, & ſtatuæ tuæ nobiles in terrã
corruent. * Vaſtabunt opes tuas, diripient 12
negotiationes tuas: & deſtruẽt muros tuos,
& domos tuas præclaras ſubuertent: & la-
pides tuos, & ligna tua, & puluerem tuum in
medio aquarum ponent. * " Et quieſcere fa- 13
ciam multitudinem canticorum tuorum, & C
ſonitus cithararum tuarum nõ audietur am
plius.* Et dabo te in limpidiſſimam petram, 14
ſiccatio ſagenarum eris, nec ædificaberis vl-
tra: quia ego locutꝰ ſum, ait Dominus Deus.
* Hæc dicit Dominus Deus Tyro: Numquid 15
non a ſonitu ruinæ tuæ, & gemitu interfe-
ctorũ tuorũ cum occiſi fuerint, in medio tui
commouebuntur inſulæ? Et deſcendent de 16
ſedibus ſuis omnes principes maris: & aufe-
rẽt exuuias ſuas, & veſtimenta ſua varia abij
cient, & induentur ſtupore: in terra ſedebũt,
& attoniti ſuper repentino caſu tuo admira
buntur.* Et aſſumentes ſuper te lamentum, 17
dicent tibi: Quomodo periſti, quæ habitas in
mari, vrbs inclyta, quæ fuiſti fortis in mari
cum habitatoribus tuis, quos formidabant
vniuerſi?* Nunc ſtupebunt naues in die pa- 18
uoris tui: & turbabuntur inſulæ in mari, eo D
quòd nullus egrediatur ex te.* Quia hæc di 19
cit Dominus Deus: Cum dedero te vrbem de
ſolatam ſicut ciuitates, quæ non habitantur:
& adduxero ſuper te abyſſum, & operuerint
te aquæ multæ: * Et detraxero te cum his, qui 20
deſcendunt in lacum ad populum ſempiter
num, & collocauero te in terra nouiſſima ſi
cut ſolitudines veteres cum his, qui deducũ
tur in lacum, vt non habiteris: porro cum de
dero gloriam in terra viuentium, * in nihilũ 21
redigam te, & non eris, & requiſita non in-
ueneris vltra in ſempiternum, dicit Domi
nus Deus.

CAP. XXVII.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, di-
2 cens: * Tu ergo fili hominis aſſume ſu-
3 per Tyrum lamentum: * Et dices Tyro, quæ
A habitat in introitu maris, negotiationi po-
pulorũ ad inſulas multas: Hæc dicit Domi-
nus Deus: O Tyre, tu dixiſti: Perfecti deco-
4 ris ego ſum, * & in corde maris ſita. Finiti-
mi tui, qui te ædificauerunt, impleuerunt de
5 corem tuum: * abietibus de Sanir extruxe-
runt te cũ omnibus tabulatis maris: cedrum
de Libano tulerunt vt facerent tibi malum.
6 * Quercus de Baſan dolauerunt in remos
tuos: & tranſtra tua fecerunt tibi ex ebore
7 Indico, & prætoriola de inſulis Italiæ.* Byſ
B ſus varia de Ægypto texta eſt tibi in velum
vt poneretur in malo: hyacinthus, & purpu
ra de inſulis Eliſa facta ſunt operimẽtũ tuũ.
8 * Habitatores Sidonis, & Aradij fuerũt remi
ges tui: ſapiẽtes tui, Tyre, facti ſunt guberna
9 tores tui.* Senes Giblij, & prudẽtes eius ha
buerũt nautas ad miniſterium variæ ſupelle
ctilis tuæ: omnes naues maris, & nautæ ea-
10 rũ fuerũt in populo negotiationis tuæ.* Per
ſæ, & Lydij, & Lybies erãt in exercitu tuo
viri bellatores tui: clypeũ, & galeam ſuſpẽ-
11 derunt in te pro ornatu tuo.* Filij Aradij cũ
exercitu tuo erãt ſuper muros tuos in circui
tu: ſed & Pigmæi, qui erant in turribus tuis,
pharetras ſuas ſuſpenderunt in muris tuis ꝑ
gyrum: ipſi compleuerunt pulchritudi-
12 nem tuam. * Carthaginenſes negotiatores
C tui, a multitudine cunctarum diuitiarum,
argento, ferro, ſtanno, plumboque re-
13 pleuerunt nundinas tuas. * Græcia, Thu-
bal, & Moſoch, ipſi inſtitores tui: manci-
pia, & vaſa ærea adduxerunt populo tuo.
14 * De domo Thogorma, equos, & equites,
15 & mulos adduxerunt ad forum tuũ. * Filij
Dedan negotiatores tui: inſulæ multæ nego
tiatio manus tuæ: dentes eburneos, & he-
16 beninos commutauerunt in pretio tuo.* Sy
rus negotiator tuus propter multitudinem
operum tuorum, gemmam, & purpurã, &
ſcutulata, & byſſum, & ſericũ, & chodchod
17 propoſuerũt in mercatu tuo: * Iuda & terra
D Iſrael ipſi inſtitores tui in frumento primo,
balſamum, & mel, & oleum, & reſinam
18 propoſuerunt in nundinis tuis. * Dama-
ſcenus negotiator tuus in multitudine ope
rum tuorum, in multitudine diuerſarum
opũ, in vino pingui, in lanis coloris optimi.
19 * Dan, & Græcia, & Moſel in nundinis tuis
propoſuerũt ferrum fabrefactum: ſtacte, &
20 calamus in negotiatione tua.* Dedan inſtito
21 res tui in tapetibus ad ſedendum. * Arabia,
& vniuerſi principes Cedar, ipſi negotia-
tores manus tuæ: cum agnis, & arietibus,
& hœdis venerunt ad te negotiatores tui.

* Vêditores Saba, & Reema, ipſi negotiato 22
res tui:cum vniuerſis primis aromatibus, & E
lapide pretioſo, & auro, quod propoſuerũt
in mercatu tuo. * Haran, & Chene, & Eden 23
negotiatores tui : Saba, Aſſur, & Chelmad
vêditores tui. ipſi negotiatores tui multifa 24
riam inuolucris hyacinthi, & polymitorũ,
gazarumque pretioſarum, quæ obuolutæ, &
aſtrictæ erant funibus: cedros quoque habe
bant in negotiationibus tuis. * Naues maris, 25
princ pes tui in negotiatione tua: & repleta
es, & glorificata nimis in corde maris. In 26
aquis multis adduxerant te remiges tui : vẽ
tus auſter contriuit te in corde maris. * Diui 27
tiæ tuæ, & theſauri tui, & multiplex inſtru- F
mentum tuum, nautæ tui & gubernatores
tui, qui tenebant ſupellectilem tuam, & po-
pulo tuo præerant : viri quoque bellato es
tui, qui erant in te cum vniuerſa multitudi-
ne tua, quæ eſt in medio tui:cadent in corde
maris in die ruinæ tuæ. * A ſonitu clamoris 28
gubernatorum tuorum conturbabũtur claſ
ſes: * Et deſcendent de nauibus ſuis omnes, 29
qui tenebant remum:nautæ, & vniuerſi gu-
bernatores maris in terra ſtabunt: * & eiula- 30
bunt ſuper te voce magna, & clamabunt a-
mare: & ſuperiacient puluerẽ capitib. ſuis,
& cinere conſpergentur. * Et radẽt ſuper te 31
caluitium, & accingentur cilicijs: & plora-
bũt te in amaritudine animæ ploratu ama-
riſſimo. * Et aſſument ſuper te carmen lugu- 32
bre, & plangent te:Quæ eſt vt Tyrus, quæ G
obmutuit in medio maris? * Quæ in exitu ne 33
gotiationum tuarum de mari impleſti popu
los multos:in multitudine diuitiarum tuarũ
& populorum tuorum ditaſti reges terræ.
* Nunc contrita es a mari, in profundis a- 34
quarum opes tuæ, & omnis multitudo tua,
quæ erat in medio tui, ceciderunt. * Vniuerſi 35
habitatores inſularum obſtupuerunt ſuper
te:& reges earum omnes tẽpeſtate perculſi
mutauerunt vultus. * Negotiatores populo 36
rum ſibilauerunt ſuper te:ad nihilum dedu-
cta es, & non eris vſque in perpetuum.

CAP. XXVIII.

ET factus eſt ſermo Domini ad me, di- 1
cens: * Fili hominis, dic principi Tyri: 2
Hæc dicit Dominus Deus: Eo quòd eleuatũ A
eſt cor tuum, & dixiſti:Deus ego ſum, & in
cathedra Dei ſedi in corde maris : cũ ſis ho-
mo, & non Deus, & dediſti cor tuum quaſi
cor Dei. * Ecce ſapientior es tu Daniele: om 3
ne ſecretum non eſt abſconditum a te. * In ſa 4
pientia & prudẽtia tua feciſti tibi fortitudi
nem:& acquiſiſti aurum:& argentum in the
ſauris tuis. * In multitudine ſapiẽtiæ tuæ, & 5
in negotiatione tua multiplicaſti tibi forti- B
tudinẽ:& eleuatum eſt cor tuum in robore
tuo. * Propterea hæc dicit Dominus Deus : 6
Eo quòd eleuatum eſt cor tuum quaſi cor
7 Dei: * idcirco ecce ego adducam ſuper te
alienos robuſtiſſimos Gentium:& nudabunt
gladios ſuos ſuper pulchritudinem ſapiẽtiæ
8 tuæ, & polluent decorem tuum. * Interfi-
cient, & detrahẽt te: & morieris in interitu
9 occiſorum in corde maris. * Numquid di-
cens loqueris:Deus ego ſum, coram inter-
ficientibus te:cum ſis homo, & non Deus, in
10 manu occidentium te? * Morte incircumci-
C ſorum morieris in manu alienorum : quia
11 ego locutus ſum, ait Dominus Deus. * Et fa
ctus eſt ſermo Domini ad me, dicens: Fili
hominis leua planctum ſuper regem Tyri:
12 * & dices ei:Hæc dicit Dominus Deus: Tu
ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia,
13 & perfectus decore, * in delicijs paradiſi Dei
fuiſti: omnis lapis pretioſus operimentum
tuum: ſardius, topazius, & iaſpis, chryſoli-
D thus, & onyx, & berillus, ſapphirus, & car-
bunculus, & ſmaragdus:aurum opus deco-
ris tui:& foramina tua in die, qua conditus
14 es, præparata ſunt. * Tu cherub extentus,
& protegens, & poſui te in monte ſancto
Dei, in meo lapidum ignitorum ambula-
15 ſti. * Perfectus in vijs tuis a die conditionis
16 tuæ, donec inuenta eſt iniquitas in te. * In
multitudine negotiationis tuæ repleta ſunt
interiora tua iniquitate, & peccaſti:& eieci
te de monte Dei, & perdidi te o cherub pro
17 tegens, de medio lapidum ignitorum. * Et
eleuatum eſt cor tuum in decore tuo: perdi
E diſti ſapientiam tuam in decore tuo, in ter-
ram proieci te:ante faciem regum dedi te
18 vt cernerent te. * In multitudine iniquita-
tũ tuarum, & iniquitate negotiationis tuæ
polluiſti ſanctificationem tuam : producam
ergo ignem de medio tui, qui comedat te, &
dabo te in cinerem ſuper terram in conſpe-
19 ctu omnium videntium te. * Omnes, qui
viderint te in Gentibus, obſtupeſcent ſuper
te: nihili factus es, & non eris in perpetuũ.
20 * Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
21 * Fili hominis pone faciem tuam contra Si
22 donẽ: & prophetabis de ea, * & dices: Hæc
F dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te Sidon,
& glorificabor in medio tui: & ſcient quia
ego Dominus, cum fecero in ea iudicia, &
23 ſanctificatus fuero in ea. * Et immittam ei
peſtilentiam, & ſanguinem in plateis eius:
& corruent interfecti in medio eius gladio
per circuitum:& ſcient quia ego Dominus.
24 * Et non erit vltra domui Iſrael offendicu-
lum amaritudinis, & ſpina dolorem inferens
vndique per circuitum eorum, qui aduerſan
tur eis:& ſcient quia ego Dominus Deus.
25 * Hæc dicit Dominus Deus: Quando con-
G gregauero domum Iſrael de populis, in qui
bus diſperſi ſunt, ſanctificabor in eis coram
Gẽtibus:& habitabunt in terra ſua, quã de-
26 di ſeruo meo Iacob. * Et habitabunt in ea

ſecuri: & ædificabunt domos, & plantabunt
vineas, & habitabunt cõfidenter, cum fece-
ro iudicia in omnibus, qui aduerſantur eis
per circuitum: & ſciẽt quia ego Dominus
Deus eorum.

CAP. XXIX.

IN anno decimo, decimo menſe, vndecima 1
die menſis, factum eſt verbum Domini A
ad me, dicens: * Fili hominis pone faciẽ tuã 2
cõtra Pharaonem regẽ Ægypti, & prophe-
tabis de eo, & de Ægypto vniuerſa: *Loque- 3
re, & dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ec-
ce ego ad te Pharao rex Ægypti, draco ma-
gne, qui cubas in medio fluminum tuorum,
& dicis: Meus eſt fluuius, & ego feci memet-
ipſum. * Et ponam frænum in maxillis tuis: 4
& agglutinabo piſces fluminum tuorũ ſqua
mis tuis: & extraham te de medio fluminũ
tuorum, & vniuerſi piſces tui ſquamis tuis
adhærebunt.* Et proijciam te in deſertum, 5
& omnes piſces fluminis tui: ſuper faciem B
terræ cades, nõ colligeris, neq. congregabe
ris: beſtijs terrę, & volatilibus cęli dedi te ad
deuorandum: *Et ſcient omnes habitatores 6
Ægypti quia ego Dominus: * pro eo quòd
fuiſti baculus arũdineus domui Iſrael.*Quã 7
do apprehenderunt te manu, & confractus
es, & laceraſti oẽm humerum eorum: & in-
nitẽtibus eis ſuper te, comminutus es, & diſ
ſoluiſti omnes renes eorum.*Propterea hæc 8
dicit Dominus Deus: Ecce ego adducã ſuper
te gladium: & interficiam de te hominem,
& iumentum. * Et erit Terra Ægypti in de- 9
ſertum, & in ſolitudinem: & ſcient quia ego
Dominus: pro eo quòd dixeris: Fluuius
meus eſt, & ego feci eum. * Idcirco ecce 10
ego ad te, & ad flumina tua: daboq. Terram
Ægypti in ſolitudines, gladio diſſipatam, a
turre Syenes, vſque ad terminos Æthiopiæ.
*Non pertranſibit eam pes hominis, neque 11
pès iumenti gradietur in ea: & non habitabi C
tur quadraginta annis. * Daboq. Terram Æ- 12
gypti deſertam in medio terrarũ deſertarũ,
& ciuitates eius in medio vrbium ſubuerſa-
rum, & erunt deſolatę quadraginta annis: &
diſpergam Ægyptios in nationes, & ventila
bo eos in terras. * Quia hæc dicit Dominus 13
Deus: Poſt finem quadraginta annorum con
gregabo Ægyptum de populis, in quibus di
ſperſi fuerant.* Et reducam captiuitatẽ Æ- 14
gypti, & collocabo eos in terra Phathures,
in terra natiuitatis ſuæ: & erũt ibi in regnũ
humile: * inter cetera regna erit humillima, 15
& nõ eleuabitur vltra ſuper nationes, & im
minuã eos ne imperent Gentibus.*Neq. erũt 16
vltra domui Iſrael in confidẽtia, docẽtes ini D
quitatẽ, vt fugiant, & ſequantur eos: & ſciẽt
quia ego Dñs Deus.* Et factum eſt in vigeſi- 17
mo & ſeptimo anno, in primo, in vna men-
ſis: factum eſt verbum Domini ad me, dicẽs
18 *Fili hominis Nabuchodonoſor rex Babylo
nis ſeruire fecit exercitum ſuũ ſeruitute ma
gna aduerſus Tyrum: omne caput decalua-
tum, & omnis humerus depilatus eſt: & mer
ces non eſt reddita ei, neque exercitui eius
de Tyro pro ſeruitute, qua ſeruiuit mihi ad-
19 uerſus eam. *Propterea hæc dicit Dominus
Deus: Ecce ego dabo Nabuchodonoſor re-
gem Babylonis in Terra Ægypti: & acci-
piet multitudinem eius, & deprædabit ma-
nubias eius, & diripiet ſpolia eius: & erit
20 merces exercitui illius, * & operi, quo ſer-
uiuit aduerſus eam: dedi ei Terram Ægypti,
pro eo quòd laborauerit mihi, ait Dominus
21 Deus. * In die illo pullulabit cornu domui
Iſrael, & tibi dabo apertum os in medio eo-
rum: & ſcient quia ego Dominus.

CAP. XXX.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me,
2 dicens: * Fili hominis propheta, & dic:
A Hæc dicit Dominus Deus: Vlulate, væ, vę
3 diei: * quia iuxta eſt dies, & appropinquat
dies Domini: dies nubis, tempus Gentium e-
4 rit. * Et veniet gladius in Ægyptum: &
erit pauor in Æthiopia, cum ceciderint vul-
nerati in Ægypto, & ablata fuerit multitu-
do illius, & deſtructa fundamenta eius.
5 * Æthiopia, & Libya, & Lydi, & omne re-
liquum vulgus, & Chub, & filij terræ fœde-
6 ris, cum eis gladio cadent. * Hæc dicit Domi
nus Deus: Et corruent fulciẽtes Ægyptum,
B & deſtruetur ſuperbia imperij eius: a turre
Syenes gladio cadent in ea, ait Dominus
7 Deus exercituum. * & diſſipabuntur in me-
dio terrarum deſolatarum, & vrbes eius in
8 medio ciuitatum deſertarũ erunt. * Et ſcient
quia ego Dñs: cum dedero ignem in Ægy-
pto, & attriti fuerint omnes auxiliatores
9 eius. * In die illa egredientur nuncij a fa-
cie mea in trieribus ad conterendam Æthio
piæ confidentiam, & erit pauor in eis in
die Ægypti, quia abſque dubio veniet.
10 * Hæc dicit Dominus Deus: ceſſare fa-
C ciam multitudinem Ægypti in manu Nabu-
11 chodonoſor regis Babylonis. * Ipſe & po-
pulus eius cum eo fortiſſimi Gentium addu-
centur ad diſperdendam terram: & euagina
bunt gladios ſuos ſuper Ægyptum: & imple
12 bunt terram interfectis. * Et faciam alueos
fluminum aridos, & tradam terrã in manus
peſſimorum: & diſſipabo terram, & plenitu
dinem eius manu alienorum, ego Dominus
13 locutus ſum. * * Hæc dicit Dominus Deus: *Zac.13.a.2
D Et diſperdã ſimulachra, & ceſſare faciã ido-
la de Memphis: & dux de Terra Ægypti nõ
erit amplius: & dabo terrorem in Terra Æ-
14 gypti. * Et diſperdam terram Phathures, &
dabo ignem in Taphnis, & faciam iudicia in

Alexandria. * Et effundam indignationem 15
meam ſuper Peluſium robur Aegypti, & in
terficiam multitudinem Alexandriæ,* & da 16
bo ignem ī Aegypto: quaſi parturiens dole
bit Peluſium, & Alexandria erit diſſipata, &
in Memphis anguſtiæ quotidianæ.* Iuuenes 17
Heliopoleos, & Bubaſti gladio cadent, & ip E
ſæ captiuæ ducentur.* Et in Taphnis nigre- 18
ſcet dies, cū cōtriuero ibi ſceptra Aegypti,
& defecerit in ea ſuperbia potentiæ eius: ip
ſam nubes operiet, filiæ autem eius in capti
uitatē ducentur. * Et iudicia faciam ī Aegy 19
pto: & ſcient quia ego Dominus. * Et fa- 20
ctum eſt in vndecimo anno, in primo men
ſe, in ſeptima menſis, factum eſt verbum
Domini ad me, dicens: *Fili hominis bra- 21
chium Pharaonis regis Aegypti cófregi: & F
ecce nō eſt obuolutū vt reſtitueretur ei ſa
nitas, vt ligaretur pannis, & faſciaretur lin
teolis, vt recepto robore poſſet tenere gla
diū.*Propterea hæc dicit Dn̄s Deus: Ecce 22
ego ad Pharaonem regē Aegypti, & cōmi-
nuam brachium eius forte, ſed confractū:
& deijciam gladium de manu eius: * & di- 23
ſpergam Aegyptum in Gentibus, & ventila
bo eos ī terris.*Et cōfortabo brachia regis 24
Babylonis, daboq. gladium meum in manu G
eius: & confringam brachia Pharaonis, &
gemēt gemitibus īterfecti coram facie eiꝰ.
*Et cófortabo brachia regis Babylonis, & 25
brachia Pharaonis concident: & ſcient quia
ego Dominus, cum dedero gladium meum
in manu regis Babylonis, & extenderit eū
ſuper Terrā Aegypti.* Et diſpergam Aegy 26
ptum in nationes, & ventilabo eos ī terras,
& ſcient quia ego Dominus.

CAP. XXXI.

ET factum eſt in anno vndecimo, tertio 1
menſe, vna menſis, factum eſt verbum A
Domini ad me, dicēs:* Fili hominis dic Pha 2
raoni regi Aegypti, & populo eiꝰ: Cui ſimi
lis factus es ī magnitudine tua?* Ecce Aſſur 3
quaſi cedrus in Libano, pulcher ramis, &
frōdibus nemoroſus, excelſuſq. altitudine,
& inter cōdēſas frondes eleuatū eſt cacumē
eius.* Aquæ nutrierunt illum, abyſſus exal 4
tauit illum: flumina eius manabant in circui
tu radicum eius, & riuos ſuos emiſit ad vni
uerſa ligna regionis.*Propterea eleuata eſt 5
altitudo eius ſuper omnia ligna regionis: & B
multiplicata ſunt arbuſta eius, & eleuati ſūt
rami eius præ aquis multis.* Cumq. exten- 6
diſſet vmbram ſuam, in ramis eius fecerunt
nidos omnia volatilia cæli, & ſub frōdibus
eīus genuerūt omnes beſtiæ ſaltuum, & ſub
vmbraculo illius habitabat cœtus Gētium
plurimarū.*Eratq. pulcherrimus ī magnitu 7
dine ſua, & in dilatatione arbuſtorū ſuorū:
erat enī radix illius iuxta aquas multas.*Ce 8
C dri nō fuerunt altiores illo in paradiſo Dei,
abietes non adæquauerunt ſummitatē eius,
& platani non fuerunt æquæ frondib. illius:
omne lignum paradiſi Dei nō eſt aſſimilatū
9 illi, & pulchritudini eius.*Quoniam ſpecio
ſum feci eum, & multis, condenſiſq. frondi-
bus: & æmulata ſunt eum omnia ligna volu-
10 ptatis, quæ erant in paradiſo Dei.* Propte-
D rea hęc dicit Dominus Deus: Pro eo quod ſu
blimatus eſt in altitudine, & dedit ſummita-
tem ſuam virentem atque condenſam, & ele
11 uatum eſt cor eius in altitudine ſua:*Tradi-
di eum in manu fortiſſimi Gentium, faciens
faciet ei: iuxta impietatem eius eieci eum.
12 * Et ſuccident eum alieni, & crudeliſſimi na
tionum, & proijcient eum ſuper montes, &
in cunctis conuallibus corruent rami eius,
& confringentur arbuſta eius in vniuerſis
rupibus terræ: & recedent de vmbraculo
eius omnes populi terræ, & relinquent eū.
13 * In ruina eius habitauerunt omnia vola-
E tilia cæli, & in ramis eius fuerunt vniuerſæ
14 beſtiæ regionis. * Quam ob rem non ele-
uabunt in altitudine ſua omnia ligna aqua-
rum, nec ponent ſublimatem ſuam inter ne
moroſa atque frondoſa, nec ſtabunt in ſu-
blimitate ſua omnia, quæ irrigantur aquis:
quia omnes traditi ſunt in mortem ad ter-
ram vltimam in medio filiorum hominum
15 ad eos, qui deſcendunt in lacum. * Hæc di-
F cit Dominus Deus: In die quando deſcen-
dit ad inferos, induxi luctum, operui eum
abyſſo: & prohibui flumina eius, & coer-
cui aquas multas: contriſtatus eſt ſuper eum
Libanus, & omnia ligna agri concuſſa ſunt.
16 * A ſonitu ruinæ eius commoui Gentes, cū
deducerem eum ad infernum cum his, qui
deſcendebant in lacum: & conſolata ſunt in
terra infima omnia ligna voluptatis egre-
gia, atq. præclara in Libano, vniuerſa quę ir
17 rigabantur aquis. * Nam & ipſi cum eo de-
G ſcendent in infernum ad interfectos gladio:
& brachium vniuſcuiuſque ſedebit ſub vm-
18 braculo eius in medio nationum.* Cui aſſi-
milatus es o inclyte atque ſublimis inter li-
gna voluptatis? Ecce deductus es cum lignis
voluptatis ad terram vltimam: in medio in-
circumciſorum dormies, cum eis, qui inter
fecti ſunt gladio, ipſe eſt Pharao, & omnis
multitudo eius, dicit Dominus Deus.

CAP. XXXII.

1 ET factum eſt, duodecimo anno, in men-
A ſe duodecimo, in vna menſis, factum eſt
2 verbum Domini ad me, dicens: * Fili homi-
nis aſſume lamentum ſuper Pharaonem re-
gem Ægypti, & dices ad eum: Leoni Gen-
tiū aſſimilatus es, & draconi, qui eſt ī mari:
& ventilabas cornu in fluminibus tuis, &
conturbabas aquas pedibus tuis; & concul

cabas

tabas flumina earum. * Propterea hæc di- 3
12.d.13. cit Dominus Deus: "Expandam ſuper te
E.22. rete meum in multitudine populorum mul
torum,& extraham te in ſagena mea. * Et 4
proijciam te in terrã, ſuper faciẽ agri abij-
ciam te:& habitare faciã ſuper te omnia vo
latilia cœli,& ſaturabo de te beſtias vniuer
ſæ terræ. * Et dabo carnes tuas ſuper mon- 5
tes,& implebo colles tuos ſanie tua. * Et ir 6
rigabo terram fœtore ſanguinis tui ſuper B
3.b.10. montes, & valles implebuntur ex te. * "Et 7
2.10.& operiam,cum extinctus fueris, cælum, &
4.c.29. nigreſcere faciam ſtellas eius; ſolem nube
tegam,& luna non dabit lumen ſuũ.* Om- 8
nia luminaria cæli mœrere faciã ſuper te:
& dabo tenebras ſuper terram tuam, dicit
Dominus Deus, cum ceciderint vulnerati
tui in medio terræ,ait Dominus Deus. * Et 9
irritabo cor populorum multorum cum in
duxero contritionem tuã in Gẽtibus ſuper
terras,quas neſcis. * Et ſtupeſcere faciam ſu 10
per te populos multos:& reges eorũ horro
re nimio formidabunt ſuper te,cum volare
cœperit gladius meus ſuper facies eorũ:&
obſtupeſcent repente ſinguli pro anima ſua
in die ruinæ tuæ. * Quia hæc dicit Dominus 11
Deus: Gladius regis Babylonis veniet tibi,
* in gladijs fortium deijciam multitudinem 12
tuam:inexpugnabiles omnes Gentes hæ: & C
vaſtabunt ſuperbiã Ægypti, & diſſipabitur
multitudo eius. * Et perdam omnia iumenta 13
eius, quæ erant ſuper aquas plurimas:& nõ
conturbabit eas pes hominis vltra, neque
vngula iumẽtorum turbabit eas. * Tunc pu 14
riſſimas reddã aquas eorum,& flumina eo-
rum quaſi oleũ adducam,ait Dominus Deꝰ:
* Cum dedero Terram Ægypti deſolatam: 15
deſeretur autẽ terra a plenitudine ſua, quã
do percuſſero omnes habitatores eius: &
ſcient quia ego Dominus. * Planctus eſt, & 16
plangent eum:filij Gentium plangent eum: D
ſuper Ægyptum, & ſuper multitudinem e-
ius plangent eum, ait Dominus Deus. * Et 17
factum eſt in duodecimo anno,in quintade
cima mẽſis, factum eſt verbum Domini ad
me,dicens:* Fili hominis cane lugubre ſu- 18
per multitudinem Ægypti: & detrahe eam
ipſam,& filias Gentium robuſtarum ad ter
ram vltimam cum his, qui deſcendunt in la
cum. * Quo pulchrior es?deſcende,& dor- 19
mi cum incircũciſis. * In medio interfecto 20
rum gladio cadẽt:gladius datus eſt,attraxe
runt eam,& omnes populus eius. * Loquen 21
tur ei potẽtiſſimi robuſtorum de medio in-
ferni,qui cum auxiliatoribus eius deſcende
rũt, & dormierũt incircũciſi,interfecti gla
dio. * Ibi Aſſur, & omnis multitudo eius:in 22
circuitu illius ſepulchra eius:omnes interfe E
cti,& qui ceciderunt gladio. * Quorum data 23
ſunt ſepulchra in nouiſſimis laci: & facta eſt
multitudo eius per gyrũ ſepulchri eius: vni
uerſi ĩterfecti,cadẽteſq.gladio,qui dederãt
quondam formidinem in terra viuentium.
24 * Ibi Ælam, & omnis multitudo eiꝰ per gy
rum ſepulchri ſui.omnes hi interfecti,ruen
teſq.gladio; qui deſcenderunt incircumciſi
ad terram vltimam: qui poſuerunt terrorẽ
ſuum in terra viuentium, & portauerunt
ignominiam ſuam cum his,qui deſcendunt
25 in lacum. * In medio interfectorum poſue-
rũt cubile eius in vniuerſis populis eius: in
F circuitu eius ſepulchrum illius: omnes hi in
circumciſi,iterfectiq.gladio. dederũt enim
terrorem ſuum in terra viuentiũ,& porta-
uerunt ignominiam ſuam cum his,qui de-
ſcendunt in lacum: in medio interfecto-
26 rum poſiti ſunt. * Ibi Moſoch,& Thubal,&
omnis multitudo eius:in circuitu eius ſepul
chra illius.omnes hi incircumciſi, interfe-
ctiq.& cadentes gladio:quia dederũt formi
27 dinem ſuam in terra viuentium. * Et nõ dor
mient cum fortibus, cadẽtibuſq. & incircũ
ciſis,qui deſcenderunt ad infernum cum ar
mis ſuis, & poſuerunt gladios ſuos ſub ca-
pitibus ſuis, & fuerunt iniquitates eorũ in
oſſibus eorum:quia terror fortium facti ſũt
28 in terra viuentium. * Et tu ergo in medio in
circumciſorum contereris,& dormies cum
29 interfectis gladio. * Ibi Idumæa, & reges e-
ius, & omnes duces eius, qui dati ſunt cum
G exercitu ſuo cum interfectis gladio: & qui
cum incircumciſis dormierunt,& cum his,
30 qui deſcendũt in lacum. * Ibi principes Aqui
lonis omnes,& vniuerſi venatores:ꝗ dedu-
cti ſunt cum interfectis,pauentes, & in ſua
fortitudine confuſi: qui dormierunt incir-
cumciſi cum interfectis gladio,& portaue-
runt confuſionem ſuam cum his,qui deſcen
31 dunt in lacum. * Vidit eos Pharao, & cõſola
tus eſt ſuꝑ vniuerſa multitudine ſua,quæ in
terfecta eſt gladio;Pharao, & omnis exerci
32 tus eius,ait Dominus Deus: * quia dedi terro
rem meum in terra viuẽtium,& dormiuit in
medio incircumciſorũ cum interfectis gla-
dio; Pharao & omnis multitudo eius; ait
Dominus Deus.

CAP. XXXIII.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, di
2 cens:* Fili hominis loquere ad filios po
A puli tui,& dices ad eos:Terra cum induxe-
ro ſuper eam gladiũ,& tulerit populus ter-
ræ virum vnum de nouiſſimis ſuis,& conſti
3 tuerit eum ſuper ſe ſpeculatorẽ: * & ille ui
derit gladium venientem ſuper terram, &
cecinerit buccina, & annũciauerit populo:
4 * Audiens autẽ,quiſquis ille eſt, ſonitũ buc
cinæ,& nõ ſe obſeruauerit, veneritq. gla-
diꝰ,et tulerit eũ:ſanguis ipſius ſuꝑ caput eiꝰ
5 erit. * Sonum buccinæ audiuit, & non ſe ob
ſeruauit, ſanguis eius in ipſo erit: ſi autem

ſe cuſtodierit,animã ſuam ſaluabit.* Quòd 6
ſi ſpeculator viderit gladium venientem, B
& non inſonuerit buccina:& populus ſe nõ
cuſtodierit, veneritq. gladius, & tulerit de
eis animam:ille quidẽ in iniquitate ſua ca-
ptus eſt,ſanguinem aũt eius de manu ſpecu
Sup.3.d.17. latoris requiram. " Et tu fili hominis, ſpe- 7
culatorem dedi te domui Iſrael: audiens er
go ex ore meo ſer nonem, annunciabis eis
ex me. * Si me dicente ad impium: Im- 8
pie,morte morieris: non fueris locutus vt
ſe cuſtodiat impius a via ſua: ipſe impius in
iniquitate ſua morietur,ſãguinem autem e-
ius de manu tua requiram. * Si autem annũ 9
ciante te ad impium vt a vijs ſuis conuerta
tur,non fuerit conuerſus a via ſua: ipſe in
iniquitate ſua morietur: porro tu animam
tuam liberaſti.* Tu ergo fili hominis dic ad 10
domum Iſrael: Sic locuti eſtis,dicentes: C
Iniquitates noſtræ, & peccata noſtra ſuper
nos ſunt,& in ipſis nos tabeſcimus: quomo
do ergo viuere poterimus? * " Dic ad eos: 11
*Sup.18.g.24. Viuo ego,dicit Dominus Deus: nolo mor-
tẽ impij,ſed vt cõuertatur impius a via ſua,
& viuat.Conuertimini, conuertimini a vijs
veſtris peſſimis: & quare moriemini do-
mus Iſrael?* Tu itaque fili hominis dic ad fi 12
lios populi tui:iuſtitia iuſti nõ liberabit eũ
in quacũque die peccauerit:& impietas im-
pij non nocebit ei, in quacumque die con-
uerſus fuerit ab impietate ſua: & iuſtus nõ
poterit viuere in iuſtitia ſua,in quacumque
die peccauerit. * Etiam ſi dixero iuſto quod 13
vita viuat, & confiſus in iuſtitia ſua fecerit
iniquitatem: omnes iuſtitiæ eius obliuioni
tradentur,& in iniquitate ſua, quam opera
tus eſt,in ipſa morietur. * Si autem dixero 14
impio:Morte morieris: & egerit pœniten-
tiam a peccato ſuo,feceritq.iudicium & iu- D
ſtitiam,*& pignus reſtituerit ille impius,ra 15
pinamq.reddiderit, in mandatis vitæ ambu
lauerit,nec fecerit quidquã iniuſtũ:vita vi-
uet,& non morietur. * Omnia peccata e- 16
ius,quæ peccauit,non imputabuntur ei: iu-
dicium,& iuſtitiam fecit,vita viuet.*Et di- 17
xerunt filij populi tui:Non eſt æqui ponde
ris via Domini, & ipſorum via iniuſta eſt.
*Cũ enim receſſerit iuſtus a iuſtitia ſua,fe- 18
ceritq. iniquitates,morietur in eis.*Et cum 19
receſſerit impius ab impietate ſua, feceritq.
iudiciũ,& iuſtitiam,viuet in eis. * " Et dici- 20
*Sup.18.g.25. tis:Non eſt recta via Domini. Vnumquem-
que iuxta vias ſuas iudicabo de vobis,dom⁹
Iſrael.*Et factũ eſt in duodecimo anno, in 21
decimo menſe,in quinta menſis tranſmigra
tionis noſtræ,venit ad me qui fugerat de Ie
ruſalem,dicens:Vaſtata eſt ciuitas. * Manus 22
autem Domini facta fuerat ad me veſpere, E
antequã veniret qui fugerat: aperuitque os
meũ donec veniret ad me mane, & aperto
ore meo nõ ſilui ampli⁹.* Et factũ eſt verbũ 23
24 Domini ad me,dicens:*Fili hominis,qui ha
bitant in ruinoſis his ſuper humũ Iſrael, lo-
quentes aiunt:Vnus erat Abraham, & here-
ditate poſſedit terram:nos autem multi ſu-
25 mus,nobis data eſt terra in poſſeſſionẽ.*Id
F circo dices ad eos:Hęc dicit Dominus Deus:
Qui in ſãguine comeditis,& oculos veſtros
leuatis ad immunditias veſtras, & ſangui-
nem funditis: numquid terram hereditate
26 poſſidebitis?*Stetiſtis in gladijs veſtris, fe-
ciſtis abominationes, & vnuſquiſque vxo-
rem proximi ſui polluit:& terram heredita
27 te poſſidebitis?* Hæc dices ad eos: Sic dicit
Dominus Deus:Viuo ego,quia qui in ruino-
ſis habitant,gladio cadent: & qui in agro
eſt,beſtijs tradetur ad deuorandum:qui aũt
in præſidijs,& ſpeluncis ſunt, peſte morien
28 tur.* Et dabo terram in ſolitudinem, & in
deſertũ,& deficiet ſuperba fortitudo eius:
& deſolabuntur montes Iſrael,eo quod nul
29 lus ſit qui per eos trãſeat.* Et ſcient qa ego
Dñs,cum dedero terram eorum deſolatam,
& deſertam propter vniuerſas abominatio-
30 nes ſuas,quas operati ſunt.* Et tu fili homi-
G nis:filij populi tui,qui loquuntur de te iux-
ta muros,& in oſtijs domorum,& dicunt v-
nus ad alterum,vir ad proximũ ſuum loquẽ
tes:Venite, & audiamus quis ſit ſermo egre-
31 diens a Domino. * Et veniunt ad te,quaſi ſi
ingrediatur populus,& ſedent coram te po
pulus meus:& audiunt ſermones tuos,& nõ
faciunt eos:quia in canticum oris ſui vertũt
illos,& auaritiam ſuam ſequitur cor eorũ.
32 * Et es eis quaſi carmen muſicum, quod ſua
ui,dulciq. ſono canitur:& audiũt verba tua,
33 & nõ faciunt ea.* Et cum venerit quod prę
dictum eſt(ecce enim venit) tunc ſciunt qđ
prophetes fuerit inter eos.

CAP. XXXIIII.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, di
2 cens:* Fili hominis propheta de paſto-
A ribus Iſrael:propheta, & dices paſtoribus:
Hæc dicit Dominus Deus: " Væ paſtoribus *Ie.23.a. Sup.13.
Iſrael,qui paſcebant ſemetipſos: nõne gre-
3 ges a paſtorib. paſcũtur?*Lac comedebatis,
& lanis operiebamini,& qđ craſſũ erat occi
debatis:gregem autem meum non paſceba-
4 tis. * Quod infirmum fuit nõ conſolidaſtis,
& quod ægrotum non ſanaſtis,quod confra
ctũ eſt nõ alligaſtis,& quod abiectũ eſt,non
reduxiſtis,& quod perierat nõ quæſiſtis:ſed
cum auſteritate imperabatis eis, & cum po
5 tentia.* Et diſperſæ ſunt oues meæ,eo quod
nõ eſſet paſtor:& factæ ſunt in deuorationẽ
6 omnium beſtiarũ agri, & diſperſæ ſunt. * Er
B rauerũt greges mei in cunctis montibus, &
in vniuerſo colle excelſo:& ſuper omnẽ fa
ciẽ terræ diſperſi ſũt greges mei,& nõ erat
qui requireret,non erat,inquam,qui requi-
reret.

ferent.*Propterea paſtores audite verbũ Do 7
mini: * Viuo ego, dicit Dominus Deus: quia 8
pro eo quòd facti sũt greges mei in rapinã,
& oues meæ in deuorationem omnium be-
ſtiarum agri, eo quòd non eſſet paſtor: neq.
enim quæſierũt paſtores mei gregem meũ,
ſed paſcebant paſtores ſemetipſos, & greges
meos non paſcebant: * propterea paſtores 9
audite verbum Domini: * Hæc dicit Domi- 10
nus Deus: Ecce ego ipſe ſuper paſtores requi C
ram gregem meum de manu eorum, & ceſ-
ſare faciam eos vt vltra nõ paſcant gregem,
nec paſcant amplius paſtores ſemetipſos: &
liberabo gregem meum de ore eorũ: & non
erit vltra eis in eſcam.*Quia hæc dicit Do- 11
minus Deus: Ecce ego ipſe requiram oues
meas, & viſitabo eas. * Sicut viſitat paſtor 12
gregem ſuum in die, quãdo fuerit in medio
ouium ſuarum diſſipatarum: ſic viſitabo o-
ues meas, & liberabo eas de omnibus locis,
in quibus diſperſæ fuerant in die nubis, &
caliginis.* Et educam eas de populis, & con 13
gregabo eas de terris, & inducã eas in terrã D
ſuam: & paſcam eas in montibus Iſrael, in ri
uis, & in cunctis ſedibus terræ. * In paſcuis 14
vberrimis paſcam eas, & in montibus excel
ſis Iſrael erunt paſcua earum: ibi requieſcẽt
in herbis virentibus, & in paſcuis pinguibus
paſcentur ſuper montes Iſrael.*Ego paſcam 15
oues meas, & ego eas accubare faciam, dicit
Dominus Deus. * Quod perierat requiram, 16
& quod abiectum erat reducam, & quod cõ
fractum fuerat alligabo, & quod infirmum
fuerat conſolidabo, & quod pingue & forte
cuſtodiam: & paſcam illas in iudicio. * Vos 17
autem greges mei, hæc dicit Domin⁹ Deus:
Ecce ego iudico inter pecus & pecus, arie-
tũ, & hircorũ. * Nonne ſatis vobis erat pa- 18
ſcua bona depaſci? inſuper & reliquias paſcua E
rũ veſtrarum conculcaſtis pedibus veſtris:
& cũ puriſſimã aquã biberetis, reliquã pedi
bus veſtris turbabatis.*Et oues meę his, quę 19
conculcata pedibus veſtris fuerant, paſcebã
tur: & quæ pedes veſtri turbauerant, hæc bi
bebãt.*Propterea hæc dicit Dominus Deus 20
ad vos: Ecce ego ipſe iudico inter pecus pin
gue, & macilentum: * pro eo quòd laterib. 21
& humeris impingebatis, & cornib. veſtris
vẽtilabatis omnia infirma pecora, donec di
ſpergerent̃ foras: * ſaluabo gregem meum, 22
& non erit vltra in rapinam, & iudicabo in-
ter pec⁹ & pecus.*" ET SVSCITABO SVPER 23
EAS PASTOREM VNVM, q̃ paſcat eas, ſeruũ F
meum Dauid: ipſe paſcet eas, & ipſe erit eis
in paſtorem. * Ego autem Dominus ero eis 24
in Deum: & ſeruus meus Dauid princeps in
medio eorum: ego Dominus locutus ſum.
*Et faciam cum eis pactum pacis, & ceſſare 25
faciam beſtias peſſimas de terra: & qui habi-
tant in deſerto, ſecuri dormient in ſaltibus.
*Et ponam eos in circuitu collis mei bene- 26
dictionem: & deducam imbrem in tempore
27 ſuo: pluuiæ benedictionis erunt.*Et dabit li
G gnum agri fructum ſuum, & terra dabit ger
men ſuum, & erunt in terra ſua abſq; timo-
re: & ſcient quia ego Dominus, cum contri-
uero catenas iugi eorũ, & eruero eos de ma
28 nu imperantium ſibi.* Et non erunt vltra
in rapinam in Gentibus, neque beſtiæ terræ
deuorabunt eos: ſed habitabunt confidẽter
29 abſque vllo terrore. * Et ſuſcitabo eis ger-
men nominatum: & non erunt vltra immi-
nuti fame in terra, neque portabunt vltra
30 opprobrium Gentium. * Et ſcient quia ego
Dominus Deus eorum cum eis, & ipſi popu
lus meus domus Iſrael: ait Dominus Deus.
31 * " Vos autem greges mei, greges paſcuæ
meæ homines eſtis: & ego Dominus Deus * Io.10.b.14.
veſter, dicit Dominus Deus.

CAP. XXXV.

1 ET fact⁹ eſt ſermo Domini ad me, dicẽs:
2 * Fili hominis, pone faciẽ tuam aduer-
A ſum mõtem Seir, & prophetabis de eo, & di
3 ces illi: * Hæc dicit Dominus Deus: Ecce e-
go ad te mons Seir, & extendam manum
meam ſuper te, & dabo te deſolatum atque
4 deſertũ. * Vrbes tuas demoliar, & tu deſer-
5 tus eris: & ſcies quia ego Dominus. * Eo
B quòd fueris inimicus ſempiternus, & con
cluſeris filios Iſrael in manus gladij in tem-
pore afflictionis eorum, in tempore iniqui-
6 tatis extremæ. * Propterea viuo ego, dicit
Dominus Deus: quoniam ſanguini tradã te,
& ſanguis te perſequetur: & cum ſanguinẽ
7 oderis, ſanguis perſequetur te. * Et dabo
montem Seir deſolatum atque deſertum: &
8 auferam de eo euntem, & redeuntẽ. *Et im
plebo montes eius occiſorum ſuorũ: in col-
libus tuis, & in vallibus tuis, atque in torren
9 tibus interfecti gladio cadent. * In ſolitudi-
C nes ſempiternas tradam te, & ciuitates tuæ
non habitabuntur: & ſcietis quia ego Dñs
10 Deus.*Eo ꝙ dixeris: Duæ gentes, & duæ ter
ræ meæ erunt, & hereditate poſſidebo eas:
11 cum Dominus eſſet ibi: * Propterea viuo
ego, dicit Dominus Deus, quia faciam iuxta
iram tuam, & ſecundum zelum tuum, quem
feciſti odio habens eos: & notus efficiar per
12 eos cum te iudicauero.* Et ſcies quia ego
D Dominus audiui vniuerſa opprobria tua, q̃
locutus es de montibus Iſrael, dicens: Deſer
13 ti, nobis ad deuorandum dati ſunt. * Et in-
ſurrexiſtis ſuper me ore veſtro, & deroga-
ſtis aduerſum me verba veſtra: ego audiui.
14 *Hæc dicit Dominus Deus: Lætante vniuer-
15 ſa terra, in ſolitudinem te redigam. * Sicuti
gauiſus es ſuper hereditatem domus Iſrael,
eo quòd fuerit diſſipata, ſic faciam tibi: diſſi
patus eris mons Seir, & Idumæa omnis: &
ſcient quia ego Dominus.

CAP. XXXVI.

a Sup. 6. a. 3.

TV autem fili hominis propheta ſuper 1
montes Iſrael, & dices: a Montes Iſrael A
audite verbum Domini: *Hæc dicit Domi- 2
nus Deus: Eo quòd dixerit inimicus de vo-
bis: Euge, altitudines ſempiternæ in heredi
tatem datæ ſunt nobis: *propterea vaticina 3
re, & dic: Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo
quòd deſolati eſtis, & conculcati per circui
tum, & facti in hereditatem reliquis Genti
bus, & aſcendiſtis ſuper labiũ linguæ, & op
probrium populi: * propterea mõtes Iſrael 4
audite verbũ Domini Dei: Hæc dicit Domi-
nus Deus mõtibus, & collibus, torrentibus,
vallibusq. & deſertis, parietinis, & vrbibus
derelictis, quę depopulatę ſunt, & ſubſanna
tæ a reliquis Gentibus per circuitum.* Pro 5
pterea hæc dicit Dominus Deus: Quoniam B
in igne zeli mei locutus ſum de reliquis Gẽ
tibus, & de Idumæa vniuerſa, quæ dederũt
terram meam ſibi in hereditatem cum gau
dio, & toto corde, & ex animo: & eiecerũt
eam vt vaſtarent: * idcirco vaticinare ſu- 6
per humum Iſrael, & dices mõtibus, & col
libus, iugis, & vallibus: Hæc dicit Domi-
nus Deus: Ecce ego in zelo meo, & ĩ furore
meo locutus ſum, eo quòd confuſionem
gentiũ ſuſtinueritis. *Idcirco hæc dicit Do- 7
minus Deus: Ego leuaui manum meam vt
Gentes, quæ in circuitu veſtro ſunt, ipſæ cõ
fuſionem ſuã portent. * Vos autem montes 8
Iſrael ramos veſtros germinetis, & fructum
veſtrum afferatis populo meo Iſrael: prope
enim eſt vt veniat: * Quia ecce ego ad vos, 9
& conuertar ad vos, & arabimini, & acci- C
pietis ſementem. * Et multiplicabo in vobis 10
homines, omnemq. domum Iſrael: & habi-
tabuntur ciuitates, & ruinoſa inſtaurabunt.
* Et replebo vos hominibus, & iumẽtis: & 11
multiplicabũtur, & creſcẽt: & habitare vos
faciam ſicut a principio, bonisque donabo
maioribus, quàm habuiſtis ab initio: & ſcie
tis quia ego Dominus. * Et adducam ſuper 12
vos homines populum meum Iſrael, & here
ditate poſſidebunt te: & eris eis in heredita
tem, & non addes vltra vt abſq. eis ſis. * Hęc 13
dicit Dominus Deus: Pro eò quòd dicunt
de vobis: Deuoratrix hominum es, & ſuffo-
cans gentem tuam: * Propterea homines 14
non comedes amplius, & gentem tuam non
necabis vltra, ait Dominus Deus: *Nec audi- 15
tam faciam in te amplius cõfuſionem Gen- D
tium, & opprobriũ populorum nequaquã
portabis, & gẽtẽ tuã non amittes amplius,
ait Dominus Deus.* Et factum eſt verbum 16
Domini ad me, dicens: * Fili hominis do- 17
mus Iſrael habitauerũt in humo ſua, & pol
luerunt eam in vijs ſuis, & in ſtudijs ſuis
iuxta immunditiam mẽſtruatæ facta eſt via
18 eorum coram me. * Et effudi indignationẽ
meam ſuper eos pro ſanguine, quem fude-
runt ſuper terram, & in idolis ſuis polluerũt
19 eam. * Et diſperſi eos in Gentes, & ventila-
ti ſunt in terras: iuxta vias eorum, & adin-
20 uentiones eorum iudicaui eos. * b Et ingreſ
ſi ſunt ad Gentes, ad quas introierunt, &
polluerunt nomen ſanctum meum, cum
diceretur de eis: Populus Domini iſte eſt, &
21 de terra eius egreſſi ſunt. * Et peperci nomi-
E ni ſancto meo, quod polluerat domus Iſrael
22 in Gentibus, ad quas ingreſſi ſunt. * Idcir-
co dices domui Iſrael: Hæc dicit Dominus
Deus: Non propter vos ego faciam, domus
Iſrael, ſed propter nomen ſanctum meum,
quod polluiſtis in Gẽtibus, ad quas intraſtis.
23 * Et ſanctificabo nomen meũ magnũ, quod
pollutum eſt inter Gentes, quod polluiſtis ĩ
medio earum: vt ſciant Gentes quia ego Do
minus, ait Dominus exercituum, cum ſancti
24 ficatus fuero in vobis coram eis. * Tollã quip
pe vos de Gentibus, & congregabo vos de
vniuerſis terris, & adducam vos in terrã ve-
25 ſtram. * Et effundam ſuper vos aquã mũdã,
& mundabimini ab omnibus inquinamen-
tis veſtris, & ab vniuerſis idolis veſtris mun
26 dabo vos. * c Et dabo vobis cor nouum, &
ſpiritum nouum ponam in medio veſtri:
& auferam cor lapideum de carne veſtra, &
27 dabo vobis cor carneum. * Et ſpiritum meũ
F ponam in medio veſtri: & faciam vt in præce-
ptis meis ambuletis, & iudicia mea cuſto-
28 diatis, & operemini. * Et habitabitis in terra,
quam dedi patribus veſtris: & eritis mihi in
29 populũ, & ego ero vobis in Deũ. * Et ſalua-
bo vos ex vniuerſis inquinamẽtis veſtris: &
vocabo frumentum, & multiplicabo illud,
30 & non imponam vobis famem. * Et multi-
plicabo fructũ ligni, & genimina agri, vt nõ
portetis vltra opprobrium famis in Genti-
31 bus. * Et recordabimini uiarũ veſtrarum peſ
ſimarum, ſtudiorumq. non bonorum: & di-
ſplicebunt vobis iniquitates veſtræ, & ſcele
32 ra veſtra. * Non propter vos ego faciam, ait
Dominus Deus, notum ſit vobis: confundi-
mini, & erubeſcite ſuper vijs veſtris, domus
33 Iſrael. * Hæc dicit Dominus Deus: In die,
qua mundauero vos ex omnibus iniquitati-
G bus veſtris, & inhabitari fecero vrbes, & in-
34 ſtaurauero ruinoſa, * & terra deſerta fuerit
exculta, quę quõdam erat deſolata in oculis
35 omnis viatoris, * dicent: Terra illa inculta, fa
cta eſt vt hortus voluptatis: & ciuitates de-
ſertæ, & deſtitutæ atq. ſuffoſſæ, munitæ ſede
36 runt. Et ſcient Gentes quæcumq. derelictæ
fuerint ĩ circuitu veſtro, quia ego Dñs ędifi-
caui diſſipata, plantauiq. inculta, ego Domi-
37 nus locutus ſim, & fecerim. * Hæc dicit Dñs
Deus: Adhuc in hoc inuenient me domus Iſ-
rael, vt faciam eis: Multiplicabo eos ſicut
38 gregem hominum, * vt gregem ſanctum,
vt gre-

vt gregem Ieruſalem in ſolénitatibus eius :
Sic erunt ciuitates deſertæ, plenæ gregibus
hominum:& ſcient quia ego Dominus.

CAP. XXXVII.

FActa eſt ſuper me manus Domini , & 1
eduxit me in ſpiritu Domini : & dimiſit A
me in medio campi,qui erat plenus oſſibus:
*Et circumduxit me per ea in gyro:erant au 2
tem multa valde ſuper faciem cāpi , ſiccaq.
vehementer . * Et dixit ad me : Fili homi- 3
nis putaſne viuent oſſa iſta ? Et dixi : Do-
mine Deus, tu noſti . * Et dixit ad me : Vati- 4
cinare de oſſibus iſtis : & dices eis : Oſſa ari-
da audite verbum Domini.*Hæc dicit Domi 5
nus Deus oſſibus his:Ecce ego intromittā in
vos ſpiritum,& viuetis.* Et dabo ſuper vos 6
neruos, & ſuccreſcere faciam ſuper vos car B
nes,& ſuperextendam in vobis cutem:& da
bo vobis ſpiritum, & viuetis,& ſcietis quia
ego Dominus.*Et prophetaui ſicut præcepe 7
rat mihi : factus eſt autem ſonitus, prophe-
tante me,& ecce commotio:& acceſſerunt
oſſa ad oſſa , vnūquodq.ad iuncturam ſuam.
* Et vidi,& ecce ſuper ea nerui,& carnes a- 8
ſcēderūt: & extenta eſt in eis cutis deſuper ,
& ſpiritum non habebant. * Et dixit ad me: 9
Vaticinare ad ſpiritum,vaticinare fili homi- C
nis,& dices ad ſpiritum: Hæc dicit Dominus
Deus: A quattuor ventis veni ſpiritus , &
inſuffla ſuper interfectos iſtos , & reuiui-
ſcāt.* Et prophetaui ſicut præceperat mihi: 10
& ingreſſus eſt in ea ſpiritus,& vixerunt: ſte
terūtq.ſuper pedes ſuos exercitus grādis ni-
mis valde . * Et dixit ad me : Fili hominis , 11
oſſa hæc vniuerſa , domus Iſrael eſt : ipſi di-
cunt: Aruerunt oſſa noſtra,& perijt ſpes no
ſtra, & abſciſſi ſumus.* Propterea vaticina- 12
re,& dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deꝰ:
Ecce ego aperiā tumulos veſtros , & educā
vos de ſepulchris veſtris populus meus: &
inducam vos in terrā Iſrael. * Et ſcietis quia 13
ego Dñs,cum aperuero ſepulchra veſtra,
& eduxero vos de tumulis veſtris popule
meus: * Et dedero ſpiritum meū in vobis,& 14
vixeritis, & requieſcere vos faciā ſuper hu-
mum veſtram : & ſcietis quia ego Dominus
locutus ſum,& feci, ait Dominus Deus. * Et 15
factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: * Et 16
tu fili hominis ſume tibi lignum vnum : &
ſcribe ſuper illud: Iudæ, & filiorum Iſrael
ſociorum eius:& tolle lignum alterum,&
ſcribe ſuper illud : Ioſeph ligno Ephraim , E
& cūctæ domui Iſrael , ſociorumque eius .
*Et adiunge illa,vnum ad alterum tibi in li- 17
gnum vnum : & erunt in vnionem in manu
tua . * Cum autem dixerint ad te filij popu- 18
li tui loquentes: Nōnc indicas nobis quid in
his tibi velis ? * loqueris ad eos : Hæc dicit 19
Dominus Deus : Ecce ego aſſumam lignum
Ioſeph , quod eſt in manu Ephraim , & tri-
bus Iſrael , quæ ſunt ei adiunctæ : & dabo
eas pariter cum ligno Iuda , & faciam eas
in lignum vnum: & erunt vnum in manu e-
20 ius. * Erunt autem ligna, ſuper quæ ſcripſe-
21 ris in manu tua , in oculis eorum . * Et di-
F ces ad eos : Hæc dicit Dominus Deus: Ecce
ego aſſumā filios Iſrael de medio nationū ,
ad quas abierūt : & congregabo eos vndiq.,
22 & adducam eos ad humum ſuam : * Et fa- * Io.10.b.16
ciam eos in gentem vnam in terra in monti-
bus Iſrael , & rex vnus erit omnibus impe-
rans:& non erunt vltra duæ gentes,nec diui
23 dentur amplius in duo regna. * Neque pol-
luentur vltra in idolis ſuis,& abominationi-
bus ſuis, & cunctis iniquitatibus ſuis: & ſal-
uos eos faciā de vniuerſis ſedibus,in quibus
peccauerunt,& emundabo eos: & erūt mihi
24 populus,& ego ero eis Deus. * Et ſeruus * Sup.34.f.23
G meus Dauid rex ſuper eos,& paſtor vnus e- Ioan.1.g.45
rit omnium eorum:in iudicijs meis ambula Iſa 40.c.11
bunt,& mandata mea cuſtodient,& facient Ier.23.a.5 Dan.9.g.24
25 ea. * Et habitabunt ſuper terram, quam de-
di ſeruo meo Iacob, in qua habitauerunt pa
tres veſtri : & habitabunt ſuper eam ipſi, &
filij eorum, & filij filiorum eorum, vſque in
ſempiternū : & Dauid ſeruus meus princeps
26 eorum in perpetuum . * Et percutiam illis * Io.12.e.34
fœdus pacis, pactum ſempiternū erit eis : & Pſ.109.b.4.&
fundabo eos, & multiplicabo , & dabo ſan- 106.a.2.
ctificationem meam in medio eorum in per
27 petuum. * Et erit tabernaculum meū in eis :
& ero eis Deus, & ipſi erunt mihi populus ,
28 *Et ſcient Gentes quia ego Dominus ſancti-
ficator Iſrael , cum fuerit ſanctificatio mea
in medio eorum in perpetuum .

CAP. XXXVIII.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, dicēs: Inf.39.a.1.
2 * Fili hominis pone faciem tuam con- Apoc.20.c.8.
A tra Gog,terrā Magog, principē capitis Mo
3 ſoch,& Thubal: & vaticinare de eo,*& dices
ad eum : Hæc dicit Dominus Deus : Ecce
ego ad te Gog principē capitis Moſoch &
4 Thubal , * & circumagam te , & ponam
frenum in maxillis tuis : & educam te , &
omnem exercitum tuum , equos & equites
veſtitos loricis vniuerſos, multitudinem ma
gnam , haſtam & clypeum arripientium &
5 gladium. * Perſæ, Æthiopes, & Libyes cum
B eis,omnes ſcutati,& galeati.*Gomer,& vni
6 uerſa agmina eius,domus Thogorma,latera
Aquilonis, & totum robur eius , populique
7 multi tecum.*Præpara,& inſtrue te, & oēm
multitudinē tuam,quæ coaceruata eſt ad te:
8 & eſto eis in præceptum. * Poſt dies multos
viſitaberis: in nouiſſimo annorū venies ad ter
rā,quæ reuerſa eſt a gladio,& cōgregata eſt
de populis multis ad montes Iſrael , qui fue-
rūt deſerti iugiter: hæc de populis educta ē,
& ha-

& habitabunt in ea cõfidenter vniuerſi.* A- 9
ſcendens autẽ quaſi tempeſtas venies,& qua C
ſi nubes,vt operias terrã tu, & omnia agmi
na tua,& populi multi tecũ.* Hæc dicit Do 10
minus Deus: In die illa aſcendent ſermones
ſuper cor tuum,& cogitabis cogitationem
peſſimam: * & dices: Aſcendam ad terram 11
abſque muro: Veniam ad quieſcentes,habi-
tantesq. ſecure: hi omnes habitant ſine mu-
ro,vectes,& portæ nõ ſunt eis.* Vt diripias 12
ſpolia,& inuadas prædam, vt inferas manũ D
tuã ſuper eos,qui deſerti fuerant,& poſtea
reſtituti,& ſuper populum,qui eſt cõgrega
tus ex Gẽtibus,qui poſſidere cœpit, & eſſe
habitator vmbilici terræ.* Saba,& Dedan, 13
& negociatores Tharſis,& oẽs leones eiꝰ di
cent tibi:Numquid ad ſumenda ſpolia tu ve
nis?ecce ad diripiendam prædam congrega
ſti multitudinem tuam,vt tollas argentũ,&
aurum,& auferas ſupellectilem, atque ſub-
ſtantiam, & diripias manubias infinitas.
* Propterea vaticinare fili hominis, & di- 14
ces ad Gog:Hæc dicit Dominus Deus: Nun E
quid non in die illo,cum habitauerit popu-
lus meus Iſrael confidenter,ſcies? * Et ve- 15
nies de loco tuo a lateribus Aquilonis tu &
populi multi tecum, aſcẽſores equorum vni
uerſi, cœtus magnus, & exercitus vehe-
mens.*Et aſcẽdes ſuper populũ meũ Iſrael 16
quaſi nubes, vt operias terrã.In nouiſſimis
diebus eris,& adducã te ſuper terram meã:
vt ſciant Gẽtes me,cum ſanctificatus fuero
in te in oculis eorũ,o Gog.* Hæc dicit Do 17
minus Deus:Tu ergo ille es,de quo locutus F
ſum in diebus antiquis in manu ſeruorum
meorũ prophetarũ Iſrael,qui prophetaue-
runt in diebus illorũ tẽporũ,vt adducerẽ te
ſuper eos.* Et erit in die illa,in die aduẽtus 18
Gog ſuper terrã Iſrael, ait Dominus Deus,
aſcendet indignatio mea in furore meo.*Et 19
in zelo meo,in igne iræ meæ locutus ſum.
Quia in die illa erit cõmotio magna ſuper
* Mat.24.c.29 Luc.21.c.26 terram Iſrael:*& " commouebuntur a fa- 20
cie mea piſces maris,& volucres cæli,& be
ſtiæ agri,& omne reptile, quod mouetur ſu
per humum,cunctiq.homines, qui ſunt ſu-
per faciem terræ:& ſubuertentur montes,
& cadent ſepes, & omnis murus corruet in
terram.*Et conuocabo aduerſus eum in cũ 21
ctis montibus meis gladium, ait Dominus G
Deus:gladius vniuſcuiuſque in fratrem ſuũ
dirigetur.*Et iudicabo eum peſte,& ſangui 22
ne & imbre vehementi, & lapidibus immẽ
ſis:ignem,& ſulphur pluam ſuper eum, &
ſuper exercitũ eius,& ſuper populos mul-
tos,qui ſunt cum eo.* Et magnificabor, & 23
ſanctificabor:& notus ero in oculis multa-
rum gentium,& ſcient quia ego Dominus.

CAP. XXXIX.

1 TV autem fili hominis vaticinare aduer
A ſum Gog, & dices: Hæc dicit Dominus
Deus:Ecce ego ſuper te Gog principẽ capi-
2 tis Moſoch & Tubal:* & circumagam te, &
educam te,& aſcendere te faciam de lateri-
bus Aquilonis:& adducam te ſuper montes
3 Iſrael.*Et percutiã arcũ tuũ in manu ſiniſtra
tua, & ſagittas tuas de manu dextera tua
4 deijciã. * Super montes Iſrael cades tu,&
oĩa agmina tua, & populi tui, qui ſunt te-
cum: feris, auibus, omnique volatili, & be-
5 ſtijs terræ dedi te ad deuorandum. * Super
faciem agri cades: quia ego locutus ſum,ait
6 Dominus Deus. * Et immittam ignem in
B Magog,& in his, qui habitant in inſulis con
7 fidenter: & ſcient quia ego Dominus. * Et
nomen ſanctum meum notum faciam in me
dio populi mei Iſrael,& non polluã nomen
ſanctum meũ amplius: & ſcient Gẽtes quia
8 ego Dominus ſanctus Iſrael.* Ecce venit,&
factũ eſt,ait Dominus Deus:hæc eſt dies,de
9 qua locutus ſum. *Et egredient̃ habitatores
de ciuitatibus Iſrael,& ſuccendent & com-
burent arma,clypeum, & haſtas, arcum, &
ſagittas, & baculos manuum, & contos: &
10 ſuccẽdent ea igni ſeptem annis. * Et nõ por
C tabunt ligna de regionibus, neque ſuccidẽt
de ſaltibus:quoniam arma ſuccendent igni,
& deprędabuntur eos,quibus prędę fuerãt,
& diripient vaſtatores ſuos, ait Dominus
11 Deus.* Et erit in die illa: dabo Gog locũ no
minatum ſepulchrum in Iſrael: vallem via-
torum ad Oriẽtem maris,quæ obſtupeſcere
faciet prætereuntes:& ſepelient ibi Gog,&
omnem multitudinẽ eius, & vocabitur val
12 lis multitudinis Gog. * Et ſepelient eos do-
mus Iſrael,vt mundent terram ſeptem men
13 ſibus. * Sepeliet autem eum omnis populus
terræ, & erit eis nominata dies, in qua glo-
14 rificatus ſum,ait Dominus Deus. * Et vi-
ros iugiter conſtituent luſtrantes terrã, qui
D ſepeliant, & requirant eos, qui remanſerãt
ſuper faciem terræ, vt emundent eam: poſt
menſes autem ſeptem quærere incipient.
15 * Et circuibunt peragrantes terram: cumq.
viderint os hominis, ſtatuent iuxta illud
titulum, donec ſepeliant illud pollinctores
16 in valle multitudinis Gog. * Nomen autem
17 ciuitatis Amona,& mundabũt terram. * Tu
ergo fili hominis,hæc dicit Dominus Deus:
Dic omni volucri,& vniuerſis auibus, cun-
E ctiſque beſtijs agri:Conuenite,properate,
concurrite vndique ad victimam meã, quã
ego immolo vobis, victimam grandem ſu-
per montes Iſrael: vt comedatis carnem, &
18 bibatis ſanguinem. * Carnes fortium co-
medetis,& ſanguinem principum terræ bi-
betis: arietum,& agnorum, & hircorum,
tauro-

taurorumque & altilium, & pinguium om-
niũ. * Et comedetis adipem in ſaturitatem, 19
& bibetis ſanguinem in ebrietatem, de victi
ma, quam ego immolabo vobis: * & ſatura- 20
bimini ſuper menſam meam de equo, & e-
quite forti, & de vniuerſis viris bellatoribus,
ait Dñs Deus. * Et ponam gloriam meam 21
in Gẽtibus: & videbunt omnes gentes iudi-
cium meum, quod fecerim; & manum meã,
quam poſuerim ſuper eos.* Et ſcient domus 22
Iſrael quia ego Dominus Deus eorum a die F
illa, & deinceps. * Et ſcient Gentes quoniam 23
in iniquitate ſua capta ſit domus Iſrael, eo
quòd dereliquerint me, & abſconderim fa-
ciem meam ab eis: & tradiderim eos in ma-
nus hoſtiũ, & ceciderint in gladio vniuerſi.
* Iuxta immunditiam eorum, & ſcelus feci 24
eis, & abſcondi faciem meam ab illis. * Pro- 25
pterea hæc dicit Dominus Deus: Nunc redu
cam captiuitatẽ Iacob, & miſerebor omnis
domus Iſrael: & aſſumam zelum pro nomi-
ne ſancto meo. * Et portabunt confuſionem 26
ſuam, & omnem præuaricationem, qua præ G
uaricati ſunt in me, cũ habitauerint in terra
ſua confidenter neminem formidantes: * & 27
reduxero eos de populis, & cõgregauero de
terris inimicorum ſuorum, & ſanctificatus
fuero in eis, in oculis gentium plurimarum.
* # Et ſciẽt quia ego Dominus Deus eorum, 28
eo quòd tranſtulerim eos in nationes; & cõ
gregauerim eos ſuper terram ſuam, & non
dereliquerim quemquam ex eis ibi.* Et non 29
abſcondam vltra faciem meã ab eis, eo quòd
effuderim ſpiritum meum ſuper omnem do
mum Iſrael, ait Dominus Deus.

CAP. XL.

IN vigeſimo quinto anno tranſmigratio- 1
nis noſtræ, in exordio anni, decima mẽſis, A
quartodecimo anno poſtquam percuſſa eſt
ciuitas: in ipſa hac die facta eſt ſuper me ma
nus Domini, & adduxit me illuc. * In viſio- 2
nibus Dei adduxit me in terram Iſrael, & di
miſit me ſuper montem excelſum nimis: ſu-
per quem erat quaſi ædificium ciuitatis ver
gentis ad Auſtrum.* Et introduxit me illuc: 3
& ecce vir, cuius erat ſpecies quaſi ſpecies
æris, & funiculus lineus in manu eius, & ca-
lamus menſuræ in manu eius: ſtabat autem
in porta.* Et locutus eſt ad me idem vir: Fili 4
hominis vide oculis tuís, & auribus tuis au-
di, & pone cor tuũ in omnia, quæ ego oſten-
dam tibi: quia vt oſtendantur tibi adductus
es huc: annuncia omnia, quæ tu vides, domui
Iſrael.* Et ecce murus forinſecus in circuitu 5
domus vndique, & in manu viri calamus mẽ
ſuræ ſex cubitorum, & palmo: & menſus eſt
latitudinem ædificij calamo vno, altitudinẽ
quoque calamo vno. * Et venit ad portam, 6
quæ reſpiciebat viam orientalem, & aſcen-
dit per gradus eius: & menſus eſt limen por-
B tæ calamo vno latitudinem, id eſt, limen vnũ
7 calamo vno in latitudine: * & thalamũ vno
calamo in longum, & vno calamo in latum:
8 & inter thalamos, quinque cubitos: * & li-
men portæ iuxta veſtibulum portæ intrinſe
9 cus, calamo vno.* Et menſus eſt veſtibulum
portæ octo cubitorum, & frontem eius duo
bus cubitis: veſtibulum autem portę erat in
10 trinſecus. * Porro thalami portæ ad viã O-
rientalem, tres hinc & tres inde: mẽſura vna
trium, & menſura vna frontium ex vtraque
11 parte. * Et menſus eſt latitudinem liminis
portæ, decem cubitorum: & lõgitudinẽ por
12 tæ, tredecim cubitorum: * Et marginẽ ante
thalamos cubiti vnius: & cubitus vnus finis
vtrinque: thalami autem ſex cubitorũ erant
13 hinc & inde. * Et menſus eſt portam a tecto
thalami, vſque ad tectum eius, latitudinem
viginti quinque cubitorum: oſtium cõtra o-
14 ſtium. * Et fecit frontes per ſexaginta cubi-
tos: & ad frontem atrium portæ vndiq. per
15 circuitum. * Et ante faciem portæ, quæ per-
tingebat vſque ad faciem veſtibuli portę in-
16 terioris, quinquaginta cubitos.* Et feneſtras
C obliquas in thalamis, & in frontibus eorum,
quæ erant intra portam vndique per circui-
tum: ſimiliter autem erant & in veſtibulis fe
neſtræ per gyrum intrinſecus, & ante frõtes
17 pictura palmarũ. * Et eduxit me ad atrium
exterius, & ecce gazophylacia, & pauimen-
tum ſtratum lapide in atrio per circuitũ: tri
ginta gazophylacia in circuitu pauimenti.
18 * Et pauimentum in fronte portarum ſecũ-
dum longitudinem portarum erat inferius.
19 * Et menſus eſt latitudinem a facie portę in-
ferioris vſque ad frõtem atrij interioris ex-
trinſecus, centum cubitos ad Orientem, &
20 ad Aquilonem.* Portam quoque, quæ reſpi
ciebat viam Aquilonis atrij exterioris, men-
ſus eſt tam in longitudine, quàm in latitudi-
21 ne.* Et thalamos eius tres hinc, & tres inde:
& frontem eius, & veſtibulum eius ſecundũ
menſuram portę prioris, quinquaginta cubi
torum longitudinem eius, & latitudinem vi
22 ginti quinque cubitorum.* Feneſtræ autem
eius, & veſtibulum, & ſculpturæ ſecundum
D menſuram portæ, quæ reſpiciebat ad Orien
tem: & ſeptem graduum erat aſcenſus eius,
23 & veſtibulum ante eam. * Et porta atrij inte
rioris contra portam Aquilonis, & Orienta
lem: & menſus eſt a porta vſque ad portam
24 centum cubitos. * Et eduxit me ad viam au-
ſtralẽ, & ecce porta, quæ reſpiciebat ad Au-
ſtrum: & mẽſus eſt frontem eius, & veſtibu-
25 lum eius iuxta menſuras ſuperiores. * Et fe-
neſtras eius, & veſtibula in circuitu, ſicut fe-
neſtras ceteras; quinquaginta cubitorum lõ-
gitudine, & latitudine viginti quinque cubi
26 torum.* Et in gradibus ſeptem aſcẽdebatur
ad eam: & veſtibulum ante fores eius: & cæ-
latæ

latæ palmæ erant, vna hinc, & altera inde in
fronte eius. * Et porta atrij interioris in via 27
auſtrali: & menſus eſt a porta vſque ad por-
tam in via auſtrali, cẽtum cubitos.* Et intro 28
duxit me in atrium interius ad portã auſtra-
lem:& menſus eſt portam iuxta mẽſuras ſu-
periores.* Thalamum eius, & frontem eius, 29
& veſtibulum eius eiſdem menſuris: & fene
ſtras eius, & veſtibulũ eius in circuitu quin-
quaginta cubitos longitudinis, & latitudinis
vigintiquinque cubitos. * Et veſtibulum per 30
gyrũ longitudine vigintiquinque cubitorũ, E
& latitudine quinque cubitorum.* Et veſti- 31
bulum eius ad atrium exterius, & palmas e-
ius in fronte: & octo gradus erant, quibus
aſcẽdebatur per eam. * Et introduxit me in 32
atrium interius per viam orientalem: & mẽ
ſus eſt portam ſecundum menſuras ſuperio
res.* Thalamum eius, & frontem eius,& ve 33
ſtibulum eius ſicut ſupra: & feneſtras eius,
& veſtibula eius in circuitu, lõgitudine quin
quaginta cubitorũ, & latitudine vigintiquin
que cubitorum. * Et veſtibulum eius, id eſt 34
atrij exterioris:& palmæ cælatæ in frõte e-
ius hinc & inde:& in octo gradibus aſcenſus
eius. * Et introduxit me ad portam, quæ re- 35
ſpiciebat ad Aquilonem:& menſus eſt ſecun
dum menſuras ſuperiores .* Thalamũ eius, 36
& frontem eius,& veſtibulum eius,& fene-
ſtras eius per circuitum, longitudine quin-
quaginta cubitorũ,& latitudine vigintiquin
que cubitorum.* Et veſtibulum eius reſpicie 37
bat ad atrium exterius: & cælatura palmarũ
in fronte eius hinc & inde: & in octo gradi-
bus aſcenſus eius.* Et per ſingula gazophy- 38
lacia oſtium in frontibus portarum:ibi laua F
bant holocauſtum. * Et in veſtibulo portæ, 39
duæ menſæ hinc,& duæ menſæ inde: vt im-
moletur ſuper eas holocauſtum,& pro pec-
cato,& pro delicto . * Et ad latus exterius, 40
quod aſcendit ad oſtium portæ, quæ pergit
ad Aquilonem, duæ menſæ: & ad latus alte-
rum ante veſtibulum portæ, duæ menſæ.
*Quattuor menſæ hinc, & quattuor menſæ 41
inde:per latera portæ octo menſæ erant, ſu
per quas immolabant. * Quattuor autem 42
menſæ ad holocauſtum, de lapidib. quadris
extructæ: longitudine cubiti vnius & dimi-
dij:& latitudine cubiti vnius & dimidij: &
altitudine cubiti vnius:ſuper quas ponãt va
ſa, in quibus immolatur holocauſtum, & vi-
ctima.* Et labia earum palmi vnius, reflexa 43
intrinſecus per circuitum:ſuper mẽſas autẽ
carnes oblationis. * Et extra portã interio- 44
rẽ gazophylacia cantorum in atrio interio-
ri, quod erat in latere portæ reſpicientis ad
Aquilonem: & facies eorũ contra viam Au-
ſtralem, vna ex latere portæ Orientalis, quæ G
reſpiciebat ad viam Aquilonis. * Et dixit ad 45
me: Hoc eſt gazophylacium, quod reſpicit
viam Meridianam, ſacerdotum erit, qui ex-
46 cubãt in cuſtodijs templi.* Porro gazophy-
lacium, quod reſpicit ad viam Aquilonis, ſa-
cerdotum erit, qui excubant ad miniſterium
altaris. iſti ſunt filij Sadoc, qui accedunt de fi
47 lijs Leui ad Dominum vt miniſtrent ei .* Et
menſus eſt atrium longitudine centum cu-
bitorum, & latitudine centum cubitorum
per quadrum: & altare ante faciem templi.
48 * Et introduxit me in veſtibulum templi:
& menſus eſt veſtibulum quinque cubitis
hinc, & quinque cubitis inde:& latitudinem
portæ trium cubitorum hinc, & trium cubi
49 torum inde.* Longitudinem autem veſtibu
li viginti cubitorum, & latitudinẽ vndecim
cubitorum, & octo gradibus aſcendebatur
ad eam. Et columnæ erant in frontibus; vna
hinc, & altera inde.

CAP. XLI.

1 ET introduxit me in templum, & menſus
A eſt frontes, ſex cubitos latitudinis hinc,
& ſex cubitos inde, latitudinem tabernaculi.
2 * Et latitudo portæ, decem cubitorũ erat:
& latera portæ, quinque cubitis hinc, & quin-
que cubitis inde: & menſus eſt longitudinẽ
eius quadraginta cubitorum, & latitudinem
3 viginti cubitorũ. * Et ingreſſus intrinſe-
cus menſus eſt in frõte portæ duos cubitos:
& portam, ſex cubitorum: & latitudinẽ por
4 tæ, ſeptem cubitorum. * Et menſus eſt lõgi-
tudinem eius viginti cubitorum, & latitudi-
nem eius viginti cubitorum, ante faciem tẽ-
pli:& dixit ad me: Hoc eſt ſanctum ſancto-
5 rum.*Et menſus eſt parietem domus ſex cu-
bitorum:& latitudinem lateris quattuor cu
6 bitorum vndique per circuitũ domus.* La-
tera autẽ, latus ad latus, bis triginta tria: &
erant eminentia, quæ ingrederentur per pa
rietem domus, in lateribus per circuitũ, vt
continerent, & non attingerent parietem tẽ
7 pli.* Et platea erat in rotundum, aſcendens
B ſurſum per cochleam, & in cœnaculum tem-
pli deferebat per gyrum: idcirco latius erat
templum in ſuperioribus: & ſic de inferio-
ribus aſcendebatur ad ſuperiora in mediũ.
8 * Et vidi in domo altitudinem per circuitũ,
fundata latera ad menſuram calami ſex cu-
9 bitorum ſpatio:* & latitudinem per parietẽ
lateris forinſecus quinq. cubitorum: & erat
10 interior domꝰ in lateribus domus.* Et inter
gazophylacia latitudinem viginti cubitorũ
11 in circuitu domus vndique,* & oſtium late-
ris ad orationem:oſtium vnum ad viã Aqui-
lonis, & oſtium vnum ad viam Auſtralem:
& latitudinem loci ad orationem, quinq. cu
12 bitorum in circuitu.* Et ædificiũ, quod erat
ſeparatum, verſumque ad viam reſpicientẽ
ad mare, latitudinis ſeptuaginta cubitorũ,
paries autem ædificij, quinque cubitorũ la-
titudinis per circuitum: & lõgitudo eius no
13 naginta cubitorum. * Et menſus eſt domus

longitudinem, centum cubitorum: & quod C
ſeparatum erat ædificium, & parietes eius,
longitudinis centum cubitorum.* Latitudo 14
autem ante faciem domus: & eius, quod erat
ſeparatum contra Orientem, centum cubi-
torũ. * Et menſus eſt longitudinẽ ædificij 15
contra faciem eius, quod erat ſeparatum ad
dorſum: ethecas ex vtraque parte cẽtum cu
bitorum: & templum interius, & veſtibula
atrij. * Limina, & feneſtras obliquas, & 16
ethecas in circuitu per tres partes, contra
vniuſcuiuſq. limen, ſtratumq. ligno per gy-
rum in circuitu: terra aũt vſq. ad feneſtras,
& feneſtræ clauſæ ſuper oſtia. * Et vſque ad 17
domum interiorem, & forinſecus per omnẽ
parietem in circuitu intrinſecus, & forinſe-
cus, ad menſuram.* Et fabrefacta cherubim 18
& palmæ: & palma inter cherub. & cherub,
duaſque facies habebat cherub.* Faciem ho- 19
minis iuxta palmam ex hac parte, & faciem
leonis iuxta palmã ex alia parte: expreſſam
per omnem domum in circuitu. * De terra 20
vſque ad ſuperiora portæ, cherubim, & pal- D
mæ cælatæ erant in pariete templi.* Limen 21
quadrangulum, & facies ſanctuarij, aſpectus
contra aſpectum. *Altaris lignei trium cubi 22
torum altitudo: & longitudo eius duorum
cubitorum: & anguli eius, & lõgitudo eius,
& parietes eius lignei. Et locutus eſt ad me:
Hæc eſt menſa coram Domino. * Et duo o- 23
ſtia erant in templo, & in ſanctuario.* Et in 24
duobus oſtijs ex vtraq. parte bina erant o-
ſtiola, quę in ſe inuicem plicabantur: bina e-
nim oſtia erant ex vtraque parte, oſtiorum.
*Et cælata erant in ipſis oſtijs templi cheru 25
bim, & ſculpturæ palmarum, ſicut in parie-
tibus quoque expreſſæ erant: quam ob rem
& groſſiora erant ligna in veſtibuli fronte
forinſecus.*Super quæ feneſtræ obliquæ, & 26
ſimilitudo palmarum hinc atque inde in hu
merulis veſtibuli: ſecundum latera domus,
latitudinemque parietum.

CAP. XLII.

ET eduxit me in atrium exterius per viã 1
ducentem ad Aquilonem, & introdu- A
xit me in gazophylacium, quod erat contra
ſeparatum ædificium, & contra ædem ver-
gentem ad Aquilonem.*In facie longitudi- 2
nis, centum cubitos oſtij Aquilonis: & latitu
dinis quinquaginta cubitos,* contra viginti 3
cubitos atrij interioris, & contra pauimẽtũ
ſtratum lapide atrij exterioris, vbi erat por
ticus iuncta porticui triplici. *Et ante gazo- 4
phylacia deambulatio decem cubitorum la
titudinis, ad interiora reſpiciens viæ cubiti
vnius. Et oſtia eorum ad Aquilonem: *Vbi e- 5
rant gazophylacia in ſuperiorib. humiliora:
quia ſupportabãt porticus, quæ ex illis emi
nebant de inferioribus, & de medijs ędificij.
6 *Triſtega enim erant, & non habebant colũ
B nas, ſicut erãt columnæ atriorũ: propterea
eminebãt de inferioribus, & de medijs a ter
7 ra cubitis quinquaginta.*Et peribol' exte
rior ſecundũ gazophylacia, quæ erãt in via
atrij exterioris ante gazophylacia: longitu-
8 do eius quinquaginta cubitorum.* Quia lõ-
gitudo erat gazophylaciorum atrij exterio
ris, quinquaginta cubitorũ: & lõgitudo an-
9 te faciem tẽpli, cẽtum cubitorum. * Et erat
ſubter gazophylacia hæc introitus ab Oriẽ
te ingredientium in ea de atrio exteriori.
10 * In latitudine periboli atrij, quod erat cõ-
tra viã Orientalẽ, in faciem ædificij ſepara-
ti, & erant ante ædificium gazophylacia,
11 * Et via ante faciem eorum iuxta ſimilitu-
dinẽ gazophylaciorum, quæ erant in via A-
C quilonis: ſecundum longitudinẽ eorũ, ſic &
latitudo eorum: & oĩs introitus eorum, &
12 ſimilitudines, & oſtia eorum.*ſecundũ oſtia
gazophylaciorum, quæ erant in via reſpiciẽ
te ad Notum: oſtium in capite viæ: quæ via
erat ante veſtibulum ſeparatum per viam
13 Orientalem ingredientib. * Et dixit ad me:
Gazophylacia Aquilonis, & gazophylacia
Auſtri, quæ ſunt ante ædificium ſeparatum:
hæc ſunt gazophylacia ſancta: in quibus ve-
ſcuntur ſacerdotes, qui appropinquant ad
Dominum in ſancta ſanctorum: ibi ponent
ſancta ſanctorum, & oblationem pro pecca
to, & pro delicto: locus enim ſanctus eſt.
14 * Cum aũt ingreſſi fuerint ſacerdotes, non
egredientur de ſanctis in atrium exterius:
& ibi reponent veſtimenta ſua, in quib. mi-
niſtrant, quia ſancta ſunt: veſtienturq; veſti-
mentis alijs, & ſic procedent ad populum.
15 * Cũq. compleſſet menſuras domus interio-
ris, eduxit me per viã portæ, quæ reſpicie-
bat ad viã Orientalẽ: & menſus eſt eã vndiq.
16 per circuitum. * Menſus eſt aũt contra ven-
tum Orientalẽ calamo menſuræ, quingẽtos
calamos in calamo menſuræ per circuitum.
17 * Et menſus eſt contra ventum Aquilonis
quingentos calamos in calamo mẽſuræ per
18 gyrum. * Et ad ventum Auſtralem menſus
eſt quingentos calamos in calamo menſuræ
19 per circuitum. * Et ad ventum Occidentalẽ
menſus eſt quingentos calamos in calamo
20 menſuræ. * Per quattuor ventos menſus eſt
murum eius vndique per circuitum, longi-
tudinem quingentorum cubitorum, & lati-
tudinem quingentorum cubitorum diuidẽ-
tem inter ſanctuarium & vulgi locum.

CAP. XLIII.

1 ET duxit me ad portã, quæ reſpiciebat ad
2 viã Orientalem.* Et ecce gloria Dei Iſ-
A rael ingrediebatur per viã Oriẽtalẽ: & vox
erat ei quaſi vox aquarũ multarum, & terra
ſplen-

* Sup.9.a.3 ſplédebat a maieſtate eius.* * Et vidi viſionẽ 3
ſecundum ſpeciem, quam videram, quando
venit vt diſperderet ciuitatem:& ſpecies ſe-
* Sup.1.a.1.3 cundum aſpectum,* quem videram iuxta flu
uium Chobar:& cecidi ſuper faciem meam.
* Et maieſtas Domini ingreſſa eſt templum 4
per viam portæ, quæ reſpiciebat ad Orien-
tem. * Et eleuauit me ſpiritus, & introdu- 5
xit me in atriũ interius:& ecce repleta erat
gloria Domini domus. * Et audiui loquẽtem 6
ad me de domo, & vir qui ſtabat iuxta me,
* dixit ad me:Fili hominis, locus ſolij mei, 7
& locus veſtigiorum pedum meorũ, vbi ha- B
bito in medio filiorum Iſrael in æternum:&
non polluent vltra domus Iſrael nomen ſan
ctum meum, ipſi, & reges eorum in fornica-
tionibus ſuis, & in ruinis regum ſuorum, &
in excelſis. * Qui fabricati ſunt limen ſuum 8
iuxta limen meum, & poſtes ſuos iuxta po-
ſtes meos:& murus erat inter me & eos:&
polluerunt nomen ſanctum meũ in abomi-
nationib. quas fecerũt:propter quod cõſum
pſi eos in ira mea.* Nũc ergo repellant pro 9
cul fornicationem ſuam, & ruinas regũ ſuo- C
rum a me:& habitabo in medio eorum ſem-
per. * Tu autem fili hominis oſtende domui 10
Iſrael templum, & confundantur ab iniqui-
tatibus ſuis, & metiantur fabricam:* & eru- 11
beſcant ex omnibus, quæ fecerunt: Figuram
domus, & fabricæ eius exitus, & introitus,
& omnem deſcriptionem eius, & vniuerſa
præcepta eius, cũctumque ordinem eius, &
omnes leges eius oſtende eis, & ſcribes in o-
culis eorum:vt cuſtodiant omnes deſcriptio
nes eius, & præcepta illius, & faciãt ea.* Iſta 12
eſt lex domus in ſummitate montis: Omnis
finis eius in circuitu, ſanctum ſanctorũ eſt:
hæc eſt ergo lex domus.* Iſtæ autem menſu 13
ræ altaris in cubito veriſſimo, qui habebat D
cubitum, & palmum:in ſinu eius erat cubi-
tus & cubitus in latitudine, & definitio eius
vſque ad labium eius, & in circuitu, palmus
vnus.hæc quoque erat foſſa altaris. * Et de 14
ſinu terræ vſque ad crepidinem nouiſſimam
duo cubiti, & latitudo cubiti vnius:& a cre-
pidine minore vſque ad crepidinem maiorẽ
quattuor cubiti, & latitudo cubiti vnius.*Ip 15
ſe autem Ariel quattuor cubitorum: & ab
Ariel vſque ad ſurſum, cornua quattuor.*Et 16
Ariel duodecim cubitorum in longitudine E
per duodecim cubitos latitudinis: quadran-
gulatum æquis lateribus.* Et crepido quat- 17
tuordecim cubitorum longitudinis per quat
tuordecim cubitos latitudinis in quattuor
angulis eius:& corona in circuitu eius dimi
dij cubiti, & ſinus eius vnius cubiti per cir-
cuitũ: gradus autem eius verſi ad Orientẽ.
* Et dixit ad me:Fili hominis, hæc dicit Do- 18
minus Deus: Hi ſunt ritus altaris in quacun-
que die fuerit fabricatum; vt offeratur ſuper
illud holocauſtum, & effundatur ſanguis.
19 * Et dabis Sacerdotibus, & Leuitis, qui ſunt
F de ſemine Sadoc, qui accednnt ad me, ait do-
minus Deus, vt offerant mihi vitulum de ar-
20 mento pro peccato.* Et aſſumens de ſangui
ne eius, pones ſuper quattuor cornua eius, &
ſuper quattuor angulos crepidinis, & ſuper
coronam in circuitu: & mundabis illud, &
21 expiabis.* Et tolles vitulum, qui oblatus fue
rit pro peccato:& combures eum in ſepara-
22 to loco domus extra ſanctuarium.*Et in die
ſecunda offeres hircum caprarum immacu-
latum pro peccato:& expiabũt altare, ſicut
23 expiauerunt in vitulo. * Cumque comple-
G ueris expians illud, offeres vitulum de ar-
mento immaculatum, & arietem de grege
24 immaculatum. * Et offeres eos in conſpectu
Dñi:& mittent ſacerdotes ſuper eos ſal, &
25 offerent eos holocauſtum Domino. * Septẽ
diebus facies hircum pro peccato quotidie:
& vitulum de armento, & arietem de peco-
26 ribus immaculatos offerent. * Septem die-
bus expiabunt altare, & mundabunt illud:
27 & implebunt manum eius.* Expletis autem
diebus, in die octaua & vltra, facient ſacer-
dotes ſuper altare holocauſta veſtra, & quæ
pro pace offerunt:& placatus ero vobis, ait
Dominus Deus.

CAP. XLIIII.

1 ET conuertit me ad viam portæ ſanctua-
A rij exterioris, quæ reſpiciebat ad Orien
2 tem:& erat clauſa. * Et dixit Dominus ad
me: Porta hæc clauſa erit: non aperietur,
& vir non tranſibit per eam: quoniam Do-
minus Deus Iſrael ingreſſus eſt per eã, erit-
3 que clauſa * principi. Princeps ipſe ſedebit
in ea, vt comedat panem coram Domino:
per viam portę veſtibuli ingredietur, & per
4 viã eius egredietur. * Et adduxit me per viã
B portæ Aquilonis in conſpectu domus, & vi-
di, & ecce impleuit gloria Domini domum
5 Domini:& cecidi in faciem meam. * Et dixit
ad me Dominus: Fili hominis pone cor tuũ,
& vide oculis tuis: & auribus tuis audi om-
nia, quæ ego loquor ad te de vniuerſis cere-
monijs domus Domini, & de cunctis legi-
bus eius: & pones cor tuum in vijs templi
6 per omnes exitus ſanctuarij. * Et dices ad
exaſperantem me domus Iſrael: Hæc dicit
Dominus Deus: Sufficiant vobis omnia ſce-
7 lera veſtra domus Iſrael:* eo quòd inducitis
filios alienos incircumciſos corde, & incir-
cumciſos carne, vt ſint in ſanctuario meo, &
polluant domum meam: & offertis panes
meos, adipem, & ſanguinẽ: & diſſoluitis pa-
ctum meum in omnibus ſceleribus veſtris.
8 * Et non ſeruaſtis præcepta ſanctuarij mei:
C & poſuiſtis cuſtodes obſeruationum mearũ
9 in ſãctuario meo vobiſmetipſis. * Hæc dicit
dñs Deus: Oĩs alienigena incircũciſus corde,
& in-

& incircũciſus carne, nõ ingredietur ſãctua
riũ meũ, oĩs filius alienus qui eſt in medio fi-
liorũ Iſrael.* Sed & Leuitę, qui lõge receſſe- 10
rũt a me in errore filiorũ Iſrael, & errauerũt
a me poſt idola ſua, & portauerũt iniquita-
tem ſuam:* erunt in ſanctuario meo æditui, 11
& ianitores portarum domus, & miniſtri do
mus: ipſi mactabunt holocauſta, & victimas
populi: & ipſi ſtabunt in conſpectu eorum,
& miniſtrent eis.* Pro eo quòd miniſtraue- 12
runt illis in conſpectu idolorum ſuorum, & D
facti ſunt domui Iſrael in offendiculum ini-
quitatis: idcirco leuaui manum meam ſuper
eos, ait Dominus Deus, & portabunt iniqui
tatem ſuam:* & non appropinquabunt ad 13
me vt ſacerdotio fungantur mihi, neq. acce
dent ad omne ſanctuarium meum iuxta ſan
cta ſanctorum: ſed portabunt confuſionem
ſuam, & ſcelera ſua quæ fecerunt.* Et dabo 14
eos ianitores domus in omni miniſterio eiꝰ,
& in vniuerſis, quæ fient in ea.* Sacerdotes 15
autem & Leuitæ filij Sadoc, qui cuſtodierũt
ceremonias ſanctuarij mei, cum errarẽt filij
Iſrael a me, ipſi accedẽt ad me vt miniſtrent
mihi: & ſtabunt in conſpectu meo vt offerãt E
mihi adipem, & ſanguinem, ait Dominus
Deus.* Ipſi ingredientur ſanctuariũ meum, 16
& ipſi accedent ad menſam meam vt mini-
ſtrent mihi, & cuſtodiant ceremonias meas.
* Cumque ingredientur portas atrij interio 17
ris, veſtibus lineis induẽtur: nec aſcendet ſu-
per eos quidquam laneũ, quando miniſtrant
in portis atrij interioris & intrinſecus.* Vit 18
tæ lineę erunt in capitibus eorum, & femina
lia linea erunt in lumbis eorum, & nõ accin
gentur in ſudore.* Cumq. egredientur atriũ 19
exterius ad populum, exuent ſe veſtimentis
ſuis, in quibus miniſtrauerant, & reponent F
ea in gazophylacio ſanctuarij, & veſtient ſe
veſtimentis alijs: & non ſanctificabunt po-
pulum in veſtibus ſuis.* Caput autem ſuum 20
non radent, neque comam nutrient: ſed ton
dentes attondent capita ſua.* Et vinum nõ 21
bibet omnis ſacerdos quãdo ingreſſurus eſt
atrium interius.* ª Et viduam, & repudiatã 22
non accipiẽt vxores, ſed virgines de ſemine
domus Iſrael: ſed & viduam, quæ fuerit vi-
dua a ſacerdote, accipiẽt.* Et populũ meum 23
docebunt quid ſit inter ſanctum & pollutũ,
& inter mundum & immundum oſtendent
eis.* Et cum fuerit controuerſia, ſtabunt in 24
iudicijs meis, & iudicabunt: leges meas, &
præcepta mea in omnibus ſollemnitatibus
meis cuſtodient, & Sabbata mea ſanctifica-
bunt.* Et ad mortuum hominem non ingre- 25
dientur, ne polluantur, niſi ad patrem & ma
trem, & filium & filiam, & fratrem & ſoro- G
rem, quæ alterum virum nõ habuerit: in qui
bus contaminabuntur.* Et poſtquam fuerit 26
emundatus, ſeptem dies numerabuntur ei.
* Et in die introitus ſui in ſanctuarium ad a- 27
trium interius vt miniſtrẽt mihi in ſanctua-
rio, offeret pro peccato ſuo, ait Dñs Deus.
28 *ª Non erit autem eis hereditas, ego heredi ª Deu. 18. a. 1. Nu. 18. c. 20
tas eorum: & poſſeſſionem nõ dabitis eis in
29 Iſrael, ego enim poſſeſſio eorũ.* Victimam
& pro peccato & pro delicto ipſi comedẽt:
30 & omne votum in Iſrael ipſorum erit.* ª Et ª Exo. 32. d. 29
primitiua omnium primogenitorum, & om
nia libamenta ex omnibus, quæ offeruntur,
ſacerdotum erunt: & primitiua ciborum ve
ſtrorum dabitis ſacerdoti, vt reponat bene-
31 dictionem domui tuæ.* ª Omne morticinũ, ª Leu. 22. b. 8
& captum a beſtia de auibus, & de pecori-
bus non comedent Sacerdotes.

CAP. XLV.

1 CVmque cœperitis terram diuidere ſor-
A tito, ſeparate primitias Domino, ſancti
ficatum de terra, longitudine vigintiquinq.
millia, & latitudine decem millia: ſanctifica-
tum erit in omni termino eius per circuitũ.
2 *Et erit ex omni parte ſanctificatum quingẽ
tos per quingentos, quadrifariam per circui
tum: & quinquaginta cubitis in ſuburbana
3 eius per gyrum.* Et a menſura iſta menſura
bis lõgitudinem vigintique millium, & lati-
B tudinem decem millium, & in ipſo erit tem-
4 plum, ſanctumque ſanctorum.* Sanctificatũ
de terra erit ſacerdotibus miniſtris ſanctua
rij, qui accedunt ad miniſterium Domini: &
erit eis locus in domos, & in ſanctuariũ ſan-
5 ctitatis.* Vigintiquinque autem millia longi
tudinis, & decem millia latitudinis erunt Le
uitis, qui miniſtrant domui: ipſi poſſidebunt
6 viginti gazophylacia.* Et poſſeſſionem ciui
tatis dabitis quinque millia latitudinis, &
longitudinis vigintiquinque millia ſecundũ
ſeparationem ſanctuarij, omni domui Iſrael.
7 * Principi quoque hinc & inde in ſeparatio-
C nem ſanctuarij, & in poſſeſſionem ciuitatis,
contra faciem ſeparationis ſanctuarij, & cõ
tra faciem ſeparationis vrbis: a latere Maris
vſque ad Mare, & a latere Orientis vſque ad
Orientem: Longitudinis autem iuxta vnam
quamque partem a termino Occidentali vſ-
8 que ad terminum Oriẽtalem.* De terra erit
ei poſſeſſio in Iſrael: & non depopulabũtur
D vltra principes populum meum: ſed terram
dabunt domui Iſrael ſecundum tribus eorũ.
9 * Hæc dicit Dominus Deus: Sufficiat vobis
principes Iſrael: iniquitatem & rapinas in-
termittite, & iudicium & iuſtitiam facite, ſe
parate confinia veſtra a populo meo, ait Do
10 minus Deus.* Statera iuſta, & ephi iuſtum,
11 & batus iuſtus erit vobis.* Ephi, & batus æ-
qualia, & vnius menſuræ erunt: vt capiat de
cimam partem cori batus, & decimam par-
tem cori ephi: iuxta menſurã cori erit æqua
12 libratio eorum.* ª Siclus autem viginti obo ª Exo. 30. b. 13 Leu. 27. d. 25 Num. 3. g. 47
los habet. Porro viginti ſicli, & vigintiquin-
que

que ſicli, & quindecim ſicli, mnam faciunt.
* Et hæ ſunt primitiæ, quas tolletis: ſextam 13
partem ephi de coro frumenti, & ſextam E
partem ephi de coro hordei.* Mẽſura quoq. 14
olei, batus olei, decima pars cori eſt: & de-
cem bati corum faciunt: quia decem bati im
plent corum.* Et arietem vnum de grege du 15
centorum de his, quæ nutriunt Iſrael in ſa-
crificium, & in holocauſtum, & in pacifica,
ad expiandum pro eis, ait Dominus Deus.
* Omnis populus terræ tenebitur primitijs 16
his principi in Iſrael.* Et ſuper principem e- 17
runt holocauſta, & ſacrificium, & libamina
in ſollemnitatibus, & in Calendis, & in Sab-
batis, & in vniuerſis ſollemnitatibus do- F
mus Iſrael: ipſe faciet pro peccato ſacrificiũ,
& holocauſtum, & pacifica ad expiandum
pro domo Iſrael.* Hęc dicit Dominus Deus: 18
In primo menſe, vna menſis ſumes vitulum
de armento immaculatum, & expiabis ſan-
ctuarium. * Et tollet ſacerdos de ſanguine 19
quod erit pro peccato: & ponet in poſtibus
domus, & in quattuor angulis crepidinis al-
taris, & in poſtibus portæ atrij interioris.
* Et ſic facies in ſeptima menſis pro vnoquo 20
que, qui ignorauit, & errore deceptus eſt, &
expiabis pro domo.* In primo menſe, quar 21
tadecima die menſis erit vobis Paſchæ ſolle G
mnitas ſeptem diebus azyma comedentur.
* Et faciet princeps in die illa pro ſe, & pro 22
vniuerſo populo terræ, vitulũ pro peccato.
* Et in ſeptem dierum ſollemnitate faciet ho 23
locauſtum Domino ſeptem vitulos, & ſeptẽ
arietes immaculatos quotidie ſeptẽ diebus:
& pro peccato hircum caprarum quotidie.
* Et ſacrificium ephi per vitulum, & ephi 24
per arietem faciet: & olei hin per ſingula e-
phi.* Septimo menſe, quintadecima die mẽ 25
ſis in ſollemnitate faciet ſicut ſupra dicta
ſunt per ſeptem dies: tam pro peccato, quã
pro holocauſto, & in ſacrificio, & in oleo.

CAP. XLVI.

HÆc dicit Dominus Deus: Porta atrij 1
interioris, quæ reſpicit ad Orientem, A
erit clauſa ſex diebus, in quibus opus fit: die
autem Sabbati aperietur, ſed & in die Ca-
lendarum aperietur. * Et intrabit princeps 2
per viam veſtibuli portæ deforis, & ſtabit
in limine portæ: & facient ſacerdotes holo-
cauſtum eius, & pacifica eius: & adorabit ſu-
per limen portæ, & egredietur: porta autem
non claudetur vſque ad veſperam.* Et ado- 3
rabit populus terræ ad oſtium portæ illius
in Sabbatis, & in Calendis coram Domino.
* Holocauſtum autem hoc offeret princeps 4
Domino: in die Sabbati ſex agnos immacu- B
latos, & arietem immaculatum. * Et ſacri- 5
ficium ephi per arietem: in agnis autem ſa-
crificium quod dederit manus eius: & olei
6 hin per ſingula ephi. * In die autem Calen-
darum vitulum de armento immaculatum:
7 & ſex agni, & arietes immaculati erunt.* Et
ephi per vitulum, ephi quoque per arietem
faciet ſacrificium: de agnis autem, ſicut inue
nerit manus eius: & olei hin ꝑ ſingula ephi.
8 * Cumq. ingreſſurus eſt princeps, per viam
C veſtibuli portæ ingrediatur, & per eandem
9 viam exeat. * Et cum intrabit populus ter-
ræ in conſpectu Domini in ſollemnitatibus:
qui ingreditur per portam Aquilonis, vt ado
ret, egrediatur per viam portæ Meridianæ:
porro qui ingreditur per viam portæ Meri-
dianæ, egrediatur per viã portæ Aquilonis:
non reuertetur per viam portæ, per quam
ingreſſus eſt, ſed e regione illius egredietur.
10 * Princeps autem in medio eorum cũ ingre-
dientibus ingredietur, & cum egredientibus
11 egredietur. * Et in nundinis, & in ſollemni-
D tatibus erit ſacrificium ephi per vitulum, &
ephi per arietem: agnis autem erit ſacrificiũ
ſicut inuenerit manus eius: & olei hin per
12 ſingula ephi. * Cum autem fecerit princeps
ſpõtaneum holocauſtum, aut pacifica volũ-
taria Domino: aperietur ei porta, quæ reſpi
cit ad Oriẽtem, & faciet holocauſtum ſuum
& pacifica ſua, ſicut fieri ſolet in die ſabbati:
& egredietur, claudeturq. porta poſtquam
13 exierit. * Et agnum eiuſdem anni immacu-
latum faciat holocauſtũ quotidie Domino:
14 ſemper mane faciet illud.* Et faciet ſacrifi-
E cium ſuper eo cata mane mane ſextam par-
tem ephi, & de oleo tertiam partem hin, vt
miſceatur ſimilæ: ſacrificium Domino legiti
15 mum iuge atque perpetuum.* Faciet agnũ,
& ſacrificium, & oleum cata mane mane:
16 holocauſtum ſempiternum. * Hæc dicit Do-
minus Deus: Si dederit princeps donum ali-
cui de filijs ſuis: hereditas eius, filiorum ſuo-
17 rum erit, poſſidebunt eam hereditarie. * Si
F autem dederit legatũ de hereditate ſua vni
ſeruorum ſuorum, erit illius vſque ad annũ
remiſſionis, & reuertetur ad principem: he-
18 reditas autem eius, filijs eius erit. * Et non
accipiet princeps de hereditate populi per
violentiam, & de poſſeſſione eorum: ſed de
poſſeſſione ſua hereditatem dabit filijs ſuis:
vt non diſpergatur populus meus vnuſquiſ-
19 que a poſſeſſione ſua.* Et introduxit me per
ingreſſum, qui erat ex latere portæ, in gazo
phylacia ſanctuarij ad ſacerdotes, quæ reſpi
ciebant ad Aquilonem: & erat ibi locus ver-
20 gens ad occidentem.* Et dixit ad me: Iſte eſt
G locus vbi coquent ſacerdotes pro peccato,
& pro delicto: vbi coquent ſacrificium, vt
non efferant in atrium exterius, & ſanctifi-
21 cetur populus. * Et eduxit me in atrium ex-
terius, & circumduxit me per quattuor an-
gulos atrij: & ecce atriolum erat in angu-
22 lo atrij; atriola ſingula per angulos atrij.* In
quattuor angulis atrij atriola diſpoſita, qua-
draginta

draginta cubitorum per lõgum, & triginta
per latum: menſuræ vnius quattuor erant.
*Et paries per circuitum ambiens quattuor 23
atriola: & culinæ fabricatæ erãt ſubter por
ticus per gyrum. * Et dixit ad me: Hæc eſt 24
domus culinarum, in qua coquent miniſtri
domus Domini victimas populi.

CAP. XLVII.

ET cõuertit me ad portam domus, & ec 1
ce aquæ egrediebantur ſubter limẽ do A
mus ad Orientem: facies enim domus reſpi
ciebat ad Orientem: aquæ autem deſcende-
bant in latus templi dextrum ad Meridiem
altaris.* Et eduxit me per viam portæ Aqui 2
lonis, & conuertit me ad viam foras portã
exteriorem, viam quæ reſpiciebat ad Oriẽ-
tem: & ecce aquæ redundantes a latere dex
tro.* Cum egrederetur vir ad Orientẽ, qui 3
habebat funiculum in manu ſua, & men-
ſus eſt mille cubitos: & traduxit me ꝑ aquã
vſque ad talos.*Rurſumq. menſus eſt mille, 4
& traduxit me per aquam vſque ad genua:
* & menſus eſt mille, & traduxit me per a- 5
quam vſque ad renes. Et menſus eſt mille,
torrentẽ, quẽ non potui pertranſire: quoniã
intumuerant aquæ profundi torrentis, qui
nõ poteſt tranſuadari.* Et dixit ad me: Cer- 6
te vidiſti fili hominis.* Et eduxit me, & con B
uertit ad ripam torrentis.* Cumq. me con 7
uertiſſem, ecce in ripa torrentis ligna mul-
ta nimis ex vtraque parte.* Et ait ad me: 8
Aquæ iſtæ, quę egrediũtur ad tumulos ſabu
li Orientalis, & deſcendunt ad plana deſer-
ti, intrabunt mare, & exibunt, & ſanabun-
tur aquæ. * Et omnis anima viuens, quæ 9
ſerpit, quocumque venerit torrens, viuet:
& erunt piſces multi ſatis poſtquam vene-
rint illuc aquæ iſtæ, & ſanabuntur, & viuẽt
omnia, ad quæ venerit torrens. * Et ſta- 10
bunt ſuꝑ illas piſcatores: ab Engaddi vſque
ad Engallim ſiccatio ſagenarum erit: pluri-
mæ ſpecies erunt piſcium eius, ſicut piſces
maris magni, multitudinis nimiæ: * in litto- 11
ribus autem eius, & in paluſtribus non ſa-
nabuntur, quia in ſalinas dabuntur. * Et ſu- 12
per torrentem orietur in ripis eius ex vtra
que parte omne lignum pomiferum: non C
defluet folium ex eo, & nõ deficiet fructus
eius: per ſingulos menſes afferet primitiua,
quia aquę eius de ſanctuario egrediẽtur: &
erunt fructus eius in cibum, & folia eius ad
medicinam. * Hæc dicit Dominus Deus: 13
Hic eſt terminus, in quo poſſidebitis terram
in duodecim tribubꝰ Iſrael: quia Ioſeph du
plicem funiculum habet. * Poſſidebitis au- 14
tem eam ſinguli æque vt frater ſuus; ſuper
quam leuaui manum meam vt darem patri-
bus veſtris: & cadet terra hæc vobis in poſ-
ſeſſionem. * Hic eſt autem terminus terræ: 15
ad plagam Septentrionalem a mari magno
16 via Hethalon, veniẽtibus Sedada, * Emath,
Berotha, Sabarim, quę eſt inter terminũ Da
maſci & confinium Emath, domus Tichon,
17 quæ eſt iuxta terminũ Auran.* Et erit termi
nus a Mari vſque ad atrium Enon terminus
Damaſci, & ab Aquilone ad Aquilonem:
terminus Emath plaga Septentrionalis.
18 * Porro plaga Orientalis de medio Auran,
D & de medio Damaſci, & de medio Galaad,
& de medio terræ Iſrael, Iordanis diſtermi
nans ad mare Orientale, metiemini etiam
19 plagam Orientalem. * Plaga autem auſtra-
lis meridiana a Thamar vſque ad aquas cõn-
tradictionis Cades: & torrens vſque ad ma
re magnũ: & hęc eſt plaga ad Meridiẽ auſtra
20 lis.* Et plaga Maris, mare magnũ a confinio
per directum, donec venias Emath: hæc eſt
21 plaga Maris.* Et diuidetis terram iſtam vo-
22 bis per tribus Iſrael: * & mittetis eam in he-
reditatem vobis, & aduenis, qui acceſſe-
rint ad vos, qui genuerint filios in medio ve
ſtrum: & erunt vobis ſicut indigenæ inter fi
lios Iſrael: vobiſcum diuident poſſeſſionem
23 in medio tribuum Iſrael. * In tribu autem
quacumque fuerit aduena, ibi dabitis poſſeſ
ſionem illi, ait Dominus Deus.

CAP. XLVIII.

1 ET hæc nomina tribuum a finibus Aqui
A lonis iuxta viam Hethalon pergentibꝰ
Emath, atrium Enan terminus Damaſci, ad
Aquilonem iuxta viam Emath. Et erit ei pla
2 ga Orientalis Mare, Dan vna. * Et ſuper ter
minum Dan, a plaga Orientali vſque ad pla
3 gã maris, Aſer vna: * Et ſuper terminum A-
ſer, a plaga Orientali vſque ad plagam Ma-
4 ris, Nephthali vna.* Et ſuper terminum Ne-
phthali, a plaga Orientali vſque ad plagam
5 Maris, Manaſſe vna. * Et ſuper terminũ Ma-
naſſe, a plaga Oriẽtali vſque ad plagam Ma
6 ris, Ephraim vna. * Et ſuper terminum E-
phraim a plaga Orientali vſque ad plagam
7 Maris, Ruben vna.* Et ſuper terminum Ru-
ben, a plaga Orientali vſque ad plagam Ma
8 ris, Iuda vna. Et ſuper terminum Iuda, a
plaga Orientali vſque ad plagam Maris,
erunt primitiæ, quas ſeparabitis, viginti-
quinque millibus latitudinis & longitudi-
nis, ſicuti ſingulæ partes a plaga Orien-
tali vſque ad plagam Maris: & erit ſanctua-
9 rium in medio eius. * Primitiæ, quas ſepa-
rabitis Domino: longitudo vigintiquin-
que millibus, & latitudo decem millibus.
10 * Hæ autem erunt primitiæ ſanctuarij ſa-
B cerdotum: ad Aquilonem longitudinis vigin
tiquinq. millia, & ad Mare latitudinis decẽ
millia, ſed & ad Orientem latitudinis de-
cem millia, & ad Meridiem longitudinis vi-
gintiquinque millia; & erit ſanctuarium

Domini in medio eius. * Sacerdotibus ſan- 11
ctuarium erit de filijs Sadoc, qui cuſtodie-
runt ceremonias meas, & non errauerunt
cum errarent filij Iſrael, ſicut errauerũt &
Leuitæ. * Et erunt eis primitiæ de primitijs 12
terræ ſanctum ſanctorum, iuxta terminum
Leuitarum. * Sed & Leuitis ſimiliter iuxta fi 13
nes ſacerdotum vigintiquinque millia lõgi
tudinis, & latitudinis decem millia. Omnis
longitudo viginti & quinque millium, & la
titudo decem millium. * Et non venunda- 14
bunt ex eo, neque mutabunt, neque transfe
rentur primitiæ terræ, quia ſanctificatæ sũt
Domino. * Quinque millia autem quæ ſu- 15
perſũt in latitudine per vigintiquinque mil
lia, profana erũt vrbis in habitaculum, & in
ſuburbana: & erit ciuitas in medio eius:
* Et hæ menſuræ eius ad plagam Septen- 16
trionalem quingenta & quattuor millia: &
ad plagã Meridianã, quingenta & quattuor
millia: & ad plagam Orientalem, quingen-
ta & quattuor millia: & ad plagam Occi-
dentalem, quingẽta & quattuor millia. * E- 17
runt autem ſuburbana ciuitatis ad Aquilo- C
nem ducenta quinquaginta, & ad Meri-
diem ducenta quinquaginta, & ad Orientẽ
ducenta quinquaginta, & ad Mare ducenta
quinquaginta. * Quod autem reliquum fue 18
rit in longitudine ſecundum primitias ſan-
ctuarij, decem millia in Orientem, & de-
cem millia in Occidentem, erũt ſicut primi
tiæ ſanctuarij: & erunt fruges eius in panes
his, qui ſeruiunt ciuitati. * Seruientes autẽ 19
ciuitati, operabuntur ex omnibus tribubus
Iſrael. * Omnes primitiæ, vigintiquinque 20
millium, per vigintiquinque millia in qua-
drum, ſeparabuntur in primitias ſanctuarij,
& in poſſeſſionem ciuitatis. * Quod autem 21
reliquũ fuerit, principis erit ex omni parte
primitiarum ſanctuarij, & poſſeſſionis ciui
tatis e regione vigintiquinque millium pri
mitiarum vſque ad terminum Orientalem:
ſed & ad Mare e regione vigintiquinq. mil
lium vſque ad terminum maris, ſimiliter in
partibus principis erit: & erunt primitiæ ſã
ctuarii, & ſanctuarium templi in medio ei⁹.
22 * De poſſeſſione autẽ Leuitarum, & de poſ-
ſeſſione ciuitatis in medio partiũ principis:
erit inter terminum Iuda, & inter terminũ
23 Beniamin, & ad principẽ pertinebit. Et re-
liquis tribubus: A plaga Orientali vſque ad
24 plagam Occidentalem, Beniamin vna. * Et
D contra terminum Beniamin, a plaga Orien
tali vſque ad plagam Occidentalẽ, Simeon
25 vna. * Et ſuper terminum Simeonis, a pla-
ga Orientali vſque ad plagam Occidentalẽ
26 Iſſachar vna. * Et ſuper terminum Iſſachar,
a plaga Orientali vſque ad plagam Occidẽ
27 talem, Zabulon vna. * Et ſuper terminum
Zabulon, a plaga Orientali vſque ad plagã
28 Maris, Gad vna. * Et ſuper terminum Gad,
ad plagam Auſtri in Meridie: & erit finis de
Thamar vſque ad aquas contradictionis Ca
29 des, hereditas contra mare magnum. * Hæc
eſt terra, quam mittetis in ſortem tribubus
Iſrael: & hæ partitiones earũ, ait Dominus
30 Deus. * Et hi egreſſus ciuitatis: A plaga Se-
ptentrionali quingentos & quattuor millia
31 menſurabis. * Et portæ ciuitatis ex nomini
bus tribuum Iſrael, portæ tres a Septentrio
ne, porta Ruben vna, porta Iuda vna, porta
32 Leui vna. * Et ad plagam Orientalem, quin
gẽtos & quattuor millia: & portæ tres, por
ta Ioſeph vna, porta Beniamin vna, porta
33 Dan vna. * Et ad plagam Meridianam,
quingentos & quattuor millia metieris: &
portæ tres, porta Simeonis vna, porta Iſ-
34 ſachar vna, porta Zabulon vna. * Et ad
plagam Occidentalem, quingentos & quat
tuor millia, & portæ eorum tres, porta
Gad vna, porta Aſer vna, porta Nephtha-
35 li vna. * Per circuitum, decem & octo
millia: & nomen ciuitatis ex illa die, Domi-
nus ibidem.

PROPHETIA DANIELIS.



CAPVT PRIMVM.

ANNO tertio regni Ioa- 1
kim regis Iuda, venit A
Nabuchodonoſor rex
Babylonis in Ieruſa-
lem, & obſedit eam;
* & tradidit Dominus 2
in manu eius Ioakim
regem Iuda, & par-
tem vaſorum domus Dei: & aſportauit ea in
terram Sennaar in domum dei ſui, & vaſa
intulit in domum Theſauri dei ſui. * Et ait 3
rex Aſphenez præpoſito Eunuchorum vt
introduceret de filijs Iſrael, & de ſemine re
gio & tyrannorum, * pueros, in quibus nul- 4
la eſſet macula, decoros forma, & eruditos
omni ſapientia, cautos ſcientia, & doctos di
ſciplina, & qui poſſent ſtare in palatio re-
gis, vt doceret eos litteras, & linguam Chal
dæorum. * Et conſtituit eis rex annonam 5
per ſingulos dies de cibis ſuis, & de vino vn
de bibebat ipſe, vt enutriti tribus annis, po-
ſtea ſtarent in conſpectu regis. * Fuerunt er- 6
go inter eos de filijs Iuda, Daniel, Ananias, B
Miſael, & Azarias. * Et impoſuit eis præpo- 7
ſitus eunuchorum, nomina: Danieli, Baltaſ-
ſar: Ananiæ, Sidrach: Miſaeli, Miſach: &
Azariæ, Abdenago. * Propoſuit autem Da- 8
niel in corde ſuo ne pollueretur de menſa
regis, neque de vino potus eius: & rogauit
eunuchorum præpoſitum ne contamina-
retur. * Dedit autem Deus Danieli gratiam 9
& miſericordiam in conſpectu principis
10 eunuchorum. * Et ait princeps eunucho-
rum ad Danielem: Timeo ego dominum
meum regem, qui conſtituit vobis cibum &
potum: qui ſi viderit vultus veſtros macilen
tiores præ cæteris adoleſcentibus coæuis ve
11 ſtris, condemnabitis caput meum regi. * Et
dixit Daniel ad Malaſar, quem conſtituerat
C princeps eunuchorum ſuper Danielem, Ana
12 niam, Miſaelem, & Azariam: * Tenta nos
obſecro ſeruos tuos diebus decem, & dētur
nobis legumina ad veſcēdum, & aqua ad bi-
13 bendum: * & contemplare vultus noſtros,
& vultus puerorum, qui veſcuntur cibo re-
gio: & ſicut videris, facies cum ſeruis tuis.
14 * Qui, audito ſermone huiuſcemodi, tenta-
15 uit eos diebus decem. * Poſt dies autem de-
cem apparuerunt vultus eorum meliores, &
corpulentiores præ omnibus pueris, qui ve-
16 ſcebantur cibo regio. * Porro Malaſar tolle
bat cibaria, & vinū potus eorum: dabatq. eis
17 legumina. * Pueris autem his dedit Deus ſciē
D tiam, & diſciplinam in omni libro, & ſa-
pientia: Danieli autem intelligentiam om-
18 nium viſionum & ſomniorum. * Completis
itaque diebus, poſt quos dixerat rex vt in-
troducerētur: introduxit eos præpoſitus eu-
nuchorum in conſpectu Nabuchodonoſor.
19 * Cūq. eis locutus fuiſſet rex, non ſunt inuē
ti tales de vniuerſis, vt Daniel, Ananias, Mi-
ſael, & Azarias: & ſteterūt ī cōſpectu Regis.
20 * Et omne verbum ſapientiæ & intellectus,
quod ſciſcitatus eſt ab eis Rex, inuenit ī eis

decuplum ſuper cunctos ariolos, & magos,
Inf.6.g.28 qui erant in vniuerſo regno eius. * Fuit aũt 21
Daniel vſque ad annum primum Cyri regis.

CAP. II.

IN anno ſecundo regni Nabuchodonoſor 1
vidit Nabuchodonoſor ſomnium, & con- A
territus eſt ſpiritus eius, & ſomnium eius
fugit ab eo.*Præcepit autem rex, vt conuo- 2
carentur arioli, & magi, & malefici, & Chal
dæi: vt indicarent regi ſomnia ſua: qui cum
veniſſent, ſteterunt coram rege. * Et dixit 3
ad eos rex: Vidi ſomnium; & mente confu-
ſus ignoro quid viderim. * Reſponderunt- 4
que Chaldæi regi Syriacè: Rex in ſempiter-
num viue: dic ſomnium ſeruis tuis, & inter-
pretationem eius indicabimus.*Et reſpon- 5
dens rex ait Chaldæis. Sermo receſſit a me:
niſi indicaueritis mihi ſomnium, & coniectu
ram eius, peribitis vos, & domus veſtræ pu-
blicabuntur. * Si autem ſomnium, & conie- 6
cturam eius narraueritis, prēmia, & dona, &
honorem multum accipietis a me: ſomnium
igitur, & interpretationẽ eius indicate mihi.
*Reſponderunt ſecũdò, atq. dixerunt: Rex 7
ſomnium dicat ſeruis ſuis, & interpretatio- B
nem illius indicabimus.*Reſpondit rex, & 8
ait: Certe noui quod tempus redimitis, ſciẽ-
tes quod receſſerit a me ſermo.*Si ergo ſom 9
nium non indicaueritis mihi, vna eſt de vo-
bis ſententia, quod interpretationem quo-
que fallacem, & deceptione plenam compo
ſueritis, vt loquamini mihi donec tẽpus per
tranſeat. Somnium itaq. dicite mihi, vt ſciã
quod interpretationem quoque eius veram
loquamini. * Reſpondentes ergo Chaldæi 10
coram rege, dixerunt: Non eſt homo ſuper
terram, qui ſermonem tuum, rex, poſſit im-
plere: ſed neque regum quiſquam magnus
& potens verbum huiuſcemodi ſciſcitatur
ab omni ariolo, & mago, & Chaldæo.* Ser- 11
mo enim, quem tu quęris, rex, grauis eſt: nec
reperietur quiſquam, qui indicet illum in
conſpectu regis: exceptis dijs, quorum non
eſt cum hominibus conuerſatio.*Quo audi- 12
to, rex in furore, & in ira magna præcepit
vt perirent omnes ſapientes Babylonis.* Et 13
egreſſa ſententia, ſapientes interficiebãtur:
quærebanturq. Daniel, & ſocij eius, vt peri-
rent. * Tunc Daniel requiſiuit de lege, atq. 14
ſententia ab Arioch principe militiæ regis, C
qui egreſſus fuerat ad interficiẽdos ſapiẽtes
Babylonis. * Et interrogauit eum, qui a re- 15
ge poteſtatem acceperat, quam ob cauſam
tã crudelis ſententia a facie regis eſſet egreſ
ſa. Cum ergo rem indicaſſet Arioch Danie-
li, * Daniel ingreſſus rogauit regem vt tem 16
pus daret ſibi ad ſolutionem indicandam re
gi.*Et ingreſſus eſt domum ſuam, Ananiæ- 17
que & Miſaeli, & Azarię ſocijs ſuis indicauit
18 negotium: * vt quærerent miſericordiam a
facie Dei cæli ſuper ſacramento iſto, & non
perirent Daniel, & ſocijs eius cũ ceteris ſa-
19 pientibus Babylonis. * Tunc Danieli my-
ſterium per viſionem nocte reuelatũ eſt: &
20 benedixit Daniel Deũ cæli, * & locutus ait:
Sit nomen Domini benedictum a ſæculo &
vſq. in ſæculum: quia ſapientia & fortitudo
21 eius ſunt.*Et ipſe mutat tempora, & ætates:
transfert regna, atque conſtituit: dat ſapien
tiam ſapientibus, & ſcientiam intelligenti-
22 bus diſciplinam:* Ipſe reuelat profunda, &
D abſcondita, & nouit in tenebris cõſtituta: &
23 lux cum eo eſt.*Tibi Deus patrũ noſtrorum
confiteor, teq. laudo: quia ſapientiam, & for
titudinem dediſti mihi: & nunc oſtendiſti
mihi quæ rogauimus te, quia ſermonẽ regis
24 aperuiſti nobis. * Poſt hæc Daniel ingreſſus
ad Arioch, quem conſtituerat rex ut perde-
ret ſapientes Babylonis, ſic ei locutus eſt: Sa
pientes Babylonis, ne perdas: introduc me ĩ
cõſpectu regis, & ſolutionem regi narrabo:
25 * Tunc Arioch feſtinus introduxit Danielẽ
ad regem, & dixit ei: Inueni hominem de
filijs tranſmigrationis Iuda, qui ſolutionem
26 regi annunciet.*Reſpondit rex, & dixit Da
nieli, cuius nomen erat Baltaſſar: Putaſne ve
re potes mihi indicare ſomnium, quod vidi,
27 & interpretationem eius? * Et reſpondens
Daniel coram rege, ait: Myſteriũ, quod rex
interrogat, ſapientes, magi, arioli, & aruſpi
28 ces nequeunt indicare regi. * Sed eſt Deus
E in cælo reuelans myſteria, qui indicauit ti-
bi rex Nabuchodonoſor, quæ ventura ſunt
in nouiſſimis temporibus. Somnium tuum,
& viſiones capitis tui in cubili tuo huiuſce-
29 modi ſunt: * Tu rex cogitare cœpiſti in
ſtrato tuo, quid eſſet futurũ poſt hæc: & qui
reuelat myſteria, oſtendit tibi quæ ventu-
30 ra ſunt.* Mihi quoque non in ſapientia, quæ
eſt in me plus quam in cunctis viuentibus,
ſacramentum hoc reuelatum eſt: ſed vt in-
terpretatio regi manifeſta fieret, & cogita-
31 tiones mentis tuæ ſcires. * Tu rex videbas,
& ecce quaſi ſtatua vna grandis: ſtatua illa
magna, & ſtatura ſublimis ſtabat contra te,
32 & intuitus eius erat terribilis. * Huius
ſtatuæ caput ex auro optimo erat, pectus
autem & brachia de argento, porro ven-
33 ter, & femora ex ære. * tibiæ autem fer-
reæ, pedum quædam pars erat ferrea, quæ-
34 dam autem fictilis. * Videbas ita, donec ob-
ſciſſus eſt lapis de mõte ſine manibus: & per
cuſſit ſtatuam in pedibus eius ferreis, & ficti
35 libus, & cõminuit eos. * Tunc contrita ſunt
pariter ferrum, teſta, æs, argentum, & au-
rum, & redacta quaſi in fauillam æſtiuæ a-
reæ, quæ rapta ſunt vento: nulluſq. locus in-
uẽtus eſt eis: lapis autem, qui percuſſerat ſta
tuam, factus eſt mons magnus, & impleuit
36 vniuerſam terram.* hoc eſt ſomnium: Inter
preta-

pretationē quoque eius dicemus coram te, F
rex.* Tu rex regum es:& Deus cæli, regnū, 37
& fortitudinem, & imperium,& gloriā de
dit tibi: * & omnia, in quibus habitant fi- 38
lij hominū,& beſtiæ agri:volucres quoque
cæli dedit ī manu tua,& ſub ditione tua v-
niuerſa cōſtituit:tu es ergo caput aureum.
* Et poſt te conſurget regnum aliud minus 39
te argenteum: & regnum tertium aliud æ-
reum,quod imperabit vniuerſæ terræ.* Et 40
regnū quartū erit velut ferrum. quomodo
ferrum comminuit,& domat omnia,ſic cō
minuet,& conteret omnia hęc.*Porro quia 41
vidiſti pedum, & digitorum partem teſtæ
figuli,& partem ferream: regnum diuiſum
erit,quod tamē de plantario ferri orietur,
ſecūdum quod vidiſti ferrum miſtum teſtæ
ex luto.*Et digitos pedū ex parte ferreos, 42
& ex parte fictiles:ex parte regnum erit ſo
lidum,& ex parte contritum. * Quod au- 43
tem vidiſti ferrum miſtum teſtæ ex luto, cō
miſcebuntur quidē humano ſemine,ſed nō
adhærebunt ſibi,ſicuti ferrum miſceri non
poteſt teſtæ. * In diebus autem regnorum 44

G illorum ſuſcitabit Deus cæli regnum,quod
in æternum nō diſſipabitur,& regnum eius
alteri populo nō tradetur:cōminuet autē,
& cōſumet vniuerſa regna hæc:& ipſum ſta
45 bit in æternum.* Secundum quòd vidiſti, ꝙ
de mōte abſciſſus eſt lapis ſine manibus, &
cōminuit teſtam,& ferrū,& æs,& argētū,
& aurū,Deus magnus oſtendit regi quę vē-
tura ſunt poſtea.& verum eſt ſomnium,& fi
46 delis interpretatio eius.*Tūc rex Nabucho
donoſor cecidit in faciem ſuam,& Danielē
adorauit,& hoſtias, & incēſum pręcepit vt
47 ſacrificarēt ei.* Loquēs ergo rex, ait Danie
li:Vere Deus veſter Deus deorū eſt, & Dñs
regū,& reuelans myſteria:quoniā tu potui
48 ſti aperire hoc ſacramentū. * Tunc rex Da-
nielem in ſublime extulit,& munera multa,
& magna dedit ei: & conſtituit eū principē
ſuper omnes prouincias Babylonis: & præ-
fectum magiſtratuū ſuper cunctos ſapiētes
49 Babylonis.* Daniel aūt poſtulauit a rege:&
cōſtituit ſuper opera prouinciæ Babylonis,
Sidrach,Miſach, & Abdenago: Ipſe autem
Daniel erat in foribus regis.



CAP. III.

NAbuchodonoſor rex fecit ſtatuam au 1
ream altitudine cubitorum ſexaginta, A
latitudine cubitorū ſex,& ſtatuit eam in cā
po Dura prouinciæ Babylonis.*Itaque Na- 2
buchodonoſor rex miſit ad cōgregādos ſa-
trapas,magiſtratus,& iudices,duces, & ty-
rannos,& ꝑfectos,omneſq. principes regio
num, vt conuenirēt ad dedicationē ſtatuę,
quā erexerat Nabuchodonoſor rex.* Tunc 3
congregati ſunt ſatrapæ, magiſtratus, &
iudices,duces,& tyranni, & optimates, qui
erant in poteſtatibus conſtituti,& vniuerſi

principes regionum vt conuenirēt ad dedi
cationem ſtatuæ, quā erexerat Nabuchodo
noſor rex.ſtabāt autem in cōſpectu ſtatuæ,
4 quā poſuerat Nabuchodonoſor rex:*& prę
co clamabat valenter:Vobis dicitur popu-
5 lis,tribubus,& linguis:*In hora, qua audie-
ritis ſonitū tubæ,& fiſtulæ,& citharæ, ſam
bucæ,& pſalterij,& ſymphoniæ, & vniuer
ſi generis muſicorum,cadentes adorate ſta
tuam auream,quam conſtituit Nabuchodo
6 noſor rex.* Si quis autē non proſtratus ado
rauerit,eadē hora mittetur in fornacē ignis
7 ardētis.* Poſt hæc igitur ſtatim vt audierūt
omnes populi ſonitū tubæ,fiſtulæ,& cithara-

ræ,ſambucæ,& pſalterij,& ſymphoniæ, &
omnis generis muſicorum:cadentes omnes
populi,tribus, & linguæ adorauerũt ſtatuã
auream, quã cõſtituerat Nabuchodonoſor
rex. * Statimq. in ipſo tempore accedentes 8
viri Chaldæi accuſauerunt Iudæos: * dixe- 9
runtq. Nabuchodonoſor regi:Rex in æter-
num viue: * tu rex poſuiſti decretũ, vt oĩs 10
homo,qui audierit ſonitum tubę,fiſtulę,&
citharæ,ſambucæ, & pſalterij, & ſympho-
niæ,& vniuerſi generis muſicorum,proſter
nat ſe,& adoret ſtatuam auream: * ſi quis 11
autem non procidens adorauerit, mittatur
in fornacẽ ignis ardentis.*Sunt ergo viri Iu 12
dæi,quos conſtituiſti ſuper opera regionis B
Babylonis,Sidrach,Miſach,& Abdenago:vi
ri illi contempſerunt,rex,decretũ tuũ:deos
tuos non colunt,& ſtatuam auream, quam
erexiſti,nõ adorãt.*Tũc Nabuchodonoſor 13
in furore,& in ira præcepit vt adducerẽtur
Sidrach,Miſach,& Abdenago: qui cõfeſtim
adducti ſunt in conſpectu regis. * Pronun- 14
cianſq. Nabuchodonoſor rex,ait eis:Vere-
ne Sidrach,Miſach,& Abdenago,deos meos
non colitis,& ſtatuam auream, quam conſti
tui,non adoratis? *Nũc ergo ſi eſtis parati, 15
quacunque hora audieritis ſonitum tubæ,fi
ſtulæ,citharæ,ſambucæ,& pſalterij, & ſym
phoniæ,omniſq generis muſicorũ, proſter
nite vos,& adorate ſtatuã,quam feci: quòd
ſi non adoraueritis, eadem hora mittemini
in fornacem ignis ardentis:& quis eſt Deus,
qui eripiet vos de manu mea? * Reſponden- 16
tes Sidrach,Miſach,& Abdenago,dixerunt
regi Nabuchodonoſor:Non oportet nos de
hac re reſpondere tibi.*Ecce enimDeus no 17
ſter,quem colimus,poteſt eripere nos de ca
mino ignis ardentis, & de manibus tuis, o
rex,liberare.*Quòd ſi noluerit,notũ ſit ti- 18
bi,rex,quia deos tuos nõ colimus,& ſtatuã
aureã,quam erexiſti,non adoramus. *Tunc 19
Nabuchodonoſor repletus eſt furore:& a-
ſpectus faciei illius immutatus eſt ſuper Si-
drach,Miſach, & Abdenago,& præcepit vt
ſuccenderetur fornax ſeptuplũ q̃ ſuccendi
cõſueuerat.* Et viris fortiſſimis de exercitu 20
ſuo iuſſit vt ligatis pedibus Sidrach,Miſach,
& Abdenago mitterent eos in fornacem i-
gnis ardentis. * Et confeſtim viri illi vincti 21
cum braccis ſuis,& tiaris,& calceamentis, C
& veſtibus miſſi ſunt in medium fornacis
ignis ardentis. * nam iuſſio regis vrgebat: 22
fornax autem ſuccenſa erat nimis.Porro vi
ros illos,qui miſerãt Sidrach,Miſach, & Ab
denago,interfecit flamma ignis. * Viri au- 23
tem hi tres,ideſt,Sidrach,Miſach, & Abde-
nago,ceciderunt in medio camino ignis ar-
dentis,colligati.

Quæ ſequuntur in Hebræis voluminibus non reperi.

* Et ambulabant in medio flammæ laudan- 24
25 tes Deum,& benedicentes Domino. *Stans
autem Azarias orauit ſic, aperienſq.os ſuũ
in medio ignis,ait:
26 *Benedictus es Domine Deus patrum no
ſtrorum,& laudabile, & glorioſum nomen
27 tuum in ſæcula:* quia iuſtus es in omnibus,
quæ feciſti nobis,& vniuerſa opera tua ve
ra,& viæ tuæ rectæ,& oĩa iudicia tua vera.
28 *Iudicia enim vera feciſti iuxta omnia,quę
induxiſti ſuper nos,& ſuper ciuitatem ſan-
ctam patrũ noſtrorum Ieruſalẽ:quia in ve-
ritate,& in iudicio induxiſti omnia hęc pro
29 pter peccata noſtra.* Peccauimus enim, &
inique egimus recedẽtes a te:& deliquimus
30 in omnibus: * & præcepta tua non audiui-
mus,nec obſeruauimus, nec fecimus ſicut
31 pręceperas nobis vt bene nobis eſſet. * oĩa
ergo,quæ iduxiſti ſuꝑ nos,& vniuerſa,quę
32 feciſti nobis,in vero iudicio feciſti:* & tra-
didiſti nos in manibus inimicorum noſtrorũ
iniquorum,& peſſimorũ, pręuaricatorũq.
& regi iniuſto, & peſſimo vltra omnem ter
33 ram.* Et nunc non poſſumus aperire os: cõ
fuſio,& opprobriũ facti ſumus ſeruis tuis,
34 & his,qui colunt te. * Ne,quæſumus, tra-
D das nos in perpetuum propter nomen tuũ,
35 & ne diſſipes teſtamentum tuum. * neque
auferas miſericordiã tuam a nobis propter
Abraham dilectum tuum, & Iſaac ſeruum
36 tuum,& Iſrael ſanctum tuum:*quibus locu
tus es pollicẽs quòd multiplicares ſemẽ eo
rũ ſicut ſtellas cæli,& ſicut arenam, quæ eſt
37 in littore maris:* quia Domine imminuti ſu
mus plus quam omnes gẽtes,ſumuſq.humi-
les in vniuerſa terra hodiẽ propter peccata
38 noſtra.* Et non eſt in tẽpore hoc princeps,
& dux,& propheta,neque holocauſtũ, ne-
que ſacrificium,neque oblatio, neque incẽ
39 ſum,neque locus primitiarum coram te,*vt
poſſimus inuenire miſericordiam tuam:Sed
in animo contrito, & ſpiritu humilitatis ſu
40 ſcipiamur. * Sicut in holocauſto arietum,
& taurorum, & ſicut in millibus agnorum
pinguium: ſic fiat ſacrificium noſtrum in
conſpectu tuo hodie,vt placeat tibi:quoniã
41 non eſt confuſio cõfidentibus in te. *Et nũc
ſequimur te ĩ toto corde,& timemus te, &
42 quærimus faciem tuam. * Ne confundas
nos:ſed fac nobiſcum iuxta manſuetudinẽ
tuam, & ſecũdum multitudinem miſericor
43 diæ tuæ. * Et erue nos in mirabilibus tuis,
44 & da gloriam nomini tuo Domine: * & con
fundantur omnes,qui oſtendunt ſeruis tuis
mala,confundantur in omni potẽtia tua,&
45 robur eorum conteratur:* & ſciant quia tu
es Dominus Deus ſolus, & glorioſus ſuper
46 orbem terrarum.*Et non ceſſabant qui mi-
ſerant eos miniſtri regis ſuccẽdere forna-
cem,naphtha,& ſtuppa,& pice, & malleo-
47 lis,* & effundebatur flamma ſuper forna-
48 cẽ cubitis quadraginta nouem:*& erupit,&
incen-

incēdit quos reperit iuxta fornacē de Chal
dæis.* Angelus autem Domini deſcendit cū 49
Azaria, & ſocijs eius in fornacē: & excuſſit E
flammam ignis de fornace, * & fecit mediū 50
fornacis quaſi vētū roris flantē, & nō tetigit
eos omnino ignis, neq; contriſtauit, nec quid
quam moleſtiæ intulit.
*Tunc hi tres quaſi ex vno ore laudabāt, 51
& glorificabant, & benedicebant Deum in
fornace, dicentes:
* Benedictus es Domine Deus patrum no 52
ſtrorum: & laudabilis, & glorioſus, & ſu-
perexaltatus in ſæcula. & benedictum no-
men gloriæ tuæ ſanctum: & laudabile, & ſu-
perexaltatum in omnibus ſæculis.
* Benedictus es in templo ſancto gloriæ 53
tuæ: & ſuperlaudabilis, & ſupergloriosus in
ſæcula.
*Benedictus es in throno regni tui: & ſu- 54
perlaudabilis, & ſuperexaltatus in ſæcula.
*Benedictus es, qui intueris abyſſos, & 55
ſedes ſuper cherubim: & laudabilis, & ſu-
perexaltatus in ſæcula.
*Benedictus es in firmamento cæli: & lau 56
dabilis & glorioſus in ſæcula.
* Benedicite omnia opera Domini Domi 57
no: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
*Benedicite Angeli Domini Domino: lau 58
date & ſuperexaltate eum in ſæcula.
** Benedicite cæli Domino: laudate & ſu 59
perexaltate eum in ſæcula.
* Benedicite aquæ omnes, quæ ſuper cæ- 60
los ſunt, Domino: laudate & ſuperexaltate
eum in ſæcula.
*Benedicite omnes virtutes Domini Do- 61
mino: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
*Benedicite ſol, & luna Domino: laudate 62
& ſuperexaltate eum in ſæcula.
* Benedicite ſtellæ cęli Domino: laudate 63
& ſuperexaltate eum in ſæcula.
* Benedicite omnis imber, & ros Domi- 64
no: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
*Benedicite omnes ſpiritus Dei Domino: 65
laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.
* Benedicite ignis, & æſtus Domino: lau- 66
date & ſuperexaltate eum in ſæcula.
*Benedicite frigus, & æſtus Domino: lau- 67
date & ſuperexaltate eum in ſecula.
*Benedicite rores, & pruina Domino: 68
laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
*Benedicite gelu, & frigus Domino: lau- 69
date & ſuperexaltate eum in ſæcula.
*Benedicite glacies, & niues Domino: lau 70
date & ſuperexaltate eum in ſæcula.
*Benedicite noctes, & dies Domino: lau- 71
date & ſuperexaltate eum in ſæcula. F
* Benedicite lux, & tenebræ Domino: lau 72
date & ſuperexaltate eum in ſæcula.
*Benedicite fulgura, & nubes Domino: 73
laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
*Benedicat terra Dominum: laudet, & ſu 74
perexaltet eum in ſæcula:
75 * Benedicite montes, & colles Domino:
laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
76 *Benedicite vniuerſa germinantia in ter-
ra Domino: laudate & ſuperexaltate eum
in ſæcula.
77 * Benedicite fontes Domino: laudate &
ſuperexaltate eum in ſæcula.
78 *Benedicite maria, & flumina Domino:
laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
79 * Benedicite cete, & omnia, quæ mo-
uentur in aquis, Domino: laudate & ſuper-
exaltate eum in ſæcula.
80 * Benedicite omnes volucres cæli Domi-
no: laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
81 *Benedicite omnes beſtiæ, & pecora Do-
mino: laudate & ſuperexaltate eū in ſęcula.
82 * Benedicite filij hominum Domino: lau-
date & ſuperexaltate eum in ſæcula.
83 * Benedicat Iſrael Dominum: laudet & ſu
perexaltet eum in ſæcula.
84 *Benedicite ſacerdotes Domini Domino:
laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
85 *Benedicite ſerui Domini Domino: lauda
te & ſuperexaltate eum in ſæcula.
86 *Benedicite ſpiritus, & animæ iuſtorum
Domino: laudate & ſuperexaltate eum in
ſæcula.
87 *Benedicite ſancti, & humiles corde Dño:
laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
88 *Benedicite Anania, Azaria, Miſael Dño:
laudate & ſuperexaltate eum in ſæcula.
Quia eruit nos de inferno, & ſaluos fecit
de manu mortis, & liberauit nos de medio
ardentis flāmæ, & de medio ignis eruit nos.
89 * Confitemini Domino, quoniam bonus:
quoniam in ſæculum miſericordia eius.
90 * Benedicite omnes religioſi Domino
Deo deorum: laudate & confitemini ei,
quia in omnia ſæcula miſericordia eius.
*Hucuſque in Hebræo non habetur: & quæ po
ſuimus, de Theodotionis editione tranſlata
ſunt.*
91 * Tunc Nabuchodonoſor rex obſtupuit,
G & ſurrexit propere, & ait optimatibus ſuis:
Nonne tres viros miſimus in medium ignis
compeditos? Qui reſpondentes regi, dixe-
92 runt: Vere rex.* Reſpondit, & ait: Ecce ego
video quatuor viros ſolutos, & ambulan-
tes in medio ignis, & nihil corruptionis in
eis eſt, & ſpecies quarti ſimilis filio Dei.
93 * Tunc acceſſit Nabuchodonoſor ad oſtium
fornacis ignis ardentis, & ait: Sidrach, Mi-
ſach, & Abdenago ſerui Dei excelſi, egredi
mini, & venite. Statimq. egreſſi ſunt Sidrach,
94 Miſach, & Abdenago de medio ignis. * Et
cōgregati ſatrapæ, & magiſtrat⁹, & iudices,
& potentes regis contemplabantur viros il
los, quoniam nihil poteſtatis habuiſſet ignis
in corporibus eorum, & capillus capitis eo-
rum non eſſet aduſtus, & ſarabala eorū non

fuiſſent immutata, & odor ignis non tran-
ſiſſet per eos.* Et erumpens Nabuchodono 95
ſor, ait: Benedictus Deus eorum, Sidrach vi
delicet, Miſach, & Abdenago, qui miſit an
gelum ſuum, & eruit ſeruos ſuos, qui credi-
derunt in eum: & verbum regis immutaue-
runt, & tradiderunt corpora ſua ne ſerui-
rent, & ne adorarent omnē deum, excepto
Deo ſuo. * A me ergo poſitum eſt hoc de- 96
cretū, vt omnis populus, tribus, & lingua,
quæcumque locuta fuerit blaſphemiam cō
tra Deum Sidrach, Miſach, & Abdenago, di-
ſpereat, & domus eius vaſtetur: neque enim
eſt alius Deus, qui poſſit ita ſaluare. * Tunc 97
rex promouit Sidrach, Miſach, & Abdena-
go in prouincia Babylonis. * NABVCHODO 98
NOSOR rex, omnibus populis, gentibus,
& linguis, qui habitant in vniuerſa terra,
pax vobis multiplicetur.* Signa, & mira- 99
bilia fecit apud me Deus excelſus: placuit er
go mihi prædicare *ſigna eius, quia magna 100
ſunt: & mirabilia eius, quia fortia: & regnū
eius regnum ſempiternum, & poteſtas eius
in generationem & generationem.

*Inf. 4. g. 31 & 7. d 14.

CAP. IIII.

EGo Nabuchodonoſor quietus erā in do 1
mo mea, & florens in palatio meo: * ſo- 2
mnium vidi, quod perterruit me: & cogita- A
tiones meę in ſtrato meo, & viſiones capitis
mei conturbauerunt me.* Et per me propo 3
ſitum eſt decretū vt introducerentur in con
ſpectu meo cūcti ſapientes Babylonis, & vt
ſolutionem ſomnij indicarent mihi. * Tunc 4
ingrediebātur arioli, magi, Chaldæi, & aru-
ſpices, & ſomnium narraui in conſpectu eo-
rum: & ſolutionem eius non indicauerunt
mihi: * donec collega ingreſſus eſt in cōſpe 5
ctu meo Daniel, cui nomen Baltaſſar ſecun
dū nomen Dei mei, qui habet ſpiritū deorū
ſanctorum in ſemetipſo: & ſomnium co-
ram ipſo locutus ſum. * Baltaſſar princeps 6
ariolorū, quoniam ego ſcio quod ſpiritū ſan
ctorum deorum habeas in te, & omne ſacra
mentum non eſt impoſſibile tibi: viſiones
ſomniorum meorum, quas vidi, & ſolutio-
nem earum narra. * Viſio capitis mei in cu- 7
bili meo: Videbam, & ecce arbor in medio B
terræ, & altitudo eius nimia. * Magna ar- 8
bor, & fortis: & proceritas eius contingens
cælum: aſpectus illius erat vſque ad termi-
nos vniuerſæ terræ.* Folia eiꝰ pulcherrima, 9
& fructus eius nimius: & eſca vniuerſorum
in ea ſubter eam habitabant animalia, &
beſtiæ, & in ramis eius conuerſabantur vo-
lucres cæli: & ex ea veſcebatur omnis caro.
* Videbam in viſione capitis mei ſuper ſtra- 10
tum meum, & ecce vigil, & ſanctus de cælo
deſcendit. * Clamauit fortiter, & ſic ait: Suc 11
cidite arborem, & præcidite ramos eius: ex-
cutite folia eius, & diſpergite fructus eius:
fugiant beſtiæ, quæ ſubter eam ſunt, &
12 volucres de ramis eius. * Verumtamen ger-
men radicum eius in terra ſinite, & allige-
tur vinculo ferreo & æreo in herbis, quæ fo
ris ſunt, & rore cæli tingatur, & cum feris
13 pars eius in herba terræ. * Cor eius ab huma
C no commutetur, & cor feræ detur ei: & ſe-
14 ptem tempora mutentur ſuper eum. * In ſen
tentia vigilum decretum eſt, & ſermo ſan-
ctorum, & petitio: donec cognoſcant viuen
tes quoniā dominatur Excelſus in regno ho
minum; & cuicumque voluerit, dabit illud,
& humillimum hominem conſtituet ſuper
15 eum. * Hoc ſomniū vidi ego Nabuchodono-
ſor rex: tu ergo Baltaſſar interpretationem
narra feſtinus: quia omnes ſapientes regni
mei nō queunt ſolutionem edicere mihi: tu
autem potes, quia ſpiritus deorum ſancto-
16 rum in te eſt. * Tunc Daniel, cuius nomen
Baltaſſar, cępit intra ſemetipſum tacitus co
gitare quaſi vna hora: & cogitationes eius
cōturbabāt eum. Reſpōdens autem rex ait:
Baltaſſar, ſomnium & interpretatio eius nō
conturbent te. Reſpondit Baltaſſar, & dixit:
Domine mi, ſomnium his, qui te oderunt, &
17 interpretatio eius hoſtibus tuis ſit. * Arbo-
rem, quam vidiſti ſublimem, atq; robuſtā,
D cuius altitudo pertingit ad cælū, & aſpectus
18 illius in omnem terrā: * & rami eius pulcher
rimi, & fructus eius nimius, & eſca omniū
in ea, ſubter eam habitantes beſtiæ agri, &
19 in ramis eius commorantes aues cæli: * Tu
es rex, qui magnificatus es, & inualuiſti: &
magnitudo tua creuit, & peruenit vſque ad
cælum, et poteſtas tua in terminos vniuerſę
20 terræ.* Quod aūt vidit rex vigilem, & ſan-
ctum deſcēdere de cælo, et dicere: Succidite
arborem, et diſſipate illam, attamen germē
radicum eius in terra dimittite, et vincia-
tur ferro et ære in herbis foris, et rore cæli
conſpergatur, et cum feris ſit pabulum e-
ius, donec ſeptem tempora mutentur ſuper
21 eum: * Hæc eſt interpretatio ſententiæ Al-
E tiſſimi, quæ peruenit ſuper dominum meū
22 regem: * Eijcient te ab hominibus, et cum
beſtijs feriſq. erit habitatio tua, et " fœnum
vt bos comedes, et rore cæli īfunderis: ſeptē
quoque tempora mutabuntur ſuper te, do-
nec ſcias quod dominetur Excelſus ſuper re
gnū hoīum, et cuicumq; voluerit, det illud.
23 * Quod autem præcepit vt relinqueretꝛ ger
men radicum eius, i. arboris: regnum tuum
tibi manebit poſtquā cognoueris poteſtatē
24 eſſe cæleſtem.* Quam ob rem rex cōſilium
meū placeat tibi, "et peccata tua eleemoſy-
nis redime, et iniquitates tuas miſericordijs
25 pauperū: forſitā ignoſcet delictis tuis. * Oīa
hęc venerūt ſuper Nabuchodonoſor regē.
26 * Poſt finem menſium duodecim, in aula Ba
27 bylonis deambulabat. * Reſponditq. rex,
et ait:

*Inf. 5. f. 2[illegible]

*Eccl. 3. [illegible]

&ait: Nóne hæc eſt Babylon magna, quam F
ego ædificaui in domũ regni, in robore for
titudinis meæ, & in gloria decoris mei?
*Cumq. ſermo adhuc eſſet in ore regis: vox 28
de cælo ruit: Tibi dicitur Nabuchodonoſor
rex: Regnum tuum tranſibit a te, * & ab ho 29
minibus eijcient te, & cũ beſtijs & feris erit
habitatio tua: fœnũ quaſi bos comedes, &
ſeptem tempora mutabũtur ſuper te, donec
ſcias quòd dominetur Excelſus in regno ho
minum, & cuicumque voluerit, det illud.
* Eadem hora ſermo cõpletus eſt ſuper Na 30
buchodonoſor, & ex hominib⁹ abiect⁹ eſt,
& fœnũ vt bos comedit, & rore cæli corpus
eius infectum eſt: donec capilli eius in ſimili
tudinem aquilarum creſcerent, & vngues e-
ius quaſi auium. * Igitur poſt finem dierum 31
ego Nabuchodonoſor oculos meos ad cęlũ
leuaui, & ſenſus meus redditus eſt mihi: & G
Altiſſimo benedixi, & viuentẽ in ſempiter-
num laudaui, & glorificaui: * quia poteſtas
eius poteſtas ſempiterna, & regnum eius in
generationem & generationem. * Et omnes 32
habitatores terræ apud eũ in nihilum repu-
tati ſunt: iuxta voluntatem enim ſuã facit
tã in virtutibus cæli quàm in habitatoribus
terræ: & nõ eſt qui reſiſtat manui eius, & di
cat ei: Quare feciſti? * In ipſo tempore ſen- 33
ſus meus reuerſus eſt ad me, & ad honorem
regni mei, decoremq. perueni: & figura mea
reuerſa eſt ad me: & optimates mei, & ma-
giſtratus mei requiſierunt me, & in regno
meo reſtitutus ſum: & magnificentia am-
plior addita eſt mihi. * Nunc igitur ego Na 34
buchodonoſor laudo, & magnifico, & glori
fico regem cæli: quia omnia opera eius ve-
ra, & viæ eius iudicia, & gradiẽtes in ſuper
bia poteſt humiliare.

CAP. V.

BAltaſſar rex fecit grande conuiuiũ opti 1
matibus ſuis mille: & vnuſquiſque ſe- A
cũdum ſuam bibebat ætatem. * Præcepit er 2
go iam temulentus vt afferrẽtur vaſa aurea
& argentea, quæ aſportauerat Nabuchodo
noſor pater eius de templo, quod fuit in Ie
ruſalem, vt biberent in eis rex, & optimates
eius, vxoresq. eius, & concubinæ. * Tunc al 3
lata ſunt vaſa aurea, & argentea, quæ aſpor
tauerat de tẽplo, quod fuerat in Ieruſalẽ: &
biberũt in eis rex, & optimates ei⁹, vxores
& concubinæ illius. * Bibebãt vinum, & lau 4
dabãt deos ſuos aureos, & argẽteos, æreos,
ferreos, ligneosq. & lapideos. * In eadem 5
hora apparuerũt digiti, quaſi manus homi-
nis ſcribentis contra cãdelabrum in ſuperfi-
cie parietis aulę regiæ: & rex aſpiciebat arti B
culos manus ſcribentis. * Tunc facies regis 6
commutata eſt, & cogitationes eius contur
babant eum: & compages renũ eius ſolue-
bantur, & genua eius ad ſeinuicem collide-
7 bantur. * Exclamauit itaque rex fortiter vt
ĩtroducerẽt magos, Chaldæos, & aruſpices.
Et proloquẽs rex ait ſapientibus Babylonis:
Quicũque legerit ſcripturam hanc, & inter
pretationem eius manifeſtam mihi fecerit,
purpura veſtietur, & torquem auream habe
8 bit in collo, & tertius ĩ regno meo erit. * Tũc
ingreſſi omnes ſapientes regis nõ potuerũt
nec ſcripturam legere, nec interpretationẽ
9 indicare regi. * Vnde rex Baltaſſar ſatis con
turbatus eſt, & vultus illius immutatus eſt.
10 ſed & optimates eius turbabantur. * Regi-
na autem pro re, quæ acciderat regi, & opti
C matibus eius, domum conuiuij ingreſſa eſt:
& proloquens ait: Rex in æternum viue: nõ
te conturbent cogitationes tuæ, neq. facies
11 tua immutetur. * Eſt vir in regno tuo, qui ſpi
ritum deorum ſanctorum habet in ſe: & in
diebus patris tui ſcientia & ſapientia inuen-
tæ ſunt in eo: nam & rex Nabuchodonoſor
pater tuus principem magorum, incantato-
rum, Chaldæorum, & aruſpicum conſtituit
12 eum, pater, inquam, tuus, o rex: * quia ſpiri-
tus amplior, & prudentia, intelligentiaq. &
interpretatio ſomniorũ, & oſtenſio ſecreto
rũ, ac ſolutio ligatorũ inuentæ ſunt in eo,
hoc eſt in Daniele: cui rex poſuit nomẽ Bal-
taſſar. nunc itaq. Daniel vocetur, & interpre
13 tationem narrabit. * Igitur introductus eſt
Daniel coram rege. Ad quem præfatus rex
D ait: Tu es Daniel de filijs captiuitatis Iudæ,
14 quem adduxit pater me⁹ rex de Iudæa? * Au
diui de te quoniam ſpiritum deorũ habeas:
& ſcientia, intelligentiaq. ac ſapientia am-
15 pliores inuentæ ſunt in te. * Et nunc intro-
greſſi ſunt in cõſpectu meo ſapientes magi,
vt ſcripturam hanc legerent, & interpreta-
tionem eius indicarent mihi: & nequiuerũt
16 ſenſum huius ſermonis edicere. * Porro ego
audiui de te, ꝙ poſſis obſcura interpretari,
& ligata diſſoluere: ſi ergo vales ſcripturã
legere, & ĩterpretationem eius indicare mi
hi, purpura veſtieris, & torquem aureã cir-
ca collum tuum habebis, & tertius in regno
17 meo princeps eris. * Ad quæ reſpondens
E Daniel, ait corã rege: Munera tua ſint tibi,
& dona domus tuæ alteri da: ſcripturã au-
tem legam tibi, rex, & interpretationẽ eius
18 oſtendam tibi. * O rex, Deus altiſſimus re-
gnum, & magnificentiam, gloriam, & ho-
norem dedit Nabuchodonoſor patri tuo.
19 * Et propter magnificentiam, quam dede-
rat ei, vniuerſi populi, tribus, & linguæ tre
mebant, & metuebant eum: quos volebat,
ĩterficiebat: & quos volebat, percutiebat: &
quos volebat, exaltabat: & quos volebat,
20 humiliabat. * Quando autem eleuatum eſt
cor eius, & ſpiritus illius obfirmatus eſt
ad ſuperbiã, depoſitus eſt de ſolio regni ſui,
21 & gloria eius ablata eſt: * a & a filijs homi- a Sup. 4. c. 25
num eiectus eſt, ſed & cor eius cum beſtijs
poſitum

poſitum eſt, & cum onagris erat habitatio F
eius: fœnum quoque vt bos cōmedebat, &
rore cæli corpus eius infectum eſt, donec co
gnoſceret quòd poteſtatem haberet Altiſſi-
mus in regno hominum: & quemcumq. vo-
luerit, ſuſcitabit ſuper illud.* Tu quoque fi- 22
lius eius Baltaſſar, non humiliaſti cor tuum,
cum ſcires hæc omnia:* ſed aduerſum Domi 23
natorem cæli eleuatus es: & vaſa domus e-
ius allata ſunt corā te: & tu, & optimates tui,
& vxores tuæ, & concubinæ tuæ vinum bi-
biſtis in eis: deos quoq. argēteos, & aureos,
& ęreos, ferreos, ligneoſque & lapideos, qui
non vident, neque audiunt, neque ſentiunt,
laudaſti: porro Deum, qui habet flatum tuū
in manu ſua, & omnes vias tuas, non glorifi-
caſti.* Idcirco ab eo miſſus eſt articulus ma- 24
nus, quæ ſcripſit hoc, quod exaratum eſt.
* Hæc eſt autem ſcriptura, quæ digeſta eſt: 25
MANE, THECEL, PHARES. * Et hæc eſt G
interpretatio ſermonis. MANE: numerauit 26
Deus regnum tuum, & compleuit illud.
* THECEL: appenſus es in ſtatera, & inuen- 27
tus es minus habens. * PHARES: diuiſum 28
eſt regnum tuum, & datum eſt Medis, & Per
ſis. * Tunc iubente rege indutus eſt Daniel 29
purpura, & circūdata eſt torques aurea col-
lo eius: & prædicatum eſt de eo quòd habe-
ret poteſtatem tertius in regno ſuo. * Ea- 30
dem nocte interfectus eſt Baltaſſar rex Chal
dæus.* Et Darius Medus ſucceſſit in regnum 31
annos natus ſexagintaduos.

CAP. VI.

PLacuit Dario, & conſtituit ſuper regnū 1
ſatrapas centum viginti vt eſſent in toto A
regno ſuo. * Et ſuper eos principes tres, ex 2
quibus Daniel vnus erat: vt ſatrapæ illis red
derent rationem, & rex non ſuſtineret mole
ſtiam.* Igitur Daniel ſuperabat omnes prin 3
cipes, & ſatrapas: quia ſpiritus Dei amplior
erat in illo.* Porro rex cogitabat cōſtituere 4
eum ſuper omne regnum: vnde principes, &
ſatrapæ quærebāt occaſionem vt inuenirēt
Danieli ex latere regis: nullamq. cauſam, &
ſuſpicionem reperire potuerūt, eo quòd fi-
delis eſſet, & omnis culpa, & ſuſpicio non
inueniretur in eo. * Dixerunt ergo viri illi: 5
Non inueniemus Danieli huic aliquam occa B
ſionem, niſi forte in lege Dei ſui.* Tūc prin- 6
cipes, & ſatrapæ ſurripuerunt regi, & ſic lo
cuti ſunt ei: Dari rex in æternum viue: * con 7
ſilium inierunt omnes principes regni tui,
magiſtratus, & ſatrapæ, ſenatores, & iudices
vt decretum Imperatorium exeat, & edictū:
vt omnis, qui petierit aliquam petitionem a
quocumque deo, & homine vſque ad trigin
ta dies, niſi a te rex, mittatur in lacum leonū.
* Nunc itaque rex confirma ſententiam, & 8
ſcribe decretum: vt non immutetur quod ſta
tutum eſt a Medis & Perſis, nec præuaricari
9 cuiquam liceat. * Porro rex Darius propo-
C ſuit edictum, & ſtatuit. * Quod cum Daniel
10 comperiſſet, id eſt, cōſtitutam legem, ingreſ
ſus eſt domum ſuam: & feneſtris apertis in
cœnaculo ſuo contra Ieruſalem tribus tem
poribus in diē flectebat genua ſua, & adora-
bat, confitebaturque coram Deo ſuo ſicut &
11 ante facere cōſueuerat.* Viri ergo illi curio
ſius inquirentes inuenerunt Danielem orā-
12 tem, & obſecrantem Deum ſuum. * Et acce-
dentes locuti ſunt regi ſuper edicto: Rex nū
D quid non conſtituiſti, vt omnis homo, qui
rogaret quemquam de dijs, & hominibus vſ
que ad dies triginta, niſi te, rex, mitteretur
in lacū leonū? Ad quos reſpondens rex, ait:
verus eſt ſermo iuxta decretum Medorum,
atque Perſarum, quod præuaricari nō licet.
13 * Tunc reſpondentes dixerunt coram rege:
Daniel de filijs captiuitatis Iuda, non cura-
uit de lege tua, & de edicto, quod cōſtituiſti:
ſed tribus temporibus per diem orat obſe-
14 cratione ſua. * Quod verbum cum audiſſet
rex, ſatis contriſtatus eſt: & pro Daniele po-
ſuit cor vt liberaret eum, & vſque ad occa-
15 ſum ſolis laborabat vt erueret illū.* Viri au
tem illi intelligentes regem dixerunt ei: Sci
to rex, quia lex Medorū, atque Perſarum eſt
vt omne decretum, quod cōſtituerit rex, nō
16 liceat immutari.* Tunc rex præcepit; & ad-
E duxerunt Danielem, & miſerunt eum in la-
cum leonum. Dixitque rex Danieli: Deus
tuus, quem colis ſemper, ipſe liberabit te.
17 * Allatuſque eſt lapis vnus, & poſitus eſt ſu-
per os laci: quem obſignauit rex annulo ſuo,
& annulo optimatum ſuorū, ne quid fieret
18 contra Danielem. * Et abijt rex in domum
ſuā, & dormiuit incœnatus, cibiq. non ſunt
allati corā eo, inſuper & ſomnus receſſit ab
19 eo.* Tūc rex primo diluculo conſurgens, fe
20 ſtinus ad lacū leonum perrexit: * appropin-
quanſque lacui, Danielem voce lacrymabili
inclamauit, & affatus eſt eum: Daniel ſerue
Dei viuētis, Deus tuus, cui tu ſeruis ſemper,
21 putaſne valuit te liberare a leonibꝰ? *Et Da
F niel regi reſpondēs ait: Rex in æternū viue: 1. Mach. 60
22 * * Deus meus miſit angelū ſuum, & conclu
ſit ora leonum, & non nocuerunt mihi: quia
coram eo iuſtitia inuēta eſt in me: ſed & co-
23 ram te, rex, delictum non feci.* Tunc vehe-
menter rex gauiſus eſt ſuper eo, & Danielē
præcepit educi de lacu: eductuſque eſt Da-
niel de lacu, & nulla læſio inuenta eſt in eo,
24 quia credidit Deo ſuo.* Iubente autē rege,
adducti ſunt viri illi, qui accuſauerāt Danie
lem: & in lacum leonum miſſi ſunt, ipſi, & fi-
lij, & vxores eorum: & non peruenerunt vſ
que ad pauimentum laci, donec arriperent
eos leones, & omnia oſſa eorum comminue
25 runt.* Tūc Darius rex ſcripſit vniuerſis po-
G pulis, tribubus, & linguis habitantibus in

vniuerſa terra: PAX vobis multiplicetur.
* A me conſtitutum eſt decretum, vt in vni- 26
uerſo imperio, & regno meo tremiſcant, &
paueant Deum Danielis, ipſe eſt enim Deus
viuens, & æternus in ſæcula: & regnum eius
non diſſipabitur, & poteſtas eius vſque in æ-
27 ternum.* Ipſe liberator, atque ſaluator, fa-
ciens ſigna, & mirabilia in cælo, & in terra:
qui liberauit Danielem de lacu leonum.
28 * a Porro Daniel perſeuerauit vſque ad re- * Sup.1.d.21
gnum Darij, regnumque Cyri Perſæ.



CAP. VII.

ANno primo Baltaſſar regis Babylonis, 1
Daniel ſomnium vidit: viſio autem ca- A
pitis eius in cubili ſuo: & ſomnium ſcribens,
breui ſermone comprehendit: ſummatimq.
perſtringens, ait: * Videbam in viſione mea 2
nocte, & ecce quattuor venti cæli pugna-
bant in mari magno. * Et quattuor beſtiæ 3
grandes aſcendebant de mari diuerſæ inter
ſe. * Prima quaſi leæna, & alas habebat aqui 4
læ: aſpiciebam donec euulſæ ſunt alæ eius, &
ſublata eſt de terra, & ſuper pedes quaſi ho
mo ſtetit, & cor hominis datum eſt ei. * Et 5
ecce beſtia alia ſimilis vrſo in parte ſtetit: B
& tres ordines erant in ore eius, & in den-
tibus eius, & ſic dicebant ei: Surge, come-
de carnes plurimas. * Poſt hæc aſpiciebam, 6
& ecce alia quaſi pardus, et alas habebat qua
ſi auis, quattuor ſuper ſe, & quattuor capita
erant in beſtia, & poteſtas data eſt ei. * Poſt 7
hæc aſpiciebam in viſione noctis, & ecce
beſtia quarta terribilis, atque mirabilis, &
fortis nimis, dẽtes ferreos habebat magnos,
comedens atq. comminuens, & reliqua pe-
dibus ſuis cõculcãs: diſſimilis autẽ erat cete-
ris beſtijs, quas videram ante eã, & habebat
cornua decem. * Conſiderabam cornua, 8
& ecce cornu aliud paruulum ortum eſt de C
medio eorum: & tria de cornibus primis e-
uulſa ſunt a facie eius: & ecce oculi, quaſi
oculi hominis erant in cornu iſto, & os lo-
quens ingentia. * Aſpiciebam donec thro- 9
ni poſiti ſunt, & antiquus dierum ſedit: veſti
mentum eius candidum quaſi nix, & capilli
capitis eius quaſi lana munda: thronus eius * Apo.5.d.11
10 flammæ ignis: rotæ eius ignis accẽſus. * a Flu
uius igneus, rapiduſque egrediebatur a fa-
cie eius. millia millium miniſtrabant ei, &
decies millies centena millia aſſiſtebant ei:
11 iudicium ſedit, & libri aperti ſunt. * Aſpicie
D bam propter vocem ſermonum grandium,
quos cornu illud loquebatur: & vidi quoniã
interfecta eſſet beſtia, & periſſet corpus ei',
12 & traditum eſſet ad comburendum igni: * a-
liarum quoque beſtiarum ablata eſſet pote-
ſtas, & tempora vitæ conſtituta eſſent eis vſ
13 que ad tempus, & tempus. * Aſpiciebam e-
go in viſione noctis, & ecce cum nubibus cę
li quaſi filius hominis veniebat, & vſque ad
antiquum dierum peruenit: & in conſpectu
14 eius obtulerunt eum. * Et dedit ei poteſtatẽ,
& honorem, & regnũ: & omnes populi, tri-
bus, & linguæ ipſi ſeruient: a poteſtas eius, * Luc.1.c.32
poteſtas æterna, quæ nõ auferetur: & regnũ Mich.4.c.7
15 eius, quod non corrũpetur. * Horruit ſpiri- Sup.3.g.100
E tus meus, ego Daniel territus ſum in his, &
16 viſiones capitis mei cõturbauerũt me. * Ac
ceſſi ad vnum de aſſiſtentibus, & veritatem
quærebam ab eo de omnibus his. Qui dixit
mihi interpretationem ſermonũ, & docuit
17 me: * Hæ quattuor beſtiæ magnæ: quattuor
18 ſunt regna, quæ conſurgent de terra. * Suſci
pient autem regnum ſancti Dei altiſſimi: &
obtinebunt regnũ vſq; in ſæculũ, & ſæculũ
19 ſæculorũ. * Poſt hoc volui diligẽter diſcere
de be-

de beſtia quarta, quæ erat diſſimilis valde ab
omnibus, & terribilis nimis: dentes & vn-
gues eius ferrei: comedebat, & comminue-
bat, & reliqua pedibus ſuis conculcabat: * & 20
de cornibus decem, quæ habebat in capite:
& de alio, quod ortum fuerat, ante quod ce-
ciderant tria cornua: & de cornu illo, quod
habebat oculos, & os loquens grandia, & ma
ius erat ceteris.* Aſpiciebam, & ecce cornu 21
illud faciebat bellum aduerſus ſanctos, & F
præualebat eis, * donec venit antiquus die- 22
rum, & iudicium dedit ſanctis Excelſi, & tē-
pus aduenit, & regnum obtinuerunt ſancti.
* Et ſic ait: Beſtia quarta, regnum quartum 23
erit in terra, quod maius erit omnibus re-
gnis, & deuorabit vniuerſam terram, & con
culcabit, & comminuet eam. * Porro cor- 24
nua decem ipſius regni, decem reges erunt:
& alius conſurget poſt eos, & ipſe poten-
tior erit prioribus, & tres reges humiliabit.
* Et ſermones contra Excelſum loquetur, & 25
ſanctos Altiſſimi conteret: & putabit quòd G
poſſit mutare tempora, & leges, & traden-
tur in manu eius vſque ad tempus, & tempo
ra, & dimidium temporis. * Et iudicium ſe- 26
debit, vt auferatur potentia, & conteratur,
& diſpereat vſque in finem. * Regnum au- 27
tem, & poteſtas, & magnitudo regni, quę eſt
ſubter omne cælum, detur populo ſancto-
rum Altiſſimi: cuius regnum, regnum ſempi-
ternum eſt, & omnes reges ſeruient ei, &
obediēt. * Huculque finis verbi. Ego Daniel 28
multum cogitationibus meis conturbabar,
& facies mea mutata eſt in me: verbum au-
tem in corde meo conſeruaui.

CAP. VIII.

ANno tertio regni Baltaſſar regis, viſio 1
apparuit mihi. Ego Daniel poſt id, qđ A
videram in principio, * vidi in viſione mea, 2
cum eſſem in Suſis caſtro, quod eſt in Ælam
regione: vidi autem in viſione eſſe me ſuper
portam Vlai.* Et leuaui oculos meos, & vi- 3
di: & ecce aries vnus ſtabat ante paludem,
habens cornua excelſa, & vnum excelſius al
tero atque ſuccreſcens. Poſtea * vidi arietem 4
cornibus ventilantem contra Occidentem,
& contra Aquilonem, & contra Meridiem,
& omnes beſtiæ nō poterant reſiſtere ei, ne
que liberari de manu eius: fecitque ſecundū
voluntatem ſuam, & magnificatus eſt. * Et 5
ego intelligebam: ecce autē hircus caprarū B
veniebat ab Occidente ſuper faciem totius
terræ, & non tangebat terram: porro hircus
habebat cornu inſigne inter oculos ſuos.
* Et venit vſq. ad arietē illum cornutū, quē 6
videram ſtantem ante portam, & cucurrit
ad eum in impetu fortitudinis ſuæ. * Cumq. 7
appropinquaſſet prope arietē, efferatus eſt
in eum, & percuſſit arietem: & comminuit C
duo cornua eius. & non poterat aries reſiſte-
re ei: cumque eum miſiſſet in terram, cōcul-
cauit, & nemo quibat liberare arietem de
8 manu eius.* Hircus autem caprarū magnus
factus eſt nimis: cumque creuiſſet, fractū eſt
cornu magnū, & orta ſunt quattuor cornua
9 ſubter illud per quattuor ventos cæli. * De
vno autem ex eis egreſſum eſt cornu vnum
modicum: & factum eſt grande contra Me-
ridiem, & contra Orientem, & contra forti
10 tudinem.* Et magnificatum eſt vſque ad for
titudinem cæli: & deiecit de fortitudine, &
11 de ſtellis, & conculcauit eas. * Et vſque ad
D principem fortitudinis magnificatum eſt: &
ab eo tulit iuge ſacrificium, & deiecit locū
12 ſanctificationis eius: * Robur autem datum
eſt ei contra iuge ſacrificium propter pecca
ta: & proſternetur veritas in terra, & faciet,
13 & proſperabitur. * Et audiui vnum de ſan-
ctis loquentem: & dixit vnus ſanctus alteri
neſcio cui loquenti: Vſquequo viſio, & iuge
ſacrificium, & peccatum deſolationis, quæ
facta eſt: & ſanctuariū, & fortitudo concul-
14 cabitur? * Et dixit ei: Vſque ad veſperam &
mane, dies duo millia trecenti: & mundabi-
15 tur ſanctuariū.* Factum eſt autem cum vi-
E derem ego Daniel viſionem, & quærerem
intelligentiam: ecce ſtetit in conſpectu meo
16 quaſi ſpecies viri. * Et audiui vocem viri in-
ter Vlai: & clamauit, & ait: Gabriel fac intel-
17 ligere iſtum viſionē. * Et venit, & ſtetit iux-
ta vbi ego ſtabam: cumque veniſſet, pauens
corrui in faciem meam, & ait ad me: Intelli-
ge fili hominis, quoniam in tēpore finis cō-
18 plebitur viſio.* Cumque loqueretur ad me,
collapſus ſum pronus in terram: & tetigit
19 me, & ſtatuit me in gradu meo,* dixitq. mi-
F hi: Ego oſtendam tibi quæ futura ſunt in no
uiſſimo maledictionis: quoniam habet tem-
20 pus finem ſuum.* Aries, quem vidiſti habe-
re cornua, rex Medorum eſt atq. Perſarum.
21 * Porro hircus caprarum, rex Græcorū eſt.
& cornu grāde, quod erat inter oculos eius,
22 ipſe eſt rex primus. * Quòd autē fracto illo
ſurrexerūt quattuor pro eo: quattuor reges
de gente eius cōſurgent, ſed nō in fortitudi
23 ne eius.* Et poſt regnum eorum, cum creue
rint iniquitates, conſurget rex impudēs fa-
24 cie, & intelligēs propoſitiones.* & robora-
bitur fortitudo eius, ſed nō in viribus ſuis: &
ſupra quam credi poteſt, vniuerſa vaſtabit,
& ꝓſperabitur, & faciet. Et interficiet robu
25 ſtos, & populum ſanctorum * ſecundū vo-
luntatem ſuam, & dirigetur dolus in manu
G eius: & cor ſuū magnificabit, & in copia rerū
oīum occidet plurimos: & contra principē
principum conſurget, & ſine manu contere
26 tur.* Et viſio veſpere & mane, quæ dicta eſt,
vera eſt: tu ergo viſionem ſigna, quia poſt
27 multos dies erit.* Et ego Daniel langui, & æ-
grotaui per dies: cumque ſurrexiſſem, facie-
bam

bam opera regis, & ſtupebam ad viſionem,
& non erat qui interpretaretur.

CAP. IX.

IN anno primo Darij filij Aſſueri de ſemi- 1
ne Medorum, qui imperauit ſuper regnũ A
Chaldæorum: * Anno vno regni eius, ege 2
Daniel intellexi in libris " numerũ annorũ,
de quo factus eſt ſermo Domini ad Ieremiã
prophetam, vt complerẽtur deſolationis Ie
ruſalem ſeptuaginta anni. * Et poſui faciem 3
meam ad Dominum Deum meum rogare &
deprecari in ieiunijs, ſacco, & cinere. * Et o- 4
raui Dominum Deum meum, & confeſſus
ſum, & dixi: " Obſecro Domine Deus ma-
gne & terribilis, cuſtodiens pactum, & miſe
ricordiam diligentibus te, & cuſtodientibus
mandata tua. * " Peccauimus, iniquitatem fe 5
cimus, impie egimus, & receſſimus: & decli-
nauimus a mandatis tuis, ac iudicijs. * Non 6
obediuimus ſeruis tuis prophetis, qui locuti B
ſunt in nomine tuo regibus noſtris, principi
bus noſtris, patribus noſtris, omnique popu
lo terræ. * Tibi Domine iuſtitia: nobis autem 7
confuſio faciei, ſicut eſt hodie viro Iuda, &
habitatoribus Ieruſalem, & omni Iſrael, his
qui prope ſunt, & his qui procul in vniuerſis
terris, ad quas eieciſti eos propter iniquita-
tes eorum, in quibus peccauerũt in te. * Do- 8
mine nobis confuſio faciei, regibus noſtris,
principibus noſtris, & patribus noſtris, qui
peccauerunt. * Tibi autem Domine Deo no 9
ſtro miſericordia, & propitiatio, quia receſ-
ſimus a te: * & non audiuimus vocem Do- 10
mini Dei noſtri vt ambularemus in lege e-
ius, quam poſuit nobis per ſeruos ſuos pro-
phetas. * Et omnis Iſrael præuaricati ſunt le 11
gem tuam, & declinauerunt ne audirent vo C
cem tuam, & ſtillauit ſuper nos maledictio,
& deteſtatio, quæ ſcripta eſt in libro Moyſi
ſerui Dei, quia peccauimus ei. * Et ſtatuit ſer 12
mones ſuos, quos locutus eſt ſuper nos, & ſu
per principes noſtros, qui iudicauerũt nos,
vt ſuperinduceret in nos magnum malum,
quale numquam fuit ſub omni cælo, ſecun-
dum quod factum eſt in Ieruſalem. * * Sicut 13
ſcriptum eſt in lege Moyſi, omne malũ hoc
venit ſuper nos: & non rogauimus faciem
tuam Domine Deus noſter, vt reuerteremur
ab iniquitatibus noſtris, & cogitaremus veri
tatem tuam. * Et vigilauit Dominus ſuper 14
malitiam, & adduxit eam ſuper nos: iuſtus D
Dominus Deus noſter in omnibus operibus
ſuis, quæ fecit: non enim audiuimus vocem
eius. * " Et nunc Domine Deus noſter, * qui 15
eduxiſti populum tuum de Terra Ægypti in
manu forti, & feciſti tibi nomen ſecundum
diem hanc: peccauimus, iniquitatẽ fecimus.
* Dñe in omnem iuſtitiam tuam: auertatur 16
obſecro ira tua, & furor tu⁹, a ciuitate tua Ie
ruſalem, & monte ſancto tuo. Propter pec-
cata enim noſtra, & iniquitates patrum no-
ſtrorum, Ieruſalẽ, & populus tuus in oppro
brium ſunt omnibus per circuitum noſtrũ.
17 * Nunc ergo exaudi Deus noſter orationẽ
ſerui tui, & preces eius: & oſtẽde faciẽ tuam
E ſuper ſanctuarium tuum, quod deſertum eſt
18 propter temetipſum. * Inclina Deus meus
aurem tuam, & audi: aperi oculos tuos, & vi
de deſolationem noſtram, & ciuitatẽ, ſuper
quam inuocatum eſt nomen tuum: neque e-
nim in iuſtificationibus noſtris proſternim⁹
preces ante faciem tuam, ſed in miſerationi
19 bus tuis multis: * Exaudi Domine, placare
Domine: attende & fac: ne moreris propter
temetipſum Deus meus: quia nomen tuum
inuocatum eſt ſuper ciuitatem, & ſuper po-
20 pulum tuum. * Cumque adhuc loquerer, &
orarem, & confiterer peccata mea, & pecca
F ta populi mei Iſrael, & proſternerẽ preces
meas in conſpectu Dei mei, pro monte ſan-
21 cto Dei mei: * Adhuc me loquente in oratio
ne, ecce vir Gabriel, quem videram in viſione
a principio, cito volans tetigit me in tẽpore
22 ſacrificij veſpertini. * Et docuit me, & locu-
tus eſt mihi, dixitque: Daniel nunc egreſſus
23 ſum vt docerẽ te, & intelligeres. * Ab exor
dio precum tuarum egreſſus eſt ſermo: ego
autem veni vt indicarẽ tibi, quia vir deſide-
riorum es: tu ergo animaduerte ſermonem,
24 & intellige viſionem. * " Septuaginta hebdo * Mat. 24. b.
mades abbreuiatæ ſunt ſuper populũ tuum, 15 Ioan. 1. g. 45
& ſuper vrbem ſanctam tuam vt cõſumme-
tur præuaricatio, & finem accipiat peccatũ,
& deleatur iniquitas, & adducatur iuſtitia ſẽ
piterna, & impleatur viſio, & prophetia, &
25 vngatur Sanctus ſanctorum. * Scito ergo, &
G animaduerte: Ab exitu ſermonis, vt iterum
ædificetur Ieruſalem, vſque ad Chriſtũ du-
cem, hebdomades ſeptẽ, & hebdomades ſe-
xaginta duæ erunt: & rurſum ædificabitur
26 platea, & muri in anguſtia temporum. * Et
poſt hebdomades ſexaginta duas occidetur
Chriſtus: & non erit eius populus, qui eum
negaturus eſt. Et ciuitatem, & ſanctuarium
diſſipabit populus cum duce vẽturo: & finis
eius vaſtitas, & poſt finem belli ſtatuta deſo
27 latio. * Confirmabit autem pactum multis
hebdomada vna: & in dimidio hebdomadis
deficiet hoſtia & ſacrificium: & erit in tẽplo
abominatio deſolationis: & vſq. ad cõſum-
mationem & finem perſeuerabit deſolatio.

CAP. X.

1 ANno tertio Cyri regis Perſarũ, verbũ
A reuelatũ eſt Danieli cognomento Bal-
taſſar, & verbũ verũ, & fortitudo magna: in
tellexitq. ſermonem: intelligẽtia.n. eſt opus
2 in viſione. * In diebus illis ego Daniel lu-
3 gebam trium hebdomadarum diebus, * pa-
nem

nem deſiderabilem non comedi, & caro &
vinum non introierunt in os meum, ſed ne-
que vnguento vnctus ſum: donec complerē-
tur trium hebdomadarum dies.* Die autem 4
vigeſima & quarta menſis primi erā iuxta
fluuium magnum, qui eſt Tigris.* Et leuaui 5
oculos meos, & vidi: & ecce vir vnus veſti-
tus lineis, & renes ei' accincti auro obrizo: 6
*& corpus ei' quaſi chryſolithus, & facies
ei' velut ſpecies fulguris, & oculi eius vt lā
pas ardens: & brachia ei', & quę deorsū ſūt
vſque ad pedes, quaſi ſpecies æris candētis:
& vox ſermonum eius vt vox multitudinis.
* Vidi autem ego Daniel ſolus viſionē: por 7
ro viri, qui erant mecum, non viderunt: ſed B
terror nimius irruit ſuꝑ eos, & fugerunt in
abſcōditum.* Ego autem relictus ſolus vidi 8
viſionem grandem hanc: & non remāſit in
me fortitudo, ſed & ſpecies mea immutata
eſt in me, & emarcui, nec habui quidquā vi-
rium. * Et audiui vocem ſermonum eius: & 9
audiens iacebam conſternatus ſuper faciem
meam, & vultus meus hærebat terræ.* Et ec 10
ce manus tetigit me, & erexit me ſuper ge-
nua mea, & ſuper articulos manuū mearū.
* Et dixit ad me: Daniel vir deſideriorū, in- 11
tellige verba, quæ ego loquor ad te, & ſta in
gradu tuo: nunc enim ſum miſſus ad te. Cū-
que dixiſſet mihi ſermonem iſtum, ſteti tre
mens.* Et ait ad me: Noli metuere Daniel: 12
quia ex die primo, quo poſuiſti cor tuum ad C
intelligendum vt te affligeres in conſpectu
Dei tui, exaudita ſunt verba tua: & ego veni
propter ſermones tuos. * Princeps autē re- 13
gni Perſarū reſtitit mihi viginti & vno die-
bus: & ecce Michael vnus de principib. pri
mis venit in adiutorium meum, & ego re-
manſi ibi iuxta regem Perſarum.* Veni au- 14
tem vt docerem te quæ ventura ſunt populo
tuo in nouiſſimis diebus, quoniā adhuc vi-
ſio in dies.* Cumque loqueretur mihi huiu 15
ſcemodi verbis, deieci vultum meum ad ter
ram, & tacui.* Et ecce quaſi ſimilitudo filij 16
hominis tetigit labia mea: & aperiens os
meum locutus ſum, & dixi ad eum, qui ſta-
bat contra me: Domine mi, in viſione tua diſ
ſolutæ ſunt compages meę, & nihil in me re
manſit virium.* Et quomodo poterit ſeruus 17
Domini mei loqui cum Domino meo? nihil D
enim in me remanſit virium, ſed & halitus
meus intercluditur.* Rursū ergo tetigit me 18
quaſi viſio hominis, & confortauit me, * & 19
dixit: Noli timere vir deſideriorū: pax tibi:
confortare, & eſto robuſtus. Cumq. loque-
retur mecum, cōualui, & dixi: Loquere Do-
mine mi, quia confortaſti me.* Et ait: Num 20
quid ſcis quare venerim ad te? & nūc reuer
tar vt prælier aduerſum principē Perſarū.
cum ego egrederer, apparuit princeps Græ
corum veniens. * Veruntamen annuncia- 21
bo tibi quod expreſſum eſt in ſcriptura veri
tatis: & nemo eſt adiutor meus in omnibus
his, niſi Michael princeps veſter.

CAP. XI.

1 EGo autem ab anno primo Darij Medi
A ſtabam vt confortaretur, & roborare-
2 tur.* Et nunc veritatem annunciabo tibi. Ec
ce adhuc tres reges ſtabunt in Perſide, &
quartus ditabitur opibus nimijs ſuper om-
nes: & cum inualuerit diuitijs ſuis, concita-
3 bit omnes aduerſum regnum Græciæ.* Sur-
get vero rex fortis, & dominabitur poteſta
4 te multa: & faciet quod placuerit ei.* Et cū
ſteterit, conteretur regnum eius, & diuidet
in quattuor ventos cæli; ſed non in poſteros
eius, neque ſecundum potentiam illius, qua
dominatus eſt. lacerabitur enim regnū eius
5 etiam in externos, exceptis his.* Et cōforta-
bitur rex Auſtri: & de principibus eius præ-
ualebit ſuper eum, & dominabitur ditione:
6 multa enim dominatio eius.* Et poſt finem
annorum fœderabuntur: filiaque regis Au-
ſtri veniet ad regem Aquilonis facere ami-
citiā, & nō obtinebit fortitudinem brachij,
nec ſtabit ſemē eius: & tradetur ipſa, & qui
adduxerunt eam, adoleſcentes eius, & qui
7 confortabant eam in temporibus.* Et ſta-
B bit de germine radicum eius plantatio: &
veniet cum exercitu, & ingredietur prouin
ciam regis Aquilonis: & abutetur eis, & ob-
8 tinebit.* Inſuper & deos eorum, & ſculpti-
lia, vaſa quoq. pretioſa argenti, & auri capti
ua ducet in Ægyptum: ipſe præualebit ad-
9 uerſus regem Aquilonis.* Et intrabit in re-
gnum rex Auſtri, & reuertetur ad terram
10 ſuam.* Filij autem eius prouocabuntur, &
congregabunt multitudinem exercituū plu
rimorū: & veniet properans, & inundans: &
reuertetur, & concitabitur, & congredietur
11 cum robore eius.* Et prouocatus rex Auſtri
egredietur, & pugnabit aduerſus regē A-
quilonis, & præparabit multitudinē nimiā,
12 & dabitur multitudo in manu eius.* Et ca-
C piet multitudinē, & exaltabitur cor eius, &
13 deijciet multa millia, ſed nō præualebit.* Cō
uertet. n. rex Aquilonis, & præparabit mul-
titudinem multo maiorē quā prius: & in fi-
ne tēporū, annorumq. veniet properans cū
14 exercitu magno, & opibus nimijs.* * Et in
temporibus illis multi conſurgent aduerſus
regem Auſtri: filij quoque præuaricatorum
populi tui extollentur vt impleant viſionē,
15 & corruent.* Et veniet rex Aquilonis, & cō
portabit aggerem, & capiet vrbes munitiſſi
mas: & brachia Auſtri non ſuſtinebunt, &
conſurgent electi eius ad reſiſtendum, & nō
16 erit fortitudo.* Et faciet veniens ſuper eū
iuxta placitum ſuum, & non erit qui ſtet cō
tra faciem eius: & ſtabit in terra inclyta, &
17 conſumetur in manu eius.* Et ponet faciem
ſuam

ſuam vt veniat ad tenendum vniuerſum re-
gnum eius, & recta faciet cum eo: & filiam
feminarum dabit ei, vt euertat illud: & non
ſtabit, nec illius erit.* Et conuertet faciē ſuā 18
ad inſulas, & capiet multas: & ceſſare faciet
principem opprobrij ſui, & opprobrium e-
ius conuertetur in eum.* Et cōuertet faciē 19
ſuam ad Imperium terræ ſuæ, & impinget, D
corruet, & non inuenietur.* Et ſtabit in lo- 20
co eius viliſſimus, & indignus decore regio:
& in paucis diebus cōteretur, nō in furore,
nec in prælio.* Et ſtabit in loco eius deſpe- 21
ctus, & non tribuetur ei honor regius: & ve
niet clam, & obtinebit regnum in fraudulē-
tia.* Et brachia pugnātis expugnabuntur a 22
facie eius, & conterentur: inſuper & dux fœ
deris.* Et poſt amicitias, cū eo faciet dolū: 23
& aſcendet, & ſuperabit in modico populo.
* Et abundantes, & vberes vrbes ingredie- 24
tur: & faciet quæ non fecerunt patres eius,
& patres patrum eius: rapinas, & prædam,
& diuitias eorum diſſipabit, & cōtra firmiſ-
ſimas cogitationes inibit: & hoc vſque ad tē
pus.* Et concitabitur fortitudo eius, & cor 25
eius aduerſum regem Auſtri in exercitu ma
gno: & rex Auſtri prouocabitur ad bellum
multis auxilijs, & fortibus nimis: & non ſta-
bunt, quia inibunt aduerſus eū conſilia.* Et 26
comedentes panem cum eo, conterent illū, E
exercitusque eius opprimetur: & cadent in-
terfecti plurimi.* Duorum quoque regum 27
cor erit vt malefaciant, & ad menſam vnam
mendacium loquentur, & non proficient:
quia adhuc finis in aliud tempus.* Et reuer- 28
tetur in terram ſuam cum opibus multis: &
cor eius aduerſum teſtamentum ſanctum, &
faciet, & reuertetur in terram ſuam.* Statu 29
to tempore reuertetur, & veniet ad Auſtrū:
& nō erit priori ſimile nouiſſimum.* Et ve- 30
nient ſuper eum Trieres, & Romani: & per-
cutietur, & reuertetur, & indignabitur cō-
tra teſtamentū ſanctuarij, & faciet: reuerte-
turque & cogitabit aduerſum eos, qui dere-
liquerunt teſtamentū ſanctuarij.* Et brachia 31
ex eo ſtabūt, & polluent ſanctuarium forti-
tudinis, & auferēt iuge ſacrificium: & dabūt
abominationem in deſolationem.* Et impij 32
in teſtamētum ſimulabunt fraudulenter: po F
pulus autem ſciens Deum ſuum, obtinebit,
& faciet.* Et docti in populo docebunt plu- 33
rimos: & ruent in gladio, & in flamma, & in
captiuitate, & in rapina dierum.* Cumque 34
corruerint, ſubleuabūtur auxilio paruulo: &
applicabūtur eis plurimi fraudulenter.* Et 35
de eruditis ruēt, vt conflentur, & eligātur, &
dealbentur vſque ad tempus præfinitū: quia
adhuc aliud tempus erit.* Et faciet iuxta vo 36
lūtatem ſuam rex, & eleuabitur, & magnifi-
cabitur aduerſus omnem deum: & aduerſus
Deum deorū loquetur magnifica, & dirige
tur, donec compleatur iracūdia: perpetrata
37 quippe eſt definitio.* Et Deum patrum ſuo-
rum non reputabit: & erit in concupiſcētijs
feminarum, nec quemquam deorum cura-
38 bit: quia aduerſum vniuerſa cōſurget.* Deū
autem Maozim in loco ſuo venerabitur: &
Deum, quem ignorauerūt patres eius, colet
auro, & argento, & lapide pretioſo, rebusq.
39 pretioſis.* Et faciet vt muniat Maozim cum
G Deo alieno, quē cognouit, & multiplicabit
gloriam, & dabit eis poteſtatem in multis,
40 & terram diuidet gratuito.* Et in tempore
præfinito prælabitur aduerſus eum rex Au
ſtri, & quaſi tempeſtas veniet contra illum
rex Aquilonis in curribus, & in equitibus, &
in claſſe magna, & ingredietur terras, & cō-
41 teret, & pertranſiet.* Et introibit in terram
glorioſam, & multæ corruent: hæ autem ſolæ
ſaluabuntur de manu eius, Edom, & Moab,
42 & principium filiorum Ammon.* Et mittet
manum ſuam in terras: & Terra Ægypti nō
43 effugiet.* Et dominabitur theſaurorū auri,
& argenti, & in omnibus pretioſis Ægypti:
per Libyam quoque, & Æthiopiam tranſi-
44 bit.* Et fama turbabit eum ab Oriēte, & ab
Aquilone: & veniet in multitudine magna
45 vt cōterat & interficiat plurimos.* Et figet
tabernaculum ſuum Apadno inter maria, ſu
per montem inclytum & ſanctum: & veniet
vſque ad ſummitatem eius, & nemo auxilia-
bitur ei.

CAP. XII.

1 IN tempore autem illo conſurget Michael
A princeps magnus, qui ſtat pro filijs popu
li tui: & veniet tempus quale non fuit ab eo
ex quo gentes eſſe cœperunt vſque ad tem-
pus illud. Et in tēpore illo ſaluabitur popu-
lus tuus, omnis qui inuentus fuerit ſcriptus
2 in libro.* Et multi de his, q. dormiūt in ter-
ræ puluere, euigilabunt: [a] alij in vitam æter-
nam, & alij in opprobrium vt videant ſem- a Matt. 25. d. 46
3 per.* Qui autem docti fuerint, [b] fulgebunt b Sap. 3. b. 7
quaſi ſplendor firmamenti: & qui ad iuſtitiā
erudiūt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æ-
4 ternitates.* Tu autem Daniel claude ſermo
B nes, & ſigna librum vſque ad tempus ſtatu-
tum: plurimi pertrāſibunt, & multiplex erit
5 ſcientia.* Et vidi ego Daniel, & ecce quaſi
duo alij ſtabant: vnus hinc ſuper ripam flu-
minis, & alius inde ex altera ripa fluminis.
6 * Et dixi viro, qui erat indutus lineis, qui ſta
bat ſup aquas fluminis: Vſquequo finis ho-
7 rum mirabilium?* Et audiui virū, qui indu-
C tus erat lineis, qui ſtabat ſuper aquas flumi-
nis, [c] cum eleuaſſet dexteram & ſiniſtram c Apoc. 10. a
ſuam in cælum, & iuraſſet per viuentem in
æternū, quia in tempus, & tempora, & di-
midium temporis. Et cum completa fuerit
diſperſio manus populi ſancti, complebun-
8 tur vniuerſa hæc.* Et ego audiui, & non in-
tellexi.

tellexi. Et dixi:Domine mi, quid erit poſt
hæc?* Et ait:Vade Daniel,quia clauſi ſunt,ſi- 9
gnatiq. ſermones vſque ad præfinitum tem-
pus. *Eligentur, & dealbabuntur, & quaſi 10
ignis probabuntur multi:& impie agent im- D
pij,neq. intelligēt omnes impij,porro docti
intelligēt.* Et a tempore cum ablatum fue- 11
rit iuge ſacrificiū, & poſita fuerit abomina-
tio in deſolationem,dies mille ducēti nona-
12 ginta.* Beatus,qui expectat, & peruenit vſ-
que ad dies mille trecētos trigintaquinque.
13 *Tu autem vade ad præfinitum: & requie-
ſces,& ſtabis in ſorte tua in finem dierum.

Hucuſque Danielem in Hebræo Volumine legimus. Quæ ſequuntur vſque ad finem libri,de Theodotionis editione trāslata ſunt.



CAP. XIII.

ET erat vir habitans in Babylone, & no- 1
men eius Ioakim: * Et accepit vxorem 2
nomine Suſannam, filiam Helciæ pulchram A
nimis, & timentem Deum: * parentes enim 3
illius,cum eſſent iuſti,erudierunt filiam ſuā
ſecundum legem Moyſi. * Erat autē Ioakim 4
diues valde,& erat ei pomariū vicinum do-
mui ſuæ:& ad ipſum confluebant Iudæi, eo
quòd eſſet honorabilior omnium.* Et con- 5
ſtituti ſunt de populo duo ſenes iudices in il
lo anno: de quibus locutus eſt Dominus:
Quia egreſſa eſt iniquitas de Babylone a ſe-
nioribus iudicibus,qui videbātur regere po
pulum. * Iſti frequētabant domum Ioakim, 6
& veniebant ad eos omnes,qui habebant iu-
dicia. * Cum autem populus reuertiſſet per 7
meridiem,ingrediebatur Suſanna,& deam-
bulabat in pomario viri ſui.* Et videbant eā 8
ſenes quotidie ingredientem,& deambulan
tem:& exarſerunt in concupiſcentiam eius:
* & euerterunt ſenſum ſuum, & declinaue- 9
runt oculos ſuos vt non viderent cælum,ne
que recordarentur iudiciorum iuſtorum.
* Erāt ergo ambo vulnerati amore eius,nec 10
indicauerunt ſibi viciſſim dolorē ſuum: * e- B
rubeſcebant enim indicare ſibi concupiſcē- 11
tiam ſuam, volentes concumbere cum ea:
*& obſeruabāt quotidie ſolicitius videre eā. 12
13 Dixitq. alter ad alterum. * Eamus domum,
quia hora prandij eſt. Et egreſſi receſſerūt a
14 ſe. * Cumque reuertiſſent, venerunt in v-
num:& ſciſcitantes ab inuicem cauſam, cō-
feſſi ſunt concupiſcentiam ſuam: & tunc in
communi ſtatuerunt tempus, quando eam
15 poſſent inuenire ſolam.* Factum eſt autem,
cum obſeruarent diem aptū, ingreſſa eſt ali
quando ſicut heri & nudiuſtertius, cū duab.
ſolis puellis,voluitq. lauari in pomario:æſtus
16 quippe erat:* & non erat ibi quiſquam, præ
ter duos ſenes abſconditos, & contemplan-
17 tes eam.* Dixit ergo puellis:Afferte mihi o-
leū,& ſmigmata, & oſtia pomarij claudite,
18 vt lauer.* Et fecerunt ſicut præceperat:clau
ſeruntq. oſtia pomarij, & egreſſæ ſunt per
poſticū vt afferrēt quæ iuſſerat: neſciebātq.
19 ſenes intus eſſe abſconditos. * Cum autem
C egreſſæ eſſent puellæ,ſurrexerūt duo ſenes,
20 & accurrerunt ad eam, & dixerunt: * Ecce
oſtia pomarij clauſa sūt,& nemo nos videt,
& nos in concupiſcentia tui ſumus: quā ob
rem aſſentire nobis, & cōmiſcere nobiſcū:
21 * quòd ſi nolueris, dicemus cōtra te teſtimo
nium,quòd fuerit tecum iuuenis, & ob hanc
22 cauſam emiſeris puellas a te.* Ingemuit Su-
ſanna,& ait: Anguſtiæ ſunt mihi vndique: ſi
enim hoc egero,mors mihi eſt:ſi autem non
23 egero,non effugiam manus veſtras.*Sed me
lius eſt mihi abſque opere incidere in ma-
nus

nus veſtras, quam peccare in conſpectu Do
mini.* Et exclamauit voce magna Suſanna: 24
exclamauerunt autẽ, & ſenes aduerſus eam.
* Et cucurrit vnus ad oſtia pomarij, & ape- 25
ruit.* Cũ ergo audiſſent clamorem famuli 26
domus in pomario, irruerunt per poſticum
vt viderent quidnam eſſet.* Poſtquam autẽ 27
ſenes locuti ſunt, erubuerũt ſerui vehemen
ter: quia nunquã dictus fuerat ſermo huiuſ- D
cemodi de Suſanna. Et facta eſt dies craſtina.
* Cumq. veniſſet populus ad Ioakim virum 28
eius, venerũt & duo presbyteri pleni iniqua
cogitatione aduerſus Suſannam vt interfi-
cerent eam.* Et dixerũt coram populo: Mit 29
tite ad Suſannam filiam Helciæ vxorem Ioa
kim. Et ſtatim miſerunt. * Et venit cũ paren 30
tibus, & filijs, & vniuerſis cognatis ſuis.* Por 31
ro Suſanna erat delicata nimis, & pulchra
ſpecie.* At iniqui illi iuſſerunt vt diſcooperi 32
retur (erat enim cooperta) vt vel ſic ſatia-
rentur decore eius. * Flebant igitur ſui, & 33
omnes qui nouerant eam. * Conſurgentes 34
autẽ duo presbyteri in medio populi, poſue
runt manus ſuas ſuper caput eius. * Quæ flẽs 35
ſuſpexit ad cælum: erat enim cor eius fidu-
ciam habens in Domino.* Et dixerunt preſ- 36
byteri: Cum deambularemus in pomario ſo
li, ingreſſa eſt hæc cum duabus puellis: &
clauſit oſtia pomarij, & dimiſit a ſe puellas.
* Venitq. ad eam adoleſcens, qui erat abſcon 37
ditus, & concubuit cum ea:* Porro nos cum 38
eſſemus in angulo pomarij, videntes iniqui-
tatem, cucurrimus ad eos, & vidimus eos
pariter commiſceri. * Et illum quidem non 39
quiuimus cõprehendere, quia fortior nobis
erat, & apertis oſtijs exiliuit:* Hanc autẽ cũ 40
apprehẽdiſſemus, interrogauimus, quiſnam E
eſſet adoleſcens, & noluit indicare nobis: hu
ius rei teſtes ſumus.* Credidit eis multitudo 41
quaſi ſenibus & iudicibus populi, & cõdem
nauerunt eam ad mortem. * Exclamauit au- 42
tem voce magna Suſanna, & dixit: Deus æ-
terne, qui abſconditorũ es cognitor, qui no-
ſti omnia antequam fiant, * tu ſcis quoniam 43
falſum teſtimonium tulerunt contra me: &
ecce morior, cum nihil horum fecerim, quæ
iſti malitioſe compoſuerunt aduerſum me.
* Exaudiuit autem Dominus vocẽ eius.* Cũ 44
que duceretur ad mortem, ſuſcitauit Domi- 45
nus ſpiritum ſanctum pueri iunioris, cuius
nomen Daniel:* Et exclamauit voce magna: 46
Mundus ego ſum a ſanguine huius.* Et con- 47
uerſus omnis populus ad eũ, dixit: Quis eſt
iſte ſermo, quem tu locutus es?* Qui cum ſta 48
ret in medio eorum, ait: Sic fatui filij Iſrael,
non iudicãtes, neque quod verum eſt cogno
ſcentes, condemnaſtis filiam Iſrael? * Reuer 49
timini ad iudicium, quia falſum teſtimoniũ
locuti ſunt aduerſus eã. * Reuerſus eſt ergo 50
populus cum feſtinatione, & dixerunt ei ſe- F
nes: Veni, & ſede in medio noſtrum, & in-
dica nobis: quia tibi Deus dedit honorem
51 ſenectutis.* Et dixit ad eos Daniel: Separa
te illos ab inuicẽ procul, & diiudicabo eos.
52 * Cum ergo diuiſi eſſent alter ab altero, vo
cauit vnum de eis, & dixit ad eum: Inueterate
dierum malorum, nunc venerunt pecca-
53 ta tua, quæ operabaris prius:* iudicans iudi
cia iniuſta, innocentes opprimens, & dimit
tens noxios, dicente Domino: * Innocentẽ
54 & iuſtum non interficies. * Nunc ergo ſi vi
diſti eam, dic ſub qua arbore videris eos col
55 loquentes ſibi. Qui ait: Sub ſchino. * Dixit
autem Daniel: Recte mentitus es in caput
tuum: Ecce enim Angelus Dei accepta ſen-
56 tentia ab eo, ſcindet te medium.* Et, amo-
to eo, iuſſit venire alium, & dixit ei: Semen
Chanaan, & non Iuda, ſpecies decepit
te, & concupiſcentia ſubuertit cor tuum:
57 * ſic faciebatis filiabus Iſrael, & illæ timen-
tes loquebantur vobis: ſed filia Iuda non ſu
58 ſtinuit iniquitatem veſtram.* Nũc ergo dic
mihi, ſub qua arbore comprehenderis eos
59 loquentes ſibi. Qui ait: Sub prino.* Dixit au
G tem ei Daniel: Recte mentitus es & tu in ca-
put tuum: manet enim Angelus Domini, gla
diũ habens, vt ſecet te mediũ, & interficiat
60 vos. * Exclamauit itaque omnis cœtus vo-
ce magna, & benedixerunt Deum, qui ſal-
61 uat ſperantes in ſe. * Et conſurrexerunt ad
uerſus duos presbyteros (cõuicerat enim
eos Daniel ex ore ſuo falsũ dixiſſe teſtimo
niũ) feceruntq. eis ſicut male egerãt aduer-
62 ſus proximũ, * vt facerẽt ſecũdũ legẽ Moy
ſi: & interfecerũt eos, & ſaluatus eſt ſanguis
63 innoxius in die illa.* Helcias autem & vxor
eius laudauerunt Deum pro filia ſua Suſan-
na cum Ioakim marito eius, & cognatis om
nibus, quia non eſſet inuẽta in ea res turpis.
64 * Daniel autem factus eſt magnus in cõſpe
65 ctu populi a die illa, & deinceps.* Et rex A-
ſtyages appoſitus eſt ad patres ſuos, & ſu-
ſcepit Cyrus Perſes regnum eius.

* Exo. 23. a. 4.
* Deu. 9. d. 19.

CAP. XIIII.

1 ERat autem Daniel conuiua regis, & ho
A noratus ſuper omnes amicos ei⁹.* Erat
2 quoq. idolũ apud Babylonios nomine Bel:
& impendebantur in eo per dies ſingulos ſi
milæ artabæ duodecim, & oues quadragin
3 ta, viniq. amphoræ ſex.* Rex quoq. colebat
eum, & ibat per ſingulos dies adorare eũ:
porro Daniel adorabat Deum ſuũ. Dixitq.
4 ei rex: Quare non adoras Bel? * Qui reſpõ
dens, ait ei: Quia non colo idola manufa-
cta, ſed viuentem Deũ, qui creauit cælum,
& terram, & habet poteſtatem omnis car-
5 nis.* Et dixit rex ad eum: Nõ videtur tibi eſ
ſe Bel viuens Deus? An non vides quanta
6 comedat, & bibat quotidie? * Et ait Daniel
B arridens: Ne erres rex. iſte enim intrinſe-

cus luteus eſt,& forinſecus æreus,neq. co-
medit aliquando. * Et iratus rex vocauit ſa 7
cerdotes eius,& ait eis:Niſi dixeritis mihi ,
quis eſt qui comedat impenſas has,morie-
mini.* Si autem oſtẽderitis,quoniam Bel co 8
medat hæc,morietur Daniel,q͞a blaſphema
uit ĩ Bel.Et dixit Daniel regi:Fiat iuxta ver
bũ tuũ.* Erãt autem ſacerdotes Bel ſeptua 9
ginta,exceptis vxorib.& paruulis,& filijs .
Et venit rex cum Daniele in tẽplũ Bel. * Et 10
dixerũt ſacerdotes Bel:Ecce nos egredimur
foras:& tu rex pone eſcas,& vinum miſce,
& claude oſtium, & ſigna annulo tuo: * & 11
cũ ingreſſus fueris mane,niſi inueneris om C
nia comeſta a Bel,morte moriemur,vel Da
niel qui mentitus eſt aduerſum nos . *Con- 12
temnebant autem,quia fecerant ſub menſa
abſconditum introitum, & per illum ingre
diebantur ſemper,& deuorabant ea.*Factũ 13
eſt igitur poſtquã egreſſi ſũt illi,rex poſuit
cibos ante Bel:præcepit Daniel pueris ſuis,
& attulerũt cinerem,& cribrauit per totũ
templum coram rege:& egreſſi clauſerunt
oſtium:& ſignantes annulo regis abierunt.
* Sacerdotes autẽ ingreſſi ſunt nocte iuxta 14
conſuetudinem ſuam,& vxores, & filij eo-
rum:& comederunt omnia , & biberunt .
* Surrexit autẽ rex primo diluculo,& Da- 15
niel cum eo.*Et ait rex:Saluane ſunt ſigna- 16
cula , Daniel ? Qui reſpondit : Salua,rex .
* Statimq.cum aperuiſſet oſtium , intuitus 17
rex menſam,exclamauit voce magna: Ma- D
gnus es Bel,& non eſt apud te dolus quiſ-
quã.*Et riſit Daniel:& tenuit regẽ ne ingre 18
deretur intro:& dixit : Ecce pauimentum ,
animaduerte cuius veſtigia ſint hæc.* Et di 19
xit rex:Video veſtigia virorũ , & mulierũ ,
& infantium.Et iratus eſt rex.* Tunc appre 20
hendit ſacerdotes, & vxores, & filios eorũ:
& oſtẽderunt ei abſcõdita oſtiola, per quæ
ingrediebantur,& conſumebant quæ erant
ſuper menſam .* Occidit ergo illos rex, & 21
tradidit Bel in poteſtatem Danielis:qui ſub
uertit eũ,& templum eius . * Et erat draco 22
magnus in loco illo,& colebãt eum Babylo
nij . *Et dixit rex Danieli : Ecce nunc non 23
potes dicere quia iſte nõ ſit Deus viuens:a
dora ergo eum.* Dixitq.Daniel:Dominum 24
Deum meum adoro : quia ipſe eſt Deus vi E
uens:iſte autem non eſt Deus viuens. * Tu 25
autem rex da mihi poteſtatem, & interficiã
draconem abſque gladio,& fuſte.Et ait rex:
26 Do tibi. * Tulit ergo Daniel picem , & adi-
pem,& pilos,& coxit pariter:fecitq.maſſas,
& dedit in os draconis , & diruptus eſt dra-
27 co. Et dixit : Ecce quem colebatis . * Quod
cum audiſſent Babylonij, indignati ſunt ve
hementer: & congregati aduerſum regem,
dixerunt: Iudæus factus eſt rex: Bel deſtru-
xit,draconem interfecit, & ſacerdotes occi
28 dit. * Et dixerunt cum veniſſent ad regem:
Trade nobis Danielem, alioquin interficie-
29 mus te, & domum tuam . * Vidit ergo rex
F quòd irruerent in eum vehementer : & ne-
ceſſitate compulſus tradidit eis Danielem .
30 * Qui miſerunt eum in lacum leonum, &
31 erat ibi diebus ſex.* Porro in lacu erant leo
nes ſeptẽ, & dabantur eis duo corpora quo
tidie , & duæ oues : & tunc non data ſunt
32 eis,vt deuorarent Danielem.Erat autem Ha
bacuc propheta ĩ Iudæa,& ipſe coxerat pul
mentum, & intriuerat panes in alueolo : &
33 ibat in campum vt ferret meſſoribus . * Di-
xitque Angelus Domini ad Habacuc: Fer
prandium, quod habes, in Babylonem Da-
34 nieli,qui eſt in lacu leonum.* Et dixit Haba
cuc: Domine, Babylonem non vidi, & lacũ
35 neſcio. * a Et apprendit eum Angelus Do-
mini in vertice eius, & portauit eum capillo a Eze.
G capitis ſui, poſuitq. eum in Babylone ſupra
36 lacum in impetu ſpiritus ſui . * Et clamauit
Habacuc, dicens : Daniel ſerue Dei, tolle
37 prandium,quod miſit tibi Deus.* Et ait Da-
niel: Recordatus es mei Deus,& non dere-
38 liquiſti diligentes te. * Surgensq.Daniel co-
medit.Porro Angelus Domini reſtituit Ha-
39 bacuc cõfeſtim in loco ſuo.*Venit ergo rex
die ſeptimo vt lugeret Danielem: & venit
ad lacum, & intro ſpexit, & ecce Daniel ſe-
40 dens in medio leonum.* Et exclamauit vo-
ce magna rex,dicens: Magnus es Domine
Deus Danielis Et extraxit eum de lacu leo-
41 num. *Porro illos,qui perditionis eius cau-
ſa fuerant, intromiſit in lacum , & deuorati
42 ſunt in momento coram eo. * Tunc rex ait:
Paueant omnes habitantes in vniuerſa ter-
ra Deum Danielis:quia ipſe eſt Saluator, fa
ciens ſigna, & mirabilia in terra:qui libera-
uit Danielem de lacu leonum .



CAPVT PRIMVM.

VERBVM Domini, quod 1
factum eſt ad Oſee filiũ A
Beeri, in diebus Oziæ,
Ioathã, Achaz, Ezechię
regum Iuda, & in dieb⁹
Ieroboã filij Ioas regis
Iſrael. * Principium lo- 2
quendi Domino in O-
ſee: & dixit Dominus ad Oſee: Vade, ſume
tibi vxorem fornicationũ, & fac tibi filios B
fornicationum: quia fornicans fornicabitur
terra a Dño. *Et abijt, & accepit Gomer fi- 3
liam Debelaim: & concepit, & peperit ei fi-
lium. * Et dixit Dominus ad eum: Voca no- 4
men eius Iezrahel: quoniam adhuc modicũ,
& viſitabo ſanguinẽ Iezrahel ſuper domũ
Iehu, & quieſcere faciam regnum domus Iſ
rael. * Et in illa die conteram arcum Iſrael 5
in valle Iezrahel. *Et concepit adhuc, & pe 6
perit filiã. Et dixit ei: Voca nomen eius Abſ-
que miſericordia: quia non addam vltra mi-
ſereri domui Iſrael, ſed obliuione obliuiſcar
eorum. *Et domui Iuda miſerebor, & ſalua 7
bo eos in Domino Deo ſuo: & non ſaluabo C
eos in arcu, & gladio, & in bello, & in equis
& in equitibus. * Et ablactauit eam, quæ e- 8
rat abſque miſericordia. Et concepit, & pe-
perit filium. *Et dixit: Voca nomen eius: Nõ 9
populus meus: quia vos nõ populus meus, & D
ego non ero veſter. * Et erit numerus filio- 10
rũ Iſrael, quaſi arena maris, quæ ſine menſu
16. ra eſt, & non numerabitur. * Et erit in loco
vbi dicetur eis: Non populus meus vos: di-
11 cetur eis: Filij Dei viuentis. * Et congrega-
buntur filij Iuda, & filij Iſrael pariter: & po
nent ſibimet caput vnum, & aſcendent de
terra: quia magnus dies Iezrahel.

CAP. II.

1 DIcite fratribus veſtris: Populus meus;
A & ſorori veſtræ, Miſericordiam conſe
2 cuta. * Iudicate matrem veſtram, iudicate:
quoniam ipſa non vxor mea, & ego non vir
eius. auferat fornicationes ſuas a facie ſua,
& adulteria ſua de medio vberum ſuorum,
3 *Ne forte expoliem eã nudam, & ſtatuã eã
ſecundum diem natiuitatis ſuæ: & ponã eã
quaſi ſolitudinem, & ſtatuam eam velut ter
4 ram inuiam, & interficiam eam ſiti. * Et filio
rum illius non miſerebor: quoniã filij forni
5 cationũ ſunt. * quia fornicata eſt mater eo-
rũ, confuſa eſt quæ concepit eos: quia dixit:
Vadam poſt amatores meos, qui dant panes
mihi, & aquas meas, lanam meam, & linum
6 meum, oleum meum, & potum meũ. * Pro-
pter hoc ecce ego ſepiam viam tuam ſpinis,
& ſepiã eam maceria, & ſemitas ſuas nõ in-
7 ueniet. *Et ſequetur amatores ſuos, & nõ ap
B prehendet eos: & quæret eos, & non in-
ueniet, & dicet: Vadã, & reuertar ad virum
meũ priorẽ: quia bene mihi erat tũc magis
8 q̃ nũc. * Et hæc neſciuit, quia ego dedi ei fru
mentum, & vinum, & oleum, & argentum

multiplicaui ei, & aurum, quæ fecerũt Baal.
* Idcirco conuertar, & ſumam frumentum 9
meum in tempore ſuo, & vinum meum in
tempore ſuo, & liberabo lanam meam & li-
num meum, quæ operiebant ignominiam e-
ius.* Et nunc reuelabo ſtultitiam eius in ocu- 10
lis amatorũ eius: & vir nõ eruet eã de manu
mea:* & ceſſare faciam omne gaudium eius, 11
ſolemnitatem eius, neomeniam eius, ſabba-
tum eius, & omnia feſta tẽpora eius.* Et cor 12
rumpam vineam eius, & ficum eius: de quib. C
dixit: Mercedes hæ, meæ ſunt, quas dederunt
mihi amatores mei: & ponam eam in ſaltũ,
& comedet eam beſtia agri.* Et viſitabo ſu- 13
per eam dies Baalim, quibus accendebat incẽ
ſum, & ornabatur inaure ſua, & monili ſuo,
& ibat poſt amatores ſuos, & mei obliuiſce-
batur, dicit Dominus * Propter hoc, ecce e- 14
go lactabo eam, & ducam eam in ſolitudinẽ:
& loquar ad cor eius.* Et dabo ei vinitores 15
eius ex eodem loco, & Vallem Achor ad ape
riendam ſpem: & canet ibi iuxta dies iuuẽtu
tis ſuæ, & iuxta dies aſcenſionis ſuæ de Terra
Ægypti. * Et erit in die illa, ait Dominus: 16
vocabit me: Vir meus: & non vocabit me vl
tra, Baali.* Et auferam nomina Baalim de o- 17
re eius, & non recordabitur vltra nominis
eorum.* Et percutiam cum eis fœdus in die 18
illa, cum beſtia agri, & cum volucre cæli, & D
cum reptili terræ: & arcum, & gladium, &
bellum conteram de terra: & dormire eos fa
ciam fiducialiter. * Et ſponſabo te mihi in 19
ſempiternum: & ſponſabo te mihi in iuſti-
tia, & iudicio, & in miſericordia, & in miſe-
rationibus. * Et ſponſabo te mihi in fide: & 20
ſcies quia ego Dominus.* Et erit in die illa: 21
Exaudiam, dicit Dominus, exaudiã cælos, &
illi exaudient terram.* Et terra exaudiet tri- 22
ticum, & vinum, & oleum: & hæc exaudient
Iezrahel.* Et ſeminabo eã mihi in terra, & 23
miſerebor eius, quæ fuit abſque miſericor-
dia.* a Et dicam non populo meo: Populus 24
meus es tu: & ipſe dicet: Deus meus es tu.

a Ro.9.c.25 1.Pet.2.b.10

CAP. III.

ET dixit Dñs ad me: Adhuc vade, & dili- 1
ge mulierem dilectam amico & adulte- A
ram: ſicut diligit Dominus filios Iſrael, & ip
ſi reſpiciũt ad deos alienos, & diligunt vina-
cia vuarũ.* Et fodi eam mihi quindecim ar- 2
genteis, & coro hordei, & dimidio coro hor
dei.* Et dixi ad eam: Dies multos expectabis 3
me: non fornicaberis, & non eris viro: ſed & B
ego expectabo te.* quia dies multos ſedebũt 4
filij Iſrael ſine rege, & ſine principe, & ſine
ſacrificio, & ſine altari, & ſine ephod, & ſine
theraphim.* b & poſt hæc reuertentur filij 5
Iſrael, & quærent Dñm Deum ſuum, & Da-
uid regem ſuũ: & pauebunt ad Dominum,
& ad bonum eius in nouiſſimo dierum.

b Ezec.34.e.23

CAP. IIII.

1 AVdite verbum Domini filij Iſrael, quia
A iudicium Domino cum habitatoribus
terræ: non eſt enim veritas, & non eſt miſe-
2 ricordia, & non eſt ſciẽtia Dei in terra.* Ma
ledictum, & mendacium, & homicidium, &
furtum, & adulterium inundauerunt, & ſan-
3 guis ſanguinem tetigit. * Propter hoc luge-
bit terra, & infirmabitur omnis, qui habi-
tat in ea, in beſtia agri, & in volucre cæli:
4 ſed & piſces maris congregabuntur. * Ve-
rumtamen vnuſquiſque non iudicet: & non
arguatur vir: populus enim tuus ſicut hi, qui
5 contradicunt ſacerdoti.* Et corrues hodie,
B & corruet etiam propheta tecum: nocte ta-
6 cere feci matrem tuam. * Conticuit populus
meus, eo quòd non habuerit ſcientiam: quia
tu ſcientiam repuliſti, repellam te, ne ſacer-
dotio fungaris mihi: & oblita es legis Dei
7 tui, obliuiſcar filiorum tuorum & ego. * Se-
cundum multitudinem eorum ſic peccaue-
runt mihi: gloriam eorum in ignominiam
8 commutabo.* Peccata populi mei come-
dent, & ad iniquitatem eorum ſubleuabunt
9 animas eorum.* Et erit ſicut populus, ſic ſa-
cerdos: & viſitabo ſuper eum vias eius, &
10 cogitationes eius reddam ei.* Et comedẽt,
C & non ſaturabuntur: fornicati ſunt, & non
ceſſauerunt: quoniam Dominum dereliqué-
11 runt in non cuſtodiendo.* Fornicatio, &
12 vinum, & ebrietas auferunt cor.* Populus
meus in ligno ſuo interrogauit, & baculus
eius annunciauit ei: ſpiritus enim fornica-
tionum decepit eos, & fornicati ſunt a Deo
13 ſuo.* Super capita montium ſacrificabant,
& ſuper colles accendebant thymiama;
ſubtus quercum, & populum, & terebin-
thum, quia bona erat vmbra eius: ideo for-
nicabuntur filiæ veſtræ, & ſponſæ veſtræ
14 adulteræ erunt.* Non viſitabo ſuper filias
D veſtras cum fuerint fornicatæ, & ſuper ſpon
ſas veſtras cum adulterauerint: quoniam ip
ſi cum meretricibus conuerſabantur, &
cum effœminatis ſacrificabant, & populus
15 non intelligens vapulabit.* Si fornicaris tu
Iſrael, non delinquat ſaltem Iuda: & nolite
ingredi in Galgala, & ne aſcenderitis in Be-
thauen, neque iuraueritis: Viuit Dominus.
16 * Quoniam ſicut vacca laſciuiens declina-
uit Iſrael: nunc paſcet eos Dominus, quaſi
17 agnum in latitudine.* Particeps idolorum
18 Ephraim, dimitte eum.* Separatum eſt con
uiuium eorum, fornicatione fornicati ſunt:
dilexerunt afferre ignominiam protectores
19 eius.* Ligauit eum ſpiritus in alis ſuis, &
confundentur a ſacrificijs ſuis.

CAP.

CAP. V.

AVdite hoc ſacerdotes, & attendite do- 1
mus Iſrael, & domus regis auſcultate A
quia vobis iudicium eſt, quoniam laqueus fa
cti eſtis ſpeculationi, & rete expanſũ ſuper
Thabor. * Et victimas declinaſtis in profun 2
dum: & ego eruditor omnium eorum. * E- 3
go ſcio Ephraim, & Iſrael non eſt abſcondi
tus a me: quia nunc fornicatus eſt Ephraim,
contaminatus eſt Iſrael. * Non dabunt cogi 4
tationes ſuas vt reuertãtur ad Deum ſuum: B
quia ſpiritus fornicationum in medio eo-
rum, & Dominum non cognouerũt. * Et re 5
ſpondebit arrogantia Iſrael in facie eius: &
Iſrael, & Ephraim ruẽt i iniquitate ſua, ruet
etiam Iudas cum eis. * In gregibus ſuis, & in 6
armentis ſuis vadent ad quærendum Domi-
num, & nõ inuenient: ablatus eſt ab eis. * In 7
Dominũ præuaricati ſũt, quia filios alienos
genuerunt: nunc deuorabit eos menſis cum
partibus ſuis. * Clangite buccina in Gabaa, 8
tuba in Rama: vlulate in Bethauen, poſt ter C
gum tuũ Beniamin. * Ephraim in deſolatio 9
ne erit in die correptionis: in tribubus Iſ-
rael oſtendi fidem. * Facti ſunt principes 10
Iuda quaſi aſſumentes terminum: ſuper eos
effundam quaſi aquam iram meam. * Ca- 11
lumniã patiens eſt Ephraim, fractus iudicio:
quoniam cœpit abire poſt ſordes. * Et ego 12
quaſi tinea Ephraim: & quaſi putredo do
mui Iuda. * Et vidit Ephraim lãguorẽ ſuũ, 13
& Iuda vinculum ſuũ: & abijt Ephraim ad D
Aſſur, & miſit ad regem Vltorem: & ipſe
nõ poterit ſanare vos, nec ſoluere poterit a
vobis vinculum. * Quoniã ego quaſi leæna 14
Ephraim, & quaſi catulus leonis domui Iu-
da: ego ego capiam, & vadã: tollã, & non eſt
qui eruat. * Vadens reuertar ad locum meũ: 15
donec deficiatis, & quæratis faciem meam.

CAP. VI.

IN tribulatione ſua mane conſurgent ad 1
me: Venite, & reuertamur ad Dominum: A
* quia ipſe cepit, & ſanabit nos: percutiet, 2
& curabit nos: * Viuificabit nos poſt duos 3
dies: i die tertia ſuſcitabit nos, & viuemus in
cõſpectu ei⁹. Sciemus, ſequemurq. vt cogno
ſcamus Dominum: quaſi diluculũ præpara B
tus eſt egreſſus ei⁹, & veniet quaſi imber no
bis temporaneus, & ſerotinus terræ. * Quid 4
faciam tibi Ephraim? quid faciam tibi Iuda?
miſericordia veſtra quaſi nubes matutina, & C
quaſi ros mane pertrãſiens. Propter hoc do 5
laui in prophetis, occidi eos in verbis oris
mei: & iudicia tua quaſi lux egredientur.
* Quia miſericordiã volui, & nõ ſacrificiũ; 6
& ſcientiã Dei pluſquam holocauſta. * Ipſi 7
autem ſicut Adam trãſgreſſi ſunt pactũ, ibi 8
præuaricati ſunt in me. * Galaad ciuitas ope D
9 rantium idolum, ſupplantata ſanguine. * Et
quaſi fauces virorum latronũ, particeps ſa-
cerdotum, in via interficientium pergentes
10 de Sichẽ: quia ſcelus operati ſunt. * In domo
Iſrael vidi horrendum: ibi fornicationes E-
11 phraim: contaminatus eſt Iſrael. * Sed & Iu
da pone meſſem tibi, cum conuertero capti
uitatem populi mei.

CAP. VII.

1 CVm ſanare vellẽ Iſrael, reuelata eſt ini-
A quitas Ephraĩ, & malitia Samariæ, qui
operati ſunt mẽdacium: & fur ingreſſus eſt
2 ſpolians, latrũculus foris. * Et ne forte dicãt
in cordibus ſuis omnem malitiam eorũ me
recordatum: nũc circumdederunt eos adin-
uentiones ſuæ, coram facie mea factæ ſunt.
3 * In malitia ſua lętificauerunt regẽ: & in mẽ
4 dacijs ſuis principes. Omnes adulterantes,
quaſi clibanus ſuccẽſus a coquente: quieuit
paululum ciuitas a commiſtione fermenti,
5 donec fermentaretur totum. * Dies regis no
B ſtri: cœperũt principes furere a vino: exten
6 dit manum ſuam cum illuſoribus. * Quia ap
plicuerunt quaſi clibanũ cor ſuum, cum inſi
diaretur eis: tota nocte dormiuit coquens
eos, mane ipſe ſuccenſus quaſi ignis flãmæ.
7 * Oẽs calefacti ſũt quaſi clibanus, & deuora
uerunt iudices ſuos: oẽs reges eorũ cecide-
8 runt: non eſt qui clamet in eis ad me. * E-
phraim in populis ipſe commiſcebatur: E-
phraim factus eſt ſubcinericius panis, qui
9 non reuerſatur. * Comederunt alieni robur
C eius, & ipſe neſciuit: ſed & cani effuſi ſunt
10 in eo, & ipſe ignorauit. * Et humiliabitur ſu
perbia Iſrael in facie eius: nec reuerſi ſunt
ad Dominũ Deum ſuum, & non quæſierunt
11 eum in omnibus his. * Et factus eſt Ephraim
quaſi columba ſeducta nõ habens cor: Ægy
12 ptum inuocabant, ad Aſſyrios abierunt. * Et
cum profecti fuerint, expandã ſuper eos re
te meum: quaſi volucrem cæli detraham
eos, cædam eos ſecundum auditionẽ cœtus
13 eorum. * Væ eis, quoniã receſſerunt a me: va
D ſtabũtur, quia præuaricati ſũt in me: & ego
redemi eos: & ipſi locuti ſunt cõtra me mẽ
14 dacia. * Et non clamauerunt ad me in cor-
de ſuo, ſed vlulabant in cubilibus ſuis: ſu-
per triticum & vinum ruminabant, receſſe-
15 runt a me. * Et ego erudiui eos, & conforta
ui brachia eorum: & in me cogitauerũt ma
16 litiã. * Reuerſi ſunt vt eſſent abſque iugo: fa
cti ſunt quaſi arcus doloſus: cadẽt in gladio
principes eorũ, a furore linguæ ſuæ. Iſta ſub
ſannatio eorum in Terra Ægypti.

CAP. VIII.

1 IN gutture tuo ſit tuba quaſi aquila ſuper
A domum Domini: pro eo quod tranſgreſſi
ſunt fœdus meũ, & legẽ meam præuaricati

ſunt.* Me inuocabunt:Deus meus cognoui 2
mus te Iſrael.*Proiecit Iſrael bonum,inimi 3
cus perſequetur eum.*Ipſi regnauerunt, & 4
non ex me:principes extiterunt, & non co-
gnoui:argentum ſuum,& aurum ſuum fece
runt ſibi idola,vt interirent: * proiectus eſt 5
vitulus tuus Samaria,iratus eſt furor meus B
in eos. vſquequo non poterunt emundari?
*Quia ex Iſrael & ipſe eſt;artifex fecit illū, 6
& non eſt Deus: quoniam in aranearum te
las erit vitulus Samariæ.* Quia vētum ſemi 7
nabunt, & turbinem metent: culmus ſtans
nō eſt in eo,germen nō faciet farinā: quod
& ſi fecerit,alieni comedent eam.*Deuora 8
tus eſt Iſrael:nunc factus eſt in nationibus
quaſi vas immundum. * Quia ipſi aſcende- 9
runt ad Aſſur,onager ſolitarius ſibi: Ephra C
im munera dederūt amatoribus.* Sed & cū 10
mercede cōduxerint nationes,nunc congre
gabo eos: & quieſcent paulisper ab onere
regis,& principum.*Quia multiplicauit E- 11
phraim altaria ad peccādū:factæ ſunt ei aræ
in delictum. * Scribam ei multiplices leges 12
meas,quæ velut alienæ cōputatæ ſunt.* Ho 13
ſtias offerent,immolabunt carnes, & come D
dent,& Dominus non ſuſcipiet eas:nunc re
cordabitur iniquitatis eorū,& viſitabit pec
cata eorum: ipſi in Ægyptum cōuertentur.
* Et oblitus eſt Iſrael factoris ſui,& ædifica 14
uit delubra: & Iudas multiplicauit vrbes
munitas: & mittam ignem in ciuitates eius,
& deuorabit ædes illius.

CAP. IX.

NOli lætari Iſrael,noli exultare ſicut po 1
puli:quia fornicatus es a Deo tuo,di- A
lexiſti mercedē ſuper oēs areas tritici. * A- 2
rea & torcular non paſcet eos,& vinū men
tietur eis.*Nō habitabunt in terra Domini: 3
reuerſus eſt Ephraim in Aegyptū, & in Aſ-
ſyrijs pollutum comedit. * Non libabunt 4
Domino vinum, & non placebunt ei:ſacrifi
cia eorum quaſi panis lugentiū.omnes,qui
comedent eum,contaminabuntur:quia pa-
nis eorum animæ ipſorū, nō intrabit in do
mum Domini. * Quid facietis in die ſolem- 5
ni, in die feſtiuitatis Dñi? *Ecce enim pro B
fecti ſunt a vaſtitate: Aegyptus cōgregabit 6
eos, Mēphis ſepeliet eos: deſiderabile argē
tum eorū vrtica hereditabit,lappa in taber
naculis eorum. * Venerūt dies viſitationis, 7
venerūt dies retributionis:ſcitote Iſrael ſtul
tum prophetam, inſanū virum ſpiritualē,
propter multitudinē iniquitatis tuæ,& mul
titudinem amentiæ. * Speculator Ephraim 8
cum Deo meo: propheta laqueus ruinæ fa-
ctus eſt ſuper omnes vias eius,inſania in do
Iud 19. mo Dei eius. " Profunde peccauerūt,ſicut 9
in dieb. Gabaa:recordabit iniquitatis eorū, C
& viſitabit peccata eorū.* Quaſi vuas in de 10
ſerto inueni Iſrael:quaſi prima poma ficul-
neæ in cacumine eius vidi patres eorū: ipſi
autem intrauerūt ad Beelphegor,& abalienati
ſunt in cōfuſionē, & facti ſunt abominabi-
11 les ſicut ea,quæ dilexerunt.*Ephraim quaſi
auis auolauit,gloria eorū a partu,& ab vte
12 ro,& a conceptu.*Quod & ſi enutrierint fi
lios ſuos,abſque liberis eos faciā in homini
13 bus:ſed & væ eis cum receſſero ab eis. * E-
D phraim, vt vidi,Tyrus erat fundata in pul-
chritudine:& Ephraim educet ad interfecto-
14 rē filios ſuos. *Da eis Dñe. Quid dabis eis?
Da eis vuluam ſine liberis,& vbera arentia.
15 * " Oēs nequitiæ eorum in Galgal, quia ibi *1.Reg
exoſos habui eos: propter malitiam adinuē
tionum eorū de domo mea ejciam eos: nō
addam vt diligā eos, omnes principes eorū
16 recedētes.*Percuſſus eſt Ephraim,radix eo
rū exſiccata eſt:fructū nequaquam facient.
Quòd & ſi genuerint,interficiam amantiſſi
17 ma vteri eorum. * Abijciet eos Deus meus,
quia non audierunt eum: & erunt vagi in
nationibus.

CAP. X.

1 VItis frondoſa Iſrael,fructus adæquatus
A eſt ei:ſecundum multitudinem fructus
ſui multiplicauit altaria,iuxta vbertatē ter-
2 ræ ſuæ exuberauit ſimulachris. * Diuiſum
eſt cor eorum,nunc interibunt:ipſe confrin
get ſimulachra eorum, depopulabitur aras
3 eorū.*Quia nunc dicent:Nō eſt rex nobis:
non enim timemus Dominum: & rex quid
4 faciet nobis?* Loquimini verba viſionis in-
utilis,& ferietis fœdus:& germinabit quaſi
5 amaritudo iudiciū ſuper ſulcos agri. * Vac
cas Bethauen coluerunt habitatores Sama-
B riæ:quia luxit ſuper eum populus eius, &
æditui eius ſuper eum exultauerunt in glo
6 ria eius,quia migrauit ab eo. * Siquidem
& ipſe in Aſſur delatus eſt, munus regi Vl-
tori:confuſio Ephraim capiet, & confunde
7 tur Iſrael in voluntate ſua. * Tranſire fecit
Samaria regem ſuum quaſi ſpumam ſuper
8 faciem aquæ.*Et diſperdētur excelſa idoli,
C peccatum Iſrael:lappa,& tribulus aſcendet
ſuper aras eorum: & dicent montibus:" O-
9 perite nos;& collib.* Cadite ſuper nos.* Ex
diebus Gabaa,peccauit Iſrael,ibi ſteterūt:
non comprehendet eos in Gabaa prælium
10 ſuper filios iniquitatis. * Iuxta deſiderium
meum corripiā eos: congregabuntur ſuper
eos populi,cum corripientur propter duas
11 iniquitates ſuas.* Ephraim vitula docta dili
gere triturā, & ego trāſiui ſup pulchritudi
nem colli eius:aſcēdam ſuper Ephraim,ara
12 bit Iudas,confringet ſibi ſulcos Iacob.*" Se
minate vobis in iuſtitia,& metite i ore miſe
D ricordiæ,innouate vobis nouale:tempus au
tem requirendi Dominum,cum venerit qui
13 docebit vos iuſtitiam.*Araſtis impietatem,
iniqui-

iniquitatem meſſuiſtis, comediſtis frugem
mendacij: quia cōfiſus es in vijs tuis, in mul
titudine fortium tuorum. * Conſurget tu- 14
multus in populo tuo: & omnes munitio-
nes tuæ vaſtabuntur, ſicut vaſtatus eſt Sal-
mana à domo eius qui iudicauit Baal in die
prælij, matre ſuper filios alliſa. * Sic fecit vobis 15
Bethel, à facie malitiæ nequitiarū veſtrarū.

CAP. XI.

Sicut mane tranſijt, pertranſijt rex Iſrael. 1
Quia puer Iſrael, & dilexi eum: & ex A
Ægypto vocaui filium meum. * Vocauerūt 2
eos, ſic abierunt a facie eorum: Baalim im-
molabant, & ſimulachris ſacrificabant. * Et 3
ego quaſi nutricius Ephraim, portabā eos
in brachijs meis; & neſcierunt quòd cura-
rem eos. * In funiculis Adam traham eos, 4
in vinculis charitatis: & ero eis quaſi exal-
tans iugum ſuper maxillas eorum: & decli B
naui ad eum vt veſceretur. * Nō reuertetur 5
in Terrā Ægypti, & Aſſur ipſe rex eius: quo
niam noluerūt cōuerti. * Cœpit gladius in 6
ciuitatibus eius, & cōſumet electos eius, &
comedet capita eorum. * Et populus meus 7
pendebit ad reditum meum: iugum autem
imponetur eis ſimul, quod non auferetur.
* Quomodo dabo te Ephraim, protegam te 8
Iſrael? Quomodo dabo te ſicut Adama, C
ponam te, vt Seboim? Conuerſum eſt in me
cor meū, pariter conturbata eſt pœnitudo
mea. * Non faciam furorem iræ meæ: non 9
conuertar vt diſperdam Ephraim: quoniā
Deus ego, & nō homo: in medio tui ſāctus,
& non ingrediar ciuitatem. * Poſt Dominū 10
ambulabunt, quaſi leo rugiet: quia ipſe ru- D
giet, & formidabūt filij maris. Et auolabūt 11
quaſi auis ex Ægypto, & quaſi columba de
Terra Aſſyriorū: & collocabo eos in domi
bus ſuis, dicit Dominus. * Circumdedit me 12
in negatione Ephraim, & in dolo domus
Iſrael: Iudas autem teſtis deſcendit cum
Deo, & cum ſanctis fidelis.

CAP. XII.

Ephraim paſcit ventū, & ſequitur æſtū: 1
tota die mendacium, & vaſtitatem mul A
tiplicat: & fœdus cū Aſſyrijs inijt, & oleū
in Aegyptum ferebat. * Iudiciū ergo Domi 2
ni cum Iuda, & viſitatio ſuper Iacob: iuxta
vias eius, & iuxta adinuētiones eius reddet
ei. * In vtero ſupplantauit fratrem ſuum: 3
& in fortitudine ſua directus eſt cū angelo.
* Et inualuit ad angelū, & confortatus eſt: 4
fleuit, & rogauit eum: in Bethel inuenit eū, B
& ibi locutus eſt nobiſcum. * Et Dominus 5
Deus exercituū, Dominus memoriale eius.
* Et tu ad Deū tuum conuerteris: miſericor 6
diā & iudicium cuſtodi, & ſpera in Deo tuo
7 ſemper. * Chanaan, in manu eius ſtatera do-
8 loſa, calumniam dilexit. * Et dixit Ephraim:
C Verumtamen diues effectus ſum, inueni ido
lum mihi: omnes labores mei non inuenient
9 mihi iniquitatem, quam peccaui. * Et ego
Dominus Deus tuus ex Terra Ægypti, adhuc
ſedere te faciam in tabernaculis, ſicut in die-
10 bus feſtiuitatis. * Et locutus ſum ſuper pro-
phetas, & ego viſionem multiplicaui, & in
11 manu prophetarum aſſimilatus ſum. * Si Ga
laad idolum, ergo fruſtra erant in Galgal
bobus immolantes: nam & altaria eorum
12 quaſi acerui ſuper ſulcos agri. * Fugit Iacob * Gen. 28. a. 5
D in regionem Syriæ, & ſeruiuit Iſrael in vxo * Exo. 14. c. 21. 22.
13 rem, & in vxorem ſeruauit. * In propheta
autem eduxit Dominus Iſrael de Ægypto;
14 & in propheta ſeruatus eſt. * Ad iracundiā
me prouocauit Ephraim in amaritudinibus
ſuis, & ſanguis eius ſuper eum veniet, & op
probrium eius reſtituet ei Dominus ſuus.

CAP. XIII.

1 Loquēte Ephraim, horror inuaſit Iſrael,
A & deliquit in Baal, & mortuus eſt. * Et
2 nunc addiderunt ad peccandum: feceruntq.
ſibi conflatile de argento ſuo quaſi ſimilitu-
dinē idolorum, factura artificum totum eſt:
his ipſi dicunt: Immolate homines vitulos
3 adorantes. * Idcirco erunt quaſi nubes ma-
tutina, & ſicut ros matutinus præteriens, ſi-
cut puluis turbine raptus ex area, & ſicut fu
4 mus de fumario. * Ego autem Dominus * Iſa. 43. b. 10
B Deus tuus ex Terra Ægypti: & Deum abſ-
que me neſcies, & ſaluator non eſt præter
5 me. * Ego cognoui te in deſerto, in terra ſo-
6 litudinis. * Iuxta paſcua ſua adimpleti ſunt,
& ſaturati ſunt: & leuauerunt cor ſuum, &
7 obliti ſunt mei. * Et ego ero eis quaſi leæ-
8 na, ſicut pardus in via Aſſyriorum. * Occur-
ram eis quaſi vrſa raptis catulis, & dirum-
pam interiora iecoris eorum: & conſumā
9 eos ibi quaſi leo, beſtia agri ſcindet eos. * Per
ditio tua Iſrael: tantummodo in me auxiliū
10 tuum. * Vbi eſt rex tuus? maxime nunc ſal-
C uet te in omnibus vrbibus tuis; & iudices
tui, de quibus dixiſti: Da mihi regem, & * 1. Reg. 8. a. 5
11 principes. * Dabo tibi regem in furore meo,
12 & auferam in indignatione mea. * Colliga-
ta eſt iniquitas Ephraim, abſconditum pec-
13 catum eius. * Dolores parturientis venient
D ei: ipſe filius non ſapiens: nunc enim non
14 ſtabit in contritione filiorum. * De manu
mortis liberabo eos, de morte redimā eos:
ero mors tua o mors, morſus tuus ero in- * 1. Cor. 15. g. 54.
ferne: conſolatio abſcondita eſt ab oculis * Heb. 2. d. 14.
15 meis. * Quia ipſe inter fratres diuidet: ad- * Ezec. 19. d. 12
ducet vrentem ventum Dominus de deſer-
to aſcendentem: & ſiccabit venas eius, &
deſolabit fontem eius, & ipſe diripiet the-
ſaurum omnis vaſis deſiderabilis.

CAP. XIIII.

PEreat Samaria, quoniam ad amaritudi- 1
nem concitauit Deum ſuum: in gladio A
pereant, paruuli eorum elidantur, & fętæ
eius diſcindantur. * Conuertere Iſrael ad 2
Dominum Deum tuum: quoniam corruiſti
in iniquitate tua. *Tollite vobiſcum verba, 3
& conuertimini ad Dominum; & dicite ei; B
Omnem aufer iniquitatem: accipe bonum:
& reddemus vitulos labiorum noſtrorum.
* Aſſur non ſaluabit nos, ſuper equum non 4
aſcendemus, nec dicemus vltra: Dij noſtri
opera manuum noſtrarum; quia eius, qui in
5 te eſt, miſereberis pupilli. * Sanabo contri-
C tiones eorum, diligam eos ſpontanee: quia
6 auerſus eſt furor me' ab eis. *Ero quaſi ros,
Iſrael germinabit ſicut lilium, & erũpet ra-
7 dix eius vt Libani. * Ibunt rami eius, & erit
quaſi oliua gloria eius, & odor eius vt Li-
8 bani. *Cõuertentur ſedentes in vmbra eius:
viuent tritico, & germinabunt quaſi vinea:
9 memoriale eius ſicut vinum Libani. *Ephra
D im quid mihi vltra idola? ego exaudiam, &
dirigam eum ego vt abietem virentem: ex
10 me fructus tuus inuentus eſt. *Quis ſapiẽs,
& intelliget iſta? intelligens, & ſciet hæc?
quia rectæ viæ Domini, & iuſti ambulabunt
in eis. præuaricatores vero corruent in eis.

PROPHETIA IOEL.



CAPVT PRIMVM.

VERBVM Domini, quod 1
factum eſt ad Ioel filiũ A
Phatuel. * Audite hoc 2
ſenes, & auribus perci
pite omnes habitato-
res terræ: ſi factum eſt
iſtud in diebus veſtris,
aut in diebus patrum
veſtrorum? *Super hoc filijs veſtris narrate, 3
& filij veſtri filijs ſuis, & filij eorum genera
tioni alterę. *Reſiduum erucæ comedit locu 4
ſta, & reſiduũ locuſtæ comedit bruchus, &
reſiduum bruchi comedit rubigo. *Expergi 5
ſcimini ebrij, & flete, & vlulate omnes, qui
bibitis vinum in dulcedine: quoniam perijt
6 ab ore veſtro. * Gens enim aſcendit ſuper
B terram meam, fortis & innumerabilis: den-
tes eius vt dentes leonis: & molares eius vt
7 catuli leonis. * Poſuit vineam meam in de-
ſertum, & ficum meam decorticauit: nudãs
ſpoliauit eam, & proiecit: albi facti ſunt ra
8 mi eius. * Plange quaſi virgo accincta ſac-
9 co ſuper virum pubertatis ſuæ. * Perijt ſacri
ficium, & libatio de domo Domini: luxe-
10 runt ſacerdotes miniſtri Domini. * Depopu
lata eſt regio, luxit humus: quoniam deua-
ſtatum eſt triticum, confuſum eſt vinum, e-
11 languit oleum. * Confuſi ſunt agricolæ, vlu
laue-

lauerũt vinitores ſuper frumẽto, & hordeo, C
quia perijt meſſis agri. * Vinea confuſa eſt, 12
& ficus elanguit: malogranatum, & palma,
& malum, & omnia ligna agri aruerũt: quia
confuſum eſt gaudium a filijs hominũ. * Ac- 13
cingite vos, & plangite ſacerdotes, vlulate
miniſtri altaris: ingredimini, cubate in ſacco
miniſtri Dei mei: quoniam interijt de domo
Dei veſtri ſacrificium, & libatio. * "Sancti- 14
ficate ieiunium, vocate cœtum, congregate
ſenes omnes habitatores terræ in domum D
Dei veſtri: & clamate ad Dominum: * A a'a, 15
diei, quia prope eſt dies Domini, & quaſi va
ſtitas a potente veniet. * Numquid non co- 16
ram oculis veſtris alimenta perierunt de do
mo Dei noſtri, lætitia, & exultatio? * Com- 17
putruerunt iumenta in ſtercore ſuo, demoli
ta ſunt horrea, diſſipatæ ſunt apothecæ: quo
niam confuſum eſt triticum. * Quid inge- 18
muit animal, mugierunt greges armenti?
Quia non eſt paſcua eis: ſed & greges pe-
corum diſperierunt. * Ad te Domine cla- 19
mabo: quia ignis comedit ſpecioſa deſerti,
& flamma ſuccendit omnia ligna regionis.
* Sed & beſtiæ agri, quaſi area ſitiens im- 20
brem ſuſpexerunt ad te: quoniam exiccati
ſunt fontes aquarum, & ignis deuorauit
ſpecioſa deſerti.

CAP. II.

Canite tuba in Sion, vlulate in monte 1
ſancto meo, conturbentur omnes ha- A
bitatores terræ: Quia venit Dies Domini,
quia prope eſt * dies tenebrarum, & caligi- 2
nis, dies nubis, & turbinis: quaſi mane expã
ſum ſuper montes populus multus & fortis:
ſimilis ei non fuit a principio, & poſt eum
non erit vſque in annos generationis &
generationis. * Ante faciem eius ignis vo- 3
rans, & poſt eum exurens flamma: quaſi hor
tus voluptatis terra coram eo, & poſt eum
ſolitudo deſerti, neque eſt qui effugiat eum.
* Quaſi aſpectus equorum, aſpectus eorum: 4
& quaſi equites ſic current. * Sicut ſonitus 5
quadrigarum ſuper capita montium exi- B
lient, ſicut ſonitus flammæ ignis deuoran-
tis ſtipulam, velut populus fortis præpara-
tus ad prælium. * A facie eius cruciabun- 6
tur populi: omnes vultus redigentur in ol-
lam. * Sicut fortes current: quaſi viri bella- 7
tores aſcendent murum: viri in vijs ſuis gra
dientur, & non declinabunt a ſemitis ſuis.
* Vnuſquiſque fratrem ſuum non coarcta- 8
bit, ſinguli in calle ſuo ambulabunt: ſed &
per feneſtras cadent, & non demolientur.
* Vrbem ingredientur, in muro current: do 9
mos conſcendent, per feneſtras intrabunt
quaſi fur. * A facie eius cõtremuit terra, mo 10
ti ſunt cæli: " ſol & luna obtenebrati ſunt, &
ſtellæ retraxerunt ſplendorem ſuũ. * Et Dñs 11
dedit vocem ſuam ante faciem exercitus ſui: C
quia multa ſunt nimis caſtra eius, quia for-
tia & facientia verbum eius: " magnus enim * Ier. 30. b. 7.
dies Domini, & terribilis valde: & quis ſuſti Amos 5. c. 18 Soph. 1. d. 15
12 nebit eum? * Nunc ergo dicit Dominus:
Cõuertimini ad me in toto corde, veſtro in
13 ieiunio, & in fletu, & in planctu. * Et ſcindite
corda veſtra, & non veſtimenta veſtra, & cõ
uertimini ad Dominũ Deũ veſtrum: " quia * Pſ. 85. a. 5.
benignus & miſericors eſt, patiens & multæ Ion. 3. c. 9. & 4. a. 2.
miſericordiæ, & præſtabilis ſuper malitia.
14 * Quis ſcit ſi conuertatur, & ignoſcat, & re
linquat poſt ſe benedictionẽ, ſacrificiũ, & li-
15 bamen Dño Deo veſtro? * Canite tuba in
Sion, " ſanctificate ieiunium, vocate cœtum, * Sop. 1. c. 14.
16 * congregate populum, ſanctificate eccle-
D ſiã, coadunate ſenes, cõgregate paruulos, &
ſugentes vbera: egrediatur ſpõſus de cubili
17 ſuo, & ſpõſa de thalamo ſuo. * Inter veſtibu
lum & altare plorabunt ſacerdotes miniſtri
Domini: & dicẽt: Parce Domine, parce po-
pulo tuo: & ne des hereditatem tuam in op-
probrium, vt dominẽtur eis nationes. quare
18 dicũt in populis: Vbi eſt Deus eorum? * Zela
tus eſt Dominus terram ſuã, & pepercit po-
19 pulo ſuo: * Et reſpõdit Dominus, & dixit po
E pulo ſuo: Ecce ego mittam vobis frumentũ,
& vinum, & oleum, & replebimini eis: &
non dabo vos vltra opprobriũ in Gentibus.
20 * Et eum, qui ab Aquilone eſt, procul faciã
a vobis: & expellam eum in terram inuiam,
& deſertam: faciem eius contra mare Orien
tale, & extremum eius ad mare nouiſſimũ:
& aſcendet fœtor eius, & aſcendet putredo
21 eius, quia ſuperbe egit. * Noli timere terra,
exulta & lætare: quoniã magnificauit Domi
22 nus vt faceret. * Nolite timere animalia re-
gionis: quia germinauerũt ſpecioſa deſerti,
quia lignum attulit fructũ ſuum, ficus, & vi-
23 nea dederunt virtutẽ ſuã. * Et filij Sion exul
tate, & lætamini Domino Deo veſtro: quia
dedit vobis Doctorem iuſtitiæ, & deſcẽdere
faciet ad vos imbrem matutinum & ſeroti-
24 num, ſicut in principio. * Et implebũtur areæ
F frumẽto, & redundabũt torcularia vino, &
25 oleo. * Et reddã vobis annos, quos comedit
locuſta, bruchus, & rubigo, & eruca: fortitu
26 do mea magna, quã miſi in vos. * Et comede
tis veſcentes, & ſaturabimini: & laudabitis
nomen Domini Dei veſtri, qui fecit mirabi-
lia vobiſcum: & non confundetur populus
27 meus in ſempiternum. * Et ſcietis quia in
medio Iſrael ego ſũ: & ego Dominus Deus
veſter, & non eſt amplius: & non confunde-
28 tur populus meus in æternum. * Et erit poſt
hæc: " effundam ſpiritum meum ſuper om- * Iſa. 44. a. 3.
nem carnem: & prophetabunt filij veſtri, & Act. 2. c. 17.
filiæ veſtræ: ſenes veſtri ſomnia ſomniabũt,
29 & iuuenes veſtri viſiones videbunt. * Sed &
G ſuper ſeruos meos, & ancillas in diebus illis
30 effundam ſpiritum meum. * Et dabo prodi-
gia in cælo, et in terra, ſanguinem, et ignẽ,
et va-

a Sap.2.b.10. Mat.24.c.29. Luc.21.e.25

b Ro.10.c.13

& vaporem fumi.* a Sol conuertetur in tene 31
bras, & luna in ſanguinem: antequam veniat
dies Domini magnus, & horribilis.* Et erit: 32
b omnis qui inuocauerit nomen Domini, ſal
uus erit: quia in mõte Sion, & in Ieruſalem
erit ſaluatio, ſicut dixit Dominus, & in reſi-
duis, quos Dominus c vocauerit.

CAP. III.

QVia ecce in diebus illis, & in tempore 1
illo cum conuertero captiuitatem Iu- A
da, & Ieruſalem:* Congregabo omnes Gen 2
tes, & deducam eas in vallem Ioſaphat: & di
ſceptabo cum eis ibi ſuper populo meo, &
hereditate mea Iſrael, quos diſperſerunt in
nationibus, & terram meam diuiſerunt.* Et 3
ſuper populum meum miſerunt ſortem: &
poſuerunt puerum in proſtibulo, & puel-
lam vendiderunt pro vino vt biberent.* Ve- 4
rum quid mihi & vobis Tyrus, & Sidon, &
omnis terminus Palæſthinorum? numquid
vltionem vos reddetis mihi? & ſi vlciſcimi-
ni vos contra me, cito velociter reddam vi-
ciſſitudinem vobis ſuper caput veſtrũ.* Ar- 5
gentum enim meum, & aurum tuliſtis: & B
deſiderabilia mea, & pulcherrima intuliſtis
in delubra veſtra.* Et filios Iuda, & filios Ie 6
ruſalem vendidiſtis filijs Græcorum, vt lon
ge faceretis eos de finibus ſuis.* Ecce ego 7
ſuſcitabo eos de loco, in quo vẽdidiſtis eos:
& conuertam retributionem veſtram in
caput veſtrum.* Et vendam filios veſtros, & 8
filias veſtras in manibus filiorum Iuda, & ve
nundabunt eos Sabæis genti longinquæ,
quia Dominus locutus eſt.* Clamate hoc in 9
Gentibus, ſanctificate bellum, ſuſcitate ro-
buſtos: accedant, aſcendant omnes viri bel-
10 latores.* Cõcidite aratra veſtra in gladios,
C & ligones veſtros in lanceas. Infirmus di-
11 cat: Quia fortis ego ſum.* Erumpite, & ve-
nite omnes gentes de circuitu, & congrega
mini: ibi occumbere faciet Dominus robu-
12 ſtos tuos.* Conſurgant, & aſcendant Gen-
tes in vallem Ioſaphat: quia ibi ſedebo vt iu
13 dicem omnes gentes in circuitu.* a Mittite
falces, quoniam maturauit meſſis: venite, &
deſcendite, quia plenum eſt torcular, exubé
rant torcularia: quia multiplicata eſt malitia
14 eorum.* Populi populi in valle conciſio-
nis: quia iuxta eſt dies Domini in valle con-
15 ciſionis.* b Sol & luna obtenebrati ſunt, &
16 ſtellæ retraxerunt ſplendorem ſuũ.* c Et Do
minus de Sion rugiet, & de Ieruſalem dabit
vocem ſuam: & mouebuntur cæli, & terra:
& Dominus ſpes populi ſui, & fortitudo fi-
17 liorum Iſrael.* Et ſcietis quia ego Dominus
D Deus veſter habitans in Sion monte ſancto
meo: & erit Ieruſalem ſancta, & alieni non
18 tranſibunt per eam amplius.* a Et erit in die
illa: ſtillabunt montes dulcedinem, & colles
fluent lacte: & per omnes riuos Iuda ibunt
aquæ: & fons de domo Domini egredietur,
19 & irrigabit torrentem ſpinarum.* Ægy-
ptus in deſolationem erit, & Idumæa in de-
ſertum perditionis: pro eo quòd inique ege
rint in filios Iuda, & effuderint ſanguinem
20 innocentem in terra ſua.* Et Iudæa in æ-
ternum habitabitur, & Ieruſalem in gene-
21 rationem & generationem.* Et mundabo
ſanguinem eorum, quem non mundaueram:
& Dominus commorabitur in Sion.

PROPHETIA AMOS.



CAPVT PRIMVM.

VERBA Amos, qui fuit 1
in paſtoribus de The- A
cue: quæ vidit ſuper Iſ-
rael in diebus Oziæ re-
gis Iuda, & in diebus
Ieroboam filij Ioas re-
gis Iſrael " ante duos an
nos terræmotus.* Et di- 2
xit:" Dominus de Sion rugiet, & de Ieruſa-
lem dabit vocem ſuam: & luxerunt ſpecioſa
paſtorum, & exiccatus eſt vertex Carmeli.
* Hæc dicit Dominus: Super tribus ſceleri- 3
bus Damaſci, & ſuper quattuor non conuer-
tam eum: eo quòd triturauerint in plauſtris
ferreis Galaad. * Et mittam ignem in domũ 4
Azael, & deuorabit domos Benadad. * Et 5
conteram vectem Damaſci: & diſperdam B
habitatorem de campo idoli, & tenentē ſce
ptrum de domo voluptatis: & transferetur
populus Syriæ Cyrenen, dicit Dominus.
* Hæc dicit Dominus: Super tribus ſcelerib. 6
Gazæ, & ſuper quattuor non conuertā cũ:
eo quòd tranſtulerint captiuitatē perfectā,
vt concluderēt eam in Idumæa.* Et mittam 7
ignem in murum Gazæ, & deuorabit ædes
eius.* Et diſperdam habitatorem de Azoto, 8
& tenentem ſceptrum de Aſcalone: & con-
uertam manum meam ſuper Accaron, & pe C
ribunt reliqui Philiſthinorum, dicit Domi-
nus Deus. * Hæc dicit Dominus: Super tri- 9
bus ſceleribus Tyri, & ſuper quattuor non
conuertam eum: eo quòd concluſerint capti
uitatem perfectam in Idumæa, & nō ſint re
10 cordati fœderis fratrum. * Et mittam ignem
11 in murũ Tyri, & deuorabit ædes eius.* Hæc
dicit Dominus: Super tribus ſceleribus Edō,
D & ſuper quattuor non conuertam eum: eo
quòd perſecutus ſit in gladio fratrem ſuũ,
& violauerit miſericordiā eius, & tenuerit
vltra furorem ſuũ, & indignationem ſuam
12 ſeruauerit vſque in finem. * Mittam ignem
13 in Theman: & deuorabit ædes Boſræ. * Hæc
dicit Dominus: Super tribus ſceleribus filio-
rum Ammon, & ſuper quattuor nō conuer-
tam eum: eo quòd diſſecuerit prægnātes Ga
14 laad ad dilatandum terminum ſuũ. * Et ſuc-
cendam ignem in muro Rabba: & deuora-
bit ædes eius in vlulatu in die belli, & in tur
15 bine in die commotionis.* Et ibit Melchom
in captiuitatē, ipſe, & principes eius ſimul,
dicit Dominus.

CAP. II.

1 HÆc dicit Dominus: Super tribus ſcele-
A ribus Moab, & ſuper quattuor non cō
uertam eũ: eo quòd incēderit oſſa regis Idu
2 mææ vſque ad cinerem. * Et mittam ignem
in Moab, & deuorabit ædes Carioth: & mo-
3 rietur in ſonitu Moab, in clangore tubæ:* &
diſperdam iudicem de medio eius, & omnes
principes eius interficiam cum eo, dicit Do-
4 minus. * Hæc dicit Dominus: Super tribus
ſceleribus Iuda, & ſuper quattuor non con-
uertam eũ: eo quòd abiecerit legem Domi-
ni, & mandata eius non cuſtodierit: decepe-
runt,

runt enim eos idola ſua, poſt quæ abierant B
patres eorum. * Et mittã ignem in Iuda, & 5
deuorabit ædes Ieruſalẽ.* Hæc dicit Domi- 6
nus: Super tribus ſceleribus Iſrael,& ſuper
quattuor non conuertam eum:pro eo quòd
vendiderit pro argẽto iuſtum, & pauperem
pro calceamentis. * Qui cõterunt ſuper pul- 7
uerem terræ capita pauperum, & viam hu-
milium declinant, & filius ac pater eius ie-
runt ad puellam;vt violarent nomen ſanctũ
meum.* Et ſuper veſtimentis pignoratis ac- 8
cubuerunt iuxta omne altare: & vinũ dam- C
* Num. 21. e. 24 Deut. 2. f. 24 natorum bibebant in domo Dei ſui. * " Ego 9
autem exterminaui Amorrhæum a facie eo
rum:cuius altitudo,cedrorum altitudo eius,
& fortis ipſe quaſi quercus: & contriui fru-
ctum eius deſuper, & radices eius ſubter.
* Exo. 14. e. 21 Deut. 8. a. 2 * " Ego ſum,qui aſcendere vos feci de Ter- 10
ra Ægypti, & duxi vos in deſerto quadragin
ta annis, vt poſſideretis Terram Amorrhæi.
* Et ſuſcitaui de filijs veſtris in prophetas, 11
& de iuuenibus veſtris Nazaræos:numquid
non ita eſt filij Iſrael, dicit Dominus? * Et 12
propinabitis Nazaræis vinum: & prophetis D
mandabitis,dicentes: Ne prophetetis. * Ec- 13
ce ego ſtridebo ſubter vos,ſicut ſtridet plau
ſtrum onuſtum fœno. * Et peribit fuga a ve 14
loce,& fortis non obtinebit virtutem ſuam,
& robuſtus non ſaluabit animam ſuam: * & 15
tenens arcum non ſtabit, & velox pedibus
ſuis non ſaluabitur,& aſcenſor equi non ſal
uabit animam ſuam: * & robuſtus corde in- 16
ter fortes nudus fugiet in illa die, dicit Do-
minus.

CAP. III.

AVdite verbum, quod locutus eſt Domi 1
nus ſuper vos, filij Iſrael:ſuper omnem A
cognationem, quam eduxi de Terra Aegy-
pti, dicens: * Tantummodo vos cognoui 2
ex omnibus cognationibus terræ:idcirco vi
ſitabo ſuper vos omnes iniquitates veſtras.
* Numquid ambulabunt duo pariter, niſi 3
conuenerit eis?* Numquid rugiet leo in ſal- 4
tu,niſi habuerit prædam? numquid dabit ca
tulus leonis vocem de cubili ſuo, niſi ali-
quid apprehenderit? * numquid cadet auis 5
in laqueum terræ abſque aucupe? numquid B
auferetur laqueus de terra antequã quid ce
perit?* Si clanget tuba in ciuitate,& popu- 6
lus non expaueſcet? ſi erit malũ in ciuitate,
quod Dominus non fecerit? * Quia non fa- 7
cit Dominus Deus verbum, niſi reuelauerit
ſecretum ſuum ad ſeruos ſuos prophetas.
* Leo rugiet, quis non timebit? Dominus 8
Deus locutus eſt, quis non prophetabit?
* Auditum facite in ædibus Azoti,& in æ- 9
dibus Terræ Ægypti: & dicite: Congrega- C
mini ſuper montes Samariæ, & videte inſa-
nias multas in medio eius, & calumniam
10 patientes in penetralibus eius. * Et neſcie-
runt facere rectum,dicit Dominus, theſau-
rizantes iniquitatem, & rapinas in ædibus
11 ſuis.* Propterea hæc dicit Dominus Deus:
Tribulabitur,& circuietur terra:& detra-
hetur ex te fortitudo tua,& diripientur æ-
12 des tuæ. * Hæc dicit Dominus: Quomo-
do ſi eruat paſtor de ore leonis duo crura,
D aut extremum auriculæ: ſic eruentur filij
Iſrael, qui habitant in Samaria in plaga le-
13 ctuli, & in Damaſci grabato. * Audite,
& conteſtamini in domo Iacob, dicit Do-
14 minus Deus exercituum: * quia in die
cum viſitare cœpero præuaricationes Iſra-
el, ſuper eum viſitabo, & ſuper altaria Be-
thel: & amputabuntur cornua altaris, &
15 cadent in terram. * Et percutiam domum
hiemalem cum domo æſtiua:& peribunt do
mus eburneæ,& diſſipabuntur ædes multæ,
dicit Dominus.

CAP. IIII.

1 AVdite verbum hoc vaccæ pingues, quę
A eſtis in monte Samariæ: quæ calum-
niam facitis egenis, & confringitis pau-
peres:quæ dicitis dominis veſtris: Afferte,
2 & bibemus. * Iurauit Dominus Deus in
ſancto ſuo:quia ecce dies venient ſuper vos,
& leuabunt vos in contis, & reliquias ve-
3 ſtras in ollis feruentibus. * Et per apertu-
ras exibitis altera contra alteram, & proij-
4 ciemini in Armon,dicit Dominus: * Venite
ad Bethel,& impie agite,ad Galgalam, &
multiplicate præuaricationem: & afferte
mane victimas veſtras, tribus diebus deci-
5 mas veſtras. * Et ſacrificate de fermentato
laudem: & vocate voluntarias oblationes,
& annunciate:ſic enim voluiſtis filij Iſrael,
6 dicit Dominus Deus. * Vnde & ego dedi
B vobis ſtuporem dentium in cunctis vrbibus
veſtris, & indigentiam panum in omnibus
locis veſtris:& non eſtis reuerſi ad me, di-
7 cit Dominus. * Ego quoque prohibui a vo-
bis imbrem, cum adhuc tres menſes ſuper-
eſſent vſque ad meſſem: & plui ſuper vnam
ciuitatem, & ſuper alteram ciuitatem non
plui:pars vna compluta eſt; & pars, ſuper
8 quam non plui, aruit. * Et venerunt duæ
& tres ciuitates ad vnam ciuitatem vt bi-
berent aquam, & non ſunt ſatiatæ: & non
9 rediſtis ad me, dicit Dominus. * " Percuſſi * Agg. 2.
C vos in vento vrente,& in aurugine, multi-
tudinem hortorum veſtrorum, & vinea-
rum veſtrarum: oliueta veſtra,& ficeta ve-
ſtra comedit eruca:& non rediſtis ad me,
10 dicit Dominus. * Miſi in vos mortem in via
Ægypti, percuſſi in gladio iuuenes veſtros
vſque ad captiuitatem equorum veſtrorum:
& aſcendere feci putredinem caſtrorum
veſtrorum in nares veſtras: & non rediſtis
ad

ad me, dicit Dominus. * Subuerti vos, " ſicut 11
ſubuertit Deus Sodomam, & Gomorrham, D
& facti eſtis quaſi torris raptus ab incẽdio:
& non rediſtis ad me, dicit Dominus. * Quia 12
propter hæc faciam tibi Iſrael: poſtquam au-
tẽ hæc fecero tibi, præparare in occurſum
Dei tui Iſrael. * Quia ecce formans montes, 13
& creans ventum, & annũcians homini elo
quium ſuum, faciens matutinam nebulam,
& gradiens ſuper excelſa terræ: Dominus
Deus exercituum nomen eius.

CAP. V.

AVdite verbum iſtud, quod ego leuo ſu 1
per vos planctum: Domus Iſrael ceci- A
dit, & non adijciet vt reſurgat. * Virgo Iſ- 2
rael proiecta eſt in terram ſuam, nõ eſt qui
ſuſcitet eam. * Quia hæc dicit Dominus 3
Deus: Vrbs, de qua egrediebantur mille, re
linquentur in ea centum: & de qua egredie
bantur centum, relinquẽtur in ea decem in
domo Iſrael. * Quia hæc dicit Dominus 4
domui Iſrael: Quærite me, & viuetis. * Et 5
nolite quærere Bethel, & in Galgalã nolite B
intrare, & in Berſabee non tranſibitis: quia
Galgala captiua ducetur, & Bethel erit inu-
tilis. * Quærite Dominum, & viuite: ne for- 6
te comburatur vt ignis domus Ioſeph, & de
uorabit, & non erit qui extinguat Bethel.
* Qui conuertitis in abſinthium iudicium, 7
& iuſtitiam in terra relinquitis. * Facientẽ 8
Arcturum, & Orionem, & cõuertentem in
mane tenebras, & diem in noctem mutan-
tem: " qui vocat aquas maris, & effundit
eas ſuper faciem terræ: Dominus nomen
eſt eius. * Qui ſubridet vaſtitatem ſuper 9
robuſtum, & depopulationem ſuper poten C
tem affert. * Odio habuerunt corripientem 10
in porta: & loquentem perfecte abominati
ſunt. * Idcirco, pro eo quòd diripiebatis pau 11
perem, & prædam electam tollebatis ab eo:
" domos quadro lapide ædificabitis, & non
habitabitis in eis: vineas plantabitis aman-
tiſſimas, & non bibetis vinum earũ. * Quia 12
cognoui multa ſcelera veſtra, & fortia pec-
cata veſtra: hoſtes iuſti accipiẽtes munus, &
pauperes deprimentes in porta: * Ideo pru 13
dens in tempore illo tacebit, quia tempus D
malum eſt. * Quærite bonum, & non ma- 14
lum, vt viuatis: & erit Dominus Deus exer-
cituum vobiſcum, ſicut dixiſtis. " Odite ma 15
lum, & diligite bonum, & conſtituite in por
ta iudicium: ſi forte miſereatur Dominus
Deus exercituum reliquijs Ioſeph. * Propte 16
rea hæc dicit Dominus Deus exercituũ do-
minator, in omnibus plateis planctus: & in
cunctis, quæ foris ſunt, dicetur væ væ: & vo
cabunt agricolam ad luctũ, & ad planctum
eos, qui ſciunt plangere. * Et in omnibus 17
vineis erit planctus: quia pertrãſibo in me- E
18 dio tui, dicit Dominus. * " Væ deſideran- *Ier. 30.b.7 Ioel 2.c.11 Soph. 1.c.15
tibus diem Domini: ad quid eam vobis? dies
19 Domini iſta, tenebræ, & non lux. * Quomo-
do ſi fugiat vir a facie leonis, & occurrat ei
vrſus: & ingrediatur domum, & innitatur
manu ſua ſuper parietem, & mordeat eum
20 coluber. * Numquid non tenebræ dies Do-
mini, & non lux: & caligo, & non ſplendor
21 in ea? * " Odi, & proieci feſtiuitates ve- *Iſa. 1.d.14 Ier. 6.e.20 Mal. 2.c.13
F ſtras: & non capiam odorem cœtuum ve-
22 ſtrorũ. * Quòd ſi obtuleritis mihi holocau-
ſtomata, & munera veſtra, non ſuſcipiam:
& vota pinguium veſtrorum non reſpiciam.
23 * Aufer a me tumultum carminum tuorum:
24 & cantica lyræ tuæ non audiam. * Et reuela-
bitur quaſi aqua iudicium, & iuſtitia quaſi
25 torrens fortis. * " Numquid hoſtias & ſacri- *Act. 7.e.42
ficium obtuliſtis mihi in deſerto quadragin-
26 ta annis, domus Iſrael? * Et portaſtis taber-
naculũ Moloch veſtro, & imaginẽ idolorũ
veſtrorũ, ſidus Dei veſtri, quæ feciſtis vobis.
27 * Et migrare vos faciam trans Damaſcum,
dicit Dominus, Deus exercituum nomen
eius.

CAP. VI.

1 VÆ qui opulenti eſtis in Sion, & confi- Luc. 6.d.24
A ditis in monte Samariæ: optimates ca-
pita populorum, ingredientes pompatice do
2 mum Iſrael. * Tranſite in Chalane, & vi-
dete, & ite inde in Emath magnam: & de-
ſcendite in Geth Palæſthinorum, & ad opti
ma quæque regna horum: ſi latior terminus
3 eorũ termino veſtro eſt. * Qui ſeparati eſtis
in diem malum: & appropinquatis ſolio ini-
4 quitatis. * Qui dormitis in lectis eburneis,
& laſciuitis in ſtratis veſtris: qui comeditis
agnum de grege, & vitulos de medio armẽ-
5 ti. * Qui canitis ad vocem pſalterij: ſicut Da
B uid putauerunt ſe habere vaſa cantici. * Bi-
6 bentes vinum in phialis, & optimo vnguen-
to delibuti: & nihil patiebantur ſuper con-
7 tritione Ioſeph. * Quapropter nunc migra-
bunt in capite tranſmigrantium: & aufere-
8 tur factio laſciuientium. * " Iurauit Dominus
Deus in anima ſua, dicit Dominus Deus e- *Ier. 51.b.14
xercituum: Deteſtor ego ſuperbiã Iacob, &
domos eius odi, & tradam ciuitatem cum ha
9 bitatoribus ſuis. * Quòd ſi reliqui fuerint de-
C cem viri in domo vna, & ipſi morientur. * Et
10 tollet eum propinquus ſuus, & cõburet eũ,
vt efferat oſſa de domo: & dicet ei, qui in pe
netralibus domus eſt: Numquid adhuc eſt pe
11 nes te? * Et reſpondebit: Finis eſt. Et dicet ei:
12 Tace, & non recorderis nominis Dñi. * Quia
ecce Dominus mandabit, & percutiet domũ
maiorem ruinis, & domum minorem ſciſ-
13 ſionibus. * Numquid currere queũt in petris
equi, aut arari poteſt in bubalis, quoniam
conuertiſtis in amaritudinem iudicium, &

fructum iuſtitiæ in abſinthium? * Qui læta- 14
mini in nihilo: qui dicitis: Numquid non in
fortitudine noſtra aſſumpſimus nobis cor-
nua? * Ecce enim ſuſcitabo ſuper vos domus 15
Iſrael, dicit Dominus Deus exercituum, gen
tem: & conteret vos ab introitu Emath, vſq.
ad torrentem deſerti.

CAP. VII.

HÆc oſtendit mihi Dominus Deus: & 1
ecce fictor locuſtæ in principio germi- A
nantium ſerotini imbris, & ecce ſerotinus
poſt tonſionem regis. * Et factum eſt: cum 2
cōſummaſſet comedere herbam terræ, dixi:
Domine Deus propitius eſto, obſecro: quis
ſuſcitabit Iacob, quia paruulus eſt? * Mi- 3
ſertus eſt Dominus ſuper hoc: Non erit, di-
xit Dominus. * Hæc oſtendit mihi Dominus 4
Deus: & ecce vocabat iudicium ad ignem
dominus Deus: & deuorauit abyſſum mul-
tam, & comedit ſimul partem. * Et dixi: Do- 5
mine Deus quieſce, obſecro: quis ſuſcitabit
Iacob, quia paruulus eſt? * Miſertus eſt Do- 6
minus ſuper hoc: Sed & iſtud non erit, dixit B
Dominus Deus. * Hæc oſtendit mihi Domi- 7
nus: & ecce Dominus ſtans ſuper murum li-
tum, & in manu eius trulla cæmentarij. * Et 8
dixit Dominus ad me: Quid tu vides Amos?
Et dixi: Trullam cæmentarij. Et dixit Domi-
nus: Ecce ego ponam trullam in medio po-
puli mei Iſrael: non adijciam vltra ſuperin-
ducere eum. * Et demolientur excelſa idoli, 9
& ſanctificationes Iſrael deſolabuntur: &
conſurgam ſuper domum Ieroboam in gla-
dio. * Et miſit Amaſias ſacerdos Bethel ad 10
Ieroboam regem Iſrael, dicens: Rebellauit C
contra te Amos in medio domus Iſrael: non
poterit terra ſuſtinere vniuerſos ſermones
eius. * Hæc enim dicit Amos: In gladio 11
morietur Ieroboam, & Iſrael captiuus mi-
grabit de terra ſua: * Et dixit Amaſias ad 12
Amos: Qui vides, gradere, fuge in terram
Iuda: & comede ibi panem, & prophetabis
ibi. * Et in Bethel non adijcies vltra vt pro- 13
phetes: quia ſanctificatio regis eſt, & domus
regni eſt. * Reſponditque Amos, & dixit 14
ad Amaſiam: Non ſum propheta, & non D
ſum filius prophetæ: ſed armentarius ego
ſum vellicans ſycomoros. * Et tulit me Do- 15
minus cum ſequerer gregem: & dixit Do-
minus ad me: Vade propheta ad populum
meum Iſrael. * Et nunc audi verbum Do- 16
mini: Tu dicis: Non prophetabis ſuper Iſ-
rael, & non ſtillabis ſuper domum idoli. * 17
Propter hoc hæc dicit Dominus: Vxor tua
in ciuitate fornicabitur: & filij tui, & filiæ
tuæ in gladio cadent, & humus tua funiculo
metietur: & tu in terra polluta morieris, &
Iſrael captiuus migrabit de terra ſua.

CAP. VIII.

1 HÆc oſtendit mihi Dominus Deus: &
2 ecce vncinus pomorū. * Et dixit: Quid
A tu vides Amos? Et dixi: Vncinum pomorum.
Et dixit Dominus ad me: Venit finis ſuper
populum meum Iſrael: non adijciam vltra
3 vt pertranſeam eum. * Et ſtridebunt car-
dines templi in die illa, dicit Dominus Deus:
multi morientur: in omni loco proijcietur
4 ſilentium. * Audite hoc qui conteritis pau-
5 perem, & deficere facitis egenos terræ, * di-
B centes: Quando tranſibit menſis, & venun-
dabimus merces: & ſabbatum, & aperiemus
frumentum: vt imminuamus menſuram, &
augeamus ſiclum, & ſupponamus ſtateras
6 doloſas, * vt poſſideamus in argento ege-
nos & pauperes pro calceamentis, & quiſ-
7 quilias frumenti vendamus? * Iurauit Do-
minus in ſuperbiam Iacob: Si oblitus fue-
ro vſque ad finem omnia opera eorum.
8 * Numquid ſuper iſto non commouebitur
C terra, & lugebit omnis habitator eius: & a-
ſcendet quaſi fluuius vniuerſus, & eijcie-
9 tur, & defluet quaſi riuus Ægypti? * Et erit
in die illa, dicit Dominus Deus: occidet ſol
in meridie, & tenebreſcere faciam terram
10 in die luminis: * " & conuertam feſtiuitates • Tob
veſtras in luctum, & omnia cantica veſtra 1.Mac
in planctum: & inducam ſuper omne dor-
ſum veſtrum ſaccum, & ſuper omne caput
caluitium: & ponam eam quaſi luctum vni-
geniti, & nouiſſima eius quaſi diem amarum.
11 * Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & mit-
D tam famem in terram: non famem panis,
neque ſitim aquæ, ſed audiendi verbum
12 Domini. * Et commouebuntur a Mari vſ-
que ad mare, & ab Aquilone vſque ad Orien
tem: circuibunt quærentes verbum Domi-
13 ni, & non inuenient. * In die illa deficient
virgines pulchræ, & adoleſcentes in ſiti.
14 * Qui iurant in delicto Samariæ, & dicunt:
Viuit Deus tuus Dan: & viuit via Berſabee,
& cadent, & non reſurgent vltra.

CAP. IX.

1 VIdi Dominum ſtantem ſuper altare,
A & dixit: Percute cardinem, & com-
moueantur ſuperliminaria: auaritia enim
in capite omnium, & nouiſſimum eorum
in gladio interficiam: non erit fuga eis. Fu-
gient, & non ſaluabitur ex eis qui fugerit.
2 * " Si deſcenderint vſque ad infernum, in- • Pſal
de manus mea educet eos: & ſi aſcenderint
3 vſque in cælum, inde detraham eos. * Et
ſi abſconditi fuerint in vertice Carmeli, in-
de ſcrutans auferam eos: & ſi celauerint ſe
ab oculis meis in profundo maris, ibi man-

dabo

dabo ſerpenti, & mordebit eos. * Et ſi 4
abierint in captiuitatem coram inimicis
ſuis, ibi mandabo gladio, & occidet eos: &
*ponam oculos meos ſuper eos in malum,
& non in bonum. * Et Dominus Deus exer 5
cituum, qui tangit terram, & tabeſcet: & B
lugebunt omnes habitantes in ea: & aſcen-
det ſicut riuus omnis, & defluet ſicut fluuius
Ægypti. * Qui ædificat in cælo aſcenſio- 6
nem ſuam, & faſciculum ſuum ſuper ter-
ram fundauit: * qui vocat aquas maris, &
effundit eas ſuper faciem terræ, Dominus
nomen eius. * Numquid non vt filij Æthio- 7
pum vos eſtis mihi, filij Iſrael, ait Domi-
nus? numquid non Iſrael aſcendere feci de
Terra Ægypti: & Palæſthinos de Cappa-
docia, & Syros de Cyrene? * Ecce oculi 8
Domini Dei ſuper regnum peccans, & con-
teram illud a facie terræ: verumtamen con
terens non conteram domum Iacob; dicit C
Dominus. * Ecce enim mandabo ego, & 9
concutiam in omnibus gentibus domum Iſ-
rael, ſicut concutitur triticum in cribro: &
10 non cadet lapillus ſuper terram. * In gladio
morientur omnes peccatores populi mei:
qui dicunt: Non appropinquabit, & non ve-
11 niet ſuper nos malum. * In die illa * ſuſci- *Act. 15. c. 16
tabo tabernaculum Dauid, quod cecidit: &
reædificabo aperturas murorum eius, & ea,
quæ corruerant, inſtaurabo: & reædificabo
12 illud ſicut in diebus antiquis. * Vt poſſideant
reliquias Idumææ, & omnes nationes, eo
quòd inuocatum ſit nomen meum ſuper
13 eos: dicit Dominus faciens hæc. * Ecce dies
D veniunt, dicit Dominus: & comprehendet
arator meſſorem, & calcator vuæ mitten- *Ioel 3. d. 18
tem ſemen: * & ſtillabunt montes dulce-
14 dinem, & omnes colles culti erunt. * Et con
uertam captiuitatem populi mei Iſrael: &
ædificabunt ciuitates deſertas, & inhabita-
bunt: & plantabunt vineas, & bibent vinum
earum: & facient hortos, & comedent
15 fructus eorum. * Et plantabo eos ſuper
humum ſuam: & non euellam eos vltra
de terra ſua, quam dedi eis, dicit Dominus
Deus tuus.

PROPHETIA ABDIAE.



VISIO Abdiæ. Hæc di- 1
cit Dominus Deus ad A
Edom: Auditum audi-
uimus a Domino, &
legatum ad gentes mi
ſit: Surgite, & conſur-
gamus aduerſus eum
in prælium. * Ecce par 2
uulum dedi te in Gentibus: contemptibilis
3 tu es valde. * Superbia cordis tui extulit te,
habitantem in ſciſſuris petrarum, exaltantē
B ſolium tuum: qui dicis in corde tuo: Quis
4 detrahet me in terram? * Si exaltatus fueris
vt Aquila, & ſi inter ſidera poſueris nidum
tuum: inde detraham te, dicit Dominus.
5 * Si fures introiſſent ad te, ſi latrones per no
ctem, quomodo conticuiſſes? nonne furati
eſſent ſufficientia ſibi? ſi vindemiatores in-
troiſſent

introiſſent ad te, numquid ſaltem racemum
reliquiſſent tibi?* Quomodo ſcrutati ſunt E- 6
ſau, inueſtigauerunt abſcondita eius? * Vſq. 7
ad terminum emiſerunt te: omnes viri fœde C
ris tui illuſerunt tibi: inualuerunt aduerſum
te viri pacis tuæ: qui comedunt tecum, po-
nent inſidias ſubter te: non eſt prudentia in
a Iſa.29.c.14 eo. * a Numquid non in die illa, dicit Domi- 8
nus, perdam ſapientes de Idumæa, & pru-
dentiam de monte Eſau? * Et timebunt for- 9
tes tui a Meridie, vt intereat vir de monte E-
ſau. * b Propter interfectionem, & propter 10
b Ge.27.g.42 iniquitatem in fratrem tuum Iacob, operiet
te confuſio, & peribis in æternum. * In die 11
cum ſtares aduerſus eum, quando capiebant D
alieni exercitum eius, & extranei ingredie-
bantur portas eius, & ſuper Ieruſalem mitte
bant ſortem: tu quoque eras quaſi vnus ex
eis.* Et non deſpicies in die fratris tui, in die 12
peregrinationis eius: & non lætaberis ſuper
filios Iuda in die perditionis eorum: & non
magnificabis os tuum in die anguſtiæ. * Ne- 13
que ingredieris portam populi mei in die
ruinæ eorum: neque deſpicies & tu in malis E
eius in die vaſtitatis illius: & non emitteris
aduerſus exercitum eius in die vaſtitatis il-
14 lius. * Neque ſtabis in exitibus vt interficias
eos qui fugerint: & non concludes reliquos
15 eius in die tribulationis.* Quoniam iuxta eſt
dies Domini ſuper omnes gentes: ſicut feci-
ſti, fiet tibi: retributionem tuam conuertet
16 in caput tuum. * Quomodo enim bibiſtis ſu
per montem ſanctum meum, bibent omnes
F Gentes iugiter: & bibent, & abſorbebunt,
17 & erunt quaſi non ſint. * Et in monte Sion
erit ſaluatio, & erit ſanctus: & poſſidebit do
18 mus Iacob eos qui ſe poſſederant. * Et erit
domus Iacob ignis, & domus Ioſeph flam-
ma, & domus Eſau ſtipula: & ſuccendentur
in eis, & deuorabunt eos: & non erunt reli-
19 quiæ domus Eſau, quia Dominus locutus eſt.
G * Et hereditabunt hi, qui ad Auſtrum ſunt,
montem Eſau, & qui in campeſtribus Phi-
liſthijm: & poſſidebunt regionem Ephraim,
& regionem Samariæ: & Beniamin poſſide-
20 bit Galaad.* Et tranſmigratio exercitus hu-
ius filiorum Iſrael, omnia loca Chananæo-
rum vſque ad Sareptam: & tranſmigratio Ie
ruſalem, quæ in Boſphoro eſt, poſſidebit ci-
21 uitates Auſtri. * Et aſcendent ſaluatores in
montem Sion iudicare montem Eſau, & erit
Domino regnum.

PROPHETIA IONAE.



CAPVT PRIMVM.

ET factũ eſt verbum Do 1
mini ad Ionam filium A
Amathi, dicẽs:* Surge, 2
& vade in Niniuen ciui
tatem grandem, & præ
dica in ea: quia aſcendit
malitia eius coram me.
* Et ſurrexit Ionas, vt 3
fugeret in Tharſis a facie Domini, & deſcẽ
dit in Ioppen, & inuenit nauẽ eũtẽ in Thar
ſis: & dedit naulum eius, & deſcẽdit in eam
vt iret cum eis in Tharſis a facie Domini.
* Dominus autem miſit ventum magnum 4
in mare: & facta eſt tempeſtas magna in B
mari, & nauis periclitabatur conteri.* Et ti 5
muerunt nautæ, & clamauerũt viri ad Deũ
ſuum: & miſerunt vaſa, quæ erant in naui,
in mare, vt alleuiaretur ab eis: & Ionas de-
ſcendit ad interiora nauis, & dormiebat ſo
pore graui.* Et acceſſit ad eũ gubernator, 6
& dixit ei: Quid tu ſopore deprimeris? ſur-
ge, inuoca Deum tuum, ſi forte recogitet
Deus de nobis, & non pereamus.* Et dixit 7
vir ad collegam ſuum: Venite, & mittamus C
ſortes, & ſciamus quare hoc malum ſit no-
bis. Et miſerunt ſortes: & cecidit ſors ſu-
per Ionam.* Et dixerunt ad eum: Indica no 8
bis cuius cauſa malum iſtud ſit nobis: quod
eſt opus tuum? quæ terra tua? & quo vadis?
vel ex quo populo es tu?* Et dixit ad eos: 9
Hebræus ego ſum, & Dominum Deum
cæli ego timeo, qui fecit mare & aridam.
10 * Et timuerũt viri timore magno, & dixe-
runt ad eum: Quid hoc feciſti? (Cognoue-
rũt enim viri quod a facie Domini fugeret,
11 quia indicauerat eis.) * Et dixerunt ad eũ:
Quid faciemus tibi, & ceſſabit mare a no-
12 bis? quia mare ibat, & intumeſcebat. * Et
D dixit ad eos: Tollite me, & mittite ĩ mare, &
ceſſabit mare a vobis: ſcio enim ego quo-
niam propter me tempeſtas hæc grandis ve
13 nit ſuper vos.* Et remigabant viri vt reuer
terentur ad aridam, & non valebant: quia
14 mare ibat, & intumeſcebat ſuper eos.* Et
clamauerunt ad Dominum, & dixerunt:
Quæſumus Domine, ne pereamus in anima
viri iſtius, & ne des ſuper nos ſanguinem
innocentem: quia tu Domine, ſicut voluiſti
15 feciſti.* Et tulerunt Ionam, & miſerunt in
16 mare: & ſtetit mare a feruore ſuo.* Et ti-
muerunt viri timore magno Dominum, &
immolauerunt hoſtias Domino, & voue-
runt vota.

CAP. II.

1 ET præparauit Dominus piſcem grandẽ
A vt deglutiret Ionam:* & erat Ionas
in ventre piſcis tribus diebus, & tribus no-
2 ctibus.* Et orauit Ionas ad Dominum
3 Deum ſuum de ventre piſcis,* Et dixit:
* Clamaui de tribulatione mea ad Domi
num, & exaudiuit me: de ventre inferi cla-
maui, & exaudiſti vocem meam.

* Mat. 12. e. 40 & 16. a. 4. Luc. 11. d. 30.

* 1. Cor. 15. a. 4. Pſ. 119. a. 1.

* Et proiecisti me in profundum in cor- 4
de maris, & flumen circumdedit me: omnes B
gurgites tui, & fluctus tui ſuper me tran-
ſierunt.
* Et ego dixi: Abiectus ſum a conſpectu 5
oculorum tuorum: veruntamẽ rurſus vide
bo templum ſanctum tuum.
* Pſal.68.a.1. * Circũdederunt me aquæ vſque ad ani 6
mam: abyſſus vallauit me, pelagus operuit
caput meum.
* Ad extrema montiũ deſcendi: terræ ve 7
ctes concluſerunt me in æternum: & ſuble-
uabis de corruptione vitam meã, Domine
Deus meus.
* Cum anguſtiaretur in me anima mea, 8
Domini recordatus ſũ: vt veniat ad te ora-
tio mea ad templum ſanctum tuum.
* Qui cuſtodiunt vanitates fruſtra, miſeri 9
cordiam ſuam derelinquunt.
* Ego autẽ in voce laudis immolabo tibi: 10
quæcũque voui, reddã pro ſalute Domino.
* Et dixit Dominus piſci: & euomuit Io- 11
nam in aridam.

CAP. III.

ET factum eſt verbum Domini ad Ionam 1
ſecundo, dicens: * Surge, & vade in Ni- 2
niuen ciuitatem magnam: & prædica in ea A
prædicationem, quam ego loquor ad te. * Et 3
ſurrexit Ionas, & abijt in Niniuen iuxta ver
bum Domini: & Niniue erat ciuitas magna
itinere trium dierum. * Et cœpit Ionas in- 4
troire in ciuitatem itinere diei vnius: & B
clamauit, & dixit: Adhuc quadraginta dies,
& Niniue ſubuertetur. * Et crediderunt vi- 5
* Mat.12.c.41 Luc.11.c.32. ri Niniuitæ in Deum: & prædicauerunt ieiu
niũ, & veſtiti ſunt ſaccis a maiore vſque ad
minorem. * Et peruenit verbum ad regem 6
Niniue: & ſurrexit de ſolio ſuo, & abiecit ve
ſtimentum ſuum a ſe, & indutus eſt ſacco,
& ſedit in cinere. * Et clamauit, & dixit in 7
Niniue ex ore regis & principũ eius, dicẽs:
Homines, & iumenta, & boues, & pecora
non guſtent quidquam: nec paſcantur, &
aquam non bibant. * Et operiantur ſaccis ho 8
mines, & iumenta, & clament ad Dominum C
in fortitudine, & conuertatur vir à via ſua
mala, & ab iniquitate, quæ eſt in manib. eo-
9 rum. * Quis ſcit ſi conuertatur, & ignoſcat * Ioel.2.b. Iona.4.a.
Deus: & reuertatur à furore iræ ſuæ, & non
10 peribimus? * Et vidit Deus opera eorum,
quia conuerſi ſunt de via ſua mala: & miſer
tus eſt Deus ſuper malitiam, quam locutus
fuerat vt faceret eis, & non fecit.

CAP. IIII.

1 ET afflictus eſt Ionas afflictione magna,
2 & iratus eſt: * & orauit ad Dominum,
A & dixit: Obſecro Domine, numquid non
hoc eſt verbum meum, cum adhuc eſſem in
terra mea? propter hoc præoccupaui vt fu
gerẽ in Tharſis. * ſcio enim quia tu Deus cle * Pſal.85. Ioel.2.c.
B mens, & miſericors es, patiens, & multæ mi
3 ſerationis, & ignoſcens ſuper malitia. * Et
nunc Domine tolle quæſo animam meam a
4 me: quia melior eſt mihi mors quã vita. * Et
dixit Dominus: Putaſne bene iraſceris tu?
5 * Et egreſſus eſt Ionas de ciuitate, & ſedit
C contra Orientẽ ciuitatis: & fecit ſibimet vm
braculum ibi, & ſedebat ſubter illud in vm-
6 bra, donec videret quid accideret ciuitati.
Et præparauit Dñs Deus hederã, & aſcen-
dit ſuper caput Ionę, vt eſſet vmbra ſuper
caput eius, & protegeret eum: laborauerat
enim: & lætatus eſt Ionas ſuper hedera, lęti
7 tia magna. * Et parauit Deus vermẽ aſcenſu
diluculi in craſtinũ: & percuſſit hederam, &
8 exaruit. * Et cũ ortus fuiſſet ſol, præcepit
Dominus vẽto calido, & vrenti: & percuſſit
ſol ſuper caput Ionæ, & æſtuabat: & petiuit
animæ ſuæ vt moreretur, & dixit: Melius
9 eſt mihi mori, quam viuere. * Et dixit Domi
D nus ad Ionam: Putaſne bene iraſceris tu ſu-
per hedera? Et dixit: Bene iraſcor ego vſque
10 ad mortem. * Et dixit Dominus. Tu doles ſu
per hederam, in qua non laboraſti, neque
feciſti vt creſceret. quæ ſub vna nocte nata
11 eſt, & ſub vna nocte perijt. * Et ego non par
cã Niniue ciuitati magnæ, in qua ſunt pluſ-
quam centum viginti millia hominum, qui
neſciunt quid ſit inter dexteram & ſiniſtrã
ſuam, & iumenta multa?



CAPVT PRIMVM.

VERBVM Domini, quod 1
factum eſt ad Michæã A
Moraſthiten, in diebus
Ioathan, Achaz, & E-
zechiæ regum Iudæ:
quod vidit ſuper Sama
riam, & Ieruſalem. * 2
" Audite populi om-
nes, & attendat terra, & plenitudo eius: &
ſit Dominus Deus vobis in teſtem, Domi-
nus de templo ſancto ſuo. * " Quia ecce Do 3
minus egredietur de loco ſuo: & deſcendet,
& calcabit ſuper excelſa terræ. * Et conſu- 4
mentur montes ſubtus eum: & valles ſcin- B
dentur ſicut cera a facie ignis, & ſicut a-
quæ, quæ decurrunt in præceps. * In ſcelere 5
Iacob omne iſtud, & in peccatis domus Iſ-
rael. quod ſcelus Iacob? nonne Samaria? &
quæ excelſa Iudæ? nonne Ieruſalem? * Et 6
ponam Samariam quaſi aceruum lapidum
in agro cum plantatur vinea: & detraham in
vallem lapides eius, & fundamenta eius re-
uelabo. * Et omnia ſculptilia eius conciden- 7
tur, & omnes mercedes eius comburentur
igne, & omnia idola eius ponam in perditio
nem: quia de mercedibus meretricis congre
gata ſunt, & vſque ad mercedem meretricis
reuertentur. * Super hoc plangam, & vlu- 8
labo: vadam ſpoliatus, & nudus: faciam plan C
ctum velut draconum, & luctum quaſi ſtru-
thionum. * Quia deſperata eſt plaga eius, 9
quia venit vſque ad Iudam, tetigit portam
populi mei vſque ad Ieruſalem. * In Geth 10
nolite annunciare, lacrymis ne ploretis, in
domo Pulueris puluere vos conſpergite.
11 * Et tranſite vobis habitatio pulchra, con-
fuſa ignominia: non eſt egreſſa quæ habitat
in exitu: planctum domus vicina accipiet
12 ex vobis, quæ ſtetit ſibimet. * Quia infirma-
ta eſt in bonum, quæ habitat in amaritudi-
nibus: quia deſcendit malum a Domino in
13 portam Ieruſalem. * Tumultus quadrigæ
D ſtuporis habitanti Lachis: principium pec-
cati eſt filiæ Sion, quia in te inuenta ſunt ſce
14 lera Iſrael. * Propterea dabit emiſſarios
ſuper hereditatem Geth: domus Mendacij
15 in deceptionem regibus Iſrael. * Adhuc he-
redem adducam tibi quæ habitas in Mareſa:
16 vſque ad Odollã veniet gloria Iſrael. * De-
caluare, & tondere ſuper filios deliciarum
tuarum: dilata caluitium tuum ſicut aquila:
quoniam captiui ducti ſunt ex te.

CAP. II.

1 VÆ qui cogitatis inutile, & operamini
A malum in cubilibus veſtris: in luce ma
tutina faciunt illud, quoniam contra Deum
2 eſt manus eorum. * Et cõcupierunt agros, &
violenter tulerunt, & rapuerunt domos: &
calumniabantur virum, & domum eius, vi-
3 rum, & hereditatem eius. * Idcirco hæc di-
cit Dominus: Ecce ego cogito ſuper fami-
liam iſtam malum: vnde non auferetis colla
veſtra, & non ambulabitis ſuperbi, quoniã

tempus peſſimum eſt. * In die illa ſumetur 4
ſuper vos parabola, & cantabitur cãticũ cũ
ſuauitate, dicẽtiũ: Depopulatione vaſtati ſu B
mus: pars populi mei cõmutata eſt: quomo
do recedet a me, cum reuertatur, qui regio
nes noſtras diuidat? * Propter hoc non erit 5
tibi mittẽs funiculum ſortis in cœtu Domi
ni. * Ne loquamini loquentes non ſtillabit: 6
ſuper iſtos, non cõprehendet confuſio. * Di 7
cit domus Iacob: Numquid abbreuiatus
eſt ſpiritus Domini, aut tales ſunt cogitatio
nes eius? Nonne verba mea bona ſunt cum
eo, qui recte graditur? * Et ecõtrario popu 8
lus meus in aduerſarium conſurrexit: deſu C
per tunica pallium ſuſtuliſtis: & eos, qui trã
ſibant ſimpliciter, conuertiſtis in bellum.
* Mulieres populi mei eieciſtis de domo de 9
liciarũ ſuarum: a paruulis earum tuliſtis lau
dem meam in perpetuum. * Surgite, & ite, 10
quia non habetis hic requiem: propter im
munditiam eius corrũpetur putredine peſſi
ma. * Vtinam non eſſem vir habens ſpiritũ, 11
& mẽdacium potius loquerer: ſtillabo tibi D
in vinum, & in ebrietatẽ: & erit ſuper quẽ
ſtillatur populus iſte. * Congregatione con 12
gregabo Iacob totum te: in vnum conducã
reliquias Iſrael, pariter ponam illum qua-
ſi gregem in ouili, quaſi pecus in medio
caularum tumultuabũtur a multitudine ho
minum. * Aſcendet enim pandens iter ante 13
eos: diuident, & trãſibunt portam, & ingre
dientur per eam: & tranſibit rex eorum co
ram eis, & Dominus in capite eorum.

CAP. III.

ET dixi: Audite principes Iacob, & du- 1
ces domus Iſrael: Numquid non veſtrũ A
eſt ſcire iudicium, * qui odio habetis bonũ, 2
& diligitis malum: qui violenter tollitis pel
les eorũ deſuper eis, & carnẽ eorũ deſuper
oſſibus eorum? * Qui comederunt carnem 3
populi mei, & pellem eorum deſuper ex-
coriauerunt: & oſſa eorum confregerunt,
& conciderunt ſicut in lebete, & quaſi car- B
nem in medio ollæ. * Tunc clamabunt ad 4
Dominum, & nõ exaudiet eos: & abſcõdet
faciem ſuam ab eis in tẽpore illo, ſicut ne-
quiter egerunt in adinuentionib. ſuis. * Hęc 5
dicit Dominus ſuper prophetas, qui ſedu-
cunt populum meum: qui mordent denti-
bus ſuis, & prædicant pacem: & ſi quis non
dederit in ore eorum quippiam, ſanctificãt
ſuper eum prælium. * Propterea nox vobis 6
pro viſione erit, & tenebræ vobis ꝓ diuina
tione: & occumbet ſol ſuper prophetas, &
obtenebrabitur ſuper eos dies. * Et confun 7
dentur qui vident viſiones, & confundẽtur C
diuini: & operient omnes vultus ſuos, quia
non eſt reſponſum Dei. * Verumtamen ego 8
repletus ſũ fortitudine ſpiritus Domini, iu
dicio, & virtute: vt annunciem Iacob ſcelus
9 ſuum, & Iſrael peccatum ſuũ. * Audite hoc
principes domus Iacob, & iudices domus Iſ
rael: qui abominamini iudicium, & omnia
10 recta peruertitis. * Qui ædificatis Siõ in ſan
D guinibus & Ieruſalẽ in iniquitate. * "Princi- * Ezech. 22 Soph. 3
11 pes eius in muneribus iudicabant, & ſacer-
dotes eius in mercede docebant, & prophe
tæ eius in pecunia diuinabant: & ſuper Do-
minum requieſcebant, dicentes: Numquid
non Dominus in medio noſtrum? non ve-
12 nient ſuper nos mala. * Propter hoc, cauſa
veſtri, "Sion quaſi ager arabitur, & Ieruſa- * Iere. 26
lem quaſi aceruus lapidum erit, & mons tẽ-
pli in excelſa ſiluarum.

CAP. IIII.

1 ET erit: In nouiſſimo dierum erit mons * Iſa. 2
A domus domini præparatus in vertice
montium, & ſublimis ſuper colles: & fluent
2 ad eum populi. * properabunt gentes mul-
tæ, & dicent: Venite, aſcendamus ad montẽ
Domini, & ad domum Dei Iacob: & doce-
bit nos de vijs ſuis, & ibimus in ſemitis
eius: quia de Sion egredietur lex, & ver-
3 bum Domini de Ieruſalem. * Et iudicabit
inter populos multos, & corripiet gentes
B fortes vſque in longinquum: & cõcident
gladios ſuos in vomeres, & haſtas ſuas in li-
gones: non ſumet gens aduerſus gentem gla
dium: & non diſcent vltra belligerare.
4 * Et ſedebit vir ſubtus vitem ſuam, & ſubtus
ficum ſuam, & non erit qui deterreat: quia
5 os Domini exercituum locutum eſt. * Quia
omnes populi ambulabunt vnuſquiſque in
nomine Dei ſui: nos autem ambulabimus
in nomine Domini Dei noſtri in æternum
6 & vltra. * In die illa, dicit Dominus, con-
gregabo claudicantem: & eam, quam eiece
7 ram, colligam; & quam afflixeram: *" Et po * Soph. 3 Luc. 1
nam claudicantem in reliquias: & eam, quæ
laborauerat, in gentem robuſtam: " & re- * Dan. 7
gnabit Dominus ſuper eos in monte Sion,
C ex hoc nunc & vſque in æternum. * Et tu
8 turris gregis nebuloſa filiæ Sion vſque ad te
veniet: & veniet poteſtas prima, regnũ filiæ
9 Ieruſalem. * Nunc quare mœrore contrahe
ris? numquid rex non eſt tibi, aut cõſiliarius
tuus perijt, quia comprehẽdit te dolor ſicut
10 parturientem? * Dole, & ſatage filia Sion
quaſi parturiens: quia nunc egredieris de ci
uitate, & habitabis in regione, & venies vſ-
que ad Babylonem, ibi liberaberis: ibi redi-
met te Dominus de manu inimicorum tuo-
11 rum. * Et nunc congregatæ ſunt ſuper te gẽ
tes multæ, quæ dicunt: Lapidetur: & aſpi-
12 ciat in Sion oculus noſter. * Ipſi autem non
D cognouerunt cogitationes Domini, & non
intellexerunt conſilium eius: quia congre-
13 gauit eos quaſi fœnum areæ. * Surge, &

tritura filia Sion: quia cornu tuum ponam
ferreum, & vngulas tuas ponam æreas: &
comminues populos multos, & interficies
Domino rapinas eorum, & fortitudinem
eorum Domino vniuerſæ terræ.

CAP. V.

NVnc vaſtaberis filia latronis: obſidionē 1
poſuerunt ſuper nos, in virga percu- A
tient maxillam iudicis Iſrael. * " Et Tv 2
Bethlehem Ephrata paruulus es in mil
libus Iuda: ex te mihi egredietur qui ſit do-
minator in Iſrael, & egreſſus eius ab initio,
a diebus æternitatis. *Propter hoc dabit eos 3
vſque ad tempus, in quo parturiens pariet:
& reliquiæ fratrum eius conuertentur ad fi
lios Iſrael. * Et ſtabit, & paſcet in fortitudi- 4
ne Domini, in ſublimitate nominis Domini B
Dei ſui: & conuertentur, quia nunc magni-
ficabitur vſque ad terminos terræ. * Et erit 5
iſte pax: cum venerit Aſſyrius in terram no
ſtram, & quando calcauerit in domibus no-
ſtris: & ſuſcitabimus ſuper eum ſeptem pa-
ſtores, & octo primates homines. *Et paſcēt 6
terram Aſſur in gladio, & terram Nemrod
in lanceis eius: & liberabit ab Aſſur cum ve
nerit in terram noſtram, & cum calcauerit
in finib. noſtris. * Et erunt reliquiæ Iacob 7
in medio populorum multorum quaſi ros a C
Domino, & quaſi ſtillæ ſuper herbam, quæ
non expectat virum, & non præſtolatur fi-
lios hominum. * Et erunt reliquiæ Iacob in 8
Gentibus in medio populorum multorum,
quaſi leo in iumentis ſiluarum, & quaſi catu
lus leonis in gregibus pecorū: qui cum tran
ſierit, & conculcauerit, & ceperit, non eſt
qui eruat. *Exaltabitur manus tua ſuper ho 9
ſtes tuos, & omnes inimici tui interibunt.
*Et erit in die illa, dicit Dominus: Auferam 10
equos tuos de medio tui, & diſperdam qua- D
drigas tuas. *Et perdam ciuitates terræ tuæ, 11
& deſtruam omnes munitiones tuas, & au-
feram maleficia de manu tua, & diuinatio-
nes non erunt in te. * Et perire faciam 12
ſculptilia tua, & ſtatuas tuas de medio
tui: & non adorabis vltra opera manuū tua-
rum. * Et euellam lucos tuos de medio tui: 13
& conteram ciuitates tuas. * Et faciam in fu 14
rore & in indignatione vltionem in omni-
bus gentibus, quæ non audierunt.

CAP. VI.

AVdite quæ Dominus loquitur: Surge, con 1
tende iudicio aduerſum mōtes, & au- A
diant colles vocem tuam. * Audiāt montes 2
iudiciū Domini, & fortia fundamēta terræ:
quia iudiciū Dñi cum populo ſuo, & cū Iſ-
rael dijudicabitur. *"Popule meus quid feci 3
tibi, aut quid moleſtus fui tibi? reſponde
4 mihi. * Quia eduxi te de Terra Ægypti, &
de domo ſeruientium liberaui te: & miſi an-
te faciem tuam Moyſen, & Aaron, & Ma-
5 riam: *" Popule meus memēto quæſo quid * Nu. 22. 23
B cogitauerit Balach rex Moab, & quid reſpō
derit ei Balaam filius Beor, de Setim vſq. ad
Galgalam, vt cognoſceres iuſtitias Domini.
6 * Quid dignum offeram Domino? curuabo
genu Deo excelſo? numquid offeram ei holo
7 cauſtomata, & vitulos anniculos? * Num-
quid placari poteſt Dominus in millibus a-
rietum, aut in multis millibus hircorum pin
guium? numquid dabo primogenitum meū
pro ſcelere meo, fructum ventris mei pro
8 peccato animæ meæ? * Indicabo tibi o ho-
mo quid ſit bonum, & quid Dominus requi-
rat a te: Vtique facere iudicium, & diligere
miſericordiam, & ſolicitum ambulare cum
9 Deo tuo. * Vox Domini ad ciuitatem cla-
C mat, & ſalus erit timentibus nomen tuum:
Audite tribus, & quis approbabit illud?
10 * Adhuc ignis in domo impij theſauri ini-
11 quitatis, & menſura minor iræ plena. * Num
quid iuſtificabo ſtateram impiam, & ſaccel-
12 li pondera doloſa? * In quibus diuites eius
repleti ſunt iniquitate, & habitātes in ea lo
quebantur mendacium, & lingua eorum
13 fraudulenta in ore eorum. * Et ego ergo ce
pi percutere te perditione ſuper peccatis
14 tuis. * Tu comedes, & non ſaturaberis: & hu
D miliatio tua in medio tui: & apprehendes,
& non ſaluabis: & quos ſaluaueris in gla-
15 dium dabo. *" Tu ſeminabis, & non metes: * Deut. 28. d. 38
tu calcabis oliuam, & non vngeris oleo, & Agg. 1. b. 6
16 muſtum, & non bibes vinum. * Et cuſtodiſti
præcepta Amri, & omne opus domus A-
chab, & ambulaſti in voluntatibus eorum,
vt darem te in perditionem, & habitantes
in ea in ſibilum, & opprobrium populi mei
portabitis.

CAP. VII.

1 VÆ mihi, quia factus ſum ſicut qui col-
A ligit in autumno racemos vindemiæ:
non eſt botrus ad comedendum, præcoquas
2 ficus deſiderauit anima mea. * Perijt ſanctus
de terra, & rectus in hominibus non eſt:
omnes in ſanguine inſidiantur, vir fratrem
3 ſuum ad mortem venatur. * Malum manuū
ſuarum dicunt bonum: princeps poſtulat:
& iudex in reddendo eſt: & magnus locu-
tus eſt deſiderium animæ ſuæ, & conturba-
4 uerunt eam. * Qui optimus in eis eſt, quaſi
paliurus: & qui rectus, quaſi ſpina de ſepe.
Dies ſpeculationis tuæ, viſitatio tua venit:
5 nunc erit vaſtitas eorum. * Nolite credere
B amico: & nolite cōfidere in duce: ab ea, quæ
dormit in ſinu tuo, cuſtodi clauſtra oris
6 tui. *" Quia filius contumeliam facit patri, * Mat. 10. c. 35
& filia conſurgit aduerſus matrem ſuam,

* Mat.10.d.36 nurus aduerſus ſocrum ſuam:"& inimici ho
minis domeſtici eius.* Ego autem ad Domi 7
num aſpiciam, expectabo Deum ſaluatorẽ
meũ:audiet me Deus meus.* Ne læteris ini 8
mica mea ſuper me,quia cecidi: cõſurgam,
cũ ſedero ĩ tenebris, Dominus lux mea eſt.
* Iram Domini portabo,quoniam peccaui 9
ei,donec cauſam meam iudicet,& faciat iu
dicium meum:educet me in lucem,videbo
iuſtitiam eius.* Et aſpiciet inimica mea, & 10
operietur confuſione,quæ dicit ad me:Vbi
eſt Dominus Deus tuus? Oculi mei videbũt
in eam:nunc erit in cõculcationem vt lutũ
platearum.* Dies, vt ædificentur maceriæ 11
tuæ:in die illa longe fiet lex.* In die illa & 12
vſque ad te veniet de Aſſur,& vſque ad ciui C
tates munitas:& a ciuitatib⁹ munitis vſque
ad flumen,& ad mare de mari, & ad montẽ
de monte.* Et terra erit in deſolationẽ pro 13
pter habitatores ſuos,& propter fructũ co
14 gitationum eorum.* Paſce populum tuũ in
virga tua, gregẽ hereditatis tuæ habitãtes
ſolos in ſaltu,in medio Carmeli: paſcentur
15 Baſan & Galaad iuxta dies antiquos.* Secũ
dum dies egreſſionis tuæ de Terra Ægypti
16 oſtendam ei mirabilia.* Videbunt gẽtes,&
cõfundẽtur ſuper omni fortitudine ſua: po
nãt manum ſuper os,aures eorum ſurdæ e-
17 runt.* Lingent puluerem ſicut ſerpẽtes,ve
D lut reptilia terræ perturbabũtur in ædibus
ſuis: Dominum Deum noſtrum formida-
18 bũt,& timebũt te.*"Quis Deus ſimilis tui, * Iere.10. Act.10.
qui aufers iniquitatem, & tranſis peccatũ
reliquiarũ hereditatis tuæ? non immittet vl
tra furorem ſuum, quoniã volẽs miſericor
19 diã eſt.* Reuertetur, & miſerebitur noſtri:
deponet iniquitates noſtras, & proijciet in
20 profũdũ maris omnia peccata noſtra.* Da-
bis veritatẽ Iacob, miſericordiã Abraham:
quæ iuraſti patribus noſtris a dieb. antiquis.

PROPHETIA NAHVM.



CAPVT PRIMVM.

ONvs Niniue: Liber vi- 1
ſionis Nahum Elceſæi. A
* Deus æmulator, & vl 2
ciſcens Dominus: vlci-
ſcens Dominus, & ha-
bens furorem: vlci-
ſcẽs Dominus in hoſtes
ſuos, & iraſcens ipſe
inimicis ſuis.* Dominus patiens,& magnus 3
fortitudine,& mundans non faciet innocẽ
tẽ. Dominus in tẽpeſtate, & turbine viæ e-
ius,& nebulæ puluis pedũ eius.* Increpans 4
mare,& exiccans illud:& omnia flumina ad
deſertũ deducens. Infirmatus eſt Baſan, &
5 Carmelus; et flos Libani elanguit.* Mon-
B tes commoti ſunt ab eo,et colles deſolati
ſunt;& contremuit terra a facie eius,& or-
6 bis,& omnes habitãtes in eo.* Ante faciem
indignationis eius quis ſtabit? & quis reſi-
ſtet in ira furoris eius? indignatio eius effu-
ſa eſt vt ignis;& petræ diſſolutæ ſunt ab eo.
7 * Bonus Dominus, & confortans in die
8 tribulationis: et ſciens ſperantes in ſe.* &
C in diluuio prætereunte, conſummationem
faciet

Digitized by Google

faciet loci eius:& inimicos eius perſequen-
tur tenebræ.* Quid cogitatis contra Domi 9
num?conſummationem ipſe faciet:non cõ-
ſurget duplex tribulatio.* Quia ſicut ſpi- 10
næ ſe inuicem complectuntur,ſic conuiuiũ
eorum pariter potãtiũ: conſumentur quaſi
ſtipula ariditate plena.* Ex te exibit cogi- 11
tãs cõtra Dominum malitiam:mẽte pertra-
ctans præuaricationem.* Hæc dicit Domi- 12
nus:Si perfecti fuerint:& ita plures,ſic quo D
que attondentur,& pertrãſibit:afflixi te, &
non affligam te vltra.* Et nũc cõteram vir 13
gam eius de dorſo tuo,& vincula tua diſrũ-
pã.* Et præcipiet ſuper te Dominus,nõ ſe- 14
minabitur ex nomine tuo amplius: de do-
mo Dei tui interficiam ſculptile,& conflati
le,ponam ſepulchrum tuum,quia inhonora
tus es.* Ecce ſuper montes pedes euangeli 15
zantis,& annunciantis pacem:celebra Iuda
feſtiuitates tuas,& redde vota tua:quia non
adijciet vltra vt pertranſeat in te Belial:vni
uerſus interijt.

CAP. II.

1 ASCendit qui diſpergat coram te,qui cu
A ſtodiat obſidionem:contemplare viã,
cõforta lũbos,roborã virtutẽ valde.* Quia 2
reddidit Dominus ſuperbiã Iacob,ſicut ſu-
perbiam Iſrael:quia vaſtatores diſſipauerũt
eos,& propagines eorũ corruperunt.* Cly 3
peus fortiũ eius ignit9,viri exercitus in coc
cineis: igneæ habenæ currus in die præpa-
rationis eius,& agitatores conſopiti ſunt.
* In itineribus cõturbati ſunt:quadrigæ col 4
liſæ ſunt in plateis: aſpectus eorũ quaſi lãpa B
des,quaſi fulgura diſcurrentia.* Recordabi 5
tur fortium ſuorũ,ruent in itineribus ſuis:
velociter aſcendent muros eius, & præpa-
rabitur vmbraculum.* Portæ fluuiorũ aper 6
tæ ſunt,& templum ad ſolum dirutum.* Et 7
miles captiuus abductus eſt:& ancillæ eius
minabantur gementes vt colũbæ, murmu-
rantes in cordibus ſuis.* Et Niniue quaſi pi- 8
ſcina aquarũ aquæ eius:ipſi vero fugerunt: C
ſtate,ſtate,& non eſt qui reuertatur.* Diri- 9
pite argentum, diripite aurũ:& non eſt fi-
nis diuitiarũ ex omnibus vaſis deſiderabili-
bus.* Diſſipata eſt,& ſciſſa,& dilacerata: & 10
cor tabeſcẽs,& diſſolutio geniculorum, &
defectio in cunctis renibus:& facies omniũ
eorum ſicut nigredo ollæ.* Vbi eſt habita- 11
culum leonum,& paſcua catulorum leonũ, D
ad quam iuit leo vt ingrederetur illuc, ca-
tulus leonis,& non eſt qui exterreat?* Leo 12
cepit ſufficiẽter catulis ſuis, & necauit leæ-
nis ſuis:& impleuit præda ſpelũcas ſuas, &
cubile ſuum rapina.* Ecce ego ad te,dicit 13
Dominus exercituum,& ſuccendam vſque
ad fumum quadrigas tuas, & leũculos tuos
comedet gladius: & exterminabo de terra
prædam tuam, & non audietur vltra vox
nunciorum tuorum.

CAP. III.

1 VÆ ciuitas ſanguinum,vniuerſa menda   Ezec.24.b.9. Hab.2.c.12.
A cij dilaceratione plena:non recedet a
2 te rapina.* Vox flagelli,& vox impetus ro-
tæ,& equi fremẽtis, & quadrigæ feruẽtis,
3 & equitis aſcẽdentis:* & micantis gladij,&
fulgurantis haſtæ, & multitudinis interfe-
ctæ,& grauis ruinæ: nec eſt finis cadauerũ,
4 & corruent in corporibus ſuis.* Propter
multitudinẽ fornicationum meretricis ſpe
cioſæ,& gratæ, & habentis maleficia, quæ
vendidit gentes in fornicationibus ſuis, &
5 familias in maleficijs ſuis:* Ecce ego ad te,   Iſa.47.a.3.
B dicit Dominus exercituum, & reuelabo pu
denda tua in facie tua;& oſtendam Gẽtibus
nuditatem tuam,& regnis ignominiam tuã.
6 * Et proijciam ſuper te abominationes, &
contumelijs te afficiam, & ponam te in e-
7 xẽplum.* Et erit;omnis,qui viderit te,reſi-
liet a te, & dicet: Vaſtata eſt Niniue: quis
commouebit ſuper te caput?vnde quærã cõ
8 ſolatorem tibi?* Numquid melior es Alexã
dria populorũ,quę habitat in fluminibus?a-
quæ in circuitu eius:cuius diuitiæ, mare:a-
9 quæ muri eius.* Æthiopia fortitudo eius,&
Ægyptus,& nõ eſt finis:Aphrica, & Libyes
10 fuerũt in auxilio tuo.* Sed & ipſa in trãſmi
grationẽ ducta eſt in captiuitatẽ:paruuli e-
ius eliſi ſũt in capite omniũ viarũ, & ſuper
C inclytos eius miſerunt ſortẽ,& omnes opti-
11 mates eius confixi ſunt in cõpedibus.* Et tu
ergo inebriaberis,& eris deſpecta:& tu quę
12 res auxilium ab inimico.* Omnes munitio
nes tuæ ſicut ficus cum groſſis ſuis: ſi con-
13 cuſſæ fuerint,cadent in os comedentis.* Ec
ce populus tuus mulieres in medio tui: ini-
micis tuis adapertione pandẽtur portæ ter
14 ræ tuæ, deuorabit ignis vectes tuos.* A-
quã propter obſidionem hauri tibi, extrue
munitiones tuas: intra in lutum, & cal-
15 ca,ſubigens tene laterem.* Ibi comedet te
ignis: peribis gladio, deuorabit te vt bru-
chus:congregare vt bruchus; multiplicare
16 vt locuſta.* Plures feciſti negotiationes
D tuas quam ſtellæ ſint cæli;bruchus expan-
17 ſus eſt,& auolauit.* Cuſtodes tui quaſi locu
ſtæ;& paruuli tui quaſi locuſtæ locuſtarum,
quæ conſidunt in ſepibus in die frigoris: ſol
ortus eſt, & auolauerunt, & non eſt cogni-
18 tus locus earum vbi fuerint.* Dormitaue-
runt paſtores tui,rex Aſſur: ſepeliẽtur prin
cipes tui: latitauit populus tuus in monti-
19 bus,& non eſt qui congreget.* Non eſt ob
ſcura contritio tua, peſſima eſt plaga tua:
omnes qui audierunt auditionem tuã,com
preſſerunt manum ſuper te,quia ſuper quẽ
non tranſijt malitia tua ſemper?

PROPHETIA HABACVC.



CAPVT PRIMVM.

ONvs, quod vidit Haba- 1
cuc propheta. * Vſque- A
quo Domine clamabo, 2
& non exaudies? Vociſe
rabor ad te vim patiens,
& non ſaluabis? * Qua- 3
re oſtendiſti mihi iniqui
tatem, & laborem, vi-
dere prædam, & iniuſtitiam contra me? &
factum eſt iudicium, & contradictio poten-
tior. * Propter hoc lacerata eſt lex, & non 4
peruenit vſque ad finem iudicium: quia im-
pius præualet aduerſus iuſtum, propterea
egreditur iudicium peruerſum. * ″ Aſpicite 5
* Act 13.F.32. in gentibus, & videte: admiramini, & obſtu B
peſcite: quia opus factum eſt in diebus ve-
ſtris, quod nemo credet cũ narrabit. * Quia 6
ecce ego ſuſcitabo Chaldæos, gentem ama
ram, & velocem, ambulantem ſuper latitu
dinem terræ, vt poſſideat tabernacula non
ſua. * Horribilis, & terribilis eſt: ex ſemetip- 7
ſa iudicium, & onus eius egredietur. * Le- 8
uiores pardis equi eius, & velociores lupis
veſpertinis; & diffundentur equites eius: e-
quites namque eius de longe venient, vola-
bunt quaſi aquila feſtinans ad comedendũ.
* Omnes ad prædam venient, facies eorum 9
ventus vrens: & cõgregabit quaſi arenam,
captiuitatem. * Et ipſe de regibus triũpha- 10
bit, & tyranni ridiculi eius erunt: ipſe ſuper
omnem munitionem ridebit, & comporta-
bit aggerem, & capiet eam. * Tunc muta- 11
bitur ſpiritus, & pertranſibit; & corruet:
12 hæc eſt fortitudo eius dei ſui. * Numquid
non tua principio Domine Deus meus, ſan-
cte meus, & non moriemur? Domine in iu-
dicium poſuiſti eum: & fortem vt corripe-
13 res, fundaſti eum. * Mundi ſunt oculi tui, ne
uideas malum, & reſpicere ad iniquitatem
non poteris. quare reſpicis ſuper iniqua agẽ
tes, & taces deuorante impio iuſtiorem ſe?
14 * Et facies homines quaſi piſces maris, &
15 quaſi reptile non habens principem. * To-
tum in hamo ſubleuauit, traxit illud in ſage
na ſua, & congregauit in rete ſuum. Super
16 hoc lætabitur & exultabit. * propterea im-
molabit ſagenæ ſuæ, & ſacrificabit reti ſuo:
quia in ipſis incraſſata eſt pars eius, & ci-
17 bus eius electus. * Propter hoc ergo expan
dit ſagenam ſuam, & ſemper interficere Gẽ
tes non parcet.

CAP. II.

1 SVper cuſtodiam meam ſtabo, & fi-
A gam gradum ſuper munitionem: &
contemplabor, vt videam quid dicatur mi-
hi, & quid reſpondeam ad arguentem me.
2 * Et reſpondit mihi Dominus, & dixit:
Scribæ viſum, & explana eum ſuper tabu-
3 las: vt percurrat qui legerit eum. * Quia
adhuc viſus procul, & apparebit in finem,
& non mentietur. ſi moram fecerit, ex-
pecta

pecta illum quia " Veniens veniet, & non
tardabit. Ecce qui incredulus eſt, non erit 4
recta anima eius in ſemetipſo: " iuſtus au-
tem in fide ſua viuet. * Et quomodo vinum 5
potantem decipit: ſic erit vir ſuperbus, & B
non decorabitur: qui dilatauit quaſi infer-
nus animam ſuam: & ipſe quaſi mors, &
non adimpletur: & congregabit ad ſe om
nes gentes, & coaceruabit ad ſe omnes
populos. * Numquid non omnes iſti ſuper 6
eum parabolam ſument, & loquelam
ænigmatum eius: & dicetur; Væ ei, qui
multiplicat non ſua? vſquequo, & aggra-
uat contra ſe denſum lutum? * Numquid 7
non repente conſurgent qui mordeant te:
& ſuſcitabuntur lacerantes te, & eris in ra
pinam eis? * Quia tu ſpoliaſti gentes mul- 8
tas, ſpoliabunt te omnes, qui reliqui fuerint
de populis propter ſanguinem hominis &
iniquitatem terræ ciuitatis, & omnium ha
bitantium in ea. * Væ qui congregat auari- 9
tiam malam domui ſuæ, vt ſit in excelſo ni-
dus eius, & liberari ſe putat de manu mali.
* Cogitaſti confuſionem domui tuæ, conci- 10
diſti populos multos, & peccauit anima C
tua. * Quia lapis de pariete clamabit: & 11
lignum, quod inter iuncturas ædificiorum
eſt, reſpondebit. * " Væ qui ædificat ciuitatem 12
in ſanguinibus, & præparat vrbem in ini-
quitate. * Numquid non hæc ſunt a Domi- 13
no exercituum? Laborabunt enim populi
in multo igne: & gentes in vacuum, &
deficient. * Quia replebitur terra, vt co- 14
gnoſcant gloriam Domini, quaſi aquæ ope-
rientes mare. * Væ qui potum dat amico 15
ſuo mittens fel ſuum, & inebrians vt aſpi
ciat nuditatem eius. * Repletus es ignomi- 16
nia pro gloria: bibe tu quoque: & conſopi- D
re: circumdabit te calix dexteræ Domini,
& vomitus ignominię ſuper gloriam tuam.
* Quia iniquitas Libani operiet te, & vaſti- 17
tas animalium deterrebit eos de ſanguini-
bus hominum, & iniquitate terræ, & ciui-
tatis, & omnium habitantium in ea. * Quid 18
prodeſt ſculptile, quia ſculpſit illud fictor
ſuus, conflatile, & imaginem falſam? quia
ſperauit in figmento fictor eius vt faceret ſi-
mulachra muta. * Væ qui dicit ligno: Exper 19
giſcere; Surge, lapidi tacenti: numquid ip-
ſe docere poterit? Ecce iſte coopertus eſt
auro, & argento: & omnis ſpiritus non
eſt in viſceribus eius. * " Dominus autem 20
in templo ſancto ſuo: ſileat a facie eius om-
nis terra.

1 ORATIO

HABACVC PROPHETAE

PRO IGNORANTIIS.

CAP. III.

2 DOMINE audiui auditionem tuam,
A & timui.

Domine opus tuum in medio annorum viuifica illud:

In medio annorum notum facies: cum iratus fueris, miſericordiæ recordaberis.

3 *Deus ab Auſtro veniet, & ſanctus de mõte Pharan:

Operuit cælos gloria eius: & laudis eius plena eſt terra.

4 * Splendor eius vt lux erit: cornua in manibus eius:

5 Ibi abſcondita eſt fortitudo eius; *ante faciem eius ibit mors.

Et egredietur diabolus ante pedes eius.

6 * Stetit, & menſus eſt terram.

Aſpexit, & diſſoluit Gentes; & contriti ſunt montes ſæculi.

Incuruati ſunt colles mundi, ab itineribus æternitatis eius.

7 * Pro iniquitate vidi tentoria Æthiopiæ,
B turbabuntur pelles terræ Madian.

8 * Numquid in fluminibus iratus es Domine? aut in fluminibus furor tuus? vel in mari indignatio tua?

Qui aſcendes ſuper equos tuos; & quadrigæ tuæ ſaluatio.

9 * Suſcitans ſuſcitabis arcum tuum: iuramenta tribubus quæ locutus es:

10 Fluuios ſcindes terræ; * viderunt te, & doluerunt montes; gurges aquarum tranſijt.

Dedit abyſſus vocem ſuam: altitudo manus ſuas leuauit.

11 * Sol, & luna ſteterunt in habitaculo ſuo,
C in luce ſagittarum tuarum, ibunt in ſplendore fulgurantis haſtæ tuæ.

12 * In fremitu conculcabis terram; in furore obſtupefacies Gentes.

13 * Egreſſus es in ſalutem populi tui; in ſalutem cum Chriſto tuo;

Percuſſiſti caput de domo impij; denudaſti fundamentum eius vſque ad collum.

14 * Maledixiſti ſceptris eius, capiti bellatorũ eius, venientib. vt turbo ad diſpergẽdũ me.

Exultatio eorum ſicut eius, qui deuorat pauperem in abſcondito.

15 * Viam feciſti in mari equis tuis, in luto
D aquarum multarum.

16 *Audiui, & conturbatus eſt venter meus; a voce contremuerunt labia mea.

Ingrediatur putredo in oſſibus meis, & ſubter me ſcateat.

Vt requieſcam in die tribulationis: vt aſcendam ad populum accinctum noſtrum.

* Ficus

* Ficus enim non florebit: & non erit ger 17
men in vineis.
Mentietur opus oliuæ: & arua non affe
rent cibum.
Abſcindetur de ouili pecus: & non erit ar-
mentum in præſepibus.

18 *Ego autem in Domino gaudebo: & exul
tabo in Deo Ieſu meo.
19 * Deus Dominus fortitudo mea: & ponet
pedes meos quaſi ceruorum.
Et ſuper excelſa mea deducet me victor
in pſalmis canentem.

PROPHETIA SOPHONIAE.



CAPVT PRIMVM.

VErbum Domini, quod 1
factum eſt ad Sophoniã A
filium Chuſi, filij Godo-
liæ, filij Amariæ, filij Eze
ciæ, in diebus Ioſiæ filij
Amon regis Iudæ. * Con 2
gregans cógregabo om
nia a facie terræ, dicit Do
minus: * congregans hominem, & pecus, 3
congregans volatilia cæli, & piſces ma-
ris: & ruinæ impiorum erunt: & diſper-
dam homines a facie terræ, dicit Dominus.
* Et extendam manum meam ſuper Iudam, 4
& ſuper omnes habitantes Ieruſalem: &
diſperdam de loco hoc reliquias Baal, & no
mina æditiuorum cũ ſacerdotibus: * & eos, 5
qui adorant ſuper tecta militiam cæli, & B
adorant, & iurant in Domino, & iurant in
Melchom. * Et qui auertuntur de poſt ter- 6
gum Domini, & qui non quæſierunt Domi
num, nec inueſtigauerunt eum. * Silete a fa- 7
cie Domini Dei: quia iuxta eſt dies Domini,
quia præparauit Dominus hoſtiam, ſanctifi-

8 cauit vocatos ſuos. * Et erit: in die hoſtię Do
mini viſitabo ſuper principes, & ſuper fi-
lios regis, & ſuper omnes, qui induti ſunt ve
9 ſte peregrina: * & viſitabo ſuper oẽm, qui
arroganter ingreditur ſuper limen in die il
la: qui complent domum Dñi Dei ſui iniqui-
10 tate, & dolo. * Et erit in die illa, dicit Do-
C minus, vox clamoris a porta piſcium, & vlu
latus a Secunda, & contritio magna a colli-
11 bus. * Vlulate habitatores Pilæ: cóticuit om
nis populus Chanaan, diſperierunt omnes
12 inuoluti argento. * Et erit in tempore illo:
ſcrutabor Ieruſalem in lucernis: & viſitabo
ſuper viros defixos in fæcibus ſuis: qui dicũt
in cordibus ſuis: Non faciet bene Dominus,
13 & non faciet male. * Et erit fortitudo eorũ
in direptionem, & domus eorũ in deſertũ:
& a ædificabunt domos, & non habitabunt: a Amos 5.
& plantabunt vineas, & non bibent vinum 11
14 earum. * Iuxta eſt dies Domini magnꝰ, iux-
D ta eſt & velox nimis: vox diei Domini ama- b Ier. 30. 7
15 ra, tribulabit ibi fortis. * b Dies iræ dies illa, Ioel 2. 11
dies tribulationis & anguſtiæ, dies calamita Amos 5. 18
tis &

tis & miſeriæ, dies tenebrarum & caliginis,
dies nebulæ & turbinis,* dies tubæ & clan- 16
goris ſuper ciuitates munitas, & ſuper angu
los excelſos.* Et tribulabo homines, & am- 17
bulabunt vt cæci, quia Domino peccauerũt:
& effundetur ſanguis eorum ſicut humus, &
corpora eorum ſicut ſtercora. * "Sed & ar- 18
gentum eorum, & aurum eorum nõ poterit
liberare eos in die iræ Domini:" in igne zeli
eius deuorabitur omnis terra, quia conſum
mationem cum feſtinatione faciet cunctis
habitantibus terram.

CAP. II.

Conuenite, congregamini gens nõ ama 1
bilis: * Priuſquam pariat iuſſio quaſi 2
puluerem tranſeuntem diem, antequam ve- A
niat ſuper vos ira furoris Domini, ante-
quam veniat ſuper vos dies indignationis
Domini. * Quærite Dominum omnes man- 3
ſueti terræ, qui iudicium eius eſtis operati:
quærite iuſtum, quærite manſuetũm: ſi quo-
modo abſcondamini in die furoris Domini.
* Quia Gaza deſtructa erit, & Aſcalon in 4
deſertum, Azotum in meridie eijcient, &
Accaron eradicabitur. * Væ qui habitatis fu 5
niculum maris, gens perditorum: verbum B
Domini ſuper vos Chanaan terra Philiſthi-
norum, & diſperdam te, ita vt non ſit in-
habitator. * Et erit funiculus maris requies 6
paſtorum, & caulæ pecorum: * & erit funi- 7
culus eius, qui remanſerit de domo Iuda:
ibi paſcentur, in domibus Aſcalonis ad ve-
ſperam requieſcent: quia viſitabit eos Do-
minus Deus eorum, & auertet captiuitatem
eorum.* Audiui opprobrium Moab, & bla- 8
ſphemias filiorum Ammon: quæ exprobra-
uerunt populo meo, & magnificati ſunt ſu- C
per terminos eorum.* Propterea viuo ego, 9
dicit Dominus exercituum Deus Iſrael, quia
Moab vt Sodoma erit, & filij Ammon quaſi
Gomorrha, ſiccitas ſpinarum, & acerui ſa-
lis, & deſertum vſque in æternum: reli-
quiæ populi mei diripient eos, & reſidui
gentis meæ poſſidebunt illos.* Hoc eis eue- 10
niet pro ſuperbia ſua: quia blaſphemauerũt,
& magnificati ſunt ſuper populum Domini
exercituũ. * Horribilis Dominus ſuper eos, 11
& attenuabit omnes deos terræ: & adora-
bunt eum viri de loco ſuo, omnes inſulæ Gẽ
tium.* Sed & vos Æthiopes interfecti gla- 12
dio meo eritis.* Et extendet manum ſuam D
ſuper Aquilonem, & perdet Aſſur: & ponet 13
ſpecioſam in ſolitudinem, & in inuium, &
quaſi deſertum.* "Et accubabunt in medio 14
eius greges, omnes beſtiæ Gentium: & ono
crotalus, & ericius in liminibus eius mora-
buntur: vox cantantis in feneſtra, coruus in
ſuperliminari, quoniam attenuabo robur
eius. * Hæc eſt ciuitas glorioſa habitans in 15
confidentia: quæ dicebat in corde ſuo: Ego
ſum, & extra me non eſt alia amplius: quo-
modo facta eſt in deſertum cubile beſtiæ?
omnis, qui tranſit per eam, ſibilabit, & mo-
uebit manum ſuam.

CAP. III.

1 Væ prouocatrix, & redempta ciuitas,
2 columba.* Non audiuit vocem, & non
A ſuſcepit diſciplinam: in Domino non eſt con
fiſa, ad Deum ſuum non appropinquauit.
3 * "Principes eius in medio eius quaſi leo- * Eze. 22 f.27 Mich.3.d.12
nes rugientes: iudices eius lupi veſpere, non
4 relinquebant in mane.* Prophetæ eius ve-
ſani, viri infideles: ſacerdotes eius pollue-
runt ſanctum, iniuſte egerunt contra le-
5 gem. * Dominus iuſtus in medio eius non
faciet iniquitatem: mane mane iudicium ſuũ
dabit in lucem, & non abſcondetur: ne-
6 ſciuit autem iniquus confuſionem. * Diſper
didi Gentes, & diſſipati ſunt anguli earum:
deſertas feci vias eorum, dum non eſt qui
tranſeat: deſolatæ ſunt ciuitates eorum, non
remanente viro, neque vllo habitatore.
7 * Dixi: Attamen timebis me, ſuſcipies diſci-
B plinam; & nõ peribit habitaculum eius pro-
pter omnia, in quibus viſitaui eam, verum-
tamen diluculo ſurgentes corruperunt om-
8 nes cogitationes ſuas. * Quapropter expe-
cta me, dicit Dominus, in die reſurrectionis
meæ in futurum, quia iudicium meum vt
congregem Gentes, & colligam regna, &
effundam ſuper eos indignationem meam,
omnem iram furoris mei:" in igne enim ze-
9 li mei deuorabitur omnis terra.* Quia tunc * Sup.1.d.18
reddam populis labium electum, vt inuo-
cent omnes in nomine Domini, & ſeruiant
10 ei humero vno. * Vltra flumina Æthiopiæ,
inde ſupplices mei, filij diſperſorũ meorum
11 deferent munus mihi. * In die illa non con-
funderis ſuper cunctis adinuentionib. tuis,
C quibus præuaricata es in me: quia tunc au-
feram de medio tui magniloquos ſuperbiæ
tuæ, & non adijcies exaltari amplius in mõ-
12 te ſancto meo. * Et derelinquã in medio tui
populum pauperem, & egenũ: & ſperabunt
13 in nomine Domini.* Reliquiæ Iſrael non fa
cient iniquitatem, nec loquentur mendaciũ,
& nõ inuenietur in ore eorum lingua dolo-
ſa: quoniam ipſi paſcentur, & accubabunt,
14 & non erit qui exterreat.* Lauda filia Sion,
iubila Iſrael: lætare, & exulta in omni corde
15 filia Ieruſalem. * Abſtulit Dominus iudiciũ
tuũ, auertit inimicos tuos: rex Iſrael Domi-
nus in medio tui, non timebis malum vltra.
16 * In die illa dicetur Ieruſalem: Noli timere,
17 Sion, non diſſoluantur manus tuæ. * Domi-
D nus Deus tuus in medio tui fortis, ipſe ſalua
bit: gaudebit ſup te in lætitia, ſilebit in dile-
18 ctione ſua, exultabit ſuper te in laude. * Nu
gas, qui a lege receſſerant, cõgregabo, quia
ex te erant: vt nõ vltra habeas ſuper eis op-
pro-

probrium. * Ecce ego interficiam omnes, 19
qui afflixerunt te in tempore illo: & ſaluabo
claudicantem: & eam, quæ eiecta fuerat, con
gregabo: & ponam eos in laudem, & in no-
men, in omni terra confuſionis eorum. * In 20
tempore illo, quo adducam vos: & in tempo
re, quo congregabo vos: dabo enim vos in
nomen, & in laudem omnibus populis ter-
ræ, cum conuertero captiuitatem veſtram
coram oculis veſtris, dicit Dominus.

PROPHETIA AGGAEI.



CAPVT PRIMVM.

1.Eſd.6.a.1 IN anno ſecundo Darij 1
regis, in menſe ſexto, in A
die vna menſis, factum
eſt verbum Domini in
manu Aggæi prophetæ
ad Zorobabel filium Sa-
lathiel, ducem Iuda, &
ad Ieſum, filium Ioſe-
dec, ſacerdotem magnum, dicens: * Hæc ait 2
Dominus exercituum, dicens: Populus iſte
dicit: Nondum venit tempus domus Domi-
ni ædificandæ. * Et factum eſt verbum Do- 3
mini in manu Aggæi prophetæ, dicens:
* Numquid tempus vobis eſt vt habitetis in 4
domibus laqueatis, & domus iſta deſerta?
* Et nunc hæc dicit Dominus exercituum: 5
Deut.28.d. Ponite corda veſtra ſuper vias veſtras. * Se B
38 minaſtis multum, & intuliſtis parum: come- 6
Mich.6.c.15 diſtis, & non eſtis ſatiati: bibiſtis, & non e-
ſtis inebriati; operuiſtis vos, & nõ eſtis cale-
facti: & qui mercedes congregauit, miſit eas
in ſacculum pertuſum. * Hæc dicit Dominus 7
exercituum: Ponite corda veſtra ſuper vias
8 veſtras: * aſcendite in mõtem, portate ligna;
& ædificate domum: & acceptabilis mihi e-
9 rit, & glorificabor, dicit Dominus. * Reſpe-
C xiſtis ad amplius, & ecce factum eſt minus:
& intuliſtis in domum, & exufflaui illud:
quam ob cauſam, dicit Dominus exercituũ?
quia domus mea deſerta eſt, & vos feſtinatis
10 vnuſquiſque in domum ſuam. * Propter hoc
ſuper vos prohibiti ſunt cæli ne darẽt rorẽ,
& terra prohibita eſt ne daret germẽ ſuum;
11 * & vocaui ſiccitatem ſuper terrã, & ſuper
montes, & ſuper triticũ, & ſuper vinum, &
ſuper oleum, & quæcunq. profert humus,
& ſuper homines, & ſuper iumẽta, & ſuper
12 omnem laborem manuum. * Et audiuit Zo-
D robabel filius Salathiel, & Ieſus filius Ioſe-
dec ſacerdos magnus, & omnes reliquiæ po
puli vocem Domini Dei ſui, & verba Aggæi
prophetæ, ſicut miſit eum Dominus Deus
eorum ad eos: & timuit populus a facie Do-
13 mini. * Et dixit Aggæus nuncius Domini de
nuncijs Domini, populo dicens: Ego vobiſ-
14 cum ſum, dicit Dominus. * Et ſuſcitauit Do-
minus

minus ſpiritũ Zorobabel filij Salathiel , du-
cis Iuda, & ſpiritum Ieſu filij Ioſedec ſacer-
dotis magni, & ſpiritum reliquorum de om
ni populo: & ingreſſi ſunt, & faciebãt opus
in domo Domini exercituum Dei ſui.

CAP. II.

IN die vigeſima & quarta menſis,in ſex- 1
to menſe, in anno ſecũdo Darij regis.* In A
ſeptimo menſe, vigeſima & prima menſis, 2
factum eſt verbum Domini in manu Aggæi
prophetæ,dicens : * Loquere ad Zorobabel 3
filium Salathiel,ducem Iuda,& ad Ieſum fi-
lium Ioſedec ſacerdotem magnum, & ad re
liquos populi,dicens:* Quis in vobis eſt de- 4
relictus, qui vidit domũ iſtam in gloria ſua
prima? & quid vos videtis hanc nunc? num-
quid non ita eſt, quaſi non ſit in oculis ve-
ſtris?* Et nunc confortare Zorobabel,dicit 5
Dominus: & confortare Ieſu fili Ioſedec ſa-
cerdos magne, & confortare omnis popu-
lus terræ, dicit Dominus exercituum: & faci
te (quoniam ego vobiſcum ſum, dicit Do-
minus exercituum) * verbum quod pepigi 6
vobiſcum cum egrederemini de Terra Ægy
pti: & ſpiritus meus erit in medio veſtrum,
nolite timere. * Quia hæc dicit Dominus 7
exercituum: * Adhuc vnum modicum eſt, B
& ego commouebo cælum, & terram, &
mare, & aridam.* Et mouebo omnes Gen- 8
tes: ET VENIET DESIDERATVS cunctis
Gentibus: & implebo domum iſtam gloria ,
dicit Dominus exercituum. * Meum eſt ar- 9
gentum, & meum eſt aurum,dicit Dominus
exercituum . * Magna erit gloria domus 10
iſtius nouiſſimæ plus quàm primæ,dicit Do
minus exercituum : & in loco iſto dabo pa-
cem,dicit Dominus exercituum. * In vige- 11
ſima & quarta noni menſis , in anno ſecun-
do Darij regis, factum eſt verbum Domini
* ad Aggæum prophetam,dicens:* Hæc di- 12
cit Dominus exercituum : Interroga ſacer-
13 dotes legem, dicens : * Si tulerit homo car-
nem ſanctificatam in ora veſtimenti ſui,
& tetigerit de ſummitate eius panem , aut
pulmentum,aut vinum,aut oleum,aut om-
nem cibum : numquid ſanctificabitur ? Re-
ſpondentes autem ſacerdotes , dixerunt :
14 Non. * Et dixit Aggæus : Si tetigerit pollũ-
C tus in anima ex omnibus his,numquid con-
taminabitur ? Et reſponderunt ſacerdotes ,
15 & dixerunt : Contaminabitur. * Et reſpon-
dit Aggæus,& dixit: Sic populus iſte, & ſic
gens iſta ante faciem meam,dicit Dominus,
& ſic omne opus manuum eorum: & omnia
16 quæ obtulerunt ibi,contaminata erunt.* Et
nunc ponite corda veſtra a die hac & ſupra,
antequam poneretur lapis ſuper lapidem
17 in templo Domini. * Cum accederetis ad
aceruum viginti modiorum , & fierent de-
cem : & intraretis ad torcular, vt exprime-
retis quinquaginta lagenas,& fiebant vigin
18 ti. * Percuſſi vos vento vrente, & aurugi- * Amos 4. c. 9
ne, & grandine omnia opera manuum ve-
ſtrarum: & non fuit in vobis,qui reuertere-
19 tur ad me , dicit Dominus .* Ponite corda
D veſtra ex die iſta,& in futurum,a die vigeſi-
ma & quarta noni menſis: a die, qua funda-
menta iacta ſunt templi Domini,ponite ſu-
20 per cor veſtrum. * Numquid iam ſemen in
germine eſt: & adhuc vinea,& ficus, & ma-
logranatum , & lignum oliuæ non floruit ?
21 ex die iſta benedicam. *Et factum eſt verbũ
Domini ſecũdò ad Aggæum in vigeſima &
22 quarta menſis, dicens : * Loquere ad Zoro-
babel ducem Iuda,dicens: Ego mouebo cæ
23 lum pariter & terram . * Et ſubuertam ſo-
lium regnorum, & conteram fortitudinem
regni Gentium : & ſubuertam quadrigam ,
& aſcenſorem eius : & deſcendent equi , &
aſcenſores eorum : vir in gladio fratris ſui :
24 * In die illa, dicit Dominus exercituũ, aſſu-
mã te Zorobabel fili Salathiel ſerue meus, * Eccli. 49. c. 13
dicit Dominus : & ponam te quaſi ſignacu-
lum,quia te elegi, dicit Dominus exercituũ.

PROPHETIA ZACHARIAE.



CAPVT PRIMVM.

IN menſe octauo in anno 1
ſecundo Darij regis, fa- A
ctum eſt verbum Domi-
ni ad Zachariam, filium
Barachiæ, filij Addo,
prophetam, dicẽs: * Ira- 2
tus eſt Dominus ſuper
patres veſtros iracũdia.
* Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exer- 3
Mal.3.a.7. cituum: * Conuertimini ad me, ait Domi-
nus exercituum: & conuertar ad vos, dicit
Dominus exercituum. * Ne ſitis ſicut pa- 4
Iſa.21.e.8.31 tres veſtri, * ad quos clamabant prophetæ
a.6.& 45.d.22 priores, dicentes: Hæc dicit Dominus exer-
Ier.3.c.12. cituum: Conuertimini de vijs veſtris malis,
Ezec.18.g.30. & 20.a.7. & & de cogitationibus veſtris peſſimis: & non
33.c.11. audierunt, neque attenderunt ad me, dicit
Oſee.14.a.2. Ioel 2.c.12. Dominus. * Patres veſtri vbi ſunt? & pro- 5
phetæ numquid in ſempiternum viuent?
* Verumtamen verba mea, & legitima mea, 6
quæ mandaui ſeruis meis prophetis, num- B
quid non comprehenderunt patres veſtros,
& conuerſi ſunt, & dixerunt: Sicut cogita-
uit Dominus exercituum facere nobis ſecũ
dum vias noſtras, & ſecundum adinuentio-
nes noſtras fecit nobis. * In die vigeſima & 7
quarta vndecimi menſis Sabath, in anno
ſecundo Darij, factum eſt verbum Domini
ad Zachariam filium Barachiæ, filij Addo,
prophetam, dicens: * Vidi per noctem, & ec 8
ce vir aſcẽdens ſuper equum rufum, & ipſe
ſtabat inter myrteta, quæ erãt in profundo:
9 & poſt eum equi rufi, varij, & albi. * Et di-
xi: Quid ſunt iſti, Domine mi? & dixit ad
me Angelus, qui loquebatur in me: Ego
10 oſtendam tibi quid ſint hæc. * Et reſpon-
dit vir, qui ſtabat inter myrteta, & dixit:
Iſti ſunt, quos miſit Dominus vt perambu
11 lent terram. * Et reſponderunt Angelo Do-
C mini, qui ſtabat inter myrteta, & dixerunt:
Perambulauimus terram, & ecce omnis ter
12 ra habitatur, & quieſcit. * Et reſpondit An-
gelus Domini, & dixit: Domine exercituum
vſquequo tu non miſereberis Ieruſalem, &
vrbium Iuda, quibus iratus es? iſte iam ſe-
13 ptuageſimus annus eſt. * Et reſpondit Domi
nus angelo, qui loquebatur in me verba bo
14 na, verba conſolatoria. * Et dixit ad me an-
gelus, qui loquebatur in me: Clama, dicens:
Hæc dicit Dominus exercituum: * Zelatus Iſa.
15 ſum Ieruſalem, & Sion zelo magno. * Et
ira magna ego iraſcor ſuper gentes opulen-
tas: quia ego iratus ſum parum, ipſi ve-
16 ro adiuuerunt in malum. * Propterea
hæc dicit Dominus: Reuertar ad Ieruſa-
lem in miſericordijs: & domus mea ædifi-
cabitur in ea, ait Dominus exercituum: &
D perpendiculum extendetur ſuper Ieruſalẽ.
17 * Adhuc, clama dicens: Hæc dicit Dominus
exercituum: Adhuc affluẽt ciuitates meę bo
nis: & conſolabitur adhuc Dominus Siõ, &
18 eliget adhuc Ieruſalem. * Et leuaui oculos
meos,

meos, & vidi: & ecce quatuor cornua.* Et 19
dixi ad angelum, qui loquebatur in me:
Quid ſunt hæc? & dixit ad me: Hæc ſunt
cornua, quæ ventilauerunt Iudam, & Iſ-
rael, & Ieruſalem.* Et oſtendit mihi Domi- 20
minus quatuor fabros.* Et dixi: Quid iſti ve 21
niunt facere? Qui ait, dicens: Hæc ſunt cor-
nua, quæ ventilauerunt Iudam per ſingulos
viros, & nemo eorum leuauit caput ſuum:
& venerunt iſti deterrere ea, vt deijciāt cor-
nua gentium, quæ leuauerunt cornu ſuper
terram Iuda vt diſpergerent eam.

CAP. II.

ET leuaui oculos meos, & vidi: & ecce 1
vir, & in manu eius funiculus menſo- A
rum.* Et dixi: Quò tu vadis? Et dixit ad 2
me: Vt metiar Ieruſalem, & videam quanta
ſit latitudo eius, & quanta longitudo eius.
* Et ecce angelus, qui loquebatur in me, e- 3
grediebatur, & angelus alius egrediebatur
in occurſum eius.* Et dixit ad eum: Curre, 4
loquere ad puerum iſtum, dicens: Abſque B
muro habitabitur Ieruſalem prę multitudi-
ne hominum, & iumētorum in medio eius.
* Et ego ero ei, ait Dominus, murus ignis in 5
circuitu: & in gloria ero in medio eius.* O, ò 6
fugite de terra Aquilonis, dicit Dominus:
quoniam in quattuor ventos cæli diſperſi
vos, dicit Dominus.* O Sion, fuge quæ ha- 7
bitas apud filiam Babylonis: * quia hæc di- 8
cit Dominus exercituum: Poſt gloriam mi- C
ſit me ad gentes, quæ ſpoliauerunt vos: qui
enim tetigerit vos, tangit pupillam oculi
mei: * quia ecce ego leuo manum meam ſu- 9
per eos, & erunt prædæ his, qui ſeruiebant
ſibi: & cognoſcetis quia Dominus exerci-
tuum miſit me.* Lauda, & lætare filia Sion: 10
quia ecce ego venio, & habitabo in medio
tui, ait Dominus.* Et applicabuntur Gen- 11
tes multæ ad Dominum in die illa, & erunt D
mihi in populum, & habitabo in medio tui:
& ſcies quia Dominus exercituum miſit me
ad te.* Et poſſidebit Dominus Iudam par- 12
tem ſuam in terra ſanctificata: & eliget ad-
huc Ieruſalem.* Sileat omnis caro a facie 13
Domini: quia conſurrexit de habitaculo
ſancto ſuo.

CAP. III.

ET oſtendit mihi Dominus Ieſum ſacer- 1
dotem magnum ſtantem corā angelo A
Domini: & ſatan ſtabat a dextris eius vt ad-
uerſaretur ei.* Et dixit Dominꝰ ad ſatan: In- 2
crepet Dominus in te ſatan: & increpet Do B
minus in te, qui elegit Ieruſalem: numquid
non iſte torris eſt erutus de igne?* Et Ieſus 3
erat indutus veſtibus ſordidis: & ſtabat ante
faciem angeli.* Qui reſpondit, & ait ad eos, 4
qui ſtabant corā ſe, dicens: Auferte veſtimē-
ta ſordida ab eo. Et dixit ad eum: Ecce abſtu
li a te iniquitatem tuam, & indui te mutato-
5 rijs.* Et dixit: Ponite cidarim mundam ſu-
C per caput eius. Et poſuerunt cidarim mun-
dam ſuper caput eius, & induerunt eum ve-
6 ſtibus: & angelus Domini ſtabat.* Et conte-
7 ſtabatur angelus Dñi Ieſum, dicens: * Hæc
dicit Dominus exercituum: Si in vijs meis
ambulaueris, & cuſtodiam meam cuſtodie-
ris: tu quoque iudicabis domum meam, &
cuſtodies atria mea, & dabo tibi ambulātes
8 de his, qui nunc hic aſſiſtunt.* Audi Ieſu ſa-
cerdos magne, tu & amici tui, qui habitant
coram te, quia viri portendentes ſunt. ecce
D enim ego * ADDVCAM SERVVM MEVM
9 ORIENTEM.* Quia ecce lapis, quem dedi * Luc.1.b.78
coram Ieſu: ſuper lapidem vnum ſeptem o-
culi ſunt: ecce ego cælabo ſculpturam eius,
ait Dominus exercituum: & auferam iniqui
10 tatem terræ illius in die vna.* In die illa, di-
cit Dominus exercituum, vocabit vir ami-
cum ſuum ſubter vitem, & ſubter ficum.

CAP. IIII.

1 ET reuerſus eſt angelus, qui loquebatur
A in me, & ſuſcitauit me, quaſi virū, ꝗ ſu-
2 ſcitatur de ſōno ſuo.* Et dixit ad me: Quid
tu vides? Et dixi: Vidi, & ecce cādelabrū au-
reū totū, & lampas eius ſuper caput ipſius,
& ſeptem lucernæ eius ſuper illud: & ſeptē
infuſoria lucernis, quæ erāt ſup caput eius.
3 * Et duæ oliuæ ſuper illud; vna a dexteris lā-
4 padis, & vna a ſiniſtris eius.* Et reſpondi, &
B aio ad angelū, qui loquebatur in me, dicēs:
5 Quid ſunt hæc, domine mi?* Et reſpondit
angelus, qui loquebatur in me, & dixit ad
me: Numquid neſcis quid ſunt hæc? Et dixi:
6 Non domine mi.* Et reſpōdit, & ait ad me,
dicens: Hoc eſt verbum Domini ad Zoroba-
bel, dicens: Non in exercitu, nec in robore,
ſed in ſpiritu meo, dicit Dominꝰ exercituū.
7 * Quis tu mons magne corā Zorobabel? in
C planum: & educet lapidem primarium, &
8 exęquabit gratiam gratiæ eius.* Et factū eſt
9 verbum Domini ad me, dicens: * Manus Zo-
robabel fundauerunt domum iſtam, & ma-
nus eius perficiēt eam: & ſcietis quia Domi-
10 nus exercituū miſit me ad vos.* Quis enim
deſpexit dies paruos? & lætabuntur, & vide
bunt lapidem ſtanneū in manu Zorobabel.
Septē iſti oculi ſunt Domini, qui diſcurrunt
11 in vniuerſam terrā.* Et reſpondi, & dixi ad
D eū: Quid ſunt duæ oliuæ iſtæ, ad dexterā can
12 delabri, & ad ſiniſtrā eius?* Et reſpōdi ſecū
do, & dixi ad eū: Quid ſunt duæ ſpicæ oliua-
rū, quæ ſunt iuxta duo roſtra aurea, in quib.
13 ſunt ſuffuſoria ex auro?* Et ait ad me, di-
cens: Numquid neſcis quid ſunt hęc? Et dixi:
14 Non, domine mi.* Et dixit: Iſti ſunt duo filij
olei, ꝗ aſſiſtūt Dominatori vniuerſæ terræ.

CAP.

CAP. V.

ET cōuerſus ſum,& leuaui oculos meos: 1
& vidi, & ecce volumen volans. * Et A
dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi: Ego 2
video volumen volans: lōgitudo eius vigin
ti cubitorum,& latitudo eius decem cubito- B
rum. * Et dixit ad me: Hæc eſt maledictio, 3
quæ egreditur ſuper faciē omnis terræ:quia
omnis fur, ſicut ibi ſcriptum eſt, iudicabi-
tur:& omnis iurans, ex hoc ſimiliter iudica
bitur. * Educam illud, dicit Dominus exer- 4
cituum:& veniet ad domum furis, & ad do-
mum iurantis in nomine meo mendaciter: C
& commorabitur in medio domus eius, &
conſumet eam,& ligna eius,& lapides eius.
* Et egreſſus eſt angelus, qui loquebatur in 5
me:& dixit ad me:Leua oculos tuos,& vide
quid eſt hoc,quod egreditur.*Et dixi:Quid- 6
nam eſt?Et ait:Hæc eſt amphora egrediens.
Et dixit: Hæc eſt oculus eorum in vniuerſa
terra. *Et ecce talentum plumbi portaba- 7
tur,& ecce mulier vna ſedens in medio am-
phoræ.* Et dixit: Hæc eſt impietas.Et proie 8
cit eam in medio amphoræ,& miſit maſſam
plumbeā in os eius.*Et leuaui oculos meos, 9
& vidi:& ecce duæ mulieres egredientes,& D
ſpiritus in alis earum,& habebant alas quaſi
alas milui: & leuauerunt amphoram inter
terram,& cælum. * Et dixi ad angelum, qui 10
loquebatur in me: Quo iſtæ deferunt am-
phoram? * Et dixit ad me: Vt ædificetur ei 11
domus in terra Sennaar,& ſtabiliatur,& po
natur ibi ſuper baſem ſuam.

CAP. VI.

ET cōuerſus ſum,& leuaui oculos meos, 1
& vidi:& ecce quattuor quadrigæ egre- A
dientes de medio duorum mōtium:& mon-
tes,mōtes ærei.* In quadriga prima equi ru 2
fi,& in quadriga ſecunda equi nigri, * & in 3
quadriga tertia equi albi,& ī quadriga quar
ta equi varij,& fortes.* Et reſpondi, & dixi 4
ad angelū,qui loquebatur in me: Quid ſunt
hæc, domine mi? * Et reſpondit angelus,& 5
ait ad me: Iſti ſunt quattuor venti cæli,qui B
egrediuntur vt ſtēt coram Dominatore om
nis terrę.*In qua erāt equi nigri,egrediebā 6
tur in terram Aquilonis: & albi egreſſi ſunt
poſt eos:& varij egreſſi ſunt ad terram Au-
ſtri. * Qui autem erant robuſtiſſimi, exie- 7
runt,& quærebant ire,& diſcurrere per om
nem terram.Et dixit: Ite, perambulate ter-
ram:& perambulauerunt terram.*Et voca- 8
uit me,& locutus eſt ad me,dicens:Ecce qui
egrediuntur in terrā Aquilonis,requieſcere
fecerunt ſpiritum meum in terra Aquilonis.
* Et factum eſt verbum Domini ad me di- 9
cēs.* Sume a tranſmigratione ab Holdai,& 10
a Tobia,& ab Idaia; & venies tu in die illa, C
& intrabis domum Ioſiæ, filij Sophoniæ,
11 qui venerunt de Babylone. *Et ſumes au-
rum,& argētum:& facies coronas,& pones
in capite Ieſu filij Ioſedec ſacerdotis magni,
12 * & loqueris ad eum,dicens: Hæc ait Domi-
nus exercituum,dicens:" ECCE VIR O- • Luc.
RIENS NOMEN EIVS: & ſubter eum orie-
13 tur,& ædificabit tēplū Domino.*Et ipſe ex-
D truet templum Domino: & ipſe portabit
gloriam,& ſedebit,& dominabitur ſuper ſo
lio ſuo:& erit ſacerdos ſuper ſolio ſuo, &
14 conſilium pacis erit inter illos duos.* Et co-
ronæ erunt Helem, & Tobiæ, & Idaiæ, &
Hem,filio Sophoniæ,memoriale in templo
15 Domini.* Et qui procul ſunt,venient, & æ-
dificabunt in templo Domini:& ſcietis quia
Dominus exercituum miſit me ad vos. Erit
autem hoc,ſi auditu audieritis vocem Do-
mini Dei veſtri.

CAP. VII.

1 ET factum eſt in anno quarto Darij re-
A gis, factum eſt verbum Domini ad Za-
chariam, in quarta menſis noni,qui eſt Ca-
2 ſleu.* Et miſerūt ad domum Dei Saraſar, &
Rogommelech,& viri,qui erāt cū eo ad de-
3 precandam faciem Domini:* vt dicerent ſa-
cerdotibus domus Domini exercituū:& ꝓ-
phetis loquentes:numquid flendum eſt mihi
in quinto menſe, vel ſanctificare me debeo,
4 ſicut iam feci multis annis? * Et factum eſt
B verbum Domini exercituum ad me dicens:
5 * Loquere ad omnem populum terræ, & ad
ſacerdotes,dicens:" Cum ieiunaretis,& plā- • Iſa.
geretis in quinto & ſeptimo per hos ſeptua
ginta annos: numquid ieiunium ieiunaſtis
6 mihi?*& cum comediſtis,& bibiſtis,nūquid
non vobis comediſtis, & vobiſmetipſis bibi
7 ſtis?* Numquid nō ſunt verba, quæ locutus
eſt Dominus in manu prophetarum priorū,
C cum adhuc Ieruſalem habitaretur, & eſſet
opulenta,ipſa & vrbes in circuitu eius,& ad
8 Auſtrum,& in cāpeſtribus habitaretur?* Et
factum eſt verbum Domini ad Zachariam,
9 dicens: * Hæc ait Dominus exercituum, di-
cens:Iudicium verum iudicate,& miſericor
diam,& miſerationes facite, vnuſquiſque
10 cum fratre ſuo.* " Et viduam, & pupillum, • Ex
& aduenam, & pauperem nolite calūniari: [illegible]
& malum vir fratri ſuo nō cogitet in corde Ie.5.
11 ſuo.* Et noluerunt attendere,& auerterunt
ſcapulam recedentem, & aures ſuas aggra-
12 uauerunt ne audirent. * Et cor ſuum poſue-
runt vt adamantem ne audirent legem, &
verba quæ miſit Dominus exercituum in
ſpiritu ſuo per manum prophetarum prio-
rum, & facta eſt indignatio magna a Domi-
13 no exercituum. * Et factū eſt ſicut locutus
D eſt,& non audierunt: ſic clamabunt, & non
14 exaudiam,dicit Dominus exercituum. * Et
diſperſi eos per omnia regna,quæ neſciunt:
& terra deſolata eſt ab eis, eo quod non

eſſet

eſſet tranſiens & reuertẽs:& poſuerunt ter
ram deſiderabilem in deſertum.

CAP. VIII.

ET factum eſt verbum Domini exerci- 1
tuum, dicens: * Hæc dicit Dominus e- 2
xercituum: Zelatus ſum Sion zelo magno,& A
indignatione magna zelat⁹ ſum eam.* Hæc 3
dicit Dominus exercituũ: Reuerſus ſum ad
Sion,& habitabo in medio Ieruſalem:& vo
cabitur Ieruſalem Ciuitas veritatis, & Mõs
Domini exercituum mons ſanctificatus.
* Hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc 4
habitabunt ſenes,& anus in plateis Ieruſa-
lem:& viri baculis in manu eius præ multi-
tudine dierum.*Et plateæ ciuitatis comple 5
buntur infantibus, & puellis ludentibus in
plateis eius. * Hæc dicit Dominus exerci- 6
tuum: Si videbitur difficile in oculis reli-
quiarum populi huius in diebus illis, num-
quid in oculis meis difficile erit,dicit Domi
nus exercituum? * Hæc dicit Dominus exer 7
cituum: Ecce ego ſaluabo populum meum
de terra Orientis,& de terra Occaſus ſolis.
* Et adducam eos, & habitabunt in medio 8
Ieruſalem:& erũt mihi in populum, & ego B
ero eis in Deum in veritate, & in iuſtitia.
*Hæc dicit Dominus exercituum:Confor- 9
tentur manus veſtræ, qui auditis in his die
bus ſermones iſtos per os prophetarum in
die,qua fundata eſt domus Domini exerci-
tuum,vt templum ædificaretur.* Siquidem 10
ante dies illos merces hominũ non erat,nec
merces iumentorũ erat,neque introeunti,
neque exeũti erat pax præ tribulatione: &
dimiſi oẽs homines,vnũquemque contra ꝓ
ximũ ſuum. * Nũc autẽ non iuxta dies prio 11
res ego faciã reliquijs populi hui⁹,dicit Do
minus exercituũ, * ſed ſemen pacis erit:vi- 12
nea dabit fructũ ſuũ,& terra dabit germen
ſuũ,& cæli dabunt rorẽ ſuũ:& poſſidere fa-
ciã reliquias populi huius vniuerſa hæc.*Et 13
erit:ſicut eratis maledictio in Gentibus,do-
mus Iuda,& domus Iſrael:ſic ſaluabo vos,& C
eritis benedictio:nolite timere,cõfortẽtur
manus veſtræ.* Quia hæc dicit Dominus e- 14
xercituum:Sicut cogitaui vt affligerem vos
cum ad iracundiam prouocaſſent patres ve
ſtri me,dicit Dominus,*& non ſũ miſertus: 15
ſic cõuerſus cogitaui in diebus iſtis vt bene
faciã domui Iuda, & Ieruſalẽ: nolite time-
re.* Hæc ſunt ergo verba,quæ facietis:" Lo 16
quimini veritatem, vnuſquiſque cum proxi
mo ſuo:veritatem, & iudicium pacis iudica
te in portis veſtris.*Et vnuſquiſque malum 17
contra amicũ ſuum ne cogitetis in cordibus
veſtris:& iuramentum mendax ne diligatis:
omnia enim hæc ſũt,quę odi,dicit Domin⁹.
* Et factum eſt verbum Domini exercituũ 18
ad me,dicens:* Hæc dicit Dominus exerci- 19
tuum:Ieiunium quarti, & ieiuniũ quinti, &
ieiunium ſeptimi,& ieiuniũ decimi erit do-
D mui Iuda in gaudium,& lætitiam, & in ſo-
lemnitates præclaras:veritatem tantum, &
20 pacẽ diligite.*Hęc dicit Domin⁹ exercituũ;
Vſquequo veniant populi,& habitent in ci
21 uitatibus multis,& vadant habitatores, v-
nus ad alterum,dicentes:Eamus,& deprece
mur faciem Domini, & quæramus Domi-
22 num exercituum;vadam etiam ego.* Et ve
nient populi multi,& gẽtes robuſtæ ad quæ
rendum Dominum exercituum in Ieruſalẽ,
23 & deprecandam faciem Domini. * Hæc di-
cit Dominus exercituum: In diebus illis, in
quibus apprehẽdent decem homines ex om
nibus linguis Gentium, & apprehendẽt fim
briam viri Iudæi,dicentes:Ibimus vobiſcũ:
audiuimus enim quoniã Deus vobiſcũ eſt.

CAP. IX.

1 ONus verbi Domini in terra Hadrach,
A & Damaſci requiei eius: quia Domini
eſt oculus hominis,& omnium tribuum Iſ-
2 rael. * Emath quoq; in terminis eius,& Ty
rus,& Sidon;aſſumpſerũt quippe ſibi ſapiẽ
3 tiam valde. * Et ædificauit Tyrus munitio-
nem ſuam, & coaceruauit argentũ quaſi hu
4 mum,& aurum vt lutum platearum.* Ecce
Dominus poſſidebit eã,& percutiet in ma-
ri fortitudinem eius,& hęc igni deuorabitur.
5 *Videbit Aſcalon,& timebit;& Gaza,& do
lebit nimis; & Accaron, quoniam confuſa
eſt ſpes eius:& peribit rex de Gaza,& Aſca
6 lon non habitabitur. * Et ſedebit ſeparator
B in Azoto,& diſperdam ſuperbiam Philiſthi
7 norum.* Et auferam ſanguinem eius de ore
eius,& abominationes eius de medio den-
tium eius,& relinquetur etiam ipſe Deo no
ſtro,& erit quaſi dux in Iuda, & Accaron
8 quaſi Iebuſæus. * Et circumdabo domum
meam ex his, qui militant mihi euntes & re
uertentes,& non tranſibit ſuper eos vltra
9 exactor:quia nũc vidi in oculis meis.*"Exul Iſa.62.d.11 Matt.21.a.5
ta ſatis filia Sion, iubila filia Ieruſalem:
ECCE REX TVVS veniet tibi iuſtus,
& ſaluator; ipſe pauper, & aſcendens ſu-
per aſinam, & ſuper pullum filium aſinæ,
10 * Et diſperdam quadrigam ex Ephraim, &
C equum de Ieruſalem, & diſſipabitur arcus
belli;& loquetur pacem Gentibus,& pote-
ſtas eius a mari vſque ad mare,& a flumini-
11 bus vſque ad fines terræ.*Tu quoque in ſan
guine teſtamẽti tui emiſiſti vinctos tuos de
12 lacu,in quo nõ eſt aqua. * Cõuertimini ad
munitionẽ vincti ſpei, hodie quoq. annun-
13 cians duplicia reddam tibi. * Quoniam ex-
tendi mihi Iudam quaſi arcum, impleui E-
phraim:& ſuſcitabo filios tuos Siõ ſuper fi-
lios tuos Gręcia:& ponã te quaſi gladiũ for
14 tiũ.*Et Dominus Deus ſuper eos videbitur;

& exibit vt fulgur, iaculum eius: & Domin* D
Deus in tuba canet, & vadet in turbine Au-
ſtri.* Dominus exercituum proteget eos: 15
& deuorabunt, & ſubijcient lapidibus fun-
dæ: & bibentes inebriabuntur quaſi a vino,
& replebuntur vt phialæ, & quaſi cornua al
taris. * Et ſaluabit eos Dominus Deus eo- 16
rum in die illa, vt gregem populi ſui: quia la
pides ſancti eleuabuntur ſuper terram eius.
* Quid enim bonum eius eſt, & quid pul- 17
chrum eius, niſi frumētum electorum, & vi
num germinans virgines?

CAP. X.

PEtite à Domino pluuiam in tempore ſe 1
rotino, & Dominus faciet niues, & plu- A
uiam imbris dabit eis, ſingulis herbam in a-
gro.* Quia ſimulachra locuta ſunt inutile, 2
& diuini viderunt mendacium, & ſomniato
res locuti ſunt fruſtra: vane conſolaba[illegible]:
idcirco abducti ſunt quaſi grex: affligetur,
quia non eſt eis paſtor. * Super paſtores ira 3
tus eſt furor meus, & ſuper hircos viſitabo:
quia viſitauit Dominus exercituū gregem
ſuum, domum Iuda, & poſuit eos quaſi e- B
quum gloriæ ſuæ in bello. * Ex ipſo angu- 4
lus, ex ipſo paxillus, ex ipſo arcus prælij, ex
ipſo egredietur omnis exactor ſimul.* Et e- 5
runt quaſi fortes conculcantes lutum viarū
in prælio: & bellabunt, quia Dominus cum
eis: & confundentur aſcenſores equorum.
* Et confortabo domū Iuda, & domum Io- 6
ſeph ſaluabo: & cōuertam eos, quia miſere
bor eorum: & erunt ſicut fuerūt quando nō
proiecerā eos: ego enim Dominus Deus eo-
rum, & exaudiam eos. * Et erunt quaſi for 7
tes Ephraim, & lætabitur cor eorū quaſi à C
vino: & filij eorum videbunt, & lętabuntur,
& exultabit cor eorum in Dño. * Sibilabo 8
eis, & congregabo illos, quia redemi eos:
& multiplicabo eos ſicut ante fuerant mul
tiplicati. * Et ſeminabo eos in populis, & 9
de longe recordabuntur mei: & viuent cum
filijs ſuis, & reuertentur. * Et reducam eos 10
de Terra Aegypti, & de Aſſyrijs congrega- D
bo eos, & ad Terram Galaad & Libani addu
cam eos, & non inuenietur eis locus: * & trā 11
ſibit in maris freto, & percutiet in mari flu
ctus, & confundent omnia profunda flumi-
nis, & humiliabitur ſuperbia Aſſur, & ſce-
ptrum Aegypti recedet. * Confortabo eos 12
in Domino, & in nomine eius ambulabunt,
dicit Dominus.

CAP. XI.

APeri Libane portas tuas, & comedat, 1
ignis cedros tuas. * Vlula abies, quia 2
cecidit cedrus, quoniam magnifici vaſtati A
ſunt: vlulate quercus Baſan, quoniam ſucci
3 ſus eſt ſaltus munitus. * Vox vlulatus pa-
ſtorum, quia vaſtata eſt magnificentia eorū:
vox rugitus leonum, quoniam vaſtata eſt ſu
4 perbia Iordanis.* Hæc dicit Dominus Deus
5 meus: Paſce pecora occiſionis, * q̃ qui poſſe
derant, occidebant, & non dolebāt, & vēde
bant ea, dicētes: Benedictus Dominus, diui-
tes facti ſumus: & paſtores eorū non parce-
6 bant eis.* Et ego nō parcam vltra ſuper ha-
bitantes terrā, dicit Dominus: ecce ego tra-
B dam homines, vnūquemque in manu proxi
mi ſui, & in manu regis ſui: & cōcident ter-
7 ram, & non eruam de manu eorum.* Et pa-
ſcam pecus occiſionis propter hoc, o paupe
res gregis: & aſſumpſi mihi duas virgas, vnā
vocaui Decorem, & alteram vocaui Funicu
8 lum: & paui gregem.* Et ſuccidi tres paſto-
res in menſe vno, & cōtracta eſt anima mea
in eis: ſiquidem & anima eorum variauit in
9 me. * Et dixi: Non paſcam vos: quod mo-
ritur, moriatur: & quod ſucciditur, ſuccida-
tur: & reliqui deuorent vnuſquiſque car-
10 nem proximi ſui. * Et tuli virgam meam,
C quæ vocabatur Decus; & abſcidi eā vt irri-
tum facerem fœdus meū, quod percuſſi cū
11 omnibus populis.* Et in irritum deductum
eſt in die illa; & cognouerunt ſic pauperes
gregis, qui cuſtodiunt mihi, quia verbum
12 Domini eſt. * Et dixi ad eos; Si bonum eſt
in oculis veſtris, afferte mercedem meam;
& ſi non, quieſcite. * Et appenderunt mer
13 cedem meam triginta argenteos.* Et dixit
Dominus ad me; Proijce illud ad ſtatua-
rium, decorum pretium, quo appretiatus
ſum ab eis. Et tuli triginta argenteos, & pro
ieci illos in domum Domini ad ſtatuarium.
14 * Et præcidi virgam meā ſecundam, quę ap
pellabatur Funiculus, vt diſſoluerē germa-
15 nitatem inter Iudam, & Iſrael.* Et dixit Do
D minus ad me; Adhuc ſume tibi vaſa paſtoris
16 ſtulti. * Quia ecce ego ſuſcitabo paſtorē in
terra, qui derelicta non viſitabit, diſperſum
non quæret, & contritum non ſanabit, & id
quod ſtat non enutriet, & carnes pinguium
17 comedet, & vngulas eorum diſſoluet. O pa
ſtor, & idolum, derelinquens gregem; gla-
dius ſuper brachium eius, & ſuper oculum
dextrum eius; brachium eius ariditate ſicca
bitur, & oculus dexter eius tenebreſcens
obſcurabitur.

CAP. XII.

1 ONus verbi Domini ſuper Iſrael. Dicit
A Dominus extendens cælum, & fun-
dans terram, & fingens ſpiritum hominis in
2 eo; * Ecce ego ponam Ieruſalem ſuper limi
nare crapulæ omnibus populis in circuitu;
ſed & Iuda erit in obſidione contra Ieruſa-
3 lē. * Et erit; In die illa ponā Ieruſalē lapidē
oneris cunctis populis: omnes, qui leuabunt
eam,

eam, cõciſione lacerabuntur: & colligentur
aduerſus eam omnia regna terræ. * In die 4
illa, dicit Dominus, percutiam omnẽ equũ
in ſtuporem, & aſcenſorem eius in amentiã:
& ſuper domum Iuda aperiã oculos meos, B
& omnem equum populorũ percutiam cæ-
citate. * Et dicent duces Iuda in corde ſuo: 5
Cõfortentur mihi habitatores Ieruſalem in
Domino exercituum Deo eorum. * In die il 6
la ponam duces Iuda ſicut caminum ignis
in lignis, & ſicut faciem ignis in fœno: & de
uorabunt ad dexteram, & ad ſiniſtram om-
nes populos in circuitu: & habitabitur Ieru
ſalem rurſus in loco ſuo in Ieruſalem. * Et 7
ſaluabit Domin⁹ tabernacula Iuda, ſicut in
principio: vt non magnifice glorieẽ domus
Dauid, & gloria habitantium Ieruſalem cõ C
tra Iudam. * In die illa proteget Dominus 8
habitatores Ieruſalẽ, & erit qui offenderit
ex eis in die illa, quaſi Dauid; & domus Da-
uid quaſi Dei, ſicut angelus Domini in con-
ſpectu eorum. * Et erit in die illa: quæram 9
conterere oẽs Gentes, q̃ veniunt contra Ie-
ruſalem. * Et effundam ſuper domum Da- 10
uid, & ſuper habitatores Ieruſalem ſpiritũ
gratiæ, & precum: " & aſpicient ad me, quẽ
confixerunt; & plangent eum planctu quaſi
ſuper vnigenitum, & dolebunt ſuper eum,
vt doleri ſolet in morte primogeniti. * In 11
die illa magnus erit plãctus in Ieruſalem, "ſi D
cut planctus Adadremmon in campo Ma-
geddon. * Et planget terra; familiæ & fa- 12
miliæ ſeorſum; familiæ domus Dauid ſeor-
ſum, & mulieres eorum ſeorſum; * familiæ 13
domus Nathan ſeorſum, & mulieres eorum
ſeorſum; familiæ domus Leui ſeorſum, &
mulieres eorũ ſeorſum; familiæ Semei ſeor
ſum, & mulieres eorum ſeorſum. * Omnes 14
familiæ reliquę, familię & familiæ ſeorſum,
& mulieres eorum ſeorſum.

CAP. XIII.

IN die illa erit fons patẽs domui Dauid, & 1
habitantib. Ieruſalem in ablutionem pec- A
catoris, & menſtruatæ. * " Et erit in die illa, 2
dicit Dominus exercituum; Diſperdam no-
mina idolorũ de terra, & non memorabun-
tur vltra: & pſeudoprophetas, & ſpiritũ im-
mundum auferam de terra. * Et erit, cũ pro- 3
phetauerit quiſpiã vltra, dicẽt ei pater ei⁹,
& mater eius, qui genuerunt eũ: Non viues: B
quia mendacium locutus es in nomine Do-
mini. & configent eum pater eius, & mater
eius, genitores eius, cum prophetauerit. * Et 4
erit: In die illa cõfundentur prophetę, vnuſ
quiſque ex viſione ſua cum prophetauerit:
nec operientur pallio ſaccino, vt mentian-
tur: * ſed dicet: Non ſum propheta, homo 5
agricola ego ſum: quoniam Adam exemplũ C
meum ab adoleſcentia mea. * Et dicetur ei: 6

Quid ſunt plagæ iſtæ in medio manuũ tua-
rum? Et dicet: His plagatus ſum in domo
7 eorum, qui diligebant me. * Framea ſuſcita-
re ſuper paſtorem meum, & ſuper virum
cohærentem mihi, dicit Dominus exerci-
tuum: " percute paſtorem, & diſpergentur * Mat.26.c.31 Mar.14.c.36
oues: & cõuertam manum meam ad paruu-
8 los. * Et erunt in omni terra, dicit Dominus:
D partes duæ in ea diſpergentur, & deficient;
9 & tertia pars relinquẽt in ea. * Et ducam ter
tiam partem per ignem, & vram eos ſicut
vritur argentum: & probabo eos ſicut pro-
batur aurum. Ipſe vocabit nomen meum, et
ego exaudiam eum. Dicam: Populus meus
es; & ipſe dicet: Dominus Deus meus.

CAP. XIIII.

1 ECce venient dies Domini, & diuidentur
2 ſpolia tua in medio tui. * Et cõgregabo
A omnes Gentes ad Ieruſalem in prælium, &
capietur ciuitas, & vaſtabuntur domus, &
mulieres violabuntur: & egredietur media
pars ciuitatis in captiuitatem, & reliquũ po
3 puli non auferetur ex vrbe. * Et egredietur
Dñs, & præliabitur contra Gẽtes illas, ſicut
4 præliatus eſt in die certaminis. * Et ſtabunt
pedes eius in die illa ſuper Mõtem Oliuarũ,
qui eſt contra Ieruſalem ad Orientẽ: & ſcin
detur Mons oliuarum ex media parte ſui ad
Orientem, & ad Occidentem prærupto grã
di valde; & ſeparabitur medium montis ad
Aquilonem, & medium eius ad Meridiem.
5 * Et fugietis ad vallem montiũ eorum, quo
niam coniungetur vallis montium vſque ad
B proximam: & fugietis " ſicut fugiſtis a facie * Amos 1.a.1
terræmotus in dieb. Oziæ regis Iuda: & ve-
niet Dominus Deus meus, omnesque ſancti
6 cum eo. * Et erit in die illa: Non erit lux, ſed
7 frig⁹ & gelu. * Et erit dies vna, quæ nota eſt
Domino, non dies neq. nox: & in tempore
8 veſperi erit lux. * Et erit in die illa: Exibũt
aquæ viuæ de Ieruſalem: mediũ earũ ad ma
re Orientale, & medium earũ ad mare no-
9 uiſſimũ: in æſtate & in hieme erunt. * Et e-
rit Dominus Rex ſuper oẽm terram: in die
illa erit Dominus vnus, & erit nomen eius
10 vnũ. * Et reuertetur omnis terra vſque ad
deſertũ, de colle Remmon ad Auſtrum Ieru
ſalem: & exaltabitur, & habitabit in loco
ſuo a porta Beniamin vſque ad locum por-
tæ prioris, & vſq. ad portam angulorum: et
a turre Hananeel vſq. ad torcularia regis.
11 * Et habitabunt in ea, et anathema non erit
C amplius: ſed ſedebit Ieruſalem ſecura. * Et
12 hæc erit plaga, qua percutiet Dominus om-
nes Gentes, quæ pugnauerũt aduerſus Ieru-
ſalẽ: Tabeſcet caro vniuſcuiuſq; ſtantis ſu-
per pedes ſuos, et oculi eius cõtabeſcent in
foraminib. ſuis, et lingua eorum cõtabeſcet
13 in ore ſuo. * In die illa erit tumultus Domini

magnus in eis: & apprehendet vir manũ pro
ximi ſui, & cõſeretur manus eius ſuper ma-
num proximi ſui. * Sed & Iudas pugnabit 14
aduerſus Ieruſalem: & congregabuntur di-
uitiæ omnium Gentium in circuitu, aurũ,
& argentum, & veſtes multæ ſatis. * Et ſic 15
erit ruina equi, & muli, & cameli, & aſini,
& omnium iumentorum, quæ fuerint in ca
ſtris illis, ſicut ruina hæc * Et omnes, qui re- 16
liqui fuerint de vniuerſis Gentibus, quæ ve-
nerunt contra Ieruſalé, aſcendent ab anno
in annum, vt adorent Regem, Dominum D
exercituum, & celebrent feſtiuitatem taber
naculorum. * Et erit: Qui non aſcenderit 17
de familijs terræ ad Ieruſalem, vt adoret
Regem, Dominum exercituum, non erit ſu
18 per eos imber. * Quòd & ſi familia Ægy-
pti non aſcenderit, & non venerit: nec ſuper
eos erit, ſed erit ruina, qua percutiet Domi-
nus omnes Gentes, quæ non aſcenderint ad
celebrandam feſtiuitatem tabernaculorum.
19 * Hoc erit peccatum Ægypti, & hoc pec-
catum omnium Gentium, quæ non aſcen-
derint ad celebrãdam feſtiuitatem taberna
20 culorum. * In die illa erit quod ſuper frenũ
equi eſt, ſanctum Domino: & erunt lebetes
in domo Domini quaſi phialæ coram altari.
21 * Et erit omnis lebes in Ieruſalem, & in Iu-
da ſanctificatus Domino exercituum: & ve-
nient omnes immolantes, & ſument ex eis,
& coquent in eis: & non erit mercator vltra
in domo Domini exercituum in die illo.

PROPHETIA MALACHIAE.



CAPVT PRIMVM.

ONVS verbi Domini ad 1
Iſrael in manu Mala- A
chiæ. * Dilexi vos, dicit 2
Dñs, & dixiſtis: In quo
dilexiſti nos? Nonne fra
ter Erat Eſau Iacob, di-
Rom.9.c.13. cit Dñs, & " dilexi Ia-
cob, * Eſau autem odio 3
habui? & poſui montes eius in ſolitudinem,
& hereditatem eius in dracones deſerti.
* Quòd ſi dixerit Idumæa: Deſtructi ſu- 4
mus ſed reuertentes ædificabimus quæ de-
ſt[illegible]ucta ſunt: Hæc dicit Dominus exercituũ:
Illi æ[illegible]ificabunt, & ego deſtruam: & vocabũ
tur termini impietatis, & populus cui iratus
5 eſt Dominus vſq. in æternũ. * Et oculi veſtri
B videbunt: & vos dicetis: Magnificetur Dñs
6 ſuper terminũ Iſrael. * Filius honorat patrẽ,
& ſeruus dominum ſuum: ſi ergo Pater ego
ſum, vbi eſt honor meus? & ſi Dominus ego
ſum, vbi eſt timor meus? dicit Dominus exer
cituum. ad vos, o ſacerdotes, [qui deſpicitis
nomen meum, & dixiſtis: In quo deſpe-
7 ximus nomen tuum? * Offertis ſuper alta-
re meum] panem pollutum, & dicitis: In
quo polluimus te? In eo quod dicitis: Men-
8 ſa Domini deſpecta eſt. * Si offeratis cæcum
ad immolandum, nonne malum eſt? & ſi
offera-

offeratis claudum,& languidum,nonne ma
lum eſt? offer illud duci tuo,ſi placuerit ei, C
aut ſi ſuſceperit faciem tuam, dicit Domi-
nus exercituum.* Et nunc deprecamini vul 9
tũ Dei vt miſereatur veſtri (de manu enim
veſtra factum eſt hoc) ſi quomodo ſuſcipiat
facies veſtras, dicit Dominus exercituum.
*Quis eſt in vobis,qui claudat oſtia,& incẽ 10
dat altare meũ gratuito?non eſt mihi volun
tas in vobis,dicit Dominus exercituum:&
munus non ſuſcipiam de manu veſtra.*ᵃAb 11
12 2.3. ortu enim ſolis vſque ad occaſum,magnum
eſt nomen meum in Gentibus,& in omni lo
co ſacrificat,& offertur nomini meo obla-
tio munda:quia magnum eſt nomen meum
in Gentibus, dicit Dominus exercituum.
* Et vos polluiſtis illud in eo, quod dicitis: 12
Menſa Domini contaminata eſt:& quod ſu- D
perponitur, contemptibile eſt cum igne,
qui illud deuorat.*Et dixiſtis: Ecce de labo 13
re,& exufflaſtis illud,dicit Dominus exerci
tuum,& intuliſtis de rapinis claudũ,& lan-
guidum,& intuliſtis munus:numquid ſuſci-
piam illud de manu veſtra,dicit Dominus?
* Maledictᵘ doloſus,qui habet in grege ſuo 14
maſculum,& votum faciens, immolat debi
le Domino:quia Rex magnus ego dicit Do
minus exercituum,& nomen meum horri-
bile in Gentibus.

CAP. II.

ET nunc ad vos mandatum hoc, ò ſacer 1
...b.14 dotes.*ᵃSi nolueritis audire,& ſi nolue 2
...b.15. ritis ponere ſuper cor vt detis gloriã nomi A
ni meo,ait Dominus exercituum:mittam in
vos egeſtatem,& maledicã benedictionibus
veſtris,& maledicam illis:quoniam non po-
ſuiſtis ſuper cor.* Ecce ego proijciam vo- 3
bis brachium,& diſpergam ſuper vultũ ve-
ſtrum ſtercus ſolemnitatum veſtrarum, &
aſſumet vos ſecum.* Et ſcietis quia miſi ad 4
vos mandatum iſtud,vt eſſet pactum meum
cum Leui,dicit Dominus exercituum.* Pa- 5
ctum meum fuit cum eo vitæ & pacis:& de
di ei timorem,& timuit me & à facie nomi
nis mei pauebat.*Lex veritatis fuit in ore e- 6
ius,& iniquitas nõ eſt inuẽta in labijs eius:
in pace, & in æquitate ambulabit mecum, B
& multos auertit ab iniquitate.* Labia enĩ 7
ſacerdotis cuſtodient ſciẽtiam, & legem re
quirent ex ore eius:quia angelus Dñi exer-
cituum eſt.* Vos autem receſſiſtis de via,& 8
ſcãdalizaſtis plurimos in lege:irritũ feciſtis
pactum Leui, dicit Dominus exercituum.
* Propter quod & ego dedi vos cõtemptibi 9
les,& humiles omnibus populis, ſicut non
ſeruaſtis vias meas,& accepiſtis faciem in le
ge.* ᵃ Numquid non pater vnus omniũ no- 10
23.2.9. ſtrum?numquid nõ Deus vnus creauit nos?
4.a.5. quare ergo deſpicit vnuſquiſque noſtrũ fra
trem ſuum,violans pactum patrum noſtro-
11 rum?* Tranſgreſſus eſt Iuda,& abominatio
C facta eſt in Iſrael,& in Ieruſalẽ:quia conta-
minauit Iudas ſanctificationem Domini,
12 quam dilexit,& habuit filiã dei alieni.* Di-
ſperdet Dominus virũ,qui fecerit hoc,ma-
giſtrum,& diſcipulũ de tabernaculis Iacob,
& offerentem munus Domino exercituũ.
13 * Et hoc rurſum feciſtis, operiebatis lacry-
mis altare Dñi,fletu, & mugitu, ita vt non
reſpiciam vltra ad ſacrificium,nec accipiam
14 placabile quid de manu veſtra. *Et dixiſtis:
Quam ob cauſam? quia Dominus teſtifica-
tus eſt inter te,& vxorem pubertatis tuę,q̃
tu deſpexiſti:& hæc particeps tua, & vxor
15 fœderis tui. * Nonne vnus fecit, & reſi-
D duum ſpiritus eius eſt? Et quid vnus quæ-
rit,niſi ſemen Dei?Cuſtodite ergo ſpiritum
veſtrum,& vxorẽ adoleſcentiæ tuæ noli de
16 ſpicere.* Cum odio habueris,dimitte,dicit
Dominus Deus Iſrael:operiet autem iniqui
tas veſtimẽtum eius, dicit Dominus exerci
tuum:cuſtodite ſpiritum veſtrum,& nolite
17 deſpicere. * Laborare feciſtis Dominum in
ſermonibus veſtris,& dixiſtis: In quo eum
fecimus laborare?In eo quod dicitis:Omnis
qui facit malum,bonus eſt in conſpectu Do
mini, & tales ei placent: aut certe vbi eſt
Deus iudicij?

CAP. III.

1 ECce ego mitto angelum meum,& præ- Matt.11.b.10.
A parabit viam ante faciem meam. Et ſta Mar.1.a.2.
tim veniet ad templum ſuum Dominator, Luc.1.b.17.&
quem vos quæritis, & angelus teſtamenti, 7.d.27.
quem vos vultis.Ecce venit,dicit Dominus
2 exercituum:* & quis poterit cogitare diem
aduentus eius, & quis ſtabit ad videndum
eum?Ipſe enim quaſi ignis conflans,& quaſi
3 herba fullonum:* & ſedebit conflans,& e-
mundans argẽtum,& purgabit filios Leui,
& colabit eos quaſi aurũ,& quaſi argentũ,
& erunt Domino offerentes ſacrificia in iu
4 ſtitia.*Et placebit Domino ſacrificiũ Iudæ,
& Ieruſalem ſicut dies ſæculi, & ſicut anni
5 antiqui.*Et accedã ad vos in iudicio, & ero
B teſtis velox maleficis,& adulteris,& periu-
ris & qui calũniantur mercedẽ mercenarij,
viduas,& pupillos, & opprimunt peregri-
num,nec timuerũt me, dicit Dominus exer
6 cituum.* Ego enim Dominus,& nõ mutor:
7 & vos filij Iacob nõ eſtis cõſumpti. * A die-
bus enim patrum veſtrorũ receſſiſtis a legi-
timis meis, & non cuſtodiſtis.ᵃ Reuertimi-
ni ad me, & non reuertar ad vos, dicit Dñs ᵃ Zac.1.a.3.
exercituũ. Et dixiſtis: In quo reuertemur?
8 Si affiget homo Deũ,quia vos cõfigitis me?
Et dixiſtis: In quo configimus te? In deci-
9 mis,& in primitijs.* Et in penuria vos ma-
ledicti eſtis; & me vos configitis gens tota.

* Inferte omnem decimam in horreum, & 10
ſit cibus in domo mea, & probate me ſuper C
hoc, dicit Dominus: ſi non aperuero vobis
cataractas cæli, & effudero vobis benedi-
ctionem vſque ad abundantiam, * & incre- 11
pabo pro vobis deuorantem, & nõ corrum
pet fructum terræ veſtræ: nec erit ſterilis vi
nea in agro, dicit Dominus exercituũ. * Et 12
beatos vos dicẽt omnes Gentes: eritis enim
vos terra deſiderabilis, dicit Dominus exer
* Io. 21. b. 14 cituum. * " Inualuerunt ſuper me verba ve 13
ſtra, dicit Dominus. * Et dixiſtis: Quid lo- 14
cuti ſumus contra te? Dixiſtis: Vanus eſt, qui
ſeruit Deo: & quod emolumentum, quia cu
ſtodiuimus præcepta eius, & quia ambula-
uimus triſtes coram Domino exercituum? D
* ergo nunc beatos dicimus arrogantes: ſi- 15
quidem ædificati ſunt faciẽtes impietatem;
& tentauerunt Deum, & ſalui facti ſunt.
* Tunc locuti ſunt timentes Dominũ, vnuſ- 16
quiſque cum proximo ſuo: Et attendit Do-
minus, & audiuit: & ſcriptus eſt liber monu
menti coram eo timentibus Dñm, & cogitã
tibus nomen eius. * Et erũt mihi, ait Domi- 17
nus exercituũ, in die, qua ego facio, in pecu
lium: & parcam eis, ſicut parcit vir filio ſuo
18 ſeruienti ſibi. * Et conuertemini, & videbi-
tis quid ſit inter iuſtum, & impium: & inter
ſeruientem Deo, & non ſeruientem ei.

CAP. IIII.

1 ECce enim dies veniet ſuccenſa quaſi ca-
A minus: & erunt omnes ſuperbi, & om-
nes facientes impietatem, ſtipula: & inflam-
mabit eos dies veniens, dicit Dominus exer
cituum, quæ non derelinquet eis radicẽ, &
2 germen. * " Et orietur vobis timentibus no
men meum Sol iuſtitiæ, & ſanitas in pennis * Luc. 1. [illegible]
eius: & egrediemini, & ſalietis ſicut vituli * Exo. 2[illegible]
3 de armento. * Et calcabitis impios cum fue Deut. 4. [illegible] * Mat. 1[illegible]
B rint cinis ſub planta pedum veſtrorũ in die, Mar. 9. [illegible] Luc. 1. [illegible]
qua ego facio, dicit Dominus exercituum.
4 * " Mementote legis Moyſi ſerui mei, quam
mandaui ei in Horeb ad omnem Iſrael præ
5 cepta, & iudicia. * " Ecce ego mittam vobis
Eliam prophetam, antequã veniat dies Do-
6 mini magnꝰ, & horribilis. * Et cõuertet cor
patrum ad filios, & cor filiorum ad patres
eorum: ne forte veniam, & percutiam ter-
ram anathemate.

LIBER PRIMVS
MACHABAEORVM.

CAPVT PRIMVM.

ET factum eſt, poſtquam 1
percuſſit Alexander Phi A
lippi Macedo, qui pri-
mus regnauit in Græcia,
egreſſꝰ de terra Cethim,
Darium regẽ Perſarum,
& Medorum: * conſti- 2
tuit prælia multa, & ob-
tinuit omnium munitiones, & interfecit re-
ges terræ, * & pertranſijt vſque ad fines ter 3
ræ: & accepit ſpolia multitudinis gentiũ: &
ſiluit terra in conſpectu eius. * Et congrega 4
uit virtutẽ, & exercitũ fortẽ nimis: & exal-
tatũ eſt, & eleuatũ cor eius: * & obtinuit re- 5
giones Gentium, & tyrannos: & facti ſunt
illi in tributum. * Et poſt hæc decidit in le- 6
ctum, & cognouit quia moreretur. * Et vo- 7
cauit pueros ſuos nobiles, qui ſecũ erãt nu
triti à iuuentute: & diuiſit illis regnũ ſuum,
8 cũ adhuc viueret. * Et regnauit Alexander
9 annis duodecim, & mortuꝰ eſt. * Et obtinue
rũt pueri eius regnum, vnuſquiſque in loco
10 ſuo: * & impoſuerunt omnes ſibi diadema-
B ta poſt mortem eius, & filij eorum poſt eos
annis multis, & multiplicata ſunt mala in
11 terra. * Et exijt ex eis radix peccatrix, An-
tiochus illuſtris, filius Antiochi regis, qui
fuerat Romæ obſes: & regnauit in anno cẽ
teſimo trigeſimo ſeptimo regni Græcorũ.
12 * In diebus illis exierũt ex Iſrael filij iniqui,
& ſuaſerunt multis, dicẽtes: Eamus, & diſpo
namus teſtamentum cum Gentibus, quæ
circa nos sũt: quia ex quo receſſimus ab eis,
13 inuenerunt nos multa mala. * Et bonus
viſus

viſus eſt ſermo in oculis eorũ. * Et deſtina- 14
uerunt aliqui de populo, & abierunt ad re-
gem:& dedit illis poteſtatẽ vt facerent iuſti
tiam Gentium. * Et ædificauerunt gymna- 15
ſium in Ieroſolymis ſecundum leges Natio-
num: * & fecerunt ſibi præputia, & receſſe 16
runt a teſtamento ſancto, & iuncti ſunt Na-
tionibus, & venundati ſunt vt facerent ma-
lum. * Et paratum eſt regnum in conſpectu 17
Antiochi, & cœpit regnare in terra Ægypti C
vt regnaret ſuper duo regna. * Et intrauit in 18
Ægyptum in multitudine graui, in curri-
bus, & elephantis, & equitibus, & copioſa
nauium multitudine: * & conſtituit bel- 19
lum aduerſus Ptolemæum regem Ægypti,
& veritus eſt Ptolemæus a facie eius, & fu-
git, & ceciderunt vulnerati multi. * Et cõ- 20
prehendit ciuitates munitas in Terra Ægy-
pti:& accepit ſpolia Terræ Ægypti. * Et cõ- 21
uertit Antiochus, poſtquam percuſſit Ægy-
ptum in centeſimo & quadrageſimo tertio
anno:& aſcendit ad Iſrael, * & aſcendit Ie- 22
roſolymam in multitudine graui. * Et intra- 23
uit in ſanctificationem cum ſuperbia, & ac-
cepit altare aureum, & candelabrum lumi-
nis, & vniuerſa vaſa eius, & menſam propo-
ſitionis, & libatoria, & phialas, & mortario-
la aurea, & velum, & coronas, & ornamen-
tum aureum, quod in facie templi erat: &
comminuit omnia. * Et accepit argentum, 24
& aurum, & vaſa concupiſcibilia: & acce- D
pit theſauros occultos, quos inuenit: & ſu-
blatis omnibus abijt in terram ſuam. * Et fe- 25
cit cædem hominum, & locutus eſt in ſuper
bia magna. * Et factus eſt planctus magnus 26
in Iſrael, & in omni loco eorum: * & inge- 27
muerunt principes, & ſeniores: virgines, &
iuuenes infirmati ſunt: & ſpecioſitas mulie-
rum immutata eſt. * Omnis maritus ſum- 28
pſit lamentum: & quę ſedebant in thoro ma
ritali, lugebãt: * & commota eſt terra ſuper 29
habitantes in ea, & vniuerſa domus Iacob
induit confuſionem. * Et poſt duos annos 30
dierum miſit rex principem tributorũ in ci
uitates Iuda, & venit Ieruſalem cum turba
magna. * Et locutus eſt ad eos verba pacifica 31
in dolo: & crediderunt ei. * Et irruit ſuper 32
ciuitatem repẽte, & percuſſit eam plaga ma
gna, & perdidit populum multum ex Iſrael.
* Et accepit ſpolia ciuitatis: & ſuccendit eã 33
igni, & deſtruxit domos eius, & muros eius
in circuitu: * & captiuas duxerunt mulieres: 34
& natos, & pecora poſſederunt. * Et ædifi- 35
cauerunt ciuitatem Dauid muro magno, &
firmo, & turribus firmis, & facta eſt illis in
arcem: * & poſuerunt illic gentem peccatri 36
cem, viros iniquos, & cõualuerunt in ea. & E
poſuerunt arma, & eſcas, & congregauerũt
ſpolia Ieruſalem; * & repoſuerunt illic: 37
& facti ſunt in laqueum magnum. * Et fa- 38
ctum eſt hoc ad inſidias ſanctificationi, &

39 in diabolum malum in Iſrael: * & effude-
runt ſanguinem innocentem per circuitum,
ſanctificationis, & contaminauerũt ſanctifi
40 cationẽ. * Et fugerunt habitatores Ieruſalẽ
propter eos, & facta eſt habitatio extero-
rũ, & facta eſt extera ſemini ſuo, & nati ei
41 reliquerunt eam. * Sanctificatio eius deſo-
lata eſt ſicut ſolitudo, " dies feſti eius con- * Tob 2.a.6 Amos 8.b.10
uerſi ſunt in luctum, ſabbata eius in oppro-
42 brium, honores eius in nihilum. * Secũdum
gloriam eius multiplicata eſt ignominia e-
ius: & ſublimitas eius cõuerſa eſt in luctum.
43 * Et ſcripſit rex Antiochus omni regno ſuo
vt eſſet omnis populus, vnus: & relinque-
44 ret vnuſquiſque legem ſuam. * Et conſenſe
runt omnes Gentes ſecundum verbũ regis
45 Antiochi: * & multi ex Iſrael conſenſerunt
ſeruituti eius, & ſacrificauerũt idolis, & co-
46 inquinauerunt ſabbatũ. * Et miſit rex libros
per manus nũciorum in Ieruſalẽ, & in om-
F nes ciuitates Iuda: vt ſequerentur leges Gẽ
47 tium terræ, * & prohiberent holocauſta, et
ſacrificia, & placationes fieri ĩ templo Dei,
48 * & prohiberẽt celebrari ſabbatum, & dies
49 ſolemnes: * & iuſſit coinquinari ſancta, &
50 ſanctum populum Iſrael. * Et iuſſit ædificari
aras, & templa, & idola, & immolari carnes
51 ſuillas, & pecora communia, * & relinque-
re filios ſuos incircumciſos, & coinquinari
animas eorũ in omnibus immundis, & abo-
minationibus, ita vt obliuiſcerẽtur legem,
& immutarent omnes iuſtificationes Dei.
52 * Et quicunque non feciſſent ſecundum ver
53 bum regis Antiochi, morerentur. * Secun-
dum omnia verba hæc ſcripſit omni regno
ſuo: & præpoſuit principes populo, qui hæc
54 fieri cogerent. * Et iuſſerunt ciuitatibus Iu
55 da ſacrificare. * Et congregati ſunt multi
de populo, ad eos qui dereliquerant legem
56 Domini: & fecerunt mala ſuper terram: * &
effugauerunt populum Iſrael in abditis, &
57 in abſconditis fugitiuorum locis. * Die quin
G tadecima menſis Caſleu, quinto & quadra-
geſimo & cẽteſimo anno ædificauit rex An
tiochus abominandũ idolũ deſolationis ſu-
per altare Dei, & per vniuerſas ciuitates Iu
58 da in circuitu ædificauerunt aras: * & ante
ianuas domorum, & in plateis incendebant
59 thura, & ſacrificabant: * & libros legis Dei
60 combuſſerunt igni, ſcindentes eos: * & apud
quemcumq; inueniebantur libri teſtamẽti
Domini, & quicumq; obſeruabat legẽ Dñi,
ſecundum edictum regis trucidabant eum.
61 * In virtute ſua faciebãt hæc populo Iſrael,
qui inueniebãt in oĩ menſe & menſe in ciui
62 tatibus. * Et quinta & vigeſima die mẽſis ſa-
crificabãt ſuper aram, quę erat cõtra altare.
63 * Et mulieres, quę circũcidebant filios ſuos,
trucidabãtur ſecundum iuſſum regis Antio
64 chi, * & ſuſpendebant pueros a ceruicibus
per vniuerſas domos eorum: & eos, qui cir-

cumciderant illos, trucidabant.* Et multi de 65
populo Iſrael definierunt apud ſe, vt non
manducarent immunda: & elegerunt magis
mori, quàm cibis coinquinari immũdis: * & 66
noluerunt infringere legem Dei ſanctam,
& trucidati ſunt: * & facta eſt ira magna ſu- 67
per populum valde.

CAP. II.

IN diebus illis ſurrexit Mathathias filius 1
Ioannis, filij Simeonis, ſacerdos ex filijs A
Ioarib ab Ieruſalẽ, & conſedit in mõte Mo-
din:* & habebat filios quinque, Ioannẽ, qui 2
cognominabatur Gaddis: * & Simonẽ, qui 3
cognominabatur Thaſi: * & Iudã, qui voca- 4
batur Machabæus:* & Eleazarũ, qui cogno- 5
minabatur Abaron: & Ionathan, q̃ cogno-
minabatur Apphus. * hi viderunt mala, quæ 6
fiebant in populo Iuda, & in Ieruſalem.* Et 7
dixit Mathathias: Væ mihi, vt quid natus ſũ
videre contritionẽ populi mei, & contritio
nem ciuitatis ſanctæ, & ſedere illic, cum da-
tur in manibus inimicorũ? *Sancta in manu 8
extraneorum facta ſunt: templum eius ſicut
homo ignobilis. * Vaſa gloriæ eius capti- 9
ua abducta ſunt: trucidati ſunt ſenes eius in
plateis, & iuuenes eius ceciderunt in gladio
inimicorum. * Quæ gens non hereditauit 10
regnũ eius, & nõ obtinuit ſpolia eius?* Oĩs 11
compoſitio eius ablata eſt. Quę erat libera,
facta eſt ancilla. * Et ecce ſancta noſtra, 12
& pulchritudo noſtra, & claritas noſtra de-
ſolata eſt, & coinquinauerunt ea Gentes. B
* Quò ergo nobis adhuc viuere? * Et ſcidit 13
veſtimenta ſua Mathathias, & filij eius: & o- 14
peruerunt ſe cilicijs, & planxerũt valde.* Et 15
venerunt illuc qui miſſi erant a rege Antio-
cho, vt cogerent eos, qui cõfugerant in ciui
tatem Modin, immolare, et accẽdere thura,
& a lege Dei diſcedere.* Et multi de po- 16
pulo Iſrael conſentientes acceſſerũt ad eos:
ſed Mathathias, & filij eius cõſtanter ſtete
runt. * Et reſpondentes qui miſſi erant ab 17
Antiocho, dixerunt Mathathiæ: Princeps &
clariſſimus, & magnus es in hac ciuitate, &
ornatꝰ filijs, & fratrib. * ergo accede prior, 18
& fac iuſſum regis, ſicut fecerunt oẽs Gẽ
tes, & viri Iuda, & qui remãſerunt in Ie
ruſalem: & eris tu, & filij tui inter amicos
regis, & amplificatus auro, & argẽto, & mu
neribus multis.* Et reſpondit Mathathias, 19
& dixit magna voce: Etſi oẽs Gentes regi
Antiocho obediunt, vt diſcedat vnuſquiſq.
a ſeruitute legis patrum ſuorum, & cõſen
tiat mãdatis eius:*ego & filij mei, & fratres 20
mei obediemus legi patrũ noſtrorum.* pro 21
pitius ſit nobis Deus: non eſt nobis vtile re-
linquere legem, & iuſtitias Dei: * non au- 22
diemus verba regis Antiochi, nec ſacrifica- C
bimus tranſgredientes legis nr̃æ mãdata, vt
23 eamus altera via. * Et vt ceſſauit loqui ver-
ba hæc, acceſſit quidã Iudæus in oĩum ocu-
lis ſacrificare idolis ſuper aram in ciuitate
24 Modin, ſecundum iuſſum regis: * & vidit
Mathathias, & doluit, & cõtremuerunt re
nes eius, & accenſus eſt furor eius ſecundũ
iudicium legis, & inſiliens trucidauit eum
25 ſuper aram: * ſed & virum, quem rex An-
tiochus miſerat, qui cogebat immolare, oc-
cidit in ipſo tempore, & aram deſtruxit,
26 * & zelatus eſt legem, " ſicut fecit Phinees
27 Zamri filio Salomi. * Et exclamauit Matha-
thias voce magna in ciuitate, dicens: Om-
nis, qui zelum habet legis ſtatuens teſtamen
28 tum, exeat poſt me. * Et fugit ipſe, & fi-
lij eius in montes, & reliquerunt quæcũq.
29 habebant in ciuitate. * Tunc deſcenderunt
multi quærentes iudicium, & iuſtitiam in
30 deſertum: * & ſederunt ibi ipſi, & filij
eorum, & mulieres eorum, & pecora eo
rum: quoniam inundauerunt ſuper eos ma-
31 la. * Et renunciatum eſt viris regis, & ex-
D ercitui, qui erat in Ieruſalem ciuitate Dauid
quoniam diſceſſiſſent viri quidam, qui diſſi-
pauerunt mandatum regis in loca occulta
32 in deſerto, & abijſſent poſt illos multi. * Et
ſtatim perrexerunt ad eos, & conſtituerunt
aduerſus eos prælium in die ſabbatorum,
33 * & dixerunt ad eos: Reſiſtitis & nunc
adhuc? exite, & facite ſecundum verbum
34 regis Antiochi, & viuetis. * Et dixerunt:
Non exibimus, neque faciemus verbum re-
35 gis, vt polluamus diem ſabbatorum.*Et cõ-
36 citauerunt aduerſus eos prælium. * Et non
reſponderunt eis, nec lapidem miſerunt in
37 eos, nec oppilauerunt loca occulta, * dicen
tes: Moriamur omnes in ſimplicitate noſtra:
& teſtes erunt ſuper nos cœlum, & terra,
38 quòd iniuſte perditis nos. * Et intulerunt il
lis bellum ſabbatis: & mortui ſunt ipſi, &
vxores eorum, & filij eorum, & pecora
39 eorum vſq. ad mille animas hominum. * Et
cognouit Mathathias, & amici eius, &
40 luctum habuerunt ſuper eos valde. * Et di-
xit vir proximo ſuo: Si omnes fecerimus
ſicut fratres noſtri fecerunt, & nõ pugna-
uerimus aduerſus gentes pro animabus no
ſtris, & iuſtificationibus noſtris: nunc citius
41 diſperdent nos a terra. * Et cogitauerunt in
E die illa, dicentes: Omnis homo, quicumque
venerit ad nos in bello die ſabbatorum, pu-
gnemus aduerſus eum: & non moriemur
omnes, ſicut mortui ſunt fratres noſtri in
42 occultis. * Tunc congregata eſt ad eos ſy-
nagoga Aſſidæorum fortis viribus ex Iſ-
43 rael, omnis voluntarius in lege: *& omnes,
qui fugiebant a malis, additi ſunt ad eos,
44 & facti ſunt illis ad firmamentum. * Et col-
legerunt exercitum, & percuſſerunt pec-
catores in ira ſua, et viros iniquos in indi-
gnatione ſua: et ceteri fugerunt ad natio-
nes,

nes,vt euaderent.*Et circuiuit Mathathias, 45
& amici eius,& deſtruxerunt aras: * & cir- 46
cumciderũt pueros incircũciſos quotquot
inuenerunt in finibus Iſrael: & in fortitudi
ne. * Et perſecuti ſunt filios ſuperbiæ, & 47
proſperatum eſt opus in manibus eorum:
* & obtinuerunt legem de manibus gẽtiũ, 48
& de manibus regum: & non dederunt cor
nu peccatori:* Et appropinquauerunt dies 49
Mathathiæ moriendi,& dixit filijs ſuis:Nũc F
confortata eſt ſuperbia, & caſtigatio,& tẽ
pus euerſionis,& ira indignationis: * Nunc 50
ergo,o filij,æmulatores eſtote legis,& da-
te animas veſtras pro teſtamento patrum
veſtrorum, * & mementote operũ patrũ, 51
quæ fecerunt in generationibus ſuis:& acci
pietis gloriam magnam,& nomen æternũ.
*″Abraham nonne in tentatione inuentus 52
eſt fidelis,& reputatum eſt ei ad iuſtitiam?
*″Ioſeph in tempore anguſtiæ ſuæ cuſto- 53
diuit mandatũ,& factus eſt dominus Aegy-
pti.*″Phinees pater noſter,zelando zelum 54
Dei,accepit teſtamẽtum ſacerdotij æterni.
*″Ieſus dum impleuit verbum, factus eſt 55
dux in Iſrael.*″Caleb, dum teſtificatur in 56
eccleſia,accepit hereditatẽ.*″Dauid in ſua 57
miſericordia conſecutus eſt ſedem regni in
ſæcula.*″Elias,dum zelat zelum legis,rece 58
ptus eſt in cælum.*″Ananias & Azarias, & G
Miſael credentes, liberati ſunt de flamma. 59
*″Daniel in ſua ſimplicitate liberatus eſt 60
de ore leonum.*Et ita cogitate per genera 61
tionem, & generationem: & quia omnes
qui ſperant in eum, non infirmantur. *Et 62
a verbis viri peccatoris ne timueritis; quia
gloria eius ſtercus, & vermis eſt; * hodie 63
extollitur,& cras non inuenietur; quia con
uerſus eſt in terram ſuam, & cogitatio eius
perijt.* Vos ergo filij confortamini, & viri 64
liter agite in lege:quia in ipſa glorioſi eri-
tis.* Et ecce Simon frater veſter,ſcio quòd 65
vir conſilij eſt;ipſum audite ſemper, & ipſe
erit vobis pater.* Et Iudas Machabæus for 66
tis viribus a iuuentute ſua, ſit vobis prin-
ceps militiç,& ipſe aget bellum populi.*Et 67
adducetis ad vos oẽs factores legis; & vin-
dicate vindictam populi veſtri.* Retribui- 68
te retributionem Gentibus, & intendite in
præceptum legis.* Et benedixit eos,& ap- 69
poſitus eſt ad patres ſuos. * Et defunctus 70
eſt anno centeſimo & quadrageſimo ſexto;
& ſepultus eſt à filijs ſuis in ſepulchris pa-
trum ſuorum in Modin,& planxerunt eum
omnis Iſrael planctu magno.

CAP. III.

ET ſurrexit Iudas,qui vocabatur Macha 1
bæus filius eius pro eo; * & adiuuabant 2
eum omnes fratres eius; & vniuerſi, qui ſe A
coniunxerant patri eius, & præliabantur
3 prælium Iſrael cum lætitia. * Et dilatauit
gloriam populo ſuo,& induit ſe loricam ſi-
cut gigas,& ſuccinxit ſe arma bellica ſua in
4 prælijs,& protegebat caſtra gladio ſuo.*Si-
milis factus eſt leoni in operibus ſuis, & ſi-
5 cut catulus leonis rugiens in venatione.* Et
perſequutus eſt iniquos perſcrutans eos: &
qui conturbabant populum ſuum, eos ſuc-
6 cendit flammis: *& repulſi ſunt inimici eius
præ timore eius, & omnes operarij iniqui-
tatis conturbati ſunt: & directa eſt ſalus in
7 manu eius. * Et exacerbabat reges multos,
& lætificabat Iacob in operibus ſuis, & in
8 ſæculum memoria eius in benedictione.*Et
perambulauit ciuitates Iuda, & perdidit im
9 pios ex eis,& auertit iram ab Iſrael. * Et no
minatus eſt vſque ad nouiſſimum terræ, &
10 congregauit pereuntes. * Et congregauit
B Apollonius Gentes, & a Samaria virtutem
multã & magnam ad bellandũ cõtra Iſrael.
11 * Et cognouit Iudas,& exijt obuiam illi: &
percuſſit,& occidit illũ: et ceciderũt vulne-
12 rati multi,et reliqui fugerũt. * et accepit
ſpolia eorũ:et gladiũ Apollonij abſtulit Iu-
13 das,et erat pugnans in eo oĩbus diebus.* Et
audiuit Seron princeps exercitus Syriæ, qđ
congregauit Iudas congregationẽ fideliũ,
14 eccleſiam ſecum, * et ait: Faciam mihi no-
men,et glorificabor in regno, et debellabo
Iudam,et eos,qui cum ipſo ſunt, qui ſperne-
15 bant verbum regis. * Et præparauit ſe: et a-
ſcenderunt cum eo caſtra impiorum fortes
auxiliarij vt facerent vindictam in filios Iſ-
16 rael. * Et appropinquauerunt vſque ad Be-
thoron:et exiuit Iudas obuiam illi cum pau
17 cis.* Vt autem viderunt exercitum venien-
tem ſibi obuiam,dixerunt Iudæ: Quomodo
poterimus pauci pugnare contra multitu-
C dinem tantam,et tam fortem, et nos fatiga
18 ti ſumus ieiunio hodie? * Et ait Iudas: Fa-
cile eſt concludi multos in manus pauco-
rum:et non eſt differentia in conſpectu Dei
19 cæli liberare in multis, et in paucis. * quo-
niam non in multitudine exercitus victoria
20 belli,ſed de cęlo fortitudo eſt.*Ipſi veniunt
ad nos in multitudine contumaci, et ſuper-
bia vt diſperdãt nos,et vxores noſtras,et fi-
21 lios noſtros,et vt ſpoliẽt:*nos vero pugna-
bimus pro animabus noſtris, et legibus no-
22 ſtris: *et ipſe Dominus conteret eos ante fa
ciem noſtram:vos autem ne timueritis eos.
23 *Vt ceſſauit autem loqui, inſiluit in eos ſu-
bito; et contritus eſt Seron, et exercitus eius
24 in conſpectu ipſius: * et perſecutus eſt eum
in deſcenſu Bethoron vſque in campum,
et ceciderunt ex eis octingenti viri, reli-
qui autem fugerunt in terram Philiſthijm.
25 * Et cecidit timor Iudæ, ac fratrum eius,
et formido ſuper omnes gentes in circui-
26 tu eorum. * et peruenit ad regem nomen
D eius, et de prælijs Iudæ narrabant omnes
gentes,

gentes.* Vt audiuit autẽ rex Antiochus ſer- 27
mones iſtos, iratus eſt animo: & miſit, & cõ-
gregauit exercitũ vniuerſi regni ſui, caſtra
fortia valde: * & aperuit ærarium ſuũ, & de- 28
dit ſtipendia exercitui in annum: & manda-
uit illis vt eſſent parati ad omnia. * Et vidit 29
quod defecit pecunia de theſauris ſuis, &
tributa regionis modica propter diſſenſio-
nem, & plagã, quam fecit in terra, vt tolle-
ret legitima, quæ erant a primis diebus: * & 30
timuit ne non haberet vt ſemel & bis, in
ſumptus & donaria, quæ dederat ante larga
manu: & abundauerat ſuper reges, qui ante
eũ fuerant. * Et conſternatus erat aĩo val- 31
de, & cogitauit ire in Perſidem, & accipere
tributa regionum, & congregare argentũ
multũ. * Et reliquit Lyſiam hominem nobi- 32
lem de genere regali, ſuper negotia regia, a
flumine Euphrate vſq. ad flumen Ægypti:
* & vt nutriret Antiochum filium ſuum, do 33
nec rediret. * Et tradidit ei medium exerci- 34
tum, & elephantos: & mandauit ei de oĩbus,
quæ volebat, & de inhabitantibus Iudæam,
& Ieruſalẽ: * & vt mitteret ad eos exercitũ 35
ad conterendam, & extirpandam virtutem E
Iſrael, & reliquias Ieruſalem, & auferẽdam
memoriam eorum de loco: * & vt cõſtitue- 36
ret habitatores filios alienigenas in omnib.
finibus eorum, & ſorte diſtribueret terram
eorum. * Et rex aſſumpſit partem exercitus 37
reſidui, & exiuit ab Antiochia ciuitate re-
gni ſui anno centeſimo & quadrageſimo ſe-
ptimo: et transfretauit Euphratem flumen,
et perambulabat ſuperiores regiones. * Et 38
elegit Lyſias Ptolemæũ filiũ Dorymini, et
Nicanorem, et Gorgiam, viros potẽtes ex
amicis regis: * et miſit cum eis quadraginta 39
millia virorum, et ſeptem millia equitum vt
venirent in terram Iuda, et diſperderent eã
ſecundum verbum regis. * Et proceſſerunt 40
cum vniuerſa virtute ſua, et venerunt, et ap
plicuerunt Emmaum in terra campeſtri. * Et 41
audierunt mercatores regionum nomen eo
rum: et acceperũt argentum, et aurum mul
tum valde, et pueros: et venerunt in caſtra
vt acciperent filios Iſrael in ſeruos; et addi-
ti ſunt ad eos exercitus Syriæ, et terræ alie-
nigenarũ. * Et vidit Iudas, et fratres eius, 42
quia multiplicata ſunt mala, et exercitus ap F
plicabãt ad fines eorũ: et cognouerũt verba
regis, quæ mãdauit populo facere in interi-
tum, et conſummationem: * et dixerunt v- 43
nuſquiſque ad proximum ſuum: Erigamus
deiectionẽ populi noſtri, et pugnemus pro
populo noſtro, et ſanctis noſtris. * Et cõgre- 44
gatus eſt conuentus vt eſſent parati in præ-
lium: et vt orarẽt, et peterent miſericordiã,
et miſerationes. * Et Ieruſalem non habita- 45
batur, ſed erat ſicut deſertũ: nõ erat qui in-
grederetur et egrederet de natis eius: et ſan
ctum conculcabatur: et filij alienigenarum
erant in arce, ibi erat habitatio Gentium: &
ablata eſt voluptas a Iacob, & defecit ibi ti-
46 bia, & cithara. * Et congregati ſunt, & vene
runt in Maſpha contra Ieruſalem: quia locus
47 orationis erat in Maſpha ante in Iſrael. * Et
ieiunauerunt illa die, & induerũt ſe cilicijs,
& cinerem impoſuerunt capiti ſuo: & diſci-
48 derunt veſtimenta ſua: * & expanderunt li-
bros legis, de quibus ſcrutabãtur Gentes ſi-
49 militudinem ſimulachrorũ ſuorum: * & at-
G tulerũt ornamẽta ſacerdotalia, & primitias,
& decimas: & ſuſcitauerunt Nazaræos, qui
50 impleuerant dies: * & clamauerunt voce
magna in cælum, dicentes: Quid faciemus
51 iſtis, & quo eos ducemus? * & ſancta tua
conculcata ſunt, & contaminata ſunt, &
ſacerdotes tui facti ſunt in luctum, & in hu-
52 militatem. * & ecce Nationes conuenerunt
aduerſum nos vt nos diſperdant: tu ſcis quæ
53 cogitant in nos. * Quomodo poterimus ſub
ſiſtere ante faciem eorum, niſi tu Deus adiu
54 ues nos? * Et tubis exclamauerunt voce ma
55 gna. * Et poſt hæc conſtituit Iudas duces po
puli, tribunos, & centuriones, & pentacon-
56 tarchos, & decuriones. * " Et dixit his, qui æ-
dificabant domos, & ſponſabãt vxores, &
plantabant vineas, & formidoloſis, vt redi-
rẽt vnuſquiſq. in domum ſuam ſecundũ le-
57 gem. * Et mouerunt caſtra, & collocauerũt
58 ad Auſtrum Emmaum. * Et ait Iudas: Accin-
gimini, & eſtote filij potentes, & eſtote pa-
rati in mane, vt pugnetis aduerſus Nationes
has, quæ conuenerunt aduerſus nos diſper-
59 dere nos, & ſancta noſtra: * quoniam melius
eſt nos mori in bello, quàm videre mala gẽ-
60 tis noſtræ, & ſanctorum. * Sicut autem fue-
rit voluntas in cælo, ſic fiat.

CAP. IIII.

1 ET aſſumpſit Gorgias quinque millia vi-
A rorũ, & mille equites electos: & moue-
2 runt caſtra nocte * vt applicarent ad caſtra
Iudæorum, & percuterẽt eos ſubito: & filij,
3 qui erant ex arce, erant illis duces. * Et audi
uit Iudas, & ſurrexit ipſe, & potentes percu
tere virtutem exercituum regis, qui erãt in
4 Emmaũ. * Adhuc enim diſperſus erat exer-
5 citus a caſtris. * Et venit Gorgias in caſtra Iu
dæ noctu, & neminem inuenit, & quærebat
eos in montibus: quoniam dixit: Fugiunt hi
6 a nobis. * Et cum dies factus eſſet, apparuit
Iudas in campo cum tribus millibus virorũ
tantum: qui tegumenta, & gladios non habe
7 bant: * & viderunt caſtra Gentium valida,
& loricatos, & equitatus in circuitu eorũ,
8 & hi docti ad prælium. * Et ait Iudas viris,
qui ſecum erant: Ne timueritis multitudinẽ
eorum, & impetum eorum ne formidetis.
9 * " Memẽtote qualiter ſalui facti ſunt patres
noſtri in mari rubro, cũ ſequeretur eos Pha

rao

rao cū exercitu multo. * Et nunc clamemus 10
in cælum;& miſerebitur noſtri Dominus, &
memor erit teſtamenti patrum noſtrorum,
& conteret exercitum iſtum ante faciem no
ſtram hodie: * & ſciēt omnes gētes quia eſt 11
qui redimat,& liberet Iſrael.*Et eleuauerūt 12
alienigenæ oculos ſuos,& viderunt eos ve- B
niētes ex aduerſo. * Et exierūt de caſtris in 13
prælium,& tuba cecinerunt hi,qui erant cū
Iuda: * Et congreſſi ſunt: & contritæ ſunt 14
Gentes,& fugerūt in campum. * Nouiſſimi 15
autem omnes ceciderunt in gladio,& perſe
cuti ſunt eos vſque Gezeron, & vſque in cā
pos Idumææ,& Azoti,& Iamniæ:& cecide-
runt ex illis vſque ad tria millia virorū. * Et 16
reuerſus eſt Iudas,& exercitus eius,ſequens
eum.* Dixitque ad populum:Nō concupiſ- 17
catis ſpolia:quia bellum contra nos eſt, * & 18
Gorgias & exercitus eius prope nos in mon
te:ſed ſtate nūc contra inimicos noſtros, &
expugnate eos,& ſumetis poſtea ſpolia ſecu
ri.* Et adhuc loquente Iuda hæc,ecce appa- 19
ruit pars quædā proſpiciens de monte. * Et 20
vidit Gorgias quòd in fugam conuerſi ſunt
ſui,& ſuccenderunt caſtra:fumus enim, qui
videbatur,declarabat quod factū eſt. * Qui- 21
bus illi conſpectis timuerunt valde, aſpiciē- C
tes ſimul & Iudam, & exercitum in campo
paratum ad prælium. * Et fugerunt omnes 22
in campum alienigenarum:* & Iudas reuer 23
ſus eſt ad ſpolia caſtrorum,& acceperūt au-
rum multum,& argentum,& hyacinthum,
& purpurā marinam,& opes magnas. * Et 24
conuerſi,hymnū canebant,& benedicebant
Deum in cælum,quoniam bonus eſt,quoniā
in ſæculum miſericordia eius. * Et facta eſt 25
ſalus magna in Iſrael in die illa. * Quicum- 26
que autem alienigenarum euaſerunt, vene-
runt, & nunciauerunt Lyſiæ vniuerſa, quæ
acciderant. * Quibus ille auditis conſterna- 27
tus animo deficiebat:quòd nō qualia voluit,
talia contigerunt in Iſrael,& qualia manda-
uit rex.* Et ſequenti anno congregauit Ly- 28
ſias virorum electorum ſexaginta millia,&
equitum quinque millia, vt debellaret eos.
* Et venerunt in Iudæam,& caſtra poſuerūt 29
in Bethoron, & occurrit illis Iudas cum de-
cem millibus viris. * Et viderunt exercitum 30
fortem,& orauit,& dixit:Benedictus es ſal-
uator Iſrael, " qui contriuiſti impetum potē
tis in manu ſerui tui Dauid," & tradidiſti ca- D
ſtra alienigenarū in manu Ionathæ filij Saul,
& armigeri eius.* Conclude exercitum iſtū 31
in manu populi tui Iſrael, & confundantur
in exercitu ſuo,& equitibus.* Da illis formi 32
dinem,& tabefac audaciam virtutis eorum,
& commoueantur contritione ſua.* Deijce 33
illos gladio diligentium te:& collaudent te
omnes,qui nouerunt nomen tuum in hym-
nis.* Et commiſerunt præliū: & ceciderunt 34
de exercitu Lyſiæ quinque millia virorum.

35 * Vidēs autem Lyſias fugam ſuorum, & Iu-
dæorum audaciam, & quòd parati ſunt aut
viuere,aut mori fortiter,abijt Antiochiam,
& elegit milites,vt multiplicati rurſus veni
36 rent in Iudæam.* Dixit autem Iudas, & fra
E tres eius:Ecce contriti ſunt inimici noſtri:a-
ſcendamus nunc mundare ſancta,& renoua
37 re. * Et congregatus eſt omnis exercitus,&
38 aſcenderunt in montem Sion. * Et viderunt
ſanctificationem deſertā,& altare profana-
tum, & portas exuſtas, & in atrijs virgulta
nata ſicut in ſaltu,vel in montibus,& paſto-
39 phoria diruta. * Et ſciderunt veſtimēta ſua,
& planxerunt planctu magno, & impoſue-
40 runt cinerem ſuper caput ſuum.* & cecide-
runt in faciem ſuper terram, & exclamaue-
runt tubis ſignorum,& clamauerunt in cæ-
41 lum.* Tunc ordinauit Iudas viros vt pugna
rent aduerſus eos,qui erāt in arce,donec e-
42 mundarēt ſancta.* Et elegit ſacerdotes ſine
macula, voluntatem habentes in lege Dei:
43 * & mundauerunt ſancta, & tulerunt lapi-
des contaminationis in locum immundum.
44 * Et cogitauit de altari holocauſtorū, quod
45 profanatū erat,quid de eo faceret. * Et inci
dit illis conſilium bonum vt deſtruerent il-
lud:ne forte illis eſſet in opprobrium, quia
contaminauerunt illud Gentes, & demoliti
46 ſunt illud. * Et repoſuerunt lapides in mōte
domus in loco apto, quoadusq. veniret pro
47 pheta,& reſponderet de eis.* Et acceperunt
lapides integros ſecundum legem, & ædifi-
F cauerunt altare nouum ſecundū illud,quod
48 fuit prius:* & ædificauerunt ſancta, & quæ
intra domum erant intrinſecus:& ædem, &
49 atria ſanctificauerūt.* Et fecerunt vaſa ſan-
cta noua,& intulerunt candelabrum,& alta
50 re incenſorum,& menſam in templum. * Et
incenſum poſuerunt ſuper altare, & accēde
runt lucernas,quæ ſuper candelabrū erant,
51 & lucebant in templo.* Et poſuerunt ſuper
menſam panes,& appenderunt vela,& con-
52 ſummauerūt omnia opera,quæ fecerāt.* Et
ante matutinum ſurrexerūt quinta & vigeſi
ma die menſis noni (hic eſt menſis Caſleu)
53 centeſimi quadrageſimi octaui anni:* & ob
tulerunt ſacrificium ſecundum legem ſuper
altare holocauſtorum nouū, quod fecerūt.
54 * Secundum tempus & ſecundum diem, in
G qua contaminauerunt illud gētes, in ipſa re
nouatum eſt in canticis,& citharis, & ciny-
55 ris,& in cymbalis.* Et cecidit omnis popu-
lus in faciem,& adorauerunt, & benedixe-
56 runt in cælum eum,qui proſperauit eis.* Et
fecerunt dedicationē altaris diebus octo,&
obtulerūt holocauſta cum lætitia,& ſacrifi-
57 cium ſalutaris,& laudis. * Et ornauerunt fa
ciem templi coronis aureis,& ſcutulis:& de
dicauerunt portas,& paſtophoria, & impo
58 ſuerunt eis ianuas.* Et facta eſt lætitia in po
pulo magna valde, & auerſū eſt opprobriū
Gen-

Io.10.c.22 Gentium.* Et ſtatuit Iudas, & fratres eius, 59
& vniuerſa eccleſia Iſraël vt agatur dies de
dicationis altaris in temporibus ſuis ab an-
no in annum per dies octo a quinta & vige-
ſima die menſis Caſleu, cum lætitia & gau-
dio. * & ædificauerunt in tempore illo mó- 60
tem Sion, & per circuitum muros altos, &
turres firmas, nequando venirent Gentes, &
conculcarent eum ſicut antea fecerunt.* Et 61
collocauit illic exercitum, vt ſeruarent eũ;
& muniuit eum ad cuſtodiendam Bethſurã,
vt haberet populus munitionem contra fa-
ciem Idumææ.

CAP. V.

ET factum eſt, vt audierũt Gentes in cir- 1
cuitu quia ædificatum eſt altare, & ſan- A
ctuarium ſicut prius, iratę ſunt valde:* & co 2
gitabant tollere genus Iacob, qui erãt inter
eos, & cęperunt occidere de populo, & per
ſequi. * Et debellabat Iudas filios Eſau in I- 3
dumæa, & eos, qui erãt in Acrabathane: quia
circumſedebant Iſraelitas, & percuſſit eos
plaga magna.* Et recordatus eſt malitiam fi 4
liorum Bean, qui erant populo in laqueum,
& in ſcãdalum, inſidiantes ei in via. * Et cõ- 5
cluſi ſunt ab eo in turribus, & applicuit ad
eos, & anathematizauit eos, & incendit tur-
res eorum igni cũ omnibus, qui in eis erãt.
* Et tranſiuit ad filios Ammon, & inuenit 6
manum fortem, & populum copioſum, &
Timotheum ducem ipſorum: * & commiſit 7
cum eis prælia multa, & contriti ſunt in cõ-
ſpectu eorum, & percuſſit eos:* & cepit Ga 8
zer ciuitatem, & filias eius, & reuerſus eſt in
Iudæam.* Et congregatæ ſunt gentes, quæ 9
ſunt in Galaad aduerſus Iſraelitas, qui erant
in finibus eorum vt tollerent eos: & fugerũt
in Datheman munitionem,* & miſerunt lit 10
teras ad Iudam, & fratres eius, dicentes:
Congregatæ ſunt aduerſum nos gentes per
circuitum, vt nos auferant: & parant veni- 11
re, & occupare munitionem, in quam confu B
gimus: & Timotheus eſt dux exercit⁹ eorũ.
* Nunc ergo veni, & eripe nos de manibus 12
eorum, quia cecidit multitudo de nobis.* Et 13
omnes fratres noſtri, qui erant in locis Tu-
bin, interfecti ſunt: & captiuas duxerũt vxo
res eorum, & natos, & ſpolia, & peremerũt
illic fere mille viros.* Et adhuc epiſtolæ le- 14
gebãtur, & ecce alij nuncij venerunt de Ga
lilæa conſciſſis tunicis, nunciantes ſecũdum
verba hæc: * dicẽtes cõueniſſe aduerſum ſe 15
a Ptolemaida, & Tyro, & Sidone: & repleta
eſt omnis Galilæa alienigenis, vt nos conſu-
mant.* Vt audiuit autem Iudas, & populus, 16
ſermones iſtos, conuenit eccleſia magna co
gitare quid facerent fratribus ſuis, qui in tri
bulatione erant, & expugnabantur ab eis.
* Dixitque Iudas Simoni fratri ſuo: Elige 17
tibi viros, & vade, & libera fratres tuos in
Galilæa: ego autẽ, & frater meus Ionathas
18 ibimus in Galaaditim.* Et reliquit Ioſephũ
filium Zachariæ, & Azariam duces populi
cum reſiduo exercitu in Iudæa ad cuſtodiã:
19 * & pręcepit illis, dicens: Præeſtote populo
huic: & nolite bellum cõmittere aduerſum
20 gentes, donec reuertamur. * Et partiti ſunt
Simoni viri tria millia, vt iret in Galilæam:
21 Iudæ autem octo millia in Galaaditim.* Et
C abijt Simon in Galilæam, & commiſit præ-
lia multa cum gentibus: & contritæ ſunt gẽ
tes a facie eius, & perſecutus eſt eos vſq. ad
22 portam * Ptolemaidis: & ceciderunt de gen
tibus fere tria millia virorũ, & accepit ſpo-
23 lia eorum, * & aſſumpſit eos, qui erant in
Galilæa, & in Arbatis cum vxoribus, & na-
tis, & omnibus, quæ erant illis, & adduxit in
24 Iudæam cum lætitia magna. * Et Iudas Ma-
chabæus, & Ionathas frater eius tranſierunt
Iordanem, & abierunt viam trium dierum
25 per deſertũ.* Et occurrerunt eis Nabuthæi,
& ſuſceperunt eos pacifice, & narrauerunt
eis omnia, quæ acciderant fratribus eorum
26 in Galaaditide,* & quia multi ex eis cõpre-
henſi ſunt in Baraſa, & Boſor, & in Alimis,
& in Caſphor, et Mageth, & Carnaim: hæ
27 omnes ciuitates munitæ, et magnæ. * Sed et
in ceteris ciuitatibus Galaaditidis tenentur
comprehenſi, et in craſtinum conſtituerunt
admouere exercitum ciuitatibus his, et cõ-
28 prehendere, et tollere eos in vna die.* Et cõ
uertit Iudas, et exercitus eius, viam in deſer
tum Boſor repente, et occupauit ciuitatẽ:
et occidit omnem maſculum in ore gladij,
et accepit omnia ſpolia eorum, et ſuccendit
29 eam igni.* Et ſurrexerũt inde nocte, et ibãt
30 vſque ad munitionem.* Et factũ eſt dilucu-
D lo, cũ eleuaſſent oculos ſuos, ecce populus
multus, cuius non erat numerus, portantes
ſcalas, et machinas vt comprehenderẽt mu-
31 nitionem, et expugnarent eos. * Et vidit Iu
das quia cœpit bellum, et clamor belli aſcẽ-
dit ad cælum ſicut tuba, et clamor magnus
32 de ciuitate:* et dixit exercitui ſuo: Pugnate
33 hodie pro fratribus veſtris.* Et venit tribus
ordinibus poſt eos, et exclamauerũt tubis,
34 et clamauerunt in oratione.* Et cognoue-
runt caſtra Timothei quia Machabæus eſt,
et refugerunt a facie eius; et percuſſerũt eos
plaga magna. et ceciderunt ex eis in die illa
35 fere octo millia virorũ. * Et diuertit Iudas
in Maſpha, et expugnauit, et cepit eam: &
occidit omnem maſculum eius, & ſumpſit
36 ſpolia eius, et ſuccẽdit eam igni.* Inde per-
rexit, et cepit Caſbon, et Mageth, et Boſor,
37 et reliquas ciuitates Galaaditidis.* Poſt hęc
autẽ verba congregauit Timotheus exerci-
tum alium, et caſtra poſuit contra Raphon
38 trans torrentem. * Et miſit Iudas ſpeculari
exercitum; et renunciauerunt ei, dicentes;
Quia

Quia conuenerunt ad eum omnes gentes,
quę in circuitu noſtro ſunt, exercitus multꝰ
nimis:* & Arabas conduxerunt in auxilium 39
ſibi, & caſtra poſuerunt trans torrētem, pa-
rati ad te venire in prælium. Et abijt Iudas
obuiam illis.*Et ait Timotheus principibus 40
exercitus ſui: Cū appropinquauerit Iudas, E
& exercitus eius ad torrentem aquæ: ſi tran
ſierit ad nos prior, non poterimus ſuſtinere
eum: quia potens poterit aduerſum nos. * ſi 41
vero timuerit trāſire, & poſuerit caſtra ex-
tra flumen, transfretemus ad eos, & poteri-
mus aduerſus illum. * Vt autem appropin- 42
quauit Iudas ad torrentem aquæ, ſtatuit ſcri
bas populi ſecus torrētem, & mādauit eis,
dicens: Neminem hominum reliqueritis: ſed
veniant omnes in prælium.* Et transfreta- 43
uit ad illos prior, & omnis populus poſt eū,
& contritæ ſunt oēs gentes a facie eorū, &
proiecerūt arma ſua, & fugerūt ad fanum,
quod erat in Carnaim. *Et occupauit ipſam 44
ciuitatem, & fanum ſuccēdit igni cum oīb.
qui erant in ipſo: & oppreſſa eſt Carnaim,
& non potuit ſuſtinere contra faciem Iudæ.
*Et cōgregauit Iudas vniuerſos Iſraelitas, 45
qui erant in Galaaditide, a minimo vſq. ad
maximum, & vxores eorum, & natos, & e-
xercitum magnum valde vt venirent in ter
ram Iuda. * Et venerunt vſq. Ephrō: & hæc 46
ciuitas magna in ingreſſu poſita, munita val
de, & nō erat declinare ab ea dextera vel ſi-
niſtra, ſed per mediam iter erat. * Et inclu- 47
ſerūt ſe qui erant in ciuitate, & obſtruxerūt F
portas lapidibus: & miſit ad eos Iudas ver-
bis pacificis,* dicens: Tranſeamus per terrā 48
veſtram, vt eamus in terram noſtram: & ne
mo vobis nocebit: tantum pedibus tranſibi
mus. Et nolebant eis aperire. * Et præcepit 49
Iudas prædicare in caſtris, vt applicarent
vnuſquiſque in quo erat loco. * & applicue 50
runt ſe viri virtutis: & oppugnauit ciuitatē
illam tota die, & tota nocte, & tradita eſt ci
uitas in manu eius: *& peremerunt omnem 51
maſculum in ore gladij, & eradicauit eam,
& accepit ſpolia eius, & tranſiuit per totam
ciuitatem ſuper interfectos. * Et transgreſſi 52
ſunt Iordanem in campo magno, contra fa-
ciem Bethſan. *Et erat Iudas congregās ex- 53
tremos, & exhortabatur populum per totā
viam, donec venirent in terram Iuda: *& a- 54
ſcenderunt in montem Sion cum lætitia, &
gaudio, & obtulerunt holocauſta, ꝙ nemo
ex eis cecidiſſet donec reuerterentur in pa-
ce.* Et in dieb. quib. erat Iudas, & Ionathas 55
in terra Galaad, & Simon frater eius in Ga-
lilæa cōtra faciem Ptolemaidis,* audiuit Io- 56
ſephus Zachariæ filius, & Azarias princeps
virtutis, res bene geſtas, & prælia quæ facta
ſunt, * & dixit: Faciamꝰ & ipſi nobis nomē, 57
& eamus pugnare aduerſus gētes, quæ ī cir
cuitu noſtro ſunt. * Et præcepit his, q̄ erant 58
59 in exercitu ſuo, & abierunt Iamniam. * Et
G exiuit Gorgias de ciuitate, & viri eius obuiā
60 illis in pugnam. * Et fugati ſunt Ioſephus,
& Azarias vſque in fines Iudææ: & cecide-
runt illo die de populo Iſrael ad duo millia
viri, & facta eſt fuga magna in populo:
61 *quia non audierūt Iudam, & fratres eius,
62 exiſtimantes fortiter ſe facturos.* Ipſi autē
non erant de ſemine virorum illorum, per
63 quos ſalus facta eſt in Iſrael. * Et viri Iuda
magnificati ſunt valde in conſpectu omnis
Iſrael, & gentium omnium vbi audiebatur
64 nomen eorum.* Et cōuenerūt ad eos fauſta
65 acclamātes.*Et exiuit Iudas, & fratres eius,
& expugnabant filios Eſau in terra, quæ ad
Auſtrum eſt, & percuſſit Chebron & filias
eius: & muros eius, & turres ſuccendit igni
66 in circuitu. * Et mouit caſtra vt iret in terrā
alienigenarum, & perambulabat Samariā.
67 In die illa ceciderunt ſacerdotes in bello,
dum volunt fortiter facere, cùm ſine conſi-
68 lio exeunt in prælium.* Et declinauit Iudas
in Azotum in terram alienigenarum, & di-
ruit aras eorum, & ſculptilia deorum ipſo-
rum ſuccendit igni: & cepit ſpolia ciuitatū,
& reuerſus eſt in terram Iuda.

CAP. VI.

1 ET rex Antiochus perambulabat ſupe-
A riores regiones, & audiuit eſſe ciuita-
tem Elymaidem in Perſide, nobiliſſimam,
2 & copioſam in argento, & auro,*templum-
que in ea locuples valde: & illic velamina
aurea, & loricæ, & ſcuta, quæ reliquit Ale-
xander Philippi rex Macedo, qui regnauit
3 primus in Græcia. * Et venit, & quærebat
capere ciuitatem, & deprædari eam: &
non potuit, quoniam innotuit ſermo his,
4 qui erant in ciuitate: * & inſurrexerunt in
prælium, & fugit inde, & abijt cum triſtitia
5 magna, & reuerſus eſt in Babyloniam. * Et
venit qui nunciaret ei in Perſide, quia fuga-
6 ta ſunt caſtra, quæ erant in terra Iuda: &
quia abijt Lyſias cū virtute forti in primis,
& fugatus eſt a facie Iudæorum, & inualue-
runt armis, & viribus, & ſpolijs multis quæ
7 ceperunt de caſtris, quæ exciderunt: & quia
diruerunt abominationem, quam ædificaue
rat ſuper altare, quòd erat in Ieruſalem, &
ſanctificationem, ſicut prius circumdederūt
muris excelſis, ſed & Bethſuram ciuitatem
8 *ſuam.* Et factum eſt vt audiuit rex ſermo
nes iſtos, expauit, & commotus eſt valde: &
decidit in lectum, & incidit in languorem
præ triſtitia, quia non factum eſt ei ſicut co-
9 gitabat.* Et erat illic per dies multos: quia
renouata eſt in eo triſtitia magna, & arbi-
10 tratus eſt ſe mori.* Et vocauit omnes ami-
B cos ſuos, & dixit illis: Receſſit ſom-
nus ab oculis meis, & concidi, & corrui
corde

[illegible] mea.
[illegible] quæ feci 12
[illegible] omnia ſpolia
[illegible] ea, & miſi au
[illegible] cauſa.* Cogno 13
[illegible] inuenerūt me mala
[illegible] magna in terra a-
[illegible] pū, vnū de amicis 14
[illegible] ſuper vniuerſum re-
[illegible] ei diadema, & ſtolam 15
[illegible] vt adduceret Antiochum
[illegible] & nutriret eū, & regnaret.* Et 16
[illegible] eſt illic Antiochus rex anno cēteſi
[illegible] geſimo nono.* Et cognouit Ly- 17
[illegible] mortuus eſt rex, & conſtituit
[illegible] Antiochum filium eius, quem nutri
[illegible] adoleſcentem: & vocauit nomen eius Eu
[illegible].* Et hi, qui erant in arce, cōcluſerant 18
[illegible] el in circuitu ſanctorum: & quærebant
[illegible] mala ſemper, & firmamentū Gentium.
* Et cogitauit Iudas diſperdere eos: & cōuo 19
cauit vniuerſum populum, vt obſiderēt eos. C
* Et conuenerūt ſimul, et obſederunt eos an 20
no centeſimo quinquageſimo, & fecerūt ba
liſtas, & machinas.* Et exierunt quidam ex 21
eis, qui obſidebantur: & adiunxerunt ſe illis
aliqui impij ex Iſrael,* & abierunt ad regē, 22
& dixerunt: Quouſque non facis iudicium,
& vindicas fratres noſtros?* Nos decreui- 23
mus ſeruire patri tuo, & ambulare in præce
ptis eius, & obſequi edictis eius:* & filij po- 24
puli noſtri ꝓpter hoc alienabāt ſe a nobis,
& quicumque inueniebantur ex nobis, in-
terficiebantur, & hereditates noſtræ diri-
piebantur.* Et non ad nos tantum extende- 25
runt manum, ſed & in omnes fines noſtros.
* & ecce applicuerunt hodie ad arcem Ieru 26
ſalem occupare eam, & munitionem Bethſu
ram munierunt:* & niſi præueneris eos ve- 27
locius, maiora, quàm hæc, facient, & nō po
teris obtinere eos.* Et iratus eſt rex, vt hæc 28
audiuit: & conuocauit omnes amicos ſuos,
& principes exercitus ſui, & eos, qui ſuper
equites erāt.* ſed & de regnis alijs, & de in- 29
ſulis maritimis venerunt ad eum exercitus
cōducticij.* Et erat numerus exercitus eius, 30
centum millia peditum, & viginti millia e- D
quitum, & elephanti trigintaduo, docti ad
prælium.* Et venerunt per Idumæam, & ap 31
plicuerunt ad Bethſuram, & pugnauerunt
dies multos, & fecerunt machinas; & exie-
runt, & ſuccenderunt eas igni, & pugnaue-
runt viriliter.* Et receſſit Iudas ab arce, & 32
mouit caſtra ad Bethzacharam cōtra caſtra
regis.* Et ſurrexit rex ante lucem, & cōcita 33
uit exercitus in impetum contra viam Beth
zacharam: & comparauerūt ſe exercitus in
prælium, & tubis cecinerunt:* & elephātis 34
oſtenderunt ſanguinem vuæ & mori, ad a-
35 cuendos eos in prælium:* & diuiſerunt be-
ſtias per legiones: & aſtiterunt ſingulis ele-
phantis mille viri in loricis concatenatis, &
galeæ æreæ in capitibus eorum: & quingēti
equites ordinati vnicuique beſtiæ electi e-
36 rāt.* Hi ante tēpus vbicūque erat beſtia, ibi
erant: & quocumque ibat, ibant, & non di-
37 ſcedebāt ab ea.* Sed & turres ligneæ ſuper
eos firmę protegētes ſuper ſingulas beſtias
& ſuper eas machinæ: & ſuper ſingulas viri
virtutis triginta duo, q̃ pugnabāt deſuper:
38 & Indus magiſter beſtiæ.* Et reſiduum equi
tatum hinc & inde ſtatuit in duas partes, tu
bis exercitū commouere, & perurgere con
39 ſtipatos in legionibus eius.* Et vt refulſit
E ſol in clypeos aureos, & æreos, reſplendue
rūt mōtes ab eis, & reſplēduerūt ſicut lam-
40 pades ignis.* Et diſtincta eſt pars exercitus
regis per mōtes excelſos, & alia ꝑ loca hu-
41 milia: & ibant caute & ordinate.* Et com-
mouebantur omnes inhabitantes terram a
voce multitudinis, & inceſſu turbæ, & colli
ſione armorū: erat enim exercitus magnus
42 valde, & fortis.* Et appropiauit Iudas, &
exercitus eius in prælium; & ceciderunt de
43 exercitu regis ſexcēti viri.* Et vidit Eleazar
filius Saura vnam de beſtijs loricatā loricis
regis; & erat eminens ſuper ceteras beſtias.
44 & viſum eſt ei quòd in ea eſſet rex;* & dedit
ſe vt liberaret populum ſuū, & acquireret
45 ſibi nomen æternum.* Et cucurrit ad eā au
dacter in medio legionis interficiens a dex
tris, & a ſiniſtris, & cadebant ab eo huc atq.
46 illuc.* Et iuit ſub pedes elephātis, & ſuppo
ſuit ſe ei, & occidit eum; & cecidit in terrā
47 ſuper ipſam, & mortuus eſt illic.* Et viden
tes virtutem regis, & impetum exercitus e-
48 ius, diuerterunt ſe ab eis.* Caſtra autem re-
F gis aſcenderunt contra eos in Ieruſalem, &
applicuerunt caſtra regis ad Iudæam et mō
49 tē Sion.* Et fecit pacem cum his, qui erant
in Bethſura; & exierunt de ciuitate, quia nō
erant eis ibi alimenta concluſis, quia ſabba-
50 ta erant terræ.* Et comprehendit rex Beth
ſuram; & conſtituit illic cuſtodiam ſeruare
51 eam.* Et conuertit caſtra ad locum ſanctifi
cationis dies multos; & ſtatuit illic baliſtas,
& machinas, & ignis iacula, & tormenta ad
lapides iactandos, & ſpicula, & ſcorpios ad
52 mittendas ſagittas, & fundibula.* Fecerunt
autem & ipſi machinas aduerſus machinas
53 eorum, & pugnauerunt dies multos.* Eſcæ
autem non erant in ciuitate, eo quòd ſepti
mus annus eſſet; & qui remanſerant in Iu-
dæa de Gentibus, conſumpſerant reliquias
54 eorum, quæ repoſitæ fuerant.* Et remanſe
runt in ſanctis viri pauci, quoniam obtinue
rat eos fames; & diſperſi ſunt vnuſquiſq. in
55 locū ſuum.* Et audiuit Lyſias quòd Philip
G pus, quem conſtituerat rex Antiochus, cum
adhuc

adhuc viueret, vt nutriret Antiochum filiũ
ſuũ,& regnaret, * reuerſus eſſet a Perſide, 56
& Media, & exercitus qui abierat cum ip-
ſo,& quia quærebat ſuſcipere regni negotia:
* feſtinauit ire,& dicere ad regem,& duces 57
exercitus: Deficimus quotidie,& eſca nobis
modica eſt,& locus,quẽ obſidemus, eſt mu
nitus,& incumbit nobis ordinare de regno.
* Nunc itaque demus dextras hominibus i- 58
ſtis,& faciamus cum illis pacem, & cũ om-
ni gente eorum: * & conſtituamus illis vt 59
ambulent in legitimis ſuis ſicut prius. pro-
pter legitima enim ipſorum, quæ deſpexi-
mus,irati ſunt,& fecerunt omnia hæc. * Et 60
placuit ſermo in conſpectu regis, & princi-
pum:& miſit ad eos pacem facere:& recepe
runt illam.* Et iurauit illis rex,& principes: 61
& exierunt de munitione. * Et intrauit rex 62
montem Sion,& vidit munitionem loci; &
rupit citius iuramẽtum,quod iurauit; et mã
dauit deſtruere murũ in gyro. * Et diſceſſit 63
feſtinãter,et reuerſus eſt Antiochiam, et in
uenit Philippum dominantẽ ciuitati;& pu-
gnauit aduerſus eum,& occupauit ciuitatẽ.

CAP. VII.

ANno centeſimo quinquageſimo primo 1
exijt Demetrius Seleuci filius ab vrbe A
Roma, & aſcendit cum paucis viris in ciui-
tatem maritimã,et regnauit illic. * Et factũ 2
eſt, vt ingreſſus eſt domum regni patrum
ſuorum,comprehẽdit exercitus Antiochũ,
et Lyſiam, vt adducerent eos ad eũ. * Et res 3
ei innotuit;et ait:Nolite mihi oſtendere fa-
ciem eorũ.* Et occidit eos exercitus. Et ſe- 4
dit Demetrius ſuper ſedẽ regni ſui; * et ve- 5
nerunt ad eum viri iniqui et impij ex Iſrael;
et Alcimus dux eorum, qui volebat fieri ſa-
cerdos.* Et accuſauerunt populum apud re 6
gem,dicentes;Perdidit Iudas,et fratres eius
omnes amicos tuos,et nos diſperſit de terra
noſtra.* Nunc ergo mitte virum,cui credis, 7
vt eat,et videat exterminiũ omne,quod fe-
cit nobis,et regionibus regis,et puniat om-
nes amicos eius,et adiutores eorum.*Et ele 8
git rex ex amicis ſuis Bacchidem, qui domi B
nabatur trans flumen magnum in regno, et
fidelem regi;et miſit eũ,* vt videret exter- 9
minium, quod fecit Iudas; ſed et Alcimum
impium conſtituit in ſacerdotium; et man-
dauit ei facere vltionem in filios Iſrael.* Et 10
ſurrexerũt,et venerũt cum exercitu magno
in terrã Iudæ:et miſerunt nuncios, et locuti
ſunt ad Iudã, et ad fratres eius verbis paci-
ficis in dolo.* Et nõn intenderunt ſermoni- 11
bus eorum;viderunt enim quia venerunt cũ
exercitu magno.* Et conuenerunt ad Alci- 12
mum,et Bacchidem congregatio ſcribarum
requirere quæ iuſta ſunt;* et primi, Aſſidæi 13
qui erant in filijs Iſrael,et exquirebãt ab eis
14 pacem.* Dixerunt enim; Homo ſacerdos de
15 ſemine Aarõ venit,nõ decipiet nos; * et lo-
cutus eſt cũ eis verba pacifica;et iurauit il-
lis,dicens:Non inferemus vobis malum, ne
16 que amicis veſtris.* Et crediderũt ei;Et cõ-
C prehendit ex eis ſexaginta viros, et occidit
eos in vna die ſecundum verbũ, quod ſcri-
17 ptum eſt;* " Carnes ſanctorum tuorum", et
ſanguinem ipſorũ effuderunt in circuitu Ie * Pſ. 78. a.2. 3
18 ruſalem,et non erat qui ſepeliret.* Et incu
buit timor,et tremor in omnem populum;
quia dixerunt; Non eſt veritas, et iudicium
in eis:tranſgreſſi ſunt enim conſtitutum, et
19 iuſiurandum quod iurauerunt. * Et mouit
Bacchides caſtra ab Ieruſalẽ, et applicuit in
Bethzecha,et miſit,et comprehẽdit multos
ex eis,qui a ſe effugerant,et quoſdam de po
pulo mactauit,et in puteum magnum proie
20 cit.* Et commiſit regionem Alcimo,et reli-
quit cum eo auxilium in adiutorium ipſi. Et
21 abijt Bacchides ad regem; & ſatis agebat
22 Alcimus pro principatu ſacerdotij ſui. * et
conuenerunt ad eum omnes,qui perturba-
bant populum ſuum, et obtinuerunt terrã
Iuda, et fecerũt plagam magnam in Iſrael.
23 * Et vidit Iudas omnia mala quæ fecit Alci-
D mus,et qui cum eo erant,filijs Iſrael, multo
24 plus quam Gentes.* et exijt in omnes fines
Iudææ in circuitu, et fecit vindictã in viros
deſertores,et ceſſauerunt vltra exire in re-
25 gionẽ.* Vidit autẽ Alcimus quòd præualuit
Iudas,et qui cum eo erant,et cognouit quia
non poteſt ſuſtinere eos, et regreſſus eſt ad
regem, & accuſauit eos multis criminibus.
26 * " Et miſit rex Nicanorem, vnum ex prin-
cipibus ſuis nobilioribus: qui erat inimicitias * 2. Mach. 15. a.1
exercens contra Iſrael: & mandauit ei euer
27 tere populum.* Et venit Nicanor in Ieru-
ſalem cum exercitu magno,et miſit ad Iudã
& ad fratres eius verbis pacificis cum dolo,
28 dicens: Non ſit pugna inter me & vos: ve-
niam cum viris paucis, vt videam facies ve-
29 ſtras cum pace.* Et venit ad Iudam,& ſalu-
tauerũt ſe inuicem pacifice: et hoſtes parati
30 erant rapere Iudam.* Et innotuit ſermo Iu
E dæ quoniam cum dolo venerat ad eũ:& con
territus eſt ab eo, et amplius noluit videre
31 faciẽ eius. * Et cognouit Nicanor quoniam
denudatum eſt conſilium eius:& exiuit ob-
uiã Iudæ in pugnam iuxta Capharſalama.
32 * Et ceciderunt de Nicanoris exercitu fere
quinque millia viri,& fugerũt in ciuitatem
33 Dauid. * Et poſt hæc verba aſcendit Nica-
nor in montem Sion; & exierunt de ſacer-
dotibus populi ſalutare eum in pace, & de-
monſtrare ei holocauſtomata, quæ offere-
34 bantur pro rege.* Et irridens ſpreuit eos,&
35 polluit:& locut⁹ eſt ſuperbe,* et iurauit cũ
ira,dicens; Niſi traditus fuerit Iudas, & e-
xercitus eius in manus meas, continuo
cum regreſſus fuero in pace,ſuccendam do
mum

mum iſtam. Et exijt cum ira magna.* & in- 36
trauerunt ſacerdotes, & ſteterunt ante fa-
ciem altaris & templi: & flentes dixerunt:
*Tu Domine elegiſti domum iſtam ad inuo 37
candum nomen tuum in ea, vt eſſet domus
orationis & obſecrationis populo tuo.* fac 38
vindictam in homine iſto, & exercitu eius, F
& cadant in gladio: memento blaſphemias
eorum, & ne dederis eis vt permaneãt.* Et 39
exijt Nicanor ab Ieruſalem, & caſtra appli-
cuit ad Bethoron: & occurrit illi exercitus
Syriæ.* Et Iudas applicuit in Adarſa cum 40
tribus millibus viris: & orauit Iudas, & di-
xit: *a Qui miſſi erant a rege Sennacherib, 41
Domine, quia blaſphemauerunt te, exijt an
gelus, & percuſſit ex eis centum octoginta-
quinque millia: * ſic contere exercitum iſtũ 42
in conſpectu noſtro hodie: & ſciant ceteri
quia male locutus eſt ſuper ſancta tua: & iu
dica illum ſecundum malitiam illius.* Et cõ 43
miſerunt exercitus prælium tertiadecima
die menſis Adar: & contrita ſunt caſtra Ni- G
canoris, & cecidit ipſe primus in prælio.
* Vt autem vidit exercitus eius quia cecidiſ 44
ſet Nicanor, proiecerunt arma ſua, & fuge-
runt: * & perſecuti ſunt eos viam vnius diei 45
ab Adazer vſquequo veniatur in Gazara, &
tubis cecinerunt poſt eos cum ſignificatio-
nibus: *& exierunt de omnibus caſtellis Iu- 46
dææ in circuitu, & ventilabant eos cornib.
& conuertebantur iterum ad eos, & cecide
runt omnes gladio, & non eſt relictus ex eis
nec vnus.* Et acceperunt ſpolia eorum in 47
prædam: & caput Nicanoris amputauerunt,
& dexteram eius, quam extenderat ſuper-
be, & attulerunt & ſuſpenderunt contra Ie
ruſalem.* Et lætatus eſt populus valde, & 48
egerunt diem illam in lætitia magna.* Et cõ 49
ſtituit agi omnibus annis diem iſtam tertia-
decima die menſis Adar: * Et ſiluit terra Iu- 50
da dies paucos.

a 4.Reg.19.g.35. Tob.1.d.21. Eccli.48.d.24 Iſa.37.g.36. 2.Mach.8.c.19.

CAP. VIII.

ET audiuit Iudas nomen Romanorum, 1
quia ſunt potentes viribus, & acquie- A
ſcunt ad omnia, quæ poſtulantur ab eis: &
quicumque acceſſerunt ad eos, ſtatuerũt cũ
eis amicitias, & quia ſunt potentes viribus.
* Et audierunt prælia eorum, & virtutes bo 2
nas, quas fecerunt in Galatia, quia obtinue-
runt eos, & duxerunt ſub tributum: *& quã 3
ta fecerunt in regione Hiſpaniæ, & quòd in
poteſtatem redegerunt metalla argenti &
auri, quæ illic ſunt, & poſſederunt oẽm lo-
cum conſilio ſuo, & patientia: * locaq. quæ 4
longe erant valde ab eis, & reges, qui ſuper
uenerant eis ab extremis terræ, cõtriuerũt,
& percuſſerunt eos plaga magna: ceteri au-
tem dant eis tributum omnibus annis.* & 5
Philippum & Perſen Ceteorũ regem, & ce
teros, qui aduerſum eos arma tulerãt, cõtri
6 uerũt in bello, & obtinuerũt eos: *& Antio
chũ magnum regem Aſiæ, qui eis pugnam
intulerat habens centũ viginti elephantos,
& equitatũ, & currus, & exercitũ magnum
7 valde, contritum ab eis.* & quia ceperunt
B eum viuum, & ſtatuerunt ei vt daret ipſe, &
qui regnarẽt poſt ipſum, tributum magnũ,
8 & daret obſides, & conſtitutum,* & regio-
nem Indorum, & Medos, & Lydos, de opti-
mis regionibus eorũ: & acceptas eas ab eis,
9 dederunt Eumeni regi.* & quia qui erant
apud Helladã, voluerunt ire, & tollere eos:
10 & innotuit ſermo his, * & miſerunt ad eos
ducem vnum, & pugnauerunt contra illos,
& ceciderunt ex eis multi, & captiuas duxe
runt vxores eorum, & filios, & diripuerunt
eos, & terram eorum poſſederũt, & deſtru-
xerunt muros eorũ, & in ſeruitutem illos re
11 degerunt vſq. in hunc diem:* & reſidua re-
gna, & inſulas, quæ aliquando reſtiterant il-
lis, exterminauerunt, & in poteſtatẽ redege
12 runt.* Cũ amicis aũt ſuis, & qui in ipſis re-
quiẽ habebant, conſeruarũt amicitiã, & obti
nuerunt regna, quę erãt proxima, & quę erãt
lõge: quia quicũq. audiebant nomen eorũ, ti
13 mebant eos.* quib. vero vellent auxilio eſſe
vt regnarent, regnabant: quos autem vel-
lent, regno deturbabãt: & exaltati ſunt val-
14 de.* Et in omnibus iſtis nemo portabat dia-
C dema, nec induebatur purpura, vt magnifi-
15 caretur in ea.* Et quia curiam fecerunt ſibi,
& quotidie conſulebant trecentos viginti
cõſilium agentes ſemper de multitudine, vt
16 quę digna ſunt, gerant:* & committunt vni
homini magiſtratũ ſuũ per ſingulos annos
dominari vniuerſæ terræ ſuæ, & omnes obe
diunt vni, & non eſt inuidia, neque zelus in-
17 ter eos.* Et elegit Iudas Eupolemum, fi-
lium Ioannis, filij Iacob, & Iaſonem, filium
Eleazari, & miſit eos Romam conſtituere
18 cum illis amicitiam, & ſocietatem:* & vt au
ferrent ab eis iugum Græcorum, quia vide-
runt, quòd in ſeruitutem premerẽt regnum
19 Iſrael.* Et abierunt Romam viam multam
valde, & introierunt curiam, & dixerunt:
20 * Iudas Machabæus, & fratres eius, & popu
lus Iudæorum miſerunt nos ad vos ſtatuere
vobiſcum ſocietatem, & pacem, & conſcri-
21 bere nos ſocios, & amicos veſtros.* Et pla-
22 cuit ſermo in conſpectu eorum. *Et hoc re-
ſcriptum eſt, quod reſcripſerunt in tabulis
æreis, & miſerunt in Ieruſalẽ, vt eſſet apud
23 eos ibi memoriale pacis & ſocietatis.* BE-
NE SIT ROMANIS, & genti Iudæorum in
D mari, & in terra in æternum: gladiuſq. & ho
24 ſtis procul ſit ab eis. *Quòd ſi inſtiterit bel-
lum Romanis prius, aut omnibus ſocijs eo-
25 rum in omni dominatione eorum: * auxiliũ
feret gẽs Iudæorum, prout tempus dictaue
26 rit, corde pleno: & prælantibus * non da-
bunt,

bunt, neque ſubminiſtrabunt triticũ, arma,
pecuniam, naues, ſicut placuit Romanis: &
cuſtodient mandata eorum, nihil ab eis ac-
cipientes. * Similiter autẽ & ſi genti Iudæo 27
rum prius acciderit bellum, adiuuabũt Ro-
mani ex animo, prout eis tempus permiſe-
rit: * & adiuuantibus non dabitur triticũ, 28
arma, pecunia, naues, ſicut placuit Roma-
nis: & cuſtodient mandata eorum abſque
dolo. * ſecundum hæc verba cõſtituerũt Ro 29
mani populo Iudæorum. * Quòd ſi poſt hęc 30
verba hi aut illi addere, aut demere ad hæc
aliquid voluerint, facient ex propoſito ſuo:
& quæcumque addiderint, vel dempſerint,
rata erũt. * Sed & de malis, quæ Demetrius 31
rex fecit in eos, ſcripſimus ei, dicentes: Qua
re grauaſti iugum tuum ſuper amicos no-
ſtros, & ſocios Iudæos? * Si ergo iterum a- 32
dierint nos, aduerſum te faciemus illis iudi-
cium, & pugnabimus tecum mari terraq.

CAP. IX.

INterea vt audiuit Demetrius quia cecidit 1
Nicanor, & exercitus eius in prælio, appo- A
ſuit Bacchidem, & Alcimũ rurſum mittere
in Iudæam, & dextrum cornu cũ illis. * Et 2
abierunt viam, quæ ducit in Galgala, & ca-
ſtra poſuerũt in Maſaloth, quæ eſt in Arbel
lis: & occupauerunt eam, & peremerũt ani
mas hominum multas. * In menſe primo an- 3
ni centeſimi & quinquageſimi ſecũdi appli
cuerunt exercitum ad Ieruſalem: * & ſurre- 4
xerunt, & abierũt in Beream viginti millia
virorum, & duo millia equitum. * Et Iudas 5
poſuerat caſtra in Laiſa, & tria millia viri e-
lecti cum eo: * & viderunt multitudinem e- 6
xercitus quia multi ſunt, & timuerũt valde,
& multi ſubtraxerunt ſe de caſtris, & nõ re
manſerunt ex eis niſi octingenti viri. * Et vi 7
dit Iudas quòd defluxit exercitus ſuus, &
bellũ perurgebat eũ, & confractus eſt cor-
de: quia nõ habebat tẽpus cõgregandi eos,
& diſſolutus eſt. * Et dixit his, qui reſidui e- 8
rant: Surgamus, & eamus ad aduerſarios no
ſtros, ſi poterim* pugnare aduerſus eos. * Et 9
auertebant eũ, dicentes: Nõ poterimus, ſed
liberemus animas noſtras modo, & reuerta
mur ad fratres noſtros, & tunc pugnabimus
aduerſus eos: nos autem pauci ſumus. * Et 10
ait Iudas: Abſit iſtam rem facere vt fugia- B
mus ab eis: & ſi appropriauit tempus no-
ſtrum, moriamur in virtute propter fratres
noſtros, & non inferamus crimẽ glorię no
ſtræ. * Et mouit exercitus de caſtris, & ſte- 11
terunt illis obuiam: & diuiſi ſunt equites in
duas partes, & fundibularij, & ſagittarij præi-
bant exercitum, & primi certaminis omnes
potentes. * Bacchides autem erat in dextro 12
cornũ, & proximauit legio ex duab. partib.
& clamabãt tubis: * exclamauerũt autẽ & 13
hi, qui erant ex parte Iudæ, etiam ipſi, & cõ
mota eſt terra à voce exercituũ: & cõmiſ-
ſum eſt præliũ à mane vſque ad veſperam.
14 * Et vidit Iudas, quòd firmior eſt pars exer
citus Bacchidis in dextris, & conuenerũt cũ
15 ipſo omnes cõſtantes corde: * & cõtrita eſt
dextera pars ab eis, & perſecutus eſt eos vſ
16 que ad montẽ Azoti. * Et qui in ſiniſtro cor
nu erant, viderunt quòd contritum eſt dex
trum cornu, & ſecuti ſunt poſt Iudã, & eos
17 qui cum ipſo erant, a tergo: * & ingrauatũ
eſt prælium, & ceciderunt vulnerati multi
18 ex his, & ex illis. * Et Iudas cecidit, & ceteri
19 fugerunt. * Et Ionathas, & Simon tulerunt
C Iudam fratrem ſuum, & ſepelierunt eum in
ſepulchro patrum ſuorum in ciuitate Mo-
20 din. * Et fleuerũt eum omnis populus Iſrael
21 plãctu magno, & lugebant dies multos, * &
dixerunt: Quomodo cecidit potens, qui ſal-
22 uum faciebat populum Iſrael? * Et cetera
verba bellorũ Iudæ, & virtutũ, quas fecit, &
magnitudinis eius, non ſunt deſcripta: mul-
23 ta enim erant valde. * Et factũ eſt: poſt obi-
tum Iudæ emerſerunt iniqui in omnibus fi-
nibus Iſraël, & exorti ſunt omnes, qui ope-
24 rabantur iniquitatem. * In diebus illis facta
eſt fames magna valde, & tradidit ſe Bac-
25 chidi omnis regio eorum cum ipſis. * Et ele-
git Bacchides viros impios, & cõſtituit eos
26 dominos regionis: * & exquirebant, & per-
ſcrutabantur amicos Iudæ, & adducebant
eos ad Bacchidem, & vindicabat in illos, &
27 illudebat. * Et facta eſt tribulatio magna in
Iſrael, qualis nõ fuit ex die, qua nõ eſt viſus
28 propheta in Iſrael. * Et congregati ſunt oẽs
29 amici Iudæ, & dixerunt Ionathæ: * Ex quo
frater tuus Iudas defunctus eſt, vir ſimilis ei
nõ eſt, qui exeat contra inimicos noſtros,
Bacchidẽ, & eos, qui inimici ſunt gentis no-
30 ſtræ. * Nunc itaque te hodie elegimus eſſe
pro eo nobis in principẽ, & ducẽ ad bellan-
31 dũ bellũ noſtrum. * Et ſuſcepit Ionathas tẽ
pore illo principatum, & ſurrexit loco Iudę
32 fratris ſui. * Et cognouit Bacchides, & quæ-
33 rebat eũ occidere. * Et cognouit Ionathas,
D & Simon frater eius, & omnes, qui cum eo
erant: & fugerũt in deſertum Thecuę, & cõ
34 ſederunt ad aquam lacus Aſphar. * Et cogno
uit Bacchides, & die ſabbatorum venit ipſe,
& omnis exercitus eius trans Iordanem.
35 * Et Ionathas miſit fratrem ſuũ ducẽ popu-
li, & rogauit Nabuthæos amicos ſuos, vt cõ
modarent illis apparatum ſuum, qui erat co
36 pioſus. * Et exierunt filij Iambri ex Madaba,
& comprehenderũt Ioannẽ, & omnia, quæ
37 habebat, & abierunt habentes ea. * Poſt hæc
verba, renũciatũ eſt Ionathæ, & Simoni fra
tri eius, quia filij Iambri faciunt nuptias ma
gnas, & ducũt ſponſã ex Madaba filiã vnius
de magnis principib. Chanaã cũ ambitione
38 magna. * Et recordati ſunt ſanguinis Ioãnis

tris ſui:& aſcenderunt , & abſconderunt ſe
ſub tegumento montis:* Et eleuauerũt ocu 39
los ſuos,& viderũt:& ecce tumultus, & appa
ratus multus: & ſponſus proceſſit , & amici
eius,& fratres eius obuiam illi cum tympa-
nis,& muſicis,& armis multis.* Et ſurrexe- 40
runt ad eos ex inſidijs,& occiderunt eos,&
ceciderũt vulnerati multi,& reſidui fugerũt
in montes : & acceperunt omnia ſpolia eo-
rũ:* & conuerſæ ſunt nuptiæ in luctum , & 41
vox muſicorum ipſorum in lamentum.* Et 42
vindicauerunt vindictam ſanguinis fratris
ſui:& reuerſi ſunt ad ripã Iordanis . * Et au- 43
diuit Bacchides,& venit die ſabbatorũ vſ- E
que ad oram Iordanis in virtute magna.* Et 44
dixit ad ſuos Ionathas:Surgamus: & pugne-
mus contra inimicos noſtros:nõ eſt enim ho
die ſicut heri,& nudiuſtertiꝰ.*ecce enim bel 45
lum ex aduerſo : aqua vero Iordanis hinc &
inde,& ripę,& paludes,& ſaltus:& nõ eſt lo
*2.Par.20 a.3. cus diuertẽdi. * *Nũc ergo clamate in cælũ, 46
vt liberemini de manu inimicorum veſtro-
rum.Et commiſſum eſt bellum. * Et extẽdit 47
Ionathas manum ſuam percutere Bacchidẽ,
& diuertit ab eo retro:* & diſſilijt Ionathas, 48
& qui cum eo erãt in Iordanẽ,& tranſnata-
uerunt ad eos Iordanem.* & ceciderunt de 49
parte Bachidis die illa mille viri:& reuerſi
ſunt in Ieruſalẽ,& * ædificauerunt ciuitates 50
munitas in Iudæa,munitionem, quæ erat in
Iericho,& in Ammaum,& in Bethoron,&
in Bethel,& Thamnata,& Phara,& Tho-
po muris excelſis,& portis,& ſeris.* Et 51
poſuit cuſtodiam in eis,vt inimicitias exerce
rent in Iſrael :* & muniuit ciuitatem Beth- 52
ſuram,& Gazaram,& arcem,& poſuit in eis
auxilia, & apparatum eſcarum: * & accepit 53
filios principum regionis obſides , & po-
ſuit eos in arce in Ieruſalem in cuſtodiã.*Et 54
anno centeſimo quinquageſimo tertio,men F
ſe ſecundo,præcepit Alcimus deſtrui muros
domus ſanctæ interioris, & deſtrui opera
prophetarum:& cępit deſtruere.* In tem 55
pore illo percuſſus eſt Alcimus: & impedita
ſunt opera illius, & occluſum eſt os eius ,
& diſſolutus eſt paralyſi,nec vltra potuit lo
qui verbum, et mandare de domo ſua . * Et 56
mortuus eſt Alcimus in tempore illo cum
tormento magno.* Et vidit Bacchides quo- 57
niam mortuus eſt Alcimus:& reuerſus eſt
ad regẽ,et ſiluit terra annis duobus. * Et cõ 58
gitauerunt omnes iniqui dicẽtes: Ecce Iona
thas,et qui cum eo ſunt,in ſilentio habitant
confidenter: nunc ergo adducamus Bacchi-
dem,et cõprehendet eos omnes vna nocte.
* Et abierunt,et conſilium ei dederunt. * Et 59
ſurrexit vt veniret cũ exercitu multo: et mi 60
ſit occulte epiſtolas ſocijs ſuis,qui erãt in Iu
dæa,vt comprehenderent Ionathan,et eos ,
qui cũ eo erant:ſed non potuerunt, quia in-
notuit eis conſilium eorum. * Et apprehen- 61
dit de viris regionis,qui principes erant ma
litiæ,quinquaginta viros, & occidit eos :
62 * et ſeceſſit Ionathas , & Simon, & qui
cum eo erant in Bethſen,quæ eſt in deſerto:
& extruxit diruta eius , & firmauerunt
63 eam.* Et cognouit Bacchides, et congrega-
G uit vniuerſam multitudinem ſuam: & his,
64 qui de Iudæa erant,denunciauit.* Et venit,
& caſtra poſuit deſuper Bethbeſſen:et op-
pugnauit eam dies multos,& fecit machi-
65 nas. * Et reliquit Ionathas Simonem fra-
trem ſuum in ciuitate , & exijt in regio-
66 nem,et venit cum numero , * & percuſſit
Odaren,et fratres eius,et filios Phaſeron in
tabernaculis ipſorum,et cœpit cædere,&
67 creſcere in virtutibus. * Simon vero , et qui
cum ipſo erant,exierunt de ciuitate,et ſuc-
68 cenderunt machinas,* et pugnauerunt con
tra Bacchidem, et contritus eſt ab eis:et affli
xerunt eum valde,quoniam conſilium eius,
69 et congreſſus eius erat inanis. * Et iratus cõ
tra viros iniquos, qui ei conſilium dederant
vt veniret in regionẽ ipſorum,multos ex eis
occidit:ipſe autẽ cogitauit cum reliquis abi
70 re in regionem ſuam . * Et cognouit Iona-
thas:et miſit ad eum legatos componere pa
cem cum ipſo,& reddere ei captiuitatem.
71 * Et libenter accepit,et fecit ſecundum ver
ba eius , et iurauit ſe nihil facturum ei mali
72 omnibus diebus vitæ eius . * Et reddidit ei
captiuitatem, quam prius erat prædatus de
terra Iuda : & conuerſus abijt in terram
ſuam, et non appoſuit amplius venire in fi-
73 nes eius:* Et ceſſauit gladius ex Iſrael : &
habitauit Ionathas in Machmas , et cœpit
Ionathas ibi iudicare populum,et extermi-
nauit impios ex Iſrael.

CAP. X.

1 ET anno centeſimo ſexageſimo aſcendit
A Alexander Antiochi filius,qui cogno-
minatus eſt Nobilis: & occupauit Ptole-
maidam: et receperunt eum,et regnauit il-
2 lic.* Et audiuit Demetrius rex, et congrega
uit exercitum copioſum valde,et exiuit ob-
3 uiam illi in prælium.* Et miſit Demetrius e-
piſtolam ad Ionathã verbis pacificis,vt ma-
4 gnificaret eum.* Dixit enim: Anticipemus
facere pacem cum eo , priuſquam faciat
5 cum Alexandro aduerſum nos.* recordabi-
tur enim omnium malorum,quę fecimus in
eum,et in fratrem eius , et in gentem eius .
6 * Et dedit ei poteſtatem congregandi exer
citũ,et fabricare arma,et eſſe ipſum ſocium
eius:et obſides,qui erant in arce,iuſſit tradi
7 ei.* Et venit Ionathas in Ieruſalem, & le-
git epiſtolas in auditu omnis populi , et eo-
8 rum,qui in arce erant.* Et timuerũt timore
magno,quoniã audierunt quod dedit ei rex
9 poteſtatem congregandi exercitum.*Et tra
diti ſunt Ionathæ obſides, & reddidit eos
paren-

parentibus ſuis: * & habitauit Ionathas in 10
Ieruſalem, & cœpit ædificare, & innouare ci
uitatem. * Et dixit facientibus opera vt ex- 11
truerent muros, & montem Sion in circuitu
lapidibus quadratis ad munitionem: & ita fe
cerunt. * Et fugerunt alienigenæ, qui erant 12
in munitionibus, quas Bacchides ædificaue-
rat: * & reliquit vnuſquiſque locum ſuum, 13
& abijt in terram ſuam: * tantum in Bethſu 14
ra remanſerunt aliqui ex his, qui reliquerãt
legẽ, & præcepta Dei. erat enim hæc eis ad
refugium. * Et audiuit Alexander rex pro- 15
miſſa, quæ promiſit Demetrius Ionathæ: & B
narrauerunt ei prælia, & virtutes, quas
ipſe fecit, & fratres eius, & labores, quos
laborauerunt. * & ait: Numquid inuenie- 16
mus aliquem virum talem? & nunc facie-
mus eum amicum, & ſocium noſtrum. * Et 17
ſcripſit epiſtolam, & miſit ei ſecundum hæc
verba, dicens: * Rex Alexander fratri Iona- 18
thæ ſalutem. * Audiuimus de te quòd vir po 19
tens ſis viribus, & aptus es vt ſis amicus
noſter: * & nunc conſtituimus te hodie 20
ſummum ſacerdotem gentis tuæ, & vt ami-
cus voceris regis, (& miſit ei purpuram,
& coronam auream) & quæ noſtra ſunt
ſentias nobiſcum, & conſerues amicitias ad
nos. * Et induit ſe Ionathas ſtola ſancta ſe- 21
ptimo menſe, anno cẽteſimo ſexageſimo in
die ſolemni ſcenopegiæ: & congregauit e-
xercitum, & fecit arma copioſa. * Et audiuit 22
Demetrius verba iſta, & contriſtatus eſt ni-
mis, & ait: * Quid hoc fecimus, quod præ- 23
occupauit nos Alexãder apprehendere ami
citiam Iudæorum ad munimen ſui? * Scri- 24
bã & ego illis verba deprecatoria, & digni-
tates, & dona: vt ſint mecum in adiutorium.
* Et ſcripſit eis in hæc verba: Rex Demetri' 25
genti Iudæorum ſalutem: * Quoniam ſerua 26
ſtis ad nos pactum, & manſiſtis in amicitia
noſtra, & nõ acceſſiſtis ad inimicos noſtros,
audiuimus, & gauiſi ſumus. * Et nunc per- 27
ſeuerate adhuc conſeruare ad nos fidem, &
retribuemus vobis bona pro his, quæ feciſtis C
nobiſcum: * & remittemus vobis præſtatio- 28
nes multas, & dabimus vobis donationes.
* Et nũc abſoluo vos, & omnes Iudæos a tri 29
butis, & pretia ſalis indulgeo, & coronas
remitto, & tertias ſeminis: * & dimidiam 30
partẽ fructus ligni, quod eſt portionis meç,
relinquo vobis ex hodierno die, & deinceps,
ne accipiatur a terra Iuda, & a tribus ciuita
tibus, quæ additæ ſunt illi ex Samaria, & Ga
lilæa ex hodierna die & in totum tempus:
* & Ieruſalẽ ſit ſancta, & libera cum finibus 31
ſuis: et decimç, et tributa ipſius ſint. * Remit 32
to etiã poteſtatem arcis, quæ eſt in Ieruſalẽ:
& do eã ſummo ſacerdoti, vt cõſtituat in ea
viros quoſcũque ipſe elegerit, qui cuſtodiãt
eam. * Et omnem animam Iudæorum, quæ 33
captiua eſt a terra Iuda in omni regno meo,
relinquo liberam gratis, vt omnes a tributis
34 ſoluantur, etiam pecorum ſuorum. * Et om-
nes dies ſolemnes, et ſabbata, et neomeniæ,
et dies decreti, et tres dies ante diem ſolem-
nem, & tres dies poſt diem ſolemnem ſint
omnes immunitatis & remiſſionis omnibus
35 Iudæis, qui ſunt in regno meo: * et nemo ha
bebit poteſtatẽ agere aliquid, & mouere ne
gotia aduerſus aliquẽ illorum in omni cau-
36 ſa. * Et aſcribantur ex Iudæis in exercitu re
gis ad triginta millia virorum: & dabuntur
illis copiæ vt oportet oĩbus exercitibus re-
gis, & ex eis ordinabuntur qui ſint in muni-
37 tionibus regis magni: * & ex his cõſtituẽtur
ſuper negotia regni, quæ aguntur ex fide, &
pricipes ſint ex eis, et ambulẽt in legib. ſuis,
38 ſicut p̄cepit rex in terra Iuda. * Et tres ciui-
D tates, quæ additæ ſunt Iudææ ex regione Sa-
mariæ, cum Iudæa reputentur: vt ſint ſub v-
no, et non obediãt alij poteſtati, niſi ſummi
39 ſacerdotis. * Ptolemaida, & confines eius,
quas dedi donũ ſanctis, qui ſunt in Ieruſalẽ
40 ad neceſſarios ſumptus ſanctorum. * Et e-
go do ſingulis annis quindecim millia ſiclo-
rum argenti de rationibus regis, quæ me cõ
41 tingunt: * & omne, quod reliquum fuerit,
quod non reddiderant qui ſuper negotia e-
rant annis in prioribus, ex hoc dabũt in ope
42 ra domus. * Et ſuper hæc quinque millia ſi-
clorum argenti, quæ accipiebãt de ſanctorũ
ratione per ſingulos annos: & hæc ad ſa-
cerdotes pertineant, qui miniſterio fungun
43 tur. * Et quicumque confugerint in templũ,
quod eſt Ieroſolymis, & in omnibus finibus
eius, obnoxij regi in omni negotio dimittã-
tur, & vniuerſa, quæ ſunt eis in regno meo,
44 libera habeant. * Et ad ædificãda vel reſtau-
randa opera ſanctorũ, ſumptus dabũtur de
45 ratione regis: * & ad extruẽdos muros Ieru
ſalem, & cõmuniendos in circuitu, ſumptus
dabuntur de ratione regis, & ad conſtruen-
46 dos muros in Iudæa. * Vt audiuit autem Io-
nathas, et populus ſermones iſtos, non cre * Sup. 7. b. 12.
diderũt eis, nec receperũt eos: quia recorda
ti ſunt malitiæ magnæ, quam fecerat in Iſ-
47 rael, et tribulauerat eos valde. * Et compla-
cuit eis in Alexandrum: quia ipſe fuerat eis
princeps ſermonum pacis, et ipſi auxiliũ fe
48 rebant omnib. diebus. * Et congregauit rex
Alexander exercitũ magnũ, et admouit ca-
49 ſtra contra Demetriũ. * Et cõmiſerũt prçliũ
duo reges, et fugit exercitus Demetrij, et in
ſecutus eſt eũ Alexander, & incubuit ſuper
50 eos. * Et inualuit prælium nimis, donec occi
51 dit ſol: & cecidit Demetrius in die illa. * Et
E miſit Alexãder ad Ptolemæum regem Ægy
52 pti legatos ſecundũ hæc verba, dicẽs: * Quo
niam regreſſus ſum in regnum meum, &
ſedi in ſede patrum meorum, & obtinui
principatum, et contriui Demetrium, et poſ
53 ſedi regionem noſtram, * & commiſi pu-

Goog

gnam cum eo;& contritus eſt ipſe, & caſtra
eius a nobis, & ſedimus in ſede regni eius:
* & nunc ſtatuamus adinuicem amicitiam: 54
& da mihi filiam tuam vxorem, & ego ero
gener tuus, & dabo tibi dona, & ipſi digna
te. * Et reſpondit rex Ptolemæus, dicens: 55
Felix dies, in qua reuerſus es ad terram
patrum tuorum, & ſediſti in ſede regni
eorum. * Et nunc faciam tibi quod ſcripſi- 56
ſti:ſed occurre mihi Ptolemaidam, vt videa-
mus inuicem nos, & ſpondeam tibi ſicut di-
xiſti. * Et exiuit Ptolemæus de Ægypto, ipſe 57
& Cleopatra filia eius, & venit Ptolemaidã
anno centeſimo ſexageſimo ſecundo. * Et oc 58
currit ei Alexãder rex, & dedit ei Cleopatrã
filiam ſuam, & fecit nuptias eius Ptole-
maidæ, ſicut reges, in magna gloria. * Et ſcri 59
pſit rex Alexander Ionathæ, vt veniret ob-
uiam ſibi. * Et abijt cum gloria Ptolemai- 60
dã, & occurrit ibi duobus regibus, & dedit
illis argentũ multũ, & aurum, & dona: & in
uenit gratiam in conſpectu eorum. * Et con 61
uenerunt aduerſus eum viri peſtilẽtes ex Iſ-
rael, viri iniqui interpellantes aduerſus eum:
& non intendit ad eos rex. * Et iuſſit ſpo- 62
liari Ionathã veſtibus ſuis, & indui eum pur
pura: & ita fecerunt. Et collocauit eum rex
ſedere ſecum. * Dixitq. principibus ſuis: Exi 63
te cũ eo in mediũ ciuitatis, & prædicate, vt
nemo aduerſus eũ interpellet de vllo nego-
tio, nec quiſquam ei moleſtus ſit de vlla ra-
tione. * Et factum eſt, vt viderunt qui in- 64
terpellabant gloriam eius, quæ prædicaba- F
tur, & opertum eum purpura, fugerunt om
nes: * & magnificauit eũ rex, & ſcripſit eum 65
inter primos amicos, & poſuit eum ducem,
& participem principatus: * Et reuerſus eſt 66
Ionathas in Ieruſalem cum pace, & lætitia.
* In anno centeſimo ſexageſimoquinto ve- 67
nit Demetrius filius Demetrij a Creta in ter
ram patrum ſuorum. * Et audiuit Alexan- 68
der rex, & contriſtatus eſt valde, & reuerſus
eſt Antiochiam. * Et conſtituit Demetrius 69
rex Apollonium ducem, qui præerat Cœleſy
riæ: & congregauit exercitum magnũ, & ac
ceſſit ad Iamniam: & miſit ad Ionathan ſum
mũ ſacerdotem, * dicens: Tu ſolus reſiſtis no 70
bis: ego autẽ factus ſum in deriſum, & in op-
probrium, propterea quia tu poteſtatẽ ad-
uerſum nos exerces in montibus. * Nunc er 71
go ſi cõfidis in virtutibus tuis, deſcende ad
nos in campum, & comparemus illic inuicẽ:
quia mecũ eſt virtus bellorum. * Interroga, 72
& diſce quis ſum ego, & ceteri, qui auxilio
ſunt mihi, qui & dicunt: quia non poteſt ſta-
re pes veſter ante faciem noſtrã, quia bis in
fugam conuerſi ſunt patres tui in terra ſua:
* & nũc quomodo poteris ſuſtinere equitã 73
tum & exercitum tantum in campo, vbi nõ
eſt lapis, neque ſaxum, neque locus fugien-
di? * Vt audiuit autem Ionathas ſermones 74
Apollonij, motus eſt animo: & elegit decem
millia virorum, & exijt ab Ieruſalem, & oc
75 currit ei Simon frater eius in adiutoriũ: * &
applicuerũt caſtra in Ioppen, & excluſit eũ
a ciuitate: quia cuſtodia Apollonij Ioppe e-
76 rat, & oppugnauit eam. * Et exterriti qui
erant in ciuitate, aperuerunt ei, & obti-
77 nuit Ionathas Ioppen. * Et audiuit Apollo-
G nius, & admouit tria millia equitum, & exer
78 citum multum. * Et abijt Azotum tamquam
iter faciens, & ſtatim exijt in campum, eò
quòd haberet multitudinem equitum, & cõ
fideret in eis. Et inſecutus eſt eum Ionathas
79 in Azotum, & commiſerunt prælium. * Et
reliquit Apollonius in caſtris mille equi-
80 tes poſt eos occulte. * Et cognouit Ionathas
quoniam inſidiæ ſunt poſt ſe, & circuierunt
caſtra eius, & eiecerunt iacula in populum
81 a mane vſque ad veſperam. * Populus autẽ
ſtabat, ſicut præceperat Ionathas: & labora
82 uerunt equi eorũ. * Et eiecit Simon exerci-
tum ſuum, & commiſit contra legionem. e-
quites enim fatigati erant: et cõtriti ſunt ab
83 eo, & fugerunt. * Et qui diſperſi ſunt per
campum, fugerunt in Azotum, & intraue-
runt in Bethdagon idolum ſuum, vt ibi ſe li-
84 berarent. * Et ſuccendit Ionathas Azotum,
& ciuitates, quæ erãt in circuitu eius, & ac-
cepit ſpolia eorum, & templum Dagon: &
omnes, qui fugerunt in illud, ſuccendit igni.
85 * Et fuerunt qui ceciderunt gladio cum his,
qui ſuccenſi ſunt, fere octo millia virorum.
86 * Et mouit inde Ionathas caſtra, & applicuit
ea Aſcalonem: & exierunt de ciuitate obuiã
87 illi in magna gloria. * Et reuerſus eſt Iona-
thas in Ieruſalem cum ſuis, habentibus ſpo-
88 lia multa. * Et factum eſt: vt audiuit Alexan-
der rex ſermones iſtos, addidit adhuc glori-
89 ficare Ionathan. * Et miſit ei fibulam aureã,
ſicut conſuetudo eſt dari cognatis regum.
Et dedit ei Accaron, & omnes fines eius in
poſſeſſionem.

CAP. XI.

1 ET rex Ægypti congregauit exercitum,
A ſicut arena, quæ eſt circa oram maris,
& naues multas: & quærebat obtinere re-
gnum Alexãdri dolo, & addere illud regno
2 ſuo. * Et exijt in Syriam verbis pacificis, &
aperiebãt ei ciuitates, & occurrebãt ei: quia
mandauerat Alexander rex exire ei obuiã,
3 eo quòd ſocer ſuus eſſet. * Cum autem
introiret ciuitatem Ptolemęus, ponebat cu-
4 ſtodias militum in ſingulis ciuitatibus. * Et
vt appropiauit Azoto, oſtenderunt ei tem-
plum Dagon ſuccenſum igni, & Azotum, &
cetera eius demolita, & corpora proiecta, &
eorum, qui cæſi erãt in bello, tumulos quos
5 fecerant ſecus viam. * Et narrauerunt re-
gi quia hæc fecit Ionathas, vt inuidiam fa-

cerent ei: & tacuit rex. * Et occurrit Iona- 6
thas regi in Ioppé cum gloria, & inuicem ſe
ſalutauerũt, & dormierũt illic. * Et abijt Io 7
nathas cum rege vſque ad fluuium, qui voca
tur Eleutherus: & reuerſus eſt in Ieruſalem.
* Rex autem Ptolemæus obtinuit domi- 8
nium ciuitatum vſque Seleuciam mariti-
mam, & cogitabat in Alexandrum conſilia
mala. * Et miſit legatos ad Demetrium, di- 9
cẽs: Veni, componamus inter nos pactum,
& dabo tibi filiam meam, quam habet Ale- C
xander, & regnabis in regno patris tui. * Pœ 10
nitet enim me quòd dederim illi filiã meã:
quæſiuit enim me occidere. * Et vituperauit 11
eum, propterea quòd concupierat regnum
eius. * Et abſtulit filiam ſuam, & dedit eam 12
Demetrio, & alienauit ſe ab Alexandro, &
manifeſtatæ ſunt inimicitiæ eius. * Et intra- 13
uit Ptolemæus Antiochiã, & impoſuit duo
diademata capiti ſuo, Ægypti, & Aſiæ. * Ale 14
xander autem rex erat in Cilicia illis tempo
ribus: quia rebellabant qui erãt in locis illis.
* Et audiuit Alexander, & venit ad eum 15
in bellum: & produxit Ptolemæus rex exer
citum, & occurrit ei in manu valida, & fuga
uit eum. * Et fugit Alexãder in Arabiam, vt 16
ibi protegeretur: rex autẽ Ptolemæus exal-
tatus eſt. * Et abſtulit Zabdiel Arabs caput 17
Alexandri; & miſit Ptolemæo. * Et rex Pto- 18
lemæus mortuus eſt in die tertia: & qui erãt
in munitionibus, perierunt ab his, qui erant
intra caſtra. * Et regnauit Demetrius an- 19
no centeſimo ſexageſimo ſeptimo. * In die- 20
bus illis congregauit Ionathas eos, qui erãt
in Iudæa, vt expugnarent arcem, quæ eſt in
Ieruſalem: & fecerũt contra eam machinas
multas. * Et abierunt quidã qui oderant gen 21
tem ſuam viri iniqui ad regem Demetrium,
& renunciauerunt ei, quòd Ionathas obſi-
deret arcem. * Et vt audiuit, iratus eſt: & ſta 22
tim venit ad Ptolemaidam, & ſcripſit Iona-
thæ ne obſideret arcem, ſed occurreret ſibi
ad colloquium feſtinato. * Vt audiuit au- 23
tem Ionathas, iuſſit obſidere: & elegit de ſe- C
nioribus Iſrael, & de ſacerdotibus, & dedit
ſe periculo. * Et accepit aurum, & argentũ, 24
& veſtem, & alia xenia multa, & abijt ad re
gem Ptolemaidam, & inuenit gratiam in cõ
ſpectu eius. * Et interpellabant aduerſus eũ 25
quidam iniqui ex gente ſua. * Et fecit ei rex 26
ſicut fecerãt ei, qui ante eum fuerãt: & exal
tauit eum in conſpectu omnium amicorum
ſuorum, * & ſtatuit ei principatum ſacerdo 27
tis, & quæcumq; alia habuit prius pretioſa,
& fecit eum principem amicorum. * Et po- 28
ſtulauit Ionathas a rege vt immunẽ faceret
Iudæam, & tres Toparchias, & Samariã, &
confines eius: & promiſit ei talenta trecẽta.
* Et conſenſit rex: & ſcripſit Ionathæ epiſto 29
las de his omnibus, hũc modũ continentes:
* Rex Demetrius fratri Ionathæ ſalutem, & 30

31 genti Iudæorum. * Exemplum epiſtolæ, quã
ſcripſimus Laſtheni parenti noſtro de vo-
32 bis, miſimus ad vos vt ſciretis: * Rex De-
33 metrius Laſtheni parenti ſalutem. * Genti
Iudæorum amicis noſtris, & conſeruantibus
quæ iuſta ſunt apud nos, decreuimus benefa
cere propter benignitatem ipſorum, quam
34 erga nos habent. * Statuimus ergo illis om
D nes fines Iudææ, & tres ciuitates, Lydan, &
Ramathan, quæ additæ ſunt Iudææ ex Sama
ria, & omnes cõfines earum ſequeſtrari om
nibus ſacrificãtibus in Ieroſolymis pro his,
quę ab eis prius accipiebat rex per ſingulos
annos, & pro fructibus terræ, & pomorum.
35 * Et alia, quæ ad nos pertinebant decimarũ,
& tributorum ex hoc tempore remittimus
eis: & areas ſalinarum, & coronas, quæ no-
36 bis deferebantur, * omnia ipſis cõcedimus:
& nihil horum irritum erit ex hoc, & in om
37 ne tempus. * Nunc ergo curate facere horũ
exemplum, & detur Ionathæ, & ponatur in
38 in monte ſancto, in loco celebri. * Et videns
Demetrius rex quòd ſiluit terra in conſpe-
ctu ſuo, & nihil ei reſiſtit, dimiſit totum
exercitum ſuum, vnumquemque in locum
ſuum, excepto peregrino exercitu, quẽ con
traxit ab inſulis Gentium: & inimici erãt ei
39 omnes exercitus patrum eius. * Tryphõ au
tem erat quidã partium Alexandri prius: &
vidit quoniã omnis exercitus murmurabat
contra Demetrium, & iuit ad Emalchuel
Arabem, qui nutriebat Antiochum filium
40 Alexandri: * & aſſidebat ei, vt traderet eum
ipſi, vt regnaret loco patris ſui: & enuncia-
uit ei quanta fecit Demetrius, & inimicitias
exercituum eius aduerſus illum. Et manſit
41 ibi diebus multis. * Et miſit Ionathas ad De-
E metrium regem, vt eijceret eos, qui in arce
erant in Ieruſalem, & qui in præſidijs erãt:
42 quia impugnabant Iſrael. * Et miſit Deme-
trius ad Ionathan, dicens: Non hæc tantum
faciã tibi, & genti tuæ, ſed gloria illuſtrabo
te, & gentem tuam cum fuerit opportunũ.
43 * Nũc ergo rectè feceris, ſi miſeris in auxiliũ
mihi viros: quia diſceſſit omnis exercitus
44 meus. * Et miſit ei Ionathas tria millia viro-
rum fortium Antiochiam: & venerunt ad re
gem, & delectatus eſt rex in aduentu eorũ.
45 * Et conuenerunt, qui erant de ciuitate, cen
tum viginti millia virorum, & volebãt inter
46 ficere regẽ. * Et fugit rex in aulam: & occu
pauerũt qui erãt de ciuitate, itinera ciuita-
47 tis, & cęperũt pugnare. * Et vocauit rex Iu-
dæos in auxilium, & conuenerunt omnes ſi
mul ad eum, & diſperſi ſunt omnes per ciui-
48 tatem: * & occiderunt in illa die centũ mil-
lia hominum, & ſuccenderũt ciuitatem, &
ceperũt ſpolia multa in die illa, & liberaue-
49 rũt regem. * Et viderunt qui erant de ciuita
te, quòd obtinuiſſent Iudæi ciuitatem ſicut
volebãt: & infirmati ſunt mente ſua, & cla-

mauerũt ad regem cum precibus dicentes:
* Da nobis dextras,& ceſſent Iudæi oppu- 50
gnare nos, & ciuitatem. * Et proiecerunt 51
arma ſua,& fecerunt pacem, & glorificati F
ſunt Iudæi in conſpectu regis,& in conſpe-
ctu omnium,qui erant in regno eius,& no-
minati ſunt in regno:& regreſſi ſunt in Ieru
ſalem habentes ſpolia multa. * Et ſedit De- 52
metrius rex in ſede regni ſui: & ſiluit terra
in conſpectu eius. * Et mentitus eſt omnia 53
quæcumq. dixit, & abalienauit ſe a Iona-
tha,& nõ retribuit ei ſecundum beneficia,
q̃ ſibi tribuerat,& vexabat eũ valde. * Poſt 54
hæc autem reuerſus eſt Tryphon,& Antio-
chus cũ eo puer adoleſcens,& regnauit, &
impoſuit ſibi diadema. * Et cõgregati ſunt 55
ad eũ omnes exercitus,quos diſperſerat De
metrius,& pugnauerunt cõtra eũ:& fugit,
& terga vertit. * Et accepit Tryphon be- 56
ſtias,& obtinuit Antiochiã: * & ſcripſit An 57
tiochus adoleſcens Ionathæ,dicẽs: Conſti-
tuo tibi ſacerdotium, & conſtituo te ſuper
quatuor ciuitates, vt ſis de amicis regis.* 58
Et miſit illi vaſa aurea in miniſteriũ,& dedit
eĩ poteſtatẽ bibendi in auro, & eſſe in pur-
pura,& habere fibulã auream: & Simonem 59
fratrẽ eius cõſtituit ducẽ a terminis Tyri vſ
que ad fines Ægypti.* Et exijt Ionathas, & 60
perambulabat trans flumen ciuitates: & cõ
gregatus eſt ad eum omnis exercitus Syriæ
in auxiliũ,& venit Aſcalonem, & occurre-
runt ei honorifice de ciuitate. * Et abijt in- 61
de Gazam: & concluſerunt ſe qui erant Ga
zæ:& obſedit eã, & ſuccendit quæ erant in
circuitu ciuitatis,& prædatus eſt ea. * Et ro 62
gauerunt Gazenſes Ionathan, & dedit illis G
dexterã:& accepit filios eorũ obſides,& mi
ſit illos in Ieruſalẽ:& perambulauit regio-
nẽ vſq. Damaſcum.* Et audiuit Ionathas ꝙ 63
præuaricati ſunt principes Demetrij in Ca
des,quę eſt in Galilęa,cum exercitu multo,
volentes eũ remouere a negotio regni:* & 64
occurrit illis: fratrẽ autem ſuum Simonem
reliquit intra prouinciam.* Et applicuit Si- 65
mon ad Bethſurã, & expugnabat eã diebus
multis, & concluſit eos. * Et poſtulauerunt 66
ab eo dextras accipere, & dedit illis:& eie-
cit eos,& inde cepit ciuitatẽ,& poſuit in ea
præſidium.* Et Ionathas, & caſtra eius ap- 67
plicuerunt ad aquam Geneſar, & ante lucẽ
vigilauerunt in campo Aſor.* & ecce caſtra 68
alienigenarum occurrebant in cãpo, & ten
debant ei inſidias in montibus:ipſe autẽ oc-
currit ex aduerſo.* Inſidiæ vero exurrexe- 69
runt de locis ſuis, & commiſerunt præliũ.* 70
Et fugerunt qui erant ex parte Ionathæ om
nes,& nemo relictus eſt ex eis, niſi Matha-
thias filius Abſolomi,& Iudas filius Calphi,
princeps militię exercitus.* Et ſcidit Iona- 71
thas veſtimenta ſua, & poſuit terram in ca-
pite ſuo, & orauit. * Et reuerſus eſt Iona- 72
thas ad eos in prælium, & conuertit eos in
73 fugam, & pugnauerunt. * Et viderunt qui
fugiebant partis illius, & reuerſi ſunt ad
eum, & inſequebantur cum eo omnes vſ-
que Cades ad caſtra ſua,& peruenerunt vſ-
74 que illuc. * & ceciderunt de alienigenis in
die illa tria millia virorum: & reuerſus eſt
Ionathas in Ieruſalem.

CAP. XII.

1 ET vidit Ionathas quia tẽpus eum iuuat,
A elegit viros, & miſit eos Romam ſta-
2 tuere, & renouare cum eis amicitiam: * &
ad Spartiatas, & ad alia loca miſit epiſtolas
3 ſecũdum eandem formam:* & abierunt Ro
mam, & intrauerunt curiam, & dixerunt:
Ionathas ſummus ſacerdos,& gens Iudæo-
rum miſerunt nos, vt renouaremus amici-
tiam, & ſocietatem ſecundum priſtinum.
4 *Et dederũt illis epiſtolas ad ipſos per loca,
vt deducerẽt eos in terram Iuda cum pace.
5 * Et hoc eſt exemplum epiſtolarum, quas
6 ſcripſit Ionathas Spartiatis: * IONATHAS
ſummus ſacerdos, & ſeniores gentis, & ſa-
cerdotes, & reliquus populus Iudæorum
7 Spartiatis fratribus ſalutem. * Iampridem
miſſæ erant epiſtolæ ad Oniam ſummũ ſa-
B cerdotem ab Ario,qui regnabat apud vos,
quoniam eſtis fratres noſtri,ſicut reſcriptũ
8 continet, quod ſubiectum eſt. * Et ſuſcepit
Onias virum,qui miſſus fuerat, cũ honore:
& accepit epiſtolas, in quibus ſignificaba-
9 tur de ſocietate,& amicitia. * Nos cũ nullo
horum indigeremus, habentes ſolatio ſan-
10 ctos libros,qui ſunt in manibꝰ noſtris, *ma
luimus mittere ad vos renouare fraternita-
tem,& amicitiam,ne forte alieni efficiamur
a vobis: multa enim tempora tranſierunt,
11 ex quo miſiſtis ad nos. * Nos ergo in omni
tempore ſine intermiſſione in diebus ſo-
lemnibus, & ceteris, quibus oportet, me-
mores ſumus veſtri in ſacrificijs,quæ offeri-
mus,& in obſeruationibus, ſicut fas eſt, &
12 decet meminiſſe fratrum. * Lætamur itaq.
13 de gloria veſtra. * Nos autem circumdede-
rũt multæ tribulationes,& multa prælia, &
impugnauerũt nos reges,qui ſunt in circui-
14 tu noſtro.* Noluimus ergo vobis moleſti eſ
ſe,neque ceteris ſocijs, & amicis noſtris in
15 his prælijs. * habuimus enim de cælo auxi-
C liũ,& liberati ſumus nos, & humiliati ſunt
16 inimici noſtri. * Elegimus itaque Numeniũ
Antiochi filium, & Antipatrẽ Iaſonis filiũ,
& miſimus ad Romanos renouare cum eis
17 amicitiam, & ſocietatem priſtinam.* Mãda-
uimus itaque eis vt veniant etiam ad vos,&
ſalutent vos:& reddant vobis epiſtolas no-
ſtras de innouatione fraternitatis noſtræ.
18 * Et nũc benefacietis reſpondẽtes nobis ad
19 hæc. * Et hoc eſt reſcriptum epiſtolarum,
quod

quod miſerat Oniæ: * Arius, rex Spartiata- 20
rum Oniæ ſacerdoti magno ſalutẽ.* Inuen- 21
tum eſt in ſcriptura de Spartiatis,& Iudæis,
quoniã ſunt fratres , & quòd ſunt de gene-
re Abraham.* Et nunc ex quo hæc cognoui 22
mus,benefacitis ſcribentes nobis de pace ve
ſtra:* Sed & nos reſcripſimus vobis: Peco- 23
ra noſtra,& poſſeſſiones noſtrę,veſtrę ſunt:
& veſtræ, noſtræ: mandauimus itaque hæc
nunciari vobis. * Et audiuit Ionathas quo- 24
niam regreſſi ſunt principes Demetrij cum
exercitu multo ſupra quam prius,pugnare
aduerſus eum.* & exijt ab Ieruſalem, & oc 25
currit eis in Amathite regione: non enim D
dederat eis ſpatium vt ingrederentur regio
nem eius. * Et miſit ſpeculatores in caſtra 26
eorum:& reuerſi renunciauerunt quòd cõ-
ſtituunt ſuperuenire illis nocte.* Cum oc- 27
cidiſſet autem ſol,præcepit Ionathas ſuis vi
gilare, & eſſe in armis paratos ad pugnam
tota nocte, & poſuit cuſtodes per circuitũ
caſtrorum . * Et audierunt aduerſarij quòd 28
paratus eſt Ionathas cum ſuis in bello:& ti-
muerunt,& formidauerunt in corde ſuo: &
accenderunt focos in caſtris ſuis.* Ionathas 29
autem,& qui cum eo erant , non cognoue-
runt vſque mane : videbant autem lumina-
ria ardentia,*& ſecutus eſt eos Ionathas,& 30
non comprehendit eos:tranſierant enim flu
men Eleutherum.* Et diuertit Ionathas ad 31
Arabas,qui vocantur Zabadæi, & percuſſit E
eos, & accepit ſpolia eorum . * Et iunxit, 32
& venit Damaſcum , & perambulabat om-
nem regionem illam. * Simon autem exijt, 33
& venit vſque ad Aſcalonem , & ad proxi-
ma præſidia:& declinauit in Ioppẽ, & occu
pauit eã (*audiuit enim quòd vellent præſi- 34
dium tradere partibus Demetrij) & poſuit
ibi cuſtodes vt cuſtodirent eam.* Et reuer- 35
ſus eſt Ionathas,& conuocauit ſeniores po-
puli, & cogitauit cũ eis ædificare præſidia
in Iudæa,* & ędificare muros in Ieruſalem, 36
& exaltare altitudinem magnam inter me-
dium arcis & ciuitatis,vt ſepararet eam a ci
uitate,vt eſſet ipſa ſingulariter,& neque e-
mant,neque vendant. * Et conuenerunt,vt 37
ædificarent ciuitatem:& cecidit murus, qui
erat ſuper torrẽtem ab ortu ſolis,& repara
uit eum,qui vocatur Caphetetha:* & Simõ 38
ædificauit Adiada in Sephela,& muniuit eã,
& impoſuit portas,& ſeras.* Et cũ cogitaſ- 39
ſet Triphon regnare Aſiæ,& aſſumere diade F
ma,extendere manũ in Antiochũ regẽ:* ti- 40
mens ne forte nõ permitteret eũ Ionathas,
ſed pugnaret aduerſus eũ, quærebat cõpre-
hendere eum,& occidere . Et exurgẽs abijt
in Bethſan. * Et exiuit Ionathas obuiam il- 41
li cum quadraginta millibus virorum ele-
ctorum in prælium, & venit Bethſan . * Et 42
vidit Triphon quia venit Ionathas cũ exer-
citu multo vt extenderet in eum manus,
43 timuit.* & excepit eum cum honore, & cõ
mendauit eum omnibus amicis ſuis , & de-
dit ei munera : & præcepit exercitibus ſuis
44 vt obedirent ei, ſicut ſibi . * Et dixit Iona-
thæ: Vt quid vexaſti vniuerſum populum ,
45 cum bellum nobis non ſit?* Et nunc remit-
te eos in domos ſuas: elige autem tibi viros
paucos , qui tecum ſint , & veni mecum
Ptolemaidam,& tradam eam tibi,& reliqua
præſidia,& exercitum, & vniuerſos præpo
ſitos negotij,& conuerſus abibo:propterea
46 enim veni.*Et credidit ei,& fecit ſicut dixit
& dimiſit exercitum , & abierunt in terram
47 Iuda.* retinuit autem ſecũ tria millia viro-
rum:ex quibus remiſit in Galilæam duo mil
48 lia:mille autem venerunt cum eo. * Vt autẽ
G intrauit Ptolemaidam Ionathas, clauſerunt
portas ciuitatis Ptolemenſes:& comprehẽ-
derunt eum:& omnes,qui cum eo intraue-
49 rant,gladio interfecerũt.* Et miſit Tryphõ
exercitum,& equites in Galilæã,& in cam-
pum magnum vt perderẽt omnes ſocios Io
50 nathæ. * At illi cum cognouiſſent,quia com
prehenſus eſt Ionathas,& perijt,& omnes,
qui cum eo erant,hortati ſunt ſemetipſos ,
51 & exierunt parati in prælium.* Et videntes
hi,qui inſecuti fuerant, quia pro anima res
52 eſt illis,reuerſi ſunt:* illi autem venerũt om
nes cum pace in terram Iuda.Et planxerunt
Ionathan,& eos,qui cum ipſo erant, valde:
53 & luxit Iſrael luctu magno.* Et quæſierunt
omnes gentes, quæ erant in circuitu eorũ ,
54 conterere eos.dixerunt enim:* Non habent
principem,& adiuuantem : nũc ergo expu-
gnemus illos,& tollamus de hominibus me
moriam eorum .

CAP. XIII.

1 ET audiuit Simon quod cõgregauit Try
A phõ exercitum copioſum vt veniret in
2 terram Iuda,& attereret eam.*Videns quia
in tremore populus eſt,& in timore,aſcẽdit
3 Ieruſalem,& congregauit populum:* & ad
hortãs dixit:Vos ſcitis quãta ego,& fratres
mei,& domus patris mei fecimus pro legi-
bus,& pro ſanctis prælia , & anguſtias qua-
4 les vidimus : * horum gratia perierunt fra-
tres mei omnes propter Iſrael,& relictus ſũ
5 ego ſolus.* Et nunc non mihi contingat par
cere animæ meæ in omni tempore tribula-
tionis:non enim melior ſum fratribus meis.
6 * Vindicabo itaque gẽtem meam,& ſancta,
natos quoque noſtros,& vxores: quia con-
gregatæ ſunt vniuerſæ gentes cõterere nos
7 inimicitiæ gratia . * Et accenſus eſt ſpiritus
B populi ſimul vt audiuit ſermones iſtos: * &
8 reſponderũt voce magna dicẽtes:Tu es dux
9 noſter loco Iudę,& Ionathæ fratris tui:*pu
gna prælium noſtrũ: & omnia , quæcunque
10 dixeris nobis,faciemus.* Et cõgregans om-

nes viros bellatores,accelerauit conſumma
re vniuerſos muros Ieruſalem , & muniuit
eã in gyro.* Et miſit Ionathan filium Abſa- 11
lomi,& cũ eo exercitum nouum in Ioppen,
& eiectis his, qui erant in ea , remanſit illic
ipſe . * Et mouit Tryphon a Ptolemaida cũ 12
exercitu multo, vt veniret in terram Iuda ,
& Ionathas cum eo in cuſtodia.* Simon au 13
tem applicuit in Addus contra faciem cam
pi. * Et vt cognouit Tryphon quia ſurrexit 14
Simon loco fratris ſui Ionathæ:& quia com
miſſurus eſſet cum eo prælium , miſit ad eũ
legatos, * dicens: Pro argento, quod habe- 15
bat frater tuus Ionathas in ratione regis ,
propter negotia , quæ habuit , detinuimus
eum . * Et nunc mitte argenti talenta cen- 16
tum , & duos filios eius obſides , vt non di-
miſſus fugiat a nobis, & remittemus eũ.*Et 17
cognouit Simon quia cum dolo loqueretur C
ſecum, iuſſit tamen dari argentũ, & pueros:
ne inimicitiam magnam ſumeret ad populũ
Iſrael,dicentem:* Quia non miſit ei argen- 18
tum,& pueros,propterea perijt . * Et miſit 19
pueros , & centum talenta : & mentitus
eſt , & non dimiſit Ionathan . * Et poſt hæc 20
venit Tryphon intra regionem, vt contere
ret eam:& gyrauerunt per viam, quæ ducit
Ador : & Simon,& caſtra eius ambulabant
in omnem locum quocumque ibant . * Qui 21
autem in arce erant,miſerunt ad Tryphonẽ
legatos,vt feſtinaret venire per deſertum ,
& mitteret illis alimonias. * Et parauit Try 22
phon omnem equitatum, vt veniret illa no
cte:erat autem nix multa valde , & non ve-
nit in Galaaditim . * Et cum appropinquaſ- 23
ſet Baſcaman,occidit Ionathã, & filios eius
illic.* Et conuertit Tryphon, & abijt in ter 24
ram ſuam. * Et miſit Simon , & accepit oſſa 25
Ionathæ fratris ſui, & ſepeliuit ea in Modin D
ciuitate patrum eius . * Et planxerunt eum 26
omnis Iſrael plãctu magno, & luxerunt eũ
dies multos.* Et ædificauit Simon ſuper ſe- 27
pulchrum patris ſui & fratrum ſuorum ædi
ficium altum viſu,lapide polito retro & an
te:* Et ſtatuit ſeptem pyramidas,vnam con 28
tra vnam patri & matri , & quatuor fratri-
bus:* & his circũpoſuit columnas magnas : 29
& ſuper columnas arma,ad memoriam ęter
nam:& iuxta arma naues ſculptas,quæ vide
rentur ab omnibus nauigãtibus mare.* hoc 30
eſt ſepulchrum,quod fecit in Modin, vſque
in hunc diem.* Tryphon autem cum iter fa 31
ceret cum Antiocho rege adoloſcente,dolo
occidit eum.* Et regnauit loco eius , & im- 32
poſuit ſibi diadema Aſiæ , & fecit plagam
magnam in terra.* Et ædificauit Simon præ 33
ſidia Iudææ,muniens ea turrib. excelſis , & E
muris magnis,& portis,& ſeris:& poſuit ali
menta in munitionibus.*Et elegit Simon vi 34
ros , & miſit ad Demetrium regem vt face-
ret remiſſionem regioni : quia actus omnes
Tryphonis per direptionem fuerant geſti.
35 * Et Demetrius rex ad verba iſta reſpondit
36 ei,& ſcripſit epiſtolam talem: * REX Deme
trius Simoni ſummo ſacerdoti,& amico re-
gum, & ſenioribus, & Genti Iudæorum ſa-
37 lutem.* Coronam auream,& bahem,quam
miſiſtis,ſuſcepimus : & parati ſumus facere
vobiſcum pacem magnam,& ſcribere præ-
poſitis regis remittere vobis quæ indulſi-
38 mus.* Quæcumque enim conſtituimus,vo-
bis conſtant. Munitiones,quas ędificaſtis,vo
39 bis ſint.* remittimus quoque ignorantias,
& peccata vſque in hodiernum diem,& co-
ronam,quam debebatis:& ſi quid aliud erat
tributarium in Ieruſalem, iam non ſit tribu
40 tarium.* Et ſi qui ex vobis apti ſunt conſcri
bi inter noſtros, conſcribantur , & ſit inter
41 nos pax . * Anno centeſimo ſeptuageſimo
42 ablatum eſt iugum Gentium ab Iſrael . *Et
F cępit populus Iſrael ſcribere in tabulis , &
geſtis publicis,anno primo ſub Simone ſum
mo ſacerdote,magno duce, & principe Iu-
43 dæorum.* In diebus illis applicuit Simõ ad
Gazam,& circumdedit eam caſtris, & fecit
machinas,& applicuit ad ciuitatem, & per-
cuſſit turrem vnam, & comprehendit eam.
44 * Et eruperãt qui erant intra machinam in
ciuitatem:& factus eſt motus magnus in ci-
45 uitate. * Et aſcenderunt qui erant in ciuita-
te cum vxoribus,& filijs ſupra murum ſciſ-
ſis tunicis ſuis,& clamauerunt voce magna,
46 poſtulantes a Simone dextras ſibi dari, * &
dixerunt:* Non nobis reddas ſecundum ma
litias noſtras , ſed ſecundum miſericordias
47 tuas.* Et flexus Simon non debellauit eos:
G eiecit tamen eos de ciuitate,& mundauit æ-
des,in quibus fuerant ſimulacra, & tunc in-
trauit in eam cum hymnis benedicens Do-
48 minum:* & eiecta ab ea omni immunditia,
collocauit in ea viros , qui legem facerent:
& muniuit eam,& fecit ſibi habitationem.
49 * Qui autem erant in arce Ieruſalem , pro-
hibebantur egredi,& ingredi regionem, &
emere, ac vendere : & eſurierunt valde , &
50 multi ex eis fame perierunt , * & clamaue-
runt ad Simonem vt dextras acciperent : &
dedit illis:& eiecit eos inde, & mundauit ar
51 cem a contaminationibus : * & intrauerunt
in eam tertia & vigeſima die ſecundi men-
ſis,anno centeſimo ſeptuageſimo primo cũ
laude,& ramis palmarum,& cinyris,& cym
balis,& nablis,& hymnis, & canticis : quia
52 cõtritus eſt inimicus magnus ex Iſrael. * Et
conſtituit vt omnibus annis agerentur dies
53 hi cum lætitia.* Et muniuit montem tẽpli,
qui erat ſecus arcem , & habitauit ibi ipſe,
54 & qui cum eo erant.* Et vidit Simon Ioan-
nem filium ſuum , quòd fortis prælij vir eſ-
ſet:& poſuit eum ducem virtutum vniuer-
ſarum:& habitauit in Gazaris .

CAP.

CAP. XIIII.

ANno centeſimo ſeptuageſimo ſecũdo 1
cõgregauit rex Demetrius exercitum A
ſuum,& abijt in Mediam ad contrahenda ſi-
bi auxilia,vt expugnaret Tryphonem . * Et 2
audiuit Arſaces rex Perſidis,& Mediæ,quia
intrauit Demetrius cõfines ſuos, & miſit v-
num de principibus ſuis vt comprehẽderet
eum viuum,& adduceret eũ ad ſe.*Et abijt, 3
& percuſſit caſtra Demetrij:& comprehen-
dit eum, & duxit eum ad Arſacem & poſuit
eum in cuſtodiã. * Et ſiluit omnis terra Iu- 4
da omnibus diebus Simonis, & quæſiuit bo
na genti ſuæ:& placuit illis poteſtas eius, &
gloria eius omnibus diebus . * Et cum omni 5
gloria ſua accepit Ioppen in portũ, & fecit
introitum in inſulis maris . * Et dilatauit fi- 6
nes gentis ſuæ, & obtinuit regionem . * Et 7
congregauit captiuitatem multam,& domi
natus eſt Gazaræ,& Bethſuræ,& arci:& ab-
ſtulit immunditias ex ea,& nõ erat qui reſi-
ſteret ei . * Et vnuſquiſque colebat terram 8
ſuam cum pace: & terra Iuda dabat fructus B
ſuos, & ligna camporum fructum ſuum.
* Seniores in plateis ſedebant omnes, & de 9
bonis terræ tractabant , & iuuenes indue-
bant ſe gloriam,& ſtolas belli.* Et ciuitati- 10
bus tribuebat alimonias,& conſtituebat eas
vt eſſẽt vaſa munitionis quoadusq; nomina
tum eſt nomen gloriæ eius vſq; ad extremũ
terræ.* Fecit pacem ſuper terrã, & lætatus 11
eſt Iſrael lætitia magna.* Et ſedit vnuſquiſ- 12
que ſub vite ſua,& ſub ficulnea ſua : & non
erat qui eos terreret . * Defecit impugnans 13
eos ſuper terram:reges contriti ſunt in die-
bus illis . * Et confirmauit omnes humiles 14
populi ſui , & legem exquiſiuit , & abſtulit
omnem iniquum & malũ : * ſancta glorifi- 15
cauit,& multiplicauit vaſa ſanctorum. * Et 16
auditũ eſt Romæ,quia defunctus eſſet Iona-
thas:& vſque in Spartiatas: & cõtriſtati sũt
valde. * Vt audierũt autem quod Simon fra 17
ter eius factus eſſet ſummus ſacerdos loco
eius,& ipſe obtineret omnem regionẽ,& ci
uitates in ea;* ſcripſerunt ad eum in tabulis 18
æreis,vt renouarent amicitias, & ſocietatẽ C
quam fecerant cum Iuda , & cum Ionatha
fratribus eius.* Et lectæ ſunt in cõſpectu ec 19
cleſię in Ieruſalem.Et hoc exemplũ epiſtola
rũ,quas Spartiatæ miſerũt:* SPARTIANO- 20
RVM principes,& ciuitates,Simoni Sacerdo
ti magno,& ſeniteribꝰ,& ſacerdotibus,& re
liquo populo Iudęorũ,fratribus,ſalutẽ.*Le 21
gati,qui miſſi ſunt ad populũ noſtrum,nun-
ciauerũt nobis de veſtra gloria, & honore,
ac lætitia:& gauiſi ſumus in introitu eorũ .
* Et ſcripſimus quæ ab eis erãt dicta in con- 22
cilijs populi,ſic:Numenius Antiochi, & An
tipater Iaſonis filius,legati Iudęorum,vene
runt ad nos,renouantes nobiſcum amicitiã
23 priſtinam.* Et placuit populo excipere vi-
ros glorioſe , & ponere exemplum ſermo-
num eorum in ſegregatis populi libris,vt ſit
ad memoriam populo Spartiatarum. Exem
D plum autem horum ſcripſimus Simoni ma-
24 gno ſacerdoti.* Poſt hæc autem miſit Simõ
Numenium Romam, habẽtem clypeum au
reum magnum,põdo mnarum mille, ad ſta
tuendam cum eis ſocietatem . Cum autem
25 audiſſet populꝰ Romanus * ſermones iſtos,
dixerunt : Quam gratiarum actionẽ redde-
26 mus Simoni, & filijs eius ? * Reſtituit enim
ipſe fratres ſuos,& expugnauit inimicos Iſ
rael ab eis,& ſtatuerũt ei libertatẽ,& deſcri
pſerunt in tabulis æreis,& poſuerũt in titu
27 lis in monte Sion.* Et hoc eſt exemplũ ſcri-
pturæ:OCTAVA decima die menſis Elul, an
no centeſimo ſeptuageſimo ſecundo, anno
tertio ſub Simone ſacerdote magno in Aſa
28 ramel,* in cõuentu magno ſacerdotũ,& po
puli,& principum gentis,& ſeniorum regio
nis,nota facta ſunt hæc:Quoniam frequen-
29 ter facta ſunt prælia in regione noſtra. * Si-
E mon autem Mathathiæ filius ex filijs Iarib,
& fratres eius dederunt ſe periculo, & reſti
terunt aduerſarijs gentis ſuæ,vt ſtarent ſan
cta ipſorum,& lex:& gloria magna glorifi-
30 cauerunt gentem ſuam.* Et congregauit Io
nathas gentem ſuam, & factus eſt illis ſacer
dos magnus,& appoſitus eſt ad populũ ſuũ.
31 * Et voluerunt inimici eorum calcare, & at
terere regionem ipſorum, & extendere ma
32 nus in ſancta eorum.* Tunc reſtitit Simon ,
& pugnauit pro gente ſua,& erogauit pecu
nias multas,& armauit viros virtutis gentis
33 ſuæ,& dedit illis ſtipendia : * & muniuit ci-
uitates Iudææ , & Bethſuram , quæ erat in
finibus Iudææ,vbi erant arma hoſtium an-
tea:& poſuit illic præſidium viros Iudæos .
34 * Et Ioppen muniuit , quæ erat ad mare :
& Gazaram , quæ eſt finibus Azoti , in qua
hoſtes antea habitabant , & collocauit il-
lic Iudæos : & quæcumque apta erant ad
35 correptionem eorum , poſuit in eis . * Et
vidit populus actum Simonis , & gloriam ,
quam cogitabat facere genti ſuæ , & po-
ſuerunt eum ducem ſuum,& principem ſa-
cerdotum , eo quòd ipſe fecerat hæc om-
nia,& iuſtitiam , & fidem, quam conſerua-
F uit genti ſuæ,& exquiſiuit omni modo exal
36 tare populum ſuum.* Et in diebus eius pro-
ſperatum eſt in manibus eius , vt tolleren-
tur gentes de regione ipſorum,& qui in ci-
uitate Dauid erant in Ieruſalem in arce ,
de qua procedebant, & contaminabant om
nia, quæ in circuitu ſanctorum ſunt , &
inferebant plagam magnam caſtitati :
37 * & collocauit in ea viros Iudæos ad
tutamentum regionis, & ciuitatis, & ex-
38 altauit muros Ieruſalem . * Et rex De-
metrius

metrius ſtatuit illi ſummum ſacerdotium .
* Secũdum hæc fecit eum amicum ſuum, & 39
glorificauit eum gloria magna.* Audiuit e- 40
nim quòd appellati ſunt Iudęi a Romanis a-
mici,& ſocij,& fratres,& quia ſuſceperũt le
gatos Simonis glorioſe : * & quia Iudæi, & 41
ſacerdotes eorum conſenſerunt eum eſſe du
cem ſuum,& ſummum ſacerdotẽ in ęternũ,
donec ſurgat propheta fidelis: * & vt ſit ſup 42
eos dux,& vt cura eſſet illi pro ſanctis,& vt G
conſtitueret præpoſitos ſuper opera eorũ ,
& ſuper regionem,& ſuper arma, & ſuper
præſidia:* & cura ſit illi de ſanctis:& vt au- 43
diatur ab omnibus,& ſcribantur in nomine
eius omnes conſcriptiones in regione: & vt
operiatur purpura,& auro: * & ne liceat vl 44
li ex populo,& ex ſacerdotibus irritum fa-
cere aliquid horum,& cõtradicere his,quæ
ab eo dicuntur, aut conuocare conuentum
in regione ſine ipſo:& veſtiri purpura,& vti
fibula aurea. * qui autem fecerit extra hæc, 45
aut irritum fecerit aliquid horum,reus erit.
* Et complacuit omni populo ſtatuere Si- 46
monem,& facere ſecundum verba iſta.* Et 47
ſuſcepit Simon,& placuit ei vt ſummo ſacer
dotio fungeretur , & eſſet dux, & princeps
gentis Iudæorum,& ſacerdotum,& præeſ-
ſet omnibus.* Et ſcripturam iſtam dixerunt 48
ponere in tabulis æreis, & ponere eas in pe
ribolo ſanctorum, in loco celebri: * exem- 49
plum autem eorum ponere in ærario,vt ha
beat Simon,& filij eius .

CAP. XV.

ET miſit rex Antiochus filius Demetrij 1
epiſtolas ab inſulis maris Simoni ſacer- A
doti,& principi gentis Iudęorum,& vniuer
ſæ genti:* & erant continentes hunc modũ: 2
Rex Antiochus Simoni ſacerdoti magno ,
& genti Iudæorum ſalutem.* Quoniam qui 3
dem peſtilentes obtinuerunt regnum patrũ
noſtrorum,volo autem vendicare regnum,
& reſtituere illud ſicut erat antea: & electã
feci multitudinem exercitus , & feci naues
bellicas.*Volo autem procedere per regio 4
nem vt vlciſcar in eos,qui corruperũt regio
nem noſtram , & qui deſolauerũt ciuitates
multas in regno meo. * Nunc ergo ſtatuo ti 5
bi omnes oblationes,quas remiſerũt tibi an
te me omnes reges, & quæcumq; alia dona
remiſerũt tibi:* & permitto tibi facere per 6
cuſſuram proprij numiſmatis in regione
tua:* Ieruſalem autem ſanctam eſſe,& libe- 7
ram:& omnia arma , quæ fabricata ſunt, & B
præſidia, quæ conſtruxiſti, quæ tenes , ma-
neant tibi.* Et omne debitum regis: & quæ 8
futura ſunt regi,ex hoc,& in totum tempus
remittuntur tibi.* Cum autẽ obtinuerimus 9
regnum noſtrum,glorificabimus te,& gen-
tem tuam , & templum gloria magna,ita vt
manifeſtetur gloria veſtra in vniuerſa terra.
10 *Anno cẽteſimo ſeptuageſimo quarto exijt
Antiochus in terram patrum ſuorũ,& con
uenerũt ad eum omnes exercitus,ita vt pau
11 ci relicti eſſent cum Tryphone. * Et inſecu-
tus eſt eum Antiochus rex,& venit Dorã fu
12 giens per maritimam . * ſciebat enim quòd
congregata ſunt mala in eum, & reliquit eũ
13 exercitus . * & applicuit Antiochus ſuper
C Doram cum centum viginti millibus virorũ
belligeratorum, et octo millibus equitum:
14 * & circuiuit ciuitatẽ, & naues a mari acceſ
ſerunt:& vexabant ciuitatem a terra,& ma
ri,& neminem ſinebant ingredi,vel egredi .
15 * Venit autẽ Numenius, & qui cum eo fue-
rant,ab vrbe Roma,habentes epiſtolas regi
bus,& regionibus ſcriptas,in quibus cõtine
16 bantur hæc: * Lucius Conſul Romano-
17 rum, Ptolemæo regi ſalutem . * Legati Iu-
dæorum venerunt ad nos amici noſtri,reno
uantes priſtinam amicitiam, & ſocietatem ,
miſſi a Simone principe Sacerdotum,& po
18 pulo Iudæorum. * Attulerunt autem & cly
19 peum aureum mnarum mille. * Placuit ita-
que nobis ſcribere regibus , & regionibus,
vt non inferant illis mala, neque impugnẽt
eos,& ciuitates eorũ,& regiones eorum:&
vt non ferant auxilium pugnantibus aduer
20 ſus eos . * Viſum autem eſt nobis accipere
21 ab eis clypeum. * Si qui ergo peſtilẽtes refu
D gerũt de regione ipſorũ ad vos,tradite eos
Simoni principi ſacerdotum, vt vindicet in
22 eos ſecũdum legem ſuam. * Hæc eadem ſcri
pta ſunt Demetrio regi,& Attalo,et Ariara
23 thi,et Arſaci,* & in omnes regiones: & La-
pſaco,& Spartiatis,& in Delum,& in Myn-
dum,& in Sicyonem,& in Cariam,& in Sa
mum,& in Pamphyliam,& in Lyciam,& in
Alicarnaſſum , & in Coo, & in Siden , & in
Aradon,& in Rhodum,& in Phaſelidem,&
in Gortynam,& Gnidum,& Cyprũ,& Cy-
24 renen.* Exemplum autem eorũ ſcripſerunt
Simoni principi ſacerdotum,& populo Iu-
25 dæorũ. * Antiochus autem rex applicuit ca
ſtra in Doram ſecundo , admouens ei ſem-
per manus,& machinas faciens: & conclu-
26 ſit Tryphonem, ne procederet . * & miſit
ad eum Simon duo millia virorum electo-
rum in auxilium, & argentum , & aurum,
27 & vaſa copioſa : * & noluit ea accipere,
ſed rupit omnia , quæ pactus eſt cum eo
28 antea, & alienauit ſe ab eo . * Et miſit
ad eum Athenobium vnum de amicis ſuis,
vt tractaret cum ipſo , dicens : Vos tene-
tis Ioppen , & Gazaram , & arcem , quæ
29 eſt in Ieruſalem, ciuitates regni mei : * fi-
nes earum deſolaſtis , & feciſtis plagam
magnam in terra , & dominati eſtis per
30 loca multa in regno meo. * Nunc ergo
tradite ciuitates , quas occupaſtis , & tri-
buta locorum , in quibus dominati eſtis

extra fines Iudææ.* ſin autem, date pro illis 31
quingenta talenta argenti, & exterminij,
quod exterminaſtis, & tributorum ciuitatū
alia talenta quingēta: ſin autem, veniemus,
& expugnabimus vos. * Et venit Atheno- 32
bius amicus regis in Ieruſalem, & vidit glo- F
riam Simonis, & claritatem in auro, & ar-
gento, & apparatum copioſum: & obſtu-
puit: & retulit ei verba Regis. * Et reſpon- 33
dit ei Simon, & dixit ei: Neque alienam ter-
ram ſumpſimus, neq. aliena detinemus: ſed
hereditatem patrum noſtrorum, quæ iniu-
ſte ab inimicis noſtris aliquo tempore poſ-
ſeſſa eſt.* Nos vero tempus habentes, vindi 34
camus hereditatem patrum noſtrorū. * Nā 35
de Ioppe, & Gazara quæ expoſtulas, ipſi fa
ciebant in populo plagam magnam, & in re
gione noſtra: horum damus talenta centū.
Et non reſpondit ei Athenobius verbum. * 36
Reuerſus autem cum ira ad regem, renun- G
ciauit ei verba iſta, & gloriam Simonis, &
vniuerſa, quæ vidit, & iratus eſt rex ira ma-
gna.* Tryphon autem fugit naui in Ortho- 37
ſiada. * Et conſtituit rex Cendebæum ducē 38
maritimum, & exercitum peditum & equi-
tum dedit illi.* Et mandauit illi mouere ca- 39
ſtra contra faciem Iudææ: & mandauit ei
ædificare Gedorem, & obſtruere portas ci-
uitatis, & debellare populum. Rex autem
perſequebatur Tryphonem. * Et peruenit 40
Cendebæus Iamniam, & cœpit irritare ple
bem, & cōculcare Iudæam, & captiuare po
pulum, & interficere, & ædificare Gedorē.* 41
Et collocauit illic equites, & exercitum: vt
egreſſi perambularent viam Iudææ, ſicut cō
ſtituit ei rex.

CAP. XVI.

ET aſcendit Ioannes de Gazaris, & nun- 1
ciauit Simoni patri ſuo quę fecit Cēde- A
bæus in populo ipſorum. * Et vocauit Si- 2
mon duos filios ſeniores, Iudam, & Ioannē,
& ait illis: Ego, & fratres mei, & domus pa-
tris mei expugnauimus hoſtes Iſrael ab ado
leſcentia vſque in hunc diem: & proſpera-
tum eſt in manibus noſtris liberare Iſrael a-
liquoties.* Nunc autem ſenui, ſed eſtote lo 3
co meo, & fratres mei, & egreſſi pugnate
pro gente noſtra: auxilium vero de cælo vo
biſcum ſit.* Et elegit de regione viginti mil 4
lia virorum belligeratorum, & equites; &
profecti ſunt ad Cendebæum: & dormierūt
in Modin.* Et ſurrexerunt mane, & abierūt 5
in campum: & ecce exercitus copioſus in
obuiam illis peditum, & equitum, & fluuius
torrens erat inter medium ipſorum. *Et ad- 6
mouit caſtra contra faciem eorum ipſe, & B
populus eius, & vidit populum trepidantē
ad transfretandum torrentem, & transfre-
tauit primus: & viderunt eum viri, & tran-
7 ſierunt poſt eum.* Et diuiſit populum, & e-
quites in medio peditum: erat autem equi-
8 tatus aduerſariorum copioſus nimis.* Et ex
clamauerunt ſacris tubis, & in fugam con-
uerſus eſt Cendebæus, & caſtra eius: & ceci
derunt ex eis multi vulnerati: reſidui autem
9 in munitionem fugerunt. * Tunc vulnera-
tus eſt Iudas frater Ioannis: Ioannes autem
inſecutus eſt eos, donec venit Cedronem,
10 quam ædificauit:* & fugerunt vſque ad tur
res, quæ erant in agris Azoti, & ſuccendit
eas igni. Et ceciderunt ex illis duo millia vi
11 rorum, & reuerſus eſt in Iudæā in pace. * &
Ptolemæus filius Abobi cōſtitutus erat dux
in campo Iericho, & habebat argentum, &
12 aurum multum.* erat enim gener ſummi ſa
13 cerdotis.* Et exaltatum eſt cor eius, & vole
bat obtinere regionem, & cogitabat dolum
aduerſus Simonem, & filios eius, vt tolleret
14 eos.* Simon autem, perambulans ciuitates,
C quæ erant in regione Iudææ, & ſolicitudinē
gerens earum, deſcendit in Iericho ipſe, &
Mathathias filius eius, & Iudas, anno cente-
ſimo ſeptuageſimo ſeptimo, menſe vndeci-
15 mo: hic eſt menſis Sabath. * Et ſuſcepit eos
filius Abobi in munitiunculam, quæ voca-
tur Doch, cum dolo, quam ædificauit: & fe-
cit eis conuiuium magnum, & abſcondit il-
16 lic viros.* Et cum inebriatus eſſet Simon, &
filij eius, ſurrexit Ptolemæus cū ſuis, & ſum
pſerunt arma ſua, & intrauerunt in conui-
uium, & occiderūt eum, & duos filios eius,
17 & quoſdam pueros eius. * & fecit deceptio
nem magnam in Iſrael, & reddidit mala pro
18 bonis.* Et ſcripſit hæc Ptolemæus, & miſit
regi vt mitteret ei exercitum in auxilium, &
traderet ei regionem, & ciuitates eorum, &
19 tributa. * Et miſit alios in Gazaram tollere
Ioannem: & tribunis miſit epiſtolas, vt veni
rent ad ſe, & daret eis argentum, & aurum,
20 & dona.* Et alios miſit occupare Ieruſalē,
D & montem templi.* Et pręcurrens quidam,
21 nunciauit Ioanni in Gazara, quia perijt pa-
ter eius, & fratres eius, & quia miſit te quo
22 que interfici.* Vt audiuit autem, vehemen-
ter expauit: & comprehendit viros, qui ve-
nerant perdere eum, & occidit eos: cogno-
23 uit enim quia quærebant eum perdere. * Et
cetera ſermonum Ioannis, & bellorū eius,
& bonarum virtutū, quibus fortiter geſſit,
& ædificij murorum, quos extruxit, & re-
24 rum geſtarum eius: * ecce hæc ſcripta ſunt
in libro dierū ſacerdotij eius, ex quo factus
eſt princeps ſacerdotum poſt patrem ſuum.

LIBER SECVNDVS MACHABAEORVM.

CAPVT PRIMVM.

FRATRIBVS, qui ſunt 1
per Ægyptum, Iudæis, A
ſalutem dicunt fratres,
qui ſunt in Ieroſolymis,
Iudæi, & qui in regione
Iudææ, & pacem bonã.
* Benefaciat vobis Deꝰ, 2
& meminerit teſtamen-
ti ſui, quod locutus eſt Abraham, & Iſaac, &
Iacob ſeruorum ſuorum fidelium: * & det 3
vobis cor omnibus vt colatis eum, & facia-
tis eius voluntatem corde magno, & animo
volẽti.* Adaperiat cor veſtrum in lege ſua, 4
& in præceptis ſuis, & faciat pacem. * Exau 5
diat orationes veſtras, & reconcilietur vo-
bis, nec vos deſerat in tempore malo. * Et 6
nunc hic ſumus orantes pro vobis. * Re- 7
gnante Demetrio, anno centeſimo ſexage- B
ſimo nono, nos Iudęi ſcripſimus vobis in tri
bulatione, & impetu, qui ſuperuenit nobis
in iſtis annis, ex quo receſſit Iaſon a ſancta
terra, & a regno. * Portam ſuccenderunt, 8
& effũderunt ſanguinem innocentem: &
orauimus ad Dominum, & exauditi ſumus,
& obtulimus ſacrificium, & ſimilaginem, &
accendimus lucernas, & propoſuimus pa-
nes.* Et nunc frequentate dies ſcenopegiæ 9
menſis Caſleu.* Anno centeſimo octogeſi- 10
mo octauo, populus, qui eſt Ieroſolymis, & C
in Iudęa, Senatuſque & Iudas, Ariſtobolo
magiſtro Ptolemæi regis, qui eſt de genere
chriſtorũ ſacerdotũ, & his, qui in Ægypto
ſunt, Iudæis ſalutem, & ſanitatem. * De ma- 11
gnis periculis a Deo liberati, magnifice gra
tias agimus ipſi, vtpote qui aduerſus talem
regem dimicauimus. * Ipſe enim ebullire fe 12
cit de Perſide eos, qui pugnauerunt contra
nos, & ſanctam ciuitatem.* Nã cum in Perſi 13
de eſſet dux ipſe, & cum ipſo immenſus exer
citus, cecidit in templo Naneæ, conſilio de-
ceptus ſacerdotum Naneæ.* etenim cum ea 14
habitaturus venit ad locum Antiochus, & a-
mici eiꝰ, & vt acciperet pecunias multas do
tis nomine.* Cumque propoſuiſſent eas ſa- 15
cerdotes Naneæ, & ipſe cum paucis ingreſ- D
ſus eſſet intra ambitum fani, clauſerũt tem-
plum, * cum intraſſet Antiochus: apertoque 16
occulto aditu templi, mittentes lapides per
cuſſerunt ducem, & eos qui cũ eo erant, &
diuiſerunt membratim, & capitibus ampu-
17 tatis foras proiecerunt.* Per omnia benedi
18 ctus Deus, qui tradidit impios. * Facturi igi
tur quinta & vigeſima die menſis Caſleu pu
rificationem templi, neceſſarium duximus
ſignificare vobis: vt & vos quoque agatis
diem ſcenopegiæ, & diẽ ignis, qui datus eſt
quando Nehemias ædificato templo & alta
19 ri obtulit ſacrificia.* Nam cum in Perſidem
E ducerẽtur patres noſtri, ſacerdotes, qui tũc
cultores Dei erãt, acceptum ignem de alta
ri occulte abſconderũt in valle, vbi erat pu
teus altus, & ſiccus, & in eo contutati ſunt
eum, ita vt omnibus ignotus eſſet locus.
20 *Cum autem præteriſſent anni multi, & pla
cuit Deo vt mitteretur Nehemias a rege
Perſidis: nepotes ſacerdotũ illorũ, qui abſ-
conderant, miſit ad requirendum ignem: &
ſicut narrauerunt nobis non inuenerunt i-
21 gnem, ſed aquã craſſam.* Et iuſſit eos hauri
re, & afferre ſibi: & ſacrificia, quæ impoſita
erant, iuſſit ſacerdos Nehemias aſpergi ipſa
aqua, & ligna, & quæ erant ſuperpoſita.
22 * Vtque hoc factum eſt, & tempus affuit,
quo ſol refulſit, qui prius erat in nubilo, ac-
cenſus eſt ignis magnus, ita vt omnes mira-
23 rentur.* Orationem autem faciebãt omnes
ſacerdotes, dũ conſummaretur ſacrificium,
Ionatha inchoante, ceteris autem reſpõdẽ-
24 tibus.* Et Nehemiæ erat oratio hũc habens
F modum: DOMINE Deus omnium creator,
terribilis, & fortis, iuſtus, & miſericors,
25 qui ſolus es bonus rex, * ſolus præſtans, ſo-
lus iuſtus, & omnipotens, & æternus, qui li-
beras Iſrael de omni malo, qui feciſti patres
26 electos, & ſãctificaſti eos: * accipe ſacrificiũ
pro vniuerſo populo tuo Iſrael, & cuſtodi
27 partem tuam, & ſanctifica. * Congrega di-
ſperſionem noſtram, libera eos, qui ſeruiũt
Gentibus, & contemptos & abominatos re
ſpice: vt ſciant Gentes quia tu es Deus no-
28 ſter.* Affige opprimentes nos, & contume
29 liam facientes in ſuperbia. * Cõſtitue popu
lum tuũ in loco ſancto tuo, * ſicut dixit Moy
30 ſes.* Sacerdotes autem pſallebãt hymnos,
vſque

vſquequo conſumptum eſſet ſacrificium. G
* Cũ autem conſumptum eſſet ſacrificium; 31
ex reſidua aqua Nehemias iuſſit lapides ma-
iores perfundi. * Quod vt factum eſt, ex eis 32
flamma accenſa eſt: ſed ex lumine, quod re-
fulſit ab altari, conſumpta eſt. * Vt vero ma- 33
nifeſtata eſt res, renũciatũ eſt regi Perſa-
rum quod in loco, in quo ignem abſconde-
rant hi, qui tranſlati fuerant, ſacerdotes, a-
qua apparuit, de qua Nehemias, & qui cum
eo erant, purificauerunt ſacrificia. * Conſi- 34
derans autem rex, & rem diligenter exami
nans, fecit ei templum, vt probaret quod fa
ctum erat. * & cum probaſſet, ſacerdotibus 35
donauit multa bona, & alia atque alia mune
ra, & accipiens manu ſua, tribuebat eis. * Ap 36
pellauit autem Nehemias hunc locum Ne-
phthar, quod interpretatur Purificatio. Vo
catur autem apud plures Nephi.

CAP. II.

INuenitur autem in deſcriptionibus Iere- 1
miæ prophetæ, quòd iuſſit eos ignem ac- A
cipere qui tranſmigrabant: vt ſignificatum
eſt, & vt mandauit tranſmigratis. * Et dedit 2
illis legem ne obliuiſcerentur præcepta Do
mini, & vt non exerrarent mentibus viden-
tes ſimulachra aurea, & argentea, & orna-
menta eorum. * Et alia huiuſmodi dicens, 3
hortabatur ne legẽ amouerent a corde ſuo.
* Erat autem in ipſa ſcriptura, quomodo ta- 4
bernaculum, & arcam iuſſit propheta diui-
no reſponſo ad ſe facto comitari ſecum, vſ-
quequo exijt in montem, " in quo Moyſes
aſcendit, & vidit Dei hæreditatem. * Et ve- 5
niens ibi Ieremias inuenit locum ſpeluncæ:
tabernaculum, & arcam, & altare incenſi B
intulit illuc, & oſtium obſtruxit. * Et acceſ- 6
ſerunt quidam ſimul, qui ſequebãtur, vt no
tarent ſibi locum: & non potuerunt inueni-
re. * Vt autem cognouit Ieremias, culpans 7
illos, dixit: Quòd ignotus erit locus, donec
congreget Deus congregationem populi,
& propitius fiat: * & tunc Dominus oſten- 8
det hæc, & apparebit maieſtas Domini, &
nubes erit, ſicut & Moyſi manifeſtabatur, &
" ſicut cum Salomon petijt vt locus ſanctifi
caretur magno Deo, manifeſtabat hæc. * Ma
gnifice etenim ſapientiam tractabat: & vt ſa 9
pientiam habens, " obtulit ſacrificium dedi
cationis, & conſummationis templi. * Sicut 10
& Moyſes orabat ad Dominum, & deſcẽdit
ignis de cælo, & conſumpſit holocauſtum,
ſic " & Salomon orauit, & deſcendit ignis de C
cælo, & conſumpſit holocauſtum. * Et dixit 11
Moyſes, " eo quòd non ſit comeſtum quod
erat pro peccato, conſumptum eſt. * Simi- 12
militer & Salomon octo diebus celebrauit
dedicationem. * Inferebantur autem in de- 13
ſcriptionibus, & commentarijs Nehemiæ
hæc eadem: & vt conſtruens bibliothecam
congregauit de regionibus libros, & Pro-
phetarum, & Dauid, & epiſtolas Regum, &
14 de donarijs. * Similiter autem & Iudas ea,
quæ deciderant per bellum, quod nobis ac-
ciderat, congregauit oĩa, & ſunt apud nos.
15 * Si ergo deſideratis hæc, mittite qui perfe-
16 rant vobis. * Acturi itaque purificationem
D ſcripſimus vobis: bene ergo facietis, ſi egeri
17 tis hos dies. * Deus autẽ, qui liberauit popu
lum ſuum, & reddidit hereditatem omnib.
& regnum, & ſacerdotium, & ſanctificatio-
18 nem, * " ſicut promiſit in lege, ſperamus * Deut.30.a. 3.5.
quòd cito noſtri miſerebitur, & cõgregabit
19 de ſub cælo in locum ſanctum. * Eripuit e-
nim nos de magnis periculis, & locum pur-
20 gauit. * De Iuda vero Machabæo, & fratri-
bus eius, & de templi magni purificatione,
21 & de aræ dedicatione: * ſed & de prælijs,
E quæ pertinent ad Antiochum Nobilem, &
22 filium eius Eupatorem: * & de illuminatio-
nibus, quæ de cælo factæ sũt ad eos, qui pro
Iudeis fortiter fecerunt, ita vt vniuerſam re
gionem, cum pauci eſſent, vindicarent, &
23 barbaram multitudinẽ fugarent, * & famo-
ſiſſimum in toto orbe tẽplum recuperarẽt,
& ciuitatem liberarent, & leges, quæ aboli-
tæ erant, reſtituerentur, Domino cũ omni
24 tranquillitate propitio facto illis. * Itemq;
ab Iaſone Cyreneo quinque libris compre-
henſa tẽtauimus nos vno volumine breuia-
25 re. * Conſiderantes enim multitudinem li-
F brorum, & difficultatem volentibus aggre-
di narrationes hiſtoriarum propter multitu
25 dinem rerum, * curauimus volentibus qui-
dẽ legere, vt eſſet animi oblectatio: ſtudio-
ſis vero, vt facilius poſſint memoriæ com-
mendare: omnibus autem legentibus vtili-
27 tas conferatur. * Et nobis quidem ipſis, qui
hoc opus breuiandi cauſa ſuſcepimus, non
facilem laborem, immo vero negotium ple
num vigiliarum, & ſudoris aſſumpſimus.
28 * Sicut hi, qui præparant cõuiuium, & quę-
runt aliorum volũtati parere propter mul-
torum gratiam, libenter laborem ſuſtine-
29 mus. * Veritatem quidem de ſingulis aucto
ribus concedentes, ipſi autem ſecundum da
30 tam formam breuitati ſtudentes. * Sicut e-
G nim nouæ domus architecto de vniuerſa
ſtructura curandum eſt: ei vero, qui pinge-
re curat, quæ apta ſunt ad ornatum, exqui-
renda ſunt: ita æſtimandum eſt & in nobis.
31 * Etenim intellectum colligere, & ordinare
ſermonem, & curioſius partes ſingulas quaſ
que diſquirere, hiſtoriæ congruit auctori:
32 * breuitatem vero dictionis ſectari, & exe-
cutiones rerum vitare, breuianti conceden
33 dum eſt. * Hinc ergo narrationem incipie-
mus: de præfatione tantum dixiſſe ſufficiat,
ſtultum etenim eſt ante hiſtoriam effluere,
in ipſa autem hiſtoria ſuccingi.

CAP.



CAP. III.

IGitur cum ſancta ciuitas habitaretur in 1
omni pace, leges etiam adhuc optime cu- A
ſtodirentur, propter Oniæ pontificis pieta-
tem, & animos odio habentes mala, * fiebat 2
vt & ipſi reges, & principes locum ſummo
honore dignum ducerent, et templum maxi
mis muneribus illuſtrarent: * ita vt Seleucus 3
Aſiæ rex de redditibus ſuis præſtaret omnes
ſumptus ad miniſterium ſacrificiorum perti
nentes. * Simon autem de Tribu Beniamin 4
præpoſitus templi conſtitutus, cõtendebat,
obſiſtente ſibi principe ſacerdotum, iniquũ
aliquid in ciuitate moliri. * Sed cum vincere 5
Oniam non poſſet, venit ad Apolloniũ Thar
ſeæ filium, qui eo tẽpore erat dux Cœleſy-
riæ, & Phœnicis: * & nunciauit ei, pecunijs 6
innumerabilibus plenum eſſe ærarium Iero
ſolymis, & communes copias immenſas eſ-
ſe, quæ non pertinent ad rationem ſacrificio
rum: eſſe autem poſſibile ſub poteſtate regis
cadere vniuerſa. * Cumq. retuliſſet ad regẽ 7
Apollonius de pecunijs, quæ delatę erant, il B
le accitum Heliodorum, qui erat ſuper nego
tia eius, miſit cum mandatis, vt prædictam
pecuniam tranſportaret. * Statimque Helio 8
dorus iter eſt aggreſſus, ſpecie quidẽ quaſi
per Cœleſyriam, & Phœnicen ciuitates eſ-
ſet peragraturus: re vera autẽ regis propo-
ſitum perfecturus. * Sed, cũ veniſſet Ieroſo- 9
lymam, & benigne a ſummo ſacerdote in ci
uitate eſſet exceptus, narrauit de dato indi-
cio pecuniarum: &, cuius rei gratia adeſſet,
aperuit: interrogabat autem, ſi vere hæc ita
eſſent. * Tunc ſummus ſacerdos oſtendit de- 10
poſita eſſe hæc, et victualia viduarum, et pu
pillorum: * quædã vero eſſe Hircani Tobiæ 11
viri valde eminẽtis, in his, quæ detulerat im
pius Simon: vniuerſa autem argenti talenta
12 eſſe quadringenta, & auri ducenta. * decipi
vero eos, qui credidiſſent loco, et tẽplo, qđ
per vniuerſum mundum honoratur, pro ſui
veneratione, et ſanctitate omnino impoſſibi
13 le eſſe. * At ille pro his, quæ habebat in man
C datis a rege, dicebat omni genere regi ea eſ
14 ſe deferenda. * Conſtituta autẽ die intrabat
de his Heliodorus ordinaturus. Nõ modica
vero per vniuerſam ciuitatem erat trepida-
15 tio. * Sacerdotes autem ante altare cũ ſtolis
ſacerdotalibus iactauerunt ſe, et inuocabãt
de cælo eum, qui de depoſitis legem poſuit,
vt his, qui depoſuerãt ea, ſalua cuſtodiret.
16 * Iã vero qui videbat ſummi ſacerdotis vul-
tum, mente vulnerabatur: facies enim, et co
lor immutatus declarabat internum animi
17 dolorem. * circumfuſa enim erat mœſtitia
quædam viro, et horror corporis, per quem
manifeſtus aſpicientibus dolor cordis eius
18 efficiebatur. * Alij etiã gregatim de domib⁹
confluebant, publica ſupplicatione obſecrã
tes, pro eo quòd in contemptum locus eſſet
19 venturus. * Accinctæque mulieres cilicijs pe
D ctus, per plateas confluebant. ſed & virgi-
nes, quæ concluſę erant, procurrebãt ad O-
niam: aliæ autem ad muros: quædã vero per
20 feneſtras aſpiciebant: * vniuerſæ autem pro
tendentes manus in cælum, deprecabantur.
21 * erat enim miſera commiſtæ multitudinis,
et magni ſacerdotis in agone cõſtituti expe
22 ctatio. * Et hi quidem inuocabãt omnipotẽ-
tem Deũ, vt credita ſibi his, qui crediderant,
23 cum omni integritate conſeruarentur. * He
liodorus autẽ, quod decreuerat, perficiebat
eodem loco ipſe cum ſatellitibus circa æra-
24 rium præſens. * Sed ſpiritus omnipotentis
E Dei magnam fecit ſuæ oſtenſionis euiden-
tiam, ita vt omnes, qui auſi fuerãt parere ei,
ruen-

mētes Dei virtute, in diſſolutionem, & for-
midinem cōuerterentur.* Apparuit enim il 25
lis quidam equus terribilem habens ſeſſorē,
optimis operimentis adornatus: iſque cum
impetu Heliodoro priores calces eliſit. qui
autem ei ſedebat, videbatur arma habere au
rea.* Alij etiam apparuerunt duo iuuenes 26
virtute decori, optimi gloria, ſpecioſiq; ami
ctuq; qui circumſteterunt eum, & ex vtraque
parte flagellabāt, ſine intermiſſione multis
plagis verberantes.* Subito autem Heliodo 27
rus concidit in terram, eumque multa caligi
ne circumfuſum rapuerūt, atque in ſella ge-
ſtatoria poſitum eiecerunt.* Et is, qui cum 28
multis curſoribus, & ſatellitibus prædictum
ingreſſus eſt ærarium, portabatur nullo ſibi
auxilium ferente, manifeſta Dei cognita vir
tute:* & ille quidem per diuinam virtutem 29
iacebat mutus, atque omni ſpe & ſalute pri-
uatus.* Hi autem Dominum benedicebant, 30
quia magnificabat locum ſuum: et templū; F
quod paulo ante timore ac tumultu erat ple
num, apparēte omnipotente Domino, gau-
dio & lætitia impletum eſt.* Tunc vero ex 31
amicis Heliodori quidam rogabant confe-
ſtim Oniam, vt inuocaret Altiſſimum, vt vi-
tam donaret ei, qui in ſupremo ſpiritu erat
conſtitutus.* Conſiderans autem ſummus 32
ſacerdos ne forte rex ſuſpicaretur malitiam
aliquam ex Iudæis circa Heliodorum con-
ſummatam, obtulit pro ſalute viri hoſtiam
ſalutarem.* Cumque ſummus ſacerdos exo 33
raret, iidem iuuenes eiſdem veſtibus amicti,
aſtantes Heliodoro, dixerunt: Oniæ ſacerdo
ti gratias age: nam propter eum Dominus
tibi vitam donauit.* tu autem a Deo flagel- 34
latus, nuncia omnibus magnalia Dei, & po-
teſtatem. Et his dictis, non comparuerunt.
* Heliodorus autem, hoſtia Deo oblata, & 35
votis magnis promiſſis ei, qui viuere illi cō- G
ceſſit, & Oniæ gratias agens, recepto exerci
tu, repedabat ad regem.* Teſtabatur autem 36
omnibus ea quæ ſub oculis ſuis viderat ope
ra magni Dei.* Cum autem rex interrogaſ- 37
ſet Heliodorum, quis eſſet aptus adhuc ſe-
mel Ieroſolymam mitti, ait:* Si quem habes 38
hoſtem, aut regni tui inſidiatorem, mitte il-
luc, & flagellatum eum recipies, ſi tamē eua
ſerit; eo quòd in loco ſit vere Dei quædam
virtus.* Nam ipſe, qui habet in cælis habita 39
tionem, viſitator, & adiutor eſt loci illius, &
venientes ad malefaciendū percutit, ac per-
dit.* Igitur de Heliodoro, & ærarij cuſto- 40
dia ita res ſe habet.

CAP. IIII.

SImon autem prædictus pecuniarum, & 1
patrię delator, male loquebatur de Onia, A
tamquam ipſe Heliodorum inſtigaſſet ad
hæc, & ipſe fuiſſet incentor malorum:* pro 2
uiſoremque ciuitatis, ac defenſorem gentis
ſuæ, & æmulatorem legis Dei audebat inſi-
3 diatorem regni dicere.* Sed, cum inimicitię
in tantum procederēt, vt etiam per quoſdā
4 Simonis neceſſarios homicidia fierent:* cō-
ſiderans Onias periculum contentionis, &
Apollonium inſanire, vtpote ducem Cœle
ſyriæ, & Phœnicis, ad augendam malitiam
5 Simonis; ad regem ſe contulit,* nō vt ciuiū
accuſator, ſed communem vtilitatem apud
ſemetipſum vniuerſæ multitudinis conſide-
6 rans.* Videbat enim ſine regali prouidentia
impoſſibile eſſe pacem rebus dari, nec Simo
7 nem poſſe ceſſare a ſtultitia ſua.* Sed poſt
Seleuci vitæ exceſſum, cū ſuſcepiſſet regnū
Antiochus, qui Nobilis appellabatur, ambie
bat Iaſon frater Oniæ ſummum ſacerdotiū:
8 * adito rege, promittens ei argenti talenta
trecenta ſexaginta, & ex redditibus alijs ta
9 lenta octoginta,* ſuper hæc promittebat &
alia centum quinquaginta, ſi poteſtati eius
concederetur gymnaſium, & ephebiam ſibi
B conſtituere, & eos, qui in Ieroſolymis erāt,
10 Antiochenos ſcribere.* Quod cum rex an-
nuiſſet, & obtinuiſſet principatū, ſtatim ad
gentilem ritum contribules ſuos transferre
11 cœpit.* & amotis his, quæ humanitatis cau
ſa Iudæis a regibus fuerant conſtituta, per
Ioannem patrem Eupolemi, qui apud Ro-
manos de amicitia, & ſocietate functꝰ eſt le
gatione legitima, ciuium iura deſtituēs, pra
12 ua inſtituta ſanciebat.* Etenim auſus eſt ſub
ipſa arce gymnaſium cōſtituere, & optimos
quoſque epheborū in lupanaribus ponere.
13 * Erat autem hoc non initium, ſed incremē-
tum quoddam, & profectus gentilis, & alie
nigenæ conuerſationis, propter impij, & nō
ſacerdotis Iaſonis nefarium, & inauditum
14 ſcelus:* ita vt ſacerdotes iam non circa alta
ris officia dediti eſſent, ſed contempto tem-
plo, & ſacrificijs neglectis feſtinarent parti
cipes fieri palæſtræ, & præbitionis eius iniu
15 ſtæ, & in exercitijs diſci.* & patrios quidem
C honores nihil habētes, Græcas glorias opti
16 mas arbitrabantur:* quarum gratia pericu
loſa eos cōtentio habebat, & eorum inſtitu
ta æmulabantur, ac per omnia his conſimi-
les eſſe cupiebant, quos hoſtes, & perempto
17 res habuerāt.* In leges enim diuinas impie
agere impune non cedit: ſed hoc tempus ſe
18 quens declarabit.* Cum autem quinquenna
lis agō Tyri celebraretur, & rex præſens eſ-
19 ſet,* miſit Iaſon facinoroſꝰ ab Ieroſolymis
viros peccatores, portantes argenti didrach
mas trecentas in ſacrificium Herculis, quas
poſtulauerunt hi, qui aſportauerant ne in ſa
crificijs erogarētur: quia non oporteret, ſed
20 in alios ſumptus eas deputari.* Sed hæ obla
tæ ſunt quidem ab eo, qui miſerat, in ſacrifi
cium Herculis: propter præſentes autē datæ
21 ſunt in fabricam nauium triremium.* Miſſo
autem

autē in Ægyptum Apollonio Mneſthei fi-
lio ꝓpter primates Ptolemęi Philometoris
regi:, cum cognouiſſet Antiochus alienum
ſe à negotijs regni effectum,proprijs vtilita
tibus cõſulens,profectus inde venit Ioppē,
& inde Ieroſolymam.* Et magnifice ab Iaſo 22
ne,& ciuitate ſuſceptus,cum facularum lu-
minibus,& laudibus ingreſſus eſt: & inde in D
Phœnicen exercitum conuertit. * Et poſt 23
triennij tēpus miſit Iaſon Menelaum ſupra-
dicti Simonis fratrem portantem pecunias
regi,& de negotijs neceſſarijs reſponſa per
laturum. * At ille commendatus regi,cum 24
magnificaſſet faciē poteſtatis eius, in ſemet
ipſum retorſit ſummum ſacerdotiū, ſuper-
ponens Iaſoni talenta argēti trecenta.* Ac- 25
ceptisq. a rege mādatis,venit,nihil quidem
habēs dignum ſacerdotio: animos vero cru
delis tyranni,& feræ beluæ iram gerēs.* Et 26
Iaſon quidē,qui ꝓpriū fratrē captiuauerat,
ipſe deceptus profugus in Ammanitem ex-
pulſus eſt regionem.* Menelaus autem prin 27
cipatum quidem obtinuit:de pecunijs vero
regi promiſſis,nihil agebat, cum exactionē
faceret Soſtratus,qui arci erat præpoſitus.
* nam ad hunc exactio vectigalium pertine 28
bat:quam ob cauſam vtrique ad regem ſunt
euocati.* Et Menelaus amotus eſt a ſacerdo 29
tio,ſuccedente Lyſimacho fratre ſuo:Soſtra
tus autem prælatus eſt Cyprijs. * Et cum 30
hæc agerentur,contigit,Tharſenſes,& Mal- E
lotas ſeditionem mouere,eo quod Antiochi
di regis concubinæ dono eſſent dati. * Feſti 31
nanter itaque rex venit ſedare illos, relicto
ſuffecto vno ex comitibus ſuis Andronico.
* Ratus autē Menelaus accepiſſe ſe tempus 32
opportunum, aurea quædam vaſa è templo
furatus donauit Andronico,& alia vendide
rat Tyri,& per vicinas ciuitates. * Quod cū 33
certiſſime cognouiſſet Onias,arguebat eū,
ipſe in loco tuto ſe continens Antiochiæ ſe-
cus Daphnem.* Vnde Menelaus accedēs ad 34
Andronicum,rogabat vt Oniā interficeret.
Qui cum veniſſet ad Oniā, & datis dextris
cum iureiurādo (quamuis eſſet ei ſuſpectus)
ſuaſiſſet de aſylo procedere, ſtatim eū pere
mit,non veritus iuſtitiā.* Ob quam cauſam 35
non ſolum Iudæi, ſed aliæ quoque nationes
indignabantur,& moleſte ferebant de nece
tanti viri iniuſta. *Sed regreſſum regem de 36
Ciliciæ locis adierūt Iudęi apud Antiochiā,
ſimul & Græci: conquerētes de iniqua nece
Oniæ. * Contriſtatus itaque animo Antio- 37
chus propter Oniam, & flexus ad miſericor
diā,lachrymas fudit,recordatus defuncti ſo
brietatem,& modeſtiam. * accenſisque ani- 38
mis Andronicum purpura exutum,per totā F
ciuitatem iubet circumduci: & in eodem lo
co, in quo in Oniam impietatem commiſe-
rat,ſacrilegum vita priueri,Domino illi cō-
dignam retribuēte pœnam. *Multis autem 39
ſacrilegijs in tēplo a Lyſimacho commiſſis
Menelai conſilio,& diuulgata fama, cōgre
gata eſt multitudo aduerſū Lyſimachū mul
40 to iam auro exportato.* Turbis autē inſur
gētibus,& animis ira repletis, Lyſimachus
armatis fere tribus millibus iniquis mani-
bus vti cœpit,duce quodam tyranno, ætate
41 pariter,& dementia prouecto.* Sed, vt in-
tellexerunt conatum Lyſimachi, alij lapi-
des,alij fuſtes validos arripuere: quidā vero
42 cinerē in Lyſimachum iecere.* Et multi qui
G dē vulnerati, quidam autem & proſtrati,
omnes vero in fugam conuerſi ſunt: ipſum
etiā ſacrilegū ſecus ærarium interfecerunt.
43 * De his ergo cœpit iudicium aduerſus Me
44 nelaum agitari.* Et cum veniſſet rex Tyrū,
ad ipſum negotium detulerunt miſſi tres vi
45 ri a ſenioribus. * Et cum ſuperaretur Mene
laus, promiſit Ptolomæo multas pecunias
46 dare ad ſuadendū regi. * Itaque Ptolomęus
in quodam atrio poſitū quaſi refrigerandi
47 gratia regem adijt,& deduxit a ſentētia:*&
Menelaum quidem vniuerſæ malitiæ reum
criminibus abſoluit:miſeros autem, qui, ſi
& apud Scythas cauſam dixiſſent, innocen-
48 tes iudicarentur, hos morte damnauit.* Ci
to ergo iniuſtā pœnā dederunt,qui pro ci-
uitate & populo,& ſacris vaſis cauſam pro-
49 ſecuti ſunt.*Quā ob rē Tyrij quoq. indigna
ti,erga ſepulturam eorum liberaliſſimi ex-
50 titerunt.*Menelaus autem,propter eorum
qui in potentia erant, auaritiam, permane-
bat in poteſtate,creſcens in malitia ad inſi-
dias ciuium.

CAP. V.

1 A EOdem tempore Antiochus ſecundam
profectionem parauit in Aegyptum.
2 * Contigit autem per vniuerſam Ieroſoly-
morum ciuitatem videri diebꝰ quadraginta
per aera equites diſcurrentes,auratas ſtolas
habentes,& haſtis,quaſi cohortes,armatos
3 * & curſus equorū per ordines digeſtos, &
congreſſiones fieri cominus,& ſcutorū mo
tus,& galeatorū multitudinē gladijs diſtri
ctis,& telorum iactus, & aureorū armorū
4 ſplendorē,omnisq. generis loricarū.*Qua-
propter oēs rogabant in bonum mōſtra cō
5 uerti.* Sed cū falſus rumor exiſſet,tāquam
vita exceſſiſſet Antiochus, aſſumptis Iaſon
non minus mille viris,repente aggreſſus eſt
ciuitatem:& ciuibus ad murum conuolanti
bus ad vltimū apprehēſa ciuitate,Menelaus
6 fugit in arcē:* Iaſon vero non parcebat in
cæde ciuibus ſuis, nec cogitabat proſperita
tē aduerſum cognatos malū eſſe maximum,
arbitrans hoſtium & non ciuiū ſe tropæa
7 capturū.* Et principatū quidem non obti-
B nuit,finem vero inſidiarum ſuarum cōfuſio
nem accepit, & profugus iterum abijt in
8 Ammaniten. * Ad vltimum,in exitium ſui

conclusus ab Areta Arabum tyranno fugiẽs
de ciuitate in ciuitatem, omnibus odioſus, ut
refuga legum & execrabilis, vt patriæ & ci-
uium hoſtis, in Aegyptũ extruſus eſt: * & qui 9
multos de patria ſua expulerat, peregre pe-
riit, Lacedæmonas profectus, quaſi pro co-
gnatione ibi refugiũ habiturus: * & qui in- 10
ſepultos multos abiecerat, ipſe & illamenta-
tus, & inſepultus abiicitur, ſepultura neque
peregrina vſus, neque patrio ſepulchro par-
ticipans. * His itaque geſtis, ſuſpicatus eſt rex 11
ſocietatẽ deſerturos Iudæos: & ob hoc pro-
fectus ex Ægypto efferatis animis, ciuitatẽ
quidem armis cepit. * Iuſſit autem militibus 12
interficere, nec parcere occurſantibus, &
per domos aſcendentes trucidare. * Fiebant 13
ergo cædes iuuenum, ac ſeniorum, & mulie
rum, & natorum exterminia, virginumq. &
paruulorum neces. * Erãt autem toto triduo 14
octoginta millia interfecti, quadraginta mil-
lia vincti, non minus autem venundati. * Sed 15
nec iſta ſufficiunt: auſus eſt etiam intrare
templum vniuerſa terra ſanctius, Menelao C
ductore, qui legum, & patriæ fuit proditor:
* & ſceleſtis manibus ſumens ſancta vaſa, 16
quæ ab aliis regibus, & ciuitatibus erant poſi
ta ad ornatum loci, & gloriam, cõtrectabat
indigne, & contaminabat. * Ita alienatus mẽ 17
te Antiochus, non conſiderabat quod pro-
pter peccata habitantium ciuitatẽ, modicũ
Deus fuerat iratus: propter quod & accidit
circa locum deſpectio: * alioquin niſi conti- 18
Sup. 3.27. giſſet eos multis peccatis eſſe inuolutos, " ſi-
cut Heliodorus, q̃ miſſus eſt a Seleuco rege
ad expoliandum ærarium, ẽt hic ſtatim ad-
ueniens flagellatus, & repulſus vtique fuiſſet
ab audacia. * Verum non propter locũ, gen- 19
tem: ſed propter gentem, locum Deus elegit.
* Ideoq. & ipſe locus particeps factus eſt po 20
puli malorum. poſtea autem fiet ſocius bo-
norum. & qui derelictus in ira Dei omnipo-
tentis eſt, iterum in magni Domini reconci-
liatione cum ſumma gloria exaltabitur. * Igi 21
tur Antiochus mille & octingentis ablatis D
de templo talentis, velociter Antiochiam re
greſſus eſt, exiſtimans ſe præ ſuperbia terrã
ad nauigãdum, pelagus vero ad iter agendũ
deducturum propter mentis elationẽ. * Re- 22
liquit autem & præpoſitos ad affligendam
gentem: Ieroſolymis quidem Philippum ge-
nere Phrygem, moribus crudeliorem eo ip-
ſo, a quo conſtitutus eſt: * in Garizim autem 23
Andronicũ, & Menelaum, qui grauius quam
ceteri imminebant ciuibus. * Cumq. appoſi- 24
tus eſſet contra Iudæos, miſit odioſum prin
cipẽ Apollonium cũ exercitu viginti & duo
bus millibus, præcipiẽs ei oẽs perfectæ æta-
tis interficere, mulieres, ac iuuenes vẽdere.
* Qui cũ veniſſet Ieroſolymã, pacẽ ſimulans, 25
quieuit vſq. ad diem ſanctũ ſabbati: & tunc
feriatis Iudæis arma capere ſuis p̃cepit. * Om 26
neſq. qui ad ſpectaculum proceſſerant, truci
dauit: & ciuitatem cum armatis diſcurrens,
27 ingentem multitudinem peremit. * Iudas au
tem Machabæus, qui decimus fuerat, ſeceſſe
rat in deſertum locum, ibique inter feras vi
tam in montibus cum ſuis agebat: & fœni ci-
bo veſcentes, demorabantur, ne participes
eſſent coinquinationis.

CAP. VI.

1 SEd non poſt multum temporis miſit rex
A ſenem quendam Antiochenũ, qui com-
pelleret Iudæos vt ſe transferrent a patriis,
2 & Dei legibus: * contaminare etiam quod in
Ieroſolymis erat tẽplũ, & cognominare Io-
uis Olympii: & in Garizim, prout erant hi,
3 qui locũ inhabitabant, Iouis hoſpitalis. * Peſ-
ſima autem & vniuerſis grauis erat malorũ
4 incurſio: * nam templum luxuria, & comeſſa-
tionibus Gentium erat plenum, & ſcortan-
tium cum meretricibus: ſacratiſq. ædibus mu
lieres ſe vltro ingerebãt, intro ferẽtes ea, q̃
5 non licebat. * Altare etiam plenum erat illi-
6 citis, quæ legibus prohibebãtur. * Neque au
B tem ſabbata cuſtodiebantur, neque dies ſol-
lemnes patrii ſeruabantur, nec ſimpliciter,
7 Iudæum ſe eſſe quiſquam confitebatur. * Du
cebãtur autem cum amara neceſſitate in die
natalis regis ad ſacrificia: &, cum Liberi ſa-
cra celebrarentur, cogebantur hedera coro
8 nati Libero circuire. * Decretũ autem exiit
in proximas Gentiliũ ciuitates, ſuggerenti-
bus Ptolemæis, vt pari modo & ipſi aduer-
9 ſus Iudæos agerent, vt ſacrificarẽt: * eos au-
tem, qui nollent tranſire ad inſtituta Gen-
tium, interficerẽt: erat ergo videre miſeriã.
10 * Duæ enim mulieres delatæ ſunt natos ſuos
circumcidiſſe: quas, infantibus ad vbera ſu-
ſpenſis, cum publice per ciuitatem circũdu-
11 xiſſent, per muros præcipitauerunt. * Alij
C vero, ad proximas coeuntes ſpeluncas, & la-
tenter ſabbati diem celebrantes, cum indica
ti eſſent Philippo, flãmis ſuccenſi ſunt, eo q̃
verebantur propter religionem & obſeruã-
12 tiam, manu ſibimet auxiliũ ferre. * Obſecro
autem eos, qui hunc librũ lecturi ſunt, ne ab
horreſcant propter aduerſos caſus, ſed repu
tent, ea, quæ acciderunt, non ad interitũ, ſed
13 ad correptionem eſſe generis noſtri. * Ete-
nim multo tempore nõ ſinere peccatoribus
ex ſententia agere, ſed ſtatim vltiones adhi-
14 bere, magni beneficii eſt indicium. * Non e-
nim, ſicut in aliis nationibus, Dominus pa-
tienter expectat, vt eas, cum Iudicii dies ad-
uenerit, in plenitudine peccatorum puniat:
15 * ita & in nobis ſtatuit, ut peccatis noſtris
16 in finem deuolutis, ita demum in nos vindi-
D cet. * Propter quod numquam quidem a
nobis miſericordiam ſuam amouet: corri-
piens vero in aduerſis populum ſuũ nõ dere

linquit. * Sed hæc nobis ad commonitio- 17
nem legentium dicta ſint paucis. Iam autem
veniendum eſt ad narrationem.*Igitur Elea 18
zarus vnus de primoribus ſcribarũ,vir ætate
prouectus,& vultu decorus, aperto ore hiãs
compellebatur carnem porcinã manducare.
* At ille glorioſiſſimam mortem magis quã 19
odibilem vitam cõplectens, volũtarie præi-
bat ad ſupplicium. * Intuens autem, quem- 20
admodum oporteret accedere,patienter ſu-
ſtinẽs, deſtinauit non admittere illicita pro-
pter vitæ amorẽ.* Hi autem,qui aſtabant,ini 21
qua miſeratione commoti, propter anti- E
quam viri amicitiam, tollentes eum ſecreto
rogabant afferri carnes, quibus veſci ei lice-
bat,vt ſimularetur manducaſſe, ſicut rex im
perauerat de ſacrificii carnibus: * vt,hoc fa 22
cto,a morte liberaretur:& propter veterem
viri amicitiam,hanc in eo faciebant humani
tatem. At ille cogitare cœpit ætatis ac ſene 23
ctutis ſuæ eminentiam dignam, & ingenitæ
nobilitatis canitiem, atque a puero optimę
conuerſationis actus: & ſecundum ſanctæ &
a Deo cõditæ legis conſtituta,reſpõdit cito,
dicens,præmitti ſe velle in infernum.* Non 24
enim ætati noſtræ dignum eſt, inquit, fin- F
gere: vt multi adoleſcentium, arbitrantes
Eleazarum nonaginta annorum tranſiſſe ad
vitam alienigenarum: * & ipſi propter 25
meam ſimulationem, & propter modicum
corruptibilis vitæ tempus decipiantur, &
per hoc maculam,atque execrationem meæ
ſenectuti conquiram. * Nam, etſi in præ- 26
ſenti tempore ſuppliciis hominum eripiar,
ſed manum Omnipotentis nec viuus, nec
defunctus effugiam. * Quam ob rem forti- 27
ter vita excedendo, ſenectute quidem di-
gnus apparebo:*adoleſcentibus autem exẽ- 28
plum forte relinquam,ſi prompto animo,ac
fortiter pro grauiſſimis ac ſanctiſſimis legi-
bus honeſta morte perfungar. His dictis,con
feſtim ad ſupplicium trahebatur. * Hi au- 29
tem,qui eum ducebant,& paulo ante fuerãt G
mitiores, in iram conuerſi ſunt propter ſer-
mones,ab eo dictos, quos illi per arrogantiã
prolatos arbitrabantur. * Sed, cum plagis 30
perimeretur, ingemuit, & dixit: Domine,
qui habes ſanctam ſcientiam, manifeſte tu
ſcis,quia,cum a morte poſſem liberari, du-
ros corporis ſuſtineo dolores:ſecundum ani
mam vero propter timorem tuum libenter
hæc patior. * Et iſte quidem hoc modo vita 31
deceſſit,non ſolum iuuenibus, ſed & vniuer-
ſæ genti memoriam mortis ſuæ ad exem-
plum virtutis & fortitudinis derelinquens.

CAP. VII.

Contigit autem & ſeptem fratres vna 1
cum matre ſua apprehenſos compelli A
li a rege edere contra fas carnes porcinas,
2 flagris, & taureis cruciatos. * Vnus au-
tem ex illis, qui erat primus, ſic ait: Quid
quæris, & quid vis diſcere a nobis? parati
ſumus mori, magis, quam patrias Dei leges
3 præuaricari.*Iratus itaque rex iuſſit ſartagi
nes, & ollas æneas ſuccendi: quibus ſtatim
4 ſuccenſis,*iuſſit ei,qui prior fuerat locutus,
amputari linguam: &, cute capitis abſtra-
cta,ſummas quoque manus & pedes ei præ-
ſcindi, ceteris eius fratribus, & matre in-
5 ſpicienttbus. * Et, cum iam per omnia inu-
tilis factus eſſet,iuſſit ignem admoueri,& ad
huc ſpirantem torreri in ſartagine: in qua
B cum diu cruciaretur, ceteri una cum matre
6 inuicem ſe hortabantur mori fortiter,* di-
centes: Dominus Deus aſpiciet veritatem,
& conſolabitur in nobis, * quemadmodum Deu
in proteſtatione cantici declarauit Moyſes:
7 Et in ſeruis ſuis conſolabitur. * Mortuo ita-
que illo primo,hoc modo, ſequentem dedu
cebant ad illudendum: &, cute capitis eius
cum capillis abſtracta, interrogabant, ſi
manducaret prius, quam toto corpore per
8 membra ſingula puniretur. * At ille,reſpon
dens patria voce, dixit: Non faciam. Pro-
pter quod & iſte,ſequẽti loco, primi tormẽ
9 ta ſuſcepit: * & in vltimo ſpiritu conſtitu-
tus, ſic ait: Tu quidem ſceleſtiſſime in præ-
ſenti uita nos perdis: ſed Rex mundi de-
functos nos pro ſuis legibus in æternæ vi-
10 tæ reſurrectione ſuſcitabit. * Poſt hunc ter-
tius illuditur,& linguam poſtulatus cito pro
11 tulit,& manus conſtanter extendit:* & cum
C fiducia ait: E cælo iſta poſſideo, ſed propter
Dei leges nunc hæc ipſa deſpicio, quoniam
12 ab ipſo me ea recepturum ſpero:*ita ut rex,
& qui cum ipſo erant, mirarentur adole-
ſcentis animum, quod tamquam nihilum
13 duceret cruciatus.* Et hoc ita defuncto,
14 quartum vexabant ſimiliter torquẽtes.* Et,
cum iam eſſet ad mortem, ſic ait: Potius eſt
ab hominibus morti datos ſpem expectare
a Deo, iterum ab ipſo reſuſcitandos: tibi
15 enim reſurrectio ad uitam non erit.* Et cum
admouiſſent quintum vexabant eum. At
16 ille, reſpiciens in eum, * dixit: Poteſtatem
inter homines habens,cum ſis corruptibilis,
facis quod uis: noli autem putare genus no-
17 ſtrum a Deo eſſe derelictum, * tu autem pa-
D tienter ſuſtine, & uidebis magnam poteſta-
tem ipſius, qualiter te, & ſemen tuum tor-
18 quebit.* Poſt hunc ducebant ſextum, &
is, mori incipiens, ſic ait: Noli fruſtra er-
rare: nos enim propter noſmetipſos hæc pa-
timur,peccantes in Deum noſtrum,& digna
19 admiratione facta ſunt in nobis: * tu autem
ne exiſtimes tibi impune futurum, quod
20 contra Deum pugnare tentaueris.* Supra
modum autem mater mirabilis, & bono-
rum memoria digna,quæ pereuntes ſeptem
filios

filios ſub vnius diei tempore conſpiciens,
bono animo ferebat propter ſpem, quam in
Deum habebat: * ſingulos illorum hortaba- 21
tur voce patria fortiter, repleta ſapientia:
&, femineæ cogitationi maſculinum ani-
mum inſerens, *dixit ad eos: Neſcio qualiter 22
in vtero meo apparuiſtis: neq; enim ego ſpi
ritum & animam donaui vobis & uitam, &
ſingulorum membra nō ego ipſa compegi,
*ſed enim mūdi Creator, qui formauit homi 23
nis natiuitatem, quique omnium inuenit
originem, & ſpiritum vobis iterum cum mi-
ſericordia, reddet & vitam, ſicut nunc voſ-
metipſos deſpicitis propter leges eius. *An- 24
tiochus autem, contemni ſe arbitratus, ſimul E
& exprobrantis voce deſpecta, cum adhuc
adoleſcentior ſupereſſet, non ſolum verbis
hortabatur, ſed & cum iuramento affirma-
bat ſe diuitem & beatum facturum, & tran-
ſlatum a patriis legibus amicum habiturū, &
res neceſſarias ei præbiturū: * Sed ad hæc cū 25
adoleſcēs nequaquam inclinaretur, vocauit
rex matrē, & ſuadebat ei vt adoleſcēti fieret
in ſalutem. * Cum autem multis eam verbis 26
eſſet hortatus, promiſit ſuaſuram ſe filio ſuo.
*Itaque inclinata ad illum, irridens crudelē 27
tyrannum, ait patria voce: Fili mi, miſerere
mei, quæ te in utero nouem menſibus porta
ui, & lac triennio dedi & alui, & in ætatem
iſtam perduxi. * Peto, nate, vt aſpicias ad 28
cælum & terram, & ad omnia quæ in eis F
ſunt: & intelligas, quia ex nihilo fecit illa
Deus, & hominum genus: * ita fiet, ut non 29
timeas carnificē iſtum, ſed dignus fratribus
tuis effectus particeps, ſuſcipe mortem, ut in
illa miſeratione cū fratribus tuis te recipiā.
*Cum hæc illa adhuc diceret, ait adoleſcens: 30
Quem ſuſtinetis? non obedio præcepto
regis, ſed præcepto legis, quæ data eſt nobis
per Moyſen. * Tu vero, qui inuentor omnis 31
malitiæ factus es in Hebræos, non effu-
gies manum Dei. Nos enim pro peccatis 32
noſtris hæc patimur. * Et ſi nobis propter
increpationem, & correptionem Dominus
Deus noſter modicum iratus eſt: ſed iterum
reconciliabitur ſeruis ſuis.* Tu autem, o ſce 34
leſte, & omnium hominū flagitioſiſſime, no
li fruſtra extolli vanis ſpebus in ſeruos eius
inflammatus. * nondum enim omnipotentis 35
Dei, & omnia inſpicientis, iudicium effugi- G
ſti. * Nam fratres mei, modico nunc dolo- 36
re ſuſtentato, ſub teſtamēto æternæ vitę eſſe
cti ſunt: tu uero iudicio Dei iuſtas ſuperbiæ
tuæ pœnas exolues. *Ego autem, ſicut & fra 37
tres mei, animam, & corpus meum trado
pro patriis legibus: inuocans Deū maturius
genti noſtræ propitium fieri, teq. cum tor-
mentis & verberibus confiteri quod ipſe eſt
Deus ſolus. * In me vero & in fratribus meis 38
deſinet omnipotētis ira, quæ ſuper omne ge
nus noſtrorum iuſte ſuperducta eſt. *Tūc rex 39
accenſus ira in hunc ſuper omnes crudelius
40 deſæuit, indigne ferens ſe deriſum. * Et hic
itaq. mūdus obijt, per omnia in Domino cō
41 fidens. * Nouiſſime autem poſt filios & ma-
42 ter conſumpta eſt. *Igitur de ſacrificijs, &
de nimijs crudelitatibus ſatis dictum eſt.

CAP. VIII.

1 IVdas vero Machabæus, & qui cum illo
A erāt, introibant latenter in caſtella: & cō
uocātes cognatos, & amicos, & eos, qui per
māſerūt in Iudaiſmo, aſſumentes, eduxerūt
2 ad ſe ſex millia virorum. *Et inuocabant Do
minum, vt reſpiceret in populū, qui ab om-
nibus calcabatur: & miſereret templo, quod
3 contaminabatur ab impijs: * miſereretur e-
tiā exterminio ciuitatis, quæ eſſet illico cō-
planada, & vocem ſanguinis ad ſe clamantis audiret:
4 tis audiret: * memoraretur quoque iniquiſ-
ſimas mortes paruulorum innocentum, &
blaſphemias nomini ſuo illatas, & īdignare
5 tur ſuper his. * At Machabæus, congregata
B multitudine, intolerabilis gentibus efficieba
tur: ira enim Domini in miſericordiam con-
6 uerſa eſt. *Et ſuperueniens caſtellis, & ciuita
tibus improuiſus, ſuccendebat eas: & op-
portuna loca occupans, non paucas ho-
7 ſtium ſtrages dabat: *maxime autē noctibus
ad huiuſcemodi excurſus ferebatur, & fama
8 virtutis eius vbique diffundebatur. * Videns
autem Philippus paulatim virum ad profe-
ctū venire, ac frequentius res ei cedere pro-
ſpere, ad Ptolemæum ducem Cœleſyriæ, &
Phœnicis ſcripſit vt auxiliū ferret regis ne-
9 gotijs. * At ille velociter miſit Nicanorem
Patrocli de primoribus amicum, datis eis de
permiſtis gentibus, armatis non minus ⌐vi-
ginti millibus, ⌐vt vniuerſum Iudæorum
genus deleret, adiūcto ei & Gorgia viro mi-
C litari, & in bellicis rebus experientiſſimo.
10 * Conſtituit autem Nicanor, vt regi tri-
butum, quod Romanis erat dandum, duo
millia talentorum de captiuitate Iudæorum
11 ſuppleret: * ſtatimq. ad maritimas ciuitates
miſit, conuocans ad coemptionem Iudaico
rum mācipiorum, promittens ſe nonaginta
mancipia talento diſtracturum, non reſpi-
ciens ad vindictam, quæ eum ab omnipotē-
12 te eſſet conſecutura. *Iudas autem vbi com-
perit, indicauit his, qui ſecum erant, Iudæis
13 Nicanoris aduentum. * Ex quibus quidam
formidantes, & non credentes Dei iuſti-
14 tiæ, in fugam vertebantur: * alij vero ſi quid
eis ſupererat vendebant, ſimulq. Dominum
deprecabantur vt eriperet eos ab impio Ni-
canore, qui eos prius quā cominus veniret,
15 vendiderat. * & ſi non propter eos, propter
D teſtamentum tamen quod erat ad patres eo
rum, & propter inuocationem ſancti & ma-
16 gnifici nominis eius ſuper ipſos. * Conuo-

catis autem Machabæus ſeptem millibus,qui
cum ipſo erant, rogabat ne hoſtibus recon-
ciliarentur, neque metuerent inique venien
tium aduerſum ſe hoſtium multitudinem,ſed
fortiter contenderent, *ante oculos habẽtes 17
contumeliam,quæ loco ſancto ab his iniuſte
eſſet illata, itemq. & ludibrio habitæ ciuita-
tis iniuriam, adhuc etiam veterum inſtituta
conuulſa. * Nam illi quidem armis confi- 18
dunt,ait,ſimul & audacia: nos autem in om-
nipotentẽ Domino, qui poteſt & venientes
aduerſum nos, & vniuerſum mundum vno
nutu delere,confidimus. * Admonuit autem 19
eos & de auxilijs Dei, quæ facta ſunt erga E
parentes: & "quod ſub Sennacherib cen-
tum octoginta quinque millia perierunt:
* & de prælio, quod eis aduerſus Galatas 20
fuit in Babylonia,vt omnes vbi ad rem ven-
tum eſt,Macedonibus ſocijs hæſitantibus,ip
ſi ſex millia ſoli peremerunt centum viginti
millia propter auxilium illis datum de cælo,
& beneficia pro his plurima conſecuti ſunt.
* His verbis conſtantes effecti ſunt,& pro le 21
gibus,& patria mori parati.* Conſtituit ita- 22
que fratres ſuos duces vtrique ordini,Simo-
nem,& Ioſephum,& Ionathan,ſubiectis vni
cuique millenis & quingentenis. * Ad hoc 23
etiam ab Eſdra lecto illis ſancto libro, & da-
to ſigno adiutorij Dei, in prima acie ipſe
dux commiſit cum Nicanore.* Et facto ſibi 24
adiutore omnipotente, interfecerunt ſuper
nouem millia hominum: maiorem autem
partem exercitus Nicanoris vulneribus debi
lem factam fugere compulerunt.* Pecunijs 25
vero eorum, qui ad emptionem ipſorum F
venerant, ſublatis, ipſos vſquequaque per-
ſecuti ſunt, * ſed reuerſi ſunt hora con- 25
cluſi: nam erat ante ſabbatum: quam ob
cauſam non perſeuerauerunt inſequentes.
* Arma autem ipſorum,& ſpolia congregã- 27
tes,ſabbatum agebant: benedicentes Domi-
num,qui liberauit eos in iſto die, miſericor-
diæ initium ſtillans in eos. * Poſt ſabbatum 28
vero debilibus,& orphanis, & viduis diuiſe-
runt ſpolia:& reſidua ipſi cum ſuis habuere.
* His itaque geſtis, & communiter ab om- 29
nibus facta obſecratione,miſericordem Do-
minum poſtulabant, vt in finem ſeruis ſuis
reconciliaretur. * Et ex his,qui cum Timo- 30
theo,& Bacchide erant contra ſe contenden
tes,ſuper viginti millia interfecerunt,& mu
nitiones excelſas obtinuerunt [& plures præ
das diuiſerunt, æquam portionem debili-
bus, pupillis, & viduis], ſed & ſenioribus fa-
cientes. * Et cum arma eorum diligenter 31
collegiſſent omnia compoſuerunt in locis
opportunis, reſidua vero ſpolia Ieroſolymã
detulerunt:* & Philarchen,qui cũ Timotheo 32
erat,[interfecerunt, virum ſceleſtum, qui in G
multis Iudæos afflixerat.* Et cũ epinicia age 33
rent Ieroſolymis,eum,qui ſacras ianuas in-

* 4.Reg.19.g.35. Tob.1.d.21. Eccl.48.d.24. 1.Mac.7.f.41. Iſa.37.g.36.

cenderat,id eſt, Calliſthenem, cum in quod-
dam domicilium refugiſſet,incenderunt, di-
gna ei mercede pro impietatibus ſuis reddi-
34 ta. * Facinoroſiſſimus autem Nicanor, qui
mille negotiantes ad Iudæorum venditionẽ
35 adduxerat, * humiliatus auxilio Domini ab
his,quos nullos exiſtimauerat, depoſita ve-
ſte gloriæ,per mediterranea fugiẽs, ſolus ve
nit Antiochiam, ſummam infelicitatem de
36 interitu ſui exercitus conſecutus. * Et qui
promiſerat Romanis ſe tributum reſtituere
de captiuitate Ieroſolymorum, prædicabat
nunc protectorem Deum habere Iudæos, &
ob ipſum inuulnerabiles eſſe, eo quod ſeque
rentur leges ab ipſo conſtitutas.

CAP. IX.

1 EOdem tempore Antiochus inhoneſte re
2 uertebatur de Perſide.*Intrauerat enim
A in eam,quæ dicitur Perſepolis, & tentauit
expoliare templum, & ciuitatem opprime-
re: ſed multitudine ad arma concurrente,in
fugam verſi ſunt: & ita contigit vt Antio-
3 chus poſt fugam turpiter rediret. * Et cum
veniſſet circa Ecbatanam, recognouit quæ
erga Nicanorem, & Timotheum geſta ſunt.
4 * Elatus autem in ira, arbitrabatur ſe iniu-
riam illorum,qui ſe fugauerant, poſſe in Iu-
dæos retorquere:ideoq. iuſſit agitari currum
ſuum, ſine intermiſſione agens iter, cæleſti
eum iudicio perurgente, eo quòd ita ſuper-
be locutus eſt ſe venturum Ieroſolymam,&
congeriem ſepulchri Iudæorum eam factu-
5 rum. * " Sed qui vniuerſa conſpicit Domi- 12.P
nus Deus Iſrael, percuſſit eum inſanabili, &
inuiſibili plaga. Vt enim finiuit hunc ipſum
ſermonem,apprehendit eum dolor dirus vi-
ſcerum, & amara internorum tormenta:
6 * & quidem ſatis iuſte, quippe qui multis,
& nouis cruciatibus aliorũ torſerat viſcera,
licet ille nullo modo a ſua malitia ceſſaret.
7 * Super hoc autem ſuperbia repletus,ignem
ſpirans animo in Iudæos, & præcipiens ac-
celerari negotium,contigit illum impetu eũ
tem de curru cadere,& graui corporis colli-
8 ſione membra vexari:* Iſq. qui ſibi videba-
B tur etiam fluctibus maris imperare, ſupra
humanum modum ſuperbia repletus, &
montium altitudines in ſtatera appendere,
nunc humiliatus ad terrã in geſtatorio por-
tabatur,manifeſtam Dei virtutem in ſemet-
9 ipſo conteſtans:* ita vt de corpore impij ver
mes ſcaturirent,ac viuentis in doloribus car
nes eius effluerent,odore etiam illius & fœ-
10 tore exercitus grauaretur. * & qui paulo an
te ſidera cæli,contingere ſe arbitrabatur,eũ
nemo poterat, propter intolerantiã fœtoris
11 portare.* Hinc igitur cœpit ex graui ſuꝑbia
deductus ad agnitionem ſui venire,diuina ad
monitus plaga, ꝑ momenta ſingula dolorib.
ſuis

ſuis augmenta capientibus.* & cum nec ip- 12
ſe iam fœtorem ſuum ferre poſſet, ita ait: Iu
ſtum eſt ſubditū eſſe Deo, & mortalem non
paria Deo ſentire.* Orabat autem hic ſcele- 13
ſtus Dominum, a quo non eſſet miſericordiā
conſecuturus.* Et ciuitatem, ad quam feſti- 14
nans veniebat vt eam ad ſolum deduceret,
ac ſepulchrum congeſtorum faceret, nunc
optat liberam reddere; * & Iudæos, quos 15
nec ſepultura quidem ſe dignos habiturum, C
ſed auibus ac feris diripiendos traditurum,
& cum paruulis exterminaturum dixerat,
æquales nunc Athenienſibus facturum pol-
licetur: * templum etiam ſanctum, quod 16
prius expoliauerat, optimis donis ornaturū,
& ſancta vaſa multiplicaturū, & pertinētes
ad ſacrificia ſumptus de redditibus ſuis præ
ſtaturum: * ſuper hæc, & Iudæum ſe futu- 17
rum, & omnem locum terræ perambulatu-
rum, & prædicaturum Dei poteſtatem.* Sed 18
non ceſſantibus doloribus (ſuperuenerat e-
nim in eum iuſtum Dei iudicium) deſperans
ſcripſit ad Iudæos in modum deprecationis
epiſtolam hæc continentem:
*Optimis ciuibus Iudæis plurimam ſa- 19
lutem, & bene valere, & eſſe felices, rex
& princeps Antiochus. * Si bene valetis, 20
& filii veſtri, & ex ſententia vobis cuncta
ſunt, maximas agimus gratias.*Et ego in in- 21
firmitate conſtitutus, veſtri autē memor be-
nigne reuerſus de Perſidis locis, & infirmi-
tate graui apprehenſus, neceſſariū duxi pro
communi vtilitate curam habere: * non de- 22
ſperans memetipſum, ſed ſpem multam ha-
bens effugiendi infirmitatem.* Reſpiciens 23
autem quod & pater meus, quibus tempo- D
ribus in locis ſuperioribus ducebat exerci-
tum, oſtendit qui poſt ſe ſuſciperet principa
tum: *ut ſi quid cōtrarium accideret, aut dif 24
ficile nunciaretur, ſcientes hi, qui in regioni
bus erant, cui eſſet rerum ſumma derelicta,
non turbarentur.* Ad hæc, conſiderans de 25
proximo potentes quoſque, & vicinos tem-
poribus inſidiantes, & euentum expectan-
tes, deſignaui filium meum Antiochum re-
gem, quē ſæpe recurrēs in ſuperiora regna
multis veſtrum commendabam: & ſcripſi ad
eum, quæ ſubiecta ſunt.* Oro itaque vos, & 26
peto memores beneficiorum publice & pri
uatim, ut unuſquiſq. conſeruet fidē ad me &
ad filiū meum. * Confido enim, eum mode- 27
ſte & humane acturum, & ſequētem propo
ſitum meum, & communem uobis fore.
*Igitur homicida, & blaſphemus peſſime per 28
cuſſus, & ut ipſe alios tractauerat, peregre in
montibus miſerabili obitu vita functus eſt.
* Transferebat autem corpus Philippus col- 29
lactaneus eius: qui, metuens filium Antio-
chi, ad Ptolemæum Philometorem in Aegy
ptum abijt.

CAP. X.

1 Machabæus autem, & qui cum eo erāt,
A Domino ſe protegente, templum qui
2 dem, & ciuitatem recepit: * aras autem, quas
alienigenæ per plateas extruxerant, itemq.
3 delubra demolitus eſt.* & purgato templo,
aliud altare fecerunt: & de ignitis lapidibus
igne concepto ſacrificia obtulerūt poſt biē-
nium, & incenſum, & lucernas, & panes
4 propoſitionis poſuerunt. *Quibus geſtis, ro
gabant Dominum proſtrati in terram, ne
amplius talibus malis inciderent: ſed &, ſi
quando peccaſſent, ut ab ipſo mitius corripe
rentur, & non barbaris, ac blaſpemis homi-
5 nibus traderentur. * Qua die autem tem-
plum ab alienigenis pollutum fuerat, conti-
git eadem die purificationem fieri, vigeſi-
6 maquinta menſis, qui fuit Caſſeu.* Et cum
B lætitia diebus octo egerunt in modum ta-
bernaculorum, recordantes quod ante mo-
dicum temporis diem ſollemnem tabernacu
lorum in montibus, & in ſpeluncis more be
7 ſtiarum egerant.*Propter quod Thyrſos, &
ramos virides, & palmas præferebant ei, qui
8 proſperauit mundari locum ſuum. * Et de-
creuerunt communi præcepto, & decreto,
vniuerſæ genti Iudæorum omnibus annis
9 agere dies iſtos.* Et Antiochi quidem, qui
appellatus eſt Nobilis, vitæ exceſſus ita ſe
10 habuit.* Nunc autem de Eupatore Antio-
chi impii filio, quæ geſta ſunt narrabimus,
breuiantes mala, quæ in bellis geſta ſunt.
11 Hic enim ſuſcepto regno, conſtituit ſuper
C negotia regni Lyſiam quendam, Phœnicis,
12 & Syriæ militiæ principem. * Nam Ptole-
mæus, qui dicebatur Macer, iuſti tenax, erga
Iudæos eſſe conſtituit, & præcipue propter
iniquitatem, quæ facta erat in eos, & pacifi
13 ce agere cum eis. * Sed ob hoc accuſatus
ab amicis apud Eupatorem, cum frequenter
proditor audiret, eo quòd Cyprum credi-
tā ſibi a Philometore deſeruiſſet, & ad An-
tiochum nobilem translatus etiam ab eo re-
14 ceſſiſſet, veneno uitam finiuit.* Gorgias au-
tem, cū eſſet dux locorum, aſſumptis adue-
15 nis frequenter Iudæos debellabat.*Iudæi ve
ro, qui tenebant opportunas munitiones, fu
gatos ab Ieroſolymis, ſuſcipiebant, & bella-
16 re tentabant. Hi vero, qui erant cum Macha-
D bæo, per orationes Dominum rogantes vt eſ
ſet ſibi adiutor, impetū fecerunt in munitio
17 nes Idumæorum: * multaq. vi inſiſtentes, lo
ca obtinuerūt, occurrentes interemerūt, &
oēs ſimul non minus viginti millibus truci-
18 dauerunt. * Quidam aūt, cum confugiſſent
in duas turres valde munitas, omnem appa-
19 ratum ad repugnandum habentes, * Macha-
bæus ad eorum expugnationem, relicto Si-
mone, & Ioſepho, itemq. Zachæo: eiſq. qui

cum ipſis erant ſatis multis, ipſe ad eas, quæ
amplius perurgebant, pugnas conuerſus
eſt. Hi vero, qui cum Simone erant, cupidi 20
tate ducti, a quibuſdam, qui in turribus erãt, E
ſuaſi ſunt pecunia: & ſeptuaginta millibus di
drachmis acceptis, dimiſerunt quoſdam effu
gere. * Cum autem Machabæo nunciatum 21
eſſet quod factum eſt, principibus populi cõ
gregatis, accuſauit, quod pecunia fratres vẽ
didiſſent, aduerſariis eorum dimiſſis. * Hos 22
igitur proditores factos interfecit, & confe
ſtim duas turres occupauit. * Armis autem 23
ac manibus omnia proſpere agendo in dua-
bus munitionibus plus quam viginti millia
peremit. * At Timotheus, qui prius a Iudæis 24
fuerat ſuperatus, conuocato exercitu pere-
grinæ multitudinis, & cõgregato eqtatu A-
ſiano, aduenit quaſi armis Iudęam capturus.
*Machabæus autem, & qui cum ipſo erant, 25
appropinquante illo, deprecabantur Domi-
num, caput terra aſpergentes, lũboſq. ciliciis
præcincti, *ad altaris crepidinem prouoluti, 26
vt ſibi propitius, inimicis autem eorum eſſet
inimicus, & aduerſariis aduerſaretur, ſicut
lex dicit. * Et ita poſt orationem, ſumptis ar 27
mis, longius de ciuitate procedentes, & pro- F
ximi hoſtibus effecti reſederunt. * Primo au 28
tem ſolis ortu vtrique commiſerunt: iſti qui
dem victoriæ, & proſperitatis ſponſorem
cum virtute Dominum habentes: illi autem
ducem belli animum habebant. * Sed, cum 29
vehemens pugna eſſet, apparuerunt aduerſa
*Sup. 5. a. 5 riis de cælo viri quinque in equis, frænis au-
reis decori, ducatum Iudæis præſtantes: * ex 30
quibus duo Machabæum medium habentes,
armis ſuis circumſeptum incolumem conſer
uabant: in aduerſarios autem tela, & fulmina
iaciebant, ex quo & cæcitate cõfuſi, & reple
ti perturbatione cadebant. * Interfecti ſunt 31
autẽ viginti millia quingenti, & equites ſex
centi. * Timotheus vero confugit in Gaza- 32
ram præſidium munitum, cui præerat Che-
reas. * Machabæus autem, & qui cum eo e- 33
rant, lætantes obſederunt præſidium diebus G
quattuor. * At hi, qui intus erant, loci firmi- 34
tate confiſi, ſupra modum maledicebant, &
ſermones nefandos iactabant. * Sed cum 35
dies quinta illuceſceret, viginti iuuenes ex
his, qui cum Machabæo erant, accenſi ani-
mis propter blaſphemiam, viriliter acceſſe-
runt ad murum, & feroci animo incedentes
aſcendebant: * ſed & alii ſimiliter aſcenden 36
tes, turres, portaſq. ſuccendere aggreſſi ſunt,
atque ipſos maledictos viuos concremare.
* Per continuum autem biduum præſidio 37
vaſtato, Timotheum occultantem ſe in quo-
dam repertum loco peremerunt: & fratrem
illius Chæreã, & Apollophanẽ occiderunt.
* Quibus geſtis, in hymnis & confeſſionibus 38
benedicebant Dominum, qui magna fecit in
Iſrael, & victoriam dedit illis.

CAP. XI.

1 SEd paruo poſt tẽpore, Lyſias procurator
A regis, & propinquus, ac negotiorum præ-
poſitus, grauiter ferens de his, quæ accide-
2 rant, * congregatis octoginta millibus, &
eqtatu vniuerſo, veniebat aduerſus Iudęos,
exiſtimans ſe ciuitatem quidem captam Gẽ-
3 tibus habitaculum facturum, * templũ vero
in pecuniæ quæſtum, ſicut cetera delubra
Gentium, habiturum, & per ſingulos annos
4 vęnale ſacerdotium: * nuſquam recogitans
Dei poteſtatem, ſed mente effrænatus in mul
titudine peditum, & in millibus equitum, &
5 in octoginta elephantis confidebat. * In-
greſſus autem Iudæam, & appropians Beth
ſuræ, q̃ erat in anguſto loco, ab Ieroſolyma
interuallo quinque ſtadiorum, illud præſidiũ
6 expugnabat. * Vt autem Machabæus, & qui
B cum eo erant, cognouerunt expugnari pręſi
dia, cum fletu & lacrymis rogabant Domi-
num, & omnis turba ſimul, ut bonum ange-
7 lum mitteret ad ſalutẽ Iſrael. * Et ipſe prim⁹
Machabæus, ſumptis armis, ceteros adhorta
tus eſt ſimul ſecum periculum ſubire, & fer-
8 re auxiliũ fratrib. ſuis. * Cumq. pariter prõ-
pto animo procederent, Ieroſolymis appa-
ruit præcedens eos eques in veſte cãdida, ar
9 mis aureis haſtam vibrans. * Tunc omnes
ſimul benedixerunt miſericordem Dominũ,
& conualuerunt animis: non ſolum homi-
nes, ſed & beſtias ferociſſimas, & muros fer
10 reos parati penetrare. * Ibant igitur prom-
C pti, de cælo habentes adiutorem, & miſeran
11 tem ſuper eos Dominum. * Leonum autem
more impetu irruentes in hoſtes, proſtraue-
runt ex eis vndecim millia peditum, & equi
12 tum mille ſexcentos: * vniuerſos autem in
fugam verterunt, plures aũt ex eis vulnerati
nudi euaſerunt. Sed & ipſe Lyſias turpiter
13 fugiens euaſit. * Et quia non inſenſatus erat,
ſecum ipſe reputans, factam erga ſe diminu-
tionem, & intelligens inuictos eſſe Hebręos,
omnipotentis Dei auxilio innitentes, miſit
14 ad eos: * promiſitq. ſe conſenſurum omnib.
quæ iuſta ſunt, & regem compulſurum ami-
15 cum fieri. * Annuit autem Machabæus preci
bus Lyſiæ, in omnibus vtilitati conſulens: &
quæcumque Machabæus ſcripſit Lyſiæ de Iu
16 dæis, ea rex conceſſit. * Nam erant ſcriptæ
Iudæis epiſtolæ a Lyſia quidem hunc modũ
continentes:

LYSIAS populo Iudæorum ſalutem.

17 * Ioãnes, & Abeſalom, qui miſſi fuerant a vo
D bis, tradẽtes ſcripta, poſtulabant ut ea, q̃ per
18 illos ſignificabantur, implerem. Quæcum-
que igitur regi potuerũt perferri, expoſui: &
19 quæ res permittebat, cõceſſit. * Si igitur in ne-
gotiis fidẽ cõſeruaueritis, & deinceps bono
20 rũ vobis cauſa eſſe tentabo. * De ceteris aũt
per

per ſingula verbo mandaui & iſtis, & his qui
a me miſſi ſunt, colloqui vobiſcum. * Be- 21
ne valete. Anno centeſimo quadrageſimo E
octauo menſis Dioſcori, die vigeſima &
quarta.
* Regis autem epiſtola iſta continebat: 22
Rex Antiochus Lyſiæ fratri ſalutem. * Pa- 23
tre noſtro inter deos tranſlato, nos volentes
eos, qui ſunt in regno noſtro ſine tumultu a-
gere, & rebus ſuis adhibere diligentiam, * au 24
diuimus Iudæos non conſenſiſſe patri meo
vt transferrentur ad ritum Græcorum, ſed te
nere velle ſuum inſtitutum, ac propterea po
ſtulare a nobis concedi ſibi legitima ſua. * Vo 25
lentes igitur hanc quoque gentem quietã eſ
ſe, ſtatuentes iudicauimus, templum reſtitui
illis, vt agerent ſecundum ſuorum maiorum
conſuetudinem. * Bene igitur feceris, ſi miſe 26
ris ad eos, & dexteram dederis: vt cognita no
ſtra voluntate, bono animo ſint, & vtilitatib.
proprijs deſeruiant.
* Ad Iudæos vero regis epiſtola talis 27
erat: F
Rex Antiochus ſenatui Iudæorum, &
ceteris Iudæis ſalutem. * Si valetis, ſic eſtis 28
vt uolumus: ſed & ipſi bene valemus. * Adijt 29
nos Menelaus, dicens velle vos deſcẽdere ad
veſtros, qui ſunt apud nos. * His igitur, qui 30
commeant vſque ad diem trigeſimum men-
ſis Xanthici, damus dextras ſecuritatis, * vt 31
Iudæi utantur cibis, & legibus ſuis, ſicut
& prius: & nemo eorum vllo modo mole-
ſtiam patiatur de his, quæ per ignorantiam
geſta ſunt. * Miſimus autem & Menelaum, 32
qui vos alloquatur. Valete. Anno centeſimo 33
quadrageſimo octauo, Xanthici menſis quin
tadecima die.
* Miſerunt autem etiam Romani epiſtolã, 34
ita ſe habentem:
Qvintvs Memmius, & Titus Manilius le
gati Romanorum, populo Iudæorum ſalu-
tem. * De his, quæ Lyſias cognatus regis con 35
ceſſit vobis, & nos conceſſimus. * De quibus G
autem ad regem iudicauit referendum, con- 36
feſtim aliquem mittite, diligentius inter vos
cõferẽtes, vt decernamus, ſicut congruit vo
bis: nos enim Antiochiam accedimus. * Ideo 37
que feſtinate reſcribere, ut nos quoque ſcia-
mus cuius eſtis uoluntatis. * Bene valete. An- 38
no centeſimo quadrageſimo octauo, quinta
decima die menſis Xanthici.

CAP. XII.

His factis pactionibus, Lyſias pergebat 1
ad regem, Iudæi autem agriculturæ o- A
peram dabant. * Sed hi, qui reſederant, Timo 2
theus, & Apollonius Gennæi filius, ſed & Hie
ronymus, & Demophon ſuper hos, & Nica-
nor Cypriarches, non ſinebant eos in ſilen-
tio agere, & quiete. * Ioppitæ vero tale quod- 3
dã flagitiũ perpetrarũt: rogauerũt Iudæos,
cum quibus habitabant, aſcendere ſcaphas,
quas parauerãt, cum vxoribus, & filijs, quaſi
nullis inimicitijs inter eos ſubiacentibus.
4 * Secundum commune itaque decretum ciui
tatis, & ipſis acquieſcentibus, paciſq. cauſa
nihil ſuſpectum habentibus: cum in altum
proceſſiſſent, ſubmerſerunt non minus du-
5 centos. * Quam crudelitatem Iudas in ſuæ
gentis homines factã vt cognouit, præcepit
viris, qui erant cum ipſo: & inuocato iuſto
6 iudice Deo, * venit aduerſus ĩterfectores fra
trum, & portum quidem noctu ſuccendit,
ſcaphas exuſſit, eos autem, qui ab igne refu-
7 gerant, gladio peremit. * Et cũ hæc ita egiſ-
B ſet, diſceſſit quaſi iterum reuerſurus, & vni-
8 uerſos Ioppitas eradicaturꝰ. * Sed cũ cogno
uiſſet & eos, qui erãt Iamniæ, velle pari mo
9 do facere habitãtibus ſecũ Iudæis, * Iamni-
tis quoq. nocte ſuperuenit, & portũ cũ na-
uib. ſuccẽdit ita vt lumen ignis appareret Ie
roſolymis a ſtadijs ducentis quadraginta.
10 * Inde cũ iam abijſſent nouẽ ſtadijs, & iter
facerẽt ad Timotheũ, commiſerunt cum eo
Arabes quinq; millia viri, & equites quin-
11 genti. * Cumq. pugna valida fieret, & auxi-
lio Dei proſpere ceſſiſſet, reſidui Arabes vi-
cti, petebant a Iuda dextram ſibi dari, pro-
mittẽtes ſe paſcua daturos, & in ceteris ꝓ-
12 futuros. Iudas aũt, arbitratus vere in mul-
tis eos vtiles, ꝓmiſit pacẽ: dextriſq. acceptis,
13 diſceſſere ad tabernacula ſua. * Aggreſſus
eſt autem & ciuitatem quandam firmã pon-
C tibus muriſq. circumſeptam, quæ a turbis ha
bitabatur gentium promiſcuarũ, cui nomen
14 Caſphin. * Hi vero, qui intus erant, confi-
dentes in ſtabilitate murorum, & apparatu
alimoniarum, remiſſius agebant, maledi-
ctis laceſſentes Iudam, & blaſphemantes,
15 ac loquentes quæ fas non eſt. * Machabæus
autem, inuocato magno mũdi Principe, qui
ſine arietibus, & machinis *temporibus Ie- * Ioſ. 6.
ſu præcipitauit Iericho, irruit ferociter mu-
16 ris: * & capta ciuitate per Dñi voluntatem
innumerabiles cædes fecit, ita vt adiacẽs ſta
gnum ſtadiorum duorum latitudinis, ſangui
17 ne interfectorum fluere videretur. * Inde di
ſceſſerunt ſtadia ſeptingenta quinquaginta,
& venerunt in Characa ad eos, qui dicũtur
18 Tubianæi, Iudæos: * & Timotheum quidem
in illis locis non comprehenderunt, nulloq.
negotio ꝑfecto regreſſus eſt, relicto in quo-
19 dam loco firmiſſimo præſidio. * Doſitheus
autem, & Soſipater, qui erant duces cũ Ma-
chabæo, peremerũt a Timotheo relictos in
20 præſidio, decẽ millia viros. * At Machabæus,
ordinatis circum ſe ſex millibus, & conſtitu
tis per cohortes, aduerſus Timotheũ pro-
ceſſit, habentem ſecum centum viginti mil-
lia peditum, equitumque duo millia quin-
21 gentos. * Cognito autem Iudæ aduentu,

Timotheus præmiſit mulieres,& filios,& re D
liquum apparatum,in præſidium,quod Car
nion dicitur: erat enim inexpugnabile, &
acceſſu difficile propter locorum anguſtias.
* Cumq.cohors Iudæ prima apparuiſſet, ti- 22
mor hoſtibus incuſſus eſt,ex præſentia Dei,
qui vniuerſa cōſpicit,& in fugam verſi ſunt
alius ab alio, ita vt magis a ſuis deijcerētur,
& gladiorum ſuorum ictibus debilitarētur.
*Iudas autem vehementer inſtabat puniens 23
profanos,& proſtrauit ex eis triginta millia
virorum. * Ipſe vero Timotheus inci- 24
dit in partes Doſithei,& Soſipatris: & mul-
tis precibus poſtulabat vt viuus dimittere-
tur, eo quòd multorum ex Iudæis parentes
haberet, ac fratres, quos morte eius decipi
eueniret. * Et cum fidem dediſſet reſtitu- 25
turum ſe eos ſecundum cōſtitutum, illæſum
eū dimiſerūt propter fratrum ſalutem.* Iu- 26
das autem egreſſus eſt ad Carnion, interfe- E
ctis vigintiquinque millibus. * Poſt horum 27
fugam, & necem, mouit exercitum ad E-
phron ciuitatem munitam, in qua multitu-
do diuerſarum gentium habitabat: & robu-
ſti iuuenes pro muris conſiſtentes fortiter
repugnabant:in hac autem machinæ multæ,
& telorum erat apparatus. * Sed,cum Om- 28
nipotentem inuocaſſent,qui poteſtate ſua vi
res hoſtium confringit,ceperunt ciuitatem:
& ex eis,qui intus erant,vigintiquinque mil
lia proſtrauerunt. * Inde ad ciuitatem Scy- 29
tharum abierunt, quæ ab Ieroſolymis ſex-
centis ſtadijs aberat.* Cōteſtantibus autem 30
his, qui apud Scythopolitas erant,Iudæis,ꝙ
benigne ab eis haberentur,etiam temporib.
infelicitatis quòd modeſte ſecum egerint:
* gratias agentes eis, & exhortati etiam de 31
cetero erga genus ſuum benignos eſſe, ve- F
nerunt Ieroſolymam die ſolemni ſeptima-
narum inſtante.* Et poſt Pentecoſten abie- 32
runt contra Gorgiam præpoſitum Idumææ.
*Exiuit autem cum peditibus tribus millib. 33
& equitibus quadringentis.*Quibus cōgreſ 34
ſis,contigit paucos ruere Iudæorum.*Doſi- 35
theus vero quidam de Bacenoris eques, vir
fortis, Gorgiam tenebat: &,cū vellet illum
capere viuum, eques quidam de Thracibus
irruit in eum,humerumque eius amputauit:
atque ita Gorgias effugit in Mareſa.*At illis, 36
qui cum Eſdrin erant, diutius pugnantibus
& fatigatis,inuocauit Iudas Dominum adiu
torem, & ducem belli fieri:* incipiens voce 37
patria,& cum hymnis clamorem extollens,
fugam Gorgiæ militibus incuſſit.* Iudas au- 38
tem collecto exercitu venit in ciuitatem O-
dollam: &, cum ſeptima dies ſuperueniret,
ſecundum conſuetudinem purificati, in eo-
dem loco ſabbatum egerunt. * Et ſequenti 39
die venit cum ſuis Iudas,vt corpora proſtra
torum tolleret, & cum parentibus poneret
in ſepulchris paternis. * Inuenerunt autem 40
ſub tunicis interfectorum de donarijs idolo-
G rum,quæ apud Iamniam fuerunt, * a quibus *Deut.7.
lex prohibet Iudæos:omnibus ergo manife
ſtum factum eſt,ob hanc cauſam eos corruiſ
41 ſe. * Omnes itaq. benedixerunt iuſtum iu-
dicium Dñi, qui occulta fecerat manifeſta.
42 *Atq.ita ad preces conuerſi, rogauerunt vt
id,quod factum erat,delictum obliuioni tra
deretur. At vero fortiſſimus Iudas hortaba-
tur populum cōſeruare ſe ſine peccato, ſub
oculis videntes quæ facta ſunt pro peccatis
43 eorum,qui proſtrati ſunt.*Et facta collatio-
ne, duodecim millia drachmas argenti miſit
Ieroſolymā offerri pro peccatis mortuorū
ſacrificium,bene & religioſe de reſurrectio
44 ne cogitans. (* niſi enim eos,qui ceciderāt,
reſurrecturos ſperaret,ſuperfluū videretur,
45 & vanū orare pro mortuis) * & quia conſi-
derabat ꝙ hi, qui cum pietate dormitionem
acceperāt,optimam haberent repoſitā gra-
46 tiam. * Sancta ergo,& ſalubris eſt cogitatio
pro defunctis exorare,vt a peccatis ſoluant.

CAP. XIII.

1 ANno cēteſimo quadrageſimonono,co-
A gnouit Iudas Antiochum Eupatorem
venire cum multitudine aduerſus Iudæam,
2 *& cum eo Lyſiam procuratorem,& præpo
ſitum negociorum,ſecum habentem peditū
centum decem millia, & equitum quinque
millia, & elephantos viginti duos, currus
3 cum falcibus trecentos. * Commiſcuit au-
tem ſe illis & Menelaus: & cum multa falla-
cia deprecabatur Antiochū, nō pro patriæ
ſalute, ſed ſperans ſe conſtitui in principa-
4 tum. * Sed Rex regum ſuſcitauit animos An
B tiochi in peccatorem:& ſuggerente Lyſia
hunc eſſe cauſam omnium malorum, iuſſit
(vt eis eſt conſuetudo)apprehenſum in eo-
5 dem loco necari. * Erat autem in eodem
loco turris quinquaginta cubitorum, ag-
geſtum vndique habens cineris: hæc pro-
6 ſpectum habebat in præceps. *inde in cine-
rem deijci iuſſit ſacrilegum, omnibus eum
7 propellentibus ad interitum. * Et tali lege
præuaricatorem legis contigit mori,nec ter
8 ræ dari Menelaum. * Et quidem ſatis iu-
ſte: nam quia multa erga aram Dei delicta
C commiſit,cuius ignis,& cinis erat ſanctus
9 ipſe in cineris morte damnatus eſt.* Sed rex
mente effrænatus veniebat, nequiorē ſe pa-
10 tre ſuo Iudæis oſtenſurus. * Quibus Iudas
cognitis, præcepit populo vt die ac nocte
Dominum inuocarent,quo,ſicut ſemper, &
11 nunc adiuuaret eos: * quippe qui lege, &
patria, ſanctoque templo priuari vereren-
tur:ac populum,qui nuper paululum reſpi-
raſſet, ne ſineret blaſphemis rurſus natio-
12 nibus ſubdi.*Omnibus itaque ſimul id faciē
D tibus, & petentibus a Domino miſericordiā
cum

Digitized by Google

cum fletu, & ieiunijs, per triduum conti-
nuum proſtratis, hortatus eſt eos Iudas vt
ſe præpararent. * Ipſe vero cum ſenioribus 13
cogitauit prius quam rex admoueret exerci
tum ad Iudæam, & obtineret ciuitatem, exi
re, & Domini iudicio committere exitum
rei. * Dans itaque poteſtatem omnium 14
Deo mundi creatori, & exhortatus ſuos vt E
fortiter dimicarent, & uſque ad mortem
pro legibus, templo, ciuitate, patria, & ciui-
bus ſtarent, circa Modin exercitum conſti-
tuit. *Et dato ſigno ſuis Dei victoriæ, iuueni 15
bus fortiſſimis electis, nocte aggreſſus aulam
regiam, in caſtris interfecit viros quat-
tuor millia, & maximum elephantorum
cum his, qui ſuperpoſiti fuerant: * ſummoq. 16
metu, ac perturbatione hoſtium caſtra re-
plentes, rebus proſpere geſtis, abierunt.
* Hoc autem factum eſt die illuceſcēte, adiu 17
uante eum Domini protectione. * Sed rex, 18
accepto guſtu audaciæ Iudæorum, arte diffi-
cultatem locorum tentabat: & Bethſuræ, 19
quæ erat Iudæorum præſidium munitum, ca F
ſtra admouebat: ſed fugabatur, impingebat,
minorabatur. * His autem, qui intus erant, 20
Iudas neceſſaria mittebat. * Enunciauit au- 21
tem myſteria hoſtibus Rhodocus quidam
de Iudaico exercitu, qui requiſitus compre-
henſus eſt, & concluſus. *Iterum rex ſermo- 22
nem habuit ad eos, qui erant in Bethſuris:
dextram dedit: accepit: abiit: * commiſit 23
cum Iuda, ſuperatus eſt. Vt autem cogno-
uit rebellaſſe Philippum Antiochiæ, qui reli
ctus erat ſuper negotia, mente conſternatus G
Iudæos deprecans, ſubdituſque eis, iurat de
omnibus, quibus iuſtum viſum eſt: & recon-
ciliatus obtulit ſacrificium, honorauit tem-
plum, & munera poſuit: * Machabæum am 24
plexatus eſt, & fecit eum a Ptolemaide vſq.
ad Gerrenos ducem & principē. * Vt autem 25
venit Ptolemaidam, grauiter ferebant Pto-
lemenſes amicitiæ conuentionem, indignan
tes ne forte fœdus irrumperent. * Tunc a- 26
ſcendit Lyſias tribunal, & expoſuit rationē,
& populum ſedauit, regreſſuſque eſt Antio
chiam: & hoc modo regis profectio, & redi
tus proceſſit.

CAP. XIIII.

SEd poſt triennij tempus cognouit Iudas, 1
& qui cum eo erant, Demetrium Seleu- A
ci cum multitudine valida, & nauibus, per
portum Tripolis aſcendiſſe ad loca opportu
na, * & tenuiſſe regiones aduerſus Antio- 2
chum, & ducem eius Lyſiam. * Alcimus au- 3
tem quidā, qui ſummus ſacerdos fuerat, ſed
voluntarie coinquinatus eſt temporibus cō-
miſtionis, conſiderans nullo modo ſibi eſſe
ſalutem, neque acceſſum ad altare, * venit 4
ad regem Demetrium centeſimo quinqua-
geſimo anno, offerens ei coronam auream,
& palmam, ſuper hæc & thallos, qui templi
eſſe videbantur. Et ipſa quidem die ſiluit.
5 * Tempus autem opportunum dementiæ
ſuæ nactus, conuocatus a Demetrio ad con-
ſilium, & interrogatus quibus rebus & con-
6 ſilijs Iudæi niterentur, * reſpondit: Ipſi,
qui dicuntur Aſſidæi Iudæorum, quibus
præeſt Iudas Machabæus, bella nutriunt, &
ſeditiones mouent, nec patiuntur regnum
7 eſſe quietum. * nam & ego defraudatus pa-
rentum gloria (dico autem ſummo ſacerdo-
8 tio) huc veni: * primò quidem vtilitatibus
B regis fidem ſeruans, ſecundo autem etiam
ciuibus conſulens: nam illorum prauitate v-
niuerſum genus noſtrum non minime vexa-
9 tur. Sed oro his ſingulis o rex cognitis, &
regioni, & generi ſecundum humanitatem
tuam peruulgatam omnibus proſpice.
10 * nam, quamdiu ſupereſt Iudas, impoſſi-
11 bile eſt, pacem eſſe negotijs. * Talibus au-
tem ab hoc dictis, & ceteri amici, hoſtiliter
ſe habentes aduerſus Iudam, inflammaue-
12 runt Demetrium. * Qui ſtatim Nicanorem
præpoſitum elephantorum ducem miſit in
13 Iudæam: * datis mandatis vt ipſum qui-
dem Iudam caperet: eos vero, qui cum il-
lo erant, diſpergeret, & conſtitueret Alcimū
14 maximi templi ſummum ſacerdotem. * Tunc
gentes, quæ de Iudæa fugerant Iudam, gre-
gatim ſe Nicanori miſcebant, miſerias, &
clades Iudæorum proſperitates rerum ſua-
15 rum exiſtimantes. * Audito itaque Iudæi Ni-
C canoris aduentu, & conuentu nationum, cō-
ſperſi terra rogabant eum, qui populum ſuū
conſtituit, vt in æternum cuſtodiret, quique
ſuā portionem ſignis euidentibus protegit.
16 * Imperante autem duce, ſtatim inde mo-
uerunt, conueneruntq. ad caſtellum Deſſau.
17 * Simon vero frater Iudæ commiſerat cum
Nicanore: ſed conterritus eſt repentino ad-
18 uentu aduerſariorum. * Nicanor tamen, au-
diens virtutem comitum Iudæ, & animi ma-
gnitudinem, quam pro patriæ certaminibus
habebant, ſanguine iudicium facere metue-
19 bat. Quam ob rem præmiſit Poſidonium,
& Theodotium, & Matthiam, vt darent dex-
20 tras atque acciperent. * Et cum diu de his
conſilium ageretur, & ipſe dux ad multitu-
dinem retuliſſet, omnium vna fuit ſenten-
21 tia amicitijs annuere. * Itaque diem conſti-
tuerunt, qua ſecreto inter ſe agerent: & ſin-
22 gulis ſellæ prolatæ ſunt, & poſitæ. * Præcepit
autem Iudas armatos eſſe locis opportunis,
ne forte ab hoſtibus repente mali aliquid ori
retur: & congruum colloquium fecerunt.
23 * Morabatur autem Nicanor Ieroſolymis,
D nihilq. inique agebat, gregeſque turbarum,
24 quæ congregatæ fuerant, dimiſit. * Habe-
bat autē Iudam ſemper charum ex animo, &
25 erat viro inclinatus. * Rogauitq. eum duce-
re

re vxorem, filioſq. procreare. Nuptias fecit:
quiete egit, communiterq. viuebant. * Alci- 26
mus autem, videns charitatem illorum ad-
inuicem, & conuentiones, venit ad Deme-
trium, & dicebat, Nicanorem rebus alienis
aſſentire, Iudamq. regni inſidiatorem ſuc-
ceſſorem ſibi deſtinaſſe. * Itaque rex exa- 27
ſperatus, & peſſimis huius criminationibus
irritatus, ſcripſit Nicanori, dicens, grauiter
quidem ſe ferre de amicitiæ conuentione,
iubere tamen Machabæum citius vinctum
mittere Antiochiam. * Quibus cognitis, Ni- 28
canor conſternabatur, & grauiter ferebat, ſi
ea, quæ conuenerant, irrita faceret, nihil læ
ſus a viro. * ſed, quia regi reſiſtere non pote- 29
rat, opportunitatem obſeruabat, qua præce
ptum perficeret. * At Machabæus, videns ſe- 30
cum auſterius agere Nicanorem, & conſue-
tum occurſum ferocius exhibentem, intelli
gens non ex bono eſſe auſteritatem iſtam, E
paucis ſuorum congregatis, occultauit ſe a
Nicanore. * Quod cum ille cognouit forti- 31
ter ſe a viro præuentum, venit ad maximum
& ſanctiſſimũ templũ: & ſacerdotibus ſoli-
tas hoſtias offerentibus, iuſſit ſibi tradi virũ.
* quibus cum iuramento dicentibus neſcire 32
ſe vbi eſſet qui quærebatur, extendens ma-
num ad templum, * iurauit, dicens: Niſi Iu- 33
dam mihi vinctum tradideritis, iſtud Dei fa-
num in planitiem deducam, & altare effo-
diam, & templum hoc Libero patri conſe-
crabo. * Et his dictis abijt. Sacerdotes autem 34
protendentes manus in cælum, inuocabant
eum, qui ſemper propugnator eſſet gentis
ipſorum, hæc dicentes: * Tu Domine vniuer 35
ſorum, qui nullius indiges, voluiſti templum F
habitationis tuæ fieri in nobis. * Et nunc ſan- 36
cte ſanctorum omnium Domine, conſerua
in æternum impollutam domum iſtam, quæ
nuper mundata eſt. * Razias autem quidã de 37
ſenioribus ab Ieroſolymis delatus eſt Nica-
nori, vir amator ciuitatis, & bene audiens:
qui pro affectu pater Iudæorum appellaba-
tur. * Hic multis temporib. continentiæ pro- 38
poſitum tenuit in Iudaiſmo, corpuſq. & ani
mam tradere contentus pro perſeuerantia.
* Volẽs aũt Nicanor manifeſtare odium, qđ 39
habebat in Iudæos, miſit milites quingẽtos,
vt eum cõprehenderent. * putabat enim, ſi il 40
lum decepiſſet, ſe cladem Iudæis maximam
illaturum. * Turbis autem irruere in domũ 41
eius, & ianuam diſrumpere, atq. ignem ad-
mouere cupientibus, cum iam comprehen-
deretur, gladio ſe petijt; * eligens nobiliter 42
mori potius, quã ſubditus fieri peccatorib. G
& contra natales ſuos indignis iniurijs agi.
* Sed, cum per feſtinationem non certo ictu 43
plagam dediſſet, & turbæ intra oſtia irrum-
perent, recurrens audacter ad murum, præ-
cipitauit ſemetipſũ viriliter in turbas: * qui- 44
bus velociter locum dantibus caſui eius, ve-
45 nit per mediam ceruicem: * & cum adhuc
ſpiraret, accenſus animo, ſurrexit: & cum
ſanguis eius magno fluxu deflueret, & gra-
uiſſimis vulneribus eſſet ſaucius, curſu tur-
46 bam pertranſijt: * & ſtans ſupra quandam
petram præruptam, & iam exanguis effe-
ctus complexus inteſtina ſua, vtriſque mani
bus proiecit ſuper turbas inuocans domina
torem vitæ ac ſpiritus, vt hæc illi iterum red
deret: atque ita vita defunctus eſt.

CAP. XV.

1 NIcanor autem, vt competit Iudam eſſe
A in locis Samariæ, cogitauit cum omni 1. Mac d.26.
2 impetu die ſabbati committere bellum. * Iu-
dæis vero, qui illum per neceſſitatem ſeque-
bantur, dicentibus: Ne ita ferociter, & bar-
bare feceris, ſed honorem tribue diei ſancti
ficationis, & honora eum, qui vniuerſa con-
3 ſpicit: * ille infelix interrogauit, ſi eſt potens
in cœlo, qui imperauit agi diem ſabbatorũ.
4 * Et reſpondentibus illis, Eſt Dominus viuus
ipſe in cœlo potens, qui iuſſit agi ſeptimam
5 diem. * At ille ait: Et ego potens ſum ſuper
terram, qui impero ſumi arma, & negotia re
gis impleri. Tamen non obtinuit vt conſi-
6 lium perficeret. * Et Nicanor quidem cum
ſumma ſuperbia erectus, cogitauerat cõmu
7 ne trophæum ſtatuere de Iuda. * Machabæus
autem ſemper confidebat cum omni ſpe au-
8 xilium ſibi a Deo affuturum. * & hortaba-
B tur ſuos ne formidarent ad aduentum natio
num, ſed in mente haberent adiutoria ſibi
facta de cælo, & nunc ſperarent ab Omni-
9 potente ſibi affuturam victoriam. * Et allo-
cutus eos de lege, & prophetis, admonens
etiam certamina, quæ fecerant prius, prom-
10 ptiores conſtituit eos: * & ita animis eorum
erectis ſimul oſtendebat Gẽtium fallaciam,
11 & iuramentorum præuaricationem. * Sin-
gulos autem illorum armauit, nõ clypei, &
haſtæ munitione, ſed ſermonib. optimis, &
exhortationibus, expoſito digno fide ſom-
12 nio, per quod vniuerſos lætificauit. * Erat au
tem huiuſcemodi viſus: Oniam, qui fuerat
ſummus ſacerdos, virum bonum & beni-
gnum, verecundum viſu, modeſtum mori-
bus, & eloquio decorum, & qui a puero in
virtutibus exercitatus ſit, manus protenden
13 tem, orare pro omni populo Iudęorũ: * Poſt
C hoc apparuiſſe & alium virũ ętate, & gloria
mirabilem, & magni decoris habitudine cir
14 ca illum: * Reſpondentem vero Oniam dixiſ
ſe: hic eſt fratrum amator, & populi Iſrael:
hic eſt, qui multum orat pro populo, & vni-
uerſa ſancta ciuitate, Ieremias propheta
15 Dei. * Extendiſſe autem Ieremiã dextram,
& dediſſe Iudæ gladium aureum, dicentem:
16 * Accipe ſanctũ gladiũ munus a Deo, in quo
17 deijcies aduerſarios populi mei Iſrael. * Ex-
hortati

hortati itaque Iudæ ſermonibus bonis val- D
de,de quibus extolli poſſet impetus, & ani-
mi iuuenum confortari,ſtatuerunt dimicare
& confligere fortiter:vt virtus de negotijs iu
dicaret,eo quod ciuitas ſancta, & templum
periclitarentur.*Erat enim pro vxoribus,& 18
filijs,itemque pro fratribus, & cognatis mi-
nor ſolicitudo:maximus vero & primus pro
ſanctitate timor erat templi.* ſed & eos,qui 19
in ciuitate erant,non minima ſolicitudo ha-
bebat pro his,qui congreſſuri erant.*Et,cum 20
iam omnes ſperarent iudicium futurum,ho-
ſteſque adeſſent, atque exercitus eſſet ordi-
natus,beſtiæ,equiteſque opportuno in loco
compoſiti,*conſiderans Machabæus aduen- 21
tum multitudinis, & apparatum varium ar-
morum,& ferocitatem beſtiarum,extendens
manus in cælum, prodigia facientem Domi-
num inuocauit, qui non ſecundum armorũ
potentiam,ſed prout ipſi placet,dat dignis vi
ctoriam.* Dixit autem inuocans hoc modo: 22
*Tu Domine, qui miſiſti angelum tuum ſub E
Ezechia rege Iuda, & interfeciſti de caſtris
Sennacherib centum octoginta quinque mil
lia: * & nunc dominator cælorum mitte an- 23
gelum tuum bonum ante nos in timore,&
tremore magnitudinis brachij tui, * vt me- 24
tuant qui cum blaſphemia veniunt aduerſus
ſanctum populum tuum. * Et hic quidem ita
perorauit.* Nicanor autem, & qui cum ipſo 25
erant, cum tubis & canticis admouebant.
* Iudas vero, & qui cum eo erant, inuocato 26
Deo,per orationes congreſſi ſunt: * manu 27
quidem pugnantes, ſed Dominum cordibus
orantes, proſtrauerunt non minus triginta-
quinque millia,præſentia Dei magnifice de-
lectati: * Cumque ceſſaſſent, & cum gaudio 28

F redirent,cognouerunt Nicanorem ruiſſe cũ
29 armis ſuis.* Facto itaque clamore,& pertur-
bationeexcitata, patria voce omnipotentẽ
30 Dominum benedicebant. * Præcepit autem
Iudas,qui per omnia corpore & animo mo-
ri pro ciuibus paratus erat,caput Nicanoris,
& manum cum humero abſciſſam,Ieroſoly-
31 mam perferri.* Quò cum perueniſſet, con-
uocatis contribulibus, & ſacerdotibus ad al-
32 tare,acceſijt & eos,qui in arce erant. * Et
oſtenſo capite Nicanoris, & manu nefaria,
quam extendens contra domum ſanctã om-
33 nipotentis Dei,magnifice gloriatus eſt.* Lin
guam etiam impij Nicanoris præciſam iuſ-
ſit particulatim auibus dari: manum autem
34 dementis contra templum ſuſpendi. * Om-
nes igitur cæli benedixerunt Dominum, di-
centes:Benedictus,qui locum ſuum inconta-
35 minatum ſeruauit.* Suſpendit autem Nica-
G noris caput in ſumma arce, vt euidens eſſet,
36 & manifeſtum ſignum auxilij Dei. * Itaque
omnes communi cõſilio decreuerunt nullo
modo diem iſtum abſque celebritate præte-
37 rire:* habere autem celebritatem tertiadeci
ma die menſis Adar, quod dicitur voce Sy-
38 riaca,pridie Mardochæi diei. * Igitur his er-
ga Nicanorem geſtis, & ex illis temporibus
ab Hebræis ciuitate poſſeſſa,ego quoque in
39 his faciam finem ſermonis.* Et ſi quidem be
ne,& vt hiſtoriæ cõpetit, hoc & ipſe velim:
ſin autem minus digne,concedendum eſt mi
40 hi. * Sicut enim vinum ſemper bibere, aut
ſemper aquam, contrarium eſt:alternis autẽ
vti,delectabile:ita legentibus ſi ſemper exa-
ctus ſit ſermo,non erit gratus. Hic ergo erit
conſummatus.

FINIS.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM MATTHAEVM.



CAPVT PRIMVM.

LIBER generationis Ie- 1
• Luc 3. e. 31. ſu Chriſti filij" Dauid, A
filij Abraham.
• Gen. 21. a. 3. * " Abraham genuit 2
Iſaac:
• Ge. 25. d. 26. " Iſaac autem genuit Ia
cob.
• Ge. 29. d. 35. • Iacob autem genuit
Iudam, & fratres eius:
• Gen. 38. g. 29. * " Iudas autem genuit Phares, & Zaram de 3
1. Par. 2. a. 5. Thamar.
• 1. Par. 2. a. 5. " Phares autem genuit Heſron.
Ruth 4. d. 18. Heſron autem genuit Aram.
• Nu. 7. b. 12. * Aram autem genuit Aminadab. 4
" Aminadab autem genuit Naaſſon.
Naaſſon autem genuit Salmon.
* Salmon autem genuit Booz de Rahab. 5
Booz autem genuit Obed ex Ruth:
• 1. Reg. 16. Obed autem genuit Ieſſe.
Ruth. 4. d. 18. * Ieſſe autem genuit Dauid regem.
• 2. Reg. 12. f. 24. * " Dauid autem rex genuit Salomonem ex 6
• 3. Reg. 11. g. 43. ea, qua fuit Vriæ.
• 3. Reg. 14. f. 31. * " Salomon autem genuit Roboam. 7
" Roboam autem genuit Abiam. B

" Abias autem genuit Aſa. • 3. Reg. ...
8 * Aſa autem genuit Ioſaphat. 9.
Ioſaphat autem genuit Ioram.
Ioram autem genuit Oziam.
9 * " Ozias autem genuit Ioatham.
" Ioatham autem genuit Achaz. • 2. Par. ... 23.
Achaz autem genuit Ezechiam. • 2. Par. ...
10 " Ezechias autem genuit Manaſſen. 9. • 2. Par. ...
" Manaſſes autem genuit Amon. 27.
Amon autem genuit Ioſiam. • 2. Par. ... 33.
11 * " Ioſias autem genuit Iechoniam, & fra- • 2. Par. ...
tres eius in tranſmigratione Babylonis. 20 & 25.
12 * Et poſt tranſmigrationem Babylonis: Ie- • 2. Par. ... 22.
chonias genuit Salathiel.
Salathiel autem genuit Zorobabel.
13 * Zorobabel autem genuit Abiud.
Abiud autem genuit Eliacim.
Eliacim autem genuit Azor.
14 * Azor autem genuit Sadoc.
Sadoc autem genuit Achim.
Achim autem genuit Eliud.
15 Eliud autem genuit Eleazar.
Eleazar autem genuit Mathan.
C Mathan autem genuit Iacob.

* Iacob

*Iacob autem genuit Ioſeph virum Mariæ, 16
de qua natus eſt Ieſus, qui vocatur Chriſtus.
*Omnes itaque generationes ab Abraham 17
vſque ad Dauid, generationes quattuorde-
cim: & a Dauid vſque ad tranſmigrationem
Babylonis, generationes quattuordecim: & a traſmigratione Babylonis vſque ad Chriſtum, generationes quattuordecim.



*Chriſti autem generatio ſic erat: "Cum eſ- 18
ſet deſponſata mater eius Maria Ioſeph, antequam conuenirent, inuenta eſt in vtero habens de Spiritu ſancto. * Ioſeph autem vir 19
eius cum eſſet iuſtus, & nollet eam traducere: voluit occulte dimittere eã. *Hæc autem 20
eo cogitante, ecce Angelus Domini appa- D
ruit in ſomnis ei, dicens: Ioſeph fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam: quod enim in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt. *pariet autem filium: "& vocabis 21
nomen eius IESVM: ipſe enim ſaluum fa-
22 ciet populum ſuum a peccatis eorum. * Hoc autem totum factum eſt, vt adimpleretur quod dictum eſt a Domino per Prophetam
23 dicentem: * "Ecce virgo in vtero habebit, & pariet filium: & vocabunt nomen eius Emmanuel, quod eſt interpretatum Nobi-
24 ſcum Deus. * Exurgens autem Ioſeph a ſomno, fecit ſicut præcepit ei angelus Do-
25 mini, & accepit coniugem ſuam. * Et non cognoſcebat eam donec peperit filium ſuum primogenitum: & vocauit nomen eius Ieſum.

*Iſa.7.c.14



CAP.

CAP. II.

* Luc. 7. a.27.
1 CVm ergo natus eſſet Ieſus in Bethle-
A hem Iuda in diebus Herodis regis, ec-
ce Magi ab oriente venerunt Ieroſolymam,
2 * dicentes: Vbi eſt qui natus eſt rex Iudæo-
rum? vidimus enim ſtellam eius in oriente,
3 & venimus adorare eum. * Audiens autem
Herodes rex, turbatus eſt, & omnis Ieroſo-
4 lyma cum illo. * Et congregans omnes prin-
cipes ſacerdotum, & Scribas populi, ſciſci-
5 tabatur ab eis vbi Chriſtus naſceretur. * At
illi dixerunt ei: In Bethlehem Iudæ: Sic e-
6 nim ſcriptum eſt per Prophetam; * * Et tu
Bethlehem terra Iuda, nequaquam mini-
ma es in principibus Iuda: ex te enim exiet
7 dux, qui regat populum meum Iſrael. * Tūc
Herodes clam vocatis Magis diligenter di-
dicit ab eis tempus ſtellæ, quæ apparuit eis:
8 * & mittens illos in Bethlehem, dixit: Ite,
D & interrogate diligenter de puero: & cum
inueneritis, renunciate mihi, vt & ego ve-
9 niens adorem eum. * Qui cum audiſſent
regem, abierunt. & ecce ſtella, quā viderant
in oriente, antecedebat eos, vſq. dū veniens

* Luc. 1. Act. 4.



10 ſtaret ſupra, vbi erat puer. * Videntes autem
11 ſtellam gauiſi ſunt gaudio magno valde. * Et
intrantes domum, inuenerunt puerum cum
Maria matre eius, & procidētes adorauerūt
eum: * & apertis theſauris ſuis obtulerunt ei
12 munera, aurum, thus, & myrrhā. * Et reſpon
ſo accepto in ſomnis ne redirēt ad Herodē,
per aliam viam reuerſi ſunt in regionē ſuā.

* Psa.



* Qui

*Qui cum receſſiſſent, ecce angelus Domini 13
apparuit in ſomnis Ioſeph, dicens: Surge, & C
accipe puerum, & matrem eius, & fuge in
Ægyptum, & eſto ibi vſque dum dicam tibi.
Futurum eſt enim vt Herodes quærat puerũ
ad perdendum eum.* Qui conſurgens acce- 14
pit puerum, & matrem eius nocte, & ſeceſſit
15 in Ægyptum: * & erat ibi vſque ad obitum
Herodis: vt adimpleretur quod dictum eſt a
Domino per Prophetam dicentem: * Ex Æ- * Oſee 11.a.
16 gypto vocaui filium meum. * Tunc Herodes
videns quoniã illuſus eſſet a Magis, iratus eſt



valde, & mittens occidit omnes pueros, qui
erant in Bethlehem, & in omnib. finib. eius a
bimatu & infra ſecundum tempus, quod ex-
quiſierat a Magis.* Tunc adimpletũ eſt quod 17
dictum eſt per Ieremiam prophetam dicen-
…15 tẽ: * Vox in Rama audita eſt ploratus, & vlu 18
latus multus: Rachel plorãs filios ſuos, & no D
luit conſolari, quia non ſunt. Defuncto autẽ 19
Herode, ecce angelus Domini apparuit in sõ
nis Ioſeph in Ægypto,* dicens: Surge, & ac- 20
cipe puerũ, & matrem eius, & vade in terrã
Iſrael: defuncti ſunt enim, qui quærebãt ani-
21 mam pueri. * Qui conſurgens, accepit pue-
rum, & matrem eius, & venit in terrã Iſrael.
22 * Audiens autẽ quòd Archelaus regnaret in
Iudęa ꝓ Herode patre ſuo, timuit illo ire: &
admonitus in sõnis, ſeceſſit in partes Galilęę.
23 * Et veniens habitauit in ciuitate, quæ vocat̃
Nazareth: vt adimpleretur quod dictũ eſt per
Prophetas: Quoniam Nazaræus vocabitur.



CAP. III.

IN diebus autem illis venit Ioannes Bapti 1
ſta prædicans in deſerto Iudææ,* & dicẽs: 2
"Pœnitentiam agite: appropinquauit enim A
regnum cælorum. * Hic eſt enim, qui dictus 3
eſt per Iſaiam prophetam dicentem: "Vox
clamantis in deſerto: Parate viam Domini:
rectas facite ſemitas eius.* Ipſe autem Ioan- 4
nes habebat veſtimentum de pilis camelorũ,
& zonam pelliceam circa lumbos ſuos: eſca
autem eius erat locuſtæ, & mel ſilueſtre.
*"Tunc exibat ad eũ Ieroſolyma, & omnis 5
Iudæa, & omnis regio circa Iordanem: * & 6
baptizabantur ab eo in Iordane, confitentes
peccata ſua.* Videns autem multos Phariſæo 7
rum, & Sadducæorum veniẽtes ad baptiſmũ B
ſuum, dixit eis: Progenies viperarum, quis de
8 monſtrauit vobis fugere a ventura ira?* Faci
9 te ergo fructum dignum pœnitentiæ.* Et ne
velitis dicere intra vos: " Patrem habemus
Abraham. dico enim vobis quoniam potens
eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios A-
10 brahæ.* Iam enim ſecuris ad radicem arbo-
rum poſita eſt. Omnis ergo arbor, quæ nõ fa
cit fructum bonum, excidetur, & in ignẽ mit
11 tetur. * " Ego quidem baptizo vos in aqua
in pœnitentiam: qui autem poſt me ventu-
rus eſt, fortior me eſt: cuius non ſum dignus
C calceamenta portare: ipſe vos baptizabit in
12 Spiritu ſancto, & igni. * Cuius ventilabrum
in manu ſua: & permundabit aream ſuam:
& congregabit triticum ſuum in horreum,
paleas autem comburet igni inextinguibili.

* Mar. 1. a. 4. Luc. 3. a. 3.
* Iſa. 40. a. 3.
* Mar. 1. a. 5. Luc. 3. a. 4.



*"Tunc venit Ieſus a Galilæa in Iordanem 13
ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo.* Ioan- 14
nes autem prohibebat eum, dicens: Ego a te D
debeo baptizari, & tu venis ad me? * Re- 15
ſpondens autem Ieſus, dixit ei: Sine modo:
ſic enim decet nos implere omnẽ iuſtitiam.
Tunc dimiſit eum. * Baptizatus autem Ie- 16
ſus, confeſtim aſcendit de aqua. & ecce aper
ti ſunt ei cæli: & vidit ſpiritum Dei deſcen-
dentem ſicut columbam, & venientem ſu-
per ſe.*"Et ecce vox de cælis dicens: Hic eſt 17
filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

* Mar. 1. b. 9. Luc. 3. e. 21.
* Luc. 9. e. 35. 2. Pet. 1. d. 17.

CAP. IIII.

TVnc Ieſus ductus eſt in deſertum a Spi- 1
ritu, vt tentaretur a diabolo.* Et cum 2
ieiunaſſet quadraginta diebus, & quadragin- A
ta noctibus, poſtea eſuriit.* Et accedens ten- 3
tator dixit ei: Si filius Dei es, dic vt lapides iſti
panes fiant. * Qui reſpondens dixit: Scriptũ 4
eſt: " Non in ſolo pane viuit homo, ſed in om
5 ni verbo, quod procedit de ore Dei. * Tunc
aſſumpſit eum diabolus in ſanctam ciuitatẽ,
& ſtatuit eum ſuper pinnaculum templi,
6 * & dixit ei: Si filius Dei es, mitte te deor-
ſum. Scriptum eſt enim: " Quia angelis ſuis
mandauit de te, & in manibus tollent te, ne
7 forte offendas ad lapidem pedem tuum.* Ait
illi Ieſus: Rurſum ſcriptum eſt: " Non tenta-
8 bis Dominum Deum tuum.* Iterum aſſum-
B pſit eum diabolus in montem excelſum val-
de: & oſtendit ei omnia regna mundi, & glo-
9 riam eorum,* & dixit ei: Hæc omnia tibi da-
10 bo, ſi cadens adoraueris me. * Tunc dicit ei
Ieſus: Vade Satana: Scriptum eſt enim: " Do-
minum Deum tuum adorabis, & illi ſoli
11 ſeruies. * Tunc reliquit eum diabolus: & ec-
12 ce angeli acceſſerunt, & miniſtrabãt ei. * Cũ
autem audiſſet Ieſus quòd Ioannes traditus
13 eſſet, " ſeceſſit in Galilæam: * &, relicta ciui-
tate Nazareth, venit, & habitauit in Caphar-
naum

Mar. 1. b. 12. Luc. 4. a. 1.



naum maritima, in finibus Zabulõ, & Neph
thalim: * vt adimpleretur quod dictũ eſt per 14
Iſaiam prophetam: * " Terra Zabulon, & 15
terra Nephthalim, via maris trãs Iordanem
Galilææ gẽtium.* populus, qui ſedebat in te 16
nebris, vidit lucem magnam: & ſedentibus in C
regione vmbræ mortis, lux orta eſt eis. "E- 17
xinde cœpit Ieſus prædicare, & dicere: Pœ-
nitentiam agite: appropinquauit enim re-
gnum cælorum. * Ambulans aũt Ieſus iuxta 18
mare Galilææ, " vidit duos fratres, Simonẽ,
qui vocatur Petrus, & Andreã fratrẽ eius,
mittentes rete in mare, (erant enim piſca-
tores) * & ait illis: Venite poſt me, & faciam 19
vos fieri piſcatores hominum.* At illi conti 20
nuo relictis retibus ſecuti ſunt eum. * Et pro 21
cedens inde, vidit alios duos fratres, Iacobũ
Zebedæi, & Ioannem fratrem eius in naui
cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia
22 ſua: & vocauit eos. * Illi autem ſtatim relictis
23 retibus & patre, ſecuti ſunt eum.* Et circui-
D bat Ieſus totam Galilæam, docens in ſyna-
gogis eorum, & prædicans euangeliũ regni:
& ſanans omnem languorem, & omnem in-
24 firmitatem in populo. * Et abiit opinio eius
in totam Syriam, & obtulerunt ei omnes ma
le habentes, variis languoribus, & tormen-
tis comprehenſos, & qui dæmonia habebãt,
& lunaticos, & paralyticos, & curauit eos:
25 * " & ſecutæ ſunt eum turbæ multæ de Gali-
læa, & Decapoli, & de Ieroſolymis, & de Iu- *Mar. 3. a. 7. Luc. 6. c. 17.
dæa, & de trans Iordanem.



CAP. V.

VIdens autem Ieſus turbas, aſcendit in 1
monte, & cum ſediſſet, acceſſerunt ad A
2 eum diſcipuli eius, * & aperiens os ſuum do-
3 cebat eos dicẽs: * "Beati pauperes ſpiritu: quo
4 niam ipſorum eſt regnum cælorum.* "Beati *Luc. 6. d. 20. *Pſ. 36. a. 11.

mites : quoniam ipſi poſſidebunt terram .
* Beati, qui lugent: quoniam ipſi conſola- 5
buntur. * " Beati,qui eſuriunt,& ſitiunt iuſti- 6
*Iſ.61.a.3. tiam:quoniam ipſi ſaturabuntur. * Beati mi- 7
ſericordes: quoniam ipſi miſericordiam cō-
*Pſal.23.a.4. ſequentur. * " Beati mundo corde: quoniam 8
ipſi Deum videbunt. * Beati pacifici: quo- 9
*1. Petr.2.d. 20 & 3.c.14. & 4.d.14. niam filii Dei vocabuntur. * " Beati, qui per- 10
ſecutionem patiuntur propter iuſtitiam:quo
niam ipſorum eſt regnū cælorū. * Beati eſtis 11
cū maledixerint vobis, & perſecuti vos fue
rint,& dixerint omne malum aduerſum vos
mentientes,propter me: * gaudete, & exul- 12
tate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in B
cælis.ſic enim perſecuti ſunt prophetas, qui
*Mar.9.g.50. Luc.14.g.34. fuerunt ante vos. * Vos eſtis ſal terræ. " Quod 13
ſi ſal euanuerit,in quo ſalietur? ad nihilum
valet vltra, niſi ut mittatur foras, & con-
culcetur ab hominibus. * Vos eſtis lux mun- 14
*Mar.4.c.21. Luc.8.c.16. & 11.e.33. di. Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra mon-
tem poſita. * " neque accendunt lucernam, 15
& ponunt eam ſub modio, ſed ſuper cande-
*1.Pet.2.c.12. labrum vt luceat omnibus,qui in domo ſūt.
* " Sic luceat lux veſtra coram hominibus:vt 16
videant opera veſtra bona,& glorificent pa-
trem veſtrum, qui in cælis eſt. * Nolite pu 17
tare quoniam veni ſoluere legem, aut pro-
phetas: non veni ſoluere, ſed adimplere.
*Lu.16.d.17. * " Amen quippe dico vobis, donec tran- 18
ſeat cęlum & terra,iota vnum,aut unus apex C
non præteribit a lege, donec omnia fiant.
*Iac.2.b.10. * " Qui ergo ſoluerit vnum de mandatis i- 19
ſtis minimis, & docuerit ſic homines, mini-
mus uocabitur in regno cęlorum:qui autem
fecerit & docuerit,hic magnus uocabitur in
regno cælorum. * Dico enim vobis, quia 20
*Luc.11.e.35. niſi abundauerit iuſtitia veſtra " plus quam
Scribarum, & Phariſæorum, non intrabitis
in regnum cælorum. * Audiſtis quia dictum 21
*Exod. 20.c.13. Deut.5.b.17. eſt antiquis: " Non occides: qui autem occi-
derit,reus erit iudicio. * Ego autem dico vo 22
bis: quia omnis,qui iraſcitur fratri ſuo, reus
erit iudicio. Qui autem dixerit fratri ſuo,ra
ca: reus erit concilio. Qui autem dixerit,
fatue: reus erit gehennæ ignis. * Si ergo of 23
fers munus tuum ad altare,& ibi recordatus D
fueris quia frater tuus habet aliquid aduerſū
te: relinque ibi munus tuum ante altare, & 24
vade prius reconciliari fratri tuo:& tunc ve
*Luc.12.g.58. niens offeres munus tuum. * " Eſto conſen- 25
tiens aduerſario tuo cito dum es in via cum
eo:ne forte tradat te aduerſarius iudici,& iu
dex tradat te miniſtro:& in carcerem mitta-
ris. * Amen dico tibi,non exies inde, donec 26
reddas nouiſſimum quadrantem. * Audiſtis 27
*Exod. 20.c.14. quia dictum eſt antiquis: " Non mœchabe-
ris. * Ego autem dico vobis:quia omnis,qui 28
*infr.18 b.8. Mar.9 g.47. viderit mulierem ad concupiſcendum eam,
iam mœchatus eſt eā in corde ſuo. * " Quod 29
ſi oculus tuus dexter ſcandalizat te,erue eū,
& proiice abs te:expedit.n. tibi vt pereat v- E
num membrorum tuorum, quam totū cor-
30 pus tuum mittatur in gehennam. * Et ſi dex-
tra manus tua ſcandalizat te,abſcinde eā, &
proiice abs te: expedit enim tibi ut pereat
vnū membrorum tuorum,quoniā totū cor-
31 pus tuum eat in gehennam. * Dictum eſt au-
tem. " Quicumque dimiſerit vxorem ſuam,
32 det ei libellum repudij. * Ego autem dico vo
bis:Quia omnis,qui dimiſerit vxorem ſuam,
excepta fornicationis cauſa, facit eam mœ-
chari: & qui dimiſſam duxerit, adulterat.
33 * Iterum audiſtis quia dictum eſt antiquis:
" Non periurabis:reddes autem Domino iu-
34 ramenta tua. * Ego autem dico vobis,non iu
rare omnino, neq. per cęlum, quia thronus
35 Dei eſt: * neque per terram, quia ſcabellum
F eſt pedum eius:neque per Ieroſolymā, quia
36 ciuitas eſt magni regis: * neq. per caput tuū
iuraueris,quia non potes vnum capillum al-
37 bum facere,aut nigrum. * " Sit autem ſermo
veſter,eſt,eſt:non,non:quod autem his abū-
38 dantius eſt,a malo eſt. * Audiſtis quia dictum
eſt: " Oculum pro oculo,& dentem pro den
39 te. * Ego aūt dico vobis,non reſiſtere malo: "
ſed ſi quis te percuſſerit in dexteram maxil-
40 lam tuam,præbe illi & alteram: * " & ei, qui
vult tecum iudicio contēdere, & tunicā tuā
41 tollere,dimitte ei & palliū. * & quicumque
te angariauerit mille paſſus, vade cū illo &
42 alia duo. * " Qui petit a te,da ei: & volenti
43 mutuari a te,ne auertaris. * Audiſtis quia di
G ctum eſt: " Diliges proximum tuum,& odio
44 habebis inimicum tuum. * Ego aūt dico uo-
bis: Diligite inimicos veſtros,benefacite his,
qui oderunt vos: " & orate pro perſequētib.
45 & calumniantibus vos: * vt ſitis filii patris
veſtri,qui in cęlis eſt:qui ſolem ſuum oriri fa
cit ſuper bonos, & malos: & pluit ſuper iu-
46 ſtos & iniuſtos. * Si enim diligitis eos, qui
vos diligunt,quam mercedem habebitis?nō
47 ne & publicani hoc faciunt? * Et ſi ſalutaue-
ritis fratres veſtros tantum, quid amplius fa
48 citis?nonne & ethnici hoc faciunt? * Eſtote
ergo vos perfecti,ſicut & pater veſter cæle-
ſtis perfectus eſt.

CAP. VI.

1 ATtendite ne iuſtitiā veſtrā faciatis co-
A rā hominibus,vt videamini ab eis: alio
quin mercedē non habebitis apud patrē ve-
2 ſtrū,qui in cælis eſt. * Cū ergo facis eleemoſy
nam,noli tuba canere ante te, ſicut hypocri
tę faciūt in ſynagogis,& in vicis,vt honorifi
cētur ab hominibus:Amen dico vobis,rece-
3 perunt mercedē ſuam. * Te aūt faciente elee
moſynā, neſciat ſiniſtra tua quid faciat dex-
4 tera tua: * vt ſit eleemoſyna tua in abſcon-
dito, & pater tuus, qui uidet in abſcondi-
5 to, reddet tibi. * Et cum oratis, non eri-
tis ſicut hypocritæ,qui amant in ſynagogis,
& in

& in angulis placearum ſtantes orare, vt vi-
deantur ab hominibus:amē dico uobis, rece
perunt mercedem ſuam. * Tu autē cum ora- 6
ueris, intra in cubiculum tuum, & clauſo o-
ſtio, ora patrem tuum in abſcōdito: & pater
tuus qui videt in abſcondito, reddet tibi. *O- 7
rantes autem, nolite multū loqui, ſicut ethni
ci. putant enim quod in multiloquio ſuo e- B
xaudiatur. * Nolite ergo aſſimilari eis. ſcit e- 8
nim pater veſter, quid opus ſit vobis, ante-
quam petatis eum. * Sic ergo vos orabitis; 9
Luc.11.a.2. * Pater noſter, qui es in cælis: ſanctificetur
nomen tuum. * Adueniat regnum tuum. 10
Fiat uoluntas tua, ſicut in cælo, & in terra.
* Panem noſtrum ſuperſubſtantialem da no 11
bis hodie. * Et dimitte nobis debita noſtra, 12
ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.
* Et ne nos inducas in tētationem. Sed libe- 13
ra nos a malo. Amen. * * Si enim dimiſeri- 14
tis hominibus peccata eorum: dimittet & vo
bis pater veſter cæleſtis delicta veſtra. * Si au 15
tem non dimiſeritis hominibus: nec pater
ueſter dimittet uobis peccata veſtra. * Cum 16
autem ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocri-
tæ triſtes. exterminant enim facies ſuas,
ut appareant hominibus ieiunantes. Amen
dico vobis, quia receperūt mercedem ſuam.
* Tu autem, cum ieiunas, vnge caput tuum, 17
& faciem tuam laua, * ne videaris homi- 18
nibus ieiunans, ſed patri tuo, qui eſt in ab-
ſcondito: & pater tuus, qui videt in abſcon
dito, reddet tibi. * Nolite theſaurizare vo- 19
bis theſauros in terra: vbi ærugo, & tinea de C
molitur: & vbi fures effodiunt, & furantur.
* * Theſaurizate autem vobis theſauros in 20
cælo: vbi neque ærugo, neque tinea demoli-
tur, & vbi fures non effodiunt, nec furātur.
* Vbi enim eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor 21
tuum. * * Lucerna corporis tui eſt oculus 22
tuus. Si oculus tuus fuerit ſimplex: totum
corpus tuum lucidum erit. * Si autem ocu- 23
lus tuus fuerit nequam: totum corpus tuum
tenebroſum erit. Si ergo lumen, quod in te
eſt, tenebræ ſunt: ipſæ tenebræ quantæ e-
runt? * * Nemo poteſt duobus dominis 24
ſeruire: aut enim vnum odio habebit, &
alterum diliget: aut unum ſuſtinebit, & al-
terum contemnet. Non poteſtis Deo ſerui-
re, & mammonæ. * * Ideo dico uobis, ne ſo- 25
liciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis, ne
que corpori veſtro quid induamini. Nonne
anima plus eſt quam eſca: & corpus plus
quam ueſtimentum? * Reſpicite volatilia cæ- 26
li, quoniam non ſerunt, neque metunt, ne- D
que congregant in horrea: & pater ueſter
cæleſtis paſcit illa. Nonne vos magis pluris
eſtis illis? * Quis autem veſtrum cogitans 27
poteſt adiicere ad ſtaturam ſuam cubitum
unum? * Et de veſtimento quid ſoliciti eſtis? 28
Conſiderate lilia agri quomodo creſcunt:
non laborant, neque nent. * Dico autem 29
vobis, quoniam nec Salomon in omni glo-
30 ria ſua coopertus eſt ſicut vnum ex iſtis. * Si
autem fœnum agri, quod hodie eſt, & cras
in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit: quan-
31 to magis vos modicæ fidei? * Nolite ergo ſo
liciti eſſe, dicentes: Quid manducabimus,
32 aut quid bibemus, aut quo operiemur? * hæc
enim omnia gentes inquirunt. Scit enim
pater veſter, quia his omnibus indigetis.
33 * Quærite ergo primum regnum Dei, & iu-
ſtitiam eius: & hæc omnia adijcientur vo-
34 bis. * Nolite ergo ſoliciti eſſe in craſtinum.
Craſtinus enim dies ſolicitus erit ſibijpſi. ſuf
ficit diei malitia ſua.

CAP. VII.

1 NOlite iudicare, vt non iudicemini. * In
2 quo enim iudicio iudicaueritis, iu- Luc.6.f.37. Rom.2.a.1.
A dicabimini: * & in qua menſura menſi fue- * Mar.4.c.24
3 ritis, remetietur vobis. * Quid autem vides
feſtucam in oculo fratris tui: & trabem in
4 oculo tuo non vides? * Aut quomodo dicis
fratri tuo: Sine eijciam feſtucā de oculo tuo:
5 & ecce trabs eſt in oculo tuo? * Hypocrita,
eijce primum trabem de oculo tuo, & tunc
videbis eijcere feſtucā de oculo fratris tui.
6 * Nolite dare ſanctum canibus: neque mit-
tatis margaritas veſtras ante porcos, ne for-
te conculcent eas pedibus ſuis, & conuerſi
7 dirumpant vos. * * Petite, & dabitur vobis: * Inf.21.c.22. Mar.11.c.24
B quærite, & inuenietis: pulſate, & aperie- Luc.11.b.9.
8 tur vobis. * Omnis enim, qui petit, acci- Io.14.b.13.
pit: & qui quærit, inuenit: & pulſanti ape- Iac.1.a.6.
9 rietur. * Aut quis eſt ex vobis homo, quem
ſi petierit filius ſuus panem, numquid lapi-
10 dem porriget ei? * Aut ſi piſcem petie-
11 rit, numquid ſerpentem porriget ei? Si er-
go vos, cum ſitis mali, noſtis bona data da-
re filijs veſtris: quanto magis pater veſter,
qui in cælis eſt, dabit bona petentibus ſe?
12 * * Omnia ergo quæcumque vultis vt faciāt * Luc.6.e.31 Tob.4.c.16.
vobis homines, & vos facite illis. Hæc eſt
13 enim lex, & Prophetæ. * * Intrate per angu-
ſtam portam: quia lata porta, & ſpacioſa * Luc.13.c.24.
via eſt, quæ ducit ad perditionem, & multi
14 ſunt qui intrant per eam. * Quam anguſta
porta, & arcta via eſt, quæ ducit ad vitam:
15 & pauci ſunt, qui inueniunt eam! * * At- * Luc.6.g.44
C tendite a falſis prophetis, qui veniunt ad
vos in veſtimentis ouium, intrinſecus au-
16 tem ſunt lupi rapaces: * a fructibus eorum
cognoſcetis eos. Numquid colligunt de ſpi-
17 nis vuas, aut de tribulis ficus? * Sic om-
nis arbor bona fructus bonos facit: mala aūt
18 arbor malos fructus facit. * Nō poteſt arbor
bona malos fructus facere: neque arbor
19 mala bonos fructus facere: * * Omnis ar- * Sup.3.c.10.
bor, quæ non facit fructum bonum, exci-
20 detur, & in ignem mittetur. * Igitur ex
21 fructibus eorum cognoſcetis eos. * * Non * Inf.25.a.1.



omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine,
intrabit in regnum cælorum: ſed qui facit
voluntatem Patris mei, qui in cælis eſt, ip-
22 ſe intrabit in regnum cælorum. * Multi di-
cent mihi in illa die: Domine, Domine,
*Act. 19. c. 13. nonne in nomine tuo prophetauimus, & " in
nomine tuo dæmonia eiecimus, & in no-
23 mine tuo virtutes multas fecimus? * Et tunc
confitebor illis: Quia numquam noui vos:
diſcedite a me, qui operamini iniquitatem.
*Pſal. 6. c. 9. inf. 25. d. 41. Luc. 13. f. 27. 24 * " Omnis ergo, qui audit verba mea hæc,
Luc. 6. g. 48. & facit ea, aſſimilabitur viro ſapienti, qui æ- D
25 dificauit domum ſuam ſupra petram, * &
deſcendit pluuia, & venerunt flumina, & fla-
uerunt venti, & irruerunt in domum illã, & Rom. 2 Iac. 1. d.
non cecidit: fundata enim erat ſuper petrã.
26 * Et omnis, qui audit verba mea hæc, & non
facit ea, ſimilis erit viro ſtulto, qui ædifica-
27 uit domum ſuam ſuper arenam: * & deſcen-
dit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt
venti, & irruerunt in domum illam, & ceci-
dit, & fuit ruina illius magna. * Et factũ eſt:
28 cum conſummaſſet Ieſus verba hæc, admira-
29 bantur turbæ ſuper doctrina eius. * " Erat *Mar. Luc. 4.
enim docens eos ſicut poteſtatem habens,
& non ſicut Scribæ eorum, & Phariſæi.



CAP. VIII.

*Mar. 1. c. 40. Luc. 5. c. 12. 1 CVm autem deſcendiſſet de monte, ſe-
quutæ ſunt eum turbæ multæ: * " & A
2 ecce leproſus veniens adorabat eum, dicẽs:
3 Domine, ſi vis, potes me mundare. * Et ex-
tendens Ieſus manum, tetigit eum, dicens:
Volo. Mundare. Et confeſtim mundata eſt
lepra

lepra eius. * Et ait illi Ieſus: Vide, nemi- 4
ni dixeris: ſed vade, " oſtende te ſacerdoti,
& offer munus, quod præcepit Moyſes,
in teſtimonium illis. * Cum autem introiſ- 5
ſet Capharnaum, acceſſit ad eum Centu-
rio, rogans eum, * & dicens: Domine, 6
puer meus iacet in domo paralyticus, & ma
le torquetur. * Et ait illi Ieſus: Ego ve- 7
niam, & curabo eum. * Et reſpondens 8
Centurio, ait: " Domine non ſum dignus
ut intres ſub tectum meum: ſed tantum dic
verbo, & ſanabitur puer meus. * Nam & 9
ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, B
habens ſub me milites, & dico huic: Va-
de, & vadit: & alij, Veni, & venit: & ſeruo
meo, Fac hoc, & facit. * Audiens autem Ie- 10
ſus miratus eſt, & ſequentibus ſe dixit:
Amen dico vobis, non inueni tantam fi-
dem in Iſrael. * Dico autem vobis, quòd 11
multi " ab Oriente, & Occidente venient,
& recumbent cum Abraham, & Iſaac, &
Iacob in regno cælorum: * filii autem re- 12
gni eijcientur in tenebras exteriores: ibi erit
fletus, & ſtridor dentium. * Et dixit Ie- 13
ſus Centurioni: Vade, & ſicut credidiſti,
fiat tibi. Et ſanatus eſt puer in illa hora.
14 * Et cum veniſſet Ieſus in domum Petri,
vidit ſocrum eius iacentem, & febricitan-
15 tem: * & tetigit manum eius, & dimiſit
eam febris, & ſurrexit, & miniſtrabat eis.
16 * " Veſpere autem facto, obtulerunt ei mul *Mar. 1. d. 3.
tos dæmonia habentes: & eijciebat ſpiritus
verbo: & omnes male habentes curauit: *Iſa.53.a.4. 1.Pet.2.d.24.
17 * vt adimpleretur quod dictum eſt per " I-
ſaiam prophetam, dicentem: Ipſe infirmi-
tates noſtras accepit: & ægrotationes no-
18 ſtras portauit. * Videns autem Ieſus tur-
C bas multas circum ſe, iuſſit ire trans fretum.
19 * Et accedens vnus ſcriba, ait illi: Magiſter,
20 ſequar te, quocumque ieris. * Et dicit ei Ie-
ſus: " Vulpes foueas habent, & volucres cæ- *Luc.9.g.58.
li nidos: filius autem hominis non habet vbi
21 caput reclinet. * Alius autem de diſcipulis
eius ait illi: Domine, permitte me primum
22 ire, & ſepelire patrem meum. * Ieſus au-
tem ait illi: Sequere me, & dimitte mor- *Mar.4.d.30.
23 tuos ſepelire mortuos ſuos. * " Et aſcen- Luc.8.d.22.
dente eo in nauiculam, ſecuti ſunt eum di-



ſcipuli eius: * & ecce motus magnus fa- 24
ctus eſt in mari ita ut nauicula operiretur
fluctibus, ipſe vero dormiebat: * Et acceſ- 25
ſerunt ad eum Diſcipuli eius, & ſuſcitaue-
runt eum, dicentes: Domine, ſalua nos,
perimus. * Et dicit eis Ieſus: Quid timidi 26
eſtis, modicæ fidei? Tunc ſurgens, impera-
uit ventis, & mari, & facta eſt tranquillitas
magna. * Porro homines mirati ſunt, dicen 27
tes: Qualis eſt hic, quia venti & mare obe-
diunt ei? * " Et cum veniſſent trans fretum 28
in regionem Geraſenorum, occurrerunt ei D
duo habentes dæmonia, de monumentis ex
euntes, ſæui nimis, ita ut nemo poſſet tran-
29 ſire per viam illam. * Et ecce clamauerunt,
dicentes: Quid nobis, & tibi, Ieſu fili Dei?
30 Veniſti huc ante tempus torquere nos? * " E- *Mar.5.a.1. Luc.8.d.32.
rat autem non longe ab illis grex multorum
31 porcorum paſcens. * Dæmones autem ro-
gabant eum, dicentes: Si eiicis nos hinc,
32 mitte nos in gregem porcorum. * Et ait illis:
Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos,
& ecce impetu abiit totus grex per præceps
33 in mare: & mortui ſunt in aquis. * Paſto-

res autem fugerunt: & venientes in ciui-
tatem, nunciauerunt omnia, & de eis, qui
dæmonia habuerant. * Et ecce tota ci- 34
uitas exijt obuiam Ieſu: " & viſo eo ro- *Mar 5.b. Luc 8.e.37
gabant, vt tranſiret a finibus eorum.



CAP. IX.

Mar.2.a.3. Luc 5.d.18.

ET aſcendens in nauiculam, transfre- 1
tauit, & venit in ciuitatem ſuam. * Et A
ecce offerebant ei paralyticum iacentem in 2
lecto. Et videns Ieſus fidem illorum, dixit
paralytico: Confide fili, remittuntur tibi
peccata tua. * Et ecce quidam de Scribis di- 3
xerunt intra ſe: Hic blaſphemat. * Et cum 4
vidiſſet Ieſus cogitationes eorum, dixit: Vt
quid cogitatis mala in cordibus veſtris?
* Quid eſt facilius dicere: Dimittuntur ti- 5
bi peccata tua: an dicere: Surge, & am-
bula? * Vt autem ſciatis, quia filius ho- 6
minis habet poteſtatem in terra dimittendi
peccata, tunc ait Paralytico: Surge, tolle
lectum tuum, & vade in domum tuam.
* Et ſurrexit, & abijt in domum ſuam. 7
*Videntes autem turbæ timuerunt, & glori- 8
ficauerunt Deũ, qui dedit poteſtatem talem
hominibus. * " Et, cum tranſiret inde Ieſus, 9
vidit hominem ſedentem in telonio, Mat- B
thæum nomine. Et ait illi: Sequere me.
Et ſurgens, ſecutus eſt eum. * Et factum 10
eſt diſcumbente eo in domo, ecce multi pu-
blicani, & peccatores venientes diſcumbe-
bant cum Ieſu, & diſcipulis eius. * Et vi- 11
dentes Phariſæi, dicebant diſcipulis eius:
Quare cum publicanis, & peccatoribus man
ducat Magiſter veſter? * At Ieſus audiens, 12
ait: Non eſt opus valentibus medicus, ſed
male habentibus. * Euntes autem diſcite 13
quid eſt: " Miſericordiam volo, & non ſa-
crificium. Non enim veni uocare iuſtos,

*Mar.2.b.14. Luc 5.f.27.

*Oſee 6. c.6. Inf.12.a.7.

14 " ſed peccatores. * Tunc acceſſerunt ad
eum diſcipuli Ioannis, dicentes: " Quare
nos, & Phariſæi ieiunamus frequenter: di-
15 ſcipuli autem tui non ieiunant? * Et ait il-
lis Ieſus: Numquid poſſunt filii ſponſi lu-
gere, quamdiu cum illis eſt ſponſus? Ve-
nient autem dies cum auferetur ab eis ſpon
16 ſus: & tunc ieiunabunt. * Nemo autem
immittit commiſſuram panni rudis in veſti-
mentum vetus: tollit enim plenitudinem e-
17 ius a veſtimento: & peior ſciſſura fit. * Ne-
que mittunt vinum nouum in vtres veteres.
C alioquin rumpuntur vtres, & vinum effun-
ditur, & vtres pereunt. Sed vinum nouum
in vtres nouos mittunt: & ambo conſeruan-
18 tur. * " Hæc illo loquente ad eos, ecce
princeps vnus acceſſit, & adorabat eum, di-
cens: Domine, filia mea modo defuncta eſt:
ſed veni, impone manum tuam ſuper eam,
19 & viuet. * Et ſurgens Ieſus, ſequebatur eũ,
20 & diſcipuli eius. * " Et ecce mulier, quæ
ſanguinis fluxum patiebatur duodecim an-
nis, acceſſit retro, & tetigit fimbriam veſti-
21 menti eius. * Dicebat enim intra ſe: Si te-
tigero tantum veſtimentum eius: ſalua ero.
22 * At Ieſus conuerſus, & videns eam, dixit:
Confide filia, fides tua te ſaluam fecit. Et
23 ſalua facta eſt mulier ex illa hora. * Et cum
veniſſet Ieſus in domum principis, & vidiſ-
ſet tibicines & turbam tumultuantem, dice-
24 bat: * Recedite: non eſt enim mortua puel-
25 la, ſed dormit. Et deridebant eum. * Et cum
eiecta eſſet turba, intrauit: & tenuit manum
26 eius. Et ſurrexit puella. * Et exijt fama
hæc

*1. Tim 2. *Mar 2. Luc 5.

*Mar 5. Luc 8.

*Mar 5. Luc 8.

Digitized by Google

hæc in vniuerſam terram illam. * Et tran- 27
ſeunte inde Ieſu, ſecuti ſunt eum duo cæci,
clamantes, & dicentes: Miſerere noſtri, fili
Dauid. * Cum autem veniſſet domum, 28
acceſſerunt ad eum cæci. Et dicit eis Ieſus: D
Creditis quia hoc poſſum facere vobis? Di-

29 cunt ei: Vtique, Domine. * Tunc tetigit ocu-
los eorum, dicens: Secundum fidem veſtram
30 fiat vobis. * Et aperti ſunt oculi eorum: &
comminatus eſt illis Ieſus, dicens: Videte ne
31 quis ſciat. * Illi autem exeuntes, diffamaue-
32 runt eum in tota terra illa. * Egreſſis autem



Luc. 11. b. 14. illis, * ecce obtulerunt ei hominem mutum,
dæmonium habentem. * Et eiecto dæmo- 33
nio, locutus eſt mutus, & miratæ ſunt turbæ,
dicentes: Numquam apparuit ſic in Iſrael.
* Pharisæi autem dicebant: In principe dæ- 34
moniorum eijcit dæmones. * * Et circuibat 35
Ieſus omnes ciuitates, & caſtella, docens
in ſynagogis eorum, & prædicans euange-

lium regni, & curans omnem languorem,
36 & omnem infirmitatem. * Videns autem
turbas, miſertus eſt eis: quia erant vexati, &
iacentes ſicut oues non habentes paſtorem.
37 * Tunc dicit diſcipulis ſuis: * Meſſis quidem * Luc. 10. a. 2.
38 multa, operarij autem pauci. * Rogate ergo
Dominum meſſis, vt mittat operarios in
meſſem ſuam.



CAP. X.

Mar. 3. b. 13. & 6. b. 7. Luc. 9. a. 1. ET conuocatis duodecim diſcipulis ſuis, 1
dedit illis poteſtatẽ ſpirituũ immundo- A

rũ vt eijcerent eos, & curarent oẽm languo
2 rem, & omnem infirmitatem. * Duodecim
autem Apoſtolorum nomina ſunt hæc.

Primus: Simon, qui dicitur Petrus, & An-
dreas frater eius, * Iacobus Zebedæi, & Io- 3
annes frater eius, Philippus, & Bartolo-
mæus, Thomas, & Matthæus publicanus,
Iacobus Alphæi, & Thaddæus, * Simon 4
Chananæus, & Iudas Iſcariotes, qui & tra-
didit eum. * Hos duodecim miſit Ieſus: præ- 5
cipiens eis, dicens: in viam gentium ne a-
bieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne
intraueritis: * ſed potius ite * ad oues, 6
quæ perierunt domus Iſrael. * Euntes autem 7
prædicate, dicentes: Quia appropinquauit
regnum cælorum. * Infirmos curate, mor- 8
tuos ſuſcitate, leproſos mundate, dæmones
eijcite: gratis accepiſtis, gratis date. * No- 9
lite poſſidere aurum, neque argentum, ne- B
que pecuniam in zonis veſtris: * non peram 10
in via, neque duas tunicas, neque cal-
ceamenta, neque virgam: dignus enim
eſt operarius cibo ſuo. * In quamcumque 11
autem ciuitatem, aut caſtellum intraueritis,
interrogate, quis in ea dignus ſit: & ibi ma-
nete donec exeatis. * Intrantes autem in do- 12
mum, ſalutate eam, dicentes: Pax huic do-
mui. * Et ſi quidem fuerit domus illa digna, 13
veniet pax veſtra ſuper eam: ſi autem non
fuerit digna, pax veſtra reuertetur ad vos. * Et 14
quicumque non receperit vos, neque audie-
rit ſermones veſtros: exeuntes foras de do-
mo, vel ciuitate, excutite puluerem de pedi-
bus veſtris. * Amen dico vobis: Tolerabilius 15
erit terræ Sodomorum, & Gomorrhæorum
in die iudicij, quam illi ciuitati. * * Ecce ego 16
mitto vos ſicut oues in medio luporum. Eſto
te ergo prudentes ſicut ſerpentes, & ſimpli-
ces ſicut columbæ. * Cauete autem ab homi 17
nibus. * Tradent enim vos in concilijs, &
in ſynagogis ſuis flagellabunt vos: * & ad 18
præſides, & ad reges ducemini propter me ĩ
teſtimonium illis, & gentibus. * Cum autem 19
tradent vos, nolite cogitare quomodo, aut
quid loquamini: dabitur enim vobis ĩ illa ho-
ra, quid loquamini, * non enim vos eſtis 20
qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri,
qui loquitur in vobis. * Tradet autem frater 21
fratrem in mortem, & pater filiũ: & inſurgẽt C
filij in parentes, & morte eos afficiẽt: * & eri 22
tis odio omnibus propter nomen meũ: qui
autem perſeuerauerit vſque in finem, hic ſal
uus erit. * Cũ autem perſequentur vos in ci- 23
uitate iſta, fugite in aliam. Amẽ dico vobis,
non cõſummabitis ciuitates Iſrael, donec ve
niat Filius hominis. * * Non eſt diſcipulus 24
ſuper magiſtrum, nec ſeruus ſuper domi-
num ſuum. * ſufficit diſcipulo, vt ſit ſicut 25
magiſter eius: & ſeruo, ſicut dominus
eius. Si Patrem familias Beelzebub vocaue-
runt: quanto magis domeſticos eius? * Ne er- 26
go timueritis eos: * Nihil enim eſt opertum,
quod non reuelabitur: & occultum, quod
nõ ſcietur. * Quod dico vobis in tenebris, di- 27

* Mar. 6. a. 8. Luc. 9. a. 3. & 10. a. 4. Act. 13. g. 46
* Luc. 10. a. 3.
* Lu. 12. b. 11.
* Luc. 6. f. 40. Ioan. 13. b. 16. & 15. c. 20.
* Mar. 4. c. 22. Luc. 8. c. 17. & 12. a. 2.

cite in lumine: & quod in aure auditis, præ-
28 dicate ſuper tecta. * Et nolite timere eos,
qui occidunt corpus, animam autem non
poſſunt occidere: ſed potius timete eum,
qui poteſt & animam, & corpus perdere
29 in gehennam. * * Nonne duo paſſeres aſ-
ſe væneunt: & vnus ex illis non cadet ſu-
30 per terram ſine patre veſtro? * Veſtri au-
tem capilli capitis omnes numerati ſunt.
31 * Nolite ergo timere: multis paſſeribus
32 meliores eſtis vos. * * Omnis ergo, qui
confitebitur me coram hominibus, confi-
tebor & ego eum coram patre meo, qui in
33 cælis eſt: * qui autem negauerit me coram
hominibus, negabo & ego eum coram
34 Patre meo, qui in cælis eſt. * Nolite arbitra-
D ri quia pacem venerim mittere in terram:
non veni pacem mittere, ſed gladium.
35 * * veni enim ſeparare * hominem aduerſus
patrem ſuum, & filiam aduerſus matrem
ſuam, & nurum aduerſus ſocrum ſuam:
36 * & inimici hominis, domeſtici eius. * * Qui
37 amat patrem, aut matrem plus quam me,
non eſt me dignus. & qui amat filium, aut
38 filiam ſuper me, non eſt me dignus. * * Et
qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur
39 me, non eſt me dignus. * Qui inuenit ani-
mam ſuam, perdet illam: & qui * perdiderit
animam ſuam propter me, inueniet eam.
40 * Qui recipit vos, me recipit: & qui me re-
41 cipit, recipit eum, qui me miſit. * Qui re-
cipit prophetam in nomine prophetæ, mer-
cedem prophetæ accipiet: & qui recipit iu-
ſtum in nomine iuſti, mercedem iuſti acci-
42 piet. * * Et quicumque potum dederit vni ex
minimis iſtis calicem aquæ frigidæ tantum
in nomine diſcipuli: amen dico vobis, non
perdet mercedem ſuam.

CAP. XI.

1 ET factum eſt, cum conſummaſſet Ieſus,
A præcipiens duodecim diſcipulis ſuis,
tranſijt inde vt doceret, & prædicaret in ci
2 tatibus eorum. * * Ioannes autem cum au-
diſſet in vinculis opera Chriſti, mittẽs duos
3 de diſcipulis ſuis, * ait illi: Tu es, qui venturus
4 es, an alium expectamus? * Et reſpõdens Ie-
ſus ait illis: Euntes renunciate Ioanni quæ
5 audiſtis, & vidiſtis. * * Cæci vident, clau-
di ambulant, leproſi mundantur, ſurdi au-
diunt, mortui reſurgunt, pauperes euangeli
6 zantur: * & beatus eſt, qui non fuerit ſcanda-
7 lizatus in me. * * Illis autem abeuntibus, cœ-
pit Ieſus dicere ad turbas de Ioãne: Quid exi
ſtis in deſertum videre? arundinem vento
8 agitatam? * Sed quid exiſtis videre? homi-
nem mollibus veſtitum? Ecce qui mollibus
9 veſtiuntur, in domibus regũ ſunt. * Sed quid
B exiſtis videre? prophetã? Etiam dico vobis,
10 & plus quam prophetam. * Hic eſt enim,
de quo

de quo ſcriptum eſt: " Ecce ego mitto ange-
lum meum ante faciem tuam, qui præpara-
bit viam tuam ante te. * Amen dico vobis, 11
non ſurrexit inter natos mulierũ maior Ioã
ne Baptiſta: qui autem minor eſt in regno cę
lorum, maior eſt illo. * A diebus autem Ioan 12
nis Baptiſtæ uſque nunc, regnum cælorum
vim patitur, & uiolenti rapiunt illud. * Om- 13
nes enim prophetæ, & lex vſque ad Ioãnem
prophetauerunt: * & ſi vultis recipere, " ipſe 14
eſt Elias, qui venturus eſt. * Qui habet au- 15
res audiendi, audiat. * Cui autem ſimilem 16
æſtimabo generationem iſtam? Similis eſt C
pueris ſedentibus in foro: qui clamantes co-
æqualibus * dicunt: Cecinimus vobis, & 17
non ſaltaſtis: lamentauimus, & non plan-
xiſtis. * Venit enim Ioannes neque man- 18
ducans, neque bibens, & dicunt: Dæmo-
nium habet. * Venit filius hominis man- 19
ducans, & bibens, & dicunt: Ecce homo vo
rax, & potator vini, publicanorum, & pec-
catorum amicus. Et iuſtificata eſt ſapientia
a filiis ſuis. * Tunc cœpit exprobrare ci- 20
uitatibus, in quibus factæ ſunt plurimæ vir-
tutes eius, quia non egiſſent pœnitentiam.
* " Væ tibi Corozain, væ tibi Bethſaida: 21
quia, ſi in Tyro, & Sidone factæ eſſent vir-
tutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio,
22 & cinere pœnitentiam egiſſent. * Verumta-
men dico vobis Tyro, & Sidoni remiſſius e-
23 rit in die iudicij, quàm vobis. * Et tu Ca-
D pharnaum, numquid vſque in cælum exal-
taberis? vſque in infernum deſcendes. quia,
ſi in Sodomis factæ fuiſſent virtutes, quæ
factæ ſunt in te, forte manſiſſent vſque in
23 hanc diem. * Verumtamen dico vobis, quia
terræ Sodomorum remiſſius erit in die iudi-
25 cij, quàm tibi. * In illo tempore reſpon-
dens Ieſus dixit: Confiteor tibi, Pater, Do-
mine cæli & terræ, quia abſcondiſti hæc a ſa
pientibus, & prudentibus, & reuelaſti ea
26 paruulis. * Ita Pater: quoniam ſic fuit pla-
27 citum ante te. * Omnia mihi tradita ſunt a
Patre meo. " Et nemo nouit Filium, niſi Pa- * Io.6.e.46 & 7.d.28.& 8.b.
ter: neque Patrem quis nouit, niſi Filius, & 19.& 10.c.15.
28 cui voluerit filius reuelare. * Venite ad me
omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego
29 reficiam vos. * " Tollite iugum meum ſuper * Ier.6.d.16.
vos, & diſcite a me, quia mitis ſum, & humi-
lis corde: & inuenietis requiem animabus ve
30 ſtris. * " Iugum enim meum ſuaue eſt, & onus * 1.Io.5.a.3.
meum leue.



CAP. XII.

IN illo tempore abiit Ieſus per ſata ſab- 1
bato: diſcipuli autem eius eſurientes A
cœperunt vellere ſpicas, & manducare.
* Phariſæi autem videntes, dixerunt ei: Ec- 2
ce diſcipuli tui faciũt quod non licet facere
ſabbatis. * At ille dixit eis: Non legiſtis 3
" quid fecerit Dauid, quando eſuriit, &
qui cum eo erant: * quomodo intrauit in 4
domum Dei, & panes propoſitionis co-
medit, quos non licebat ei edere, neque his
qui cum eo erant, " niſi ſolis ſacerdoti- * Nu.28.b.9.
5 bus? * Aut non legiſtis in lege " quia ſab- * Le.24.b.8.
batis ſacerdotes in templo ſabbatum violãt,
6 & ſine crimine ſunt? * Dico autem vo-
7 bis, quia templo maior eſt hic. * Si au-
tem ſciretis, quid eſt: " Miſericordiam vo- * Oſee 6.c.6.
lo, & non ſacrificium: numquam condem-
naſſetis innocentes: * Dominus enim eſt fi-
lius

lius hominis etiam ſabbati. * Et cum inde 9
tranſiſſet, venit in ſynagogam eorum. * Et 10
ecce homo manum habens aridam, & in-
terrogabant eum, dicentes: Si licet ſabba-
tis curare? vt accuſarent eum. * Ipſe au- 11
*Mar.3.a.1 Luc.6.a.6. Deut.22.a.4
tem dixit illis: " Quis erit ex vobis homo,
qui habeat ouem vnam, & ſi ceciderit hæc
ſabbatis in foueam, nonne tenebit, & leua-
bit eam? * Quanto magis melior eſt ho- 12
mo oue? Itaque licet ſabbatis benefacere.
* Tunc ait homini: Extende manum tuam. 13
Et extendit, & reſtituta eſt ſanitati ſicut al-
tera. * Exeuntes autem Phariſæi, conſi- 14
lium faciebant aduerſus eum, quo mo- B
do perderent eum. * Ieſus autem ſciens 15
receſſit inde: & ſecuti ſunt eum multi, &
curauit eos omnes: * & præcepit eis ne 16
manifeſtum eum facerent. * Vt adimple- 17
retur quod dictum eſt per Iſaiam prophe-
*Iſa.42.a.1
tam, dicentem: * " Ecce puer meus, quem 18
elegi, dilectus meus, in quo bene compla-
cuit animæ meæ. Ponam ſpiritum meum
ſuper eum, & iudicium gentibus nunciabit.
*Non contendet, neque clamabit, neque au 19
diet aliquis in plateis vocem eius: * arundi- 20
nem quaſſatam non confringet, & linum fu
migans non extinguet, donec eijciat ad vi-
ctoriam iudicium: * & in nomine eius 21
Gentes ſperabunt. * Tunc oblatus eſt ei 22
dæmonium habens, cæcus, & mutus, &
curauit eum ita vt loqueretur, & videret.
* Et ſtupebant omnes turbæ, & dicebant: 23
*Mar.3.c.22 Luc.11.b.14 Sap.9.d.34.
Numquid hic eſt filius Dauid? * " Pha- 24
riſæi autem audientes, dixerunt: Hic non
eijcit dæmones niſi in Beelzebub principe
dæmoniorum. * Ieſus autem ſciens cogi- 25
*Luc.11.b.17
tationes eorum, dixit eis: " Omne regnum
diuiſum contra ſe, deſolabitur: & omnis
ciuitas, vel domus diuiſa contra ſe, non
ſtabit. * Et ſi ſatanas ſatanam eijcit, ad- 26
uerſus ſe diuiſus eſt: quomodo ergo ſtabit
regnum eius? * Et ſi ego in Beelzebub eij- 27
cio dæmones, filij veſtri in quo eijciunt?
Ideo ipſi iudices veſtri erunt. Si autem ego 28
in ſpiritu Dei eijcio dæmones, igitur per-
uenit in vos regnum Dei. * aut quomo- 29
do poteſt quiſquam intrare in domum for-
tis, & vaſa eius diripere, niſi prius alliga-
uerit fortem? & tunc domum illius diri-
piet. * Qui non eſt mecum, contra me eſt: 30
& qui non congregat mecum, ſpargit. C
*Mar.3.d.28. Luc.11.b.17
* " Ideo dico vobis: Omne peccatum, & 31
blaſphemia remittetur hominibus, ſpiritus
autem blaſphemia non remittetur. *Et qui- 32
cumque dixerit verbum contra filium ho-
minis, remittetur ei: qui autem dixerit
contra Spiritum ſanctum, non remittetur
ei neque in hoc ſæculo, neque in futuro.
* Aut facite arborem bonam, & fructum 33
eius bonum: aut facite arborem malam, &
fructum eius malum: ſiquidem ex fru-
34 ctu arbor agnoſcitur. * Progenies vipera-
rum, quomodo poteſtis bona loqui, cum ſi-
tis mali? " ex abundantia enim cordis os
35 loquitur. * Bonus homo de bono the-
ſauro profert bona: & malus homo de ma-
36 lo theſauro profert mala. * Dico autem
vobis quoniam omne verbū otioſum, quod
locuti fuerint homines, reddent rationem
37 de eo in die iudicij. * Ex verbis enim tuis
iuſtificaberis, & ex verbis tuis condemna-
38 beris. * Tunc reſponderunt ei quidam de
Scribis & Phariſæis, dicentes: Magiſter,
39 volumus a te ſignum videre. * Qui reſpon-
dens ait illis: " Generatio mala, & adul-
tera ſignum quærit: & ſignum non dabi-
40 tur ei, niſi ſignum " Ionæ prophetæ. *Si-
cut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus
diebus, & tribus noctibus; ſic erit Filius
hominis in corde terræ tribus diebus, &
41 tribus noctibus. * "Viri Niniuitæ ſurgent
D in iudicio cum generatione iſta, & con-
demnabunt eam: quia pœnitentiam ege-
runt in prædicatione Ionæ. Et ecce plus
42 quàm Ionas hic. *Regina auſtri ſurget in iu-
dicio cum generatione iſta, & condemna-
bit eam: " quia venit a finibus terræ au-
dire ſapientiam Salomonis, & ecce plus
43 quàm Salomon hic. * " Cum autem im-
mundus ſpiritus exierit ab homine, ambu-
lat per loca arida, quærens requiem, & non
44 inuenit. * Tunc dicit: Reuertar in domum
meam, vnde exiui. Et veniens inuenit eam
vacantem, ſcopis mundatam, & ornatam.
45 * Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiri-
tus ſecum nequiores ſe, & intrantes habi-
tant ibi: " & fiunt nouiſſima hominis il-
lius peiora prioribus. Sic erit & generatio-
46 ni huic peſſimæ. * " Adhuc eo loquente ad
turbas, ecce mater eius, & fratres ſtabant
47 foris, quærentes loqui ei. * Dixit autem ei
quidam: Ecce mater tua, & fratres tui foris
48 ſtant quærentes te. * At ipſe reſpondens di-
centi ſibi, ait: Quæ eſt mater mea, & qui ſunt
49 fratres mei? * Et extendens manum in di-
ſcipulos ſuos, dixit: Ecce mater mea, & fra-
50 tres mei. Quicumque enim fecerit volun-
tatem Patris mei, qui in cælis eſt: ipſe meus
frater, & ſoror, & mater eſt.

CAP. XIII.

1 IN illo die exiēs Ieſus de domo, ſedebat ſe
2 cus mare. *"Et congregatæ ſunt ad eū tur
A bæ multæ, ita vt in nauiculam aſcendēs ſede-
3 ret: & omnis turba ſtabat in littore, * & locu
tus eſt eis multa in parabolis, dicens: Ecce
4 exijt qui ſeminat, ſeminare. * Et dum ſemi-
nat, quædam ceciderunt ſecus viam, & vene
runt



t volucres cæli,& comederunt ea. * Alia 5
em ceciderunt in petroſa, vbi non habe-

bant terrā multam:& continuo exorta ſunt,
6 quia non habebant altitudinem terræ. * ſole



em orto æſtuauerunt: & quia non habe-
t radicem,aruerunt.* Alia autem cecide- 7
t in ſpinas:& creuerunt ſpinæ,& ſuffoca-
unt ea.* Alia autem ceciderunt in terram 8
am: & dabant fructum aliud centeſimū,
d ſexageſimum,aliud trigeſimum. * Qui 9
et aures audiendi,audiat. * Et accedentes 10
ipuli dixerunt ei: Quare in parabolis lo- B
ris eis? * Qui reſpondens,ait illis: Quia 11
is datum eſt noſſe myſteria regni cælo-
:illis autem non eſt datum. * * Qui enim 12
et, dabitur ei, & abundabit: qui autem
habet, & quod habet auferetur ab eo.
co in parabolis loquor eis:quia videntes 13

non vident,& audientes non audiunt, neque
14 intelligunt. * Et adimpletur in eis prophetia
Iſaiæ dicentis:* Auditu audietis, & non intel • Iſa.6.c.9.
ligetis: & videntes videbitis, & non videbi- Mar.4.b.14.
15 tis.* Incraſſatum eſt enim cor populi huius, Luc.8.b.10. Ioan 12 f 40.
& auribus grauiter audierunt, & oculos ſuos Act.28.f.26.
clauſerunt:ne quando videant oculis, & au- Rom 11.b 8.
ribus audiant,& corde intelligant, & cōuer- Luc.8.b.18.
16 tantur,& ſanem eos. * Veſtri autem beati o-
culi quia vident,& aures veſtræ quia audiūt.
17 * * Amen quippe dico vobis,quia multi pro- • Luc.10 d.24
C phetæ,& iuſti cupierunt videre quæ videtis,
& non viderunt:& audire quæ auditis, & nō
18 audierunt. * Vos ergo audite parabolam ſe-
minan-

minantis. * Omnis,qui audit verbum regni, 19
& non intelligit, venit malus, & rapit quod
ſeminatum eſt in corde eius:hic eſt qui ſecus
viam ſeminatus eſt. * Qui autem ſuper pe- 20
troſa ſeminatus eſt,hic eſt,qui verbum audit,
& continuo cum gaudio accipit illud: * non 21
habet autem in ſe radicem, ſed eſt tempora-
lis.facta autem tribulatione & perſecutione
propter verbum, continuo ſcandalizatur.

22 * Qui autem ſeminatus eſt in ſpinis, hic eſt,
qui verbum audit, & ſolicitudo ſæculi iſtius,
& fallacia diuitiarum ſuffocat verbum,& ſi-
23 ne fructu efficitur. * Qui vero in terram bo-
nam ſeminatus eſt,hic eſt qui audit verbum,
& intelligit,& fructum affert, & facit aliud
quidem centeſimum, aliud autem ſexageſi-
24 mum,aliud vero trigeſimum. * ª Aliam para-
bolam propoſuit illis,dicens: Simile factum



eſt regnum cælorum homini, qui ſeminauit
bonum ſemen in agro ſuo.* cum autem dor- 25
mirent homines, venit inimicus eius, & ſu-
perſeminauit zizania in medio tritici, & a-
bijt.* Cum autem creuiſſet herba, & fructũ 26
feciſſet,tunc apparuerunt & zizania.* Acce- D
dentes autem ſerui patrisfamilias, dixerunt 27
ei: Domine, nonne bonum ſemen ſeminaſti
in agro tuo? Vnde ergo habet zizania? * Et ait 28
illis: Inimicus homo hoc fecit: Serui autẽ di-
xerunt ei, Vis, imus, & colligimus ea? Et ait: 29
Non: ne forte colligentes zizania, eradicetis
ſimul cum eis & triticum. * Sinite vtraque 30
creſcere vſque ad meſſem, & in tempore meſ
ſis dicam meſſoribus: Colligite primum zi-
zania, & alligate ea in faſciculos ad combu-
ª Mar.4.d.30. rendum, triticum autem congregate in hor-
Luc.13.c.18. reum meum. * ᵇ Aliam parabolam propo- 31
ſuit eis dicens: Simile eſt regnum cælorum
grano ſinapis, quod accipiens homo ſemina-
uit in agro ſuo: * quod minimum quidem eſt 32
omnibus ſeminibus: cum autem creuerit, ma-
ius eſt omnibus oleribus, & fit arbor, ita vt E
volucres cæli veniant, & habitent in ramis
ᵇ Luc.13.e.21 eius.* Aliam parabolam locutus eſt eis. ᶜ Si 33
mile eſt regnum cælorum fermento, quod ac
ceptũ mulier abſcondit in farinæ ſatis tribus,
donec fermentatum eſt totum.* Hæc omnia 34
locutus eſt Ieſus in parabolis ad turbas: & ſi-

I 35 ne parabolis non loquebatur eis: * vt implere
tur quod dictum erat per Prophetam dicen-
tem: ª Aperiam in parabolis os meum, eru-
ctabo aſcondita a conſtitutione mundi.
36 * Tunc, dimiſſis turbis, venit in domum: &
acceſſerunt ad eum diſcipuli eius, dicentes:
Ediſſere nobis parabolam zizaniorum agri.
37 * Qui reſpondens ait illis: Qui ſeminat bo-
38 num ſemen, eſt Filius hominis. * Ager autẽ,
eſt mundus. Bonum vero ſemen, hi ſunt filij
39 regni. Zizania autem, filij ſunt nequam. * Ini
micus autem, qui ſeminauit ea, eſt diabolus.
ᵇ Meſſis vero, conſummatio ſæculi eſt. Meſ-
40 ſores autem, angeli ſunt. * Sicut ergo colligũ
tur zizania, & igni comburuntur: ſic erit in
41 conſummatione ſæculi.* mittet filius homi-
F nis angelos ſuos, & colligent de regno eius
omnia ſcandala, & eos qui faciunt iniquita-
42 tem: * & mittent eos in caminum ignis. Ibi
43 erit fletus, & ſtridor dentium. * ᶜ Tunc iuſti
fulgebunt ſicut ſol in regno Patris eorum.
44 Qui habet aures audiendi, audiat. * Simile
eſt regnum cælorum theſauro abſcondito in
agro: quem qui inuenit homo, abſcondit, &
præ gaudio illius vadit, & vendit vniuerſa
45 quæ habet, & emit agrum illum.* Iterum ſi-
mile eſt regnum cælorum homini negotiato
46 ri, quærenti bonas margaritas. * Inuenta
autem vna precioſa margarita, abijt, & ven-
didit

didit omnia quæ habuit,& emit eam.* Iterũ 47
ſimile eſt regnum cælorum ſagenæ miſſæ in
mare,& ex omni genere piſcium congre-
ganti. * quam,cum impleta eſſet, educen- 48
tes,& ſecus littus ſedentes,elegerunt bonos
in vaſa,malos autem foras miſerunt. * Sic 49
erit in conſummatione ſæculi:exibunt ange
li, & ſeparabunt malos de medio iuſtorum,
*& mittent eos in caminum ignis: ibi erit 50
fletus,& ſtridor dentium. * Intellexiſtis hæc 51
omnia? Dicunt ei:Etiam.* Ait illis:Ideo om- G
nis ſcriba doctus in regno cælorum, ſimilis 52
eſt homini patrifamilias,qui profert de the-
ſauro ſuo noua & vetera. * Et factum eſt, 53

cum conſummaſſet Ieſus parabolas iſtas,
54 tranſijt inde.* Et veniens in patriam ſuam,
docebat eos in ſynagogis eorum, ita vt mi-
rarentur, & dicerent: Vnde huic ſapientia
55 hæc,& virtutes?* * Nonne hic eſt fabri fi- *Mar.6.a.2 Luc.4.c.16. Ioan.6.e.42
lius? Nonne mater eius dicitur Maria, &
fratres eius,Iacobus,& Ioſeph;& Simon,&
56 Iudas: * & ſorores eius,nonne omnes a-
pud nos ſunt? Vnde ergo huic omnia iſta?
57 * Et ſcandalizabantur in eo. Ieſus autem
dixit eis:Non eſt propheta ſine honore niſi
58 in patria ſua, & in domo ſua. * Et non fe-
cit ibi virtutes multas propter incredulita-
tem illorum.



CAP. XIIII.

IN illo tẽpore audiuit Herodes tetrarcha 1
famam Ieſu:*& ait pueris ſuis:Hic eſt Io- 2
annes Baptiſta:ipſe ſurrexit a mortuis, & A
ideo virtutes operantur in eo.*"Herodes.n. 3
tenuit Ioannem, & alligauit eum: & poſuit
in carcerem propter Herodiadem vxorẽ fra
tris ſui. * Dicebat enim illi Ioannes:Nõ licet 4
tibi habere eam. * Et volens illum occidere, 5
timuit populum:"quia ſicut prophetã eũ ha-
bebãt.* Die aũt natalis Herodis ſaltauit filia 6
Herodiadis in medio,& placuit Herodi.*Vn 7
de cũ iuramento pollicitus eſt ei dare quod-
cumq.poſtulaſſet ab eo.* At illa præmonita 8
a matre ſua,Da mihi, inquit, hic in diſco ca-
put Ioannis Baptiſtæ.* Et cõtriſtatus eſt rex: 9
propter iuramẽtũ autem,& eos, qui pariter
recumbebant,iuſſit dari.*Miſitq.& decolla- 10
uit Ioãnem in carcere.*Et allatum eſt caput 11
eius in diſco,& datũ eſt puellæ,& attulit ma
tri ſuæ,*Et accedentes diſcipuli eius,tulerũt 12
corpus eius,& ſepelierunt illud:& veniẽtes B
nunciauerũt Ieſu.*"Quod cũ audiſſet Ieſus, 13
ſeceſſit inde in nauicula,in locũ deſertũ ſeor

ſum: & cũ audiſſent turbæ, ſecutæ ſunt eum
14 pedeſtres de ciuitatib.* Et exiens vidit tur-
bã multã, & miſertus eſt eis, & curauit lan-
15 guidos eorum. * Veſpere autem facto, acceſ
ſerunt ad eum diſcipuli eius,dicentes:Deſer
tus eſt locus, & hora iam præterijt: dimitte
turbas,vt euntes in caſtella, emãt ſibi eſcas.
16 * Ieſus autem dixit eis: Non habent neceſſe
17 ire:date illis vos manducare. * Reſponderũt
ei: Non habemus hic niſi quinq; panes, &
18 duos piſces. * Qui ait eis:Afferte mihi illos
19 huc. * Et cũ iuſſiſſet turbam diſcumbere ſu-
per fœnum,acceptis quinq. panibus,& duo
bus piſcibus, aſpiciens in cælum benedixit,
& fregit, & dedit diſcipulis panes, diſcipuli
20 autem turbis.*Et manducauerunt omnes,&
C ſaturati ſunt. Et tulerũt reliquias,duodecim
21 cophinos fragmentorum plenos. * Mandu-
cantium autem fuit numerus, quinque mil-
lia virorum,exceptis mulieribus, & paruu-
22 lis.* * Et ſtatim compulit Ieſus diſcipulos a- *Mar.6.f.45 Ioan.6.b.9.
ſcendere in nauiculam, & præcedere eum
23 trans fretum,donec dimitteret turbas. * Et
dimiſſa turba, "aſcendit in montem ſolus Ioan.6.b.17.
orare. Veſpere autem facto ſolus erat ibi.
*naui-



* nauicula autem in medio mari iactabatur 24
fluctibus: erat enim cõtrarius ventus. * Quar 25
ta autẽ vigilia noctis, venit ad eos ambulans
ſuper mare. * Et videntes eum ſuper mare 26
ambulantẽ, turbati ſunt, dicẽtes: Quia phan-
taſma eſt. Et præ timore clamauerunt. * Sta- 27
timque Ieſus locutus eſt eis, dicens: Habete
28 fiduciam: ego ſum, nolite timere. * Reſpon-
D dẽs autem Petrus dixit: Domine, ſi tu es, iu-
29 be me ad te venire ſuper aquas. * At ipſe ait:
veni. Et deſcendens Petrus de nauicula, am-
bulabat ſuper aquam vt veniret ad Ieſum.



* Videns vero ventum validum, timuit: & 30
cum cœpiſſet mergi, clamauit dicens: Do-
mine ſaluum me fac. * Et continuo Ieſus 31
extendens manum, apprehendit eum: & ait
illi: Modicæ fidei, quare dubitaſti? * Et cum 32
aſcendiſſent in nauiculam, ceſſauit ventus.
* Qui autem in nauicula erant, venerunt, 33
& adorauerunt eum, dicentes: Vere filius
34 Dei es. * * Et cum transfretaſſent, vene- *Mar.
35 runt in terram Geneſar. * Et cum cogno-
uiſſent eum viri loci illius, miſerunt in vni-
uerſam regionem illam, & obtulerunt ei om
36 nes male habentes: * & rogabant eum vt vel
fimbriam veſtimenti eius tangerent. Et qui-
cumque tetigerunt, ſalui facti ſunt.

CAP.

CAP. XV.

TVnc acceſſerunt ad eum ab Ieroſoly- 1
mis Scribæ, & Phariſæi, dicentes: *Qua- A
re diſcipuli tui tranſgrediuntur traditionem 2
ſeniorum? non enim lauant manus ſuas cum
3 panem manducant.* Ipſe autem reſpondens
ait illis: Quare & vos tranſgredimini man-
datum Dei propter traditionem veſtram?
4 Nam Deus dixit: * "Honora patrem, & ma-
trem. & : "Qui maledixerit patri, vel matri,

* Exo. 20 c 12 Deut. 5 b. 16. Eph. 6 a. 2.
* Ex. 21 c. 16. Leu. 20. b 9. Pro. 20. c. 20.



morte moriatur. * Vos autem dicitis: Qui- 5
cumq. dixerit patri, vel matri, Munus quod-
cumque eſt ex me, tibi proderit: * & non ho- 6
norificabit patrem ſuum, aut matrem ſuam:
& irritum fecitis mandatum Dei propter
traditionem veſtrã. * Hypocritæ, bene pro- 7
phetauit de vobis Iſaias, dicens: * "Populus 8
hic labijs me honorat: cor autem eorum lon- B
ge eſt a me.* Sine cauſa autem colunt me, do- 9
centes doctrinas, & mandata hominum. * Et 10
conuocatis ad ſe turbis, dixit eis: Audite, &
intelligite.* Non quod intrat in os, coinqui- 11
nat hominem: ſed quod procedit ex ore, hoc
coinquinat hominem. * Tunc accedentes di- 12
ſcipuli eius, dixerunt ei: Scis quia Phariſæi au
dito verbo hoc, ſcandalizati ſunt? * At ille re 13
ſpondens ait: "Omnis plantatio, quam non
plantauit Pater meus cæleſtis, eradicabitur.
* Sinite illos: "cæci ſunt, & duces cæcorum. 14
cæcus autem ſi cæco ducatum præſtet, am-
bo in foueam cadunt. * Reſpondens autem 15
Petrus dixit ei: Ediſſere nobis parabolam
iſtam. * At ille dixit: Adhuc & vos ſine intel- 16
lectu eſtis? * Nõ intelligitis quia omne, quod 17
in os intrat, in ventrem vadit, & in ſeceſſum
emittitur?* Quæ autem procedũt de ore, de 18
corde exeunt, & ea coinquinant hominem:
* de corde enim exeunt cogitationes malæ, 19
homicidia, adulteria, fornicationes, furta, fal C
ſa teſtimonia, blaſphemiæ.* hæc sũt, quæ co- 20
inquinant hominem. Non lotis autem mani-
bus manducare, non coinquinat hominem.

21 * Et egreſſus inde Ieſus receſſit in partes Ty-
22 ri, & Sidonis. * "Et ecce mulier Chananæa a
finibus illis egreſſa clamauit, dicens ei: Miſe-
rere mei Domine fili Dauid: filia mea male a
23 dæmonio vexatur. * Qui non reſpondit ei
verbum. Et accedentes diſcipuli eius roga-
bant eum dicentes: Dimitte eã: quia clamat
24 poſt nos. * Ipſe autem reſpondens ait: Non
ſum miſſus niſi "ad oues, quæ perierunt do-
25 mus Iſrael. At illa venit, & adorauit eum,
26 dicens: Domine, adiuua me.* Qui reſpõdens
ait: Non eſt bonum ſumere panem filiorum,
27 & mittere canibus.* At illa dixit: Etiam Do-
mine: nam & catelli edunt de micis, quæ ca-
28 dunt de menſa dominorum ſuorum. * Tunc
reſpondens Ieſus, ait illi: O mulier, magna
eſt fides tua: fiat tibi ſicut vis. Et ſanata eſt
29 filia eius ex illa hora.* Et cum tranſiſſet inde
Ieſus, venit ſecus Mare Galilææ: & aſcẽdens
30 in montem, ſedebat ibi. * "Et acceſſerunt ad
D eum turbæ multæ, habentes ſecum mutos,
cæcos, claudos, debiles, & alios multos: &
proiecerũt eos ad pedes eius, & curauit eos:
31 * ita vt turbæ mirarentur videntes mutos lo
quentes, claudos ambulantes, cæcos vidẽtes:
32 & magnificabant Deum Iſrael. * "Ieſus au-
tem, conuocatis diſcipulis ſuis, dixit: Miſe-
reor turbæ, quia triduo iam perſeuerant me-
cum, & non habent quod manducent: & di-
mittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in via.
33 * Et dicunt ei diſcipuli: Vnde ergo nobis in
deſerto panes tantos, vt ſaturemus turbam
tantam?

* Mar. 7. c. 25.
* Sup. 10. a. 6. Io. 10. a. 3.
* Iſa. 35. b. 5.
* Mar. 8. a. 1.

tantam?* Et ait illis Ieſus: Quot habetis pa- 34
nes? At illi dixerunt: Septem, & paucos piſci-
culos. * Et præcepit turbæ, vt diſcumberent 35
ſuper terram. * Et accipiens ſeptem panes, 36
& piſces, & gratias agens, fregit, & dedit di-
ſcipulis ſuis, & diſcipuli dederunt populo. * 37
Et comederunt omnes, & ſaturati ſunt. Et
quod ſuperfuit de fragmentis, tulerunt ſeptē
ſportas plenas. * Erant autem qui manduca- 38
uerunt, quattuor millia hominum, extra par
uulos, & mulieres. * Et dimiſſa turba, aſcen- 39
dit in nauiculam: & venit in fines Magedan.

CAP. XVI.

Mar. 8. b. 12. Luc. 12. g. 54. ET acceſſerunt ad eum Phariſæi, & Sad- 1
ducæi tentantes: & rogauerunt eum vt A
ſignum de cælo oſtenderet eis: * At ille re- 2
ſpondens, ait illis: Facto veſpere dicitis: Sere-
num erit, rubicundū eſt enim cælum.* Et ma 3
ne: Hodie tempeſtas, rutilat enim triſte cæ-
lum.* Faciem ergo cæli dijudicare noſtis: ſi- 4
gna autem temporum non poteſtis ſcire?
* Sup. 12. g. 39 * Ionæ 2. "Generatio mala & adultera ſignum quærit:
& ſignum non dabitur ei, "niſi ſignum Ionæ
prophetæ. Et relictis illis, abijt. * Et cum ve- 5
niſſent diſcipuli eius trans fretum, obliti ſunt
* Mar. 8. b. 14 Luc. 12. a. 1. panes accipere. * Qui dixit illis: " Intuemi- 6
ni, & cauete a fermento Phariſæorum, & Sad
ducæorum.* At illi cogitabant intra ſe dicen 7
tes: Quia panes non accepimus. * Sciens au- 8
tem Ieſus, dixit: Quid cogitatis intra vos mo
dicæ fidei, quia panes non habetis? * Nondū 9
* Sup. 14. c. 17. Ioan. 6. b. 9. intelligitis, neque recordamini " quinque pa- B
num in quinque millia hominum, & quot co
* Sup. 15. d. 34 phinos ſumpſiſtis? * neque " ſeptem panum 10
in quattuor millia hominum, & quot ſportas
ſumpſiſtis? * Quare non intelligitis, quia nō 11
de pane dixi vobis: Cauete a fermento Pha-
riſæorum, & Sadducæorum? * Tunc intelle- 12
xerunt quia non dixerit cauendum a fermen
to panum, ſed a doctrina Phariſæorum, &
* Mar. 8. c. 27. Luc. 9. c. 18. Sadducæorum.* " Venit autem Ieſus in par- 13
tes Cæſareæ Philippi: & interrogabat diſci-
pulos ſuos, dicens: Quem dicunt homines
eſſe Filium hominis? * At illi dixerunt: Alij 14
Ioannem Baptiſtam, alij autem Eliam, alij ve
ro Ieremiam, aut vnum ex prophetis.* Dicit 15
illis Ieſus: Vos autem quem me eſſe dicitis? C
* Io. 6. g. 69. * Reſpondens Simon Petrus dixit: " Tu es 16
Chriſtus, filius Dei viui. * Reſpondens au- 17
tem Ieſus, dixit ei: Beatus es Simon Bar Io-
na: quia caro, & ſanguis non reuelauit tibi,
* Io. 1. f. 42. ſed Pater meus, qui in cælis eſt. * " Et ego di- 18
co tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petrā
* Iſa. 22. g. 24. Io. 20. c. 23. ædificabo eccleſiam meam, & portæ inferi
non præualebunt aduerſus eam. * " Et tibi 19
dabo claues regni cælorum. Et quodcumque
ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cæ
lis: & quodcumque ſolueris ſuper terram, e-
rit ſolutum & in cælis. * Tunc præcepit di- 20
ſcipulis ſuis vt nemini dicerent quia ipſe eſ-
21 ſet Ieſus Chriſtus. * Exinde cœpit Ieſus o-
ſtendere diſcipulis ſuis, quia oporteret eum
ire Ieroſolymam, & multa pati a ſenioribus
& Scribis, & principibus ſacerdotum, & oc-
22 cidi, & tertia die reſurgere. * Et aſſumens eū
D Petrus, cœpit increpare illum dicens: Abſit
23 a te, Domine: non erit tibi hoc. * Qui con-
uerſus, dixit Petro: " Vade poſt me ſatana,
ſcandalum es mihi: quia non ſapis ea, quæ
24 Dei ſunt, ſed ea, quæ hominum. * Tunc Ie-
ſus dixit diſcipulis ſuis: " Si quis vult poſt me
venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucē
25 ſuam, & ſequatur me. * " Qui enim voluerit
animam ſuam ſaluam facere, perdet eam qui
autem perdiderit animam ſuam propter me,
26 inueniet eam.* Quid enim prodeſt homini,
ſi mundum vniuerſum lucretur, animæ vero
ſuæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit
27 homo commutationem pro anima ſua? * Fi-
lius enim hominis venturus eſt in gloria Pa-
tris ſui cum angelis ſuis: " & tunc reddet v-
28 nicuique ſecundum opera eius. * Amen dico
vobis, " ſunt quidam de hic ſtantibus, qui nō
guſtabunt mortem, donec videant Filium ho
minis venientem in regno ſuo.

CAP. XVII.

1 ET poſt dies ſex aſſumpſit Ieſus Petrum,
A & Iacobum, & Ioannem fratrem eius,
& duxit illos in montem excelſum ſeorſum:
2 * & transfiguratus eſt ante eos. Et reſplen-
duit facies eius ſicut ſol: veſtimenta autem
3 eius facta ſunt alba ſicut nix. * Et ecce appa-
ruerunt illis Moyſes, & Elias cum eo loquen
4 tes. * Reſpondens autem Petrus, dixit ad Ie-
ſum: Domine, bonum eſt nos hic eſſe: ſi vis,
faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum,
5 Moyſi vnum, & Eliæ vnum. * Adhuc eo
loquēte, ecce nubes lucida obumbrauit eos.
" Et ecce vox de nube, dicens: Hic eſt Filius
meus dilectus, in quo mihi bene complacui:
6 ipſum audite. * Et audientes diſcipuli ce-
ciderunt in faciem ſuam, & timuerunt val-
7 de.* Et acceſſit Ieſus, & tetigit eos: dixitque
8 eis: Surgite, & nolite timere. * Leuantes au-
tem oculos ſuos, neminem viderunt, niſi ſo-
9 lum Ieſum.* Et deſcendentibus illis de mon-
B te, præcepit eis Ieſus, dicens: Nemini dixeri-
tis viſionem, donec Filius hominis a mortuis
10 reſurgat. * Et interrogauerunt eum diſci-
puli, dicentes: " Quid ergo Scribæ dicunt
11 quòd Eliam oporteat primum venire?* At
ille reſpondens, ait eis: Elias quidem ventu-
12 rus eſt, & reſtituet omnia. * dico autem vo-
bis, " quia Elias iam venit, & non cogno-
uerunt eum, " ſed fecerunt in eo quæcum-
que voluerunt. Sic & Filius hominis paſſu-
13 rus eſt ab eis. * Tunc intellexerunt di-
ſcipuli, quia de Ioanne Baptiſta dixiſſet eis.

* " Et



4.c.17. 9.e.39. **Et cum veniſſet ad turbã, acceſſit ad eũ 14
homo genibus prouolutus ante eum, dicens:
Dñe, miſerere filio meo, quia lunaticus eſt, &
male patitur: nam ſæpe cadit in ignẽ, & cre-
bro in aquã.* & obtuli eum diſcipulis tuis, & 15
non potuerunt curare eum.* Reſpondens au 16
tem Ieſus, ait: O generatio incredula, & per-
uerſa, quouſque ero vobiſcum? vſquequo pa
tiar vos? Afferte huc illũ ad me.* Et increpa 17
uit illũ Ieſus, & exiit ab eo dæmoniũ, & cu- C
ratus eſt puer ex illa hora.* Tũc acceſſerunt 18
diſcipuli ad Ieſum ſecreto, & dixerunt: Qua
re nos non potuimus eijcere illum?* Dixit il 19
lis Ieſus: Propter incredulitatem veſtram.
17.b.6. *Amen quippe dico vobis, ſi habueritis fidẽ,
ſicut granũ ſinapis, dicetis monti huic, Trãſi
hinc illuc, & tranſibit, & nihil impoſſibile
20 erit vobis.* Hoc autem genus non eijcitur
21 niſi per orationem, & ieiunium.* Conuer-
ſantibus autem eis in Galilæa, dixit illis Ie-
ſus:* Filius hominis tradendus eſt in manus *Mar.9.e.31.
22 hominum:* & occident eum, & tertia die Luc.9.e.44.
23 reſurget. Et contriſtati ſunt vehemẽter.* Et Inf.20.c.18.
cum veniſſent Capharnaum, acceſſerunt qui
D didrachma accipiebant, ad Petrum, & dixe-
runt ei: Magiſter veſter non ſoluit didrach-
24 ma?* Ait: Etiam. Et cum intraſſet in domũ,
præuenit eum Ieſus, dicens: Quid tibi vi-
detur Simon? Reges terræ a quibus accipiũt
tributũ vel cenſum? a filis ſuis, an ab alienis?



*Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Ieſus: Er- 25
go liberi ſunt filij.* Vt autem non ſcandali 26
zemus eos, vade ad mare, & mitte hamum:
& eum piſcem, qui primus aſcenderit, tol-
le: & aperto ore eius, inuenies ſtaterem: il-
lum ſumens, da eis pro me, & te.



CAP. XVIII.

Mar.9.e.34. Luc.9.f.46. Inf.19.b.14. 1. Cor.14.d.20. IN illa hora acceſſerũt diſcipuli ad Ieſum, 1
dicentes: Quis putas, maior eſt in regno A
cælorum. * Et aduocans Ieſus paruulum, 2
ſtatuit eum in medio eorum, * & dixit: A- 3
men dico uobis, niſi conuerſi fueritis, & effi-
ciamini ſicut paruuli, non intrabitis in re-
gnum cælorum.* Quicumque ergo humilia 4
uerit ſe ſicut paruulus iſte, hic eſt maior in
regno cælorum. * Et qui ſuſceperit vnum 5
paruulum talem in nomine meo, me ſuſci-
•Mar.9.f.42. pit.* "qui autem ſcandalizauerit vnum de pu 6
Luc.17.a.2. ſillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei vt ſu-
Luc.15.a.4. ſpendatur mola aſinaria in collo eius, & de-
mergatur in profundum maris.* Væ mundo 7
a ſcandalis. Neceſſe eſt enim vt veniant ſcan
dala: veruntamen væ homini illi, per quem
8 ſcandalum venit." * Si autem manus tua, •Sup.5.a. Mar.9.g.
vel pes tuus ſcandalizat te: abſcinde eum, &
proiice abs te: bonum tibi eſt ad uitam in-
gredi debilem, vel claudum, quam duas ma-
nus, vel duos pedes habentem mitti in ignẽ
9 æternum. * Et ſi oculus tuus ſcandalizat te,
B erue eum, & proiice abs te: bonum tibi eſt
cum vno oculo in vitam intrare, quam duos
oculos habentem mitti in gehennam ignis.
10 * Videte ne contemnatis vnum ex his puſil-
lis: dico enim vobis, " quia angeli eorum •Pſ.33.a.
in cælis ſemper vidẽt faciem patris mei, qui •Luc.19.b.
11 in cælis eſt. * " Venit enim filius hominis
12 ſaluare quod perierat.* Quid vobis vide-
tur? ſi fuerint alicui centum oues, & errauc-
rit vna ex eis: nonne relinquit nonagintano
uem in montibus, & vadit quærere eam, quę
13 errauit? * & ſi contigerit vt inueniat eam:



amen

amen dico vobis,quia gaudet ſuper eam ma
gis quàm ſuper nonagintanouem , quæ non
errauerũt.* Sic non eſt voluntas ante Patrẽ 14
veſtrũ, qui in cælis eſt, vt pereat vnus de pu
...c.17.a.3 ſillis iſtis.*" Si autem peccauerit in te frater 15
.19.d.17 tuus,vade,& corripe eum inter te, & ipſum
..19.b.13 ſolum.ſi te audierit,lucratus eris fratrẽ tuũ.
5.d.19 * ſi autem te non audierit , adhibe tecum 16
adhuc vnum , vel duos ,* vt in ore duorum, C
..19.b.15 vel trium teſtium ſtet omne verbũ.* Quod 17
..2.13.a.1. ſi non audierit eos:dic eccleſiæ.ſi autem ec-
..13.c.28. cleſiam non audierit:ſit tibi ſicut *ethnicus,
..2.c.17 Theſ.3.d. & publicanus . * " Amen dico vobis,quæ- 18
..5.b.9. cumque alligaueritis ſuper terram,erunt li-
..0.c.24. gata & in cælo:& quæcumq.ſolueritis ſuper
terram,erunt ſoluta & in cælo.* Iterum di- 19
co vobis , quia ſi duo ex vobis conſenſerint
ſuper terrã,de omni re quãcumq.petierint,
fiet illis a patre meo,qui in cælis eſt.* Vbi e- 20
nim ſunt duo,vel tres congregati in nomine
meo,ibi ſum in medio eorum. * Tunc acce- 21
..17.a.4 dens Petrus ad eum,dixit:" Domine quoties
peccabit in me frater meus, & dimittam ei ?
vſque ſepties? * Dicit illi Ieſus:Non dico ti 22
bi vſque ſepties: ſed vſq. ſeptuagies ſepties.
*Ideo aſſimilatum eſt regnum cælorum ho- 23
mini regi, qui voluit rationem ponere cum
ſeruis ſuis . * Et cum cœpiſſet rationem po- 24
nere,oblatus eſt ei vnus,qui debebat ei decẽ
millia talenta . * Cum autem non haberet 25
vnde redderet , iuſſit eum dominus eius ve-
nundari,& vxorem eius, & filios,& omnia,
quæ habebat,& reddi.Procidens autem ſer- 26
uus ille,orabat eum, dicens: Patientiam ha- D
be in me,& omnia reddam tibi . * Miſertus 27
autem dominus ſerui illius, dimiſit eum , &
debitum dimiſit ei. * Egreſſus autem ſeruus 28
ille inuenit vnum de cõſeruis ſuis,qui debe-
bat ei centum denarios: & tenens ſuffocabat
eum,dicens:Redde quod debes. * Et proci- 29
dens conſeruus eius,rogabat eum,dicẽs: Pa
tientiam habe in me, & omnia reddam tibi.
*Ille autem noluit:ſed abijt, & miſit eum in 30
carcerem donec redderet debitum.*Viden- 31
tes autem conſerui eius quæ fiebant, contri
ſtati ſunt valde: & venerunt,& narrauerunt
domino ſuo omnia,quæ facta fuerant. Tũc 32
vocauit illum dominus ſuus: & ait illi: Serue
nequam,omne debitum dimiſi tibi quoniam
rogaſti me: *nonne ergo oportuit & te miſe 33
reri conſerui tui,ſicut & ego tui miſertus
ſum? * Et iratus dominus eius tradidit eum 34
tortoribus,quoadusque redderet vniuerſum
debitum. * Sic & Pater meus cæleſtis faciet 35
vobis, ſi non remiſeritis vnuſquiſque fratri
ſuo de cordibus veſtris .

CAP. XIX.

Mar.10.a.1. ET factũ eſt, cum conſummaſſet Ieſus ſer 1
mones iſtos,migrauit a Galilæa,& "* ve- A
2 nit in fines Iudææ , trans Iordanem", * & ſe-
cutæ sũt eũ turbæ multæ, & curauit eos ibi.
3 *" Et acceſſerunt ad eum Phariſæi tentantes *Mar.10.a.3
eũ,& dicẽtes: Si licet homini dimittere vxo
4 rẽ ſuam,quacumque ex cauſa? * Qui reſpon
dens,ait eis: Non legiſtis,quia" qui fecit ho- *Gen.1.d.27
minem ab initio,maſculum, & feminã fecit
5 eos ? & dixit: *" Propter hoc dimittet homo *Ge.2.d.24
patrẽ, & matrẽ, & adhærebit vxori ſuæ, & Eph.5.g.31
6 erunt duo in carne vna.* itaque iam nõ ſunt 1.Cor.6.d.16.
duo,ſed vna caro. Quod ergo Deus coniun
7 xit,homo non ſeparet. *Dicunt illi:" Quid er *Deut.24.a.1
go Moyſes mãdauit dare libellũ repudij, &
8 dimittere? * Ait illis: Qm̃ Moyſes ad duritiã
B cordis veſtri permiſit vobis dimittere vxo-
9 res veſtras:ab initio aũt non fuit ſic. *" Dico
autem vobis, quia quicumq.dimiſerit vxorẽ *Sup.5.e.32
ſuam,niſi ob fornicationem, & aliam duxe Mar.10.b.11
rit,mœchatur:& qui dimiſſam duxerit,mœ L.c.16.d.18
10 chatur. *Dicũt ei diſcipuli eius:Si ita eſt cau- 1.Cor.7.b.10
ſa hominis cum vxore,non expedit nubere.
11 * Qui dixit illis : Non omnes capiunt verbũ
12 iſtud,ſed quibus datum eſt. * Sunt enim eu-
nuchi,qui de matris vtero ſic nati ſunt: &
ſunt eunuchi,qui facti ſunt ab hominibus: &
ſunt eunuchi , qui ſe ipſos caſtrauerunt pro-
pter regnũ cælorum. Qui poteſt capere ca-
13 piat.* Tunc oblati ſunt ei paruuli,vt manus *Mar.10.b.13
eis imponeret,& oraret.Diſcipuli aũt incre Luc.18.c.15
14 pabant eos. * Ieſus vero ait eis:" Sinite par-
uulos, & nolite eos prohibere ad me veni- *Sup.18.a.3
15 re; taliũ eſt enim regnũ cælorum.* Et cũ im
16 poſuiſſet eis manus,abijt inde. " Et ecce v- *Mar.10.b.17
nus accedens,ai. illi:Magiſter bone,quid bo Luc.18.d.18
17 ni faciã vt habeam vitam æternam? *Qui di
xit ei : Quid me interrogas de bono ? vnus
eſt bonus,Deus.Si autem vis ad vitam ingre
18 di,ſerua mandata. *Dicit illi:Quæ? Ieſus au-
C tem dicit:" Non homicidium facies: Non a- *Pro.20.c.13
dulterabis: Non facies furtum: Non falſum
19 teſtimonium dices:*Honora patrem tuum,
& matrem tuam,& diliges proximum tuum
20 ſicut teipſum.* Dicit illi adoleſcens: Omnia
hæc cuſtodiui a iuuentute mea , quid adhuc
21 mihi deeſt? * Ait illi Ieſus:Si vis perfectus eſ
ſe,vade,vẽde quę habes, & da pauperibus ,
& habebis theſaurũ in cœlo:& veni,ſeque-
22 re me. * Cum audiſſet autem adoleſcens ver
bum , abijt triſtis: erat enim habens multas
23 poſſeſſiones . * Ieſus autem dixit diſcipu-
lis ſuis : Amen dico vobis , quia diues diffi-
24 cile intrabit in regnum cœlorum. * Et ite-
rum dico vobis: Facilius eſt camelum per fo
ramen acus tranſire, quã diuitem intrare in
25 regnum cælorum.* Auditis autem his,diſci
D puli mirabantur valde, dicentes : Quis ergo
26 poterit ſaluus eſſe? * Aſpiciens autem Ieſus,
dixit illis : Apud homines hoc impoſſibile
eſt: apud Deum autem omnia poſſibilia sũt.
27 * Tunc reſpondens Petrus , dixit ei : Ecce
nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te:

quid ergo erit nobis? * Ieſus autem dixit il 28
lis: Amen dico vobis, quod vos, qui ſecuti
eſtis me, in regeneratione cum ſederit filius
hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis &
vos ſuper ſedes duodecim, iudicantes duo-
decim tribus Iſrael.* Et omnis, qui relique- 29
rit domum, vel fratres, aut ſorores, aut pa-
trem, aut matrem, aut uxorē, aut filios, aut
agros propter nomen meum, centuplum ac
30 cipiet, & vitam æternam poſſidebit.* "Mul-
ti autem erunt primi nouiſſimi, & nouiſſi-
mi primi.



CAP. XX.

SImile eſt regnum cælorū homini patrifa- 1
milias, qui exiit primo mane conducere A
operarios in uineam ſuam.* Conuentione 2
autem facta cum operariis ex denario diur-
no, miſit eos in vineam ſuam.* Et egreſſus 3
circa horam tertiam, vidit alios ſtantes in fo
ro otioſos,* & dixit illis: Ite & vos in vi- 4
neam meam, & quod iuſtum fuerit dabo vo-
bis. * Illi autem abierunt. Iterum autem e- 5
xiit circa ſextam, & nonam horam: & fecit
ſimiliter.* Circa vndecimam vero exiit, & in 6
uenit alios ſtantes, & dicit illis: Quid hic ſta-
tis tota die otioſi? * Dicunt ei: Quia nemo 7
nos conduxit. Dicit illis: Ite & vos in uineam
meā.* Cū ſero autem factum eſſet, dicit do- 8
minus vineæ ꝓcuratori ſuo: Voca operarios,
& redde illis mercedem incipiens a nouiſſi-
mis vſque ad primos. * Cum veniſſent ergo 9
qui circa undecimam horam venerant, acce B
perunt ſingulos denarios. *Venientes autem 10
& primi, arbitrati ſunt ꝙ plus eſſent acceptu
ri: acceperunt autem & ipſi ſingulos dena-
rios.* Et accipientes murmurabāt aduerſus 11
patremfamilias,* dicentes: Hi nouiſſimi vna 12
hora fecerūt, & pares illos nobis feciſti, qui
portauimus pondus diei, & æſtus.* At ille re 13
ſpondens vni eorū, dixit: Amice non facio ti
bi iniuriam: nōne ex denario conueniſti me-
cum? * Tolle quod tuum eſt, & vade: volo 14
autem & huic nouiſſimo dare ſicut & tibi.
* Aut non licet mihi quod uolo, facere? an- 15
oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſū?
16 * "Sic erunt nouiſſimi primi, & primi no-
uiſſimi. multi enim ſunt vocati, pauci vero e-
17 lecti.* "Et aſcendens Ieſus Ieroſolymam, aſ-
ſumpſit duodecim diſcipulos ſecreto, & ait il
18 lis: * Ecce aſcēdimus Ieroſolymam, & filius
hominis tradetur principibus ſacerdotū, &
19 Scribis, & condemnabunt eum morte, * &
C tradent eum Gentibus ad illudendum, & fla
gellandum, & crucifigendum, & tertia die re
20 ſurget.* "Tunc acceſſit ad eū mater filiorum
Zebedæi cum filiis ſuis, adorans & petens a-
21 liquid ab eo.* Qui dixit ei: Quid vis? Ait illi:
Dic vt ſedeant hi duo filii mei, vnus ad dexte
ram tuā, & vnus ad ſiniſtram in regno tuo.
22 * Reſpondens autem Ieſus, dixit: Neſcitis
quid petatis. Poteſtis bibere calicem, quem
ego bibiturus ſum? Dicunt ei: Poſſumus.
23 * Ait illis: Calicem quidem meum bibetis:
ſedere autem ad dexteram meam vel ſini-
ſtram non eſt meum dare vobis, ſed quibus
24 paratum eſt a Patre meo.* "Et audientes de-
25 cē, indignati ſunt de duobus fratribus.* "Ie-
ſus autem vocauit eos ad ſe, & ait: Scitis quia
principes gentium dominantur eorum: &
qui maiores ſunt, poteſtatē exercent in eos.
26 * Non ita erit inter vos: ſed quicumque vo-
D luerit inter vos maior fieri, ſit veſter mini
27 ſter: * & qui voluerit inter vos primus eſſe,
28 erit veſter ſeruus: * "ſicut filius hominis non
venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare a-
nimam ſuam, redemptionem pro multis.
29 * "Et egredientibus illis ab Iericho, ſecuta eſt
eum

eum turba multa, * & ecce duo cæci ſeden 30
tes ſecus viam, audierunt, quia Ieſus tranſi-
ret: & clamauerunt, dicentes: Domine mi-
ſerere noſtri, fili Dauid. * Turba autem incre 31
pabat eos vt tacerent. At illi magis clama-
bant, dicentes: Domine, miſerere noſtri,
32 fili Dauid. * Et ſtetit Ieſus, & vocauit eos, &
33 ait: Quid vultis vt faciam vobis? * Dicunt il-
34 li: Domine, vt aperiantur oculi noſtri. * Mi-
ſertus autem eorum Ieſus, tetigit oculos
eorum. Et confeſtim viderunt, & ſecuti
ſunt eum.



CAP. XXI.

Mar. 11. a. Luc. 19. c. 29.

Et cum appropinquaſſent Ieroſolymis, 1
& veniſſent Bethphage ad Montem oli- A
ueti: tunc Ieſus miſit duos diſcipulos, * di- 2
cẽs eis: Ite in caſtellum, quod contra vos eſt,
& ſtatim inuenietis aſinam alligatam, & pul
lum cum ea: ſoluite, & adducite mihi: * & ſi- 3
quis vobis aliquid dixerit, dicite quia Domi-
nus his opus habet: & confeſtim dimittet
eos. * Hoc autem totum factum eſt, vt adim 4
pleretur quod dictum eſt per Prophetam di
5 centem: * "Dicite filiæ Sion: Ecce rex tuus ve
nit tibi manſuetus, ſedens ſuper aſinam, &
6 pullum filium ſubiugalis. * Euntes autem di-
7 ſcipuli fecerunt ſicut præcepit illis Ieſus. * Et
adduxerunt aſinam, & pullum: & impoſue-
runt ſuper eos veſtimenta ſua, & eum deſu-
8 per ſedere fecerunt. * Plurima autem turba
ſtrauerunt veſtimenta ſua in via: alii autem
cædebant ramos de arboribus, & ſternebant
9 in via: * turbæ autem, quæ præcedebant, &

* Iſa. 62. d. 11. Zach. 9. b. 9. Io. 12. b. 15.



• Pſ.117.d.26. Mar.11.b.9. • Luc.19 g.38. quæ ſequebantur,clamabant,dicentes:" Ho
ſanna filio Dauid:benedictus,qui venit in no
mine Domini: hoſanna in altiſſimis. * Et cũ 10
intraſſet Ieroſolymã, commota eſt vniuerſa
ciuitas,dicẽs:Quis eſt hic? * Populi autem 11
dicebant:Hic eſt Ieſus propheta a Nazareth
• Io.2.c.14. Galilææ. * " Et intrauit Ieſus in templũ Dei, 12
& eiiciebat omnes vendentes, & ementes
in templo, & menſas numulariorum, & ca
thedras vendentium columbas euertit: * & 13
• Deu.14.c.25 Iſa 56 c.7. Ier.7.b.11. dixit eis:Scriptum eſt: " Domus mea domus
orationis vocabitur: vos autem feciſtis illam
• ſpeluncam latronum. * Et acceſſerunt ad 14
eum cæci,& claudi in templo:& ſanauit eos.
* Videntes autem principes ſacerdotum, & 15
Scribæ mirabilia, quæ fecit, & pueros cla-
mantes in templo, & dicentes: Hoſanna fi-
lio Dauid:indignati ſunt,* & dixerũt ei: Au- 16
• Pſal.8.b.3. dis quid iſti dicunt? Ieſus autem dixit eis:
Vtique, uumquam legiſtis: " Quia ex ore
infantium, & lactentium perfeciſti laudem?
* Et relictis illis, abiit foras extra Ciuitatem 17
in Bethaniam: ibiq. manſit. * Mane autem 18
• Mar.11.b.18 reuertens in Ciuitatem,eſuriit. * " Et videns 19
fici arborem vnam ſecus viam, venit ad eã:
& nihil inuenit in ea niſi folia tantum, & ait
illi: Numquam ex te fructus naſcatur in
ſempiternum: Et areſacta eſt continuo fi-
20 culnea.* " Et videntes diſcipuli,mirati ſunt, • Mar.11.c.
21 dicẽtes:Quomodo continuo aruit? * Reſpon
dens autem Ieſus, ait eis:Amen dico vobis, ſi
habueritis fidem, & non hæſitaueritis, nõ ſo
lum de ficulnea facietis, ſed & ſi monti huic
dixeritis, Tolle, & iacta te in mare, fiet.
22 * " Et omnia quæcumque petieritis in oratio • Sup.7.a.7. 1.Io.5.d.14
23 ne credentes,accipietis. * Et cum veniſſet in
templum,acceſſerunt ad eum docentẽ, prin
cipes ſacerdotum,& ſeniores populi, dicen-
tes: " In qua poteſtate hæc facis? Et quis tibi • Mar.11 d. Luc.20.a.2
24 dedit hanc poteſtatẽ? * Reſpondẽs Ieſus di-
xit eis:Interrogabo uos & ego vnum ſermo
nem: quem ſi dixeritis mihi, & ego vobis di
25 cam in qua poteſtate hæc facio. * Baptiſmus
C Ioannis unde erat? e cælo, an ex homini-
bus? At illi cogitabant inter ſe, dicentes:
26 * Si dixerimus,e cælo,dicet nobis: Quare er
go non credidiſtis illi? Si autem dixerimus,
ex hominibus,timemus turbã:"omnes enim • Sup.14.b.
27 habebant Ioannem ſicut prophetam. * Et re
ſpondentes Ieſu,dixerunt:Neſcimus At illis
& ipſe: Nec ego dico vobis in qua poteſta-
28 te hæc facio. * Quid autem vobis videtur?



Homo quidam habebat duos filios, & acce-
dens ad primum,dixit: Fili,vade hodie,ope-
rare in vinea mea. * Ille autem reſpondens, 29
ait:Nolo.Poſtea autem, pœnitentia motus,
abiit. * Accedens autem ad alterum,dixit ſi- 30
militer. At ille reſpondens,ait:Eo,domine,
& non iuit. * quis ex duobus fecit uolunta- 31
tem patris? Dicunt ei: Primus. Dicit illi Ie-
ſus: Amen dico vobis,quia publicani, & me
retrices præcedent vos in regnum Dei. * Ve 32
nit enim ad uos Ioannes in uia iuſtitiæ, &
non credidiſtis ei.publicani autem, & mere-
trices crediderunt ei: ẽvos aut videntes nec
pœnitentiam habuiſtis poſtea, vt crederetis
33 ei. * Aliam parabolam audite: " Homo erat • Mar.12.a. Luc.20.b. Iſa.5.a.1. Ier.2.d.21
D paterfamilias, qui plantauit vineam, & ſe-
pem circumdedit ei, & fodit in ea torcular,
& ædificauit turrim, & locauit eam agrico-
34 lis,& peregre profectus eſt. * Cum autẽ tem
pus fructuum appropinquaſſet, miſit ſeruos
ſuos ad agricolas,vt acciperent fructus eius.
35 * Et agricolæ,apprehenſis ſeruis eius, alium
ceciderunt,alium occiderũt,alium vero lapi
36 dauerũt. * Iterum miſit alios ſeruos plures
37 prioribus,& fecerunt illis ſimiliter. * Nouiſ-
ſime autem miſit ad eos filium ſuum,dicens:
Vere-



Verebuntur filium meum.*Agricolę autem 38
videntes filium, dixerunt intra ſe: " Hic eſt
c.26.a.3 7.a.1 12.g.53 heres, venite, occidamus eum, & habebimus
hereditatem eius.*Et apprehenſum eum eie 39
cerunt extra vineam, & occiderũt. * Cum er 40
go venerit dominus vineæ, quid faciet agri-
colis illis? * Aiunt illi: Malos male perdet: & 41
vineam ſuam locabit alijs agricolis, qui red-
dant ei fructum temporibus ſuis.* Dicit illis 42
Ieſus: Numquam legiſtis in Scripturis: "La-
117.d. pidem, quem reprobauerunt ædificãtes, hic
4.b.11 9.f.33 2.a.7 factus eſt in caput anguli? A Domino factũ
eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris:
*ideo dico vobis, quia auferetur a vobis re- 43
gnum Dei: & dabitur genti facienti fructus
eius. * Et qui ceciderit ſuper lapidem iſtum, 44
confringetur: ſuper quem vero ceciderit,
conteret eum. * Et cum audiſſent princi- 45
pes ſacerdotum, & Phariſæi parabolas eius,
cognouerunt quod de ipſis diceret.*Et quæ 46
rentes eum tenere, timuerũt turbas: quoniã
ſicut prophetam eum habebant.

CAP. XXII.

16.d.18 19.b.9 ET reſpondens Ieſus, dixit iterum in pa- 1
rabolis eis, dicens: * Simile factum eſt 2
regnum cælorum homini regi, qui fecit nu- A
ptias filio ſuo. * Et miſit ſeruos ſuos vocare 3
inuitatos ad nuptias, & nolebãt venire. *Ite- 4
rũ miſit alios ſeruos, dicens: Dicite inuitatis:
Ecce prandium meum paraui, tauri mei, &
altilia occiſa ſunt, & omnia parata: venite
ad nuptias.*Illi autem neglexerunt: & abie- 5
runt, alius in villam ſuam, alius vero ad ne-
gotiationem ſuam:* reliqui vero tenuerunt 6
ſeruos eius, & contumelijs affectos occide-
runt.* Rex autem cum audiſſet, iratus eſt: & 7
miſſis exercitibus ſuis, perdidit homicidas il
los, & ciuitatem illorum ſuccendit.* Tunc 8
ait ſeruis ſuis: Nuptiæ quidem paratæ ſunt,
ſed qui inuitati erant, non fuerunt digni.
9 * ite ergo ad exitus viarum, & quoſcumque
10 inueneritis, vocate ad nuptias.*Et egreſſi ſer
B ui eius in vias, congregauerũt omnes, quos
inuenerunt, malos & bonos: & implete ſunt
11 nuptię diſcumbentium.*Intrauit autem rex
vt videret diſcumbentes, & vidit ibi hominẽ
12 non veſtitũ veſte nuptiali. * Et ait illi: Ami-
ce, quomodo huc intraſti non habens veſtẽ
13 nuptialẽ? At ille obmutuit: * Tunc dixit rex
miniſtris: " Ligatis manibus, & pedibus e- • Sup.8.b.12 & 13.f.42 Inf.25.c.30
ius, mittite eum in tenebras exteriores: ibi
14 erit fletus, & ſtridor dentium. * Multi enim
15 ſunt vocati, pauci vero electi. * " Tunc ab- • Mar.12.b.13 Luc 20.d.20
euntes Phariſæi, conſilium inierunt vt cape-
16 rent eum in ſermone. * Et mittunt ei diſci-
pulos ſuos cum Herodianis dicentes: Magi-
ſter, ſcimus quia verax es, & viam Dei in
veritate doces, & non eſt tibi cura de ali-
quo: nõ enim reſpicis perſonam hominum:
17 * dic ergo nobis quid tibi videtur, licet cẽſũ
18 dare Cæſari, an non? * Cognita autem Ieſus
nequitia eorũ, ait: Quid me tẽtatis hypocri-
19 tæ? * oſtendite mihi numiſma cenſus. At illi
20 obtulerũt ei denarium.*Et ait illis Ieſus: Cu
21 ius eſt imago hæc, & ſuperſcriptio? *Dicunt
ei: Cæſaris. Tunc ait illis:"Reddite ergo quæ • Ro.13.c.7
ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo.
22 *Et audientes mirati ſunt, & relicto eo abie
C runt. * In illo die acceſſerunt ad eum Sad-
23 ducæi, qui dicunt non eſſe reſurrectionem:
24 & interrogauerunt eum, *dicẽtes: Magiſter,
Moyſes dixit:"Si quis mortuus fuerit nõ ha- • Mar.12.b.15 Luc 20. d.28 Act 23.a 6 Deut.25.b.6.
bens filium, vt ducat frater eius vxorem il-
25 lius, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo. * Erant au-
tem apud nos ſeptem fratres, & primus, v-
xore ducta, defunctus eſt: & non habens ſe-
26 men, reliquit vxorem ſuam fratri ſuo. * Si-
militer ſecundus, & tertius vſque ad ſepti-

 mum.



mum. * Nouiſſime autem omnium & mu- 27
lier defuncta eſt. * In reſurrectione ergo cu- 28
ius erit de ſeptem vxor?oés enim habuerunt
eam. * Reſpondens autem Ieſus, ait illis: Er 29
ratis neſcientes Scripturas, neque virtutem
Dei. * In reſurrectione enim neque nubent, 30
neque nubentur: ſed erũt ſicut angeli Dei in
cælo. * De reſurrectione autem mortuorum 31
non legiſtis quod dictum eſt a Deo dicente
*Exo.3.b.6. vobis: * " Ego ſum Deus Abraham, & Deus 32
Iſaac, & Deus Iacob? Non eſt Deus mortuo
rum, ſed viuentium. * Et audientes turbæ, mi 33
*Ma.12.c.28. Luc.10.c.27. rabantur in doctrina eius. * " Phariſæi autem 34
audientes quod ſilẽtium impoſuiſſet Saddu
cæis, conuenerunt in vnum: * & interrogauit 35
eum vnus ex eis legis doctor, tentans eum:
* Magiſter, quod eſt mandatum magnum in 36
*Deu.6.a.5. Lege? * Ait illi Ieſus: " diliges Dominum Deũ 37
tuũ ex toto corde tuo, & in tota anima tua,
& in tota mente tua. * Hoc eſt maximum, & 38
primum mandatum. * Secundum autem ſimi 39
*Le.19.d.18. Mar.12.d.31. Luc.20.d.41. le eſt huic: " Diliges proximum tuum, ſicut
teipſum. * In his duobus mandatis vniuer- 40
ſa lex pendet, & prophetæ. * Congregatis au 41
tem Phariſæis, interrogauit eos Ieſus, * di- 42
cens: Quid vobis videtur de Chriſto? cuius
filius eſt? Dicunt ei: Dauid. * Ait illis: Quo- 43
modo ergo Dauid in ſpiritu vocat eum Do
*Pſ.109.a.1. minum, dicens: * " Dixit Dominus Domino 44
meo: ſede a dextris meis, donec ponam inimi
cos tuos ſcabellum pedum tuorum? * Si er- 45
go Dauid vocat eum Dominum, quomodo
filius eius eſt? * & nemo poterat ei reſpon- 46
dere verbum, neque auſus fuit quiſquam ex
illa die eum amplius interrogare.

CAP. XXIII.

TVnc Ieſus locutus eſt ad turbas, & ad 1
diſcipulos ſuos, * dicens: Super cathe- 2
A dram Moyſi ſederunt " Scribæ, & Phariſæi. *2.Eſd.8.
3 * Omnia ergo quæcumque dixerint vobis,
ſeruate, & facite: ſecundum opera vero eo-
rum nolite facere: dicunt enim, & non fa-
4 ciunt. * " Alligant enim onera grauia, & im- *Luc.11.g. Act.15.e.10. Deu.6.b.8. Nu.15.d.38.
portabilia, & imponunt in humeros homi-
num: digito autem ſuo nolunt ea mouere.
5 * Omnia vero opera ſua faciunt vt videãtur
ab hominibus: " dilatant enim phylacteria *Mar.12.d. Luc.11.f.43. & 20.g.46.
6 ſua, & magnificant fimbrias. * Amant autem
primos recubitus in cœnis, & primas cathe
7 dras in ſynagogis, * & ſalutationes in foro,
8 & vocari ab hominibus Rabbi. * " Vos autẽ *Iac.3.a.1.
nolite vocari Rabbi. vnus eſt enim Magi-
9 ſter veſter, oẽs autem vos fratres eſtis. * " Et *Mal.1.b.6.
patrem nolite vocare vobis ſuper terram:
vnus eſt enim Pater veſter, qui in cælis eſt.
10 * Nec vocemini magiſtri: quia Magiſter ve-
11 ſter vnus eſt, Chriſtus. * Qui maior eſt ve-
B ſtrum, erit miniſter veſter. * " Qui autem ſe *Luc.14.c.11. & 18.c.14.
12 exaltauerit, humiliabitur: & qui ſe humilia-
13 uerit, exaltabitur. * Væ autem vobis Scribæ,
& Phariſæi Hypocritæ: quia clauditis regnũ
cælorum ante homines. vos enim non intra
14 tis, nec introeuntes ſinitis intrare. * Væ vo-
bis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: " quia co- *Mar.12.d.40. Luc.20.g.47.
meditis domos viduarum, orationes longas
orantes: propter hoc amplius accipietis iudi
15 cium. * Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hypo-
critæ: quia circuitis mare, & aridã, vt facia-
tis vnum proſelytum: & cum fuerit factus,
facitis eum filium gehennæ duplo quã vos.
16 * Væ vobis duces cæci, qui dicitis: Quicum-
que iurauerit per templum, nihil eſt: qui au-
17 tem iurauerit in auro templi, debet. * Stulti,
& cæci: Quid.n. maius eſt, aurũ, an templum,
18 quod ſanctificat aurũ? * Et quicũq. iurauerit
in altari, nihil eſt: quicumque autẽ iurauerit
19 ĩ dono, q̃ eſt ſuper illud, debet. * Cæci: Quid
enim maius eſt, donum, an altare, q̃d ſancti-
ficat

ficat donũ? Qui ergo iurat in altari, iurat in 20
eo, & in omnibus, quæ ſuper illud ſunt. * & C
quicumq. iurauerit in templo, iurat in illo, 21
& in eo qui habitat in ipſo: * & qui iurat in 22
cælo, iurat in throno Dei, & in eo, qui ſedet
ſuper eum. * " Væ vobis Scribæ, & Phariſæi 23
hypocritæ: qui decimatis mentã, & anethũ,
& cyminũ, & reliquiſtis quæ grauiora ſunt
legis, iudiciũ, & miſericordiam, & fidẽ. hæc
oportuit facere, & illa non omittere. * Du- 24
ces cæci, excolantes culicem, camelum autẽ
glutientes. * Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hy 25
pocritæ, quia mundatis quod deforis eſt cali
cis, & paropſidis: intus autem pleni eſtis rapi
na, & immunditia. * Phariſæe cæce, munda 26
prius quod intus eſt calicis, & paropſidis, vt
fiat id, quod deforis eſt, mundum. * Væ vobis 27
Scribæ, & Phariſæi hypocritæ: quia ſimiles
eſtis ſepulchris dealbatis, quæ a foris parent
hominibus ſpecioſa, intus vero plena ſunt oſ
ſibus mortuorum, & õi ſpurcitia. * ſic & vos 28
a foris quidem paretis hominibus iuſti: intus
autẽ pleni eſtis hypocriſi, & iniquitate. * Væ 29
vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ, qui ædi
ficatis ſepulchra prophetarũ, & ornatis mo-
30 numenta iuſtorum, * & dicitis: Si fuiſſemus
in diebus patrum noſtrorum, non eſſemus
31 ſocij eorum in ſanguine prophetarũ. * itaq.
D teſtimonio eſtis voſmetipſis, quia filij eſtis
32 eorũ, qui prophetas occiderunt. * Et vos im
33 plete menſuram patrum veſtrorum. * " Ser- *Sup.3.b.7]
pentes genimina viperarum, quomodo fu-
34 gietis a iudicio gehẽnæ? * Ideo ecce ego mit
to ad vos prophetas, & ſapientes, & ſcribas,
& ex illis occidetis, & crucifigetis, & ex eis
flagellabitis in ſynagogis veſtris, & perſe-
35 quemini de ciuitate in ciuitatem: * vt veniat
ſuper vos omnis ſanguis iuſtus, qui effuſus
eſt ſuper terrã, " a ſanguine Abel iuſti vſque * Gen.4.b.8. Heb.11.a.4
ad ſanguinẽ " Zachariæ, filij Barachiæ, quẽ * 2. Par. 24. f. 22.
36 occidiſtis inter templum & altare. * Amen
dico vobis, venient hæc omnia ſuper gene- Luc.13.g.34
37 rationem iſtam. * Ieruſalem Ieruſalem, quæ
occidis prophetas, & lapidas eos, qui ad te
miſſi ſunt, quoties volui congregare filios
tuos, quemadmodũ gallina congregat pul-
38 los ſuos ſub alas, & noluiſti? * Ecce relinque
39 tur vobis domus veſtra deſerta. * Dico enim
vobis, non me videbitis amodo, donec dica-
tis: Benedictus, qui venit in nõie Domini.



CAP. XXIIII.

ET egreſſus Ieſus de templo, ibat. Et acceſ 1
ſerunt diſcipuli eius, vt oſtenderent ei A
ædificationes templi. * Ipſe autem reſpon- 2
dens dixit illis: Videtis hæc omnia? Amen di-
co vobis, non relinquetur hic lapis ſuper la
pidem, qui non deſtruatur. * " Sedente autẽ 3
eo ſuper Montem oliueti, acceſſerunt ad eũ
diſcipuli ſecreto, dicentes: Dic nobis, quan-
do hæc erunt? & quòd ſignum aduentus tui,
& conſummationis ſæculi? * " Et reſpondens 4
Ieſus, dixit eis: Videte ne quis vos ſeducat.
* multi enim venient in nomine meo, dicen- 5
tes: Ego ſum Chriſtus: & multos ſeducent.
6 * Audituri enim eſtis prælia, & opiniones
prliorũ. Videte ne turbemini. oportet enim
7 hæc fieri, ſed nondum eſt finis. * conſurget
enim gens in gentem, & regnum in regnũ,
& erunt peſtilentiæ, & fames, & terræmo-
8 tus per loca. * hæc autem omnia initia ſunt
9 dolorum. * " Tunc tradent vos in tribulatio-
nem, & occidẽt vos: & eritis odio omnibus * Ioann.15.e.20. & 16.a.2
10 gentibus propter nomen meum. * Et tunc Sup 10.c.17 Luc.21.c.12
B ſcandalizabuntur multi, & inuicem tradẽt,
11 & odio habebũt inuicem. * Et multi pſeudo
12 prophetæ ſurgent, & ſeducent multos. * Et
quoniã abundauit iniquitas, refrigeſcet cha

ritas

ritas multorum.*qui autem perſeuerauerit 13
vſque in finem,hic ſaluus erit.*Et prædica 14
bitur hoc Euágeliũ regni in vniuerſo orbe,
in teſtimonium omnibus gentibus: & tunc
veniet conſummatio.* Cum ergo videritis 15
abominationem deſolationis, quæ dicta eſt
*Mar.13.b.14 Luc.21.d.20. Dan.9.g.27.
"a Daniele propheta, ſtantem in loco ſan-
cto,qui legit, intelligat: *tunc qui in Iudæa 16
ſunt,fugiant ad montes: * & qui in tecto,nõ 17
deſcendat tollere aliquid de domo ſua: * & 18
qui in agro,non reuertatur tollere tunicam
ſuam. *Væ autem prægnantibus,& nutrien- 19
tibus in illis diebus.*Orate autem vt nõ fiat 20
*Act.1.b.12
fuga veſtra i hieme,"vel ſabbato.* erit enim 21
tunc tribulatio magna,qualis non fuit ab ini
tio mundi vſque modo,neque fiet. * Et niſi 22
breuiati fuiſſent dies illi,non fieret ſalua om
nis caro: ſed propter electos breuiabuntur
*Mar.13.c.21 Luc.17.c.23
dies illi. *" Tunc ſi quis vobis dixerit: Ecce 23
hic eſt Chriſtus,aut illic:nolite credere.* Sur 24
gent enim pſeudochriſti, & pſeudopropheta:& dabunt ſigna magna,& prodigia,ita vt
in errorem inducantur (ſi fieri poteſt)etiam
electi. *Ecce prædixi vobis. * Si ergo dixe- 25
rint vobis,Ecce i deſerto eſt,nolite exire:ec 26
ce in penetralibus, nolite credere. * Sicut 27
enim fulgur exit ab Oriente, & paret vſque
in Occidentem:ita erit & aduentus Filij ho-
minis. *" Vbicumque fuerit corpus,illic con 28
*Lu.17.g.36 *Mar.13.c.24. Luc.21.e.25 Ezec.32.b.7 Iſa.13.b.10 Ioel 3.c.15 Apoc.1.b.7
gregabuntur & aquilæ. *" Statim autẽ poſt C
tribulationem dierum illorum ſol obſcura- 29
bitur,& luna non dabit lumen ſuum, & ſtel
læ cadent de cælo,& virtutes cælorum com
mouebuntur: * & tunc parebit ſignum Filij 30
hominis in cælo:& tunc plangent omnes tri
bus terræ: & videbunt Filiũ hominis venien
tem in nubibus cæli cũ virtute multa, & ma
*1.Cor.15.g.52
ieſtate. *" Et mittet angelos ſuos cum tuba, 31
& voce magna: & congregabunt electos
eius a quattuor ventis,a ſummis cælorum vſ
que ad terminos eorum.* Ab arbore autem 32
fici diſcite parabolam: cum iam ramus eius
tener fuerit, & folia nata, ſcitis quia prope
eſt æſtas: * ita & vos cum videritis hæc om- 33
nia,ſcitote quia prope eſt in ianuis. * Amen 34
dico vobis, quia non præteribit generatio
*Mar.13.d.31
hæc,donec omnia hæc fiant. * " Cælum, & 35
terra tranſibunt,verba autem mea nõ præte
ribunt. * De die autẽ illa,& hora nemo ſcit, 36
*Luc.17.f.26 Gen.7.b.5
neque angeli cælorum,niſi ſolus Pater.*" Si 37
cut autem in diebus Noe,ita erit & aduentus
Filij hominis. * ſicut enim erant in diebus 38
ante diluuium comedentes & bibentes, nu- D
bẽtes & nuptui tradentes,vſque ad eum diẽ,
quo intrauit Noe in arcam, * & non cogno 39
uerũt donec venit diluuium,& tulit omnes:
ita erit & aduentus Filij hominis.*Tunc duo 40
erunt in agro:vnus aſſumetur,& vnus relin-
quetur.*duæ molentes in mola:vna aſſume- 41
tur, & vna relinquetur.*Vigilate ergo,quia ne 42
ſcitis qua hora Dominus veſter venturus ſit.

43 * Illud autem ſcitote, " quoniam ſi ſciret pa- *1.Theſ. 17. Mar.13. Luc.12.
terfamilias qua hora fur venturus eſſet, vigi
laret vtique, & non ſineret perfodi domum
44 ſuam.* Ideo & vos eſtote parati:quia qua ne
45 ſcitis hora Filius hominis vẽturus eſt.* Quis,
putas,eſt fidelis ſeruus, & prudens, quem
conſtituit dominus ſuus ſuper familiam ſuã,
46 vt det illis cibum in tempore? * " Beatus ille *Apo.16.
ſeruus,quem cum venerit dominus eius, in-
47 uenerit ſic facientem.* amẽ dico vobis, quo
niam ſuper omnia bona ſua conſtituet eum.
48 * Si autem dixerit malus ſeruus ille in cor-
de ſuo: Moram facit dominus meus venire:
49 * & cœperit percutere conſeruos ſuos, man
50 ducet autem, & bibat cum ebrioſis: * veniet
dominus ſerui illius in die,qua non ſperat,&
51 hora,qua ignorat:& diuidet eum, partemq.
eius ponet cum hypocritis." illic erit fletus, *Su.13.f. Luc.13.f.
& ſtridor dentium.

CAP. XXV.

1 TVnc ſimile erit regnum cælorum decem
A virginibus: quæ accipientes lampades
ſuas exierunt obuiam ſponſo, & ſponſæ.
2 * Quinque autem ex eis erant fatuæ,& quin
3 que prudentes: * ſed quinque fatuæ,acceptis
lampadibus,non ſumpſerunt oleum ſecum:
4 *prudentes vero acceperunt oleum in vaſis
5 ſuis cum lampadibus. * Moram autem fa-
ciente ſponſo, dormitauerunt omnes & dor
6 mierunt. *Media aũt nocte clamor factus eſt:
7 Ecce ſponſus venit, exite obuiam ei.* Tunc
ſurrexerunt oẽs virgines illæ,& ornauerunt
8 lampades ſuas.* Fatuæ aũt ſapientibus dixe-
runt:Date nobis de oleo veſtro: quia lampa-
9 des noſtræ extinguuntur.*Reſpõderunt pru
dentes,dicentes:Ne forte nõ ſufficiat nobis,
& vobis,ite potius ad vendentes,& emite vo
10 bis. * Dum autem irent emere, venit ſpon-
ſus:& quæ paratæ erant,intrauerunt cum eo
11 ad nuptias, & clauſa eſt ianua. * Nouiſſime
vero veniunt & reliquæ virgines, dicentes:
12 Domine, Domine, aperi nobis. * At ille re-
ſpondens,ait:Amen dico vobis, neſcio vos.
13 *Vigilate itaque,quia neſcitis diẽ,neque ho- *Mar.13. 33.
14 rã.*" Sicut enim homo peregre proficiſcẽs, Luc.19.
vocauit ſeruos ſuos,& tradidit illis bona ſua
15 * Et vni dedit quinque talenta, alij autem
duo,alij vero vnum, vnicuique ſecundum
propriam virtutem, & profectus eſt ſtatim.
16 * Abijt autem qui quinque talenta accepe-
B rat, & operatus eſt in eis, & lucratus eſt
17 alia quinque. * Similiter & qui duo accepe-
18 rat,lucratus eſt alia duo.* Qui autem vnum
acceperat,abiens fodit in terram,& abſcon-
19 dit pecuniam domini ſui. * Poſt multum
vero temporis venit dominus ſeruorum il-
20 lorum,& poſuit rationem cum eis. * Et ac-
cedens qui quinque talenta acceperat, ob-
tulit alia quinque talenta,dicens: Domine,
quinque

quinque taleta tradidiſti mihi, ecce alia quin
que ſuperlucratus ſum. * Ait illi Dominus 21
eius: Euge ſerue bone, & fidelis, quia ſuper
pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituã,
intra in gaudium Domini tui. * Acceſſit au- 22
tem & qui duo talenta acceperat, & ait: Do-
mine, duo talenta tradidiſti mihi, ecce alia
duo lucratus ſum. * Ait illi Dominus eius: 23
Euge ſerue bone, & fidelis, quia ſuper pauca
fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam, in-
tra in gaudium Domini tui. * Accedens au- 24
tem & qui vnum talentum acceperat, ait:
Domine, ſcio quia homo durus es, metis vbi
non ſeminaſti, & congregas vbi non ſparſi-
ſti: * & timens abij, & abſcondi talentum tuũ 25
in terra: ecce habes quod tuum eſt. * Reſpon- C
dens autem Dominus eius, dixit ei: Ser- 26
ue male, & piger, ſciebas quia meto vbi
non ſemino, & congrego vbi non ſparſi:
* oportuit ergo te committere pecuniam 27
meam numularijs, & veniens ego recepiſ-
ſem vtique quod meum eſt cum vſura. * Tol- 28
lite itaque ab eo talentum, & date ei, qui ha-
bet decem talenta. *" omni enim habenti da- 29
bitur, & abundabit: ei autem, qui non habet,
& quod videtur habere, auferetur ab eo. * Et 30
inutilem ſeruum eijcite in tenebras exterio
res: illic erit fletus, & ſtridor dentium. * Cum 31
autem venerit Filius hominis in maieſtate
ſua, & omnes angeli cum eo, tunc ſedebit ſu
per ſedem maieſtatis ſuæ: * & congregabun- 32
tur ante eum omnes gentes, & ſeparabit eos
ab inuicem, ſicut paſtor ſegregat oues ab hœ
dis: * & ſtatuet oues quidem a dextris ſuis, 33
hœdos autem a ſiniſtris. * Tunc dicet rex 34
his, qui a dextris eius erunt: Venite benedicti
Patris mei, poſſidete paratum vobis regnũ a
conſtitutione mundi. *" eſuriui enim, & de- 35
diſtis mihi manducare: ſitiui, & dediſtis mihi
bibere: hoſpes eram, & collegiſtis me: * nu- 36
dus, & cooperuiſtis me: " infirmus, & viſita-
ſtis me: in carcere eram, & veniſtis ad me.
* Tunc reſpondebunt ei iuſti, dicentes: Do- 37
mine, quando te vidimus eſurientem, & pa- D
uimus te: ſitientem, & dedimus tibi potum?
* quando autem te vidimus hoſpitem, & col 38
legimus te: aut nudum, & cooperuimus te?
* aut quando te vidimus infirmum: aut in 39
carcere, & venimus ad te? * Et reſpondens 40
rex, dicet illis: Amen dico vobis, quamdiu fe
ciſtis vni ex his fratribus meis minimis, mi-
hi feciſtis. * Tunc dicet & his, qui a ſiniſtris 41
erunt: " Diſcedite a me maledicti in ignem
æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis
eius. * eſuriui enim, & nõ dediſtis mihi man- 42
ducare: ſitiui, & non dediſtis mihi potum:
* hoſpes eram, & non collegiſtis me: nudus, 43
& non cooperuiſtis me: infirmus, & in carce-
re, & non viſitaſtis me. * Tunc reſpondebunt 44
ei & ipſi, dicentes: Domine, quando te vidi-
mus eſurientem, aut ſitientem, aut hoſpitẽ,
aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, &
45 non miniſtrauimus tibi? * Tunc reſpondebit
illis dicens: Amen dico vobis: Quamdiu non
feciſtis vni de minoribus his, nec mihi feci-
46 ſtis. *" Et ibunt hi in ſupplicium æternum: * Ioan.5.e.29 Dan.12.a.2
iuſti autem in vitam æternam.

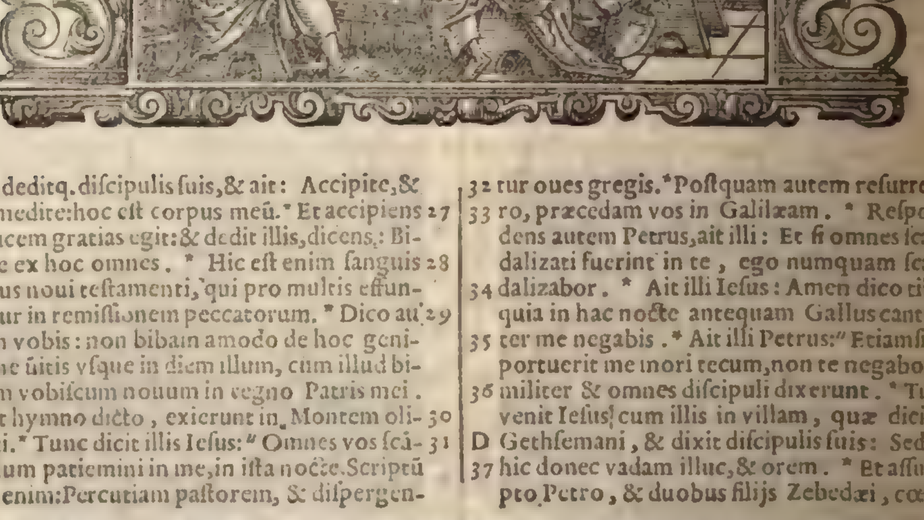
CAP. XXVI.

1 ET factum eſt: cum conſummaſſet Ieſus
A ſermones hos omnes, dixit diſcipulis * Mar.14.a.1 Luc.22.a.1.
2 ſuis: *" Scitis quia poſt biduum Paſcha fiet,
& Filius hominis tradetur vt crucifigatur.
3 * Tunc congregati ſunt principes ſacerdotũ,
& ſeniores populi in atrium principis ſacer-
4 dotum, qui dicebatur Caiphas: * & conſiliũ
fecerunt vt Ieſum dolo tenerent, & occide-
5 rent. * Dicebant autem: Non in die feſto, ne
6 forte tumultus fieret in populo. *" Cum au- * Ioan.11.a.2 & 12.a.3. Mar.14.a.1.
tem Ieſus eſſet in Bethania in domo Simonis
7 leproſi, * acceſſit ad eum mulier habens ala-
baſtrum vnguenti pretioſi, & effudit ſuper
8 caput ipſius recumbentis. * Videntes autem
diſcipuli, indignati ſunt dicentes: * Vt quid
9 perditio hæc? * potuit enim iſtud venundari
10 multo, & dari pauperibus. * Sciens autem Ie
ſus, ait illis: Quid moleſti eſtis huic mulieri?
11 opus enim bonum operata eſt in me. * nam
ſemper pauperes habetis vobiſcum: me au-
12 tem non ſemper habetis. * Mittens enim hæc
vnguentum hoc in corpus meum: ad ſepeliẽ
13 dum me fecit. * Amen dico vobis, vbicumq.
prædicatum fuerit hoc euangelium in toto
mundo, dicetur & quod hæc fecit in memo-
14 riam eius. *" Tunc abijt vnus de duodecim, * Mar.14.b.10 Luc.22.a.1.
B qui dicebatur Iudas Iſcariotes, ad principes
15 ſacerdotum: * & ait illis: Quid vultis mihi
dare, & ego vobis eum tradam? * At illi con
16 ſtituerunt ei triginta argenteos. * Et exinde
quærebat opportunitatem vt eum traderet.
17 *" Prima autem die Azymorum acceſſerunt * Mar.14.b.12 Luc.22.a.7.
diſcipuli ad Ieſum, dicentes: Vbi vis pare-
18 mus tibi comedere Paſcha? * At Ieſus dixit:
Ite in ciuitatem ad quemdam, & dicite ei:
Magiſter dicit: Tempus meum prope eſt, a-
19 pud te facio Paſcha cum diſcipulis meis. * Et
fecerunt diſcipuli ſicut conſtituit illis Ieſus,
20 & parauerunt Paſcha. *" Veſpere autem fa- * Mar.14.b.17 Luc.22.b.14. Io.13.b.21.
cto, diſcumbebat cum duodecim diſcipulis
21 ſuis. * Et edentibus illis, dixit: Amen dico vo
22 bis, quia vnus veſtrum me traditurus eſt. * Et
contriſtati valde, cœperunt ſinguli dicere:
23 Numquid ego ſum Domine? * At ipſe reſpõ-
dens, ait: Qui intingit mecum manum in pa-
24 ropſide, hic me tradet. * Filius quidem homi
C nis vadit, " ſicut ſcriptum eſt de illo: væ au- * Pſ.40.c.10.
tem homini illi, per quem Filius hominis tra
detur: bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet ho-
25 mo ille. * Reſpondens autem Iudas, qui tra-
didit eum, dixit: Numquid ego ſum Rabbi?
26 Ait illi: Tu dixiſti. * " Cœnantibus autem * 1.Cor.11.c.24.
eis, accepit Ieſus panem, & benedixit, ac fre-
git, de-

Digitized by Google



git deditq. diſcipulis ſuis, & ait: Accipite, &
comedite: hoc eſt corpus meũ.* Et accipiens 27
calicem gratias egit: & dedit illis, dicens: Bi-
bite ex hoc omnes. * Hic eſt enim ſanguis 28
meus noui teſtamenti, qui pro multis effun-
detur in remiſſionem peccatorum. * Dico au- 29
tem vobis: non bibam amodo de hoc geni-
mine ũitis vſque in diem illum, cum illud bi-
bam vobiſcum nouum in regno Patris mei.
* Et hymno dicto, exierunt in Montem oli- 30
• Mar. 14. c. 27. ueti.* Tunc dicit illis Ieſus: " Omnes vos ſcã- 31
Ioan. 16. d. 32. dalum patiemini in me, in iſta nocte. Scriptũ
Zach. 13. e. 7. eſt enim: Percutiam paſtorem, & diſpergen-
Mar. 16. b. 7.
32 tur oues gregis.* Poſtquam autem reſurrexe
33 ro, præcedam vos in Galilæam. * Reſpon-
dens autem Petrus, ait illi: Et ſi omnes ſcan-
dalizati fuerint in te, ego numquam ſcan-
34 dalizabor. * Ait illi Ieſus: Amen dico tibi,
quia in hac nocte antequam Gallus cantet,
35 ter me negabis.* Ait illi Petrus: " Etiamſi o- • Io.
portuerit me mori tecum, non te negabo. Si- Mar. 14
36 militer & omnes diſcipuli dixerunt. * Tunc • Luc.
venit Ieſus cum illis in villam, quæ dicitur
D Gethſemani, & dixit diſcipulis ſuis: Sedete
37 hic donec vadam illuc, & orem. * Et aſſum-
pto Petro, & duobus filijs Zebedæi, cœpit



contriſtari & mæſtus eſſe. * Tunc ait illis: 38
Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem: ſu-
ſtinete hic, & vigilate mecum. * Et progreſ- 39
ſus puſillum, procidit in faciem ſuam, orans,
& dicens: Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat a
me calix iſte. verumtamen non ſicut ego vo-
lo,

lo,ſed ſicut tu.* Et venit ad diſcipulos ſuos, 40
& inuenit eos dormientes, & dicit Petro:Sic
non potuiſtis vna hora vigilare mecũ?*Vigi 41
late,& orate vt nõ intretis in tẽtationẽ.Spi-
ritus quidẽ promptus eſt caro aũt infirma.
*Iterũ ſecundo abijt,& orauit,dicens: Pater 42
mi,ſi nõ põt hic calix tranſire niſi bibã illũ,
fiat voluntas tua. * Et venit iterũ, & inuenit 43
eos dormientes: erant.n.oculi eorũ grauati.
*Et relictis illis,iterũ abijt,& orauit tertiò, 44
eũdem ſermonem dicens.* Tunc venit ad di 45
ſcipulos ſuos,& dicit illis:Dormite iam,& re
quieſcite:ecce appropinquauit hora,& Filiꝰ
hominis tradetur in manus peccatorũ.* Sur 46
gite eamus:ecce appropinquauit qui me tra
det. * * Adhuc eo loquente, ecce Iudas vnus 47
de duodecim venit, & cũ eo turba multa cũ E
gladijs,& fuſtibus,miſſi a principib.ſacerdo
tũ,& ſeniorib.populi. * Qui aũt tradidit eũ, 48
dedit illis ſignũ,dicens: Quemcumq.oſcula-
tus fuero,ipſe eſt,tenete eũ.* Et cõfeſtim ac 49
cedens ad Ieſum,dixit: Aue Rabbi.Et oſcula
tus eſt eũ. * Dixitq.illi Ieſus:Amice, ad quid 50
veniſti?Tunc acceſſerũt, & manus iniecerũt
in Ieſum,& tenuerũt eum.* Et ecce vnus ex 51
his,qui erant cũ Ieſu,extẽdens manum,exe-
mit gladiũ ſuum, & percutiens ſeruum prin
cipis ſacerdotum amputauit auriculam eius.
*Tunc ait illi Ieſus : Cõuerte gladium tuũ in 52
locum ſuum. * oẽs.n.qui acceperint gladiũ,
gladio peribũt.* An putas,quia non poſſum 53
rogare patrẽ meũ , & exhibebit mihi modo
plusq̃ duodecim legiones angelorũ.* * Quõ 54
ergo implebũtur Scripturæ,quia ſic oportet
fieri? * In illa hora dixit Ieſus turbis: Tãquã 55
ad latronẽ exiſtis cum gladijs, & fuſtib.com
prehendere me: quotidie apud vos ſedebam
docẽs in templo,& non me tenuiſtis. * Hoc 56
aũt totum factũ eſt,*vt adimplerentur Scri- F
pturæ prophetarum. Tunc diſcipuli omnes,
relicto eo,fugerũt. At illi tenentes Ieſũ, 57
duxerũt ad Caipham principem ſacerdotũ,
vbi Scribæ & ſeniores conuenerant.*Petrus 58
autem ſequebatur eũ a longe,vſq.in atrium
principis ſacerdotũ.Et ingreſſus intro,ſede-
bat cum miniſtris,vt videret finẽ.*Principes 59
aũt ſacerdotum,& omne conciliũ quærebãt
falſum teſtimoniũ cõtra Ieſum,vt eum mor
ti traderent:*& non inuenerunt, cum multi 60
falſi teſtes acceſſiſsẽt.Nouiſſime aũt venerũt
duo falſi teſtes,*& dixerunt:Hic dixit:*Poſ- 61
ſum deſtruere templum Dei, & poſt triduũ
reædificare illud.*Et ſurgens princeps ſacer 62
dotum,ait illi: Nihil reſpõdes ad ea,quæ iſti
aduerſum te teſtificãtur? * Ieſus aũt tacebat. 63
Et princeps ſacerdotũ ait illi : Adiuro te per
Deum viuũ , vt dicas nobis ſi tu es Chriſtus
filius Dei.* Dicit illi Ieſus:Tu dixiſti.verũta- 64
men dico vobis, *amodo videbitis filiũ ho-
minis ſedentem a dextris virtutis Dei,& ve-
nientem in nubib.cæli.* Tũc princeps ſacer 65
G dotũ ſcidit veſtimenta ſua, dicens : Blaſphe-
mauit:quid adhuc egemus teſtibus?ecce nũc
66 audiſtis blaſphemiã : * quid vobis vr̃ ? At illi
67 reſpõdentes dixerũt:Reus eſt mortis.**Tũc — *Iſa.50.c.6. Mar.14.g.65
expuerunt in faciẽ eius,& colaphis eum cę-
ciderunt , alij aũt palmas in faciem eius de-
68 derunt,* dicentes : Prophetiza nobis Chri-
69 ſte,quis eſt qui te ꝑcuſſit? * *Petrus vero ſe- — *Luc.22.f.55 Io.18.c.25.
debat foris in atrio:& acceſſit ad eũ vna an-
70 cilla,dicens: Et tu cũ Ieſu Galilæo eras.* At
ille negauit corã omnib.dicens:Neſcio quid
71 dicis.*Exeunte aũt illo ianuã,vidit eum alia
ancilla,& ait his,qui erant ibi: Et hic erat cũ
72 Ieſu Nazareno.* Et iterũ negauit cũ iuramẽ
73 to: Quia non noui hominẽ. * Et poſt puſillũ
acceſſerunt qui ſtabant, & dixerunt Petro :
Vere & tu ex illis es: nã & loquela tua mani
74 feſtum te facit.* Tunc cœpit deteſtari,& iu
rare quia non nouiſſet hominẽ.Et continuo
75 gallus cãtauit.*Et recordatus eſt Petrus ver
bi Ieſu,qđ dixerat: Prius quã gallꝰ cãtet,ter
me negabis . Et egreſsus foras,fleuit amare.

CAP. XXVII.

1 MAne aũt facto,conſilium inierunt oẽs
A principes ſacerdotum,& ſeniores po-
puli aduerſus Ieſum , vt eũ morti traderent.
2 * *Et vinctum adduxerunt eũ, & tradiderũt — *Mar.15.a.1 Luc.23.a.1 Io.18.c.28
3 Pontio Pilato præſidi.* Tunc videns Iudas,
qui eum tradidit, ꝙ damnatus eſſet; pœnitẽ
tia ductus,retulit triginta argenteos princi-
4 pibus ſacerdotũ,& ſenioribus,*dicens:Pec-
caui, tradens ſanguinẽ iuſtũ. At illi dixerũt:
5 Quid ad nos? tu videris.*Et proiectis argen
teis in templo,receſſit : * & abiens laqueo ſe — *Act.1.c.18
6 ſuſpendit.* Principes autem ſacerdotum,ac
ceptis argenteis,dixerunt:Non licet eos mit
tere in corbonam : quia pretium ſanguinis
7 eſt. * Conſilio autem inito, emerunt ex illis
agrum figuli,in ſepulturam peregrinorum.
8 * *Propter hoc vocatus eſt ager ille, Hacel- — *Act.1.c.19
B dama, hoc eſt, ager ſanguinis , vſque in ho-
9 diernum diem . * Tunc impletum eſt quod
dictum eſt per Ieremiam prophetam,dicen
tem:*Et acceperunt triginta argenteos pre- — *Zac.11.c.12
tium appretiati , quem appretiauerunt a fi-
10 lijs Iſrael:* & dederunt eos in agrum figuli,
11 ſicut conſtituit mihi Dñs. * Ieſus autem ſte-
tit ante præſidem, *& interrogauit eum pręſ — *Mar.15.a.2
ſes,dicens :* Tu es Rex Iudæorum? Dicit il- — *Luc.23.a.3 Ioan.18.f.33
12 li Ieſus: Tu dicis. * Et cum accuſaretur a
principibus ſacerdotum,& ſenioribus,nihil
13 reſpondit.*Tunc dicit illi Pilatus: Nõ audis
14 quanta aduerſum te dicunt teſtimonia? * Et
non reſpondit ei ad vllum verbum,ita vt mi
15 raretur præſes vehementer.* Per diem autẽ
ſolemnem cõſueuerat præſes populo dimit
16 tere vnum vinctum, quem voluiſſent. * ha-
bebat autem tunc vinctum inſignem,qui di
17 cebatur Barabbas.*Cõgregatis ergo illis,di
xit

xit Pilatus: Quem vultis dimittam vobis: Ba- I
rabbã, an Ieſum, qui dicitur Chriſtus?* Scie- 18
bat .n. quòd per inuidiam tradidiſſent eum.
* Sedente autem illo pro tribunali, miſit ad 19
eum vxor eius, dicens: Nihil tibi, & iuſto illi.
multa .n. paſſa ſum hodie per viſum propter
eum.* " Principes autẽ ſacerdotum, & ſenio- 20
res perſuaſerunt populis vt peterent Barab- C
bam, Ieſum vero perderent.* Reſpondẽs au- 21

* Mar. 15. b. 11
Luc. 23. b. 18.
Io. 18. g. 41.
Act. 3. b. 14.

tem præſes, ait illis: Quẽ vultis vobis de duo
22 bus dimitti? At illi dixerunt: Barabbã. * Dicit
illis Pilatus: Quid igitur faciam de Ieſu, qui
23 dicitur Chriſtus?* Dicunt omnes: Crucifiga-
tur. Ait illis præſes: Quid enim mali fecit? At
illi magis clamabant dicentes: Crucifigatur.
24 * Videns autem Pilatus quia nihil proficeret,
ſed magis tumultus fieret: accepta aqua, lauit
manus coram populo, dicens: Innocens ego



ſum a ſanguine iuſti huius: vos videritis. * Et 25
reſpondens vniuerſus populus, dixit: Sãguis
eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros. * Tunc 26
dimiſit illis Barabbam: Ieſum autem flagel-
latum tradidit eis vt crucifigeretur.* Tũc mi 27
lites præſidis ſuſcipientes Ieſum in prætoriũ,
" congregauerunt ad eum vniuerſam cohor-
tem: * & exuentes eum, chlamydem cocci- 28
neam circumdederunt ei,* & plectentes co- D
ronam* de ſpinis, poſuerũt ſuper caput eius, 29
& arundinem in dextera eius. Et genu flexo

* Mar. 15. b. 16
* Io. 19. d. 18.
* Pſ. 21. d. 17.

ante eum, illudebant ei, dicentes: Aue rex Iu
30 dæorum.* Et expuentes in eum, acceperunt
31 arundinem, & percutiebant caput eius. * Et
poſtquam illuſerunt ei, exuerunt eum chla-
myde, & induerunt eum veſtimentis eius, &
32 duxerunt eum vt crucifigerent. * " Exeuntes
autem inuenerunt hominem Cyrenæum, no
mine Simonem: hunc angariauerũt vt tolle-
33 ret crucem eius.* " Et venerunt in locũ, qui
dicitur Golgotha, quod eſt Caluariæ locus.
34 * Et dederunt ei vinum bibere cum felle mi-

Mar. 15
Luc. 23
* Mar.
Luc. 23
Io. 19



ſtum.

ſtum.Et cum guſtaſſet,noluit bibere.* Poſt- 35
quam autem crucifixerunt eum, diuiſerunt
veſtimenta eius,ſortem mittentes: vt imple
retur quod dictum eſt per Prophetam dicẽ-
tem:" Diuiſerunt ſibi veſtimenta mea,& ſu-
per veſtem meam miſerunt ſortem . * Et ſe- 36
dentes ſeruabant eum. * Et impoſuerunt ſu- 37
per caput eius cauſam ipſius ſcriptam: HIC E
EST IESVS REX IVDAEORVM. * Tunc cru 38
cifixi ſunt cum eo duo latrones: vnus a dex-
tris,& vnus a ſiniſtris . * Prætereuntes au- 39
tem blaſphemabant eum mouentes capita
ſua,* & dicentes:" Vah qui deſtruis templum 40
Dei, & in triduo illud reædificas: ſalua te-
metipſum: ſi filius Dei es,deſcende de cruce.
* Similiter & principes ſacerdotum illuden- 41
tes cum Scribis,& ſenioribus dicebant: * A- 42
lios ſaluos fecit, ſeipſum non poteſt ſaluum
facere: " ſi rex Iſrael eſt, deſcendat nunc de
cruce,& credimus ei: " *confidit in Deo : li- 43
beret nunc,ſi vult eum: dixit enim : Quia fi-
lius Dei ſum. * Idipſum autem & latrones, 44
qui crucifixi erant cum eo , improperabant
ei.* A ſexta autem hora tenebræ factæ ſunt 45
ſuper vniuerſam terram vſque ad horam no
nã.* Et circa horam nonã clamauit Ieſus vo 46
ce magna,dicẽs:" Eli,Eli,lamma ſabacthani?
hoc eſt: Deus meus,Deus meus,vt quid dere
liquiſti me? * Quidam autem illic ſtantes, & 47
audientes,dicebant:Eliam vocat iſte. * Et cõ 48
tinuo currens vnus ex eis acceptam ſpongiã F
impleuit aceto,& impoſuit arundini , & da-
49 bat ei bibere.* Ceteri vero dicebant:Sine vi-
50 deamus an veniat Elias liberans eum . * Ieſus
autem iterum clamans voce magna , emiſit
51 ſpiritum.* " Et ecce velum templi ſciſſum eſt *2.Par.3.d.14
in duas partes a ſummo vſque deorſum. &
52 terra mota eſt,& petræ ſciſſæ ſunt , * & mo-
numenta aperta ſunt:& multa corpora ſan-
53 ctorum,qui dormierant,ſurrexerunt.* Et ex
euntes de monumentis poſt reſurrectionem
eius,venerunt in ſanctam ciuitatem, & appa
54 ruerunt multis.* Centurio autem,& qui cum
eo erant,cuſtodiẽtes Ieſum, viſo terræmotu
& his, quæ fiebant, timuerunt valde, dicen-
55 tes: Vere Filius Dei erat iſte . * Erant autem
ibi mulieres multæ a longe, quæ ſecutæ erãt
56 Ieſum a Galilæa,miniſtrantes ei: * inter quas
erat Maria Magdalene,& Maria Iacobi, &
Ioſeph mater , & mater filiorum Zebedæi .
57 * " Cum autem ſero factum eſſet, venit qui- * Mar. 15.d. 42.
G dam homo diues ab Arimathæa, nomine
Ioſeph, qui & ipſe diſcipulus erat Ieſu . Luc.23.g.50. Ioan.19.e.38.
58 * hic acceſſit ad Pilatum,& petijt corpus Ie-
59 ſu.Tunc Pilatus iuſſit reddi corpus.* Et acce-
pto corpore,Ioſeph inuoluit illud in ſindone
60 munda . * & poſuit illud in monumento ſuo
nouo,quod exciderat in petra.Et aduoluit ſa
xum magnum ad oſtium monumenti , & a-
61 bijt. * Erat autem ibi Maria Magdalene,& al
62 tera Maria,ſedentes contra ſepulchrum.* Al
tera autem die,quæ eſt poſt Paraſceuen, con



uenerunt principes ſacerdotum,& Phariſæi
ad Pilatum, * dicentes: Domine,recordati ſu 63
mus , quia ſeductor ille dixit adhuc viuens :
Poſt tres dies reſurgam.* Iube ergo cuſtodi 64
ri ſepulchrum vſque in diem tertium:ne for
te veniant diſcipuli eius,& furentur eum, &
dicant plebi : Surrexit a mortuis: & erit no-
uiſſimus error peior priore * Ait illis Pilatus: 65
Habetis cuſtodiam,ite,cuſtodite ſicut ſcitis.
66 * Illi autem abeuntes , munierunt ſepulchrũ
ſignantes lapidem, cum cuſtodibus .

CAP. XXVIII.

1 VEſpere aũt ſabbati, quæ luceſcit in pri- Mar.16 b.6.
A ma ſabbati,venit Maria Magdalene , & Ioan.20.c.17.
2 altera Maria videre ſepulchrum.* Et ecce ter
ræmotus factus eſt magnus. Angelus .n. Dñi
deſcendit de cælo:& accedens reuoluit lapi-
3 dem,& ſedebat ſuper eum.* erat autem aſpe-
ctus



ctus eius ſicut fulgur: & veſtimētū eius ſicut
nix *Præ timore aűt eius exterriti ſunt cuſto 4

5 des, & facti ſunt velut mortui.* Reſpondens
aűt angelus dixit mulieribus: Nolite timere



vos: ſcio enim, ꝙ Ieſum, qui crucifixus eſt,
quæritis:* non eſt hic: ſurrexit enim, ſicut di- 6
xit. venite, & videte locum, vbi poſitus erat B
Dn̄s.*Et cito eűtes, dicite diſcipulis eius quia 7
ſurrexit: & ecce præcedit vos in Galilæā: ibi
eū videbitis. ecce prædixi vobis. Et exierūt 8
cito de monumento cum timore, & gaudio
magno, currentes nunciare diſcipulis eius.
*Et ecce Ieſus occurrit illis, dicens: Auete. Il- 9
læ autem acceſſerūt, & tenuerūt pedes eius,
& adorauerunt eū. * Tunc ait illi Ieſus: No- 10
lite timere. ite, nunciate fratribus meis vt eāt C
in Galilæam, ibi me videbunt. * Quæ cum a- 11
bijſſent, ecce quidam de cuſtodibus venerūt
in ciuitatē, & nunciauerunt principibus ſa-
cerdotum omnia, quæ facta fuerant. *Et con 12
gregati cum ſenioribus conſilio accepto, pe-
cuniam copioſam dederunt militibus,* dicen 13

tes: Dicite quia diſcipuli eius nocte venerūt,
14 & furati ſunt eum, nobis dormientibus. *Et
ſi hoc auditum fuerit a præſide, nos ſuadebi-
15 mus ei, & ſecuros vos faciemus. * At illi ac-
cepta pecunia, fecerunt ſicut erant edocti. Et
diuulgatum eſt verbum iſtud apud Iudæos,
16 vſque in hodiernum diem. * Vndecim autem
D diſcipuli abierunt in Galilæam in montem,
17 vbi conſtituerat illis Ieſus.* Et videntes eum
adorauerunt: quidam autem dubitauerunt.
18 *Et accedens Ieſus locutus eſt eis, dicens: Da-
ta eſt mihi omnis poteſtas in cælo, & in ter-
19 ra. * "euntes ergo docete omnes gentes: ba- Mar.16.d
ptizātes eos in nomine Patris, & Filij, & Spi
20 ritus ſancti: * docentes eos ſeruare omnia
quæcumque mandaui vobis: & ecce ego vo-
biſcum ſum omnibus diebus, vſque ad con-
ſummationem ſæculi.

SAN-

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM

SECVNDVM MARCVM.



CAPVT PRIMVM.

a.1. INITIVM Euangelii Ie 1
ſu Chriſti, filii Dei. * Si- A
cut ſcriptum eſt in Iſaia 2
a.1. propheta: " Ecce ego mit
3. to angelum meũ ante fa
c.15. ciẽ tuã, qui præparabit
uiam tuam ante te. * Vox 3
clamantis in deſerto: Pa
rate uiam Domini, rectas facite ſemitas eius.
* Fuit Ioannes in deſerto baptizans, & præ- 4
dicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſio-
nem peccatorum. * " Et egrediebatur ad eũ 5
a.5. omnis Iudææ regio, & Ieroſolymitæ vni-
uerſi, & baptizabantur ab illo in Iordanis flu
c.22. mine, confitentes peccata ſua. * " Et erat Ioan 6
c.12. nes veſtitus pilis cameli, & zona pellicea cir
c.16. ca lumbos eius, " & locuſtas, & mel ſiluestre
c.27. edebat. Et prædicabat dicens: * Venit fortior 7
13. & 11. me poſt me: cuius non ſum dignus procum
19. a.4. bens ſoluere corigiam calceamẽtorum eius.
* Ego baptizaui vos aqua, ille vero baptiza- 8
bit vos Spiritu ſancto. * Et factum eſt: in 9
diebus illis venit Ieſus a Nazareth Galilææ:
& baptizatus eſt a Ioanne in Iordane. * Et 10
ſtatim aſcendens de aqua, vidit cælos aper-
tos, " & Spiritum tamquam columbã deſcen *Luc.3.e.22. Io.1.d.32.
11 dentẽ, & manentem in ipſo. * Et vox facta
eſt de cælis: Tu es filius meus dilectus, in te
12 complacui. * " Et ſtatim Spiritus expulit eũ *Matt.4.a.1. Luc.4.a.1.
13 in deſertum. * Et erat in deſerto quadraginta
diebus, & quadraginta noctibus: & tentaba-
tur a ſatana: eratq. cum beſtiis, & angeli mi- *Matt.4.b.12.
14 niſtrabant illi. * " Poſtquam aũt traditus eſt Luc.4.c.14.
Ioannes, venit Ieſus in Galilæam, prædicans Ioan.4.f.43.
15 Euangelium regni Dei, * & dicens: Quoniam
impletũ eſt tempus, & appropinquauit re-
gnum Dei: pœnitemini, & credite Euan-
16 gelio. * " Et præteriens ſecus mare Galilææ, *Mat.4.c.18.
vidit Simonẽ, & Andreã fratrem eius, mit- Luc.5.a.2.
17 tentes retia in mare, (erant.n. piſcatores) * &
dixit eis Ieſus: Venite poſt me, & faciã vos
18 fieri piſcatores hominũ. * Et protinꝰ relictis
19 retibus, ſecuti ſunt eum. * Et progreſſus inde
puſillum, vidit Iacobum Zebedæi, & Ioan-
nem fratrem eius, & ipſos componentes re-
20 tia in naui: * & ſtatim uocauit illos. Et relicto
patre ſuo Zebedæo in naui cum mercenarijs, *Mat.4.b.21.
21 ſecuti ſunt eum. * " Et ingrediuntur Caphar- Luc.4.c.31.

naum:& ſtatim ſabbatis ingreſſus in ſynago
•Mat.7.d.28. gam,docebat eos.* ″Et ſtupebant ſuper do-
•Luc.4.c.32. ctrina eius:erat enim docens eos,quaſi pote C
ſtatem habens, & non ſicut Scribæ. * ″ Et 23
erat in ſynagoga eorum homo in ſpiritu im-
mundo:& exclamauit, *dicens: Quid nobis, 24
& tibi Ieſu Nazarene: veniſti perdere nos?
ſcio qui ſis, Sãctus Dei. * Et cõminatus eſt ei 25
Ieſus,dicens:Obmuteſce,& exi de homine.
*Et diſcerpens eum ſpiritus im.mũdus, & ex 26
clamans uoce magna exiit ab eo. *Et mirati 27
ſunt omnes,ita ut conquirerent inter ſe dicẽ
tes:Quidnam eſt hoc?quænam doctrina hæc
noua?quia in poteſtate etiam ſpiritibus im-
mũdis imperat,& obediunt ei. * Et proceſſit 28
rumor eius ſtatim in oẽm regionẽ Galilææ.
•Mat.8.b.14. Luc.4.f.42. *″ Et protinus egredientes de ſynagoga,ve- 29
nerunt in domum Simonis, & Andrææ cum
Iacobo,& Ioanne.* Decumbebat autem ſo- 30
crus Simonis febricitans: & ſtatim dicunt ei
de illa. *Et accedens eleuauit eam, apprehen 31
ſa manu eius: & cõtinuo dimiſit eam febris,
& miniſtrabat eis. * Veſpere autem facto cũ 32
occidiſſet ſol,afferebant ad eum omnes ma-
le habentes, & dæmonia habentes: * & erat 33
omnis ciuitas congregata ad ianuam.* Et cu 34
rauit multos, qui uexabantur uariis languo
ribus,″& dæmonia multa eiiciebat, & nõ ſi- •Luc.4.f.
35 nebat ea loqui,quoniã ſciebant eum.* Et di-
D luculo valde ſurgẽs,egreſſus abiit in deſertũ
36 locum,ibiq. orabat. * Et proſecutus eſt eum
37 Simon, & qui cum illo erant. * Et cum in-
ueniſſent eum,dixerunt ei:Quia omnes quæ
38 runt te. * Et ait illis:Eamus in proximos vi-
cos,& ciuitates,vt & ibi prædicem:ad hoc e-
39 nim veni. * Et erat prædicans in ſynagogis
eorum,& in omni Galilæa, & dæmonia eii-
40 ciens.* ″ Et uenit ad eum leproſus deprecans •Mat.8.a.
eum: & genu flexo dixit ei: Si vis, potes Luc.5.c.
41 me mundare. * Ieſus autem miſertus eius,
extendit manum ſuam:& tangens eum,ait il-
42 li:Volo:Mundare. * Et cum dixiſſet, ſtatim
43 diſceſſit ab eo lepra, & mundatus eſt.* Et cõ
44 minatus eſt ei,ſtatimq.eiecit illũ: * & dicit ei:
Vide nemini dixeris:ſed vade,oſtẽde te prin
cipi ſacerdotum, & offer pro emundatione •Luc.4.
tua, ″ quæ præcepit Moyſes in teſtimonium
45 illis. * At ille egreſſus cœpit prædicare, &
diffamare ſermonem, ita vt iam non poſſet
manifeſte introire in ciuitatem, ſed foris in
deſertis locis eſſet, & conueniebant ad eum
vndique.



CAP. II.

•Mat.9.a.1. Luc.5.d.18. ET iterum intrauit Capharnaũ poſt dies, 1
*& auditum eſt quod in domo eſſet, & 2
conuenerunt multi, ita ut non caperet neq. A
ad ianuam, & loquebatur eis verbum.*Et ve 3
nerunt ad eum ferentes paralyticum, qui a
quattuor portabatur.* Et cũ non poſſent of 4
ferre eũ illi præ turba,nudauerunt tectum v-
bi erat:& patefacientes ſubmiſerunt graba-
tum,in quo paralyticus iacebat. * Cum au 5
tem vidiſſet Ieſus fidem illorum, ait paraly-
tico:Fili, dimittuntur tibi peccata tua. * Erãt 6
autem illic quidam de Scribis ſedẽtes, & co
7 gitantes in cordibus ſuis: * Quid hic ſic lo-
quitur? blaſphemat. * Quis poteſt dimitte- •Iob 14.
8 re peccata,niſi ſolus Deus? * Quo ſtatim co- Iſa.43.
gnito Ieſus ſpiritu ſuo quia ſic cogitarent in
tra ſe,dicit illis: Quid iſta cogitatis in cordi-
9 bus veſtris?* Quid eſt facilius dicere paraly-
tico: Dimittuntur tibi peccata: an dicere:
Surge, tolle grabatum tuum, & ambula?
10 *Vt autem ſciatis quia Filius hominis habet
B poteſtatem in terra dimittendi peccata,(ait
11 paralytico)* tibi dico: Surge, tolle graba-
12 tum tuum, & vade in domum tuam.* Et ſta-
tim

tim ſurrexit ille:&,ſublato grabato,abijt co
ram omnibus,ita vt mirarentur omnes,&
honorificarent Deum,dicentes: Quia num-
quam ſic vidimus. * Et egreſſus eſt rurſus 13
ad mare:omniſq.turba veniebat ad eũ,& do
cebat eos. * "Et cum præteriret,vidit Leui Al 14
phæi ſedentem ad teloniũ,& ait illi:Sequere
me. Et ſurgens ſecutus eſt eum. * Et factum 15
eſt,cũ accũberet in domo illius,multi publi
cani,& peccatores ſimul diſcumbebant cum
Ieſu,& diſcipulis eius:erant enim multi,qui
& ſequebantur eũ. * Et Scribæ,& Phariſæi vi 16
dentes quia manducaret cum publicanis, &
peccatoribus,dicebant diſcipulis eius: Qua- C
re cum publicanis, & peccatoribus mandu-
cat & bibit Magiſter veſter? * " Hoc au- 17
dito Ieſus ait illis: Non neceſſe habent ſani
medico, ſed qui male habent:non enim ve-
ni vocare iuſtos,ſed peccatores. * Et erant 18
diſcipuli Ioannis, & Phariſæi ieiunantes: &
veniunt, & dicunt illi: Quare diſcipuli Ioã-
nis,& Phariſæorum ieiunãt,tui autem diſci-
puli non ieiunant? * Et ait illis Ieſus: Num- 19
quid poſſunt filij nuptiarum,quamdiu ſpon-
ſus cum illis eſt, ieiunare? Quanto tempore
habent ſecum ſponſum, non poſſunt ieiuna
re. * "Venient autem dies cum auferetur ab 20
eis ſponſus: & tunc ieiunabunt in illis dieb.
* Nemo aſſumentum panni rudis aſſuit veſti 21
mento veteri: alioquin aufert ſupplementũ
nouum a veteri, & maior ſciſſura fit. * Et 22
nemo mittit vinum nouum in vtres vete- D
res:alioquin dirumpet vinum vtres, & vinũ
effundetur,& vtres peribunt:ſed vinum no-
uum in vtres nouos mitti debet. * "Et factum 23
eſt iterum cum Dominus ſabbatis ambula-
ret per ſata,& diſcipuli eius cœperunt pro-
gredi,& vellere ſpicas. * Phariſæi autẽ dice- 24
bãt ei:Ecce, qd faciũt ſabbatis qđ nõ licet?
* Et ait illis: "Numquam legiſtis quid fecerit 25
Dauid, quando neceſſitatem habuit, & eſu-
26 rijt ipſe,& qui cum eo erant? * quomodo in-
troiuit in domum Dei ſub Abiathar princi-
pe ſacerdotum, & panes propoſitionis man
ducauit,quos non licebat manducare, " niſi • Leu.24.b.9
ſacerdotibus, & dedit eis,qui cum eo erant?
27 * Et dicebat eis: Sabbatum propter hominẽ
factum eſt,& non homo propter ſabbatum.
28 * Itaque Dominus eſt filius hominis, etiam
ſabbati.

CAP. III.

1 ET introiuit iterum in ſynagogam: & e- Mat.12.a.9
A rat ibi homo habens manum aridam. Luc.6.b.16
2 * Et obſeruabant eum, ſi ſabbatis curaret,vt
3 accuſarent illum. * Et ait homini habenti ma
4 num aridam:Surge in medium. * Et dicit eis:
Licet ſabbatis benefacere,an male? animam
5 ſaluam facere,an perdere? At illi tacebãt. * Et
circumſpiciens eos cum ira,contriſtatus ſu-
per cæcitate cordis eorũ, dicit homini: Ex-
tende manum tuam.Et extendit, & reſtituta
6 eſt manus illi. * " Exeuntes autem Phariſæi, Mat.12.b.14
ſtatim cum Herodianis conſilium faciebant
7 aduerſus eum quomodo eũ perderent. * Ie-
ſus aũt cum diſcipulis ſuis ſeceſſit ad mare:
& multa turba a Galilæa, & Iudæa ſecuta
8 eſt eũ, * & ab Ieroſolymis, & ab Idumæa,
& trans Iordanẽ:& qui circa Tyrũ, & Sido-
nem,multitudo magna,audientes,quæ facie
9 bat,venerũt ad eum. * Et dixit diſcipulis ſuis
B vt nauicula ſibi deſeruiret propter turbam,
10 ne comprimerent eum. * multos enim ſana-
bat ita vt irruerent in eum vt illum tãgerẽt
11 quotquot habebant plagas. * Et ſpiritus im-
mũdi,cum illum videbant, procidebãt ei: &
12 clamabant dicentes: * Tu es filius Dei. * Et ve
hementer cõminabatur eis ne manifeſtarẽt
13 illũ. * " Et aſcendens in montẽ vocauit ad ſe • Mar.10.a.1
Luc.6.b.13



quos uoluit ipſe: & venerunt ad eum.* Et 14
fecit ut eſſent duodecim cum illo: & vt
mitteret eos prædicare. * Et dedit illis po- 15
teſtatem curandi infirmitates, & eiiciendi
dæmonia. * Et impoſuit Simoni nomen 16
Petrus: * & Iacobum Zebedæi, & Ioannem 17
fratrem Iacobi, & impoſuit eis nomina Boa
nerges, quod eſt, Filii tonitrui: *& Andreā, 18
& Philippum, & Bartholomæum, & Mat- C
thæum, & Thomam, & Iacobum Alphæi, &
Thaddæum, & Simonem Chananæum, * & 19
Iudam Iſcariotem, qui & tradidit illum.* Et 20
veniunt ad domum: & conuenit iterum tur-
ba, ita ut non poſſent neque panem mãduca
re.*Et cum audiſſent ſui, exierunt tenere eū: 21
dicebant enim: Quoniam in furorem verſus
eſt.* Et ſcribæ, qui ab Ieroſolymis deſcende 22
•Mat.9.d.34. rant, dicebant. "Quoniam Beelzebub habet,
& quia in principe dæmoniorū ciicit dæmo
nia. * Et conuocatis eis in parabolis dicebat 23
illis: Quomodo pōt ſatanas ſatanā eiicere?
*Et ſi regnum in ſe diuidatur, non poteſt re- 24
25 gnum illud ſtare: *Et ſi domus ſuper ſemetip
ſam diſpertiatur, nō poteſt domus illa ſtare.
26 *Et ſi ſatanas cōſurrexerit in ſemetipſum, di
ſpertitus eſt, & non poterit ſtare, ſed finē ha
27 bet. *Nemo poteſt vaſa fortis ingreſſus in do
mum diripere, niſi prius fortem alliget, &
28 tunc domum eius diripiet.*"Amen dico vo-
D bis, quoniam omnia dimittentur filijs homi- •Mat.12.
nū peccata, & blaſphemiæ, quibus blaſphe- Luc.12.
29 mauerint: *qui autē blaſphemauerit in Spi- Ioan.3.
ritum ſanctum, non habebit remiſſionem in
30 æternum, ſed reus erit æterni delicti.* Quo-
niam dicebant: Spiritum immundum habet.
31 * " Et veniunt mater eius & fratres: & foris Mat.12.
32 ſtantes miſerunt ad eum vocantes eum, * & Luc.8.
ſedebat circa eum turba: & dicunt ei: Ecce
33 mater tua, & fratres tui foris quærunt te. *Et
reſpondens eis, ait: Quæ eſt mr̄ mea, & fra-
34 tres mei? * Et circumſpiciens eos, qui in cir-
cuitu eius ſedebant, ait: Ecce mater mea, &
35 fratres mei. * Qui.n.fecerit volūtatem Dei,
hic frater meus, & ſoror mea, & mater eſt.



CAP. IIII.

Mat.13.a.1. Luc.3.a.4.

ET iterū cœpit docere ad mare: & congre 1
gata eſt ad eū turba multa, ita ut nauim A
aſcendens ſederet in mari, & omnis turba cir-
ca mare ſuper terram erat: * & docebat eos 2
in parabolis multa, & dicebat illis ī doctrina
ſua: * Audite: ecce exiit ſeminans ad ſemi- 3
nandum. * Et dum ſeminat, aliud cecidit cir- 4
ca viam, & venerunt uolucres cæli, & come
derunt illud. * Aliud uero cecidit ſuper pe 5
troſa, vbi non habuit terram multam: & ſta
tim exortum eſt, quoniam non habebat alti-
tudinem terræ: * & quando exortus eſt ſol, 6
exæſtuauit: & eo quod non habebat ra-
dicem, exaruit. * Et aliud cecidit in ſpinas: 7
& aſcenderunt ſpinæ, & ſuffocauerunt illud,
8 & fructum non dedit. * Et aliud cecidit in
terram bonam: & dabat fructum aſcenden-
tem, & creſcētem, & afferebat vnum trigin
9 ta, vnum ſexaginta, & vnum centum.*Et di-
10 cebat: Qui habet aures audiendi, audiat.* Et
cum eſſet ſingularis, interrogauerunt eū hi,
11 qui cum eo erāt duodecim, parabolam. Et di
B cebat eis: Vobis datum eſt noſſe myſterium
regni Dei: illis autem, qui foris ſunt, in pa-
12 rabolis omnia fiunt: * " vt videntes videant, •Iſa.6.c.9.
& non videant: & audientes audiant, & non Mat.13.b.14.
intelligant: nequādo conuertantur, & dimit Io.12.f.40.
13 tantur eis peccata. * Et ait illis: Neſcitis pa- Act.28.f.26. Rom.11.b.8.
rabolam hanc? & quomodo omnes parabo-
14 las cognoſcetis? * Qui ſeminat, verbum ſe-
15 minat. * Hi autem ſunt, qui circa viam, vbi
ſeminatur verbum, & cum audierint, con-
feſtim

feſtim venit ſatanas,& aufert verbum,quod
ſeminatum eſt in cordibus eorum. * Et hi 16
ſunt ſimiliter,qui ſuper petroſa ſeminantur:
qui cum audierint verbum, ſtatim cum gau-
dio accipiunt illud:* & non habent radicem 17
in ſe,ſed tẽporales ſunt:deinde orta tribula-
tione & perſecutione propter verbum, con
feſtim ſcãdalizantur.*" Et alii ſunt,qui in ſpi 18
nis ſeminantur : hi ſunt, qui verbũ audiunt,
*& ærumnæ ſæculi,& deceptio diuitiarum, 19
& circa reliqua cõcupiſcẽtiæ introeũtes ſuf-
focant verbum,& ſine fructu efficitur.*Et hi 20
ſunt,qui ſuper terram bonam ſeminati ſunt, C
qui audiunt verbum,& ſuſcipiunt,& fructi-
ficant,vnũ triginta, vnum ſexaginta, & vnũ
centum. * " Et dicebat illis: Numquid ve- 21
nit lucerna vt ſub modio ponatur, aut ſub le
cto? nonne vt ſuper candelabrum ponatur?
*"Non eſt enim aliquid abſconditum, quod 22
non manifeſtetur:nec factum eſt occultum,
ſed vt in palam veniat.* Si quis habet aures 23
audiẽdi,audiat.*Et dicebat illis:Videte quid 24
audiatis." In qua menſura menſi fueritis,re-
metietur vobis, & adiicietur vobis.*" Qui 25
enim habet,dabitur illi:& qui nõ habet,etiã
quod habet auferetur ab eo.* Et dicebat:Sic 26
eſt regnum Dei, quemadmodum ſi homo ia
ciat ſementem in terram,* & dormiat,& e- 27
xurgat nocte & die, & ſemen germinet, &
increſcat dum neſcit ille.* Vltro enim terra 28
fructificat,primum herbam,deinde ſpicam,
deinde plenum frumẽtum in ſpica.* Et cum 29
produxerit fructus, ſtatim mittit falcẽ, quo
niam adeſt meſſis.* Et dicebat:Cui aſſimila- 30
bimus regnum Dei?aut cui parabolæ compa
rabimus illud?*" Sicut granum ſinapis,quod 31
cum ſeminatum fuerit in terra,minus eſt om D
nibus ſeminibus,quæ ſunt in terra:* & cum 32
ſeminatum fuerit,aſcendit, & fit maius om-
nibus oleribus,& facit ramos magnos,ita vt
poſſint ſub vmbra eius aues cæli habitare.* Et 33
talibus multis parabolis loquebatur eis ver-
bum,prout poterant audire: * ſine parabola 34
autem non loquebatur eis.ſeorſum autem di
ſcipulis ſuis diſſerebat omnia.* Et ait illis in 35
illa die, cum ſero eſſet factum: Tranſeamus
contra.*" Et dimittentes turbam, aſſumunt 36
eum ita vt erat in naui: & aliæ naues erant
cum illo.*Et facta eſt procella magna venti, 37
& fluctus mittebat in nauim,ita ut implere-
tur nauis.* Et erat ipſe in puppi ſuper cer- 38
uical dormiens:& excitant eum,& dicunt il-
li:Magiſter,nõ ad te pertinet, quia perimus?
*Et exurgens comminatus eſt vẽto, & dixit 39
mari:Tace,obmuteſce. Et ceſſauit ventus: &
facta eſt tranquillitas magna.* Et ait illis: 40
Quid timidi eſtis?necdum habetis fidem? Et
timuerunt timore magno, & dicebant ad al
terutrum:Quis,putas,eſt iſte, quia & ventus
& mare obediunt ei?

CAP. V.

1 ET venerunt trans fretum maris in regio- Mat. 8. d. 28. Luc. 8. d. 26.
2 nem Geraſenorum.*Et exeunti ei de na-
A ui, ſtatim occurrit de monumentis homo in
3 ſpiritu immundo,* qui domicilium habebat
in monumentis, & neque catenis iam quiſ-
4 quam poterat eũ ligare: *quoniam ſæpe cõ-
pedibus & catenis vinctus, dirupiſſet cate-
nas,& compedes comminuiſſet, & nemo po
5 terat eum domare.*& ſemper die ac nocte ĩ
monumentis,& in montibus erat, clamans,
6 & concidens ſe lapidibus. * Videns autem
Ieſum a longe, cucurrit, & adorauit eum:
7 * & clamans voce magna dixit: Quid mihi,
& tibi, Ieſu fili Dei altiſſimi? adiuro te per
8 Deum,ne me torqueas. * Dicebat enim illi:
9 Exi ſpiritus immũde ab homine.*Et interro
gabat eum:Quod tibi nomen eſt?Et dicit ei:
10 Legio mihi nomen eſt,quia multi ſumus.*Et
deprecabatur eum multum, ne ſe expelleret
11 extra regionem.* Erat autem ibi circa mon
12 tem grex porcorum magnus, paſcens.* Et
deprecabantur eũ ſpiritus,dicẽtes:Mitte nos
13 in porcos ut in eos introeamus.* Et cõceſſit
B eis ſtatim Ieſus.Et exeuntes ſpiritus immun-
di introierunt in porcos: & magno impetu
grex præcipitatus eſt in mare ad duo millia,
14 & ſuffocati ſunt in mari.* Qui autem paſce
bant eos, fugerunt,& nunciauerũt in ciuita
tem,& in agros.Et egreſſi ſunt videre quid eſ
15 ſet factum: * & veniunt ad Ieſum: & vident
illũ,qui a dæmonio vexabatur,ſedentem,ve
16 ſtitũ, & ſanæ mẽtis, & timuerunt. Et narra-
uerunt illis, qui uiderant,qualiter factum eſ
ſet ei,qui dæmoniũ habuerat, & de porcis.
17 *Et rogare cœperunt eum vt diſcederet de fi
18 nibus eorũ. * Cũq. aſcenderet nauim,cœ-
pit illũ deprecari,qui a dæmonio vexatus fue
19 rat,vt eſſet cum illo,*& non admiſit eũ, ſed
ait illi:Vade in domum tuam ad tuos, & an-
nuncia illis quanta tibi Dominus fecerit, &
20 miſertus ſit tui.* Et abiit, & cœpit prædicare
in Decapoli,quanta ſibi feciſſet Ieſus: & om
21 nes mirabantur.* Et cum tranſcendiſſet Ie-
ſus in naui rurſum trans fretum,cõuenit tur
22 ba multa ad eum,& erat circa mare.* "Et ve Mat. 9. c. 18. Luc. 8. f. 41.
C nit quidam de archiſynagogis nomine Iai-
23 rus:& uidens eum,procidit ad pedes eius,*&
deprecabatur eum multum,dicẽs: Quoniam
filia mea in extremis eſt, Veni, impone ma-
24 num ſuper eam,ut ſalua ſit,& uiuat.* Et a-
biit cum illo, & ſequebatur eum turba mul-
25 ta,& comprimebant eum.* Et mulier, quæ
erat ĩ profluuio ſanguinis annis duodecim,
26 * & fuerat multa perpeſſa a compluribus
medicis:& erogauerat omnia ſua, nec quic-
quã profecerat,ſed magis deterius habebat:
27 * cum audiſſet de Ieſu,uenit in turba retro,
28 & tetigit veſtimentum eius:* dicebat enim.

Quia ſi vel veſtimentum eius tetigero, ſalua
ero. * Et confeſtim ſiccatus eſt fons ſangui 29
nis eius: & ſenſit corpore quia ſanata eſſet a
plaga. * Et ſtatim Ieſus in ſemetipſo cogno- 30
ſcens virtutem, quæ exierat de illo, cõuerſus D
ad turbam, aiebat: Quis tetigit veſtimenta
mea? * Et dicebant ei diſcipuli ſui: Vides tur 31
bam comprimentem te, & dicis: Quis me te-
tigit? * Et circumſpiciebat videre eam, quæ 32
hoc fecerat. * Mulier vero timens & tremẽs, 33
ſciens quod factum eſſet in ſe, venit & proci
dit ante eum, & dixit ei omnem veritatem.
Luc. 7. g. 50. *Ille autem dixit ei: * Filia, fides tua te ſaluã 34
fecit: vade in pace, & eſto ſana a plaga tua,
*Adhuc eo loquente, veniunt ab archiſyna- 35
gogo, dicẽtes: Quia filia tua mortua eſt: quid
vltra uexas Magiſtrum. * Ieſus autem audi- 36
to verbo, quod dicebat, ait archiſynagogo:
Noli timere: tantummodo crede. * Et nõ ad- 37
miſit quemquam ſe ſequi niſi Petrum, & Ia-
cobum, & Ioannem fratrem Iacobi. * Et ve- 38
niunt in domum archiſynagogi, & videt tu-
multum, & flentes, & eiulantes multum. * Et 39
ingreſſus, ait illis: Quid turbamini, & plora-
tis? puella non eſt mortua, ſed dormit. * Et ir 40
ridebant eũ. Ipſe vero eiectis omnibus aſſu-
mit patrem, & matrem puellæ, & qui ſecum
erant, & ingreditur vbi puella erat iacẽs. * Et 41
tenens manum puellæ, ait illi: Talitha cumi,
quod eſt interpretatũ: Puella (tibi dico) ſur
ge. * & confeſtim ſurrexit puella, & ambula- 42
bat: erat autem annorũ duodecim: & obſtu-
puerunt ſtupore magno. * Et præcepit illis 43
vehementer vt nemo id ſciret: & dixit dari
illi manducare.

CAP. VI.

Mat. 13. g. 54. Luc. 4. c. 13. Io. 4. f. 54.
ET egreſſus inde, abiit in patriam ſuam: 1
& ſequebantur eum diſcipuli ſui: * & A
2 facto ſabbato cœpit in ſynagoga docere: &
multi audientes admirabantur in doctrina
eius, dicentes: Vnde huic hæc omnia? & quæ
eſt ſapientia, quæ data eſt illi: & virtutes ta-
3 les, q̃ per manus eius efficiuntur. * Nõne hic
eſt faber, filius Mariæ, frater Iacobi, & Ioſeph
& Iudæ, & Simonis? nonne & ſorores eius
hic nobiſcum ſunt? Et ſcandalizabantur in il
4 lo. * Et dicebat illis Ieſus: * Quia non eſt pro
pheta ſine honore niſi in patria ſua, & in do
5 mo ſua, & in cognatione ſua. * Et non pote-
rat ibi virtutẽ vllam facere, niſi paucos infir
6 mos impoſitis manib. curauit: * & mirabatur
propter incredulitatem eorum, & circuibat
7 caſtella in circuitu docẽs. * Et vocauit duo-
decim: & cœpit eos mittere binos, & dabat
8 illis poteſtatẽ ſpirituum immundorum. * Et
præcepit eis ne quid tollerent in via, niſi vir
gam tantum: non peram, non panem, neq. in
9 zona æs, * ſed calceatos ſãdalijs, & ne indue
10 rentur duabus tunicis. * Et dicebat eis: Quo-
B cũque introieritis in domũ: illic manete do-
11 nec exeatis inde: * quicũque non receperint
vos, nec audierint vos, * exeuntes inde, excu
tite puluerem de pedibus veſtris in teſtimo
12 nium illis. * Et exeũtes prædicabant vt pęni-
13 tentiam agerent: * & dæmonia multa eijcie
bant, * & vngebant oleo multos ęgros,
14 & ſanabant. * Et audiuit rex Herodes,
(manifeſtum enim factum eſt nomen eius)
& dicebat: Quia Ioannes Baptiſta reſurre-
xit a mortuis: & propterea virtutes operan
15 tur in illo. * Alij autem dicebant: Quia
Elias eſt. Alij vero dicebant: Quia propheta
16 eſt, quaſi vnus ex prophetis. * Quo audi-
C to Herodes ait: Quem ego decollaui Ioan-
17 nem, hic a mortuis reſurrexit. * Ipſe e-
nim Herodes miſit, ac tenuit Ioãnem, & vin
xit eum in carcere propter Herodiadem v-
xorem Philippi fratris ſui, quia duxerat eã.



*Dice-

*Dicebāt enim Ioānnes Herodi: " Non licet 18
tibi habere vxorem fratris tui. * Herodias 19
autem inſidiabatur illi: & volebat occidere
eum nec poterat.* Herodes enim metuebat 20
Ioannem, ſciens eum virum iuſtum & ſan-
ctum: & cuſtodiebat eum, & audito eo mul-
ta faciebat, & libēter eum audiebat. * Et cū 21
dies opportunus accidiſſet, Herodes natalis
ſui cœnam fecit principibus, & tribunis, &
primis Galilææ. * cumque introiſſet filia ip- 22
ſius Herodiadis, & ſaltaſſet, & placuiſſet
Herodi, ſimulq. recumbentibus; rex ait puel
læ: Pete a me quod vis, & dabo tibi:* & iu- 23
rauit illi: Quia quidquid petieris dabo tibi, 23
licet dimidium regni mei. * Quæ cum exiſ- 24
ſet, dixit matri ſuæ: Quid petam? At il- D
la dixit: Caput Ioannis Baptiſtæ. * Cumq. 25
introiſſet ſtatim cum feſtinatione ad regē,
petiuit dicens: Volo vt protinus des mihi in
diſco caput Ioannis Baptiſtæ. * Et contri- 26
ſtatus eſt rex: propter iuſiurandum, & pro-
pter ſimul diſcumbentes noluit eā contriſta-
re:* ſed miſſo ſpiculatore præcepit afferri ca 27
put eius in diſco. Et decollauit eum in car-
cere,* & attulit caput eius in diſco: & dedit 28
illud puellæ, & puella dedit matri ſuæ. *Quo 29
audito, diſcipuli eius venerunt, & tulerunt
corpus eius: & poſuerunt illud in monumen
to. * Et conuenientes apoſtoli ad Ieſum, 30
renunciauerunt ei omnia, quæ egerāt, & do
cuerant. *Et ait illis: " Venite ſeorſum in de- 31
ſertum locum, & requieſcite puſillum. Erāt
enim qui veniebant & redibant multi: & nec
ſpatium manducandi habebant. * Et aſcen- 32
dentes in nauim, abierunt in deſertum locū
ſeorſum. * Et viderunt eos abeuntes, & co- 33
gnouerunt multi: & pedeſtres de omnibus ci E
uitatibus concurrerunt illuc, & præuenerūt
eos.* " Et exiens vidit turbam multam Ieſus: 34
& miſertus eſt ſuper eos, quia erant ſicut
oues non habentes paſtorem, & cœpit illos
docere multa. * Et cum iam hora multa fie- 35
ret, acceſſerūt diſcipuli eius, dicentes: Deſer-
tus eſt locus hic, & iam hora præterijt: * " di- 36
mitte illos, vt euntes in proximas villas, &
vicos, emant ſibi cibos, quos mādu cent:* Et 37
reſpondens ait illis: Date illis vos manduca-
re. Et dixerunt ei: Euntes emamus ducentis
denarijs panes, & dabimus illis manducare.
* Et dicit eis: Quot panes habetis? ite, & vi- 38
dete: Et cum cognouiſſent, dicunt: Quinque
& duos piſces. *Et præcepit illis vt accumbe 39
re facerent omnes ſecundum cōtubernia ſu-
per viride fœnum. * Et diſcubuerunt in par 40
tes per centenos, & quinquagenos. * Et ac- 41
ceptis quinque panibus & duobus piſcibus, F
intuens in cælum, benedixit, & fregit pa-
nes, & dedit diſcipulis ſuis, vt ponerent an-
te eos: & duos piſces diuiſit omnibus. * Et 42
manducauerunt omnes, & ſaturati ſunt.
* Et ſuſtulerunt reliquias, fragmentorum 43
duodecim cophinos plenos, & de piſcibus.
44 * Erant autem qui manducauerunt quinque
45 millia virorum. * Et ſtatim coegit diſcipu-
los ſuos aſcēdere nauim, vt præcederent eū
trans fretum ad Bethſaidam, dum ipſe dimit
46 teret populum. * Et cum dimiſiſſet eos, abijt
47 in montem orare. * Et cum ſero eſſet, erat
nauis in medio mari, & ipſe ſolus in terra.
48 * " Et videns eos laborantes in remigan- • Mat.14.c.25
do, (erat enim ventus contrarius eis) & cir-
ca quartam vigiliam noctis venit ad eos am
bulans ſupra mare: & volebat præterire
49 eos. * At illi vt viderunt eum ambulantem
ſupra mare, putauerunt phantaſma eſſe, &
50 exclamauerunt. * Omnes enim viderunt
G eum, & conturbati ſunt. Et ſtatim locutus eſt
cum eis, & dixit eis: Confidite, ego ſum, no-
51 lite timere. *Et aſcendit ad illos in nauim, &
ceſſauit ventus. Et plus magis intra ſe ſtupe-
52 bant: * non enim intellexerunt de panibus:
53 erat enim cor eorum obcæcatum. * " Et cum
tranſfretaſſent, venerunt in terram Geneſa- • Mat.14.d.34
54 reth, & applicuerunt. * Cumq. egreſſi eſſent
de naui, continuo cognouerunt eum:
55 * & percurrentes vniuerſam regionem il-
lam, cœperunt in grabatis eos, qui ſe male
habebant, circumferre, vbi audiebant eum
56 eſſe. *Et quocumque introibat, in vicos, vel
in villas, aut ciuitates, in plateis ponebant
infirmos, & deprecabantur eum, vt vel fim-
briam veſtimenti eius tangerent, & quot-
quot tangebant eum, ſalui fiebant.

CAP. VII.

1 ET conueniunt ad eum Phariſæi, & qui-
A dam de Scribis, venientes ab Ieroſoly-
2 mis. * " Et cum vidiſſent quoſdam ex diſcipu- • Mat.15.a.2
lis eius cōmunibus manibus, ideſt non lotis,
3 manducare panes, vituperauerūt, * Phariſæi
enim, & omnes Iudæi, niſi crebro lauerint
manus, non mādu cant, tenētes traditionem
4 ſeniorum: * & a foro niſi baptizentur, nō
comedunt: & alia multa ſunt, quæ tradita
ſunt illis ſeruare, baptiſmata calicum, & vr-
5 ceorum, & æramentorum, & lectorum: * &
interrogabāt eum Phariſæi, & Scribæ: Qua-
re diſcipuli tui non ambulant iuxta traditio
nem ſeniorum, ſed communibus manibus
6 manducant panem? * At ille reſpondens, di-
xit eis: Bene prophetauit Iſaias de vobis hypo
critis, ſicut ſcriptum eſt: " Populus hic la-
bijs me honorat, cor autem eorum lōge eſt • Iſa 29.d.13
7 a me. * in vanum autem me colunt, docentes
8 doctrinas, & pręcepta hominum. * Relinquē
B tes enim mandatum Dei, tenetis traditio-
nem hominum, baptiſmata vrceorū, & cali-
9 cum: & alia ſimilia his facitis multa. * Et
dicebat illis: Bene irritum facitis præceptū
10 Dei, vt traditionem veſtrā ſeruetis. * Moy-
ſes enim dixit: " Honora patrem tuum, & • Ex.20.a.12

matrē tuam.Et: " Qui maledixerit patri, vel
Deu.5.b.16. Eph.6.a.2. Exo.21.c.16. Leu.20.b.9. Pro.20.c.20. matri,morte moriatur. * Vos autem dicitis : 11
Si dixerit homo patri , aut matri , Corban ,
(quod eſt donum) quodcumque ex me, tibi
profuerit:* & vltra non dimittitis eum quid 12
quam facere patri ſuo,aut matri,*reſcinden 13
tes verbum Dei per traditionem veſtram ,
quam tradidiſtis : & ſimilia huiuſmodi mul-
*Mat.15.b.10. ta facitis . * " Et aduocans iterum turbam, di 14
cebat illis:Audite me omnes , & intelligite .
*Nihil eſt extra hominem & introiens in cū, 15
quod poſſit eum coinquinare , ſed quæ de
homine procedunt illa ſunt , quæ commu-
nicant hominem .* Si quis habet aures au- 16
diendi,audiat. Et cum introiſſet in domum 17
a turba,interrogabant eum diſcipuli eius pa C
rabolam.* Et ait illis: Sic & vos impruden- 18
tes eſtis? Nō intelligitis quia omne extrinſe
cus introiens in hominem , non poteſt eum
communicare:* quia non intrat in cor eius , 19
ſed in ventrem vadit,& in ſeceſſum exit,pur
gās omnes eſcas?*Dicebat autem, quoniam 20
quæ de homine exeunt , illa communicant
Gen.6.a.5. hominem. " Ab intus enim de corde homi- 21
nū malæ cogitationes procedunt, adulteria,
fornicationes,homicidia,*furta,auaritiæ,ne 22
quitiæ,dolus,impudicitiæ,oculus malus,bla
ſphemia,ſuperbia,ſtultitia.* Omnia hæc ma 23
la ab intus procedunt , & communicant ho-
*Mat.15.c.24 minem . * " Et inde ſurgens abiit in fines Ty- 24
ri, & Sidonis : & ingreſſus domum , nemi-
nē voluit ſcire , & nō potuit latere.*Mulier 25
enim ſtatim ut audiuit de eo,cuius filia habe
bat ſpiritum immundū, intrauit,& procidit
ad pedes eius.*Erat enim mulier Gentilis,Sy 26
rophœniſſa genere.Et rogabat eū ut dæmo-
nium eiiceret de filia eius.* Qui dixit illi:Si- 27
ne prius ſaturari filios:non eſt.n. bonum ſu-
mere panem filiorū, & mittere canibus.* At 28
illa reſpondit, & dixit illi : Vtique Domine ,
D nam & catelli comedūt ſub menſa de micis
29 puerorū. * Et ait illi:Propter hunc ſermonē
30 vade,exijt dæmonium a filia tua.* Et cū abijſ
ſet domū ſuā, & inuenit puellā iacentē ſupra
31 lectū, & dæmoniū exijſſe.* Et iterum exiens
de finib.Tyri,venit per Sidonē ad Mare Ga-
32 lilææ inter medios fines Decapoleos.* " Et ad *Mat.9.d. Luc.11.b.
ducunt ei ſurdum, & mutū , & deprecabant
33 eum,vt imponat illi manū.* Et apprehendēs
eum de turba ſeorſum , miſit digitos ſuos in
auriculas eius:& expuens, tetigit linguam
34 eius:*& ſuſpiciens in cælū,ingemuit,& ait il
35 li:Ephphetha,quod eſt adaperire.* Et ſtatim
apertæ ſunt aures eius, & ſolutum eſt vincu
36 lū linguæ eius,& loquebatur recte.* Et præ-
cepit illis ne cui dicerent.Quanto aūt eis p̄-
37 cipiebat,tanto magis plus prædicabant:* &
eo amplius admirabātur,dicentes: Bene oīa
fecit: & ſurdos fecit audire, & mutos loqui.

CAP. VIII.

1 IN diebus illis iterum cum turba multa eſ- Mat.15.d.
A ſet,nec haberent quod manducarent con
2 uocatis diſcipulis, ait illis : * Miſereor ſuper
turbam:quia ecce iā triduo ſuſtinēt me, nec
3 habent quod manducent:* & ſi dimiſero eos
ieiunos in domum ſuam,deficient in via:qui
4 dam enim ex eis de longe venerunt. * Et re-
ſponderūt ei diſcipuli ſui: vnde illos quis po
5 terit hic ſaturare panibus in ſolitudine? * Et
interrogauit eos: Quot panes habetis? Qui
6 dixerunt:Septē. * Et præcepit turbæ diſcum-
bere ſuper terrā . Et accipiens ſeptē panes,
gratias agēs fregit,& dabat diſcipulis ſuis vt
7 apponerent,& appoſuerunt turbæ.* Et habe
bant piſciculos paucos:& ipſos benedixit,&
8 iuſſit apponi.* Et manducauerunt,& ſaturati
ſunt, & ſuſtulerūt quod ſuperauerat de frag
9 mentis, ſeptem ſportas . * Erant autem qui



mandu-

manducauerant,quaſi quattuor millia:& di-
miſit eos.* Et ſtatim aſcẽdẽs nauim cũ diſci- 10
pulis ſuis,venit in partes Dalmanutha. *" Et B
exierunt Phariſæi,& cœperunt conquirere 11
cũ eo,quęrentes ab illo ſignũ de cælo,tentã-
tes eum." Et ingemiſcens ſpiritu,ait: Quid 12
generatio iſta ſignũ quęrit?Amẽ dico vobis,
ſi dabitur generationi iſti ſignũ.*Et dimittẽs 13
eos,aſcẽdit iterũ nauim,& abijt trans fretũ.
*"Et obliti ſunt panes ſumere:& niſi vnũ pa- 14
nem nõ habebant ſecũ in naui.*Et præcipie 15
bat eis,dicens: Videte,& cauete a fermento
Phariſæorũ,& fermento Herodis.*Et cogi- 16
tabant ad alterutrũ,dicentes:Quia panes nõ
habemus.* Quo cognito,ait illis Ieſus:Quid 17
cogitatis, quia panes non habetis? nondũ co
gnoſcitis nec intelligitis?adhuc cæcatũ habe
tis cor veſtrum? * oculos habentes non vide 18
tis?& aures habentes nõ auditis?"Nec recor
damini, * qñ quinq; panes fregi in quinque 19
millia:quot cophinos fragmentorum plenos
ſuſtuliſtis?Dicũt ei:Duodecim.*Qñ & ſeptẽ 20
panes in quattuor millia:quot ſportas frag- C
mentorum tuliſtis?Et dicunt ei:Septem.* Et 21
dicebat eis: Quomodo nondum intelligitis?
*Et veniunt Bethſaidam,& adducunt ei cæ- 22
cum, & rogabant eum vt illum tangeret.
* Et apprehenſa manu cæci, eduxit eum ex- 23
tra vicum:& expuens in oculos eius impoſi-
tis manibus ſuis,interrogauit eum ſi quid vi
deret.*Et aſpiciẽs,ait: Video homines velut 24
arbores ambulantes.*Deinde iterũ impoſuit 25
manus ſuper oculos eius:& cœpit videre.&
reſtitutus eſt ita vt clare videret omnia.* Et 26
miſit illum in domum ſuam, dicens: Vade in
domum tuam: & ſi in vicum introieris,nemi
27 ni dixeris. *"Et egreſſus eſt Ieſus,& diſcipu-
li eius in caſtella Cæſareæ Philippi: & in via *Mat.16.b.13
interrogabat diſcipulos ſuos, dicens eis:" *Luc.9.c.18
28 Quem me dicunt eſſe homines? * Qui re-
ſpõderunt illi, dicentes: Ioannem Baptiſtã,
alij Eliam, alij vero quaſi vnum de prophe-
29 tis. * Tunc dicit illis.Vos vero quem me eſſe
dicitis? Reſpondens Petrus, ait ei: Tu es
30 Chriſtus.*Et comminatus eſt eis,ne cui dice
31 rent de illo. * Et cœpit docere eos quoniam
D oportet filium hominis pati multa, & repro
bari a ſenioribus, & a ſummis ſacerdotibus,
& Scribis,& occidi:& poſt tres dies reſurge
32 re.*Et palam verbum loquebatur.Et appre-
hendens eum Petrus, cœpit increpare eum.
33 * Qui conuerſus, & videns diſcipulos ſuos,
cõminatus eſt Petro,dicens: Vade retro me
ſatana,quoniam non ſapis quæ Dei ſunt, ſed
34 quæ ſunt hominum. * Et conuocata turba cũ
diſcipulis ſuis, dixit eis:" Si quis vult me ſe- *Matth.19.d.
qui,deneget ſemetipſum:& tollat crucem 28. & 16 d.24
35 ſuam,& ſequatur me. * Qui enim voluerit Luc.9.c.23.&
animam ſuam ſaluam facere, perdet eam: 14.f.27.& 17.
qui autem perdidit animam ſuam propter f.33
me, & Euangelium, ſaluam faciet eam. Io.12.d.25
36 * Quid enim proderit homini, ſi lucretur
mundum totum:& detrimentum animæ ſuæ
37 faciat? * Aut quid dabit homo commutatio
38 nis pro anima ſua? *" Qui enim me confu- * Matt.10.d.
ſus fuerit, & verba mea in generatione iſta 33
adultera & peccatrice: & filius hominis con Luc.9.c.26.&
fundetur eũ,cum venerit in gloria patris ſui 12.b.9
39 cum angelis ſanctis.*Et dicebat illis:" Amen * Matt.16.d.
dico vobis, quia ſunt quidam de hic ſtanti- 27
bus, qui non guſtabunt mortem donec vi- Luc.9.c.27
deant regnum Dei veniens in virtute.



CAP. IX.

ET poſt dies ſex aſſumit Ieſus Petrum, & 1
Iacobum, & Ioannem: & ducit illos in A
montẽ excelſum ſeorſum ſolos, & transfigu
2 ratus eſt corã ipſis.*Et veſtimenta eius facta
ſunt ſplendẽtia, & candida nimis velut nix,

qualia

qualia fullo non poteſt ſuper terram cãdida
facere. Et apparuit illis Elias cum Moyſe: 3
& erant loquentes cum Ieſu. Et reſpõdens 4
Petrus, ait Ieſu: Rabbi, bonum eſt nos hic eſ-
ſe: & faciamus tria tabernacula, Tibi vnum,
& Moyſi vnum, & Eliæ vnum. * Non enim 5
ſciebat quid diceret: erãt enim timore exter
riti: *& facta eſt nubes obumbrans eos: & 6
venit vox de nube, dicens: Hic eſt filius meus B
chariſſimus: audite illum. *Et ſtatim circum- 7
ſpicientes, neminem amplius viderunt, niſi
Ieſum tantum ſecum. *" Et deſcendentibus 8
* Mal. 4.b.5. illis de monte, præcepit illis ne cuiquã quæ
vidiſſent, narrarent: niſi cum Filius hominis
a mortuis reſurrexerit. * Et verbum conti- 9
nuerunt apud ſe: conquirentes quid eſſet:
Cum a mortuis reſurrexerit. Et interroga- 10
* Iſa 53.a.3 bant eum, dicentes: "Quid ergo dicunt Pha-
riſæi, & Scribæ, quia Eliam oportet venire
primum? * Qui reſpondens, ait illis: Elias cũ 11
venerit primo, reſtituet omnia: & quo modo
* Mat.17.b.12 "ſcriptum eſt in Filium hominis, "vt multa
patiatur & contemnatur. * Sed dico vobis 12
quia & Elias venit (& fecerunt illi quæcum- C
que voluerunt) "ſicut ſcriptum eſt de eo. *Et 13
veniens ad diſcipulos ſuos, vidit turbam ma-
gnam circa eos, & Scribas conquirentes cũ
illis. Et confeſtim omnis populus videns 14
Ieſum, ſtupefactus eſt, & expauerunt, & ac-
currentes ſalutabant eum. * Et interrogauit 15
* Luc.9.c.37 eos: Quid inter vos conquiritis? *"Et reſpon 16
dens vnus de turba, dixit: Magiſter, attuli fi-
lium meum ad te habentem ſpiritum mutũ:
*qui vbicumque eum apprehenderit, allidit 17
illum, & ſpumat, & ſtridet dentibus, & are-
ſcit: & dixi diſcipulis tuis vt eijcerent illum,
& non potuerunt. * Qui reſpondens eis, di- 18
xit: O generatio incredula, quamdiu apud
vos ero? quamdiu vos patiar? afferte illum
ad me. * Et attulerunt eum. Et cum vidiſſet 19
eum, ſtatim ſpiritus conturbauit illum: & eli
ſus in terram, volutabatur ſpumans. * Et in- 20
terrogauit patrem eius: Quantum temporis D
eſt ex quo ei hoc accidit? At ille ait: Ab iſfan
tia: * & frequenter eum in ignem, & in aquas 21
miſit ut eum perderet, ſed ſi quid potes, adiu
ua nos, miſertus noſtri. * Ieſus autem ait illi: 22
Si potes credere, omnia poſſibilia ſunt credẽ
ti. Et continuo exclamans pater pueri, cum 23
lacrymis aiebat: Credo, Domine: adiuua in-
credulitatem meam. Et cum videret Ieſus 24
concurrentem turbam, comminatus eſt ſpi-
ritui immundo, dicens illi: Surde, & mute ſpi
ritus, ego præcipio tibi, exi ab eo: & am-
plius ne introeas in eum. * Et exclamans, & 25
multum diſcerpens eum, exijt ab eo, & fa-
ctus eſt ſicut mortuus, ita vt multi dicerent:
Quia mortuus eſt. * Ieſus autem tenens ma- 26
num eius, eleuauit eum, & ſurrexit. * Et cum 27
introiſſet in domũ, diſcipuli eius ſecreto in-
terrogabant eum: Quare nos non potuimus
28 eijcere eum? * Et dixit illis: Hoc genus in nul
lo poteſt exire, niſi in oratione, & ieiunio:
29 * " Et inde profecti prætergrediebantur Ga
30 lilæam: nec volebat quemquam ſcire. * " Do * Mat.1[illegible] * Luc.9.[illegible]
cebat autem diſcipulos ſuos, & dicebat illis:
Quoniam filius hominis tradetur in manus
hominum, & occident eum, & occiſus tertia
31 die reſurget. * At illi ignorabant verbum, [illegible]
32 timebant interrogare eum. *Et venerũt Ca-
pharnaum. Qui cum domi eſſent, interroga-
33 bat eos: Quid in via tractabatis? * At illi ta-
cebant. ſiquidem in via inter ſe diſputauerãt,
34 " quis eorum maior eſſet. * Et reſidens voca- * Mat.1[illegible]
uit duodecim. & ait illis: Si quis vult primus Luc.9.[illegible]
eſſe, erit omnium nouiſſimus, & omnium
35 miniſter. * Et accipiens puerum, ſtatuit eum
in medio eorum: quem cum complexus eſ-
36 ſet, ait illis: * Quiſquis vnum ex huiuſmodi
F pueris receperit in nomine meo, me recipit:
& quicumque me ſuſceperit, non me ſuſci-
37 pit, ſed eum, qui miſit me. * " Reſpondit illi * Luc.[illegible]
Ioannes, dicens: Magiſter, vidimus quemdã
in nomine tuo eijcientem dæmonia, qui non
38 ſequitur nos, & prohibuimus eum. * Ieſus au
tem ait: Nolite prohibere eum. " nemo eſt e- * 1.Co.[illegible]
nim qui faciat virtutem in nomine meo, &
39 poſſit cito male loqui de me. * qui enim non
40 eſt aduerſum uos, pro vobis eſt. * " Quiſquis * Mat.1[illegible]
enim potum dederit vobis calicem aquæ in
nomine meo, quia Chriſti eſtis: amen dico vo
41 bis, non perdet mercedem ſuam. * " Et quiſ- * Mat.[illegible]
quis ſcandalizauerit vnum ex his puſillis cre Luc.1[illegible]
dentibus in me: bonum eſt ei magis ſi circũ-
daretur mola aſinaria collo eius, & in mare
42 mitteretur. * " Et ſi ſcandalizauerit te manus * Mat.5.
G tua, abſcinde illam: bonũ eſt tibi debilem in- & 18.[illegible]
troire in vitam, quàm duas manus habẽtem Luc.1[illegible]
ire in gehennam, in ignem inextinguibilem:
43 * vbi vermis eorũ non moritur, & ignis non
44 extinguitur. * Et ſi pes tuus te ſcandalizat,
amputa illum: bonum eſt tibi claudum in-
troire in vitam æternam, quàm duos pedes
habentem mitti in gehennam ignis inextin-
45 guibilis: * " vbi vermis eorum non moritur, * Iſa.6[illegible]
46 & ignis non extinguitur. * Quod ſi oculus
tuus ſcandalizat te, eijce eum: bonum eſt ti-
bi luſcum introire in regnũ Dei, quàm duos
oculos habentem mitti in gehennam ignis:
47 *vbi vermis eorum non moritur, & ignis nõ
48 extinguitur. * " Omnis enim igne ſalietur, & * Leui.[illegible]
49 omnis victima ſale ſalietur. * " Bonum eſt * Mat.5.
ſal: quòd ſi ſal inſulſum fuerit: in quo illud Luc.1[illegible]
condietis? Habete in vobis ſal, & pacem ha-
bete inter vos.

CAP. X.

1 ET inde exurgens venit in fines Iudææ * Mat.1[illegible]
A vltra Iordanem: & conueniunt iterum
turbæ ad eum: & ſicut conſueuerat, iterum
2 docebat illos. * Et accedentes Phariſæi inter-
rogabant



rogabant eum:Si licet viro vxorem dimitte-
re:tentantes eum.* At ille reſpondens, dixit 3
eis:Quid vobis præcepit Moyſes? * Qui dixe 4
runt: " Moyſes permiſit libellum repudij ſcri
bere,& dimittere. * Quibus reſpondens Ie- 5
ſus,ait:Ad duritiam cordis veſtri ſcripſit vo-
bis præceptum iſtud. * ab initio autem crea- 6
turæ " maſculum,& feminam fecit eos Deus.
* Propter hoc relinquet homo patrem ſuum, 7
& matrem,& adhærebit ad vxorem ſuam:
* & erunt duo in carne vna. Itaque iam non 8
ſunt duo ſed vna caro. * Quod ergo Deus 9
coniunxit,homo non ſeparet. * Et in domo 10
iterum diſcipuli eius de eodem interrogaue-
runt eum. * Et ait illis: Quicumque dimiſe- 11
rit vxorem ſuam,& aliam duxerit, adulteriũ B
committit ſuper eam. * Et ſi vxor dimiſerit 12
virum ſuum,& alij nupſerit,mœchatur. * Et 13
offerebant illi paruulos vt tangeret illos.Di-
ſcipuli autem comminabantur offerentibus.
* Quos cum videret Ieſus,indigne tulit, & 14
ait illis: Sinite paruulos venire ad me, & ne
prohibueritis eos: talium enim eſt regnum
Dei. * Amen dico vobis:Quiſquis non rece- 15
perit regnum Dei velut paruulus,non intra-
bit in illud. * Et complexans eos,& impo- 16
nens manus ſuper illos,benedicebat eos.* Et 17
cum egreſſus eſſet in viam, procurrens qui-
dam genu flexo ante eum,rogabat eum." Ma
giſter bone, quid faciam vt vitam æternam
percipiam? * Ieſus autem dixit ei: Quid me 18
dicis bonum? Nemo bonus,niſi vnus Deus. C
*" Præcepta noſti:Ne adulteres,Ne occidas, 19
Ne fureris,Ne falſum teſtimonium dixeris,
Ne fraudem feceris,Honora patrem tuum &
matrem.* At ille reſpõdens,ait illi:Magiſter, 20
hæc omnia obſeruaui a iuuentute mea. * Ie- 21
ſus autem intuitus eum,dilexit eum, & dixit
ei:Vnum tibi deeſt: vade,quæcumque habes
vende,& da pauperibus, & habebis theſau-
22 rum in cælo:& veni,ſequere me. * Qui con-
triſtatus in verbo, abijt mœrens: erat enim
23 habens multas poſſeſſiones. * Et circumſpi-
ciens Ieſus,ait diſcipulis ſuis: Quàm diffici-
le qui pecunias habẽt,in regnum Dei introi-
24 bunt! * Diſcipuli autem obſtupeſcebant in
verbis eius.At Ieſus rurſus reſpondens ait il-
lis:Filioli,quàm difficile eſt, cõfidentes in pe
25 cunijs,in regnum Dei introire. * Facilius eſt,
D camelum per foramen acus tranſire, quàm
26 diuitem intrare in regnum Dei. * Qui magis
admirabantur, dicentes ad ſemetipſos: Et
27 quis poteſt ſaluus fieri? * Et intuens illos Ie-
ſus,ait:Apud homines impoſſibile eſt, ſed nõ
apud Deum:omnia enim poſſibilia ſunt apud
28 Deum.*"Et cœpit ei Petrus dicere:Ecce nos • Mat.19.d.27
29 dimiſimus omnia, & ſecuti ſumus te. * Re- Luc.18.c.28.
ſpondens Ieſus,ait: Amen dico vobis: Ne-
mo eſt,qui reliquerit domum,aut fratres,aut
ſorores,aut patrem,aut matrẽ,aut filios, aut
agros propter me, & propter Euangelium,
30 * qui non accipiat centies tantum, nunc in
tempore hoc:domos,& fratres,& ſorores,&
matres,& filios,& agros, cum perſecutioni-
bus, & in ſæculo futuro vitam æternam.
31 * " Multi autem erunt primi nouiſſimi,& • Mat. 19. d. 30.
E nouiſſimi primi. * Erant autem in via aſcen-
32 dentes Ieroſolymam: & præcedebat illos Ie
ſus,& ſtupebant:& ſequentes timebant." Et • Luc.18.E.31.
aſſumens iterum duodecim,cœpit illis dice-
33 re quæ eſſent ei euentura.* Quia ecce aſcen-
dimus Ieroſolymam, & Filius hominis trade
tur principibus ſacerdotum,& Scribis,& ſe-
nioribus,& damnabunt eũ morte,& tradent
34 eum gentibus: * & illudent ei, & conſpuent
eum,& flagellabunt eum, & interficient eũ:
35 & tertia die reſurget.* " Et accedunt ad eum • Mat.19.c.20
Iacobus,& Ioannes filij Zebedæi, dicentes:
Magi-

Magiſter, volumus vt quodcumque petieri-
mus,facias nobis.* At ille dixit eis:Quid vul 36
tis vt faciam vobis? * Et dixerunt:Da nobis 37
vt vnus ad dexteram tuam, & alius ad ſini- F
ſtram tuam ſedeamus in gloria tua. * Ieſus 38
autem ait eis: Neſcitis quid petatis:poteſtis
bibere calicem, quem ego bibo: aut baptiſ-
mo,quo ego baptizor,baptizari?* At illi di- 39
xerunt ei:Poſſumus.Ieſus autem ait eis: Ca-
licem quidem,quem ego bibo,bibetis:& ba-
ptiſmo,quo ego baptizor,baptizabimini:*ſe 40
dere autem ad dexteram meam, vel ad ſini-
ſtram, non eſt meum dare vobis, ſed quibus
paratum eſt.*Et audientes decem cœperunt 41
indignari de Iacobo, & Ioanne. * Ieſus autē 42
vocans eos,ait illis:" Scitis quia hi, qui viden
Luc.22.c.25 tur principari gentibus, dominantur eis: &
principes eorum poteſtatem habent ipſorū.
* Non ita eſt autem in vobis, ſed quicum I. 43
voluerit fieri maior,erit veſter miniſter: * & 44
quicumq. voluerit in vobis primus eſſe,erit
45 omnium ſeruus. * Nam & Filius hominis
G non venit vt miniſtraretur ei, ſed vt mini-
ſtraret, & daret animam ſuam redemptionē
46 pro multis.* " Et veniunt Iericho: & profici-
ſcente eo de Iericho, & diſcipulis eius, &
plurima multitudine, filius Timæi Barti-
mæus cæcus,ſedebat iuxta viam mendicans.
47 * Qui cum audiſſet quia Ieſus Nazarenus
eſt, cœpit clamare,& dicere:Ieſu fili Dauid,
48 miſerere mei. * Et comminabantur ei multi
vt taceret.At ille multo magis clamabat: Fili
49 Dauid miſerere mei. * Et ſtans Ieſus præce-
pit illum vocari. Et vocant cæcum dicentes
50 ei: Animæquior eſto: ſurge vocat te. *Qui
proiecto veſtimento ſuo exiliens, venit ad
51 eum. * Et reſpondens Ieſus dixit illi: Quid
tibi vis faciam? Cæcus autem dixit ei:Rab-
52 boni,vt videam. * Ieſus autem ait illi:Vade,
fides tua te ſaluum fecit. Et confeſtim vidit,
& ſequebatur eum in via.



CAP. XI.

ET cum appropinquarent Ieroſolymæ, 1
Mat.21.a.1. & Bethaniæ ad montem oliuarum, mit- A
Luc.19.e.29. tit duos ex diſcipulis ſuis,* & ait illis: Ite in 2
caſtellum,quod contra vos eſt, & ſtatim in-
troeuntes illuc,inuenietis pullum ligatum,ſu
per quem nemo adhuc hominum ſedit: ſolui
te illū,& adducite. * Et ſi quis vobis dixerit: 3
Quid facitis?dicite,quia domino neceſſarius
eſt:& cōtinuo illum dimittet huc.*Et abeun- 4
tes inuenerunt pullum ligatum ante ianuam
foris in biuio:& ſoluunt eum. * Et quidam de 5
illic ſtantibus dicebant illis: Quid facitis ſol-
uentes pullum? * Qui dixerunt eis ſicut præ- 6
Io.12.b.14. ceperat illis Ieſus,& dimiſerunt eis.* " Et du 7
xerunt pullum ad Ieſum:& imponunt illi ve
8 ſtimenta ſua,& ſedit ſuper eum. * Multi au-
tem veſtimenta ſua ſtrauerunt in via:alij au-
tem frondes cædebant de arboribus, & ſter-
9 nebant in via. * Et qui præibant, & qui ſeque
10 bantur clamabant,dicentes:Hoſanna. * " Be-
B nedictus, qui venit in nomine Domini: be-
nedictum quod venit regnum patris noſtri
11 Dauid: Hoſanna in excelſis. * " Et introiuit
Ieroſolymam in templum: & circumſpectis
omnibus,cum iam veſpera eſſet hora, exijt
12 in Bethaniam cum duodecim. * Et alia die
13 cum exirent a Bethania,eſurijt. * " Cumque
vidiſſet a longe ficum habentem folia, venit
ſi quid forte inueniret in ea. & cum veniſſet
ad eam,nihil inuenit præter folia: non enim
14 erat tempus ficorum. * Et reſpondens dixit
ei: Iam non amplius in æternum ex te fru-
ctum

ctum quiſquam manducet. Et audiebant di-
ſcipuli eius.* Et veniunt Ieroſolymam. Et 15
cum introiſſet in templum, cœpit eijcere vẽ
dentes, & ementes in templo: & menſas nu-
mulariorum, & cathedras vendentium co-
lumbas euertit.* & non ſinebat vt quiſquam 16
transferret vas per templum:* & docebat, di 17
cens eis: Nonne ſcriptum eſt: " Quia domus
mea, domus orationis vocabitur omnib. gen C
tibus? Vos autem feciſtis eam ſpeluncam la-
tronum. * Quo audito principes ſacerdo- 18
tum, & Scribæ quærebant quomodo eum
perderent: timebant enim eum, quoniam v-
niuerſa turba admirabatur ſuper doctrina
eius.* Et cum veſpera facta eſſet, egredieba- 19
tur de ciuitate.* Et cum mane tranſirent, vi- 20
derunt ficum aridam factam a radicibus.
*Et recordatus Petrus, dixit ei: Rabbi, ecce 21
ficus, cui maledixiſti, aruit. * Et reſpondens 22
Ieſus ait illis: " Habete fidem Dei. * amen 23
dico vobis, quia quicumque dixerit huic mõ
ti: Tollere, & mittere in mare, & non hæſita-
uerit in corde ſuo, ſed crediderit, quia quod-
cumque dixerit, fiat, fiet ei.* Propterea dico 24
vobis, omnia quæcumque orantes petitis,
credite quia accipietis, & euenient vobis. *Luc.11.b.9 Matt.6.b.14.& 18.d.35
25 *" Et cum ſtabitis ad orandum, dimittite ſi
quid habetis aduerſus aliquem: vt & Pater
veſter qui in cælis eſt, dimittat vobis pecca-
26 ta veſtra.* Quòd ſi vos non dimiſeritis: nec
D Pater veſter, qui in cęlis eſt, dimittet vobis
27 peccata veſtra.*" Et veniunt rurſus Ieroſo- *Luc.20.a.1
lymam. Et cum ambularet in templo, acce-
dunt ad eum ſummi ſacerdotes, & Scribæ, &
28 ſeniores: * & dicunt ei: In qua poteſtate hæc
facis? & quis dedit tibi hanc poteſtatem vt
29 iſta facias? * Ieſus autem reſpondens, ait il-
lis: Interrogabo vos & ego vnum verbum,
& reſpondete mihi: & dicam vobis in qua
30 poteſtate hæc faciam. * Baptiſmus Ioannis,
de cælo erat, an ex hominibus? Reſpondete
31 mihi.* At illi cogitabant ſecum, dicentes: Si
dixerimus, De cælo, dicet, Quare ergo non
32 credidiſtis ei?* Si dixerimus, Ex hominibus,
timemus populum. omnes enim habebant
33 Ioannem quia vere propheta eſſet.* Et re-
ſpondentes dicunt Ieſu: Neſcimus. Et reſpõ-
dens Ieſus ait illis: Neque ego dico vobis in
qua poteſtate hæc faciam.



CAP. XII.

ET cœpit illis in parabolis loqui: Vineã 1
paſtinauit homo, & circumdedit ſepẽ, A
& fodit lacum, & ædificauit turrim, & loca-
uit eam agricolis, & peregre profectus eſt.
* Et miſit ad agricolas in tempore ſeruum 2
vt ab agricolis acciperet de fructu vineæ.
* Qui apprehenſum eum ceciderunt, & di- 3
miſerunt vacuum. * Et iterum miſit ad il- 4
los alium ſeruum: & illum in capite vulnera
uerunt, & contumelijs affecerunt.* Et rur- 5
ſum alium miſit, & illum occiderunt: & plu-
res alios: quoſdam cædentes, alios vero occi
6 dentes. * Adhuc ergo vnum habens filium
chariſſimum: & illum miſit ad eos nouiſſi-
mum, dicens: Quia reuerebuntur filium
7 meum. * Coloni autem dixerunt ad inuicẽ:
Hic eſt heres: venite, occidamus eum: & no-
8 ſtra erit hereditas.* Et apprehendentes eum,
occiderunt: & eiecerunt extra vineam.
9 *Quid ergo faciet Dominus vineæ? Veniet,
& perdet colonos: & dabit vineam alijs.
10 * Nec ſcripturam hanc legiſtis: " Lapidem, *Pſ.117.d.22 Iſa.28.d.16 Act.4.b.11
quem reprobauerũt ædificantes, hic factus
11 eſt in caput anguli: * A Domino factum eſt
iſtud,

Digitized by Google

Rom.9.g.33 1 Pet.2.a.8 iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris? * Et 12
Mat.21.d.42 quærebant eum tenere: & timuerunt turbã.
cognouerunt enim quoniam ad eos parabo
Mat.22.b.15 lam hãc dixerit. Et relicto eo abierunt. " Et 13
Luc.20.d.20 mittunt ad eum quoſdam ex Phariſæis, &
Herodianis, vt eum caperent in verbo.* Qui 14
venientes dicunt ei: Magiſter, ſcimus quia ve B
rax es, & non curas quemquam: nec enim vi
des in faciem hominum, ſed in veritate viam
Dei doces. licet dari tributum Cæſari, an nõ
dabimus?* Qui ſciens verſutiam illorum, ait 15
illis: Quid me tentatis? afferte mihi denariũ
" vt videam.* At illi attulerunt ei. Et ait illis: 16
Cuius eſt imago hæc, & inſcriptio? Dicunt
ei: Cæſaris. * Reſpondens autem Ieſus dixit 17
*Ro.13.c.7 illis: " Reddite igitur quæ ſunt Cæſaris, Cæ-
ſari: & quæ ſunt Dei, Deo. Et mirabantur ſu
per eo.* "Et venerunt ad eum Sadducæi, qui 18
*Mat.22.c.23 dicunt reſurrectionem nõ eſſe: & interroga-
Luc.20.d.27 bant eum dicentes: *Magiſter, Moyſes no- 19
*Deu.25.b.5 bis ſcripſit, " vt ſi cuius frater mortuus fue-
rit, & dimiſerit vxorem, & filios non relique
rit, accipiat frater eius vxorem ipſius, & re-
ſuſcitet ſemẽ fratri ſuo.* Septẽ ergo fratres 20
erant: & primus accepit vxorẽ, & mortuus
eſt non relicto ſemine.* Et ſecundus accepit 21
eam, & mortuus eſt: & nec iſte reliquit ſe-
men. Et tertius ſimiliter. * Et acceperunt eã 22
ſimiliter ſeptem: & non reliquerunt ſemen.
Nouiſſima omnium defuncta eſt & mulier.
* In reſurrectione ergo cum reſurrexerint, 23
cuius de his erit vxor? ſeptẽ enim habuerunt
eam vxorem.* Et reſpondens Ieſus, ait illis: 24
Nonne ideo erratis, nõ ſcientes Scripturas,
neque virtutem Dei? * Cum enim a mortuis 25
reſurrexerint, neque nubent, neque nuben-
tur, ſed ſunt ſicut angeli in cælis. * De mor- 26
tuis autem quòd reſurgant, non legiſtis in li C
bro Moyſi, ſuper rubum quomodo dixerit il
li Deus, inquiens: * " Ego ſum Deus Abra-
*Exo.3.b.6 Mat.22.d.32. ham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob? * Non 27
eſt Deus mortuorum, ſed viuorum. Vos er-
Mat.22.d.34. go multum erratis.* "Et acceſſit vnus de Scri 28
bis, qui audierat illos conquirẽtes, & videns
quoniam bene illis reſpõderit, interrogauit
eum quod eſſet primum omnium mandatũ.
*Ieſus autem reſpõdit ei: Quia primum om 29
*Deu.6.a.7 nium mandatum eſt: " Audi Iſrael, Domi-
nus Deus tuus, Deus vnus eſt: * & diliges 30
Dominum Deum tuum ex toto corde tuo,
& ex tota anima tua, & ex tota mente tua,
& ex tota virtute tua. Hoc eſt primum man
*Leu.19.d.18 datum. * " Secundum autem ſimile eſt illi: 31
Matt.22.d.39 Diliges proximum tuum tamquam teipſum.
Rom.13.c.9 Galat.5.c.14 Maius horum aliud mandatum non eſt. * Et 32
Iac.2.b.8 ait illi Scriba: Bene Magiſter, in veritate dixi
ſti, quia vnus eſt Deus, & non eſt alius præ-
ter eũ. * Et vt diligatur ex toto corde, & ex 33
toto intellectu, & ex tota aĩa, & ex tota for-
titudine: & diligere proximum tamquam ſe-
ipſum, maius eſt omnibus holocauſtomati-
34 bus, & ſacrificijs. * Ieſus autem videns quòd
ſapienter reſpondiſſet, dixit illi: Non es lon-
ge a regno Dei. Et nemo iam audebat eum in
35 terrogare.* Et reſpondens Ieſus dicebat, do
cens in templo: Quomodo dicunt Scribæ
36 Chriſtum filium eſſe Dauid? * Ipſe enim Da-
D uid dicit in Spiritu ſancto: * Dixit Dominus
Domino meo, ſede a dextris meis, donec po-
nã inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum.
37 * Ipſe ergo Dauid dicit eum Dominum, &
vnde eſt filius eius? Et multa turba eum li-
38 benter audiuit. * Et dicebat eis in doctrina
ſua: * Cauete a Scribis, qui volunt in ſtolis
39 ambulare, & ſalutari in foro, * & in primis
cathedris ſedere in ſynagogis, & primos di-
40 ſcubitus in cœnis: * qui deuorant domos vi-
duarum ſub obtentu prolixæ orationis: hi ac
41 cipient prolixius iudicium. * " Et ſedens Ie-
ſus contra gazophylacium, aſpiciebat quo-
modo turba iactaret æs in gazophylacium,
42 & multi diuites iactabant multa. * Cum ve-
niſſet autem vidua vna pauper, miſit duo mi
43 nuta, quod eſt quadrans, * & conuocans di-
ſcipulos ſuos, ait illis: Amen dico vobis, quo
niam vidua hæc pauper plus omnibus miſit,
44 qui miſerunt in gazophylacium. * Omnes e-
nim ex eo, quod abundabat illis, miſerunt:
hæc vero de penuria ſua omnia quæ habuit
miſit totum victum ſuum.

CAP. XIII.

1 ET cum egrederetur de templo, ait illi v-
A nus ex diſcipulis ſuis: Magiſter, aſpice
2 quales lapides, & quales ſtructuræ. * Et re-
ſpondens Ieſus, ait illi: Vides has omnes ma-
gnas ædificationes? Non relinquetur lapis
3 ſuper lapidem, qui non deſtruatur. * Et cum
ſederet in Monte oliuarum cõtra templum,
interrogabant eum ſeparatim Petrus, & Ia-
4 cobus, & Ioannes, & Andreas: * Dic nobis,
quando iſta fient? & quod ſignum erit, quan-
5 do hæc omnia incipient conſummari? * Et re
ſpondens Ieſus cœpit dicere illis: " Videte ne
6 quis vos ſeducat: * multi enim venient in no
mine meo dicentes, quia ego ſum: & multos
7 ſeducent. * Cum audieritis autem bella, & o-
piniones bellorum, ne timueritis: oportet e-
8 nim hæc fieri: ſed nondum finis. * Exurget
B enim gens contra gentem, & regnum ſuper
regnum, & erunt terræmotus per loca, & fa
9 mes. Initium dolorum hæc. * Videte autem
voſmetipſos. Tradent enim vos in concilijs,
& in ſynagogis vapulabitis, & ante præſi-
des, & reges ſtabitis propter me, in teſtimo-
10 nium illis.* Et in omnes gentes primũ opor-
11 tet prædicari Euangelium. * " Et cum duxe-
rint vos tradentes, nolite præcogitare quid
loquamini: ſed quod datum vobis fuerit in
illa hora, id loquimini. non enim vos eſtis lo
12 quentes, ſed Spiritus ſanctus. * Tradet autem
frater



frater fratrem in mortem,& pater filium: &
conſurgent filij in parentes,& morte afficiét
eos.* Et eritis odio omnibus propter nomen 13
meum. Qui autem ſuſtinuerit in finem, hic
ſaluus erit.* "Cum autem videritis abomina 14
tionem deſolationis ſtantem, vbi non debet,
qui legit, intelligat: tunc qui in Iudæa ſunt, fu
giant in mõtes: * & qui ſuper tectum, ne de- 15
ſcẽdat in domum, nec introeat vt tollat quid
de domo ſua: * & qui in agro erit, non reuer 16
tatur retro tollere veſtimentum ſuum. * Væ C
autem prægnantibus, & nutrientibus in illis 17
diebus.* Orate vero vt hieme non fiant.* E- 18
runt enim dies illi tribulationes tales, quales 19
non fuerant ab initio creaturæ, quam condi
dit Deus vſque nunc, neque fient. * Et niſi 20
breuiaſſet Dominus dies, non fuiſſet ſalua
omnis caro: ſed propter electos, quos elegit,
breuiauit dies. * "Et tunc ſi quis vobis dixe- 21
rit: Ecce hic eſt Chriſtus, ecce illic, ne credide
ritis.* Exurgent enim pſeudochriſti, & pſeu 22
doprophetæ, & dabunt ſigna, & portenta ad
ſeducendos, ſi fieri poteſt, etiam electos.
*Vos ergo videte: ecce prædixi vobis omnia. 23
* "Sed in illis diebus poſt tribulationem illã 24
ſol contenebrabitur, & luna non dabit ſplẽ-
dorem ſuum: * & ſtellæ cæli erunt decidẽtes, 25
& virtutes, q̃ in cælis ſunt, mouebuntur. * Et 26
tunc videbunt filium hominis venientem in
nubibus cum virtute multa, & gloria. * "Et 27
tunc mittet angelos ſuos, & congregabit ele D
ctos ſuos a quattuor ventis, a ſummo terræ
vſque ad ſummum cæli.* A ficu autem diſci- 28
te parabolam. Cum iã ramus eius tener fue-
rit, & nata fuerint folia, cognoſcitis quia in 29
proximo ſit æſtas: * ſic & vos cum videritis
hæc fieri, ſcitote quòd in proximo ſit in o-
ſtijs.* Amen dico vobis, quoniam non tran- 30
ſibit generatio hæc, donec omnia iſta fiant.

31 * Cælum, & terra tranſibunt, verba autem
32 mea non tranſibunt.* De die autem illo, vel
hora nemo ſcit, neque angeli in cælo, neque
33 Filius, niſi Pater.* "Videte, vigilate, & orate
34 neſcitis enim quando tempus ſit. * Sicut ho-
mo, qui peregre profectus reliquit domum
ſuam, & dedit ſeruis ſuis poteſtatem cuiuſ-
que operis, & ianitori præcepit vt vigilet.
35 * Vigilate ergo, (neſcitis enim quando do-
minus domus veniat: ſero an media nocte,
36 an galli cantu, an mane) * ne cum venerit re
37 pente, inueniat vos dormientes.* Quod autẽ
vobis dico, omnibus dico: Vigilate.

* Matt. 24. d. 42.

CAP. XIIII.

1 ERat autem Paſcha & Azyma poſt bi-
A duum: & quærebant ſummi ſacerdotes,
& Scribæ quomodo eum dolo tenerent, &
2 occiderent.* Dicebant autem: Non in die fe-
3 ſto, ne forte tumultus fieret in populo. * "Et
cum eſſet Bethaniæ in domo Simonis lepro
ſi, & recumberet: venit mulier habens ala-
baſtrum vnguenti nardi ſpicati pretioſi, &
fracto alabaſtro, effudit ſuper caput eius.
4 * Erant autem quidam indigne ferentes in-
tra ſemetipſos, & dicentes: Vt quid perditio
5 iſta vnguenti facta eſt? * Poterat enim vn-
guentum iſtud vænundari plus quam trecen
tis denarijs, & dari pauperibus. Et fremebãt
6 in eam. * Ieſus autem dixit: Sinite eam, quid
illi moleſti eſtis? Bonum opus operata eſt in
7 me. * ſemper enim pauperes habetis vobi-
ſcum: & cum volueritis, poteſtis illis benefa-
8 cere: me autem non ſemper habetis. * Quod
habuit hæc, fecit: præuenit vngere corpus
9 meũ in ſepulturam.* Amen dico vobis: Vbi-
cumq. prædicatum fuerit Euangeliũ iſtud in
vniuerſo mũdo, & quod fecit hæc, narrabitur

Mat. 26. a. 2. Luc. 22. a. 1.

* Mat. 26. a. 6. Ioan. 12. a. 1.

in

Mat.26.b.14 in memoriam eius. "Et Iudas Iſcariotes v- 10
nus de duodecim abijt ad ſummos ſacerdo- B
tes, vt proderet eum illis.*Qui audiẽtes gaui 11
ſi ſunt:& promiſerunt ei pecuniam ſe datu-
ros. Et quærebat quomodo illum opportune
*Mat.26.b.16 Luc.22.a.6. traderet. * "Et primo die Azymorum quan- 12
do Paſcha immolabant, dicunt ei diſcipuli:
Quo vis eamus, & paremus tibi vt manduces
13 Paſcha? * Et mittit duos ex diſcipulis ſuis,
& dicit eis: Ite in ciuitatem, & occurret vo-
bis homo lagenam aquæ baiulans, ſequimini
14 eum:* & quocumque introierit, dicite domi
no domus, quia magiſter dicit: Vbi eſt refe-
ctio mea, vbi Paſcha cum diſcipulis meis
15 manducem?*Et ipſe vobis demonſtrabit cœ
naculũ grande, ſtratum:& illic parate nobis.



*Et abierunt diſcipuli eius, & venerunt in ci 16 C
uitatem:& inuenerũt ſicut dixerat illis, & pa
rauerunt Paſcha. * "Veſpere autem facto, 17
*Mat.26.b.20 Luc.22.b.14 Ioan.13.c.21. venit cum duodecim. * Et diſcumbentibus 18
eis, & manducantibus, ait IESVS: Amen di-
co vobis, quia vnus ex vobis tradet me, qui
manducat mecum.* At illi cœperunt contri 19
ſtari, & dicere ei ſingulatim: Numquid ego?
* Qui ait illis: Vnus ex duodecim, qui intin- 20
git mecum manum in catino. * Et Filius qui 21
dem hominis vadit "ſicut ſcriptum eſt de eo:
væ autem homini illi, per quem Filius homi
nis tradetur. bonum erat ei, ſi non eſſet natus
22 homo ille.* "Et manducantibus illis, accepit
Ieſus panem:& benedicens fregit, & dedit
23 eis, & ait: Sumite, hoc eſt corpus meum. *Et
accepto calice, gratias agens dedit eis. & bi-
24 berũt ex illo oẽs.* Et ait illis: Hic eſt ſanguis
meus noui teſtamenti, qui pro multis effun-
25 detur.* Amen dico vobis, quia iã non bibam



de nuc

de hoc genimine vitis vſque in diem illum,
cum illud bibam nouum in regno Dei.* Et 26
hymno dicto exierunt in Môtem oliuarum.
Io.16.g.32. * Et ait eis Ieſus: " Oēs ſcandalizabimini in 27
me in nocte iſta: quia ſcriptum eſt:" Percu-
Zac.13.c.7. tiam paſtorem,& diſpergentur oues.* Sed 28
poſtquam reſurrexero, præcedam vos in Ga
lilæā.*Petrus autem ait illi:Et ſi omnes ſcā- 29
dalizati fuerint in te:ſed non ego.* Et ait illi 30
Ieſus: Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte
hac, priuſquam gallus vocem bis dederit, ter
me es negaturus. * At ille amplius loque- 31
batur: Et ſi oportuerit me ſimul commori ti D
bi, non te negabo: Similiter autem & omnes
Mat. 26. d. dicebant.*" Et veniunt in prædium, cui no- 32
Lu.22.d.39. men Gethſemani. Et ait diſcipulis ſuis: Sede-
te hic donec orem.* Et aſſumit Petrum, & 33
Iacobum, & Ioannem ſecum: & cœpit paue-
re, & tædere. * Et ait illis: Triſtis eſt anima 34
mea vſque ad mortem: ſuſtinete hic, & vigi-
late.* Et cum proceſſiſſet paululum, proci- 35
dit ſuper terram: & orabat, vt ſi fieri poſſet,
tranſiret ab eo hora: * & dixit: Abba pater, 36
omnia tibi poſſibilia ſunt, transfer calicem
hunc a me, ſed non quod ego volo, ſed quod
tu. * Et venit, & inuenit eos dormientes. Et 37
ait Petro: Simon, dormis? non potuiſti vna
hora vigilare?* Vigilate, & orate vt nō intre 38
tis in tentationem. Spiritus quidē promptus
eſt, caro vero infirma.* Et iterum abiens o- 39
rauit eumdem ſermonem, dicens.* Et reuer- 40
ſus, denuo inuenit eos dormientes, (erant e- E
nim oculi eorum grauati) & ignorabāt quid
reſponderent ei.* Et venit tertio, & ait illis: 41
Dormite iā, & requieſcite. Sufficit: venit ho-
ra: ecce Filius hominis tradetur in manus pec
catorum. * Surgite, eamus, ecce qui me tra- 42
det, prope eſt. Et, adhuc eo loquente, venit 43
Iudas Iſcariotes vnus de duodecim, & " cum
26.e.47. Lu.c.47. Io.a.3. eo turba multa cum gladiis, & lignis, a ſum-
mis ſacerdotibus, & Scribis, & ſenioribus.
*Dederat autem traditor eius ſignum eis, di 44
cens: Quemcumque oſculatus fuero, ipſe eſt,
tenete eum, & ducite caute. * Et cum veniſ- 45
ſet, ſtatim accedens ad eū, ait: Aue Rabbi: &
oſculatus eſt eum. * At illi manus iniecerunt 46
in eum, & tenuerunt eum. * Vnus autem 47
quidam de circumſtantibus educens gladiū,
percuſſit ſeruum ſummi ſacerdotis: & ampu
tauit illi auriculam, * Et reſpondens Ieſus, 48
ait illis: Tamquam ad latronem exiſtis cum
gladiis, & lignis comprehendere me?* quo- 49
tidie eram apud vos in templo docens, & nō
me tenuiſtis. Sed vt impleantur Scripturæ.
26.f.56. *" Tunc diſcipuli eius relinquentes eum, om 50
nes fugerunt.* Adoleſcens autem quidam ſe 51
quebatur eū amictus ſindone ſuper nudo: &
tenuerunt eum. *At ille reiecta ſindone, nu- 52
26.f.57. f.54. 18.c.13. dus profugit ab eis.*" Et adduxerunt Ieſum F
ad ſummum ſacerdotem: & conuenerūt om 53
nes ſacerdotes, & Scribæ, & ſeniores.*Petrus 54
autem a lōge ſecutus eſt eum vſque intro in
atrium ſummi ſacerdotis: & ſedebat cum mi
55 niſtris ad ignem, & calefaciebat ſe. * " Sūmi *Mat.26.f.59
vero ſacerdotes, & omne concilium quære-
bant aduerſus Ieſum teſtimonium, ut eum
56 morti traderent, nec inueniebant. * Multi e-
nim teſtimonium falſum dicebant aduerſus
eum: & conuenientia teſtimonia non erant.
57 * Et quidam ſurgentes, falſum teſtimoniū fe-
58 rebant aduerſus eum, dicentes: * Quoniam
nos audiuimus eum dicentem:" Ego diſſoluā *Ioan.2.d.19.
templum hoc manu factum, & per triduum
59 aliud non manu factum ædificabo. * Et non
60 erat conueniens teſtimonium illorum. * Et
exurgēs ſummus ſacerdos in mediū, interro
gauit Ieſum, dicens: Non reſpondes quidquā
61 ad ea, quæ tibi obiiciuntur ab his? * Ille au-
tem tacebat, & nihil reſpondit. Rurſum ſum
mus ſacerdos interrogabat eum, & dixit ei:
62 Tu es Chriſtus filius Dei benedicti? * Ieſus
G autē dixit illi: Ego ſum:" & videbitis Filium *Mat.24.c.30
hominis ſedentem a dextris virtutis Dei, &
63 venientem cum nubibus cæli. * Summus au-
tem ſacerdos ſcindens veſtimenta ſua, ait:
64 Quid adhuc deſideramus teſtes? * Audiſtis
blaſphemiam: quid vobis videtur? Qui om-
nes condemnauerunt eum eſſe reum mortis.
65 * Et cœperunt quidam conſpuere eum, & ve
lare faciem eius, & colaphis eum cædere, &
dicere ei: Prophetiza: & miniſtri alapis eum
66 cædebant.*" Et cū eſſet Petrus in atrio deor *Mat.26.g.69
ſum, venit una ex ancillis ſummi ſacerdotis: Luc.22.f.55. Io.18.c.17.
67 * & cum vidiſſet Petrum calefacientem ſe,
aſpiciēs illū, ait: Et tu cū Ieſu Nazareno eras.
68 * At ille negauit, dicens: Neque ſcio, neque
noui, quid dicas. Et exiit foras ante atrium,
69 & gallus cantauit. * " Rurſus autem cum vi- *Mat 26.g.71
diſſet illum ancilla, cœpit dicere circumſtā-
70 tibus: Quia hic ex illis eſt. *At ille iterum ne
gauit." Et poſt puſillum rurſus qui aſtabant, *Lu.22.g.58.
dicebant Petro: Vere ex illis es: nam & Gali- Ioan.18.e.25.
71 læus es. * Ille autem cœpit anathematizare,
& iurare: Quia neſcio hominem iſtum, quē
72 dicitis.* Et ſtatim gallus iterum cantauit." Et *Mat.26.g.75
recordatus eſt Petrus verbi, quod dixerat ei Ioā.13.d.38.
Ieſus: Prius quam gallus cantet bis, ter me ne
gabis. Et cœpit flere.

CAP. XV.

1 ET confeſtim, mane conſilium facientes Matt.27.a.1.
A ſummi ſacerdotes cum ſenioribus, & Luc.22.g.66.
Scribis, & vniuerſo cōcilio, vincientes Ieſū, Ioan.18.c.28.
2 duxerunt, & tradiderunt Pilato. *Et interro
gauit eum Pilatus: Tu es rex Iudæorū? At il-
3 le reſpondens, ait illi: Tu dicis. *" Et accuſa- *Mat.27.b.12
4 bant eum ſummi ſacerdotes in multis. * Pi- Luc.23.a.2.
latus autem rurſum interrogauit eū, dicens: Ioan.18.f.33.
Non reſpondes quidquam? vide in quātis te
5 accuſant. * Ieſus autem amplius nihil reſpō
6 dit, ita ut miraretur Pilatus. * Per diem autē

feſtū ſolebat dimittere illis vnum ex uinctis,
quécumque petiſſent.* Erat auté qui diceba 7
tur Barabbas,qui cum ſeditioſis erat vinctus,
qui in ſeditione fecerat homicidium. * Et cū 8
aſcendiſſet turba, cœpit rogare, ſicut ſem-
per faciebat illis . * Pilatus autem reſpondit 9
eis,& dixit: Vultis dimittam vobis regem Iu
dæorum?* Sciebat enim quod per inuidiam 10
tradidiſſent eum ſummi ſacerdotes.*Pontifi 11
ces autem concitauerunt turbā, vt magis Ba B
*Matt.27.c.22 Luc 23.b 14. *Io.18 g.39. & 19.a.2.
rabbam dimitteret eis.* " Pilatus autem ite- 12
rum reſpondens,ait illis:Quid ergo vultis fa
ciam regi Iudæorum ?* " At illi iterum cla- 13
mauerunt:Crucifige eum.*Pilatus vero dice 14
cebat illis:Quid enim mali fecit?At illi magis
clamabāt:Crucifige eum. *Pilatus autem vo 15
lēs populo ſatisfacere dimiſit illis Barabbā,
& tradidit Ieſum flagellis cæſum , ut crucifi
*Matth.27.d 28 Io.19.a 2.
geretur .* " Milites autem duxerunt eum in 16
atrium prætorii,& conuocant totam cohor
tem, *& induunt eum purpura,& imponunt 17
ei plectentes ſpineam coronam. * Et cœpe- 18
runt ſalutare eum : Aue rex Iudæorum.* Et 19
percutiebant caput eius arūdine: & cōſpue
bant eum,& ponentes genua,adorabant eū.
* Et poſtquam illuſerunt ei, exuerunt illum 20
purpura,& induerunt eum ueſtimentis ſuis:
*Matt.27.d.32. Luc.23.d.26.
& educunt illum vt crucifigerent eum.* " Et 21
angariauerunt prætereuntem quempiam Si
monem Cyrenæū venientem de villa, patrē
Alexandri, & Rufi, ut tolleret crucem eius.
*Et perducūt illum in Golgotha locū: quod 22
eſt interpretatum Caluariæ locus.*Et dabāt 23
ei bibere myrrhatum vinum:& non accepit.
*Matt.27.d.35. Luc 23.e.33. Io.19.d.17.
*" Et crucifigentes eum,diuiſerunt veſtimen 24
ta eius,mittentes ſortem ſuper eis , quis quid C
tolleret.* Erat autem hora tertia: & crucifi- 25
xerunt eum.*Et erat titulus cauſę eius inſcri 26
ptus: REX IVDÆORVM. * Et cum eo crucifi- 27
*Iſa.53.d.12.
gunt duos latrones : vnum a dextris , & a-
lium a ſiniſtris eius.*" Et impleta eſt ſcriptu 28
ra, quæ dicit : Et cum iniquis reputatus eſt.
*Et prætereuntes blaſphemabant eum,mo- 29
*Io.2.d.19.
uentes capita ſua,& dicentes : " Vah qui de
ſtruis templū Dei, & in tribus diebus reædi-
ficas : * ſaluum fac temetipſum deſcendens 30
de cruce .* Similiter & ſummi ſacerdotes il 31
ludētes,ad alterutrum cum Scribis dicebāt:
Alios ſaluos fecit, ſeipſum non poteſt ſaluū
facere.* Chriſtus rex Iſrael deſcēdat nūc de 32
cruce,vt uideamus,& credamus.Et qui cum
eo crucifixi erant,conuitiabantur ei. * Et fa 33
cta hora ſexta,tenebræ factę ſunt per totam
terram vſque in horam nonam.* Et hora no 34
*Pſ.21.a.2. Mat.27.e.46.
na exclamauit Ieſus voce magna,dicens:"E-
loi , eloi , lamma ſabacthani ? quod eſt in-
terpretatum: Deus meus,Deus meus,ut quid D
dereliquiſti me ? * Et quidam de circum 35
ſtantibus audientes , dicebant : Ecce Eliam
vocat . * Currens autem vnus , & implens 36
ſpongiam aceto, circumponensq. calamo ,
potum dabat ei , dicens : Sinite , videamus
37 ſi veniat Elias ad deponendum eum . * Ie-
38 ſus autem emiſſa voce magna expirauit .* Et
velum templi ſciſſum eſt in duo , a ſummo
39 vſque deorſum .* Videns autem Centurio ,
qui ex aduerſo ſtabat , quia ſic clamans ex-
piraſſet , ait : Vere hic homo Filius Dei e-
40 rat . * " Erant autem & mulieres de longe
*Matt.27
aſpicientes : inter quas erat Maria Magdale
ne , & Maria Iacobi minoris, & Ioſeph ma-
41 ter , & Salome : * & cum eſſet in Galilæa ,
ſequebantur eum, " & miniſtrabant ei,& a-
*Luc.8.a
liæ multæ,quæ ſimul cum eo aſcēderāt Iero
42 ſolymam . * " Et cum iam ſero eſſet factum
*Matt.27
(quia erat paraſceue , quod eſt ante ſabba-
43 tum) * venit Ioſeph ab Arimathæa nobilis
Luc 23 Io.19
decurio , qui & ipſe erat expectans regnum
Dei,& audacter introiuit ad Pilatum, & pe-
44 tiit corpus Ieſu.* Pilatus autem mirabatur ſi
iam obiiſſet.Et accerſito centurione,interro
45 gauit eum ſi iam mortuus eſſet. * Et cum co-
gnouiſſet a centurione, donauit corpus Io-
46 ſeph.* Ioſeph autem mercatus ſindonem, &
depōnēs eū inuoluit ſindone , & poſuit eum
in monumento,quod erat exciſum de petra,
& aduoluit lapidem ad oſtium monumenti.
47 * Maria autem Magdalene , & Maria Ioſeph
aſpiciebant vbi poneretur.

CAP. XVI.

Mat. Luc.24 Ioan.20
1 ET cum tranſiſſet ſabbatum, Maria Mag-
A dalene,& Maria Iacobi, & Salome eme-
runt aromata vt venientes vngerent Ieſum
2 * Et valde mane vna ſabbatorum , veniunt
3 ad monumentum, orto iam ſole . * Et dice-
bant ad inuicem : Quis reuoluet nobis lapi-
4 dem ab oſtio monumenti ? * Et reſpicientes
uiderunt reuolutū lapidem. Erat quippe ma
*Mat. Luc. Ioan.20
5 gnus valde. *" Et introeuntes in monumen
tum uiderunt iuuenem ſedentem in dextris,
coopertum ſtola candida, & obſtupuerunt .
6 * Qui dicit illis : Nolite expaueſcere: Ieſum
B quæritis Nazarenum,crucifixū:ſurrexit,non
7 eſt hic,ecce locus vbi poſuerunt eum . * Sed
ite, dicite diſcipulis eius , & Petro,quia præ-
cedit vos in Galilæam : ibi eum uidebitis,
*Sup.14
8 " ſicut dixit vobis.*At illę exeuntes,fugerūt
de monumento : inuaſerat enim eas tremor
& pauor: & nemini quidquam dixerūt:time
*Ioan.20
9 bant enim.* Surgens autem mane , " prima
ſabbati,apparuit primo Mariæ Magdalene,
10 de qua eiecerat ſeptem dęmonia.* Illa vadēs
nunciauit his , qui cum eo fuerant, lugenti-
11 bus, & flentibus. *Et illi audientes quia viue
*Luc.24
12 ret,& viſus eſſet ab ea,nō crediderūt.* Poſt
C hæc autem duobus ex his ambulantibus oſtē
13 ſus eſt in alia effigie,euntibus in uillam. * &
illi euntes nunciauerunt ceteris:nec illis cre
14 diderūt.* Nouiſſime recūbentibus illis vnde
cim apparuit : & exprobrauit incredulitatē
eorum



eorum, & duritiam cordis: quia ijs, qui vide-
rant eum reſurrexiſſe, non crediderunt.* Et 15
dixit eis: Euntes in mundum vniuerſum præ
dicate Euangelium omni creaturæ.* Qui cre 16
diderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit: qui D
vero non crediderit, condemnabitur. Si- 17
16 d. 12. gna aũt eos, qui crediderint, hæc ſequentur:
4 & 10. * In noĩe meo dæmonia eijcient: linguis lo-
2. 5. 8
18 quentur nouis, * ſerpentes tollent: et ſi mor-
tiferum quid biberint, non eis nocebit: ſu-
per ægros manus imponent, & bene habe-
19 bunt. * Et Dominus quidem Ieſus poſtquã
locutus eſt eis, * aſſumptus eſt in cælum, & * Luc. 24. g. 51
20 ſedet a dextris Dei. * Illi autẽ profecti præ-
dicauerunt vbique Domino cooperante, &
ſermonem confirmante, ſequentibus ſignis.

Digitized by

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM.



CAPVT PRIMVM.

QVONIAM quidem mul 1
ti conati ſunt ordinare A
narrationem, quæ in no-
bis cōpletæ ſunt, rerum:
* ſicut tradiderūt nobis, 2
qui ab initio ipſi viderūt,
& miniſtri fuerūt ſermo
nis: * viſum eſt & mihi, 3
aſſecuto omnia a principio diligenter, ex or
dine tibi ſcribere, optime Theophile, *vt co 4
gnoſcas eorum verborū, de quibus eruditus
es, veritatem.* Fuit in diebus Herodis, regis 5
Iudææ, ſacerdos quidam nomine Zacharias
a 1. Paral. 24. a.10. ª de vice Abia, & vxor illius de filiab. Aarō,
& nomen eius Eliſabeth. Erant aūt iuſti am 6
bo ante Deum, incedentes in omnibus man
datis, & iuſtificationibus Domini ſine quere
la,* & non erat illis filius eo quod eſſet Eliſa- 7
beth ſterilis, & ambo proceſſiſſent in diebus
ſuis.* Factum eſt autem, cum ſacerdotio fun 8
geretur in ordine vicis ſuę ante Deū.*ſecun 9
dum cōſuetudinem ſacerdotii, ſorte, exiit vt
b Exo. 30. a.7. Leu. 16. d.17. incenſum poneret, ingreſſus in templum Do
mini:*& b omnis multitudo populi erat orās 10
11 foris hora incenſi.* Apparuit autem illi An-
gelus Domini, ſtans a dexteris altaris incenſi.
12 * Et Zacharias turbatus eſt videns, & timor
13 irruit ſuper eum.* Ait autem ad illum Ange
B lus: Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita
eſt deprecatio tua: & vxor tua Eliſabeth pa-
riet tibi filium, & vocabis nomen eius Ioan
14 nem:*& erit gaudium tibi, & exultatio, &
15 multi in natiuitate eius gaudebunt: * erit e-
nim magnus coram Domino: & vinum, &
ſiceram non bibet, & Spiritu ſancto replebi
16 tur adhuc ex vtero matris ſuæ:*& multos fi-
liorum Iſrael conuertet ad Dominum Deū
17 ipſorum:* & ipſe præcedet ante illum in ſpi
ritu, & virtute Eliæ: c vt conuertat corda pa Mal. 4. b.6 [illegible]
trū in filios, & incredulos ad prudentiam iu-
18 ſtorū, parare Domino plebem perfectā.* Et
dixit Zacharias ad Angelum: Vnde hoc ſciā?
ego enim ſum ſenex, & vxor mea proceſſit i
19 diebus ſuis. * Et reſpondens Angelus dixit
ei: Ego ſum Gabriel, qui aſto ante Deum:
& miſſus ſum loqui ad te, & hæc tibi euan-
20 gelizare. * Et ecce eris tacens, & non pote-
ris loqui vſque in diem, quo hæc fiant, pro

co

eo quod non credidiſti verbis meis, quæ im-
plebuntur in tempore ſuo.* Et erat plebs ex 21
pectans Zachariam : & mirabantur quod tar
daret ipſe in templo .* Egreſſus autem non 22
poterat loqui ad illos, & cognouerunt quod C
viſionem vidiſſet in templo . Et ipſe erat in-
nuẽs illis, & permanſit mutus. * Et factũ eſt, 23
vt impleti ſunt dies officii eius abiit in domũ

24 ſuam : * poſt hos autem dies concepit Eli-
ſabeth vxor eius, & occultabat ſe menſibus
25 quinque, dicens: * Quia ſic fecit mihi Domi
nus in diebus, quib⁹ reſpexit auferre oppro
26 brium meum inter homines. * In menſe au-
tem ſexto, miſſus eſt Angelus Gabriel a Deo
in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth ,
27 * ad Virginem deſponſatam viro , cui nomẽ



erat Ioſeph, de domo Dauid, & nomen Vir-
ginis Maria . * Et ingreſſus Angelus ad eã 28
dixit: Aue gratia plena: Dominus tecum: Be-
nedicta tu in mulieribus . * Quæ cum audiſ- 29
ſet, turbata eſt in ſermone eius, & cogitabat
qualis eſſet iſta ſalutatio . * Et ait Angelus 30
ei: Ne timeas Maria, inueniſti enim gratiam
apud Deum : * ″ ecce concipies in vtero , 31
& paries filium , & ″ vocabis nomen eius

[7.c.14. 2.c.21.]

32 IESVM. * hic erit magnus , & filius Al-
tiſſimi uocabitur, & dabit illi Dominus De⁹
D ſedem Dauid patris eius : ″ & regnabit in
33 domo Iacob in æternum , * & regni eius
34 non erit finis. * Dixit autem Maria ad Ange
lum: Quomodo fiet iſtud , quoniam virũ nõ
35 cognoſco?* Et reſpondens Angelus dixit ei:
Spiritus ſanctus ſuperueniet in te , & virtus
Altiſſimi obumbrabit tibi . Ideoque &

[• Dan.7.d.14. & 27. Mich.4.c.7.]



quod naſcetur ex te Sanctũ, vocabitur Filius
Dei. * Et ecce Eliſabeth cognata tua, & ipſa 36
concepit filium in ſenectute ſua: & hic men
ſis ſextus eſt illi, quæ vocatur ſterilis: * quia 37
non erit impoſſibile apud Deum omne ver-
bum. * Dixit autem Maria: Ecce ancilla Do 38
mini, fiat mihi ſecundum verbum tuum. Et
diſceſſit ab illa Angelus. * Exurgens autem 39
Maria in diebus illis abiit in montana cum
feſtinatione, in ciuitatem Iuda: * Et intrauit 40
in domum Zachariæ, & ſalutauit Eliſabeth.
* Et factum eſt, ut audiuit ſalutationem Ma- 41
riæ Eliſabeth, exultauit infans in utero eius: E
& repleta eſt Spiritu ſancto Eliſabeth: * & ex 42
clamauit uoce magna, & dixit: Benedicta tu
inter mulieres, & benedictus fructus ventris
tui. * Et unde hoc mihi vt veniat mater Do 43
mini mei ad me? * Ecce enim ut facta eſt 44
vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exulta
uit in gaudio infans in vtero meo. * & beata, 45
quæ credidiſti, quoniam perficiẽtur ea, quæ
dicta ſunt tibi a Domino. * Et ait Maria: 46

Magnificat anima mea Dominũ: * & exul- 47
tauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.

* Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ: 48
ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes
generationes.

* Quia fecit mihi magna qui potens eſt: & 49
ſanctum nomen eius.

* Et miſericordia eius a progenie in pro- 50
genies timentibus eum.

*Iſa. 51. b 9. Pſ. 32. b. 10.
* Fecit potẽtiam in * brachio ſuo: diſperſit 51
ſuperbos mente cordis ſui.

* Depoſuit potentes de ſede, & exaltauit 52
humiles.

*Pſ. 33. a. 11. 1. Reg. 2. b. 5.
* * Eſurientes impleuit bonis: & diuites di- 53
miſit inanes. F

* Suſcepit Iſrael puerum ſuũ, recordatus 54
miſericordiæ ſuæ.

*Iſa. 41. b. 8. Pſ. 131. c. 11. Ge. 17. c. 9. & 22. c. 16.
* Sicut locutus eſt ad patres noſtros, * A- 55
braham, & ſemini eius in ſæcula.

* Manſit autem Maria cum illa quaſi men 56
ſibus tribus: & reuerſa eſt in domum ſuam.
* Eliſabeth autem impletum eſt tempus pa- 57
riendi, & peperit filium. * Et audierunt vici 58
ni, & cognati eius quia magnificauit Domi-
nus miſericordiam ſuam cum illa, & congra
tulabãtur ei. * Et factum eſt in die octauo, ve 59
nerũt circumcidere puerum, & uocabant eũ
nomine patris ſui Zachariam. * Et reſpondẽs 60
mater eius, dixit: Nequaquam, ſed uocabitur
Ioannes. * Et dixerunt ad illam: Quia nemo 61
eſt in cognatione tua, qui uocetur hoc nomi
ne. * Innuebãt autem patri eius, quem vellet 62
vocari eum. * Et poſtulans pugillarem ſcri- 63
*Sup. b. 14.
pſit, * dicens: Ioannes eſt nomen eius. Et
mirati ſunt uniuerſi. * Apertum eſt autem 64
illico os eius, & lingua eiꝰ, & loquebatur be
nedicens Deum. * Et factus eſt timor ſuper 65
omnes vicinos eorũ: & ſuper omnia mon-
tana Iudææ diuulgabãtur omnia verba hæc:

66 * & poſuerũt omnes, qui audierant in corde
G ſuo, dicentes: Quis, putas, puer iſte erit?
67 Etenim manus Domini erat cum illo. * Et
Zacharias pater eius repletus eſt Spiritu ſan
cto: & prophetauit, dicens:

68 * * Benedictus Dominus Deus Iſrael, quia
viſitauit, & fecit redemptionem plebis ſuæ:

69 * Et erexit cornu ſalutis nobis: in domo Da
uid pueri ſui.

70 * * Sicut locutus eſt per os ſanctorum, qui
a ſeculo ſunt, prophetarum eius:

71 * Salutem ex inimicis noſtris, & de manu
omnium, qui oderunt nos:

72 * Ad faciendam miſericordiam cum pa-
tribus noſtris: & memorari teſtamenti ſui
ſancti.

73 * * Iuſiurandum, quod iurauit ad Abraham
patrem noſtrum, daturum ſe nobis:

74 * Vt ſine timore, de manu inimicorum no-
ſtrorum liberati, ſeruiamus illi.

75 In ſanctitate, & iuſtitia coram ipſo, omni
bus diebus noſtris.

76 * Et tu puer, propheta Altiſſimi uocaberis:
præibis enim ante faciem Domini parare
vias eius:

77 * * Ad dandam ſcientiam ſaluti plebi eius:
in remiſſionem peccatorum eorum:

78 * Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri: in
quibus viſitauit nos, * oriens ex alto:

79 * Illuminare his, qui in tenebris, & in um-
bra mortis ſedent: ad dirigendos pedes no-
ſtros in uiam pacis.

80 * Puer autem creſcebat, & confortabatur
ſpiritu: & erat in deſertis vſque in diem oſtẽ
ſionis ſuæ ad Iſrael.

CAP. II.

1 FActum eſt autem in diebus illis, exiit edi-
A ctum a Cæſare Auguſto vt deſcribere-
2 tur vniuerſus orbis. * Hæc deſcriptio prima,
3 facta eſt a præſide Syriæ Cyrino: * & ibant
omnes ut profiterentur ſinguli in ſuam ciui-
4 tatem. * Aſcẽdit autem & Ioſeph a Galilæa
de ciuitate Nazareth in Iudæã in ciuitatẽ Da
uid, quæ vocatur * Bethlehem: eo quod eſſet
5 de domo, & familia Dauid, * vt profiteretur
cum Maria deſponſata ſibi vxore prægnate.
6 * Factum eſt autem, cum eſſent ibi, impleti
7 ſunt dies ut pareret. * Et peperit filium ſuum
primogenitũ, & pannis eũ inuoluit, & recli-
nauit eum in præſepio: quia non erat eis lo-
8 cus in diuerſorio. * Et paſtores erant in re
B gione eadem vigilantes, & cuſtodientes vigi
9 lias noctis ſuper gregem ſuum. * Et ecce
angelus Domini ſtetit iuxta illos, & claritas
Dei circumfulſit illos, & timuerunt timore
10 magno. * Et dixit illis angelus: Nolite time-
re: ecce.n. euãgelizo vobis gaudiũ magnũ,
11 quod erit omni populo. * quia natus eſt
vobis hodie Saluator, qui eſt Chriſtus Do-
minus



minus in ciuitate Dauid. * Et hoc vobis ſi- 12
gnum: Inuenietis infantem pannis inuolutũ,
& poſitum in præſepio. * Et ſubito facta eſt 13
cum angelo multitudo militiæ cæleſtis lau-
dantium Deum, & dicentium: * Gloria in al 14
tiſſimis Deo, & in terra pax hominibus bo-
næ voluntatis. * Et factum eſt, vt diſceſſerunt 15
ab eis Angeli in cælum: paſtores loqueban-
tur ad inuicem: Tranſeamus vſque Bethlehẽ,
& videamus hoc verbum, quod factum eſt,
quod Dominus oſtendit nobis. * Et venerũt 16
feſtinantes: & inuenerũt Mariam, & Ioſeph, C
& infantem poſitum in præſepio. * Viden- 17
tes autem cognouerunt de verbo, quod di-
ctum erat illis de puero hoc. * Et omnes, 18
qui audierunt, mirati ſunt: & de his, quæ
dicta erant a paſtoribus ad ipſos. * Maria au- 19
tẽ conſeruabat omnia verba hæc, conferens

20 in corde ſuo. * Et reuerſi ſunt paſtores glori-
ficantes, & laudantes Deum in omnibus,
quæ audierant, & viderant ſicut dictum eſt
21 ad illos. * " Et poſtquam conſummati ſunt •Gen.17.b.12 Leu.12.a.3
dies octo vt circumcideretur puer: vocatum
eſt nomen eius " Ieſus, quod vocatum eſt ab •Sup.d.31 Mat.1.c.21
angelo prius quàm in vtero conciperetur.
22 * Et poſtquam impleti ſunt dies purgationis
eius " ſecundum legem Moyſi, tulerunt il- •Leu.12.a.6
lum in Ieruſalem, vt ſiſterent eum Domino,
23 * ſicut ſcriptum eſt in lege Domini: " Quia •Exo.13.a.2 Num.8.c.16
omne maſculinum adaperiens vuluam, ſan-
24 ctum Domino vocabitur. * & vt darent ho-
ſtiam ſecundum quod dictum eſt " in lege Do- •Leu.12.c.8
mini par turturum, aut duos pullos colum-
25 barum. * Et ecce homo erat in Ieruſalem,
cui nomen Simeon, & homo iſte iuſtus, & ti-
moratus, expectans cõſolationem Iſrael, &



Spiritus ſanctus erat in eo. * Et reſponſum 26
acceperat a Spiritu ſancto, non viſurum ſe
mortem, niſi prius videret Chriſtum Domi
ni. * Et venit in ſpiritu in templum. Et cum 27
inducerent puerum Ieſum parentes eius, vt
facerent ſecundum cõſuetudinem legis pro
eo: * & ipſe accepit eum in vlnas ſuas, & be- 28
nedixit Deum, & dixit:
* Nunc dimittis ſeruum tuum Domine, ſe 29
cundum verbum tuum in pace: E
* Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum, 30
* Quod paraſti ante faciem omnium po- 31
pulorum.
* Lumẽ ad reuelationem gentium, & glo 32
riam plebis tuæ Iſrael.
* Et erat pater eius & mater mirãtes ſuper 33
his, quæ dicebantur de illo. * Et benedixit il- 34
lis Simeon, & dixit ad Mariam matrem eius:
"Ecce poſitus eſt hic in ruinam, & in reſurre
ctionem multorum in Iſrael: & in ſignum,
cui contradicetur: * & tuam ipſius animam 35
pertranſibit gladius vt reuelentur ex multis
cordibus cogitationes. * Et erat Anna pro- 36
phetiſſa, filia Phanuel, de tribu Aſer: hæc

*Iſa. 8. c. 14. Rom. 9. g. 32. 1. Pet. 2 a. 2.

proceſſerat in diebus multis, & vixerat cũ vi
37 ro ſuo annis ſeptem a virginitate ſua. * Et
F hæc vidua vſque ad annos octoginta quat-
tuor: quæ non diſcedebat de templo, ieiu-
nijs, & obſecrationibus ſeruiens nocte, ac
38 die. * Et hæc, ipſa hora ſuperueniens, confi-
tebatur Domino: & loquebatur de illo om-
nibus, qui expectabant redemptionẽ Iſrael.
39 * Et vt perfecerunt omnia ſecundum legem
Domini, reuerſi ſunt in Galilæam in ciuita-
40 tem ſuam Nazareth. * Puer autem creſcebat,
& confortabatur plenus ſapientia: & gratia
41 Dei erat in illo. * Et ibant parentes eius per
omnes annos in Ieruſalem, "in die ſolemni
42 Paſchæ. * Et cum factus eſſet annorum duo-
decim, aſcendentibus illis Ieroſolymã ſecun
43 dum conſuetudinem diei feſti, * conſumma-
tiſq. diebus, cum redirent, remanſit puer Ie-
ſus in Ieruſalem, & non cognouerunt parẽ-
44 tes eius. * Exiſtimantes autem illum eſſe in
G comitatu, venerunt iter diei, & requirebant
45 eum inter cognatos, & notos. * Et non inue-
nientes, regreſſi ſunt in Ieruſalem, requiren
46 tes eum. * Et factũ eſt, poſt triduum inuene-



runt illum in templo ſedentem in medio do
ctorum, audientem illos, & interrogantem
eos. * Stupebant autem omnes, qui eum au- 47
diebant, ſuper prudentia, & reſponſis eius.
* Et videntes admirati ſunt. Et dixit mater 48
eius ad illum: Fili, quid feciſti nobis ſic? ecce
pater tuus, & ego dolentes quærebamus te.
* Et ait ad illos: Quid eſt ꝙ me q̃rebatis, ne- 49
ſciebatis quia in his, quæ patris mei ſunt, o-
portet me eſſe? * Et ipſi nõ ĩtellexerũt verbũ, 50
qđ locutus eſt ad eos. * Et deſcẽdit cũ eis, & 51
venit Nazareth: & erat ſubditus illis. Et ma-
ter eius conſeruabat omnia verba hęc in cor
de ſuo. * Et Ieſus proficiebat ſapientia, & 52
ætate, & gratia apud Deum, & homines.

CAP. III.

1 ANno autem quintodecimo imperij Ti-
A berij Cæſaris, procurante Pontio Pila-
to Iudæam, tetrarcha autem Galilææ Hero
de, Philippo autem fratre eius tetrarcha Itu
ræx, & Trachonitidis regionis, & Lyſania
2 Abilinæ tetrarcha, * " ſub principibus ſa-
cerdotum Anna, & Caipha: factum eſt
verbum Domini ſuper Ioannem, Zacha-
3 riæ filium, in deſerto. * "Et venit in omnem
regionem Iordanis, prædicans baptiſmum
pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum,
4 * ſicut ſcriptum eſt in Libro ſermonum Iſaię
prophe-



o.a.3 prophetæ:"Vox clamantis in deſerto:Para- B
.23 te viã Domini:rectas facite ſemitas eius:*oĩs 5
vallis implebitur:& oĩs mons,& collis humi
liabitur: & erunt praua in directa: & aſpera
in vias planas: *& videbit omnis caro ſaluta- 6
re Dei.*Dicebat ergo ad turbas quæ exibant 7 E
3.b.7 vt baptizarentur ab ipſo:"Genimina vipera
rum quis oſtendit vobis fugere a vẽtura ira?
*Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ, & 8
ne cęperitis dicere: Patrẽ habemus Abrahã.
Dico.n.vobis quia potens eſt Deus de lapidi
bus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ . * Iam enim 9
ſecuris ad radicem arborum poſita eſt.Om-
nis ergo arbor non faciens fructũ bonũ, ex-
cidetur,& in ignẽ mittetur. * Et interroga- 10 F
bant eum turbæ,dicentes: Quid ergo facie-
3.e.17 mus? * Reſpondens autẽ dicebat illis?" Qui 11
.15 habet duas tunicas , det non habenti: & qui C
habet eſcas,ſimiliter faciat . * Venerunt au- 12
tem & publicani vt baptizarentur, & dixe-
rũt ad illũ:Magiſter,quid faciemus? *At ille 13
dixit ad eos:Nihil amplius,quàm quod con-
ſtitutum eſt vobis,faciatis. * Interrogabant 14
autem eum & milites,dicentes: Quid facie-
mus & nos?Et ait illis:Neminem cõcutiatis,
neq; calumniam faciatis : & contenti eſtote
ſtipendijs veſtris.* Exiſtimante autem popu 15
lo,& cogitantibus omnibus in cordibus ſuis D
de Ioanne,ne forte ipſe eſſet Chriſtus: * re- 16
3.c.11 ſpondit Ioannes,dicens omnibus: "ego qui-
.b 8 dem aqua baptizo vos:veniet autem fortior
.26 me, cuius non ſum dignus ſoluere corigiam
t.a.5 & calceamentorum eius :" ipſe vos baptizabit
6. & 19. in Spiritu ſancto,& igni : * cuius ventilabrũ 17
3.c 12 in manu eius,& purgabit aream ſuam,& cõ
gregabit triticum in horreum ſuum , paleas
autẽ comburet igni inextinguibili . * Multa 18
quidem, & alia exhortans euangelizabat po
n.14.a.3 pulo . * " Herodes autem tetrarcha eum 19
6.c.17

corriperetur ab illo de Herodiade vxore fra
tris ſui,& de omnibus malis,quæ fecit Hero
20 des, * adiecit & hoc ſuper omnia,& incluſit
21 Ioannem in carcere . * "Factum eſt autem *Mat.3 d.13
cum baptizaretur omnis populus,& Ieſu ba Mar.1.b 9
ptizato, & orante, apertum eſt cælum : * & Io.1.c.32
22 deſcend t Spiritus ſanctus corporali ſpecie
ſicut columba in ipſum : & vox de cælo fa-
cta eſt:"Tu es filius meus dilectus,in te com- *Mat.3.d.17
23 placui mihi . * Et ipſe Ieſus erat incipiens & 17 a.5
quaſi annorum triginta, vt putabatur, filius Inf.9.f 35 2.Pet.1.d.19
24 Ioſeph,qui fuit Heli,qui fuit Mathat, * qui
fuit Leui,qui fuit Melchi,qui fuit Ianne, qui
25 fuit Ioſeph,*qui fuit Mathathiæ,qui fuit A-
mos,qui fuit Nahũ,q̃ fuit Heſli, q̃ fuit Nag
26 ge , * q̃ fuit Mahath , qui fuit Mathathiæ,q̃
fuit Semei , qui fuit Ioſeph, qui fuit Iuda,
27 *qui fuit Ioanna,qui fuit Reſa,qui fuit Zoro
28 babel,qui fuit Salathiel,qui fuit Neri , * qui
fuit Melchi,qui fuit Addi,qui fuit Coſan,qui
29 fuit Elmadã,qui fuit Her, * qui fuit Ieſu,qui
fuit Eliezer,qui fuit Iorim, qui fuit Mathat,
30 qui fuit Leui, * qui fuit Simeon, qui fuit Iu-
da , qui fuit Ioſeph, qui fuit Iona , qui fuit
31 Eliakim , * qui fuit Melca, qui fuit Menna ,
G qui fuit Mathatha, qui fuit Nathan, qui fuit
32 David, *qui fuit Ieſſe,qui fuit Obed,qui fuit
Booz , qui fuit Salmon , qui fuit Naaſſon ,
33 * qui fuit Aminadab , qui fuit Aram,qui fuit
34 Eſrõ,qui fuit Phares,qui fuit Iudæ,*qui fuit
Iacob , qui fuit Iſaac , qui fuit Abrahæ , qui
35 fuit Thare,qui fuit Nachor,*qui fuit Sarug,
qui fuit Ragau,qui fuit Phaleg, qui fuit He-
36 ber,qui fuit Sale, * qui fuit Cainan,qui fuit
Arphaxad , qui fuit Sem , qui fuit Noe , qui
37 fuit Lamech , * qui fuit Mathuſale, qui fuit
Henoch,qui fuit Iared,qui fuit Malaleel,qui
38 fuit Cainan, * qui fuit Henos,qui fuit Seth,
qui fuit Adam,qui fuit Dei .

CAP.

Digitized by Google



CAP. IIII.

Mat.4.a.1 Mar.1.b.12 IEſus autē plenus Spiritu ſancto regreſſus 1
eſt a Iordane: & agebat a Spiritu in deſer- A
tum* diebus quadraginta, & tentabatur a dia 2
bolo. Et nihil manducauit in diebus illis: &
conſummatis illis eſuriit. * Dixit autem 3
illi diabolus: Si filius Dei es, dic lapidi
huic vt panis fiat. * Et reſpondit ad illum Ie- 4
ſus: Scriptum eſt: " Quia non in ſolo pane
•Deut.8.a.3 Mat.4.a.4 viuit homo, ſed in omni verbo Dei. * Et du- 5
xit illū diabolus in montē excelſum, & oſtē-
dit illi omnia regna orbis terræ in momēto
temporis, * & ait illi: Tibi dabo poteſtatem 6
hanc vniuerſam, & gloriam illorum: quia mi
hi tradita ſunt: & cui volo do illa. * Tu ergo 7
ſi adoraueris coram me, erunt tua omnia.
• Deut.16.c.13. & 10.d.20 * Et reſpondens Ieſus, dixit illi: " Scriptum 8
eſt: Dominum Deum tuum adorabis, & illi B
ſoli ſeruies. * Et duxit illum in Ieruſalem, & 9
ſtatuit eum ſuper pinnam templi, & dixit il-
li: Si filius Dei es, mitte te hinc deorſum.
•Pſ.90.c.11 * " Scriptū eſt enim quòd Angelis ſuis man- 10
dauit de te, vt conſeruent te: * & quia in ma 11
nibus tollēt te, ne forte offendas ad lapidem
pedem tuum. * Et reſpondens Ieſus, ait illi: 12
• Deut.6.c.16. Dictum eſt: " Non tentabis Dominum Deū
tuum. * Et cōſummata omni tentatione, dia 13
•Mat.4.b.12 Mar.1.b.14 bolus receſſit ab illo, vſque ad tempus. * " Et 14
regreſſus eſt Ieſus in virtute Spiritus in Gali
læam, & fama exiit per vniuerſam regionē C
de illo. * Et ipſe docebat in ſynagogis eorū, 15
& magnificabatur ab omnibus. * " Et venit 16
• Matt.13.g.54 Mar.6.a.1 Ioan.4.f.45 Nazareth, vbi erat nutritus, & intrauit ſecun
dum conſuetudinem ſuam die ſabbati in ſy-
nagogam, & ſurrexit legere. * Et traditus 17
eſt illi Liber Iſaiæ prophetæ. Et vt reuoluit li
•Iſa.61.a.1 brum, inuenit locum vbi ſcriptū erat: " Spi- 18
ritus Domini ſuper me: propter quod vnxit
me, euangelizare pauperibus miſit me, ſana-
19 re contritos corde, * prædicare captiuis re-
miſſionem, & cæcis viſum, dimittere confra-
ctos in remiſſionem, prædicare annum Do-
20 mini acceptum, & diem retributionis. * Et
D cum plicuiſſet librum, reddidit miniſtro, &
ſedit. Et omnium in ſynagoga oculi erant
21 intendentes in eum. * Cœpit autem dicere ad
illos: Quia hodie impleta eſt hæc ſcriptura
22 in auribus veſtris. * Et omnes teſtimonium
illi dabant: & mirabantur in verbis gratiæ,
quæ procedebant de ore ipſius, & dicebant:
23 Nonne hic eſt filius Ioſeph? * Et ait illis: Vti
que dicetis mihi hanc ſimilitudinem: Medi-
ce cura teipſum: quanta audiuimus facta in
24 Capharnaum, fac & hic in patria tua. * Ait
autem: Amen dico vobis, quia nemo pro-
25 pheta acceptus eſt in patria ſua. * In ve-
ritate dico vobis, " multæ viduæ erant in die- •3.Reg.17
bus Eliæ in Iſrael, quando clauſum eſt cœlum
annis tribus, & menſibus ſex: cum facta eſſet
26 fames magna in omni terra: & ad nullam il-
larum miſſus eſt Elias, niſi in Sarepta Sido-
27 niæ, ad mulierem viduā. * " Et multi leproſi •4.Reg.5
E erant in Iſrael ſub Eliſæo propheta: & nemo
28 eorū mundatus eſt niſi Naaman Syrus. * Et
repleti ſunt omnes in ſynagoga ira, hæc au-
29 dientes. " Et ſurrexerunt, & eiecerunt illum
extra ciuitatem: & duxerunt illum vſque ad
ſupercilium montis, ſuper quem ciuitas illo
rum erat ædificata vt præcipitarent eum.
30 * Ipſe autem tranſiens per medium illorum, •Mat.4.b.13 Mar.1.c.21 Mar.;.d.4
31 ibat. * " Et deſcendit in Capharnaum ciuita-
tem Galilææ, ibique docebat illos ſabbatis.
32 * Et ſtupebant in doctrina eius, quia in pote-
33 ſtate erat ſermo ipſius. * " Et in ſynagoga e- •Mar.1.c.23
rat homo habens dæmonium immundum,
34 & exclamauit voce magna, * dicens: Sine,
F quid nobis, & tibi Ieſu Nazarene? veniſti
perdere

perdere nos?ſcio te quis ſis, Sanctus Dei.* Et 35
increpauit illum Ieſus, dicens: Obmuteſce, &
exi ab eo. Et cum proiecißet illum dæmoniũ
in medium, exijt ab illo, nihilq. illum nocuit.
*Et factus eſt pauor in omnibus, & colloque 36
bantur ad inuicem, dicentes: Quod eſt hoc
verbum, quia in poteſtate & virtute imperat
immundis ſpiritibus, & exeunt? *Et diuulga- 37
batur fama de illo in omnẽ locum regionis.
* Surgẽs autem Ieſus de ſynagoga, introiuit 38
8.b.14 1.c.30. in domum Simonis. "Socrus autem Simonis G
tenebatur magnis febribus: & rogauerunt il
lum pro ea. * Et ſtans ſuper illam imperauit 39
febri, & dimiſit illã. Et continuo ſurgens, mi-
niſtrabat illis. *Cum autem ſol occidiſſet: om 40
nes, qui habebant infirmos varijs languori-
bus, ducebant illos ad eũ. At ille ſingulis ma-
1.d.32 nus imponens, curabat eos.* Exibant autem 41
dæmonia a multis clamãtia, & dicẽtia: Quia
tu es filius Dei: & increpans non ſinebat ea
loqui: quia ſciebant ipſum eſſe Chriſtũ. * Fa- 42
cta autem die egreſſus ibat in deſertum lo-
cum, & turbæ requirebant eum, & venerunt
vſq. ad ipſum: & detinebant illum ne diſcede
ret ab eis. * Quibus ille ait: Quia & alijs ciui- 43
tatibus oportet me euangelizare regnũ Dei:
quia ideo miſſus ſum. * Et erat prædicans in 44
ſynagogis Galilææ.

CAP. V.

FActum eſt autem, cum turbæ irruerent 1
in eum, vt audirent verbum Dei, & ipſe A
c.18. .26. ſtabat ſecus ſtagnum Geneſareth.* " Et vidit 2
duas naues ſtantes ſecus ſtagnum: piſcato-
res autem deſcenderant, & lauabant retia.
* Aſcendens autem in vnam nauim, quæ erat 3
Simonis, rogauit eum a terra reducere puſil
lam. Et ſedens docebat de nauicula turbas.
* Vt ceſſauit autem loqui, dixit ad Simonem: 4
Duc in altum, & laxate retia veſtra in captu-
5 ram. * Et reſpondens Simon, dixit illi: Præ-
ceptor, per totam noctem laborantes, nihil
cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete.
6 * Et cum hoc feciſſent, concluſerunt piſcium
B multitudinem copioſam, rumpebatur autem
7 rete eorum. * Et annuerunt ſocijs, qui erant
in alia naui vt venirent, & adiuuarent eos.
Et venerunt, & impleuerunt ambas nauicu-
8 las, ita vt pene mergerentur.* Quod cum vi
deret Simon Petrus, procidit ad genua Ieſu,
dicens: Exi a me, quia homo peccator ſum,
9 Domine.* Stupor enim circumdederat eum,
& omnes, qui cum illo erant, in captura pi-
10 ſcium, quam ceperant: * Similiter autem Ia-
cobum, & Ioannem, filios Zebedæi, qui erãt
ſocij Simonis. Et ait ad Simonem Ieſus: No-
li timere: ex hoc iam homines eris capiens.
11 *Et ſubductis ad terram nauibus, relictis om
C nibus ſecuti ſunt eum. *" Et factum eſt, cum * Mat.8.a.2. Mar.1.d.40.
12 eſſet in vna ciuitatum, & ecce vir plenus le-
pra, & videns Ieſum, & procidens in faciem,
rogauit eum, dicens: Domine, ſi vis, potes me
13 mundare.* Et extendens manum, tetigit eũ
dicens: Volo: Mundare. Et confeſtim lepra di
14 ſceſſit ab illo.* & ipſe præcepit illi vt nemi-
ni diceret: ſed, Vade, oſtende te ſacerdoti, &
offer pro emundatione tua, " ſicut præcepit * Leu.14.a.4.
15 Moyſes, in teſtimonium illis. * Perambula-
bat autem magis ſermo de illo: & conuenie-
bant turbæ multæ vt audirent, & curarẽtur
16 ab infirmitatibus ſuis. * Ipſe autem ſecede-
17 bat in deſertum, & orabat.* Et factum eſt in
D vna dierum, & ipſe ſedebat docens. Et erant
Phariſæi ſedẽtes, & legis doctores, qui vene
rant ex omni caſtello Galilææ, & Iudææ, &
Ieruſalem: & virtus Domini erat ad ſanan-
18 dum eos.* " Et ecce viri portãtes in lecto ho * Mat.9.a.2.
minem, qui erat paralyticus: & quærebant Mar.2.a.3.
19 eum inferre, & ponere ante eum. Et nõ in-



uenien-

uenientes qua parte illum inferrent præ tur-
ba,aſcenderunt ſupra tectum , & per tegu-
las ſummiſerunt eum cum lecto in medium
ante Ieſum . * Quorum fidem vt vidit,dixit: 20
Homo remittuntur tibi peccata tua.* Et cœ 21
perunt cogitare Scribæ, & Phariſæi, dicen- E
tes: Quis eſt hic,qui loquitur blaſphemias ?
Quis pōt dimittere peccata,niſi ſolus Deus?
* Vt cognouit autem Ieſus cogitationes eo- 22
rum,reſpondens,dixit ad illos:Quid cogita-
tis in cordibus veſtris? * Quid eſt facilius 23
dicere: Dimittuntur tibi peccata: an di-
cere: Surge, & ambula? * Vt autem ſcia- 24
tis quia Filius hominis habet poteſtatem in
terra dimittendi peccata, (ait paralytico)
Tibi dico,ſurge, tolle lectum tuum, & vade
in domum tuam . * Et confeſtim conſurgens 25
coram illis,tulit lectum,in quo iacebat: & a-
bijt in domum ſuam, magnificans Deum .
* Et ſtupor apprehendit omnes, & magnifi- 26
cabant Deum.Et repleti ſunt timore, dicen-
tes:Quia vidimus mirabilia hodie.* "Et poſt 27
hæc exijt,& vidit publicanum nomine Leui,
ſedētem ad Telonium,& ait illi:Sequere me.
* Et relictis omnibus, ſurgens ſecutus eſt 28
eum . * & fecit ei conuiuium magnum Leui 29
in domo ſua:& erat turba multa publicano- F
rum,& aliorum , qui cum illis erant diſcum-
30 bentes.* " Et murmurabant Phariſæi, & Scri
bæ eorum dicētes ad diſcipulos eius: Quare
cum publicanis, & peccatoribus manduca-
31 tis,& bibitis ? * Et reſpondens Ieſus,dixit ad
illos: Non egent qui ſani ſunt medico, ſed
32 qui male habent . * Non veni vocare iuſtos,
33 ſed peccatores ad pœnitentiam.* At illi dixe
runt ad eum: Quare diſcipuli Ioannis ieiu-
nant frequenter,& obſecrationes faciunt, ſi
militer & Phariſæorum:tui autem edunt, &
34 bibunt ? * Quibus ipſe ait : Numquid pote-
ſtis filios ſponſi , dum cum illis eſt ſponſus,
35 facere ieiunare ? * Venient autem dies:cum
G ablatus fuerit ab illis ſponſus, tunc ieiuna-
36 bunt in illis diebus. * Dicebat autem & ſimi-
litudinem ad illos: Quia nemo commiſſurā
a nouo veſtimento immittit in veſtimentum
vetus:alioquin & nouum rumpit, & veteri
37 non conuenit commiſſura a nouo. * Et nemo
mittit vinum nouum in vtres veteres: alio-
quin rumpet vinum nouum vtres, & ipſum
38 effundetur,& vtres peribunt. * ſed vinum
nouum in vtres nouos mittendum eſt. & v-
39 traque conſeruantur . * Et nemo bibens ve-
tus,ſtatim vult nouum,dicit enim: Vetus me
lius eſt .

* Mat.9.a.9. Mar.2.c.14.



CAP. VI.

FActum eſt autem in ſabbato ſecundo, 1
primo,cum tranſiret per ſata, vellebant A
diſcipuli eius ſpicas,& manducabant confri-
cantes manibus. * Quidam autem Phariſæo- 2
rum,dicebant illis: quid facitis quod non li-
cet in ſabbatis?* Et reſpondens Ieſus ad eos, 3
dixit:Nec hoc legiſtis quod fecit Dauid,cum
eſuriſſet ipſe, & qui cum illo erant ? * " quo- 4
modo intrauit in domum Dei, & panes pro-
poſitionis ſumpſit,& manducauit,& dedit
his,qui cum ipſo erant: quos non licet man-
5 ducare " niſi tantum ſacerdotibus? * Et dice-
bat illis: Quia Dominus eſt Filius hominis,
6 etiam ſabbati . * Factum eſt autem & in alio
ſabbato,vt intraret in ſynagogam, & doce-
ret." Et erat ibi homo, & manus eius dextra
7 erat arida.* Obſeruabant autem Scribæ, &
B Phariſæi ſi in ſabbato curaret: vt inuenirent
8 vnde accuſarent eum.* Ipſe vero ſciebat co-
gitationes eorum:& ait homini,qui habebat
manum

Mat.12.a.1. Mar.2.d.23.

* 1.Reg.21.b.6.

manum aridam: Surge, & ſta in medium.
Et ſurgens ſtetit. * Ait autem ad illos Ieſus: 9
Interrogo vos ſi licet ſabbatis benefacere, ,
an male; animam ſaluam facere, an perdere?
* Et circumſpectis omnibus dixit homini: 10
Extende manum tuam. Et extendit: & reſti-
tuta eſt manus eius.* Ipſi autem repleti ſunt 11
inſipientia, & colloquebantur ad inuicem,
quidnam facerent Ieſu. * Factum eſt autem 12
in illis diebus, exijt in montem orare, & erat
pernoctans in oratione Dei. * " Et cum dies 13
factus eſſet, vocauit diſcipulos ſuos: & elegit
duodecim ex ipſis (quos & Apoſtolos nomi
nauit) * Simonem, quem cognominauit Pe 14
trum, & Andream fratrem eius, Iacobum,
& Ioannem, Philippum, & Bartholomæum,
* Matthæum, & Thomam, Iacobũ Alphæi, 15
& Simonem, qui vocatur zelotes, * & Iudam C
Iacobi, & Iudam Iſcariotem, qui fuit prodi- 16
tor. * Et deſcendens cum illis, ſtetit in loco 17
campeſtri, & turba diſcipulorũ eius, & mul-
titudo copioſa plebis ab omni Iudæa, & Ie-
ruſalem, & maritima, & Tyri, & Sidonis,
* qui venerant vt audirent eum, & ſanaren- 18
tur a languoribus ſuis. Et qui vexabantur a
ſpiritibus immundis, curabantur. * Et omnis 19
turba quærebat eum tangere: quia virtus de
illo exibat, & ſanabat omnes. * " Et ipſe ele- 20
uatis oculis in diſcipulos ſuos, dicebat: Beati
pauperes: quia veſtrum eſt regnum Dei.
* " Beati, qui nunc eſuritis: quia ſaturabimini. 21
Beati, qui nunc fletis: quia ridebitis. * Beati 22
eritis cum vos oderint homines, & cum ſepa
rauerint vos, & exprobrauerint, & eiecerint
nomen veſtrum tamquam malum propter
Filium hominis. * Gaudete in illa die, & exul 23
tate: ecce enim merces veſtra multa eſt in cæ D
lo: ſecundum hæc enim faciebant Prophetis
patres eorum. * Verumtamen væ vobis diui- 24
tibus, quia habetis conſolationem veſtram.
* " Væ vobis, qui ſaturati eſtis: quia eſurietis. 25
Væ vobis, qui ridetis nunc: quia lugebitis &
flebitis. * Væ cum benedixerint vobis homi- 26
nes: ſecundum hæc enim faciebant pſeudo-
prophetis patres eorum. * Sed vobis dico, 27
qui auditis: Diligite inimicos veſtros, bene-
facite his, qui oderũt vos. * Benedicite male- 28
dicentibus vobis, & orate pro calumnianti-
bus vos. * " Et qui te percutit in maxillam, 29
præbe & alteram. " Et ab eo, qui aufert tibi
veſtimentum, etiam tunicam noli prohibe-
re. * Omni autem petenti te, tribue: & qui 30
aufert quæ tua ſunt, ne repetas. * " Et prout 31
vultis vt faciant vobis homines, & vos facite
illis ſimiliter. * " Et ſi diligitis eos, qui vos di- 32
ligunt, quæ vobis eſt gratia? nam & pecca-
tores diligentes ſe diligunt. * Et ſi benefece- 33
ritis his, qui vobis benefaciunt; quæ vobis E
eſt gratia? ſiquidẽ & peccatores hoc faciũt.
* " Et ſi mutuum dederitis his, a quibus ſpe- 34
ratis recipere; quæ gratia eſt vobis? nam &
peccatores peccatoribus fœnerãtur, vt reci
35 piant æqualia. * Verumtamen diligite inimi-
cos veſtros: benefacite, & mutuum date, ni-
hil inde ſperantes: & erit merces veſtra mul-
ta, & eritis filij Altiſſimi, quia ipſe benignus
36 eſt ſuper ingratos & malos. * Eſtote ergo mi
ſericordes ſicut & Pater veſter miſericors
37 eſt. * Nolite iudicare, & non iudicabimini: no
lite condemnare, & non condemnabimini.
38 Dimittite, & dimittemini. * Date, & dabitur
vobis: menſuram bonam, & confertam, &
coagitatam, & ſupereffluẽtem dabunt in ſi-
num veſtrum. " Eadem quippe menſura, qua * Mat.7.a.2
39 menſi fueritis, remetietur vobis. * Dicebat Mar.4.c.24
autem illis & ſimilitudinem: Numquid po-
teſt cæcus cæcum ducere? nonne ambo in fo
40 ueam cadunt? * " Non eſt diſcipulus ſuper * Mat.10.c.24
F magiſtrum: perfectus autem omnis erit, ſi ſit Io.13.b.16
41 ſicut magiſter eius. * " Quid autem vides fe- * Mat.7.a.3
ſtucam in oculo fratris tui, trabem autẽ, quę
42 in oculo tuo eſt, non conſideras? * Aut quo-
modo potes dicere fratri tuo: Frater ſine eij
ciã feſtucam de oculo tuo: ipſe in oculo tuo
trabem non videns? Hypocrita eijce primũ
trabem de oculo tuo: & tunc perſpicies vt
43 educas feſtucam de oculo fratris tui. * " Non * Mat.7.c.16. & 12.c.33
eſt enim arbor bona, quæ facit fructus ma-
los: neque arbor mala, faciens fructum bo-
44 num. * Vnaquæq. n. arbor de fructu ſuo co-
gnoſcit. Neq. n. de ſpinis colligunt ficus: neq.
45 de rubo vindemiant vuam. * Bonus homo de
G bono theſauro cordis ſui ꝓfert bonũ: & ma-
lus homo de malo theſauro ꝓfert malũ. Ex
45 abũdantia. n. cordis os loquit. * Quid aũt vo- Mat.7.d.21
catis me " Dñe, Dñe: & non facitis quæ dico? Rom.2.b.13
47 * Oĩs, qui venit ad me, & audit ſermones Iac.1.b.22
meos, & facit eos: oſtẽdam vobis cui ſimilis
48 ſit: * ſimilis eſt homini ædificãti domum, qui
fodit in altum, & poſuit fundamentum ſu-
per petrã. inundatione autem facta, illiſum
eſt flumen domui illi, & non potuit eam mo-
49 uere: fundata. n. erat ſuper petram. * Qui aũt
audit, & non facit: ſimilis eſt homini ædificã
ti domum ſuam ſuper terrã ſine fundamen-
to: in quam illiſus eſt fluuius, & continuo ce
cidit: & facta eſt ruina domus illius magna.

CAP. VII.

1 CVm autẽ impleſſet omnia verba ſua in Mat.8.a.5
A aures plebis, intrauit Capharnaũ. * Cen
2 turionis autem cuiuſdam ſeruus male habẽs,
3 erat moriturus: qui illi erat pretioſus. * Et cũ
audiſſet de Ieſu, miſit ad eum ſeniores Iu-
dæorum, rogans eum vt veniret, & ſaluaret
4 ſeruum eius. * At illi cũ veniſſent ad Ieſum,
rogabant eũ ſolicite, dicẽtes ei: Quia dignus
5 eſt vt hoc illi præſtes. * diligit. n. gentem no-
6 ſtrã: & ſynagogam ipſe ædificauit nobis. * Ie
ſus aũt ibat cum illis. Et cum iam non longe
eſſet a domo, miſit ad eum Cẽturio amicos,
dicens:



dicens: "Domine noli vexari: Non enim ſum
• Mat.8.a.8 dignus vt ſub tectum meũ intres. * propter 7
quod & meipſum non ſum dignum arbitra-
tus vt venirem ad te: ſed dic verbo, & ſanabi
tur puer meus. * nam & ego homo ſum ſub 8
poteſtate cõſtitutus, habens ſub me milites: B
& dico huic vade, & vadit: & alij veni, &
venit: & ſeruo meo, fac hoc, & facit. * Quo 9
audito Ieſus miratus eſt: & conuerſus ſequẽ-
tibus ſe turbis, dixit: Amen dico vobis, nec in
Iſrael tantam fidem inueni. * Et reuerſi, qui 10
miſſi fuerant domum, inuenerũt ſeruũ, qui
languerat, ſanum. * Et factum eſt: deinceps 11
ibat in ciuitatem, quæ vocatur Naim: & ibãt
cum eo diſcipuli eius, & turba copioſa. * Cũ 12
autem appropinquaret portæ ciuitatis, ecce
defunctus efferebatur filius vnicus matris
ſuæ: & hæc vidua erat: & turba ciuitatis mul
ta cum illa. * Quam cum vidiſſet Dominusq́; 13
miſericordia motus ſuper eam, dixit illi: Noli
flere. Et acceſſit, & tetigit loculum. (Hi au- 14
tem, qui portabant, ſteterunt) Et ait: Adole-
ſcẽs, tibi dico, ſurge. * Et reſedit qui erat mor 15
tuus, & cœpit loqui. Et dedit illum matri C
ſuæ. * Accepit autem omnes timor: & magni 16
• Iaf 24.c.19 Io.4.c.19 ficabant Deum, dicentes: " Quia propheta
magnus ſurrexit in nobis: & quia Deus viſi-
tauit plebem ſuam. * Et exijt hic ſermo in 17
vniuerſam Iudæam de eo, & in omnem circa
regionem. * Et nunciauerunt Ioanni diſcipu 18
li eius de omnibus his. * "Et cõuocauit duos 19
• Mat.11.a.2 de diſcipulis ſuis Ioannes, & miſit ad Ieſum,
dicens: Tu es qui venturus es, an alium expe-
ctamus? * Cum autem veniſſent ad eum viri, 20
dixerunt: Ioannes Baptiſta miſit nos ad te di
cens: Tu es, qui venturus es, an alium expe-
ctamus? * (in ipſa autem hora multos cura- 21
uit a languoribus, & plagis, & ſpiritibus ma
lis, & cæcis multis donauit viſum.) * Et re- 22
ſpondens, dixit illis: Euntes renunciate Ioan
D ni quæ audiſtis, & vidiſtis: " Quia cæci vi-
dent, claudi ambulant, leproſi mundantur,
ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, pauperes e-
23 uangelizantur: * & beatus eſt quicunq. non
24 fuerit ſcandalizatus in me. * Et cum diſceſſiſ-
ſent nuncij Ioannis, cœpit de Ioanne dicere
ad turbas: Quid exiſtis in deſertum videre?
25 arundinem vento agitatam? * Sed quid exi-
ſtis videre? hominem mollibus veſtimentis
indutum? Ecce qui in veſte pretioſa ſunt &
26 delicijs, in domibus regum ſunt. * Sed quid
exiſtis videre? prophetam? Vtique dico vo-
27 bis, & pluſquam Prophetã: " hic eſt, de quo
ſcriptum eſt: Ecce mitto angelum meum an-
te faciem tuam, qui præparabit viam tuã an-
28 te te. * Dico .n. vobis: Maior inter natos mu-
lierum propheta Ioanne Baptiſta nemo eſt.
qui autem minor eſt in regno Dei, maior eſt
29 illo. * Et omnis populus audiens & publica-
E ni, iuſtificauerunt Deum, baptizati baptiſ-
30 mo Ioannis. * Phariſæi autem, & legis periti
conſilium Dei ſpreuerunt in ſemetipſos, nõ
31 baptizati ab eo. * Ait autem Dñs: " Cui ergo
ſimiles dicam homines generationis huius?
32 & cui ſimiles ſunt? * Similes ſunt pueris ſedẽ
tibus in foro, & loquentibus adinuicem, &
dicentibus: Cantauimus vobis tibijs, & non
33 ſaltaſtis. lamẽtauimus, & nõ plorastis. * "Ve-
nit enim Ioannes Baptiſta, neq. manducans
panem, neq. bibens vinum, & dicitis: Dæmo-
34 nium habet. * Venit Filius hominis mandu-
cans, & bibens, & dicitis: Ecce homo deuora
tor, & bibens vinum, amicus publicanorum,
35 & peccatorum. * Et iuſtificata eſt ſapientia
36 ab omnibus filijs ſuis. * Rogabat autem illũ
F quidam de Phariſæis vt manducaret cũ illo.
37 Et ingreſſus domũ Phariſæi diſcubuit. * "Et
ecce mulier, quę erat in ciuitate peccatrix, vt
cogno-

cognouit quòd accubuiſſet in domo Phari-
ſæi, attulit alabaſtrum vnguenti: * & ſtans re 38
tro ſecus pedes eius, lacrymis cœpit rigare
pedes eius, & capillis capitis ſui tergebat, &
oſculabatur pedes eius, & vnguẽto vngebat.
* Videns autem Phariſæus, qui vocauerat eũ, 39
ait intra ſe dicens: Hic ſi eſſet propheta, ſci-
ret vtique, quæ, & qualis eſt mulier, quæ tan-
git eum: quia peccatrix eſt. * Et reſpondens 40
Ieſus, dixit ad illum: Simõ, habeo tibi aliquid
dicere. At ille ait: Magiſter, dic. * Duo debito 41
res erant cuidam fœneratori: vnus debebat
denarios quingentos, & alius quinquaginta.
* Non habentibus illis vnde redderent, dona 42
uit vtriſq. Quis ergo eum plus diligit? * Re- 43
ſpondens Simon dixit: Æſtimo quia is, cui G
plus donauit. At ille dixit ei: Rectè iudicaſti.
* Et conuerſus ad mulierem, dixit Simoni: Vi 44
des hãc mulierem? Intraui in domum tuam,
aquam pedibus meis non dediſti: hæc autem
lacrymis rigauit pedes meos, & capillis ſuis
terſit. * Oſculum mihi non dediſti: hæc autẽ 45
ex quo intrauit, non ceſſauit oſculari pedes
meos. * Oleo caput meum non vnxiſti: hæc 46
autem vnguẽto vnxit pedes meos. * Propter 47
quod dico tibi: Remittuntur ei peccata mul-
ta, quoniam dilexit multum. Cui autem mi-
nus dimittitur, minus diligit. * Dixit autem 48
ad illam: * Remittuntur tibi peccata. * Et cœ 49
perunt qui ſimul accumbebant, dicere intra
ſe: Quis eſt hic, qui etiam peccata dimittit?
* Dixit autem ad mulierem: Fides tua te ſal- 50
uam fecit: vade in pace.

CAP. VIII.

ET factum eſt deinceps, & ipſe iter facie- 1
bat per ciuitates, & caſtella prædicans, A
& euangelizans regnum Dei: & duodecim
cum illo, * & mulieres aliquæ, quæ erant cu- 2
ratæ à ſpiritibus malignis, & infirmitatibus:
* Maria, quæ vocatur Magdalene, de qua ſe- Mar.16.c.9.
3 ptem dæmonia exierant, * & Ioanna vxor
Chuſæ procuratoris Herodis, & Suſanna, &
aliæ multæ, quæ miniſtrabant ei de faculta-
4 tibus ſuis. * Cum autem turba plurima con-
uenirent, & de ciuitatibus properarent ad * Mat.13.a.1. Mar.4.a.2.
5 eum, dixit per ſimilitudinem: * Exijt qui ſe-
minat, ſeminare ſemen ſuum: & dum ſemi-
nat, aliud cecidit ſecus viam, & conculcatum
6 eſt, & volucres cæli comederunt illud. * Et
aliud cecidit ſupra petram: & natum aruit,
7 quia non habebat humorem. * Et aliud ceci-
dit inter ſpinas, & ſimul exortæ ſpinæ ſuffo-
8 cauerunt illud. * Et aliud cecidit in terram
bonam: & ortum fecit fructum centuplum.
9 * Hæc dicens clamabat: Qui habet aures au-
10 diendi, audiat. * Interrogabant autem eum
B diſcipuli eius, quæ eſſet hæc parabola. * Qui-
11 bus ipſe dixit: Vobis datum eſt noſſe myſte-
rium regni Dei, ceteris autem in parabolis:
* vt videntes non videant, & audientes non Iſa.6.c.9. Mat.13.b.14. Mar.4.b.12. Io.12.f.40. Act.28.f.26. Rom.11.b.8.
12 intelligant. * Eſt autem hæc parabola:
13 Semen eſt verbum Dei. * Qui autem ſecus
viam, hi ſunt qui audiunt: deinde venit diabo
lus, & tollit verbum de corde eorum, ne cre
14 dentes ſalui fiant. * Nam qui ſupra petram:
qui cum audierint, cum gaudio ſuſcipiunt
verbum: & hi radices non habent: qui ad tem
pus credunt, & in tempore tentationis rece-
15 dunt. * Quod autem in ſpinas cecidit: hi ſunt,
qui audierunt, & à ſollicitudinibus, & diui-
tijs, & voluptatibus vitæ euntes, ſuffocantur,
16 & non referunt fructum. * Quod autem in
bonam terram: hi ſunt, qui in corde bono &
optimo audientes verbum retinent, & fru-
17 ctum afferunt in patientia. * Nemo autem
lucernam accendens, operit eam vaſe, aut ſub * Mat.5.b.15. Mar.4.c.21.
tus lectum ponit: ſed ſupra candelabrum po
18 nit, vt intrantes videant lumen. * Non eſt * Mat.10.c.26 Mar.4.c.22.



enim

enim occultum,quod non manifeſtetur:nec
abſcōditum,quod non cognoſcatur,& in pa
* Matt. 13. b. 12.& 25.c.29.
lam veniat.* " Videte ergo quomodo audia- 18
tis? Qui enim habet,dabitur illi:& quicum- C
que non habet,etiam quod putat ſe habere,
* Matt. 12. d. 46. Mar.3.d.31.
auferetur ab illo. * " Venerunt autem ad il- 19
lum mater,& fratres eius, & non poterant
adire eum præ turba.* Et nunciatum eſt illi: 20
Mater tua,& fratres tui ſtant foris, volentes
te videre.* Qui reſpondens,dixit ad eos: Ma 21
ter mea,& fratres mei hi ſunt, qui verbum
* Mat.8.d.23. Mar.4.d.36.
Dei audiunt, & faciunt. * " Factum eſt au- 22
tem in vna dierum: & ipſe aſcendit in naui-
culam,& diſcipuli eius,& ait ad illos: Tran-
ſfretemus trans ſtagnum. Et aſcenderunt.
* Et nauigantibus illis,obdormiuit,& deſcē- 23
dit procella venti in ſtagnum,& compleban
tur,& periclitabantur. * Accedentes autem 24
ſuſcitauerunt eum,dicentes:Præceptor, peri
mus.At ille ſurgens,increpauit ventum,&
tempeſtatem aquæ, & ceſſauit: & facta eſt
tranquillitas.* Dixit autem illis:Vbi eſt fides 25
veſtra?Qui timentes,mirati ſunt ad inuicem, D
dicentes: Quis putas hic eſt,quia & ven-
tis, & mari imperat, & obediunt ei? * Et 26
nauigauerunt ad regionem Geraſenorum,
quæ eſt contra Galilæam. * Et cum egreſ- 27
ſus eſſet ad terram, occurrit illi vir quidam,
qui habebat dæmonium iam temporib. mul-
tis,& veſtimento non induebatur, neque in
domo manebat, ſed in monumentis. * Is, 28
vt vidit Ieſum, procidit ante illum: & ex-
clamans voce magna, dixit: Quid mihi, &
tibi eſt Ieſu Fili Dei Altiſſimi? obſecro te, ne
me torqueas.* Præcipiebat enim ſpiritui im 29
mundo vt exiret ab homine. Multis enim
temporibus arripiebat illum,& vinciebatur
catenis,& compedibus cuſtoditus. & ruptis
vinculis agebatur a dæmonio in deſerta.
* Interrogauit autem illum Ieſus, dicens: 30
Quod tibi nomen eſt? At ille dixit: Legio:
quia intrauerant dæmonia multa in eum.* Et 31
rogabant illum ne imperaret illis vt in abyſ-
ſum irent. * Erat autem ibi grex porcorum 32
multorum paſcentium in monte: & rogabāt E
eum, vt permitteret eis in illos ingredi. Et
permiſit illis. * Exierunt ergo dæmonia 33
ab homine,& intrauerunt in porcos: & im-
petu abijt grex per præceps in ſtagnum,&
ſuffocatus eſt.* Quod vt viderunt factum qui 34
paſcebant,fugerunt, & nunciauerunt in ciui
tatem,& in villas. * Exierunt autem videre 35
quòd factum eſt,& venerunt ad Ieſum:& in-
uenerunt hominem ſedentem, a quo dæmo-
nia exierant,veſtitum, ac ſana mente ad pe-
des eius,& timuerunt.* Nunciauerunt autē 36
illis & qui viderāt, quomodo ſanus factus eſ
ſet a legione: * & rogauerunt illum omnis 37
multitudo regionis Geraſenorum vt diſcede
ret ab ipſis:quia magno timore tenebantur.
Ipſe autem aſcendens nauim, reuerſus eſt.
38 * Et rogabat illum vir,a quo dæmonia exie-
rant,vt cum eo eſſet.Dimiſit autem eum Ie-
39 ſus,dicens: * Redi in domum tuam, & nar-
ra quanta tibi fecit Deus.Et abijt per vniuer
ſam ciuitatem, prædicans quanta illi feciſſet
40 Ieſus. * Factum eſt autem cum rediſſet Ie-
ſus, excepit illum turba. erant enim omnes
41 expectantes eum. * " Et ecce venit, vir cui
* Mat. Mar.
F nomen Iairus,& ipſe princeps Synagogæ e-
rat:& cecidit ad pedes Ieſu, rogans eum vt
42 intraret in domum eius, * quia vnica filia e-
rat ei fere annorum duodecim,& hæc morie
batur.Et contigit,dum iret,a turbis compri-
43 mebatur. * Et mulier quædam erat in fluxu
ſanguinis ab annis duodecim, quæ in medi-
cos erogauerat omnem ſubſtantiam ſuam,
44 nec ab vllo potuit curari: * acceſſit retro,&
tetigit fimbriam veſtimenti eius: & cōfeſtim
45 ſtetit fluxus ſanguinis eius. * Et ait Ieſus:
Quis eſt,qui me tetigit? Negantibus autem
omnibus,dixit Petrus,& qui cum illo erant:
Præceptor,turbæ te comprimunt,& affligūt
46 & dicis:Quis me tetigit? * Et dixit Ieſus: Te-
tigit me aliquis, nam ego noui virtutem de
47 me exijſſe. * Videns autem mulier, quia non
latuit,tremens venit, & procidit ante pedes
G eius:& ob quam cauſam tetigerit eum, indi-
cauit coram omni populo: & quemadmo-
48 dum confeſtim ſanata ſit. * At ipſe dixit ei:
Filia,fides tua ſaluam te fecit: vade in pace.
49 * Adhuc illo loquente,venit quidam ad prin
cipem ſynagogæ,dicens ei: Quia mortua
50 eſt filia tua, noli vexare illum. * Ieſus au-
tem,audito hoc verbo, reſpondit patri puel
læ: Noli timere,crede tantum, & ſalua e-
51 rit. * Et cum veniſſet domum, non per-
miſit intrare ſecum quemquam,niſi Petrum,
& Iacobum,& Ioannem, & patrem, & ma-
52 trem puellæ. * Flebant autem omnes, &
plangebant illam. At ille dixit: Nolite fle-
53 re,non eſt mortua puella, ſed dormit. * Et
deridebant eum,ſcientes quòd mortua eſſet.
54 * Ipſe autem tenens manum eius clamauit,
55 dicens: Puella,ſurge. * Et reuerſus eſt ſpi-
ritus eius,& ſurrexit continuo. Et iuſſit illi
56 dari manducare. * Et ſtupuerunt parentes
eius,quibus præcepit ne alicui dicerēt quod
factum erat.

CAP. IX.

1 CONuocatis autem duodecim Apoſtolis, Mat. Mar.
A dedit illis virtutem, & poteſtatem ſu-
per omnia dæmonia,& vt languores curarēt.
2 * Et miſit illos prædicare regnū Dei,& ſa-
3 nare infirmos.* " Et ait ad illos: Nihil tuleri- Mat. Mar.
tis in via,neque virgam, neque peram, ne-
que panem,neque pecuniam,neque duas tu-
4 nicas habeatis. * Et in quamcumque do-
mum intraueritis,ibi manete, & inde ne e-
5 xeatis.* Et quicumque non receperint vos:
"excu-



b.51. "exeuntes de ciuitate illa, etiam puluerem
pedum veſtrorum excutite in teſtimonium
ſupra illos.*Egreſſi autem circuibant per ca 6
2.1. ſtella euãgelizantes,& curãtes vbique.*"Au 7
d.14. diuit autem Herodes tetrarcha omnia, quæ
fiebant ab eo, & hæſitabat,eo quod diceretur
tur * a quibuſdam: Quia Ioannes ſurrexit a 8
mortuis: a quibuſdam vero: Quia Elias ap-
paruit:ab aliis autem: Quia propheta vnus
de antiquis ſurrexit. * Et ait Herodes:Ioan- 9
nem ego decollaui: Quis eſt autem iſte, de
quo ego talia audio?Et quærebat videre eũ.
*Et reuerſi Apoſtoli, narrauerunt illi quæ- 10
cumque fecerunt: & aſſumptis illis ſeceſſit
ſeorſum in locum deſertum, qui eſt Bethſai
dæ. * Quod cum cognouiſſent turbæ,ſecutæ 11
ſunt illum: & excepit eos,& loquebatur illis
de regno Dei,& eos,qui cura indigebant,ſa-
nabat. Dies autem cœperat declinare.Et ac 12
b.15 cedentes duodecim dixerunt illi:" Dimitte B
36. turbas,vt eũtes in caſtella,villaſq. quæ circa
ſunt,diuertant,& inueniant eſcas:quia hic in
loco deſerto ſumus. * Ait autem ad illos: 13
Vos date illis manducare. At illi dixerunt:
* Non ſunt nobis plus quam quinque panes,
19. & duo piſces:niſi forte nos eamus, & ema-
mus in omnem hanc turbam eſcas. * Erant 14
autem fere viri quinque millia.Ait autem ad
diſcipulos ſuos. Facite illos diſcumbere per
conuiuia quinquagenos.* Et ita fecerunt.Et 15
diſcumbere fecerũt omnes.* Acceptis autẽ 16
quinque panibus,& duobus piſcibus, reſpe-
xit in cælum,& benedixit illis:& fregit,& di
ſtribuit diſcipulis ſuis, ut ponerent ante tur
bas. * Et manducauerunt omnes,& ſaturati 17
ſunt.Et ſublatũ eſt quod ſuperfuit illis, frag-
mentorum cophini duodecim. * " Et factum 18
h.13 eſt cum ſolus eſſet orans,erant cum illo & di
27. ſcipuli: & interrogauit illos,dicens: Quem
me dicunt eſſe turbæ? *At illi reſponderunt, 19

& dixerunt: Ioannem Baptiſtam, alii autem
Eliam, alii vero quia vnus Propheta de prio
20 ribus ſurrexit.*Dixit autem illis: vos autem
quem me eſſe dicitis? Reſpondens Simon Pe
21 trus dixit:Chriſtum Dei.*At ille increpãs il-
22 los,præcepit ne cui dicerent hoc, * dicens:
"Quia oportet filium hominis multa pati, & *Mat.17.d.22
reprobari a ſenioribus,& principib. ſacerdo Mar.8.e.31.
tum, & ſcribis, & occidi, & tertia die reſur-
23 gere.*"Dicebat autem ad omnes:Si quis vult *Mat.10.d.38
C poſt me venire,abneget ſemetipſũ,& tollat & 16.d.24.
24 crucem ſuam quotidie,& ſequatur me:* Qui Mar.8.d.34.
enim uoluerit animã ſuã ſaluam facere, per Inf.14.f.27. & 17.g.33.
det illã:nam qui perdiderit animam ſuã pro Ioan.12.d.25.
25 pter me,ſaluam faciet illã. * quid enim profi
cit homo,ſi lucretur vniuerſum mũdũ,ſe au
tem ipſum perdat,& detrimẽtum ſui faciat?
26 * " Nã qui me erubuerit, & meos ſermones: *Mat.10.d.33
hũc Filius hominis erubeſcet cũ venerit in Mar.8.d.38.
maieſtate ſua, & Patris, & ſanctorum An- 2.Ti.2.b.12.
27 gelorũ. *"Dico autem vobis vere: ſunt aliqui
hic ſtantes, qui non guſtabunt mortem do- *Mat.16.d.28 Mar.9.a.1.
28 nec uideant regnum Dei.* " Factũ eſt autem *Matt.17.a.1.
D poſt hæc verba fere dies octo, & aſſumpſit Mar.9.a.2.
Petrum,& Iacobum,& Ioannem, & aſcen-
29 dit in montem vt oraret. * Et facta eſt, dum
oraret,ſpecies vultus eius altera: & veſtitus
30 eius albus & refulgens.* Et ecce duo viri lo-
quebantur cum illo.Erant autem Moyſes, &
31 Elias, * viſi in maieſtate: & dicebant exceſ-
ſum eius,quem completurus erat in Ieruſa-
32 lem.* Petrus vero,& qui cum illo erant,gra
uati erant ſomno.Et euigilantes viderũt ma
ieſtatem eius, & duos viros,qui ſtabant cum
33 illo. * Et factum eſt cum diſcederent ab illo,
ait Petrus ad Ieſum: Præceptor, bonum eſt
nos hic eſſe:& faciamus tria tabernacula, v-
num Tibi, & vnum Moyſi, & vnum Eliæ:
34 neſciens quid diceret. Hæc autem illo lo-
quẽte,facta eſt nubes,& obumbrauit eos: &

by Goog

enim occultum,quod non manifeſtetur:nec
abſcóditum,quod non cognoſcatur,& in pa
• Matt. 13. b. 12. & 25. c. 29. lam veniat.* • Videte ergo quomodo audia- 18
tis? Qui enim habet,dabitur illi:& quicum- C
que non habet,etiam quod putat ſe habere,
• Matt. 12. d. 46. Mar. 3. d. 31. auferetur ab illo. * • Venerunt autem ad il- 19
lum mater,& fratres eius, & non poterant
adire eum præ turba.* Et nunciatum eſt illi: 20
Mater tua,& fratres tui ſtant foris, volentes
te videre.* Qui reſpondens,dixit ad eos: Ma 21
ter mea,& fratres mei hi ſunt, qui verbum
• Mat. 8. d. 23. Mar. 4. d. 36. Dei audiunt, & faciunt. * • Factum eſt au- 22
tem in vna dierum: & ipſe aſcendit in naui-
culam,& diſcipuli eius,& ait ad illos: Tran-
ſfretemus trans ſtagnum. Et aſcenderunt.
* Et nauigantibus illis,obdormiuit,& deſcẽ- 23
dit procella venti in ſtagnum,& compleban
tur,& periclitabantur. * Accedentes autem 24
ſuſcitauerunt eum,dicentes:Præceptor, peri
mus.At ille ſurgens,increpauit ventum,&
tempeſtatem aquæ, & ceſſauit: & facta eſt
tranquillitas.* Dixit autem illis:Vbi eſt fides 25
veſtra? Qui timentes,mirati ſunt ad inuicem, D
dicentes: Quis putas hic eſt,quia & ven-
tis, & mari imperat, & obediunt ei? * Et 26
nauigauerunt ad regionem Geraſenorum,
quæ eſt contra Galilæam. * Et cum egreſ- 27
ſus eſſet ad terram, occurrit illi vir quidam,
qui habebat dæmonium iam temporib. mul-
tis,& veſtimento non induebatur, neque in
domo manebat, ſed in monumentis. * Is, 28
vt vidit Ieſum, procidit ante illum: & ex-
clamans voce magna, dixit: Quid mihi, &
tibi eſt Ieſu Fili Dei Altiſſimi? obſecro te, ne
me torqueas.* Præcipiebat enim ſpiritui im 29
mundo vt exiret ab homine. Multis enim
temporibus arripiebat illum,& vinciebatur
catenis,& compedibus cuſtoditus. & ruptis
vinculis agebatur a dæmonio in deſerta.
* Interrogauit autem illum Ieſus, dicens: 30
Quod tibi nomen eſt? At ille dixit: Legio:
quia intrauerant dæmonia multa in eum.* Et 31
rogabant illum ne imperaret illis vt in abyſ-
ſum irent. * Erat autem ibi grex porcorum 32
multorum paſcentium in monte: & rogabãt E
eum, vt permitteret eis in illos ingredi. Et
permiſit illis. * Exierunt ergo dæmonia 33
ab homine,& intrauerunt in porcos: & im-
petu abijt grex per præceps in ſtagnum,&
ſuffocatus eſt.* Quod vt viderunt factum qui 34
paſcebant,fugerunt, & nunciauerunt in ciui
tatem,& in villas. * Exierunt autem videre 35
quòd factum eſt,& venerunt ad Ieſum:& in-
uenerunt hominem ſedentem, a quo dæmo-
nia exierant,veſtitum, ac ſana mente ad pe-
des eius,& timuerunt.* Nunciauerunt autẽ 36
illis & qui viderãt, quomodo ſanus factus eſ
ſet a legione: * & rogauerunt illum omnis 37
multitudo regionis Geraſenorum vt diſcede
ret ab ipſis:quia magno timore tenebantur.
Ipſe autem aſcendens nauim, reuerſus eſt.
38 * Et rogabat illum vir,a quo dæmonia exie-
rant,vt cum eo eſſet.Dimiſit autem eum Ie-
39 ſus,dicens: * Redi in domum tuam, & nar-
ra quanta tibi fecit Deus.Et abijt per vniuer
ſam ciuitatem, prædicans quanta illi feciſſet
40 Ieſus. * Factum eſt autem cum redijſſet Ie-
ſus, excepit illum turba. erant enim omnes
41 expectantes eum. * • Et ecce venit, vir cui
F nomen Iairus,& ipſe princeps Synagogæ e-
rat:& cecidit ad pedes Ieſu, rogans eum vt
42 intraret in domum eius, * quia vnica filia e-
rat ei fere annorum duodecim,& hæc morie
batur.Et contigit,dum iret,a turbis compri-
43 mebatur. * Et mulier quædam erat in fluxu
ſanguinis ab annis duodecim, quæ in medi-
cos erogauerat omnem ſubſtantiam ſuam,
44 nec ab vllo potuit curari: * acceſſit retro,&
tetigit fimbriam veſtimenti eius: & cõfeſtim
45 ſtetit fluxus ſanguinis eius. * Et ait Ieſus:
Quis eſt,qui me tetigit? Negantibus autem
omnibus,dixit Petrus,& qui cum illo erant:
Præceptor,turbæ te comprimunt,& affligũt
46 & dicis:Quis me tetigit? * Et dixit Ieſus: Te-
tigit me aliquis. nam ego noui virtutem de
47 me exijſſe. * Videns autem mulier, quia non
latuit,tremens venit, & procidit ante pedes
G eius:& ob quam cauſam tetigerit eum, indi-
cauit coram omni populo: & quemadmo-
48 dum confeſtim ſanata ſit. * At ipſe dixit ei:
Filia,fides tua ſaluam te fecit: vade in pace.
49 * Adhuc illo loquente,venit quidam ad prin
cipem ſynagogæ,dicens ei: Quia mortua
50 eſt filia tua, noli vexare illum. * Ieſus au-
tem,audito hoc verbo, reſpondit patri puel
læ: Noli timere,crede tantum, & salua e-
51 rit. * Et cum veniſſet domum, non per-
miſit intrare ſecum quemquam,niſi Petrum,
& Iacobum,& Ioannem, & patrem, & ma-
52 trem puellæ. * Flebant autem omnes, &
plangebant illam. At ille dixit: Nolite fle-
53 re,non eſt mortua puella, ſed dormit. * Et
deridebant eum,ſcientes quòd mortua eſſet.
54 * Ipſe autem tenens manum eius clamauit,
55 dicens: Puella,ſurge. * Et reuerſus eſt ſpi-
ritus eius,& ſurrexit continuo. Et iuſſit illi
56 dari manducare. * Et ſtupuerunt parentes
eius,quibus præcepit ne alicui dicerẽt quod
factum erat.

CAP. IX.

1 CONuocatis autem duodecim Apoſtolis,
A dedit illis virtutem, & poteſtatem ſu-
per omnia dæmonia,& vt lãguores curarẽt.
2 * Et miſit illos prædicare regnũ Dei,& ſa-
3 nare infirmos.* • Et ait ad illos: Nihil tuleri-
tis in via,neque virgam, neque peram, ne-
que panem,neque pecuniam,neque duas tu-
4 nicas habeatis. * Et in quamcumque do-
mum intraueritis,ibi manete, & inde ne e-
5 xeatis.* Et quicumque non receperint vos:
• excun-



"exeuntes de ciuitate illa, etiam puluerem
pedum veſtrorum excutite in teſtimonium
ſupra illos.*Egreſſi autem circuibant per ca 6
ſtella euāgelizantes,& curātes vbique.*"Au 7
diuit autem Herodes tetrarcha omnia, quæ
fiebant ab eo, & hæſitabat eo quod dicere-
tur * a quibuſdam: Quia Ioannes ſurrexit a 8
mortuis: a quibuſdam vero: Quia Elias ap-
paruit:ab aliis autem: Quia propheta vnus
de antiquis ſurrexit. * Et ait Herodes:Ioan- 9
nem ego decollaui: Quis eſt autem iſte, de
quo ego talia audio?Et quærebat videre eū.
*Et reuerſi Apoſtoli, narrauerunt illi quæ- 10
cumque fecerunt: & aſſumptis illis ſeceſſit
ſeorſum in locum deſertum, qui eſt Bethſai
dæ. * Quod cum cognouiſſent turbæ,ſecutæ 11
ſunt illum: & excepit eos,& loquebatur illis
de regno Dei,& eos,qui cura indigebant,ſa-
nabat. * Dies autem cœperat declinare.Et ac 12
cedentes duodecim dixerunt illi:" Dimitte B
turbas,vt eūtes in caſtella,villaſq. quæ circa
ſunt,diuertant,& inueniant eſcas:quia hic in
loco deſerto ſumus. * Ait autem ad illos: 13
Vos date illis manducare. At illi dixerunt:
* Non ſunt nobis plus quam quinque panes,
& duo piſces:niſi forte nos eamus, & ema-
mus in omnem hanc turbam eſcas. * Erant 14
autem fere viri quinque millia.Ait autem ad
diſcipulos ſuos. Facite illos diſcumbere per
conuiuia quinquagenos.* Et ita fecerunt.Et 15
diſcumbere fecerūt omnes. * Acceptis autē 16
quinque panibus,& duobus piſcibus, reſpe-
xit in cælum,& benedixit illis:& fregit,& di
ſtribuit diſcipulis ſuis, ut ponerent ante tur
bas. * Et manducauerunt omnes,& ſaturati 17
ſunt.Et ſublatū eſt quod ſuperfuit illis, frag-
mentorum cophini duodecim. * " Et factum 18
eſt cum ſolus eſſet orans,erant cum illo & di
ſcipuli: & interrogauit illos,dicens: Quem
me dicunt eſſe turbæ? * At illi reſponderunt, 19

& dixerunt: Ioannem Baptiſtam, alii autem
Eliam, alii vero quia vnus Propheta de prio
20 ribus ſurrexit.*Dixit autem illis: vos autem
quem me eſſe dicitis? Reſpondens Simon Pe
21 trus dixit:Chriſtum Dei.*At ille increpās il-
22 los,præcepit ne cui dicerent hoc, * dicens:
"Quia oportet filium hominis multa pati, & *Mat.17.d.22 Mar.8.e.31.
reprobari a ſenioribus,& principib. ſacerdo
tum, & ſcribis, & occidi, & tertia die reſur-
23 gere.*"Dicebat autem ad omnes:Si quis vult
C poſt me venire,abneget ſemetipsū,& tollat *Mat.10.d.38 & 16.d.24. Mar.8.d.34. Inf.14.f.27. & 17.g.33. Ioan.12.d.25.
24 crucem ſuam quotidie,& ſequatur me:* Qui
enim uoluerit animā ſuā ſaluam facere, per
det illā:nam qui perdiderit animam ſuā pro
25 pter me,ſaluam faciet illā. * quid enim profi
cit homo,ſi lucretur vniuerſum mūdū,ſe au
tem ipſum perdat,& detrimētum ſui faciat?
26 * " Nā qui me erubuerit, & meos ſermones:
hūc Filius hominis erubeſcet cū venerit in *Mat.10.d.33 Mar.8.d.38. 2.Ti.2.b.12.
maieſtate ſua, & Patris, & ſanctorum An-
27 gelorū. * "Dico autem vobis vere: ſunt aliqui
hic ſtantes, qui non guſtabunt mortem do- *Mat.16.d.28 Mar.9.a.1.
28 nec uideant regnum Dei.* " Factū eſt autem *Matt.17.a.1. Mar.9.a.2.
D poſt hæc verba fere dies octo, & aſſumpſit
Petrum,& Iacobum,& Ioannem, & aſcen-
29 dit in montem vt oraret. * Et facta eſt, dum
oraret,ſpecies vultus eius altera: & veſtitus
30 eius albus & refulgens.* Et ecce duo viri lo-
quebantur cum illo.Erant autem Moyſes, &
31 Elias, * viſi in maieſtate: & dicebant exceſ-
ſum eius,quem completurus erat in Ieruſa-
32 lem.* Petrus vero,& qui cum illo erant,gra
uati erant ſomno.Et euigilantes viderūt ma
ieſtatem eius,& duos viros,qui ſtabant cum
33 illo.* Et factum eſt cum diſcederent ab illo,
ait Petrus ad Ieſum: Præceptor, bonum eſt
nos hic eſſe:& faciamus tria tabernacula, v-
num Tibi, & vnum Moyſi, & vnum Eliæ:
34 neſciens quid diceret. Hæc autem illo lo-
quēte,facta eſt nubes,& obumbrauit eos: &

& terræ, quod abſcōdiſti hæc a ſapientibus,
& prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. E-
tiam Pater: quoniã ſic placuit ante te. * Om- 22
nia mihi tradita ſunt a Patre meo. Et nemo
ſcit quis ſit Filius, niſi Pater: & quis ſit Pater,
niſi Filius, & cui voluerit Filius reuelare. * Et 23
conuerſus ad diſcipulos ſuos, dicit: " Beati o-
13.d.16 culi, qui vident quæ vos videtis. * Dico e- 24
nim vobis, quod multi prophetæ, & reges E
voluerunt videre quæ vos videtis, & non vi
derunt: & audire quæ auditis, & non audie-
25 runt. * " Et ecce quidã Legiſperitus ſurrexit * Mat.22.d.35 Mar.12.c.28
tentans illum, & dicens: Magiſter, quid faciē
26 do vitam æternam poſſidebo? * At ille dixit
ad eum: In lege quid ſcriptum eſt? quomodo
27 legis? * Ille reſpondens dixit: " Diliges Do Deut.6.a.5
minum Deum tuum ex toto corde tuo, &
ex tota anima tua, & ex omnibus virib. tuis,
& ex omni mente tua: & proximum tuum
28 ſicut teipſum. * Dixitq. illi: Recte reſpondi-
29 ſti: hoc fac, & viues. * Ille autem volēs iuſtifi-
care ſeipſum, dixit ad Ieſũ: Et quis eſt meus



proximus? * Suſcipiens autem Ieſus, dixit: 30
Homo quidam deſcendebat ab Ieruſalem
in Iericho, & incidit in latrones, qui etiam
deſpoliauerunt eum: & plagis impoſitis a-
bierunt ſemiuiuo relicto. * Accidit autem vt 31
ſacerdos quidam deſcenderet eadem via: & F
viſo illo præteriuit. * Similiter & Leuita, cũ 32
eſſet ſecus locum, & videret eum, pertrãſijt.
* Samaritanus autem quidam iter faciens, 33
venit ſecus eum: & videns eum, miſericordia
motus eſt. * Et approprians alligauit vulnera 34
eius, infundens oleum, & vinum: & imponēs
illum in iumētũ ſuum, duxit in ſtabulum, &
curam eius egit. * Et altera die protulit duos 35
denarios, & dedit ſtabulario, & ait: Cu-
ram illius habe: & quodcumque ſupererro-
gaueris, ego cum rediero reddã tibi. * Quis 36
horum trium videtur tibi proximus fuiſſe G
illi, qui incidit in latrones? * At ille di- 37
xit: Qui fecit miſericordiam in illum. Et
ait illi Ieſus: Vade, & tu fac ſimiliter. * Fa- 38
ctum eſt autem, dum irent, & ipſe intrauit in
quoddam caſtellum: & mulier quædam
Martha nomine, excepit illum in domum
ſuam, * & huic erat ſoror nomine Maria, 39
quæ etiam ſedens ſecus pedes Domini, audie
bat verbum illius. * Martha autem ſatagebat 40
circa frequens miniſterium: quæ ſtetit, &
ait: Domine, nō eſt tibi curę quod ſoror mea
reliquit me ſolam miniſtrare? dic ergo illi,
41 vt me adiuuet. * Et reſpondens dixit illi Do
minus: Martha, Martha, ſolicita es, & tur-
42 baris erga plurima. * Porro vnum eſt ne-
ceſſarium. Maria optimam partem elegit,
quæ non auferetur ab ea.

CAP. XI.

1 ET factum eſt: cum eſſet in quodam loco
A orans, vt ceſſauit, dixit vnus ex diſcipu-
lis eius ad eũ: Domine, doce nos orare, ſicut
2 docuit & Ioannes diſcipulos ſuos. * Et ait
illis: Cum oratis, dicite: " Pater, ſanctificetur Mat.6.b.9
3 nomen tuum. Adueniat regnum tuum. * Pa-
nem noſtrum quotidianum da nobis hodie,
4 * Et dimitte nobis peccata noſtra, ſiquidem
& ipſi dimittimus omni debenti nobis. Et
5 ne nos inducas in tentationem. * Et ait ad il-
los: Quis veſtrum habebit amicum: & ibit
ad illum media nocte, & dicet illi: Amice, cō
6 moda mihi tres panes, * quoniam amicus
meus venit de via ad me, & nō habeo quod
7 ponam ante illum, * & ille de intus reſpon-
dens dicat: Noli mihi moleſtus eſſe, iam o-
ſtium clauſum eſt, & pueri mei mecum
ſunt in cubili, non poſſum ſurgere, & dare

tibi. * Et ſi ille perſeuerauerit pulſans: dico 8
vobis, etſi non dabit illi ſurgens eo quod ami B
cus eius ſit, propter improbitatem tamen e-
ius ſurget, & dabit illi quotquot habet neceſ
ſarios. * a Et ego dico uobis: Petite, & dabi- 9
tur vobis: quęrite, & inuenietis: pulſate, & a-
perietur uobis. * Omnis enim, qui petit, acci- 10
pit: & qui quærit, inuenit: & pulſanti ape-

a Mat.7.a.7 & 21.c.22. Mar. 11.c.24. Io. 14 b.13. Iac.1.a.5. Mat.7.b.9.

11 rietur. * a Quis autem ex vobis patrem petit
panem, numquid lapidem dabit illi? Aut pi-
ſcem: numquid pro piſce ſerpentem dabit il
12 li? * Aut ſi petierit ouum: numquid porriget
13 illi ſcorpionē? * Si ergo vos cũ ſitis mali, no-
ſtis bona data dare filijs veſtris: quãto magis
Pater veſter de cælo dabit ſpiritum bonum
14 petentibus ſe? * Et erat eijciens dæmoniũ,

a Mat.7.[illegible] & 12.b.[illegible] Mat.3.c.[illegible]



& illud erat mutum. Et cum eieciſſet dæmo-
nium, locut9 eſt mutus, & admiratæ ſunt tur
bæ. * Quidam autem ex eis dixerunt: In Beel 15
zebub principe dæmoniorum eiicit dæmo-
nia. * Et alii tentantes, ſignum de cælo quæ- 16
rebant ab eo. * Ipſe autem ut uidit cogitatio 17
nes eorũ, dixit eis: Omne regnum in ſeipſum
diuiſum deſolabitur, & domus ſupra domũ
cadet. * Si aũt & Satanas in ſeipſum diuiſus 18
eſt, quomodo ſtabit regnum eius? quia dicitis
in Beelzebub me eiicere dæmonia. * Si autẽ 19
ego in Beelzebub eiicio dæmonia: filii veſtri
in quo eiiciunt? Ideo ipſi iudices veſtri erũt. C
* Porro ſi in digito Dei eiicio dæmonia: pro 20
fecto peruenit in uos regnum Dei. * Cum 21
fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pa-
ce ſunt ea, quæ poſſidet. * Si autem fortior 22
eo ſuperueniens vicerit eum, vniuerſa arma
eius auferet, in quibus confidebat, & ſpolia
eius diſtribuet. * Qui non eſt mecũ, cõtra me 23
eſt: & qui non colligit mecum, diſpergit.
* Cũ immundus ſpiritus exierit de homine, 24
ambulat per loca inaquoſa, quærens requiẽ:
& non inueniens dicit: Reuertar in domum
meam vnde exiui. * Et cum venerit, inuenit 25
eam ſcopis mũdatam, & ornatam. * Tunc va 26
dit, & aſſumit ſeptẽ alios ſpiritus ſecum, ne-
quiores ſe, & ingreſſi habitãt ibi. Et fiunt no
uiſſima hominis illius peiora prioribus. * Fa- 27
ctum eſt autem, cum hæc diceret: extollens D
vocem quædam mulier de turba dixit illi:
Beatus venter, qui te portauit, & vbera, quæ

28 ſuxiſti. * At ille dixit: Quinimmo beati, qui
29 audiunt verbũ Dei, & cuſtodiunt illud. * Tur
bis autẽ concurrentibus cœpit dicere: a Ge-
neratio hæc, generatio nequam eſt: ſignum
quærit, & ſignum nõ dabitur ei, niſi ſignum
30 Ionę prophetæ. * b Nam ſicut fuit Ionas ſignũ
Niniuitis: ita erit & Filius hominis genera-
31 tioni iſti. * c Regina Auſtri ſurget in iudi-
cio cum viris generationis huius, & cõdem-
nabit illos: quia venit a finibus terræ audire
ſapientiam Salomonis: & ecce plus quàm Sa
32 lomon hic. * Viri Niniuitæ ſurgent in iudi-
cio cum generatione hac, & condemnabunt
illã: d quia pœnitentiã egerũt ad prædicatio-
33 nẽ Ionæ, & ecce plus quàm Ionas hic. * e Ne-
mo lucernam accendit, & in abſcondito po
nit, neque ſub modio: ſed ſupra candelabrũ,
34 vt qui ingrediuntur, lumen videant. * f Lu-
cerna corporis tui, eſt oculus tuus. Si ocu-
lus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum
lucidum erit: ſi autem nequam fuerit, etiam
35 corpus tuũ tenebroſum erit. * Vide ergo ne
36 lumen, quod in te eſt, tenebræ ſint. * Si er-
go corpus tuum totum lucidum fuerit, non
habẽs aliquam partem tenebrarum, erit luci
dũm totum, & ſicut lucerna fulgoris illumi
37 nabit te. * Et cum loqueretur, rogauit illum
quidam Phariſæus vt pranderet apud ſe.
38 Et ingreſſus recubuit. * Phariſæus autem cœ
pit intra ſe reputãs dicere, quare nõ baptiza
39 tus eſſet ante prandium. * Et ait Dominus
ad illum: g Nunc vos Phariſæi quod deforis
eſt ca-

a Mat.12.[illegible] b Ions.[illegible] c 3.Reg.[illegible] 2.Par.9.[illegible] d Ion.3.[illegible] e Mat.5.[illegible] Mar.4.[illegible] f Mat.6.[illegible] g Mat.23.c.[illegible]

eſt calicis, & catini, mundatis: quod autem
intus eſt veſtrum, plenum eſt rapina, & ini-
quitate. * Stulti nonne qui fecit quod defo- 40
ris eſt, etiam id, quod deintus eſt, fecit? * Ve- 41
rumtamen quod ſupereſt, date eleemoſynā: F
& ecce omnia munda ſunt uobis. * Sed væ vo 42
bis Phariſæis, quia decimatis mēthā, & rutā,
& omne olus, & præteritis iudicium, & cha-
ritatem Dei: hæc autem oportuit facere, &
Mat.20.f.45. Mar.12.d.38. Mat.23.a.6. illa non omittere. * " Væ vobis Phariſæis, 43
quia diligitis primas cathedras in ſynagogis,
& ſalutationes in foro. * Væ vobis, quia eſtis 44
vt monumenta, quæ nō apparēt, & homines
ambulantes ſupra, neſciūt. * Reſpondens au 45
tem quidā ex Legiſperitis, ait illi: Magiſter,
hæc dicens etiam contumeliam nobis facis.
Mat.23.a.4. * At ille ait: Et vobis Legiſperitis væ: " quia 46
oneratis homines oneribus, quæ portare nō
poſſunt, & ipſi vno digito veſtro non tangi
tis ſarcinas. * Væ uobis, qui ædificatis mo- 47
numenta Prophetarum: patres autem veſtri
48 occiderunt illos. * Profecto teſtificamini
G quod conſentitis operibus patrum veſtrorū:
quoniam ipſi quidē eos occiderunt, vos au-
49 tem ædificatis eorum ſepulchra. * Propterea
& ſapiētia Dei dixit: Mittam ad illos Prophe
tas, & Apoſtolos, & ex illis occidēt, & perſe
50 quentur: * vt inquiratur ſanguis omnium
Prophetarum, qui effuſus eſt a conſtitutione
51 mundi a generatione iſta, * " a ſanguine •Gen.4.b.8. 2.Par.24.f.22
Abel, vſque ad ſanguinem Zachariæ, qui pe
riit inter altare, & ædem. Ita dico vobis,
52 requiretur ab hac generatione. * Væ vobis
Legiſperitis, quia tuliſtis clauem ſcientiæ, ip
ſi non introiſtis, & eos, qui introibant, prohi
53 buiſtis. * Cum autem hæc ad illos diceret, cę
perunt Phariſæi, & Legiſperiti grauiter inſi-
54 ſtere, & os eius opprimere de multis, * inſi-
diantes ei, & quærentes aliquid capere de o-
re eius, vt accuſarent eum.



CAP. XII.

Mat.16.a.6. Mar.8.b.15. Luc.12.c.26. ...4.c.22.

MVltis autem turbis circumſtātibus, ita 1
vt ſe inuicē conculcarent, cœpit dice- A
re ad diſcipulos ſuos: " Attendite a fermento
Phariſæorum, quod eſt hypocriſis. * Nihil 2
autē opertū eſt, quod non reueletur: neque
abſcōditum, quod non ſciatur. * Quoniam q̄ 3
in tenebris dixiſtis, in lumine dicentur: &
quod in aurem locuti eſtis in cubiculis, præ
dicabitur in tectis. * Dico autem vobis ami- 4
cis meis: Ne terreamini ab his, qui occidunt
corpus, & poſt hæc non habēt amplius quid
faciant. * Oſtendam autem vobis quem ti- 5
meatis: timete eum, qui, poſtquam occiderit,
habet poteſtatem mittere in gehennam. ita
dico vobis, hunc timete. * Nonne quinque 6
paſſeres væneunt dipondio, & vnus ex illis
non eſt in obliuione corā Deo? * Sed & ca- 7
B pilli capitis veſtri omnes numerati ſunt. No
lite ergo timere: multis paſſeribus pluris e-
8 ſtis vos: " Dico autem uobis: Omnis, quicū- •Mat.10.c.32. Mar.8.d.38. 2.Tim.2.b.12
que confeſſus fuerit me coram hominibus,
& Filius hominis confitebitur illum coram
9 Angelis Dei: * qui autem negauerit me corā
10 hominibus, negabitur corā Angelis Dei: * Et •Mat.12.c.33 Mar.3.b.28.
omnis, qui dicit verbum in Filium hominis,
remittetur illi: ei autem, qui in Spiritū ſan-
11 ctum blaſphemauerit, non remittetur. * Cū
autem inducent vos in ſynagogas, & ad ma-
giſtrat⁹, & poteſtates, nolite ſoliciti eſſe qua
liter, aut quid reſpondeatis, aut quid dicatis.
12 * Spiritus enim sāct⁹ docebit vos in ipſa ho-
13 ra quid oporteat vos dicere. * Ait autem ei
quidam de turba: Magiſter, dic fratri meo
14 ut diuidat mecum hereditatem. * At ille di-
xit illi: Homo, quis me conſtituit iudicē, aut
15 diuiſorem ſuper vos? * Dixitque ad illos:

Videte, & cauete ab omni auaritia:quia non C
in abundantia cuiuſquam vita eius eſt ex his
quæ poſſidet. * Dixit autem ſimilitudinem 16
*Eccl. 11.c.19. ad illos, dicens: "Hoīs cuiuſdam diuitis vbe-
res fructus ager attulit: * & cogitabat intra 17
ſe dicens: Quid faciam, quia non habeo quo
congregem fructus meos? * Et dixit: Hoc fa 18
ciam: Deſtruam horrea mea, & maiora fa-
ciam: & illuc congregabo omnia, quæ nata
ſunt mihi, & bona mea, * & dicam animæ 19
meæ: Anima, habes multa bona poſita in an
nos plurimos: requieſce, comede, bibe, epu
lare. * Dixit autem illi Deus: Stulte, hac no 20
ćte animam tuam repetunt a te: quæ autem
paraſti, cuius erunt? * Sic eſt qui ſibi theſau- 21
rizat, & non eſt in Deum diues. * Dixitque 22
*Pſ.54 d.23. ad diſcipulos ſuos: Ideo dico vobis: "Nolite
Matt. 6. c.25. ſoliciti eſſe animæ veſtræ quid manducetis:
1.Pet.5.b.7. neque corpori quid induamini. * Anima 23
plus eſt quam eſca, & corpus plus quam ve-
ſtimentum. * Conſiderate coruos quia non 24
ſeminant, neque metunt, quibus non eſt cel-
larium, neque horreum, & Deus paſcit illos.
Quanto magis vos pluris eſtis illis? * Quis 25
autem ueſtrum cogitando poteſt adiicere ad D
ſtaturam ſuam cubitum vnum? * Si ergo ne 26
que quod minimum eſt poteſtis, quid de ce-
teris ſoliciti eſtis? * Conſiderate lilia quomo 27
do creſcunt: non laborant, neque nent: dico
autem uobis, nec Salomon in omni gloria
ſua veſtiebatur ſicut vnum ex iſtis. * Si au- 28
tem fœnum, quod hodie eſt in agro, & cras
in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit: quan-
to magis uos puſillæ fidei? * Et uos nolite 29
quærere quid manducetis, aut quid bibatis:
& nolite in ſublime tolli: hæc enim omnia 30
gentes mundi quærunt. Pater autem veſter
ſcit quoniam his indigetis. * Veruntamen 31
quærite primum regnum Dei, & iuſtitiam
eius: & hæc omnia adiicientur vobis. * No- 32
lite timere puſillus grex, quia complacuit pa
*Mat.6.c.20. & 19.c.21. tri veſtro dare uobis regnum. * "Vēdite quæ 33
poſſidetis, & date eleemoſynam. Facite vo-
bis ſacculos, qui non veteraſcunt, theſaurū E
non deficientem in cælis: quo fur non appro
piat, neque tinea corrumpit. * Vbi enim the 34
ſaurus veſter eſt, ibi & cor veſtrum erit.
* Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ar- 35
dentes in manibus veſtris, * & vos ſimiles 36
hominibus expectantibus dominum ſuum
quando reuertatur a nuptiis: ut, cum vene-
rit, & pulſauerit, confeſtim aperiant ei. * Bea 37
ti ſerui illi, quos cum uenerit dominus, inue-
nerit vigilantes: amen dico uobis, quod præ
cinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tran-
ſiens miniſtrabit illis. * Et ſi venerit in ſe- 38
cūda vigilia, & ſi in tertia vigilia venerit, &
*Matt. 24. d. 43. ita inuenerit, beati ſunt ſerui illi. * "Hoc au 39
tem ſcito, quoniā ſi ſciret paterfamilias, qua
hora fur veniret, vigilaret vtique, & nō ſine
ret perfodi domū ſuā. * Et uos eſtote para- 40
ti: quia qua hora non putatis, Filius homi-
41 nis veniet. * Ait autem ei Petrus: Domine,
F ad nos dicis hanc parabolam: an & ad om-
42 nes? * Dixit autem Dominus: "Quis, putas, *Apoc.16.c.
eſt fidelis diſpenſator, & prudens, quem con
ſtituit Dominus ſupra familiam ſuam, vt det
43 illis in tempore tritici menſuram? * Beatus
ille ſeruus, quem cū uenerit Dominus, inue-
44 nerit ita facientem. * Vere dico uobis, quo-
niam ſupra omnia, quæ poſſidet, conſtituet
45 illum. * Quod ſi dixerit ſeruus ille in corde
ſuo: Moram facit dominus meus venire: &
cœperit percutere ſeruos, & ancillas, & ede
46 re, & bibere, & inebriari: * veniet dominus
ſerui illius in die, qua nō ſperat, & hora, qua
neſcit, & diuidet eum, partemq. eius cum
47 infidelibus ponet. * Ille autem ſeruus, qui
cognouit uoluntatem domini ſui, & non
præparauit, & non fecit ſecundum uolunta
48 tē eius, vapulabit multis: * qui autem nō co-
gnouit, & fecit digna plagis, vapulabit pau-
cis. Omni aūt, cui multum datum eſt, multū
quęretur ab eo: & cui commēdauerunt mul
49 tum, plus petent ab eo. Ignem veni mittere
50 in terrā, & quid volo niſi vt accēdatur? Ba-
G ptiſmo autem habeo baptizari: & quomo-
51 do coarctor vſque dum perficiatur? * "Puta- Matt.10.d.34
tis quia pacem veni dare in terram? Non, di-
52 co vobis, ſed ſeparationem: * erunt enim
ex hoc quinque in domo vna diuiſi, tres in
53 duos, & duo in tres * diuidentur: pr̄ in filiū,
& filius in patrem ſuum, mater in filiam, &
filia in matrem, ſocrus in nurum ſuam, & nu
54 rus in ſocrum ſuam. * "Dicebat autem & ad *Mat.16.a.2.
turbas: Cum videritis nubem orientem ab
occaſu, ſtatim dicitis: Nimbus venit: & ita
55 fit. * & cum auſtrum flantem, dicitis: Quia
56 æſtus erit: & fit. * Hypocritæ faciem cæli, &
terræ noſtis probare: hoc autem tēpus quo-
57 modo non probatis? * Quid autem & a vo-
58 bis ipſis non iudicatis quod iuſtum eſt? * "Cū *Mat.5.d.25
aūt vadis cum aduerſario tuo ad principē,
in via da operam liberari ab illo, ne forte
trahat te ad iudicem, & iudex tradat te exa-
59 ctori, & exactor mittat te in carcerem. * Di-
co tibi, non exies inde, donec etiam nouiſſi-
mum minutum reddas.

CAP. XIII.

1 ADerant autem quidam ipſo in tempore,
A nunciantes illi de Galilæis, quorū ſan-
guinem Pilatus miſcuit cum ſacrificiis eorū.
2 * Et reſpondens dixit illis: Putatis quòd hi
Galilæi præ omnib. Galilæis peccatores fue
3 rint, quia talia paſſi ſunt? * Non, dico vobis:
ſed niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimi-
4 liter peribitis. * Sicut illi decem & octo, ſu-
pra quos cecidit turris in Siloe, & occidit
eos: putatis quia & ipſi debitores fuerint præ
ter omnes homines habitātes in Ieruſalem?

*Non

* Non, dico vobis: ſed ſi pœnitentiam non 5
egeritis, omnes ſimiliter peribitis. * Dice- 6
bat autem & hanc ſimilitudinem: Arbo-
rem fici habebat quidam plãtatam in vinea
ſua, & venit quærens fructum in illa, &
non inuenit. * Dixit autem ad cultorem vi- 7
neæ: Ecce anni tres ſunt ex quo venio quæ- B
rens fructum in ficulnea hac, & nõ inuenio:
ſuccide ergo illam: vt quid etiam terram oc
cupat? * At ille reſpondens, dicit illi: Domi- 8
ne dimitte illam, & hoc anno, vſque dum fo
diam circa illam & mittam ſtercora: * & 9
ſiquidem fecerit fructum: ſin autem, in futu
rum ſuccides eam. * Erat autem docẽs in ſy- 10
nagoga eorum ſabbatis. * Et ecce mulier, 11
quæ habebat ſpiritum infirmitatis annis de-
cem & octo: & erat inclinata, nec omnino
poterat ſurſum reſpicere. * Quam cum vide- 12
ret Ieſus, vocauit eam ad ſe, & ait illi: Mu- C
lier, dimiſſa es ab infirmitate tua. * Et im- 13
poſuit illi manus, & confeſtim erecta eſt, &
glorificabat Deum. * Reſpondens autem ar 14
chiſynagogus, indignãs quia ſabbato curaſ-
ſet Ieſus: dicebat turbæ: Sex dies ſunt, in qui-
bus oportet operari: in his ergo venite, &
curamini, & non in die ſabbati. * Reſpon- 15
dens autem ad illum Dominus dixit: Hypo-
critæ, vnuſquiſque veſtrum ſabbato non ſol
uit bouem ſuum, aut aſinum a præſepio, &
ducit adaquare? * Hanc autem filiam Abra- 16
hæ, quã alligauit ſatanas, ecce decem & o-
cto annis non oportuit ſolui a vinculo iſto
die ſabbati? * Et cũ hæc diceret, erubeſcebãt 17
omnes aduerſarij eius: & omnis populus D
gaudebat in vniuerſis, quæ glorioſe fiebant
11.d.31 4.c.30 ab eo. * " Dicebat ergo: Cui ſimile eſt regnũ 18
Dei, & cui ſimile æſtimabo illud? * Simile 19
eſt grano ſinapis, quod acceptum homo mi
ſit in hortum ſuum, & creuit, & factum eſt in
arborem magnam: & volucres cæli requieue
13.e.33 runt in ramis eius. * " Et iterum dixit: Cui ſi- 20
mile æſtimabo regnum Dei? Simile eſt fer- 21
mẽto, quod acceptum mulier abſcõdit in fa
rinæ ſata tria, donec fermentaretur totum.
* Et ibat per ciuitates, & caſtella docens, & 22
iter faciens in Ieruſalem. * Ait autem illi qui- 23
dam: Domine, ſi pauci ſunt, qui ſaluantur? Ip E
7.b.13 ſe autem dixit ad illos: * " Contendite intrare 24
per anguſtam portam: quia multi, dico vo-
32.10 bis, quærent intrare, & non poterunt. * " Cũ 25
autem intrauerit pater familias, & clauſerit
oſtium, incipietis foris ſtare, & pulſare o-
ſtium, dicentes: Domine, aperi nobis: & re-
ſpondens dicet vobis: Neſcio vos vnde ſitis:
* tunc incipietis dicere: Manducauimus co- 26
7.c.23 rã te, & bibimus, & in plateis noſtris docui F
d.41 ſti. * Et dicet vobis: " Neſcio vos vnde ſitis: " di 27
6.c.9 ſcedite a me omnes operarij iniquitatis.
* Ibi erit fletus, & ſtridor dentium: cum vi- 28
deritis Abraham, & Iſaac, & Iacob, &
omnes Prophetas in regno Dei, vos autem
29 expelli foras. * Et venient ab Oriente, & Oc
cidente, & Aquilone, & Auſtro, & accum-
30 bent in regno Dei. * " Et ecce ſunt nouiſſimi * Ma.19.d.30 & 20.b.16.
qui erunt primi, & ſunt primi qui erunt no- Mar.10.d.31.
31 uiſſimi. * In ipſa die acceſſerunt quidam Pha-
riſæorum, dicentes illi: Exi, & vade hinc: quia
32 Herodes vult te occidere. * Et ait illis: Ite, &
G dicite vulpi illi: Ecce eijcio dæmonia, & ſa-
nitates perficio hodie, & cras, & tertia die
33 conſummor. * Verumtamen oportet me ho-
die & cras & ſequenti die ambulare: quia nõ
capit prophetam perire extra Ieruſalem.
34 * " Ieruſalem, Ieruſalem, quæ occidis Prophe * Ma.23.d.37
tas, & lapidas eos, qui mittuntur ad te, quo-
ties volui congregare filios tuos quemadmo
dum auis nidum ſuũ ſub pennis, & noluiſti?
35 * Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſer
ta. Dico autem vobis, quia non videbitis me
donec veniat cum dicetis: Benedictus, qui ve
nit in nomine Domini.

CAP. XIIII.

1 ET factum eſt cum intraret Ieſus in do-
A mum cuiuſdam principis Phariſæo-
rum ſabbato manducare panem, & ipſi ob-
2 ſeruabãt eum. * Et ecce homo quidam hydro
3 picus erat ante illum. * Et reſpondens Ieſus
dixit ad Legiſperitos, & Phariſæos, dicens: Si
4 licet ſabbato curare? * At illi tacuerunt. Ip-
ſe vero apprehenſum ſanauit eum, ac di-
5 miſit. * Et reſpondens ad illos dixit: Cu-
B ius veſtrum aſinus, aut bos in puteum cadet,
& non continuo extrahet illum die ſabbati?
6 * Et non poterant ad hæc reſpondere illi.
7 * Dicebat autem & ad inuitatos parabolam,
intendens quomodo primos accubitus elige
8 rent, dicẽs ad illos. * Cum inuitatus fueris ad
nuptias, non diſcumbas in primo loco, ne for
9 te honoratior te ſit inuitatus ab illo, & ve-
niens is, qui te & illum vocauit, dicat tibi:
Da huic locum: & tunc incipias cum rubore
10 nouiſſimum locum tenere. * ſed cum vocatus
fueris, vade, recumbe in nouiſſimo loco: vt,
cum venerit qui te inuitauit, dicat tibi: " A- * Pro.25.a.7.
mice, aſcende ſuperius. Tunc erit tibi glo- Mat.23.b.12.
11 ria coram ſimul diſcumbentibus: * " quia * Inf.18.c.14.
omnis, qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe
12 humiliat, exaltabitur. * Dicebat autem & ei,
C qui ſe inuitauerat: " Cum facis prandium, * Tob.4.b.7.
aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque Pro.3.c.9.
fratres tuos, neque cognatos, neque vici-
nos diuites: ne forte te & ipſi reinuitent, &
13 fiat tibi retributio. * ſed cum facis conui-
uium, voca pauperes, debiles, claudos, &
14 cæcos: * & beatus eris, quia non habent retri
buere tibi: retribuetur enim tibi in reſurre-
15 ctione iuſtorum. * Hæc cum audiſſet quidam
D de ſimul diſcumbentibus, dixit illi: Beatus,
16 qui manducabit panem in regno Dei. * At ip-
ſe dixit ei: " Homo quidam fecit cœnam * Mat.22.a.2. Apoc.19.b.9.

magnam, & uocauit multos. * Et miſit ſer- 17
uum ſuum hora cœnæ dicere inuitatis vt ve
nirent, quia iam parata ſunt omnia.* Et cœ- 18
perunt ſimul omnes excuſare. Primus di-
xit ei: Villam emi, & neceſſe habeo exire, &
videre illam: rogo te habe me excuſatū. * Et 19
alter dixit: Iuga boum emi quinque, & eo
probare illa: rogo te habe me excuſatum.
* Et alius dixit: Vxorem duxi, & ideo non 20
poſſum venire. * Et reuerſus ſeruus nuncia- 21
uit hæc domino ſuo. Tunc iratus paterfami E
lias, dixit ſeruo ſuo: Exi cito in plateas, & vi-
cos ciuitatis: & pauperes, ac debiles, & cæ-
cos, & claudos introduc huc. * Et ait ſeruus: 22
Domine, factum eſt ut imperaſti, & adhuc lo
cus eſt.* Et ait dominus ſeruo: Exi in uias, & 23
ſepes: & compelle intrare, ut impleatur do
mus mea. * Dico autem uobis quod nemo 24
virorum illorū, qui uocati ſunt, guſtabit cœ
nam meam.* Ibant autem turbæ multæ cum 25
eo: & cōuerſus dixit ad illos: * ″ Si quis uenit 26
ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, F
& vxorem, & filios, & fratres, & ſorores, ad
huc autem & animam ſuā, non poteſt meus
eſſe diſcipulus. * ″ Et qui non baiulat crucem 27
ſuam, & venit poſt me, non poteſt meus eſſe
diſcipulus.* Quis enim ex uobis volens tur- 28
rim ædificare, non prius ſedens cōputat ſum
ptus, qui neceſſarii ſunt, ſi habeat ad perficiē
dum, * ne, poſteaquam poſuerit fundamen- 29
tum, & non potuerit perficere, omnes, qui ui
dent, incipiant illudere ei, * dicentes: Quia 30
hic homo cœpit ædificare, & non potuit con G
ſummare? * Aut quis rex iturus committere 31
bellum aduerſus alium regem, non ſedens
prius cogitat, ſi poſſit cum decem millibus
occurrere ei, qui cum uiginti millibus uenit
ad ſe? * alioquin adhuc illo longe agente, 32
legationem mittens rogat ea, quæ pacis
ſunt. * Sic ergo omnis ex uobis, qui non 33
renunciat omnibus, quæ poſſidet, non po-
34 teſt meus eſſe diſcipulus. * ″ Bonum eſt ſal. Si
35 autem ſal euanuerit, in quo condietur? Ne-
que in terram, neque in ſterquilinium vtile
eſt, ſed foras mittetur. Qui habet aures au-
diendi, audiat.

* Mat. 10. d. 37

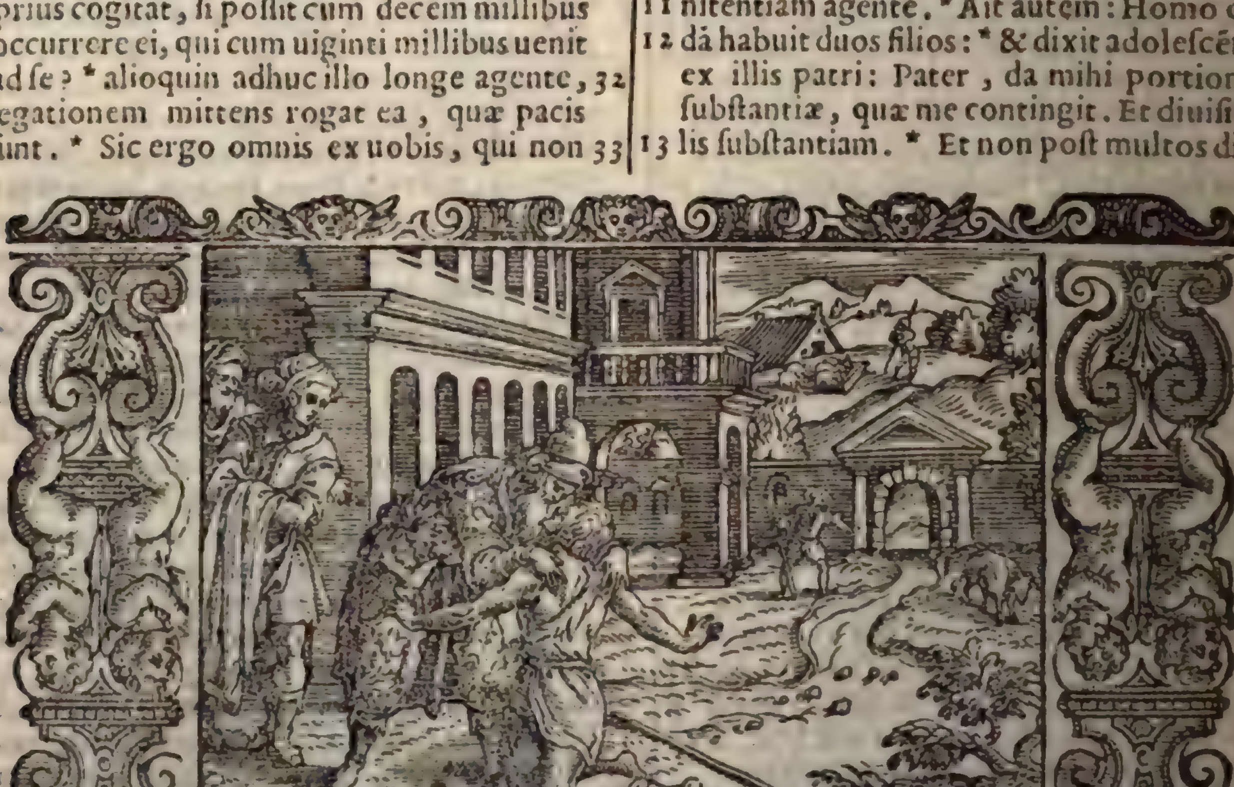
* Mat. 10. d. 38 & 16. d. 24. Mar. 8. d. 34.

Mat. 5. b. 13 Mar. 9. g. 50

CAP. XV.

1 ERant autem appropinquantes ei publi-
A cani, & peccatores vt audirent illum.
2 *Et murmurabant Phariſæi, & Scribæ, di-
centes: Quia hic peccatores recipit, & man-
3 ducat cū illis. * Et ait ad illos parabolam iſtā
4 dicens: * ″ Quis ex vobis homo, qui habet cē-
tum oues: & ſi perdiderit vnam ex illis, non-
ne dimittit nonagintanouem in deſerto, &
vadit ad illam, quæ perierat, donec inueniat
5 eam? * Et cum inuenerit eam, imponit in hu
6 meros ſuos gaudēs: * & veniens domum con
B uocat amicos, & vicinos, dicens illis: Cōgra
tulamini mihi quia inueni ouem meam, quæ
7 perierat? * Dico vobis quòd ita gaudium
erit in cælo ſuper vno peccatore pœniten-
tiam agente, quàm ſuper nonagintanouem
8 iuſtis, qui non indigent pœnitentia. * Aut
quæ mulier habens drachmas decem, ſi per-
diderit drachmam vnam, nonne accendit lu
cernam, & euertit domum, & quærit diligē
9 ter, donec inueniat? * Et cum inuenerit, con
uocat amicas, & vicinas, dicens: Congratu-
lamini mihi quia inueni drachmam, quam
10 perdideram? * Ita dico vobis, gaudium erit
C coram angelis Dei ſuper vno peccatore pœ
11 nitentiam agente. * Ait autem: Homo qui-
12 dā habuit duos filios: * & dixit adoleſcētior
ex illis patri: Pater, da mihi portionem
ſubſtantiæ, quæ me contingit. Et diuiſit il-
13 lis ſubſtantiam. * Et non poſt multos dies,

* Mat. 18. b. 12



congre-

congregatis omnibus, adoleſcentior filius pe
regre profectus eſt in regionem longinquã,
& ibi diſſipauit ſubſtantiam ſuam viuẽdo lu
xurioſe. * Et poſtquam omnia conſummaſ- 14
ſet, facta eſt fames valida in regione illa, &
ipſe cœpit egere. * Et abijt, & adhæſit vni ci 15
uium regionis illius. Et miſit illum in villam D
ſuã vt paſceret porcos. * Et cupiebat imple- 16
re ventrem ſuum de ſiliquis, quas porci man
ducabant: & nemo illi dabat. * In ſe autem 17
reuerſus, dixit: Quanti mercenarij in domo
patris mei abundant panibus, ego autem hic
fame pereo! * Surgam, & ibo ad patrem me- 18
um, & dicam ei: Pater, peccaui in cælum,
& coram te: * iam non ſum dignus vocari fi- 19
lius tuus: fac me ſicut vnum de mercenarijs
tuis. * Et ſurgens venit ad patrem ſuum. Cũ 20
autem adhuc lõge eſſet, vidit illum pater ip- E
ſius, & miſericordia motus eſt, & accurrens
cecidit ſuper collum eius, & oſculatus eſt eũ.
* Dixitq. ei filius: Pater, peccaui in cęlũ, & co 21
ram te, iam nõ ſum dignus vocari filius tuus.
* Dixit autem pater ad ſeruos ſuos: Cito pro- 22
ferte ſtolam primam, & induite illum, &
date annulum in manum eius, & calceamen-
ta in pedes eius: * & adducite vitulum ſagi- 23
natum, & occidite, & manducemus, & epu- F
lemur: * quia hic filius meus mortuus erat, 24
& reuixit: perierat, & inuentus eſt. Et cœpe-
runt epulari. * Erat autem filius eius ſenior 25
in agro: & cum veniret, & appropinquaret
domui, audiuit ſymphoniam, & chorum: * & 26
vocauit vnũ de ſeruis, & interrogauit quid
hæc eſſent. * Iſq. dixit illi: Frater tuus venit, 27
& occidit pater tuus vitulum ſaginatũ, quia
ſaluum illum recepit. * Indignatus eſt autẽ, 28
& nolebat ĩtroire. Pater ergo illius egreſſus, G
cœpit rogare illum. * At ille reſpondens, di 29
xit patri ſuo: Ecce tot annis ſeruio tibi, &
numquam mandatum tuum præteriui, &
numquam dediſti mihi hœdum vt cum ami-
cis meis epularer: * ſed poſtquam filius tuus 30
hic, qui deuorauit ſubſtantiam ſuam cum me
retricibus, venit, occidiſti illi vitulum ſagi-
natum. * At ipſe dixit illi: Fili, tu ſemper me- 31
cum es, & omnia mea tua ſunt: * epulari 32
autem, & gaudere oportebat, quia frater
tuus hic, mortuus erat, & reuixit: perierat,
& inuentus eſt.

CAP. XVI.

Dicebat autem & ad diſcipulos ſuos: Ho 1
mo quidam erat diues, qui habebat vil A
licum: & hic diffamatus eſt apud illum qua-
ſi diſſipaſſet bona ipſius. * Et vocauit illum, 2
& ait illi: Quid hoc audio de te? redde ra-
tionem villicationis tuæ: iam enim non po-
teris villicare. * Ait autem villicus intra 3
ſe: Quid faciam quia dominus meus aufert
a me villicationem? fodere non valeo,
4 mendicare erubeſco. * Scio quid faciam,
vt cũ amotus fuero a villicatione, recipiant
5 me in domos ſuas. * Conuocatis itaque ſin-
B gulis debitoribus domini ſui, dicebat primo:
6 Quantum debes domino meo? * At ille di-
xit: Centum cados olei. Dixitque illi: Acci-
pe cautionem tuam: & ſede cito, ſcribe quin
7 quaginta. * Deinde alij dixit: Tu vero quan-
tum debes? Qui ait: Centum coros tritici.
Ait illi: Accipe litteras tuas, & ſcribe octo-
8 ginta. * Et laudauit Dominus villicum ini-
quitatis, quia prudenter feciſſet: quia filij hu
ius ſæculi prudentiores filijs lucis in gene-
9 ratione ſua ſunt. * Et ego vobis dico: facite
vobis amicos de mãmona iniquitatis: vt, cũ
defeceritis, recipiant vos in æterna taberna
10 cula. * Qui fidelis eſt in minimo, & in ma-
C iori fidelis eſt: & qui in modico iniquus eſt,
11 & in maiori iniquus eſt. * Si ergo in iniquo
mammona fideles non fuiſtis: quod verum
12 eſt, quis credet vobis? * Et ſi in alieno fideles
non fuiſtis: quod veſtrum eſt, quis dabit vo-
13 bis? * " Nemo ſeruus poteſt duobus do- * Mat. 6.c.24
minis ſeruire: aut enim vnum odiet, & alte-
rum diliget: aut vni adhærebit, & alterum
contemnet: non poteſtis Deo ſeruire, & mã
14 monæ. * Audiebant autem omnia hæc Pha-
D riſæi, qui erant auari: & deridebant illum.
15 * Et ait illis: Vos eſtis, qui iuſtificatis vos co-
ram hominibus: Deus autem nouit corda ve-
ſtra: quia quod hominibus altum eſt, abomi-
16 natio eſt ante Deum. * " Lex, & prophetæ vſ-
que ad Ioannem: ex eo regnum Dei euange- * Mat. 11.b.13
17 lizatur, & omnis in illud vim facit. * " Facili-
E eſt autem cælum, & terram præterire, quã * Mat. 5.e.32 Mar. 10.b.11
18 de Lege vnum apicem cadere. * " Omnis,
qui dimittit vxorem ſuam, & alteram ducit, * 1. Co. 7.b.10
mœchatur: & qui dimiſſam a viro ducit,
19 mœchatur. * Homo quidam erat diues, qui
induebatur purpura, & byſſo: & epulaba-
20 tur quotidie ſplendide. * Et erat quidam
mendicus, nomine Lazarus, qui iacebat ad ia
21 nuam eius, vlceribus plenus, * cupiens ſatura
ri de micis, quæ cadebãt de menſa diuitis, &
nemo illi dabat: ſed & canes veniebant, &
22 lingebant vlcera eius. * Factum eſt autem
F vt moreretur mendicus, & portaretur ab An
gelis in ſinum Abrahæ. Mortuus eſt autem
23 & diues, & ſepultus eſt in inferno: * Eleuans
autem oculos ſuos, cum eſſet in tormentis,
vidit Abraham a longe, & Lazarum in ſinu
24 eius: * & ipſe clamans dixit: Pater Abrahã,
miſerere mei, & mitte Lazarum ut intingat
extremũ digiti ſui in aquã vt refrigeret lin-
guam meam, quia crucior in hac flamma.
25 * Et dixit illi Abrahã: Fili, recordare quia re-
G cepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter
mala: nunc aũt hic cõſolatur, tu vero crucia
26 ris. * & in his omnib. inter nos, & vos chaos
magnum firmatum eſt: vt hi, qui volunt
hinc tranſire ad vos, non poſſint, neque inde
huc



huc tranſmeare. * Et ait: Rogo ergo te pa- 27
ter vt mittas eum in domum patris mei. * ha- 28
beo enim quinq. fratres, vt teſtetur illis, ne
& ipſi veniant in hunc locum tormentorũ.
* Et ait illi Abraham: Habent Moyſen, & pro 29
phetas: audiant illos. * At ille dixit: Non, 30
pater Abraham: ſed ſi quis ex mortuis ierit
ad eos, pœnitentiam agent. * Ait autem il- 31
li: Si Moyſen, & prophetas non audiunt, ne-
que ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent.

CAP. XVII.

Mat.18.a.7 Mar.9.f.41

1 ET ait ad diſcipulos ſuos: Impoſſibile eſt
A vt non veniant ſcandala: væ autem illi,
2 per quem veniunt. * Vtilius eſt illi ſi lapis mo
laris imponatur circa collum eius, & proij-
ciatur in mare, quàm vt ſcandalizet vnum
3 de puſillis iſtis. * Attendite: * Si peccaue- *Mat.
rit in te frater tuus, increpa illum: & ſi pœ- Leu.19.
4 nitẽtiam egerit, dimitte illi. * Et ſi ſepties in Eccl.19.
die peccauerit in te, & ſepties in die cõuer-
ſus fuerit ad te, dicens: Pœnitet me, dimitte
5 illi. * Et dixerunt Apoſtoli Dño: Adauge no-
B bis fidem. * * Dixit autem Dñs: Si habueritis *Mat.
6 fidem, ſicut granum ſinapis, diceretis huic ar-
bori moro: Eradicare, & tranſplantare in
7 mare: & obediet vobis. * Quis autem ve-
ſtrum habens ſeruum arantem aut paſcen-
tem, qui regreſſo de agro dicat illi: Statim
8 tranſi, recumbe: * & non dicat ei: Para quod
cœnam, & præcinge te, & miniſtra mihi do-
nec manducem, & bibam, & poſt hæc tu
9 manducabis, & bibes? * Numquid gratiam
C habet ſeruo illi, quia fecit quæ ei impera-



uerat?

nerat? * Non puto. Sic & vos cum feceritis 10
omnia, quæ præcepta ſunt vobis, dicite: Ser-
ui inutiles ſumus: quod debuimus facere, fe-
cimus. * Et factum eſt, dum iret in Ieruſalē, 11
tranſibat per mediam Samariam, & Gali-
læam. * Et cum ingrederetur quoddam ca- 12
ſtellū, occurrerunt ei decem viri leproſi, qui
ſteterūt à longe: * & leuauerunt vocem, dicē 13
tes: Ieſu præceptor, miſerere noſtri. * Quos 14
vt vidit, dixit: * Ite, oſtendite vos ſacerdoti- D
bus. Et factum eſt, dum irent, mundati ſunt.
* Vnus autem ex illis, vt vidit quia munda- 15
tus eſt, regreſſus eſt, cum magna voce magni
ficans Deum, * & cecidit in faciem ante pe- 16
des eius, gratias agens: & hic erat Samarita-
nus. * Reſpondens autem Ieſus, dixit: Non- 17
ne decem mundati ſunt? & nouem vbi ſunt?
* Non eſt inuentus qui rediret, & daret glo- 18
riam Deo, niſi hic alienigena. * Et ait illi: Sur 19
ge, vade: quia fides tua te ſaluum fecit. * Inter 20
rogatus autem a Phariſæis: Quando venit
regnum Dei? reſpondens eis, dixit: Non venit E
regnum Dei cum obſeruatione: * neque di- 21
cent: Ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim regnū
Dei intra vos eſt. * Et ait ad diſcipulos ſuos: 22
Veniet dies quando deſideretis videre vnum
diem Filij hominis, & non videbitis. * * Et di 23
cent vobis: Ecce hic, & ecce illic. Nolite ire,
neque ſectemini. * nam, ſicut fulgur coruſcās 24
de ſub cælo in ea, quæ ſub cælo ſunt, fulget:
ita erit Filius hominis in die ſua. * Primum 25
autem oportet illum multa pati, & reproba-
ri a generatione hac. * * Et ſicut factum eſt 26
in diebus Noe, ita erit & in diebus Filij homi F
nis. * Edebant, & bibebāt: vxores ducebant, 27
& dabantur ad nuptias, vſque in diem, qua
intrauit Noe in arcam: & venit diluuium, &
perdidit omnes. * * Similiter ſicut factum eſt 28
in diebus Lot: Edebant, & bibebant: emebāt,
& vendebant: plantabant, & ædificabant:
* qua die autem exijt Lot a Sodomis, pluit 29
ignem, & ſulphur de cælo, & omnes perdi-
dit: * ſecundum hæc erit qua die Filius homi 30
nis reuelabitur. * In illa hora qui fuerit in te- 31
cto, & vaſa eius in domo, ne deſcendat tolle- G
re illa: & qui in agro, ſimiliter non redeat re
tro. * Memores eſtote vxoris Lot. * * Quicū- 32
que quæſierit animam ſuam ſaluam facere, 33
perdet illam: & quicumque perdiderit illam,
viuificabit eam. * Dico vobis: * in illa nocte 34
erunt duo in lecto vno: vnus aſſumetur, &
alter relinquetur: * duæ erunt molentes in v- 35
num: vna aſſumetur, & altera relinquetur:
duo in agro: vnus aſſumetur, & alter relin-
quetur. * Reſpondentes dicunt illi: Vbi Do- 36
mine? * Qui dixit illis: Vbicumque fue- 37
rit corpus, illuc congregabuntur & A-
quilæ.

CAP. XVIII.

1 DIcebat autem & parabolam ad illos, Eccl.18.c.22.
A quoniam oportet ſemper orare & non 1.Th.5.d.17.
2 deficere, * dicens: Iudex quidam erat in qua-
dam ciuitate, qui Deum non timebat, & ho-
3 minem non reuerebatur. * Vidua autem quæ
dam erat in ciuitate illa, & veniebat ad eū,
4 dicens: Vindica me de aduerſario meo. * Et
nolebat per multum tempus. Poſt hæc autē
dixit intra ſe: Etſi Deum non timeo, nec ho-
5 minem reuereor: * tamē quia moleſta eſt mi
hi hæc vidua, vindicabo illam, ne in nouiſſi-
6 mo veniens ſugillet me. * Ait autem Domi-
nus: Audite quid iudex iniquitatis dicit:
7 * Deus autem non faciet vindictam electo-
B rum ſuorum clamantium ad ſe die ac nocte,
8 patientiam habebit in illis? * Dico vobis quia
cito faciet vindictam illorum. Verumtamen
Filius hominis veniens, putas, inueniet fidē
9 in terra? * Dixit autem & ad quoſdam, qui in
ſe confidebant tamquam iuſti, & aſperna-
10 bantur ceteros, parabolam iſtam: * Duo ho-
mines aſcenderunt in templum vt orarent:
11 vnus Phariſæus, & alter publicanus. * Phari-
C ſæus ſtans, hæc apud ſe orabat: Deus gratias
ago tibi, quia non ſum ſicut ceteri hominū:
raptores, iniuſti, adulteri: velut etiam hic pu
12 blicanus. * Ieiuno bis in ſabbato: decimas
13 do omnium, quæ poſſideo. * Et publicanus
a longe ſtans, nolebat nec oculos ad cælum
leuare: ſed percutiebat pectus ſuum, dicens:
14 Deus propitius eſto mihi peccatori. * Dico
vobis, deſcendit hic iuſtificatus in domum
ſuam ab illo, * quia omnis, qui ſe exaltat, hu- *Sup.14.b.11
miliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur. Mat.23.b.12.
15 * * Afferebant autem ad illum & infantes, *Mat.19.b.13
vt eos tangeret. Quod cum viderent diſcipu Mar.10.b.13.
16 li, increpabant illos. * Ieſus autem conuocans
illos, dixit: Sinite pueros venire ad me, & no
lite vetare eos: talium eſt enim regnum Dei.
17 * Amen dico vobis: Quicumque non accepe-
rit regnum Dei ſicut puer, non intrabit in il-
18 lud. * * Et interrogauit eum quidā princeps, *Mat.19.b.16
D dicens: Magiſter bone, quid faciens vitam
19 æternam poſſidebo? * Dixit autem ei Ieſus:
Quid me dicis bonum? nemo bonus niſi ſo-
20 lus Deus. * Mandata noſti: * Non occides: *Exo.20.c.13
Non mœchaberis: Non furtum facies: Non
falſum teſtimonium dices: Honora patrem
21 tuum, & matrem. * Qui ait: Hæc omnia cu-
22 ſtodiui a iuuentute mea. * Quo audito, Ieſus
ait ei: Adhuc vnum tibi deeſt: omnia quæcū-
que habes vende, & da pauperibus, & ha-
bebis theſaurū in cælo: & veni, ſequere me.
23 * His ille auditis, contriſtatus eſt: quia diues
24 erat valde. * Videns autem Ieſus illum triſtē
E factum, dixit: Quàm difficile, qui pecunias
25 habent, in regnum Dei intrabunt. * Facilius
eſt enim camelum per foramē acus tranſire,
quam

quàm diuitem intrare in regnum Dei.* Et di- 26
xerunt qui audiebant: Et quis poteſt ſaluus
fieri? * Ait illis: Quæ impoſſibilia ſunt 27
apud homines, poſſibilia ſunt apud Deum.
* Ait autem Petrus: Ecce nos dimiſimus 28
omnia, & ſecuti ſumus te. * Qui dixit eis: 29
Amen dico vobis, nemo eſt, qui reliquit do- F
mum, aut parentes, aut fratres, aut vxorem,
aut filios propter regnum Dei,* & non reci 30
piat multo plura in hoc tempore, & in ſæcu-
lo venturo vitam æternam.* ᵃ Aſſumpſit au- 31
tem Ieſus duodecim, & ait illis: Ecce aſcen-
dimus Ieroſolymam, & conſummabuntur
omnia, quæ ſcripta ſunt per prophetas de Fi-
32 lio hominis. * tradetur enim Gentibus, & il-
33 ludetur, & flagellabitur, & conſpuetur: * &
poſtquam flagellauerint, occidēt eum, & ter-
34 tia die reſurget.* Et ipſi nihil horum intelle-
xerunt, & erat verbum iſtud abſconditum ab
eis, & non intelligebant quæ dicebantur.
35 * ᵇ Factum eſt autem, cum appropinquaret
Iericho, cæcus quidam ſedebat ſecus viam,
36 mendicans.* Et cum audiret turbam præter-
37 euntem, interrogabat quid hoc eſſet.* Dixe-
runt autem ei, quòd Ieſus Nazarenus tranſi-
38 ret. * Et clamauit, dicens: Ieſu fili Dauid mi-
G ſerere mei.* Et qui præibant, increpabāt eū
39 vt taceret. Ipſe vero multo magis clamabat:

ᵃ Mat. 20. b. 17
Mar. 10. c. 32.



Fili Dauid miſerere mei. * Stans autem Ieſus 40
iuſſit illum adduci ad ſe. Et cum appropin-
quaſſet, interrogauit illum, * dicens: Quid ti- 41
bi vis faciam? At ille dixit: Domine vt videā.
* Et Ieſus dixit illi: Reſpice, fides tua te ſal- 42
uum fecit.* Et confeſtim vidit, & ſequebatur 43
illum magnificans Deum. Et omnis plebs vt
vidit, dedit laudem Deo.

CAP. XIX.

ET ingreſſus perambulabat Iericho.* Et 1
ecce vir nomine Zachæus: & hic prin- 2
ceps erat publicanorum, & ipſe diues: * & A
quærebat videre Ieſum, quis eſſet: & non po 3
terat præ turba, quia ſtatura puſillus erat.
* Et præcurrens aſcendit in arborem ſycomo 4
rum vt videret eum: quia inde erat tranſitu-
rus. Et cum veniſſet ad locum, ſuſpiciens Ie 5
ſus vidit illum, & dixit ad eum: Zachæe feſti-
nans deſcende: quia hodie in domo tua opor
tet me manere.* Et feſtinans deſcendit, & ex 6
cepit illum gaudens. * Et cum viderent om- 7
nes, murmurabant, dicentes quòd ad hominē
peccatorem diuertiſſet. * Stans autem Za- 8
B chæus, dixit ad Dominum: Ecce dimidium
bonorum meorum, Domine, do pauperibus:
& ſi quid aliquem defraudaui, reddo quadru
9 plum. * Ait Ieſus ad eum: Quia hodie ſalus
domui huic facta eſt: eo quòd & ipſe filius ſit
10 Abrahæ. * ᵃ Venit enim Filius hominis quæ-
11 rere, & ſaluum facere quod perierat.* Hæc il
lis audiētibus adijciens, dixit parabolam, eo
quòd eſſet prope Ieruſalē: & quia exiſtima-
rent quòd confeſtim regnum Dei manifeſta
12 retur. * Dixit ergo: ᵇ Homo quidam nobilis
abijt in regionem longinquam accipere ſibi
13 regnum, & reuerti. * Vocatis autem decem
ſeruis ſuis, dedit eis decem mnas, & ait ad il-
14 los: Negotiamini dum venio. * Ciues autem
C eius oderant eum: & miſerunt legationē poſt
illum, dicentes: Nolumus hūc regnare ſuper
15 nos.* Et factum eſt vt rediret accepto regno:
& iuſſit vocari ſeruos, quibus dedit pecuniā,
vt ſciret quantum quiſque negotiatus eſſet.
16 * Venit autem primus dicens: Domine, mna
17 tua decem mnas acquiſiuit.* Et ait illi: Euge
bone ſerue, quia in modico fuiſti fidelis, eris
poteſtatem habens ſuper decem ciuitates.
* Et

* Et alter venit,dicens:Domine,mna tua fe- 18
cit quinque mnas. * Et huic ait:Et tu eſto ſu- 19
per quinque ciuitates.* Et alter venit,dicẽs: 20
Domine,ecce mna tua,quam habui repoſita
in ſudario:* timui enim te,quia homo auſte- 21
rus es:tollis quod nõ poſuiſti,& metis quod D
non ſeminaſti. * Dicit ei:De ore tuo te iudi- 22
co ſerue nequam.ſciebas quòd ego homo au
ſterus ſum,tollens quod non poſui,& metẽs
quod non ſeminaui : * & quare non dediſti 23
pecuniam meam ad menſam,vt ego veniens
cum vſuris vtique exegiſſem illam?*Et aſtan 24
...I.c.18 tibus dixit: Auferte ab illo mnam,& date il-
...23.b.12 li,qui decem mnas habet . * Et dixerunt ei : 25
Domine,habet decem mnas.* " Dico autem 26

vobis, quia omni habenti dabitur, & abun- &25 c.29
dabit:ab eo autem,qui non habet,& quod Mar.4.c.28
27 habet auferetur ab eo.*Verumtamen inimi-
E cos meos illos, qui noluerunt me regnare
ſuper ſe,adducite huc : & interficite ante me.
28 * Et his dictis , præcedebat aſcendens Iero-
29 ſolymam. *Et factum eſt, " cum appropin- *Mat.21.a.1
quaſſet ad Bethphage,& Bethaniam ad mõ- *Mar.11.a.1
tem,qui vocatur Oliueti,miſit duos diſcipu
30 los ſuos, * dicens:Ite in caſtellum,quod con
tra eſt:in quod introeuntes,inuenietis pullũ
aſinæ alligatum , cui nemo vnquam homi-
31 num ſedit: ſoluite illum,& adducite. * Et ſi
quis vos interrogauerit : Quare ſoluitis? ſic
dicetis ei : Quia Dominus operam eius deſi-



derat . * Abierunt autem qui miſſi erant:& 32
inuenerunt,ſicut dixit illis,ſtantem pullum.
* Soluentibus autem illis pullum , dixerunt 33
Domini eius ad illos : Quid ſoluitis pullum ?
* At illi dixerunt : Quia Dominus eum ne- 34
...b14 ceſſarium habet.* " Et duxerunt illum ad Ie- 35
ſum . Et iactantes veſtimenta ſua ſupra pul- F
lum,impoſuerunt Ieſum. * Eunte autem il- 36
lo,ſubſternebant veſtimenta ſua in via . * Et 37
cum appropinquaret iam ad deſcenſum Mõ
tis oliueti,cœperunt omnes turbæ diſcipulo
rum gaudentes laudare Deum voce magna
ſuper omnibus , quas viderant, virtutibus ,
*dicentes: Benedictus,qui venit rex in nomi 38
ne Domini,pax in cælo,& gloria in excelſis.
* Et quidam Phariſæorum de turbis , dixe- 39
runt ad illum : Magiſter, increpa diſcipulos
tuos. * Quibus ipſe ait:Dico vobis,quia ſi hi 40
tacuerint,lapides clamabunt.* Et vt appro- 41
pinquauit,videns ciuitatem fleuit ſuper illã,
dicens: * Quia ſi cognouiſſes & tu,& quidẽ 42
in hac die tua,quæ ad pacem tibi, nunc autẽ
abſcondita ſunt ab oculis tuis.* Quia veniẽt 43

dies in te:& circumdabunt te inimici tui val
lo, & circumdabunt te: & coanguſtabunt te
44 vndique:* & ad terram proſternent te,& fi-
G lios tuos, qui in te ſunt," & non relinquent *Mat.24.a.2
in te lapidem ſuper lapidem : eo quòd non Mar.13.a.2
45 cognoueris tempus viſitationis tuæ . * " Et Inf.21.b.6
ingreſſus in templum , cœpit eijcere ven- * Mat.21.b.12
46 dentes in illo,& ementes , * dicens illis: Mar.11 b.17
Scriptum eſt : Quia domus mea domus o- Iſa.56 c.7
rationis eſt.Vos autem feciſtis illam ſpelun- Ier.7.b.11
47 cam latronum . * Et erat docens quotidie
in templo . Principes autem ſacerdotum, &
Scribæ,& Principes plebis quærebant illum
48 perdere:* & non inueniebant quid facerent
illi . Omnis enim populus ſuſpenſus erat,
audiens illum .

CAP. XX.

1 ET factum eſt in vna dierum, docente il-
A lo populum in templo, & euangelizan-
te,cõuenerunt principes ſacerdotũ,& Scri-
2 bæ cum ſenioribus,* & aiunt dicẽtes ad illũ: Mat.21.c.23 Mar.11.d.27
Dic

Digitized by Google

Dic nobis, in qua poteſtate hæc facis? aut:
Quis eſt, qui dedit tibi hanc poteſtatẽ?* Re- 3
ſpondens autem Ieſus, dixit ad illos: Interro
gabo vos & ego vnum verbum. Reſpondete
mihi: * Baptiſmus Ioannis de cælo erat, an ex 4
hominibus? * At illi cogitabant intra ſe, dicẽ 5
tes: Quia ſi dixerimus, de cælo, dicet, Quare
ergo non crediditis illi? * Si autẽ dixerimus, 6
Ex hominibus, plebs vniuerſa lapidabit nos:

certi ſunt enim, Ioannem prophetam eſſe.
7 * Et reſponderunt ſe neſcire vnde eſſet. * Et
8 Ieſus ait illis: Neque ego dico vobis in qua
9 poteſtate hæc facio.* Cœpit autem dicere ad
B plebem parabolam hanc: " Homo plantauit
vineam, & locauit eam colonis: & ipſe pere-
10 gre fuit multis temporibus. * Et in tempore
miſit ad cultores ſeruum, vt de fructu vineæ
darent illi. Qui cæſum dimiſerunt eum ina-

• Mat. 2[1] 33. Mar. 12 Iſa. ... Iere. ...



nem. * Et addidit alterum ſeruum mittere. 11
Illi autem hunc quoque cædentes, & afficien
tes contumelia, dimiſerunt inanem. * Et ad- 12
didit tertium mittere: qui & illum vulneran-
tes eiecerunt. * Dixit autem Dominus vineæ: 13
Quid faciam? mittam filium meum dilectũ:
forſitan, cum hũc viderint, verebũtur. * Quẽ 14
cum vidiſſent coloni, cogitauerunt intra ſe,
dicentes: Hic eſt heres, occidamus illum, vt
noſtra fiat hereditas. * Et eiectum illũ extra 15
vineam, occiderunt. Quid ergo faciet illis do C
minus vineæ? * veniet, & perdet colonos i- 16
ſtos, & dabit vineam alijs. Quo audito, dixe-
runt illi: Abſit. * Ille autem aſpiciens eos ait: 17
Quid eſt ergo hoc, quod ſcriptum eſt: " Lapi-
dem, quem reprobauerunt ædificantes, hic fa
ctus eſt in caput anguli? * Omnis, qui cecide- 18
rit ſuper illum lapidem, conquaſſabitur: ſu-
per quem autem ceciderit, comminuet illũ.
* Et quærebant principes ſacerdotũ, & Scri 19
bæ mittere in illũ manus illa hora: & timue-
runt populum: cognouerunt enim quod ad
ipſos dixerit ſimilitudinem hanc. * " Et obſer 20
uantes miſerunt inſidiatores, qui ſe iuſtos ſi- D
mularent, vt caperent eum in ſermone, vt tra
derent illum principatui, & poteſtati præſi-
dis. Et interrogauerunt eum, dicentes: Ma- 21
giſter, ſcimus quia recte dicis, & doces: & nõ
accipis perſonam, ſed viam Dei in veritate

• Pſ. 117. d. 22 Act. 4. b. 11. Rom. 9. g. 33. 1. Pet. 2. a. 8. Iſ. 28. d. 16.

• Mat. 22. b. 15. Mar. 12. b. 13.

22 doces: * licet nobis tributum dare Cæſari, an
23 non? * Conſiderans autem dolum illorum,
24 dixit ad eos: Quid me tentatis? * Oſtendite
mihi denarium: Cuius habet imaginem, &
inſcriptionem? Reſpondentes dixerunt ei:
25 Cæſaris. * Et ait illis: " Reddite ergo quæ ſunt
25 Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo. * Et
nõ potuerunt verbum eius reprehendere co
E ram plebe: & mirati in reſponſo eius, tacue-
27 runt. * " Acceſſerunt autem quidam Saddu-
cæorum, qui negant eſſe reſurrectionem, &
28 interrogauerunt eum, * dicentes: Magiſter,
Moyſes ſcripſit nobis: " Si frater alicuius mor
tuus fuerit habens vxorem, & hic ſine liberis
fuerit, vt accipiat eam frater eius vxorem, &
29 ſuſcitet ſemen fratri ſuo: * ſeptem ergo fra-
tres erant: & primus accepit vxorẽ, & mor-
30 tuus eſt ſine filijs. * Et ſequens accepit illam,
31 & ipſe mortuus eſt ſine filio. * Et tertius acce
pit illam. Similiter & omnes ſeptem, & non
32 reliquerunt ſemen, & mortui ſunt. * Nouiſſi
33 me omnium mortua eſt & mulier. * In reſur-
rectione ergo, cuius eorũ erit vxor? ſiquidẽ
34 ſeptem habuerunt eam vxorem. * Et ait illis
F Ieſus: Filij huius ſæculi nubunt, & traduntur
35 ad nuptias: * illi vero, qui digni habebuntur
ſæculo illo, & reſurrectione ex mortuis, neq.
36 nubent, neque ducent vxores: * neque enim
vltra mori poterunt: æquales enim Angelis
ſunt,

• Ro... • Mat. 22. Mar. 12 • Deu...

ſunt, & filij ſunt Dei: cum ſint filij reſurre-
ctionis. * Quia vero reſurgant mortui, & 37
Moyſes oſtendit ſecus rubum,*ſicut dicit do
minum, Deum Abraham, & Deum Iſaac,&
Deum Iacob.* Deus autem non eſt mortuo- 38
rum, ſed viuorum: omnes enim viuunt ei.
* Reſpondentes autem quidam Scribarum, 39
dixerunt ei: Magiſter, bene dixiſti. * Et am- 40
plius non audebant eum quidquam interro
gare.*Dixit autem ad illos: Quomodo dicũt 41
Chriſtum, filium eſſe Dauid? * & ipſe Dauid 42
dicit in libro Pſalmorum: *Dixit Dominus G
Domino meo, ſede a dextris meis, * donec 43
ponam inimicos tuos, ſcabellum pedum tuo
rum? * Dauid ergo Dominum illum vocat: 44
& quomodo filius eius eſt? * Audiente autẽ 45
omni populo, dixit diſcipulis ſuis: * *Atten- 46
dite a Scribis, qui volunt ambulare in ſtolis,
& amant ſalutationes in foro, & primas ca-
thedras in ſynagogis, & primos diſcubitus
in conuiuijs: * qui deuorant domos vidua- 47
rum, ſimulantes longam orationem. Hi acci
pient damnationem maiorem.

CAP. XXI.

REſpiciens autem vidit eos, qui mitte- 1
bant munera ſua in gazophylacium, di A
uites. * Vidit autem & quãdam viduam pau- 2
perculam mittentem æra minuta duo. * Et di 3
xit: Vere dico vobis, quia vidua hæc pauper,
plus quàm omnes miſit. * Nam omnes hi ex 4
abundanti ſibi miſerunt in munera Dei: hæc
autem ex eo, quod deeſt illi, omnem victum
ſuum, quem habuit, miſit. * Et quibuſdam di- 5
centibus de templo quòd bonis lapidibus, &
donis ornatum eſſet, dixit: * Hæc, quæ vide- 6
tis, *venient dies, in quibus non relinquetur
lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur. B
* Interrogauerunt autem illum, dicentes: 7
Præceptor, quando hæc erunt, & quod ſignũ
cum fieri incipient? * Qui dixit: Videte ne ſe- 8
ducamini: multi enim venient in nomine
meo, dicentes quia ego ſum: & tempus ap-
propinquauit: nolite ergo ire poſt eos. * Cũ 9
autem audieritis prælia, & ſeditiones, nolite C
terreri: oportet primum hæc fieri, ſed nondũ
ſtatim finis. * Tunc dicebat illis: Surget gens 10
contra gentem, & regnum aduerſus regnũ.
* Et terræmotus magni erunt per loca, & pe 11
ſtilentiæ, & fames, terroreſq. de cælo, & ſi-
gna magna erunt. * Sed ante hæc omnia inij- 12
cient vobis manus ſuas, & perſequentur tra
dentes in ſynagogas, & cuſtodias, trahentes
ad reges, & præſides propter nomen meũ:
* continget autem vobis in teſtimoniũ. * Po- 13
nite ergo in cordibus veſtris non præmedita 14
ri quemadmodum reſpondeatis. * ego enim 15
dabo vobis os, & ſapientiam, cui non pote- D
runt reſiſtere, & contradicere omnes aduer-
ſarij veſtri. * Trademini autem a parentibus, 16
& fratribus, & cognatis, & amicis, & morte
17 afficient ex vobis: * & eritis odio omnib. pro
18 pter nomen meum: * & capillus de capite ve
19 ſtro non peribit. * In patientia veſtra poſſide
20 bitis animas veſtras. * *Cum autem videri-
tis circumdari ab exercitu Ieruſalem, tunc *Mat. 24. b. 15
ſcitote quia appropinquauit deſolatio eius: Mar. 13. b. 14. Dan. 9. g. 27.
21 * tunc qui in Iudæa ſunt fugiant ad montes:
& qui in medio eius, diſcedant: & qui in re-
22 gionibus, non intrent in eam. * quia dies vl-
tionis hi ſunt, vt impleantur omnia, quæ ſcri
23 pta ſunt. * Væ autem prægnantibus, & nu-
E trientibus in illis diebus. erit enim preſſura
24 magna ſuper terram, & ira populo huic. * Et
cadent in ore gladij: & captiui ducentur in
omnes Gentes, & Ieruſalem calcabitur a Gẽ
tibus donec impleantur tempora nationum.
25 * *Et erunt ſigna in ſole, & luna, & ſtellis, & *Mat. 24. c. 29
in terris preſſura Gentium præ confuſione Mar. 13. c. 24. Iſa. 13. b. 10.
26 ſonitus maris, & fluctuum: * areſcentibus ho Ezec. 32. b. 7.
minibus præ timore, & expectatione, quæ ſu Ioel 3. c. 15.
peruenient vniuerſo orbi: nam virtutes cælo
27 rum mouebuntur: * & tunc videbunt filium
F hominis venientem in nube cum poteſtate
28 magna, & maieſtate. * His autem fieri inci-
pientibus, reſpicite: & leuate capita veſtra:
*quoniam appropinquat redemptio veſtra: *Ro. 8. d. 23.
29 * Et dixit illis ſimilitudinem: Videte ficulneã
30 & omnes arbores: * cum producunt iam ex
ſe fructum, ſcitis quoniam prope eſt æſtas.
31 * Ita & vos cum videritis hæc fieri, ſcitote
32 quoniam prope eſt regnum Dei. * Amen di-
co vobis, quia non præteribit generatio hæc
33 donec omnia fiant. * Cælum, & terra tranſi-
34 bunt: verba autem mea non tranſibunt. * At-
G tendite autem vobis, ne forte grauentur cor
da veſtra in crapula, & ebrietate, & curis hu
ius vitæ: & ſuperueniat in vos repentina dies
35 illa: * tamquam laqueus enim ſuperueniet in
omnes, qui ſedent ſuper faciem omnis ter-
36 ræ. * Vigilate itaque, omni tempore oran-
tes, vt digni habeamini fugere iſta omnia,
quæ futura ſunt, & ſtare ante Filium homi-
37 nis. * Erat autem diebus docens in templo:
noctibus vero exiens, morabatur in monte,
38 qui vocatur Oliueti. * Et omnis populus ma-
nicabat ad eum in templo audire eum.

CAP. XXII.

1 APpropinquabat autem dies feſtus Azy- Mat. 26. a. 2.
A morum, qui dicitur Paſcha: * & quære- Mar. 14. a. 1.
2 bant principes ſacerdotum, & Scribæ, quo-
modo Ieſum interficerent: timebãt vero ple
3 bem. * *Intrauit autem ſatanas in Iudam, *Mat. 26. b. 14.
qui cognominabatur Iſcariotes, vnum de Mar. 14. b. 10.
4 duodecim. * & abijt, & locutus eſt cum prin-
cipibus ſacerdotum, & magiſtratibus, quem-
5 admodum illũ traderet eis. * Et gauiſi ſunt, &
6 pacti ſunt pecuniam illi dare. * Et ſpopondit.

Et quæ-



Et quærebat opportunitatẽ vt traderet illũ
ſine turbis.* Venit autem dies Azymorum,in 7
qua neceſſe erat occidi paſcha. * Et miſit Pe- 8
trum,& Ioannẽ,dicens:Euntes parate nobis
paſcha, vt manducemus . * At illi dixerunt : 9
Vbi vis paremus? * Et dixit ad eos:Ecce intro 10
euntibus vobis in ciuitatẽ,occurret vobis ho B
mo quidã amphorã aquæ portans: ſequimini
eũ in domũ,in quã intrat, & dicetis patrifa- 11
milias domus:Dicit tibi Magiſter : Vbi eſt di-
uerſorium , vbi paſcha cum diſcipulis meis
manducem ? * Et ipſe oſtendet vobis cœna- 12
culum magnum ſtratum,& ibi parate.* Eun- 13
tes autem inuenerunt ſicut dixit illis,& para
uerunt paſcha.* ª Et cum facta eſſet hora, di 14
ª Mat. 26. b. 20. Mar. 14. b. 17. ſcubuit,& duodecim Apoſtoli cum eo . * & 15
ait illis:Deſiderio deſideraui hoc paſcha mã-
ducare vobiſcum,antequam patiar . * Dico 16
enim vobis, quia ex hoc non manducabo il-
lud,donec impleatur in regno Dei. * Et acce 17
pto calice gratias egit,& dixit : Accipite,&
diuidite inter vos . * dico enim vobis quòd 18
non bibam de generatione vitis , donec re-
gnum Dei veniat . * ª Et accepto pane gra- 19
ª 1. Cor. 11. e. 24. tias egit,& fregit,& dedit eis , dicens : Hoc
eſt corpus meum , quod pro vobis datur : C
hoc facite in meam commemorationem.* Si 20
militer & calicem , poſtquam cœnauit , di-
cens: Hic eſt calix nouum teſtamentum in
ª Mat. 26. b. 21. ſanguine meo,qui pro vobis fundetur.* ª Ve 21
Mar 14. b. 20. rumtamen ecce manus tradentis me,mecum
Io. 13. c. 18. eſt in menſa . * Et quidẽ Filius hominis,ᵇ ſe- 22
ᵇ Pſ. 40. c. 10. cundum quod definitum eſt,vadit: verumta-
men væ homini illi,per quem tradetur . * Et 23
ipſi cœperunt quærere inter ſe,quis eſſet ex
eis,qui hoc facturus eſſet . * Facta eſt autem 24
& contentio inter eos,quis eorum videretur
ª Matt. 20. d. 25. eſſe maior . * Dixit autem eis: ª Reges Gen- 25
Mar. 10. f. 42. tium dominantur eorum : & qui poteſtatem
habent ſuper eos,benefici vocantur.* Vos au 26
tem non ſic:ſed qui maior eſt in vobis , fiat
ſicut minor:& qui præceſſor eſt , ſicut mini-
27 ſtrator.* Nam quis maior eſt,qui recumbit,
an qui miniſtrat? nonne qui recumbit ? Ego
autem in medio veſtrum ſum,ſicut qui mini-
28 ſtrat : * vos autem eſtis, qui permanſiſtis me
29 cum in tentationibus meis:* Et ego diſpono
vobis ſicut diſpoſuit mihi Pater meus regnũ,
30 * vt edatis , & bibatis ſuper menſam meam
in regno meo: & ſedeatis ſuper thronos iudi
31 cantes duodecim tribus Iſrael . * Ait autem
Dominus: Simon, Simon,ecce ſatanas expe-
32 tiuit vos vt cribraret ſicut triticum:* ego au
D tem rogaui pro te vt non deficiat fides tua:
& tu aliquando conuerſus confirma fratres
33 tuos. * Qui dixit ei: Domine, tecum paratus
ſum & in carcerem , & in mortem ire.
34 * ª At ille dixit:Dico tibi Petre,non cantabit
hodie gallus, donec ter abneges noſſe me.Et
35 dixit eis : * ᵇ Quando miſi vos ſine ſacculo,
& pera,& calceamentis,numquid aliquid de
36 fuit vobis ? * At illi dixerunt: Nihil.Dixit er
go eis:Sed nunc qui habet ſacculum,tollat ſi
militer & peram:& qui non habet,vendat tu
37 nicam ſuam,& emat gladium . * Dico enim
vobis,quoniam adhuc hoc , quod ſcriptũ eſt
oportet impleri in me : ª Et cum iniquis de-
putatus eſt.Etenim ea,quæ ſunt de me, finem
38 habent . * At illi dixerunt:Domine,ecce duo
39 gladij hic.At ille dixit eis:Satis eſt.* Et egreſ
ſus ibat ſecundum conſuetudinem in monte
oliuarum . Secuti ſunt autem illum & diſci-
40 puli . * Et cum perueniſſet ad locum , dixit
E illis : Orate ne intretis in tentationem.
41 ª *. Et ipſe auulſus eſt ab eis quantum iactus
42 eſt lapidis : & poſitis genibus orabat, * di-
cens : Pater ſi vis , transfer calicem iſtum à
me:Verumtamen non mea voluntas , ſed tua
43 fiat . * Apparuit autem illi Angelus de cælo ,
confortans eum . Et factus in agonia,proli-
xius

xius orabat. * Et factus eſt ſudor eius, ſi- 44
cut guttæ ſanguinis decurrentis in terram.
* Et cum ſurrexiſſet ab oratione, & ve- 45
niſſet ad diſcipulos ſuos, inuenit eos dor-
mientes præ triſtitia.* Et ait illis: Quid dor- 46
mitis?ſurgite, orate, ne intretis in tentatio-
nem. * " Adhuc eo loquente ecce turba: & 47
qui uocabatur Iudas, vnus de duodecim, an-
tecedebat eos: & appropinquauit Ieſu ut o-
ſcularetur eum. * Ieſus autem dixit illi: Iuda, 48
oſculo Filium hominis tradis?* Videntes au- 49
tem hi, qui circa ipſum erant, quod futurum
erat, dixerunt ei: Domine, ſi percutimus in
gladio? * Et percuſſit vnus ex illis ſeruum 50
principis ſacerdotum, & amputauit auricu- F
lam eius dexteram. * Reſpondens autem Ie 51
ſus, ait: Sinite vſque huc. Et cum tetigiſſet
auriculam eius, ſanauit eum. * Dixit autem 52
Ieſus ad eos, qui venerant ad ſe, principes ſa
cerdotum, & magiſtratus templi, & ſenio-
res: Quaſi ad latronem exiſtis cum gladiis,
& fuſtibus? * Cum quotidie vobiſcum fue 53
rim in templo, non extendiſtis manus in me:
ſed hæc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebra
rum. * " Comprehendentes autem eum, 54
duxerunt ad domum principis ſacerdotum:
Petrus vero ſequebatur a longe. * " Accen- 55
ſo autem igne in medio atrij, & circumſedē
tibus illis, erat Petrus in medio eorum.* Quē 56
cum vidiſſet ancilla quædam ſedentem ad lu
men, & cum fuiſſet intuita, dixit: Et hic cum
illo erat. * At ille negauit eum, dicens: Mu 57
lier, non noui illum. * Et poſt puſillum alius 58
videns eum, dixit: Et tu de illis es. Petrus ve-
ro ait: O homo, non ſum. *" Et interuallo fa- 59
cto quaſi horæ vnius, alius quidam affirma-
bat, dicens: Vere & hic cum illo erat: nam & G
Galilæus eſt. * Et ait Petrus: Homo, neſcio 60
quid dicis. Et continuo adhuc illo loquente
cantauit Gallus.* Et conuerſus Dominus re- 61
ſpexit Petrum. Et recordatus eſt Petrus ver
bi Domini, ſicut dixerat: " Quia prius quā
gallus cantet, ter me negabis: * Et egreſſus 62
foras Petrus fleuit amare.* Et uiri, qui tene- 63
bant illum, illudebant ei, cædentes. * Et vela- 64
uerunt eum, & percutiebant faciem eius: &
interrogabāt eum, dicētes: Prophetiza, quis
eſt, qui te percuſſit? * Et alia multa blaſphe- 65
mātes dicebant in eū.*" Et vt factus eſt dies, 66
conuenerūt ſeniores plebis, & principes ſa-
cerdotū, & Scribæ, & duxerūt illum in cōci-
lium ſuum, dicentes: Si tu es Chriſtus, dic no
bis.* Et ait illis: Si uobis dixero, non credetis 67
mihi:* ſi autem & interrogauero, non reſpō 68
debitis mihi, neque dimittetis.* Ex hoc autē 69
erit Filius hominis ſedens a dextris virtutis
Dei.* Dixerunt autem omnes: Tu ergo es Fi 70
lius Dei? Qui ait: Vos dicitis, quia ego ſum.
* At illi dixerūt: Quid adhuc deſideramus te- 71
ſtimonium?ipſi enim audiuimus de ore eius.

CAP. XXIII.

1 ET ſurgens omnis multitudo eorum, du-
2 xerunt illum ad Pilatum. * Cœperunt
A autem illum accuſare, dicentes: Hunc inueni
mus ſubuertentem gentem noſtram," & pro * Mat.22.b.21 Mar.12.b.17.
hibentem tributa dare Cæſari, & dicentem * Mat.27.b.11
3 ſe Chriſtum regē eſſe.*" Pilatus aūt interro- Mar.15.a.2.
gauit eum, dicens: Tu es rex Iudæorū? At il- Io.18.f.33.
4 le reſpondens ait: Tu dicis. * Ait autem Pi-
latus ad principes ſacerdotum, & turbas. Ni-
5 hil inuenio cauſæ in hoc homine.* At illi in
ualeſcebant, dicentes: Commouet populum
docens per uniuerſam Iudæam, incipiens a
6 Galilæa vſque huc. * Pilatus autem audiens
Galilæam, interrogauit ſi homo Galilæus eſ
7 ſet. * Et vt cognouit quòd de Herodis pote-
ſtate eſſet, remiſit eū ad Herodem, qui & ipſe
8 Ieroſolymis erat illis diebus. * Herodes autē
B viſo Ieſu, gauiſus eſt valde, erat enim cupiens
ex multo tēpore videre eum, eo quòd audie
rat multa de eo, & ſperabat ſignum aliquod
9 videre ab eo fieri.* Interrogabat autem eum
multis ſermonibus. At ipſe nihil illi reſponde
10 bat.* Stabant autem principes ſacerdotum,
11 & Scribæ conſtanter accuſantes eum.* Spre
uit autem illum Herodes cū exercitu ſuo: &
illuſit indutū veſte alba, & remiſit ad Pilatū.
12 *Et facti ſunt amici Herodes & Pilatus in ip-
ſa die: nam antea inimici erant ad inuicem.
13 *Pilatus autē conuocatis principibus ſacer-
14 dotū, & magiſtratibus, & plebe,* dixit ad il-
los: Obtuliſtis mihi hunc hominē, quaſi auer
tentē populum, & ecce ego corā vobis inter
rogans," nullam cauſam inueni in homine i- * Io.18.g.33. & 19.a.4.
15 ſto ex his, in quibus eum accuſatis: * Sed ne-
C que Herodes: nam remiſi vos ad illum, & ec-
16 ce nihil dignum morte actū eſt ei.* Emenda
17 tū ergo illū dimittam.* Neceſſe autem habe
18 bat dimittere eis per diem feſtū, vnum.* Ex-
clamauit autē ſimul vniuerſa turba, dicens:
19 Tolle hunc, & dimitte nobis Barabbā, * qui
erat propter ſeditionem quandam factam in
ciuitate & homicidium, miſſus, in carcerem.
20 *Iterum autem Pilatus locutus eſt ad eos, uo
21 lens dimittere Ieſum.* At illi ſuccIamabant,
22 dicentes: Crucifige, crucifige eum. * Ille au-
tem tertio dixit ad illos:" Quid enim mali fe * Matt.27.c.23.
cit iſte? nullam cauſam mortis inuenio in Mar.15.b.14.
eo: corripiam ergo illum, & dimittam.
23 * At illi inſtabant uocibus magnis poſtulan
D tes ut crucifigeretur: & inualeſcebant uoces
24 eorū.* Et Pilatus adiudicauit fieri petitionē
25 eorum.* Dimiſit autē illis eum, qui propter
homicidium, & ſeditionem miſſus fuerat in
carcerem, quem petebant: Ieſum uero tradi-
26 dit voluntati eorum. * " Et cum ducerent * Matt.27.d.32.
eum, apprehenderunt Simonē quendam Cy- Mar.15.b.21.
renenſem venientem de uilla: & impoſuerūt
27 illi crucem portare poſt Ieſum.* Sequebatur

autem illum multa turba populi, & mulie-
rum: quæ plangebant, & lamentabantur eũ.
*Conuerſus autem ad illas Ieſus, dixit: Filiæ 28
Ieruſalem, nolite flere ſuper me, ſed ſuper
uos ipſas flete, & ſuper filios ueſtros: * Quo 29
niam ecce venient dies, in quibus dicẽt: Bea-
tæ ſteriles, & ventres, qui non genuerunt, &
30 vbera, quæ non lactauerunt. *Tunc incipiẽt
E dicere montibus: " Cadite ſuper nos, & colli
31 bus: Operite nos. * Quia ſi in viridi ligno
32 hæc faciunt, in arido quid fiet? *Ducebantur
autem & alii duo nequam cum eo, ut interfi-



*Mat.27.d.33 Mar.15.b 22. Ioan.19.c.17.

cerentur. *Et poſtquã venerunt in locũ, qui 33
vocatur Caluariæ, ibi crucifixerunt eum: &
latrones, vnũ a dextris, & alterum a ſiniſtris.
*Ieſus autem dicebat: Pater, dimitte illis: nõ 34
enim ſciunt quid faciunt. Diuidentes vero ve
ſtimenta eius, miſerunt ſortes. * Et ſtabat po 35
pulus ſpectans, & deridebant eum principes
cum eis, dicentes: Alios ſaluos fecit, ſe ſaluũ
faciat, ſi hic eſt Chriſtus Dei electus. *Illude 36
bant autem ei & milites accedentes, & acetũ
offerentes ei, *& dicentes: Si tu es rex Iudæo 37
rum, ſaluum te fac. *Erat autem & ſuperſcri 38
ptio ſcripta ſuper eum litteris Græcis, & La- F
tinis, & Hebraicis: Hic eſt rex Iudæorum.
*Vnus autem de his, qui pendebant, latroni 39
bus, blaſphemabat eum, dicens: Si tu es Chri
ſtus, ſaluum fac temetipſum, & nos. * Re- 40
ſpondens autẽ alter increpabat eum, dicens:
Neque tu times Deum, quod in eadem dam-
natione es. *Et nos qnidem iuſte, nam digna 41
factis recipimus: hic uero nihil mali geſſit.
* Et dicebat ad Ieſum: Domine, memento 42
mei, cum veneris in regnum tuum. Et dixit 43
illi Ieſus: Amen dico tibi: Hodie mecum e-
ris in paradiſo. *Erat autem fere hora ſexta, 44
& tenebræ factæ ſunt in uniuerſam terram
uſque in horam nonam.* Et obſcuratus eſt 45
ſol, & velum templi ſciſſum eſt medium. *Et 46
*Pſal.30.a.6. clamans voce magna Ieſus ait: " Pater, in ma
nus tuas commendo ſpiritum meum. Et
hæc dicens, expirauit. * videns autem Cen 47
turio quod factũ fuerat, glorificauit Deum, G
48 dicens: Vere hic homo iuſtus erat *Et omnis
turba eorum, qui ſimul aderant ad ſpectacu
lum iſtud, & videbant quæ fiebant, percu-
49 tientes pectora ſua reuertebantur. * Stabant
autem omnes noti eius a longe: & mulieres,
quæ ſecutæ eum erant a Galilea hæc viden-
50 tes. * *Et ecce vir nomine Ioſeph, qui erat *Mat. Mar.15. Ioan.19.
51 decurio, vir bonus, & iuſtus: * hic non con-
ſenſerat conſilio, & actibus eorum, ab Ari-
mathæa ciuitate Iudææ, qui expectabat & ip
52 ſe regnum Dei. * hic acceſſit ad Pilatum, &
53 petiit corpus Ieſu: *& depoſitum inuoluit ſin
done, & poſuit eum in monumẽto exciſo, in
54 quo nondum quiſquam poſitus fuerat. * Et
dies erat paraſceues, & ſabbatum illuceſce-
55 bat. * Subſecutæ autem mulieres, quæ cum
eo venerant de Galilæa, viderunt monumen
tum, & quemadmodum poſitum erat cor-
56 pus eius. *Et reuertentes parauerunt aroma
ta, & vnguenta: & ſabbato quidem ſilue-
runt ſecundum mandatum.

CAP. XXIIII.

1 VNa autem ſabbati valde diluculo vene- *Mat.28. Mar.16. Ioan.20.
A runt ad monumentum, portantes, quæ
2 parauerant, aromata: * & inuenerunt lapi-
3 dem reuolutum a monumento. *Et ingreſſæ
4 non inuenerunt corpus Domini Ieſu. * Et
factum eſt, dum mente conſternatæ eſſent
de iſto, ecce duo viri ſteterunt ſecus illas
5 in veſte fulgenti. * Cum timerent autem,

&



& declinarent vultum in teram, dixerunt
ad illas: Quid quæritis viuentem cum mor-
tuis? * non eſt hic, ſed ſurrexit: recordami 6
ni qualiter locutus eſt vobis, cum adhuc in
7.d.23 Galilæa eſſet, * dicens: ″ Quia oportet fi- 7
31. lium hominis tradi in manus hominum pec
34. catorum, & crucifigi, & die tertia re-
ſurgere. * Et recordatæ ſunt verborum 8
eius. * Et regreſſæ a monumento nuncia- 9
uerunt hæc omnia illis vndecim, & ceteris
omnibus. * Erat autem Maria Magdalene, 10
& Ioanna, & Maria Iacobi, & ceteræ, B
quæ cum eis erant, quæ dicebant ad Apo-
ſtolos hæc. * Et viſa ſunt ante illos, ſicut deli- 11
ramentum verba iſta: & non crediderunt
illis. * Petrus autē ſurgens cucurrit ad monu 12
mentum: & procumbēs vidit linteamina ſo-
la poſita, & abiit ſecum mirans quod factum
6.c.12 fuerat. * ″ Et ecce duo ex illis ibant ipſa die 13
in caſtellum, quod erat in ſpatio ſtadiorum
ſexaginta ab Ieruſalem, nomine Emmaus.
* & ipſi loquebantur ad inuicem de his om- 14
nibus, quæ acciderāt. * Et factum eſt, dum fa 15
bularentur, & ſecum quærerēt: & ipſe Ieſus
appropinquans ibat cum illis: * oculi autem 16
illorū tenebantur ne eū agnoſcerent. * Et ait 17
ad illos: Qui ſunt hi ſermones, quos confer- C
tis ad inuicem ambulantes, & eſtis triſtes?
* Et reſpondens vnus, cui nomen Cleophas, 18
dixit ei: Tu ſolus pelegrinus es in Ieruſalem,
& non cognouiſti quæ facta ſunt in illa his
diebus? * Quibus ille dixit. Quæ? Et di- 19
xerunt: De Ieſu Nazareno, qui fuit vir pro-
pheta, potens in opere, & ſermone coram
Deo, & omni populo: * Et quomodo eum tra 20
diderunt ſummi ſacerdotes, & principes no-
ſtri in damnationem mortis, & crucifixerūt
eum. * nos autem ſperabamus quia ipſe eſſet 21
redempturus Iſrael: & nunc ſuper hæc om-
nia, tertia dies eſt hodie quod hæc facta ſunt.

22 * Sed & mulieres quædam ex noſtris terrue
D runt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monu-
23 mentum, * &, nō inuento corpore eius, vene
runt, dicentes ſe etiam viſionem angelorum
24 vidiſſe, qui dicunt eum viuere. * Et abierunt
quidam ex noſtris ad monumentum: & ita
inuenerunt, ſicut mulieres dixerunt, ipſum
25 vero non inuenerunt. * Et ipſe dixit ad eos:
O ſtulti, & tardi corde ad credendum in om
26 nibus, quæ locuti ſunt Prophetæ. * Nonne
hæc oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in
27 gloriam ſuam? * Et incipiens a Moyſe, &
omnibus Prophetis, interpretabatur illis in
28 omnibus ſcripturis, quæ de ipſo erant. Et
appropinquauerunt caſtello quo ibant: & ip
29 ſe ſe finxit longius ire. * Et coegerunt il-
E lum, dicentes: Mane nobiſcum, quoniam ad
veſperaſcit, & inclinata eſt iam dies. Et intra
30 uit cū illis. * Et factum eſt, dum recumberet
cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fre
31 git, & porrigebat illis. * Et aperti ſunt ocu-
li eorum, & cognouerunt eum: & ipſe eua-
32 nuit ex oculis eorum. * Et dixerunt ad inui
cem: Nonne cor noſtrum ardens erat in no-
bis dum loqueretur in via, & aperiret nobis
33 Scripturas? * Et ſurgentes eadem hora regreſ
ſi ſunt in Ieruſalem: & inuenerunt congre-
gatos vndecim, & eos, qui cum illis erant,
34 dicentes: Quod ſurrexit Dominus vere, &
35 apparuit Simoni: * Et ipſi narrabant quæ
geſta erant in via: & quomodo cognouerūt
36 eum in fractione panis. * ″ Dum autem
hæc loquuntur, ſtetit Ieſus in medio eorum, *Mar.16.c.14 Ioan.20.c.19.
& dicit eis: Pax vobis: ego ſum, nolite time
37 re. * Conturbati vero, & conterriti, exiſtima
38 bant ſe ſpiritum videre. * Et dixit eis: Quid
F turbati eſtis, & cogitationes aſcendunt in
39 corda veſtra? * Videte manus meas, & pe-
des, quia ego ipſe ſum: palpate, & vide-
te: quia ſpiritus carnem, & oſſa non habet,



ſicut me videtis habere. * Et cum hoc dixiſ- 40
ſet, oſtendit eis manus, & pedes. * Adhuc au 41
tem illis non credentibus, & mirantibus præ
gaudio, dixit: Habetis hic aliquid, quod man
ducetur? * At illi obtulerunt ei partem pi 42
ſcis aſſi, & fauum mellis. * Et cum mandu- 43
caſſet coram eis, ſumens reliquias dedit eis.
* Et dixit ad eos: Hæc ſunt verba, quæ locu- 44
tus ſum ad vos, cum adhuc eſſem vobiſcum,
quoniam neceſſe eſt impleri omnia, quę ſcri
pta ſunt in lege Moyſi, & Prophetis, & Pſal
mis de me. * Tunc aperuit illis ſenſum vt 45

46 intelligerent Scripturas. * & dixit eis:
G "Quoniam ſic ſcriptum eſt, & ſic oportebat *Pſal. 18.b.
Chriſtum pati, & reſurgere a mortuis tertia
47 die: * & prædicari in nomine eius pœniten-
tiam, & r. miſſionem peccatorum in omnes
48 gentes, incipientibus ab Ieroſolyma.* "Vos *Act. 1. 28.
49 autem teſtes eſtis horum. * " Et ego mitto *Io. 14. d.
promiſſum Patris mei in uos. vos autem ſe-
dete in ciuitate, quoaduſque induamini vir-
50 tute ex alto. * Eduxit autem eos foras in
Bethaniam: & eleuatis manibus ſuis bene- *Act. 1. a.
51 dixit eis. * " Et factum eſt, dum benediceret Mar. 16. d.



illis, receſſit ab eis, & ferebatur in cælum.
* Et ipſi adorantes regreſſi ſunt in Ieruſa- 52

53 lem cum gaudio magno: & erant ſemper in
templo, laudãtes, & benedicẽtes Deũ. Amẽ.

SAN-

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM

SECVNDVM IOANNEM.



CAPVT PRIMVM.

IN principio erat verbum, 1
& verbũ erat apud Deũ, A
& Deus erat verbum.
* Hoc erat in principio 2
apud Deum. * Omnia 3
per ipſum facta ſunt: &
ſine ipſo factũ eſt nihil,
quod factũ eſt, * in ipſo 4
vita erat, & vita erat lux hominum: * & lux 5
in tenebris lucet, & tenebræ eam non com-
3.a.2. 1.a.2. prehenderunt. * " Fuit homo miſſus a Deo, 6
cui nomen erat Ioannes. * Hic venit in te- 7
ſtimonium vt teſtimonium perhiberet de lu
mine, vt omnes crederent per illum. * nõ erat 8
ille lux, ſed vt teſtimonium perhiberet de lu
3.c.19. mine. * " Erat lux vera, quæ illuminat omnẽ 9
hominem venientem in hunc mundum. * in 10
11.a.8. mũdo erat, " & mũdus per ipſum factus eſt, B
& mundus eum non cognouit. * In pro- 11
pria uenit, & ſui eum non receperunt. * quot 12
quot autẽ receperunt eum, dedit eis poteſta
tem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomi-
ne eius: * qui non ex ſanguinibus, neque ex 13
voluntate carnis, neq. ex uoluntate viri, ſed
14 ex Deo nati ſunt. * " Et verbũ caro factũ *Mat.1.c.16.
eſt, & habitauit in nobis: & vidimus glo- Luc.2.b.17.
riam eius, gloriã quaſi vnigeniti a patre ple-
15 num gratiæ, & veritatis. * Ioannes teſtimo
nium perhibet de ipſo, & clamat dicẽs: Hic
erat, quem dixi: Qui poſt me vẽturus eſt, an-
16 te me factus eſt: quia prior me erat. * " Et
de plenitudine eius nos omnes accepimus, *1.Ti.6.d.17.
17 & gratiam pro gratia. * quia lex per Moyſen
C data eſt, gratia, & veritas per Ieſum Chriſtũ
18 facta eſt. * " Deum nemo vidit vnquam: *1.Io.4.c.12.
vnigenitus filius, qui eſt in ſinu patris, ipſe
19 enarrauit. * Et hoc eſt teſtimonium Ioan-
nis, quando miſerunt Iudæi ab Ieroſolymis
ſacerdotes & Leuitas ad eum vt interro-
20 garent eum: Tu quis es? * Et confeſſus
eſt, & non negauit: & confeſſus eſt: Quia
21 non ſum ego Chriſtus. * Et interrogauerunt
eũ: Quid ergo? Elias es tu? Et dixit: Non ſum.
22 Propheta es tu? Et reſpondit: Non. * Di-
xerunt ergo ei: Quis es, ut reſponſum de-
mus his, qui miſerunt nos? quid dicis de te *Iſa.40.a.3.
23 ipſo? * Ait: " Ego vox clamantis in deſer- Mat.3.a.3.
to: Dirigite viam Domini, ſicut dixit Iſaias Mar.1.a.3. Luc.3.a.4.

propheta.*Et qui miſſi fuerant,erant ex Pha 24
riſæis. *Et interrogauerunt eum,& dixerũt 25
ei:Quid ergo baptizas,ſi tu non es Chriſtus, D
neque Elias,neque Propheta?*Reſpondit eis 26
*Mat.3 b.11 Marc 1.b.7.
Ioannes, dicens: "Ego baptizo in aqua: me-
dius autem veſtrũ ſtetit, quem vos neſcitis.
*Luc.3.c.16. Act. 1.a.5. & 2.a.2. & 11.c.16.& 19 a.4.
*"Ipſe eſt,qui poſt me venturus eſt, qui an- 27
te me factus eſt: cuius ego non ſum dignus
vt ſoluam eius corigiam calceamenti.* Hæc 28
in Bethania facta ſunt trans Iordanem, vbi
erat Ioannes baptizans. * Altera die vidit 29
Ioannes Ieſum venientem ad ſe, & ait: Ecce
agnus Dei, ecce qui tollit peccatũ mundi.
* Hic eſt,de quo dixi: Poſt me venit vir, qui 30
ante me factus eſt: quia prior me erat. * & 31
ego neſciebam eum, ſed vt manifeſtetur in
Iſrael, propterea veni ego in aqua baptizãs.
*Et teſtimonium perhibuit Ioannes,dicens: 32
*Mat.3.d.16. Mar.1 b.10. Luc.3.d.22.
"Quia vidi Spiritum deſcendentem quaſi
columbam de cælo, & manſit ſuper eum.
* Et ego neſciebam eum: ſed qui miſit me 33
baptizare in aqua,ille mihi dixit: Super quẽ E
videris Spiritum deſcendentem, & manen-
sem ſuper eũ,hic eſt,qui baptizat in Spiritu
ſancto.* Et ego vidi: & teſtimonium per- 34
hibui quia hic eſt Filius Dei. * Altera die 35
iterum ſtabat Ioannes, & ex diſcipulis eius
duo. * Et reſpiciens Ieſum ambulantem, 36
dicit: Ecce agnus Dei. * Et audierunt eum 37
duo diſcipuli loquentem,& ſecuti ſunt Ieſũ.
* Conuerſus autem Ieſus, & videns eos ſe- 38
quentes ſe,dicit eis:Quid quæritis? Qui di-
xerunt ei. Rabbi, (quod dicitur interpreta
39 tum Magiſter) vbi habitas? * Dicit eis:
F Venite,& videte. Venerunt,& viderunt vbi
maneret,& apud eum manſerunt die illo:ho
40 ra autem erat quaſi decima. Erat autem
Andreas frater Simonis Petri vnus ex duo-
bus,qui audierant a Ioanne, & ſecuti fuerãt
41 eum.* Inuenit hic primum fratrem ſuum
Simonem,& dicit ei: Inuenimus Meſſiam.
42 (quod eſt interpretatum Chriſtus.) * Et
adduxit eum ad Ieſum. Intuitus autem eum
Ieſus,dixit: Tu es Simon filius Iona: tu vo-
caberis Cephas. quod interpretatur Petrus.
43 * In craſtinum voluit exire in Galilæam, &
inuenit Philippum. Et dicit ei Ieſus: Seque-
44 re me.* Erat autem Philippus a Bethſaida,
45 ciuitate Andreæ, & Petri. * Inuenit Philip-
G pus Nathanael, & dicit ei: Quem ſcripſit
"Moyſes in lege, & "Prophetæ, inuenimus
46 Ieſũ filiũ Ioſeph a Nazareth,* Et dixit ei Na
thanael: A Nazareth põt aliquid boni eſſe?
47 Dicit ei Philippus:Veni,& vide. * Vidit Ie-
ſus Nathanael venientem ad ſe, & dicit de
eo:Ecce vere Iſraelita,in quo dolus non eſt.
*Gen.49.b.10. Deu.18.c.18. *Iſa.40.c.10. & 45.b.8. Iere.23.a.5. Eze.34.f.24. & 37.f.24. Dan.9.f.24.25
48 * Dicit ei Nathanael:Vnde me noſti? Reſpon
dit Ieſus, & dixit ei: Priuſquam te Philippus
49 vocaret,cum eſſes ſub ficu, vidi te.*Reſpon-
dit ei Nathanael, & ait: Rabbi, tu es Filius
50 Dei, tu es Rex Iſrael.* Reſpondit Ieſus, &
dixit ei: Quia dixi tibi: Vidi te ſub ficu, cre-
51 dis:maius his videbis. * Et dicit ei: Amen, a-
men dico uobis, uidebitis cælum apertum,
& Angelos Dei aſcendentes,& deſcendentes
ſupra Filium hominis.



CAP. II.

ET die tertia nuptiæ factæ ſunt in Cana 1
Galilææ:& erat mater Ieſu ibi. * Vo- A
catus eſt autem & Ieſus, & diſcipuli eius ad 2
nuptias.* Et deficiente vino,dicit mater Ie- 3
ſu ad eum: Vinum non habent. * Et dicit
4 ei Ieſus: Quid mihi,& tibi eſt mulier? non-
5 dum venit hora mea. * Dicit mater eius
miniſtris: Quodcumque dixerit vobis, fa-
6 cite. * Erant autem ibi lapideæ hydriæ ſex
poſitæ ſecundum purificationem Iudæorũ,
capien-

capientes ſingulæ metretas binas vel ternas.
* Dicit eis Ieſus: Implete hydrias aqua. Et 7
impleuerunt eas vſque ad ſummum. * Et di- 8
cit ei Ieſus: Haurite nunc, & ferte architri-
clino. Et tulerunt. * Vt autem guſtauit archi- 9
triclinus aquam vinum factam, & non ſcie- B
bat vnde eſſet, miniſtri autem ſciebant, qui
hauſerant aquam: vocat ſponſum architricli
nus, * & dicit ei: Omnis homo primum bo- 10
num vinum ponit: & cum inebriati fuerint,
tunc id, quod deterius eſt: Tu autem ſeruaſti
bonum vinum vſque adhuc. * Hoc fecit ini- 11
tium ſignorum Ieſus in Cana Galilææ: & ma
nifeſtauit gloriam ſuam, & crediderunt in
eum diſcipuli eius. * Poſt hoc deſcendit Ca- 12
pharnaum ipſe, & mater eius, & fratres C
eius, & diſcipuli eius: & ibi manſerunt non
multis diebus. * Et prope erat Paſcha Iudæo 13
rum, & aſcendit Ieſus Ieroſolymam: * & in- 14
uenit in templo vendentes, boues, & oues, &
columbas, & numularios ſedentes. * Et cum 15
feciſſet quaſi flagellum de funiculis, omnes
eiecit de tẽplo, oues quoque, & boues, & nu
mulariorum effudit æs, & menſas ſubuertit.
* Et his, qui columbas vendebant, dixit: Au- 16
ferte iſta hinc, & nolite facere domũ patris
mei, domum negotiationis. * Recordati ſunt 17
vero diſcipuli eius quia ſcriptum eſt: * Ze-
8.b.10 lus domus tuæ comedit me. * Reſponderunt 18
ergo Iudæi, & dixerunt ei: Quod ſignum o-
ſtendis nobis quia hæc facis? Reſpondit Ie- 19
2.25.f.21 ſus, & dixit eis: " Soluite templum hoc, &
c.40 in tribus diebus excitabo illud. * Dixerunt er 20
14.f.58 go Iudæi: Quadraginta & ſex annis ædifica- D
c.29 tum eſt templum hoc, & tu in tribus diebus
excitabis illud? * Ille autem dicebat de tem 21
plo corporis ſui. * Cum ergo reſurrexiſſet a 22
mortuis, recordati ſunt diſcipuli eius, quia
3.b.6.& hoc dicebat, & " crediderunt ſcripturæ, &
ſermoni, quem dixit Ieſus. * Cum autem eſ- 23
ſet Ieroſolymis in paſcha in die feſto, multi
crediderunt in nomine eius, videntes ſigna
eius, quæ faciebat. * Ipſe autem Ieſus nõ cre 24
debat ſemetipſum eis, eo quòd ipſe noſſet
omnes, * & quia opus ei non erat vt quis te 25
ſtimonium perhiberet de homine: ipſe enim
ſciebat quid eſſet in homine.

CAP. III.

ERat autem homo ex Phariſæis, Nicode- 1
mus nomine, princeps Iudæorum. A
* Hic venit ad Ieſum nocte, & dixit ei: 2
Rabbi, ſcimus quia a Deo veniſti magiſter:
nemo enim poteſt hæc ſigna facere, quæ tu
facis, niſi fuerit Deus cum eo. * Reſpondit Ie 3
ſus, & dixit ei: Amen, amen dico tibi, niſi
quis renatus fuerit denuo, nõ poteſt videre
regnum Dei. * Dicit ad eũ Nicodemus: Quo- 4
modo poteſt homo naſci, cũ ſit ſenex? num-
quid poteſt in vẽtrem matris ſuæ iterato in-
5 troire, & renaſci? * Reſpondit Ieſus: Amen,
amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit ex a-
qua, & Spiritu ſancto, nõ poteſt introire in
6 regnum Dei. * Quod natum eſt ex carne, ca-
ro eſt: & quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus
7 eſt. * Non mireris quia dixi tibi: oportet vos
8 naſci denuo. * Spiritus vbi vult ſpirat: & vo-
cẽ eiꝰ audis, " ſed neſcis vnde veniat, aut quo * Pſ.134.a.8
vadat: ſic eſt omnis, qui natus eſt ex ſpiritu.
9 * Reſpondit Nicodemus, & dixit ei: Quo-
10 modo poſſunt hæc fieri? * Reſpõdit Ieſus, &
B dixit ei: Tu es magiſter in Iſrael, & hæc igno
11 ras? * Amen, amen dico tibi, quia quod ſci-
mus loquimur, & quod vidimus teſtamur, &
12 teſtimonium noſtrum non accipitis. * Si ter-
rena dixi vobis, & non creditis: quomodo, ſi
13 dixero vobis cæleſtia, credetis? * Et nemo a-
ſcẽdit in cęlũ, niſi qui deſcẽdit de cęlo, Filius
14 hominis, qui eſt in cælo. * " Et ſicut Moyſes * Nu.21.c.9
exaltauit ſerpentem in deſerto, ita exaltari
15 oportet Filiũ hominis: * vt omnis, qui credit
in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æter
16 nam. * " Sic enim Deus dilexit mũdum, vt Fi- * 1.Io.4.b.9
lium ſuum vnigenitum daret: ut omnis, qui
credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam
17 æternam. * Non enim miſit Deus Filium ſuũ
in mundũ, ut iudicet mundũ, ſed ut ſaluetur
18 mundus per ipſum. * Qui credit in eum,
non iudicatur: qui autem non credit, iam iu
C dicatus eſt: quia non credit in nomine vnige
19 niti Filij Dei. * Hoc eſt autem iudiciũ: " quia * Sup.1.a.1
lux venit in mundum, & dilexerũt homines
magis tenebras, quam lucem: erant enim eo
20 rum mala opera. * Omnis enim, qui male
agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut
21 non arguantur opera eius: * qui autem facit
veritatem, venit ad lucem, vt manifeſtentur
22 opera eius, quia in Deo ſunt facta. * Poſt hæc
venit Ieſus, & diſcipuli eius in terrã Iudæã:
& illic demorabatur cum eis, " & baptiza- * Inf.4.a.1
23 bat. * Erat autem & Ioannes baptizans in
Aennon, iuxta Salim: quia aquæ multæ erãt
24 illic, & veniebant, & baptizabantur. * Non-
dum enim miſſus fuerat Ioannes in carce-
25 rem. * Facta eſt autem quæſtio ex diſcipulis
26 Ioannis cum Iudæis de Purificatione. * Et
venerunt ad Ioannem, & dixerunt ei: Rabbi
qui erat tecum trans Iordanem, " cui tu teſti * Sup.1.d.19
moniũ perhibuiſti, ecce hic baptizat, & om-
27 nes veniunt ad eum. * Reſpondit Ioannes, &
D dixit: Non poteſt homo accipere quidquam,
28 niſi fuerit ei datum de cælo. * Ipſi vos mihi * Sup.1.c.20
teſtimonium perhibetis, " quod dixerim:
Non ſum ego Chriſtus: ſed quia miſſus ſum
29 ante illum. * Qui habet ſponſam, ſponſus
eſt: amicus autem ſponſi, qui ſtat, & audit
eum, gaudio gaudet propter uocem ſponſi.
30 Hoc ergo gaudium meum impletum eſt. * Il-
lum oportet creſcere, me autem minui.
31 * Qui deſurſum venit, ſuper omnes eſt. Qui
eſt de terra, de terra eſt, & de terra loquit.

Qui de cęlo venit, ſuper omnes eſt. *Et quod 32
vidit, & audiuit, hoc teſtatur: & teſtimoniũ
eius nemo accipit.* Qui accepit eius teſtimo 33
Rom.3.a.4. nium, "ſignauit quia Deus verax eſt. Quem 34
enim miſit Deus, verba Dei loquitur: non.n.
35 ad menſuram dat Deus ſpiritum. *Pater dili-
36 git Filiũ: & omnia dedit in manu eius. *Qui *1.Io.5.b.
credit in Filium, habet vitam æternam: qui
autem incredulus eſt Filio, non videbit vi-
tam, ſed ira Dei manet ſuper eum.



CAP. IIII.

VT ergo cognouit Ieſus quia audierunt 1
Phariſæi quod Ieſus plures diſcipulos A
*Sup.3.c.22. facit, " & baptizat, quam Ioannes, *(quã- 2
quam Ieſus non baptizaret, ſed diſcipuli e-
ius) * reliquit Iudæam, & abiit iterum in Ga 3
lilæam. * oportebat autem eum tranſire per 4
Samariam. *Venit ergo in ciuitatẽ Samariæ, 5
*Ge.33.d.19. & 48.d.22. Ioſ.24.g.32. quæ dicitur Sichar: iuxta prædium, * quod
dedit Iacob Ioſeph filio ſuo. *Erat autem ibi 6
fons Iacob. Ieſus ergo fatigatus ex itinere,
ſedebat ſic ſupra fontem. Hora erat quaſi
ſexta. * Venit mulier de Samaria haurire a- 7
quam. Dicit ei Ieſus: Da mihi bibere. (* Diſci 8
puli enim eius abierant in ciuitatem vt cibos
emerẽt.) * Dicit ergo ei mulier illa Samarita 9
na: Quomodo tu Iudæus cum ſis, bibere B
a me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana?
non enim coutuntur Iudæi Samaritanis.
* Reſpondit Ieſus, & dixit ei: Si ſcires donũ 10
Dei, & quis eſt, qui dicit tibi: Da mihi bibe-
re: tu forſitan petiſſes ab eo, & dediſſet tibi
aquam viuam. * Dicit ei mulier: Domine, ne 11
que in quo haurias habes, & puteus altus
eſt: vnde ergo habes aquam viuam? * Num- 12
quid tu maior es patre noſtro Iacob, qui de
dit nobis puteum, & ipſe ex eo bibit, & filij
eius, & pecora eius? * Reſpondit Ieſus, & 13
dixit ei: Omnis, qui bibit ex aqua hac, ſitiet
iterum: qui autem biberit ex aqua, quam e-
go dabo ei, non ſitiet in æternum: * ſed a- 14
qua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons a-
quæ ſalientis in vitam æternam. * Dicit ad 15
C eum mulier: Domine, da mihi hanc aquam,
vt non ſitiam: neque veniam huc haurire.
16 * Dicit ei Ieſus: Vade, voca virum tuum, &
17 veni huc. * Reſpondit mulier, & dixit: Non
habeo virum. * Dicit ei Ieſus: Bene dixiſti,
18 quia nõ habeo virum: * quinque enim viros
habuiſti, & nunc, quem habes, non eſt tuus
19 vir: hoc vere dixiſti. * Dicit ei mulier: Do-
20 mine, video quia Propheta es tu. * Patres
noſtri in monte hoc adorauerunt, & vos di-
citis, " quia Ieroſolymis eſt locus, vbi adora *Deu.12.
21 re oportet. * Dicit ei Ieſus: Mulier crede mi-
hi, quia venit hora, quando neque in monte
hoc, neque in Ieroſolymis adorabitis Pa-
22 trem. *"Vos adoratis quod neſcitis: nos ado- *4.Reg.17.
ramus quod ſcimus, quia ſalus ex Iudæis eſt. 41
23 * Sed venit hora, & nunc eſt, quando ve-
ri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu
& veritate. Nam & Pr̃ tales quærit, qui ado-
24 rent eum. * " Spiritus eſt Deus: & eos, qui *2.Cor.3.d.
D adorant eum, in ſpiritu & veritate oportet
25 adorare. * Dicit ei mulier: Scio quia Meſſias
venit, (qui dicitur Chriſtus.) cũ ergo vene-
26 rit ille, nobis annunciabit omnia. * Dicit
27 ei Ieſus: Ego ſum, qui loquor tecum. * Et
continuo venerunt diſcipuli eius: & mirabã
tur quia cum muliere loquebatur. Nemo ta
men dixit: Quid quæris, aut quid loqueris
28 cum ea? * Reliquit ergo hydriam ſuam
mulier, & abijt in ciuitatem, & dicit illis ho-
29 minibus: * Venite, & videte hominem, qui
dixit mihi omnia quæcumque feci: nũquid
30 ipſe eſt Chriſtus? * Exierunt ergo de ciui-
31 tate, & veniebant ad eum. * Interea roga-
bant

bant eum diſcipuli, dicentes: Rabbi, mandu-
ca. * Ille autem dicit eis: Ego cibum habeo 32
manducare, quem vos neſcitis.* Dicebant er 33
go diſcipuli ad inuicem: Numquid aliquis at
tulit ei manducare? * Dicit eis Ieſus: Meus ci 34
bus eſt vt faciam voluntatem eius, qui miſit
me, vt perficiam opus eius. * Nonne vos di- 35
citis, quod adhuc quattuor menſes ſunt, &
meſſis venit? Ecce dico vobis: Leuate oculos
veſtros, & videte regiones, " quia albæ ſunt
iam ad meſſem.* Et qui metit, mercedem ac- 36
cipit, & congregat fructum in vitam æter-
nam: vt, & qui ſeminat, ſimul gaudeat, & qui
metit. * In hoc enim eſt verbum verum: quia 37
alius eſt qui ſeminat, & alius eſt qui metit.
* Ego miſi vos metere quod vos non labora 38
ſtis: alij laborauerunt, & vos in labores eo-
rum introiſtis. * Ex ciuitate autem illa multi 39
crediderunt in eum Samaritanorum, pro-
pter verbum mulieris teſtimonium perhi-
bentis: Quia dixit mihi omnia quæcumque
feci. * Cum veniſſent ergo ad illum Samari- 40
tani, rogauerũt eum vt ibi maneret. Et man F
ſit ibi duos dies. * Et multo plures credide- 41
runt in eum propter ſermonem eius. * Et 42
mulieri dicebant: Quia iam non propter
tuam loquelam credimus: ipſi enim audiui-
mus, & ſcimus quia hic eſt vere Saluator mũ

43 di. * Poſt duos autem dies exijt inde: & abijt
44 in Galilæam. * "Ipſe enim Ieſus teſtimonium *Mat.13.g.57
perhibuit quia Propheta in ſua patria hono Mar.6.a.4
45 rem non habet. * "Cum ergo veniſſet in Ga- Luc.4.c.24
lilæam, exceperunt eum Galilæi, cum om- *Mat.4.b.12
nia vidiſſent quæ fecerat Ieroſolymis in die Mar.1.b.14
46 feſto: & ipſi.n. venerant ad diem feſtum. * Ve Luc.4.c.14
nit ergo iterum in Cana Galilææ, vbi fecit Sup.2.a.9
aquam vinum. Et erat quidã regulus, cuius
47 filius infirmabatur Capharnaum. * Hic cum
G audiſſet quia Ieſus adueniret a Iudæa in
Galilæam, abijt ad eum, & rogabat eum vt
deſcenderet, & ſanaret filium eius: incipie-
48 bat enim mori. * Dixit ergo Ieſus ad eum: ni-
ſi ſigna, & prodigia videritis, non creditis.
49 * Dicit ad eum regulus: Dñe, deſcende prius
50 quã moriatur filius meus.* Dicit ei Ieſus: Va
de, filius tuus viuit. Credidit homo ſermoni,
51 quem dixit ei Ieſus, & ibat. * Iam autem eo
deſcendente, ſerui occurrerunt ei, & nun-
ciauerunt dicentes, quia filius eius viueret.
52 * Interrogabat ergo horam ab eis, in qua me
lius habuerit. Et dixerunt ei: Quia heri hora
53 ſeptima reliquit eũ febris. * Cognouit ergo
pater, quia illa hora erat, in qua dixit ei Ie-
ſus: Filius tuus viuit: & credidit ipſe, & do-
54 mus eius tota. * Hoc iterũ ſecundũ ſignũ fe-
cit Ieſus, cum veniſſet a Iudæa in Galilæam.



CAP. V.

POſt hæc erat dies feſtus Iudæorum, & 1
aſcendit Ieſus Ieroſolymam.* Eſt autem 2
Ieroſolymis Probatica piſcina, quæ cogno- A
minatur Hebraicè Bethſaida, quinque porti
cus habẽs. * In his iacebat multitudo magna 3
languentium, cæcorum, claudorum, aridorũ
expectantium aquæ motum. * Angelus au- 4
tem Domini deſcendebat ſecundum tempus

in piſcinã: & mouebatur aqua. Et qui prior
deſcendiſſet in piſcinam poſt motionem a-
quæ, ſanus fiebat a quacumque detinebatur
5 infirmitate. * Erat autem quidam homo ibi
triginta & octo annos habens in infirmitate
6 ſua. * Hunc cum vidiſſet Ieſus iacentem, &
cognouiſſet quia iam multum tempus ha-
7 beret, dicit ei: Vis ſanus fieri? * Reſpondit ei
languidus: Domine, hominem non habeo,
vt cum turbata fuerit aqua, mittat me in
piſcinam

piſcinam: dum venio enim ego, alius ante
me deſcendit.* Dicit ei Ieſus: Surge, tolle gra 8
batum tuum, & ambula. * Et ſtatim ſanus fa 9
ctus eſt homo ille: & ſuſtulit grabatum ſuũ,
& ambulabat. Erat autem ſabbatum in die
illo. * Dicebant ergo Iudæi illi, qui ſanatus 10
a Exod. 20 b. 11 Iere. 17. e. 24 fuerat: a Sabbatum eſt, non licet tibi tollere
grabatum tuum. * Reſpondit eis: Qui me ſa- 11
num fecit, ille mihi dixit: Tolle grabatum
tuum, & ambula.* Interrogauerũt ergo eũ: 12
Quis eſt ille homo, qui dixit tibi, Tolle gra-
batum tuum, & ambula? * Is autem, qui ſa- 13
nus fuerat effectus, neſciebat quis eſſet. Ieſus
enim declinauit a turba conſtituta in loco.
* Poſtea inuenit eum Ieſus in templo, & di- 14
xit illi: Ecce ſanus factus es: iam noli pecca- C
re, ne deterius tibi aliquid contingat. * Abijt 15
ille homo, & nunciauit Iudæis quia Ieſus eſ-
ſet, qui fecit eum ſanum. * Propterea perſe- 16
quebantur Iudæi Ieſum, quia hæc faciebat
in ſabbato. * Ieſus autem reſpondit eis: Pa- 17
ter meus vſque modo operatur, & ego ope-
ror.* Propterea ergo magis quærebant eum 18
Iudæi interficere: quia non ſolum ſoluebat
ſabbatum, ſed & patrem ſuum dicebat Deũ,
æqualem ſe faciens Deo. Reſpondit itaque
Ieſus, & dixit eis: * Amen, amen dico vobis: 19
non poteſt Filius a ſe facere quidquam, niſi
quod viderit Patrem facientem: quæcumq.
enim ille fecerit, hæc & Filius ſimiliter fa-
cit. * Pater enim diligit Filium, & omnia de- 20
monſtrat ei, quæ ipſe facit: & maiora his de- D
mõſtrabit ei opera, vt vos miremini.* Sicut 21
enim Pater ſuſcitat mortuos, & viuificat: ſic
& Filius, quos vult, viuificat. * Neque enim 22
Pater iudicat quemquam: ſed omne iudiciũ
dedit Filio, * vt omnes honorificent Filium, 23
ſicut honorificant Patrem. qui non honorifi
cat Filium, non honorificat Patrem, qui mi-
ſit illum. * Amen, amen dico vobis, quia qui 24
verbum meum audit, & credit ei, qui miſit
me, habet vitam æternam, & in iudicium nõ
venit, ſed tranſijt a morte in vitam. * Amen, 25
amen dico vobis, quia venit hora, & nunc
eſt, quando mortui audient vocem Filij Dei:
& qui audierint, viuent. * Sicut enim Pater 26
habet vitam in ſemetipſo: ſic dedit & Filio E
habere vitam in ſemetipſo: * & poteſtatem 27
dedit ei iudicium facere, quia Filius hominis
eſt. * Nolite mirari hoc, quia venit hora, in 28
qua omnes, qui in monumentis ſunt, audiẽt
b Matth. 25. d. 46 vocem Filij Dei: * b & procedent qui bona 29
fecerunt, in reſurrectionem vitæ: qui ve-
ro mala egerunt, in reſurrectionem iudicij.
* Non poſſum ego a meipſo facere quidquã. 30
Sicut audio, iudico: & iudicium meum iu-
ſtum eſt: quia non quæro voluntatem meã,
ſed voluntatem eius, qui miſit me. * Si ego 31
teſtimoniũ perhibeo de meipſo, teſtimoniũ
c Mat. 3. d. 17 Supr. 1. c. 15 meum non eſt verum. * c Alius eſt, qui teſti- 32
monium perhibet de me: & ſcio quia verum

33 eſt teſtimonium, quod perhibet de me.* Vos
F miſiſtis ad Ioannem: & teſtimonium perhi-
34 buit veritati.* Ego autem non ab homine te
ſtimonium accipio: ſed hæc dico vt vos ſalui
35 ſitis.* Ille erat lucerna ardens, & lucens. Vos
autem voluiſtis ad horam exultare in luce
36 eius. * Ego autem habeo teſtimonium maius
Ioanne. Opera enim, quæ dedit mihi Pater
vt perficiam ea: ipſa opera, quæ ego facio, te
ſtimonium perhibent de me, quia Pater mi-
37 ſit me:* & qui miſit me Pater, d ipſe teſtimo- d Matt. 3. d. & 17. a. 5
nium perhibuit de me: neq. vocem eius vm-
quam audiſtis, * neque ſpeciem eius vidiſtis. e Deut. 4. b
38 * & verbum eius non habetis in vobis ma-
nens: quia quem miſit ille, huic vos non cre-
39 ditis.* Scrutamini Scripturas, quia vos puta-
G tis in ipſis vitam æterna habere: & illæ ſunt,
40 quæ teſtimonium perhibent de me: * & non
41 vultis venire ad me vt vitam habeatis. * Cla
42 ritatem ab hominibus non accipio. * Sed co-
gnoui vos, quia dilectionem Dei non habe-
43 tis in vobis.* Ego veni in nomine Patris mei,
& non accipitis me: ſi alius venerit in nomine
44 ſuo, illum accipietis.* Quomodo vos poteſtis
credere, qui gloriam abinuicem accipitis; f & f 1. Cor.
gloriam, quæ a ſolo Deo eſt, non quæritis?
45 *Nolite putare quia ego accuſaturus ſim vos
apud Patrem: eſt qui accuſat vos Moyſes, in
46 quo vos ſperatis.* Si enim crederetis Moyſi,
crederetis forſitan & mihi: g de me enim ille g Gen. 3. c.
47 ſcripſit. * Si autem illius litteris non credi-
tis: quomodo verbis meis credetis?

CAP. VI.

1 POſt hæc abijt Ieſus trans mare Galilææ, Mat. 14. b. Mar. 6. e.
2 quod eſt Tiberiadis: * & ſequebatur eum Luc. 9. b.
A multitudo magna, quia videbant ſigna, quæ
3 faciebat ſuper his, qui infirmabantur. * Su-
bijt ergo in montem Ieſus: & ibi ſedebat cũ
4 diſcipulis ſuis. * Erat autem proximum Pa-
5 ſcha dies feſtus Iudæorum. * Cum ſubleuaſ-
ſet ergo oculos Ieſus, & vidiſſet quia multitu
do maxima venit ad eum, dixit ad Philippũ:
6 Vnde ememus panes, vt manducẽt hi? * Hoc
autem dicebat tentans eum: ipſe enim ſcie-
7 bat quid eſſet facturus.* Reſpondit ei Philip
pus: Ducentorum denariorum panes non
ſufficiunt eis, vt vnuſquiſque modicum quid
8 accipiat.* Dicit ei vnus ex diſcipulis eius, An
9 dreas frater Simonis Petri: * Eſt puer vnus
hic, qui habet quinque panes hordeaceos, &
duos piſces: ſed hæc quid ſunt inter tantos?
10 * Dixit ergo Ieſus: Facite homines diſcum-
B bere. Erat autem fœnum multum in loco.
Diſcubuerunt ergo viri, numero quaſi quin-
11 que millia. * Accepit ergo Ieſus panes: & cũ
gratias egiſſet, diſtribuit diſcumbentibus: ſi-
militer & ex piſcibus quantum volebant.

* Vt



* Vt autem impleti ſunt, dixit diſcipulis ſuis: 12
Colligite quæ ſuperauerunt fragmenta, ne
pereant. Collegerunt ergo, & impleuerunt 13
duodecim cophinos fragmentorum ex quin
que panibus hordaceis, quæ ſuper fuerũt his,
qui manducauerant. * Illi ergo homines cum 14
vidiſſent quod Ieſus fecerat ſignum, dicebãt:
Quia hic eſt vere propheta, qui venturus eſt
in mundum. * Ieſus ergo cum cognouiſſet 15
quia venturi eſſent vt raperent eum, & face
rent eum regem, " fugit iterum in montem
ipſe ſolus. * Vt autem ſero factum eſt, deſcen 16
derunt diſcipuli eius ad mare. * Et cum aſcen 17
diſſent nauim, venerunt trans mare in Ca-
pharnaũ: & tenebræ iam factæ erant: & non
venerat ad eos Ieſus. * Mare autem, vento 18
magno flante, exurgebat. * Cum remigaſſent 19
ergo quaſi ſtadia viginti quinque aut trigin- C
ta, vident Ieſum ambulantem ſupra mare,
& proximum naui fieri, & timuerunt. * Ille 20
autem dicit eis: Ego ſum, nolite timere. * Vo 21
luerunt ergo accipere eum in nauim: & ſta-
tim nauis fuit ad terram, in quam ibant. * Al- 22
tera die, turba, quæ ſtabat trans mare, vidit
quia nauicula alia non erat ibi niſi vna, &
quia non introiſſet cum diſcipulis ſuis Ieſus
in nauim, ſed ſoli diſcipuli eius abijſſent:
* aliæ vero ſuperuenerunt naues a Tiberia- 23
de iuxta locum vbi manducauerant panem,
gratias agente Domino. * Cum ergo vidiſſet 24
turba quia Ieſus non eſſet ibi, neque diſcipu
li eius, aſcenderunt in nauiculas, & venerunt
Capharnaum quærentes Ieſum. * Et cum in- 25
ueniſſent eum trans mare, dixerunt ei: Rab-
bi, quando huc veniſti? * Reſpondit eis Ieſus, 26
& dixit: Amen, amen dico vobis: quæritis
me non quia vidiſtis ſigna, ſed quia mandu-
caſtis ex panibus, & ſaturati eſtis. * Opera- 27
mini non cibum, qui perit, ſed qui permanet D
in vitam æternam, quem Filius hominis da-
bit vobis. " Hunc enim Pater ſignauit Deus. * Sup. 1. e. 32. Mat. 3. d. 17. & 17. a. 5.
28 * Dixerũt ergo ad eum: Quid faciemus vt o-
29 peremur opera Dei? * Reſpondit Ieſus, & di
xit eis: " Hoc eſt opus Dei, vt credatis in eum * Io. 3. d. 23.
30 quem miſit ille. * Dixerunt ergo ei: Quod er-
go tu facis ſignum vt videamus, & credamus
31 tibi? quid operaris? * Patres noſtri manduca-
uerunt manna in deſerto, ſicut ſcriptum eſt:
32 " Panem de cælo dedit eis manducare. * Di- * Exod. 16. c. 13.
xit ergo eis Ieſus: Amen, amen dico vobis: Num 11. b 7.
Non Moyſes dedit vobis panem de cælo, ſed Pſ. 77 c. 24.
Pater meus dat vobis panem de cælo verũ. Sap 16. c. 20.
33 * Panis enim Dei eſt, qui de cælo deſcendit,
34 & dat vitam mundo. * Dixerunt ergo ad eũ:
35 Domine, ſemper da nobis panẽ hunc. * Dixit
autem ei Ieſus: Ego ſum panis vitæ: * qui ve- * Eccl. 24 c. 29
nit ad me, non eſuriet: & qui credit in me,
36 non ſitiet vmquam. * Sed dixi vobis quia &
37 vidiſtis me, & non creditis. * Omne, quod
dat mihi Pater, ad me veniet: & eum, qui ve-
38 nit ad me, non eijciam foras: * quia deſcendi
de cælo, non vt faciam voluntatem meã, ſed
39 voluntatem eius, qui miſit me. * Hæc eſt au-
E tem voluntas eius, qui miſit me, Patris: vt
omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo,
40 ſed reſuſcitem illud in nouiſſimo die. * Hæc
eſt autem voluntas Patris mei, qui miſit me:
vt omnis, qui videt Filium, & credit in eum,
habeat vitam æternam, & ego reſuſcitabo eũ
41 in nouiſſimo die. * Murmurabant ergo Iudæi
de illo, quia dixiſſet: Ego ſum panis viuus,
42 qui de cælo deſcendi, * & dicebant: " Nonne
hic eſt Ieſus filius Ioſeph, cuius nos noui- * Mat. 13. g. 53.
mus patrem, & matrem? Quomodo ergo di-
43 cit hic: Quia de cælo deſcendi? * Reſpondit
ergo Ieſus, & dixit eis: Nolite murmurare in
44 inuicem: * nemo poteſt venire ad me, niſi Pa-
ter, qui miſit me, traxerit eum: & ego reſuſci
45 tabo eum in nouiſſimo die. * Eſt ſcriptum in
Prophetis: " Et erunt omnes docibiles Dei. * Iſa. 54. c. 13.
Omnis

Omnis,qui audiuit a Patre,& didicit,venit
ad me. * Non quia Patrem vidit quiſquam, 46
* Matt.11.d.27. " niſi is,qui eſt a Deo,hic vidit Patrem. * A- 47
men,amen dico vobis: Qui credit in me,ha- F
bet vitam æternam. * Ego ſum panis vitæ. 48
* Exo.16.c.13 * " Patres veſtri manducauerunt manna in 49
deſerto,& mortui ſunt.*Hic eſt panis de cæ- 50
lo deſcendens: vt ſi quis ex ipſo manducaue-
rit,non moriatur.* Ego ſum panis uiuus,qui 51
de cælo deſcendi. * Si quis manducauerit ex 52
hoc pane, viuet in æternum:& panis, quem
ego dabo,caro mea eſt pro mundi vita. * Li- 53
tigabant ergo Iudæi ad inuicem, dicentes:
Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam da
re ad manducandum? * Dixit ergo eis Ie- 54
ſus: Amen, amen dico vobis: Niſi man-
ducaueritis carnem Filij hominis, & bibe-
ritis eius ſanguinem, non habebitis vitam
in vobis. * Qui manducat meam carnem, 55
& bibit meum ſanguinem, habet vitam æ-
ternam: & ego reſuſcitabo eum in nouiſſi-
* 1.Cor.11.f.27. mo die. * " Caro enim mea, vere eſt ci- 56
bus: & ſanguis meus, vere eſt potus. * qui 57
manducat meam carnem,& bibit meum ſan
guinem,in me manet,& ego in illo. * Sicut 58
miſit me viuens Pater: & ego viuo propter
Patrem: & qui manducat me,& ipſe viuet
propter me.*Hic eſt panis,qui de cælo deſcē 59
dit. Non ſicut manducauerunt patres veſtri
manna,& mortui ſunt. Qui manducat hunc
panem, viuet in æternum.* Hæc dixit in ſy- 60
nagoga docēs,in Capharnaum.* Multi ergo 61
audientes ex diſcipulis eius,dixerunt:Durus G
eſt hic ſermo, & quis poteſt eum audire?
*Sciens autem Ieſus apud ſemetipſum quia 62
murmurarent de hoc diſcipuli eius,dixit eis:
* Sup.3.b.13. Hoc vos ſcādalizat?* Si ergo videritis *Filiū 63
hominis aſcendentem vbi erat prius? * Spi- 64
ritus eſt,qui viuificat:caro non prodeſt quid
quam.verba,quæ ego locutus ſum vobis,ſpi
ritus & vita ſunt. * Sed ſunt quidam ex vo- 65
bis,qui non credunt. Sciebat enim ab initio
Ieſus qui eſſent non credentes, & quis tradi-
turus eſſet eum.* Et dicebat: Propterea dixi 66
vobis, quia nemo poteſt venire ad me, niſi
fuerit ei datum a Patre meo. * Ex hoc multi 67
diſcipulorum eius abierunt retro:& iam non
cum illo ambulabant. * Dixit ergo Ieſus ad 68
duodecim:Nūquid & vos vultis abire?* Re- 69
ſpondit ergo ei Simon Petrus: Domine, ad
quem ibimus?verba vitæ æternæ habes.* " & 70
* Mat.16.c.16 Mar.8.c.29. Luc.9.b.20. nos credidimus, & cognouimus quia tu es
Chriſtus Filius Dei. * Reſpondit eis Ieſus: 71
Nonne ego vos duodecim elegi: & ex vobis
vnus diabolus eſt? * Dicebat autem Iudam 72
Simonis Iſcariotem: hic enim erat traditu-
rus eum,cum eſſet vnus ex duodecim.

CAP. VII.

1 POſt hæc autem ambulabat Ieſus in Gali-
A læam,non enim volebat in Iudæam am-
bulare:quia quærebant eum Iudæi interfice-
2 re.* Erat autē in proximo dies feſtus Iudæo-
3 rum," Scenopegia.*Dixerunt autem ad eum * Leuit.
fratres eius:Tranſi hinc,& vade in Iudæam, 34.
vt & diſcipuli tui videant opera tua, quæ fa-
4 cis. * Nemo quippe in occulto quid facit,&
quærit ipſe in palam eſſe:ſi hæc facis, mani-
5 feſta teipſum mundo. * Neque enim fratres
6 eius credebant in eum. * Dicit ergo eis Ie-
ſus: Tempus meum nondum aduenit: tem-
pus autem veſtrum ſemper eſt paratum.
7 * Non poteſt mundus odiſſe vos: me autem
odit:quia ego teſtimonium perhibeo de illo
8 quòd opera eius mala ſunt. * Vos aſcendite
B ad diem feſtum hunc, ego autem non aſcen-
do ad diem feſtum iſtum: quia meum tem-
9 pus nondum impletum eſt. * Hæc cum di-
10 xiſſet,ipſe manſit in Galilæa. * Vt autem a-
ſcenderunt fratres eius,tunc & ipſe aſcendit
ad diem feſtum non manifeſte, ſed quaſi in
11 occulto.* Iudæi ergo quærebant eum in die
12 feſto,& dicebant: Vbi eſt ille? * Et murmur
multum erat in turba de eo. Quidam enim
dicebant: Quia bonus eſt. Alij autem dice-
13 bant:Non,ſed ſeducit turbas.* Nemo tamen
palam loquebatur de illo propter metū Iu-
14 dæorum.* Iam autem die feſto mediante, a-
15 ſcendit Ieſus in templum, & docebat. * Et
mirabantur Iudæi, dicentes: Quomodo hic
16 litteras ſcit,cum non didicerit? * Reſpondit
C eis Ieſus,& dixit: Mea doctrina non eſt mea,
17 ſed eius,qui miſit me. * Si quis voluerit vo-
luntatem eius facere:cognoſcet de doctrina,
vtrum ex Deo ſit, an ego a me ipſo loquar.
18 * Qui a ſemetipſo loquitur, gloriam pro-
priam quærit: qui autem quærit gloriā eius,
qui miſit eum,hic verax eſt, & iniuſtitia in il
19 lo non eſt.* " Nonne Moyſes dedit vobis le- * Exo.
20 gem: & nemo ex vobis facit legem? * Quid Sup.5.
me quæritis interficere? Reſpondit turba,&
dixit: Dæmonium habes: quis te quærit in-
21 ficere? * Reſpondit Ieſus,& dixit eis:Vnum
22 opus feci,& omnes miramini. * Propterea
" Moyſes dedit vobis circumciſionem: (non
quia ex Moyſe eſt, " ſed ex patribus) & in * Leu.
23 ſabbato circumciditis hominem. * Si circum * Ge.
D ciſionem accipit homo in ſabbato, vt nō ſol
uatur lex Moyſi:mihi indignamini quia totū
24 hominem ſanum feci in ſabbato? * " Nolite * Deut.
iudicare ſecundum faciem, ſed iuſtum iudi-
25 cium iudicate. * Dicebant ergo quidam ex
Ieroſolymis: Nonne hic eſt,quem quærunt
26 interficere? * Et ecce palam loquitur,& nihil
ei dicunt. Numquid vere cognouerunt prin
27 cipes quia hic eſt Chriſtus? * Sed hunc ſci-
mus vnde ſit: Chriſtus autem cum venerit,
nemo

nemo ſcit vnde ſit.*Clamabat ergo Ieſus in 28
templo docens,& dicens: Et me ſcitis,& vn
de ſim ſcitis:& a me ipſo non veni,ſed eſt ve
rus,qui miſit me,quē vos neſcitis.*Ego ſcio 29
eū:quia ab ipſo ſum,& ipſe me miſit.*Quæ- 30
rebant ergo eum apprehendere:& nemo mi E
ſit in illum manus,quia nondum venerat ho
ra eius.* De turba autem multi crediderunt 31
in eum, & dicebant: Chriſtus cum venerit,
nūquid plura ſigna faciet quā quæ hic facit?
* Audierunt Phariſæi turbam murmurantē 32
de illo hæc:& miſerunt principes,& Phariſæi
miniſtros vt apprehēderent eum.* Dixit er 33
go eis Ieſus: Adhuc modicum tempus vobi-
ſcū ſum:& vado ad eū,qui me miſit. * Quæ- 34
retis me, & non inuenietis: & vbi ego ſum,
vos non poteſtis venire.* Dixerunt ergo Iu- 35
dæi ad ſemetipſos: Quo hic iturus eſt, quia
non inueniemus eum?numquid in diſperſio
nem Gentium iturus eſt, & docturus Gētes?
*Quis eſt hic ſermo,quē dixit:Quęretis me, 36
& non inuenietis:& vbi ſum ego,vos nō po F
teſtis venire? *In nouiſſimo autem " die ma- 37
gno feſtiuitatis ſtabat Ieſus,& clamabat, di-
cēs:Si quis ſitit,veniat ad me,& bibat.*"Qui 38
credit in me,ſicut dicit Scriptura,flumina de
ventre eius fluent aquæ viuæ.*Hoc autem di 39
xit de Spiritu,quem accepturi erant creden
tes in eum: nondum enim erat Spiritus da-
tus,quia Ieſus nōdū erat glorificatus.* Ex il 40
la ergo turba cū audiſſent hos ſermones eiꝰ,
dicebant:Hic eſt vere propheta. * Alij dice- 41
bant:Hic eſt Chriſtus. Quidam autem dice-
bant:Nūquid a Galilæa venit Chriſtus?*"Nō- 42
ne Scriptura dicit:Quia ex ſemine Dauid,&
de Bethlehem caſtello,vbi erat Dauid,venit
Chriſtus? * Diſſenſio itaq. facta eſt in turba 43
propter eum.*Quidam autem ex ipſis vole 44
bant apprehendere eum: ſed nemo miſit ſu- G
per eum manus.* Venerunt ergo miniſtri ad 45
Pontifices, & Phariſæos. Et dixerunt eis illi:
Quare non adduxiſtis illum? *Reſponderūt 46
miniſtri:Numquam ſic locutus eſt homo,ſi-
cut hic homo.*Reſponderunt ergo eis Pha- 47
riſæi:Numquid & vos ſeducti eſtis? * Num- 48
quid ex principibus aliquis credidit in eum,
aut ex Phariſæis? * ſed turba hæc, quæ non 49
nouit legem,maledicti ſunt.*Dixit Nicode- 50
mus ad eos, "ille,qui venit ad eum nocte,
qui vnus erat ex ipſis: Numquid lex noſtra 51
iudicat hominem,niſi prius audierit ab ipſo,
"& cognouerit quid faciat?* Reſponderunt, 52
& dixerunt ei; Numquid & tu Galilæus es?
Scrutare Scripturas, & vide quia a Galilæa
propheta non ſurgit.* Et reuerſi ſunt vnuſ- 53
quiſque in domum ſuam.

CAP. VIII.

IEſus autem perrexit in montem Oliueti: 1
* & diluculo iterum venit in templum,& 2
A omnis populus venit ad eum,& ſedens doce
3 bat eos.*Adducunt autem Scribæ,& Phari-
ſæi mulierem in adulterio deprehenſam: &
4 ſtatuerunt eam in medio, * & dixerunt ei:
Magiſter, hæc mulier modo deprehenſa eſt
5 in adulterio. * " In lege autem Moyſes man- a Leu.20.b.10
dauit nobis huiuſmodi lapidare. Tu ergo
6 quid dicis? * Hoc autem dicebant tentantes
eum,vt poſſent accuſare eum. Ieſus autem
inclinans ſe deorſum,digito ſcribebat in ter
7 ra. * Cum ergo perſeuerarent interrogātes
eum,erexit ſe,& dixit eis:" Qui ſine pecca- b Deut.17.b.7
to eſt veſtrū, primus in illam lapidē mittat.
8 * Et iterum ſe inclinans, ſcribebat in terra.
9 *Audientes autem vnus poſt vnum exibant,
incipientes a ſenioribus:& remanſit ſolꝰ Ie-
10 ſus,& mulier in medio ſtans. * Erigens autē
ſe Ieſus,dixit ei:Mulier,vbi ſunt,qui te accu
11 ſabant? nemo te condemnauit? * Quæ dixit:
B Nemo,Domine.Dixit autem Ieſus: Nec ego
te condemnabo: Vade, & iam amplius noli
12 peccare. * Iterum ergo locutus eſt eis Ieſus,
dicens: " Ego ſum lux mundi: qui ſequitur
me,non ambulat in tenebris,ſed habebit lu- c 1.Io.1.b.5
13 men vitæ.*Dixerunt ergo ei Phariſæi:Tu de
te ipſo teſtimonium perhibes: teſtimonium
14 tuum non eſt verum. * Reſpondit Ieſus, &
dixit eis: Et ſi ego teſtimonium perhibeo de
meipſo, verum eſt teſtimonium meum: quia
ſcio vnde veni, & quo vado: vos autem ne-
15 ſcitis vnde venio,aut quò vado.*Vos ſecun-
dū carnem iudicatis: ego non iudico quem-
16 quā: "& ſi iudico ego, iudicium meum verū
eſt, quia ſolus non ſum: ſed ego, & qui miſit
17 me,Pr̄. * Et in lege veſtra ſcriptum eſt, "quia d Deu.17.b.6. & 19 c.15
duorum hominum teſtimonium verum eſt. Mat.18. b.16.
18 *Ego ſum,qui teſtimonium perhibeo de me 2.Cor.13.a.1.
ipſo:& teſtimoniū perhibet de me,qui miſit Hebr.10. c.28
19 me,Pater, * Dicebant ergo ei: Vbi eſt Pater
tuus?Reſpondit Ieſus:Neque me ſcitis, neq.
Patrem meum:ſi me ſciretis, forſitan & Pa-
20 trem meum ſciretis.* Hæc verba locutus eſt
C Ieſus in gazophylacio, docens in templo: &
nemo apprehendit eum,quia necdum vene
21 rat hora eius. * Dixit ergo iterum eis Ieſus:
Ego vado,& quæretis me,& in peccato ve-
ſtro moriemini. Quò ego vado,vos non po
22 teſtis venire.*Dicebant ergo Iudæi:Nūquid
interficiet ſemetipſum, quia dixit: Quò ego
23 vado,vos non poteſtis venire? * Et dicebat
eis: Vos de deorſū eſtis, ego de ſupernis ſū.
Vos de mūdo hoc eſtis,ego non ſum de hoc
24 mūdo.* Dixi ergo vobis quia moriemini in
peccatis veſtris:ſi enim non credideritis q̄a
ego ſum, moriemini in peccato veſtro.
25 * Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit eis
Ieſus: Principium, qui & loquor vobis.
26 * Multa habeo de vobis loqui, & iudicare.
ſed qui me miſit,verax eſt:& ego quæ audi-
27 ui ab eo,hæc loquor in mundo.* Et non co-
28 gnouerunt quia Patrē eius dicebat Deū.*Di
xit

d by

xit ergo eis Ieſus:Cum exaltaueritis Filium
hominis,tunc cognoſcetis quia ego ſum,& a
*Rom.3.a.4 meipſo facio nihil,*ſed ſicut docuit me Pa-
ter,hæc loquor:*& qui me miſit,mecum eſt,29
& non reliquit me ſolum:quia ego quæ pla- D
cita ſunt ei,facio ſemper.*Hęc illo loquẽte,30
multi crediderunt in eum.* Dicebat ergo Ie 31
ſus ad eos,qui crediderunt ei,Iudæos: Si vos
manſeritis in ſermone meo , vere diſcipuli
mei eritis:*& cognoſcetis veritatem,& ve- 32
ritas liberabit vos.*Reſponderunt ei:Semen 33
Abrahæ ſumus, & nemini ſeruiuimus vm-
quam:quomodo tu dicis:Liberi eritis? *Re- 34
*Rom.6.c.15 ſpondit eis Ieſus: Amen, amen dico vobis:
2.Petr.2.d.19 *quia omnis, qui facit peccatum, ſeruus eſt
peccati. * ſeruus autem non manet in domo 35
in æternum:filius autem manet in æternum.
*ſi ergo vos filius liberauerit, vere liberi eri 36
tis.*Scio quia filij Abrahæ eſtis:ſed quæritis 37
me interficere, quia ſermo meus nõ capit in E
vobis.* Ego quod vidi apud Patrem meum, 38
loquor: & vos quæ vidiſtis apud patrem ve-
39 ſtrum,facitis. * Reſponderunt,& dixerunt
ei: Pater noſter Abraham eſt.Dicit eis Ieſus:
Si filij Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite.
40 * Nunc autem quæritis me interficere , ho-
minem , qui veritatem vobis locutus ſum ,
quam audiui a Deo:hoc Abraham non fecit.
41 * Vos facitis opera patris veſtri . Dixerunt
itaque ei:Nos ex fornicatione non ſumus na
42 ti:vnum patrem habemus Deum.* Dixit er-
go eis Ieſus: Si Deus pater veſter eſſet: dili-
geretis vtique me. ego enim ex Deo proceſ
ſi,& veni:neque enim a me ipſo veni,ſed ille
43 me miſit. * Quare loquelam meam non co-
gnoſcitis? Quia nõ poteſtis audire ſermonẽ *1.Io.3.b
44 meum. *Vos ex patre diabolo eſtis:& deſi-
deria patris veſtri vultis facere. ille homici-
F da erat ab initio, & in veritate nõ ſtetit: quia
non eſt veritas in eo : cum loquitur menda-
cium,ex proprijs loquitur,quia mẽdax eſt,
45 & pater eius.*Ego autem ſi veritatem dico,
46 non creditis mihi.*Quis ex vobis arguet me
de peccato.Si veritatem dico vobis,quare



*1.Io.4.a.6 non creditis mihi? * *Qui ex Deo eſt , verba 47
Dei audit. Propterea vos non auditis, quia
ex Deo non eſtis. * Reſponderunt ergo Iu- 48
dæi,& dixerunt ei:Nonne bene dicimus nos
quia Samaritanus es tu , & dæmonium ha-
bes? * Reſpondit Ieſus:Ego dæmonium non 49
habeo:ſed honorifico Patrem meum,& vos
inhonoraſtis me.*Ego autem nõ quæro glo 50
riam meam:eſt qui quærat,& iudicet. * A- 51
men,amẽ dico vobis: ſi quis ſermonem me-
um ſeruauerit,mortem non videbit in æter-
num.*Dixerunt ergo Iudęi:Nunc cognoui- 52
mus quia dæmonium habes. Abraham mor- G
tuus eſt, & Prophetæ: & tu dicis:Si quis ſer-
monem meum ſeruauerit,non guſtabit mor
tem in æternum. * Numquid tu maior es pa- 53
tre noſtro Abraham,qui mortuus eſt?& Pro
phetæ mortui ſunt. Quem te ipſum facis?
54 * Reſpondit Ieſus:Si ego glorifico me ipſũ,
gloria mea nihil eſt:eſt Pater meus, qui glo-
rificat me,quem vos dicitis quia Deus veſter
55 eſt,* & non cognouiſtis eum: ego autem no
ui eum:Et ſi dixero quia non ſcio eũ, ero ſi-
milis vobis,mendax. Sed ſcio eum,& ſermo
56 nẽ eius ſeruo. * Abrahã pater veſter exulta-
uit vt videret diẽ meum:vidit,& gauiſus eſt.
57 * Dixerunt ergo Iudæi ad eum: Quinqua-
ginta annos nondum habes,& Abraham vi-
58 diſti? * Dixit eis Ieſus:Amen,amen dico vo-
59 bis,antequam Abraham fieret,ego ſum.*Tu
lerunt ergo lapides,vt iacerẽt in eum: Ieſus
autem abſcondit ſe,& exiuit de templo.

CAP.

CAP. IX.

ET præteriens Ieſus vidit hominem cæ- 1
cum a natiuitate: * & interrogauerũt eũ 2
diſcipuli eius: Rabbi, quis peccauit, hic, aut A
parentes eius, vt cæcus naſceretur? * Reſpon 3
dit Ieſus: Neq; hic peccauit, neque parentes
eius: ſed vt manifeſtentur opera Dei in illo.
* Me oportet operari opera eius, qui miſit 4
me, donec dies eſt: venit nox, quando nemo
poteſt operari. * quamdiu ſum in mundo, 5
lux ſum mundi. * Hæc cum dixiſſet, expuit in 6
terram, & fecit lutum ex ſputo, & liniuit lu-
tum ſuper oculos eius, * & dixit ei: Vade, la- 7
ua in natatoria Siloe (quod interpretatur B
Miſſus.) Abijt ergo, & lauit, & venit videns.
* Itaque vicini, & qui viderant eum prius 8
quia mendicus erat, dicebant: Nonne hic eſt,
qui ſedebat, & mendicabat? Alij dicebant:
Quia hic eſt. * Alij autem: Nequaquam, ſed 9
ſimilis eſt ei. Ille vero dicebat: Quia ego ſũ.
* Dicebant ergo ei: Quomodo aperti ſunt ti- 10
bi oculi? * Reſpondit: Ille homo, qui dicitur 11
Ieſus, lutum fecit: & vnxit oculos meos, &
dixit mihi: Vade ad natatoria Siloe, & laua.
Et abij, laui, & video. * Et dixerunt ei: Vbi 12
eſt ille? Ait: Neſcio. * Adducunt eum ad Pha- 13
riſæos, qui cæcus fuerat. * Erat autem ſabba- 14
tum quãdo lutum fecit Ieſus, & aperuit ocu C
los eius. * Iterum ergo interrogabant eum 15
Phariſæi quomodo vidiſſet. Ille autem di-
xit eis: Lutum mihi poſuit ſuper oculos, &
laui, & uideo. * Dicebant ergo ex Phari- 16
ſæis quidam: Non eſt hic homo a Deo, qui
ſabbatum non cuſtodit. Alij autem dice-
bant: Quomodo poteſt homo peccator hæc
ſigna facere? Et ſchiſma erat inter eos. * Di- 17
cunt ergo cæco iterum: Tu quid dicis de il-
lo, qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit:
Quia propheta eſt. * Non crediderunt ergo 18
Iudæi de illo, quia cæcus fuiſſet & uidiſſet,
donec vocauerunt parentes eius, qui uide-
rat: * & interrogauerunt eos, dicentes: Hic 19
eſt filius veſter, quem vos dicitis quia cæcus D
natus eſt? Quomodo ergo nunc videt? * Re- 20
ſponderunt eis parentes eius, & dixerunt:
Scimus quia hic eſt filius noſter, & quia cæ-
cus natus eſt: * quomodo autem nunc vi- 21
deat, neſcimus: aut quis eius aperuit oculos,
nos neſcimus: ipſum interrogate: ætatem ha-
bet, ipſe de ſe loquatur. * Hæc dixerunt parẽ 22
tes eius, quoniam timebant Iudæos: iam e- E
nim conſpirauerant Iudæi, vt ſi quis eum cõ
fiteretur eſſe Chriſtũ, extra ſynagogam fie-
ret. * Propterea parẽtes eius dixerunt: Quia 23
ætatem habet, ipſum interrogate: * Voca- 24
uerunt ergo rurſum hominem, qui fuerat cę
cus, & dixerunt ei: Da gloriam Deo. nos
ſcimus quia hic homo peccator eſt. * Di- 25
xit ergo eis ille: Si peccator eſt, neſcio: vnum
ſcio, quia cæcus cum eſſem, modo video.
26 * Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi? quomo-
27 do aperuit tibi oculos? * Reſpondit eis: Di-
xi vobis iam, & audiſtis: quid iterum vultis
audire? numquid & vos vultis diſcipuli eius
28 fieri? * Maledixerunt ergo ei, & dixerunt: Tu
diſcipulus illius ſis: nos autem Moyſi diſci-
29 puli ſumus. * Nos ſcimus quia Moyſi locu-
F tus eſt Deus: hunc autem neſcimus vnde ſit.
30 * Reſpondit ille homo, & dixit eis: In hoc
enim mirabile eſt quia vos neſcitis vnde ſit,
31 & aperuit meos oculos: * ſcimus autem quia
peccatores Deus non audit: ſed ſi quis Dei
cultor eſt, & voluntatem eius facit, hũc ex-
32 audit. * A ſæculo non eſt auditum quia quis
33 aperuit oculos cæci nati. * Niſi eſſet hic a
34 Deo, non poterat facere quidquam. * Re-
ſponderunt, & dixerunt ei: In peccatis natus
es totus, & tu doces nos? Et eiecerunt eum
35 foras. * Audiuit Ieſus quia eiecerunt eum
G foras: & cum inueniſſet eum, dixit ei: Tu cre
36 dis in Filium Dei? * Reſpondit ille, & dixit:
37 Quis eſt, Domine, vt credam in eum? * Et di-
xit ei Ieſus: Et vidiſti eum, & qui loquitur te
38 cum, ipſe eſt. * At ille ait: Credo Domine.
39 Et procidens adorauit eum. * Et dixit Ieſus:
In iudicium ego in hunc mundum veni: vt
qui non vident videant, & qui vident cæci
40 fiant. * Et audierunt quidam ex Phariſæis,
qui cum ipſo erant, & dixerunt ei: Numquid
41 & nos cæci ſumus? * Dixit eis Ieſus: Si cæci
eſſetis, non haberetis peccatum. nunc vero
dicitis: Quia videmus. Peccatum veſtrum
manet.

CAP. X.

1 AMen, amen dico vobis: qui non intrat
A per oſtium in ouile ouium, ſed aſcẽdit
2 aliunde: ille fur eſt, & latro. * Qui autem in-
3 trat per oſtium, paſtor eſt ouium. * Huic o-
ſtiarius aperit, & oues vocem eius audiunt,
& proprias oues vocat nominatim, & edu-
4 cit eas. * Et cum proprias oues emiſerit, ante
eas vadit: & oues illũ ſequuntur, quia ſciunt
5 vocem eius. * Alienum autem non ſequũtur,
ſed fugiunt ab eo: quia non nouerũt vocem
6 alienorum. * Hoc prouerbium dixit eis Ie-
B ſus. Illi autem non cognouerunt quid loque
7 retur eis. * Dixit ergo eis iterum Ieſus: Amẽ,
amen dico vobis, quia ego ſum oſtiũ ouiũ.
8 * Omnes quotquot venerunt, fures ſunt, &
9 latrones, & non audierunt eos oues. * Ego
ſum oſtium. Per me ſi quis introierit, ſal-
uabitur: & ingredietur, & egredietur, & pa
10 ſcua inueniet. * Fur non venit niſi vt fure-
tur, & mactet, & perdat. Ego veni vt vi-
tam habeant, & abundantius habeant.
11 * Ego ſum paſtor bonus. * Bonus paſtor
C animam ſuam dat pro ouibus ſuis. * Mer-
12 cenarius autem, & qui non eſt paſtor, cu-
ius

*Iſa. 40. c. 11
Eze. 34. c. 23.
& 37. f. 24



ius non ſunt oues propriæ, videt lupum ve-
nientem, & dimittit oues, & fugit: & lupus
rapit, & diſpergit oues: * mercenarius autẽ 13
fugit, quia mercenarius eſt, & nõ pertinet ad
eũ de ouib. *Ego ſum paſtor bonus: & cogno 14
Matt.11.d.27 Luc.10.d.22 ſco oues meas, & cognoſcũt me meæ. * "Si- 15
cut nouit me Pr̃, & ego agnoſco Patrem: &
animam meam pono pro ouibus meis. * Et 16
alias oues habeo, quę non ſunt ex hoc ouili: D
& illas oportet me adducere, & vocem meã
audient: & fiet vnum ouile, & vnus paſtor.
Iſa.53.b.7 *Propterea me diligit Pater: "quia ego pono 17
animam meam, vt iterum ſumam eam.* Ne- 18
mo tollit eam a me: ſed ego pono eam a me-
ipſo, & poteſtatem habeo ponendi eam: &
poteſtatem habeo iterum ſumẽdi eam: Hoc
mandatum accepi a Patre meo. * Diſſenſio 19
iterum facta eſt inter Iudæos propter ſermo
nes hos. *Dicebant autem multi ex ipſis: Dę 20
monium habet, & inſanit: quid eum auditis?
* Alij dicebant: Hæc verba non ſunt dæmo- 21
nium habentis: numquid dæmonium poteſt
1. Mac.4.f.56.g.59 cæcorũ oculos aperire? * "Facta ſunt aũt En 22
cænia in Ieroſolymis: & hiems erat. * Et am 23
bulabat Ieſus in templo, in porticu Salomo
nis. * Circumdederunt ergo eum Iudæi, & 24
dicebant ei: Quouſque animam noſtram tol E
lis? ſi tu es Chriſtus, dic nobis palam. * Re- 25
ſpondit eis Ieſus: Loquor vobis, & non cre-
ditis. opera, quæ ego facio in nomine Patris
mei, hæc teſtimonium perhibẽt de me: * ſed 26
vos non creditis, quia non eſtis ex ouibus
meis. * Oues meæ vocem meam audiunt: & 27
ego cognoſco eas, & ſequuntur me: * & ego 28
vitam æternam do eis: & non peribunt in
æternum, & non rapiet eas quiſquam de ma
nu mea. * Pater meus quod dedit mihi, maius 29
omnibus eſt: & nemo poteſt rapere de manu F
Patris mei. Ego, & Pater vnum ſumus. * Su- 30
ſtulerunt ergo lapides Iudæi, vt lapidarent 31
32 eum. * Reſpondit eis Ieſus: Multa bona
opera oſtendi vobis ex Patre meo, propter
33 quod eorum opus me lapidatis? * Reſpon-
derunt ei Iudæi: De bono opere non lapida-
mus te, ſed de blaſphemia: & quia tu homo
34 cum ſis, facis teipſum Deum. * Reſpondit
eis Ieſus: Nonne ſcriptum eſt in lege ve-
35 ſtra: "quia Ego dixi, dij eſtis? * Si illos dixit Pſal.81.b
deos, ad quos ſermo Dei factus eſt, & non
36 poteſt ſolui ſcriptura: * quem Pater ſancti-
G ficauit, & miſit in mundum, uos dicitis: Quia
37 blaſphemas: quia dixi, Filius Dei ſum? * Si nõ
facio opera Patris mei, nolite credere mihi.
38 * Si aũt facio: & ſi mihi non vultis crede-
re, operibus credite, vt cognoſcatis, & cre-
datis quia Pater in me eſt, & ego in Patre.
39 * Quærebant ergo eum apprehendere: &
40 exiuit de manibus eorum. * Et abijt ite-
rum trans Iordanem in eum locum, vbi erat
Ioannes baptizans primum: & manſit illic:
41 * Et multi venerunt ad eum, & dicebant:
Quia Ioannes quidem ſignum fecit nul-
42 lum. * Omnia autem quæcumque dixit Io-
annes de hoc, vera erant. Et multi credide-
runt in eum.

CAP. XI.

1 ERat autem quidam languens Lazarus a
A Bethania, de caſtello Mariæ, & Marthæ
2 ſororis eius. * (Maria autem erat, " quæ vn- Matt.26. Mar.14. Luc.7.
xit Dñm vnguento, & exterſit pedes eius ca
pillis ſuis: cuius frater Lazarus iſirmabatur.)
3 *Miſerunt ergo ſorores eius ad eũ dicentes:
4 Dñe, ecce quẽ amas infirmatur. * Audiẽs aũt
Ieſus dixit eis: Infirmitas hęc non eſt ad mor
tẽ, ſed pro gloria Dei, vt glorificetur Filius
5 Dei per eam. * Diligebat autem Ieſus Mar-
tham, & ſororem eius Mariam, & Lazarum.
6 *Vt ergo audiuit quia infirmabatur, tũc qui-

dem

dem manſit in eodem loco duobus diebus .
*deinde poſt hæc dixit diſcipulis ſuis:Eamus 7
in Iudæam iterum . * Dicunt ei diſcipuli: 8
Rabbi,nunc quærebant te Iudæi lapidare,&
iterum vadis illuc ? * Reſpondit Ieſus: Non 9
ne duodecim ſunt horæ diei ? Si quis am- B
bulauerit in die,non offendit,quia lucem hu
ius mundi videt : * ſi autem ambulauerit in 10
nocte,offendit,quia lux non eſt in eo.* Hæc 11
ait , & poſt hæc dicit eis : Lazarus amicus
noſter dormit : ſed vado vt a ſomno exci-
tem eum . * Dixerunt ergo diſcipuli eius: 12
Domine , ſi dormit , ſaluus erit . * Dixerat 13
autem Ieſus de morte eius : illi autem puta-
uerunt quia de dormitione ſomni diceret .
* Tunc ergo Ieſus dixit eis manifeſte:Laza- 14
rus mortuus eſt:* & gaudeo propter vos, vt 15
credatis, quoniam non eram ibi . ſed eamus
ad eum.*Dixit ergo Thomas, qui dicitur Di 16
dymus , ad condiſcipulos : Eamus & nos ,
vt moriamur cum eo . * Venit itaque Ieſus: 17
& inuenit eum quattuor dies iam in monu- C
mento habentem.* (erat autẽ Bethania iux 18
ta Ieroſolymam quaſi ſtadiis quindecim .)
* Multi autem ex Iudæis venerant ad Mar- 19
tham & Mariam,vt conſolarentur eas de fra
tre ſuo . * Martha ergo vt audiuit quia Ieſus 20
venit,occurrit illi : Maria autem domi ſede-
bat . * Dixit ergo Martha ad Ieſum: Domi- 21
ne,ſi fuiſſes hic,frater meus non fuiſſet mor
tuus : * Sed & nunc ſcio quia quæcumque 22
popoſceris a Deo,dabit tibi Deus.*Dicit illi 23
Ieſus:Reſurget frater tuus.*Dicit ei Martha: 24
29. Scio quia reſurget*in reſurrectione in nouiſ
14. ſimo die.*Dixit ei Ieſus:Ego ſũ reſurrectio , 25
33. & uita: * qui credit in me, etiam ſi mortuus
fuerit,viuet: * & omnis,qui uiuit,& credit in 26
me, non morietur in æternum . Credis hoc ?
* Ait illi: Vtique Domine , ego credidi , 27
quia tu es Chriſtus filius Dei viui, qui in hũc D
mundum veniſti. * Et cũ hæc dixiſſet, abiit , 28
& uocauit Mariam ſororem ſuam ſilentio ,
dicens Magiſter adeſt, & uocat te . * Illa vt 29
audiuit, ſurgit cito , & uenit ad eum: * non 30
dum enim venerat Ieſus in caſtellum : ſed
erat adhuc i illo loco,vbi occurrerat ei Mar
tha.* Iudæi ergo,qui erant cum ea in domo, 31
& conſolabantur eam , cum vidiſſent Ma-
riam quia cito ſurrexit, & exiit , ſecuti ſunt
eam dicentes : Quia uadit ad monumen-
tum,vt ploret ibi. * Maria ergo,cũ veniſſet 32
vbi erat Ieſus , videns eum, cecidit ad pedes
eius, & dicit ei: Domine , ſi fuiſſes hic , non
eſſet mortuus frater meus . * Ieſus ergo , vt 33
vidit eam plorantem, & Iudæos, qui ve-
nerant cum ea , plorantes , infremuit ſpi- E
ritu , & turbauit ſeipſum, * & dixit: Vbi 34
poſuiſtis eum ? Dicunt ei: Domine, veni , & 35
vide . Et lacrymatus eſt Ieſus. * Dixerunt 36
ergo Iudæi : Ecce quomodo amabat eum .
26. *Quidam autem ex ipſis dixerunt:* Non po 37
terat hic,qui aperuit oculos cæci nati,face-
38 re vt hic non moreretur ? * Ieſus ergo rur-
ſum fremẽs in ſemetipſo, venit ad monumẽ
tum. erat autem ſpelunca:& lapis ſuperpoſi
39 tus erat ei.*Ait Ieſus:Tollite lapidẽ.Dicit ei
Martha ſoror eius,qui mortuus fuerat:Domi
40 ne,iam fœtet, quatriduanus eſt enim . * Di-
cit ei Ieſus : Nonne dixi tibi quoniam ſi cre-
41 dideris , videbis gloriam Dei ? * Tulerunt
ergo lapidem : Ieſus autem eleuatis ſurſum
oculis , dixit : Pater gratias ago tibi quo-
42 niam audiſti me . * ego autem ſciebam quia
F ſemper me audis, ſed propter populum, qui
circũſtat,dixi: vt credant quia tu me miſiſti .
43 *Hæc cum dixiſſet,uoce magna clamauit:La
44 zare veni foras . * Et ſtatim prodijt qui fue-
rat mortuus, ligatus pedes , & manus inſtitis
& facies illius ſudario erat ligata . Dixit eis
45 Ieſus : Soluite eum,& ſinite abire . * Multi
ergo ex Iudæis,qui venerant ad Mariam, &
Martham,& viderant quæ fecit Ieſus,credi-
46 derunt in eum . * Quidam autem ex ipſis a-
bierunt ad Phariſæos,& dixerunt eis quæ fe
47 cit Ieſus . * Collegerunt ergo Pontifices &
Phariſæi concilium,& dicebant : Quid faci-
48 mus , quia hic homo multa ſigna facit ? * Si
dimittimus eum ſic,omnes credent in eum :
& venient Romani , & tollent noſtrum lo-
49 cum, & gentem. * Vnus autem ex ipſis Cai- *Inf.18.c.14.
phas nomine,cum eſſet Pontifex anni illius
50 dixit eis : Vos neſcitis quidquam , * nec co-
gitatis quia expedit vobis vt vnus moria-
tur homo pro populo , & non tota gens
51 pereat . * Hoc autem a ſemetipſo non dixit:
G ſed cum eſſet Pontifex anni illius , propheta
uit , quod Ieſus moriturus erat pro gente ,
52 * & non tantum pro gente, ſed vt filios
Dei,qui erãt diſperſi,congregaret in vnum.
53 * Ab illo ergo die cogitauerunt ut interfi-
54 cerent eum . * Ieſus ergo iam non palam
ambulabat apud Iudæos , ſed abiit in regio-
nem iuxta deſertum , in ciuitatem quæ dici-
tur Ephrem , & ibi morabatur cum diſcipu-
55 lis ſuis. * Proximũ aũt erat Paſcha Iudæorũ :
& aſcenderunt multi Ieroſolymam de regio
ne ante Paſcha , ut ſanctificarent ſe ipſos.
56 * Quærebant ergo Ieſum : & colloqueban-
tur ad inuicem , in templo ſtantes : Quid
putatis,quia non venit ad diem feſtum? De-
derant autem Pontifices , & Phariſæi man-
datum,ut ſi quis cognouerit ubi ſit,indicet,
vt apprehendant eum.

CAP. XII.

1 IEſus ergo ante ſex dies Paſchæ venit Be- Mat.26.a.6.
A thaniam,vbi Lazarus fuerat mortuus quẽ Mar.14.a.3.
2 ſuſcitauit Ieſus.*Fecerunt autem ei cœnam
ibi:& Martha miniſtrabat,Lazarus vero v-
nus erat ex diſcũbẽtibus cũ eo.*Maria ergo
3 accepit librã vnguẽti nardi piſtici,pretioſi ,

& vnxit pedes Ieſu, & exterſit pedes eius
capillis ſuis: & domus impleta eſt ex odore
vnguenti. * Dixit ergo vnus ex diſcipulis 4
eius, Iudas Iſcariotes, qui erat eum traditu-
rus: * Quare hoc vnguentum non veniit tre 5
centis denariis, & datum eſt egenis? * Dixit 6
autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad
eum, ſed quia fur erat, & loculos habens, ea,
quæ mittebantur, portabat. * Dixit ergo Ie 7
ſus: Sinite illam vt in diem ſepulturæ meæ B
8 ſeruet illud. * Pauperes enim ſemper habe-
tis vobiſcum: me autem nō ſemper habetis.
9 *Cognouit ergo turba multa ex Iudæis quia
illic eſt: & venerunt, non propter Ieſum
tantum, ſed ut Lazarum viderent, quem ſu-
10 ſcitauit a mortuis. * Cogitauerunt autem
principes ſacerdotum ut & Lazarum inter-
11 ficerent: * quia multi propter illum abibāt
12 ex Iudæis, & credebant Ieſum. * In cra-
ſtinum autem turba multa, quæ venerat ad



diem feſtum, cum audiſſent quia venit Ieſus
Ieroſolymam: * acceperunt ramos palmarū, 13
& proceſſerunt obuiam ei, & clamabant:
Hoſanna, benedictus, qui venit in nomine
Domini, Rex Iſrael. * " Et inuenit Ieſus a- 14
* Mat. 21. a. 7. Mar. 11. a. 7. Luc. 19. f. 35. Zach. 9. b. 9.
ſellum, & ſedit ſuper eum, ſicut ſcriptum eſt:
* Noli timere filia Sion: ecce rex tuus venit 15
ſedens ſuper pullum aſinæ. * Hæc non co- C
gnouerunt diſcipuli eius primum: ſed quan- 16
do glorificatus eſt Ieſus, tunc recordati ſunt
quia hæc erant ſcripta de eo: & hæc fecerūt
ei. * Teſtimonium ergo perhibebat turba, 17
quæ erat cum eo quando Lazarum vocauit
de monumento, & ſuſcitauit eum a mortuis.
* Propterea & obuiam uenit ei turba: quia 18
audierunt eum feciſſe hoc ſignum. * Pha- 19
riſæi ergo dixerunt ad ſemetipſos: Videtis
quia nihil proficimus? ecce mundus totus
poſt eum abiit. * Erant autem quidam Gen 20
tiles ex his, qui aſcenderant ut adorarent in
die feſto. * Hi ergo acceſſerunt ad Philip- 21
pum, qui erat a Bethſaida Galilææ, & roga-
bāt eum, dicentes: Domine, uolumus Ieſum
uidere. * Venit Philippus, & dicit Andreæ: 22
Andreas rurſum, & Philippus dixerunt Ie-
ſu. * Ieſus autem reſpondit eis, dicens: Ve- 23
nit hora, vt clarificetur Filius hominis. * A- D
men, amen dico vobis, niſi granum frumen- 24
ti cadens in terram, mortuum fuerit; * ip- 25
ſum ſolum manet. ſi autem mortuum fuerit,
multum fructum affert. * Qui amat animam
ſuam, perdet eam: & qui odit animam ſuam
in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit
26 eam. * Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur:
& vbi ſum ego, illic & miniſter meus erit.
Si quis mihi miniſtrauerit, honorificabit eū
27 Pater meus. * Nunc anima mea turbata
eſt. Et quid dicam? Pater, ſaluifica me ex hac
28 hora. Sed propterea veni in horam hāc. * Pa-
ter, clarifica nomē tuum. Venit ergo vox de
cælo: Et clarificaui, & iterum clarificabo.
29 * Turba ergo, quæ ſtabāt, & audierat, dice-
bat tonitruū eſſe factū. Alii dicebant: Ange-
30 lus ei locutus eſt. * Reſpondit Ieſus, & dixit:
E Non propter me hæc vox venit, ſed propter
31 uos. * Nunc iudicium eſt mundi: nunc prin-
32 ceps huius mundi eiicietur foras. * Et ego ſi
exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me
33 ipſum. * (hoc autem dicebat, ſignificās qua
34 morte eſſet moriturus.) * Reſpondit ei turba:
Nos audiuimus * ex lege, quia Chriſtus ma-
net in æternum: & quomodo tu dicis, Opor-
tet exaltari Filium hominis? Quis eſt iſte Fi-
35 lius hominis? * Dixit ergo eis Ieſus: Adhuc
modicū lumen in uobis eſt. Ambulate dum
lucem habetis, ut non vos tenebræ compre-
hēdāt: & qui ambulat in tenebris, neſcit quo
36 vadat. * Dū lucē habetis, credite in lucem, vt
filij

filij lucis ſitis. Hæc locutus eſt Ieſus: & a-
bijt, & abſcondit ſe ab eis. * Cum autem 37
tanta ſigna feciſſet coram eis, non credebát
in eum: * vt ſermo Iſaiæ prophetæ imple- 38
retur, quem dixit: " Domine, quis credidit au- F
53.a.1. c.d.16. ditui noſtro? & Brachium Domini cui reue-
latum eſt? * Propterea non poterant cre- 39
6.c.9. dere, quia iterum dixit Iſaias: * " Excæ- 40
1.b.8. 13.b.14. cauit oculos eorum, & indurauit cor eorũ:
11.b.12. vt non uideant oculis, & non intelligant cor-
2.h.10. 4.f.27. de, & conuertantur, & ſanem eos. * Hæc 41
dixit Iſaias, quando vidit gloriam eius, & lo-
cutus eſt de eo. * Verumtamen & ex princi- 42
pibus multi crediderunt in eum: ſed propter
Phariſæos non confitebantur, vt e ſynagoga
non eijcerentur. * dilexerunt enim gloriam 43
hominum magis, quam gloriam Dei. * Ie- 44
ſus autem clamauit, & dixit: Qui credit in
me, non credit in me, ſed in eum, qui miſit
45 me. * Et qui videt me, videt eum, qui miſit
46 me. * Ego lux in mundum veni: ut omnis,
G qui credit in me, in tenebris non maneat.
47 * Et ſi quis audierit verba mea, & non cuſto-
dierit: ego non iudico eum, nõ enim veni vt
iudicem mundum, ſed ut ſaluificem mundũ.
48 * Qui ſpernit me, & non accipit verba mea:
habet qui iudicet eum. * ſermo, quem locu- *Mar.16.b.16
tus ſum, ille iudicabit eum in nouiſſimo die.
49 * Quia ego ex me ipſo non ſum locutus, ſed
qui miſit me Pater, ipſe mihi mandatum de-
50 dit quid dicam, & quid loquar. * Et ſcio
quia mandatum eius uita æterna eſt. Quæ er-
go ego loquor, ſicut dixit mihi Pater, ſic
loquor.



CAP. XIII.

ANte diem feſtum Paſchæ, ſciens Ieſus 1
quia uenit hora eius vt tranſeat ex hoc A
mundo ad Patrem: cum dilexiſſet ſuos, qui
erant in mundo, in finem dilexit eos. * Et cœ- 2
na facta, cum diabolus iam miſiſſet in cor vt
traderet eum Iudas Simonis Iſcariotæ: * ſciẽs 3
quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia
a Deo exiuit, & ad Deum vadit: * ſurgit a 4
cœna, & ponit veſtimenta ſua: & cum ac-
cepiſſet linteum, præcinxit ſe. * Deinde 5
mittit aquam in peluim, & cœpit lauare pe-
des diſcipulorum, & extergere linteo, quo e-
rat præcinctus. * Venit ergo ad Simonem Pe- 6
trum. Et dicit ei Petrus: Domine, tu mihi la-
uas pedes? * Reſpõdit Ieſus, & dixit ei: Quod 7
ego facio, tu neſcis modo, ſcies autẽ poſtea.
* Dicit ei Petrus: Non lauabis mihi pedes in 8
æternum. Reſpondit ei Ieſus: Si non lauero
te, non habebis partem mecum. * Dicit ei Si- 9
mõ Petrus: Domine, non tantũ pedes meos,
10 ſed & manus, & caput. * Dicit ei Ieſus:
B Qui lotus eſt, non indiget niſi ut pedes la-
uet, ſed eſt mundus totus. Et vos mundi eſtis,
11 ſed non omnes. * Sciebat enim quiſnam eſſet
qui traderet eum: propterea dixit: Non eſtis
12 mundi omnes. * Poſtquam ergo lauit pedes
eorũ, & accepit veſtimenta ſua: cũ recubuiſ-
ſet iterum, dixit eis: Scitis quid fecerim vo-
13 bis? * Vos vocatis me Magiſter, & Domine:
14 & bene dicitis: ſum etenim. * Si ergo ego
laui pedes veſtros, Dominus, & Magiſter: &
15 vos debetis alter alterius lauare pedes. * E-
xemplum enim dedi vobis, ut quemadmodũ
16 ego feci vobis, ita & uos faciatis. * " Amen, Io.15.c.20.
amen dico vobis: Non eſt ſeruus maior Do- Mat.10.c.24.
mino ſuo: neque apoſtolus maior eſt eo, qui Luc.6.f.40.
17 miſit illum. * Si hæc ſcitis, beati eritis ſi fe-
18 ceritis ea. * Non de omnibus vobis dico: e-
go ſcio quos elegerim: ſed vt adimpleatur
Scriptura: " Qui mãducat mecum panem, le- *Pſ.40.c.10.
19 uabit contra me calcaneum ſuum. * A modo
C dico vobis, priuſquam fiat: vt cum factum

Mat.10.d.40. Luc.10 c.16.

fuerit,credatis,quia ego ſum.* Amen,amen 20
dico uobis: Qui accipit ſi quem miſero,me
accipit:,qui autem me accipit, accipit eum,
qui me miſit. * Cum hæc dixiſſet Ieſus, tur- 21
batus eſt ſpiritu: & proteſtatus eſt, & dixit:
Amen,amen dico vobis: Quia vnus ex vo-
bis tradet me. * Aſpiciebant ergo ad inui- 22
cem diſcipuli,hæſitantes de quo diceret.* E- 23
rat ergo recumbens vnus ex diſcipulis eius
in ſinu Ieſu, quem diligebat Ieſus. * Innuit 24
ergo huic Simon Petrus,& dixit ei:Quis eſt,
de quo dicit?* Itaque cum recubuiſſet ille ſu 25
pra pectus Ieſu, dicit ei: Domine quis eſt?
*Reſpondit Ieſus:Ille eſt, cui ego intinctum 26
panem porrexero. Et cum intinxiſſet panẽ,
dedit Iudæ Simonis Iſcariotæ. * Et poſt buc- 27
cellam,introiuit in eum ſatanas.Et dixit ei Ie
ſus: Quod facis,fac citius. * Hoc autem ne- 28
mo ſciuit diſcumbentium ad quid dixerit ei.
* Quidam enim putabant,quia loculos habe 29
bat Iudas,quod dixiſſet ei Ieſus:Eme ea,quæ D
opus ſunt nobis ad diem feſtum: aut egenis
vt aliquid daret. * Cum ergo accepiſſet ille 30
bucellam,exiuit continuo. Erat autem nox.
*Cum ergo exiſſet,dixit Ieſus:Nunc clarifi- 31
catus eſt filius hominis: & Deus clarificatus
eſt in eo. * Si Deus clarificatus eſt in eo, & 32
Deus clarificabit eum in ſemetipſo:& conti-
nuo clarificabit eum.* Filioli,adhuc modicũ 33
vobiſcum ſum. Quæretis me: & ſicut dixi
Iudæis:Quo ego vado, vos non poteſtis ve-
nire:& vobis dico modo. * Mandatum no- 34
uum do vobis:Vt diligatis inuicem, ſicut di-
lexi uos,vt & vos diligatis inuicem.* In hoc 35
cognoſcent omnes quia diſcipuli mei eſtis,ſi
dilectionem habueritis ad inuicem.* Dicit ei 36
Simon Petrus: Domine quo vadis? Reſpon-
dit Ieſus: Quo ego vado, non potes me
modo ſequi: ſequeris autem poſtea. * Dicit 37
ei Petrus:Quare non poſſum te ſequi modo?
animam meam pro te ponam. * Reſpondit 38
ei Ieſus: Animam tuam pro me pones? A-
men,amen dico tibi:Non cantabit gallus,do
nec ter me neges.

*Mat.26.b.23 Mar.14.a.1. Luc.22 a.4. *Lu.22.b.21.

*Sup.7.e.34. Leu.19.d.18.

*Mat.22.d.39 Inf.15.b.12.

*Mat.26.d.35 Mar.14.c.29. Luc.22.c.33.

CAP. XIIII.

NOn turbetur cor veſtrum. Creditis in 1
Deum,& in me credite. * In domo pa- 2
tris mei manſiones multæ ſunt. ſi quo minus A
dixiſſem vobis:Quia vado parare vobis lo-
cum.* Et ſi abiero,& præparauero vobis lo- 3
cum:iterum venio, & accipiam vos ad meip
ſum,vt vbi ſum ego,& vos ſitis.* Et quo ego 4
vado ſcitis,& uiam ſcitis.*Dicit ei Thomas: 5
Domine,neſcimus quo vadis: & quo modo
poſſumus uiam ſcire? * Dicit ei Ieſus: Ego 6
ſum uia,& ueritas,& uita.nemo venit ad Pa
trẽ,niſi per me.* Si cognouiſſetis me,& Pa- 7
trem meum utique cognouiſſetis: & amodo
cognoſcetis eum, & vidiſtis eum. * Dicit ei 8
Philippus: Domine oſtende nobis Patrem,
9 & ſufficit nobis. * Dicit ei Ieſus: Tanto tem-
pore vobiſcum ſum:& non cognouiſtis me?
Philippe,qui videt me,videt & Patrem.Quo
10 modo tu dicis:Oſtende nobis Patrem?*Non
B creditis quia ego in Patre,& Pater in me eſt?
Verba,quę ego loquor vobis, a me ipſo non
loquor.Pater autem in me manens,ipſe facit
11 opera. * Non creditis quia ego in Patre, &
12 Pater in me eſt?* Alioquin propter opera ip
ſa credite.Amen,amẽ dico uobis, qui credit
in me,opera,quæ ego facio,& ipſe faciet, &
maiora horum faciet: quia ego ad Patrem
13 vado. * Et quodcumque petieritis Patrem
in nomine meo,hoc faciam: vt glorificetur
14 Pater in Filio.*Si quid petieritis me in nomi
15 ne meo,hoc faciam. * Si diligitis me: manda
16 ta mea ſeruate. * Et ego rogabo Patrem,&
alium paraclitum dabit vobis,ut maneat vo
17 biſcum in æternum, *Spiritum veritatis,quẽ
mundus non poteſt accipere,quia non videt
eum,nec ſcit eum.vos autẽ cognoſcetis eũ;
18 quia apud vos manebit,& in uobis erit.*Nõ
19 relinquam vos orphanos:ueniã ad uos.*Ad-
C huc modicum: & mundus me iam non videt.
Vos autem videtis me: quia ego viuo, & uos
20 uiuetis.*In illo die uos cognoſcetis quia ego
ſum in Patre meo,& uos in me,& ego in uo
21 bis.*Qui habet mandata mea,& ſeruat ea: il
le eſt, qui diligit me. Qui autem diligit me,
diligetur a Patre meo:& ego diligam eũ, &
22 manifeſtabo ei meipſum. * Dicit ei Iudas,
non ille Iſcariotes:Domine,quid factum eſt,
quia manifeſtaturus es nobis teipſum, & nõ
23 mundo? * Reſpondit Ieſus, & dixit ei: Si
quis diligit me,ſermonem meum ſeruabit,&
Pater meus diliget eum, & ad eũ ueniemus,
24 & manſionem apud eum faciemus:* qui non
D diligit me,ſermones meos non ſeruat.Et ſer
monem,quem audiſtis, non eſt meus: ſed e-
25 ius,qui miſit me, Patris. * Hæc locutus ſum
26 vobis apud uos manens. * Paraclitus autem
Spiritus ſanctus,quem mittet Pater in nomi
ne meo,ille uos docebit omnia, & ſuggeret
vobis omnia, quæcumque dixero uobis.
27 * Pacem relinquo uobis, pacem meã do uo-
bis: non quo modo mundus dat, ego do uo-
bis.Non turbetur cor ueſtrum,neque formi-
28 det.* Audiſtis quia ego dixi uobis:Vado, &
uenio ad uos: Si diligeretis me, gauderetis
utique, quia uado ad Patrem: quia Pater
29 maior me eſt. * Et nunc dixi uobis prius quã
30 fiat:ut cum factum fuerit, credatis.* Iam nõ
multa loquar uobiſcũ. uenit enim princeps
mundi huius,& in me non habet quidquam.
31 * Sed ut cognoſcat mundus quia diligo Pa-
trem,& ſicut mandatum dedit mihi Pater,
ſic facio. Surgite,eamus hinc.

*Inf.16... Mat.7.a... 21.b.22. Mar.11.c...

*Mat.26.d...

CAP.

CAP. XV.

EGo ſum vitis vera: & Pater meus agri- 1
cola eſt.* Omnem palmitem in me non 2
ferentem fructum, tollet eum: & omnem, A
qui fert fructũ, purgabit eũ, vt fructum plus
afferat.* Iã vos mundi eſtis propter ſermo- 3
nem, quem locutus ſum vobis. * Manete in 4
me: & ego in vobis. Sicut palmes non poteſt
ferre fructum a ſemetipſo, niſi manſerit in vi
te: ſic nec vos, niſi in me manſeritis. * Ego 5
ſum vitis, vos palmites: qui manet in me,
& ego in eo, hic fert fructum multum: quia
ſine me nihil poteſtis facere. * Si quis in me 6
non manſerit: mittetur foras ſicut palmes,
& areſcet, & colligent eum, & in ignem mit-
tent, & ardet. * Si manſeritis in me, & ver- 7
ba mea in vobis manſerint: quodcumque
volueritis petetis, & fiet vobis. * In hoc cla- 8
rificatus eſt Pater meus, vt fructum plurimũ B
afferatis, & efficiamini mei diſcipuli. * Sicut 9
dilexit me Pater, & ego dilexi vos. Manete
in dilectione mea. * Si præcepta mea ſerua- 10
ueritis, manebitis in dilectione mea, ſicut &
ego Patris mei pcepta ſeruaui, & maneo in
eius dilectione. * Hæc locutus ſum vobis: vt 11
gaudium meum in vobis ſit, & gaudium ve-
ſtrum impleatur. " Hoc eſt præceptum meũ 12
ut diligatis inuicem, ſicut dilexi vos. * Maio- 13
rem hac dilectionem nemo habet, vt animã
ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Vos amici
mei eſtis, ſi feceritis quæ ego præcipio vobis.
*Iam non dicam vos ſeruos: quia ſeruus ne- 14
ſcit quid faciat dominus eius. * Vos autem 15
dixi amicos: quia omnia quæcumque audiui C
a Patre meo, nota feci uobis. * Non vos me 16
elegiſtis: ſed ego elegi uos, & poſui vos " vt
eatis, & fructum afferatis: & fructus veſter
maneat, vt quodcũque petieritis Patrem in
nomine meo, det vobis. " Hæc mãdo vobis, 17
vt diligatis inuicem. * Si mundus vos odit: ſci 18
tote quia me priorem vobis odio habuit. * Si 19
de mundo fuiſſetis: mundus quod ſuum erat
diligeret: quia vero de mundo non eſtis, ſed
ego elegi vos de mundo, propterea odit vos
mundus. * Mementote ſermonis mei, quem 20
ego dixi vobis: " Non eſt ſeruus maior domi
no ſuo. Si me perſecuti ſunt, & vos perſequẽ
tur: ſi ſermonem meum ſeruauerunt, & ve-
ſtrum ſeruabunt. * Sed hæc omnia facient vo 21
bis propter nomen meum: quia neſciunt eũ,
qui miſit me. * Si non veniſſem, & locutus 22
fuiſſem eis, peccatum non haberent: nunc au D
tem excuſationẽ nõ habent de peccato ſuo.
* Qui me odit: & Patrem meum odit. * Si 23
opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fe 24
cit, peccatum non haberent: nunc autẽ & vi-
derunt, & oderunt & me, & Patrem meum.
*Sed vt adimpleatur ſermo, qui in lege eorũ 25
ſcriptus eſt." Quia odio habuerunt me gra-
26 tis. * Cum autem venerit Paraclitus, quem
ego mittam vobis a Patre, ſpiritũ veritatis,
qui a Patre procedit, ille teſtimonium perhi
27 bebit de me: * & vos teſtimonium perhibe
bitis, quia ab initio mecum eſtis.

CAP. XVI.

1 HÆc locutus ſum vobis, vt non ſcanda-
2 lizemini. * Abſque ſynagogis facient
A vos: ſed venit hora, ut omnis, qui interficit
uos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo.
3 *& hæc facient uobis, quia nõ nouerunt Pa-
4 trẽ, neque me.* Sed hæc locutus ſum uobis:
ut cũ venerit hora eorũ reminiſcamini, quia
5 ego dixi uobis. * Hæc autem uobis ab initio
non dixi, quia uobiſcum eram: Et nunc vado
ad eum, qui miſit me, & nemo ex uobis inter
6 rogat me, Quo vadis? * Sed quia hæc locutus
7 ſum uobis, triſtitia impleuit cor veſtrũ.* Sed
ego veritatẽ dico vobis: expedit uobis vt e-
go vadã: ſi enim nõ abiero, Paraclitus nõ ve
niet ad uos: ſi aũt abiero, mittam eũ ad uos.
8 *Et cum venerit ille, arguet mundum de pec
9 cato, & de iuſtitia, & de iudicio. *de peccato
10 quidem, quia non crediderunt in me: * de
iuſtitia vero, quia ad Patrem vado, & iam
11 non videbitis me: * De iudicio autem, quia
B princeps huius mundi iam iudicatus eſt.* Ad
12 huc multa habeo vobis dicere: ſed non pote
13 ſtis portare modo.* Cum autem venerit ille
Spiritꝰ veritatis, docebit uos omnẽ veritatẽ.
non enim loquetur a ſemetipſo: ſed quæcun
que audiet loquetur, & quæ uentura ſunt an
14 nunciabit uobis. * Ille me clarificabit: quia
15 de meo accipiet, & annunciabit vobis.*Om
nia quæcumque habet Pater, mea ſunt: Pro-
pterea dixi: quia de meo accipiet, & annun
16 ciabit vobis. * Modicum, & iam non videbi-
tis me: & iterum modicum, & uidebitis me:
17 quia vado ad Patrẽ. Dixerunt ergo ex diſci-
pulis eius ad inuicem: Quid eſt hoc, quod di
cit nobis: Modicum, & non videbitis me: &
iterũ modicũ, & videbitis me, & quia vado
18 ad Patrem? * Dicebant ergo: Quid eſt hoc,
C quod dicit, Modicum? neſcimus quid loqui-
19 tur.* Cognouit autem Ieſus, quia volebant
eum interrogare, & dixit eis: de hoc quæri-
tis inter vos quia dixi, Modicum, & non vide
bitis me: & iterum modicum, & videbitis
20 me.* Amen, amen dico uobis: quia plorabi-
tis, & flebitis vos, mundus autem gaudebit:
uos autem cõtriſtabimini, ſed triſtitia veſtra
21 uertetur in gaudiũ.* Mulier cũ parit, triſtitiã
habet, quia venit hora eius: cum autem pepe
rerit puerũ, iam non meminit preſſuræ pro
pter gaudium: quia natus eſt homo in mun-
22 dum. Et vos igitur nunc quidem triſtitiã ha-
bitis, iterũ autẽ uidebo uos, & gaudebit cor
veſtrum: & gaudiũ veſtrũ nemo tollet a vo-
23 bis.* Et in illo die me nõ rogabitis quidquã.

•Sup.14.b.13. Mat.7.a.7.& 21.c.22. Mar.11.c.24. Luc.11.b.9. Iac.1.a.5.

"Amen,amē dico vobis: ſi quid petieritis Pa
trē in nomine meo,dabit uobis.* Vſque mo- 24
do nō petiſtis quidquam in nomine meo:Pe-
tite,& accipietis,vt gaudiū veſtrū ſit plenū.
*Hæc in prouerbiis locutus ſum vobis. Ve- 25
nit hora cū iam non in prouerbiis loquar vo D
bis,ſed palam de Patre annūciabo vobis.* in 26
illo die in nomine meo petetis: & non dico
vobis quia ego rogabo Patrem de vobis:*Ip 27
ſe enim Pater amat uos, quia uos me ama-
ſtis,& credidiſtis,quia ego a Deo exiui.*Exi 28
ui a Patre,& ueni in mundum: iterum relin-
quo mundū,& uado ad Patrem.* Dicunt ei 29
diſcipuli eius: Ecce nunc palam loqueris, &
prouerbiū nullum dicis. * nunc ſcimus quia 30
ſcis omnia, & nō opus eſt tibi ut quis te in-
terroget: in hoc credimus quia a Deo exiſti.

Mat.26.c.31. Mar.14.c.31.

*Reſpondit ei Ieſus:Modo creditis? *"Ecce 31
venit hora,& iā venit,vt diſpergamini vnuſ 32
quiſque in propria,& me ſolum relinquatis:
& non ſum ſolus,quia Pater mecū eſt.* Hæc 33
locutus ſum uobis,ut in me pacem habeatis.
In mundo preſſuram habebitis: ſed confidi-
te,ego vici mundum.

CAP. XVII.

HÆc locutus eſt Ieſus: & ſubleuatis ocu 1
lis in cælum, dixit: Pater venit hora, A
clarifica filium tuum, vt filius tuus clarificet

•Mat.28.d.18

te: *" Sicut dediſti ei poteſtatem omnis car- 2
nis, ut omne, quod dediſti ei, det eis vitam
æternam.*Hæc eſt autem vita æterna: Vt co 3
gnoſcant te,ſolum Deum verū,& quē miſiſti
Ieſum Chriſtū.*Ego te clarificaui ſuper ter- 4
ram: opus conſummaui, quod dediſti mihi
vt faciam:*& nūc clarifica me tu Pater apud 5
temetipſum,claritate,quā habui prius, quā
mundus eſſet,apud te.* Manifeſtaui nomen 6
tuū hominibus,quos dediſti mihi de mundo:
Tui erant, & mihi eos dediſti: & ſermonem
tuum ſeruauerunt. * Nunc cognouerunt 7
quia omnia, quæ dediſti mihi, abs te ſunt:
*quia verba,quæ dediſti mihi,dedi eis: & ip- 8
ſi acceperunt,& cognouerunt vere quia a te B
exiui,& crediderunt quia tu me miſiſti.*Ego 9
pro eis rogo:Non pro mundo rogo, ſed pro
his,quos dediſti mihi: quia tui ſunt: * & mea 10
omnia tua ſunt,& tua mea ſunt: & clarifica-
tus ſum in eis: * Et iam non ſum in mundo, 11
& hi in mundo ſunt,& ego ad te venio. Pa-
ter ſancte,ſerua eos in nomine tuo,quos de-
diſti mihi:vt ſint vnū,ſicut & nos. * Cum eſ- 12
ſem cum eis,ego ſeruabā eos in nomine tuo.

•Inf.18.b.9. •Pſ.108.b.8.

" Quos dediſti mihi, cuſtodiui: & nemo ex
eis periit,niſi filius perditionis,*vt ſcriptura
impleatur.*Nunc autem ad te venio: & hæc 13
loquor in mundo,ut habeant gaudium meū
impletum in ſemetipſis. * Ego dedi eis ſer- 14
monem tuum, & mundus eos odio habuit,
quia non ſunt de mundo, ſicut & ego non
15 ſum de mundo. * Non rogo ut tollas eos
16 de mundo,ſed vt ſerues eos a malo.* De mū
do non ſunt,ſicut & ego non ſum de mūdo.
17 *Sanctifica eos in veritate.Sermo tuus veri-
18 tas eſt. * Sicut tu me miſiſti in mundum,&
19 ego miſi eos in mundum. * Et pro eis ego
ſanctifico meipſum: vt ſint & ipſi ſanctifica-
20 ti in veritate. * Non pro eis autem rogo tan
tum,ſed & pro eis,qui credituri ſunt per ver
21 bū eorū in me:*vt omnes vnum ſint,ſicut tu
Pater in me,& ego in te,vt & ipſi in nobis v-
num ſint:vt credat mundus,quia tu me miſi-
22 ſti.*Et ego claritatem,quam dediſti mihi,de
D di eis:vt ſint vnum,ſicut & nos vnū ſumus.
23 * Ego in eis,& tu in me: vt ſint conſummati
in vnum: & cognoſcat mundus quia tu me
miſiſti,& dilexiſti eos, ſicut & me dilexiſti.
24 * Pater,quos dediſti mihi,volo ut vbi ſum e-
go,& illi ſint mecum: vt uideant claritatem
meam, quam dediſti mihi: quia dilexiſti me
25 ante conſtitutionem mundi.*Pater iuſte,mū
dus te non cognouit.ego autem te cognoui:
26 & hi cognouerunt, quia tu me miſiſti. * Et
notum feci eis nomen tuum,& notum faciā:
vt dilectio,qua dilexiſti me,in ipſis ſit,& ego
in ipſis.

CAP. XVIII.

1 HÆc cum dixiſſet Ieſus,egreſſus eſt cum
A diſcipulis ſuis trās Torrentē Cedron,
vbi erat hortus,in quem introiuit ipſe, & di
2 ſcipuli eius.* Sciebat autem & Iudas,qui tra
debat eum,locum: quia frequenter Ieſus cō
3 uenerat illuc cum diſcipulis ſuis.* "Iudas er-
go cum accepiſſet cohortem, & a Pontifici-
bus, & Phariſæis miniſtros, venit illuc cum
4 laternis,& facibus, & armis. * Ieſus itaque
ſciens omnia,quæ ventura erant ſuper eum,
5 proceſſit,& dixit eis: Quem quæritis?* Re-
ſponderunt ei: Ieſum Nazarenum. Dicit eis
Ieſus: Ego ſum. Stabat autem & Iudas, qui
6 tradebat eum,cum ipſis.* Vt ergo dixit eis:
B Ego ſum:abierunt retrorſum, & ceciderunt
7 in terram. * Iterum ergo interrogauit eos:
Quem quæritis? Illi autem dixerunt: Ieſum
8 Nazarenum. * Reſpondit Ieſus:Dixi vobis,
quia ergo ſum:ſi ergo me quæritis,ſinite hos
9 abire. *Vt impleretur ſermo, quem dixit:
" Quia quos dediſti mihi, non perdidi ex eis
10 quemquam.*Simon ergo Petrus habens gla
dium eduxit eum:& percuſſit pontificis ſer-
uum:& abſcidit auriculā eius dexterā. Erat
11 autem nomen ſeruo Malchus. * Dixit ergo
C Ieſus Petro:Mitte gladium tuum in vaginā.
Calicem, quem dedit mihi Pater, non bibā
12 illum? * Cohors ergo,& tribunus, & mini-
ſtri Iudæorum comprehenderunt Ieſum, &
13 ligauerunt eum: * Et adduxerunt eum ad
" Annam primum, erat enim ſocer Caiphæ,
14 qui erat pontifex anni illius.* Erat autem

Cai-

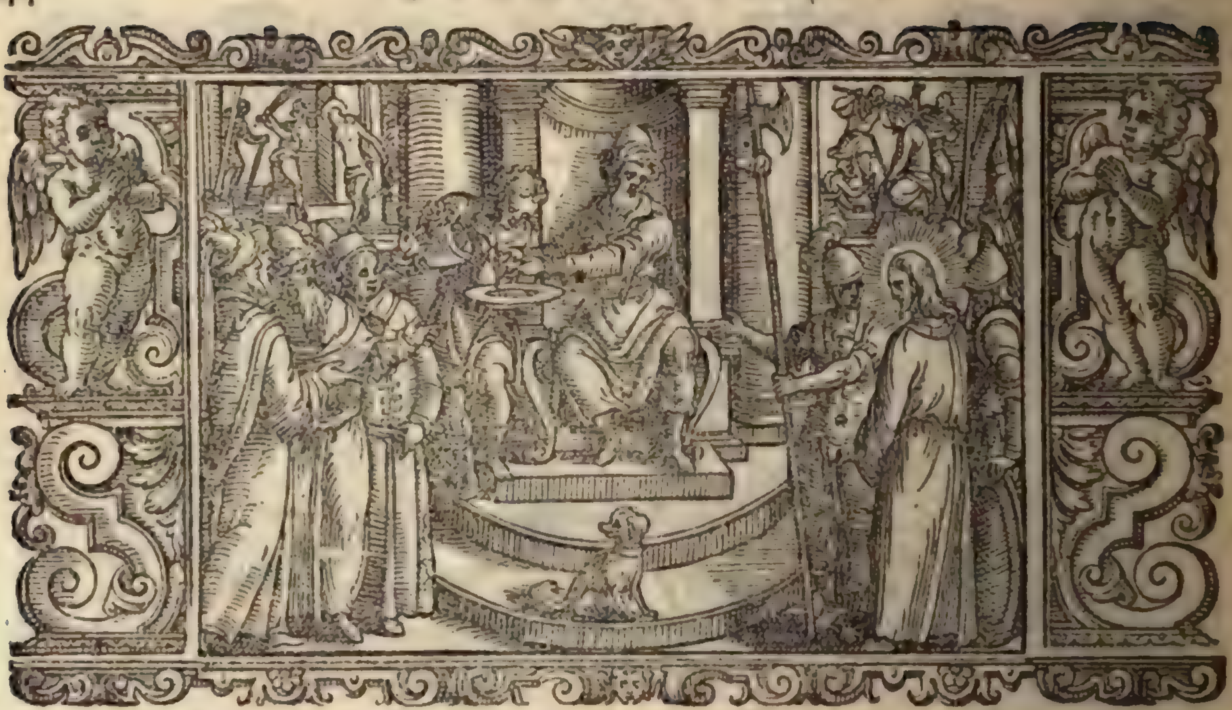


Caiphas,* qui conſiliũ dederat Iudæis: Quia
..n.f.49. expedit, vnum hominem mori pro populo.
*Sequebatur autem Ieſum Simon Petrus, & 15
alius diſcipulus. Diſcipulus autem ille erat
notus pontifici, & introiuit cum Ieſu in a-
trium pontificis. * Petrus autem ſtabat ad 16
..25.f.58. oſtium foris. * Exiuit ergo diſcipulus alius,
14.f.54. 22.f.54. qui erat notus pontifici, & dixit oſtiariæ: &
introduxit Petrum. * Dixit ergo Petro ancil 17
la oſtiaria: Numquid & tu ex diſcipulis es ho
minis iſtius? Dicit ille: Non ſum. * Stabant 18
autem ſerui, & miniſtri ad prunas: quia fri- D
gus erat, & calefaciebant ſe: erat autem cum
eis & Petrus ſtans, & calefaciens ſe. * Pon- 19
tifex ergo interrogauit Ieſum de diſcipulis
ſuis, & de doctrina eius. * Reſpondit ei Ie- 20
ſus: Ego palam locutus ſum mundo: ego ſem
per docui in ſynagoga, & in templo, quo om
nes Iudæi conueniunt: & in occulto locutus
ſum nihil. * Quid me interrogas? interro 21
ga eos, qui audierunt quid locutus ſim ipſis:
ecce hi ſciunt quæ dixerim ego. * Hæc au- 22
tem cum dixiſſet, vnus aſſiſtens miniſtro-
rum dedit alapam Ieſu, dicens: Sic reſpondes
pontifici? * Reſpondit ei Ieſus: Si male locu- 23
..26.f.57. tus ſum, teſtimonium perhibe de malo: ſi au
..14.f.53. ..22.f.54. tem bene, quid me cædis? * Et miſit eum An 24
nas ligatum ad Caipham pontificem. * Erat 25
autem Simon Petrus ſtans, & calefaciens ſe. E
..25.g.69 *Dixerunt ergo ei: Numquid & tu ex diſci-
..14.g.67. ..22.g.56. pulis eius es? Negauit ille, & dixit: Non
ſum. * Dicit ei vnus ex ſeruis pontificis, co 26
gnatus eius, cuius abſcidit Petrus auriculam:
Nonne ego te vidi in horto cum illo? * Iterũ 27
ergo negauit Petrus: & ſtatim gallus cãtauit.
* Adducunt ergo Ieſum a Caipha in præto- 28
..27.b.2. rium. Erat autem mane: & ipſi non introie-
..15.a.1. runt in prætorium, ut non cõtaminarentur,
..23.a.1. ſed ut manducarẽt Paſcha: * Exiuit ergo Pila 29
..10.c.28. ..a.4. tus ad eos foras, & dixit: Quã accuſationẽ af

30 fertis aduerſus hominẽ hunc? * Rñderunt, &
F dixerunt ei: Si non eſſet hic malefactor, non
31 tibi tradidiſſemus eũ. * Dixit ergo eis Pilatꝰ:
Accipite eũ vos, & ſecundũ legem veſtrã iu
dicate eũ. Dixerunt ergo ei Iudæi: Nobis nõ
32 licet interficere quemquã. * Vt ſermo Ieſu *Mat.20.c.19
impleretur, quẽ dixit, ſignificans qua morte *Mat.27.b.11 Mar.15.a.2 Luc.23.a.4
33 eſſet moriturus. * Introiuit ergo iterum in
prætoriũ Pilatus, & vocauit Ieſum, & dixit
34 ei: Tu es rex Iudæorum? * Reſpondit Ieſus: A
temetipſo hoc dicis, an alij dixerunt tibi de
35 me? * Reſpondit Pilatus: Numquid ego Iu-
dæus ſum? Gens tua, & pontifices tradiderũt
36 te mihi: quid feciſti? * Reſpõdit Ieſus: Regnũ
G meum non eſt de hoc mundo. ſi ex hoc mun
do eſſet regnum meum, miniſtri mei vtique
decertarent vt non traderer Iudæis: nunc au
37 tem regnum meum non eſt hinc. * Dixit ita-
que ei Pilatus: Ergo rex es tu? Reſpondit Ie-
ſus: Tu dicis quia rex ſum ego. Ego ĩ hoc na-
tus ſum, & ad hoc veni in mundum, vt teſti-
monium perhibeam veritati: omnis, qui eſt
38 ex veritate, audit vocem meam. * Dicit ei Pi
latus: Quid eſt veritas? Et cum hoc dixiſſet,
iterum exiuit ad Iudęos, & dicit eis: Ego nul
39 lam inuenio in eo cauſam. * Eſt autem con- *Mat.27.c.15 Mar.15.b.6 Luc.23.b.17
ſuetudo vobis vt vnum dimittam vobis in
Paſcha: vultis ergo dimittam vobis regem
40 Iudæorum? * Clamauerunt ergo rurſum om
nes, dicentes: Non hunc, ſed Barabbam. Erat
autem Barabbas latro.

CAP. XIX.

1 TVnc ergo apprehendit Pilatus Ieſum, Matt.27.c.27 Mar.15.b.16
2 & flagellauit. * Et milites plectẽtes co-
A ronã de ſpinis, impoſuerũt capiti eius, & ve-
3 ſte purpurea circũdederũt eũ. * Et veniebãt
ad eum, & dicebant: Aue rex Iudæorum, &
4 dabant ei alapas. * Exiuit ergo iterum Pi-



latus foras, & dicit eis: Ecce adduco vobis
eũ foras, vt cognoſcatis quia nullã inuenio
in eo cauſam. (* Exiuit ergo Ieſus portans 5
coronam ſpineam, & purpureum veſtimen-
tum.) Et dicit eis: Ecce homo. * Cum ergo vi- 6
diſſent eũ Pontifices, & miniſtri, clamabant,
dicentes: Crucifige, crucifige eum. Dicit eis
Pilatus: Accipite eum vos, & crucifigite:
ego enim non inuenio in eo cauſam. * Re- 7
ſponderunt ei Iudæi: Nos legẽ habemus, &
ſecundũ legem debet mori, quia filium Dei
ſe fecit. * Cum ergo audiſſet Pilatus hunc ſer- B 8
monem, magis timuit. * Et ingreſſus eſt præ- 9
torium iterum: & dixit ad Ieſum: Vnde es
tu? Ieſus autem reſponſum non dedit ei. * Di- 10
cit ergo ei Pilatus: Mihi non loqueris? ne-
ſcis quia poteſtatem habeo crucifigere te,
& poteſtatem habeo dimittere te? * Re- 11
ſpondit Ieſus: Non haberes poteſtatem ad-
uerſum me vllã, niſi tibi datũ eſſet deſuper.
Propterea qui me tradidit tibi, maius pecca-
tum habet. * Et exinde quærebat Pilatus di- 12
mittere eũ. Iudæi autem clamabãt dicentes:
Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris. om
nis enim, qui ſe regem facit, contradicit Cæ
ſari. * Pilatus autem cum audiſſet hos ſermo 13
nes, adduxit foras Ieſum: & ſedit pro tribu- C
nali, in loco, qui dicitũ Lithoſtrotos, Hebrai-
ce autem Gabbatha. * Erat autem paraſceue 14
Paſchæ, hora quaſi ſexta, & dicit Iudæis: Ec-
ce rex veſter. * Illi autem clamabant: Tolle, 15
tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Re-
gem veſtrum crucifigam? Reſponderunt
Pontifices: Non habemus Regem, niſi Cæ-
ſarem. * Tunc ergo tradidit eis illum vt cru- 16
cifigeretur. * Suſceperunt autem Ieſum, &
eduxerunt. * Et baiulans ſibi crucem exiuit 17
in eum, qui dicitur Caluariæ, locum, Hebrai-
ce autem Golgotha: * vbi crucifixerũt eum, 18
& cum eo alios duos hinc, & hinc, mediũ

*Mat 17.d.33
Mar. 15. b.22
Luc.23. c. 33

19 autem Ieſum. * Scripſit autem & titulum
D Pilatus: & poſuit ſuper crucem. Erat au-
tem ſcriptum: Ieſus Nazarenus, Rex Iu-
20 dæorum. * Hunc ergo titulum multi Iudæo-
rum legerunt: quia prope ciuitatem erat lo-
cus, vbi crucifixus eſt Ieſus. Et erat ſcriptum
21 Hebraice, Græce, & Latine. Dicebant ergo
Pilato Pontifices Iudæorum: Noli ſcribere,
Rex Iudæorum: ſed quia ipſe dixit: Rex
22 ſum Iudæorum. * Reſpondit Pilatus: Quod
23 ſcripſi, ſcripſi. * Milites ergo cum crucifixiſ-
ſent eum, * acceperunt veſtimenta eius, (&
fecerunt quattuor partes: vnicuique militi
partem) & tunicam. Erat autem tunica in-
conſutilis, deſuper contexta per totum.
24 * Dixerunt ergo ad inuicem: Non ſcinda-
E mus eam, ſed ſortiamur de illa cuius ſit. Vt
Scriptura impleretur, dicens: * Partiti ſunt
veſtimenta mea ſibi: & in veſtem meam mi-
ſerunt ſortem. Et milites quidem hæc fece-
25 runt. * Stabant autem iuxta crucem Ieſu ma
ter eius, & ſoror matris eius, Maria Cleo-
26 phæ, & Maria Magdalene. * Cum vidiſſet er-
go Ieſus matrem, & diſcipulum ſtãtem, quẽ
diligebat, dicit matri ſuæ: Mulier, ecce filius
27 tuus. * Deinde dicit diſcipulo: Ecce mater
tua. Et ex illa hora accepit eam diſcipulus in
28 ſua. * Poſtea ſciens Ieſus quia omnia con-
F ſummata ſunt, * vt conſummaretur Scriptu-
29 ra, dixit: Sitio. * Vas ergo erat poſitum aceto
plenum. Illi autem ſpongiam plenam aceto,
hyſſopo circumponentes, obtulerunt ori
30 eius. * Cum ergo accepiſſet Ieſus acetum,
dixit: Conſummatum eſt. Et inclinato capi-
31 te tradidit ſpiritum. * Iudæi ergo, (quoniam
Paraſceue erat) vt non remanerent in cruce
corpora ſabbato, (erat enim magnus dies il
le Sabbati) rogauerunt Pilatum vt frange-
32 rentur eorum crura, & tollerentur. * Vene-
runt ergo milites: & primi quidem fregerũt
crura,

*Mat [illegible]
Mar 15 [illegible]
Luc 23 [illegible]

Pſal. [illegible]

*Pſal. [illegible]

crura, & alterius, qui crucifixus eſt cum eo.
* Ad Ieſum autem cum veniſſent, vt viderũt
eum iam mortuum, non fregerunt eius cru-
ra, ' ſed vnus militum lancea latus eius ape- 34
ruit, & continuo exiuit ſanguis, & aqua. * Et 35
qui vidit, teſtimonium perhibuit: & verũ eſt
teſtimonium eius. Et ille ſcit quia vera di- G
cit: & vt vos credatis. *Facta ſunt enim hæc 36
.12.d.46 vt Scriptura impleretur: "Os nõ comminue-
.6.b.12 tis ex eo. * Et iterum alia Scriptura dicit: " 37
.12.c.10 Videbunt in quem transfixerunt. "Poſt hæc 38
.27.g.57 autem rogauit Pilatum Ioſeph ab Arima-
thæa, (eo quòd eſſet diſcipulus Ieſu, occul-
tus autem propter metum Iudæorum) vt tol
leret corpus Ieſu. Et permiſit Pilatus. Ve- Mar.15.d.43 Luc.23.g.50
39 nit ergo, & tulit corpus Ieſu. * Venit au-
tem & Nicodemus, " qui venerat ad Ieſum * Sup.3.a.2
nocte primum, ferens mixturam myrrhæ, &
40 aloes, quaſi libras centum. * Acceperunt er-
go corpus Ieſu, & ligauerũt illud linteis cũ
aromatibus, ſicut mos eſt Iudæis ſepelire.
41 * Erat autem in loco, vbi crucifixus eſt, hor
tus: & in horto monumentũ nouum, in quo
42 nondum quiſquam poſitus erat. * Ibi ergo
propter Paraſceuen Iudæorum, quia iuxta
erat monumentum, poſuerunt Ieſum.



CAP. XX.

28.a.1 16.a.1 24.a.1 VNa autem ſabbati, Maria Magdalene ve 1
nit mane, cum adhuc tenebræ eſſent, A
ad monumentum: & vidit lapidem ſublatũ
a monumento. *Cucurrit ergo, & venit ad 2
Simonem Petrum, & ad alium diſcipulum,
quem amabat Ieſus, & dicit illis: Tulerunt
Dominum de monumento, & neſcimus vbi
poſuerunt eum. * Exijt ergo Petrus, & ille 3
alius diſcipulus, & venerunt ad monumen-
tum. * Currebant autem duo ſimul, & ille 4
alius diſcipulus præcucurrit citius Petro, &
venit primus ad monumentum. * Et cum ſe 5
inclinaſſet, vidit poſita linteamina, non ta-
men introiuit. *Venit ergo Simon Petrus ſe- 6
quens eum, & introiuit in monumentũ, & vi B
dit linteamina poſita, * & ſudariũ, quod fue- 7
rat ſuper caput eius, non cum linteaminibus
poſitum, ſed ſeparatim inuolutum in vnum
locum. * Tunc ergo introiuit & ille diſci- 8
pulus, qui venerat primus ad monumentũ:
& vidit, & credidit: * nondum enim ſciebãt 9
Scripturam, ' quia oportebat eum a mor-
tuis reſurgere. * Abierunt ergo iterum di- 10
11 ſcipuli ad ſemetipſos. * " Maria autem ſta- * Matt.28.a.1 Mar.16.b.5 Luc.24.a.4
C bat ad monumentum foris, plorans: Dum er
go fleret, inclinauit ſe, & proſpexit in mo-
12 numentum: * & vidit duos angelos in albis,
ſedentes, vnum ad caput, & vnum ad pedes,
13 vbi poſitum fuerat corpus Ieſu. * Dicunt ei
illi: Mulier, quid ploras? Dicit eis: Quia tule-
runt Dominum meum; & neſcio vbi poſue-
14 runt eum. * Hæc cum dixiſſet, conuerſa eſt
retrorſum, & vidit Ieſum ſtantem: & non
15 ſciebat quia Ieſus eſt. * Dicit ei Ieſus: Mu-
D lier, quid ploras? quem quæris? Illa exiſtimãs
quia hortulanus eſſet, dicit ei: Domine, ſi tu
ſuſtuliſti eum, dicito mihi vbi poſuiſti eum;
16 & ego eum tollam. * Dicit ei Ieſus: Ma-
ria. Conuerſa illa, dicit ei: Rabboni (quod di
17 citur Magiſter.) *Dicit ei Ieſus: Noli me tan-
E gere, nondum enim aſcendi ad Patrem meũ;
vade autem ad fratres meos, & dic eis: A-
ſcendo ad Patrem meum, & Patrem veſtrũ,
18 Deum meum, & Deum veſtrum. * Venit
Maria Magdalene annuncians diſcipulis:
Quia vidi Dominum, & hæc dixit mihi.
19 * "Cum ergo ſero eſſet die illo, vna ſabba- * Mar.16.c.14
torum, & fores eſſent clauſæ, vbi erant di- Luc.24.f.36
ſcipuli congregati propter metum Iudæo- 1. Cor.15.a.5
rum:

rum: venit Ieſus, & ſtetit in medio, & dixit
eis: Pax vobis.*Et cum hoc dixiſſet, oſtendit 20
eis manus, & latus. Gauiſi ſunt ergo diſcipu-
li, viſo Domino. Dixit ergo eis iterum: Pax 21
vobis. Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos.
*Hæc cum dixiſſet, inſufflauit: & dixit eis: Ac 22
*Mat.18.c.18 cipite Spiritum ſanctum: *quorum remiſe- 23
ritis peccata, remittuntur eis: & quorũ reti- F
nueritis, retenta ſunt. * Thomas autem vnus 24
ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat
cum eis quando venit Ieſus. *Dixerunt ergo 25
ei alij diſcipuli: Vidimus Dominum. Ille au-
tem dixit eis: Niſi videro in manibus eius fi-
xuram clauorum, & mittam digitum meum
in locum clauorum, & mittam manum me-
am in latus eius, non credam. * Et poſt dies 26
octo, iterum erant diſcipuli eius intus: &
Thomas cum eis. Venit Ieſus ianuis clauſis,
& ſtetit in medio, & dixit: Pax vobis.* Dein 27
de dicit Thomæ: Infer digitum tuum huc, &
vide manus meas, & affer manum tuam, & G
mitte in latus meum: & noli eſſe incredulus,
ſed fidelis. Reſpondit Thomas, & dixit ei: 28
Dominus meus, & Deus meus.* Dixit ei Ie- 29
ſus: Quia vidiſti me Thoma, credidiſti: beati
qui non viderunt, & crediderunt. * *Multa 30
*Ia.28.g.25 quidem, & alia ſigna fecit Ieſus in conſpectu
diſcipulorum ſuorum, quæ non ſunt ſcripta
in libro hoc.* Hæc autem ſcripta ſunt vt cre 31
datis, quia Ieſus eſt Chriſtus Filius Dei: & vt
credentes, vitam habeatis in nomine eius.

CAP. XXI.

POſtea manifeſtauit ſe iterum Ieſus diſci- 1
pulis ad mare Tiberiadis. Manifeſtauit A
autem ſic: * Erant ſimul Simon Petrus, & 2
Thomas, qui dicitur Didymus, & Natha-
nael, qui erat a Cana Galilææ, & filij Zebe-
dæi, & alij ex diſcipulis eius duo.*Dicit eis Si 3
mon Petrus: Vado piſcari. Dicunt ei: Veni-
mus & nos tecum. Et exierunt, & aſcende-
runt in nauim: & illa nocte nihil prendide-
runt.*Mane autem facto ſtetit Ieſus in litto- 4
re: non tamen cognouerunt diſcipuli quia
Ieſus eſt. * Dixit ergo eis Ieſus: Pueri num- 5
quid pulmentarium habetis? Reſponderunt
ei: Non. * Dicit eis: Mittite in dexteram na- 6
uigij rete; & inuenietis. Miſerunt ergo; &
iam non valebant illud trahere præ multi-
tudine piſcium. * Dixit ergo diſcipulus ille, 7
quem diligebat Ieſus, Petro: Dominus eſt. Si B
mon Petrus cum audiſſet quia Dominus eſt,
tunica ſuccinxit ſe (erat enim nudus) &
8 miſit ſe in mare. *Alij autem diſcipuli naui-
gio venerunt: (non enim longe erant a ter
ra, ſed quaſi cubitis ducentis) trahentes re-
9 te piſcium. * Vt ergo deſcenderunt in ter-
ram, viderunt prunas poſitas, & piſcem ſu-
10 perpoſitum, & panem. * Dicit eis Ieſus: Af-
ferte de piſcibus, quos prendidiſtis nunc.
11 *Aſcendit Simon Petrus, & traxit rete in
terram, plenum magnis piſcibus centum
quinquaginta tribus. Et cum tanti eſſent,
12 non eſt ſciſſum rete. *Dicit eis Ieſus: Venite,
C prandete. Et nemo audebat diſcumbentium
interrogare eum: Tu quis es? ſcientes, quia
13 Dominus eſt. * Et venit Ieſus, & accipit pa-
14 nem, & dat eis, & piſcem ſimiliter. * Hoc
iam tertio manifeſtatus eſt Ieſus diſcipulis
15 ſuis cum reſurrexiſſet a mortuis. * Cum er-
go prandiſſent, dicit Simoni Petro Ieſus: Si-
mon Ioannis diligis me plus his? Dicit ei:
Etiam Domine, tu ſcis quia amo te. * Dicit
ei: Paſce agnos meos. * Dicit ei iterum:
16 Simon Ioannis, diligis me? * Ait illi: Etiam
Domine, tu ſcis quia amo te. Dicit ei: Paſce
17 agnos meos. * Dicit ei tertio: Simon Io-
annis, amas me? Contriſtatus, eſt Petrus
quia dixit ei tertio, Amas me? & dixit ei:
Domine tu omnia noſti: tu ſcis quia amo te.
18 Dixit ei: Paſce oues meas. * *Amen, amen *2.Pet.1.
dico tibi: cum eſſes iunior, cingebas te, &
ambulabas vbi volebas: cum autem ſenue-
ris, extendes manus tuas, & alius te cinget,
19 & ducet quò tu non vis. * Hoc autem dixit
D ſignificans qua morte clarificaturus eſſet
Deum. Et cum hoc dixiſſet, dicit ei: Seque-
20 re me. * Conuerſus Petrus vidit illum di-
ſcipulum, quem diligebat Ieſus, ſequentem,
*qui & recubuit in cœna ſuper pectus eius, *Su.13.
& dixit: Domine quis eſt qui tradet te?
21 * Hunc ergo cum vidiſſet Petrus, dixit Ieſu:
22 Domine hic autem quid? * Dicit ei Ieſus:
Sic eum volo manere donec veniam, quid
23 ad te? tu me ſequere. * Exijt ergo ſermo
iſte inter fratres quia diſcipulus ille non
moritur. Et non dixit ei Ieſus: Non moritur;
ſed: Sic eum volo manere donec veniam,
24 quid ad te? * Hic eſt diſcipulus ille, qui te-
ſtimonium perhibet de his, & ſcripſit hæc: &
ſcimus, quia verum eſt teſtimonium eius.
25 * *Sunt autem & alia multa, quæ fecit Ieſus: *Su.20.d
quæ ſi ſcribantur per ſingula, nec ipſum ar-
bitror mundum capere poſſe eos, qui ſcri-
bendi ſunt, libros.

ACTVS APOSTOLORVM.



CAPVT PRIMVM.

PRIMVM quidem ſermo 1
nem feci de omnibus o A
Theophile, quæ cœpit Ie
ſus facere, & docere * vſ- 2
que in diem, qua præci-
piens Apoſtolis per Spi-
ritum ſanctum, quos ele
git, aſſumptus eſt: * qui- 3
bus & præbuit ſeipſum viuum poſt paſſionē
ſuam in multis argumentis, per dies quadra-
ginta apparens eis, & loquens de regno Dei. 24.g.
* Et conueſcens, * præcepit eis ab Ieroſoly- 4 1.26
mis ne diſcederent, ſed expectarent promiſ- 3.c.11.
ſionem Patris, * quam audiſtis (inquit) per os b.1.
meum: * quia Ioannes quidem baptizauit a- 5 c.16. 26.
qua, uos autem baptizabimini Spiritu ſancto
non poſt multos hos dies. * Igitur qui conue 6
nerant, interrogabant eū, dicentes: Domine
ſi in tempore hoc reſtitues regnum Iſrael?
* Dixit autem eis: Non eſt veſtrum noſſe tem 7
pora vel momenta, quæ pater poſuit in ſua B
poteſtate: * ſed accipietis uirtutem ſuperue 8 2.2.
nientis Spiritus ſancti in uos, & eritis mihi b.8.48.
teſtes in Ieruſalem, & in omni Iudæa, & Sa-
maria, & vſque ad vltimum terræ. * Et cum 9
hæc dixiſſet, uidentibus illis, eleuatus eſt: &
nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum. * Cum- 10
que intuerentur in cælum euntem illum, ec-
ce duo viri aſtiterunt iuxta illos in veſtibus
albis, * qui & dixerunt: Viri Galilæi quid ſta 11
tis aſpicientes in cælum? hic Ieſus, qui aſſum
ptus eſt a uobis in cælum, ſic veniet quemad
modum uidiſtis eum euntem in cælum.

12 * Tunc reuerſi ſunt Ieroſolymam a monte,
qui uocatur Oliueti, qui eſt iuxta Ieruſalē,
13 ſabbati habens iter. * Et cum introiſſent in
C cœnaculum, aſcenderunt ubi manebant Pe-
trus, & Ioannes, Iacobus, & Andreas, Philip
pus, & Thomas, Bartholomæus, & Matthæus,
Iacobus Alphæi, & Simon Zelotes, & Iudas
14 Iacobi. * hi omnes erant perſeuerantes vna-
nimiter in oratione cum mulieribus, & Ma-
15 ria matre Ieſu, & fratribus eius. * In diebus
illis exurgens Petrus in medio fratrum dixit
(erat autē turba hominum ſimul, fere centū
16 uiginti.) * Viri fratres, oportet impleri Scri-
pturam, * quam prædixit Spiritus ſanctus per • Pſ.40.c.9.
os Dauid de I :da, * qui fuit dux eorum, qui • Io 13.b.18.
17 comprehenderunt Ieſum: * qui connumera
tus erat in nobis, & ſortitus eſt ſortem mini-
18 ſterij huius. * * Et hic quidem poſſedit agrum • Mat.27.a.7.
de mercede iniquitatis, & ſuſpenſus crepuit
medius: & diffuſa ſunt omnia uiſcera eius.
19 * Et notum factum eſt omnibus habitanti-
bus Ieruſalem, ita ut appellaretur ager ille,
lingua eorum, Halcedama, hoc eſt, ager ſan
20 guinis. * Scriptum eſt enim in libro Pſalmo-
D rum. * Fiat commoratio eorum deſerta, & nō • Pſ 8.c.26.
ſit qui inhabitet in ea: * & epiſcopatum eius • Pſ 108.b.8.
21 accipiat alter. * Oportet ergo ex his uiris, qui
nobiſcum ſunt cōgregati in omni tempore,
quo intrauit & exiuit inter nos Dominus Ie
22 ſus, * incipiens a baptiſmate Ioannis vſque
in diem, qua aſſumptus eſt a nobis, teſtem re
ſurrectionis eius nobiſcū fieri unum ex iſtis.
23 * Et ſtatuerunt duos, Ioſeph, qui uocabatur
Barſa-

Barſabas, qui cognominatus eſt Iuſtus: &
Mathiam.* Et orantes dixerunt: Tu domine, 24
qui corda noſti omnium, oſtende, quem ele-
geris ex his duobus vnum * accipere locum 25
miniſterii huius, & apoſtolatus, de quo præ-
uaricatus eſt Iudas, vt abiret in locum ſuum.
26 * Et dederunt ſortes eis, & cecidit ſors ſu-
per Mathiam, & annumeratus eſt cum vn-
decim Apoſtolis.



CAP. II.

*Mat.3.c.11. *Mar.1.b.8. Luc.3.c.16. Io.7 d.39. Sup 1.a.8. Inf.11.b.15.& 19.a.6.

ET cum complerentur" dies Pentecoſtes, 1
erant omnes pariter in eodẽ loco: * " & A
factus eſt repente de cælo ſonus, tamquam 2
aduenientis ſpiritus vehementis, & repleuit
totam domum vbi erant ſedentes.* Et appa- 3
ruerunt illis diſpertitæ linguæ tamquam i-
gnis, ſeditque ſupra ſingulos eorum: * & re- 4
pleti ſunt omnes Spiritu ſancto, & cœperũt
loqui uariis linguis, prout Spiritus ſanctus
dabat eloqui illis. * Erant autem in Ieruſalẽ 5
habitantes Iudæi, uiri religioſi ex omni na-
tione, quæ ſub cælo eſt.* Facta autem hac vo 6
ce, conuenit multitudo, & mente cõfuſa eſt,
quoniam audiebat unuſquiſque lingua ſua il
los loquentes. * Stupebant autem omnes, & 7
mirabantur, dicentes: Nõne ecce omnes iſti,
qui loquuntur, Galilæi ſunt, * & quomodo 8
nos audiuimus vnuſquiſque linguam noſtrã, B
in qua nati ſumus? * Parthi, & Medi, & Æla- 9
mitæ, & qui habitant Meſopotamiã, Iudæã,
& Cappadociam, Pontum, & Aſiam, * Phry- 10
giam, & Pamphyliam, Æegyptum, & partes
Libyæ, quæ eſt circa Cyrenen, & aduenæ
Romani, * Iudæi quoque, & Proſelyti, Cre- 11
tes, & Arabes: audiuimus eos loquentes no-
ſtris linguis magnalia Dei. * Stupebant au- 12
tem omnes, & mirabantur ad inuicem dicen
tes: Quidnam vult hoc eſſe?* Alii autem irri- 13
dentes dicebant: Quia muſto pleni ſunt iſti.
* Stans autem Petrus cum vndecim leuauit 14
vocem ſuam, & locutus eſt eis: Viri Iudæi, &
qui habitatis Ieruſalem vniuerſi, hoc vobis
notum ſit, & auribus percipite verba mea.
15 * Non enim, ſicut vos æſtimatis, hi ebrii sũt,
16 cum ſit hora dici tertia: * ſed hoc eſt, quod di
17 ctum eſt per prophetam Ioel: * " Et erit in no
C uiſſimis diebus (dicit Dominus) effundam
de Spiritu meo ſuper omnem carnẽ: & pro-
phetabunt filii ueſtri, & filiæ veſtræ: & iuue-
nes veſtri viſiones videbunt, & ſeniores ve-
18 ſtri ſomnia ſomniabunt. * Et quidem ſuper
ſeruos meos, & ſuper ancillas meas in dieb.
illis effundam de Spiritu meo, & propheta-
19 bunt: * & dabo prodigia in cælo ſurſum, &
ſigna in terra deorſum, ſanguinẽ, & ignem,
20 & vaporem fumi: * Sol conuertetur in tene
bras, & luna in ſanguinem, antequam veniat
21 dies Domini magnus & manifeſtus. * " Et
erit: omnis, quicumque inuocauerit nomen
22 Domini, ſaluus erit. * Viri Iſraelitæ, audite
verba hæc: Ieſum Nazarenum, virum appro
batum a Deo in vobis, virtutibus, & prodi-
giis, & ſignis, quæ fecit Deus per illum in
23 medio veſtri, ſicut & vos ſcitis: * hunc defini
to conſilio, & præſcientia Dei traditum, per
manus iniquorum affligentes interemiſtis:
24 * quem Deus ſuſcitauit, ſolutis dolorib. in-
D ferni, iuxta quod impoſſibile erat teneri illũ
25 ab eo. * Dauid enim dicit in eum: " Prouide-
bam Dominum in conſpectu meo ſemper:
quoniam a dextris eſt mihi ne commouear:
26 * Propter hoc lętatum eſt cor meum, & exul
tauit lingua mea, inſuper & caro mea requie
27 ſcet in ſpe: * Quoniam non derelinques ani-
mam

*Ioel 2.g.28. Iſa.44.3. *Ro.10.c.13. *Pſal.15.b.8.

mãm meam in inferno , nec dabis Sanctum
tuum videre corruptionem.* Notas mihi fe 28
ciſti vias vitæ: & replebis me iucunditate cũ
facie tua.* Viri fratres,liceat audẽter dicere 29
4.2.b. ad vos de patriarcha Dauid quoniã defun-
ctus eſt , & ſepultus : & ſepulchrum eius eſt
apud nos vſque in hodiernum diem. * Pro- 30
pheta igitur cum eſſet, & ſciret quia iureiu- E
31.c.11 rando "iuraſſet illi Deus de fructu lumbi eius
ſedere ſuper ſedem eius:*prouidens locutus 31
eſt de reſurrectione Chriſti , quia " neq. de-
.c.10 2.25 relictus eſt in iferno,neq.caro eius vidit cor
ruptionem.* Hunc Ieſum reſuſcitauit Deus, 32
cuius omnes nos teſtes ſumus.* Dextera igi 33
tur Dei exaltatus,& promiſſione Spirit⁹ ſan
cti accepta a Patre , effudit hunc , quem vos
videtis,& auditis . * Non enim Dauid aſcen- 34
9.2.1 dit in cælum:dixit autem ipſe : " Dixit Dñs
Domino meo,ſede a dextris meis*donec po 35
nam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorũ.
* Certiſſime ſciat ergo omnis domus Iſrael, 36
quia & Dominum eum , & Chriſtum fecit
Deus,hunc Ieſum,quẽ vos crucifixiſtis.*His 37
autem auditis,compuncti ſunt corde, & di- F
xerunt ad Petrum,& ad reliquos Apoſtolos:
Quid faciemus,viri fratres?*Petrus vero ad 38
illos:Pœnitentiam(inquit)agite,& baptize-
tur vnuſquiſq.veſtrum in nomine Ieſu Chri
ſti in remiſſionem peccatorum veſtrorum :
& accipietis donum Spiritus ſancti. * Vobis 39
enim eſt repromiſſio,& filijs veſtris,& omni
bus, qui longe ſunt, quoſcumq.aduocauerit
Dominus Deus noſter. * Alijs etiam verbis 40
plurimis teſtificat⁹ eſt, & exhortabatur eos,
dicens : Saluamini a generatione iſta praua.
*Qui ergo receperũt ſermonem eius,bapti- 41
zati ſunt : & appoſitæ ſunt in die illa animæ
circiter tria millia.*Erant autem perſeuerã- 42
tes in doctrina Apoſtolorum,& communica
tione fractionis panis,& orationibus.* Fie- 43
bat autem omni animæ timor : multa quoq. G
prodigia, & ſigna per Apoſtolos in Ieruſalẽ
fiebant , & metus erat magnus in vniuerſis.
*Omnes etiam,qui credebant, erãt pariter, 44
& habebãt omnia communia. * Poſſeſſiones 45
& ſubſtantias vendebant, & diuidebant illa
omnibus prout cuique opus erat.*Quotidie 46
quoque perdurantes vnanimiter in templo,
& frangentes circa domos panem , ſumebãt
cibum cum exultatione, & ſimplicitate cor-
dis,* collaudãtes Deum,& habentes gratiã 47
ad omnem plebem . Dominus autem auge-
bat qui ſalui fierent quotidie in idipſum .

CAP. III.

PEtrus autem, & Ioannes aſcendebant in 1
templum ad horam orationis nonam.] A
*Et quidã vir,qui erat claudus ex vtero ma- 2
tris ſuæ,baiulabatur:quem ponebant quoti-
die ad portã templi,quæ dicitur Speciosa,vt
peteret eleemoſynam ab introeuntib.in tẽ-
3 plum.* Is cum vidiſſet Petrum,& Ioannem
incipientes introire in templum,rogabat vt
4 eleemoſynam acciperet. *Intuens autem in
eum Petrus cũ Ioanne,dixit:Reſpice in nos.
5 *At ille intendebat in eos, ſperans ſe aliquid
6 accepturum ab eis.*Petrus autem dixit:Ar-
gentum & aurum non eſt mihi: quod aũt ha
beo,hoc tibi do:In nomine Ieſu Chriſti Na-
7 zareni ſurge,& ambula.*Et apprehenſa ma-
nu eius dextera, alleuauit eũ, & protinus cõ
8 ſolidatæ ſunt baſes eius,& plantæ .* Et exi-
liens ſtetit,& ambulabat : & intrauit cũ illis
in templum ambulans, & exiliens,& laudãs
9 Deum. *Et vidit omnis populus eum ambu-
10 lantem,& laudantem Deum.*Cognoſcebãt
B autem illum,quòd ipſe erat, qui ad eleemo-
ſynam ſedebat ad Speciosam portam tẽpli :
& impleti ſunt ſtupore & extaſi in eo, quod
11 contigerat illi.* Cum teneret autem Petrũ ,
& Ioannem,cucurrit omnis populus ad eos
ad porticum,quæ appellatur Salomonis, ſtu
12 pentes. *Videns autem Petrus,reſpondit ad
populum : Viri Iſraelitæ quid miramini in
hoc,aut nos quid intuemini,quaſi noſtra vir
tute aut poteſtate fecerimus hũc ambulare?
13 *Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Ia-
cob , Deus patrum noſtrorũ glorificauit fi-
lium ſuum Ieſum, quem vos quidem tradidi
ſtis,& negaſtis ante faciem Pilati, iudicante
14 illo dimitti. * "Vos autem ſanctum , & iuſtũ • Mat.27.c.20
negaſtis,& petiſtis virum homicidam dona- Mar.15.b.11.
15 ri vobis: *auctorem vero vitæ interfeciſtis, Luc.23.c.18
quem Deus ſuſcitauit a mortuis , cuius nos Io.18.g.40
16 teſtes ſumus. * Et in fide nominis eius,hunc,
C quem vos vidiſtis, & noſtis, confirmauit no-
men eius:& fides,quæ per eum eſt, dedit in-
tegram ſanitatem iſtam in conſpectu omniũ
17 veſtrum.*Et nunc fratres ſcio quia per igno
rantiam feciſtis , ſicut & principes veſtri .
18 * Deus autem,quæ prænunciauit per os om
nium prophetarum,pati Chriſtum ſuum, ſic
19 impleuit.*Pœnitemini igitur,& conuertimi
20 ni vt deleantur peccata veſtra: vt cum vene
rint tempora refrigerij a cõſpectu Domini ,
& miſerit eum,qui prædicatus eſt vobis,Ie-
21 ſum Chriſtum, *quem oportet quidem cæ-
lum ſuſcipere vſq. in tempora reſtitutionis
omnium , quæ locutus eſt Deus per os ſan-
22 ctorum ſuorum a ſæculo Prophetarũ.* Moy
D ſes quidem dixit: "Quoniam Prophetam ſu- • Deu.18.c.15
ſcitabit vobis Dominus Deus veſter de fra-
tribus veſtris, tamquam me, ipſum audietis
iuxta omnia quæcumque locutus fuerit vo
23 bis . * Erit autem:omnis anima,quæ non au-
dierit Prophetam illum, exterminabitur de
24 plebe. *Et omnes prophetæ a Samuel,& de-
inceps,qui locuti ſunt, annunciauerunt dies
25 iſtos.* Vos eſtis filij prophetarũ & teſtamen
ti, quod diſpoſuit Deus ad patres noſtros, di
cens ad Abraham:"Et in ſemine tuo benedi- • Gen.12.a.3
centur

centur omnes familiæ terræ. * Vobis primũ 26
Deus ſuſcitans filium ſuum, miſit eum bene-
dicentem vobis: vt conuertat ſe vnuſquiſq.
a nequitia ſua.

CAP. IIII.

Loquentibus autem illis ad populum, 1
ſuperuenerunt ſacerdotes, & magiſtra- A
tus templi, & Sadducæi, * dolentes quòd do 2
cerent populum, & annunciarent in Ieſu re
ſurrectionem ex mortuis: * & iniecerunt in 3
eos manus, & poſuerunt eos in cuſtodiam in
craſtinum: erat enim iam veſpera. * Multi au 4
tem eorum, qui audierant verbum, credide-
runt: & factus eſt numerus virorum quinq.
millia. * Factum eſt autem in craſtinum, vt 5
congregarentur principes eorum, & ſenio-
res, & ſcribæ in Ieruſalem; * & Annas prin- 6
ceps ſacerdotum, & Caiphas, & Ioannes, & B
Alexander, & quotquot erant de genere ſa-
cerdotali. * Et ſtatuentes eos in medio, inter- 7
rogabant: In qua virtute, aut in quo nomine
feciſtis hoc vos? * Tunc repletus Spiritu ſan- 8
cto Petrus, dixit ad eos: Principes populi, &
ſeniores audite: * Si nos hodie dijudicamur ĩ 9
benefacto hominis infirmi, ĩ quo iſte ſaluus
factus eſt, * notum ſit omnibus vobis, & om 10
ni plebi Iſrael: quia in nomine Domini no-
ſtri Ieſu Chriſti Nazareni, quem vos crucifi-
xiſtis, quẽ Deus ſuſcitauit a mortuis, in hoc
iſte aſtat coram vobis ſanus. * a Hic eſt lapis, 11
qui reprobatus eſt a vobis ædificantibus, qui
factus eſt in caput anguli: * & non eſt in alio 12
aliquo ſalus. Nec enim aliud nomen eſt ſub C
cælo datum hominibus, in quo oporteat nos
ſaluos fieri. * Videntes autem Petri conſtan- 13
tiam, & Ioannis, comperto quòd homines
eſſent ſine litteris, & idiotæ, admirabantur,
& cognoſcebant eos quoniam cum Ieſu fue
rant: * hominem quoque videntes ſtantem 14
cum eis, qui curatus fuerat, nihil poterãt cõ
tradicere. * Iuſſerunt autem eos foras extra 15
concilium ſecedere: & conferebant ad inui-
cem, * dicentes: Quid faciemus hominibus 16
iſtis? quoniam quidem notum ſignum factũ
eſt per eos, omnibus habitantibus Ieruſalẽ:
manifeſtum eſt, & non poſſumus negare.
*Sed ne amplius diuulgetur in populum, cõ- 17
minemur eis, ne vltra loquantur in nomine
hoc vlli hominum. * Et vocantes eos, denun- 18
ciauerunt ne omnino loquerentur, neq. do- D
cerent in nomine Ieſu. * Petrus vero, & Ioan 19
nes reſpondentes, dixerunt ad eos: Si iuſtum
eſt in cõſpectu Dei, vos potius audire quàm
Deum, iudicate. * non enim poſſumus quæ 20
vidimus & audiuimus non loqui. * At illi cõ- 21
minantes dimiſerunt eos: non inuenientes
quomodo punirent eos propter populum,
quia omnes clarificabant id, quod factũ fue-
rat in eo quod acciderat. * Annorum enim 22

a Pſ. 117. d. 22
Mat 21. d. 42
Mar. 12. a. 10
Luc 20. c. 17
Iſa. 28. d. 16
1 Pet 2. a. 7
Ro. 9. g. 33

E erat amplius quadraginta homo, in quo fa-
23 ctum fuerat ſignum iſtud ſanitatis. * Dimiſſi
autem venerunt ad ſuos: & annunciauerunt
eis quanta ad eos principes ſacerdotum, &
24 ſeniores dixiſſent. * Qui cum audiſſent, vna-
nimiter leuauerunt vocem ad Deum, & di-
xerunt: Domine, tu es qui feciſti cælum, &
25 terram, mare, & omnia, quæ in eis ſunt: * qui
Spiritu ſancto per os patris noſtri Dauid,
pueri tui, dixiſti: b Quare fremuerunt Gẽtes,
26 & populi meditati ſunt inania? * Aſtiterunt
reges terræ, & principes conuenerunt in v-
num aduerſus Dominum, & aduerſus Chri-
27 ſtum eius? * conuenerunt enim vere in ciui-
F tate iſta aduerſus ſanctum puerum tuum Ie
ſum, quem vnxiſti, Herodes, & Pontius Pila
28 tus cum Gentibus, & populis Iſrael, facere
quæ manus tua, & conſilium tuum decreue-
29 runt fieri. * Et nunc Domine reſpice in mi-
nas eorum, & da ſeruis tuis cum omni fidu-
30 cia loqui verbum tuum, * in eo quòd manũ
tuam extendas ad ſanitates, & ſigna, & pro-
31 digia fieri per nomen ſancti filij tui Ieſu. * Et
cum oraſſent, motus eſt locus, in quo erant
cõgregati: & repleti ſunt omnes Spiritu ſan
cto, & loquebantur verbum Dei cum fidu-
32 cia. * Multitudinis autem credentium erat
cor vnum, & anima vna: nec quiſquam eo-
rum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dice-
33 bat, ſed erant illis omnia communia. * Et vir
G tute magna reddebant Apoſtoli teſtimoniũ
reſurrectionis Ieſu Chriſti Domini noſtri:
34 & gratia magna erat in omnibus illis. * Neq.
enim quiſquam egens erat inter illos. Quot-
quot enim poſſeſſores agrorum, aut domo-
rum erant, vendentes afferebant pretia eo-
35 rum, quæ vendebant, * & ponebant ante pe-
des Apoſtolorum. Diuidebatur autem ſingu
36 lis prout cuique opus erat. * Ioſeph autem,
qui cognominatus eſt Barnabas ab Apoſto-
lis (quod eſt interpretatum Filius conſola-
37 tionis) Leuites, Cyprius genere, * cum habe
ret agrum, vendidit eum, & attulit pretium,
& poſuit ante pedes Apoſtolorum.

b Pſal

CAP. V.

1 Vir autem quidam nomine Ananias, cũ
A Saphira vxore ſua vendidit agrum, * &
2 fraudauit de pretio agri, conſcia vxore ſua:
& afferens partẽ quandam, ad pedes Apoſto-
3 lorum poſuit. * Dixit autem Petrus: Anania,
cur tentauit ſatanas cor tuum, mẽtiri te Spi
4 ritui ſancto, & fraudare de pretio agri? * Nõ-
ne manens tibi manebat, & venundatum in
tua erat poteſtate? Quare poſuiſti in corde
tuo hanc rem? Non es mentitus hominibus,
5 ſed Deo. * Audiens autem Ananias hæc ver-
ba, cecidit, & expirauit. Et factus eſt timor
6 magnus ſuper omnes, qui audierunt. * Sur-
gentes autem iuuenes amouerunt eum, &
efferen-

efferentes ſepelierunt. * Factum eſt autem 7
quaſi horarum trium ſpatium, & vxor ip- B
ſius, neſciens quod factum fuerat, introiuit.
* Dixit autem ei Petrus: Dic mihi mulier, ſi 8
tanti agrum vendidiſtis? At illa dixit: Etiam
tanti. * Petrus autem ad eam: Quid vtique 9
conuenit vobis tentare Spiritum Domini?
Ecce pedes eorum, qui ſepelierūt virū tuum
ad oſtium, & efferent te. *Confeſtim cecidit 10
ante pedes eius, & expirauit. Intrantes autē
iuuenes inuenerunt illam mortuam: & extu-
lerunt, & ſepelierunt ad virum ſuum. Et fa- 11
ctus eſt timor magnus in vniuerſa eccleſia,
& in omnes, qui audierunt hæc.* Per manus 12
autem Apoſtolorum fiebant ſigna, & prodi-
gia multa in plebe. Et erant vnanimiter om-
nes in porticu Salomonis. * Ceterorum au- 13
tem nemo audebat ſe coniungere illis: ſed C
magnificabat eos populus. * Magis autem 14
augebatur credentium in Domino multitu-
do virorum, ac mulierum, *ita vt in plateas 15
eijcerent infirmos, & ponerent in lectulis ac
grabatis, vt, veniente Petro, ſaltem vmbra il
lius obumbraret quemquam illorum, & libe
rarentur ab infirmitatibus ſuis.* Concurre- 16
bat autem & multitudo vicinarum ciuitatū
Ieruſalem, afferentes ægros, & vexatos a ſpi
ritibus immundis: qui curabantur omnes.
* Exurgens autem princeps ſacerdotum, & 17
omnes, qui cum illo erant, (quæ eſt hæreſis
Sadducæorum) repleti ſunt zelo:* & iniece- 18
runt manus in Apoſtolos, & poſuerunt eos D
in cuſtodia publica.*Angelus autem Domi- 19
ni per noctem aperiens ianuas carceris, &
educens eos, dixit:* Ite, & ſtantes loquimini 20
in templo plebi omnia verba vitæ huius.
*Qui cum audiſſent, intrauerunt diluculo in 21
templum, & docebant. Adueniens autē prin
ceps ſacerdotum, & qui cū eo erant, conuo-
cauerunt concilium, & omnes ſeniores filio-
rum Iſrael: & miſerunt ad carcerem vt ad-
ducerentur. *Cum autem veniſſent mini- 22
ſtri, & aperto carcere non inueniſſent illos,
reuerſi nunciauerunt, * dicentes: Carcerem 23
quidem inuenimus clauſum cum omni dili-
gentia, & cuſtodes ſtantes ante ianuas: ape-
rientes autem neminem intus inuenimus.
* Vt autem audierunt hos ſermones magi- 24
ſtratus templi, & principes ſacerdotum am- E
bigebant de illis quidnam fieret. * Aduenieñs 25
autem quidam nunciauit eis: Quia ecce viri,
quos poſuiſtis in carcerem, ſunt in templo
ſtantes, & docentes populum. * Tunc abijt 26
magiſtratus cum miniſtris, & adduxit illos
ſine vi: timebant enim populum ne lapida-
rentur. * Et cum adduxiſſent illos, ſtatuerūt 27
in concilio: Et interrogauit eos princeps ſa-
cerdotum, * dicens: Præcipiendo præcepi- 28
mus vobis ne doceretis in nomine iſto: & ec
ce repleſtis Ieruſalem doctrina veſtra: &
vultis inducere ſuper nos ſanguinem homi-
29 nis iſtius. * Reſpondens autem Petrus, & A-
F poſtoli, dixerunt: Obedire oportet Deo ma
30 gis, quàm hominibus.* Deus patrum noſtro
rum ſuſcitauit Ieſum, quē vos interemiſtis,
31 ſuſpendentes in ligno.* Hunc principem, &
ſaluatorē Deus exaltauit dextera ſua ad dan
dam pœnitentiam Iſraeli, & remiſſionem
32 peccatorum. * & nos ſumus teſtes horum
verborum, & Spiritus ſanctus, quem dedit
33 Deus omnibus obedientibus ſibi.* Hæc cum
audiſſent, diſſecabantur, & cogitabāt inter-
34 ficere illos.* Surgens autem quidam in con-
cilio Phariſæus, nomine Gamaliel, legiſdo-
ctor honorabilis vniuerſæ plebi, iuſſit foras
35 ad breue homines fieri. * dixitque ad illos:
Viri Iſraelitæ attendite vobis ſuper homini-
36 bus iſtis quid acturi ſitis. * Ante hos enim
dies extitit Theodas, dicens ſe eſſe aliquem,
G cui conſenſit numerus virorum circiter quā
dringentorum: qui occiſus eſt: & omnes, qui
credebant ei, diſſipati ſunt, & redacti ad nihi
37 lum. * Poſt hunc extitit Iudas Galilæus in
diebus profeſſionis, & auertit populum poſt
ſe, & ipſe perijt: & omnes, quotquot conſen
38 ſerunt ei, diſperſi ſunt. * Et nunc itaque dico
vobis, diſcedite ab hominibus iſtis, & ſinite
illos: quoniam ſi eſt ex hominibus conſilium
39 hoc, aut opus, diſſoluetur: * ſi vero ex Deo
eſt, non poteritis diſſoluere illud, ne forte
& Deo repugnare inueniamini. Conſenſe-
40 runt autem illi.* Et conuocantes Apoſtolos,
denunciauerunt ne omnino loquerentur in
41 nomine Ieſu, & dimiſerunt eos. * Et illi qui-
dem ibant gaudentes a conſpectu concilij,
quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ie-
42 ſu contumeliam pati. *Omni autem die non
ceſſabant in templo, & circa domos docen-
tes, & euangelizantes Chriſtum Ieſum.

CAP. VI.

1 IN diebus aūt illis, creſcente numero diſci-
A pulorū, factum eſt murmur Græcorū ad-
uerſus Hebræos, eo ꝙ deſpicerētur in mini-
2 ſterio quotidiano viduæ eorū.* Conuocātes
aūt duodecim multitudinem diſcipulorū di-
xerūt: Non eſt æquū nos derelinquere verbū
3 Dei, & miniſtrare menſis. *Cōſiderate ergo
fratres, viros ex vobis boni teſtimonij ſe-
ptē, plenos Spiritu ſancto, & ſapientia, quos
4 cōſtituamus ſuper hoc opus.* Nos vero ora
B tioni, & miniſterio verbi inſtantes erimus.
5 *Et placuit ſermo corā omni multitudine. Et
elegerūt Stephanum, virū plenū fide, & Spi-
ritu ſancto, & Philippū, & Prochorū, & Ni-
canorē, & Timonem, & Parmenam, & Nico
6 laum aduenam Antiochenum.* Hos ſtatue-
runt ante conſpectū Apoſtolorū: & orantes
7 impoſuerūt eis manus.* Et verbum Dñi cre
ſcebat, & multiplicabatur numerus diſcipu-
lorum in Ieruſalem valde: multa etiam tur-

ba ſa-

ba ſacerdotum obediebat fidei. ' Stephanus 8
autem plenus gratia, & fortitudine faciebat
prodigia, & ſigna magna in populo.*Surre- 9
xerunt autem quidam de ſynagoga, quæ ap- C
pellatur Libertinorum, & Cyrenenſium, &
Alexandrinorum, & eorum qui erant a Ci-
licia, & Aſia, diſputantes cum Stephano:
* & non poterant reſiſtere ſapientiæ, & Spi- 10
ritui, qui loquebatur. ' Tunc ſummiſerunt vi 11
ros, qui dicerent ſe audiuiſſe eum dicentem
verba blaſphemiæ in Moyſen, & in Deum.
* Commouerunt itaq. plebem, & ſeniores, 12
& Scribas: & concurrentes rapuerunt eum, D
& adduxerunt in concilium, * & ſtatuerunt 13
falſos teſtes, qui dicerent: Homo iſte non ceſ
ſat loqui verba aduerſus locum ſanctum, &
legem. *audiuimus enim eum dicentem: quo 14
niam Ieſus Nazarenus hic, deſtruet locum
iſtum, & mutabit traditiones, quas tradidit
nobis Moyſes. ' Et intuentes eum omnes, qui 15
ſedebant in concilio, viderunt faciem eius
tamquam faciem Angeli.

CAP. VII.

DIxit autem princeps ſacerdotum: Si hęc 1
ita ſe habent? * Qui ait: Viri fratres, & 2
patres audite: Deus gloriæ apparuit patri A
noſtro Abrahæ cum eſſet in Meſopotamia,
prius quàm moraretur in Charan,* & di- 3
ᵃGen.12.a.1 xit ad illum: " Exi de terra tua, & de co-
gnatione tua, & veni in terram, quam mon-
ſtrauero tibi. * Tunc exijt de terra Chal- 4
dæorum, & habitauit in Charan. Et inde,
poſtquam mortuus eſt pater eius, tranſtulit
illum in terram iſtam, in qua nunc vos habi-
tatis. *Et nō dedit illi hereditatem in ea, nec 5
paſſum pedis: ſed repromiſit dare illi eam in
poſſeſſionem, & ſemini eius poſt ipſum, cū
non haberet filium. * Locutus eſt autem ei 6
ᵇGe.15.c.13 Deus: " Quia erit ſemen eius accola in terra
aliena, & ſeruituti eos ſubijcient, & male tra
ctabunt eos annis quadringentis: * & gen- 7
tem cui ſeruierint, iudicabo ego, dixit Domi
nus. & poſt hæc exibunt, & ſeruient mihi in
ᶜGen.17.b.10 loco iſto. * "Et dedit illi teſtamentum circū- 8
ᵈ Ge.21.a.2.4 ciſionis: " & ſic genuit Iſaac, & circumcidit
eum die octauo: & " Iſaac, Iacob: & Iacob,
ᵉGen.25.c.24. 26. duodecim Patriarchas.* Et Patriarchæ æmu 9
ᶠ Ge.29.f.32. & 35.c.32 lantes, " Ioſeph vendiderunt in Ægyptum. B
& erat Deus cum eo: *& eripuit eum ex om 10
nibus tribulationibus eius: & " dedit ei gra-
ᵍ Ge.37.f.28 Gen.41.e.37 tiam, & ſapientiam in conſpectu Pharaonis
regis Ægypti, & conſtituit eum præpoſitum
ſuper Ægyptum, & ſuper omnem domum
ſuam. * Venit autem fames in vniuerſam Æ- 11
gyptum, & Chanaan, & tribulatio magna:
& non inueniebant cibos patres noſtri.
* " Cum audiſſet autem Iacob eſſe frumen- 12
ʰGen.42.a.2 tum in Ægypto: miſit patres noſtros primū:
ⁱGen.45.a.3 *" & in ſecundo cognitus eſt Ioſeph a fratri 13
bus ſuis, & manifeſtatum eſt Pharaoni ge-
14 nus eius. * Mittens autem Ioſeph accerſiuit
Iacob patrem ſuum, & omnem cognationē
15 ſuam in animabus ſeptuagintaquinque.*"Et ᵃ Ge.46.a
deſcendit Iacob in Ægyptum, & "defunctus
16 eſt ipſe, & patres noſtri. *Et tranſlati ſunt in ᵇ Ge.49.d
Sichem, & poſiti ſunt in ſepulchro, "quod
emit Abraham pretio argēti a filijs Hemor ᶜ Gen.50.b Ioſ.24.g
17 filij Sichem.* Cum autem appropinquaret Gen.33.d
C tempus promiſſionis, quam confeſſus erat
Deus Abrahæ, " creuit populus, & multipli- ᵈ Exo.1.a
18 catus eſt in Ægypto, * quoaduſque ſurrexit
alius rex in Ægypto, qui nō ſciebat Ioſeph.
19 *Hic circumueniens genus noſtrum, afflixit
patres noſtros vt exponerent infantes ſuos
20 ne viuificarentur. * " Eodem tempore natus
eſt Moyſes & fuit gratus Deo, qui nutrit" eſt ᵉ Exo.2.a Hebr.11.e
21 tribus menſibus in domo patris ſui. *Expoſi
to autem illo, ſuſtulit eum filia Pharaonis, &
22 nutriuit eum ſibi in filium. " Et eruditus eſt
Moyſes omni ſapientia Ægyptiorū, & erat
23 potens in verbis, & in operibus ſuis. * Cum
autem impleretur ei quadraginta annorum
tempus, aſcendit in cor eius vt viſitaret fra-
24 tres ſuos filios Iſrael. * "Et cum vidiſſet quē- ᶠ Exo.2.b
dam iniuriam patientem, vindicauit illum:
& fecit vltionem ei, qui iniuriam ſuſtinebat,
25 percuſſo Ægyptio. * Exiſtimabat autem in-
telligere fratres, quoniam Deus per manū
ipſius daret ſalutem illis: at illi non intelle-
26 xerunt. '*Sequenti vero die apparuit illis li- ᵍ Exo.2.b
tigantibus: & reconciliabat eos in pace, di-
cēs: Viri, fratres eſtis, vt quid nocetis alteru-
27 trum? * Qui autem iniuriam faciebat proxi
D mo, repulit eum, dicens: Quis te conſtituit
28 principem, & iudicem ſuper nos? *numquid
interficere me tu vis, quemadmodum in-
29 terfeciſti heri Ægyptium? * Fugit autem
Moyſes in verbo iſto: & factus eſt aduena in
30 terra Madian, vbi generauit filios duos. * Et
expletis annis quadraginta, " apparuit illi in ʰ Exo.3.a
deſerto montis Sina Angelus in igne flam-
31 mæ rubi. * Moyſes autem videns, admira-
tus eſt viſum. & accedente illo vt conſidera
ret, facta eſt ad eum vox Domini, dicens:
32 * Ego ſum Deus patrum tuorum, Deus A-
braham, Deus Iſaac, & Deus Iacob. Treme-
factus autem Moyſes, non audebat conſide-
33 rare. *Dixit autem illi Dominus: Solue cal-
ceamentum pedum tuorum: locus enim in
34 quo ſtas, terra ſancta eſt. * Videns vidi affli-
ctionem populi mei, qui eſt in Ægypto, &
gemitū eorū audiui, & deſcēdi liberare eos.
Et nunc veni, & mittam te in Ægyptum.
35 * Hunc Moyſen, quem negauerunt, dicētes:
Quis te conſtituit principem & iudicem?
hunc Deus principem & redemptorem mi-
ſit, cum manu Angeli, qui apparuit illi in ru
36 bo. * "Hic eduxit illos faciens prodigia, & ſi ⁱ Exo.7.
E gna in terra Ægypti, & in rubro mari, & in 10.11.14
37 deſerto annis quadraginta. * Hic eſt Moyſes,
qui

16.a.1. qui dixit filiis Iſrael: "Prophetam ſuſcitabit
18.c.15. vobis Deus de fratribus veſtris, tamquam
19.a.3. me, ipſum audietis.' "Hic eſt, qui fuit in Ec- 38
cleſia in ſolitudine cum Angelo, qui loqueba
tur ei in monte Sina, & cum patrib. noſtris:
qui accepit verba vitæ dare nobis. * Cui no 39
luerunt obedire patres noſtri: ſed repulerũt,
& auerſi ſunt cordibus ſuis in Ægyptum, *di 40
32.a.1. centes ad Aaron: " Fac nobis Deos, qui præ-
cedãt nos: Moyſes enim hic, qui eduxit nos
de terra Ægypti, neſcimus quid factum ſit
ei. * Et vitulum fecerunt in diebus illis, & 41
obtulerunt hoſtiam ſimulachro, & lætaban
tur in operibus manuum ſuarum.* Conuer- 42
tit autem Deus, & tradidit eos ſeruire mili-
tiæ cæli, ſicut ſcriptum eſt in Libro Prophe-
5.g.25 tarũ: " Nũquid victimas, & hoſtias obtuliſtis
mihi annis quadraginta in deſerto, domus Iſ
rael? * Et ſuſcepiſtis tabernaculũ Moloch, & 43
ſidus Dei veſtri Rẽphã, figuras, quas feciſtis,
adorare eas. Et transferam vos trans Babylo
nem. * Tabernaculum teſtimonii fuit cum 44
patribus noſtris in deſerto, ſicut diſpoſuit il- F
5.d.40 lis Deus," loquens ad Moyſen, vt faceret il-
lud ſecundum formam, quam viderat.
b.9. *" Quod & induxerunt, ſuſcipientes patres 45
14.

noſtri cum Ieſu in poſſeſſionẽ Gentiũ, quas
expulit Deus a facie patrum noſtrorum, vſ-
46 que in diebus Dauid, *"qui inuenit gratiã *1. Reg. 16.c.
ante Deum," & petiit vt inueniret taberna- 13.
47 culum Deo Iacob. * "Salomon autem ædi- *Pſ. 131.a.5.
48 ficauit illi domum. * " Sed non excelſus in *1. Par. 17.c.
manufactis habitat, ſicut Propheta dicit: 12. *3. Reg. 6.a.1.
49 *" Cælũ mihi ſedes eſt: terra autẽ ſcabellum *Inf. 17.f.25.
pedũ meorum. Quã domum ædificabitis mi- Iſa. 66.a.1.
hi, dicit Dñs? aut qs locus requietionis meæ
50 eſt? * Nonne manus mea fecit hæc omnia?
51 * Dura ceruice, & incircũciſis cordibus, &
auribus, vos ſemper Spiritui sãcto reſiſtitis,
52 ſicut Patres veſtri, ita & uos. * Quem Pro-
G phetarum non ſunt perſecuti patres veſtri?
Et occiderunt eos, qui prænunciabant de ad
uentu Iuſti, cuius vos nunc proditores, & ho
53 micidæ fuiſtis: * q accepiſtis legẽ in diſpoſi-
54 tione Angelorũ, & nõ cuſtodiſtis.* Audiẽtes
autem hæc diſſecabantur cordibus ſuis, &
55 ſtridebant dentibus in eum.* Cum autem eſ
ſet plenus Spiritu ſancto, intendens in cælũ,
vidit gloriã Dei, & Ieſum ſtantem a dextris
Dei. Et ait: Ecce video cælos apertos, & fi
56 lium hominis ſtantem a dextris Dei. * Ex-
clamantes autem voce magna continuerunt



aures ſuas, & impetum fecerunt vnanimi-
ter in eum. * Et eiicientes eum extra ciui 57
tatem lapidabant: & teſtes depoſuerunt ve-
ſtimenta ſua ſecus pedes adoleſcentis, qui uo
cabatur Saulus. * Et lapidabant Stephanũ 58
inuocantem, & dicentem: Dñe Ieſu ſuſcipe
ſpiritum meum. * Poſitis autem genibus, 59
clamauit voce magna, dicens: Domine ne ſta
tuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixiſſet,
obdormiuit in Domino. Saulus autem erat
conſentiens neci eius.

CAP. VIII.

1 FActa eſt autem in illa die perſecutio ma-
A gna in Eccleſia, quæ erat Ieroſolymis,
& omnes diſperſi ſunt per regiones Iudææ,
2 & Samariæ præter Apoſtolos. * Curaue-
runt autem Stephanum viri timorati, & fe-
3 cerunt planctum magnum ſuper eum.* Sau-
lus autem deuaſtabat Eccleſiam per domos
intrans, & trahens viros, ac mulieres, tra-
4 debat in cuſtodiã.* Igitur qui diſperſi erant
pertrãſibant, euangelizantes verbum Dei.
5 * Philippus aũt deſcẽdẽs in ciuitatẽ Samariæ

prædicabat illis Chriſtum . * Intendebant 6
autem turbæ his , quæ a Philippo diceban-
tur vnanimiter audientes , & videntes ſigna
quæ faciebat.*Multi enim eorum, qui habe- 7
bant ſpiritus immundos,clamantes voce ma B
gna exibant.*Multi autem paralytici, & clau 8
di curati ſunt.*Factum eſt ergo gaudium ma 9
gnum in illa ciuitate . Vir autem quidam
nomine Simon , qui ante fuerat in ciuitate
magus,ſeducens gẽtem Samariæ,dicens ſe eſ
ſe aliquẽ magnum : * cui auſcultabant om- 10
nes a minimo vſque ad maximum , dicen-
tes:Hic eſt virtus Dei , quæ vocatur magna.
*Attendebãt autem eum: propter quod mul 11
to tempore magiis ſuis demẽtaſſet eos.*Cũ 12
vero credidiſſent Philippo euangelizanti de
regno Dei , in nomine Ieſu Chriſti baptiza-
bantur viri,ac mulieres.*Tunc Simon & ip- 13
ſe credidit: & cum baptizatus eſſet , adhære- C
bat Philippo.Videns etiam ſigna,& virtutes
maximas fieri,ſtupens admirabatur .* Cum 14
autem audiſſent Apoſtoli,qui erant Ieroſoly
mis , quod recepiſſet Samaria verbum Dei ,
miſerunt ad eos Petrum, & Ioannem: * Qui 15
cum veniſſent,orauerunt pro ipſis ut accipe
rent Spiritum ſanctum. * Nondum enim in 16
quemquam illorum venerat ſed baptizati tã
tum erant in nomine Domini Ieſu.*Tunc im 17
ponebant manus ſuper illos , & accipiebant
Spiritum ſanctum. * Cum vidiſſet autem Si- 18
mon quia per impoſitionem manus Apoſto
lorum daretur Spiritus ſanctus,obtulit eis pe
cuniam,*dicens:Date & mihi hanc poteſta- 19
tem,vt cuicũque impoſuero manus,accipiat D
Spiritum ſanctum . Petrus autem dixit ad
eum:*Pecunia tua tecum ſit in perditionem: 20
quoniam donum Dei exiſtimaſti pecunia poſ
ſideri. Non eſt tibi pars , neque ſors in ſer- 21
mone iſto.cor enim tuum non eſt rectum co
ram Deo. * Pœnitentiam itaque age ab hac 22
nequitia tua:& roga Deum,ſi forte remitta-
tur tibi hæc cogitatio cordis tui . * In felle 23
enim amaritudinis, & obligatione iniquita-
tis video te eſſe.*Reſpondens autem Simon, 24
dixit : Precamini vos pro me ad Dominum ,
vt nihil veniat ſuper me horum , quæ dixi-
ſtis . * Et illi quidem teſtificati , & locuti 25
verbum Domini , redibant Ieroſolymam ,
& multis regionibus Samaritanorum euãge E
lizabant .* Angelus autem Domini locutus 26
eſt ad Philippũ,dicens:Surge,& vade contra
meridianum ad viam , quæ deſcendit ab Ie-
ruſalẽ in Gazã:hæc eſt deſerta.* Et ſurgẽs a- 27
biit. Et ecce vir Aethiops,eunuchus,potens
Candacis Reginæ Aethiopum,qui erat ſuper
omnes gazas eius: venerat adorare in Ieruſa
lem: * & reuertebatur ſedens ſuper currum 28
ſuum, legenſq. Iſaiã prophetam.* Dixit au- 29
tem Spiritus Philippo: Accede,& adiunge te
ad currum iſtum. * Accurens autem Philip- 30
pus, audiuit eum legentem Iſaiam prophe- F
tam , & dixit : Putaſne intelligis quæ legis?
31 * Qui ait : Et quomodo poſſum , ſi non ali-
quis oſtenderit mihi ? Rogauitq. Philippum
32 vt aſcenderet , & ſederet ſecum .* Locus
autem Scripturæ, quã legebat,erat hic:*Tã- Iſa. 53.
quam ouis ad occiſionem ductus eſt : & ſicut
agnus coram tondente ſe,ſine voce, ſic non
33 aperuit os ſuum . * In humilitate iudicium
eius ſublatum eſt . Generationem eius quis
enarrabit,quoniã tolletur de terra vita eius?
34 * Reſpondens autem eunuchus Philippo, di
xit : Obſecro te, de quo Propheta dicit hoc?
35 de ſe , an de alio aliquo ? * Aperiens autem
Philippus os ſuum , & incipiens a Scriptu-
36 ra iſta , euangelizauit illi Ieſum . * Et dum
irent per viam , venerunt ad quandam a-
G quam : & ait Eunuchus : Ecce aqua , quid
37 prohibet me baptizari?*Dixit autem Philip
pus:Si credis ex toto corde,licet. Et reſpon-
dens ait:Credo, Filium Dei eſſe Ieſum Chri
38 ſtum.* Et iuſſit ſtare currum:& deſcenderũt
vterque in aquam, Philippus , & Eunuchus,
39 & baptizauit eum.* Cum autem aſcẽdiſſent
de aqua , Spiritus Domini rapuit Philippũ ,
& amplius non vidit eum Eunuchus . Ibat
40 autem per viam ſuam gaudens . * Philippus
autem inuentus eſt in Azoto,& pertranſiens
euangelizabat ciuitatibus cunctis, donec ve
niret Cæſaream.

CAP. IX.

1 SAulus autem adhuc ſpirans minarum , & Gal. 1.
A cædis in diſcipulos Domini , acceſſit ad
2 principem Sacerdotum , * & petiit ab eo e-
piſtolas in Damaſcum ad ſynagogas : vt ſi
quos inueniſſet huius viæ viros , ac mulie-
3 res , vinctos perduceret in Ieruſalem .** Et Infra 22.
cum iter faceret , contigit vt appropinqua- 1. Cor. 15.
ret Damaſco : & ſubito circumfulſit eum 2. Cor.
4 lux de cælo. * Et cadens in terram audiuit
vocem dicentem ſibi : Saule, Saule, quid me
5 perſequeris ? * Qui dixit : Quis es Domi-
ne? Et ille : Ego ſum Ieſus , quem tu perſe-
queris. durum eſt tibi contra ſtimulum calci
6 trare. * Et tremens ac ſtupens dixit : Domi-
7 ne,quid me uis facere? * & Dominus ad eum:
B Surge, & ingredere ciuitatem, & ibi dicetur
tibi quid te oporteat facere. Viri autem illi ,
qui comitabantur cum eo , ſtabant ſtupe-
facti,audientes quidem uocem,neminem au
8 tem videntes.*Surrexit autem Saulus de ter
ra, apertiſq. oculis nihil videbat. Ad manus
autem illum trahẽtes, introduxerunt Dama
9 ſcũ.*Et erat ibi tribus diebus non videns, &
10 non manducauit, neque bibit. * Erat autem
quidã diſcipulus Damaſci, nomine Ananias:
& dixit ad illum in viſu Dominus : Anania.
11 At ille ait : Ecce ego, Domine. * Et Domi-
nus ad eum:Surge, & vade in vicum, qui uo-
catur rectus: & quære in domo Iudæ Saulum

nomine



nomine Tarſenſem: ecce enim orat (*Et vi- 12
dit virum Ananiam nomine, introeuntem, &
imponentem ſibi manus vt viſum recipiat.)
*Reſpondit autem Ananias: Domine, audiui 13
a multis de viro hoc, quanta mala fecerit ſan C
ctis tuis in Ieruſalē: * & hic habet poteſtatē 14
a principibus ſacerdotū alligādi omnes, qui
inuocant nomen tuum. * Dixit autem ad 15
eum Dominus: Vade, quoniam vas electio-
nis eſt mihi iſte, vt portet nomen meum co
ram gentibus, & regibus, & filiis Iſrael.*Ego 16
enim oſtēdam illi quanta oporteat eum pro
nomine meo pati. * Et abiit Ananias, & in- 17
troiuit in domum: & imponens ei manus, di
xit: Saule frater, Dominus miſit me Ieſus,
qui apparuit tibi in uia, qua ueniebas, ut ui-
deas, & implearis Spiritu ſancto.* Et confe- 18
ſtim ceciderunt ab oculis eius tamquā ſqua-
mæ, & viſum recepit: & ſurgens baptizatus
eſt. * Et cum accepiſſet cibū, confortatus eſt. 19
Fuit autem cū diſcipulis, qui erant Damaſci, D
per dies aliquot. * Et continuo in ſynagogis 20
prædicabat Ieſum, quoniam hic eſt Filius
Dei. * Stupebant autem omnes, qui audie- 21
bant, & dicebant: Nonne hic eſt, qui expu-
gnabat in Ieruſalem eos, qui inuocabant no
men iſtud: & huc ad hoc uenit vt vinctos il-
los duceret ad principes ſacerdotum? * Sau 22
lus autē multo magis conualeſcebat, & con
fundebat Iudæos, qui habitabant Damaſci,
affirmans quoniam hic eſt Chriſtus. * Cum 23
autē implerentur dies multi, conſilium fece
runt in vnum Iudæi vt eū interficerent.* No 24
II. 8. tæ autem factæ ſunt Saulo inſidiæ eorū.* Cu
ſtodiebant autem & portas die ac nocte, vt
eū interficerent. * Accipientes autem eum di 25
ſcipuli nocte, per murum dimiſerunt eum,
ſubmittentes in ſporta. * Cum autem veniſ- 26
ſet in Ieruſalem, tentabat ſe iungere diſcipu E
lis, & omnes timebant eum, non credentes ꝙ
27 eſſet diſcipulus. * Barnabas autem apprehen
ſum illum duxit ad Apoſtolos: & narrauit il-
lis quomodo in uia vidiſſet Dominū, & quia
locutus eſt ei, & quomodo in Damaſco fidu
28 cialiter egerit in nomine Ieſu. * Et erat cum
illis intrans, & exiens in Ieruſalem, & fidu-
29 cialiter agens in nomine Domini. * Loque-
batur quoque Gentibus, & diſputabat cum
Græcis: illi autem quærebant occidere eū.
30 * Quod cum cognouiſſent fratres, deduxe-
runt eum Cæſaream, & dimiſerunt Tarſum.
31 *Eccleſia quidem per totam Iudæam, & Ga-
F lilæam, & Samariam habebat pacem, & ædi-
ficabatur ambulans in timore Domini, & cō
32 ſolatione ſancti Spiritus replebatur. * Factū
eſt autem, ut Petrus dum pertrāſiret vniuer
ſos, deueniret ad ſanctos, qui habitabāt Lyd
33 dæ. * Inuenit autem ibi hominem quendam,
nomine Aeneam, ab annis octo iacentem in
34 grabato, qui erat paralyticus. * Et ait illi Pe-
trus: Aenea, ſanat te Dominus Ieſus Chri-
ſtus: ſurge, & ſterne tibi. Et cōtinuo ſurrexit.
35 * Et uiderunt eū oēs, qui habitabant Lyddæ,
& Saronæ: qui conuerſi ſunt ad Dominum.
36 * In Ioppe autem fuit quædam diſcipula, no
mine Tabitha, quæ interpretata dicitur Dor
cas. Hæc erat plena operibus bonis, & elee-
37 moſynis, quas faciebat. * Factum eſt autem
in diebus illis, vt infirmata moreretur. Quā
cum lauiſſent, poſuerunt eam in cœnaculo.
38 * Cum autē prope eſſet Lydda ad Ioppen,
G diſcipuli audientes quia Petrus eſſet in ea, mi
ſerunt duos viros ad eum, rogantes: Ne pi-
39 griteris uenire vſque ad nos.* Exurgens au-
tem Petrus uenit cum illis. Et cum adue-
niſſet, duxerunt illum in cœnaculum: & cir-
cumſteterunt illum omnes viduæ flentes, &
oſtēdētes ei tunicas, & veſtes, quas faciebat
illis Dorcas. Eiectis autem omnibus foras:
Petrus ponens genua orauit: & conuerſus

ad corpus,dixit:Tabitha,ſurge. At illa ape-
ruit oculos ſuos:& viſo Petro,reſedit. * Dãs 41
autem illi manum,erexit eam. Et cum vocaſ
ſet ſanctos,& viduas, aſſignauit eam viuam.
* Notum autem factum eſt per vniuerſam 42
Ioppen: & crediderunt multi in Domino.
* Factum eſt autẽ vt dies multos moraretur 43
in Ioppe, apud Simonem quendam coria-
rium.

CAP. X.

VIr autem quidam erat in Cæſarea, no- 1
mine Corneli⁹, Cẽturio cohortis, quæ A
dicitur Italica,* religioſus,ac timens Deum 2
cum omni domo ſua, faciens eleemoſynas
multas plebi, & deprecans Deum ſemper:
*is vidit in uiſu manifeſte,quaſi hora diei no 3
na, Angelum Dei introeuntẽ ad ſe, & dicen
tem ſibi, Corneli. * At ille intuens eum, ti- 4
more correptus, dixit: Quid eſt, Domine?
Dixit autem illi:Orationes tuæ,& eleemoſy
næ tuæ aſcenderunt in memoriam in conſpe
ctu Dei. * & nunc mitte uiros in Ioppen,& 5
accerſi Simonem quendam, qui cognomina
tur Petrus: * hic hoſpitatur apud Simonem 6
quendam coriarium, cuius eſt domus iuxta
mare: hic dicet tibi quid te oporteat facere.
*Et cum diſceſſiſſet Angelus,qui loquebatur 7
illi,uocauit duos domeſticos ſuos, & militẽ
metuentem Dominum ex his, qui illi pare-
bant. * Quibus cum narraſſet omnia,miſit il 8
los in Ioppen. * Poſtera autem die iter illis B
facientibus, & appropinquantibus ciuitati, 9
aſcendit Petrus in ſuperiora vt oraret circa
horam ſextam. * Et cum eſuriret, uoluit gu 10
ſtare. Parantibus autem illis, cecidit ſuper
eum mentis exceſſus: * & vidit cælum aper 11
tum,& deſcendens vas quoddam,velut lin-
teum magnum, quattuor initiis ſubmitti de
cælo in terram,*in quo erãt omnia quadru- 12
pedia, & ſerpentia terræ, & uolatilia cæli.
*Et facta eſt vox ad eum: Surge Petre,occi- 13
de, & manduca. * Ait autem Petrus: Abſit 14
Domine,quia nunquam manducaui omne
commune, & immundum. * Et vox iterum 15
ſecundo ad eum: Quod Deus purificauit, tu
commune ne dixeris. * Hoc aũt factum eſt 16
per ter: & ſtatim receptũ eſt vas in cælum.
* Et dum intra ſe hæſitaret Petrus quidnam 17
eſſet viſio,quam vidiſſet: ecce viri,qui miſſi C
erant a Cornelio,inquirentes domum Simo
nis, aſtiterunt ad ianuam. * Et cum vocaſ- 18
ſent,interrogabant, ſi Simõ,qui cognomina
tur Petrus,illic haberet hoſpitium. * Petro 19
autem cogitante de viſione,dixit Spiritus ei:
Ecce viri tres quærunt te.*Surge itaque,de- 20
ſcende,& vade cum eis nihil dubitans: quia
ego miſi illos. * Deſcendens autem Petrus 21
ad viros,dixit: Ecce ego ſum, quem quæri-
tis: quæ cauſa eſt, propter quam veniſtis?
22 * Qui dixerunt: Cornelius Centurio, uir
iuſtus, & timens Deum,& teſtimonium ha-
bens ab vniuerſa gente Iudæorum, reſpon-
ſum accepit ab Angelo ſancto accerſire te in
23 domum ſuam, & audire verba abs te. * In-
troducens ergo eos,recepit hoſpitio.Sequẽ
ti autem die ſurgens profectus eſt cum illis:
D & quidam ex fratribus ab Ioppe comitati
24 ſunt eum. Altera autem die intrauit Cæ-
ſaream. Cornelius vero expectabat illos,cõ
uocatis cognatis ſuis, & neceſſariis amicis.
25 * Et factum eſt cum introiſſet Petrus,obuius
venit ei Cornelius,& procidẽs ad pedes eius
26 adorauit.* Petrus uero eleuauit eum,dicẽs:
27 Surge,& ego ipſe homo ſum. * Et loquens
cum illo intrauit,& inuenit multos, qui con
28 uenerant: * dixitq. ad illos: Vos ſcitis quo-
modo abominatum ſit uiro Iudæo coniũgi,
aut accedere ad alienigenam: ſed mihi oſtẽ-
dit Deus, neminem communem aut immun
29 dum dicere hominem. * Propter quod ſine
dubitatione veni accerſitus.Interrogo ergo,
30 quam ob cauſam accerſiſtis me? * Et Corne
E lius ait:A nudiuſquarta die vſque ad hanc ho
ram,orans eram hora nona in domo mea,&
ecce vir ſtetit ante me in veſte cãdida,& ait:
31 *Corneli,exaudita eſt oratio tua,& eleemo
ſynæ tuæ commemoratæ ſunt in conſpectu
32 Dei.* Mitte ergo in Ioppen, & accerſi Simo
nem,qui cognominatur Petrus:hic hoſpita-
tur in domo Simonis coriarii iuxta mare.
33 * Confeſtim ergo miſi ad te: & tu bene feci
ſti ueniendo. Nunc ergo omnes nos in con-
ſpectu tuo adſumus audire omnia quæcum-
34 que tibi præcepta ſunt a Domino.*Aperiens
autem Petrus os ſuum,dixit:In ueritate cõ-
peri‖quia non eſt perſonarũ acceptor Deus,
35 *ſed in omni gente qui timet eum,& opera-
36 tur iuſtitiam,acceptus eſt illi.* Verbum mi-
ſit Deus filijs Iſrael, annuncians pacem per
Ieſum Chriſtum: (hic eſt omniũ Dominus)
37 * Vos ſcitis quod factum eſt verbum per vni
uerſam Iudæam: incipiens enim a ″Galilæa
poſt baptiſmum, quod prædicauit Ioannes,
38 * Ieſum a Nazareth: quomodo vnxit eum
Deus Spiritu ſancto,& uirtute,‖qui pertran
ſijt benefaciendo, & ſanando omnes oppreſ
ſos a diabolo, quoniam Deus erat cum illo.
39 * Et nos teſtes ſumus omnium, quæ fecit in
regione Iudæorum,& Ieruſalẽ,quem occide
40 runt ſuſpendẽtes in ligno.*Hunc Deus ſuſci
tauit tertia die, & dedit eũ manifeſtum fieri
41 * nõ omni populo,ſed teſtibus præordinatis
a Deo:nobis, qui manducauimus, & bibimus
42 cũ illo poſtquã reſurrexit a mortuis.*Et præ
cepit nobis prædicare populo, & teſtificari
G quia ipſe eſt,qui conſtitutus eſt a Deo iudex
43 viuorum,& mortuorum.*‖Huic omnes pro
phetæ teſtimonium perhibent remiſſionem
peccatorum accipere per nomẽ eius omnes,
44 qui credũt in eum.* Adhuc loquente Petro

verba

verba hæc, cecidit Spiritus ſanctus ſuper om
nes, qui audiebant verbum. * Et obſtupue- 45
runt ex circunciſione fideles, qui venerant
cum Petro: quia & in nationes gratia Spiri-
tus ſancti effuſa eſt. * Audiebant enim illos 46
loquentes linguis, & magnificantes Deum.
* Tunc reſpondit Petrus: Numquid aquam 47
quis prohibere poteſt vt non baptizentur hi,
qui Spiritum ſanctum acceperunt ſicut &
nos? Et iuſſit eos baptizari in nomine Domi 48
ni Ieſu Chriſti. Tunc rogauerunt eum vt ma
neret apud eos aliquot diebus.

CAP. XI.

Audierũt autem Apoſtoli, & fratres, qui 1
erant in Iudæa: quoniam & Gentes re- A
ceperunt verbum Dei. * Cum autem aſcen- 2
diſſet Petrus Ieroſolymam, diſceptabãt ad-
uerſus illum, qui erant ex circunciſione, * di 3
centes: Quare introiſti ad uiros præputium
habentes, & manducaſti cum illis? * Inci- 4
piens autem Petrus exponebat illis ordinẽ,
dicens: * Ego eram in ciuitate Ioppe orans, 5
& vidi in exceſſu mentis viſionem, deſcen-
dens vas quoddam velut linteum magnum
quattuor initiis ſummiti de cælo, & venit vſ
que ad me. * In quod intuens conſiderabam, 6
& vidi quadrupedia terræ, & beſtias, & re-
ptilia, & uolatilia cæli. * Audiui autem & uo 7
cem dicentem mihi: Surge Petre, occide, &
manduca. * Dixi autem: Nequaquam Do- 8
mine: quia commune aut immundum num-
quam introiuit in os meum. * Reſpondit au 9
tem vox ſecundo de cælo: Quæ Deus mun-
dauit, tu ne commune dixeris. * Hoc autem 10
factum eſt per ter: & recepta ſunt omnia B
rurſum in cælũ. * Et ecce viri tres confeſtim 11
aſtiterunt in domo, in qua eram, miſſi a Cæ
ſarea ad me. * Dixit autem Spiritus mihi ut 12
irem cum illis, nihil hæſitans. Venerunt au-
tem mecum & ſex fratres iſti, & ingreſſi ſu-
mus in domum viri. * Narrauit autem nobis, 13
quomodo uidiſſet Angelum in domo ſua,
ſtantem & dicentem ſibi: Mitte in Ioppen,
& accerſi Simonem, qui cognominatur Pe-
trus, qui loquetur tibi verba, in quibus ſal-
uus eris tu, & vniuerſa domus tua. * Cum 15
aũt cœpiſſem loqui, cecidit Spiritus ſanctus
ſuper eos, ſicut & in nos in initio. * Recor- 16
datus ſum autem verbi Domini, ſicut dice-
bat: * Ioannes quidem baptizauit aqua, vos
autem baptizabimini Spiritu ſancto. * Si er- 17
go eandem gratiam dedit illis Deus, ſicut &
nobis, qui credidimus in Dominum Ieſum
Chriſtum: ego quis eram, qui poſſem prohi-
bere Deum? * His auditis, tacuerunt: & glori 18
ficauerunt Deũ: dicentes: Ergo & Gentibus C
pœnitentiam dedit Deus ad vitam. * Et illi 19
quidem, qui diſperſi fuerant a tribulatione,
quæ facta fuerat ſub Stephano, perãbulaue-
runt vſque Phœnicen, & Cyprum, & Antio
chiam, nemini loquentes verbum, niſi ſolis
20 Iudæis. * Erant autem quidam ex eis viri Cy-
prii, & Cyrenæi, qui cum introiſſent Antio-
chiam, loquebantur & ad Græcos, annunciã
21 tes Dominum Ieſum. * Et erat manus Do-
mini cum eis: multuſq. numerus credentium
22 conuerſus eſt ad Dominum. * Peruenit au
tem ſermo ad aures eccleſiæ, quæ erat Iero
ſolymis ſuper iſtis: & miſerunt Barnabam
23 vſque ad Antiochiam. * Qui cum perueniſ-
D ſet, & uidiſſet gratiam Dei, gauiſus eſt: &
hortabatur omnes in propoſito cordis per-
24 manere in Domino: * quia erat vir bonus,
& plenus Spiritu ſancto, & fide. Et appoſita
25 eſt multa turba Domino. * Profectus eſt au-
tem Barnabas Tarſum, vt quæreret Saulum:
quem cum inueniſſet, perduxit Antiochiam.
26 * Et annum totum conuerſati ſunt ibi in Ec
cleſia: & docuerunt turbam multam, ita vt
cognominarentur primum Antiochiæ diſci-
27 puli, Chriſtiani. * In his autem diebus ſu-
peruenerunt ab Ieroſolymis prophetæ An-
28 tiochiam. * & ſurgens vnus ex eis nomine
Agabus, ſignificabat per ſpiritum famem ma
gnam futuram in vniuerſo orbe terrarum,
29 quæ facta eſt ſub Claudio. * Diſcipuli autẽ,
prout quis habebat, propoſuerunt ſinguli in
miniſterium mittere habitantibus in Iudæa
30 fratribus: * quod & fecerunt, mittentes ad
ſeniores per manus Barnabæ, & Sauli.

CAP. XII.

1 Eodem autem tẽpore miſit Herodes rex
A manus, vt affligeret quoſdam de Eccle-
2 ſia. * Occidit autem Iacobum fratrem Ioan
3 nis gladio. * Videns autem quia placeret Iu-
dæis, appoſuit vt apprehenderet & Petrum.
4 Erant autem dies Azymorum. * Quem cum
apprehendiſſet, miſit in carcerem, tradens
quattuor quaternionibus militum cuſtodiẽ
dum, volens poſt Paſcha producere eum po
5 pulo. * Et Petrus quidem ſeruabatur in car
cere. Oratio autem fiebat ſine intermiſſione
6 ab Eccleſia ad Deum pro eo. * Cum autem
producturus eum eſſet Herodes, in ipſa no-
cte erat Petrus dormiens inter duos milites,
vinctus catenis duabus: & cuſtodes ante o-
7 ſtium cuſtodiebant carcerem. * Et ecce Ange
lus Domini aſtitit: & lumen refulſit in habi-
taculo: percuſſoq. latere Petri, excitauit eũ,
B dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catenæ
8 de manibus eius. * Dixit autem Angelus ad
eum: Præcingere, & calcea te caligas tuas.
Et fecit ſic. Et dixit illi: Circumda tibi ve-
9 ſtimentum tuum, & ſequere me. Et
exiens ſequebatur eum, & neſciebat quia ve
rum eſt, quod fiebat per angelum: exiſti-
10 mabat autem ſe viſum videre. * Tranſeun-
tes autem primam & ſecundam cuſtodiam,



venerunt ad portam ferream, quæ ducit ad
ciuitatem: quæ vltro aperta eſt eis. Et exeun
tes proceſſerunt vicum vnum: & cõtinuo di
ſceſſit Angelus ab eo. * Et Petrus ad ſe re- 11
uerſus, dixit: Nunc ſcio verè quia miſit Do-
minus Angelum ſuum, & eripuit me de ma-
nu Herodis, & de omni expectatione plebis
Iudæorum. * Conſideranſque venit ad do- 12
mum Mariæ matris Ioannis, qui cognomi-
natus eſt Marcus, vbi erant multi cõgregati,
& orãtes. * Pulſante autem eo oſtium ianuæ, 13
proceſſit puella ad audiendum, nomine Rho C
de. * Et vt cognouit vocem Petri, præ gau- 14
dio non aperuit ianuam, ſed introcurrens nũ
ciauit ſtare Petrum ante ianuam. * At illi di 15
xerunt ad eam: Inſanis. Illa autem affirma-
bat ſic ſe habere. Illi autem dicebant: Ange-
lus eius eſt. * Petrus autem perſeuerabat pul 16
ſans. Cum autem aperuiſſent, viderunt eũ,
& obſtupuerunt. * Annuens autem eis manu 17
vt tacerẽt, narrauit quomodo Dominus edu
xiſſet eum de carcere, dixitque: Nunciate Ia-
cobo, & fratribus hæc. Et egreſſus abijt in a-
lium locum. * Facta autem die, erat non par- 18
ua turbatio inter milites, quidnam factum eſ
ſet de Petro. * Herodes autem cum requiſiſ- 19
ſet eum, & non inueniſſet, inquiſitione facta D
de cuſtodibus, iuſſit eos duci: deſcendenſq;
a Iudæa in Cæſaream, ibi commoratus eſt.
* Erat autem iratus Tyrijs, & Sidonijs. * At 20
illi vnanimes venerunt ad eum, & perſuaſo
Blaſto, qui erat ſuper cubiculũ regis, poſtula
bant pacem, eo quòd alerentur regiones eo
rum ab illo. * Statuto autem die Herodes ue- 21
ſtitus ueſte regia, ſedit pro tribunali, & con-
cionabatur ad eos. * Populus autem acclama 22
bat: Dei voces, & non hominis. * Confeſtim 23
autem percuſſit eum Angelus Domini, eo
quòd non dediſſet honorem Deo: & conſum
24 ptus à vermibus, expirauit. * Verbum autẽ
25 Domini creſcebat, & multiplicabatur. * Bar-
nabas autem & Saulus reuerſi ſunt ab Iero-
ſolymis " expleto miniſterio, aſſumpto Ioan Supr. 11.
ne, qui cognominatus eſt Marcus.

CAP. XIII.

1 ERant autem in Eccleſia, quæ erat Antio
A chiæ, prophetæ, & doctores, in quibus
Barnabas, & Simon, qui vocabatur Niger, &
Lucius Cyrenenſis, & Manahen, qui erat He
2 rodis Tetrarchæ collactaneus, & Saulus. * Mi
niſtrantibus autem illis Domino, & ieiunan
tibus, dixit illis Spiritus ſanctus: Segregate
mihi Saulum, & Barnabam in opus, ad quod
3 aſſumpſi eos. * Tunc ieiunantes, & orantes,
4 imponẽteſq. eis manus, dimiſerunt illos. * Et
ipſi quidem miſſi a Spiritu ſancto abierunt
Seleuciam; & inde nauigauerunt Cyprum.
5 * Et cum veniſſent Salaminam, prædicabant
verbũ Dei in ſynagogis Iudæorũ. Habebant
6 autem & Ioannem in miniſterio. * Et cum
B perambulaſſent vniuerſam inſulam vſq. Pa-
phum, inuenerunt quendam virum magum
pſeudoprophetam, Iudæum, cui nomen erat
7 Barieſu, * qui erat cũ Proconſule Sergio Pau-
lo viro prudente. Hic, accerſitis Barnabã, &
8 Saulo, deſiderabat audire verbum Dei. * Re-
ſiſtebat aũt illis Elymas magus, (ſic enim in-
terpretatur nomen eius) quærens auertere
9 Proconſulem a fide. * Saulus autem, qui &
Paulus, repletus Spiritu ſancto, intuẽs in eũ,
10 * dixit: O plene omni dolo, & omni fallacia,
fili diaboli, inimice omnis iuſtitiæ, non deſi-
11 nis ſubuertere uias Dñi rectas. * Et nunc ec-
ce manus Dñi ſuper te, & eris cæcus, non vi
dens ſolem vſq. ad tempus. Et confeſtim ce-
cidit in eũ caligo, & tenebræ, & circuiẽs quę
rebat

rebat qui ei manum daret: * Tunc Procon- 12
ſul cum vidiſſet factum, credidit admirãs ſu
per doctrina Dñi.* Et cum a Paphe nauigaſ 13
ſent Paulus,& qui cũ eo erant,uenerunt Per
gen Pãphiliæ. Ioannes aũt diſcedens ab eis,
reuerſus eſt Ieroſolymam.* Illi vero pertrã 14
ſeuntes Pergen, venerunt Antiochiam Piſi- C
diæ:& ingreſſi ſynagogam die ſabbatorum,
ſederunt.*Poſt lectionem autẽ legis,& Pro- 15
phetarum, miſerunt principes ſynagogæ ad
eos,dicentes:Viri fratres, ſi quis eſt in uobis
ſermo exhortationis ad plebem,dicite.*Sur 16
gens autẽ Paulus,& manu ſilentiũ indicens,
ait:Viri Iſraelitæ,& qui timetis Deum, audi-
te: * Deus plebis Iſrael elegit patres no- 17
ſtros, & plebem exaltauit cum eſſent incolæ
"in terra Aegypti,& in brachio excelſo edu
xit eos ex ea, * "& per quadraginta annorũ 18
tempus mores eorum ſuſtinuit in deſerto.
* Et deſtruens gentes ſeptem in terra Cha- 19
naan," ſorte diſtribuit eis terram eorum,
* quaſi poſt quadringentos & quinquaginta 20
annos:" & poſt hæc dedit iudices, vſque ad
Samuel Prophetam.*Et exinde poſtulaue- 21
runt regem:& dedit illis Deus Saul filiũ Cis,
virum de tribu Beniamin, annis quadragin-
ta.* & amoto illo," ſuſcitauit illis Dauid re- 22
gem:cui teſtimonium perhibens,dixit:" In- D
ueni Dauid filium Ieſſe, virum ſecundũ cor
meum, qui faciet omnes uoluntates meas.
* Huius Deus ex ſemine" ſecundum promiſ 23
ſionem eduxit Iſrael ſaluatorẽ Ieſum,*"præ 24
dicante Ioanne ante faciem aduentus eius ba
ptiſmum pœnitentiæ omni populo Iſrael.
* Cum impleret autem Ioãnes curſum ſuũ, 25
dicebat:Quem me arbitramini eſſe," non sũ
ego,ſed ecce uenit poſt me,cuius non ſum di
gnus calceamenta pedũ ſoluere. *Viri fra- 26
tres,filij generis Abraham & qui in uobis ti
ment Deum,vobis verbum ſalutis huius miſ
ſum eſt. * Qui enim habitabant Ieruſalem, 27
& principes eius hunc ignorantes, & voces
prophetarum,quæ per omne ſabbatũ legũ
tur,iudicantes impleuerunt,* & nullam cau 28
ſam mortis inuenientes in eo,"petierunt a Pi E
lato,vt interficerent eum.* Cumq.conſum- 29
maſſent,omnia,quæ de eo ſcripta erãt,depo
nentes eum de ligno,poſuerunt eum in mo-
numento.*"Deus vero ſuſcitauit eum a mor 30
tuis tertia die: qui viſus eſt per dies multos
his,*qui ſimul aſcenderant cum eo de Gali- 31
læa in Ieruſalem: qui vſque nunc ſunt teſtes
eius ad plebem. Et nos vobis annunciamus 32
eã, quæ ad patres noſtros repromiſſio facta
eſt: * quoniam hanc Deus adimpleuit filijs 33
noſtris reſuſcitans Ieſum, ſicut & in Pſalmo
ſecundo ſcriptum eſt:"Filius meus es tu,ego
hodie genui te.* Quod autẽ ſuſcitauit eum 34
a mortuis, amplius iam non reuerſurum in
corruptionem, ita dixit:" Quia dabo vobis
ſancta Dauid fidelia. * Ideoq. & alias dicit: 35
"Non dabis Sanctum tuum videre corruptio *Pſ.15.b.10.
36 nem: * Dauid enim in ſua generatione cum
adminiſtraſſet, uoluntati Dei" dormiuit: & *2. Reg. 2.b. 10.
appoſitus eſt ad patres ſuos, & vidit corru-
37 ptionem. * Quem vero Deus ſuſcitauit a
38 mortuis,non vidit corruptionem.* Notum
F igitur ſit vobis viri fratres,quia per hunc vo
bis remiſſio peccatorum annunciatur, & ab
omnibus, quibus non potuiſtis in lege Moy
39 ſi iuſtificari,* in hoc omnis,qui credit iuſti-
40 ficatur. * Videte ergo ne ſuperueniat vobis
41 quod dictum eſt in Prophetis:*"Videte con- *Abac.1.b.6.
temptores, & admiramini, & diſperdimini:
quia opus operor ego ĩ diebus veſtris, opus
quod non credetis,ſi quis enarrauerit vobis.
42 *Exeuntibus autem illis rogabant vt ſequẽ-
43 ti ſabbato loquerentur ſibi verba hæc.*Cum
que dimiſſa eſſet ſynagoga,ſecuti ſunt multi
Iudæorum,& colẽtium aduenarum, Paulũ,
& Barnabam: qui loquentes ſuadebant eis
44 vt permanerent in gratia Dei.*Sequenti ve-
G ro ſabbato pene vniuerſa ciuitas cõuenit au
45 dire verbum Dei.* Videntes autẽ turbas Iu-
dæi,repleti ſunt zelo,& contradicebant his,
46 quæ a Paulo dicebantur,blaſphemãtes.*Tũc
conſtanter Paulus & Barnabas dixerunt:Vo
bis oportebat primum loqui verbum Dei:
ſed quoniã repellitis illud, & indignos vos
iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad
47 Gentes. *ſic enim præcepit nobis Dominus:
"Poſui te in lucem Gentium,vt ſis in ſalutem *Iſa.49.b.6.
48 vſque ad extremum terræ.* Audientes au-
tem Gentes gauiſæ ſunt, & glorificabãt ver
bum Domini:& crediderunt quotquot erãt
49 præordinati ad vitam æternam. * Diſſemi-
nabatur autem verbum Domini per vniuer-
50 ſam regionem.*Iudæi autem concitauerunt
mulieres religioſas,& honeſtas,& primos
ciuitatis, & excitauerũt perſecutionem in
Paulum,& Barnabam: & eiecerunt eos de
51 finibus ſuis. * " At illi excuſſo puluere *Mar.6.b.11. Matt.10.b.14. Luc 9.a.5.
52 pedum in eos, venerunt Iconium. Diſci-
puli quoque replebantur gaudio, & Spiritu
ſancto.

CAP. XIIII.

1 FActum eſt autem Iconij,vt ſimul introi-
A rent in ſynagogam Iudæorum,& loque
rentur,ita vt crederet Iudæorum,& Græco
2 rum copioſa multitudo.*Qui vero incredu
li fuerunt Iudæi,ſuſcitauerunt,& ad iracun-
diam concitauerunt animas Gentium aduer
3 ſus fratres. * Multo igitur tempore demo-
rati ſunt, fiducialiter agentes in Domino,
teſtimoniũ perhibẽte verbo gratiæ ſuæ,dã-
te ſigna, & prodigia fieri per manus eorum.
4 *Diuiſa eſt aũt multitudo ciuitatis: & quidã
quidem erant cum Iudæis, quidam vero cũ
5 Apoſtolis.* Cum autem factus eſſet impetus
Gentilium, & Iudæorum cum principibus

ſuis, vt contumelijs afficerent, & lapidarent
eos,* intelligentes confugerunt ad ciuitates 6
Lycaoniæ Lyſtram, & Derben, & vniuerſam
in circuitu regionem, & ibi euangelizantes B
erant. * Et quidam vir Lyſtris infirmus pe- 7
dibus ſedebat, claudus ex vtero matris ſuæ,
qui numquam ambulauerat. * Hic audi- 8
uit Paulum loquentem. Qui intuitus eum,
& videns quia fidem haberet vt ſaluus fieret,
* dixit magna voce: Surge ſuper pedes 9
tuos rectus. Et exiliuit, & ambulabat.
* Turbæ autem cum vidiſſent quod fecerat 10
Paulus, leuauerunt vocem ſuam Lycaonice
dicentes: Dij ſimiles facti hominibus, deſcen
derunt ad nos.* Et vocabãt Barnabam Iouẽ, 11
Paulum vero Mercurium: quoniam ipſe e-
rat dux verbi. * Sacerdos quoque Iouis, 12
qui erat ante ciuitatem tauros, & coronas
ante ianuas afferẽs, cum populis volebat ſa-
crificare. * Quod vbi audierunt Apoſtoli, 13
Barnabas, & Paulus, conſciſſis tunicis ſuis e- C
xilierunt in turbas clamantes, * & dicentes: 14
Viri, quid hęc facitis? & nos mortales ſumus,
ſimiles uobis homines, annunciantes uo-
bis ab his uanis conuerti ad Deum viuum,
* Pſ. 145.a.6. Apo.14. * qui fecit cælum, & terram, & mare, & om-
nia quæ in eis ſunt: * qui in præteritis gene 15
rationibus dimiſit omnes gentes ingredi
uias ſuas.* Et quidem non ſine teſtimonio ſe- 16
metipſum reliquit benefaciens de cælo, dans
pluuias, & tempora fructifera implens cibo,
& lætitia corda noſtra. * Et hæc dicentes, 17
vix ſedauerunt turbas ne ſibi immolarent.
* Superuenerunt autem quidam ab Antio- 18
chia, & Iconio Iudæi, & perſuaſis turbis, la-
pidanteſq Paulum, traxerunt extra ciuitatẽ,
exiſtimantes eum mortuum eſſe. * Circum- 19
dantibus autem eum diſcipulis, ſurgens in- D
trauit ciuitatem, & poſtera die profectus eſt
cum Barnaba in Derben. * Cumq. euangeli 20
zaſſent ciuitati illi, & docuiſſent multos, re-
uerſi ſunt Lyſtram, & Iconium, & Antio-
chiam, * confirmantes animas diſcipulorum, 21
exhortanteſq. vt permanerent in fide: & quo
niam per multas tribulationes oportet nos
intrare in regnum Dei. * Et cum conſtituiſ- 22
ſent illis per ſingulas eccleſias presbyteros,
& oraſſent cum ieiunationibus, commenda
uerunt eos Domino, in quem crediderunt.
* Tranſeunteſq. Piſidiam, venerunt in Pam- 23
phyliam, * & loquentes verbum Domini 24
* Sup.13.a.1. in Perge, deſcenderunt in Attaliam: * " & in 25
de nauigauerunt Antiochiam, vnde erãt tra
diti gratiæ Dei in opus, quod compleuerunt.
* Cum autem veniſſent & congregaſſent Ec- 26
cleſiam, retulerunt quanta feciſſet Deus cũ
illis, & quia aperuiſſet Gentibus oſtium fi-
dei. * Morati ſunt autem tempus non modi- 27
cum cum diſcipulis.

CAP. XV.

1 A ET quidam deſcendentes de Iudæa, do- * Gal.5.a.
cebant fratres: * Quia niſi circũcidam
a ni ſecundum morem Moyſi, non poteſtis ſal-
2 uari. * Facta ergo ſeditione non minima
Paulo, & Barnabæ aduerſus illos, ſtatue-
runt vt aſcenderent Paulus, & Barnabas,
& quidam alij ex alijs ad Apoſtolos, & pres
byteros in Ieruſalem ſuper hac quæſtione.
3 * Illi ergo deducti ab Eccleſia pertranſibant
Phœnicẽ, & Samariam, narrantes conuer-
ſionem Gentium: & faciebant gaudium
4 magnum omnibus fratribus. * Cum au-
tem veniſſent Ieroſolymam, ſuſcepti ſunt
ab eccleſia, & ab Apoſtolis, & ſenioribus
annunciantes quanta Deus feciſſet cum il-
5 lis. * Surrexerunt autem quidam de hæreſi
B Phariſæorum, qui crediderunt, dicentes:
Quia oportet circumcidi eos, præcipere
6 quoque ſeruare legem Moyſi. * Conuene-
runtq. Apoſtoli, & ſeniores videre de verbo
7 hoc.* Cum autem magna conquiſitio fieret, * Sup.10.b.
ſurgens Petrus dixit ad eos: " Viri fratres, vos
ſcitis quoniam ab antiquis diebus Deus in
nobis elegit, per os meum audire Gentes
8 verbum Euangelij, & credere. * Et qui no-
uit corda Deus, teſtimonium perhibuit, " dãs * Sup.10.f.
9 illis Spiritum ſanctum, ſicut & nobis, * &
nihil diſcreuit inter nos & illos, fide purifi-
10 cans corda eorum. * Nunc ergo quid tenta-
tis Deum, imponere iugum ſuper ceruices
diſcipulorum, quod neque patres noſtri, ne-
11 que nos portare potuimus? * Sed per gratiã
C Domini Ieſu Chriſti credimus ſaluari, quem-
12 admodum & illi. * Tacuit autem omnis
multitudo: & audiebant Barnabam, & Pau-
lum narrantes quanta Deus feciſſet ſigna, &
13 prodigia in Gentibus per eos. * Et poſtquam
tacuerunt, reſpondit Iacobus, dicens: Viri fra
14 tres, audite me. * Simon narrauit quemad-
modum primum Deus uiſitauit ſumere ex
15 Gentibus populum nomini ſuo. * Et huic
concordant verba Prophetarum, ſicut ſcri-
16 ptum eſt: * " Poſt hæc reuertar, & reædifica- * Am.9.c.
bo tabernaculum Dauid, quod decidit: & di-
17 ruta eius reædificabo, & erigam illud: * vt re
D quirant ceteri hominum Dominum, & om-
nes gentes, ſuper quas inuocatum eſt nomen
18 meum, dicit Dominus faciens hæc. * Notũ a
19 ſæculo eſt Domino opus ſuum. * Propter
quod ego iudico non inquietari eos, qui ex
20 Gẽtibus cõuertuntur ad Deũ, * ſed ſcribere
ad eos ut abſtineant ſe a contaminationibus
ſimulachrorum, & fornicatione, & ſuffoca-
21 tis, & ſanguine. * Moyſes enim a tempori-
bus antiquis habet in ſingulis ciuitatibus qui
eum prædicent in ſynagogis, ubi per omne
22 ſabbatum legitur.* Tũc placuit Apoſtolis, &
ſenioribus cum omni Eccleſia, eligere viros
ex eis,

ex eis, & mittere Antiochiam cum Paulo,
& Barnaba, Iudam, qui cognominabatur Bar
ſabas, & Silā viros primos in fratribus, * ſcri 23
bentes per manus eorum. APOSTOLI & E
ſeniores fratres, his, qui ſunt Antiochiæ,
& Siriæ, & Ciliciæ fratribus ex Gentibus,
ſalutem.
*Quoniam audiuimus quia quidam ex no 24
bis exeuntes, turbauerunt vos verbis, euer-
tentes animas veſtras, quibus non mandaui-
mus: *placuit nobis collectis in vnum, elige- 25
re viros, & mittere ad vos cum chariſſimis
noſtris Barnaba, & Paulo, * hominibus, qui 26
tradiderunt animas ſuas pro nomine Domi-
ni noſtri Ieſu Chriſti. * Miſimus ergo Iudam, 27
& Silam, qui & ipſi vobis verbis referent
eadem. * Viſum eſt enim Spiritui ſancto, 28
& nobis nihil vltra imponere vobis oneris F
quàm hæc neceſſaria: * vt abſtineatis vos 29
ab immolatis ſimulachrorum, & ſanguine,
& ſuffocato, & fornicatione; a quibus cuſto-
dientes vos, bene agetis. Valete. * Illi ergo 30
dimiſſi, deſcenderunt Antiochiam: & congre
gata multitudine tradiderunt epiſtolam.
*Quam cum legiſſent, gauiſi ſunt ſuper con 31
ſolatione. * Iudas autem, & Silas, & ipſi cum 32
eſſent Prophetæ, verbo plurimo conſolati
ſunt fratres, & confirmauerunt. * Facto au- 33
tem ibi aliquanto tempore, dimiſſi ſunt cum
pace a fratribus ad eos, qui miſerant illos.
* Viſum eſt autem Silæ ibi remanere: Iudas 34
autem ſolus abijt Ieruſalem. * Paulus au- 35
tem, & Barnabas demorabantur Antiochiæ G
docentes: & euangelizantes cum alijs pluri-
bus verbum Domini. * Poſt aliquot autem 36
dies, dixit ad Barnabam Paulus: Reuerten-
tes viſitemus fratres per vniuerſas ciuitates,
in quibus prædicauimus verbum Domini,
quomodo ſe habeant. * Barnabas autem 37
volebat ſecum aſſumere & Ioannem, qui co
gnominabatur Marcus. * Paulus autem ro 38
gabat eum (vt qui diſceſſiſſet ab eis de Pam
phylia, & non iſſet cum eis in opus) non de-
bere recipi. * Facta eſt autem diſſenſio, ita 39
vt diſcederent ab inuicem, & Barnabas qui-
dem aſſumpto Marco nauigaret Cyprum.
* Paulus vero electo Sila profectus eſt, tra- 40
ditus gratiæ Dei a fratribus. * Perambu- 41
labat autem Syriam, & Ciliciam, confir-
mans Eccleſias: præcipiens cuſtodire præce-
pta Apoſtolorum, & ſeniorum.

CAP. XVI.

PEruenit autem Derben, & Lyſtram. Et ec 1
ce diſcipulus quidam erat ibi nomine Ti A
motheus, filius mulieris Iudææ fidelis, patre
Gentili. * Huic teſtimonium bonum redde- 2
bant qui in Lyſtris erant, & Iconio fratres.
* Hunc voluit Paulus ſecum proficiſci: & 3
aſſumens circumcidit eum propter Iudæos,
qui erant in illis locis. Sciebant enim omnes
4 quòd pater eius erat Gentilis. * Cum autem
pertranſirent ciuitates, tradebant eis cuſto-
dire dogmata, quæ erant decreta ab Apoſto
5 lis & ſenioribus, qui erant Ieroſolymis. * Et
Eccleſiæ quidem confirmabantur fide, &
6 abundabant numero quotidie. * Tranſeun-
tes autem Phrygiam, & Galatiæ regionem,
vetati ſunt a Spiritu ſancto loqui verbum
7 Dei in Aſia. * Cum veniſſent autem in My-
B ſiam, tentabant ire in Bithyniam: & non
8 permiſit eos Spiritus Ieſu. * Cum autem per-
tranſiſſent Myſiam, deſcenderunt Troadē:
9 * & viſio per noctem Paulo oſtenſa eſt: Vir
Macedo quidam erat ſtans, & deprecans eū,
& dicens: Tranſiens in Macedoniam, adiu-
10 ua nos. * Vt autem viſum vidit, ſtatim quæſi-
uimus proficiſci in Macedoniam, certi facti
quòd vocaſſet nos Deus euangelizare eis.
11 * Nauigantes autem a Troade, recto curſu
venimus Samothraciam, & ſequenti die
12 Neapolim; * & inde Philippos, quæ eſt pri-
ma partis Macedoniæ ciuitas, colonia. Era-
mus autem in hac Vrbe diebus aliquot, con-
13 ferentes. * Die autem ſabbatorum egreſſi ſu
C mus foras portam iuxta flumen, vbi videba
tur oratio eſſe: & ſedentes loquebamur mu-
14 lieribus, quæ conuenerant. * Et quædam mu-
lier nomine Lydia, purpuraria ciuitatis Thy
atirenorum, colens Deum, audiuit: cuius Do
minus aperuit cor intendere his, quæ dice-
15 bantur a Paulo. * Cum autem baptizata eſ-
ſet, & domus eius, deprecata eſt dicens: Si iu
dicaſtis me fidelem Domino eſſe, introite in
domum meam, & manete. Et coegit nos.
16 * Factum eſt autem euntibus nobis ad ora-
tionem, puellam quandam habentem ſpiri-
tum pythonem obuiare nobis, quæ quæſtū
magnum præſtabat dominis ſuis diuinādo.
17 * Hæc ſubſecuta Paulum, & nos, clamabat
D dicēs: Iſti homines ſerui Dei excelſi ſunt, qui
18 annunciant vobis viā ſalutis. * Hoc aūt facie
bat multis diebus. Dolens autem Paulus, &
conuerſus, ſpiritui dixit: Præcipio tibi in no
mine Ieſu Chriſti exire ab ea. Et exijt eadē
19 hora. * Videntes autem domini eius quia
exiuit ſpes quæſtus eorum, apprehendentes
Paulum, & Silam perduxerunt in forum ad
20 principes: * & offerentes eos magiſtratibus,
dixerunt: Hi homines conturbant ciuitatem
21 noſtram, cum ſint Iudæi: * & annūciant mo-
rem, quem non licet nobis ſuſcipere, neque
22 facere, cum ſimus Romani. * Et cucurrit
plebs aduerſus eos: & magiſtratus, ſciſſis tu-
23 nicis eorum, *iuſſerunt eos virgis cædi. * Et
E cum multas plagas eis impoſuiſſent, miſe- * 2. Cor. 11. B 25
runt eos in carcerem, præcipientes cuſto- 1. Theſ. 2. a. 2
24 di vt diligenter cuſtodiret eos. * Qui cum Phil. 1. b. 13
tale præceptum accepiſſet, miſit eos in
interiorem carcerem, & pedes eorum ſtrin
25 xit ligno. * Media autem nocte Paulus,

& Si-



& Silas orantes, laudabant Deum: & audie-
bant eos, qui in cuſtodia erant.* Subito vero 26
terræmotus factus eſt magnus, ita vt moue-
rentur fundamenta carceris. Et ſtatim aper-
ta ſunt omnia oſtia: & vniuerſorum vincula
ſoluta ſunt.* Expergefactus autẽ cuſtos car 27
ceris, & videns ianuas apertas carceris, eua-
ginato gladio volebat ſe interficere, æſtimãs
fugiſſe vinctos.* Clamauit autem Paulus voce 28
ce magna, dicens: Nihil tibi mali feceris: vni-
uerſi enim hic ſumus. * Petitoq. lumine, in- 29
trogreſſus eſt: & tremefactus procidit Paulo F
& Silæ ad pedes: * & producens eos foras, 30
ait. Domini, quid me oportet facere, vt ſaluꝰ
fiam? * At illi dixerunt: Crede in Dominum 31
Ieſum: & ſaluus eris tu, & domus tua. * Et 32
locuti ſunt ei verbũ Domini cum omnibus,
qui erant in domo eius.* Et tollens eos in il- 33
la hora noctis, lauit plagas eorum: & bapti-
zatus eſt ipſe, & omnis domus eius conti-
nuo. * Cumque perduxiſſet eos in domum 34
ſuam, appoſuit eis menſam, & lætatus eſt
cum omni domo ſua credens Deo. * Et cum 35
dies factus eſſet, miſerunt magiſtratus licto-
res, dicentes: Dimitte homines illos. * Nun- 36
ciauit autem cuſtos carceris verba hæc Pau-
lo: Quia miſerunt magiſtratus vt dimittami- G
ni, nunc igitur exeuntes, ite in pace.* Paulus 37
autem dixit eis: Cæſos nos publice, indemna
tos, homines Romanos miſerunt in carce-
rem, & nunc occulte nos eijciunt? Non ita:
ſed veniant, * & ipſi nos eijciant. Nunciaue- 38
runt autem magiſtratibus lictores verba
hæc. Timueruntq. audito quòd Romani eſ-
ſent: * & venientes deprecati ſunt eos, & edu 39
centes rogabant vt egrederentur de vrbe.
* Exeuntes autem de carcere, introierunt ad 40
Lydiam: & viſis fratribus conſolati ſunt eos,
& profecti ſunt.

CAP. XVII.

1 CVm autem perambulaſſent Amphipo-
A lim, & Apolloniam, venerunt Theſſa-
2 lonicam, vbi erat ſynagoga Iudæorum.* Se-
cundum conſuetudinem autẽ Paulus introi
uit ad eos, & per ſabbata tria diſſerebat eis
3 de Scripturis, * adaperiẽs & inſinuans quia
Chriſtum oportuit pati, & reſurgere a mor-
tuis: & quia hic eſt Ieſus Chriſtus, quem ego
4 annuncio vobis. *Et quidam ex eis credide-
runt, & adiuncti ſunt Paulo, & Silæ, & de co
lentibus, Gentilibuſq. multitudo magna, &
5 mulieres nobiles non paucæ. * Zelantes au-
B tem Iudæi, aſſumenteſq. de vulgo viros quoſ
dam malos, & turba facta, concitauerunt
ciuitatem: & aſſiſtentes domui Iaſonis quæ-
6 rebant eos producere in populum. * Et cum
non inueniſſent eos, trahebant Iaſonem, &
quoſdam fratres ad principes ciuitatis, cla-
mantes: Quoniam hi, qui Vrbem concitãt,
7 & huc venerunt, * quos ſuſcepit Iaſon, & hi
omnes contra decreta Cæſaris faciunt, re-
8 gem alium dicentes eſſe, Ieſum. * Conci-
tauerunt autem plebem, & principes ciui-
9 tatis audientes hæc. Et accepta ſatisfactio-
ne a Iaſone, & a ceteris, dimiſerunt eos.
10 * Fratres vero confeſtim per noctem dimi-
C ſerunt Paulum, & Silam in Berœam. Qui
cum veniſſent, in ſynagogam Iudæorum
11 introierunt. *Hi autem erant nobiliores eo
rum, qui ſunt Theſſalonicæ, qui ſuſceperunt
verbum cum omni auiditate, quotidie ſcru-
12 tantes Scripturas, ſi hæc ita ſe haberent. *Et
multi quidem crediderunt ex eis, & mulie-
rum Gentilium honeſtarum, & viri non pau
13 ci. *Cum autem cognouiſſent in Theſſaloni
ca Iudæi, quia & Berœæ prædicatum eſt a
Paulo verbum Dei, venerunt & illuc com-
mouentes, & turbantes multitudinem.

*Statimq.

* Statimque tunc Paulum dimiſerunt fra- 14
tres, vt iret vſque ad mare: Silas autem, & Ti
motheus remanſerunt ibi. * Qui autem dedu 15
cebant Paulum, perduxerunt eum vſque A-
thenas, & accepto mandato ab eo ad Silam, D
& Timotheum vt quàm celeriter venirẽt ad
illum, profecti ſunt. * Paulus autem cum A- 16
thenis eos expectaret, incitabatur ſpiritus e-
ius in ipſo, videns idololatriæ deditam ciui-
tatem. * Diſputabat igitur in ſynagoga cum 17
Iudæis, & colentibus, & in foro, per omnes
dies ad eos, qui aderant. * Quidam autem E- 18
picurei, & Stoici philoſophi diſſerebãt cum
eo, & quidam dicebant: Quid vult ſemini-
uerbius hic dicere? Alij vero: Nouorum dæ-
moniorum videtur annunciator eſſe: quia Ie
ſum, & reſurrectionem annunciabat eis. * Et 19
apprehenſum eum ad Areopagum duxerũt, E
dicentes: Poſſumus ſcire quæ eſt hæc noua,
quæ a te dicitur, doctrina? * noua enim quæ- 20
dam infers auribus noſtris: Volumus ergo
ſcire quidnam velint hæc eſſe. (* Atheniẽſes 21
autem omnes, & aduenæ hoſpites, ad nihil
aliud vacabant niſi aut dicere, aut audire ali
quid noui.) * Stans autem Paulus in medio 22
Areopagi, ait: Viri Athenienſes per omnia
quaſi ſuperſtitioſiores vos video. * Pręteriẽs 23
enim, & videns ſimulachra veſtra, inueni &
aram, in qua ſcriptum erat: IGNOTO DEO.
Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego an-
1.a.1 nuncio vobis. * "Deus, qui fecit mundum, & 24
omnia quæ in eo ſunt, hic cæli & terræ cum
7.f.48 ſit Dominus, "non in manufactis templis ha-
bitat, * nec manibus humanis colitur indi- 25
gens aliquo, cum ipſe det omnibus vitam, &
inſpirationem, & omnia: * fecitque ex vno 26
omne genus hominum inhabitare ſuper vni F
uerſam faciem terræ, definiens ſtatuta tem-
pora, & terminos habitationis eorum, * quę 27
rere Deum ſi forte attrectent eum, aut inue
niant, quamuis non longe ſit ab vnoquoque
noſtrum. * In ipſo enim viuimus, & moue- 28
mur, & ſumus: ſicut & quidam veſtrorũ Poe
tarum dixerunt: Ipſius enim & genus ſumus.
* Genus ergo cum ſimus Dei, non debemus 29
æſtimare auro, aut argento, aut lapidi, ſcul-
pturæ artis, & cogitationis hominis, Diuinũ
eſſe ſimile. * Et tempora quidem huius igno- 30
rantiæ deſpiciens Deus, nunc annunciat ho- G
minibus vt omnes vbique pœnitentiam a-
gant, * eo quòd ſtatuit diem, in quo iudica- 31
turus eſt orbem in æquitate, in viro, in quo
ſtatuit, fidem præbens omnibus, ſuſcitans eũ
a mortuis. * Cum audiſſent autem reſurre- 32
ctionem mortuorum, quidam quidem irri-
debant, quidam vero dixerunt: Audiemus te
de hoc iterum. * Sic Paulus exiuit de medio 33
eorum. * Quidam vero viri adhærentes ei, 34
crediderunt: in quibus & Dionyſius Areo-
pagita, & mulier nomine Damaris, & alij
cum eis.

CAP. XVIII.

1 POſt hæc egreſſus ab Athenis, venit Co-
2 rinthum: * & inueniens quendam Iu-
A dæum nomine Aquilam, Ponticum genere,
qui nuper venerat ab Italia, & Priſcillã vxo
rem eius, (eo quòd præcepiſſet Claudius di
ſcedere omnes Iudæos a Roma) acceſſit ad
3 eos. * Et quia eiuſdem erat artis, manebat
apud eos, & operabatur: (erãt autem ſceno
4 factoriæ artis) * Et diſputabat in ſynagoga
per omne ſabbatum, interponens nomẽ Do
5 mini Ieſu, ſuadebatq. Iudæis, & Græcis. * Cũ
B veniſſent autem de Macedonia Silas & Ti-
motheus, inſtabat verbo Paulus, teſtificans
6 Iudæis eſſe Chriſtum Ieſum. * Contradicen-
tibus autem eis, & blaſphemantibus, excu-
tiens veſtimenta ſua, dixit ad eos: Sanguis
veſter ſuper caput veſtrum: mundus ego, ex
7 hoc ad Gentes vadam. * Et migrans inde, in-
trauit in domum cuiuſdam, nomine Titi Iu-
ſti, colentis Deum, cuius domus erat coniun
8 cta ſynagogæ. * Criſpus autem archiſynago
C gus credidit Domino cum omni domo ſua:
& multi Corinthiorum audiẽtes credebãt,
9 & baptizabantur. * Dixit autem Dominus
nocte per viſionem Paulo: Noli timere, ſed
10 loquere, & ne taceas: * propter quod ego ſũ
tecum: & nemo apponetur tibi vt noceat te:
quoniam populus eſt mihi multus in hac ci-
11 uitate. * Sedit autem ibi annum & ſex men-
12 ſes, docens apud eos verbum Dei. * Gallione
D autem procõſule Achaiæ, inſurrexerũt vno
animo Iudæi in Paulum, & adduxerunt eũ
13 ad tribunal, * dicentes: Quia contra legem
14 hic perſuadet hominibus colere Deum. * In-
cipiẽte autem Paulo aperire os, dixit Gallio
ad Iudæos: Si quidem eſſet iniquum aliquid,
aut facinus peſſimum o viri Iudæi, recte uos
15 ſuſtinerem. * Si vero quæſtiones ſunt de ver-
bo, & nominibus, & lege veſtra, vos ipſi vi-
16 deritis: Iudex ego horum nolo eſſe. * Et mi-
17 nauit eos a tribunali. * Apprehendentes aũt
E omnes Soſthenem principẽ ſynagogæ, per-
cutiebant eum ante tribunal: & nihil eorum
18 Gallioni curæ erat. * Paulus vero cum adhuc
ſuſtinuiſſet dies multos, fratrib. valefaciẽs,
nauigauit in Syriam, (& cum eo Priſcilla, &
Aquila) qui ſibi "totonderat in Cenchris ca Nu.6.c.18
19 put: habebat enim votum. * Deuenitq. Ephe Inf.21.d.24
ſum, & illos ibi reliquit. Ipſe vero ingreſſus
20 ſynagogam, diſputabat cum Iudæis. * Ro-
gantibus autem eis vt ampliori tempore ma
21 neret, non conſenſit, * ſed valefaciens, & di
cens, Iterum reuertar ad vos Deo volente,
22 profectus eſt ab Epheſo. * Et deſcendens
F Cæſaream, aſcendit, & ſalutauit Eccleſiam,
23 & deſcendit Antiochiam. * Et facto ibi ali-
quanto tempore profectus eſt, perambulãs
ex ordine Galaticam regionem, & Phrygiã,

confir-

confirmans omnes diſcipulos. * Iudæus au- 24
tem quidam, Apollo nomine, Alexandrinus
genere, vir eloquens, deuenit Epheſum, po-
tens in ſcripturis. * Hic erat edoctus viam 25
Domini: & feruens ſpiritu loquebatur, & do
cebat diligenter ea, quæ ſunt Ieſu, ſciens tan
tum baptiſma Ioannis. * Hic ergo cœpit fi- 26
ducialiter agere in ſynagoga. Quem cum au G
diſſent Priſcilla & Aquila, aſſumpſerunt eũ,
& diligentius expoſuerunt ei viam Domini.
* Cum autem vellet ire Achaiam, exhortati 27
fratres, ſcripſerunt diſcipulis vt ſuſciperent
eum. Qui cum veniſſet, contulit multum his,
qui crediderant. *Vehementer enim Iudæos 28
reuincebat publice, oſtendens per Scriptu-
ras, eſſe Chriſtum Ieſum.

CAP. XIX.

Factum eſt autem, cum Apollo eſſet Co- 1
rinthi, vt Paulus peragratis ſuperioribus A
partibus veniret Epheſum, & inueniret quoſ
dam diſcipulos: * dixitque ad eos: Si Spiritũ 2
ſanctum accepiſtis credentes? At illi dixerũt
ad eum: Sed neque ſi Spiritus ſanctus eſt, au-
diuimus. Ille vero ait: In quo ergo baptiza- 3
ti eſtis? Qui dixerunt: In Ioannis baptiſma-
te. * Dixit autem Paulus: Ioannes baptiza- 4
uit baptiſmo pœnitentiæ populum, dicens:
In eum, qui venturus eſſet poſt ipſum, vt cre
derent, hoc eſt, in Ieſum.* His auditis, bapti- 5
zati ſunt in nomine Domini Ieſu. * Et cum 6
impoſuiſſet illis manus Paulus, venit Spiri- B
tus ſanctus ſuper eos, & loquebãt linguis,
& prophetabant. * Erant autem omnes viri 7
fere duodecim.* Introgreſſus autẽ ſynago- 8
gam, cum fiducia loquebatur per tres men-
ſes, diſputans, & ſuadens de regno Dei. * Cũ 9
autem quidam indurarentur, & non crede-
rent, maledicentes viam Domini coram mul
titudine, diſcedens ab eis, ſegregauit diſcipu
los, quotidie diſputans in ſchola tyranni cu-
iuſdam. * Hoc autem factum eſt per bieniũ, 10
ita vt omnes, qui habitabãt in Aſia, audirẽt
verbum Domini, Iudæi atque Gentiles. *Vir 11
tuteſq. non quaslibet faciebat Deus per ma-
num Pauli: * ita vt etiam ſuper languidos 12
deferrentur a corpore eius ſudaria, & ſemi- C
cinctia, & recedebant ab eis lãguores, & ſpi-
ritus nequam egrediebantur.*Tentauerunt 13
autem quidam & de circumeuntibus Iudæis
exorciſtis, inuocare ſuper eos, qui habebant
ſpiritus malos, nomen Domini Ieſu, dicen-
tes: Adiuro vos per Ieſum, quem Paulus præ
dicat. * Erant autem quidam Iudæi Sceuæ 14
principis ſacerdotum ſeptem filij, qui hoc fa
ciebant. * Reſpondens autem ſpiritus nequã 15
dixit eis: Ieſum noui, & Paulum ſcio: vos au-
tem qui eſtis? Et inſiliens in eos homo, in 16
quo erat dæmonium peſſimum, & domina-
tus amborum, inualuit contra eos, ita vt nu-

*Mat.3.c.11 Mat.1.a.8 Luc.3.c.16 Io.1.d.26 Sup 1.a.5.& 11.c.16

17 di, & vulnerati effugerẽt de domo illa.*Hoc
D autem notum factum eſt omnibus Iudæis,
atque Gentilibus, qui habitabant Epheſi: &
cecidit timor ſuper omnes illos, & magnifi-
18 cabatur nomen Domini Ieſu.* Multique cre
dentium veniebant confitentes, & annun-
19 ciantes actus ſuos. * Multi autem ex eis, qui
fuerant curioſa ſectati, contulerũt libros, &
combuſſerunt coram omnibus: & computa-
tis pretiis illorum, inuenerunt pecuniam de
20 nariorum quinquaginta millium.* Ita forti-
ter creſcebat verbum Dei, & cõfirmabatur.
21 * His autem expletis, propoſuit Paulus in
Spiritu, tranſita Macedonia & Achaia ire Ie
roſolymam, dicens: quoniam poſtquam fue-
22 ro ibi, oportet me & Romam videre.* Mit-
E tens autem in Macedoniam duos ex mini-
ſtrantibus ſibi, Timotheum, & Eraſtum, ipſe
23 remanſit ad tempus in Aſia. * Facta eſt au-
tem illo tempore turbatio nõ minima de via
24 Domini.*Demetrius enim quidam nomine,
argentarius, faciens ædes argenteas Dianæ,
præſtabat artificibus non modicum quæſtũ:
25 * quos cõuocans, & eos, qui huiuſmodi erãt
opifices, dixit: Viri, ſcitis quia de hoc artifi-
26 cio eſt nobis acquiſitio: * & videtis, & audi-
tis quia non ſolum Epheſi, ſed pene totius
Aſiæ, Paulus hic ſuadens auertit multam tur
bam, dicens: Quoniam non ſunt dii, qui ma-
27 nibus fiunt.* Non ſolum autem hæc pericli
tabitur nobis pars in redargutionem venire,
ſed & magnæ Dianæ templum in nihilum
reputatibur, ſed & deſtrui incipiet maieſtas
28 eius, quam tota Aſia, & orbis colit.* His au-
F ditis, repleti ſunt ira, & exclamauerunt dicẽ
29 tes: Magna Diana Epheſiorum. * Et impleta
eſt ciuitas confuſione, & impetum fecerunt
vno animo in theatrum, rapto Gaio, & Ari-
30 ſtarcho Macedonibus, comitibus Pauli. *Pau
lo autem volente intrare in populũ, nõ per
31 miſerunt diſcipuli. * Quidam autem & de
Aſiæ prinripibus, qui erant amici eius, miſe-
runt ad eum rogantes ne ſe daret in theatrũ:
32 * alij autem aliud clamabant. Erat enim Ec-
cleſia confuſa: & plures neſciebant qua ex
33 cauſa conueniſſent. *De turba autem detra-
xerunt Alexandrum, propellentibus eum Iu
dæis. Alexander autem manu ſilentio poſtula
34 to, volebat reddere rationem populo.* Quẽ
vt cognouerunt Iudæum eſſe, vox facta vna
eſt omnium, quaſi per horas duas claman-
35 tium: Magna Diana Epheſiorum. * Et cum
ſedaſſet ſcriba turbas, dixit: Viri Epheſij, quis
enim eſt hominum, qui neſciat Epheſiorum
ciuitatem cultricem eſſe magnæ Dianæ, Io-
36 uiſque prolis? * Cum ergo his contradici nõ
G poſſit, oportet uos ſedatos eſſe, & nihil teme
37 re agere.* Adduxiſtis enim homines iſtos,
neque ſacrilegos, neque blaſphemantes deã
38 veſtram. * Quod ſi Demetrius, & qui cum
eo ſunt artifices, habent aduerſus aliquẽ cau
ſam

ſam, conuentus forenſes aguntur, & proco-
ſules ſunt, accuſent inuicem. Si quid autem 39
alterius rei quæritis: in legitima Eccleſia po
terit abſolui.* Nam & periclitamur argui ſe 40
ditionis hodiernæ: cum nullus obnoxius ſit
(de quo poſſimus reddere rationem) concur
ſus iſtius. Et cum hæc dixiſſet, dimiſit Ec-
cleſiam.

CAP. XX.

POſtquam aũt ceſſauit tumultus, vocatis 1
Paulus diſcipulis, & exhortatus eos, vale A
dixit, & profectus eſt ut iret in Macedo-
niam. * Cum autem perambulaſſet partes 2
illas, & exhortatus eos fuiſſet multo ſermo-
ne, venit ad Græciam: * vbi cum feciſſet men 3
ſes tres, factæ ſunt illi inſidiæ a Iudæis naui-
gaturo in Syriam: habuitque conſilium vt
reuerteretur per Macedoniam. * Comitatus 4
eſt autem eum Sopater Pyrrhi Berœenſis,
Theſſalonicenſium vero Ariſtarchus, & Se-
cundus, & Gaius Derbeus, & Timotheus:
Aſiani vero Tychicus, & Trophimus.* Hi cũ 5
præceſſiſſent, ſuſtinuerunt nos Troade: nos 6
vero nauigauimus poſt dies Azymorum a B
Philippis, & venimus ad eos Troadem in
diebus quinque, ubi demorati ſumus dieb.
ſeptem. * Vna autem Sabbati cum conueniſ- 7
ſemus ad frangendum panem, Paulus diſpu-
tabat cum eis profecturus in craſtinum, pro
traxitque ſermonem vſque in mediam no-
ctem.* Erant autem lampades copioſæ in cœ 8
naculo, vbi eramus congregati. * Sedens au- 9
tem quidam adoleſcens nomine Eutychus
ſuper feneſtrã, cum mergeretur ſomno gra
ui diſputante diu Paulo, ductus ſomno ceci-
dit de tertio cœnaculo deorſum, & ſublatus
eſt mortuus. * Ad quem cum deſcendiſſet 10
Paulus, incubuit ſuper eum: & complexus C
dixit: Nolite turbari, anima enim ipſius in ip
ſo eſt.* Aſcendens autem, frangenſq. panem, 11
& guſtans, ſatiſque allocutus vſq. in lucem,
ſic profectus eſt.* Adduxerunt autem puerũ 12
viuentem, & conſolati ſunt non minime.
* Nos autem aſcendentes nauem, nauigaui- 13
mus in Aſſon, inde ſuſcepturi Paulum: ſic.n.
diſpoſuerat ipſe per terram iter facturus.
* Cum autem conueniſſet nos in Aſſon, aſ- 14
ſumpto eo, venimus Mitylenen. * Et inde na 15
uigantes, ſequenti die venimus cõtra Chiũ,
& alia applicuimus Samum, & ſequenti die
venimus Miletum. * propoſuerat enim Pau- 16
lus transnauigare Epheſum, ne qua mora illi
fieret in Aſia. Feſtinabat enim, ſi poſſibile ſi- D
bi eſſet, ut diem Pentecoſtes faceret Iero-
ſolymis. * A Mileto autem mittens Ephe- 17
ſum, vocauit Maiores natu Eccleſiæ. * Qui 18
cum ueniſſent ad eum, & ſimul eſſent, dixit
eis: Vos ſcitis a prima die, qua ingreſſus ſum
in Aſiam, qualiter vobiſcum per omne tem
19 pus fuerim, * ſeruiens Domino cum omni hu
militate, & lacrymis, & tentationibus, quæ
20 mihi acciderunt ex inſidijs Iudæorum: * quo
modo nihil ſubtraxerim vtilium, quo minus
annunciarem vobis, & docerem vos publi-
21 ce, & per domos, * teſtificans Iudæis, atque
Gentilibus in Deum pœnitentiam, & fidem
22 in Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.* Et
E nunc ecce alligatus ego ſpiritu, vado in Ieru
ſalem: quæ in ea ventura ſint mihi, ignorans:
23 * niſi quòd Spiritus ſanctus per omnes ciui
tates mihi proteſtatur, dicens: quoniam vin-
cula, & tribulationes Ieroſolymis me ma-
24 nent. Sed nihil horum uereor: nec facio ani
mam meam pretioſiorem quàm me, dummo
do conſummem curſum meum, & miniſte-
rium verbi, quod accepi a Domino Ieſu, teſti
25 ficari Euangelium gratiæ Dei.* Et nunc ecce
ego ſcio quia amplius non videbitis faciem
meam vos omnes, per quos tranſiui prædi-
26 cans regnum Dei. * Quapropter conteſtor
vos hodierna die, quia mundus ſum a ſangui
27 ne omnium.* Non enim ſubterfugi, quo mi-
nus annunciarem omne conſilium Dei uo-
28 bis. * Attendite vobis, & vniuerſo gregi, in
F quo vos Spiritus ſanctus poſuit epiſcopos re
gere Eccleſiam Dei, quam acquiſiuit ſangui
29 ne ſuo. * Ego ſcio quoniam intrabunt poſt
diſceſſionem meam lupi rapaces in uos, non
30 parcentes gregi. * Et ex vobis ipſis exur-
gent viri loquentes peruerſa, vt abducant di
31 ſcipulos poſt ſe.* Propter quod vigilate me-
moria retinentes: quoniam per trienniũ no-
cte & die non ceſſaui, cum lacrymis monens
32 vnumquemque veſtrum. * Et nunc commen-
do vos Deo, & verbo gratiç ipſius, qui potẽs
eſt ædificare, & dare hereditatem in ſanctifi-
33 catis omnibus.* Argentum, & aurum, aut ve- *1 Cor 4.c 12
34 ſtem nullius cõcupiui, ſicut *ipſi ſcitis: * quo- 2.The. 3.b.8.
niam ad ea, quæ mihi opus erant, & his, qui
35 mecũ ſunt, miniſtrauerunt manus iſtæ.* Om
G nia oſtendi uobis, quoniam ſic laborantes, o-
portet ſuſcipere infirmos, ac meminiſſe ver-
bi Domini Ieſu, quoniam ipſe dixit: Beatius
36 eſt magis dare, quàm accipere.* Et cum hæc
dixiſſet, poſitis genibus ſuis orauit cum oĩ-
37 bus illis. * Magnus autem fletus factus eſt
omnium: & procumbentes ſuper collũ Pau-
38 li, oſculabantur eum, * dolentes maxime in
verbo, quod dixerat, quoniam amplius faciẽ
eius non eſſent uiſuri. Et deducebant eum ad
nauem.

CAP. XXI.

1 CVm autẽ factum eſſet, ut nauigaremus
A abſtracti ab eis, recto curſu venimus
Coum, & ſequenti die Rhodum, & inde Pa-
2 taram.* Et cum inueniſſemus nauem transfre
tantẽ in Phœnicen, aſcẽdentes nauigauimus.
3 *Cũ apparuiſſemus aũt Cypro, relinquentes
eam ad ſiniſtram, nauigauimus in Syriã, &
veni-

venimus Tyrum: ibi enim nauis expoſitura
erat onus.* Inuentis autem diſcipulis, man- 4
ſimus ibi diebus ſeptem: qui Paulo dicebant
per Spiritum ne aſcenderet Ieroſolymam.
* Et expletis diebus profecti ibamus, dedu- 5
centibus nos omnib. cum vxoribus, & filijs
vſque foras ciuitatem: & poſitis genibus in B
littore, orauimus.* Et cum valefeciſſemus in 6
uicem, aſcendimus nauem: illi autem redie-
runt in ſua. *Nos vero nauigatione expleta 7
a Tyro deſcendimus Ptolemaidam: & ſalu-
tatis fratribus, manſimus die vna apud illos.
* Alia autem die profecti, venimus Cæſaream. 8
Et intrantes domum Philippi euangeliſtæ,
*Sup.6.b.5 *qui erat vnus de ſeptem, manſimus apud
eum.* Huic autem erant quattuor filiæ vir- 9
gines prophetantes. * Et cum moraremur 10
per dies aliquot, ſuperuenit quidam a Iudæa
propheta, nomine Agabus. * Is cum veniſ 11
ſet ad nos, tulit zonam Pauli: & alligans ſibi
pedes, & manus dixit: Hæc dicit Spiritus ſan
ctus: Virum, cuius eſt zona hæc, ſic alligabũt
in Ieruſalem Iudæi, & tradent in manus Gẽ
tium. * Quod cum audiſſemus, rogabamus 12
nos, & qui loci illius erant, ne aſcenderet Ie C
roſolymam.* Tunc reſpondit Paulus, & di- 13
xit: Quid facitis flentes, & affligentes cor
meum? Ego enim non ſolum alligari, ſed &
mori in Ieruſalem paratus ſum propter no-
men Domini Ieſu. *Et cum ei ſuadere non 14
poſſemus, quieuimus, dicentes: Domini vo-
luntas fiat. * Poſt dies autem illos præpara- 15
ti, aſcendebamus in Ieruſalem. * Venerunt 16
autem & ex diſcipulis a Cæſarea nobiſcum,
adducentes ſecum apud quem hoſpitaremur
Mnaſonem quendam Cyprium, antiquum
diſcipulum. * Et cum veniſſemus Ieroſoly- 17
mam, libenter exceperunt nos fratres.* Se- D
quenti autem die introibat Paulus nobiſcũ 18
ad Iacobum, omneſque collecti ſunt ſenio-
res.* Quos cum ſalutaſſet, narrabat per ſin- 19
gula, quæ Deus feciſſet in Gentibus per mi-
niſteriũ ipſius. *At illi cum audiſſent, magni 20
ficabant Deum, dixeruntque ei: Vides fra-
ter, quot millia ſunt in Iudæis, qui credide-
runt, & omnes æmulatores ſunt legis.* Au- 21
dierunt autem de te quia diſceſſionẽ doceas
a Moyſe eorum, qui per Gentes ſunt, Iudæo-
rum: dicens non debere eos circumcidere fi-
lios ſuos, neque ſecundum conſuetudinem
ingredi.* Quid ergo eſt? vtique oportet con 22
uenire multitudinem: audiẽt enim te ſuper-
ueniſſe. * Hoc ergo fac quod tibi dicimus: 23
Sunt nobis viri quattuor, votum habentes
ſuper ſe. * His aſſumptis, ſanctifica te cum 24
*Nu.6.c.18 Sup.18.c.8 illis: & impende in illis *vt radant capita: &
ſcient omnes quia quæ de te audierunt, falſa
ſunt, ſed ambulas & ipſe cuſtodiens legem.
* De his autem, qui crediderunt ex Gentib. 25
*Sup.15.d.20 e.29 *nos ſcripſimus iudicantes vt abſtineant ſe E
ab idolis, immolato, & ſanguine, & ſuffoca-
26 to, & fornicatione.* Tunc Paulus, aſſum-
ptis viris, poſtera die purificatus cũ illis in-
trauit in templum, annuncians expletionem
dierum purificationis, donec offerretur pro
27 vnoquoque eorum oblatio.*Dum autem ſe-
ptem dies conſummarentur, hi, qui de Aſia
erant, Iudæi, cum vidiſſent eum in templo,
concitauerunt omnem populum, & iniece-
28 runt ei manus, clamantes: * Viri Iſraelitę,
adiuuate: hic eſt homo, qui aduerſus popu-
lum, & legem, & locum hunc, omnes vbiq;
docens, inſuper & Gentiles induxit in tem-
29 plum, & violauit ſanctum locum iſtum.*Vi-
F derant enim Trophimum Epheſium in ciui
tate cum ipſo, quem æſtimauerunt quoniam
30 in templum introduxiſſet Paulus.*Commo
taque eſt ciuitas tota, & facta eſt concurſio
populi. Et apprehendentes Paulum, trahe-
bant eum extra templum: & ſtatim clauſæ
31 ſunt ianuæ.* Quærentibus autem eum occi-
dere, nunciatum eſt tribuno cohortis. Quia
32 tota confunditur Ieruſalem.* Qui ſtatim aſ-
ſumptis militibus, & centurionibus, decur-
rit ad illos. Qui cum vidiſſent tribunum, &
33 milites, ceſſauerunt percutere Paulũ.* Tũc
accedens tribunus apprehendit eum, & iuſ-
ſit eum alligari catenis duabus: & interroga
34 bat quis eſſet, & quid feciſſet. * Alij autem
G aliud clamabant in turba. Et cum non poſ-
ſet certũ cognoſcere præ tumultu, iuſſit du-
35 ci eum in caſtra.*Et cum veniſſet ad gradus,
contigit vt portaretur a militibus propter
36 vim populi. *Sequebatur enim multitudo
37 populi, clamans: Tolle eum.*Et cum cœpiſ-
ſet induci in caſtra Paulus, dicit tribuno: Si
licet mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit: Grę
38 cè noſti? * Nonne tu es Ægyptius, qui ante
hos dies tumultum concitaſti, & eduxiſti in
deſertum quattuor millia virorum ſicario-
39 rum?* Et dixit ad eũ Paulus: Ego homo ſum
quidem Iudæus a Tarſo Ciliciæ, non ignotæ
ciuitatis municeps. Rogo autem te, permit-
40 te mihi loqui ad populum.* Et cum ille per-
miſiſſet, Paulus ſtans in gradibus, annuit ma
nu ad plebem, & magno ſilentio facto, allo-
cutus eſt lingua Hebræa, dicens.

CAP. XXII.

1 VIri fratres, & patres, audite quam ad
A vos nunc reddo rationem. * Cum au-
2 diſſent autem quia Hebręa lingua loquere-
tur ad illos, magis præſtiterunt ſilentium.
3 * Et dicit: Ego ſum vir Iudæus, natus in Tar-
ſo Ciliciæ, nutritus autem in iſta ciuitate, ſe-
cus pedes Gamaliel eruditus iuxta veritatẽ
paternæ legis, æmulator legis, ſicut & vos
4 oẽs eſtis hodie: * *qui hanc viam perſecu- *Sup.8.a.3
tus ſum vſque ad mortem, alligans & tradẽs
5 in cuſtodias viros ac mulieres, * ſicut prin-
ceps ſacerdotum mihi teſtimonium reddit,

& om-

& omnes maiores natu,″ a quibus & epiſto- B
las accipiens ad fratres Damaſcum perge-
bam, ut adducerem inde vinctos in Ieruſalē
vt punirentur. * Factum eſt autem, eunte me, 6
& appropinquante Damaſco media die, ſu-
bito de cælo circumfulſit me lux copioſa:
* & decidens in terram, audiui vocem dicen 7
tem mihi: Saule, Saule, quid me perſequeris?
* Ego autem reſpondi: Quis es Domine? Di 8
xitq. ad me: Ego ſum Ieſus Nazarenus; quē
tu perſequeris. * Et qui mecum erant, lumen 9
quidem viderunt, vocem autem non audie- C
runt eius, qui loquebatur mecum. * Et dixi: 10
Quid faciam, Domine? Dominus autem di-
xit ad me: Surgens vade Damaſcum: & ibi
tibi dicetur de omnibus, quæ te oporteat fa-
cere. * Et cum non viderem præ claritate lu 11
minis illius, ad manum deductus a comitib.
veni Damaſcum. * Ananias autem quidam, 12
vir ſecundum legem teſtimonium habēs ab
omnibus cohabitantibus Iudæis, * veniens 13
ad me, & aſtans dixit mihi: Saule frater reſpi D
ce. Et ego eadem hora reſpexi in eum. * At il- 14
le dixit: Deus patrum noſtrorum præordi-
nauit te, vt cognoſceres voluntatem eius, &
videres iuſtum, & audires vocē ex ore eius:
* quia eris teſtis illius ad omnes homines eo 15
rum, quæ vidiſti, & audiſti. * Et nūc quid mo- 16
raris? Exurge, & baptizare, & ablue peccata
tua inuocato nomine ipſius. * Factum eſt au 17
tem reuertenti mihi in Ieruſalem, & oranti
in templo, fieri me in ſtupore mentis, * & vi- 18
dere illum dicentem mihi: Feſtina, & exi ve- E
lociter ex Ieruſalem: quoniam non recipient
teſtimonium tuum de me. * Et ego dixi: Do- 19
2.3. mine ipſi ſciunt ″ quia ego eram concludens
in carcerem, & cædens per ſynagogas eos,
qui credebant in te: * & cum funderetur ſan 20
8.38. guis Stephani teſtis tui, ″ ego aſtabam, & cō
ſentiebam, & cuſtodiebam veſtimenta inter
ficientium illum. * Et dixit ad me: Vade quo 21
niam ego in nationes longe mittam te. * Au- 22
diebant autem eum vſque ad hoc verbum,
& leuauerunt uocem ſuam dicentes: Tolle
de terra huiuſmodi: non enim fas eſt eum vi
uere. * Vociferantibus autem eis, & proiiciē 23
tibus veſtimenta ſua, & puluerem iactanti- F
bus in aerem, * iuſſit tribunus induci eum in 24
caſtra, & flagellis cædi, & torqueri eum, vt
ſciret propter quam cauſam ſic acclamarent
ei. * Et cum aſtrinxiſſent eum loris, dicit aſtā 25
ti ſibi Centurioni Paulus: Si hominem Ro-
manum, & indemnatum licet vobis flagel-
lare? * Quo audito, Cēturio acceſſit ad tribu 26
num, & nunciauit ei, dicens: Quid acturus
es? hic enim homo ciuis Romanus eſt. * Ac- 27
cedens autem tribunus, dixit illi: Dic mihi ſi
tu Romanus es? At ille dixit: Etiam. * Et re- 28
ſpondit tribunus: Ego multa ſumma ciuita- G
tem hanc cōſecutus ſum. Et Paulus ait: Ego
autem & natus ſum. * Protinus ergo diſceſ- 29
ſerunt ab illo, qui eum torturi erant. Tribu-
nus quoque timuit poſtquam reſciuit, quia
ciuis Romanus eſſet, & quia alligaſſet eum.
30 * Poſtera autem die volens ſcire diligentius
qua ex cauſa accuſaretur a Iudæis, ſoluit eū,
& iuſſit ſacerdotes conuenire, & omne cōci
lium, & producens Paulū, ſtatuit inter illos.

CAP. XXIII.

1 INtendens autem in concilium Paulus ait:
A Viri fratres, ego omni conſcientia bona
conuerſatus ſum ante Deum vſque in hodier
2 num diem. * Princeps autem ſacerdotum A-
nanias præcepit aſtantibus ſibi percutere os
3 eius. * Tunc Paulus dixit ad eum: Percutiet
te Deus, paries dealbate. Et tu ſedens iudi-
cas me ſecundum legem, & contra legem iu
4 bes me percuti? * Et qui aſtabant dixerunt:
5 Summum ſacerdotem Dei maledicis? * Dixit
B autem Paulus: Neſciebam fratres quia prin-
ceps eſt ſacerdotum. Scriptū eſt enim: ″Prin- *Exo.22.d.28
6 cipem populi tui non maledices. * Sciens au
tem Paulus quia vna pars eſſet Sadducæorū,
& altera Phariſæorum, exclamauit in conci
lio: Viri fratres, ″ ego Phariſæus ſum, filius *Phil.3.b.5.
Phariſæorū, de ſpe & reſurrectione mortuo
7 rum ego iudicor. * Et cum hæc dixiſſet, facta
eſt diſſenſio inter Phariſæos, & Sadducæos,
8 & ſoluta eſt multitudo. * ″ Sadducæi enim *Mat.22.c.23
dicunt, non eſſe reſurrectionem, neque An-
gelum, neque Spiritum: Phariſæi autem v-
9 traque confitentur. * Factus eſt autem cla-
mor magnus. Et ſurgentes quidam Phari-
ſæorum, pugnabant, dicentes: Nihil mali
inuenimus in homine iſto: quid ſi Spiritus
10 locutus eſt ei, aut Angelus? * Et cum ma-
C gna diſſenſio facta eſſet, timens tribunus ne
diſcerperetur Paulus ab ipſis, iuſſit milites
deſcendere, & rapere eum de medio eorū,
11 ac deducere eum in caſtra. * Sequenti autem
nocte aſſiſtens ei Dominus, ait: Conſtans
eſto: ſicut enim teſtificatus es de me in Ieru-
ſalem, ſic te oportet & Romæ teſtificari.
12 * Facta autem die collegerunt ſe quidam ex
Iudæis, & deuouerunt ſe dicētes, neque mā-
ducaturos, neque bibituros donec occiderēt
13 Paulum. * Erant autem plus quam qua-
D draginta viri, qui hanc coniurationem fece-
14 rant: * qui acceſſerunt ad principes ſacer-
dotum, & ſeniores, & dixerunt: Deuotio-
ne deuouimus nos nihil guſtaturos, donec
15 occidamus Paulus. * Nunc ergo vos no-
tum facite tribuno cum concilio, vt produ-
cat illum ad vos, tamquam aliquid certius
cognituri de eo. Nos vero prius quam ap-
propiet, parati ſumus interficere illum.
16 * Quod cum audiſſet filius ſororis Pauli in-
ſidias, venit, & intrauit in caſtra, nunciauitq.
17 Paulo. * Vocās autem Paulus ad ſe vnum ex
Centurionibus, ait: Adoleſcentem hunc
per-

perduc ad tribunum, habet enim aliquid in-
dicare illi. * Et ille quidem aſſumens eum 18
duxit ad tribunum,& ait: Vinctus Paulus ro-
gauit me hunc adoleſcentem perducere ad
te,habentem aliquid loqui tibi. * Apprehen 19
dens autem tribunus manum illius, ſeceſſit E
cum eo ſeorſum,& interrogauit illum: Quid
eſt,quod habes indicare mihi?*Ille aũt dixit: 20
Iudæis cõuenit rogare te,vt craſtina die pro
ducas Paulum in cõcilium,quaſi aliquid cer-
tius inquiſituri ſint de illo: *tu vero ne cre- 21
dideris illis,inſidiãtur enim ei ex eis viri am
plius quam quadraginta, qui ſe deuouerunt
non manducare,neque bibere donec interfi
ciant eum: & nunc parati ſunt, expectantes
promiſſum tuũ. * Tribunus igitur dimiſit a- 22
doleſcẽtẽ,præcipiens ne cui loqueretur quo F
niam hæc nota ſibi feciſſet.* Et vocatis duo- 23
bus Centurionibus,dixit illis:Parate milites
ducentos vt eant vſq. Cæſaream, & equites
ſeptuaginta, & lancearios ducentos a tertia
hora noctis:*& iumenta præparate vt impo 24
nentes Paulum,ſaluum perducerent ad Feli
cem præſidem, (*Timuit enim ne forte ra- 25
perent eum Iudæi,& occiderent, & ipſe po-
ſtea calumniam ſuſtineret,tãquam acceptu-
rus pecuniam) *ſcribens epiſtolam cõtinen 26
tem hæc: Clavdivs Lyſias optimo Præſi-
di,Felici ſalutem. * Virum hunc comprehen 27
ſum a Iudæis,& incipientem interfici ab eis,
ſuperueniens cum exercitu eripui, cognito
quia Romanus eſt: * Volenſq.ſcire cauſam, 28
quam obijciebant illi, deduxi eum in conci- G
lium eorum. *Quem inueni accuſari de quæ 29
ſtionibus legis ipſorum, nihil vero dignum
morte aut vinculis habentem criminis. * Et 30
cum mihi perlatum eſſet de inſidijs,quas pa-
rauerant illi, miſi eum ad te denuncians: &
accuſatoribus vt dicant apud te,Vale. * Mili 31
tes ergo ſecundum præceptum ſibi,aſſumẽ-
tes Paulum, duxerunt per noctem in Anti-
patridem. * Et poſtera die dimiſſis equiti- 32
bus vt cum eo irent,reuerſi ſunt ad caſtra.
* Qui cum veniſſent Cæſaream, & tradidiſ- 33
ſent epiſtolam præſidi,ſtatuerunt ante illum
& Paulum.* Cum legiſſet autem,& interro- 34
gaſſet de qua prouincia eſſet: & cognoſcens
quia de Cilicia, * Audiam te,inquit,cum ac- 35
cuſatores tui venerint.Iuſſitque in prætorio
Herodis cuſtodiri eum.

CAP. XXIIII.

POſt quinque autem dies deſcendit prin- 1
ceps ſacerdotum, Ananias, cum ſeniori- A
bus quibuſdam, & Tertullo quodã oratore,
qui adierũt præſidem aduerſus Paulum. *Et 2
citato Paulo cœpit accuſare Tertullus, di-
cẽs:Cum in multa pace agamus per te, &
multa corrigantur per tuam prouidentiam;
* ſemper & vbiq.ſuſcipimus, optime Felix, 3
4 cum omni gratiarum actione. * Ne diutius
B autem te protraham, oro, breuiter audias
5 nos pro tua clementia.*Inuenimus hunc ho
minem peſtiferum, & concitantem ſeditio-
nes omnibus Iudæis in vniuerſo orbe, & au
6 ctorem ſeditionis ſectæ Nazarenorum:*qui
etiam templum violare conatus eſt, quem
& apprehenſum voluimus ſecundum le-
7 gem noſtram iudicare. * Superueniens au-
tem tribunus Lyſias, cum vi magna eripuit
8 eum de manibus noſtris, * iubens accuſato-
C res eius ad te venire: a quo poteris ipſe iu-
dicans,de omnibus iſtis cognoſcere, de qui-
9 bus nos accuſamus eum. * Adiecerunt au-
tem & Iudæi, dicentes hæc ita ſe habere.
10 * Reſpondit autem Paulus, (annuente ſibi
Præſide dicere) Ex multis annis te eſſe iu-
dicem genti huic ſciens, bono animo pro
11 me ſatisfaciam. * Potes enim cognoſcere
quia non plus ſunt mihi dies quam duode-
cim, ex quo aſcendi adorare in Ieruſalem:
12 * & neque in templo inuenerunt me cum
D aliquo diſputantem, aut concurſum facien-
13 tem turbæ, neque in ſynagogis, * neque in
ciuitate: neque probare poſſunt tibi de qui-
14 bus nunc me accuſant. * Confiteor autem
hoc tibi, quod ſecundum ſectam, quam di-
cunt hæreſim, ſic deſeruio Patri, & Deo
meo,credens omnibus,quæ in Lege,& Pro-
15 phetis ſcripta ſunt: * ſpem habens in Deum,
quam & hi ipſi expectant, reſurrectionem
16 futuram iuſtorum, & iniquorum.*In hoc &
ipſe ſtudeo ſine offendiculo conſcientiam
habere ad Deum, & ad homines ſemper.
17 * Poſt annos autem plures eleemoſynas fa-
E cturus in gentem meam, veni,& oblationes,
18 & vota.*°in quibus inuenerunt me purifica-
tum in templo: non cum turba, neque cum
19 tumultu. * Quidam aũt ex Aſia Iudæi, quos
oportebat apud te præſto eſſe,& accuſare
20 ſi quid haberent aduerſum me:* aut hi ipſi di
cant ſi quid inuenerunt in me iniquitatis cũ
21 ſtẽ in cõcilio,* niſi de vna hac ſolũmodo vo
F ce,qua clamaui inter eos ſtãs: °Qm̃ de reſur
rectione mortuorũ ego iudicor hodie a vo-
22 bis.*Diſtulit aũt illos Felix,certiſſime ſciens
de via hac,dicens: Cum tribunus Lyſias de-
23 ſcenderit,audiam vos. * Iuſſitq. Centurioni
cuſtodire eum,& habere requiem,nec quẽ-
24 quam de ſuis prohibere miniſtrare ei.* Poſt
aliquot autem dies veniens Felix cum Dru-
ſilla vxore ſua,quæ erat Iudæa, vocauit Pau
lum,& audiuit ab eo fidem,quæ eſt in Chri-
25 ſtum Ieſum. *Diſputante autem illo de iuſti-
G tia,& caſtitate,& de iudicio futuro,tremefa
ctus Felix reſpondit: Quod nunc attinet,va-
de:tempore autem opportuno accerſam te:
26 * ſimul & ſperans, quod pecunia ei daretur
a Paulo,propter quod & frequẽter accerſẽs
27 eum,loquebatur cum eo.* Biennio autẽ ex-
pleto, accepit ſucceſſorem Felix Portiũ Fe-
ſtum.

ſtum. Volens autem gratiã præſtare Iudæis
Felix, reliquit Paulum vinctum.

CAP. XXV.

FEſtus ergo cum veniſſet in prouinciam, 1
poſt triduum aſcendit Ieroſolymam a Cæ A
ſarea. * Adieruntque eum principes ſacer- 2
dotũ, & primi Iudæorum aduerſus Paulum:
& rogabant eum, * poſtulantes gratiam ad- 3
uerſus eum, vt iuberet perduci eum in Ieru
ſalem, inſidias tendentes vt interficerent eũ
in via. * Feſtus autẽ reſpõdit ſeruari Paulum 4
in Cæſarea: ſe autem maturius profecturũ.
* Qui ergo in vobis (ait) potentes ſunt, de- 5
ſcendentes ſimul, ſi quod eſt in viro crimen, B
accuſent eum. * Demoratus autem inter eos 6
dies non amplius quam octo, aut decem, de
ſcendit Cæſaream, & altera die ſedit pro tri-
bunali, & iuſſit Paulum adduci. * Qui cum 7
perductus eſſet, circumſteterunt eum, qui
ab Ieroſolyma deſcenderant Iudæi, multas,
& graues cauſas obiicientes, quas non pote
rant probare, * Paulo rationem reddente: 8
Quoniam neque in legem Iudæorum, neq.
in templum, neque in Cæſarem quidquam
peccaui. * Feſtus autem volens gratiam præ- 9
ſtare Iudæis, reſpondens Paulo, dixit: Vis Ie- C
roſolymam aſcendere, & ibi de his iudicari
apud me? * Dixit autem Paulus: Ad tribunal 10
Cæſaris ſto, ibi me oportet iudicari. Iudæis
non nocui, ſicut tu melius noſti. * Si enim no 11
cui, aut dignum morte aliquid feci, non recu
ſo mori: ſi vero nihil eſt eorum, quæ hi accu
ſant me, nemo poteſt me illis donare. Cæſarẽ
appello. * Tunc Feſtus cum concilio locutus, 12
reſpondit: Cæſarem appellaſti? ad Cæſa-
rem ibis. * Et cum dies aliquot tranſacti eſ 13
ſent: Agrippa rex, & Bernice deſcenderunt
Cæſaream ad ſalutandum Feſtum. * Et cum 14
dies plures ibi demorarẽtur, Feſtus regi indi
cauit de Paulo, dicens: Vir quidam eſt dere- D
lictus a Felice vinctus, * de quo cum eſſem 15
Ieroſolymis, adierunt me principes ſacerdo
tum, & ſeniores Iudæorum, poſtulantes ad-
uerſus illum damnationem. * Ad quos reſpõ 16
di: Quia non eſt Romanis conſuetudo dam-
nare aliquem hominem prius quam is, qui
accuſatur, præſentes habeat accuſatores, lo
cumq. defendendi accipiat ad abluẽda crimi
na. * Cũ ergo huc conueniſſent ſine vlla dila 17
tione, ſequenti die ſedens pro tribunali, iuſſi E
duci uirum. * De quo, cum ſteriſſent accuſato 18
res, nullam cauſam deferebãt, de quibus ego
ſuſpicabar malum: * Quæſtiones vero quaſ- 19
dam de ſua ſuperſtitione habebant aduerſus
eum, & de quodam Ieſu defuncto, quem affir
mabat Paulus viuere. * Hæſitans autem ego 20
de huiuſmodi quæſtione, dicebam ſi vellet F
ire Ieroſolymam, & ibi iudicari de iſtis.
* Paulo autem appellante vt ſeruaretur ad 21
Auguſti cognitionẽ, iuſſi ſeruari eũ, donec
22 mittam eum ad Cæſarem. * Agrippa autem
dixit ad Feſtum: Volebam & ipſe hominem
23 audire. Cras, inquit, audies eum. * Altera au-
tem die cum ueniſſet Agrippa, & Bernice
cum multa ambitione, & introiſſent in audi
torium cum tribunis, & viris principalibus
ciuitatis, iubente Feſto, adductus eſt Paulus.
24 * Et dicit Feſtus: Agrippa rex, & omnes,
qui ſimul adeſtis nobiſcum viri, videtis hũc,
de quo omnis multitudo Iudæorũ interpel-
lauit me Ieroſolymis, petentes & acclaman
25 tes non oportere eum viuere amplius. * Ego
G vero comperi nihil dignum morte eũ admi-
ſiſſe. Ipſo autem hoc appellãte ad Auguſtũ,
26 iudicaui mittere. * De quo quid certum ſcri-
bam domino, non habeo. Propter quod pro
duxi eum ad vos, & maxime ad te rex Agrip
pa, vt interrogatione facta habeam quid ſcri
27 bam. * Sine ratione enim mihi videtur mitte
re vinctum, & cauſas eius non ſignificare.

CAP. XXVI.

1 AGrippa vero ad Paulum ait: Permitti-
A tur tibi loqui pro temetipſo. Tunc Pau-
lus extenta manu cœpit rationem reddere.
2 De omnibus, quibus accuſor a Iudæis, rex
Agrippa, æſtimo me beatũ, apud te cum ſim
3 defenſurus me hodie, * maxime te ſciẽte om
nia, & quæ apud Iudæos ſunt cõſuetudines,
& quæſtiones: propter quod obſecro patien
4 ter me audias. * Et quidem vitam meam a
iuuentute, quæ ab initio fuit in gente mea in
5 Ieroſolymis, nouerunt omnes Iudæi: * præ-
B ſcientes me ab initio (ſi velint teſtimonium
perhibere) quoniam ſecundum certiſſimã
6 ſectam noſtræ religionis vixi Phariſæus. * Et
nunc in ſpe, quæ ad patres noſtros repromiſ
ſionis facta eſt a Deo, ſto iudicio ſubiectus:
7 * in quam duodecim tribus noſtræ nocte ac
die deſeruientes, ſperãt deuenire. De qua ſpe
8 accuſor a Iudæis, rex. * Quid incredibile iudi
catur apud vos, ſi Deus mortuos ſuſcitat?
9 * Et ego quidem exiſtimaueram, me aduerſus
nomẽ Ieſu Nazareni debere multa cõtraria
10 agere. * "quod & feci Ieroſolymis, & mul- "Sup. 8.a.3.
C tos ſanctorum ego in carceribus incluſi, a
principibus ſacerdotum poteſtate accepta:
11 & cum occiderentur, detuli ſententiam. * Et
per omnes ſynagogas frequenter puniens
eos, compellebam blaſphemare: & amplius
inſaniens in eos, perſequebar vſque in exte
12 ras ciuitates. * In quibus "dum irem Dama- "Sup. 9.a.2.
ſcum cum poteſtate, & permiſſu principum
13 ſacerdotum, * die media in via, vidi, rex, de
cælo ſupra ſplendorem ſolis circumfulſiſſe
me lumen, & eos, qui mecum ſimul erant.
14 * Omneſque nos cum decidiſſemus in ter-
D ram, audiui vocem loquentem mihi He-
braica lingua: Saule, Saule, quid me perſe-

queris? durum eſt tibi contra ſtimulum cal-
citrare. * Ego autem dixi: Quis es Domine? 15
Dominus autem dixit: Ego ſum Ieſus, quem
tu perſequeris. * Sed exurge, & ſta ſuper 16
pedes tuos: ad hoc enim apparui tibi, vt con
ſtituam te miniſtrum, & teſtem eorum, quæ
vidiſti, & eorum, quibus apparebo tibi,
* eripiens te de populo, & gentibus, in quas 17
nunc ego mitto te, * aperire oculos eorum, 18
vt conuertantur a tenebris ad lucem, & de E
poteſtate ſatanæ ad Deum, ut accipiant re-
miſſionem peccatorum, & ſortem inter ſan-
ctos per fidem, quæ eſt in me. * Vnde rex A- 19
grippa, non fui incredulus cæleſti viſioni:
*Su. 13. & 14. * " ſed his, qui ſunt Damaſci primum, & Iero 20
ſolymis, & in omnem regionem Iudææ, &
Gentibus annunciabam, vt pœnitentiam age
rent, & conuerterentur ad Deum, digna pœni
tentiæ opera facientes. * Hac ex cauſa me Iu 21
*Sup. 21. e. 32. dæi, cum eſſem in templo, * comprehenſum F
tentabant interficere. * Auxilio autem adiu 22
tus Dei vſque in hodiernum diem ſto, teſti-
ficans minori, atque maiori, nihil extra dicẽs
quam ea, quæ Prophetæ locuti ſunt futura
eſſe, & Moyſes, * ſi paſſibilis Chriſtus, ſi 23
primus ex reſurrectione mortuorum, lumen
annunciaturus eſt populo, & Gentibus.
*Hæc loquente eo, & rationem reddente, Fe 24
ſtus magna voce dixit: Inſanis Paule: mul-
tæ te litteræ ad inſaniam conuertunt. * Et 25
Paulus: Non inſanio (inquit) optime
Feſte, ſed veritatis, & ſobrietatis verba lo-
quor. * Scit enim de his rex, ad quem & con 26
ſtanter loquor: latere enim eum nihil ho-
rum arbitror. Neque enim in angulo quid-
quam horum geſtum eſt. * Credis rex Agrip 27
pa prophetis? Scio quia credis. * Agrippa au 28
tem ad Paulum: In modico ſuades me G
Chriſtianum fieri. * Et Paulus: Opto apud 29
Deum, & in modico, & in magno, non tan-
tum te, ſed etiam omnes, qui audiunt, hodie
fieri tales, qualis & ego ſum, exceptis vincu-
lis his. * Et exurrexit rex, & præſes, & Ber- 30
nice, & qui aſſidebant eis. * Et cum ſeceſſiſ- 31
ſent, loquebantur ad inuicem, dicentes: Quia
nihil morte, aut vinculis dignum quid fe-
cit homo iſte. Agrippa autem Feſto dixit:
Dimitti poterat homo hic, ſi non appellaſſet
Cæſarem.

CAP. XXVII.

VT autem iudicatum eſt nauigare eum in 1
Italiam, & tradi Paulum cum reliquis A
cuſtodiis centurioni nomine Iulio cohortis
*2. Cor. 11. f. 25. Auguſtæ, * " aſcendentes nauem Adrume- 2
tinam, incipientes nauigare circa Aſiæ loca,
ſuſtulimus, perſeuerante nobiſcum Ariſtar-
cho Macedone Theſſalonicenſi. * Sequenti 3
autem die deuenimus Sidonem. Humane au
tem tractans Iulius Paulum, permiſit ad a-
4 micos ire, & curam ſui agere. * Et inde cum
ſuſtuliſſemus, ſubnauigauimus Cyprum,
5 propterea quod eſſent venti contrarij. * Et
B pelagus Ciliciæ, & Pamphyliæ nauigantes,
6 venimus Lyſtram, quæ eſt Lyciæ: * & ibi
inueniens centurio nauem Alexãdrinam na
uigantem in Italiam, tranſpoſuit nos in eam.
7 * Et cum multis diebus tarde nauigaremus,
& vix deueniſſemus contra Gnidum pro-
hibente nos vẽto, adnauigauimus Cretæ iux
8 ta Salmonem: * & vix iuxta nauigantes, ve-
nimus in locum quendam, qui vocatur Bo-
niportus, cui iuxta erat ciuitas Thalaſſa.
9 * Multo autem tempore peracto, & cum
iam non eſſet tuta nauigatio, eo quod &
ieiunium iam præteriiſſet, conſolabatur eos
10 Paulus, * dicens eis: Viri, video quoniam
cum iniuria, & multo damno non ſolum one
ris, & nauis, ſed etiam animarum noſtra-
11 rum incipit eſſe nauigatio. Centurio autem
C gubernatori, & nauclero magis credebat,
12 quam his, quæ a Paulo dicebantur. * Et cum
aptus portus non eſſet ad hiemandum, plu-
rimi ſtatuerunt conſilium nauigare inde, ſi
quomodo poſſent, deuenientes Phœnicen,
hiemare, portum Cretæ reſpicientem ad
13 Africum, & ad Corum. Aſpirante autem Au
ſtro, æſtimantes propoſitum ſe tenere, cum
14 ſuſtuliſſent de Aſſon, legebant Cretam. * Nõ
poſt multum autem miſit ſe contra ipſam
ventus Typhonicus, qui vocatur Euroaqui
15 lo. * Cumq. arrepta eſſet nauis, & non poſ-
ſet conari in ventum, data naue flatibus, fe-
16 rebamur. * In inſulam autem quandam de
currentes, quæ vocatur Cauda, potuimus
17 vix obtinere ſcapham. * Qua ſublata, adiu-
D toriis vtebantur accingentes nauem, timẽtes
ne in Syrtim inciderent, ſummiſſo vaſe ſic
18 ferebãtur. * Valida autem nobis tempeſtate
19 iactatis, ſequenti die iactum fecerunt: * &
tertia die ſuis manibus armamẽta nauis pro
20 iecerunt. * Neque autẽ ſole, neque ſideribus
apparentibus per plures dies, & tempeſtate
non exigua imminente, iam ablata erat
21 ſpes omnis ſalutis noſtræ. * Et cum multa ie-
iunatio fuiſſet, tunc ſtans Paulus in medio
eorum, dixit: Oportebat quidem, o viri, au-
dito me, non tollere a Creta, lucriq. facere
22 iniuriam hanc, & iacturam. * Et nunc ſua-
deo vobis bono animo eſſe. amiſſio enim nul
lius animæ erit ex vobis, præterquã nauis.
23 * Aſtitit enim mihi hac nocte Angelus Dei,
24 cuius ſum ego, & cui deſeruio, * dicens: Ne
timeas Paule, Cæſari te oportet aſſiſtere: &
ecce donauit tibi Deus omnes, qui nauigant
25 tecũ. * Propter quod bono animo eſtote viri
credo enim Deo, quia ſic erit, quemadmodũ
26 dictum eſt mihi. * In inſulam autem quandã
E oportet nos deuenire. * Sed poſteaquã quar-
27 ta decima nox ſuperuenit, nauigãtib. nobis
in Adria circa mediã noctẽ, ſuſpicabant nau

tæ

tæ apparere ſibi aliquam regionem . * Qui 28
& ſummittentes bolidem , inuenerũt paſſus
viginti : & puſillum inde ſeparati , inuene-
runt paſſus quindecim . * Timentes autem 29
ne in aſpera loca incideremus , de puppi mit
tentes anchoras quattuor , optabant diem
fieri . * Nautis vero quærentibus fugere de 30
naui , cum miſiſſent ſcapham in mare , ſub
obtẽtu quaſi inciperẽt a prora anchoras ex-
tendere, * dixit Paulus centurioni, & militi 31
bus : Niſi hi in naui manſerint , vos ſalui fie-
ri non poteſtis . * Tunc abſciderunt milites 32
funes ſcaphæ , & paſſi ſunt eam excidere .
* Et cum lux inciperet fieri, rogabat Pau- 33
lus omnes ſumere cibum , dicens : Quarta- F
decima die hodie expectãtes ieiuni perma-
netis , nihil accipientes . * Propter quod 34
rogo vos accipere cibum pro ſalute veſtra :
quia nullius veſtrum capillus de capite peri-
bit . * Et cum hæc dixiſſet, ſumens panem, 35
gratias egit Deo in conſpectu omnium:& cũ
fregiſſet, cępit mãducare . * Animæquiores 36
autem facti omnes, & ipſi ſumpſerunt ci-
bum.*Eramus vero vniuerſæ animæ in naui 37
ducentæ ſeptuaginta ſex . * Et ſatiati cibo al 38
leuiabant nauẽ , iactantes triticum in mare.
*Cum autem dies factus eſſet,terram non a- 39
gnoſcebant:ſinum vero quendam conſidera G
bant habentem littus,in quem cogitabant,ſi
poſſent, eiicere nauem. * Et cum anchoras 40
ſuſtuliſſent,cõmittebant ſe mari,ſimul laxan
tes iuncturas gubernaculorum:& leuato ar-
temone ſecundũ auræ flatum tendebant ad
littus. * Et cum incidiſſemus in locum ditha 41
laſſum,impegerunt nauem:& prora quidem
fixa manebat immobilis,puppis vero ſolue-
batur a vi maris. * Militum autem conſilium 42
fuit vt cuſtodias occiderent:ne quis cum ena
taſſet,effugeret . * Centurio autem volens 43
ſeruare Paulum , prohibuit fieri : iuſſitque
eos,qui poſſent natare,emittere ſe primos ,
& euadere , & ad terram exire : * & ceteros 44
alios in tabulis ferebant: quoſdam ſuper ea,
quæ de naui erant. Et ſic factũ eſt, vt omnes
animæ euaderent ad terram.

C A P. XXVIII.

ET cũ euaſiſſemus , tũc cognouimus quia 1
Melita inſula vocabatur . Barbari vero A
præſtabant non modicam humanitatem no-
bis.*Accenſa enim pyra,reficiebant nos om 2
nes propter imbrem,qui imminebat, & fri-
gus . * Cum congregaſſet autem Paulus ſar- 3
mentorum aliquantam multitudinem,& im
poſuiſſet ſuper ignem , vipera a calore cum
proceſſiſſet,inuaſit manum eius . * Vt vero 4
viderunt Barbari pendentem beſtiam de ma B
nu eius,ad inuicem dicebant:Vtique homici-
da eſt homo hic , qui cum euaſerit de mari ,
vltio non ſinit eum viuere . * Et ille quidem 5
excutiens beſtiam in ignem , nihil mali paſ-
6 ſus eſt . * At illi exiſtimabant eum in tumo-
rem conuertẽdum,& ſubito caſurum,& mo
ri . Diu autem illis expectantibus, & viden-
tibus nihil mali in eo fieri,cõuertentes ſe, di
7 cebant eum eſſe Deum . * In locis autem il
lis erant prædia principis inſulæ,nomine Pu
blii,qui nos ſuſcipiens,triduo benigne exhi-
8 buit. *Contigit autem,patrem Publii febri-
bus,& dyſenteria vexatum iacere. Ad quem
Paulus intrauit:& cum oraſſet, & impoſuiſ-
9 ſet ei manus,ſaluauit eum. * Quo facto,om-
C nes, qui in inſula habebant infirmitates,acce
10 debant , & curabantur : * qui etiam multis
honoribus nos honorauerunt,& nauiganti-
11 bus impoſuerunt quę neceſſaria erant. *Poſt
menſes autem tres nauigauimus in naui Ale
xandrina,quæ in inſula hiemauerat, cui erat
12 inſigne Caſtorum . * Et cum veniſſemus Sy-
13 racuſam,manſimus ibi triduo. * Inde circum
legentes deuenimus Rhegium:& poſt vnum
diem flante Auſtro, ſecunda die venimus Pu
14 teolos; *vbi inuentis fratribus rogati ſumus
manere apud eos dies ſeptẽ : & ſic venimus
15 Romam . * Et inde cum audiſſent fratres ,
D occurrerunt nobis vſque ad Apij forum, ac
tres Tabernas . Quos cum vidiſſet Paulus ,
16 gratias agens Deo,accepit fiduciam . * Cum
autem veniſſemus Romam , permiſſum eſt
Paulo manere ſibimet cum cuſtodiẽte ſe mi
17 lite. * Poſt tertium autem diem conuocauit
primos Iudæorum. Cumq. cõueniſſent, dice
bat eis: Ego, viri fratres,nihil aduerſus plebẽ
faciens,aut morem paternum, vinctus ab Ie
roſolymis traditus ſum in manus Romano-
18 rum , * qui cum interrogationem de me ha-
buiſſent , voluerunt me dimittere , eo quod
19 nulla eſſet cauſa mortis in me . * Contradi
centibus autem Iudæis , coactus ſum appel-
E lare Cæſarem , non quaſi gentem meam ha-
20 bens aliquid accuſare.* Propter hanc igitur
cauſam rogaui uos videre , & alloqui . Pro-
pter ſpem enim Iſrael catena hac circumda-
21 tus ſum. * At illi dixerunt ad eum : Nos ne-
que litteras accepimus de te a Iudæa, neque
adueniens aliquis fratrum nũciauit,aut locu
22 tus eſt quid de te malum . * Rogamus autem
a te audire quæ ſentis : nam de ſecta hac no-
tum eſt nobis quia vbique ei contradicitur.
23 * Cum conſtituiſſent autem illi diem, vene-
rũt ad eum in hoſpitium plurimi, quibus ex
ponebat teſtificans regnum Dei, ſuadensque
F eis de Ieſu ex Lege Moyſi, & Prophetis a ma
24 ne vſque ad veſperam. *Et quidam credebãt
his, quæ dicebant : quidam vero non crede-
25 bant. *Cumq.inuicem non eſſent conſentien
tes, diſcedebãt dicẽte Paulo vnum verbum :
Quia bene Spiritus ſanctus locutus eſt per
26 Iſaiam prophetam ad Patres noſtros, *dicẽs:
a Vade ad populum iſtum, & dic ad eos: Au- a Iſa 6.c.9. Mat.13.b.14.
re audietis , & non intelligetis . & videntes

Digitized by Google

Mar.14.b.12. videbitis, & non perſpicietis. * Incraſſatum 27
Luc.8.b.10. eſt enim cor populi huius, & auribus graui- G
Io 12.f. 40. ter audierunt, & oculos ſuos compreſſerunt:
Rom.11.b.8. ne forte videant oculis, & auribus audiant,
& corde intelligant, & conuertantur, & ſanē
eos. * Notum ergo ſit vobis, quoniam Gen- 28
tibus miſſum eſt hoc ſalutare Dei, & ipſi au-
29 dient. * Et cum hæc dixiſſet, exierunt ab eo
Iudæi, multam habentes inter ſe quæſtionē.
30 * Manſit autem biennio toto in ſuo condu-
cto: & ſuſcipiebat omnes, qui ingredieban-
31 tur ad eum, * prædicans regnum Dei, & do
cens quæ ſunt de Domino Ieſu Chriſto cum
omni fiducia, ſine prohibitione.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD ROMANOS.



CAPVT PRIMVM.

PAVLVS, ſeruus Ieſu 1
Chriſti, vocatus Apoſto A
lus, "ſegregatus in Euā
† Act 13.a 2. gelium Dei, *quod ante 2
promiſerat per Prophe
tas ſuos in Scripturis sā
ctis * de Filio ſuo, qui 3
factus eſt ei ex ſemine
Dauid ſecundū carnē, *qui prædeſtinatus eſt 4
Filius Dei in virtute ſecundū ſpiritū ſanctifi
cationis ex reſurrectione mortuorum Ieſu
Chriſti Dñi noſtri: * per quē accepimus gra- 5
tiā, & Apoſtolatū ad obediendū fidei in om
nibus Gentibus pro nomine eius, * in quibus 6
eſtis & vos vocati Ieſu Chriſti: * omnibus 7
qui ſunt Romæ, dilectis Dei, vocatis ſan-
ctis. Gratia vobis, & pax a Deo Patre no-
8 ſtro, & Domino Ieſu Chriſto. * Primum qui
dem gratias ago Deo meo per Ieſum Chri-
ſtum pro omnibus vobis: quia fides veſtra
9 annunciatur in vniuerſo mundo. * Teſtis e-
B nim mihi eſt Deus, cui ſeruio in ſpiritu meo
in Euāgelio filii eius, quod ſine intermiſſio-
10 ne memoriā veſtri facio * ſemper in oratio-
nibus meis: obſecrans, ſi quomodo tandem
aliquando proſperum iter habeam in vo-
11 luntate Dei veniendi ad vos. * Deſidero e-
nim videre vos: vt aliquid impertiar vobis
gratiæ ſpiritualis ad confirmandos vos:
12 * id eſt, ſimul conſolari in vobis per eam,
quæ inuicem eſt, fidem veſtram, atque meā.
13 * Nolo autem vos ignorare fratres: quia
ſæpe propoſui venire ad vos, (& prohibi-
tus ſum vſque adhuc) ut aliquem fructum
habeam

habeam & in uobis, ſicut & in ceteris gen-
tibus.* Græcis ac Barbaris, ſapientibus, & in 14
ſipientibus debitor ſum: * ita (quod in me) 15
promptum eſt & vobis, qui Romæ eſtis, e-
uangelizare. * Non enim erubeſco Euan 16
gelium. Virtus enim Dei eſt in ſalutem om-
ni credenti, Iudæo primum, & Græco.* Iuſti 17
tia enim Dei in eo reuelatur ex fide in fi-
b.22.4. dem: ſicut ſcriptum eſt: * Iuſtus autem ex fi-
10.g.38. 3.b.11. de uiuit.* Reuelatur enim ira Dei de cælo ſu 18
per omnem impietatem, & iniuſtitia homi- C
num eorum, qui veritatem Dei in iuſtitia
detinent: * quia quod notum eſt Dei, ma- 19
nifeſtum eſt in illis. Deus enim in illis mani-
feſtauit. * Inuiſibilia enim ipſius, a creatura 20
mundi, per ea quæ facta ſunt, intellecta, con
ſpiciunt: ſempiterna quoque eius virtus, &
diuinitas: ita ut ſint inexcuſabiles. * Quia 21
14.c.17. cum cognouiſſent Deum, non ſicut Deum
glorificauerunt, aut gratias egerunt: ſed e-
uanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcu-
ratum eſt inſipiens cor eorum: * dicentes 22
enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt. * Et 23
mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in
ſimilitudinem imaginis corruptibilis homi-
nis, & uolucrum, & quadrupedum, & ſer-
pentium. * Propter quod tradidit illos Deus 24
in deſideria cordis eorum, in immunditiam:
vt contumeliis afficiãt corpora ſua in ſemet-
ipſis: * qui commutauerunt veritatem Dei 25
in mendacium: & coluerunt, & ſeruierunt
creaturæ potius quam Creatori, qui eſt be-
nedictus in ſæcula. Amen. * Propterea tradi 26
dit illos Deus in paſſiones ignominiæ. Nam
feminę eorum immutauerunt naturalem v-
ſum in eum vſum, qui eſt contra naturã.* Si- 27
militer autem & maſculi, relicto naturali v- D
ſu feminæ, exarſerunt in deſideriis ſuis in in-
uicem, maſculi in maſculos turpitudinem
operantes, & mercedem, quam oportuit, er
roris ſui in ſemetipſis recipientes. * Et ſicut 28
non probauerunt Deũ habere in notitia: tra
didit illos Deus in reprobum ſenſum: vt fa
ciant ea, quę non conueniunt, * repletos om 29
ni iniquitate, malitia, fornicatione, auaritia,
nequitia, plenos inuidia, homicidio, conten-
tione, dolo, malignitate, ſuſurrones, * de- 30
tractores, Deo odibiles, cõtumelioſos, ſuper
bos, elatos, inuentores malorum, parentibus
non obedientes, * inſipientes, incõpoſitos, ſi- 31
ne affectione, abſque fœdere, ſine miſericor
dia. * Qui cum iuſtitiam Dei cognouiſſent, 32
non intellexerunt: quoniam qui talia agunt,
digni ſunt morte: & non ſolũ qui ea faciunt,
ſed etiam qui conſentiunt facientibus.

CAP. II.

PRopter qđ inexcuſabilis es o homo om- 1
7.a.2. nis, qui iudicas. * In quo enim iudicas A
alterum, teipſum condemnas: eadem enim
2 agis quæ iudicas. * Scimus enim quoniam
iudicium Dei eſt ſecũdum veritatem in eos,
3 qui talia agunt.* Exiſtimas autem hoc o ho-
mo, qui iudicas eos, q talia agũt, & facis ea,
4 quia tu effugies iudicium Dei? * An diuitias
bonitatis eius, & patientiæ, & longanimita-
tis contemnis? ignoras quoniam benignitas
5 Dei ad pœnitentiam te adducit?* Secundum
autem duritiam tuam, & impœnitens cor,
theſaurizas tibi iram in diæ iræ, & reuelatio
6 nis iuſti iudicii Dei, * qui reddet vnicuique *Matt. 16. d.
7 ſecundũ opera eius: * iis quidem, qui ſecun- 27.
B dum patientiam boni operis, gloriam, & ho-
norem, & incorruptionem quærunt, vitam
8 æternam: * iis autem, qui ſunt ex contentio-
ne, & qui non acquieſcunt veritati, credunt
9 autem iniquitati, ira, & indignatio. * Tri-
bulatio, & anguſtia in omnem animam ho-
minis operantis malum, Iudæi primum, &
10 Græci: * gloria autem, & honor, & pax om-
ni operanti bonum, Iudæo primum, & Græ
11 co: * non enim eſt acceptio perſonarum *Deu.16. d. 17
12 apud Deum. * Quicumque enim ſine lege 2. Par. 19. c. 7. Iob. 34. b. 19.
peccauerunt, ſine lege peribunt: & quicum- Act. 10. e. 34.
que in lege peccauerunt, per legem iudi- Mat. 7. d. 21.
13 cabuntur: * Non enim auditores legis iuſti *Iac. 1. d. 22.
C ſunt apud Deum, ſed factores legis iuſtifica-
14 buntur. * Cum enim Gentes, quæ legem non
habent, naturaliter ea, quę legis ſunt, faciũt,
eiuſmodi legem non habentes, ipſi ſibi ſunt
15 lex: * qui oſtendunt opus legis ſcriptum in
cordibus ſuis, teſtimonium reddẽte illis con
ſcientia ipſorum, & inter ſe inuicem cogita-
tionibus accuſantibus, aut ẽt defendentibus,
16 * in die, cum iudicabit Deus occulta homi-
nũ, ſecundum euangelium meum per Ieſum
17 Chriſtum. * Si autem tu Iudæus cognomi-
naris, & requieſcis in lege, & gloriaris in
18 Deo, * & noſti voluntatem eius, & probas
19 vtiliora, inſtructus per legem, * confidis teip
ſum eſſe ducem cæcorum, lumẽ eorũ, qui in
20 tenebris ſunt, * eruditorem inſipientium, ma
giſtrum infantium, habentem formam ſcien
21 tiæ, & veritatis in lege. * Qui ergo alium
doces, teipſum non doces: qui prædicas
22 non furandum, furaris: * qui dicis non mœ
chandum, mœcharis: qui abominaris idola,
23 ſacrilegium facis: * qui in lege gloriaris, per
D præuaricationem legis Deum inhonoras.
24 * (Nomen enim Dei per uos blaſphema- *Iſa. 52. b. 5.
25 tur inter Gentes, ſicut ſcriptum eſt.) * Cir- Eze. 36. c. 20.
cumciſio quidem prodeſt, ſi legẽ obſerues:
ſi autem præuaricator legis ſis, circumciſio
26 tua præputium facta eſt. * Si igitur præpu-
tium iuſtitias legis cuſtodiat: nonne præpu-
27 tium illius in circumciſionẽ reputabitur? * &
iudicabit id, quod ex natura eſt præputium,
legem conſummans, te, qui per litteram,
& circumciſionem præuaricator legis es?
28 * Non enim qui in manifeſto, Iudæus eſt:
neque quæ in manifeſto, in carne, eſt cir-

cumciſio: * ſed qui in abſcondito, Iudæus 29
eſt: & circumciſio cordis in ſpiritu, non lit-
tera: cuius laus non ex hominibus, ſed ex
Deo eſt.

CAP. III.

QVid ergo amplius Iudæo eſt? aut quæ 1
vtilitas circumciſionis? * Multum 2
per omnem modum. Primum quidem quia A
credita ſunt illis eloquia Dei. * quid enim ſi 3
*2.Tim.2.c.13. quidam illorum non crediderũt? " Numquid
incredulitas illorum fidem Dei euacuabit?
*Io.3.d.33. Abſit. * " Eſt autem Deus verax: omnis 4
Pſ.115.a.11. autem homo mendax, ſicut ſcriptum eſt:
*Pſ.50.a.6. " Vt iuſtificeris in ſermonibus tuis: & vin-
cas cum iudicaris. * Si autem iniquitas no- 5
ſtra iuſtitiam Dei commendat, quid dice-
mus? Numquid iniquus eſt Deus, qui infert
iram? * (ſecundum hominem dico.) Abſit. 6
alioquin quomodo iudicabit Deus hunc mũ
dum? * Si enim veritas Dei in meo menda- 7
cio abundauit in gloriam ipſius: quid adhuc
& ego tamquam peccator iudicor? * & non 8
(ſicut blaſphemamur, & ſicut aiunt quidam
nos dicere) faciamus mala vt veniant bona:
quorum damnatio iuſta eſt. * Quid ergo? præ 9
*Gal.5.d.22. cellimus eos? Nequaquam. " Cauſati enim ſu
mus Iudæos, & Græcos omnes ſub peccato B
*Pſ.13.a.4. eſſe, * ſicut ſcriptum eſt: " Quia non eſt iu- 10
ſtus quiſquam: * non eſt intelligens, non eſt 11
requirens Deum. * Omnes declinauerunt, 12
ſimul inutiles facti ſunt, nõ eſt qui faciat bo
*Pſ.5.c.11. num, non eſt vſque ad vnum. * " Sepulchrum 13
patens eſt guttur eorum, linguis ſuis doloſe
agebant: Venenum aſpidum ſub labiis eorũ:
*Pſ.139.a.4. *" Quorum os maledictione, & amaritudine 14
Pſal.9.c.7. Iſa.59.b.7. plenum eſt: *" Veloces pedes eorum ad effun 15
Prou.1.b.16. dendum ſanguinem: * Contritio, & infelici- 16
tas in viis eorũ: * & viam pacis non cogno- 17
*Pſal.35.a.2. uerunt: *" Non eſt timor Dei ante oculos eo 18
*Gal.2.d.16. rum. * " Scimus autem quoniam quæcũque 19
lex loquitur, ijs, qui in lege ſunt, loquitur: vt C
omne os obſtruatur, & ſubditus fiat omnis
mundus Deo: * quia ex operibus legis 20
non iuſtificabitur omnis caro coram illo.
Per legem enim cognitio peccati. * Nunc 21
autem ſine lege iuſtitia Dei manifeſta eſt:
teſtificata a lege & Prophetis. * Iuſtitia au- 22
tem Dei per fidem Ieſu Chriſti in omnes, &
ſuper omnes, qui credunt in eum: non enim
eſt diſtinctio: * Omnes enim peccauerunt, 23
& egent gloria Dei. * Iuſtificati gratis per 24
gratiam ipſius, per redemptionẽ, quæ eſt in
Chriſto Ieſu, * quem propoſuit Deus propi 25
tiationem per fidem in ſanguine ipſius, ad o-
ſtenſionem iuſtitiæ ſuæ propter remiſſionẽ
præcedentium delictorum * in ſuſtentatione 26
Dei, ad oſtenſionem iuſtitiæ eius in hoc tẽpo
re: vt ſit ipſe iuſtus, & iuſtificãs eũ, qui eſt ex
fide Ieſu Chriſti. * Vbi eſt ergo gloriatio tua? 27
D Excluſa eſt. Per quam legem? Factorũ? Non:
28 ſed per legem fidei. * Arbitramur enim iuſti-
ficari hominem per fidem ſine operib. legis.
29 * An Iudæorum Deus tantum? nonne & Gẽ
30 tium? Immo & Gentium. * quoniam qui-
dem vnus eſt Deus, qui iuſtificat circũciſio
31 nem ex fide, & præputium per fidem. * Le
gem ergo deſtruimus per fidem? Abſit: ſed
legem ſtatuimus.

CAP. IIII.

1 QVid ergo dicemus inueniſſe Abraham
A patrem noſtrum ſecundum carnem?
2 *Si enim Abraham ex operibus iuſtificatus
eſt, habet gloriam, ſed non apud Deum.
3 * Quid enim dicit Scriptura? " Credidit A- *Gen.15.b.
braham Deo: & reputatum eſt illi ad iuſti- Gal.3.a.6.
4 tiam. * Ei autem, qui operatur, merces non Iac.2.d.23.
imputatur ſecundum gratiam, ſed ſecũdum
5 debitum. * Ei vero, qui non operatur, cre-
denti autem in eum, qui iuſtificat impium, re
putatur fides eius ad iuſtitiam ſecũdum pro
6 poſitum gratiæ Dei. * Sicut & Dauid dicit
beatitudinẽ hominis, cui Deus accepto fert
7 iuſtitiam ſine operibus: * " Beati, quorũ re- *Pſal.31.a.
B miſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt
8 peccata. * Beatus vir, cui non imputauit Do-
9 minus peccatum. * Beatitudo ergo hæc in cir
cumciſione tantum manet, an etiam in præ-
putio? Dicimus enim quia reputata eſt A-
10 brahæ fides ad iuſtitiam. * Quomodo ergo
reputata eſt? in circumciſione, an in præpu-
tio? Non in circumciſione, ſed in præputio.
11 * " Et ſignum accepit circumciſionis, ſignacu *Gen.17.b.
lũ iuſtitiæ fidei, quæ eſt in præputio: vt ſit pa 11.
ter omnium credentium per præputiũ, vt re
12 putetur & illis ad iuſtitiam: * & ſit pater cir-
cumciſionis non iis tantum, qui ſunt ex cir-
cumciſione, ſed & iis, qui ſectantur veſtigia
fidei, quæ eſt in præputio patris noſtri Abra
13 hæ. * Non enim per legem promiſſio Abra-
C hæ, aut ſemini eius vt heres eſſet mũdi: ſed p
14 iuſtitiam fidei. * Si enim qui ex lege, here-
des ſunt: exinanita eſt fides, abolita eſt pro-
15 miſſio. * Lex enim iram operatur. Vbi enim
16 non eſt lex: nec præuaricatio. * Ideo ex fide,
vt ſecundum gratiam firma ſit promiſſio om
ni ſemini, nõ ei, qui ex lege eſt ſolum, ſed &
ei qui ex fide eſt Abrahæ, qui pater eſt om-
17 nium noſtrum (* ſicut ſcriptum eſt: * Quia *Gen.17.
patrem multarum gentium poſui te) ante
Deum, cui credidit, qui viuificat mortuos, &
vocat ea quæ non ſunt, tamquã ea quæ ſunt.
18 * qui contra ſpem in ſpem credidit, ut fieret
pater multarum gentium ſecũdum quod di
19 ctum eſt ei: " Sic erit ſemen tuum. * Et non *Gen.15.
D infirmatus eſt fide, nec conſiderauit corpus
ſuum emortuum, cum iam fere centum eſſet
annorum: & emortuam vuluam Saræ:
20 * In repromiſſione etiam Dei non hæſitauit
diffi-

Digitized by Google

diffidentia,ſed confortatus eſt fide, dans glo-
riam Deo: *pleniſſime ſciens quia quæcum- 21
que promiſit, potens eſt & facere. *Ideo & 22
reputatum eſt illi ad iuſtitiam. * Non eſt au- 23
tem ſcriptum tantum propter ipſum quia re
putatum eſt illi ad iuſtitiam: *ſed & propter 24
nos, quibus reputabitur credentibus in eum,
qui ſuſcitauit Ieſum Chriſtum Dominum no
ſtrum a mortuis, * qui traditus eſt propter 25
delicta noſtra, & reſurrexit propter iuſtifica
tionem noſtram.

CAP. V.

IVſtificati ergo ex fide, pacē habeamus ad 1
Deum per Dominum noſtrum Ieſū Chri- A
2.c.18. ſtum: * " per quem & habemus acceſſum per 2
fidem in gratiam iſtam, in qua ſtamus, & glo
riamur in ſpe gloriæ filiorum Dei. *Non ſo- 3
lum autem, ſed & gloriamur in tribulationi-
bus: ". ſcientes quòd tribulatio patientiam
4.3. operatur: "patientia autem probationem, 4
probatio verò ſpem, *ſpes autem non con- 5
9.d.14 3.e.18 fundit: "quia charitas Dei diffuſa eſt in cordi
bus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus
eſt nobis. *Vt quid enim Chriſtus, cum ad- 6
huc infirmi eſſemus ſecundum tempus pro B
impijs mortuus eſt? *Vix enim pro iuſto quis 7
moritur: nā pro bono forſitan quis audeat
mori. * Commendat autem charitatē ſuam 8
Deus in nobis: quoniam cum adhuc pecca-
tores eſſemus, ſecundum tempus. * Chriſtus 9
pro nobis mortuus eſt: multo igitur magis
nunc iuſtificati in ſanguine ipſius, ſalui eri-
mus ab ira per ipſum. * Si enim cum inimici 10
eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortē
filij eius: multo magis recōciliati, ſalui erim*
in vita ipſius. * Non ſolum autem: ſed & 11
gloriamur in Deo per Dominum noſtrum Ie C
ſum Chriſtum, per quem nunc recōciliatio-
nē accepimus. *Propterea ſicut per vnū ho- 12
minem peccatum in hunc mūdum intrauit,
& per peccatū mors, & ita in omnes homi-
nes mors pertranſijt, in quo omnes peccaue
runt: *Vſque ad legem enim peccatum erat 13
in mundo: peccatum autē non imputabatur,
cum lex non eſſet. *Sed regnauit mors ab A- 14
dam vſque ad Moyſen etiam in eos, qui non
peccauerunt in ſimilitudinem præuaricatio
nis Adæ, qui eſt forma futuri. * Sed nō ſicut 15
delictum, ita & donum. ſi enim vnius delicto
multi mortui ſūt: multo magis gratia Dei &
donum in gratia vnius hominis Ieſu Chriſti D
in plures abundauit. * Et non ſicut per vnū 16
peccatum, ita & donum. nam iudicium qui-
dem ex vno in condemnationem: gratia au-
tem ex multis delictis in iuſtificationem.* Si 17
enim vnius delicto mors regnauit per vnū:
multo magis abundantiam gratiæ, & dona-
tionis, & iuſtitiæ accipiētes, in vita regnabūt
18 per vnū Ieſum Chriſtum. * Igitur ſicut per
vnius delictum in omnes homines in condē-
nationem: ſic & per vnius iuſtitiam in om-
19 nes homines in iuſtificationem vitæ. * Sicut
enim per inobedientiam vnius hominis, pec
catores cōſtituti ſunt multi: ita & per vnius
20 obeditionem, iuſti cōſtituentur multi. * Lex
autem ſubintrauit vt abundaret delictum.
Vbi autem abundauit delictum, ſuperabun-
21 dauit gratia. * vt ſicut regnauit peccatum in
mortem: ita & gratia regnet per iuſtitiam in
vitam æternam, per Ieſum Chriſtum Domi-
num noſtrum.

CAP. VI.

1 QVid ergo dicemus? permanebimus in
2 peccato vt gratia abūdet? *Abſit. Qui
A enim mortui ſumus peccato, quomodo ad-
3 huc viuemus in illo? *An ignoratis quia qui-
cumque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in
4 morte ipſius baptizati ſumus? "Conſepulti • Gal.3.b.11
enim ſumus cum illo per baptiſmum in mor Coloſ.2.b.12
tem: vt quomodo Chriſtus ſurrexit a mor-
tuis per gloriam Patris, " ita & nos in no- • Eph.4.c.23
5 uitate vitæ ambulemus. *Si enim complan- Heb.12.a.1 1.Pet.2.a.1
B tati facti ſumus ſimilitudini mortis eius: ſi-
6 mul & reſurrectionis erimus. * Hoc ſcientes,
quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt,
vt deſtruatur corpus peccati, & vltra nō ſer
7 uiamus peccato. * Qui enim mortuus eſt,
8 iuſtificatus eſt a peccato. * Si autem mortui
ſumus cum CHRISTO: credimus quia ſi-
9 mul etiam viuemus cum Chriſto: * ſcientes
quòd Chriſtus reſurgens ex mortuis iā non
moritur, mors illi vltra non dominabitur.
10 *Quòd enim mortuus eſt peccato, mortuus
11 eſt ſemel: quòd autem viuit, viuit Deo. * Ita
& vos exiſtimate, vos mortuos quidem eſſe
peccato, viuentes autem Deo, in Chriſto Ie-
12 ſu Domino noſtro. *Non ergo regnet pecca
tum in veſtro mortali corpore vt obediatis
13 concupiſcentijs eius. * Sed neque exhibea-
tis membra veſtra arma iniquitatis peccato:
ſed exhibete vos Deo, tamquam ex mortuis
viuentes: & membra veſtra arma iuſtitiæ
14 Deo. *Peccatum enim vobis non dominabi
C tur: nō. n. ſub lege eſtis, ſed ſub gratia. *Quid
15 ergo? peccabimus, quoniam non ſumus ſub
16 lege, ſed ſub gratia? Abſit. *"Neſcitis quoniā
cui exhibetis vos ſeruos ad obediendum, ſer • Io.8.d.34 2.Pet.2.d.19
ui eſtis eius, cui obeditis, ſiue peccati ad mor
17 tem, ſiue obeditionis ad iuſtitiam? * Gratias
autem Deo quòd fuiſtis ſerui peccati, obe-
diſtis autem ex corde in eam formam doctri
18 næ, in quā traditi eſtis. * Liberati aūt a pecca
19 to, ſerui facti eſtis iuſtitiæ. *Humanum dico,
propter infirmitatē carnis veſtræ: ſicut. n. ex
D hibuiſtis mēbra veſtra ſeruire immūditiæ, &
iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete

membra veſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctifica-
tionem.* Cū enim ſerui eſſetis peccati,libe- 20
ri fuiſtis iuſtitię.*Quem ergo fructum habui 21
ſtis tunc in illis,in quibus,nunc erubeſcitis?
Nam finis illorum mors eſt.*Nunc vero libe 22
rati a peccato,ſerui autem facti Deo,habetis
fructum veſtrum in ſanctificationem, finem
vero vitam æternam.*Stipendia enim pecca 23
ti,mors.Gratia autem Dei, uita æterna, in
Chriſto Ieſu Domino noſtro.

CAP. VII.

AN ignoratis fratres(ſcientibus enim le 1
gem loquor) quia lex in homine domi A
*1.Cor.7.g.39 natur quanto tempore viuit? * *Nam quæ 2
ſub viro eſt mulier,viuente viro, alligata eſt
legi:ſi autem mortuus fuerit vir eius,ſoluta
eſt a lege viri.* Igitur, viuente viro, uo- 3
cabitur adultera ſi fuerit cum alio viro:ſi au
tem mortuus fuerit vir eius, liberata eſt a le
ge uiri:vt non ſit adultera ſi fuerit cum alio
viro.* Itaq. fratres mei & vos mortificati e- 4
ſtis legi per corpus Chriſti: vt ſitis alterius,
qui ex mortuis reſurrexit, vt fructificemus
Deo.*Cum enim eſſemus in carne,paſſiones 5
peccatorum,quæ per legem erant,operabā
tur in membris noſtris, ut fructificarent
morti.* Nunc autem ſoluti ſumus a lege 6
mortis,in qua detinebamur,ita vt ſeruiamus
in nouitate ſpiritus,& non in vetuſtate litte-
ræ.* Quid ergo dicemus?lex peccatum eſt? 7
Abſit.Sed peccatum non cognoui, niſi per le B
gem: nam concupiſcentiam neſciebam, niſi
*Exo.20.d.17. Deu.5.c.19. lex diceret:*Non concupiſces.* Occaſione 8
autem accepta, peccatum per mandatum
operatum eſt in me omnem concupiſcen-
tiam.Sine lege enim peccatū mortuū erat.
* Ego autem viuebam ſine lege aliquando. 9
Sed cum veniſſet mandatum, peccatum re-
uixit.* Ego autem mortuus ſum:& inuentū 10
eſt mihi mandatum,quod erat ad vitam,hoc
eſſe ad mortem.* Nam peccatum occaſione 11
accepta per mandatum,ſeduxit me,& per il
T.1.b.8. lud occidit. * Itaque lex quidem ſancta, 12
& mandatum ſanctum, & iuſtum, & bonū. C
* Quod ergo bonū eſt, mihi factū eſt mors? 13
Abſit.Sed peccatum,vt appareat peccatum,
per bonum operatū eſt mihi mortem:vt fiat
ſupra modum peccans peccatum per man-
datum. * Scimus enim quia lex ſpiritualis 14
eſt: ego autem carnalis ſum venundatus ſub
peccato.* Quod enim operor, nō intelligo. 15
nō enim quod volo bonū,hoc ago: ſed quod
odi malum,illud facio.* Si autē quod nolo, 16
illud facio cōſentio legi, quoniam bona eſt.
* Nunc autem iam non ego operor illud, 17
ſed quod habitat in me peccatum.* Scio e- 18
nim quia non habitat in me, hoc eſt in car-
ne mea, bonum. Nam velle, adiacet mihi:
19 perficere autem bonum, non inuenio.*Nō
D enim quod volo bonum,hoc facio: ſed quod
20 nolo malum,hoc ago.*Si autem quod nolo,
illud facio: iam non ego operor illud, ſed
21 quod habitat in me, peccatum.*Inuenio igi
tur legem,volenti mihi facere bonum,quo-
22 niam mihi malum adiacet: * condelector e-
nim legi Dei ſecundum interiorem homi-
23 nem:* video autem aliam legem in mem-
bris meis,repugnantem legi mentis meæ,&
captiuantem me in lege peccati, quæ eſt in
24 membris meis.* Infelix ego homo,quis me
25 liberabit de corpore mortis huius? *Gratia
Dei per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrū:
Igitur ego ipſe mente ſeruio legi Dei; carne
autem,legi peccati.

CAP. VIII.

1 NIhil ergo nunc damnationis eſt ijs, qui
A ſunt in Chriſto Ieſu:qui non ſecundum
2 carnem ambulant.* Lex enim ſpiritus vitæ
in Chriſto Ieſu liberauit me a lege peccati
3 & mortis. *Nam quod impoſſibile erat legi,
in quo infirmabatur per carnem: Deus filiū
ſuum mittens in ſimilitudinem carnis pecca
ti, & de peccato damnauit peccatum in car-
4 ne,*vt iuſtificatio legis impleretur in nobis,
qui non ſecundum carnem ambulamus, ſed
5 ſecundum ſpiritum. * Qui enim ſecundum
carnem ſunt: quæ carnis ſunt, ſapiunt. qui
vero ſecundum ſpiritum ſunt:quæ ſunt ſpiri
6 tus,ſentiunt.* Nam prudentia carnis,mors
B eſt:prudentia autem ſpiritus, vita, & pax.
7 *quoniam ſapientia carnis inimica eſt Deo:
legi enim Dei non eſt ſubiecta: nec enim
8 poteſt.* Qui autem in carne ſunt, Deo
9 placere non poſſunt. * Vos autem in carne
non eſtis, ſed in ſpiritu: ſi tamē ſpiritus Dei
habitat in vobis. Si quis autem Spiritum
10 Chriſti non habet:hic non eſt eius. * Si au-
tem Chriſtus in vobis eſt: corpus quidem
mortuum eſt propter peccatum, ſpiritus ve
11 ro viuit propter iuſtificationem. * Quòd ſi
C Spiritus eius,qui ſuſcitauit Ieſum a mortuis,
habitat in vobis: qui ſuſcitauit Ieſum Chri-
ſtū a mortuis,viuificabit & mortalia corpo-
ra veſtra,propter inhabitantē Spiritum eius
12 in vobis.*Ergo fratres debitores ſumus non
13 carni, vt ſecundum carnem viuamus. * Si
enim ſecundum carnem vixeritis,moriemi-
ni:ſi autem ſpiritu facta carnis mortificaue-
14 ritis,viuetis.* Quicumque enim ſpiritu Dei
15 aguntur,ij ſunt filij Dei. * * Non enim ac- *2.Tim.1.b. Gal.4.a.5
cepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterum in timo-
re, ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filio-
rum, in quo clamamus: Abba (Pater.)
16 * Ipſe enim Spiritus teſtimonium reddit ſpi
17 ritui noſtro quòd ſumus filij Dei. * Si au-
tem filij, & heredes: heredes quidem Dei,
cohere-

cohæredes autem Chriſti:ſi tamen compati-
mur,vt & conglorificemur.* Exiſtimo enim 18
quòd non ſunt condignæ paſſiones huius tē- D
poris ad futuram gloriam, quæ reuelabitur
in nobis. *Nam expectatio creaturæ,reuela 19
tionem filiorū Dei expectat.* Vanitati enim 20
creatura ſubiecta eſt nō volens,ſed propter
eum, qui ſubiecit eam in ſpe: * quia & ipſa 21
creatura liberabitur a ſeruitute corruptio-
nis in libertatem gloriæ filiorum Dei.* Sci- 22
mus enim quòd omnis creatura ingemiſcit,
& parturit vſq.adhuc.*Non ſolum autem il- 23
la,ſed & nos ipſi primitias ſpiritus habētes:
& ipſi intra nos gemimus adoptionem filio-
rum Dei expectantes,redemptionem corpo
ris noſtri.* Spe enim ſalui facti ſumus. Spes 24
autem,quæ videtur, non eſt ſpes:nam quod E
videt quis,quid ſperat? * Si autem quod non 25
videmus,ſperamus:per patientiam expecta-
mus.*Similiter autem & Spiritus adiuuat in- 26
firmitatem noſtram: nam quid oremus,ſicut
oportet, neſcimus: ſed ipſe Spiritus poſtu-
lat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.
*Qui autem ſcrutatur corda, ſcit quid deſi- 27
deret Spiritus: quia ſecundum Deum poſtu-
lat pro ſanctis.* Scimus autem quoniam dili 28
gentibus Deum omnia cooperātur in bonū,
ijs,qui ſecundum propoſitū vocati ſunt ſan-
cti. * Nam quos præſciuit, & prædeſtinauit 29
conformes fieri imaginis filij ſui, vt ſit ipſe
primogenitus in multis fratrib. * Quos aūt 30
prædeſtinauit,hos & vocauit:& quos voca- F
uit,hos & iuſtificauit: quos autē iuſtificauit,
illos & glorificauit.*Quid ergo dicemus ad 31
hæc? ſi Deus pro nobis, quis contra nos?
*Qui etiam proprio Filio ſuo non pepercit,32
ſed pro nobis omnibus tradidit illū:quo mo
do non etiam cū illo omnia nobis donauit?
* Quis accuſabit aduerſus electos Dei?Deus 33
qui iuſtificat,*quis eſt qui condemnet? Chri 34
ſtus Ieſus, qui mortuus eſt, immo qui & re-
ſurrexit, qui eſt ad dexteram Dei, qui etiam
interpellat pro nobis.* Quis ergo nos ſepa- 35
rabit a charitate Chriſti?tribulatio?an angu
ſtia? an fames? an nuditas? an periculum? an
perſecutio? an gladius?*(ſicut ſcriptum eſt: 36
* Quia propter te mortificamur tota die:æ- G
ſtimati ſumus ſicut oues occiſionis.) *Sed in 37
his omnibus ſuperamus propter eum,qui di-
lexit nos. * Certus ſum enim, quia neque 38
mors,neque vita,neque angeli,neque princi
patus,neque virtutes,neque inſtantia,neque
futura, neq; fortitudo,* neque altitudo,ne- 39
que profundum, neq; creatura alia poterit
nos ſeparare a charitate Dei,quæ eſt in Chri
ſto Ieſu Domino noſtro.

CAP. IX.

VEritatem dico in Chriſto, non men- 1
tior: teſtimonium mihi perhibente A
2 conſcientia mea in Spiritu ſancto:*quoniam
triſtitia mihi magna eſt, & continuus dolor
3 cordi meo. * " Optabam enim ego ipſe ana-
thema eſſe a Chriſto pro fratribus meis,qui *Act.9.a.2
4 ſunt cognati mei ſecundum carnem, * qui 1.Cor.15.b.9
ſunt Iſraelitæ,quorum adoptio eſt filiorum,
& gloria,& teſtamētum,& legiſlatio,& ob-
5 ſequium,& promiſſa: *quorum patres,& ex
B quibus eſt Chriſtus ſecundū carnem, qui eſt
ſuper omnia Deus benedictus in ſecula.
6 Amen.* Non autem quòd exciderit verbum
Dei. Non enim omnes qui ex Iſrael ſunt, ij
7 ſunt Iſraelitæ: *neque qui ſemen ſunt Abra-
hæ, omnes filij: " ſed in Iſaac vocabitur tibi *Ge.21.b.12
8 ſemen: *id eſt,nō qui filij carnis,hi filij Dei:
ſed " qui filij ſunt promiſſionis,æſtimantur *Gal.4.d.28
9 in ſemine. * Promiſſionis enim verbum hoc
C eſt: " Secundum hoc tempus veniam; & erit *Ge.18.b.10
10 Saræ filius. * Non ſolum autem illa: " ſed &
Rebecca ex vno concubitu habens, Iſaac pa *Ge.25.c.24
11 tris noſtri. *Cum enim nōdum nati fuiſſēt,
aut aliquid boni egiſſent,aut mali, (vt ſecun
12 dum electionem * propoſitum Dei mane-
ret)non ex operibus,ſed ex vocante dictum
13 eſt ei: * " Quia maior ſeruiet minori, ſicut *Ge.25.c.23
ſcriptum eſt: Iacob dilexi, Eſau autem odio Mal.1.a.2
14 habui. * Quid ergo dicemus? nūquid iniqui-
15 tas apud Deum? Abſit. * Moyſi enim dicit:
D " Miſerebor cuius miſereor: & miſericordiā
16 præſtabo cuius miſerebor. * Igitur non vo- *Exo.33.d.19
lentis,neque currentis,ſed miſerētis eſt Dei.
17 * Dicit enim Scriptura Pharaoni: " Quia in *Exo.9.d.16
hoc ipſum excitaui te, vt oſtendam in te vir
tutem meam:& vt annuncietur nomen meū
18 in vniuerſa terra. *Ergo cuius vult miſerē,
19 & quem vult indurat. * Dicis itaque mihi:
Quid adhuc queritur? voluntati enim eius
20 quis reſiſtit?*O homo,tu quis es,qui reſpon
E deas Deo? " Numquid dicit figmentum ei, *Sap.15.b.7 Iſa.45.b.9
21 qui ſe finxit: Quid me feciſti ſic? *An nō ha- Ier.18.a.6
bet poteſtatem figulus luti ex eadē maſſa fa
cere aliud quidem vas in honorem,aliud ve-
22 ro in contumeliam? * Quòd ſi Deus volens
oſtendere iram, & notam facere potentiam
ſuam, ſuſtinuit in multa patientia,vaſa iræ,
23 apta in interitum, * vt oſtenderet diuitias
gloriæ ſuæ in vaſa miſericordiæ, quæ præpa
24 rauit in gloriam. *Quos & vocauit nos non
ſolum ex Iudæis, ſed etiam ex Gentibus,
25 ſicut in Oſee dicit: * "Vocabo non plebem *Oſee 2.d.23
meam,plebem meam:& non dilectam, dile- 1.Pet.2.b.10
ctam:& non miſericordiam conſecutam, mi
26 ſericordiā conſecutā. * "Et erit in loco, vbi *Oſee 1.b.10
dictum eſt eis: Non plebs mea vos: ibi vo-
27 cabuntur filij Dei viui. * Iſaias autem cla-
mat pro Iſrael: " Si fuerit numerus filio- *Iſa.10.e.22
rum Iſrael tamquam arena maris, reliquiæ
28 ſaluæ fient. * Verbū enim conſummans, &
abbreuians in æquitate:quia verbum breuia
29 tum faciet Dominus ſuper terram: * & ſicut
G prædixit Iſaias: " Niſi Dominus ſabaoth re- *Iſa.1.c.9
liquiſſet

liquiſſet nobis ſemen, ſicut Sodoma facti eſ-
ſemus, & ſicut Gomorrha ſimiles fuiſſemus.
*Quid ergo dicemus? Quòd gentes, quæ nō 30
ſectabantur iuſtitiam, apprehenderunt iuſti-
tiam: iuſtitiam autem, quæ ex fide eſt.* Iſrael 31
vero ſectando legem iuſtitiæ, in legem iuſti-
tiæ non peruenit.* Quare? Quia non ex fide, 32
ſed quaſi ex operibus: offenderunt enim in
•Iſa.8.c.14. & 28.d.16 lapidem offenſionis, * ſicut ſcriptum eſt: "Ec 33
1.Pet.2.b.7 ce pono in Sion lapidem offenſionis, & pe-
tram ſcandali: & omnis, qui credit in eum,
non confundetur.

CAP. X.

FRatres, voluntas quidem cordis mei, & 1
obſecratio ad Deum, fit pro illis in ſalu- A
tem. * Teſtimonium enim perhibeo illis 2
quod æmulationem Dei habent, ſed non ſe-
cundum ſcientiam. * Ignorantes enim iuſti- 3
tiam Dei, & ſuam quærentes ſtatuere, iuſti-
tiæ Dei non ſunt ſubiecti. * Finis enim legis, 4
Chriſtus, ad iuſtitiam omni credenti. *Moy- 5
ſes enim ſcripſit, quoniam iuſtitiam, quæ ex
•Leu.18.a.5 lege eſt, "qui fecerit homo, viuet in ea.* Quæ 6
Ezec.20.b.11 •Deu.30.c.12 autem ex fide eſt iuſtitia, ſic dicit: "Ne dixe- B
ris in corde tuo: quis aſcendet in cælum? id
eſt, Chriſtum deducere: * Aut quis deſcen 7
det in abyſſum? hoc eſt, Chriſtum a mortuis
•Deu.30.c.14 reuocare. *Sed quid dicit Scriptura? *Prope 8
eſt verbum in ore tuo, & in corde tuo: hoc
eſt verbum fidei, quod prædicamus. * Quia 9
ſi confitearis in ore tuo Dominum Ieſum,
& in corde tuo credideris quòd Deus illum
ſuſcitauit a mortuis, ſaluus eris. * Corde e- 10
nim creditur ad iuſtitiam: ore autem confeſ-
ſio fit ad ſalutem. * Dicit enim Scriptura: 11
•Iſa.28.d.16 "Omnis, qui credit in illum, non confunde-
tur.* Non enim eſt diſtinctio Iudæi, & Græ- 12
ci: nam idem Dominus omnium, diues in om C
nes, qui inuocant illum. *"Omnis enim, qui- 13
•Ioel.2.g.32 Act.2.c.21 cumque inuocauerit nomen Domini, ſaluus
erit.* Quomodo ergo inuocabunt, in quem 14
non crediderunt? Aut quomodo credent ei,
quem non audierunt? Quomodo autem au-
dient ſine prędicante? * Quomodo vero præ 15
dicabunt niſi mittantur? ſicut ſcriptum eſt:
•Iſa.52.b.7 "Quàm ſpecioſi pedes euangelizantium pa-
Nah.1.d.15 cem, euangelizantium bona! * Sed non om- 16
nes obediunt Euangelio. Iſaias enim dicit:
•Iſa.53.a.1 "Domine quis credidit auditui noſtro? * Er- 17
Io.12.f.38 go fides ex auditu, auditus autem per verbū
Chriſti. * Sed dico: Numquid non audierūt? 18
" Et quidem in omnem terram exiuit ſonus D
•Pſ.18.a.5 eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.
*Sed dico: Numquid Iſrael non cognouit? 19
•Deu.32.e.21 Primus Moyſes dicit: "Ego ad æmulationē
vos adducam in non gentem: in gentem in-
ſipientem, in iram vos mittam. * Iſaias au- 20
•Iſa.65.a.1 tem audet, & dicit: "Inuentus ſum a non
quærentibus me: palam apparui iis, qui me
21 non interrogabant. * Ad Iſrael autem dicit:
". Tota die expandi manus meas ad popu- •Iſa.65
lum non credentem, & contradicentem.

CAP. XI.

1 DIco ergo: Numquid Deus repulit popu
A lum ſuum? Abſit. Nam & ego Iſraelita
ſum ex ſemine Abrahā, de tribu Beniamin:
2 * Non repulit Deus plebem ſuam, quā præ-
ſciuit. An neſcitis in Elia quid dicit Scriptu-
ra: quemadmodum interpellat Deum aduer
3 ſum Iſrael? * "Domine, Prophetas tuos oc-
ciderunt, altaria tua ſuffoderunt: & ego reli- •3.Reg.19.10
ctus ſum ſolus, & quærunt animam meam.
4 * Sed quid dicit illi diuinum reſponſum?
" Reliqui mihi ſeptem millia virorū, qui non •3.Reg.19.18
5 curuauerunt genua ante Baal. * Sic ergo &
in hoc tempore reliquiæ ſecundum electio-
6 nem gratiæ ſaluæ factæ ſunt. *Si autem gra-
B tia, iam nō ex operibus: alioquin gratia iam
7 non eſt gratia. * Quid ergo? quod quærebat
Iſrael, hoc non eſt conſecutus: electio autem
8 conſecuta eſt: ceteri vero excæcati ſunt: * ſi-
cut ſcriptum eſt: "Dedit illis Deus ſpiritum •Iſa.6.c.9
compunctionis: oculos vt non videant, & Matt.13
aures vt non audiant, vſque in hodiernum Io.12
9 diem. *Et Dauid dicit: "Fiat menſa eorum in Act.28 •Pſal.68
laqueum, & in captionem, & in ſcandalum,
10 & in retributionem illis. *Obſcurentur ocu
li eorum ne videant: & dorſum eorum ſem-
11 per incurua. *Dico ergo: Numquid ſic offen-
derunt vt caderent? Abſit. Sed illorum deli-
cto, ſalus eſt Gentibus vt illos æmulentur.
12 * Quòd ſi delictum illorum diuitiæ ſunt mū
di, & diminutio eorum diuitiæ Gentiū: quan
13 to magis plenitudo eorum? *Vobis enim di-
co Gentibus: Quandiu quidem ego ſum Gē-
tium Apoſtolus, miniſterium meum honori
14 ficabo, * ſi quomodo ad æmulandū prouocē
carnem meam, & ſaluos faciam aliquos ex
15 illis. * Si enim amiſſio eorum, reconciliatio
eſt mundi: quæ aſſumptio, niſi vita ex mor-
16 tuis? * Quòd ſi delibatio ſancta eſt, & maſ-
17 ſa: & ſi radix ſancta, & rami. * Quòd ſi ali-
C qui ex ramis fracti ſunt, tu autem cum olea-
ſter eſſes, inſertus es in illis, & ſocius radicis,
18 & pinguedinis oliuæ factus es, * noli gloria-
ri aduerſus ramos. Quòd ſi gloriaris: non tu
19 radicem portas, ſed radix te. * Dices ergo:
20 Fracti ſunt rami vt ego inſerar. * Bene: pro-
pter incredulitatem fracti ſunt. Tu autem fi-
21 de ſtas: noli altum ſapere, ſed time. * Si enim
D Deus naturalibus ramis nō pepercit: ne for
22 te nec tibi parcat. * Vide ergo bonitatem, &
ſeueritatem Dei: in eos quidem, qui ceciderunt,
runt, ſeueritatem: in te autem bonitatē Dei,
ſi permanſeris in bonitate, alioquin & tu ex
23 cideris. *Sed & illi, ſi non permāſerint in in-
credulitate, inſerentur: potēs eſt enim Deus
24 iterum inſerere illos. * Nam ſi tu ex natu-
rali

rali exciſus es oleaſtro, & contra naturam
inſertus es in bonam oliuam: quanto magis
ii, qui ſecundum naturam inſerentur ſuæ oli
uæ? * Nolo enim vos ignorare fratres myſte 25
rium hoc, (vt non ſitis vobiſipſis ſapientes) D
quia cæcitas ex parte cōtigit in Iſrael, donec
plenitudo Gentium intraret, * & ſic omnis 26
9.d.20. Iſrael ſaluus fieret, ſicut ſcriptum eſt: * Ve-
niet ex Sion, qui eripiat, & auertat impieta-
tem a Iacob. * Et hoc illis a me teſtamentum: 27
cum abſtulero peccata eorum. * Secundum 28
Euangelium quidem, inimici propter vos: ſe
cundum electionem autem, chariſſimi pro-
pter patres. * Sine pœnitentia enim ſunt do- 29
na, & vocatio Dei. * Sicut enim aliquando & 30
vos non crediſtis Deo, nunc autem miſeri-
cordiam conſecuti eſtis propter incredulita
tem illorum: * ita & iſti nunc non crediderūt 31
in ueſtram miſericordiam: ut & ipſi miſeri-
cordiam conſequantur. * Concluſit enim 32
Deus omnia in incredulitate: ut omnium mi
ſereatur. * O altitudo diuitiarum ſapientiæ, 33
& ſcientiæ Dei: quam incomprehenſibilia
ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius.
c.13. * Quis enim cognouit ſenſum Domini? Aut 34
.d.12. quis conſiliarius eius fuit? * Aut quis prior de 35
2.d.16. dit illi, & retribuetur ei? * Quoniam ex ipſo, 36
& per ipſum, & in ipſo ſunt omnia: ipſi glo-
ria in ſæcula. Amen.

CAP. XII.

OBſecro itaq. vos fratres per miſericor- 1
4.d.18. diam Dei, * vt exhibeatis corpora ve- A
ſtra hoſtiam viuentem, ſanctam, Deo placen
tem, rationabile obſequium veſtrum. * Et no 2
lite conformari huic ſæculo, ſed reformami-
5.d.17. ni in nouitate ſenſus veſtri: * vt probetis quæ
4.a.3. ſit voluntas Dei bona, & beneplacens, & per
fecta. * Dico enim per gratiam quæ data eſt 3
mihi omnibus qui ſunt inter vos: Non plus
ſapere quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſo
7.12.b brietatem: * & unicuique ſicut Deus diuiſit
.b 7. menſuram fidei. * Sicut enim in uno corpore 4
multa membra habemus, omnia autē mem- B
bra non eumdem actum habent: * ita multi 5
vnum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autē
alter alterius membra. * Habentes autem do 6
nationes ſecundum gratiam, quæ data eſt no
bis, differentes: ſiue prophetiam ſecundum
rationem fidei, * ſiue miniſterium in mini- 7
ſtrando, ſiue qui docet in doctrinam, * qui ex 8
hortatur in exhortādo, qui tribuit in ſimpli
citate, qui præeſt in ſolicitudine, qui miſere-
tur in hilaritate. * Dilectio ſine ſimulatione. 9
5.d. * Odientes malum, adhærentes bono: * Cha 10
4.a.3. ritate fraternitatis inuicem diligentes: Hono
2.c.17 re inuicem præuenientes: * Solicitudine nō 11
pigri: Spiritu feruentes: Domino ſeruientes: C
* Spe gaudentes: In tribulatione patientes: 12
Orationi inſtantes: * Neceſſitatibus ſancto- 13
rum communicantes: * Hoſpitalitatem ſe- * Heb.13.a.1. 1.Pet.4.b.9.
14 ctantes. * Benedicite perſequentibus vos: be
15 nedicite, & nolite maledicere. * Gaudere cū
16 gaudentibus, flere cum flentibus: * Idipſum
inuicem ſentientes: Non alta ſapientes, ſed
D humilibus conſentientes. Nolite eſſe pruden
17 tes apud voſmetipſos: * Nulli malum pro
malo reddentes: * prouidentes bona non tan * 2. Cor. 8. d. 21.
tum coram Deo, ſed etiam coram omnibus
18 hominibus. * Si fieri poteſt, quod ex uobis * Hebr. 12. d. 14.
eſt, cum omnibus hominibus pacem haben-
19 tes: * Non voſmetipſos defendentes chariſ- * Eccl. 28.a.1. 2.3.
ſimi, ſed date locum iræ. ſcriptum eſt enim: Matt.5.g. 39.
* Mihi vindicta; ego retribuam, dicit Domi- * Deut.32 e. 35.
20 nus. * Sed ſi eſurierit inimicus tuus, ciba il- Heb.10. f.30
lum: ſi ſitit, potum da illi: hoc enim faciens, Prou.25.c. 21
carbones ignis congeres ſuper caput eius.
21 * Noli uinci a malo, ſed vince in bono malū.

CAP. XIII.

1 OMnis anima poteſtatibus ſublimiori-
A bus ſubdita ſit: Non eſt enim poteſtas Sap. 6. a.4. 1.Pet. 2. c.13.
niſi a Deo: quæ autem ſunt, a Deo ordinatæ
2 ſunt. * Itaque qui reſiſtit poteſtati, Dei ordi-
nationi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi
3 damnationem acquirunt: * nam principes
non ſunt timori boni operis, ſed mali. Vis au
tem non timere poteſtatem? Bonum fac: &
4 habebis laudem ex illa: * Dei enim miniſter
B eſt tibi in bonum. Si autem malum feceris,
time: non enim ſine cauſa gladium portat.
Dei enim miniſter eſt: vindex in iram ei, qui
5 malum agit. * Ideo neceſſitate ſubditi eſtote
non ſolum propter iram, ſed etiam propter
6 conſcientiam. * Ideo enim & tributa præſta
tis: miniſtri enim Dei ſunt, in hoc ipſum ſer-
7 uientes. * Reddite ergo omnibus debita: cui * Mat. 22. c. 21.
tributum, tributum: cui vectigal, vectigal:
cui timorem, timorem: cui honorem, hono-
8 rem. * Nemini quidquam debeatis: niſi ut
C inuicem diligatis: qui enim diligit proximū,
9 legem impleuit. * Nam: * Non adulterabis: * Exod.20.c. 14.
Non occides: Non furaberis: Non falſum te- Deut.5.b.18.
ſtimonium dices: Non concupiſces: & ſi
quod eſt aliud mandatum, in hoc verbo in-
ſtauratur: * Diliges proximum tuum ſicut * Leuit.19. d. 18.
10 teipſum. * Dilectio proximi malum non ope Mat.22.d.39
11 ratur. Plenitudo ergo legis eſt dilectio. * Et Mar.12. c.31
D hoc ſcientes tempus: quia hora eſt iam nos Gal.5.c.14. Iac.2. b.8.
de ſomno ſurgere. Nunc enim propior eſt
12 noſtra ſalus, quàm cum credidimus. * Nox
præceſſit, dies autem appropinquauit. Abij-
ciamus ergo opera tenebrarū, & induamur
13 arma lucis. * Sicut in die honeſte ambule-
mus; * non in comeſſationibus, & ebrietati- * Luc.21.f.34.
bus, non in cubilibus, & impudicitijs, non in
14 contentione, & æmulatione: * ſed induimi- * Gal.5. c.16.
ni Dominum Ieſum Chriſtum, & carnis cu- 1.Pet. 2. c.11.
ram ne feceritis in deſiderijs.

CAP. XIIII.

INfirmum autem in fide aſſumite, non in 1
diſceptationibus cogitationum.* Alius e- A
nim credit ſe manducare omnia: qui autem 2
infirmus eſt, olus manducet.* Is, qui mandu- 3
cat, non manducantem non ſpernat: & qui
non manducat, manducantem non iudicet:
Deus enim illum aſſumpſit.** Tu quis es, qui 4
iudicas alienum ſeruum? Domino ſuo ſtat,
aut cadit: ſtabit autem: potens eſt enim Deus
ſtatuere illum.* Nam alius iudicat diem in- 5
ter diem: alius autem iudicat omnem diem:
vnuſquiſque in ſuo ſenſu abundet.* Qui ſa- 6
pit diem, Domino ſapit: Et qui manducat B
Domino manducat: gratias enim agit Deo.
Et qui non manducat, Domino non mandu-
cat, & gratias agit Deo.* Nemo enim noſtrũ 7
ſibi viuit, & nemo ſibi moritur.* Siue enim 8
viuimus, Domino viuimus: ſiue morimur,
Domino morimur. Siue ergo viuimus, ſiue
morimur, Dñi ſumus.* In hoc enim Chri- 9
ſtus mortuus eſt, & reſurrexit: vt & mortuo
rum & viuorum dominetur.* Tu autẽ quid 10
iudicas fratrem tuum? aut tu quare ſpernis
fratrem tuum? " Omnes enim ſtabimus ante
tribunal Chriſti.* ſcriptum eſt enim: " Viuo 11
ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur
omne genu: & omnis lingua confitebitur C
Deo.* Itaque vnuſquiſque noſtrum pro ſe 12
rationem reddet Deo.* Non ergo amplius 13
inuicem iudicemus: ſed hoc iudicate magis,
ne ponatis offendiculum fratri, vel ſcandalũ.
* Scio, & confido in Domino Ieſu, quia ni- 14
hil commune per ipſum, niſi qui exiſti-
mat quid commune eſſe, illi commune eſt.
* Si enim propter cibum frater tuus contri- 15
ſtatur: iam non ſecundum charitatem ambu
las. " Noli cibo tuo illum perdere, pro quo
Chriſtus mortuus eſt.* Non ergo blaſphe- 16
metur bonum noſtrum.* Non eſt enim re- 17
gnum Dei eſca, & potus: ſed iuſtitia, & pax,
& gaudium in Spiritu ſancto: * qui enim in 18
hoc ſeruit Chriſto, placet Deo, & probatus
eſt hominibus.* Itaque quæ pacis ſunt, ſecte 19
mur: & quæ ædificationis ſunt, in inuicem D
cuſtodiamus.* Noli propter eſcam deſtruere 20
opus Dei." omnia quidem ſunt munda: ſed
malum eſt homini, qui per offendiculũ man
ducat.*" Bonum eſt non mãducare carnem, 21
& non bibere vinum, neq. in quo frater tuus
offenditur, aut ſcandalizatur, aut infirmatur.
* Tu fidem habes? penes temetipſum habe- 22
coram Deo: Beatus, qui non iudicat ſemetip
ſum in eo, quod probat.* Qui autem diſcer- 23
nit, ſi manducauerit, damnatus eſt: quia non
ex fide. Omne autem, quod non eſt ex fide,
peccatum eſt.

* Luc. 4. d. 19.
* 2. Cor. b. 10. Iſa. 45. d. 23.
* Phil. 2. b. 10.
* 1. Cor. 8. d. 12.
* Ti. 1. d. 15.
* 1. Cor. 8. d. 13.

CAP. XV.

1 DEbemus autem nos firmiores imbecilli-
A tates infirmorum ſuſtinere, & non nobis
2 placere.* Vnuſquiſque veſtrum proximo
3 ſuo placeat in bonum, ad ædificationẽ.* Ete-
nim Chriſtus non ſibi placuit, ſed ſicut ſcri-
ptum eſt: Improperia improperantium tibi
4 ceciderunt ſuper me.* Quæcumq. enim ſcri
pta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt:
vt per patientiam, & conſolationem Scriptu
5 rarum, ſpem habeamus.* Deus autem patien
tiæ, & ſolatij * det vobis idipſum ſapere in al
6 terutrum ſecundum Ieſum Chriſtum:* vt v-
B nanimes, vno ore honorificetis Deum, & pa
7 trem Domini noſtri Ieſu Chriſti.* Propter
quod ſuſcipite inuicem, ſicut & Chriſtus ſu-
8 ſcepit uos in honorem Dei.* Dico enim Chri
ſtum Ieſum miniſtrum fuiſſe circumciſio-
nis propter veritatem Dei, ad confirman-
9 das promiſſiones patrum:* Gentes autem ſu
C per miſericordia honorare Deum, ſicut ſcri
ptum eſt:" Propterea confitebor tibi in Gen
10 tibus Domine, & nomini tuo cantabo.* Et
iterum dicit: Lætamini Gentes cum plebe
11 eius.* Et iterum:" Laudate omnes Gentes
Dominum: & magnificate eum omnes po-
12 puli.* Et rurſus Iſaias ait:" Erit radix Ieſſe,
& qui exurget regere Gentes, in eum Gẽtes
13 ſperabũt.* Deus autem ſpei repleat vos om-
ni gaudio, & pace in credendo: ut abundetis
14 in ſpe, & virtute Spiritus ſancti.* Certus ſũ
autem fratres mei & ego ipſe de vobis, quo-
niam, & ipſi pleni eſtis dilectione, repleti om
ni ſciẽtia, ita vt poſſitis alterutrum monere.
15 * Audacius autẽ ſcripſi vobis fratres ex par-
D te, tamquam in memoriam vos reducẽs: pro
16 pter gratiam, quæ data eſt mihi a Deo,* vt
ſim miniſter Chriſti Ieſu in Gentibus: ſancti-
ficans Euangelium Dei, ut fiat oblatio Gen-
tium accepta, & ſanctificata in Spiritu ſan-
17 cto.* Habeo igitur gloriam in Chriſto Ieſu
18 ad Deum.* Non enim audeo aliquid loqui
eorum, quæ per me non efficit Chriſtus in
19 obedientiam Gentium, verbo & factis:* in
virtute ſignorum, & prodigiorum, in virtute
Spiritus ſancti: ita vt ab Ieruſalem per circui
tum vſque ad Illyricum repleuerim Euange-
20 lium Chriſti.* Sic autem prædicaui Euange-
E lium hoc, non ubi nominatus eſt Chriſtus,
ne ſuper alienum fundamentum ędificarem:
21 ſed ſicut ſcriptum eſt:*" Quibus non eſt an-
nunciatum de eo, videbunt: & qui non au-
22 dierunt, intelligent. Propter quod & im-
pediebar plurimum venire ad vos, & prohi-
23 bitus ſum uſque adhuc.* Nunc vero vlte-
rius locum non habens in his regionibus, cu
piditatem autem habens veniendi ad vos ex
24 multis jam præcedentibus annis:* cum in
F Hiſpaniam proficiſci cœpero, ſpero quòd
præ-

præteriens uideam uos, & a uobis deducar
illuc, ſi uobis primum ex parte fruitus fue-
ro. * Nunc igitur proficiſcar in Ieruſalem 25
miniſtrare ſanctis. * Probauerunt enim Ma- 26
cedonia, & Achaia collationem aliquam fa
cere in pauperes ſanctorum, qui ſunt in Ieru
ſalem. * Placuit enim eis: & debitores ſunt 27
eorum. "Nam ſi ſpiritualium eorum partici-
9 b. pes facti ſunt Gentiles: debent & in carnali-
bus miniſtrare illis. * Hoc igitur cum con- 28
ſummauero, & aſſignauero eis fructum húc:
per uos proficiſcar in Hiſpaniam. * Scio au- 29
tem quoniam ueniens ad uos, in abundantia G
benedictionis Euangelij Chriſti ueniam.
* Obſecro ergo uos fratres per Dominum 30
noſtrum Ieſum Chriſtum, & per charitatem
ſancti Spiritus, ut adiuuetis me in orationi-
bus ueſtris pro me ad Deum, * vt liberer ab 31
infidelibus qui ſunt in Iudæa, & obſequij
mei oblatio accepta fiat in Ieruſalem ſan- 32
ctis, * ut ueniam ad uos in gaudio per uolun 32
tatem Dei, & refrigerer uobiſcum. * Deus 33
autem pacis ſit cum omnibus uobis. Amen.

CAP. XVI.

Commendo autem uobis Phœben ſoro- 1
rem noſtram, quæ eſt in miniſterio Ec- A
cleſiæ, quæ eſt in Cenchris: * vt eam ſuſci- 2
piatis in Domino digne ſanctis: & aſſiſtatis
ei in quocumque negotio ueſtri indiguerit:
etenim ipſa quoque aſtitit multis, & mihi ip
ſi. * Salutate "Priſcam, & Aquilam adiutores 3
22.g. meos in Chriſto Ieſu; (* qui pro anima mea 4
ſuas ceruices ſuppoſuerunt: quibus non ſo-
lus ego gratias ago, ſed & cunctæ eccleſiæ
Gentium) * & domeſticam Eccleſiam eorũ. 5
Salutate Epænetum dilectum mihi, qui eſt
primitiuus Aſiæ in Chriſto. * Salutate Mariã, 6
quæ multum laborauit in vobis. * Salutate 7
Andronicum, & Iuniam cognatos, & conca
ptiuos meos: qui ſunt nobiles in Apoſtolis,
qui & ante me fuerunt in Chriſto. * Salutate 8
Ampliatum dilectiſſimum mihi in Domino.
* Salutate Vrbanum adiutorem noſtrum in 9
Chriſto Ieſu, & Stachyn dilectum meum. B

10 * Salutate Apellen probum in Chriſto. * Sa-
11 lutate eos, qui ſunt ex Ariſtoboli domo. Sa-
lutate Herodionem cognatum meum. Salu-
tate eos, qui ſunt ex Narciſſi domo, qui ſunt
12 in Domino. * Salutate Tryphænam, & Try-
phoſam: quæ laborant in Domino. Salutate
Perſidem chariſſimam, quæ multum labora-
13 uit in Domino. * Salutate Rufum electum
14 in Domino, & matrem eius, & meam. * Salu
tate Aſyncritum, Phlegontem, Hermam, Pa
trobam, Hermẽ: & qui cum eis ſunt, fratres
15 * Salutate Philologum, & Iuliam, Nereum,
C & ſororem eius, & Olympiadem, & omnes,
16 qui cum eis ſunt, ſanctos. * Salutate inuicem
in oſculo ſancto. Salutant uos omnes Eccle-
17 ſiæ Chriſti. * Rogo autem uos fratres, ut ob-
ſeruetis eos, qui diſſenſiones, & offendicula
præter doctrinam, quam uos didiciſtis, fa-
18 ciunt, & declinate ab illis. * Huiuſcemodi
enim Chriſto Domino noſtro non ſeruiunt,
ſed ſuo uentri: & per dulces ſermones, & be
nedictiones ſeducunt corda innocentium.
19 * Veſtra enim obedientia in omnem locum
diuulgata eſt. Gaudeo igitur in uobis. Sed
uolo uos ſapientes eſſe in bono, & ſimplices
20 in malo. * Deus autem pacis conterat Sata-
nam ſub pedibus ueſtris uelociter. Gratia
21 Domini noſtri Ieſu Chriſti uobiſcum. * "Salu *Act.16.a.1
D tat uos Timotheus adiutor meus, & Lucius,
22 & Iaſon, & Soſipater cognati mei. * Saluto
uos ego Tertius, qui ſcripſi epiſtolam, in Do
23 mino. * Salutat uos Caius hoſpes meus, &
uniuerſa Eccleſia. Salutat uos Eraſtus arca-
24 rius ciuitatis, & Quartus, frater. * Gratia Do
mini noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus uobis.
25 Amen. * Ei autem, qui potens eſt uos confir-
mare iuxta Euangelium meum, & prædica-
tionem Ieſu Chriſti, ſecundum reuelatio-
nem myſterij temporibus æternis taciti,
26 (* quod nunc patefactum eſt per Scripturas
Prophetarum ſecundum præceptum æter-
ni Dei, ad obeditionem fidei) in cunctis Gen
27 tibus cogniti, * ſoli ſapienti Deo, per Ieſum
Chriſtum, cui honor, & gloria in ſæcula ſæ-
culorum. Amen.

EPI-

EPISTOLA
BEATI PAVLI APOSTOLI
AD CORINTHIOS PRIMA.



CAPVT PRIMVM.

PAVLVS vocatus Apo- 1
ſtolus Ieſu Chriſti per A
voluntatem Dei, & So
ſthenes frater, * Eccle- 2
ſiæ Dei, quæ eſt Corin-
thi, ſanctificatis in Chri
ſto Ieſu, vocatis ſanctis,
cum omnibus, qui inuo
cant nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, in
omni loco ipſorum, & noſtro. * Gratia vo- 3
bis, & pax a Deo Patre noſtro, & Domi-
no Ieſu Chriſto. * Gratias ago Deo meo 4
ſemper pro vobis in gratia Dei, quæ data
eſt vobis in Chriſto Ieſu: * quòd in omni- 5
bus diuites facti eſtis in illo, in omni ver-
bo, & in omni ſcientia: * ſicut teſtimonium
Chriſti confirmatum eſt in vobis: * ita vt 7
nihil vobis deſit in vlla gratia, expectanti-
bus reuelationem Domini noſtri Ieſu Chri-
ſti, * qui & confirmabit vos vſque in finem 8
ſine crimine, in die aduentus Domini noſtri B
Ieſu Chriſti. * Fidelis Deus: per quem vo- 9
1. Theſ.5.d. 24 cati eſtis in ſocietatem filij eius Ieſu Chri-
ſti Domini noſtri. * Obſecro autem vos fra- 10
tres per nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti:
vt idipſum dicatis omnes, & non ſint in vo
bis ſchiſmata: ſitis aũt perfecti in eodem ſen

11 ſu, & in eadem ſententia: * Significatum eſt
enim mihi de uobis fratres mei ab ijs, qui
ſunt Chloes, quia cõtẽtiones ſunt inter uos.
12 * Hoc autem dico, quòd vnuſquiſq. veſtrum
dicit: Ego quidem ſum Pauli: ego autem A-
pollo: ego vero Cephæ: ego autem Chriſti.
13 * Diuiſus eſt Chriſtus? Numquid Paulus cru-
cifixus eſt pro vobis? aut ĩ nomine Pauli ba-
14 ptizati eſtis? * Gratias ago Deo, quòd nemi-
C nem veſtrum baptizaui, nisi Criſpum, &
15 Caium: * ne quis dicat quòd in nomine meo
16 baptizati eſtis. * Baptizaui autem & Stepha-
næ domum: ceterum neſcio ſi quem aliũ ba-
17 ptizauerim. * Non.n. miſit me Chriſtus bapti
zare, ſed euangelizare: non in ſapientia
18 verbi, ut non euacuetur crux Chriſti. * Ver-
bum enim crucis pereuntibus quidem ſtulti
tia eſt: ijs aũt, qui ſalui fiunt, id eſt nobis, Dei
19 virtus eſt. * Scriptum eſt enim: Perdam ſa-
pientiam ſapientium, & prudentiam prudẽ
20 tium reprobabo. * Vbi ſapiens? vbi ſcriba?
vbi conquiſitor huius ſæculi? Nonne ſtultã
21 fecit Deus ſapientiam huius mundi? * Nam
quia in Dei ſapientia non cognouit mundus
per ſapientiam Deum: placuit Deo per ſtul-
titiam prædicationis ſaluos facere credẽtes.
22 * Quoniã & Iudæi ſigna petunt, & Græci ſa-
pien-

pientiam quærunt: *nos autem prædicamus 23
Chriſtum crucifixum : Iudæis quidem ſcan-
dalum,Gentibus autem ſtultitiam,*ipſis au- 24
tem vocatis Iudæis, atque Græcis Chriſtum D
Dei virtutem,& Dei ſapientiam:*quia quod 25
ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus: &
quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominib.
* Videte enim vocationem veſtram fratres, 26
quia non multi ſapientes ſecundum carnem,
non multi potentes,non multi nobiles : ſed 27
quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus , vt con-
fundat ſapientes : & infirma mundi elegit
Deus,vt confundat fortia:* & ignobilia mū 28
di,& contemptibilia elegit Deus, & ea, quæ
non ſunt,vt ea quæ ſunt deſtrueret: * vt non 29
glorietur omnis caro in conſpectu eius.* Ex 30
ipſo autem vos eſtis in Chriſto Ieſu, qui fa-
ctus eſt nobis ſapientia a Deo,& " iuſtitia,&
ſanctificatio,& redemptio: *vt quemadmo- 31
dum ſcriptum eſt:" Qui gloriatur,in Domi-
no glorietur.

CAP. II.

1 ET ego,cum veniſſem ad vos,fratres,ve-
A ni "non in ſublimitate ſermonis, aut ſa-
pientiæ,annuncians vobis teſtimonium Chri-
ſti.*Nō enim iudicaui me ſcire aliquid inter 2
vos,niſi Ieſum Chriſtum , & hunc crucifixū.
*"Et ego in infirmitate, & timore,& tremo- 3
re multo fui apud vos:* & ſermo meus, & 4
prædicatio mea " non in perſuaſibilibus hu-
manæ ſapientiæ verbis,ſed in oſtenſione ſpi
ritus,& virtutis: *vt fides veſtra non ſit in ſa 5
pientia hominum,ſed in virtute Dei.* Sapiē B
tiam autem loquimur inter perfectos:ſapiē- 6
tiam vero non huius ſæculi, neque principū
huius ſæculi,qui deſtruuntur:* ſed loquimur 7
Dei ſapientiam in myſterio,quæ abſcondita
eſt,quam prædeſtinauit Deus ante ſæcula in
gloriam noſtram, *quam nemo principū hu 8
ius ſæculi cognouit:ſi enim cognouiſſent,nū
quam Dn̄m gloriæ crucifixiſſent. * Sed ſicut 9
ſcriptum eſt:"Quod oculus non vidit,nec au C
ris audiuit,nec in cor hominis aſcendit, quæ
præparauit Deus iis,qui diligunt illū:*nobis 10
autem reuelauit Deus per ſpiritum ſuū: Spi-
ritus enim omnia ſcrutatur,etiam profunda
Dei. * Quis enim hominum ſcit quæ ſunt ho 11
minis , niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt ?
ita & quæ Dei ſunt,nemo cognouit,niſi Spi-
ritus Dei. * Nos autem non ſpiritum huius 12
mundi accepimus,ſed Spiritum, qui ex Deo
eſt , vt ſciamus quæ a Deo donata ſunt no-
bis:*"quæ & loquimur non in doctis huma- 13
næ ſapiētiæ verbis, ſed in doctrina Spiritus, D
ſpiritualib.ſpiritualia comparātes. * Anima 14
lis autem homo nō percipit ea,quæ ſunt Spi
ritus Dei:ſtultitia enim eſt illi,& non poteſt
intelligere: quia ſpiritualiter examinatur.
* Spiritualis autem iudicat omnia: & ipſe a 15
16 nemine iudicatur. * "Quis enim cognouit *Iſa.40.d.13 Sap.9.c.13.d Rom.11.d.34
ſenſum Domini, qui inſtruat eum ? Nos au-
tem ſenſum Chriſti habemus .

CAP. III.

1 ET ego, fratres, non potui vobis loqui
A quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnali-
2 bus.Tamquam paruulis in Chriſto,* lac vo-
bis potum dedi, non eſcam*: nondum enim
poteratis:ſed nec nunc quidem poteſtis: ad-
3 huc enim carnales eſtis.* Cum enim ſit inter
vos zelus,& contentio:nonne carnales eſtis,
4 & ſecundum hominem ambulatis ? * Cum
enim quis dicat: Ego quidem ſum Pauli.
Alius autem : Ego Apollo : nonne homines
eſtis? Quid igitur eſt Apollo?quid vero Pau
5 lus?*Miniſtri eius,cui credidiſtis,& vnicuiq.
6 ſicut Dominus dedit.*Ego plantaui,Apollo
7 rigauit:ſed Deus incrementum dedit.*Itaq.
B neque qui plantat eſt aliquid, neque qui ri-
8 gat: ſed,qui incrementum dat, Deus. *"Qui *Pſ.61.d.13
autem plantat , & qui rigat, vnum ſunt . *Gal.6.b.5
"Vnuſquiſque autem propriam mercedem
9 accipiet ſecundum ſuum laborem . * Dei
enim ſumus adiutores:Dei agricultura eſtis,
10 Dei ædificatio eſtis . * Secundum gratiam
Dei, quæ data eſt mihi, vt ſapiens archite-
ctus fundamentum poſui: alius autem ſu-
perædificat. Vnuſquiſque autem videat quo
11 modo ſuperædificet . *Fundamentum enim
C aliud nemo poteſt ponere præter id, quod
12 poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus. * Si
quis autem ſuperædificat ſuper fundamen-
tum hoc,aurum,argentum, lapides pretio-
13 ſos, ligna, fœnum,ſtipulam, vniuſcuiuſque
opus manifeſtum erit: Dies enim Domini
declarabit,quia in igne reuelabitur:& vniuſ
cuiuſque opus quale ſit, ignis probabit.
14 * Si cuius opus manſerit quod ſuperædifica-
15 uit,mercedem accipiet . * Si cuius opus ar-
ſerit,detrimentum patietur: ipſe autem ſal-
16 uus erit:ſic tamen quaſi per ignem .* Neſci-
tis quia templum Dei eſtis , & Spiritus Dei
17 habitat in vobis ? * Si quis autem templum
D Dei violauerit,diſperdet illum Deus.*Tem- *Inf.6.d.19 2.Cor.6.c.16
plum enim Dei ſanctum eſt,quod eſtis vos.
18 * Nemo ſe ſeducat:ſi quis videtur inter vos
ſapiens eſſe in hoc ſæculo, ſtultus fiat vt ſit
19 ſapiens. * Sapientia enim huius mundi,ſtul-
titia eſt apud Deum.Scriptum eſt enim: "Cō *Iob 5.c.13
20 prehendam ſapientes in aſtutia eorum. * Et
iterum : " Dominus nouit cogitationes ſa- *Pſ.93.b.11
21 pientium quoniam vanæ ſunt.* Nemo itaq.
22 glorietur in hominibus. * Omnia enim ve-
ſtra ſunt, ſiue Paulus, ſiue Apollo , ſiue Ce-
phas,ſiue mundus, ſiue vita, ſiue mors, ſiue
præſentia, ſiue futura: omnia enim veſtra
23 ſunt : * vos autem Chriſti : Chriſtus autem
Dei.

CAP.

CAP. IIII.

2.Cor.6.a.4 SIc nos exiſtimet homo vt miniſtros Chri 1
ſti: & diſpenſatores myſteriorum Dei. A
*Hic iam quæritur inter diſpẽſatores vt fide 2
lis quis inueniatur.* Mihi autẽ pro minimo 3
eſt vt a vobis iudicer, aut ab humano die: ſed
neque meipſum iudico. * Nihil enim mi- 4
hi conſcius ſum: ſed non in hoc iuſtificatus
ſum, qui autem iudicat me, Dominus eſt.
* Itaque nolite ante tempus iudicare, quo- 5
adufque veniat Dominus: qui & illumina-
bit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit
conſilia cordium: & tunc laus erit vnicuique
a Deo.*Hæc autem, fratres, transfiguraui in 6
me & Apollo, propter vos: vt in nobis diſca B
tis, ne ſupra quam ſcriptum eſt, vnus aduer-
ſus alterum infletur pro alio. * Quis enim 7
te diſcernit? Quid autem habes quod non ac
cepiſti? Si autẽ accepiſti, quid gloriaris quaſi
non acceperis?* Iam ſaturati eſtis, iam diui- 8
tes facti eſtis: ſine nobis regnatis: & vtinam
regnetis, vt & nos vobiſcum regnemus.*Pu 9
to enim quod Deus nos Apoſtolos nouiſſi-
mos oſtendit, tamquã morti deſtinatos: quia
ſpectaculum facti ſumus mundo, & Angelis,
& hominibus. * Nos ſtulti propter Chri- 10
ſtum, vos autem prudentes in Chriſto: nos
infirmi, vos autem fortes: vos nobiles, nos C
aũt ignobiles. *Vſq. in hanc horam & eſuri- 11
mus, & ſitimus, & nudi ſumus, & colaphis
Act.20.g.34 1.Thes.2.b.9 2.Thes.3.b.8 cædimur, & inſtabiles ſumus, * & " labora- 12
mus operãtes manibus noſtris: maledicimur,
& benedicimus: perſecutionem patimur,
& ſuſtinemus: * blaſphemamur, & obſecra- 13
mus: tamquam purgamenta huius mundi fa
cti ſumus, omnium peripſema vſque adhuc.
* Non vt confundam vos, hæc ſcribo, ſed vt 14
filios meos chariſſimos moneo.* Nam ſi de- 15
cem millia pædagogorum habeatis in Chri- D
ſto: ſed non multos patres. Nam in Chriſto
Ieſu per Euangelium ego vos genui.*Rogo 16
ergo vos, imitatores mei eſtote, ſicut & ego
Chriſti. * Ideo miſi ad vos Timotheum, qui 17
eſt filius meus chariſſimus, & fidelis in Domi
no: qui vos commonefaciet vias meas, quæ
ſunt in Chriſto Ieſu, ſicut vbiq. in omni Ec-
cleſia doceo. * Tanquam non venturus ſim 18
ad vos, ſic inflati ſunt quidam.* Veniam autẽ 19
ad vos cito, ſi Dominus voluerit: & cogno-
ſcam non ſermonem eorum, qui inflati ſunt,
ſed virtutem. *Non enim in ſermone eſt re- 20
gnum Dei, ſed in virtute. * Quid vultis? in 21
virga veniam ad vos, an in charitate, & ſpiri
tu manſuetudinis?

CAP. V.

Leuit.18.b.22 & 20.b.11 OMnino auditur inter vos fornicatio, & 1
talis fornicatio, qualis nec inter Gen- A
2 tes, ita vt vxorẽ patris ſui aliquis habeat.*Et
vos inflati eſtis: & non magis luctum habui-
ſtis vt tollatur de medio veſtrũ qui hoc opus * Col.a.
3 fecit. * " Ego quidem abſens corpore, præ-
ſens autem ſpiritu, iam iudicaui vt præſens,
4 eum, qui ſic operatus eſt, * in nomine Do-
B mini noſtri Ieſu Chriſti, cõgregatis vobis &
meo ſpiritu, cum virtute Domini noſtri Ie-
5 ſu, *tradere huiuſmodi ſatanæ in interitum
carnis, vt ſpiritus ſaluus ſit i die Domini no-
6 ſtri Ieſu Chriſti.* Non eſt bona gloriatio ve
ſtra."Neſcitis quia modicum fermentum to- * Gal.5.
7 tam maſſam corrumpit?* Expurgate vetus
C fermentum, vt ſitis noua conſperſio, ſicut e-
ſtis azymi. Etenim Paſcha noſtrum immo-
8 latus eſt Chriſtus.* Itaque epulemur; non in
fermento veteri, neq. in fermento malitiæ,
& nequitiæ: ſed in azymis ſinceritatis, & ve-
9 ritatis.*Scripſi vobis in epiſtola: Ne commi-
10 ſceamini fornicarijs.* non vtiq. fornicarijs
huius mundi, aut auaris, aut rapacibus, aut
idolis ſeruientibus: alioquin debueratis de
11 hoc mundo exiſſe.*Nunc autem ſcripſi vo-
D bis non commiſceri; ſi is, qui frater nomina-
tur, eſt fornicator, aut auarus, aut idolis ſer-
uiẽs, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax:
12 cum eiuſmodi nec cibum ſumere. * Quid
enim mihi de ijs, qui foris ſunt, iudicare?
Nonne de ijs, qui intus ſunt, vos iudicatis?
13 * nam eos, qui foris ſunt, Deus iudicabit. Au-
ferte malum ex vobiſipſis.

CAP. VI.

1 AVdet aliquis veſtrum habens negotium
A aduerſus alterum, iudicari apud ini-
2 quos, & non apud ſanctos? *An neſcitis quo
niam ſancti de hoc mundo iudicabunt? Et ſi
in vobis iudicabitur mũdus, indigni eſtis qui
3 de minimis iudicetis? *Neſcitis quoniam an-
gelos iudicabimus? quanto magis ſæcularia?
4 * Sæcularia igitur iudicia ſi habueritis: con-
temptibiles, qui ſunt in Eccleſia, illos conſti
5 tuite ad iudicandum. * Ad verecundiam ve-
ſtram dico. Sic non eſt inter vos ſapiens quiſ
5 quam, qui poſſit iudicare inter fratrem ſuũ?
6 *Sed frater cum fratre iudicio contendit: &
7 hoc apud infideles? * "Iam quidem omnino
B delictum eſt in vobis, quòd iudicia habetis
inter vos. Quare non magis iniuriam accipi
tis? quare non magis fraudem patimini?
8 *Sed vos iniuriam facitis, & fraudatis: & hoc
9 fratribus. * An neſcitis quia iniqui regnum
Dei non poſſidebunt? Nolite errare: Neque
fornicarij, neque idolis ſeruientes, neq. adul-
10 teri, * neque molles, neque maſculorum
concubitores, neque fures, neque auari,
neque ebrioſi, neque maledici, neque ra-
11 paces regnum Dei poſſidebunt. * Et hæc
C quidam fuiſtis: ſed abluti eſtis, ſed ſanctifi-
cati eſtis, ſed iuſtificati eſtis in nomine Do-
mini

mini noſtri Ieſu Chriſti, & in Spiritu Dei no
ſtri. * Omnia mihi licent, ſed non omnia ex 12
pediunt: Omnia mihi licent, ſed ego ſub nul-
lius redigar poteſtate. * Eſca ventri, & ven- 13
ter eſcis: Deus autem hunc, & has deſtruet:
corpus autem non fornicationi, ſed Domi-
no: & Dominus corpori. * Deus vero & 14
Dominum ſuſcitauit: & nos ſuſcitabit per
virtutem ſuam. * Neſcitis quoniam corpora 15
veſtra membra ſunt Chriſti? Tollēs ergo mē
bra Chriſti, faciam membra meretricis? Ab-
ſit. * An neſcitis quoniam qui adhæret mere 16
trici, vnum corpus efficitur? " Erunt enim D
(inquit) duo in carne una. * Qui autem ad- 17
hæret Domino, vnus ſpiritus eſt. * Fugite 18
fornicationem. Omne peccatum, quodcum-
que fecerit homo, extra corpus eſt: qui autē
fornicatur, in corpus ſuum peccat. * An neſci 19
tis quoniam " membra veſtra, templum ſunt
Spiritus ſancti, qui in vobis eſt, quem habe-
tis a Deo, & non eſtis veſtri? * " Empti enim 20
eſtis pretio magno. Glorificate, & portate
Deum in corpore veſtro.

CAP. VII.

DE quibus autem ſcripſiſtis mihi: Bonū 1
eſt homini mulierem non tangere: * pro A
pter fornicationem autem vnuſquiſque ſuā 2
vxorem habeat, & vnaquæque ſuum virum
habeat. * " Vxori vir debitum reddat: ſimili- 3
ter autem & vxor viro. * Mulier ſui corpo- 4
ris poteſtatem non habet, ſed vir. Similiter
autem & vir ſui corporis poteſtatem non ha
bet, ſed mulier. * Nolite fraudare inuicem, 5
niſi forte ex conſenſu ad tempus, vt vacetis
orationi: & iterum reuertimini in idipſum,
ne tentet vos Satanas propter incontinentiā
veſtram. * Hoc autem dico ſecundum indul- 6
gentiam, non ſecundum imperium. * Volo e- 7
nim omnes vos eſſe ſicut meipſum: ſed v- B
nuſquiſque proprium donum habet ex Deo:
alius quidem ſic, alius vero ſic. * Dico autem 8
non nuptis, & viduis: bonum eſt illis ſi ſic
permaneant, ſicut & ego. * Quod ſi non ſe cō 9
tinent, nubant. Melius eſt enim nubere, quā
vri. * Ijs autem, qui matrimonio iuncti 10
ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus, " v-
xorem a viro non diſcedere: * quod ſi diſceſ 11
ſerit, manere innuptam, aut viro ſuo re-
conciliari. Et vir vxorem non dimittat. * Nā 12
ceteris ego dico, non Dominus. Si quis fra-
ter vxorem habet infidelem, & hæc conſen
tit habitare cum illo, non dimittat illam. * Et 13
ſi qua mulier fidelis habet virum infidelem,
& hic conſentit habitare cum illa, non dimit
tat virum: * ſanctificatus eſt enim vir infi- 14
delis per mulierem fidelem, & ſanctificata C
eſt mulier infidelis per virum fidelem: alio-
quin filij veſtri immundi eſſent, nunc autem
15 ſancti ſunt. * Quod ſi infidelis diſcedit, di-
ſcedat: non enim ſeruituti ſubiectus eſt fra-
ter, aut ſoror in huiuſmodi: in pace autē uo-
16 cauit nos Deus. * Vnde enim ſcis mulier, ſi virū
ſaluum facies? aut vnde ſcis vir, ſi mulierem
17 ſaluam facies? * niſi vnicuique ſicut diuiſit
Dominus, vnūquemque ſicut vocauit Deus,
ita ambulet, & ſicut in omnib. Eccleſijs do-
18 ceo. * Circumciſus aliquis uocatus eſt? non
D adducat præputium. In præputio aliquis uo
19 catus eſt? non circumcidatur. * Circumciſio
nihil eſt, & præputium nihil eſt: ſed obſerua *Eph.4.a.1.
20 tio mandatorum Dei. * " Vnuſquiſq. in qua
vocatione vocatus eſt, in ea permaneat.
21 * Seruus vocatus es? non ſit tibi curæ: ſed &
22 ſi potes fieri liber, magis vtere. * Qui enim in
Domino vocatus eſt ſeruus, libertus eſt Do-
mini: ſimiliter qui liber uocatus eſt, ſeruus eſt
23 Chriſti. * " Pretio empti eſtis, nolite fieri ſer *Sup.6.d.20.
24 ui hominum. * Vnuſquiſque in quo vocatus 1.P.c.1.d.18.
E eſt, fratres, in hoc permaneat apud Deū. * De
25 uirginibus autem præceptum Domini non
habeo: conſilium autem do, tamquam mi-
ſericordiam conſecutus a Domino, ut ſim
26 fidelis. * Exiſtimo ergo hoc bonum eſſe pro-
pter inſtantem neceſſitatem, quoniam bonū
27 eſt homini ſic eſſe. * Alligatus es vxori? noli
quærere ſolutionem. Solutus es ab vxore? no
28 li quærere vxorē. * Si autem acceperis vxo-
rem: non peccaſti. Et ſi nupſerit uirgo, non
peccauit. tribulationē tamen carnis habebūt
29 huiuſmodi. Ego autem uobis parco. * Hoc
itaque dico, fratres: Tempus breue eſt: reli-
quū eſt, ut & qui habent uxores, tanquā non
30 habentes ſint: * & qui flent, tamquam non
flentes: & qui gaudent, tamquam non gaudē
tes: & qui emunt, tamquam non poſſidentes:
31 * & qui vtuntur hoc mundo, tamquam non
F utantur: præterit enim figura huius mundi.
32 * Volo autem uos ſine ſolicitudine eſſe. Qui
ſine vxore eſt, ſolicitus eſt quæ Domini ſunt,
33 quomodo placeat Deo. * Qui autem cum v-
xore eſt, ſolicitus eſt quæ ſunt mundi, quo-
34 modo placeat vxori, & diuiſus eſt. * Et mu-
lier innupta, & uirgo cogitat quæ Domini
ſunt, ut ſit ſancta corpore, & ſpiritu. Quæ
autem nupta eſt, cogitat quæ ſunt mundi,
35 quomodo placeat viro. Porro hoc ad utilita
tem veſtrā dico: non ut laqueum uobis inii-
ciam, ſed ad id, quod honeſtū eſt, & quod fa-
cultatem præbeat ſine impedimento Domi-
36 num obſecrandi. * Si quis autē turpem ſe
G uideri exiſtimat ſuper uirgine ſua, quod ſit ſu
per adulta, & ita oportet fieri: quod vult fa-
37 ciat: non peccat, ſi nubat. * Nā qui ſtatuit in
corde ſuo firmus, non habens neceſſitatē, po
teſtatem aūt habēs ſuæ uoluntatis, & hoc iu-
dicauit in corde ſuo, ſeruare virginem ſuā,
38 bene facit. * Igitur & qui matrimonio iun-
git virginem ſuam, bene facit: & qui non iun
39 git, melius facit. * " Mulier alligata eſt legi *Ro.7.a.2.

quanto tempore vir eius viuit. quod ſi dor-
mierit vir eius, liberata eſt: cui vult nubat:
tantum in Domino. * Beatior autem erit 40
ſi ſic permanſerit ſecundum meum conſi-
lium: puto autem quod & ego Spiritum
Dei habeam.

CAP. VIII.

DE ijs autem, quæ idolis ſacrificantur, 1
ſcimus quia omnes ſcientiam habe- A
mus. Scientia inflat, charitas vero ædificat.
* Si quis autem ſe exiſtimat ſcire aliquid, nõ 2
dum cognouit quemadmodum oporteat eũ
ſcire. * Si quis autem diligit Deum, hic co- 3
gnitus eſt ab eo. * De eſcis autẽ, quæ idolis 4
immolantur, ſcimus quia nihil eſt idolum in B
mundo, & quod nullus eſt Deus, niſi vnus.
* Nam etſi ſunt qui dicantur dii, ſiue in cælo, 5
ſiue in terra (ſiquidem ſunt dii multi, & do-
mini multi:) * nobis tamen vnus Deus, Pa- 6
ter, ex quo omnia, & nos in illum: & vnus Do
minus Ieſus Chriſtus, per quem omnia, &
nos per ipſum. * Sed non in omnibus eſt 7
ſcientia. Quidam autem cum conſcientia C
vſque nunc idoli, quaſi idolothytum mandu
cant: & conſcientia ipſorum cum ſit infirma,
polluitur. * Eſca autem nos non commen- 8
dat Deo. Neque enim ſi manducauerimus,
abundauimus: neque ſi non manducaueri-
mus, deficiemus. * Videte autem ne forte hæc 9
licẽtia veſtra offendiculũ fiat infirmis. * Si.n. 10
quis viderit eum, qui habet ſcientiam, in ido
lio recumbentem: nonne conſcientia eius, D
*Ro.14.c.19. cum ſit infirma, ædificabitur ad manducan
dum idolothyta? * * Et peribit infirmus in 11
tua ſcientia frater, propter quem Chriſtus
mortuus eſt? * Sic autem peccãtes in fratres, 12
& percutientes conſcientiam eorum infir-
*Ro.14.d.21. mam, in Chriſtum peccatis. * * Quapropter 13
ſi eſca ſcandalizat fratrem meum: non man-
ducabo carnem in æternum, ne fratrem meũ
ſcandalizem.

CAP. IX.

NOn ſum liber? Non ſum Apoſtolus? 1
Nonne Chriſtum Ieſum Dominum no- A
ſtrum vidi? Nonne opus meum vos eſtis in
Domino? * Et ſi aliis non ſum Apoſtolus, 2
ſed tamen vobis ſum: nam ſignaculum Apo-
ſtolatus mei vos eſtis in Domino. * mea de- 3
fenſio apud eos, qui me interrogãt, hæc eſt.
* Numquid non habemus poteſtatem mãdu 4
candi, & bibendi? * Numquid non habemus 5
poteſtatem mulierem ſororẽ circumducẽdi
ſicut & ceteri Apoſtoli, & fratres Domini, &
Cephas? * Aut ego ſolus, & Barnabas, non hẽ 6
mus poteſtatẽ hoc operandi? * Quis militat 7
ſuis ſtipẽdiis vmquam? Quis plantat vineam,
& de fructu eius non edit? Quis paſcit gre-
8 gem, & de lacte gregis non manducat? * Nũ-
quid ſecundum hominem hæc dico? An &
9 lex hæc non dicit? * Scriptum eſt enim in le
B ge Moyſi: * Non alligabis os boui triturãti.
10 Numquid de bobus cura eſt Deo? * An pro-
pter nos vtique hoc dicit? Nam propter nos
ſcripta ſunt. quoniam debet in ſpe qui a-
rat, arare: & qui triturat, in ſpe fructus
11 percipiendi. * * Si nos vobis ſpiritualia ſemi-
nauimus, magnum eſt ſi nos carnalia veſtra
12 metamus? * Si alii poteſtatis veſtræ partici-
pes ſunt, quare non potius nos? Sed non vſi
ſumus hac poteſtate: ſed omnia ſuſtinemus,
ne quod offendiculũ demus Euangelio Chri
13 ſti. * * Neſcitis quoniam qui in ſacrario
operantur, quæ de ſacrario ſunt, edunt: &
qui altari deſeruiunt, cum altari participant?
14 * Ita & Dominus ordinauit iis, qui Euange-
15 lium annunciant, de Euangelio viuere. * Ego
C autem nullo horum vſus ſum. Non aũt ſcri-
pſi hæc vt ita fiant in me: bonum eſt enim
mihi magis mori, quam vt gloriam meam
16 quis euacuet. * Nam ſi euangelizauero, non
eſt mihi gloria: neceſſitas enim mihi incum-
bit: væ enim mihi eſt, ſi non euangelizaue-
17 ro. * Si enim volens hoc ago, mercedem ha-
beo: ſi autem inuitus, diſpenſatio mihi credi
18 ta eſt. * Quæ eſt ergo merces mea? Vt Euan
gelium prædicans, ſine ſumptu ponam Euan
gelium, ut non abutar poteſtate mea in E-
19 uangelio. * Nã cũ liber eſſem ex omnibus
omnium me ſeruum feci. vt plures lucriface
20 rem. * Et factus ſum Iudæis tamquã Iudæus,
21 vt Iudæos lucrarer. * iis qui ſub lege ſunt,
quaſi ſub lege eſſem (cum ipſe non eſſem
D ſub lege) vt eos, qui ſub lege erant, lucriface
rem. iis, qui ſine lege erant, tamquã ſine lege
eſſem (cũ ſine lege Dei non eſſem: ſed in le-
ge eſſem Chriſti) vt lucrifacerem eos, qui ſi-
22 ne lege erãt. * Factus ſum infirmis infirmus,
vt infirmos lucrifacerem. * Omnibus omnia
23 factus ſum, vt omnes facerem ſaluos. * Om-
nia autem facio propter Euangelium: ut par
24 ticeps eius efficiar. * Neſcitis quod ii, qui in
ſtadio currunt, omnes quidem currunt, ſed
vnus accipit brauium? Sic currite vt compre
25 hendatis. * Omnis autem, qui in agone con-
tendit, ab omnibus ſe abſtinet, & illi qui-
dem vt corruptibilem coronam accipiant:
26 nos autem incorruptam. * Ego igitur ſic cur
ro, non quaſi in incertum: ſic pugno, non
27 quaſi aerem verberans: * ſed caſtigo cor-
pus meum, & in ſeruitutem redigo: ne for-
te cum aliis prædicauerim, ipſe reprobus
efficiar.

CAP. X.

1 NOlo enim vos ignorare fratres quoniã
A patres noſtri omnes * ſub nube fue-
2 runt, & omnes * mare tranſierunt; * Et omnes
in

in Moyſe baptizati ſunt in nube, & in mari:
.16.d.15 * " & omnes eandem eſcam ſpiritualem 3
117.b.6. manducauerunt, * " & omnes eundem po- 4
0.b.10. tum ſpiritalem biberūt: (bibebant autem de
ſpiritali,cōſequente eos,petra:petra aūt erat
Chriſtus) * ſed non in pluribus eorum bene- 5
.4.g.45. placitum eſt Deo:" nam proſtrati ſunt in de-
ſerto. * Hæc autem in figura facta ſunt no- 6
ſtri, vt non ſimus concupiſcentes malorum, B
3.c.14. " ſicut & illi concupierunt. * neque idolola 7
.32.b.6. træ efficiamini, ſicut quidā ex ipſis:quemad
modum ſcriptum eſt: " Sedit populus man-
ducare,& bibere,& ſurrexerunt ludere.*Ne 8
52.8 que fornicemur," ſicut quidam ex ipſis forni
cati ſunt, & ceciderunt vna die viginti tria
2.b.5.6 milliū. * Neque tentemus Chriſtum:" ſicut 9
quidam eorum tentauerunt, & a ſerpentibus
4.a.1.& perierunt. * " Neque murmuraueritis, ſicut 10
quidam eorum murmurauerunt, & perie- C
runt ab exterminatore. * Hæc autem omnia 11
in figura contingebant illis: ſcripta ſunt au-
tem ad correptionem noſtram, in quos fi-
nes ſæculorum deuenerunt. Itaque qui ſe exi 12
ſtimat ſtare, videat ne cadat. * Tentatio vos 13
non apprehendat niſi humana: fidelis autem
Deus eſt, qui non patietur uos tentari ſupra
id quod poteſtis, ſed faciet etiam cum ten-
tione prouentum vt poſſitis ſuſtinere. * Pro- 14
pter quod chariſſimi mihi, fugite ab idolo-
rum cultura: * Vt prudentibus loquor, vos 15
ipſi iudicate quod dico. * Calix benedi- 16
ctionis,cui benedicimus, nonne communi- D
catio ſanguinis Chriſti eſt? & panis, quem
frangimus,nonne participatio corporis Do-
mini eſt? * Quoniam vnus panis, vnum cor- 17
pus multi ſumus, omnes, qui de vno pane
participamus. * Videte Iſrael ſecundum 18
carnem: nonne qui edunt hoſtias, partici-
pes ſunt altaris? * Quid ergo? dico quòd 19
idolis immolatum ſit aliquid? aut quòd ido-
lum, ſit aliquid? * Sed quæ immolant Gen- 20
tes, dæmonijs immolant, & non Deo. No E
lo autem vos ſocios fieri dæmoniorum: non
poteſtis calicem Domini bibere, & calicem
dæmoniorum: * non poteſtis menſæ Do- 21
mini participes eſſe,& menſæ dæmoniorum.
* An æmulamur Dominum? Numquid for- 22
6.c.12. tiores illo ſumus? " Omnia mihi licent, ſed
7.d.31. non omnia expediunt. " Omnia mihi li- 23
cent, ſed non omnia ædificant. * Nemo 24
quod ſuum eſt quærat, ſed quod alterius.
* Omne, quod in macello vænit, manduca- 25
4.a. te,nihil interrogantes propter conſcientiam. F
* " Domini eſt terra,& plenitudo eius. * Si 26
quis uocat vos infideliū,& vultis ire: omne, 27
quod vobis apponitur, mādùcate, nihil inter
rogantes propter conſcientiam. * Si quis au- 28
tem dixerit: Hoc immolatum eſt idolis: noli
te manducare propter illum, qui iudicauit,
& propter conſcientiam: * conſcientiam 29
autem dico non tuam, ſed alterius. Vt G
quid enim libertas mea iudicatur ab aliena
30 conſcientia? * Si ego cum gratia partici-
po, quid blaſphemor pro eo quod gratias a-
31 go? * " Siue ergo manducatis, ſiue bibitis * Col. 3. c. 17.
ſiue aliud quid facitis: omnia in gloriam
32 Dei facite. * Sine offenſione eſtote Iudæis,
33 & Gentibus, & Eccleſiæ Dei: * ſicut & ego
per omnia omnibus placeo, non quærens
quod mihi vtile eſt, ſed quod multis: ut ſal-
ui fiant.

CAP. XI.

1 IMitatores mei eſtote, ſicut & ego Chri-
2 ſti. * Laudo autem vos fratres quod per
A omnia mei memores eſtis: & ſicut tradidi vo
3 bis, præcepta mea tenetis. Volo autem vos
ſcire " quòd omnis viri caput, Chriſtus eſt: * Eph. 5. e. 23.
caput autem mulieris, vir: caput vero Chri-
4 ſti, Deus. * Omnis vir orans, aut pro-
phetans velato capite, deturpat caput ſuum.
5 * Omnis autem mulier orans, aut pro-
phetans non velato capite, deturpat caput
6 ſuum: unum enim eſt ac ſi decaluetur. * Nam
B ſi non uelatur mulier, tondeatur. Si vero tur-
pe eſt mulieri tonderi, aut decaluari, ve-
7 let caput ſuum. * Vir quidem non debet
velare caput ſuum: quoniam imago & glo-
ria Dei eſt, mulier autem gloria viri eſt.
8 * Non enim uir ex muliere eſt, ſed mu-
9 lier ex viro. * " Etenim non eſt creatus
vir propter mulierem, ſed mulier propter * Ge. 2. d. 22.
10 virum. * Ideo debet mulier poteſtatem ha-
11 bere ſupra caput propter Angelos. * Ve-
C rumtamen neque vir ſine muliere: neque
12 mulier ſine uiro in Domino. * Nam ſicut
mulier de uiro, ita & vir per mulierem: o-
13 mnia autem ex Deo. * Vos ipſi iudicate:
14 decet mulierem non uelatam orare Deum?
Nec ipſa natura docet vos, quòd vir quidem
15 ſi comam nutriat, ignominia eſt illi: * mu-
lier vero ſi comam nutriat, gloria eſt illi:
quoniam capilli pro velamine ei dati ſunt.
16 * Si quis autem videtur contentioſus eſſe:
D nos talem conſuetudinem non habemus,
17 neque Eccleſia Dei. * Hoc autem præcipio:
non laudans quòd non in melius, ſed in de-
18 terius conuenitis. * Primum quidem conue-
nientibus uobis in Eccleſiam, audio ſciſſuras
19 eſſe inter uos, & ex parte credo. * Nam opor
tet & hæreſes eſſe, ut & qui probati ſunt, ma
20 nifeſti fiant in uobis. * Conuenientibus er-
go vobis in vnum, iam non eſt Dominicam
21 cœnam manducare. * Vnuſquiſque enim
ſuam cœnam præſumit ad manducandum.
Et alius quidem eſurit: alius autē ebrius eſt.
22 * Nunquid domos non habetis ad mandu-
E candū, & bibendum? aut Eccleſiam Dei con-
temnitis, & confunditis eos, qui non habent?
Quid dicam vobis? Laudo vos? in hoc non
23 laudo. * Ego enim accepi a Domino quod

& tradidi uobis, quoniam Dominus Ieſus in
qua nocte tradebatur accepit panem, * & 24
• Matt. 26.c.26. Mar. 14.c.22. Luc.22.b 17. gratias agens fregit, & dixit: * Accipite,
& manducate: hoc eſt corpus meum, quod
pro uobis tradetur: hoc facite in meam com
memorationem.* Similiter & calicem, poſt- 25
quam cœnauit, dicens: Hic calix nouum teſta F
mentum eſt in meo ſanguine. hoc facite quo
tieſcumq; bibetis, in meam commemoratio-
nem. * Quotieſcumque enim manducabitis 26
panem hunc, & calicem bibetis, mortem Do
• Ioan.6.b.59 mini annunciabitis donec, veniat. * * Ita- 27
que quicumque manducauerit panem hunc,
• 2. Cor.15.b.5. vel biberit calicem Domini indigne: reus e-
rit corporis, & ſanguinis Domini. * * Pro 28
bet autem ſeipſum homo: & ſic de pane illo
edat, & de calice bibat.* Qui enim mãducat. 29
& bibit indigne, iudicium ſibi manducat &
bibit: non dijudicans corpus Domini. * Ideo 30
inter uos multi infirmi & imbecilles, & dor- G
miunt multi.* Quod ſi noſmetipſos dijudica 31
remus, non utique iudicaremur.* Dum iudi- 32
camur autem a Domino corripimur, vt non
cum hoc mundo damnemur.* Itaque fratres 33
mei cum conuenitis ad manducandum, inui-
cem expectate. * Si quis eſurit, domi mandu 34
cet: ut non in iudicium conueniatis. Cetera
autem, cum uenero, diſponum.

C A P. XII.

DE Spiritualibus autem nolo uos igno- 1
rare fratres. * Scitis quoniam cum 2
Gentes eſſetis, ad ſimulachra muta prout du A
cebamini euntes: * Ideo notum vobis fa- 3
• Mat.9.f.39. cio, * quod nemo in Spiritu Dei loquens, di-
cit anathema Ieſu. Et nemo põt dicere, Do-
minus Ieſus, niſi in Spiritu ſancto. * Diuiſio 4
nes vero gratiarũ ſunt, idem autem Spiritus:
* Et diuiſiones miniſtrationum ſunt, idem au 5
tem Dominus: * Et diuiſiones operationum 6
ſunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in
omnibus. Vnicuique autem datur manifeſta 7
tio Spiritus ad vtilitatem. * Alij quidem per 8
Spiritum datur ſermo ſapientiæ: alij autem
ſermo ſcientiæ ſecundum eundem Spiritum:
* alteri fides in eodem Spiritu: alij gratia ſa- 9
nitatum in vno Spiritu: * alij operatio virtu- B
tum, alij prophetia, alij diſcretio ſpirituum, 10
alij genera linguarum, alij interpretatio
• Ro 12.a.6. Epheſ.4. b.6. ſermonum. * * Hæc autem omnia operatur 11
vnus atque idem Spiritus, diuidens ſingulis
prout vult. * Sicut enim corpus vnum eſt, 12
& membra habet multa, omnia autem mem
bra corporis cum ſint multa, unũ tamen cor
pus ſunt: ita & Chriſtus. * Etenim in uno 13
Spiritu omnes nos in vnum corpus baptizati
ſumus, ſiue Iudæi, ſiue Gentiles, ſiue ſerui, ſi-
ue liberi: & omnes in uno Spiritu potati ſu-
mus. * Nam & corpus non eſt unum mem- 14
brum, ſed multa. * Si dixerit pes: Quoniam 15
non ſum manus, non ſum de corpore: num
16 ideo non eſt de corpore? * Et ſi dixerit auris
C Quoniam nõ ſum oculus, non ſum de corpo
17 re: num ideo non eſt de corpore? * Si totum
corpus oculus: vbi auditus? Si totũ auditus:
18 vbi odoratus? * Nunc autem poſuit Deus
membra, vnumquodque eorum in corpore
19 ſicut uoluit. * Quod ſi eſſent omnia vnum
20 membrum, vbi corpus? * Nunc autem mul-
ta quidem membra, vnum autem corpus.
21 * Non poteſt autem oculus dicere manui. O-
pera tua non indigeo; aut iterum caput pedi
22 bus: Non eſtis mihi neceſſarij. * Sed multo
magis quæ videntur membra corporis infir-
23 miora eſſe, neceſſariora ſunt: & quæ puta-
mus ignobiliora membra eſſe corporis, his
honorem abundantiorem circundamus: &
quæ inhoneſta ſunt noſtra, abundantiorem
24 honeſtatem habent.* Honeſta autem noſtra
D nullius egẽt: ſed Deus temperauit corpus, ei,
cui deerat, abundantiorem tribuendo hono
25 rem,* vt non ſit ſchiſma in corpore, ſed idip
26 ſum pro inuicem ſolicita ſint membra. * Et
E ſi quid patitur unum membrum, compatiun-
tur omnia membra: ſiue gloriatur unum
membrum, congaudent omnia membra.
27 * Vos autem eſtis corpus Chriſti, & mem-
28 bra de membro. * * Et quoſdam quidem po- • Ephe.4.
ſuit Deus in Eccleſia primum Apoſtolos, ſe-
cundo Prophetas, tertio Doctores, deinde vir
tutes, exinde gratias curationum, opitula-
tiones, gubernationes, genera linguarum, in
29 terpretationes ſermonum. * Numquid oẽs
Apoſtoli? numquid omnes Prophetæ? num-
30 quid omnes Doctores?* numquid omnes vir
tutes? nũquid omnes gratiã habent curatio-
num? numquid omnes linguis loquuntur? nũ
31 quid omnes interpretantur? * Æmulamini
autem chariſmata meliora. Et adhuc excel-
lentiorem viam vobis demonſtro.

C A P. XIII.

1 SI linguis hominum loquãr, & angelorum,
A charitatem autem non habeam, factus
ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tin-
2 niens.* Et ſi habuero prophetiam, & noue-
rim myſteria omnia, & omnem ſcientiam: &
ſi habuero omnem fidem ita ut montes trans
feram, charitatem autem non habuero, ni-
3 hil ſum.* Et ſi diſtribuero in cibos pauperum
B omnes facultates meas, & ſi tradidero cor-
pus meum ita vt ardeam, charitatem autem
4 non habuero nihil mihi prodeſt. * Charitas
patiens eſt, benigna eſt: Charitas non æmu-
5 latur, non agit perperam, non inflatur, * non
eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt,
6 non irritatur, non cogitat malum, * non gau
7 det ſuper iniquitate, congaudet autem veri-
C tati: * omnia ſuffert, omnia credit, omnia
8 ſperat, omnia ſuſtinet. * Charitas numquã ex
cidit:

cidit: ſiue prophetiæ euacuabuntur, ſiue lin-
guæ ceſſabunt, ſiue ſcientia deſtruetur. * Ex 9
parte enim cognouimus, & ex parte prophe
tamus. * Cum autem venerit quod perfectũ 10
eſt, euacuabitur quod ex parte eſt. * Cũ eſſem 11
paruulus, loquebar vt paruulus, ſapiebam ut D
paruulus, cogitabam ut paruulus. Quando au
tem factus ſum uir, euacuaui quæ erat paruu
li. * Videmus nunc per ſpeculum in ænigma- 12
te: tunc autem facie ad faciem. Nunc cogno
ſco ex parte: tunc autem cognoſcam ſicut &
cognitus ſum. * Nunc autem manent, fides, 13
ſpes, charitas: tria hæc. maior autem horum
eſt charitas.

CAP. XIIII.

SEctamini charitatem, æmulamini ſpirita- 1
lia: magis autem ut prophetetis. * Qui e- A
nim loquitur lingua, non hominibus loqui- 2
tur, ſed Deo: nemo enim audit, Spiritu aũt lo
quitur myſteria. * nam qui prophetat, homi 3
nibus loquitur ad ædificationem, & exhorta
tionem, & conſolationem. * Qui loquitur 4
lingua, ſemetipſum ædificat: qui autem pro-
phetat, Eccleſiam Dei ædificat: * Volo autem 5
omnes vos loqui linguis: magis autem pro-
phetare. Nam maior eſt qui prophetat, quã
qui loquitur linguis: niſi forte interpretetur
vt Eccleſia ædificationem accipiat. * Nũc au 6
tem, fratres, ſi venero ad vos linguis loquẽs: B
quid vobis prodero, niſi uobis loquar aut in
reuelatione, aut in ſciẽtia, aut in prophetia,
aut in doctrina? * Tamen quæ ſine anima sũt 7
uocem dantia, ſiue tibia, ſiue cithara: niſi di-
ſtinctionem ſonituum dederint; quomodo
ſcietur id, quod canitur, aut quod cithariza-
tur? * Etenim ſi incertam uocem det tuba, 8
quis parabit ſe ad bellum? * Ita & uos per lin 9
guam niſi manifeſtum ſermonem dederitis: C
quomodo ſciẽt id, quod dicitur? eritis enim
in aera loquentes. * Tam multa, ut puta gene 10
ra linguarum ſunt in hoc mundo: & nihil ſi-
ne voce eſt. * Si ergo neſciero uirtutem uo- 11
cis, ero ei, cui loquor, barbarus, & qui loqui
tur, mihi barbarus: * Sic & uos, quoniam æ- 12
mulatores eſtis ſpirituum, & ædificationem
Eccleſiæ quærite ut abundetis. * Et ideo qui 13
loquitur lingua: oret ut interpretetur. * Nam 14
ſi orem lingua, ſpiritus meus orat, mens autẽ
mea ſine fructu eſt. * Quid ergo eſt? Orabo 15
ſpiritu, orabo & mente: pſallam ſpiritu, pſal
lam & mente. * Ceterum ſi benedixeris ſpiri 16
tu: qui ſupplet locum idiotę, quomodo dicet,
Amen, ſuper tuam benedictionem? quoniam
quid dicas, neſcit. * nam tu quidem bene gra 17
tias agis: ſed alter non ædificatur. * Gratias D
ago Deo meo, ꝙ omnium veſtrum lingua lo 18
quor. * Sed ĩ Eccleſia uolo quinque verba ſẽ 19
ſu meo loqui, ut & alios inſtruam: quam de-
cem millia uerborum in lingua. * Fratres, 20
nolite pueri effici ſenſibus, ſed malitia paruu
li eſtote: ſenſibus autem perfecti eſtote:
21 * In lege ſcriptum eſt: " Quoniam in aliis *Iſa.28.c.11.
linguis & labiis aliis loquar populo huic: &
22 nec ſic exaudient me, dicit Dominus. * Ita-
E que linguæ in ſignum ſunt non fidelibus; ſed
infidelibus: prophetiæ autem non infideli-
23 bus, ſed fidelibus. * Si ergo conueniat u-
niuerſa Eccleſia in vnum, & omnes linguis
loquantur, intrent autem idiotæ, aut infide-
24 les: nonne dicent quòd inſanitis? * Si autem
oẽs prophetent, intret autem quis infidelis,
vel idiota, conuincitur ab omnibus, diiudica
25 tur ab omnibus: * occulta cordis eius mani-
feſta fiunt: & ita cadens in faciem adora-
bit Deum, pronuncians quod vere Deus in
26 uobis ſit. * Quid ergo eſt, fratres? cum conue-
F nitis, unuſquiſque veſtrum pſalmum habet,
doctrinam habet, apocalypſim habet, linguã
habet, interpretationẽ habet: omnia ad ædi-
27 ficationem fiant. * Siue lingua quis loquitur,
ſecundum duos, aut ut multum tres, & per
28 partes, & unus interpretetur. * Si autem
non fuerit interpres, taceat in Eccleſia, ſibi
29 autem loquatur, & Deo. * Prophetæ autem
duo, aut tres dicant, & ceteri diiudicent.
30 * Quod ſi alii reuelatũ fuerit ſedenti, prior
31 taceat. * Poteſtis enim omnes per ſingulos
prophetare: ut omnes diſcant, & omnes ex-
32 hortentur: & ſpiritus prophetarum prophe-
33 tis ſubiecti ſunt. * Non enim eſt diſſenſionis
G Deus, ſed pacis: ſicut & in omnibus Eccle-
34 ſiis ſanctorum doceo. * Mulieres in Eccle-
ſijs taceant, non enim permittitur eis loqui,
35 ſed ſubditas eſſe, ſicut * & lex dicit * Si quid *Gen.3.c.16.
autem volunt diſcere, domi uiros ſuos inter-
rogent. Turpe eſt enim mulieri loqui in Ec-
36 cleſia. * An a uobis verbum Dei proceſſit?
37 aut in uos ſolos peruenit? * Si quis videtur
propheta eſſe, aut ſpiritualis, cognoſcat q̃
38 ſcribo uobis, quia Domini ſunt mandata. * Si
39 quis autem ignorat, ignorabitur. * Itaque fra-
tres æmulamini prophetare: & loqui linguis
40 nolite prohibere. * Omnia autem honeſte,
& ſecundum ordinem fiant.

CAP. XV.

1 NOtum autem uobis facio, fratres, Euan
A gelium, quod prædicaui vobis, quod *Gal.1.b.11.
2 & accepiſtis, in quo & ſtatis * per quod &
ſaluamini: qua ratione prædicauerim uobis,
3 ſi tenetis, niſi fruſtra credidiſtis. * Tradidi e-
nim uobis in primis quod & accepi: quoniã *Iſa.53.b.8.
Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris " *Io.2.d.22.
4 ſecundum Scripturas: * & quia ſepultus eſt, *Io.20.e.19.
& quia reſurrexit tertia die ſecundum Scri-
5 pturas: * & quia viſus eſt Cephæ, & poſt
6 hoc vndecim: * Deinde viſus eſt plus quam
quingentis fratribus ſimul: ex quibus multi
manent vſque adhuc, quidam autem dor-

 mie-

mieruit : * Deinde viſus eſt Iacobo, dein- 7
de Apoſtolis omnibus : * Nouiſſime autem 8
omnium tamquam abortiuo, viſus eſt & mi B
*Act 9.a.3. Eph.3.b.8. hi . * " Ego enim ſum minimus Apoſto- 9
lorum, qui non ſum dignus vocari Apoſto-
lus , quoniam perſecutus ſum Eccleſiam
Dei . * Gratia autem Dei ſum id, quod ſum, 10
& gratia eius in me vacua non fuit, ſed
abundantius illis omnibus laboraui : non
ego autem, ſed gratia Dei mecum: * Siue 11
enim ego , ſiue illi ; ſic prædicamus, & ſic
crediditis . * Si autem Chriſtus prædicatur 12
quod reſurrexit a mortuis, quomodo qui-
dam dicunt in uobis, quoniam reſurrectio
mortuorum non eſt ?* Si autem reſurrectio 13
mortuorum non eſt : neque Chriſtus reſur-
rexit . * Si autem Chriſtus non reſurrexit, 14
inanis eſt ergo prædicatio noſtra, inanis eſt
& fides veſtra : * inuenimur autem & fal- 15
ſi teſtes Dei:quoniam teſtimonium diximus C
aduerſus Deum quod ſuſcitauerit Chriſtũ;
quem non ſuſcitauit, ſi mortui non reſur-
gunt. * Nam ſi mortui non reſurgunt, ne- 16
que Chriſtus reſurrexit . * Quod ſi Chriſtus 17
non reſurrexit, vana eſt fides veſtra, adhuc
enim eſtis in peccatis veſtris . * Ergo & qui 18
dormierunt in Chriſto,perierunt. * Si in hac 19
vita tantum in Chriſto ſperantes ſumus,mi-
ſerabiliores ſumus omnibus hominibus.
*Nunc autem Chriſtus reſurrexit a mortuis 20
*Col.1.c.18. Apoc.1.b.5. primitiæ dormientium : * " quoniam qui- 21
dem per hominem mors, & per hominem
reſurrectio mortuorum. * Et ſicut in A- 22
dam omnes moriuntur, ita & in Chriſto
*1.The 4.b.15 omnes viuificabuntur . * " Vnuſquiſque au- 23
tem in ſuo ordine, primitiæ Chriſtus: de-
inde ij, qui ſunt Chriſti , qui in aduentu
eius crediderunt . * Deinde finis : cum tra- 24
diderit regnum Deo & Patri, cum euacua-
uerit omnem principatum , & poteſtatem,
& virtutem . * Oportet autem illum regna- 25
*Pſal.109.a.1. Heb.1.d.13.& 10.c.13. re " donec ponat omnes inimicos ſub pe- D
dibus eius . * Nouiſſima autem inimica 26
*Pſal.8.c.8. Heb.2.d.8. deſtruetur mors : " Omnia enim ſubiecit
ſub pedibus eius. Cum autem dicat : * Om- 27
nia ſubiecta ſunt ei; ſine dubio præter eum,
qui ſubiecit ei omnia.* Cum autem ſubiecta 28
fuerint illi omnia : tunc & ipſe Filius ſubie-
ctus erit ei, qui ſubiecit ſibi omnia, vt ſit
Deus omnia in omnibus . * Alioquin quid fa 29
cient qui baptizantur pro mortuis,ſi omni-
no mortui non reſurgunt ? vt quid & bapti-
zantur pro illis ? * vt quid & nos periclita- 30
mur omni hora ? * Quotidie morior per 31
veſtram gloriam , fratres, quam habeo in
Chriſto Ieſu Domino noſtro . * Si (ſecun- 32
dum hominem) ad beſtias pugnaui Epheſi,
quid mihi prodeſt,ſi mortui non reſurgunt ?
*Iſ.22.a.13. Sap.2.b.6. * manducemus, & bibamus, cras enim mo-
riemur . * Nolite ſeduci : Corrumpunt mo- 33
res bonos colloquia mala. * Euigilate iuſti, 34
E & nolite peccare : ignorantiam enim Dei
quidam habent, ad reuerentiam vobis lo-
35 quor . * Sed dicet aliquis : quomodo reſur-
36 gunt mortui? qualive corpore venient? * In
ſipiens,tu quod ſeminas non viuificatur, ni-
37 ſi prius moriatur . * Et quod ſeminas, non
corpus, quod futurum eſt , ſeminas , ſed
nudum granum, ut puta tritici , aut alicu-
38 ius ceterorum . * Deus autem dat illi corpus
ſicut vult : & vnicuique ſeminum proprium
39 corpus . * Non omnis caro,eadem caro:ſed
alia quidem hominum, alia vero pecorum,
40 alia volucrum , alia autem piſcium . * Et
corpora cæleſtia, & corpora terreſtria : ſed
alia quidem cæleſtium gloria, alia autem
41 terreſtrium . * Alia claritas ſolis, alia cla-
F ritas lunæ, & alia claritas ſtellarum . Stel-
42 la enim a ſtella differt in claritate: ſic &
reſurrectio mortuorum . Seminatur in cor-
43 ruptione, ſurget in incorruptione . * Se-
minatur in ignobilitate, ſurget in gloria:Se
minatur in infirmitate, ſurget in virtute:
44 * Seminatur corpus animale, ſurget corpus
ſpiritale . Si eſt corpus animale, eſt & ſpiri-
45 tale, ſicut ſcriptum eſt : * " Factus eſt pri- *Gen.2.b.
mus homo Adam in animam viuentem, no
uiſſimus Adam in ſpiritum viuificantem.
46 * Sed non prius quod ſpiritale eſt, ſed quod
47 animale : deinde quod ſpirituale . * Pri-
mus homo de terra terrenus : ſecundus ho-
48 mo de cælo , cæleſtis . * Qualis terrenus,
tales & terreni : & qualis celeſtis, tales &
49 cæleſtes . * Igitur, ſicut portauimus ima-
ginem terreni, portemus imaginem cæle-
50 ſtis . * Hoc autem dico , fratres : quia
caro & ſanguis regnum Dei poſſidere non
poſſunt : neque corruptio incorruptelam
51 poſſidebit . * Ecce myſterium vobis dico:
G omnes quidem reſurgemus , ſed non om-
52 nes immutabimur . * In momento, in ictu
oculi, in nouiſſima tuba : canet enim tuba,
& mortui reſurgent incorrupti : & nos im-
53 mutabimur . * Oportet enim corruptibile
hoc induere incorruptionem : & mortale
54 hoc induere immortalitatem . * Cum au-
tem mortale hoc induerit immortalitatem, *Oſee 13.d. Heb.2.d.
tunc fiet ſermo, qui ſcriptus eſt : * Abſor-
55 pta eſt mors in victoria . * Vbi eſt mors vi-
ctoria tua ? vbi eſt mors ſtimulus tuus?
56 * Stimulus autem mortis peccatum eſt: vir-
57 tus vero peccati lex . * " Deo autem gra- *[illegible]
tias, qui dedit nobis victoriam per Domi-
58 num noſtrum Ieſum Chriſtum . * Itaque
fratres mei dilecti , ſtabiles eſtote, & im-
mobiles : abundantes in opere Domini ſem-
per ſcientes quod labor veſter non eſt ina-
nis in Domino .

CAP. XVI.

DE collectis autem, quæ fiunt in ſan- 1
ctos, ſicut ordinaui Eccleſijs Galatiæ, A
ita & vos facite. * Per vnam ſabbati vnuſ- 2
quiſque veſtrum apud ſe ſeponat, recondens
quod ei bene placuerit: vt non, cum venero,
tunc collectæ fiant. * Cum autem præſens 3
fuero: quos probaueritis per epiſtolas, hos
mittam perferre gratiam veſtram in Ieruſa-
lem.* Quòd ſi dignum fuerit vt & ego eam, 4
mecum ibunt. * Veniam autem ad vos, cum 5
Macedoniam pertranſiero: nam Macedoniā
pertranſibo. * Apud vos autem forſitan 6
manebo, vel etiam hiemabo: vt vos me de- B
ducatis quocumque iero. * Nolo enim vos 7
modo in tranſitu videre, ſpero enim me ali-
quātulum temporis manere apud vos, ſi Do
minus permiſerit. *Permanebo autem Ephe 8
ſi vſq. ad Pentecoſten.* Oſtium enim mihi a- 9
pertum eſt magnum, & euidens: & aduerſa-
rij multi.*Si autem venerit Timotheus, vide 10
te vt ſine timore ſit apud vos: opus enim Do
mini operatur, ſicut & ego. * Ne quis ergo 11
illum ſpernat: deducite autem illum in pace,
vt veniat ad me: expecto enim illum cum
12 fratribus. * De Apollo autem fratre vobis
C notum facio, quoniam multum rogaui eum
vt veniret ad vos cum fratribus: & vtiq. non
fuit voluntas vt nunc veniret: veniet autem,
13 cum ei vacuum fuerit. * Vigilate, ſtate in fi-
14 de, viriliter agite, & confortamini. *oīa ve-
15 ſtra in charitate fiant. * Obſecro autem vos
fratres, noſtis domum Stephanæ, & Fortu-
nati, & Achaici: quoniam ſunt primitiæ A-
chaiæ, & in miniſterium ſanctorum ordina-
16 uerunt ſeipſos: * vt & vos ſubditi ſitis eiuſ-
modi, & omni cooperanti, & laboranti.
17 * Gaudeo autem in præſentia Stephanæ, &
D Fortunati, & Achaici: quoniam id, quod vo-
18 bis deerat, ipſi ſuppleuerunt: * refecerunt
enim & meum ſpiritum, & veſtrum. Cogno
19 ſcite ergo qui huiuſmodi ſunt. * Salutant
vos Eccleſiæ Aſiæ. Salutant vos in Domino
multum, Aquila, & Priſcilla cum domeſtica
20 ſua eccleſia: apud quos & hoſpitor. * Salu-
tant vos omnes fratres. Salutate inuicem in
21 oſculo ſancto. * Salutatio, mea manu Pauli.
22 * Si quis non amat Dominum noſtrum Ie-
ſum Chriſtum, ſit anathema, Maran Atha.
23 * Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti vobiſ-
24 cum. * Charitas mea cum omnibus vobis in
Chriſto Ieſu. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAVLI APOSTOLI
AD CORINTHIOS SECVNDA.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS Apoſtolus Ie- 1
ſu Chriſti per volunta- A
tem Dei, & Timotheus
frater, Eccleſiæ Dei,
quæ eſt Corinthi cum
omnibus ſanctis, qui
ſunt in vniuerſa Acha-
ia.*Gratia vobis, & pax 2
a Deo Patre noſtro, & Domino Ieſu Chri-
Ephe.1.a.3, 1.Pe.1.a.2 ſto. * a Benedictus Deus & Pater Domini 3
noſtri Ieſu Chriſti, Pater miſericordiarum,
& Deus totius conſolationis, * qui conſo- 4
latur nos in omni tribulatione noſtra: vt
poſſimus & ipſi conſolari eos, qui in omni
preſſura ſunt, per exhortationē, qua exhor-
tamur & ipſi a Deo.*Quoniam ſicut abun- 5
dant paſſiones Chriſti in nobis: ita & per
6 Chriſtum abundat conſolatio noſtra. * Si-
B ue autem tribulamur pro veſtra exhortatio
ne & ſalute, ſiue conſolamur pro veſtra con
ſolatione, ſiue exhortamur ꝓ veſtra exhor-
tatione & ſalute, quæ operatur tolerantiam
earundem paſſionum, quas & nos patimur:
7 * vt ſpes noſtra firma ſit pro vobis: ſcien-
tes quòd ſicut ſocij paſſionum eſtis, ſic eri-
8 tis & conſolationis. * Non enim volumus
ignorare vos fratres de tribulatione noſtra,
quæ facta eſt in Aſia, quoniam ſupra mo-
dum grauati ſumus ſupra virtutem, ita vt
9 tæderet nos etiam viuere. * Sed ipſi in ne-
biſmetipſis reſponſum mortis habuimus, vt
non ſimus fidentes in nobis, ſed in Deo, qui

ſuſcitat mortuos: * qui de tantis periculis 10
nos eripuit,& eruit:in quem ſperamus quo-
niam & adhuc eripiet,*adiuuantibus & vo- 11
bis in oratione pro nobis: vt ex multorum
perſonis, eius quæ in nobis eſt donationis,
per multos gratiæ agantur pro nobis.*Nam 12
gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcien
tiæ noſtræ,quod in ſimplicitate cordis & ſin C
ceritate Dei: & non in ſapientia carnali, ſed
in gratia Dei conuerſati ſumus in hoc mun-
do:abundantius autem ad uos. * Non enim 13
alia ſcribimus vobis, quam quæ legiſtis, &
cognouiſtis.Spero autem quod vſque in finē
cognoſcetis,* ſicut & cognouiſtis nos ex par 14
te,quod gloria veſtra ſumus,ſicut & uos no-
ſtra, in die Domini noſtri Ieſu Chriſti. * Et 15
hac confidentia uolui prius venire ad uos,ut
ſecundam gratiam haberetis: * & per vos 16
tranſire in Macedoniam, & iterum a Mace-
donia venire ad vos, & a vobis deduci in Iu-
dæam.* Cum ergo hoc voluiſſem, numquid 17
leuitate vſus ſum? Aut quæ cogito, ſecundū
carnem cogito,vt ſit apud me EST, & NON?
*Fidelis autem Deus,quia ſermo noſter, qui 18
fuit apud vos ,non eſt in illo EST, & NON. D
*Dei enim filius Ieſus Chriſtus,qui in vobis 19
per nos prædicatus eſt,per me,& Siluanum,
& Timotheum, non fuit EST & NON, ſed
EST in illo fuit. * Quotquot enim promiſ- 20
ſiones Dei ſunt, in illo EST: ideo & per ip-
ſum Amen Deo ad gloriam noſtram. * Qui 21
autem confirmat nos vobiſcum in Chriſto,
& qui unxit nos Deus: * qui & ſignauit nos, 22
& dedit pignus Spiritus in cordibus noſtris.
* Ego autem teſtem Deum inuoco in animā 23
meam, quod parcens vobis, non veni vltra
Corinthum: non quia dominamur fidei ve-
ſtræ, ſed adiutores ſumus gaudii veſtri: nam
fide ſtatis.

CAP. II.

STatui autem hoc ipſum apud me, ne ite- 1
rum in triſtitia venirem ad vos.* Si enim 2
ego contriſto vos: & quis eſt, qui me lætifi A
cet,niſi qui contriſtatur ex me? * Et hoc ip 3
ſum ſcripſi vobis,ut non cum venero, triſti-
tiam ſuper triſtitiam habeam, de quibus o-
portuerat me gaudere:cōfidens in omnibus
vobis,quia meum gaudium, omnium veſtrū
eſt.*Nam ex multa tribulatione, & anguſtia 4
cordis ſcripſi vobis per multas lacrymas:nō
ut contriſtemini:ſed ut ſciatis,quam charita-
tem habeam abundantius in uobis.* Si quis 5
autem contriſtauit, non me contriſtauit: ſed B
ex parte,vt nō onerem oēs uos.* Sufficit illi, 6
qui eiuſmodi eſt, obiurgatio hæc, quæ fit a
pluribus: * ita ut econtrario magis donetis, 7
& conſolemini, ne forte abundantiori triſti
tia abſorbeatur qui eiuſmodi eſt. * Propter 8
quod obſecro vos, vt confirmetis in illum
9 charitatem. Ideo enim & ſcripſi, ut cogno-
C cam experimentum veſtrum, an in omnibus
10 obedientes ſitis. * Cui autem aliquid dona
ſtis,& ego: nam & ego quod donaui,ſi quid
11 donaui,propter uos in perſona Chriſti,* vt
non circumueniamur a ſatana: non enim i-
12 gnoramus cogitationes eius. * Cum veniſ-
ſem autem Troadem propter Euangelium
Chriſti, & oſtium mihi apertum eſſet in Do
13 mino, * non habui requiem ſpiritui meo, eo
D quod non inuenerim Titum fratrem meum
ſed valefaciēs eis,profectus ſum in Macedo
14 niam.* Deo autem gratias,qui ſemper trium
phat nos in Chriſto Ieſu, & odorem notitiæ
15 ſuæ manifeſtat per nos in omni loco: * quia
Chriſti bonus odor ſumus Deo in iis,qui ſal
16 ui fiunt,& in ijs,qui pereunt: * aliis quidem
odor mortis in mortem; aliis autem odor vi
tæ in uitam. Et ad hæc quis tam idoneus?
17 * Non enim ſumus ſicut plurimi, adulteran
tes verbum Dei,ſed ex ſinceritate, ſed ſicut
ex Deo,coram Deo,in Chriſto loquimur.

CAP. III.

1 INcipimus iterum noſmetipſos commen-
A dare?aut numquid egemus (ſicut quidam)
commendatitiis epiſtolis ad uos, aut ex vo-
2 bis? Epiſtola noſtra vos eſtis, ſcripta in cor-
dibus noſtris,quæ ſcitur,& legitur ab omni-
3 bus hominibus: * manifeſtati quod epiſtola
B eſtis Chriſti, miniſtrata a nobis, & ſcripta
non atramento, ſed ſpiritu Dei viui:non in
tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carna-
4 libus. * Fiduciam autem talem habemus per
5 Chriſtum ad Deum: * non quod ſufficientes
ſimus cogitare aliquid a nobis, quaſi ex no-
6 bis:ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt:* qui &
idoneos nos fecit miniſtros noui teſtamen-
ti:non littera,ſed Spiritu: littera enim occi-
7 dit,Spiritus autem viuificat.* Quòd ſi mini-
ſtratio mortis litteris deformata in lapidib.
fuit in gloria, ut non poſſent intendere fi-
lij Iſrael in faciem Moyſi propter gloriā vul
8 tus eius,quæ euacuatur: *quomodo non ma
9 gis miniſtratio Spiritus erit in gloria? *Nam
C ſi miniſtratio damnationis gloria eſt: multo
magis abundat miniſterium iuſtitiæ in glo-
10 ria.*Nam nec glorificatum eſt,quod claruit
in hac parte, propter excellentem gloriam.
11 * Si enim quod euacuatur, per gloriam eſt:
12 multo magis quod manet,in gloria eſt.*Ha-
bentes igitur talem ſpem, multa fiducia uti-
13 mur: * a & non ſicut Moyſes ponebat ve- a Ex.34.d.33
lamen ſuper faciem ſuam, ut non intende-
rent filij Iſrael in faciem eius, quod eua-
14 cuatur, * ſed obtuſi ſunt ſenſus eorum.
Vſque in hodiernum enim diem, idipſum
velamen in lectione veteris teſtamenti ma-
net non reuelatum, (quoniam in Chriſto
15 euacuatur) * ſed vſque in hodiernum
diem,

diem, cum legitur Moyſes, velamen poſi- D
tum eſt ſuper cor eorum.* Cum autem con- 16
uerſus fuerit ad Dominum, auferetur vela-
men.*"Dominus autem Spiritus eſt: Vbi au- 17
tem Spiritus Domini: ibi libertas.*Nos vero 18
omnes, reuelata facie gloriam Domini ſpe-
culantes, in eandem imaginem transforma-
mur a claritate in claritatem, tãquam a Do-
mini Spiritu.

CAP. IIII.

IDeo habentes adminiſtrationem, iuxta 1
quod miſericordiam conſecuti ſumus, nõ A
deficimus, *ſed abdicamus occulta dedeco- 2
ris, non ambulantes in aſtutia, neque adulte
rantes verbum Dei, ſed in manifeſtatione ve
ritatis commendantes noſmetipſos ad om-
nem conſcientiam hominum coram Deo.
*Quod ſi etiam opertum eſt Euangelium no 3
ſtrum; in ijs, qui pereunt, eſt opertum: * in 4
quibus Deus huius ſeculi excæcauit mentes
infidelium, vt non fulgeat illis illuminatio
Euangelij gloriæ Chriſti, qui eſt imago Dei.
* Non enim noſmetipſos prædicamus, ſed 5
Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum: nos B
autem ſeruos veſtros per Ieſum: * quoniam 6
Deus, qui dixit tenebris lucem ſplendeſce-
re, ipſe illuxit in cordibus noſtris ad illumi-
nationẽ ſcientiæ claritatis Dei, in facie Chri
ſti Ieſu. * Habemus autem theſaurum iſtum 7
in vaſis fictilibus: vt ſublimitas ſit virtutis
Dei, & non ex nobis. * In omnibus tribula- 8
tionem patimur, ſed non anguſtiamur: apo- C
riamur, ſed non deſtituimur: * perſecutionẽ 9
patimur, ſed non derelinquimur: deijcimur,
ſed non perimus:* ſemper mortificationem 10
Ieſu in corpore noſtro circumferentes, vt &
vita Ieſu manifeſtetur in corporibus noſtris.
*Semper enim nos, qui viuimus, in mortem 11
tradimur propter Ieſum: vt & vita Ieſu ma-
nifeſtetur in carne noſtra mortali. * Ergo 12
mors in nobis operatur, vita autem in vobis.
*Habentes autem eundem ſpiritum fidei, ſi- 13
cut ſcriptum eſt:*"Credidi, propter quod lo-
cutus ſum: & nos credimus, propter quod
& loquimur: *ſcientes quoniam qui ſuſcita- 14
uit Ieſum, & nos cum Ieſu ſuſcitabit, & con
ſtituet vobiſcũ. * Omnia enim propter vos: 15
vt gratia abundans, per multos in gratiarum D
actione, abundet in gloriam Dei. * Propter 16
quod non deficimus: ſed licet is, qui foris eſt,
noſter homo corrumpatur: tamen is, qui in-
tus eſt, renouatur de die in diem. * Id enim, 17
quod in præſenti eſt momentaneum & leue
tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſubli-
mitate æternum gloriæ pondus operatur in
nobis, *non contemplantibus nobis quæ vi 18
dentur, ſed quæ non videntur. Quæ enim vi-
dentur, temporalia ſunt: quæ autem non vi-
dentur, æterna ſunt.

CAP. V.

1 SCimus enim qm̃ ſi terreſtris domus no-
A ſtra huius habitationis diſſoluatur, ꝙ ædi
ficationem ex Deo habemus, domũ non ma
2 nufactam, æternam in cælis. * Nam & in hoc
ingemiſcimus, "habitationem noſtram, quæ *Apo.16.c.15
3 de cælo eſt, ſuperindui cupientes: * ſi tamen
4 veſtiti, non nudi inueniamur. * Nam, & qui
ſumus in hoc tabernaculo, ingemiſcimus gra
uati: eo ꝙ nolumus expoliari, ſed ſuperueſti-
ri; vt abſorbeatur quod mortale eſt, a vita.
5 * Qui aũt efficit nos in hoc ipſum, Deus, qui
6 dedit nobis pignus ſpiritus. * Audentes igi-
B tur ſemper, ſcientes qm̃ dum ſumus in cor-
pore, peregrinamur a Domino: (per fidem
7 enim ambulamus, & non per ſpeciẽ) *aude-
8 mus aũt, & bonam volũtatem habemus ma-
gis peregrinari a corpore, & præſentes eſſe
9 ad Dominum. * Et ideo contendimus ſiue
10 abſentes, ſiue præſentes placere illi. * "Oẽs *Ro.14.b.10
enim nos manifeſtari oportet ante Tribu-
nal Chriſti, vt referat vnuſquiſque propria
corporis, prout geſſit, ſiue bonum, ſiue ma-
11 lum. *Scientes ergo timorem Domini homi
C nibus ſuademus, Deo aũt manifeſti ſumus.
Spero aũt & in conſcientijs veſtris manife-
12 ſtos nos eſſe. * Nõ iterum cõmendamus nos
vobis, ſed occaſionem damus vobis glorian
di pro nobis: vt habeatis ad eos, qui in facie
13 gloriantur, & non in corde. *Siue enim men
te excedimus, Deo: ſiue ſobrij ſumus, vobis.
14 *Charitas enim Chriſti vrget nos: æſtiman-
tes hoc, quoniam ſi vnus pro omnibus mor-
15 tuus eſt, ergo omnes mortui ſũt: *& pro om
nibus mortuus eſt Chriſtus: vt, & qui viuũt,
iam non ſibi viuant, ſed ei, qui pro ipſis mor
16 tuus eſt & reſurrexit. * Itaq. nos ex hoc ne-
D minem nouimus ſecundum carnem. Et ſi co
gnouimus ſecundum carnem Chriſtum: ſed
17 nunc iã non nouimus. *Si qua ergo in Chri-
ſto noua creatura, vetera tranſierunt: "ecce *Iſa.43.e.19
18 ſunt omnia noua. * Omnia autem ex Deo, Apo.21.b.5
qui nos reconciliauit ſibi per Chriſtum: &
dedit nobis miniſterium reconciliationis.
19 " quoniam quidem Deus erat in Chriſto mũ
dum reconcilians ſibi, non reputans illis de-
licta ipſorum, & poſuit in nobis verbum re-
20 conciliationis. *Pro Chriſto ergo legatione
fungimur, tamquam Deo exhortante per
nos. Obſecramus pro Chriſto, reconciliami-
21 ni Deo. * Eum, qui non nouerat peccatum,
pro nobis peccatum fecit, vt nos efficere-
mur iuſtitia Dei in ipſo.

CAP. VI.

1 ADiuuantes autem exhortamur ne in va
2 cuum gratiã Dei recipiatis. *Ait enim:
A "Tẽpore accepto exaudiui te, & in die ſalutis *Iſa.49.c.8

adiuui te.Ecce nunc tempus acceptabile, ec
*1.Cor.10 g. 32. ce nunc dies ſalutis. * " nemini dantes vllã 3
offenſionem, vt non vituperetur miniſteriũ
noſtrum:* ſed in omnibus exhibeamus noſ- 4.
.Cor.4.a 1. metipſos" ſicut Dei miniſtros in multa patiẽ
tia,in tribulationibus,in neceſſitatibus,in an
guſtis, * in plagis,in carceribus,in ſeditioni 5
bus,in laboribus,in vigiliis,in ieiuniis,*in ca B
ſtitate,in ſcientia,in longanimitate, in ſuaui 6
tate,in Spiritu ſancto,in charitate non ficta,
*in verbo veritatis,in virtute Dei, per arma 7
iuſtitiæ a dextris,&a ſiniſtris,*per gloriam, 8
& ignobilitatem, per infamiam, & bonam
famam:vt ſeductores, & veraces, ſicut qui
ignoti,& cogniti: * quaſi morientes,& ecce 9
viuimus:vt caſtigati,& nõ mortificati:* qua 10
ſi triſtes,ſemper autem gaudentes:ſicut egen C
tes,multos autem locupletantes: tamquã ni
hil habentes,& omnia poſſidentes.* Os no- 11
ſtrum patet ad vos o Corinthii,cor noſtrum
dilatatum eſt. * Non anguſtiamini in no- 12
bis:anguſtiamini autem in viſcerib. veſtris:
*eandem autem habẽtes remunerationem, 13
tamquam filiis dico: dilatamini & uos. * No 14
lite iugum ducere cum infidelibus. Quæ e-
nim participatio iuſtitiæ cum iniquitate?
Aut quæ ſocietas luci ad tenebras? * Quæ 15
autem conuentio Chriſti ad Belial? Aut
quæ pars fideli cum infideli? * Qui autem 16
conſenſus templum Dei cum idolis?" Vos e-
nim eſtis templum Dei viui,ſicut dicit Deus:
*1.Cor.3.d.17 & 6.d.19. "Quoniam inhabitabo in illis, & inambula-
*Leu.26.b.12 bo inter eos, & ero illorum Deus, & ipſi e-
runt mihi populus. * Propter quod exite de 17
medio eorum, & ſeparamini, dicit Domi-
nus, & immundum ne tetigeritis: * & ego 18
*Ier.31.a.9. recipiam uos:"& ero uobis in patrem,& vos
eritis mihi in filios, & filias, dicit Dominus
omnipotens.

CAP. VII.

HAs ergo habentes promiſſiones,chariſ- 1
ſimi, mundemus nos ab omni inquina- A
mento carnis, & ſpiritus perficientes ſancti-
ficationem in timore Dei. * Capite nos. Ne- 2
minem læſimus, neminem corrupimus, ne-
minem circumuenimus. * Non ad condem- 3
nationem veſtram dico.prædiximus enim ꝙ
in cordibus noſtris eſtis,ad commoriendum,
& ad conuiuendum. * Multa mihi fiducia 4
eſt apud vos, multa mihi gloriatio pro vo-
bis, repletus ſum conſolatione,ſuperãbun-
do gaudio in omni tribulatione noſtra.* Nã 5
& cum veniſſemus in Macedoniam, nullam B
requiem habuit caro noſtra, ſed omnem tri-
bulationem paſſi ſumus:foris pugnæ,intus ti
mores.* Sed qui cõſolatur humiles,conſola 6
tus eſt nos Deus in aduentu Titi. * Non ſo- 7
lum autem in aduentu eius,ſed etiam in cõ-
ſolatione,qua conſolatus eſt in vobis, refe-
rens nobis veſtrum deſiderium, veſtrum fle-
tum,veſtrã æmulationem pro me, ita vt ma
8 gis gauderẽ.*Qm̃ etſi contriſtaui vos in epi
ſtola,non me pœnitet:etſi pœniteret, vidẽs
quòd epiſtola illa (etſi ad horam) vos cõtri-
9 ſtauit; *nunc gaudeo:non quia contriſtati e-
C ſtis,ſed quia contriſtati eſtis ad pœnitentiã.
Contriſtati enim eſtis ſecundum Deum, vt
in nullo detrimentum patiamini ex nobis.
10 *" Quæ enim ſecundũ Deũ triſtitia eſt,pœni
tentiã in ſalutem ſtabilem operatur: ſæculi
11 autem triſtitia mortẽ operatur. * Ecce enim
hoc ipſum,ſecundum Deum contriſtari vos,
quantam in vobis operatur ſolicitudinẽ: ſed
defenſionem, ſed indignationẽ, ſed timorẽ,
ſed deſideriũ, ſed æmulationẽ, ſed vindictã.
in omnibus exhibuiſtis vos,incontaminatos
12 eſſe negotio.*Igitẽ,etſi ſcripſi vobis,nõ pro-
pter eum,qui fecit iniuriam,nec propter eũ,
D qui paſſus eſt:ſed ad manifeſtandam ſolicitu
13 dinem noſtram,quã habemus pro vobis *co
ram Deo: ideo conſolati ſumus. In conſola-
tione aũt noſtra, abundantius magis gauiſi
ſumus ſuper gaudio Titi, quia refectus eſt
14 ſpiritus eius ab omnibus vobis. * & ſi quid
apud illum de vobis gloriatus ſum,non ſum
confuſus: ſed ſicut omnia vobis in veritate
locuti ſumus, ita & gloriatio noſtra, quæ
15 fuit ad Titum,veritas facta eſt, *& viſcera
eius abundantius in vobis ſunt: reminiſcen-
tis omnium veſtrum obedientiam: quomo-
do cum timore,& tremore excepiſtis illum.
16 *Gaudeo quòd in omnibus cõfido in vobis.

CAP. VIII.

1 NOtam autẽ facimus vobis,fratres, gra
A tiã Dei,quæ data eſt in Eccleſijs Mace-
2 doniæ: *quòd in multo experimẽto tribula-
tionis abundantia gaudij ipſorum fuit;& al-
tiſſima paupertas eorum abundauit in diui-
3 tias ſimplicitatis eorum: * quia ſecũdũ vir-
tutem teſtimoniũ illis reddo,& ſupra virtu-
4 tẽ voluntarij fuerunt,*cũ multa exhortatio
ne obſecrãtes nos gratiam, & cõicationem
5 miniſterij,quod fit in Sanctos.* Et non ſicut
ſperauimus, ſed ſemetipſos dederunt primũ
Domino,deinde nobis per voluntatem Dei;
6 * ita vt rogaremus Titum: vt quemadmodũ
B cœpit, ita & perficiat in vobis etiã gratiam
7 iſtam.* Sed ſicut in omnibus abundatis fide,
& ſermone,& ſcientia,& omni ſolicitudine,
inſuper & charitate veſtra ĩ nos,vt & in hac
8 gratia abundetis.*Non quaſi imperãs dico:
ſed per aliorũ ſolicitudinẽ,etiam veſtræ cha
9 ritatis ingeniũ bonum comprobans. * Scitis
enim gratiam Dñi noſtri Ieſu Chriſti, quo-
niã propter vos egenus factus eſt,cũ eſſet di
10 ues,vt illiꝰ inopia vos diuites eſſetis.*Et cõ
ſiliũ in hoc do: hoc enim vobis vtile eſt, qui
non ſolum facere,ſed & velle cœpiſtis ab an
no prio-

no priore: * nunc vero & facto perficite: vt 11
quemadmodum promptus eſt animus volū-
tatis, ita ſit & perficiēdi ex eo, quod habetis.
* Si enim voluntas prompta eſt, ſecundum 12
id, quod habet, accepta eſt, non ſecundum id, C
quod non habet. * Non enim ut alijs ſit re- 13
miſſio, vobis autem tribulatio, ſed ex æqua-
litate. In præſenti tempore veſtra abundan 14
tia illorum inopiam ſuppleat: vt & illorum
abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplementū,
25.d.18. vt fiat æqualitas, ſicut ſcriptum eſt: * " Qui 15
multum non abundauit: & qui modicum,
non minorauit. * Gratias autem Deo, qui de- 16
dit eandem ſolicitudinem pro vobis in cor-
de Titi, * quoniam exhortationem quidem 17
ſuſcepit: ſed cum ſolicitior eſſet, ſua uolunta
te profectus eſt ad vos. * Miſimus etiam cum 18
illo fratrem, cuius laus eſt in Euangelio per D
omnes Eccleſias: * non ſolum autem, ſed 19
& ordinatus eſt ab Eccleſijs comes peregri-
nationis noſtræ in hanc gratiam, quæ mini-
ſtratur a nobis ad Domini gloriam, & deſti-
natam voluntatem noſtram: * deuitantes 20
hoc, ne quis nos vituperet in hac plenitudi-
12.d.17. ne, quæ miniſtratur a uobis. * " Prouidemus 21
enim bona non ſolum coram Deo, ſed etiam
coram hominibus. * Miſimus autem cum il- 22
lis & fratrem noſtrum, quem probauimus
in multis ſæpe ſolicitum eſſe: nunc autem
multo ſolicitiorem, cōfidentia multa in uos,
*ſiue pro Tito, qui eſt ſocius meus, & in uos 23
adiutor, ſiue fratres noſtri, Apoſtoli Eccleſia
rum, gloriæ Chriſti. * Oſtenſionem ergo, 24
quæ eſt charitatis veſtræ, & noſtræ gloriæ
pro uobis, in illos oſtendite in faciem Eccle
ſiarum.

CAP. IX.

NAm de miniſterio, quod fit in ſanctos 1
ex abundanti eſt mihi ſcribere vobis. A
* Scio enim promptum animum veſtrum: 2
pro quo de vobis glorior apud Macedones.
Quoniam & Achaia parata eſt ab anno præ
terito, & veſtra æmulatio prouocauit pluri-
mos. * Miſi autem fratres: vt ne quod gloria- 3
mur de vobis, euacuetur in hac parte, vt (quē
admodum dixi) parati ſitis: * ne cum vene- 4
rint Macedones mecum, & inuenerint vos B
imparatos, erubeſcamus nos (vt non dica-
mus vos) in hac ſubſtantia * Neceſſarium er- 5
go exiſtimaui rogare fratres, vt præueniant
ad uos, & præparent repromiſſam benedi-
ctionem hanc paratam eſſe ſic, quaſi benedi
ctionem, non tamquam auaritiam. * Hoc au- 6
tem dico: Qui parce ſeminat, parce & me-
tet: & qui ſeminat in benedictionibus, de be
nedictionibus & metet. * Vnuſquiſque pro- 7
33.b.11 ut deſtinauit in corde ſuo, nō ex triſtitia, aut
ex neceſſitate: " hilarem enim datorem dili-
git Deus. * Potens eſt autem Deus omnem 8
gratiam abundare facere in vobis: ut in om- C
nibus ſemper omnem ſufficientiam haben-
9 tes, abundetis in omne opus bonum, * ſicut
ſcriptum eſt: " Diſperſit, dedit pauperibus: *Pſ.111.b.9.
10 iuſtitia eius manet in ſæculum ſæculi. * Qui
autem adminiſtrat ſemen ſeminanti: & pa-
nem ad manducandum præſtabit, & multi-
plicabit ſemen veſtrum, & augebit incremē
11 ta frugum iuſtitiæ veſtræ: * vt in omnibus lo
D cupletati abundetis in omnem ſimplicita-
tem, quæ operatur per nos gratiarum actio-
12 nem Deo. * Quoniam miniſterium huius
officij non ſolum ſupplet ea, quæ deſunt ſan-
ctis, ſed etiam abundat per multas gratiarū
13 actiones in Domino, * per probationem mi-
niſterij huius, glorificantes Deum, in obediē
tia confeſſionis veſtræ, in Euangelium Chri-
ſti, & ſimplicitate communicationis in illos,
14 & in omnes, * & in ipſorum obſecratione
pro vobis, deſiderantium vos propter emi-
15 nentem gratiam Dei in vobis. * Gratias Deo
ſuper inenarrabili dono eius.

CAP. X.

1 IPſe autem ego Paulus obſecro uos per
A manſuetudinem, & modeſtiam Chiſti, qui
in facie quidem humilis ſum inter vos, ab-
2 ſens autem confido in uobis. * Rogo autem
vos ne præſens audeam per eam confiden-
tiam, qua exiſtimor audere in quoſdam, qui
arbitrantur nos tamquam ſecundum carnē
3 ambulemus. * In carne enim ambulantes, nō
4 ſecundum carnem militamus. * Nam arma
B militiæ noſtræ non carnalia ſunt, ſed poten-
tia Deo ad deſtructionem monitionū, conſi-
5 lia deſtruentes, * & omnem altitudinem ex-
tollentem ſe aduerſus ſcientiam Dei, & in ca
ptiuitatem redigentes omnē intellectum in
6 obſequium Chriſti, * & in promptu haben-
tes vlciſci omnem inobedientiam, cum im-
7 pleta fuerit veſtra obedientia. * Quæ ſecun-
dum faciem ſunt, videte. Si quis confidit ſibi
Chriſti ſe eſſe, hoc cogitet iterum apud ſe:
8 quia ſicut ipſe Chriſti eſt, ita & nos. * Nam,
& ſi amplius aliquid gloriatus fuero de pote
ſtate noſtra, quam dedit nobis Dominus in
ædificationem, & non in deſtructionem ve-
9 ſtram: non erubeſcam. * Vt autem non exi
ſtimer tamquam terrere uos per epiſtolas:
10 * quoniam quidem epiſtolæ, inquiunt, gra-
C ues ſunt & fortes: præſentia autem corporis
11 infirma, & ſermo contemptibilis: * hoc cogi-
tet qui eiuſmodi eſt, quia quales ſumus ver-
bo per epiſtolas abſentes, tales & præſentes
12 in facto. * Non enim audemus inſerere, aut
comparare nos quibuſdam, qui ſeipſos com
mendant: ſed ipſi in noſmetipſos metientes,
13 & comparantes noſmetipſos nobis. * Nos *Eph.4.b.8.
D autem non in immenſum gloriabimur, " ſed
ſecundum menſuram regulę, qua menſus eſt
nobis Deus, menſuram pertigendi vſq. ad
vos.

vos. * Non enim quaſi non pertingentes ad 14
vos, ſuperextendimus nos: vſque ad vos e-
nim peruenimus in Euangelio Chriſti.* non 15
in immenſum gloriantes in alienis labori-
bus: ſpem autem habentes creſcentis fidei
veſtræ, in vobis magnificari ſecundum regu-
lam noſtram in abundantiam, * etiam in il- 16
la, quæ vltra vos ſunt, euangelizare, non in
aliena regula in ijs quæ præparata ſunt glo-
riari.* "Qui autem gloriatur, in Domino glo 17
rietur.* Non enim qui ſeipſum commendat, 18
ille probatus eſt: ſed quem Deus cōmendat.

*Ier.9.f.23. 1. Cor.1.d.31

CAP. XI.

VTinam ſuſtineretis modicum quid in- 1
ſipientiæ meæ, ſed & ſupportate me: A
* Æmulor enim vos Dei æmulatione. De-
ſpondi enim vos vni viro virginem caſtam
exhibere Chriſto.* Timeo autem ne " ſicut 3
ſerpens Heuam ſeduxit aſtutia ſua, ita cor-
rumpantur ſenſus veſtri, & excidant a ſim-
plicitate, quæ eſt in Chriſto. * Nā ſi is, qui ve 4
nit, alium Chriſtum prædicat, quem nō præ-
dicauimus, aut alium ſpiritum accipitis, quē
non accepiſtis: aut aliud Euangelium, quod
non recepiſtis; recte pateremini. * Exiſtimo 5
enim nihil me minus feciſſe a magnis Apo-
ſtolis.* Nam etſi imperitus ſermone, ſed non 6
ſcientia, in omnibus autem manifeſtati ſu- B
mus vobis. * Aut numquid peccatū feci, me 7
ipſum humilians, vt vos exaltemini? qm̄ gra
tis Euangeliū Dei euangelizaui vobis?* Alias 8
Eccleſias expoliaui, accipiens ſtipendium ad
miniſterium veſtrū. * Et cū eſſem apud vos, 9
& egerem, nulli oneroſus fui: nam quod mihi
deerat, ſuppleuerunt fratres, qui venerunt a C
Macedonia: & in omnibus ſine onere me vo-
bis ſeruaui, & ſeruabo. * Eſt veritas Chriſti 10
in me, quoniam hæc gloriatio non infringe-
tur in me in regionib. Achaiæ.* Quare? quia 11
non diligo vos? Deus ſcit. * Quod autem fa- 12
cio, & faciam: ut amputem occaſionē eorū,
qui volunt occaſionem, vt in quo gloriātur,
inueniantur ſicut & nos. * Nā eiuſmodi pſeu 13
doapoſtoli, ſunt operarij ſubdoli, transfigu- D
rantes ſe in apoſtolos Chriſti. * Et non mirū: 14
ipſe enim ſatanas transfigurat ſe in angelum
lucis. * nō eſt ergo magnum, ſi miniſtri eius 15
transfigurentur uelut miniſtri iuſtitiæ: quo-
rum finis erit ſecūdum opera ipſorum.* Ite- 16
rum dico, (ne quis me putet inſipiētem eſſe
alioquin uelut inſipientem accipite me, ut &
ego modicum quid glorier) * quod loquor, 17
non loquor ſecūdum Deum, ſed quaſi in in-
ſipientia, in hac ſubſtantia gloriæ. * Quoniā 18
multi gloriantur ſecundum carnem: & ego
gloriabor. * Libenter enim ſuffertis inſipien 19
te: cum ſitis ipſi ſapientes. * Suſtinetis enim E
ſi quis uos in ſeruitutē redigit, ſi quis deuo- 20
rat, ſi quis accipit, ſi quis extollitur, ſi quis in
21 faciem vos cædit. * Secundum ignobilitatē
dico, quaſi nos infirmi fuerimus in hac par-
te. In quo quis audet (in inſipientia dico) au-
22 deo & ego: * Hebræi ſunt, & ego: Iſraelitæ
ſunt, & ego: Semen Abrahæ ſunt, & ego:
23 * Miniſtri Chriſti ſunt, (ut minus ſapiens di-
F co) plus ego: in laboribus plurimis, in carce
ribus abundantius, in plagis ſupra modum,
24 in mortibus frequenter. * A Iudæis quin-
quies, " quadragenas, una minus, accepi.
25 * " Ter uirgis cæſus ſum, " ſemel lapidatus
ſum, " ter naufragiū feci, nocte & die in pro-
26 fundo maris fui, * in itineribus ſæpe, pericu
lis fluminum, periculis latronum, periculis
ex genere, periculis ex Gētibus, periculis in
ciuitate, periculis in ſolitudine, periculis in
27 mari, periculis in falſis fratribus: * in labore,
& ærumna, in uigilijs multis, in fame, & ſi-
ti, in ieiuniis multis, in frigore, & nuditate,
28 * præter illa, quæ extrinſecus ſunt, inſtantia
mea quotidiana, ſolicitudo omnium Eccle-
29 ſiarum. * Quis infirmatur, & ego non infir-
G mor? quis ſcandalizatur, & ego non uror?
30 * Si gloriari oportet: quæ infirmitatis meæ
31 ſunt, gloriabor.* Deus & Pater Domini no-
ſtri Ieſu Chriſti, qui eſt benedictus in ſæcu-
32 la, ſcit quòd non mentior. " Damaſci præpo
ſitus Gentis Aretæ regis, cuſtodiebat ciuita-
tem Damaſcenorum ut me comprehende-
33 ret: * & per feneſtrā in ſporta dimiſſus ſum
per murum, & ſic effugi manus eius.

*Deut.25 *Act.16 *Act.14 *Act.27 *Act.9

CAP. XII.

1 SI gloriari oportet (non expedit quidem:)
A ueniam autem ad uiſiones, & reuelatio-
2 nes Domini.* "Scio hominem in Chriſto an-
te annos quattuordecim, ſiue in corpore ne
ſcio, ſiue extra corpus neſcio, Deus ſcit, ra-
ptum huiuſmodi uſque ad tertium cælum.
3 * Et ſcio huiuſmodi hominem ſiue in corpo-
4 re, ſiue extra corpus neſcio, Deus ſcit: * quo-
B niam raptus eſt in Paradiſum: & audiuit ar-
5 cana uerba, quæ nō licet homini loqui. * Pro
huiuſmodi gloriabor: pro me autē nihil glo
6 riabor niſi in infirmitatibus meis. * Nam, &
ſi uoluero gloriari, non ero inſipiens: uerita
tem enim dicam: parco autem, ne quis me
exiſtimet ſupra id, quod uidet in me, aut ali-
7 quid audit ex me. * Et ne magnitudo reuela
C tionum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus
carnis meæ angelus ſatanæ, qui me colaphi-
8 zet.* Propter quod ter Dominum rogaui ut
9 diſcederet a me: * & dixit mihi: Sufficit tibi
gratia mea: nam uirtus in infirmitate perfi-
citur. Libenter igitur gloriabor in infirmita
tibus meis, ut inhabitet in me uirtus Chri-
10 ſti.* Propter quod placeo mihi in infirmita-
tibus meis, in contumelijs, in neceſſitatibus,
in perſequutionibus, in anguſtijs pro Chri-
D ſto: Cum enim infirmor, tunc potens ſum.

*Act.9

*Fa-

*Factus ſum inſipiens, vos me coegiſtis. Ego 11
enim a vobis debui commendari: nihil enim
minus fui ab ijs, qui ſunt ſupra modum Apo
ſtoli: tametſi nihil ſum: *ſigna tamen Apo- 12
ſtolatus mei facta ſunt ſuper vos in omni pa
tientia, in ſignis, & prodigijs, & virtutibus.
* Quid eſt enim, quod minus habuiſtis præ 13
ceteris Eccleſijs, niſi quòd ego ipſe non gra-
uaui vos? Donate mihi hanc iniuriam.* Ecce 14
tertiò hoc paratus ſum venire ad vos: & non
ero grauis vobis. Non enim quæro quæ ve-
ſtra ſunt, ſed vos. Nec enim debent filij pa-
rentibus theſaurizare, ſed parentes filijs.
* Ego autem libentiſſime impendam, & ſu- 15
perimpendar ipſe pro animabus veſtris: li- E
cet plus vos diligens, minus diligar. * Sed 16
eſto: ego uos non grauaui: ſed cum eſſem a-
ſtutus, dolo uos cepi. * Numquid per ali- 17
quem eorum, quos miſi ad vos, circumueni
vos? * Rogaui Titum, & miſi cum illo fra- 18
trem. Numquid Titus vos circumuenit? non F
ne eodem ſpiritu ambulauimus? nonne iiſ-
dem veſtigijs? * Olim putatis quòd excu- 19
ſemus nos apud vos? Coram Deo in Chriſto
loquimur: omnia autem chariſſimi propter
ædificationem veſtram.*Timeo enim ne for 20
te cum venero, non quales volo, inueniam G
vos: & ego inueniar a vobis, qualem non vul
tis: ne forte contentiones, æmulationes, ani
moſitates, diſſenſiones, detractiones, ſuſurra
tiones, inflationes, ſeditiones ſint inter vos:
*ne iterum cum venero, humiliet me Deus 21
apud uos, & lugeam multos ex ijs, qui ante
peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam
ſuper immunditia, & fornicatione, & impu-
dicitia, quam geſſerunt.

CAP. XIII.

1 ECce tertiò hoc venio ad vos: * In ore
A duorum, vel trium teſtium ſtabit omne
2 verbum.*Prædixi, & prædico, vt præſens, &
nunc abſens ijs, qui ante peccauerunt, & ce
teris omnibus, quoniam ſi venero iterum,
3 non parcam. * An experimentum quæritis
eius, qui in me loquitur Chriſtus, qui in vo-
bis non infirmatur, ſed potens eſt in nobis?
4 * Nam etſi crucifixus eſt ex infirmitate: ſed
B viuit ex virtute Dei. Nam & nos infirmi ſu-
mus in illo: ſed uiuemus cum eo ex uirtute
5 Dei in uobis. * Voſmetipſos tentate ſi eſtis
in fide: ipſi vos probate. An non cognoſcitis
voſmetipſos quia Chriſtus Ieſus in uobis
6 eſt? niſi forte reprobi eſtis.* Spero aũt quòd
cognoſcetis, quia nos non ſumus reprobi.
7 * Oramus autem Deum vt nihil mali facia-
C tis, non ut nos probati appareamus, ſed vt
uos quod bonum eſt faciatis: nos autem ut
8 reprobi ſimus.*Non enim poſſumus aliquid
9 aduerſus ueritatẽ, ſed pro ueritate.*Gaude-
mus enim, quoniam nos infirmi ſumus, uos
autem potentes eſtis. Hoc & oramus veſtrã
10 conſummationem.*Ideo hæc abſens ſcribo,
vt non præſens durius agam ſecundum po-
teſtatem, quam Dominus dedit mihi in ædi-
11 ficationem, & non in deſtructionem.*De ce
D tero, fratres, gaudete, perfecti eſtote, exhor
tamini, idem ſapite, pacẽ habete, & Deus pa
12 cis, & dilectionis erit uobiſcum. * Salutate
inuicem in oſculo ſancto. Salutant uos om-
13 nes ſancti. * Gratia Domini noſtri Ieſu Chri
ſti, & charitas Dei, & communicatio ſancti
Spiritus ſit cum omnibus vobis. Amen.

*Deu.19.b.15 Mat.18.b.16 Ioan.8.c.17 Heb.10.c.28

EPISTOLA

BEATI PAVLI APOSTOLI AD GALATAS.



CAPVT PRIMVM.

PAVLVS Apoſtolus nõ 1
ab hominibus, neq. per A
hominem, ſed per Ieſũ
Chriſtum, & Deum Pa
trem, qui ſuſcitauit eũ
a mortuis: * & qui me- 2
cũ ſunt omnes fratres,
Eccleſijs Galatiæ. *Gra 3
tia vobis, & pax a Deo Patre, & Domino
noſtro Ieſu Chriſto, * qui dedit ſemetipſum 4
pro peccatis noſtris, vt eriperet nos de præ-
ſenti ſæculo nequam, ſecundum voluntatem
Dei & Patris noſtri, *cui eſt gloria in ſæcula 5
ſæculorum: Amen. *Miror quòd ſic tam cito 6
transferimini ab eo, qui vos vocauit i gratiã B
Chriſti in aliud Euangelium: * quod non eſt 7
aliud, niſi ſunt aliqui, qui vos conturbant, &
volunt conuertere Euãgelium Chriſti. * Sed 8
licet nos, aut Angelus de cælo euãgelizet vo
bis præterquam quod euangelizauimus vo-
bis, anathema ſit. *Sicut prædiximus, & nunc 9
iterum dico: Si quis vobis euangelizauerit
præter id, quod accepiſtis, anathema ſit. *Mo 10
do enim hominibus ſuadeo, an Deo? An quæ
ro hominibus placere? Si adhuc hominibus
*1.Cor.15.a.1 placerem, Chriſti ſeruus non eſſem. * " No- 11
tum enim vobis facio, fratres, Euangelium,
quod euangelizatum eſt a me, *quia non eſt
12 ſecundum hominem: * " neque enim ego ab
C homine accepi illud, neque didici, ſed per re *Eph.3.a
13 uelationem Ieſu Chriſti. *Audiſtis enim cõ-
uerſationem meam aliquando in Iudaiſmo:
quoniam ſupra modum perſequebar Eccle-
14 ſiam Dei, & expugnabam illam, *& proficie
bam in Iudaiſmo ſupra multos coætaneos
meos in genere meo, abundantius æmulator
exiſtens paternarum mearum traditionum.
15 * Cum autem placuit ei, qui me ſegregauit
ex vtero matris meę, & vocauit per gratiam
16 ſuam, *vt reuelaret Filium ſuum in me, vt e-
uangelizarem illum in Gentibus: continuo
17 non acquieui carni & ſanguini, * neque veni
D Ieroſolymam ad anteceſſores meos Apoſto-
los: ſed abij in Arabiam: & iterum reuerſus
18 ſum Damaſcum: * deinde poſt annos tres
veni Ieroſolymam videre Petrum, & manſi
19 apud eum diebus quindecim: * alium autem
Apoſtolorum vidi neminem, niſi Iacobum
20 fratrem Domini. *Quæ autem ſcribo vobis,
21 ecce coram Deo quia non mentior. *Deinde
22 veni in partes Syriæ, & Ciliciæ. * Eram autẽ
ignotus facie Eccleſijs Iudææ, quæ erant in
23 Chriſto: *tantùm autem auditum habebãt:
Quoniam qui perſequebatur nos aliquan-
do,

do, nunc euangelizat fidem, quam aliquan-
do expugnabat: * & in me clarificabant 24
Deum.

CAP. II.

DEinde poſt annos quattuordecim, ite- 1
rum aſcendi Ieroſolymam cum Barna- A
ba, aſſumpto & Tito. * Aſcendi autem ſecun- 2
dum reuelationem: & contuli cum illis Euã-
gelium, quod prædico in Gentibus, ſeorſum
autem iis, qui videbantur aliquid eſſe: ne for
te in vacuum currerẽ, aut cucurriſſem. * Sed 3
neque Titus, qui mecum erat, cum eſſet Gen
tilis, compulſus eſt circumcidi: * ſed propter 4
ſubintroductos falſos fratres, qui ſubintroie
rũt explorare libertatem noſtram, quam ha
bemus in Chriſto Ieſu, vt nos in ſeruitutem
redigerent. * Quibus neque ad horam ceſſi- 5
mus ſubiectione, vt veritas Euangelij perma
neat apud vos: * ab iis autem, qui uidebãtur 6
eſſe aliquid, (quales aliquando fuerint, nihil B
mea intereſt. " Deus perſonam hominis non
accipit) mihi enim qui videbantur eſſe ali-
quid, nihil contulerunt. * Sed econtra cum 7
vidiſſent quòd creditum eſt mihi Euange-
lium præputij, ſicut & Petro circũciſionis:
(* qui. n. operatus eſt Petro in Apoſtolatũ cir 8
cumciſionis, operatus eſt & mihi inter Gen-
tes) * & cum cognouiſſent gratiam, quæ da- 9
ta eſt mihi, Iacobus, & Cephas, & Ioannes,
qui uidebantur columnæ eſſe, dextras dede-
runt mihi, & Barnabæ ſocietatis: vt nos in
Gentes, ipſi autem in circumciſionem: * tan- 10
tum vt pauperum memores eſſemus: quòd
etiam ſolicitus fui hoc ipſum facere. * Cum 11
autem veniſſet Cephas Antiochiã: in faciem
ei reſtiti, quia reprehenſibilis erat. * Prius e- 12
nim quàm venirent quidam a Iacobo, cum C
Gentibus edebat: cum autem ueniſſent, ſub-
trahebat, & ſegregabat ſe timens eos, qui ex
circumciſione erant. * Et ſimulationi eius 13
cõſenſerunt ceteri Iudæi, ita ut & Barnabas
duceretur ab eis in illam ſimulationẽ. * Sed 14
cum uidiſſem quòd non recte ambularent ad
veritatem Euangelij, dixi Cephæ coram om
nibus: Si tu, cum Iudæus ſis, gentiliter viuis,
& non Iudaice: quomodo Gentes cogis Iu-
daizare? * Nos natura Iudæi, & non ex Gen- 15
tibus peccatores. * Scientes autem quòd nõ 16
iuſtificatur homo ex operibus legis, niſi per
fidem Ieſu Chriſti: & nos in Chriſto Ieſu cre D
dimus, vt iuſtificemur ex fide Chriſti, & non
ex operibus legis: " propter quod ex ope-
ribus legis non iuſtificabitur omnis caro.
* Quòd ſi quærentes iuſtificari in Chriſto, 17
inuenti ſumus & ipſi peccatores, numquid
Chriſtus peccati miniſter eſt? Abſit. * Si e- 18
nim quæ deſtruxi, iterum hæc ædifico: præ-
uaricatorem me conſtituo. * Ego enim per 19
legem, legi mortuus ſum, vt Deo viuã: Chri-
20 ſto confixus ſum cruci. * Viuo autem, iam
non ego: viuit uero in me Chriſtus. Quòd
autem nunc viuo in carne: in fide viuo filij
Dei, qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum
21 pro me. * Non abijcio gratiam Dei. Si e-
nim per legem iuſtitia, ergo gratis Chriſtus
mortuus eſt.

CAP. III.

1 O Inſenſati Galatæ, quis uos faſcinauit
A non obedire ueritati, ante quorũ ocu-
los Ieſus Chriſtus præſcriptus eſt, in vobis
2 crucifixus? * Hoc ſolum a vobis uolo diſce-
re: Ex operibus legis Spiritum accepiſtis, an
3 ex auditu fidei? * Sic ſtulti eſtis, vt cum ſpiri-
tu cœperitis, nunc carne conſummemini?
4 * Tanta paſſi eſtis ſine cauſa? ſi tamen ſine
5 cauſa. * Qui ergo tribuit uobis Spiritum, &
operatur uirtutes in uobis: ex operibus le-
6 gis, an ex auditu fidei? * Sicut ſcriptum eſt:
"Abraham credidit Deo, & reputatũ eſt illi *Gen.15.b.6 Rom.4.a.3
7 ad iuſtitiam. * Cognoſcite ergo quia qui ex Iac.2.d.23
B fide ſunt, ij ſunt filij Abrahæ. * Prouidens au
8 tem Scriptura quia ex fide iuſtificat Gentes
Deus, prænunciauit Abrahæ: "Quia benedi- *Gen.12.a.3 Eccli.44.d.20
9 centur in te omnes Gẽtes. * Igitur qui ex fide
10 ſunt, benedicentur cũ fideli Abrahã. * Qui-
cumq. n. ex operibus legis ſunt, ſub maledi-
cto ſunt. Scriptum eſt enim: "Maledictus om *Deu.27.d.26
nis, qui non permanſerit in omnibus, quæ
11 ſcripta ſunt in Libro legis vt faciat ea. * Quo
niam autem in lege nemo iuſtificatur apud
Deum, manifeſtum eſt: " quia iuſtus ex fide *Hab.2.a.4
12 viuit. * Lex autem non eſt ex fide, ſed, " Qui Rom.1.b.17
13 fecerit ea, viuet in illis. * Chriſtus nos rede- Leu.18.a.5
mit de maledicto legis, factus pro nobis ma
ledictum: quia ſcriptum eſt: "Maledictus om *Deu.21.d.23
14 nis qui pendet in ligno: vt in Gentibus be-
nedictio Abrahæ fieret in Chriſto Ieſu, ut
pollicitationem Spiritus accipiamus per fi-
15 dem. * Fratres (ſecundum hominem dico)
C "tamen hominis confirmatum teſtamentum *Heb.9.d.17
16 nemo ſpernit, aut ſuperordinat. * Abrahæ di
ctæ ſunt promiſſiones, & ſemini eius. Non
dicit: Et ſeminibus, quaſi in multis: ſed quaſi
17 in vno: Et ſemini tuo, qui eſt Chriſtus. * Hoc
autem dico, teſtamentum cõfirmatũ a Deo:
quæ poſt quadringẽtos & triginta annos fa-
cta eſt Lex, non irritum facit ad euacuandã
18 promiſſionem. * Nam ſi ex lege hereditas, iã
non ex promiſſione. Abrahæ autem per re-
19 promiſſionem donauit Deus. * Quid igitur
lex? Propter tranſgreſſiones poſita eſt donec
veniret ſemen, cui promiſerat, ordinata per
20 angelos in manu mediatoris. * Mediator au-
tem vnius non eſt: Deus autem vnus eſt.
21 * Lex ergo aduerſus promiſſa Dei? Abſit. Si
enim data eſſet lex, quæ poſſet viuificare, ve
22 re ex lege eſſet iuſtitia. * "Sed concluſit Scri- *Rom.3.b.9
D ptura omnia ſub peccato, vt promiſſio ex fi-
de Ieſu

Google

de Ieſu Chriſti daretur credentibus. * Prius 23
autem quàm veniret fides, ſub lege cuſtodie
bamur concluſi in eam fidem, quæ reuelan-
da erat. * Itaque lex pædagogus noſter fuit 24
in Chriſto, vt ex fide iuſtificemur. * At vbi 25
venit fides, iam non ſumus ſub pædagogo.
* Omnes enim filij Dei eſtis per fidem, quæ 26
*Ro.6.a.3 eſt in Chriſto Ieſu. * *Quicumque enim in 27
Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.
* Non eſt Iudæus, neq. Græcus: non eſt ſer- 28
uus, neque liber: non eſt maſculus, neque fe-
mina. Omnes enim vos vnum eſtis in Chri-
ſto Ieſu. * Si autem vos Chriſti: ergo ſemen 29
Abrahæ eſtis, ſecundũ promiſſionẽ heredes.

CAP. IIII.

Dico autem: Quanto tempore heres par 1
uulus eſt, nihil differt a ſeruo, cum ſit do A
minus omnium: * ſed ſub tutoribus, & acto- 2
ribus eſt vſque ad præfinitum tempus a pa-
tre: * ita & nos cum eſſemus paruuli, ſub ele- 3
mentis mundi eramus ſeruientes. * At vbi ve 4
nit plenitudo temporis, miſit Deus Filium
ſuum factum ex muliere, factum ſub lege,
*vt eos, qui ſub lege erant, redimeret, vt ado 5
ptionem filiorum reciperemus. * Quoniam 6
autem eſtis filij, miſit Deus Spiritum filij ſui
in corda veſtra clamantem: Abba, Pater.
* Itaque iam non eſt ſeruus, ſed filius. Quod 7
ſi filius: & heres per Deum. * Sed tunc qui- 8
dem ignorantes Deum, ijs, qui natura non
ſunt dij, ſeruiebatis. * Nunc autem cum co- 9
gnoueritis Deum, immo cogniti ſitis a Deo: B
quomodo conuertimini iterum ad infirma,
& egena elementa, quibus denuo ſeruire vul
tis? * Dies obſeruatis, & menſes, & tempora, 10
& annos. * Timeo vos, ne forte ſine cauſa la- 11
borauerim in vobis. * Eſtote ſicut ego, quia 12
& ego ſicut vos: fratres obſecro vos: Nihil
me læſiſtis. * Scitis autem quia per infirmita 13
tem carnis euangelizaui vobis iampridem:
& tentationem veſtram in carne mea * non 14
ſpreuiſtis, neque reſpuiſtis: ſed ſicut Angelũ
Dei excepiſtis me, ſicut Chriſtum Ieſum.
* Vbi eſt ergo beatitudo veſtra? Teſtimoniũ 15
enim perhibeo vobis, quia, ſi fieri poſſet, ocu
los veſtros eruiſſetis, & dediſſetis mihi. * Er- 16
go inimicus vobis factus ſum, verum dicens
vobis? * Æmulantur vos non bene: ſed exclu 17
dere vos volunt, vt illos æmulemini. * Bonũ 18
autem æmulamini in bono ſemper: & non C
tantum cum præſens ſum apud uos. * Filioli 19
mei, quos iterum parturio, donec formetur
Chriſtus in vobis. * Vellem autem eſſe apud 20
vos modo, & mutare vocem meam: quoniã
confundor in vobis. * Dicite mihi qui ſub le- 21
ge vultis eſſe: legem non legiſtis? * Scriptum 22
*Ge.16.d.15 eſt enim: Quoniam Abraham duos filios ha-
*Gen.21.a.2. buit: *vnum de ancilla, *& vnum de libera.
* Sed qui de ancilla, ſecundum carnem natus 23
eſt: qui autem de libera, per repromiſſionẽ:
24 * quæ ſunt per allegoriam dicta. Hæc enim
D ſunt duo teſtamenta. Vnum quidem in mon-
te Sina, in ſeruitutem generans: quę eſt Agar:
25 * Sina enim mons eſt in Arabia, qui coniun-
ctus eſt ei, quæ nunc eſt Ieruſalem, & ſeruit
26 cum filijs ſuis. Illa autem, quæ ſurſum eſt Ie
ruſalem, libera eſt, quæ eſt mater noſtra.
27 Scriptum eſt enim: *Lætare ſterilis, quæ nõ *Iſa.54.a
paris: erumpe, & clama, quæ non parturis:
quia multi filij deſertæ, magis quã eius, quæ
28 habet virum. * *Nos autem fratres ſecundũ *Ro.9.b
29 Iſaac promiſſionis filij ſumus. * Sed quomo-
do tunc is, qui ſecundum carnem natus fue-
rat, perſequebatur eum, qui ſecundum ſpi-
30 ritum: ita & nunc. * Sed quid dicit Scriptura?
*Eijce ancillam, & filium eius: non enim he- *Ge.21
31 res erit filius ancillæ cum filio liberæ. * Ita-
que, fratres, non ſumus ancillæ filij, ſed libe
ræ: qua libertate Chriſtus nos liberauit.

CAP. V.

1 STate, & nolite iterum iugo ſeruitutis con
A tineri. * *Ecce ego Paulus dico vobis: quo *Act.15
2 niam ſi circumcidamini, Chriſtus vobis nihil
3 proderit. * Teſtificor autem rurſus omni ho-
mini circumcidenti ſe, quoniam debitor eſt
4 vniuerſæ legis faciendæ. * Euacuati eſtis a
Chriſto, qui in lege iuſtificamini: a gratia ex
5 cidiſtis. * Nos enim ſpiritu ex fide, ſpem iu-
6 ſtitiæ expectamus. * Nam in Chriſto Ieſu
neque circumciſio aliquid valet, neque præ
putium: ſed fides, quæ per charitatem ope-
7 ratur. * Currebatis bene: quis uos impediuit
B veritati non obedire: * Perſuaſio hæc non
8 eſt ex eo, qui vocat uos. * *Modicum fermen- *1.Cor.
9 tũ totam maſſam corrumpit. * Ego cõfido
10 in vobis in Domino, quòd nihil aliud ſapie-
tis: qui autem conturbat vos, portabit iudi-
11 cium, quicumque eſt ille. * Ego autem, fra-
tres, ſi circumciſionem adhuc prædico: quid
adhuc perſecutionem patior? Ergo euacuatũ
12 eſt ſcandalum crucis. * Vtinam & abſcindan-
13 tur qui vos conturbant. * Vos enim in liber-
tatem vocati eſtis fratres: tantùm ne liber-
tatẽ in occaſionem detis carnis, ſed per cha-
14 ritatem Spiritus ſeruite inuicem. * Omnis
C enim lex in vno ſermone impletur: *Diliges *Le.19. Mat.22. Ro.13. Iac.2.
15 proximum tuum ſicut te ipſum. * Quòd ſi
inuicem mordetis, & comeditis: videte ne ab
16 inuicẽ conſumamini. * Dico autem: Spiri
tu ambulate, & deſideria carnis nõ perficie-
17 tis. * Caro enim concupiſcit aduerſus ſpiri-
tum: ſpiritus autem aduerſus carnem: hæc
enim ſibi inuicem aduerſantur: vt non quæ-
18 cumque vultis, illa faciatis. * Quòd ſi ſpiritu
19 ducimini, non eſtis ſub lege. * Manifeſta ſunt
autem opera carnis: quæ ſunt fornicatio, im
20 munditia, impudicitia, luxuria, * idolorum
ſeruitus, veneficia, inimicitię, contentiones,
æmula-

æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ,
* inuidiæ, homicidia, ebrietates, comeſſatio- 21
nes, & his ſimilia, quæ prædico vobis, ſicut D
prædixi: quoniam qui talia agunt, regnum
Dei non conſequentur. * Fructus autem Spi 22
ritus eſt: charitas, gaudium, pax, patientia, be
nignitas, bonitas, longanimitas, * manſuetu 23
do, fides modeſtia, continentia, caſtitas. Ad
uerſus huiuſmodi nõ eſt lex. * Qui autẽ ſunt 24
Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum ui-
tiis, & concupiſcentiis. * Si ſpiritu viuimus, 25
ſpiritu & ambulemus. * Non efficiamur ina 26
nis gloriæ cupidi, inuicem prouocantes, inui
cem inuidentes.

CAP. VI.

FRatres, & ſi præoccupatus fuerit homo 1
in aliquo delicto, vos, qui ſpirituales eſtis, A
huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſi
derans te ipſum, ne & tu tẽteris. * Alter alte- 2
rius onera portate, & ſic adimplebitis legem
Chriſti. * Nam ſi quis exiſtimat ſe aliquid 3
eſſe, cum nihil ſit, ipſe ſe ſeducit. * Opus 4
autem ſuum probet vnuſquiſque, & ſic
in ſemetipſo tantũ gloriam habebit, & non B
4.b.8. in altero. * " Vnuſquiſque enim onus ſuum 5
portabit. * Communicet autem is, qui cate- 6
chizatur verbo, ei, qui ſe catechizat, in omni
7 bus bonis. * Nolite errare: Deus non irride
8 tur. * Quæ enim ſeminauerit homo, hæc &
metet. Quoniam qui ſeminat in carne ſua, de
carne & metet corruptionem: qui autem ſe
minat in ſpiritu, de ſpiritu metet vitam æter 2. Theſ. 3. c. 13
9 nam. * " Bonum autem facientes, non defi-
ciamus: tempore enim ſuo metemus non de
10 ficientes. * Ergo dum tempus habemus, ope-
C remur bonum ad omnes, maxime autem ad
11 domeſticos fidei. * Videte qualib. litteris ſcri
12 pſi vobis mea manu. * Quicumque enim vo
lunt placere in carne, hi cogunt vos circum
cidi, tantum vt crucis Chriſti perſecutio-
13 nem non patiantur. * Neque enim qui cir
cumciduntur, legem cuſtodiunt: ſed uolunt
D vos circumcidi, vt in carne veſtra gloriẽtur.
14 * Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Do
mini noſtri Ieſu Chriſti: per quem mihi mun
15 dus crucifixus eſt, & ego mundo. * In Chri-
ſto enim Ieſu neque circumciſio aliquid va-
let, neque præputium, ſed noua creatura,
16 * Et quicũque hanc regulam ſecuti fuerint,
pax ſuper illos, & miſericordia, & ſuper Iſ-
17 rael Dei. * De cetero nemo mihi moleſtus ſit
ego enim ſtigmata Domini Ieſu in corpore
18 meo porto. * Gratia Domini noſtri Ieſu
Chriſti, cum ſpiritu veſtro, fratres. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD EPHESIOS.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS Apoſtolus Ie- 1
ſu Chriſti per uoluntatẽ A
Dei, omnib. ſanctis, qui
ſunt Epheſi, & fidelibus
in Chriſto Ieſu. * Gra- 2
tia vobis, & pax a Deo
Patre noſtro, & Domi
no Ieſu Chriſto. * " Be- 3
1.a.3. a.3. nedictus Deus & Pater Domini noſtri Ieſu
Chriſti, qui benedixit nos ĩ omni benedictio
ne ſpirituali in cæleſtibus in Chriſto, * ſicut 4
elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionẽ,
vt eſſemus ſancti & immaculati in conſpe-
ctu eius in charitate. * Qui prædeſtinauit 5
nos in adoptionem filiorum per Ieſum Chri B
ſtum in ipſum: ſecundum propoſitum uolun
tatis ſuæ, * in laudẽ gloriæ gratiæ ſuæ, in qua 6
gratificauit nos in dilecto filio ſuo. * In quo 7
habemus redemptionẽ per ſanguinẽ eius, re
miſſionem peccatorum ſecundum diuitias
gratiæ eius, * quæ ſuperabũdauit in nobis in 8
9 omni ſapientia, & prudentia: * vt notũ face-
ret nobis ſacramẽtũ uoluntatis ſuæ, ſecundũ
10 beneplacitũ eius, quod propoſuit in eo, * in
diſpenſatione plenitudinis tẽporũ, inſtaura
re oĩa in Chriſto, q̃ in cęlis, & quæ in terra
11 ſunt in ipſo: * In quo ẽt & nos ſorte vocati ſu
mus prædeſtinati ſecundum propoſitũ eius,
qui operatur omnia ſecundum conſiliũ vo-
12 luntatis ſuæ: * vt ſimus in laudẽ gloriæ eius
13 nos, qui ante ſperauimus in Chriſto: * In quo
C & vos, cum audiſſetis verbũ veritatis, (Euã-
gelium ſalutis veſtræ) in quo & credentes ſi
14 gnati eſtis Spiritu promiſſionis ſancto, * qui
eſt pignus hæreditatis noſtræ, in redemptio
nem acquiſitionis, in laudem gloriæ ipſius.
15 * Propterea & ego audiẽs fidem veſtrã, quæ
eſt in Domino Ieſu, & dilectionem in omnes
16 ſanctos, * non ceſſo gratias agẽs pro vobis,
memoriã veſtri faciẽs in orationibus meis:
17 * vt Deus, Dñi noſtri Ieſu Chriſti pater glo-
rię, det vobis ſpiritũ ſapiẽtię & reuelationis,

in agnitione eius, * illuminatos oculos cor- 18
dis ueſtri, vt ſciatis quæ ſit ſpes vocationis e-
ius, & quæ diuitiæ gloriæ hereditatis eius in
ſanctis, * & quæ ſit ſupereminens magnitu- 19
*Inf. 3. b. 7. do virtutis eius in nos, qui credimus " ſecun- D
dum operationem potentiæ virtutis eius,
* quam operatus eſt in Chriſto, ſuſcitans il- 20
lum a mortuis, & conſtituens ad dexteram
ſuam in cæleſtibus, *ſupra omnem principa- 21
tum & poteſtatem, & uirtutē, & dominatio
nem, & omne nomen, quod nominatur non
*Pſal. 8. c. 8. ſolum in hoc ſæculo, ſed ēt in futuro. * " Et 22
omnia ſubiecit ſub pedibus eius: & ipſum
dedit caput ſupra omnem Eccleſiam, * quæ 23
eſt corpus ipſius, & plenitudo eius, qui om-
nia in omnibus adimpletur.

CAP. II.

Coloſ. 2. c. 13. ET vos, cum eſſetis mortui delictis, & pec 1
catis veſtris, * in quibus aliquando am- 2
bulaſtis ſecundum ſeculum mundi huius, ſe- A
cundum principem poteſtatis aeris huius, ſpi
ritus, qui nunc operatur in filios diffidentię,
* in quibus & nos omnes aliquando conuer- 3
ſati ſumus in deſideriis carnis noſtræ, facien-
tes voluntatem carnis, & cogitationū, & era
mus natura filii iræ, ſicut & ceteri: * Deus au 4
tem, qui diues eſt in miſericordia, propter ni
miam charitatem ſuam, qua dilexit nos, * & 5
cum eſſemus mortui peccatis, cōuiuificauit B
nos in Chriſto, (cuius gratia eſtis ſaluati) * & 6
conreſuſcitauit, & cōſedere fecit in cæleſtib.
in Chriſto Ieſu: * vt oſtenderet in ſæculis ſu 7
peruenientibus abundantes diuitias gratiæ
ſuæ in bonitate ſuper nos in Chriſto Ieſu.
* Gratia enim eſtis ſeruati per fidem, & hoc 8
non ex vobis: Dei enim donum eſt; * non ex 9
operibus, vt ne quis glorietur. * Ipſius enim 10
ſumus factura, creati in Chriſto Ieſu in ope-
ribus bonis, quæ præparauit Deus ut in illis
ambulemꝰ. * Propter quod memores eſtote, 11
ꝙ aliquando uos Gentes in carne, qui dici C
mini pręputiū ab ea, quę dicitur circūciſio in
carne, manu facta: * quia eratis illo in tempo 12
re ſine Chriſto, alienati a cōuerſatione Iſra-
el, & hoſpites teſtamentorum, promiſſionis
ſpem non habētes, & ſine Deo in hoc mūdo.
* Nunc autem in Chriſto Ieſu vos, qui aliquā 13
do eratis longe, facti eſtis prope in ſanguine
Chriſti. * Ipſe enim eſt pax noſtra, qui fecit 14
vtraque unum, & medium parietem mace-
riæ ſoluens, inimicitias in carne ſua: * legem 15
mandatorum decretis euacuans, ut duos con
dat in ſemetipſo in vnum nouum hominem,
faciens pacem, * & reconciliet ambos in 16
vno corpore, Deo per crucem, interficiens D
inimicitias in ſemetipſo. * Et veniens euan- 17
gelizauit pacem uobis, qui lōge fuiſtis, & pa
*Rom. 5. a. 2. cem iis, qui prope. * " quoniam per ipſum 18
habemus acceſſum ambo in vno Spiritu ad
19 Patrem. * Ergo iam non eſtis hoſpites, & ad
uenæ: ſed eſtis ciues ſanctorum, & domeſtici
20 Dei: * ſuperædificati ſuper fundamentum A-
poſtolorum, & Prophetarum, ipſo ſummo
21 angulari lapide Chriſto Ieſu: * in quo omnis
ædificatio conſtructa creſcit in templum ſan
22 ctum in Domino: * in quo & vos coædifica-
mini in habitaculum Dei in ſpiritu.

CAP. III.

1 HVius rei gratia, ego Paulus victus Chri
A ſti Ieſu, pro vobis Gentibus, * ſi tamen
2 audiſtis diſpenſationem gratiæ Dei, quæ da-
3 ta eſt mihi in vobis: * quoniam ſecundum
reuelationem notum mihi factum eſt ſacra-
4 mentum, ſicut ſupra ſcripſi in breui: * prout
poteſtis legentes intelligere prudentiam
5 meam in myſterio Chriſti: * quod aliis ge-
nerationibus non eſt agnitum filiis homi-
num, ſicut nunc reuelatum eſt ſanctis Apo-
6 ſtolis eius, & Prophetis in Spiritu, * Gentes
eſſe coheredes, & concorporales, & compar
ticipes promiſſionis eius in Chriſto Ieſu per
7 Euangelium: * Cuius factus ſum miniſter ſe *Sup. 1. d.
B cundū donū gratiæ Dei, quæ data eſt mihi " *1. Cor. 15.
8 ſecundum operationem virtutis eius. * " Mihi
omnium ſanctorum minimo data eſt gratia
hæc, in Gentibus euāgelizare inueſtigabiles
9 diuitias Chriſti, * & illuminare omnes, quæ
ſit diſpenſatio ſacramenti abſconditi a ſæcu-
10 lis in Deo, qui omnia creauit. * vt innoteſcat
principatibus, & poteſtatibus in cæleſtibus
11 per Eccleſiā multiformis ſapientia Dei, * ſe-
cundū præfinitionem ſæculorum, quam fe-
12 cit in Chriſto Ieſu Domino noſtro: * In quo
C habemus fiduciam, & acceſſum in confidētia
13 per fidem eius. * Propter quod peto ne defi-
ciatis in tribulationibus meis pro uobis: quę
14 eſt gloria veſtra. * Huius rei gratia flecto ge-
nua mea ad Patrem Domini noſtri Ieſu Chri
15 ſti, * ex quo omnis paternitas in cælis, &
16 in terra nominatur, * vt det uobis ſecun-
dum diuitias gloriæ ſuæ, virtute corrobora-
ri per Spiritum eius in interiorem hominem
17 * Chriſtum habitare per fidem in cordibus
18 veſtris: in charitate radicati, & fundati, * ut
poſſitis comprehendere cum omnibus ſan-
ctis, quæ ſit latitudo, & longitudo, & ſublimi
19 tas, & profundum. * ſcire etiam ſupereminē-
D tem ſcientiæ charitatem Chriſti, vt impleami
20 ni in omnem plenitudinem Dei. * Ei autem,
qui potens eſt omnia facere ſuperabundan-
ter quam petimus, aut intelligimus, ſecundū
21 uirtutem, quæ operatur in nobis: * Ipſi glo
ria in Eccleſia, & in Chriſto Ieſu in omnes
generationes ſæculi ſæculorum. Amen.

CAP. IIII.

OBſecro itaque vos ego vinctus in Do- 1
mino, " vt digne ambuletis vocatione, A
qua uocati eſtis, * cum omni humilitate, & 2
manſuetudine, cum patientia, ſupportantes
inuicem in charitate, * " ſoliciti ſeruare vni- 3
tatẽ Spiritus in vinculo pacis. * Vnũ corpus, 4
& vnus Spiritus ſicut vocati eſtis in vna ſpe
vocationis veſtræ. * Vnus Dominus, una 5
fides, vnum baptiſma. * " Vnus Deus & Pa- 6
ter omnium, qui eſt ſuper omnes, & per om- B
nia, & in omnibus nobis. * " Vnicuique autẽ 7
noſtrum data eſt gratia ſecundam mẽſuram
donationis Chriſti. * Propter quod dicit: " A- 8
ſcendens in altum, captiuam duxit captiui-
tatem: dedit dona hominibus. * Quod au 9
tem aſcendit, quid eſt, niſi quia & deſcendit
primũ in inferiores partes terræ? * Qui deſcẽ 10
dit, ipſe eſt & qui aſcendit ſuper omnes cæ
los, ut impleret omnia. * Et ipſe dedit quoſ- 11
dam quidem " Apoſtolos, quoſdam autem
Prophetas, alios vero Euangeliſtas, alios au-
tẽ paſtores, & doctores * ad conſummatio- 12
nem ſanctorum in opus miniſterij, in ædifica C
tionẽ corporis Chriſti: * donec occurramus 13
omnes in vnitatem fidei, & agnitionis filii
Dei, in virum perfectum, in menſuram æta-
tis plenitudinis Chriſti: * vt iã non ſimus par 14
uuli fluctuantes, & circumferamur omni vẽ
to doctrinæ in nequitia hominum, in aſtutia
ad circumuentionem erroris: * Veritatẽ au- 15
tem facientes in charitate, creſcamus in illo
per omnia, qui eſt caput Chriſtus: * ex quo 16
totum corpus compactum, & connexum per D
omnem iuncturam ſubminiſtrationis, ſecun
dum operationẽ in menſuram vniuſcuiuſq.
membri, augmentum corporis facit in ædifi
cationem ſui in charitate. * " Hoc igitur dico, 17
& teſtificor in Domino, vt iam non ambule
tis, ſicut & Gentes ambulant in vanitate ſen
ſus ſui, * tenebris obſcuratum habentes intel 18
lectũ, alienati a uita Dei per ignorantiam, q̃
eſt in illis, propter cæcitatem cordis ipſorũ. E
* Qui deſperantes, ſemetipſos tradiderũt im 19
pudicitiæ, in operationem immundicitiæ om
nis in auaritiã. * Vos autem non ita didiciſtis 20
Chriſtũ, * ſi tñ illum audiſtis, & in ipſo edo- 21
cti eſtis ſicut eſt veritas in Ieſu. * " deponere 22
vos ſecundum priſtinam conuerſationem ve
terem hominem, qui corrumpitur ſecũdum
deſideria erroris. * " Renouamini autem ſpi- 23
ritu mentis veſtræ, * " & induite nouum ho- 24
minem, qui ſecundum Deum creatus eſt
in iuſtitia, & ſanctitate veritatis. * " Pro- 25
pter quod deponentes mendacium, loquimi
ni veritatem vnuſquiſque cum proximo
ſuo: quoniam ſumus inuicem membra.
* " Iraſcimini, & nolite peccare: ſol non 26
occidat ſuper iracundiam veſtram. * Noli- F
27 te locum dare diabolo: * " qui furabatur, iam • Iac. 4. b. 7.
28 non furetur: magis autem laboret, operãdo
manibus ſuis, quod bonum eſt, vt habeat un
29 de tribuat neceſſitatem patienti. * Omnis ſer
mo malus ex ore veſtro non procedat: ſed
ſi quis bonus ad ædificationẽ fidei vt det gra
30 tiam audientibus. * Et nolite contriſtare
G Spiritum ſanctum Dei: in quo ſignati eſtis
31 in diem redemptionis. * Omnis amaritudo,
& ira, & indignatio, & clamor, & blaſphe-
32 mia tollatur a vobis cum omni malitia. * " E- • Col. 3. b. 12.
ſtote autem inuicem benigni, miſericordes,
donantes inuicem ſicut & Deus in Chriſto
donauit vobis.

CAP. V.

1 EStote ergo imitatores Dei, ſicut filij
2 chariſſimi: * " & ambulatione in dilectio- • Ioa. 13. d. 34. & 15. b. 12. 1. Ioa. 4. d. 18
A ne, ſicut Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſe-
metipſum pro nobis oblationem, & hoſtiam
3 Deo in odorem ſuauitatis. * " Fornicatio au- • Col. 3. a. 5.
tem, & omnis immunditia, aut auaritia nec
4 nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos: * aut
turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcurrilitas,
quæ ad rem non pertinet; ſed magis gratia-
5 rum actio. * Hoc enim ſcitote intelligentes:
B quod omnis fornicator, aut immundus, aut
auarus, quod eſt idolorum ſeruitus, non ha-
6 bet hereditatẽ in regno Chriſti, & Dei. * " Ne • Mat. 24. a. 4. Mar. 13. a. 5. Luc. 21. b. 8. 2. Theſſ. 2. a. 3.
mo uos ſeducat inanib. verbis: propter hæc
7 enim venit ira Dei in filios diffidentiæ. * Noli
8 te ergo effici participes eorum. * Eratis enim
aliquando tenebræ: nunc autem lux in Do-
9 mino. Vt filij lucis ambulate: * fructus enim
C lucis eſt in omni bonitate, & iuſtitia, & ve-
10 ritate: * probantes quid ſit beneplacitum
11 Deo: & nolite communicare operibus infru
ctuoſis tenebrarũ, magis autem redarguite.
12 * Quæ enim in occulto fiũt ab ipſis, turpe eſt
13 & dicere. * Omnia autem, quæ arguuntur, a
lumine manifeſtantur: omne enim, quod ma
14 nifeſtatur, lumẽ eſt. * Propter quod dicit: Sur
D ge qui dormis, & exurge a mortuis, & illu-
15 minabit te Chriſtus. * Videte itaque fratres,
quomodo caute ambuletis: " non quaſi inſi- • Col. 4. a. 5.
16 pientes, * ſed ut ſapiẽtes: redimẽtes tempus,
17 quoniam dies mali ſunt. * " Propterea noli • Ro. 12. a. 3. 1. Theſ. 4. a. 3.
te fieri imprudentes: ſed intelligentes quę ſit
18 voluntas Dei. * Et nolite inebriari vino, in
quo eſt luxuria: ſed implemini Spiritu ſan-
19 cto, * loquentes vobiſmetipſis in pſalmis,
& hymnis, & canticis ſpiritualibus, cantan-
tes, & pſallẽtes in cordibus veſtris Domino,
20 * gratias agentes ſemper pro omnibus, in no
mine Domini noſtri Ieſu Chriſti Deo & Pa
21 tri. * Subiecti inuicẽ in timore Chriſti. * " Mu- • Gen. 3. c. 16. Col. 3. c. 18.
22 lieres viris ſuis ſubditæ ſint, ſicut Domino:
E * " quoniam vir caput eſt mulieris: ſicut Chri • 1. Pet. 3. a. 1. 1. Cor. 11. a. 3.
23 ſtus caput eſt Eccleſiæ: Ipſe, ſaluator corpo-
24 ris eius. * Sed ſicut Eccleſia ſubiecta eſt Chri

oogle

ſto, ita & mulieres viris ſuis in omnib. *"Vi- 25
ri diligite vxores veſtras, ſicut & Chriſtus di- Col.3.c.19
lexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea,
*vt illam ſanctificaret, mũdãs lauacro aquæ 26
in verbo vitæ,* vt exhiberet ipſe ſibi glorio 27
ſam Eccleſiam, non habentem maculam, aut F
rugam, aut aliquid huiuſmodi, ſed vt ſit ſan
cta & immaculata.*Ita & viri debent dilige 28
re vxores ſuas vt corpora ſua. Qui ſuam vxo
rem diligit, ſeipſum diligit. * Nemo enim 29
vnquam carnem ſuam odio habuit: ſed nu-
trit, & fouet eam, ſicut & Chriſtus Eccleſiã:
* quia membra ſumus corporis eius, de car- 30
ne eius, & de oſſibus eius. * "Propter hoc re- G — Gen.2.d.28
linquet homo patrem, & matrem ſuam, & 31 — Mat.19.a.5 Mar.10.a.7
adhærebit vxori ſuæ; & erunt duo in carne — 1.Cor.6.d.16
vna.*Sacramentum hoc magnum eſt, ego au 32
tem dico in Chriſto & in Eccleſia. *Verum- 33
tamen & uos ſinguli, vnuſquiſque vxorem
ſuam ſicut ſeipſum diligat: vxor autem ti-
meat virum ſuum.

CAP. VI.

FIlij, obedite parentibus veſtris in Domi- 1
no: hoc enim iuſtum eſt. * "Honora pa- 2 — Col.3.d.20 Exo.20.c.d Deut.5.c.16 Eccli.3.b.9 Mat.15.a.4 Mar.7.b.10
trem tuum, & matrem tuam, quod eſt mãda- A
tum primũ in promiſſione:* vt bene ſit tibi, 3
& ſis longæuus ſuper terram. Et vos patres 4
nolite ad iracundiam prouocare filios ve-
ſtros: ſed educate illos in diſciplina, & cor-
reptione Domini. * "Serui obedite dominis 5 — Col.3.d.20 Tit.2.c.9 1.Pet.2.c.18
carnalibus cũ timore, & tremore, in ſimpli-
citate cordis veſtri, ſicut Chriſto: non ad o- 6
culum ſeruiẽtes, quaſi hominibus placentes,
ſed vt ſerui Chriſti, facientes voluntatẽ Dei
ex animo, *cum bona voluntate ſeruientes, 7
ſicut Domino, & nõ hominibus: ſciẽtes quo- 8
niam vnuſquiſque quodcumque fecerit bo- B
nũ, hoc recipiet a Domino, ſiue ſeruus, ſiue
9 liber. Et vos domini eadem facite illis, re-
mittentes minas: ſcientes quia & illorum,
& veſter Dominus eſt in cælis:" & perſona-
10 rum acceptio non eſt apud eum.*De cetero — Deu.10.d 2.Par.19.c Iob 34.b Sap.6.b.8 Eccli.35.b Rom.2.b Col.3.d.19 Act.10.e 1.Pet.1.c
fratres confortamini in Domino, & in potẽ
11 tia virtutis eius. * Induite uos armaturam
Dei, vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias diabo
12 li. quoniam nõ eſt nobis colluctatio aduer-
ſus carnem & ſanguinem: ſed aduerſus prin
cipes, & poteſtates, aduerſus mundi recto-
res tenebrarum harum, contra ſpiritualia
13 nequitiæ, in cæleſtibus.* Propterea accipite
C armaturam Dei, vt poſſitis reſiſtere in die
14 malo, & in omnibus perfecti ſtare.* State er
go ſuccincti lumbos veſtros in veritate, &
15 induti loricam iuſtitiæ, *& calceati pedes in
16 præparatione Euangelij pacis: * in omnibus
ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia
17 tela nequiſſimi ignea extinguere:*"& galeã — Iſa.59.
ſalutis aſſumite; & gladium ſpiritus (quod — 1.Theſ.5.d
18 eſt verbum Dei) * per omnem orationem,
D & obſecrationem orantes omni tempore in
ſpiritu: & in ipſo " vigilantes in omni in- — Col.4.
ſtantia, & obſecratione pro omnibus ſan-
19 ctis; *" & pro me, vt detur mihi ſermo in a- — 2.Theſ.3
pertione oris mei cum fiducia, notum face-
20 re myſterium Euangelij: pro quo legatio-
21 ne fungor in catena, ita vt in ipſo audeam,
21 prout oportet me, loqui. * Vt autem & vos
ſciatis quæ circa me ſunt, quid agam: omnia
vobis nota faciet Tychicus, chariſſimus fra
22 ter, & fidelis miniſter in Domino:* quẽ miſi
ad vos in hoc ipſũ, vt cognoſcatis quæ circa
23 nos ſunt, & conſoletur corda veſtra. * Pax
fratribus, & charitas cum fide a Deo Patre,
24 & Domino Ieſu Chriſto. *Gratia cum omni
bus, qui diligunt Dominum noſtrum Ieſum
Chriſtum in incorruptione. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD PHILIPPENSES.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS, & Timotheus ſerui 1
Ieſu Chriſti, omnibus ſanctis A
in Chriſto Ieſu, qui ſũt Philip
pis, cum epiſcopis, & diaconi-
bus. * Gratia vobis, & pax a 2
Deo Patre noſtro, & Domino
Ieſu Chriſto.*Gratias ago Deo meo in om- 3
ni memoria veſtri, ſemper in cũctis oratio- 4
nibus meis pro omnibus vobis, cum gaudio
5 deprecationem faciens,* ſuper communica
tione veſtra in Euãgelio Chriſti a prima die
6 vſq. nunc: confidẽs hoc ipſum, quia qui cœ-
pit in vobis opus bonum, perficiet vſque in
7 diem Chriſti Ieſu, *ſicut eſt mihi iuſtum hoc
B ſentire pro omnibus uobis: eo quod habeã
vos in corde, & in vinculis meis, & in defen
ſione, & confirmatione Euangelij, ſocios
8 gaudij mei omnes vos eſſe. * Teſtis enim
mihi

mihi eſt Deus, quomodo cupiam omnes vos
in viſceribus Ieſu Chriſti. * Et hoc oro vt 9
charitas veſtra magis ac magis abundet in
ſcientia, & in omni ſenſu: * vt probetis po- 10
tiora vt ſitis ſinceri, & ſine offenſa in diem
Chriſti, * repleti fructu iuſtitiæ per Ieſum 11
Chriſtum, in gloriam & laudem Dei. * Scire 12
autem vos volo fratres, quia quæ circa me
ſunt, magis ad profectum venerunt Euange
lij: * ita vt vincula mea manifeſta fierent in 13
Chriſto in omni prætorio, & in ceteris omni
bus, * & plures e fratribus in Domino confi- 14
dentes vinculis meis abũdãtius, auderẽt ſine
timore verbum Dei loqui. * Quidam quidem 15
& propter inuidiam, & contentionem: C
quidam autem & propter bonam volunta
tem Chriſtum prædicant: * quidam ex chari 16
tate: ſcientes quoniam in defenſionem Euã-
gelii poſitus ſum. * Quidam autem ex con- 17
tentione Chriſtum annunciant non ſincere,
exiſtimantes preſſuram ſe ſuſcitare vinculis
meis. * Quid enim? Dum omni modo ſiue per 18
occaſionem, ſiue per veritatẽ Chriſtus annũ
ciet: & in hoc gaudeo, ſed & gaudebo. * Scio 19
enim quia hoc mihi proueniet ad ſalutem,
per veſtram orationem, & ſubminiſtratio
nem Spiritus Ieſu Chriſti * ſecundũ expecta- 20
tionem, & ſpem meam, quia in nullo confun
dar: ſed in omni fiducia ſicut ſemper, & nunc
magnificabitur Chriſtus in corpore meo, ſi-
ue per vitam, ſiue per mortem. * Mihi enim 21
viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum. Quod 22
ſi uiuere in carne, hic mihi fructus operis D
eſt, & quid eligam ignoro. * Coarctor 23
autem e duobus: deſiderium habens diſſol-
ui, & eſſe cum Chriſto, multo magis melius:
* permanere autem in carne, neceſſariũ pro 24
pter vos. * Et hoc confidens ſcio quia mane 25
bo, & permanebo omnibus vobis ad profe-
ctum veſtrũ, & gaudium fidei: * vt gratulatio 26
veſtra abundent in Chriſto Ieſu in me per
meum aduentum iterum ad vos. * * Tantum 27
digne Euangelio Chriſti conuerſamini: vt ſi-
ue cum uenero, & videro vos, ſiue abſens au
diam de vobis quia ſtatis in vno ſpiritu vna-
nimes, collaborantes fidei Euangelii: * & in 28
nullo terreamini ab aduerſariis: quæ illis eſt
cauſa perditionis, vobis autem ſalutis, & hoc
a Deo: * quia vobis donatum eſt pro Chri 29
ſto, non ſolum ut in eum credatis, ſed vt e-
tiam pro illo patiamini: * idem certamen ha 30
bentes, quale & vidiſtis in me, & nunc audi-
ſtis de me.

CAP. II.

SI qua ergo conſolatio in Chriſto, ſi quod 1
ſolatium charitatis, ſi qua ſocietas ſpiri- A
tus, ſi qua viſcera miſerationis: * implete gau 2
dium meum vt idem ſapiatis, eandem chari-
tatem habentes, vnanimes, idipſum ſentien-
3 tes, * nihil per contentionem, neque per ina
nem gloriam: ſed in humilitate ſuperiores
4 ſibi inuicem arbitrantes, * non quæ ſua ſunt
ſinguli conſiderantes, ſed ea, quæ aliorum.
5 * Hoc enim ſentite in vobis, quod & in Chri
6 ſto Ieſu: * qui cum in forma Dei eſſet, non ra
pinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo:
7 * ſed ſemetipſum exinaniuit formam ſerui ac
cipiẽs, in ſimilitudinem hominum factus, &
8 habitu inuẽtus vt homo. * * Humiliauit ſemet *Heb.2.b.9.
ipſum factus obediẽs vſque ad mortem, mor
9 tem aũt crucis. Propter quod & Deus exal
B tauit illum, & donauit illi nomen, quod eſt ſu
10 per omne nomen: * * ut in nomine Ieſu om- *Iſa.45.d.23. Rom.14.b.11.
ne genu flectatur cæleſtium, terreſtrium,
11 & infernorum, * & omnis lingua confiteatur
quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt
12 Dei Patris. * Itaque chariſſimi mei (ſicut ſem
per obediſtis:) non ut in præſentia mei tan-
tum, ſed multo magis nunc in abſentia mea,
cum metu & tremore veſtram ſalutem ope
13 ramini. * Deus eſt enim, qui operatur in uo-
bis & velle, & perficere pro bona uolunta-
14 te. * Omnia autem facite ſine murmuratio- *1.Pet.5.c.9.
15 nibus, & hæſitationibus: * vt ſitis ſine quere-
la, & ſimplices filij Dei, ſine reprehenſione
in medio nationis prauæ, & peruerſæ: inter
16 quos lucetis ſicut luminaria in mundo, * uer
C bum uitæ continentes ad gloriam meam in
die Chriſti, quia non in uacuum cucurri, ne-
17 que in vacuum laboraui. * Sed & ſi immolor
ſupra ſacrificium, & obſequium fidei veſtræ,
18 gaudeo, & congratulor o͠ibus vobis. * Idip-
ſum aũt & uos gaudete, & congratulamini
19 mihi. * Spero autem in Domino Ieſu, * Timo *Act.16.a.1.
theũ me cito mittere ad uos: vt & ego bono
20 animo ſim, cognitis quæ circa uos ſunt. * Ne
minem enim habeo tam unanimẽ, qui ſince-
21 ra affectione pro uobis ſolicitus ſit. * * Om- *1.Cor.14.b.8
nes enim quæ ſua ſunt quærũt, non quæ ſunt
22 Ieſu Chriſti. Experimentum autem eius co-
gnoſcite, quia ſicut patri filius, mecum ſerui
23 uit in Euangelio. * Hunc igitur ſpero me mit
tere ad uos, mox ut uidero quæ circa me
24 ſunt. * Confido autem in Domino quoniam
25 & ipſe veniam ad uos cito. * Neceſſarium au
D tem exiſtimaui Epaphroditum fratrem, & co
operationem, & commilitonem meũ, veſtrũ
autem apoſtolum, & miniſtrum neceſſitatis
26 meæ, mittere ad uos: * quoniam quidem om
nes vos deſiderabat: & mœſtus erat propte-
27 rea quod audieratis illum infirmatum. * Nã
& infirmatus eſt vſque ad mortem: ſed Deus
miſertus eſt eius: non ſolum autem eius, ue-
rum etiam & mei, ne triſtitiam ſuper triſtitiã
28 haberem. * Feſtinantius ergo miſi illum, vt
viſo eo iterum gaudeatis, & ego ſine triſtitia
29 ſim. * Excipite itaque illum cum omni gau-
dio in Domino, & eiuſmodi cum honore
30 habetote. * quoniam propter opus Chriſti uſ
que ad mortem acceſſit, tradens animam

ſuam vt impleret id, quod ex vobis deerat er
ga meum obſequium.

CAP. III.

DE cetero fratres mei gaudete in Domi- 1
no. Eadem vobis ſcribere, mihi quidem A
non pigrum, vobis autem neceſſarium.* Vi- 2
dete canes, videte malos operarios, videte cō
ciſionem.*Nos enim ſumus circumciſio, qui 3
ſpiritu ſeruimus Deo, & gloriamur in Chri-
ſto Ieſu, & non in carne fiduciam habentes:
*quamquam ego habeam confidentiam & 4
in carne. Si quis alius videtur confidere
in carne, ego magis, *circūciſus octauo die, 5
ex genere Iſrael, de tribu Beniamin, He-
*Act. 23 b. 6. R bræus ex Hebræis, *ſecundum legem Phari-
ſæus, *ſecundum æmulationem perſequens 6
Eccleſiam Dei, ſecundum iuſtitiam, quæ in le
ge eſt, conuerſatus ſine querela: *Sed quæ mi 7
hi fuerunt lucra, hæc arbitratus ſum pro- B
pter Chriſtum detrimenta.* Verumtamen 8
exiſtimo omnia detrimentum eſſe propter
eminentem ſcientiam Ieſu Chriſti Domini
mei: propter quem omnia detrimentū feci,
& arbitror vt ſtercora, vt Chriſtum lucrifa-
ciam,* & inueniar in illo non habens meam 9
iuſtitiam, quæ ex lege eſt, ſed illam, quæ ex
fide eſt Chriſti Ieſu: quæ ex Deo eſt iuſtitia
in fide *ad cognoſcendum illum, & virtutem 10
reſurrectionis eius, & ſocietatem paſſionum C
illius: configuratus morti eius: *ſi quo modo 11
occurrā ad reſurrectionem, quæ eſt ex mor-
tuis: *non quod iam acceperim, aut iam per 12
fectus ſim: ſequor autem, ſi quomodo com-
prehendam in quo & comprehenſus ſum a
Chriſto Ieſu.* Fratres, ego me non arbitror 13
comprehendiſſe. Vnum aūt: quæ quidē retro
ſunt obliuiſcēs, ad ea vero, quæ ſunt priora,
extendens meipſum,* ad deſtinatum perſe- 14
quor, ad brauium ſupernæ uocationis Dei in
Chriſto Ieſu.* Quicumque ergo perfecti ſu- 15
mus, hoc ſentiamus: & ſi quid aliter ſapitis,
& hoc vobis Deus reuelabit.* Verumtamen 16
ad quod peruenimus vt idem ſapiamus, & D
in eadem permaneamus regula.* Imitato- 17
res mei eſtote fratres, & obſeruate eos qui
ita ambulant, ſicut habetis formā noſtram.
*Ro. 12. a. 1. **Multi enim ambulant, quos ſæpe dicebam 18
vobis (nūc autem & flens dico) inimicos cru
cis Chriſti: *quorum finis interitus: quorum 19
Deus venter eſt: & gloria in confuſione ip-
ſorum, qui terrena ſapiunt.* Noſtra autem 20
conuerſatio in cælis eſt: vnde etiam Saluato-
rem expectamus Dominum noſtrum Ieſum
Chriſtum,* qui reformabit corpus humilita 21
tis noſtræ, configuratum corpori claritatis
ſuæ, ſecundum operationem, qua etiam poſ-
ſit ſubiicere ſibi omnia.

CAP. IIII.

1 ITaque fratres mei chariſſimi, & deſidera-
A tiſſimi, gaudium meum, & corona mea: ſic
2 ſtate in Domino, chariſſimi.*Euodiam rogo,
& Syntychē deprecor idipſum ſapere in Do
3 mino.* Etiam rogo & te germane compar,
adiuua illas, quæ mecum laborauerunt in E-
uangelio cum Clemente, & ceteris adiuto-
ribus meis, quorum nomina ſunt in libro vi
4 tæ.* Gaudete in Domino ſemper: iterum di
5 co gaudete.*Modeſtia veſtra nota ſit omni-
6 bus hominibus: Dominus prope eſt.* Ni-
B hil ſoliciti ſitis: ſed in omni oratione, & ob-
ſecratione, cum gratiarum actione petitio-
7 nes veſtræ innoteſcant apud Deum.* Et pax
Dei, quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat
corda veſtra, & intelligētias veſtras in Chri
8 ſto Ieſu.* De cetero fratres, quæcumq; ſunt
vera, quæcumque pudica, quæcumque iuſta,
quæcumque ſancta, quæcumque amabilia,
quæcumque bonæ famæ, ſi qua virtus, ſi qua
9 laus diſciplinæ, hęc cogitate.* Quæ & didici
C ſtis, & accepiſtis, & audiſtis, & vidiſtis in me,
10 hæc agite: & Deus pacis erit vobiſcū.* Gau
ſus ſum autem in Domino vehementer, quo
niam tandem aliquando refloruiſtis pro me
ſentire: ſicut & ſentiebatis: occupati autem
11 eratis.* Non quaſi propter penuriam dico:
ego enim didici, in quibus ſum, ſufficiens eſ-
12 ſe.* Scio & humiliari, ſcio & abundare: (vbi
que & in omnibus inſtitutus ſum) & ſatia-
ri, & eſurire; & abundare, & penuriam pati.
13 * omnia poſſum in eo, qui me confortat.
14 * Verumtamen bene feciſtis, communicātes
15 tribulationi meæ.* Scitis autem & vos Phi-
D lippenſes, quod in principio Euangelii, quan
do profectus ſum a Macedonia, nulla mihi
Eccleſia communicauit in ratione dati & ac
16 cepti, niſi uos ſoli:* quia & Theſſalonicā ſe-
17 mel & bis in vſū mihi miſiſtis.* Nō quia quæ
ro datum, ſed requiro fructum abundantem
18 in ratione veſtra.* Habeo autem omnia, &
abundo: repletus ſum, acceptis ab Epaphro
dito quæ miſiſtis odorem ſuauitatis hoſtiam
19 acceptam, placentem Deo.* *Deus autem *Ro. 16
meus impleat omne deſiderium veſtrum ſe-
cundum diuitias ſuas in gloria in Chriſto Ie
20 ſu.* Deo autem & Patri noſtro gloria in ſæ
21 cula ſæculorum: Amen.* Salutate omnem
22 ſanctum in Chriſto Ieſu.* Salutant vos, qui
mecum ſunt, fratres. Salutant vos omnes sā
cti, maxime autem qui de Cæſaris domo
23 ſunt.* Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cū
ſpiritu veſtro. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD COLOSSENSES.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS Apoſtolus Ie- 1
ſu Chriſti per volunta- A
tem Dei, & Timotheus
frater: *eis, qui ſunt Co 2
loſſis, ſanctis, & fideli-
bus fratribus in Chriſto
Ieſu. * Gratia vobis, & 3
pax a Deo Patre nrõ,
& Domino Ieſu Chriſto. Gratias agimus
Deo, & Patri Domini noſtri Ieſu Chriſti
ſemper pro vobis orantes: * audientes fi- 4
dem veſtram in Chriſto Ieſu, & dilectionem,
quam habetis in ſanctos omnes, * propter 5
ſpem, quæ repoſita eſt uobis in cælis: quam
audiſtis in verbo ueritatis Euangelii: * quod 6
peruenit ad uos, ſicut & in vniuerſo mundo
eſt, & fructificat, & creſcit ſicut in uobis, ex
ea die, qua audiſtis, & cognouiſtis gratiam
Dei in ueritate, * ſicut didiciſtis ab Epaphra 7
chariſſimo conſeruo noſtro, qui eſt fidelis
pro vobis miniſter Chriſti Ieſu, * qui etiam 8
manifeſtauit nobis dilectionem veſtram in B
ſpiritu: * ideo & nos ex qua die audiui- 9
mus, non ceſſamus pro uobis orantes, &
poſtulantes ut impleamini agnitione volũta
tis eius, in oĩ ſapientia & intellectu ſpiritali:
* vt ambuletis dignè Deo, per omnia placen 10
tes: in omni opere bono fructificantes, & cre
ſcentes in ſcientia Dei: * in omni virtute 11
confortati ſecundum potentiam claritatis
eius in omni patientia, & lõganimitate cum
gaudio * gratias agentes Deo Patri, qui di- 12
gnos nos fecit in partem ſortis ſanctorum in
lumine: * qui eripuit nos de poteſtate tene- 13
brarum, & tranſtulit in regnum filii dilectio
nis ſuæ, * in quo habemus redemptionem 14
per ſanguinem eius, remiſſionem peccato-
rum: * qui eſt imago Dei inuiſibilis, primo- 15
14.3. genitus oĩs creaturæ: ** quoniã in ipſo cõdi- 16
ta ſũt vniuerſa in cælis, & in terra, uiſibilia, C
& inuiſibilia, ſiue throni, ſiue dñationes, ſiue
principatus, ſiue poteſtates: omnia per ipſũ,
& in ipſo creata ſunt: * & ipſe eſt ante om- 17
nes, & omnia in ipſo conſtant. * Et ipſe eſt 18
15.c.21 A.b.4. caput corporis Eccleſiæ, * qui eſt principiũ,
primogenitus ex mortuis: ut ſit in omnibus
ipſe primatum tenens. * quia in ipſo compla 19
cuit, omnem plenitudinem inhabitare: * & 20
per eum reconciliare omnia in ipſum, paci-
ficans per ſanguinẽ crucis eius, ſiue quæ in
21 terris, ſiue quæ in cælis ſunt. * Et uos cum
eſſetis aliquando alienati, & inimici ſenſu
22 in operibus malis: * nunc autem reconci-
liauit in corpore carnis eius per mortem, ex
hibere uos ſanctos, & immaculatos, & irre-
23 prehenſibiles coram ipſo: * ſi tamen perma-
netis in fide fundati, & ſtabiles, & immobi-
les a ſpe Euangelii, quod audiſtis, quod præ-
dicatum eſt in uniuerſa creatura, quæ ſub cæ
D lo eſt, cuius factus ſum ego Paulus miniſter.
24 * Qui nunc gaudeo in paſſionibus pro vo-
bis, & adimpleo ea, quæ deſunt paſſionum
Chriſti in carne mea pro corpore eius, quod
25 eſt Eccleſia: * cuius factus ſum ego mini-
ſter ſecundum diſpenſationem Dei, quæ da
ta eſt mihi in vos, ut impleam uerbum
26 Dei: * myſterium, quod abſconditum fuit
a ſæculis, & generationibus, nunc autem ma
27 nifeſtatũ eſt ſanctis eius, * quib. uoluit Deus
notas facere diuitias gloriæ ſacramenti hu-
ius in Gentibus, quod eſt Chriſtus, in uobis
28 ſpes gloriæ, * quem nos annunciamus, cor-
ripientes omnem hominem, & docẽtes om-
nem hominem, in omni ſapientia, vt exhi-
beamus omnem hominem perfectum in
29 Chriſto Ieſu. * in quo & laboro, certando
ſecundum operationem eius, quam opera-
tur in me in uirtute.

CAP. II.

1 VOlo enim uos ſcire qualem ſolicitudi-
A nem habeam pro uobis, & pro iis, qui
ſunt Laodiciæ, & quicumque non uiderunt
2 faciem meam in carne: * vt conſolentur cor-
da ipſorum, inſtructi in charitate, & in om-
nes diuitias plenitudinis intellectus, * in agni
tionem myſterii Dei patris & Chriſti Ieſu:
3 * in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, &
4 ſcientiæ abſconditi. * Hoc autem dico, ut ne
mo uos decipiat in ſublimitate ſermonum.
5 ** Nam etſi corpore abſens ſum, ſed ſpiri- 1.Cor.5.a.3.
tu uobiſcum ſum: gaudens, & uidens ordinẽ
veſtrũ, & firmamentum eius, quæ in Chriſto
6 eſt, fidei veſtræ. * Sicut ergo accepiſtis Ieſum
7 Chriſtum Dominum, in ipſo ambulate, * radi
B cati, & ſuperædificati in ipſo, & confirmati
fide, ſicut & didiciſtis, abũdãtes in illo in gra
8 tiarum actione. * Videte ne quis uos deci-
piat per philoſophiam, & inanem fallaciam

ſecundum traditionem hominum, ſecundũ
elementa mundi, & non ſecundum Chriſtũ:
* quia in ipſo inhabitat omnis plenitudo di- 9
uinitatis corporaliter:* & eſtis in illo reple- 10
ti, qui eſt caput omnis principatus, & pote-
ſtatis:*in quo & circumciſi eſtis circumciſio 11
ne nõ manu facta in expoliatione corporis C
carnis, ſed in circumciſione Chriſti: *conſe- 12
pulti ei in baptiſmo, in quo & reſurrexiſtis
per fidem operationis Dei, qui ſuſcitauit illũ
*Eph.2.a.1 a mortuis. *"Et vos cum mortui eſſetis in de 13
lictis, & præputio carnis veſtræ, conuiuifica-
uit cum illo, donans vobis omnia delicta:
* delẽs quod aduerſus nos erat chirographũ 14
decreti, quod erat contrariũ nobis, & ipſum
tulit de medio, affigens illud cruci:* & expo- 15
lians principatus, & poteſtates traduxit con
fidenter, palam triumphans illos in ſemetip-
ſo.*Nemo ergo uos iudicet in cibo, aut in po 16
tu, aut in parte diei feſti, aut neomeniæ, aut
ſabbatorum: * quæ ſunt vmbra futurorum: 17
*Mat.23.a.4 corpus autem Chriſti. *"Nemo vos ſeducat, 18
volens in humilitate, & religione angelorũ,
quæ non uidit ambulans, fruſtra inflatus ſen
ſu carnis ſuæ, * & non tenens caput, ex quo 19
totum corpus per nexus, & coniunctiones
ſubminiſtratum, & conſtructum creſcit in
augmentum Dei. * Si ergo mortui eſtis cum 20
Chriſto ab elementis huius mundi: quid ad-
huc tamquam viuentes in mundo decerni-
tis?* Ne tetigeritis, neque guſtaueritis, neq. 21
contrectaueritis:*quæ ſunt omnia in interi- 22
tum ipſo vſu, ſecundum præcepta, & doctri
nas hominum: * quæ ſunt rationem quidem 23
habentia ſapientiæ in ſuperſtitione, & humi
litate, & non ad parcendum corpori, non in
honore aliquo ad ſaturitatem carnis.

CAP. III.

IGitur, ſi conſurrexiſtis cum Chriſto: quæ 1
ſurſum ſunt quærite, vbi Chriſtus eſt in A
dextera Dei ſedẽs: *quæ ſurſum ſunt ſapite, 2
non quæ ſuper terram. * Mortui enim eſtis, 3
& vita ueſtra eſt abſcondita cum Chriſto in
Deo.*Cum Chriſtus apparuerit, vita ueſtra: 4
tunc & uos apparebitis cum ipſo in gloria.
*Eph.5.a.3 *"Mortificate ergo membra veſtra, quæ ſunt 5
ſuper terram: fornicationem, immunditiam,
libidinem, concupiſcentiam malam, & aua-
ritiam, quæ eſt ſimulacrorum ſeruitus:*pro- 6
pter quæ venit ira Dei ſuper filios incredu-
litatis: *in quibus & uos ambulaſtis aliquan- 7
*Rom.6.a.4 Eph.4.c.23 Heb.12.a.1 1.Pet.2.a.1.& 4.a.2 do, cum viueretis in illis. *"Nunc autem de- 8
ponite & vos omnia: iram, indignationem, B
malitiam, blaſphemiam, turpem ſermonem
de ore ueſtro.*Nolite mentiri inuicem, expo 9
liantes uos ueterem hominem cum actibus
ſuis,*& induentes nouum eum, qui renoua- 10
tur in agnitionem ſecundum imaginẽ eius,
qui creauit illum. *vbi non eſt Gentilis, & Iu 11
dæus, circumciſio, & præputium, Barbarus,
& Scytha, ſeruus, & liber: ſed omnia, & in
12 omnibus Chriſtus. *"Induite vos ergo ſicut *Eph.6.c
electi Dei, ſancti, & dilecti, viſcera miſericor
diæ, benignitatem, humilitatem, modeſtiã,
13 patientiam: * ſupportantes inuicem, & do-
C nantes vobiſmetipſis ſi quis aduerſus aliquẽ
habet querelam: ſicut & Dominus donauit
14 vobis, & ita & uos. * Super omnia aũt hæc,
charitatem habete, quod eſt uinculum perfe
15 ctionis: & pax Chriſti exultet in cordibus
veſtris, in qua & vocati eſtis in vno corpo-
16 re: & grati eſtote.* Verbum Chriſti habitet
in vobis abundanter, in omni ſapientia, do-
centes, & commonentes voſmetipſos, pſal-
mis, hymnis, & canticis ſpiritualibus, in gra-
17 tia cantantes in cordibus veſtris Deo. *"Oẽ, *2. Cor.
quodcumque facitis in verbo aut in opere, 31
omnia in nomine Domini Ieſu Chriſti, gra
18 tias agentes Deo & Patri per ipſum. *"Mu- *Eph.5.e 1.Pet.3.a
lieres ſubditæ eſtote uiris, ſicut oportet, in
19 Domino. *Viri diligite vxores veſtras, & no
20 lite amari eſſe ad illas. *"Filij obedite paren *Eph.6.a
D tibus per omnia: hoc enim placitum eſt in
21 Domino. *"Patres, nolite ad indignationem *Eph.6.a Tit.2.c.9 1.Pet.2.c
prouocare filios veſtros, ut non puſillo ani-
22 mo fiant. * Serui obedite per omnia domi-
nis carnalibus, non ad oculum ſeruientes,
quaſi hominibus placentes, ſed in ſimplici-
23 tate cordis, timentes Deum. * Quodcumque
facitis, ex animo operamini ſicut Domino,
24 & non hominibus: *ſcientes quòd a Domi-
no accipietis retributionem hereditatis. Do
25 mino Chriſto ſeruite. *" qui enim iniuriam *Rom.2.b
facit, recipiet id, quod inique geſſit: & non
eſt perſonarum acceptio apud Deum.

CAP. IIII.

1 DOmini, quod iuſtum eſt & æquum, ſer-
A uis præſtare: ſcientes quòd & uos Do-
2 minum habetis in cælo.* "Orationi inſtate, *Luc.18.a
3 vigilantes in ea in gratiarum actione: *"orã- *1. Thes. 17
tes ſimul & pro nobis, ut Deus aperiat nobis *Eph.6.c
oſtium ſermonis ad loquendum myſterium 2.Theſ.3.
4 Chriſti (propter quod etiã uinctus ſum)*vt
5 manifeſtẽ illud ita ut oportet me loqui. *"In *Eph.5.d
ſapientia ambulate ad eos qui foris ſunt: tẽ
6 pus redimentes. * Sermo veſter ſemper in
B gratia ſale ſit conditus, ut ſciatis quomodo
7 oporteat vos unicuique reſpondere. * Quæ
circa me ſũt, omnia uobis nota faciet Tychi
cus chariſſimus frater, & fidelis miniſter,
8 & conſeruus in Domino: *quem miſi ad uos
ad hoc ipſum vt cognoſcat, quæ circa uos
9 ſunt, & cõſoletur corda ueſtra, *cum Oneſi
mo chariſſimo, & fideli fratre, qui ex uobis
eſt. Omnia, quæ hic aguntur, nota facient vo
10 bis. * Salutat vos Ariſtarchus concaptiuus
C meus, & Marcus conſobrinus Barnabæ, de
quo accepiſtis mandata: ſi venerit ad uos,

exci-

excipite illum: * & Ieſus, qui dicitur Iuſtus: 11
qui ſunt ex circumciſione: hi ſoli ſunt adiuto
res mei in regno Dei, qui mihi fuerunt ſola-
tio. * Salutat vos Epaphras, qui ex uobis 12
eſt, ſeruus Chriſti Ieſu, ſemper ſolicitus pro
vobis in orationibus, vt ſtetis perfecti, & ple
ni in omni uoluntate Dei. * Teſtimonium 13
enim illi perhibeo quòd habet multum labo D
rem pro vobis, & pro ijs, qui ſunt Laodiciæ,
& qui Hierapoli. * Salutat vos Lucas medi- 14
15 cus chariſſimus, & Demas. * Salutate fratres,
qui ſunt Laodiciæ, & Nympham, & quæ in * 2.Ti.4.a.1
16 domo eius eſt, Eccleſiam. * Et cum lecta fue-
rit apud uos epiſtola hæc, facite vt & in Lao
dicenſium Eccleſia legatur: & eam, quæ Lao
17 dicenſium eſt, uos legatis. * Et dicite Archip
po: Vide miniſterium, quod accepiſti in Do-
18 mino, ut illud impleas. * Salutatio mea, ma-
nu Pauli. Memores eſtote vinculorum meo-
rum. Gratia uobiſcum. Amen.

EPISTOLA
BEATI PAVLI APOSTOLI
AD THESSALONICENSES PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS, & Siluanus, & Ti- 1
motheus Eccleſiæ Theſſaloni A
cenſium in Deo Patre, & Do-
mino Ieſu Chriſto. * Gratia 2
uobis, & pax. Gratias agimus
Deo ſemper pro omnib. uo- B
bis memoriam ueſtri facientes in orationib.
noſtris ſine intermiſſione, memores operis 3
fidei ueſtræ, & laboris, & charitatis, & ſuſti-
nentiæ ſpei Domini noſtri Ieſu Chriſti, ante
Deum & Patrem noſtrum: * ſcientes fratres, 4
dilecti a Deo, electionem ueſtram: * quia E- 5
uangelium noſtrum non fuit ad uos in ſer- C
mone tantum, ſed & in uirtute, & in Spiritu
ſancto, & in plenitudine multa, ſicut ſcitis
quales fuerimus in uobis propter uos. * Et 6
uos imitatores noſtri facti eſtis, & Domini,
excipientes uerbum in tribulatione multa,
cum gaudio Spiritus ſancti: * ita ut facti ſitis 7
forma omnibus credentibus in Macedonia,
& in Achaia. * A uobis enim diffamatus eſt 8
ſermo Domini, non ſolum in Macedonia, & D
in Achaia, ſed & in omni loco fides ueſtra,
quæ eſt ad Deum, profecta eſt, ita ut non ſit
nobis neceſſe quidquã loqui. * Ipſi enim de 9
nobis annunciant qualem introitum habue-
rimus ad uos: & quomodo conuerſi eſtis ad
Deum a ſimulacris, ſeruire Deo uiuo, & ue-
ro, * & expectare Filium eius de cælis (quem 10
ſuſcitauit ex mortuis) Ieſum, qui eripuit nos
ab ira uentura.

CAP. II.

NAm ipſi ſcitis, fratres, introitũ noſtrum 1
ad uos, quia non inanis fuit: * ſed ante A
16.d.19 paſſi, & * contumelijs affecti (ſicut ſcitis) in 2
Philippis, fiduciam habuimus in Deo noſtro
loqui ad uos Euangelium Dei in multa ſoli-
3 citudine. * Exhortatio enim noſtra non de
errore, neque de immunditia, neq; in dolo,
4 * ſed ſicut probati ſumus a Deo ut credere-
tur nobis Euangelium: ita loquimur nõ qua-
ſi hominibus placentes, ſed Deo, qui probat
5 corda noſtra. * Neque enim aliquando fui-
mus in ſermone adulationis, ſicut ſcitis: ne-
que in occaſione auaritiæ: Deus teſtis eſt:
6 * nec quærentes ab hominibus gloriam, ne-
B que a uobis, neque ab alijs. Cum poſſemus
7 uobis oneri eſſe ut Chriſti Apoſtoli: ſed fa-
cti ſumus paruuli in medio ueſtrum, tamquã
8 ſi nutrix foueat filios ſuos. * Ita deſiderantes
uos, cupide uolebamus tradere uobis non
ſolum Euangelium Dei, ſed etiam animas
noſtras: quoniã chariſſimi nobis facti eſtis:
9 * Memores enim eſtis fratres laboris noſtri,
& fatigationis: * nocte ac die operantes, ne * Act.20.g.34
quem ueſtrum grauaremus, prædicauimus * 1.Cor.4.c.12
10 in uobis Euangelium Dei. * Vos teſtes eſtis, 2.The.3.b.8
C & Deus, quam ſancte, & iuſte, & ſine quere-
11 la, uobis, qui credidiſtis, fuimus: * ſicut ſci-
tis, qualiter unumquemq. ueſtrum (ſicut pa-
12 ter filios ſuos) * deprecantes uos, & conſolã
tes, teſtificati ſumus, ut ambularetis digne
Deo, qui uocauit uos in ſuum regnũ, & glo-
13 riam. * Ideo & nos gratias agimus Deo ſine
intermiſſione; quoniam cũ accepiſſetis a no-
bis uerbum auditus Dei, accepiſtis illud, non
ut uerbum hominum, ſed (ſicut eſt uere) uer
bũ Dei, qui operatur in uobis, qui credidiſtis.
14 * uos enim imitatores facti eſtis fratres Ec-
cleſiarũ Dei, quæ ſunt in Iudæa in Chriſto
Ieſu: quia eadem paſſi eſtis & uos a contribu
15 libus ueſtris, ſicut & ipſi a Iudæis: qui &
D Dñm occiderũt Ieſum, & Prophetas, & nos
perſecuti ſunt, & Deo non placent, & om-
nibus

nibus hominibus aduerſantur, ꝰprohibentes 16
nos Gentibus loqui vt ſaluæ fiant, ut imple-
ant peccata ſua ſemper: peruenit enim ira
Dei ſuper illos vſque in finem. * Nos autem 17
fratres deſolati a vobis ad tempus horæ, a-
ſpectu, non corde, abundantius feſtinauimus
faciem ueſtram uidere cum multo deſiderio:
* quoniam uoluimus uenire ad uos: ego qui- 18
dem Paulus, & ſemel, & iterum, ſed impedi-
uit nos ſatanas. * Quæ eſt enim noſtra ſpes, 19
aut gaudium, aut corona gloriæ? Nonne uos
ante Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum
eſtis in aduentu eius? * uos enim eſtis gloria 20
noſtra & gaudium.

CAP. III.

PRopter quod non ſuſtinentes amplius, 1
placuit nobis remanere Athenis, ſolis: A
* " & miſimus Timotheum fratrem noſtrũ, 2
& miniſtrum Dei in Euangelio Chriſti ad
confirmandos uos, & exhortandos pro fide
ueſtra: * ut nemo moueatur in tribulationib. 3
iſtis: ipſi enim ſcitis quod i hoc poſiti ſumus.
* Nam & cum apud uos eſſemus, prædiceba- 4
mus uobis paſſuros nos tribulationes, ſicut B
& factum eſt, & ſcitis. * Propterea & ego 5
amplius non ſuſtinens, miſi ad cognoſcẽdam
fidem ueſtram: ne forte tentauerit uos is, qui
tentat, & inanis fiat labor noſter. * Nunc au- 6
tem ueniente Timotheo ad nos a uobis, &
annunciante nobis fidem & charitatem ue-
ſtram, & quia memoriam noſtri habetis bo-
nam ſemper, deſiderantes nos uidere, ſicut
& nos quoque uos: * ideo conſolati ſumus 7
fratres in uobis in omni neceſſitate, & tri- C
bulatione noſtra per fidem ueſtram; * quo- 8
niam nunc uiuimus, ſi uos ſtatis in Domino.
* Quam enim gratiarum actionem poſſumus 9
Deo retribuere pro uobis in omni gaudio,
quo gaudemus propter uos ante Deum no-
ſtrum, * nocte ac die abundantius orantes, 10
ut uideamus faciem ueſtram, & compleamus
ea, quæ deſunt fidei ueſtræ? * Ipſe autem 11
Deus, & Pater noſter, & Dominus noſter Ie- D
ſus Chriſtus dirigat uiam noſtram ad uos.
* Vos autem Dominus multiplicet, & abun- 12
dare faciat charitatem ueſtram in inuicem,
& in omnes, quemadmodum & nos in uobis:
* ad confirmanda corda ueſtra ſine querela 13
in ſanctitate, ante Deum & Patrem noſtrum,
in aduentu Domini noſtri Ieſu Chriſti cum
omnibus ſanctis eius. Amen.

CAP. IIII.

DE cetero ergo, fratres, rogamus uos &
obſecramus in Domino Ieſu, ut quem- A
admodum accepiſtis a nobis quomodo opor
teat uos ambulare, & placere Deo, ſic & am-
buletis ut abundetis magis. * Scitis enim quæ 2
præcepta dederim vobis per Dominum Ie-
3 ſum. * " Hæc eſt enim voluntas Dei, ſanctifi-
catio veſtra: vt abſtineatis vos a fornicatio-
4 ne, * vt ſciat vnuſquiſque veſtrum vas ſuum
5 poſſidere in ſanctificatione, & honore: * nõ
in paſſione deſiderij, ſicut & Gentes, quæ
6 ignorant Deum: * & ne quis ſupergrediatur,
B neque circumueniat in negotio fratrẽ ſuum:
quoniam vindex eſt Dominus de his omni-
bus, ſicut prædiximus vobis, & teſtificati ſu-
7 mus. * non enim vocauit nos Deus in immun
8 ditiam, ſed in ſanctificationem. * Itaque qui
hæc ſpernit, non hominem ſpernit, ſed Deũ:
qui etiam dedit Spiritum ſuum ſanctum in
9 nobis. * De charitate autem fraternitatis nõ
neceſſe habemus ſcribere vobis: * ipſi enim
10 vos a Deo didiciſtis vt diligatis inuicẽ. * Et-
enim illud facitis in omnes fratres in vniuer
ſa Macedonia. Rogamus autem vos fratres
11 vt abũdetis magis, * & operam detis vt quie
C ti ſitis, & vt veſtrum negotiũ agatis, & ope-
remini manibus veſtris, ſicut præcepimus
vobis: & vt honeſte ambuletis ad eos, qui
12 foris ſunt: & nullius aliquid deſideretis. * No
lumus autẽ vos ignorare fratres de dormiẽ-
tibus, vt non contriſtemini ſicut & ceteri,
13 qui ſpem non habent: * Si enim credimus
quòd Ieſus mortuus eſt, & reſurrexit: ita &
Deus eos, qui dormierunt per Ieſum, addu-
14 cet cum eo. * Hoc enim vobis dicimus in ver
bo Domini, " quia nos, qui viuimus, qui reſi-
dui ſumus in aduentum Domini, non præue
15 niemus eos, qui dormierunt. * Quoniam ip-
D ſe Dominus in iuſſu, & in voce Archangeli,
& in tuba Dei deſcendet de cælo: & mortui,
16 qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi. * Dein-
de nos, qui viuimus, qui relinquimur, ſimul
rapiemur cum illis in nubibus obuiam Chri
ſto in aera, & ſic ſemper cum Domino eri-
17 mus. * Itaque conſolamini inuicem in ver-
bis iſtis.

CAP. V.

1 DE temporibus autem, & momentis fra-
A tres non indigetis vt ſcribamus vobis.
2 * " Ipſi enim diligenter ſcitis quia dies Domi
3 ni, ſicut fur in nocte, ita veniet. * cum enim
dixerint pax, & ſecuritas: tũc repentinus eis
ſuperueniet interitus, ſicut dolor in vtero ha
4 benti, & non effugient. * Vos autem fratres
non eſtis in tenebris, vt vos dies illa tamquã
5 fur comprehendat: * omnes enim vos filij lu
cis eſtis, & filij diei: non ſumus noctis, neque
6 tenebrarum. * Igitur non dormiamus ſicut
7 & ceteri, ſed vigilemus, & ſobrij ſimus. * Qui
enim dormiunt, nocte dormiunt: & qui ebrij
8 ſunt, nocte ebrij ſunt. * Nos autem, qui diei
B ſumus, ſobrij ſimus, " induti loricam fidei,
9 & charitatis, & galeam ſpem ſalutis: * quo-
niam non poſuit nos Deus in iram, ſed in
acqui-

* Act. 16.a.1
* Ro.12.a Ephe.5.a
* Io.13.d & 15.b 1. Io.2.b 4.d 13
* 1.Cor.15 23
* 2.Pet.3 Apoc.3.a 16.c.15
* Is.59 Ephe.6

aequiſitionem ſalutis per Dominum noſtrũ | 17 miſſione orate. * In omnibus gratias agite:
Ieſum Chriſtum, * qui mortuus eſt pro no- 10

bis: vt ſiue vigilemus, ſiue dormiamus, ſimul
cum illo viuamus. * Propter quod conſola- 11
mini inuicem, & ædificate alterutrum, ſicut
& facitis. * Rogamus autem vos fratres ut 12
noueritis eos, qui laborant inter vos, & præ C
ſunt uobis in Domino, & monent uos, * vt 13
habeatis illos abundantius in charitate pro-
pter opus illorum: pacem habete cum eis.
* Rogamus autem uos fratres, corripite in- 14
quietos, conſolamini puſillanimes ſuſcipite
...17.c.13. infirmos, patientes eſtote ad omnes. * Vide- 15
...6.22. te ne quis malum pro malo alicui reddat: ſed
12 d. 17. ſemper quod bonum eſt ſectamini in inuicẽ,
...3. b.9. ...28. c.22 ...15.a.1. & in omnes. * Semper gaudete. * Sine inter 16

17 miſſione orate. * In omnibus gratias agite:
18 hæc eſt enim uoluntas Dei in Chriſto Ieſu
19 in omnibus uobis. * Spiritum nolite extin-
20 guere. * Prophetias nolite ſpernere. * Omnia
21 autem probate: quod bonum eſt tenete.
22 * Ab omni ſpecie mala abſtinete vos. * Ipſe
23 autẽ Deus pacis ſanctificet uos per omnia:
D ut integer ſpiritus ueſter, & anima, & corp⁹
ſine querela in aduentu Domini noſtri Ieſu
24 Chriſti ſeruetur. * Fidelis eſt, qui vocauit *1. Cor. 1. b.9.
25 vos: qui etiam faciet. * Fratres orate pro no-
26 bis. * Salutate fratres omnes in oſculo ſan-
27 cto. * Adiuro uos per Dominum ut legatur
epiſtola hæc omnibus ſanctis fratribus.
28 * Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti uobiſ-
cum. Amen.

EPISTOLA

BEATI PAVLI APOSTOLI AD THESSALONICENSES SECVNDA.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS, & Siluanus, & Timo 1
theus: Eccleſiæ Theſſaloni- A
cenſium in Deo Patre noſtro,
& Domino Ieſu Chriſto.
* Gratia uobis, & pax a Deo 2
Patre noſtro, & Domino Ieſu
Chriſto. * Gratias agere debemus ſemper 3
Deo pro uobis, fratres, ita ut dignũ eſt, quo
niam ſupercreſcit fides ueſtra, & abundat
charitas uniuſcuiuſque veſtrum in inuicem:
* ita ut & nos ipſi in uobis gloriemur in Ec- 4
cleſijs Dei, pro patientia ueſtra, & fide, & in B
omnibus perſecutionibus ueſtris, & tribula-
tionibus, quas ſuſtinetis * in exemplum iuſti 5
iudicij Dei, vt digni habeamini in regno Dei,
pro quo & patimini. * ſi tamen iuſtum eſt a- 6
pud Deum retribuere tribulationem ijs, qui
vos tribulant: * & uobis, qui tribulamini, re- 7
quiem nobiſcum in reuelatione Domini Ie- C
ſu de cælo cum angelis uirtutis eius, * in flã- 8
ma ignis dantis uindictam ijs, qui non noue
runt Deum, & qui non obediunt Euangelio
Domini noſtri Ieſu Chriſti. * qui pœnas da- 9
bunt in interitu æternas a facie Domini, & a
gloria virtutis eius: * cum uenerit glorificari 10
in ſanctis ſuis, & admirabilis fieri in omni- D
bus, qui crediderunt, quia creditum eſt teſti
monium noſtrum ſuper uos in die illo. * In 11
quo etiam oramus ſemper pro uobis: ut di-
gnetur vos uocatione ſua Deus noſter, & im
pleat omnem voluntatem bonitatis, & opus
fidei in uirtute, * vt clarificetur nomen Do- 12
mini noſtri Ieſu Chriſti in uobis, & uos in
illo ſecundum gratiam Dei noſtri, & Domini
Ieſu Chriſti.

CAP. II.

1 ROgamus autem uos fratres per aduen
A tum Domini noſtri Ieſu Chriſti & no-
2 ſtræ congregationis in ipſum: * ut non cito
moueamini a ueſtro ſenſu, neque terrea-
mini, neque per ſpiritum, neque per ſermo-
nem, neq; per epiſtolam tamquam per nos
3 miſſam, quaſi inſtet dies Domini. * Ne quis
uos ſeducat ullo modo: quoniam niſi uene- *Ephe. 5. b.6.
rit diſceſſio primũ, & reuelatus fuerit homo
4 peccati, filius perditionis, * qui aduerſatur,
B & extollitur ſupra omne, quod dicitur Deus
aut quod colitur: ita ut in tẽplo Dei ſedeat
5 oſtendens ſe tamquã ſit Deus. * Nõ retinetis
quod cum adhuc eſſem apud vos, hęc dice-
6 bam uobis? * Et nunc quid detineat ſcitis, vt
7 reueletur in ſuo tempore. * Nam myſterium
iam operatur iniquitatis: tãtum ut qui tenet
8 nũc, teneat, donec de medio fiat. * Et tunc re-
uelabitur ille iniquus, * quem Dominus Ie-
ſus interficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet illu *Iſa. 11. a.4.
9 ſtratione aduentus ſui eum: * cuius eſt aduen
C tus ſecundum operationem ſatanæ in omni
10 uirtute, & ſignis, et prodigijs mẽdacibus, * et
in omni ſeductione iniquitatis ijs, qui pere-
unt: eo quod charitatem veritatis non rece-
perunt ut ſalui fierent. Ideo mittet illis Deus
opera

operationem erroris, ut credant mendacio,
* ut iudicentur omnes, qui non crediderunt 11
veritati, ſed conſenſerunt iniquitati. * Nos 12
aũt debemus gratias agere Deo ſemper pro
nobis fratres dilecti a Deo, quòd elegerit uos
Deus primitias in ſalutem in ſanctificatio-
ne ſpiritus, & in fide veritatis:* in qua & vo- 13
cauit vos per Euangelium noſtrum in acqui D
ſitionem gloriæ Domini noſtri Ieſu Chriſti.
* Itaque fratres ſtate: & tenete traditiones, 14
quas didiciſtis, ſiue per ſermonem, ſiue per
epiſtolam noſtram. * Ipſe autem Dominus 15
noſter Ieſus Chriſtus, Deus & Pater no-
ſter, qui dilexit nos, & dedit conſolationem
æternam, & ſpem bonam in gratia, * exhor- 16
tetur corda veſtra, & confirmet in omni ope
re, & ſermone bono.

CAP. III.

Eph.6.c.18. Col.4.a.3.

DE cetero fratres orate pro nobis ut ſer- 1
mo Dei currat, & clarificetur; ſicut & A
apud uos: * & vt liberemur ab importunis, 2
& malis hominibus: non enim omnium eſt
fides.* Fidelis autem Deus eſt, qui confirma 3
bit vos, & cuſtodiet a malo.* Confidimus au 4
tem de vobis, in Domino, quoniam quæ præ
cipimus, & facitis, & facietis. * Dominus au- 5
tem dirigat corda veſtra in charitate Dei, & B
patientia Chriſti. * Denunciamus autem vo- 6
bis fratres in nomine Domini noſtri Ieſu
Chriſti, vt ſubtrahatis vos ab omni fratrẽ
ambulante inordinate, & non ſecundum tra-
7 ditionem, quam acceperunt a nobis.* Ipſi e-
nim ſcitis quemadmodum oporteat imitari
nos: quoniam non inquieti fuimus inter uos:
8 * * neque gratis panem manducauimus ab
aliquo, ſed in labore, & in fatigatione, nocte
& die operantes, ne quem veſtrum grauare-
9 mus.* Non quaſi non habuerimus poteſta-
tem, ſed vt noſmetipſos formam daremus
10 vobis ad imitandum nos. * Nam & cum eſ-
C ſemus apud vos, hoc denunciabamus vobis:
quoniam ſi quis non vult operari, nec man-
11 ducet.* Audiuimus enim inter uos quoſdam
ambulare inquiete, nihil operantes, ſed cu-
12 rioſe agentes.* Ijs autem, qui eiuſmodi ſunt,
denunciamus, & obſecramus in Domino Ie
ſu Chriſto, vt cum ſilentio operantes ſuum
13 panem manducent.* * Vos autem fratres no-
14 lite deficere benefacientes.* Quod ſi quis nõ
D obedit verbo noſtro per epiſtolam, hunc no
tate, & ne commiſceamini cum illo vt con-
15 fundatur: * & nolite quaſi inimicum exiſti-
16 mare, ſed corripite ut fratrem.* Ipſe autem
Dominus pacis det vobis pacem ſempiternã
in omni loco. Dominus ſit cum omnibus vo-
17 bis. * Salutatio, mea manu Pauli: quod eſt ſi-
18 gnum in omni epiſtola ita ſcribo.* Gratia do
mini noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus uo-
bis. Amen.

* Act.20.[...] 1.Cor.4.[...] 1.Theſ.2.[...]

* Gal.6.[...]

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD TIMOTHEVM PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

* Act.16.a.1.

PAVLVS Apoſtolus Ie- 1
ſu Chriſti ſecundum im- A
perium Dei Saluatoris
noſtri, & Chriſti Ieſu
ſpei noſtræ. * * Timo- 2
theo dilecto filio in fide.
Gratia, miſericordia, &
pax a Deo Patre, & Chri
ſto Ieſu Domino noſtro. * Sicut rogaui te ut 3
remaneres Epheſi cum irem in Macedoniã,
vt denunciares quibuſdam ne aliter docerẽt,
* neque intenderent fabulis, & genealogijs 4
interminatis: quæ quæſtiones præſtant ma- B
gis quam ædificationem Dei, quæ eſt in fide.
* Finis autem præcepti eſt charitas de corde 5
puro, & conſcientia bona & fide non ficta.
* A quibus quidam aberrantes, conuerſi ſunt 6
7 in vaniloquium, * volentes eſſe legis docto-
res, non intelligentes neque quę loquuntur,
8 neque de quibus affirmant. * * Scimus autem
quia bona eſt lex, ſi quis ea legitime vtatur:
9 * ſciens hoc lex iuſto non eſt poſita, ſed iniu-
ſtis, & non ſubditis impijs, & peccatoribus
ſceleratis & contemnatis, parricidis, & ma-
10 tricidis, homicidis. * fornicarijs, maſculorũ
concubitoribus, plagiarijs, mendacibus, &
periuris, & ſi quid aliud ſanæ doctrinæ ad-
11 uerſatur, * quæ eſt ſecundum Euangeliũ glo
C riæ beati Dei, quod creditum eſt mihi. * Gra
12 tias ago ei, qui me confortauit Chriſto Ieſu
Domino noſtro, quia fidelem me exiſtima-
13 uit, ponens in miniſterio:* qui prius blaſphe
mus, fui, & perſecutor, & contumelioſus: ſed
miſericordiam Dei cõſecutus ſum, quia igno
rans

* Ro.7.[...]

rans feci in incredulitate.* Superabundauit 14
autem gratia Domini noſtri cum fide, & dile
ctione, quæ eſt in Chriſto Ieſu. * Fidelis ſer- 15
mo, & omni acceptione dignus: "quòd Chri-
ſtus Ieſus venit in hunc mundum peccato-
res ſaluos facere, quorum primus ego ſum:
* Sed ideo miſericordiam conſecutus ſum: 16
vt in me primo oſtẽderet Chriſtus Ieſus om D
nem patientiam ad informationem eorum,
qui credituri ſunt illi, in vitam æternam.
* Regi autem ſæculorum immortali, inuiſi- 17
bili, ſoli Deo honor, & gloria in ſæcula ſæcu
lorum. Amen.* Hoc præceptum commendo 18
tibi fili Timothee, ſecundum præcedentes in
te prophetias, ut milites in illis bonam mili-
tiam,* habens fidem, & bonam conſcientia, 19
quam quidam repellentes, circa fidem nau-
fragauerunt: * ex quibus eſt Hymenæus, & 20
Alexander: quos tradidi Satanæ, vt diſcant
non blaſphemare.

CAP. II.

OBſecro igitur primùm omnium fieri 1
obſecrationes, orationes, poſtulatio- A
nes, gratiarũ actiones pro oĩbus hominibus:
*pro regibus, & omnibus, qui in ſublimita- 2
te ſunt, vt quietam, & trãquillam uitam aga-
mus in omni pietate, & caſtitate.*hoc enim 3
bonum eſt, & acceptum coram Saluatore no
ſtro Deo, * qui omnes homines vult ſaluos 4
fieri, & ad agnitionẽ ueritatis uenire.*Vnus B
enim Deus, vnus & mediator Dei & homi- 5
num homo Chriſtus Ieſus:*qui dedit redem 6
ptionem ſemetipſum pro omnibus, teſtimo
nium temporibus ſuis: * in quo poſitus ſum 7
ego prædicator, & Apoſtolus (veritatem di- C
co, non mentior) doctor Gentium in fide, &
veritate.*Volo ergo viros orare in omni lo 8
co, leuantes puras manus ſine ira, & diſcepta
tione.*"Similiter & mulieres in habitu orna 9
to, cum verecundia, & ſobrietate ornantes
ſe, & non in tortis crinibus, aut auro, aut
margaritis, vel ueſte pretioſa:*ſed quod de- 10
cet mulieres, promittẽtes pietatem per ope-
ra bona.*Mulier in ſilentio diſcat cum omni 11
ſubiectione. * "Docere autem mulieri non 12
permitto, neque dominari in uirum: ſed eſſe D
in ſilentio.* Adam enim primus formatus 13
eſt: deinde Heua. * "& Adam non eſt ſedu- 14
ctus: mulier autem ſeducta in præuaricatio-
ne fuit. * Saluabitur autem per filiorum ge- 15
nerationem, ſi permanſerit in fide, & dile-
ctione, & ſanctificatione cum ſobrietate.

CAP. III.

FIdelis ſermo: Si quis epiſcopatum deſi- 1
derat, bonum opus deſiderat. * "Opor- A
tet ergo epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, 2
vnius vxoris virum, ſobrium, prudentem, or
3 natum, pudicum, hoſpitalem, doctorem, *nõ
vinolentum, non percuſſorem, ſed modeſtũ;
4 non litigioſum, non cupidum, ſed * ſuæ do-
B mui bene præpoſitum: filios habentem ſub-
5 ditos cum omni caſtitate.* Si quis autem do
mui ſuæ præeſſe neſcit, quomodo Eccleſiæ
6 Dei diligentiam habebit? *Non neophytum:
ne in ſuperbiam elatus, in iudicium incidat
7 diaboli. * Oportet autem illum & teſtimo-
nium habere bonum ab ijs, qui foris ſunt, vt
non in opprobrium incidat, & in laqueum
8 diaboli.* Diaconos ſimiliter pudicos, non bi
lingues, non multo vino deditos, non turpe
9 lucrum ſectantes: * habentes myſterium fi-
C dei in cõſcientia pura. *Et hi autem proben-
10 tur primum: & ſic miniſtrent, nullũ crimen
11 habentes. * Mulieres ſimiliter pudicas, non
12 detrahentes, ſobrias, fideles in omnib.*Dia-
coni ſint vnius vxoris viri: qui filijs ſuis bene
13 præſint, & ſuis domibus. * Qui enim bene
miniſtrauerint, gradum bonum ſibi acqui-
rent, & multam fiduciam in fide, quæ eſt in
14 Chriſto Ieſu. * Hæc tibi ſcribo, ſperans me
15 ad te venire cito. *ſi autẽ tardauero, vt ſcias
D quomodo oporteat te in domo Dei conuer-
ſari, quæ eſt Eccleſia Dei uiui, columna &
16 firmamentum veritatis. * Et manifeſte ma-
gnum eſt pietatis ſacramentum, quod mani
feſtatum eſt in carne, iuſtificatum eſt in ſpi-
ritu, apparuit angelis, prædicatum eſt Gen-
tibus, creditum eſt in mundo, aſſumptum
eſt in gloria.

CAP. IIII.

1 SPiritus autem manifeſte dicit, quia " in
A nouiſſimis temporibus diſcedẽt quidam — "2.Tim.3.a.9 2.Pet.3.a.3
a fide, attendentes ſpiritibus erroris, & do- — Iud.d.18
2 ctrinis dæmoniorum, * in hypocriſi loquen-
tium mendacium, & cauteriatam habentiũ
3 ſuam conſcientiam, *prohibentium nubere,
B abſtinere a cibis, quos Deus creauit ad per-
cipiendum cum gratiarũ actione fidelibus,
4 & ijs, qui cognouerunt veritatem. * Quia
omnis creatura Dei bona eſt, & nihil reij-
ciendum quod cum gratiarum actione per-
5 cipitur: * ſanctificatur enim per uerbum
6 Dei, & orationem.* Hæc proponens fratri-
bus, bonus eris miniſter Chriſti Ieſu enutri-
tus verbis fidei, & bonæ doctrinæ, quam aſ-
7 ſecutus es. * " Ineptas autem, & aniles fabu- — "2.Ti.2.d.23
las deuita: exerce autem teipſum ad pieta- — Ti.3.c.9
8 tem. Nam corporalis exercitatio, ad modi-
C cum vtilis eſt: pietas autem ad omnia vtilis
eſt, promiſſionem habens vitæ, quæ nũc eſt,
9 & futuræ.*Fidelis ſermo, & omni acceptio-
10 ne dignus. * In hoc enim laboramus, & ma-
ledicimur, quia ſperamus in Deum uiuum,
qui eſt Saluator omnium hominum, maxi-
11 me fidelium. * Præcipe hæc, & doce.

*Nemo

* Nemo adoleſcentiam tuam contemnat: 12
ſed exemplum eſto fidelium in verbo, in con
uerſatione, in charitate, in fide, in caſtitate.
*Dum venio, attende lectioni, exhortationi, 13
& doctrinę. *Noli negligere gratiam, quę in 14
te eſt, quæ data eſt tibi per prophetiam, cum D
impoſitione manuum presbyterij. * Hæc 15
meditare, in his eſto: vt profectus tuus mani
feſtus ſit omnibus. * Attende tibi, & doctri- 16
næ: inſta in illis. Hoc enim faciens, & teip-
ſum ſaluum facies, & eos, qui te audiunt.

CAP. V.

SEniorem ne increpaueris, ſed obſecra vt 1
patrem; iuuenes, vt fratres; *anus, vt ma- A
tres; iuuenculas, vt ſorores in omni caſtitate: 2
*Viduas honora, quæ vere viduæ ſunt. * Si 3
qua autem vidua filios, aut nepotes habet: 4
diſcat primum domum ſuam regere, & mu-
tuam vicem reddere parentibus: hoc enim
acceptum eſt coram Deo.* Quæ autem vere 5
vidua eſt, & deſolata, ſperet in Deum, & in-
ſtet obſecrationibus, & orationibus nocte ac
die. * Nam quæ in delicijs eſt, viuens mor- 6
tua eſt. *Et hoc præcipe vt irreprehenſibiles 7
ſint. * Si quis autem ſuorum, & maxime do- 8
meſticorum curam non habet, fidem nega-
uit, & eſt infideli deterior. *Vidua eligatur 9
non minus ſexaginta annorum, quæ fuerit B
vnius viri vxor,* i operib. bonis teſtimoniũ 10
habens, ſi filios educauit, ſi hoſpitio recepit,
ſi ſanctorum pedes lauit, ſi tribulationem pa
tientibus ſubminiſtrauit, ſi omne opus bo-
num ſubſecuta eſt. *Adoleſcentiores autem 11
viduas deuita: Cum enim luxuriatæ fuerint
in Chriſto, nubere volunt: *habentes damna 12
tionem, quia primam fidem irritam fecerũt.
*ſimul autem & otioſæ diſcunt circuire do- 13
mos: non ſolum otioſæ, ſed & verboſæ, & cu
rioſæ, loquentes quæ non oportet. *Volo er 14
go iuniores nubere, filios procreare, matreſ C
familias eſſe, nullam occaſionem dare aduer
ſario maledicti gratia. * Iam enim quædam 15
conuerſæ ſunt retro ſatanam. * Si quis fide- 16
lis habet viduas, ſubminiſtret illis, & nõ gra-
uetur Eccleſia: vt ijs, quæ vere viduæ ſunt,
ſufficiat.* Qui bene præſunt presbyteri, du- 17
plici honore digni habeantur: maxime qui la
borãt in verbo & doctrina.* Dicit enim Scri 18
ptura: Non alligabis os boui trituranti. Et:
*Dignus eſt operarius mercede ſua. * Aduer 19
ſus presbyterum accuſationem noli recipe- D
re, niſi ſub duobus aut tribus teſtibus. *Pec- 20
cantes coram omnibus argue: vt & ceteri ti-
morem habeant. *Teſtor coram Deo & Chri 21
ſto Ieſu, & electis angelis, vt hæc cuſtodias
ſine præiudicio, nihil faciens in alteram par-
tem declinando. *Manus cito nemini impo- 22
ſueris, neque communicaueris peccatis alie-
nis. Teipſum caſtum cuſtodi. * Noli adhuc 23

• Deu.25.a.4
• 1.Cor.9.a.9
Matt.10.b.10
Luc.10.a.7

aquam bibere, ſed modico vino vtere pro-
pter ſtomachum tuum, & frequentes tuas
24 infirmitates. *Quorundam hominum pecca
ta manifeſta ſunt, præcedentia ad iudicium:
25 quoſdam autem & ſubſequuntur. *Similiter
& facta bona manifeſta ſunt: & quæ aliter
ſe habent abſcondi non poſſunt.

CAP. VI.

1 QVicumque ſunt ſub iugo ſerui, domi-
A nos ſuos omni honore dignos arbitrẽ-
tur, ne nomen Domini & doctrina blaſphe-
2 metur. *Qui autem fideles habent dominos,
non cõtemnant, quia fratres ſunt: ſed magis
ſeruiant, quia fideles ſunt & dilecti, qui bene
ficij participes ſunt. Hæc doce, & exhortare.
3 * Si quis aliter docet, & non acquieſcit ſanis
ſermonibus Domini noſtri Ieſu Chriſti, &
ei, quæ ſecundum pietatem eſt, doctrinæ:
4 * ſuperbus eſt, nihil ſciens, ſed languens cir-
ca quæſtiones, & pugnas verborum: ex qui-
bus oriuntur inuidiæ, contentiones, blaſphe
5 miæ, ſuſpiciones malæ, * conflictationes ho-
B minum mente corruptorum, & qui veritate
priuati ſunt, exiſtimãtium quæſtum eſſe pie-
6 tatem. *Eſt autem quæſtus magnus pietas cũ
7 ſufficientia. * *Nihil enim intulimus in hunc
mũdum: haud dubiũ quòd nec auferre quid
8 poſſumus. * *Habentes autem alimenta, &
9 quibus tegamur, his contenti ſumus. * Nam
qui volunt diuites fieri, incidunt in tentatio
nem, & in laqueum diaboli, & deſideria mul
ta inutilia, & nociua quæ mergunt homines
10 in interitum, & perditionem. *Radix enim
omnium malorum eſt cupiditas: quam qui-
dam appetentes errauerunt a fide, & inſerue
11 runt ſe doloribus multis. *Tu autem o ho-
C mo Dei hæc fuge: ſectare vero iuſtitiam, pie
tatem, fidem, charitatem, patientiam, manſue
12 tudinem. * Certa bonum certamen fidei,
apprehende vitam æternam, in qua vocatus
es, & confeſſus bonam confeſſionem coram
13 multis teſtibus. *Præcipio tibi coram Deo,
qui viuificat omnia, & Chriſto Ieſu, qui te-
ſtimonium reddidit *ſub Pontio Pilato, bo-
14 nam confeſſionem: * vt ſerues mandatum
ſine macula, irreprehenſibile vſque in ad-
15 uentum Domini noſtri Ieſu Chriſti, *quem
ſuis temporibus oſtendet *beatus & ſolus
potens, Rex regum, & Dominus dominan-
16 tium: * qui ſolus habet immortalitatem,
D & lucem inhabitat inacceſſibilem: *quem
nullus hominum vidit, ſed nec videre poteſt:
cui honor, & imperium ſempiternum:
17 Amen. * Diuitibus huius ſæculi præcipe
non ſublime ſapere, *neque ſperare in in-
certo diuitiarum, ſed in Deo viuo (qui præ-
18 ſtat nobis omnia abunde ad fruendum) *be-
ne agere, diuites fieri in bonis operibus, fa-
cile

• Iob 1.d
Eccl.5.c
• Prou.27.
26

• Matt.27
10
Io.18.g

• Apoc.
14.& 19

• Io.1.c
1.Io.4.c

• Luc.12.

cile tribuere, communicare, * theſauriza- 19
re ſibi fundamentum bonum in futurum, ut
apprehendant veram vitam, *O Timothee, 20
depoſitum cuſtodi, deuitans profanas vo-
cum nouitates, & oppoſitiones falſi nomi-
21 nis ſcientiæ, * quam quidem promittentes, circa fidem exciderunt. Gratia tecum.
Amen.

EPISTOLA
BEATI PAVLI APOSTOLI
AD TIMOTHEVM SECVNDA:
CAPVT PRIMVM.

PAVLVS Apoſtolus Ieſu 1
Chriſti per uoluntatem A
Dei, ſecundum promiſ-
ſionem vitæ, quæ eſt in
Chriſto Ieſu: * Timo- 2
theo chariſſimo filio, gra
tia, miſericordia, pax a
Deo Patre, & Chriſto Ie
ſu Domino noſtro. * Gratias ago Deo, cui 3
ſerui a progenitoribus in conſcientia pura,
quod ſine intermiſſione habeam tui memo-
riam in orationibus meis, nocte ac die * de- 4
ſiderans te uidere, memor lacrymarum tua-
rum, ut gaudio implear, * recordationem ac 5
cipiens eius fidei, quæ eſt in te non ficta, quæ B
& habitauit primum in auia tua Loide, &
matre tua Eunice, certus ſum autem quod &
in te. * Propter quam cauſam admoneo te vt 6
reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per im-
2.15. poſitionem manuum mearum. * " Non enim 7
dedit nobis Deus ſpiritum timoris: ſed vir-
tutis, & dilectionis: & ſobrietatis. * Noli ita- 8
que erubeſcere teſtimonium Domini noſtri,
neque me uinctum eius: ſed collabora Euan-
gelio ſecundum uirtutem Dei: * qui nos libe 9
b.5. rauit, & uocauit uocatione ſua ſancta, " non C
ſecundum opera noſtra, ſed ſecundum pro-
poſitum ſuum, & gratiam, quæ data eſt no-
bis in Chriſto Ieſu ante tempora ſæcularia.
* Manifeſtata eſt autem nunc per illumina- 10
tionem Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, qui de
ſtruxit quidem mortem, illuminauit autem
vitam, & incorruptionem per Euangelium:
a.7. *in quo" poſitus ſum ego prædicator, & Apo 11
ſtolus, & magiſter Gentium. * Ob quam cau 12
ſam etiam hæc patior, ſed non confundor.
Scio enim cui credidi, & certus ſum quia po
tens eſt depoſitum meum ſeruare in illum D
diem. * Formam habe ſanorum verborum, 13
quæ a me audiſti in fide, & in dilectione in
Chriſto Ieſu. * Bonũ depoſitum cuſtodi per 14
Spiritum ſanctum, qui habitat in nobis. * Scis 15
hoc, quòd auerſi ſunt a me omnes, qui in A-
ſia ſunt, ex quibus eſt Phigellus, & Hermoge
.19. nes. * Det miſericordiam Dominus" Oneſi- 16
phori domui: quia ſæpe me refrigerauit, &
A 17 catenam meam non erubuit: * ſed cum Ro-
mam ueniſſet, ſolicite me quæſiuit, & inue-
18 nit. * Det illi Dominus inuenire miſericor
diam a Domino in illa die. Et quanta Epheſi
miniſtrauit mihi, tu melius noſti.

CAP. II.

1 TV ergo fili mi confortare in gratia, quæ
2 eſt in Chriſto Ieſu: * & quæ audiſti a
A me per multos teſtes, hæc commenda fideli-
bus hominibus, qui idonei erunt & alios do-
3 cere. * Labora ſicut bonus miles Chriſti Ie-
4 ſu. * Nemo militans Deo implicat ſe negotijs
ſæcularibus: ut ei placeat, cui ſe probauit.
5 * Nã & qui certat in agone, non coronatur
6 niſi legitime certauerit. * Laborãtem agrico
lam oportet primũ de fructibus percipere.
7 * Intellige quæ dico: dabit enim tibi Domi-
8 nus in omnibus intellectum. * Memor eſto
Dominum Ieſum Chriſtũ reſurrexiſſe a mor
tuis ex ſemine Dauid, ſecundum Euangeliũ
9 meum, * in quo laboro uſque ad vincula, qua
B ſi male operans: ſed uerbum Dei non eſt al-
10 ligatum. * Ideo omnia ſuſtineo propter ele-
ctos, vt & ipſi ſalutem conſequantur, quæ
11 eſt in Chriſto Ieſu, cum gloria cæleſti. * Fide
lis ſermo: Nam ſi commortui ſumus, & con
12 uiuemus: * ſi ſuſtinebimus, & conregnabi- *Mat.10.d.33
mus: " ſi negauerimus, & ille negabit nos: Mar.8.d.38.
13 * " ſi non credimus, ille fidelis permanet, ne *Rom.3.a.3.
14 gare ſeipſum non poteſt. * Hæc commone:
teſtificans coram Domino. Noli contendere
uerbis: ad nihil enim vtile eſt, niſi ad ſub-
15 uerſionem audientium. * Solicite cura teip-
ſum probabilem exhibere Deo, operarium
inconfuſibilem, recte tractantem verbum ve
16 ritatis: * Profana autem, & uaniloquia deui-
C ta: multum enim proficiunt ad impietatem:
17 * & ſermo eorum ut cancer ſerpit: ex quibus
18 eſt Hymenæus, & Philetus, * qui a veritate
exciderunt, dicentes reſurrectionem eſſe iã
factam, & ſubuerterunt quorundam fidem.
19 * Sed firmum fundamentum Dei ſtat, habẽs
ſigna-

ſignaculum hoc: Cognouit Dominus qui
ſunt eius; & diſcedat ab iniquitate omnis,
qui nominat nomen Domini.* In magna au- 20
tem domo non ſolum ſunt uaſa aurea, & ar-
gentea,ſed & lignea, & fictilia: & quædam
quidem in honorem, quædam autem in con
tumeliam. * Si quis ergo emundauerit ſe ab 21
iſtis,erit vas in honorem ſanctificatum, & v- D
tile Domino ad omne opus bonum paratũ.
*Iuuenilia autẽ deſideria fuge, ſectare vero 22
iuſtitiam,fidem,ſpem,charitatem, & pacem
cum ijs, qui inuocant Dominum de corde
b1.Tim.1.b.7. Tit.3.c.9 puro.*b Stultas autem,& ſine diſciplina quæ 23
ſtiones deuita: ſciens quia generant lites.
* Seruum autem Domini non oportet litiga- 24
re:ſed manſuetum eſſe ad omnes,docibilem,
patientem,*cum modeſtia corripiẽtem eos, 25
qui reſiſtunt veritati: nequando Deus det il-
lis pœnitentiam ad cognoſcendam veritatẽ,
*& ſi reſipiſcãt a diaboli laqueis,a quo capti 26
ui tenentur ad ipſius voluntatem.

CAP. III.

1.Ti.4.a.2. HOc autẽ ſcito, quòd in nouiſſimis die- 1
bus inſtabunt tempora periculoſa: * e- A
runt homines ſeipſos amantes,cupidi, elati, 2
ſuperbi,blaſphemi,parentibus non obedien
tes,ingrati,ſceleſti,*ſine affectione,ſine pace 3
criminatores,incontinẽtes,immites, ſine be
nignitate,*proditores,proterui,tumidi,&vo 4
luptatum amatores magis quam Dei: * ha- 5
bentes ſpeciem quidem pietatis,virtutem au B
tem eius abnegantes.Et hos deuita: * ex his 6
enim ſunt,qui penetrant domos, & captiuas
ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ
ducuntur uarijs deſiderijs: * ſemper diſcen- 7
tes,& numquam ad ſcientiam ueritatis per-
Exo.7.b.11. uenientes. * Quemadmodum autem "Ian- 8
nes,& Mambres reſtiterunt Moyſi: ita & hi
reſiſtunt veritati,homines corrupti mente,
reprobi circa fidem.*ſed vltra nõ proficiẽt: 9
inſipientia enim eorum manifeſta erit om-
nibus,ſicut & iſtorum fuit. * Tu autem aſſe- 10
cutus es meam doctrinam, inſtitutionem, C
propoſitum,fidem,lõganimitatem,dilectio-
nem,patientiam, * perſecutiones,paſſiones: 11
qualia mihi facta ſunt Antiochiæ, Iconij, &
Lyſtris: quales perſecutiones ſuſtinui, & ex
omnibus eripuit me Dominus. * Et omnes, 12
qui pie volunt viuere in Chriſto Ieſu,perſe-
cutionem patientur.*Mali aũt homines, & 13
ſeductores proficient in peius;errãtes,& in
errorem mittentes.*Tu vero permane in ijs, 14
quæ didiciſti, & credita ſunt tibi:ſciẽs a quo D
didiceris.*& quia ab infantia ſacras litteras 15
noſti, quæ te poſſunt inſtruere ad ſalutem,
16 per fidem,quæ eſt in Chriſto Ieſu. * "Omnis *2.Pet.
ſcriptura diuinitus inſpirata vtilis eſt ad do-
cendum,ad arguendum, ad corripiendum,
17 ad erudiendum in iuſtitia: * vt perfectus ſit
homo Dei,ad omne opus bonum inſtructus.

CAP. IV.

1 TEſtificor coram Deo, & Ieſu Chriſto,
A qui iudicaturus eſt viuos,& mortuos,
2 per aduentum ipſius,& regnum eius: * præ-
dica verbum,inſta opportune,importune:ar
gue,obſecra,increpa in omni patiẽtia,& do
3 ctrina. Erit enim tempus, cum ſanam do-
ctrinam non ſuſtinebunt, ſed ad ſua deſide-
ria coaceruabunt ſibi magiſtros, prurientes
4 auribus, & a veritate quidem auditum auer-
5 tent,ad fabulas autem conuertentur.*Tu ve
ro uigila,in omnibus labora, opus fac Euan
geliſtæ,miniſteriũ tuum imple.Sobrius eſto.
6 *Ego enim iam delibor,& tempus reſolutio
B nis meæ inſtat. * Bonum certamen certaui,
7 curſum conſummaui,fidem ſeruaui. * In re-
8 liquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ,quam
reddet mihi dominus in illa die iuſtus iudex:
non ſolum autem mihi, ſed ijs, qui diligunt
aduentum eius. Feſtina ad me venire cito.
9 * Demas enim me reliquit,diligens hoc ſæcu
10 lum,& abijt Theſſalonicam: * Creſcens in
11 Galatiam, Titus in Dalmatiam. * "Lucas eſt *Col.4.
C mecum ſolus. Marcum aſſume, & adduc te-
cum: eſt enim mihi vtilis in miniſterium.
12 * Tychicum autem miſi Epheſum. *Penu-
13 lam,quam reliqui Troade apud Carpum, ve
niens affer tecum, & libros, maxime autem
14 membranas.* Alexander ærarius multa ma-
la mihi oſtendit: reddet illi Dominus ſecun-
15 dum opera eius: *quem & tu deuita: ualde
16 enim reſtitit verbis noſtris. * In prima mea
defenſione nemo mihi affuit, ſed omnes me
17 dereliquerunt:non illis imputetur. * Domi-
D nus autem mihi aſtitit,& confortauit me,ut
per me prædicatio impleatur,& audiant om
nes Gentes:& liberatus ſum de ore Leonis.
18 * Liberauit me Dominus ab omni opere ma
lo: & ſaluum faciet in regnum ſuum cæleſte,
19 cui gloria in ſæcula ſæculorum.Amen.*Sa-
luta Priſcam, & Aquilam, & " Oneſipho- *Sup.1.
20 ri domum. * Eraſtus remanſit Corinthi.Tro
21 phimum autem reliqui infirmum Mileti.
* Feſtina ante hiemem venire. Salutant te
Eubulus, & Pudens, & Linus, & Claudia,
22 & fratres omnes. * Dominus Ieſus Chri-
ſtus cum ſpiritu tuo. Gratia uobiſcum.
Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD TITVM.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS ſeruus Dei, A- 1
poſtolus autē Ieſu Chri- A
ſti ſecundum fidem ele-
ctorum Dei, & agnitio-
nem veritatis, quæ ſecun
dum pietatem eſt * in 2
ſpem vitæ æternæ, quam
promiſit qui non menti
tur, Deus, ante tempora ſæcularia: * manife- 3
ſtauit autem temporibus ſuis verbum ſuum
in prædicatione, quæ credita eſt mihi ſecun
dum præceptum Saluatoris noſtri Dei: * Ti- 4
to dilecto filio ſecundum communem fidem, B
gr̄a, & pax a Deo Patre, & Chriſto Ieſu Sal-
uatore noſtro. * Huius rei gratia reliqui te 5
Cretæ, vt ea, quæ deſunt, corrigas, & conſti-
3.a.2. tuas p̄ ciuitates presbyteros, ſicut & ego di-
ſpoſui tibi. * " Si quis ſine crimine eſt, vnius 6
vxoris vir, filios habens fideles, nō in accuſa
tione luxuriæ, aut non ſubditos. * Oportet 7
enim epiſcopum ſine crimine eſſe, ſicut Dei C
diſpenſatorem: non ſuperbum, non iracun-
dum, non vinolentum, non percuſſorem,
non turpis lucri cupidum: * ſed hoſpitalem. 8
benignum, ſobrium, iuſtum, ſanctum, conti-
nentem, * amplectentem eum, qui ſecun- 9
dum doctrinam eſt, fidelem ſermonem: vt po
tens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos, qui
contradicunt, arguere. * Sunt enim multi 10
etiā inobedientes, vaniloqui, & ſeductores:
maxime qui de circūciſione ſūt: * quos opor 11
tet redargui: qui vniuerſas domos ſubuer-
tunt, docentes quæ nō oportet, turpis lucri
gratia. * Dixit quidam ex illis, proprius ip- 12
ſorū propheta: Cretenſes ſemper mendaces, D
malæ beſtiæ, ventres pigri. * Teſtimonium 13
hoc verum eſt. Quam ob cauſam increpa il-
los dure, vt ſani ſint in fide, * non intenden- 14
tes Iudaicis fabulis, & mandatis hominum,
1.a.c. auerſantium ſe a veritate. * " Omnia mun- 15
da mūdis: coinquinatis autem, & infidelibus
nihil eſt mundum, ſed inquinatæ ſunt eorum
& mens, & conſcientia. * Confitentur ſe 16
noſſe Deum, factis autem negant: cum ſint
abominati, & incredibiles, & ad omne opus
bonum reprobi.

CAP. II.

1 TV autem loquere quæ decent ſanam do-
2 ctrinam: * Senes vt ſobrij ſint, pudici,
A prudentes, ſani in fide, in dilectione, in pa-
3 tientia: * Anus ſimiliter in habitu ſancto,
non criminatrices, nō multo vino ſeruiētes,
4 bene docentes: * vt prudentiam doceant a-
doleſcētulas, vt viros ſuos ament, filios ſuos
5 diligant, prudentes, caſtas, ſobrias, domus
B curā habentes, benignas, ſubditas viris ſuis,
6 vt non blaſphemetur verbum Dei: * Iuuenes
7 ſimiliter hortare vt ſobrij ſint. * In omnibus
teipſum præbe exemplum bonorum ope-
rum, in doctrina, in integritate, in grauitate,
8 * verbum ſanum, irreprehenſibile: vt is, qui
ex aduerſo eſt, vereatur, nihil habens malū *Eph.6.a.5.
9 dicere de nobis. * " Seruos dominis ſuis Col.3.d.22.
C ſubditos eſſe, in omnibus placentes, non con 1.Pet.2.c.18.
10 tradicentes, * non fraudātes, ſed in omnibus
fidem bonam oſtendentes: vt doctrinam Sal-
11 uatoris noſtri Dei ornent in omnibus. * Ap-
paruit enim gratia Dei Saluatoris noſtri om-
12 nibus hominibus, * erudiens nos, vt abnegan
D tes impietatem, & ſæcularia deſideria: ſo-
brie, & iuſte, & pie viuamus in hoc ſæculo,
13 * expectantes beatam ſpem, & aduentū glo-
riæ magni Dei, & Saluatoris noſtri Ieſu Chri
14 ſti: * qui dedit ſemetipſum pro nobis, vt nos
redimeret ab iniquitate, & mundaret ſibi po
pulum acceptabilem, ſectatorem bonorum
15 operum. * Hæc loquere, & exhortare, & ar-
gue cū omni imperio. Nemo te contemnat.

CAP. III.

1 ADmone illos principibus, & poteſtati
A bus ſubditos eſſe, dicto obedire, ad om-
2 ne opus bonum paratos eſſe: * neminem
blaſphemare, nō litigioſos eſſe, ſed mode-
ſtos, omnē oſtendentē māſuetudinē ad om-
3 nes homines. * Eramus enim aliquando &
nos inſipientes, increduli, errantes, ſeruiētes
deſideriis, & voluptatibus variis, in mali
tia & inuidia agentes, odibiles, odientes inui
4 cem. * Cum autem benignitas, & humanitas
B apparuit Saluatoris noſtri Dei: * " non ex *1.Tim.4.b.7
5 operibus iuſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecū- 2.Tim.1.c.23
dum ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit
per lauacrum regenerationis, & renouatio

nis Spiritus ſancti,* quem effudit in nos abũ 6
de per Ieſum Chriſtum Saluatorem noſtrũ:
*vt iuſtificati gratia ipſius, heredes ſimus ſe 7
cundum ſpem vitæ æternæ. * Fidelis ſermo 8
eſt: & de his volo te confirmare, vt curẽt bo C
nis operibus præeſſe qui credunt Deo. Hæc
2.Tim.2.d. 23. ſunt bona, & vtilia hominibus. * ª Stultas 9
autem quæſtiones, & genealogias, & con-
tentiones, & pugnas legis deuita. ſunt enim
inutiles, & vanæ. * Hæreticum hominem 10
poſt vnam, & ſecundam correptionem deui
11 ta: * ſciens quia ſubuerſus eſt, qui eiuſmo-
di eſt, & delinquit, cum ſit proprio iudicio
12 condemnatus. * Cum miſero ad te Artemã,
D aut Tychicum, feſtina ad me venire Nicopo
13 lim: ibi enim ſtatui hiemare. * Zenam legiſ-
peritum, & Apollo ſolicite præmitte, vt ni-
14 hil illis deſit. * Diſcant autem & noſtri bonis
operibus præeſſe ad vſus neceſſarios, vt non
15 ſint infructuoſi. * Salutant te qui mecum ſũt
omnes: ſaluta eos, qui nos amant in fide. Gra
tia Dei cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD PHILEMONEM.

PAVLVS vinctus Chriſti 1
Ieſu, & Timotheus fra- A
ter; Philemoni dilecto,
& adiutori noſtro, * & 2
Appiæ ſorori chariſſi-
mæ, & Archippo com-
militoni noſtro, & Ec-
cleſiæ, quæ in domo tua 3
eſt. * Gratia vobis, & pax a Deo Patre no-
ſtro, Domino Ieſu Chriſto. * Gratias ago Deo 4
meo, ſemper memoriam tui faciens in oratio
nibus meis, * audiens charitatem tuam & fi- 5
dem, quam habes in Domino Ieſu, & in om-
nes ſanctos: * vt communicatio fidei tuæ eui 6
dens fiat in agnitione omnis operis boni, B
quod eſt in uobis in Chriſto Ieſu. * Gaudiũ 7
enim magnum habui, & conſolationem in
Charitate tua: quia viſcera ſanctorũ requie-
uerunt per te, frater. * Propter quod multã 8
fiduciam habens in Chriſto Ieſu imperandi
tibi quod ad rem pertinet: * propter charita 9
tem magis obſecro, cum ſis talis, vt Paulus
ſenex, nunc autem & vinctus Ieſu Chriſti:
* Obſecro te pro meo filio, quem genui in 10
vinculis, Oneſimo, * qui tibi aliquando 11
inutilis fuit, nunc autem & mihi, & tibi vti- C
12 lis, * quem remiſi tibi. Tu autem illum, vt
13 mea viſcera, ſuſcipe: * quem ego volueram
mecum detinere, vt pro te mihi miniſtraret
14 in vinculis Euangelii: * ſine conſilio autem
tuo nihil volui facere, uti ne velut ex neceſſi
tate bonum tuum eſſet, ſed voluntarium.
15 * Forſitan enim ideo diſceſſit ad horam a
16 te, vt æternum illum reciperes: iam non
D vt ſeruum, ſed pro ſeruo chariſſimum fra-
trem, maxime mihi: quanto autem magis ti-
17 bi & in carne, & in Domino? * Si ergo habes
18 me ſocium, ſuſcipe illum ſicut me: * Si au-
tem aliquid nocuit tibi, aut debet: hoc mihi
19 imputa. * Ego Paulus ſcripſi mea manu:
ego reddam, vt non dicam tibi, quod & teip
20 ſum mihi debes: * ita frater. Ego te fruar
in Domino: Refice viſcera mea in Domino.
21 * Confidens in obedientia tua ſcripſi tibi:
ſciẽs quoniam & ſuper id, quod dico, facies.
22 * Simul autem & para mihi hoſpitium: nam
ſpero per orationes veſtras donari me vo-
23 bis. * Salutat te Epaphras concaptiuus meus
24 in Chriſto Ieſu, * Marcus, Ariſtarchus, De-
25 mas, & Lucas, adiutores mei. * Gratia Domi-
ni noſtri Ieſu Chriſti cum ſpiritu veſtro.
Amen.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD HEBRAEOS.



CAPVT PRIMVM.

MVLTIFARIAM, multiſq. 1
modis olim Deus loquẽs A
patribus in Prophetis:
* nouiſſime, diebus iſtis 2
locutus eſt nobis in Filio
quem conſtituit here-
dem vniuerſorum, per
quem fecit & ſæcula:
*" qui cũ ſit ſplendor gloriæ, & figura ſub- 3
ſtantiæ eius, portanſque omnia verbo virtu-
tis ſuæ, purgationem peccatorum faciẽs, ſe
det ad dexteram maieſtatis in excelſis: * tan 4
to melior Angelis effectus, quanto differen- B
tius præ illis nomẽ hereditauit. * Cui.n.dixit 5
aliquando Angelorũ:" Filius meus es tu, ego
odie genui te? Et rurſum:" Ego ero illi in pa
rem, & ipſe erit mihi in filium? * Et cum ite- 6
um introducit primogenitũ in orbẽ terræ,
licit: " Et adorent eum omnes Angeli Dei.
Et ad Angelos quidem dicit:" Qui facit An 7
elos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos flammã C
gnis. * Ad filium autem: " Thronus tuus 8
eus in ſæculum ſæculi: virga æquitatis, vir
a regni tui. * Dilexiſti iuſtitiam, & odiſti ini 9
uitatem: propterea vnxit te Deus, Deus
us oleo exultationis præ participibus tuis.
Et: " Tu in principio Domine terram funda 10
ſti: & opera manuum tuarum ſunt cæli.
11 * Ipſi peribunt, tu autem permanebis, &
D omnes ut veſtimentum veteraſcent: * &
12 velut amictum mutabis eos, & mutabun-
tur: tu autem idem ipſe es, & anni tui non
13 deficient. * Ad quem autem Angelorum
dixit aliquãdo:" Sede a dextris meis, quoad- *Pſ.109.a.1.
uſque ponam inimicos tuos ſcabellum pedũ 1.Cor 15.d.25
14 tuorum? * Nonne omnes ſunt adminiſtrato-
rii ſpiritus, in miniſteriũ miſſi propter eos,
qui hereditatem capient ſalutis?

CAP. II.

1 PRopterea abundantius oportet obſerua-
A re nos ea, quæ audiuimus ne forte pereſ-
2 fluamus. * Si enim qui per Angelos dictus
eſt ſermo, factus eſt firmus, & omnis præ-
uaricatio, & inobedientia accepit iuſtã mer
3 cedis retributionem: * quomodo nos effugie
mus ſi tantam neglexerimus ſalutem? quæ
cum initiũ accepiſſet enarrari per Dominũ
ab eis, qui audierunt, in nos confirmatą eſt,
4 *" conteſtante Deo ſignis & portentis, & *Mar.16.d.
variis virtutibus: & Spiritus ſãcti diſtributio
5 nibus ſecundũ ſuã uoluntatem. * Non enim
Angelis ſubiecit Deus orbem terræ futurũ,

de quo loquimur. * Teſtatus eſt autem in 6
*Pſal. 8. c. 5. quodam loco quis, dicens: "Quid eſt homo quod B
memor es eius, aut filius hominis quoniam
viſitas eum? * Minuiſti eum paulo minus ab 7
Angelis: gloria & honore coronaſti eum: &
*Mat 22. d. 18 1. Cor. 15. d. 26 conſtituiſti eum ſuper opera manuum tua-
rum. * "Omnia ſubieciſti ſub pedibus eius: 8
In eo enim quod omnia ei ſubiecit, nihil di-
miſit non ſubiectum ei. Nunc autem necdũ
Phil. 2. b. 8. videmus omnia ſubiecta ei. * Eum autem, 9
qui modico quam Angeli minoratus eſt, vi- C
demus Ieſum propter paſſionem mortis, glo
ria & honore coronatum: vt gratia Dei, pro
omnibus guſtaret mortem. * Decebat enim 10
eum, propter quem omnia, & per quem om
nia, qui multos filios in gloriam adduxe-
rat, auctorem ſalutis eorum per paſſionem
conſummare. * Qui enim ſanctificat, & 11
qui ſanctificantur, ex vno omnes. Propter
quam cauſam non confunditur fratres eos
*Pſ. 21. c. 23. vocare, dicens: * "Nunciabo nomen tuum 12
fratrib. meis: in medio Eccleſiæ laudabo te.
*Pſal. 17. a. 3. *Et iterum: "Ego ero fidens in eum. Et ite- 13
rum: "Ecce ego, & pueri mei, quos dedit D
*Iſa. 8. d. 18. mihi Deus. * Quia ergo pueri communica 14
uerunt carni, & ſanguini, & ipſe ſimiliter
*Oſ. 13. d. 14. 1. Cor. 15. g. 54 participauit eiſdem: " vt per mortem de-
ſtrueret eum, qui habebat mortis imperiũ,
id eſt, diabolum:* & liberaret eos, qui timo- 15
re mortis per totam uitam obnoxii erant ſer
uituti. * Nuſquam enim Angelos apprehen 16
dit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit. * Vnde 17
debuit per omnia fratribus ſimilari, vt mi-
ſericors fieret, & fidelis pontifex ad Deum,
vt repropitiaret delicta populi.* In eo enim, 18
in quo paſſus eſt ipſe & tentatus, potens eſt
& eis, qui tentantur, auxiliari.

CAP. III.

VNde fratres ſancti, vocationis cæleſtis 1
participes, conſiderate Apoſtolum, & A
pontificem confeſſionis noſtræ Ieſum: * qui 2
*Nu. 12. b. 7. fidelis eſt ei, qui fecit illum ſicut & "Moyſes
in omni domo eius.* Amplioris enim gloriæ 3
iſte præ Moyſe dignus eſt habitus, quanto
ampliorem honorẽ habet domus, qui fabri-
cauit illam. * Omnis namque domus fabri- 4
catur ab aliquo: qui autem omnia creauit,
Deus eſt.* Et Moyſes quidem fidelis erat in 5
tota domo eius tãquam famulus, in teſtimo- B
nium eorum, quæ dicenda erant: * Chriſtus 6
vero tamquam filius in domo ſua: quæ do-
mus ſumus nos, ſi fiduciam, & gloriam ſpei
vſque ad finem, firmam retineamus. * Qua- 7
*Pſ. 94 b. 8. propter ſicut dicit Spiritus ſanctus: "Hodie
ſi uocem eius audieritis, * nolite obdurare 8
corda veſtra, ſicut in exacerbatione ſecundũ
diem tentationis in deſerto, *vbi tentauerũt 9
me patres veſtri: probauerunt, & viderunt
opera mea * quadragita annis: Propter quod 10
C infenſus fui generationi huic, & dixi: Sem-
per errant corde. Ipſi autem non cognoue-
11 runt vias meas, * ſicut iuraui in ira mea: Si in
12 troibunt in requiem meam.* Videte fratres,
ne forte ſit in aliquo veſtrum cor malũ incre
13 dulitatis, diſcedendi a Deo viuo:* ſed adhor-
tamini voſmetipſos per ſingulos dies, donec
Hodie cognominatur, vt nõ obduretur quis
14 ex vobis fallacia peccati. * Participes enim
D Chriſti effecti ſumus: ſi tamen initium ſub-
ſtantiæ eius vſque ad finem firmum retinea-
15 mus. * Dum dicitur: Hodie ſi vocem eius au
dieritis, nolite obdurare corda veſtra, quem
16 admodum in illa exacerbatione. * Quidam
enim audientes exacerbauerunt: ſed non vni
uerſi qui profecti ſunt ex Ægypto per Moy
17 ſen. * Quibus autem infenſus eſt quadragin
ta annis? Nonne illis, qui peccauerunt, "quo *Nu. 14.
rum cadauera proſtrata ſunt in deſerto?
18 * Quibus autem iurauit non introire in re-
quiem ipſius, niſi illis, qui increduli fuerũt?
19 * Et videmus, quia non potuerunt introire
propter incredulitatem.

CAP. IIII.

1 A TImeamus ergo ne forte relicta pollicita
tione introeundi in requiem eius, exiſti
2 metur aliquis ex vobis deeſſe.* Etenim & no
bis nunciatum eſt, quemadmodum & illis,
ſed non profuit illis ſermo auditus, non ad-
3 miſtus fidei ex iis, quæ audierunt. * Ingre-
diemur enim in requiem, qui credidimus:
quemadmodũ dixit: "Sicut iuraui in ira mea: Pſ. 94. b. 11
Si introibunt in requiem meam: & quidẽ o-
peribus ab inſtitutione mundi perfectis.
4 * Dixit enim in quodam loco de die ſeptima
B ſic: "Et quieuit Deus die ſeptima ab omni- *Gen. 2. a.
5 bus operibus ſuis. * Et in iſto rurſum: Si in-
6 troibunt in requiem meam. * Quoniam er-
go ſupereſt introire quoſdam in illam, & ij,
quibus prioribus annunciatum eſt, nõ intro-
7 ierunt propter incredulitatem: *iterũ termi-
nat diem quendam, Hodie, in Dauid dicen-
do, poſt tantum temporis, ſicut ſupra dictũ
eſt: "Hodie ſi vocem eius audieritis, nolite *Sap. 3. b.
8 obdurare corda veſtra. * Nam ſi eis Ieſus re
quiem præſtitiſſet, nunquam de alia loquere
9 tur, poſthac, die. * Itaque relinquitur ſabbatiſ
10 mus populo Dei. * Qui enim ingreſſus eſt in
C requiem eius: et ipſe requieuit ab operibus
11 ſuis, ſicut a ſuis Deus. * Feſtinemus ergo in-
gredi in illam requiẽ: vt ne in idipſum quis
12 incidat incredulitatis exemplum. * Viuus eſt
n. ſermo Dei, & efficax, & penetrabilior om
ni gladio ancipiti: & pertingens vſque ad di
uiſionem animæ ac ſpiritus, compagum quo
que ac medullarum, & diſcretor cogitatio-
13 num & intentionum cordis. * " Et non eſt Pſ. 33. e. Eccli 23
D vlla creatura inuiſibilis in cõſpectu eius oia
autẽ nuda & aperta ſunt oculis eius, ad quẽ
14 nobis ſermo. * Habentes ergo pontificem
magnum,

Digitized by Google

magnum, qui penetrauit cælos, Ieſum filium
Dei: teneamus confeſſionem. *Non enim ha 15
bemus pontificem, qui non poſſit compati in
firmitatibus noſtris; tentatum autem per om
nia pro ſimilitudine abſque peccato. * Adea 16
mus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ: vt
miſericordiam conſequamur; & gratiam in-
ueniamus in auxilio opportuno.

CAP. V.

OMnis namque Pontifex ex hominibus 1
aſſumptus, pro hominibus conſtitui- A
tur in ijs, quæ ſunt ad Deum, vt offerat dona,
& ſacrificia pro peccatis: *qui condolere poſ 2
ſit iis, qui ignorant, & errant: quoniam &
ipſe circumdatus eſt infirmitate: * & propte- 3
rea debet, quemadmodum pro populo, ita e-
tiam & pro ſemetipſo offerre pro peccatis.
28. a.1. 26.c.18 * " Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed 4
qui uocatur a Deo, tanquam Aaron. * Sic & B
Chriſtus non ſemetipſum clarificauit ut pon 5
b.7. tifex fieret: ſed qui locutus eſt ad eum: " Fi-
lius meus es tu, ego hodie genui te. * Que- 6
madmodum & in alio loco dicit: " Tu es
b.4. ſacerdos in æternum, ſecundum ordinem
Melchiſedech. * Qui in diebus carnis ſuæ pre 7
ces, ſupplicationeſq. ad eum, qui poſſit illum
ſaluum facere a morte cum clamore valido, C
& lacrymis offerens, exauditus eſt pro ſua
reuerentia. * Et quidem cum eſſet filius Dei, 8
didicit ex eis, quæ paſſus eſt, obedientiam:
* & conſummatus, factus eſt omnibus ob- 9
temperantibus ſibi, cauſa ſalutis æternæ,
* appellatus a Deo pontifex iuxta ordinem 10
Melchiſedech. * De quo nobis grandis ſer- 11
mo, & interpretabilis ad dicendum: quoniã
imbecilles facti eſtis ad audiẽdum. * Etenim 12
cum deberetis magiſtri eſſe propter tem- D
pus: rurſum indigetis vt vos doceamini quæ
ſint elementa exordij ſermonum Dei: & fa-
cti eſtis quibus lacte opus ſit, non ſolido ci-
bo. * Omnis enim, qui lactis eſt particeps, 13
expers eſt ſermonis iuſtitiæ: paruulus enim
eſt. * Perfectorũ autem eſt ſolidus cibus, eo 14
rum, qui pro conſuetudine exercitatos ha-
bent ſenſus ad diſcretionem boni ac mali.

CAP. VI.

QVapropter intermittentes inchoatio- 1
nis Chriſti ſermonem, ad perfectiora A
feramur, non rurſum iacientes fundamen-
tum pœnitentiæ ab operibus mortuis, & fi-
dei ad Deum, *baptiſmatum doctrinę, impo- 2
ſitionis quoque manuum, ac reſurrectionis
mortuorum, & iudicii æterni. * Et hoc fa- 3
ciemus, ſi quidem permanſerit Deus. * " Im- 4
12.d. poſſibile eſt enim eos, qui ſemel ſunt illumi-
nati, guſtauerunt etiam donum cæleſte, &
d.2. c.26. participes facti ſunt Spiritus ſancti, *guſtaue 5
runt nihilominus bonum Dei verbum, vir-
6 tuteſq. ſæculi venturi, & prolapſi ſunt; rurſus
B renouari ad pœnitentiam, rurſum crucifigẽ-
tes ſibimetipſis filium Dei, & oſtentui haben
7 tes. *Terra.n. ſæpe venientem ſuper ſe bibẽs
imbrem, & generans herbã opportunam il-
lis, a quibus colitur; accipit benedictio-
8 nem a Deo. *proferens autem ſpinas, ac tri-
bulos, reproba eſt, & maledicto proxima: cu
9 ius conſummatio in combuſtionem. * Con-
fidimus autem de vobis dilectiſſimi meliora,
& viciniora ſaluti: tametſi ita loquimur.
10 * Non enim iniuſtus Deus, vt obliuiſcatur
operis veſtri, & dilectionis, quam oſtendiſtis
in nomine ipſius, qui miniſtraſtis ſanctis, &
11 miniſtratis. * Cupimus autem vnũquemque
C veſtrum eandem oſtentare ſolicitudinem ad
12 expletionem ſpei vſque in finem: * vt non ſe-
gnes efficiamini, verũ imitatores eorum, qui
fide, & patientia hereditabũt promiſſiones.
13 * Abrahæ namque promittens Deus, quoniã
neminem habuit, per quem iuraret, maiorẽ,
14 iurauit per ſemetipſum, * dicens: " Niſi *Gen.22.c.16
benedicens benedicam te, & multiplicans
15 multiplicabo te. * Et ſic longanimiter ferẽs,
16 adeptus eſt repromiſſionem: * Homines e-
D nim per maiorem ſui iurant: & omnis con-
trouerſiæ eorum finis, ad confirmationem,
17 eſt iuramentum. * In quo abundantius vo-
lens Deus oſtẽdere pollicitationis heredib.
immobilitatem conſilii ſui, interpoſuit iuſiu
18 randum: * vt per duas res immobiles, qui-
bus impoſſibile eſt mentiri Deum, fortiſſi-
mum ſolatium habeamus, qui cõfugimus ad
19 tenendam propoſitam ſpem: * quam ſicut an
choram habemus animæ tutam ac firmam,
& incedentem vſque ad interiora velaminis;
20 * vbi præcurſor pro nobis introiuit Ieſus, ſe-
cundum ordinem Melchiſedech pontifex fa
ctus in æternum.

CAP. VII.

1 HIc enim Melchiſedech, rex Salem, ſacer Gen.14.d.18.
A dos Dei ſummi, qui obuiauit Abrahæ
2 regreſſo a cæde regum, & benedixit ei: *cui
& decimas omnium diuiſit Abraham: pri-
mum quidem qui interpretatur rex iuſtitiæ:
deinde autem & rex Salem, quod eſt, rex pa
3 cis, *ſine patre, ſine matre, ſine genealogia,
neque initium dierum, neque finem vitæ
habens, aſſimilatus autem Filio Dei, ma-
4 net ſacerdos in perpetuum. * Intuemini au-
tem quantus ſit hic, cui & decimas dedit de
5 præcipuis Abraham patriarcha. * Et quidem
de filiis Leui ſacerdotium accipientes, " man- *Deu.18.a.3. Ioſ.14.a.4.
datum habent decimas ſumere a populo
ſecundum legem, id eſt, a fratribus ſuis:
quamquam & ipſi exierint de lumbis Abra-
6 hæ. * Cuius autẽ generatio nõ annumeratur
B in eis, decimas ſumpſit ab Abraham, & hũc,

qui habebat repromiſſiones, benedixit.* Sine 7
vlla autem contradictione, quod minus eſt,
a meliore benedicitur. * Et hic quidem, de 8
cimas morientes homines accipiunt: ibi au-
tem conteſtatur, quia viuit.* Et (vt ita dictũ 9
ſit) per Abraham, & Leui, qui decimas acce-
pit, decimatus eſt: * adhuc enim in lumbis 10
patris erat, quãdo obuiauit ei Melchiſedech.
* Si ergo conſummatio per ſacerdotium Le 11
uiticum erat (populus enim ſub ipſo le-
gem accepit) quid adhuc neceſſarium fuit
ſecundum ordinem Melchiſedech, alium ſur
gere ſacerdotem, & non ſecundum ordinem
Aaron dici?* Tranſlato enim ſacerdotio, ne- 12
ceſſe eſt vt & legis tranſlatio fiat. * In quo 13
enim hæc dicuntur, de alia tribu eſt, de qua
nullus alteri præſto fuit. * Manifeſtum eſt 14
enim quod ex Iuda ortus ſit Dominus noſter: C
in qua tribu nihil de ſacerdotibus Moyſes
locutus eſt. * Et amplius adhuc manifeſtũ 15
eſt: ſi ſecundum ſimilitudinem Melchiſedech
exurgat alius ſacerdos, * qui non ſecundum 16
legem mandati carnalis factus eſt, ſed ſecun
dum virtutem vitæ inſolubilis.* conteſtatur 17
*Pſ.109.b.4. enim: * Quoniam tu es ſacerdos in æter-
num, ſecundum ordinem Melchiſedech.* Re 18
probatio quidem fit præcedentis mandati,
propter infirmitatem eius, & inutilitatem:
* nihil enim ad perfectum adduxit lex: in- 19
troductio vero melioris ſpei, per quam pro
ximamus ad Deum. * Et quantum eſt non 20
ſine iureiurando (alii quidem ſine iureiuran
do ſacerdotes facti ſunt, * hic autem cum 21
iureiurando per eum, qui dixit ad illum: D
*Pſ.109.b.4. * Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum:
tu es ſacerdos in æternum.) * in tantum me 22
lioris teſtamenti ſponſor factus eſt Ieſus.* Et 23
alii quidem plures facti ſunt ſacerdotes, id-
circo quod morte prohiberentur permane-
re: * hic autem eo quod maneat in æternum, 24
ſempiternum habet ſacerdotium.* Vnde & 25
ſaluare in perpetuum poteſt accedentes per
ſemetipſum ad Deum: ſemper viuens ad in-
terpellandum pro nobis. * Talis enim dece- 26
bat ut nobis eſſet pontifex, ſanctus, innocẽs,
impollutus, ſegregatus a peccatoribus, & ex
celſior cælis factus: * qui non habet neceſſita 27
tem quotidie, quemadmodum ſacerdotes,
*Leu.16.a.6. * prius pro ſuis delictis hoſtias offerre, dein-
de pro populi: hoc enim fecit ſemel, ſeip-
ſum offerendo. Lex enim homines conſti- 28
tuit ſacerdotes infirmitatem habentes: ſer-
mo autem iuſiurandi, qui poſt legem eſt, Fi-
lium in æternum perfectum.

CAP. VIII.

CApitulum autem ſuper ea, quæ dicun- 1
tur: Talem habemus Pontificẽ, qui con- A
ſedit in dextera ſedis magnitudinis in cælis,
* ſanctorũ miniſter, & tabernaculi veri, quod 2
3 fixit Dominus, & non homo. * Omnis enim
pontifex ad offerendum munera, & hoſtias
conſtituitur: vnde neceſſe eſt & hunc habe-
4 re aliquid, quod offerat: * ſi ergo eſſet ſuper
B terram, nec eſſet ſacerdos: cum eſſent qui of
5 ferent ſecundum legem munera,* qui exem
plari, & vmbræ deſeruiunt cæleſtium. Si-
cut reſponſum eſt Moyſi, cum conſummaret
tabernaculum: * Vide (inquit) omnia facito *Exo.25.d. Act.7.f.44.
ſecundum exemplar, quod tibi oſtenſum eſt
6 in monte. * Nunc autem melius ſortitus eſt
C miniſterium, quanto & melioris teſtamenti
mediator eſt, quod in meliorib. repromiſſio
7 nibus ſancitum eſt. * Nã ſi illud prius culpa
vacaſſet: non vtique ſecundi locus inquirere
8 tur. * Vituperans enim eos dicit: * Ecce dies *Ier.31.f.
venient, dicit Dominus: & conſummabo ſu
per domum Iſrael, & ſuper domũ Iuda te-
9 ſtamentum nouum; * non ſecundum teſta
mentũ, quod feci patribus eorũ in die, quã
apprehendi manum eorum ut educerẽt illos
de terra Ægypti: quoniã ipſi non permanſe-
runt in teſtamento meo: & ego neglexi eos,
10 dicit Dominus: * Quia hoc eſt teſtamentum,
quod diſponam domui Iſrael poſt dies illos,
dicit Dominus: Dando leges meas in mentẽ
eorũ, & in corde eorum ſuperſcribam eas:
& ero eis in Deum, & ipſi erunt mihi in po-
11 pulum: * & non docebit vnuſquiſque proxi-
D mum ſuum, & vnuſquiſque fratrem ſuum,
dicens: Cognoſce Dominum: quoniam om-
nes ſciẽt me a minore vſque ad maiorem eo
12 rum: * quia propitius ero iniquitatibus eo-
rum, & peccatorum eorum iam non memo
13 rabor. * Dicendo autem nouum, ueterauit
prius. Quod autem antiquatur, & ſeneſcit,
prope interitum eſt.

CAP. IX.

1 HAbuit quidem & prius, iuſtificationes
A culturæ, & Sanctum ſæculare. * * Ta- *Exo.26.f. & 35.a.b.
2 bernaculum enim factum eſt primũ, in quo
erãt candelabra, & menſa, & propoſitio pa
3 num, quæ dicitur Sancta. * Poſt velamentũ
autem ſecundũ, tabernaculum, quod dicitur *Num.18. Leu.16.
4 Sancta ſanctorum:* aureum habens * thuri-
bulum, & arcam teſtamenti circumtectã ex
omni parte auro, in qua vrna aurea habens
manna, & virga Aaron, quæ fronduerat: * & *3. Re.8. 2.Par.5.
5 tabulæ teſtamenti,* ſuperque eam erãt Che
rubim gloriæ obumbrãtia propitiatoriũ: de
quibus non eſt modo dicendum per ſingula.
6 * His vero ita compoſitis: in priori quidem
B tabernaculo ſemper introibãt ſacerdotes, ſa-
7 crificiorum officia conſummantes: * in ſe-
cundo autem * ſemel in anno ſolus pontifex *Exo.30. Leu.16.
non ſine ſanguine, quem offert pro ſua, & po
8 puli ignorantia: * hoc ſignificante Spiritu ſã
cto, nondum propalatam eſſe ſanctorũ uiã,
adhuc priore tabernaculo habente ſtatum.

* quæ parabola eſt temporis inſtantis: iuxta 9
quam munera, & hoſtiæ offeruntur, quæ C
non poſſunt iuxta conſcientiam perfectum
facere ſeruientem, ſolummodo in cibis, &
in potibus, * & variis baptiſmatibus, & iuſti 10
tiis carnis vſque ad tempus correctionis im
poſitis. * Chriſtus autem aſſiſtens pontifex 11
futurorum bonorum, per amplius & perfe-
ctius tabernaculum non manufactum, id eſt,
non huius creationis: * neque per ſanguinem 12
hircorum, aut vitulorum, ſed per proprium
ſanguinem introiuit ſemel in Sancta, æterna
16.c.14. redemptione inuenta. * "Si enim ſanguis hir- 13
corum, & taurorum, & cinis vitulæ aſperſus D
inquinatos ſanctificat ad emundationem car
...t.d.19 nis: * " quanto magis ſanguis Chriſti, qui per 14
...1.c.7. Spiritum ſanctum ſemetipſum obtulit imma
2.b.5. culatum Deo, emundabit conſcientiam no-
ſtram ab operibus mortuis, ad ſeruiendum
Deo viuẽti? * Et ideo noui teſtamenti media 15
3.b.15. tor eſt; " vt morte intercedente, in redem-
ptionem earum præuaricationum, quæ erãt
ſub priori teſtamento, repromiſſionem acci
piãt qui vocati ſunt æternæ hereditatis. * Vbi 16
enim teſtamentum eſt, mors neceſſe eſt inter
cedat teſtatoris. * Teſtamentum enim in 17
mortuis confirmatum eſt: alioquin nondum E
valet, dum viuit qui teſtatus eſt. * Vnde 18
nec primum quidem ſine ſanguine dedica-
tum eſt. * Lecto enim omni mandato legis a 19
Moyſe vniuerſo populo, accipiẽs ſanguinem
vitulorum, & hircorum cũ aqua & lana coc-
cinea, & hyſſopo; ipſum quoque librum, &
...c.8. omnem populum aſperſit, * dicẽs: " Hic ſan- 20
guis teſtamenti, quod mãdauit ad vos Deus:
* Etiam tabernaculum, & omnia vaſa miniſte 21
rii ſanguine ſimiliter aſperſit: * Et omnia pe- F
ne in ſanguine ſecundũ legem mũdantur: & 22
ſine ſanguinis effuſione non fit remiſſio. * Ne 23
ceſſe eſt ergo exemplaria quidem cæleſtium
his mundari: ipſa autem cæleſtia melioribus
hoſtiis quam iſtis: * non enim in manufacta 24
Sancta Ieſus introiuit exemplaria verorum:
ſed in ipſum cælum, vt appareat nunc vul-
tui Dei pro nobis: * Neque vt ſæpe offerat 25
ſemetipſum, quemadmodum Pontifex intrat
in Sancta per ſingulos annos in ſanguine a-
lieno: * alioquin oportebat eum frequenter 26
pati ab origine mundi: nunc autem ſemel in G
conſummatione ſæculorum, ad deſtitutionẽ
peccati, per hoſtiam ſuam apparuit. * Et 27
quemadmodum ſtatutum eſt hominibus ſe-
mel mori, poſt hoc autem iudicium: * " ſic & 28
b.8. Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorum ex-
haurienda peccata; ſecundo ſine peccato ap
parebit expectantibus ſe, in ſalutem.

CAP. X.

VMbram enim habens lex futurorum 1
bonorum, non ipſam imaginem re- A
rum; per ſingulos annos eiſdem ipſis hoſtiis,
quas offerunt indeſinenter, numquam po-
2 teſt accedentes perfectos facere: * alioquin
ceſſaſſent offerri: ideo quod nullam habe-
rent vltra conſcientiam peccati, cultores ſe
3 mel mundati: * ſed in ipſis commemoratio
4 peccatorum per ſingulos annos fit. * impoſſi
bile enim eſt ſanguine taurorum & hircorũ
5 auferri peccata. * Ideo ingrediens mundum
B dicit: " Hoſtiam, & oblationem noluiſt: or- * Pſ.39.b.7.
6 pus autem aptaſti mihi: * holocauſtomata
7 pro peccato non tibi placuerunt. * Tunc di-
xi: Ecce venio: " in capite libri ſcriptum eſt
de me: Vt faciam, Deus, uoluntatem tuam. * Ibidem.
8 * Superius dicens: Quia hoſtias, & oblatio
nes, & holocauſtomata ꝓ peccato noluiſti,
nec placita ſunt tibi, quæ ſecundum legem
9 offeruntur, * tunc dixi: Ecce venio, ut fa-
ciam, Deus, voluntatem tuam: aufert pri-
10 mum, vt ſequens ſtatuat. * In qua volunta-
te ſanctificati ſumus per oblationem corpo-
11 ris Ieſu Chriſti ſemel. * Et omnis quidẽ ſacer
C dos præſto eſt quotidie miniſtrans, & eaſdẽ
ſæpe offerẽs hoſtias, quæ numquam poſſunt
12 auferre peccata: * hic autem vna pro pecca-
tis offerens hoſtiam, in ſempiternum ſedet
13 in dextera Dei, * de cetero expectans " do- * Pſ.109.a.1.
nec ponantur inimici eius ſcabellum pedum 1.Cor.15.d.25
14 eius. * Vna enim oblatione, conſummauit in
15 ſempiternum ſanctificatos. * Conteſtatur
autem nos & Spiritus ſanctus. Poſtquam e-
16 nim dixit: * " Hoc autem teſtamentum, quod * Ier.31.f.31.
teſtabor ad illos poſt dies illos, dicit Domi- Sup.8.c.8.
nus, Dando leges meas in cordibus eorum,
17 & in mentibus eorum ſuperſcribam eas: * &
D peccatorum, & iniquitatum eorum iam non
18 recordabor amplius. * Vbi autem horum re-
19 miſſio: iam non eſt oblatio pro peccato. * Ha
bentes itaque fratres fiduciã in introitu ſan-
20 ctorum in ſanguine Chriſti, * quam initiauit
nobis viam nouam, & viuentem per vela-
21 men, id eſt, carnem ſuam, * & ſacerdotẽ ma-
22 gnum ſuper domum Dei: * accedamus cum
vero corde in plenitudine fidei, aſperſi cor-
da a conſcientia mala, & abluti corpus aqua
23 munda, * teneamus ſpei noſtræ confeſſionem
E indeclinabilẽ, (fidelis enim eſt qui repromi-
24 ſit) * & conſideremus inuicẽ in prouocatio-
25 nem charitatis, & bonorum operum: * non
deſerentes collectionem noſtram, ſicut con-
ſuetudinis eſt quibuſdam, ſed conſolantes, &
tanto magis quanto uideritis appropinquan
26 tem diem. * " Voluntarie enim peccantibus * Sup.6.a.4.
nobis poſt acceptam notitiam veritatis, iam
27 non relinquitur pro peccatis hoſtia, * terri-
bilis autem quædam expectatio iudicii, &
ignis æmulatio, quæ cõſumptura eſt aduerſa
28 rios. * Irritam quis faciens legem Moyſi, ſine
vlla miſeratione " duobus vel tribus teſtibus * Deu.17.b.6.
29 moritur: * quãto magis putatis deteriora me Mat.18.b.16.
F reri ſupplicia qui filium Dei conculcauerit, Ioan.8.c.17. 2.Cor.13.a.1.

& ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit,
in quo ſanctificatus eſt, & ſpiritui gratiæ con
tumeliam fecerit? * Scimus enim qui dixit: 30
*Deu.32.e.35 Ro.12.d.19 ″ Mihi vindicta, & ego retribuam. Et iterũ:
Quia iudicabit Dñs populum ſuum. * Hor- 31
rendum eſt incidere in manus Dei viuentis:
*Rememoramini aũt priſtinos dies, in qui- 32
bus illuminati, magnum certamẽ ſuſtinuiſtis
paſſionum: * & in altero quidem opprobrijs, 33
& tribulationibus ſpectaculum facti: in alte-
ro autem ſocij taliter cõuerſantium effecti.
* Nam & vinctis compaſſi eſtis, & rapinam 34
bonorum veſtrorum cũ gaudio ſuſcepiſtis,
cognoſcentes vos habere meliorem, & ma- G
nentem ſubſtantiam. * Nolite itaque amitte- 35
re confidentiam veſtram, quæ magnam ha-
bet remunerationem. * Patientia enim vobis 36
neceſſaria eſt: vt voluntatem Dei facientes,
*Hab.2.a.3 Rom.1.b.17 Gal.3.b.12 reportetis promiſſionem. * ″ Adhuc enim mo- 37
d cum aliquãtulum, qui venturus eſt, veniet,
& non tardabit. * ″ Iuſtus autem meus ex fide 38
viuit, quòd ſi ſubtraxerit ſe, non placebit
animæ meæ. * Nos autem non ſumus ſubtra- 39
ctionis filij in perditionem, ſed fidei in ac-
quiſitionem animæ.

CAP. XI.

Eſt autem fides ſperandarum ſubſtantia 1
rerum, argumentum non apparentium. A
* In hac enim teſtimonium conſecuti ſunt ſe- 2
*Gen.1.a.3 nes. * ″ Fide intelligimus aptata eſſe ſæcula 3
verbo Dei: vt ex inuiſibilibus viſibilia fierẽt.
* ″ Fide plurimam hoſtiam Abel, quàm Cain, 4
*Gen.4.a.4 *Mat.23.d.24 obtulit Deo, ″ per quam teſtimonium conſe
cutus eſt eſſe iuſtus, teſtimonium perhibẽte
muneribus eius Deo; & per illam defunctus
adhuc loquitur. * ″ Fide Henoch translatus eſt 5
*Gen.5.c.24 Eccl.44.c.16 ne videret mortem, & nõ inueniebatur: quia
tranſtulit illum Deus: ante tranſlationem
enim teſtimonium habuit placuiſſe Deo.
* Sine fide autẽ impoſſibile eſt placere Deo. 6
Credere enim oportet accedẽtem ad Deum
quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit. B
*Gen.6.c.13 Eccli.44.c.17 * ″ Fide Noe reſponſo accepto de ijs, quæ ad- 7
huc non videbantur, metuens aptauit arcam
in ſalutem domus ſuæ, per quam damnauit
mundum: & iuſtitiæ, quæ per fidem eſt, heres
Gen.15.a.5 eſt inſtitutus. * ″ Fide qui vocatur Abraham 8
obediuit in locũ exire, quẽ accepturus erat
in hereditatem: & exijt, neſciens quo iret.
* Fide demoratus eſt in Terra repromiſſio- 9
nis, tamquam in aliena, in caſulis habitan-
do cum Iſaac, & Iacob coheredibus repro-
miſſionis eiuſdem. * Expectabat enim fun- 10
damenta habentem ciuitatem: cuius artifex, C
*Gen.17.c.19 & conditor Deus. * ″ Fide & ipſa Sara ſteri- 11
lis virtutem in cõceptionẽ ſeminis accepit,
etiam præter tempus ætatis: quoniam fide-
lem credidit eſſe eum, qui repromiſerat.
* Propter quod & ab vno orti ſunt (& hoc 12
emortuo) tamquam ſidera cæli in multitudi
nem, & ſicut arena, quæ eſt ad oram maris,
13 innumerabilis. * Iuxta fidem defuncti ſunt
omnes iſti, non acceptis repromiſſionibus,
a longe eas aſpicientes, & ſalutantes, & con
fitentes quia peregrini, & hoſpites ſunt ſu-
14 per terram. * Qui enim hæc dicunt, ſignifi-
15 cant ſe patriam inquirere. * Et ſi quidem ip-
ſius meminiſſent de qua exierunt, habebant
16 vtique tempus reuertendi. * nunc autem me
D liorem appetunt, id eſt, cæleſtem. Ideo non
confunditur Deus vocari eorum: parauit e-
17 nim illis ciuitatem. * ″ Fide obtulit Abra- *Hen.22 Eccli.44
ham Iſaac, cum tentaretur, & vnigenitum
offerebat, qui ſuſceperat repromiſſiones;
18 * ad quem dictum eſt: ″ Quia in Iſaac voca- *Ge.21.b Rom.9.b
19 bitur tibi ſemen: * arbitrans quia & a mor-
tuis ſuſcitare potens eſt Deus: vnde eum &
20 in parabolam accepit. * ″ Fide & de futuris *Gen.27 g.36
21 benedixit Iſaac Iacob, & Eſau. * ″ Fide Ia- *Ge.48.c
cob, moriens, ſingulos filiorum Ioſeph bene
22 dixit: ″ & adorauit faſtigium uirgæ eius. * ″ Fi *Gen.47 *Ge.50
de Ioſeph moriens, de profectione filiorũ Iſ
rael memoratus eſt, & de oſſibus ſuis mãda-
23 uit. * ″ Fide Moyſes, natus, occultatus eſt mẽ- *Exod.2
E ſibus tribus a parentibus ſuis, eo quod vidiſ
ſent elegantem infantem, ″ & non timuerũt
24 regis edictum. * ″ Fide Moyſes grandis fa- *Exo.1.c *Exo.2.b
25 ctus negauit ſe eſſe filiũ filię Pharaonis, * ma
gis eligens affligi cum populo Dei, quam tẽ
26 poralis peccati habere iucũditatẽ, * maiores
diuitias æſtimans theſauro Ægyptiorum, im
properium Chriſti: aſpiciebat enim in remu
27 nerationem. * Fide reliquit Ægyptũ, non ve
ritus animoſitatẽ regis: inuiſibilem n. tãquã
28 videns ſuſtinuit. * ″ Fide celebrauit paſcha, & *Exo.12
ſanguinis effuſionem: ne qui vaſtabat primi
29 tiua, tangeret eos. * ″ Fide tranſierunt Mare *Exo.14
F rubrum tamquam per aridam terrã: quod ex
30 perti Ægyptij, deuorati ſunt. * ″ Fide muri Ie *Ioſ.6.d
31 richo corruerũt, circuitu dierum ſeptẽ. * Fi-
de Rahab meretrix nõ perijt cũ incredulis,
32 ″ excipiens exploratores cum pace. * Et quid *Ioſ.2.a.3
adhuc dicam? Deficiet enim me tempus enar
rantem de Gedeon, Barac, Sampſon, Iephte,
33 Dauid, Samuel, & Prophetis: * qui per fi-
dem vicerunt regna, operati ſunt iuſtitiam,
adepti ſunt repromiſſiones, obturauerunt
34 ora leonum, * extinxerunt impetum ignis,
G effugerunt aciem gladij, conualuerunt de
infirmitate, fortes facti ſunt in bello, caſtra
35 verterunt exterorum: * acceperunt mulie-
res de reſurrectione mortuos ſuos: alij autẽ
diſtenti ſunt non ſuſcipientes redemptio-
nẽ, ut meliorem inuenirent reſurrectionem.
36 * Alij uero ludibria, & verbera experti, inſu-
37 per & vincula, & carceres: * lapidati ſunt,
ſecti ſunt, tentati ſunt, in occiſione gladij
mortui ſunt, circuierunt in melotis, in pelli-
bus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti:
38 * quibus dignus non erat mundus: in ſolitu-
dini-

dinibus errantes, in montibus, & ſpeluncis,
& in cauernis terræ. * Et hi omnes teſtimo- 39
nio fidei probati, non acceperunt repromiſ
ſionem. Deo pro nobis melius aliquid pro- 40
uidente, ut non ſine nobis cōſummarentur.

CAP. XII.

IDeoque & nos tantam habentes impoſitā 1
nubem teſtium, "deponētes omne pōdus, A
R.6.a.4 ſ.3.b.8 & circumſtans nos peccatum, per patientiā
4.e.13 curramus ad propoſitum nobis certamen:
12.a.1.& * aſpicientes in Auctorem fidei, & conſum- 2
matorem Ieſum, qui propoſito ſibi gaudio
ſuſtinuit crucem, confuſione cōtempta, atq.
in dextera ſedis Dei ſedet. * Recogitate enim 3
eum, qui talem ſuſtinuit a peccatoribus ad- B
uerſum ſemetipſum contradictionem: ut ne
fatigemini, animis veſtris deficientes. * Non- 4
dum enim uſque ad ſanguinem reſtitiſtis, ad-
uerſus peccatum repugnātes: * & obliti eſtis 5
conſolationis, quæ uobis tamquam filijs lo-
13.b.11 quitur, dicens: "Fili mi, noli negligere diſci-
3.d.19 plinam Domini: neque fatigeris dum ab eo
argueris. * Quem enim diligit Dominus, ca- 6
ſtigat: flagellat autem omnem filium, quem
recipit. * In diſciplina perſeuerate. Tamquā 7
filijs uobis offert ſe Deus: quis enim filius,
quem non corripit pater? Quòd ſi extra di- 8
ſciplinam eſtis, cuius participes facti ſunt C
omnes: ergo adulteri, & non filij eſtis. * Dein 9
de patres quidem carnis noſtræ, eruditores
habuimus, & reuerebamur eos: non multo
magis obtemperabimus Patri ſpirituum, &
uiuemus? * Et illi quidem in tempore pauco- 10
rum dierum ſecundum uoluntatem ſuā eru
diebant nos: hic autem ad id, quod utile eſt
in recipiendo ſanctificationem eius. * Om- 11
nis autem diſciplina in præſenti quidem ui- D
detur non eſſe gaudij, ſed mœroris: poſtea
autem fructum pacatiſſimū exercitatis per
eam, reddet iuſtitiæ. * Propter quod remiſſas 12
manus, & ſoluta genua, erigite, * & greſſus 13
rectos facite pedibus ueſtris: ut non claudi-
12.b.3 cans quis erret, magis autem ſanetur. * "Pa- 14
cem ſequimini cum omnibus, & ſanctimo-
niam, ſine qua nemo uidebit Deum: * contē- 15
plantes ne quis deſit gratiæ Dei: ne qua radix
amaritudinis ſurſum germinans impediat,
& per illam inquinentur multi. * Ne quis for 16
nicator, aut profanus "ut Eſau: qui propter E
25.d.33 unam eſcam uendidit primitiua ſua: * ſcitote 17
enim quoniam "& poſtea cupiens hereditare
27.f.38 benedictionem, reprobatus eſt: non enim in-
uenit pœnitentiæ locum, quamquam cum la
19.b.12 crymis inquiſiſſet eam. "Non enim acceſſi- 18
&21 ſtis ad tractabilem montem, & accenſibilem
ignem, & turbinem, & caliginem, & procel-
lam, * & tubæ ſonum, & uocem uerborum, 19
quam qui audierunt, excuſauerunt ſe, ne eis
fieret uerbum. * Non enim portabant quod 20
dicebatur: "Et ſi beſtia tetigerit montē, lapi- * Exo.19.
21 dabitur. * Et ita terribile erat quod uideba-
F tur. Moyſes dixit: Exterritus ſum, & treme-
22 bundus. * Sed acceſſiſtis ad Sion montem, &
ciuitatem Dei uiuentis, Ieruſalem cæleſtem,
& multorum millium Angelorum frequen-
23 tiam, * & Eccleſiam primitiuorum, qui con-
ſcripti ſunt in cælis, & iudicem omnium
Deum, & ſpiritus iuſtorum perfectorum,
24 * & teſtamenti noui mediatorem Ieſum, &
ſanguinis aſperſionem melius loquentem
25 quām Abel. * Videte ne recuſetis loquentem.
G Si enim illi non effugerunt, recuſantes eum,
qui ſuper terram loquebatur: multo magis
nos, qui de cælis loquentem nobis auerti-
26 mus. * cuius uox mouit terram tunc: nunc au
tem repromittit, dicens: "Adhuc ſemel: & * Agg.2.b.7
ego mouebo non ſolum terram, ſed & cæ-
27 lum. * Quod autem, Adhuc ſemel, dicit: decla
rat mobilium tranſlationem tamquam fa-
ctorum, ut maneant ea, quæ ſunt immobilia.
28 * Itaque regnum immobile ſuſcipientes, ha-
bemus gratiam: per quam ſeruiamus placen
29 tes Deo, cum metu & reuerentia. * "Etenim * Deut.4.d.24
Deus noſter ignis conſumens eſt.

CAP. XII.

1 CHaritas fraternitatis maneat in uobis.
2 * "Et hoſpitalitatem nolite obliuiſci, * Ro.12.c.13
A per hanc enim "latuerunt quidam, Angelis 1.Pet.4.c.9
3 hoſpitio receptis. * Mementote uinctorum, * Gen.18.a.3. & 19.a.2
tamquam ſimul uincti: & laborantium,
4 tamquam & ipſi in corpore morantes. * Ho-
norabile connubium in omnibus, & thorus
immaculatus. Fornicatores enim, & adulte-
5 ros iudicabit Deus. * Sint mores ſine auari-
tia, contenti præſentibus: ipſe enim dixit:
6 "Non te deſeram, neque derelinquam. * ita * Ioſ.1.a.5
ut confidenter dicamus: "Dominus mihi ad- * Pſ.117.a.6
iutor: non timebo quid faciat mihi homo.
7 * Mementote præpoſitorum ueſtrorum, qui
B uobis locuti ſunt uerbum Dei: quorum in-
tuentes exitum conuerſationis, imitamini fi-
8 dem. * Ieſus Chriſtus heri, & hodie: ipſe &
9 in ſæcula. * Doctrinis uarijs, & peregrinis no
lite abduci. Optimum eſt enim gratia ſtabili
re cor, non eſcis: quæ non profuerunt ambu
10 lantibus in eis. * Habemus altare, de quo ede
re non habent poteſtatem, qui tabernaculo
11 deſeruiunt. * "Quorum enim animalium Leu.16.f.27
infertur ſanguis pro peccato in Sancta per
pontificem, horum corpora cremantur
12 extra caſtra. * Propter quod & Ieſus, ut
C ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum,
13 extra portam paſſus eſt. * Exeamus igitur
ad eum extra caſtra, improperium eius por
14 tantes. * "Non enim habemus hic manen- * Mic.2.c.10
tem ciuitatem, ſed futuram inquirimus.
15 * Per ipſum ergo offeramus hoſtiam laudis
ſemper Deo, ideſt, fructū labiorum confiten
tium

tium nomini eius. * Beneficentiæ autem, & 16
communionis nolite obliuiſci: talibus enim
hoſtijs promeretur Deus. *Obedite præpoſi 17
tis veſtris, & ſubiacete eis. Ipſi enim peruigi-
lant quaſi rationem pro animabus veſtris
reddituri, vt cum gaudio hoc faciant, & non
gementes: hoc enim non expedit vobis. *O- 18
rate pro nobis: confidimus enim quia bo- D
nam conſcientiam habemus in omnibus be-
ne volentes conuerſari. * Amplius autem 19
deprecor vos hoc facere, quò celerius re-
ſtituar vobis. * Deus autem pacis, qui eduxit 20
de mortuis paſtorem magnum ouium, in
ſanguine teſtamenti æterni, Dominum no-
21 ſtrum Ieſum Chriſtum, * aptet vos in omni
bono, vt faciatis eius voluntatem: faciens in
vobis quod placeat coram ſe per Ieſum Chri
ſtum: cui eſt gloria in ſæcula ſæculorum.
22 Amen. * Rogo autem vos fratres, vt ſuffera-
tis verbum ſolatij. Etenim perpaucis ſcripſi
23 vobis. *Cognoſcite fratrem noſtrum Timo-
theum dimiſſum: cum quo (ſi celerius vene-
24 rit) videbo vos. * Salutate omnes præpoſi-
tos veſtros, & omnes ſanctos. Salutant uos
25 de Italia fratres. * Gratia cum omnibus vo-
bis. Amen.

EPISTOLA CATHOLICA
BEATI IACOBI APOSTOLI.



CAPVT PRIMVM.

IACOBVS Dei, & Do- 1
mini noſtri Ieſu Chriſti A
ſeruus, duodecim tribu-
bus, quæ ſunt in diſper-
ſione, ſalutem. * Omne 2
gaudium exiſtimate fra-
tres mei, cum in tentatio
nes varias incideritis:
*Rom. 5. a. 3 * ſcientes quòd probatio fidei veſtræ patien 3
tiam operatur. * Patientia autem opus perfe 4
ctum habet: vt ſitis perfecti & integri in nul
lo deficientes. *Si quis autem veſtrum indi- 5
get ſapientia, poſtulet a Deo, qui dat om-
nibus affluenter, & non improperat: &
*Mat. 7. a 7. & 21. c. 22 dabitur ei. * Poſtulet autem in fide ni- 6
hil hæſitans: qui enim hæſitat, ſimilis eſt B
fluctui maris, qui a vento mouetur & cir-
A 7 cumfertur. * non ergo æſtimet homo ille
8 quod accipiat aliquid a Domino. * Vir du-
plex animo inconſtans eſt in omnibus vijs
9 ſuis. * Glorietur autem frater humilis in exal
10 tatione ſua: * diues autem in humilitate ſua,
11 quoniam ſicut flos fœni tranſibit: * exor-
tus eſt enim ſol cum ardore, & areſecit fœ-
num, & flos eius decidit, & decor vultus eius
deperijt: ita & diues in itineribus ſuis mar-
12 ceſcet. * Beatus vir, qui ſuffert tentationem:
quoniã cum probatus fuerit, accipiet coro-
nam vitæ, quam repromiſit Deus diligenti-
13 bus ſe. * Nemo cum tentatur, dicat quoniam
C a Deo tentatur: Deus enim intentator malo-
14 rum eſt: ipſe autem neminem tentat. * Vnuſ-
quiſque

quiſque vero tentatur a concupiſcentia ſua
abſtractus, & illectus.* Deinde concupiſcen- 15
tia cùm conceperit, parit peccatũ: peccatum
vero cum cõſummatum fuerit, generat mor-
tem.* Nolite itaq. errare fratres mei dilectiſ- 16
ſimi.* Omne datum optimum, & omne do- 17
num perfectum de ſurſum eſt; deſcendens a
Patre luminum, apud quem non eſt tranſmu-
tatio, nec viciſſitudinis obumbratio.* Volun 18
tarie enim genuit nos verbo veritatis, vt ſi-
mus initium aliquod creaturæ eius. * Scitis 19
fratres mei dilectiſſimi.* Sit autem omnis ho-
mo velox ad audiendum: tardus autem ad lo-
quendum, & tardus ad iram. * Ita enim uiri, 20
iuſtitiam Dei non operatur. * Propter quod 21
abijcientes omnes immunditiam, & abũdã D
tiam malitiæ, in mãſuetudine ſuſcipite inſitũ
verbum, quod poteſt ſaluare animas veſtras.
* Eſtote autem factores verbi: & non audi- 22
tores tantum: fallentes uoſmetipſos. * Quia 23
ſi quis adiutor eſt uerbi & non factor, hic cõ-
parabitur viro conſideranti vultum natiuita
tis ſuæ in ſpeculo:* conſiderauit enim ſe, & 24
abijt, & ſtatim oblitus eſt qualis fuerit.* Qui 25
autem perſpexerit in legem perfectam liber
tatis, & permanſerit in ea, non auditor obli
uioſus factus, ſed factor operis: hic beatus in
facto ſuo erit.* Si quis autem putat ſe religio 26
ſum eſſe, non refrenans linguã ſuam, ſed ſedu
cens cor ſuum, huius vana eſt religio.* Reli- 27
gio munda, & immaculata apud Deum & Pa
trem, hæc eſt: Viſitare pupillos, & viduas in
tribulatione eorum, & immaculatum ſe cu-
ſtodire ab hoc ſæculo.

CAP. II.

Fratres mei, nolite in perſonarum acce- 1
ptione habere fidem Domini noſtri Ie- A
ſu Chriſti gloriæ.* Etenim ſi introierit in cõ 2
uentum veſtrum vir aureum annulũ habens
in veſte candida, introierit autem & pauper
in ſordido habitu,* & intendatis in eum, qui 3
indutus eſt veſte præclara, & dixeritis ei: Tu
ſede hic bene: pauperi autem dicatis: Tu ſta
illic; aut ſede ſub ſcabello pedum meorum:
* nonne iudicatis apud voſmetipſos, & facti 4
eſtis iudices cogitationum iniquarum?* Au- 5
dite fratres mei dilectiſſimi, nonne Deus ele B
git pauperes in hoc mundo, diuites in fide, &
heredes regni, quod repromiſit Deus diligẽ-
tibus ſe? * Vos aũt exhonoraſtis pauperem. 6
Nonne diuites per potentiã opprimunt vos,
& ipſi trahunt vos ad iudicia? * Nonne ipſi 7
blaſphemant bonum nomen, quod inuocatũ
eſt ſuper vos?* Si tamen legem perficitis re- 8
galem ſecundum Scripturas:* Diliges proxi
mum tuum ſicut teipſum: bene facitis:* ſi au 9
tem perſonas accipitis, peccatum operamini
redargueti a lege quaſi tranſgreſſores.* Qui- 10
cumq; autem totam legem ſeruauerit, offen
dat aũt in uno, factus eſt omnium reus.* Qui 11
C enim dixit, Non mœchaberis, dixit & Nõ oc
cides. Quòd ſi non mœchaberis, occides au-
12 tem, factus es trãſgreſſor legis.* Sic loquimi
ni, & ſic facite ſicut per legem libertatis in-
13 cipientes iudicari.* Iudicium enim ſine mi-
ſericordia illi, qui non fecit miſericordiã: ſu
perexaltat autem miſericordia iudicium.
14 * Quid proderit fratres mei ſi fidem quis di-
cat ſe habere, opera autem non habeat? Nũ-
15 quid poterit fides ſaluare eum?* Si autẽ fra- *1.Io.3.c.17.
ter, & ſoror nudi ſint, & indigeant victu quo
16 tidiano,* dicat aũt aliquis ex vobis illis: Ite in
pace, calefacimini & ſaturamini: non dederi
tis aũt eis, quæ neceſſaria ſunt corpori, quid
17 proderit?* Sic & fides, ſi non habeat opera,
18 mortua eſt in ſemetipſa. * Sed dicet quis: Tu
fidem habes, & ego opera habeo, oſtende mi
hi fidem tuam ſine operibus: & ego oſtendã
19 tibi ex operib. fidem meam.* Tu credis quo-
D niam unus eſt Deus: Bene facis: & dæmones
20 credunt, & contremiſcunt.* Vis autem ſcire
o homo inanis, quoniam fides, ſine operibus
21 mortua eſt?* Abraham pater noſter nonne *Gen.22.b.9.
ex operibus iuſtificatus eſt, offerens Iſaac fi-
22 lium ſuum ſuper altare? * Vides quoniã fides
cooperabatur operibus illius: & ex operibus
23 fides conſummata eſt?* Et impleta eſt Scri-
ptura, dicens:* Credidit Abraham Deo, & re *Gen.15.b.6. Rom.4.a.3. Gal.3.a.6.
putatum eſt illi ad iuſtitiam, & amicus Dei
24 appellatus eſt. * Videtis quoniam ex operib.
25 iuſtificatur homo, & non ex fide tantum?* Si
militer * & Rahab meretrix, nonne ex operi *Ioſ.2.a.10.
bus iuſtificata eſt ſuſcipiens nuncios, & alia
26 via eijciẽs?* Sicut.n. corpus ſine ſpiritu mor-
tuum eſt, ita & fides ſine operib. mortua eſt.

CAP. III.

1 Nolite plures magiſtri fieri fratres mei, *Mat.23.a.1.
A ſcientes quoniam maius iudiciũ ſumi-
2 tis. * In multis enim offendimus omnes. Si
quis in verbo non offendit: hic perfectus eſt
vir. poteſt etiam freno circumducere totum
3 corpus. * Si autem equis frena in ora mitti-
mus ad conſentiendum nobis, & omne cor-
4 pus illorum circumferimus.* Ecce, & naues,
cum magnæ ſint, & a ventis ualidis minen-
tur, circumferuntur a modico gubernaculo
5 vbi impetus dirigentis voluerit. * Ita & lin
B gua modicum quidem membrum eſt, & ma-
gna exaltat. Ecce quantus ignis quã magnam
6 ſiluã incendit! * Et lingua ignis eſt, vniuerſi
tas iniquitatis. Lingua cõſtituitur in mẽbris
noſtris, quæ maculat totum corpus, & inflã-
mat rotam natiuitatis noſtræ inflamata a ge
7 henna.* Omnis enim natura beſtiarũ, & vo-
lucrũ, & ſerpentiũ, & ceterorum domantur,
8 & domita ſunt a natura humana: linguam
C aũt nullus hominum domare poteſt: inquie-
9 tum malũ, plena veneno mortifero.* In ipſa
benedicimus Deum & Patrẽ: & in ipſa ma-

ledi-

ledicimus homines, qui ad ſimilitudinẽ Dei
facti ſunt. * Ex ipſo ore procedit benedictio, 10
& maledictio. Non oportet, fratres mei, hæc
ita fieri. * Numquid fons de eodem foramine 11
emanat dulcem, & amaram aquam? * Num- 12
quid poteſt, fratres mei, ficus vuas facere, aut
vitis ficus? Sic neque ſalſa dulcem poteſt fa-
cere aquam. * Quis ſapiens, & diſciplinatus 13
inter uos? Oſtendat ex bona conuerſatione
operationem ſuam in manſuetudine ſapien-
tiæ. * Quod ſi zelum amarum habetis, & cõ- 14
tentiones ſint in cordibus ueſtris: nolite glo- D
riari, & mendaces eſſe aduerſus ueritatem.
* non eſt enim iſta ſapientia de ſurſum de- 15
ſcendens; ſed terrena, animalis, diabolica.
* Vbi enim zelus & contentio: ibi inconſtan- 16
tia, & omne opus prauum. * Quæ autem de- 17
ſurſum eſt ſapientia, primùm quidem pudi-
ca eſt, deinde pacifica, modeſta, ſuadibilis, bo
nis cõſentiens, plena miſericordia, & fructi
bus bonis, non iudicans, ſine ſimulatione.
* Fructus autem iuſtitiæ, in pace ſeminatur, 18
facientibus pacem.

CAP. IV.

VNde bella, & lites in uobis? Nõne hinc? 1
ex concupiſcentijs veſtris, quæ militãt A
in membris ueſtris? * Concupiſcitis, & non 2
habetis: occiditis, & zelatis: & non poteſtis
adipiſci: litigatis, & belligeratis, & non habe-
tis, propter quod non poſtulatis. * Petitis, & 3
non accipitis: eo quod male petatis: ut in cõ-
cupiſcentijs ueſtris inſumatis. * Adulteri ne- 4
ſcitis quia amicitia huius mundi, inimica eſt B
Dei? Quicumque ergo uoluerit amicus eſſe
ſæculi huius, inimicus Dei conſtituitur. * An 5
putatis quia inaniter Scriptura dicat: Ad in-
uidiam cõcupiſcit ſpiritus, qui habitat in uo
bis? * Maiorem autem dat gratiam. Propter 6
[a] Pro.3.d.34. quod dicit: [a] Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus
autem dat gratiã. * Subditi ergo eſtote Deo, 7
reſiſtite autẽ diabolo, & fugiet a uobis. * Ap 8
propinquate Deo, & appropinquabit uobis. C
Emundate manus, peccatores: & purificate
corda, duplices animo. Miſeri eſtote, & luge 9
te, & plorate: riſus ueſter in luctum conuer-
[b] 1.Pet.5.b.6. tatur, & gaudium in mœrorem. * [b] Humilia- 10
mini in conſpectu Domini, & exaltabit uos.
* Nolite detrahere alterutrum fratres. Qui de- 11
trahit fratri, aut qui iudicat fratrem ſuũ, de-
trahit legi, & iudicat legem. Si autem iudicas
legem, non es factor legis, ſed iudex. * Vnus 12
[c] Ro.14.a.4. eſt legislator, & iudex, qui poteſt perdere, &
liberare. * [c] Tu autem quis es, qui iudicas pro- 13
ximum? Ecce nunc qui dicitis: Hodie, aut cra
ſtino ibimus in illam ciuitatem, & faciemus
ibi quidem annum, & mercabimur, & lucrũ D
faciemus: * qui ignoratis quid erit in craſti- 14
no. * Quæ eſt enim uita ueſtra? vapor eſt ad 15
modicum parens, & deinceps exterminabi-
tur: pro eo ut dicatis: Si Dominus voluerit;
Et: Si vixerimus, faciemus hoc, aut illud.
16 * Nunc autem exultatis in ſuperbijs veſtris.
17 Omnis exultatio talis, maligna eſt. * Scienti
igitur bonum facere, & non facienti, pecca
tum eſt illi.

CAP. V.

1 AGite nunc diuites, plorate ululantes in
A miſerijs veſtris, quæ aduenient uobis.
2 * Diuitiæ veſtræ putrefactæ ſunt: & veſtimẽ
3 ta ueſtra a tineis comeſta ſunt. * Aurum, &
argentum veſtrum æruginauit: & ærugo eo-
rum in teſtimonium vobis erit, & manduca-
bit carnes veſtras ſicut ignis. Theſaurizaſtis
4 vobis iram in nouiſſimis diebus. * Ecce mer-
ces operariorum, qui meſſuerunt regiones
veſtras, quæ fraudata eſt a uobis, clamat: &
clamor eorum in aures Domini ſabbaoth in
5 troiuit. * Epulati eſtis ſuper terram, & in lu-
xurijs enutriſtis corda veſtra in die occiſio-
6 nis. * Addixiſtis, & occidiſtis iuſtum, & non
7 reſtitit uobis. * Patientes igitur eſtote fratres
B vſque ad aduentum Domini. Ecce agricola
expectat pretioſum fructum terræ, patiẽter
ferens donec accipiat temporaneum, & ſero
8 tinum. * Patientes igitur eſtote, & vos, & con
firmate corda veſtra: quoniam aduentus Do
9 mini appropinquauit. * Nolite ingemiſcere
fratres in alterutrum, ut non iudicemini. Ec-
10 ce iudex ante ianuam aſſiſtit. * Exemplum ac
cipite, fratres, exitus mali, laboris, & patien
tiæ, Prophetas: qui locuti ſunt in nomine Do
11 mini. * Ecce beatificamus eos, qui ſuſtinue-
C runt. Sufferentiam Iob audiſtis, & finem Do-
mini uidiſtis, quoniam miſericors Dominus
12 eſt, & miſerator. * Ante omnia autem fratres
mei [a] nolite iurare, neque per cælum, neque [a] Matt.5.
per terram, neque aliud quodcumque iura-
mentum. Sit autem ſermo ueſter: Eſt, eſt: Non
13 non: vt non ſub iudicio decidatis. * Triſtatur
aliquis ueſtrum? oret: Æquo animo eſt? pſal-
14 lat. * Infirmatur quis in uobis? inducat pres-
D byteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungen
15 tes eum oleo in nomine Domini: * & oratio
fidei ſaluabit infirmum, & alleuiabit eũ Do-
minus: & ſi in peccatis ſit remittentur ei.
16 * Confitemini ergo alterutrum peccata ve-
ſtra & orate pro inuicem ut ſaluemini. mul- [b] 3.Reg.17.
17 tũ enim ualet deprecatio iuſti aſſidua. * [b] E- Luc.4.d.
lias homo erat ſimilis nobis paſſibilis: & ora
tione orauit ut non plueret ſuper terram, &
18 non pluit annos tres, & menſes ſex. * Et rur-
ſum orauit: & cælum dedit pluuiam, & terra
19 dedit fructum ſuum. * Fratres mei, ſi quis ex
vobis errauerit a ueritate, & cõuerterit quis
20 eum: ſcire debet quoniam qui conuerti fe-
cerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſalua-
bit animam eius a morte, & operiet multitu-
dinem peccatorum.

EPISTOLA BEATI PETRI APOSTOLI PRIMA.



CAPVT PRIMVM.

PETRVS Apoſtolus Ieſu Chri- 1
ſti, electis aduenis diſperſio- A
nis Ponti, Galatiæ, Cappado-
ciæ, Aſiæ, & Bithyniæ, *ſecun 2
dum præſcientiam Dei Pa-
tris, in ſanctificationem Spiritus, in obedien
tiam, & aſperſionem ſanguinis Ieſu Chriſti:
Gratia vobis, & pax multiplicetur. * "Be- 3
nedictus Deus & Pater Domini noſtri Ieſu
Chriſti, qui ſecundum miſericordiam ſuam
magnam regenerauit nos in ſpem viuam,
per reſurrectionem Ieſu Chriſti ex mortuis,
* in hereditatem incorruptibilem, & incon- 4
taminatam, & immarceſcibilem, conſerua-
tam in cælis in uobis, * qui in uirtute Dei cu 5
ſtodimini per fidem in ſalutem, paratam re-
uelari in tempore nouiſſimo. *In quo exul- 6
tabitis, modicum nunc ſi oportet contriſta-
ri in varijs tentationibus: * vt probatio ve- 7
ſtræ fidei multo pretioſior auro (quod per
ignem probatur) inueniatur in laudem, &
gloriam, & honorem in reuelatione Ieſu
Chriſti: * quem cum non videritis, diligitis: 8
in quem nunc quoq. non videntes creditis:
credentes autem exultabitis lætitia inenarra
bili, & glorificata: * reportantes finem fidei 9
veſtræ, ſalutem animarum. * De qua ſalute 10
exquiſierunt, atque ſcrutati ſunt prophetæ,
qui de futura in vobis gratia ꝓphetauerũt:
11 * ſcrutantes in quod, vel quale tempus ſigni
ficaret in eis Spiritus Chriſti: prænuncians
eas quæ in Chriſto ſunt paſſiones, & poſte-
12 riores glorias: * quibus reuelatum eſt quia
C non ſibimetipſis, vobis autem miniſtrabant
ea, quæ nũc nunciata ſunt vobis per eos, qui
euangelizauerunt vobis, Spiritu ſancto miſ-
ſo de cælo, in quem deſiderãt Angeli proſpi
13 cere.* Propter quod ſuccincti lumbos men-
tis veſtræ, ſobrij perfecte ſperate in eã, quæ
offertur vobis, gratiam, in reuelationẽ Ieſu
14 Chriſti: *quaſi filij obedientiæ, non configu-
rati prioribus ignorantiæ veſtræ deſiderijs:
15 * ſed ſecundum eum, qui vocauit uos, San-
ctum: & ipſi in omni conuerſatione ſancti
16 ſitis: *quoniam ſcriptum eſt: " Sancti eritis, *Leu.11.g.44 & 19.a.2. & 20.b.7
17 quoniam ego Sanctus ſum. *Et ſi patrẽ inuo
catis eum, qui" ſine acceptione perſonarũ *Deu.10.d.17 Rom.2.b.11 Gala.2.b.6
iudicat ſecundum vniuſcuiuſque opus, in ti-
more incolatus veſtri tẽpore cõuerſamini.
18 * Scientes quod non corruptibilibus auro,
D vel argẽto redempti eſtis de vana veſtra cõ
19 uerſatione paternæ traditionis: *"ſed pretio *1.Cor.6.d.20 & 7.d.23 Heb.9.d.12 1.Io.1.b.7 Apoc.1.b.5
ſo ſanguine quaſi agni immaculati Chriſti,
20 & incontaminati: * præcogniti quidem ante
mundi conſtitutionem, manifeſtati aũt no-
21 uiſſimis tẽporibus propter vos, *qui per ip-
ſum fideles eſtis in Deo, qui ſuſcitauit eũ a
mortuis, & dedit ei gloriam, ut fides veſtra,

& ſpes

& ſpes eſſet in Deo:* Animas veſtras caſtifi- 22
cantes in obedientia charitatis, in fraternita
tis amore, ſimplici ex corde inuicem diligite
attentius: * renati non ex ſemine corruptibi 23
li, ſed incorruptibili per verbum Dei viui, &
• Iſ.40.b.6 Eccl.14.c.18 Iac.1.b.10
permanentis in æternum: * "quia omnis ca- 24
ro vt fœnum: & omnis gloria eius tamquam
flos fœni: exaruit fœnum, & flos eius deci-
dit. *Verbum autem Domini manet in æter 25
num. hoc eſt autem verbum, quod euangeli-
zatum eſt in vos.

CAP. II.

Rom.6.a.4 Ephe.4.c.22 Col.3.b.8 Heb.12.a.1
DEponentes igitur omnem malitiam, & 1
omnem dolum, & ſimulationes, & inui- A
dias, & omnes detractiones, *ſicut modo ge- 2
niti infantes, rationabile, ſine dolo lac con-
cupiſcite: vt in eo creſcatis in ſalutem: *ſi ta- 3
men guſtaſtis quoniam dulcis eſt Dominus.
*Ad quem accedentes lapidem viuum, ab ho 4
minibus quidem reprobatum, a Deo autem
electum, & honorificatum: * & ipſi tamquã 5
lapides viui ſuperædificamini, domus ſpiri-
tualis, ſacerdotium ſanctum, offerre ſpiritua
les hoſtias, acceptabiles Deo p Ieſum Chri-
ſtum. *Propter quod continet Scriptura: "Ec 6
• Iſ.28.d.16 Ro.9.g.33
ce pono in Sion lapidem ſummum angula B
rem, electum, pretioſum: & qui crediderit in
eum, non confundetur. *Vobis igitur honor 7
• Pſ.117.d.22 Matt.21.d.42 Act.4.b.11 Iſ.8.c.14
credentibus: non credentibus autem "lapis,
quem reprobauerunt ædificantes, hic factus
eſt in caput anguli: * & lapis offenſionis, & 8
petra ſcandali his, qui offendunt verbo, nec
credunt in quo & poſiti ſunt. * Vos autem 9
genus electum, regale ſacerdotium, gens ſan
cta, populus acquiſitionis: vt virtutes annun
cietis eius, qui de tenebris vos vocauit in ad
mirabile lumen ſuum. *"Qui aliquando non 10
• Oſee 2.d.23 Rom.9.e.25 • Ro.13.d.14 Gal.5.c.16
populus, nunc autem populus Dei: qui non
conſecuti miſericordiam, nunc autem miſeri
cordiam conſecuti. * "Chariſſimi, obſecro 11
vos tamquam aduenas & peregrinos abſti- C
nere vos a carnalibus deſiderijs, quæ militãt
aduerſus animam, * conuerſationem veſtrã 12
inter Gentes habẽtes bonam: vt in eo, quod
detrectant de vobis tamquam de malefacto
ribus, ex bonis operibus vos conſiderantes,
• Ro.13.a.1
glorificent Deum in die viſitationis. * "Su- 13
biecti igitur eſtote omni humanæ creaturæ
propter Deum: ſiue regi quaſi præcellenti:
*ſiue ducibus tamquam ab eo miſſis ad vin- 14
dictam malefactorum, laudem vero bono-
rum: * quia ſic eſt voluntas Dei, vt benefa- 15
cientes obmuteſcere faciatis imprudentium
hominum ignorantiam: * quaſi liberi, & non 16
quaſi velamen habentes malitiæ libertatem,
ſed ſicut ſerui Dei. Omnes honorate: "fra- 17
• Ro.12.c.10 • Ephe.6.a.5 Col.3.d.22 Ti.2.c.9
ternitatem diligite: Deum timete: Regem ho
norificate. * "Serui ſubditi eſtote in omni ti- 18
more dominis, non tantum bonis & mode-
19 ſtis, ſed etiam diſcolis. * Hæc eſt.n. gratia, ſi
D propter Dei conſcientiam ſuſtinet quis tri-
20 ſtitias, patiens iniuſte. * Quæ enim eſt glo-
ria, ſi peccantes, & colaphizati ſuffertis? Sed
ſi benefacientes patienter ſuſtinetis; hæc eſt
21 gratia apud Deum. * In hoc enim vocati e-
ſtis: quia & Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vo
bis relinquens exemplum vt ſequamini ve-
22 ſtigia eius. *qui peccatum non fecit, nec in- • Iſa.53.
23 uentus eſt dolus in ore eius: *qui cum male-
diceretur, non maledicebat: cum pateretur,
non comminabatur: tradebat autem iudican
24 ti ſe iniuſte: * "qui peccata noſtra ipſe pertu • 1.Io.3.
lit in corpore ſuo ſuper lignum: vt peccatis Iſa.53.
mortui, iuſtitiæ viuamus: cuius liuore ſanati
25 eſtis. * Eratis enim ſicut oues errantes, ſed
conuerſi eſtis nunc ad paſtorem, & epiſco-
pum animarum veſtrarum.

CAP. III.

1 SImiliter & mulieres ſubditæ ſint viris Col.3.
A ſuis: vt & ſi qui non credunt verbo, per Ephe.5.
mulierum conuerſationem ſine verbo lucri
2 fiant, *conſiderantes in timore caſtam con-
3 uerſationem veſtram. * "Quarum non ſit
extrinſecus capillatura, aut circumdatio au • 1.Tim.
4 ri, aut indumenti veſtimentorum cultus: *ſed
qui abſconditus eſt cordis homo, in incorru
ptibilitate quieti, & modeſti ſpiritus, qui eſt
5 in conſpectu Dei locuples. * Sic enim aliquã
do & ſanctæ mulieres, ſperantes in Deo, or-
6 nabant ſe, ſubiectæ proprijs viris. *"Sicut Sa • Ge.18.
ra obediebat Abrahæ, dominum eũ vocans:
cuius eſtis filiæ benefacientes, & non perti-
7 mentes vllam perturbationem. *"Viri ſimili • 1.Cor.
B ter cohabitantes ſecundum ſcientiam, quaſi
infirmiori vaſculo muliebri impartiẽtes ho
norem, tamquam & coheredibus gratiæ vi-
8 tæ: vt nõ impediantur orationes veſtræ. * In
fine autem omnes vnanimes, compatientes,
fraternitatis amatores, miſericordes, mode-
9 ſti, humiles: *"nõ reddentes malum pro ma- • Pro.
lo, nec maledictum pro maledicto, ſed econ Ro.12.
trario benedicentes: quia in hoc vocati eſtis, 1.Theſ.
vt benedictionem hereditate poſſideatis.
10 * "Qui enim vult vitam diligere, & dies vi- • Pſ.33.
dere bonos, coerceat linguam ſuam a malo,
11 & labia eius ne loquantur dolum. * "Decli- • Iſa.
net a malo, & faciat bonum: inquirat pacẽ,
12 & ſequatur eam: * Quia oculi Domini ſuper
C iuſtos, & aures eius in preces eorum: Vultus
13 autem Domini ſuper faciẽtes mala. *Et quis
eſt qui vobis noceat, ſi boni æmulatores fue
14 ritis? * "Sed & ſi quid patimini propter iuſti • Mat.5.
tiam, beati. Timorem autem eorũ ne timue
15 ritis, & non conturbemini. *Dominum autẽ
Chriſtum ſanctificate in cordibus veſtris, pa
rati ſemper ad ſatisfactionem omni poſcen
ti vos rationem de ea, quæ in vobis eſt, ſpe. • Sap.2.
16 * "ſed cum modeſtia, & timore, conſcientiã Rom.5. Heb.9.
haben-

habentes bonam: vt in eo, quod detrahunt
vobis, confundantur, qui calumniantur ve-
ſtram bonam in Chriſto conuerſationem.
*Melius eſt enim benefacientes (ſi voluntas 17
Dei uelit) pati, quam malefacientes.* quia & D
Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus 18
eſt, iuſtus pro iniuſtis, ut nos offerret Deo,
mortificatus quidem carne, viuificatus autē
ſpiritu.* In quo & his, qui in carcere erant, 19
ſpiritibus veniens prædicauit.* qui incredu- 20
li fuerant aliquando, "quando expectabant
Dei patientiam in diebus Noe, cum fabrica-
retur arca: in qua pauci, id eſt octo animæ
ſaluæ factæ ſunt per aquam.* Quod & vos 21
nunc ſimilis formæ ſaluos facit baptiſma;
non carnis depoſitio ſordium, ſed conſcien-
tiæ bonæ interrogatio in Deum per reſurre-
ctionem Ieſu Chriſti, " qui eſt in dextera 22
Dei, deglutiēs mortem vt vitæ æternæ here-
des efficeremur: profectus in cælum ſubie-
ctis ſibi angelis, & poteſtatibus, & virtutib.

CAP. IIII.

CHriſto igitur paſſo in carne, & vos eadē 1
cogitatione armamini: quia qui paſſus A
eſt in carne, deſijt a peccatis: * Vt iam nō de 2
ſiderijs hominum, ſed voluntate Dei, quod
reliquū eſt in carne viuat temporis.*" Suf- 3
ficit enim præteritum tempus ad voluntatē
Gentium conſummandam his, qui ambula-
uerūt in luxurijs, deſiderijs, vinolentijs, co-
meſſationibus, potationibus, & illicitis ido-
lorum cultibus. * In quo admirantur non 4
cōcurrentibus vobis in eandem luxuriæ cō
fuſionem, blaſphemantes.* Qui reddent ra- 5
tionem ei, qui paratus eſt iudicare viuos &
mortuos. * Propter hoc enī & mortuis euā 6
gelizatum eſt: vt iudicentur quidem ſecūdū B
homines, in carne viuant autem ſecundum
Deum in Spiritu. * Omnium autem finis ap- 7
propinquauit. Eſtote itaque prudentes, & vi
gilate in orationibus. * Ante omnia autem, 8
mutuam in vobiſmetipſis charitatem conti-
nuam habētes: quia charitas operit multitu
dinem peccatorum.* Hoſpitales inuicem ſi- 9
ne murmuratione: "Vnuſquiſque, ſicut ac- 10
cepit gratiam, in alterutrum illam admini-
ſtrantes, ſicut boni diſpenſatores multifor-
mis gratiæ Dei. "*Si quis loquitur, quaſi ſer- 11
mones Dei: ſi quis miniſtrat, tamquam ex
virtute, quam adminiſtrat Deus: vt in omni- C
bus honorificetur Deus per Ieſum Chriſtū:
cui eſt gloria & imperium in ſæcula ſæculo-
rum: Amē. * Chariſſimi, nolite peregrinari 12
in feruore, qui ad tentationem vobis fit, qua

13 ſi noui aliquid vobis contingat: * ſed com-
municantes Chriſti paſſionibus gaudete, vt
& in reuelatione gloriæ eius gaudeatis exul
14 tantes. * Si exprobramini in nomine Chriſti,
D beati eritis: quoniam quod eſt honoris, glo-
riæ, & virtutis Dei, & qui eſt eius Spiritus, ſu
15 per vos requieſcit. * Nemo autem veſtrum
patiatur ut homicida, aut fur, aut maledicus,
16 aut alienorum appetitor.* Si aūt vt Chriſtia
nus, non erubeſcat: glorificet aūt Deum in
17 iſto nomine. * quoniam tempus eſt vt inci-
piat iudicium a domo Dei. Si autem primum
a nobis: quis finis eorum, qui non credunt
18 Dei euangelio? * Et ſi iuſtus vix ſaluabitur, *Pro 11.d.31
19 impius, & peccator vbi parebunt? * Itaque
& hi, qui patiuntur ſecundum voluntatem
Dei fideli Creatori commendent animas
ſuas in benefactis.

CAP. V.

1 SEniores ergo, qui in vobis ſunt, obſecrō,
A conſenior & teſtis Chriſti paſſionū: qui
& eius, quę in futuro reuelāda eſt, gloriæ cō
2 municator: * paſcite qui in vobis eſt gregem
Dei, prouidentes non coacte, ſed ſpontanee
ſecundum Deum: neque turpis lucri gratia,
3 ſed voluntarie: * neque vt dominantes in cle
4 ris, ſed forma facti gregis ex animo.* Et cum
B apparuerit princeps paſtorum, percipietis
5 immarceſſibilem gloriæ coronam. * Simili-
ter adoleſcentes ſubditi eſtote ſenioribus.
"Omnes autem inuicem humilitatem inſi- *.Ro.12.c.10
nuate, " quia Deus ſuperbis reſiſtit, humili- *.Iac.4.c.10
6 bus autem dat gratiam.* Humiliamini igitur Pſ.54.d.23
ſub potenti manu Dei, vt vos exaltet in tem Matt.6.c.25
6 pore viſitationis: * Omnem ſolicitudinē ve- Luc.12.c.22
ſtram proijcientes in eum, quoniā ipſi cura
8 eſt de vobis. * Sobrij eſtote, & vigilate: quia
C aduerſarius veſter diabolus tamquā leo ru-
9 giens circuit, quærens quem deuoret: * Cui
reſiſtite fortes in fide: ſcientes eandem paſſio
nem ei, quæ in mūdo eſt, veſtræ fraternitati
10 fieri. * Deus autem omnis gratiæ qui vocauit
nos in æternam ſuam gloriam in Chriſto Ie
ſu, modicum paſſos ipſe perficiet, confirma-
11 bit, ſolidabitque. * Ipſi gloria, & imperium
12 in ſæcula ſæculorum. Amen. * Per Siluanum
D fidelem fratrem vobis, vt arbitror, breuiter
ſcripſi obſecrans & conteſtans, hanc eſſe ve-
13 ram gratiam Dei, in qua ſtatis. * Salutat vos
Eccleſia, quæ eſt in Babylone coelecta, &
14 Marcus filius meus. * Salutate inuicem in o-
ſculo ſancto: Gratia vobis omnibus, qui eſtis
in Chriſto Ieſu.

EPISTOLA BEATI PETRI APOSTOLI SECVNDA.

CAPVT PRIMVM.

SImon Petrus, ſeruus, 1
& Apoſtolus Ieſu Chri- A
ſti, ijs, qui coæqualẽ no-
biſcum ſortiti ſunt fidẽ
in iuſtitia Dei noſtri, &
Saluatoris Ieſu Chriſti.
* Gratia vobis, & pax 2
adimpleatur in cognitio
ne Dei, & Chriſti Ieſu Domini noſtri: *quo- 3
modo omnia nobis diuinæ virtutis ſuæ, quæ
ad vitam, & pietatem donata ſunt, per co-
gnitionem eius, qui vocauit nos propria glo
ria, & virtute, *per quem maxima, & pretio- 4
ſa nobis promiſſa donauit: vt per hæc efficia
mini diuinæ cõſortes naturæ: fugiẽtes eius,
quæ in mundo eſt, concupiſcentiæ corruptio
nem. * Vos autem curam omnem ſubinferen 5
tes, miniſtrate in fide veſtra virtutem, in vir B
tute autem ſcientiam, *in ſcientia autem ab- 6
ſtinentiam, in abſtinentia autem patientiã,
in patientia autem pietatem, *in pietate au- 7
tem amorem fraternitatis, in amore autem
fraternitatis charitatem. * Hæc enim ſi vo- 8
biſcum adſint, & ſuperent, non vacuos, nec
ſine fructu vos conſtituent in Domini noſtri
Ieſu Chriſti cognitione. *Cui enim non præ 9
ſto ſunt hæc, cæcus eſt, & manu tentans, obli
uionem accipiens purgationis veterum ſuo
rum delictorũ. * Quapropter fratres magis 10
ſatagite vt per bona opera certam veſtram C
vocationem, & electionẽ faciatis: hæc enim
facientes, non peccabitis aliquando. * Sic e- 11
nim abundanter miniſtrabitur vobis introi-
tus in æternum regnum Domini noſtri, &
Saluatoris Ieſu Chriſti. *Propter quod inci- 12
piam vos ſemper commonere de his: & qui-
dem ſcientes & confirmatos vos in præſenti
veritate. * Iuſtũ aũt arbitror quadiu ſum in 13
hoc tabernaculo, ſuſcitare vos in commoni-
tione: * certꝰ quòd velox eſt depoſitio taber 14
naculi mei ſecundum quod & Dominus no-
†Io.21.f.19 ſter Ieſus Chriſtus" ſignificauit mihi. * Da- 15
bo autem operam & frequenter habere vos
poſt obitum meum, vt horum memoriam fa
†1.Cor.1.c.17 ciatis. *"Non enim doctas fabulas ſecuti no- 16
tam fecimus vobis Domini noſtri Ieſu Chri-
ſti virtutem, & præſentiam: ſed ſpeculatores
17 facti illius magnitudinis. * Accipiens enim à
D Deo Patre honorem, & gloriam, voce delap
ſa ad eum huiuſcemodi à magnifica gloria:
" Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi *Mat.17.
18 complacui, ipſum audite. * Et hanc vocem
nos audiuimus de cælo allatã, cũ eſſemus cũ
19 ipſo in monte ſancto. * Et habemus firmiorẽ
propheticum ſermonem: cui benefacitis at-
tendentes quaſi lucernæ lucenti in caligino
ſo loco donec dies eluceſcat, & lucifer oria-
20 tur in cordibus veſtris: * hoc primum intel- *2.Tim.3.
ligentes quòd omnis prophetia Scripturæ 16
21 propria interpretatione non fit. * Non enim
voluntate humana allata eſt aliquando pro-
phetia: ſed Spiritu ſancto inſpirati, locuti
ſunt ſancti Dei homines.

CAP. II.

1 FVerunt vero & pſeudoprophetæ in po-
A pulo, ſicut & in vobis erunt magiſtri mẽ
daces, qui introducent ſectas perditionis, &
eum, qui emit eos, Dominum negant: ſuper-
2 ducentes ſibi celerem perditionem. *Et mul
ti ſequẽtur eorum luxurias, per quos via ve-
3 ritatis blaſphemabitur: * & in auaritia fictis
verbis de vobis negotiabuntur: quibus iudi
cium iam olim non ceſſat: & perditio eorum
4 non dormitat. * " Si enim Deus angelis pec- *Iob.4.d.
cantibus non pepercit, ſed rudentibus infer Iud.b.6
ni detractos in tartarũ tradidit cruciandos,
5 in iudicium reſeruari. * Et originali mundo
nõ pepercit, "ſed octauum Noe iuſtitiæ præ *Gen.7.d.
conem cuſtodiuit, diluuium mundo impio-
6 rum inducens. * " Et ciuitates Sodomorum, *Gen.19.d.
B & Gomorrhæorum in cinerem redigens,
euerſione damnauit: exemplum eorum, qui
7 impie acturi ſunt, ponens: * & iuſtum Lot
oppreſſum a nefandorũ iniuria, ac luxurio-
8 ſa conuerſatione eripuit: * aſpectu enim, &
auditu iuſtus erat: habitans apud eos, qui de
die in diem animam iuſtam iniquis operib.
9 cruciabant. * Nouit Dominus pios de tenta-
tione eripere: iniquos vero in diem iudicij re
10 ſeruare cruciandos: * magis autem eos, qui
poſt carnem in concupiſcentia immunditiæ
ambulant, dominationemque contemnunt,
anda-

audaces,ſibi placentes, ſectas non metuunt
introducere blaſphemantes: *vbi angeli for 11
titudine,& virtute cũ ſint maiores,non por
tãt aduerſum ſe execrabile iudicium.*Hi ve 12
ro velut irrationabilia pecora,naturaliter in
captioné,& in perniciem in his quæ ignorãt
blaſphemantes in corruptione ſua peribunt,
*percipientes mercedem iniuſtitiæ, volupta 13
tem exiſtimantes diei delicias:coinquinatio- C
nes,& maculæ delicijs affluentes, in conui-
uiis ſuis luxuriantes vobiſcum, * oculos ha- 14
bentes plenos adulterii, & inceſſabilis deli-
cti. Pellicientes animas inſtabiles, cor exer-
citatũ auaritia habentes, maledictionis filij:
22.d.23. d.11. *derelinquentes rectã viam errauerunt,"ſe- 15
cuti uiam Balaam ex Boſor,qui mercedẽ ini-
quitatis amauit:* correptionem vero habuit 16
ſuæ veſaniæ:ſubiugale mutum animal, homi
nis voce loquens,prohibuit prophetæ inſi-
pientiam. * Hi ſunt fontes ſiue aqua, & ne- 17
bulæ turbinibus exagitatæ,quibus caligo te
nebrarũ reſeruatur.* Superba enim vanita- 18
tis loquentes, pelliciunt in deſideriis carnis D
luxuriæ eos, qui paululum effugiunt, qui in
errore conuerſantur: * libertatem illis pro- 19
mittentes,cum ipſi ſerui ſint corruptionis:"a
quo enim quis ſuperatus eſt, huius & ſer-
uus eſt. * Si enim refugientes coinquinatio- 20
nes mundi in cognitione Domini noſtri, &
Saluatoris Ieſu Chriſti, his rurſus implicati
ſuperantur:facta ſunt eis poſteriora deterio-
ra prioribꝰ.*Melius.n.erat illis nõ cognoſce 21
re viam iuſtitiæ,quam poſt agnitioné,retror
ſum conuerti ab eo,quod illis traditum eſt ſã
cto mandato. * Contigit enim eis illud veri 22
prouerbij:" Canis reuerſus ad ſuum vomitũ:
&, Sus lota in volutabro luti.

CAP. III.

HAnc ecce vobis, chariſſimi, ſecundam 1
ſcribo epiſtolam, in quibus veſtram A
excito in commonitione ſinceram mentem:
* vt memores ſitis eorũ, quæ prædixi verbo 2
rum a ſanctis Prophetis, & Apoſtolorum ve
ſtrorum, præceptorum Domini & Saluato-
3 ris. * " hoc primum ſcientes, quod veniẽt in *1.Tim.4.a.1 2.Tim.3.a.b. Iud.f.18.
nouiſſimis diebus in deceptione illuſores,iu-
4 xta proprias concupiſcentias ambulãtes, *di
B centes: " Vbi eſt promiſſio, aut aduentus *Eze.12.f.27.
eius? ex quo enim patres dormierunt, om-
5 nia ſic perſeuerant ab initio creaturæ. *La-
tet enim eos hoc volentes, quod cæli erãt
prius,& terra, de aqua, & per aquam conſi-
6 ſtens Dei verbo: * per quæ,ille tunc mundus
7 aqua inundatus periit.*Cæli autem,qui nũc
ſunt,& terra eodẽ verbo repoſiti ſunt, igni
reſeruati in diem iudicij, & perditionis im-
8 piorum hominum.*Vnum vero hoc non la-
teat vos,chariſſimi, quia vnus dies apud Do
minum ſicut mille anni, & mille anni ſicut
9 dies vnus. * Non tardat Dominus promiſ-
ſionem ſuam, ſicut quidam exiſtimant: ſed
patienter agit propter vos, nolens aliquos
perire, ſed omnes ad pœnitentiam reuerti.
10 * " Adueniet autem dies Domini vt fur: in *1.Theſſ.5.a.2.
C quo cæli magno impetu tranſient,elementa Apoc.3.a.3.
vero calore ſoluentur, terra autem & quæ & 16.c.15.
11 in ipſa ſunt opera,exurentur.*Cũ igitur hęc
omnia diſſoluenda ſint, quales oportet vos
eſſe in ſanctis conuerſationibus, & pietati-
12 bus, * expectantes,& properantes in aduen
tum diei Domini, per quem cæli ardẽtes ſol
uentur,& elementa ignis ardore tabeſcent?
13 * " Nouos vero cælos, & nouam terram ſe-
cundum promiſſa ipſius expectamus,in qui- *Iſa.65.c.17. & 66.g.22.
14 bus iuſtitia habitat.*Propter quod chariſſi- Apoc.21.a.1.
mi hæc expectantes,ſatagite immaculati,&
15 inuiolati ei inueniri in pace.* &"Domini no
D ſtri longanimitatem, ſalutem arbitremini: *Rom.2.a.4.
ſicut & chariſſimus frater noſter Paulus ſe-
cundum datam ſibi ſapientiã ſcripſit vobis,
16 * ſicut & in omnibus epiſtolis, loquens in
eis de his, in quibus ſunt quædam difficilia
intellectu, quæ indocti,& inſtabiles depra-
uant, ſicut & ceteras Scripturas,ad ſuam ip
17 ſorum perditionem.* Vos igitur fratres præ
ſcientes cuſtodite, ne inſipiẽtium errore tra
18 ducti excidatis a propria firmitate.*creſcite
uero in gratia, & in cognitione Domini no-
ſtri, & ſaluatoris Ieſu Chriſti. Ipſi gloria &
nunc,&in diem æternitatis. Amen.

EPISTOLA BEATI IOANNIS APOSTOLI PRIMA.



CAPVT PRIMVM.

QVOD fuit ab initio, quod 1
audiuimus, quod vidi- A
mus oculis noſtris, quod
perſpeximus, & manus
noſtræ contrectauerunt
de verbo uitæ: * & vita 2
manifeſtata eſt, & uidi-
mus, & teſtamur, & an-
nunciamus vobis vitam æternam, quæ erat
apud patrem, & apparuit nobis: * quod vi- 3
dimus & audiuimus, annũciamus vobis, vt & B
vos ſocietatẽ habeatis nobiſcũ, & ſocietas no
ſtra ſit cum Patre, & cũ Filio eius Ieſu Chri-
ſto. * Et hæc ſcribimus vobis vt gaudeatis, 4
& gaudium veſtrum ſit plenum. *Et hæc eſt 5
annunciatio, quam audiuimus ab eo, & an-
*Io.8.b.12. nunciamus vobis: * Quoniam Deus lux C
eſt, & tenebræ in eo non ſunt vllæ. * Si dixe- 6
rimus quoniam ſocietatẽ habemus cum eo,
& in tenebris ambulamus, mentimur, & veri
tatem non facimus. * Si autem in luce ambu- 7
lamus ſicut & ipſe eſt in luce; ſocietatem ha
*Heb.9.d.14. 1.Pet.1.d.19. bemus ad inuicem, " & ſanguis Ieſu Chriſti,
Apoc.1.b.5. Filij eius, emũdat nos ab omni peccato. * "Si 8
3.Reg.8.e.45. 2.Para.6.g.36 dixerimus quoniam peccatũ non habemus; D
Prou.20.c.9. ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non
Eccl.7.e.21. eſt. * Si confiteamur peccata noſtra; fidelis 9
eſt, & iuſtus, ut remittat nobis peccata no-
10 ſtra, & emundet nos ab omni iniquitate. * Si
dixerimus quoniã non peccauimus; mẽdacẽ
facimus eum, & verbũ eius non eſt in nobis.

CAP. II.

1 FIlioli mei, hæc ſcribo vobis, vt non pecce
A tis. Sed & ſi quis peccauerit, aduocatum
habemus apud Patrem, Ieſum Chriſtum iu-
2 ſtum: & ipſe eſt propitiatio pro peccatis
noſtris: non pro noſtris autem tantũ, ſed et
3 pro totius mundi. * Et in hoc ſcimus quoniã
cognouimus eum ſi mandata eius obſerue-
4 mus. * Qui dicit ſe noſſe eum, & manda-
ta eius non cuſtodit, mendax eſt, & in hoc
5. veritas non eſt. * Qui autem ſeruat verbum
eius, uere in hoc charitas Dei perfecta eſt:
& in hoc ſcimus quoniam in ipſo ſumus.
6. * Qui dicit ſe in ipſo manere, debet, ſicut il-
7 le ambulauit, & ipſe ambulare. * Chariſſi-
mi, non mandatum nouum ſcribo vobis, ſed
mandatum vetus, quod habuiſtis ab initio:
B Mandatum vetus eſt verbum, quod audiſtis.
8 * " Iterum mandatum nouũ ſcribo uobis qđ *Ioã.13.. & 15.b..
verum eſt & in ipſo, & in uobis: quia tene-
bræ tranſierunt, & verum lumen iam lucet.
9 * Qui dicit ſe in luce eſſe, & fratrẽ ſuũ odit,
10 in tenebris eſt vſque adhuc. * " Qui diligit *Inf.3..

fra-

fratrem ſuum, in lumine manet, & ſcandalū
in eo non eſt. * Qui autem odit fratrem 11
ſuum, in tenebris eſt, & in tenebris ambulat,
& neſcit quo eat: quia tenebræ obcæcaue-
runt oculos eius. * Scribo vobis, filioli, quo 12
niam remittuntur vobis peccata propter no
men eius. * Scribo vobis patres, quoniam co 13
gnouiſtis eum, qui ab initio eſt. Scribo vobis
adoleſcentes, quoniam viciſtis malignum.
* Scribo vobis, infantes, quoniā cognouiſtis 14
patrem. Scribo vobis iuuenes, quoniam for-
tes eſtis, & verbum Dei manet in vobis, & vi
ciſtis malignum. * Nolite diligere mundum, 15
neque ea, quæ in mundo ſunt. Si quis diligit C
mundum, non eſt charitas Patris in eo: * quo 16
niā omne, quod eſt in mundo, concupiſcen
tia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum,
& ſuperbia vitæ: quæ non eſt ex Patre, ſed
ex mundo eſt. * Et mundus tranſit, & concu- 17
piſcentia eius. Qui autem facit voluntatem
Dei, manet in æternum. * Filioli, nouiſſima 18
hora eſt: & ſicut audiſtis quia Antichriſtus
venit: & nunc Antichriſti multi facti ſunt;
vnde ſcimus, quia nouiſſima hora eſt. * Ex 19
nobis prodierunt, ſed non erant ex nobis,
nam, ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent vti-
que nobiſcum: ſed ut manifeſti ſint quoniam
non ſunt omnes ex nobis. * Sed vos vnctio- 20
nem habetis a Sancto, & noſtis omnia. * Non 21
ſcripſi vobis quaſi ignorantibus veritatem,
ſed quaſi ſcientibus eam: & quoniam omne
mendacium ex veritate non eſt. * Quis eſt 22
mendax, niſi is, qui negat quoniam Ieſus eſt D
Chriſtus? Hic eſt Antichriſtus, qui negat
Patrem, & Filiū. * Omnis, qui negat Filium, 23
nec Patrem habet, qui confitetur Filium,
& patrem habet. * Vos quod audiſtis ab ini- 24
tio, in vobis permaneat: Si in vobis permāſe
rit quod audiſtis ab initio, & vos in Filio, &
Patre manebitis. * Et hæc eſt repromiſſio, 25
quam ipſe pollicitus eſt nobis, vitam æter-
nam. * Hæc ſcripſi vobis de his, qui ſedu- 26
cunt vos. * Et vos vnctionem, quam accepi- 27
ſtis ab eo, maneat in vobis. Et non neceſſe
habetis vt aliquis doceat vos: ſed ſicut vnctio
eius docet vos de omnibus, & verum eſt, &
non eſt mendaciū. Et ſicut docuit vos: mane
te in eo. * Et nunc filioli manete in eo: vt cū 28
apparuerit, habeamus fiduciam, & non con-
fundamur ab eo in aduentu eius. * Si ſcitis 29
quoniam iuſtus eſt, ſcitote quoniam & om-
nis, qui facit iuſtitiam, ex ipſo natus eſt.

CAP. III.

VIdete qualem charitatem dedit nobis 1
Pater, vt filii Dei nominemur & ſi- A
mus. Propter hoc mundus nō nouit nos: quia
non nouit eum. * Chariſſimi, nunc filii Dei ſu 2
mus: & nondum apparuit quid erimus. Sci-
mus quoniam cum apparuerit, ſimiles ei eri-
3 mus: quoniam videbimus eum ſicuti eſt. * Et
omnis, qui habet hanc ſpem in eo, ſanctifi-
4 cat ſe, ſicut & ille ſanctus eſt. * Omnis, qui fa
cit peccatum, & iniquitatem facit: & pecca-
5 tum eſt iniquitas. * ᵃ Et ſcitis quia ille appa- ᵃIſa 53. c. 9. 1. Pet. 2. d. 22
ruit vt peccata noſtra tolleret: & peccatū in
6 eo non eſt. * Omnis, qui in eo manet, nō pec
cat: & omnis, qui peccat, non vidit eum,
7 nec cognouit eum. * Filioli, nemo vos ſedu-
B cat. Qui facit iuſtitiam, iuſtus eſt: ſicut & ille
8 iuſtus eſt. * ᵃ Qui facit peccatum, ex diabolo ᵃIoan. 8. f. 44.
eſt: quoniam ab initio diabolus peccat. In
hoc apparuit Filius Dei, vt diſſoluat opera
9 diaboli. * Omnis, qui natus eſt ex Deo, pec-
catum non facit: quoniam ſemen ipſius in
eo manet, & non poteſt peccare, quoniam
10 ex Deo natus eſt. * In hoc manifeſti ſunt
filij Dei, & filii diaboli. Omnis qui non eſt
iuſtus, non eſt ex Deo, & qui non diligit
11 fratrem ſuum: * quoniam hæc eſt annun-
ciatio, quam audiſtis ab initio, ᵃ vt dili- ᵃIo. 13. d. 34. & 15. b. 12.
12 gatis alterutrum. * Non ſicut ᵇ Cain, qui
ex maligno erat, & occidit fratrem ſuum. ᵇGene. 4. b. 8.
Et propter quod occidit eum? quoniam ope
ra eius maligna erant: fratres autem eius, iu
13 ſta. * Nolite mirari fratris, ſi odit vos mun
14 dus. * Nos ſcimus quoniam tranſlati ſu-
C mus de morte ad uitam, quoniam diligimus
fratres. ᵃ Qui non diligit, manet in morte: ᵃLeu. 19. d. 17
15 * omnis, qui odit fratrem ſuum, homicida
eſt. Et ſcitis quoniam omnis homicida non
habet vitam æternam in ſemetipſo manen-
16 tem. * ᵃ In hoc cognouimus charitatem Dei, ᵃIo. 15. b. 13.
quoniam ille animam ſuā pro nobis poſuit:
& nos debemus pro fratribus animas po-
17 nere. * Qui habuerit ſubſtantiam huius mun ᵃIac. 2. c. 15.
di, & viderit fratrem ſuum neceſſitatē habe-
re, & clauſerit viſcera ſua ab eo: quomodo
18 charitas Dei manet in eo? * Filioli mei, non
D diligamus verbo, neque lingua, ſed opere
19 & veritate. * in hoc cognoſcimus quo-
niam ex veritate ſumus: & in conſpectu e-
20 ius ſuadebimus corda noſtra. * Quoniam
ſi reprehenderit nos cor noſtrum: maior eſt
21 Deus corde noſtro, & nouit omnia. * Chariſ
ſimi, ſi cor noſtrum non reprehenderit nos,
22 fiduciam habemus ad Deum: * ᵃ & quidquid ᵃMat. 21. c. 22
petierimus, accipiemus ab eo: quoniam man
data eius cuſtodimus, & ea, quæ ſunt placita
23 coram eo, facimus. * ᵃ Et hoc eſt manda- ᵃIo. 6. d. 29. & 17. a. 3.
tum eius: Vt credamus in nomine Filij eius
Ieſu Chriſti: & diligamus alterutrum, ſicut
24 dedit mandatum nobis. * ᵃ Et qui ſeruat man ᵃIo. 13. d. 34. & 15. b. 12.
data eius, in illo manet, & ipſe in eo: & in
hoc ſcimus quoniam manet in nobis de Spi-
ritu, quem dedit nobis.

CAP. IIII.

1 CHariſſimi, nolite omni ſpiritui crede-
A re, ſed probate ſpiritus ſi ex Deo ſint:

 quoniam

quoniam multi pſeudoprophetæ exierunt in
2 mundum.* in hoc cognoſcitur ſpiritus Dei:
omnis ſpiritus qui confitetur Ieſum Chri-
3 ſtum in carne veniſſe,ex Deo eſt: * & omnis
ſpiritus,qui ſoluit Ieſum, ex Deo non eſt, &
hic eſt Antichriſtus,de quo audiſtis quoniam
4 venit, & nunc iam in mundo eſt. * Vos ex
Deo eſtis filioli,& viciſtis eum, quoniam ma
ior eſt qui in vobis eſt, quam qui in mundo.
5 * " Ipſi de mundo ſunt:ideo de mundo lo-
*Ioan.8.f.47
6 quuntur,& mundus eos audit.*Nos ex Deo
B ſumus. Qui nouit Deum, audit nos:qui non
eſt ex Deo, non audit nos:in hoc cognoſci-
mus Spiritum veritatis, & ſpiritum erroris.
7 *Chariſſimi,diligamus nos inuicem:quia cha
ritas ex Deo eſt.Et omnis,qui diligit,ex Deo
8 natus eſt,& cognoſcit Deum.* Qui non dili-
git,non nouit Deum:quoniam Deus charitas
*Ioan.3.b.16
9 eſt.*"In hoc apparuit charitas Dei in nobis,
quoniam Filium ſuum vnigenitum miſit
10 Deus in mundum,vt viuamus per eum. * In
hoc eſt charitas: non quaſi nos dilexerimus
Deum, ſed quoniam ipſe prior dilexit nos,
& miſit filium ſuum propitiationem pro
11 peccatis noſtris. * Chariſſimi, ſi ſic Deus
C dilexit nos:& nos debemus alterutrum dili-
*Ioan.1.c.18 1. Tim.6.c.17
gere.*"Deum nemo vidit vmquam.Si diliga
mus inuicem,Deus in nobis manet, & cha
13 ritas eius in nobis perfecta eſt. * In hoc co-
gnoſcimus quoniam in eo manemus, & ipſe
in nobis: quoniam de Spiritu ſuo dedit no-
14 bis. * Et nos vidimus, & teſtificamus quo-
niam Pater miſit Filium ſuum Saluatorem
15 mundi.* Quiſquis confeſſus fuerit quoniam
Ieſus eſt Filius Dei,Deus in eo manet,& ip-
16 ſe in Deo. * Et nos cognouimus, & credi-
dimus charitati, quam habet Deus in nobis.
Deus Charitas eſt: & qui manet in charita-
17 te,in Deo manet, & Deus in eo. * In hoc
D perfecta eſt charitas Dei nobiſcum, vt fidu-
ciam habeamus in die iudicij: quia ſicut ille
18 eſt,& nos ſumus in hoc mundo.* Timor non
eſt in charitate: ſed perfecta charitas foras
mittit timorem,quoniam timor pœnam ha-
bet, qui autem timet, non eſt perfectus in
19 charitate.* Nos ergo diligamus Deum,quo-
20 niam Deus prior dilexit nos. * Si quis dixe-
rit quoniam diligo Deum, & fratrem ſuum
oderit,mendax eſt.Qui enim non diligit fra
trem ſuum quem videt, Deum, quem non
*Ioann.13.d.34.& 15.b.12. Epheſ.5.a.2
21 videt, quomodo poteſt diligere? * " Et hoc
mandatum habemus a Deo: vt qui diligit
Deum, diligat & fratrem ſuum.

CAP. V.

1 OMnis, qui credit, quoniam Ieſus eſt
A Chriſtus, ex Deo natus eſt. Et omnis,
qui diligit eum qui genuit,diligit & eum qui
2 natus eſt ex eo. * In hoc cognoſcimus quo-
niam diligimus natos Dei, cum Deũ diliga-
3 mus,& mandata eius faciamus. * Hæc eſt e-
nim charitas Dei,vt mandata eius cuſtodia-
4 mus:& mãdata eius grauia non ſunt.* Quo-
niam omne, quod natum eſt ex Deo, vincit
mundum: & hæc eſt victoria,quæ vincit mũ
5 dum,fides noſtra.*"Quis eſt,qui vincit mun-
dum, niſi qui credit quoniam Ieſus eſt filius
*1.Cor. 57
6 Dei? *hic eſt,qui venit per aquam & ſangui-
B nem, Ieſus Chriſtus:non in aqua ſolum, ſed
in aqua & ſanguine. Et ſpiritus eſt,qui teſti-
7 ficatur,quoniam Chriſtus eſt veritas.* Quo-
niam tres ſunt, qui teſtimonium dant in cæ-
lo: Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus: & hi
8 tres vnum ſunt.*Et tres ſunt,qui teſtimoniũ
dant in terra: Spiritus,& aqua,& ſanguis: &
9 hi tres vnum ſunt. * Si teſtimonium homi-
num accipimus, teſtimonium Dei maius eſt:
quoniam hoc eſt teſtimoniũ Dei, quod ma-
ius eſt, quoniam teſtificatus eſt de Filio ſuo.
10 * Qui credit in filium Dei, habet teſtimo-
*Ioan.3.d
C nium Dei in ſe."Qui non credit Filio,menda
cem facit eum: quia non credit in teſtimo-
nium quod teſtificatus eſt Deus de Filio ſuo.
11 * Et hoc eſt teſtimonium, quoniam vitam
æternam dedit nobis Deus.Et hæc vita in Fi-
12 lio eius eſt.* Qui habet Filiũ,habet vitã:qui
non habet Filium,vitam non habet.Hæc ſcri
bo vobis: vt ſciatis quoniam vitam habetis
æternam, qui creditis in nomine Filij Dei.
13 * Et hæc eſt fiducia, quam habemus ad eum:
Quia quodcumque petierimus: ſecundum
14 voluntatem eius,audit nos. *Et ſcimus quia
audit nos quidquid petierimus: ſcimus quo-
niam habemus petitiones, quas poſtulamus
15 ab eo. * Qui ſcit fratrem ſuum peccare pec-
catum non ad mortem, petat, & dabitur ei
vita peccanti non ad mortem:Eſt peccatum
ad mortem: non pro illo dico vt roget quis.
16 * Omnis iniquitas,peccatum eſt: & eſt pec-
D catum ad mortem. * Scimus quia omnis,qui
17 natus eſt ex Deo, non peccat: ſed generatio
Dei conſeruat eum, & malignus non tangit
18 eum. * Scimus quoniam ex Deo ſumus: &
19 mundus totus in maligno poſitus eſt.* Et ſci-
*Luc.24.f
mus quoniam Filius Dei venit," & dedit no-
bis ſenſum vt cognoſcamus verum Deum,
& ſimus in vero Filio eius. Hic eſt verus
20 Deus,& vita æterna. * Filioli, cuſtodite vos
a ſimulacris. Amen.

EPISTOLA BEATI IOANNIS APOSTOLI SECVNDA.

SENIOR Electæ domi- 1
næ,& natis eius, quos e- A
go diligo in veritate, &
non ego ſolus,ſed & om
nes,qui cognouerunt ve
ritatem , * propter veri- 2
tatem , quæ permanet
in nobis , & nobiſcũ erit
in æternũ.* Sit vobiſcũ gratia,miſericordia, 3
pax a Deo Patre , & a Chriſto Ieſu Filio Pa-
tris in veritate,& charitate .* Gauiſus ſum 4
valde,quoniã inueni de filiis tuis ambulantes
in veritate ſicut mandatum accepimus a Pa- B
tre.* Et nunc rogo te domina,non tamquam 5
Io.b.12. mandatum nouum ſcribens tibi,ſed quod ha
buimus ab initio," vt diligamus alterutrum .
* Et hæc eſt charitas , ut ambulemus ſecun- 6
dum mandata eius.Hoc eſt enim mandatum, C
vt quemadmodum audiſti ab initio,in eo am
buletis: * quoniam multi ſeductores exierũt 7
in mundum,qui non confitentur Ieſum Chri
ſtum veniſſe in carnem : hic eſt ſeductor, &
Antichriſtus.* Videte voſmetipſos , ne per- 8
datis quæ operati eſtis: ſed vt mercedem ple
nam accipiatis.* Omnis,qui recedit, & non 9
permanet in doctrina Chriſti, Deum non ha
bet:qui permanet in doctrina,hic & Patrem
& Filium habet . * Si quis venit ad vos , 10
& hanc doctrinam non affert , nolite recipe D
re eum in domũ,nec AVE ei dixeritis.* Qui 11
enim dicit illi AVE, communicat operibus
eius malignis.* Plura habens vobis ſcribere, 12
nolui per chartam,& atramentum: ſpero e-
nim me futurum apud vos,& os ad os loqui:
vt gaudium ueſtrum plenum ſit . * Salutant 13
te filii ſororis tuæ Electæ .

EPISTOLA BEATI IOANNIS APOSTOLI TERTIA.

1 SENIOR Gaio chariſſimo ,
A quem ego diligo in veritate .
2 * Chariſſime , de omnibus
orationem facio proſpere te
ingredi,&ualere,ſicut proſpe
3 re agit anima tua . * Gauiſus
B ſum valde venientibus fratribus,& teſtimo-
nium perhibentibus veritati tuæ, ſicut tu in
4 veritate ambulas.*Maiorem horum non ha-
beo gratiam,quam vt audiam filios meos in
5 veritate ambulare . * Chariſſime , fideliter
facis quidquid operaris in fratres , & hoc in
6 peregrinos , * qui teſtimonium reddiderunt
charitati tuæ in conſpectu Eccleſiæ:quos,be
7 nefaciens,deduces digne Deo.*Pro nomine
enim eius profecti ſunt , nihil accipientes a
8 Gentibus . * Nos ergo debemus ſuſcipere hu
C iuſmodi, vt cooperatores ſimus veritatis .
9 * Scripſiſſem forſitan Eccleſiæ:ſed is, qui a-
mat primatum gerere in eis,Diotrephes,nõ
10 recipit nos. * propter hoc ſi venero,commo
nebo eius opera,quæ facit : verbis malignis
garriens in nos : & quaſi non ei iſta ſuffi-
ciant ; neque ipſe ſuſcipit fratres;& eos,qui
ſuſcipiunt,prohibet, & de Eccleſia eiicit .
11 * Chariſſime, noli imitari malum , ſed quod
D bonum eſt.Qui benefacit,ex Deo eſt:qui ma
12 lefacit,non vidit Deum.*Demetrio teſtimo
nium redditur ab omnibus,& ab ipſa verita
te , ſed & nos teſtimonium perhibemus : &
noſti quoniam teſtimonium noſtrum ve-
13 rum eſt. * Multa habui tibi ſcribere : ſed no-
lui per atramentum , & calamum ſcribere
14 tibi. * Spero autem protinus te videre,& os
ad os loquemur.Pax tibi. Salutant te amici.
Saluta amicos nominatim.

EPISTOLA CATHOLICA
B. IVDAE APOSTOLI.



IVDAS Ieſu Chriſti ſer- 1
uus, frater autem Iaco- A
bi, his, qui ſunt in Deo
Patre dilectis, & Chriſto
Ieſu conſeruatis, & vo-
catis. * Miſericordia vo- 2
bis, & pax, & charitas
adimpleatur. * Chariſſi- 3
mi, omnem ſolicitudinem faciens ſcribendi
vobis de communi veſtra ſalute, neceſſe ha-
bui ſcribere vobis: deprecans ſupercertari ſe
mel traditæ ſanctis fidei. * Subintroierunt e- 4
nim quidam homines (qui olim præſcripti
ſunt in hoc iudicium) impii, Dei noſtri gratiã
transferentes in luxuriam, & ſolum Domina
torem, & Dominum noſtrum Ieſum Chri-
ſtum negantes. * Commonere autem vos vo 5
lo, ſcientes ſemel omnia, quoniam Ieſus po- B
*Nu. 14. f. 37. pulũ de terra Aegypti ſaluãs, " ſecundo eos,
qui non crediderũt, perdidit: * Angelos vero, 6
qui non ſeruauerunt ſuum principatum, ſed
dereliquerunt ſuum domicilium, in iudicium
magni diei, vinculis æternis ſub caligine re-
ſeruauit. * Sicut Sodoma, & Gomorrha, & fi 7
nitimæ ciuitates ſimili modo exfornicatæ, &
abeuntes poſt carnem alterã, factæ ſunt exẽ
plum, ignis æterni pœnam ſuſtinentes. * Si- 8
militer, & hi carnem quidem maculãt, domi
nationem autem ſpernunt, maieſtatem autẽ
*Zach. 3. a. 2. blaſphemant. * " Cum Michael Archange- 9
lus cum diabolo diſputans altercaretur de
Moyſi corpore, non eſt auſus iudicium in-
ferre blaſphemiæ: ſed dixit: Imperet tibi
10 Dominus. * Hi autem quæcumque quidem
ignorant, blaſphemant: quæcumque autem
naturaliter, tamquam muta animalia, no-
11 runt, in his corrumpuntur. * Væ illis, quia in
" via Cain abierunt, & " errore Balaam mer- *Gen. 4. b. 8.
cede effuſi ſunt, & in contradictione " Core *Nu. 22. d. …
12 perierunt. * Hi ſunt in epulis ſuis maculæ, *Nu. 16. … 2. Pet. 2. d. 1…
C conuiuantes ſine timore, ſemetipſos paſcen-
tes, nubes ſine aqua, quæ a ventis circumfe-
runtur, arbores autumnales, infructuoſæ, bis
13 mortuæ, eradicatæ, * fluctus feri maris, di-
ſpumantes ſuas confuſiones, ſidera errãtia:
quibus procella tenebrarum ſeruata eſt in
14 æternum. * Prophetauit autem & de his ſe-
ptimus ab Adam Enoch, dicens: " Ecce venit *Apoc. 1. …
15 Dominus in ſanctis millibus ſuis * facere iu-
dicium contra omnes, & arguere omnes im-
pios de omnibus operibus impietatis eorũ,
quibus impie egerunt, & de omnibus duris,
quæ locuti ſunt contra Deum peccatores im-
16 pij. * Hi ſunt murmuratores queruloſi, ſe-
cundũ deſideria ſua ambulantes, " & os eorũ *Pſ. 16. …
loquitur ſuperba, mirãtes perſonas quæſtus
17 cauſa. * Vos autem chariſſimi memores eſto-
D te verborum, " quæ prædicta ſunt ab Apoſto- *1. Tim. 4. … 2. Tim. …
18 lis Domini noſtri Ieſu Chriſti, * qui dice- 2. Pet. 3. …
bant uobis, quoniam in nouiſſimo tempore
venient illuſores, ſecũdum deſideria ſua am
19 bulantes in impietatibus. * Hi ſunt, qui ſegre
gant ſemetipſos, animales, Spiritum non ha
20 bentes. * Vos autem chariſſimi ſuperædifi

cantes

cantes voſmetipſos ſanctiſſimæ veſtræ fidei,
in ſpiritu ſancto orantes, * voſmetipſos in 21
dilectione Dei ſeruate, expectantes miſeri-
cordiam Domini noſtri Ieſu Chriſti in vitã
æternam.*Et hos quidem arguite iudicatos: 22
*illos vero ſaluate, de igne rapientes. Aliis au 23
tem miſeremini in timore: odientes & eam,
quæ carnalis eſt, maculatã tunicam.* Ei aũt, 24
qui potens eſt uos conſeruare ſine peccato,
& conſtituere ante conſpectum gloriæ ſuæ
immaculatos in exultatione in aduentu Do-
25 mini noſtri Ieſu Chriſti.*Soli Deo Saluatori
noſtro, per Ieſum Chriſtum Dominum no-
ſtrum, gloria & magnificentia, imperium &
poteſtas ante omne ſæculũ, & nunc, & in om
nia ſæcula ſeculorum. Amen.

APOCALYPSIS
BEATI IOANNIS APOSTOLI.



CAPVT PRIMVM.

APOCALYPSIS Ieſu Chri- 1
ſti, quam dedit illi Deus A
palam facere ſeruis ſuis,
quæ oportet fieri cito: &
ſignificauit, mittens per
Angelum ſuum ſeruo ſuo
Ioanni, * qui teſtimoniũ 2
perhibuit verbo Dei, &
teſtimonium Ieſu Chriſti, quæcumque vidit.
*Beatus, qui legit, & audit verba prophetiæ 3
huius: & ſeruat ea, quæ in ea ſcripta ſunt:
tempus enim prope eſt.*Ioannes ſeptem Ec- 4
cleſijs, quæ ſunt in Aſia. Gratia vobis, & pax
24. d. 14. ab eo, " qui eſt, & qui erat, & qui uenturus
eſt; & a ſeptem ſpiritibus, qui in conſpectu
throni eius ſunt; * & a Ieſu Chriſto, qui 5
... 15. 6. eſt teſtis fidelis, " primogenitus mortuo- B
1. c. 18. rum, & princeps regum terræ, qui dilexit
24. d. 14. nos, & lauit nos a peccatis noſtris "in ſangui-
... d. 10.
... 1. d. 7. ne ſuo, * & fecit nos regnum, & ſacerdotes 6
Deo & Patri ſuo: ipſi gloria, & imperium in
7 ſæcula ſæculorum: Amen.* " Ecce venit cum *Iſa. 3. c. 13. Mat. 2, c. 10. Iud. c. 14.
nubibus, & videbit eũ omnis oculus, & qui
eum pupugerunt. Et plangent ſe ſuper eum
8 omnes tribus terræ: Etiam: A nen. * " Ego *Iſa. 44. a. 6. Inf. 21. b. 6. & 22. c. 13.
ſum α, & ω, principium, & finis, dicit Do-
minus Deus, qui eſt, & qui erat, & qui ven-
9 turus eſt, omnipotens. * Ego Ioannes fratei
veſter, & particeps in tribulatione, & regno
& patientia in Chriſto Ieſu; fui in inſula,
quæ appellatur Patmos propter verbũ Dei,
10 & teſtimonium Ieſu: * Fui in ſpiritu in Do-
C minica die, & audiui poſt me uocem magnã
11 tamquam tubæ, *dicẽtis: Quod vides, ſcribe
in libro: & mitte ſeptem Eccleſijs, quæ ſunt
in Aſia, Epheſo, & Smyrnæ, & Pergamo,
& Thyatiræ, & Sardis, & Philadelphiæ,
12 & Laodiciæ. * Et conuerſus ſum ut uiderem
vocem, quæ loquebatur mecum: Et conuer-
13 ſus vidi ſeptem candelabra aurea: * & in



medio ſeptem candelabrorum aureorum ſi-
milem filio hominis, veſtitum podere, &
præcinctum ad mãmillas zona aurea: * caput 14
autem eius, & capilli erant candidi tanquã D
lana alba, & tamquam nix, & oculi eius tan-
quam flamma ignis, * & pedes eius ſimiles 15
aurichalco, ſicut in camino ardenti, & vox il
lius tamquam vox aquarum multarum: * & 16
habebat in dextera ſua ſtellas ſeptem: & de
ore eius gladius vtraq. parte acutus exibat:
& facies eius ſicut ſol lucet in virtute ſua.
*Et cum vidiſſem eum, cecidi ad pedes eius 17
tamquam mortuus. Et poſuit dexteram ſuam
ſuper me, dicens: Noli timere: " ego ſum pri-
*Iſa.41.b.4. & 44.a.6.
mus, & nouiſſimus; * & viuus, & fui mor- 18
tuus; & ecce ſum viuens in ſæcula ſæculorũ,
& habeo claues mortis, & inferni. * Scribe 19
ergo quę vidiſti, & quæ ſunt, & quę oportet
fieri poſt hæc. * Sacramentum ſeptem ſtel- 20
larum, quas vidiſti in dextera mea, & ſeptem
candelabra aurea: ſeptem ſtellæ Angeli ſunt
ſeptem Eccleſiarum: & candelabra ſeptem,
ſeptem Eccleſiæ ſunt.

CAP. II.

ANgelo Epheſi Eccleſiæ ſcribe: Hæc di- 1
cit, qui tenet ſeptẽ ſtellas in dextera ſua, A
qui ambulat in medio ſeptem candelabrorũ
aureorum: * Scio opera tua, & laborem, & 2
patientiam tuam, & quia non potes ſuſtine-
re malos: & tentaſti eos, qui ſe dicunt Apo-
ſtolos eſſe, & non ſunt: & inueniſti eos men-
daces: * & patientiam habes, & ſuſtinuiſti 3
propter nomen meum, & nõ defeciſti. * Sed 4
habeo aduerſum te, quòd charitatem tuam B
primam reliquiſti. * Memor eſto itaque vnde 5
excideris: & age pœnitẽtiam, & prima ope
ra fac. ſin aũt, venio tibi, & mouebo candela
brum tuũ de loco ſuo, niſi pęnitentiã egeris.
6 *Sed hoc habes, quia odiſti facta Nicolaita-
7 rum, quæ & ego odi. * Qui habet aurem,
audiat quid Spiritus dicat Eccleſijs: Vincenti
dabo edere de ligno vitæ, quod eſt in Paradi
8 ſo Dei mei. * Et Angelo Smyrnæ Eccleſiæ
C ſcribe: Hæc dicit primus, & nouiſſimus, qui
9 fuit mortuus, & viuit: * Scio tribulationem
tuã, & paupertatem tuã, ſed diues es: & bla-
ſphemaris ab his, qui ſe dicunt Iudæos eſſe,
10 & non ſunt, ſed ſunt ſynagoga ſatanæ. * Ni-
hil horum timeas quæ paſſurus es. Ecce miſ-
ſurus eſt diabolus aliquos ex vobis in carce-
rem vt tentemini: & habebitis tribulatio-
nem diebus decem. Eſto fidelis vſque ad
11 mortem, & dabo tibi coronam vitæ. * Qui
D habet aurem, audiat quid Spiritus dicat Ec-
cleſijs: Qui vicerit, non lædetur a morte ſe
12 cũda. * Et Angelo Pergami Eccleſiæ ſcribe:
Hæc dicit qui habet rhomphæã vtraque par
13 te acutam: * Scio vbi habitas, vbi ſedes eſt ſa
tanæ: & tenes nomen meum, & non nega-
ſti fidem meam. Et in diebus illis Antipas te
ſtis meus fidelis, qui occiſus eſt apud vos,
14 vbi ſatanas habitat. * Sed habeo aduerſus te
pauca: quia habes illic tenentes doctrinam
" Balaam, qui docebat Balac mittere ſcanda- *Nu.24.d. & 25.a.
15 lũ coram filiis Iſrael, edere, & fornicari: * ita
habes & tu tenentes doctrinam Nicolaita-
16 rum. * Similiter pœnitentiam age: ſi quo mi
E nus veniam tibi cito, & pugnabo cum illis in
17 gladio oris mei. * Qui habet aurem, audiat
quid Spiritus dicat Eccleſijs: Vincenti dabo
manna abſconditum, & dabo illi calculum
candidum: & in calculo nomen nouum ſcri-
18 ptũ, quod nemo ſcit, niſi qui accipit. * Et An-
gelo Thyatiræ Eccleſiæ ſcribæ: Hæc dicit Fi
lius Dei, qui habet oculos tãquam flammam
19 ignis, & pedes eius ſimiles aurichalco: * No-
F ui opera tua, & fidẽ, & charitatem tuã, & mi
niſterium, & patientiam tuam, & opera tua
nouiſſi-

ma plura prioribus.* Sed habeo aduerſus te 20
pauca: quia permittis mulierem Iezabel,
quæ ſe dicit propheten, docere, & ſeducere
ſeruos meos, fornicari, & manducare de ido
lothytis. * Et dedi illi tempus vt pœniten- 21
tiam ageret: & non vult pœnitere a fornica
tione ſua. * Ecce mittam eam in lectum: & 22
qui mœchantur cum ea, in tribulatione ma
xima erunt, niſi pœnitentiã ab operibus ſuis
egerint. * & filios eius interficiam in morte, 23
ſg.16.b.7 & ſcient omnes Eccleſiæ, " quia ego ſum
ſcrutans renes, & corda: & dabo vnicuique G
veſtrum ſecundũ opera ſua. Vobis autem di-
co, * & ceteris quia Thyatiræ eſtis: Quicum- 24
que non habent doctrinam hanc, & qui non
cognouerunt altitudines ſatanæ, quemadmo
dum dicunt, non mittã ſuper vos aliud pon-
dus: * tamen id, quod habetis, tenete donec 25
veniam. * Et qui vicerit, & cuſtodierit vſque 26
in finem opera mea, dabo illi poteſtatem ſu-
per Gentes, * & reget eas in virga ferrea, & 27
tamquam vas figuli confringentur, * ſicut & 28
ego accepi a Patre meo: & dabo illi ſtellam
matutinam. * Qui habet aurem, audiat quid 29
Spiritus dicat Eccleſijs.

C A P. III.

ET angelo Eccleſiæ Sardis ſcribe: Hæc 1
dicit qui habet ſeptem Spiritus Dei, & A
ſeptem ſtellas: Scio opera tua, quia nomen
habes q viuas, & mortuus es. * Eſto vigilans, 2
& confirma cetera, quæ moritura erant. Non
enim inuenio opera tua plena coram Deo
meo. * In mẽte ergo habe qualiter acceperis, 3
& audieris, & ſerua, & pœnitentiã age. Si er
16.c.15 go non vigilaueris, " Veniam ad te tamquã
5.a.2 fur, & neſcies qua hora veniam ad te. * Sed 4
habes pauca nomina in Sardis, qui non inqui
nauerunt veſtimenta ſua: & ambulabunt me
cum in albis, quia digni ſunt. * Qui vicerit, 5
ſic veſtietur veſtimentis albis, & non delebo B
nomẽ eius de Libro vitæ, & cõfitebor nomẽ
eius corã Patre meo, & coram angelis eius.
* Qui habet aurẽ, audiat quid Spiritus dicat 6
Eccleſijs. * Et Angelo Philadelphiæ eccleſiæ: 7
2.f.22 ſcribe: Hæc dicit Sanctus & Verus, " qui ha-
bet clauem Dauid: qui aperit, & nemo clau-
dit: claudit, & nemo aperit: * Scio opera tua.] 8
Ecce dedi coram te oſtium apertũ, quod ne-
mo poteſt claudere: quia modicum habes
virtutem, & ſeruaſti verbum meum, & non
negaſti nomen meum. Ecce dabo de ſyna- 9
goga ſatanæ, qui dicunt ſe Iudæos eſſe, & nõ
ſunt, ſed mentiuntur: Ecce faciam illos vt ve
niant, & adorent ante pedes tuos: & ſcient
quia ego dilexi te; * quoniam ſeruaſti verbũ 10
patientiæ meæ, & ego ſeruabo te ab hora tẽ C
tationis, quæ ventura eſt in orbem vniuerſũ
tentare habitantes in terra. * Ecce venio ci- 11
to: tene quod habes, vt nemo accipiat coro-
12 nam tuam. Qui vicerit, faciam illum colum-
nam in templo Dei mei, & foras non egre-
dietur amplius: & ſcribam ſuper eum nomẽ
Dei mei, & nomen ciuitatis Dei mei nouæ
Ieruſalẽ, quæ deſcendit de cælo a Deo meo,
13 & nomen meum nouum. * Qui habet aurem
14 audiat quid Spiritus dicat Eccleſijs. * Et An-
gelo Laodiciæ eccleſiæ ſcribe: " Hæc dicit: *Io.14.a.6
Amen, teſtis fidelis, & verus, qui eſt princi-
15 pium creaturæ Dei. * Scio opera tua: quia
neque frigidus es, neque calidus: vtinam fri
16 gidus eſſes, aut calidus: * ſed quia tepidus es,
D & nec frigidus, nec calidus, incipiam te e-
17 uomere ex ore meo. * quia dicis: quòd di-
ues ſum, & locupletatus, & nullius egeo: &
neſcis quia tu es miſer, & miſerabilis, & pau-
18 per, & cæcus, & nudus. * Suadeo tibi emere
a me aurum ignitum probatum vt locuples
fias, & veſtimentis albis induaris, & non ap-
pareat confuſio nuditatis tuæ, & collyrio
19 inunge oculos tuos vt videas. * " Ego quos a- *Pro.3.b.10
mo, arguo, & caſtigo. Æmulare ergo, & pœ Heb.12.b.6
20 nitentiam age. * Ecce ſto ad oſtium, & pul-
ſo: ſi quis audierit vocem meam, & aperue-
rit mihi ianuam, intrabo ad illum, & cœna-
21 bo cum illo, & ipſe mecum. Qui vicerit, da-
bo ei ſedere mecum in throno meo: ſicut &
ego vici, & ſedi cum patre meo in throno
22 eius. * Qui habet aurem, audiat quid Spiritus
dicat Eccleſijs.

C A P. IIII.

1 POſt hæc vidi: & ecce oſtium apertum in
A cælo, & vox prima, quam audiui tamquã
tubæ loquentis mecum, dicens: Aſcẽde huc,
& oſtendam tibi quæ oportet fieri poſt hæc.
2 * Et ſtatim fui in ſpiritu: & ecce ſedes poſita
3 erat in cælo, & ſupra ſedem ſedens. * Et qui
ſedebat ſimilis erat aſpectui lapidis iaſpidis,
& ſardinis: & iris erat in circuitu ſedis ſimi-
4 lis viſioni ſmaragdinæ. * Et in circuitu ſedis
B ſedilia viginti quatuor: & ſuper thronos vi-
ginti quatuor ſeniores ſedentes, circũamicti
veſtimentis albis, & in capitibus eorum co-
5 ronæ aureæ: * Et de throno procedebant ful
gura, & voces, & tonitrua: & ſeptem lampa-
des ardentes ante thronum, qui ſunt ſeptem
6 ſpiritus Dei. * Et in conſpectu ſedis tamquã
C mare vitreum ſimile cryſtallo: & in medio
ſedis, & in circuitu ſedis quattuor animalia
7 plena oculis ante & retro. * Et animal primũ
ſimile leoni, & ſecundum animal ſimile vi-
tulo, & tertium animal habens faciem quaſi
hominis, & quartum animal ſimile aquilæ
8 volanti. * Et quattuor animalia, ſingula eo-
rum habebant alas ſenas: & in circuitu, &
intus plena ſunt oculis: & requiem non ha-
bebant die ac nocte, dicentia: " Sanctus, San- *Iſa.6.a.3
ctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens,
9 qui erat, & qui eſt, & qui venturus eſt. * Et
cum

Google



cum darent illa animalia gloriam, & hono-
rem, & benedictionem ſedenti ſuper thro-
num, viuenti in ſæcula ſæculorum, *procide 10
bant vigintiquattuor ſeniores ante ſedẽtem D
in throno, & adorabant viuentem in ſæcu-
la ſæculorum, & mittebant coronas ſuas an-
te thronum dicentes: * Dignus es Domine 11
Deus noſter accipere gloriam, & honorem,
& virtutem: quia tu creaſti omnia, & pro-
pter voluntatem tuam erant, & creata ſunt.

CAP. V.

ET vidi in dextera ſedentis ſuprà thro- 1
num, librum ſcriptum intus & foris, ſi- A
gnatum ſigillis ſeptem. * Et vidi Angelum 2
fortem, prædicantem voce magna: Quis eſt
dignus aperire librum, & ſoluere ſignacula
eius? * Et nemo poterat neque in cælo, neq; 3
in terra, neque ſubtus terram aperire librũ,
neque reſpicere illum. * Et ego flebam mul- 4
tum, quoniam nemo dignus inuentus eſt ape
rire librum, nec videre eum. * Et vnus de ſe- 5
nioribus dixit mihi: Ne fleueris: ecce vicit B
leo de tribu Iuda, radix Dauid, aperire librũ,
& ſoluere ſeptem ſignacula eius.* Et vidi: & 6
ecce in medio throni & quattuor animaliũ,
& in medio ſeniorum, agnum ſtantem tam-
quam occiſum, habentem cornua ſeptem,
& oculos ſeptem: qui ſunt ſeptem ſpiritus
Dei, miſſi in omnem terram. * Et venit: & 7
accepit de dextera ſedentis in throno librũ.
* Et cum aperuiſſet librum, quattuor anima- 8
lia, & vigintiquattuor ſeniores ceciderũt co
ram agno, habentes ſinguli citharas, & phia
las aureas plenas odoramentorum, quæ ſunt
orationes ſanctorum: * & cantabant canticũ 9
nouum, dicentes: Dignus es Domine accipe- C
re librum, & aperire ſignacula eius: quoniã
occiſus es, & redemiſti nos Deo in ſanguine
tuo ex omni tribu, & lingua, & populo, &
10 natione: & feciſti nos Deo noſtro regnum,
& ſacerdotes: & regnabimus ſuper terram.
11 * Et vidi, & audiui vocem angelorum multo
rum in circuitu throni, & animalium, & ſe-
niorum: & erat numerus eorum * millia mil- * Dan. 7.
12 lium, * dicentium voce magna: Dignus eſt
D Agnus, qui occiſus eſt, accipere virtutem, &
diuinitatem, & ſapientiam, & fortitudinem,
& honorem, & gloriam, & benedictionem.
13 * Et omnem creaturam, quæ in cælo eſt, &
ſuper terram, & ſub terra, & quæ ſunt in ma
ri, & quæ in eo: omnes audiui dicentes: Se-
denti in throno, & Agno: benedictio, & ho-
nor, & gloria, & poteſtas in ſæcula ſæculo-
14 rum. Et quattuor animalia dicebãt: Amen.
Et viginti quattuor ſeniores ceciderunt in
facies ſuas: & adorauerunt viuentem in ſæ-
cula ſæculorum.

CAP. VI.

1 ET vidi quòd aperuiſſet Agnus vnum de
A ſeptem ſigillis, & audiui vnum de quat-
tuor animalibus, dicens, tamquam vocem to
2 nitrui: Veni, & vide. * Et vidi: & ecce equus
albus, & qui ſedebat ſuper illum habebat ar
cum, & data eſt ei corona, & exiuit vincens
3 vt vinceret. * Et cum aperuiſſet ſigillum ſe-
cundum, audiui ſecundum animal, dicens:
4 Veni, & vide. * Et exiuit alius equus rufus: &
qui ſedebat ſuper illum, datũ eſt ei vt ſume-
ret pacem de terra, & vt inuicem ſe interfi-
5 ciant, & datus eſt ei gladius magnus. * Et cũ
B aperuiſſet ſigillum tertium, audiui tertium
animal, dicens: Veni, & vide. Et ecce equus
niger: & qui ſedebat ſuper illum, habebat
6 ſtateram in manu ſua. * Et audiui tamquam
vocem in medio quattuor animalium dicen
tium: Bilibris tritici denario, & tres bilibres
hor-



hordei denario, & vinum, & oleum ne læſe-
ris.* Et cum aperuiſſet ſigillum quartum, au 7
diui vocem quarti animalis dicentis: Veni,
& vide.* Et ecce equus pallidus: & qui ſede- 8
bat ſuper eum, nomen illi Mors, & infernus
ſequebatur eum, & data eſt illi poteſtas ſu-
per quatuor partes terræ, interficere gla-
dio, fame, & morte, & beſtijs terræ.* Et cum 9
aperuiſſet ſigillum quintum: vidi ſubtus al- C
tare animas interfectorum propter verbum
Dei, & propter teſtimonium, quod habebát,
*& clamabant voce magna, dicentes: Vſque- 10
quo Domine, (ſanctus, & verus) non iudicas,
& non vindicas ſanguinem noſtrum de ijs,
qui habitant in terra? *Et datæ ſunt illis ſin- 11
gulæ ſtolæ albæ: & dictum eſt illis vt requie-
ſcerent adhuc tempus modicum donec com
pleantur conſerui eorum, & fratres eorum,
qui interficiendi ſunt ſicut & illi.*Et vidi cū 12

D aperuiſſet ſigillum ſextum: & ecce terræmo-
tus magnus factus eſt, & ſol factus eſt niger
tamquam ſaccus cilicinus: & luna tota facta
13 eſt ſicut ſanguis: * & ſtellæ de cælo cecide-
runt ſuper terram, ſicut ficus emittit groſſos
14 ſuos cum a vento magno mouetur.* & cæ-
lum receſſit ſicut liber inuolutus: & omnis
15 mons, & inſulæ de locis ſuis motæ ſunt: * &
C reges terræ, & principes, & tribuni, & diui-
tes, & fortes, & omnis ſeruus, & liber aſcon-
derunt ſe in ſpeluncis, & in petris montium:
16 * & dicunt montibus & petris: "Cadite ſuper
nos, & abſcondite nos a facie ſedentis ſuper *Iſa.2.d.19
17 thronum, & ab ira Agni: *quoniā venir dies Oſe.10.b.8
magnus iræ ipſorum: & quis poterit ſtare? Luc.23.d.30

CAP. VII.

1 POſt hæc vidi quattuor Angelos ſtantes
A ſuper quattuor angulos terræ, tenentes



quat-

quattuor ventos terræ ne flarent ſuper ter-
ram,neque ſuper mare,neque in vllam arbo
rem. * Et vidi alterum Angelum aſcenden- 2
tem ab ortu ſolis, habentem ſignum Dei vi-
ui: & clamauit uoce magna quattuor Ange-
lis, quibus datum eſt nocere terræ, & mari, 3
*dicens:Nolite nocere terræ,& mari,neque
arboribus,quoaduſque ſignemus ſeruos Dei
noſtri in frontibus eorum.*Et audiui nume- 4
rum ſignatorum, centum quadraginta quat
tuor millia ſignati,ex omni tribu filiorum Iſ B
rael.*Ex tribu Iuda duodecim millia ſigna- 5
ti: Ex tribu Ruben duodecim millia ſignati:
Ex tribu Gad duodecim millia ſignati: * Ex 6
tribu Aſer duodecim millia ſignati:Ex tribu
Nephtali duodecim millia ſignati: Ex tribu
Manaſſe duodecim millia ſignati: * Ex tribu 7
Simeon duodecim millia ſignati:Ex tribu Le
ui duodecim millia ſignati:Ex tribu Iſſachar
duodecim millia ſignati: *Ex tribu Zabulon 8
duodecim millia ſignati : Ex tribu Ioſeph
duodecim millia ſignati: Ex tribu Beniamin
duodecim millia ſignati.* Poſt hæc vidi tur- 9
bam magnam, quam dinumerare nemo po- C
terat ex omnibus gentibus, & tribubus, &
populis, & linguis:ſtãtes ante thronum, & in
conſpectu Agni,amicti ſtolis albis,& palmæ
10 in manibus eorum:* & clamabant voce ma-
gna dicentes:Salus Deo noſtro,qui ſedet ſu-
11 per thronum,& Agno.*Et oẽs Angeli ſtabãt
in circuitu throni,& ſeniorum, & quattuor
animalium:& ceciderunt in conſpectu thro
12 ni in facies ſuas,& adorauerunt Deum, *di-
centes,Amen.Benedictio,& claritas,& ſapiẽ
tia,& gratiarum actio,honor,& virtus, &
fortitudo Deo noſtro in ſæcula ſæculorum,
13 Amen.* Et reſpondit vnus de ſenioribus,&
dixit mihi:Hi,qui amicti ſunt ſtolis albis,qui
14 ſunt?& unde venerunt?*Et dixi illi:Domine
D mi,tu ſcis. Et dixit mihi: Hi ſunt,qui vene-
runt de tribulatione magna,& lauerũt ſtolas
ſuas, & dealbauerunt eas in ſanguine Agni.
15 * ideo ſunt ante thronum Dei, & ſeruiunt ei
die ac nocte in templo eius: & qui ſedet in
16 throno,habitabit ſuper illos: *"non eſuriẽt,
neq.ſitient amplius,nec cadet ſuper illos ſol,
17 neque vllus æſtus: * quoniam Agnus, qui in
medio throni eſt,reget illos, & deducet eos
ad vitæ fontes aquarum, "& abſterget Deus
omnem lacrymam ab oculis eorum.



CAP. VIII.

ET cum aperuiſſet ſigillum ſeptimum,fa- 1
ctum eſt ſilentium in cælo, quaſi media A
hora. *Et vidi ſeptem Angelos ſtantes in cõ 2
ſpectu Dei: & datæ ſunt illis ſeptem tubæ.
*Et alius Angelus venit, & ſtetit ante altare 3
habens thuribulum aureum:& data ſunt illi
incẽſa multa,vt daret de orationibus ſancto
rum omnium ſuper altare aureum, quod eſt
ante thronum Dei.*Et aſcendit fumus incen 4
ſorum de orationibus ſanctorum de manu B
Angeli coram Deo.*Et accepit Angelus thu 5
ribulum,& impleuit illud de igne altaris, &
miſit in terram,& facta ſunt tonitrua,& vo-
5 ces, & fulgura,& terræmotus magnus. * Et
ſeptem Angeli, qui habebant ſeptem tubas,
7 præparauerunt ſe vt tuba canerent.*Et pri-
mus Angelus tuba cecinit, & facta eſt gran-
C do,& ignis, miſta in ſanguine, & miſſum eſt
in terram,& tertia pars terræ combuſta eſt,
& tertia pars arborũ concremata eſt, & om
S ne fœnum viride combuſtum eſt. * Et ſecun
dus Angelus tuba cecinit: & tamquã mons
magnus igne ardens miſſus eſt in mare, & fa
9 cta eſt tertia pars maris ſanguis, * & mortua
eſt

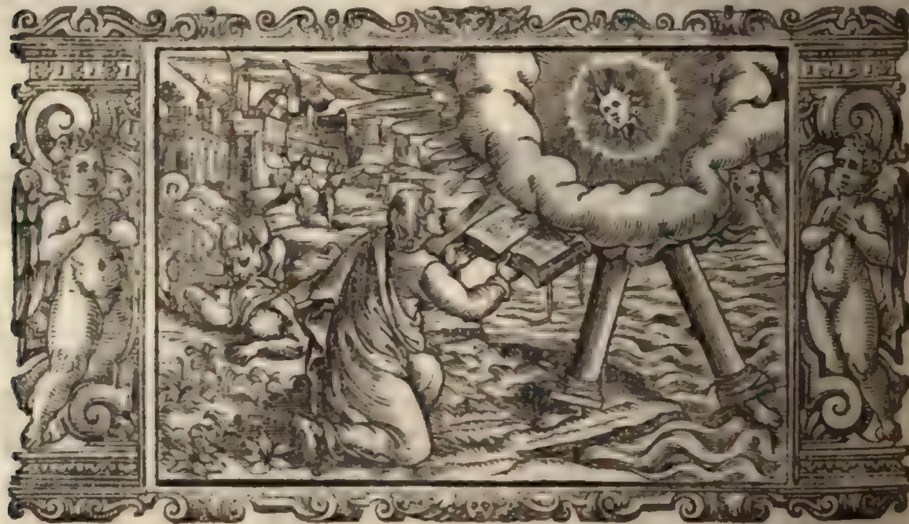
eſt tertia pars creaturæ eorũ, quæ habebant
animas in mari, & tertia pars nauium inte-
rijt. * Et tertius Angelus tuba cecinit: & ce- 10
cidit de cælo ſtella magna, ardens tamquam
facula, & cecidit in tertiam partem flumi-
num, & in fontes aquarum: * & nomen ſtel- 11
læ dicitur Abſinthium; & facta eſt tertia D
pars aquarum in abſinthium: & multi homi-
num mortui ſunt de aquis, quia amaræ fa-
12 ctæ ſunt. * Et quartus Angelus tuba cecinit:
& percuſſa eſt tertia pars ſolis, & tertia pars
lunæ, & tertia pars ſtellarum, ita vt obſcu-
raretur tertia pars eorum, & diei non luce-
13 ret pars tertia, & noctis ſimiliter. * Et vidi, &
audiui vocem vnius aquilæ volantis per me-
dium cæli, dicentis voce magna: Væ, væ, væ
habitãtibus in terra de ceteris vocibus triũ
Angelorum, qui erant tuba canituri.



CAP. IX.

ET quintus Angelus tuba cecinit: & vidi 1
ſtellam de cælo cecidiſſe in terram, & A
data eſt ei clauis putei abyſſi. * Et aperuit pu- 2
teum abyſſi: & aſcendit fumus putei, ſicut fu
mus fornacis magnæ: & obſcuratus eſt ſol,
& aer de fumo putei: * Et de fumo putei e- 3
xierunt locuſtæ in terram, & data eſt illis po
teſtas, ſicut habent poteſtatem ſcorpiones
terræ: * & præceptum eſt illis ne læderent 4
fœnum terræ, neque omne viride, neque
omnem arborem: niſi tantum homines, qui
non habent ſignum Dei in frontibus ſuis.
* & datum eſt illis ne occiderent eos: ſed vt 5
cruciarent menſibus quinque: & cruciatus
eorum, vt cruciatus ſcorpij cum percutit ho
minem. * Et in diebus illis quærent homi- 6
nes mortem, & non inuenient eam: & deſi-
derabunt mori, & fugiet mors ab eis. * Et 7
ſimilitudines locuſtarum, ſimiles equis para B
tis in prælium: & ſuper capita earum tãquã
coronæ ſimiles auro: & facies earum tãquã
facies hominum. * Et habebant capillos ſi- 8
cut capillos mulierum. & dentes earum, ſi-
cut dentes leonum erant: * & habebant lo- 9
ricas ſicut loricas ferreas, & vox alarum ea-
rum ſicut vox curruum equorum multorũ
currentium in bellum: * & habebant caudas 10
ſimiles ſcorpionum, & aculei erãt in caudis
earum: & poteſtas earum nocere hominibus
11 menſibus quinque: * & habebant ſuper ſe re-
C gem angelum abyſſi, cui nomen Hebraice
Abaddon, Græce autem Apollyon, Latine
12 habens nomen Exterminans. * Væ vnum
abijt, & ecce veniũt adhuc duo væ poſt hęc.
13 * Et ſextus Angelus tuba cecinit: & audiui vo
cem vnam ex quattuor cornibus altaris au-
14 rei, quod eſt ante oculos Dei, * dicentẽ ſexto
Angelo, qui habebat tubam: Solue quattuor
angelos, qui alligati ſunt in flumine magno
15 Euphrate. * Et ſoluti ſũt quattuor Angeli, q
parati erant in horam, & diem, & menſam,
& annum: vt occiderent tertiam partem ho
16 minum. * Et numerus equeſtris exercitus vi-
cies millies dena millia. Et audiui numerum
17 eorũ. * Et ita vidi equos in viſione: & qui ſe-
debant ſuper eos, habebant loricas igneas,
& hyacinthinas, & ſulphureas, & capita e-
quorũ erant tamquam capita leonum: & de
ore eorũ procedit ignis, & fumꝰ, & ſulphur.
18 * Et ab his tribus plagis occiſa eſt tertia pars
D hominum de igne, & de fumo, & ſulphure,
19 quæ procedebant de ore ipſorum. * Poteſtas
enim equorum in ore eorũ eſt, & in caudis
eorum. nam caudæ eorum ſimiles ſerpenti-
bus, habentes capita: & in his nocent.
20 * Et ceteri homines, qui nõ ſunt occiſi in his
plagis,

plagis,neque pœnitentiam egerunt de ope-
ribus manuum ſuarum,vt non adorarent dæ
monia,& ſimulacra aurea,& argentea,& æ-
rea, & lapidea, & lignea, quæ neque videre
21 poſſunt,neque audire, neque ambulare* &
non egerunt pœnitentiam ab homicidijs
ſuis,neque a veneficijs ſuis, neque a fornica
tione ſua,neque a furtis ſuis.



CAP. X.

ET vidi alium Angelum fortē deſcenden- 1
tē de cœlo amictum nube,& iris in capi A
te eius,& facies eius erat vt ſol,& pedes eius
tamquam columnæ ignis:* & habebat in ma 2
nu ſua libellum apertum:& poſuit pedē ſuū
dextrum ſuper mare, ſiniſtrum autem ſuper
terram: * & clamauit voce magna,quemad- 3
modum cum leo rugit.Et cum clamaſſet,lo- B
cuta ſunt ſeptem tonitrua voces ſuas.*Et cū 4
locuta fuiſſent ſeptem tonitrua voces ſuas,
ego ſcripturus erā:& audiui vocem de cælo
dicentem mihi: Signa quæ locuta ſunt ſeptē
*Dan.12.c.7 tonitrua:& noli ea ſcribere. " Et angelus, 5
quē vidi ſtantem ſuper mare, & ſuper terrā,
leuauit manum ſuam ad cælum: *& iurauit 6
per viuentem in ſæcula ſæculorum, qui crea C
uit cælum, & ea quæ in eo ſunt; & terra, &
ea quæ in ea ſunt,& mare, & ea q̄ in eo ſunt:
Quia tempus non erit amplius: * ſed in die- 7
bus vocis ſeptimi angeli, cum cœperit tuba
canere,cōſummabitur myſterium Dei,ſicut
euāgelizauit per ſeruos ſuos Prophetas.*Et 8
audiui vocē de cælo iterum loquentē me-
cū,& dicentem:Vade,& accipe librum aper
tum de manu angeli ſtantis ſuper mare,&
ſuper terrā. * Et abij ad angelum,dicens ei, 9
*Ezec.3.a.1 vt daret mihi librum Et dixit mihi:"Accipe li D
brum,& deuora illum:& faciet amaricari vē
trem tuū,ſed in ore tuo erit dulce tamquam
mel. * Et accepi librū de manu angeli,& de- 10
uoraui illum:& erat in ore meo tāquam mel
dulce: & cum deuoraſſem eum, amaricatus
11 eſt venter meus: * & dixit mihi: Oportet te
iterum prophetare Gentibus,& populis, &
linguis,& regibus multis.

CAP. XI.

1 ET datus eſt mihi calamus ſimilis virgæ,
A & dictum eſt mihi: Surge, & metire tem
2 plum Dei,& altare,& adorātes in eo.*atriū
autem, quod eſt foris templum, eijce foras,
& ne metiaris illud: quoniam datū eſt Gen-
tibus, & ciuitatem ſanctam calcabunt men-
3 ſibus quadraginta duobus:*& dabo duobus
teſtibus meis, & prophetabunt diebus mil-
4 le ducentis ſexaginta,amicti ſaccis.* Hi ſunt
duæ oliuæ, & duo candelabra in conſpectu
5 Domini terræ ſtantes. * Et ſi quis voluerit
eos nocere,ignis exiet de ore eorū,& deuo-
rabit inimicos eorum: & ſi quis voluerit eos
6 lædere,ſic oportet eum occidi.*Hi habēt po
B teſtatem claudendi cælum, ne pluat diebus
prophetiæ ipſorum:& poteſtatem habēt ſu-
per aquas conuertendi eas in ſanguinem, &
percutere terram omni plaga quotieſcumq.
7 voluerint.*Et cū finierint teſtimoniū ſuum,
beſtia,quæ aſcendit de abyſſo, faciet aduer-
ſum eos bellum, & vincet illos,& occidet
8 eos.*Et corpora eorum iacebunt in plateis
ciuitatis magnæ, quæ vocatur ſpiritualiter
Sodoma,& Ægyptus, vbi & Dominus eorū
9 crucifixus eſt. * Et videbunt de tribubus, &
populis,& linguis, & Gentibus corpora eo-
rum per tres dies,& dimidium:& corpora
10 eorum non ſinent poni in monumentis. * &
inha-

inhabitantes terram gaudebũt ſuper illos, & C
iucundabuntur: & munera mittent inuicem,
quoniam hi duo prophetæ cruciauerunt eos,
qui habitabant ſuper terram. * Et poſt dies 11
tres, & dimidium, ſpiritus vitæ a Deo intra-
uit in eos. Et ſteterunt ſuper pedes ſuos, & ti-
mor magnus cecidit ſuper eos, qui uiderunt
eos. * Et audierunt vocem magnam de cælo, 12
dicentem eis: Aſcendite huc. Et aſcenderunt
in cælum in nube: & uiderunt illos inimici
eorum. * Et in illa hora factus eſt terræmo 13
tus magnus, & decima pars ciuitatis cecidit:
& occiſa ſunt in terræmotu nomina homi-
num ſeptem millia: & reliqui in timorē ſunt
miſſi, & dederunt gloriam Deo cæli. * Væ ſe- 14
cundum abijt: & ecce væ tertium veniet ci-
to. * Et ſeptimus angelus tuba cecinit: & fa 15
ctæ ſunt voces magnæ in cælo dicentes: Fa- D
ctum eſt regnum huius mundi, Domini no-
ſtri & Chriſti eius, & regnabit in ſæcula ſæ-
16 culorum: Amen. * Et viginti quattuor ſenio-
res, qui in conſpectu Dei ſedent in ſedibus
ſuis, ceciderunt in facies ſuas, & adorauerũt
17 Deum, dicentes: * Gratias agimus tibi Domi-
ne Deus omnipotens, qui es, & qui eras, &
qui uenturus es: quia accepiſti virtutem tuã
18 magnam, & regnaſti. * Et iratæ ſunt Gentes,
& aduenit ira tua, & tempus mortuorum iu-
dicari, & reddere mercedem ſeruis tuis Pro-
phetis, & ſanctis, & timentibus nomen tuum
puſillis, & magnis, & exterminandi eos, qui
19 corruperunt terram. * Et apertum eſt tem-
plum Dei in cælo: & viſa eſt arca teſtamenti
eius in templo eius, & facta ſunt fulgura, &
voces, & terræmotus, & grando magna.



CAP. XII.

ET ſignum magnum apparuit in cælo: 1
Mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus A
eius, & in capite eius corona ſtellarum duo-
decim: * & in utero habens, clamabat partu- 2
riens, & cruciabatur vt pariat. * Et viſum eſt 3
aliud ſignum in cælo: & ecce draco magnus
rufus habens capita ſeptē, & cornua decem:
& in capitibus eius diademata ſeptem, * & 4
cauda eius trahebat tertiam partē ſtellarum
cæli, & miſit eas in terram, & draco ſtetit an
te mulierem, quæ erat paritura: vt cum pepe-
riſſet, filium eius deuoraret. * Et peperit filiũ 5
maſculum, qui recturus erat omnes Gentes
in virga ferrea: & raptus eſt filius eius ad
Deum, & ad thronum eius, * & mulier fugit 6
in ſolitudinem ubi habebat locum paratum B
a Deo, ut ibi paſcant eam diebus mille ducen
tis ſexaginta. * Et factum eſt prælium ma- 7
gnum in cælo: Michael, & angeli eius prælia-
bantur cum dracone, & draco pugnabat, &
8 angeli eius: * & non valuerunt, neq. locus
9 inuentus eſt eorum amplius in cælo. * Et pro
iectus eſt draco ille magnus, ſerpēs antiquus,
qui uocatur diabolus, & ſatanas, qui ſeducit
vniuerſum orbem: & proiectus eſt in terram,
10 & angeli eius cum illo miſſi ſunt. * Et audiui
C vocem magnam in cælo dicentem: Nunc fa-
cta eſt ſalus, & virtus, & regnum Dei noſtri,
& poteſtas Chriſti eius: quia proiectus eſt
accuſator fratrum noſtrorum, qui accuſabat
illos ante conſpectum Dei noſtri die ac no-
11 cte. * Et ipſi uicerunt eũ propter ſanguinem
Agni, & propter uerbum teſtimonij ſui, &
non dilexerunt animas ſuas uſque ad mor-
12 tem. * propterea lætamini cæli, & qui habita-
tis in eis. Væ terræ, & mari, quia deſcendit
diabolus ad uos, habens iram magnam, ſciēs
13 quòd modicum tempus habet. * Et poſtquam
uidit

Digitized by Google

vidit draco quòd proiectus eſſet in terrã, per
ſecutus eſt mulierem, quæ peperit maſcu- D
lũ: * & datæ ſunt mulieri alæ duæ aquilæ ma- 14
gnæ vt uolaret in deſertũ in locum ſuum, ubi
alitur per tempus, & tempora, & dimidium
temporis a facie ſerpentis. * Et miſit ſerpens 15
ex ore ſuo poſt mulierem, aquam tamquam
flumen, ut eam faceret trahi a flumine. * Et 16
adiuuit terra mulierẽ, & aperuit terra os ſuũ,
& abſorbuit flumen, quod miſit draco de ore
ſuo. * Et iratus eſt draco in mulierem: & abijt 17
facere præliũ cũ reliquis de ſemine eius, qui
cuſtodiũt mãdata Dei, & habent teſtimoniũ
Ieſu Chriſti. * Et ſtetit ſupra arenam maris. 18

CAP. XIII.

ET vidi de mari beſtiam aſcendentẽ, ha- 1
bentem capita ſeptem, & cornua decẽ, A
ſuper cornua eius decem diademata, & ſu-
per capita eius nomina blaſphemiæ. * Et be- 2
ſtia, quam uidi, ſimilis erat pardo, & pedes
eius ſicut pedes vrſi, & os eius ſicut os leonis.
Et dedit illi draco uirtutem ſuam, & poteſta
tem magnam. * Et vidi unum de capitibus 3
ſuis quaſi occiſum in mortem: & plaga mor-
tis eius curata eſt. Et admirata eſt vniuerſa
terra poſt beſtiam. Et adorauerunt draco- 4
nẽ, qui dedit poteſtatem beſtiæ: & adoraue- B
runt beſtiã, dicentes: Quis ſimilis beſtiæ? &
quis poterit pugnare cũ ea? * Et datum eſt ei 5
os loquens magna, & blaſphemias: & data eſt
ei poteſtas facere menſes quadraginta duos.
* Et aperuit os ſuum in blaſphemias ad Deũ, 6
blaſphemare nomen eius, & tabernaculum
eius, & eos, qui in cælo habitant. * Et eſt datũ 7
illi bellum facere cum ſanctis, & uincere eos.
Et data eſt illi poteſtas in omnem tribum,
8 & populum, & linguam, & gentem, * &
adorauerunt eam omnes, qui inhabitant ter
ram: quorum non ſunt ſcripta nomina in Li-
bro vitæ Agni, qui occiſus eſt ab origine mũ-
9 di. * Si quis habet aurem, audiat. * Qui in
10 captiuitatem duxerit, in captiuitatem uadet:
C * qui in gladio occiderit, oportet eum gladio * Gen. 9 Matt. 26
occidi. Hic eſt patientia, & fides Sancto-
11 rum. * Et vidi aliam beſtiam aſcendentem
de terra, & habebat cornua duo ſimilia A-
12 gni, & loquebatur ſicut draco. * Et poteſtatẽ
prioris beſtiæ omnem faciebat in conſpectu
eius: & fecit terram, & habitantes in ea, ado-
rare beſtiam primam, cuius curata eſt plaga
13 mortis. * Et fecit ſigna magna, ut etiam ignẽ
faceret de cælo deſcendere in terram in con
14 ſpectu hominum. * Et ſeduxit habitantes in
D terra propter ſigna, quæ data ſunt illi facere
in conſpectu beſtiæ, dicens habitantib. in ter
ra, ut faciant imaginem beſtię, quæ habet pla
15 gam gladij, & uixit. * Et datum eſt illi ut da-
ret ſpiritum imagini beſtiæ, & ut loquatur i-
mago beſtiæ: & faciat ut quicumque non a-
16 dorauerint imaginem beſtiæ, occidãtur, * Et
faciet omnes puſillos, & magnos, & diuites,
& pauperes, & liberos, & ſeruos habere cha
racterem in dextera manu ſua, aut in fronti-
17 bus ſuis. * & ne quis poſſit emere, aut vende
re, niſi qui habet characterem, aut nomen be
18 ſtiæ, aut numerum nominis eius. * Hic ſa-
pientia eſt. Qui habet intellectum, compu-
tet numerum beſtiæ. Numerus enim ho-
minis eſt: & numerus eius ſexcenti ſexagin-
ta ſex.



CAP. XIIII.

ET vidi: & Ecce Agnus ſtabat ſupra mon- 1
tem Sion, & cum eo centum quadra- 1
ginta quattuor millia habentes nomen eius,
& nomen Patris eius ſcriptum in frontibus
2 ſuis. * Et audiui uocem de cælo, tamquam
uocem

vocem aquarum multarum,& tamquam uo-
cem tonitrui magni:& vocem,quam audiui,
ſicut citharœdorum citharizantium in citha
ris ſuis. * Et cantabant quaſi canticum no- 3
uum ante ſedem, & ante quattuor animalia,
& ſeniores: & nemo poterat dicere canticũ,
niſi illa centum quadragintaquattuor millia,
qui empti ſunt de terra. * Hi ſunt, qui cum 4
mulieribus non ſunt coinquinati: Virgines
enim ſunt. Hi ſequuntur Agnum quocum-
que ierit. Hi empti ſunt ex hominibus pri-
mitiæ Deo, & Agno, * & in ore eorum non 5
eſt inuentum mendacium:ſine macula enim
ſunt ante thronum Dei. * Et vidi alterum 6
Angelum volantem per medium cæli,haben
tem Euangelium æternum, vt euangelizaret B
ſedentibus ſuper terram, & ſuper omnem
gentem, & tribum, & linguam, & popu-
lum: * dicens magna voce: Timete Domi- 7
num,& date illi honorẽ,quia venit hora iudi
Pſal.145.a.6. cij eius: & adorate eũ", qui fecit cælum, &
Act.14.c.14. terram,mare,& fontes aquarum. * Et alius 8
[illegible].21.c.9. Angelus ſecutus eſt dicens:" Cecidit, cecidit
[illegible]51.a.8. Babylon illa magna:quæ a vino iræ fornica
tionis ſuæ potauit omnes gentes.*Et tertius 9
Angelus ſecutus eſt illos, dicens voce ma-
gna: Si quis adorauerit beſtiam, & imagi
nem eius,& acceperit characterem in frõte
ſua,aut in manu ſua: * & hic bibet de vino 10
iræ Dei,quod miſtũ eſt mero in calice iræ ip
ſius,& cruciabitur igne, & ſulphure in con
ſpectu Angelorum ſanctorum, & ante con-
ſpectũ Agni: * & fumus tormentorum eo- 11
rum aſcendet in ſæcula ſæculorum: nec ha- C
bent requiem die ac nocte,qui adorauerunt
beſtiam,& imaginem eius, & ſi quis accepe-
rit characterem nominis eius.*Hic patientia 12
Sanctorum eſt, qui cuſtodiunt mandata Dei,
& fidem Ieſu. * Et audiui vocem de cælo, 13
dicentem mihi: Scribe: Beati mortui, qui
in Domino moriuntur. Amodo iã dicit Spiri
tus, vt requieſcant a laboribus ſuis: opera
enim illorum ſequuntur illos.* Et vidi & ec 14
ce nubem candidam: & ſuper nubem ſeden
tem ſimilem Filio hominis, habentem in ca-
x.13.c.19. pite ſuo coronam auream, & in manu ſua
falcem acutam. * "Et alius Angelus exiuit 15
de templo,clamãs voce magna ad ſedentem
l 3.c.13. ſuper nubem:" Mitte falcem tuam, & mete
quia venit hora vt metatur, quoniam aruit
meſſis terræ. * Et miſit qui ſedebat ſuper nu 16
bem,falcem ſuam in terram, & demeſſa eſt D
terra. * Et alius Angelus exiuit de templo, 17
quod eſt in cælo, habens & ipſe falcem acu-
tã. *Et alius Angelus exiuit de altari,qui ha- 18
bebat poteſtatem ſupra ignẽ:& clamauit vo
ce magna ad eum,qui habebat falcem acutã,
dicens:Mitte falcem tuam acutam,& vinde-
mia botros vineæ terræ, quoniam maturæ
ſunt vuæ eius.* Et miſit Angelus falcem ſuã 19
acutam in terram,& vindemiauit vineã ter-
ræ, & miſit in lacum iræ Dei magnum:
20 * & calcatus eſt lacus extra ciuitatem, &
exiuit ſanguis de lacu vſque ad frænos equo
rum per ſtadia mille ſexcenta.

CAP. XV.

1 ET vidi aliud ſignum in cælo magnum, &
A mirabile,Angelos ſeptem,habentes pla-
gas ſeptem nouiſſimas: Quoniam in illis con
2 ſummata eſt ira Dei. * Et vidi tamquã mare
vitreum miſtum igne, & eos, qui vicerunt
beſtiam, & imaginem eius, & numerũ no-
B minis eius, ſtantes ſuper mare vitreum, ha-
3 bentes citharas Dei: * & cantantes canti-
cum Moyſi ſerui Dei, & canticum Agni, di-
centes: Magna, & mirabilia ſunt opera tua
Domine Deus omnipotens: iuſtæ & veræ
4 ſunt viæ tuæ, Rex ſæculorum. * " Quis non *Ier.10.a.7.
timebit te Domine, & magnificabit nomen
C tuum? quia ſolus pius es: quoniam omnes
gentes venient, & adorabunt in conſpectu
5 tuo,quoniam iudicia tua manifeſta ſunt.* Et
poſt hæc vidi, & ecce apertum eſt templum
6 tabernaculi teſtimonij in cælo: * & exierũt
ſeptem Angeli habentes ſeptem plagas de
tẽplo,veſtiti lino mundo, & candido,& pr̨e
7 cincti circa pectora zonis aureis. * Et vnum
de quattuor animalibus dedit ſeptem Ange-
D lis ſeptem phialas aureas, plenas iracundiæ
8 Dei viuentis in ſecula ſæculorum.*Et imple-
tum eſt templum fumo a maieſtate Dei, &
de virtute eius: & nemo poterat introire in
templum, donec conſummarentur ſeptem
plagæ ſeptem Angelorum.

CAP. XVI.

1 ET audiui vocem magnam de templo, di-
A centem ſeptem Angelis:Ite, & effundite
2 ſeptem phialas iræ Dei in terram. * Et abijt
primus,& effudit phialã ſuam in terrã,& fa-
ctum eſt vulnus ſæuũ, & peſſimum in homi-
nes, qui habebant characterem beſtiæ: & in
3 eos,qui adorauerunt imaginem eius.* Et ſe-
cundus Angelus effudit phialam ſuam in ma
re, & factus eſt ſanguis tamquam mortui:&
omnis anima viuens mortua eſt in mari.
4 * Et tertius effudit phialam ſuã ſuper flumi
na,& ſuꝑ fontes aquarũ,& factus eſt ſanguis.
5 * Et audiui Angelum aquarum dicentẽ: Iu-
B ſtus es Domine qui es,& qui eras ſanctus,qui
6 hæc iudicaſti: quia ſanguinem Sanctorum,
& prophetarum effuderunt, & ſanguinẽ eis
7 dediſti bibere:digni enim ſunt.* Et audiui al
terum ab altari dicentem: Etiam Dñe Deus
8 omnipotens vera, & iuſta iudicia tua. * Et
quartus Angelus effudit phialã ſuam in ſolẽ,
& datum eſt illi æſtu affligere homines, &
9 igni:* & æſtuauerunt homines æſtu magno,
& blaſphemauerunt nomen Dei habẽtis po

reſtatem ſuper has plagas, neque egerũt pœ
nitentiam vt darent illi gloriam. *Et quintus 10
Angelus effudit phialam ſuam ſuper ſedem
beſtiæ: & factum eſt regnum eius tenebro-
ſum , & cõmanducauerũt linguas ſuas præ
dolore : & blaſphemauerunt Deũ cæli præ 11
doloribus,& vulneribus ſuis,& non egerunt C
pęnitentiam ex operibus ſuis. *Et ſextus An 12
gelus effudit phialã ſuam in flumen illud ma
gnũ Euphraten:& ſiccauit aquã eius,vt præ-
pararetur via regib. ab ortu ſolis.*Et vidi de 13
ore draconis,& de ore beſtiæ,& de ore pſeu
dopropheta ſpiritus tres immundos in mo
dum ranarũ.* Sunt enim ſpiritus dæmonio- 14
rum facientes ſigna,& procedũt ad reges to
• Sup.3.a.3.
tius terræ cógregare illos in prælium ad dié
Mat.24.d.42.
magnum omnipotentis Dei . * " Ecce venio 15
Luc.12.e.39.
ſicut fur.Beatus qui vigilat, & cuſtodit veſti
menta ſua,ne nudus ambulet. & videant tur
15 pitudinem eius.* Et congregabit illos in lo
17 cum,qui vocatur Hebraice Armagedon.*Et
D ſeptimus Anhelus effudit phialã ſuam in ae-
rem,& exiuit vox magna de tẽplo a throno,
18 dicens:Factum eſt.* Et facta ſunt fulgura, &
voces,& tonitrua , & terræmotus factus eſt
magnus,qualis numquam fuit ex quo homi-
nes fuerunt ſuper terram: talis terræmotus,
19 ſic magnꝰ.*Et facta eſt ciuitas magna in tres
partes:& ciuitates Gentiũ ceciderunt & Ba-
bylõ magna venit in memoriã ante Deũ,da
20 re illi calicẽ vini indignationis iræ eius. * Et
omnis inſula fugit,& montes non ſunt inuẽ
21 ti . * Et grando magna ſicut talentum deſcẽ
dit de cælo in homines : & blaſphemauerunt
Deum homines propter plagam grandinis :
quoniam magna facta eſt vehementer.



CAP. XVII.

ET venit vnus de ſeptem Angelis, qui ha- 1
bebant ſeptem phialas,& locutus eſt me- A
cum,dicens:Veni oſtendam tibi damnationẽ
meretricis magnæ,quę ſedet ſuper aquas mul
tas, * cum qua fornicati ſunt reges terræ, 2
& inebriati ſunt qui inhabitant terram de vi
no proſtitutionis eius . * Et abſtulit me in 3
ſpiritu in deſertum . Et uidi mulierem ſe-
dentem ſuper beſtiam coccineam, plenã no
minibus blaſphemiæ , habentem capita ſe- 4
ptem,& cornua decem . * Et mulier erat cir
cumdata purpura , & coccino , & inaurato
auro,& lapide pretioſo , & margaritis , ha- B
bens poculum aureum in manu ſua,plenum
abominatione , & immunditia fornicatio-
nis eius: * Et in fronte eius nomen ſcriptum: 5
*Myſterium : Babylon magna , mater forni-
cationum , & abominationum terræ . * Et 6
vidi mulierem ebriam de ſanguine ſancto-
rum, & de ſanguine martyrum Ieſu . Et mi-
ratus ſum cum vidiſſem illam admiratione
7 magna . * Et dixit mihi Angelus : Quare
miraris ? Ego dicam tibi ſacramentum mu-
lieris , & beſtiæ , quæ portat eam , quæ ha-
8 bet capita ſeptem, & cornua decem: *Beſtia,
quam vidiſti,fuit,& non eſt,& aſcenſura eſt
de abyſſo,& in interitum ibit:& mirabuntur
C inhabitantes terram (quorum non ſunt ſcri
pta nomina in Libro vitæ a conſtitutione
mundi) videntes beſtiam, quæ erat, & non
9 eſt . * Et hic eſt ſenſus, qui habet ſapientiã.
Septem capita : ſeptem montes ſunt, ſuper
quos mulier ſedet , & reges ſeptem ſunt.
10 * Quinque ceciderunt,vnus eſt,& alius non-
dum venit:& cũ venerit , oportet illũ breue
11 tempus manere. * Et beſtia, quæ erat, & non
eſt : & ipſa octaua eſt: & de ſeptem eſt , &
12 in interitum vadit. * Et decem cornua , quæ
vidiſti , decem reges ſunt; qui regnum non-
dum acceperunt, ſed poteſtatem tãquam re-
ges

ges vna hora accipient poſt beſtiam.*Hi vnũ 13
conſilium habent, & virtutem, & poteſta- D
tem ſuam beſtiæ tradent.* Hi cum Agno pu- 14
gnabunt, & Agnus vincet illos: " quoniam
Dominus dominorum eſt, & Rex regum. &
qui cum illo ſunt, vocati, electi, & fideles.*Et 15
dixit mihi: Aquæ, quas vidiſti vbi meretrix ſe
det, populi ſunt, & Gentes, & linguæ.* Et de 16
cem cornua, quæ vidiſti in beſtia: hi odient
fornicariam, & deſolatam facient illam, &
nudam, & carnes eius manducabunt, & ip-
ſam igni concremabũt.*Deus enim dedit in 17
corda eorum vt faciant quod placitum eſt il
li: ut dent regnum ſuum beſtiæ donec con-
ſummentur verba Dei.*Et mulier, quam vi-
diſti, eſt ciuitas magna, quæ habet regnum ſu
per reges terræ.

¶ 1.Tim.6.c.15. Infr.19.c.16.

CAP. XVIII.

ET poſt hæc vidi alium Angelum deſcen- 1
dentem de cælo, habentem poteſtatem A
magnam: & terra illuminata eſt a gloria e-
ius.*Et exclamauit in fortitudine dicẽs:"Ce- 2
cidit, cecidit Babylon magna: & facta eſt ha-
bitatio dæmoniorum, & cuſtodia omnis ſpiri
tus immũdi, & cuſtodia omnis volucris im-
mundæ, & odibilis:* quia de vino iræ for- 3
nicationis eius biberunt omnes gentes: & re
ges terræ cum illa fornicati ſunt: & mercato
res terræ de virtute deliciarũ eius diuites fa
cti ſunt.*Et audiui aliam vocem de cælo, di- 4
centẽ: Exite de illa populus meus: vt ne par- B
ticipes ſitis delictorum eius, & de plagis eius
non accipiatis.* Quoniam peruenerũt pec- 5
cata eius vſque ad cælum, & recordatus eſt
Dominus iniquitatum eius.* Reddite illi ſi- 6
cut & ipſa reddidit vobis: & duplicate dupli
cia ſecundum opera eius: in poculo, quo mi
ſcuit, miſcete illi duplum.*Quantum glorifi 7
cauit ſe, & in delicijs fuit; tantum date illi tor
mentum & luctum: quia in corde ſuo dicit: C
" Sedeo regina: & vidua non ſum: & luctum
non videbo.*Ideo in vna die venient plagæ 8
eius, mors, & luctus, & fames, & igne com-
bnretur: quia fortis eſt Deus, qui iudicabit il
lam.* Et flebunt, & plangent ſe ſuper illam 9
reges terræ, qui cum illa fornicati ſunt, &
in delicijs vixerunt cum viderint fumum in-
cendij eius: *longe ſtantes propter timorem 10
tormentorum eius, dicentes: Væ, væ ciui-
tas illa magna Babylon, ciuitas illa fortis:
quoniam vna hora venit iudicium tuum.
* Et negotiatores terræ flebunt, & lugebunt 11
ſuper illam: quoniam merces eorum nemo D
emet amplius; * merces auri, & argenti, & 12
lapidis pretioſi, & margaritæ, & byſſi, &
purpuræ, & ſerici, & cocci, (& omne lignum
thyinum, & (omnia vaſa eboris, & om-
nia vaſa de lapide pretioſo, & æramento, &
ferro, & marmore, * & cinamonum) & o- 13
doramentorum, & vnguenti, & thuris, & vi-
ni, & olei, & ſimilæ, & tritici, & iumen
torum, & ouium, & equorum, & rhedarum,
& mancipiorum, & animarum hominum.
14 * Et poma deſiderij animæ tuę diſceſſerunt a
E te, & omnia pinguia, & præclara perierũt a
15 te, & amplius illa iam non inuenient.*Mer-
catores horum, qui diuites facti ſunt, ab ea
longe ſtabunt propter timorem tormento-
16 rum eius, flentes, ac lugentes, * & dicentes:
Væ, væ ciuitas illa magna, quæ amicta erat
byſſo, & purpura, & cocco, & deaurata erat
17 auro, & lapide pretioſo, & margaritis:*quo-
F niam vna hora deſtitutæ ſunt tantæ diuitiæ,
& omnis gubernator, & omnis, qui in lacũ
nauigat, & nautæ, & qui in mari operantur,
18 longe ſteterunt,*& clamauerũt videntes lo-
cum incendij eius, dicentes: Quæ ſimilis ciui
19 tati huic magnæ?* Et miſerunt puluerem ſu
per capita ſua, & clamauerunt flentes, & lu-
gentes, dicentes: Væ, væ ciuitas illa magna;
in qua diuites facti ſunt omnes, qui habe-
bant naues in mari de pretijs eius: quo-
20 niam una hora deſolata eſt.* Exulta ſuper
eam cælum, & ſancti Apoſtoli, & Prophe-
tæ: quoniam iudicauit Deus iudicium ve-
21 ſtrum de illa. Et ſuſtulit vnus Angelus for-
tis lapidem quaſi molarem magnum, & mi-
G ſit in mare, dicens: Hoc impetu mittetur Ba-
bylon ciuitas illa magna, & vltra iam non in
22 uenietur.*Et vox citharœdorum, & muſico-
rum, & tibia canentium, & tuba non audie-
tur in te amplius: & omnis artifex omnis ar
tis non inuenietur in te amplius: & uox mo-
23 læ non audietur in te amplius: * & lux lu-
cernæ nõ lucebit in te amplius: & vox ſpõſi,
& ſponſæ nõ audietur adhuc in te: quia mer-
catores tui erãt principes terrę, quia in vene
24 ficijs tuis errauerunt omnes gentes. * Et in
ea ſanguis prophetarum & ſanctorum in-
uentus eſt; & omnium, qui interfecti ſunt in
terra.

¶ Iſa.21.c.19. Ier.51.a.8. Sup.14.b.8.

¶ Iſa.47.b.8.

CAP. XIX.

1 POſt hæc audiui quaſi uocem turbarum
A multarum in cælo dicentiũ: Alleluia: Sa-
2 lus, & gloria, & virtus Deo noſtro eſt:*quia
vera, & iuſta iudicia ſunt eius, qui iudicauit
de meretrice magna, quæ corrupit terram
in proſtitutione ſua, & vindicauit ſangui-
nem ſeruorum ſuorum de manibus eius.
3 * Et iterum dixerũt: Alleluia. Et fumus eius
4 aſcendit in ſæcula ſæculorum.* Et cecide-
runt ſeniores vigintiquattuor, & quattuor
animalia, & adorauerunt Deum ſedentẽ ſu-
5 per thronum, dicentes: Amen: Alleluia.* Et
vox de throno exiuit, dicens: Laudem dicite
Deo noſtro omnes ſe[illegible]i eius: & qui timetis
6 eum puſilli, & magni.* Et audiui quaſi vocẽ
turbæ magnæ, & ſicut vocem aquarum mul



tarum, & ſicut vocem tonitruorum magno-
rum, dicentium: Alleluia: quoniam regnauit
Dominus Deus noſter omnipotēs. *Gaudea- 7
mus, & exultemus; & demus gloriā ei: quia B
venerunt nuptiæ Agni, & vxor eius præpa-
rauit ſe. *Et datum eſt illi vt cooperiat ſe byſ 8
ſino ſplendenti, & candido. Byſſinum enim
iuſtificationes ſunt Sanctorum. * Et dixit mi 9
[*Mat.22.a.2 Luc.14.d.16] hi: Scribe: "Beati, qui ad cœnam nuptiarum
Agni vocati ſunt. & dicit mihi: Hæc verba
Dei vera ſunt. * Et cecidi ante pedes eius, vt 10
adorarem eum. Et dicit mihi: Vide ne fece-
ris: conſeruus tuus ſum, & fratrum tuorum
habentium teſtimonium Ieſu. Deum adora.
Teſtimonium enim Ieſu eſt ſpiritus prophe-
tiæ. * Et vidi cælum apertum, & ecce equus 11
albus, & qui ſedebat ſuper eum vocabatur
Fidelis, & Verax, & cū iuſtitia iudicat, & pu-
gnat. *Oculi autem eius ſicut flamma ignis, 12
& in capite eius diademata multa, habens
nomen ſcriptum, quod nemo nouit niſi ipſe.
[*Iſa.63.a.1] * "Et veſtitus erat veſte aſperſa ſanguine: & 13
vocatur nomen eius, Verbum Dei.* Et exer C
citus qui ſunt in cælo, ſequebantur eum in 14
equis albis, veſtiti byſſino albo, & mundo.
* Et de ore eius procedit gladius ex vtraque 15
[*Pſal.2.c.9] parte acutus: vt in ipſo percutiat Gentes. "Et
ipſe reget eas in virga ferrea: & ipſe calcat
torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis.
* Et habet in veſtimento, & in femore ſuo 16
[*Sup.17.d.24] ſcriptum: "Rex regum, & Dominus domi-
[1.Tim.6.c.15] nantium. *Et vidi vnum Angelum ſtantem 17
in ſole, & clamauit voce magna, dicens om-
nibus auibus, quæ volabant per medium cæ-
li: Venite, & congregamini ad cœnam ma-
gnam Dei:* vt manducetis carnes regum, & 18
carnes tribunorum, & carnes fortium, & car D
nes equorum, & ſedentium in ipſis, & carnes
omnium liberorum, & ſeruorum, & puſillo-
rum, & magnorum. * Et vidi beſtiam, & re- 19
ges terræ, & exercitus eorum congregatos
ad faciendū prælium cum illo, qui ſedebat in
20 equo, & cum exercitu eius. * Et apprehenſa
eſt beſtia, & cum ea pſeudopropheta: qui fe
cit ſigna coram ipſo, quibus ſeduxit eos, qui
acceperunt characterem beſtiæ, & qui ado-
rauerunt imaginem eius. Viui miſſi ſunt hi
21 duo in ſtagnum ignis ardentis ſulphure: *Et
ceteri occiſi ſunt in gladio ſedentis ſuper e-
quum, qui procedit de ore ipſius: & omnes
aues ſaturatæ ſunt carnibus eorum.

CAP. XX.

1 ET vidi Angelum deſcendentem de cælo,
A habentē clauem abyſſi, & catenam ma-
2 gnam in manu ſua. * Et apprehendit draco-
nem, ſerpentem antiquum, qui eſt diabolus,
& ſatanas, & ligauit eum per annos mille:
3 * & miſit eum in abyſſum, & clauſit, & ſigna
uit ſuper illum vt non ſeducat amplius gen-
tes, donec conſummentur mille anni: & poſt
hæc oportet illum ſolui modico tempore.
4 *Et vidi ſedes, & ſederunt ſuper eas, & iudi-
cium datum eſt illis: & animas decollatorum
B propter teſtimonium Ieſu & propter verbū
Dei, & qui non adorauerunt beſtiam, neque
imaginem eius, nec acceperunt characte-
rem eius in frontibus, aut in manibus ſuis, &
vixerunt, & regnauerunt cum Chriſto mil-
5 le annis. * Ceteri mortuorum non vixerunt
donec conſummentur mille anni: Hæc eſt re
6 ſurrectio prima. * Beatus, & ſanctus, qui ha-
bet partem in reſurrectione prima: in his ſe-
cunda mors non habet poteſtatem: ſed erūt
ſacerdotes Dei & Chriſti, & regnabunt [*Ezec.39.22]
7 cum illo mille annis. * "Et cum conſumma-
C ti fuerint mille anni, ſoluetur ſatanas de car-
cere ſuo, & exibit, & ſeducet Gētes, quæ ſūt
ſuper quattuor angulos terræ, Gog, & Ma-
gog,



gog, & congregabit eos in prælium, quorũ
numerus eſt ſicut arena maris. * Et aſcende- 8
runt ſuper latitudinem terræ, & circuierunt
caſtra ſanctorum, & ciuitatem dilectam. * Et 9
deſcendit ignis a Deo de cælo, & deuorauit
eos: & Diabolus, qui ſeducebat eos, miſſus eſt
in ſtagnum ignis, & ſulphuris, vbi & beſtia,
* & pſeudopropheta cruciabantur die ac 10
nocte in ſæcula ſæculorum. * Et vidi thronũ 11
magnum candidum, & ſedentem ſuper eum, D
a cuius cõſpectu fugit terra, & cælum, & lo
cus non eſt inuentus eis. * Et vidi mortuos 12
magnos, & puſillos ſtantes in conſpectu
throni; & libri aperti sũt: & alius Liber aper
tus eſt qui eſt vitæ: & iudicati ſunt mortui ex
his, quæ ſcripta erant in libris ſecundũ opera
ipſorũ. * & dedit mare mortuos, qui in eo e- 13
rant: & mors, & infernus dederunt mortuos
ſuos, qui in ipſis erãt: & iudicatũ eſt de ſingu
lis ſecundũ opera ipſorum. * Et infernus, & 14
mors miſſi ſunt in ſtagnũ ignis. Hæc eſt mors
ſecunda. * Et qui non inuentus eſt in Libro 15
vitæ ſcriptus, miſſus eſt in ſtagnum ignis.

C A P. XXI.

5.c.17. & 22.c 4.c.13. ET vidi cælum nouum, & terram nouam. 1
Primum enim cælum, & prima terra a- A
biit, & mare iam non eſt. * Et ego Ioannes vi 2
di ſanctam ciuitatẽ Ieruſalem nouam deſcẽ-
dentẽ de cælo a Deo, paratã, ſicut ſponſam
ornatã viro ſuo. * Et audiui uocem magnã 3
de throno dicẽtem: Ecce tabernaculum Dei
cum hominibus, & habitabit cum eis. Et ipſi
Is.c.8. I.d.17. populus eius erunt, & ipſe Deus cum eis erit B
eorũ Deus: * " & abſterget Deus omnem la- 4
crymã ab oculis eorũ: & mors vltra nõ erit,
neque luctus, neq. clamor, neque dolor erit
vltra, quia prima abierunt. * Et dixit qui ſe- 5
Is.c.19. debat in throno: " Ecce noua facio omnia. Et
5.d.17. dixit mihi: Scribe, quia hæc verba fideliſ-
ſima ſunt, & vera. * Et dixit mihi: Factũ eſt. 6
ego ſum α, & ω: initium, & finis. Ego ſitien-
7 ti dabo de fonte aquæ vitæ, gratis. * Qui vi-
cerit, poſſidebit hæc, & ero illi Deus, & ille
8 erit mihi filius. * Timidis autem, & incredu-
C lis, & execratis, & homicidis, & fornicatori
bus, & veneficis, & idololatris, & omnibus
mendacibus, pars illorum erit in ſtagno ar-
denti igne, & ſulphure: quod eſt mors ſecun-
9 da. * Et venit vnus de ſeptem Angelis haben
tibus phialas plenas ſeptẽ plagis nouiſſimis,
& locutus eſt mecum, dicens: Veni, & oſten-
10 dã tibi ſponſam, vxorẽ Agni. * Et ſuſtulit me
in ſpiritu in montem magnum, & altum, &
oſtendit mihi ciuitatem ſanctam Ieruſalem
11 deſcendentẽ de cælo a Deo, * habentem clari
D tatem Dei: & lumen eius ſimile lapidi pretio
ſo tãquam lapidi iaſpidis, ſicut cryſtallum.
12 * Et habebat murum magnum, & altum, ha-
bentẽ portas duodecim: & in portis Angelos
duodecim, & nomina inſcripta, quæ ſunt no-
13 mina duodecim tribuũ filiorum Iſrael. * Ab
Oriente portæ tres: & ab Aquilone portæ
tres: & ab Auſtro portæ tres: & ab Occaſu
14 portæ tres. * Et murus ciuitatis habens fun-
damenta duodecim, & in ipſis duodecim no
15 mina duodecim Apoſtolorum Agni. * Et qui
loquebatur mecum, habebat meſuram arun
dineam auream, ut metiretur ciuitatem, &
16 portas eius, & murum. * & ciuitas in quadro
poſita eſt, & longitudo eius tanta eſt quãta
E & latitudo: & menſus eſt ciuitatem de arũ-
dine aurea per ſtadia duodecim millia: & lõ-
gitudo, & altitudo, & latitudo eius æqualia
17 ſunt. * Et menſus eſt murum eius centũ qua-
draginta quattuor cubitorũ, menſura homi-
18 nis, quæ eſt angeli. * Et erat ſtructura muri
eius ex lapide iaſpide: ipſa vero ciuitas aurũ
19 mundum ſimile vitro mundo. * Et funda-
F menta muri ciuitatis omni lapide pretioſo
ornata. Fundamentum primum, iaſpis: ſe-

cundũ,ſapphirus:tertium,calcedonius:quar
tum,ſmaragdus:quintum ſardonyx:ſextum, 20
ſardius:ſeptimum, chryſolithus : octauum ,
beryllus:nonum,topazius: decimum , chry-
ſopraſus : vndecimum, hyacinthus : duode-
cimum, amethyſtus . * Et duodecim portæ, 21
duodecim margaritæ ſunt , per ſingulas : &
ſingulæ portæ erãt ex ſingulis margaritis: &
platea ciuitatis aurum mundum , tamquam
vitrum perlucidum. * Et templum non vidi 22
in ea. Dominus enim Deus omnipotens tem
23 plum illius eſt, & Agnus. * " Et ciuitas non
G eget ſole , neque luna vt luceant in ea . nam
claritas Dei illuminauit eam, & lucerna eius
24 eſt Agnus. * Et ambulabunt gentes in lumi-
ne eius: & reges terræ afferẽt gloriam ſuam,
25 & honorem in illam. * " Et portæ eius non
claudentur per diem: nox enim nõ erit illic .
26 * Et afferent gloriam, & honorem gentium
27 in illam. * Nõ intrabit in eã aliquod coinqui-
natum, aut abominationem faciens, & mẽda
cium, niſi qui ſcripti ſunt in libro vitæ Agni.



CAP. XXII.

ET Oſtendit mihi fluuium aquæ vitæ, 1
ſplendidum tamquam cryſtallum , pro- A
cedentem de ſede Dei & Agni . * In medio 2
plateæ eius , & ex vtraque parte fluminis li-
gnum vitæ , afferens fructus duodecim , per
menſes ſingulos reddens fructũ ſuũ, & folia
ligni ad ſanitatem Gentium. * Et omne ma- 3
ledictum non erit amplius : ſed ſedes Dei, &
Agni in illa erũt, & ſerui eius ſeruient illi. * Et 4
videbunt faciem eius: & nomen eius in fron
*Iſa. 60.d.20. tibus eorum. * " Et nox vltra non erit: & non 5
egebunt lumine lucernę, neque lumine ſolis,
quoniã Dominus Deus illuminabit illos , &
regnabunt in ſæcula ſæculorum. Et dixit mi 6
hi: Hæc verba fideliſſima ſunt, & vera. Et Do- B
minus Deus ſpirituũ prophetarum miſit An
gelum ſuum oſtendere ſeruis ſuis quæ opor-
tet fieri cito. * Et ecce venio velociter. Beatus, 7
qui cuſtodit verba prophetiæ libri huius. * Et 8
ego Ioannes, qui audiui, & vidi hæc. Et poſt-
quã audiſſem, & vidiſſem, cecidi vt adorarẽ
ante pedes angeli, qui mihi hæc oſtendebat :
* & dixit mihi: Vide ne feceris: conſeruus e- 9
nim tuus ſum, & fratrum tuorum, propheta
rum, & eorum, qui ſeruant verba prophetiæ
libri huius: Deum adora. * Et dicit mihi: Ne 10
ſignaueris verba prophetiæ libri huius: tem- C
11 pus enim prope eſt. * Qui nocet, noceat ad-
huc: & qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc: &
qui iuſtus eſt, iuſtificetur adhuc: & ſãctus, ſan
12 ctificetur adhuc. * Ecce venio cito, & merces
mea mecum eſt, reddere vnicuique ſecundũ
13 opera ſua . " Ego ſum α , & ω , primus , &
14 nouiſſimus, principium, & finis . * Beati, qui
lauant ſtolas ſuas in ſanguine Agni : vt ſit po
teſtas eorum in ligno vitæ, & per portas in-
15 trent in ciuitatem. * Foris canes, & venifici,
& impudici, & homicidæ, & idolis ſeruiẽtes,
16 & omnis, qui amat, & facit mẽdacium. * Ego
Ieſus miſi Angelum meum , teſtificari vobis
D hæc in Eccleſijs. Ego ſum radix, & genus Da
17 uid, ſtella ſplendida, & matutina . * Et ſpiri-
tus, & ſponſa dicunt : Veni. Et qui audit , di-
cat: Veni. Et qui ſitit , veniat : " & qui vult,
18 accipiat aquam uitæ, gratis . * Conteſtor e-
nim omni audienti verba prophetiæ libri
huius : Si quis appoſuerit ad hæc , apponet
Deus ſuper illum plagas ſcriptas in libro
19 iſto. * Et ſi quis diminuerit de verbis libri pro
phetiæ huius, auferet Deus partem eius de li
bro vitæ, & de ciuitate ſancta, & de his, quæ
20 ſcripta ſũt in libro iſto. * dicit qui teſtimoniũ
perhibet iſtorum. Etiam venio cito: Amen .
21 Veni Domine Ieſu. * Gratia Domini noſtri Ie
ſu Chriſti cum omnibus vobis. Amen.

Ora-

Oratio Manaſſæ, necnon Libri duo, qui ſub libri tertij & quarti Eſdræ nomine circumferuntur, hoc in loco, extra ſcilicet ſeriem Canonicorum Librorum, quos ſancta Tridentina Synodus ſuſcepit, & pro Canonicis ſuſcipiendos decreuit, ſeposìti ſunt, ne prorſus interirent, quippe qui a nonnullis ſanctis Patribus interdum citantur, & in aliquibus Biblijs Latinis tam manuſcriptis quàm impreßis reperiuntur.

ORATIO MANASSAE REGIS IVDA,

CVM CAPTVS TENERETVR IN BABYLONE.

DOMINE omnipotens Deus patrum noſtrorũ, Abraham, & Iſaac, & Iacob, & ſeminis eorum iuſti, qui feciſti cælũ & terram cum omni ornatu eorũ, qui ligiſti mare verbo pręcepti tui, qui concluſiſti abyſſum, & ſignaſti eam terribili & laudabili nomine tuo: quem omnia pauent, & tremunt a vultu virtutis tuæ, quia importabilis eſt magnificentia gloriæ tuæ, & inſuſtentabilis ira comminationis tuæ ſuper peccatores: immenſa vero & inueſtigabilis miſericordia promiſſionis tuæ: quoniam tu es Dominus, altiſſimus, benignus, longanimis, & multum miſericors, & pęnitens ſuper malitias hominum. Tu Domine, ſecundum multitudinem bonitatis tuæ promiſiſti pœnitentiam, & remiſſionem ijs, qui peccauerunt tibi, & multitudine miſerationum tuarum decreuiſti pœnitentiam peccatoribus, in ſalutem. tu igitur Domine Deus iuſtorum, non poſuiſti pœnitentiam iuſtis, Abraham, & Iſaac, & Iacob, ijs qui tibi non peccauerunt: ſed poſuiſti pœnitentiam propter me peccatorem: quoniam peccaui ſuper numerum arenæ maris: multiplicatæ ſunt iniquitates meæ Domine, multiplicatæ ſunt iniquitates meæ, & non ſum dignus intueri & aſpicere altitudinem cæli, præ multitudine iniquitatum mearum. incuruatus ſum multo vinculo ferreo, ut non poſſim attollere caput meum, & non eſt reſpiratio mihi: quia excitaui iracundiã tuam, & malum coram te feci: non feci uoluntatem tuam, & mandata tua non cuſtodiui: ſtatui abominationes, & multiplicaui offenſiones. Et nunc flecto genu cordis mei, precans a te bonitatem. Peccaui Domine, peccaui, & iniquitates meas agnoſco. Quare peto rogans te, remitte mihi Domine, remitte mihi, & ne ſimul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in æternum, iratus, reſerues mala mihi, neque damnes me in infima terræ loca: quia tu es Deus, Deus, inquam, pœnitentium: & in me oſtendes omnem bonitatem tuam, quia indignũ ſaluabis me ſecundum magnam miſericordiam tuam, & laudabo te ſemper omnibus diebus vitæ meæ: quoniam te laudat omnis virtus cælorum, & tibi eſt gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

LIBER ESDRAE TERTIVS.

CAPVT PRIMVM.

ET fecit Ioſias Paſcha in 1
Ieroſolymis Domino,&
immolauit Phaſe quar-
ta decima luna primi mē
ſis: * ſtatuens ſacerdotes 2
per vices dierum ſtolis
amictos in templo Do-
mini * & dixit Leuitis 3
ſacris ſeruis Iſrael, vt ſanctificarent ſe Domi
no in poſitione ſanctæ arcæ Domini, in do-
mo, quam ædificauit Salomon filius Dauid
rex. * Non erit vobis tollere ſuper hume- 4
ros eam. Et nunc deſeruite Domino veſtro,
& curam agite gentis illius Iſrael ex parte
ſecundum pagos & tribus veſtras, * ſecun- 5
dum ſcripturam Dauid regis Iſrael, & ſecun
dum magnificentiam Salomonis filij eius,
omnes in templo, & ſecundum particulam
principatus paternam veſtram eorum, qui
ſtant in conſpectu fratrum filiorum Iſrael.
*Immolate Paſcha, & ſacrificia parate fratri
bus veſtris, & facite ſecundum præceptum
Domini quod datum eſt Moyſi. * Et donauit 7
Ioſias in plebem, quæ inuenta eſt, ouium,a-
gnorum,& hœdorum,& caprarum triginta
millia, vitulos tria millia. *hæc de regalibus 8
data ſunt ſecundum promiſſionem populo:
& ſacerdotibus in Paſcha, oues numero duo
millia, ac vituli centum.*Et Iechonias,& Se- 9
meias, & Nathanael fratres, & Haſabias, &
Oziel, & Coraba in Phaſe, oues quinque mil
lia, vitulos quingentos. * Et hæc cum fierent 10
eleganter, ſteterunt Sacerdotes & Leuitæ
habentes azyma per tribus. * Et ſecundum 11
partes principatus patrum in conſpectu po
puli offerebant Domino, ſecundum ea quæ
in libro Moyſi ſcripta ſunt: * & aſſauerunt 12
Phaſe igni prout oportebat:& hoſtias coxe-
runt in emolis,& in ollis cum beneuolentia:
*& attulerunt omnibus qui erant ex plebe: 13
& poſt hæc parauerunt ſibi & ſacerdotibus:
* Sacerdotes enim offerebant adipes, vſque 14
dum finita eſſet hora: & Leuitæ parauerunt
ſibi,& fratribus ſuis, filijs Aaron. * Et ſacri 15
cantores filij Aſaph erant per ordinem ſe-
cundum præceptum Dauid, & Aſaph,& Za-
charias, & Ieddinus, qui erat a rege. * Et 16
oſtiarij per ſingulas ianuas, ita vt non præ-
uaricaretur vnuſquiſque ſuam: fratres enim
17 illorum parauerunt illis. * Et conſumma-
ta ſunt quæ pertinebant ad ſacrificium Do-
18 mini. * In illa die egerunt Phaſe,& offere-
bant hoſtias ſuper Domini ſacrificium, ſe-
19 cundum præceptum regis Ioſiæ. * Et ege-
runt filij Iſrael, qui inuenti ſunt in tempore
illo, Phaſe: & diem feſtum azymorum per
20 dies ſeptem: * & non eſt celebratum Phaſe
tale in Iſrael, a temporibus Samuelis pro-
21 phetæ: * & omnes reges Iſrael non cele-
brauerunt tale Paſcha quale egit Ioſias, &
Sacerdotes,& Leuitæ, & Iudæi, & omnis Iſ-
rael, qui inuenti ſunt in commoratione Ie-
22 roſolymis. * Octauo decimo anno, re-
23 gnante Ioſia celebratum eſt Phaſe. * Et di-
recta ſunt opera Ioſię in conſpectu Domini
24 ſui in corde pleno metuentis: * & quæ cir-
ca illum quidem conſcripta ſunt, in priſtinis
temporibus de eis, qui peccauerunt, quique
irreligioſi fuerunt in Dominum præ omni
gente, & qui non quæſierunt verba Domi-
25 ni ſuper Iſrael.* Et poſt omnem actum hunc
Ioſiæ, aſcendit Pharao rex Ægypti, veniens
in Charcamis ab itinere ſuper Euphratem,
26 & exijt obuiam illi Ioſias. * Et miſit rex
Ægypti ad Ioſiam, dicens: Quid mihi & ti-
27 bi eſt rex Iudæ? * Non ſum miſſus a Domi-
no vt pugnem contra te: ſuper Euphratem
enim bellum meum eſt, feſtinans deſcende.
28 * Et non eſt reuerſus Ioſias ſuper currum:
ſed expugnare eum conabatur, non atten-
dens verbum prophetæ ex ore Domini:
29 * ſed conſtituit ad eum bellum in campo
Mageddo. Et deſcenderunt principes ad re-
30 gem Ioſiam. * Et dixit rex pueris ſuis, A-
mouete me a prælio, infirmatus ſum enim
valde. Et ſtatim amouerũt eum pueri ipſius
31 de acie.* Et aſcendit ſuper currum ſecunda-
rium ſuum:& perueniens Ieroſolymam, vita
functus eſt, & ſepultus eſt in paterno ſepul-
32 chro. * Et in tota Iudæa lugebant Ioſiam:&
qui præſidebant, cum vxoribus lamentabāt
eum vſque in hunc diem. Et datum eſt hoc
33 fieri ſemper in omne genus Iſrael.* Hæc au-
tem præſcripta ſunt in libro hiſtoriarũ regũ
Iudæ:& ſingula geſta actus Ioſiæ,& eius glo
ria & intellectus eius in lege Domini: quæq.
geſta ſunt ab eo, & quæ non ſcripta ſunt in
34 libro regum Iſrael & Iudæ:* Et aſſumentes,
qui

qui erant ex gente Iechoniam filium Ioſiæ,
conſtituerunt regem pro Ioſia patre ſuo, cũ
eſſet annorum trigintatriũ.* Et regnauit ſu 35
per Iſrael menſibus trib. Et amouit eum rex
Ægypti, ne regnaret i Ieroſolymis:* & mul- 36
ctauit gentem argenti talenta cẽtum, & auri
talentum vnũ.* Et cõſtituit rex Ægypti Ioa- 37
cim fratrem ipſius, regem Iudæ & Ieruſalẽ:
*& alligauit magiſtratus Ioacim, & Zarace- 38
lem fratrem ſuum, & apprehendens reduxit
in Ægyptum.* Annorum erat Ioacim vigin 39
tiquinque, cum regnare cœpiſſet in trrra Iu
da & Ieruſalem: & fecit malum in conſpectu
Dñi. * Poſt hunc aũt aſcendit Nabuchodo- 40
noſor rex Babylonis, & alligans eum in æreo
vinculo, perduxit in Babyloniam: * & ſacra 41
vaſa Domini accepit Nabuchodonoſor, & tu
lit & cõſecrauit in templo ſuo in Babylonia.
* Nam de immunditia illius, & irreligioſita- 42
te ſcriptum eſt in libro temporum regum.
* Et regnauit Ioachim filius eius pro eo. Cũ 43
autem conſtitutus eſſet rex, erat annorum
decẽ & octo.* Regnauit autem menſes tres, 44
& dies decem in Ieruſalem, & fecit malũ in
conſpectu Domini: & poſt annum mittens 45
Nabuchodonoſor, tranſmigrauit eum in Ba
byloniam ſimul cum ſacris vaſis Domini. * 46
Et conſtituit Sedeciam regem Iuda, & Ieru-
ſalem, cum eſſet annorum viginti vnius: re-
gnauit autem annis vndecim.* Et fecit malũ 47
in conſpectu Domini, & nõ eſt veritus a ver
bis, quæ dicta ſũt ab Ieremia propheta ex o-
re Domini: * & adiuratus a rege Nabucho- 48
donoſor, periurans diſceſſit: & indurata cer-
uice ſua, & corde ſuo, tranſgreſſus eſt legiti-
ma Domini Dei Iſrael.* Et duces populi Do 49
mini multa inique geſſerũt, & impie egerũt
ſuper oẽs immunditias gentiũ: & polluerunt
templum Domini quod ſanctum erat in Ie-
roſolymis.* Et miſit Deus patrũ ipſorũ per 50
angelum ſuum reuocare eos, propter quod
parceret illis, & tabernaculo ſuo.* Ipſi vero 51
ſubſannabant in angelis ſuis: & qua die locu
tus eſt Dñs, erant illudentes prophetis eius.
* Qui vſque ad iracundiam concitatus eſt ſu 52
per gentem ſuã propter irreligioſitatẽ ſuã,
& præcepit aſcendere reges Chaldæorũ.* Hi 53
occiderunt iuuenes eorũ in gladio, in circui
tu ſancti templi eorum, & non pepercerunt
iuueni, & ſeni, & virgini, & adoleſcenti: * ſed 54
oẽs traditi ſunt in manus ipſorũ: & omnia ſa-
cra vaſa Dñi, & regales apothecas reſumen-
tes, tulerũt in Babyloniã,* & incenderũt do 55
mum Dñi, & demolierunt muros Ieruſalem:
& turres eius incenderũt igne,* & conſum- 56
mauerunt omnia honorifica eius, & ad nihi-
lum redegerũt, & reliquos a gladio duxerũt
in Babylonem. * Et erãt ſerui illius vſq. dum 57
regnarẽt Perſæ in repletione verbi Domini
in ore Ieremiæ: * quouſque benigne ageret 58
terra ſabbata ſua, omni tempore deſertionis
ſuæ ſabbatizauit in applicatione annorum
ſeptuaginta ſeptem.

CAP. II.

1 Regnante Cyro rege Perſarum in con-
ſummatione verbi Domini in ore Iere-
2 miæ, * ſuſcitauit Dominus ſpiritum Cyri re-
gis Perſarum, & prædicauit in toto regno
3 ſuo ſimul per ſcripturam, * dicens: Hæc dicit
Cyrus rex Perſarũ: Me conſtituit regẽ orbi
4 terrarũ Dñs Iſrael, Dñs excelſus, * & ſignifi-
cauit mihi ædificare domũ ſibi in Ieruſalem,
5 quæ eſt in Iudæa. * Si quis eſt ex genere ve-
ſtro, dñs ipſius aſcendat cum eo in Ieruſalẽ.
6 * Quotquot ergo circa loca habitant, adiu-
uent eos qui ſunt in loco ipſo, in auro & ar-
7 gento, * in dationib. cum equis & iumentis,
cumq. alijs quæ ſecundum vota apponuntur
8 in ædem Dñi quæ eſt in Ieruſalem.* Et ſtan-
tes principes tribuum, pagorũ, & Iudææ ex
tribu Beniamin, & Sacerdotes & Leuitæ,
quos excitauit Dñs aſcẽdere & ædificare do
mum Dñi quæ eſt in Ieruſalẽ, & qui erant in
9 circuitu eorũ, * adiuuerunt in omni auro &
argento eius, & iumẽtis, & votis complurib.
10 multi quorũ ſenſus excitatus eſt. * Et Cyrus
rex protulit vaſa ſacra Domini, quæ tranſtu
lit Nabuchodonoſor rex Babylonis ex Ieru
11 ſalem, & conſecrauit ea idolo ſuo.* & profe
rens ea Cyrus rex Perſarum, tradidit Mithri
12 dato, qui erat ſuper theſauros ipſius. * Per
hunc autem tradita ſunt Salmanaſaro præſi
13 di Iudææ. * Horum autem hic numerus.
Libatoria argentea duo millia quadringen-
ta, athiſcæ argenteæ triginta: phialæ aureæ
triginta, item argenteæ duo millia quadrin-
14 gentæ, & alia vaſa mille. * omnia autem va-
ſa aurea & argentea, quinque millia octin-
15 genta ſexaginta. * Et enumerata ſunt Sal-
manaſaro ſimul cum his qui ex captiuitate
16 Babyloniæ venerant in Ieroſolymam. * In
Artaxerxis autem regis Perſarum tempori-
bus ſcripſerunt ei de his qui habitabant in
Iudæa & Ieruſalem, Balſalmus, & Mithri-
datus, & Sabellius, & Rathimus, Balthe-
mus, Samelius ſcriba, & reliqui habitantes
in Samaria, & ceteris locis ſubiectam epiſto
17 lam regi Artaxerxi.* Domine, pueri tui Ra
thimus ab accidentibus, & Sabellius ſcriba,
reliqui curiæ tuæ iudices in Cœleſyria, &
18 Phœnice. * Et nunc notum ſit domino re-
gi, quoniam Iudæi qui aſcenderunt a vobis
ad nos, venientes in Ieruſalem ciuitatem re
fugam & peſſimam, ædificant furnos eius, &
19 ſtatuũt muros, & templum ſuſcitãt. * Quod
ſi ciuitas iſta, & muri conſummati fuerint,
non tantum tributa non ſuſtinebunt pen-
20 dere, ſed etiam regibus reſiſtent. * Et quia
id agitur circa templum, recte haberi arbi-
21 trati ſumus nõ deſpicere hoc ipſum:* ſed no
tum

tū facere Domino regi, vt ſi videbitur, rex,
quæratur in libris patrum tuorum,* & inue 22
nies in admonitionib. ſcripta de his, & ſcies
quoniam ciuitas iſta fuit refuga, & reges, &
ciuitates concutiens, * & Iudæi refugæ, & 23
prælia cōmittentes in ea ab æterno, ob quā
cauſam ciuitas iſta deſerta eſt. * Nunc ergo 24
notum facimus, Domine rex, quoniam ſi ci-
uitas hæc ædificata fuerit, & huius muri ere
cti fuerint, deſcenſus tibi non erit in Cœle-
ſyriam, & Phœnicen: *Tunc ſcripſit rex Ra- 25
thimo, qui ſcribebat accidentia, & Balthe-
mo, & Sabellio ſcribæ, & ceteris conſtitutis,
& habitantibus in Syria, & Phœnice, ea quæ
ſubiecta ſunt. *Legi epiſtolam quam miſiſtis 26
mihi. Præcepi ergo inquiri, & inuentum eſt,
quoniam ciuitas illa eſt ab æuo regibus reſi-
ſtens,* & homines refugæ, & prælia in ea ef 27
ficientes, & reges fortiſſimi erant in Ieruſa-
lem dominantes, & tributa exigentes a Cœ-
leſyria, & Phœnice. * Nunc ergo præcepi 28
prohibere homines illos ædificare ciuitatē,
& prohibere ne quid vltra hæc fiat: * ſed 29
nec procedant in plurimum, ea quæ ſunt ma
litiæ, ita vt regibus moleſtia importetur.
* Tunc recitatis his quæ a rege Artaxerxe 30
ſcripta fuerant, Rathimus, & Sabellius ſcri-
ba, & qui cum his conſtituti erant iungentes
feſtinanter venerunt in Ieruſalem cum equi
tatu, & turba, & agmine: *cœperuntque ædi 31
ficantes prohibere, & vacabant ab ædifica-
tione templi in Ieruſalem, vſque ſecundo an
no regni Darij regis Perſarum.

CAP. III.

REx Darius fecit cœnam magnam om- 1
nibus vernaculis ſuis, & omnibus magi A
ſtratibus Mediæ & Perſidis,* & omnibus pur 2
puratis, & prætoribus, & conſulibus, & præ
fectis ſub illo ab India vſque Æthiopiam, cē
tum viginti ſeptem prouincijs.* Et cum man 3
ducaſſent, & bibiſſent, & ſatiati reuerteren-
tur, tunc Darius rex aſcendit in cubiculum
ſuum, & dormiuit, & expergefactus eſt.
* Tūc illi tres iuuenes corporis cuſtodes, qui 4
cuſtodiebant corpus regis, dixerunt alter al
teri: *Dicamus vnuſquiſque noſtrum ſermo 5
nem qui præcellat: & cuiuſcumque apparue
rit ſermo ſapiētior alterius, dabit illi rex Da
rius dona magna, * purpura cooperiri, & in 6
auro bibere, & ſuper aurum dormire, & cur
rum aureo fræno, & cydarim byſſinam, &
torquem circa collum: * & ſecundo loco ſe- 7
debit a Dario propter ſapientiam ſuam, &
cognatus Darij vocabitur. *Tunc ſcribentes 8
ſinguli ſuum verbum ſignauerunt, & poſue-
runt ſubtus ceruical Darij regis, * & dixerūt, 9
Cū ſurrexit rex, dabimus illi ſcripta noſtra:
& quodcumque iudicauerit rex e tribus, &
magiſtratus Perſidis, quoniam verbum eius
ſapientius eſt, ipſi dabitur victoria ſicut ſcri-
10 ptum eſt. * Vnus ſcripſit, Forte eſt vinum.
11 * Alius ſcripſit, Fortior eſt rex. * Tertius
12 ſcripſit, Fortiores ſunt mulieres: ſuper om-
13 nia autem vincit veritas. * Et cum ſurrexiſ-
ſet rex, acceperunt ſcripta ſua, & dederunt
14 illi, & legit. *Et mittens vocauit omnes ma-
giſtratus Perſarum, & Medos, & purpura-
15 tos, & prætores, & præfectos, & ſederunt in
concilio: & lecta ſunt ſcripta coram ipſis.
16 * Et dixit, Vocate adoleſcentes, & ipſi indi-
cabunt verba ſua. Et vocati ſunt, & introie-
17 runt. *Et dixit illis, Indicate nobis de his q̄
ſcripta ſunt. Et cœpit prior, qui dixerat de
18 fortitudine vini,* & dixit, Viri, quàm præua
let vinum omnibus hominibus qui bibunt il
19 lud! ſeducit mentem.* Itemque regis & or-
phani facit mentem vanam. Item ſerui ac li-
20 beri, pauperis ac diuitis, * & omnem men-
tem conuertit in ſecuritatem & iucundita-
tem, & non meminit omnem triſtitiā & de-
21 bitum, * & omnia præcordia facit honeſta,
& non meminit regem nec magiſtratum, &
22 omnia per talenta loqui facit. * Et non me-
minerunt, cum biberunt, amicitiam, nec fra
ternitatem: ſed nō multum poſt ſumunt gla
23 dios. * Et cum a vino merſerint & ſurrexe-
24 rint, non meminerunt quæ geſſerunt.* O vi-
ri, num præcellit vinum? quis ſic cogitat fa-
cere? Et tacuit hoc dicto.

CAP. IIII.

1 ET inchoauit ſequens dicere, qui dixit de
2 fortitudine regis. * O viri, num præcel-
lunt homines, qui terram & mare obtinent,
3 & omnia quæ in eis ſunt? * Rex autem ſu-
per omnia præcellit, & dominatur eorum:
& omne quodcumque dixerit illis, faciunt.
4 * Et ſi miſerit illos ad bellatores, vadunt, &
demoliuntur montes, & muros, & turres.
5 * Iugulantur, & iugulant, & regis verbum
non prætereunt: nam ſi vicerint, afferunt re
6 gi omnia quæcumque prædati fuerint. * Simi
liter & alij omnes, & quotquot nō militāt,
nec pugnāt, ſed colunt terram: rurſum cum
7 fuerint metentes, afferunt tributa regi: * &
ipſe vnus ſolus ſi dixerit occidite, occidunt:
8 dixerit remittite, remittunt: * dixerit percu
tite, percutiunt: dixerit exterminate, exter-
9 minant: dixerit ædificate, ædificant: * dixerit
excidite, excidunt: dixerit plantate, plantāt:
10 * & omnis plebs, & virtutes eum obaudiūt,
& ſuper hoc ipſe recūbit, & bibit, & dormit.
11 * Hi autem cuſtodiunt in circuitu eum, &
non poſſunt ire ſinguli, & facere opera ſua,
12 ſed in dicto obaudientes ſunt ei. * Viri, quo-
modo non præcellit rex qui ſic diffamatur?
13 Et tacuit. * Tertius qui dixerat de mulieribus
& veritate, hic eſt Zorobabel, cœpit loqui.
14 * Viri, non magnus rex, & multi homines,

nec

nec uinum præcellit.Quis eſt ergo qui domi
natur eorum ? * Nonne mulieres genuerunt 15
regem,& omnem populum , qui dominatur
mari & terræ: * & ex illis nati ſunt, & ipſæ 16
educauerunt eos qui plantauerunt vineas ex
quibus vinum fit ? * Et ipſæ faciunt ſtolas 17
omnium hominum , & ipſæ faciunt gloriam
hominibus, & non poſſunt homines ſepara-
ri a mulieribus. * Si congregauerint aurum 18
& argentum , & omnem rem ſpecioſam , &
viderint mulierem vnam bono habitu & bo
na ſpecie , * omnia hæc relinquentes in eam 19
intendunt,& aperto ore conſpiciunt,& eam
alliciunt magis quàm aurum & argentum,
& omnem rem pretioſam . * Homo patrem 20
ſuum relinquit qui enutrijt illum & ſuam re
gionem, & ad mulierem ſe coniungit . * Et 21
cum muliere remittit animam : & neque pa-
trem meminit,neque matrem,neque regio-
nem . * Et hinc oportet vos ſcire: quoniam 22
mulieres dominantur veſtri . Nonne doletis?
* Et accipit homo gladium ſuum, & uadit in 23
viam facere furta,& homicidia,& mare na-
uigare & flumina , & leonem uidet , & in te- 24
nebris ingreditur:& cum furtum fecerit , &
fraudes & rapinas amabili ſuæ affert . * Et 25
iterum, diligit homo vxorem ſuam magis
quàm patrem aut matrem. * Et multi demen- 26
tes facti ſunt propter vxores ſuas:& ſerui fa
cti ſunt propter illas: * & multi perierunt & 27
iugulati ſunt,& peccauerunt propter mulie-
res. * Et nunc credite mihi,quia magnus eſt 28
rex in poteſtate ſua:quoniam omnes regio-
nes verentur tangere eum. * Videbam tamen 29
Apemen filiam Bezacis, mirifici cócubinam
regis , ſedentem iuxta regem ad dexteram ,
* & auferentem diadema de capite eius , & 30
imponentem ſibi , & palmis cædebat regem
de ſiniſtra manu . * Et ſuper hæc aperto ore 31
intuebatur eam:& ſi arriſerit ei,ridet.nam ſi
indignata ei fuerit blanditur,donec reconci
lietur in gratiam.* O viri,cur non ſunt for- 32
tiores mulieres?Magna eſt terra,& excelſum
eſt cælum:quis iſta agit? * Et tunc rex,& pur 33
purati intuebantur in alterutrum.Et inchoa
uit loqui de ueritate. * O uiri,nonne fortes 34
ſunt mulieres ? Magna eſt terra,& excelſum
eſt cælum : & velox curſus ſolis conuertit in
gyro cælum in locum ſuum in una die.* Nō- 38
ne magnificus eſt qui hæc facit, & veritas
magna , & fortior præ omnibus ? * Omnis 36
terra veritatem inuocat, cælum etiam ipſam
benedicit,& omnia opera mouentur, & tre-
munt eam , & non eſt cum ea quicquam ini-
quum.* Vinum iniquum,iniquus rex, iniquæ 37
mulieres,iniqui omnes filij hominum, & ini-
qua illorum omnia opera , & non eſt in ipſis
veritas,& in ſua iniquitate peribunt: * & ue- 38
ritas manet,& inualeſcit in æternum , & vi-
uit,& obtinet in ſæcula ſæculorum.* Nec eſt 39
apud eam accipere perſonas,neque differen-
tias:ſed quæ & iuſta ſunt facit omnibus,iniu-
ſtis ac malignis, & omnes benignantur in o-
40 peribus eius .* Et non eſt in iudicio eius ini-
quum,ſed fortitudo, & regnum , & poteſtas
& maieſtas omnium æuorum . Benedictus
41 Deus veritatis.Et deſijt loquendo.Et omnes
populi clamauerunt,& dixerunt, Magna eſt
42 veritas,& præualet. * Tunc rex ait illi, Pe-
te, ſi quid vis amplius,quam quæ ſcripta ſūt,
dabo tibi , ſecundum quod inuentus es ſa-
pientior proximis , & proximus mihi ſede-
43 bis,& cognatus meus vocaberis . * Tunc ait
regi,Memor eſto voti tui,quod vouiſti,ædifi
care Ieruſalem,in die qua regnum accepiſti:
44 * & omnia vaſa quæ accepta ſunt ex Ieru-
ſalem,remittere,quæ ſeparauit Cyrus,quan-
do mactauit Babyloniam,& uoluit remitte-
45 re ea ibi.* Et tu vouiſti ædificare templum
quod incenderunt Idumæi,quando extermi-
46 nata eſt Iudæa a Chaldæis . * Et nunc hoc eſt
quod poſtulo Domine,& quod peto,hoc eſt
maieſtas quod a te poſtulo , ut facias votum
47 quod vouiſti regi cæli ex ore tuo. * Tunc ſur-
gēs Darius rex,oſculatus eſt illum:& ſcripſit
epiſtolas ad omnes diſpenſatores , & præfe-
ctos , & purpuratos , ut deducerent eum, &
eos qui cum illo erant:omnes aſcendentes æ-
48 dificare Ieruſalem . * Et omnibus præfectis ,
qui erant in Syria , & Phœnice , & Libano
ſcripſit epiſtolas,ut traherent ligna cedrina a
Libano in Ieruſalem, ut ædificarent cum eis
49 ciuitatem . * Et ſcripſit omnibus Iudæis qui
aſcendebant a regno in Iudæam pro liberta-
te,omnem potentem,& magiſtratum,& præ
fectum non ſuperuenire ad ianuas ipſorum ,
50 * &, omnem regionem quam obtinuerant
immunem eſſe eis,& Idumæi relinquant ca-
51 ſtella quæ obtinent Iudæorum, * & in ſtru-
cturam templi dare per ſingulos annos talen
52 ta viginti,vſque dum perædificaretur:* & ſu
per ſacrarium holocauſtomata vitulare quo
tidie,ſicut habent præceptum:alia talenta de
53 cem offerre per ſingulos annos, * & omnibus
qui procedūt a Babylonia condere ciuitatē :
vt eſſet libertas tam ipſis quam filijs eorum ,
& omnibus ſacerdotibus qui præcedunt ,
54 * Scripſit autem & quantitatem , & ſacram
55 ſtolam iuſſit dari,in qua deſeruirent; & Le-
uitis ſcripſit dare præcepta , uſque in diem
qua conſummabitur domus , & Ieruſalē ex-
56 truetur: & omnibus cuſtodientibus ciuitatē
57 ſcripſit dari ei ſortes & ſtipendia.* Et dimiſit
omnia vaſa quæcumque ſeparauerat Cyrus
a Babylonia,& omnia quæcumque dixit Cy
rus,& ipſe præcepit fieri , & mitti Ieruſalē .
58 * Et cum proceſſiſſet ille adoleſcens,eleuans
59 faciem in Ieruſalem,benedixit regē cæli,* &
dixit,Abs te eſt victoria, & abs te eſt ſapien-
60 tia & claritas.Et ego ſeruus tuus ſum . * Be
nedictus es qui dediſti mihi ſapientiam,& ti-
bi confitebor Dñe Deus patrum noſtrorum.

* Et accepit epiſtolas, & profectus eſt in Ba- 61
byloniam. Et venit, & nunciauit fratribus
ſuis omnibus qui fuerunt in Babylonia: * & 62
benedixerunt Deum patrum ſuorum, quo-
niam dedit illis remiſſionem & refrigerium,
* vt aſcenderent & ædificarent Ieruſalem, & 63
templum vbi nominatum eſt nomen eius in
ipſo, & exultauerunt cum muſicis & lætitia
diebus ſeptem.

CAP. V.

POſt hæc autem electi ſunt, vt aſcenderẽt 1
principes pagorũ per domos, & tribus
ſuas, & vxores illorum, & filij & filiæ eorum,
& ſerui & ancillæ ipſorum, & pecora eorũ.
* Et Darius rex miſit vna cum eis equites mil 2
le, donec deducerent eos in Ieruſalem cum
pace, & cum muſicis, & cum tympanis & ti-
bijs. * & omnes fratres erant ludentes, & fe- 3
cit eos aſcendere ſimul cum eis. * Et hæc ſunt 4
nomina virorum, qui aſcenderunt per pagos
ſuos in tribus, & in partem principatus ipſo
rum. * Sacerdotes: Filij Phinees, filij Aaron, 5
Ieſus filius Ioſedec, Ioacim filius Zoroba-
bel filij Salathiel de domo Dauid, ex proge-
nie Phares, de tribu Iuda, * qui locut⁹ eſt ſub 6
Dario rege Perſarum ſermones mirificos in
ſecundo anno regni ipſius menſe Niſan pri-
mo. * Sunt autem hi, qui aſcenderunt ex Iu- 7
dæa de captiuitate tranſmigrationis, quos
tranſmigrauit Nabuchodonoſor rex Babylo
niæ in Babylonem, & reuerſus eſt in Ieruſa-
lem. * Et requiſiuit partem Iudææ vnuſquiſ- 8
que in ciuitatem ſuam, qui venerunt cũ Zoro
babel, & Ieſu, Nehemias, Areores, Elimeo,
Emmanio, Mardocheo, Beelſuro, Mechpſato
chor, Olioro. Emonia vnus de principibus
eorum. * Et numerus a gentilibus eorum, ex 9
præpoſitis eorum filij Phares, duo millia cen
tum ſeptuagintaduo: * filij Ares, tria millia 10
centum quinquagintaſeptem: * filij Phœmo 11
centum quadraginta duo: in filijs Ieſu & Ioa
bes, mille trecenti duo: * filij Demu, duo mil 12
lia quadringenti ſeptuaginta: filij Choraba,
ducentiquinque: filij Banica, centum ſexagin
taocto: * filij Bebech, quadringenti tres: filij 13
Archad, quadringenti vigintiſeptem: * filij 14
Cham, trigintaſeptem: filij Zoroar, duo mil-
lia ſexagintaſeptem: filij Adin, quadringenti
ſexaginta vnus: filij Aderectis, cẽtum octo: 15
filij Ciaſo & Zelas, centum ſeptem: filij Azo
roc, quadringẽti trigintanouem: * filij Iedar 16
bone, centum triginta duo: filij Ananiæ, cen-
tum triginta: filij Aſoni, nonaginta: * filij 17
Marſar, quadringenti viginti duo: filij Zaba-
rus, nonagintaquinque: filij Sepolemon, cen
tum vigintitres: * filij Nepopas, quinquagin- 18
taquinque: filij Nechanatus, centum quin-
quagintaocto: filij Cebethamus, centum tri-
gintaduo: * filij Crearpatros, qui Enocadies, 19
& Modiæ, quadringenti vigintitres: qui ex
Gramas & Gabea, centum viginti vnus:
20 * qui ex Beſſelon, & Ceagge, ſexagintaquin
que: qui ex Baſtaro, centum vigintiduo:
21 * Qui ex bechenobes, quinquagintaquinque:
filij Liptis, centum quinquagintaquinque: fi-
lij Labonni, trecenti quinquagintaſeptem:
22 * filij Sichem, trecenti ſeptuaginta: filij Sua-
don, & Cliomus, trecenti ſeptuagintaocto:
23 * filij Ericus, duo millia centum quadragin-
taquinque: filij Annas, trecenti ſeptuaginta.
24 Sacerdotes: * Filij Ieddus, filij Euther, filij E-
liaſib, trecenti ſeptuagintaduo: filij Emerus,
25 ducenti quinquagintaduo: filij Phaſurij, tre
centi quinquagintaſeptem: filij Caree, ducẽ-
26 ti vigintiſeptem. * Leuitæ: Filij Ieſu in Cadu
hel, & Bamis, & Serebias, & Edias, ſeptuagin
taquattuor. omnis numerus a duodecimo an
no, triginta millia quadringenti ſexaginta-
27 duo, * filij, & filiæ, & vxores, oĩs cõputatio,
quadraginta millia ducẽti quadragintaduo.
28 * Filij ſacerdotum, qui pſallebant in templo:
29 filij Aſaph, centum vigintiocto. * Oſtiarij ve
ro: filij Eſmenni, filij Aſer, filij Amon, filij
Accuba, Topa filij Tobi, omnes centum tri-
30 gintanouem. * Sacerdotes ſeruientes in tem
plo: filij Sel. filij Gaſpa, filij Tobloch, filij Ca
riæ, filij Su, filij Hellu, filij Labana, filij Arma
cha, filij Accub, filij Vtha, filij Cetha, filij Ag
gab, filij Obai, filij Anani, filij Canna, filij
31 Geddu, * filij An, filij Radin, filij Deſanon,
filii Nachoba, filij Caſeba, filij Gaze, filij O-
zui, filij Sinone, filij Attre, filij Haſten, filij
Aſiana, filij Manei, filij Naſiſſim, filij Accuſu,
filij Agiſta, filij Azui, filij Fauon, filij Phaſa-
32 lon, * filij Meedda, filij Phuſa, filij Caree, filij
Barcus, filij Saree, filij Coeſi, filij Naſith, filij
33 Agiſti, filij Pedon, * Salomon filij eius, filij
Aſophot, filij Phaſida, filij Celi, filij Dedon,
34 filij Gaddahel, filij Sephegi, * filij Aggia, filij
Sachareth, filij Sabathen, filij Caroneth, filij
Malſith, filij Amæ, filij Saſus, filij Addus, filij
Suba, filij Eura, filij Rahotis, filii Phaſphat,
35 filij Malmon. * Omnes ſacro ſeruientes, &
pueri Salomonis, quadringenti octoginta-
36 duo. * Hi ſunt filii q̃ aſcenderunt a Thelme-
la, Telharſa: principes eorum, Carmellam, &
37 Careth: * & non poterant edicere ciuitates
ſuas, & progenies ſuas, quemadmodum ſint
ex Iſrael. Filij Dalari, filij Tubal, filij Necho-
38 daici, * ex ſacerdotibus, qui fungebantur ſa
cerdotio: & non ſunt inuenti filij Obia, filij
Achiſos, filij Addin, qui accepit vxorem ex
39 filiabus Phargeleu: * & uocati ſunt nomine
eius, & horum quæſita eſt generis ſcriptura
in prædatura, & non eſt inuenta, & prohibiti
40 ſunt ſacerdotio fungi. * Et dixit illis Nehe
mias & Aſtharas, Ne participentur ſancta,
donec exurgat Pontifex doctus in oſtẽſionẽ
41 & veritatem. * Omnis autem Iſrael erat ex-
ceptis ſeruis & ancillis, quadraginta duo mil
lia

lia trecenti quadraginta.*Serui horum & an 42
cillæ, ſeptem millia trecenti trigintaſeptem.
Cantores & cantatrices, ducenti ſexaginta-
quinque.*Cameli, quadringēti trigintaquin 43
que.Equi ſeptem millia triginta ſex.Muli,du
centa millia quadragintaquinque. Subiuga-
lia,quinq.millia vigintiquinque.*Et de præ- 44
poſitis ipſis per pagos,dum venirent in tem-
plum Dei,quod erat in Ieruſalem, innouare
& ſuſcitare templum in loco ſuo, ſecundum
ſuam virtutem: *Et dare in templum theſau 45
rum operum ſacrū auri mnas duodecim mil-
lia,& mnas argenti quinque millia, & ſtolas
ſacerdotales cētum.*Et habitauerunt Sacer 46
dotes & Leuitæ,*& qui exierant de plebe in
Ieruſalem & in regione,& ſacri cantores,&
oſtiarij,& omnis Iſrael in regionib.ſuis.*In- 47
ſtante autem ſeptimo menſe,cumque eſſent
filij Iſrael vnuſquiſq in ſuis rebus, conuene-
runt vnanimes in atrium, quod erat ante ia-
nuam Orientalem.* Et ſtantes Ieſus filius Io 48
ſedec, & fratres eius ſacerdotes, & Zoroba-
bel filius Salathiel, & huius fratres, paraue-
rūt altare, *vt offerrent ſuper illud holocau 49
ſtomata,ſecundum quæ in libro Moyſi homi
nis Dei ſcripta ſunt. * Et conuenerunt ibi ex 50
alijs nationibus terræ,& erexerunt ſacrariū
in loco ſuo omnes gentes terræ,& offerebāt
hoſtias,& holocauſtomata Domino matuti
na.*Et egerunt ſcenopegiam,& diem ſolem 51
nem,ſicut præceptum eſt in lege: & ſacrifi-
cia quotidie,ſicut oportebat:*& poſt hæc o- 52
blationes inſtitutas, & hoſtias ſabbatorum,
& neomeniarum,& dierum ſolemnium om-
nium ſanctificatorum.* Et quotquot voue- 53
bant Domino a neomenia ſeptimi menſis,
cœperunt hoſtias offerre Deo, & templum
Dñi nondum erat ædificatum. * Et dederunt 54
pecuniam lapidarijs & fabris,& potum &
pabula cum gaudio.*Et dederunt carra Sido 55
nijs,& Tyrijs,vt tranſueherent illis de Liba-
no trabes cedrinas, & facerent rates in Iop-
pe portu, ſecundum decretum,quod ſcriptū
erat eis a Cyro rege Perſarum.* Et in ſecun 56
do anno venientes in templū Dei in Ieruſa-
lem,menſe ſecundo inchoauit Zorobabel fi-
lius Salathiel, & Ioſue filius Ioſedec, & fra-
tres ipſorum,& ſacerdotes,& Leuitæ,& oēs
qui venerant de captiuitate in Ieruſalem:
* & fundauerunt templū Dei nouilunio ſe- 57
cundi menſis ſecundi anni cum veniſſent in
Iudæā & Ieruſalem.* Et ſtatuerunt Leuitas 58
a viginti annis,ſuper opera Domini:& ſtetit
Ieſus & filius eius, & fratres omnes Leuitæ
conſpirantes, & executores legis, facientes
opera in domo Dñi.*Et ſteterūt ſacerdotes 59
habentes ſtolas cum tubis: & Leuitæ filij A-
ſaph,habentes cymbala,* collaudantes Do- 60
minum,& benedicentes ſecundum Dauid re
gem Iſrael.* Et cantabant canticum Domi- 61
no,quoniam dulcedo eius,& honor in ſæcu-
62 la ſuper omnem Iſrael. * Et omnis populus
tuba cecinerunt,& proclamauerunt voce
magna,collaudantes Dominum in ſuſcitatio
63 ne domus Domini.*Et venerunt ex ſacerdo
tibus & Leuitis, & præſidentibus ſecundum
pagos ſenioribus, qui viderant priſtinā do-
64 mum: *& ad huius ædificationem cū clamo-
re & planctu magno, & multi cum tubis &
65 gaudio magno:*in tantum vt populus nō au
diret tubas propter planctum populi.Turba
enim erat tubis canens magnifice,ita vt lon-
66 ge audiretur. * Et audierunt inimici tribus
Iudæ,& Beniamin,& venerunt ſcire quæ eſ-
67 ſet vox tubarum. * Et cognouerunt quoniā
qui erant ex captiuitate,ædificant templum
68 Domino Deo Iſrael. * Et accedentes ad Zo-
robabel & Ieſum,præpoſitos pagorum,dixe
69 runt eis,Ædificabimus vna vobiſcum: * Si-
militer enim audiuimus Dominū veſtrum,
& ipſi pariter incedimus a dieb. Aſbazareth
regis Aſſyriorum,qui trāſmigrauit nos huc.
70 *Et dixit illis Zorobabel, & Ieſus, & princi-
71 pes pagorum Iſrael,* Nō eſt nobis & vobis
ædificare domum Dei noſtri. nos enim ſoli
ædificabimus Domino Iſrael ſecundum ea
quæ præcepit nobis Cyrus rex Perſarum.
72 * Gentes autem terræ incumbentes his qui
ſunt in Iudæa, & leuātes opus ædificationis
& inſidias, & populos adducentes prohibe-
73 bant eos ædificare,* & aggreſſuras exercen
tes impedierunt, ne conſummaretur ædifi-
cium omni tempore vitę Cyri regis,& pro-
traxerunt ſtructuram per biennium vſq. ad
Darij regnum.

CAP. VI.

1 IN ſecundo aūt anno regni Darij prophe-
tauit Aggæus, & Zacharias filius Addin
Prophetæ apud Iudæam & Ieruſalem in no
2 mine Dei Iſrael ſuper eos.* Tunc ſtans Zoro
babel filius Salathiel, & Ieſus filius Ioſedec,
inchoauerunt ædificare domum Dñi,quę eſt
3 in Ieruſalē:*cum adeſſent eis prophetę Dñi,
& adiuuarent eos. In ipſo tempore venit ad
illos Siſennes ſubregulꝰ Syriæ,& Phœnicis,
4 & Satrabuzanes,& ſodales eius, * & dixerūt
eis.Quo præcipiente vobis domum hanc æ-
dificatis,& tectum iſtud,& alia omnia perfi-
citis?& qui ſunt ſtructores qui hæc ædificāt?
5 *Et habuerūt gratiam viſitatione facta ſuper
eos,qui erāt ex captiuitate a Domino ſenio
6 res Iudæorum.*& non ſunt impediti ædifica
re, donec ſignificaret Dario de omnib. iſtis,
7 & reſponſum acciperetur. * Exemplum epi-
ſtolæ,quā miſerūt Dario.SISENNES ſubre-
gulus Syriæ, & Phœnicis, & Satrabuzanes,
& ſodales eius in Syria, & Phœnice præſi-
8 des,regi Dario ſalutem. * Omnia nota ſint
Domino regi, quod cū veniſſemus in regio-
nē Iudææ,& introiſſemus in Ieruſalē,inueni

mus ædificantes domum Dei magnam: * & 9
templum ex lapidib. politis, & magnis & p̃-
tioſis materijs in parietibus, * & opera illa 10
inſtanter fieri, & ſuffragare, & proſperare in
manibus eorum, & in omni gloria, quàm di-
ligentiſſime perfici. * Tunc interrogauimus 11
ſeniores, dicentes, Quo permittente vobis
ædificatis domum iſtam, & opera hæc fun-
datis? * Ideo autem interrogauimus eos, vt 12
notum faceremus tibi homines & præpoſi-
tos, & nominum ſcripturam præpoſitorum
poſtulauimus illos. * At illi reſponderunt no 13
bis, dicentes, Nos ſumus ſerui Domini, qui fe
cit cælum & terram, * & ædificabatur hæc do 14
mus ante annos iſtos multos a rege Iſrael ma
gno & fortiſſimo, & conſummata eſt. * Et 15
quoniam patres noſtri exacerbantes erãt &
peccauerunt in Deum Iſrael, tradidit eos in
manus Nabuchodonoſor regis Babyloniæ,
regis Chaldæorum, * & domum iſtam demo 16
lientes incenderunt, & populum captiuum
duxerunt in Babylonem. * In primo anno re 17
gnante Cyro rege Babyloniæ, ſcripſit Cyr⁹
rex domum hanc ædificare, * & illa ſacra va 18
ſa aurea & argẽtea quæ extulerat Nabucho
donoſor de domo quæ eſt in Ieruſalem, &
cõſecrauerat ea in ſuo templo, rurſus protu
lit ea Cyrus rex de templo quod erat in Ba-
bylonia, & tradita ſunt Zorobabel, & Salma
naſaro ſubregulo: * Et præceptum eſt eis vt 19
offerrent hæc vaſa, & reponerent in templo
quod erat in Ieruſalem, & ipſum templũ Dei
ædificare in loco ſuo. * Tunc Salmanaſarus 20
ſubiecit fundamenta domus Domini, quę eſt
in Ieruſalem: & exinde vſq. nunc ædificatur,
& non accepit conſummationem. * Nunc er 21
go ſi iudicatur a te o rex, perquiratur in re-
galibus bibliothecis Cyri regis, quæ ſunt in
Babylonia: * & ſi inuentum fuerit cõſilio Cy
ri regis cœptam eſſe ſtructuram domus Do-
mini, quæ eſt in Ieruſalem, & iudicatur a Do
mino rege noſtro, ſcribat de his nobis. * Tũc 23
Darius rex præcepit inquiri in bibliothecis:
& inuentus eſt in Ecbathanis oppido, quod
eſt in media regione locus vnus, in quo ſcri-
pta erant iſta: * ANNO primo regnante Cy- 24
ro, rex Cyrus pręcepit domum Domini quæ
eſt in Ieruſalem ædificare, vbi incendebant
igni aſſiduo, * cuius altitudo ſit cubitorum 25
decem, & latitudo cubitorum ſexaginta,
quadratum lapidibus politis tribus, & me-
niano ligneo eiuſdem regionis, & meniano
vno nouo, & impendia dari de domo Cyri
regis: * & ſacra vaſa domus Domini tam au- 26
rea quàm argentea, quæ extulit Nabuchodo
noſor in domum Domini, quæ eſt in Ieruſa-
lem, vbi erant poſita, vt ponantur illic: * & 27
præcepit curam agere Siſennem ſubregulũ
Syriæ, & Phœnicis, & Satrabuzanem, & ſo-
dales eius, & qui ordinati erant in Syria &
Phœnice præſides, vt abſtinerent ſe ab eodẽ
28 loco. * Et ego quoque præcepi in totum ædi
ficare: & proſpexi, vt adiuuent eos qui ſunt
ex captiuitate Iudæorum, donec conſumme
29 tur templum ædis Domini: * & a vexatione
tributorum Cœleſyriæ & Phœnicis, diligẽ
ter quantitatem dari his hominibus ad ſacri
ficium Domini, Zorobabel præfecto, ad tau
30 ros, & arietes, & agnos, * ſimiliter autem &
frumentum, & ſal, & vinum, & oleum inſtan
ter per ſingulos annos, prout ſacerdotes qui
ſunt in Ieruſalem, dictauerunt conſumi quo
31 tidie ſine vlla dilatione, * vt offerantur liba-
tiones ſummo Deo pro rege & pueris eius,
32 & orent pro ipſorum vita: * & denuncietur,
vt quicumque tranſgreſſi fuerint aliquid ex
his quæ ſcripta ſunt, aut ſpreuerint, accipia-
tur lignum de ſuis proprijs, & ſuſpendãtur,
33 & bona ipſorum regi aſcribantur. * Propte-
rea & Dominus, cuius nomen inuocatum eſt
ibi, exterminet omnem regem & gentẽ, qui
manum ſuam extenderit prohibere, aut ma
le tractare domum Domini illam quæ eſt in
34 Ieruſalem. * Ego Darius rex decreui quam
diligentiſſime ſecundum hæc fieri.

CAP. VII.

1 TVnc Siſennes ſubregulus Cœleſyriæ,
& Phœnicis, & Satrabuzanes, & ſoda-
les obſecuti his, quæ a Dario rege erant de-
2 creta, * inſiſtebant ſacroſanctis operibus dili
gentiſſime, cooperantes cum ſenioribus Iu-
3 dæorum principibus Syriæ. * & proſperata
ſunt ſacroſancta opera prophetantibus Ag-
4 gæo & Zacharia prophetis. * Et conſumma-
uerunt omnia per præceptum Domini Dei
Iſrael, & ex conſilio Cyri, & Darij, & Arta-
5 xerxis regis Perſarum. * Et conſummata eſt
domus noſtra vſque ad tertiam & viceſimã
diem menſis Adar, ſexto anno Darij regis.
6 * Et fecerunt filij Iſrael & ſacerdotes & Leui
tæ, & cæteri qui erant ex captiuitate, qui ap
poſiti ſunt ſecundũ ea quæ ſcripta ſunt in li-
7 bro Moyſi. * Et obtulerunt in dedicationem
templi Domini, tauros centum, arietes ducẽ
8 tos, agnos quadringẽtos, * & hœdos pro pec
catis vniuerſi Iſrael, duodecim, ſecundũ nu-
9 merum tribuum Iſrael. * Et ſteterunt ſacer-
dotes & Leuitæ amicti ſtolis per tribus ſuper
omnia opera Domini Dei Iſrael ſecundũ li-
brum Moyſi, & oſtiarij per ſingulas ianuas.
10 * Et egerunt filij Iſrael cum his qui erant ex
captiuitate, illud Phaſe quartadecima lunæ
menſis primi, quando ſanctificati ſunt ſacer-
11 dotes & Leuitę. * Omnes filij captiuitatis nõ
ſunt ſimul ſanctificati, quia Leuitę omnes ſi-
12 mul ſanctificati ſunt. * Et immolauerunt Pha
ſe vniuerſi filij captiuitatis, & fratribus ſuis
13 ſacerdotibus, & ſibimetipſis. * Et manduca-
uerunt filij Iſrael, qui erãt ex captiuitate om
nes qui remanſerant ab omnibus execratio-

nibus

nibus gentium terræ quærentes Dominum,
* & celebrauerunt diem feſtum azymorum 14
ſeptem diebus epulantes in conſpectu Do-
mini, * quoniam conuertit conſilium regis 15
Aſſyriorum in eos, confortare manus eorum
ad opera Domini Dei Iſrael.

CAP. VIII.

ET poſt hunc regnante Artaxerxe Perſa- 1
rum rege, acceſſit Eſdras filius Azariæ, fi-
lij Helciæ, filij Solome, *filij Sadoc, filij Achi 2
tob, filij Ameri, filij Azahel, filij Bocci, filij
Abiſue, filij Phinees, filij Eleazari, filij Aarõ
primi ſacerdotis: *hic Eſdras aſcendit de Ba- 3
bylonia, cum eſſet ſcriba & ingenioſus in le
ge Moyſi, quæ data eſt a Domino Deo Iſrael
docere & facere. * Et dedit ei rex gloriã, ꝗ 4
inueniſſet gratiam in omni dignitate & deſi
derio in conſpectu eius. * Et aſcenderunt ſi- 5
mul cum ipſo ex filijs Iſrael, & ſacerdotibus
& Leuitis, & ſacris cantoribus templi, & o-
ſtiarijs, & ſeruis templi in Ieruſalem. *Anno 6
ſeptimo regnante Artaxerxe, in quinto men
ſe, hic annus ſeptimus eſt regni, exeuntes de
Babylonia nouilunio quinti menſis, * vene- 7
rũt Ieroſolymam iuxta præceptum illius ſe-
cũdum proſperitatem itineris a Domino ip-
ſorum datam eis. *In his enim Eſdras magnã 8
diſciplinam obtinebat, ne prætermitteret
quidquam eorum, quæ eſſent ex lege Domi-
ni & præceptis, & docendo vniuerſum Iſrael
omnem iuſtitiam & iudicium. * Accedentes 9
autem, qui ſcribebant ſcripta Artaxerxis re-
gis tradiderũt ſcriptum quod obuenerat ab
Artaxerxe rege ad Eſdram ſacerdotem, & le
ctorem legis Domini, cuius exemplum ſub-
iectum eſt. * Rex Artaxerxes Eſdræ ſacer- 10
doti, & lectori legis Domini ſalutem. * Hu- 11
manior ego iudicans in beneficijs, præcepi
eis qui deſiderant ex gente Iudæorum ſua
ſponte, & ex ſacerdotibus & Leuitis, qui ſũt
in regno meo, comitari tecum in Ieruſalem.
*Si qui ergo cupiunt ire tecum, conueniant, 12
& proficiſcantur ſicut placuit mihi & ſeptẽ
amicis meis conſiliarijs, * vt viſitent ea quæ 13
aguntur ſecundum Iudæam, & Ieruſalem,
obſeruantes ſicut habes in lege Domini, * & 14
ferant munera Domino Deo Iſrael, quæ vo-
ui ego & amici Ieruſalem, & omne aurum
& argentum, quod inuentum fuerit in regio
ne Babyloniæ Domino in Ieruſalem cum il-
lo, * quod eſt donatum pro ipſa gẽte in tem 15
plum Domini eorum quod eſt in Ieruſalem:
vt colligatur hoc aurum & argentum ad tau
ros, & arietes, & agnos, & hœdos, & quæ his
ſint congruentia, * vt offerant hoſtias Domi 16
no ſuper altare Domini ipſorum quod eſt in
Ieruſalem. * Et omnia quæcumque volueris 17
cum fratribus tuis facere auro & argento,
perfice pro voluntate tua ſecundum præce-
18 ptum Domini Dei tui: * & ſacroſancta vaſa,
quæ data ſunt tibi ad opera domus Domini
19 Dei tui, quæ eſt in Ieruſalem: * & cetera quę-
cumq; tibi ſubuenerint ad opera templi Dei
20 tui, dabis de regali gazophylacio: * cum vo-
lueris cum fratribus tuis facere auro & argẽ
to, perfice ſecundum voluntatem Domini.
21 *Et ego quidem rex Artaxerxes præcepi cu
ſtodibus theſaurorum Syrię & Phœnicis, vt
quæcumque ſcripſerit Eſdras ſacerdos, & le
ctor legis Domini, diligenter detur ei vſque
ad argenti talenta centum, ſimiliter & auri:
22 *& vſque ad frumenti modios centum, &
vini amphoras centum, & alia quæcumque
23 abundant ſine taxatione. *Omnia ſecundum
legem Dei fiant Deo altiſſimo, ne forte exur
gat ira in regno regis, & filij, & filiorũ eius.
24 *Vobis autem dicitur, vt omnibus ſacerdoti
bus & Leuitis, & ſacris cantoribus, & ſeruis
25 templi, & ſcribis templi huius, * nullum tri-
butum, neq; vlla alia indictio irrogetur, nec
habeat quiſquam poteſtatẽ obijcere eis qc-
26 quam. *Tu autem Eſdra ſecundum ſapientiã
Dei conſtitue iudices & arbitros in tota Sy-
ria, & Phœnice: & omnes qui legem Dei tui
27 non nouerunt, doce: *vt quotquot trãſgreſſi
fuerint legem, diligẽter plectantur ſiue mor
te, ſiue cruciatu, ſiue etiam pecuniæ mulcta-
28 tione vel abductione. * Et dixit Eſdras ſcri-
ba: Benedictus Deus patrum noſtrorũ, qui
dedit hanc voluntatem in cor regis, clarifi-
29 care domum ſuam, quæ eſt in Ieruſalem, * &
me honorificauit in conſpectu regis, & con-
ſiliariorum, & amicorũ, & purpuratorũ eius.
30 * & ego conſtans animo factus ſum ſecundũ
opitulationem Domini Dei mei, & congre-
gaui ex Iſrael viros, vt ſimul aſcenderẽt me-
31 cum. * Et hi ſunt præpoſiti ſecundum ſuas pa
trias, & principatus portionales eorum qui
mecum aſcenderunt de Babylonia in regno
32 Artaxerxis. * Et ex filijs Phares, Gerſomus:
ex filijs Siemarith, Amenus: filiorum Dauid,
33 Acchus filius Scecilæ: * ex filijs Phares, Za-
charias, & cum eo reuerſi ſunt viri centum
34 quinquaginta: * ex filijs ductoris Moabilio-
nis Zaræi, & cum ipſo viri ducenti quinqua
35 ginta: * ex filijs Zachues, Iechonias Zecho-
lei, & cum ipſo viri ducenti quinquaginta:
36 * ex filijs Sala, Maaſias Gotholiæ, & cum ip-
37 ſo viri ſeptuaginta: *ex filijs Saphatię, Zarias
38 Michali, & cum ipſo viri octoginta: *ex filijs
Iob, Abdias Ieheli, & cum ipſo viri ducenti
39 duodecim: * ex filijs Baniæ, Salimoth, filius
Ioſaphiæ, & cum ipſo viri cẽtum ſexaginta:
40 * ex filiis Beer, Zacharias Bebei, & cum ipſo
41 viri ducenti octo: * ex filijs Ezead, Ioannes
42 Eccetan, & cum ipſo viri centum decẽ: * ex
filijs Adonicam ipſis poſtremis, & hæc ſunt
nomina eorum, Eliphalam filius Gebel, &
43 Semeias, & cum ipſo viri ſeptuaginta. * Et
congregaui eos ad fluuium qui dicitur Thia,
& me-

& metati ſuimus illic triduo, & recognoui
eos.* Et ex filijs ſacerdotum & Leuitarum 44
non inueni illic.*Et miſi ad Eleazarum,& Ec 45
celon,& Maſman,& Maloban,& Enaathan,
& Samea,& Ioribum,Nathã, Enuagam,Za-
chariam, & Moſolamum ipſos ductores &
peritos: * & dixi eis vt uenirent ad Loddeũ, 46
qui erat apud locum gazophylacij.*Et man- 47
daui eis vt dicerent Loddeo, & fratrib. eius,
& illis qui erant in gazophylacio,ut mitterẽt
nobis eos qui ſacerdotio fungerentur in do-
mo Domini Dei noſtri: * & adduxerunt no- 48
bis ſecundum manum validam Domini Dei
noſtri viros peritos:ex filijs Moholi, filij Le-
ui,filij Iſrael, Sebebian, & filios & fratres,
qui erant decem & octo: * Asbiam, & Amin 49
ex filijs filiorum Chananæi,& filij eorum vi-
ri viginti. * Et ex his qui templo ſeruiebant, 50
quos dedit Dauid,& ipſi principes ad opera-
tionem Leuitis templo ſeruientium ducenti
viginti. Omnia nomina ſignificata ſunt in
ſcripturis.* Et uoui illic ieiunium iuuenibus 51
in conſpectu Dei, vt quærerem ab eo bonũ
iter nobis,& qui nobiſcum erant, & filijs, &
pecoribus propter inſidias.*Erubui enim pe 52
tere a rege pedites & equites in comitatu,tu
telæ gratia contra aduerſarios noſtros. * Di 53
ximus enim regi,quoniam virtus Domini e-
rit cum eis qui inquirunt eum in omni affe-
ctu. * Et iterum deprecati ſumus Dominum 54
Deum noſtrum ſecundum hæc: quem & pro
pitium habuimus, & compotes facti ſumus
Deo noſtro.* Et ſeparaui ex plebis præpoſi- 55
tis, & ſacerdotibus templi viros duodecim,
& Sedebiam, & Aſannam,& cum eis ex fra-
tribus eorum viros decem: * & appendi eis 56
aurum & argentum & vaſa ſacerdotalia do-
mus Dei noſtri,quæ donauerat rex,& conſi-
liarij eius,& principes,& omnis Iſrael. * Et 57
cum appendiſſem,tradidi argenti talenta cẽ-
tum quinquaginta,et vaſa argẽtea talentorũ
centum,& auri talenta centum,*& vaſorum 58
aureorum ſepties viginti,& vaſa ærea de bo
no æramento ſplendẽtia,duodecim, auri ſpe
ciem reddentia. * Et dixi eis:Et vos ſancti e- 59
ſtis Domino, & vaſa ſunt ſancta, & aurum,
& argentum votum eſt Domino Deo patrũ
noſtrorum.*Vigilate & cuſtodite donec tra- 60
datis ex plebis præpoſitis, & ſacerdotibus &
Leuitis, & principibus ciuitatum Iſrael in Ie
ruſalem, in paſtophorio domus Dei noſtri.
* Et hi qui ſuſceperunt ſacerdotes & Leuitæ 61
aurum & argentum & vaſa,intulerunt in Ie
ruſalem in templum Domini. * Et promoui- 62
mus a fluuio Thia,die duodecima menſis pri-
mi,uſquequo introiuimus in Ieruſalem. * Et 63
cum factus fuiſſet tertius dies, quarta autem
die ponderatum aurum, & argentum tradi-
tum eſt in domo Domini Dei noſtri, Mari-
moth filio Iori ſacerdoti: * & cum ipſo erat 64
Eleazar filius Phinees:& erant cum ipſis Io-
ſadus filius Ieſu, & Medias, & Banni filius
Leuitæ:ad numerum,& ad pondus vniuerſa.
65 *Et ſcriptum eſt põdus ipſorum eadẽ hora.
66 *Qui autem venerunt ex captiuitate,obtule
runt ſacrificium Domino Deo Iſrael, tauros
duodecim pro omni Iſrael,arietes octoginta
67 ſex,* agnos ſeptuagintaduos,hircos pro pec
cato duodecim,& pro ſalute vaccas duode-
68 cim,omnia in ſacrificium Domini. * Et rele-
gerunt præcepta regis regalibus diſpenſato-
ribus, & ſub regulis Cœleſyriæ, & Phœni-
cis:& honorificauerunt gentem,& templum
69 Domini. * Et conſummatis his acceſſerunt
ad me præpoſiti,dicentes:Non ſegregauerũt
genus Iſrael,& Principes, & Sacerdotes, &
70 Leuitæ,* & alienigenæ gẽtes,& nationes ter
ræ immunditias ſuas a Chananæis, & He-
thæis, & Pherezæis, & Iebuzæis, & Moabi-
71 tis,& Ægyptijs,& Idumæis.* cõiuncti enim
ſunt filiabus eorum & ipſi, & filij eorum. &
miſtum eſt ſemen ſanctum alienigenis gen-
tibus terræ:& participes erant præpoſiti, &
magiſtratus iniquitatis eius ab initio ipſius
72 regni.* Et mox vt audiui iſta, conſcidi veſti-
menta & ſacram tunicam: & lacerans capil-
los capitis, & barbam, ſedi dolens & mœ-
73 ſtus.* Et conuenerunt quotquot tunc moue-
bantur in uerbo Domini Dei Iſrael,ad me lu
gentem ſuper iniquitatem iſtam,& ſedebam
74 triſtis vſque ad ſacrificium ueſpertinum.* Et
conſurgens a ieiunio,conſciſſa habens veſti-
menta, & ſacram tunicam, ingeniculans, &
75 extendens manus ad Dñm* dicebam:Domi-
ne confuſus ſum,& reueritus ſum ante faciẽ
76 tuam.*Peccata enim noſtra multiplicata ſũt
ſuper capita noſtra,& iniquitates noſtræ ex-
77 altatæ ſunt vſque ad cælum.* Quoniam a tẽ-
poribus patrum noſtrorum ſumus in magno
78 peccato vſque ad diem hunc.*Et propter pec
cata noſtra, & patrum noſtrorum ſumus tra
diti cum fratribus noſtris,& cum ſacerdotib.
noſtris, regibus terræ in gladium & captiui-
tatem,& deprædationem cum confuſione vſ
79 que in hodiernum diem.* Et nunc quantum
eſt hoc quod contigit nobis miſericordia abs
te Domine Deus,& relinque nobis radicem,
80 & nomen in locum ſanctificationis tuæ,*de-
tegere luminare noſtrum in domo Domini
Dei noſtri, dare nobis cibum in omni tempo
81 re ſeruitutis noſtræ.*Et cum ſeruiremus,non
fuimus derelicti a Domino Deo noſtro:ſed
conſtituit nos in gratia, ponens nobis reges
82 Perſarum dare cibum. * & clarificare tem-
plum Domini Dei noſtri,& ædificare deſer-
ta Sion, dare nobis ſtabilitatem in Iudæa, &
83 Ieruſalem. * Et nunc quid dicimus Domine
habentes hæc? Tranſgreſſi enim ſumus præ-
cepta tua,quæ dediſti in manus puerorũ tuo
84 rum prophetarum,* dicens:Quoniam terra,
in quam introiſtis poſſidere hæreditatẽ eius,
terra polluta eſt coinquinationibus alienige

narum terræ, & immunditiæ illorum reple-
uerunt eam totam immunditia ſua. * Et nūc 85
filias veſtras non coniungetis filiis eorum ,
& filias eorũ non accipietis filiis veſtris,* & 86
non inquiretis pacem habere cum illis omni
tempore, vt inualeſcẽtes mãducetis optima
terræ, & hęreditatẽ diſtribuatis filiis veſtris
vſque in æuum.* Et quæ contingunt nobis, 87
omnia fiunt propter opera noſtra maligna,
& magna peccata noſtra. * Et dediſti nobis 88
talem radicem,& rurſum reuerſi ſumus trã-
ſgredi legitima tua , vti commiſceremur im
munditiæ alienigenarum gentium terræ hu-
ius.*Nonnę iraſceris nobis perdere nos,quo 89
aduſque non relinquatur radix & nomen no
ſtrum ? * Domine Deus Iſrael verax es . De- 90
relicta eſt enim radix vſque in hodiernum
diem. * Ecce, nunc ſumus in conſpectu tuo 91
in iniquitatibus noſtris Non eſt enim adhuc
ſtare ante te in his.* Et cum adorando confi- 92
teretur Eſdras,flens,humi proſtratus ante tẽ
plum , congregati ſunt ante eum ex Ieruſa-
lem turma magna valde , viri , & mulieres ,
& iuuenes,& iuuenculæ.Fletus enim erat ma
gnus in ipſa multitudine. * Et cũ clamaſſet 93
Iechonias Ieheli ex filijs Iſrael, dixit Eſdræ :
Nos in Dominum peccauimus,quod colloca
uimus nobis in matrimonium mulieres alie-
nigenas ex gentibus terræ.*Et nunc es ſuper 94
omnem Iſrael. In his ergo ſit iuſiurandum a
Domino expellere omnes vxores noſtras q̃
ex alienigenis ſunt cum filiis earum. * Sicut 95
tibi decretum eſt a maioribus ſecundum le-
gem Domini exurgens explica.* Ad te enim 96
ſpectat negocium,& nos tecum ſumus:virili
ter fac.*Et exurgens Eſdras adiurauit princi 97
pes ſacerdotum & Leuitas, & omnem Iſrael
facere ſecundum hæc,& iurauerunt.

CAP. XI.

ET exurgens Eſdras ab ante atrium tem- 1
pli,abijt in paſtophorium Ionathæ filij
Naſabi,* & hoſpitatus illic non guſtauit pa- 2
nẽ,nec aquam bibit ſuper iniquitatem mul-
titudinis.* Et facta eſt prædicatio in omni Iu 3
dæa,& in Ieruſalem omnibus qui erant ex ca
ptiuitate in Ieruſalẽ congregati,* vt quicum 4
que non occurrerit biduo, vel triduo diei ſe
cundum iudicium aſſidentium ſeniorum,tol
lerentur facultates ſuæ , & ipſe alienus iudi
caretur a multitudine captiuitatis.*Et cõgre 5
gati ſunt omnes qui erant ex tribu Iuda, &
Beniamin in tribus diebus in Ieruſalem . hic
menſis eſt nonus,dies menſis viceſimus. * Et 6
ſedit omnis multitudo in area templi tre-
mentes , propter hyemem præſentem. * Et 7
exurgens Eſdras. dixit illis : Vos inique fe-
ciſtis collocantes vobis in matrimonium v-
xores alienigenas,vt adderetis, ad peccata Iſ
8 rael . * Et tunc date confeſſionem, & ma-
gnificentiam Domino Deo patrum noſtro-
9 rum. * & perficite voluntatem ipſius , & di-
ſcedite a gentibus terræ, & ab vxoribus alie
10 nigenis. * Et clamauit omnis multitudo , &
dixerunt voce magna:Sicut dixiſti,faciemus.
11 * Sed quoniam multitudo magna eſt, & tem
pus hybernum , & non poſſumus in ſubſidia
ti ſtare:& hoc opus non eſt nobis vnius diei,
neque bidui , multum enim in his peccaui-
12 mus: * ſtent præpoſiti multitudinis , & om-
nes qui nobiſcum inhabitãt, & quotquot ha
13 bent vxores apud ſe alienigenas,*& aſſiſtant
accepto tempore ex omni loco presbyteri ,
& iudices vſquequo ſoluant iram Domini
14 negotij huius . * Ionathas autem filius Ezie-
li , & Ozias Thecam ſuſceperunt ſecundum
hæc:& Boſoramus,& Leuis , & Sabbathæus
15 ſimul cooperati ſunt cum illis . * Et ſteterũt
ſecundũ hæc omnia vniuerſi qui erant ex ca
16 ptiuitate. * Et elegit ſibi viros Eſdras ſacer-
dos principes magnos de patribus eorũ ſecũ
dum nomina: & conſederunt nouilunio mẽ-
17 ſis decimi examinare negotium illud . * Et
determinatum eſt de uiris qui habebant vxo
res alienigenas, vſque ad neomeniam primi
18 menſis:* & inuenti ſunt ex ſacerdotibus per
19 miſti qui habebant alienigenas vxores. * Ex
filijs Ieſu filij Ioſedee, & fratribus eius : Ma-
20 ſeas,& Eliozerus, & Ioribus,& Ioadeus,* &
iniecerunt manus vt expellerẽt vxores ſuas:
& ad litandum in exorationem,arietem pro
21 ignorantia ſua,* & ex filij Semmeri : Maſeas
22 & Eſſes & Ieelech , Azarias.*& ex filijs Foſe
re : Limoſias, Hiſmaenis , & Nathanee , Iuſ-
23 ſio, Reddus,& Thalſas. * & ex Leuitis : Io-
rabdus,& Semeis,& Colnis,& Calitas,& Fa
24 cteas,& Coluas,& Elionas.* & ex ſacris can
25 toribus,Eliaſib, Zaccarus . * & ex oſtiarijs :
26 Salumus, & Tolbanes. * & ex Iſrael: ex filijs
Foro, Ozi, & Remias . & Geddias , & Mel-
chias,& Michelus,Eleazarus,& Iammebias,
27 & Bannas.* & ex filijs Iolaman: Chamas, &
Zacharias , & Ierrelus , & Ioddias , & Eri-
28 moth,& Helias. * & ex filiis Zathoim . Eliæ-
das,& Liaſumus , Zochias, & Larimoth , &
29 Zabdis , & Tebedias. * & ex filijs Zebes : Io-
annes , & Amanias , & Zabdias , & Emeus .
30 * & ex filijs Banni : Olamus , & Maluchus ,
& Ieddeus,& Iaſub,& Azabus , & Ierimoth.
31 * & ex filiis Addin: Naathus , & Mooſias , &
Caleus,& Raanas, Maaſeas, Mathathias , &
32 Beſeel,& Bonnus, & Manaſſes . * & ex filijs
Nuae:Noneas, & Aſeas , & Melchias , & Sa-
meas , & Simon , Beniamin , & Malchus ,
33 & Marras . * & ex filijs Aſom : Caria-
neus , Mathathias , & Bannus , & Elipha-
34 lach , & Manaſſes , & Semei . * & ex fi-
lijs Banni : Ieremias , & Moadias , & A-
bramus , & Iohel , & Bancas , & Pelias ,
& Ionas , & Marimoth , & Eliaſim , &

Mathaneus, & Eliaſis, & Orizas, & Dielus,
& Semedius, & Zambris, & Ioſephus. * & 35
ex filijs Nobei. Ieſus, & Mathathias, & Saba
dus, & Zecheda, Sedmi, & Ieſſei, Bancas. * o- 36
mnes iſti coniunxerunt ſibi vxores alienige
nas, & dimiſerunt eas cum filijs. * Et inha- 37
bitauerunt ſacerdotes & Leuitæ, & qui erãt
ex Iſrael in Ieruſalem, & in tota vna regione
nouilunio menſis ſeptimi. Et erant filij Iſ-
rael in cõmorationibus ſuis. * Et congregata 38
eſt omnis multitudo ſimul in aream, quæ eſt
ab oriente portæ ſacræ: * & dixerunt Eſdræ 39
pontifici, & lectori, vt afferret legem Moyſi,
quæ tradita eſt a Domino Deo Iſrael. * Et at- 40
tulit Eſdras pontifex legẽ omni multitudini
eorum a viro vſque ad mulierem, & omni-
bus ſacerdotibus audire legẽ nouilunio mẽ-
ſis ſeptimi. * Et legebat in area, quæ eſt ante 41
ſacram portam templi, a prima luce vſque
ad veſperam coram viris & mulieribus. Et
dederunt omnes ſenſum ad legem. * Et ſtetit 42
Eſdras ſacerdos, & lector legis ſuper li-
gneũ tribunal quod fabricatum erat. * Et ſte- 43
terunt ad eum Mathathias, & Samus, Ana-
nias, Azarias, Vrias, Ezechias, & Balſamus, ad
dexteram: * & ad ſiniſtram Faldeus, Miſael, 44
Malachias, Abuſthas, Sabus, Nabadias, & Za-
charias. * Et aſſumpſit Eſdras librum coram 45
omni multitudine: præſidebat enim in glo-
46 ria in conſpectu omnium. * Et cum abſoluiſ-
ſet legem, omnes erecti ſteterunt: & bene-
dixit Eſdras Dominum Deum altiſſimum,
47 Deum Sabaoth omnipotentem. * Et reſpon-
dit omnis populus, Amẽ. Et eleuatis ſurſum
manibus procidentes in terrã, adorauerunt
48 Dominum. * Ieſus, & Banaeus, & Sarebias,
& Iaddimus, & Accubus, & Sabbathæus, &
Calithes, & Azarias, & Ioradus, & Ananias,
49 & Philias Leuitæ. * qui docebant legẽ Dñi, &
in multitudine legebant legẽ Domini, & præ
ferebant ſinguli eos, qui intelligebãt lectio-
50 nem. * Et dixit Atharathes Eſdræ pontifici,
& lectori, & Leuitis, qui docebant multitu-
51 dinem, * dicens. Dies hic ſanctus eſt Dño. Et
52 omnes flebant, cum audiſſent legem. * Et di-
xit Eſdras, Digreſſi ergo manducate pinguiſ
ſima quæq. & bibite dulciſſima quæq. & mit
53 tite munera his qui non habẽt. * Sanctus. n.
eſt hic dies Dñi, & nolite mœſti eſſe. Domi-
54 nus enim clarificabit vos. * Et Leuitæ denun
ciabant in publico omnibus, * dicentes, Dies
55 hic ſanctus eſt, nolite mœſti eſſe. * Et abierũt
omnes manducare, & bibere, & epulari, &
dare munera his qui non habebant, vt epula
rentur. Magnifice enim ſunt exaltati verbis
56 quibus edocti ſunt. * & congregati ſunt vni
uerſi in Ieruſalem celebrare lætitiam, ſecun
dum teſtamentum Domini Dei Iſrael.

LIBER ESDRAE QVARTVS.

CAPVT PRIMVM.

LIBER Eſdræ prophetæ 1
ſecundus, filij Sarei, filij
Azarei, filij Helciæ, filij
Sadaniæ, filij Sadoch, filij
Achitob, * filij Achiæ, filij 2
Phinees, filij Heli, filii A-
meriæ, filij Aſiel, filij Ma-
rimoth, filij Arna, filij
Oziæ, filij Borith, filij Abiſei, filij Phinees, fi-
lii Eleazar, * filii Aarõ ex tribu Leui, qui fuit 3
captiuus in regione Medorum, in regno Ar-
taxerxis regis Perſarum. * Et factum eſt ver- 4
bũ Domini ad me, dicens, * Vade, & nuncia- 5
populo meo facinora ipſorũ, & filiis eorum
iniquitates, quas in me admiſerunt, ut nun-
tient filijs filiorũ: * quia peccata parentum ip 6
ſorum in illis creuerunt. Obliti enim mei ſa-
crificauerunt dijs alienis. * Nõne ego eduxi 7
eos de terra Ægyptide domo ſeruitutis: Ipſi
autem irritauerunt me, & conſilia mea ſpre
8 uerunt, * Tu autem excute, comã capitis tui,
& proijce omnia mala ſuper illos: quoniam
non obedierunt legi meę. Populus autem eſt
9 indiſciplinatus. * Vſquequo eos ſuſtinebo,
10 quibus tanta beneficia contuli? * Reges mul-
tos propter eos ſubuerti. Pharaonem cum
pueris ſuis, & omnem exercitum eius per-
11 cuſſi. * Omnes gentes a facie eorum perdidi,
& in Oriente prouinciarũ duarum populos
Tyri & Sydonis diſſipaui, & oẽs aduerſarios
12 eorũ interfeci. * Tu vero loquere ad eos, di-
13 cens: Hæc dicit Dominus: * Nempe ego vos
per mare tranſmeaui, & plateas vobis immo
munitas exhibui. ducẽ uobis dedi Moyſen, &
14 Aaron ſacerdotem: * lucem uobis per co-
lumnam ignis præſtiti, & magna mirabilia

feci in uobis: uos autem mei obliti eſtis, dicit
Dominus. *Hæc dicit Dominus omnipotẽs: 15
Coturnix uobis in ſigno fuit, caſtra vobis ad
tutelã dedi, & illic murmuraſtis: * & nõ triũ 16
phaſtis in nomine meo de perditione inimi-
corum veſtrorum, ſed adhuc nũc vſque mur
muraſtis. *Vbi ſunt beneficia, q̃ præſtiti vo- 17
bis? Nonne in deſerto cum eſurietis, procla-
maſtis ad me, * dicentes, Vt quid nos in de- 18
ſertum iſtud adduxiſti interficere nos? me-
lius nobis fuerat ſeruire Ægyptiis, quã mo-
ri in deſerto hoc. Ego dolui gemit* veſtros, 19
& dedi vobis manna in eſcam. Panem ange-
lorum manducaſtis. * Nonne cum ſitiretis, 20
petram excidi, & fluxerunt aquæ in ſaturita-
te? propter æſtus folijs arborũ vos texi. *Di- 21
uiſi uobis terras pingues: Chananæos, & Phe
rezæos, & Philiſthæos a facie veſtra proieci:
quid faciam vobis adhuc: dicit Dominus?
* Hæc dicit Dominus omnipotens, In deſer- 22
to cum eſſetis in flumine Amorrhæo ſitien
tes, & blaſphemantes nomen meum, * non 23
ignem uobis pro blaſphemiis dedi, ſed mit-
tens lignum in aquã, dulce feci flumẽ. * Quid 24
tibi faciam Iacob? Noluiſti obedire Iuda.
Transferam me ad alias gentes, & dabo eis
nomen meum, vt cuſtodiant legitima mea.
*Quoniam me dereliquiſtis, & ego vos dere 25
linquam: Petentibus vobis a me miſericor-
diam, non miſerebor. * Quando inuocabitis 26
me, ego non exaudiam uos. Maculaſtis enim
manus veſtras ſanguine, & pedes veſtri impi
gri ſunt ad committenda homicidia. * Non 27
quaſi me dereliquiſtis, ſed voſipſos, dicit Do-
minus. * Hæc dicit Dominus omnipotens, 28
Nonne ego vos rogaui, vt pater filios, & vt
mater filias, & ut nutrix paruulos ſuos, * ut 29
eſſetis mihi in populum, & ego vobis in
Deum, & vos mihi in filios, & ego vobis in
patrem? * Ita uos collegi, ut gallina pullos 30
ſuos ſub alas ſuas. Modo autem quid fa-
ciam vobis? Proijciam vos a facie mea.
*Oblationem cum mihi attuleritis, auertam 31
faciem meam a uobis. Dies enim feſtos ve-
ſtros, & neomenias & circumciſiones repu-
diaui. Ego miſi pueros meos prophetas ad 32
vos, quos acceptos interfeciſtis, & laniaſtis
corpora eorum, quorum ſanguinem exqui-
ram, dicit Dominus. * Hæc dicit Dominus 33
omnipotens, Domus ueſtra deſerta eſt: Proij
ciam uos ſicut uentus ſtipulam, * & filij pro- 34
creationem non facient: quoniam mandatũ
meum neglexerunt, & quod malum eſt corã
me, fecerunt. *Tradam domos veſtras popu- 35
lo venienti, qui me non audientes credunt:
quibus ſigna non oſtendi, facient quæ præce-
pi. *Prophetas non uiderunt, & memorabũ- 36
tur iniquitatum eorum. * Teſtor populi ve- 37
nientis gratiam, cuius paruuli exultant cum
lætitia, me non videntes oculis carnalibus,
ſed ſpiritu credentes quæ dixi. * Et nunc 38
frater aſpice, quæ gloria: & vide populum
39 venientem ab oriente, * quibus dabo duca-
tum Abraham, Iſaac, & Iacob, & Oſee,
& Amos, & Micheæ, & Ioel, & Abdiæ, &
40 Ionæ, * & Nahum, & Habacuc, Sophoniæ,
Aggæi, Zachariæ, & Malachiæ, qui & ange-
lus Domini vocatus eſt.

CAP. II.

1 HÆc dicit Dominus: Ego eduxi populũ
iſtum de ſeruitute, quibus mandata de
di per pueros meos prophetas, quos audire
noluerunt, ſed irrita fecerunt mea conſilia.
2 *Mater quę eos generauit, dicit illis, Ite filij,
3 quia ego vidua ſum & derelicta. * Educaui
vos cum lætitia, & amiſi vos cum luctu & tri
ſtitia, quoniam peccaſtis coram Domino
Deo veſtro, & quod malum eſt coram eo,
4 feciſtis. * Modo autem quid faciam vobis?
Ego vidua ſum & derelicta: ite filij, & peti-
5 te a Domino miſericordiam. * Ego autem te
pater teſtem inuoco ſuper matrem filiorum,
qui noluerunt teſtamentum meum ſeruare,
6 * vt des eis confuſionem, & matrem eorum
in direptionem, ne generatio eorum fiat.
7 * Diſpergantur in gentes nomina eorum, de
leantur a terra: quoniam ſpreuerunt ſacra-
8 mentum meum. * Vę tibi Aſſur, qui abſcon-
dis iniquos penes te. Gens mala, memorare
9 quid fecerim Sodomæ & Gomorrhæ, *quo-
rum terra iacet in piceis glebis & aggeribus
cinerum. ſic dabo eos, qui me non audie-
10 runt, dicit Dominus omnipotens. * Hæc di-
cit Dominus ad Eſdram, Nuncia populo
meo, quoniam dabo eis regnum Ieruſalem,
11 quod daturus eram Iſrael. * Et ſumam mihi
gloriam illorum, & dabo eis tabernacula æ-
12 terna, quæ præparaueram illis. * Lignum
vitę erit illis in odore vnguenti, & non labo
13 rabunt, neque fatigabuntur. Ite, & accipie-
tis. Rogate vobis dies paucos, vt immorẽ-
tur. Iam paratum eſt vobis regnum: vigilate.
14 * Teſtare cælum & terram. Contriui enim
malum, & creaui bonũ, quia uiuo ego, dicit
15 Dominus. * Mater amplectere filios tuos, e-
duca illos cum lætitia. Sicut colũba cõfirma
pedes eorũ: quoniam te elegi, dicit Dominus.
16 * Et reſuſcitabo mortuos de locis ſuis, &
de monumentis educam illos, quoniã cogno
17 ui nomen meum in Iſrael. * Noli timere ma-
ter filiorum: quoniã te elegi, dicit Dominus.
18 * Mittam tibi adiutorium pueros meos Iſa-
iam & Ieremiam, ad quorum conſilium ſan-
ctificaui, & paraui tibi arbores duodecĩ gra-
19 uatas varijs fructibus, * & totidem fontes
fluẽtes lac & mel: & mõtes immẽſos ſeptem,
habentes roſam & lilium, in quibus gaudio
20 implebo filios tuos. * Viduam iuſtifica, pu-
pillo iudica, egenti da, orphanum tuere, nu-

dum veſti,* cõfractum & debilem cura, clau 21
dum irridere noli, tutare mancum, & cæcum
ad uiſionem claritatis meæ admitte.* Senem 22
& iuuenem intra muros tuos ſerua: * mor- 23
tuos vbi inueneris, ſignans commenda ſepul
chro, & dabo tibi primam ſeſſionem in reſur
rectione mea. * Pauſa & quieſce populus 24
meus, quia veniet requies tua.* Nutrix bona 25
nutri filios tuos, confirma pedes eorum.
*Seruos, quos tibi dedi, nemo ex eis interiet: 26
eos ego enim requiram de numero tuo.* No 27
li fatigari. Cum enim venerit dies preſſuræ
& anguſtiæ, alij plorabunt: & triſtes erunt:
tu autem hilaris & copioſa eris.* Zelabunt 28
gentes, & nil aduerſus te poterunt, dicit Do-
minus.* Manus meæ tegent te, ne filij tui ge 29
hennam videant.* Iucundare mater cum fi- 30
liis tuis, quia ego te eripiam, dicit Dominus.
* Filios tuos dormientes memorare, quoniã 31
ego eos educam de lateribus terræ, & miſeri
cordiam cum illis faciam: quoniam miſeri-
cors ſum, dicit Dominus omnipotens. *Am- 32
plectere natos tuos vſque dum venio, & præ
ſtem illis miſericordiam: quoniam exube-
rant fontes mei, & gratia mea non deficiet.
*Ego Eſdras præceptum accepi a Domino in 33
monte Oreb, vt irem ad Iſrael: ad quos cum
venirem, reprobauerunt me, & reſpuerunt
mandatum Domini: * Ideoque vobis dico 34
gentes, quæ auditis, & intelligitis, Expecta-
te paſtorem veſtrum, requiem æternitatis da
bit vobis: quoniã in proximo eſt ille, qui in
fine ſæculi adueniet. * Parati eſtote ad præ 35
mia regni, quia lux perpetua lucebit vobis
per æternitatem temporis.* Fugite vmbram 36
ſæculi huius: accipite iucũditatem gloriæ ve
ſtræ. Ego teſtor palam ſaluatorem meum.
* Commendatum donum accipite & iucun- 37
damini, gratias agentes ei qui vos ad cœleſtia
regna vocauit.* Surgite, & ſtate & videte nu 38
merum ſignatorum in conuiuio Domini.
*Qui ſe de vmbra ſæculi tranſtulerunt, ſplen 39
didas tunicas a Domino acceperũt. * Recipe 40
Sion numerum tuum, & conclude candida-
tos tuos qui legem Domini compleuerunt.
*Filiorum tuorum, quos optabas, plenus eſt 41
numerus. Roga imperiũ Domini vt ſanctifi
cetur populus tuus qui vocatus eſt ab initio.
* Ego Eſdras vidi in monte Sion turbam 42
magnam, quam numerare non potui, & om-
nes canticis collaudabant Dominum. * Et 43
in medio eorũ erat iuuenis ſtatura celſus, e-
minentior omnibus illis, & ſingulis eorum
capitibus imponebat coronas, & magis exal
tabatur: Ego autem miraculo tenebar.* Tũc 44
interrogaui angelum, & dixi: Qui ſunt hi,
Domine? * Qui reſpondens dixit mihi: Hi 45
ſunt qui mortalem tunicam depoſuerunt,
& immortalem ſumpſerunt, & confeſſi ſunt
nomen Dei: Modo coronantur, & acci-
piunt palmas.* Et dixi angelo: Ille iuuenis, 46
quis eſt, qui eis coronas imponit, & palmas
47 in manus tradit?* Et reſpondens dixit mihi:
Ipſe eſt filius Dei, quem in ſæculo confeſſi
ſunt: ego autem magnificare eos cœpi, qui
fortiter pro nomine Domini ſteterunt.
48 * Tunc dixit mihi angelus: Vade, annuncia
populo meo, qualia & quanta mirabilia Do-
mini Dei uidiſti.

CAP. III.

1 ANno triceſimo ruinæ ciuitatis eram in
Babylone, & conturbatus ſum ſuper
cubiculo meo recumbens, & cogitationes
2 meæ aſcendebant ſuper cor meũ: *quoniam
vidi deſertionem Sion, & abundantiam eo-
3 rum qui habitabant in Babylone.* & ventila
tus eſt ſpiritus meus valde, & cœpi loqui ad
4 Altiſſimum verba timorata, * & dixi: O do-
minator Domine, tu dixiſti ab initio, quan-
do plantaſti terram, & hoc ſolus, & impe-
5 raſti populo, * & dediſti Adam corpus mor-
tuum: ſed & ipſum figmentum manuum tua-
rum erat, & inſufflaſti in eum ſpiritum vi-
6 tæ, & factus eſt viuens coram te: * & indu-
xiſti eum in paradiſo, quem plantauerat dex
7 tera tua, antequam terra aduentaret. * Et
huic mandaſti diligere viam tuam, & præte-
riuit eam, & ſtatim inſtituiſti in eo mortem,
& in nationibus eius, & natæ ſunt gen-
tes, & tribus, & populi, & cognationes, qua-
8 rum non eſt numerus. * Et ambulauit vna-
quæque gens in uoluntate ſua, & mira age-
bant coram te, & ſpernebant præcepta tua.
9 * Iterum autẽ in tempore induxiſti diluuiũ
ſuper inhabitantes ſæculum, & perdidiſti
10 eos.* Et factum eſt in vnoquoque eorum, ſi-
11 cut Adæ mori, ſic his diluuium.* Dereliqui-
ſti autem vnum ex his Noe cum domo ſua,
12 & ex eo iuſti omnes. Et factum eſt cum cœ-
piſſent multiplicari, qui habitabãt ſuper ter-
ram, & multiplicauerũt filios, & populos &
gentes multas: & cœperunt iterato impie-
13 tatem facere plus quam priores.* Et factum
eſt cum iniquitatem facerent coram te, ele-
giſti tibi uirum ex his cui nomen erat Abra-
14 ham.* Et dilexiſti eum, & demonſtraſti ei ſo-
15 li uoluntatem tuam: * & diſpoſuiſti ei teſta-
mentum æternum, & dixiſti ei ut non vn-
quam derelinqueres ſemen eius. Et dediſti ei
16 Iſaac, & Iſaac dediſti Iacob & Eſau. * Et ſe
gregaſti tibi Iacob, Eſau autem ſeparaſti. Et
17 factus eſt Iacob in multitudine magna.* Et
factum eſt cũ educeres ſemen eius ex Ægy-
18 pto, adduxiſti ſuper montem Sina.* Et incli-
naſti cælos, & ſtatuiſti terram, & cõmouiſti
orbem, & tremere feciſti abyſſos, & cõturba
19 ſti ſæculum. * & tranſijt gloria tua portas
quattuor, ignis & terræmotus, & ſpiritus, &
gelu, vt dares ſemini Iacob legẽ, & gñationi
Iſrael

Iſrael diligentiam. * Et non abſtuliſti ab eis 20
cor malignũ, vt faceret lex tua in eis fructũ.
* Cor enim malignum baiulans primus A- 21
dam tranſgreſſus & victus eſt, ſed & omnes
qui de eo nati ſunt. * Et facta eſt permanens 22
infirmitas, & lex cum corde populi, cum ma
lignitate radicis: & diſceſſit quod bonum
eſt, & manſit malignum. * Et tranſierunt tem 23
pora, & finiti ſunt anni: & ſuſcitaſti tibi ſer-
uum nomine Dauid, * & dixiſti ei ædificare 24
ciuitatem nominis tui, & offerre tibi in eadẽ
thus & oblationes. * Et factum eſt hoc an- 25
nis multis, & deliquerunt qui habitabãt ciui
tatem, * in omnibus facientes ſicut fecit A- 26
dam & omnes generationes eius. vtebantur
enim & ipſi corde maligno. * Et tradidiſti 27
ciuitatem tuam in manibus inimicorum tuo
rum. * Numquid meliora faciunt, qui habi- 28
tãt Babylonẽ? Et propter hoc dominabitur
Sion? * Factum eſt cum veniſſem huc, & 29
vidiſſem impietates, quarum non eſt nume-
rus: & delinquentes multos vidit anima mea
hoc triceſimo anno, & exceſſit cor meum:
* quoniam uidi quomodo ſuſtines eos peccã- 30
tes, & pepercisti impie agentibus, & perdidi
ſti populum tuum, & conſeruaſti inimicos
tuos, & non ſignificaſti. * Nihil memini quo- 31
modo debeat derelinqui via hæc. Numquid
meliora facit Babylon quam Sion? * aut alia 32
gẽs cognouit te præter Iſrael? aut quæ trib.
crediderũt teſtamẽtis tuis, ſicut Iacob? * Qua 33
rum merces non comparuit, neq; labor fru-
ctificauit. Pertranſiens enim pertranſiui in
gentibus, & vidi abundantes eas, & non me
morantes mandatorum tuorum. * Nũc ergo 34
pondera in ſtatera noſtras iniquitates, & eo
rum qui habitant in ſæculo: & non inuenie-
tur nomen tuum, niſi in Iſrael. * Aut quando 35
non peccauerunt in conſpectu tuo qui habi
tant terram? aut quæ gens ſic obſeruauit mã
data tua? * Hos quidem per nomina inue- 36
nies ſeruaſſe mandata tua, gentes autem non
inuenies.

CAP. IIII.

ET reſpõdit ad me angelus, qui miſſus eſt 1
ad me, cui nomen Vriel, * & dixit mihi, 2
Excedens exceſſit cor tuum in ſæculo hoc, &
comprehendere cogitas uiam Altiſſimi. * Et 3
dixi: Ita Domine meus. Et reſpondit mihi, &
dixit: Tres vias miſſus ſum oſtendere tibi, &
tres ſimilitudines ꝓponere corã te. * de qui 4
bus mihi ſi renuntiaueris vnã ex his, & ego
tibi demonſtrabo uiam, quam deſideras vi-
dere, & docebo te, vnde ſit cor malignũ. * Et 5
dixi: Loquere Domine meus: Et dixit ad me:
Vade pondera mihi ignis pondus, aut menſu
ra mihi flatum venti, aut reuoca mihi diem,
quæ præteriit. * Et reſpondi, & dixi: Quis 6
natorum poterit facere, vt me interroges de
his? * Et dixit ad me: Si eſſem interrogans 7
te, dicens: Quantæ habitationes ſunt in cor-
de maris, aut quantæ venæ ſunt in principio
abyſſi, aut quantæ venæ ſunt ſuper firmamẽ-
8 tum, aut qui ſunt exitus paradiſi: * diceres
mihi fortaſſis, in abyſſum non deſcendi, ne-
que in infernum adhuc, neque in cælum vn
9 quam aſcendi. * nũc autem non interrogaui
te, niſi de igne, & vento, & die, per quem trã
ſiſti, & a quibus ſeparari non potes: & non
10 reſpondiſti mihi de eis. * Et dixit mihi: Tu
quæ tua ſunt, tecum coadoleſcentia, non po-
11 tes cognoſcere: * & quomodo poterit vas
tuum capere Altiſſimi viam, & iam exterius
corrupto ſæculo intelligere corruptionem
12 euidentem in facie mea? * Et dixi illi: Me-
lius erat nos non eſſe, quam adhuc viuentes
uiuere ĩ impietatibus, & pati, & nõ intellige
13 re de qua re. * Et reſpõdit ad me, & dixit: Pro
ficiſcens profectus ſum ad ſiluam lignorum
14 campi, & cogitauerunt cogitationem. * & di
xerũt: Venite & eamus, & faciamus ad mare
bellum, ut recedat coram nobis, & faciamus
15 nobis alias ſiluas. * Et ſimiliter fluctus maris
& ipſi cogitauerunt cogitationem, & dixe-
runt: Venite aſcendentes, debellemus ſiluas
campi, vt & ibi conſummemus nobiſmetip-
16 ſis aliam regionem. * Et factus eſt cogitatus
ſiluæ in vanum, venit enim ignis, & conſum
17 pſit eam. * Similiter & cogitatus fluctuum
18 maris, ſtetit. n. arena, & prohibuit eos. * Si
enim eſſes iudex horum, quem inciperes iu-
19 ſtificare, aut quem condemnare? * Et reſpon
di, & dixi: Vtique vanam cogitationem co-
gitauerunt. terra enim data eſt ſiluæ, & mari
20 locus portare fluctus ſuos. * Et reſpondit ad
me, & dixit: Bene tu iudicaſti, & quare non
21 iudicaſti tibimetipſi? * Quemadmodum e-
nim terra ſiluæ data eſt, & mare fluctib. ſuis:
ſic qui ſuper terram inhabitant, quæ ſunt ſu
per terram intelligere ſolummodo poſſunt:
& qui ſuper cælos, quæ ſuper altitudinẽ cæ-
22 lorum. * Et reſpondi, & dixi: Deprecor te Do
23 mine, vt mihi detur ſenſus intelligendi. * non
enim volui interrogare de ſuperioribus tuis
ſed de his quæ pertrãſeunt per nos quotidie.
propter quid Iſrael datus in opprobriũ gen
tibus, quem dilexiſti populum, datus eſt tri-
bubus impijs, & lex patrum noſtrorum in
interitũ deducta eſt, & diſpoſitiones ſcriptæ
24 nuſquam ſunt: * & pertranſiuimus de ſæcu-
lo, vt locuſtæ, & uita noſtra ſtupor & pa-
uor, & nec digni ſumus miſericordiam con-
25 ſequi. * Sed quid faciet nomini ſuo quod in-
uocatum eſt ſuper nos? & de his interrogaui.
26 * Et reſpondit ad me, & dixit: Si fueris plu-
rimum ſcrutatus, frequenter miraberis: quo
niam feſtinans feſtinat ſæculum pertranſire,
27 * & non capit portare quæ in futuris tempo-
ribus iuſtis repromiſſa ſunt: quoniam plenũ
iniuſtitia eſt ſæculum hoc & infirmitatibus,
28 * De quibus autem interrogas, dicã: ſemina-
tũ enim eſt malum, & necdũ venit deſtructio

ipſius. * Si ergo non inuerſum fuerit quod 29
ſeminatum eſt, & diſceſſerit locus ubi ſeminatum
eſt malum, nō veniet vbi ſeminatum
eſt bonum.* Quoniam gramen ſeminis ma- 30
li ſeminatum eſt in corde Adam ab initio: &
quantum impietatis generauit vſq. nunc, &
generat vſque cum ueniat area? * Æſtima au 31
tem apud te gramen mali ſeminis, quantum
fructum impietatis generauit: * quando ſe- 32
catæ fuerint ſpicæ, quarum non eſt numerus
quàm magnam aream incipient facere? * Et 33
reſpondi, & dixi: Quomodo, & quando hæc?
Quare modici & mali anni noſtri? * Et reſpō 34
dit ad me, & dixit mihi: Non feſtines tu ſuper
Altiſſimum: Tu enim feſtinas inaniter eſſe
ſuper ipſum. nam exceſsus tuus multus.
* Nonne de his interrogauerunt animæ iuſto 35
rum in promptuarijs ſuis, dicentes, Vſquequo
ſpero ſic? & quando veniet fructus areæ
mercedis noſtræ? * Et reſpondit ad ea Iere- 36
miel archangelus, & dixit: Quando impletus
fuerit numerus ſeminum in vobis, quoniam
in ſtatera ponderauit ſæculum, * & mē 37
ſura menſurauit tempora, & numero numerauit
tempora, & nō cōmouit, nec excitauit
vſquedum impleatur prædicta menſura. * Et 38
reſpondi, & dixi: O dominator Domine, ſed
& nos omnes pleni ſumus impietate. * Et ne 39
forte propter nos non impleantur iuſtorum
areæ, propter peccata inhabitantium ſuper
terram. * Et reſpondit ad me, & dixit: Vade, 40
& interroga prægnantem, ſi quando impleuerit
nouem menſes ſuos, adhuc poterit matrix
eius retinere partum in ſemetipſa? * Et di 41
xi, Non poteſt Domine. Et dixit ad me, In inferno
promptuaria animarum matrici aſſimilata
ſunt. * Quemadmodum enim illa feſti- 42
nat quę parit effugere neceſſitatem partus:
ſic & hæc feſtinat reddere ea quæ commendata
ſunt. * Ab initio tibi demonſtrabitur de 43
his quæ concupiſcis uidere. * Et reſpondi, & 44
dixi: Si inueni gratiam ante oculos tuos, & ſi
poſſibile eſt, & ſi idoneus ſum, * demonſtra 45
mihi, ſi pluſquam præteritum ſit habet venire,
aut plura pertranſierunt ſupra quam futurum
eſt. * Quid pertranſiuit, ſcio: quid autem 46
futurum ſit, ignoro. * Et dixit ad me: Sta ſu- 47
per dexteram partem, & demonſtrabo tibi
interpretationem ſimilitudinis. * Et ſteti, & 48
vidi: & ecce fornax ardens tranſijt coram
me, & factum eſt, cum tranſiret flamma, vidi,
& ecce ſuperauit fumus. * Poſt hæc tran 49
ſijt coram me nubes plena aquæ, & immiſit
pluuiam impetu multam: & cum tranſijſſet
impetus pluuiæ, ſuperauerunt in ea guttæ.
* Et dixit ad me: Cogita tibi: ſicut creſcit 50
pluuia amplius quam guttæ, & ignis quam
fumus: ſic ſuperabundauit quæ tranſiuit menſura:
Superauerunt autem guttæ, & fumus.
* & oraui, & dixi, Putas uiuo vſque in die- 51
bus illis? vel quid erit in diebus illis? * Re- 52
ſpondit ad me, & dixit, De ſignis, de quibus
me interrogas, ex parte poſſum tibi dicere:
de vita autem tua non ſum miſſus dicere tibi,
ſed neſcio.

CAP. V.

1 De ſignis autem: ecce dies venient, in
quibus apprehendētur qui inhabitant
terram in cenſu multo: & abſcondetur verita
2 tis via: & ſterilis erit a fide regio: * & multi-
plicabitur iniuſtitia ſuper hanc quam ipſe tu
3 vides, & ſuper quam audiſti olim: * & erit im-
poſito veſtigio quam nunc vides regnare re
4 gionem, & videbunt eam deſertam. * Si autē
tibi dederit Altiſſimus viuere, videbis poſt
tertiam tubā, & reluceſcet ſubito ſol noctu,
5 & luna ter in die, * & de ligno ſanguis ſtilla
bit, & lapis dabit vocem ſuam, & populi cō-
6 mouebuntur: * & regnabit, quem non ſperāt
qui inhabitant ſuper terram, & volatilia com
7 migrationem facient: * & mare Sodomiticū
piſces reijciet, & dabit uocem noctu, quā non
nouerant multi. omnes autem audient vocē
8 eius, * & chaos fiet per loca multa, & ignis
frequenter remittetur, & beſtiæ agreſtes trāſ
migrabunt, & mulieres menſtruatæ parient
9 monſtra, * & in dulcibus aquis ſalſæ inuenien
tur, & amici omnes ſemetipſos expugnabūt:
& abſcondetur tunc ſenſus, & intellectus ſe-
10 parabitur in promptuarium ſuum: * & quæ-
retur a multis, & non inuenietur: & multipli
cabitur iniuſtitia, & incontinentia ſuper ter-
11 ram. * Et interrogabit regio proximam ſuam
& dicet, Numquid per te pertranſijt iuſtitia
12 iuſtum faciens? Et hoc negabit. * Et erit in il-
lo tempore, & ſperabunt homines, & nō im
petrabunt: laborabunt, & non dirigentur viæ
13 eorum. * Hæc ſigna dicere tibi permiſſum
eſt mihi: & ſi oraueris iterū & ploraueris, ſi-
cut & nuñc, & ieiunaueris ſeptem diebus, au-
14 dies iterato horum maiora. * Et euigilaui, &
corpus meum horruit valde: & anima mea la
15 borauit, ut deficeret: * & tenuit me qui venit
angelus, qui loquebatur in me, & cōfortauit
16 me, & ſtatuit me ſuper pedes. * Et factum eſt
in nocte ſecūda, & venit ad me Salathiel dux
populi, & dixit mihi, Vbi eras? & quare vul-
17 tus tuus triſtis? * An neſcis, quoniam tibi cre-
ditus eſt Iſrael in regione tranſmigrationis
18 eorum? * Exurge ergo, & guſta panem, & nō
derelinquas nos, ſicut paſtor gregem ſuum
19 in manibus luporum malignorū. * Et dixi ei,
Vade a me, & non appropies ad me. Et audi-
20 uit, vt dixi: & receſſit a me. * Et ego ieiunaui
diebus ſeptem vlulans & plorans, ſicut mihi
21 mandauit Vriel angelus. * Et factum eſt poſt
dies ſeptem, & iterū cogitationis cordis mei
22 moleſtæ erant mihi valde, & reſumpſit ani-
ma mea ſpiritum intellectus: & iterum cœpi
23 loqui coram Altiſſimo ſermones, * & dixi,

Domi-

Dominator Domine ex omni ſilua terræ, &
omnibus arboribus eius, elegiſti vineam vni
cam; * & ex omni terra orbis, elegiſti tibi fo- 24
ueam vnam: & ex omnibus floribus orbis, ele
giſti tibi lilium vnum: * & ex omnibus abyſ- 25
ſis maris, repleſti tibi riuum vnum: & ex om-
nibus ædificatis ciuitatibus, ſanctificaſti tibi-
metipſi Sion: * & ex omnibus creatis volati- 26
libus, nominaſti tibi columbam vnam, & ex
omnibus plaſmatis pecoribus, prouidiſti tibi
ouem vnam: * & ex omnibus multiplicatis 27
populis, acquiſiuiſti tibi populum unum: &
ab omnibus probatam legem donaſti huic,
quem deſideraſti populo. * Et nunc Domine, 28
vt quid tradidiſti unum pluribus? Et præpa-
raſti ſuper vnam radicem alias, & diſperdidi
ſti vnicum tuum in multis. * & conculcaue- 29
runt eum, qui contradicebant ſponſionibus
tuis, quique tuis teſtamentis non credebant.
* Et ſi odiens odiſti populum tuum, tuis ma- 30
nibus debet caſtigari. * Et factum eſt, cum lo- 31
cutus eſſem ſermones, & miſſus eſt angelus
ad me, qui ante venerat ad me præterita no-
cte, * & dixit mihi, Audi me, & inſtruam te: 32
& intende mihi, & adijciam coram te. * Et 33
dixi, Loquere Domine meus. Et dixit ad me,
valde tu in exceſſu mẽtis factus es pro Iſrael:
an plus dilexiſti eum, quàm qui eũ fecit? * Et 34
dixi ad eum, Non Domine, ſed dolens locu-
tus ſum. Torquent enim me renes mei per o-
mnem horam, quærentem apprehendere ſe-
mitam Altiſſimi, & inueſtigare partem iudi-
cij eius. * Et dixit ad me, Non potes. Et dixi, 35
Quare Domine? Ad quid naſcebar, aut qua-
re non fiebat matrix matris meæ mihi ſepul-
chrum, vt non viderem laborem Iacob, &
defatigationẽ generis Iſrael? * Et dixit ad me, 36
Numera mihi quæ necdum venerant, & col-
lige mihi diſperſas guttas, & reuirida mihi a-
ridos flores, * & aperi mihi clauſa promptua 37
ria, & produc mihi incluſos in eis flatus; de-
monſtra mihi vocis imaginem: & tunc oſten
dam tibi laborem quem rogas videre. * Et 38
dixi, Dominator Domine, quis enim eſt
qui poteſt hæc ſcire niſi qui cum homini-
bus habitationem non habet? * Ego autem 39
inſipiens: & quomodo potero dicere de his,
quibus me interrogaſti? * Et dixit ad me, 40
Quomodo non potes facere vnum de his
quæ dicta ſunt: ſic non poteris inuenire iu-
dicium meum, aut in fine charitatem, quam
populo promiſi. * Et dixi, Sed ecce Domi- 41
ne tu prope es his qui in finem ſunt: & quid
facient qui ante me fuerunt, aut nos, aut hi
qui poſt nos? * Et dixit ad me, Coronæ aſ- 42
ſimilabo iudicium meum. Sicut non nouiſſi-
morum tarditas, ſic nec priorum velocitas.
* Et reſpondi, & dixi, Nec poteras facere 43
eos qui facti ſunt, & qui ſunt, & qui futuri
ſunt, in vnum, vt celerius iudicium tuum o-
ſtendas? * Et reſpondit ad me, & dixit, Non 44
poteſt feſtinare creatura ſuper creatorem,
nec ſuſtinere ſeculum eos, qui in eo creandi
45 ſunt in unum. * Et dixi. Quo modo dixiſti
ſeruo tuo, quoniam viuificans viuificaſti a
te creatam creaturam in vnum, & ſuſtine-
bat creatura: poterit & nunc portare præſen
46 tes in unum. * Et dixit ad me, Interroga ma-
tricem mulieris, & dices ad eam. Et ſi paris
quare per tempus? Roga ergo eam, vt det
47 decem in unum. * Et dixi, Non utique po-
48 terit: ſed ſecundum tempus. * Et dixit ad
me, Et ego dedi matricem terræ his qui ſe-
49 minati ſunt ſuper eam per tempus: * Quem
admodum enim infans non parit ea, quæ
ſenum ſunt: ſic ego diſpoſui a me creatum
50 ſæculum. * Et interrogaui, & dixi, Cum iam
dederis mihi uiam, loquar coram te: nam ma
ter noſtra, de qua dixiſti mihi, adhuc iuue-
51 nis eſt: iam ſenectuti appropinquat. * Et
reſpondit ad me, & dixit, Interroga eam
52 quæ parit, & dicet tibi. * Dices enim ei,
Quare quos peperiſti, nunc non ſunt ſimiles
53 his qui ante te, ſed minores ſtatura? * Et di-
cet tibi & ipſa, Alij ſunt qui in iuuentute vir-
tutis nati ſunt: & alij qui ſub tempore ſene-
54 ctutis, deficiente matrice ſunt nati. * Conſi-
dera ergo & tu quoniam minori ſtatura eſtis
55 præ his qui ante vos: & qui poſt vos, minori
quam uos, quaſi iam ſeneſcentes creaturę,
& fortitudinem iuuentutis prætereuntes. Et
dixi, Rogo Domine, ſi inueni gratiam ante
oculos tuos, demonſtra ſeruo tuo, per quem
viſites creaturam tuam.

CAP. VI.

1 ET dixit ad me, Initio terreni orbis & an
tequam ſtarent exitus ſæculi, & antequã
2 ſpirarent conuentiones ventorum, * & ante-
quam ſonarent voces tonitruum, & antequã
ſplenderent nitores coruſcationum, & an-
tequam confirmarentur fundamenta para-
3 diſi, * & antequam viderentur decori flores,
& antequam cõfirmarentur motæ virtutes,
& antequam colligerẽtur innumerabiles mi
4 litiæ angelorum, * & antequam extolleren-
tur altitudines aeris, & antequam nomina-
rentur menſuræ firmamentorum, & ante-
5 quam æſtuarent camini in Sion, * & ante-
quam inueſtigarentur præſentes anni, & ante
quam abalienarentur eorum qui nunc pec-
cant adinuentiones, & conſignati eſſent, qui
6 fidem theſaurizauerunt: * tunc cogitaui, & fa
cta ſunt per me ſolum, & non per alium: &
7 finis per me, & non per alium. Et reſpondi, &
dixi, Quæ erit ſeparatio temporum? aut quã
8 do prioris finis, & ſequentis initium? * Et di-
xit ad me, Ab Abraham vſque ad Iſaac, quan
do nati ſunt ab eo Iacob & Eſau, manus Ia-
9 cob tenebat ab initio calcaneum Eſau, * finis
enim huius ſæculi Eſau, & principium ſe-

quentis Iacob. * Hominis manus intel cal- 10
caneum & manum. Aliud noli quærere Eſ-
dra. * Et reſpondi, & dixi, O dominator 11
Domine, ſi inueni gratiam ante oculos tuos,
*oro vt demonſtres ſeruo tuo finem ſigno- 12
rum tuorum, quorum partem mihi demon-
ſtraſti nocte præcedenti. * Et reſpondit, & di- 13
xit ad me, Surge ſuper pedes tuos, & audi uo
cem pleniſſimam ſonitus. * Et erit ſicut com 14
motio, nec commouebitur locus, in quo
ſtes ſuper eum. * Ideo cum loquitur, tu 15
non expaueas, quoniam de fine verbum &
fundamentum terræ intelligitur, * quoniam 16
de ipſis ſermo tremiſcit & cõmouetur, ſcit
enim quoniam finem eorum oportet com-
mutari. * Et factum eſt, cum audiſſem, ſur 17
rexi ſuper pedes meos, & audiui: & ecce vox
loquens, & ſonus eius ſicut ſonus aquarum
multarum, * & dixit, Ecce dies veniunt, & 18
erit quando appropinquare incipiam, ut vi
ſitem habitantes in terra: * & quando in- 19
quirere incipiã ab eis qui iniuſte nocuerunt
iniuſtitia ſua, & quando ſuppleta fuerit hu-
militas Sion. * & cum ſuperſignabitur ſe- 20
culum quod incipient pertranſire, hæc ſi-
gna faciam, Libri aperientur ante faciẽ fir
mamenti, & omnes uidebunt ſimul, * & an- 21
niculi infantes loquẽtur uocibus ſuis, & præ
gnantes immaturos parient infantes trium
& quattuor menſium, & viuent, & ſuſcita-
buntur. * Et ſubito apparebunt ſeminata 22
loca non ſeminata, & plena promptuaria ſu
bito inuenientur vacua: * & tuba canet cũ ſo 23
no, quam cum omnes audierint, ſubito expa
ueſcent. * Et erit in illo tempore, debella- 24
bunt amici amicos ut inimici, & expaueſcet
terra cum his: & venæ fontium ſtabunt, &
non decurrent in horis tribus: * & erit, o- 25
mnis qui derelictus fuerit ex omnibus iſtis
quibus prædixi tibi, ipſe ſaluabitur, & vi-
debit ſalutare meum, & finem ſæculi veſtri.
* Et videbunt qui recepti ſunt homines, qui 26
mortem non guſtauerunt a natiuitate ſua,
& mutabitur cor inhabitantium, & conuer-
tetur in ſenſum alium. * Delebitur enim ma 27
lum, & extinguetur dolus. * Florebit au- 28
tem fides, & uincetur corruptela, & oſten-
detur veritas quæ ſine fructu fuit diebus tan
tis. * Et factum eſt, cum loqueretur mihi, 29
& ecce paulatim intuebar ſuper eum ante
quem ſtabam, * & dixit ad me hæc, Veniti- 30
bi oſtendere tẽpus venturæ noctis. * Si ergo 31
iterum rogaueris, & iterũ ieiunaueris ſeptẽ
diebus, iterum tibi renuntiabo horũ maiora
per diem quam audiui. * Audita eſt enim vox 32
tua apud Altiſſimum. Vidit enim fortis di-
rectionem tuam, & prouidit pudicitiam,
quam a iuuentute tua habuiſti: * & propter 33
hoc miſit me demonſtrare tibi hæc omnia,
& dicere tibi, Confide, & noli timere, * & 34
noli feſtinare cum prioribus temporibus co-
gitare vana, vt non properes a nouiſſimis
35 temporibus. * Et factum eſt poſt hæc, &
fleui iterum: & ſimiliter ieiunaui ſeptem
diebus, vt ſuppleam tres hebdomadas, quæ
36 dicta ſunt mihi. * Et factum eſt in octaua
nocte, & cor meum turbabatur iterato in
37 me, & cœpi loqui coram Altiſſimo. * In-
flammabatur enim ſpiritus meus valde, &
38 anima mea anxiabatur. * & dixi, o Domi-
ne, loquens locutus es ab initio creaturæ in
primo die dicens, Fiat cælum & terra: &
39 tuum verbum opus perfectum. * Et erat
tunc ſpiritus, & tenebræ circumferebantur,
& ſilentium, ſonus vocis hominis nondum
40 erat abs te. * Tunc dixiſti de theſauris tuis
proferri lumen luminoſum, quo appareret
41 opus tuum. * Et die ſecundo creaſti ſpiri-
tum firmamenti, & imperaſti ei vt diuide-
ret & diuiſionem faceret inter aquas, vt
pars quædam ſurſum recederet, pars vero
42 deorſum maneret. * Et tertia die imperaſti
aquis congregari in ſeptima parte terræ: ſex
vero partes ſiccaſti & conſeruaſti, vt ex his
ſint coram te miniſtrantia ſeminata a Deo,
43 & culta. * Verbum enim tuum proceſſit,
44 & opus ſtatim fiebat. * Proceſſit enim ſu-
bito fructus multitudinis immenſus, & con-
cupiſcentiæ guſtus multiformes, & flores
colore immutabili, & odores odoramen-
ti inueſtigabilis, & die tertia hæc facta ſunt.
45 * Quarta autem die imperaſti fieri ſolis ſplẽ-
dorem, lunæ lumen, ſtellarum diſpoſitio-
46 nem: * & imperaſti eis, vt deſeruirent fu-
47 turo plaſmato homini. * Quinto autem die
dixiſti ſeptimæ parti, vbi erat aqua congre-
gata, vt procrearet animalia, & volatilia, &
48 piſces: & ita fiebat. * aqua muta, & ſine
anima quæ Dei nutu iubebantur, animalia
faciebat, vt ex hoc mirabilia tua nationes
49 enarrent. * Et tunc conſeruaſti duas ani-
mas: nomen vni vocaſti Henoch, & nomen
50 ſecundæ vocaſti Leuiathan, * & ſepara-
ſti ea ab alterutro. Non enim poterat ſepti-
ma pars, vbi erat aqua congregata, ca-
51 pere ea. * Et dediſti Henoch vnam partem,
quę ſiccata eſt tertio die, vt habitet in ea vbi
52 ſunt montes mille. * Leuiathan autem dedi-
ſti ſeptimam partem humidam, & ſeruaſti
eam, vt fiat in deuorationem quibus vis,
53 & quando vis. * Sexto autem die imperaſti
terræ, vt crearet coram te iumenta, & be-
54 ſtias, & reptilia. * & ſuper his Adam, quem
conſtituiſti ducem ſuper omnibus factis quę
feciſti, & ex eo educimur nos omnes, quem-
55 que elegiſti populum. * Hæc autem omnia
dixi corã te Domine, quia propter nos crea
56 ſti ſæculum. * Reſiduas autem gentes ab A-
dam natas dixiſti eas nil eſſe, & quoniam ſa-
liuæ aſſimilatæ ſunt, & quaſi ſtillicidium de
57 vaſe ſimilaſti abundantiam eorum. * Et
nunc Domine, ecce, iſtæ gentes quæ in ni-
hilum

hilum deputatæ ſunt, cœperunt dominari no
ſtri, & deuorare: * nos autem populus tuus 58
quem vocaſti primogenitum vnigenitum æ-
mulatorem tuum, traditi ſumus in manibus
eorum: * & ſi propter nos creatum eſt ſæcu- 59
lum, quare non hæreditatem poſſidemus cũ
ſæculo? Vſquequo hæc?

CAP. VII.

ET factum eſt, cum finiſſem loqui verba 1
hæc, miſſus eſt ad me angelus qui miſ-
ſus fuerat ad me primis noctibus, * & dixit ad 2
me, Surge Eſdra, & audi ſermones quos veni
loqui ad te. * Et dixi, Loquere Deus meus. 3
Et dixit ad me, Mare poſitum eſt in ſpa-
tioſo loco, vt eſſet altum & immenſum: * e- 4
rit autẽ ei introitus, in anguſto loco poſitus,
vt eſſet ſimilis fluminibus. * Quis enim vo- 5
lens voluerit ingredi mare, & videre eum,
vel dominari eius: ſi nõ tranſierit anguſtum
in latitudinem quomodo venire poterit?
* Item aliud, Ciuitas eſt ædificata, & poſita 6
in loco campeſtri: eſt autem plena omnium
bonorum. * introitus eius anguſtus & in præ 7
cipiti poſitus, vt eſſet a dextris quidem ignis,
a ſiniſtris aqua alta: * ſemita autem eſt vna 8
ſola inter eos poſita, hoc eſt, inter ignem &
aquam, vt non capiat ſemita, niſi ſolum-
modo veſtigium hominis. * Si autem dabi 9
tur ciuitas homini in hereditatem, ſi num-
quam antepoſitum periculum pertranſierit,
quomodo accipiet hereditatem ſuam? * Et 10
dixi, Sic Domine. Et dixit ad me: Sic eſt: &
Iſrael pars. Propter eos enim feci ſæculum, 11
& quando tranſgreſſus eſt Adam conſtitu-
tiones meas. iudicatum eſt quod factum eſt.
* Et facti ſunt introitus huius ſæculi anguſti, 12
& dolẽtes, & laborioſi: pauci autem & mali,
& periculorum pleni: & labore magnopere
fulti. * nam maioris ſæculi introitus ſpatioſi 13
& ſecuri, & faciẽtes immortalitatis fructũ.
* Si ergo ingredientes non fuerunt ingreſſi 14
qui viuunt, anguſta & vana hæc: nõ poterunt
recipere quæ ſunt repoſita. * Nunc ergo qua 15
re tu cõturbaris, cũ ſis corruptibilis? & quid
moueris tu, cum ſis mortalis? * Et quare non 16
accepiſti in corde tuo quod eſt futurum,
ſed quod in præſenti? * Reſpondi, & dixi, Do 17
minator Domine, ecce diſpoſuiſti lege tua,
quoniam iuſti hereditabunt hæc, impij autẽ
peribunt. * Iuſti autem ferent anguſta, ſperã 18
tes ſpatioſa, qui enim impie geſſerũt, & angu
ſta paſſi ſunt. & ſpatioſa non videbũt. * Et di 19
xit ad me, Non eſt iudex ſuper Deum, neque
intelligens ſuper altiſſimum. * Pereunt enim 20
multi præſẽtes, quia negligitur quæ antepo
ſita eſt Dei lex. * Mandans enim mandauit 21
Deus venientibus, quando venerunt, quid fa
cientes viuerent, & quid obſeruãtes non pu
nirentur. * Hi autem nõ ſunt perſuaſi, & con 22
tradixerunt ei, & conſtituerunt ſibi cogita-
23 men vanitatis, * & propoſuerunt ſibi cir-
cumuentiones delictorum, & ſuperdixe-
runt Altiſſimo non eſſe, & vias eius non co-
24 gnouerunt, * & legem eius ſpreuerunt, &
ſponſiones eius abnegauerunt, & in legiti-
mis eius fidem non habuerunt, & opera eius
25 non perfecerunt. * propter hoc Eſdra va-
26 cua vacuis, & plena plenis. * Ecce tem-
pus veniet, & erit quando venient ſigna
quæ prædixi tibi, & apparebit ſponſa, &
appareſcens oſtendetur quæ nunc ſubduci-
27 tur terra: * & omnis qui liberatus eſt de præ
dictis malis, ipſe videbit mirabilia mea.
28 * Reuelabitur enim filius meus Ieſus cũ his
qui cum eo ſunt, & iucundabuntur qui re-
29 licti ſunt in annis quadringẽtis. * Et erit poſt
annos hos, & morietur filius meus Chriſtus,
& omnes qui ſpiramẽtum habent hominis:
30 * & conuertetur ſæculum in antiquum ſilen-
tium diebus ſeptem, ſicut in prioribus iudi-
31 cijs, ita ut nemo derelinquatur. * Et erit
poſt dies ſeptem, & excitabitur quod non-
dum vigilat ſæculum, & morietur corruptũ:
32 * & terra reddet quæ in ea dormiunt, & pul-
uis qui in eo ſilentio habitant, & promptua
ria reddent quæ eis commendatæ ſunt ani-
33 mæ. * Et reuelabitur Altiſſimus ſuper ſedem
iudicij, & pertranſibunt miſeriæ, & longani
34 mitas congregabitur. * Iudicium autem ſo-
lum remanebit, veritas ſtabit, & fides cõua-
35 leſcet, * & opus ſubſequetur, & merces oſtẽ-
detur, & iuſtitiæ vigilabunt, & iniuſtitiæ nõ
36 dominabuntur. * Et dixi, Primus Abraham
propter Sodomitas orauit, & Moyſes pro pa
37 tribus qui i deſerto peccauerũt: * & qui poſt
eam pro Iſrael in diebus Achaz, & Samue-
38 lis. * Dauid pro confractione, & Salomon p
39 eis qui venerunt in ſanctificationem. * Et E-
lias pro his qui pluuiam acceperunt, & pro
40 mortuo vt viueret, * & Ezechias pro popu-
lo in diebus Sennacherib, & multi pro mul-
41 tis. * Si ergo modo qñ corruptibile increuit,
& iniuſtitia multiplicata eſt, & orauerunt iu
ſti pro impijs: quare & nunc ſic non erit?
42 * Et reſpondit ad me, & dixit, Præſens ſæcu-
lum nõ eſt finis, gloria in eo frequẽs manet:
43 propter hoc orauerunt pro inualidis. * Dies
enim iudicij erit finis temporis huius, & ini-
tium temporis futuræ immortalitatis, in quo
44 tranſiuit corruptela: * ſoluta eſt intemperã
tia, abſciſſa eſt incredulitas: creuit autem iu
45 ſtitia, orta eſt veritas. * tunc enim nemo pote
rit ſaluare eum qui periit, neque demergere
46 qui vicit. Et reſpondi, * & dixi, Hic eſt ſer-
mo meus primus & nouiſſimus, quoniam
melius erat non dare terram Adam, vel cum
iam dediſſet, coercere eum ut non peccaret.
47 * Quid enim prodeſt hominibus in præſen-
ti viuere in triſtitia, & mortuos ſperare pu-
48 nitionem? * O tu quid feciſti Adam? Si enim

tu peccaſti, non eſt factus ſolius tuus caſus,
ſed & noſter qui ex te aduenimus. * Quid.n. 49
prodeſt nobis, ſi promiſſum eſt nobis immor
tale tempus; nos autem mortalia opera egi-
mus?* Et quoniam prædicta eſt nobis peren 50
nis ſpes, nos vero peſſimi vani facti ſumus.
*Et quoniam repoſita ſunt nobis habitacula 51
ſanitatis & ſecuritatis: nos vero male conuer
ſati ſumus.* Et quoniam repoſita eſt gloria 52
Altiſſimi protegere eos qui tarde conuerſati
ſunt: nos autem peſſimis viis ambulauimus.
* Et quoniam oſtendetur paradiſus, cuius 53
fructus incorruptus perſeuerat, in quo eſt ſe
curitas & medela: * nos vero non ingredie 54
mur. in ingratis enim locis conuerſati ſumus.
* Et quoniam ſuper ſtellas fulgebunt facies 55
eorum qui abſtinentiam habuerunt: noſtræ
autem facies ſuper tenebras nigræ. * non 56
enim cogitauimus viuentes quando iniqui-
tatem faciebamus, quod incipiemus poſt
mortem pati. * Et reſpondit, & dixit, Hoc 57
eſt cogitamentum certaminis quod certabit
qui ſuper terram natus eſt homo, * vt ſi vi- 58
ctus fuerit, patiatur quod dixiſti: ſi autem
vicerit, recipiet quod dico: quoniam hæc eſt 59
vita quam Moyſes dixit cum viueret, ad po
pulum, dicens, Elige tibi vitam, vt viuas.
* Non crediderunt autem ei, ſed nec poſt eũ 60
prophetis: ſed nec mihi qui locutus ſum ad
eos,* quoniam non eſſet triſtitia in perditio 61
nem eorum, ſicut futurum eſt gaudium ſu-
per eos, quibus perſuaſa eſt ſalus. Et reſpõ 62
di, & dixi, Scio Domine, quoniam voca-
tus eſt Altiſſimus miſericors in eo, quod mi-
ſereatur his qui nondum in ſæculo aduene-
runt,* & quod miſeretur illis qui conuerſio 63
nem faciunt in lege eius:* & longanimis eſt, 64
quoniã longanimitatem præſtat his qui pec-
cauerunt quaſi ſuis operibus: & munificus 65
eſt, quoniam quidẽ donare vult pro exigen-
tijs: * & multæ miſericordiæ, quoniam mul- 66
tiplicat magis miſericordias his qui præſen-
tes ſunt, & qui præterierũt, & qui futuri ſũt.
* Si enim non multiplicauerit miſericordias 67
ſuas: non viuificabitur ſæculum cum his qui
inhereditabant in eo.* Et donat: quoniam ſi 68
non donauerit de bonitate ſua, vt alleuentur
hi qui iniquitatem fecerunt, de ſuis iniquita
tibus non poterit decies milleſima pars viui-
ficari hominum.* Et iudex ſi non ignouerit 69
his qui curati ſunt verbo eius, & deleuerit
multitudinem contentionum: non fortaſſis
derelinquerentur in innumerabili multitudi
ne, niſi pauci valde.

CAP. VIII.

ET reſpondit ad me, & dixit: Hoc ſæcu- 1
lum fecit Altiſſimus propter multos, fu
turum autem propter paucos. * Dicam au 2
tem coram te ſimilitudinem Eſdra. Quo-
modo autem interrogabis terram, & dicet
tibi, quoniam dabit terram multam magis
vnde fiat fictile, paruum autem puluerem
unde aurum fit: ſic & actus præſentis ſæcu-
3 li. * Multi quidem creati ſunt, pauci au-
4 tem ſaluabuntur. * Et reſpondi, & dixi:
Abſorbe ergo anima ſenſum, & deuora
5 quod ſapit. * conueniſti enim obaudire,
& prophetare volens. Nec enim tibi datum
6 eſt ſpatium, niſi ſolummodo viuere. * O
Domine, ſi non permittes ſeruo tuo, vt o-
remus coram te, & des nobis ſemen cordi,
& ſenſui culturam, vnde fructus fiat, vn-
de viuere poſſit omnis corruptus, qui por-
7 tabit locum hominis? * Solus enim es, &
vna plaſmatio nos ſumus manuum tuarum,
8 ſicut locutus es: * & quomodo nunc in
matrice plaſmatum eſt corpus, & præſtas
membra: conſeruatur in igne & aqua tua
creatio: & nouem menſibus patitur tua
plaſmatio tuam creaturam quæ in ea creata
9 eſt: * ipſum autem quod ſeruat, & quod
ſeruatur, vtraque ſeruabuntur: ſeruataque
quandoque iterum reddit matrix, quæ in ea
10 creuerunt. * Imperaſti enim ex ipſis mem
bris, hoc eſt mammillis præbere lac fructui
11 mammillarum, * vt nutriatur id quod plaſ
matum eſt vſque in tempus aliquod, & po-
12 ſtea diſponas eum tuæ miſericordiæ. * Enu-
triſti eum tua iuſtitia, & erudiſti eum in le-
13 ge tua, & corripuiſti eum tuo intellectu:* &
mortificabis eum, vt tuam creaturam: &
14 viuificabis eum, vt opus tuum. * Si ergo
perdideris eum qui tantis laboribus plaſma-
tus eſt: tuo iuſſu facile eſt ordinari, vt & id
15 quod fiebat ſeruaretur. * Et nunc Domine
dicam, de omni homine tu magis ſcis: de po-
16 pulo autem tuo, ob quem doleo:* Et de here
ditate tua, propter quã lugeo: & propter Iſ-
rael, propter quẽ triſtis ſum: & de Iacob, pro
17 pter quem doleo:* ideo incipiam orare corã
te pro me, & pro eis: quoniam video lapſus
18 noſtros qui inhabitamus terrã.* Sed audiui
19 celeritatem iudicis qui futurus eſt:* Ideo au
di vocem meam & intellige ſermonẽ meũ,
20 & loquar coram te. * Initium verborum Eſ-
dræ priuſquam aſſumeretur: & dixi, Domi-
ne, qui inhabitas ſæculum, cuius oculi eleuati
21 in ſuperna & aere:* & cuius thronus ineſti-
mabilis, & gloria incomprehenſibilis: cui
22 aſtat exercitus angelorũ cũ tremore,* quo-
rum ſeruatio in vento & igni cõuertitur: cu
ius verbum verum, & dicta perſeuerantia:
23 * cuius iuſſio fortis, & diſpoſitio terribilis:
cuius aſpect⁹ arefacit abyſſos, & indignatio
tabeſcere facit mõtes, & veritas teſtificatur:
24 * exaudi orationem ſerui tui, & auribus per
25 cipe precationem figmenti tui. Dum enim
26 uiuo, loquar: & dum ſapio, reſpondebo:* nec
reſpicias populi tui delicta, ſed qui tibi in ue
27 ritate ſeruiunt. * Nec intendas impia gen-

tium

tium ſtudia ſed qui tua teſtimonia cum dolo-
ribus cuſtodierunt. * Nec cogites qui in con- 28
ſpectu tuo falſe conuerſati ſunt, ſed memora
re qui ex voluntate tua timorē cognouerūt.
* Neque volueris perdere, qui pecudum mo 29
res habuerunt: ſed reſpicias eos qui legem tuā
ſplendide docuerunt. * Nec indigneris eis qui 30
beſtijs peiores iudicati ſunt: ſed diligas eos
qui ſemper in tua iuſtitia confidunt, & glo-
ria. * Quoniam nos & patres noſtri talibus 31
morbis languemus: tu autem propter nos
peccatores miſericos uocaberis. * Si enim 32
deſideraueris ut noſtri miſerearis, tunc miſe
ricors vocaberis, nobis aūt non habentibus
opera iuſtitiæ. Iuſti enim, quibus ſunt opera 33
multa repoſita, ex proprijs operibus recipiēt
mercedem. * Quid eſt enim homo, vt ei indi- 34
gneris: aut genus corruptibile, vt ita amarus
ſis de ipſo? * In veritate enim nemo de ge- 35
nitis eſt qui non impie geſſit, & de confiten-
tibus qui non deliquit. * In hoc enim annun- 36
ciabitur iuſtitia tua, & bonitas tua Domine,
cum miſertus fueris eis qui non habent ſub-
ſtantiam bonorum operum. * Et reſpondit 37
ad me, & dixit: Recte locutus es aliqua: &
iuxta ſermones tuos, ſic & fiet. * quoniam 38
non vere cogitabo ſuper plaſma eorum qui
peccauerunt ante mortem, ante iudicium, an
te perditionem: * ſed iucundabor ſuper iuſto 39
rum figmētum, & memorabor peregrinatio
nis quoque, & ſaluationis & mercedis rece
ptionis. * Quomodo ergo locutus ſum, ſic & 40
eſt. * Sicut enim agricola ſerit ſuper terram 41
ſemina multa, & plantationes multitudinis
plantat, ſed non in tempore omnia quæ ſemi
nata ſunt, ſaluantur, ſed nec omnia quæ plan
tata ſunt, radicabunt: ſic & qui in ſæculo ſe-
minati ſunt, non omnes ſaluabuntur. * Et re- 42
ſpondi, & dixi: Si inueni gratiam, loquar.
* Quomodo ſemē agricolæ ſi non aſcenderit 43
aut non acceperit pluuiam tuam in tempo-
re, aut ſi corruptum fuerit multitudine plu-
uiæ, * ſic perit: & ſimiliter homo qui mani- 44
bus tuis plaſmatus eſt, & tu ei imago nomi-
natus: quoniam ſimilatus es ei, propter quem
omnia plaſmaſti, & ſimilaſti ſemini agrico-
læ. * Non iraſcaris ſuper nos, ſed parce popu 45
lo tuo, & miſerere hereditati tuæ. Tu autem
creaturæ tuæ miſereris. * Et reſpōdit ad me, 46
& dixit: Quæ ſunt præſentia præſentibus, &
quæ futura futuris. * Multum enim tibi re- 47
ſtat, vt poſſis diligere meam creaturam ſuper
me: tibi autem frequenter & ipſi proximaui,
iniuſtis autem numquam. * Sed & in hoc mi 48
rabilis es coram Altiſſimo. * quoniam hu- 49
miliaſti te ſicut decet te, & non iudicaſti te, vt
inter iuſtos plurimum glorificeris. * Propter 50
quod miſeriæ multæ, & miſerabiles efficien-
tur eis qui habitant ſæculum in nouiſſimis:
quia in multa ſuperbia ambulauerunt. * Tu 51
autem pro te intellige, & de ſimilibus tuis in
52 quire gloriam. * Vobis enim apertus eſt para
diſus, plantata eſt arbor uitæ, præparatum eſt
futurum tempus, præparata eſt abundantia,
ædificata eſt ciuitas, probata eſt requies, per-
53 fecta eſt bonitas & perfecta ſapientia. * Ra-
dix mali ſignata eſt a uobis: infirmitas, & ti-
nea a vobis abſconſa eſt: & in infernum fu-
54 git corruptio in obliuione. * Tranſierunt do
lores, & oſtenſus eſt in fine theſaurus immor
55 talitatis. * Noli ergo adijcere inquirendo de
56 multitudine eorum qui pereunt. * Nam &
ipſi accipientes libertatem, ſpreuerunt Al-
tiſſimum, & legem eius contēpſerunt, & vias
57 eius dereliquerunt. * Adhuc autem iuſtos e-
58 ius conculcauerunt, * & dixerunt in corde
ſuo non eſſe Deum: & quidem ſcientes quo-
59 niam moriuntur. * Sicut enim vos ſuſcipient
quæ prædicta ſunt: ſic eos ſitis, & cruciatus,
quæ præparata ſunt. non enim voluit homi-
60 nem diſperdi. * Sed & ipſi qui creati ſunt,
coinquinauerunt nomen eius qui fecit eos:
& ingrati fuerunt ei qui præparauit eis vi-
61 tam. * Quapropter iudiciū meum modo ap-
62 propinquat. * Quæ non omnibus demonſtra-
ui, niſi tibi, & tibi ſimilibus paucis. Et re-
63 ſpondi, & dixi: * Ecce nunc domine demon-
ſtraſti mihi multitudinem ſignorum, quæ in-
cipies facere in nouiſſimis: ſed non demon-
ſtraſti mihi quo tempore.

CAP. IX.

1 ET reſpondit ad me, & dixit, Metiens me
tire tempus in ſemetipſo: & erit cum vi-
deris, quando tranſierit pars quædam ſigno-
2 rum quæ prædicta ſunt, * tunc intelliges quo-
niam ipſum eſt tempus in quo incipiet Altiſ-
ſimus uiſitare ſæculum quod ab eo factū eſt.
3 * Et quando uidebitur in ſæculo motio loco-
4 rum, & populorum turbatio, * tunc intelli-
ges quoniam de his erat Altiſſimus locutus a
5 diebus qui fuerunt ante te ab initio. * Sicut
enim omne quod factum eſt in ſæculo initiū
habet, pariter & conſummationem, & con-
6 ſummatio eſt manifeſta: * ſic & Altiſſimi tem
pora initia habent manifeſta in prodigijs &
virtutibus, & conſummationes in actu &
7 in ſignis. * Et erit, omnis qui ſaluus factus fue
rit, & qui poterit effugere per opera ſua &
8 per fidem in qua credidiſtis, * relinquetur de
prędictis periculis, & uidebit ſalutare meum
in terra mea, & in finibus meis, quoniam
9 ſanctificaui me a ſæculo. * Et tunc miſereban
tur qui nūc abuſi ſunt uias meas: & in tormē-
tis cōmorabūtur hi qui eas proiecerūt in cō
10 tēptu. * Qui.n. non cognouerūt me, uiuētes
11 beneficia cōſecuti: * & qui faſtidierunt legē
meā, cum adhuc erant habentes libertatem,
12 * & cum adhuc eſſet eis apertus pœniten-

tiæ locus,non intellexerunt,ſed ſpreuerunt:
hos oportet poſt mortem in cruciaméto co
gnoſcere. * Tu ergo noli adhuc curioſus eſſe, 13
quomodo impij cruciabũtur:ſed īquire quo
modo iuſti ſaluabuntur , & quorum ſæculũ ,
& propter quos ſæculum,& quando. * Et re 14
ſpondi,& dixi, * Olim locutus ſum , & nunc 15
dico, & poſtea dicam : quoniam plures ſunt
qui pereunt,quàm qui ſaluabuntur : * ſicut 16
multiplicatur fluctus ſuper guttam.Et reſpõ
dit ad me,& dixit, * Qualis ager,talia & ſemi 17
na:& quales flores,tales & tincturæ: & qua-
lis operator,talis & creatio:& qualis agrico
la,talis cultura:quoniam tempus erat ſæculi.
* Et nunc cum eſſem parans eis his qui nunc 18
ſunt; antequam fieret ſæculum in quo habi-
tarent : & nemo mihi contradixit . * tunc 19
enim quiſque , & nunc creator in mundo
hoc parato,& meſſe indeficienti,& lege in-
ueſtigabili corrupti ſunt mores eorum . * Et 20
conſideraui ſæculum,& ecce erat periculum
propter cogitationes quæ in eo aduenerũt .
* Et vidi,& peperci ei valde: & ſeruaui mihi 21
acinum de botro , & plantationem de tribu
multa. * Pereat ergo multitudo quæ ſine cau 22
ſa nata eſt,& ſeruetur acinus meus , & plan-
tatio mea: quia cum multo labore perfeci.
* Tu autem ſi adhuc intromittas ſeptem dies 23
alios,ſed non ieiunabis in eis: * Ibis in cam- 24
pum florum,vbi domus non eſt ædificata: &
manducabis ſolummodo de floribus campi,
& carnem non guſtabis, & vinum nõ bibes,
ſed ſolummodo flores: * deprecare Altiſſimũ 25
ſine intermiſſione,& veniam,& loquar tecũ.
* Et profectus ſum, ſicut dixit mihi in cam- 26
pum,qui vocatur Ardath,& ſedi ibi in flori-
bus.Et de herbis agri manducaui,& facta eſt
eſca earum mihi in ſaturitatem. * Et factum 27
eſt poſt dies ſeptem,& ego diſcumbebam ſu-
pra fœnum , & cor meum iterũ turbabatur
ſicut ante. * Et apertum eſt os meum, & in- 28
choaui dicere coram Altiſſimo,& dixi, * O 29
Domine,te nobis oſtendens oſtenſus es pa-
tribus noſtris in deſerto,quod non calcatur,
& infructuoſo,quãdo erant exeuntes de Æ-
gypto:& dicens dixiſti, * Tu Iſrael audi me, 30
& ſemen Iacob intende ſermonibus meis .
* Ecce enim ego ſemino in vobis legẽ meã, 31
& faciet in vobis fructum,& glorificabimi-
ni in eo per ſæculum. * Nam patres noſtri 32
accipientes legem,non ſeruauerunt,& legi-
tima mea non cuſtodierunt, & factus eſt fru
ctus legis non parens:nec enim poterat,quo
niam tuus erat. * Nam qui acceperunt,perie- 33
runt,nõ cuſtodientes quod in eis ſeminatum
fuerat. * Et ecce,cõſuetudo eſt, vt,cum acce- 34
perit terra ſemen,vel nauẽ mare, vel vas ali
quod eſcam vel potum:cũ fuerit extermina
tum id,in quo ſeminatũ eſt,vel in quod miſ-
ſum eſt: * ſimul id quod ſeminatum,vel miſ- 35
ſum eſt,vel quæ ſuſcepta ſunt, exterminant,
& ſuſcepta iam non manent apud nos : ſed
36 nobis ſic non factum eſt . * Nos quidem qui
legẽ accepimus peccantes periuimus, & cor
37 noſtrum quod ſuſcepit eã: * nam lex non pe-
38 rijt,ſed permanſit in ſuo labore. * Et cum lo
querer hæc ĩ corde meo,reſpexi oculis meis,
& vidi mulierem in dextera parte , & ecce
hæc lugebat,& plorabat cũ voce magna,&
animo dolebat valde , & veſtimenta eius di-
39 ſciſſa,& cinis ſuper caput eius. * Et dimiſi co
gitatus,in quibus eram cogitans,& cõuerſus
40 ſum ad eam, & dixi ei. * Vt quid fles? & quid
41 doles animo?Et dixit ad me, * Dimitte me do-
mine meus vt defleam me, & adijciam dolo-
rem : quoniam valde amaro ſum animo , &
42 humiliata ſum valde. * Et dixi ei, Quid paſſa
43 es? dic mihi . Et dixit ad me, * Sterilis fui ego
famula tua, & non peperi,habens maritũ an-
44 nis triginta. * Ego enim per ſingulas horas,
& per ſingulos dies,& annos hos triginta,
45 deprecor Altiſſimum nocte ac die. * Et factũ
eſt , poſt triginta annos exaudiuit me Deus
ancillam tuam, & vidit humilitatem meam,
& attendit tribulationi meæ , & dedit mihi
filium:& iucundata ſum ſuper eũ valde ego,
& vir meus, & omnes ciues mei, & honorifi
46 cabamus valde Fortẽ. * Et nutriui eũ cũ labo
47 re multo. * Et factum eſt cum creuiſſet,& ve
niſſet accipere vxorem,feci diem epuli.

CAP. X.

1 ET factum eſt , cum introiſſet filius meus
in thalamo ſuo,cecidit, & mortuus eſt :
2 * & euertimus omnes lumina , & ſurrexe-
runt omnes ciues mei ad conſolandũ me, &
3 quieui vſque in alium diem vſque nocte. * Et
factum eſt,cum omnes quieuiſſent vt me cõ
ſolarẽtur vt quieſcerem:& ſurrexi nocte, &
4 fugi: & veni ſicut uides in hoc campo : * &
cogito iam non reuerti in ciuitatem,ſed hic
conſiſtere:& neq.manducare,neque bibere,
ſed ſine intermiſſione lugere,& ieiunare vſ-
5 que dum moriar. * Et dereliqui ſermones in
quibus eram , & reſpondi cum iracundia ad
6 eã,& dixi. * Stulta ſuper omnes mulieres,nõ
vides luctum noſtrũ , & quæ nobis contin-
7 gunt ? * Quoniam Sion mater noſtra omni
triſtitia contriſtatur,& humilitate humilia-
8 ta eſt,& luget validiſſime. * Et nunc quoniã
omnes lugemus, & triſtes ſumus : quoniam
omnes contriſtati ſumus , tu autem contri-
9 ſtaris in vno filio? * Interroga enim terram,
& dicet tibi : quoniam hæc eſt , quæ debeat
lugere caſum tantorum ſuper eam germi-
10 nantium . * Et ex ipſa ab initio omnes na-
ti & alij venient : & ecce, pene omnes in
perditionem ambulant , & exterminium fit
11 multitudo eorum . * Et quis ergo debet

lugere

lugere magis, niſi hæc quæ tã magnam mul-
titudinem perdidit, quã tu, quę pro vno do-
les? Si autem dicis mihi, * Quoniam non eſt 12
planctus meus ſimilis terræ: quoniam fructũ
ventris mei perdidi, quem cum mœroribus
peperi, & cum doloribus genui: * terra autẽ 13
ſecundum viã terræ, abijtq. in ea multitudo
præſens, quo modo euenit: & ego tibi dico,
* ſicut tu cũ labore peperiſti, ſic & terra dat 14
fructum ſuum homini ab initio ei qui fecit
eam. * Nũc ergo retine apud temetipſam do 15
lorem tuum, & fortiter fer qui tibi contige-
runt caſus. * Si enim iuſtificaueris terminum 16
Dei, & conſilium ſuum recipies in tempore,
& in talibus collaudaberis; * ingredere ergo 17
in ciuitatem ad virum tuum. Et dixit ad me,
* Non faciam, neque ingrediar ciuitatem, ſed 18
hic moriar. * Et appoſui adhuc loqui ad eam, 19
& dixi, Noli facere hunc ſermonem, ſed cõ- 20
ſenti perſuadenti. Quot enim caſus Sion?
Conſolare propter dolorem Ieruſalem. * Vi 21
des enim quoniam ſanctificatio noſtra deſer
ta effecta eſt, & altare noſtrum demolitum
eſt, & templum noſtrum deſtructum eſt, * & 22
pſalterium noſtrum humiliatum eſt, & hym-
nus conticuit, & exultatio noſtra diſſoluta
eſt, & lumen candelabri noſtri extinctũ eſt,
& arca teſtamenti noſtri direpta eſt, & ſancta
noſtra contaminata ſunt, & nomen quod in-
uocatum eſt ſuper nos, pene prophanatum
eſt: & liberi noſtri contumeliam paſſi ſunt, &
ſacerdotes noſtri ſuccenſi ſunt, & Leuitæ no
ſtri in captiuitatem abierunt, & virgines no
ſtræ coinquinatæ ſunt, & mulieres noſtræ
vim paſſæ ſunt, & iuſti noſtri rapti ſunt, &
paruuli noſtri perditi ſunt, & iuuenes noſtri
ſeruierũt, & fortes noſtri inualidi facti ſunt:
* & quod omnium maius, ſignaculum Sion, 23
quoniam reſignata eſt de gloria ſua. nam &
tradita eſt in manibus eorũ qui nos oderunt.
* Tu ergo excute tuam triſtitiam multã, & 24
depone abs te multitudinem dolorum, vt ti-
bi repropitietur Fortis, & requiẽ faciet tibi
Altiſſimus requietionem laborum. * Et factũ 25
eſt, cum loquebar ad eam, facies eius fulge-
bat ſubito & ſpecies, coruſcus fiebat viſus e-
ius, vt eſſem pauens valde ad eam, & cogita-
rem quid eſſet hoc. * Et ecce, ſubito emiſit ſo 26
nitum vocis magnum timore plenum, vt cõ-
moueretur terra a mulieris ſono, & vidi: * & 27
ecce, amplius mulier non comparebat mihi,
ſed ciuitas ædificabatur, & locus demonſtra-
batur de fundamentis magnis: & timui, &
clamaui voce magna, & dixi, * Vbi eſt Vriel 28
angelus, qui a principio venit ad me? quoniã
ipſe me fecit venire in multitudine in exceſ
ſu mentis huius, & factus eſt finis meus in
corruptionem, & oratio mea in improperiũ.
* Et cum eſſem loquens ego hæc, ecce venit 29
ad me, & vidit me. * & ecce eram poſitus vt 30
mortuus, & intellectus meus alienatus erat,
& tenuit dexteram meam, & cõfortauit me,
& ſtatuit me ſuper pedes meos, & dixit mi-
31 hi, * Quid tibi eſt? & quare conturbatus eſt
intellectus tuus, & ſenſus cordis tui? & qua-
32 re conturbaris? Et dixi. * Quoniam dereliqui
ſti me, & ego quidem feci ſecundum ſermo-
nes tuos, & exiui in campum: & ecce vidi, &
video quòd non poſſum enarrare. Et dixit ad
33 me, Sta vt vir, & cõmouebo te. Et dixi, * Lo-
34 quere Domine meus tu in me, noli me dere-
35 linquere, vt non fruſtra moriar: * quoniã vidi
36 quæ non ſciebã, & audio quæ nõ ſcio. * Aut
numquid ſenſus meus fallitur, & anima mea
37 ſomniat? * Nunc ergo deprecor te, vt demõ
ſtres ſeruo tuo de exceſſu hoc. Et reſpondit
38 ad me, & dixit, * Audi me & doceam te, & di
cã tibi de quibus times: quoniã Altiſſimus re
39 uelauit tibi myſteria multa. * Vidit rectã viã
tuam, quoniam ſine intermiſſione contriſta-
baris pro populo tuo, & valde lugebas pro-
40 pter Sion. * Hic ergo intellectus viſionis quæ
41 tibi apparuit ante paululum. * Quam vidiſti
42 lugentem, inchoaſti conſolari eam. * Nũc au
tem iam ſpeciem mulieris non vides, ſed ap-
43 paruit tibi ciuitas ædificari: * & quoniã enar
rabat tibi de caſu filij ſui, hæc abſolutio eſt.
44 * Hæc mulier quam vidiſti, hæc eſt Sion: &
quoniam dixit tibi quam & nunc cõſpicies,
45 vt ciuitatem ædificatam. * Et quoniam dixit
tibi, quia ſterilis fuit triginta annis: propter
quod erant anni ſcilicet triginta, quãdo nõ
46 erat in ea adhuc oblatio oblata. * Et factum
eſt poſt annos triginta, ædificauit Salomon
ciuitatẽ, & obtulit oblationes: tunc fuit quã
47 do peperit ſterilis filium. * Et quod tibi dixit,
quoniam nutriuit eum cũ labore, hoc erat,
48 habitatio in Ieruſalem. * Et quoniam dixit
tibi, quòd filius meus veniẽs in ſuo thalamo
mortuus eſſet, & contigiſſet ei caſus, hoc e-
49 rat, quæ facta eſt ruina Ieruſalem. * Et ecce,
vidiſti ſimilitudinem eius: & quoniam filium
lugeret, inchoaſti conſolari eã: & de his quæ
50 contigerunt, hæc erant tibi aperienda. * Et
nunc videt Altiſſimus, quoniam ex animo cõ
triſtatus es, & quoniam ex toto corde pate-
ris pro ea, oſtendit tibi claritatẽ gloriæ eius,
51 & pulchritudinem decoris eius. * Propterea
enim dixi tibi vt maneres in campo ubi do-
52 mus non eſt ædificata. * Sciebam enim ego,
quoniam Altiſſimus incipiebat tibi oſtende-
53 re hæc: * propterea dixi tibi vt venires in
agrum vbi non eſt fundamentum ædificij.
54 * Nec enim poterat opus ædificij hominis
ſuſtineri in loco, vbi incipiebatur Altiſſimi
55 ciuitas oſtendi. * Tu ergo noli timere, ne-
que expaueſcat cor tuum: ſed ingredere, &
vide ſplendorem & magnitudinem ædificij,
quãtum capax eſt tibi viſus oculorũ videre:
56 * & poſt hæc audies quantum capit auditus
57 aurium tuarum audire. * Tu.n. beatus es præ
multis, & vocatur es Apud Altiſſimum ſicut

& pau-

& pauci.*Nocte autem quæ in craſtinum fu 58
tura eſt, manebis hic: * & oſtendet tibi Altiſ 59
ſimus eas viſiones ſupremorum, quæ faciet
Altiſſimus his qui habitant ſuper terram a
nouiſſimis diebus. * Et dormiui illam noctē 60
& aliam, ſicut dixerat mihi.

CAP. XI.

ET vidi ſomnium, & ecce aſcendebat de 1
mari aquila, cui erant duodecim alæ pen
narum & capita tria. Et vidi, & ecce expan 2
debat alas ſuas in omnem terram, & omnes
venti cæli inſufflabant in eam, & colligebā-
tur. * Et vidi, & de pennis eius naſcebantur 3
contrariæ pennæ, & ipſæ fiebant in penna-
culis minutis & modicis. * Nam capita eius 4
erant quieſcentia, & dimidiū caput erat ma-
ius aliorum capitum, ſed ipſa quieſcebat cū
eis. * Et vidi, & ecce aquila volauit in pennis 5
ſuis, & regnauit ſuper terram, & ſuper eos
qui habitant in ea. * Et vidi, quoniam ſubie- 6
cta erant ei omnia ſub cælo, & nemo illi cō-
tradicebat, neq; vnus de creatura quæ eſt ſu-
per terrā.* Et vidi, & ecce ſurrexit aquila ſu- 7
per vngues ſuos, & miſit vocem pennis ſuis,
dicens,* Nolite omnes ſimul vigilare, dormi 8
te vnuſquiſque in loco ſuo, & per tempus vi
gilate. * Capita autem in nouiſſimo ſeruen- 9
tur.*Et vidi, & ecce vox non exibat de capi 10
tibus eius, ſed de medietate corporis ei9.* Et 11
numeraui contrarias pennas eius, & ecce ip-
ſæ erant octo.* Et vidi, & ecce a dextera par 12
te ſurrexit vna penna, & regnauit ſuper om-
nē terrā.*Et factum eſt cum regnaret, venit 13
ei finis, & non apparuit locus eius: & ſequēs
exurrexit, & regnabat. ipſa multum tenuit tē
pus. *Et factum eſt cum regnaret, & venie 14
bat finis eius, vt non appareret ſicut prior.
*Et ecce, vox emiſſa eſt illi, dicens, *Audi tu 15
quæ tanto tempore tenuiſti terram. hæc an- 16
nuncio tibi antequam incipias non appare-
re.* Nemo poſt te tenebit tempus tuum, ſed 17
nec dimidium eius. * Et leuauit ſe tertia, & te 18
nuit principatum ſicut & priores: & non ap
paruit & ipſa. * Et ſic contingebat omnibus 19
alijs ſingulatim principatum gerere, & iterū
nuſquam comparere. Et vidi, & ecce in tem 20
pore ſequentes pennæ erigebātur a dextera
parte, vt tenerent & ipſæ principatum: & ex
his erant quæ tenebant, ſed tamen ſtatim nō
comparebant.* Nam & aliquæ ex eis erige- 21
bantur, ſed non tenebant principatum. * Et 22
vidi poſt hæc, & ecce non cōparuerunt duo-
decim pennæ & duo pennacula:* & nihil ſu 23
pererat in corpore aquilæ, niſi duo capita
quieſcentia & ſex pennacula.* Et vidi, & ec- 24
ce ſex pennaculis diuiſæ ſunt duæ, & manſe-
runt ſub capite quod eſt ad dexterā partem.
Nam quattuor māſerunt in loco ſuo.* Et vi 25
di, & ecce ſubalares cogitabant ſe erigere &
26 tenere principatus: *Et vidi, & ecce vna erē
27 cta eſt, ſed ſtatim non comparuit, * Et ſecun-
dæ velocius quàm priores, non comparue-
28 runt.*Et vidi, & ecce duæ quæ ſuperauerunt
apud ſemetipſas cogitabāt & ipſæ regnare,
29 * & in eo cum cogitarent, ecce vnum quie-
ſcentium capitum quod erat medium, euigi-
labat, hoc enim erat duorum capitū maius.
30 * Et vidi quoniam completa ſunt duo capita
31 ſecum: * & ecce conuerſum eſt caput cū his
qui cum eo erant, & comedit duas ſubalares
32 quæ cogitabant regnare.* Hoc autem caput
perconterruit omnem terram, & dominaba
tur in ea his qui habitant terrā, cum labore
multo, & potentatum tenuit orbis terrarū
33 ſuper omnes alas quæ fuerunt. *Et vidi poſt
hæc, & ecce medium caput ſubito non com
34 paruit, & hoc ſicut alæ.* Superauerunt autē
duo capita, quæ & ipſa ſimiliter regnauerūt
ſuper terram, & ſuper eos qui habitāt in ea.
35 * Et vidi, & ecce deuorauit caput a dextera
36 parte illud quod a leua. *Et audiui vocem di
centem mihi. Conſpice contra te, & conſide
37 ra quod vides. *Et vidi, & ecce ſicut leo con-
citatus de ſilua rugiens: & vidi quoniā emit-
tebat vocem hominis ad aquilam. Et dixit,
38 dicens, *Audi tu, & loquar ad te, & dicet Al-
39 tiſſimus tibi, * Nonne tu es qui ſuperaſti de
quattuor animalibus, quæ feceram regnare
in ſæculo meo, & vt per eos veniret finis tē-
40 porum eorū? *Et quartus veniēs deuicit oīa
aīalia quæ tranſierunt, & potentatu tenuit
ſæculū cū tremore multo, & oēm orbē cum
labore peſſimo, & inhabitauit tot temporib.
41 orbem terrarū cum dolo.* Et iudicaſti terrā
42 non cum veritate. *Tribulaſti enim manſue
tos, & læſiſti quieſcentes, & dilexiſti menda-
ces, & deſtruxiſti habitationes eorū qui fru-
ctificabant, & humiliaſti muros eorū qui te
43 non nocuerunt. *Et aſcendit contumelia tua
vſq; ad Altiſſimū, & ſuperbia tua ad Fortem.
44 *Et reſpexit Altiſſimus ſuperba tempora, &
ecce finita ſunt, & ſcelera eius cōpleta ſunt.
45 * Propterea non appareas tu aquila, & alæ
tuæ horribiles, & pennacula tua peſſima, &
capita tua maligna, & vngues tui peſſimi, &
46 oē corpus tuum vanū, * vt refrigeretur oīs
terra, & reuertat̄ liberata de tua vi, & ſperet
iudiciū & miſericordiam eius qui fecit eam.

CAP. XII.

1 ET factum eſt, dum loqueretur leo verba
2 hæc ad aquilam: & vidi, * & ecce quod
ſuperauerat caput, & nō cōparuerunt quat
tuor alæ illæ quæ ad eum tranſierunt, & ere-
ctæ ſunt vt regnarent: & erat regnum eorū
3 exile, & tumultu plenum. *Et vidi, & ecce ip
ſa non apparebant, & omne corpus aquilæ
incendebat, & expaueſcebat terra valde, &
ego a tumultu & exceſſu mentis, & à magno
timore

timore vigilaui, & dixi ſpiritui meo, Ecce tu 4
præſtitiſti mihi hoc in eo, quòd ſcrutaris vias
Altiſſimi.* Ecce adhuc fatigatus ſum animo, 5
& ſpiritu meo inualidus ſum valde, & nec
modica eſt in me virtus a multo timore, quá
expaui nocte hac. * Nunc ergo orabo Altiſſi 6
mum, vt me confortet vſque in finem.* Et di 7
xi, Dominator Domine, ſi inueni gratiam
ante oculos tuos, & ſi iuſtificatus ſum a-
pud te præ multis, & ſi certe aſcendit depre
catio mea ante faciem tuam, * conforta me, 8
& oſtende ſeruo tuo mihi interpretationem
& diſtinctionem viſus horribilis huius, ut ple
niſſime conſoleris animam meam. * Dignum 9
enim me habuiſti oſtendere mihi temporum
nouiſſima. Et dixit ad me, * Hæc eſt interpre 10
tatio uiſionis huius. * Aquilam quam vidiſti 11
aſcendentem de mari, hoc eſt regnum quod
viſum eſt in viſione Danieli fratri tuo. * Sed 12
non eſt illi interpretatum quoniam ego núc
tibi interpretor. * Ecce dies veniunt, & exur- 13
get regnum ſuper terram & erit timor acrior
omnium regnorum quæ fuerunt ante eum.
* Regnarunt autem in ea reges duodecim, 14
vnus poſt vnum. * Nam ſecundus incipiet re- 15
gnare, & ipſe tenebit amplius tempus præ
duodecim. * Hæc eſt interpretatio duodecim 16
alarum quas uidiſti. * Et quam audiſti vocem 17
quæ locuta eſt, nó de capitibus eius exeunté,
ſed de medio corporis eius, hæc eſt interpre 18
tatio, quoniá poſt tempus regni illius naſcen
tur contentiones non modicæ, & periclitabi
tur vt cadat: & non cadet tunc, ſed iterú con
ſtituetur in ſuum initium. * Et quoniam vidi 19
ſti ſubalares octo cohærentes alis eius, * hęc 20
eſt interpretatio. exurgent in ipſo octo reges,
quorum erunt tempora leuia, & anni citati,
& duo quidem ex ipſis perient. * Appropin- 21
quante autem tempore medio quattuor ſer-
uabuntur in tempore, cum incipiet appropin
quare tempus eius ut finiatur: duæ vero in fi-
nem ſeruabuntur. * Et quoniam vidiſti tria- 22
capita quieſcentia, * hæc eſt interpretatio: in 23
nouiſſimis eius ſuſcitabit Altiſſimus tria re-
gna, & reuocabit in ea multa. & dominabun-
tur terram, * & qui habitant in ea, cum labo 24
re multo ſuper omnes qui fuerunt ante hos.
propter hoc ipſi vocati ſunt capita aquilæ.
* Iſti enim erunt qui recapitulabunt impieta- 25
tes eius, & qui perficient nouiſſima eius. * Et 26
quoniam vidiſti caput maius non apparens,
hæc eſt interpretatio eius. quoniam vnus ex
eis ſuper lectum ſuum morietur, & tamen cú
tormentis. * Nam duo qui perſeuerauerint, 27
gladius eos comedet. * Vnius enim gladius 28
comedet qui cum eo: ſed tamen hic gladio in
nouiſſimis cadet. * Et quoniam vidiſti duas 29
ſubalares traijcientes ſuper caput quod eſt
in dextera parte, * hæc eſt interpretatio. hi 30
ſunt quos conſeruauit Altiſſimus in finem
ſuum, hoc eſt regnum exile, & turbationis
31 plenum. * Sicut vidiſti & leonem, quem vidi-
ſti de ſilua euigilantem, & rugientem, & lo-
quentem ad aquilam, & arguentem eam, &
iniuſtitias ipſius per omnes ſermones eius ſi-
32 cut audiſti: hic eſt ventus quem ſeruauit Al-
tiſſimus in finem ad eos, & impietates ipſo-
rum: & arguet illos, & incutiet coram ipſis
33 diſcerptiones eorum, * Statuet enim eos in iu
dicio viuos: & erit, cum arguerit eos, tunc
34 corripiet eos. * Nam reſiduum populum
meum liberabit cum miſeria, qui ſaluati ſunt
ſuper fines meos, & iucundabit eos quoad-
vſque veniet finis dies iudicij, de quo locutus
35 ſum tibi ab initio. * Hoc ſomnium quod vi-
36 diſti, & hæ interpretationes. * Tu ergo ſolus
dignus fuiſti ſcire Altiſſimi ſecretum hoc.
37 * Scribe ergo omnia iſta in libro quæ vidiſti,
38 & pone ea in loco abſcondito: * & docebis
ea ſapientes de populo tuo, quorum corda
39 ſcis poſſe capere, & ſeruare ſecreta hæc. * Tu
autem adhuc ſuſtine hic alios dies ſeptem, vt
tibi oſtendatur quidquid uiſum fuerit Altiſ-
40 ſimo oſtendere tibi. * Et profectus eſt a me.
Et factum eſt, cum audiſſet omnis populus
quoniam pertranſierunt ſeptem dies, & ego
non fuiſſem reuerſus in ciuitatem, & congre
gauit ſe omnis a minimo vſq. ad maximum:
& venit ad me, & dixerunt mihi dicentes:
41 * Quid peccauimus tibi, & quid iniuſte egi-
mus in te quoniam derelinquens nos ſediſti
42 in loco hoc: * Tu enim nobis ſuperes ſolus ex
omnibus populis, ſicut botrus de vinea, &
ſicut lucerna in loco obſcuro, & ſicut portus
43 & nauis ſaluata a tempeſtate. * Aut non ſuf-
44 ficiunt nobis mala quæ contingunt? * Si ergo
tu nos dereliqueris, quáto nobis erat melius
ſi eſſemus ſuccenſi & nos cum incendio Sió?
45 * Nec enim nos ſumus meliores eorum qui
ibi mortui ſunt. Et plorauerunt voce magna,
46 Et reſpondi ad eos, & dixi: * Confide Iſrael,
47 & noli triſtari tu domus Iacob. * Eſt enim me
moria veſtri coram Altiſſimo, & Fortis non
48 eſt oblitus veſtri in tentatione. * Ego enim
non dereliqui vos, neque exceſſi a vobis: ſed
veni in hunc locum ut deprecarer pro deſola
tione Sion, vt quærerem miſericordiam pro
49 humilitate ſanctificationis veſtræ. * Et nunc
ite vnuſquiſque ueſtrum in domum ſuam, &
50 ego veniam ad vos poſt dies iſtos. Et profe-
51 ctus eſt populus, ſicut dixi ei, in ciuitaté: * E-
go autem ſedi in campo ſeptem diebus, ſicut
mihi mandauit: & manducabam de floribus
ſolummodo agri, de herbis facta eſt eſca mi-
hi in diebus illis.

CAP. XIII.

1 ET factum eſt poſt dies ſeptem, & ſom-
2 niaui ſomnium nocte. * Et ecce de mari
ventus exurgebat, vt conturbaret omnes flu
3 ctus eius. * Et vidi, & ecce conualeſcebat ille

homo

homo cum millibus cæli:& vbi vultum ſuum
vertebat vt conſideraret, tremebant omnia
quæ ſub eo videbantur:* & vbicumq; exibat 4
vox de ore eius,ardeſcebant omnes qui au-
diebant voces eius ſicut quieſcit terra quan-
do ſenſerit ignem.* Et vidi poſt hæc, & ecce 5
congregabatur multitudo hominum,quorũ
non erat numerus de quattuor ventis cæli,ut
debellarent hominem qui aſcenderat de ma
ri.*Et vidi,& ecce ſibimetipſi ſculpſerat mõ 6
tem magnum,& volauit ſuper eum.*Ego au- 7
tem quæſiui videre regionem vel locum vn-
de ſculptus eſſet mons,& nõ potui.* Et poſt 8
hæc vidi, & ecce omnes qui congregati ſunt
ad eum,vt expugnarẽt eum,timebant ualde,
tamen audebant pugnare. * Et ecce,vt vidit 9
impetum multitudinis venientis, non leua-
uit manum ſuam, neque frameam tenebat,
neque aliquod vas bellicoſum niſi ſolummo-
do vt uidi,*quoniã emiſit de ore ſuo ſicut fla- 10
tum ignis, & de labijs eius ſpiritus flãmæ, &
de lingua eius emittebat ſcintillas & tempe-
ſtates,& commiſta ſunt omnia ſimul, hic fla-
tus ignis, & ſpiritus flammæ, & multitudo
tempeſtatis: * & concidit ſuper multitudinẽ 11
in impetu, quæ præparata erat pugnare, &
ſuccẽdit omnes, ut ſubito nihil videretur de
innumerabili multitudine, niſi ſolummodo
puluis,& fumi odor:& vidi,& extimui.* Et 12
poſthæc vidi ipſum hominem deſcendentẽ
de monte, & uocantem ad ſe multitudinem
aliam pacificam, * & accedebat ad eũ vultus 13
hominum multorum quorundam gauden-
tium,quorumdam triſtantium:aliqui vero al
ligati,aliqui adducentes ex eis,qui offereban
tur.& ægrotaui a multitudine pauoris, & ex
pergefactus ſum,& dixi: * Tu ab initio de- 14
monſtraſti ſeruo tuo mirabilia hæc,& dignũ
me habuiſti vt ſuſciperes deprecationem
meam: * & nunc demonſtra mihi adhuc in- 15
terpretationem ſomnij huius. * Sicut enim 16
exiſtimo in ſenſu meo; væ qui derelicti fue-
runt in diebus illis: & multo plus væ his qui
non ſunt derelicti.*Qui enim non ſunt dere- 17
licti,triſtes erant.*Intelligo nunc quæ ſunt re 18
poſita in nouiſſimis diebus,& occurrent eis,
ſed & his qui derelicti ſunt.* Propter hoc ve 19
nerunt enim in pericula magna,& neceſſita-
tes multas,ſicut oſtendunt ſomnia hæc. * At- 20
tamen facilius eſt periclitantẽ venire in hũc,
quam pertanſire, ſicut nubem a ſæculo, &
nunc videre quæ contingunt in nouiſſimo.
Et reſpondit ad me, & dixit: * Et viſionis in- 21
terpretationem dicam tibi:& de quibus locu
tus es adaperiam tibi. * Quoniam de his di- 22
xiſti qui derelicti ſunt:hæc eſt interpretatio.
* Qui aufert periculum illo tempore, hic ſe- 23
cuſtodiuit:qui in periculo inciderunt, hi ſunt
qui habent opera & fidem ad Fortiſſimum.
* Scito ergo quoniam magis beatificati ſunt 24
qui derelicti, ſuper eos qui mortui ſunt.* Hæ 25
interpretationes viſionis, quia vidiſti virum
26 aſcendentem de corde maris, * ipſe eſt quem
conſeruat Altiſſimus multis temporibus, qui
per ſemetipſum liberabit creaturam ſuam:
27 & ipſe diſponet,qui derelicti ſunt. * Et quo-
niam vidiſti de ore eius exire,vt ſpiritum, &
28 ignem, & tempeſtatem: * & quoniam non
tenebat frameam,neque vas bellicoſum:cor
rupit enim impetus eius multitudinem, quæ
venerat expugnare eum.Hæc eſt interpreta-
29 tio.* Ecce dies veniunt,quando incipiet Altiſ
30 ſimus liberare eos qui ſuper terram ſunt:* &
veniet in exceſſu mentis ſuper eos qui inha-
31 bitant terram. * Et alij alios cogitabunt de-
bellare:ciuitas ciuitatem, & locus locum, &
gens aduerſus gentem, & regnum aduerſus
32 regnum. * Et erit cum fient hæc,& contin-
gent ſigna quæ ante oſtendi tibi:& tunc reue
labitur filius meus,quem vidiſti, vt virum a-
33 ſcendentem. * Et erit quando audierint om-
nes gentes vocem eius: & derelinquet vnuſ-
quiſque in regione ſua bellum ſuum,quod ha
34 bent ad alterutrum: * & colligetur in vnum
multitudo innumerabilis, ſicut uolentes ve-
35 nire,& expugnare eum. * Ipſe autem ſtabit
36 ſuper cacumen montis Sion.* Sion autem ve
niet, & oſtendetur omnibus parata & ædifi-
cata, ſicut vidiſti montem ſculpi ſine manib.
37 * Ipſe autem filius meus arguet quæ adinue-
nerunt Gentes,impietates eorum has quæ tẽ
peſtati appropinquauerunt propter mala co
gitamenta eorum,& cruciamenta quibus in-
38 cipient cruciari:* quæ aſſimilatæ ſunt flãmę,
& perdet eos ſine labore per legem quæ igni
39 aſſimilata eſt.* Et quoniam vidiſti eum colli-
gẽtem ad ſe aliam multitudinem pacificam,
40 * hæ ſunt decem tribus, quæ captiuæ factæ
ſunt de terra ſua in diebus Oſee regis, quem
captiuum duxit Salmanaſa, rex Aſſyriorum:
& trãſtulit eos trans flumen,& tranſlati ſunt
41 in terram aliam. * Ipſi autem ſibi dederunt
conſilium hoc vt derelinquerent multudinẽ
gentium,& proficiſcerentur in vlteriorem re
gionem,vbi numquam inhabitauit genus hu
42 manum:*vel ibi obſeruare legitima ſua, quæ
43 non fuerant ſeruantes in regione ſua. * Per
introitus autem anguſtos fluminis Euphratẽ
44 introierunt. * Fecit enim eis tunc Altiſſimus
ſigna,& ſtatuit venas fluminis vſquequo trã-
45 ſirent.*Per eam enim regionem erat via mul
ta itineris, anni vnius & dimidij: nam regio
46 illa vocatur Arſareth.*Tunc inhabitauerunt
ibi vſque in nouiſſimo tempore: & nunc ite-
47 rum cum cœperint venire, * iterum Altiſſi-
mus ſtatuet venas fluminis, vt poſſint tranſi-
re: propter hæc vidiſti multitudinem cum pa
48 ce.* Sed & qui derelicti ſunt de populo tuo,
hi ſunt qui inueniuntur intra terminũ meũ.
49 * Factum erit ergo,quando incipiet perdere
multitudinem earum, quæ collectæ ſunt gen
tes,proteget eos qui ſuperauerunt populum:

* & tunc oſtendet eis multa plurima porten 50
ta.* Et dixi ego, Dominator Domine, hoc mi 51
hi oſtende, propter quod vidi virū aſcenden
tem de corde maris. Et dixit mihi.* Sicut nō 52
potes hæc vel ſcrutari, vel ſcire quæ ſunt in
profundo maris: ſic non poterit quiſque ſu-
per terram videre filium meum, vel eos qui
cum eo ſunt, niſi in tempore diei.* Hæc eſt 53
interpretatio ſōnij quod vidiſti, & propter
quod illuminatus es hic ſolus.* Dereliquiſti 54
enim tuam, & circa meam vacaſti legem, &
quæſiſti.* Vitam enim tuam diſpoſuiſti in ſa 55
pientia, & ſenſum tuum vocaſti matrē:* & 56
propter hoc oſtendi tibi merces apud Altiſſi
mum. erit enim poſt alios tres dies, ad te alia
loquar, & exponam tibi grauia & mirabilia.
*Et profectus ſum, & tranſii in campū, mul- 57
tum glorificans & laudās Altiſſimum de mi
rabilibus quæ per tempus faciebat:* & quo- 58
niam gubernat ipſum, & quæ ſunt in tem-
poribus, illata, & ſedi ibi tribus diebus.

CAP. XIIII.

ET factum eſt tertio die, & ego ſedebam 1
ſub quercu.* Et ecce, vox exiuit contra 2
me de rubo, & dixit: Eſdra Eſdra. Et dixi: Ec
ce ego Domine. Et ſurrexi ſuper pedes meos.
Et dixit ad me: *Reuelans reuelatus ſum ſu- 3
per rubum, & locutus ſum Moyſi, quādo po
pulus meus ſeruiebat ī Ægypto, *& miſi eū, 4
& eduxi populum meū de Aegypto, & ad-
duxi eum ſuper montē Sina, & detinebam
eum apud me diebus multis:* & enarraui ei 5
mirabilia multa, & oſtendi ei temporum ſe-
creta & finem: & præcepi ei, dicens:* Hæc 6
in palam facies verba, & hæc abſcondes.* Et 7
nunc tibi dico:* Signa quæ demonſtraui, & 8
ſōnia quæ vidiſti, & interpretationes quas
tu vidiſti, ī corde tuo repone ea:* tu enim re 9
cipieris ab omnibus, cōuerteris reſiduus cū
conſilio meo & cū ſimilibus tuis, vſquequo
finiantur tempora.* quoniā ſæculum perdi- 10
dit iuuentutem ſuam, & tempora appropin
quant ſeneſcere.* Duodecim enim partibus 11
diuiſum eſt ſæculū, & tranſierunt eius deci-
ma & dimidium decimæ partis: *ſuper ſunt 12
autem eius poſt medium decimæ partis.
*Nunc ergo diſpone domū tuam, & corri- 13
pe populum tuum, & conſolare humiles eo
rum, & renūtia iam corruptelæ, *& dimitte 14
abs te mortales cogitationes, & proiice abs
te pōdera humana, & exue te iā infirmam na
turam, & repone in unā partem moleſtiſſi-
ma tibi cogitamēta, & feſtina tranſmigrare
a temporibus his: *quæ enim vidiſti nunc 15
contigiſſe mala, iterum horum deteriora fa
cient:* quantum enim inualidum fiet ſæculū 16
a ſenectute, tantum multiplicabuntur ſuper
inhabitantes mala.* Prolōgauit enim ſe ma 17
gis veritas, & appropinquauit mendacium.
Iam enim feſtinat venire, quam vidiſti uiſio-
18 nem.* Et reſpondit, & dixi corā te Domine.
19 *Ecce enim ego abibo, ſicut præcepiſti mihi
& corripiam præſentem populum. Qui aūt
20 iterum nati fuerint, quis cōmouebit?* Poſi-
tum eſt ergo ſæculum in tenebris, & qui in-
21 habitant in eo ſine lumine.* Quoniā lex tua
incenſa eſt, propter quod nemo ſcit quæ a te
22 facta ſunt, vel quæ incipient opera.* Si enim
inueni in te gratiam, immitte in me Spiritū
ſanctum, & ſcribam omne quod factum eſt
in ſæculo ab initio, quę erant in lege tua ſcri
pta vt poſſint homines inuenire ſemitam, &
23 qui voluerint viuere in nouiſſimis, viuant.*
Et reſpōdit ad me, & dixit: Vadens cōgrega
populum, & dices ad eos, vt non quærant te
24 diebus quadraginta.* Tu aūt præpara tibi
buxos multos, & accipe tecum Saream, Dā
briam, Salemiam, Echanum, & Aſiel, quinq.
hos qui parati ſunt ad ſcribēdum velociter.
25 * Et venias huc, & ego accendam in corde
tuo lucernam intellectus, quæ non extingue
tur quoadusque finiantur quæ incipies ſcri-
26 bere.* Et tunc perfectis quædam palam fa-
cies, quædam ſapientibus abſconſe trades. in
craſtinum enim hac hora incipies ſcribere.
27 * Et profectus ſum, ſicut mihi præcepit, &
28 cōgregaui omnem populum, & dixi:* Audi
29 Iſrael verba hæc:* Peregrinati ſunt patres
noſtri ab initio in Aegypto, & liberati ſunt
30 inde:* & acceperunt legē vitæ, quā non cu-
ſtodierunt, quam & vos poſt eos trangreſſi
31 eſtis:* & data eſt uobis terra in ſortem, &
terra Sion, & patres veſtri, & vos iniquitatē
feciſtis, & non ſeruaſtis vias quas præcepit
32 vobis Altiſſimus:* & iuſtus iudex cum ſit, ab
ſtulit a vobis in tempore quod donauerat.
33 * Et nūc vos hic eſtis, & fratres veſtri intror
34 ſum veſtrū ſunt.* Si ergo imperaueritis ſen-
ſui veſtro, & erudieritis cor veſtrū, viui con
ſeruati eritis, & poſt mortem miſericordiā
35 conſequemini.* Iudicium enim poſt mortē
veniet, quando iterum reuiuiſcemus: & tūc
iuſtorum nomina parebunt, & impiorū fa-
36 cta oſtendentur.* Ad me igitur nemo acce-
dat nunc, neque requirat me vſque dies qua
37 draginta.* Et accepi quinque viros ſicut mā
dauit mihi, & profecti ſumus in cāpū, & mā
38 ſimus ibi.* Et factus ſum in craſtinū, & ecce
vox vocauit me dicēs: Eſdra aperi os tuū, &
39 bibe quo te potauero.* Et aperi os meū, &
ecce calix plenus porrigebatur mihi. Hoc e-
rat plenū ſicut aqua: color aūt eius ut ignis
40 ſimilis.* Et accepi, & bibi: et in eo cū bibiſ-
ſem, cor meum cruciabatur intellectu, & in
pectus meum increſcebat ſapiētia. Nam ſpi-
41 ritus meus conſeruabatur memoria.* Et a-
pertum eſt os meū, & non eſt clauſum am-
42 plius.* Altiſſimus dedit intellectum quinq.
viris, & ſcripſerunt quæ dicebantur exceſſio
43 nes noctis, quas non ſciebant.* Nocte au-
tem manducabant panē, ego autem per diē

loquebar,& per noctem non tacebam.*Scri 44
pti ſunt autem per quadraginta dies libri du
centi quattuor.*Et factum eſt cum comple- 45
uiſſent quadraginta dies, locutus eſt Altiſſi-
mus,dicens: Priora quæ ſcripſiſti, in palam
pone,& legant digni & indigni:*nouiſſimos 46
autem ſeptuaginta conſeruabis,vt tradas eos
ſapientibus de populo tuo.*In his enim eſt 47
vena intellectus,& ſapientiæ fons,& ſcien-
tiæ flumen.Et feci ſic.

CAP. XV.

ECce loquere in aures plebis meæ ſermo 1
nes prophetiæ,quos immiſero in os tuũ,
dicit Dominus:& fac vt in charta ſcriban- 2
tur,quoniam fideles & veri ſunt.*Ne timeas 3
à cogitationibus aduerſum te,nec turbent te
incredulitates dicentium.*Quoniam omnis 4
ĩcredulus in incredulitate ſuã morietur.*Ec 5
ce ego induco,dicit Dominus,ſuper orbem
terrarum mala,gladium,& famem,& mor-
tem,& interitum:*propter quod ſuperpol- 6
luit iniquitas omnem terram,& adimpleta
ſunt opera nociua illorum.*Propterea dicit 7
Dominus:*Iam non ſilebo de impietatibus 8
eorum quæ irreligioſe agunt,nec ſuſtinebo
in his quæ inique exercẽt,ecce ſanguis inno
xius & iuſtus clamat ad me,& animæ iuſto-
rum clamant perſeueranter. Vindicans vin- 9
dicabo illos,dicit Dominus,& accipiam om
nem ſanguinem innoxiũ ex illis ad me.*Ec- 10
ce populus meus quaſi grex ad occiſionem
ducitur,iam non patiar illum habitare in ter
ra Aegypti:*ſed educam eum in manu potẽ 11
ti & brachio excelſo,& percutiam plaga ſi-
cut prius,& corrumpam omnem terrã eius.
*Lugebit Ægyptus,& fundamenta eius pla- 12
ga verberata,& caſtigatione quam inducet ei
Deus.*Lugebunt cultores operantes terrã, 13
quoniam deficient ſemina eorum ab vredi-
ne,& grandine,& à ſidere terribili.*Væ ſæ- 14
culo,& qui habitant in eo:*quia appropin- 15
quauit gladius & contritio eorũ,& exurget
gens contra gentem ad pugnã,& romphæa
in manibus eorum.*Erit enim inconſtabili- 16
tio hominibus,& alij alijs inualeſcentes non
curabũt regem ſuum,& principes viæ geſto-
rum ſuorum in potentia ſua.*Concupiſcet 17
enim homo in ciuitatem ire,& non poterit.
*Propter ſuperbiam enim eorum ciuitates 18
turbabũtur,domus exterentur,homines me
tuent.*Non miſerebitur homo proximum 19
ſuum ad irritum faciẽdum domos eorum in
gladium ad diripiendas ſubſtantias eorũ pro
pter famem panis,& tribulationem multã.
*Ecce,ego cõuoco,dicit Deus,omnes reges 20
terræ ad me verendum,qui ſunt ab Oriente,
& ab Auſtro,& ab Euro,& à Libano,ad cõ-
uertendos in ſe,& reddere quæ dederunt il-
lis:*ſicut faciunt vſque hodie electis meis, 21
ſic faciam & reddam in ſinu eorum.Hæc di-
22 cit Dominus Deus.*Nõ parcet dextera mea
ſuper peccatores,nec ceſſabit romphæa ſu-
per effundentes ſanguinem innoxium ſuper
23 terram.*Exijt ignis ab ira eius & deuorauit
fundamenta terræ,& peccatores quaſi ſtra-
24 men incenſum.*Væ eis qui peccant,& non
obſeruant mandata mea,dicit Dominus.
25 *non parcam illis.Diſcedite filij à poteſtate.
Nolite contaminare ſanctificationẽ meam,
26 *quoniam nouit Dominus omnes qui delin
quunt in illũ;propterea tradidit eos in mor-
27 tem,& in occiſionem.*Iam enim venerunt
ſuper orbem terrarum mala,& manebitis in
illis. non enim liberabit vos Deus,propter
28 quod peccaſtis in eum.*Ecce viſio horribi-
29 lis,& facies illius ab oriẽte.*Et exient natio
nes draconum Arabum in curribus multis,
& ſicut flatus,eorum numerus fertur ſuper
terram,vt iam timeant & trepident omnes
30 qui illos audient. Carmonij inſanientes in
ira,& exient vt apri de ſilua,*& aduenient in
virtute magna,& conſtabunt in pugnam cũ
illis,& vaſtabunt portionem terræ Aſſyrio-
31 rum.*Et poſt hæc ſuperualeſcent dracones
natiuitatis ſuæ memores,& cõuertent ſe cõ
ſpirantes in virtute magna ad perſequendos
32 eos.*Iſti turbabuntur & ſilebunt in virtute
illorum,& conuertent pedes ſuos in fugam,
33 *& à territorio Aſſyriorũ ſubſeſſor obſide-
bit eos,& conſumet vnum ex illis,& erit ti-
mor & tremor in exercitu illorum,& cõten
34 tio in reges ipſorum.*Ecce nubes ab oriẽte,
& ſeptentrione vſque ad meridianum,& fa-
cies earũ horrida valde,plena iræ & procel-
35 læ,*& collidẽt ſe inuicem,& collident ſidus
copioſum ſuper terram,& ſidus illorum,&
36 erit ſanguis à gladio vſque ad ventrem,*&
fimus hominis vſque ad ſubſtramen cameli,
*& erit timor & tremor multus ſuper terrã,
37 *& horrebunt qui videbunt iram illam,&
tremor apprehendet illos:& poſt hęc moue
38 bunt nimbi copioſi *à meridiano,*& ſepten-
39 trione,& portio alia ab occidente:*& ſuper
inualeſcent venti ab oriente,& recludent eã
& nubem,quam ſuſcitaui in ira,& ſidus ad
faciendam exterritationem ad orientalẽ vẽ
40 tum & occidentem violabitur:*& exaltabũ
tur nubes magnæ & validæ plenæ iræ,*& ſi-
dus,vt exterreant omnem terram,& inhabi
tantes eam,& infundent ſuper omnẽ locum
41 altum & eminentem ſidus terribile,*ignem
& grandinem,& romphæas volantes,& a-
quas multas,vt etiam impleantur omnes cã-
pi,& omnes riui plenitudine aquarum mul-
42 tarum.*& demolientur ciuitates,& muros,
& montes,& colles,& ligna ſiluarũ,& fœ-
43 num pratorum,& frumenta eorum.*Et trã-
ſibunt conſtantes vſque ad Babylonem,&
44 exterent eam:*conuenient ad ipſam,& cir-
cuibunt eam,& effundent ſidus,& omnem
iram

iram ſuper eam,& ſubibit puluis & fumus
vſque in cælum, & omnes in circuitu luge-
bunt eã:* & qui ſub ea remanſerint,ſeruient 45
his qui exterruerunt.* Et tu Aſia concors in 46
ſpe Babylonis,& gloria perſonæ eius,* væ ti 47
bi miſera propter quod aſſimilaſti ei,& orna
ſti filias tuas in fornicatione, ad placendum
& gloriādum in amatoribus tuis, qui tecum
cupierunt ſemper fornicari. Odibilem imi- 48
tata es in omnibus operib. eius,& in adinuē-
tionibus eius: propterea dicit Deus, Immit 49
tam tibi mala, viduitatem, paupertatem,&
famem,& gladium, & peſtem, ad deuaſtan-
das domos tuas a violatione, & morte, &
gloria virtutis tuæ. * Sicut flos ſiccabitur, 50
cum exurget ardor qui emiſſus eſt ſuper te,
*infirmaberis vt paupercula plagata & ca- 51
ſtigata a mulieribus, vt non poſſint te ſuſci-
pere potentes & amatores.* Numquid ego 52
ſic zelabor te,dicit Dominus, * niſi occidiſ- 53
ſes electos meos in omni tempore, exal-
tans percuſſionem manuum, & dicens ſuper
mortem eorum,cum inebriata eſſes,* Exor- 54
na ſpeciem vultus tui? * Merces fornicatio- 55
nis tuæ in ſinu tuo,propter hoc redditionem
accipies.*Sicut facies electis meis,dicit Do- 56
minus,ſic faciet tibi Deus,& tradet te in ma
lum.* Et nati tui fame interient:& tu rhom- 57
phæa cades,& ciuitates tuæ conterentur, &
omnes tui in campo gladio cadent. Et qui 58
ſunt in montibus,fame peribunt,& mandu-
cabunt carnes ſuas,& ſanguinem bibent a fa
me panis & ſiti aquæ.* Infœlix per maria ve 59
nies,& rurſum accipies mala.* Et in tranſitu 60
allident ciuitatem occiſam, & exterent ali-
quam portionem terræ tuæ, & partem glo-
riæ tuæ exterminabunt,rurſum reuertentes
ad Babylonem ſubuerſam.*Et demolita eris 61
illis pro ſtipula,& ipſi erunt tibi ignis:* & 62
deuorabunt te, & ciuitates tuas, terram tuã
& montes tuos,omnes ſiluas tuas & lignum
fructiferum igni comburent.*Filios tuos ca 63
ptiuos ducent, & cenſum tuum in prædam
habebunt,& gloriam faciei tuæ extermina-
bunt.

CAP. XVI.

VÆ tibi Babylon & Aſia, væ tibi Aegy- 1
pte & Syria. Præcingite vos ſaccis & 2
cilicijs, & plangite filios veſtros, & dolete:
quoniam appropinquauit contritio veſtra.
* Immiſſus eſt vobis gladius, & quis eſt qui 3
auertat illum? * Immiſſus eſt in vobis ignis, 4
& quis eſt qui extinguat illum? * Immiſſa 5
ſunt vobis mala, & quis eſt qui repellat ea?
*Numquid repellet aliquis leonem eſurien- 6
tem in ſilua,aut extinguet ignem in ſtipula,
quando cœperit ardere? *Numquid repellet 7
aliquis ſagittam a ſagittario forti miſſam?
* Dominus fortis immittit mala, & quis eſt 8
9 qui repellat ea? * Exijt ignis ex iracundia
10 eius,& quis eſt qui extinguat eum? * Coru-
ſcabit,& quis non timebit? Tonabit, & quis
11 non pauebit? * Dominus comminabitur, &
quis non funditus conteretur a facie ipſius?
12 *Terra tremuit & fundamenta eius, & ma-
re fluctuat de profundo, & fluctus eius di-
ſturbabuntur, & piſces eius a facie Domini,
13 & a gloria virtutis eius: *quoniam fortis dex
tera eius quæ arcum tendit:ſagittæ eius acu-
tæ quæ ab ipſo mittuntur, non deficient, cũ
14 cœperint mitti in fines terræ. *Ecce mittun
tur mala, & non reuertentur donec veniant
15 ſuper terram. * Ignis ſuccenditur,& non ex-
tinguetur, donec conſumat fundamenta ter
16 ræ. * Quemadmodum non redit ſagitta miſ-
ſa a valido ſagittario, ſic non reuertentur
17 mala quæ miſſa fuerint in terram. *Væ mihi,
væ mihi: quis me liberabit in illis diebus?
18 * Initium dolorum & multi gemitus, initiũ
famis & multi interitus, initium bellorum
& formidabunt poteſtates, initium malorũ
19 & trepidabunt omnes. * In his quid faciam,
20 cum venerint mala? * Ecce fames & plaga,
& tribulatio, & anguſtia miſſa ſunt flagella
21 in emẽdatione. *& in his omnibus ſe non cõ
uertent ab iniquitatibus ſuis,neque flagello
22 rum memores erunt ſemper. * Ecce,erit an-
nonæ vilitas ſuper terram, ſic vt putent ſibi
eſſe directam pacem, & tunc germinabunt
mala ſuper terram,gladius,fames, & magna
23 confuſio. * A fame enim plurimi qui inhabi-
tant terram interient,& gladius perdet cete
24 ros qui ſuperauerint a fame, * & mortui ſi-
cut ſtercora proijcientur, & non erit qui cõ
ſoletur eos. Derelinquetur enim terra deſer
25 ta,& ciuitates eius deijcientur. * Non dere-
linquetur qui colat terram, & qui ſeminet
26 eam. * Ligna dabunt fructus, & quis vinde-
27 miabit illa? * Vua matura fiet,& quis calca-
bit illam? erit enim locis magna deſertio.
28 * Cupiet enim homo hominem videre, vel
29 vocem eius audire. * Relinquentur enim de
ciuitate decem, & duo de agro qui abſcon-
derint ſe in denſis nemoribus, & ſciſſuris pe
30 trarum: * quemadmodum derelinquũtur in
oliueto & ſingulis arboribus tres aut quat-
31 tuor oliuæ. * aut ſicut in vinea vindemiata
racemi relinquuntur ab his qui diligenter
32 vineam ſcrutantur: *ſic relinquentur in die
bus illis tres aut quattuor ab ſcrutantibus do
33 mos eorum in romphæa. * Et relinquetur ter
ra deſerta, & agri eius inueterabunt, & uiæ
eius,& omnes ſemitæ eius germinabunt ſpi-
nas,eo quòd non tranſient homines per eã.
34 *Lugebunt uirgines non habentes ſponſos,
lugebunt mulieres non habentes uiros, lu-
gebunt filiæ earum non habentes adiutoriũ:
35 *ſponſi earum in bello conſumentur,& vi-
36 ri earum in fame exterentur. * Audite uero
37 illa,& cognoſcite ea ſerui Domini. * Ecce

verbum

verbum Domini,excipite illud:ne dijs cre
datis de quibus dicit Dominus. * Ecce ap- 38
propinquant mala,& non tardant.* Quem- 39
admodum prægnans cum parit in nono
menſe filium ſuum, appropinquante hora
partus eius ante horas duas vel tres, dolo-
res circumeunt ventrem eius, & prodeunte
infante de ventre non tardabunt vno pun-
cto:* ſic non morabuntur mala ad prodeun- 40
dum ſuper terram,& ſæculum gemet,& do-
lores circumtenebunt illud. * Audite ver- 41
bum,plebs mea:parate vos in pugnam,& in
malis ſic eſtote, quaſi aduenæ terræ. * Qui 42
vendit,quaſi qui fugiat:& qui emit,quaſi qui
perditurus. * Qui mercatur, quaſi qui fru- 43
ctum non capiat: & qui ædificat, quaſi non
habitaturus.* Qui ſeminat,quaſi qui non me 44
tet:ſic & qui vineam putat,quaſi non vinde-
miaturus. * Qui nubunt, ſic quaſi filios non 45
facturi:& qui non nubunt, ſic quaſi vidui.
*Propter quod qui laborant, ſine cauſa la- 46
borant: * Fructus enim illorum alienigenæ 47
metent,& ſubſtantiam illorum rapient,&
domos euertent, & filios eorum captiua-
bunt, quia in captiuitate & fame generant
natos ſuos. * Et qui negotiantur in rapina, 48
quantum diu exornant ciuitates & domos
ſuas,& poſſeſſiones & perſonas ſuas,* tanto 49
magis adzelabor eos ſuper peccata ſua,dicit
Dominus: * Quomodo zelatur fornicaria 50
mulierem idoneam & bonam valde,* ſic ze- 51
labitur iuſtitia iniquitatem cum exornat ſe,
& accuſat eam in facie,cum venerit qui de-
fendat exquirentem omne peccatum ſuper
terram. * Propterea nolite ſimilari ei,nec 52
operibus eius: *quoniam adhuc puſillum,& 53
tolletur iniquitas a terra,& iuſtitia regnabit
in vos.*Non dicat peccator ſe non peccaſſe: 54
quoniam carbones ignis comburet ſuper ca
put eius, qui dicit: Non peccaui coram Do-
mino Deo & gloria ipſius. * Ecce Dominus 55
cognoſcet omnia opera hominum, & adm-
nentiones illorum,& cogitationes illorum,
& corda illorum.* Dixit enim: Fiat terra, & 56
facta eſt:fiat cælum,& factum eſt. Et in ver- 57
bo illius ſtellæ fundatæ ſunt,& nouit nume-
rum ſtellarum.* Qui ſcrutatur abyſſum, & 58
theſauros illarum:qui menſus eſt mare,&
conceptum eius.* Qui concluſit mare in me 59
dio aquarum, & ſuſpendit terram ſuper a-
60 quas verbo ſuo.* Qui extendit cœlum quaſi
61 cameram, ſuper aquas fundauit eum. * Qui
poſuit in deſerto fontes aquarum, & ſuper
verticem montium lacus ad emittendum flu
mina ab eminenti petra, vt potaret terram.
62 *Qui finxit hominem,& poſuit cor ſuum in
medio corporis, & miſit ei ſpiritum, vitam
63 & intellectum,* & ſpiramen Dei omnipo-
tentis qui fecit omnia, & ſcrutinat omnia
64 abſconſa in abſconſis terræ. * Hic nouit ad-
inuentionem veſtram, & quæ cogitatis in
cordibus veſtris, peccantes & volentes oc-
65 cultare peccata veſtra. * Propter quod Do-
minus ſcrutinando ſcrutinauit omnia ope-
66 ra veſtra,& traducet vos omnes, * & vos
confuſi eritis cum proceſſerunt peccata ve-
ſtra coram hominibus, & iniquitates erunt,
67 quæ accuſatores ſtabunt in die illo. * Quid
facietis?aut quomodo abſcondetis peccata
68 veſtra coram Deo & angelis eius? *Ecce iu-
dex Deus,timete eum. Deſinite a peccatis
veſtris, & obliuiſcamini iniquitates veſtras
iam agere eas in ſempiterno, & Deus edu-
cet vos, & liberabit de omni tribulatione.
69 * Ecce enim incenditur ardor ſuper vos tur
bæ copioſæ,& rapient quoſdam ex vobis,&
70 cibabunt idolis occiſos: * & qui conſenſe-
rint eis,erunt illis in deriſum,& in imprope
71 rium, & in conculcationem.* erit enim lo-
cis locus, & in vicinas ciuitates exurrectio
72 multa ſuper timentes Dominum. * Erunt
quaſi inſani nemini parcentes, ad diripien-
dum & deuaſtandum adhuc timentes Domi
73 num. *quia deuaſtabunt & diripient ſubſtan
74 tias,& de domibus ſuis eos eijcient. * Tunc
parebit probatio electorum meorum, vt au
75 rum quod probatur ab igne.*Audite dilecti
mei,dicit Dominus: Ecce adſunt dies tribula
76 tionis,& de his liberabo vos.* Ne timeatis,
nec hæſitetis, qm̃ Deus Deus dux veſter eſt.
77 *Et qui ſeruat mandata & præcepta mea,di-
cit Dominus Deus ne præpōderent vos pec
cata veſtra, ne ſuper eleuēt ſe iniquitates ve
78 ſtræ.*Væ qui conſtringuntur a peccatis ſuis,
& obteguntur ab iniquitatibus ſuis, quem-
admodum ager conſtringitur a ſilua, & ſpi-
nis tegitur ſemita eius per quam non tran-
ſit homo,& excluditur,& mittitur ad deuo-
rationem ignis.

FINIS.

INDEX TESTIMONIORVM A CHRISTO ET APOSTOLIS IN NOVO TESTAMENTO CITATORVM EX VETERI.

Quæ huc in id congeſta ſunt, ut pij Lectores natiuam quorundam intelligentiam, quæ ab ipſo Chriſto uero interprete, & ſpiritu eius per Apoſtolos ſit tradita, aſſequantur, perſpiciantq. in quem uſum ea Apoſtoli & Euangeliſtæ adduxerint.

GENESIS.

1 d Maſculum & fœminam fecit eos. Mat.19.a.Mar.10.a
2 a Requieuit Deus die ſeptima ab omnibus operibus ſuis Heb.4.b
2 b Factus eſt primus homo Adã in aĩam viuentem 1.Cor.15.f
2 d Dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori Mat.19.a.Mar.10.a.Eph.5.g.1.Cor.6.d
2 d Erunt duo in carne vna Mat.19.a.Mar.10.a.1.Corin.6.d.Gal.3.b
12 a Exi de terra tua & de cognatione tua Act.7.a
22 a Et in ſemine tuo benedicẽtur oẽs gentes Act.3.d.Epheſ.5.g
15 b Sic erit ſemen tuum Rom.4.c
15 b Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam Rom.4.a.Iac.2.d.Gal.3.a
15 c Erit ſemen tuum peregrinum in terra non ſua Act.7.a
17 a Quia patrem multarum gentium conſtitui te Ro.4.c
18 b Secũdum hoc tempus veniã, & erit Saræ filius Rom.9.b
21 b Eijce ãcillã & filiũ eiꝰ Gal.4.d
21 b In Iſaac vocabitur tibi ſemen Rom.9.b
22 c Niſi benedicens benedicã te, & mul. Heb.6.c
22 d Quia benedicentur in te omnes gentes Gal.3.b.Act.3.d
25 c Quia maior ſeruiet minori. Rom.9.c

EXODVS

3 b Ego ſum Deus Abraham, &c. Mat.22.c.Mar.12.c.Lu.20.f
9 d In hoc ipſum excitaui te, vt oſtendã in te potentiam meã. Rom.9.d
12 g Os non comminuetis ex eo. Ioan.19.f
13 a Omne maſculinũ adaperiens vuluam Luc.2.d
16 d Qui multum, non abundauit, &c. 2.Cor.8.c
20 c Non mœchaberis Mat.5.d
20 c Non adulterabis, Nõ occides, Nõ furtũ facies; Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimoniũ, Non concupiſces Rom.13.c
20 c Non concupiſces Rom.7.b
20 c Nõ occides Mat.5.c.Luc.18.d
20 c Honora patrem tuum & matrem tuam Matt.15.a Mar.7.b.Epheſ.6.a
21 c Qui maledixit patri ſuo, vel matri, morte moriatur Matt.15.a.Mar.7.b
21 c Oculum pro oculo, dentẽ pro dente Mat.5.f
22 d Principi populi tui non maledices Act.23.a
24 c Hic ſanguis teſtamenti, ꝙ mãdauit ad vos Deus Heb.9.e
25 g Vide, omnia facito ſecundum exemplar quod tibi oſtẽſum eſt, &c. Heb.8.b.Act.7.f
32 a Fac nobis deos qui præcedant nos Act.7.c
33 d Miſerebor cui voluero, &c. Rom.9.c
34 d Nõ ſicut Moyſes ponebat velamen ſuper faciẽ 2.Cor.2.c

LEVIT.

12 g Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum 1.Pet.1.c
18 a Qui fecerit homo, viuet in ea Rom.10.b.Gal.3.b
19 c Non periurabis Mat.5.e
19 d Diliges proximũ tuũ ſicut te ipſum Rom.13.d.Gal.5.c Iac.2.b.Mat.22.d.Mar.12.c
19 d Diliges proximũ tuũ Mat.5.g
20 b Qui maledixerit patri, & matri, &c. Mat.15.a
24 d Oculum pro oculo Mat.5.f
26 b Quoniã inhabitabo in illis, & inambulabo, &c. 2.Cor.6.d

NVMERI.

9 b Os non cõminuetis ex eo Io.19.f

DEVTER.

4 d Etenim Deus noſter ignis conſumens eſt Heb.12.g
5 b Non concupiſces Ro.7.c.13.c
5 b Nõ mœch. Mat.5.c.Luc.18.d
5 b Non furtum facies Luc.18.d Rom.13.c
5 b Non loqueris cõtra proximũ tuum falſum teſtimonium Luc.18.d.Rom.13.c
5 b Honora patrem & matrẽ Mat.15.a.Mar.7.b.Epheſ.6.a
6 a Audi Iſrael, Dominus Deus tuus Deus vnus eſt Mar.12.c
6 a Diliges Dominum Deum tuũ ex toto corde, &c. Mat.22.d. Mar.12.c.Luc.10.c
6 c 10 d Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies Mar.4.b.Luc.4.b
6 c Non tentabis Dominum Deũ tuum Mar.4.b.Luc.4.b
8 a Non in ſolo pane viuit homo Mat.4.a.Luc.4.a
10 d Deus perſonam hominis non accipit Gal.2.b
18 c Prophetã ſuſcitabit uobis Dominus Deus Act.3.d.7.c
19 d In ore duorum vel trium teſtium ſtabit omne verbum Mat.18.b.Io.8.e.2.Cor.13.a
19 d Oculum pro oculo, dentem pro dente Mat.5.f
21 d Maledictus omnis qui pendet in ligno Gal.3.b
25 b Non alligabis os boui triturãti 1.Cor.9.a.1.Tim.5.c
25 b Si quis mortuus fuerit non habens filium Mat.21.c.Mar.12 b.Luc.20.c
27 d Maledictus omnis qui nõ permanſerit in omnibus, &c. Gal.3.b

30 c Quis aſcẽdet in cælũ? Ro.10.b

30 c Prope eſt verbũ in ore tuo, & in corde tuo Rom.10.b

32 c Ego ad æmulationẽ vos adducã in nõ gẽtẽ, &c. Rom.10.d

32 c Mihi vindictam, ego retribuã Rom.12.d

IOSVE.

1 a Non te deſerã, neque derelinquam Heb.13.a

REG. II.

7 c Ego ero illi in patrem, & ipſe erit mihi in filium Heb.1.b

REG. III.

19 b Domine, prophetas tuos occiderunt, &c. Rom.11.a

19 b Reliqui mihi ſeptem millia virorum Rom.11.a

IOB.

5 c Comprehendam ſapientes in aſtutia eorum 1.Cor.3.d

LIBER PSALM.

2 a Quare fremuerũt gẽtes Act.4.c

2 b Filius meus es tu, ego hodie genui te. Act.13.c. Heb.1.b.5.b

2 c Reges eos in virga ferrea Apoc.2.g.19.c

4 b Iraſcimini, & nolite peccare Epheſ.4.f

5 c Sepulchrum patens eſt guttur eorum Rom.3.b

6 c Diſcedite a me, omnes qui operamini iniquitatem Matt.7.d. 25.d. Luc.13.f

8 b Ex ore infantium, & lactentium, &c. Mat.21.b

8 c Quid eſt homo quod memor es eius? Heb.2.a

8 c Omnia ſubiecit ſub pedibus eius 1.Cor.15.d

9 c Quorũ os maledictione & amaritudine plenum eſt Rom.3.c

13 a Non eſt iuſtus quiſquam, non eſt intelligens Rom.3.b

13 b Veloces pedes eorũ ad effũdẽdum ſanguinem Ro.3.c

15 c Prouidebam Dominũ in conſpectu, &c. Act.2.d

15 d Nõ dabis ſanctum tuum videre corruptionẽ Act.2.c.13.e

17 a Ego ero fidẽs in eum Heb.2.c

17 g Propterea cõfitebor tibi ĩ Gẽtibus Domine Rom.15.b

18 a Et quidem in omnem terrã exiuit ſonus eorum Ro.10.d

21 a Eli, eli, lamma ſabacthani Mat.27.e Mar.15.c

21 c Diuiſerũt ſibi veſtimẽta mea. Mat.27.d. Ioan.19.c

21 c Nunciabo nomen tuum fratribus meis Heb.2.c

23 a Domini eſt terra & plenitudo eius 1.Cor.10.f

24 c Odio habuerunt me gratis Ioan.15.d

30 a In manus tua commendo ſpiritum meum Luc.23.f

31 a Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates Rom.4.a

33 c Qui enim vult vitam diligere, & dies videre bonos 1.Pe.3.b

39 b Hoſtiam & oblationem noluiſti Heb.10.b

40 c Qui mãducat mecum panem Ioan.13.b

43 d Propter te mortificamur tota die Rom.8.g

44 b Thronus tuus Deus in ſæculũ ſæculi Heb.1.c

50 a Vt iuſtificeris in ſermonibus tuis Rom.3.a

54 d Iacta ſuper Dominum curam tuam 1.Pet.5.b

61 d Vnuſquiſque aũt propriã mercedem accipiet 1.Cor.3.b

67 d Aſcendens in altum, captiuam duxit captiuitatem Eph.4.b

68 b Zelus domus tuæ comedit me Ioan.2.d

68 b Improperia ĩproperãtiũ tibi ceciderunt ſuper me Ro.15.a

68 c Fiat menſa eorũ coram ipſis in laqueum Rom.11.b

68 c Fiat commoratio eorum deſerta Act.1.d

68 e In ſiti mea potauerunt me aceto Ioan.19.f

77 a Aperiam in parabolis os meũ Mat.13.e

77 c Panem cæli dedit eis Io.6.d

81 b Ego dixi, dii eſtis Io.10.g

88 d Inueni Dauid ſeruum meum Act.13.d

90 c Angelis ſuis mandauit de te Mat.4.a. Luc.4.b

93 b Dominus nouit cogitationes ſapientum, quoniam vanæ ſunt 1.Cor.3.d

94 c Hodie ſi vocem eius audieritis Heb.3.b

94 d Sicut iuraui ĩ ira mea Heb.4.a

96 b Et adorent eum omnes angeli eius Heb.1.c

101 d Tu in principio Domine terram fundaſti Heb.1.c

103 a Qui facit angelos ſuos ſpiritus Heb.1.c

108 b Et epiſcopatum eius accipiat alter Act.1.d

109 a Dixit Domin⁹ domino meo Mat.22.d. Luc.20.g. Act.2.f

109 a Sede a dextris meis Heb.1.d

109 a Donec ponam inimicos tuos ſcabellum &c. Hebr.1.d. 1.Cor.15.d

109 d Tu es ſacerdos in æternum Heb.5.b.7.c

109 b Iurauit Dominus & non pœnitebit eum Heb.7.c

111 b Diſperſit, dedit pauperibus 2.Corin.9.c

115 a Credidi, propter quod locutus ſum 2.Cor.4.c

115 a Omnis homo mẽdax Ro.3.a

116 a Laudate Dominum omnes gentes Rom.15.c

117 a Dominus mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi homo Heb.13.b

117 d Lapidem quẽ reprobauerũt ædificantes Mat.21.d. Mar.12.a. Act.4.b. 1.Pet.2.b

117 d Hoſãna filio Dauid Mat.21.b

131 c De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam Act.2.e

139 a Venenum aſpidum ſub labiis eorum Rom.3.b

PROVERB.

3 a Nolite eſſe prudẽtes apud voſmetipſos Rom.12.d

3 b Fili mi, noli negligere diſciplinã Domini, &c. Heb.12.b

3 b Quem diligit Dominus corripit, &c. Heb.12.b. Apoc.3.d

10 b Charitas operit multitudinẽ peccatorum 1.Pet.4.b

17 c Videte, ne quis malũ pro malo alicui reddat 1.Theſſ.5.d. 1.Pet.3.b

20 c Qui maledixerit patri uel matri Mat.15.a. Mar.7.b

25 c Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum Rom.12.d

26 b Canis reuerſus ad uomitum 2.Pet.2.d

ISAIAS.

1 c Niſi Dominus ſabaoth reliquiſſet nobis ſemen Rom.9.f

5 d Homo plantauit vineã Mat.21 b. Luc.20.b. Mar.12.a

6 a Sanctus, ſanctus, ſanctus Dominus Deus ſabaoth Apoc.4.c

6 c Auditu audietis, & non intelligetis Mat.13.b. Mar.4.b. Luc.8.b. Act.28.f. Io.12.f. Ro.11.b

7 c Ecce virgo in utero habebit Mat.1.d

8 d Ecce ego & pueri mei quos dedit mihi Deus Heb.2.d

9 a Terra Zabulon & Terra Nephthali Mat.4.c

10 e Si fuerit numer⁹ filiorũ Iſrael tamquã arena maris Ro.9.f

11 a Reue-

11 a Reuelabitur ille iniquus quē Dominus interficiet ſpiritu oris ſui 2.Theſ.2.c
11 c Erit radix Ieſſe R.15.c.Act.13.d
21 c Cecidit cecidit Babylon illa magna Apoc.14.b
22 d Māducemus & bibamus, cras enim moriemur 1.Cor. 15.e.
22 f Hæc dicit ſanctus & verus, qui habet clauē Dauid Apoc. 3.b
25 c Abſterget Dñs omnē lacrymā ab oculis,&c.Apoc.7.d.21.b
28 c Quoniam in aliis linguis & labiis aliis loquar populo huic 1.Corint.14.d
28 d Ecce pono in Sion lapidem offenſionis Rom.9.g.1.Pet.2.b. Act.4.b
29 d Populus hic labiis me honorat Mat.15.a.Mar.7.b
29 e Perdam ſapientiam ſapientū, & prudentiam,&c.1.Cor.1.c
33 c Vbi ſapiēs? vbi ſcriba? vbi inquiſitor huius ſeculi? 1.Cor.1.c
40 a Vox clamantis ī deſerto Mat. 3.a.Mar.1.a.Luc.3 a.Ioan.1.c.
40 b Oīs caro fenū 1.Pet.1.d.Iac.1.d
40 d Quis enim cognouit ſenſum Domini, aut quis inſtruxit eum? 1.Cor.2.d
40 d Quis enim cognouit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius eius fuit? Rom.11.d
41 b 44 a Ego ſum primus & nouiſſimus Apoc.1.d.& 22.c
42 a Ecce puer meus quem elegi Mat.12 b.
43 d Ecce noua facio omnia Apoc. 21.b.2.Cor.5.d
45 b Numquid dicit figmentum ei qui ſe,&c. Rom.9.d
45 d Viuo ego,dicit Dominus,quoniam mihi flectetur omne genu Rom.14.b
49 b Poſui te ī lucē gētiū Act.13.g
49 c Tēpore accepto exaudiui te, &c. 2.Cor.6.a
49 e Non eſurient neque ſitiēt amplius Apoc.7.d
50 b Tunc expuerunt in faciē eius Mat.26.g
52 b Quam ſpecioſi pedes euangelizantium pacem Ro.10.c
52 d Propter quod exite de medio eorum, & ſeparamini,&c. 2.Cor.6.d
52 d Nomen Dei per vos blaſphematur Rom.2.d
52 d Quibus non eſt annunciatum de eo, videbunt Rom.15.e
53 a Domine, quis credidit auditui ſtro? Ro.10.c.Io.12.f
53 b Ipſe infirmitates noſtras accepit Matth.8.c
53 c Tamquam ouis ad occiſionem Act.8.f
53 d Et cum iniquis reputatus eſt Mar.15.c.Luc.22.d
53 e Qui peccatū non fecit,nec inuentus eſt dolus 1.Pet.2.d. 1.Ioan.3.a
53 e Qui peccata noſtra pertulit in corpore 1.Pet.2.d
54 a Lætare ſterilis quæ non paris Gal.4.d
54 c Et erunt omnes docibiles Dei Ioan.6.e
55 a Et qui ſitit,veniat: & qui vult, accipiat aquam vitæ gratis Apoc.22.d
55 b Dabo vobis ſancta Dauid fidelia Act.13.e
56 c Domus mea domus orationis vocabitur Mat.21.b.Mar.11.c.Luc.19.g
59 b Contritio & infelicitas in viis eorum Rom.3.c
59 c Galeam ſalutis aſſumite Epheſi.6.c.1.Theſſ.5.b
59 d Veniet ex Sion qui eripiat & auertat impietatem a Iacob Rom.11.d
60 c Et portæ eius non claudentur per diem Apoc.21.g
60 d Et ciuitas non eget ſole neque luna Apoc.21.g
60 d Nox vltra non erit Apoc.22.a
61 a Spiritꝰ Dñi ſuper me Luc. 4.c
62 d Dicite filiæ Siō, Ecce rex tuus venit Mat.21.a
64 b Quod oculus nō uidit,nec auris audiuit,&c. 1.Cor.2.b
65 a Inuentus ſum a non quærētibus me Rom.10.d
65 a Tota die expandi manus meas ad populum non credentem Rom.10.d
65 c Nouos vero cęlos,& noua terra 2.Pet.3.c.Apoc.21.a
66 a Cælum mihi ſedes eſt Act. 7.f
66 g Vbi vermis eorum non moritur Mar.9.g

IEREM.

7 b Vos autem feciſtis illam ſpelūcam latronum Matth.21.b. Mar.1.11.c.Luc.19.g.
9 E Qui gloriatur,in Domino glorietur 1.Cor.1.d.2.Cor.10.d.
10 a Quis non timebit te Domine? Apoc.15.b
17 d Ego ſum ſcrutans renes & corda Apoc.2.f
31 c Vox ī Rama audita eſt Mat.2.d
31 a Ero vobis in patrē, & vos eritis mihi in filios 2.Cor.6.d
31 e Ecce dies venient dicit Dñs,& conſummabo ſuper domum Iſrael & ſuper domū Iuda teſtamentum nouum Heb.8.c.
31 f Hoc autem teſtamentū quod teſtabor ad illos, &c. Dabo leges meas in cordibus eorū Heb.10.c
51 a Cecidit cecidit Babylon magna Apoc.18.a

EZECH.

3 a Accipe librum, & deuora illū Apoc.10.d
20 b Qui fecerit homo viuet in ea Rom.10.b
32 b Sol obſcurabitur, & Luna nō dabit lumen ſuum Mat.24.c
36 c Nomē Dei per vos blaſphematur inter Gentes Rom.2.d

DANIEL.

9 g Cum videritis abominationē deſolationis quæ dicta eſt a Daniele Propheta Matt.24.b Mar.13.b.Luc.21.d

OSEE.

1 d Et erit in loco vbi dictum eſt eis, Non plebs mea uos, &c. Rom.9.e.
2 d Vocabo nō plebē meā, plebē meam Rom.9.e.1.Pet.2.b
6 c Miſericordiam volo,& non ſacrificium Mat.9.b.12.a
10 b Tunc incipient dicere montibus,Cadite ſuper nos:& collibus,Operite nos Luc.23.d
11 a Ex Ægypto vocaui filiū meū Matth.2.c
13 d Abſorta eſt mors in victoria 1.Cor.15.g

IOEL.

2 g Et erit in nouiſſimis diebus, dicit Dominus,effundam de Spiritu meo Act.2.c
2 g Omnis enim quicumque inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit Rom.10.c

AMOS.

5 g Numquid victimas & hoſtias obtuliſtis mihi Act.7.e
6 a Væ vobis diuitibus Luc.6.d
9 c Poſt hæc reuertar, & reædificabo tabernaculum Dauid. Act.15.c

IONAS.

2 a Sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus. Matt.12.c.Luc.11.d
3 b Pęnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ. Mat.12.c Luc.11.d

MICHÆ.

5 a Et tu Bethelehem terra Iuda Mat.2.a
7 b Veni ſeparare hoīem aduerſus patrē ſuum & filiam aduerſus matrem Mat.10.d.Luc.12.g

AGGÆ.

2 b Adhuc ſemel, & ego mouebo non ſolum terram, ſed & cælum Heb.12.g

HABAC.

1 b Videte contemptores, & admiramini, & diſperdimini: quia opus operor ego in diebus veſtris Act.13.f
2 a Iuſtus autem ex fide viuit Roma.1.c.Gal.3.b

NAHVM.

1 d Quam ſpecioſi pedes euangelizantium pacem Rom.10.c
4 b Quid eſt quod ſcribæ dicunt, quòd Eliā oporteat primum venire? Mat.17.b. Mar.9.b
4 b Vt conuertat corda patrum in filios Luc.1.b

ZACHAR.

8 c Loquimini veritatē vnuſquiſque cū proximo ſuo Eph.4.f

MALACH.

1 a Iacob dilexi, Eſau autem odio habui Rom.9.c
3 a Ecce ego mitto angelum meū Mat.11.b, Mar.1.a. Luc.7.d. Ioan.1.c
4 b Ipſe eſt Elias qui venturus erat Matt.11.b
9 b Ecce rex tuus venit Matt.61.a Ioan.12.b
11 c Et acceperunt triginta argenteos Mat.27.a
12 c Videbunt in quem compunxerunt Ioan.19.g
13 c Percutiam paſtorem Mat.26. c.Mar.14.b

FINIS.

Hebraicorum Chaldæorum, Græcorumq. nominum interpretatio.

AARON, Mons ſiue montanus
Abba, Pater, Syrum eſt verbum.
Abarim, Tranſitus plu. nu. ſiue tranſeuntes.
Abdemelech, Seruus regis.
Abdenago, Seruus claritatis.
Abdias, Seruus Domini.
Abdon, Seruus.
Abel, per aleph, Luctus, Ciuitas.
Abel, per he, in pricipio, Vanitas, filius Adam.
Abeſſalom, Pater pacis.
Abia, Pater Domini.
Abiathar, Pater excellens.
Abigail, Pater exultationis.
Abimelech, Pater rex.
Abinadab, Pater ſpontaneus.
Abiſag, Patris ignorantia.
Abner, Patris lucerna.
Abra, Ancilla, Græcum verbum.
Abram, Pater excelſus.
Abraham, Pater multitudinis.
Abſalom, Pater pacis.
Acan, Tribulatio.
Accaron, Sterilitas.
Achab, Frater patris.
Achaia, Dolor, vel triſtitia.
Achaz, Apprehendens, ſiue poſſidens.
Achimelech, Frater meus rex.
Achitob, Frater bonitatis.
Adā, Homo, ſiue terrenus, aut Rufus.
Adon, Dominus, aut baſis.
Adonai, Domini mei, numero multitudinis. vnum eſt ex nominib. Dei, quod interpres aliquando poſuit pro nomine Dei tetragrammaton.
Adonias, Dominator Dominus.
Ægyptus, Anguſtię, ſiue tribulationes, Hebraicè, Miſraim.
Æneas, Laudatus.
Æthiopia Græcè, ardorem ſignificat. Hebraice Cus dicitur, id eſt nigredo vel nigra.
Agabus, Locuſta.
Agag, Tectum.
Agar, Peregrina.
Aggæus, Feſtiuus.
Ahod, Laudans.
Alexander, Auxiliator virilis.
Alexandria, Hebraice dicitur No. quod interpretatur crudum, ſiue irritatio.
Alleluia, Laudate Dominum.
Amalec, Populus lambens.
Amam, Mater, Timor eorum.
Aman, Conturbans.
Amana, Fides, ſiue veritas.
Amaſai, per Aleph, Fortis vel robuſtus.
Amaſai, per ain, Populi munus.
Amalech, Rex.
Amen, Fiat, efficiatur, aut firmum ſit.
Aminadab, Populus ſpontaneus.
Ammon, populus eius.
Amnon, Fidelis, aut verax.
Amorrhæi, Amari, Rebelles.
Amos ꝑ aleph, Fortis, pater Iſaiæ.
Amos, per ain, Oneratus, vnus ex duodecim prophetis.
Amri, per aleph, Amarus, vel loquens.
Amri, per ain, Manipulus vel dominium. Princeps militiæ Iſraeliticæ.
Anania, Nubes Domini.
Anathoth, Reſponſiones, ſiue cantica.
Andreas, Fortiſſimus.
Anna, Gratioſa, ſiue miſericors.
Antiochia, pro vehiculo.
Aphrica Hebraice Pul dicitur, id eſt caſus vel ruina Iſaiæ 66, 34.
Aphrica, Nahum 3.9. Put. Craſſa, ſiue pinguis.
Apoſtolus, Miſſus, legatus.
Arabes, Veſpertini. 2. Par. 26. 2.
Arabes, Pſ. 71. 15. Hebraice Saba, id eſt, conuerſio.
Aram, Celſitudo, ſublimitas.
Ararat, Maledictio tremoris
Arbee, Quattuor.
Architriclinus, Princeps triclinij.
Areopagita, De Colle Martis.
Areopagus, Collis Martis.
Areuna, Arca, vel canticum.
Argob, Gleba, vel Glarea.
Armenia, Hebraicè dicitur Ararat, maledictio tremoris.
Arnon, Exultans.
Arphaxad, Sanans.
Artaxerxes, Lumen, ſiue maledictio.
Aſaph, Congregans.
Aſer per Samech, Vinctus filius Caath.
Aſer, per ſin, Beatitudo, ſiue felicitas, filius Iacob.
Aſſuerus, Princeps & caput.
Aſſur, Inſidians, ſiue beatus.
Aſtaroth, Greges, ſiue diuitiæ.
Athallā, Tempus Domino.
Athenæ, Sine cumulo.
Attalia, Augens vel nutriens.
Aua, Iniquitas.
Axa, Adornata.
Azarias, Auxilium Domini.
Azor, Adiutor.
Azotus Hebraicè Aſdod, deprædatio.

Baal,

BAal,Idolum,aut dominans.
Baal.Oſee 10.24. Arbel legendum, id eſt,pugnauit Deus.
Baalim,Idola,Dominantes.
Babel,Confuſio,Commiſtio.
Bala,Inueterata, turbata, Ancilla Rachel, per he in fine.
Balà,Deglutiens,Deſtruens, Vrbs per ain in fine.
Balaam,Vetuſtas populi.
Balac,Deſtruens.
Banaias,Filius Domini.
Barac, Fulgur.
Barachias,Benedicens Dominum.
Bariona,filius columbæ.
Barnabas,Filius conſolationis.
Barſabas,Filius conuerſionis.
Barthimæus,Filius cæcus.
Bartholomæus,Filius ſuſpendentis aquas.
Baruch,Benedictus.
Bathuel,Filiatio Dei.
Batus, Menſura liquidorum.
Beel-phegor,Idolum hiatus.
Beel-zebub, Idolum muſcæ.
Beera,Puteus.
Behemoth,Iuméta,Quadrupedia.
Bel,Vetuſtus.
Bela,Deglutiens,Deſtruens.
Belial,peruerſus,Abſque iugo.
Ben-ennom,Filius diuitiarū ſuarū.
Bèniamin,Filius dexteræ.
Ben oni,Filius doloris mei.
Bera,Puteus.
Bereſith,In principio. Sic vocatur primus liber Legis.
Berſabee,Puteus iuramenti.
Beth-abara,Domus tranſitus.
Beth-ania, Domus obedientiæ vel afflictionis.
Beth-auen,Domus vanitatis.
Beth-dagon,Domus frumenti.
Beth-el,Domus Dei.
Bether, Diuiſio.
Beth-lehem, Domus panis.
Beth-phage, Domus oris vallium.
Beth-phogor,Domus hiatus.
Beth ſabee,Domus iuſi, Ciuitas.
Beth-ſaida,Domus frugum.
Bethſames,Domus ſolis.
Bethul,Virgo.
Bezec, Fulgur.
Boanerges, vel iuxta S. Hieronimum, Banereem, Filij tonitrui.
Booz in fortitudine.
Borith,Herba in qua eſt acrimonia ſaporis.
Boſor,Munitio.
Boſra,Idem.

C

CAath,Congregatio, Obtuſio.
Cades,Sanctitas.
Cain,Poſſeſſio,Poſſeſſus.
Caleb, quaſi cor.
Cana,Zelus, Æmulatio.
Cananæus,id eſt, ex Cana,vico Galilææ.
Capharnaum,Ager pœnitentiæ.
Cappadoces, Hebraicè Caphthorim,id eſt ſphærulæ.
Cariath-iarim,Ciuitas ſiluarum.
Cariath-ſepher, Ciuitas literarū.
Carmel,Cognitio circumciſionis, vel agnus circumciſus.
Cartaginenſes,Hebraicè Tharſis, id eſt,contemplatio gaudij.
Cedar,Nigredo,triſtitia.
Cedes,Sanctitas.
Cedron,denigratus,Triſtis.
Cephas,Petrus a petra Syrum.
Cetura,Aromatizans.
Chæreas,Lætus.
Chaldæa, Hebraicè Chaſdim, id eſt, Quaſi dæmones.
Cham,Calidus,Calor.
Chanaam,Mercator,Negotiator.
Charmel,Idem quod Carmel,
Cherub,Quaſi magiſter.
Chodchod,Iaſpis.
Chorræi,Furores.
Chriſtus,Vnctus.
Chus, Æthiops.
Cin,poſſeſſio, Emptio.
Cinoth,Lamentationes.
Cis,Durus,Sripula.
Cleophas,Gloria omnis.
Cœleſyria,Curua Syria.
Coloſſenſes,Supplicio Affecti.
Corban, Corbana, Donum, oblatio.
Core,Caluus, caluitium, per heth in fine.
Core per aleph in fine, Vocans,legens,1.Par.9.19.
Corozaim,Hic eſt myſterium.
Cosbi,Mendax.
Cyprus,Pulchra.
Cyrus,Quaſi miſer.

D

DAgon,Frumentum.
Dalila,Paupertas.
Damaſcus,Sanguinis ſuccus.
Damaſcus,1.Reg.16.b. Similitudo incendij,Hebr.Dumeſec.
Dan,Iudicans,ſiue iudicium.
Daniel,iudicium Dei.
Darius,Requirens.
Darmaſcus, Generationis procuratio.
Dathan,Ritus,Lex.
Dauid,Dilectus
Debora,Apes,Verbum.
Decapolis, Decem ciuitatum, ſubregio.
Diabolus, Criminator, Calumniator.
Diabolus,Habacuc 3.a.4. Hebr. Reſeph, id eſt.Volucris,Flamma.
Dibre haiamin,Verba dierum.
Didymus,Gemellus.
Dina,Iudicium,vel Iudicans.
Dionyſius,Diuinitus ſtillatus.
Dithalaſſum,duo maria.
Doeg,ſolicitus, Anxius.
Dog,Generatio.
Dura,Generatio, vel habitatio.

E

EBal,Aceruus vetuſtatis.
Eccleſiaſtes,Concionator.
Eden,Voluptas,Deliciæ.
Edom,Rufus
Eglon,Vitulus.
Elcana,Deus zelotes.
Eleazar,Dei adiutorium
Elchanan, Dei gratia ſiue miſericordia.
Eliacim,Dei reſurrectio.
Elias,Deus Dominus
Eliezer,Dei adiutorium
Elimelech,Deus meus rex
Elizabeth, Deus iuramenti
Eliſæus,Dei ſalus,Deus ſaluans
Ellehaddebarim,Hæc ſunt verba, ſic incipit quintus liber Legis
Elnathan,Deus dedit
Emmanuel,Nobiſcum Deus.
Emmaus, Timens conſilium.
Enac,Gigas,Torques.
Encænia,Renouatio,dedicatio.
Ennom,Ecce illi.
Enos,Homo,vel vir.
Ephraim,Frugifer,Creſcens.
Ephraim,Hebraicè Ephra,id eſt puluerulenta, ſiue plumbea. 2. Reg. 13.b.7
Ephrata,Vbertas,ſiue frugifera
Ephron,puluis
Eſau,Faciens,Operans
Eſdras,adiutor,Atrium
Eſther,Occulta,abſcondita
Etam,Auis eorum
Etham,Fortitudo eorum
Eubulus,Prudens
Ezechias,Fortitudo Domini
Ezechiel,Fortitudo Dei
Ezriel,Auxilium Dei

G

GAlaad, Abiectio.
Gabaa, Collis.
Gabriel, Vir Deus, aut Dei.
Gad, Felix, Accinctus.
Gadgad, Felicitas felicitatis, Accinctus exercitus.
Galaad, Aceruus teſtimonij.
Galatæ, Lactantes.
Galgal, Rota, Reuolutio.
Galilæa, Volubilis.
Gazer, præſciſſio.
Gazophylacium, vbi theſauri templi ſeruabantur.
Gebal, Terminus.
Gedeon, Conterens.
Gehenna, Vallis triſtitiæ.
Gehennon, Vallis contriſtans.
Gelboe, Reuolutio inueſtigationis.
Gerſom, Aduena ibi.
Gerſon, Exilium eius.
Giblii, Termini.
Gihon, Pectus, exitus.
Gog, Tectum.
Golgotha, Caluaria, vbi capita mortuorum reponuntur.
Goliath, tranſmigratio.
Gomor, genus menſuræ.
Gomorrha. populus rebellis.
Græci, Hebraicè Ieuanim, id eſt deceptores.

H

HAbacuc, Luctator.
Hananias, Gratia Domini.
Haram, Deſtructus.
Hauoth-iair, Oppida illuminationis.
Hebal, Aceruus vetuſtatis.
Heber, Socius, particeps, per heth in principio.
Heber, per ain, Tranſitus.
Hebræus, Tranſiens.
Hebron, Societas.
Heli, Oblatio.
Heliopolis, Hebraicè dicitur On, id eſt, dolor.
Henoch, Dedicatus.
Hermon, Deſtructio.
Heſron, ſagitta exultationis.
Heua, Vita, Viuens.
Hierapolis, Sacra ciuitas.
Hieronymus, Sacrum nomen.
Holofernes, Fortis dux.
Hor, Mons.
Horeb, Deſertum.
Horma, deſtructio.
Hur, Libertas.
Hus, Conſilium.
Hymenæus, Carmen nuptiale.

I

IAbel, Defluens.
Iabes, Siccitas, per ſin, in fine.
Iabes, Triſtitia, per ſade in fine.
Iacob, Supplantator.
Iahel, Aſcendens, Damula.
Iahel, Viuit Deus.
Iairitis, Illuminatus.
Iamin, Dextera, vel dexter.
Iaphet, Dilatatus.
Iaſon, Sanans.
Iauan, Deripiens.
Ichabod, Vbi gloria, Væ gloriæ.
Idumæa, Rufa, Terrena.
Iebus, Conculcatio.
Iechonias, Præparatio Domini.
Iehu, Ipſe, Exiſtens.
Iehus, Tinea corroſus, per ſin.
Iehus 1. Par. 8. b. 10. Conſilians, per ſade.
Iemini, Dextera, vel dexter.
Iephte, Aperiens.
Ierameel, Miſericordia Domini.
Ieremias, Celſitudo Domini.
Iericho, Luna, Menſis.
Ierobaal, Impugnans idolum.
Ieroboam, Impugnans populum.
Ieroſolyma, Viſio pacis, Viſio perfecta.
Ieruſalem, Idem.
Ieſſe, Ens, Exiſtens.
Iesboc, Eſt vacuus.
Ieſus, Hebraicè Iehoſua, Dominus ſaluator.
Iethro, Excellens.
Iezonia, Auſcultatio Domini.
Iezrahel, Semen Dei.
Indus, id eſt, de India. Hebraicè dicitur Hodu, id eſt, laudatio.
India, Iob 28. c. 13. Hebraicè Ophir, id eſt cinis.
Ioab, Paternitas, Habens patrem.
Ioachaz, Domini apprehenſio.
Ioachaz, 2. Par. 34. b. 8. Apprehendens.
Ioachin, Domini præparatio.
Ioacim, Domini reſurrectio.
Ioas, Diffidens, Deſperans.
Ioas, Domini ignis. 4. Reg. 11. d. 21. Hebr. Iehoas.
Ioas, 1. Par. 7. b. 8. & 27. d. 28. Tinea corroſus, per ain.
Iob, Dolens, Gemens,
Ioel, Volens, Incipiens.
Iohanan, Gratioſus, Pius, Miſericors.
Iohannes, Idem.
Ionas, Columba.
Ionadab, Spontanens.
Ionathan, Domini donum, filius Saul.
Ioram, Excelſus.
Iordanis, Fluuius iudicij.
Ioſaphat, Dominus Iudex.
Ioſeph, Augmentum.
Ioſeph. Pſam. 80. a. 2. Domini augmentum. Heb. Iehoſeph.
Ioſias, Ignis Domini.
Ioſue, Dominus ſaluator.
Iſaac, Riſus.
Iſai, Munus aut ens.
Iſai, 1. Par. 2. b. 13. Vir meus.
Iſaias, Domini ſalus.
Isboſeth, Vir confuſionis.
Iſcariotes, Vir occiſionis.
Iſmahel, Exauditio Dei.
Iſrael, Præualens Deo.
Iſſachar, eſt merces, præmium.
Ithamar, Inſula palmæ.
Iubileus, Buccina.
Iudas, Laudatio.
Iulius, Lanuginoſus.

L

LAban, Albus, Candidus.
Lamech, Pauper, Humiliatus.
Lapidoth, Fulgura.
Lazarus, Dei adiutorium.
Lechi: Maxilla.
Leci, Lex.
Leui, Copulatus.
Leuiathā, Copulatio, Societas, ſua.
Lia, Laborioſa, Fatigata.
Libanus, Candidus.
Libya, Hebraicè Lubim, Cor maris.
Lithoſtrotos, lapidibus ſtratus.
Lot, Inuolutus, Colligatus.

M

MAacha, Attrita.
Maaſias, Opus Domini.
Maceda, Incendium.
Madian, Iudicium. Litigans.
Magdalena, Magnifica.
Magi, Sapientes, vel philoſophi.
Malachia, Nuntius meus.
Malaleel, Laudans Deum.
Malchus, Rex.
Mamonna, Pecunia, Diuitiæ.
Mamzer, De ſcorto natus.
Manahem, Conſolator.
Manaſſes, Oblitus, Obliuio.
Manue, Requies.
Mara, Amara.
Mardochai, Amara contritio.
Maria, Exaltata, Amaritudinis mare.

Martha,Prouocans.
Maſſa,Onus.
Maſpha,Specula.
Mathuſael,Mortem ſuam poſtulans.
Matthæus,Donatus.
Melchias,Rex Dominus.
Melchi-ſedech,Rex iuſtitiæ.
Melchi ſua,Rex ſaluator.
Meſollam,Pacificus.
Meſopotamia, Regio ſic dicta quod duobus fluuiis, Euphrate & Tigri ambiatur.
Micha,Pauper.
Michael,Quis ſicut Deus.
Michæas, Idem.
Michol,Quis omnia?
Miphiboſeth, De ore ignominia.
Miſael,Quis poſtulatus?
Miſle,Prouerbia,Nomen libri.
Miſphat, Iudicium.
Mna,Libra,Talentum.
Moab,De patre.
Moria,Amaritudo.
Moſa,Azymum,per ſade.
Moſa,1.Par.8.a.9.Onus.
Moyſes, Attractus (ſub. de aquis)
Nyſia,Sceleſta.

N

Naaman, Pulcher.
Nabal, Stultus.
Nabo,Loquela,Prophetia.
Naboth,Idem.
Nabuchodonoſor, Plāctus iudicij
Nachor,Raucus, Aridus.
Nadab, Spontaneus.
Nahaſſon,Coluber, Serpens.
Nahum,Conſolator.
Naim,Pulcher.
Nathan,Donatus.
Nathanael,Donum Dei.
Nazaræi,Separati,Sanctificati,
Nazareth, Sanctificata, Separata. Si autem per ſade ſcribatur,Cuſtodita, vel florida interpretat̄.
Neapolis, Noua ciuitas.
Nedemias,Conſolatio.
Nehuſtan,Æneum.
Nemrod,Rebellis.
Nephthali,Æquiparatio.
Niniue,Pulchra.
Noe,Ceſſatio,Requies.
Noema,Decora.

O

Obadias,Seruus Domini.
Obed,Seruus.
Obed-edom, Seruus hominis.
Ochozias,Apprehenſio.
Odollam, Teſtimonium illis.
Og,Subcinericius panis.
Olla,Eleuatio, Holocauſtum.
Onam,Dolor.
Onana,Dolor,Iniquitas.
Oneſimus,Vtilis.
Oolla,Tabernaculum.
Ophni,pugnus,Pugillus.
Oreb:Coruus.
Oſee,Saluator.
Oza, Fortitudo.
Ozias, Fortitudo Domini.
Oziel, Fortitudo Dei.

P

Palæſthina, Conſperſa (ſub cinere)
Paracletus,Cōſolator,Aduocatus.
Paraſceue, Præparatio.
Paſcha,Tranſitus.
Pētateuchus, Quinque volumina,
Pentecoſte, Quinquageſima (ſub. dies.
Petrus,Saxus,Petra.
Phacee,Aperiens.
Phanuel,Videns Deum.
Pharao,Diſſipans.
Phares,Diuiſio,Filius Iudæ.
Phares,per ſin, 1. Paral.7.d.16. Eques.
Phariſæi, Diuiſi.
Phaſe,Tranſitus.
Phaſga,Collis.
Philiſthæa, Conſperſa cinere.
Phinees,Facies confidentiæ.
Phogor,Hiatus.
Phul, Aphrica.
Pigmæi,Hebraicè dicuntur Gamadim.
Probatica, Ouina, Locus vbi pecora ſacrificanda tenebantur.
Proſelytus,Aduena, Peregrinus.

R

Raab, Pſal. 86. a. 4. Superba, Fortis.
Rabba, Multa, Grandis.
Rachel, Ouis.
Raguel, Paſtor Dei.
Rahab,Lata,Dilatata.
Ram,Excelſus.
Rameſſes,Tonitruum tineæ.
Raphael,Medicina Dei.
Raphaim, Gigantes, Medici.
Rebecca,Saginata.
Rebla,Reblata,Rixa.
Rechab,Quadriga.
Remmon,Malum granatum.
Reſpha, Extenſio.
Roboam, Dilatans populum.
Roma,Excelſa, ſublimis.
Rubens, Videns filium.
Ruma,Excelſa.
Ruth,Saturata.

S

Saaph,Cogitans.
Saba,per ſin,Conuerſio,Captiuitas.
Saba,per Samech,Circuitio.
Sabaot, Exercitus, in plurali.
Sabata, Circuitus.
Sabbatiſmus,Requies,Ceſſatio.
Sabbathum, idem.
Sadducæi,Iuſti.
Sadoc,Iuſtus.
Sale, Miſſio.
Salem,vel Sallem,Pax.
Salmanaſar,Pax ligata.
Salmon,pacificus.
Salomith, Idem,f.g.
Salomon,pacificus.
Salphaad, Vmbra formidinis.
Samaria,Cuſtodia, Adamas.
Samſon,Sol eius,Nominis iteratio
Samuel,Poſitus a Deo.
Saphan,Hericius,Cuniculus.
Saphat. Iudicans.
Sara,per he in fine,Domina, Vxor Abrahæ.
Sara,per heth in fine,Odorās,Domina odoris.
Sarai,Domina mea.
Sareptha, Anguſtia buccellæ.
Saron,ſiue Sarona,Planities.
Satan, Aduerſarius.
Saul,Poſtulatus,Commodatus.
Saul, 1. Regum 9.a.2. Hebraicè Sual,Vulpes.
Scenopegia, Feſtum tabernaculorum.
Schibboleth, Spica.
Sedecias,Iuſtus Domini.
Segor,parua.
Sehon,Eradicatio.
Sela,Diſſoluens,Filius Iudæ.
Sellum,Pacificus.
Sellum,Manens.
Sem,Nomen,Fama, Poſitus.
Semei, Obediens.
Semei,1.Par. 2.d.28.nomen meū.
Sennacherib, Rubus deſtructionis.
Seon,Sonitus.
Sepharuaim,Libri,vel Scribæ.
Sephora,pulchra,aut tuba, Exo.1. c.15. per ſin.
Sephora,Exo.2.d.21.Auis, Paſſer, Vxor Moſis.

Seth, Poſitus.
Setim, Expanſiones.
Siba, Exercitus, Militia.
Sibboleth, Onus.
Sicera, Ebrietas.
Sichem, Humerus.
Sihor, Niger, Turbidus: Nilus.
Siloe, Miſſus, Mittens.
Simeon, Audiens, Exauditio.
Simon, Obediens.
Sin, Rubus, Exod. 16. a. 1. per Samech.
Sin, per ſade, Arma, Scutum.
Sion, Acervus. 2. Reg. 5. b. 7.
Sion, Deut. 4. g. 48. Strepitus.
Siſara, Hirundinem videns.
Sodoma, Secretum eorum.
Somer, Cuſtos.
Sophtim, Iudices.
Sorec, Vinea.
Stephanus, Coronatus.
Sulamitis, Pacifica, Perfecta.
Sunamitis, Dormiens.
Suſanna, Lilium, Roſa.

T

TArſus, Alata, Pennata.
Thabor, Electio, Puritas.
Thaddæus, Laudans.
Thamar, Palma, Dactylus.
Thare, Odorans, Spirans.
Tharſis, contemplatio gaudij
Thau, Signum
Thecua, Spes, Funiculus
Teraphim, Simulachra
Thomas, Abyſſus, Geminus
Thopheth, Tympanum, Seductio
Timæus, Cæcus, Cæcitas
Timotheus, Honor Dei
Titus, Honorabilis
Tobias, Bonus dominus
Tubalcain, Mundana poſſeſſio
Tyrij, Hebraicè Sorim, id eſt, tribulantes.

V

VAicra, Et vocauit, Liber Leuitici.
Vaieddabber, Et locutus eſt. Liber Numerorum.
Valthi, Potans, Bibens.
Veelle ſemoth, Et hæc ſunt nomina. Secundus liber Legis qui Exodus Græcè vocatur.
Vr, Ignis.
Vrias, Ignis Domini.

Z

ZAbad, Dos, Dotatus.
Zabdi, Idem.
Zabulon, Habitaculum.
Zacchæus, Purus.
Zacharias, Memoria Domini.
Zambri, Cantans.
Zara, Oriens.
Zebedæus, Dos, Dotatus.
Zebee, Victima.
Zelotes, Æmulator.
Zelpha, Diſtillatio oris.
Zorobabel, Alienus a confuſione.

FINIS.

INDEX

INDEX BIBLICVS,

QVI RES EAS DE QVIBVS IN SACRIS BIBLIIS AGITVR,

Ad certa Capita, Alphabeti ordine digeſta, reuocatas, ſumma breuitate complectitur.

IN hoc Bibliorum Indice, Candide Lector, primus numerus, libri caput denotat proxime deinde ſequentes vſque ad hoc ſignum †, vel (ſi hoc ſignum non adſit) ad proximam vſque ſequentis libri citationem, ſunt verſuum in eodem capite ſignatorum notæ. Exempli gratia in voce AARON, *Exo.4,14,16,30 † 5,1 † 6,13 † 7,1,2 legendum eſt: Exodi capite 4, verſu 14 & verſ.16, & verſ.30. Item cap.5. verſu 1, cap.6, verſu 13. c.7, verſu 1, & 2. Cum autem aſteriſcus ſeu ſtella in hunc modum (Leu.8.*) numero apponitur, indicium eſt, rem de qua agitur per plures verſus in eo capite tractari: vel ſignificat locum illum eſſe inter reliqua diligentius notandum. Porro ſi quod quæris in verſu hic notato contingat non adeo perſpicue inueniri, tum aliquot ex propinquis verſibus antecedentibus, vel ſequentibus tibi erunt perluſtrandi. In librorum nominibus ad faciliorem & certiorem diſtinctionem id obſeruatum eſt, vt Eccle. Eccleſiaſten, Eccli. vero Eccleſiaſticum notet.*

AARON adiungitur fratri ſuo Moſi ſocius, Exo. 4,14,16,30 † 5,1 † 6,13 † 7,1,2. Mich. 6,4. fuit pronepos Leui, Exo. 6,16,18,20. peculiari ritu conſecratur cum ſuis filijs ad miniſterium ſacerdotij, Leu.8.* Num.3,10. Deut.18,5. Hebr.5,4. ſicut Dominus præſcripſerat. Exo.29.* † 40,12. Aaronis & filiorum ſacerdotalis ornatus. Exo.28*. Aaronis ſacerdotis auctoritatē qui noluerunt agnoſcere, inuſitato genere mortis intereunt. Exo 16,3,11,30,31. Aaron inſigni miraculo oſtenditur p̄ cæteris a Deo in ſacerdotē ſummū electus. Exo.17,5,8. poſt oblationem factā benedicit extenſa manu populo. Exod.9,22. iure perpetuo accipit pro officio Sacerdotali oblationes & primitias à populo, Nu. 18, 8,9,11,12*. & à Leuitis decimas decimarū. Num 18,26,28. moritur. Num.20,28 † 33,36. Deut.10,6 † 32,50. ſuccedit ei in ſummo Sacerdotio Eleazar. Nu.20,26. Deut. 10,6. Aaronis laus Eccli.45,7,8,9*.

Abarim mōs vnde moriturus iā Moyſes terrā Chanaā ꝑſpexit. Nu. 21,11 † 27,12 † 33,44*. Deut.32,49.

Abba pater, Marc.14,36. Rom.8,15. Galat.4,6.

Abdemelech propugnator, & patronus Ieremię. Ier.38,7. liberat a gladio Chaldæorū. Ier.39,16,17.

Abdenago mittitur in fornacem ardentem. Dan.3,21. appellatur Azaria. Dan.1,6.

Abdias abſcondit prophetas Domini. 3.Reg.18,3,13.

Abdon Iudex in Iſrael, Iudic. 12,13.

Abel occiditur à fratre Cain, Geneſ. 4,8. 1.Io.3,12. de eodem lege Matt.23,35. Luc.11,51. Hebr. 11,4 † 12,24.

Abiam filius Roboam rex Iuda, 3.Reg.14,31 † 15,1. 2. Paral. 13,15. reliquit Aſa regni ſucceſſorem. 3. Reg.15,8. Matt.1,7.

Abiathar ſacerdos effugit manus Saulis. 1.Reg. 22, 20. confugit ad Dauid in Ceilam, 23, 6. cum Adonia ſe coniungit. 3.Reg.1,7. amouetur ſacerdotio, 2,27. iuxta illud. 1.Reg.2,30,32.

Abidan dux Beniamin, Nu.1 11.

Abigail, vxor impij Nabal, 1.Re. 25,3. nubit Dauidi regi, poſt mortem Nabal, 25,39.

Abiha & Nadab filij Aarō igne abſumuntur, Leuit.10,2. Nu.26,61.

Abimelech rex Geraris aufert Abrahæ Sarā, Gen.20,2. init pactū cum Abraham. Gen.21,23,32. init pactum cum Iſaac. Gen.26,31.

Abimelech filius Gedeonis, Iud. 8,31. occidit 70. ſuos fratres, & ictu lapidis molaris interficitur. Iud. 9,5,53*. 2.Reg.11,21.

Abiron effert ſe cōtra Moyſen, vnde & terra diſcedens, eum abſorbet. Num.16*. † 26,10. Deut. 11,6. Pſal.105,17. Eccli.45,22.

Abiſag Sunamitis, ducitur ad regem Dauid. 3.Reg.1,3. petitur ab Adonia in vxorem, 2,17

Abiſai filius Saruiæ. 2. Reg.2,18, † 16,9 † 19,21 † 20,6 † 23,18.

Abiud filius Zorobabel. Matth.1,13. appellatur Anania, 1.Par.3,19.

Abnegatio ſuijpſius, Gene.12,4 † 22,1,9. Deuter.33,9. 3.Reg.19,19. 2. Mach.6,19,23. Matt.4.19 † 5,29 † 10,39 † 16,24 † 19,21. Mar.10,21. Luc.9,23 † 14,26 † 17,33. Ioan.12,25

Abnegatio omnium rerum. Gen. 12,1. Deut.33,8. Rut.2,11. 2.Par.25,9. Matth.4,19 † 19,21,27. Mar.1,17 † 10,28. Luc.5,11 † 14,26 † 18,22. 1.Corin.7,29. Io.12,25. Phil.3,7

Abner præfectus militum Saulis, creat Isboſeth regem Iſrael. 2.Reg. 2,8. paciſcitur cum Dauid, 3,12. occiditur à Ioab, 2.Reg.3,27

Abra ancilla Iudith. Iudith 8,32 † 10,2. libertate donatur, Iudith 16,28

Abram filius Thare habet Sarai vxorem. Geneſ.11,29. egreditur ex patria in terram Chanaan præcipiēte Domino, 12,4. proficiſcit in Ægyptum, 12,10. redit inde in Chanaan, 13,1. Liberat Loth fratrem ſuum ex manibus hoſtium, 14, 14. accipit promiſſionem ſeminis, 15,4 † 17,16 † 18,10 concumbit cum Agar, 16,4. accipit promiſſionem ſeminis & ſignū fœderis, appellaturq. Abrahā, 17.5. orat pro Sodomitis, 18,23,28, 32. Iſaac ei naſcitur, 21,2. paratꝰ eſt offerre Iſaac, 22,9. mittit ſeruū qui quærat vxorem filio ſuo Iſaac, 24,4. moritur, 25,8. commendatur. Eccli. 44.20. appellatur pater multarū gētiū, & oīum credentium, Geneſ.17,

5.Iſa,

5.Iſa.51,2. Matt.3.9. Luc.19.9. Io.8. 39.Rom.4,11,17,18†9,7.Gal.3,8.de ipſo & eius ſemine, vide Ioſ.24. 3. Iſa.41,8 † 51,2,Ezec.33.24,2,Eſd.9. 7.Matt.8,11.Act.7,2,16.Heb.11,17.

Abrahæ filij, qui dicantur, Ioan. 8,33.Rom.9,7.Gal.3,7.

Abſalon filius Dauid, 2.Regum 3, 3.occidit ſuum fratrem, & fugit ad Tholomai regē Geſſur,13,37. reuocatur,14,21,23. conatur patris occupare regnū, 15,6. concumbit cū patris concubinis,16,22. iuxta prophetiam.12,11. tribus haſtis transfigitur a Ioab,18,14.

Abſtinentia à quibuſdam cibis, Geneſ. 1, 29, 30 † 2,17 † 3,11 † 9,4. Exo.12.9*.†13,6 †21,28†22,31†29 34.Leuitic.6,24†7,18*.†11,4*.†17 27*. †19,7 †22,8*.† 23,14. Num.6, 4†18,10.Deut.12,16† 14,3*. Tob. 1,12.Iudith 12,2.Dan.1,8,2. Mach. 7,1. Matth.12,4,Mar.2.23. Luc.6,1. Act.15,29.

Abſtinentia à vino, Leuit.10, 8 † 11,34. Num.6,3.Iudic.13,4, 14.Ier. 35,6.Ezec.44,21,Lucæ 1,15.

Abſtinendū a cibo & potu, etiā licito propter ſcandalū alterius, 2. Mach.6,24,Ro.14,20,21.1.Co.8.13

Abſtinentiæ præceptū violare nolétes.Ier.35,6*. 2.Mac.6,19.*.†7,2 *

Abuſus veſtium. Iſa.3,18. Ezech. 7,20.Eſther 14,16.Matth.11,8. Mar. 12,38. Luc.7,25 † 16, 19 † 20, 45,1. Tim.2,9.1.Pet.3,3.

Acceptio perſonarū,vide pſona.

Acceptio munerum, Exo. 23,8. Num.35,31.Deut.10,17 † 16,19†27 25. 2.Paral.19,7.Iob 15,34 † 36,18. Prou.14,20†15,27†17,23†19,6†22 9 †28,21. Eccli.4,36†7,6†20,31.Iſa. 1.23†5,23†5,23†33,15.Iudæ 16.

Acedia, 2.Reg.11 *. Prouer.6,6. †10,4,26†12,11†13,4†18,8†19,15, 24†20,4,13†21,25†24,30† 26, 13† 28,19.Ezech.16,49.Eccliſiaſ.33,26. Rom.12,11.

Achab impius rex Iſrael, 3. Reg. 16,29,30†18*. vincit Syrios,20,20, 29. init fœdus cum Benhadad rege Syriæ 20, 34. exercet tyrannidē in Naboth.3.Reg.21,2.traijcitur telo, & ſanguinē eius canes lambunt,22 38. ſecundum verba Heliæ, 21,19. filij eius pereunt,4.Reg.10,7,11.ſecundū illud.3.Reg.21,21. 4.Re.9,7.

Achaia, Actor. 18,12,27 † 19,21. Roman.15,26.1. ad Corinth.16,15. 2.ad Corinth. 1,1 † 9, 2 † 11,10. 1. ad Theſſ.1,7.

Achan lapidatur.Ioſ.7,25.1.Par. 2,7. in valle Acor. Ioſ.7, 24 † 15,7. Iſaiæ 65,10.Oſeæ 2,15.

Achaz filius Ioatham,impius rex Iuda.4.Reg.16*. 2.Paral.28*. Iſaiæ 7*. Matth. 1,9. appellatur Eliezer, Luc.3, 29. Ezechias filius in regnū patri ſuccedit,2.Paralipom.28,27. Matth.1,10.

Achaias filius Achitob,ſacerdos Domini.1.Reg.14,3,18.appellatur Achimelech,21,1.

Achior dux Ammonitarum, Iudith 5,5. traditur in manus filiorū Iſrael 6,7.fit Iudæus,14,6.

Achis rex Geth donat Dauidi ciuitatem Siceleg.1.Reg.27,6

Achitophel Dauidi a conſilijs, adhęret Abſaloni.2.Reg.15,12.dat impium conſilium, 16,21. ſuſpendit ſe,17,23.

Adam creatur, Geneſ.1,27.collocatur in paradiſo, & ligni ſcientiæ vſus ei interdicitur,2,15.pſuaſione Euæ præceptum violat,& paradiſo pellit,3,6,23.Oſee 6,7. moritur 5,5.Ro.5,14.1. Corint.15,22

Adhortari ad bonum.Geneſ.13, 8†45,24.Ioſ.22,5. 2.Paralip.30,6† 32,7. 2.Eſdr.5,6, 9.Act.11,23 †14, 21†20,17*. 1.Theſſal.5,11. Tit. 2*. †3.1.Heb.3,12.

Adonias affectat regnum patris ſui. 3.Reg.1,5. vxorem petit Abiſag,& occiditur,2,17,25,34.

Adonibezec capitur, Iudic. 1,6.

Adoratio angeli & hominibus tributa.Geneſ.18, 2 †19,1 †23,12, †27,29†33,3*.†42,6†43,26. Exod. 18,7.Num.22,31. 1.Reg.20,41†25, 23 †28,14.2.Reg.9,6†14,3*.3.Reg. 1, 15, 12. Iudith 10, 20. Eſther 3,2. Dan.2,46.Act.10,25.

Adramelecij idolum.4.Re.17,31

Adramelech vſus ſubſidio fratris ſui Saraſar,occidit patrem Sennacherib.4.Reg.19,37.Iſaiæ 37,38.

Aduentus Domini expectandus. Matth.24,42 † 25,13 † 26,40. Mar. 13,33. Luc.12,40 †21,34. Rom.13, 12.Eph.6,18.Coloſſ.4,1.1.The.5,6 1.Pet.4,7†5,8.Apoc.3,3†16,15

Adulterium, luxuria, & fornicatio.Geneſ.6,2† 19,5,31,33*. 38, 15. Exod.22,16. Leuit.18*.† 19,29 †20,10,13†21,9.Num.25,1,6.Deuteronom.22,13,22,23 † 23,17. Iudic.19,2,25.1.Reg. 2,22.Tob.4,13. Prou.2,16† 5*.†7,10*.† 22,14† 23, 27† 29,3.Eccleſ.7,27.Eccliſiaſt.23, 25*.†25,4.Ezech.22,10. Actor. 15, 20. Roman. 1,26.1. Corinth.5,1.† 6,9,15 † 10,8. Epheſ.5,5. Col.3,5. 1.Theſſalonic. 4,3. 1.Timoth.1,10. Heb.13,4.

Adulterium carnale & ſpirituale prohibetur,committitur, & punitur. Geneſ.20,2 † 26,7. Exod.20, 15. Leuit.18,8 † 20,10.Num.5,13. Deuter.5, 18 † 22,22,30.Iudic.19, 2.2.Reg.11,2,4†12,1,9.Iob 24,15 †31,1,9.Pſal.72,27.Prouer.5,3,8, 20 †6,24,32†7*.Iſaiæ 57,1.Ierem. 2,36†3,1 † 5,7†13,26.Oſee,2,4†4, 2.Sapien.3,16. Matt.5,27 † 14,3† 19,9. Ioann.8,3. 1. Corinth. 6,10. 1.Theſſalonicen.4,3.Heb.13,4.Iacob.4,4.

Aduram, ſuper tributa ſeu quæſtor ærarius Dauidis. 2.Reg.20,24. poſtea à tributis ipſi Roboam, lapidatur.3.Reg.12,18.

Ægyptiaca captiuitas prædicitur, Gen.15,13.incipit. Exod.1,8, 13.Act.7,18.

De Ægypto exitus, & liberatio Iſraelis promittitur. Geneſ. 15,16 † 48, 21 † 50, 14. Exod,3,17†6,6. adimpletur,& exeunt uiri 600000. Exod.12,37,51 † 13*. 14*. Numer. 33,1 Deuteronom.16,1.Oſee.13,4 Mich.6.4.

In Ægyptum redire improbe flagitat Iſraeliticus populus, Exo. 14,11†16,3†17,3. Num.11,5†14, 4 † 20,3.

Contra Ægyptum prophetatur, Iſaiæ 19,1,11,18 † 20,3. Ierem.43, 20† 44,30† 46*. Ezech.29*.†30*.† 31.*.†32.

Ægyptiaca redemptio frequenter in memoriam reuocatur tamquam ſummum beneficium,Exod. 20,2. Leu. 22,33 † 26,13.Deuter.4, 37 † 5,6† 7.8†8,14†16,6.Iudith 2, 1,6,8.1.Reg.10,18.4.Regum 17,7. Mich.6,4.

Ægyptus affligitur plagis varijs, Exod.7*.8*.9*.10.11*. vt prædixit Dominus,Exod.3,19.

Ægyptus expugnatur à rege Babyloniæ,4.Reg.24,7.Ierem.46,2.

Ægyptij prodeunt in pugnā contra Iudam, 2.Paralipom.12,2.

Ægypto potitur Antiochus.1.Machab.1,17.in Ægyptum fugit Chriſtus Herodem,Matt.2,13.

Ægrotatio & morbus pœna peccati,Exod.15,26. Leu.26,16.Num. 12*.Deut.7,15†28,27.60.2.Reg.24 15.4 Regum 5,27.2.Paralip.21,18. Ioan.5,14.

Ægroti uiſitandi ſunt & conſolandi, Geneſ.48,1.4. Reg.8,29 † 13,14 Iob 2,11.Pſal.40,4.Eccleſ.7,3. Ezec. 7,38.Matth.25,37,40.Io.11,3 † 12, 9.2.Cor.1,4.

Quomodo ſe viri ſancti in morbo & deceſſu ab hac vita habuerint.Geneſ.49*.†50,14.Deut.31.1,6.Ioſ.13.*.†23*.†24*.1.Reg.12*.3. Reg.2.1, 7.2.Paralip.32,24.Tob.4*. Iſa.38,1. 1.Machab.2,49,61.

Æneas ſanatur, Act.9,33.

Agabus imminentem famem prædicit, Act.11,28.& Paulo manus inijciendas,21,11.

Agag rex Amalechitarum capitur à rege Saule,1.Reg.15,8. iubente Samuele occiditur, 15,33.iuxta prophetiam,Num.24,20.

Agar ancilla Saræ parit Iſmahelem, Geneſ.16,15.expellitur cum filio ſuo,21,14.Galat.4,30.Agareni è ſua terra per Rubenitas profligantur,1.Paral.5,19.

Aggæus prophetat Iudæis,Aggęi 1,3.1.Eſd.5.*.†6.14.

Agrippa audit Paulū,Actor.26,2.

Ahias propheta in Silo ſecat pallium in 12.partes,3.Reg.11,30.mala prædicit vxori Ieroboam, 14,6, 10. ſcripſit prophetias, 2. Paralip .9, 29.

Achimelech ſacerdos dat Dauidi panes propoſitionis,1.Reg. 21.6.& gladium Goliath,21, 9.trāsfigitur, 22,18. appellatur Ahias.14,3.uocatur Abiathar,Mar.2,26.

Ahira dux Nephthali, Num.1,15.

Alcimus periurus Iudęus adeptus eſt ſacerdotium, 1. Machab.7,5,9.2. Machab.14,3,13.perit ſubita morte, 1.Mach.9,55,56.

Alexander rex Græcorum, occiſo Dario, regnum ſuum filijs diuiſit,1.Machab.1,7.vide Dan.7,6 † 8, 8 † 11, 4.

Alpha & ω, principium & finis, primus & nouiſſimus eſt Dominus, Iſa.41,4† 44, 6 † 48, 12. Apoc. 1,8 † 2, 8 † 21,6 † 22,13.

Alphæus, pater Iacobi Apoſtoli,Matth. 10, 3. Marci. 3, 18. Luc. 6, 15. Act.1, 13.

Altare holocauſti,Exo.27,1 † 38, 1.Numer.7*.2.Reg.24,25.3.Reg.18, 32.4.Reg.16, 15. 2. Paralipom.1,5 † 4,1 † 15,8.1.Eſdr.3,3. Ezech. 43,13. 1.Mach.4.47,53.

Altare incenſi, Exod. 30, 1, 10 † 37,25 † 40,10.

Amalech filius Eſau naſcitur,Geneſ.36,12,16.pugnat contra Iſrael. Exo.17,8.Num.14,43.Iudic.6.3.cæditur,7*.1.Reg.14,48.funditus deletur,1.Re.15,2,8.iuxta verba Exo.17,14.Num.24,20.Deut.25,19.

Aman poſtquam ad honores fuit euectus, fit lethalis hoſtis Iudæorum,Eſth.3.*.ſuſpenditur,7,10. eodem ſupplicio afficiuntur & decem filij eius, 9,13.

Amaſa filius Abigail ſororis Dauidis,1.Para.2,17.fit dux militiæ apud Abſalonem,2. Reg.17,25.

Poſt militiæ Dauidis præficitur, 19,13.tandem à Ioab per fraudem occiditur 20,10. cauſa cædis ponitur 2.Reg.19.

Amaſias filius Ioas recenſet populum,2.Paralip.25,5.vlciſcitur cędem patris ſui,4.Reg.12,21 † 14, 5. bello deuincit Edomæos, 14,7.capitur,& occiditur,14,13.relinquit ſucceſſorem filium Azariam regē, 15,1. appellatur Leui, Luc.3,29.

Amici veri & ficti,Deuter. 13,6. † 33,9.2.Regum 3,27 † 13,14 † 15, 19† 20,8.Pſalm.40,10† 54,14.Prouerb.14,20† 18,24† 27,10,19.Eccli.6, 7† 7, 20 † 9, 12 † 12, 14 † 22, 25 † 37,10.Ierem.9,4† 12,6 † 41, 1 Daniel 11, 26. Mich.7,5. Matth.10 35. Luc.12,53. Ioan.13,18.1. Theſſalon.2,14.

Aminadab filius Aram,Mat.1,4 hunc Naaſſon filius eius in regno ſecutus eſt, Nu.1,7 † 7,12 † 10.14.

Ammon filius Lot & filiæ eius Gen.19,38. Ammonitæ prohibentur ab ingreſſu templi,Deuter.23, 3.2.Eſdr. 13,1. cæduntur ab Iſrael, Iudic.11,32.1.Regum 11,11.2.Reg. 8, 12 † 10*.† 12, 26.aduerſus Ammon prophetatur, Pſal. 82,8. Iere. 49,1.Ezech.21,20 † 25, 2. Amos 1, 13.Sophon.2.8.

Amnon filius Dauid oppreſſit ſororem ſuam Thamar,2.Reg.13,14. vnde & ab Abſalone fratre ſuo cōfoditur, 13, 28.

Amon filius Manaſſe rex Iuda, occiditur, 4. Regum 21, 19, 23. ei in regno ſuccedit filius Ioſias,4.Regum 22, 1.

Amori filius Chanaan, Gene.10 16.Amorrhæi non patiuntur Iſraelem per ſuos terminos proficiſci, Num.21,23.Iudic.11,19.

Amri impius rex Iſrael, 3. Reg. 16, 16.17,22,23.contra Amri, Michea 6, 16.

Anamelech idolum Sepharuaim 4.Reg.17,31.

Ananias prophetat contra Ieremiam, Ierem.28,1.

Ananias cum vxore Sapphira ſubito moritur,Actor.5,5,10.

Anathoth ciuitas Beniamin, Ierem.32,7.vbi & Ieremias eſt natus, Iere.1,1 † 29,27. & ſacerdos Abiathar,3.Reg.2,26.

Anathothitæ nolunt Ieremiam audire,Ierem.11,21.

Andreas à Chriſto uocatur,Mat. 4,18.Mar.1,16.Ioan.1,40.

Andronicus uicarius Antiochi occiditur,2.Machab.4,38.

Angeli horumq. miniſterium & natura,Gen.16,7*.18*.19*.21,17. † 22, 11 † 24,7 † 28, 12 † 31, 11,65 † 32,24 † 48,16. Exod. 3, 2 † 13,21 † 14,19 † 23,20 † 32,34 † 33,2.Nume.20,16 † 22, 22. Ioſ. 5,13.Iud.2, 1 † 5, 23 † 6, 11, 14, 20 † 13, 3,6, 9. 1.Reg.29,9.2. Reg.14,17 † 19,27 † 24,16.3.Reg.13,18 † 19,5.4.Reg.1, 3,15 † 19,35.1.Par.21.15. 2. Paral. 32,21.Pſal.33, 8 † 90, 11.† 102, 20. † 103, 4 † 148, 2. Iſa. 6, 6.† 37. 36. Dan.3,49 † 6,22 † 8,16.† 9,21 † 10, 5.10,16 † 12,1.Zachar.2,3 † 3.1,6 † 4,1 † 5,5,10 † 6,4.Mal.2,7 † 3,1.Iudi.13,20.To.5.27 † 6 .9*.12*. Tob. 7,5 † 8, 3 † 10, 11 † 11, 2. Baruc.6, 6.2.Mach.11,8.Mar.1.20 † 2,13, 19 † 4,11 † 11,10 † 13, 39, 49 † 16, 27 † 18, 10 † 22,30 † 24, 31 † 26, 53 † 28,2.Marc.13.32.Luc.1,13,19,28 † 2,9,15 † 12,8 † 16,22 † 22,43.Io.1, 51 † 5,4 † 20, 12. Act.1,10 † 5,19 † 6,15 † 7,30 † 8,26 † 10,3 † 11, 13 † 12,7,11,23 † 23,9 † 27.23.Rom.8, 38.Gal.1,8 † 3,19 † 4,14. Col.2,18. 2.Theſ.1,7,1.Tim.3,16 † 5.21.Heb. 1*.† 2,2 † 12,22 † 13,2.1.Pet.1, 12. † 3,22.2.Pet.2,11.Iudæ 9. Apo*.

Angelorum ruina, Iob 4, 18 † 15,15,Iſa.14,9.Ezech. 28,2, 14,17. Io.8,44.2.Pet.2.4.Iudę,6.

Angelorum nomine appellantur doctores & prædicatores, Iſai. 33,7.Malac.2.7 † 3,1.Matth.11, 10. Marc.1,2. Luc.7,27.Galat.4,14.Apocal. 2*. 3.

Animæ quorundam piorum ſtatim poſt mortē ſunt cum Chriſto, 2.Cor.5,8.Phili.1,24.Apoc.14, 13.

Contra eos qui putant illas vſque in diem iudicij quieſcere.

Anna parit prophetam Samuel, 1. Reg.1,20.

Anna prophetiſſa laudat Dominum Deum, Luc.2,36.

Annas ſocer Caiphæ. Luc.3, 2. Ioan.

Ioan. 18, 13. Actor. 4, 6.

Antichriſtus,& eius regnum, Iſai, 11,4. Ezech. 38*. 39*. Dan. 7,7, 19,24 † 8,9,23 † 9,27 † 12, 1. Zach. 11,15. Matth. 24,24. Mar. 13,6. Io. 5, 43. Actor. 20.29. 2. Theſſ. 2,3. 1. Tim. 4,1. 2. Tim. 3,2. 2. Pet. 2*. 1. Io. 2, 18. 22 † 4,3. 2. Ioan. 1,7. Iudæ 10. Apoc. 11,7 † 12,8 † 13*. † 14,9 † 17*. † 19, 20 † 20,2,8.

Antiochia ſuſcipit Apoſtolorũ de Chriſto prædicationem, Act. 11, 19,26 † 13,1.

Antiochus Illuſtris proficiſcitur in Ægyptum, 1. Machab. 1, 18. deſtruit templum, & ſubuertit ciuitatem Ieruſalem, 1. Mach. 1,23,33. 2. Machab. 5, 16. erigit idolum ſuper altare Domini, 1. Mach. 1, 57. moritur, 6,16. 2 Machab. 9*.

Antiochus Eupator, filius prædicti Antiochi fit rex, 1. Machab. 6,17. cum exercitu tendit in Iudæam, 6, 31. non ſeruat Iſraeli fidem. 6. 62. cæditur, 7,4.

Antiquæ viæ inquirendæ & obſeruandæ, & a nouis declinandum, Ierem. 6,16. Prouerb. 22, 28. Eccli. 8,11 † 39,1. Rom. 16,17. Gal. 1,6,7. 8. 1. Timot. 6,20. 2. Timo. 4.3. 2. Pet. 3,17. 1. Ioan. 2,24. 2. Ioan. ver. 7. Iudæ. ver. 18,19,20.

Apollo vir facundus, & Scripturarum peritus. Act. 18. 24. 1. Cor. 1, 12 † 3,4 † 16,12.

Apollonius dux in Syria, 1. Machab. 3,12 † 10,69.

Apoſtolus magnus eſt Chriſtus, Hebr. 3, 1.

Apoſtoli eliguntur ex diſcipulis Luc. 6,13. mittuntur ad annuntiandum regnum Dei in Iudæa. Matth. 10*. Luc. 9, 24, 46. reuertuntur, 9, 10. mittuntur in vniuerſum mundum ad euangelizandum, Matth. 28, 19. Marc. 16, 15. Lucæ 24, 46. Ioann. 15, 16,27 † 20, 21. Actor. 1, 8 † 10,42.

Apoſtoli vſi ſunt mẽbranis, ſeu libris, 2. Tim. 4,13. hortantur ad ſtudium legendi, 1. Tim. 4,13,15. Opifices autem qui noctes & dies alijs occupantur iubentur non immiſcere ſe eccleſiaſticis rebus, Eccli. 38, 26. 37.

Apoſtoli & Prophetæ habuerũt ſpiritum Dei Exod. 4,12. 2. Reg. 23. 2. Dan. 9,10. Zachar. 7,7. Matth. 10, 20. Mar. 13,11. Ioan. 14,17. Actor. 1, 5 † 2,4 † 4,31 † 9, 17 † 19,6. 1. Corinth. 2,12 † 13,3. 2. Corint. 13,3. 1. Theſſal. 4,8. 2. Timot. 3,16. 1. Pet. 1, 11. 2. Petr. 1,21.

Apparitiones Dei, angelorum & hominum, Geneſ. 32, 24. Exod. 3*. Num. 22,21. Ioſ. 5,13. 1. Reg. 28,11. Matt. 17,3 † 28,2,9. Marc. 9.3. † 16. 5,9,12, 14. Luc. 9, 30 † 24,4,15,36. Io. 20. 12. 14,19.26. † 21,1. Actor. 1.10. † 16,9. † 18,9.

Aqua nihil nocumenti vel impedimenti adfert electis Dei, Exo. 14. 22. Pſ. 65,6. Iſaiæ 43,2. Ionæ 2.5.

Aqua nominatur perſecutio, Pſ. 61,10 † 143,7. Prou. 17, 14. Mar. 7. 25. Luc. 6.48. Apoc. 12,17.

Aquæ aſſimilantur cognitio Dei & dona Spiritus ſancti, Iſaiæ 11,9 † 12,3 † 35,6 † 43,20 † 44. 3. Ezech. 47*. Zach. 14.8. Io. 4,10 † 7,38.

Aqua benedicta. vide Benedictio.

Arad rex Chananitarum pugnat contra Iſrael, Nu. 21,1.

Aram, qui & Ram nominatur, filius Eſron, genuit Aminadab, Ruth. 4,19. 1. Paralip. 2, 10. Math. 1,4. Luc. 3, 33.

Aran frater Aaraham, & pater Loth, Geneſ. 11,27.

Arca Noe, Geneſ. 6, 14. † 7*. 8*. Sap. 10,4. † 14,6. Mat. 24,38, Luc. 17, 27. Heb. 11,7. 1. Pet. 3,20.

Arca fœderis Domini paratur, Exod. 25,10,21. aſſumitur in caſtra contra Philiſtæos. 1. Reg. 4,5. capitur, 4, 11.

Arca quid continebat, Exod. 16, 34. Deut. 10,2. † 31,26. 3. Reg. 8.9. 2. Par. 5,10. Heb. 9,4.

Archelaus regnat loco patris ſui Herodis, Mat. 2,22.

Arioli & aruſpices, Dan. 2. 2. 27. † 4,6. † 5,7, 11. Act. 19, 13. vide incantatores.

Ariſtarchus ſocius S. Paulo & in itinere & in vinculis Actor. 19,29. † 20,4. † 27,2. Coloſſ. 4,10.

Arphaxad rex Medorum, a Nabuchodonoſor victus, Iudith, 1, 1, 5. 6.

Arſaces rex Perſarum, & Medorum ſuperat Demetrium, 1. Machab. 14, 3.

Artaxerxes rex Perſarum recipit litteras plenas querelis aduerſus Iudæos, 1. Eſdr. 4,7, 17. reſpondet, iubet ædificationem templi impediri, 4. 21. permittit Iſraeli ædificare templum, 1. Eſdr. 7*.

Aſa filius Abiam rex Iuda tollit idola 3. Reg. 15,8,12. ſubſidium quærit a Syris, & moritur, 15,19. 24. Ioſaphat filius eius rex poſt eum, 1. Paralip. 3,10.

Aſaph cantor Dauidis, 1. Paral. 6. 39. † 16,5.

Aſarhaddon, poſtquam pater eius Sennacherib confoſſus eſt, ſuccedit in regnum 4. Regum 19, 37. Iſaiæ 37, 38.

Aſeneth parit ipſi Ioſeph Ephraim & Manaſſe, Geneſi 41, 50. † 46, 20.

Aſia ſubijcitur Romanorum imperio 1. Mach. 8. 6.

Aſſuerus rex Perſarum inſtruit ſplendidam cœnam, Eſth. 1,3. accipit Eſth. vxorem, 2, 9, 17. relinquit Darium filium ſuum ſucceſſorem, Dan. 9,3.

Aſſur filius Sem filij Noe conſtituit regnum Aſſyriorum, Geneſ. 10, 22. 1. Paral. 1,17.

Aſſur uirga furoris Domini, Iſaiæ 10,5. contra Aſſyrios prophetatur, Nu. 24,24. Iſaiæ 10, 5 † 14, 21 † 17, 3 † 30,28,31 † 31,8.

Rex Aſſur expugnat Iſraelitas, & transfert in Aſſyriam, 4. Reg. 15, 29*. † 16*. † 17*. expugnat ciuitates Iudæ, 4. Reg. 18*. 2. Paralip. 32*. Ezech. 36*.

Aſſyriorum exercitus ab angelo cæditur, 4. Reg. 19,37. 2. Paralip. 32, 21. Iſaiæ 37,36. Eccli. 48,24. 1. Mach. 7.41. 2. Machab. 8, 19. Tob. 1,21. Ionæ 2, 5.

Aſtharoth Iud. 2.13. † 10,6. 1. Re. 7,3 † 12.10.

Athalia filia Amos regis Iſrael, 4. Reg. 8,26. perdit totam fere regiã ſtirpem 11,1. reggat ſex annos in Iudæa, 2. Par. 22,12. interimitur, 4. Reg. 11, 16, 20.

Athenobius mittitur ad Simonem, 1. Mach. 15,28.

Auaritia, Ioſue. 7,20. 1. Regum 8, 3 † 25,3,10. 3. Regum 21,2. 4. Reg. 5, 20, 22, Pſalm. 36, 16, 21. Prouer. 1, 19 † 11, 28 † 12,27 † 15,6,16,27 † 28, 16, 22 † 30, 15. Eccleſiaſt. 2. 26 † 4,8 † 5,9 † 6,1. Iſai. 5, 8 † 56,11. Ierem. 6,13 † 8,10. Ezechiel. 22, 13. Amos 8,4. Mich. 6,10. Abac. 2.9. Eccli. 14,3 † 31, 3 † 47,4. 2. Machab. 4, 50 † 10, 20. Matth. 6, 19 † 26, 14,16 † 27,3. Marc. 8, 36. Luc. 12,15. Ioan. 12,4. Act. 5,1. † 8. 19 † 24, 26. 1. Corint. 6,10. Epheſ. 5,3. Philipp. 4, 11. Col 3, 5. 1. Timot. 6,9. ad Titum 1,7, 11. Heb. 13,5.

Audiendum verbum Dei, uide Verbum Dei.

Axa filia Caleb traditur Othonieli in vxorē, Ioſ.15,17. Iud.1,13.

Azarias filius Amaſiæ rex Iuda fit leproſus.4.Reg.15,5.2.Paral.26,19. reliquit filium Ioatham regē,4.Reg.15,32.1.Paralip.3,12.appellatur Ozias, 2.Par.26,19. Matth.1,9. Matthat.Luc.3,29

Azarias propheta mittitur ad regem Aſa.2.Paral.15,2.

B

BAal idolum Samaritanorum, 3. Regum 16,31. altare Baal deſtruitur, Iudic.6,25,30. Sacerdotes Baal occiduntur, 3. Reg.18, 40. 4.Reg.10,25 † 23,5

Baana & Rechob ſuſpenduntur, 2.Reg.4,12.

Baaſa impius Rex Iſrael,pugnat contra Aſa regem Iuda, 3.Reg.15,16*.cum omni progenie ſua extirpatur, 16,4, 11. ſecundum verbum Iehu,16,1,2,3.

Babylonica captiuitas 70 annorum prædicitur, Leuitic. 26, 31. Deuteronom.4,26†28,36,49,4.Regum 20,17. Iſa.5,13,19. Ierem. 13,19,24†16,9†20,4,6†25,8. Ezec.7*.12*.22,5.Mich.3,12 † 4,10. Abac.1,6.Baruc.6,1

Babylonicæ captiuitatis initiū, 4.Reg.24*.25*.2.Paral.36*.3. Eſdr.1.40,52

Finis captiuitatis promittitur & prophetatur, Leu.26,42. Deu.4.29 †30,2.3.Reg.8,33,2. Paral.6,24,37. Iſa.14,1†40,1†48,20. Ier.12,15†16 16† 24,5 † 25,12†29,16†30*. † 31,9 †32,37†16,27.Ezech.11,17.Dan.9,2,25.Baruch 6,2.Liberatio fit 1. Eſdr.1*.2*.3.Eſd.2,1

Babylonicæ captiuitatis cauſa,4. Regum 17,7,13,18. contra Babylonem,Pſal.136,8.Iſaiæ 13*.†14,2,4†21,2,9†47*.Ierem.25,12†50*. 51*. Baruch 4,27.Apocal,14,8 †16,19† 17*.18*.

Bacchides dux Demetrij, 1. Machab.7,8. occidit Iudam ex præcepto Demetrij,9,18.

Balaam conducitur ad maledicendum Iſrael,Num.22*.†23*. docetur à Domino quid illi loquendum ſit,23,5, 26. Balaam doctrina, 2.Pet.2,15.Apoc.2,14

Balac rex Moabitarum mittit nūtios ad Balaam, Num. 22,5. Ioſ.24,9.vide Iud.11,25.Michææ 6,5.Apocal.2,14.

Balthaſar videt manum ſcribentem, Daniel 5.5, occiditur, & regnum eius delebitur ad manus Darij,5,30†6,1

Banaias dux Cerethi & Pelethi, 2.Reg.20,23. Dauidi a conſilijs 23,23.1.Paral.11,25. poſtea præfectus militum Salomonis,3.Reg.2,35

Baptiſmus a Chriſto præceptus, Matth. 28, 19. Marc. 16, 16. Ioann. 3,5.

Baptiſmum docuerunt Apoſtoli,& adminiſtrarunt. Act.2,38,41 † 8,12,36†9,18†10,47†16,15,33 †19 4†22,16.Ro.6,3.1. Cor.1,14.Gal.3.17.Eph.4,5.Heb.6,2

Baptiſmus ſaluat, 1.Petr.3,21.baptiſmus eſt lauacrum regenerationis, Tit.3,5

Baptiſmus tollit omnia peccata, Gen.17,14.Iſa.44,3.Ezec.36,25.Zachar.13,1. Matt.18,14†28,19.Mar.1,4†16,16.Ioan.1,33 †3,5.Act.2,38 †8,12,38† 16,33 † 18, 8. Roman.6,3,4,5,6*. 1.Corinth. 6,11. Epheſ.5,26,Coloſſ.2,11*.Tit.3,5*. Heb.10,22,1.Pet.3,21

Baptiſmus nō eſt iterandus,Eph.4,5.Heb.6,6† 10,26. Idem declarat ipſius figura, Gen.17,14,1. Corint.10,2

Baptiſmus Ioannis,Mat.3,6†21,25.Marc.1,4†11,30.Luc.3.16†7,29 †20,4.Io.1.25,33†3,23.Act.1,5†11 16†13,24†19,3

Baptiſmus pœnitentiæ prædicatur,Mar.1, 4.Luc.3,3.Act.2,38†13,24†19,3.Rom.6,3.Col.2,12

Baptiſmi nomine ſignificatur paſſio,Mat.20.22.Mar.10,38.Lu.12,50

Baptiſmus in Spiritu ſancto & igne Matt.3, 11.Mar.1, 8.Luc.3,16. Ioan.1,33.Act.1,5†2,4†11,15

Baptizandi ſunt paruuli, Geneſ.17,14.Exod.4,24,25,26.Mat.11,28 †18,14†19,13.Marc.10,14. Luc.18,13.Ioann.3,5. Act.2,39,41 † 16,15,33†18,8.1.Cor.3,16†10,2†15,22.1 Timot.2,4

Baptizari in Scripturis aliquando exprimitur per verbum Illuminari,Heb.6,4.aliquando per renouari,Heb.6,6

Baptizatus Chriſtus, Matt.3,15. Marc.1,9. Luc.3, 21, in baptizatum delabitur Spiritus ſanctus, Matt.3,16.Mar.1,8.Luc.3,21. Io.1,33

Baptizat Chriſtus per diſcipulos,Io.3,22†4,2

Baptizata integra domus,1.Cor.1,14.Act.16,15,33†18,8†16,33

Baptizati accipiunt Spiritū ſanctum.Act.2,38 19.3.Induunt Chriſtum. Gal.3.27. in morte ipſius baptizantur . Rom.6,3. in vnum corpus baptizantur,1.Cor.12,13,27

Baptizatus Simō Magus,Act.8,13

Baptizatus Eunuchus,Act.8,38

Baptizatus Cornelius gētilis. Act.10,47

Bariehu a Deo per Paulum vſu oculorum priuatur.Act.13,11

Barnabas ponit pretiū agri ante pedes Apoſtolorū, Act.4,37. ducit Paulum ad Apoſtolos, 9,27. mittitur Antiochiam,11,22. redit in Ieruſalem, 11, 30. iterum recepit ſe Antiochiam cum Paulo,12,25

Barrabas latro dimittitur,Matt.27,26.Marc.15,15. Lucæ 23,25.Io.18,40.Act.3,14

Bartymæus viſu donatur Mar.10,46,52

Baruch filius Neriæ.Ierem.32,12 dictante Ieremia ſcribit librum, qui comburitur, 36*. conſcribit alium, qui populo prælegitur 45, 1. Baruch 1,3

Barzellai prouidet regi Dauid de cibis,2.Reg.17,27. deducit eum vſque ad Iordanem,19,31*.Dauid præcepit vt filijs Barzellai benefiat,3.Reg.2,7

Barzellai quoniam ſuæ genealogiæ ſcripturam demonſtrare non poterat reijcitur a Sacerdotio, 1. Eſd.2.62.2.Eſdræ 7,64

Baſemath filia Salomonis. vxor Achimaas,3.Reg.4,15

Bathuel filius Nachor pater Rebeccæ,Gen.22,23

Beatitudo ſeu beatorum gaudium,& vita æterna,Sapien.3,7†5,1,16.Iſaiæ 25,9†30,29†49,20†60*. 64,2.Ier.31,3,8,13.Dan.12.13.Mat.13,43†19,28†25*. Marc.12,25.Lu.9,23 † 16,22 † 22,29. Ioann.16, 20 †17,2,24.Roman.8,30.1. Cor.2.9† 15,41. 2.Cor.12,3. 2.Timot.4, 8.1. Petri 1,4,8†5,4. Heb.10,35†12,23. Iac.1,12. Apoc.2*.3*.7,9,15 † 14,1 †21*.22*.

Beatitudo quomodo comparetur,Iſ.25,9.Mat.20,23†25,34. Mar.10,40.Io.3,15,16,36 † 5,24†20,29. Act.2,21†15,11†16,31, Rom. 1,16 †10,4.Epheſ.1,13†2,6.1.Theſſ.5,9, 2.Theſſal.2,13,2.Timoth.1.9.Tit.1, 1†3,5.1.Pet.1,9.Heb.5,12

Belis & Draconis hiſtoria, Dan.14*.

Bellum eſt pœna peccati, Leuit. 26,24

[illegible] Deut. [illegible] Esa.5,25 [illegible]

[illegible] quomodo ſe [illegible] 17,8,12. [illegible] 22,2,5† 14, [illegible] Iudith 8,9*. [illegible] 4,7,10†7,41, [illegible] Machabæo.8,16,19. Deus pugnat pro ſuis,Exo.14,13, Deu.1,30 [illegible] 1.Reg.17,46. 2.Paralip.20, [illegible] 17,35 †14,3. 1.Iſaiæ 30,15. Quære Victoria.

[illegible] armis quoque ſpiritualibus Rom.13,12.2.Corin.10,4. Ephel.6,11.Galat.5,17

Bellũ quib.de cauſis ſuſceperint olim fideles,Geneſ.14,14.Iud.9,27 †20*.Ioſue 10,1,7 1.Reg.30,1,8

Benedictio qua homo homini benedicit, Geneſ.14,19† 27,4*. †28,4 † 48,9. Exod.12,32,39,43. Leuit.9, 22.Numer.24,9*. Deuter.10,8†33, 1.Ioſue 8,33†14,13†15,19†22,6,1. Regum 2,20.2.Regum 6,18† 13,26 †14,22†19,29.3. Reg.1.47 †8,14,4. Regum 10,14.1.Paral.16,2.2.Paralip.6,3.Iudith 15,10. Pſal.117, 26 † 128,8.Prouerb.27,14. 1.Machab.2 69.Luc.2,34 † 6,28. Roman.12,14. Hebr.7,2

Benedictio qua creaturæ conſecrantur & ſanctificantur,Exo.28,2 † 29,6,27.Leuit.21,10† 22,2†27,28 29,30 Num.5,17† 31,6.Ioſue 6,24, Iud.17,3. 1.Reg.21,5. 1.Par. 18,11. 3.Eſdr.1,41.1.Timoth.4,5*. Heb.9, 2,3.Hinc conſecratio Sacerdotum, veſtium,altarium, templorum, cereorum,aquæ luſtralis,& cetera.

Benhadad ſeruat fidem & pactũ cum rege Aſa,3.Reg.15,20.obſidet Samariam,20,1.4.Reg.6,24. ægrotat & moritur 8,7,15

Benhadad filius Hazael fit rex Syriæ, 4.Reg.3. 24. ſubijcit ſibi Iſraelem,13,3

Beniamin filius Iacob naſcitur, Gen.35,16

Beniamitæ abutuntur vxore Leuitæ,Iud.19,25.puniuntur,20,41

Beſeleel inſignis artifex,Exo.31, 2†35,30

Beſtiæ & bruta animantia non crudeliter tractanda, Geneſ.33,13. Exod.23,12. Num.22,23,28. Deuter 5,14†22,10.Prouerb.12,10.Eccli.7,24

Bethſabee filia Eliam uxor Vriæ a Dauid cognoſcitur, & parit.2.Regum 11,4,27 puer ægrotat & moritur,12,15,18. fit vxor Dauidis,parit ei Salomonem,12,24.1.Par.3,5. Matth.1,6

Bethſaida vrbs natiua Andreæ & Philippi, Io.1.44†12,21.deploratur,Mat.11,21.Luc.10,13

Bethſamitæ grauiter puniuntur, 1.Reg.6,19

Bona opera pietaſque vera in Deum commendantur. Exo.19,5† 20 †23,19,25.Deut.5,6,11,16†10, 12.Ioſue 22,5.1.Reg.15,22. Pſal.2, 10†39,7†49,14. Prou.3, 1†14,31 † 1,3.Iſaiæ 1,16†58,6.Ierem.22,3.Ezech. 18,6. Oſe. 6,11.Mich.6,8.Zach.7,9 †8,16.Eccli.35,12. Matth.5. 24,29,39. Luc.1,75†3,11. Ioan.12, 26.Rom.12*.13*.14,17.Philip.3.3, Iac.1,27,vide Opera

Bonitas & benignitas Dei erga ſuos. Gen 18,26,30.Exo.6,1 †9,26 †11,7†20,6†34,6.Num.20,8.Deut. 4,29†5,10†7,9†10,18†28,1†30,3† 32,10. 2. Regum 7,12 † 12,13†24, 14.3.Regum 8 23.4.Re.20,5.2.Eſd. 9,8.Sapient.11,24.Eccl.2,12 †18,1. Pſal.31,5†35,7†36,25†85,5 †102*. †135*. †144,8.Iſaiæ 50, 18†54,5,7 † 55,7.Ierem 12,15 † 18,3.Ezech.18, 27 † 33,15. Oſe.2,21.Ioel 2,13.Ionæ 4,2.Matt.11,28†18,19.Luc.1,30 †6,36†15,20,27†23,43.Rom.11,4, 31.2.Corint.1,3.Eph.2,4.1.Timot. 1,13,19.

C

CÆcitas tum corporis,tum animi,Geneſ.19,11.Deutero.28, 28,4.Regum 6,18.Pſal.68,24 †145, 8.Eſaiæ 6,10†42,7,16,18†35,5 †29 18†43,8†56,10†59,10.Sapien.2,21 Tob.2,11.2,Machab.10,30. Matth. 15,14.Mar.8,18. Luc.4,19.Ioann.9, 1,4†12,40.Act.9,8,18 † 13,11.Roman.1,21†11,10.2.Corinth.4,4.Epheſ.4,18,2.Pet.1,9,1. Ioann.2.11. Apoc.3,17

Cæci illuminantur. Tob.11,15. Mat.9,30† 20,34.Marc.8,25†10,46 Luc.18,35.Ioan.9,7

Cærimoniæ Eccleſiaſticæ,ſeu cultus externus, Geneſ.8,20 † 14,18† 15,9† 17,10 †22 .† 26,5†28,11† 33,20†43,4,26.Exod.12*. †18,20† 19*. Leuitic.8,34†9*. †10,19†12*. †14*.†23 .†24*. Numer.1. 50†4*. †5*.†6*.†7*.†8*.†9*.†15*.1. Paral. 23*.1.Eſdr.6*.Matth.2,11

Cærimoniæ, ſeu ritus certi in orando,3.Regum 8,22, 54† 17,21 † 18, 42. 2.Paralipomenon 5,12*. Matth. 2, 11 † 26, 39.Marc.14,35. Lucæ 22,41.1.Corinth.11,4*.1.Timoth.2,8

Cain primus filius Adam naſcitur.Gen.4,1.occidit ſuum fratrem Abel,4,8.Sap.10,3.1.Io.3,12

Caleb filius Heſron, 1.Par.2, 18. explorator terræ Canaan.Numer. 13,8,31†14,6,24,30,38

Poſtulat, & conſequitur terram Hebron,Ioſ.14,6,9,13†21,12,Iud. 1,20.1.Paral.6,56

Calix iræ & furoris, Eſa.51,17. Ierem.25,15.Pſal.59,5† 74,9.Apocali.16,19

Calix paſſionis,Matt.20,22† 26, 38. Marc.10,38. Luc.22,42. Ioann. 18,11

Camos,vide Chamos.

Cana ciuitas Galileæ, vbi Chriſtus aquam in vinum mutauit, Io. 2,7.

Canaan filius Noe maledicitur, Geneſ.9,25†10,1,6.laus terræ Canaan. Deute.11,10. Terra Canaan, promittitur Abrahamo & eius ſemini,Geneſ.12,7†13,15†15,18†17 †26,4 †35,12.Exod.3,8,17.Leuit. 20,24.Deut.9, 6. datur Ioſue 13,6. quam ob cauſam Deus Cananæos expulerit. Leuit.18,25.Deut.9,4† 18,12†20,17. quamobrē paulatim & non ſimul illas nationes profligauerit, Exo.23,29.Deu.7,22.Iud. 2,23 † 3,1.deſcriptio & diuiſio terræ Canaan,Gen.10,19.Exo.23,31. Num.26,52 †33,54† 34*.Ioſue 13*. †14*.†15*.†16*.†17*.†18*.†19*. Ezech.47,13,21

Cananææ mulieris filia à dæmonio liberatur,Matth.15,28

Capharnaum, ciuitas Galilææ, in qua cœpit Ieſus prædicare,Mat. 4,17. Luc.4.31. curat ibidem ſeruũ Centurionis,Matt.8,13.appellatur ciuitas eius,9,1.increpatur,11,13

Captiuos inuiſere,Geneſ.14,14. 1.Regum 30,9. Tob.1, 15.Iere.38, 9.Matt.25,37.Act.12,5,2.Tim.1.16 Heb 13,3

Captiuos non deſerit Deus, Geneſ.39,21.Sap.10,13.Eſa.42,7.Act. 5,18† 12,17†16,25

Carnem ſuam crucifigere quomodo quiſque debeat, Eccli.19.1. Rom.6,12†8,12,13,14.Galat.5,16. Eph.4.22 †5,3.Tit.2,12.1.Pet.2,1 † 4,2,6.Heb.12,1

Caſtitas cœlibum præfertur caſtitati coniugali,Pſal.44,15. Sap.6.

20.Matth.

10.Matth.19,12 † 22,30.1.Cor.7,25,32,34,38*.Apoc.14,4.

Caſtitas hæc conſulitur ut perfectio euang.Mat.19,12.1.Cor.7,25.

Caſtitatis laus,1.Re,21,5.Tob.6,16*.Iudith 15,11 † 16,26.Pſal.44,15.Prou.22.11.Sap.3,13,14 † 4,1,2 † 6,20.Eccli.6,28 † 26,20.Eſa.7,14 † 56,3,4,5*.Zach.9,17 2.Machab.14,38.Mat.5,8,48 † 19,12 † 22,30*.† 25,1.Lu.1,27 † 20,34.Act.24,25.Rom.8,7.1.Cor.7,25*.2.Corint.6,5.† 11,2.1.Timot.2,2 † 3,2 † 4,12 † 5.2.Tit.1,8 † 2,5.Apoc.14,4.

Cauendum à pſeudoprophetis, Matth.7,15.Marc.8.15 † 13,6.Luc.17,23.

Cayphas ſummus Sacerdos conſilium dat contra Chriſtum, Io.11,49 † 18,14. prohibet Apoſtolis ne prædicent, Act.4,18.

Cephas, vide Petrus.

Cereorum & lampadum in templis vſus,2.Paral.4,20.

Certi non ſumus de accepta peccatorũ remiſſione, vel uita æterna conſequenda, Eccle.9,1.2.Eccli.5,5.Rom.8,17 † 11,20.1.Cor.4,3,4,5 † 9,27 † 10,12.Philip.2,12 † 3,11,13.1.Timoth.1,19.2.Petr.3,17.Hebr.3,14 † 4,1.

Chamos, ſiue Camos, idolũ Moabitarum, Nu.21,29. huic Salomon ædificat templum,3.Reg.11,7.deſtruitur,4.Reg.23,13.

Charitas virtus fide præſtantior, Prou 10,12.Matth.22,38 † 25*.vbi a nuptijs excluduntur non habentes oleum charitatis, Mar.12,33.1.Cor.12,31*.† 13,1,8,13*.Coloſſenſes 3,14.1.Timot.1,5.1.Petri 4,8.1.Ioan.4,16.

Charitas fraterna,Gen.13,8.Leuitic.19,18.Deut.22,1.1.Reg.18,1.Eccli.25,2.Pſ.132,1.Prouer.10,12 Matt.7,3 † 19,19 † 22,38.Ioan.13,14,34 † 15,12.Rom.12,10 † 13,9.1.Cor.13 .Gal.5,14.Epheſ.4,15 † 5,1.Philip.2,2.Col.3,13.1.Theſſal.4,9.1.Timoth.1,5.Hebr.13,1.1.Petri 4,8.1.Ioan.3,23 † 4,7. Diligẽdi etiam inimici, Exodi 23,4.1.Reg.24,5,7 † 26,5 † 30,11.2.Reg.19,19.4.Regum 6,21,Iob 31,29.Prou.25,21.Matth.5,44.Lucæ 6,27,35 † 23,33.Actor.7,60.Roman.12.20. vide Dilectio.

Choreas ducere, Exo.32,6,19.Iudic.11,34 † 21,21.2,Regum 6,14.Pſ.149,3 † 150,4.

Chriſtus Ieſus verus Deus & homo promittitur,Gen.3,15 † 12,3 † 17,19,21 † 22,18 † 26,4 † 28,14 † 49,10.Numer.24,17.Deut.18,18.1.Reg.2.10,35.2.Reg.7,13.Pſ.2*.21*.109,1.Eſai.7,15 † 8,3 † 9,6 † 11,1 10 † 28,16 † 40,9,42,1 † 45,1 † 46,13 † 40,1,6,10 † 50,5 † 52,10 † 59,20 † 53*.† 60,1 † 62,11.Ierem.23,5 † 30,9 † 33,15.Ezech.17,22 † 34,11,15,23 † 37,24.Dan.7,13 † 9,24.Mich.5,1.Agg.2,8.Zach.2,10 † 3,8 † 9,9.Malac.3,1.

Chriſtus ſecundum promiſſum Dei patris primum in tempore propter nos uerus homo factus,& nobiſcum conuerſatus,Io.1,14.Deus in carne manifeſtatus eſt.1.Tim.3,16.1.Ioan.4,2.Deus miſit Filium ſuum in ſimilitudinem carnis peccati,Rom.8,3.

Chriſtus eſt verus Dei Filius,Mat.3,17 † 14,33 † 17,5.Marc,1,11 † 5,7 † 9,7 † 15,39.Lucæ 1,31 † 3,22 † 9,35.Ioan.1,34,49 † 6,69 † 9,35 † 11,27 † 19,7.Rom.1,4 † 8,3.Heb.1,2 † 5,8 † 6,6 † 7,3 † 10,29.2.Pet.1,17.1.Io.3,8 † 4,9 † 5,20.

Chriſtus conceptus de Spiritu ſancto,Mat.1,20.Luc.1,35.

Chriſtus natus ex Maria virgine,Mat.1,25 Luc.1,31 † 2.6,11.Gal.4,4.Iſaiæ 7,14 natus in Bethleem, Matt.2,1.Lucæ 2,6,11.Io.7,42.Michæ.5,1.

Chriſtus ſine peccato.Iſa.53,12.Ioan.8,46.2.Cor.5.21.1.Petri 2,22.1.Ioan.3,5.Hebr.4,15 † 7,26.circũciditur,Luc.2,21.baptizatur in Iordane,Matt.3,16.Mar.1,9.Luc.3.21.

Chriſtus manifeſtatur & demonſtratur certis teſtimonijs,Matt.1,1,16,23 † 3,11 † 8,29 † 11,5 † 16,16 † 17,5 † 22,44 † 26,64 † 27,53.Mar.9,7 † 15,39.Lucę 1,41,31 † 2,10,16*.† 9,29 † 22,68.Io.1,14,29,32,49 † 2,11 † 3,2,13,16,35 † 5,39 † 6,69 † 7,40 † 9,35 † 10,7,24,36 † 11,27,42 † 12,17 † 14*.† 15,25 † 17,11 20,28.Rom.1,2 † 8,3 † 9,5.2.Cor.5,19.Galat.4,4.Philip.2,6.Col.2,9.1.Tim.3,13.Tit.2,11.Hebr.1*.† 5*.1.Ioan.5,20.

Chriſtus eſt agnus Dei,Iſa.53,7.Io.1.29.Actor 8,31.1.Corinth.5,7.Apoc.5,6,12 † 7,9,17 † 13,8 † 14,1,8 * 17,14.

Chriſtus eſt dominus dominantium & rex regum,Ezech.37,24.Pſ 2,6 † 24,7.Coloſſ.2,10.1.Timot.6,15,Apoc.1,5 † 17,14 † 19.16.Chriſtus eſt imago Dei, Sapien.7.26.2 Corinth.4,4.Hebr.1,3.

Chriſtus eſt lux gẽtium & totius mundi,Iſaiæ 2,5 † 9,2 † 42,6 † 49,6 † 60,1,19.Matth.4,16.Lucæ,2,32.Ioan.1,4 † 3,19 † 8,12 † 9,5 † 12,35,46.Actor.13,47.1.Ioan.1,5 † 2,8,Apoc,21,23.

Chriſtus verus paſtor, Iſaiæ 40,11.Ezech.34*.† 37,24.Mich.5,3.Zach.13,7.Matth.26,30.Marc.14,27.Ioan.10,11.Hebr.13,20.1.Petri 2,25 † 5,4.

Chriſtus docuit & prædicauit. Mat.4,17 † 5*.6*.7*.Marc,1,14.Lu.4,15 † 6,20*.curauit omnem infirmitatem. Mat.4,23 † 8*.† 9,2,20,28,Mar.8,23.Luc.17,12.

Chriſtus eſt transfiguratus, Mat.17.2.Mar.9,2.Lucæ 9,29.

Chriſtus per proditorem traditur,quare Iudas.

Chriſtus paſſus eſt, Pſ.21*.Iſaiæ 53*.Dan.9,26.Mat.16,21 † 17,12,22 † 20,18,22 † 26,37,66 † 27*.Marc.8,31 † 9,31.Lucæ 17,25 † 18,31 † 23*.Ioan.18,28 † 19*.Acto.3.18 † 8,32 † 17,3,Rom.8,32.1.Petri 2,21 † 4,1,Heb.2.18 † 13,12.

Chriſtus eſt crucifixus,Matt.27,35.Mar.15,24.Luc.23.32.Ioan.19,18,Act,2,23 † 4,10.1,Corint,2,2,2,Cor.13,4.

Chriſti paſſio prædicta & præfigurata eſt,Gen.22,2.Num.21,9.Pſ.21*.Iſaiæ 53,*Dan.9,26.Mat.20,22.Io.3.14.16.† 8,28 † 12,32.

Chriſtus mortuus eſt & ſepultus propter peccata noſtra,Matth.27,49,58.Mar.15,37,42.Luc.23,45,49.Ioan.19,30,40.Act.13,29.Ro.5,6 † 6,10 † 8,34 † 14,9.1.Corint.15,3.2.Corint 5,15.1.Theſſ.5,10.vt prædixerat futurum,Mat.16,21 † 20,22.

Chriſtus tertia die reſurrexit a mortuis,Pſal.15,10.Mat.28,6.Mar.16,6,Lucæ 24,5.Io.20,9.Act.2,24.31 † 10,40 † 13,30 † 17,31.Rom.4,25 † 8,34 † 14,9.1.Cor.15,4,12.2.Tim.2,8.idque prædictum & præfiguratum eſt,Pſal.15,10.Ionæ 2,1.Mat.12.40.† 16,21 † 17,22 † 20,22.Mar.8,31 † 9,31 † 10,34.Lucæ 11,30 † 18,33.Ioan.2.19.

Chriſtus aſcendit in cælum. Marci 16,19.Luc.24,51.Io.3.13 † 6,62.Act.1,9.Eph.1,20 † 4,8.1.Pet.3,22.Heb.4,14.Pſ.67,19.

Chriſtus eſt Deus, & Dei filius a principio & ab æterno,Io.1,1 † 8,58 † 17.5,24.Michæ.5,2.Prouer.8,22.Col.1,16.Heb.1,2.

Chri-

Chriſtus mediator,reconciliator & aduocatus,Io.6,44,65†10,7†14 6.Act.4,12.Roman.3,25†5,2†8,24. Gal.3,20.Epheſ.2,14,17. Col.1,19. 1.Timot.2.5.Hebr.7,24†8,6†9,15 †12,24.1.Ioan.2,1†4,10

Chriſtus ſedet ad dexteram Dei patris.Pſ.109,1. Mat.22,44.Mar.16 19.Lucæ 22,69,Act.7,56. Ro.8,34. Epheſ.1,20. Coloſ.3,1. 1.Pet.3, 22. Heb.1,13†10,12†12,2

Chriſtus venturus eſt iudicare viuos & mortuos, Pſal.95,13.Mat. 16,27† 24,30†25,21. Lucæ 17,24, 30†21,25.Io.5,22. Actor.1,11†10, 42†17,31.Rom.2,16.2. Cor.5,10,1 Theſſal.4,16.2.Theſſ.1,7,2. Timot. 4,1.1.Petr.4,5.Hebr.9.28.Iudæ 14. Apoc.1,7†20,11.

Chriſto omnia tradita ſunt a Patre, & ſubiecta, Matth.11,27 † 28. 18. Lucæ 10,22. Ioann.3,35 †17,2. Epheſ.1,22

Per Chriſtum cuncta ſunt creata,Pſ.32,6.Io.1,3. Epheſ.3,9.Col.1 15.Heb.1

Chriſtus manet in æternum , Pſ. 109,4.Iſa.9,7. Dan.7,14. Mich.5,1. Ioan.12,34

Chriſtus eſt Leo,Apoc.5,5

Chriſtus eſt ſtella matutina,2.Pe. 1,19.Apoc.22,16

Chriſtus nouit omnia,Io.16,30† 21,17.Apoc.2,23

Chriſtus eſt vnum cum Patre, Io.10,30†14,10,20†17,21

Chriſtus ſibi reputat fieri quod Chriſtianis fit, Zac.2,8.Prou.14,31 †17,5.Mat.10,42†18,5†25,35.Mar. 9,40 Luc.10,16.Act.9,4.1.Theſ.4,8

Chriſtiani appellantur fideles Actor.11,26†26,28.2.Corin.10,7

Chriſtiani dicuntur ſancti , quia ſanctitatem profitentur, Act.9, 41. Rom.1,7†12,13†15,26†16,2,15,1. Corin.1,2†6,1†14,33. 2.Cor. 1,1 † 9,1,12†13,12.Epheſ.1,1,15†5,8,18 †4,12†6,18.Phil.1,1†4,21. Col.1*. 1.Theſſ.5,27. 1. Tim.5,10.Hebr.6, 10† 13,24

Chriſtianis viuendum ſicut Chriſtus vixit,Galat.2,19.1.Ioan.1,7†2 6†3,3

Chriſtiani erunt cum Chriſto, Io.12,26†14,3†17,24

Chus filius Cham, Geneſ.50,6.1 Par.1,8

Chuſai amicus Dauidis, nuntiat Dauidi quid in eum meditetur Abſalon,2.Reg.15,32†17,15,16

Chuſan Raſathaim rex Syriæ regnat ſuper Iſrael octo annos,Iudicum 3,8

Cibus quis Iudæis vetitus,Exod. 21,28†22,31. Leu.3,17†7,23†11,4 †17,10,13†19,26.Deuter.12,16,23 †14,7,10.1.Reg.14,32

Ciborum & potus in conuiuijs luxus, Iſaiæ 5,12. Ezechiel. 16, 49. Luc.21,14† 16,19. Roman. 13, 13. Galat.5,21.1.Pet.4,3.2.Pet.2,13.vide Ebrietas.

Cibare eſurientes ſeu fame laborantes Deut.23,4.Iudic.8,5.1.Reg. 21,3†30,8,23.2.Reg.16,1.Iſa.58,7. Matth.25,35

Cibus ſumendus cum gratiarū actione.vide Gratia.

Cibi delectus habendus.vide Abſtinentia.

Circumciſio carnalis & ſpiritualis,Gene.17,10†21,4†34,24. Exod.4,25†12,44. Leuit.12,3. Deuter.10,16†30,6.Ioſue 5,2,7. Iudith 14,6.Ierem.4,4†6,10†9,25. 1.Mac. 1,16,51,63.2.Mach.6,10. Luc.1,59 †2,21, Ioan.7,22. Act.7,8†15,1,24 †16,3.Roman.2,25.29†3,1†4,10.1 Corinth.7,19. Galat.2,3†5,2†6,12. Epheſior.2,11.Philipp.3,2. Coloſſ. 2,11†3,11

Claudius Cæſar Romanus, præcipit omnes Iudæos exire Ro Act. 18,2.huius tempore magna erat in orbe annonæ caritas,Act.11,28

Claudius Lyſias mittit Paulum ad Felicem præfectum Cæſareæ, Act.23,23,30

Cleopatra filia Ptolemæi traditur Alexandro,1.Machabæ.10, 58. huic adimitur , & traditur Demetrio 11,12

Cleophas ibat cum altero diſcipulo in Emmaus,Lu.24,13.cognouit Chriſtum in fractione panis, 24,30

Cogitationes prauæ quas odit Dominus. Zach.8,17. Prouer.6,14. Mat.15,19.Marc.7.21

Cogitationes cordis Deus nouit, 3.Reg.8,39.2. Para.6,30.Io.2.25.& nulla latet eum,Iob 42,2.Eccli.42, 19.Iſa.29,15.Matt.9,4.Heb.4,12.nouerunt eas & alij quibus Deus voluerit reuelare, 4.Reg.5, 26† 6.12. Dan.2,29*.

Cognoſcere licet ſubinde homines ex verbis & factis, Eccli.19,27 †27,1.Mat.7,16†12,33.Luc.6,44

Cognoſci Deus humana ſapiētia nō poteſt,niſi ipſe reuelet paruulis & humilib.Mat.11,25 †16,17.Luc. 10,21.Ioann.7,28† 8,19,27†10,14 † 14,4† 15,15†17,6. Acto.17,23,1. Corinth.1,17,18†2,6,10†3,19. Coloſſ.1,26

Concionatorum , Paſtorum , & Prophetarum officium, 1.Reg. 12, 23.Iſa.58,1 †61,1.Ier.1.5.Ezec.3,1. 9,12†33,2.7.Act.3,18,24. vide Epiſcoporum electio & officium.

Concordia fratrum commendatur,Pſal.132,1.Eccli.25,2. Rom.12 16.idem ſapere,idemq.ſentire iubemur,Roman.12,16 †15,6.1.Corin. 1,10. Epheſ.4,3. Phil.2,2 † 3,17†4, 2,1.Pet.3,8.

Concupiſcentia prohibetur, & punitur,Exod.20,17. Num.11,33 † 21,5,6. Ioſue 7,21,24.Eccliſ.19,1 † 42,11.Iob 31.1.Prouer.6,25.Mat.5 28. Marc.4,19. Roman.6,12 † 7,8† 13,14. Galat.5,16. Col.3,5.1. Theſ. 4,3,1.Timot.6,11. 2.Timot. 2,22.1. Corint.10,6.1.Petr.1,15†2,11†4,3. 2.Petri 1,4.1.Ioan.2.16.Iacob.1,14 †4,1.Iudæ 23.

Concupiſcentias carnis crucifigere,refrenare & mortificare iubemur,Eccli.18,30.Roman.6,12†8,8, 12†13,14.Galat.5,16.Epheſ.4,22†5 3.Coloſ.3,5.Tit.2,12.1.Petr.2,1†4, 3,6.Heb.12,1

Condonandum fratri in nos peccanti,Eccli.28,8.Matth.5,23† 6,14 †18,22,35.Luc.17,3.Eph.4,32. Coloſſ.3,13

Cōfeſſio peccatorum in ſcripturis varia,& multiplex,Geneſ.41,9. Leu.16,21,39†26,40.Num.5,6.Ioſ. 7,19,2.Reg.24,17,1.Eſd.9,6.2.Eſd. 9,2. Pſalm.27,7†31,5 † 37,19 † 73, 19†94,2.Prouerb.16,3†18,17†28, 13.Eccli.4,25,31 † 7,34†17,27.Iſaiæ 38,15. Daniel.9,5.Matt.3,6†16, 19.Lucæ 11,4†18,13.Io.20,23.Iac. 5,16.1.Io.1,8,9

Confirmationis ſacramentum, Act.8,17.Heb.6,2

Confiteri Chriſtum & eius doctrinam,Mat.10,32.Lucæ 12,8.Ro. 10,9.1. Pet.11,15.vide Erubeſcere Euangelium.

Coniuratio & ſeditio, eiuſq.punitio, Num.16*. † 20,2.Iudic.9,25, 31,34 †12,1,4,2.Reg.20*. 3.Reg.1, 5.Eſther 2,21.Acto.5,36,37†19,23 †23,13,20

Connubium, vide Matrimonium.

Connubiū ſpirituale inter Deū, & animam,cantic.* Iſaiæ 50,1†54, 5†62,4.Ierem.31,22. Ezech.16,7,8

Oſee

Digitized by Google

Oſee 2,20.Matth.9,15†22, 2† 25.5. Marc.2,19.2.Cor.11,2.Apoc.19,7† 21,2.9

Conſcientiæ bonæ tranquillitas, Prouerbiorum 15,15.Eccli. 13,30, 1.Ioan.3,21.2.Corinth. 1, 12. conſcientiæ malæ perturbatio,Sapien. 17,10,11

Conſecratio ſacerdotum,dierũ, altarium, veſtium , ceterarumque rerũ, quarum eſt vſus in ſacris, Ex. 28,41†29,1,7,21,29,35†32,29†40, 11.Leuit.7,30,37†8,9,22,31.33†18 21†21,7,10†22,2,5† 23, 12†27,10, 16,21,28.Num.3,3†6,5,9.13†7, 1*. 18,12†18,10, Ioſue 6, 24. Iudic. 13, 17†17,3,3.Regum 15,13.1. Par.10, 10†18,11†22,19.2.Paralip.2,4†17, 16†23,9†26,18.1.Eſdr.3,5†8,25.Eccli.49,9

Conſilia mala diſſipat Deus,Geneſ.11,7†37,18†50,19.Numer.22*. 2.Regum 15*.†17,14.2.Eſdr.4,8,15 Eſther 7,5*.Iob 5,13.Pſal.2,4 † 20, 12†32,10.Iſaię 7,8†19,3 Matth.27, 62. Actorum 5,19 † 9, 24 † 23, 12, 19†27,42

Conſolatio pauperum.vide Eleemoſyna.

Conſortium bonorum & malorũ , vide Societas.

Conſtantia fidelium, 1. Reg. 13, 13†16,25*.3.Reg.18,4,13.4.Reg.3, 13.Sap.5,1.Iudith 13,3,10.1.Machabæor.1,55 † 2,16,24†14, 42.2.Machab.6,10,19*.†7*.Dan.13*.Matt. 14,3 Actorum 4,8,13.1. Theſſalonic.1,6

Conſtitutiones ſuperiorum poteſtatem conſtituendi habentium, ſeruandæ ſunt vt ipſius Dei , Exod. 16,8.Luc.10.16.Act.16,4.1. Theſ 4, 2,8.Rom.13,1.Tit.3,1

Conſulendus Deus dubijs in rebus,& eius vicarij Gen.25, 22. Ex. 18,19.Leuit.24.12.Nume.9,7,26 † 15,34†27,5.Deut.1, 17†17,8.Ioſue 9,14.Iudi.1,1†18,5†20,18,23†21,2. 1.Regum 10,22†23,4,10,12† 30,8. 2. Regum 2,1†5,19,23†21,1.3.Regum 14,2 † 22,5,6. 15. 4. Regum 3, 11,16†8,8†22,13.2.Paral.18,4,14† 33,18.Pſalm.118,24.Iſaiæ 8,11†30, 1†45,11.Iere.37,3,5 † 42,2, Ezech. 14,1, 2.Zach.7, 2. Tob. 4, 19. Eccli. 37,19.Luc.16,29

Conſulendi non ſunt diuini, vel magi, vel incantatores,& arioli.Leui.19.31†20,6.Deut.18, 11. 1. Reg. 28,7,9 3.Reg.22,6.4.Reg.1,2, 6†3, 13,2.Paral.18,5.Dan.2,2†4,5,6

Contriſtare Spiritum ſanctum Epheſ.4,30

Contriſtari ad penitentiam cõmendatur.2.Cor.7,9

Contritio vera prædicatur, Ier. 7,3.Matth.3,2†4,17.Luc.3,3,8†13, 5†24,47.Actor. 2, 38 † 3,19†8,22† 17,30†20,21†26,20

Contritioni verę promittitur remiſſio ſeu venia,Deut.4,29†30,2.1. Reg.7,3.2.Paral.7,14†30,6 †34,26. Iob 22,23.Prou.28,13 Pſ.31, 5. Iſa. 1,16†30,18†45,22†55,7†59,20.Ierem.3,10,17 † 18,8†29,12 † 31,18, 20 Ezech.18,21,27†33,14.Oſee 14 2.Ioel 2,12.Ion.3,8.Zachar.1,3.Malac.3,7.Eccli. 17,23.Luc.15,18.Act. 3,19†25,18,20

Contritio quærenda & amplectenda dũ ſani ſumus.Eccli.17, 24† 18,25

Contritionis veræ exempla . Iudic.10,15.2.Reg.12.13† 24, 10, 17. 2.Paralip. 12,6 †33,12.Ionæ 3*. Iudith 4,4.Matth.26,74.Luc.7, 37, 44 †15,18†18,13†19,8†22,62† 23, 41. Actorum 2,37

Contritionis falſæ exempla , Geneſ.4,13†27, 38. Exodi 8, 8†9, 27 † 10,16.Ioſue 7,20.Iud.1,7. 1.Re.15, 24,30†24,17.3.Reg.13,6† 21,27.Sapient.5,3.1.Machab.6, 12. 2. Mach. 9,12.Matthæi 27.4.Act.8,13,23.Hebr.12,17

Cooperari gratiæ Dei, vide Liberum arbitrium.

Cor ſiue volũtas hominis a Deo pro facto acceptatur,Gen.4,4†22, 11.Exodi 25,2†35,5. Deuter. 19,5. Matth.15,8.Marc.12.41.Luc. 21,1. 2. Corinth. 8, 12. quære Voluntas pro facto.

Cor mundatur & ſanctificatur per Chriſtum,Pſal.50,4.Ioa.13,10† 15,3†17,19.Actor.15,9. 1. Corint. 6,11.Epheſ.5,26.1.Pet.1,22.1.Ioan. 1,7†3,3.Hebr.1,3†9,14†10,10, 14† 13, 12

Cornelius Cẽturio conuertitur. Act.10,3,44

Corona vitæ,4. Eſd.2, 43. Sap.5. 17.2.Timot.4,8.1.Pet.5,4.Iac.1,12. Apoc.2,10

Correptio fraterna,Gen. 37,21. Leuit.19,18.Pſalm.140,5.Prouer.1. 20†9,7†10,17†12,1† 13,1† 15,31 † 17,10†24,25†25,12†27,5 † 28, 23† 29,1.Eccleſ.7,6.Eccli.19,15 † 20, 1 †21, 7 † 32, 13.Oſee 4,4. Matth.18, 15.Lu.17,3.Gal.2,11†6,3.1. Tim.5, 20.2.Tim.2,25.Heb.3,13.Iac. 5,19.

Correptio impiorum eſt pijs in timorem & cautionem , vide Impiorum.

Corripiens alterum qualis eſſe debeat,Mat.7,3.Luc.6,41.Ioan.8.3. 1.Timot.3,2.Tit.1,6

Creator omnium rerum Deus. Gen.1,1.Exod.20,11.1.Paral.29,10 Pſ.88,12†95,5†113,15†120,2†123 8†145,6.Iſaiæ 37,16†40,28† 42,5† 44,24†45,12†48,13†51,13. Ier. 10, 12†32,17†51,15.Zach. 12, 1. Ionæ 1,9.Eccli.1.8. Baruch 3. 32. Matth. 11,25.Ioan.1,3.Actor.4,24 †14,14† 17,24.1.Corint.8,6.Epheſ.3,9.Col. 1,16.Hebræor.1,2.10†3,4†11,3. Apocal.4,11†10,6†14,7

Creſcere in ſcientia,Epheſ. 4,15. Coloſſ 1,10,1.Pet.2,2.

Crux & tribulatio omnibus piè viuentibus,Geneſ.4,8 † 27,41† 37, 18.1.Reg.16,5,13.Eccli.2, 1. Pſ. 33, 20.Prou.24,16.Mat.10,16*.† 12,14 †16,24†24,9.Mar.13,9.Luc.14, 26† 21,11.Ioan.15,20† 16,1. Act.9, 23. Galat.4,29.1.Theſſ.3,3.2. Timot.3, 12.1.Pet.4,1,12†5,10.

Crux a Deo imponitur ad noſtram vtilitatem,2.Reg.7,14.Iob 5. 17†33,16.Prouerb.3,11.Ier. 46,28. 2.Machab.6,12.Tob.2,8†12,13.Iudith 8,22.1.Cor.11,32.1.Pet. 4,17. Heb.12,5.Apoc.3,19

Per Crucem & res aduerſas pertingimus ad cognitionẽ Dei , & ad æternam gloriam,Exod.1,12.2.Paral.22,11. Iudith 8, 15, 21. Prou.6, 23.Matt.7,24.Luc.24,26,46. Ioa.12, 25.Act.14,21. Rom.8,17.2. Cor.4, 8,17†5,1. Philip.2, 8.2. Theſſal.1*. Heb.2,9†12,2

Crux patiẽter eſt & læto animo ferenda,Matt.5,10†10,38.Io.15,20 †16,33.Act.5,41†16,25.2. Cor.8,2. Coloſſ.1,24.Heb.10,34.Iac.1, 2,12. 1.Pet.4,12,16

In cruce & afflictione conſolatio,Iob 5,17*,Prou.18,12.Iſ.26,12 19.Thren.3,28.Mat.5,10. Ioan. 15, 20†16,20.33.Rom.8,18. 1. Cor. 10, 13,2.Cor.1,4,8

Per Crucem experitur nos Dominus,Iudith 8,21.Eccli.2,1† 27,8. Prou.17,3.Sap.3,5,6.2.Theſ. 1,4,1. Pet.1,7.

Cultus Dei verus requirit præter opus externũ et affectum hominis internũ,Deu.5,19†6,5†10,12 †11, 13†16,16† 28,47† 30,2.Ioſ.22, 5.1. Reg.12,20.Eccl.7,31.Iſa.29.13†64, 11.Mat.15,8† 22.36. Ioan.4,23.

Cultus externus Deo gratus, vide Ceremoniæ.

Cyrus rex Perſarũ permittit captiuos Iſraelitas in Iudæã redire. 2. Par.36,22.1.Eſd.1,1.3.Eſd.2,1.reſtituit eis vaſa quõdam a Nabuchodonoſor ablata,1.Eſd.1,7† 5,14.Dan. 1, 2.

D

DAemones expelluntur, Matt. 8, 16,31†9.33 † 12,22† 17, 18. Luc.4,35†8,2,28†9,42†10,18† 13, 10.Act.5,16†8,7†16,18.etiã per malos,Mat.7,22.Mar.9, 39. Luc.9, 49. Act.19,13.

Dæmones agnoſcunt & credunt Deum,Mat.8,29. Marc.1,24†3,11 † 5,7.Luc.4,34,41,†8, 28.Act. 19, 15. Iac.2, 19.

Dæmonibus immolare nefas, Leuit.17,7.Deut.32,17.2.Par. 11, 15. Pſ.105,37.Bar.3,4.1.Cor.11,20.

Dagon idolum, Philiſthinorum, Iudic.16,23.1.Reg.5,2. 1. Machab. 10,83† 11,4.

Damaſcus metropolis Syriæ vaſtatur a Theglath phalaſar,4.Regũ 16, 9. contra Damaſcum prophetia,Iſaiæ 19,1†8,4. Ieremiæ 49, 23. Amos,1.3

Damnatio æterna quę parata eſt diabolo & omnibus impijs,Sap.5*. Iob 10,22†36,12.Iſaiæ 24, 21 † 30, 33†66,24.Daniel 7,11.Matt. 3, 12† 5,29†8,12,29†13,50†18,8†22, 13† 23,33†25,30,42.Mar.9, 47. Luc. 3, 17†16,23,25.Hebr.10,27. 2. Theſſ. 1,8. 2. Petr. 2,4.Iudæ 6.Apoc.19,20 †20,10†21,8.

Dan filius Iacob,Geneſ.30, 6. tribus Dan quærit ſibi poſſeſſionem, Iud.18,1. pugnat contra Leſem, & expugnat,Ioſue 19,47.

Daniel appellatur Balthaſar, Daniel 1,7.interpretatur ſomnia,2,31 †4,7†11,18,25. conſtituitur gubernator totius regni Babel, Daniel 6,3.proijcitur in lacum leonum, 6, 16.liberat Suſannam,13,51,60

Dare melius quam accipere,Eccli.4,36.Act.20,33.

Dandum ſine acceptione perſonarum,maximè autem domeſticis fidei,Eccli.7,35†12,8.Mat.5,42.Lucæ 6,30.38.Rom.12.13.Gal.6, 10. vide Eleemoſyna.

Darius filius Aſſueri, Daniel 9. 3.occupat regnum Babel, 6, 1. impiam legem ſtatuit 6,8.præparat regum conuiuium,3.Eſd.3,2.

Darius renouat mandatum Cyri,1.Eſd.6,1

Darius cæditur ab Alexandro rege Macedoniæ,1.Mach.1,1.

Dauid filius Iſai (qui Ieſſe appellatur,Mat.1,6)a Samuele vngitur, 1.Re.16,13.interfecit leonẽ,vrſum & Goliath gigantẽ,17,34,49.paciſcitur cũ Ionatha,18,3†20,8,16,23 †23,18.mãducat panes propoſitionis,21,3. ſimulat amentiam coram Achis rege,21,13.fugit cũ patre & Matre i Maſpha,22,3. præcidit orã chlamydis Saul,24,5.mittit ad Nabal decem iuuenes,25,5. tollit haſtã Saulis,26,11.fugit ad Achis regem Geth,27,2.vngitur in Hebrõ in regẽ Iuda,2.Reg.2,4.poſcitq.eũ regẽ vniuerſus Iſrael, 2. Reg.5,1.1.Par. 11,3†12, 38.iuxta verbũ Ionathæ, 1.Reg.23,17.& Saulis,24,21.cõmittit adulterium & homicidiũ, 2. Regum 11*.pęnitet eũ peccati,12,13. fugit a facie filii ſui Abſalõ, 15, 14. libauit aquam Domino,23,16.peccẽſet populum,24,2. emit ab Areuna aream,24,24.conſiliũ capit de domo Dei ædificãda.1.Paralipom.17, 1.conſtituit operarios & architectos,23*.24*.25*.26*.27*. reliquit ſibi ſucceſſorem Salomonem filiũ, 3.Regum 1,30. moritur & ſepelitur,2,10.Act.2,29†13,16.commendatur,Eccli.47,2.

Dauid ſpiritualis (qui eſt Chriſtus)promittitur,Ier.30,9.Ezec.34 24†37,23

Dauidis filius appellatur Chriſtus,Mat.1*.†15,22†22,45.Mar.12, 35.Luc.20,41.Act.2,29†13,22. 2. Tim.2,8. Apoc.5,5.

Decimarum vſus & decimæ, Geneſ.14,20†28,23.Leu.27.30.Nu.18, 21,28.Deu.12,6†14,28†26,12.1.Regum 8,15.2.Paral.31,5.2.Eſd.10,37 Heb.7,2

Decimæ debentur Sacerdotibus Deut.18,3.2.Par.31,4.vide Sacerd.

Dedicatio templi, vel altarium, Nu.7,10,11,84,88.3.Reg.8, 25,63, 65.2.Par.7,5,9†15,8.1.Eſd.6,16,17. 2.Eſdr.12,27.3.Eſd.7,7.Pſal.29,1.1. Machab. 4, 56,57, 59.2. Mach. 2,9, 12, 20.

Demetrius filius Seleuci exercet tyrannidem,1. Machab.7,1. fœdus inire cupit cum Ionatha 10, 3. fœdus ictum violat.11,53

Demetrius aurifaber negotium faceſſit Paulo,Act.19, 23.

Detractio,Pſal. 14,3†100, 5. Eccleſ. 10, 20. Prouerb.10,18† 15,28 † 16,28† 20,19 † 26,20. Roman. 1, 30,2.Corinth.12,20.1.Pet.2,1,12. Iacob.4,11.

Deus eſt omnipotens, & nihil apud eum eſt impoſſibile.Gen.17,1† 18,14†35,11†43,14†48,3.Num.11, 23,1.Reg.14,6.2.Paral.14,11.Sap. 11,22,Iob 42,2.Iſ.40,10*†46,9†50, 2†59,1.Ier.32,17,27.Zach.8,6.Mat 19,26.Marc.9,23†10,27†14,36.Lu. 1,37†18,27.Epheſ.3,20.Apoc.16,7 14†19,6

Deus omnia regit & gubernat pro ſua uolũtate,Gen.45,5†50,19, Deuter.8,18.1.Reg.9*.Sap.12,13, Tob.7,12.Iob 9,5†12,13.Pſ.102,19 †113,3†126,1.Prou.10,22†16,4,9† 19,21†20,24†21,1.30.Eccl.3,15.Iſ. 26,16†45,7.Ierem.10,23†27,5.Daniel 2,21†5,18.Matth.6,33† 11, 26 †20,14.Luc.12,31.Ioan.5,17.Rom. 9,15.2.Cor.3,5.Phil.2, 13.Heb.13, 21.Apoc.4,11.

Deus eſt pater omnium fidelium ipſi obtemperantium, Deut.32,6. Pſ.102,13.Prou.3,7.Ier.3,4,14.19. Malach.1,6.Mat.6,9† 18,14†23,8. Luc.11,2.Ioa.20,17.Ro.8,15.1.Corin.8,6.2.Cor.1,3 † 6, 18.Epheſ.3, 14†4,6 1.Theſſal.1.3.2.Theſſal.1,1, 2,†2,16.

Deus eſt verax & fidelis.Exo.34, 6.Nu.23,19.Deu.7,9.Deut.7,9†32, 4.1.Reg.15,29.Iſaiæ 49,7.Io.3,33† 8,26.Ro.3,4,1.Corinth.1,8†10,13. 1.Theſ.5.24,2.Theſ.3,3.2.Tim.2,13 Tit.2,2.2.Ioan.1,9† 5,20.Hebr.10, 23.Apoc.3.7.14.

Deus eſt in eſſentia vnus,præter quem non eſt alius, Exo.3.14. Deuter.4,35†6,4†7,9†10,17† 32,39.2. Reg.7.22.3.Reg.8.60†18,36.1.Par. 29,10.Sap.12,13.Iſ.37,16† 43,10† 44,6,24†45*.†46,9.Oſee 13,4.Tob. 8,20†13,4.Eccli.36,5.Marc.12,29. Io.17,3.1.Cor.8,6†12,6.Gal.3.20. Epheſ.4,6.1.Tim.2.5

Deus eſt trinus in perſonis,& vnus in eſſentia,vide Trinitas.

Deus æternus eſt, nec principiũ habet,nec finem, ſed eſt ipſe principium & finis,Gen.21,33.Exod.15, 18.Iob 36,26.Iſ.41,4†43,10†44,6† 48,12 †57,15.Daniel 7,9.Roma.16, 26.Hebr.1,8.Apoc.1, 8, 17† 21,6† 22,13.

Deus nouit, audit, & videt omnia,Exo.3.19.Num.12,2.Deute.31, 21.1.Reg.2.3†16,7.2.Par.16,9.Iob 14,16†22,12†28,24†31,4†42,2.Pſ.7

10†32,13†37,10†89,8†130,8.Prouer.5,21†15,3,11† 24,12. Iſaiæ 29, 15†40,27 † 48,4. Ierem.1,5† 7,11† 17,10†23,24†32,19. Ezechiel.11,5. Eccliſ.16,15† 17,15† 23,27†39,24, 27†42,9.Sapien.1,10.2. Machab.9, 5†12,22.Matt.6,4†21,2. Marc.2,8† 14,13. Lucæ 22,10. Ioann.1,47†13, 21†16,30†21,17.Act.15,8.Rom. 8, 27.1.Theſſ.2,4.1. Ioan.3,20.Heb.4, 13.Apoc.2,23.

Deum nemo videre poteſt, Exo. 33,20.Deuter.4,12.Io.1,18†6,46.1. Tim.6,16.1.Ioan.4,12.

Deus & diuina omnia non poſſunt humana induſtria aut ingenio comprehendi,Exo.33,20.3. Reg,3. 5.Iob 32,8.Pſ.93,10†118*.† 142,8. Iſa.22,22 † 54,13.Mat.11,25†13,11 †16,17.Lu.8,10†10,21†24,44.Io.1, 10†3,3†6,44,65†14,8,17†17,6.Act. 16,14. Rom.1,19†11,33.1. Cor.2*. Gal.1,11.1.Tim.6,16.Apoc.3,7.

Deus eſt immenſus & incircumſcriptus,3.Reg.8,27.2.Paral.2,6†6, 18.Iob 11,8.Pſal.138,7,10.Iſa.6,3† 66,1.Ier.23,24. Amos 9,2. Sap.1,7. Mat.5,35.Act.7,48†17,24.

Deus teſtatur ſe Deum. i.ſaluatorem & conſolatorem Iſraelis, omniumq. eorum qui ritè ipſum colūt & inuocant, Gen.17,1,7. Exo.6,2† 20,2†29,45.Leuit.26,11. Pſal. 17,3 †49,6.Iſaiæ 30,19.Ier.31,33†32,38. Ezech.37,23.Io.10,17.

Deus eſt Dominus ac creator cæli & terræ.vide Creator.

Deus nihil eorum quæ fecit,odit, Sap.11,25.

Deus eſt iudex totius mundi,reddens vnicuique mercedem pro merito.Gen.18,25.Deu.10,17.Iob 34, 11. Pſa.7,9†61,13†93,2†95,13,Iſa. 11.3.Eccli.35,22,27.Ier.17,10†25, 14.Matth.16,27† 25,31. Act.17,31. Rom.2,6.2.Tim.4,8.Heb.12,23.

Dei miſericordia,patientia, charitas,ſapientia,verbum, quære ſuis quæque locis.

Deo ſoli attributa,ſubinde in ſcripturis & alijs per communicationem tribuuntur, vt vocabulum, Deus,ſoli Deo tribuitur, Deut. 6,4 32,39.1.Reg.2,2.Pſ.85,10.2. Mach. 7,38. Marc. 12, 29. alijs tribuitur, Exo.7,1†22,8.1.Reg.28,13.Pſal,46 10†81,6.

Deus ſolus bonus,Matt.19,7.Lu. 18,19.alijs tribuitur bonitas,Gen. 1,31†3,6†49,15.Nu.14,7.1.Reg.29 9.2.Re.18,27.1.Par.28,8. Tob.12,8 Iudith 12,12,14. Pſ.110,10† 146,1. Prouer.18,22†22,1.Eccle.7. 2.Sap. 8,19. Eccli.14,4.Ierem.7,3.Matt.7, 17.Marc.9,50. Luc.6,45.

Deus ſolus ſanctus,1.Re.2,2.alijs ſāctitas tribuitur. Exo.3,5†12,16† 22,31†28,2†29,29,31†30,29†35,2. Leuit.11,44.Num.16,5.Deute. 6,7. Ioſue 5,15.2.Reg.22,26.4.Reg.4,9 Iudith 8,29. Pſalm.5,8. Matth.7,6. Rom.7,12.

Deus ſolus fortis, 1. Regum 2,2. alijs fortitudo attributa, Gene.32, 28†49,14.Pſ.53,5.Cant.3,7. Iſa.19, 14.Ierem.9,23. Matth.12,29.Marc. 3,27. Luc.11,21.Hebr.11,34. 1.Petr.5,9.

Deus ſolus iuſtus, 2.Mach. 1,25. alij quoque iuſti,Geneſ.7,2†18,23. Pſal.33,16†36,29,30. Prouerb.8,8. Sap.5,16. Matt.1,19†10,41†25,46. Lucæ 1,6.Rom.1,17.

Deus ſolus pius,Apocal.15,4.alij etiam pij,1.Pet.2,9.

Deus ſolus beatus,1.Tim.6,15. alij beati, Geneſ. 30,13.Pſ.1,1 †32, 1,2† 40,1 † 118,1† 126.1. Matth.5*. †16,17,24,46.Lucæ 1,45†14,14.Iacobi 1,1.

Deus ſolus potens,1.Timot.6,15 alij potentes, Exodi 18, 21. Pſal. 111,2. Lucæ 1, 52. Actorum 8,27 † 18,24.

Deus ſolus immortalis, 1.Ti.6,16 alijs tribuitur immortalitas. Sapien.1,15†4,1†8,17

Deus facit mirabilia ſolus,Pſ.71 18†135,4.Eccl.11,4.

alij quoque faciunt mirabilia, Deu.34,12.Eccli.31,9†48,4.15.

Deus ſolus nouit arcanas animi cogitationes,3.Re.8,39.2.Par.6,20

alij quoque nouerunt, 1.Reg.9, 19.4.Reg.5,26.

Deus ſolus peccata remittit, Lu. 5,21. dimittunt & alij, Matt.18,18. Ioan.20,23.

Deo ſoli honor & gloria.Pſ.113, 1.Iſa.42,8.1.Tim.1,17.

alijs quoque tribuuntur, 4. Reg. 14,10.2.Par.17,5.Pſ.149,9. Eccl.31 10 Luc.14,10.Io.5,44.

Deus ſolus adorandus,Exo.10,5 Leu.26,1.Deut.5,9.Mat.4,10.

alijs adoratio tribuitur,Gen.18, 2.vide Adoratio.

Deo ſoli ſeruiendum, Deu.6,13† 10,20.1.Reg.7,3.Mat.4,10.Luc.4,8

alijs etiam poſt Deum ſeruiendum,Geneſ.25,23†29,20 †47,25.1. Timot.6,2.

Deus cuius mali ſit cauſa, & cuius non ſit, vide Malum.

Diabolus illudet ſemper perditioni hominum,Gen.3,1*.1.Paral.21, 1.Iob 1*.2*. Zach.3,1 Matt.4,3,9† 8,28†13,19.Luc.8,12†11,9,14†22, 31.Act.5,3†13,8.2. Cor.4,4†11,14. Ephe.6,11.1.Theſ.2,18.1.Petr.5,8. Apoc.2,10†12,9†20,7

Diabolus non plura poteſt quā ei Deus permittit, 3.Reg.22, 22. 2. Paral.18,20.Iob 1,12†2,6.Matth.8, 31.Mar.5,12,13.Eph.2,2. 2.Timot. 2,26.Apoc.20,7.

Diabolus pater & princeps mūdi omniumq.impiorum, Matt. 4,9. Luc.4,6. Iob 41,25. Io.8,44 †12,31 †14,30†16,11.2. Cor.4,4. Epheſ.2, 2†6,12.Coloſſ.2,15.

Diaboli imperium per Chriſtū ſublatum.Gen.3,15.1.Reg.17*.Iob 26,13. Iſa.9,4†14,8,12†27,1†52,3. Zach.3,2.Mat.12,29.Luc.10,18†11 22.Ioan.12,31.Coloſ.1,13†2,15.2. Timot.1,10.1.Io.3,8.Heb.2,14. Apoc.12,9†20,2

Diaboli filij,Io.8,44.Act.13,10. 1.Ioan.3,10.

Diaconi,Act,6,3 † 21,8.Philipp. 1,1,Tim.3,8.

Diana colitur Epheſi,& in vniuerſa Aſia,Act.19,27.

Dies nouiſſim,& iudicium extremum. 1.Reg.2,10.Pſ.95,13.Iſaiæ 2, 10,19†13,4,6,13 † 26,21†27,1†30, 30†66,15,24.Ierem.30,23.Dan.7,9 Sophon.1,2,14.Malach.4,1.4.Eſdr. 2,27†13,32.Matth.12,36†13,41,49 †16,27†24*.† 25,31,42. Marc.13*. Luc.17,24,30. Act.1,11 †3,20†17, 31.Roman.2,5,16†14,10.1.Corin. 15*.2.Corinth.5,10.1.Theſ.4,16† 5,2.2.Theſſ.1,7†2,1.Tit.2,13.2.Petr.3,13.Heb.9,28.Iudæ 14.Apoc.1. 7†20,11

Dies Domini, Iſaiæ 13,6. Ierem. 30,7.Amos 5,18.Iocl 2,1,31.Soph. 1,14. Malach.4, 1.Eſdræ 2,27. Philipp.1,6† 2,10.1. Theſſal.5,2.2.Timot.4,8.

Dies Domini & hora nulli cognita.Mat.24,36,50.Mar.13,32.Lu. 17,24,30.Act.1,7.1.Theſſalo.5,1.2. Pet.3,10.Apoc.3,3†16,15.

Dies pro annis,Num.14,34. Ezechiel.4,6.

Dilectio Dei erga ſuos, Exo.20, 5 † 34,14.Deut,4,24† 6,15†7,8.Ioſ. 24,19.Prou.8,17. Eccli.4.18.Ier.31 3.Io.3,16†10,11†13,1,18†15,9†16 27.Ro.5,8.Gal.2,21.Eph.3,19†5,2.

009

Diligēdus eſt Deus ſuper omnia, Gen.22,2,9.Exod.20.6.Deut.5,10† 6,5†10,12†11,1, 13,22† 30,6. Ioſ. 22,5.Eccli.7,32†34,19†47,11. Matth.10,37†22,36.Marc.12,30.Luc.7, 47†10,27.Io.21.15.Rom.5,5†8,28, 35,1.Cor.10,21.1.Ioan.4,17

Dilectio.vide Charitas.

Dina filia Iacob,Gen.30,21. violatur a Sichem.cap.34.2.

Dionyſius Areopagita conuertitur,Act.17,34

Diſcordia vitanda . Prou.6, 19† 10,12†15,18†16,28†17,11 †18,6.† 30,33.Matth.12, 24*. Luc.11, 17.1. Corinth.14,33. Galat. 5,15.2.Tim. 2,21

Diuini,vide incantatores.

Diuites quomodo ſe erga pauperes habere debeāt.Leu.25,35. Deuteronom.15,7.10 Iob 31,16.Pſalm. 61,11.Prouer.14,31†17, 5†19, 17† 21,13†22,7†28,27†30,7.Eccleſ.11, 1.Eccli.4,4†7,35†11,10†29,12†31, 8.Iſaiæ 23,18. Matth.6,19. † 19, 21. Luc.14, 13† 16 .† 18,22. Act.2.45† 4,34.1. Timoth.6. 18.vide Eleemoſyna .

Diuitiarū vanitas & contēptus, & quemadmodum in diuitijs nō ſit ſperandum,Pſalm.38, 7 † 48*.51,9. Prou.10,2†11,4,28†15,16†18, 11† 22,16†23,4†28,11†30,7.Eccleſ.5,9 12†6,2.Iſaiæ 2,7. Ierem. 17, 3, 11† 22,13.Ezech.7,19. Soph.1, 18. Eccli.5,1,10†10,10†11.7 †14,1† 31,3. Matth.3,22†19,21.Lu.8,14† 12, 15. 1.Tim.6,9.Iac.1,11.

Contra diuites impios.1.Reg.25 2.Iob 20,19†27*.Prouerb.23,4†28 8,20,27.Eccleſ.6,1 Iſaiæ 5,8† 32,9. Ierem.15,13.Amos 6,1†8.4.Habac. 2,5.Luc.6,24†16,19,24.Iac.5,1.vide Auaritia.

Doctrina Apoſtolica ſcripta & non ſcripta firmiter tenenda , Ro. 16,17.Galat.1,8,11,2.Theſſ.2,15.1. Cor.11,3,34

Doctrina Apoſtolorum eſt Chriſti doctrina.Lu.10,16.1.Cor.14.37, 2.Cor.2,14,17† 7,20.1. Theſſal.2,2, 13,Galat.1,11

Doeg ſeruus Saulis prodit ſacerdotem Abimelech,1.Reg. 22.9, 18. cædit ſacerdotes Domini,22,18

Dolus,Ier.9,6.Pſal.34,20† 9, 78. Prou.12,17.Marc.7,22.Act.5,1.Roman,1,29

Domus ædificata ſuper petram, firma manebit,Pſ.45,2. Mat.7, 24† 16,18.Luc.6,48,Rom.8,35.

Domus corporis noſtri.2.Cor.5, 1.2.Pet.1,14

Domini & dominæ erga ſeruos & ancillas totamq. familiam officium,& poteſtas,Exo.21,2, 20,26. Leu.19,13†25,38.Deuter.5,14,21† 15,12,16†24,15.Iob 31,13,Prouer. 29,19.Ier.34,9,14. Eccli. 7,22† 33, 31†42,16.Epheſ.6,9.Col.4,1

Donaria recipere, ſit ne prohibitum,Gen.14,22.Exod. 18,21†23,8. Nu.22,18.Deut.10,17†27,25.1.Re. 8,3†12,3.3.Re.13,7.4. Reg. 5,16.2. Paral.19,7.Iob 15,34.Pſa. 14,5†25, 10.Prou.15,27†17,23. Iſa. 1, 23 †5, 23†33,15†45,13.Ezec.13, 19 † 22, 12.Dan.5,17.Mich.3,11.Eccli.8,3 † 20,31. Act.20,35

Druſilla vxor Felicis prefecti,audit doctrinam euangelicam a Paulo,Act.24,24

E

Ebrietas, & gula,Geneſ. 9, 21 † 19,32,35†25,29.Leuit. 10,9. 1. Reg.25,36,2.Reg. 11, 13 † 13,28.3. Regum 20,12,16.Prouerb.20,1†21 17†23,1,2,3,20.29†31.4.Eccl.19,1 † 23,6†31, 12.17*, 31, 35 † 37,32*. Iſaiæ 5,11.22†23,13†28,7 † 56,12. Ezech.16,49.Dan. 5, 2. Oſee 4, 11, Ioel,1,5.Mich.2,11.Abac.2,5.16.Iudith 13.4.Sapien.2,7,1. Machab.16, 16.Luc.12,45†21,34.Rom.13,13,1. Cor.5,10†6,10†15,32. Galat.5,21. Epheſ 5.18.1.Theſſal.5.7,1. Tim,3, 3.Tit.1.7.1.Pet.4,3.Hebr.12,16.vide Ieiunium.

Ebrietas iram Dei prouocat.Iſ.5 11,22†28.1. Dan. 5,1.Ioel 1,4, 5. 1. Cor.6.10.mentem alienat.Prou.23 31.Eccli.19.2.Iſ.28,1,7. Oſee 4,11. ad libidinem incendit. Prouc.20,1. Eph.5,18.facultates diſſipat. Prou. 25,20.Eccli.19,1.ſecretum detegit. Prouerb.31,4.Abac.2,15.ad furorē & rixas excitat.Prou,20,1†23,29. Eccl.31,38,40.Oſee 7,5

Ebron,vide Hebron.

Eccleſia accipitur pro tēplo materiali,Deut.23.1.Iudic.20,2.Iudic. 6,21.Pſal.67,27.Thren.1,10.Ioel 2, 16.1.Cor.11,18†14,34

Eccleſia accipitur pro cœtu fidelium,Num.19,20† 20,4, 1. Regum 17,47,3.Regum 8,14, 55. 1. Paralipom.29,1*.2.Paralipom, 1, 5. Pſal. 21,26†25,12†34,18 † 106,32 † 149, 1,1.Machabæor.4,37†5,16†14, 19. Matth.16,18. Actorum 5, 11 † 8,1 †16,4.Roman.16,16,23.1. Corint. 6,5†11,16†12,28†14,5.2. Corinth. 8,18,23,24†11,8†12,13.Epheſ.5,23 Philip.4,15.Coloſſ.1,15. 1. Timot. 3,5,15.Iacob.4,14.Apocalyp. 1,11† 22,16

Eccleſia pro cœtu vnius prouinciæ,3.Reg.8,14.Act.9,31† 11, 2,6† 12,2†13,1†15,1†19,32†20,17.Ro. 16,2.1.Corinth.1,2†16,1.2,Corin. 8,2.Gal.1,2.2.Theſſ.1, 1*. 1. Pet.5, 13.Apoc.2,1*.†3,1.

Eccleſia pro prælatis & præpoſitis.3.Reg.8,14.Mat.18,17.

Eccleſia eſt vna & viſibilis præfigurata per vnā & viſibilem arcam Noe.Gen.6,14.1.Pet.3,20.per ciuitatem ſanctam Ieruſalem, Apocal. 21,2. per hortum cōcluſum & fontem ſignatum.Cant. 4, 12. per vnā columbā,6,8.per vineam,Pſ. 79,9. Cant.2,15.Iſa.5,2*.Iere.2,21†12,10. Matth.20,1*.Marc. 12,1. Luc. 20, 9. Apocal.14,15. per nauem.Luc. 5, 3. per ſagenam comprehendentē bonos & malos piſces. Matth.13, 47. per agrum,Mat.13, 24. per regnum cœlorum.Matth.13*.†25*.

Eccleſia firmamentum veritatis errare non poteſt,Iſaiæ 29,21.Mat. 16,18†28,20.Luc.22,32. Ioan.14,16† 16,13†17,11.20.1.Timo.3, 15*.1.Ioa. 2,27.

Eccleſia eſt corpus Chriſti, Cāt. 4,7,9,11,12.Epheſ.1,22†4,4† 5,23. 1.Corint.12, 27

Eccleſia fidelium naſcitur & propagatur per ſanam doctrinam. Io. 1,12†3,3.Rom.8,13†9,8.Gal.3,20† 4,19.Eph.1,5.Tit.1,1,1 Cor.4,15. Philem.10.1.Pet.1,23.1.Ioa.3,9†5, 1,18.Iacob.1,18.

Eccleſia ſeu fidelium cetus, tenetur ſacerdotibus paſtoribuſq. ſuis ad vitam ſunt tuendam neceſſaria ſuppeditare,Deuter.12,19†14,27† 16,11†25,4.1.Eſdræ 7,23.Matt.10, 10.Lucæ 10,7.Rom.15,27.1.Corin. 9,7,11.Gal.6,8.Philip.2, 29† 4, 10. 18,1.Theſſalon.5,12.Heb.13,7.Tenetur etiam pro ſuis præfectis orare,Act.4,29†12,5.Rom.15,30.Eph. 6,18.Phil.1,19.Coloſ.4,2,2.Theſ.3, 1.Hebr.13,18.

Eccleſia eſt ſponſa Chriſti,Pſ.44 11.Ezech,16,9,2.Cor.11,2. Epheſ. 5,26.Apoc.19,8†21.10

Eccleſiæ caput eſt Chriſtus Oſee 2.2.1.Cor.12.27.Epheſ.1,22†4,15† 5,23.Col.1.18†2,10

Eccleſię quaſi mēbra quædā sūt

veri

Digitized by Google

veri fideles, eidem capiti Chriſto eiuſq. vicario ſubiecti, cuiuſcumque nationis fuerint, ſiue Iudæi, ſiue Gẽtiles, Iſa.43,9.Ioan.10,16.1.Corin.12,12.Eph.3,6

Eccleſiæ claues promittuntur, & poteſtas, Mat.16,19. traduntur. Io.20,23.exercentur, Matt 18,17.vide Excommunicatio & Confeſſio.

Eccleſiam ſibi Chriſtus comparauit & emit ſãguine ſuo, Act. 20,28. 1.Cor.6,20† 7,23.Epheſ.2,13.Col.1,14.1.Pet.1,18.Heb.9,12. 1. Ioan.1,7.Apoc.1,5 † 5,9†14,4.

Eccleſiam ſuam Deus protegit & cuſtodit, Exo.13,21† 29,45.Leu.26 12,Deut.7, 20 † 23,14†31,3.3.Reg.6,13.Pſ.90,1,11†131,13.Iſ.43,2.Ierem.46,28.Mat.18,20†28,20.Ioan.14,23.2.Cor.6,16.

Edom frater Iacob filius Iſaac, appellatur Eſau.Geneſ.25,25.

Edumæi negant Iſraelitis tranſitum per ſuam regionem.Nu.20,14. cædũtur, & fiunt ſerui domui Iſrael, 2.Reg.8,14. deficiunt ab Iſrael, & creant ſibi regẽ, 4.Reg.8,20.ſuperãtura Iuda, 14,7.2.Paral.25,12.

Cõtra Edumæos prophetia, Nu.24,18.Pſ.136,7.Iſ.21,11† 34,5. Ier.49,7.Thren.4,22. Ezec.25,13, 14† 42,29†35*.† 36, 5. Amos 1,11, Abdiæ 1,1*.vide Eſau.

Eleazar filius Aaron, Exod.6,23† 28,4.partitur cum Ioſue terrã Chanaan.Ioſue,14,1.iuxta præceptum Domini, Nu.34,17.conſecratur Sacerdos, Leu.8,24*. fit poſt mortem patris ſummus Sacerdos.Nu.20,26. Deut.10,6.moritur & ſepelitur, Ioſue 24, 23.filium habet cui Phinees nomen erat, Exodi 6,25.quẽ in demortui patris locum ſufficiunt.Numer.25,7,12

Eleazar filius Saura occidit elephantem, quo in vulnere procumbente, ipſe oppreſſus ſuffocatur. 1. Machab.6,43.

Eleazaris ſenis martyrium, 2.Machab.6,18,24

Eleemoſyna pauperibus erogãda, Exod.22,25†23,11.Leu.19,10 † 23,22†25,34.Deut.15,7,10† 24,19. 3.Reg.17.10.2.Eſdr.8,11.Eſth.9,22 Pſ.40.1†81,4†111,9.Prou.3,9,28 † 11,18,25†14,21,31† 18, 17 †21.13, 21†22,9†28,27†31,20.Eccleſ.11,1. Iſa.58,7.Ezech.16,49†18,7.Dan.4, 24.Eccli.4,2†7,35†12,3†14,11 †29 12†35,4.Tob.1,4†4,7,17†12,9†14, 12,Mat. 6,3 †10,42 † 19,21†25,35, 42.Luc.3,11†6,35†11,41† 12, 33 † 14, 13†16,9,21†19,8 † 21,1. Act. 2. 42† 6,2 † 9,39†10, 2†11,29†20,35. Ro.12,8†15,26.1.Cor.16,1*.2.Co. 8,4.15†9*.Epheſ.4,28.Hebr.13,16. 1.Io.3,17.Iacobi 2,15.quære Miſericordia.

Eli ſacerdos in Silo, 1.Reg.1.3. filij eius reprehenduntur.2, 12,22. è ſolio lapſus fractis ceruicibus moritur.4,18.

Elias, vide Helias.

Eliſæus vngitur propheta, 3,Regum 19,19.iuxta præſcriptum Domini, 19,16.tranſit Iordanẽ, 4.Reg. 2,14.ſanat aquã, 2,20.reuocat puerum ad vitam, 4, 32. mũdat Naamã a lepra, 5,14.percutit Syrios cęcitate, 6,18. prædicit rerum abundãtiã, 7,1. ægrotat, & moritur, 13, 14,20, mortuum eius corpus excitat mortuũ, 13,21.cõmẽdatur, Eccli.48,13.

Elymas magus fit cæcus, Actorum 13,8

Emere & vẽdere quomodo oporteat, Gen.23,9, 14† 25,31† 33,19† 41,57†42*. Leuit. 19,13,35†25.14. 46.Deut. 15,1 † 25,13,2,Reg.4,21. Eccli.27,3†42,25.Prouerb.11,1.26 †16,11 † 20,10,23.Iſaiæ 23, 18. Ier. 32,6.Ezech.45,10.Mich.6,10.Matt. 7, Luc, 14, 18. 1. Corinth. 7, 30. 1. Theſſ.4,6.

EPhron, quia negabat Iudæ tranſitum funditus perdita eſt, 1.Mach. 5,46.2.Machab.12,27.

Epiſcopi, eorum electio, & officium, Mat.20,23,26.Luc.4,16 † 22. 26.Io.10,4.14†21,15.Act.1, 24 † 6, 3†11,22†14,20 † 20,28.Ro. 13,16, 21,1.Corint.3,5†4,1†16,1,9.2.Corint.3,6†4,5†10,8† 6,4.Eph.1,15 † 3,2.Col.1,25,1. Timot.3,1 † 4,6,2. Timot.2,1,15,24.Tit.1,5.1.Pet.5,2 vide Concionator.

Erubeſcere nullus debet Euangelium, Pſalm.39,11.Eccli.42,9,21. Marc.8,38.Luc.9,26.Ro.1,16.2.Timoth.1,8

Erubeſcendum propter peccata, Ezec.16,52.Eccli.42,11.

Eſaias vide Iſaias.

Eſau filius Iſaac naſcitur, Geneſ. 25,24. vendit ſua primogenita. 25, 31.Hebr.12,16ſupplantatur a fratre ſuo Iacob, Geneſ. 27 *. ducit filiam Iſmaelis, 28,9 † 36,3.procedit contra Iacob cum 400. viris, 32, 6. oſculatur ſuum fratrem Iacob, 33, 4. in Eſau pugnare prohibetur Iſrael, Deut.2,4.vide Edom.

Eſdras ſcriba proficiſcitur ex Babylone, 1.Eſdr.7, 6, ſeparat mulieres Gẽtiles ex Iſrael, 9*.†10*. legit corã multitudine librum Legis, 2. Eſd.8.2.3.Eſdr.9,39.appellatur Ioſedec, 1.Paral.6,15

Eſurire iuſtitiam, Iſaiæ 55, 1. Pſ. 106,9.Mat.5,6.Luc.1.53†6,21.Apocal.21.6†22,17

Eua formatur ex coſta Adæ, Geneſ.2,21.comedit fructũ vetitũ, 3,6

Euangelium Chriſti eiuſq.prædicatio, Gen.3,15.Iſ.53,1†55,5.† 61, 1.Mat.1,21†11,28,†28,19.Mar.16, 15.Luc.2,10†24,46.Io.3,16†6,35 † 8,12†10,9†12,46.Rom.1,16†3,21, 24†8,3.1.Cor.1,15,39† 4,15†15,1, 2.Cor.5,18.Galat.1,6,11.Eph.1,13 1.Timot.1,15.2.Timoth,1,8†2,8,1. Pet.4,17

Euangelium adfert fiduciã, ſimul & timorem, conſolationem, & terrorẽ, Mat.3,7*.†5,20,23† 7, 13,19, 23†8, 12†9, 15 †10,33†11,12† 12, 37,41 † 12,29, 40,50†15,13†16,27 †18,6,7†20, 16 † 22,13,14† 24, 12, 24*.† 25, 12,13,40,41 *.Marc. 10, 25,31 † 13*. Luc.3.17†6,24,25 † 9, 62 † 12,20, 40,48 † 13, 5,26,30†16, 22†17,30,34 † 19,22*.†20,47†21*. Io.5,28†15,16.Act.5,5,6*.Ro. 1,18 †2,5,6†6,23†9,18*.†11,20,22†13, 2,3,4†14,12,1. Cor.3,13,17† 5,5 † 10,1†11,29*.†15,51†16,22,2.Cor. 7,1,8,10†13,5.Galat.5,21,24. Eph. 5,5.Philip.2,12,1.Timot.5,24.Heb. 9,27†10,26,27*.Iacob.4, 9 † 5,1.1. Pet.4,18†5,8,1.Petr.1,10†2,4*.†3, 10 .Iudæ 15.

Euãgelizanti debetur neceſſaria vitæ ſuſtentatio.Mat.10,9.Mar.6,8 Luc.9,4†10,7.Ro.15,26.1. Corint. 9,7,11,13.Galat.6,6.1.Timot.5,17, 2.Timot.2,6

Euchariſtia, Mat.26,26. Mar. 14, 22.Luc.22,Io.1. Corinth. 11. 24*.† 10,16. frequenter ſumenda, Actor. 2,42 †20,7. præfiguratur, Exod.16, 15*.

Euchariſtia ſub altera tantum, nĩmirum panis ſpecie.Io.6,58. datã à Chriſto, Luc.24,30,31. ab Apoſtolis, Act.2,42†20,7.

In Euchariſtia nõ remanet ſubſtãtia panis poſt conſecrationẽ, ſed eſt verũ Chriſti corpus & ſãguis, Mat. 26,26,Mar.14,22.Lu.22,19. Io.6,51

Euchariſtiã in publicis ſupplicationibus circumferendam eſſe, prę figuratum Ioſ.6,6,7,11,*20.1.Reg. 4,3.2.Reg.6,4,5,6.

G

Galaad, Abiectio.
Gabaa, Collis.
Gabriel, Vir Deus, aut Dei.
Gad, Felix, Accinctus.
Gadgad, Felicitas felicitatis, Accinctus exercitus.
Galaad, Aceruus teſtimonij.
Galatæ, Lactantes.
Galgal, Rota, Reuolutio.
Galilæa, Volubilis.
Gazer, præſciſſio.
Gazophylacium, vbi theſauri templi ſeruabantur.
Gebal, Terminus.
Gedeon, Conterens.
Gehenna, Vallis triſtitiæ.
Gehennon, Vallis contriſtans.
Gelboe, Reuolutio inueſtigationis.
Gerſom, Aduena ibi.
Gerſon, Exilium eius.
Giblii, Termini.
Gihon, Pectus, exitus.
Gog, Tectum.
Golgotha, Caluaria, vbi capita mortuorum reponuntur.
Goliath, tranſmigratio.
Gomor, genus menſuræ.
Gomorrha, populus rebellis.
Græci, Hebraicè Ieuanim, id eſt deceptores.

H

Habacuc, Luctator.
Hananias, Gratia Domini.
Haram, Deſtructus.
Hauoth-iair, Oppida illuminationis.
Hebal, Aceruus vetuſtatis.
Heber, Socius, particeps, per heth in principio.
Heber, per ain, Tranſitus.
Hebræus, Tranſiens.
Hebron, Societas.
Heli, Oblatio.
Heliopolis, Hebraicè dicitur On, id eſt, dolor.
Henoch, Dedicatus.
Hermon, Deſtructio.
Heſron, ſagitta exultationis.
Heua, Viua, Viuens.
Hierapolis, Sacra ciuitas.
Hieronymus, Sacrum nomen.
Holofernes, Fortis dux.
Hor, Mons.
Horeb, Deſertum.
Horma, deſtructio.
Hur, Libertas.
Hus, Conſilium.
Hymenæus, Carmen nuptiale.

I

Iabel, Defluens.
Iabes, Siccitas, per ſin, in fine.
Iabes, Triſtitia, per ſade in fine.
Iacob, Supplantator.
Iahel, Aſcendens, Damula.
Iahel, Viuit Deus.
Iairitis, Illuminatus.
Iamin, Dextera, vel dexter.
Iaphet, Dilatatus.
Iaſon, Sanans.
Iauan, Deripiens.
Ichabod, Vbi gloria, Væ gloriæ.
Idumæa, Rufa, Terrena.
Iebus, Conculcatio.
Iechonias, Præparatio Domini.
Iehu, Ipſe, Exiſtens.
Iehus, Tinea corroſus, per ſin.
Iehus 1. Par. 8. b. 10. Conſilians. per ſade.
Iemini, Dextera, vel dexter.
Iephte, Aperiens.
Ierameel, Miſericordia Domini.
Ieremias, Celſitudo Domini.
Iericho, Luna, Menſis.
Ierobaal, Impugnans idolum.
Ieroboam, Impugnans populum.
Ieroſolyma, Viſio pacis, Viſio perfecta.
Ieruſalem, Idem.
Ieſſe, Ens, Exiſtens.
Iesboc, Eſt vacuus.
Ieſus, Hebraicè Iehoſua, Dominus ſaluator.
Iethro, Excellens.
Iezonia, Auſcultatio Domini.
Iezrahel, Semen Dei.
Indus, id eſt, de India. Hebraicè dicitur Hodu, id eſt, laudatio.
India, Iob 28. c. 13. Hebraicè Ophir, id eſt cinis.
Ioab, Paternitas, Habens patrem.
Ioachaz, Domini apprehenſio.
Ioachaz, 2. Par. 34. b. 8. Apprehendens.
Ioachin, Domini præparatio.
Ioacim, Domini reſurrectio.
Ioas, Diffidens, Deſperans.
Ioas, Domini ignis. 4. Reg. 11. d. 21. Hebr. Iehoas.
Ioas, 1. Par. 7. b. 8. & 27. d. 28. Tinea corroſus, per ain.
Iob, Dolens, Gemens.
Ioel, Volens, Incipiens.
Iohanan, Gratioſus, Pius, Miſericors.
Iohannes, Idem.
Ionas, Columba.
Ionadab, Spontaneus.
Ionathan, Domini donum, filius Saul.
Ioram, Excelſus.
Iordanis, Fluuius iudicij.
Ioſaphat, Dominus Iudex.
Ioſeph, Augmentum.
Ioſeph. Pſam. 80. a. 2. Domini augmentum. Heb. Iehoſeph.
Ioſias, Ignis Domini.
Ioſue, Dominus ſaluator.
Iſaac, Riſus.
Iſai, Munus aut ens.
Iſai, 1. Par. 2. b. 13. Vir meus.
Iſaias, Domini ſalus.
Isboſeth, Vir confuſionis.
Iſcariotes, Vir occiſionis.
Iſmahel, Exauditio Dei.
Iſrael, Præualens Deo.
Iſſachar, eſt merces, præmium.
Ithamar, Inſula palmæ.
Iubileus, Buccina.
Iudas, Laudatio.
Iulius, Lanugincſus.

L

Laban, Albus, Candidus.
Lamech, Pauper, Humiliatus.
Lapidoth, Fulgura.
Lazarus, Dei adiutorium.
Lechi: Maxilla.
Leci, Lex.
Leui, Copulatus.
Leuiatha, Copulatio, Societas, ſua.
Lia, Laborioſa, Fatigata.
Libanus, Candidus.
Libya, Hebraicè Lubim, Cor matis.
Lithoſtrotos, lapidibus ſtratus.
Lot, Inuolutus, Colligatus.

M

Maacha, Attrita.
Maaſias, Opus Domini.
Maceda, Incendium.
Madian, Iudicium. Litigans.
Magdalena, Magnifica.
Magi, Sapientes, vel philoſophi.
Malachia, Nuntius meus.
Malaleel, Laudans Deum.
Malchus, Rex.
Mamonna, Pecunia, Diuitiæ.
Mamzer, De ſcorto natus.
Manahem, Conſolator.
Manaſſes, Oblitus, Obliuio.
Manue, Requies.
Mara, Amara.
Mardochai, Amara contritio.
Maria, Exaltata; Amaritudinis mare.

Mar-

Maaſſa, Pronomen.
Maſſa,Onus.
Maſpha,Specula.
Mathuſael,Mortem ſuam poſtulans.
Matthæus,Donatum.
Melchias,Rex Dominus.
Melchi-ſedech,Rex iuſtitiæ.
Melchi ſua,Rex ſaluator.
Meſollam,Pacificus.
Meſopotamia, Regio ſic dicta quod duobus fluuiis, Euphrate & Tigri ambiatur.
Micha,Pauper.
Michael,Quis ſicut Deus.
Micheas, Idem.
Michol,Quis omnia?
Miphiboſeth, De ore ignominia.
Miſael,Quis poſtulatus?
Miſle,Prouerbia,Nomen libri.
Miſphat, Iudicium.
Mna,Libra,Talentum.
Moab,De patre.
Moria,Amaritudo.
Moſa,Azymum,per ſade.
Moſa,1.Par.8.a.9.Onus.
Moyſes, Attractus (ſub. de aquis)
Nyſia,Sceleſta.

N

NAaman, Pulcher.
Nabal, Stultus.
Nabo,Loquela,Prophetia.
Naboth,Idem.
Nabuchodonoſor, Plāctus iudicij
Nachor,Raucus, Aridus.
Nadab, Spontaneus.
Nahaſſon,Coluber, Serpens.
Nahum,Conſolator.
Naim,Pulcher.
Nathan,Donatus.
Nathanael,Donum Dei.
Nazaræi,Separati,Sanctificati,
Nazareth, Sanctificata, Separata. Si autem per ſade ſcribatur,Cuſtodita, vel florida interpretat.
Neapolis, Noua ciuitas.
Nedemias,Conſolatio.
Nehuſtan,Æneum.
Nemrod,Rebellis.
Nephthali,Æquiparatio.
Niniue,Pulchra.
Noe,Ceſſatio,Requies.
Noema,Decora.

O

OBadias,Seruus Domini.
Obed,Seruus.
Obed-edom, Seruus hominis.
Ochozias,Apprehenſio.
Odollam, Teſtimonium illis.
Og,Subcinericius panis.
Olla,Eleuatio, Holocauſtum.
Onam,Dolor.
Onana,Dolor,Iniquitas.
Oneſimus,Vtilis.
Oolla,Tabernaculum.
Ophni,pugnus,Pugillus.
Oreb:Coruus.
Oſee,Saluator.
Oza, Fortitudo.
Oxias, Fortitudo Domini.
Oziel, Fortitudo Dei.

P

PAlæſthina, Conſperſa (ſub cinere)
Paracletus,Cōſolator,Aduocatus.
Paraſceue, Præparatio.
Paſcha,Tranſitus.
Pētateuchus, Quinque volumina.
Pentecoſte, Quinquageſima (ſub. dies.
Petrus,Saxus,Petra.
Phacee,Aperiens.
Phanuel,Videns Deum.
Pharao,Diſſipans.
Phares,Diuiſio,Filius Iudæ.
Phares,per ſin, 1. Paral.7.d.16. Eques.
Phariſæi, Diuiſi.
Phaſe,Tranſitus.
Phaſga,Collis.
Philiſthæa, Conſperſa cinere.
Phinees,Facies confidentiæ.
Phogor,Hiatus.
Phul, Aphrica.
Pigmæi,Hebraicè dicuntur Gamadim.
Probatica, Ouina, Locus vbi pecora ſacrificanda tenebantur.
Proſelytus,Aduena, Peregrinus.

R

RAab, Pſal. 86. a. 4. Superba, Fortis.
Rabba, Multa, Grandis.
Rachel, Ouis.
Raguel, Paſtor Dei.
Rahab,Lata,Dilatata.
Ram,Excelſus.
Rameſſes,Tonitruum tineæ.
Raphael,Medicina Dei.
Raphaim, Gigantes, Medici.
Rebecca,Saginata.
Rebla,Reblata,Rixa.
Rechab,Quadriga.
Remmon,Malum granatum.
Reſpha, Extenſio.
Roboam, Dilatans populum.
Roma,Excelſa, ſublimis.
Rubens, Videns filium.
Ruma,Excelſa.
Ruth,Saturata.

S

SAaph,Cogitans.
Saba,per ſin,Conuerſio,Captiuitas.
Saba,per Samech,Circuitio.
Sabaot, Exercitus, in plurali.
Sabata, Circuitus.
Sabbatiſmus,Requies,Ceſſatio.
Sabbathum, idem.
Sadducæi,Iuſti.
Sadoc,Iuſtus.
Sale, Miſſio.
Salem,vel Sallem,Pax.
Salmanaſar,Pax ligata.
Salmon,pacificus.
Salomith,Idem,f.g.
Salomon,pacificus.
Salphaad, Vmbra formidinis.
Samaria,Cuſtodia,Adamas.
Samſon,Sol eius,Nominis iteratio
Samuel,Poſitus a Deo.
Saphan,Hericius,Cuniculus.
Saphat. Iudicans.
Sara,per he in fine,Domina, Vxor Abrahæ.
Sara,per heth in fine,Odorās,Domina odoris.
Sarai,Domina mea.
Sareptha, Anguſtia bucellæ.
Saron,ſiue Sarona,Planities.
Satan, Aduerſarius.
Saul,Poſtulatus,Commodatus.
Saul, 1. Regum 9.a.2. Hebraicè Sual,Vulpes.
Scenopegia,Feſtum tabernaculorum.
Schibboleth, Spica.
Sedecias,Iuſtus Domini.
Segor,parua.
Sehon,Eradicatio.
Sela,Diſſoluens,Filius Iudæ.
Sellum,Pacificus.
Sellum,Manens.
Sem,Nomen,Fama, Poſitus.
Semei, Obediens.
Semei,1.Par. 2.d.28.nomen meū.
Sennacherib, Rubus deſtructionis.
Seon,Sonitus.
Sepharuaim,Libri,vel Scribæ.
Sephora,pulchra,aut tuba, Exo.1.c.15. per ſin.
Sephora,Exo.2.d.21.Auis, Paſſer, Vxor Moſis.

Seth, Poſitus.
Setim, Expanſiones.
Siba, Exercitus, Militia.
Sibboleth, Onus.
Sicera, Ebrietas.
Sichem, Humerus.
Sihor, Niger, Turbidus: Nilus.
Siloe, Miſſus, Mittens.
Simeon, Audiens, Exauditio.
Simon, Obediens.
Sin, Rubus, Exod. 16. a. 1. per Samech.
Sin, per ſade, Arma, Scutum.
Sion, Aceſſuus. 2. Reg. 5. b. 7.
Sion, Deut. 4. g. 48. Strepitus.
Siſara, Hirundinem videns.
Sodoma, Secretum eorum.
Somer, Cuſtos.
Sophtim, Iudices.
Sorec, Vinea.
Stephanus, Coronatus.
Sulamitis, Pacifica, Perfecta.
Sunamitis, Dormiens.
Suſanna, Lilium, Roſa.

T

TArſus, Alata, Pennata.
Thabor, Electio, Puritas.
Thaddæus, Laudans.
Thamar, Palma, Dactylus.
Thare, Odorans, Spirans.
Tharſis, contemplatio gaudij
Thau, Signum
Thecua, Spes, Funiculus
Teraphim, Simulachra
Thomas, Abyſſus, Geminus
Thopheth, Tympanum, Seductio
Timæus, Cæcus, Cæcitas
Timotheus, Honor Dei
Titus, Honorabilis
Tobias, Bonus dominus
Tubalcain, Mundana poſſeſſio
Tyrij, Hebraicè Sorim, id eſt, tribulantes.

V

VAicra, Et vocauit, Liber Leuitici.
Vaieddabber, Et locutus eſt. Liber Numerorum.
Valthi, Potans, Bibens.
Veelle ſemoth, Et hæc ſunt nomina. Secundus liber Legis qui Exodus Græcè vocatur.
Vr, Ignis.
Vrias, Ignis Domini.

Z

ZAbad, Dos, Dotatus.
Zabdi, Idem.
Zabulon, Habitaculum.
Zacchæus, Purus.
Zacharias, Memoria Domini.
Zambri, Cantans.
Zara, Oriens.
Zebedæus, Dos, Dotatus.
Zebee, Victima.
Zelotes, Æmulator.
Zelpha, Diſtillatio oris.
Zorobabel, Alienus a confuſione.

FINIS.

INDEX BIBLICVS,

QVI RES EAS DE QVIBVS IN SACRIS BIBLIIS AGITVR,

Ad certa Capita, Alphabeti ordine digeſta, reuocatas, ſumma breuitate complectitur.

IN hoc Bibliorum Indice, Candide Lector, primus numerus, libri caput denotat proxime deinde ſequentes vſque ad hoc ſignum †, vel (ſi hoc ſignum non adſit) ad proximam vſque ſequentis libri citationem, ſunt verſuum in eodem capite ſignatorum notæ. Exempli gratia in voce AARON, *Exo.4,14,16,30 † 5,1 † 6,13 † 7,1,2 legendum eſt: Exodi capite 4, verſu 14 & verſ.16, & verſ.30. Item cap.5. verſu 1, cap.6, verſu 13. c.7, verſu 1, & 2. Cum autem aſteriſcus ſeu ſtella in hunc modum (Leu.8.*) numero apponitur, indicium eſt, rem de qua agitur per plures verſus in eo capite tractari: vel ſignificat locum illum eſſe inter reliqua diligentius notandum. Porro ſi quod quæris, in verſu hic notato contingat non adeo perſpicue inueniri, tum aliquot ex propinquis verſibus antecedentibus, vel ſequentibus tibi erunt perluſtrandi. In librorum nominibus ad faciliorem & certiorem diſtinctionem id obſeruatum eſt, vt Eccle. Eccleſiaſten, Eccli. vero Eccleſiaſticum notet.*

AARON adiungitur fratri ſuo Moſi ſocius, Exo.4,14,16,30 † 5,1 † 6,13 † 7,1,2. Mich.6,4. fuit pronepos Leui, Exo.6,16,18,20. peculiari ritu conſecratur cum ſuis filijs ad miniſterium ſacerdotij, Leu.8.* Num.3,10. Deut.18,5. Hebr.5,4. ſicut Dominus præſcripſerat. Exo.29.* † 40,12. Aaronis & filiorum ſacerdotalis ornatus. Exo.28*. Aaronis ſacerdotis auctoritatẽ qui noluerunt agnoſcere, inuſitato genere mortis intereunt. Exo 16,3,11,30,31. Aaron inſigni miraculo oſtenditur p̃ cæteris a Deo in ſacerdotẽ ſummũ electus. Exo.17,5,8. poſt oblationem factã benedicit extenſa manu populo. Exod.9,22. iure perpetuo accipit pro officio Sacerdotali oblationes & primitias à populo, Nu.18,8,9,11,12*. & à Leuitis decimas decimarũ. Num 18,26,28. moritur. Num.20,28 † 33,36. Deut.10,6 † 32,50. ſuccedit ei in ſummo Sacerdotio Eleazar. Nu.20,26. Deut.10,6. Aaronis laus Eccli.45,7,8,9*.

Abarim mõs vnde moriturus iã Moyſes terrã Chanaã ꝓſpexit. Nu.21,11 † 27,12 † 33,44*. Deut.32,49.

Abba pater, Marc.14,36. Rom.8,15. Galat.4,6.

Abdemelech propugnator, & patronus Ieremię. Ier.38,7. liberat a gladio Chaldæorũ. Ier.39,16,17.

Abdenago mittitur in fornacem ardentem. Dan.3,21. appellatur Azaria. Dan.1,6.

Abdias abſcondit prophetas Domini. 3.Reg.18,3,13.

Abdon Iudex in Iſrael, Iudic.12,13.

Abel occiditur à fratre Cain, Geneſ.4,8. 1.Io.3,12. de eodem lege Matt.23,35. Luc.11,51. Hebr.11,4 † 12,24.

Abiam filius Roboam rex Iuda, 3.Reg.14,31 † 15,1. 2. Paral.13,15. reliquit Aſa regni ſucceſſorem. 3.Reg.15,8. Matt.1,7.

Abiathar ſacerdos effugit manus Saulis. 1.Reg.22,20. confugit ad Dauid in Ceilam, 23,6. cum Adonia ſe coniungit. 3.Reg.1,7. amouetur ſacerdotio, 2,27. iuxta illud. 1.Reg.2,30,32.

Abidan dux Beniamin, Nu.1 11.

Abigail, vxor impij Nabal, 1.Re.25,3. nubit Dauidi regi, poſt mortem Nabal, 25,39.

Abiha & Nadab filij Aarõ igne abſumuntur, Leuit.10,2. Nu.26,61.

Abimelech rex Geraris aufert Abrahæ Sarã, Gen.20,2. init pactũ cum Abraham. Gen.21,23,32. init pactum cum Iſaac. Gen.26,31.

Abimelech filius Gedeonis, Iud.8,32. occidit 70. ſuos fratres, & ictu lapidis molaris interficitur. Iud.9,5,53*. 2.Reg.11,21.

Abiron effert ſe cõtra Moyſen, vnde & terra diſcedens, eum abſorbet. Num.16*. † 26,10. Deut.11,6. Pſal.105,17. Eccli.45,22.

Abiſag Sunamitis, ducitur ad regem Dauid. 3.Reg.1,3. petitur ab Adonia in vxorem, 2,17

Abiſai filius Saruiæ. 2.Reg.2,18, † 16,9 † 19,21 † 20,6 † 23,18.

Abiud filius Zorobabel Matth.1,13. appellatur Anania, 1.Par.3,19.

Abnegatio ſuiipſius, Gene.12,4 † 22,1,9. Deuter.33,9. 3.Reg.19,19. 2.Mach.6,19,23. Matt.4.19 † 5,29 † 10,39 † 16,24 † 19,21. Mar.10,21. Luc.9,23 † 14,26 † 17,33. Ioan.12,25

Abnegatio omnium rerum. Gen.12,1. Deut.33,8. Rut.2,11. 2.Par.25,9. Matth.4,19 † 19,21,27. Mar.1,17 † 10,28. Luc.5,11 † 14,26 † 18,22, 1.Corin.7,29. Io.12,25. Phil.3,7

Abner præfectus militum Saulis, creat Iſboſeth regem Iſrael. 2.Reg.2,8. paciſcitur cum Dauid, 3,12. occiditur à Ioab, 2.Reg.3,27

Abra ancilla Iudith. Iudith 8,32 † 10,2. libertate donatur, Iudith 16,28

Abram filius Thare habet Sarai vxorem. Geneſ.11,29. egreditur ex patria in terram Chanaan præcipiẽte Domino, 12,4. proficiſcit in Ægyptum, 12,10. redit inde in Chanaan, 13,1. Liberat Loth fratrem ſuum ex manibus hoſtium, 14,14. accipit promiſſionem ſeminis, 15,4 † 17,16 † 18,10 concumbit cum Agar. 16,4. accipit promiſſionem ſeminis & ſignũ fœderis, appellaturq. Abrahã, 17.5. orat pro Sodomitis, 18,23,28, 32. Iſaac ei naſcitur, 21,2. paratꝰ eſt offerre Iſaac, 22,9. mittit ſeruũ qui quærat vxorem filio ſuo Iſaac, 24,4. moritur, 25,8. commendatur. Eccli.44,20. appellatur pater multarũ gẽtiũ, & oĩum credentium, Geneſ.17,

5. Iſa.

5.Iſa.51,2. Matt.3.9. Luc.19.9. Io.8. 39.Rom.4,11,17,18†9,7.Gal.3,8.de ipſo & eius ſemine, vide Ioſ.24. 3. Iſa.41,8 † 51,2,Ezec.33.24,2,Eſd.9. 7.Matt.8,11.Act.7,2,16.Heb.11,17.

Abrahæ filij, qui dicantur, Ioan. 8,33.Rom.9,7.Gal.3,7.

Abſalon filius Dauid, 2.Regum 3, 3.occidit ſuum fratrem, & fugit ad Tholomai regē Geſſur,13,37. reuocatur,14,21,23. conatur patris occupare regnū, 15,6. concumbit cū patris concubinis,16,22. iuxta prophetiam.12,11. tribus haſtis transfigitur a Ioab,18,14.

Abſtinentia à quibuſdam cibis, Geneſ. 1, 29, 30 † 2,17 † 3,11 † 9,4. Exo.12.9*.†13,6 †21,28† 22,31†29 34.Leuitic.6,24†7,18*.†11,4*.†17 27*. †19,7 †22,8*.† 23,14. Num.6, 4† 18,10.Deut.12,16† 14,3*. Tob. 1,12.Iudith 12,2.Dan.1,8,2. Mach. 7,1. Matth.12,4,Mar.2.23. Luc.6,1. Act.15,29.

Abſtinentia à vino, Leuit.10, 8 † 11,34. Num.6,3.Iudic.13,4, 14.Ier. 35,6.Ezec.44,21,Lucæ 1,15.

Abſtinendū a cibo & potu, etiā licito propter ſcandalū alterius, 2. Mach.6,24,Ro.14,20,21.1.Co.8.13

Abſtinentiæ præceptū violare nolētes.Ier.35,6*. 2.Mac.6,19.*.†7,2.*

Abuſus veſtium. Iſa.3,18. Ezech. 7,20.Eſther 14,16.Matth.11,8. Mar. 12,38. Luc.7,25 † 16, 19† 20, 45,1. Tim.2,9.1.Pet.3,3.

Acceptio perſonarū,vide ꝑſona.

Acceptio munerum, Exo. 23,8. Num.35,31.Deut.10,17†16,19†27 25. 2.Paral.19,7.Iob 15,34† 36,18. Prou.14,20†15,27†17,23†19,6†22 9 † 28,21. Eccli.4,36†7,6† 20,31.Iſa. 1.23†5,23†5,23†33,15.Iudæ 16.

Acedia, 2.Reg.11 *. Prouer.6,6. †10,4,26†12,11†13,4†18,8†19,15, 24†20,4,13†21,25†24,30† 26, 13† 28,19.Ezech.16,49.Eccliſiaſ.33,26. Rom.12,11.

Achab impius rex Iſrael, 3. Reg. 16,29,30†18*. vincit Syrios,20,20, 29. init fœdus cum Benhadad rege Syriæ 20, 34. exercet tyrannidē in Naboth.3.Reg.21,2.traijcitur telo, & ſanguinē eius canes lambunt,22 38. ſecundum verba Heliæ, 21,19. filij eius pereunt,4.Reg.10,7,11.ſecundū illud.3.Reg.21,21. 4.Re.9,7.

Achaia, Actor. 18,12,27 † 19,21. Roman.15,26.1.ad Corinth.16,15. 2.ad Corinth. 1,1 † 9, 2 † 11,10. 1. ad Theſſ.1,7.

Achan lapidatur.Ioſ.7,25.1.Par. 2,7. in valle Acor. Ioſ.7, 24 † 15,7. Iſaiæ 65,10.Oſeæ 2,15.

Achaz filius Ioatham, impius rex Iuda.4.Reg.16*. 2.Paral.28*. Iſaiæ 7*. Matth. 1,9. appellatur Eliezer, Luc.3, 29. Ezechias filius in regnū patri ſuccedit,2.Paralipom.28,27. Matth.1,10.

Achaias filius Achitob,ſacerdos Domini.1.Reg.14,3,18.appellatur Achimelech,21,1.

Achior dux Ammonitarum, Iudith 5,5. traditur in manus filiorū Iſrael 6,7.fit Iudæus,14,6.

Achis rex Geth donat Dauidi ciuitatem Siceleg.1.Reg.27,6

Achitophel Dauidi a conſilijs, adhęret Abſaloni.2.Reg.15,12.dat impium conſilium, 16,21. ſuſpendit ſe,17,23.

Adam creatur, Geneſ.1,27.collocatur in paradiſo, & ligni ſcientiæ vſus ei interdicitur,2,15.pſuaſione Euæ præceptum violat,& paradiſo pellit,3,6,23.Oſee 6,7. moritur 5,5.Ro.5,14.1.Corint.15,22

Adhortari ad bonum.Geneſ.13, 8†45,24.Ioſ.22,5. 2.Paralip.30,6† 32,7. 2.Eſdr.5,6, 9.Act.11,23 †14, 21†20,17*. 1.Theſſal.5,11. Tit. 2*. †3.1.Heb.3,12.

Adonias affectat regnum patris ſui. 3.Reg. 1,5. vxorem petit Abiſag,& occiditur,2,17,25,34.

Adonibezec capitur, Iudic. 1,6.

Adoratio angeli & hominibus tributa.Geneſ.18, 2†19,1 †23,12, †27,29†33,3*.†42,6†43,26. Exod. 18,7.Num.22,31. 1.Reg.20,41†25, 23 †28,14.2.Reg.9,6†14,3*.3.Reg. 1, 15, 12. Iudith 10, 20. Eſther 3,2. Dan.2,46.Act.10,25.

Adramelecij idolum.4.Re.17,31

Adramelech vſus ſubſidio fratris ſui Saraſar,occidit patrem Sennacherib.4.Reg.19,37.Iſaiæ 37,38.

Aduentus Domini expectandus. Matth.24,42 † 25,13 † 26,40. Mar. 13,33. Luc.12,40†21,34. Rom.13, 12.Eph.6,18.Coloſſ.4,1.1.The.5,6 1.Pet.4,7†5,8.Apoc.3,3†16,15

Adulterium, luxuria, & fornicatio.Geneſ.6,2† 19,5,31,33*. 38, 15. Exod.22,16. Leuit.18*.† 19,29 †20,10,13†21,9.Num.25,1,6.Deuteronom.22,13,22,23 † 23,17. Iudic.19,2,25.1.Reg.2,22.Tob.4,13. Prou.2,16† 5*.†7,10*.† 22,14† 23, 27† 29,3.Eccleſ.7,27.Eccliſiaſt.23, 25*.†25,4.Ezech.22,10. Actor. 15, 20. Roman. 1,28.1. Corinth.5,1† 6,9,15 † 10,8. Epheſ.5,5. Col.3,5. 1.Theſſalonic. 4,3. 1.Timoth.1,10. Heb.13,4.

Adulterium carnale & ſpirituale prohibetur, committitur, & punitur. Geneſ.20,2 † 26,7. Exod.20, 15. Leuit.18,8 † 20,10. Num.5,13. Deuter.5, 18 † 22,22,30. Iudic.19, 2.2.Reg.11,2,4†12,1,9.Iob 24,15 †31,1,9.Pſal.72,27.Prouer.5,3,8, 20 †6,24,32†7*.Iſaiæ 57,1.Ierem. 2,36†3,1†5,7†13,26.Oſee,2,4†4, 2.Sapien.3,16. Matt.5,27 † 14,3† 19,9. Ioann.8,3. 1. Corinth. 6,10, 1.Theſſalonicen.4,3. Heb.13,4.Iacob.4,4.

Aduram, ſuper tributa ſeu quæſtor ærarius Dauidis. 2.Reg.20,24. poſtea à tributis ipſi Roboam, lapidatur.3.Reg.12,18.

Ægyptiaca captiuitas prædicitur, Gen.15,13.incipit. Exod.1,8, 13. Act.7,18.

De Ægypto exitus, & liberatio Iſraelis promittitur. Geneſ. 15,16 † 48, 21 † 50, 14. Exod,3,17 † 6,6. adimpletur, & exeunt uiri 600000. Exod.12,37,51 † 13*. 14*. Numer. 33,1 Deuteronom.16,1.Oſee.13,4. Mich.6.4.

In Ægyptum redire improbe flagitat Iſraeliticus populus, Exo. 14,11†16,3†17,3. Num.11,5†14, 4† 20,3.

Contra Ægyptum prophetatur, Iſaiæ 19,1,11,18 † 20,3. Ierem.43, 10† 44,30† 46*. Ezech.29*.†30*.† 31.*.†32.

Ægyptiaca redemptio frequenter in memoriam reuocatur tamquam ſummum beneficium, Exod. 20,2. Leu. 22,33 † 26,13.Deuter.4, 37† 5,6† 7.8†8,14†16,6.Iudith 2, 1,6,8.1.Reg.10,18.4.Regum 17,7. Mich.6,4.

Ægyptus affligitur plagis varijs, Exod.7*.8*.9*.10.11*. vt prædixit Dominus,Exod.3,19.

Ægyptus expugnatur à rege Babyloniæ,4.Reg.24,7.Ierem.46,2.

Ægyptij prodeunt in pugnā cōtra Iudam,2.Paralipom.12,2.

Ægypto potitur Antiochus.1.Machab.1,17.in Ægyptum fugit Chriſtus Herodem, Matt.2,13.

Ægrotatio & morbus pœna peccati, Exod.15,26. Leu.26,16.Num. 12*.Deut.7,15†28,27.60.2.Reg.24 15.4 Regum 5,27.2.Paralip.21,18. Ioan.5,14.

Ægroti uiſitandi ſunt & conſolandi, Geneſ.48,1.4. Reg.8,29 † 13,14 Iob 2,11.Pſal.40,4.Eccleſ.7,3. Ezec. 7,38.Matth.25,37,40.Io.11,3 † 12, 9.2.Cor.1,4.

Quomodo ſe viri ſancti in morbo & deceſſu ab hac vita habuerint.Geneſ.49*.†50,14.Deut.31.1,6.Ioſ.13.*.†23*.† 24*.1.Reg.12*.3. Reg.2.1, 7.2.Paralip.32,24.Tob.4*. Iſa.38,1. 1.Machab.2,49,61.

Æneas ſanatur, Act.9,33.

Agabus imminentem famem prædicit, Act.11,28.& Paulo manus inijciendas,21,11.

Agag rex Amalechitarum capitur à rege Saule,1.Reg.15,8. iubente Samuele occiditur, 15,33.iuxta propheriam,Num.24,20.

Agar ancilla Saræ parit Iſmahelem, Geneſ.16,15.expellitur cum filio ſuo,21,14.Galat.4,30.Agareni è ſua terra per Rubenitas profligantur,1.Paral.5,19.

Aggæus prophetat Iudæis, Aggæi 1,1.1.Eſd.5.*.†6.14.

Agrippa audit Paulũ, Actor.26,2.

Ahias propheta in Silo ſecat pallium in 12.partes,3.Reg.11,30.mala prædicit vxori Ieroboam, 14,6, 10. ſcripſit prophetias, 2. Paralip .9, 29.

Achimelech ſacerdos dat Dauidi panes propoſitionis,1.Reg. 21.6.& gladium Goliath,21, 9.trãsfigitur, 22,18. appellatur Ahias.14,3.uocatur Abiathar,Mar.2,26.

Ahira dux Nephthali, Num.1,15.

Alcimus periurus Iudeus adeptus eſt ſacerdotium, 1. Machab.7,5,9.2. Machab.14,3,13.perit ſubita morte, 1.Mach.9,55,56.

Alexander rex Græcorum, occiſo Dario, regnum ſuum filijs diuiſit,1.Machab.1,7.vide Dan.7,6 † 8, 8 † 11, 4.

Alpha & ω, principium & finis, primus & nouiſſimus eſt Dominus, Iſa.41,4 † 44, 6 † 48, 12. Apoc. 1,8 † 2, 8 † 21,6 † 22,13.

Alphæus, pater Iacobi Apoſtoli, Matth. 10, 3. Marci. 3, 18. Luc. 6, 15. Act.1, 13.

Altare holocauſti, Exo.27,1 † 38, 1.Numer.7*.2.Reg.24,25.3.Reg.18, 32.4.Reg.16, 15. 2. Paralipom.1,5 † 4,1 † 15,8.1.Eſdr.3,3. Ezech. 43,13. 1.Mach.4.47,53.

Altare incenſi, Exod. 30, 1, 10 † 37,25 † 40,10.

Amalech filius Eſau naſcitur, Geneſ.36,12,16. pugnat contra Iſrael. Exo.17,8.Num.14,43.Iudic.6.3.cæditur,7*.1.Reg.14,48.funditus deletur,1.Re.15,2,8.iuxta verba Exo. 17,14.Num.24,20.Deut.25,19.

Aman poſtquam ad honores fuit euectus, fit lethalis hoſtis Iudæorum, Eſth.3.*.ſuſpenditur,7,10. eodem ſupplicio afficiuntur & decem filij eius, 9,13.

Amaſa filius Abigail ſororis Dauidis,1.Para.2,17.fit dux militiæ apud Abſalonem, 2. Reg.17,25.

Poſt militiæ Dauidis præficitur, 19,13. tandem à Ioab per fraudem occiditur 20,10. cauſa cædis ponitur 2.Reg.19.

Amaſias filius Ioas recenſet populum,2.Paralip.25,5.vlciſcitur cędem patris ſui,4.Reg.12,21 † 14, 5. bello deuincit Edomæos, 14,7.capitur,& occiditur,14,13.relinquit ſucceſſorem filium Azariam regẽ, 15,1. appellatur Leui, Luc.3,29.

Amici veri & ficti, Deuter. 13,6. † 33,9.2.Regum 3,27 † 13,14 † 15, 19† 20,8.Pſalm.40,10† 54,14.Prouerb.14,20 † 18,24 † 27,10,19.Eccli.6, 7† 7, 20 † 9, 12 † 12, 14 † 22, 25 † 37,10.Ierem.9,4† 12,6 † 41, 1 Daniel 11, 26. Mich.7,5. Matth.10 35. Luc.12,53. Ioan.13,18.1.Theſſalon.2,14.

Aminadab filius Aram,Mat.1,4 hunc Naaſſon filius eius in regno ſecutus eſt, Nu.1,7 † 7,12 † 10.14.

Ammon filius Lot & filiæ eius Gen.19, 38. Ammonitæ prohibentur ab ingreſſu templi, Deuter.23, 3.2.Eſdr. 13,1. cæduntur ab Iſrael, Iudic.11,32.1.Regum11,11.2.Reg. 8, 12 † 10*.† 12, 26. aduerſus Ammon prophetatur, Pſal. 82,8. Iere. 49,1.Ezech.21,20 † 25, 2. Amos 1, 13.Sophon.2.8.

Amnon filius Dauid oppreſſit ſororem ſuam Thamar,2.Reg.13,14. vnde & ab Abſalone fratre ſuo cõfoditur, 13, 28.

Amon filius Manaſſe rex Iuda, occiditur, 4. Regum 21, 19, 23. ei in regno ſuccedit filius Ioſias,4.Regum 22, 1.

Amori filius Chanaan, Gene.10 16.Amorrhæi non patiuntur Iſraelem per ſuos terminos proficiſci, Num.21,23.Iudic.11,19.

Amri impius rex Iſrael, 3. Reg. 16, 16.17,22,23.contra Amri, Michea 6, 16.

Anamelech idolum Sepharuaim 4.Reg.17,31.

Ananias prophetat contra Ieremiam, Ierem.28,1.

Ananias cum vxore Sapphira ſubito moritur, Actor.5,5,10.

Anathoth ciuitas Beniamin, Ierem.32,7.vbi & Ieremias eſt natus. Iere.1,1 † 29,27. & ſacerdos Abiathar,3.Reg.2,26.

Anathothitæ nolunt Ieremiam audire,Ierem.11,21.

Andreas à Chriſto uocatur,Mat. 4,18.Mar.1,16.Ioan.1,40.

Andronicus uicarius Antiochi occiditur,2.Machab.4,38.

Angeli horumq. miniſterium & natura,Gen.16,7*.18*.19*.21,17. † 22, 11 † 24,7 † 28, 12 † 31, 11,65. † 32,24 † 48,16. Exod. 3, 2 † 13,21 † 14,19 † 23,20 † 32,34 † 33,2.Nume.20,16 † 22, 22. Ioſ. 5,13.Iud.2, 1 † 5, 23 † 6, 11, 14, 20 † 13, 3,6, 9. 1.Reg.29,9.2. Reg.14,17 † 19,27 † 24,16.3.Reg.13,18 † 19,5.4.Reg.1, 3,15 † 19,35.1.Par.21.15. 2. Paral. 32,21.Pſal.33, 8 † 90, 11,†.102, 20. † 103, 4 † 148, 2. Iſa. 6, 6. † 37. 36. Dan.3,49 † 6,22 † 8,16.† 9,21 † 10, 5.10,16 † 12,1.Zachar.2,3 † 3.1,6 † 4,1 † 5,5,10 † 6,4.Mal.2,7 † 3,1.Iudi.13,20.To.5.27 † 6 .9*.12*.Tob. 7,5 † 8, 3 † 10, 11 † 11, 2. Baruc.6, 6.2.Mach.11,8.Mar.1.20 † 2,13, 19 † 4,11 † 11,10 † 13, 39, 49 † 16, 27 † 18, 10 † 22,30 † 24, 31 † 26, 53 † 28,2.Marc.13.32.Luc.1,13,19,28 † 2,9,15 † 12,8 † 16,22 † 22,43.Io.1, 51 † 5,4 † 20, 12. Act.1,10 † 5,19 † 6,15 † 7,30 † 8,26 † 10,3 † 11, 13 † 12,7,11,23 † 23,9 † 27.23.Rom.8, 38.Gal.1,8 † 3,19 † 4,14. Col.2,18. 2.Theſ.1,7,1.Tim.3,16 † 5.21.Heb. 1*.† 2,2 † 12,22 † 13,2.1.Pet.1, 12. † 3,22.2.Pet.2,11.Iudæ 9. Apo*.

Angelorum ruina, Iob 4, 18 † 15,15,Iſa.14,9.Ezech. 28,2, 14,17. Io.8,44.2.Pet.2,4.Iudę,6.

Angelorum nomine appellantur doctores & prædicatores, Iſai. 33,7.Malac.2.7 † 3,1.Matth.11, 10. Marc.1,2. Luc.7,27.Galat.4,14.Apocal. 2*. 3.

Animæ quorundam piorum ſtatim poſt mortẽ ſunt cum Chriſto, 2.Cor.5,8.Phili.1,24.Apoc.14, 13.

Contra eos qui putant illas vſque in diem iudicij quieſcere.

Anna parit prophetam Samuel, 1. Reg.1,20.

Anna propheti ſſa laudat Dominum Deum, Luc.2,36.

Annas ſocer Caiphæ. Luc.3, 2, Ioan.

Ioan. 18, 13. Actor. 4, 6.

Antichriſtus,& eius regnum, Iſai, 11,4.Ezech.38*. 39*. Dan.7,7, 19,24 † 8,9,23 † 9,27 † 12, 1. Zach. 11,15.Matth.24,24.Mar.13,6.Io.5, 43.Actor.20.29.2.Theſſ.2,3.1.Tim. 4,1.2.Tim.3,2.2.Pet.2*. 1.Io.2, 18. 22 † 4,3.2.Ioan.1,7.Iudæ 10.Apoc. 11,7 †12,8 † 13*.† 14,9 † 17*.† 19, 20 † 20,2,8.

Antiochia ſuſcipit Apoſtolorũ de Chriſto prædicationem, Act.11, 19,26 † 13,1.

Antiochus Illuſtris proficiſcitur in Ægyptum, 1. Machab.1, 18. deſtruit templum, & ſubuertit ciuitatem Ieruſalem, 1. Mach.1,23,33.2. Machab. 5, 16. erigit idolum ſuper altare Domini, 1.Mach.1, 57. moritur, 6,16.2 Machab. 9*.

Antiochus Eupator, filius prædicti Antiochi fit rex, 1.Machab.6.17. cum exercitu tendit in Iudæam, 6, 31.non ſeruat Iſraeli fidem. 6. 62. cæditur, 7,4.

Antiquæ viæ inquirendæ & obſeruandæ, & a nouis declinandum, Ierem.6,16.Prouerb.22, 28. Eccli. 8,11 † 39,1.Rom.16,17. Gal.1,6,7. 8.1.Timot.6,20.2.Timo.4.3.2. Pet. 3,17.1.Ioan.2,24.2.Ioan.ver.7.Iudæ.ver.18,19,20.

Apollo vir facundus, & Scripturarum peritus. Act.18.24.1.Cor.1, 12 † 3,4 † 16,12.

Apollonius dux in Syria, 1. Machab.3,12 † 10,69.

Apoſtolus magnus eſt Chriſtus, Hebr. 3, 1.

Apoſtoli eliguntur ex diſcipulis Luc.6,13.mittuntur ad annuntiandum regnum Dei in Iudæa.Matth. 10*. Luc. 9, 24, 46.reuertuntur, 9, 10. mittuntur in vniuerſum mundum ad euangelizandum, Matth. 28, 19. Marc. 16, 15. Lucæ 24, 46. Ioann. 15, 16,27 † 20, 21. Actor.1, 8 † 10,42.

Apoſtoli vſi ſunt mẽbranis, ſeu libris, 2.Tim.4,13. hortantur ad ſtudium legendi, 1.Tim.4,13,15.Opifices autem qui noctes & dies alijs occupantur iubentur non immiſcere ſe eccleſiaſticis rebus, Eccli. 38, 26. 37.

Apoſtoli & Prophetæ habuerũt ſpiritum Dei Exod.4,12.2.Reg.23. 2.Dan.9,10.Zachar.7,7.Matth. 10. 20.Mar.13,11.Ioan.14,17:Actor.1, 5 † 2,4 † 4,31 † 9, 17 † 19,6.1. Corinth.2,12 † 13,3.2.Corint.13,3.1. Theſſal.4,8,2.Timot.3,16.1.Pet.1, 11.2.Petr.1.21.

Apparitiones Dei, angelorum & hominum, Geneſ.32, 24. Exod. 3*. Num.22,21.Ioſ.5,13.1.Reg.28,11. Matt.17,3 † 28,2,9.Marc.9.3. † 16. 5,9,12, 14. Luc.9, 30 † 24,4,15,36. Io.20. 12. 14,19.26. † 21,1. Actor. 1.10. † 16,9. † 18,9.

Aqua nihil nocumenti vel impedimenti adfert electis Dei, Exo.14. 22.Pſ.65,6.Iſaiæ 43,2. Ionæ 2.5.

Aqua nominatur perſecutio, Pſ. 61,10 † 143,7. Prou.17, 14. Mar.7. 25.Luc.6.48. Apoc.12,17.

Aquæ aſſimilantur cognitio Dei & dona Spiritus ſancti, Iſaiæ 11,9 † 12,3 † 35,6 † 43,20 † 44. 3. Ezech. 47*.Zach.14.8.Io.4, 10 † 7,38.

Aqua benedicta. vide Benedictio.

Arad rex Chananitarum pugnat contra Iſrael, Nu.21,1.

Aram, qui & Ram nominatur, filius Eſron, genuit Aminadab, Ruth.4,19.1.Paralip.2, 10. Math. 1,4. Luc. 3, 33.

Aran frater Aaraham, & pater Loth, Geneſ.11,27.

Arca Noe, Geneſ. 6, 14. † 7*.8*. Sap.10,4.† 14,6.Mat.24,38,Luc.17, 27:Heb.11,7.1.Pet.3,20.

Arca fœderis Domini paratur, Exod.25,10,21. aſſumitur in caſtra contra Philiſtæos. 1. Reg.4,5.capitur, 4, 11.

Arca quid continebat, Exod.16, 34.Deut. 10,2.† 31,26.3.Reg.8.9.2. Par.5,10.Heb.9,4.

Archelaus regnat loco patris ſui Herodis, Mat.2,22.

Arioli & aruſpices, Dan.2. 2, 27. † 4,6.† 5,7, 11. Act. 19, 13. vide incantatores.

Ariſtarchus ſocius S.Paulo & in itinere & in vinculis Actor. 19,29. †20,4.† 27,2. Coloſſ.4,10.

Arphaxad rex Medorum, a Nabuchodonoſor victus, Iudith, 1, 1, 5. 6.

Arſaces rex Perſarum, & Medorum ſuperat Demetrium, 1.Machab. 14, 3.

Artaxerxes rex Perſarum recipit litteras plenas querelis aduerſus Iudæos, 1.Eſdr.4,7, 17. reſpondet, iubet ædificationem templi impediri, 4.21.permittit Iſraeli ædificare templum, 1.Eſdr.7*.

Aſa filius Abiam rex Iuda tollit idola 3.Reg.15,8,12.ſubſidium quçrit a Syris, & moritur, 15,19.24.Ioſaphat filius eius rex poſt eum, 1. Paralip.3,10.

Aſaph cantor Dauidis, 1. Paral. 6. 39. † 16,5.

Aſarhaddon, poſtquam pater eius Sennacherib confoſſus eſt, ſuccedit in regnum 4. Regum 19, 37. Iſaiæ 37, 38.

Aſeneth parit ipſi Ioſeph Ephraim & Manaſſe, Geneſi 41, 50. † 46, 20.

Aſia ſubijcitur Romanorum imperio 1.Mach. 8. 6.

Aſſuerus rex Perſarum inſtruit ſplendidam cœnam, Eſth.1,3.accipit Eſth. vxorem, 2, 9, 17. relinquit Darium filium ſuum ſucceſſorem, Dan.9, 3.

Aſſur filius Sem filij Noe conſtituit regnum Aſſyriorum, Geneſ.10, 22.1.Paral.1,17.

Aſſur uirga furoris Domini, Iſaiæ 10,5. contra Aſſyrios prophetatur, Nu.24,24. Iſaiæ 10, 5 † 14, 21 † 17, 3 † 30,28,31 † 31,8.

Rex Aſſur expugnat Iſraelitas, & transfert in Aſſyriam, 4. Reg.15, 29*. † 16*. † 17*. expugnat ciuitates Iudæ, 4. Reg.18*. 2. Paralip.32*. Ezech. 36*.

Aſſyriorum exercitus ab angelo cæditur, 4.Reg.19,37.2. Paralip.32, 21. Iſaiæ 37,36. Eccli.48,24.1.Mach. 7.41.2. Machab. 8, 19.Tob.1,21.Ionæ 2, 5.

Aſtharoth Iud.2.13.† 10,6.1.Re. 7,3 † 12.10.

Athalia filia Amos regis Iſrael, 4.Reg.8,26.perdit totam fere regiã ſtirpem 11,1.reggat ſex annos in Iudæa,2.Par.22,12.interimitur, 4.Reg. 11, 16, 20.

Athenobius mittitur ad Simonem, 1.Mach.15,28.

Auaritia, Ioſue.7,20.1.Regum 8, 3 † 25,3,10.3. Regum 21, 2. 4.Reg. 5, 20, 22, Pſalm.36, 16, 21. Prouer. 1, 19 † 11, 28 † 12,27 † 15,6,16,27 † 28, 16, 22 † 30, 15. Eccleſiaſt. 2. 26 † 4,8 † 5,9 † 6,1. Iſai.5, 8 † 56,11. Ierem. 6,13 † 8,10. Ezechiel. 22, 13. Amos 8,4. Mich.6,10. Abac. 2.9. Eccli. 14,3 † 31, 3 † 47,4.2. Machab. 4, 50 † 10, 20. Matth. 6, 19 † 26, 14,16 † 27,3. Marc.8, 36. Luc.12,15. Ioan. 12,4. Act. 5,1. † 8.19 † 24, 26. 1. Corint.6,10. Epheſ. 5,3. Philipp. 4, 11. Col 3, 5.1.Timot.6,9.ad Titum 1,7, 11.Heb. 13,5.

Audiendum verbum Dei, uide Verbum Dei.

Axa filia Caleb traditur Othonieli in vxoré, Ioſ.15,17. Iud.1,13.

Azarias filius Amaſiæ rex Iuda fit leproſus.4.Reg.15,5.2.Paral.26,19. reliquit filium Ioatham regé,4.Reg.15,32.1.Paralip.3,12.appellatur Ozias, 2.Par.26,19. Matth.1,9. Matthat.Luc.3,29

Azarias propheta mittitur ad regem Aſa.2.Paral.15,2.

B

BAal idolum Samaritanorum, 3. Regum 16,31. altare Baal deſtruitur, Iudic.6,25,30. Sacerdotes Baal occiduntur, 3. Reg.18, 40. 4.Reg.10,25 † 23,5

Baana & Rechob ſuſpenduntur, 2.Reg.4,12.

Baaſa impius Rex Iſrael, pugnat contra Aſa regem Iuda, 3.Reg.15,16*. cum omni progenie ſua extirpatur, 16,4, 11. ſecundum verbum Iehu,16,1,2,3.

Babylonica captiuitas 70 annorum prædicitur, Leuitic. 26, 31. Deuteronom.4,26†28,36,49,4.Regum 20,17. Iſa.5,13,19. Ierem. 13, 19,24†16,9†20,4,6†25,8. Ezec.7*. 12*.22,5.Mich.3,12 † 4,10. Abac.1, 6.Baruc.6,1

Babylonicæ captiuitatis initiū, 4.Reg.34*.25*.2.Paral.36*.3. Eſdr. 1.40,52

Finis captiuitatis promittitur & prophetatur, Leu.26,42. Deu.4.29 †30,2.3.Reg.8,33,2.Paral.6,24,37. Iſa.14,1†40,1†48,20. Ier.12,15†10 16†24,5 † 25,12†29,16†30*. † 31,9 †32,37†16,27.Ezech.11,17.Dan.9, 2,25.Baruch 6,2. Liberatio fit 1. Eſdr.1*.2*.3.Eſd.2,1

Babylonicæ captiuitatis cauſa,4. Regum 17,7,13,18. contra Babylonem, Pſal.136,8.Iſaiæ 13*.†14,2,4† 21,2,9†47*.Ierem.25,12†50*. 51*. Baruch 4,27.Apocal,14,8†16,19† 17*.18*.

Bacchides dux Demetrij, 1. Machab.7,8. occidit Iudam ex præcepto Demetrij,9,18.

Balaam conducitur ad maledicendum Iſrael,Num.22*.†23*. docetur à Domino quid illi loquendum ſit,23,5, 26. Balaam doctrina, 2.Pet.2,15.Apoc.2,14

Balac rex Moabitarum mittit nūtios ad Balaam, Num. 22,5. Ioſ.24, 9.vide Iud.11,25.Michææ 6,5.Apocal.2,14.

Balthaſar videt manum ſcribentem, Daniel 5.5, occiditur, & regnum eius delabitur ad manus Darij,5,30†6,1

Banaias dux Cerethi & Pelethi, 2.Reg.20,23. Dauidi a conſilijs 23, 23.1.Paral.11,25. poſtea præfectus militum Salomonis,3.Reg.2,35

Baptiſmus a Chriſto præceptus, Matth. 28, 19. Marc. 16, 16. Ioann. 3,5.

Baptiſmum docuerunt Apoſtoli,& adminiſtrarunt. Act.2,38,41 † 8,12,36†9,18†10,47†16,15,33 †19 4†22,16.Ro.6,3.1. Cor.1,14.Gal.3. 17.Eph.4,5.Heb.6,2

Baptiſmus ſaluat, 1.Petr.3,21. baptiſmus eſt lauacrum regenerationis,Tit.3,5

Baptiſmus tollit omnia peccata, Gen.17,14.Iſa.44,3.Ezec.36,25.Zachar.13,1. Matt.18,14†28,19.Mar. 1,4†16,16.Ioan.1,33 †3,5.Act.2,38 †8,12,38† 16,33 † 18, 8. Roman.6, 3,4,5,6*. 1.Corinth. 6,11. Epheſ.5, 26,Coloſſ.2,11*.Tit.3,5*. Heb.10, 22,1.Pet.3,21

Baptiſmus nō eſt iterandus,Eph. 4,5.Heb.6,6† 10,26. Idem declarat ipſius figura, Gen.17,14,1. Corint. 10,2

Baptiſmus Ioannis,Mat.3,6 † 21, 25.Marc.1,4†11,30.Luc.3.16†7,29 †20,4.Io.1.25,33†3,23.Act.1,5†11 16†13,24†19,3

Baptiſmus pœnitentiæ prædicatur,Mar.1, 4.Luc.3,3.Act.2,38†13, 24†19,3.Rom.6,3.Col.2,12

Baptiſmi nomine ſignificatur paſſio,Mat.20.22.Mar.10,38.Lu.12,50

Baptiſmus in Spiritu ſancto & igne Matt.3, 11.Mar.1, 8.Luc.3,16. Ioan.1,33.Act.1,5†2,4†11,15

Baptizandi ſunt paruuli, Geneſ. 17,14.Exod.4,24,25,26.Mat.11,28 †18,14†19,13.Marc.10,14. Luc.18, 13.Ioann.3,5. Act.2,39,41 † 16,15, 33†18,8.1.Cor.3,16†10,2†15,22,1 Timot.2,4

Baptizari in Scripturis aliquando exprimitur per verbum Illuminari,Heb.6,4.aliquando per renouari,Heb.6,6

Baptizatus Chriſtus, Matt.3,15. Marc.1,9. Luc.3, 21, in baptizatum delabitur Spiritus ſanctus, Matt.3, 16.Mar.1,8.Luc.3,21. Io.1,33

Baptizat Chriſtus per diſcipulos,Io.3,22†4,2

Baptizata integra domus,1.Cor. 1,14.Act.16,15,33†18,8†16,33

Baptizati accipiunt Spiritū ſanctum.Act.2,38 19.3.Induunt Chriſtum. Gal.3.27. in mortem ipſius baptizantur . Rom.6,3. in vnum corpus baptizantur,1.Cor.12,13,27

Baptizatus Simō Magus,Act.8,13

Baptizatus Eunuchus,Act.8,38

Baptizatus Cornelius gētilis. Act. 10,47

Bariehu a Deo per Paulum vſu oculorum priuatur.Act.13,11

Barnabas ponit pretiū agri ante pedes Apoſtolorū, Act.4,37. ducit Paulum ad Apoſtolos, 9,27. mittitur Antiochiam,11,22. redit in Ieruſalem, 11, 30. iterum recepit ſe Antiochiam cum Paulo,12,25

Barrabas latro dimittitur,Matt. 27,26.Marc.15,15. Lucæ 23,25.Io. 18,40.Act.3,14

Bartymæus viſu donatur Mar. 10,46,52

Baruch filius Neriæ.Ierem.32,12 dictante Ieremia ſcribit librum, qui comburitur, 36*. conſcribit alium, qui populo prælegitur 45, 1. Baruch 1,3

Barzellai prouidet regi Dauid de cibis,2.Reg.17,27. deducit eum vſque ad Iordanem,19,31*.Dauid præcepit vt filijs Barzellai benefiat,3.Reg.2,7

Barzellai quoniam ſuæ genealogiæ ſcripturam demonſtrare non poterat reijcitur a Sacerdotio, 1. Eſd.2.62.2.Eſdræ 7,64

Baſemath filia Salomonis. vxor Achimaas,3.Reg.4,15

Bathuel filius Nachor pater Rebeccæ,Gen.22,23

Beatitudo ſeu beatorum gaudium,& vita æterna,Sapien.3,7†5, 1,16.Iſaiæ 25,9†30,29†49,20†60*. 64,2.Ier.31,3,8,13.Dan.12.13.Mat. 13,43†19,28†25*. Marc.12,25.Lu. 9,23 † 16,22 † 22,29. Ioann.16, 20 †17,2,24.Roman.8,30.1. Cor.2.9† 15,41. 2.Cor.12,3. 2.Timot.4, 8.1. Petri 1,4,8†5,4. Heb.10,35†12,23. Iac.1,12. Apoc.2*.3*.7,9,15 † 14,1 †21*.22*.

Beatitudo quomodo comparetur,Iſ.25,9.Mat.20,23†25,34. Mar. 10,40.Io.3,15,16,36 † 5,24†20,29. Act.2,21†15,11†16,31, Rom. 1,16 †10,4.Epheſ.1,13†2,6.1.Theſſ.5,9, 2.Theſſal.2,13,2.Timoth.1.9.Tit.1, 1†3,5.1.Pet.1,9.Heb.5,12

Belis & Draconis hiſtoria, Dan.14*.

Bellum eſt pœna peccati,Leuit. 26,24

26,24. Deut.28,36,49. Iudic.2,13 † 3,1,8†4,1†6,1†10,6†13,1. Eſa.5,25 Ierem.5,15

In Belli neceſſitate quomodo ſe quis habere debeat, Exod.17,8,12. 1.Reg. 17,20*. 2.Paral.12,2,6† 14,9,12† 18,20,1† 32,1,6, Iudith 8,9*. 1.Machab. 3,16,20 † 4,7,10†7,41,45, 2.Machabeo.8,16,19. Deus pugnat pro ſuis, Exo.14,13, Deu.1,30 † 3,22. 1.Reg.17,46. 2.Paralip.20,15. Pſal.17,35 †14,3. 1.Iſaiæ 30,15. Quare Victoria.

Bellandum armis quoque ſpiritualibus. Rom.13,12. 2.Corin.10,4. Epheſ.6,11. Galat.5,17

Bellũ quib. de cauſis ſuſceperint olim fideles, Geneſ.14,14. Iud.9,27 †20*. Ioſue 10,1,7 1.Reg.30,1,8

Benedictio qua homo homini benedicit, Geneſ.14,19†27,4*. †28,4 † 48,9. Exod.12,32,39,43. Leuit.9,22. Numer.24,9*. Deuter.10,8†33,1. Ioſue 8,33†14,13†15,19†22,6, 1.Regum 2,20. 2.Regum 6,18† 13,26 †14,22†19,29. 3.Reg.1,47 †8,14. 4.Regum 10,14. 1.Paral.16,2. 2.Paralip.6,3. Iudith 15,10. Pſal.117, 26 † 128,8. Prouerb.27,14. 1.Machab.2 69. Luc.2,34 † 6,28. Roman.12,14. Hebr.7,2

Benedictio qua creaturæ conſecrantur & ſanctificantur, Exo.28,2 † 29,6,27. Leuit.21,10† 22,2†27,28 29,30 Num.5,17† 31,6. Ioſue 6,24, Iud.17,3. 1.Reg.21,5. 1.Par. 18,11. 3.Eſdr.1,41. 1.Timoth.4,5*. Heb.9, 2,3. Hinc conſecratio Sacerdotum, veſtium, altarium, templorum, cereorum, aquæ luſtralis, & cetera.

Benhadad ſeruat fidem & pactũ cum rege Aſa, 3.Reg.15,20. obſidet Samariam, 20,1. 4.Reg.6,24. ægrotat & moritur 8,7,15

Benhadad filius Hazael fit rex Syriæ, 4.Reg.3. 24. ſubijcit ſibi Iſraelem, 13,3

Beniamin filius Iacob naſcitur, Gen.35,16

Beniamitæ abuntur vxore Leuitæ, Iud.19,25. puniuntur, 20,41

Beſeleel inſignis artifex, Exo.31,1†35,30

Beſtiæ & bruta animantia non crudeliter tractanda, Geneſ.33,13. Exod.23,12. Num.22,23,28. Deuter 5,14†22,10. Prouerb.12,10. Eccli.7,24

B. thſabee filia Eliam uxor Vriæ a Dauid cognoſcitur, & parit. 2.Regum 11,4,27 puer ægrotat & moritur, 12,15,18. fit vxor Dauidis, parit ei Salomonem, 12,24. 1.Par.3,5. Matth.1,6

Bethſaida vrbs natiua Andreæ & Philippi, Io.1.44†12,21. deploratur, Mat.11,21. Luc.10,13

Bethſamitæ grauiter puniuntur, 1.Reg.6,19

Bona opera pietaſque vera in Deum commendantur. Exo.19,5† 20 †23,19,25. Deut.5,6,11,16†10,12. Ioſue 22,5. 1.Reg.15,22. Pſal.2,10†39,7†49,14. Prou.3, 1†14,31 † 1,3. Iſaiæ 1,16†58,6. Ierem.22,3. Ezech. 18,6. Oſe. 6,11. Mich.6,8. Zach.7,9 †8,16. Eccli.35,12. Matth.5. 24,29,39. Luc.1,75†3,11. Ioan.12,26. Rom.12*.13*.14,17. Philip.3.3, Iac.1,27, vide Opera

Bonitas & benignitas Dei erga ſuos. Gen.18,26,30. Exo.6,1 †9,26 †11,7†20,6†34,6. Num.20,8. Deut.4,29†5,10†7,9†10,18†28,1†30,3† 32,10. 2. Regum 7,12 † 12,13†24,14. 3.Regum 8 23. 4.Re.20,5. 2.Eſd.9,8. Sapient.11,24. Eccl.2,12 †18,1. Pſal.31,5†35,7†36,25†85,5 †102*. †135*. †144,8. Iſaiæ 50, 18†54,5,7 † 55,7. Ierem 12,15 † 18,3. Ezech.18,27 † 33,15. Oſe.2,21. Ioel 2,13. Ionæ 4,2. Matt.11,28†18,19. Luc.1,30 †6,36†15,20,27†23,43. Rom.11,4, 31. 2.Corint.1,3. Eph.2,4. 1.Timot. 1,13,16.

C

CÆcitas tum corporis, tum animi, Geneſ.19,11. Deutero.28, 28, 4.Regum 6,18. Pſal.68,24 †145,8. Eſaiæ 6,10†42,7,16,18†35,5 †29 18†43,8†56,10†59,10. Sapien.2,21 Tob.2,11 2.Machab.10,30. Matth. 15,14. Mar.8,18. Luc.4,19. Ioann.9,1,4†12,40. Act.9,8,18 † 13,11. Roman.1,21†11,10. 2.Corinth.4,4. Epheſ.4,18, 2.Pet.1,9, 1. Ioann.2.11. Apoc.3,17

Cæci illuminantur. Tob.11, 15. Mat.9,30† 20,34. Marc.8,25†10,46 Luc.18,35. Ioan.9.7

Cærimoniæ Eccleſiaſticæ, ſeu cultus externus, Geneſ.8,20 † 14,18† 15,9 † 17,10 †22 . † 26,5 †28,11† 33,20†43,4,26. Exod.12*. †18,20† 19*. Leuitic.8,34†9*. †10,19†12*. †14*. †23 . †24*. Numer.1. 50†4*. †5*. †6*. †7*. †8*. †9*. †15*. 1. Paral. 23*. 1.Eſdr.6*. Matth.2,11

Cærimoniæ, ſeu ritus certi in orando, 3.Regum 8,22, 54 † 17,21 † 18, 42. 2.Paralipomenon 5,12*. Matth. 2, 11 † 26, 39. Marc.14,35. Lucæ 22,41. 1.Corinth.11,4*. 1.Timoth.2,8

Cain primus filius Adam naſcitur. Gen.4,1. occidit ſuum fratrem Abel, 4,8. Sap.10,3. 1.Io.3,12

Caleb filius Heſron, 1.Par.2,18. explorator terræ Canaan. Numer. 13,8,31†14,6,24,30,38

Poſtulat, & conſequitur terram Hebron, Ioſ.14,6,9,13†21,12, Iud. 1,20. 1.Paral.6,56

Calix iræ & furoris, Eſa.51,17. Ierem.25,15. Pſal.59,5† 74,9. Apocali.16,19

Calix paſſionis, Matt.20,22† 26,38. Marc.10,38. Luc.22,42. Ioann. 18,11

Camos, vide Chamos.

Cana ciuitas Galilææ, vbi Chriſtus aquam in vinum mutauit, Io. 2,7.

Canaan filius Noe maledicitur, Geneſ.9,25†10,1,6. laus terræ Canaan. Deute.11,10. Terra Canaan, promittitur Abrahamo & eius ſemini, Geneſ.12,7†13,15†15,18†17 8†26,4 †35,12. Exod.3,8,17. Leuit. 20,24. Deut.9, 6. datur Ioſue 13,6. Quam ob cauſam Deus Cananæos expulerit. Leuit.18,25. Deut.9,4 † 18,12†20,17. quamobrẽ paulatim & non ſimul illas nationes profligauerit, Exo.23,29. Deu.7,22. Iud. 2,23 † 3,1. deſcriptio & diuiſio terræ Canaan, Gen.10,19. Exo.23,31. Num.26,52 †33,54† 34*. Ioſue 13*. †14*. †15*. †16*. †17*. †18*. †19*. Ezech.47,13,21

Cananææ mulieris filia à dæmonio liberatur, Matth.15,28

Capharnaum, ciuitas Galilææ, in qua cœpit Ieſus prædicare, Mat. 4,17. Luc.4.31. curat ibidem ſeruũ Centurionis, Matt.8,13. appellatur ciuitas eius, 9,1. increpatur, 11,13

Captiuos inuiſere, Geneſ.14,14. 1.Regum 30,9. Tob.1, 15. Iere.38, 9. Matt.25,37. Act.12,5. 2.Tim.1.16 Heb 13,3

Captiuos non deſerit Deus, Geneſ.39,21. Sap.10,13. Eſa.42,7. Act. 5,18† 12,17†16,25

Carnem ſuam crucifigere quomodo quiſque debeat, Eccli.19.1. Rom.6,12†8,12,13,14. Galat.5,16. Eph.4.22 †5,3. Tit.2,12. 1.Pet.2,1† 4,2,6. Heb.12,1

Caſtitas cœlibum præfertur caſtitati coniugali, Pſal.44,15. Sap.6. 20. Matth.

Digitized by Google

20. Matth. 19,12 † 22,30. 1. Cor. 7, 25,32,34,38*. Apoc. 14,4.

Caſtitas hæc conſulitur ut perfectio euang. Mat. 19,12. 1. Cor. 7,25.

Caſtitatis laus, 1. Re. 21,5. Tob. 6, 16*. Iudith 15,11 † 16, 26. Pſal. 44, 15. Prou. 22. 11. Sap. 3,13,14 † 4,1,2 † 6,20. Eccli. 6,28 † 26, 20. Eſa. 7,14 † 56,3,4,5*. Zach. 9,17 2. Machab. 14, 38. Mat. 5,8,48 † 19,12 † 22,30*. † 25, 1. Lu. 1,27 † 20,34. Act. 24,25. Rom. 2,7. 1. Cor. 7,25*. 2. Corint. 6,5. † 11, 2. 1. Timot. 2,2 † 3,2 † 4,12 † 5.2. Tit. 1,8 † 2,5. Apoc. 14,4.

Cauendum à pſeudoprophetis, Matth. 7,15. Marc. 8.15 † 13,6. Luc. 17,23.

Cayphas ſummus Sacerdos conſilium dat contra Chriſtum, Io. 11, 49 † 18,14. prohibet Apoſtolis ne prædicent, Act. 4,18.

Cephas, vide Petrus.

Cereorum & lampadum in templis vſus, 2. Paral. 4,20.

Certi non ſumus de accepta peccatorũ remiſſione, vel uita æterna conſequenda, Eccle. 9,1.2. Eccli. 5, 5. Rom. 8.17 † 11,20. 1. Cor. 4,3,4,5 † 9,27 † 10,12. Philip. 2,12 † 3,11,13. 1. Timoth. 1,19. 2. Petr. 3, 17. Hebr. 3,14 † 4,1.

Chamos, ſiue Camos, idolũ Moabitarum, Nu. 21,29. huic Salomon ædificat templum, 3. Reg. 11,7. deſtruitur, 4. Reg. 23,13.

Charitas virtus fide præſtantior, Prou 10,12. Matth. 22,38 † 25*. vbi a nuptijs excluduntur non habentes oleum charitatis, Mar. 12,33. 1. Cor. 12,31*. † 13,1,8,13*. Coloſſenſes 3,14. 1. Timot. 1,5. 1. Petri 4,8. 1. Ioan. 4,16.

Charitas fraterna, Gen. 13,8. Leuitic. 19,18. Deut. 22,1. 1. Reg. 18,1. Eccli. 25,2. Pſ. 132,1. Prouer. 10,12 Matt. 7,3 † 19,19 † 22,38. Ioan. 13, 14,34 † 15,12. Rom. 12,10 † 13,9. 1. Cor. 13. Gal. 5,14. Epheſ. 4,15 † 5,1. Philip. 2,2. Col. 3,13. 1. Theſſal. 4,9. 1. Timoth. 1,5. Hebr. 13,1. 1. Petri 4, 8. 1. Ioan. 3,23 † 4,7. Diligẽdi etiam inimici, Exodi 23,4. 1. Reg. 24, 5,7 † 26,5 † 30,11. 2. Reg. 19,19. 4. Regum 6,21. Iob 31, 29. Prou. 25, 21. Matth. 5,44. Lucæ 6,27,35 † 23,33. Actor. 7,60. Roman. 12.20. vide Dilectio.

Choreas ducere, Exo. 32,6,19. Iudic. 11,34 † 21,21. 2. Regum 6, 14. Pſ. 149,3 † 150,4.

Chriſtus Ieſus verus Deus & homo promittitur, Gen. 3,15 † 12,3 † 17,19,21 † 22,18 † 26,4 † 28,14 † 49,10. Numer. 24,17. Deut. 18,18. 1. Reg. 2.10,35. 2. Reg. 7,13. Pſ. 2*. 21. 109,1. Eſai. 7,15 † 8,3 † 9,6 † 11,1 10 † 28,16 † 40,9,42,1 † 45,1 † 46, 13 † 40,1,6,10 † 50,5 † 52,10 † 59, 20 † 53*. † 60,1 † 62,11. Ierem. 23, 5 † 30,9 † 33,15. Ezech. 17,22 † 34, 11,15,23 † 37,24. Dan. 7,13 † 9,24. Mich. 5,1. Agg. 2,8. Zach. 2,10 † 3,8 † 9,9. Malac. 3,1.

Chriſtus ſecundum promiſſum Dei patris primum in tempore propter nos uerus homo factus, & nobiſcum conuerſatus, Io. 1,14. Deus in carne manifeſtatus eſt. 1. Tim. 3, 16. 1. Ioan. 4,2. Deus miſit Filium ſuum in ſimilitudinem carnis peccati, Rom. 8,3.

Chriſtus eſt verus Dei Fili⁹, Mat. 3,17 † 14,33 † 17,5. Marc. 1,11 † 5, 7 † 9,7 † 15,39. Lucæ 1,31 † 3,22 † 9,3,5. Ioan. 1,34,49 † 6,69 † 9,36 † 11,27 † 19,7. Rom. 1,4 † 8,3. Heb. 1, 2 † 5,8 † 6,6 † 7,3 † 10,29. 2. Pet. 1, 17. 1. Io. 3,8 † 4,9 † 5,20.

Chriſtus conceptus de Spiritu ſancto, Mat. 1,20. Luc. 1,35.

Chriſtus natus ex Maria virgine, Mat. 1,25 Luc. 1,31 † 2.6,11. Gal. 4,4. Iſaiæ 7,14 natus in Bethleem, Matt. 2,1. Lucæ 2,6,11. Io. 7,42. Michæ. 5,1.

Chriſtus ſine peccato. Iſa. 53,12. Ioan. 8,46. 2. Cor. 5.21. 1. Petri 2,22. 1. Ioan. 3,5. Hebr. 4,15 † 7,26. circũciditur, Luc. 2,21. baptizatur in Iordane, Matt. 3,16. Mar. 1,9. Luc. 3.21.

Chriſtus manifeſtatur & demonſtratur certis teſtimonijs, Matt. 1,1, 16,23 † 3,11 † 8,29 † 11,5 † 16,16 † 17,5 † 22,44 † 26,64 † 27,53. Mar. 9,7 † 15,39. Lucę 1,41,31 † 2,10,16*. † 9,29 † 22,68. Io. 1,14,29,32,49 † 4,11 † 3,2,13,16,35 † 5,39 † 6,69 † 7,40 † 9,35 † 10,7,24,36 † 11,27, 41 † 12,17 † 14*. † 15,25 † 17,1 † 20,28. Rom. 1,2 † 8,3 † 9,5. 2. Cor. 5, 19. Galat. 4,4. Philip. 2,6. Col. 2,9. 1. Tim. 3,13. Tit. 2,11. Hebr. 1*. † 5*. 1. Ioan. 5,20.

Chriſtus eſt agnus Dei, Iſa. 53,7. Io. 1.29. Actor. 8,31. 1. Corinth. 5,7. Apoc. 5,6,12 † 7,9,17 † 13,8 † 14,1,8 * 17,14.

Chriſtus eſt dominus dominantium & rex regum, Ezech. 37,24. Pſ. 2,6 † 24,7. Coloſſ. 2,10. 1. Timot. 6, 15. Apoc. 1,5 † 17,14 † 19.16. Chriſtus eſt imago Dei, Sapien. 7. 26. 2. Corinth. 4,4. Hebr. 1,3.

Chriſtus eſt lux gẽtium & totius mundi, Iſaiæ 2,5 † 9,2 † 42,6 † 49,6 † 60,1,19. Matth. 4,16. Lucæ, 2,32. Ioan. 1,4 † 3,19 † 8,12 † 9,5 † 12,35, 46. Actor. 13,47. 1. Ioan. 1,5 † 2,8. Apoc. 21,23.

Chriſtus verus paſtor, Iſaiæ 40, 11. Ezech. 34*. † 37,24. Mich. 5,3. Zach. 13,7. Matth. 26,30. Marc. 14, 27. Ioan. 10,11. Hebr. 13,20. 1. Petri 2,25 † 5,4.

Chriſtus docuit & prædicauit. Mat. 4,17 † 5*. 6*. 7*. Marc. 1,14. Lu. 4,15 † 6,20*. curauit omnem infirmitatem. Matt. 4,23 † 8*. † 9,2,20, 28. Mar. 8,23. Luc. 17,12.

Chriſtus eſt transfiguratus, Mat. 17.1. Mar. 9,2. Lucæ 9,29.

Chriſtus per proditorem traditur, quære Iudas.

Chriſtus paſſus eſt, Pſ. 21*. Iſaiæ 53*. Dan. 9,26. Mat. 16,21 † 17,12, 22 † 20,18,21 † 26,37,66 † 27*. Marc. 8,31 † 9,31. Lucæ 17,25 † 18, 31 † 23*. Ioan. 18,28 † 19*. Acto. 3. 18 † 8,32 † 17,3. Rom. 8,32. 1. Petri 2,21 † 4,1. Heb. 2.18 † 13,12.

Chriſtus eſt crucifixus, Matt. 27, 35. Mar. 15,24. Luc. 23.32. Ioan. 19, 18. Act. 2,23 † 4,10. 1. Corint. 2,2. 2. Cor. 13,4.

Chriſti paſſio prædicta & præfigurata eſt, Gen. 22,2. Num. 21,9. Pſ. 21*. Iſaiæ 53,* Dan. 9,26. Mat. 20,22. Io. 3.14.16. † 8,28 † 12,32.

Chriſtus mortuus eſt & ſepultus propter peccata noſtra, Matth. 27, 49,58. Mar. 15,37,42. Luc. 23,45,49. Ioan. 19,30,40. Act. 13,29. Ro. 5,6 † 6,10 † 8,34 † 14,9. 1. Corint. 15,3. 2. Corint 5,15. 1. Theſſ. 5,10. vt prædixerat futurum, Mat. 16,21 † 20,22.

Chriſtus tertia die reſurrexit a mortuis, Pſal. 15,10. Mat. 28,6. Mar. 16,6. Lucæ 24,5. Io. 20,9. Act. 2, 24. 31 † 10,40 † 13,30 † 17,31. Rom. 4, 25 † 8,34 † 14,9. 1. Cor. 15,4,12. 2. Tim. 2,8. idque prædictum & præfiguratum eſt, Pſal. 15,10. Ionæ 2,1. Mat. 12.40. † 16,21 † 17,22 † 20,22. Mar. 8,31 † 9,31 † 10,34. Lucæ 11,30 † 18,33. Ioan. 2.19.

Chriſtus aſcendit in cælum. Marci 16,19. Luc. 24,51. Io. 3.13 † 6,62. Act. 1,9. Eph. 1,20 † 4,8. 1. Pet. 3,22. Heb. 4,14. Pſ. 67,19.

Chriſtus eſt Deus, & Dei filius a principio & ab æterno, Io. 1,1 † 8, 58 † 17.5,24. Michæ. 5,2. Prouer. 8, 22. Col. 1,16. Heb. 1,2.

Chri-

Chriſtus mediator, reconciliator & aduocatus, Io.6,44,65†10,7†14 6.Act.4,12.Roman.3,25†5,2†8,24. Gal.3,20.Epheſ.2,14,17. Col.1,19. 1.Timot.2.5.Hebr.7,24†8,6†9,15 †12,24.1.Ioan.2,1†4,10

Chriſtus ſedet ad dexteram Dei patris.Pſ.109,1.Mat.22,44.Mar.16 19.Lucæ 22,69,Act.7,56.Ro.8,34. Epheſ.1,20. Coloſ.3,1.1.Pet.3,22. Heb.1,13†10,12†12,2

Chriſtus venturus eſt iudicare viuos & mortuos, Pſal.95,13.Mat. 16,27†24,30†25,21. Lucæ 17,24, 30†21,25.Io.5,22. Actor.1,11†10, 42†17,31.Rom.2,16.2.Cor.5,10,1 Theſſal.4,16.2.Theſſ.1,7,2. Timot. 4,1.1.Petr.4,5.Hebr.9.28.Iudæ 14. Apoc.1,7†20,11.

Chriſto omnia tradita ſunt a Patre, & ſubiecta, Matth.11,27†28. 18. Lucæ 10,22. Ioann.3,35†17,2. Epheſ.1,22

Per Chriſtum cuncta ſunt creata, Pſ.32,6.Io.1,3. Epheſ.3,9.Col.1 15.Heb.1

Chriſtus manet in æternum, Pſ. 109,4.Iſa.9,7. Dan.7,14. Mich.5,1. Ioan.12,34

Chriſtus eſt Leo, Apoc.5,5

Chriſtus eſt ſtella matutina, 2.Pe. 1,19.Apoc.22,16

Chriſtus nouit omnia, Io.16,30† 21,17.Apoc.2,23

Chriſtus eſt vnum cum Patre, Io.10,30†14,10,20†17,21

Chriſtus ſibi reputat fieri quod Chriſtianis fit, Zac.2,8.Prou.14,31 †17,5.Mar.10,42†18,5†25,35.Mar. 9,40.Luc.10,16.Act.9,4.1.Theſ.4,8

Chriſtiani appellantur fideles Actor.11,26†26,28.2.Corin.10,7

Chriſtiani dicuntur ſancti, quia ſanctitatem profitentur, Act.9, 41. Rom.1,7†12,13†15,26†16,2,15,1. Corin.1,2†6,1†14,33. 2.Cor.1,1† 9,1,12†13,12.Epheſ.1,1,15†5,8,18 †4,12†6,18.Phil.1,1†4,21. Col.1*. 1.Theſſ.5,27. 1.Tim.5,10.Hebr.6, 10†13,24

Chriſtianis viuendum ficut Chriſtus vixit, Galat.2,19.1.Ioan.1,7†2 6†3,3

Chriſtiani erunt cum Chriſto, Io.12,26†14,3†17,24

Chus filius Cham, Geneſ.50,6.1 Par.1,8

Chuſai amicus Dauidis, nuntiat Dauidi quid in eum meditetur Abſalon, 2.Reg.15,32†17,15,16

Chuſan Raſathaim rex Syriæ regnat ſuper Iſrael octo annos, Iudicum 3,8

Cibus quis Iudæis vetitus, Exod. 21,28†22,31. Leu.3,17†7,23†11,4 †17,10,13†19,26.Deuter.12,16,23 †14,7,10.1.Reg.14,32

Ciborum & potus in conuiuijs luxus, Iſaiæ 5,12. Ezechiel. 16, 49. Luc.21,14†16,19. Roman. 13, 13. Galat.5,21.1.Pet.4,3.2.Pet.2,13.vide Ebrietas.

Cibare eſurientes ſeu fame laborantes Deut.23,4.Iudic.8,5.1.Reg. 21,3†30,8,23.2.Reg.16,1.Iſa.58,7. Matth.25,35

Cibus ſumendus cum gratiarũ actione.vide Gratia.

Cibi delectus habendus.vide Abſtinentia.

Circumciſio carnalis & ſpiritualis, Gene.17,10†21,4†34,24.Exod.4,25†12,44. Leuit.12,3. Deuter.10,16†30,6.Ioſue 5,2,7. Iudith 14,6.Ierem.4,4†6,10†9,25. 1.Mac. 1,16,51,63.2.Mach.6,10. Luc.1,59 †2,21, Ioan.7,22. Act.7,8†15,1,24 †16,3.Roman.2,25.29†3,1†4,10.1 Corinth.7,19. Galat.2,3†5,2†6,12. Epheſior.2,11.Philipp.3,2. Coloſſ. 2,11†3,11

Claudius Cæſar Romanus, præcipit omnes Iudæos exire Ro Act. 18,2.huius tempore magna erat in orbe annonæ caritas, Act.11,28

Claudius Lyſias mittit Paulum ad Felicem præfectum Cæſareæ, Act.23,23,30

Cleopatra filia Ptolemæi traditur Alexandro, 1.Machabæ.10, 58. huic adimitur, & traditur Demetrio 11,12

Cleophas ibat cum altero diſcipulo in Emmaus, Lu.24,13.cognouit Chriſtum in fractione panis, 24,30

Cogitationes prauæ quas odit Dominus. Zach.8,17. Prouer.6,14. Mat.15,19.Marc.7.21

Cogitationes cordis Deus nouit, 3.Reg.8,39.2. Para.6,30.Io.2.25.& nulla latet eum, Iob 42,2.Eccli.42, 19.Iſa.29,15.Matt.9,4.Heb.4,12.nouerunt eas & alij quibus Deus voluerit reuelare, 4.Reg.5, 26†6.12. Dan.2,29*.

Cognoſcere licet ſubinde homines ex verbis & factis, Eccli.19,27 †27,1.Mat.7,16†12,33.Luc.6,44

Cognoſci Deus humana ſapiẽtia nõ poteſt, niſi ipſe reuelet paruulis & humilib.Mat.11,25†16,17.Luc. 10,21. Ioann.7,28†8,19,27†10,14 †14,4†15,15†17,6. Acto.17,23,1. Corinth.1,17,18†2,6,10†3,19 Coloſſ.1,26

Concionatorum, Paſtorum, & Prophetarum officium, 1.Reg.12, 23.Iſa.58,1†61,1.Ier.1.5.Ezec.3,1. 9,12†33,2.7.Act.3,18,24, vide Epiſcoporum electio & officium.

Concordia fratrum commendatur, Pſal.132,1.Eccli.25,2.Rom.12 16.idem ſapere, idemq. ſentire iubemur, Roman.12,16†15,6.1.Corin. 1,10. Epheſ.4,3. Phil.2,2†3,17†4, 2,1.Pet.3,8.

Concupiſcentia prohibetur, & punitur, Exod.20,17. Num.11,33† 21,5,6. Ioſue 7,21,24.Eccliſ.19,1† 42,11.Iob 31.1.Prouer.6,25.Mat.5 28. Marc.4,19. Roman.6,12†7,8† 13,14. Galat.5,16. Col.3,5.1. Theſ. 4,3,1.Timot.6,11. 2.Timot.2,22.1. Corint.10,6.1.Petr.1,15†2,11†4,3. 2.Petri 1,4.1.Ioan.2.16.Iacob.1,14 †4,1.Iudæ 23.

Concupiſcentias carnis crucifigere, refrenare & mortificare iubemur, Eccli.18,30.Roman.6,12†8,8 12†13,14.Galat.5,16.Epheſ.4,22†5 3.Coloſ.3,5.Tit.2,12.1.Petr.2,1†4, 3,6.Heb.12,1

Condonandum fratri in nos peccanti, Eccl.28,8.Matth.5,23†6,14 †18,22,35.Luc.17,3.Eph.4,32. Coloſſ.3,13

Cõfeſſio peccatorum in ſcripturis varia, & multiplex, Geneſ.41,9. Leu.16,21,39†26,40.Num.5,6.Ioſ. 7,19,2.Reg.24,17,1.Eſd.9,6.2.Eſd. 9,2. Pſalm.27,7†31,5†37,19†73, 19†94,2.Prouerb.16,3†18,17†28, 13.Eccli.4,25,31†7,34†17,27.Iſaiæ 38,15. Daniel.9,5.Matt.3,6†16, 19.Lucæ 11,4†18,13.Io.20,23.Iac. 5,16.1.Io.1,8,9

Confirmationis ſacramentum, Act.8,17.Heb.6,2

Confiteri Chriſtum & eius doctrinam, Mat.10,32.Lucæ 12,8.Ro. 10,9.1. Pet.11,15.vide Erubeſcere Euangelium.

Coniuratio & ſeditio, eiuſq. punitio, Num.16*. †20,2.Iudic.9,25, 31,34†12,1,4,2.Reg.20*. 3.Reg.1, 5.Eſther 2,21.Acto.5,36,37†19,23 †23,13,20

Connubium, vide Matrimonium.

Connubiũ ſpiritnale inter Deũ, & animam, cantic.* Iſaiæ 50,1†54, 5†62,4.Ierem.31,22, Ezech.16,7.8

Oſee

Oſee 2,20.Matth.9,15†22,2† 25.5. Marc.2,19.2.Cor.11,2.Apoc.19,7† 21,2.9

Conſcientiæ bonæ tranquillitas, Prouerbiorum 15,15.Eccli. 13,30, 1.Ioan.3,21.2.Corinth. 1, 12. conſcientiæ malæ perturbatio,Sapien. 17,10,11

Conſecratio ſacerdotum,dierũ, altarium, veſtium, cæterarumque rerũ, quarum eſt vſus in ſacris, Ex. 28,41† 29,1,7,21,29,35†32,29†40, 11.Leuit.7,30,37†8,9,22,31.33†18 21†21,7,10†22,2,3† 23, 12†27,10, 16,21,28.Num.3,3†6,5,9.13†7, 1*. 18,12†18,10, Ioſue 6, 24 Iudic. 13, 17†17,3,3.Regum 15,13.1. Par.10, 10†18,11†22,19.2.Paralip.2,4†17, 16†23,9†26,18.1.Eſdr.3,5†8,25.Eccli.49,9

Conſilia mala diſſipat Deus,Geneſ.11,7†37,18†50,19.Numer.22*. 1.Regum 15*.†17,14.2.Eſdr.4,8,15 Eſther 7,5*.Iob 5,13.Pſal.2,4† 20, 12†32,10.Iſaiæ 7,8†19,3 Matth.27, 62. Actorum 5,19† 9, 24† 23, 12, 19†27,42

Conſolatio pauperum.vide Eleemoſyna.

Conſortium bonorum & malorũ, vide Societas.

Conſtantia fidelium, 1.Reg. 13, 13†16,26*.3.Reg.18,4,13.4.Reg.3, 13.Sap.5,1.Iudith 13,3,10.1.Machabæor.1,55 † 2,16,24†14, 42.2.Machab.6,10,19*.†7*.Dan.13*.Matt. 14,3 Actorum 4,8,13.1. Theſſalonic.1,6

Conſtitutiones ſuperiorum poteſtatem conſtituendi habentium, ſeruandæ ſunt vt ipſius Dei, Exod. 16,8.Luc.10.16.Act.16,4.1. Theſ 4, 2,8.Rom.13,1.Tit.3,1

Conſulendus Deus dubijs in rebus,& eius vicarij Gen.25, 22. Ex. 18, 19.Leuit.24.12.Nume.9,7,26 † 15,34†27,5.Deut.1, 17†17,8.Ioſue 9,14.Iudi.1,1†18,5†20,18,23†21,2. 1.Regum 10,22† 23,4,10,12† 30,8. 2.Regum 2,1†5,19,23†21,1.3.Regum 14,2 † 22,5,6. 15. 4. Regum 3, 11,16†8,8†22,13.2.Paral.18,4,14† 33,18.Pſalm.118,24.Iſaiæ 8,11†30, 1†45,11.Iere.37,3,5 † 42,2, Ezech. 14,1,2.Zach.7, 2. Tob.4, 19. Eccli. 37,19.Luc.16,29

Conſulendi non ſunt diuini, vel magi, vel incantatores,& arioli.Leui.19.31†20,6.Deut.18, 11. 1. Reg. 28,7,9 3.Reg.22,6.4.Reg.1,2, 6†3, 13,2.Paral.18,5.Dan.2,2†4,5,6

Contriſtare Spiritum ſanctum Epheſ.4,30

Contriſtari ad pœnitentiam cõmendatur.2.Cor.7,9

Contritio vera prædicatur, Ier. 7,3.Matth.3,2†4,17.Luc.3,3,8†13, 5†24,47.Actor. 2, 38 † 3,19†8,22† 17,30†20,21†26,20

Contritioni veræ promittitur remiſſio ſeu venia,Deut.4,29†30,2.1. Reg.7,3.2.Paral.7,14†30,6 †34,26. Iob 22,23.Prou.28,13 Pſ.31, 5. Iſa. 1,16†30,18†45,22†55,7†59,20.Ierem.3,10,17 † 18,8†29,12 † 31,18, 20 Ezech.18,21,27†33,14.Oſee 14 2.Ioel 2,12.Ion.3,8.Zachar.1,3.Malac.3,7 Eccli.17,23.Luc.15,18.Act. 3,19†26,18,20

Contritio quærenda & amplectenda dũ ſani ſumus.Eccli.17, 24† 18,25

Contritionis veræ exempla. Iudic.10,15.2.Reg.12.13† 24, 10, 17. 2.Paralip. 12,6 †33,12.Ionæ 3*. Iudith 4,4.Matth.26,74.Luc.7, 37, 44 †15,18†18,13†19,8†22,62† 23, 41. Actorum 2,37

Contritionis falſæ exempla, Geneſ.4,13†27, 38. Exodi 8, 8†9, 27 † 10,16.Ioſue 7,20.Iud.1,7. 1.Re.15, 24,30†24,17.3.Reg.13,6† 21,27.Sapient.5,3.1.Machab.6, 12. 2. Mach. 9,12.Matthæi 27.4.Act.8,13,23.Hebr.12,17

Cooperari gratiæ Dei, vide Liberum arbitrium.

Cor ſiue volũtas hominis a Deo pro facto acceptatur,Gen.4,4 †22, 11.Exodi 25,2†35,5. Deuter. 19,5. Matth.15,8.Marc.12.41.Luc. 21,1. 2. Corinth. 8, 12. quære Voluntas pro facto.

Cor mundatur & ſanctificatur per Chriſtum,Pſal.50,4.Ioa.13,10† 15,3†17,19.Actor.15,9. 1. Corint. 6,11.Epheſ.5,26.1.Pet.1,22.1.Ioan. 1,7†3,3.Hebr.1,3†9,14†10,10, 14† 13, 12

Cornelius Cẽturio conuertitur. Act 10,3,44

Corona vitæ,4.Eſd.2, 43. Sap.5. 17.2.Timot.4,8.1.Pet.5,4.Iac.1,12. Apoc.2,10

Correptio fraterna,Gen. 37,21. Leuit.19,18.Pſalm.140,5.Prouer.1. 20†9,7†10,17†12,1† 13,1† 15,31 † 17,10†24,25†25,12†27,5 † 28, 23† 29,1.Eccleſ.7,6.Eccli.19,15 † 20, 1 †21, 7 † 32, 13.Oſee 4,4. Matth.18, 15.Lu.17,3.Gal.2,11†6,3.1. Tim.5, 20.2.Tim.2,25.Heb.3,13.Iac. 5,19.

Correptio impiorum eſt pijs in timorem & cautionem, vide Impiorum.

Corripiens alterum qualis eſſe debeat,Mat.7,3.Luc.6,41.Ioan.8.3. 1.Timot.3,2.Tit.1,6

Creator omnium rerum Deus. Gen.1,1.Exod.20,11.1.Paral.29,10 Pſ.88,12†95,5†113,15†120,2†123 8†145,6.Iſaiæ 37,16†40,28† 42,5† 44,24†45,12†48,13†51,13. Ier. 10, 12†32,17†51,15.Zach. 12, 1. Ionæ 1,9.Eccli.1.8. Baruch 3.32. Matth. 11,25.Ioan.1,3.Actor.4,24 †14,14† 17,24.1.Corint.8,6.Epheſ.3,9.Col. 1,16.Hebræor.1,2.10†3,4†11,3. Apocal.4,11†10,6†14,7

Creſcere in ſcientia,Epheſ. 4,15. Coloſſ 1,10,1.Pet.2,2.

Crux & tribulatio omnibus piè viuentibus,Geneſ.4,8 † 27,41† 37, 18.1.Reg.16,5,13.Eccli.2, 1. Pſ. 33, 20.Prou.24,16.Mat.10,16*.† 12,14 †16,24†24,9.Mar.13,9.Luc.14, 26† 21,11.Ioan.15,20† 16,1. Act.9, 23. Galat.4,29.1.Theſſ.3,3.2. Timot.3, 12.1.Pet.4,1,12†5,10.

Crux a Deo imponitur ad noſtram vtilitatem,2.Reg.7,14.Iob 5. 17†33,16.Prouerb.3,11.Ier. 46,28. 2.Machab.6,12.Tob.2,8†12,13.Iudith 8,22.1.Cor.11,31.1.Pet. 4,17. Heb.12,5.Apoc.3,19

Per Crucem & res aduerſas pertingimus ad cognitionẽ Dei, & ad æternam gloriam,Exod.1,12.2.Paral.22,11. Iudith 8, 15, 21. Prou.6, 23.Matt.7,24.Luc.24,26,46. Ioa.12, 25.Act.14,21.Rom.8,17.2.Cor.4, 8,17†5,1. Philip.2, 8.2. Theſſal.1*. Heb.2,9†12,2

Crux patiẽter eſt & læto animo ferenda,Matt.5,10†10,38.Io.15,20 †16,33. Act.5,41†16,25.2. Cor.8,2. Coloſſ.1,24.Heb.10,34.Iac.1, 2,12. 1.Pet.4,12,16

In cruce & afflictione conſolatio,Iob 5,17*,Prou.18,12.Iſ.26,12 19.Thren.3,28.Mat.5,10. Ioan. 15, 20†16,20.33.Rom.8,18. 1. Cor. 10. 13,2.Cor.1,4,8

Per Crucem experitur nos Dominus,Iudith 8,21.Eccli.2,1† 27,8. Prou.17,3.Sap.3,5,6.2.Theſ. 1,4,1. Pet.1,7.

Cultus Dei verus requirit præter opus externũ et affectum hominis internũ,Deu.5,19†6,5†10,12 †11, 13†16,16† 28,47† 30,2.Ioſ.22, 5.1. Reg.12,20.Eccl.7,31.Iſa.29.13†64, 11.Mat.15,8† 22,36.Ioan.4,23.

Cultus externus Deo gratus, vide Ceremoniæ.

Cyrus rex Perſarũ permittit captiuos Iſraelitas in Iudæã redire, 2.Par.36,22.1.Eſd.1,1.3.Eſd.2,1.reſtituit eis vaſa quõdam a Nabuchodonoſor ablata,1.Eſd.1,7† 5,14.Dan.1,2.

D

DAemones expelluntur, Matt.8,16,31†9.33 † 12,22† 17,18.Luc.4,35† 8,2,28†9,42†10,18† 13,10.Act.5,16†8,7†16,18.etiã per malos,Mat.7,22.Mar.9,39.Luc.9,49.Act.19,13.

Dæmones agnoſcunt & credunt Deum,Mat.8,29.Marc.1,24†3,11 † 5,7.Luc.4,34,41†8,28.Act.19,15.Iac.2,19.

Dæmonibus immolare nefas, Leuit.17,7.Deut.32,17.2.Par.11,15.Pſ.105,37.Bar.3,4.1.Cor.11,20.

Dagon idolum Philiſthinorum, Iudic.16,23.1.Reg.5,2.1.Machab.10,83† 11,4.

Damaſcus metropolis Syriæ vaſtatur a Theglath-phalaſar,4.Regũ.16,9.contra Damaſcum prophetia,Iſaiæ 19,1†8,4.Ieremiæ 49,23.Amos,1.3

Damnatio æterna quę parata eſt diabolo & omnibus impijs,Sap.5*.Iob 10,22†36,12.Iſaiæ 24,21 † 30,33†66,24.Daniel 7,11.Matt.3,12† 5,29†8,12,29†13,50†18,8†22,13† 23,33†25,30,42.Mar.9,47.Luc.3,17†16,23,25.Hebr.10,27.2.Theſſ.1,8.2.Petr.2,4.Iudæ 6.Apoc.19,20†20,10†21,8.

Dan filius Iacob,Geneſ.30,6.tribus Dan quærit ſibi poſſeſſionem, Iud.18,1.pugnat contra Leſem, & expugnat,Ioſue 19,47.

Daniel appellatur Balthaſar, Daniel 1,7.interpretatur ſomnia,2,31†4,7,11,18,25.conſtituitur gubernator totius regni Babel, Daniel 6,3.proijcitur in lacum leonum, 6,16.liberat Suſannam,13,51,60.

Dare melius quam accipere,Eccli.4,36.Act.20,33.

Dandum ſine acceptione perſonarum,maximè autem domeſticis fidei,Eccli.7,35†12,8.Mat.5,42.Lucæ 6,30.38.Rom.12.13.Gal.6,10.vide Eleemoſyna.

Darius filius Aſſueri, Daniel 9.3.occupat regnum Babel, 6,1.impiam legem ſtatuit 6,8.præparat regium conuiuium,3.Eſd.3,1.

Darius renouat mandatum Cyri,1.Eſd.6,1.

Darius cæditur ab Alexandro rege Macedoniæ,1.Mach.1,1.

Dauid filius Iſai (qui Ieſſe appellatur,Mat.1,6) a Samuele vngitur, 1.Re.16,13.interfecit leonẽ,vrſum & Goliath gigantẽ,17,34,49.paciſcitur cũ Ionatha,18,3†20,8,16,23†23,18.mãducat panes propoſitionis,21,3.ſimulat amentiam coram Achis rege,21,13.fugit cũ patre & Matre i Maſpha,22,3.præcidit orã chlamydis Saul,24,5.mittit ad Nabal decem iuuenes,25,5.tollit haſtã Saulis,26,11.fugit ad Achis regem Geth,27,2.vngitur in Hebrõ in regẽ Iuda,2.Reg.2,4.poſcitq.eũ regẽ vniuerſus Iſrael, 2.Reg.5,1.1.Par.11,3†12,38.iuxta verbũ Ionathæ, 1.Reg.23,17.& Saulis,24,21.cõmittit adulterium & homicidiũ,2.Regum 11*.pęnitet eũ peccati,12,13.fugit a facie filij ſui Abſalõ,15,14.libauit aquam Domino,23,16.recẽſet populum,24,2.emit ab Areuna aream,24,24.conſiliũ capit de domo Dei ædificãda.1.Paralipom.17,1.conſtituit operarios & architectos,23*.24*.25*.26*.27*.reliquit ſibi ſucceſſorem Salomonem filiũ, 3.Regum 1,30.moritur & ſepelitur,2,10.Act.2,29†13,16.commendatur,Eccli.47,2.

Dauid ſpiritualis (qui eſt Chriſtus)promittitur,Ier.30,9.Ezec.34,24†37,23.

Dauidis filius appellatur Chriſtus,Mat.1*.†15,22†22,45.Mar.12,35.Luc.20,41.Act.2,29† 13,22.2.Tim.2,8.Apoc.5,5.

Decimarum vſus & decimæ, Geneſ.14,20†28,23.Leu.27.30.Nu.18,21,28.Deu.12,6†14,28†26,12.1.Regum 8,15.2.Paral.31,5.2.Eſd.10,37.Heb.7,2.

Decimæ debentur Sacerdotibus Deut.18,3.2.Par.31,4.vide Sacerd.

Dedicatio templi, vel altarium, Nu.7,10,11,84,88.3.Reg.8,26,63,65.2.Par.7,5,9†15,8.1.Eſd.6,16,17.2.Eſdr.12,27.3.Eſd.7,7.Pſal.29,1.1.Machab.4,56,57,59.2.Mach.2,9,12,20.

Demetrius filius Seleuci exercet tyrannidem,1.Machab.7,1.fœdus inire cupit cum Ionatha 10,3.fœdus ictum violat.11,53.

Demetrius aurifaber negotium faceſſit Paulo,Act.19,23.

Detractio,Pſal.14,3†100,5.Eccleſ.10.20.Prouerb.10,18† 11,13 † 16,28 † 20,19 † 26,20.Roman.1,30,2.Corinth.12,20.1.Pet.2,1,12.Iacob.4,11.

Deus eſt omnipotens, & nihil apud eum eſt impoſſibile.Gen.17,1† 18,14†35,11†43,14†48,3.Num.11.23,1.Reg.14,6.2.Paral.14,11.Sap.11,22.Iob 42,2.Iſ.40,10*.†46,9†50,2†59,1.Ier.32,17,27.Zach.8,6.Mat 19,26.Marc.9,23†10.27†14,36.Lu.1,37†18,27.Epheſ.3,20.Apoc.16,7 14†19,6

Deus omnia regit & gubernat pro ſua uolũtate,Gen.45,5†50,19,Deuter.8,18.1.Reg.9*.Sap.12,13,Tob.7,12.Iob 9,5†12,13.Pſ.102,19 †113,3†126,1.Prou.10,22†16,4,9† 19,21†20,24†21,1.30.Eccl.3,15.Iſ.26,16†45,7.Ierem.10 23†27,5.Daniel 2,21†5,18.Matth.6,33† 11,26 †20,14.Luc.12,31.Ioan.5,17.Rom.9,15.2.Cor.3,5.Phil.2,13.Heb.13,21.Apoc.4,11.

Deus eſt pater omnium fidelium ipſi obtemperantium, Deut.32,6.Pſ.102,13.Prou.3,7.Ier.3,4,14.19.Malach.1,6.Mat.6,9† 18,14† 23,8.Luc.11,2.Ioa.20,17.Ro.8,15.1.Corin.8,6.2.Cor.1,3.† 6,18.Epheſ.3.14†4,6 1.Theſſal.1.3.2.Theſſal.1,1,2,† 2,16.

Deus eſt verax & fidelis.Exo.34,6.Nu.23,19.Deu.7,9.Deut.7,9†32 4.1.Reg.15,29.Iſaiæ 49,7.Io.3,33† 8,26.Ro.3,4,1.Corinth.1,8†10,13.1.Theſ.5.24,2.Theſ.3,3.2.Tim 2,13 Tit.2,2.2.Ioan.1,9† 5,20.Hebr.10,23.Apoc.3.7.14.

Deus eſt in eſſentia vnus,præter quem non eſt alius, Exo.3.14.Deuter.4,35†6,4†7,9†10,17† 32,39.2.Reg.7.22.3.Reg.8.60†18,36.1.Par.19,20.Sap.12,13.Iſ.37,16†43,10† 44,6,24†45*.†46,9.Oſee 13,4.Tob.8,20†13,4.Eccli.36,5.Marc.12.29.Io.17,3.1.Cor,8,6†12,6.Gal.3.20.Epheſ.4,6.1.Tim.2.5

Deus eſt trinus in perſonis, & vnus in eſſentia,vide Trinitas.

Deus æternus eſt, nec principiũ habet,nec finem, ſed eſt ipſe principium & finis,Gen.21,33.Exod.15,18.Iob 36,26.Iſ.41,4†43,10†44,6† 48,12 †57,15.Daniel 7,9.Roma.16,26.Hebr.1,8.Apoc.1,8,17†21,6† 22,13.

Deus nouit, audit, & videt omnia,Exo.3.19.Num.12.2.Deut.31,21.1.Reg.2.3†16,7.2.Par.16,9.Iob 14,6†22,11†28,24†31,4†42,2.Pſ.7

10†32,13†37,10†89,8†130,8.Prouer.5,21†15,3,11† 24,12. Iſaiæ 19, 15†40,27 † 48,4. Ierem.1,5 † 7,11† 17,10†23,24†32,19.Ezechiel.11,5. Eccliſ.16,15†17,15 † 23,27†39,24, 27†42,9.Sapien.1,10.2. Machab.9, 5†12,22.Matt.6,4†21,2. Marc.2,8† 14,13. Lucæ 22,10. Ioann.1,47†13, 21†16,30†21,17.Act.15,8.Rom. 8, 27.1.Theſſ.1,4.1. Ioan.3,20.Heb.4, 13.Apoc.2,23.

Deum nemo videre poteſt, Exo. 33,20.Deuter.4,12.Io.1,18†6,46.1. Tim.6,16.1.Ioan.4,12.

Deus & diuina omnia non poſſunt humana induſtria aut ingenio comprehendi,Exo.33,20.3. Reg,3. 5.Iob 32,8.Pſ.93,10†118*.† 142,8. Iſa.22,22 † 54,13.Mat.11,25†13,11 †16,17.Lu.8,10†10,21†24,44.Io.1, 10†3,3†6,44,65†14,8,17†17,6.Act. 16,14.Rom.1,19†11,33.1. Cor.2*. Gal.1,11.1.Tim.6,16.Apoc.3,7.

Deus eſt immenſus & incircumſcriptus,3.Reg.8,27.2.Paral.2,6†6, 18.Iob 11,8.Pſal.138,7,10.Iſa.6,3† 66,1.Ier.23,24. Amos 9,2. Sap.1,7. Mat.5,35.Act.7,48†17,24.

Deus teſtatur ſe Deum. i.ſaluatorem & conſolatorem Iſraelis, omniumq. eorum qui ritè ipſum colūt & inuocant, Gen.17,1,7. Exo.6,2† 20,2†29,45.Leuit.26,11. Pſal. 17,3 †49,6.Iſaiæ 30,19.Ier.31,33†32,38. Ezech.37,23.Io.10,17.

Deus eſt Dominus ac creator cæli & terræ.vide Creator.

Deus nihil eorum quæ fecit, odit, Sap.11,25.

Deus eſt judex totius mundi,reddens vnicuique mercedem pro merito.Gen.18,25.Deu.10,17.Iob 34, 11. Pſa.7,9†61,13†93,2†95,13,Iſa. 11,3.Eccli.35,22,27.Ier.17,10†25, 14.Matth.16,27† 25,31. Act.17,31. Rom.2,6.2.Tim.4,8.Heb.12,23.

Dei miſericordia,patientia, charitas,ſapientia,verbum, quære ſuis quæque locis.

Deo ſoli attributa,ſubinde in ſcripturis & alijs per communicationem tribuuntur, vt vocabulum, Deus,ſoli Deo tribuitur, Deut. 6,4 32,39.1.Reg.2,2.Pſ.85,10.2. Mach. 7,38. Marc. 12, 29. alijs tribuitur, Exo.7,1†22,8.1.Reg.28,13.Pſal,46 10†81,6.

Deus ſolus bonus,Matt.19,7.Lu. 18,19.alijs tribuitur bonitas,Gen. 1,31†3,6†49,15.Nu.14,7.1.Reg.29 9.2.Re.18,27.1.Par.28,8. Tob.12,8 Iudith 12,12,14. Pſ.110,10† 146,1. Prouer.18,22†22,1.Eccle.7. 2.Sap. 8,19. Eccli.14,5.Ierem.7,3.Matt.7, 17.Marc.9,50. Luc.6,45.

Deus ſolus ſanctus,1.Re.2,2.alijs ſāctitas tribuitur. Exo.3,5†12,16† 22,31†28,2†29,29,35†30,29†35,2. Leuit.11,44.Num.16,5.Deute.6,7. Ioſue 5,15.2.Reg.22,26.4.Reg.4,9 Iudith 8,29. Pſalm.5,8. Matth.7,6. Rom.7,12.

Deus ſolus fortis, 1. Regum 2,2. alijs fortitudo attributa, Gene.32, 28†49,14.Pſ.53,5.Cant.3,7. Iſa.19, 14.Ierem.9,23. Matth.12,29.Marc. 3,27. Luc.11,21.Hebr.11,34. 1.Petr.5,9.

Deus ſolus iuſtus, 2.Mach. 1,25. alij quoque iuſti,Geneſ.7,2†18,23. Pſal.33,16†36,29,30. Prouerb.8,8. Sap.5,16. Matt.1,19†10,41†25,46. Lucæ 1,6.Rom.1,17.

Deus ſolus pius,Apocal.15,4.alij etiam pij,1.Pet.2,9.

Deus ſolus beatus,1.Tim.6,15. alij beati, Geneſ. 30,13.Pſ.1,1 †32, 1,2† 40,1 † 118,1† 126.1. Matth.5*. †16,17,24,46.Lucæ 1,45†14,14.Iacobi 1,1.

Deus ſolus potens,1.Timot.6,15 alij potentes, Exodi 18, 21. Pſal. 111,2. Lucæ 1, 52. Actorum 8,27 † 18,24.

Deus ſolus immortalis, 1.Ti.6,16 alijs tribuitur immortalitas. Sapien.1,15†4,1†8,17

Deus facit mirabilia ſolus, Pſ.71 18†135,4.Eccl.11,4.

alij quoque faciunt mirabilia, Deu.34,12.Eccli.31,9†48,4.15.

Deus ſolus nouit arcanas animi cogitationes,3.Re.8,39.2.Par.6,20 alij quoque nouerunt, 1.Reg.9, 19.4.Reg.5,26.

Deus ſolus peccata remittit, Lu. 5,21. dimittunt & alij, Matt.18,18. Ioan.20,23.

Deo ſoli honor & gloria.Pſ.113, 1.Iſa.42,8.1.Tim.1,17.

alijs quoque tribuuntur, 4. Reg. 14,10.2.Par.17,5.Pſ.149,9. Eccl.31 10.Luc.14,10.Io.5,44.

Deus ſolus adorandus,Exo.10,5 Leu.26,1.Deut.5,9.Mat.4,10.

alijs adoratio tribuitur,Gen.18, 2.vide Adoratio.

Deo ſoli ſeruiendum, Deu.6,13† 10,20.1.Reg.7,3.Mat.4,10.Luc.4,8

alijs etiam poſt Deum ſeruiendum,Geneſ.25,23†29,20 †47,25.1. Timot.6,2.

Deus cuius mali ſit cauſa, & cuius non ſit, vide Malum.

Diabolus ſtudet ſemper perditioni hominum,Gen.3,1*.1.Paral.21, 1.Iob 1*.2*. Zach.3,1 Matt.4,5,9† 8,28†13,19.Luc.8,12†13,9,14†22, 31.Act.5,3†13,8.2.Cor.4,4†11,14. Ephe.6,11.1.Theſ.2,18.1.Petr.5,8. Apoc.2,10†12,9†20,7

Diabolus non plura poteſt quā ei Deus permittit, 3.Reg.22, 21. 2. Paral.18,20.Iob 1,12†2,6.Matth.8, 31.Mar.5,12,13.Eph.2,2. 2.Timot. 2,26.Apoc.20,7.

Diabolus pater & princeps mundi omniumq.impiorum, Matt. 4,9. Luc.4,6. Iob 41,25. Io.8,44 †12,31 †14,30†16,11.2. Cor.4,4. Epheſ.2, 2†6,12.Coloſſ.2,15.

Diaboli imperium per Chriſtū ſublatum.Gen.3,15.1.Reg.17*.Iob 26,13. Iſa.9,4†14,8,12†27,1†52,3. Zach.3,2.Mat.12,29.Luc.10,18†11 22.Ioan.12,31.Coloſ.1,13†2,15.2. Timot.1,10.1.Io.3,8.Heb.2,14. Apoc.12,9†20,2

Diaboli filij,Io.8,44.Act.13,10. 1.Ioan.3,10.

Diaconi,Act,6,3 † 21,8.Philipp. 1,1,Tim.3,8.

Diana colitur Epheſi,& in vniuerſa Aſia,Act.19,27.

Dies nouiſſimi,& iudicium extremum. 1.Reg.2,10.Pſ.95,13.Iſaiæ 2, 10,19†13,4,6,13 † 26,21†27,1†30, 30†66,15,24.Ierem.30,23.Dan.7,9 Sophon.1,2,14.Malach.4,1.4.Eſdr. 2,27†13,32.Matth.12,36†13,41,49 †16,27†24*.† 25,31,42. Marc.13*. Luc.17,24,30. Act.1,11 †3,20†17, 31.Roman.2,5,16†14,10.1 Corin. 15*.2.Corinth.5,10.1.Theſ.4,16† 5,2.2.Theſſ.1,7†2,1.Tit.2,13.2.Petr.3,13.Heb.9,28.Iudæ 14.Apoc.1. 7†20,11

Dies Domini, Iſaiæ 13,6. Ierem. 30,7.Amos 5,18.Ioel 2,1,31.Soph. 1,14. Malach.4, 1.Eſdræ 2,27. Philipp.1,6 † 2,10.1. Theſſal.5,2.2.Timot.4,8.

Dies Domini & hora nulli cognita.Mat.24,36,50.Mar.13,32.Lu. 17,24,30.Act.1,7.1.Theſſalo.5,1.2. Pet.3,10.Apoc.3,3†16,15.

Dies pro annis,Num.14,34. Ezechiel.4,6.

Dilectio Dei erga ſuos, Exo.20, 5 † 34,14.Deut,4,24† 6,15†7,8.Ioſ. 24,19.Prou.8,17. Eccli.4.18.Ier.31 3.Io.3,16†10,11†13,1,18†15,9†16 27.Ro.5,8.Gal.2,21.Eph.3,19†5,2.

Diligēdus eſt Deus ſuper omnia, Gen.22,2,9.Exod.20.6.Deut.5,10† 6,5†10,12†11,1, 13,22† 30,6. Ioſ. 22,5.Eccli.7,32†34,19†47,11. Matth.10,37†22,36.Marc.12,30.Luc.7, 47†10,27.Io.21.15.Rom.5,5†8,28, 35,1.Cor.10,21.1.Ioan.4,17

Dilectio.vide Charitas.

Dina filia Iacob,Gen.30,21. violatur a Sichem.cap.34.2.

Dionyſius Areopagita conuertitur,Act.17,34

Diſcordia vitanda. Prou.6, 19† 10,12†15,18†16,28†17,11 †18,6.† 30,33.Matth.12, 24*. Luc.11, 17.1. Corinth.14,33. Galat. 5,15.2.Tim. 2,21

Diuini,vide incantatores.

Diuites quomodo ſe erga pauperes habere debeāt.Leu.25,35. Deuteronom.15,7.10 Iob 31,16.Pſalm. 61,11.Prouer.14,31†17, 5†19, 17† 21,13†22,7†28,27†30,7.Eccleſ.11, 1.Eccli.4,4†7,35†11,10†29,12†31, 8.Iſaiæ 23,18. Matth.6,19. † 19, 21. Luc.14, 13† 16 .† 18,22. Act.2.45† 4,34.1. Timoth.6. 18.vide Eleemoſyna.

Diuitiarū vanitas & contēptus, & quemadmodum in diuitijs nō ſit ſperandum,Pſalm.38, 7 † 48*.51,9. Prou.10,2†11,4,28†15,16†18, 11† 22,16†23,4†28,11†30,7.Eccleſ.5,9 12†6,2.Iſaiæ 2,7. Ierem. 17, 3, 11† 22,13.Ezech.7,19. Soph.1, 18. Eccli.5,1,10†10,10†11.7 †14,1† 31,3. Matth.3,22†19,21.Lu.8,14† 12, 15. 1.Tim.6,9.Iac.1,11.

Contra diuites impios.1.Reg.25 2.Iob 20,19† 27*.Prouerb.23,4† 28 8,20,27.Eccleſ.6,1 Iſaiæ 5,8† 32,9. Ierem.15,13.Amos 6,1†8.4.Habac. 2,5.Luc.6,24†16,19,24.Iac.5,1.vide Auaritia.

Doctrina Apoſtolica ſcripta & non ſcripta firmiter tenenda, Ro. 16,17.Galat.1,8,11,2.Theſſ.2,15.1. Cor.11,3,34

Doctrina Apoſtolorum eſt Chriſti doctrina.Lu.10,16.1.Cor.14.37, 2.Cor.2,14,17†7,20.1. Theſſal.2,2, 13.Galat.1,11

Doeg ſeruus Saulis prodit ſacerdotem Abimelech,1.Reg. 22.9, 18. cædit ſacerdotes Domini,22,18

Dolus,Ier.9,6.Pſal.34,20† 9, 28. Prou.12,17.Marc.7,22.Act.5,1.Roman,1,29

Domus ædificata ſuper petram, firma manebit,Pſ.45,2. Mat.7, 24† 16,18.Luc.6,48,Rom.8,35.

Domus corporis noſtri.2.Cor.5, 1.2.Pet.1,14

Domini & dominæ erga ſeruos & ancillas totamq. familiam officium,& poteſtas,Exo.21,2, 20,26. Leu.19,13†25,38.Deuter.5,14,21† 15,12,16†24,15.Iob 31,13,Prouer. 29,19.Ier.34,9,14. Eccli. 7,22 † 33, 31†42,16.Epheſ.6,9.Col.4,1

Donaria recipere, ſit ne prohibitum,Gen.14,22.Exodi 18,21†23,8. Nu.22,18.Deut.10,17†27,25.1.Re. 8,3†12,3.3.Re.13,7.4. Reg. 5,16.2. Paral.19,7.Iob 15,34.Pſa. 14,5†25, 10.Prou.15,27†17,23. Iſa. 1, 23 †5, 23†33,15†45,13.Ezec.13, 19 † 22, 12.Dan.5,17.Mich.3,11.Eccli.8,3 † 20,31. Act.20,35

Druſilla vxor Felicis pręfecti,audit doctrinam euangelicam a Paulo,Act 24,24

E

Ebrietas, & gula,Geneſ. 9, 21 † 19,32,35†25,29.Leuit. 10,9. 1. Reg.25,36,2.Reg. 11, 13 † 13,28.3. Regum 20,12,16.Prouerb.20,1†23 17†23,1,2,3,20.29†31.4.Eccl.19,1 † 23,6†31, 12.17*, 31, 35 † 37,32*. Iſaiæ 5,11.22†23,13†28,7 † 56,12. Ezech.16,49.Dan. 5, 2. Oſee 4, 11. Ioel,1,5.Mich.2,11.Abac.2,5.16.Iudith 13.4.Sapien.2,7,1. Machab.16, 16.Luc.12,45†21,34.Rom.13,13,1. Cor.5,10†6,10†15,32. Galat.5,21. Epheſ.5.18.1.Theſſal.5.7,1. Tim,3, 3.Tit.1.7.1.Pet.4,3.Hebr.12,16.vide Ieiunium.

Ebrietas iram Dei prouocat.Iſ.5 11,22†28.1. Dan. 5,1.Ioel 1,4, 5. 1. Cor.6.10.mentem alienat.Prou.23 31.Eccli.19.2.Iſ.28,1,7. Oſee 4,11. ad libidinem incendit. Prouc.20,1. Eph.5,18.facultates diſſipat. Prou. 25,20.Eccli.19,1.ſecretum detegit. Prouerb.31,4.Abac.2,15.ad furorē & rixas excitat.Prou,20,1†23,29. Eccl.31,38,40.Oſee 7,5

Ebron,vide Hebron.

Eccleſia accipitur pro tēplo materiali,Deut.23.1.Iudic.20,2.Iudic, 6,21.Pſal.67,27.Thren.1,10.Ioel 2, 16.1.Cor.11,18†14,34

Eccleſia accipitur pro cœtu fidelium,Num.19,20† 20,4, 1. Regum 17,47.3.Regum 8,14, 55. 1. Paralipom.29,1*.2.Paralipom, 1,5. Pſal. 21,26†25,12†34,18† 105,32 † 149, 1.1.Machabæor.4,37†5,16†14, 19. Matth.16,18. Actorum 5, 11 † 8,1 †16,4.Roman.16,16,23.1. Corint. 6,5†11,16†12,28†14,5.2. Corinth. 8,18,23,24†11,8†12,13.Epheſ.5,23 Philip.4,15.Coloſſ.1,15. 1. Timot. 3,5,15.Iacob.4,14.Apocalyp. 1,11† 22,16

Eccleſia pro cœtu vnius prouinciæ,3.Reg.8,14.Act.9,31† 11, 2,6† 12,2†13,1†15,1†19,32†20,17.Ro. 16,2.1.Corinth.1,2†16,1.2,Corin. 8,2.Gal.1,2.2.Theſſ.1, 1*. 1.Pet.5, 13.Apoc.2,1*.†3,1.

Eccleſia pro prælatis & præpoſitis.3.Reg.8,14.Mat.18,17.

Eccleſia eſt vna & viſibilis præfigurata per vnā & viſibilem arcam Noe.Gen.6,14.1.Pet.3,20.per ciuitatem ſanctam Ieruſalem, Apocal. 21, 2. per hortum cōcluſum & fontem ſignatum.Cant. 4, 12. per vnā columbā,6, 8.per vineam,Pſ. 79,9. Cant.2,15.Iſa.5,2*.Iere.2,21†12,10. Matth.20,1*.Marc. 12,1. Luc. 20, 9. Apocal.14,15. per nauem.Luc. 5, 3. per ſagenam comprehendentē bonos & malos piſces. Matth.13,47. per agrum,Mat.13, 24. per regnum cœlorum.Matth.13*.†25*.

Eccleſia firmamentum veritatis errare non poteſt,Iſaię 29,21.Mat. 16,18†28,20.Luc.22,32.Ioan.14,16† 16,13†17,11.20.1.Timo.3, 15*.1.Ioa. 2,27.

Eccleſia eſt corpus Chriſti, Cāt. 4,7,9,11,12.Epheſ.1,22†4,4† 5,23. 1.Corint.12,27

Eccleſia fidelium naſcitur & propagatur per ſanam doctrinam. Io. 1,12†3,3.Rom.8,13†9,8.Gal.3,26† 4,19.Eph.1,5.Tit.1,1;1 Cor. 4.15. Philem.10.1.Pet.1,23,1.Ioa.3,9†5, 1,18.Iacob.1,18.

Eccleſia ſeu fidelium cętus, tenetur ſacerdotibus paſtoribuſq. ſuis ad vitam ſunt tuendam neceſſaria ſuppeditare,Deuter.12,19†14,27† 16,11†25,4.1.Eſdræ 7,23.Matt.10, 10.Lucæ 10,7.Rom.15,27.1.Corin. 9,7,11.Gal.6,8.Philip.2, 29† 4, 10. 16,1.Theſſalon.5,12.Heb.13,7.Tenetur etiam pro ſuis præfectis orarę,Act.4,29†12,5.Rom.15,30.Eph. 6,18.Phil.1,19.Coloſ.4,2,2.Theſ.3, 1.Hebr.13,18.

Eccleſia eſt ſponſa Chriſti,Pſ.44 11.Ezech.16,9,2.Cor.11,2. Epheſ. 5,26.Apoc.19,8†21. 10

Eccleſiæ caput eſt Chriſtus Oſee 2.2.1.Cor.12.27.Epheſ.1,22†4,15† 5,23.Col.1.18†2,10

Eccleſię quaſi mēbra quædā ſūt

veri fideles, eidem capiti Chriſto eiuſq. vicario ſubiecti, cuiuſcumque nationis fuerint, ſiue Iudæi, ſiue Gẽtiles, Iſa.43,9.Ioan.10,16.1.Corin.12,12.Eph.3,6

Eccleſiæ claues promittuntur, & poteſtas, Mat.16,19. traduntur. Io.20,23. exercentur, Matt 18,17. vide Excommunicatio & Confeſſio.

Eccleſiam ſibi Chriſtus comparauit & emit ſãguine ſuo, Act. 20,28. 1.Cor.6,20† 7,23.Epheſ.2,13.Col.1,14.1.Pet.1,18.Heb.9,12. 1. Ioan.1,7.Apoc.1,5 † 5,9†14,4.

Eccleſiam ſuam Deus protegit & cuſtodit, Exo.13,21† 29,45.Leu.26 12.Deut.7, 20 † 23,14†31,3.3.Reg.6,13.Pſ.90,1,11†131,13.Iſ.43,2.Ierem.46,28.Mat.18,20†28,20.Ioan.14,23.2.Cor.6,16.

Edom frater Iacob filius Iſaac, appellatur Eſau.Geneſ.25,25.

Edumæi negant Iſraelitis tranſitum per ſuam regionem.Nu.20,14. cædũtur, & fiunt ſerui domui Iſrael, 2.Reg.8,14. deficiunt ab Iſrael, & creant ſibi regẽ, 4.Reg.8,20. ſuperãtur a Iuda, 14,7.2,Paral.25,12.

Cõtra Edumæos prophetia, Nu.24,18.Pſ.136,7.Iſ.21,11† 34,5. Ier.49,7.Thren.4,22. Ezec.25,13, 14† 42,29 †35*.† 36, 5. Amos 1,11, Abdiæ 1,1*. vide Eſau.

Eleazar filius Aaron, Exod.6,23† 28,4. partitur cum Ioſue terrã Chanaan, Ioſue, 14,1. iuxta præceptum Domini, Nu.34,17. conſecratur Sacerdos, Leu.8.24*. fit poſt mortem patris ſummus Sacerdos. Nu.20,26. Deut.10,6. moritur & ſepelitur, Ioſue 24, 23. filium habet cui Phinees nomen erat, Exodi 6,25. quẽ in demortui patris locum ſufficiunt. Numer.25,7,12

Eleazar filius Saura occidit elephantem, quo in vulnere procumbente, ipſe oppreſſus ſuffocatur. 1. Machab.6,43.

Eleazaris ſenis martyrium, 2.Machab.6,18,24

Eleemosyna pauperibus erogãda, Exod.22,25†23,11.Leu.19,10 † 23,22†25,34.Deut.15,7,10† 24,19. 3.Reg.17.10.2.Eſdr.8,11.Eſth.9,22 Pſ.40.1†81,4†111,9.Prou.3,9,28 † 11,18,25†14,21,31† 18, 17 †21.13, 21†22,9†28,27†31,20.Eccleſ.11,1. Iſa.58,7.Ezech.16,49†18,7.Dan.4, 24.Eccli.4,2†7,35†12,3†14,11 †29 12†35,4.Tob.1,4†4,7,17†12,9†14, 12, Mat. 6,3 †10,42 † 19,21†25,35, 42.Luc.3,11†6,35†11, 41† 12, 33 † 14, 13†16,9,21†19,8 † 21,1. Act. 2. 42† 6,2 † 9,39†10, 2†11,29†20,35. Ro.12,8†15,26.1.Cor.16,1*.2.Co.8,4.15†9*.Epheſ.4,28.Hebr.13,16. 1.Io.3,17.Iacobi 2,15. quære Miſericordia.

Eli ſacerdos in Silo, 1.Reg.1.3. filij eius reprehenduntur. 2, 12,22. è ſolio lapſus fractis ceruicibus moritur.4,18.

Elias, vide Helias.

Eliſæus vngitur propheta, 3, Regum 19,19. iuxta præſcriptum Domini, 19,16. tranſit Iordanẽ, 4.Reg.2,14. ſanat aquã, 2,20. reuocat puerum ad vitam, 4, 32. mũdat Naamã a lepra, 5,14. percutit Syrios cæcitate, 6,18. prædicit rerum abundãtiã, 7,1. ægrotat, & moritur, 13, 14,20, mortuum eius corpus excitat mortuũ, 13,21. cõmẽdatur, Eccli.48,13.

Elymas magus fit cæcus, Actorum 13,8

Emere & vẽdere quomodo oporteat, Gen.23,9, 14† 25,31† 33,19† 41,57†42*. Leuit. 19,13,35†25.14. 46.Deut. 15,1 † 25,13,2,Reg.4,21. Eccli.27,3†42,25.Prouerb.11,1.26 †16,11 † 20,10,23.Iſaiæ 23, 18. Ier. 32,6.Ezech.45,10.Mich.6,10.Matt. 7, Luc, 14, 18. 1. Corinth. 7, 30. 1. Theſſ.4,6.

EPhron, quia negabat Iudæ tranſitum funditus perdita eſt, 1.Mach.5,46.2.Machab.12,27.

Epiſcopi, eorum electio, & officium, Mat.20,23,26.Luc.4,16† 22. 26.Io.10,4.14†21,15.Act.1, 24† 6, 3†11,22†14,20† 20,28.Ro. 13,16, 21,1.Corint.3,5†4,1†16,1,9.2.Corint.3,6†4,5†10,8† 6,4.Eph.1,15 † 3,2.Col.1,25,1. Timot.3,1 † 4,6,2. Timot.2,1,15,24.Tit.1,5.1.Pet.5,2 vide Concionator.

Erubeſcere nullus debet Euangelium, Pſalm.39,11.Eccli.42,9,21. Marc.8,38.Luc.9,26.Ro.1,16.2.Timoth.1,8

Erubeſcendum propter peccata, Ezec.16,52.Eccli.42,11.

Eſaias vide Iſaias.

Eſau filius Iſaac naſcitur, Geneſ. 25,24. vendit ſua primogenita. 25, 31.Hebr.12,16. ſupplantatur a fratre ſuo Iacob, Geneſ. 27 *. ducit filiam Iſmaelis, 28,9 † 36,3. procedit contra Iacob cum 400. viris, 32, 6. oſculatur ſuum fratrem Iacob, 33, 4. in Eſau pugnare prohibetur Iſrael, Deut.2,4. vide Edom.

Eſdras ſcriba proficiſcitur ex Babylone, 1.Eſdr.7, 6, ſeparat mulieres Gẽtiles ex Iſrael, 9*.†10*. legit corã multitudine librum Legis, 2. Eſd.8.2.3.Eſdr.9,39. appellatur Ioſedec, 1.Paral.6,15

Eſurire iuſtitiam, Iſaiæ 55, 1. Pſ. 106,9.Mat.5,6.Luc.1.53†6,21.Apocal.21.6†22,17

Eua formatur ex coſta Adæ, Geneſ.2,21. comedit fructũ vetitũ, 3,6

Euangelium Chriſti eiuſq. prædicatio, Gen.3,15.Iſ.53,1†55,5.† 61, 1.Mat.1,21†11,28,†28,19.Mar.16, 15.Luc.2,10†24,46.Io.3,16†6,35 † 8,12†10,9†12,46.Rom.1,16†3,21, 24†8,3.1.Cor.1,15,39† 4,15†15,1, 2.Cor.5,18.Galat.1,6,11.Eph.1,13 1.Timot.1,15.2.Timoth,1,8†2,8,1. Pet.4,17

Euangelium adfert fiduciã, ſimul & timorem, conſolationem, & terrorẽ, Mat.3,7*.†5,20,23† 7, 13,19, 23†8, 12†9, 15 †10,33 †11,12† 12, 37, 41 † 12,29, 40,50†15,13†16,27 †18,6,7†20, 16 † 22,13,14† 24, 12, 24*.† 25, 12,13,40, 41 *. Marc. 10, 25,31 † 13*. Luc.3.17†6,24,25 † 9, 62 † 12,20, 40,48 † 13, 5,26,30†16, 22†17,30,34 † 19,22*.†20,47†21*. Io.5,28†15,16.Act.5,5,6*.Ro. 1,18 †2,5,6†6,23†9,18*. †11,20,22†13, 2,3,4†14,12,1. Cor.3,13,17† 5,5 † 10,1†11,29*.†15,51†16,22,2.Cor. 7,1,8,10†13,5.Galat.5,21,24. Eph. 5,5.Philip.2,12,1.Timot.5,24.Heb. 9,27†10,26,27*.Iacob.4, 9 † 5,1.1. Pet.4,18†5,8,1.Petr.1,10†2,4*.†3, 10*.Iudæ 15.

Euãgelizanti debetur neceſſaria vitæ ſuſtentatio.Mat.10,9.Mar.6,8 Luc.9,4†10,7.Ro.15,26.1. Corint. 9,7,11,13.Galat.6,6.1.Timot.5,17, 2.Timot.2,6

Euchariſtia, Mat.26,26. Mar. 14, 22.Luc.22,Io.1.Corinth. 11. 24*.† 10,16. frequenter ſumenda, Actor. 2,42 †20,7. præfiguratur, Exod.16, 15*.

Euchariſtia ſub altera tantum, nĩmirum panis ſpecie.Io.6,58. data à Chriſto, Luc.24,30,31. ab Apoſtolis, Act.2,42†20,7.

In Euchariſtia nõ remanet ſubſtãtia panis poſt conſecrationẽ, ſed eſt verũ Chriſti corpus & ſãguis, Mat. 26,26, Mar.14,22.Lu.22,19. Io.6,51

Euchariſtiã in publicis ſupplicationibus circumferendam eſſe, prçfiguratum Ioſ.6,6,7,11,*20.1.Reg. 4,3.2.Reg.6,4,5,6.

Eucharistia adoranda, Pſ. 21,28, 30†98,5. Ioan. 9,38.

Exactio, cenſus, & tributum debetur principibus. Matt. 17,24,†22,17. Mar. 12,16. Luc. 20,22. Roman. 13,7.

Excommunicatio à Chriſto inſtituta & præcepta, Matth. 5,29†16 19† 18, 8, 18. Marc. 9, 42. Ioann. 20,23.

Excommunicatio in vſu fuit Apoſtolis, 1. Cor. 5,3,10. 2. Theſſ. 3,6. 14. 1. Tim. 1,20. Tit. 3,10.

Excommunicatio exercenda ad ædificationem & emundationem Eccleſiæ, & ad correctionẽ eius qui excommunicatur, 1. Cor. 5.4. 1. Timot. 1.20. 2. Theſſ. 3, 14. vt ſpiritus eius ſaluus fiat. 1. Cor. 5*.

Excommunicatio Phariſæorum, Io. 9.22.34† 12,42 † 16,2.

Excommunicandi qui in morib. aut doctrina grauiter errantes admoniti, nolunt reſipiſcere, Pro. 22, 10. Mat. 18,17. Rom. 16, 16. 1. Corint. 5*. 2. Cor. 2,8. 2. Theſſ. 3*. 1. Timot. 1,20† 6,5. 2. Tim. 2,17,21 †3.5. Tit. 3,10. Io. epiſt. 2,10.

Excommunicati vitandi, Mat. 18, 17. 1. Cor. 5*. 1. Tit. 3,10.

Exequiæ celebrantur, Geneſ. 23, 23 † 50,10. Deuter. 34,8. 2. Regum 3,31*.

Exechias filius impij Achab cum eſſet rex, tamen pius fuit, 4. Re. 16, 20. frangit ſerpentem æneũ, 18. 4. deficit ab Aſſyrijs, 18,7. mittit nuntium ad Iſaiam prophetam, 19. 2. Iſ. 37,2. decumbit ex graui morbo, 4. Reg. 20,1, Iſa. 38,1. oſtendit Babylonis ſuum theſaurum, & reprehenditur, 4. Reg. 20,12,14. Iſa. 39,1,5. commendatur, Eccli. 48,19.

Ezechiel cum alijs captiuis vehitur in Babylonem, Ezech. 1, 1. vocatur, & mittitur. 2, 3. commendatur, Eccli. 49,10.

F

Facere pro Sacrificare in Scripturis, Leu. 15, 15,30. Nu. 6,11, 16†8,12 †9,2,4,10,14. Iudic. 13,16. Luc. 22,19.

Fama bona præſtantior diuitijs. Prou. 22,1. Eccl. 7,2. Eccli. 41,15,16

Fames & annonæ caritas, Gen. 12, 10 † 26, 1 †41 *. 42 *. 43*. 44*. 45*. 47 . Exod. 16,3. Deut. 28,53†32,24. Ruth 1. 2. 1. Reg. 21,1†24,13. 3. Reg. 8,37†18,2. 4. Reg. 4,38†6,25 † 8,1,† 25,3. 2. Paral. 6,28 † 20,9. 2. Eſdr. 5*. Pſal. 36. 19. Iſaiæ 5. 13. Ieremiæ 14, 1,12,15†15,2†29,17† 34,17, Ezech. 5,12, 16 † 6,11. Ioel 1*. Amos 4, 6. Hagg. 1, 6. 10† 2,17. Matt. 24,7. Luc. 4. 25 † 15, 14. Act. 7, 11 † 11, 28. Rom. 8,35. 2. Corin. 8, 14 † 11, 27. Apoc, 6,8 † 18.

Fames verbi Dei, 1. Reg. 3,1. 2. Paral. 15,3. Oſee 3,4†4,1. Amos 8,11

Famulorum famularumq. officium, Gen. 16,46†24*. † 30,25† 31, 4† 39, 1, 6, Exod. 21,2,20. 4. Reg. 5 20,25. Prouer. 14,35†17,2† 19, 10† 29,19. Eccl. 2,7. Eccli. 7, 22 † 10, 28. Ierem. 34,8. Ioel 2,29. Luc. 12,37,45 Act. 12,13. 1 Corin. 7,21. Epheſ. 6,5. Coloſſ. 3,22. 1. Tim. 6.1. Tit. 2, 9. 1. Petr. 2, 18.

Felix præfectus Iudææ, Act. 23, 24. †24*.

Fermentum, mala doctrina, Leuit. 2,11†6,16. Deut. 16,3. Mat. 16,6. Mar. 8,15. Luc. 12,1. 1. Corinth. 5,5. Galat. 5,9.

Feſta Iudæorum, & in primis feſtum Paſchæ, vide Paſcha.

Feſtum Pentecoſtes, Exod. 21,16 †34,22. Num. 28,26. Deut. 16, 9. Io. 5,1. Act. 2.1†20,16.

Feſtum tubarum, Leu. 23,24. Nu. 29,1. 2. Par. 5.3.

Feſtum expiationũ, Leu. 16.30 † 23,27. Num. 29,7,8.

Feſtum tabernaculorũ, Exo. 23, 16. Leu. 23,34. Num. 22,12. Deu. 16, 13†31,10. 1. Eſd. 3,4. 2. Eſdr. 8,15. 17. 2. Mach. 1.9†10,6. Io. 7.2

Feſtum Sabbati, vide Sabbatum.

Feſtum neomeniæ, Num. 28, 11. 1. Reg. 20,5. Ezech. 45,18.

Feſtorum violatio quam grauiter puniatur, Num. 15,32.

Feſtus præfectus Iudææ, Actorũ 24,27.

Fides in Scripturis varie accipitur, videlicet pro fidelitate & veritate Dei i ſeruãdis promiſſis, Pſ. 32, 4. Iſaiæ 11,5. Thren. 3,20. Oſee 2. 10 †5,9. Ro. 3,3. pro veritate & cõſtantia verborũ inter homines, Gen. 39 16†44,32. Leu. 6,2. Eccli. 22,28. Ier. 42,5. 1. Machab. 10, 27. 1. Tim. 2,7. pro uirtute Theologica, Sap. 1,2†3, 14, Habacuc 2,4. Matth. 8,13†9,22† 17,20. Marc. 5.34. Luc. 5,20. Rom. 3, 21†4,3†5,1. pro fide viua & formata per charitatem, Habac. 2,4. Mat. 9,22†15,28. Mar. 5,34 † 10,52. Luc. 7,50. Rom. 3,22. Galat. 5, 6*. Hebr. 11*. pro fide mortua abſque charitate, Matth. 7,21, 22. 1 Corint. 13, 2†15,2. Iac. 2,26. pro ſponſione ſeu voto, 1. Timoth. 5, 12. pro fiducia, Iacob 1,6

Fides charitate inferior, vide Charitas.

Fides viua quæ per charitatem operatur, magnæ virtutis eſt, Matt. 9,2,22,29†21,22. Mar. 16, 16. Luc. 18,42. Ioan. 1.12. †3,15,16,36† 6,35 †7,38. †11,25 † 14,12 † 20, 29. Act. 3,16 † 10,43†15,9† 16,31. Rom. 1, 16† 3,22. Galat. 3.8. Ephe. 2,7. Heb. 11, 6*.

Fides non facit nos certos aut ſecuros de accepta peccatorum remiſſionẽ, aut cõſequenda vita æterna, vide Certi.

Fides ſine operibus nõ iuſtificat, 1. Cor. 13,2. Gal. 5,6. Iacobi 2,14.

Fides ipſa etiam appellatur opus bonum, Phil. 1,6.

Fides eſt vna, Eph. 4,5.

Fidei viuæ & operanti tribuitur iuſtitia & ſalus, Gen. 15, 6. Mar. 16, 6. Luc. 1, 45 † 8,48 †23, 41. Ioan. 5, 24 † 17,3. Act. 13,38 † 16, 31. Ro. 3, 22 † 4,3,22 † 5*. † 10,1, 10. Phil. 3, 9. 1. Pet. 2,6. Heb. 4.3

Fidei prædicatio ad eorum qui præſunt in Eccleſia, iudicium referenda eſt, Gal. 2,2

Fidem Gentilium etiam reſpicit Deus Ier. 39,18, Mat. 8.5.13†15,28. Luc. 7,9. †10,33†17,16. Ioan. 4, 47. Act. 10,3†8,26

Fideles Deus liberat a communi perditione, & internecione impiorum, Gen. 6*. 7*. 8*. 19*. Exo. 8, 22† 9,4,6,26†10,23† 11,7. Num. 16,23, 26,31. Ier. 39,18. Daniel. 6,22, 2. Petri 2,7.

Infidelitas ſeu incredulitas punitur, Gen. 19,11,17,26. Num. 11,21† 14,2,11†20,12, Deut. 9, 20. 4. Reg. 7,2,17. 4. Eſd. 15,4. Pſal. 77. 32 Eccli. 2,15. Matth. 8, 28 † 14, 30† 17, 17. Marc. 16,16. Luc. 1, 16 † 24,24. Ioan. 3,18,36 †6,7 † 8, 24 † 12,48† 20,27, Rom. 11. 20. Heb. 3. 18 †4, 2, 11,6. Apoc. 21,8

Filiorum officium erga parẽtes, Gen. 9,23 † 22, 2,7† 27,1 †28, 7†37, 14*. Exod. 20,12†21,17. Leuit. 19, 3,32 † 20,9 † 21,9. Deut 5, 16 †21, 15,18 † 27,16, Iudic. 14. 1. 1. Reg. 2, 11,18,22 † 3,1,7 † 8,1 † 18,5. 3. Regum 2,19. 4. Regum 2,23† 12,2†22, 1. 2. Paralipom. 34,3. Eccli. 3. 1,8 †6, 28 † 7, 29 † 8,7, 11 † 22, 3 † 23,18 † 25 10 † 32,24. Tob. 4, 1 † 14, 5. Iob 1,4†

1,4†8,4†32,4,6. Prouerb. 1,8†4,1† 6,20†10,1†13,1†15,20† 19,26†20, 11,20†22,15†23,19,25†28,24†30, 17. Ierem.35,16. Ezech.22, 7. Matt. 4,20† 19,35†15,4†19,19. Marc. 10, 19. Luc.2,48†18,20. Act.7,14†22,3. Epheſ.6,1. Coloſſ.3,20.1.Timot.5, 1.1.Pet.5,5.

Fœnum & herba citò tranſiens omnis homo, Pſalm.89,6† 128,6. Iſ 40,6. Eccli.14,15.1.Pet.1,24. Iacob. 1,10.

Fœnus, vide Vſura.

Fornicatio iram Dei prouocat. Deut.22,21. Prou.23,27. Eccli.19,3 Ier.5,7. Oſee 4,14.1.Cor.6,9,13,15. Coloſſ.3,5. Heb.13,4. corpus eneruat & facultates abſumit. Iob 31,12 Prouerb.23,27†29,3†31,3. Eccli.9, 6. infamiam adfert, Eccli.9,10†41, 21. fornicationis occaſiones vitandæ, Eccli.9,4,12†42,12. fornicatio non ſolum in opere externo, ſed & in affectu prohibetur. Exod.20,17. Matth.5,28

Fornicatio ſpiritalis, quæ eſt hæreſis, & idololatria. Deut.31,16. Iudic.2,17† 27,33. Iſa.1,21†57,3. Ier. 3,1. Ezec.6,9†16*. Oſee 1,2†2,4†4, 15. Apoc.18,3

Fratres & ſorores Chriſti qui ſint, Matt.12,40†28,10. Marc.3,33. Luc.8,21. Ioann.20,17. Hebr.2,12. Pſalm.21,23.

Fraus, quære Dolus.

Fructus boni operis, quære Op'.

Fundamentum eſt Chriſtus, 1. Corin.3,11. Epheſ.2,20,1, Petr.2,6. fundamentum etiã Apoſtoli, Eph. 2,20. Apoc.21,14

& peculiariter Petrus, Matt.16, 18*. Ioan.21,15,17. cuius fides numquam deficiet, Luc.22,31

Furtum prohibetur, committitur, & punitur, Exod.20,15†21,17† 22,1. Leu.19,11. Deuter.5,19†24,7. Ioſ.7,1,19. Tob.2,21. Prouer.6, 30. Oſee 4,2.2. Mach 12,40. Matt.19,18 Io.12,6.1.Cor.6,10. Apoc.9,21.

Fures dicuntur, verbum Dei & doctrinam veram adulterantes, Ierem.23,30. Ioan.10,1.

G

GAal opponit ſe Abimelech, Iudic.9,26,35,39.

Gabaonitæ redimunt vitam aſtu quodam, Ioſue 9*, obſidentur, & obſidione liberãtur, 10,5*. Propter ipſos iniuſtè à Saule occiſos ſuſpẽduntur filij Saulis, 2.Reg.21,1,6,9.

Gabelus venit cum Raphael ad nuptias Tobiæ, Tob.9,7.

Gabriel apparet prophetæ Danieli, Dan.8,16†9,21. Zachariæ ſacerdoti, Luc.1,11. Virgini Mar.1,26

Gad filius Iacob ex Lia, Gen.30, 11†25,26.

Gadditæ recipiunt ſuam hæreditatem, Num.32*. Deuteron.3,12. Ioſ.13,24.

Gad propheta admonet Dauid, vt non maneat in terra Moabitarũ, 1. Reg.22,5. nuntiat Dauid iram Dei, 2.Reg.24,11,18.

Gaius, 1.Corinth.1,14. capitur, Act.19,29. deducit Paulum in Aſiam, 20,4. hoſpitio eum ſuſcipit, Rom.16,23.

Galgal, ſiue Galgala, ciuitas Iſrael, Ioſ.4,19. in Galgal circumcidi tur populus, & celebrat Paſcha, 5, 2,7,10. egreditur inde ad liberãdos Gabaonitas†,10,7. reuertitur, 10,43

Galilæa recipit Chriſtum, Io. 4. 45. in Galilæa incipit Chriſtus prædicare, Mar.4,12. Act.10,37

Gamaliel vir peritus Legis, Act. 5,34†22,3.

Gamaliel dux Manaſſitarum, Nume.1,10.

Gaudere & lætari honeſte licet, 1.Paralipom.29,9*. 2. Eſdr. 12,42. Pſalm.67,4. Lucæ 1,14.1.Theſſal.1, 6†5,16.

Gaudendum non eſt more Gentiliũ. Eccl.2,2†7,3. Oſee 9,1. Amos 6,8. Prouer.2.14. Iacob 4,9.

Gaudium in perſecutione, Matt. 5,12. Act.5,41†20,24. Ro.5,3. Col. 1,24. Heb.10,34†11,25.

Gaudium ſpiritus, Lu.10,21. Ro. 12,12†14,17. Gal.5,22. Phil.4,4.1. Theſſ.3,16.

Gaudium ſalutis æternæ, Iſa.25, 18†26,1†33,20†65,12. Sap.3,1,7. vide Beatitudo.

Gedeon dux & iudex in Iſrael, Iud.6*.†7*.†8*.

Gemitus quis probandus, quis improbandus, Exod.2,24. Ezech.9, 4. Tob.3,1.2. Machab.6,30. Rom.8, 22. Iac.5,9

Gentium vocatio, Geneſ.49,10. Num.24,17. Deut.32,43.2.Reg.22, 44,50.3.Reg.8,41. Pſal.2,8†21,28† 67,32†71,8,17†85,9†86,4. Iſaiæ 2,2†11,10†19,18†25,7†27,13†29, 17†35*.† 41,25†43,5† 45,14† 49*.†51,5†54*.†55*.†56,3,6†60, 3,9†65,1†66,19,20. Ierem.9,24† 12,16†16,19. Oſee 2,1,24. Ioel 2, 28. Mich.4,2. Soph.3,9. Zachar.2.11 †8,20†9,10. Matth.2,1,2.7†8,11†21, 31,43†22,9. Ioann.10,16. Act.6,26, 30†10*.1. Corinth.12,13. Epheſ. 2,10.

Gentilium mores non ſunt nobis imitandi, Leuit.18,3†20,23. Ierem. 10,2.

Genu omne flectendum Domino. Pſalm.21,30. Iſa.45,23. Roman. 14,11. Phil.2,10.

Gerſon filius Leui, Nume.3,17. Gerſonitarum miniſterium, 3,25† 4,22.

Gieſi miniſter Eliſei, 4. Reg.4,25 fit leproſus, 5,26.

Gladius non cuiuis permittendus, Matt.26,51. Mar.14,47. Luc.22, 49. Ioan.18,10.

Gladius ſpiritus eſt verbũ Dei 4. Eſd.13,9,27. Iſaiæ 11,4†27,1†31, 8†49,2†66,16. Epheſ.6,17. Hebr.4, 12. Apocalyp.1,16†2,16†19,15.2. Theſſal.2,8.

Gloria Dei in omnibus quærenda, Ioſ.7,19. Pſal.115,1. Mat.6,9. Io. 9,24†17,4. Act.3,12†12,23. 1.Cor. 6,20†10,31. Phil.1,20. Coloſſ.3,17. Tit.2,10. quære Honor.

Gloria beatorum, vi. Beatitudo.

Godolia filius Ahicam gladio interimitur, 4.Reg.25,25. Ier.41,2.

Gratia in ſcripturis accipitur pro beneficio, Ruth 2,20.2. Reg.2, 6†15,20. Prou.4,9. Eccli.7,27†29, 20. pro fauore, Geneſ.6,8†18,3†19, 19†39,21. Exod.12,36. Tob.1,13. Eſther 2,17. Prou.13,15. Eccli.4,25 Dan.1,9. Act.2,47†24,17†25,9. pro præmio quod a Deo expectatur, Prou.1,9†12,2.2. Mach.12,46. Luc. 6,33.1. Petr.2,19. pro dono aliquo gratis dato, Eſther 15,17. Pſal.44,3. Pro.3,22†16,23†22,11.1. Cor.12*. Epheſ.4,7.1. Pet.4,10. pro dono ſupernaturali Deo gratũ faciente, Pſ. 83,12. Luc.1,28†2,40. Io.1,15. Ro. 1,7.1. Cor.16,23,2. Cor.1,12. Gal. 5,5. Heb.13,19. Iac.4,6. pro re grata, pulchra, accepta, & amabili, Prouerb.31,30. Eccl.10,12. Eccli. 7,21 †11,19†26,16,19†40,22. Luc.4,22, Epheſ.4,29

Gratiæ donum quam ſit occultum, & reconditum, quodq. nemo facilè illud ſibi arrogare debeat, Iob 9,20,21. Pſ.2,11†18,13† 142,2. Prouerb.14,12†20,9. Eccleſ.9,1,3, 12. Eccli.5,5. Ierem.17,9.1. Corint. 4,4.2. Cor.10,14†13,5. Galat.6,3.

Philip.2,12,1.Petri 4,18,2.Pet.1,10 1.Ioan.4,1

Gratia qua quis hominib. gratus eſt,etiam illa a Deo eſt,Exo.3,21 † 11,3† 12,36.4.Reg.25,27,2.Eſd.2,5 Pſal.105,46. Ier.40,2,3,4. Dan.1,9. Tob.1.13.Act.24,23† 27,3 † 28,19,

Gratus animus erga Deum & homines commendatur,Geneſ.4,3† 8,20† 14,21† 23*.† 24,48† 26,25.Exo.15,1.Leu.25,6,Num.15,17† 31,48. Deuter.4,9.† 6,5.Iudic.5,1.1. Reg.2,1† 14,35† 31,11, 2.Reg.10,2 † 19,33.3.Reg.2.7.1.Par.29,10,20.2.Par.15,11† 20,26. Eſther 6 . Tob.9.1.† 12,1,7.Eccli.7,22† 32,28† 35,13.1. Machab. 4,24 † 5,54.2, Mach.3,33. Mat.11,25.Mar.5,10.Luc.18,43.Io.11,40.Act.4,21 † 27,35.Roman.6,17.2.Corin.6,1.Epheſ.5,19. Philip.4,6.Coloſſ.2,7† 3,15.1. Theſſ.5,18. 2.Theſſ.1,3.1.Tim.4,3.

Gratiæ agendæ ante & poſt cibũ ſumptum,Deu.8,10.1.Reg.9, 13.Iſ.62,9.Matth.14,19 † 15.36 † 26,25. Marc.6,41† 8,6† 14,22.Luc.9.16.Io.6,11,23.Act.27,35 Rom.14.6.1.Corinth.20,30.1.Tim.4,3

Gula, vide Ebrietas, & Ciborũ luxus.

H

Haereticos & infideles relinquit Deus ad iuſtorum probationem,Iudic.3,1.1.Cor.11,19

Hæretici iam inde a temporibus Apoſtolorum extiterunt.Timot. 1. 20.2.Timoth.2,18.1.Ioa.2,18.2.Io.7.Apoc.2,15.

Hæreticos futuros etiam noſtris temporibus prædictum eſt,Mat.24,5,24.Io.5.43.1.Tim.4,1.2.Tim. 3,1. 2.Pet.2,1† 3,3.Iudæ 18

Hæreticorum mores & doctrina ibidem.

Hæretici vitandi,Deut.13,1.Mat.7,15.Rom.16,17.2.Tim.2,17 † 3,5. Tit.3,10.2.Theſſ.3,14.Ioan.2,10.

Hæretici malè tolerantur a præfectis,Apoc.2,14

Hæretici tollendi è medio,Deut.13,5† 18,20.3.Re.18.40*.4.Re.10.25*

Hæreſis, fornicatio ſpiritalis,vide Fornicatio.

Hazael famulus Benhadad regis Syriæ,4.Regum 8,11,15.iuxta mandatũ Domini.3.Re.19,15.percuſſit Iſrael in vniuerſis finibus ſuis,4.Re.20,32† 12,17† 13,3.quẽadmodũ ꝓphet.eſt,4.Re.8,11,13.morit,13,24

Helias vir piloſus,& zona pelliceа cinctus renibus,4.Reg.1,8.

Heliæ orationis efficacia,3. Reg.17,1.Iacob.5,17,18. alitur miniſterio corui.3.Re. 17,2. excitat puerũ mortuum 17,19.occidit prophetas Baal,18,40.fugit Iezabel 19,3.mittitur in Damaſcũ,vt ungeret Hazael regem Syriæ,19,15. mittitur ad Achab,21,17.ad Heliam miſſi principes quinquagenarij cum ſuis, igne cęlitus demiſſo cõſumuntur,4. Re.1,10.aſſumitur per turbinem in cælum,2,11.apparet in transfiguratione Domini,Matt.17,3.Luc.9,30.

Heliodorus a cubiculis Seleuco, tentat theſaurum templi auferre,2 Machab.3,7,13. punitur a Deo, 3, 24.

Hæliſeus,vide Eliſeus.

Herodes Aſcalonitas occidit innocẽtes pueros,Matth.2.16,& moritur,2,19.

Herodis Antipas filius Herodis, tetrarcha Galilææ,Luc.3.1. occidit Ioãnem Baptiſtam,Mat.14,9.Herodes & Pilatus morte Chriſti inter ſe recõciliantur,Luc.23,12.Act.4,27.

Herus & Hera vide Dominus & Domina.

Heſron filius Phares, Geneſ. 46, 12.Matth. 1, 3. relinquit poſt ſe Azam,& appellatur Iephonne,1,Paralip.4,15.

Heſter fit vxor Aſſueri,Eſther 2* precibus ſuis apud Aſſuerum latã de Iudæis vno die occidendis ſentẽtiam reuocat,Eſther 8,3,8

Hieremias,vide Ieremias.

Hieruſalem,vide Ieruſalem.

Holofernes dux Nabuchodonoſor mittitur contra Iſrael,Iudith,24.blaſphemat Deum 6,1

Obſidet Bethuliam,7,1.proprio gladio ceruix ei præciditur,13,8

caput eius conſpiciendum ponitur in muris ciuitatis,14.1.totus Aſſyricus exercitus ſe in fugam dedit,15,1

Homo creatus eſt ad imaginem Dei,Gen.1,26† 2,7† 5,1† 9.6.Sap.2,23.Eccli.17,1.Iob 10,8. Pſ. 118,73. Iac.3.9

Homo maledicitur,Gen.3,17.

Benedicitur in Chriſto, Gen.12,3† 22,18.Galat.3,8

Hominis regeneratio,Mat. 18,3. Io.1,13† 3,3,6† 4,14† 7,38,1.Cor.4,15.Gal.4,19.Eph.4,22.Col.3,8. Tit.3,5.1.Pet.1,23† 2,2.Iac.1,18.

Homo puluis & lutũ.Gen.2,7,† 3,19† 18,27.Eccle.12,7. Eccli. 17,1† 18,8† 41,13.Iob 4.19† 10,8 † 34,15. Pſ.77,39† 102,14† 143,4.Iſaiæ.40,6.

Homicidium latrocinium,& ſanguinis effuſio,Gen,4*.† 9,6† 37,18. Exod.2,12 † 20,13† 22,2.Leuit. 24, 21.Num.25,7*.Deut.5,17† 19,4,11 † 21,1 † 27,24,Ioſ.20,3.Iud.9,5.1. Reg.18,17.2.Reg.3. 27 † 4, 7,11.3. Reg.2,5,25,34,46,4.Reg.14,5 † 21, 16.Prou.6,17† 28, 17. Eccli.34,25, 27.Thren.4,13.Ezec .11,6† 22,2† 24 6.Oſee 4,2.Matt.5,21† 19,18† 25,34 † 26,51.Ioan.8,44.Rom.13,9. Gal.5, 21,1.Ioan.3,12.Apoc.13,10.

Honor qui ab hominibus proficiſcitur,non magni faciendus,Nu.16, 1.Iudic.9,1.1.Reg.10,27.2.Reg.15, 1.3.Regũ 1,5.Eſther 3,1*.† 6,6,Ecc.9,16† 10,29,30.Ierem.9,23.Matth.6,1† 8,4† 9,30† 17,9† 20,21,26.Mar.1,44 † 5,43† 7,36† 8,26† 9,8 † 10,35, 43.Luc.22,24.Ioan.6,15† 8,50† 12, 43.Act.10,26† 14,14.Gal.6,2.Phil.2,3,1.Theſ.2,6.1.Petr.5.3,3.Ioan.9. Apoc.19,10† 22,9

Honor Dei,quęre Gloria.

Honorãdi Parentes,vide Parẽtes

Hoſpitalitas commendatur, Iſa.58,7.Mat.25,36.Luc.14,13.Romanor.12,13.1. Timot.3, 2. Tit. 1,8.1. Pet.4,9.3.Ioan.5.9, Hebr. 13, 2.Iacob.1,27

Hoſpitalitatis exempla,Gen.18, 3† 19,2† 24,31.Ioſue 2*.Iudic.13,15 † 19,4,9,3.Reg.17,10,17.4.Reg.4,8, Iob 1,4† 31,17.Tob.2,1.Luc.10,38† 19,6.Act.16.15† 28,2.7.

Inhoſpitalitas,Iud.8,5† 19,18.1. Reg .25,9,14.Sap.19,13

Humilitas Deo grata eſt, Geneſ. 18,27† 29,31 † 41,40.Iudic.6,15.1. Reg.1*.† 2,1,8† 7,9,10,2.Reg.6,16, 21.2.Par.12,6.8† 32,26 † 33,12 † 34, 26.Pſal.33,19.Prou.11,2† 16,19 † 18,12† 22,22† 25,7† 29,23.Iſaiæ 57 1 † 57,15† 66,2.Ier.1,6.Ion.3,5.Eccli.3,18† 7,19.Iudith 4,7,11 † 9,16. Matt.3,11† 5,3† 8,8† 11,20† 15,27† 18,4† 20,26† 21,5† 23,7,11.Mar.9, 34 † 10,43.Luc.1.48† 9,42† 14,7,11 † 15,19† 18 13† 22,26.Ioan.13,4.Actor.10,26.Roman.11.20† 12,16.1. Cor.4,6† 15,8.Phil.2.3.Coloſ.3,12. Heb.11,24.1.Pet.5,5.Iac.1,9† 4,10. Apocal.4,1† 19,10

Hymenæus pſeudo apoſtolus,1. ad Tim.2,17.

Hypocriſis,1. Reg. 15,11*.† 18*. 2.Reg.15,2,7,4.Reg.1,6,9.Iob 8,13 † 13,16† 15,34† 20*.† 27,8 † 36,13.

Prou.

Digitized by Google

Prou.30,13. Eccli.1,36† 19,24. Iſa.29,13†38,2. Ier.9,8. Ezech. 33, 30. Malac.3,13.2. Mach.6,24. Matth.2,7,16†7,2,16†7,5†15,7†16,3†22,18†23*.†24,51.Mar.7,6.Lu.11,44†12,1,56†18,11.Act.5,1†8,18†13,8.Roman.2*.Gal.2,13.1.Timot.4,2.2.Timot.3,5.1.Theſſ.5,22.1.Pet.2.1.

I

IAbes in Galaad opprimitur ab Iſrael, Iudic.21,10. obſidetur, 1.Regum 11,1. viri Iabes Galaad exhibent miſericordiam Sauli, & filio eius,31,12.

Iacob filius Iſaac naſcitur, Gen.25,23. emit a fratre Eſau primogenita,Geneſ.25,31.Præripit Eſau benedictionem, 27, 5 *. proficiſcitur ad Laban,28,10.videt ſcalam,& vouet votum,28,12,20.

ſeruit Laban pro duabus filiab. 29,18.reuertitur in patriam,31,17.

luctatur cũ angelo,32,24. vocatur Iſrael,32,27 † 35,10,3. Reg.18,31.mittit filios in Ægyptum, 42, 1.

migrat cum tota ſua familia in Ægyptum,46*. Deute.10,22.filios Ioſeph adoptat in ſuos,48,5.8.

benedicit duodecim filijs,& moritur,49,33. ſepelitur cum patrib⁹ ſuis in terra Chanaan,50,4,7.ſecundum promiſſionem,47,29. & ſecundum mandatum, 49, 29. commendatur,Eccl.44,24.vide Iſrael.

Iacobus Zebedæi filius vocatur, Matth.4,20.occiditur,Act.12,2.

Iebus appellatur Ieruſalem, Ioſue 15,8.Iud.19,10.1.Par.11,4.

Iebuſæos expugnare non poterat Iſrael, Iud.1,21. ſuperantur tamen à Dauid,2.Reg.5,8.

Iehu filius Hanani prophetæ arguit regem Ioſaphat,2.Par.19,2.

mittitur ad Baaſa regem Iſrael, 3.Reg.16,1,7

Iehu filius Ioſaphat filij Nãſi vngitur vt rex eſſet Iſrael, ad delendã domum Achab,4.Reg.9,1.6.

iuxta pręſcriptum,3.Reg.19,16.

occidit Iezabel,4.Reg.9,30,33.

occidit ſeptuaginta filios Achab, 10,1.iubet comprehendi & iugulari fratres Ochoziæ regis Iuda ,10,14.perdit ſeruos Baal, 4.Reg.10,17.25.moritur,10,35.

Ieiunium, & ieiunandum eſſe, Ioel 2,12.Tobiæ 12,8. Matth.6,16. Mar.2,20.Luc.2,36†5,35.Ro.13,13 1.Corint.7,5.1.Corinth.6,5†11,27 Act.13,2,3,14,22.Eph.5,18. 1.Theſ.5,6. Tit.2,2.1. Pet.1,13† 5,8.vide Quadrageſima.

Ieiunij meritum,Iere.35,14.19. Ionæ 3,7,9,10,Iudith 4,8†8,6.Mat.17 21†6,17.Lucæ 2,37.

Ieiunatur pro mortuis,1.Reg.31 13.2.Reg.1,12†3,36. 1. Paralipom.10,12.

Ieiunij exempla, Exo.24,18 †34,28.Deut.9,9,18.Iud.20,26. 1.Reg.7 6†31,13.2.Reg.3,35†12,16.2.Para.20,3.1.Eſd.8,21.2. Eſd.1,4.Eſther 4 3.Pſal.34,13.Ier.36,9.Dan.10,3. Ionæ 3,5.Iudith 4,7†8,5,Tobiæ 3,10. Mat.4,2 † 9,14.Luc.2,37†5,33.Act.10,30†13,3†14,23.

Ieiunium indictum a rege Saule, 1.Reg.14,24.a Ioſaphat,2.Paral.20 3. a Niniuitis & eorum rege, Ionæ 3,5,7.ab Eſdra,1.Eſd.8,21.ab Eſther & Mardochæo, Eſther 4,16. vide Abſtinentia.

Ieremias ꝓpheta ex Anathoth. Iere.29,27. vocatur,& à Deo mittitur,1,4.

Ieremias perſecutionem patitur, Ierem. 18,19†20,1†26,7†33,1†36,12†38,4,7.

Ieremias inuenit gratiam apud Nabuchodonoſor,Ier.39,11 .

Ieremias vinculis ſoluitur a Nabuzardan,Ier.40,1.

Ieremias luget Ioſiam, 2. Paral.35,25.

Iericho expugnatur & exuritur, Ioſ.6, 10, 24. reædificatur ab Hiel, 3.Reg.16,34.appellatur ciuitas Palmarum,Deuteronom.34,3.2.Para.28,15.

Ieroboam filius Nabat, ſeruus Salomonis, fit inimicus Iſraeli, 3.Reg.11,26.2.Paral.13,6. fit rex decem tribuũ,3.Reg.12,20. iuxta verbũ Ahiæ.11,29. erigit duos aureos vitulos, & falſum cultum Dei, 12,28,31. idq.punitur & exprobatur, 14,7†15,25†16,19,26. 4. Reg.3,3† 10,29,32 † 13,2,6,11†14,24† 15,9,18,24†17,22†23,15.

manus eius exareſcit,3.Re.13,4.

curatur,13,6.moritur, 14.20.tota eius domus perditur,15,29. iuxta quod prædictum fuerat 14, 10. contra Ieroboam Amos 7,10.

Ieroboã filius Ioas fit rex Iſrael, 4.Re.13,13†14,16. moritur,14,29.

Ieruſalẽ expugnatur a filijs Iudæ, Iud.1,8. eligitur a Deo in habitaculum.3.Reg.8*.2.Par.6,2†7,16.

Ieruſalem appellatur Iebus,Ioſ.15,8.Iud.19,10.1.Paral.11,4.

Ieruſalem appellatur Talem,Pſ.75,3.

Ieroſolymam quæ tribus Iacob ihabitauerint,1.Par.9,3.2.Eſd.11,1

Ieruſalem obſidetur a rege Syriæ & Iſraelis,4.Re.16,5.a rege Nabuchodonoſor,4.Reg.24,10†25,1.

Ieruſalem exuritur,& euertitur, 4.Reg.25,9.iterum excolitur,& reparatur,2.Eſd.3*.†6,15.

contra Ieruſalem & eius ciues,4 Reg.21,12†23,27.Iſaiæ 1,6†3,1†22 1,8†29,1,7†65,2. Ierem.4,3,9 † 7*. 13*.†17,19†19,3,6†21,3†13,39†25 8†32,3,26†34,1†38,3†30,8. Ezech. 6,6†4*.†5*.†10,2†15*. †21,6†22*. †23*.Soph.3,1.

Ieruſalem deſtruendã per Romanos,Dan.9,26.Zachar.14,1.Mat.23 1,15. Luc.13,35†19,41 † 20,16†21,6.Io.11,48.

Ieruſalem ſpiritualis, Eccleſia ſancta,Pſ.12,1.3.Iſa,33,20†54,11† 60*.†62,6†65,16,18.Tob.13,19. Bruch 5,1,7.Gal.4,26.Heb.11,10†12 22. Apoc.3,12,21,2,10.

Iezabel impia,impij Achab coniunx.3,Reg.16,31†25,5,7

occidit prophetas Domini,18,4 13.minatur Heliæ prophetæ mortem,19,2.a canibus dilaceratur, 4.Reg.9,33. iuxta verbum Heliæ prophetæ,3.Regum 21,23.

Illuminati dicuntur Baptizati, Heb.6,4.

Imagines iuſſit Deus fieri,Exod.25,18*.Num.21,8*.

Imagines fecit Salomon,3.Reg.6,35†7,25,29,36†10,19.2. Paral.3,10,14†4,3.

Imaginum vſus,Num.21,8.Sap.16,6.Ioſ.2,26*.de altari in teſtimonium & memoriam extructo.

Immiſericordia, & eius punitio, Exod.1,12. Deut.23,3. Iud.8,6,15. 1.Reg. 25,15,38. Iob 20,19. Prou.21,10,Eccli.12,13.Amos 1,6. Matt.18,30,34† 25,42.Luc.16,21,23. Iacobi 2,13.

Impatientia, & eius punitio, Exo.14,11†15,24 †16,2,7†17,2. Nu.11,1,10†14,1,26†21,5,Iob 3,1.Prouerb.12,15.Eccli.2,16.

Impiorum dicta,facta, & cogitata contra pios, Sap.2*.Pſal.9*.10*. 11*.13*.Prou.4,14.

Impiorum proſperitas,Iob 10,3 †21,7,10.Pſ.72,2,8†91,8,4.Eſdræ 3 28,31. Iere. 12,1.Habacuch 1,13.2. Machab.6*.

Impiorum proſperitas bonis admirationem parit, Iob 21,7,13. Pſ. 72,2. Eccleſ.7,16. Iere.12.1. Habac. 1,13. Malac.3,15.

Impij incidunt in mala quæ pijs pararunt, 1.Reg.17,42†31,4. Eſth. 7,10. Pſal.7,16† 9,16†34,8 † 36,14. Prou.26,27. Eccl.10,8. Iſa.33,1. Ierem.48*. Daniel.3,22† 6,24†13,62. Eccli.27,28*. Iudith.13,4. Apocalip.18,6.

Impij incidunt frequenter in malum quod timent, Iob 6,16. Prou.1, 26†10,24. Iſa.66,4.

Impiorum ſubita & improuiſa punitio, diſperſio & euerſio, Gene. 7,21†14,15†9,24†34,25. Exod.14, 24. Leuit.10,2. Nu.11,33†16,31. Ioſue 10,9†11,7. Iudic.4,20†7,12,15, 21†8,11†16.28. 1.Reg.30,16. 2.Regum 13,28. 3.Reg.6,2 † 18,40 † 20, 13,19. Iob 4,8 † 5, 3 † 8,13†15,20† 18*.†20*. † 27,14†36,12. Pſal.1,5† 36*. Prouer.1,27 † 6,15†10,25†12, 7. Iſaiæ 5,24†47,9. Ierem.15,8. Da. 5,30. 1.Mach.2,62†4,3. Matt.24,38. Lucæ 12,20,46 † 16,23,25 † 17, 27, 29. 1.Theſſ.5,3.

Impiorum punitio bonis eſt ad timorem & cautionem, Deuter.13, 11†17,18†19,20†21, 21. Proue.19, 25†21,11. Eccliſ.23,37. Act.5,11. 1. Timot.5,20.

Impios deridebit Deus, Pſ.2,4 † 36,13†58,9. Prou.1,16. Sap.4,12.

Impoſitio manuum varia in veteri teſtamento, Gene.48,14. Exod. 29,10. Leu.34 † 3,2. Nu.27,23. Dan. 13,34. Marc.10,16.

Impoſitio manuum in ſacramento ordinis, & confirmationis, Act. 6,6†8,17†13,3†19*. 1.Tim.4,14†5, 22. 2.Tim.1,6.

Impudicitia contra naturam, Gen.19,5†38,7. Leuitic.18,22 † 20, 13. Iudic.19,22,30. Ro.1,27. 1.Cor. 6,1. Epheſ.5,12. 1.Timoth.1,10. 2. Pet.2,7,8.

Incantationes & maleficia, Exo. 7,11 † 8,18†22,18. Leuitic. 19,31 † 20,6,27. Numer.23,23. Deuter.18, 10. 1.Reg.28*. 4. Reg.17,17 †21,6. Iſaiæ 2,6†44,25†47,13. Ierem.20,2. Dan.2,2,10. Mich.5,11. Act.8,8†13, 6†16,16†19,19. Gal.5,20. Apoc.18, 23†21,8.

Inceſtus graue peccatum, Leuit. 18,6,7 † 20,11,14. Deuter.22,30. 1. Cor.5.1,2.

Indulgentiæ, 2.Corin.2,10.

Infernus & damnatio parata diabolo & angelis eius, vide Damnatio.

Inferni pœna varia & horribilis, Deuteronom.32,22. Iob 24,19. Pſalm.10,6 † 20,10†48,15 †111,10. Sap.11,17. Eccli.21,10. Iſaiæ 30,33† 15,11,13,14†34,9. Ierem.9,15. Malach.4,1. Matth.8,12. Luc.13,27†16 23. Apoc.14,9†18,7†20,14. nunquã terminanda, Iſa.60,24. Matt.25,41. 46. Mar.9,47. 2.Theſſ.1,9.

Infidelitas, vide Fides.

Infirmitas corporalis, vide Ægrotatio.

Ingratitudo, & eius punitio, Geneſ.31,1 † 40,23. Exod.1,8. Deuter. 23,3*. Iud.2,1†6,8†8,33†12,1. 1.Regum 10,18 † 12,8 † 25,3,10. 2.Reg. 14,30. 2.Par.24,21. Prouerb. 17,13. Iſaiæ 1,2 † 5,4. Ierem.2,5,6. Ezech. 16*. Oſee 10,1†13,2,6. Mich.6, 3. Sapient.16,29. 1.Mach.16,16,19. Mat. 11,20. Luc.17,18. Io.11,46. Ro.1,21 2.Tim.3.7.

Inimicus non paſſim contemnendus eſt, 1.Reg.14,14 † 17,43. 2.Reg. 21,20. 3.Reg.20*. 4.Reg.14,8.

Inimico reconciliato non temerè credendum eſt, 1.Reg.24,17†26, 21. 2.Reg.3,26. 1.Mach.12,24.

Iniquitas abundabit, 4. Eſd.5,2 † 14,16. Matth.24, 12. 1.Io.5,19. vide Impij & Mali.

Innocentia ſua cuique tuenda & malæ ſuſpiciones amouẽdæ, Ioſ. 22,22. 1.Reg.1,14. 3.Reg.18,17. Ierem.37,12. Acto 2,14† 6,14 † 7,2† 28,17.

Inobedientia eiuſq. punitio, Geneſ.3,16,17†19,17,26. Leuit.10,1. †26,14*. Num.14,28,41†16,31†20, 24. Deuter.11,16,28†17,12†18,19, 20†27,16*. †28,16. 1. Regum 12, 15†13,11†15,24 † 28,16. 2.Regum 6,6. 3. Regum 11,9 † 13,15,21†14, 17†20,35*. 2.Paralipom. 7,19†26, 16,19. Iſa.24,5. Ier.11,3,8†13,8 †17 27†26,4,35*. Ionæ 1,3. Matt.17,17. Act.7,39. Roman.2,8. Galat.3,10. 2. Theſſ.1,8.

Inuidia & odium, Geneſ.4,5†26, 14†27,41†30,1†37,4,11. Exod.1,8. †20,13. Leu.19,17. Numer.12,1†35 20,23. Deut.19,11. 1.Reg. 18,7, 11. Sapien.2,24. Prouer.10,12,18. Ezechiel.25,15. Dan.6,3. Luc.15,28. Io. 12,4. Rom.1,29†13,13. Galat. 5,15, 20. Iac.3,14†4,2. 1.Petr.2,1. 1. Io.3, 13,15†4,20.

Ioab filius Saruiæ, 2.Regum 2,13 confodit Abner, 3, 27. reconciliat Abſalonem per Thecuam, 14*. confodit Amaſa, 20,9. confoditur ipſe, 3.Reg. 2, 28, 34. iuxta mandatum Dauiq, 2,5,7.

Ioachaz filius Iehu, rex Iſrael, 4. Reg.10,35†13,1.

Ioachaz filius Ioſiæ exuitur regno, & vehitur in Ægyptum, vbi & moritur, 4. Reg. 23, 34. captiuitas eius prædicitur, Ezech.19,4. appellatur Iohanan, 1.Paralip.3,15, poſt ipſum creatur rex frater eius Eliachim, 4.Reg.23,34.

Ioachim filius Ioacim fit rex Iuda, 4.Reg.24, 8. ducitur captiuus à Nabuchodonoſor in Babyloniam, 24,12,15. dimittitur ex carcere, & ad honores euehitur, 25,24. appellatur Iechonias, Iere.37,1. appellatur Neri, Luc.2,27. ei ſuccedit patruus Matthanias, 4.Reg.24,17.

Ioacim, & antea dictus Eliacim, filius Ioſiæ, fit rex Iuda, 4.Reg.23,34 3.Eſd.1,37. combuſſit libros ſermonum Ieremiæ. Ierem.36,21. appellatur Melchi, Luc.3,24. moritur, 4.Reg. 24,1,5. poſt ipſum conſtituitur rex filius Ioachim, 4.Reg.24,6.

Ioanna vxor Chuſæ ſequitur Chriſtum, Luc.8,3.

Ioannes Baptiſta filius Zachariæ, Luc.1,55,59,60. Euangelium regni denunciat, & baptizat, Matth.3,1. Mar.1.4,5. Ioann.1,28†3,23,26. veſtitus eius ex pilis camelorũ, & victus locuſtæ & mel ſilueſtre, Marc. 1,6. noluit haberi maior quã erat, Ioan.1,19,22,26†3,28. mittit diſcipulos ad Chriſtum. Matt.11,2. capite truncatur, Matthæ.14,8. dicitur Helias, Malach.4,5. Matt.11,14†17, 10. Luc.1,17.

Ioannes filius Zebedæi vocatur, Matth.4,22. vnicè à Chriſto diligitur, Io.13,23†19,25†20,2†21,7,20. ſcribit quæ vidit, Io.19,35†21,24. 1. Ioann.1,1.

Ioas filius Ochoſiæ ſolus euadit, dũ ſenatus regius occiditur, 4.Reg. 11,2. coronatur rex in Iuda, 11,14. occidit Zachariam filiũ Ioiadæ, 2. Paralip.24,21. Matth.23,35. occiditur à ſuis miniſtris, 2.Paralip.24,25 4.Reg.12,20. poſt ipſum filius eius Amaſias rex conſtitutus eſt, 1. Paral.3,12. 2.Par.24,27.

Ioas filius Ioachaz rex Iſrael, 4. Reg.13,9. pugnat contra Amaſia, ſubuertit mœnia Ieruſalem, deſtruit templum, & moritur, 4.Reg. 14,13,16.

Ioiada Sacerdos iuſſit occidi Athaliam reginam,4.Re.11,15.2.Paral.20,14.moritur,24,15

Ionas prophetat, 4.Reg.14,25. præcipitatur in mare Ionæ 1,15.deglutit eum piſcis a Dño præparatus,2,1.in cuius vẽtre erat trib. diebus & trib.noctibus,ibi.Mat.12,40

Ionathas filius Saulis proſternit Philiſthæos,1.Reg.13,3† 14,1,11.liberatur per populũ à patre ob mel deguſtatum occidendus,14,15.,ferit fœdus cum Dauide,18,3† 20,8† 23,18. cæditur, 31,7

Ionathas filius Mathathiæ,prefectus militaris Iudæorum, 1.Macha. 9,31.fœdus init cum Demetrio,10,3,15.capitur,12,48. occiditur cum ſuis filijs,12.23

Ioram filius Ioſaphat rex Iuda, 3.Re.22,51.occidit ſex fratres ſuos, 2. Paral.21,4.moritur, 4. Reg.8,24. 8.Paral.21,19

Ioram rex Iſrael,4.Reg.1,17† 3,1.procedit contra Hazael regem Syriæ, 8, 28. accepto vulnere curatur in Iezrahel,9,15.moritur,9,24

Ioſaphat filius Aſa rex Iuda, 3.Re 22,41.mittit qui verum Dei cultum doceat in ciuitates Iuda,2.Paral.17,7.fœdere iungitur cũ impio Achab,18,3. ideoq. arguitur à propheta, 19, 2. iungit ſe Ochoſiæ, 2. Par.20,35.moritur,21,1.habuit ſucceſſorem filium Ioram,1 Par.3,11.

Ioſeph filius Iacob,Gene.30,23. videt ſomnium,37,5,9 venditur a fratribus Iſmaelitis, 37,26.Pſ.104, 17.falſo accuſatur,Gen.39,17.mittitur in carcerem,39,20† 41,14.cõſtituitur dominus vniuerſæ Ægypti, 41, 40. datur ei filia Putipharis vxor,41,45.detegit ſe fratribus ſuis 45,1.moritur,50,24.oſſa eius transferuntur ex Ægypto,Exo.13, 19. ſepelitur in Sichem Ioſ.24,32.

Ioſeph coniunx Beatæ Virginis Mariæ. Matth. 1, 16. fugit in Ægyptum,2.14.

Ioſias filius Amon rex Iuda, 4. Reg.21,24† 22*.eius natiuitas prædicta eſt,3.Re.13,2.legit librum Legis,4.Re.23,2.celebrat Paſcha, 23, 21 vulneratur a ſagittarijs,& moritur,2.Paral.35,23,24.4.Reg.23, 29. lugetur,2. Paral.35, 24. ei ſuccedit Ioachaz,4,Reg.23,30,34.

Ioſue pugnat cõtra Amalech,Exo.17,9,13. mittitur exploraturus terram Chanaan,Nu.13,2.eam populo commendat,14,6.cõſtituitur loco Moyſis dux populi,27,18,Deuter.3,21 † 31,3, 7, 14. Ioſue 1, 1, 6 mittit exploratores,2,1.tranſit Iordanẽ,3,16.erigit duodecim lapides in Galgal,4,3,8,20.angelus Dñi apparet ei Ioſ.5,13.benedicit populo 8,33. aſcẽdit Ioſ. ad liberandos Gabaonitas 10,7.Sol & Luna ſteterũt ad imperium Ioſ.10, 12. reuertitur Ioſ.in Galgal poſt liberatos Gabaonitas,10,43.percutit 31.reges, 12*.

accipit ſuam portionem in diuiſione terræ,19,49. moritur, 24.29. Iud.2,8.commendatur, Eccli.46,1.

Iracundia quantum mali pariat, Gen.4,5.Tob.5,2.Prou.12,16† 14, 3† 15,18† 17,19† 19,19 † 17,3† 29, 22.Eccleſ.7,10.Eccli.25, 22 † 28,6. 14 † 30, 26. Matth.5, 22. Luc.4, 28. Gala.5,20. Epheſ.4.26. Coloſſ.3.8. Tit.1,7.Iacobi 1,19.

Iræ alterius cedendũ potius quã repugnandum,Gen.27,42.Prouer. 22, 24 † 29, 22. Eccli.8, 19. Matth. 2, 13.

Iſaias filius Amos,Iſaiæ 1,1.vocatur,& mittitur,6,8 † 49,1.

Iſmael filius Abrahæ ex Agar,naſcitur,Gene.16,15.moritur,25,17.

Iſmael filius Nathaniæ occidit Godoliã,alioſq.Iudæos,Ier.41.2,6.

Iſrael appellatur,qui ante Iacob dicebatur,quære Iacob.

Iſrael populus & hæreditas Dñi, Exo.3,7 † 5,1 † 6,7 † 19,5, Leu.30, 26.Deut.4,20 † 7,6 † 9, 29 † 10, 15 † 14,2 † 26,18 † 32,9, 1.Reg.10,1 † 2,22.2.Regum 7,23.3.Reg.8,53.Iſa. 19,15 † 43,1.Ier.13,11.

decem tribus Iſrael ſeparant ſe à domo Dauid,3.Reg.12.3,9,16.ſecũdũ verba Ahię prophetę,11,29.trãſferuntur in Aſſyriam, 4. Re.15,29 † 17,6.ſecundum prophetiam,Deu. 4,26.multi ex Iſrael ſequuntur Leuitas in Ieruſalem, 2.Par.11,13.

Cõtra decẽ tribus: vide Samaria.

Iudæorum cærimoniæ erant vmbra futurorum,Exod,13,9,14. Nu. 15,38.Deu.16,1.Ezec.20,20.1.Cor. 10,1,2,Cor.3,13.Heb.7,17† 8,5† 9, 1,10, 23 † 10,1.

Iudæorum quędam certę conſuetudines,Gen.32,31.Iud.11.40.Ruth 4,7.2.Par.35,25.

Iudas filius Iacob naſcitur, Gen. 29, 33. neſcius concumbit cum filij ſui vxore Thamar, 38, 15. ſpondet profratre ſuo Beniamin,43,9.prædicitur ſceptrum non auferendum de Iuda, donec ueniat Meſſias, 49, 10.Deut.33,7. Iud.1,2.2.Reg.7,12. 2.Paralip.6,6.

contra Iudam & Ieruſalem,uide Ieruſalem.

Iudas Machabæus eligitur dux fratrum ſuorum,1.Macha.2,66. pugnat ſtrenue. 3*. † 4*. † 5*. 7, 25.2. Machab.8,1 † 10,16*. † 11,6 † 12*. † 13*. † 14*. † 15*. cæditur, 1.Machab.9,17.

Iudas Iſcariotes eligitur in Apoſtolum,Matt.10,4 init pactum cum Phariſæis.Lu.22,4.Prodit Chriſtũ, Matt,26.20,46. Marc.14,43, Io.18, 5.ſecundum prophetiam. Pſ.40,10 † 54,14 † 108,8.Ioan.6,70 † 12,4 † 13,21*. ſuſpendit ſe,Matt.27,4. Actor 1, 18.

Iudas Galilæus diſperſus cũ ſuis Act.5, 37.

Iudas, & Silas cum Paulo & Barnaba Antiochiam mittuntur, Act. 15.22. 27.

Iudicabunt ſancti de hoc mundo,Sap.3,8 † 5,1.Mat.19,28.1.Cor. 6,2.Iudæ 14.

Iudiciũ peruerſum, Eccli.11, 9. Mat.7,1 † 12,7.Luc.6,37 † 7.33. Io. 7,24 † 9,16. Act.28,4.Roman.2,1 † 14,4,13.1.Corin.4,5.1.Timot.5,21 Iac.4.11.

Iudicium Dei extremum,& quẽadmodum Chriſtus in fine mundi iudicaturus ſit,1.Reg.2,10,&c.vide Dies nouiſſimi.

Iudicium debet præcedere deliberatio & cognitio cauſæ,Ge.3,11 † 11,5 † 18,21.Ex.3,8 † 23,2.Deut. 13,6† 14,9† 19,18.Ioſue 7,19† 22, 13.Iud.20,3,12. Prou.18,13. Eccli. 11.7,Dan.13,51.1.Mach.7,7

Iudicium hominũ, vide Opinio.

Iudicum officium,& auctoritas, Exod.18,13,21 † 21 . † 22*. † 23*. Leuit.19,15† 24,11,23.Deuteron.1, 13,16 † 17 † . † 18,15 † 25,1 † 27,19. Ioſ.7,19.1.Regum 8,1 † 12,5.Paralipom.19,6.Eccli.4,50† 10, 1 † 43, 12.Pſalm.81*.Prouer.18,5,19† 24, 23 † 28,15.Iſa.5,16† 10,1.Ier.5,26. Luc.18,2† 23,1,13,23.Ioan.7,24.8, 15.Iac,2,4.

Iudices Iſrael rexerũt circa 350. annos,Act.13,20.

Iudex uniuerſi mundi eſt Deus, vide Deus.

Iudith uidua Bethuliæ diues & honeſta,Iudith 8,1*.præcidit Holoferni caput,13,10,morit̃, 16, 28.

Iurare quatenus liceat uel nõ liceat,& quã varijs modis cõtingat, Gen-

Gen.14,22† 21,24† 22,16,5,24,3† 25,33†26,3,31†31,53† 42,15† 47, 31† 50.5.Exod.13,19† 20,7†22,11 †23,13.Leu.5,4†19,12.Num.14,21 †30*.Deut.6,13†7,8† 10,20.Ioſ.2, 12†6,22† 9,15†23,7.Iudic. 21,1,7, 18.1.Reg.14,24† 16,6†24,23† 25, 34†28,10†30,15.2.Reg.3,35† 19,7 †21,2.17.3.Reg.1,13,29†2,8†8,31 †19,2,12.Par.6,22†15,14†36.13.1. Eſd.10,5.2.Eſd.10, 29. Iob 27,1.Pſ. 14,4† 23,4† 62,12†88,14† 94,11† 101,9†109,4.Iſa.14,24†19,18† 45, 23†49,18† 54,9†65,15.Ier.4,2† 5, 2,7†12,16†12,5†44,26†51,14.Oſeæ 4,15,Amos 6,8† 8,7.Soph.1,5. Zach.8,17.Iudith 1,12.Eccli.23, 9, 17. Matt.5,33† 23,16,18,20,21,22. Heb.6,13,16. Apoc.10,6.

Iurandũ non eſt temerè,nec per cęlũ,nec per terrã,nec per aliquid quod in ijs eſt.Matt. 5,34.Iac.5,12.

Iuſti vere in hac vita,Luc.1,6† 15,7.Ioã.8,36†17,17,19.1. Cor.6. 11.Heb.12,23*.2.Pet.2,7.1.Io.3,1, 7.Apoc.3,4† 14,5.vide Peccatum.

Iuſtitię ſumma perfectio non habetur in hac vita, in qua ſine peccato non viuimus,Gen.6,5†8,21.Ex. 34,7,Nu.14,18.3.Reg.8.46.2.Para. 6,36.Iob 4,17† 9,1,15,20†25,4.Pſ. 13,1†50,7†52,2†129,3†142,2.Pro. 20,9.Eccl.7.21.Iſa. 64,4. Ier.2,19, 20† 30,11. Mich.7, 2. Nahum 1,3. Sap.12,10.Matt.6,12.Luc. 17,3,10 Rom.3,9.23†7*.Gal.3,22,Eph.2,3, 3,Ioan.1,8.vide Peccatum.

Iuſtitia noſtra eſt per Chriſtũ & primã iuſtificationem,peccatorũq. remiſſionem nulla præcedunt merita,Gene.15.6.Iſa.45,25†53,8,13. Ier.23,6† 33,16. Dan.6,22. Abac. 3,4.Zach.9.11. Act. 10,43† 13,39. Ro.1,17†3,22,21†5,1,18†10,4,10. 1.Corin.1,30.Gal.2,16†3,11† 5,5, Phil.3,9.Tit.3,7.1.Pet.3,18.

Iuſtificatio qua quis ex iuſto fit iuſtior.aſcribitur bonis operibus, Eccli.18,22.Rom.2,13.Iac.2.21,24. Apoc.22,11.

Iuſtificatio impij nõ ſolum fidei aſcribitur, ſed etiam alijs virtutibus,ut Spei,Rom.8,23, Charitati, Exo.20,6.Prou.10,12. Luc.7,47.1. Cor.13,4.Galat.5,6.1.Pet.4,8.1.Io. 4,7,8,9.Timori,Eccli.1,27,28.Pœnitentiæ operibus,Sap.11,24. Ezechi.18,21,22.Matth.3,2,8.Lucæ 7, vbi ponitur exemplum Magdalenæ.15.exemplum filij prodigi. 18. exemplum Publicani.

L

Laban hoſpitio excipit famulum Abrahæ,Gen.24,32.mercede conducit Iacob,29,14,20. perſequitur Iacob,31,22.

Labor & dolor communis omnibus hominibus.Gen.3.17.Ex.20, 9† 34, 21. Deut.5,13.Tob.2,19.Pſ. 127,2.Prou.6,6†10,4† 14,4† 20,4. Eccleſ.5,11.Eccli.29,19.Ioan.21,3. Act.18,3†20,34.1.Corinth.4,12.Epheſ.4,28.1.Theſſ.2.9†4,1.2.Theſſ. 3, 8, 12.

Labor non ditat ſine Dei benedictione, Gen.3,17†23,3,12† 30,27. Deut.8,18.Iob 42,12. Prou.10,22. Eccl.11,6.

Laboranti merces debetur,Leu 19,13.Deut.24,15†25,4.Tob.4,15. Eccli.7,22†34,25,26.Ier.22.13.Malach.3,5.Matt.10,10. Lucæ 10,7.1. Cor.9,9,14.1.Tim.5,18.Iac.5,4.

Laboris manuum & agriculturę laus,& vtilitas,Prou. 12, 12† 13,4 † 14,23†24,27†28,10.

Lachis traditur in manus Iſraelis,Ioſ.10,32.Extruitur,2.Par.11,9

Laici ne ſe ſacris præter officium miſceant,Leuit.10,1.*. Nu.1,51†3, 10.nec uaſa ſacrata temere contingant,Nu.1,51† 4,15,19,20†18,7.2. Reg.6.6.2.Par.26,18.

Lais oppugnatur a Danitis,expugnatur, ædificatur, & appellatur Dan.Iud.18, 27. appellatur Leſen, Ioſue,19,47.

Laudandus Deus ante & poſt ſumptum cibum. Deuteronom. 8, 10.vide Gratia.

Laudare Deum pro merito non poſſumus,Pſ.95,4†105,2†118,164 † 144,3,Eccli.43,2,32.

Laudes Deo canendæ,Pſal.46,2 †146,7†149,1.Iſaiæ 12,4. Epheſ.5, 19. Coloſſ.3,16.Heb.13,13. Iacob. 5, 13.

Lazarus iacet ante oſtium diuitis epulonis,Luc.16,20.

Lazarus ſuſcitatur à morte, Io. 11,43. perſecutionem ſuſtinet a Iudæis 12, 10.

Lebbæus cognomine Thaddæus diſcipulus Chriſti,Mat.10,3.appellatur Iudas filius Iacobi, Luc.6,16.

Lepra quomodo cognoſcatur, Leu.13*. 14.*.

Leprã mittit Deus propter peccatum,Ex.4,4.Nu.12,8.4.Reg.5,1, 27† 15,5.2. Par.26,18,19,21.

Lepra mundatur,Exod.4,7.Nume.11,15.4.Regum 5,14.Matt.8,2. Luc.17.14.

Leproſorum ſegregatio,Leu.13, 49.Num.5,2,4.Reg.15,5.

Leui naſcitur,Gen.29,34. occidit cum fratre ſuo Simeone Sichemitas, 34,25.punitio iſtius facti,49,5.

Leuitarum habitatio,ius,& debita vitæ ſuſtentatio,Leu.10,12† 25, 32.Num.19,21,25†35,2,7.Deuter. 10,8† 12,12,19† 14,27† 18,1†26, 11.Ioſ.13,14,33† 18,7†21*.2.Eſdr. 10,33,37† 13, 10.Ezech.48.13.Eccli.7, 32.

Leuitarum miniſterium & officium,Nu.1,49†3*.† 4,1†8*.†18,2, 23.Deut.10,7.Ioſ.3,6.1. Paralip.6, 21*.† 9,14*.2.Paralipom.19,8.Ezech.44,11.

Leuitas aſſumit ſibi in miniſterium Deus pro primogenitis Iſraelis,Nu.3,12,20*.† 8.16.

Leuitę puniunt peccatum erecti vituli,Exo.32,26.

Leuitæ expelluntur ex Iſrael,2. Paral.11,14.

Lex prima,& præceptum datur, Gene.2, 16. uiolatur,3,4,6.

Lex decem mandatorum datur Moyſi,Exo.20*.Deut.5.

Legis tabulæ dantur,.Exo.31,18. Deut.5,24.franguntur,Exo.32,19. Deut.9,17.dantur aliæ tabulæ,Ex. 34,27. Deuter.10,1.

Legis natura,officium & operatio,Ro.3,20†4,15†5,20†7,1,7.Gal. 3,19.1.Tim.1,8.Heb.7,18,27.

Legem Dei ſine ſpiritu eius non poſſumus implere,Deute.5,29.Pſ. 118, 24. Lucæ 18,22. Act.15,10.Roman.8,2.

punitio uel merces eorum, qui Legẽ Dei præuaricantur,uel obſeruãt:uide Obediẽtia,& Inobediẽtia

Legis cærimoniæ abrogãtur per Chriſtum, Matt.11,13.Mar.15,38. Act.13,38†15,11.Rom.6,14†7,4† 8,3.Gal.3,13†4,5.Epheſ.2,13.Coloſſ.2,14.1.Pet.1,11,18.

Lex legitur,Deu.1,5†31,9,11.Ioſ. 8,33.4.Reg.23,2.2.Eſd.8,8† 9,3.3. Eſd.9,39,2.Mach.8,19,23.

Lex noua Chriſtianorum conſiſtit potiſſimũ in Charitate, Mat.5, 44†7,12†22,36.Io.13,34. Rom.13, 10.Gal.5,14†6,2.1.Tim.1,5.

Lia nubit Iacob patriarchæ,Geneſ.29,21.gignit ei multos liberos, 29,31.

Liber

Liber vitæ, Exod. 32,32. Pſalm. 68,29. Philip. 4,3. Apoc. 3,5† 20,12 †21,27.

Liberum arbitrium etiam poſt lapſum in homine manſit, Gen. 4,7 Deuter. 30,19. Ioſ. 24,15. Pſalm. 26, 9. Sap. 9,10. Eccl. 15,18† 31,10. 1. Corint. 3,9† 7,37

Liberum arbitrium cooperatur gratiæ Dei, 1. Reg. 7,3. 2. Paral. 12, 14. Pſ. 9,17† 72,13. Prouer. 16,1,5,9 Eccl. 2,20. Iſa. 1,16,17,18† 40,3† 46, 8† 55,6,7. Iere. 3,1,12,22† 4,3,4,14† 7,3† 18,8,11† 25,5† 26,13† 32,15. Ezech. 18,21,22,27,28,30,31† 33,14 15,16,19. Zach. 1,3. Malac. 3,7. Mat. 3,2,3† 11,33† 12,28. Mar. 1,3. Luc. 3, 4. Ioan. 1,23† 7,37. Actor. 3,19† 8,22 †9,6. Rom. 10,13,5. 1. Cor. 3,9†† 15, 10. 2. Cor. 7,1. Epheſ. 5,14. Philip. 2, 22,13† 4,13. Coloſſ. 1,29† 3,9,10. 1. Timot. 4,16. 2. Timot. 2,21. Hebr. 2, 16† 12,12.13. Iac. 4,8. 1. Pet. 1,22. 1. Ioann. 3,3. Apoc. 3,20.

Libertas Euangelica, Ioan. 8,32. Rom. 6,18† 8,2,21. Gal. 5,13. 1. Petr. 1,18† 2,16*. 2. Pet. 2,19.

Libertas praua, & improbanda, Iob 11,12. Iere. 34,15. Oſee 7,16. 2. Pet. 2,18.

a Lingua mala cauendum, Leuit. 19,16. Iob 5,21. Pſal. 51,4 † 139, 4,12 †140,3. Prouerb. 4,24 † 10,18† 11,9† 12,13,19† 15,2† 16,27,28† 17 20† 18*. † 10,19† 21,23† 26,20† 30,11 Eccleſ. 5,2. Sapien. 1,11. Eccliſ. 5,16† 25,12† 28*. 1. Corinth. 15,33. 1. Pet. 2,1. Iac. 1,19† 3,5,8† 4,11. vide Detractio.

Lingua diſcretè moderanda, Pro. 10,19† 12,14† 13,2,3† 17,27† 18, 21 †21,23. Eccli. 14,1† 20,5† 22,33† 23 17, Matt. 12,36. Luc. 6,45. Iac. 1,19† 3 2,1. Pet. 3,10. vide Loquenda.

Lobna occupatur, Ioſ. 10,29. deficit à Iuda, 4. Reg. 8,22. oppugnatur ab Aſſyrijs, 19,8.

Longanimitas, vide Patientia.

Loquenda ſunt vera, honeſta, & quæ audientibus prodeſſe queant, Exo. 2,22,28. Pſalm. 14*. Prouerb. 13,2† 24,26† 25,11† 29,20. Eccleſ. 5, 2. Eccliſ. 7,37. Matthæ. 5,37 † 12,36. Epheſ. 4,29† 5,3. Coloſſen. 3,8. 1. Petr. 3,10.

Loquendi tempus & opportunitas, Prou. 15,23 † 25,11, Eccleſ. 8,5, Eccliſ. 11,8 † 20,6† 32,9† 33,4. quomodo loquendum, Iob 6,29. Prou. 15,4† 16,20,22† 29,11. Eccli. 4,34 † 5,16† 6,5. Coloſſ. 4,6.

Lot liberatur ab incendio Sodomorum, Geeſn. 19,15,17. 2. Pet. 2,7. vxor eius mutatur in ſtatuam ſalis, Geneſ. 19,26. Sap. 10,7. Lucæ 17, 32. concumbit cum duabus filiabus ſuis, Gen. 19,31,35.

Lotio pedum, Gene. 18,4† 19,2† 24,32 † 43,24. Io. 13,4,14. 1. Timot. 5,10.

Lucas medicus. Coll. 4,14. manet cum Paulo, 2. ad Tim. 4,11.

Lucifer cecidit e cælo, Iſaiæ 14,12.

Lux eſt Chriſtus, Iſa. 9,2 † 42,6 † 60,1,19† 49,6. Io. 1,5† 8,12† 9,5† 12, 35,46. 1. Io. 1,5† 2,8.

Lux ſunt Chriſtiani, Prou. 4,18. Iſa. 62,1. Matt. 5,15. Rom. 2,19. Philip. 2,15.

Lydia purpuraria credit in Chriſtum, Act. 16,14.

Lyſias dux exercitus Antiochi, 1. Machab. 3,32. pactum init cum Iudæis, 6,58. capitur & iuſſu Demetrij occiditur 7,2.

M

Magna filia Tholmai regis in Geſſur, mater Abſalonis, 2. Reg. 3,3.

Maacha filia Abeſſalom, mater Abiam regis Iuda, 3. Reg. 15,2. appellatur Michaia, 2. Par. 13,2.

Macedonia mittit eleemoſynas pauperibus Ieroſolymitanis, Rom. 15,26, 2. Cor. 8,1.

Paulus vocatur in Macedoniam, Act. 16,9.

Madian filius Abraham, Gen. 25, 2. Deus præcipit vt cædantur Madianitæ, Num. 25,16. Madianitæ cæduntur cum ſuo rege, 31,7. opprimunt Iſraelem, Iud. 6,1, irruit in eos Gedeon. 7*.

Magdalena, vide Maria.

Magi Pharaonis virgas ſuas vertunt in colubros, Exo. 7,12.

Magi primitiæ Gentium Chriſtũ adorant, Matt. 2,11.

Magia, vide Incantationes.

Malaleel naſcitur, Gen. 5,12.

Malcho præcidit Petrus auriculam, Io. 18,10.

Maledictio & benedictio, Gene. 3,14,17† 8,21† 9,25† 24,41† 27,28† 48,15,20† 49,7. Num. 5,21. Deut. 11 26† 27,15. Ioſ. 8,34. Iud. 9,20. 1. Reg. 17,43. 2. Reg. 2,5† 16,7. 4. Re. 2,24, 2 Eſd. 5,13. Prou. 26,2. Ier. 29,22 † 49, 13. Zach. 8,13.

Maleficia, vide Incantat.

Malum dicens bonum, punietur, Iſaiæ 5,20. Malach. 2,17. Prouerb. 24,24.

Malum declinandum & bonum faciendum, Prouer. 3,7. Iſa. 1,16. Ezech, 18,21.

Malorum conſortium vitãdum, Pſ. 1*. † 25,4. Prou. 1,10† 14,7† 24,21 †29,24. Eccli. 8,18† 13*. 2. Cor. 6,12 2. Ioan. 10. Apoc 18,4.

Malum non eſt reddendum pro malo, Prouer. 20,22 † 24,29. Ro. 12, 14.17. 1. Corint. 4,12. 1. Theſ. 5,15, 1. Petr. 3,9.

Malum pœnæ eſt à Deo, Deute. 32,23. 3. Regum 9,9† 21,29. Iſa. 45, 7. Ieremiæ 11,11 † 32,42. Baruch 2, 2. Amos 3,6. Ionæ 3,10. Michææ 1, 2† 2,3.

Malum culpæ ſummè auerſatur Deus, tantum abeſt vt eum auctorẽ habeat, Exod. 23,7. 2. Paralip. 19,7. Iudith 5,21. Iob 34,10. Pſalm. 5,5, 7† 44,8. Prouerb. 15,8,9. Sapiẽ. 14,9. Eccliſ. 15,21. Oſee 13,9. Rom. 9,14. 2. Cor. 6,15. Iac. 1,13.

Malos rectores & præpoſitos p̄mittit Deus ob peccata populi, 3. Re. 12,24. Iob 34,30. Iſa. 29,10. Ezechiel. 14,9. Oſee 13,11. 2. Theſ. 2,11 iubetque obedientiam illis præſtare, Mat. 23,3.

Malorum etiam miniſtrorũ opera vtitur Deus, Matth. 7,22. Mar. 9, 38. Luc. 9,49.

Manahem rex Iſrael, 4. Regum 15,14.

Manaſſes primogenitus Ioſeph naſcitur, Gen. 41,51† 48,14.

Manaſſes impius, filius pij Ezechiæ rex Iuda, 4. Reg. 21,1,6. 2. Par. 32,33† 33,1. Iere. 15,4. ducitur vinctus in Babylonem, & per pœnitẽtiam conuertitur ad Dominum, & exauditus recuperat regnum, 2. Paralipom. 33,11,13. relinquit poſt ſe Amon, 4. Reg. 21,18. Matth. 1,10. appellatur Her, Luc. 3,28.

Manendum eſt nobis in Chriſto Ioan. 15,4. Rom. 8,1. 1. Corin. 4,15. † 12,13. Coloſ. 2,6. 1. Io. 2,6,28† 3,24 † 4,13.

Manna, Exo. 16*. Num. 11,7. Deuter. 8,3. Ioſ. 5,12. Pſ. 77,24. Sap. 16, 20. Io. 6,31.

Manſuetudo, Ioſ. 7*. 19. 1. Reg. 25*. 2. Reg. 16,10. Prou. 15,1 Eccl. 1 29. Matt. 5,4† 11,29. Gal. 5,23† 6,1. Epheſ. 4,2. Coloſ. 3,12. 2. Timot. 2. 25. Tit. 3,2.

Digitized by Google

Mardochæus defenſor & tutor Eſther, captiuus abductus in Babylonem, Eſther 2,5,7. à rege ſummo honore affectus, 6,10. reuertitur de captiuitate in Ieruſalem. 1. Eſdr. 2,2, 2. Eſd. 7,7.

Mare creatur, Gen. 1,9. concluditur ſuis terminis, 1,9. Iob 26,10† 28,26. Prou. 8,29. Ierem. 5,21. cedit filijs Iſrael, Exo. 14,21. ſedatur verbis Chriſti, Matt. 8,26.

Maria ſoror Aaron laudat Dominum, Exo. 15,21. fit leproſa, Num. 12*. Deut. 24,9. moritur, Num. 20,1

Maria virgo prænuntiata. Gen. 3 15. Num. 24,17. Pſalm. 18,6† 44,10† 45,5† 84,2† 86,3† 131,8. Prou. 31,10 29† 9,1. Cant. 1*. 2*. 3*. 4*. 5*. 6. Eccli. 24*. Iſa. 7,14† 11,1† 19,1† 45,8. Ierem. 31,22.

Maria vocatur, & eſt mater Domini, Luc. 1,43. mater Ieſu, Matt. 2,13. Ioan. 19,25.

Mariæ, perpetua virginitas ſignificatur, Exo. 3,2. Iud. 6,37,38,39 40. Pſ. 18,6. Cant. 2,2† 4,7† 6,9. Iſa. 7 14† 11,1† 35,1,2† 66,7. Ezech. 44,2. Dan. 2,34. Mat. 1.20. Luc. 1,35.

Maria virgo multis dotata virtutibus, fide diues, Prou. 31,18. Luc. 1,38,45. Io. 2,5. ſpe plena, Eccl. 24.24. Ioan. 2,5. charitate perfecta, Eccli. 24,24. Luc. 1,56† 2,7. Io. 2,3† 19,25. caſta, vide ſupra, Mariæ perpetua virginitas. caſtitatem vouit perpetuam, Luc. 1,35. humilis, Luc. 1,38, 48. miſericors. Io. 2,3. prudens. Luc. 2,19. modeſta. Luc. 2,48. pia. Luc. 1, 46,47. benigna. Lu. 1,40. fortis. Prouer. 31,10*. Io. 19,25. ſapiens, Prouerb. 31,26. Ioan. 2,5.

pauper, Mat. 2,11. Luc. 2,7.24. patiens. Matth. 2,13. Luc. 2,35. virtute præcellens omnes, Prouer. 31,29. Eccl. 24,25. Luc. 1.28,48.

Maria ſalutatur ab angelo. Lu. 1. 28. viſitat Eliſabeth, & laudat Deũ, Luc. 1,39,46. proficiſcitur cum Ioſeph in Bethlehem. Lu. 2,4. in Ægyptum Matt. 2,14. reuertitur inde in terram Iſrael, Matth. 2, 14. inuenit Chriſtum in templo, Luc. 2,46. aſſiſtit cruci, & Apoſtolo Ioanni commendatur, Io. 19,25. manet cum Apoſtolis. Actor. 1,14.

Maria Magdalena deflet ſua peccata, Lu. 7,38. obtinet peccatorum remiſſionem, Luc. 7,48. liberata ſeptem dæmonijs, adhæret & miniſtrat Chriſto, Luc. 8,2,3. vngit Dominum, Matt. 26,6. Mar. 14,3. Ioan. 11,2† 12,3. adeſt Chriſto in cruce morienti, Ioan. 19,25. ſtat ad monumentum plorans, Io. 20,11.

Chriſtus ei apparet poſt reſurrectionem, Marc. 16,9. Io. 20,14

nunciat reſurrectionem diſcipulis, Io. 20,18.

Mariti officiũ & auctoritas in vxorem, Geneſ. 3,16. Num. 5,12,18† 30,7,13. Deut. 22,5,13† 24,1. Prou. 5,18† 18,22† 31,10. Eccleſ. 9,9. Eccli. 7,28† 9,1† 25,2,27† 26,1. Malac. 2,14,16. 1. Cor. 7*. † 11,2,10. Eph. 5, 22. Coloſſ. 3,18. Tit. 2,4. 1. Tim. 2,11 1. Pet. 3,1.

Martha hoſpitio excipit Dominum, Luc. 10,38. oſtendit ſuam fidem, Io. 11,27.

Mathan ſacerdos Baal occiditur, 4. Reg. 11,18. 2. Par. 23,17.

Mathias eligitur in Apoſtolum, Act. 1,26.

Mathuſalem filius Henoch naſcitur, Geneſ. 5.21. viuit 969. annis, & moritur, Gen. 5,27.

Matrimonium, Gen. 1,27,28† 2, 21,22,23,24† 3,6,12,17† 4,1,17† 9, 1† 19,26† 24,3† 29,21. Exod. 2,1† 20 17, Leuit. 18*. 20,10. Deuteron. 5,21 † 7,3† 22,29† 24,1. Ioſ. 23,12. Iud. 3, 6† 14,2,7,15. 1. Eſdr. 9,2. 2. Eſdr. 13, 23. Eſther 2,17. Tob. 4,13† 6,17† 7, 15,15† 8,9. Prouerb. 18,22† 19,14. Eccli. 25,2. Ierem. 3,1. Mat. 5,32† 19 3,7† 22,24,30. Mar. 6,18† 10.2,6,7,8 9† 12,20*. Luc. 2,5† 3,19† 16,18† 20, 34. Io. 2,1,2. Rom. 7,2,3. 1. Cor. 7*. Eph. 5,31,32. 1. Tim. 3,2† 5,9. Hebr. 13,4. 1. Pet. 3,1.

Matrimonium indiſſolubile, Ge. 2,24. Matth. 5,32† 19,7. Mar. 10,11. Luc. 16,18. 1. Cor. 7,10.

Matrimonium ſpirituale, quære Connubium.

Matrimonium cuius rei ſacramẽtum, Epheſ. 5,32. confert gratiam & ſanctificationem, 1. Theſſ. 4,4.

Matthæus publicanus vocatur, Mat. 9,9† 10,3. appellatur Leui filius Alphæi, Mar. 2,14. Luc. 5,27.

Matthania patruus Ioachim cõſtituitur rex Iuda, 4. Reg. 24,17. appellatur Zedechias, 1. Par. 3,15

Matthathias Sacerdos oſtendit ſtudium pro tuẽda religione, 1. Machab. 2 24. pugnat ſtrenuè, 2,41. monet filios ſuos ad obſeruationem legis Dei, 2,49,64.

Medi occupant regnum Babylonię, Dan. 5,31.

Melchiſedech Sacerdos, & rex Salem, Geneſ. 18,14. Pſalm. 109,4. Hebr. 7,1.

Mendacium, Geneſ. 3,4† 37,19† 39,17. Leuit. 19,11. 2. Regum 1,2,7, 4. Regum 5,25. Prouer. 6,19† 12,22 Sapien. 1,11. Eccli. 7,13† 20,26,28† 25,4. Oſee 4,2. Ioan. 8,44. Act. 5,4,8 Epheſ. 4,25. Coloſſ. 3,9. vide Teſtimonium.

Menelaus proditor patriæ vſurpat ſibi ſummum Sacerdotium, 2. Mach. 4,24. extremo ſupplicio afficitur, 2. Mach. 13,4,5,6.

Menſura qua menſi fuerimus remetietur nobis, Exo. 21,23. Iudic. 1 7. 1. Reg. 15,33. 2. Re. 22,25. Pſ. 17,21 Prouerb. 22,23. Iſa. 33,1† 65,6† 66, 4. Ierem. 50,15,29† 51,49. Ezechiel. 16,59. Ioel 3,7. Matt. 7,2. Mar. 4,24. Luc. 6,38.

Menſuræ & pondera debent eſſe iuſta, Leuit. 18,35. Deut. 24,13. Ezechiel. 45,10. Mich. 6,11. Amos 8,5. Prou. 15,11† 20,10.

Merari filius Leui, Numeri 3,17.

Mераritarum officium, 3,33† 4,41.

Merces debetur operibus, Gen. 4,7† 15,1. Pſal. 118,112. Prou. 11,18. Sap. 5,16† 10,17. Eccli. 2,8† 11,24† 18,22† 35,18† 51,30,38. Iſa. 3,10. Ierem. 31,16. Matth. 5,12† 6,1† 10,41, 32† 20, 8. Mar. 9,41. Luc. 6,35† 10,7. Io. 4,36. Ro. 4,4. 1. Cor. 3,8. 1. Timo. 5,18. Apoc. 22,12.

Merita operum, Eccli. 10,31† 16, 15† 3,18. vide Opera.

Merob filia Saulis. 1. Regum 14, 49. promittitur Dauidi in vxorem, 18,17.

Meſſias id eſt Chriſtus, & verus vnctus eſt Dominus noſter Ieſus, Io. 1,4† 4,25† 7,41† 11,27. Matt. 26, 64. Mar. 14,62. Luc. 22,67. Act. 17,3† 18,28† 19,4. 1. Ioan. 5,1.

Micha parat ephod idolo matris ſuæ, Iudic. 17,5. conducit Leuitam, 17,7.10. idolum & ephod auferuntur, ſimiliter & Sacerdos abducitur, 18,13,18,20.

Micha filius Miphiboſeth, 2. Regum 9,12.

Michæas prophetat contrarium pſeudoprophetis, 3. Reg. 22,13, 15,23. 2. Paral. 18,14.

Michael pugnat cum diabolo, Dan. 10,13. Iudæ 9. Apoc. 12,7.

Michol ſiue Michal filia Saulis, datur Dauidi in vxorẽ. 1. Re. 18,27. iuxta ꝓmiſſionẽ regis, 17.25. cõſer

uat

nat Dauidi vitam, demittens eum per feneſtram,19,12.ſubducitur ei. & datur Phalti,ſiue Phaltiel,25,44. redditur ei,2.Regum 3,14,15.deridet ipſum ſaltantem coram Domino,6,16.

Militare,vide Bellum.

Miniſtrorum etiam malorum opera dignatur uti Dei bonitas,Mat.7,22.Mar.9,38.Luc.9,49. quos & iubet audiri,Mat.23,3.

Miphiboſeth filius Ionathæ, 2. Regum 4,4.inuenit gratiam coram Dauide,9,7*.parcit ei Dauid, 21,7. appellatur Meribbaal, 1.Paralipo. 9,40.

Miphiboſeth filius Saulis ſuſpenditur,2.Reg.21,8.

Miracula operatur Deus per Sanctos et eorum reliquias:vide Sancti & reliquiæ.

Miſericordia:vide Bonitas Dei:item Charitas.

Miſericordię opera proximo exhibenda,2.Reg.16,6.2.Par.28,9,15. Pſal.111,5,9 Prou.24,21,31†19,7,25 21.Eccli.4,1,29†35,18.Iſa.58,7. Oſee 6,11.Mich.6,8.Zach.9,9.Mat.5,7†6,2†10,41†18,33,†25,41.Mar.9,40.Luc.6,35†11,33.Ro.12,13.Gala.6,12,Coloſ.3,12.1.Tim.5,10.quære Eleemoſyna.

Miſſæ ſacrificium olim prædictū & prænunciatum,Leu.26,9,10,11,12.Pſalm.22,5†109,4.Iſa.2,2,3† 9,19,20†56,7†61,6†66,19,20,21.Ier.31,31†33,16,17,18, Dan.12,11.Amos 9,11.Malach.1,10,11.

Miſſæ ſacrificium per varias figuras ueteris Teſtamenti ſignificatū, Gen.14,18†16,6†22,13.Exo. 12,5.24†25,30†29,2,15.Leuit.2.1,13†3,12†4,25† 5,7,11†6,15† 9,8†14,4†16,3†18,21.Num.r.15,24†18,17.1.Re.21,4.3.Re.19,6.4.Reg.4,41.Daniel 8,12.appellaturq. iuge ſacrificiū Dan.11,31†12,11.nec interibit offerens ſacrificium,Iere.33,18,21.

Miſſæ ſacrificium à Chriſto inſtitutum,Lucæ 22,19. & ab eius diſcipulis uſitatum,Act 13,2. λειτουργούντων δ'αὐτῶν.

Miſſæ ſacrificij mentionem facit Paulus,1.Cor.10,16†11,23*.

Moab filius Loth & filia eius natu maioris,Ge.19,37.contra Moabitas pugnare,Iſraeli à Deo prohibetur,Deute.2 8.factus eſt Moab ſeruiens Dauidi ſub tributo,2. Reg.8,2.deficiunt Moabitæ ab Iſrael,4.Re.3,1†3,5.irruūt latrunculi de Moab in terram Iſrael,13,20.non admittebantur in eccleſiam, Deut.23,3.2.Eſd.13,1.contra Moab prophetatur Nu.21,29†24,17.Pſ.59,10†107,10,Iſa.16*.† 25,10.Ier.48,1,Ezech.25,8.Amos 2.1.Sopho.2,8.

Moloch idolum,Leu.18,21† 20,2. appellatur Melchom, 1. Par.20,2.Iere.49,1.Amos 1,15.Sopho,1,5, de Moloch vide item 3.Reg.11,5,7.4.Reg.23,10.

Morbus.vide Ægrotatio.

Mors eſt pœna peccati, Ge.2,17†3,19.Ro.5, 12,17†6,23.1. Cor.15.21.Eph.2,2.Coloſſ.2,13,2.Timot.5,6.Iacobi 1,15.

Mors,& certus dies mortis omni homini conſtitutus eſt,Deut.31.14.Ioſ.23,14,1.Re 26,10. Iob 14.5. Pſ.88,49,Eccl.3,3†8,8†9,5.Eccli.17,3†41,1.Ioan.7,30†8,20.Rom.5,12†6,23.Heb.9,27.

Mortis hora incertiſſima,Eccl.9,12.Mat.24,43.Luc.12,40.1.Theſſ.5,2.2.Theſſ.2,2.Iac.4,15.

Mors corporis,iuſtis eſt quaſi ſōnus quidam,& dormitio,Deu.31,16 2.Reg.7,12.3.Reg.2,10†11,21,43†14,20.Sap.3,3.Matth,9,24.Io.11,11. Act.7,60† 13,36.1.Corinth.11,29. 1.Theſſ.4,13.

Mortem noſtram ſua morte deuicit Chriſtus, Iſai.25,8.Oſee 13, 14. Ro.6,9.1.Cor.15,54.1.Timot.1,10. Hebr.2,14.Apoc.21,4.

Mortem qui ſibi intulerint, Iud. 9,54†16,29.1.Re.31,4.2.Re.17,23. 3.Reg.16,18.2.Mach.10,13† 14,41. Matt.27,5.Act.1,18.

Mortuos lugere quatenus permittatur,aut prohibeatur, Leu.19,28.Deut.14,1†34,8.2.Reg.1,11†3,32†10,2†12,16†14,2†19,1†21,10, 13.Eccli.22,10†38,16.1.Machab.9,20† 12,52†13,26.Matth 9,23.Luc.7,13.Ioann.11,33.Actor.8,2† 9,39 1. Theſſ.4,13.

Mortui ad uitam reuocantur, 3. Re.17, 22.4. Reg.4.33†13,21.Matt. 9,25 †27,52 Mar.5,41. Lu.7,13†8,54.Io.11,43.Act.9,40†20,10.

Mortuorum ſepultura:vide Sepeliendi mortui.

Mortuorum ſuffragia:vide Purgatorium.

Moyſes naſcitur ex Leui,Exo.2,1†6,20.Act.7,20.percutit Aegyptiū & fugit in Madian, Ex.2.12.15.accipit Sephoram Madianiten vxorem, Exo.2,21.

Mittitur ad Pharaonem in Ægyptum,3,10*.†5,1†6,1†7*,†8*.9*.†10*. reuertitur cum vxore & liberis in Ægyptum,4,20.orat pro Pharaone,8,12.30†9,28,33†10, 17.

orat pro populo,14,15†17,4,11†32,11,13,31.Nu.11,2 † 14,13.17† 21,7.Deut. 9,17.26. accipit primo tabulas,Ex.31,18.has confringit uidens populi idololatriā,Ex.32,19.

accipit iterum nouas,34,28.

in faciem eius intueri non poterat populus Iſraeliticus, 34, 30, 2. Cor.3,7.

mittit exploratores in terrā Chanaan.Nu.13,2.probat ſe a Deo eſſe miſſum,Nu.16,28,31.uidet terram promiſſionis & moritur,20,12† 27,12.Deu.34,1,5.apparet in transfiguratione Chriſti,Mat.17,3. Lu.9,30. commendatur,Eccli.45,2.

diabolus altercatur cum angelo Michaele,de Moyſi corpore,Iud.9.

Mundi corde,Pſal.23,4† 50,12 † 72,1.Mat 5,8.1.Pet.1,22.

Mundities interior & exterior commendatur,Mat.23,25. Luc.11,39.2.Cor.7,1.

Murmuratores quos imitentur, & quæ illis pœna metuenda, Exo.14,11 † 15,24†16,2,7,8† 17.2.Numer.11,1 .† 12,1,9,10†14,2.27*.†16,3†17,13†20,2†21,5*. Deuter.1,27.Ioſue 9, 18. Iudith.8,10. Sap.1,11.Matth.20,12. Lucæ 15,2† 19, 7. Ioan.6,41*.Act.6,1.1.Corint.10,10. Iudæ 16.

N

NAaman militum præfectus apud regem Syriæ mundatur a lepra,4.Reg.5,14.Luc.4,27.

Naas rex Ammonitarum pugnat contra Iabes,1.Regum 11,1.moritur,2.Reg.10,1.

Naas pater Abigail, 2. Regum 17,25.

Nabal uir iniquus,1.Reg.25,2,13.

Nabath,quia regi Achab vineam negabat, lapidatur, 3. Regum 21, 2, 13.

Nabuchodonoſor potentiſſimus rex Babylonis,Ierem. 27,6.inuadit Ægyptum,4,Regum 24,7.Iere.46,2.aſcendit in Ieruſalem,4.Reg.24,1,10†25,1.Ierem.39,1.iuxta prophetiam,Ierem.25,8 † 32,28.erigit aureā ſtatuam.Dan.3,1. habitat ſeptē annos inter feras,4,28,30,ingens ſuperbia eius,amplitudo dominij, & crudelitas explicatur,Iſa.14.2,8.

Nabu-

Digitized by Google

Nabuſardan dux militiæ regis Babylonis deſtruit domũ Dei, muros Ieruſalem, & populum, qui remanſerat, transfert, cum omnibus vaſis templi, in Babylonem, 4.Reg. 25,8.Ier.39,9,11†50,12.

Nachor auus Abraham, Geneſ. 11,23,25.

Nadab & Abiu igne conſumuntur, Leuitic.10,1 †16,1.Numer.3,4† 26,61.

Nadab rex Iſrael, 3. Reg. 14,20. cæditur, 15,28.

Nahaſſon filius Aminadab princeps & dux tribus Iuda. Num.1,7† 2,3†7,12.

Nahum prædicat in Niniue, Nahum 1*.†2*.†3*.

Nathan filius Dauidis, 2.Regum 5, 14. appellatur Matthata, Luca 3,31.

Nathan propheta mittitur ad Regem Dauid, 2.Reg.7,4†12,1.

Nathanael dux tribus Iſſachar, Num.1,8.

Nathanael videtur à Chriſto, Io. 1,47.

Chriſtus manifeſtat ſe ipſi Nathanael, 21,2.

Nechao rex Ægypti, 4.Reg.23, 29.2.Paral.35,20†36,3.

Negotiatio: vide Emere & Vendere.

Nehemias pincerna Artaxerxis, 2.Eſd.1,11. mittitur in Iudæam ad ædificandum quæ erant deſtructa, 2,9. appellatur Atherſata, 8,9.

Nemrod potens erat & robuſtus venator, Gen.10,8.

Nicanor dux Lyſiæ, 1. Mach.3, 38. & etiam dux exercitus Demetrij, 7,26. minatur ſe ſuccenſurum templum, 7,34. cæditur. 7,43.2. Machab.15,28.

Nicodemus occultus diſcipulus Chriſti, Ioann. 3, 1 † 7,50 † 19,39.

Niniue ædificatur ab Aſſur, Gen. 10,11. pœnitentiam agit de peccatis ſuis, Ionæ 3,5 *. deſolatio & deſtructio Niniue, Nahum 1*. †2*. † 3*.Soph.2,13.Tob.14,5.

ſtabit in iudicio, & condemnabit obcæcatos Iudæos, Mat.12,41.

Noë filius Lamech, Gen.5,29

præco diuinæ iuſtitiæ, 2.Pet.2,5.

ædificat arcã, Gen.6* ingreditur.

arcam.7,1,7.egreditur, 8,15

accipit ſignum fœderis, 9,8,14.

commendatur, Eccli.44,17.

Noemi vxor Elimelec, Ruth 1,2.

Nouum Teſtamentum, Iere.31, 31.Matth.26,28. Marc.14,24.Lucæ 22,20.1.Cor.11,24.Heb.8,8†8,15† 10,16†13,20.

Nouum cælum & noua terra poſt mundi innouationem, Iſa.65, 17 † 66,22.2.Pet.3,13.Apoc.21,1.

Nudi veſtiendi, Iſa.58,7. Ezech. 18,7.Tob.1,17.Mat.25,26,39. vide Miſericordia.

O

Obed fili⁹ Booz ex Ruth, Ruth 4,17.Matt.1,5.

Obediendum Deo eiuſque præceptis, & quæ obedientibus ſit conſtituta merces. Gen.12,4†17,9,23† 22*.†26,5.Exo.1,17†15,26†19,5 † 20,6†23,22,25.Leu.20,22†26,3,11 Deuter.4,40†7*.†11*.†13,4†17,15 †18,15†24,8†27,10†28,1,12.Ioſ.22 1.1.Reg.12,14†15,22.4.Reg.10,30 2.Par.7,17. Prou.1,8,33†15,31.Iſa. 1,19†48,18 † 55,2.Iere.7,23†11,4† 17,24†35*. Dan.3,16. Eccli.35,7.2. Machab.7,30. Matth.4,19 † 7,24†8, 21†15,3†17,5†25,3.Luc.5,4†10,16 Io.2,7. Act.4,19†5,32.Rom.16,19. Philip.2,8,12.1. Theſſ.4,3 †5,18.1. Pet.1,22.Iac.1,22.

Obedientia inferiorum erga ſuperiores: vide Subditorum Officiũ.

Oblatio omnis debet eſſe ſine vitio aut macula, Leuitic.1,3†3,1†22 19.Numer. 28,3, 31. Deuteronom. 15,21, Eccli.35,14.Ezec.43,23.Malach. 1,8,14.

Oblationes Deo gratæ cælitus accenduntur, Gen.4,4†8,20†15,17 Leu.9,24.Iud.6,21†13,19.3.Re.18, 38.1.Paral.21,26.2.Paral.7,1.2.Machab.1,22†2,10.

Oblationes quotidianæ, Exo.29, 38.Nu.28,3.1.Eſd.3,2.

Oblationes propriorum filiorũ, Leuit.18,21†20,2.Deut 12,31†18, 10.Iud 11,39 4.Reg.3,27†16,3†17 17†21,6,2.Paral.28,3. Pſal.105, 37. Iſa.57,5, Ier.7,31†19,5.Ezec.16,20 36†20,31†23,37.

Oblationum conuiuia cum gaudio celebrabantur, Ge.31,46. Exo. 18, 12†32,6.Num.25,2. Deuteron. 12*.†27,7.1.Reg.1,4†9,12*.†16,5. 2.Reg.15,12.3.Reg.1,9†3,15.1. Paral.29,21.

Oblationes impiorum, Gen.4,3. 1.Reg.15,21.Pſ.39,7†49,7 † 50,18. Prouerb.15,8 † 21,27.Eccliſ.35,15. Iſa.1.10 † 43,23†61,8†66,3.Iere.6, 20†7,20†14,12. Oſee 5,6†8,13†9, 4.Amos 5,22 Mich. 6.7.Malac. 1,7, 13.Matth.9,13 † 12,7.Marc. 12,33, Hebr.10,5.

Occidere: vide Homicidium.

Ochozias filius Ioram rex Iuda. 4,Reg.8,24. fugit in Mageddo à facie Iehu, & cæditur, 9,27.

habet ſibi ſucceſſorem Ioas regem, 1.Paral.3,11.

Oculus ſimplex & rectus, Eccli. 35,12.Matth.6,22.Luc.11,34.

Oculus nequam, Gen.6,2. Prou. 6,13.Eccleſ.4,8.Eccli.14,8 †31,14. Mat.6,22.Mar.7,22.Lucæ 11,34 1.Io.2,16.

Oculorum cuſtodia quantopere ſit neceſſaria ad vitandum peccata, Gen.3,6†6,2†34,2†38,15†39,7. 2.Reg.11,2*.† 13,1.Prouer.23,26, 33. Eccliſ.9,5,7,8,9,11*.†25,28*.† 41,25 † 42,12. Iudith 10,17,18*.† 12,16.Dan.13,8*.Matt.5,28.2.Pet. 2,14.

Oculus mentis vel intellectus. Nu.24,3. Deut.29.4.Iſa.6,9. Lu.24, 29.Act.26,18.Eph.1,18.

Odium: vide Inuidia.

Odio habenda malitia, Pſal. 96, 10† 138,21.Amos 5,15 † 6,8.Rom. 12,9.

Offerre pro defunctis, 2. Mach. 12,13.

Officium ſubditorum: vide infra Subditorum.

Og rex Baſan cæditur, Num.21, 33. Deuterono.3,1 † 29,7†31,4.Pſ. 135,20.

Oneſiphoro optat Paulus miſericordiam, 2.Tim.1,16.

Onias ſummus ſacerdos offert pro Heliodoro, 2.Machab.3,32. cæditur, 4,34.

Operum merita, & retributio ſeu merces, Pſ.118,112.Prouer.11, 18. Eccliſ.36,18. Iſa.3,10. Matth.5, 12† 10,42†16,27†25,34. Rom.2,6. 1.Corin.15,28.2.Cor.5,10.2.Tim. 4,8.Hebr.6,10†10,35†11,26.Iac.2, 24.Apoc.20,7,8†22,12.

Opera mala Deo diſplicent, & pœnam merentur, Gen.3,11†4,7† 6,3,5,6,7 † 7,4†9,6†11,4*. 17,14† 18, 20 † 19, 11, 24, 26† 20,3 † 42, 21 † 44, 16. Exod. 3,9 † 8*. 8*. 9*. 10*. 11*. 12*. 14*. 20*. 21*. 22*.† 31,13 † 32, 9,27,28,33. Leu.10,12, deinceps per omnes ſacræ Scripturæ libros.

Opera bona Deo grata ſũt, & præmiũ merentur, Ge.4,4,7†5,24†6,8 9,†8,

9†8,20,21†20,7†22,16*.† 26,4,5 † 29,32.Exod.1,20 † 20*. † 23,22,25. Leu.11,43,44,45.& ſic deinceps per toram Scripturam.

Operari bene propter mercedē & retributionem licitum eſt, Pſalm. 118,112.Matth.5,12.2. Timoth.4,8. Heb.11,26.

-non in quolibet Opere homo peccat, 2 Pet.1,10.1.Io.3,6,9†5,18.

Operũm bonorum, commemoratio.4.Reg.20,3. Iob 6,2,3.Pſ.17,21, 22,25 † 131,1 Iſa.38.3.

Opera bona quæ ſint: vide Bona opera.

Opera a nobis proximo exhibita tanquam ſibi facta reputat Deus, ſiue bona ſint, ſiue mala, Iſ.37,23.Iere.1,19 Zach.2,8. Matth.25,40. Actor.9,5.1.Cor.8,12.

Opiniones & cogitationes hominum frequenter ſunt erroneę, Leui.10,1.Nu.15,39.Deut.12,8†29,19. 1.Reg.15,9.2. Re.6,6. Prou.12,15 † 14,12†21,2.Iſa.5,21†7,12 † 14,13 † 55,8.Matt.3, 14† 16,22.Marc.8,32. Io.12,4 † 13,8.

Orare in nomine Ieſu, Io.14,13 † 15,16 † 16,23.26.1.Io.5,14.

Orare quemadmodum oporteat, frequenter ignoramus, Mat.20, 20. Mar.10,35.Ro.8,26.Iac.4,3.

Orare noctes, & dies, Pſ.118,62. Lucæ 18,1.1.Theſſ.3,10.1.Timot.5, 5.2.Timot.1,3.

Orare ſine intermiſſione, Mat.7, 7.Luc.11.9†18,1.Act.10,2.Eph.6,18. Coloſſ.4,2.1.Theſſ.5,17.

Orare ut fidei prædicatio ſucceſſus habeat felices, Eph.6,19.Coloſ. 4,3.2.Theſſ.3,1.

Orare alium pro alio, Iere.42,2, 20.Baruch 1,13.2.Mach.1,6. Eph.6, 18.Col.4,2.1. Theſſ.5,25.2.Theſſ.3, 1.1.Tim.2,1.Iac.5,16.

Orare pro inimicis, Nu.16,22.46. 2.Mach.3,33.Matt.5,44. Luc.6,28 † 23,34.Act.7,60.

Orare Sanctos cũ Chriſto regnãtes; vide Sanctos.

Orare pro defunctis; uide Purgatorium.

Oratio quomodo quando, cui & vbi fieri debeat, & quid petendum, Nu.11.16,24.Deu.4,7.Iud.10,10,15. 1.Re.1,11.2.Reg.22,2.7.3. Reg.3,7. Iſa.65,24.Amos 7,2.Eccli.35,26.Tobiæ 3,11*.Iudith 4,11.Mat.6,5,9†7, 7†18,19†20,20†21,22†26,38. Mar. 11,24†13,33.Luc.11,2,9†18,1† 22, 40.Ioan.4,23†9,31†14,13†15,7†16, 23.Actor.1.14†2,42†4,24,31†10,2. † 1,23.Rom.8,26† 12,12.1.Cor.14, 13.Epheſ.6,18.Col.4,2.1.Theſ.5.17. 1.Timot.3,11.Heb.13,18,1.Pet.3.12. 1.Io.5,4,Iac.1,6†4,3† 5,13.Apo.19, 10 † 22,9.

Orationes quæ fiunt quemadmodum oportet, exaudit Deus, Gen.16. 11†21,17.Ex.2,24†3,7† 6,5 †22,23, 27.Deut.4,7†15,9.1.Reg.7,9,10†9, 16†12,18.2.Reg.22,4,7.3.Re.13,6† 17,22†18,36.4,Reg.13,5†20,5.2.Paral.32,22 † 33,13.4.Eſd.15,7.Iudith 4,8.12.Tob.3,24.Pſ.3,5†4,4† 9,13 † 17,7†21,25†33,7 † 49,15† 54, 17 † 117,5 † 119,1 † 144,19. Prou.15,29. Eccl.4,9†21,6†36,24,26†40,22.Iſa. 30,19†37,15, 21†55,7.Ierem.26,12. Thren.3,59.Dan.13,44.Ionę 2,3.Zachar.13.9.2. Machab.3, 22. Io.9. 31. Act.12,4.

Orationes quorundam quare nõ exaudiat Deus, Deuter.1,45†31,18. Iud 10, 1.1.Re.8,18.Pſ.17,42.Prou. 1,28 † 15,20 † 21,13†28,9.Eccli.34, 29.31.Iſa.1,15.Ierem.7,16 † 11,11, 14†14,12†15,1.Ezech.8.18 † 14,16, 20.Michææ 3,4 Zach.7,13.4. Eſd. 1, 26.2.Mach.9,13.Io.9,31. Heb.12,17. Iacobi 4. 3.

Orationum Sãctorum exempla, Gene.32,9.Ex.32,11,13. Nu. 14,19. Deut.9,26.3.Reg.8,15*.4.Reg 20,3. 2.Paralip.6,15*.†11,11† 20,6,12.1. Eſdr.9,6*.2 Eſdr.9*. Sap.9*. Eccli. 23,2†36,1,11†52*. Baruch 1,17,21 †2,6*.†3,1,9.Tob.3,1,12†8,7†13,1 Iudith 9,2†16*.Eſther 14,3. Iſa.33, 2†37,15† 64*. Ier.10,24†17,13,14† 18, 19 † 32, 16.Thren.5*.Dan.9,6 † 13,42.Ionæ 2*.Abac.3*.3.Eſd.8,74. 4.Eſd,3*. † 6,38*.1.Machab.7,37.2. Mach.6,30.Act.4,24.

Ordinis ſacramentum, Ioan. 20, 22.1.Timo.4,14†5,22.2. Timot.1,6. Tit. 1.5.

Oreb & Zeb interficiuntur, Iudic.7.27.

Oſculum pudicum, pacis & charitatis ſymbolum, Geneſ.29,13†45, 14 † 48,10†49,34.Exodi 4,27.Lucæ 15,20.Acto.20,37.Ro.16,15.1.Cor. 16,20.2.Cor.13,12.1.Theſſ.5,26.1. Pet.5,24.

Otium; vide Acedia.

Ozias ſacerdos recepit Achior in domum ſuam, Iud.9,19.

præſcribit Domini miſerationi tempus quinq. dierum, 7,23.

Ozias: uide Vſia.

P

PActum cum quibus non ſit ineundum, Ex.23,32 † 34,15.Deu. 7,4†20,13.3.Reg.20,36,42.

Pactum contra Dei uoluntatem cum infidelibus initũ, punitur, Iud. 1,23,27†3,5.3.Reg.20,34,41,2.Paralip.19,2.

Pactum init Deus cum populo, Gen.17,2,7.Exod.5.Deut.5,2.Iere. 31,31,33.

Pactum init populus cum Deo, Ioſ.24,25.4,Re.23,3,2. Par.15, 12 † 23,16.2.Eſd.10,29.

Parentum officium, Geneſ.18,19 †21,19†24,2†25,6†34,4,29†49*.Exod.12.2 † 12,26†13,13,14 † 21,10. Leuit.19,29.Nu.30,6.Deut.4, 9 † 6, 7,20 † 11,19† 21,19†22,15, 19† 32, 46.Ioſue 4,21.1,Reg.2,23 † 3,13.3, Reg.2,1.Iob 1,5. Pſ.77,3. Prou.1,8 †4,1†5,7†11,29 † 13,24†19,18†20, 7†22,6,15†23,13†29,17.Eccl.4,23 † 7,25†8,11†17,1†25,10†26,13†30,1, 11†33,32 † 42,5.Tobiæ 1,10 † 4*.† 10,13† 14,5,11.1.Macha.2,49,64.2. Mach.6,24,28†7,20,21,27.Dan.13, 3.Matth.10 37.Eph.6,4.Col.3,21.2. Tim.3,15.Tit.2,4.

Paſchæ feſti inſtitutio & celebratio, Ex.12*.†13,6†23,15†34,18.Leu. 23,5.Nume. 9,2,11 † 28,17. Deuterono.16,1,5.Ioſue 5, 10, 4. Regum 23, 21. 2. Paralipom. 30, 1, 15 † 35, 1,1.Eſdr.6,19.3.Eſdr.1,10† 7,10. Ezec.45,21.Matt.26,19.Marc.14,12. Luc.22,7.

Paſtores, præceptores, & alij pręfecti qua debeãt eſſe ſolicitudine & cura in eos quos ſuæ fidei commiſſos habent, Prou.27,23,24. Sapien. 6,23,26.Ezech.34,4*. Matth.18,12 † 24, 45. Luc.15,4. Ioan.10, 11*. † 13,1*. † 17,9, 12*. † 18,8. Actorum 20,12,28,31.Roman.9,2,3 † 12,7.8. 1.Cor.4,14.2.Corinth.11.28,29.Galat. 3,19.

Patiens & longanimis eſt Deus, Geneſ.6,3.Exod.14,6.Nume.14,18. Pſalm.85,15 † 102,8† 144,8.Eccleſ. 8,12.Iſa.30, 18. Ioel 2.14.Iona 4,2. Nahum 1,3. Sapient. 11,24† 15,1. Matth.18,27.Rom.2,4. 1.Tim.1,16. 2. Pet. 4, 9.

Patientia & longanimitas fideliũ in oĩ genere affectionũ, Gen.12,4.6. 2.Re.16,10.Iob 1,20†2,9† 7,2.Pro. 3,11†14,29†15,1†14,32†25,15.Eccl. 1,29†2,4,4.Eſd.10,15.Tob.2,8.2.Ma

Nabuſardan dux militiæ regis Babylonis deſtruit domũ Dei, muros Ieruſalem, & populum, qui remanſerat, transfert, cum omnibus vaſis templi, in Babylonem, 4.Reg.25,8.Ier.39,9,11†50,12.

Nachor auus Abraham, Geneſ.11,23,25.

Nadab & Abiu igne conſumuntur, Leuitic.10,1 †16,1.Numer.3,4†26,61.

Nadab rex Iſrael, 3.Reg.14,20. cæditur, 15,28.

Nahaſſon filius Aminadab princeps & dux tribus Iuda. Num.1,7†2,3†7,12.

Nahum prædicat in Niniue, Nahum 1*.†2*.†3*.

Nathan filius Dauidis, 2.Regum 1,14. appellatur Matthata, Luca 3,31.

Nathan propheta mittitur ad Regem Dauid, 2.Reg.7,4†12,1.

Nathanael dux tribus Iſſachar, Num.1,8.

Nathanael videtur à Chriſto, Io.1,47.

Chriſtus manifeſtat ſe ipſi Nathanael, 21,2.

Nechao rex Ægypti, 4.Reg.23,29.2.Paral.35,20†36,3.

Negotiatio: vide Emere & Vendere.

Nehemias pincerna Artaxerxis, 2.Eſd.1,11. mittitur in Iudæam ad ædificandum quæ erant deſtructa, 2,9.appellatur Atherſata, 8,9.

Nemrod potens erat & robuſtus venator, Gen.10,8.

Nicanor dux Lyſiæ, 1.Mach.3,38. & etiam dux exercitus Demetrij, 7,26. minatur ſe ſuccenſurum templum, 7,34.cæditur.7,43.2.Machab.15,28.

Nicodemus occultus diſcipulus Chriſti, Ioann.3,1 † 7,50 † 19,39.

Niniue ædificatur ab Aſſur, Gen.10,21. pœnitentiam agit de peccatis ſuis, Ionæ 3,5 *. deſolatio & deſtructio Niniue, Nahum 1*.†2*.†3*.Soph.2,13.Tob.14,5.

ſtabit in iudicio, & condemnabit obcæcatos Iudæos, Mat.12,41.

Noë filius Lamech, Gen.5,20 præco diuinæ iuſtitiæ, 2.Pet.2,5. ædificat arcã, Gen.6* ingreditur arcam.7,1,7.egreditur, 8,15 accipit ſignum fœderis, 9,8,14. commendatur, Eccli.44,17.

Noemi vxor Elimelec, Ruth 1,2.

Nouum Teſtamentum, Iere.31,31.Matth.26,28.Marc.14,24.Lucæ 22,20.1.Cor.11,24.Heb.8,8†8,15†10,16†13,20.

Nouum cælum & noua terra poſt mundi innouationem, Iſa.65,17†66,22.2.Pet.3,13.Apoc.21,1.

Nudi veſtiendi, Iſa.58,7.Ezech.18,7.Tob.1,17.Mat.25,26,39. vide Miſericordia.

O

Obed filiꝰ Booz ex Ruth, Ruth 4,17.Matt.1,5.

Obediendum Deo eiuſque præceptis, & quæ obedientibus ſit conſtituta merces. Gen.12,4†17,9,23†22*.†26,5.Exo.1,17†15,26†19,5†20,6†23,22,25.Leu.20,22†26,3,11 Deuter.4,40†7*.†11*.†13,4†17,15†18,15†24,8†27,10†28,1,12.Ioſ.22 1.1.Reg.12,14†15,22.4.Reg.10,30 2.Par.7,17. Prou.1,8,33†15,31.Iſa.1,19†48,18 † 55,2.Iere.7,23†11,4†17,24†35*. Dan.3,16. Eccli.35,7.2.Machab.7,30. Matth.4,19 † 7,24†8,21†15,3†17,5†25,3.Luc.5,4†10,16 Io.2,7.Act.4,19†5,32.Rom.16,19.Philip.2,8,12.1.Theſſ.4,3 †5,18.1.Pet.1,22.Iac.1,22.

Obedientia inferiorum erga ſuperiores: vide Subditorum Officiũ.

Oblatio omnis debet eſſe ſine vitio aut macula, Leuitic.1,3†3,1†22 19.Numer.28,3,31.Deuteronom.15,21,Eccli.35,14.Ezec.43,23.Malach.1,8,14.

Oblationes Deo gratæ cælitus accenduntur, Gen.4,4†8,20†15,17 Leu.9,24.Iud.6,21†13,19.3.Re.18,38.1.Paral.21,26.2.Paral.7,1.2.Machab.1,22†2,10.

Oblationes quotidianæ, Exo.29,38.Nu.28,3.1.Eſd.3,2.

Oblationes propriorum filiorũ, Leuit.18,21†20,2.Deut 12,31†18,10.Iud 11,39 4.Reg.3,27†16,3†17 17†21,6,2.Paral.28,3.Pſal.105,37.Iſa.57,5,Ier.7,31†19,5.Ezec.16,20 36†20,31†23,37.

Oblationum conuiuia cum gaudio celebrabantur, Ge.31,46.Exo.18,12†32,6.Num.25,2.Deuteron.12*.†27,7.1.Reg.1,4†9,12*.†16,5.2.Reg.15,12.3.Reg.1,9†3,15.1.Paral.29,21.

Oblationes impiorum, Gen.4,3.1.Reg.15,21.Pſ.39,7†49,7 † 50,18.Prouerb.15,8 † 21,27.Eccliſ.35,15.Iſa.1.10 † 43,23†61,8†66,3.Iere.6,20†7,20†14,12.Oſee 5,6†8,13†9,4.Amos 5,22 Mich.6.7.Malac.1,7,13.Matth.9,13 † 12,7.Marc.12,33,Hebr.10,5.

Occidere: vide Homicidium.

Ochozias filius Ioram rex Iuda, 4,Reg.8,24.fugit in Mageddo à facie Iehu, & cæditur, 9,27.

habet ſibi ſucceſſorem Ioas regem, 1.Paral.3,11.

Oculus ſimplex & rectus, Eccli.35,12.Matth.6,22.Luc.11,34.

Oculus nequam, Gen.6,2.Prou.6,13.Eccleſ.4,8.Eccli.14,8†31,14.Mat.6,22.Mar.7,22.Lucæ 11,34 1.Io.2,16.

Oculorum cuſtodia quantopere ſit neceſſaria ad vitandum peccata, Gen.3,6†6,2†34,2†38,15†39,7.2.Reg.11,2*.† 13,1.Prouer.23,26,33. Eccliſ.9,5,7,8,9,11*.†25,28*.†41,25 † 42,12. Iudith 10,17,18*.†12,16.Dan.13,8*.Matt.5,28.2.Pet.2,14.

Oculus mentis vel intellectus. Nu.24,3.Deut.29.4.Iſa.6,9.Lu.24,29.Act.26,18.Eph.1,18.

Odium: vide Inuidia.

Odio habenda malitia, Pſal.96,10† 138,21.Amos 5,15 † 6,8.Rom.12,9.

Offerre pro defunctis, 2.Mach.12,13.

Officium ſubditorum: vide infra Subditorum.

Og rex Baſan cæditur, Num.21,33.Deuterono.3,1 † 29,7†31,4.Pſ.135,20.

Oneſiphoro optat Paulus miſericordiam, 2.Tim.1,16.

Onias ſummus ſacerdos offert pro Heliodoro, 2.Machab.3,32.cæditur, 4,34.

Operum merita, & retributio ſeu merces, Pſ.118,112.Prouer.11,18.Eccliſ.36,18.Iſa.3,10.Matth.5,12† 10,42†16,27†25,34.Rom.2,6.1.Corin.15,28.2.Cor.5,10.2,Tim.4,8.Hebr.6,10†10,35†11,26.Iac.2,24.Apoc.20,7,8†22,12.

Operā mala Deo diſplicent, & pœnam merentur, Gen.3,11†4,7†6,3,5,6,7 † 7,4†9,6†11,4*.17,14†18,20 † 19,11,24,26† 20,3 †42,21 † 44,16. Exod.3,9†8*.8*.9*.10*.11*.12*.14*.20*.21*.22*.†31,13 † 32,9,27,28,33.Leu.10,12. deinceps per omnes ſacræ Scripturæ libros.

Opera bona Deo grata ſũt, & pmiũ merentur, Ge.4,4,7†5,24†6,8 9,†8,

9†8,20,21†20,7†22,16*.† 26,4,5 † 29,32.Exod.1,20.† 20*.† 23,22,25. Leu.11,43,44,45.& ſic deinceps per totam Scripturam.

Operari bene propter mercedē & retributionem licitum eſt,Pſalm. 118,112.Matth.5,12.2. Timoth.4,8. Heb.11,26.

-non in quolibet Opere homo peccat, 2 Pet.1,10.1.Io.3,6,9†5,18.

Operum bonorum,commemoratio.4.Reg.20,3. Iob 6,2,3.Pſ.17,21, 22,25 † 131,1.Iſa.38.3.

Opera bona quæ ſint: vide Bona opera.

Opera a nobis proximo exhibita tanquam ſibi facta reputat Deus,ſiue bona ſint,ſiue mala, Iſ.37,23.Iere.1,19 Zach 2,8. Matth.25,40. Actor.9,5.1.Cor.8,12.

Opiniones & cogitationes hominum frequenter ſunt erroneę,Leui.10,1.Nu.15,39.Deut.12,8†29,19. 1.Reg.15,9.2. Re.6,6. Prou.12,15 † 14,12†21,2.Iſa.5,21†7,12 † 14,13 † 55,8.Matt.3,14† 16,22.Marc.8,32. Io.12,4 † 13,8.

Orare in nomine Ieſu.Io.14,13 † 15,16 † 16,23.26.1.Io.5,14.

Orare quemadmodum oporteat, frequenter ignoramus,Mat.20,20. Mar.10,35.Ro.8,26.Iac.4,3.

Orare noctes,& dies, Pſ.118,62. Lucæ 18,1.1.Theſſ.3,10.1.Timot.5,5.2.Timot.1,3.

Orare ſine intermiſſione, Mat.7,7.Luc.11.9†18,1.Act.12,5.Eph.6,18. Coloſſ.4,2.1.Theſſ.5,17.

Orare ut fidei prædicatio ſucceſſus habeat felices,Eph.6,19.Coloſ. 4,3.2.Theſſ.3,1.

Orare alium pro alio, Iere.42,2, 20.Baruch 1,13.2.Mach.1,6. Eph.6, 18.Col.4,2.1. Theſſ.5,25.2.Theſſ.3, 1.1.Tim.2,1.Iac.5,16.

Orare pro inimicis,Nu.16,22.46. 2.Mach.3,33.Matt.5,44.Luc.6,28 † 23,34.Act.7,60.

Orare Sanctos cū Chriſto regnātes;vide Sanctos.

Orare pro defunctis;uide Purgatorium.

Oratio quomodo quando, cui & vbi fieri debeat,& quid petendum, Nu.11.16,24.Deu.4,7.Iud.10,10,15. 1.Re.1,11.2.Reg.22,2.7.3. Reg.3,7. Iſa.65,24.Amos 7,2.Eccli.35,26.Tobiæ 3,11.Iudith 4,11.Mat.6,5,9†7,7†18,19†20,20†21,22†26,38. Mar. 11,24†13,33.Luc.11,2,9†18,1† 22,40.Ioan.4,23†9,31†14,13†15,7†16, 23.Actor.1.14†2,42†4,24,31†10,2.† 1,23.Rom.8,26† 12,12.1.Cor.14, 13.Epheſ.6,18.Col.4,2.1.Theſ.5.17. 1.Timot.3,11.Heb.13,18,1.Pet.3.12. 1.Io.5,4,Iac.1,6†4,3† 5,13.Apo.19, 10 † 22,9.

Orationes quæ fiunt quemadmodum oportet,exaudit Deus,Gen.16. 11†21,17.Ex.2,24†3,7† 6,5 †22,23, 27.Deut.4,7†15,9.1.Reg.7,9,10†9, 16†12,18.2.Reg.22,4,7.3.Re.13,6† 17,22†18,36.4.Reg.13,5†20,5.2.Paral.32,22 † 33,13.4.Eſd.15,7.Iudith 4,8.12.Tob.3,24.Pſ 3,5†4,4† 9,13 † 17,7†21,25†33,7 † 49,15† 54,17† 117,5 † 119,1 † 144,19. Prou.15,29. Eccl.4,9†21,6†36,24,26†40,22.Iſa. 30,19†37,15,21†55,7.Ierem.26,12. Thren.3,59.Dan.13,44.Ionę 2,3.Zachar.13.9.2. Machab.3,22. Io.9.31. Act.10,4.

Orationes quorundam quare nō exaudiat Deus,Deuter.1,45†31,18. Iud 10, 1.1.Re.8,18.Pſ.17,42.Prou. 1,28 † 15,20 † 21,13†28,9.Eccli.34, 29'31.Iſa.1,15.Ierem.7,16† 11,11, 14† 14,12†15,1.Ezech.8.18 † 14,16, 20.Michææ 3,4 Zach.7,13.4. Eſd. 1, 26.2.Mach.9,13.Io.9,31. Heb.12,17. Iacobi 4.3.

Orationum Sāctorum exempla, Gene.32,9.Ex.32,11,13. Nu.14,19. Deut.9,26.3.Reg.8,15*.4.Reg 20,3. 2.Paralip.6,15*.†11,11† 20,6.12.1. Eſdr.9,6*.2 Eſdr.9*. Sap.9*. Eccli. 23,2†36,1,11†52*. Baruch 1,17,21 †2,6*.†3,1,9.Tob.3,1,12†8,7†13,1 Iudith 9,2†16*.Eſther 14,3. Iſa.33, 2†37,19† 64*. Ier.10,24†17,13,14† 18,19 † 32,16.Thren.5*. Dan.9,6 † 13,42.Ionæ 2*.Abac.3*.3.Eſd.8,74. 4.Eſd,3*.†6,38*.2.Machab.7,37.2. Mach.6,30.Act.4,24.

Ordinis ſacramentum, Ioan. 20, 22.1.Timo.4,14†5,22.2. Timot.1,6. Tit.1.5.

Oreb & Zeb interficiuntur, Iudic.7.27.

Oſculum pudicum, pacis & charitatis ſymbolum,Geneſ.29,13†45, 14 † 48,10†49,34.Exodi 4,27.Lucæ 15,20.Acto.20,37.Ro.16,15.1.Cor. 16,20.2.Cor.13,12.1.Theſſ.5,26. 1. Pet.5,14.

Otium;vide Acedia.

Ozias ſacerdos recepit Achior in domum ſuam,Iud.9,19.

præſcribit Domini miſerationi tempus quinq. dierum,7,23.

Ozias;uide Vſia.

P

Pactum cum quibus non ſit ineundum,Ex.23,32† 34,15.Deu. 7,4†20,13.3.Reg.20,36,42.

Pactum contra Dei uoluntatem cum infidelibus initū, punitur, Iud. 1,23,27†3,5.3.Reg.20,34,42,2.Paralip.19,2.

Pactum init Deus cum populo, Gen.17,2,7.Exod.5.Deut.5,2.Iere. 31,31,33.

Pactum init populus cum Deo, Ioſ.24,25.4.Re.23,3,2.Par.15, 12 † 23,16.2.Eſd.10,29.

Parentum officium,Geneſ.18,19 †21,19†24,2†25,6†34,4,29†49*.Exod.12.2 † 12,26†13,13,14† 21,10. Leuit.19,29.Nu.30,6.Deut.4,9 † 6, 7,20 † 11,19† 21,19†22,15,19† 32, 46.Ioſue 4,21.1,Reg.2,23 † 3,13.3. Reg.2,1.Iob 1,5. Pſ.77,3. Prou.1,8 †4,1†5,7†11,29 † 13,24†19,18†20, 7†22,6,15†23,13†29,17.Eccl.4,23 † 7,25†8,11†17,1†25,10†26,13†30,1. 11†33,32 † 42,5.Tobiæ 1,10 † 4*.† 10,13† 14,5,11.1.Macha.2,49,64.2. Mach.6,24,28†7,20,21,27.Dan.13, 3.Matth.10.37.Eph.6,4.Col.3,21.2. Tim.3,15.Tit.2,4.

Paſchæ feſti inſtitutio & celebratio,Ex.12*.†13,6†23,15†34,18.Leu. 23,5.Nume. 9,2,11 † 28,17. Deuterono.16,1,5.Ioſue 5,10, 4.Regum 23,21. 2. Paralipom. 30,1,15 † 35, 1,1.Eſdr.6,19.3.Eſdr.1,10† 7,10. Ezec.45,21.Matt.26,19.Marc.14,12. Luc.22,7.

Paſtores,præceptores,& alij præfecti qua debeāt eſſe ſolicitudine & cura in eos quos ſuæ fidei commiſſos habent,Prou.27,23,24. Sapien. 6,23,26.Ezech.34,4*.Matth.18,12 † 24,45. Luc.15,4.Ioan.10,11*.† 13,1*.† 17,9,12*.† 18,8.Actorum 20,22,28,31.Roman.9,2,3 † 15,7.8. 1.Cor.4,14.2.Corinth.11.28,29.Galat. 3,19.

Patiens & longanimis eſt Deus, Geneſ.6,3.Exod.14,6.Nume.14,18. Pſalm.85,15 † 102,8† 144,8.Eccleſ. 8,12.Iſa.30,18. Ioel 2.14.Iona 4,2. Nahum 1,3. Sapient.11,24† 15,1. Matth.18,27.Rom.2,4.1.Tim.1,16. 2.Pet.4,9.

Patientia & longanimitas fideliū in oī genere afflictionū,Gen.12,4.6. 2.Re.16,10.Iob 1,20†2,9† 7,2.Pro. 3,11†14,29†15,1†14,32†25,15.Eccl. 1,29†2,4,4.Eſd.10,15.Tob.2,8.2.Ma

chab.6,20†7*.Matth.5,39.Ro.5,3† 12,12†15,4.2.Corint. 6,4. Galat.5, 22.Epheſ.4,2.1.Theſſ.5,14,2.Theſſ. 1,4,7.1.Timoth.6,11.2.Timoth.2,3 12.1.Pet.1,6†2,19†3,14,17† 4,1.2. Pet.1,6.Heb.10,36†11,25 †12,1.Ia cobi 5,7

Impatiétia & eius punitio, Exo. 14,11†15,24†16,2,7†17, 2. Nu.11, 1,10†14,1,28†21,6. Iob 3, 1. Eccli. 2,16.

Pauperes,vide Eleemoſyna.

Paulus Iudæus ex tribu Beniamin.Roman.11,1.Philip.3,5. natus & educatus Tarſi.Acto.22,3.perſequitur Chriſtianos,9.1.Galat.1,13. 1.Timot.1,13.conuerſio eius ſingularis,Acto.9*.

Paulus doctor gentium,Rom.11, 13†15,16.Gala.2,2,8.1.Tim.2, 7.2. Tim.1,11.prædicat Antiochiæ, Act. 13,16*.Iconiæ 14,1.Lyſtri,14, 6,13. Theſſalonicæ,17,1. Beroeæ, 17,10. Athenis,17,22,28. Corinthi, 18,1. vocatur in Macedoniam,Act.16,9. capitur 21,27. deducitur Cæſaream, 23,23,30.vehitur Romam,27*,28* ſiſtitur Neroni,2.Tim 4,22

Paulus nemini voluit eſſe oneri, Act.20,33.2.Cor.11,9.11†12,13,1. Theſs.2,9.2. Theſſ. 3, 8. vocabatur olim Saulus,Act.7,59†9,1†13,1

Pax quædam temporalis, quædā æterna,Gen.13,6,8†26,22 † 45,24. Leuit.26,6. Numer. 6,27.Ier.29,7. Eccli.25,2†28,15,19.Mat.5,9.Mar. 9,50.Lucę 14,32.Acto 9,31.Ro.12, 18,1.Corinth.14,33.Epheſ.4,3.2.Timot.2,22.1.Pet.3,11.Heb.12,14.Iacob.3,18.Apoc.6,4

Pax interna qualis eſt inter Deū & eius amicos,Iſaiæ 2,4†9,6†11,6 7†66,12. Oſee 2,14, 20. Mich. 4,3. Zachar.9,10.Luc.2,14†24,36.Ioan. 14,17† 16,33 † 20,19.Actor.10,36. Rom.5,1.Eph.2,14.Philip.4,7

Pacem & miſericordiam promittunt mendaces prophetæ. Ier.6,14 †8,8,12†14,13† 23,16.Ezec.13,10, 16.Mich.3,5.1.Theſſal. 5,3

Peccati origo,Geneſ.2,17† 3,6. Rom.5,12.1.Cor.15.21

Peccatum originale.Iob 14,4†15 14.Pſal.50,7.Ro.3.9.23†5,12*.effectus eius,Gen.8,21.Eccli.17,30.Ro. 5.12.17†6,23†7,8,11,13,17*.Gala. 5,17.Epheſ.2.3.tollitur eius reatus per Chriſtum,Io.1,29.Ro.3,23 24† 5,9,15,17,18,19†6,3†7,24† 8,1,2 .Gal.3.22.Epheſ.2,5

Peccatum ſolus Deus propria auctoritate remittere poteſt,Exo.34, 7.Pſ.18,13†31, 5 † 102,12.Iſaiæ 43, 25†44,22†53*.Ier.31,34†33,8. Mich.7,18.Matth.9,2.Mar.2,5. Luc.5, 20†7,48

Peccatum Sacerdos remittit auctoritate diuina.Matth. 18,18. Ioa. 20,23

Peccatum remittitur per Chriſtū,Iſ.53*.Dan.9,24.Matth.1,21†9, 2†11,28† 20,28 † 26,27.Marc. 2,5. Luc.24,46.Ioan.1,29.Act. 2, 38†4, 12†10,35,43†13,38.Rom.4,25†5,9 1.Cor.6,11†15,3.2. Cor.5,21. Galat.1,4.Coloſſen.1,14.Epheſ.1,7†5 25.1.Timot.1,15.Tit. 2.14.1. Petr.1, 18†2,14†3,18 † 4,1.Hebr.1,3. † 9, 12, 14.1.Ioan.1,7†2,12†3,5,Apocalyp.1,5

Peccatum in Spiritum ſanctum, Mat.12,31.Mar.3, 28.Luc. 11, 15† 12,10.Heb.6,6†10,26.1. Ioan.5,16.

Peccatū vindictam clamans,Geneſ.4,10†18,20.Exod.22,23,27. Eccli.35,18.Iac.5,4

Peccanti in nos fratri condonandum,vide Remittendum.

Propter Peccatū vnius aut paucorum puniūtur multi, Gen.3*.Numer.16,20*.Ioſue 7*.Iudic.19, 25. 2.Reg.24*.

Peccatum contra naturam,Gen. 19*.Iudic.19,22*. Leuit.20,13.Roman.1,27,1.Corinth.6,10.1.Timot. 1,10

Peccatum ex ignorantia, Leuit. 4,2†5,15.Num.15,27.Lucæ 23, 34. Ioan.9,41†15,24.Actor.3,17.1.Timot.1,13.

Peccatum ex malitia & data opera Num.15,30.Eccli.10, 14. Matth. 28,13.Ioa.11,49.Actor.4, 18. Heb. 6,5†10,16.

Peccatorum cōfeſſio: vide ſupra Confeſſio.

Peccatum non ſolum non imputatur,ſed etiam vere remittitur, & anima abluitur ac mundatur, Pſal. 50,12.Act.2,38.1.Cor.6,11.2. Pet. 1,9.1.Ioan.1,9

Peculium Dei eius populus, Exod.19,5.Deut.7,6†14,2. Io.1, 11. Epheſ.1,14.1.Pet.2,9

Pedum lotio, vide ſupra Lotio.

Peregrinis benefaciendum eſt, Gen.18,2.Exod.22,21†23,9.Leuit. 19,33†23,22.Num.15,41. Deut.10, 18†14,21†24,14,17† 26,11. Ezech. 22,29†47,21.Zachar.7,10

Peregrini ſumus & aduenæ in hac vita,Geneſ.15,13†23,4†47,9.1.Paralipom.29,15.Pſal.38,13†118,19. 2.Corint.5,8.Phil.3,20.Heb.11,13. 1.Pet.2,11

Peregrinationes pietatis gratia ſuſceptæ ſunt vtiles,3.Reg.8,41.4. Reg.5,10

Periurij & falſi crimen,Exod. 8, 8,15,28.Leu.5,4.1.Reg.19,6*3.Regum 8,31.Ier.7,9.Zachar.5,3.Malach.3,5.1.Machabæorum 6,62†7, 15,18†11,53†13,16,19.2.Machab. 4,34†12,3.Matth.26,72.1.Timoth. 1,20.

Perſæ inuadunt Babylonem, Daniel 5,28.iuxta prophetiam Iſ.21,9 Ier.51,8,11,41,55

Perſeuerantia , Geneſ. 19,17,16 Iob 2,3.Prou.3,31†23,17. Ezec.18, 24†33,13. Eccli.2,2† 11, 11 †35,9. Mat.10,22†15,22†24,13.Luc.9,54. Ioan.6,62.Actor.2,42† 11,23†13, 43†14,21,Hebr.3*.2. Petr. 2,20.1. Ioan.2,24.Apoc.2,16

Perſecutio vide Crux.

Perſonarū acceptio illicita, nec Deus perſonam reſpicit,Leu.19,15. Deut.1,17†10,17†17,2.1.Reg.16,7 2.Par.19,7.Sap.6,8.Iob 34,19.Prouerb.18,5†24,25†28,21.Eccli. 35, 15,16.Iſaiæ 11,3.Malac.2,9.Matth. 22,16.Marc.12,14.Luc.20,21.Act. 20,34.Ro.2,11.Gal.2,6.Epheſ.6,9. Coloſ.3,25.1.Petr.1,17.Iac.2,1,9.

Petere,vide Orare.

Petrus a Chriſto vocatur, Matt. 4,18.cōfitetur Chriſtū,16,16.appellatur Simon,4,18†10,1.Io.20.1.appellatur Cephas,Io.1,42.1.Cor.1. 12†3,22†9,5,Gal.2,9.appellatur Simon Bar-Iona, & Simon Ioannis, Mat.16,17.Ioan.21,15.negat Chriſtum,& de negatione facta pęnitétiam agit,Mat.26,69,70,72,75.prædicat,& loquitur,Act.1,16† 2*.†3, 12*.†4,1†10,34.ſanat claudum,3,4. conijcitur in carcerem,12,3.

Petrus primus Apoſtolorum, Matth,10,2†16,18†16,24*.Luc.22, 31*.Io.21,17*.

Phacee filius Romeliæ, poſtquā occidit Phaceiam fit rex Iſrael,4. Reg.15,25,27.pugnat contra Ieruſalem,Iſ.7, 1. occidit de Iuda centū uiginti millia uirorum uno die, 2. Paralip.28,6

Phaceia filius Manahem fit rex Iſrael,4.Reg.15,22,23.

Phanuel turris ſubuertitur a Gedeone, occiſis habitatorib. ciuitatis,Iudic.8,8,13,17.

Pharao affligitur propter Saram

uxo-

vxorem Abrahám,Gen.12,17

Pharao ſomnia videt,Gen. 41,1. quæ ei a Ioſeph explicantur,41,25.

Pharao Iſraelem opprimit ſeruitute, Exo. 1, 8*. ſubmergitur cum omni ſuo exercitu,14,24,28

Pharaonis filiam accipit Salomó vxorem,3.Reg.3,1

Pharao Nechao capit regem Ioachaz.4.Reg.23,34.

Phariſeus inuitat Chriſtum, Luc. 7,36

Phariſæus & publicanus orant ſimul in templo,Luc.18,10

Phariſæi grauiter increpantur, Matt.3,7†7,1†16,4†23*.Ioan.8,44. Act.7,51†13,3.Phil.3,1

Phaſſur percutit Ieremiam prophetam,Ier.20,2

Phegiel dux tribus Aſer, Num. 1,13

Phigelus & Hermogenes auertuntur a Paulo,2.ad Tim.1,15.

Philippus vocatur a Chriſto, Io. 1,43. recenſetur inter Apoſtolos, Matth. 10,3. cupit videre Patrem, Io.4,8.

Philippus diaconus eligitur, Act. 6, 5.prædicat in Samaria, Act. 8. 5. baptizat Aethiopem eunuchum, Act.8,37.ſuſcipit Paulum & ſocios eius hoſpitio Act.21,8

Philiſthæi perſequuntur Iſraelẽ, Iudic.3,3†10,7†15,9.1.Reg.4 .†5*. †13,5†17*.†23,1†28,1†29,1†31,1. 2.Reg.5,17,22†21,15,18

Philiſthæi cæduntur,Iudic.3,31. 1.Reg.7,11†13,3†14*.†17,50†18, 29†19,8†23,5.2. Reg.5,24†8,1.4. Reg.18,8

Contra Philiſthæos,vide Iſa. 14, 29.Ier.47,1,4.Ezec.25,15. Amos 1, 6.Sopho.2,5.Zach.9.6

Phinees filius Eleazari, Exod. 6, 25.Iudi. 20, 28, placat Deum zelo ſuo,Num.25,7.11.Pſ.105,30.mittitur in terram Galaad,Ioſ.22,13.

Phinees filius Heli,1.Reg.1,3. perijt propter ſua peccata,4,11.

Phul rex Aſſyriorum copias adducit cõtra Ieruſalẽ,4.Reg.15,19.

Pietas, vide Bona opera.

Pignus ſalutis noſtræ eſt Spiritus ſanctus,Ro.8.16.2.Cor. 1. 22†5,5. Epheſ.1,13†4.30

Pigritia,vide Acedia.

Pilatus & Herodes fiunt amici, Luc.23,12.

Pilatus Chriſtum innocentẽ morti addicit, Matthæi 27, 26. Ioan. 19,16

Plaga Dei ſeu vindicta, Exo.7*. 8*,18*.14*.4 Reg.8,28. 2. Paralip. 6,28.Pſalm.77,44†104, 27.Ierem. 15,2

Pœna peccati non ſtatim vniuerſa remittitur remiſſa culpa. Num. 14,20,22,23.2.Reg.12,13,14*.†24* 1.Paral.21*.

Pœnitẽtia & ſatisfactio pro peccatis.Pſ.6,7.Mat.3,8,Lu.3,8.Act. 2, 38†8,22.2.Cor.7,10

Pœnitentia prædicatur, Ier. 7,3. Mat.3,2†4,17.Luc.3,3,8†13,3†24, 47.Act.2,38†3,19†8,21†17,30†20, 21†26,20

Pœnitentiæ veræ & non fictæ, promiſſa eſt venia,Deuter.4,29†30 2.1.Reg. 7, 3.2. Par. 7,14†20,6†34, 26.Iob 22,23.Prou. 28, 13. Pſ.31,5. Eccl.17,23.Iſa.1.16†30,18†45,22† 55,7†59,20.Ier.5,10,17†18, 8†29, 12†31,18,20.Ezech.18,21,27†33, 14.Oſee 14,2. Ioel 2, 22. Ion. 3, 8. Zach.1,4. Malach. 3, 7. Luc. 15,18. Act.3,19†26,18,20

Pœnitentia agenda eſt dum ſani ſumus,Eccli.17,24†18,25

Pœnitentiæ veræ exempla, Iudi. 10,15,2.Reg.12.13†24,10,17,2 Paralipomen.10,6†33,12.Ionæ 3.*.Iudith 4,8.Matth.26,75.Luc.7, 32,44 †15,18†18,13,†19,8†22.62†23,41. Act.2,37

Pœnitentiæ falſæ exempla, Gen. 4,13†27,38.Exod.8,8†9,27†10,16. Ioſue 8,20.Iud.1,7.1.Reg.15,24,30 †24,19.3.Reg.13,6†21,27. Sap.5.3. 1.Mach.6, 12.2.Mach.9,12.Mat.27, 4.Act.8,13,23.Heb.12,17.

Prædicatores, vide Concionatores.

Præfecti. vide ſuperiores & Paſtores.

Precari, vide Orare.

Primitiæ fructuũ debentur Deo, eiuſq.Sacerdotibus,Exod, 23, 19† 24,26.Leu.23,10,Nu.18,13.Deu.18 4†26,2,10.2.Par.31,5.2.Eſd.10,35, 37.Prou.3.9.Tob.1,7

Primogenita omnia Aegyptiorum moriuntur,Exod.12,29.Pſ.77, 51†134,8†135,10

Primogenitum omne Deo conſecratur,Exod.13,2†12,29†34, 20. Leuit.27,26.Nu. 3,13† 8, 17. Deut. 15,19.1.Reg.1.24.Luc.2,23.

Primogenitorũ iura, priuilegia, & prærogatiuæ,Gen.25,31†49, 3. Deut.21,15.1.Paral.21,3

Primogeniti aliquando a Deo reijciuntur,Gen.48,17†49,4.Ro.9, 13.

Proditio,& eius punitio, Geneſ. 37,25.Iudic.1, 24. 1. Reg. 19. Iſaiæ 11,15.2.Mach,3,4†4,1†10, 20†13, 21.Mat.26,14,47

Promiſſio, vide Votum.

Promiſſiones Dei cum conditione fiunt, Deut.19,8†28*.†33,4.Leu. 26*.1.Reg.2,30.Ezec. 10 .†33,15, 19,Marc.16.16 Io.3,16,36†6,47†8, 31†13,17†15,7,14.Rom.8,17.Coloſſ.1,23.Heb.3,14.2.Pet.1,4. Apocal.2*.†3*.†21,7

Prophetæ: vide Concionatores.

Prouidentia, vide Dei gubernatio,& prouidentia.

Pſeudoprophetæ, & eorum punitio,& quod nõ ſint audiendi,Deuteron.13,1†18,20.3.Reg.13,11†15, 40†22,6,10.4.Reg.10,19.Prouerb. 28,10.Iſa.3,11†28,7†56,10 Ier.14, 13,15,†23*.† 27, 9†28*.†29,8,21, 25.Ezech.13*.†14,9†22,25†34, 2,8 18.Amos 7,10.Mich.3,5.Zach.13,2. Matth.7,15†24,11.Luc.12,1.Actor. 20,29,1.Corinth.15,12.Philip. 3,2. Coloſſ.2,8,1.Timoth 4,1.2.Timot. 2,17†3,1.2.Petri 2*.1. Ioan.4 1. Iudæ 4,8*.

Pſeudoprophetæ habentur qui currunt antequam per ordinariam poteſtatem mittantur, Ier. 14, 14† 23,32†27.11.Ezech.13,6

Ptolemæus oppugnatur ab Antiocho,1.Machab.1,19.inijt amicitiam cum Alexandro filio Antiochi,10,51.pugnat cum Alexandro, & moritur,11,1,18

Ptolemæus Macer ueneno uitam ſuam finiuit,2.Machab.10,12,13.

Publius ſuſcipit hoſpitio Paulũ, Act.28.8

Purgatorium, id eſt, locum vbi ſunt animæ,quæ viuorum precibus & operibus iuuari poſſunt,& purgantur, eſſe confirmatur, 2. Mach. 12,43,46*.Matth.5,25†12,32.1.Corint.3,16.Philip.2,10. 2. Timoth. 1, 18.1.Ioan.5,16.Apoc.5,3.13

Q

Quadrageſimalis ieiunij exempla,Moyſes,Exod.24, 18.†34, 28.Deut.9,9,18.Elias,3.Regum 19, 8. Chriſtus, Matth. 4, 2. vide Ieiunium.

Quæſtiones inutiles quæ ſunt uitandæ,Geneſ.3,1,6.Prouer. 25, 27. Eccl.7,11.Eccli.3,21.Mat.24.3.Ioã. 6,52†21,21.Act.1,6.1.Tim.1,4†6,3. 2.Tim.2,16.Tit.3,9

Quieſcendum a peccatis, Ro.6, 4*. Galat.2,18.

Quies continget populo Dei, Hebr.4,9.

Quietem & pacem certam conſequentur iuſti, Sap.3,3†4,1. Iſa.57,2. Lu.16,22. Apoc.14,13.

Quietem inuenire animæ ſuæ, Iere.6,16. Mat.11,27.

R

RAbba obſidetur, 2.Re.11,1.† 12,26. 1.Paral.20.1.

Rabſaces Sennacherib archipincerna, 4.Reg.18,17. Iſa.36,37.

Rachel paſcit oues patris ſui, Gene.29,9. traditur Iacob in vxorem, 29, 29. clam tollit idola patris ſui, 31,19. ob difficultatem partus periclitatur, 35,17.

Rahab exploratores miſſos in vrbem Iericho, excipit hoſpitio, Ioſue 2,1. Iacob.2,25. ſeruatur cum ſuis, Ioſue 6,17,23.

Rahab vxor Salomon, 1.Paral.2, 11. Mat.1,5.

Raphael angelus Domini medicus & dux Tobiæ, Tob.5,5 † 6*. † 12,12.

Rationem Deo quiſque pro ſe redditurus eſt, Matt.12,36† 18, 23 † 25,31*. Ro.14,12, 2.Cor.5,10.

Razias Iudæus gladio ſe interimit, 2.Mach.14,37,41.

Razon aduerſarius Iſraelis. 3. Reg.11,23.

Rebecca filia Bathuelis, Gen.22, 23. vxor Iſaac, 24,50. parit geminos 25, 24.

Rechab pater Ionadab amici Iehu regis Iſrael, 4.Reg.10,15.

Redimere nouit Deus ſuos multis modis ex anguſtia, Geneſ.19*. Exod.14*. † 18,8. 1.Reg.23, 14,26. 4. Regum 7*. 2.Paralip.18.31 † 20,24. 1.Eſdr.8,22. Pſ.4,9 † 90.9. Eſther 7, 5. Iſ.41,10†43,1. Dan.3,91†6,21,23. 2.Pet.2,9.

Refugij ciuitates, Exo.21.13. Nu. 35,11. Deut.4,41 †19,2,7. Ioſue 28*. 3.Reg.1,50†2,28.

Regeneratio: vide Homo.

Regeneratio eſt immutatio carnis in ſpiritum, Ioan.3,5. carnalium affectionum in ſpiritalem affectum Ro.8. 5,13. infidelitatis in fidem, Io. 1,12. Galat.3,26. 1.Ioan.5,1. innouatio mentis per Spiritum ſanctum, Tit.3,5. Gal.4,6. atque adeo carnalis naturæ in diuinam naturam, 2. Pet. 1,4. Col.2,11. vt qui mali fuimus, ſanctificemur, 1.Cor.6, Eph.5,8.

Regenerati interius, etiam exterius in nouitate vitæ ambulabunt, Romanor.6*. † 7,6†12,1. Epheſ.4, 22, Coloſ.3,9. 1.Corin.5,7. 2.Cor.5, 15, 1.Petri 4,1.

Reges quid facere, quidve fugere debeant, Deut.17,19. 1.Reg.8*. 3. Re.2,2† 10,9. 2.Par.9,1 † 19,5, Sap. 6*. †9*. Iob 34,30. Pſ.2,10†100*. Pro. 14,28†19,12†20,8,26†28,15† 29,4, 14†31,4. Ier.22,2. vide Superiorum officium.

Regnum Dei vim patitur, Matt. 11,12. Lu.16,16. Gal.5,16. Apoc. 2*. †3*. † 21,7.

Regnum Dei ſpirituale, internũ & æternum, Gen.49,10. Num.24,17. 1.Reg.2,10†7,9.10. 1. Paral. 18, 11 † 29,2,4. Pſ.2,2,6 † 9,8 † 21, 28 † 44,7 †71,1† 109*. † 144,11. Iſa.9,5 † 11*. †32,16† 40, 9† 42,1. Ierem.23,5,6† 33*. Ezec.24,23†37,24. Dan. 2, 44† 4,33†7,14,27†9,24,25. Oſee 3,5. Mich.4,1,4†5,1. Zach.9,9. Mat.13*. Lucæ 1,28† 12,31,32 † 22,29†23,2. Io. 14†12,14,34† 18,33,36. 1. Timot.1, 17. Heb.1,8†2,9.

Relinquẽtes omnia propter Chriſtum, centuplum recipient, Matth. 19,29. Mar,10,39. Luc.18,29.

Reliquię & veſtes ſanctorum quĩ uim a Deo habeant quidque per eas operetur Deus, ut pallium Eliæ, 4. Regum 2,14. oſſa Eliſæi, 4. Reg.13, 21. fimbria Chriſti, Mat.9,20†14,36. ſudaria Pauli, Act.19,12. vmbra Petri, Act.5,15.

Remittendum proximo in nos peccanti, Eccli.28,8. Matth.5,23†6, 13†18,22,35. Lucæ 17,3. Epheſ.4,32. Coloſſ.3,13.

Repudij libellus, Deut. 24, 1. Iſa. 50,1. Ierem.3,3. Malach.2,16. Matth. 5,30†19,7. Marc.10,4.

Reſpha concubina Saul, ad quam ingreſſus eſt Abner, 2.Re.3,7.

cuſtodit corpora eorum qui in crucem ſublati erant, 21, 10.

Reſurrectio mortuorum, & carnis ad gloriam facta mutatio, Exo. 3,6. Iob 14,13†19,26† 21.30. Iſa. 26, 19†66,14. Ezec.37,1,9. Dan.12,12. Ionæ 2,11 Soph.3,8. 4.Eſd,2,16†14,35. 2.Mach.7,9,14,23. Mat.22,23,31. Lu. 20,35. Io.5,21,28† 6,39† 11,24. Act. 24,15. 1.Cor.15*. 2.Cor.4,14†5*. Col. 3,4. Phil.3.21†4,3. 2.Theſ.4,13,16, 2. Tim.2,11. Apoc.20,12.

Reuelationes & viſiones, Ioſue 5, 13. 4. Regum 17, 9. 2. Machab. 3, 24†5,2 † 10,29 † 11,8. vide Apparitiones.

Roboam filius Salomonis, rex Iuda conſtituitur, 3.Regum 12,1. deficit Iſrael a Roboam ad Ieroboam, 12, 19. præcipit ei Deus ne pugnet contra Iſrael, 2.Paral.11,2. oppugnatur a Siſac rege Ægypti, 12, 2,9.

moritur, 3.Re.14,31, regnat Abiã filius eius pro eo, 15,1.

Romani cum Iudæis pacis & ſocietatis fœdera ineunt, 1.Macha.8, 14,17,27†12,1†14,17,20.

Romanorum Gentilium laus, 1. Mach.8,2,9.

Romanorum Chriſtianorũ laus, Rom.1,8.

Romanos deſtructuros Ieruſalẽ, & templum Domini, Num.24,24. Iſ. 5,26†6,11. Dan.9,26†11,30,31. Luc. 19.41†21,20. Io.11,48.

Ruben primogenitus Iacob naſcitur, Gene.29,32. violat thorum patris ſui, 35,22. dantur ob id primogenita eius filijs Ioſeph, 49,4. 1.Par.5, 1. nititur fratrem ſuum Ioſeph liberare, Geneſ.37,21,22,29.

dicit patri, Duos filios meos interfice, ſi non reduxero Beniamin, 42, 37. filijs Rubẽ primo requies datur, Num.32*. Deut.3,12†29,8. Ioſue 1, 12†13,23. cæduntur, 4. Reg.10,33, transferuntur ad terram Aſſyriorũ 15,29. 1.Paralip.5,26.

Secundum prophetiam, Gen.49, 4, ædificant altare, Ioſue 22, 10. dimicauerunt contra Agarenos, 1.Paral.5,19.

Ruth Moabitis, Ruth 1,4, accipit eam vxorem Booz, & parit Obed, 4,13. 1.Par.2,12. Mat.1,5.

S

SAbbatum, Gen.2,2. Exod.16,23 † 20,8† 23,12†31,14,17†34,21† 35,2. Leuit.19,3† 23,3,15†25,4. Nu. 15,32 † 28,9. Deut.5,12. Iſa.56,2,4† 58,13†66,23. Ier.17,21,27. Ezec.20, 12†22,8. 2.Eſd.13,16,22. 1.Mach.1, 46† 2,33,41. 2.Machab.15,1. Matth. 12,1,10. Marc.2,23†3,2†6,2. Luc.4, 16,31†6,1†13,11,14†14,1. Io.5,10† 7,22†9,14. Actor.13,14,27,44†15, 21†18,4†20,7. 1.Corint.16,2. Hebr. 4,4,10.

Sacerdotes Legis, & horum munus, Exo.19,22†30,7. Leui.10,1,6,9 †21*. †22*. †24,3. Numer.3,10†4,5, 11†10,8,†18,1, 7. Deut.21.5. 1.Re-

gum

gum 2,28,33.1.Paralip.6,49.2. Paralip.26,17.Ezech.44,15,20.Hebr. 5,7†10,11.

Sacerdotum multitudo in veteri Lege, 1.Paralip.23,3, vbi numerantur 38000.

Sacerdotū Legis indumenta, ornamenta, & ordinatio. Exod.28.†29,1†39,1†40,12.Leuit.8,1,8.

Sacerdotibus dabantur decimæ & primitiæ. Nu.5,9,10†18,8,11*. Deuter. 18,3 vt liberi à ſolicitudine cōparandi victum, poſſent vacare Legi Dei, 2.Par.31,4*. vide Decimæ.

Sacerdotibus Legis aſſignabatur neceſſaria vitæ ſuſtentatio, Exo.29 26.Leui.2,3,10†5.13† 6,9,19 †7,6,32†10,13†24,9.Num,3,48†5,9†18 8,11,28 Deute.18,1.1.Reg.2,28.4. Reg.12,16.1.Paralip.6,54.2. Paral. 31,4.2.Eſdr.10,36.Eccl.45,25.

Sacerdotes mali, & eorum punitio Num.16*.1 Reg.2,22*.†3,13.3 Regum 2,26.Iſa.3,11.Ier.2,5 †8,7. Oſee 4,6,9 † 5*.Malac.1*.†2,1,8,1. Machab.7,5,9,21.

Sacerdos, non Lex aut Scriptura ſola, eſt iudex quæſtionum exorientium, Deut.17,9,12.Malac.2,7.

Sacrificium noui Teſtamenti appellatur Iuge ſacrificium, Dan.11, 31 † 12,11. celebrabitur donec veniat Dominus, 1.Cor.11,26. quære Miſſæ ſacrificium, & Oblatio.

Sadducæi negāt mortuorū reſurrectionē, Mat.22,23. Acto.4,1†23,8

Salmanaſar rex Aſſyriorū egreditur primò contra Samariam, & transfert Iſrael cum Ozee rege in Aſſyrios, 4. Reg.17,6. ſecundò capit Samariam, 18,9.

Salomonis filij Dauidis natiuitas promittitur, 2.Reg.7,12.

naſcitur, 2.Reg.5,14†12,24. vngitur in regem ſuper Iſrael, 3.Reg.1 33.Dn̄s apparuit ei per ſomniū nocte in Gabaon a quo ſapientiā poſtulat, 3,5,9.2. Par.1,7. dirimit litē meretricum, 3.Reg.3,16,24. de eius ſapiētia, magnitudine diuitiarū, poteſtate & miniſtris, 2.Paral.9,3. init fœdus cū Hirā rege Tyri, 3.Re.5,12.

poſtquā ædificauit templū, dedit Hiram viginti oppida, 9, 11. venit ad eū regina Saba, 10, 1. Matth.12, 42.Lu.11,31. ædificauit phanū Chamos idolo Moab ī mōte, 3.Re.11,7. [Chananæos facit ſibi tributarios, 2.Paralip.8,7. vngitur ſecundò in regem, 1.Paralipomen.29,22. moritur, 3. Reg.11,43. ſuccedit ei filius Roboam 14,21.

Salus: vide Beatitudo.

Samaria, quæ poſtea metropolis fuit decem tribuum Iſrael, extruitur, 3.Re.16,17. obſidetur a Syrijs, 4. Reg.6,24. obſidetur ab Aſſyrijs vſque ad tertium annum, capitur, & abducitur populus, 4.Reg.17,5

contra Samariam prophetatur, Iſa.7,30†9,7.Ezech.23*. Oſee 8*.† 13*.Amos 3,12.Mich.1,5.

Samaria nolebat recipere verbū Dei, Luc.9,52. recipit verbum Dei, Act.8,5.

Samaritanus miſeretur vulnerati, Luc.10,33.

Samaritana loquitur cum Chriſto apud puteum, Io.4,7.

Samſon naſcitur, Iud.13,24. iuxta promiſſionem angeli, 13,3. vxorem accipit in Thamnata, & dilacerat leonem, 14,1,5,10.

nocet Philiſthæis, eiſque vim infert, 15,4,8. moritur, 16,29,30.

Samuel, 1.Re.1,20. adducitur ad domum Domini in Silo, 1,24. vocatur a Domino, 3,4, 10. congregat vniuerſum Iſrael in Maſphat, & clamat ad Dominum pro Iſrael, 7,5,9 poſuit filios ſuos Iudices Iſrael, 8, 1. probat ſe innocentem, 12,3. interficit Agag, 15,33.

Dauid regem vngit, 16,13. moritur 25,1. prophetat Sauli poſt mortem, 28,15,16.Eccliſ.46,23. laudatur, Eccli.46,16.

Sanaballat præfectus Samariæ conatur impedire templi ædificationem, 2.Eſd.2,10.

Sanctus eſt Deus, Iſaiæ 6,3. Apocal.4,8.

Sancti & mundi eſſe debemus, Leuitic.11,44†19,2†20,7,26†21,6 Deut.26,19.Eph.5,26.1.Theſſ.4,3. 1.Pe.1.16. qui ſanctus, ſanctificetur adhuc, Apoc.22,11.

Sanctum Domini, Exod.35,2. Leuit.16*.Pſalm.113,2.Matth.7,6.Lucæ 1,31.

Sancti pro nobis orant, Ierc.15, 1.2. Machab 15,14. Apoc.5,8 † 8,3. propter eorum preces & merita multa nobis largitur Deus, quāuis illi vita functi ſint, Gen.26,5,24. Exod.32,13,14. 3. Reg.11,12, 13,32, 34†15,4.5.4.Reg.19,34† 20, 6.Iſaia 37,35.Eccli.44,24.

Sanctos oramus ſine iniuria Mediatoris, vt pro nobis orēt, ſicut & petim⁹ ab alijs hoibus p̄ces, vt Paulus Rom.15,30.Col.4,3. Eph.6,19, 1.Theſ.5,25.2.Theſ.3,1.Heb.13,18 Nec mirum Sanctos noſtras preces cognoſcere: quia ſunt ſicut angeli Dei, Mat.22,30. Lu.15,10.& offerūt Deo noſtras p̄ces, Tob.12,12. Apo. 5,8†8,3. Nec huic cōtrarium eſt, ꝙ De⁹ ſolus eſt inſpector cordis, quia & homines cognouerunt ſecreta cordium Deo reuelante, Dan.2,29. 4.Reg.5,26†6,12.

Sanctorum miniſterio aliquādo tribuitur quod ſoli Deo præcipuè conuenit. Matt.18,16,18.Io.20,13. Ro.11,14.1.Cor.9,20,21.1 Timot. 4,16, Iacob.5,19. vide titulum, Deo ſoli attributa, &c.

in Sanctorū memoriā Deū orare, docēt nos maiorū exēpla, Gen. 31,9†48,16.Exo.32,13, Deu.9.27.3 Reg.18,36.1. Paral.29,18.2.Paral. 5,42.Tob.7.15 Eſther 13,15†14,18 Iſa.63,17.Dan.3,35.

Sancti ſunt cum Chriſto in cælis regnantes. Io.12,26† 17,24.2.Cor. 5,8.Philip.1,23. Apocal.3,21 †7,9† 14,13.

Sancti etiam vita defuncti rectè a nobis laudant, Eccli.44*.Io.12,26

in Sanctis ſuis Deus laudatur, Pſ. 150,1.

Sācti iudicabant: q̄re iudicabūt.

Sancti faciunt miracula, vt Moyſes & Aaron, Exod.7 †8†9†10†11. Elias excitat puerum mortuum, 3. Reg.17,22. claudit cęlum ne pluat, 17,1.Iacob.5,17. aperit clauſum, 3. Reg.18,41,45.Iac.5,18.

Eliæ pallium diuidit aquas, 4.Re. 2,8,14. Eliſæus excitat puerum viduæ mortuū, 4.Re.4,35. ſanat aquas miſſo in eas ſale, 2,21,22. oleū multiplicat, 4,6. mittit farinam in ollā, 4,41. Naaman Syrum ſanat, 5,14. facit natare ferrum, 6,6. Eliſæus mortuus per contactum oſſium ſuorū operatur, 13,21.

Apoſtoli eijciunt dæmonia, Mar. 6,13.†16,17. Luc.10,17. Ioannes & Petrus ſanant claudum, Act.3,6.

Petrus excitat Tabitham, 9,41 etiam ſola ſua vmbra ſanat, 5,15 Paulus reſtituit claudum, 14,9. etiā per ſudaria curat infirmos, 19,12. reddit vitæ puerum ex lapſu mortuum, 20,10.

Sancti plura quoque alia facere miracula, quæ longum eſſet enumerare, ad Heb.11,32*.

Sanguinis conſperſio, Exo.24,6† 29,20.Leu.1,5,11†3,2,8,13†4,5,16 †7,2

Digitized by Google

†7,2†8,19,30†9,18†16,14,18 †17,6. 2.Paralip.30,16.Ezech.43, 20. Hebr.9,13,14,19,21,22

Sanguinis Chriſti cõſperſio,Heb.9,14†10,19†12,24.1.Pet.1,2.

Sanguinis eſus prohibitus, Gen.9,4.Leui.3,17†7,26†17,10,14 †19,26.Deut.12,16,23†15, 23.1.Reg.14,32.Act.15,20†21,25

Sanguinis fluxus ſiſtitur, Matth.9,20

Sanguinis innocẽtis effuſio,Deut.19,5,11†27,24.2. Reg.20,9.3.Reg.21,13.4.Reg.21,16†24,4.2.Paralip.24.22.Proue.6, 17†28,17.Iſaiæ 26,11.Ierem.7,6 † 22,3. Ezech. 22, 4.4.Eſd.1,32.Matth.23, 34. Luc. 11, 50. Apoc.6,10†18,24

Sanguinis innocentis effuſio clamat vindictam coram Deo. Gen. 4,10.4.Eſd.15,8.Apoc.6,10

Sanguine Chriſti empti ſumus, 1.Cor.6,20†7,23.Act.20,28.1. Pet.1,18.Apoc.5,9

Sapientiæ diuinæ origo,proprietas,laus,& vtilitas,Deut.4,6 † 29,9. Iob 28, 20 † 32.7.Eccleſ.7,12†9,13. Sap.6,13, 16† 7*.8*. 9*, 10*. Eccli. 1*.†3,1,31 † 4, 12,28, 29† 21, 12 † 24*.†39,14.Luc.21,15.Ro. 11,33.1. Cor.1.17†2,6,10†3,19.Coloſſ. 2,3. Iacobi 1,5†3,15

Sapphira mentitur Spiritui ſancto,& cadit in terram mortua,Act.5,1,8.

Sara filia Raguelis,Tobiæ in vxorem traditur,Tob.7,10,15.

Saruia,vide Zaruia.

Satisfactio, vide pœnitentia.

Saul de tribu Beniamin quærit aſinas,1.Reg.9,3. vngitur in regem a Samuele,10,1 † 11,14.Act.13, 21. iuxta mandatum, 1.Reg.9. 15. percuſſit Ammon,11,11.obtulit holocauſtum,13,9.a regno reijcitur,13, 13†15,22,26,28†16 .exagitat eum ſpiritus nequam, 16,14†18,10†19, 9.nititur Dauid configere, 18, 10 † 19,10.perſequitur eum 23.*trucidat ſacerdotes Domini,22, 18. mulierẽ habentem pythonem conſulit, 28, 7.ſeipſum interficit,31,4. ſepelitur, 31,13.filij eius in crucem tollũtur, 2.Reg.21,9

Scãdalum ſeu offendiculum proximo, nec in vita nec i doctrina ponendũ,Leu.4,3.Nu.31,16.2.Regum 12,14.1.Eſd.8,22.Prouerb.28, 10,2 Machab.6,24. Matth. 17,27 † 18,6. Mar.9,42.Luc.17,1.Rom.14,1,15.1. Cor.8*†10,32 2.Cor.6,3.1.Theſ.5. 22.quicumque nobis ſcandalo eſſe poſſẽt,vitabimus,Exo.34,12.Deut. 7,2.16†13*.Mat.5,29†16,22.Marc. 9,42.Rom.16,17.

Scientia Dei, vide Dei.

Scriptura ſacra vnde ſit, & quis eius vſus,Exod.17,14†34.27. Deu.4 1†17,18†31,9.Ioſ.1,8.Iſa.8,9†30,8 †34,16.Ier.30,2†36,2,10†45,1. Baruch 1,3,14†4.1.2.Eſd. 8,2,3.Eſd.9, 39.4.Eſd.15,1.Dan.10,21.Matth.4. 4†21,29.Luc.4,4†16,29,Ioã.5,39 † 10,44†20,30.Act.15,21†17,11. Ro. 1,2†4,25†15,4.1.Corint.9,9†10,11 †15,3.2.Timoth.3,15.1.Pet.1,20†3 1.Apoc.1,19

Scriptura difficilis intellectu, 2. Pet.3,16.nec omnia ſcriptis Apoſtoli mandarunt,Ioan.20.30†21,25, 1. Corint.11,34.2.Theſ.2,15.Io.epiſt. 2,12†epiſt.3,18.

Scriptura nec lex eſt iudex, ſed Sacerdos,Deuteron.17,18.Ezec.44 24*.Malach.2,7.quære Sacerdotum officium.

Seb & Oreb interficiuntur, Iudic.7.25

Sebæ,quia regnum affectarat,caput præciditur,2.Reg.20,22.

Securitas perfecta de peccatorũ remiſſione aut ſalute conſequenda non habetur in hac vita,Eccl.9, 1,2.vide Certi.

Sedecias pſeudopropheta,3.Re. 22,11,2.Parali.18,10.comburitur, Ier.29,22

Sedecias,vide Zedecias

Seditioſi puniuntur,Nu. 16, 31* vide Murmuratores.

Seleucus Aſiæ rex,2.Machab.3.3

Semaia mittitur ad Roboam,Regum 12,22.2.Paralipomen.11, 2†12,5,7

Semei maledicit Dauidi, 2. Reg. 16,5,13.veniã impetrat a Dauid, 2. Reg.19, 23. occiditur ex præcepto Dauid,3.Reg.2,9,42,46

Sennacherib oppugnat vniuerſas ciuitates Iuda munitas,4.Re.18, 13.2.Paral.32,1.blaſphemat Deum, Iſa.36*. interimitur a filijs, 4. Reg. 19,37.Iſ.37,37.ſecundum uerba Iſ. 10,33†31,8†33,1

Sepelire mortuos,opus miſericordiæ,Gen.23,19†25,9†35,19,29†50 5,13,25.Nu.20,1.Deut.10,6†21,23. Ioſ.24,30.Iud.12,7.1. Reg.25,1†31, 13.2.Regum 2,32†3,32.3.Reg.2,10 31,34†11,43†13,29†14,31.4.Reg. 13,20.2.Paral.16,14†24,16†35.24. Tob.1,20†2,3,7† 4,3,18†8, 14†12, 12 † 14, 13, 16. 4.Eſdræ, 2,23.Eccli. 7, 37 † 38, 16, Matth. 14, 12 † 27, 58. Ioan.19, 39. Act. 13, 29. 1. Corint.15,4

Sephora, vide Ziphora.

Sermo Chriſtianorum, vide Loquenda.

Serpens æneus erigitur, Numer. 21,8. tollitur, & appellatur Nehuſtan,4.Reg.18,4.cuius typum geſſerit,Io.3,14

Siba, vide Ziba.

Siceleg.Vide Ziceleg.

Sichem filius Hemor Dinam rapit & concumbit cum illa,Gen.34, 2.necatur,34,26

Signa futurorum,Geneſ.9,12.Exod.31,13.Ioſ.2,18.1.Reg.2,34†10 2.2,Reg.5,24.4.Reg.19, 29.Iſa.38, 7.Tob.5,3.Luc.2,12

Signa in memoriã præteritorũ, Exo.12,3.8.Num.15,38†16,38,40† 17,10.Ioſue 4,6*.

Signa & miracula fiũt, ut per ea omnipotẽtia, veritas, iuſtitia, & bonitas Dei innoteſcat.Exod.4,2,6†7 17†16,12.Ioſ.3,10.14. 3. Reg.13,4 †17,14†18,38†20,13, 28 4.Regum 5,14†20,9.Matth. 8, 26† 9,2† 14, 28.

Sihon rex Amorrhęorum concedere noluit ut Iſrael tranſiret perfines ſuos,Num.21,23. Deuteron.2. 30. percuſſus eſt in ore gladij, Nu. 21,24.

Silas cum Paulo mittitur Antiochiam, Actorum 15, 27. profectus eſt cum Paulo,15,40. remanſit Beroeę,17,14

Silere eſt vtile,Prou.17,20.Eccl. 3, 7.Eccli.20,6†32,12.

Silo locus in quo fuit domus Dei, Ioſ.18,1.Iud.18.31†20,18.1.Reg.1, 3.conuenerunt oẽs in Silo propter Rubenitas, Ioſue 22, 12. de Silo affertur arca,1.Reg.4,4.Ierem. 7,12 †26,6

Simeon naſcitur, Geneſ. 29,33. interficit cum Leui Sichemitas, 34, 25. eam ob rem arguuntur a patre, 49, 5. in vinculis tenetur in Aegypto,42,25

Simon in Bethania excipit Dominum, Matth. 26, 6. Marc. 14,3. Ioan.12,1.

Simonia, vide Vendi donã Dei.

Simplicibus & humilibus reuelat ſubinde Deus quod abſcondit ijs qui ſibi vidẽt ſapiẽtes.Iſaię 28 18,24†32,4.Eccl.9,15. Matt. 11,25. Luc.2,

Luc.2,9,5†5,8†10,21. Act.4, 13.1. Corin.1,24†2,1.

Simplex & rectus,Gen.20,6. Iob 1 8,Mat.10,16.Act.2,46.Rom.16,18. Epheſ.6,5.Coloſſ.3,22.

Simulatio & hypocriſis cauenda, Eccli.1,36.Iſaiæ 32,6. Ieremiæ 9,6.Iob 15,34.2.Machabeor.6, 24. Matt 23*.

Sobrietas:vide Temperantia.

Societas bonorũ quærenda,malorum vitanda,Gen.19,15.Leuit.7 19.Numer.16,25†25,4.Ioſ.23,12,2 Paral.19,2.Iob 31,1. Pſal. 25,4,8 † 36,1.Prou.1,10†4,14†5,25†13,20† 20,19†22,10,24†23,6,17†24,1,21 †29,27.Iere.16,8. Eccli.6,35† 8,1, 18†9,21†12,10†13,1, 20. Tob. 1,5. Matt.7,15.Act.19,9,2. Corin.6,14. Epheſ.5,11.2.Tim.4,14.Apoc.18,4.

Sodoma & Gomorrha amœniſſimo loco ſita,Gen.13,10. ſpoliantur.Gen.14,11. ſubuertuntur à Domino,Gene.19,25.Deut.29,23. Sap. 10,6,7. ſecundum verba Domini, 18,20.cauſa,Ezec.16,49.

Sol & Luna creantur,Gen.1,16, ſteterunt ad imperium Ioſue, Ioſ. 10,12.retroceſſit Sol decem gradibus ad petitionem Ezechiæ,& preces Iſaiç,4.Re.20,11.amittet lumẽ, Matt.27,44.Mar.15,33.Luc.23,44

Solicitudo nimia,Exo.34,21. Leuit.25,20.Deut.8,3.Iob 7,8. Pſalm. 54,23†144,15,16.Prou.10,3†13,25 Mat.6,25†10,9,23†13,22†16,7.Lucæ 8,14†12,22†14,18†21,31.1.Corinth.7,32.Philip.4,6.Heb.13,15.1 Pet.5,7.

Somnia & viſiones in quibus olim Deus ſuam voluntatem aperiebat.Gen.20,3†28,12†31,24† 37,5, 9†40,8†41,1†46,2. Nu.12,6. Iud.7. 13,15.1.Reg.3,4,8,11†28,6.2.Reg. 7,4.3.Reg.3,5,15.Iob 7,13 † 33,15. Dan.2,1†7,1.2. Machab.15, 11,14. Matt.1,20†2,12,13. Act.16,9†18,9 23,11†27,23.

Somnia & viſiones quæ non conueniunt cum doctrina Chriſti & Eccleſiæ ſunt contemnenda, Deut. 13,1.Eccle.5,2.Eccliſ.34,1*.Ier.23, 16,25†27,9†29.8.

Sorobabel filius Salathiel,2.Eſd. 12,1.Matt.1,13.Luc.3,27. inſtaurat templum Domini Ieroſolymis, 1. Eſd.3,3,3.Eſd.5,70.Eccli.49,13.genuit Abiud,Matt.1,13.

Sorores Chriſti:vide Fratres.

Sors,Leui.16,8.Nu.[illegible]†[illegible],55 †33,54.Ioſue 7,14†18,10.1.Reg.10, 20†14,17,42.1.Paral.25,5.2.Eſd.11 1.Prouerb.16,33†18,18.Ezech.21, 19.Ionæ 1,7.Act.1,17.

Soſipater comes Pauli, Actorum 20,4.

Soſthenes princeps Synagogæ percutitur,Act.18,17.

Spes iuſtorum non in tẽporalib. rebus, ſed in Deo eiuſq. promiſſionib.fundatur,Gene.26,1.Iud.7,2,4 1.Reg.4,3†17,45 † 22,1.3. Reg. 20, 28.1.Para.19,13.2.Par.25,7† 32,7† 16,7†20,15,20.Iudith 9,13.Pſ.9,11 † 13,6† 21,5,10†24,2†30,2† 39,5† 61*.†70,1†90,2†113,9,10,11†141, 6†145,5. Prou.3,5 † 22,19†28, 25† 30,5.Sap.3,4,9.Eccli.2,6,12†13,9† 33,9†34,14. Iſaiæ 26,4†29,19 † 30, 1,15†31,1†36,7†40,30.Ierem.2,33 †7,4 † 9,22†17,7†39,18. Thren. 3, 24.Ezech.29,6.Oſee 12,6.Mich.7,5 7.Nahum 1,7.1.Mach.3,18.Mat.10. 37†12,2.Rom.5,2†8,24.2.Cor.5,2. Col.1,27.1.Theſſ.1,3.1.Tim.1,1†6, 17,Heb.3,6.1.Pet.1,13.

Spes non facit nos ſecuros, nec excludit timorem,vide Timor.

Spes impiorum euaneſcet, & in quibus cõfidunt, vana ſunt omnia, 4.Reg.18,21. Iob 8,13 † 11,20†14, 19†20,4. Prou.10,28†11,7, 23†25, 19.Sap.5,15.Eccli.5,1,10.Iſa.28,15, 18†30,2,12†57,11.Ierem.9,12 †17, 7.1.Mach.2,62.

Spinæ appellantur ſolicitudines huius mundi,diuitiæ,& voluptates vitæ,Mat.13,7,22†19,22. Mar.4,7, 18†10,22.Luc.8,7,14†18,22.

Spiritus ſanctus promittitur, Iſ. 44,3.Ezechiel.11,19†36,26†39,29. Ioel.2,28. Matt.3,11.Ioan.7,39†14 16,26†15,26†16,7.mittitur, Actor. 2,1.

Spiritus Dei edocet mentes, Ex. 4,12.Pſ.31,8.Iſa.54,13. Mat.10,20. Marc.13,11.Lucæ 12,11 † 21,14.Io. 6,45†14,16,26†15,26†16,13.Rom. 8,16,26.2. Cor.1,22†5,5. Eph.1,13 †4,20,21.1.Io.2,27.

Spiritus probandi ſunt verum a Deo ſint,Iudith 8,28.1.Cor.14,29. 1.Theſſ.5,21.1.Ioan.4,1.

Sponſus ſpiritualis eſt Chriſtus, Iſa.54,5†62,4.Ier.31,22.Ezec.16,8 Mat.9,15†25,1.Mar.2,19.Luc.5,34 Ioan.3,29.2.Corin.11,2. Eph.5,24. Apoc.19,7†21,2.

Sponſa Chriſti,vide Eccleſia.

Stephanus eligitur Act.6,5.accuſatur,6,11.reſpondet ad accuſationem,7*.Lapidatur,7,57.

Stultitia, Prou.14,29†20,3†26,1 †27,22. Baruch 3,23. Eccl.10,2.Eccli.33,5.Mat.7,26†25,2.Marc.7, 22. Epheſ.5,4.

Stultitia eſt apud Deum ſapientia huius mundi,1.Cor.1,18*†3,19.

Stultorum corda in eorum ſunt ore,& contra ſapientum os in corde eſt,Eccli.21,23.

Subditorum officium, Exod.10, 28† 22,28.Nume.16*.Ioſue 1,16.2. Eſd.5,16.Baruch 1,11.Prouerb.13, 13†20,2†24,21†25,6.Eccle.8,2†10 16.Ier.29,7.Matth.17,24†22,16,21 Luc.20,22. Rom,13,1,7.1. Theſſ.5, 12.1.Timot.2,1.Heb.13,17. Tit.3,1 1.Pet.2,13.

Superiorum, iudicum, & rectorũ officium & poteſtas in ſubditos, Gen.9.6.Exo.1,8*.†5*.†18,13,17† 22,8.Leu.24.10,23. Num.11,16,24 †25,4†27,15,18.Deut.1.13,17†17, 1†19,17.Ioſ.1,10.Iud.2,7,16. 1.Regum 10,24.3.Reg.3,7.2. Par.19,5, 8.Iob 29*.†34,30.Pſal.81*. Prouer. 8,15†11,14†12,24†16,10†20,8†28, 15 † 29,4,14 † 31,4.Eccleſ.10,1,12. Sapien.1,1†6*. Eccli.7,4†10, 1,24† 17,18.Iſaiæ 1,23, 26†3,2†10,1 †32, 1.Ierem.5,26†22,2†27*.Ezec.22,6 12†45,9.Dan.2,21.Oſee 13,10.Mic. 3,1,9.Matt.22,17,21†26,51.Lu.20, 22,Ioan.3,31†19,11.1.Corin.15,24 Rom.12,8 † 13,1.2.Timoth.2,1.Tit. 3,1.Heb.13,17.1.Pe.2,13.vide Rex, Iudex.

Superbia prohibetur, committitur,& punitur,Geneſ.3,17†11,5.7. Exod.5,2†14,26.1.Reg.17*. 4.Reg. 18,19*.† 19,35 Tob.4,14.Iudith 9, 16†13*.Prouerb.6,17†11,2†13,10 15,25†16,5,18†18,12†25,6†29,23 Eccli. 10,9,11,16†25,4.Iſa.3,15,17 † 9,8†10,8 †14,9†36 .† 37,10,24† 39,2,5†47,8.Ier.48,29†49,16. Eze. 16,49 †28,2†31,10. Dan.4,19,27 † 5,22.Abdiæ 1,3 Malac.2,11.2.Mach. 9,4,6.Lu. 1,47†10,15†14,7,11 †18, 11†22,24. Act.12,21.Rom.1,30†11, 20.2.Timot.3,2.1.Pet.5,5.2.Petr.2, 18.Iudæ 16.Apoc.18*.

Suſannæ hiſtoria,Dan.cap.13.*

Syri imperant Iſraeli,Iudic.3,8. opprimuntur ab Othoniel, 3.10. cæduntur a Dauide, eique fiunt tributarij, 2.Regum 8,5. iuuant filios Ammon contra Dauid, 10, 6. fugientes a facie Iſrael, occiduntur a Dauid,10,13,18.Samariam obſidentes,cæduntur.3.Reg.20,29.pugnant contra Iſrael, 4. Regum 6,8,

mentis ſtupore immiſſo, quaſi cæci ducuntur in Samariam, 6,18,19.

obſidēt Samariam, 6, 24. territi a Deo ſoluunt obſidionem, 7,6,7. vaſtantur a rege Aſſyriorum, & transferuntur Cyrenen, 4 Reg 16,9. deſolatio eorum prænuntiatur, Iſa.17, 1. Ierem.49,23. Amos 1,3.

T

Tabitha ſuſcitatur a mortuis, Act.9.36.40.

Temperantia in cibo, potu, & cōcubitu, Tob.6,15 Eccleſ.3,6.Eccli. 31,18† 32,7.Dan.1,8,11.Ro.14,13† 14,17.1.Cor.7*.Gal.5,23.1.Tim.3,2. 2.Ti.1,7.Tit.1,8†2,6,12.1.Pet.1,13† 5,8 2.Pet.1,6.

Templū Salomonis quando, quāto tpe, & qua forma ſit extructum, 3.Re.6*.†7*.†2.Pa.3*.4*. promiſſio eius, 2.Reg.7,13. extruitur ope Gētilium, 3.Re.5*. conſecratur, 8*.2.Pa. 7,7. profanatur per Achaz, 2 Paral. 28,21. iterum conſecratur per Ezechiā, 2.Par.29*. prophanatur & denuo conſecratur per Manaſſe. 2.Pa 33,7,15. exuritur, 4. Re.25,9. prout prædictum erat, 2.Par.7,20. iterum extruitur, 1.Eſd.1*.3*.4*.5*.†6,3,7. ſpoliatur, & accenditur, 1.Macha.1, 23,33, profanatur, 1,49,57 mundatur, & cōſecratur, 4,36.2. Mach.10. 1 eius deuaſtatio, Dan.9.26 Mat.24, 2.Mar.13,2.Luc.19,41.

contra Templum prophetatur, Leu. 26,31.3.Re.9,7.4.Re.21,12.2. Par.7,20.Pſ 73,6.Iſaiæ 66 1.Ier.7,3, 17†26,5,12.Amos 9, 1. Mich. 3, 12. Zach.11,2.

Templū ſpirituale & domus Dei 2.Reg.7,13.Prou. 9,1.Agg.2,8.Math.7,24†16,18.Ioan.2,19.1.Corint. 3,16 † 6,19.2.Cor.6,16.Epheſ.2,20. 1.Timo.3,15.Heb.3,6.1.Pet.2,5. vide Eccleſia.

Templa idolorum, 1.Re.5,2†31,9 3.Reg.11,8,4. Re.10,21†17,32†19, 37.1.Par.11,10, Baruch 6,16,30,54. Iſa.37,38.Ier.43.12.Dan.14*. 1. Machab.1,50†6,2 † 10,83.1.Mach.6,2. Act.19,27.

Templum domus Dei, & domus orationis vocatur, Iſa.56,7.Mat.21. 13. Chriſtus ipſe & omnes fideles frequenter in templo verſabantur, Mat.24,1. Mar.11,11† 12,35.Luc.2, 30†19,45.Act.2,46† 3,1 † 5,10,21, 26 † 22,17.

in Tēplo oratur Deus, & exaudit, 3.Reg.9,3†8,29.2.Parali.6,19.Math.21,13.

Templa manufacta non inhabitat Deus, quaſi ijs cōcludi poſſit, uel illis indigeat ut homo ædib.3.Re.8, 27,2.Paral 6,18.Iſa.66.1.Ier.23,24. Acto 7,48 † 17.3.

alioqui Deus in Templis materialibus habitare dicitur, 3.Re.6,13† 8, 12.1 Paralip. 23,25. Pſalm. 77,60 † 131,13.Ierem.7,3,7.Matthæ,23,21. Act.7, 46.

Templum dicitur locus ſanctus, Gen.28,17.Exo.3, 5.

Templum magnis muneribus dotatum, 2. Paralip.1*.2*.3*.4*. 5*.2. Mach.3,2.

Templi profanatores a Deo puniuntur, Iſ.56,5*.2.Mach.3,25,26*. Mat.21,12,Ioan.2,15.

Temporis opportunitas in omnibus rebus obſeruanda, Eccleſ. 3, 1 † 8,5.Eccli.20,6†32,20.Romanorum 12,11.

Tenebræ trium dierum in Ægypto, Exo.10.22.Pſ.104,28.Sap.17, 2 † 19, 16.

in Tenebris verſatur mundus, & amat eas, 4. Eſd.14,20.Iſaiæ 9,1 † 59, 9†60,2.Ioan.1,5†3,19†8,12†13,35. Actorum 26,17.1.Theſſ.5.7.1.Ioan. 2, 11.

Tentare Deum non licet, Exo.14. 11†17,2.Deutero.6,16.Iudith 8,11. Mat.4,7.1.Cor.10,9.

Tentat ſeu verius probat Deus ſuos varijs modis.Gen.22,1*.Ex.15, 25†16,4†20,20.Deut.8,2* 13,3.Iudic.2,22† 3,1.2.Paral.32,21. Tob. 2. 3.Iob 1, 12*. Sapien. 3,5. Eccli. 2, 4 † 27,18. Zach.13,9.Rom.5,4.2.Pet. 2,9. Iac.1,2.

Tentari non patitur Deus ſuos ſupra id quod poſſunt, 1.Cor.10,13.2. Petr.2,9. Apoc.2,10.

Tertullus Orator accuſat Paulum, Act.24,2.

Teſtamentum, Galat. 4, 24. Hebr.9,1 † 13, 20. vide Nouum Teſtamentum.

Teſtimonium tum verum, tum falſum, Exo.20,16†23,1. Nume.35, 30.Deut.5,20†17,11† 19,15,18.3. Regum 21,10.Pſalm.26,12 † 34,11. Prouer.6,19†14,5†19,5,9† 21,28† 24,28†25,18. Dan.13,34*. Matt.18, 16† 19,18† 26,59† 28,13.Marc.10, 19, Ioan.8,17.Act.6, 11.Rom,13,9. 2.Cor.13,1.1.Timot.5,10.Hebr.10, 28. vide Mendacium.

Thaddeus, vide Lebbæus.

Thamar concumbit cum Iuda ſuo ſocero, Gen.38,15. gignit geminos Phares & Zara, 38,27 † 46,12.

Thamar violatur ab Ammon fratre ſuo, 2.Reg.13,14.

Thamar filia Abſalonis, 2.Regum 14, 27.

Thare pater Abraham, Geneſis 11, 26.

Thebes obſidetur, Iud. 9,50.

Thebni rex Iſrael, 3.Reg.16,21.

Thecuitis mittitur ad regem Dauid, vt impetret reductionem Abſalon, 2.Reg.14,2*.

Teglath. Phalaſar deuictam magnam partem Iſraelitarum tranſtulit in Aſſyrios, 4.Reg.15,29.

Theodas occiſus eſt, Actorum 5, 37.

Theſaurus minus diligendus magis diligitur, Oſee 9,1.Mat.6,19†19, 22, Mar.10,22.Luc.12,21,33†18,23. Io.6,26.2.Cor.4,18.

Thola dux in Iſrael, Iud.10,1.

Tholomai rex Geſſur, 2.Regum 13,37.

Thomas Didymus paratum ſe offert cum Chriſto ire in mortem, Ioann. 11, 16. erat incredulus, 20, 25, 27.

Timendus eſt Deus, & ante oculos habendus, Geneſ.22,12† 31, 49. Exod.1,16†20,20.Deut.4,9† 6,2,13. 24† 10,12,20†13,4.Ioſue 24,14.Iudic.6,10.4.Regum 17,36.2.Paralip. 20,15.Iob 1,8 † 28,28 Pſalm.26,1.† 32,8 † 33,8,10† 110,5† 111,1† 127, 1. Prouerb. 1, 7 † 3,7 † 9,10 † 14, 1, 27 † 15,16† 16,6† 22,4 † 24,21.Eccleſ. 12,11.Eccli.1,11*. † 2,7,12, 18 † 7, 31 † 10, 23 † 15,1 † 25, 16 † 33, 1 † 34,16 † 41,16.Iſaiæ 8, 5 † 41, 10 † 45,1 † 51,12.Ierem. 10, 7 † 32, 39. Baruch 3,7,4.Eſd.16,68.Matth. 10, 28.Luc.12,5.1.Petr.2,17†3,15.Apocal. 14, 7.

Timoris Dei fructus, vtilitas, & laus, Gene.20,9.Pſ,102,17† 124,1 † 117*. Prou.10, 27 † 14,27 † 19,23 † 22, 4. eius defectus, cauſa peccandi, Geneſ.20,11.

Timore punit Deus, & terrore. Gen.35,5.Ex.83,27.Le.26,36.Deut. 2,24†11,25†28,10,65, Ioſ.2,9 † 10, 10.Iud.4,5†7,25.1.Re.7,10.4.Reg.7 6.1.Para.15,17.2 Par.14,14†17,10† 20,29.Pſal.9.20.Ier,49,37. Iud. 14, 14†15,1.2.Mach.3,24.

Timoris Dei exempla, Ex.1.17 † 14.31.3.Regum 18,3.2. Paralip. 19, 7.Tob.1*. † 2,9,13 † 3,18† 9,12.Iudith

dith 8,8.Iob 31,23.Ionæ 1,16,Pro. 31,39.2.Mach.6,38.Luc. 2, 25. Act. 8,2†9,31†10,2.35.

Timor & ſolicitudo nō repugnat fidei,aut ſpei.Pſal.2,11.Eccle.9,1,2. Eccli.5,5.Rom.11,20*.1.Corint.9, 27† 10,12. Philip.2,12*.† 3,11,13. Hebræor.3,14† 3,14 † 4, 1*. 1.Petr.3,17.

Timent & reuerentur bonos etiam mali,Gen.20,8.Exod.14,25,1. Re.18,12,4.Re.1.14,2.Eſd.6,16.1.Machab.3,25 † 12, 28.Mar.6,20.Act,5, 13 † 16,19.

Timotheus circumciditur,& proficiſcitur cum Paulo,Act.16,3. mittitur cum Paulo in Macedoniam, 19,22. accepit gratiam per impoſitionem manuum, 1.Timoth.4,14.2. Timoth.1,6.

Titum Gentilē noluit Paulus circumcidi,Gal.2,3. Titus a Paulo conſtitutus epiſcopus Cretēſis,Tit.1.5.

Tobias uir pius,& in pietate conſtans,Tob.1,1*.fit cæcus,2,12.viſum recipit,11,14.

Traditiones etiam ſine ſcripto ab Apoſtolis acceptæ, ſeruandæ nobis ſunt,2.Theſſ.2,15.

Tradiderunt Apoſtoli quędam viua tantum voce,1.Cor.11,34.epiſt Io.2,verſ.12.& 3,verſ,13.

Tribulatio,vide Crux.

Tributum,vide exactio.

Trinitas figurata, & declarata, Gen.1,26†18.1. Exod.3,6,15,16†4, 5.Pſalm.32,6.Iſaiæ 6,3 † 14,16†48, 16†61,1.Matth.3,16†10,20† 17.5 † 28,19.Lucæ 4,18.Io.3,35†14,16,26 †15,26†16,3.1.Ioan.5,7.

Tripudiare, vide Choreas ducere.

Triſtari immoderate propter tēporalia, minimè laudandum, Prouerb.12,25†15,13†17,22.Eccli.30, 22 † 38,19.1.Machab.6,8.2.Corint. 7,10.

Tryphon partium Alexandri trāſit ad Emalchuel Arabem,1.Macha. 11,39.cupiens regnum Antiochi occupare, & fingens ſe amicum apud Ptolemaida,dolo capit Ionathā,12, 39,49.a Simone accepta pecunia Iōnathan occidit cum filijs,12,19,23. interimit Antiochum filium Alexādri,13,31.

Tuba clangent angeli in conſummatione ſeculi,Mat.24,31.1.Corin. 15,52.1.Theſſ.4,16.

V

VÆ væ,quibus & quas ob cauſas interteminetur Scriptura, Nu.21,29.Eccle.4,10 † 10,16. Iſa.1, 4,24†3,9,11†5,8,18†6,5†16,1 † 17, 12†18,1†24,16 † 28,1† 29,1† 30,1 † 31,1 † 33,1 † 45,9.Iere.4,31 † 13,27 †22,13†23,1 † 45,3 † 48,1.Ezech.6, 11†13,3,18†19,23†30,2†44,2.Oſee 7,13.Ioel 1,15.Amos 5,18 † 6,1.Mich.2,1.Nahum 3,1. Abac.2,6,12.Sophon.2,5†3,1.Iudith 16,20.Eccli.2, 14†41,11.Matt.11,21†18,7†23,13*, Luc.6,24†10,13†11,42†17,1.1.Cor. 9,16.Iudæ 11.Apoc.8,13†9,22†11, 14†12,12†18,10,16.

Vaſti ſpernit regis imperium, & ab eo repudiatur,Eſther,1,9,19.

Vendi non debēt dona Dei,4.Re. 5,22,16*. Dan.5,17. Mat.10,8. Act. 8,20†20,35,1.Cor.9,15.2.Cor.11,9 †12,13.quære Emere.

Venter pro Deo eligitur, Rom.16, 18. Phil.3,19.

Verbum Dei ſemper ob oculos ponendum,Deut.4,1†6,6,17†11,18 Numę,15,39.Pſ.1,2.Prou.3,1 † 4,1, 20 † 6,20†7,1.

a Verbo Dei non recedendum, Deut.4,2†5,32†28,14.Ioſ.1,7†13,6. Prou.4,27.Iſa.30,21.

Verbum Dei vniuerſum non eſt ſcriptis traditum,Io.14,26†20,21 † 21,25,1.Cor,11, 34.2.Theſſ.2, 15.2. Io.12,3.Ioan.18.

Verbum Dei,non audiendum ſolum & loquendum,ſed & corde credendum,& factis præſtandum,Deu. 5,1,27†6,1†31,12.Iſa.29,13.Ezech. 33,31.Matt.5,22†7,24†15,8†28,20. Lucæ 6,47 † 11,28† 12,47.Io.13,17. Hebr.42.Iac.1,22.

Verbi Dei contemptus, & punitio eius,3.Re.13,4.4.Reg.17, 14,19. 2.Par.30,6,10†39,15.Prou.1,24,28† 28,9.Iſa.28,14†30,9,14†65,10† 66, 4.Ierem.2,5†5,12,20† 7,13 † 16,9 † 19*,†25,4.Ezech.33,30. Mat.10,14 †11,20.Luc.10,10.Act.13,45† 18,6. Rom.1,21.30.2.Theſſ.2,10.Hebr.2, 3.vide Inobedientia.

Verbum Dei manet in æternum, Nu.23,19.Tob.14,6.Pſ.32,11† 116, 2†118,89.Iſ.40,8†51,6†54,14.Mat. 5,18†24,35.Mar.13,31.Luc. 16.17 † 21,31.1.Pet.1,25.

Verbum Dei quantæ ſit virtutis & efficacitatis,Gen.1*.Pſ.32,9. Iob 38,11.Iſaiæ 46,10† 55,11.Matth. 8, 13,26.Mar1,27.Luc.5,13,24†8,24† 18, 42.

Verbū Dei eſt cibus animæ,Deu. 8,3.Sap.16,26.Ier.15,16.Ezech.3,3. Mat.4,4.Luc.4,4.

Verba ſunt ponderanda & non leuiter effutienda,Pſ.111,5. Prou.15, 2,23 †13,3†20,15†17,27†21,23,25, 11.Eccle.5,2†12,10.Eccli,5,12† 20, 7†23,7 † 28,29 † 32,18. Mat.12,36. Coloſſ.4.6.Iac.1,19.

Veritas,Iſaiæ 59,15.3.Eſdr. 3, 12 † 4,33. 4,Eſdr.1.17.Zachar.8,16. Epheſ.4,25.

Veſtiendi ſunt nudi,Iſ.58,7.Tob. 1,17.Ezech.18,7. Matth.25,36.vide Eleemoſyna.

Veſtium abuſus:vide Abuſus.

Veſtes ſcindere,Gene.44,13.Ioſ. 7,6.Iud.11,35.1.Reg.4,12.2.Reg.13 31.3.Re.21,27.4.Reg.5,7 †6,30†11, 14†18,37†19,1†22.11,19.Eſther 4, 1,Iere.36,24.Ioel 2,13.1. Macha. 2, 14†3,47†4,31 † 11,71. Matt.26,65. Act.14,13†16,22.

Via per quam iuſti ambulant quę & qualis ſit, Pſ. 118,5.Prou.3,6,17. †16,5,17.Eccl.5,12. Iſa. 29, 6 † 30, 3,†35,8†40,3.Ier.31,21.Oſee 14,10 1.Theſſ.4, 1.Heb.12.13.

Via iuſtorū a Domino dirigitur, Tob.4,20.Pſ.16,5†24,4†118,35.Prouer.4,12,18†13, 6†16,9†20.24. Iſa. 48,17.Ier.10,23.Mich.4,2.

Via iuſtorum remunerationem a Deo expectat,Pſal.24,12. Prou.12, 28.Iere.6,16 † 7,3.

Via impiorum qualis, Pſal.118,3. Prou.4,19,26,27†12,15†21,2†22,5. Iſa.57,10.

Vię impiorum exitus & finis,Iob 6,18.Prou.14,12†28,18.Eccl.2,16† 21,11.Ier.2,36†4,18.

Victoria a Deo expectanda eſt, Gen.14,14. Ex.17,9.Deut.7.18.Ioſ. 11,6.Iud.7.7.1.Re.14,6† 17,45.2.Paral.14,11†16,8†24,24†21,8.Pſ.117. 16.Prou.21,31.Iud.9,15.

Victoria potiuntur pauci contra multos,Gen.14,14.Iud.7,2,4.Ioſ.11 1.7.1.Reg.14,6,14,2.Par.13,14† 14, 11,12†24,24.1.Macha.3, 16,22.poſt partam victoriam triumphus inſtituitur.Nu.31,13. Iud.11,34,1. Reg. 18,6.2.Machab.5,7.

Viduis benefaciendum eſt, Exo. 22,22.Deu.16.14†24,17,19†26,12† 27,19.Iud.16,28.Iob 24,3†31,16.Eccli.4,10.Iſa.1,23.Iere. 22.3.Zach.7, 10.Malach.3,5.Mat.23.14,1. Tim.5, 3.16.Iac.,27.

Digitized by Google

Viduas pias quid deceat, Iudith 8, 4 Lucæ 2,37.1.Tim.5,3,5.Tit.2,3.

Vigilare, vide Aduentus Domini.

Vindicta ſoli Deo eiuſque miniſtris ac magiſtratui commiſſa, vnde & alijs eſt prohibita, Gen.15,14 Leu.19,18.Deut.32,35. Iudith 8,20 †16,20Pſ.7,7†9,13†93,1.Prouerb. 17,11†20,22†24,29† 28,22. Eccliſ. 28,1.Ezech.25,12,14. Nahum 1, 2. Matt.5,39.Luc.9,54†18,6,7,8.Ro. 12,19.Galat.5,10.1.Theſſal.5,15.2. Timot.4,14.Hebr.10,30.1.Pet.3,9. Iac.5,4. Apoc.6,10. vide Remiſſio.

Vinea, Geneſ.9,20.Deut.23, 24. Iſa.5,1.Cant.8,11.Mat.20,1†21,33

Virginitas commendatur, Matt 19,12. 1.Corinth.7,25*. Apocalip. 14,4.

Virginitas præfertur coniugio, 1.Corinth.7,38,40.

Virgines ſeruantur, Num.31,18 †21,11.

Virgines olim vt nunc concluſæ, 2.Machab.3,19.

Viſitare & conſolari infirmos ſeu ægrotos, opus miſericordiæ, Gen.48,1.4.Reg.8,29†13,14.Iob 2 21.Pſ.40,4.Eccleſ.7,3. Eccliſ.7,28 † 38,13.Matth.25,37,40.Ioann.11,3† 12,9.2.Corint.?,4.

Viſere Sanctos deſiderat Paulus Rom.1,11†15,23,32.Galat.4,20.1. Theſ.2,17.

Vita fidelium ad quam regulam ſit inſtituenda, Gen.17,1. Exod.20, 11*. Leu.11,44†19,2†20,7,29† 21.8. Marc.5,48†11,29.Luc.6,36. Io.12, 26†13,15,12†21,15.Roman.6,4†8, 29†13,14†15,2.Eph.2,9†4,1,23 †5, 1,9.Phil,1,27†2,5,14.Coloſſ.2,6†3, 9,12*.1.Theſſ.4,3.Tit.2,11†3,8. Hebr 12,2.1.Petr.1,15† 2 .†3,17†4,1. 1.Io.1,7†2,6.

Vitæ humanæ breuitas & vanitas Gen.3,19.2.Reg.14,14.1.Paral.29, 15.Iob 3,20†7,6†8,9†9,21,25 †13, 28†14,1.Pſ.38,6†89,5,9†101,4, 12 †102,15†108,23†143,4. Eccle.2,23 †3,10†1,1.Sap.2,5†5,9. Eccli 14,18 †17,31†18,8†40,6†41,1.Tob.4,23. Iſa.40,6 Luc.12,18.Epheſ.5,16. Hebræ.13,14.1. Petr.1,14. Iacob.1,10 †4,14.

Vitam pro fratribus ponere, Eſther 4,15.Iudith 13,3,25.Io.15,13. 1.Ioan.3,16.

Vitis, Gen.49,11.Iudic.9,12.Zac. 3,10.1. Mach.14,12.Ioan.15,1.Vitis palmes appellatur populus Iſraeliticus, Oſee 10,1.Io.15,5.

Vitulus erigitur in idolum, Exo. 32,4.Deu.9,16.3.Reg 12,28.4.Reg. 10,29†17, 16.Pſalm.105,19.Oſeę3 5.Act.7,40.

Viuendum Deo, non ſibi, Ro.14. 7.2.Corint.5,15. Gal.2,20.2.Theſſ. 5,10.1.Pet. 4,2.

Vnctionis extremæ ſacramentum, Iac.5,14.

Voluntas noſtra accommodanda voluntati diuinæ, 1.Reg.3,18,2. Reg.10,12†15,20.1.Mac.3,60. Mat. 6,10†26,36.Mar.14,36. Luc.22,42. Act.21,14.1.Cor.4,19.Heb.6,3.Iac. 4,15.vide Abnegatio.

Voluntas Dei, Matth.7,21†12,50 Mar.3,35.Io.6,39.Ro.12,2. Eph.5, 17 Coloſſ.1,9.1.Theſ.4,3.1.Tim.2, 4.1.Ioan.2,17

Voluntas Dei non eſt vt aliquis pereat, Ezec.18,23.Io.6,39.1.Tim. 2,4.2.Pet.3,9.

Voluntatem pro opere acceptat Deus, Gen.20,3,6 †22,9.2.Reg.11, 14†12,9.3 Reg.21,19.vide Cor.

Voluptas carnis, vide Concupiſcentia.

Votum, Geneſ.28,20.Leuit.27,1 Num.6*.†21,2†30*.Deut.23,21.Iudic.11,30.1.Reg.1,11. 2.Reg.15,8. Pſalm.75,12.Eccl.5,3.Baruch 6,34. Mat.14,7. Act.18,18†21,23†23,12.

Votum caſtitatis ſeruandæ, ſeu non cognoſcendi virum, Luc.1,34. non ſine damnatione violatur, 1. Tim.5,12.

Vrias defert litteras Dauidis ad Ioab, 2.Reg.11,14.

Vrias prophetat contra Ieruſalem, ideoq. eductus de Ægypto, occiditur à Ioacim, Ier.26,20,23.

Vrias ſacerdos iuxta præceptũ regis Achaz extruit altare, 4 Re.16,11

Vriel angelus Dei, 4.Eſd.4,1†5,20

Vſia rex Iuda pugnat aduerſus Philiſthæos, ſumit ſibi officium Sacerdotũ, adolere volens incenſum, lepra punitur, moritur, 2.Paral.26, 17,20,23.appellatur Azarias 4.Re. 15,1.appellatur Ozias, Mat.1,9.

Vſura, Exod. 22,25. Leuitic.25, 35.Deuteronom.23,19.2.Eſdr.5,7. Pſalm.14,5. Prou.22,16 † 28,8.Ierem.15,10. Ezech.18,8,13 †21,12. Lucæ 6,34†19.8.

Vxoris officium, Gen.2,22†3,16 Nu.30,7,15.Deu.22,5.Eſther 1,20. Tob.10,12. Prou.11,16† 12,4.Iſa.3, 15,17.1.Corint.7*.†11,5,9†14,34. Eph.5.22.Coloſ.3,18.1.Timot.2, 11 †3,11† 5,2,10.Tit.2,4.1.Pet.3,1.vide Mariti officium.

Z

Zachæus excipit Chriſtum ſuis ædibus. Luc.19,6.

Zacharias filius Ioiadæ ſiue Barachiæ ſacerdotis lapidatur, 2.Par. 24,20.Matt.23,35.

Zacharias propheta tempore Darij, Zachar.1,1.

Zacharias pater Ioannis Baptiſtæ, Lucæ 1,5.

Zadoch filius Abiathar fit ſummus Sacerdos, 3.Reg.2,35.

Zalphaad filiæ poſtulant hereditatem, Numer.27,1,7†36,2.Ioſue 17,3.

Zaruia filia Iſai ſoror Dauidis genuit Abiſai, Ioab, & Aſael, 2.Reg.2. 18.1.Paral.2,16.

Zebedæus pater Iacobi & Ioannis, Mat.4,21. vxor eius Salome intercedit pro filijs apud Chriſtum, Matth.20.20.

Zebee & Salmana reges Madianitarum capiuntur, Iud.8*.

Zedecias, qui & Mathanias, patruus Ioachin ſubſtituitur pro eo i regno Iuda, 4.Reg.24,18.Ierem.37. 1.obſeſſa à Nabuchodonoſor Ieruſalē, Zedecias effoſſis oculis ac vinctus, necatiſq. coram ſe filijs, in Babylonem ducitur, 4. Reg.25,1,6,7. Iere.39,4,7 † 52,3.quemadmodum ei prædictum erat, Iere.27,12†37, 16.Ezech. 12,3†17,16†21*.

Zelus & Zelotypia, Gen.34,2,25 27. Exo.32,19,27.Nu.25,7.Iud.20, 1,8.1.Reg.11,6†15,11,32.3.Reg.18 40†19,10,14.4. Reg.10*. 1.Mach.2, 24.Mat.21,12.Io.2,17.Act.9,1.Philip.3,2.

Ziba ſeruus Saulis conſtituitur procurator Miphiboſeth.2.Reg.9, 9. donantur ipſi omnia bona Miphiboſeth, 16,2. procedit obuiam regi Dauid, 19,17.

Ziceleg donatur regi Dauid, 1. Regum 27, 5. exuritur ab Amalechitis, 30.1.

Ziphora vxor Moyſi, Exo. 2.21. circumcidit filium ſuum, 4,25.

Zorobabel, vide Sorobabel.

FINIS.

REGISTRVM.

† †† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp.

a b c.

Omnes ſunt Quaterniones, præter †, qui eſt Duernio, & Ppp, qui eſt Quinternio, & c, Ternio.

VENETIIS, MDC XI.

APVD IVNTAS.

Digitized by Google